ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

1889

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 6. — ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 8.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚΔΟΤΑΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΕΝ ΤΗι ΟΔΩι ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΑΡΙΘ. 14 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ

Digitized by Google

LOAN STACK

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

AP 85
H 4
1889

Α

Ἀγαθάγγελος σ. 38.
Ἀγαλμάτιον (Τὸ χαλκοῦν) 123.
Ἀγάπης (Ὁ ὅρκος τῆς) 425.
Ἁγίου Ὄρους (Αἱ βιβλιοθῆκαι τοῦ) 385.
Ἀθῆναι (Ἄγνωστοι) — Τὰ Ἀναφιώτικα 381, 397.
Ἀθηναϊκαὶ σελίδες: Ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ 270. — Συζυγικὴ σκηνὴ 313.— Δύο μικροὶ 341.— Τὸ πανόραμα 492.
Ἀθήναις (Ὁ μῦθος περὶ ἐπιστημονικῶν σπουδῶν ἐν) κατὰ τὸν ΙΒ′ αἰῶνα 457, 473.
Ἀκαδημίαι 229.
Ἁλιεία (Ἡ) ἐν Μεσολογγίῳ 321.
Ἄμοιρη Μαριώ! 441.
Ἄνθος - Ἐρημίτης, *ποίημα* 504.
Ἀπομνημονευμάτων μου (Ὀλίγαι τινὲς σελίδες ἐκ τῶν) 309.
Ἀριθμὸς (Ὁ) τοῦ συντάγματος 256.
Ἀρραβὼν καὶ γάμος ἐν Ἰκονίῳ 45.
Ἀσθένειαι (Πόθεν κυρίως πηγάζουσιν αἱ) 106, 121, 237.

Γ

Γαλλία καὶ Ἀνατολὴ 277.
Γιβραλτὰρ 74.

Ε

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ 64, 80, 96, 112, 228, 244, 260, 276, 292, 308, 324, 340, 356, 392, 408, 424, 440, 458, 472, 488, 504, 520.
Εἴφφελ (Ὁ πύργος) 305.
Ἐκθέσεως (Ἐκ τῆς Παγκοσμίου) 438.
Ἐκθέσεως (Ἐπίλογος ἐπὶ τῆς ἄρτι) 17.
Ἐκκλησία (Ἡ νέα) Γεωργίου Πραγαμᾶ ἐν Θεσσαλονίκῃ 7.
Ἐνδυώμεθα (Πῶς πρέπει νὰ) 26.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα 306, 353.
Ἐπιστημονικαὶ διαλέξεις 467.
Εὐρυμέδη, *δρᾶμα* 72.
Εὐτυχία (Ἡ) *ποίημα* 305.
Εὐτυχίας (Ὁ δρόμος τῆς) 330.

Θ

Θανάτῳ (Ἐπὶ τῷ) τοῦ Χαριλάου Π. *ποίημα* 390.
Θέρμανσις τῶν οἰκιῶν 13.

Ι

Ἰατροὶ (Οἱ) καὶ οἱ φαρμακοποιοὶ τῶν Παρισίων 345.

Κ

Καλὴ (Ἡ) πολιτικὴ 349.
Καρδιοχτύπι (Τὸ) 77.
Κλειδοκυμβάλου (Ὑπὲρ τοῦ) 407.
Κυράδες — Χοιράδες 291.

Λ

Λαογραφία: Μεσονύκτιοι ἱεροκήρυκες 62. — Ἡ ἄσβεστος καὶ οἱ λίθοι 105. — Σερβικὴ παράδοσις 243. — Κηδεία ἡγεμονίδος ἐν Μαδαγασκὰρ 352.— Ἔθιμα ἐν Κεφαλληνίᾳ· ἡ Κουλούρα τῆς γωνιᾶς 420. — Κινεζικαὶ διασκεδάσεις 454, 469.— Μῦθοι περὶ Ἀλεξάνδρου 486.
Λύκος (Ὁ) 89.
Μάτια σου (Τὰ) 421.

Μ

Μηδενίστρια 517.
Μιαούλης (Ἀνδρέας) (ἐπὶ τοῖς ἀποκαλυπτηρίοις τοῦ ἐν Σύρῳ ἀνδριάντος) 358, Καταγωγή, νεότης 359, Οἱ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνες 360, Ἡ τελευτὴ 370, Αἱ κρίσεις 371, Ἐπίγραμμα 373, Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Μιαούλη (ποίημα) 374, Δημῶδες ᾆσμα 374, Σημειώσεις 375.
Μπότσαρη (Εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μάρκου), *ποίημα* 15.
Μῦθος (Ῥωσσικὸς) 27.

Ν

Ναυτόπαις (Ὁ) 289.
Νησιώτισσα (Ἡ) *ποίημα* 404.

Ο

Οὐίγοι καὶ Τόρεις 49.

Π

Παπουλάκης (Ὁ) 81, 97, 113, 245, 262, 281, 291, 445, 460, 477, 496.
Παρασημοφορία (Μία) 239.
Πάσχα (Τὸ) ἐν Ἑλλάδι: Ἔθιμα ἐν Κερκύρᾳ 333, Ἔθιμα ἐν Σκουπίῳ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων 334, Ἔθιμα ἐν Καλύμνῳ 335, Ἔθιμα ἐν Ἄνδρῳ 335, Ἔθιμα ἐν Πάτμῳ 336, Ἔθιμα ἐν Ζακύνθῳ 338, Τὸ πάσχα τῶν βλαχοποιμένων 338, Δημώδεις παροιμίαι περὶ τοῦ Πάσχα 340.
Πειρασμοὶ (Οἱ) 273.
Περὶ τὴν γῆν 14, 31, 47, 63, 79, 94, 109, 126, 242, 275, 292, 307, 355, 391, 408, 422, 456, 487, 504, 520.
Πῖλος (Ὁ γυναικεῖος) 302.
Ποίησις (Δημώδης) 12, 31, 95, 125, 322, 353, 406, 422.
Ποιητικοὶ ἀγῶνες 252.
Ποιητικὸς Ἀγὼν (Φιλαδέλφειος) — Κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἑλλανοδικῶν 377, 393, 409, 428, 444.
Πρακτικαὶ γνώσεις: Τὸ στίλβωμα τῶν ὑποδημάτων 16.— Διατήρησις ᾠῶν 32.— Διατήρησις τῶν ὑποδημάτων 48.— Κάπωνες ἐπῳάζοντες 96. — Καύματα, ἀποψύξεις, ξένα σώματα 112.— Ἀσυμμετρία τῶν μελῶν 228.—Λίπασμα διὰ τὰς ῥοδωνιὰς 244. — Πετρέλαιον καὶ γάλα 244.— Παῖδες καπνίζοντες 260.— Τὸ ῥοχαλητὸν καὶ ἡ θεραπεία του 276. — Τρίζουσαι θύραι 292.—Φάρμακον ἐκ τοῦ μαγειρείου 308.— Προφύλαξις ἀπὸ τοῦ εὐρῶτος 324.— Ψαροκόκκαλον εἰς τὸν λαιμὸν 356. — Ὀπτικαὶ ἀπάται 408.
Πρώτη (Ἡ) ἰανουαρίου καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία 1.

Ρ

Ῥήγας Φεραῖος, *δρᾶμα* 40.
Ῥόσσης (Ὁ) ἐν Ἀθήναις 435.

Σ

Σημειώσεις: Γιὰ τὸν ὑπηρέτη 16, Ζήτημα γνωριμίας 16, Εὔσπλαγχνος ἄνθρωπος 16, Τὸ τάλληρον τοῦ Ἀγαθοπούλου 16, Τὸ κῆτος καὶ ὁ Ἰωνᾶς 16, Καλὸ στομάχι 32, Ἡ ἡλικία τῶν γυναικῶν 32, Ἡ μεγάλη γενεὰ 32, Πενθερὰ καὶ γαμβροὶ 32, Ὁ δημόσιος κῆρυξ 32, Ἀτυχία λωποδύτου 32, Ἰατρικὴ ἀστειότης 32, Τετρακόσια 32, Ἐπεῖγον φάρμακον

Digitized by Google

48, Τὸ μόνον μέσον 48, Μεταξὺ ἰατρῶν 48, Παιδικὰ δάκρυα 48, Ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου 48, Ὁ πῖλος τοῦ ἐφημερίου 80, Δίαιτα ἑκατοντούτου 80, Ἀτίθασσος ἀδάμας 80, Ἐρωτικὸν δρᾶμα 95, Τὰ θαύματα τοῦ Φωνογράφου 95, Κύνες κηδευόμενοι 96, Ἀρχαιολογικὸν ἀνέκδοτον 96, Ἀμοιβὴ ἐφευρέτου 111, Τύχαι ἀερολίθου 111, Ἡ μεγαλειτέρα γενειὰς 111, Αἱ βραχεῖαι ἐσθῆτες 111, Ἀνέκδοτον περὶ Ῥοδόλφου 111, Λόγος αὐτοκτονίας 228, Ἑστιατόρια ἄνευ ὑπηρετῶν 228, Ἀμερικανικὴ πολυτέλεια 228, Ἡγεμονικὴ ἀγαθότης 243, Ἡ μύτη τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας 243, Ὅπου ὁ ἡττηθεὶς νικᾷ 260, Μεγαλοφυὴς παῖς 260, Ἡ ἡλικία τῶν ἠθοποιῶν 260, Ἰδιόρρυθμος γυνὴ 276, Παράδοξος διαθήκη 308, Τιμωρία κλητῆρος ἐν Σιάμῃ 308, Γυναῖκες ἰατροὶ 324, Τὰ προεδρικὰ ὑποδήματα 324, Τὸ χρυσοῦν ὀκταπόδιον 340, Ὁ βραχίων μιᾶς ἠθοποιοῦ 355, Ἀκουσίως βραβευθεῖσα καλλονὴ 355, Σιδηροδρομικὸν δυστύχημα 355, Πληθυσμὸς κτηνῶν 356, Φρικῶδες ἔγκλημα 356, Τὸ δωμάτιον τοῦ Ῥουσσῶ, Παγκόσμιος τηλεγραφικὴ γλῶσσα 392, Πληθυσμὸς τῆς Ῥωσίας 392, Ἡ κατανάλωσις τοῦ χάρτου 423, Σιδηροδρομικὸν δυστύχημα 423, Παράδοξος κληρονομία 423, Γάμος ἐξ εὐγνωμοσύνης 423, Τὸ ὡρολόγιον τοῦ κυρίου Π' 424, Ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ ἡ Ἀστυνομία 424, Ἀνάγκη συστάσεως 424, Ἡ πρόποσις τοῦ κ. Βικέλα 439, Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Μιαούλη 439, Παγκόσμιος μηχανικὴ δύναμις 440, Ὁ βίος ἐν Σιβηρίᾳ 440, Τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων 440, Βοῦς ἀρχαιολόγος 456, Λατρευτὴς τοῦ ἡλίου 456, Δημόσιαι κηδεῖαι παρ' ἀρχαίοις 472, Ἡ νεκρὰ μομμία 472, Θησαυρὸς ὑποβρύχιος 487, Τὸ μέγεθος τοῦ Λονδίνου.

Σκέψεις καὶ γνῶμαι 15, 22, 41, 64, 74, 95, 105, 125, 230, 273, 348, 391, 401, 419, 439, 455, 471, 484, 502, 520.
Σολομῶντος (Ὁ ναὸς τοῦ) 325.
Σολομῶντος (Τὰ οἰκοδομήματα τοῦ) 57.
Σταματάκης Ἀσφακιανὸς Κουτρούκης 91.
Στίχοι (Ἱσπανικοὶ) 112.
Στίχοι τῇ δεσποινίδι Α. Μ. 64.
Στρατιωτικὴ διάλεξις: Ὅπλα ἄνευ κρότου καὶ ἄνευ καπνοῦ 489, 505.

Τ

Ταξειδίῳ (Ἐν) 417.
Τραγούδια (Ἀνοιξιάτικα) 259, 275.
Τριανταφύλλου (Κλεάνθους) Ἄσματα 485.

Φ

Φιλήματα (Τὰ χρυσᾶ) 320.
Φιλόμουσος (Ἡ) ἑταιρία ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ πριγκηπέσσα τῆς Οὐαλλίας (1816) 65.
Φλογέρα του (Ἡ) 9, 28, 42, 60.
Φύλλα (Μερικὰ) ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου σημειωματαρίου μου 301, 352, 388, 397.

Χ

Χαράλδος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βαριάγων 4, 22, 33, 54, 67, 84, 99, 116, 231, 248, 265, 286, 299, 316, 328, 343, 388, 401, 412, 431, 451, 465, 483, 500.
Χεὶρ (Ἡ) τοῦ δικαίου *ποίημα* 103.
Χρονικά: Γράμματα, Ἐπιστῆμαι, Τέχναι 323, 354, 391, 407, 439.
Χρυσὸ κρεβάτι (Τὸ) *ποίημα* 241.
Χωρικὴν (Εἰς) *ποίημα* 291.

Ω

Ὥρα (Ἡ) τοῦ φαγητοῦ 502.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀνδρέας Μιαούλης 357. — Ὁ τάφος τοῦ Μιαούλη 366. — Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Μιαούλη 367. — Εἴδωλον τοῦ Ἄρεως ἐκ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη 376.

Digitized by Google

Ἀριθ. 678 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 1 Ἰανουαρίου 1889.

Η Α'. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ἀπολαύοντες σήμερον τῆς ἐλευθερίας, σπεύδομεν νὰ ἑορτάσωμεν τὴν πρώτην τοῦ ἀνατέλλοντος νέου ἔτους ἡμέραν ὡς ὅλοι οἱ εὐρωπαϊκοὶ λαοί, δίδοντες δῶρα ὀλίγον ἀκριβὰ καὶ λαμβάνοντες εὐχὰς ἔτι ἀκριβοτέρας. Αἱ ὑποχρεώσεις ἡμῶν ὡς πολιτῶν καὶ ὡς μελῶν τῆς κοινωνίας, αἱ ἐπίσημοι δοξολογίαι καὶ παρουσιάσεις, αἱ συγγενικαὶ καὶ φιλικαὶ ἐπισκέψεις μόλις που ἀφίνουσιν εἰς ἡμᾶς καιρὸν νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὸν στενὸν ἀλλ' εὐφρόσυνον τῆς οἰκογενείας κύκλον, νὰ ἴδωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναγεννωμένους ἐν τοῖς τέκνοις ἡμῶν καὶ νὰ συγκαταβῶμεν ἔστω ἐπὶ στιγμὰς ὀλίγας μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς πανευδαίμονας ἐκείνους τῆς παιδικῆς ἡλικίας χρόνους, ὅτε ἡ πρώτη Ἰανουαρίου ἦτο ἡμέρα λήψεως δώρων καὶ ἐκχύσεως χαρᾶς ἐνῷ σήμερον ἀποδεχόμεθα αὐτὴν ὡς σταθμὸν τοῦ βίου, καθ' ὃν ἀναμετροῦμεν τὰ ἔτη ὅσα παρῆλθον καὶ αἰσθανόμεθα ὁσημέραι ἐπαχθέστερον τὸ βάρος αὐτῶν. Ἀλλ' εἶνε ἆρά γε ἐπ' ἴσης εὐτυχεῖς πάντες ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχουσι μόνον παρελθόν; Ποῦ δὲ θὰ ταχθῶμεν ἡμεῖς ὅσων ἐν τῇ πλάστιγγι τοῦ βίου ὁ δίσκος τοῦ μέλλοντος ἤρχισεν ἤδη νὰ γίνηται ἐλαφρότερος τοῦ δίσκου τοῦ παρελθόντος;

Ἐκεῖνοι ὅσοι ἔχουσιν ἀκόμη τὸ μέλλον ὅλον δι' ἑαυτούς, μεστὸν ὀνείρων χρυσῶν, ἅτινα τίς οἶδεν ἂν δὲν θὰ διαλυθῶσιν ὑπὸ πνοῆς ἀνέμων ἀντιξόων, ἐκεῖνοι ὅσοι πλανῶνται ἀκόμη αἰθεροβάμονες ἐν κόσμῳ φανταστῆς εὐδαιμονίας δὲν θὰ κατέλθωσι βεβαίως σήμερον ἀπὸ τῆς αἰθερίας σφαίρας, ὅπου φέρουσιν αὐτοὺς ἀκούραστοι τῆς πρώτης νεότητος αἱ πτέρυγες. Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο εἶνε προωρισμένον δι' ἐκείνους ὅσοι, μόνην χαρὰν ἔχοντες τὴν ἀναπόλησιν τοῦ παρελθόντος, εὐχαρίστως δύνανται νὰ συνδέσωσι κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν πρὸς τὰς ἰδίας ἑαυτῶν ἀναμνήσεις τὴν ἀναπαράστασιν παλαιῶν ἑορτῶν τῆς πρώτης Ἰανουαρίου, ἃς ἐπανηγύρισε τὸ ἔθνος κατὰ τὰς πρώτας τῆς ἀνεξαρτησίας του ἡμέρας.

Αἰῶνας ὅλους εἶχε παρέλθει ἡ πρώτη Ἰανουαρίου ἐν τῇ πατρίῳ ἡμῶν γῇ ἀνελεύθερος καὶ στυγνή. Ἦτο ἑορτὴ τῆς ἐκκλησίας μόνον καὶ τοῦ οἴκου. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν περιτελλομένων ἐνιαυτῶν ἤρχετο ὁ Ἅϊ-Βασίλης ἀπὸ τῆς Καισαρείας, βαστάζων

κόλλαν καὶ χαρτί, χαρτὶ καὶ καλαμάρι

φέρων δῶρα καὶ εὐχὰς εἰς τοὺς οἴκους, ἀλλὰ μόνην τὴν ἐλευθερίαν μὴ φέρων. Εἶχε παρέλθει τοσοῦτος χρόνος ἀπὸ τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἀνεξαρτησίας, ὥστε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐφαίνετο λησμονήσας αὐτὴν καὶ μὴ ἀξιῶν καὶ αὐτὴν μιᾶς κἂν εὐχῆς ἐν τοῖς ᾄσμασι δι' ὧν ἐψάλλετο ἡ ἀρχηχρονιά. Δὲν γνωρίζω τοὐλάχιστον οὐδὲ ἓν τοιοῦτο δημῶδες ᾆσμα, ἐν ᾧ νὰ ἐκφράζηται ὁ πόθος τῆς ἀπελευθερώσεως ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν εὐχῶν πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ τὴν κυράν. Ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως τοῦ γένους ἁρμοδιώτερον συνεδέετο πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρᾶς, ἥτις εἶχεν οὕτως εἰπεῖν καὶ συμβολικήν τινα σημασίαν διὰ τὸ δοῦλον ἔθνος καὶ μετεῖχε μυστηριωδῶν πόθων καὶ ὀνείρων. Ἀλλὰ τίς δύναται ποτε νὰ φαντασθῇ, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου ἔτους, τὸν ἐπίσημον ἐκεῖνον σταθμὸν πάσης ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ἀναμνήσεως, ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονῆται τελείως τὸ μέγα ὄνειρον;

Τίς οἶδε ποσάκις, μάλιστα κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἐξῆλθε τῶν χειλέων τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν Ἑλλήνων ἡ γλυκεῖα καὶ εὔελπις εὐχὴ *καὶ τοῦ χρόνου ἐλεύθεροι*, ὁμοία πρὸς τὴν προσφώνησιν τῶν Ἑλλήνων ναυτίλων, οἵτινες ἀπευθύνουσι πρὸς ἀλλήλους ἐν ὥραις πανηγυρικαῖς καὶ ἐπισήμοις τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο καὶ πολυσήμαντον καὶ νόστου μεστὸν *καλὴν πατρίδα*!

Ἀλλ' ἦλθε τέλος ἡ μεγάλη ἡμέρα ἣν ἐκύησαν αἰῶνες ὅλοι πόνων καὶ ἀγωνίας. Τὸ ἔθνος ἔδραξε τὰ ὅπλα, καὶ οἱ βράχοι τῆς Ἑλλάδος ἀντελάλησαν τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων. Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔτος συνήρχετο τὴν 20 Δεκεμβρίου 1821 ἐν Ἐπιδαύρῳ ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴ συνέλευσις. Γνωστὸν εἶνε, ὅτι κύ-

Digitized by Google

ριον ἔργον τῆς συνελεύσεως ἐκείνης ὑπῆρξεν ἡ σκέψις περὶ πολιτεύματος ἁρμόζοντος εἰς τὸ ἀναστὰν καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενον ἔθνος, ὅπερ καίπερ ἀσύντακτον ὂν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου εἶχεν ἐπιτελέσει θαύματα ἀνδρείας, μόνον πολίτευμα καὶ μόνον ὁδηγὸν ἔχον τὴν φιλοπατρίαν. Τὸ κήρυγμα τῆς ἐλευθερίας εἶχεν ἤδη ἀντηχήσει ἀπὸ μηνῶν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ἐξενεχθὲν ὑπὸ τοῦ βροντοφωνοτάτου τῶν κηρύκων, τοῦ καρυοφυλλίου. Καὶ διατυπώσεις δ' ἔγγραφοι τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν εἶχον λείψει, ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν πρὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως εἶχε τύπον ἐπίσημον καὶ γενικόν, ἦσαν δὲ μᾶλλον πράξεις τοπικῶν σωματείων, μὴ φέρουσαι χαρακτῆρα πανελλήνιον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὡς πρώτη καὶ ἐπίσημος διαβεβαίωσις τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ προκήρυξις ἐκείνη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἡ ἐκδοθεῖσα τὴν 1 Ἰανουαρίου 1822.

Ἡ προκήρυξις αὕτη εἶνε σύντομος, ἀλλὰ πολυσήμαντος. Τὸ κήρυγμα ἔχει ἀναλογίαν τινὰ καὶ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Jefferson συνταχθεῖσαν καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1776 ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς συνόδου δεκτὴν γενομένην προκήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἔγγραφον τοῦ Jefferson εἶνε μακρὰ καὶ εὔγλωττος δικαιολογία τῆς ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας ἀποσχίσεως τῶν Ἀμερικανῶν, βραχὺ καὶ ἀξιωματικὸν εἶνε τὸ κήρυγμα τῶν κατὰ τὰς νοσηρὰς ἀκτὰς τῆς Πιάδας συνηθροισμένων *παραστατῶν* τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὀλίγαι λέξεις ἤρκεσαν εἰς τὸν ἄγνωστον ἡμῖν συντάκτην τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης προκηρύξεως τῶν Ἑλλήνων, ὅστις δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι εἶνε αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος ἢ ὁ Θεόδωρος Νέγρης, ὅπως ἐκφράσῃ ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους, ἐπισφραγισθέντα ὑπὸ τῶν θυσιῶν δι' ὧν ἀπέσεισε τὸν ἐπὶ αἰῶνας βαρύνοντα αὐτὸ βαρβαρικὸν ζυγόν.

« Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου »Τριάδος.»

«Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν φρικώδη »ὀθωμανικὴν δυναστείαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ »τὸν βαρύτατον καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ζυγὸν »τῆς τυραννίας, καὶ ἀποσεῖσαν αὐτὸν μὲ μεγά»λας θυσίας, κηρύττει σήμερον διὰ τῶν νομί»μων Παραστατῶν του, εἰς ἐθνικὴν συνηγμέ»νων συνέλευσιν, ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, »τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτη»σίαν.»

«Ἐν Ἐπιδαύρῳ, τὴν α' Ἰανουαρίου, ἔτει ͵αωκβ' »καὶ Α' τῆς Ἀνεξαρτησίας.»

Ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἥτις ἀμέσως κατόπιν, τελοῦσα τὸ ἔργον, δι' ὃ συνήχθη, ἐψήφισεν ὁμοφώνως τὸ εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς ἐκλεχθείσης ἐπιτροπείας ὑποβληθὲν σχέδιον προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος, εἶνε κατὰ ταῦτα ἡ πρώτη ἐπίσημος καὶ πανελλήνιος κήρυξις τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Εἰς τὴν 25 Μαρτίου, τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἣν εὐοιώνως ὁ ἑλληνισμὸς ἀπεδέχθη ὡς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος, προσετέθη ἡ 1 Ἰανουαρίου, ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ ἀνατέλλοντος νέου ἔτους, τοῦ πρώτου ὅπερ ἐχαιρέτισαν ἐλεύθεροι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνισμοῦ οἱ συνελθόντες ὅπως παράσχωσιν εἰς τὴν μαχομένην πατρίδα ὕπαρξιν καὶ κῦρος, πολίτευμα καὶ διοίκησιν.

Αἱ δύο ἡμερομηνίαι ἔχουσι λοιπὸν ὁμοίαν σημασίαν, καὶ ἑκατέρα τούτων θὰ ἠδύνατο νὰ διαμφισβητήσῃ τὸ δικαίωμα αὐτὴ μᾶλλον νὰ θεωρῆται ὡς ἡ ἀντιπροσωπεύουσα τὴν ἔναρξιν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ ἀμφιετηρὶς τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας θὰ ἠδύνατο νὰ τελῆται ἀδιαφόρως τὴν 1 Ἰανουαρίου ἢ τὴν 25 Μαρτίου κατὰ τὴν διάφορον ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐκτίμησιν τῶν δύο τούτων ἐπισήμων ἡμερῶν. Καὶ ἡμεῖς μὲν σήμερον ἑορτάζομεν, ὡς γνωστόν, τὴν ἀμφιετηρίδα τῆς ἀνεξαρτησίας τὴν 25 Μαρτίου. Συνεπληρώθη δὲ ἤδη ὁλόκληρος πεντηκονταετία ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν καθιερώθη ἡ ἡμέρα αὕτη ὡς ἡμέρα ἐθνικῆς ἑορτῆς. Διάταγμα τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, συνυπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γ. Γλαράκη καὶ ἐκδεδομένον τὴν 15 Μαρτίου 1838 διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς «Ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ἡμετέρας ἐπὶ τῶν Ἐκ»κλησιαστικῶν κτλ. Γραμματείας θεωρήσαντες »ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς 25 Μαρτίου, λαμπρὰ καθ' »ἑαυτὴν εἰς πάντα Ἕλληνα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ »τελουμένην ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς »Θεοτόκου, εἶνε προσέτι λαμπρὰ καὶ χαρμόσυ»νος διὰ τὴν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἔναρξιν »τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ »ἔθνους, καθιεροῦμεν τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὸ »διηνεκὲς ὡς ἡμέραν ἐθνικῆς ἑορτῆς, καὶ δια»τάττομεν τὴν διαληφθεῖσαν Ἡμετέραν Γραμ»ματείαν νὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἐνεργήσῃ τὸ πα»ρὸν Διάταγμα.»

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς 25 Μαρτίου ὡς ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Διατάγματος τοῦ πρώτου τῆς Ἑλλάδος βασιλέως δὲν ἔμενεν ἀνεόρταστος ἡ ἀμφιετηρὶς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἥτις ἐπανηγυρίζετο καὶ κατ' αὐτὰ ἤδη τὰ ἔτη τῶν ἀγώνων. Ἡ μόνη δὲ διαφορὰ εἶνε, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ πανήγυρις ἐτελεῖτο τὴν πρώτην Ἰανουαρίου ὡς ἐπέτειον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἑλλήνων προεκηρύχθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ἐν

Digitized by Google

Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὸ ἔθνος τὸ πρῶτον ἐλεύθερον πολίτευμα.

Δὲν ἔχομεν πολλὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ πάπποι ἡμῶν ἑώρταζον τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἡμέραν. Πολλάκις ἡ ἀγωνία τοῦ πολέμου, ἡ συγκίνησις τῶν μαχῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων ἡ διχόνοια ἐδηλητηρίαζον τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς οἱ πρόκριτοι τοῦ ἔθνους συνῆλθον κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἐπιδαυρίας ἐν ἐνθουσιασμῷ ἐξάλλῳ, δακρύοντες καὶ ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι εἶνε ἀντιπρόσωποι λαοῦ ἀποσείσαντος τὸν κλοιὸν τῆς δουλείας, ἐντεταλμένοι νὰ σκεφθῶσι περὶ τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ οὐχὶ ὑπὸ τὴν μάστιγα τῆς βαρβάρου δεσποτείας, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἰδίας ἑαυτῶν φιλοπατρίας ὡς μέλη καὶ πατέρες πολιτείας ἐλευθέρας. Ἀλλ' ὁσάκις ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου εἶχεν εὐλογήσει τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα, ὁσάκις συνέπιπτεν ὀλίγας πρὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου ἡμέρας ν' ἀποσοβηθῇ ὡς ἐκ θαύματος κίνδυνος βαρύς, εὐοίωνος ἀνέτελλεν ἡ πρώτη τοῦ νέου ἔτους ἡμέρα, καὶ εγκαρδιώτεραι ἀπενέμοντο ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς αἱ εὐχαὶ τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα, εἰς ὃν ἐχρεώστει ὁ ἑλληνισμὸς οὐ μόνον τὴν ἐθνικήν του ἀνεξαρτησίαν τὴν κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς προσφάτους νίκας. Κατὰ τοιαύτας ποτὲ περιστάσεις μετ' ἰδιαζούσης λαμπρότητος ἐπανηγυρίζετο ἡ ἀμφιετηρὶς τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ὅροι οἵτινες τὴν ἑορτὴν τῆς ἀμφιετηρίδος καθίστανον πανηγυρικωτέραν ἰδίως ἐν Μεσολογγίῳ. Φοβερὰ ὑπῆρξε τελευτῶντος τοῦ 1822 ἡ πολιορκία τῆς ἐνδόξου πόλεως. Ἕνδεκα ὅλας χιλιάδας ἀνδρῶν ἦρον μεθ' ἑαυτῶν ὁ Ὀμὲρ Βριώνης καὶ Ῥεσὶδ-πασᾶς πολιορκοῦντες τὸ Μεσολόγγιον κατὰ γῆν, ἐν ᾧ ὁ Ἰουσοὺφ πασᾶς ἀπέκλειε τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης. Μόλις ἑξακόσιοι ἦσαν οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν χθαμαλῶν χωματίνων τειχῶν τῆς πόλεως, ὧν ὁ περίβολος εἶχεν ἀνάγκην πρὸς ἄμυναν τετρακισχιλίων τοὐλάχιστον μαχητῶν. Ἡ γενναία πόλις, ἥτις μόλις δι' ἕνα μῆνα εἶχε τροφάς, ἤθελε πάντως πέσει, συνεπιφέρουσα τὴν πτῶσιν ἁπάσης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἧς ἦτο τὸ καρτερικὸν προπύργιον, ἂν οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔχανον πολύτιμον χρόνον εἰς ἀνωφελεῖς διαπραγματεύσεις, διχαζόμενοι ὑπὸ ἀμφιγνωμίας, ἣν προεκάλει τὸ φιλοχρήματον τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ, οἵτινες, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ κέρδος ἐποφθαλμιῶντες, ἀπῄτουν αὔξησιν μισθοῦ καὶ δικαίως ἀπεκάλουν **σαράφην** των τὸ πολιορκούμενον Μεσολόγγιον. Ἡ τοιαύτη χρονοτριβὴ ἔδωκεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Πετρόμπεην, τὸν Ζαΐμην καὶ τὸν Δεληγιάννην νὰ λύσωσι μεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου τὴν κατὰ θάλασσαν πολιορκίαν, ἐπιβαίνοντες πλοίων ὑδραϊκῶν καὶ νὰ εἰσελάσωσιν εἰς τὸ Μεσολόγγιον μετὰ χιλίων Πελοποννησίων καὶ ἐπαρκῶν τροφῶν. Ἐνισχυθέντος οὕτω τοῦ Μεσολογγίου, παρῆλθεν ὅλος μὴν ἀπραξίας τοῦ Ὀμὲρ, ὅστις μόλις, ὅτε ἤρχισαν ἐπιλείποντα ἐν τῷ στρατῷ τῶν πολιορκητῶν τὰ τρόφιμα ἀπεφάσισε τὴν ἔφοδον, ὁρισθεῖσαν διὰ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων. Ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ἡ τεταγμένη ὥρα, οἱ πολιορκούμενοι δὲν εὑρέθησαν ἀμέριμνοι καὶ παραδεδομένοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν χρέη, ὡς ἀνέμενεν ὁ πασᾶς. Ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Γιάννης Γούναρης, ὅστις ἠκολούθει τὸν Ὀμὲρ ὡς κυνηγός του, ἀνακαλύψας τὸ μυστικὸν τῆς ἐφόδου, εἶχε προδώσει αὐτὸ εἰς τοὺς Ἕλληνας τοῦ Μεσολογγίου. Θαρραλέοι προεχώρησαν καὶ ἀνύποπτοι οἱ Ἀλβανοί, ὅτε φοβερὸν πῦρ ἀντήχησεν ἐκ μέρους τῶν κεκρυμμένων Ἑλλήνων. Ἐσπευσμένη ὑπῆρξεν ἡ φυγὴ τῶν Τούρκων, οἵτινες μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἠναγκάζοντο ἕνεκα τῆς εἰδήσεως περὶ τῆς βοηθείας ἣν ἡτοιμάζετο νὰ παρέξῃ εἰς τὸ Μεσολόγγιον ὁ Ὀδυσσεύς, νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα φεύγοντες εἰς τὴν Ἤπειρον.

Ἡ πρώτη Ἰανουαρίου τοῦ 1823 ὑπῆρξε διὰ τοὺς Μεσολογγίτας πολὺ φαιδροτέρα τῆς θλιβερᾶς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων καθ' ἣν ἔμελλε νὰ γείνῃ ὁ ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγών. Τὸ Μεσολόγγιον ἐπανηγύρισε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν πρώτην ἐπέτειον τῆς προκηρύξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως μετὰ διπλῆς χαρᾶς, διότι ἑώρταζε συγχρόνως τὴν ἀπαλλαγήν του ἀπὸ διμήνου στενοχώρου πολιορκίας. Συνηνώθησαν λοιπὸν ἐν τῷ μέλλοντι αἱ δύο ἑορταὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου, καὶ ὡς φαιδρὰ ἀπήχησις τῆς χαρᾶς ἥτις κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους ἡμέραν ἐπεκράτει ἐν Μεσολογγίῳ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ λέξεις δι' ὧν τὰ ***Ἑλληνικὰ Χρονικὰ*** ἐχαιρέτιζον τὴν 1 Ἰανουαρίου 1824. «Ὁ συνεχὴς τῶν κανονίων κρότος, ἔγραφεν αὐ»θημερὸν ἡ ἐφημερὶς τοῦ φιλέλληνος Μάγερ, καὶ »τοῦ λαοῦ ὅλου αἱ χαρμόσυνοι φωναὶ ἀνήγγει»λαν σήμερον τὴν ἐνιαύσιον πανήγυριν τῆς κα»θιερώσεως τοῦ ἡμετέρου ***πολιτεύματος*** ἐπὶ τῆς »πρώτης ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως. Τὰ αἰσθή»ματα ἑκάστου πατριώτου διηγέρθησαν ζωη»ρότατα στοχαζομένου, ὅτι ὁ ἴδιος κρότος, ὅστις »διακηρύττει τὰ πολιτικὰ δίκαιά του, τοῦ ανα»καλεῖ συγχρόνως εἰς τὴν μνήμην τὴν αἰσχρὰν »καὶ ἄτιμον τοῦ Ὀμὲρ-Πασᾶ φυγήν, συμ»βᾶσαν μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀξιομνημο»νεύτου πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης κατὰ »τὸ 1822 ἔτος.»

Τὸ ἄρθρον τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν πολλὰ

Digitized by Google

συνετὰ ἀναγράφει, ἐκ τῆς ἑορτῆς ταύτης λαμβάνον ἀφετηρίαν. Ἡ ὁμόνοια ἰδίως, ἧς δυστυχῶς τὴν ἔλλειψιν πολλάκις ᾐσθάνθη κατὰ τὰ πολυώδυνα ἐκεῖνα ἔτη ὁ ἀγωνιζόμενος ἑλληνισμός, παρέχει ἀφορμὴν σκέψεων εἰς τὸν ἀρθρογράφον, καὶ ὁ κάλαμός του συντρίβεται εἰς ἀνάθεμα κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι «μὲ τὰ αἰσχρὰ »πάθη ἢ μὲ τὰς δοξομανεῖς κλίσεις των ζη»τοῦν ν' ἀνατρέψουν τὸ μέγα ἔργον, θεμελιω»μένον καὶ στηριγμένον μὲ τὸ ἀκριβὸν αἷμα τῶν »ἀδελφῶν καὶ τέκνων μας!» Ὡραῖος δὲ εἶνε καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ ἄρθρου, συνοψίζων ἐν ἐκφράσεσι διαυγοῦς καὶ πεφωτισμένης φιλοπατρίας τοὺς πόθους τῶν ἀνδρῶν, ὧν μόνον κέντρον πρὸς δρᾶσιν ἦτο τοῦ ἔθνους ἡ εὐδαιμονία. «Οἱ Ἕλλη»νες διὰ τῆς ἀδελφικῆς ἑνώσεως καὶ τῆς πρὸς »τὴν πατρίδα ἀφοσιώσεώς των ἔθεσαν Νόμους, »ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ κυβερνῶνται· ὅστις »λοιπὸν ἢ κρυφίως διὰ διαφόρων σπουδαρχικῶν »τεχνασμάτων, ἢ φανερὰ καὶ ἐνόπλως ἤθελεν »ἐγερθῇ κατ' αὐτῶν, πρέπει ν' ἀποκλείεται ἀπ' »ὅλα τὰ καλά, ὅσα ἡ κοινὴ συγκατάθεσις ἀπε»φάσισε νὰ μοιράζωνται ἐπίσης εἰς καθένα πο»λίτην· καὶ κηρύττομεν τρανότατα, ὅτι τὸ πρῶ»τον χρέος ἑκάστου πατριώτου εἶνε νὰ κατα»τρέχῃ πλέον παρὰ τοὺς Τούρκους αὐτοὺς πάν»τα, ὅστις, ἢ ἀπὸ πάθη ἢ ἀπὸ ἄλλας αἰτίας »κινούμενος σπεύδει νὰ κλονίσῃ τῆς κοινῆς εὐ»δαιμονίας τὰ θεμέλια.»

Συγκινοῦσιν ἡμᾶς ἀληθῶς σήμερον, ἀναγινώσκοντας ταῦτα, τοῦ γράφοντος αἱ πατριωτικαὶ σκέψεις. Ἀλλ' οὐχ ἧττον συγκινεῖ ἡμᾶς ἡ ἀφελὴς διήγησις περὶ τοῦ συνεχοῦς τῶν κανονίων κρότου καὶ τῶν χαρμοσύνων φωνῶν τοῦ λαοῦ τοῦ Μεσολογγίου ὅλου, πανηγυρίζοντος τὴν ἀμφιετηρίδα τῆς προκηρύξεως τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἀπαλλαγῆς. Μεταξὺ τῶν τηλεβόλων ἐκείνων εὑρίσκοντο πάντως καί τινα ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ἐκείνων, ἅτινα εἶχεν ἡ πόλις ἐπὶ τῶν ἀνισχύρων τειχῶν της, ὅτε ἠμύνετο κατὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη, εὑρίσκοντο πάντως καί τινα ἐκ τῶν δέκα τῶν κυριευθέντων κατὰ τὴν ἐπαίσχυντον φυγὴν τῶν περὶ τὸν πασᾶν, τινὰ τέλος ἐξ ἐκείνων ἅτινα ἔμελλον ἔπειτα νὰ ἠχήσωσι κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Βύρωνος καὶ ὅτε ἡ πόλις ἠγωνίζετο λιπόψυχος τὸν ἔσχατον τῶν ἀγώνων.

Ἔθνη προωρισμένα καὶ θέλοντα νὰ ζήσωσι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσι τὰς ἑορτάς, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ὀδύνας τοῦ παρελθόντος. Αἱ ἑορταὶ ἡμερῶν παρῳχημένων δύνανται πολλάκις νὰ διαχύσωσι χαρὰν ἐν ἡμέραις παρούσης ἐθνικῆς θλίψεως, ὡς αἱ ὀδύναι τῆς χθὲς δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἀντὶ διδάγματος καὶ νουθεσίας ἐν μέσῳ ἐπιλήσμονος εὐφροσύνης τῶν συγχρόνων.

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν Ἱστόρημα.

(*Βραβευθὲν ἐν τῷ διηγηματικῷ ἀγῶνι τῆς Ἑστίας*).

Ἔσται δὲ θνητοῖς εἰσαεὶ λόγος
μέγας τῆς σῆς πορείας.
(Αἰσχ. Προμηθεύς).

Ἡ Νορβηγία τυγχάνει μία τῶν περικαλλεστέρων χωρῶν τῆς γῆς. Ἀπὸ τῆς 57ης μέχρι τῆς 71ης μοίρας διήκουσα, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Λινδεσνάες μέχρι τοῦ Βορείου, ἐκτείνει μακροτάτην παραλίαν εἰς τὰς κραταιὰς περιπτύξεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς πεπηγμένης θαλάσσης. Μανιωδῶς ἐπέρχονται τὰ κύματα κατὰ τοὺς ἀτελευτήτους χειμῶνας τῶν ἀνηλίων ἐκείνων κλιμάτων, καὶ σὺν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων, δάκνοντα καὶ καταβιβρώσκοντα, κατέταμον τὰς ἀποῤῥῶγας ἀκτὰς εἰς μυρίους κολπίσκους, τὰς περιωνύμους φιόρδας, ὧν πολλαὶ εἰσέδυσαν βαθέως ἐντὸς τῶν γαιῶν, καὶ ἀνεκλαλήτους ἠμφιέσθησαν φυσικὰς καλλονάς.

Ἐκεῖ κοιμῶνται μειδιῶντα νάματα, ἅτινα μόλις ῥυτιδοῖ μελῳδικὸς φλοῖσβος, καὶ ἠρέμα διολισθαίνει τὸ ἀκάτιον τοῦ ναυτίλου παρὰ τοὺς πόδας μελανῶν βράχων, οὓς ἐνιαχοῦ καλύπτει μανδύας παρθένων δασῶν, καὶ ὧν μαρμαίρουσιν εἰς τὰς ἑσπερινὰς ἀκτῖνας αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαί. Τοσοῦτον δὲ στεναί εἰσιν αἱ κατάφρακτοι αὗται θάλασσαι, ὥστε οἱ ἑκατέρωθεν τεράστιοι ὄγκοι, διαρκῶς ἀλλήλους περιπτυσσόμενοι, ἀντιτάσσουσι τῷ ταράττοντι τὰς ἐρημίας ἐκείνας γρανίτειον πρόχωμα, ὅπερ ἐν τούτοις καταπετάννυται βαθμηδόν, δίκην θεατρικῆς αὐλαίας, καὶ ἀνελίσσει πρὸ τῶν ἐκπλήκτων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν νέαν ἀπαράμιλλον σκηνογραφίαν.

Πράγματι δὲ ἀνεξάντλητά εἰσι τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ θεία Πρόνοια ἐπιδιώκει τὴν εὐμάρειαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνῷ ἡ ἀγρία ἐκείνη χώρα, διαρκῶς ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ τε Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Αἰόλου, φαίνεται ἀκατοίκητος, ἀναρίθμητος πληθὺς νησιδίων, πρὸ τῶν ἀκτῶν ἐγκατεσπαρμένη, καὶ πρὸς βοῤῥᾶν, ὅπου αὔξει ὁ κίνδυνος, συμπυκνουμένη, ἀποκρούει, δίκην θώρακος, τὰς βιαιοτέρας τῆς θυέλλης ὁρμάς, καὶ καταλείπει ἐλευθέραν τὴν ἔσοδον εἰς μόνας τὰς εὐώδεις ὑπερποντίους αὔρας. Οὐδ' ἀρκεῖ τοῦτο· θερμὸν ὕδατος ῥεῦμα, ἐναποθηκεῦσαν εἰς τὰς γελοέσσας ἐκτάσεις τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου τὰς φαιδρὰς τοῦ Φοίβου ἀκτῖνας, διέρχεται εἶτα τὸν Ὠκεανόν, μεγαλοπρεπὴς ὄντως ἐνυγρόβιος ποταμός, καὶ παραπλέον τὰς δυσρίγους Σκανδιναυϊκὰς ὄχθας, διαχέει πέριξ τὸ θάλπος καὶ τὴν ζωήν, ἐνῷ συνάμα παρακωλύει τὴν κάθοδον τῶν πλωτῶν τοῦ πόλου παγετῶν.

Digitized by Google

Οὗτος ὁ λόγος δι' ὃν ὑπὸ τὴν διάτρητον σκιὰν τῆς ὀρεσιβίου πίτυος, τῆς ἐλάτης, καὶ τῆς δρυός, καταστρώννυται μέχρις αὐτῆς τῆς 70ῆς μοίρας ὑπόχρυσος τάπης τῶν δώρων τῆς Δήμητρος, ἐνῷ ἡ πόλις τοῦ Βέργεν, ἡ βορειοτάτη ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου, τρυφᾷ τὸν χειμῶνα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν κλίματος παρεμφεροῦς πρὸς τὸ δωρηθὲν εἰς τὴν εὐτράπελον Πέστην.

Ἀπὸ δὲ τῆς παραλίας τὸ ἔδαφος ὑψοῦται ταχέως πρὸς τὴν ἐκτενῆ ὀροσειράν, ἥτις, δίκην σπονδυλικῆς στήλης, διατέμνει τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσόνησον, καὶ χωρίζει τὴν Νορβηγίαν τῆς Σουηδίας. Ἀπαραλλάκτως καθήκουσι καὶ τὰ ὄρη Ἀπεννῖνα δι' ὅλου τοῦ μήκους τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκεῖ φύεται ἡ δάφνη καὶ ἡ ἐλαία, ἐκεῖ κρύπτεται ἐν ἑκάστῃ χαράδρᾳ εὔθυμος πολίχνη, ἐνῷ αὐστηρότεραι ἀλλ' ἅμα καὶ ἁγνότεραί εἰσιν αἱ τοῦ βορρᾶ καλλοναί. Τὰ Σκανδιναυϊκὰ ὄρη σχηματίζουσιν, εἰς ὕψος ἐννεακοσίων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διαρκῆ ἅλυσιν εὐρέων ὀροπεδίων, τῶν περιπύστων Kjölen, ὑπὲρ ἃ πυργοῦνται, δίκην ὑπερηφάνων θόλων, αἱ ὑψηλότεραι κορυφαί, καλούμεναι Tjell. Τὴν κυριωτάτην ἐξ αὐτῶν, τὴν Σνοχάτταν, στέφει εἰς ὕψος δισχιλίων τριακοσίων μέτρων διαρκὲς διάδημα μελανῶν νεφῶν, μετὰ δούπου συγκρουομένων, καὶ ἀναφλεγομένων ὑπὸ τὰς ἐκλάμψεις τῶν κεραυνῶν, οἵτινες πλήττουσι τὰς πέριξ ὑψικαρήνους ἄκρας. Κοσμοῦσι δὲ τῶν ὀροπεδίων τὰ πλεῖστα λίμναι, τὸν αἰθέρα μόνον κατοπτρίζουσαι, καὶ ὧν ἔνιαι ἁμιλλῶνται κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς μικροὺς πόντους, ἐνῷ ἄλλαι, διακναίουσαι τὸ περιβάλλον αὐτὰς μαρμάρινον πλαίσιον, ὁρμῶσι πρὸς τὰς πεδιάδας, καὶ ἀφοῦ κατακρημνισθῶσιν ἐκ τῶν ὀρέων εἰς σειρὰν ὅλην μυκωμένων καταῤῥακτῶν, θέουσιν, ὡς βαθυδῖναι πλέον ποταμοί, μέχρι τῆς ἐγγυτέρας φιόρδης, καὶ καταλείβουσι τὰ σαπφείρινα νάματα ἐπὶ τῆς σμαραγδώδους λεκάνης τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης θαλάσσης.

Τοιαύτη ἡ περικαλλὴς χώρα, ἐν ᾗ εὑρίσκομεν κατὰ τὰς πρώτας τῆς ἱστορίας μαρμαρυγὰς ἐγκατεστημένους ἤδη τοὺς ἀργότερον περιθρυλλήτους Νορμαννούς, ἢ ἄνδρας τοῦ βορρᾶ, ἔθνος Γερμανικόν, κατακλύσαν ἰδίως τὰ παράλια, καὶ πρὸ αὐτοῦ διῶξαν τοὺς γηγενεῖς Ἐσκιμώους καὶ Λάπονας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔζων οἱ Νορμαννοὶ κατατετμημένοι εἰς πατριάς, ὧν προΐσταντο οἱ διαρκῶς διαπληκτιζόμενοι Ἴαρλοι, ἢ Μεγιστᾶνες, ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ 8ου αἰῶνος ὁ Βασιλεὺς Χαλφδάνος, κατατροπώσας τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν, ἵδρυσε σπουδαῖον Κράτος πρὸς νότον τῆς Χερσονήσου, ἣν ὀλίγον ἀργότερον καθυπέταξε πᾶσαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Χαράλδος ὁ Χαρφάγρος ἢ Ἁβροκόμης.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξώθησαν ἐν τούτοις ἱκανὸν τοῦ πληθυσμοῦ μέρος εἰς ἀποδημίαν, καὶ τότε ἢ ἀνεκαλύφθησαν ἢ σπουδαίως ἀπῳκίσθησαν ἡ Ἰσλανδία, αἱ Φαρόαι νῆσοι, αἱ Ὀρκάδες, καὶ αἱ Σχετλανδικαί.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡδραιώθη ἐν Νορβηγίᾳ ἡ ἔννομος τάξις, καὶ θανόντος μετὰ μικρὸν τοῦ Χαράλδου, τὸ Κράτος κατετμήθη μεταξὺ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἀνεγνώρισαν ὡς προεξάρχοντα Βασιλέα τὸν πρωτότοκον Ἔριχον, τὸν ὡς ἐκ τῆς ἀπανθρωπίας αὐτοῦ μετ' ὀλίγον ἐπικληθέντα «αἱματόφυρτον πέλεκυν.» Καὶ πράγματι οὗτος, ταχέως ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν ἀδελφῶν, καθῄρεσε καὶ κατέσφαξε πάντας, ἀλλ' ἐπιχειρήσας μετὰ τοῦτο τὴν κατάργησιν τῶν εἰς τοὺς Ἰάρλους ἀπομεινάντων προνομίων, προεκάλεσε γενικὴν ἐξέγερσιν, ὑφ' ἧς ἀνετράπη.

Οἱ Ἴαρλοι ἐκάλεσαν τότε ἐξ Ἀγγλίας, ὅπου ἀνετρέφετο ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ, τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Χάκον τὸν Ἀγαθόν, ὅστις βασιλεύσας ἀπεπειράθη, ἀλλὰ μετ' ἐλαχίστης ἐπιτυχίας, τὴν ἐν Νορβηγίᾳ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὗ ἠσπάζετο τὰ δόγματα, προσφάτως ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσαχθέντα.

Ὁ ἐνάρετος οὗτος Ἄναξ ἐφονεύθη κατὰ τὸ 951 μαχόμενος πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Ἐρίχου, καὶ ὡς διάδοχον ἔσχε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Χάκον τὸν Ἀφνειόν, ὅστις ἐν τούτοις, ὅπως κατισχύσῃ τῶν ἀντιπάλων, ἐτέλεσε φόρον εἰς τοὺς Δανούς. Ἀλλ' ὀλίγα ἔτη διήρκεσεν ἡ κατάστασις αὕτη, καθ' ὅσον ἅμα ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας Χαράλδος ὁ Κυανόδους ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Α', ἡ Νορβηγία ἐπανέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1000, Ὀλάφος ὁ Τρυγγβάσων ἐπεδίωξε καὶ αὖθις τὴν ἐκχριστιάνισιν τῶν Νορμαννῶν, ἣν συνετέλεσε διὰ ποικίλων βιαιοπραγιῶν ὁ ἀπὸ τοῦ 1017 — 1030 βασιλεύσας ὁμώνυμος αὐτοῦ Ὀλάφος ὁ Πολύσαρκος. Ὁ Ἄναξ οὗτος, πλὴν τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῶν Ὀρκάδων, κατέκτησε καὶ τὴν Σκωτίαν· μαθὼν δὲ μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας Κνοῦτος ὁ Μέγας, ὁ τῆς Ἀγγλίας κατακτητής, καὶ πρὸ μικροῦ ὑποστηρίξας τοὺς ὑπὸ τὸν βασιλικὸν ζυγὸν σφαδάζοντας Ἰάρλους, ἀπήρχετο ὡς προσκυνητὴς εἰς τὴν Ῥώμην, συνενοήθη μετὰ τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ Βασιλέως τῆς Σουηδίας, καὶ τὴν Δανίαν ἐπέδραμεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Κνοῦτος, ἀφοῦ παρέστη ἐν Ῥώμῃ εἰς τὴν στέψιν τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος Κονράδου τοῦ Β'., καὶ παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς μικρὸν φιλοδώρημα τὸ Σλέσβιχ, ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια, ἐκεῖ δὲ μαθὼν τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ὑπερθαλασσίων γειτόνων, ἔπεμψε κατὰ τοῦ Ὀλάφου κραταιὰν στρατιάν, ἥτις κατετρόπωσεν αὐτόν, καὶ ἀνεστήλωσε τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἰάρλων. Ὁ Ὀλάφος ἐν τούτοις, ἀφοῦ ἐπλανήθη ἐπὶ τέσσαρα

Digitized by Google

ἔτη ἐξόριστος, ἐπεφάνη καὶ αὖθις κατὰ τὸ 1033 μετὰ νέων δυνάμεων ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς πατρίδος, καὶ τοῦ Κνούτου σπεύσαντος ἀμέσως, συνεκροτήθη μάχη κρίσιμος ἐν Στοκλεστάδῃ, ὅπου ἔπεσεν ὁ Νορμαννὸς Ἄναξ διὰ χειρὸς τοῦ θανασίμου αὐτοῦ ἐχθροῦ. Ὁ δὲ Κνοῦτος ἔπεμψε τότε ὡς ἀντιβασιλέα εἰς Νορβηγίαν τὸν ἴδιον υἱὸν Σύενον τὸν νεώτερον, ὃν ἀπεδίωξεν αὖθις κατὰ τὸ 1035 ὁ τοῦ Ὀλάφου υἱὸς Μάγνος. Ἀργότερον, ἤτοι κατὰ τὸ 1164, κατετάχθη ὁ Ὀλάφος εἰς τὴν χορείαν τῶν ἁγίων, ἕνεκα τῶν πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ προσπαθειῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεγνωρίσθη συνάμα ὡς πάτρων τῆς Νορβηγίας· ἡ φαντασία τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ἡ χιλιόστομος παράδοσις, διαρκῶς ἔκτοτε παρεμόρφωσαν, καὶ διὰ ποικίλων μύθων διεκόσμησαν, τὴν βιογραφίαν τοῦ ἐστεμμένου Ἀποστόλου.

Καὶ τοιαῦται μὲν ἐν ἄκρᾳ συμπτύξει αἱ ἐσωτερικαὶ τῆς Νορβηγίας περιπέτειαι, ἄχρι τῆς ἐν λόγῳ ἐποχῆς· ἀλλ' ἰδίως περιβόητοι ἀπέβησαν οἱ Νορμαννοὶ ἕνεκα τῶν διὰ θαλάσσης ἀπαύστων αὐτῶν εἰς τὰς γείτονας, καὶ εἰς μεμακρυσμένας ἔτι χώρας, ἐπιδρομῶν. Ἡ ἀφορία τοῦ πατρίου ἐδάφους, καὶ ἡ πληθὺς τῶν κολπίσκων καὶ κρησφυγέτων, τῶν καταλλήλων πρὸς ἐξάρτυσιν τῶν πλοιαρίων καὶ παρασκευὴν τῆς ἐπιβουλῆς, ἐξώθησαν τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πρὸς τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον, καὶ μετέτρεψαν αὐτοὺς εἰς δεινοὺς ὄντως θαλασσοπόρους. Μικρὰ καὶ ἄνευ καταστρώματος ἦσαν τὰ σκάφη αὐτῶν, ὥστε οὐ μόνον κατὰ τῶν ἀκτῶν ἐπετίθεντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ποταμοὺς ἀνέπλεον, καὶ τὰ πλοιάρια πολλάκις ἐπ' ὤμου μετεκόμιζον, ὅπως συντάμωσι τὴν ὁδόν· ἐφορμῶντες δ' αἴφνης, καὶ λεηλατοῦντες χωρία καὶ κώμας, ἀπήρχοντο αὖθις μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, ἥτις ἐματαίου πᾶσαν ἀντίστασιν.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀτρομήτων τούτων πειρατῶν, οἱ λεγόμενοι Βίκιγκες, ἤτοι γενναῖοι, ἦσαν συνήθως μηνίοντες Ἰάρλοι, ἢ νεώτεροι τῶν Μεγιστάνων υἱοί, τῆς πατρικῆς κληρονομίας ἐξαιρούμενοι, καὶ ἀκατασχέτως φερόμενοι πρὸς τὸν βίον ἐκεῖνον, τὸν πλήρη ποιήσεως καὶ κινδύνων. Οὐδ' ἐχρησίμευεν ὡς μόνον δέλεαρ ὁ πόθος τῶν ἀθροιζομένων θησαυρῶν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὸ ἐλατήριον ἦν εὐγενέστερον, καὶ τοὺς πλείστους παρέσυρεν ἡ δίψα τῶν μυθωδῶν ἄθλων καὶ τὸ κλέος, δι' ὧν ταῦτα ἠμείβοντο καθ' ἅπαντα τὸν βορρᾶν. Ἄλλως τε τὸ φαινόμενον τοῦτο οὐδόλως τυγχάνει πρωτοφανές, καθ' ὅσον αἱ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου ἀμυδρῶς τότε μόνον ὑπέφωσκον, καὶ ἄγνωστα ἦσαν εἰσέτι τὰ διεθνῆ νόμιμα, οὕτως ὥστε ἡ πειρατεία καὶ ἡ λεηλασία λαῶν ξένων ἐθεωρεῖτο οὐ μόνον θεμιτή, ἀλλὰ καὶ περίδοξος.

Ἦν δὲ πράγματι ἡρωϊκὸς ὁ βίος ἐκεῖνος, καὶ αὐστηρότατοι οἱ διέποντες αὐτὸν νόμοι. Ὁ Βίκιγξ προσέβαλλε πᾶν ἐπιφαινόμενον πλοῖον, καὶ οὐδέποτε ὑπεχώρει. Ἐκ δύο συγκρουομένων Βικίγκων ὁ εἷς ἑπομένως κατεστρέφετο· ἀλλ' οἱ ἔμποροι, ἐὰν ὑπέκυπτον, ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν ἐγγυτέραν ξηράν, καὶ ὁ νικητὴς παρελάμβανε τὴν λείαν. Ἔζων δὲ οἱ ἄνδρες διαρκῶς ἐπὶ τῶν κυμαινομένων αὐτῶν σκαφιδίων.—«Ἐκεῖνος μόνος καλεῖται Βίκιγξ, λέγει ἓν τῶν ἐνυαλίων αὐτῶν ᾀσμάτων, ὅστις οὐδέποτε κατεκλίθη ἐπὶ ἀσαλεύτου ἐδάφους, οὐδὲ εἶδεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὰς καπνηλὰς δοκοὺς χερσαίας ὀροφῆς.»—

Ἀλλὰ παραθέσωμεν μᾶλλον τὸν ῥωμαντικὸν τοῦτον κώδικα, ἔχοντα ὡς ἑξῆς:

— «Μὴ τανύῃς σκηνὴν περὶ τὸ πλοῖον. Μὴ ὑπνώττῃς ἐντὸς οἴκου· ἐχθροὶ κρύπτονται ὄπισθεν ἑκάστης θύρας.

Κοιμοῦ ἐπὶ ἀστραπτούσης ἀσπίδος, κρατῶν τὴν ῥομφαίαν, καὶ σκέπην ἔχε τὸν οὐρανόν.

Βραχεῖα ἡ σφῦρα τοῦ ἀπροσμάχου Θώρ, καὶ κοπτερὸν τὸ ξίφος τοῦ Φρεϋρ· καὶ εἰς σὲ ἀρκοῦσι τὰ ὅπλα ταῦτα. Ὅρμα τολμηρός, καὶ ἡ νίκη σοὶ μειδιᾷ.

Ὅτε μαίνεται ἡ θύελλα, ἀναπετάννυε τὸ ἱστίον. Ἄφατος ἡ ἐπὶ τῆς ἀγρίας θαλάσσης τρυφή. Πέτα, πέτα ἐμπρός· ὁ συμπτύσσων δειλός. Πρὶν συμπτύξῃς, καταποντίσθητι.

Φίλει ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὴν περικαλλῆ κόρην, ἀλλ' ἄφες ἐκτὸς τοῦ πλοίου καὶ αὐτὴν τὴν ἐπέραστον ὡς ἡ Θεὰ τοῦ κάλλους Φρεϊα. Οἱ λακκίσκοι τῶν παρειῶν εἰσὶ παγίδες φοβεραί, καὶ οἱ χρυσοῖ βόστρυχοι ἄρκυς ἀμείλικτος.

Οἶνον πίνει ὁ Ἀλφάτερ Ὀδίν· καὶ σὺ ζήτει τὴν εὐθυμίαν, πλὴν σώας διατήρει τὰς φρένας. Καταπίπτων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εὐχερῶς ἀνεγείρεσαι· ἀλλ' ὑπὸ τὸ πλοῖον σοὶ τείνει τὰς ἀγκάλας ἡ ἀφρόκολπος Ῥάνα.

Φείδου τοῦ πελιδνοῦ ἐμπόρου, ὅστις σοὶ ἀποτίει τὰ ὀφειλόμενα. Ἐπλάσθης Βασιλεὺς τῆς θαλάσσης, ἐκεῖνος δοῦλος τοῦ κέρδους, καὶ ὁ χάλυψ σου ἀνώτερος τοῦ χρυσοῦ.

Διὰ τῶν κύβων μέριζε τὴν λείαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ φέρε τὸ πεπρωμένον. Ἀλλ' ὁ Βίκιγξ ἄπεχε πάσης ἀμοιβῆς· δι' αὐτὸν ἡ δόξα καὶ ἡ τιμή.

Ἰδοὺ ἄλλου Βίκιγκος πλοῖον. Ὅρμα εἰς τὴν ἐπίβασιν, καὶ φοβερὰ ἔστω ἡ σύῤῥαξις τῶν ἀσπίδων. Ἐὰν ὀπισθοχωρήσῃς μίαν μόνην τρίχα, ὁ Αἴγηρ σὲ ἀποκηρύττει. Ὁ νόμος ἀπαράγραπτος.

Ἔσο ἐν τῇ νίκῃ μέτριος· ὁ παραδίδων τὸ ξίφος ἱερός. Πείθου εἰς τὴν φωνὴν τοῦ περιτρόμως προσπίπτοντος. Κακοῦργος ὁ σκληρῶς ἀπαρνούμενος.

Αἱ πληγαὶ εἰσι χαρὰ τοῦ Βίκιγκος, καὶ σέμνωμα κάλλιστον αἱ οὐλαὶ εἰς τὸ πρόσωπον. Ἄφες

Digitized by Google

ἐλευθέραν τοῦ αἵματος τὴν ῥοήν. Πρὸ τῆς ἑσπέρας μὴ θέσης ἐπίδεσμον, ἐὰν πράγματι Νορμαννὶς σ' ἐγέννησε ».—

Τὴν θάλασσαν ἐφαντάζοντο οἱ Βίκιγκες πλήρη γιγάντων καὶ ἄλλων ὑδροβίων τεράτων· διὸ καὶ δράκοντας ἐκάλουν τὰ κελύφη αὐτῶν, ἐξ ὧν τὰ μᾶλλον περιώνυμα ἐμυθολογοῦντο ὡς αὐτομάτως ἐπὶ τῶν κυμάτων ἱπτάμενα, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτιθέμενα, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ περίπυστος ναῦς τῶν Φαιάκων. Ἦσαν δὲ τόσον μικρὰ τὰ σκαφίδια ταῦτα, ὥστε μία ἐπιδρομέων συμμορία ἐπέβαινε συνήθως πολλῶν ἑκατοντάδων.

Καὶ ἀναφέρονται μὲν οἱ Βίκιγκες κατὰ χρόνους ἀρχαίους, ἀποτελοῦντες ἴσως τὸ ἔσχατον λείψανον τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἰδίως ἐθαλασσοκράτησαν ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι τοῦ 12ου αἰῶνος, ὅτε οὐ μόνον τὸν τρόμον ἐνέσπειραν διὰ των ἀπαύστων αὐτῶν ἐπιδρομῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀληθεῖς προέβησαν κατακτήσεις, καὶ διὰ τῆς ἱδρύσεως Κρατῶν ἰδίων οὐσιωδῶς ἐπέδρασαν εἰς τὴν διάπλασιν τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης.

Οὕτως ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 841 τοιαῦτά τινα στίφη ἐξεπόρθησαν τὰς Ῥέννας καὶ τὴν Τούρσην ἐπολιόρκησαν, διότι διαχειμάζοντα πλέον εἰς τὰ παράλια καὶ ληστεύοντα τοὺς ἀναγκαίους ἵππους, εἰσεχώρουν κατὰ τὸ ἔαρ εἰς τὰ ἐνδότερα. Συγχρόνως ἕτεραι συμμορίαι κατέλαβον τὴν Νάντην, ἐλεηλάτησαν τὰ Βορδίγαλα, καὶ ἠπείλησαν τὴν Τολῶσαν. Αὐτὴ τῶν Παρισίων ἡ πόλις, τρὶς κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀκαθέκτων ἐπιδρομέων, κατὰ τὸ 845, 857 καὶ 861, μόλις δι' ἁδρῶν λύτρων ἐξηγόρασε τὴν σωτηρίαν. Κατὰ δὲ τὸ 859 ἐλεηλατήθησαν ἡ Νίμη καὶ ἡ Ἀρλεσία, ἐνῷ ἕτερα στίφη ἐδῄουν ἐν Ἰβηρίᾳ τὴν Σεβίλλην καὶ Λισσαβῶνα, ἐν Ἰταλίᾳ τὴν Σπέτζιαν καὶ Πῖζαν, καὶ τέλος ἄλλα τὰς Ἑλληνικὰς τοῦ Αἰγαίου νήσους καὶ αὐτὴν τὴν Μικρασίαν.

Ἐν Γερμανίᾳ οἱ Βίκιγκες εὗρον κατ' ἀρχὰς δεινοὺς ἀντιπάλους, τοὺς Φρεισίους καὶ Σάξονας ἀλλ' οὐχ ἧττον καταυλισθέντες παρὰ τὴν Γάνδην καὶ τὰς Μαλίνας, κατέστρεψαν, ἅμα θανόντος Λουδοβίκου τοῦ Τεύτωνος, πολλὰς τῶν παραρρηνείων πόλεων, ἐν αἷς τὰς Τρέβας, τὴν Ἀντβέρπην, τὴν Οὐτρέχτην, τὸ Ἀκουΐσγρανον. Κατὰ δὲ τὸ 887 Κάρολος ὁ Πολύσαρκος ἐξηγόρασε παρ' αὐτῶν καὶ αὖθις τὴν ἐλευθερίαν τῶν Παρισίων, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀρνοῦλφος ἐπήνεγκεν αὐτοῖς τέλος τοιαύτην πανωλεθρίαν, ὥστε οὐδόλως ἐφάνησαν πλέον πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὸ 911 εἷς τῶν Βικίγκων, ὁ Ῥόλλος, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα Καρόλου τοῦ Ἠλιθίου, ἔλαβεν ὡς προῖκα τὴν Νορμανδίαν, καὶ ἀσπασθεὶς τὸν χριστιανισμόν, ἵδρυσε τὸ ἐκεῖ περιώνυμον Κράτος.

Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Βίκιγκες ἐπεφάνησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐποχὴν Ἐγβέρτου τοῦ ἐκ Βεσεξίας, καὶ τοσοῦτον ὁλοσχερῶς κατέλαβον τὰς Ἀνατολικὰς τῆς Μεγαλονήσου ἀκτάς, ὥστε ἀργότερον ὁ Μέγας Ἀλφρέδος, καίτοι κατατροπώσας ἐν Ἐδδιγκτῶνι τὸν ἡγέτην αὐτῶν Γουθροῦνον, ἀπῄτησε παρ' αὐτοῦ μόνον τὴν τέλεσιν φόρου, καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀνακτήσας μετ' ὀλίγον τὸ Λονδῖνον καὶ τὴν Ῥογχεστέρην, οἰκοδομήσας παράκτια φρούρια, καὶ στόλον ἱκανὸν ναυπηγήσας, παρεκώλυσε τὰς νέας ἐπιδρομάς, ἐξ οὗ ἐπῆλθε μακρὰ ἠρεμία. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1014 οἱ Δανοί, ἐκδιώξαντες τὸν Ἀγγλοσάξονα Ἐθελρέδον, ἐβασίλευσαν καὶ αὖθις τῆς Ἀγγλίας μέχρι τοῦ 1041, καὶ ἀποκατέστη μὲν πάλιν τότε ἡ ἰθαγενὴς δυναστεία, ἀλλ' ἀργότερον, θανόντος τοῦ Βασιλέως Ἐδουάρδου, καὶ ἀκαθέκτως ἐπιτεθέντος Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ, ἐπῆλθεν ἡ ὁριστικὴ κατάλυσις τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, δι' ὧν ἐδημιουργήθη ἡ ἄχρι τοῦδε ὑφισταμένη τῶν πραγμάτων κατάστασις.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Η ΝΕΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΓΕΩΡΙΟΥ ΠΡΑΓΑΜΑ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗι.

Παλαιὰ Βυζαντινὴ ἐκκλησία πολλοῦ λόγου ἀξία ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης, τῆς τε οἰκοδομικῆς καὶ τῆς κοσμηματικῆς, ἀνευρέθη πρὸ 24 ἡμερῶν εἰς βάθος ἑνὸς καὶ ἡμίσ. μέτρου ὑπὸ τὴν γῆν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰουδαίου ἰατροῦ κ. Sadok (συνοικία *Μπαλάτ*).

Τὸ νῦν φαινόμενον κτίριον ἀποτελεῖ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὅλου, εἶνε δὲ ἐκ τετραγώνων πλίνθων (30, 40 καὶ 50 ἑκατ. τοῦ μέτρου) ἐπεκτισμένον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου κάτω μέρους τοῦ ἐν τῇ γῇ εἰσέτι κεχωσμένου καὶ ᾠκοδομημένου ἐκ μαρμάρων καὶ λίθων.

Μέρη εἶναι: α') ἡ *εἴσοδος*, τόξον πάχους 2 μ. 24 ἑκ. β') τὸ ἀμέσως συνεχόμενον *κέντρον* σχηματίζον τετράγωνον ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς τοῦ ὁποίου (3. 36) ὑψοῦται τόξον πάχους 76 ἑκατ., τὰ τέσσαρα δὲ τόξα ὑποβαστάζουσι τὸν ἐν τῷ μέσῳ κυκλικὸν θόλον· ὕψος ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἐδάφους (τοῦ παλαιοῦ) ὡσεὶ 4 μέτρ. γ') τῷ ἀνατολικῷ τόξῳ συνέχεται στενούμενον ἐν τῷ βάθει (ἀδύτῳ) τὸ *βῆμα*.

Πάντα τὰ μέρη πανταχοῦ ἦσαν *ψηφιδωτά*· πλὴν ἄλλων ἐγκατεσπαρμένων λειψάνων, λαμπρὰ καὶ ἀνθηρὰ εἰς χρώματα καὶ ποικίλα εἰς σχήματα σῴζονται *κοσμήματα* ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τοίχου τῆς εἰσόδου (ἐν τῷ τόξῳ), ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τόξου τοῦ κέντρου καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τοίχου τοῦ βήματος.

Digitized by Google

Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ἀνατολικοῦ τόξου (ἄνω) ὁρᾶται μικρὸς χλαμυδηφόρος ἀνὴρ ἔχων τὴν μὲν δεξιὰν ἀνατεταμένην τὸν δὲ ἀριστερὸν πόδα προβεβλημένον εἰς γόνυ· πρὸ αὐτοῦ ἀνὴρ ἔχων μέλαιναν γενειάδα καὶ κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς γονυπετεῖ προβάλλων ἱκετευτικῶς τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας ἡνωμένας· ὄπισθεν αὐτοῦ διακρίνεται τρίτος.

Ἐπιγραφὰς μετὰ πολλοὺς καὶ μακροὺς κόπους κατώρθωσα νὰ ἀναγνώσω τὰς ἑξῆς:

1) ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀριστεροῦ τόξου τοῦ κέντρου ὁρᾶται ἅγιος (ἄνευ κεφαλῆς) καὶ ἡ ἐπιγραφή:

Ο ΑΓΙΟΣ
ΓΙ .ΡΓΙΟ.

« ὁ ἅγιος Γεώργιος ».

2) ὕπερθεν τοῦ δεξιοῦ τόξου:

† ΥΠΕΡΕΥΧΙΓΕΩΡ
ΓΙΟΥΠΡΑΓΑΜΑ . .

« ὑπερεύχου Γεωργίου Πραγαμᾶ ». Τὰ γράμματα μετὰ τὸ *χ* καὶ *μ* ἐξέχρωσεν ἡ ὑγρασία· τὴν ἐπιγραφὴν περιβάλλει ὡραιότατον κόσμημα.

3) Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ ἀνατολικοῦ τόξου καὶ τοῦ τοίχου τοῦ βήματος παρετήρησα μακρὰν τρίστιχον ἐπιγραφὴν, ἧς ἀπώλετο ἡ ἀρχή. ἐν τέλει ἀνέγνων:

. . ΝΑΓ . . ΝΙΚΕΤΕΥΩΤΡΙΑΔ
ΙΗCΑΝΑΡΧΟΥΤΡΙΑ

« τὴν ἁγίαν ἱκετεύω τριάδα, τῆς ἀνάρχου τριάδος ».

4) Ἐν τῷ βάθει τοῦ ἀδύτου εἶδον τρία διατετρυπημένα τόξα· ἐκτὸς λειψάνων γραμμάτων ἐν τῇ στεφάνῃ τοῦ (ὁρῶντι) ἀριστεροῦ καὶ μέσου τόξου, ἐν τῇ τοῦ δεξιοῦ ἀνέγνων:

\ΟΞΟΥΜΑ.

« ἐνδόξου Μαρίας ». Ἄνωθεν τῆς στεφάνης τοῦ ἀριστεροῦ τόξου ἡ θεοτόκος (;) ἄνωθεν τῆς τοῦ δεξιοῦ ζωηρότατος ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης (;) τῇ μὲν δεξιᾷ προβάλλων θυμιατήριον τῇ δὲ ἀριστερᾷ συνέχων τὸ ἔνδυμα. Ἄνωθεν τοῦ μέσου τόξου ὑψηλότερος ὁ Παντοκράτωρ ἔχων ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἠνεῳγμένον εὐαγγέλιον ἐν ᾧ ἀνέγνων:

† ΕΓ	ΦΟ
ΩΗ	CΙ.
ΙΙΙ	ΗΖ
ΤΟ	ΩΗ

« ἐγὼ εἰ(η)μι τὸ φῶς (ο)ς καὶ (=Κ) ἡ ζωή ».

Τὸ χρῶμα τῶν ψηφίδων εἶνε λευκὸν ἐν τῷ ἐδάφει (fond) καὶ τοῖς ἐνδύμασι καὶ βαθὺ κυανοῦν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ κρασπέδοις τῶν ἐνδυμάτων. Ἐξαιρεῖται ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Πραγαμᾶ ἧς τὸ ἔδαφος κυανοῦν, τὰ γράμματα λευκά.

Ἡ ἐκκλησία ἦτο κεκοσμημένη κατ' ἀρχὰς διὰ ζωγραφιῶν ὧν ἴχνη παρετήρησα ἐν τῷ ἀδύτῳ· τὸ μωσαϊκὸν ἐπένδυμα ἐνεστηρίχθη κατόπιν δι' ἥλων ὧν σῴζεται μέγα πλῆθος.

Ταῦτα περὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς· κατὰ μῆκος δὲ τῆς ἀριστερᾶς (εἰσιόντι) πλευρᾶς διήκει ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ ἀδύτου στενὴ καὶ μακρὰ στοὰ συγκοινωνοῦσα τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ δύο πυλῶν, τῆς πρώτης ἐν τῇ εἰσόδῳ (71 ἑκατ.), τῆς δευτέρας ἐν τῷ βήματι (1. 10)· τῆς δευτέρας ταύτης πύλης ὀλίγον κατωτέρω ἡ στοὰ ἔχει ἐπὶ τῆς ἄλλης αὐτῆς πλευρᾶς πυλίσκην (46 ἑκατ.) ἄγουσαν εἰς ἄλλο θολωτὸν προσάρτημα οὗ ἐν μέσῳ πλινθίνη δεξαμενή. Καὶ κατὰ πλάτος (τὸ δυτικὸν) τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει προσάρτημα ἐγκεχωσμένον οὗ φαίνεται μόνον ἡ πύλη (ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου, ἱσταμένου ὄπισθεν).

Τίς ὁ χρόνος τῆς κτίσεως; τοῦτο οὐδεμία διδάσκει ἐπιγραφή· ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔχομεν μέγα κυκλικὸν (Ῥωμαϊκὸν) οἰκοδόμημα ὅπερ γενικῶς μὲν ἀλλ' ἀναποδείκτως ἀποδίδοται εἰς τοὺς Καβείρους· τὸ κτίριον ἀνήκει εἰς τὸν γ' ἢ δ' αἰῶνα εἰ καὶ ὁ κ. Duchesne (ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς τῷ ἐπιγεγραμμένῳ « une mission à Mont Athos » 1874) ἀνάγει αὐτὸ εἰς τὸν ε'. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ αἱ πλίνθοι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ μέγεθος καὶ τὰ αὐτὰ σήματα τῶν ἐργαστηρίων (†Ν†) μαρτυροῦσι τὸν αὐτὸν αἰῶνα, τὸν δ'.

Ἄγνωστον εἶναι ἐπ' ὀνόματι τίνος ἐτιμήθη, τοῦ Παντοκράτορος ἢ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἢ ἄλλου τινός· βέβαιον ὅμως νομίζω ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ πλουσίου ἰδιώτου, τοῦ Γεωργίου Πραγαμᾶ ἢ Πραγάμα (ἢ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ)· τὸ ἁπλοῦν σχῆμα, αἱ μικραὶ διαστάσεις καὶ τὰ προσαρτήματα πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τούτου ἀσφαλῶς· τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Sadok συνορίζει κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος Τουρκικὸν τέμενος (Μεχτσίτ), παλαιὰ Βυζαντινὴ ἐκκλησία τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ μεγέθους καὶ τῆς αὐτῆς τέχνης· ἦτο καὶ αὕτη ἰδιωτικὴ ἐκκλησία. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ (**Μπαλὰτ**) σκάπτοντες ἄλλοτε εὗρον μεγάλα κτίρια ὧν σῴζονται ἔτι δύο πελώριοι κίονες ἐν τῇ ὁδῷ· δὲν μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα **Μπαλὰτ** ὅτι μεγαλοπρεπῆ ἄλλοτε ὑψοῦντο ἐκεῖ μεγιστάνων «**παλάτια**» καὶ κομψὰ ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῶν προσκυνητήρια, μαρτύρια τῆς εὐσεβείας ἐφ' ᾗ ἀείποτε διεκρίθη τῶν Θεσσαλονικέων ἡ πόλις;

Πῶς ἐπεχώσθη ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι εὐνόητον ὅταν λάβῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς μεγάλας μεταβολὰς τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως· δυσεξήγητος μένει μόνον ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀνώμαλος ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους· ὅτι ἐγένετό ποτε περισύλησις οὐδεμία ἀμφιβολία· μαρτυροῦσι τὰ τρία διατετρυπημένα τόξα τοῦ ἀδύτου καὶ ἡ ἔμφραξις τῶν ῥηγμάτων διὰ χώματος πληρώσαντος (κατωφορικῶς) ὅλον σχεδὸν τὸ βῆμα, μαρτυροῦσι καὶ αἱ ἐντομαὶ τῶν πυλῶν ἐξ ὧν ἀφῃρέθησαν κίονες καὶ πλάκες.

Πότε καὶ τί περιεσυλήθη ἡ ἐκκλησία ἄγνω-

Digitized by Google

στον εἰ καὶ πολλὰ διεδόθησαν κατ' αὐτὰς ὑπὸ τῶν καινολόγων· κατὰ τὸν μερικὸν καθαρισμὸν τῶν χωμάτων οὐδὲν εὑρέθη πλὴν ἀγγείων τινῶν. Πλησίον τοῦ δεξιοῦ τόξου τοῦ κέντρου, κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Πραγαμᾶ, πλήξας τὸ ἔδαφος ἤκουσα ὑπόκωφον ἦχον· κρύπτεται ὁ οἰκογενειακὸς τάφος τοῦ κτήτορος;

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὀλίγα καὶ πρόχειρα ἀλλ' ἀκριβῆ ἀφοῦ τόσα μὲν ἄλλα ἐψευδολογήθησαν κατ' αὐτὰς παρεμορφώθησαν δὲ τερατωδῶς καὶ αἱ ἐπιγραφαί. Πολλὰ ἄλλα θὰ διδάξῃ ἴσως ἡμᾶς τακτικὴ καὶ γενικὴ ἀνασκαφὴ ὅλου τοῦ ἐκεῖ χώρου· ἀλλὰ τίς ὁ ἐκτελέσων αὐτήν; εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν εἶναι ἄξιον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία; ἔχομεν τὴν ἀρχαιοτάτην πασῶν τῶν γνωστῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν, καὶ ὁ κόπος εἶναι ἄξιος.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 12 Δεκεμβρίου 1888

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Δὲν πααίνω σοῦ λέω, δὲν πααίνω! μοῦ κάνει κακό!...

— Πήγαινε καϋμένη καὶ σήμερα... βλέπεις πῶς θὰ πάω ν' ἀλέσω!...

Πρώτην φοράν, φωναὶ ἀνδρικαὶ καὶ γυναικεῖαι ἐκ περιτροπῆς, ἐξήρχοντο τόσον ἔντονοι καὶ τεταραγμέναι, ὡσεὶ συγκρουόμεναι μεταξύ των, ἀπὸ τοῦ οἰκίσκου τοῦ Νελοπούλου. Ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν, ὅτε ἐτέλεσε τοὺς γάμους του ὁ οἰκοδεσπότης, δὲν ἀντήχει ἄλλο ἐντὸς αὐτοῦ παρὰ τραγούδια εὔθυμα καὶ γέλωτες παρατεταμένοι, τονίζοντες εἰς κλίμακα ὑπερνέφελ την εὐτυχίαν τοῦ νεαροῦ ἀνδρογύνου καὶ ψίθυροι φιλημάτων, ὡς εἰς καμμίαν φωλεὰν τρυγόνων. Οἱ φλεγματικοὶ κάτοικοι τοῦ μικροῦ χωρίου καθ' ἑσπέραν, ἐνῷ ἐχασμῶντο τανυόμενοι ἵν' ἀποτεινάξωσι τὸν κόπον τῆς ἡμέρας οἱ ἄνδρες κ' ἐθορύβουν αἱ γυναῖκες, εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα ἀσχολούμεναι ἢ ἐκλαυθμύριζον τὰ παιδία καὶ ἠλάκτουν οἱ σκύλοι, ἀκούοντες αὐτούς, ἐκίνουν τὴν κεφαλὴν μὲ ἔκφρασιν σοβαρᾶς δυσπιστίας. Ἡ χαρὰ ἐκείνη ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς παρατονία, χαρὰ μὴ ἔχουσα τὴν θέσιν της ἐκεῖ, μέσῳ τῆς σιγηλῆς ἐρημίας τοῦ χωριδίου καὶ τοῦ πλήθους ἐκείνου, τοῦ μὴ γνωρίζοντος ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, τὴν βαρεῖαν ἐργασίαν τῶν ἀγρῶν. Ἐσκέπτοντο δὲ ὅτι πολὺ ταχέως θὰ ἔπαυε καὶ τὴν παρωμοίαζον πρὸς τὴν τύχην τοῦ χωριδίου των, τοῦ ὁποίου ἡ ζωηρότης διαρκεῖ ὅσον καὶ ἡ πανήγυρίς του —ἐπὶ μίαν μόνην ἡμέραν, κατὰ τὴν πέμπτην Νοεμβρίου. Γίνεται ἀναστάτωσις, ὅλων τότε χάριν τοῦ ἁγίου Νικολάου, μέρος τῆς χειρὸς τοῦ ὁποίου διατηρεῖται ἀνέπαφον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωριδίου· ἀκούονται τύμπανα καὶ χοροὶ καὶ πολλοὶ προσκυνηταὶ συνέρχονται ἄλλοθεν καὶ τοῦτο μέχρι τῆς νυκτός, ὅτε τὰ πάντα παύουν εἰς τελείαν χαλάρωσιν καὶ ἀνίαν. Οὕτω θὰ συνέβαινε καὶ εἰς τὸ ἀνδρόγυνον ἤδη· θὰ ἐβαρύνετο μόνον του αὐτὴν τὴν τρελλὴν εὐθυμίαν, τὴν θορυβώδη χαράν, ἡ ὁποία νομίζει τις ὅτι δὲν γίνεται παρὰ διὰ νὰ ἀκούηται καὶ μόνον· θὰ ἔκυπτε δὲ ταχέως ὁ τράχηλος εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ θὰ συνωφρυοῦτο τὸ μέτωπον εἰς τὴν σκέψιν, ὅπως συνέβη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἄλλοτε.... Καὶ τόρα, ἂν ἤκουον τὰς διαμειβομένας φωνάς, θὰ ἐπίστευον, ὅτι ἐπηλήθευσαν αἱ ἐλπίδες των, καὶ πολὺ ταχέως μάλιστα ἀπὸ ὅ,τι προσεδόκων καὶ θὰ ἐμειδίων χαιρεκάκως. Διότι ἡ χαρὰ τῶν ἄλλων ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἀνεξάρτητος μᾶς κουράζει καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ παύσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα, βιαζόμενοι νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς σειράν, ὡς ἡ κωλοβὴ ἀλώπηξ τοῦ μύθου.

Δὲν ἐπέτυχον ὅμως αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν οἱ χωρικοί. Τὸ χωρίδιον Τρουμπὲ ἦτο ἔρημον τόρα. Οἱ εὐάριθμοι οἰκίσκοι του, ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ χαμηλῆς λοφοσειρᾶς διεσκορπισμένοι, εἶχον τὰς θύρας ὅλας κεκλεισμένας καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ παράθυρά των ἐφαίνετο ἐντὸς τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία. Εἰς τὰς αὐλὰς ἐπλανῶντο ἐν πλήρει ἀνέσει αἱ ὄρνιθες, ἀνασκαλεύουσαι τὸ ἄχυρον καὶ τὴν κόπρον πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς καὶ αἱ πάπιαι ἐνήχοντο μακαρίως εἴς τι τέλμα παρὰ τοὺς χαλαμῶνας ἐνῷ ὁ οἰκόσιτος χοῖρος, σοβαρὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ οἰκοδεσπότου, ἐγρύλλιζε περιφερόμενος ἐλεύθερος καὶ ὁ ἀλέκτωρ μὲ τὸ ἀγέρωχον βάδισμά του, ἀνέτεινεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐτόνιζε τὴν βραγχνὴν λαλιάν του, ὡσεὶ θέλων νὰ διασαλπίσῃ εἰς τὰ πέριξ τὴν ὑπεροχήν του. Οἱ χωρικοὶ ἔλειπον ὅλοι εἰς τὰς ἐργασίας των· γυναῖκες καὶ ἄνδρες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του, εἶχον ἀναλάβει τὰ καθημερινά, τ' ἀναλλοίωτα καθήκοντά των, ἅμα τῇ χαραυγῇ. Μόνος ὁ οἰκίσκος τοῦ Νελοπούλου διετήρει ἀκόμη τὴν ζωηρότητά του: διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γάμων ἐβράδυνε πάντοτε εἰς τὴν ἐξέγερσιν, ὡς νωθρὸς ἐργάτης ἐξακολουθῶν τὴν αὐτὴν ἀπεργίαν καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰσέδυεν ἤδη ἄφθονον ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ἡ Σμάλτω ἐν τῇ σκιᾷ, μὲ νυσταλέους ἀκόμη ὀφθαλμοὺς καὶ βεβαρυμένον τὸ σῶμα, ἐγείρουσα νωθρῶς τὰς στρωμνὰς μίαν μίαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποθέτουσα δεδιπλω-

Digitized by Google

μένας ἐπὶ μιᾶς ἀνεστραμμένης κοφίνας, χρησιμευούσης πάντοτε εἰς τοὺς οἴκους τῶν χωρικῶν ἀντὶ στρωμνοθήκης. Ἐνῷ δ' ἐνησχολεῖτο εἰς τοῦτο ἐξηκολούθει, ἠρεθισμένη κάπως, σφοδρὰν ὁμιλίαν μετὰ τοῦ ἀνδρός της, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν θύραν ἱστάμενος, ἔρραπτε τὴν ἄκραν σάκκου ἐκ χονδροπάνου καὶ ἐψιθύριζε χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς ἐργασίας του, ὡσεὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποτεινόμενος:

— Πήγαινε, μωρὴ καὶ σήμερα· βλέπεις πῶς θὰ πάω ν' ἀλέσω!..

Πλησίον αὐτοῦ καψαλὸς σκύλος, μὲ ἀνωρθωμένον καὶ ἄτακτον τρίχωμα, ἐπέμενεν ὀσφραινόμενος τὸ ἔδαφος μέσῳ σμίνους ὀρνίθων, αἱ ὁποῖαι εἶχον εἰσπηδήσει ἐντὸς ζητοῦσαι διὰ τιτιθισμῶν τὴν πρωϊνὴν τροφήν των. Πρὸ τῆς θύρας ὁ εὔρωστος ἵππος τοῦ Νελοπούλου, ἐζευγμένος εἰς τὸ κάρρον, ἔτρωγε τὴν φορβήν του, ἀνακινῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ὦτα καὶ τύπτων τοὺς πόδας, ὡσεὶ βιαζόμενος νὰ ἐκκινήσῃ. Ὁ Στάθης εἶχε φορτώσει τὸ κάρρον του διὰ σάκκων σίτου τῆς νέας ἐσοδείας καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν μύλον πρὸς ἄλεσιν. Καὶ ἦτο μὲν μύλος εἰς τὸ χωρίδιον ἔξω, ἐπὶ ὑψώματος καὶ εἰργάζετο ἀδιακόπως ἡμέραν καὶ νύκτα, ἀναπεπταμένας ἔχων εἰς τὸν ἄνεμον τὰς φαιὰς πτέρυγάς του ἀλλ' εἰς τὸν Στάθην ἤρεσκε πάντοτε ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντέμνῃ τὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ προφθάνῃ τὸν χρόνον. Συνήθιζε νὰ προτιμᾷ τὸν κέλητα ἀντὶ τοῦ ἡμιόνου καὶ τὸν ἀτμόμυλον ἀντὶ τοῦ ἀνεμομύλου, ὅπου εἶνέ τις ἐκτεθειμένος εἰς τοῦ καιροῦ τὰς ἰδιοτροπίας. Διὰ τοῦτο εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὑπάγῃ εἰς Γαστούνην, ὅπου ὑπῆρχεν ἀτμόμυλος καὶ ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐπεράτου μίαν ὥραν ἀρχήτερα τὴν ἐργασίαν του. Ἔλεγε δὲ εἰς τὴν νεαρὰν σύντροφόν του νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὴν βοσκὴν τὰ γαλιά, τριάκοντα ζεύγη γαλιά, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναπτύξῃ ἀρκούντως καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤλπιζε καλὰ κέρδη κατὰ τὸν ἐρχόμενον αὔγουστον, ὅτε θὰ τὰ ἐπώλει εἰς Ζακυνθίους ζωεμπόρους.

— Δὲν 'μπορῶ σοῦ λέω... δὲ πααίνω! ἐπέμενεν ἡ Σμάλτω, ἀρνουμένη.

Ὁ Στάθης ἐξεπλήσσετο διὰ τὴν τόσην ἐπιμονὴν τῆς γυναικός του. Πρώτην φορὰν τόρα τὴν ἤκουεν ἀντιτείνουσαν εἰς τοὺς λόγους του, πρώτην φορὰν τὴν ἔβλεπε τόσον πεισμονα εἰς τὴν ἰδέαν της. Ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν ἐστεφανώθη, τὴν ἐγνώριζε πάντοτε ὑπήκοον, πάντοτε ἀκατάβλητον εἰς τὴν ἐργασίαν, μειλίχιον εἰς τοὺς τρόπους, δειλὴν εἰς τὰς ἰδέας της, ἐκπληροῦσαν τυφλῶς τὰς ἐπιθυμίας του, πρόθυμον νὰ τὸν ἀνακουφίζῃ καὶ νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς ὅλα. Καὶ τὰ γαλιὰ αὐτὰ ἀκόμη ἡ ἰδία ἐφρόντισε καὶ τὰ ἀνέπτυξε καὶ τόρα ἀπὸ μηνὸς καθ' ἡμέραν τὰ συνώδευεν εὐχαρίστως εἰς τὴν βοσκήν. Πῶς λοιπὸν τόρα ἤλλαξε τόσον ἔξαφνα ὁ χαρακτήρ της καὶ ὁ ἴδιος ἠπόρει.

— Μὰ τὶ θὲς νὰ κάμουμε 'ς τὸ θεό σου! εἶπεν αἴφνης, προσβλέπων αὐτὴν μὲ ὕφος, ἐνέχων ἐν ταὐτῷ ἐρώτησιν καὶ ὀργήν.

— Πααίνω ἐγὼ 'ς τὸ μύλο· ἐψιθύρισεν ἡ Σμάλτω δειλῶς, χαμηλώνουσα τὴν κεφαλήν.

Ὁ Στάθης ἐγέλασε βεβιασμένως. Πυλὺ παράδοξος τῷ ἐφαίνετο ἡ ἀπάντησις αὕτη τῆς γυναικός του. Καὶ ὄχι τόρα διότι ἦτο νεόνυμφος ἀλλὰ καὶ γραῖα ἂν ἦτο πάλιν δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὴν Σμάλτω νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν μύλον. Ἂν ἐζήτει νὰ ὑπάγῃ εἰς κανένα ἀνεμόμυλον τῶν πέριξ χωρίων δὲν ἦτο καὶ κακόν, διότι ὅλοι οἱ μυλωθροὶ ἦσαν γνώριμοι, ἄνθρωποι ἔντιμοι καὶ σοβαροὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ γυναῖκες ἐπήγαινον τὰ ἀλέσματα, τῶν ἀνδρῶν ἀσχολουμένων εἰς ἄλλας βαρυτέρας ἐργασίας. Εἰς Γαστούνην ὅμως, εἰς μίαν πολιτείαν, ὅπου εὐθὺς μόλις ἔβλεπον αὐτὴν ἐκφορτώνουσαν τὸν σῖτον θὰ ἐσυνάζοντο οἱ ἄνδρες πέριξ καὶ θὰ τὴν περιειργάζοντο ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, σχεδὸν θὰ τὴν ἔψαυον μὲ τ' ἀναιδῆ καὶ φαῦλα βλέμματά των, ὅπου οἱ μυλωθροὶ ἦσαν ξένοι καὶ ἀπόξενοι, πονηροὶ καὶ ἀγιογδύται ποτὲ δὲν ἐπετρέπετο. Μόνον καὶ νὰ τὸ συλλογισθῇ ἡ Σμάλτω ἔπρεπε νὰ κοκκινίσῃ.

— Μὰ γιατὶ δὲν πᾶς μὲ τὰ γαλιά; ἠρώτησε πάλιν, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προτέραν του ἰδέαν ὁ χωρικός.

— Φοβᾶμαι· ἐψιθύρισεν ἡ λυγερὴ μετά τινος στενοχωρίας.

— Τί φοβᾶσαι; γιατὶ δὲν ἐφοβόσουν τόσον καιρό;

Ἡ Σμάλτω ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ἀμηχανοῦσα, διότι δὲν εἶχε τὶ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν δικαίαν ἐρώτησιν τοῦ ἀνδρός της. Καὶ εἶχε μὲν λόγον, ἰσχυρότατον μάλιστα, τὸν ὁποῖον ἂν ἔλεγεν εὐθὺς ὁ Στάθης θὰ ἠρεθίζετο, θὰ ἐζήτει συγχώρησιν διὰ τὸ πεῖσμά του καὶ θ' ἀπῄτει μάλιστα ἐπιμόνως παρ' αὐτῆς νὰ μὴν ὑπάγῃ πλέον εἰς τὴν βοσκὴν μὲ τὰ γαλιά. Ἀλλὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἤθελε νὰ ἐκστομίσῃ δι' ὅλον τὸν κόσμον ἡ Σμάλτω. Ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο καὶ ἤθελε ν' ἀποφύγῃ ἐξηρτᾶτο μᾶλλον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν παρὰ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της καὶ ἐθεώρει περιττὸν νὰ ταράξῃ εἰς τὰ μύχια τὸν χωρικὸν καὶ νὰ τὸν ἐμβάλῃ εἰς ὑποψίας· Διότι ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἀπαίδευτος ἡ γυνὴ εἰς τοιαῦτα ζητήματα προσπαθεῖ πάντοτε νὰ προφυλάσσῃ τὸ ἄνδρα της, πολλάκις μάλιστα μετ' ἐγκληματικῆς ἐπιμονῆς ὡσεὶ ἡ φύσις μόνη της παρακινῇ αὐτὴν εἰς τοῦτο.

— Νά, ἐκεῖ ποῦ καθόμουν ἐψὲς ς' τὴν πατουλιά, βγῆκ' ἕνα φίδι ξάφνου καὶ μ' ἐτρόμαξε.... ἔχασα ὅλο μου τὸ αἷμα! ἀπήντησεν

Digitized by Google

αἴφνης ἡ Σμάλτω, πεφοβισμένον ἔχουσα τὸ πρόσωπον, ὡς νὰ ἔβλεπε τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ φίδι πρὸ τῶν ποδῶν της.

Ὁ χωρικὸς ἐξερράγη ἤδη εἰς γέλωτας ὄχι βεβιασμένους πλέον ἀλλ' ἀληθεῖς γέλωτας ἀνθρώπου εὐθύμου. Τόσον ἀπροσδόκητος ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος τῆς γυναικός του ὥστε δὲν εὗρεν ἄλλο τι πρόχειρον τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ Στάθης παρὰ νὰ καγχάσῃ.

— Ὄχ, ἀδερφέ! ἐφώναξε, γιὰ τὸ φίδι κάνεις ἔτσι;

Καὶ λαμβάνων ἀπὸ τῆς γῆς τὸν σάκκον, ὅστις εἶχε πέσει τῶν χειρῶν του κατὰ τὴν ὥραν τῆς ταραχῆς καὶ ἀπό τινος γωνίας τὸ μαστίγιόν του, διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν ὑποψιθυρίζων:

— Μὴν ἦσαι κουτή, καϋμένη!.. πήγαινε κ' ἐγὼ θὰ γυρίσω γρήγορα.

Χωρὶς δὲ νὰ προσθέσῃ τι πλέον, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ κάρρου καὶ μαστίσας τὸν ἵππον του ἀπῆλθεν.

*

Ἡ Σμάλτω ἤκουσε τὸ κάρρον ἀπομακρυνόμενον μετὰ πατάγου καὶ ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν της συγκλονιζομένην μετὰ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοὺς ὀγκώδεις τροχούς του. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἀνδρός της κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὴν ἐτάρασσε μεγάλως καὶ τὴν κατέθλιβεν, ὡς μία παντελὴς ἐγκατάλειψις. Δὲν ἦτο πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεμακρύνετο οὕτω τῆς οἰκίας ὁ Στάθης ἀλλὰ τόρα ἡ ψυχή της εἶχε διεγερθῆ ὁλόκληρος ὑπὸ συλλογισμῶν ἐπιφόβων καὶ ὅλα τὰ ἐξελάμβανεν ὡς ἐπίτηδες ἐναντίον αὐτῆς διενεργούμενα. Ὁ Στάθης ἄφινεν αὐτὴν ἐκεῖ μόνην καὶ ἀπροστάτευτον ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν. Τὴν διέτασσεν ἐπιμόνως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν βοσκὴν τῶν γαλίων χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ ὅτι τὴν ἐξέθετεν εἰς κίνδυνον φοβερόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πολὺ δυσκόλως λυτροῦται ὁ ἄνθρωπος, διότι κύριον ἐχθρὸν ἔχει τὸν ἑαυτόν του. Δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ κάμῃ καὶ ἄλλως ἡ Σμάλτω. Ἀφοῦ ὁ Στάθης δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ ὤφειλεν αὐτὴ νὰ συνοδεύσῃ τὰ γαλιά· δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ ἀφήσῃ νὰ ψωφήσουν τῆς πείνης! Καὶ μετενόει ἤδη διότι ἐτάραξε τόσον τὸν ἄνδρα της, ἀκαίρως ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἄρνησίν της, ἐνῷ ἀνεγνώριζε τὴν ἀνάγκην. Ἔθεσεν ὀλίγον μελαψὸν ἄρτον ἐντὸς μαλλίνου σακκιδίου, ἐκρέμασεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὤμου καὶ κλειδώσασα τὴν θύραν ἐξήγαγεν ἀπὸ τοῦ ἀχυρῶνος τὰ γαλιὰ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν βοσκήν.

— Ὁ ἅϊ Νικόλας κι' ἂς μὲ φυλάξῃ· ἐψιθύρισε, σταυροκοπουμένη.

Ἡ Σμάλτω ἦτο νεαρωτάτη λυγερή, εὔπλαστος τὸ ἀνάστημα, μελαχροινή, μὲ ὀσφὺν ἐσφιγμένην ὡς καλαμιᾶς καὶ κεφαλὴν εὔμορφον, ἣν ἐστόλιζον ἄφθονοι μαῦροι βόστρυχοι καὶ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, πάντοτε ὑγροί, ὡς νὰ ἐψυχάλιζον ἐντὸς καὶ ἀκριβεῖς ἑρμηνευταὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐντυπώσεών της. Ἦτο δὲ ἐντελὲς κάτοπτρον μιᾶς ἀγροδιαίτου ὑπάρξεως· τὸ ἄτομόν της ὁλόκληρον ἦτο ὑπερβολικῶς περίεργον εἰς τὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ἐντυπώσεις καὶ τὰς ὑφίστατο καὶ τὰς συνεκέντρου ἐν ἑαυτῇ ὅλας, ὅπως ὁ φακὸς τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας. Μέχρις οὗ ὑπανδρευθῆ, βόσκουσα καθημερινῶς τὰ αἰγοπρόβατα τοῦ πατρός της εἰς τὰ μέρη τῆς Ριζοκαστριᾶς, ὅπου εἶχε κατασκηνώσῃ ἡ οἰκογένειά της, τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαῖρι, τὸ φθινόπωρον καὶ τὴν ἄνοιξιν, ἔβλεπεν ὅλας τῆς φύσεως τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς ἐδέχετο μετὰ χαρᾶς, ὅπως δέχεταί τις τὰς θωπείας τῆς μητρός του. Καὶ ὅτε τὴν ἔτυπτε κατακέφαλα μὲ τοὺς ὄμβρους της καὶ ὅτε τὴν ἐδρόσιζε μὲ τὰ ζωογόνα μαϊστράλιά της, εἴτε τὴν ἀφήρπαζεν εἰς τὰς καταιγίδας της εἴτε τῇ ἐχαλάρου τὰς δυνάμεις ὅλας διὰ τοῦ λιβός της, αὐτὴ δὲν παρεπονεῖτο καθόλου, ἀναγνωρίζουσα ὑπομονητικῶς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ δικαιώματά της. Τῇ ἤρεσκεν ἐπιμόνως ἡ μάγισσα καὶ εὐμετάβολος νύμφη, τὴν ἐξέπληττε καὶ τὴν συνεκίνει μὲ τὰς ποικίλας ἀμφιέσεις της, ὑπὸ τὰς ὁποίας τῇ παρουσιάζετο καθ' ἑκάστην καὶ τὸ κάλλος της, τὸ ἔνθεον. Πολλάκις συνέβαινεν ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ λοφοσκεπάστῳ ἐκτάσει, εἰς διαφόρους τῆς ἡμέρας ὥρας, συχνάκις δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἡ φύσις πέριξ, ὡς τὸ μνημεῖον τοῦ Μέμνωνος ν' ἀναδίδῃ διαφόρων εἰδῶν τόνους, ποικίλας φωνάς, ἁρμονικῶς διακεχυμένας ἐν τῷ κενῷ. Ἡ Σμάλτω τότε, ἔξαλλος, ἤνοιγεν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς, ἔτεινε τὰ ὦτα ἀχόρταστος καὶ προσεπάθει νὰ δεχθῇ ἐν ἑαυτῇ τοὺς ἤχους ἐκείνους ὅλους καὶ βαθμηδὸν βαθμηδὸν ἀνεδίπλου τὸ σῶμα, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐναγκαλισθῇ οὕτως εἰπεῖν τὴν φύσιν, νὰ τὴν ἐνστερνισθῇ, παραδιδομένη εἰς τὴν ἐπήρειάν της ἀσυνειδήτως, ὅπως παραδίδεταί τις εἰς τὸν ἔρωτα.

Ἡ ζωὴ τῆς Σμάλτως αὕτη ἔπαυσεν αἴφνης διὰ μιᾶς ὅταν ὑπανδρεύθη. Ὁ ἱερεύς, ὅστις ἐστάθη πρὸ αὐτῆς ἵνα εὐλογήσῃ τοὺς γάμους της, ἔμεινε πλέον καθηλωμένος ἐφ' ὅρου ζωῆς, ὡς τοῖχος ἀκλόνητος καὶ τῇ ἀπέκλεισε τὸ παρελθόν. Ἡ κληματόβεργα, καταλλήλως μετασχηματισθεῖσα εἰς στέφανον νυμφικόν, ἔκαμε καὶ ἐπὶ τῆς νεαρᾶς βλαχοπούλας τὸ θαῦμά της ὅπως καθ' ἡμέραν καὶ εἰς τόσας ἄλλας. Μετέφερεν αὐτὴν εἰς ἄλλην ζωήν, ψυχράν, σοβαράν, μεστὴν πραγματικότητος ἀσφυκτικῆς, τὴν ὁποίαν αὐτὴ πρὶν οὐδέποτ' ἐφαντάζετο, μέσῳ τῆς χαριέσσης φύσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεπτύχθη. Καὶ ὁ Στάθης δ' αὐτός, ὡσεὶ ζηλοτυπῶν πρὸς τὸ

Digitized by Google

παρελθόν της καὶ ἐπιθυμῶν νὰ καταστρέψῃ πᾶσαν αὐτοῦ ἀνάμνησιν, ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτῆς τὴν βλαχικὴν ἐνδυμασίαν, τὴν γραφικὴν ἐκείνην ἐνδυμασίαν, μὲ τὰ κρόταλα καὶ τοὺς χρωματισμούς, τὴν ὁποίαν νομίζει τις ὅτι οἱ βλάχοι ἐπενόησαν ἐκ τοῦ μεγάλου πόθου των πρὸς τὴν φύσιν, ἵνα φέρωσιν ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀποτύπωμά της πάντοτε, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκονται. Ἀντὶ δὲ αὐτῆς, ἀντὶ τῶν κεντητῶν ποδιῶν καὶ τῶν πλουσίων γκιορντανίων, τῇ ἔδωκε τὰ πενιχρὰ ἐνδύματα τοῦ χωρίου, ἅτινα τὴν κατέστησαν σοβαρὰν μέχρι γελοιότητος.

Ἡ Σμάλτω ἤρχισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ πλήττῃ καὶ ν' ἀσφυκτιᾷ μέσῳ τῆς καθημερινῆς ἀναστροφῆς τῶν χωρικῶν, ὅπου δὲν ἤκουεν ἄλλο παρὰ ἀμοιβαίας κακολογίας καὶ κλαυθμηρισμοὺς διὰ τὰ χρέη των. Ὡμοίαζε πρὸς πτηνὸν τὸ ὁποῖον αἴφνης συνέλαβον καὶ ἀπέθεσαν ἐν κλωβῷ, μέσῳ τεσσάρων πληκτικῶν κιγκλιδωμάτων, μακρὰν πρασίνου φυλλώματος, ἐκτὸς πάσης ἀναστροφῆς μετ' ἄλλων ὁμοίων του. Ἡ ὑπομονὴ ὅμως τῆς γυναικὸς εἶνε ἀνεξάντλητος. Συχνάκις καταβάλλει μέγαν ἡρωϊσμὸν ἵνα μὴ φανῇ δυσανασχετοῦσα πρὸς τὴν τύχην της καὶ δώσῃ ἀφορμὰς κακολογίας καὶ προξενήσῃ χαρὰν εἰς τοὺς γείτονας. Βλέπει τις πολλάκις ἀδιάκοπον τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, ἀνεξάντλητον τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της ἐνῷ τοὐναντίον εἰς τὰ χείλη ἐπικάθηται ἄμετρος πικρία καὶ θερμὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔχει δὲ ἡ γυνὴ τὴν ὑπόκρισιν αὐτὴν τόσον ἀνεπτυγμένην ὅσον περισσότερον περιωρισμένη εἶνε κοινωνικῶς. Ἡ Σμάλτω, ἐνῷ ἦτο καταπικραμένη διὰ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ὁποίαν μετέπεσε, προσεποιεῖτο ἐν τούτοις τὴν εὐτυχισμένην, τὴν γελαστήν, ὅλη πετῶσα, ὅπως ἔπρεπε νὰ ἦνε γυνὴ νεόνυμφος, ὥστε ἔκαμνε τοὺς γείτονας νὰ λέγουν περὶ αὐτῆς ἵνα παραστήσωσι τὴν χαράν της, ὅτι ἐγέλων καὶ τὰ παπούτσια της. Ἐντὸς ὅμως ἡ καρδία της ἔπαλλε διὰ τὴν προτέραν ἀνύπανδρον ζωὴν καὶ τὴν ἐπόθει ἐνθέρμως. Διό, ὅτε μετ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν τὰ γαλιὰ διὰ τὴν ἐξοχὴν καὶ ὁ Στάθης, ἀπησχολημένος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφιδαμπέλου του, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὴν τὴν φροντίδα των, ἔγεινεν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἀπὸ χαράν. Καὶ ὅτε τὰ ὡδήγει εἰς τὴν βοσκήν, ἐτόνιζε τὸ τραγοῦδί των καὶ ἐπήδα μεταξὺ αὐτῶν, ὑψηλὰ τὸν κάλαμον κρατοῦσα, ἐν μέθῃ καὶ εὐτυχίᾳ ὑπερτάτῃ. Ἀπὸ τοῦ ἐγγάμου βίου της τώρα μόνον ἠνόει ὅτι συνήρχετο εἰς ἑαυτὴν καὶ ἀνέζη.

Ἀλλ' ἀπό τινων ἤδη ἡμερῶν ὑπόνοιά τις ἐγεννήθη ἐντὸς αὐτῆς· ἡ ζωὴ ἐκείνη τὴν ἐτρόμαζεν. Ἤρχισε νὰ βλέπῃ τὸν οἰκίσκον της, ὅτε τὸ ἑσπέρας ἐπέστρεφε, μετὰ δυσπιστίας· νὰ αἰσθάνεται πρὸ τοῦ ἀνδρός της ἐντροπήν· νὰ χαμηλώνῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ βλέμματός του, νὰ ταράσσηται εἰς τὸν ἐναγκαλισμόν του καὶ νὰ ἐρυθριᾷ ὡς ἔνοχος φρικώδους ἀνομήματος. Διὰ ποίαν δ' αἰτίαν ᾐσθάνετο ὅλα ταῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἡ λυγερή. Μόνον συγκεχυμένως μόλις κατελάμβανεν ὅτι ἐταράσσετο πολὺ μένουσα ἐν τῇ ἀναπεπταμένῃ πεδιάδι, ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανόν, ἐν τῇ μυστηριώδει ἐρημίᾳ τῶν ἀγρῶν, ἀκροομένη τοῦ γλουγλουκισμοῦ τῶν γαλίων, τοῦ ἐρρύθμου κωδωνισμοῦ ἑνὸς ποιμνίου ἀπέναντι καὶ τῶν περιπαθῶν τόνων μιᾶς φλογέρας.

*

Ἡ Σμάλτω ἤδη εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὀφρὺν τῆς λοφοσειρᾶς, ὁπόθεν ἡ πεδιὰς ἡπλοῦτο πέριξ, μὲ ἐλαφροὺς κυματισμοὺς μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ ἥλιος εἶχεν ὑψωθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸν ὁρίζοντα, κολυμβῶν μέσῳ ἀργυροῦ αἰθέρος, πυκνοτάτου καὶ περιέλουε τοὺς θερισμένους ἀγρούς, τὰς πρασίνας σταφιδαμπέλους, τοὺς βυσινίζοντας βουνοὺς τοῦ Χελωνάτα καὶ τὰ πέριξ ὅλα δι' ἀφθόνου φωτός· τὰ χωρία κατέκειντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μὲ τὰς ὑπομαύρους στέγας καὶ τοὺς λευκοκιτρίνους τοίχους τῶν οἰκίσκων των, ἐν ἀμόρφῳ ὄγκῳ, ὡς χορταριασμένα ἐρείπια· ποίμνια ἔβοσκον πανταχοῦ καὶ βοῶν ἀγέλαι καὶ ἵππων, ἐν ἀδελφικῇ συμβιώσει ἐνῷ ὀρθοῦντο πλησίον αἱ σκιάδες τῶν φυλάκων, μὲ τὴν ἐπιμήκη ἐκ ξηρῶν χόρτων στέγην καὶ τοὺς λεπτοὺς καὶ στρεβλοὺς στύλους των, ὡς μεγάλα καψαλὰ πτηνά, ὀρθούμενα ἐπὶ τῶν κατίσχνων ποδῶν των. Ἀπὸ πολλὰ μέρη ἀνέβαινον λευκοὶ καπνοί, ταχέως ἐξαφανιζόμενοι ἐκ τοῦ πολλοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, καὶ ὑπεφαίνοντο κάποτε γλῶσσαι φλογῶν, ἐνῷ ἀντήχει ὁ τριγμὸς τοῦ ξηροῦ χόρτου, καιομένου ἐπὶ τῶν ἀλωνίων τῶν σταφιδοκτημόνων. Οἱ βουνοὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐκρύπτοντο μέσῳ ποταμῶν πεπυκνωμένης ὁμίχλης καὶ μόνον αἱ ἀκρώρειαι ἀσθενῶς διεγράφοντο εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὡς κεκομμένα χάρτινα συμπλέγματα ὄπισθεν γαλανῆς ὑάλου. Καὶ ἐν τῇ νεκρικῇ ἐκείνῃ τῆς πεδιάδος ἡσυχίᾳ, μόνον τὰ ξηρὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα ἐψιθύριζον, κινούμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐπέπνεεν ἀπὸ τῆς θαλάσσης δροσερὸς δροσερός.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Φεγγάρι, γιὰ βασίλεψε, ἀστρί μου, πέσε κάτω,
Νὰ σκοτειδιάσουν τὰ στενά, νὰ πάψουν οἱ διαβάταις·
Νὰ πᾶν οἱ ξένοι σπίτι τους κ' οἱ 'ντόπιοι 'ςτὰ 'δικά τους,
Νὰ πάῃ κι' ὁ νιὸς ὀπ' ἀγαπᾷ 'ςτὴν ἀγαπητικιά του.

Digitized by Google

ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ
ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΙΩΝ

Ἐὰν πραγματικῶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ μεταβάλῃ ὁπωσοῦν καὶ νὰ τροποποιήσῃ τὴν κατάστασιν τῆς περὶ αὐτὸν ἀτμοσφαίρας, οὐδαμοῦ δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο τόσον εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς, ὅσον ἐν τῇ οἰκίᾳ του τὸν χειμῶνα διὰ τῆς θερμάνσεως.

Ἡ θέρμανσις λοιπὸν δὲν εἶνε ἄλλο, παρὰ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου δημιουργοῦμεν, οὕτως εἰπεῖν, τεχνητὸν κλίμα ἐν τοῖς οἰκήμασιν ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τὴν ἐν αὐτοῖς ἀτμοσφαῖραν προσπαθοῦμεν νὰ καταστήσωμεν ξηρὰν καὶ ἔχουσαν θερμοκρασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματός μας, τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἐκτεθῇ εἰς ὑπερβολικὰ ψύχη, ἀσθενεῖ καὶ ἀποθνήσκει.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ φετινὸς χειμὼν προσδοκᾶται ἐκτάκτως δριμὺς εἰς τὰς εὐκράτους ἡμῶν χώρας καὶ ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν δὲν γίνεται συχνάκις λόγος περὶ θερμάνσεως, οὐδὲ εἶνε αἱ οἰκίαι μας, ὡς ἐν Εὐρώπῃ, τοιουτοτρόπως ᾠκοδομημέναι, ὥστε πρόχειρος καὶ ἀβλαβὴς νὰ εἶνε ἡ θέρμανσις αὐτῶν, διὰ τοῦτο θὰ λάβωμεν τὸ θάρρος νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*.

Καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἡ θέρμανσις ἔχει τὸν σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τὴν ἐν ταῖς οἰκίαις μας ἀτμοσφαῖραν ξηρὰν καὶ θερμήν. Ἀλλὰ μόνη ἡ θέρμανσις κακῶς ἤθελεν ἐκπληροῖ τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, ἐὰν δὲν ὑπεστηρίζετο εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν ***πορωδῶν*** τοίχων τῶν οἴκων μας. Διότι ἀναλόγως πρὸς τοὺς πόρους αὐτῶν εἰσχωρεῖ καὶ περισσότερος ἀήρ, αὐτὸς δέ, ὡς κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος, συγκρατεῖ τὴν ζέστην, ὅπως δὲν τὴν ἀφίνει νὰ φύγῃ καὶ τὸ στρῶμα τοῦ ἀέρος, τὸ εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν διπλῶν παραθύρων, ὁποῖα φέρουν τὸν χειμῶνα ὅλαι αἱ οἰκίαι τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἐξαιρουμένης ἴσως μόνης τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου.

Ἐὰν ὅμως οἱ τοῖχοι μιᾶς οἰκίας εἶνε ἐκτισμένοι ἐπὶ ὑγροῦ ἐδάφους, τὸ ὑπόγειον ὕδωρ, ἀκολουθοῦν τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς, ἀνέρχεται καὶ πληροῖ τοὺς πόρους των καὶ κάμνει τοὺς τοίχους ὑγρούς, ἐπιβλαβεστάτους δηλαδὴ εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἐνοικούντων, διότι τὸ ὕδωρ ἀποδιώκει ἐκ τῶν πόρων τὸν ἀέρα καί, ὂν καλὸς τῆς θερμότητος ἀγωγός, ἀπορροφᾷ διαρκῶς τὴν θερμότητα τῶν σωμάτων μας, δι' ὃ καὶ ἐν τοιαύταις οἰκίαις διαρκῶς κρυόνομεν καὶ ῥιγοῦμεν.

Πρὸ παντὸς ὅμως πρέπει νὰ μὴ κοιμώμεθα ποτὲ ἐγγὺς ὑγρῶν τοίχων, διότι τῆς ὑγρασίας των συνέπειαι δὲν εἶνε μόνον οἱ ῥευματισμοί, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι σοβαρώτεραι ἀσθένειαι τῶν ἄρθρων καὶ τῶν νεφρῶν.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν πασχόντων τοιαύτας ἀσθενείας ἀπέκτησαν αὐτάς, διότι κατοικοῦν εἰς κάθυγρα οἰκήματα, τῶν ὁποίων τὰ θεμέλια πληροῖ διαρκῶς τὸ ὑπόγειον ὕδωρ, ὅπου δὲ ἀκούομεν, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ποδαλγοῦντες καὶ ***ῥευματικοί***, πρέπει πάντοτε νὰ ἤμεθα βέβαιοι ὅτι τῆς ἀσθενείας των αἰτία εἶνε αὐτὴ ἡ κατοικία των.

Κατὰ τὸ βραχυχρονικὸν διάστημα, ἀφ' οὗ ἤρχισα ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ ἐξασκῶ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸν εἰσέτι λίαν στενὸν καὶ περιωρισμένον κύκλον τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο παρατηρήσεών μου τοὺς πλείστους τῶν πασχόντων ἀσθενείας τῶν ἄρθρων, τῶν νεφρῶν καὶ τῶν νεύρων εὗρον μεταξὺ τῶν οἰκούντων εἰς τὰ χθαμαλὰ τοπία τῆς ἑπταλόφου, καὶ μάλιστα ἐντὸς νεοδμήτων οἰκιῶν, ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ὁποίων ὁραταὶ εἶνε ἀκόμη αἱ ἀπαίσιαι ἐκεῖναι κηλῖδες τῆς ὑγρασίας.

Αὐταὶ αἱ κηλῖδες δὲν προέρχονται, ὡς γενικῶς πιστεύεται, ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ἡ ὁποία ἦτο μέχρι τοῦδε κρυμμένη εἰς τὸν τοῖχον καὶ τώρα ἐφάνη ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παράγονται ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν ἐκπεμπομένους ἀτμούς, οἱ ὁποῖοι συμπυκνοῦνται ἐπὶ τῶν ψυχρῶν τοίχων τῶν δωματίων.

Ἐὰν οἱ τοῖχοι ἦσαν ξηροί, τὸ ὕδωρ ἤθελε διαφύγει διὰ τῶν ἀνοικτῶν πόρων των, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε ὑγροὶ καὶ οἱ πόροι των γεμάτοι ἀπὸ ὕδωρ, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ καὶ τὸ νεωστὶ σχηματιζόμενον ὕδωρ καὶ διὰ τοῦτο μένει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των ὡς ὑγρὰ καὶ μελαψὴ κηλίς.

Τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς ταχεῖαν ἀποξήρανσιν νεοδμήτων οἰκιῶν εἶνε ἡ θέρμανσις αὐτῶν μὲ ἀνοικτὰς θύρας καὶ παράθυρα, ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως ἐξατμίζεται ἡ ἐν τοῖς τοίχοις ὑγρασία καὶ ἀποδιώκεται ὁ κεκορεσμένος ὑγρασίας ἀήρ.

Τὸν χειμῶνα δὲ θερμαίνομεν τὰ δωμάτιά μας, διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν τὸ σῶμά μας νὰ χάσῃ πολὺ ποσὸν τῆς ἰδικῆς του θερμότητος. Ἡ πλέον εὐάρεστος διὰ τὸν ὀργανισμόν μας θερμοκρασία εἶνε ἡ $+20^0$ Κελσίου, ἐξαιρέσει μικρῶν διαφορῶν, προερχομένων ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ καθενός, τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰς ἄλλας του συνηθείας. Διαρκοῦντος τοῦ ὕπνου ἡ δαπάνη τῆς θερμότητος εἶνε ὀλιγωτέρα, ὡς ἐκ τούτου δὲ τοὺς κοιτῶνάς μας δὲν πρέπει νὰ θερμαίνωμεν πλέον τῶν $+ 12—15^0$ Κελσίου.

Τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀποτρέπομεν τοῦ νὰ μιμηθῶσι τοὺς φανατικοὺς ἐκείνους ὀπαδοὺς τῆς σκληραγωγίας, οἱ ὁποῖοι κοιμῶνται ἐντὸς δωμα-

Digitized by Google

τίων, μηδέποτε θερμανθέντων, διότι τότε δυοῖν θάτερον θὰ συμβῇ, ἢ θὰ χάσουν πολλὴν θερμότητα, θὰ παγώσουν δηλαδή, ἢ θ' ἀναγκασθοῦν νὰ τυλίξουν τὸ σῶμά των εἰς παχέα ἐφαπλώματα, δι' ὧν μεγάλως θὰ παρακωλυθῇ ἡ ἐξάτμισις τοῦ σώματός των.

Τὸν χειμῶνα δὲ τὰ ψυχρὰ δωμάτια εὐκόλως γίνονται καὶ ὑγρὰ καὶ εἰς τοὺς τοίχους των ἐπικάθηνται οἱ ἀτμοὶ τοῦ ὕδατος.

Ἡ καλὴ θέρμανσις ἔχει πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἑξῆς σκοπούς.

Πρῶτον, νὰ θερμαίνῃ ταχέως.

Δεύτερον, νὰ διαρκῇ ἐπὶ χρόνον ἱκανόν.

Τρίτον, νὰ θερμαίνῃ μᾶλλον διὰ τῆς ἀγωγῆς παρὰ διὰ τῆς ἀκτινοβολίας καὶ

Τέταρτον, ὅσον τὸ δυνατὸν ἰσομερῶς νὰ θερμαίνῃ ὅλα τὰ ἔν τινι χώρῳ στρώματα τοῦ ἀέρος.

Αὐτὰς τὰς ἀπαιτήσεις δὲν εἶνε ἐπιτήδεια νὰ ἱκανοποιήσουν τὰ πύραυνα, οὔτε τὸ ἀνοικτὸν πῦρ τῆς ἑστίας.

Τὸ πῦρ τῆς ἑστίας εἶνε τὸ πρωτογενὲς θερμαντικὸν μέσον καὶ φέρει πράγματι ῥομαντικήν τινα αἴγλην. Διότι ἡ ποίησις δὲν χωρίζει τὴν ἑστίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, πάντας δὲ μᾶς καταλαμβάνει ἀόριστον αἴσθημα ἡδονῆς, ὅταν βλέπωμεν φλέγον καὶ σπινθηρίζον τὸ πῦρ τῆς πατρικῆς ἡμῶν ἑστίας.

Τὸ μόνον προτέρημα τοῦ πυρὸς τούτου εἶνε ὅτι ἀνάπτει ταχέως, σβύνει ὅμως ἐπίσης ταχέως καὶ θερμαίνει μόνον διὰ τῶν ἀκτίνων του τὰ πλησίον κείμενα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἡμεῖς δὲ καθήμενοι ἐγγὺς τοῦ πυρὸς τούτου θερμαίνομεν μόνον τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἐν ᾧ ἡ ῥάχις ἡμῶν ῥιγεῖ καὶ παγόνει.

Πρὸς θέρμανσιν τῶν οἰκημάτων μας τὸ μᾶλλον ἀξιοσύστατον μέσον εἶνε αἱ θερμάστραι, σιδηραῖ ἢ πλινθόκτιστοι. Καὶ αἱ σιδηραῖ ὅμως πρέπει ἐσωτερικῶς νὰ εἶνε ἐπεστρωμέναι διὰ πλίνθων, διότι δὲν ὑπάρχει χειρότερον καὶ ἐπιβλαβέστερον πρᾶγμα εἰς τὴν ὑγείαν μας τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ ἐκ λεπτοῦ σιδηροῦ ἐλάσματος κατεσκευασμένων θερμαστρῶν, οἷαι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ἐν χρήσει, διότι εἶνε εὐθηναὶ καὶ δὲν ἀπαιτοῦν πολὺν τόπον πρὸς τοποθέτησίν των.

Αὗται αἱ θερμάστραι θερμαίνουν μόνον διὰ τῶν ἀκτίνων, τὰς ὁποίας ἐκπέμπουν, πρὸς τούτοις δὲ ἐκπέμπουν διὰ τῶν πεπυρακτωμένων παρειῶν των καὶ τὸ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ζωήν μας ὀξείδιον τοῦ ἄνθρακος.

Ἐν Εὐρώπῃ ἐφευρέθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν διάφορα συστήματα πρὸς θέρμανσιν μεγάλων οἰκοδομῶν, οἷον θεάτρων, νοσοκομείων, στρατώνων, ἐκκλησιῶν, φυλακῶν, προσέτι δὲ καὶ πρὸς θέρμανσιν κινουμένων σιδηροδρομικῶν ἁμαξοστοιχιῶν κτλ.

Περὶ αὐτῶν ὅμως δὲν λέγομεν ἡμεῖς οὐδὲ λέξιν ἐνταῦθα, πρῶτον, διότι δὲν ἔχουν κανὲν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ὑγείαν μας καὶ δεύτερον, διότι ἡ ἐξέτασις καὶ μελέτη αὐτῶν εἶνε ἔργον μᾶλλον ἀνθρώπων ἀσχολουμένων εἰς τὴν μηχανικήν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Θ. Χ. Φλωρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

** Τὸ πρόβατον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀληθὲς χρυσωρυχεῖον, πολὺ μᾶλλον προσοδοφόρον ἢ πάντα ὁμοῦ τὰ ἐν ἐνεργείᾳ χρυσωρυχεῖα τῆς ὑφηλίου. Κατά τινα στατιστικήν, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁπωσδήποτε ἀκριβής, διότι ἐγένετο ἐντολῇ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐκ προβάτων μαλλίου ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 800 χιλιάδας τόννων ἀξίας 8 δισεκατομμυρίων φράγκων. Ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία μόναι παράγουσι μαλλίον ἀξίας 600 ἑκατομμυρίων φράγκων καὶ βάρους 75 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων. Τὰ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ποίμνια παράγουσι 15 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων μαλλίου ἀξίας 50 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐν Λα-Πλάτᾳ 100 ἑκατομμύρια προβάτων, δίδουσι μαλλίον 250 ἑκατομμυρίων φράγκων κατ' ἔτος. Αἱ δὲ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουσι 50 ἑκατομμύρια πρόβατα, ἅτινα δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὸν πληθυσμόν. Ἐν Εὐρώπῃ ζῶσι 200 ἑκατομμύρια προβάτων παρέχοντα 200 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων μαλλίου ἀξίας 900 ἑκατομμυρίων φράγκων. Τὴν μεγαλητέραν παραγωγὴν μαλλίου ἐν Εὐρώπῃ ἔχει ἡ Ῥωσσία, μετ' αὐτὴν δ' ἔρχονται κατὰ σειρὰν ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἱσπανία. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων τὴν μεγαλητέραν εἰσαγωγὴν μαλλίου ἀκατεργάστου ἔχουσι κατὰ σειρὰν τὸ Λονδῖνον, ἡ Ἀνβέρση, τὸ Λίβερπουλ, ἡ Βρέμη, ἡ Χάβρη, ἡ Μασσαλία. Ἡ γαλλικὴ βιομηχανία κατεργάζεται ἐτησίως πλέον τῶν 100 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων μαλλίου.

** Αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσιν ὅτι ἐγένοντο δοκιμαὶ νέου εἴδους πυρίτιδος διὰ τὰ ὅπλα Γκρᾶ. Ἡ πυρῖτις αὕτη δίδει πολὺ μεγαλητέραν δύναμιν εἰς τὴν βολήν, ἢ ἐκείνη τῆς ὁποίας γίνεται χρῆσις.

** Ἐν Λονδίνῳ ἐγένετο κατ' αὐτὰς μεγάλη ἀγορὰ λαγωνικῶν κυνῶν, ἐξ ὧν τινὲς ἐπωλήθησαν εἰς ὑψηλοτάτας τιμάς. Οὕτω κύων τις ἡλικίας εἴκοσι μηνῶν ἐπωλήθη ἀντὶ 850 λιρῶν, ἄλλοι δὲ κύνες εἰς τιμὰς κυμαινομένας μεταξὺ 20 καὶ 500 λιρῶν.

** Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ ὁσημέραι ἐπιτεινομένη χρῆσις τῶν ἐπιστολικῶν δελταρίων, φέρει ἐπαισθητὴν μείωσιν τῆς καταναλώσεως ἐπιστολογραφικοῦ χάρτου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς ἐκ τούτου τὰ χαρτοποιεῖα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπέστησαν εἰς τὰ κέρδη αὐτῶν ἐλάττωσιν **12—15** ἑκατομμυρίων δολλαρίων.

** Μεγάλη ἑορτὴ γαλλορωσσικὴ παρασκευάζεται ἐν Παρισίοις κατὰ τὰ τέλη ἐνεστῶτος μηνὸς πρὸς ὄφελος τοῦ ἐν Πετρουπόλει γαλλικοῦ ἀγαθοεργοῦ συλλόγου διατελοῦντος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐτοκρατείρας τῆς Ῥωσσίας.

** Πλούσιος ἀμερικανός, ὀνόματι Οὐΐλλιαμσων, ἐδώρησεν εἰς τὴν πόλιν Φιλαδέλφιαν **12** ἑκατομμύρια δολλαρίων, ἤτοι 60 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, πρὸς

Digitized by Google

ἵδρυσιν βιομηχανικῆς σχολῆς ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ἐκπαιδεύωνται παιδία ἄρρενα καὶ θήλεα, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ θρησκεύματος.

⁂ Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Πίζας συνέβη πρό τινων ἡμερῶν τὸ ἑξῆς δυστύχημα: Ἡ πρώτη χορεύτρια ὀλισθήσασα ἐκ τοῦ δαπέδου τῆς σκηνῆς ἔπεσεν εἰς τὴν ὀρχήστραν. Ἐκτύπησε δ' ἐπὶ τῆς βαρυβαρβίτου ἥτις καὶ συνετρίβη εἰς μυρία τεμάχια, πληγώσασα δύο ἐκ τῶν μουσικῶν. Ἡ δὲ ταλαίπωρος χορεύτρια μετηνέχθη ἀναισθητοῦσα καὶ αἱματόφυρτος εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

⁂ Ὁ Αἰμίλιος Ζολᾶ ἑτοιμάζει νέον αὐτοῦ ἔργον, δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον ***Μαγδαληνή***. Τὸ δρᾶμα τοῦτο θὰ παρασταθῇ προσεχῶς ἐν τῷ ***Ἐλευθέρῳ θεάτρῳ*** τῶν Παρισίων.

⁂ Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ῥώμης εἶχε συστήσῃ πρό τινος ἐπιτροπήν, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ οἴκου ἐν τῷ ὁποίῳ κατῴκει ὁ ζωγράφος Ῥαφαὴλ κατὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ διαμονὴν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεράτωσεν ἤδη τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐρεύνας, ὑποδεικνύει δὲ μικρόν τινα οἰκίσκον μεταξὺ τοῦ Borgo Nuovo καὶ Borgo Vecchio κείμενον, ὡς τὴν πάλαι κατοικίαν τοῦ μεγίστου τῶν ἰταλῶν καλλιτεχνῶν.

⁂ Ὁ πολωνὸς μυθιστοριογράφος Ἑρρῖκος Σίγκεβιτς, συγγραφεὺς τοῦ περιλαλήτου μυθιστορήματος ***Διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου***, διὰ τοῦ νεωτάτου αὐτοῦ ἔργου τοῦ ***Κυρίου Βολοδυόδσκη***, ὄχι μόνον τὸν ἀριθμὸν τῶν θαυμαστῶν του ηὔξησεν ἀλλ' εὗρε μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐνθουσιώδη τινὰ Μαικήναν, ὅστις ψευδωνύμως ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἐν τῷ μυθιστορήματι ἥρωος ἀπέστειλε πρὸς τὸν συγγραφέα ὄχι εὐτελές τι ποσόν, ἀλλὰ ***δεκαπέντε χιλιάδας ρούβλια***! Τοῦ ποσοῦ τούτου ἠρνήθη τὴν ἀποδοχὴν ὁ Σίγκεβιτς, ἀπαντήσας διὰ τοῦ τύπου πρὸς τὸν ἀνώνυμον δωρητήν, ὅτι τὰ χρήματα κατετέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ παρά τινι τραπεζίτῃ, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἂν ἐντὸς τριετίας δὲν ζητηθῶσι θὰ διατεθῶσιν ὑπὲρ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ.

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ εὐπροσηγορία εἶνε διὰ πολλοὺς ἐπίσημος στολὴ τὴν ὁποίαν ἀπεκδύονται ἅμα ὡς ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν οἶκόν των.

*

Οἱ ἀσθενεῖς τὸν χαρακτῆρα εἶνε ἡ προφυλακὴ τοῦ στρατοῦ τῶν πονηρῶν καὶ βλάπτουσι πλειότερον καὶ αὐτῶν τῶν κακῶν.

*

Εὐκόλως κηρύττομεν τὰ ἐλαττώματα τῶν φίλων μας, ἀλλὰ δυσκόλως ἀνομολογοῦμεν τὰ προτερήματα τῶν ἐχθρῶν μας.

*

Κακολογοῦντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναγκάζομεν τοὺς ἄλλους νὰ μᾶς ἐπαινέσωσιν.

*

Πρέπει νὰ μὴ ἐπιδεικνύῃ τις τὸ πνεῦμά του εἰς μωρούς, μηδὲ τὰ πλούτη του εἰς πένητας.

*

Ἡ καρδία ἔχει τὸ προνόμιον νὰ διαφυλάττῃ τὴν ἐνθύμησιν μόνον τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν—τὸ πνεῦμα ὄχι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΔΕΛΦΗΝ
ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ*

Ἐπέρασεν αἰῶνας ἐμπροστά σου,
ἡ γενεά σου κοίτεται στὸ χῶμα,
τὸ δάσος ἔπεσεν ὁλόγυρά σου,
σὺ στέκεις, δένδρο μοναχό, ἀκόμα.

Τὸ μάτι σου τὸ γαλανὸ φωτίζει
ἡ ἀστραπὴ κινδύνων καὶ ἀγώνων,
στὸ αὐστηρό σου πρόσωπο ροδίζει
ἀνέσπερη αὐγὴ μεγάλων χρόνων.

Φαίνεσαι σὰν νὰ κίνησες τὸ βῆμα
ἀπὸ τῆς ἱστορίας τ' ἀκρογιάλι,
ὅπου αἰώνιο τραγοῦδι ψάλλει
στοὺς ἥρωας τὸ μυρωμένο κῦμα.

Πόσα ὀνόματα ἁγιασμένα,
ποῦ ἀπ' τὸν πόλεμον ἀκόμ' ἀχνίζουν,
τριγύρω σου προβάλλουν ἕνα ἕνα,
σὰν ἄστρα ποῦ τὴν ὄψι σου στολίζουν!

Καὶ ποιὰ βασίλισσα δὲν θὰ φθονήσῃ
αὐτὸ τὸ ἄσπιλο, λαμπρό σου στέμμα;
ποιὸς δὲν θὰ πέσῃ νὰ σὲ προσκυνήσῃ,
τοῦ Μάρκου ἀδελφή, τοῦ Μάρκου αἷμα;

Τὸ θεϊκό του αἷμα ποῦ ἐχύθη
χ' ἐζέστανε τὸ παγωμένο χῶμα,
δίνει ζωὴ στ' ἀδελφικά σου στήθη,
τρέχει στῆς φλέβες σου ἁγνὸ ἀκόμα!

Ἄφησε τοὺς παλμούς του νὰ μετρήσω,
προτοῦ ὁ θάνατος νὰ τὸ ψυχράνῃ,
δός τ' ἁγιό σου χέρι νὰ φιλήσω,
ποῦ ἔσφιξεν ὁ Μάρκος πρὶν πεθάνῃ!

Ὀπίσω φέρε με στὰ μονοπάτια
ποῦ πέρασεν ἡ μακρυνὴ ζωή σου!
τί εἴδανε τὰ γέρικά σου μάτια,
τί ἔχεις περασμένα διηγήσου!

Ὤ, διηγήσου μου! μέσ' στὴ λαλιά σου
ὡσὰν ν' ἀκούω μουσικὴ ἁγία
ποῦ φθάνει στὴν καρδιά μου σὰν μαγεία
ἀπὸ τὴ δαφνοστόλιστη γενηά σου.

Ἰδοὺ σηκόνονται ὁλόγυρά μας
ἐκεῖν' οἱ ἥρωες οἱ δοξασμένοι·
λάμπουν σὰν ἄγγελοι λευκοί, τοὺς ραίνει
φῶς ροδοστάλακτο, ἡ 'λευθεριά μας!..

Ὤ, τί φρικτοί, ἀλλὰ ὡραῖοι χρόνοι,
ποῦ ἀντηχοῦν τραγούδια ἀντρειωμένα
χ' ἡ ἄνοιξις μὲ ἄνθη 'ματωμένα
τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων στεφανόνει!

Ξεχάστηκεν ἐκείνη ἡ ἡμέρα
καὶ στῆς ψυχαῖς μας στάχτη κρύα μένει,
χ' ἔρχεσαι ἄγνωστη καὶ φεύγεις ξένη,
ἡρώων ἀδελφὴ καὶ θυγατέρα!...

Ὤ, πάρε τὸ τραγοῦδί μου μαζί σου,
λουλοῦδι ποῦ τὸ χέρι μου σοῦ δίνει,
θυμίαμα ποῦ ἡ καρδιά μου χύνει
γιὰ σέ, γιὰ τὴ μεγάλη ἐποχή σου!

Αριστομενης Προβελεγιος

*Ἐφημερίς.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γιὰ τὸν ὑπηρέτη.

Τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον ἀναφέρεται εἰς τὸν Φρειδερῖκον Γουλιέλμον Δ' τῆς Πρωσσίας.

Κατὰ θερινήν τινα ἡμέραν τοῦ ἔτους 1818 ἐν μικρᾷ πόλει λουτρῶν τῆς Βάδης πολλοὶ τῶν θαμώνων συνηγμένοι ἐν τῇ λέσχῃ ἐχαρτοπαίκτουν. Ἦσαν ὅλοι τόσον ἐπησχολημένοι περὶ τὴν πρασίνην τράπεζαν ὥστε οὐδ' ἐπρόσεξαν εἰς ὑψηλόν τινα καὶ εὔμορφον νεανίαν ἁπλούστατα ἐνδεδυμένον καὶ κομβωμένον μέχρι λαιμοῦ, ὅστις εἰσῆλθε πρὸ μικροῦ καὶ σταθεὶς παρετήρει τὸ παιγνίδιον.

—Ἓν τάλληρον εἰς τὸ ἑπτά! εἶπεν αἴφνης ὁ νέηλυς καταθέτων ἓν τρίμαρκον ἐπὶ τοῦ χαρτίου.

Ὁ ἔχων τὸν μπάγκον προσέβλεψε μετὰ περιφρονήσεως τὸν νέον παίκτην ὅστις ἤρχετο νὰ βάλῃ τὸ πενιχρόν του τάλληρον ἐν μέσῳ σωροῦ χρυσῶν νομισμάτων. Καὶ ὅταν ἔχασε τὸ ἑπτά, λαβὼν τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, ἀντὶ νὰ προσθέσῃ αὐτὸ εἰς τὸν χρυσοῦν σωρὸν ὃν εἶχε πρὸ αὐτοῦ, τὸ ἔρριψεν ὑπὸ τὴν τράπεζαν εἰπών:

— Αὐτὸ γιὰ τὸν ὑπηρέτη!

Ὁ νεανίας κατέστη πελιδνὸς ἐξ ὀργῆς:

— Τὸν μπάγκο σας! ἔκραξε τύψας διὰ τοῦ γρόνθου τὴν τράπεζαν.

— Καὶ ἂν κερδήσω τί ἐγγύησιν ἔχω διὰ τὰ χρήματα; Ἐρωτᾷ εἰρωνικῶς ὁ παίκτης.

— Τὸ ὄνομά μου!

Εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ ἀνοίξας τὸν ἐπενδύτην, ἔδειξε τὸν ἀστέρα τοῦ Μέλανος ἀετοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους:

— Εἶμαι ὁ διάδοχος τῆς Πρωσσίας!

Πάντες οἱ παριστάμενοι ἔμειναν ἐμβρόντητοι· αἱ χεῖρες τοῦ παίκτου ἤρχισαν νὰ τρέμουν.

Ἔσυρεν ἓν χαρτίον — καὶ ἔχασεν.

Ὁ πρίγκηψ διάδοχος τῆς Πρωσσίας ἔλαβε τὸ ὅλον ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς δισχίλια λουδοβίκεια, τὰ ὁποῖα ὁ παίκτης ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐντὸς σακκιδίου, καὶ ῥίψας αὐτὰ περιφρονητικῶς ὑπὸ τὴν τράπεζαν εἶπε:

— Καὶ αὐτὰ γιὰ τὸν ὑπηρέτη!

Καὶ στρέψας τὰ νῶτα, ἐξῆλθεν ἀγερώχως τῆς αἰθούσης.

Ζήτημα γνωριμίας.

Ἄσωτος υἱὸς πλουσιωτάτου πατρὸς ἐπισκέπτεται γνωστὸν τραπεζίτην τῶν Ἀθηνῶν:

— Θ' ἀπορήσετε βέβαια πῶς ἐνῷ δὲν σᾶς γνωρίζω καθόλου ἔρχομαι νὰ σᾶς ζητήσω δάνειον χιλίων δραχμῶν.

— Ἀλλὰ σεῖς δὲν θ' ἀπορήσετε καθόλου, ἀποκρίνεται ξηρὰ ὁ τραπεζίτης, διατὶ ἐγὼ ὁ ὁποῖος σᾶς γνωρίζω πολὺ καλά, δὲν σᾶς δίδω οὔτε λεπτόν.

Εὔσπλαγχνος ἄνθρωπος.

— Τὸν βλέπεις ἐκεῖνον ἐκεῖ τὸν κοντὸ μὲ τὰ γένεια;

— Αἶ;

— Πόσα δακρυσμένα μάτια ἔχουν στεγνώσῃ χάρις 'ς αὐτόν!.....

— Γιατί;

— Ἔχει φάμπρικα μαντιλιῶν....

Τὸ τάλληρον τοῦ Ἀγαθοπούλου.

Ὁ Ἀγαθόπουλος πηγαίνει εἰς τὴν ἀγοράν, δίδει δὲ εἰς τὸν κρεωπώλην ὡς ἀντίτιμον τοῦ κρέατος, τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν, ἓν πεντόδραχμον Ὄθωνος. Ὁ κρεωπώλης ἐξετάζει τὸ νόμισμα καλὰ καὶ τὸ δίδει ὀπίσω:

— Κύριε, αὐτὸ εἶνε κάλπικο!

Ὁ Ἀγαθόπουλος τὸ λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας, φορεῖ τὰ δίοπτρά του, τὸ γυρίζει ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ τέλος βλέπων ὅτι ἔφερε τὸ νόμισμα χρονολογίαν ἐκτυπώσεως 1833:

— Ὤχ ἀδερφέ, δὲν μὲ συχωρᾷς! Ἀπ' τὰ τριάντα τρία ὡς σήμερα, ποῦ θὰ 'πῇ πενῆντα πέντε χρόνια δὲν τὸ γνώρισαν πῶς εἶνε κάλπικο, καὶ τώρα τὸ κατάλαβες ἐσύ; Πάρ'το καὶ καλὸ εἶνε!

Τὸ κῆτος καὶ ὁ Ἰωνᾶς.

— Κύτταξε τί λαμπρὰ αὐτὴ ἡ εἰκὼν ποῦ παριστάνει τὸ κῆτος καὶ τὸν προφήτην Ἰωνᾶν.

— Τὸ κῆτος μάλιστα, μὰ τὸν Ἰωνᾶν δὲν τὸν βλέπω.

— Νὰ βλάκα! πῶς θὰ τὸν ἰδῇς ἀφοῦ εἶνε μέσ' 'ς τὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους;

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟ ΣΤΙΛΒΩΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

Ὁ καθεὶς βεβαίως ἔχει παρατηρήσῃ ὅτι ἡ ὕλη διὰ τῆς ὁποίας στιλβώνονται τὰ ἐκ δέρματος ὑποδήματα εἶνε ἀλοιφὴ μαύρη οὐδόλως στίλβουσα. Ἀλλὰ ἀφοῦ ἀλειφθῇ διὰ ταύτης ἀναλυομένης τὸ ὑπόδημα καὶ τριβῇ γοργῶς διὰ ψήκτρας ἀπαστράπτει ὡς καθρέπτης.

Τίς ἡ αἰτία τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου;

Ὁ ἠλεκτρισμός.

Τί δὲ εἶνε αὐτὸ τὸ ἀπαστράπτον;

Ἀδάμας!

Ὅσον ἀστεῖον καὶ ἂν φαίνεται τὸ πρᾶγμα, εἶνε ὅμως ἀληθέστατον. Ὁ ἀδάμας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἄνθραξ κρυσταλλωμένος· τὸ δὲ κυριώτατον στοιχεῖον τῆς ἀλοιφῆς τῶν ὑποδημάτων εἶνε ἐπίσης ἄνθραξ ὑπὸ τὴν μορφὴν *καπνιᾶς*.

Διὰ τῆς προστριβῆς τῆς ξηρᾶς ψήκτρας ἐπὶ τοῦ δέρματος παράγεται ἠλεκτρισμός, ὅστις ἔχει τὴν ἰδιότητα ν' ἀποκρυσταλλώνῃ τὸν ἄνθρακα. Τὸ καλῶς ἐστιλβωμένον ὑπόδημα καλύπτεται οὕτω δι' ἀπείρων μικροσκοπικῶν ἀδαμάντων καὶ ἕνεκα τούτων λάμπει.

Ἂς παρηγορηθῶσι λοιπὸν οἱ μὴ φέροντες ἀδάμαντας οὔτε εἰς τοὺς δακτύλους, οὔτε ἐπὶ τοῦ στήθους· ὅσον καὶ ἂν εἶνε πτωχοί, δι' ἑνὸς μόνου πενταλέπτου διδομένου εἰς ἐπιτήδειον στιλβωτὴν δύνανται νὰ περιβληθῶσιν ὑποδήματα ... ἀδαμαντοκόλλητα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888 — 1565

Digitized by Google

'Αριθ. (679) 680— Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. 8 Ἰανουαρίου 1889.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΤΙ ΛΗΞΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Ἀπέφυγον ἐπὶ τῆς διμήνου διαρκείας τῆς ἐκθέσεως νὰ ἐκφράσω δημοσίᾳ οἱανδήποτε γνώμην περὶ αὐτῆς, διότι ἂν ὡς πρός τινα αὕτη δὲν ἦτον εὔνους ἐνίοτε, δὲν ἤθελον τὸ κατ' ἐμὲ διὰ μεμψιμοιριῶν νὰ ἐλαττώσω τὴν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐπεθύμουν ν' ἀποτελέσῃ ἐπὶ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν.

Ἀλλ' ἤδη ἀφ' οὗ ἔληξεν, ὅπως δήποτε ἐκτιμηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν, καὶ ἐμείναμεν καθ' ἡμᾶς αὐτοί, νομίζω ὅτι δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν ἀπροκαλύπτως πᾶς ὁ βουλόμενος νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις, διότι δι' αὐτῶν, καθ' ὅσον ἤθελον κριθῇ ὀρθαί, ἀναγνωρίζονται μὲν καὶ ἐπιδοκιμάζονται τὰ καλῶς ἔχοντα, τῶν δ' ἄλλως ἐχόντων δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ διόρθωσις.

Καὶ πρῶτον μὲν δικαιότατα, φρονοῦμεν πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ φιλότιμος ἐπιμέλεια καὶ φιλοπονία τινῶν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις προΐστατο τῆς ἐκθέσεως, ἰδίως τοῦ Κ. Π. Ῥάλλη, ὅστις μετ' ἀτρύτων κόπων τὰ πάντα ἐρρύθμισε καὶ διέταξεν ὅσον ὁ τόπος καὶ αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον ἄριστα, καὶ εἰς ὃν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν γένει εὐμενὴς κρίσις τῶν ξένων.

Ἀλλὰ καὶ ἕκαστος ὅστις μετά τινος προσοχῆς περιῆλθε τὴν ἔκθεσιν, θέλει, νομίζομεν, ὁμολογήσει ὅτι ἐν πολλοῖς παρεῖχεν ἀποδείξεις εὐχαρίστων ὑλικῶν τῆς Ἑλλάδος προόδων.

Καὶ ἡ μὲν συλλογὴ τῶν ἀντοφυῶν ὀρυκτῶν προϊόντων μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν στερεῖται τοῦ πλούτου αὐτῶν. Ἀλλ' Ἡφαιστειογεννὴς ὡς ἐστὶ τὸ πλεῖστον ἡ γῆ αὐτῆς, ἐδύνατο, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, πολὺ ἀφθονώτερα καὶ πλουσιώτερα αὐτῶν δείγματα νὰ παρέξῃ, εἴτε ὕλας μεταλλικάς, εἴτε λίθους πολλῆς ἀξίας διὰ τὰ γλυπτικὰ ἔργα καὶ τ' ἀρχιτεκτονικά. Ἡ ὑελοπλαστικὴ ὅμως καὶ ἡ μεταλλουργία παρέσχον δείγματα οὐ μικρᾶς τεχνικῆς προόδου, καὶ μάλιστα αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν σιδηρουργείων τοῦ Πειραιῶς.

Ἡ ξυλουργία καὶ ἡ ἐπιπλοποιΐα παρέσχον ἐπίσης τινὰ σπάνια μέν, ἀλλ' ἀξιόλογα δείγματα τῆς προόδου αὐτῶν.

Ἀξιόλογος ἀποδείκνυται ἡ ἀνάπτυξις τῆς τέχνης τῆς περὶ τὰ ὑφάσματα. Τοῦτο δὲ λέγω οὐδαμῶς ἀφορῶν πρὸς τὰ ἐξαίρετα φιλοτεχνήματα, κεντήματα ἢ ἄλλα, ἐπιτηδειοτάτων τινῶν κυριῶν, ἢ πρὸς τὰ ἔργα τῶν μαθητριῶν τῶν κοινῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα εἰσὶ πάντη ξένα εἰς ἐθνικὴν βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐξόχου ποιότητος προϊόντα τῶν ὑφαντουργείων τοῦ Πειραιῶς, τῶν Κυκλάδων, εὐτυχῶς καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἄλλων μερῶν, τ' ἀπαρτίζοντα ἐθνικὴν βιομηχανίαν. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις κατεργαζόμενα χρυσᾶ κεντήματα.

Πολλὰ δερμάτινα ἔργα εἰσὶν ἄξια προσοχῆς, ὡς τὰ τῶν ὑποδηματοποιῶν, διὰ τὴν ἐντέλειαν αὐτῶν, τὰ χειρόκτια, διότι πλείστη ὑπάρχει αὐτῶν ἡ ζήτησις. Ἀλλὰ λυπηρὸν ὅτι ταῦτα δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἐντέλειαν, ἐκτὸς ἂν τὸ δέρμα εἰσαχθῇ ἔξωθεν δι' οὐ μικρᾶς δαπάνης, διότι ἡ βυρσοδεψία ἐστὶν ἔτι ἀτελὴς ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ τῶν κηρίων δὲ καὶ τῶν σαπώνων, μάλιστα τῶν εὐωδῶν καὶ λεπτῶν, ἡ κατασκευὴ δύναται νὰ καταριθμηθῇ μετὰ τῶν βιομηχανικῶν τῆς χώρας προόδων· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ οἰνοποιΐα, παλλαχοῦ, εἰ καὶ οὐχὶ πανταχοῦ, σπουδαιότατα βελτιωθεῖσα, ὥστε ὁ ἑλληνικὸς οἶνος, τοὐλάχιστον ὁ ἔκ τινων ἐργοστασίων ἐξερχόμενος, ν' ἀποβῇ ἐν τῇ ξένῃ πολλαχοῦ ἐπιζήτητος.

Τὰ ἔργα τῆς καλλιτεχνίας παρέλκουσιν ἐν τῇ ἐκθέσει. Ἔκθεσις καλλιτεχνικὴ ἐστὶν ὅλως διάφορος τῆς βιομηχανικῆς ἐκθέσεως. Ἄλλος ὁ σκοπός, ἄλλος ὁ χαρακτήρ, ἄλλη ἡ τάσις τῆς μὲν καὶ ἄλλη τῆς δέ· ἄλλοι οἱ εἰς ταύτην καὶ ἄλλοι οἱ εἰς ἐκείνην ἐνδιαφερόμενοι. Ἀλλ' ἔστω, μὴ περὶ ταῦτα μικρολογῶμεν. Εἰς δύο δωμάτια, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας, μεταξὺ τοῦ οἴνου τοῦ τυροῦ καὶ τῶν ὑφασμάτων, ὑπῆρχον καὶ

Digitized by Google

τινες εἰκόνες καὶ τινα ἀγάλματα. Οὐδεὶς φθόνος. Ἀλλὰ δυστυχῶς, μεταξὺ τῶν πρώτων κυρίως, πολλὰ ὑπῆρχον ἔργα καὶ μαθητῶν καὶ ἀρχαρίων ἐρασιτεχνῶν, εἰς ἐξετάσεις σχολείων μᾶλλον παρὰ εἰς ἐθνικὴν ἀνήκοντα ἔκθεσιν. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, δὲν εἴδομεν ἄνευ συγκινήσεως, εἰς ταὐτὸ συνηγμένα ἔστω καὶ εἰς ἐλάχιστον χῶρον, καὶ ὡς ἐν παραρτήματι τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν ἐδωδίμων, ζωγραφικὰ ἀριστοτεχνήματα ὡς τὰ τοῦ Ἰακωβίδου, τοῦ Γύζη, Βολονάκη, Γιαλλινᾶ, Ξυδιᾶ, Ἀντωνιάδου, Λαμβάκη, Ῥίζου, Ῥάλλη καὶ ἄλλων, καὶ ἔτι μᾶλλον προϊόντα τῆς γλυπτικῆς, ὡς τὰ τοῦ Βιτσάρη, τὰ μυθολογικὰ τοῦ Βρούτου, τὸν ἐξαίρετον ἀνδριάντα τοῦ Γλάδστωνος ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ Βιτάλη, τὰ παντὸς ἐπαίνου ἄξια ἔργα τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Μπονάνου, ἐν οἷς πρώτην κατέχει θέσιν ὁ Ἕλλην ἀγωνιστὴς αὐτοῦ, ἔργου ἄξιον ἀπογόνου τῶν ἀρχαίων ἀριστοτεχνῶν, πολλῶν τῶν καλλιτεχνημάτων ἐκείνων μὴ ἐλαττούμενον διά τε τὴν ἀνατομικὴν ἀκρίβειαν καὶ διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὅλης διαθέσεως, οὗ ὅμως νομίζω ὅτι τὴν ἀξίαν θὰ ηὔξανεν ἰδανικώτερος χαρακτὴρ τοῦ προσώπου. Λέγω δὲ μείζονα τὴν ἐκ τῶν γλυπτικῶν ἐκθεμάτων ἐντύπωσιν, οὐχὶ ὡς ἧττον ἐκτιμῶν τὴν τέχνην τοῦ Ἀπελλοῦ τῆς τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλὰ διότι εἰς ἥν, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἐντελῆ ἐγκατάλειψιν φθίνει παρ' ἡμῖν ἡ τέχνη εἰσέτι, ὡς κατόρθωμα καὶ θαῦμα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὅτι εὑρίσκονται καλλιτέχναι ἄποροι καὶ ἀνυποστήρικτοι, εἰς τὸν δαπανηρότατον αὐτῆς κλάδον ἐπιδοθέντες, ἀγάλματα παραγαγόντες μετ' ἐπιτυχίας ἥτις ἀποδεικνύει ἐπιζῶντα ἐν αὐτοῖς τὸν σπινθῆρα τῆς προπατορικῆς εὐφυΐας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπέβαλεν εἰς θυσίας ἐντελῶς δυσαναλόγους πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτῶν. Πλὴν τῶν ἀνακτόρων, ἐκ προνοίας προμηθευθέντων πολλάκις εἰκόνας ἑλληνικάς, σπανιώτατοι μεταξὺ τῶν παρ' ἡμῖν εὐπόρων εἰσὶν οἱ μεριμνήσαντες νὰ κοσμήσωσι τὰς αἰθούσας των δι' εἰκόνων Ἑλληνικῶν, καὶ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἡ προσφορὰ τῶν αἰθουσῶν του πρὸς ἄμισθον ἔκθεσιν ἑλληνικῶν εἰκόνων ἐγένετο ψυχρῶς δεκτὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν καλλιτεχνῶν, ἴσως διότι ἐπέκειτο ἡ ἐθνικὴ ἔκθεσις. Ἴδωμεν ἤδη, ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν. Ὡς δὲ πρὸς τὴν γλυπτικήν, εἶχον ἄλλοτε, καὶ ἐπανειλημμένως, δημοσιεύσει τὴν γνώμην τῆς ἐμψυχώσεως αὐτῆς διὰ διαγωνισμῶν ἐπὶ δέκα συνεχῆ ἔτη πρὸς κατασκευὴν τῶν ἐννέα Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, δι' ὧν νὰ κοσμηθῇ ὁ πρὸ τῶν ἀνακτόρων πορτοκαλλεών· καὶ ἔχω ἰσχυροὺς λόγους ἵνα πιστεύσω ὅτι τὴν συγκριτικῶς οὐχὶ μεγάλην ταύτην δαπάνην, ἂν δὲν ἠδύνατο ἡ κυβέρνησις, θ' ἀνελάμβανεν εἷς ἐκ τῶν εὐγενῶς φιλοτίμων πατριωτῶν, ἄνευ τῆς δι' ἐμὲ ἀκατανοήτου, καί, ὡς ἐγὼ σκέπτομαι, ἂς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ προσθέσω, ἀσυγχωρήτου παραμελήσεως τοῦ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν κεντρικώτατον καὶ τὴν μᾶλλον πολυφοίτητον, χῶρον τῆς πόλεως ἡμῶν ἡ παρ' αὐτῷ εὑρεθεῖσα, αὐτῷ ἀνήκουσα, νῦν δ' εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μουσείου που παρεῤῥιμμένη πολύτιμος στήλη, ἡ φέρουσα μεγάλοις γράμμασι ΗΟΡΟΣ (ὅριον) ΚΗΠΟΥ ΜΟΥΣΩΝ, μνημεῖον τοπογραφικῶς σπουδαιότατον, καὶ ὅ, ἀποδίδον εἰς τὸν κῆπον ἐκεῖνον τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν, θὰ ἐδικαιολόγει καὶ τὴν πατριωτικὴν θυσίαν, τὴν μέλλουσαν νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς ἐξαίρετον τῆς πόλεως ἐξωραϊσμόν, καὶ εἰς τῆς τέχνης ὑποστήριξιν καὶ ἐμψύχωσιν.

Καὶ αὗται μὲν αἱ εὐάρεστοι ἐντυπώσεις ἃς ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἀπεκόμισα. Ἤδη δέ, στρέφων τὸ φύλλον, καθῆκον θεωρῶ νὰ εἴπω καὶ εἴτι ἐκλαμβάνω ὡς ἐπιλήψιμον ἢ ἀπρόσφορον. Διότι αἱ ἐπικρίσεις, ἂν μὲν ἀνάξιοι προσοχῆς, μικρὸν βλάπτουσιν, ἂν δὲ τοὐναντίον, δύνανται νὰ συντελῶσιν εἰς τῶν κακῶς κειμένων τὴν ἐπανόρθωσιν.

Α. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ὃ νομίζω ὅτι καὶ δίκαιον καθῆκον ἔχω νὰ ψέξω, δυστυχῶς ἐπανόρθωσιν δὲν ἐπιδέχεται· καὶ τοῦτο ἐστὶν αὐτὸ τὸ κατάστημα, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, κατ' ἐμὲ κατώτερον πάσης κρίσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐστὶν ὅλως ἄλλο τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλάβει, ἢ κἂν υἱοθετήσει ὁ μέγας δωρητής. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδαμῶς ἔχω τὴν ἀξίωσιν ὅτι πᾶν ὅ,τι γράφω καὶ ἀναγινώσκεται, ἢ ὅτι ἀναγνωσθὲν ἕλκει τὴν προσοχὴν καὶ χαράττεται εἰς τὴν μνήμην, ἀφ' ἑτέρου ὅμως πρεσβεύω ὅτι πᾶν ὅ,τι θεωρεῖ τις ὡς ἀλήθειαν χρήσιμον ὀφείλει παντὶ σθένει νὰ τὸ ὑποστηρίζῃ, θὰ ἐπαναλάβω καὶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ μακαρίτης Εὐαγγέλης Ζάππας εἶχε δεχθῇ μετ' ἐνθουσιώδους προθυμίας τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Βουλανζέρου διαγραφὲν σχέδιον, ἔχον σχῆμα ἀμφιθεάτρου, καθ' ὃ ὁ ἐν τῷ κέντρῳ ἱστάμενος ἔβλεπε διὰ μιᾶς πάσας τὰς ἀκτῖνας αἵτινες ἦσαν αἱ στοαὶ τῆς ἐκθέσεως, καὶ ὁμοῦ πολλὰ τμήματα τῆς περιφερείας, πανταχόθεν προσιτῆς διὰ τῶν ἀκτίνων. Τὰ μεταξὺ δὲ τῶν ἀκτίνων διαστήματα ἦσαν ὕπαιθρα κηπάρια δι' ἐκθέσεις φυτῶν, ζώων, γεωργικῶν ἐργαλείων. Προκειμένης δὲ μεταγενεστέρας ἐπεκτάσεως τοῦ οἰκοδομήματος, ἤρκει ν' ἀχθῇ δευτέρα περιφέρεια μετὰ τὴν πρώτην, τρίτη μετὰ τὴν δευτέραν, καὶ οὕτω καθεξῆς, παρατεινομένων τῶν ἀκτίνων, καὶ ἄλλων παρεντιθεμένων, ἀπαραλλάκτως ὡς εἰς τ' ἀρχαῖα θέατρα.

Ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν ἦν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ τοιούτου καταστήματος ὁ προϋπολογισμός, καὶ ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας ἄνευ δισταγμοῦ τὸν ἐδέχθη, ἐφ' ἑνὶ μόνῳ ὅρῳ, τῆς ἀποφυγῆς μα-

Digitized by Google

ταίων καὶ δαπανηρῶν κοσμημάτων καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς μόνα τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν χρήσιμα.

Περὶ τούτων ὁμιλῶ οὕτω θετικῶς, καὶ νομίζω ὅτι καθῆκον πρὸς τὸν μέγαν συμπατριώτην ἔχω νὰ ὁμιλήσω, διότι πρὸς οὐδένα ἄλλον ἢ πρὸς ἐμὲ ἔγραψε, καὶ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθνωφελῶν ἐντολῶν του. Τὰς ἐπιστολάς του ἔκτοτε, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1857 ἢ 58, παρέδωκα πάσας ὁμοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔνθα ἐλπίζω ὅτι φυλάττονται, δὲν παρεῤῥίφθησαν, καὶ ἂν ἀναζητηθῶσι θὰ εὑρεθῶσιν.

Ἔκτοτε ἀγνοῶ εἰς τίνας χεῖρας ἐδόθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σπουδαίου ἔργου· ἠξεύρω δὲ μόνον ὅτι οὕτω παρενοήθη, ὥστε τὸ οἰκοδομηθὲν σχέδιον ἀπέβη ἡ γελοιογραφία τοῦ κατ' ἀρχὰς δοθέντος, οὐδόλως ἀνταποκρινόμενον οὐδ' εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ δωρητοῦ, οὐδ' εἰς τὸν σκοπὸν ὃν εἶχε νὰ ὑπηρετήσῃ. Ἤκουσα λεγόμενον ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ· ἀλλ' ὁ Ζάππας, ὡς γνωστόν, δὲν ἦτον ἄνθρωπος γραμμάτων, καί, κατὰ τὰς τελευταίας μάλιστα ἡμέρας τοῦ βίου του, εἰς ἣν διετέλει κατάστασιν, δὲν ἠδύνατο εὐκρινῶς νὰ περιγράψῃ διὰ τοῦ καλάμου ὅ,τι ἤθελε καὶ εἶχεν ἐν τῇ διανοίᾳ· οἱ δ' ἀναδεχθέντες τὴν εὐθύνην νὰ δαπανήσωσι τὴν περιουσίαν του, ὤφειλον ὡς σχόλια τῶν δυσκαταλήπτων μερῶν τῆς διαθήκης νὰ ζητήσωσι τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, ἤ, ἂν δὲν τὰς εὕρισκον ἢ δὲν ἤξευρόν τι περὶ αὐτῶν, νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς εἰδήμονας περὶ τῆς ὑποθέσεως, φερ' εἰπεῖν, ἂς τὸ εἰπῶ, ἐμὲ αὐτόν, ὅστις οὐδεὶς ἠγνόει ὅτι ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἄμεσον συνεννόησιν διετέλουν μετὰ τοῦ δωρητοῦ περὶ τῆς δωρεᾶς του.

Τούτου μὴ γενομένου, τί ἦν τὸ ἀποτέλεσμα; Ὁ προσιὼν εἰς τὸ οἰκοδόμημα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ὀγκώδεις καὶ μεγίστους κορινθιακοὺς κίονας, στενεύοντας καὶ δυσχεραίνοντας τὴν εἴσοδον εἰς τὸ πλῆθος ὃ ὑποτίθεται ὅτι θέλει συῤῥέει, καὶ ἀθετοῦντας τὴν πρώτην ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ δωρητοῦ, τὴν δαπανηρὰ κοσμήματα ἀποκλείουσαν. Εἶτα τρεῖς πύλαι φέρουσιν εἰς εὐρὺ τετράγωνον πρόδρομον, ἔχοντα ἀνὰ δύο μεγάλους μαρμαρίνους κίονας εἰς ἑκάστην τῶν πλευρῶν του, καὶ εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα. Ἐκεῖθεν διὰ δύο μεγάλων κιόνων εἰσέρχεταί τις εἰς μέγαν περίστυλον ὕπαιθρον χῶρον, πᾶν τὸ κέντρον τῆς οἰκοδομῆς κατέχοντα, καὶ εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα. Ἐπὶ τῶν κιόνων δ' ἐπικάθηται στοὰ μαρμαρίνων Ἑρμῶν, εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσα. Καὶ ταύτης δὲ τὰ πολυάριθμα ἀγάλματα, καὶ οἱ ὑπ' αὐτὴν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς οἰκοδομῆς πολυτελεῖς καὶ κατάγλυφοι κίονες, τὴν ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ δωρητοῦ παραβαίνοντες, ἐπέφερον δαπάνην κατὰ πολὺ ὑπερβᾶσαν τὴν προϋπολογισθεῖσαν, ἐν ᾧ πᾶν τὸ οἰκοδόμημα περιέχει ὀκτὼ μόνον δωμάτια, τέσσαρα μεγάλα καὶ τέσσαρα μικρά, πλὴν δύο μικροτάτων, ἑνὸς διαδρόμου, προσδιορισθέντος εἰς κυλικεῖον (καφενεῖον), ἑνὸς ἡμικυκλίου, οὗ ἀκατανόητος ἐστὶν ὁ προορισμός, διότι τὸ βλέμμα εἰς αὐτὸ δὲν ἐκτείνεται ἐπέκεινα τινῶν βημάτων ἑκάστοτε, καὶ προφανῶς ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον ἢ παρῳδία τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ Βουλανζέρου. Προσέτι ἔχει δύο ἐσωτερικὰς ὑπαίθρους αὐλάς, εἰς οὐδὲν χρησιμευούσας, καὶ εἰς δεύτερον ὄροφον τινὰ δωμάτια ταπεινά, εἰς οὐδὲν χρησιμεύοντα καὶ αὐτά, τοὐλάχιστον βεβαίως οὐχὶ εἰς ἔκθεσιν.

Τὸ οὕτως ἔχον οἰκοδόμημα τοῦτο προσερείδεται εἰς τὸν βασιλικὸν κῆπον, ὥστε ἂν ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' αὐξηθῇ, ἡ ἐπέκτασις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐπιβολήν, διὰ προσθήκης νέας περιφερείας, θὰ ἦτον ἀδύνατος, ἐκτὸς ὅτι θὰ ἦτο καὶ τερατώδης κατὰ τὸ νῦν ἐκτελεσθὲν σχέδιον.

Ἂν ὡς πρόβλημα διαγωνισμοῦ ἐτίθετο σχέδιον οἰκοδομῆς πᾶν ἄλλο ἐπιδεχομένης ἢ ἔκθεσιν, τὸ παρ' ἡμῖν ἀνεγερθὲν βεβαίως θὰ ἐστεφανοῦτο· ἐν ᾧ τὸ ὑπὸ τοῦ Βουλανζέρου διαγραφὲν ἦν τοιοῦτο, ὥστε, ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, ἀπαράλλακτον ἐπενόησαν καὶ οἱ Γάλλοι ἀρχιτέκτονες διὰ τὴν ἐν Παρισίοις πρώτην αὐτῶν διεθνῆ ἔκθεσιν, τῷ 1867.

B. Εἰς τὴν στρογγύλην φρεατοειδῆ αἴθουσαν εἰς ἣν ἐψάλησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ καταστήματος ἐκρέμαντο θυρεοὶ μετὰ θυρεούς, φέροντες μεγάλοις γράμμασι τὴν ἐπιγραφὴν Δ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ, καὶ ἡ αὐτὴ ἐπανελαμβάνετο ἐν τοῖς δωματίοις ἐπὶ πάντων τῶν ἐκτεθειμένων ἀντικειμένων, ἡ αὐτὴ εἰς πάντα τὰ ἔντυπα προγράμματα κτλ. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιγραφαί, καὶ ἑκατονταπλάσιαι ἔτι ἂν ἦσαν, δὲν θὰ ἔπειθον οὐδένα, παραβιάζων καὶ τὰς κοινοτέρας γνώσεις τῆς ἱστορίας, νὰ ὀνομάσῃ τὴν ἄρτι λήξασαν ἔκθεσιν «τετάρτην Ὀλυμπιάδα!!!», ἐμὲ δὲ ἥκιστα πάντων, ἐκ σεβασμοῦ οὐ μόνον πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ζάππα.

Ἡ Ὀλυμπιάς, ὡς οὐδεὶς μαθητὴς Ἑλληνικοῦ σχολείου, πιστεύω, ἀγνοεῖ, ἦν ἡ *τετραετηρὶς* μεθ' ἣν ἑκάστοτε ἐτελοῦντο ἱεροὶ ἀγῶνες ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ ἐγένετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τοῦ 777 πρὸ Χριστοῦ, γενικῶς δεκτὴ ὡς μονὰς χρονολογική. Ὅτε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς φιλογενείας του ὁ Εὐ. Ζάππας, συνέλαβε τὴν ἰδέαν, διὰ θυσίας τῆς ὅλης περιουσίας του ν' ἀναστήσῃ ἐν Ἑλλάδι τοὺς ἀρχαίους ἀγῶνας, ἐπρότεινε τότε νὰ τελῶνται αὐτοὶ κατὰ τριετίαν, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ ἴδῃ εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολήν του ἣν μετὰ τῶν ἄλλων κατέθηκα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Τότε δ' ἐγώ, προτρέψας αὐτὸν τοὺς ἀγῶνας νὰ συνδυάσῃ μετ' ἐκθέσεων, τὸν παρεκίνησα συγχρόνως τὴν τριε-

Digitized by Google

τίαν νὰ μετατρέψῃ εἰς τετραετίαν, καὶ τὰς τετραετίας ταύτας νὰ ὀνομάσῃ *Ὀλυμπιάδας*, ἵνα χρησιμεύωσιν αὐταὶ ὡς μέτρον τῆς βιομηχανικῆς ἱστορίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς νέας Ἑλλάδος. Ὁ Ζάππας, διὰ τοῦ διαυγοῦς πνεύματος ὃ τὸν ἐχαρακτήριζεν, ἀμέσως ἀντελήφθη τῆς προτάσεως ταύτης, τὴν ἠσπάσθη θερμῶς, καὶ παρεδέχθη τὴν ἐγκατάστασιν τῶν βιομηχανικῶν Ὀλυμπιάδων. Ἡ ἔκθεσις λοιπὸν αὕτη, τελεσθεῖσα οὐχὶ μετὰ 9, ἀλλὰ μετὰ 29 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης, ἐστὶ *τετάρτη ἔκθεσις*, οὐχὶ *τετάρτη Ὀλυμπιάς*, καὶ ἄν τις εἰς τοὐναντίον θέλῃ νὰ ἐπιμείνῃ, ἢ τὰ στοιχειωδέστερα τῆς ἱστορίας ἀγνοεῖ, ἢ ἐν γνώσει θέλει νὰ ἐκθέσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν κοινὴν χλεύην, καὶ περιφρονῶν ν' ἀθετήσῃ τοῦ δωρητοῦ τὴν πρόθεσιν. Ἡ λήξασα ἔκθεσις δὲν ἦτο τετάρτη Ὀλυμπιάς. Δύναται ἴσως νὰ ὀνομασθῇ, ἂν θέλωμεν, *πρώτη Ὀλυμπιάς*, καὶ ἐλπίζω καὶ πέπεισμαι ὅτι οἱ μετὰ τέσσαρα ἔτη τὰ τῆς ἐκθέσεως μέλλοντες νὰ διευθετήσωσι, μὴ ἔχοντες λόγον ἵνα πράξωσι καὶ παρὰ τὴν ἱστορίαν καὶ παρὰ τοῦ Ζάππα τὴν θέλησιν θέλουσιν ὀνομάσει ἐκείνην οὐχὶ πέμπτην, ἀλλὰ δευτέραν Ὀλυμπιάδα, καὶ οὕτω θέλει ἀρχίσει ἡ τακτικὴ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀρίθμησις.

Γ. Εἶπον, καὶ οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι τοῦ δωρητοῦ ἡ πρόθεσις ἦν ἁπλῶς ν' ἀναστήσῃ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ ὅτι μόνον ἔπειτα προτραπεὶς ἐπείσθη νὰ συνδυάσῃ αὐτοὺς μετὰ βιομηχανικῆς, γεωργικῆς κτλ. ἐκθέσεως, οὕτως ὥστε αὐτὴ μὲν νὰ διαρκῇ τέσσαρας ἑβδομάδας, κατὰ δὲ τὰς τέσσαρας κυριακὰς μετὰ μεσημβρίαν νὰ τελῶνται οἱ ἀγῶνες, τὴν μὲν πρώτην οἱ γυμνικοί, ἰδίως διὰ τὸν συῤῥέοντα λαὸν ἐν ἐποχῇ ἐκθέσεως, τὴν δὲ δευτέραν κυριακὴν ἱπποδρομικοὶ ἐγχωρίων ἵππων, τὴν τρίτην μουσικός, καὶ τὴν τετάρτην δραματικός, διδασκομένου δράματός τινος ὃ ἤθελε βραβευθῆ. Ἡ ἔκθεσις διήρκεσεν ἀντὶ τεσσάρων ὀκτὼ ἑβδομάδας, ἀλλὰ μάτην ἐπεριμείναμεν κυριακὴν μετὰ κυριακήν. Ἀγῶνας οὐδενὸς εἴδους δὲν εἴδομεν, καὶ ὅμως αὕτη ἦν ἡ βάσις τῆς προσφορᾶς τοῦ Ζάππα. Ἐδυνάμεθα, ἂν δὲν μᾶς ἤρεσκε, νὰ μὴ δεχθῶμεν τὴν προσφοράν· ἀλλ' ὅτε ἅπαξ τὴν ἐδέχθημεν, ὠφείλομεν νὰ τὴν σεβασθῶμεν. Πῶς περὶ τούτων ἐκφράζεται εἰς τὴν διαθήκην του δὲν ἠξεύρω.· Ἀλλ' εἶπον ἤδη τοὺς λόγους δι' οὓς αἱ ἐπιστολαί του εἰσὶν ἡ ἀκριβεστέρα ἔκφρασις τῆς θελήσεώς του.

Οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἤθελεν, ἢ ἐδέχθη, ὁ Ζάππας νὰ τελῶνται ἐντὸς τοῦ Σταδίου, ὃ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἐφαίνετο διαμεῖναν ἀκέραιον ὡς ἵνα τοὺς περιμένῃ, καί, κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ αὐτοῦ Βουλανζέρου, συγκατένευσεν ὁ γενναῖος πατριώτης νὰ δαπανήσῃ διακοσίας ἄλλας χιλιάδας δραχμῶν διὰ τὴν ἐπιμαρμάρωσιν καὶ δι' ἑδωλίων κατακάλυψιν τῶν πλευρῶν τοῦ Σταδίου, ὅπερ θ' ἀπέδιδεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον περιέργειαν ἓν τῶν λαμπροτάτων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ τοῦτο παρωράθη καὶ ἐλησμονήθη παντάπασιν, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αἱ 200,000 καὶ ἄλλαι ἔτι ποσότητες ἀπεῤῥοφήθησαν ὑπὸ τῶν Ερμῶν καὶ κιόνων τοῦ οὐχ ἧττον κληθέντος Ζαππείου, καὶ τοῦτο ᾠκοδομήθη, οὐχὶ ἐπὶ κορυφῆς τοῦ Σταδίου, ὡς ἐπρόκειτο, ἀλλὰ προσκεκολλημένον εἰς τὰ νῶτα τοῦ κήπου τῶν Ἀνακτόρων.

Τοὺς γυμνικοὺς ὅμως ἀγῶνας ὑπῆρξε θέαμα καὶ γύμνασμά τι ἀντικαταστῆσαν διὰ πάσης τῆς διαρκείας τῆς ἐκθέσεως... ὁ Ῥωσσικὸς σιδηρόδρομος! Ὁ Ζάππας δαπανᾷ μεγαλοψύχως πᾶσάν του τὴν περιουσίαν, καλεῖ πᾶν τὸ ἔθνος καὶ τῶν ξένων τοὺς εἰς τὴν κλασικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν τραφέντας ἵνα γίνωνται μάρτυρες τῆς μετὰ τῆς ἐλευθερίας ἀναγεννήσεως τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν ἃς ὁ Πίνδαρος ἔψαλλε, καὶ ὡς ἵδρυμα αὐτοῦ, ἐν μέσῃ Ἑλλάδι, ὑπὸ τοὺς κίονας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔρχονται νὰ ἴδωσι κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἐκείνας ἡμέρας ..... τὸν Ῥωσσικὸν σιδηρόδρομον! Ἴσως μὲ παρασύρει ὑπερβολὴ φρονημάτων προκατειλημμένων· ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ὁσάκις προσῆλθον εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἐκθέσεως, ἀπέφυγον καὶ ἓν μόνον βλέμμα νὰ ῥίψω εἰς τὸν Ῥωσσικὸν σιδηρόδρομον, καὶ ᾐσθανόμην ὡς ἂν ἠριθρίων. Ἤκουσα λεγόμενον ὅτι τοῦτο ἐγένετο πρὸς χρηματισμόν, ὡς παιδιὰ προσοδοφόρος· ἀλλὰ τότε τὸ ἐρύθημά μου θὰ ἦτο καὶ εἰς λογαριασμὸν τοῦ κ. Ζάππα, ὅστις βεβαίως, ὅτε κατέθετε τὰ ἑκατομμύριά του εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς εἴσπραξιν τόκων αὐτῶν ἐκ Ῥωσσικῶν σιδηροδρόμων. Πέπεισμαι μάλιστα ὅτι ἂν ἔζη καὶ ἠρωτᾶτο περὶ εἰσπράξεως ἐξ εἰσιτηρίων εἰς τὴν ἔκθεσιν, θ' ἀπέκρουεν ἐντόνως καὶ ταύτην, ὡς παρεξήγησιν τῶν προθέσεών του. Ὅσα ἐλευθέρως προσέφερεν ἤρκουν, ἂν ἐδαπανῶντο κατὰ τὴν πρόθεσίν του, εἰς πάσας τῆς ἐκθέσεως τὰς ἀνάγκας.

Ἀλλ' ἡ φυτεία κήπων πρὸ τοῦ καταστήματος, ἡ οἰκοδομὴ θεάτρου, ἡ αὔξησις τοῦ ἄρτι περατωθέντος οἰκοδομήματος, προκαλοῦσι δαπάνας δι' ἃς προσαπαιτεῖται καὶ δάνειον οὐχὶ ἔλαττον τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου. Εἰμὶ βέβαιος ὅτι ὁ μακάριος ἀνὴρ θ' ἀνεστρέφετο ἐντὸς τοῦ τάφου του ἂν ἐδύνατο νὰ μάθῃ ἐκεῖ ὅτι ἐκληροδότησεν ἀνάγκην δανείου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς ἐκθέσεως πεδία πρέπει οὐχὶ εἰς κήπους νὰ φυτευθῶσιν, ἀλλὰ νὰ διασκευασθῶσιν εἰς στάδιον διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, ἀφ' οὗ παρεωράθη καὶ ἐλησμονήθη ἡ ἐπιβολὴ τῆς εἰς αὐτοὺς χρησιμοποιήσεως τοῦ

Digitized by Google

ἀρχαίου σταδίου· διότι ὡς ἀπαράδεκτον θεωρῶ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ κατὰ τὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα καὶ τὰς ἐπομένας, ὅτε τὰ πάντα θέλουσιν ἔχει καιρὸν καταλλήλως νὰ παρασκευασθῶσι, θέλει παραμεληθῆ, ἀσεβῶς πρὸς τὴν μνήμην καὶ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ, ἡ πρώτη βάσις τῆς ὅλης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως.

Βεβαίως, ἂν ἄλλη ὁρισθῇ θέσις διὰ τοὺς ἀγῶνας, ἡ ἔκτασις μεταξὺ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τοῦ Ζαππείου, εἰς κῆπον διατιθεμένη, ἔσται ὡραῖον κόσμημα καὶ χαριέστατος περίπατος τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς πόλεως. Ἀλλὰ τοῦτο ἀφορᾷ τὴν πόλιν, ἀφορᾷ τὸν δῆμον· τί σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, εἰς ἥν, κατὰ τὸ γνήσιον σχέδιον, καὶ αὐτὰ τὰ κηπουρικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα ἔχουσιν ὡρισμένην τὴν θέσιν των μεταξὺ τῶν ἀκτινοειδῶν στοῶν; Ὁ Ζάππας οὐδέποτε ἀπήτησε μεγάλους δημοσίους κήπους περὶ τὴν ἔκθεσίν του, ἣν ἤθελεν ἀπηλλαγμένην περιττῶν καὶ πομπωδῶν κοσμημάτων.

Ἀλλὰ τὸ Θέατρον! Θέατρον πῶς; Θέατρον διατί; Πότε ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας εἶπεν ὅτι θέλει νὰ διαθέσῃ τὰ χρήματά του ὑπὲρ οἰκοδομῆς θεάτρου; Τὸ μόνον ὃ ἐδέχθη ὅτε τοὺς ἀγῶνάς του ἐξέτεινεν εἰς βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἦν ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς τελευταίας ἐκ τῶν τεσσάρων κυριακῶν τῆς ἐκθέσεως θὰ ἐδιδάσκετο ἓν νέον ἑλληνικὸν δρᾶμα, ὃ θὰ εἶχε νικήσει ἐν διαγωνισμῷ. Μίαν λοιπὸν ἑσπέραν ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν θὰ ἐδιδάσκετο ἓν δρᾶμα κατ' ἐντολήν του. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ πρέπῃ νὰ κτισθῇ ἰδιαίτερον θέατρον! καὶ νὰ κτισθῇ ἐκ τῆς κληροδοτηθείσης περιουσίας του, ἢ ἐκ δανείου εἰς βάρος αὐτῆς!

Εἶπον ἀνωτέρω ὁλογράφως τὸ ὄνομα τοῦ κ. Εὐαγγέλου Ζάππα, διότι οὐχὶ εἰς ἐκεῖνον, ἀλλ' εἰς τὸν ἐξάδελφόν του, Κον Κωνσταντῖνον, περὶ οὗ εἶχον πληροφορηθῆ ὅτι ἐνεφορεῖτο ὑπ' οὐχ ἧττον γενναίου πατριωτισμοῦ ἢ ὁ ἀποθανὼν συγγενής του, εἶχον γράψει πρὸ πολλῶν ἐτῶν, προτρέπων αὐτὸν ν' ἀγοράσῃ τὰ ἐν ἐρειπίῳ κείμενα θεμέλια τοῦ θεάτρου, ἃ ἠγόρασεν ὁ κ. Συγγρός, νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐθνικὸν θέατρον μετὰ παραρτημάτων προσοδοφόρων, καὶ μετὰ τούτων, καὶ προσθέτου προικοδοτήσεως, ν' ἀφιερώσῃ αὐτὸ εἰς τὸ ἔθνος.

Ὁ Κος Ζάππας δὲν ἀπέκρουσε τὴν γνώμην ταύτην τὸ πρῶτον· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἀλλαχόθεν εἰς ἄλλα φιλογενῆ ἔργα προτραπείς, ὡς τὴν ἵδρυσιν τοῦ μεγάλου παρθεναγωγείου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέστη αὐτῆς. Ἀγνοῶ ἂν σήμερον ἐπανέκαμψεν εἰς αὐτήν, καὶ ἂν ἐκ πρωτοβουλίας του καὶ ἐξ ἰδίων κεφαλαίων πρόκειται νὰ οἰκοδομηθῇ τὸ περὶ οὗ γίνεται λόγος θέατρον. Καὶ ποῦ μὲν θέλει κτισθῇ, ἂν παρὰ τῇ ἐκθέσει ἢ ἀλλαχοῦ, ἀδιάφορον, πλὴν ὅτι ἂν ἐθνικὸν τὸ Θέατρον, πρέπει νὰ κεῖται εἰς μέρος τῆς πόλεως κεντρικόν. Ὡς καθεὶς δὲ γινώσκει, τὸ ἐθνικὸν θέατρον, μὴ ὂν ἐκ τῶν σανιδοκτίστων παραπηγμάτων ἐκείνων, ἐφ' ὧν παίζονται μελοδραμάτια καὶ ἄσημοι μικραὶ κωμῳδίαι «τοῖς παιδίοις ἵν' ᾖ γέλως,» ἀλλ' ὑψηλὸν ἔχον σκοπόν, τὸν τοῦ πλουτισμοῦ τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας, καὶ τῆς τοῦ ἔθνους διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀπαιτεῖται νὰ κτισθῇ ἀξιοπρεπῶς, μετ' εὐρυχώρων διαστάσεων, μετὰ πλουσίας διασκευῆς ἧς, οἵα πρέπει τῇ τραγῳδίᾳ καὶ τῇ ὑψηλῇ κωμῳδίᾳ· ὥστε ἐπειδὴ ὁ Κος Κωνστ. Ζάππας, ἂν προτίθηται νὰ οἰκοδομήσῃ θέατρον ἰδίᾳ δαπάνῃ, βεβαίως τοιοῦτο προτίθεται, δι' αὐτὸ δ' οὐχὶ μόνον μέρος τοῦ προκειμένου δανείου τῶν 500,000 δραχμῶν, ἀλλ' οὐδ' ὅλον τὸ δάνειον, οὐδ' ἴσως αὐτοῦ ἀνώτερον δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει. Δὲν ἐννοῶ ἂν καὶ πῶς ὁ κ. Ζάππας συνέλαβε τὴν ἰδέαν διὰ δανείου νὰ κτίσῃ τὸ θέατρόν του. Ἂν δὲ δὲν κτίζηται ὑπ' ἐκείνου, ἀλλ' ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα, τοῦτο ἔτι ὀλιγώτερον ἐννοῶ, διότι τοιαύτη οὐδέποτε ἦν τοῦ Εὐαγγέλη ἡ ἐντολή.

Ὡς δὲ πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εὔρυνσιν τοῦ Ζαππείου, εἰς ἣν πρόκειται μέρος τοῦ δανείου νὰ χρησιμεύσῃ, αὐτὸ μὲν ὡς ἔχει τὸ κατάστημα νομίζομεν ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ εὐρυνθῇ, χωρὶς νὰ γίνῃ ἔτι τερατωδέστερον· ἂν δὲ προστεθῶσιν ἀνεξάρτητα αὐτοῦ παραρτήματα, ἓν μόνον εὐχόμεθα, νὰ μὴ τῷ ὁμοιάζωσιν.

Ἤδη ἐν τούτοις ἐκλείσθη, καὶ ἡ χρῆσις του ἔλειξεν. Εἰς τί θέλει χρησιμεύσει ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς *Δευτέρας* Ὀλυμπιάδος, κατὰ τὸ 1892; Ἐρωτῶμεν νῦν διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοῦτο ὅτε δὲν θὰ εἶναι ἴσως καιρός, καὶ ἵνα μὴ ἔχωμεν ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ὅτι γνωρίζοντες πῶς ἐσκέπτετο περὶ τούτου ὁ δωρητής, δὲν τὸ κατεστήσαμεν γνωστὸν ὅτε ἔπρεπεν.

Ἡ πρόθεσις λοιπὸν τοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα ἦν, ἀπὸ ἐκθέσεως εἰς ἔκθεσιν τὸ Ὀλυμπιακὸν κατάστημα, δι' ἀναγκαίων ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων, οἷον ξυλίνων διαιρέσεων, κτλ., νὰ μετατρέπηται εἰς διάφορα ἐργοστάσια, ἐν οἷς οἱ μᾶλλον διακεκριμένοι τῶν ἐκθετῶν νὰ μανθάνωσι, παρὰ διδασκάλων ἐξ Εὐρώπης μετακαλουμένων, εἴτι τοῖς ἐλλείπει πρὸς τελειοποίησιν τῶν τεχνῶν ἃς ἐπαγγέλονται. Ἡ γνώμη του αὕτη, ἢ ἡ εἰς τὴν τοιαύτην γνώμην συναίνεσίς του, οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι εὑρίσκεται ἐκπεφρασμένη ἐν ταῖς προμνημονευθείσαις ἐπιστολαῖς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖ δὲν εὑρίσκετο, καὶ ἂν ὑπελαμβάνετο ὡς πρότασις νέα, τὸ κατ' ἐμὲ οὐδόλως θὰ ἐδίσταζον νὰ τὴν ὑποστηρίξω ὡς ὀρθὴν καὶ χρήσιμον, διότι οὕτω βαθμηδόν, εὐκό-

Digitized by Google

λως καὶ ὀλιγοδαπάνως θὰ ἐτελειοποιεῖτο ἡ ἐγχώριος βιομηχανία.

Ἰδὼν φερ' εἰπεῖν χειρόκτια εἰς τὴν ἔκθεσιν, ἠρώτησα διατὶ αὐτὰ δὲν πωλοῦνται εὐθυνώτερον καὶ δὲν προτιμῶνται ἐν τῇ καταναλώσει τῶν ξένων, ἐφ' ὧν μεγάλα τέλη βαρύνουσι, καὶ διατὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν βλέπω καὶ μέλανα, ὧν ἐστὶ κοινοτάτη ἡ χρῆσις, καὶ λευκά, τὰ τοσοῦτον ἐπιζήτητα διὰ τὰς συναναστροφάς, καὶ ἔμαθον ὅτι τούτου αἰτία ἦν ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀπειρία περὶ τὴν ἐντελῆ τῶν δερμάτων κατεργασίαν, εἰσαγομένων ἕνεκα τούτου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπὶ βαρείᾳ καὶ τούτων φορολογίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι ἐν πάσῃ τῇ ἐκθέσει εἶδον ὀλίγα τινὰ μόνον δέρματα εἰς μίαν γωνίαν κρεμάμενα. Ἂν λοιπὸν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐκθέσεως ἔμπειρος βιομήχανος, μετακληθεὶς ἐξ Εὐρώπης, δείξῃ εἰς τοὺς ἐκλεκτοτέρους τῶν ἡμετέρων βυρσοδεψῶν τί τοῖς ἐλλείπει πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἡ διδασκαλία του ἔσεται βραχυτάτη, διότι θὰ διδάσκῃ ἐμπειροτέχνας, καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ φορολογῆται ὑπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς διὰ τὰ δέρματα, ἀφ' οὗ παράγει αὐτὰ ἐντὸς τῆς χώρας, καὶ διὰ τὰ διάφορα ἐξ αὐτῶν κατασκευάσματα, δι' ἃ, καθ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη, δύνανται ἐπίσης νὰ μετακαλῶνται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς διδάσκαλοι καὶ δι' αὐτῶν τὴν τελειοποίησιν.

Ἑκάστη τέχνη, εἰς γεγυμνασμένους διδασκομένη, ὀλίγους μῆνας μόνον θὰ ἀπαιτῇ, καὶ ἐν τῷ καταστήματι δύνανται συγχρόνως πολλαὶ νὰ διδάσκωνται ἀναλόγως τῶν ὑφισταμένων πόρων.

Οὕτω φρονῶ, συμφώνως πρὸς τὸν μακαρίτην Ζάππαν, ὅτι τὸ κατάστημα τῆς ἐκθέσεως, καὶ ὅταν ἔκθεσις δὲν ὑπάρχῃ, δύναται ν' ἀναδειχθῇ χρησιμώτατον κέντρον τῆς ὑλικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος.

Α. Ρ. Ραγκαβης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ἐν τῇ στοργῇ ἐμπιστοσύνη ὁμοιάζει τὴν ἄπειρον γαλήνην ὡραίας ἀνεφέλου ἡμέρας.

*

Συμβουλὴ κακῶς γενομένη δεκτὴ ἀνορύττει χάσμα μεταξὺ τοῦ διδοντος καὶ ἐκείνου πρὸς ὃν ἀπευθύνεται.

*

Μεγάλη λύπη παρέχει πολύτιμον ἀνεξαρτησίαν ἀποσπῶσα ἡμᾶς ἀπὸ παντός.

*

Εἶνε εὐγενεῖς ψυχαὶ ἐκεῖναι ἐν αἷς καὶ μόνη ἡ ἀγάπη λογίζεται ὡς εὐτυχία.

*

Μὴ κατηγορεῖτε ἐπὶ ὑπερηφανείᾳ τοὺς εἰλικρινεῖς ἐκείνους οἵτινες ἐκδηλοῦσιν ἐλευθέρως τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἔκπληξιν ἣν παρέσχεν εἰς αὐτοὺς ἀπροσδόκητος ἐπιτυχία.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐπίσης ἀξιομνημόνευτα ὑπῆρξαν τὰ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ τῶν Νορμαννῶν κατορθώματα, καὶ σπουδαιοτάτη ἡ ἔμμεσος αὐτῶν ἐπήρεια ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἡμετέρου γένους, καθ' ὅσον οἱ ἐπιδρομεῖς οὗτοι ἐγένοντο οἱ ἀληθεῖς αὐτουργοὶ τῆς ἀπὸ πολλοῦ παρασκευαζομένης ῥήξεως μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἥτις προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπήγαγε τὴν ὁλοσχερῆ χείρωσιν τῆς τε Βυζαντινῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας.

Τὰ πρῶτα Νορμαννικὰ στίφη ἐπεφάνησαν ἐν Ἀπουλίᾳ περὶ τὸ ἔτος 1016, καὶ δὴ χάριν προσκυνήσεως ἐν τῷ ὄρει Γαργάνῳ, φημιζομένῳ διὰ τὰ ἐκεῖ διαπραττόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ θαύματα. Ἀλλ' εἰς τοὺς προσκυνητὰς τούτους ἐδόθη προσεχῶς πολὺ εὐρύτερον ἐνεργείας στάδιον, ὡς ἐκ τῆς ἑξῆς ἀφορμῆς. Ἀκμάζοντος ἔτι τοῦ ὑπὸ τὸν Βασίλειον Β'. μακροῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου, ἐξεῤῥάγη κατὰ τὸ 1009 ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ στάσις ὑπό τινα πρόκριτον τῆς Βάριος, ὀνόματι Μέλ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεδείχθη οὗτος νικηφόρος, ἀλλὰ τὸ 1011 κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Κατεπάνω Βασιλείου Ἀργυροῦ, καὶ τῆς Βάριος ἁλωθείσης, μόλις ἐσώθη διὰ φυγῆς. Πνέων δ' ἐπὶ τούτῳ τὰ μένεα, ὅτε μετὰ πενταετίαν συνήντησε τοὺς προειρημένους προσκυνητάς, εὐχερῶς προσέλαβεν αὐτοὺς ὡς συμμάχους κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὑποσχεθεὶς ὡς ἀμοιβὴν τὰς καλλίστας τῆς χώρας γαίας. Πράγματι δὲ οἱ ἐν λόγῳ Νορμαννοί, ἀπελθόντες εἰς τὰ ἴδια, συνέλεξαν πολυάριθμα τυχοδιωκτικὰ στίφη, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπανακάμψαντες, ἐνέβαλον εἰς Ἀπουλίαν κατὰ τὸ 1018, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μέλ. Καὶ πάλιν ὅμως ὁ στασιαστὴς οὗτος καίπερ κατ' ἀρχὰς εὐδοκιμήσας, κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ γενναίου Κατεπάνω Βουλιανοῦ, σπεύσαντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ διαταγῇ τοῦ Βασιλείου. Ἀλλ' οὐδόλως ἐπὶ τούτῳ ἀπογνούς, ἐπέτυχε νέον σύμμαχον τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ἐρρῖκον Β'., τὸν διάδοχον τοῦ Ὄθωνος Γ'. Καὶ ὁ μὲν Βουλιανὸς τελεσφόρως ἠμύνθη κατὰ τοῦ νέου τούτου πολεμίου, ἀλλ' ἡ κατάστασις διαρκῶς ἐδεινοῦτο, καίτοι θανόντος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τοῦ Μέλ, καθ' ὅσον οἱ μὲν ἐγχώριοι ἐστασίαζον πάντοτε, οἱ Σαρακηνοί, ἐκ Σικελίας ὁρμώμενοι, ἐπεχείρουν ἐπιδρομὰς ὀλεθρίας, ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ πεισμόνως ἐκ βοῤῥᾶ ἐπετίθετο, ὁ Ποντίφηξ τῆς Ῥώμης κακεντρεχῶς ἐρραδιουργεῖ, καὶ οἱ Νορμαννοί, ἀπαύστως συῤῥέοντες καὶ πάντας τοὺς διαμαχομένους ἐναλλὰξ

Digitized by Google

ὑπηρετοῦντες, παρεσκεύαζον τὸν ἴδιον θρίαμβον. Οὐδ' ἀνεβλήθη οὗτος ἐπὶ πολύ, διότι ἤδη κατὰ τὸ 1027 ἵδρυσαν ἰδίαν ἐν Ἀβέρσῳ Κομητείαν ὑπὸ τὸν Ῥαινοῦλφον.

Ἐκ τοῦ πυρῆνος τούτου ἀνεπτύχθη τάχιστα δένδρον ἀμφιλαφές, καὶ ἤδη κατὰ τὸ 1057 ὁ περιώνυμος Ῥοβέρτος ὁ Γυσκάρδος, ἢ Πανοῦργος, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ τότε Πάπα Λέοντος τοῦ Θ'. ὡς δοὺξ τῆς τε Καλαβρίας, τῆς Ἀπουλίας καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεχομένης Σικελίας. Γνωστὸν δὲ ὅτι, ἅμα κυριαρχήσας τῆς κάτω Ἰταλίας ὁ πολυμήχανος ἐκεῖνος ἀνήρ, ἔρριψε βάσκανον βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐντεῦθεν τοῦ Ἀδρίου Βυζαντινοῦ Κράτους. Τὰ μεταγενέστερα γεγονότα ὑπερβαίνουσι τὸ πλαίσιον τοῦ παρόντος διηγήματος, ἀλλὰ πάντες ἐνθυμοῦνται τὴν κατὰ τοῦ Δυῤῥαχίου κραταιὰν τοῦ Γυσκάρδου ἔφοδον, τὴν ἐῤῥωμένην ἄμυναν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, τὴν μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσαν πρώτην σταυροφορίαν, τὸν πόλεμον, ὃν ὁ υἱὸς τοῦ Γυσκάρδου Βοημοῦνδος προδοτικῶς ἐκήρυξε κατὰ τοῦ ἡμετέρου Αὐτοκράτορος, τὰ μυθικὰ τοῦ Ταγκρέδου, ἀνεψιοῦ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Βοημοῦνδου, ἀνδραγαθήματα, ἅτινα ὕμνησεν ὁ Τάσσος, καὶ τὰς ἐπιλοίπους τῶν Νορμαννῶν τούτων μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους σχέσεις, αἵτινες ἐκλεῖσαν μὲν τοὺς Κομνηνούς, ἀλλὰ καὶ παρεσκεύασαν τὴν οἰκτρὰν τῶν Ἀγγέλων δυναστείαν. Ἡ *Ἀλεξιὰς* τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, τῆς μουσοτραφοῦς ταύτης τοῦ Ἀλεξίου θυγατρός, λεπτομερῶς ἀφηγεῖται τὰ ἐν λόγῳ γεγονότα, καὶ ἀπέμεινεν ἓν τῶν τιμαλφεστέρων φιλολογικῶν κειμηλίων τοῦ Μεσαίωνος.

Ἐν δὲ τῇ Ῥωσίᾳ ἐπεφάνησαν οἱ Νορμαννοὶ κατὰ τὸ 860, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Βαριάγοι ἢ Βαραγγηνοί, τῆς ἐπαρχίας Νοβγορὼδ ἀποδεχθείσης τὴν ἡγεμονείαν ἑνὸς τῶν μεγιστάνων αὐτῶν, τοῦ Ῥουρίκου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλεσαν οἱ Βαριάγοι τὴν ὑπερφίαλον σωματοφυλακὴν τῶν Ῥώσων Ἡγεμόνων, καὶ ἀργότερον τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν πρὸς βοῤῥᾶν, ὅπου ἔτι θαυμασιώτερα ἐπετέλεσεν ὁ παράδοξος οὗτος λαός. Εἴδομεν ἤδη ὅτι ἡ Ἰσλανδία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ 9ου αἰῶνος. Οἱ πρῶτοι ἀνακαλύψαντες τὴν μεγαλόνησον ἐκείνην, τὴν σπουδαιοτέραν ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, ὑπῆρξαν Ἰρλανδοί τινες μοναχοί, οἵτινες κατὰ τὸ 795 ὑπερβάντες τὰς Φαρόας νήσους καὶ πρὸς βοῤῥᾶν χωρήσαντες ἀπήντησαν τὰς ἐρήμους Ἰσλανδικὰς ἀκτάς, καὶ παρέμειναν ἐπ' αὐτῶν· ἀλλ' οὐδόλως πλέον μετὰ τῆς Εὐρώπης συνεκοινώνησαν, διὸ καὶ ἡ ἀνακάλυψις ἀπέμεινεν ἄγνωστος. Κατὰ δὲ τὸ 874 κατέπλευσαν ἐπὶ τῆς νήσου οἱ Νορμαννοὶ ὑπὸ τὸν Βίκιγκα Ναδδόδον, καὶ πρὸ αὐτῶν διώξαντες τοὺς ἀπογόνους τῶν μοναχῶν, ἵδρυσαν μόνιμον ἀποικίαν ἐν Ῥεϊκιάναις, τῇ καὶ νῦν ἔτι πρωτευούσῃ. Ἐπελθόντων δὲ ἀργότερον τῶν φευγόντων τὰς καταπιέσεις Χαράλδου τοῦ Ἀβροκόμου, θαυμασίως ἐξήνθησεν ἡ ἐν λόγῳ ἀποικία, ἥτις ἠσπάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1000 τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἰσλανδίᾳ περιώνυμος φιλολογικὴ Σχολή, εἰς ἣν ὀφείλομεν, σὺν πολλοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀρχαιοτέρας τῶν δύο Ἔδδῶν.

Κατὰ δὲ τὸ 870 ἐξόριστοί τινες ἐξ Ἰσλανδίας ὑπὸ τὸν Γυνβιόρνον καὶ ἀργότερον ἐν ἔτει 983 ὑπὸ Ἐρῖκον τὸν Ἐρυθρόν, ἀνεκάλυψαν τὴν Γροιλανδίαν, τοσοῦτον δὲ ταχέως ἐπηκολούθησεν ἡ εἰσροὴ νέων ἀποίκων, ὥστε περὶ τὸ ἔτος 1000 ὑπῆρχον ἤδη διακόσιαι ἐπὶ τῆς ἀγνώστου ἐκείνης χώρας ἐγκαταστάσεις. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Βιάρνης, ἐκ Γροιλανδίας πλέων, εἶδεν ἐνώπιον αὐτοῦ γῆν ἑτέραν, ὑπὸ ἀπεράντων κεκαλυμμένην δασῶν, καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ Λεῖφος, ὁ τοῦ Ἐρίκου υἱός, ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης, ἣν ἀπεκάλεσε Βινλανδίαν, ἤτοι χώραν τοῦ οἴνου, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπὶ τῶν δένδρων ἀνερπόντων ἀγρίων κλημάτων.

Ἦν δὲ ἡ Βιλανδία αὕτη οὐδὲν ἕτερον ἢ ἡ Ἀρκτῴα Ἀμερική, μεταξὺ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ Οὔδσωνος. Ὁ Λεῖφος ἐκ τοῦ Λαβραδόρ, ὅπου τὸ πρῶτον κατέπλευσεν, ἐχώρησε πρὸς νότον καὶ πάλιν ἐπανέκαμψεν· ἀλλ' ἐξ ἀργότερον ἔτη ὁ Νορμαννὸς ἔμπορος Θορφῖνος Καρσέφνης ἵδρυσε τὴν πρώτην ἐπὶ τῆς νέας γῆς ἀποικίαν, ἣν ἐν τούτοις ταχέως κατέστρεψαν οἱ γηγενεῖς, Σκραιλίγγεροι καλούμενοι, καὶ πιθανῶς Ἐσκιμῶοι. Ταύτην ὅμως ἐπηκολούθησαν ἕτεροι, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12ου αἰῶνος ὁ ἱεράρχης Ἐρῖκος τῆς Γροινλανδίας ἐσχημάτισεν ἐν Βινλανδίᾳ ἰδίαν ἐπισκοπήν. Σὺν καιρῷ δὲ οἱ ἄποικοι οὗτοι κατῆλθον πρὸς νότον μέχρι τῶν δύο Καρολινῶν, ἤτοι σχεδὸν μέχρι τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, ὀνομάσαντες τὴν χώραν ἐκείνην Χβιτραμανελάνδην. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 14ον αἰῶνα ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος τῶν ἐν λόγῳ ἀποικιῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐπὶ τῆς Γροιλανδίας, συνεπείᾳ βεβαίως τῶν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπαύστων ἀγώνων καὶ τῆς πανώλους, οὕτως ὥστε ὁ Κολόμβος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἰσλανδίαν κατὰ τὸ 1477, οὐδὲν πλέον ἤκουσε περὶ τοῦ ὑπερωκεανείου ἐκείνου κόσμου, ὃν μετ' ὀλίγον αὐτὸς καὶ αὖθις ἀνεκάλυψεν. Οὐχ' ἧττον γεγονὸς ἀναμφίλεκτον, καίτοι ἥκιστα γνωστόν, τυγχάνει ὅτι, πέντε ὅλους πρὸ τοῦ Κολόμβου αἰῶνας, πᾶσα ἡ ἀκτὴ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς ἐξηρευνήθη καὶ ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἀνευρίσκονται πολυάριθμοι λίθοι φέροντες ἀρχαίας Ῥουνικὰς ἐπιγραφάς, μέχρις αὐτῶν τῶν νοτιωτέρων τῆς Ὁμοσπονδίας πολιτειῶν.

Digitized by Google

B.'

Ἡ βραχυτάτη αὕτη σκιαγραφία τῆς ἀρχαίας τῶν Νορμαννῶν ἱστορίας, ὡς καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς αὐτοὺς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος, ἦν ἀπαραίτητος πρὸς κατάληψιν τῶν ἐν τῷ παρόντι διηγήματι ἀναπτυχθησομένων γεγονότων.

Ὁ Ἰάρλος Σιγοῦρδος, ἡγεμὼν τῶν Στιγγαρίγων, καὶ ἀπόγονος Χαράλδου τοῦ Ἁβροκόμου, ἦν ἀνὴρ ἐπιφανὴς μεταξὺ τῶν Νορμαννῶν. Ἀπὸ τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ζηλώσας τῶν Βικίγκων τ' ἀνδραγαθήματα, καὶ καταρτίσας στολίσκον ἐκ συμπάσης αὐτοῦ τῆς πατριᾶς, ἀπέβη τάχιστα περιθρύλλητος διά τε τὸ παράτολμον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν πασῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὴν ἁπλῆν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνείαν ἔτρεμον οἱ κάτοικοι, οὐ μόνον τῶν ἐγγυτέρων Ἀγγλικῶν καὶ Γερμανικῶν παραλίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτέρων χωρῶν, καθ' ὅσον ὁ Σιγοῦρδος ἦν ἐκ τῶν μέχρι τοῦ Αἰγαίου ἀφιχθέντων, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς νήσους δῃωσάντων. Διὸ καὶ οὐδόλως ἄπορον ὅτι τὰ ποικίλα τοῦ ἀνδρὸς ἆθλα, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα φερόμενα, περιεβλήθησαν ἐνωρὶς μυθώδη τινὰ χροιάν.

Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐλέγετο περὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ, τῆς Ἐλλίδας, ναυπηγηθείσης ἐν σχήματι μελανοῦ δράκοντος, ὅτι ὑπήκουεν εἰς τὴν φωνήν, καὶ ἵπτατο, τοῦ ἀνέμου ταχυτέρα, ἄνευ ἀνθρωπίνης χειραγωγίας. Οὐδ' ἐφαίνετο τοῦτο παράδοξον εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν προέλευσιν τοῦ θαυμασίου σκάφους, ἣν οἱ ἀρχαῖοι τοῦ Σιγούρδου ὀπαδοὶ ἀφηγοῦντο τοῖς νεωτέροις κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῆς νυκτερινῆς φυλακῆς. Ἐξέλεγον δὲ πρὸς τοῦτο τὰς νύκτας ἰδίως ἐκείνας, καθ' ἃς αἱ ὠχραὶ τῆς Σελήνης ἀκτῖνες, ἐπὶ τῶν μορμυριζόντων κυμάτων ἀνταναχλώμεναι, περιέβαλλον δι' ὑπερφυσικῆς τινος αἴγλης τὴν ὑπνώττουσαν φύσιν.

Ἀλλὰ δεῦτε ἀναμιχθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ὅμιλον τῶν ἀκροωμένων. Ὁ στολίσκος εὕρηται προσωρμισμένος παρὰ τὰς Φαρόας νήσους. Ὑπερμεγέθη κρυστάλλινα ὄρη περιβάλλουσι πανταχόθεν τὸν κολπίσκον, εἰς ὃν κατέφυγε. Τὸν οὐρανὸν καταυγάζει πρὸς δυσμὰς ἐξαίσιον βόρειον σέλας, ὅπερ διὰ μυρίων πυρίνων γλωσσῶν ἀπαύστως λείχει καὶ ἀναφλέγει τὸ μελανὸν στερέωμα· εἰς δὲ τὰς μαρμαρυγὰς τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἐκείνου φωτὸς σπινθηροβολοῦσιν οἱ πάγοι ὡσεὶ περιβληθέντες ἰδανικὴν πορφύραν, δι' ἀδαμάντων καὶ σαπφείρων πεποικιλμένην. Τὸ πλήρωμα τοῦ σκαφιδίου, ἀποβιβασθὲν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἧψε μεγάλην πυράν, ἥτις, ἁμιλλωμένη πρὸς τὸ οὐράνιον σέλας, βάφει δι' αἱματηρῶν ἐκλάμψεων τῆς πορφύρας ταύτης τὰ κράσπεδα. Παρὰ τὴν πυρὰν δ' ἐπὶ δέρματος λευκοῦ λύκου κάθηται ὁ γέρων ναύκληρος Βέλης, καὶ πέριξ οἱ λοιποὶ μαχηταί, ἀπλήστως τῶν λόγων αὐτοῦ ἀκροώμενοι.

—Μίαν ἡμέραν, ἔλεγεν ὁ Βέλης, ἐπιστρέφοντες μετὰ τοῦ Βίκιγκος ἔκ τινος ἐπιδρομῆς, ἐπλέομεν παρὰ τὴν ἀκτήν. Αἴφνης ὁρῶμεν ἄνδρα ἐπὶ διαῤῥέοντος σκαφιδίου καθήμενον καὶ ἀμερίμνως βαυκαλιζόμενον, ὡσεὶ ἔπαιζε μετὰ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων. Ὑπεράνθρωπον εἶχε τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν μορφὴν εὐγενῆ καὶ φαιδράν, ἀλλὰ παραδόξως εὐμετάβλητον, ὡς ἡ θάλασσα ἡ γελῶσα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε μανδύαν κυανοῦν, συνεχόμενον ὑπὸ ζώνης διὰ κοραλλίων καὶ μαργάρων πεποικιλμένης. Ὁ μακρὸς αὐτοῦ πώγων ἦν λευκὸς ὡς ὁ ἀφρὸς ἐν ὥρᾳ θυέλλης, καὶ ἡ κυμαινομένη κόμη χρώματος πρασίνου. Ὁ Βίκιγξ ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τοῦ ναυαγοῦ, παρέλαβεν αὐτὸν κατ' οἶκον ἐθέρμανε τὰ πεπηγότα μέλη, καὶ ποικίλως αὐτὸν ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅτε προσήνεγκέ στρωμνὴν διὰ τὸν ὕπνον, ὁ ξένος ἀνεκάγχασε καὶ εἶπεν. «Οὔριος πνέει ὁ ἄνεμος καὶ λέμβον ἔχω σιδηρότευκτον· πρὸ τῆς πρωΐας, μετὰ τοῦ κλύδωνος ἱπτάμενος, ἔσομαι εἰς χιλίων λευγῶν ἀπόστασιν. Σοὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἀντάξιον φιλοδώρημα, ἀλλ' οἱ θησαυροί μου κεῖνται εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης· οὐχ' ἧττον αὔριον ἐπισκέφθητι τὴν παραλίαν.» Εἶπε καὶ ἀπῆλθε.

—Καὶ τίς ἦν ὁ ξένος οὗτος; ἠρώτησεν εἷς τῶν παρισταμένων.

—Μὴ διακόπτῃς, ἐφώνησαν οἱ ἄλλοι.

—Τὴν ἐπαύριον, ἐξηκολούθησεν ὁ Βέλης, ὁ Βίκιγξ ἔβαινε κατὰ τὸ σύνηθες παρὰ τὴν ἀκτήν, καὶ τὸ βλέμμα ἐπλάνα ἐπὶ τοῦ ἀτέρμονος πόντου, μελετῶν νέους περιπύστους ἄθλους, ὅτε παρετήρησεν αἴφνης εἰσπλέον εἰς τὸν κόλπον παράδοξον σκάφος. Εἶχε τοῦ δράκοντος τὸ σχῆμα, καὶ ὥρμα ὡς ὁ ἀλίπλαγκτος ἀετὸς ὁ καταδιώκων τὸ θῦμα. Οὐδεὶς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβάτης, οὐδεὶς παρὰ τὸν οἴακα, καὶ ὅμως θαυμασίως πηδαλιουχούμενον, παρέκαμπτε καὶ σκοπέλους καὶ σύρτεις. Τέλος προσωρμίσθη, τὰ ἱστία συνεστάλησαν, ἡ ἄγκυρα κατέπεσε, καὶ ἡ τρόπις βαθέως εἰς τὴν ἄμμον ἐτάφη· ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐφαίνετο. Ὁ Βίκιγξ ἐθεώρει κατάπληκτος, ὅτε ὁ ῥόθος τῶν κυμάτων ἤρξατο ᾄδων·

«Τὸν δράκοντα σοὶ ἔπεμψεν ὁ Αἴγηρ τῆς θαλάσσης
ἀντὶ τῆς φιλοξένου σου ἐπιμελείας πάσης.»

—Ὁ Αἴγηρ, ὁ τοῦ πόντου Θεός, ἀνέκραξε ξανθοπλόκαμος νεανίας.

—Αὐτὸς ἐκεῖνος, ὑπέλαβεν ὁ Βέλης, ὁ πατὴρ τῶν κυμάτων καὶ τῆς Ῥάνας σύζυγος. Ἦν δὲ βασιλικὸν ὄντως τὸ δῶρον. Αἱ δρύϊνοι δοκοὶ ἦσαν συνηρμοσμέναι διὰ προσβλαστήσεως, οὐχὶ διὰ συγκολλήσεως. Κατὰ τὴν πρῶραν συνεσπειροῦτο ὕδρου βλοσυρὰ κεφαλή, διανοίγουσα πυρί-

Digitized by Google

πνουν φάρυγγα, καὶ ἡ πρύμνη, τὴν οὐρὰν τοῦ τέρατος ἀποτελοῦσα, ἐμάστιζε διὰ τῶν σιδηρῶν αὐτῆς σπονδύλων τὴν χρυσοπράσινον τοῦ σκάφους γαστέρα.

Ψίθυρος θαυμασμοῦ διέτρεξε τὸν ὅμιλον, καὶ ὁ Βέλης, ἐμψυχούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιδοκιμασίας ταύτης, ἐξηκολούθησε.

— Τὰ ἱστία, ἐλαφρὰ ὡς νέφη, ἀνεπτύσσοντο αὐτομάτως, καὶ τότε ἡ ναῦς ἐπέτα πρὸ τοῦ βοῤῥᾶ ταχυτέρα τῆς ἀλκυόνος· ὅτε δὲ πάλιν ἐπλήρουν τὸ σκάφος ἀτρόμητοι ὁπλῖται, ἐνόμιζες ὅτι ὁρᾷς ἀπόρθητον φρούριον, ἢ Μέγαρον Βασιλέως.

— Καὶ αὕτη, παρετήρησε δειλῶς εἷς τῶν νεωτέρων, ἦν ἡ Ἐλλίδα, ἡ πρὸ ἡμῶν ἐκεῖ προσδεδεμένη;

— Βεβαίως, ἀντεῖπεν αὐστηρῶς ὁ Βέλης. Ἤδη ἐφησυχάζει καὶ παρίσταται ὡς σύνηθες πλοῖον εἰς τὰ ὄμματα ὑμῶν τῶν παιδίων, ἀλλ' οἱ παλαίμαχοι γνωρίζουσι τί λέγουσιν. Ἀναμείνατε κρίσιμον ναυμαχίαν, καὶ τότε βλέπομεν.

Πολλοὶ τῶν πρεσβυτέρων, ὧν ἐπιτηδείως διεθρύπτετο οὕτως ἡ φιλοτιμία, ἐπεκρότησαν προσνεύοντες.

— Ὁ Βέλης ἔχει δίκαιον, ὑπέλαβεν ἀληθὴς παρ' αὐτὸν γίγας. Καθ' ἣν νύκτα κατεποντίσαμεν τὰ δέκα πλοῖα τῶν Ἄγγλων, ὁ φάρυγξ τῆς Ἐλλίδας ἔκαιεν ὡς κάμινος.

— Καὶ παρὰ τὴν Λισσαβῶνα, προσέθηκεν ἕτερος, ὅτε συνεπλάκημεν πρὸς τοὺς Ἄραβας, διὰ τῆς οὐρᾶς κατεβύθισε δύο ἐχθρικὰ σκάφη. Ἤμην εἰς τὸ παρακείμενον πλοῖον, καὶ ἤκουσα τὸν θόρυβον.

Ἡ τελευταία αὕτη μαρτυρία ἐφάνη πειστική, διὸ καὶ ἠκολούθησε σιγή, μαρτυροῦσα περὶ τῆς κοινῆς συγκινήσεως. Ἀλλὰ τέλος ἠγέρθη ἀνὴρ μιξοπόλιος, ἄλλος Τρίτων τὴν ὄψιν, ὅστις ἐφαίνετο πρὸς τὸν ναύκληρον ἁμιλλώμενος διὰ τὴν ἐπὶ τῶν συντρόφων ἐπιῤῥοήν, καὶ εἶπε·

—Βεβαίως οὐδὲν ὑπάρχει καθ' ἅπαν τὸ μέτωπον τῆς Χεϊμοκρίγκλας[1] πλοῖον ἀνώτερον τῆς Ἐλλίδας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀγγουρβάδελ, τῆς φοβερᾶς τοῦ Βίκιγκος σπάθης, τίς γνωρίζει ὁμοίαν;

—Ἐκληρονόμησεν αὐτὴν παρὰ τῶν προγόνων, παρετήρησέ τις.

—Ὀρθῶς λέγεις, ὑπέλαβεν ὁ Τρίτων. Ἐχαλκεύθη ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ βιούντων νάννων, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκλήθη τῆς ἀστραπῆς ἀδελφή. Βιόρνης ὁ Κυανόδους ἐκόμισεν αὐτὴν ἐκεῖθεν, καὶ τοῦτον φονεύσας ὁ πάππος τοῦ Βίκιγκος Βίφελλος, κατέκτησεν αὐτήν.

— Ἤμην βρέφος ὅτε μετεκάλεσαν αὐτὸν οἱ θεοὶ Ἄζοι, διέκοψαν ὁ ναύκληρος, ἀλλ' εἶδον ἔτι τὸν ἥρωα.

— Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐξηκολούθησεν ὁ Τρίτων ἐβασίλευε τῶν Ὀρκάδων ὑπέργηρως Ἄναξ, ἔχων κόρην μονογενῆ καὶ περικαλλεστέραν τῆς πρώτης γυναικὸς Ἔμβλας[2]. Φαντάσθητε δὲ τὴν ἀπελπισίαν τοῦ τε Βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ, ὅτε τοῦ παρακειμένου δάσους ἐξῆλθε τερατόμορφος γίγας, προκαλῶν τοὺς ἀρίστους τῶν μαχητῶν καὶ διεκδικῶν ὡς γέρας τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλόπαιδα. Οὐδεὶς ἐδέχετο τὸν ἀγῶνα, διότι τὸ κρανίον τοῦ γίγαντος ἦν σκληρότερον τοῦ χάλυβος, ὅτε μαθὼν τὰ συμβαίνοντα κατέπλευσεν ὁ Βίφελλος μόλις δεκαπεντάκις ἰδὼν τὴν τῆξιν τῶν πάγων.

— Καὶ ὁ γίγας ἐδέχθη τοιοῦτον ἀντίπαλον; ἠρώτησέ τις.

— Προσῆλθεν ὑβρίζων καὶ σκώπτων, ἀλλὰ τάχέως μετέβαλε γλῶσσαν. Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε μανιώδης ὅσον καὶ βραχεῖα· εἰς κτύπος τῆς Ἀγγουρβάδελ διέσχισε μέχρι τῶν ὤτων τοῦ τέρατος τὸ κρανίον, καὶ ὁ Βίφελλος ἐνυμφεύθη τὴν κρινόλευκον βασιλίδα.

—Πολλάκις εὑρέθην παρὰ τὸν Βίκιγκα, διέκοψεν ὁ ναύκληρος, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέσυρε τὴν σπάθην. Μαρμαίρει ὡς ἀστραπή, καὶ τὰ πέριξ καταυγάζει ὡς τὸ βόρειον σέλας.

— Τὴν λεπίδα κοσμοῦσι παράδοξοι ῥοῦνοι, προσέθηκέ τις, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς χώρας, ὅπου ἀνοίγονται τοῦ Φοίβου αἱ πύλαι, καὶ ὅθεν ἦλθον οἱ Ἄζοι.

— Λησμονεῖς τὸ θαυμασιώτερον, ὑπέλαβε καὶ αὖθις ὁ ναύκληρος. Διαρκούσης τῆς εἰρήνης, οἱ ῥοῦνοι μόλις διακρίνονται, ἀλλ' ἅμα ἡ θέα τοῦ πολέμου Χίλδουρ ἁπλώσῃ πρὸς τὴν γῆν τὰς αἱματηρὰς αὐτῆς πτέρυγας, ἀναπέμπουσι φλόγας, ὡς οἱ ἔξαλλοι ὀφθαλμοὶ τοῦ δράκοντος Νιδχώγρ.

—Ἡ Χίλδουρ, ἠρώτησεν ἐρυθροπώγων τις ναύτης, μία ἐκ τῶν Βαλκύρων;

—Ναί, μία ἐκ τῶν φοβερῶν ἐκείνων παρθένων, ἃς πέμπει ὁ μέγας Ὀδὶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅπως ἐκλέξωσι τοὺς εἰς θάνατον ὡρισμένους.

—Εὐτυχεῖς, ὑπέλαβεν ὁ ναύκληρος, οἱ διὰ τοῦ δόρατος θνήσκοντες· οὗτοι μόνοι συγκαταλέγονται μετὰ τῶν Εἰγχερίων, τῶν ἀθανάτων ἡρώων τῆς Βαλχάλας. Καὶ ταλαίπωροι, τρισταλαίπωροι, οἱ ἀναμένοντες τὸν ἀχύρινον θάνατον· οὗτοι ἀπέρχονται εἰς τὴν ἀπαισίαν Ναστράνδην, τὴν χώραν τῶν πτωμάτων, ἐφ' ἧς ἄρχει ἡ φρικώδης Χέλα. Τὴν μορφὴν ἔχει αὕτη ἀγρίαν καὶ πελιδνήν· τὸ Μέγαρον αὐτῆς καλεῖται ὄλεθρος,

1 Χεϊμοκρίγκλα ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα, καὶ μέτωπον αὐτῆς ὁ βοῤῥᾶς.

2 Ἔμβλα ἡ πρωτόπλαστος γυνή, καὶ Ἄσκερ ὁ πρωτόπλαστος ἀνήρ.

Digitized by Google

ἡ τράπεζα λιμός, ἡ μάχαιρα βουλημία, καὶ ἡ κοίτη φθορά[1].

(Ἕπεται συνέχεια)

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΝΔΥΩΜΕΘΑ

Ἐλαχίστους ἀπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῶν ἐνδυμάτων, ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ταῦτα μᾶς προφυλάττουσι κατὰ τοῦ ψύχους, καὶ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ δέρματος. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ἀντὶ τῆς γνώσεως συναντᾶτε συνήθως τὴν πρόληψιν. Οὕτω κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὑφάσματος ἀποδίδεται σημασία μεγαλειτέρα τοῦ πρέποντος. Ἀλλ' ἡ ὕλη ἐξ ἧς τὸ ὕφασμα κατεσκευάσθη δὲν ἐπενεργεῖ ἢ ὅλως ἐπουσιωδῶς ἐπὶ τῆς θερμάνσεως, καὶ μόνον ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς, ἡ παρασκευή, τὸ εἶδος τοῦ ὑφάσματος ἐπενεργοῦσιν ἐπ' αὐτῆς. Ἐλαφρὸν ἀλλὰ δικτυωτὸν φόρεμα μᾶς θερμαίνει καλλίτερον ἀπὸ φόρεμα χονδρὸν καὶ βαρύ. Διότι τὸ ἔνδυμα, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ εἶδος τοῦ ὑφάσματος ἀφίνει τὸ σῶμα νὰ ψυχρανθῇ ταχέως, ἂν μεταξὺ τῶν δικτύων αὐτοῦ δὲν περιέχηται ὡρισμένος ὄγκος ἀέρος. Ἀδρὸν ἔνδυμα, μὴ συγκρατοῦν τὸν ἀέρα, δὲν συγκρατεῖ οὐδὲ τὴν θερμότητα τοῦ σώματος καὶ εἶνε ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Τὸ ἀληθινόν μας ἔνδυμα, καὶ ἂς μὴ ἀπατώμεθα, σύγκειται, ἁπλούστατα, ἐξ ἀέρος.

Τὸ ὕφασμα, ὁποιονδήποτε ὕφασμα, ὡς μόνον προορισμὸν ἔχει τὸ νὰ συγκρατῇ περὶ τὸ σῶμα ἀέρινον ἐπικάλυμμα· ἀπαραίτητος ἰδιότης, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται πᾶσα ἡ ἀξία αὐτοῦ. Τὸ ὕφασμα ἀνάγκη νὰ διατηρῇ ἀκαταπαύστως πέριξ τοῦ δέρματος θερμὸν στρῶμα ἀέρος. Τὸ σῶμά μας εἶνε θερμαντικὴ ἑστία. Ὡς εἰς τὸ οἴκημα ἐν ᾧ καίει θερμάστρα, διὰ νὰ διατηρήσωμεν σταθερὰν τὴν θερμοκρασίαν, κλείομεν τὰ παράθυρα καὶ ἐμποδίζομεν τὴν ταχεῖαν ἀνανέωσιν τοῦ ἀέρος, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα.

Εἰς προγενεστέρους χρόνους σοφοί τινες ἄνδρες καὶ τελευταῖον ὁ Geigel, ὁ Schuster ἐν Γερμανίᾳ, προέβησαν εἰς πειράματα διὰ νὰ ἴδωσιν ἂν πράγματι τὰ ὑφάσματα ἐμποδίζωσι τὴν ἀπώλειαν τῆς θερμότητος. Τὰ ἐν λόγῳ πειράματα ὑπόκεινται εἰς ἀμφισβήτησιν. Ἐν τούτοις ἐκ πάντων συμφώνως ἐξάγεται ὅτι τὰ ὑφάσματα ὀλίγην θερμαντικὴν δύναμιν ἔχουσιν. Οὕτω μεταλλικὸς κύλινδρος καταλλήλως διηυθετημένος καὶ πλήρης ὕδατος ἔχοντος ὡρισμένον βαθμὸν θερμοκρασίας, ἀποβάλλει 10 βαθμοὺς εἰς διάστημα τεσσαράκοντα λεπτῶν· καλυπτόμενος δὲ διὰ λινοῦ πανίου ἀποβάλλει, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, 9 βαθμοὺς καὶ 80· ὑπὸ βαμβακερὸν ὕφασμα ἀποβάλλει 9 καὶ 55, καὶ καλυπτόμενος διὰ φλανέλλας, 8 καὶ 33. Οἱ ἀριθμοὶ ἐλάχιστα διαφέρουσι καὶ δεικνύουσιν ἀρκούντως πόσον ὀλίγην ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ φύσις τοῦ ὑφάσματος ἐπὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ θερμογόνου.

Ἐν τούτοις, καθ' ἃ κοινῶς ἀναγνωρίζεται, ὁ καλλίτερος ἀγωγὸς τῆς θερμότητος εἶνε τὸ λινὸν ὕφασμα, μετὰ τοῦτο δ' ἀκολουθοῦσι κατὰ σειρὰν τὸ βαμβακερόν, τὸ μάλλινον, καὶ τέλος τὸ μετάξινον ὕφασμα (τὸ ἐξ ἀκατεργάστου μετάξης), ὅπερ προφανῶς ἀφίνει δυσκολώτερον τῶν ἄλλων νὰ διέλθῃ ἡ θερμότης, ἤτοι πεντάκις ὀλιγώτερον τοῦ λίνου καὶ δύο φορὰς καὶ ἡμίσειαν ὀλιγώτερον τοῦ ἐρίου. Μολαταῦτα πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη τῶν ὑφασμάτων ἔχουσιν ἀρκούντως ἐπαισθητὴν τὴν ἀγωγὸν ἰδιότητα τῆς θερμότητος, ἐνῷ τοῦ ἀέρος ἡ ἀγωγὸς δύναμις εἶναι περίπου ἑκατοντάκις κατωτέρα τῶν περιβαλλόντων ἡμᾶς ὑφασμάτων· ὥστε πράγματι, ὁ ἀὴρ εἶνε ὁ ἐνδύων ἡμᾶς. Καθ' ἃ διὰ πειραμάτων ἀπέδειξεν ὁ Schuster, εἰσάγοντες ἀέρα μεταξὺ θερμοῦ τοίχου καὶ ὑφάσματος, βλέπομεν ὅτι ἡ ἀπόψυξις ἐν ὡρισμένῳ διαστήματι χρόνου εἶνε κατὰ 30 ἕως 35 $^0/_0$ κατωτέρα τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν εὑρίσκετο πρὶν εἰσαχθῇ ὁ ἀήρ. Ἀκόμη καὶ ἡ πρακτικὴ παρατήρησις ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀπέδειξε τὴν ἐν λόγῳ ἐπενέργειαν τοῦ ἀέρος. Ὁ κοιτωνίτης μας θερμαίνει πρὶν *κατακαθήσῃ* ἡ ἔσωθεν αὐτοῦ *βάτα* ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως· καὶ ἡ βάτα δὲν εἶνε ἢ «ἀποθήκη ἀέρος.» Καινουργὲς γελέκον ἐκ φλανέλλας εἶνε θερμότερον τοῦ παλαιοῦ. Τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀμέσως ἐφαπτόμενα τοῦ δέρματος, πολὺ συντελοῦσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν παρακώλυσιν τῆς ἀπωλείας τοῦ θερμαντικοῦ, ἀλλ' ἡ ἀποτελεσματικότης των ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τῆς τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων, τῶν ἀμέσως ἐφαπτομένων τοῦ σώματος. Πρὸς ταῦτα πρέπει νὰ στρέφηται πᾶσα ἡ προσοχή. Τὸ φόρεμα ὅπερ πρῶτον ἐνδυόμεθα ἀνάγκη νὰ διατηρῇ ἀμετάβλητον ἐπαρκὲς στρῶμα ἀέρος· δὲν πρέπει οὔτε νὰ κυμαίνηται, οὔτε νὰ ἐφαρμόζηται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δέρματος, ἀλλὰ νὰ καταλείπῃ τὸν ἀρκοῦντα χῶρον διὰ τὸν ἀέρα. Τὸ ἀέρινον τοῦτο στρῶμα ὄχι μόνον ἐμποδίζει τὴν ταχεῖαν ἐξάντλησιν τοῦ θερμογόνου, ἀλλὰ καὶ περιβάλλει τὸ σῶμα διὰ σταθερᾶς θερμοκρασίας, σχηματίζον θερμὸν περικάλυμμα, διότι ὁ ἀὴρ δὲν θερμαίνεται μόνον ἐκ συναφείας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαπνοῆς τῶν

(1) Οἱ Βίκιγκες ἐφρόνουν ὅτι οἱ ἀναιμάκτως θνήσκοντες τὸν λεγόμενον Strohtod, ἤτοι θάνατον ἐπὶ τῶν ἀχύρων, ἀπεκλείοντο τῆς Βαλχάλας καὶ μετέβαινον εἰς τὰ καταχθόνια τῆς Χέλας, ἢ θεᾶς τοῦ θανάτου, βασίλεια. Εἰς τὴν Βαλχάλαν κατετάσσοντο μεταξὺ τῶν **einherier**, ἢ ἡρώων, μόνοι οἱ τὸ αἷμα αὐτῶν χέοντες, ὅπερ ἐκαλεῖτο **Geirsodd**, ἤτοι θάνατος διὰ τοῦ δόρατος. Διὰ τοῦτο οἱ γέροντες, οἱ ἐκ τῶν μαχῶν διασωθέντες ἤνοιγον θνήσκοντες τὰς φλέβας αὐτῶν.

Digitized by Google

πόρων τοῦ δέρματος. Τὸ πρῶτον ἔνδυμα μᾶς περικλείει ἐν ἀτμοσφαίρᾳ τοσούτῳ μᾶλλον θερμῇ, καθ' ὅσον ἄνωθεν πολλαπλασιάζονται τὰ ἐπιτιθέμενα στρώματα ἀέρος. Ὥστε, καθ' ἃ δεικνύει ἡ πεῖρα, εἶνε προτιμότερον νὰ φέρωμεν πολλὰ ἐλαφρὰ ἐνδύματα ἢ νὰ περιβαλλώμεθα χονδρὰ καὶ βαρέα σουρτοῦκα. Πάντες γινώσκουσιν ὅτι διπλᾶ ἐλαφρὰ φορέματα, διπλᾶ γελέκα, διπλᾶ ὑποκάμισα μᾶς διατηροῦσιν ἐξαιρέτως θερμούς. Καὶ πάλιν μὴ λησμονῶμεν ὅτι δὲν παρακωλύουσι τὴν ἀπόψυξιν τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ τὰ παρεντιθέμενα στρώματα ἀέρος.

Ποσάκις παριστάμεθα εἰς συζητήσεις περὶ τοῦ ἂν πρέπῃ νὰ φορῶμεν φλανέλλαν, περὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς ἢ μὴ τοῦ ἐνδύματος τούτου. Καὶ τώρα μὲν ἀκούομεν: «Πρὸ πάντων σᾶς συνιστῶ νὰ ἀφήσετε τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν τῆς φλανέλλας.» Τώρα δέ : «Πάσχετε ἀπὸ ῥευματισμούς; ἡ αἰτία εἶνε ὅτι δὲν φορεῖτε φλανέλλαν.» Καὶ πόσαι φιλονεικίαι, καὶ πόσαι γνῶμαι! Ἄλλοι κηρύσσονται ὑπὲρ τῶν μεταξίνων γελέκων, ἄλλοι ὑπὲρ τῶν δερματίνων, ἄλλοι ὑπὲρ τῶν μαλλίνων. Τὸ βέβαιον εἶνε τὸ ζήτημα δὲν δύναται νὰ κανονισθῇ ἐκ τῶν προτέρων, ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς διαίτης αὐτῶν, ἐκ τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας των.

Ἀνθρώπων τινῶν, ἰδίως τῶν ἀρθριτικῶν, τὸ δέρμα εἶνε τόσον εὐαίσθητον, ὥστε τὸ ἐλάχιστον ῥεῦμα ἀέρος, ταχυτέρα πως ἐξάτμισις τοῦ ἱδρῶτος, ἐρεθίζουσι τὸ δέρμα καὶ προκαλοῦσι κατάῤῥους. Γνωρίζομεν ἰατρόν, ὅστις ἐν ὥρᾳ θέρους αἰσθάνεται ῥευματισμοὺς εἰς τὰς χεῖράς του, ὅταν λησμονῇ νὰ φορέσῃ τὰ χειρόκτιά του.

Πᾶσα ἐφίδρωσις, ἔντονος κάπως, καθίσταται κινδυνώδης εἰς τοὺς ἀδυνάτους. Ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος ἐπιταχύνουσα τὴν ἐξάτμισιν τοῦ ἱδρῶτος, ἐπιφέρει ψῦχος καὶ προκαλεῖ ἀσθενείας. Ἀπαραίτητον εἶνε νὰ ἀπαλλάσσηται τὸ δέρμα τοῦ ἱδρῶτος, ἐφ' ὅσον οὗτος παράγεται. Τὰ ἐκ φλανέλλας γελέκα ὑποδεικνύονται ὡς τὰ μόνα κατάλληλα εἰς τοὺς βλαπτομένους ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἀποψύξεως. Διπλοῦν σκοπὸν ἐκτελεῖ ἡ φλανέλλα. Πρῶτον προφυλάττει τὸ σῶμα ἀπὸ τὰς ἀποτόμους ἐναλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας, καθείργουσα τὸν ἀέρα ἐν τῷ τριχωτῷ αὐτῆς δικτύῳ· δεύτερον, ἀποῤῥοφᾷ τὸν ἱδρῶτα καὶ ἀπαλλάττει ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιδερμίδα. Ἀλλὰ καὶ τρίτην, πολυτιμοτάτην ἰδιότητα, ἐνέχει· τὸ νερὸν ἐξ οὗ ἐμποτίζεται δὲν ἀφίνει νὰ ἐξατμισθῇ εἰμὴ βραδύτατα, ἰδιότης τὴν ὁποίαν μόνον ἡ φλανέλλα κατέχει εἰς ὕψιστον βαθμόν. Ὅθεν ἂν ἐπέτρεπε τὴν ταχεῖαν ἐξάτμισιν τοῦ ὑγροῦ, θὰ προξένει ψῦχος, καὶ θὰ ἐπέφερεν ἀποτέλεσμα ἀκριβῶς ἐναντίον τοῦ προορισμοῦ της. Ὅθεν ἡ φλανέλλα μας προασπίζει ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀποτόμου ἀποψύξεως, ὁσάκις εἶνε ζωηρὰ ἡ ἐφίδρωσις.

Ὑπολείπεται νὰ εἴπωμεν ἂν εἶνε ἀξία ἐνθαρρύνσεως ἡ συνήθεια τῶν ἐκ μετάξης ἢ ἐκ φλανέλλας ὑπενδυμάτων. Ὅσα περισσότερα μέτρα λαμβάνομεν ἐναντίον τοῦ ψύχους, ἐπὶ τοσοῦτον εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς τὰ κρυολογήματα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνηθίζουσιν εἰς τὴν ἀντοχὴν τοῦ ψύχους οἱ ὑγιῶς ἔχοντες καὶ εὔρωστοι τὴν κρᾶσιν. Ἡ χρῆσις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γελέκων φέρει εἰς ἀποτέλεσμα ἀντίθετον τοῦ ἐπιδιωκομένου. Συνειθίζει τὸ σῶμα εἰς τὴν θερμὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν θερμοκρασίας ἐπέρχονται συνάγχαι καὶ κρυολογήματα. Οἱ φέροντες φλανέλλαν καταδικάζονται νὰ φέρωσιν αὐτὴν διὰ βίου. Ὅθεν ὀρθὸν εἶνε νὰ συμβουλεύωμεν τοὺς ὑγιεῖς νὰ ἀπέχωσι ταύτης ὅσον δύνανται. Συνειθίζοντες τὸ σῶμα νὰ ἀντιδρᾷ κατὰ τοῦ κακοῦ, ἄνευ τεχνικῶν μέσων, ἐξασφαλίζομεν αὐτὸ ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ κακοῦ. Οἱ ὀρεινοί, οἱ μεταφέροντες βαρύτατα φορτία εἰς σημαντικώτατα ὕψη, σπανίως ὑπόκεινται εἰς κρυολογήματα· καὶ ὅμως πάντοτε πλέουσιν εἰς τὸν ἱδρῶτα, καὶ τὸ σῶμά των εἶνε ἐκτεθειμένον ἐλευθέρως εἰς τὸν ἀέρα· ἀλλὰ πάντες φέρουσι μαζύ των πρὸς ἀλλαγὴν ὑποκάμισα, καὶ μετὰ διάστημα ὡρισμένον, ἔστω καὶ δύο ὡρῶν, φροντίζουσι κατὰ πρῶτον νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ *μουσκευμένου* ἀπὸ τὸν ἱδρῶτα ὑποκαμίσου. Τὸ δέρμα συνειθίζει νὰ ἀντέχῃ εἰς τὸ ψῦχος, ἀμβλύνεται ἡ εὐαισθησία του, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἑαυτοῦ ἀπαλλάσσεται τοῦ κινδύνου τῶν ἀσθενειῶν.

Ὅθεν ἂς ἀφήσωμεν τὴν χρῆσιν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπόλυτον ἀνάγκην αὐτῶν, εἰς τοὺς στηθικούς, εἰς τοὺς ἀρθριτικοὺς εἰς τοὺς πάσχοντας ἐκ ποδάγρας, ἐκ νευραλγιῶν, ἐκ χρονίων ἐντερικῶν παθήσεων καὶ κατάῤῥων, εἰς τοὺς ἀναβάτας τῶν Ἄλπεων, εἰς τοὺς ταξειδιώτας καὶ ἐκτεθειμένους εἰς πᾶσαν μεταβολὴν καιροῦ, εἰς τοὺς γέροντας, καὶ τέλος εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ θερμαντικὴ δύναμις ἀπώλεσε τὴν ἔντασιν αὐτῆς. Ἂς μεταχειριζώμεθα τὸ μαλλίον, ἀλλὰ ἐν μέτρῳ καὶ περιεσκεμμένως.

ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

Ἕνας ποντικὸς ἐζοῦσε μέσα 'ς ἕνα κελλάρι. Τὸ πάτωμα εἶχε μιὰ μικρὴ τρύπα καὶ ἀπὸ 'κεῖ ἔβγαινε καὶ βοσκοῦσε. Ὁ ποντικὸς καλοπερνοῦσε· μὰ ἐπειδὴ καὶ ἦταν φαντασμένος, ἤθελε νὰ τὸ δείξῃ καὶ 'ς ἄλλους ποντικοὺς γιὰ νὰ σκάσουν. Ἐρροκάνισε τὸ λοιπὸν μὲ τὰ 'δόντιά του τὴν τρύπα, τὴ μεγάλωσε καὶ κάλεσε καὶ ἄλλους φίλους 'ς τραπέζι. Ὅταν ἦρθαν οἱ προσκαλεσμένοι ὅλοι ἡ πόρτα ἦτον σφαλιστή. Ὁ νοικοκύρης εἶδε τὴν μεγάλη τρύπα 'ς τὰ σανίδια, 'πῆρ' ἕνα κάρβουνο καὶ τὴν ἔφραξε.

Digitized by Google

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Σμάλτω περιέφερε τὸ βλέμμα πέριξ, ἐφ' ὅλων τούτων, ῥεμβῶδες καὶ ἥσυχον. Εἶτα κατέβη τὸν δρομίσκον πρὸς τοὺς ἀγρούς, κρατοῦσα μακρὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας, διὰ τοῦ ὁποίου περιώριζε τὰ γαλιὰ νὰ μὴ διασπείρωνται καὶ διὰ φωνῆς σιγηλῆς καὶ διαυγοῦς ἀνακράζουσα εἰς ἦχον τραγουδιοῦ:

— Πίκιο, πίκιο, τὸ γαλί, γαλί, γαλιό!.... πίκιο, πίκιο, τὸ γαλί, γαλί, γαλιό!...

Τὰ γαλιὰ ἐπορεύοντο βάδην ἐμπρός, καμαρωτὰ καμαρωτά, προτείνοντα τὸ στῆθος καὶ ἀνατείνοντα τὴν κεφαλήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκυμαίνετο τὸ λειρίον κατακόκκινον, ὡς δράγματα κερασίων. Προεπορεύοντο ὀλίγα, σχηματίζοντα γωνίαν ἐμπρὸς εἰς ἕνα, ὡσεὶ ἐπὶ κεφαλῆς, εἵποντο ἄλλα εἰς τὰ πλάγια τοῦ δρόμου, ῥαμφίζοντα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰς θαμνώδεις ὀνακάνθας καὶ τοὺς αὔλακας, ἄλλα ἐπλατάγουν τὰ πτερά των καὶ ἐκυνηγοῦντο αἴφνης ἄνευ αἰτίας καὶ ἄλλα, ἵπταντο μετὰ θορύβου ἄνω τῆς κεφαλῆς τῶν λοιπῶν, ἐρχόμενα ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω καὶ τ'ἀνάπαλιν. Ὅλα δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παρακινούμενα ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς γυναικός, ἀπήντων δι' ἑνὸς γλουγλουκισμοῦ, διατόρου καὶ παρατεταμένου.

Οὕτω ἡ Σμάλτω μετὰ τῶν γαλίων, ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ἀγρόν της. Ἦτο δὲ οὗτος θερισμένος ὅλος, κεκαλυμμένος ἐκ χρυσιζούσης καὶ στιλπνῆς καλαμιᾶς, μέσω τῆς ὁποίας ἀνέκυπτον κάπου μαρασμώδη τινά, πρασινίζοντα φυτά· πέριξ, εἰς τὰς ἄκρας ἢ ἐπὶ τῆς τάφρου καὶ εἰς τοὺς αὔλακας, ὠρθοῦντο ἀκόμη στάχεις τινές, διαφυγόντες τὸ δρέπανον τῶν θεριστῶν καὶ ἐκίνουν τὰς ἀπεξηραμένας κεφαλάς των, εἰς τὸ ἐλαφρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου. Εἰς τ' ἀριστερά, μικρὸς δρομίσκος, λευκοκίτρινος ἕνεκα τοῦ πεπατημένου χόρτου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκαλύπτετο, ἐχώριζε τὸν ἀγρὸν πρὸς ἄλλον παρακείμενον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μέσον ὠρθοῦτο σκιὰς ἀγροτικὴ καὶ ὑπὸ θαμνώδεις ἀφροξυλιὰς ἤχουν, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κωδωνισμοὶ ποιμνίου.

Ἡ Σμάλτω μόλις ἔφθασεν ἐκεῖ, ἔστρεψεν ὀλίγον τὴν κεφαλήν, χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ διὰ τοῦ κανθοῦ τῶν ὀφθαλμῶν παρετήρησε τὴν σκιάδα. Ἀλλ' εὐθύς, ὡς νὰ εἶδεν αὐτὴν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους καὶ νὰ ἐξέλαβε διὰ σκελετώδεις γαμψώνυχας δακτύλους τοὺς ἐξέχοντας πρὸς τ' ἄνω στύλους της καὶ δι' ἀνωρθωμένην χαίτην ἐξηγριωμένου θηρίου τὴν χορτώδη στέγην της, ἀπέσυρε τὸ βλέμμα, τεταραγμένη. Δὲν ἤθελε καθόλου, ν' ἀντικρύσῃ τὴν σκιάδα ἐκείνην. Ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη, κἄτι ἐντὸς αὐτῆς τῇ ἔλεγε νὰ τὴν φοβῆται, ὅτι τὸ συναπάντημά των αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν καὶ ὅτι πλειοτέρα μετ' αὐτῆς ἐξοικοίωσις δὲν θὰ τὴν ἔφερεν εἰς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα. Ἔστρεψε λοιπὸν τὰ νῶτα πρὸς αὐτὴν ἡ λυγερὴ καὶ πλησιάσασα, ἐκάθησε παρὰ τὴν ὀφρὺν τῆς τάφρου. Ἵνα δὲ ἀποδιώξῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της πᾶσαν τῆς σκιάδος ἀνάμνησιν, ἀπέθηκε παρὰ τὸ πλευρὸν τὸν κάλαμον καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τῆς ποδιᾶς της ἐστριμμένον μαλλίον, ἤρχισε νὰ τυλίσῃ αὐτὸ περὶ τὴν ἄτρακτον ἐνῷ τὰ γαλιὰ ἔβοσκον ἡσύχως ἀνὰ τὸν ἀγρόν. Καὶ ἐν τῇ ἐνασχολήσει της ὅμως ἐκείνῃ, ἔστρεφεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλήν, προσβλέπουσα περιδεῶς τὴν σκιάδα, ὡς μέρος ὕποπτον. Ἐν τῇ ἀνησύχῳ δ' αὐτῆς θέσει ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκετο, ἤρχισαν πάλιν ν' ἀναγεννῶνται, μία πρὸς μίαν αἱ αἰτιάσεις της κατὰ τοῦ Στάθη, ὅστις ἐπέμεινε νὰ τὴν στείλῃ μὲ τὰ γαλιά. Ἐν τῇ ὀργῇ της οὐδὲ τοῦ σίτου ηὐλαβεῖτο, τοῦ σίτου ὁ ὁποῖος θεωρεῖται μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ὡς τὸ μεγαλείτερον δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁρκίζονται εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἐπιθυμήσουν, φοβούμενοι τὴν ἔλλειψίν του ὡς μέγα τι, καὶ αὐτὸν ἤδη κατηρᾶτο διότι εὑρέθη εἰς τοιαύτην ὥραν. Οὐδ' ἑαυτὴν δὲ ἄφινεν ἔξω τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ ἐμαίνετο διότι ἤκουσε τὸν ἄνδρα καὶ ὄχι τὴν καρδίαν της, ἡ ὁποία ἔπαλλεν εἰς τὰ στήθη της τόσον σφοδρῶς, ὅπως πιστὸν κυνάριον ἀδιακόπως ὑλακτεῖ κ' ἐμποδίζει τὸν αὐθέντην του νὰ ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου, ὅπου παραφυλάσσουν δολοφόνοι.

— Ὄχι, δὲν ἔπρεπε νἄρθω· συνεπέρανε τέλος.

Καὶ ἐξηκολούθησε τυλίσσουσα περὶ τὴν ἄτρακτον τὸ μαλλίον καὶ σκεπτομένη. Ἀλλ' αἴφνης, σιγὰ σιγὰ, μία ἰδέα, μία ἐπιθυμία ἐκόλλησεν ἀναπόσπαστος εἰς τὸν νοῦν της. Ὡσεὶ δ' ὑπείκουσα εἰς δύναμιν ἄλλην, ἀνωτέραν ἑαυτῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ περιστείλῃ μετὰ ἀγῶνα, ὅσον οἱόντε μεγάλον, ἐστήριξε χαμαὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ ἀναταθεῖσα ἐπ' αὐτῆς, παρετήρησεν ἔξω. Ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν ἀπέναντι ἀγρὸν χωρὶς αὐτὴ νὰ φωραθῇ ὑπό τινος. Ἀλλ' ἡ ὀφρὺς τῆς τάφρου ἦτο ὑψηλὴ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς ὀνακάνθαι, μὲ τὰ φαιά, πολυδάκτυλα στελέχη καὶ τὰ μεγάλα ἀπεξηραμένα ἄνθη των, ἔφρασσον, ἐν πυκνῷ συμπλέγματι, ὁλόκληρον τοῦ ἀγροῦ τὴν θέαν. Ἀνεκίνει τὴν κεφαλήν, ἐκόλλα σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ μεταξὺ διάκενα, προσπαθοῦσα νὰ ἴδῃ, ἀλλ' αἱ ὀνακάνθαι ἦσαν πυκναὶ καὶ δὲν διέκρινεν εἰμὴ στενὰ καὶ ἐπιμήκη τμήματα ἀγροῦ, κιτρινίζοντα μόνον. Οἱ ὀφθαλμοί της, κουρασμένοι, σχεδὸν ἔκαιον ἐκ τῆς ἐντάσεως· ἡ καρδία της ἐβροντοκτύπα ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας· ἡ περιέργειά της, κορυφουμένη ἕνεκεν τῶν ἐμποδίων, τῇ ἔκοπτε τὴν ἀναπνοήν·

Digitized by Google

ἡ χεὶρ τῆς λυγερῆς ἐπόνει τρυπωμένη ἐπὶ τῶν βώλων τοῦ χώματος καὶ ἔτρεμεν ἐλαφρῶς, ἀπηυδηκυῖα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος, χαλαρουμένου ὁλονέν. Δὲν ἀπέκαμνεν ὅμως ἡ Σμάλτω νὰ παρατηρῇ, κατεχομένη ὅλη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· ἠσθάνετο ἐντὸς αὐτῆς κἄτι ὅπερ ἐκινεῖτο ν' ἀνατεθῇ ἵνα ὀρθώσῃ τὸ σῶμά της. Ἀλλὰ συνεκράτει ἑαυτὴν ἀκόμη, ἀναγκαζομένη ὑπὸ ἐντροπῆς τινος καὶ φόβου, μήπως φωραθῇ κατασκοπεύουσα.

Ἡ Σμάλτω ἤκουεν εὐκρινῶς τοὺς κωδωνίσκους τῶν προβάτων ὄπισθεν, τῶν θάμνων τῆς ἀγριοξυλιᾶς, ἀλλ' ἤθελε νὰ μάθῃ ἂν καὶ ὁ Μῆτρος, ὁ βοσκὸς αὐτῶν, ἦτο ἐκεῖ. Κατεῖχεν ὅλην της τὴν προσοχὴν αὐτὴ ἡ σκέψις· ἐβασάνιζε τὴν ψυχήν της ὁλόκληρον αὐτὴ ἡ ἀμφιβολία. Καλλίτερον νὰ ἦτο καὶ νὰ μὴν ἦτο πάλιν καλλίτερον, ἐσκέπτετο. Εἰς τὴν ἐξηρεθισμένην αὐτῆς διάνοιαν δύο σκέψεις ἐρριζοβόλουν ἀντίθετοι, χωρὶς ἡ μία τούτων νὰ δύναται νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἄλλης. Ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἡ καρδία της ἔπαλλεν ἀδιάκοπα, παρακινοῦσα αὐτὴν εἰς τολμήματα καὶ ἡ ἀνυπομονησία ἐμεγαλύνετο ἐντὸς αὐτῆς, ἀκράτητος. Μέχρις οὗ ἡ λυεγρή, μὴ δυναμένη πλέον νὰ κρατηθῇ, ἐπήδησεν ὀρθία, περιφέρουσα βλέμμα ἐρευνητικὸν ἄνω τῶν ἀκανθῶν, περὶ τὴν σκιάδα. Δὲν ἐφρόντιζεν ἂν τὴν ἴδωσι πλέον, καθόλου δὲν ἐφρόντιζεν· αὐτὴ ἤθελε νὰ ἴδῃ.

— Δὲν ἔνε· εἶπεν αἴφνης, χαμηλοφώνως.

Καὶ ἐπανέπεσεν ὀπίσω ἐπὶ τῶν ποδῶν της. Ἔμεινε δ' ἐκεῖ, ἐλαφρῶς πελιδνὴ τὴν ὄψιν, ὡσεὶ πεισμωμένη, τὸ βλέμμα κρατοῦσα προσηλωμένον ἐπὶ ἑνὸς στάχυος, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ἐταλαντεύετο εἰς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἡ Σμάλτω, ἐν τῇ εὐπαθείᾳ της ἤδη, εὕρισκεν εἰς τὴν ταλάντευσιν ἐκείνην τοῦ στάχυος πόνον τινὰ αὐτοῦ, θλῖψιν ὑποκρυπτομένην, διότι ἀφέθη μόνος καὶ ἔρημος ἐκεῖ καὶ δὲν ἠκολούθησε τὴν τύχην τῶν συντρόφων του, μετὰ τῶν ὁποίων συνεβλάστησε καὶ ηὐξύνθη. Συνεδύαζε δὲ τὴν τύχην τοῦ στάχυος μὲ τὴν ἰδικήν της καὶ ἕνα παράπονον ἐγεννᾶτο εἰς τὰ στήθη της, διότι ἦτο μόνη ἐκεῖ καὶ ἠρώτα ἑαυτήν, διατὶ τάχα νὰ μὴν εἶνε καὶ ὁ Μῆτρος. Ἤθελε νὰ εἶνε, βέβαια, πολὺ καλλίτερον θὰ ἦτο τότε· θὰ εἶχε τοὐλάχιστον ἕνα γείτονα ὄπισθέν της, ἐνῷ τώρα ἦτο τόσον ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὴν ἔκτασιν ἐκείνην τῶν θερισμένων ἀγρῶν, μὲ τὰ βόσκοντα ζῶα. Ἡ ἔλλειψις τοῦ βοσκοῦ ἤδη ἐφυγάδευσε τὴν δειλίαν καὶ τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἠσθάνετο πρίν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν. Εὕρισκε μάλιστα, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας της ὠθουμένη, πολὺ γελοίαν ἑαυτὴν διότι ἐφοβεῖτο τὴν συνάντησίν της μετὰ τοῦ βοσκοῦ. Τί ἔμελλε τάχα αὐτήν, τί εἶχε νὰ φοβηθῇ; Ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας, ὅτε μὲ τ' ἄλλα βλαχόπουλα, ἐμιμεῖτο τὴν φωνὴν τοῦ τέττιγος μὲ σύριγγας ἐκ τσιμοκαλάμων, μέχρις οὗ ὑπανδρεύθη, διῆλθε τὴν ζωήν της, ἡμέραν καὶ νύκτα, εἰς τοὺς ἀγρούς, μὲ τόσους βοσκούς, νέους λεβέντας καὶ ποτὲ δὲν ἐφοβήθη τι. Δὲν εὕρισκε λοιπὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν τόρα ἔπρεπε νὰ αἰσθάνηται, ἔστω καὶ τὴν παραμικρὰν στενοχωρίαν, ἐνώπιον τοῦ Μήτρου, ἑνὸς ἀσχημανθρώπου! Πάλιν δ' ἐπανελάμβανε, βεβαιοῦσα ἑαυτήν, ὅτι καὶ ἡ ἀπουσία του καθόλου δὲν τὴν ἐνδιέφερε· καὶ πάλιν προσέθετεν ὅτι καλλίτερον εἶχε νὰ ἦτο ἐκεῖ.

— Μονάχα νὰ μὴν παίξῃ τὴ φλογέρα· ἐψιθύρισε.

Καὶ εἶχε τὸ ὕφος τοῦ διστάζοντος ἐνῷ ἐξέφραζε τὴν εὐχήν της αὐτήν. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως ἠκούσθη ἡδυπαθὴς συριγμός, ἀνερχόμενος εἰς τὸν γαλανὸν αἰθέρα. Ἦτο ἁπαλός, δροσερὸς δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅπως τὸ ψιθύρισμα μιᾶς λεύκης, ὅτε σιγαλὰ σιγαλὰ φυσᾷ εἰς τὰ φύλλα της τὸ πρῶτον ἀεράκι τῆς αὐγῆς. Καὶ ἐφαίνετο εἰς τὴν Σμάλτω ὡς μία ἀπάντησις, σαρκαστική, εἰς τὴν εὐχήν της ἐκείνην καὶ ἐνόμιζεν ὅτι διέκρινε μεταξὺ τῶν ἤχων, μίαν συρικτικὴν φωνήν, ἡ ὁποία τῇ ἔλεγεν: «ὄχι, δὲν θὰ σοῦ κάμω τὴν χάριν ... θὰ τὴν παίξω ἐγὼ τὴν φλογέρα μου... θὰ τονίσω τὸ καθημερινό μου τὸ τραγοῦδι.....». Ἐνῷ ταὐτοχρόνως διέκρινε πρὸ αὐτῆς μορφὴν μελαψήν, ἀπαράλλακτον τὴν μορφὴν τοῦ Μήτρου, κακόσχημον, μὲ ἐξωγκωμένας παρειάς, χείλη σιδαλέα καὶ πελιδνά, ὡς στρύχνος, ἀγρίαν πυρὰν κόμην καὶ ὀφθαλμοὺς μικκύλους, λοιδοροῦντας.

— Ἄρχεψε τὸ φίδι! ἐσκέφθη ἡ λυγερή, ἀδημονοῦσα.

Καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰς προτέρας σκέψεις της καὶ πάλιν ἐδυσφόρει καθ' ἑαυτῆς, κατὰ τοῦ σίτου, κατὰ τοῦ ἀνδρός της. Ὅτε εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶδε τὸ φίδι εἰς τὴν πατουλιάν, ἐγέλασεν οὗτος διὰ τὸν φόβον της καὶ τὴν εἶπε κουτήν. Αὐτὴ ἢ ὁ Στάθης ἦτο κουτὸς ὅστις δὲν τὴν ἐνόει; Φίδια ἡ Σμάλτω, ἀληθινὰ φίδια, δὲν ἐφοβεῖτο. Πόσας φορὰς δι' ἁπλῆν διασκέδασιν, τὰ ἐκυνήγα μὲ τ' ἄλλα βλαχόπουλα μαζῇ καὶ τὰ κατέκοπτε μ' ἕνα κτύπημα τῆς ἀγκλίτσας της! Πόσας φορὰς τὸν χειμῶνα, εὕρισκε κατάστρατα τὰς δενδρογαλιαὶς καὶ τοὺς ἀστρίτας, ἀκινήτους ἐκ τοῦ πολλοῦ ψύχους καὶ ἔθετεν αὐτοὺς εἰς τὸν κόλπον της ἵνα τοὺς θερμάνῃ, ἀφροντιστοῦσα διὰ τὰ δήγματά των. Διότι ἡ μήτηρ της, ἀπὸ μικράν, εἶχε ποτίσει αὐτήν, τὸ φιδόχορτον, τὴν λευκὴν ἐκείνην, ὡς ἄλευρον κόνιν, ἣν ἐπώλουν διερχόμενοι ἀπὸ τὰ γρέκια των πλάνητες φαρμακευταὶ καὶ ἥτις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ ἀβλαβῆ ὡς γάλα καὶ τὸν δριμύτερον ἰόν των. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ φίδι ἐφοβεῖτο,

Digitized by Google

τὸ ἀνθρωπόμορφον, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε ποτισθῆ χόρτον, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ εἰμὴ πείσμονα ἐμμονὴν εἰς τὸ καθῆκον, ἐπὶ ματαίῳ ὅμως.

— Τοῦ κάκου φροντίζω! ἐψιθύριζεν, ἀποτεθαρρημένη.

Καὶ ἡ Σμάλτω ἤρχισε νὰ περιλαμβάνῃ εἰς τὴν κατάραν της καὶ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ Μήτρου καὶ ν' ἀναπαριστᾷ εἰς τὸν νοῦν της, τὰς συναντήσεις των ἐκείνας. Δὲν τὸν ἐφοβεῖτο τότε, καθόλου δὲν τὸν ἐφοβεῖτο. Τοὐναντίον αὐτὴ πρώτη ἐπορεύετο πρὸς τὸν βοσκὸν καὶ καθήμενοι οἱ δύω των ὑπὸ τὴν σκιάδα, συνωμίλουν ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὅταν ἐπείνων, ἐξῆγον ἀπὸ τοῦ μαλλίνου σακκιδίου των ὅ,τι ἕκαστος συναπέφερεν ἐκ τοῦ οἴκου καὶ ἐν ἀδελφικῇ ἁπλότητι, τὰ ἥνωνον καὶ ἔτρωγον ὁμοῦ. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἐνῷ ὁ ἕνας ἐκοιμᾶτο ὁ ἄλλος ἠγρύπνει, προσέχων τὰ βόσκοντα ἢ καθεύδοντα ζῷά. Τοῦτο εἶνε σύνηθες εἰς τοὺς ἀγραυλοῦντας· ἡ διαφορὰ ἡλικίας καὶ φύλου δὲν παρατηρεῖται καθόλου. Καὶ ὁ Μῆτρος ἤθελε σύντροφον ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ἀνίᾳ τῆς ἀέργου διημερεύσεως καὶ ἡ Σμάλτω τὸ ἴδιον. Ἀντὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, τὰ ὁποῖα ἐκράτουν ἐν κουραστικῇ ἀκινησίᾳ, νὰ φλυαρῇ τοὐλάχιστον ἡ γλῶσσα καὶ νὰ τέρπηται ἡ ἀκοή. Καθ' ἡμέραν ἀνεκοίνουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον ὅ,τι νέον ἔφερεν ἐκ τοῦ χωρίου του, τὰ ὄνειρα τὰ ὁποῖα ἔβλεπον τὴν νύκτα, ἐξηγοῦντες αὐτὰ διαφοροτρόπως καὶ συνεζήτουν τὰ καθ' ἑαυτοὺς ὅλα. Μίαν ἡμέραν ὁ Μῆτρος διηγήθη εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν του ὁλόκληρον, μὲ δύο λόγια, συντόμως καὶ ἀφελῶς ὡσεὶ ἀποτύπωσιν πιστὴν τῆς ζωῆς του, ἥτις ἦτο τῷ ὄντι σύντομος καὶ ἀφελής. Κατήγετο ἀπὸ τοὺς Κατσαπέους, οἰκογένειαν βλαχοποιμένων, κατασκηνοῦσαν πλησίον τοῦ ἰχθυοτροφείου τοῦ Κοτυχιοῦ. Οἱ γονεῖς του ἀφῆκαν αὐτὸν ὀρφανὸν πολὺ μικρόν, εἰς τὴν νάκαν ἀκόμη· ὁ πατήρ του ἀπέθανεν ἀπὸ τύφον πρὶν γεννηθῇ αὐτός· ἡ μήτηρ του ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησίν του. Τὰ ὀλίγα πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ὁ πατήρ του, τὰ ἔφαγε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναπτύξεώς του ὁ λύκος· τοὐλάχιστον τοῦτα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ θεῖός του ὅτε ἀνδρωθείς, ἐζήτησε νὰ τὰ παραλάβῃ. Τὸ γρέκι καὶ τὰ πενιχρὰ σκεύη τῆς καλύβης του ἐκράτησεν ἄλλος θεῖος, ἐξοφλῶν παλαιὸν χρέος τοῦ πατρός του. Οὕτως ὁ Μῆτρος ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν καὶ ἐμισθώθη εἴς τινα κτηνοτρόφον ἐκ Σουλεϊμάναγα, τοῦ ὁποίου τόρα ἔβοσκε τὰ πρόβατα.

— Βόσκω τὰ πράμματα καὶ παίζω τὴν φλογέρα μου· εἶπεν ὅτε ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του, ἀπαθῶς ὑπομειδιῶν, ὡς νὰ ἔλεγε συνήθη πράγματα.

Ἡ Σμάλτω, ἥτις συνεκινήθη εἰς τὴν διήγησιν ἐκείνην τοῦ βοσκοῦ, ἐχάρη ἀκούσασα ὅτι ἐγνώριζεν οὗτος νὰ παίζῃ τὴν φλογέραν. Τὸν προέτρεψε νὰ δείξῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην του καὶ οὗτος τὸ ἔκαμεν εὐχαρίστως. Καὶ καθημέραν ἤδη ἡ λυγερὴ δὲν ἤθελε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἀκούῃ αὐλοῦντα. Πολλάκις, ὅτε ὁ Μῆτρος ἠρνεῖτο νὰ πράξῃ τοῦτο, αὐτὴ τὸν παρεκάλει ἐπιμόνως καὶ ὁ βοσκὸς ὑπέκυπτε, κολακευόμενος διὰ τὴν τέχνην του εἴτε χαριζόμενος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν της. Καὶ τὸν ἤκουεν ἡ Σμάλτω. εὐχαρίστως τὸν ἤκουεν, ἑλκυομένη εἰς τὴν φωνήν, μέχρις οὗ ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν της σπαρταρίζουσαν ἀορίστως. Καὶ τότε μόνον ἐνόησεν ὅτι ὁ Μῆτρος τὴν ἐβασάνιζε, μὲ τοὺς ἤχους καὶ μόνους τῆς φλογέρας του, καὶ μικρὸν κατὰ μικρόν, κατὰ δόσεις καθημερινάς, ἔχυνεν ἐντὸς αὐτῆς ἕνα αἴσθημα, ὅπερ ἐφοβεῖτο περισσότερον τοῦ ἀράπη, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἐκ παραδόσεως παραφυλάσσοντα μὲ τὸ τοπούζι, εἰς τὴν γωνίαν τοῦ οἰκίσκου της. Τόρα καὶ εἰς τὸν ὕπνον της ἀκόμη, ἔβλεπε μίαν μορφὴν ἐσκιασμένην, ὡσεὶ ὑπὸ νέφους, αὐλοῦσαν ἡδυπαθῶς, μέχρις ἐκλύσεως ὅλων αὐτῆς τῶν αἰσθήσεων.

*

Ἐνῷ τοιαῦτα διελογίζετο ἡ Σμάλτω, ὁ συριγμὸς τῆς φλογέρας ἠκούετο ἀκόμη μακράν, εὐδιάκριτος, ὑπὸ τὸ δροσερὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ἦτο δὲ τόρα περιπαθὴς καὶ φλογερός· ἀπετελεῖτο ἐξ ὅλων τῶν τόνων, ὅσοι ἐνυπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει καὶ ἡρμήνευεν ὅλα τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἐμφωλεύουσιν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ. Εἰς ἕκαστον τοῦ συριγμοῦ παλμόν, διέκρινέ τις τὸν ψίθυρον τῶν σταχύων, τὸν τριγμὸν τοῦ ἱπταμένου πτηνοῦ, τὸν κελαρισμὸν τοῦ ῥύακος, τὸ βέλασμα τοῦ προβάτου, τὸ βογγιτὸν τοῦ δάσους, ὅπως ἐν τῇ ἀναδιφίσει λευκώματος ὑφ' ἑκάστην σελίδα ἀνευρίσκει νέας μορφὰς καὶ πρόσωπα καὶ ἀμφιέσεις, ποικίλας τῆς φύσεως ἀπόψεις καὶ χρωματισμούς. Εἰς ἑκάστην τοῦ τόνου στροφήν, ἐκρύπτετο καὶ μία ἔκφρασις ἀγάπης συνάμα καὶ παραπόνου, εὐθυμίας καὶ ὀργῆς, γέλωτος καὶ δακρύων. Καὶ ἦτο ὁλόκληρος ὁ συριγμὸς μία κλίμαξ, ἥτις ὕψου κατὰ βαθμίδας ἀκαταλήπτους καὶ μετέφερε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανόν. Πόθεν δὲ προήρχετο οὗτος ἦτο ἄγνωστον. Παντοῦ τὸν εὕρισκέ τις, ὅπου καὶ ἂν ἔτεινε τὸ οὖς· ἄνω καὶ κάτω, εἰς τὰ χωρία πέραν, εἰς τοῦ βουνοῦ τὰς κλιτύας, ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἢ εἰς τὸν ψίθυρον τῶν φύλλων· τὸν ἤκουε παντοῦ καὶ πουθενὰ ὡρισμένως, ὡσεὶ ἡ φύσις ὁλόκληρος ἔψαλλε πέριξ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Digitized by Google

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Η ΑΤΥΧΗ ΝΥΦΗ

Μιὰ λυγερὴ παντρεύεται, τῆς κάνουν τὰ προικιά της.
Χρόνους τῆς κάνουν τὰ προικιά, χρόνους τἀπανωπροίκια,
Τῆς δίνει κι' ὁ πατέρας της χρυσὸ θρονὶ νὰ κάτσῃ
Καὶ μούλα χρυσοκάπουλη νὰ περπατῇ καβάλα.

Ἦρθ' ὁ καιρὸς ὁ δίσεκτος κι' ὁ χρόνος ὡργισμένος·
Φτωχαίνουν τὰ πεθερικὰ κτ' ἐφάγανε τὴν προῖκα,
Ἄνδρας της γίνῃ πιστικός, κι' ὁ πεθερός δραγάτης,
Ἡ πεθερὰ ξενόνεθε κ' ἡ νύφη ξενοϋφαίνει.

Σταυρόδεσε τὰ χέρια της ς' τὸν πεθερό της πάει:
— Ἐσὺ πατέρα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερὲ 'δικέ μου,
Γιὰ πάρε με καὶ σύρε με ς' τοῦ κύρη μου τὴ βρύσι.
— Νύφη μ', πολλὰ προικιὰ φερες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ πάω.
Σταυρόδεσε τὰ χέρια της 'ς τὸν ἄντρα της παγαίνει:
—Ἄντρα μ' ἀγαπημένε μου, ς' τὴν μάνα μ' νὰ μὲ πᾶτε.
—Καλή μ', πολλὰ προικιὰ φέρες, 'ντρέπομαι νὰ σὲ πάω.
—Σημάδεψέ μου τὰ βουνὰ νὰ πάω μοναχή μου.

'Στὸ δρόμον ὅπου πάγαινε, 'ς τὰ δάση ὁπ' ἀπερνοῦσε
Παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ μὲ πικραμένα χείλη:
—Θέ μου, ναὑρῶ τὴς δούλαις μου καὶ νὰ μὴ μὲ γνω-
[ρίσουν.
Κι' ὁ Θιὸς τὴν ἐβοήθησε καὶ 'πῆγε καὶ ταὶς ηὗρε.
—Γειά σας χαράς σας δούλισσαις!
—Καλῶς τὴ γυφτοποῦλα!
—Δὲν πᾶτ' ἀπάνω 'ς τὴν κυρά, κι' ἀπάνω 'ς τὸν ἀ-
[φέντη,
Μὴ θέλουν δοῦλα γιὰ νερό, δοῦλα νὰ πάῃ γιὰ ξύλα;
—Γιὰ φύγε γύφτισσ' ἀπὸ δῶ, καθάρια γυφτοποῦλα,
Τί πέφτουν ψείραις 'ς τὸ νερὸ καὶ μαγαρίζ' ἡ βρύσι.

Πῆγαν καὶ τὸ εἶπαν τῆς κυρᾶς κ' ἐκείνη ἀναρωτάει,
Ἂν ξέρῃ ρόκα κι' ἀργαλειὸ καὶ ροῦχα γιὰ νὰ ὑφαίνῃ.
Κι' ὡριὸ τραγοῦδι ἀρχίνησε κι' ἀργὰ κι' ἀργὰ τὸ λέει:
—Διασίδι πολυδιάσιδο καλοὺς καιροὺς διασμένο,
Διασίδι ὅταν σὲ διάζομουν ἦρθαν οἱ συμπεθέροι,
Διασίδι ὅταν σὲ τύλιγα ἦρθαν μ' ἀρραβωνιάσαν,
Διασίδι ὅταν σὲ κόλλησα ἦρθαν γιὰ νὰ με πάρουν.

Κυρὰ ψηλὰ ἦταν τάκουσε καὶ τῆς ἀπηλογήθη:
—Δοῦλα μ' πόθ' εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιὰ τὰ γονικά σου;
—Ἡ μάνα μου Γιαννιώτισσα κι' ὁ κύρης μ' ἀπ' τὴν
[Πόλι,
Κ' ἐγὼ εἶμ' ἡ Φρόσω ἡ λυγερὴ κ' ἡ Φρόσω ἡ μαυρομ-
μάτα.
Κ' ἡ μάνα της κατέβηκε καὶ τὴ σφιχταγκαλιάζει.

Ο ΓΕΡΟΣ ΑΝΤΡΑΣ

Σὲ εἶδα καὶ σὲ λυπήθηκα ὁπῶχεις γέρων ἄντρα!
Βάλε φαρμάκι 'ς τὸ γυαλὶ φαρμάκωσ' τον τὸ γέρο
Καὶ πάρ' ἐμὲ τὸ νιὸ παιδί, τὤμορφο παλικάρι,
Νὰ σὲ ταΐζω ζάχαρι, νὰ σὲ ποτίζω μόσχο,
Νὰ σὲ χορτάσω φίλημα, νὰ σὲ σφιχταγκαλιάσω.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

∴ Πρὸ καιροῦ ἐστήθησαν ἐν πάσαις ταῖς εὐρωπαϊκαῖς πόλεσιν, ἀπό τινος δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις, μηχανήματα ἐνεργοῦντα αὐτομάτως ἅμα ὡς ῥίπτεται δεκάλεπτον νόμισμα ἐντὸς ὡρισμένης ὀπῆς. Διὰ τούτων λαμβάνει τις σιγάρα ἢ τραγήματα ἢ ἐφημερίδας· ζυγίζεται ἢ δοκιμάζει τὴν δύναμίν του. Τελευταῖον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μηχανημάτων τούτων κατεσκευάσθησαν ἐν Παρισίοις καὶ αὐτόματα πανοράματα, φωτιζόμενα τὴν νύκτα. Ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τρίτου ὁ θεατὴς ῥίπτει δέκα λεπτὰ καὶ τὸ πανόραμα παρέχει εἰς θέαν μίαν τῶν εἰκόνων, δύο ἢ πλείονας, εἶτα κλείεται πάλιν.

∴ Οἱ ἱπποσιδηρόδρομοι (tramways) λειτουργοῦσι μόλις πρὸ εἰκοσαετίας καὶ ὅμως γιγαντιαία εἶναι ἡ ἐντὸς τόσῳ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀνάπτυξις αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1870 ἐν Βερολίνῳ, Ἀμβούργῳ καὶ Στουτγάρτῃ, οἱ ἱπποσιδηρόδρομοι μετέφερον μόλις 5 ἑκατομμύρια ἐπιβατῶν· σήμερον μόνον μία ἑταιρία τοῦ Βερολίνου μεταφέρει ἐτησίως 94 ἑκατομμύρια ἐπιβατῶν. Ἐν Βελγίῳ λειτουργοῦσι 715 ἅμαξαι ἱπποσιδηροδρομικαί, ἐν Γερμανίᾳ 3345, ἐν Γαλλίᾳ 2780, ἐν Ἀγγλίᾳ 3494, ἐν Ὀλλανδίᾳ 735, ἐν Αὐστρίᾳ 1271, ἐν Ἑλβετίᾳ 88, ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς 22,940, ἤτοι καθ' ἃ φαίνεται πολὺ περισσότεροι ἢ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν δὲ τῶν γραμμῶν πρώτη μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἔρχεται ἡ Ἰταλία ἀριθμοῦσα 2170 χιλιόμετρα, δευτέρα ἡ Ἀγγλία 1419, τρίτη ἡ Γερμανία 843, τέταρτον τὸ Βέλγιον 612. Ἱπποσιδηρόδρομοι λειτουργοῦσιν εἰς 118 πόλεις ἐν Ἀγγλίᾳ, 43 ἐν Γερμανίᾳ, 23 ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπάρχουσι τοιοῦτοι καὶ εἰς κώμας κατοικουμένας ὑπὸ 1000 μόλις κατοίκων.

∴ Ἀγγλική τις ἐφημερὶς προεκάλεσε γενικὴν γνωμοδότησιν τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ ἀγγλικὴ γενεὰ βαίνει πρὸς ἀκμὴν ἢ πρὸς παρακμήν. Πάντες ἀπεφάνθησαν ὅτι παρατηρεῖται τάσις μᾶλλον πρὸς ἀκμὴν ἢ πρὸς παρακμήν.

∴ Ὁ Βεσούβιος ἀπό τινος ἐπιδεικνύει ἀσυνήθη ἐνεργητικότητα, δὲν φαίνεται δὲ ἀπίθανος προσεχής τις ἔκρηξις.

∴ Ἡ θνησιμότης τῶν εὐρωπαίων ἐργατῶν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ ἀνῆλθε κατὰ τὴν λήξασαν διετίαν εἰς 98 ἐπὶ 1000· μεταξὺ τῶν μαύρων ἡ θνησιμότης ὑπῆρξε πολὺ μικροτέρα.

∴ Εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων ἤνθησαν αἱ μηλέαι κατὰ τὸν δεκέμβριον ὡς ἐκ τῆς μοναδικῆς ἠπιότητος τοῦ φετεινοῦ χειμῶνος ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ.

∴ Ἡ φυλλοξήρα ἐνέσκυψεν εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν ὡς καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Λυγουρίας καὶ τῆς Λομβαρδίας.

∴ Ἀγγλική τις ἐφημερὶς ἀγγέλλει τὴν ἀνακάλυψιν παραδοξοτάτου φυτοῦ τῆς Β. Ἀμερικῆς, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα εἶνε μαγνητισμένα καὶ στρέφουσι πρὸς βορρᾶν αἰχμὰς αὐτῶν.

∴ Ἀπὸ τοῦ ἀρξαμένου ἔτους αἱ θανατικαὶ ποιναὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἤρξαντο ἐκτελούμεναι διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἔδισον ἐγένοντο ἐσχάτως σχετικὰ πειράματα δι' ὧν ἀπεδείχθη ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μέγιστα ζῷα δι' ἰσχυρᾶς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς θανατοῦνται ἀκαριαίως· οὕτως ἐθανατώθησαν δύο βόες καὶ εἷς ἵππος βάρους 600 χιλιογράμμων.

Digitized by Google

⁎⁎ Κατὰ τὴν Botanical Gazette αἱ ἄπιοι καὶ αἱ μηλέαι τὰς ὁποίας μετήνεγκον εἰς Αὐστραλίαν ἐξ Εὐρώπης οἱ γερμανοὶ ἄποικοι δὲν ἐκαρποφόρον καίπερ ἀνθοῦσαι πλουσίως. Ἤρξαντο δὲ καρποφοροῦσαι μόνον ἀφ' οὗ εἰσήχθησαν εἰς Αὐστραλίαν καὶ μέλισσαι ἐξ Εὐρώπης.

⁎⁎ Ἡ χολέρα ἐνέσκηψεν ἀπό τινος ἐν Πεκίνῳ ἀπειλοῦσα νὰ λάβῃ μεγάλας διαστάσεις, καθ' ὑπερβολὴν δὲ θανατηφόρος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

⁎⁎ Κατὰ τὸ ἔτος 1789 εἰσήχθη εἰς Μασσαλίαν ὑπό τινος ἐμπόρου τὸ πρῶτον χρυσάνθεμον ἐκ Κίνας προερχόμενον. Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φυτοῦ τούτου ὅπερ κατέστη τὴν σήμερον κοινότατον καὶ προσφιλὲς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν, γενήσεται διεθνὴς ἔκθεσις χρυσανθέμων ἐν Βελγίῳ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος καὶ συνέδριον τῶν καλλιεργητῶν αὐτοῦ.

⁎⁎ Ἡ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένη πασίγνωστος *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων* ἑορτάζει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἐκδόσεώς της. Τὸ ἐπίσημον γεγονὸς θὰ πανηγυρισθῇ διὰ τῆς ἐκδόσεως εἰδικοῦ τεύχους τῇ συνεργασίᾳ τῶν νῦν καὶ πρώην συντακτῶν αὐτῆς περιέχοντος ἄρθρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐφημερίδος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Καλὸ στομάχι.

Ὁ οὖγγρος πρωθυπουργὸς Τίσσα ἐγευμάτισε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Φραγκίσκῳ Ἰωσὴφ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ διατριβήν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὔθυμος ὅσον οὐδέποτε καὶ παρετήρει μειδιῶν τὸν οὖγγρον πολιτευτήν, ὅστις ἔτρωγε μετὰ πολλῆς ὀρέξεως. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ Τίσσα λαμβάνει νωπὸν ἄπιον καὶ ἀρχίζει νὰ τὸ καθαρίζῃ.

— Ἀγαπητὲ Τίσσα, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ προσηνῶς, μὴν τρώγῃς ὀπωρικὰ ψυχρὰ μετὰ τὰ ζεστὰ φαγητά, θὰ σοῦ χαλάσουν τὸ στομάχι.

— Μεγαλειότατε, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος ὑποκλινόμενος, ἕνας οὖγγρος ὑπουργὸς ὑποτίθεται πάντοτε πῶς ἔχει πολὺ καλὸ στομάχι.

Ἡ ἡλικία τῶν γυναικῶν.

— Πῶς θέλεις νὰ εἰπῇς, Μαρία, πῶς δὲν ἔκλεισες ἀκόμη τὰ τριάντα, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ μητέρα σου μοῦ τὸ ἔλεγε χθές;

— Ἡ μητέρα! μὴν ἀκοῦτε τὴ μητέρα μου· ἔχει μανίαν νὰ μὲ φορτώνῃ χρόνια.

— Καὶ γιατὶ τάχα;

— Γιατί; νά! γιὰ νὰ φαίνεται αὐτὴ νεώτερή μου.

— ; !

Ἡ μεγάλη γενεά.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἀναγινώσκει ἐν ἐφημερίδι ὅτι ἀπέθανεν εἷς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 ἑκατοντούτης:

— Τί ἄνθρωποι κ' ἐκεῖνοι! ἀνακράζει μετ' ἐνθουσιασμοῦ, γίγαντες ἀληθινοί! Ἀπ' τὴ δική μας γενεὰ κανένα δὲν εἶδα νὰ φθάσῃ τὰ ἑκατό!

Πενθερὰ καὶ γαμβροί.

Ἡ πενθερὰ ἀσθενεῖ βαρέως καὶ οἱ δύο γαμβροὶ συνδιαλέγονται περὶ τῆς ἀσθενείας:

— Τί λές; νὰ πάρωμε κι' ἄλλους γιατρούς;

— Δὲν χρειάζονται, καλέ· θὰ πεθάνῃ καὶ μὲ τὸν ἕνα, τῆς φτάνει.

Ὁ δημόσιος κῆρυξ.

Ἡ θέσις δημοσίου κήρυκος εἶνε κενή. Προσέρχεταί τις ζητῶν νὰ διορισθῇ:

— Ἠξεύρεις νὰ φωνάζῃς; ἐρωτᾶται.

— Βέβαια.

— Πολὺ δυνατά;

— Ὅσον θέλετε.

— Εἶχες ἄλλοτε τὴν θέσιν αὐτὴν ἀλλοῦ;

— Ὄχι· ἀλλὰ εἶμαι εἴκοσι χρόνια 'παντρεμμένος καὶ ἡ γυναῖκά μου καὶ ἡ πενθερά μου εἶνε κωφαίς.

Ἀτυχία λωποδύτου.

Λωποδύτης συλλαμβάνεται ὑπὸ κλητῆρος καὶ προσάγεται εἰς τὸν ὑπαστυνόμον.

— Βρέ, χθὲς τὸ πρωῒ μόλις ἐπάτησες τὸ πόδι σου ἐδῶ καὶ τὸ ἀπόγευμα σὲ συνέλαβαν κλέπτοντα; Μὰ εἶνε φοβερὸ αὐτό!

— Ἀλήθεια φοβερό, κὺρ ὑπαστυνόμε· δὲν 'πρόφθασα κἂν νὰ ἰδῶ καὶ τὴν Ἀθήνα.

Ἰατρικὴ ἀστειότης.

Ἔξοχος ἄγγλος ἰατρὸς βαρέως νοσήσας ἀπώλεσεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κόμην. Ὅτε δ' ἀνέρρωσεν, ἔλεγεν ἀστειευόμενος: — Ὁ θάνατος μὲ εἶχε ἁρπάξῃ ἀπὸ τὰ μαλλιά. Μόλις κατώρθωσα νὰ τοῦ ξεφύγω· ἀλλὰ τὰ μαλλιά μου ὅλα ἔμειναν 'ς τὰ χέρια του.

Τετρακόσια!

— Κυρὰ Ἀννέζα, 'πῆρες μυαλὰ ποῦ σοῦ εἶχα εἰπῇ;

— Ναί, κυρία.

— Πόσα εἶνε;

— Μά, κυρία, δὲν τὰ ζυγίζουν τὰ μυαλά.

— Πῶς δὲν τὰ ζυγίζουν ποῦ πρέπει νὰ εἶνε τετρακόσια;

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΩΩΝ

Ὁ καλλίτερος τρόπος πρὸς διατήρησιν τῶν ᾠῶν εἶνε ἡ ἐμβύθισις αὐτῶν ἐντὸς ἀσβέστου. Τοῦτο μόνον τὸ κακὸν ἔχει ἡ ἄσβεστος ὅτι μετὰ παρέλευσιν καιροῦ εἰσχωρεῖ διὰ τῶν πόρων τοῦ κελύφους καὶ μεταδίδει δυσάρεστόν τινα γεῦσιν εἰς τὸ ᾠόν. Ἀλλ' ἐσχάτως κατορθώθη νὰ προλαμβάνηται καὶ τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης μαγειρικοῦ ἅλατος 6 τοῖς 100 ἐν τῇ διαλελυμένῃ ἀσβέστῳ. Διὰ τοῦ ἅλατος καθίσταται πυκνοτέρα αὕτη καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ᾠοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ *1889—1570.*

Digitized by Google

Ἀριθ. 681 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 15 Ἰανουαρίου 1889

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ'.

Τοιοῦτο τοῦ Βίκιγκος Σιγούρδου τὸ παρελθόν· ἀλλὰ καθ' ἣν ἐποχὴν ἄρχεται τὸ παρὸν διήγημα, ἤτοι κατὰ τὸ 1028, εὑρίσκομεν αὐτὸν ἐγκαταλείψαντα πλέον τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὰς εὐρείας αὐτοῦ κτήσεις ἀναπαυόμενον. Νυμφευθεὶς ἄλλοτε νεαρὰν χήραν, ἥτις εἶχεν ἐκ πρώτου γάμου παῖδα ὀνόματι Ὀλάφον, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν μονογενῆ, ὃν ἐκάλεσε Χαράλδον κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας Χαράλδον τὸν Ἀβροκόμην. Ὁ ἐν λόγῳ Ὀλάφος ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀργότερον περιώνυμος ἅγιος καὶ πάτρων τῆς Νορβηγίας, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐρρήθησαν τὰ δέοντα. Βασιλεύσας κατὰ τὸ 1017 μετὰ πολλὰς περιπετείας, ὧν ἀνέφικτος ἀποβαίνει ὧδε ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις, κατεῖχεν ἤδη τὸν θρόνον ἀπὸ ἕνδεκα ἐτῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας αὐτοῦ στρατείας, δι' ὧν κατέκτησε τὴν Ἰσλανδίαν καὶ τὴν Σκωτίαν, ὁ Σιγοῦρδος, συνεκστρατεύσας μετὰ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στολίσκου, παρέσχεν ἀνεκτίμητον συνδρομήν· ἀλλ' ὅτε ἀργότερον ὁ Ὀλάφος ἀπεφάσισε τὴν εἰς Δανίαν εἰσβολήν, ὁ Βίκιγξ, στενὸς τυγχάνων φίλος τοῦ Δανοῦ ἄνακτος Κνούτου, κατέκρινε τὸ ἐγχείρημα, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια.

Πλὴν δὲ τούτου ὑπῆρχε καὶ λόγος ἕτερος διὰ τὴν ὑφισταμένην ψυχρότητα. Ὡς ἤδη γνωρίζομεν, ὁ νέος ἅγιος ἦν θερμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ νεοφώτιστος, ἐπεδίωκε παντὶ σθένει τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει διάδοσιν αὐτοῦ, καὶ μετήρχετο, κατὰ τὸ σύνηθες, πᾶσαν σκευωρίαν καὶ ὠμότητα, ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸ θρήσκευμα τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Οὐ μόνον δὲ τοὺς διωγμοὺς τούτους ἀναφανδὸν ἀπετροπιάζετο ὁ γέρων Βίκιγξ, ἀλλὰ καὶ πεισμόνως ἐπέμενεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἄζων, μεθ' ὅλας τοῦ βασιλέως τὰς παρακλήσεις καὶ ἀπειλάς.

— Ἄφες, ἔλεγεν εἰς τὸν ἐστεμμένον ἱεροκήρυκα. Τίς δράκων, ἀφοῦ γηράσῃ, ἀλλάσσει τὸ δέρμα; Ἑβδομήκοντα χρόνους ἐλάτρευσα τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων, οὐδ' αἰσθάνομαι σήμερον ὄρεξιν πρὸς ἐξωμοσίαν. Ἡ γελόεσσα τῆς νεότητος θεά, ἡ Ἰδοῦνα, πολλάκις ἔστεψε διὰ ῥόδων τὰς ἤδη λευκὰς ταύτας τρίχας, καὶ ὁ χαριτόβρυτος αὐτῆς σύζυγος Βράγας θεὸς τῆς ᾠδῆς, ἐνέπλησε μαγείας τὴν ἀνθηράν μου ἥβην. Ἡ ἐπαφρόδιτος Φρεῖα ηὐλόγησε τοὺς πρώτους μου ἔρωτας. Ὁ μέγας Ὀδίν, ὁ πατὴρ τῶν Ἄζων, ἐκ τοῦ Βαλασκιόλφ, τοῦ ἀστρολαμποῦς αὐτοῦ μεγάρου, ἐξέτεινεν ἐπ' ἐμοῦ χεῖρα προστάτιδα. Ἡ ἀθάνατος αὐτοῦ συμβία Φρίγα, τῶν συνοικεσίων ἔφορος, μοὶ προσήνεγκεν ἀργότερον τὸν γαμήλιον στέφανον. Ὁ φαεινὸς Βάλδερ, ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος, μοὶ ἐνέπνευσε τὸ φίλτρον πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ τὴν γενναιοψυχίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὁ φοβερὸς Θώρ, ὁ θεὸς τοῦ πολέμου καὶ τοῦ κεραυνοῦ, ὁ κραδαίνων τὴν ἀπρόσμαχον σφῦραν, κατήρχετο ἐκ τοῦ φρουρίου αὐτοῦ Θρούδβαγκ, καὶ μὲ ὡδήγει εἰς τοὺς περικλεεῖς μου ἀγῶνας. Τὸν στόλον μου ἐβαυκάλιζον ἠρέμα αἱ θυγατέρες τοῦ Αἴγηρ εἰς τ' ἀφρόεντα αὐτῶν στέρνα. Καὶ ἤδη, ὅτε αἱ τρεῖς Νόρναι ἔπαυσαν δι' ἐμὲ ποτίζουσαι ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτῶν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, ἤδη ὅτε βλέπω πρὸ ἐμοῦ τὸ πολύχρωμον Βίφρεστ, τὸ φέρον εἰς τὴν Βαλχάλαν, ἤδη ὅτε μακρόθεν μὲ καλοῦσιν οἱ προπάτορές μου, οἱ τρυφῶντες εἰς τὰ ἠλύσια πεδία τοῦ Γλαδσχεῖμ, μοὶ ὁμιλεῖς σὺ περὶ ἀλλαξοπιστίας. Οὐχί, οὐχί! Εἰς ἐμὲ ἓν ἀκόμη μένει. Ἡ ἔγκαιρος διάτμησις τῶν φλεβῶν, ἀφοῦ αἱ Βαλκύραι μὲ ἀπηρνήθησαν, καὶ τότε ὑμεῖς ᾄσατε παρὰ τὸν τύμβον τὴν ἁρμόζουσαν δράπαν, ἔργον τῶν θεοπνεύστων Σκάλδων, καὶ ἄφετε πλέον εἰς τὴν ἀλάνθαστον Σάγαν, τὴν θεὰν τῆς ἱστορίας, τὴν περαιτέρω περὶ τῆς μνήμης μου φροντίδα.

Ἀλλ' ἡ ἀντίστασις αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐξῆπτε τὸν ἱερὸν ζῆλον τοῦ Ὀλάφου, καὶ τότε ὁ γέρων Βίκιγξ εὐχερῶς παρεφέρετο.

— Πῶς, ἀνέκραζεν, ὑβρίζεις τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων μου, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα μοὶ προτείνεις τοὺς πελιδνοὺς τούτους καὶ ἀνυποδήτους ἁγίους,

Digitized by Google

ὧν μοὶ δεικνύεις τὰς εἰκόνας. Ἐπλάσθησαν δι' ἄλλα κλίματα, οὐχὶ διὰ τὸν ἡρωϊκὸν καὶ κρυσταλλόπηκτον βορρᾶν. Ἰδὲ πῶς τρέμουσι τὰ κρυμώδη μέλη. Ῥίψον αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ ὅπως ἐκεῖ θερμανθῶσιν.

Ὡς ἦν ἑπόμενον, ἡ ἔρις αὕτη ταχέως ἐδεινώθη, καὶ ἅμα θανούσης τῆς μητρὸς τοῦ Ὀλάφου, ἐπῆλθεν ὁλοσχερὴς διάστασις. Ὁ Σιγοῦρδος διεβίου ἔκτοτε εἰς Βιέλαν μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ ἀκολούθων καὶ τοῦ υἱοῦ Χαράλδου, ὅστις ἀπετέλει τὴν χαρὰν αὐτοῦ καὶ τὸ καύχημα. Εἶχε δὲ πλῆρες εἰς τοῦτο δίκαιον, διότι πράγματι ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ καὶ ἥρως ἡμῶν, ἦν ἄξιος τοῦ πατρικοῦ φίλτρου, καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὃν εἰς πάντας ἐνέπνεεν.

Εὐσταλὴς καὶ ῥωμαλέος, ἔφερεν ἐπὶ σώματος ἡρωϊκοῦ κεφαλὴν ἀμίμητον, ἣν ἔστεφεν ἀληθὲς διάδημα ξανθῶν βοστρύχων. Ἀλλ' ἀνεκλάλητον ἰδίως μαγείαν ἐξήσκουν οἱ μεγάλοι αὐτοῦ κυανοῖ ὀφθαλμοί, οἵτινες συνήθως ῥεμβώδεις καὶ διαυγεῖς, ἐσπινθήριζον, ἅμα ἐξήπτετο, ὡς θυελλῶδες στερέωμα. Φυσικὸν ἄρα ὅτι, ἅμα ἐνεφανίζετο, ψίθυρος διέτρεχε τὸν ὅμιλον τῶν παρισταμένων, καὶ οἱ μᾶλλον δεισιδαίμονες ἐφαντάζοντο ὅτι ὁρῶσι πρὸ αὐτῶν τὸν θεὸν Βάλδουρ.

Εἶχε δὲ ὁ Χαράλδος τὴν ψυχὴν ἐφάμιλλον τοῦ σώματος. Ἀγαθὸς ἄλλως καὶ γενναιόφρων, διεκρίνετο ἀπὸ τῶν παιδικῶν ἔτι χρόνων ἐπὶ τῇ παραβόλῳ αὐτοῦ ἀνδρείᾳ. Εἰς πάντας τῶν ὁμηλίκων τοὺς ἀγῶνας ἐπρώτευε, καὶ πολλὰ ὑπῆρχον ἀνέκδοτα περὶ τῶν ἄθλων αὐτοῦ ὡς θηρευτοῦ. Μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν, καὶ ὡς μόνον ὅπλον φέρων βραχὺ ἀκόντιον, ἀπήρχετο εἰς τὰ ὄρη, ὅπως ἀναζητήσῃ τὴν ἄρκτον εἰς τὸ ἄντρον αὐτῆς. Μόλις ἐπεφαίνετο τὸ φοβερὸν θηρίον, ὥρμα κατ' αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἁπλῶς θεωμένων, καὶ πάντοτε ἦρε τὴν νίκην. Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἐπετίθετο, ὠλίσθησεν αἴφνης ἐπὶ τοῦ κρυσταλλώδους ἐδάφους. Ἡ ἄρκτος δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ δύο τοῦ Χαράλδου ἑταῖροι, κραυγὴν φρίκης ἀφέντες, ἔσπευσαν εἰς ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐκεῖνος δι' ἑνὸς νεύματος παρεκώλυσεν αὐτούς. Δεινὸς τότε ἐπηκολούθησεν ἀγὼν μεταξὺ τοῦ θηρὸς καὶ τοῦ ἥρωος, οἵτινες ἕνα πλέον ἀπετέλουν δυσδιάκριτον ὄγκον. Οἱ φοβεροὶ γαμψώνυχες τῆς ἄρκτου ἔσχιζον τοῦ Χαράλδου τὰς σάρκας, καὶ ἡ χιὼν ἐβάφετο ἐρυθρά, ἀλλ' ἐκεῖνος, περιβαλὼν εἰς τὰς σιδηρᾶς αὐτοῦ ἀγκάλας τὸ ἀσπαῖρον τέρας, οὐδ' ἐφαίνετο εἰς τοῦτο προσέχων. Τέλος ἔληξεν ἡ στυγερὰ περίπτυξις· ὁ Χαράλδος ἀνηγέρθη αἱματόφυρτος καὶ χαινούσας φέρων εἰς τὰ νῶτα πληγάς, ἀλλ' ἡ ἄρκτος ἔκειτο εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ νεκρά.

Περιπαθῶς δ' ἐφίλει ὁ ἥρως ἡμῶν καὶ τὴν θάλασσαν. Μόλις οἱ ἐξῳκειωμένοι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ διέκρινον προσεγγίζουσαν τὴν θύελλαν, ἔλυε τὴν λέμβον, ἔργον τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἀπεμακρύνετο τῆς ἀκτῆς. Πολλάκις τὸ κέλυφος ἀνετρέπετο ὑπὸ των πελωριων κυμάτων, ἀλλὰ νήχων τότε ὡς δελφίν, ἀνήγειρ ν αὐτό, καὶ σπανίως ἐπέστρεφε πρὸ τῆς βαθείας νυκτός. Ὅτε ὁ κλύδων ἐμαίνετο βιαιότερον, ὁ γέρων Βίκιγξ κατήρχετο παρὰ τὴν θῖνα καὶ καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἐζήτει μακρόθεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ μελανὸν σημεῖον, ὅπερ ἔφερε τὸν τιμαλφέστερον αὐτοῦ θησαορόν. Καὶ προσέσειε μὲν τὴν κεφαλήν, αὐτὸς ὁ εἰθισμένος εἰς μακρὸν βίον κινδύνων, ὁ τὴν θάλασσαν θεωρῶν ὡς δεύτερον αὐτοῦ στοιχεῖον, ἀλλ' ἀπήστραπτον συνάμα ἐξ ὑπερηφανείας οἱ δύοντες αὐτοῦ ὀφθαλμοί.

Ἐπίσης ὅτε περὶ τὸ ἔαρ κατήρχοντο πρὸς τὰς μεσημβρινωτέρας θαλάσσας τὰ πελώρια κήτη καὶ πρὸς λείαν αὐτῶν ἐξήρχετο ἑορτάζουσα πᾶσα ἡ πατριά, ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευδεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ὅστις ἀψηφῶν τὸν κίνδυνον, τὸ σκαφίδιον αὐτοῦ ὤθει συνήθως ὑπ' αὐτὰ τὰ στέρνα τοῦ ὑδροβίου τέρατος, καὶ τὸ δόρυ ἐνεπήγνυεν οὕτω εἰς τὸ μέρος τῆς καρδίας.

Ἀλλ' ἰδίως ἦν εὐτυχὴς ὁ Χαράλδος τὸ ἑσπέρας, ὅτε ὁ Βίκιγξ, μετὰ τὸ κοινὸν δεῖπνον, ἀφηγεῖτο τοὺς ποικίλους αὐτοῦ ἄθλους. Πάντες τότε περιεστοίχιζον τὸν πρεσβύτην, ἀλλ' ὁ νεανίας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς καθήμενος, ἐπλανᾶτο εἰς σφαίρας ἰδεώδεις, καὶ πολλάκις ἐδάκρυεν ἐξ ἀκαθέκτου συγκινήσεως.

Παραστῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς μίαν τοιαύτην συνάθροισιν. Ἐπαρχίαν ὅλην κατεῖχον τὰ κτήματα τοῦ Βίκιγκος, καλύπτοντα ὄρη καὶ λόφους καὶ κοιλάδας, καὶ εἰς θαυμασίαν φιόρδην καταλήγοντα. Τὰς κορυφὰς τῶν λόφων ἐκάλυπτεν ἡ πίτυς, ἀλλ' εἰς τὰς ὑπωρείας καὶ τοὺς ἀγροὺς ἡπλοῦτο κυμαινόμενον πέλαγος στάχυων ἀνδρομήκων. Πολλαχοῦ γελόεσσαι λίμναι ἐξέτεινον εἰς τὴν πέριξ φύσιν τὸ κάτοπτρον αὐτῶν, καὶ ἀλαζόνες ἐπλανῶντο εἰς τὰ δάση ὁ ἄλκης καὶ ὁ ῥέννος, ὅπως πίωσιν ἐκ τῶν μορμυριζόντων ῥυάκων. Οὐδ' ἔλειπον οἱ πράσινοι λειμῶνες, ἐν οἷς ἔβοσκον ἀγέλαι μυριοπληθεῖς, καὶ μῆλα χιονώδη, παρεμφερῆ πρὸς τοῦ ἔαρος τὰ νεφύδρια, τὰ ὑπὸ τοῦ ζεφύρου διωκόμενα. Ἀλλ' ἰδοὺ οἱ σταῦλοι. Τριάκοντα πῶλοι ἀκράτητοι, καὶ ταχεῖς ὡς οἱ ἐτησίαι, ἤσθιον ἐκεῖ νεοθαλῆ χλόην· αἱ χαῖται ἦσαν πᾶσαι λευκαί, καὶ τὰ πέταλα ἐξ ἀργύρου.

Ὀλίγον περαιτέρω ἵσταται τὸ μέγαρον, οὗ τὸν ἰσόγαιον ὄροφον κατέχει πάντα ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἑστιατορίου. Ἐκ δρυὸς κατεσκεύασαν αὐτὴν περιώνυμοι τέκτονες, καὶ ἡ τράπεζα διήκει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀστράπτουσα ὡς ὁ χάλυψ. Ὅτε, κατὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ Φοίβου τροπάς, τελεῖ-

Digitized by Google

ται ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Φρέϋρ, θεοῦ τῆς εὐφορίας, καὶ παρατίθεται ὁ ἱερὸς αὐτοῦ κάπρος, παρακάθηνται πέντε δαιτυμόνων ἑκατοντάδες, ἀνὰ δέκα δωδεκάδας καθ' ἑκατοντάδα, [1]) εἰς τὴν ἐπίσημον πανδαισίαν, καὶ ὅμως ἡ αἴθουσα φαίνεται κενή. Τὴν ὀροφὴν βαστάζουσι, δίκην κιόνων, δύο ἀγάλματα θεῶν, ὁ Ὀδὶν συσπῶν τὰς ὀφρῦς, καὶ ἡ Φρεϊα, ὡς στέμμα φέρουσα τὴν ἡμισέληνον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐφ' ὑψηλῆς ἑστίας καίει πῦρ ζωηρόν, καὶ διὰ τῆς ἀνοικτῆς καπνοδόχης εἰσδύει τῶν ἄστρων τὸ σέλας. Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐκ χρυσῶν ἥλων κρέμανται θώρακες καὶ περικεφαλαῖαι, καὶ ἀσπίδες ἀστράπτουσαι ὡς τῆς σελήνης ὁ δίσκος.

Ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν προσερχόμεθα, τὸ δεῖπνον ἔληξεν. Ὁ γέρων Σιγοῦρδος κάθηται εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν μεταξὺ τῶν δύο εἰδώλων. Τὸν θρόνον αὐτοῦ καλύπτει ἄρκτου δορά· ὁ φάρυγξ χαίνει ἐρυθρός, καὶ ἀργύρου φύλλα περιβάλλουσι τοὺς γαμψώνυχας. Ὁ γέρων ἀφηγεῖται τοὺς μακροὺς αὐτοῦ πλόας εἰς τὰς ἀγρίας θαλάσσας τοῦ βορρᾶ, καὶ εἰς τὰ μειδιῶντα τῆς ἀνατολῆς πελάγη. Πάντες ἐκθύμως ἀκροῶνται, ἀλλ' ὁ Χαράλδος κρέμαται εἰς τὰ χείλη τοῦ πατρός, ὡς ἡ μέλισσα εἰς τὸ ῥόδον. Καλλιπάρειοι κόραι κομίζουσι τὸ ἀφρίζον μέθυ, καὶ πληροῦσιν ἐρυθριῶσαι τῶν δαιτυμόνων τὰ κέρατα. Οἱ δρῶντες τότε τὸν ῥωμαλέον πρεσβύτην θωπεύοντα τὸν λευκὸν αὐτοῦ πώγωνα ἐνθυμοῦνται τὸν θεὸν τῆς ποιήσεως Βράγαν, καθήμενον ὑπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς παρὰ τὴν ἀπαύστως κελαρύζουσαν πηγὴν τοῦ Μίμερς, καὶ τοὺς θαυμασίους ἐκτυλίσσοντα μύθους τοῦ Χαβαμάλ. [2])

—Φιλῶ περιπαθῶς τὰς κρυσταλλοζώστους ἡμῶν θαλάσσας, ἔλεγεν ὁ γέρων Βίκιγξ· τεσσαράκοντα ἔτη ἐπ' αὐτῶν ἐπλανήθην, καὶ προθύμως ἀνεπέτασα τὸ λευκὸν τῆς Ἑλλίδας ἱστίον εἰς τὴν παγερὰν τοῦ πόλου πνοήν, ἀλλὰ γνωρίζω κόσμον ἔτι περικαλλέστερον, τὸ Ἑλληνικὸν Ἀρχιπέλαγος, ὅπερ ὑπερβαίνει ἐν τῇ πραγματικότητι πᾶν ὅ,τι διηγοῦνται ἡμῖν οἱ Σκάλδοι περὶ τῶν ἠλυσίων τοῦ Ἰδαθάλ. Ἐκεῖ, ἀντὶ τοῦ φθισιῶντος ἡμῶν ἡλίου λαμπρὸς Φοῖβος λούει τὴν φύσιν πᾶσαν εἰς τὰς χρυσᾶς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Ἐκεῖ ὁ διαυγὴς πόντος, μόλις ῥυτιδούμενος ὑπὸ τὰς ἁπαλὰς θωπείας μυρεμφόρου ζεφύρου, ἀσπάζεται τὰ κράσπεδα διανθῶν λειμώνων. Ἐκεῖ λαὸς ὅλος μαρμαρίνων θεῶν κοσμεῖ ἄλση ἀειθαλῆ, ὅπου τὴν δάφνην καὶ τὴν μυρσίνην συνδέουσιν ἀνέρποντα στέφη εὐχρόων ῥόδων. Ἐκεῖ παρὰ τὰ χρυσᾶ μῆλα κρέμανται σταφυλαί, περιέχουσαι οἶνον φλογερὸν ὡς τὸ ἥδύτερον μέθυ. Ἐκεῖ μειδιᾷ ὁ οὐρανὸς τοσοῦτον διαυγής, ὥστε τὸ βλέμμα διεισδύει μέχρι τῶν προθύρων τῆς Βαλχάλας. Ἐκεῖ ἡ νὺξ ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἡμέραν· ἀργυρᾶ σελήνη, ἢ μυριάδες σπινθηριζόντων ἀστέρων καταυγάζουσι τοὺς ὑψιτενεῖς κίονας ναῶν θαυμασίων, περὶ οὓς πλανᾶται εἰσέτι ἡ σκιὰ τῶν ἀγόντων ἄλλοτε τὰς δημοτελεῖς θυσίας.

—Ἄλλοτε; διέκοψέ τις τῶν ἀκροατῶν.

—Ναί, ὑπέλαβεν ὁ Βίκιγξ, τὴν ἐξαισίαν ἐκείνην χώραν κατῴκει ἄλλοτε λαὸς ἡρώων, ὁ εὐγενέστατος τῆς γῆς. Τὰ περικαλλῆ τεμένη κατεῖχον θεοὶ κραταιοί, τὰς θαλάσσας διέσχιζον ὑπερήφανοι τριήρεις, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἤνθουν πόλεις ἀφνειαί, ἀληθεῖς ἑστίαι τῶν φώτων καὶ μουσεῖα πάντων τῶν θαυμάτων τῆς τέχνης. Ἀλλ' ἤδη πρὸ πολλοῦ παρῆλθον οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι. Οἱ θεοὶ ἐφυγαδεύθησαν, αἱ πόλεις ἀνεσκάφησαν, ἡ χλόη καλύπτει τὰ μαρμάρινα δάπεδα, καὶ ὁ κισσὸς ἀνέρπει διὰ τῶν κλονιζομένων κιόνων τῆς μετόπης τῶν σηκῶν.

—Φεῦ, ἐψιθύρισεν ὁ Χαράλδος, καὶ οὐδὲν ἀπέμεινε τῆς δόξης ἐκείνης;

—Ἀπέμεινε μία πόλις, ἡ πρώτη πασῶν, αἱ Ἀθῆναι. Ἐκεῖ ἀνθοῦσι πάντοτε σχολαὶ περιώνυμοι, καὶ διατηρεῖται ἀπαύγασμα τοῦ ἀρχαίου κλέους. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινές, ἀλλ' ὀλίγα περὶ αὐτῶν ἔμαθον, διότι περιωρίσθημεν εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν νήσων.

—Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας οἰκοῦσι τὰς Ἀθήνας; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Χαράλδος.

—Ἄλλοτε βεβαίως, ἀλλ' οὐχὶ πλέον. Ἤδη σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἀνήκει εἰς τὸν κραταιὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου, ὅστις κυριαρχεῖ τοῦ ἡμίσεος κόσμου, ἀπὸ τοῦ βάθους ἄλλης τινὸς ἠπείρου, καλουμένης Ἀσίας, μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ἃς συχνάκις ἐπισκεπτόμεθα.

Δ'.

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς ἐν λόγῳ ἀφηγήσεως ἡ φύσις τοῦ Χαράλδου ἐφαίνετο μεταβληθεῖσα. Λησμονήσας καὶ τὴν θήραν καὶ τὰς θαλασσίας ἐκδρομάς, ὑφ' ἑνὸς μόνου κατεβιβρώσκετο πάθους, τῆς περιεργείας ἵνα μάθῃ πλείονα περὶ τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων χωρῶν, περὶ τῆς περιωνύμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς λαμπρᾶς πρωτευούσης, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ κραταιότατος μονάρχης τῆς γῆς. Ἠρώτα διαρκῶς καὶ τὸν πατέρα καὶ πάντας τοὺς εἰσπλέοντας εἰς τὴν Μεσόγειον, τοσοῦτον δὲ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, ὥστε μόλις ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ μαρμαίρουσαν τὴν ἀγέρωχον παρὰ τὸν Βόσπορον βασιλεύουσαν, τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς θόλους, τὰ μεγαλοπρεπῆ Ἀνάκτορα, τὴν ἀμύθητον τῆς Αὐλῆς πολυτέλειαν, τοὺς μεγιστᾶνας, τοὺς στρατοὺς καὶ στόλους, τὰς περικαλλεῖς δεσποίνας, καὶ πάντα ἐκεῖνον τὸν ἄγνωστον καὶ θαυμάσιον κόσμον.

Ὑπὸ τοιούτων δὲ κατεχόμενος ἰδεῶν, κατε-

1) Οὕτως ὑπελόγιζον οἱ Νορμαννοί.

2) Χαβαμάλ, ἤτοι λόγος τοῦ Ὑψίστου δηλ. τοῦ Ὀδίν, ἐκαλεῖτο συλλογὴ παναρχαίων μύθων καὶ γνωμικῶν, διασωθέντων ἐν τῇ Ἔδδᾳ τοῦ Σαιμούνδου.

Digitized by Google

λήφθη τέλος ὁ Χαράλδος, ὡς ἦν ἐπόμενον, καὶ ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πόθου ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸ ξένον ἐκεῖνο Κράτος, ἵνα ἐπιχειρήσῃ καὶ αὐτὸς ἄθλους ἐφαμίλλους τῶν προγόνων. Οὐχὶ τοὺς ἄθλους τῶν Βικίγκων, καθ' ὅσον αὐθορμήτως ἀπηχθάνετο τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' ἄλλους εὐγενεστέρους, πολέμους ἀληθεῖς κατὰ στρατῶν τακτικῶν, ὁδοιπορίας εἰς χώρας ὅπου ἤνθει ὁ πολιτισμός, καὶ ὅπου αἱ γυναῖκες ὡμοίαζον πρὸς τὰς ἐπεράστους ἀκολούθους τῆς Φρεΐας.

Τόσον δὲ σφοδρὸς ἦν ὁ πόθος οὗτος, ὥστε μόλις ἀνεχαίτιζεν αὐτὸν ἡ ἰδέα τοῦ γέροντος πατρός, ὃν τρυφερῶς ἐφίλει, καὶ πρὸς ὃν ὤφειλε τὰ ὕστατα καθήκοντα· ἀλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο βραδεῖαι, καὶ τοσοῦτον καταφανὴς ἦν τοῦ Χαράλδου ἡ ἀδημονία, ὥστε παρ' ἁπάντων παρετηρήθη. Ἐπὶ τέλους ἐν τούτοις ἔφθασεν ἡ τελευταία τοῦ γέροντος Βίκιγκος ἡμέρα. Αἰσθανόμενος σβεννυμένην τὴν λαμπάδα τῆς ζωῆς, ἐκάλεσε παρὰ τὴν κοίτην αὐτοῦ τὸν υἱὸν καὶ εἶπε:

—Σήμερον ἔδραξα τὴν Ἀγγουρβάδελ καὶ μοὶ ἐφάνη βαρεῖα, ἐφόρεσα τὴν κόρυθά μου καὶ μοὶ ἐπίεσε τὸ μέτωπον, ἐκένωσα κέρας πλῆρες μέθυος καὶ οὐδεμίαν ᾐσθάνθην ἡδονήν. Ἡ γῆ ἐκλείπει πλέον δι' ἐμέ, καὶ μακρόθεν μαρμαίρει τῆς Βαλχάλης ἡ πρόσοψις. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Νόρνης, ἥτις μὲ καλεῖ, καὶ μοὶ δεικνύει ξηρὸν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς. Σώρευσον τὴν σορόν μου παρὰ τὴν ἀκτήν· ὁ φλοῖσβος τῶν κυμάτων βαυκαλίζει τὸν ἀνέσπερον ὕπνον, οὐδὲ ψάλλει τοιαύτην δράπαν ὁ μᾶλλον μουσόληπτος τῶν Σκάλδων. Ὅτε φωτίζει ἡ ὠχρὰ Σελήνη τὰς πέριξ χιόνας, καὶ ἡ μεσονυκτία δρόσος ποτίζει τὸν ἐπιτύμβιόν μου βάουταν (λίθον), γνώριζε ὅτι κάθημαι ἐπὶ τοῦ λοφίσκου μου, καὶ πλανῶ τὰ κοῖλα ὄμματα ἐπὶ τῶν λείων στέρνων τῆς Ῥάνας, ἣν τοσοῦτον ἠγάπησα. Ποθῶ τὴν αἰωνιότητα, ὅπως οἱ κεκμηκότες ποταμοὶ ποθοῦσι τὸν ὠκεανόν, σὺ δὲ δείχθητι ἄξιος τῶν προγόνων.

Εἶπε, καὶ διεγείρας τὴν αἰχμὴν τῆς Ἀγγουρβάδελ, ἐκέντησε τὸν ἀριστερὸν βραχίονα. Τὸ αἷμα, εἰσέτι ζωηρόν, ἀνεπήδησε, καὶ εἰς τὴν θέαν ταύτην ἐξήστραψαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ θνήσκοντος ἥρωος.

—Ἤδη, ἐψιθύρισε, μοὶ τείνουσι τὰς ἀγκάλας οἱ Ἐϊγχέριοι. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Γιαλλάρ, τῆς σάλπιγγος τοῦ φύλακος τῶν Ἄζων Χριμδάλ, ὅστις ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔλευσίν μου.

Ὁ Χαράλδος ἔκυψε δακρύων, ὅπως ἀσπασθῇ τὸν πατέρα, καὶ ᾐσθάνθη ἐπὶ τῶν χειλέων τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ πνοήν.

Τὴν νύκτα πᾶσαν ἠγρύπνησαν οἱ κυριώτεροι Ἰάρλοι παρὰ τὸ λείψανον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐσκάφη τοῦ ἥρωος ὁ τάφος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὡς ἐπεθύμησε. Παρ' αὐτὸν δ' ἐτέθη ὁ προσφιλὴς αὐτοῦ ἵππος, καὶ ἡ χρυσῆ πανοπλία μετὰ τῆς πιστῆς Ἀγγουρβάδελ, ἐνῷ τοῦ ἑνὸς γείτονος φέροντος πρὸς τὸ ἕτερον τὸ Βουδστόκ (1), ἡ θλιβερὰ εἴδησις ἐν ἀκαρεῖ διεδόθη, καὶ προσέδραμον πάντες οἱ περιφανέστεροι Ἰάρλοι μετὰ χιλιάδων λαοῦ.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ του Μεγάρου ἀπόστασιν εὑρίσκετο περίβλεπτος τοῦ Θὼρ ναός, καὶ τούτου οἱ ἱερεῖς προσελθόντες ἐτέλεσαν τὰς ἐπικηδείους πομπάς, ἐνῷ, πανταχόθεν συρρεύσαντες οἱ διάσημοι τῆς χώρας Σκάλδοι, ἐξύμνησαν ἐν θεοπνεύστῳ δράπᾳ τοῦ μεταστάντος τ' ἀνδραγαθήματα. Ὀκτὼ ἡμέρας διήρκεσαν οἱ παρὰ τὸν τύμβον ἀγῶνες, τὸ δ' ἑσπέρας εἰργάζοντο πάντες εἰς τὴν ἐπιχωμάτωσιν τοῦ ὑψηλοῦ λόφου, τοῦ καλύπτοντος τὴν λάρνακα, ὅπως ὁ γέρων ἐξ ἀπόπτου ἐπισκοπῇ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ στοιχεῖον καθ' ἣν ὥραν ἐξέρχονται τῶν τάφων αἱ σκιαί· τὴν ἐργασίαν ταύτην διεδέχετο πάνδημος εἰλαπίνη, διήκουσα μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ ὑπὸ τῶν πενθίμων ᾀσμάτων τῶν Σκάλδων διακοπτομένη. Ὅτε δὲ τέλος τὸ ἔργον συνετελέσθη, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐτέθη λίθος μετὰ χρυσῶν ῥούνων, ἀφηγουμένων τοῦ ἥρωος τοὺς ἄθλους, καὶ τὸ πλῆθος διελύθη, ἀφοῦ ἕκαστος τῶν Βικίγκων ἔρριψεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τελευταῖον χώματος δράγμα.

Τότε δὲ ἤρχισε τὸ ἐπίσημον τοῦ μεταστάντος πένθος. Ὁ Χαράλδος, πιστὸς λάτρις, ὡς ὁ πατήρ, τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἐπωφελήθη τῆς ῥαστώνης ταύτης ὅπως συνεχῶς ἐπισκέπτηται τὸν ναὸν τοῦ Θώρ, καὶ πλανώμενος εἰς τὸ πέριξ ἀμφιλαφὲς ἄλσος, ἀναπολῇ τὸν προσφιλῆ νεκρόν. Οὕτω δ' ἐσχετίσθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἀμέριστον ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν φίλτρον, καὶ παρ' αὐτῶν ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς λατρείας τῶν Ἄζων, ἀκούσας ὅσα σπανίως ἀνακοινοῦνται εἰς τῶν μὴ κεχρισμένων τὰ ὦτα. Ὑπὸ τὰς παχυσκίους τοῦ ἄλσους ἐλάτας, τὰς λουομένας εἰς τὴν παρὰ τὸν ναὸν ἱερὰν λίμνην, ἐκάθητο συνήθως μετὰ τῶν σεβασμίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ πολλάκις ἐφ' ὥρας ὁλοκλήρους παρετείνοντο αἱ συνδιαλέξεις αὗται.

Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι εἰς τὸ μέσον τοῦ σύμπαντος κεῖται ἡ Μιδγάρδη, ἡ κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ταύτην περιέβαλλε πανταχόθεν ὁ Ὠκεανός, ἐν ᾧ ἐτρέφετο ὄφις ὑπερμεγέθης, ὁ Ἰωρδουμγάνδωρ, ὅτι πέραν τοῦ πόντου τούτου ὑπῆρχε τὸ ἐνδιαίτημα τῶν γιγάντων, τὸ Ἰοτουγχέϊμ, καὶ ἡ Οὐτγάρδη, βασίλειον αὕτη τοῦ Λόκη, θεοῦ ἀποβληθέντος ἐκ τῆς Ἀζγάρδης, ἡ οὐρανίας πόλεως, καὶ οἰκοῦντος ἤδη τὰ καταχθόνια, ὅπου πᾶσαν μηχανᾶται σκευωρίαν, ὅπως παρασύρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ πο-

(1) Τὸ Βουδστὸκ ἦν ῥάβδος, ἣν εἷς γείτων ἔπεμπε πρὸς τὸν ἕτερον διὰ δρομέως ἵν' ἀναγγείλῃ σπουδαίαν τινὰ εἴδησιν.

Digitized by Google

νηρόν· ὅτι ὑπεράνω τῶν καταχθονίων τούτων ὑπῆρχε τὸ Βαναχεΐμ, ἔνθα διαιτῶνται αἱ αἰθέριοι θεότητες, αἱ τὰ νέφη ἐμψυχοῦσαι· ἀνωτέρω δὲ καὶ ταύτης ἡ Ἀζγάρδη, ἢ χώρα τῶν Ἄζων, περιέχουσα τὰ θεσπέσια αὐτῶν μέλαθρα, καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Γλαδσχεΐμ καὶ τὸ Ἰδαλβάλ, ὅπου τρυφῶσιν οἱ μάκαρες. Ἔτι ὑψηλότερον τὸ βασίλειον τῶν Ἄλφων, ἢ θεοτήτων τοῦ φωτός· ὑπὲρ τοῦτο τὸ Μυσπελχεΐμ, τὸ στυγερὸν Μέγαρον τοῦ Σουρτούρ, ἢ μέλανος θεοῦ τοῦ πυρός, καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων. Οὗτος, κραδαίνων πυρίνην ῥομφαίαν, φυλάττει τὸ βασίλειον αὐτοῦ, ἰδίως δὲ φοβερὰ ἔσται ἡ ἐπενέργεια αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ῥαγναρώκ, ἤτοι τῆς συντελείας τοῦ παντός. Ὅτι κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν, ὑπὸ τὸ Ἰοτουγχεΐμ, εὕρηται τὸ Νιφφελχεΐμ, ἤτοι ἡ χώρα τῆς ὁμίχλης, τὸ βορειότατον μέρος τοῦ ἀρχεγόνου χάους, ἢ Τινουγγαγάπ, οὗ τὸ νότιον κατέχει ἡ χώρα τοῦ πυρός. Ὅτι ἐν τῇ ἀπαισίᾳ ταύτῃ χώρᾳ τῶν νεκρῶν οἰκεῖ ἡ θεὰ τοῦ ᾅδου Χέλα, τὸ σκοτεινὸν Μέγαρον Ναστράνδην, παρ' ᾧ ἀναβρύει ἡ πηγὴ Χβεγερμίλ, ἥτις σχηματίζει δώδεκα ποταμούς, τοὺς Ἐλιβάδαρ. Ἐνταῦθα οἰκοῦσι προσέτι ὁ δεινὸς δράκων Νιδχόγρ, ὅστις διακναίει μίαν τῶν τριῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς Ὑγδραζύλ, ὡς καὶ ὁ κύων Γάμρ. Καὶ τέλος ὅτι ὑπὸ τὸ Νιφφελχεΐμ κεῖται ἡ χώρα τῶν μελανῶν Ἄλφων, ἢ πνευμάτων τῆς νυκτός.

Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὰ περὶ τῶν δώδεκα θεῶν ἢ Ἄζων, υἱῶν τοῦ Ὀδὶν καὶ τῆς Φρίγας, οἵτινες ἦλθον ἐξ ἀγνώστου ἀνατολικῆς χώρας τῆς Ἀζαχεΐμ, ἧς πρωτεύουσα ἡ Ἀζγάρδη. Εὐγλώττως περιέγραφον οἱ ἱερεῖς τὰ τῆς θείας ταύτης πόλεως.—«Ἐκεῖ, ἔλεγον, ἕκαστος τῶν Ἄζων κέκτηται λαμπρὸν μέλαθρον· ἐκεῖ εὕρηται ἡ μεγάλη περιβολὴ Γλαδσχεΐμ, ὅπου αἱ ἕδραι ἐφ' ὧν κάθηνται οἱ θεοὶ δικάζοντες. Ἡ ὑψίστη καλουμένη Χλιδσκιόλφ ἀνήκει τῷ Ὀδίν, ὅστις ἐκεῖθεν ἐφορᾷ σύμπασαν τὴν πλάσιν. Ἐκεῖ εὑρίσκεται ἡ Βαλχάλα, ἔνθα θεοὶ καὶ ἥρωες τρυφῶσι, πίνοντες μέθυ [1]) καὶ ζῦθον. Ἐκεῖ πρὸς τούτοις καὶ τὸ Βιγχόλφ, ἐνδιαίτημα τῶν Ἀζίδων ἢ θεαινῶν, ὧν ἑκάστη ἐπίσης ἐκέκτητο ἴδιον μέλαθρον. Περὶ τὴν Ἀζγάρδην, προσέθετον, ἀνθεῖ τὸ ἄλσος Γλασίρ, ἐκ χρυσοφύλλων δένδρων ἀπαρτιζόμενον, καὶ παρ' αὐτῷ ὑπάρχει τὸ Ἰδαφέλδ, ὅπου θέλουσί ποτε διαιτᾶσθαι οἱ ἐκ τοῦ Ῥαγναρὼκ διασωθέντες θεοὶ καὶ μάκαρες.»—Ἐξήγουν προσέτι ὅτι τὴν Ἀζγάρδην μετὰ τῆς Μιδγάρδης ἢ γῆς συνενοῖ τὸ Βιφρόστ ἢ οὐράνιον τόξον, ἀποτελοῦν γέφυραν διαρκῶς παλλομένην, ἀλλ' οὐχ ἧττον στερεωτάτην, δι' ἧς ἀνέρχονται αἱ ψυχαὶ εἰς τὰ ἠλύσια, καὶ ἣν φυλάττει ὁ μυστηριώδης θεὸς Χεϊμδάλ. Ἐξιστόρουν ὅτι οἱ Ἄζοι, προεξάρχοντος τοῦ Ὀδίν, ἔπλασαν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ φοβεροῦ γίγαντος Ὑμέρου τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καθορίσαντες συνάμα τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης μετὰ τῆς ἀλληλουχίας ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ τὸ μὲν σῶμα παρέσχε τὴν θάλασσαν, τὸ κρανίον τὸν οὐρανόν, αἱ σάρκες τὸν χοῦν, τὰ ὀστᾶ τὰ ὄρη, καὶ οἱ ὀδόντες τοὺς λίθους.

Περὶ δὲ τὴν ὀψίαν δείλην, ὅτε μυστηριῶδες ῥῖγος διέτρεχε τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τὰς κρύπτας, περιέγραφον οἱ ἐκ τῆς συγκινήσεως ὠχριῶντες οἰωνοσκόποι τὸ φοβερὸν Ῥαγναρώκ, ἤτοι «δύσιν τῶν θεῶν», τὴν ἀπαισίαν τοῦ σύμπαντος ταύτην καταστροφήν.—«Ὁ Βάλδερ, ἔλεγον, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγαθότητος, ὁ περικαλλής, ὁ σοφός, ὁ πρόσχαρις, ὁρᾷ ὄνειρα φοβερά. Οἱ θεοὶ πλήρεις φροντίδων συγκροτοῦσιν ἐκκλησίαν. Ὁ Ὀδὶν ἐξεγείρει τότε τοῦ τάφου τὴν νεκρὰν οἰωνοσκόπον Βάλαν, ὅπως προείπῃ τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' αὐτὴ ἀνθίσταται, καὶ τέλος περιγράφει, πρὸς φρίκην αὐτοῦ, τὴν ἐπικειμένην φοβερὰν πανωλεθρίαν ([1]). Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Βάλδερ Φρίγα παρακαλεῖ μὲν πάντα τὰ πλάσματα, ἵνα μὴ βλάψωσι τὸν προσφιλῆ υἱόν, ἀλλὰ λησμονεῖ τὴν παράσιτον λόρανθον, διότι ἐφαίνετο ἀκίνδυνος. Ὁ πονηρὸς Λόκης, λοχῶν ἐκεῖ πλησίον, ἀκούει τοῦτο, καὶ κατασκευάζει ἐκ τῆς λοράνθου θανάσιμον ἔγχος. Ὀλίγον δὲ ἀργότερον, ἐνῷ ἔπαιζον οἱ θεοὶ ῥίπτοντες τὰς λόγχας κατὰ τοῦ Βάλδερ, δν ἐγνώριζον ἀλώβητον, ἕρπει ὁ Λόκης πρὸς τὸν τυφλὸν τοῦ σκότους θεὸν Χόδερ, ἀδελφὸν τοῦ Βάλδερ, δίδει αὐτῷ τὸ δῆθεν ἀθῷον ἔγχος, καὶ μετ' ὀλίγον ῥιφθὲν διευθύνει αὐτὸ πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ παμφιλήτου θεοῦ. Ἀμύθητον ἄλγος καταλαμβάνει τότε τοὺς Ἄζους, καὶ δικαίως, διότι μετὰ τὸ κακούργημα τοῦτο λύονται τὰ δεσμὰ τοῦ νόμου, ἅτινα κατεῖχον τὰ φθοροποιὰ τέρατα εἰς τὰ καταχθόνια. Φόνος, ἔρις καὶ προδοσία διαιρεῖ τοὺς ἐπιστηθίους φίλους, τριετὴς χειμών, τὸ Φιμβουλβέτερ, στερεῖ τὸν ἥλιον τοῦ θάλπους αὐτοῦ, πᾶσα ζωὴ μαραίνεται, καὶ τότε ἄρχεται τὸ ἀπαίσιον Ῥαγναρώκ. Ὁ λύκος Σκὸλ καταπίνει τὸν ἥλιον, ὁ λύκος Χάτης τὴν σελήνην, οἱ ἀστέρες καταπίπτουσιν, ἡ γῆ κλονίζεται, ὁ μέγας ὄφις Ἰωρδουμγάνδωρ ἐξορμᾷ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὁ λύκος Φένρις θραύει τὰς μαγικὰς αὐτοῦ πέδας· τὸ Ναγλφάρ, πλοῖον κατασκευασθὲν ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν νεκρῶν, πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ὁ Λόκης ἐπάγει τοὺς Χριμθούρσους, ἢ γίγαντας

(1) Τὸ μέθυ **meth**.ὅπερ κατεσκευάζετο ἐκ μέλιτος καὶ βρυωνίας, ἦν τὸ κύριον τῶν βορείων λαῶν ποτὸν ἐνθυμίζον τὸν Ὁμηρικὸν κυκεῶνα· ἀλλ' ἐν κοινῇ χρήσει διετέλει καὶ ὁ ζῦθος.

(1) Ἡ ἀφήγησις αὕτη εὕρηται ἐν τῇ Ἰσλανδικῇ Ἔδδᾳ, καὶ καλεῖται Βεγταμσκίδα ἤτοι «θρῆνος τοῦ ἀποδήμου».—«Ἐννοεῖτε ἤδη ἢ οὔ»; — Διὰ τῆς ἐπῳδοῦ ταύτης κλείει ἡ Βάλα πάσας τὰς προφητείας αὐτῆς.

Digitized by Google

τῶν πάγων· ὁ Σουρτοὺρ τὰ τέκνα τοῦ Μοῦσπελ, οἱ γίγαντες τοῦ πυρός, οἵτινες καλπάζοντες βιαίως ἐπὶ τοῦ οὐρανίου τόξου Βιφρὸστ καταθραύουσιν αὐτό. Τότε ἐξυπνᾷ ὁ φύλαξ αὐτοῦ Χεϊμδὰλ, καὶ ἀφυπνίζει διὰ τῆς σάλπιγγος Γιαλλὰρ τοὺς Ἄζους, οἵτινες σπεύδουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Διεξάγεται οὕτω μάχη φοβερὰ ἐπὶ τῆς πεδιάδος Βιγρίδ, ἐχούσης εὖρος καὶ μῆκος ἑκατὸν λευγῶν. Ὁ Ὀδὶν συμπλέκεται πρὸς τὸν λύκον Φένρις, ὁ Θὼρ πρὸς τὸν ὄφιν τῆς γῆς, ὁ Φρέϋρ παλαίει πρὸς τὸν Σουρτοὺρ, ὁ Τὺρ κατὰ τοῦ τεραστίου κυνὸς Γάμρ, ὁ Χεϊμδὰλ κατὰ τοῦ Λόκη, καὶ πανταχοῦ ἡττῶνται οἱ θεοί, καίτοι φονεύονται ὁ Γάμρ, ὁ Λόκης, καὶ ὁ Φένρις. Ὁ Σουρτοὺρ ῥίπτει τότε φλόγας, καὶ ἀνάπτων πυρκαϊὰν φοβεράν, τὴν Σουρταλόγην, κατακαίει τὸ σύμπαν. οὕτω δὲ καταστρέφονται θεοί τε καὶ ἄνθρωποι μετὰ τῶν βασιλείων αὐτῶν. Ἀλλὰ συνεπείᾳ τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἐξέρχεται τῆς θαλάσσης τὸ Ἰδαβάλ, γῆ μακαριωτέρα καὶ περικαλλεστέρα, ἔνθα ζῶσι πλέον ὁ Βάλδερ καὶ ὁ Χόδερ μετὰ τῶν κεκαθαρμένων θεῶν καὶ τῶν ἁγνοτέρων ἐκ τῶν ἀνθρώπων.»

Ἕπεται συνέχεια.

Κλεων Ραγκαβης.

[Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἐλήφθη ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον δημοσιευθησομένου δευτέρου φυλλαδίου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδιδομένου «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.»]

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται βιβλίον τι, συντεταγμένον ἀτέχνως κατὰ μίμησιν τῶν Προφητῶν τῆς Π. Δ. καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου καὶ προλέγον δῆθεν εἰς γλῶσσαν μιξοβάρβαρον τὰς τύχας τῶν δυτικῶν καὶ βορείων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνιαχοῦ ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῷ προλόγῳ δηλοῦται ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο συνεγράφη τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ τῷ 1279 ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου «ἱερομονάχου τῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου τάξεως, γεγεννημένου ἐν Ῥόδῳ» καὶ ὅτι Ἰταλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βενεδικτίνου ἱερομονάχου Ἰακώβου τοῦ Παλαιώτου ἐξεδόθη τῷ 1555 ἐν Μεδιολάνῳ, ἐκ ταύτης δὲ μετεγλωττίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τῷ 1751 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Πολυειδοῦς. Προστίθεται δ' ἐν τῷ προλόγῳ ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔκδοσιν τοῦ 1708, γενομένην ἐν Πρασουΐα (;), Καὶ τόπον μὲν τῆς τελευταίας ἐκδόσεως πιθανῶς ἐννοεῖ ὁ γράφων τὸ Βρούνσβικ τῆς Γερμανίας, ἂν μὴ τὸ Πρασουὺς (Prasuysch) τῆς Πολωνίας. Ἀλλ' ὅσα λέγει περὶ συγγραφῆς καὶ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου εἶνε πεπλασμένα. Πᾶσαι αἱ ἔρευναι ἡμῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις πρὸς εὕρεσιν τῆς ἐν Μεδιολάνοις ἐκδόσεως ἀπέβησαν μάταιαι· αὐτὸ δὲ τὸ κείμενον τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ἀναφερόμενον εἰς ἱστορικὰ γεγονότα τῶν ἀρχῶν κυρίως τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ 1745, ἐλέγχει συγγραφέα αὐτὸν τὸν ὡς μεταφραστὴν παρουσιαζόμενον Πολυειδῆ, ὅστις ἦν ἀνὴρ πολυμαθὴς γράψας ἐκκλησιαστικά τινα συγγράμματα, ὧν ἓν εἰς λατινικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον διατρίψας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς δυτικῆς καὶ τῆς βορείου Εὐρώπης. Ὁ Πολυειδὴς παρεσκεύασε μὲν πρὸς ἔκδοσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσίευσε τὴν ψευδεπίγραφον Ὀπτασίαν· μετὰ τὸν πρόλογον ἕπεται ἀφιέρωσις τοῦ βιβλίου εἰς ἄγνωστον, ἀφεθέντος κενοῦ χώρου ὅπως προστεθῇ τὸ ὄνομα κατὰ τὴν τύπωσιν. Ἡ παλαιοτέρα γνωστὴ ἡμῖν ἔκδοσις ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῷ 1837, τύποις Α. Κορομηλᾶ, ἥτις σημειοῦται ὡς δευτέρα· μετὰ ἓν ἔτος (1838) ἐξεδόθη ὁ Ἀγαθάγγελος ὑπὸ Π. Δ. Στεφανίτση ἐν «Συλλογῇ διαφόρων προρρήσεων.» Ἀλλὰ προτοῦ ἐκδοθῇ διὰ τοῦ τύπου ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἦν γνωστοτάτη τοῖς Ἕλλησιν ἐν χειρογράφοις, τὰ δ' ἀντίγραφα αὐτῆς ἐπολλαπλασιάσθησαν μάλιστα κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ οὐχὶ ἀναξία λόγου ῥοπὴ ἣν ἔσχεν ὁ Ἀγαθάγγελος πρὸς ἀναρρίπισιν τοῦ φρονήματος κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς δουλείας χρόνους ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ μὴ καταφρονήσωμεν τὸ ἄτεχνον τοῦτο κατασκεύασμα τοῦ Πολυειδοῦς. Ὅτι ἐπέρρωσε τὰς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους περὶ ἀπελευθερώσεως καὶ ἀνακτήσεως τῆς πατρίου χώρας εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, ὁμολογοῦσι δὲ τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν τῆς ἡμετέρας ἐθνεγερσίας· «Τὸ πλῆθος, λέγει ὁ Φιλήμων ἐν Δοκιμίῳ περὶ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας (σ. 217), ἐχειραγωγεῖτο ὠφελίμως καὶ ἀπὸ τὰς ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, πιστεῦον δογματικῶς τὴν μέλλουσαν μεταβολὴν τῆς τύχης του.» Ἡ πίστις περὶ τοῦ ἀψευδοῦς τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου διετηρήθη ἀκράδαντος καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, μόλις καὶ βραδέως ἀπαμβλυνθεῖσα μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν οὐχὶ σπανίως ὁ λαὸς πρὸς κύρωσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων ἀναφέρει ὅτι «τὸ λένε τὰ χαρτιά μας κι' ὁ Ἀγαθάγγελος», ὑπάρχουσι δὲ καί τινες εὐάριθμοι ἀκόμη Ἀγαθαγγελισταί, καὶ ἐκδίδονται ἐνίοτε νέαι ἑρμηνεῖαι τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου.

Τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ Πολυειδὴς πλαστουργῶν τὸν Ἀγαθάγγελον δὲν δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν ἀσφαλῶς. Ὅτι ἔγραφε κατ' εἰσήγησιν Ῥωσσικὴν

Digitized by Google

δὲν εἶνε πιθανόν. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ἤρχισαν αἱ νοθεῖαι καὶ αἱ παρερμηνεῖαι τῶν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ποιηθέντων χρησμῶν, οὓς ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην καὶ ὡς θείαν παραμυθίαν ἐτήρει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ, ὅτε ἔγραφεν ὁ Πολυειδής, αἱ ἐνέργειαι πρὸς διάδοσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ῥωσσικῆς ἐπιρροῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καίπερ χαλαρώτεραι, δὲν ἦσαν ὅμως σπάνιαι. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι βάσιν εἶχον τοὺς παλαιοὺς βυζαντιακοὺς χρησμοὺς κατὰ παράδοξον τρόπον ἑρμηνευομένους, διότι τὸ Ξανθὸν γένος, ἤτοι οἱ Νορμανδοί, οἵτινες ἐπιστεύετο παλαιότερον ὅτι ὡς ἐχθροὶ θὰ καταστρέψωσι τὸ Βυζαντιακὸν κράτος καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ὑπετίθεντο ἐν ταῖς παρερμηνείαις καὶ ταῖς ψευδεπιγράφοις προρρήσεσι τῶν φιλορρώσων ὡς λυτρωταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καταστροφεῖς τῶν ἀπίστων καὶ τὸ σπουδαιότατον Ῥῶσσοι ἀντὶ Νορμανδῶν. Ὁ δὲ Πολυειδὴς παντελῶς ἀγνοῶν τοὺς παλαιοὺς χρησμούς, ἐν παρόδῳ ἐνιαχοῦ προλέγει μεταβολὴν τῆς τύχης τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ δὴ μετὰ συμπλήρωσιν τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως· οὐδαμοῦ ὅμως ποιεῖται μνείαν τῶν Ῥώσσων ὡς ἐλευθερωτῶν τῆς Ἀνατολῆς, διότι τὸ ἐν κεφ. Ε' χωρίον περὶ τούτου εἶναι προφανῶς παρεμβεβλημένον. Ὅθεν πιθανώτερον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οὐχὶ φιλοπατρία ἢ φιλορρωσισμὸς παρώρμησαν τὸν Πολυειδῆ νὰ γράψῃ τὴν Ὀπτασίαν δι' ἧς ἀσυνειδήτως τηλικαύτης ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος του, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πρὸς τοὺς παπιστὰς μῖσος, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις του καταφαίνεται· διότι κατὰ τῆς Ῥώμης ἰδίᾳ ἐκτοξεύει πικρότατα βέλη, ἐπιχαίρων ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς αἱρετικῆς Γερμανίας, ἧς ταχεῖαν ἐλπίζει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπάνοδον, ἀποδέχεται τὴν ταπείνωσιν τῆς λατινικῆς ἀλαζονείας καὶ ἐπάρσεως.

Ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου διαιρεῖται εἰς κεφάλαια δέκα. Ἐν τῷ πρώτῳ προλέγεται ἡ κατάλυσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· «Κωνσταντῖνος ἤρξατο καὶ Κωνσταντῖνος ἀπολέσει τῆς Ἀνατολῆς τὸ Βυζαντινὸν βασίλειον» μετὰ θαυμαστῆς δ' ἀφελείας ὁρίζεται καὶ τὸ ἔτος τῆς καταστροφῆς ἀκριβέστατα. Εἶτα αἱ προρρήσεις περιστρέφονται εἰς γεγονότα τοῦ ΙϚ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς· εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐν Κάδῳ (ἤτοι ἐν Γάνδῃ) γεννηθέντος υἱοῦ ἀνθρώπου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας (ἤτοι Καρόλου τοῦ Ε') εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Λουθήρου, εἰς τὴν παραίτησιν Καρόλου τοῦ Ε', εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου τοῦ Β' ὡς βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου ὡς Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου διὰ τοῦ θανάτου τῶν δύο τελευταίων ἀρρένων ἀπογόνων αὐτοῦ, ἤτοι Καρόλου τοῦ Β' (1700) καὶ Καρόλου τοῦ Ϛ' (1740) καὶ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τῆς θυγατρὸς τοῦ τελευταίου τούτου Μαρίας Θηρεσίας εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ἐν κεφ. Β' Γ' καὶ Δ' λόγος γίνεται περὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς ἣν καίπερ αἱρετικὴν συμπαθεῖ ὁ γράψας, καὶ περὶ τῆς ἐχθίστης Ῥώμης. Ἐν τῷ Ε' κεφ. ἀναφέρονται τὰ κατὰ Πέτρον τὸν μέγαν, οἱ πόλεμοι αὐτοῦ πρὸς Κάρολον τὸν ΙΒ' καὶ τοὺς Τούρκους (1713), οἱ γάμοι του μετὰ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Α' ἣν φαίνεται βδελυσσόμενος ὁ Ἀγαθάγγελος καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ (1725). Εἶτα δὲ ἡ ἐκλογὴ ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τοῦ Βαυαροῦ Καρόλου τοῦ Ζ' (1742). Εἶναι δ' αὕτη ἡ περικοπὴ («κυρώσει Παβάρῳ τὸ ἰμπέριον» κλπ.) ἡ ἀσφαλὴς ὑπὸ τῶν Ἀγαθαγγελιστῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος θεωρουμένη πρόρρησις τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἢ τοὐλάχιστον τῆς δυναστείας του εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μεθ' ὃ μεταβαίνει εἰς τὴν ταπείνωσιν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἐκλογῆς βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου τοῦ Γ' (1735) καὶ τῆς κυρώσεως ταύτης διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ εἰρήνης, καὶ εἰς τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς Καρόλου τοῦ ΙΒ' Οὐλρίκης μετὰ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ἔσσεν Κάσσελ. Τὰ κεφ. Ϛ' καὶ Ζ' ἀναφέρονται εἰς τὸν Αὐστριακὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον, παρεντιθεμένου καὶ ὑπαινιγμοῦ περὶ τῆς διαρκείας τῆς βασιλείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ζ', συμβάντος τῷ 1745. Τὸ Η' κεφ. πραγματεύεται περὶ τῶν ῥωσσσικῶν πραγμάτων τὸ Θ' περὶ τῶν Πολωνικῶν τὸ τελευταῖον περὶ τῶν γερμανικῶν. Πάντα τὰ γεγονότα ταῦτα περικαλύπτονται δι' ἀλληγορικῆς γλώσσης καὶ προφητικοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀτελῶς, ὥστε δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διακριθῶσι τὰ ἀποκρυπτόμενα ὀνόματα ἢ πράγματα. Κατ' ἐξαίρεσιν τὸ παρεμβεβλημένον ὑπὸ φιλορρώσων ἐν τῷ Ε' κεφ. χωρίον ἀναφέρει σαφέστερον τὰ πράγματα. Τοῦτο ὅμως ἔν τισι μόνον χειρογράφοις, ἐν τοῖς λοιποῖς διατηρηθέντος τοῦ αὐτοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ὕφους τῆς Ὀπτασίας. Ὡσεὶ ἐφοβεῖτο ὁ ψευδογράφος μὴ παρανοηθῇ ἡ προφητεία ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ἀετοῦ (ἤτοι Πέτρου τοῦ μεγάλου) ἔθεσεν ἀπροκαλύπτως «ὁ τῶν Ῥώσσων μονάρχης» μεθ' ὃ ἀναφέρει τὴν σειρὰν τῶν βασιλειῶν ἐν Ῥωσσίᾳ, ὀνομαστὶ μνημονεύων τοῦ Πέτρου (τοῦ Β', 1727-1730) καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς εὐτυχοῦς γυναικὸς (Ἐλισάβετ) υἱοθετηθέντος Πέτρου (Θεοδώροβιτς 1745). Τοῦτο δ' εἶναι τὸ τελευταῖον ἱστορικὸν γεγονός, ἔλεγχον ὅτι ἡ παρεμβολὴ ἐγένετο πρὸ τοῦ θανάτου τῆς Ἐλισάβετ (1760), διότι τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι

Digitized by Google

ὑπὲρ τὸ δέον προφητικὰ μνημονευομένων ἑτέρων δύο ἀνυπάρκτων Πέτρων, τοῦ Δ' καὶ Ε' ὡς μελλόντων νὰ ἁπλώσωσιν εἰς Βυζάντιον τὸν σταυρὸν καὶ νὰ ἀφανίσωσι τῶν Ἰσμαηλιτῶν τὴν δύναμιν. Ν. Γ. Πολιτης.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

ΔΡΑΜΑ

(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Β'. πράξεως.)

Η ΣΚΗΝΗ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗι ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩι ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

Ῥήγας, Οἰκονόμου[1], Παπᾶ Κοσμᾶς, Κανταρτζῆς, Ἀργέντης, Φώτιος, Καπετὰν Στάθης.

Εἰσέρχεται ὁ Σητσαῖος, σείων ἐπιστολὴν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του.

Σητσαῖος *(πρὸς τὸν Ῥήγαν).*
Σοῦ φέρω εὐαγγέλια χαρᾶς! ὁ Βοναπάρτης
εἰς Βενετίαν σὲ καλεῖ νὰ συνεννοηθῆτε.

Ὅλοι *(ἐκτὸς τοῦ Οἰκονόμου).*
Ζήτω ὁ μέγας στρατηγός! ὁ Βοναπάρτης ζήτω!

Ῥήγας *(συγκεκινημένος).*
Ὦ! νὰ φιλήσω ἤθελα τὸ στόμα 'ποῦ προφέρει
αὐτὰ τὰ λόγια τὰ χρυσᾶ, τοῦ οὐρανοῦ τὰ λόγια.
(ἐναγκαλίζεται τὸν Σητσαῖον ἔνδακρυς).
Πατρίς, εὐφραίνου! διὰ σὲ τὰ δάκρυά μου τρέχουν.

Σητσαῖος.
Ὦ Ῥήγα, εἶσαι εὐτυχὴς κ' εὐτυχεστέρ' ἀκόμα
εἶν' ἡ πατρίς, ποῦ τέκνον της καυχᾶται ὅτι σ' ἔχει.
Ἐμάγευσες, ἐκέρδισες μὲ τὸ ὑπόμνημά σου
τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔκτακτον.- Πλὴν διάβασε τὸ γράμμα.

Ῥήγας. *(Ἀποσφραγίζων καὶ ἀναγινώσκων τὴν ἐπιστολὴν ἐν συγκινήσει).*
Τώρα τολμῶ ἐλεύθερον τὸ πέτασμα ν' ἀφήσω
τῶν τολμηρῶν ἐλπίδων μου! Τώρα τολμοῦν οἱ πόθοι
νὰ τρέξουν ἀχαλίνωτοι στὸ πύρινόν των ἅρμα
καὶ νὰ ἐγγίξουν τ' οὐρανοῦ τὴν ζαφειρένια στέγην!
(Παρατηρεῖ τὴν ἐπιστολὴν)

Σητσαῖος.
Τὴν ἔγραψεν ὁ ἴδιος.

Ῥήγας.
Ἀκούετε, ὦ φίλοι!
Ἐχάραξε τὰ γράμματα τὸ σιδερένιο χέρι,
Ποῦ τῆς δουλείας τὸν ἀγρὸν τὸν ἄκαρπον ὀργόνει.
(Ἡ ἐπιστολὴ γίνεται ἀνάρπαστος ἀπὸ τὰς χεῖράς του. Ἔξαλλος ἐνθουσιασμός)

Φώτιος *(ἀσπαζόμενος τὴν ἐπιστολήν).*
Ἄφησ' τὸ γράμμα ν' ἀσπασθῶ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου.

Κανταρτζῆς
Τοῦ μέλλοντος συμμάχου μας.

Στάθης.
Τοῦ τρόμου τῶν τυράννων.

Κοσμᾶς *(ὑψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν).*
Νῦν ἀπολύεις, Δέσποτα!— Εὐτυχισμέν' ἡμέρα!
Εἴθε τὸ φῶς σου τὸ λαμπρὸν νὰ προμηνύῃ πλέον
ἐλευθερίας ἄνοιξιν εἰς χιλιάδες δούλους!
(Ὁ Οἰκονόμου ἵσταται ὠχρὸς καὶ τεταραγμένος).

[1] Ὁ ἐν Τεργέστῃ καταδοὺς τὸν Ῥήγαν εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἀστυνομίαν.

Ῥήγας *(ὡσεὶ κατ' ἰδίαν).*
Καρδιά μου, μὴ ζαλίζεσαι ἀπ' τῆς χαρᾶς τὴν μέθην.
Ἐὰν ἡ ποθητὴ στερηὰ πλησίον μας προβάλλῃ,
πλὴν θάλασσα ἕως ἐκεῖ ἁπλόνεται ἀκόμα,
ποῦ ἔχει βάθη καὶ κρημνοὺς καὶ τρικυμίαις τρέφει.
(πρὸς τὸν Σητσαῖον).
Λοιπὸν τὸν εἶδες; ἤκουσες λοιπὸν τὴν λαλιάν του;

Σητσαῖος.
Τὸν εἶδα, μοῦ ἐλάλησε. Μοῦ εἶπε πῶς εἰξεύρει
καὶ ἐκτιμᾷ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας καὶ σκοπούς σου
καὶ ἔχει τὴν διάθεσιν νὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ.
Πρὶν γράψῃς, ἤξευρε πολλὰ ἀπ' τοὺς Στεφανοπούλους,
ποῦ πέρυσι ταξίδευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλην
καὶ εἰς τὸν Ναπολέοντα ζωγράφισαν μὲ πόνον
τὰ πάθη τῆς πατρίδος μας, τοὺς πόθους, τοὺς παλ-
[μούς της.
Αὐτοὶ τὸν δρόμον ἄνοιξαν εἰς τὸ ὑπόμνημά σου.

Ῥήγας.
Γνήσια τέκνα τοῦ Μωρηᾶ!

Κοσμᾶς.
Εὐλογημένα νᾆσθε!

Σητσαῖος.
Μοῦ εἶπεν - ὤ, τὰ λόγια του τὰ στρογγυλὰ καὶ λίγα
ἦταν χρυσάφι καθαρὸν γιὰ τῆς ἐλπίδες δούλων.
Φίλοι, νὰ τὸν ἐβλέπετε ἐνῷ μοῦ ὡμιλοῦσε,
πῶς ἔλαμπε καὶ ἄστραπτε τὸ μάτι τὸ βαθύ του,
ὁποῦ θαρρεῖς ἐπλάσθηκε τὸ μέλλον νὰ διαβάζῃ
καὶ σὰν τὴν ἀστραπὴν γοργὸν τὴν σφαῖραν ν' ἀγκαλιάζῃ!
Ἐγὼ στεκόμουν ἄφωνος, ὡσὰν γοητευμένος,
κ' ἐστήλονα μὲ θαυμασμὸν τὸ μάτι μου ἐπάνω
εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκείνου τοῦ μετώπου,
ποῦ ἦτον ἄξιον νὰ φορῇ τὸ στέμμα τῆς γῆς ὅλης,
τὰ στέμματ' ἂν δὲν ἤρχετο τῆς σφαίρας νὰ συντρίψῃ.
Καὶ ἔπειτα τί στρατηγοὶ κοντά του νικηφόροι
καὶ πρίγκιπες ἰταλικοὶ καὶ βασιλεῖς καὶ δοῦκες,
ποῦ εἴτε οἰκειοθελῶς, εἴτε ἀπὸ ἀνάγκην
τοὺς θρόνους των ἀρνήθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
κ' ἐστέκοντο τριγύρω του, ὡσὰν ἁπλοῖ πολῖται!
Ὦ, ποιὰ εἰκὼν τῆς θεϊκῆς, σεμνῆς ἐλευθερίας,
ποῦ ἔσυρε στὸ ἅρμα της δειλήν, ταπεινωμένην
τὴν γραῖαν, τὴν ἁμαρτωλήν, τὴν φαύλην δεσποτείαν!
Ἐνόμισα πῶς βρέθηκα εἰς πόλιν ἄλλης σφαίρας,
καὶ ὄχι στὴν δεσποτικὴν τῆς Βενετίας πόλιν.
Ὅλην τὴν κατεστόλιζεν ἡ τρίχρωμος σημαία:
τὰ πλοῖα, τὰ νησάκια της, τὰς στέγας τοὺς ἐξώστας.
Τὸν λέοντα τὸν χάλκινον μὲ τ' ἀνοικτόν του στόμα
τὸν ἀναποδογύρισε μ' ἀλαλαγμοὺς ὁ κόσμος,
κ' εἰς τὴν πλατεῖαν ἔστησε τοῦ Μάρκου τοῦ ἁγίου
τὸ δένδρον τῆς ἐλευθεριᾶς. Τὸ δουκικὸν παλάτι,
ἡ γέφυρα τῶν στεναγμῶν, ποῦ ἄπειροι ἀθῷοι
ἀπ' τὴν ζωὴν ἐπέρασαν εἰς τὰ βασανιστήρια,
ἡ φυλακαῖς ἡ σκοτειναῖς καὶ μολυβοστρωμέναις,
ὅλα τὰ καταχθόνια τῆς τυραννίας μέσα
ἀνοίχθηκαν! καὶ ἔθεσε τὸν δάκτυλον ὁ κόσμος
ἐπάνω εἰς τὴν ὕπουλην, ἀπόκρυφην πληγήν του,
ποῦ χρόνια ἐφαρμάκευε τὸ καθαρόν του αἷμα.
«Ζήτω οἱ Γάλλοι!» ἔκραζαν, «Ζήτω ὁ Βοναπάρτης!»
καὶ ὁ Μασσαλιωτικὸς ἀντιλαλοῦσεν ὕμνος
καὶ σπαρταροῦσεν ἡ καρδιὰ καὶ ἔβραζε τὸ αἷμα. —
Ὦ Ῥήγα, ὅσα μιὰ φορὰ στὸν ἐνθουσιασμόν μας
ὠνειρευόμεθα οἱ δυό, τὰ μάτια μου τὰ εἶδαν.
Μὰ ἔξαφνα ἐπόνεσα, τὰ δάκρυα μὲ πῆραν·
γιατὶ στὴν λάμψιν τῆς χαρᾶς ἐκείνης καὶ τῆς μέθης
τὸ φάντασμα ἐπέρασε τῆς δυστυχοῦς πατρίδος
συννεφιασμένον καὶ χλωμὸν καὶ ἁλυσοδεμένον.—
Εἶπα στὸν Ναπολέοντα τὸν πόνον μου, κ' ἐκεῖνος
ἐκάθισε καὶ ἔγραψε καὶ εἶπε: «Ἔχε θάρρος!

Digitized by Google

»Δόσε αὐτὸ τὸ γράμμα μου στὸν σύντροφόν σου Ῥῆγαν.
»Εἰπέ του νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὀλίγον κῦμα
»χωρίζει τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν,
»καὶ πῶς τοῦ ἐλευθερωτοῦ τὸ κολοσσαῖον βῆμα
»οὐδὲ ὠκεανὸς μπορεῖ νὰ τὸ ἀναχαιτίσῃ.
»Τὸν περιμένω.» Ἅρπαξα τὸ γράμμα του καὶ ἦλθα.
Εἶχα στὰ πόδια μου πτερά, πτερὰ εἰς τὴν καρδιά μου.

Ῥῆγας.

Ἡ λάμψις τῶν ἐλπίδων μας, τῆς διηγήσεώς σου
τὰ μαγευμένα χρώματα ἐθάμπωσαν τὸν νοῦν μου.
Ἀφήσετέ με εἰς τὸ φῶς αὐτὸ νὰ συνειθίσω.—
Στὸν Ναπολέοντα λοιπόν! κατόπιν—στὴν Ἑλλάδα.
Φίλοι, τί πόθος ἅγιος ἁρπάζει τὴν ψυχήν μου!
Νὰ ἀντικρύσω τὰ βουνά, τὸ κῦμα τῆς Ἑλλάδος,
τὸ τέλος τῶν ἀγώνων μας, τὸ τέλος τῶν σκοπῶν μας!
Τὰ ἅγιά της χώματα καὶ πάλιν νὰ πατήσω
σὰν ἄγγελος ἐκδικητής! Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
στὸ στῆθος τοῦ τυράννου της τὸ πόδι στηριγμένον,
νὰ κράξω στὴν πατρίδα μου: «Καϋμένη μάνα, σήκω!
σήκω νὰ ἰδῇς τὴν λευθεριὰ ποῦ στὰ βουνὰ χαράζει!»

Κοσμᾶς.

Πόσοι καὶ πόσοι κάτω 'κεῖ προσμένουν μὲ λαχτάρα
ν' ἀκούσουνε τὸ σύνθημα! Τὸ μάτι των ἀστράπτει
καὶ ρίχνουνε εἰς τὸ σπαθὶ τυραννοφόνον χέρι.

Ῥῆγας.

Τὰ λόγια τοῦ ἁρματωλοῦ στὰ χείλη σου ταιριάζουν.
Ἴσα μὲ τοὺς ἁρματωλοὺς ὁ ἅγιός μας κλῆρος
μοῦ πλημμυρεῖ τὸ στῆθός μου μὲ τρισαγίους πόθους.
Ὁ κλῆρος κ' οἱ ἁρματωλοί! τοῦ ἐθνισμοῦ οἱ στύλοι.
Ὁ κλῆρος—ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐλπὶς κ' ἡ πίστις,
ὁ ὕμνος, ποῦ τοὺς θαυμαστοὺς τοῦ παρελθόντος ἤχους
σώζει κ' εἰς τὴν συνείδησιν ξυπνίζει τοῦ παρόντος·
ὁ γεωργὸς ποῦ ἔσπερνε μέσ στὸν βαρὺν χειμῶνα
τὸν σπόρον τῆς ἀνοίξεως μ' εὐλογημένον χέρι.
Ἐκεῖνοι—τὸ αἰώνιον κατὰ τυράννων μῖσος,
οἱ ἱερεῖς τῆς 'λευθεριᾶς, ποῦ στῶν βουνῶν τὰ ὕψη
δὲν ἄφησαν τὸν λύχνον της νὰ σβύσῃ στοὺς αἰῶνας·
οἱ φοβεροὶ ἐκδικηταὶ τῶν δούλων ἀδελφῶν των!
Αὐτοὶ στοῦ ἔθνους σήμερα θὰ δώσουν τὸν ἀγῶνα
τοὺς πρώτους στρατιώτας του, τοὺς πρώτους στρα-
[τηγούς του.

Κοσμᾶς.

Ὦ Ῥήγα μου, ἀντάξια τοῦ εὐγενοῦς μας Γένους,
ἀντάξια τῆς σκοτεινῆς μαρτυρικῆς του τύχης
ὑπάρχουν καὶ τὰ ἔργα σου καὶ τὰ χρυσᾶ σου λόγια.
Ναί, μὴ διστάζῃς, τέκνον μου, πῶς τοῦ παπᾶ τὸ χέρι
ὁποῦ ὑψόνει τὸν σταυρόν, καὶ σπάθην θὰ κρατήσῃ!
Τὸ χέρι, ποῦ σὰν ἔδινε μετάληψιν στοὺς δούλους
ἐστάλαζε μέσ' στῆς καρδιαῖς τὸ μῖσος τῶν τυράννων,
τὸ ἅγιόν μας λάβαρον αὐτὸ θενὰ ὑψώσῃ!

Κανταρτζῆς.

Παιδί μου,—ναί, ὡσὰν παιδὶ σὲ ἔχω ἀγαπήσει,
ἀφ' ἧς στιγμῆς σ' ἐγνώρισα ὡραῖον παλληκάρι.
Ἦλθες στὰ ξένα μοναχὸς καὶ ἄγνωστος ἀκόμη,
ἀλλὰ μαζί σου ἔφερνες τὸν πλοῦτον τῆς καρδιᾶς σου,
ποῦ ὕστερα σ' ἐπροίκισε μὲ ἀμετρήτους φίλους.
Τὸ τολμηρὸν τραγοῦδί σου μοῦ φάνη πῶς ἀντήχει,
μέσ' στὴν τρομάρα τῆς σκλαβιᾶς, στὴν σιωπὴν τοῦ
[τάφου,
ὡσὰν τῆς Ἀναστάσεως ὁ ὕμνος ὁ οὐράνιος.
Ὁ νοῦς σου, ποῦ ἐφλόγιζεν ἀγάπη τῆς πατρίδος,
τὸν δρόμον ἐκαθάρισε τὸν καταδασωμένον,
ποῦ στὸν ναὸν τῆς λευθεριᾶς ἐμπόδιζε τὸ βῆμα·
τ' ὄνειρον ποῦ ἐνόμιζεν ἀδύνατον ὁ κόσμος,
ἐσὺ τὸ κάνεις δυνατὸν μὲ τὸν μεγάλον νοῦν σου.
Ἐμπρὸς στὴν θύραν στέκομεν τῆς σωτηρίας τώρα.
Σ' ἐσύντρεξα στὰ σχέδια, σ' ἀκολουθῶ στὴν πρᾶξιν.

Φώτιος.

Πιστὸς κ' ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ στὴν ζάλην τῶν κινδύνων,
εἴτε προσμένει θάνατος, εἴτε προσμένει νίκη.

Ἀργέντης.

Δὲν ξεύρω λόγια εὔμορφα, πολεμιστὴς δὲν εἶμαι.
ἀλλ' ἔχω πατριωτισμὸν καὶ τὴν ζωήν μου ἔχω,
κ' εἶμ' εὐτυχής, στὸ ἔθνος μου ἐὰν τὰ θυσιάσω.
Τὰ πλούτη μου εἶνε πολλά· τὰ ἔχω συναθροίσει
μὲ κόπους, τιμιότητα καὶ μὲ οἰκονομίαν.
Ὁ πόλεμος γιὰ νὰ τραφῇ χρημάτων ἔχει χρείαν.
Τὰ πλούτη μου προσφέρονται στοῦ ἔθνους τὰς ἀνάγκας.

Οἰκονόμου.

Λυποῦμαι περισσότερον πῶς δὲν 'μπορῶ νὰ μείνω.
Μὲ κατατρώγει πυρετὸς — ν' ἀναπαυθῶ πηγαίνω,
καὶ αὔριον πολὺ πρωΐ ν' ἀναχωρήσω πρέπει.
Συγχώρησέ με, χρήσιμος θαρρῶ δὲν εἶμαι πλέον.
Ὅ, τι ἀπεφασίσετε, τυφλῶς ἐγὼ ἐγκρίνω.

Ῥῆγας (*μετ' ἐνδιαφέροντος*)

Ἀλήθεια, φαίνεσαι πολὺ χλωμὸς κι' ἀφανισμένος.
Φρόντισε τὴν ὑγείαν σου, καλέ μου Οἰκονόμου.
Καιρὸς δὲν εἶνε ν' ἀμελῇ κανένας τὴν ζωήν του·
ἔχει ἀνάγκην ἡ πατρὶς ἀπ' τὰ παιδιά της ὅλα.
Πήγαινε καὶ ἡσύχασε· θὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε,
ἂν εὐκαιρήσω, εἰδεμὴ εἰς τὸ Τριέστι πλέον.
Θενὰ περάσω ἀπ' ἐκεῖ διὰ τὴν Βενετίαν.

(*Ὁ Οἰκονόμου ἐξέρχεται, ἐνῷ ὁ Κανταρτζῆς ψιθυρίζει εἰς τὸ οὖς τοῦ Φωτίου, ἀποβλέπων πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα.*)

Στάθης.

Ἆ, τέλος πάντων! ἡ χαρὰ μὲ πνίγει. Στὴν Ἑλλάδα!

Ῥῆγας.

Ἐκεῖ γενναῖε, Στάθη μου! ἐκεῖ σὲ περιμένει
ἡ γαλανή μας θάλασσα, τὸ στάδιον τῆς δόξης.—
Ἀλλ' ἄκουσε. Προτήτερα ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃς
εἰς τὴν Κριμαίαν νὰ ἰδῇς τὸν Λάμπρο τὸν Κατσόνη.
Θ' ἀναχωρήσῃς αὔριον, θενὰ σοῦ δώσω γράμμα.
Θὰ κατεβῆτε ἀπὸ 'κεῖ εἰς συναπάντησίν μας.

Στάθης.

Πηγαίνω κ' εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἐὰν μὲ στείλῃς.

Ῥῆγας.

Εἰς δυὸ τρεῖς 'μέραις τὸ πολὺ ν' ἀναχωρήσω πρέπει.
Ποιοὶ θὰ μὲ συνοδεύσουνε καὶ ποιοὶ ἐδῶ θὰ μείνουν,
αὔριον θ' ἀποφασισθῇ. Ἐδῶ σᾶς περιμένω.

Ἀριστομένης Προβελέγιος

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ γῆρας γνωρίζει· ἡ νεότης μαντεύει.

*

Εἶνε ἀδιακρισία νὰ ζητῇ τις πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τῷ ἀρνηθῶσιν.

*

Ἡ φιλαρέσκεια εἶνε ἔλλειψις ἀληθείας.

*

Ἐν τῷ ἔρωτι εἶνέ τις συγχρόνως δοῦλος καὶ κύριος.

*

Κυβερνᾷ τις ἀσφαλέστερον διὰ τῆς ἀγαθότητος ἢ διὰ τῆς ἰσχύος.

*

Ἡ εὐτυχία ἐπιζητεῖ τὸ φῶς· κρυπτομένη ἀσφυκτιᾷ.

Digitized by Google

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Σμάλτω ἔμενεν εἰς τὴν θέσιν της ἐκείνην, ἀνακεκλιμένη ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ ἀκίνητος, τὸ βλέμμα ἀπλανὲς κρατοῦσα ἐπὶ τοῦ στάχυος, τὰς χεῖρας χαλαρωμένας κάτω καὶ ἀκροωμένη. Μὲ τὸν πρῶτον ἦχον τῆς φλογέρας, ἡ ἐπιδερμίς της ἀνεσηκώθη καὶ αἱ ὀφρῦς της συνεσπάσθησαν βιαίως· μὲ τὸν δεύτερον ᾐσθάνθη κἄτι θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐναλλάξ, ἀνακινούμενον εἰς τὴν ῥάχιν της· μὲ τὸν τρίτον ἐνόμισεν ὅτι ῥευστόν τι, ὀξέως θερμόν, διεκλαδίσθη καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἄκρων, νύσσον πάντοτε, ὡσεὶ βιαζόμενον νὰ ἐκρεύσῃ ἐκεῖθεν. Τοὺς λοιποὺς ἤχους ἤκουε πλέον ἀσυνειδήτως καὶ ἔμενεν ἐκεῖ, ὡς νὰ ἐποτίσθη ναρκωτικόν. Καὶ ἦτο τῷ ὄντι διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς, τὴν τόσον λεπτὴν καὶ εὐαίσθητον, ναρκωτικὸς ὁ ἀὴρ ἐκεῖνος, ἀντὶ μορίων χλωροφορμίου καὶ νικοτιανῆς ἐνέχων τοὺς περιπαθεῖς ἤχους τῆς φλογέρας, τοὺς ὁποίους αὕτη, ὡς ἀπορροφητικὴ συσκευή, ἐδέχετο δι' ὅλων τῶν πόρων, μέχρι τῆς ψυχῆς της.

— Μὰ δὲν παύει, Θεέ μου! . . . ἐψιθύρισεν αἴφνης, ὡσεὶ ἀπαυδήσασα.

Καὶ ἐπήδησεν ὀρθία, ἀνατινασσομένη ὁρμητικῶς καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, θέλουσα ν' ἀπορρίψῃ τὴν νάρκην καὶ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τῇ ἐπέφερεν ὁ τόνος τῆς φλογέρας. Ἔλαβε δὲ τὸν κάλαμον καὶ τύπτουσα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν γῆν ἵνα δῆθεν συμμαζεύσῃ τὰ γαλλιά, ἐτόνισεν ἰσχυρῶς τὴν πρόσκλησίν των, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦσα, εἰμὴ νὰ καλύψῃ διὰ τῆς φωνῆς της τὸ αὔλημα, ἵνα μὴ τὸ ἀκούσῃ πλέον.

— Πίκιο, πίκιο· τὸ γαλλί, γαλλί, γαλλιό!..

Ἀλλὰ τὸ αὔλημα ἐξηκολούθει ἀντηχοῦν, ὑπέρτερον τῆς φωνῆς της καὶ τοῦ βαναύσου γλουγλουκισμοῦ τῶν γαλλιῶν, ἔχον βοηθὸν ἀκατάβλητον τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ Σμάλτω δὲν ἤξευρε πλέον καὶ αὐτὴ πῶς διέκειτο καὶ τί ἤθελεν. Ἡ καρδία της ἐβροντοκτύπα ἀδιακόπως, λέγουσα εἰς αὐτὴν νὰ ἦνε ἄγρυπνος, ἐνῷ ἡ ἐπιθυμία τὴν ὤθει ἐκεῖ, πρὸς τὸ αὔλημα, τὸ ὁποῖον ἠκούετο ἤδη εὐκρινῶς, ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀγροτικῆς σκιάδος. Ἡ λυγερὴ ἀδύνατος εἰς ἀντίστασιν καθ' ἑαυτῆς, ἐστράφη καὶ παρετήρησε πάλιν τὴν σκιάδα, ἵνα ἴδῃ τὸν αὐλητήν. Ἀλλὰ ἄνθρωπον πουθενὰ δὲν διέκρινε. Τὸ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τῶν στύλων πάτωμα, ὅπου οἱ βοσκοὶ διαμένουν τὴν ἡμέραν, τὸ ἐπάνω κρατοῦντες διὰ τὰς νύκτας μόνον, ἦτο κενόν. Πέριξ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀγροῦ ἡπλοῦτο ἔρημος καὶ γυμνὴ μὲ ἐκεῖνο τὸ χρυσίζον ὑπὸ τὸν ἥλιον χρῶμα τῆς καλαμιᾶς, ὡς εὐρυτάτη μεταξοϋφασμένη σινδόνη. Μόνον πλησίον ὑπὸ τὰς θαμνώδεις ἀγριοξυλιὰς ἐξηκολούθουν ἀκουόμενοι ἀσθενῶς οἱ κωδωνισμοὶ τοῦ ποιμνίου...

— Μὰ ποῦ ἔνε; ἐψιθύρισε μετὰ πείσματος, ἡ λυγερή, ὡσεὶ κεντηθείσης τώρα αἴφνης τῆς περιεργείας της.

Καὶ ἀνέτεινε κλίνουσα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν κεφαλήν, ὡς τὸ πουλάκι ἀπό τινος κλαδίου κατασκοπεῦον. Ὅμως ἐκεῖθεν ἤρχοντο οἱ ἦχοι τῆς φλογέρας, ὑπὸ τοὺς στύλους ἐκείνους, καὶ τόσον μαλακοὶ τώρα, ὥστε ἠδύνατο κανεὶς ν' ἀπατηθῇ, νομίζων ὅτι ἦτο φύσημα τοῦ ἀνέμου παῖζον εἰς τὰ φύλλα τῆς ῥάπης. Καὶ ἐγεννήθη αἴφνης εἰς τὴν Σμάλτω ἡ ἀμφιβολία μήπως δὲν ἦτο ὁ Μῆτρος παρὰ ἄλλος τις βοσκός, πέραν, εἰς ἕτερον ἀγρόν. Πλὴν τὸ αὔλημα ἠκούετο ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀπέναντι σκιάδος καθαρὰ καθαρά, ὡσεὶ ἐπιμένον νὰ φανερώσῃ τὴν ἐκεῖ παρουσίαν του. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸ αὔλημα ἐκεῖνο· δὲν ἦτο δυνατὸν ἄλλος νὰ παίζῃ τοιαύτην φλογέραν· δὲν ἤξευρε κανεὶς ἄλλος νὰ ἐμφυσᾷ εἰς τοὺς ἤχους της τόσην ζωήν, τόσην δροσερότητα, ὥστε νὰ γεμίζῃ τὸν ἀέρα πέριξ ἀπὸ μυρία συναισθήματα, ἀπὸ τόσους καϋμοὺς τῆς γυναικείας καρδίας, ἀπὸ τόσας στροφὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας... Αὐτὰ δὲν τὰ γνωρίζουν ὅλοι, ὅπως δὲν ψάλλουν καὶ ὅλα τὰ πουλάκια μὲ τὴν φωνὴν τῆς ἀηδόνος. Μόνον ὁ Μῆτρος ἔχει αὐτὴν τὴν χάριν.

— Αὐτὸς θὰ νἆνε, ἐπανέλαβεν ἐπιμένουσα εἰς τὸν στοχασμόν της.

Καὶ ἡ λυγερὴ ἤθελε νὰ πορευθῇ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἴδῃ ἂν ἦτο τῷ ὄντι ὁ Μῆτρος ὁ αὐλῶν. Τοῦτο δὲ ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ μόνον. Καὶ ἐπανελάμβανε τὴν σκέψιν της αὐτήν, ὡσεὶ συναισθανομένη ἐντροπὴν καὶ θέλουσα νὰ δικαιολογηθῇ πρὸς τὸν ἑαυτόν της. Δύο φορὰς ἐκινήθησαν οἱ πόδες της πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ πάλιν ὅμως συνεκρα[illegible], ἐπιστρέφουσα ἐπὶ τῶν βημάτων της, φοβισμένη καὶ ἀνήσυχος.

Ἀλλ' ἡ φλογέρα ἐξηκολούθει τὸν διάτορον αὐτῆς συριγμόν, ἐν τῇ ὑπερτάτῃ βαθμίδι τοῦ πάθους. Ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης τῆς φύσεως διεχύνετο οὗτος, ἁπλοῦς ἤδη, ἄνευ περιστροφῶν, ἄνευ καμπῶν καὶ ἀναπάλσεων, ἀφελὴς ὡς προσευχή, ὡς ἐπίκλησις πρὸς κἄτι ὂν ὑπέρτατον, κατέχον ὅλας τὰς σκέψεις καὶ ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ αὐλητοῦ. Καὶ ἡ Σμάλτω, ἡ ὁποία ἐννόει καλλίτερον παντὸς ἄλλου τοὺς τόνους ἐκείνους καὶ τοὺς ἀντελαμβάνετο μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ψιθυρισμῶν, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ συριγμὸς τὴν προσεκάλει νὰ σπεύσῃ.

Digitized by Google

—Ἄϊ 'ς τὸν ἄνεμο! ἐψιθύρισεν αἴφνης ἀποφασιστικῶς.

Ἡ λυγερὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ περισσότερον. Ὀρθὸν κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον, τὴν ἀκοὴν τεταμένην εἰς ὕψιστον ἔχουσα, ἀργὰ πατοῦσα ἵνα μὴ προξενήσῃ κρότον καὶ χάσῃ διὰ μίαν στιγμὴν τὸν σκοπὸν τῆς φλογέρας, προὐχώρησεν ἀσυνειδήτως πρὸς τὴν σκιάδα, ἑλκυομένη ὑπὸ τοῦ ἤχου.

— Πάλι τὴ φλογέρα; ἐφώναξε κατακόκκινη πρὸς τὸν Μῆτρον, τὸ ὁποῖον εὗρε συνεσπειρώμενον ὄπισθεν ἑνὸς στύλου τῆς σκιάδος.

Καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τὸν θωπεύσῃ συγχρόνως διὰ τῶν λόγων της τούτων· νὰ εἴπῃ ὅπως παύσῃ νὰ αὐλῇ καὶ συνάμα νὰ τὸν παρακαλέσῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ.

Ὁ βοσκὸς διέκοψε τὸ αὔλημά του, καὶ τὴν ἠτένισεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς γλαυκοὺς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξήρχετο ἤδη κἄτι ὡσεὶ χαμόγελο ἐν ταὐτῷ καὶ παράπονον.

— Ἆ! ἐψιθύρισεν ἐκπλαγείς, ἦρθες; κάτσε καὶ θ' ἀλλάξω τὸ σκοπό μου.

Χωρὶς δὲ νὰ εἴπῃ τι ἄλλο, ἔφερε πάλιν τὴν φλογέραν εἰς τὰ χείλη καὶ ἤρχισε νέον αὔλημα. Ἡ Σμάλτω, ὡς περίεργον παιδίον, λαβὸν παρὰ τῆς μάμμης του τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θ' ἀκούσῃ κἀνὲν νέον παραμύθι, ἐκάθησε προθύμως εἰς μίαν πέτραν, πλησίον τοῦ βοσκοῦ, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι στύλου τῆς σκιάδος

Καὶ τῷ ὄντι τόρα τὸ αὔλημα ἤλλαξε τόνον. Δὲν εἶχε πλέον ἐκείνην τὴν θανατώδη φαγοῦραν τῆς ψυχῆς· ἦτο θωπεία παυσίπονος, ὡς μαϊστράλι καλοκαιρινόν, τῆς καρδίας μαλακὴ μαλακὴ φλόξ, μὴ ἀπειλοῦσα καταστροφὴν ἀλλὰ μόνον ὀργασμόν, εἰς ὑψηλὰ ἀφωσιώσεως στρώματα, εἰς πίστιν καὶ αὐτοθυσίαν ὠθοῦσα. Ἡ λυγερὴ ἠκροάζετο ἄφωνος καὶ ἐκστατική· ἐνόμιζε τόρα ὅτι ἀντελαμβάνετο ὄχι μόνον τοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ τραγοῦδι, τὰς ἰδίας λέξεις του· διέκρινε μάλιστα καθαρά: Δὲν 'μπορῶ, Χάϊδω μ', δὲν 'μπορῶ καὶ σὺ θέλεις παιγνίδια.

Καὶ παρασυρομένη, ἐνθουσιῶσα, ἤρχισε νὰ τραγουδῇ σιγὰ σιγὰ καὶ αὐτή, μιμουμένη διὰ τῆς φωνῆς τοὺς τρεμουλιαστοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος.

— Γιὰ μὲ τὸ λές; ἠρώτησεν αἴφνης, στραφεῖσα πρὸς τὸν Μῆτρον ἐν ὅλῃ τῇ αἴγλῃ τῆς μελαχρινῆς καλλονῆς της.

—Ναί· κατένευσεν ὁ βοσκὸς χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ αὔλημα.

— Κακὰ κάνεις.

Ὢ! βεβαίως, πολὺ κακὰ ἔκαμνεν ὁ βοσκὸς νὰ παίζῃ μὲ τόσην τέχνην. Ἀλλὰ ἔκαμνε χειρότερα ἡ Σμάλτω, ἥτις ἠκροᾶτο ἀκόμη τοῦ αὐλήματος, τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν βαθμηδὸν ἀνυψοῦτο εἰς τόνον περιπαθείας ὑπερνέφελον. Ὅπως ὁ καπνὸς ξηρῶν ξύλων ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, τοσοῦτον κυανοῦται καὶ λαμπρύνεται εἰς μαρμαραυγὴν ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, οὕτω καὶ τὸ αὔλημα καθ' ὅσον ἐνετείνετο ἀπεκάλυπτε μίαν πρὸς μίαν, τὰς ἑλκυστικὰς καὶ τρυφερὰς στροφὰς τοῦ τραγουδιοῦ. Μετὰ τὴν βαρύθυμον αὐτὴν καὶ πλήρη ὑπερβολικῆς ἀνίας διαμαρτύρησιν τοῦ ποιητοῦ, τὴν οἱονεὶ εἰκόνα τῆς νωθρᾶς ζωῆς τῶν ἀγραυλούντων, ἡ ὁποία συναντᾶται εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ἤρχοντο εὐθὺς ἄλλαι ἐξομολογήσεις, μεσταὶ προθύμου μερίμνης ὡς νὰ μετενόει οὗτος καὶ ἐζήτει νὰ καλύψῃ τὸ σφάλμα του. Τώρα ἐκάλει τὴν Χάϊδω νὰ παίξωσιν εἰς τὰ λειβάδια, ὅπου τὰ νεράκια τρέχουν διαυγῆ, ὡς τὸ δάκρυ καὶ τὸ γλυκοχάραγμα ἔρχεται μὲ τόσα μαγικὰ χρώματα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει χρυσότευκτος καὶ ὁ ἀὴρ διαπνέεται ὑπὸ εὐωδιῶν καὶ μύρων· τῇ ὡμίλει διὰ τὸ ταρναριστὸν βάδισμα τῆς πέρδικος, διὰ τὴν παραδειγματικὴν ἀφοσίωσιν τῆς τρυγόνος, διὰ τὸ εὔχαρι λάλημα τοῦ κρασοπούλου· τῇ προσέφερε τὴν Σκούκια, προβατίναν ἔχουσαν ὡραῖον καστανόλευκον τρίχωμα καὶ ἀργυροῦν περὶ τὸν λαιμὸν τσοκάνι καὶ τὸν Ζάπο, τὸν ἐμπιστευμένον του σκύλον· καὶ γκιορντάνι ἀπὸ χάνδρας, κοκκινωτέρας τῶν κομάρων καὶ ζώνην μὲ δύο παφτάδες, λαμπροτέρους τοῦ αὐγερινοῦ καὶ τοῦ ἀποσπερίτη. Καὶ ἡ λυγερὴ ἤσθμαινεν ἐκ συγκινήσεως ἀκροωμένη ταῦτα. Ἐνόμιζεν ὅτι οὐχὶ πρὸς πλαστήν τινα Χάϊδω, τὴν ἰδανικὴν ἀγάπην ἑνὸς βοσκοῦ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν, τὴν Σμάλτω, ἐλέγοντο ταῦτα. Καὶ δὲν ἦτο ἄγνωστος ὁ βοσκός, ὁ ὁποῖος τόσα ὑπέσχετο, ἀλλ' ἦτο αὐτὸς ὁ Μῆτρος, ὅστις ηὔλει ἐμπρός της. Ἤρχετο ἀπεσταλμένος τῶν γονέων της, τῶν παιδικῶν της συντρόφων, τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ ὁποία ἤνθει πέριξ τῶν γρεκίων της, ἵνα ἀποσπάσῃ αὐτὴν τῆς ἀσφυκτικῆς ζωῆς τοῦ χωρίου, τῆς κενῆς ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἀναστροφῆς τῶν χωρικῶν, τῆς πενιχρᾶς τύρβης του καὶ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν προτέραν· ἤρχετο νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς ἑαυτήν, νὰ τῇ δώσῃ πάλιν τὴν προτέραν ἐνδυμασίαν της, ἐκείνην ἡ ὁποία τόσον τῇ ἥρμοζε, νὰ τῇ ἐπαναδώσῃ τὰ παιδικά της αἰσθήματα— διότι καθ' ὅλην των τὴν ζωήν, τί ἄλλο εἶνε οἱ βλάχοι παρὰ παιδία;

Ἡ λυγερὴ ἦτο ἄλλη ἤδη· συνεκινεῖτο εἰς τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ μόνην, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ βίου, τὴν ὁποίαν τῇ παρουσίαζε ζωηρὰν πρὸ τῶν ὀμμάτων της ὁ αὐλητής. Ὅλαι αἱ κοιμηθεῖσαι ἀναμνήσεις της ἐξηγείροντο μὲ νέαν μαγικὴν περιβολὴν καὶ τὴν συνήρπαζον. Τοιαύτην ἔμαθε τὴν ζωήν, τοιαύτην τὴν ἐπόθει πάντοτε, μέχρι τέλους τῆς ζωῆς της ἡ Σμάλτω: νὰ τρέχῃ εἰς τὰ λειβάδια τ' ἀνθοσπαρμένα, ἐλευθέρα ὡς πεταλοῦδα, καὶ νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτῆς ἕνα ἄνδρα

Digitized by Google

ἀγαπημένον. Καὶ ἐν τῇ ἐξάψει της ἤδη ἔπλαττε τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ δὲν παρεξενεύετο καθόλου διότι οὗτος δὲν ὡμοίαζε μὲ τὸν Στάθην, τὸν ἀκάματον ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ νωθρὸν ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλὰ μὲ ἄλλον τινὰ τοῦ ὁποίου τὰ χαρακτηριστικὰ δὲν διέκρινε καλῶς, ὑπέθετεν ὅμως ὅτι ἦσαν τοῦ Μήτρου.

Ἡ Σμάλτω ἐνῷ παρεσύρετο οὕτω εἰς τοὺς γοητευτικοὺς κόσμους τῆς ἰδίας φαντασίας, ἠτένιζε συγχρόνως καὶ τὸν αὐλητήν. Καὶ εὕρισκεν αὐτὸν ἤδη καθ' ὅλα ἠλλοιωμένον. Δὲν ἔβλεπε πλέον ἐπ' αὐτοῦ τὴν φοβερὰν ἐκείνην δυσμορφίαν. Ἐφ' ὅσον τὸν παρετήρει καλλίτερον κατέπιπτον μία πρὸς μίαν αἱ ἀσχημίαι του ὅλαι, ὡς πρόσθετοι καὶ ἀνεφαίνετο ὑπερβολικῶς ὡραῖος, ἀποστίλβων ὅλος, ὡς τὸ βασιλόπουλο τοῦ μύθου, ἐξερχόμενον τοῦ κλιβάνου ὅπου ἀπέθηκε τὰ ὄστρακά του. Ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του τοὺς μικροὺς καὶ ψυχροὺς ἀνεπήδα ἤδη ὑγρότης καὶ ζωὴ σπανία καθυποτάσσουσα· αἱ ἐξωγκωμέναι ἐκ τοῦ φυσήματος καὶ κόκκιναι γνάθοι του μὲ τὸ μόλις ἀνακύπτον τρίχωμα τοῦ γενείου προεκάλουν φιλήματα· τὴν μακρὰν καὶ ἄτακτον κόμην του κατηύγαζε χρυσοῦς ἀερώδης στέφανος, ὡς οἱ εἰκονογράφοι τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων των· ἡ στάσις του, ὅπως ἐκάθητο βαρὺς καὶ ἐστρεβλωμένος, ὡς σάκκος πλήρης ἀχύρου, ἐφαίνετο στάσις ἁρμόζουσα εἰς κανένα πλούσιονκαὶ ὑπερήφανον υἱὸν ἀρχιποιμένος καὶ ἐν γένει ὁλόκληρον τὸν βοσκὸν περιέλουεν ἡ αὔλησις καὶ τὸν παρουσίαζεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Σμάλτως ἐναρμόνιον, ὅπως ἦτο καὶ αὐτή. Ἡ λυγερὴ τὸν ἀγκῶνα στηρίζουσα ἐπὶ τοῦ γόνατος, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός, προσεστραμμένη ὀλίγον, τὸν ἔβλεπε καὶ τὸν ἐπανέβλεπεν, ἔκθαμβος διὰ τὴν μεταβολὴν ἐκείνην, ἐνῷ συγχρόνως παρεδίδετο ὁλόκληρος εἰς τοὺς συλλογισμούς της καὶ κατεκυριεύετο ὑπὸ τῆς μελῳδίας τοῦ αὐλήματος. Διότι τοῦτο, ἂν πρὶν τὴν κατεφλόγιζεν, ἤδη τὴν παρέλυεν ἐντελῶς. Τῇ ἤρχετο νὰ κλαύσῃ, τῇ ἤρχετο νὰ γελάσῃ· οὔτε νὰ πράξῃ τι οὔτε νὰ συλλογισθῇ ἦτο εἰς θέσιν πλέον. Ἠσθάνετο κλονισμὸν καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, ἐντελῶς ἄτονος, ἐντελῶς ἀνήκουσα εἰς τοῦ αὐλητοῦ μᾶλλον τὰς ὀρέξεις ἢ εἰς τὰς ἰδίας της δυνάμεις.

— Πάψε πιά! ἤρθρωσε τέλος βαρύθυμος.

Καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ, διὰ νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὴν φλογέραν. Ἀλλ' ἐκλελυμένη, ὅπως ἦτο, ἐν τῇ βιαίᾳ τῆς χειρὸς κινήσει, κατέπεσεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Β'.

Δύο καὶ τρεῖς ἡμέραι παρῆλθον ἤδη ἀφ' ἧς ἡ Σμάλτω ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ βοσκοῦ. Πόσον δ' ὑπέφερε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μόνον αὐτὴ ἐγνώριζε καὶ αἱ ἅγιαι εἰκόνες, πρὸς τὰς ὁποίας ἐσύρετο γονυκλινὴς ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ζητοῦσα συγχώρησιν καὶ τὰ συζυγικὰ στέφανα, τὰ ὁποῖα ἔβρεχε διὰ τῶν δακρύων της, ἐπικαλουμένη τὸ ἔλεός των.

Ἡ λυγερὴ ἔκρυπτεν ἤδη ἐντὸς αὐτῆς κάμινον ὁλόκληρον παθῶν, ἡ ὁποία τὴν ἐβασάνιζε καὶ τὴν κατέφθειρεν ἀδιακόπως, μετὰ φρικώδους καὶ πονηρᾶς ἐπιμονῆς. Πρὸ πάντων δ' ἔπασχεν ἡ κεφαλή της, ἡ χαριτωμένη ἐκείνη κεφαλή, ὡσεὶ τιμωρουμένη διὰ τὴν ἀφροσύνην της. Ἰδέα γιγαντιαία, ἡ ἰδέα τοῦ σφάλματός της, ἐβάρυνεν ὡς μόλυβδος ἐντὸς καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ κύπτῃ, καθυποτάσσουσα αὐτὴν εἰς μετάνοιαν. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐν τῇ παραζάλῃ της, μὴ ἔχουσα ἄλλου νὰ ἐκσπάσῃ τὴν ὀργήν της ἢ ἐν τῷ πόθῳ της πρὸς εὐρυτέραν τροπὴν τῶν σκέψεών της, ἐπετίθετο κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἔτυπτε διὰ τῶν χειρῶν, ἐπὶ τοῦ τοίχου πολλάκις, μετὰ σκληρότητος.

— Κακοκέφαλο.... ἐσὺ τὰ φταῖς!..

Εἷλκε δὲ τὴν κόμην μετὰ πάθους καὶ ἤνοιγεν αἱματώδεις τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνετριχία ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἀναπαριστῶσα ὁλοζώντανον πρὸ αὐτῆς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἔπιπτεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Ἀληθῶς δὲν διήρκεσε καὶ πολὺ ἡ ἔκλυσίς της ἐκείνη· εὗρεν ὅμως καιρὸν ὁ βοσκὸς νὰ θλίψῃ τὸ σῶμά της ἐν τῷ κόλπῳ του καὶ νὰ κολλήσῃ τὰ χείλη του εἰς τὸ στόμα καὶ τὸν τραχηλόν της, τὸν χνοώδη καὶ καμαρωτὸν ὡς χηνός. Ἡ Σμάλτω, εἰς τὴν ἐπαφὴν ἐκείνην τῶν χειλέων του τὴν φλέγουσαν, ἀνετινάχθη ὡσεὶ αἴφνης ἐνεφυσήθη νέα ζωὴ ἐντὸς αὐτῆς, κατακόκκινη ἐξ ἐντροπῆς, τεταραγμένη διότι ἐπροδόθη ἡ ἀδυναμία της.

— Μή... ἄφσέ με!.. ἐψιθύρισε πρὸς τὸν Μῆτρον, ὅστις προσεπάθει νὰ τὴν κρατήσῃ.

Καὶ ἔφυγε, σπεύδουσα πρὸς τὸ χωρίον, βλέπουσα ὅλα πέριξ συγκεχυμένα ἐκ τῆς καταστάσεώς της αὐτῆς.

Ὅτε τὸ βλέμμα τῆς λυγερῆς συνήντησεν ἐμπρὸς τὸν οἰκίσκον της, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀναποφάσιστος, ἂν ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ ἢ ὄχι· τὰ ἡμίκλειστα παράθυρά του ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐσάρκαζον· ἡ ὄψις του ὅλη, μ' ἐκεῖνο τὸ σοβαρὸν καὶ οἱονεὶ εὔηθες, τὸ ὁποῖον ἐκφράζουν οἱ πενιχροὶ οἰκίσκοι τῶν χωρικῶν, τὴν ἔκαμνε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ συμβάντα εἰς αὐτὴν σήμερον καὶ ἦτο ἕτοιμος, μόλις ἀνοιγείσης τῆς θύρας του, νὰ τὰ διαλαλήσῃ εἰς τὰ τετραπέρατα. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν ἐντός, ἀνεύρισκεν εἰς τὰς γωνίας ὅλας, ὑπὸ τὸ εἰκονοστάσιον, παρὰ τὴν ἑστίαν, εἰς τὰ μικρὰ χρωματιστὰ κιβώτια, εἰς τὴν ξυλίνην τράπεζαν, παντοῦ πέριξ, τόσας ἀνα-

Digitized by Google

μνήσεις εὐχαρίστους, χρυσᾶς ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας κατέσπειρεν ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν καθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ ἀνδρός της. Τοῦ ἀνδρός της, ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν μύλον! Καὶ αἴφνης ἀνησυχία κατέλαβε τὴν Σμάλτω εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτήν, φόβος τὴν κατεκυρίευσε περὶ τοῦ Στάθη, περὶ τῆς ζωῆς του, τὴν ὁποίαν ἐφαντάζετο κινδυνεύουσαν καὶ οἶκτος ἄμετρος διὰ τὸν ἀδικημένον..... Ἐνῷ οὗτος ἔτρεχε κοπιάζων εἰς τὸν μύλον ἵνα τῆς φέρῃ ἄρτον, νὰ τρώγῃ ἀνέτως, αὐτὴ κατεπρόδιδε τὴν συζυγικὴν τιμήν του, ὑπὸ ἄλλου ἐναγκαλιζομένη. Καὶ πόθος ἄμετρος, ἀγάπη μεγάλη, κατεπλημμύρει ἤδη τὴν καρδίαν της διὰ τὸν Στάθην. Ἐνόμιζε τώρα ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἤγγισαν τὰ χείλη τοῦ Μήτρου, τὰ λιπαρὰ καὶ γλοιώδη ὡς σάπων, ὑπῆρχεν ἄνθραξ ἀνημμένος, ὁ ὁποῖος τὴν κατέκαιεν· ᾐσθάνετο ἐπὶ τοῦ σώματός της τὴν παράφορον πίεσίν του καὶ ἀνεκίνει τοὺς ὤμους καὶ ἐθρύπτετο ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων, θέλουσα εἰ δυνατὸν ν' ἀποτινάξῃ τὸν ἐναγκαλισμὸν ἢ ἐκεῖνον, τὸν ἄνομον. Τὸ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ἡ Σμάλτω. Ἀφ' ἧς ὥρας ὁ ἱερεὺς πρὸ τοῦ βωμοῦ ἥνωσε τὰς χεῖράς των, ψάλλων τὸ *Ἠσαΐα χόρευε*, ἂν καὶ δὲν ἐννόει τὰς λέξεις, ἤξευρεν ὅμως ὅτι αὐτὴ ἦτο τοῦ Στάθη, εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμά της, πᾶσα σκέψις της καὶ πᾶσα ὑποταγή.

— Ὅλα! ἐψιθύριζεν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν.

Ἡ λυγερὴ ἕνεκεν τῆς ἐσωτερικῆς της πάλης δὲν ᾐσθάνετο καθόλου ὄρεξιν νὰ φάγῃ. Ἔρριψε λοιπὸν τὰς στρωμνὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡπλώθη ὅπως κοιμηθῇ. Ἀφῆκεν ὅμως ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἀρκετὸν διὰ τὸν Στάθην χῶρον καὶ τὸ προσκέφαλόν του, μὲ τὴν μεταξωτὴν προσκεφαλάδαν, τὸ ἀνακαλοῦν τόσας ἀναμνήσεις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τοῦ γάμου της. Μέταξαν ἡ Σμάλτω δὲν εἶχεν ἐν τῇ καλύβῃ της, διότι οὔτε χῶρον οὔτε καιρὸν ἔχουν νὰ καλλιεργήσουν αὐτὴν αἱ βλαχοποῦλαι εἰς τὰ γρέκια των. Ἀλλὰ τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου ἵνα τὴν περιποιηθῇ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Στάθη ἔστειλεν εἰς αὐτὴν δύο μεταξωτὰς προσκεφαλάδας καὶ μὲ αὐτὰς ἐστόλισε τὴν πτωχὴν προῖκα της, αὐτὰς ἐκράτει ἐπὶ τοῦ κανίστρου ὑψηλὰ ἐπιδεικτικῶς νέος τις ἐκ τῶν συμπεθέρων, εἰς αὐτὸ ἐπάνω τὸ προσκέφαλον ἐκάθησεν ἐντὸς οἰκίσκου, ὅτε τὴν ἔφερον νύμφην καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν δειλὴ τὴν πρώτην νύκτα καθ' ἣν ἐκοιμᾶτο μετ' ἀνδρός. Ἤδη εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ ἀναμνήσεις καὶ πόθοι ἐγεννήθησαν ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν κατεκυρίευσαν. Ναί, τὸν ἠγάπα τὸν Στάθην· ὠρέγετο ἀκράτητος τὴν βάναυσον ζωήν του, τὸ ἄτομόν του, τὸ ἐργατικόν, ἀνεγνώριζεν ὅτι δι' αὐτὸν καὶ μόνον ἐγεννήθη, εἰς αὐτὸν ἔπρεπε... ἔπειτα αὐτὸς ἦτο καὶ τῆς τύχης της! Καὶ ὑπέσχετο ἡ λυγερὴ πάντοτε εἰς τὸ μέλλον νὰ τῷ ἦναι ἀφωσιωμένη καὶ καθόλου δούλη του, νὰ μὴ θέλῃ τίποτε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ αὐτός. Προσετρίβετο δ' ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου του, τείνουσα εἰς ἐναγκαλισμόν, ἀναζητοῦσα αὐτὸν καὶ ποθοῦσα, ἀναπηδῶσα εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον τὸν ὁποῖον ἤκουε τυχὸν εἰς τὴν αὐλήν, ἑτοίμη ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἵνα τὸν δεχθῇ...

(*Ἕπεται τὸ τέλος*). ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΑΡΡΑΒΩΝ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ ΕΝ ΙΚΟΝΙΩ

Ἐν τῷ Ἰκονίῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (τανῦν τουρκιστὶ *Κόνια*) κατῴκουν ἔκπαλαι καὶ Ἕλληνες. Βραδύτερον δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο καὶ πρωτεύουσα τῶν Σελδζουκιδῶν καὶ τῶν Τούρκων, διατηρεῖ ὅμως καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ὀλίγα προνόμια, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν δικαίωμα τῆς περιζώσεως τοῦ ξίφους τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ τῆς αὐτόθι μέγα ἰσχυούσης οἰκογενείας τῶν *Μουλλᾶ-Χελεμπήογλου*(1). Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ οἱ ἐν Ἰκονίῳ Ἕλληνες ὑπέστησαν τὴν τύχην τῶν λοιπῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν, ἤτοι, σὺν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις δεινοῖς, καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπέβαλον, ἀναγκασθέντες νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν τῶν κρατούντων, ταύτην δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον νὰ διατηρῶσι, διότι τὸ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ 1871—1872 συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον ὀλίγον μόνον ἠδυνήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παλινόστησιν τῆς πατρίου γλώσσης.

Ἐν τούτοις ἤθη καὶ ἔθιμα οὐχὶ ἀνάξια λόγου διεσώθησαν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κλύδωνος· θέλοντες δὲ νὰ περισώσωμέν τινα τῶν ναυαγίων τούτων, ἀναγράφομεν συντόμως ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὸν *ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμον παρὰ τῇ ἑλληνικῇ* ἐκείνῃ *κοινότητι*.

***

Ὅταν ὁ νέος φθάσῃ *εἰς ἡλικίαν*, ἤτοι ὅταν παρακάμψῃ τὸ εὔελπι ἀκρωτήριον τῶν 17 ἐτῶν, θεωρεῖται πλέον ὥριμος γάμου, ἄρχονται δὲ οἱ γονεῖς ἢ οἱ στενώτεροι συγγενεῖς μεριμνῶντες περὶ ἐγκαίρου ἀποκαταστάσεως. Ἀποστέλλεται εἰς τὴν ξένην ὁ παῖς ἐν ἡλικίᾳ 12—13 ἐτῶν μετὰ τοῦ πατρός, ἀδελφοῦ ἢ τινος τῶν θείων αὐτοῦ ἵνα μάθῃ τέχνην τινὰ καὶ κερδήσῃ ὀλίγα χρήματα, μετὰ τινα δ' ἔτη, ἐπιστρέφων εἰς τὴν γενέτειραν, νυμφεύεται. Οἱ γονεῖς, ἤ, τούτων τυχὸν προαποθανόντων, οἱ συγγενεῖς, διαρκούσης

(1) Ὁ νῦν ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, ἑδρεύων ἐν τῷ διασήμῳ *Τεκκὲ* (Μονῇ) τῶν *Δερβὶς-Τσελεμπῇ* ἢ *Μουλλᾶ-Χελεμπήογλου*, καλεῖται *Ἀβδοὺλ-Βαχήδ*, ἐσχάτως δὲ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπεσκέψατο, τυχὼν μεγάλων, ὡς εἰκός, τιμῶν παρὰ τοῦ Σουλτάνου Χαμὴτ Β'.

Digitized by Google

τῆς ἀποδημίας τοῦ νέου, συσκέπτονται περὶ τοῦ ἁρμοδίου προσώπου, ὅπερ καθ' ἑαυτοὺς προορίζουσι διὰ τὸν ἐπίδοξον γαμβρόν, παρακολουθοῦντες μακρόθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποψηφίου νύμφης.

Ἡ γνώμη τοῦ νέου οὐδόλως λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, διότι οὗτος, κατὰ τὰ παραδεδεγμένα, *ὀφείλει* μετ' εὐχαριστήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ἔτι νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἑαυτοῦ γονέων καὶ ἄνευ ἀντιλογίας νὰ ἀποδεχθῇ τὰ αὐτοῖς δόξαντα. Μόνον, ἐὰν ὁ νέος ἀνήκῃ εἰς οἰκογένειαν εὐποροῦσαν καὶ ἦναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος, βολιδοσκοπεῖταί πως ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς κόρης, ἣν ἐξέλεξαν δι' αὐτόν.

Τῆς ἀποφάσεως ληφθείσης, ἀποστέλλεται γραῖά τις, ἥτις πλαγίως πως ἀγγέλλει τοῖς γονεῦσι τῆς κόρης, *ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ καὶ ταύτης*, ὅτι εὗρε, *χάριτι θείᾳ*, διὰ τὴν θυγατέρα αὐτῶν *Τάδε* τὸν ἄξιον, τὸν ... τὸν ... κτλ. κτλ. υἱὸν τοῦ *Δεῖνα*. Οἱ γονεῖς τῆς κόρης καλοῦσιν ἀμέσως οἰκογενειακὸν συμβούλιον καὶ ἀνακοινοῦσι τὴν πρότασιν τῆς γραίας. Ἐὰν τὸ ἀποτέλεσμα ἦναι εὐνοϊκόν, — καὶ τοιοῦτο συνήθως εἶναι —, καλεῖται ἡ προμνήστρια καὶ λέγουσιν αὐτῇ:

— Ἂν ἦναι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ.

Παρέρχονται ἡμέραι τινές, καθ' ἃς οὐδὲν μὲν ἐπισήμως ἀνταλλάσσεται, ἀλλ' ἐξετάζονται ἐπιμελέστερον τὰ κατὰ τὴν νύμφην καὶ τὸν νυμφίον ἑκατέρωθεν. Οὕτως, συγγενεῖς τῆς κόρης σχετίζονται στενώτερον μετὰ τοῦ νέου, συζητοῦσι διάφορα κοινωνικὰ θέματα, ἐξετάζουσι τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ προςπαθοῦσιν ἐπιτηδείως νὰ ἐρευνήσωσι λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον, καὶ πρὸ πάντων ἂν ἦναι προςβεβλημένος ὑπό τινος τῶν ἀσθενειῶν, δι' ὧν συνήθως φιλοδωρεῖ τὴν νεολαίαν ἡ ἐν τῇ ξένῃ μακρὰ διαμονή. Οἱ δὲ γονεῖς, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἀδελφαὶ ἢ αἱ ἐξαδέλφαι ἢ ἄλλη τις ἔμπιστος συγγενής, ἐξετάζουσι τὴν νέαν ἂν καὶ *σωματικῶς* εὐεκτῇ. Ὅθεν διοργανίζουσι διαφόρους διασκεδάσεις, ὧν μετέχει καὶ ἡ ὑποψήφιος, καὶ ἐξετάζονται μετὰ πολλῆς τῆς φροντίδος τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλλὰ κυρίως ἐν τῷ λουτρῷ γίνεται σωματική, ὡς εἰπεῖν, ἔρευνα καὶ ἀκριβὴς τῆς νέας ἐξέτασις. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ἐργασιῶν, αἵτινες, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ἁρμοδίως γνωρίζονται εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη, οἱ γονεῖς τοῦ νέου διὰ τῆς εἰρημένης γραὸς ζητοῦσιν ἐπισήμως ἀπάντησιν παρὰ τῶν γονέων τῆς κόρης. Ἐὰν καὶ οὗτοι ἦναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, φιλοδωροῦσι τὴν γραῖαν διὰ τὸν κόπον αὐτῆς καὶ ἀποστέλλουσιν ἕτερα δῶρα διὰ τὸν γαμβρόν, τοὺς γονεῖς καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ. Εἶτα ἄρχονται αἱ διαπραγματεύσεις. Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἀποστέλλεται καὶ σημείωσις τῆς προικὸς τῆς κόρης.

Ὅταν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο αἰσίως λυθῇ, *ἀναγγέλλονται αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις* ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειακῶν συμβουλίων *τοῖς ἀμέσως ἐνδιαφερομένοις* καὶ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν εἰθισμένων τινῶν δώρων προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα τοῦ *ἀρραβῶνος*, προςκαλεῖται ὁ ἐφημέριος εἰς τὴν οἰκίαν συνήθως τῆς νέας, ἀναγινώσκονται αἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναι εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης διατελοῦσι μεμνηστευμένοι.

* *
*

Παρὰ πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλλησι κεῖται συνήθεια, ἴσως ἄγνωστος τοῖς ἐν ἄλλαις χώραις ὁμοεθνέσιν ἡμῶν. Μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται ὁ μνηστὴρ νὰ συναντηθῇ μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ. Πᾶσαν προφύλαξιν λαμβάνει αὕτη ὅπως κρύπτηται ἅμα ἐκείνου ἐμφανισθέντος που. Πλὴν, ἐάν, διαρκούσης τῆς μνηστείας, ἔλθῃ *μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ* πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τῆς νύμφης, αὕτη ὑποχρεοῦται νὰ παρουσιασθῇ ὅπως τελεσθῶσι τὰ τοῦ ἐθίμου τοῦ *χειροφιλήματος*.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ ἔθιμον ἡμῶν τοῦτο θὰ θεωρηθῇ ὑπὸ πολλῶν μόνον οὐχὶ βάρβαρον, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν ἐκ τούτου προκύπτει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ὠφέλεια προςγίνεται ἀνυπολόγιστος, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὸ λίαν νεαρὸν καὶ ἀπερίσκεπτον τῶν μελλονύμφων καὶ τὴν ἀτελῆ ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ζῶσιν. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ σπανιώτατα συμβαίνει νὰ χωρισθῶσιν οἱ νέοι μετὰ τὸν ἀρραβῶνα, οὐδέποτε δὲ σχεδὸν μετὰ τὸν γάμον.

* *
*

Πλὴν ὅμως τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλο εἶδος μνηστείας παρὰ ταῖς ἑλληνικαῖς κοινότησι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἴσως ἔτι παράδοξον. Οἱ γονεῖς μνηστεύουσιν ἐν ἡλικίᾳ λίαν τρυφερᾷ, ἀπὸ 2—3 ἐτῶν, τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἅτινα μέχρι τῆς νομίμου πολλάκις ἡλικίας ἀγνοοῦσι τὴν ἑαυτῶν μνηστείαν. Τοῦτο γίνεται μόνον ἢ διὰ προαποτυχόν, ἕνεκεν ἐπισυμβάντος θανάτου ἢ καὶ ἄλλης τινὸς ἀτυχίας, συνοικέσιον, ἢ καὶ χάριν διαφόρων ὑποχρεώσεων τῶν συνδεομένων οἰκογενειῶν, καὶ διὰ στενὴν φιλίαν τῶν γονέων τῶν μικροσκοπικῶν μελλονύμφων.

* *

Μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος, συνήθως τριμήνου ἢ ἑξαμήνου, καθ' ὃ συνεχῶς ἀνταλλάσσονται δῶρα μεταξὺ τῶν δύο οἰκιῶν, προσδιορίζεται κοινῇ συναινέσει ἡ ἡμέρα τῆς στεφανώσεως καὶ παρασκευάζονται ἀμφοτέρωθεν διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ γάμου. Προσκαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν οἰκογενειῶν, ἄρχεται ὁ γάμος ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς Πέμπτης καὶ διαρ-

Digitized by Google

κεῖ μέχρι τῆς Κυριακῆς, διακοπτόμενος μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, μεθ' ἣν τελεῖται, πάντοτε ἐν τῷ ναῷ, ἡ στεφάνωσις. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ οἰκίαι τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης εἶναι προσιταὶ πᾶσι· διασκεδάζουσι δὲ οἱ προσκεκλημένοι τρώγοντες, πίνοντες, ᾄδοντες μόνον τουρκικὰ ᾄσματα καὶ χορεύοντες τοὺς ἐγχωρίους χορούς, τοὺς καὶ ἀλλαχοῦ συνήθεις, τὸν συρτὸν κτλ., πλὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν οὓς ἀγνοοῦσιν. Ἀλλ' ὁ κυριώτερος καὶ ὁ μᾶλλον τοπικὸν χαρακτῆρα κεκτημένος χορὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ὀρχεῖται πρῶτον ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ καὶ κατόπιν ἡ νύμφη καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες, *ὧν οἱ ἄνδρες εὑρίσκονται παρόντες ἐν τῷ γάμῳ*, χορευόμενος διὰ κοχλιαρίων ξυλίνων, ἅτινα ἐπιχαρίτως καὶ μετὰ μέλους κροτοῦσι, συμφώνως πρὸς τὸν ἦχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, τῶν σείστρων (*δέφ*), τῶν *σαντουρίων*, τῶν *σάζ* κτλ.

Αἱ εἰς τὸν γάμον προσκεκλημέναι γυναῖκες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς οἰκίαις διασκεδάζουσιν ἐν χωριστῷ διαμερίσματι, ἔνθα προσφέρεται αὐταῖς *ρακὶ* καὶ *καπνός*, ὧν τὴν χρῆσιν ἄριστα γινώσκουσιν ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰκονίου, παρ' αἷς θεωρεῖται ἀνεπίδεκτος πολιτισμοῦ ἡ μὴ ῥακοποτοῦσα καὶ καπνίζουσα γυνή. Πᾶσαι αἱ παρθένοι, εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν γυναικῶν εἰσερχόμεναι, ὀφείλουσι νὰ ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν ἁπάντων τῶν καθημένων, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας, ὡς σεβασμιωτέρας, ἣν ὅμως μετὰ μεγάλης δυσκολίας εὑρίσκουσι, διότι, ὡς γνωστόν, οὐδεμία γυνὴ εἶναι *πρεσβυτέρα*, ἀλλ' εὐτυχῶς πάντοτε εὑρίσκεται εὔσπλαγχνος δέσποινα, ἥτις, ἐξ οἴκτου πρὸς τὰ ἀτυχῆ ὁμόφυλα, ὑποχωρεῖ καὶ ἐν μέσῳ γελώτων καὶ θυμηδίας περατοῦται ἡ βάσανος τῆς ἀναμενούσης κόρης καὶ τελεῖται τὸ ἀπαραίτητον ἔθιμον τοῦ χειροφιλήματος.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἑορτῶν αἱ τράπεζαι εἶναι διηνεκῶς πλήρεις ἐδεσμάτων, ἀφ' ὧν ἐσθίουσιν οἱ βουλόμενοι καθ' οἵαν δήποτε ὥραν. Καὶ ταῦτα μὲν γίνονται μέχρι τῆς πρωίας τῆς Κυριακῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀλεκτοροφωνίᾳ καὶ τῷ πρώτῳ ἀκούσματι τοῦ ἑωθινοῦ τῆς ἐκκλησίας κώδωνος καταπαύει πᾶς θόρυβος, σβέννυται πᾶς γέλως, καὶ σιγὴ βαθεῖα διαδέχεται αὐτούς. Πάντες ἑτοιμάζονται ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὸν ναόν. Ξυρίζεται ὁ γαμβρὸς καὶ καλλωπίζεται ἡ νύμφη. Λήγει ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας καὶ εἰσέρχεται μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετ' ὀλίγον ὁδηγεῖται καὶ ἡ νύμφη. Ἀναγινώσκονται, χάριν *πολυτελείας*, ἐνίοτε καὶ τινες ἐκ τῶν εὐχῶν *τουρκιστί*, αἱ περιέχουσαι τὰς πρὸς τοὺς εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχομένους παραινέσεις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκεῖθεν, ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὁδηγοῦνται οἱ νεόνυμφοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Η νύμφη, γονυπετοῦσα, ἀσπάζεται τὴν φλιὰν τῆς οἰκίας, εἰς ἣν εἰσέρχεται, θραύει ἐπὶ τοῦ ἐπιστηλίου καρπὸν ῥοιᾶς, ὡς σύμβολον εὐτυχίας, καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς ῥίπτουσι διὰ τοὺς παῖδας κερμάτια χάλκινα καὶ ἀργυρᾶ καὶ διὰ κριθῆς δὲ ἢ σίτου προσέτι ῥαίνουσι τὴν νύμφην, ὡς συμβόλου τῆς ἀφθονίας. Καὶ ἐπαναλαμβάνονται αὖθις αἱ ἑορταὶ κτλ. μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ὁπότε διασκορπίζονται πάντες οἱ κεκλημένοι καὶ φίλοι, τὴν τρικυμίαν διαδέχεται γαλήνη, μένουσι δὲ ὀλίγοι ἐκ τῶν στενωτέρων συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ περὶ τοὺς νεονύμφους, δι' οὓς ἡ ἀνατέλλουσα Δευτέρα ἀποτελεῖ νέαν ἀφετηρίαν ὅλως νέου βίου.

Ιωακειμ Βαλαβανης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

∴ Ὁ κ. Φερράρης υἱὸς τῆς ἐσχάτως ἀποθανούσης ἐν Παρισίοις δουκίσσης Γαλλιέρα, τῆς ἐπὶ ἀγαθοεργίαις ἐξόχου γυναικός, εἶνε ὁ μανιωδέστερος συλλέκτης γραμματοσήμων, ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ διάσημος ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον. Ἵνα ἀποκτήσῃ ἓν καὶ μόνον σπάνιον γραμματόσημον ἐλλεῖπον ἐκ τῆς συλλογῆς του ὁ κ. Φερράρης οὐχὶ ἅπαξ ἠγόρασεν ὁλοκλήρους συλλογὰς ἀντὶ 15 καὶ 20 χιλιάδων φράγκων, πολλάκις δὲ ἔκαμε καὶ ταξείδια μακρυνὰ καὶ δαπανηρὰ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οὕτω καταρτισθεῖσα ἡ συλλογὴ αὐτοῦ στοιχίζει πλέον τῶν 2 ἑκατομμυρίων φράγκων, ἔχει δὲ πραγματικὴν ἀξίαν τοὐλάχιστον 500 χιλιάδων φράγκων. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶνε ἡ πλουσιωτέρα τῶν ὑπαρχουσῶν, πληροῖ δὲ ὁλόκληρον διαμέρισμα τοῦ μεγάρου, ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ ἑκατομμυριοῦχος ἰδιοκτήτης, διατηρῶν χάριν αὐτῆς ἰδιαίτερον προσωπικὸν γραφείου. Ὁ κ. Φερράρης πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶνε καὶ τόσον ζηλότυπος, ὥστε δὲν ἐπιτρέπει εἰς οὐδένα τὴν θέαν τῶν γραμματοσήμων του.

∴ Ἡ πρεσβυτέρα γυνὴ τῆς Βιέννης ἔχει ἡλικίαν 113 ἐτῶν. Εἶνε πτωχοτάτη καὶ κατοικεῖ ἔν τινι προαστείῳ, συνοικεῖ δὲ μετὰ τῆς θυγατρός της ἐχούσης ἡλικίαν 70 ἐτῶν· ἐγεννήθη τὴν 24 νοεμβρίου 1775, συντηρεῖται δὲ νῦν ἐκ τῶν βοηθημάτων ἅτινα παρέχουσιν εἰς αὐτὴν κατ' ἔτος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων πολλοὶ φιλάνθρωποι.

∴ Ὁποῖος ὄγκος! Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες κατηνάλωσαν χάρτην τυπογραφικὸν βέρους πλέον τῶν *χιλίων ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων!*

∴ Ὄχι μόνον ἰατροί, ὄχι μόνον δικηγόροι, ἀλλὰ καὶ... πλοίαρχοι. Δύο γυναῖκες ἐξετασθεῖσαι ἐσχάτως ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ κατὰ τὰ νενομισμένα, ἔλαβον πτυχίον πλοιάρχου!

∴ Ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Βυρτζβούργου ὑπάρχει ἀπὸ 300 ἐτῶν δίκη ἐκκρεμὴς μεταξὺ τῶν τεσσάρων κλάδων εὐγενοῦς οἰκογενείας περί τινος δάσους ἀξίας ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Ἡ δίκη ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ κατ' αὐτάς, ἀλλ' ἀνεβλήθη πάλιν ἐπὶ ἓν ἔτος.

∴ Ἡ μέχρι τοῦδε κατασκευασθεῖσα μεγαλητέρα κεφαλὴ τυροῦ εἶνε βεβαίως ἡ πρό τινος ἐκτεθεῖσα εἰς θέαν ἐν Λονδίνῳ. Εἶχε βάρος 53 χιλιάδων λιτρῶν καὶ κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ γάλακτος 4260 ἀγελάδων.

Digitized by Google

*** Ἐν Καλαβρίᾳ ἀπέθανεν ἐσχάτως ἄνθρωπός τις Μετζατέστα καλούμενος, ὅστις διὰ διαθήκης κατέλιπε τὴν περιουσίαν του ἐκ 3000 φράγκων καὶ 150 κυψελῶν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀποθανόντος εὑρέθη καὶ ἄλλη προγενεστέρα διαθήκη δι' ἧς καθίστα γενικὸν κληρονόμον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας, ἐκρίθη ὅτι δὲν εἶχεν οὗτος σώας τὰς φρένας καὶ ἡ κληρονομία ἐδόθη εἰς συγγενῆ τινα, τὸν νόμιμον κληρονόμον αὐτοῦ.

*** Εἷς ἐκ τῶν ἄγγλων φυλάκων τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἑλένῃ ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ἐδιμβούργῳ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖ καθείρξεως τοῦ γάλλου καταχτητοῦ ἦτο ὑπαξιωματικός, ἐτέθη δὲ βραδύτερον εἰς ἀποστρατείαν μὲ τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ. Ἐκαλεῖτο Ἰωνάθαν Ἀλέξανδρος καὶ ἦγε τὸ 104 ἔτος.

*** Ἡ μακροτέρα εὐθεῖα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἐν νοτίῳ Ἀμερικῇ εἰς τὸ μεταξὺ Βουένος-Ἄϋρες καὶ Ἄνδες διάστημα. Ἐκεῖ αἱ σιδηραῖ ῥάβδοι ἐκτείνονται εἰς μῆκος 335 χιλιομέτρων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης καμπῆς. Ἀλλ' οὐδὲ γέφυρα ὑπάρχει καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, οὐδ' ἀνωφέρειά τις ἢ κατωφέρεια· ἡ γραμμὴ εἶνε ἀπολύτως εὐθεῖα.

*** Τὸ προσεχὲς συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν θὰ συνέλθῃ κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος 2—13 Σεπτεμβρίου ἐν ταῖς δύο σκανδιναυικαῖς πρωτευούσαις Στοκχόλμῃ καὶ Χριστιανίᾳ. Τὸ συνέδριον συνέρχεται τὴν φορὰν ταύτην ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Ὄσκαρ τῆς Σουηδίας.

*** Εὑρέθη ἐσχάτως ἐν Λιθουανίᾳ τῆς Πολωνίας γυνὴ νεαρᾶς ἡλικίας, ἥτις φέρει ἐπὶ τοῦ ἄλλως κανονικωτάτου μετώπου δύο μικρὰ κομψότατα κέρατα. Ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ τριῶν ἐτῶν εἶνε ἔγγαμος, ἔχουσα δὲ μορφὴν εὐάρεστον καὶ ἀγγελικὴν ψυχὴν —μεθ' ὅλον τὸ διαβολικὸν τοῦτο διάδημα—λατρεύεται ὑπὸ τοῦ συζύγου της.

*** Ἐν διασήμῳ ἐργοστασίῳ τοῦ Ἀμβούργου παρηγγέλθη ὑπὸ πλουσίου ἀμερικανοῦ κλειδοκύμβαλον τοῦ ὁποίου ὅμοιον δὲν ὑπάρχει καθ' ὅλον τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ φιλοτεχνεῖται ἐκ πολυτίμου ξύλου καὶ ἐλεφαντόδοντος, κοσμεῖται δὲ ὑπὸ εἰκόνων δύο ἐκ τῶν μεγίστων συγχρόνων ζωγράφων τοῦ Ἄλμα Ταδέμα καὶ τοῦ Μεσσονιέ. Τὸ κλειδοκύμβαλον τοῦτο θὰ στοιχίσῃ ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 180 χιλιάδων φράγκων!

*** Εἰς ῥωσσίδα κυρίαν ὀνομαζομένην Σοφίαν Κομαλεύσκη, ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἓν ἐκ τῶν πρώτων βραβείων τῶν μαθηματικῶν (prix Bordin).

*** Λειτουργεῖ ἀπό τινος ἐν Λονδίνῳ λεωφορεῖον κινούμενον διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μόνον καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἠλεκτροκίνητον ὄχημα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ στρέφεται πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ νὰ κινῆται ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁδοῦ ταχύτερον ἢ τὰ συρόμενα ὑπὸ ἵππων.

*** Ὁ ἵππος *Ὁρμόνδ* νικήσας ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις τοῦ Σαίντ—Λέγερ ἐπωλήθη τὴν ἐπιοῦσαν ἐν Λονδίνῳ εἰς τὴν μυθώδη τιμὴν 462,000 φράγκων.

*** Παραδοξοτάτην ἐντολὴν ἀφῆκεν ὁ πρό τινος ἐν Μιλάνῳ ἀποθανὼν ἑκατομμυριοῦχος Tagliabai: νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς νεκρικὰς τιμὰς πεντήκοντα ὁδοκαθαρισταὶ φέροντες τὸ ἔνδυμα τῆς ἐργασίας, οἵτινες καὶ νὰ λάβωσιν ἀμοιβὴν 50 χιλιάδων φράγκων. Ὁ ἰταλὸς ἑκατομμυριοῦχος ὑπῆρξε κατὰ τὴν νεότητά του ὁδοκαθαριστής, τοῦτο δ' ἐξηγεῖ τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους συναδέλφους ἰδιαιτέραν καὶ ὑστάτην αὐτοῦ στοργήν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐπεῖγον φάρμακον

— Λοιπόν, γιατρέ;

— Νά, θὰ σοῦ γράψω ἕνα γιατρικὸ καὶ στεῖλε τὸν ὑπηρέτην σου εἰς τὸ φαρμακεῖον νὰ τὸ πάρῃ.

— Καλά...

— Νὰ πάῃ ὅμως γρήγορα γιατὶ ἂν ἀργήσῃ χαμένος ὁ κόπος.

— Χαμένος!

— Ναί· ὡς ποῦ νὰ ἔρθῃ τὸ γιατρικό.... θὰ ἦσαι ἐντελῶς καλά.

Τὸ μόνον μέσον.

Μεταξὺ γηραιῶν φίλων:

— Γερνοῦμε, φίλε μου, γερνοῦμε 'μέρα μὲ τὴν ἡμέρα.

— Τί νὰ γείνῃ πρέπει νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφασιν, ἀφοῦ εἶνε τὸ μόνον μέσον γιὰ νὰ ζήσῃ κανεὶς πολλὰ χρόνια.

Μεταξὺ ἰατρῶν.

— Φαίνεσαι κρυωμένος, συνάδελφε!

— Μὴ με λὲς συνάδελφον σήμερα· βήχω 'σὰν πελάτης σου.

Παιδικὰ δάκρυα.

Ἡ μικρὰ Τούλα διηγεῖται τὸ πρωὶ εἰς τὸν μικρότερον ἀδελφόν της Πίπην τί ὄνειρον εἶδε τὴν νύκτα:

— Εἶδα πῶς ἤμουν 'ς τὸ ζαχαροπλαστεῖο κ' ἔτρωγα γλυκά, κουφέτα.

— Τσ' ἐγὼ τί ἔτωγα;

— Ἐσὺ δὲν ἤσουν μαζί!..

Καὶ ὁ Πίπης ἀρχίζει τὰ κλάμματα!

Ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου.

— Ὡραιότατον εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον νόμισμα ποῦ ἔχετε καρφίτσαν, κυρία Ἀγαθοπούλου. Τί εὔμορφη κεφαλή! Εἶνε Ἀπόλλωνος;

Καὶ ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου προσβληθεῖσα:

— Ὄχι κύριε, εἶνε ἀπὸ—μάλαμμα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

Συνηθέστατα εἶναι τὰ παράπονα τῶν γονέων, ὅτι δὲν προφθάνουσι ν' ἀγοράζωσιν ὑποδήματα τῶν τέκνων των. Ἐπειδὴ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπερβολικῆς δαπάνης δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε εἰς ἀκινησίαν νὰ καταδικασθῶσιν οἱ ἀεικίνητοι μικροί, οὔτε νὰ ἀφίνωνται γυμνόποδες, τὸ μόνον πρὸς τοῦτο πρακτικὸν μέσον εἶναι νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρα διάρκεια τῶν ὑποδημάτων. Τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται ἂν ἀλειφθῶσι τὰ πέλματα τῶν καινουργῶν ὑποδημάτων διὰ βρασμένου λινελαίου μέχρις ὅτου ἐμποτισθῇ ἱκανῶς τὸ δέρμα, τὸ δὲ ἄνω δέρμα χρισθῇ διὰ ζεστοῦ ῥητινελαίου, ὅπερ καὶ τοὺς πόρους πληροῖ καὶ τὰ δέρματα καθιστᾷ ἐλαστικὰ καὶ ἀδιάβροχα. Οὕτω τουλάχιστον οἱ γονεῖς θὰ ἔχωσι τὴν βεβαιότητα ὅτι τὰ ὑποδήματα ἐξεπλήρωσαν τὸ χρέος των ὅσον τοῖς ἦτο δυνατόν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888 — 1572

Digitized by Google

Ἀριθ. 682 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 22 Ἰανουαρίου 1889

ΟΥΙΓΟΙ ΚΑΙ ΤΟΡΕΙΣ

Τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἀγαθῇ τύχῃ λειτουργεῖ εὐδοκίμως παρ' ἡμῖν καὶ ὁσημέραι προκόπτει. Καὶ ἀληθῶς μὲν ἡ προκοπή του εἶνε ὁπωσοῦν ἰδιόρρυθμος, ἀλλ' ὁ εὐσυνείδητος ἐκτιμητὴς δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ καὶ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς ἡ λειτουργία του ἐκτελεῖται καὶ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ αὐτὸν τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ὅπως δὲν πρέπει ν' ἀπαιτῶμεν παρὰ τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας μας νὰ παράγῃ τὰ βαρύτιμα προϊόντα τῶν παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν χωρῶν, οὕτως ἐπίσης δὲν ὀφείλομεν ν' ἀξιῶμεν ὅπως τὸ σχετικῶς προσφάτως παρ' ἡμῖν ἐγκλιματισθὲν πολίτευμα ἔχῃ τὸ θαλερὸν καὶ καρποφόρον σφρῖγος, μεθ' οὗ ἀκμάζει ἀλλαχοῦ, ἔνθα ἡ πολιτικὴ ἄρουρα ἀπ' αἰώνων ἐπιμελῶς ἐγεωργήθη. Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ πολιτεύματος τὸ ἔχον βάσιν τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν ἠσπάσθημεν νήπιοι ἔτι καὶ ἀχειράφετοι, πρὶν ἀκόμη οἱ κεραυνοὶ τοῦ Κοδριγκτῶνος καὶ αἱ λόγχαι τοῦ στρατάρχου Μαιζὼν ἐπισφραγίσωσι τὴν ἡμετέραν ἀνεξαρτησίαν, τολμηρὸς δὲ θὰ ἐφαίνετο πᾶς ὁ διατεινόμενος ὅτι ἔκτοτε κοινοβουλευτικῶς δὲν προήχθημεν. Τότε οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους σκαιοὶ πολέμαρχοι ἢ ἀπαιδαγώγητοι κληρικοί, ἢ ταπεινοὶ ἀγρόται μηλωτὴν περιβεβλημένοι συνήρχοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἢ εἰς τὸ ὕπαιθρον ἐντὸς τῶν πορτοκαλλεώνων τῆς Τροιζῆνος ἢ εἰς πενιχρὸν ξύλινον παράπηγμα· τόσον δὲ περιέργως ἁπλοϊκαὶ ἦσαν αἱ ἕξεις των, ὥστε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτόπτου, ἐπειδὴ δὲν ἐπετρέπετο ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου τὸ κάπνισμα, οἱ ἐκ τῶν πατέρων τοῦ Ἔθνους ἐμπαθεῖς καπνισταὶ —καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι—εἶχον ἐπινοήσει ν' ἀνοίξωσιν ὀπὰς εἰς τοὺς ξυλίνους τοίχους καὶ δι' αὐτῶν περῶντες τοὺς μακροὺς σωλῆνας τῶν καπνοσυρίγγων των νὰ ἐκμυζῶσιν ἡδυπαθῶς αὐτάς, ἐνῷ ψυχογυιοὶ καὶ ἀκόλουθοι ἔξωθεν τεταγμένοι ἐμερίμνων εὐσεβάστως περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἀνθράκων. Σήμερον ἀπεναντίας οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ ἔθνους συνέρχονται εἰς εὐπρεπῆ χρυσότευκτον αἴθουσαν καὶ διασκέπτονται ὑπὸ τὸ μαγικὸν σέλας τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, οὗτινος τὰ ἐσαεὶ ἀνανεούμενα ἀρνητικὰ καὶ θετικὰ ῥεύματα συγχέονται καὶ συναναφύρονται μὲ τὸν βομβοῦντα ἑσμὸν τῶν ἀρνητικῶν καὶ θετικῶν γνωμῶν. Διότι σήμερον δὲν ἐπικρατεῖ ὡς τότε ὀλιγαρκὴς ῥητορεία καὶ σπάνις θεμάτων συζητήσεως, ἀλλ' ἐξονυχίζεται μετὰ περισσῆς καρτερίας καὶ ἡ ἐλαχίστη λεπτομέρεια τοῦ μᾶλλον ἀσημάντου τῶν ζητημάτων καὶ τὸ σθένος τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ φρονήματος προσλαμβάνει ἐπίκουρον εἰς τὸν ἀγῶνα τὴν ῥώμην τῶν μυώνων καὶ ὠχριῶσιν οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποκάμνουσι κεκραγότες οἱ ἀλεκτρυόνες πρὶν ἢ κοπάσῃ τὸ μένος τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος, ἧς αἱ ἐλευθερίαι ἠπειλοῦντο διὰ τοῦ ἀντικανονικοῦ προβιβασμοῦ ἑνὸς ὑπομοιράρχου.

Σὺν τῇ οὐσίᾳ δὲ καὶ οἱ κοινοβουλευτικοὶ τύποι προάγονται καὶ ἐξευγενίζονται, ὁσημέραι δὲ τὸ ἐν χρήσει παρὰ τῇ Βουλῇ λεξιλόγιον νέους προσκτᾶται ὅρους. Καὶ ξενίζουσι μὲν οἱ ὅροι οὗτοι τοὺς δυσπίστως ἔχοντας πρὸς πάντα νεωτερισμόν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπιβάλλονται γενικευόμενοι καὶ καθίστανται παραδεκτοί. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἀγανάκτησιν μεθ' ἧς ἤκουσε πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ Βουλῇ ἕνα τοιοῦτον ὅρον ὁ ἀοίδιμος Κουμουνδοῦρος, τέκνον τῆς Βουλῆς, ὡς ἀπεκάλει ἑαυτόν, φιλοστόργως ποθῶν νὰ ἐμμένῃ πάντοτε ἡ μήτηρ του εἰς τὰ πάτρια καὶ τὰ ἀρχῆθεν παραδεδεγμένα. Κατηγορήθη τότε ἡ κυβέρνησίς του ἐπὶ «ὑπερβασίαις», ἔμπλεως δὲ θυμοῦ ὁ γηραιὸς πολιτευτὴς μὲ τὸν ἰδιάζοντα ἐκεῖνον κατὰ τὰς σπανίας στιγμὰς τῆς ἀγανακτήσεώς του συριστικὸν τῆς φωνῆς του ἦχον καὶ μὲ τὴν βραχυλόγον καὶ οἱονεὶ ἔγγλυφον εὐγλωττίαν του ἀπήντησεν: «Ἐπλάσθη δύσηχος λέξις ὅπως ἐκφράσῃ κακόηθες νόημα.» Ἀγνοῶ κατὰ πόσον πράγματι εἶνε δύσηχος ἡ τότε πλασθεῖσα λέξις· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ πλειονότης τῶν κοινοβουλευτικῶν μας ἀνδρῶν δὲν εἶχε τόσον ὑπερβολικῶς εὐπαθῆ περὶ τὴν εὐφωνίαν τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν παρεδέχθη καὶ ἡ χρῆσις ἔκτοτε τὴν καθιέρωσεν.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν νέων κοινοβουλευτικῶν

Digitized by Google

όρων εγένετο δαψιλεστέρα κατόπιν, ότε σύν τῷ χρόνῳ εγένοντο ποικιλώτεραι αἱ φάσεις τῆς πολιτικῆς διαμάχης καὶ κατέστησαν γνωσταὶ οὐ μόνον αἱ λεπτομέρειαι τῆς τακτικῆς τοῦ πολιτεύματος λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ αἱ παθολογικαὶ αὐτοῦ ἀλλοιώσεις. Ἡ συγκατάβασις τῆς καλαισθησίας περὶ τὴν παραδοχὴν τῶν ὅρων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἔτι μείζων, ἀμνηστεύουσά ἐστιν ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ παρακεκινδυνευμένον αὐτῶν νόημα. Οὕτως ἐπ' ἐσχάτων ἐπεξετάθη ἡ σημασία τοῦ ῥήματος «ἀποχωρῶ» καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς ἐσκεμμένης φυγομαχίας, ἐγνώσθη δὲ ὅτι ἡ ἔμφραξις, ὡς ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον μετεφράσθη ἡ obstruction, δὲν εἶνε μόνον πάθημα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ.

Καλὸν ὅμως θὰ ἦτο καὶ ὠφέλιμον νὰ γινώσκωμεν ἐπακριβῶς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων αὐτῶν, ἃς ἀνεξετάστως παραδεχόμεθα καὶ προθύμως πολιτογραφοῦμεν εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν μας φρασεολογίαν. Οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ νεολογισμοὶ καὶ αἱ ὀνομασίαι προέρχονται κυρίως ἐξ Ἀγγλίας, ἐκ τῆς χώρας ἔνθα ἐγεννήθη, διεμορφώθη καὶ εἰς ὑψίστην ἀνῆλθε περιωπὴν τὸ ἐπικρατοῦν νῦν εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα· ἀλλ' οἱ ποιούμενοι χρῆσιν αὐτῶν ὀλίγον μεριμνῶσι περὶ τῆς ἀρχικῆς τῶν ὅρων τούτων σημασίας καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῆς χώρας ἐκείνης, ἔνθα ἡ πεφημισμένη τοῦ χαρακτῆρος ἰδιοτροπία οὐχὶ σπανίως εἰσέφρησε καὶ ἐκυριάρχησε μάλιστα εἰς τὰ πολιτικὰ ἤθη. Οὕτω γινώσκουσι μὲν πάντες παρ' ἡμῖν τοὺς Οὐίγους καὶ Τόρεις, τὰ δύο μεγάλα κοινοβουλευτικὰ κόμματα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἀλλ' ἀγνοοῦσι βεβαίως οἱ πλεῖστοι τὴν σημασίαν τῶν ὀνομασιῶν τούτων καί τινας ἄλλας περιέργους περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν πληροφορίας, ἃς συλλέξας ἐπιχειρῶ ὧδε νὰ ἐκθέσω.

Καὶ ἐν πρώτοις εἶμαι βέβαιος ὅτι οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀναγνωστῶν μου θ' ἀπορήσωσι μανθάνοντες ὅτι τὰ whig καὶ tory, αἱ δύο αὗται λέξεις, δι' ὧν προσδιορίζονται αἱ δύο μεγάλαι ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικαὶ μερίδες εἰσὶν ὑβριστικαὶ ἀμφότεραι, ἀπεδόθησαν δὲ ἐν ἀρχῇ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἐπὶ σκοπῷ ἐμπαιγμοῦ καὶ λοιδορίας. Καὶ ὅτι τοιοῦτος ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς ἐπωνυμίας καὶ προσβλητικὴ ἡ σημασία ἑκατέρας τῶν λέξεων, οὐδεμία ἀμφιβολία, διαφωνίαι δὲ μόνον ὑπάρχουσιν ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν αὐτῶν. Τὸ ὄνομα *οὐΐγος* (whig) ἀπεδόθη παρὰ τῶν περὶ τὴν Αὐλὴν βασιλοφρόνων καὶ παπιστῶν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των, τοὺς ἐλευθερόφρονας πρὸς ἐμπαιγμὸν καὶ ἐξομοίωσιν αὐτῶν μετὰ τῶν σκώτων χωρικῶν, πρὸς οὓς πρότερον εἶχεν ἀποδοθῆ, λέγουσι δὲ ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ whig, σημαίνοντος ἀγωγέα σίτου, παραγομένου δὲ πάλιν ἐκ τοῦ σκωτικοῦ touhig, σημαίνοντος βαίνειν ταχέως. Ἕτεροι παράγουσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ whigans, λέξεως ἥτινι ἐχρῶντο οἱ σκῶτοι χωρικοὶ πρὸς παρόρμησιν τῶν ἵππων των εἰς τὸ βάδισμα καὶ δι' ἧς ἐπωνομάσθησαν οἱ ἀντάρται πρεσβυτεριανοί, οἵτινες καταδιωκόμενοι παρὰ Καρόλου τοῦ Β' ἐβάδιζον τότε κατὰ τοῦ Ἐδιμβούργου. Πλεῖστοι διατείνονται ὅτι ἡ σημασία τῆς λέξεως εἶνε ἔτι χείρων, διότι παραγομένη ἐξ ἄλλης τινὸς σκωτικῆς, σημαίνει ληστήν, ἄλλοι δὲ πάλιν τὴν παράγουσιν ἐξ ἑτέρας σκωτικῆς ἐπίσης λέξεως σημαινούσης ποτὸν ἐκ ζύθου ὀξυνοῦ ἢ ἐξ ὀξυγάλακτος, εἴτε διότι αὐτὸ ἦτο τὸ ἀγαπητὸν ποτὸν τῶν νηφαλίων χωρικῶν, εἴτε καθ' ὑπαινιγμὸν τῆς τραχύτητος καὶ δυστροπίας τῶν Πουριτανῶν. Τινὲς παραδεχόμενοι τὴν σημασίαν ταύτην τῆς λέξεως ἀποδίδουσι τὴν ἀρχήν της εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἐν Ἰρλανδίᾳ ὀπαδοὶ τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης ἀδελφοῦ Καρόλου τοῦ Β', τόσον ἀπηνῶς κατεδίωξαν τοὺς ἀντιθέτους, ὥστε οἱ δυστυχεῖς οὗτοι πλανώμενοι εἰς δάση καὶ ἐρημίας πολλάκις ἐτρέφοντο ἐκ μόνου τοῦ γάλακτος τῶν ἀγελάδων, ἃς αὐτόθι συνήντων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ λέξις θὰ εἶχε σημασίαν περιφρονητικήν, ἀνάλογον περίπου πρὸς τοὺς «*πεινασμένους*» τῶν ἡμερῶν μας. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἑτέρα δοξασία ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἐπωνυμία αὕτη ἀπεδόθη τὸ πρῶτον, οἱ παραδεχόμενοι δὲ ταύτην διατείνονται ὅτι ὁ δοὺξ τοῦ Μονμάουθ ὁ καταβαλὼν τὴν ἐν ἔτει 1681 ἐκραγεῖσαν ἀνταρσίαν τῶν σκώτων ὀρεινῶν, τῶν ἐμπαικτικῶς καλουμένων *οὐΐγων* ἐδείχθη ἄγαν ἐπιεικὴς πρὸς αὐτούς, διὸ καὶ εἷς τῶν εὐγενῶν διαβάλλων αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Β' εἶπεν ὅτι τόσον προσηνὴς ἐφάνη πρὸς τοὺς ἀντάρτας ὁ δούξ, ὥστε καὶ αὐτὸς κατὰ βάθος θὰ ἦτο *οὐΐγος*. Τὸ σκῶμμα ηὐδοκίμησε καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ ὀπαδοὶ πάντες τοῦ δουκὸς προσεπωνομάζοντο *οὐΐγοι* καὶ ἡ προσεπωνυμία αὕτη τοσοῦτον ἐγενικεύθη, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ καὶ αὐτοὶ οἱ οὕτως ἀποκαλούμενοι τὴν ἀπεδέχθησαν.

Ἀλλ' ἂν ἡ καταγωγὴ τῆς ὀνομασίας τῶν *οὐΐγων* εἶνε ἄδοξος, ἡ τῶν *τόρεων* δὲν εἶνε εὐκλεεστέρα. Ἡ λέξις αὕτη εἶνε ἰρλανδικὴ σημαίνουσα ληστήν, δολοφόνον, παράγεται δὲ κατά τινας ἐκ τοῦ torree = δός μοι, ὅπερ ἀπέτεινον οἱ ἰρλανδοὶ λησταὶ πρὸς τοὺς διαβάτας, οὓς ἀπεγύμνουν. Κατ' ἄλλους τὸ ὄνομα ἀπεδόθη κατὰ πρῶτον εἰς σπεῖραν Ἰρλανδῶν παπιστῶν, οἵτινες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Καρόλου τοῦ Α' καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἐλυμαίνοντο τὴν Ἰρλανδίαν, παράγεται δὲ ἐκ μιᾶς φράσεως τῆς ἰρλανδικῆς διαλέκτου: Tar - a - ry =

Digitized by Google

Ἐλθέ, ὦ βασιλεῦ! Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπεδόθη παρὰ τῶν ἀντιθέτων εἰς τοὺς περὶ Κάρολον τὸν Β' αὐλικοὺς καὶ βασιλόφρονας κατηγορουμένους ἐπὶ φιλαρπαγίᾳ καὶ ἐπὶ κρυφίᾳ πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν κλίσει, καὶ ὁμοίους κατὰ τὰ αἰσθήματα ταῦτα πρὸς τοὺς ἐν Ἰρλανδίᾳ *τόρεις*. Κατ' ἄλλους δὲ ἐνδέχεται ἡ ὀνομασία νὰ προῆλθεν ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ βασιλοφρόνων. Κατὰ δὲ τὸν Δανιὴλ Φόε, συγγραφέα τοῦ περιφήμου *Ροβινσῶνος*, ἀνάδοχος τοῦ κόμματος τῶν *τόρεων* ὑπῆρξεν ὁ διάσημος δόκτωρ Τίτος Ὅτς, ὁ καταγγείλας τὴν συνωμοσίαν τῶν παπιστῶν, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δίκης τῶν συλληφθέντων ἀκούσας ὅτι ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν ἐξ Ἰρλανδίας *τόρεις* τινές, ἤτοι φανατικοὶ παπισταὶ καὶ βασιλόφρονες νὰ δολοφονήσωσιν αὐτόν, ταραχθεὶς δὲ καὶ ὑποπτεύων ἀπεκάλει πάντα καταφερόμενον κατὰ τῆς δίκης καὶ τῶν μαρτυριῶν καὶ πάντα ἐν γένει ἀντιλέγοντα *τόρον*, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα ἐγένετο δημῶδες, ἀποδεκτὸν δὲ κατ' ἀνάγκην βραδύτερον καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς οὕτωσὶ ἐπονομασθεῖσιν.

Ὅπως δήποτε εἶνε βέβαιον ὅτι τὰ δύο μεγάλα κόμματα, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἔλαβον ἀρχὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπόστασιν εὐκρινεστέραν ἐπὶ τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Β', ἀπέμειναν δὲ μόνα ἐν τῇ παλαίστρᾳ ἀγωνιζόμενα κατ' ἀλλήλων μετὰ τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισιν τῶν dissenters ἤτοι τῶν διαφωνούντων, οἵτινες ἦσαν ἄνδρες φιλοπάτριδες καὶ ἔντιμοι, δημοκρατικὰ πρεσβεύοντες φρονήματα, ἀνίκανοι ὅμως ὅπως ἀναλάβωσι τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὰς τάξεις τῶν ὁποίων ἀνῆκέ ποτε καὶ ὁ περικλεὴς Μίλτων, ὁ τυφλὸς ψάλτης τοῦ Ἀπολεσθέντος Παραδείσου. Ἡ ἐξιστόρησις τῆς μακρᾶς πάλης τῶν δύο κομμάτων θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας. Ἀντὶ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου ἀσυγκρίτως ὑπερτέρου τῶν δυνάμεών μου ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω πληροφορίας τινὰς εἰσέτι περὶ τῆς πορείας, ἣν ἐτήρησαν τὰ κόμματα κατά τινας περιόδους τοῦ μακροῦ αὐτοῦ διαστήματος. Οἱ *οὐΐγοι* ἦσαν οἱ φυλελεύθεροι καὶ οἱ *τόρεις* οἱ συντηρητικοί, ἀλλ' ὑπῆρξαν περιστάσεις τινές, καθ' ἃς οἱ ὅροι ἀνεστράφησαν καὶ ἐφάνησαν ὑπέρμαχοι τῆς βασιλείας οἱ πρῶτοι, δημοτικοὶ δὲ κατέστησαν οἱ δεύτεροι, οἱ συνήθως μὴ προστατεύοντες τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας. Τὸ γεγονὸς συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Β' καὶ ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Ροβέρτου Οὐώλπωλ. Τόσον ἐφοβεῖτο ἡ κυβέρνησις τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, ὥστε ἀπηγόρευσε τὰς δημοσίους συναθροίσεις καὶ δὲν ἐπέτρεπε τὴν συσσωμάτωσιν ἀτόμων πλειόνων τῶν δώδεκα εἰς τὰς ὁδούς, διὸ καὶ ἐξεγερθεὶς ὁ λαὸς ἐν ἔτει 1733 ἔκαψεν ἐν Λονδίνῳ τὰ ὁμοιώματα τῶν μελῶν τοῦ τότε ὑπουργείου τῶν Οὐΐγων. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων ἀνταγωνισμὸς ὑπῆρξεν πάντοτε σφοδρός, ἀλλ' ἐλησμονεῖτο ὁσάκις συμφέροντα ἐθνικώτερα διεκυβεύοντο καὶ οἱ ἀντίπαλοι τότε προθύμως συνεφιλιοῦντο καὶ συνεμάχουν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τὸ τιμῶν τὴν φιλοπατρίαν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰακώβου τοῦ Β' ὅτε ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπεχείρησε τὴν παλινόρθωσιν τῆς καθολικῆς θρησκείας εἰς τὸ Κράτος. Ὁμοφωνία καὶ πειθαρχία αὐστηρὰ ἐπεκράτησεν ἀείποτε σχεδὸν εἰς τὰς τάξεις τῶν ὀπαδῶν, μόνον δὲ εἰς περιστάσεις τινὰς λίαν σοβαρὰς καὶ ἐκτάκτους ἀνεφάνη ἐνίοτε διχογνωμία. Τοιοῦτο σχίσμα μεταξὺ τῶν Οὐΐγων συνέβη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε οἱ μετριοπαθέστεροι τῶν φιλελευθέρων ἀπεσκίρτησαν ὑπὸ τὸν Βοῦρκε μὴ συμμεριζόμενοι τὰ φρονήματα τοῦ ἡγέτου τοῦ κόμματος Φόξ, ἐνθέρμου ὑπερμάχου τῶν ἐπικρατουσῶν τότε ἐν τῇ γείτονι τῆς Γαλλίας χώρᾳ ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν. Τέλος ἀμφότερα τὰ κόμματα διετήρησαν ἀνέκαθεν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἕκαστον ὀνομασίαν καὶ μόνον ἐπὶ βραχὺ διάστημα οἱ Οὐΐγοι συνετελέσαντες εἰς τὴν ἐκλογὴν ὡς βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', τέως ἐκλέκτορος τοῦ Ἀννόβερ προσεπωνομάσθησαν Ἀννοβεριανοί, ἐνῷ οἱ ἀντίπαλοι τῶν *Τόρεις* ἀπεκαλοῦντο τότε Ἰακωβισταί.

Τὴν μεταξὺ Οὐΐγων καὶ *Τόρεων* μακραίωνα πάλην, ἐξ ἧς ἐπήγασαν τ' ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας καὶ προέκυψαν αἱ βάσεις τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους παρηκολούθησε μετ' ἀπτώτου πάντοτε καὶ εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος ὁ λαὸς τοῦ βασιλείου, παρ' ᾧ ἐγγενὴς κατέστη ἐκ μακρᾶς παραδόσεως καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς του ἡ συναίσθησις τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε κατὰ περιόδους κρατερὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κοινοβουλίου, ἀπειράριθμα δὲ εἶνε τὰ δημοσιευθέντα συγγράμματα καὶ φυλλάδια πρὸς ἔπαινον ἢ πρὸς ψόγον ἑκατέρου τῶν κομμάτων. Ἀξιοσημείωτον ἰδίως ἐκ τῶν πολλῶν εἶνε φυλλάδιον γραφὲν παρά τινος Σμὶθ ἐκ Λείσεστερ καὶ φέρον τὴν ἑξῆς μακροσκελῆ ἐπιγραφήν: *Ἡ Λυδία Λίθος, ἤτοι μέθοδος ἁπλῆ καὶ εὐχερὴς πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ γνησίου Ἄγγλου ἀπὸ τοῦ διεφθαρμένου τουτέστι τοῦ φίλου τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ δούλου τῆς τύχης καὶ τῆς Αὐλῆς πόνημα χρήσιμον εἰς πάντας τοὺς εὐπατρίδας, ἐμπόρους, ἐργάτας, γεωργοὺς καὶ ἄλλους ἔχοντας δικαίωμα ψήφου εἰς τὰς ἐκλογάς*. Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐξεδόθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἧς ἐμνήσθην ἀνωτέρω, ὅτε ἀναστραφέντων τῶν ὅρων, οἱ Οὐΐγοι ἐθεωροῦντο ὡς δουλοφρόνως ὑποστηρίζοντες τὰ προνόμια τῆς Αὐλῆς, καὶ οἱ Τόρεις ἔχαιρον τὴν εὔνοιαν τοῦ

Digitized by Google

λαου, διὸ καὶ ἐν τῷ «ἀληθεῖ καὶ γνησίῳ Ἄγγλῳ» τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς νοητέον τὸν Τόρυν καὶ ἐν τῷ «διεφθαρμένῳ καὶ δούλῳ τῆς τύχης καὶ τῆς Αὐλῆς» τὸν Οὐίγον. Μεταξὺ τῶν πολλῶν περιέργων κεφαλαίων του ἀστειότατον εἶνε τὸ παρέχον ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς δεῖ διακρίνειν τὸν Τόρυν ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς ἐν ἐκλογικῷ συμποσίῳ. Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἐπιμελῶς ὡς φαίνεται σπουδάσαντα τὸν χαρακτῆρα τοῦ πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, γνήσιος Τόρυς εἶνε ὁ ὑποψήφιος ὁ σφίγγων ἐγκαρδίως τὴν χεῖρα τῶν προσερχομένων, ἐνῷ ὁ προσκλίνων μετ' ἐπιτετηδευμένου σεβασμοῦ εἶνε Οὐίγος. Ἂν τὰ παρατιθέμενα εἰς τὴν τράπεζαν ἐδέσματα εἶνε παρεσκευασμένα κατὰ τὴν γαλλικὴν μαγειρικήν, τότε ἀφεύκτως ὁ ὑποψήφιος εἶνε Οὐίγος, ὡς ἐπίσης ἐὰν τὸ ὀπτὸν κρέας δὲν εἶνε δαψιλῶς ἀληλιμμένον διὰ βουτύρου. Ὁ ὑποψήφιος ὅστις τρώγων φέρει εἰς τὸ στόμα τὰ τεμάχια διὰ τῆς περόνης ἀντὶ νὰ τὰ συνάζῃ μετὰ τοῦ ἐμβάμματος διὰ τοῦ μαχαιρίου, εἶνε ὕποπτος καὶ φευκτέος. Ἂν ἐπὶ τῆς τραπέζης δὲν ὑπάρχῃ παρατεθειμένον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ πατροπαράδοτον γλύκισμα ***πλὼμ-πόδδιγκ***, τετέλεσται! ὁ ἑστιῶν ἀριδήλως εἶνε Οὐίγος. Ἡ χρῆσις καὶ ἡ προτίμησις τῶν διαφόρων οἴνων παρέχει ἀσφαλῆ ὡσαύτως γνωρίσματα εἰς τὸν ὀξυδερκῆ παρατηρητὴν περὶ τῶν φρονημάτων τοῦ συνευωχουμένου ὑποψηφίου. Ἂν προτιμᾷ τὸν Βορδιγάλειον ἀπὸ τοὺς πορτογαλλικοὺς οἴνους, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι εἶνε ἐχθρὸς τῆς πατρίδος, ἀφοῦ προκρίνει τὰ προϊόντα χώρας ἧς τὸ ἐμπόριον ἀνταγωνίζεται πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ἀπὸ τὰ προϊόντα ἑτέρας χώρας, ἐξ ἧς ἡ Ἀγγλία ἀρύεται τοσαύτας ἐμπορικὰς ὠφελείας. Καταδικαστέος ὡσαύτως καὶ ὁ προτιμῶν τὸν Καμπανίτην ἀπὸ τοὺς ἱσπανικοὺς οἴνους, πρὸς κύρωσιν δὲ τῆς νουθεσίας του ὑπάγεται ὁ συγγραφεὺς τὸ ἑξῆς ἐποικοδομητικὸν παράδειγμα. «Ἐξελέγη ποτέ, λέγει, παρὰ τὴν θέλησίν μου ὡς βουλευτὴς ἀνήρ τις, πρὸς ὃν δυσπίστως εἶχον, διότι τὸν εἶδον—φρικτὸν εἰπεῖν! —πιόντα τρία ποτήρια καμπανίτου. μετὰ τρεῖς μῆνας μετέβαλε φρόνημα ὁ ἐκλεγεὶς καὶ συνετάχθη μετὰ τῶν περὶ τὴν Αὐλήν». Οὐ μόνον δὲ ἡ ποιότης τοῦ οἴνου, ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον τῆς χρήσεως αὐτοῦ πρέπει νὰ παρατηρῆται. Ὁ ἁπλοῦς Τόρυς πίνει πάντοτε τὸ διπλάσιον ἀφ' ὅ,τι πίνει ὁ Οὐίγος, ἐὰν δὲ ὁ Τόρυς εἶνε ὁπωσοῦν ἔνθερμος, τότε πίνει ὅσον δώδεκα Οὐίγοι. Ἡ παρατήρησις αὐτὴ βεβαίως δὲν συνηγορεῖ πολὺ ὑπὲρ τῆς νηφαλιότητος τῶν εὐγενῶν λόρδων, ὧν ὁ Σμὶθ κηρύσσεται σθεναρὸς ὑπέρμαχος, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἀμεριμνῶν περὶ τῆς ἐντυπώσεως ἐπιφυλάσσει τοὺς σφοδροτάτους τῶν κεραυνῶν του κατ' ἄλλου τινὸς νεωτερισμοῦ τῶν δυσσεβῶν Οὐίγων, τῆς χρήσεως δηλαδὴ τοῦ πάγου εἰς τὰ συμπόσια καὶ μάλιστα ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ! «Εἰς ποῖον σημεῖον διαφθορᾶς ἐφθάσαμεν! ἀναβοᾷ μετ' ἀγανακτήσεως. O tempora o mores! Καὶ τί θὰ ἔλεγον οἱ ἐνάρετοι πρόγονοί μας περὶ τῆς τοιαύτης παραδόξου πολυτελείας!..»

Τὰ τοιαῦτα βεβαίως φαίνονται παιδαριώδη καὶ κινοῦσι τὸν γέλωτα ἀναγινωσκόμενα· μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἐγράφησαν πρὸ ἑνὸς μάλιστα καὶ ἡμίσεος περίπου αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα εἰς ὅλα καὶ καθ' ὅλα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πολιτικῇ, ἡ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους προσήλωσις αὐστηρῶς ἐτηρεῖτο καὶ τηρεῖται ἀκόμη. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔτι θεωρηθῇ ὡς ὑπολειπομένη κατὰ τὴν σοβαρότητα ἡ παράδοξος αὐτὴ κατήχησις, δεικνύει οὐχ ἧττον πόσον προσεκτικῶς ἐπετηρεῖτο καὶ ἐκτὸς τοῦ βουλευτηρίου ἡ συμπεριφορὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὸ τὸν διαρκῆ τοῦτον ἔλεγχον τῆς κοινῆς γνώμης διατελοῦντες προσεπάθουν πάντοτε νὰ φαίνωνται συνεπεῖς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ φρονήματά των. Τὸ ῥητὸν τοῦ Σαμουὴλ Τζόνσωνος — ὅστις σημειωτέον ὅτι ἦτο ἐμμανὴς Τόρυς καὶ γενναίαν ἔλαβεν ἀμοιβὴν παρὰ τῶν ὁμοφρόνων ὅτε αὐτοὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν ἀρχὴν — ὅτι ὁ Οὐίγος εἶνε Τόρυς ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας, δυνατὸν νὰ εἶνε εὐφυὲς ὡς σκῶμμα, ἀλλὰ δὲν εἶνε σύμφωνον πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Ἀκριβῶς ἡ εὐστάθεια τοῦ φρονήματος παρ' ἀμφοτέραις ταῖς μερίσι διηώνισε τὴν μεταξὺ αὐτῶν πάλην τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς εὐημερίας τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἔτι καὶ νῦν διεξαγομένην. Τὰ ἄτομα παρήρχοντο, τὰ σκῆπτρα τῆς ἡγεμονίας περιήρχοντο ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα εἰς τοὺς ἑκάστοτε ἀναδεικνυμένους ἐπιφανεῖς μεταξὺ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κόμματος, ἀλλ' ἡ βάσις καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἔμενεν ἀναλλοίωτος καὶ παρεδίδετο ὡς παρακαταθήκη ἱερὰ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Πιθανὸν τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλον κόμμα κατὰ τὸ μήκιστον τῆς δράσεως ἀμφοτέρων διάστημα καὶ ἐν τῇ ἐξάψει τοῦ ζήλου νὰ ἐξετροχιάσθη ποτέ· ἀλλ' οὔτε ἐπὶ πολὺ διήρκεσεν ὁ ἐκτροχιασμός, οὔτε εἰς δεινὰ ἀνεπανόρθωτα ἤγαγε τὴν χώραν, διότι τὸ ἀντίρροπον τῆς συνέσεως ἐνυπῆρχε πάντοτε ἐν αὐταῖς ταῖς τάξεσι τῶν δύο κομμάτων. Περὶ τῶν ἐκδουλεύσεων, ἃς παρέσχον ἀμφότερα τὰ κόμματα εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα μαρτυρεῖ εὐγλώττως ὁ Μακώλαιυ, κριτὴς ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἁρμοδιώτερος, καὶ εἶνε τόσον λαμπρὰ ἡ σελὶς αὐτὴ τοῦ ἐξόχου ἱστορικοῦ, ὥστε οἱ ἀναγνῶσταί μου εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ δυσαρεστηθῶσιν ἂν παραθέσω αὐτὴν ἐνταῦθα ἀκεραίαν:

«Πανταχοῦ εὕρηται, λέγει, τάξις ἀνδρῶν προσκολλωμένων μετὰ ζήλου εἰς πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖον καὶ ἑτέρα τάξις ἀνδρῶν εὐχερῶς ἐλπιζόντων, τολμηρῶς ἐγκολπουμένων τὰς θεωρίας, ἀείποτε

Digitized by Google

βαινόντων πρὸς τὰ πρόσω, σπευδόντων ν' ἀνακαλύπτωσιν ἀτελείας εἰς πᾶν ὅ,τι ὑφίσταται, ἐπιρρεπῶν τέλος ν' ἀπεκδέχωνται μετ' ἐλαφρότητος τοὺς παρομαρτοῦντας εἰς πᾶσαν βελτίωσιν κινδύνους καὶ τὰς ἀνωμαλίας. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ εἰς τὰ πρῶτα ἡμῶν Κοινοβούλια ὑπῆρχον ἤδη διακεκριμέναι ὁμάδες ἐκ μελῶν, τῶν μὲν μεριμνώντων περὶ τῆς συντηρητικότητος, τῶν δὲ διακαῶς ποθούντων τὰς μεταρρυθμίσεις, πλὴν μόνον μετὰ τὴν πρότασίν του κατὰ τοῦ Στράφορδ νόμου κατεφάνη ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων σοβαρὰ διχογνωμία. Ὅτε κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1641 ἡ Βουλὴ συνῆλθε μετὰ ἓξ ἑβδομάδων ἀργίαν, τὰ δύο ἀντίπαλα κόμματα, αὐτὰ ταῦτα ἅτινα ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἠγωνίσθησαν πάντοτε πρὸς ἄλληλα καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἀγωνιζόμενα περὶ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας, ἀντεπαρετάχθησαν ὡς εἰς μάχην. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκαλοῦντο Ἱππόται καὶ Στρογγυλοκέφαλοι, βραδύτερον ἐπωνομάσθησαν Τόρεις καὶ Οὐΐγοι, φαίνεται δὲ ὅτι αἱ ὀνομασίαι αὗται ἐπὶ πολὺ εἰσέτι θὰ παραμείνωσιν. Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ γράψῃ τις κατηγορητήριον ἢ πανηγυρικὸν περὶ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν δύο τούτων περιφήμων κομμάτων, διότι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ἐκτὸς ἐὰν παντελῶς στερῆται κρίσεως ἢ καλῆς πίστεως, ὅτι πολλαὶ ὑπάρχουσι κηλῖδες ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ κόμματος εἰς ὃ ἀνήκει ἢ ὅτι τὸ ἀντίθετον κόμμα δύναται δικαίως νὰ σεμνύνηται ὅτι περιέλαβεν εἰς τὰς τάξεις του ἄνδρας ἐνδόξους καὶ ὅτι ἐγένετο παραίτιον ἡρωϊκῶν πράξεων καὶ μεγάλων πρὸς τὸ Κράτος ἐκδουλεύσεων. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι καίτοι τὰ δύο κόμματα πολλάκις ὑπέπεσον εἰς σοβαρὰ σφάλματα, ἡ Ἀγγλία οὐδετέρου αὐτῶν δύναται νὰ παραιτηθῇ. Ἐὰν ἐν τοῖς θεσμοῖς αὐτῆς ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ τάξις, τὰ ὠφελήματα τά τε ἀπορρέοντα ἐκ τῶν νεωτερισμῶν καὶ τὰ πηγάζοντα ἐκ τῆς διατηρήσεως τῶν καθεστώτων συνδυάζονται εἰς βαθμὸν ἀλλαχοῦ ἀνέφικτον, ἡ εὐτυχὴς αὕτη ἐξαίρεσις δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ζωηρὰς διαμάχας καὶ τὰς ἐξ ὑπαμοιβῆς νίκας τῶν δύο ἀντιθέτων ὁμίλων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἔμενεν ἀφωσιωμένος εἰς τῆς ἐξουσίας τὸ κῦρος καὶ εἰς τὰς πατρίους παραδόσεις, ὁ δ' ἕτερος ὥργα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πρόοδον. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων μερίδων τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἔγκειται μᾶλλον ἐν τῷ βαθμῷ ἢ ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ φρονήματος. Ἔν τε τῇ δεξιᾷ καὶ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὑπῆρχον ὅρια, ἅτινα σπανίως οἱ διαμαχόμενοι ὑπερέβησαν. Ὀλιγάριθμοι εὐέξαπτοι ἀφ' ἑνὸς διενοήθησαν νὰ καταθέσωσι πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βασιλέως τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐλευθερίας ἡμῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὀλιγάριθμοι φανατικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιδιώξωσι δι' ἀτελευτήτου ἐμφυλίου πολέμου τὸ ἀπατηλὸν φάσμα τῆς δημοκρατίας. Ἀλλ' ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν ὑπὲρ τοῦ στέμματος ἀγωνιζομένων ἀντέκειτο εἰς τὸν δεσποτισμόν, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν προμάχων τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων ἦσαν ἐχθροὶ τῆς ἀναρχίας. Δὶς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τὰ δύο κόμματα ἔπαυσαν τὴν πρὸς ἄλληλα ἔριν καὶ συνήνωσαν τὰς ἑαυτῶν προσπαθείας ἐργασθέντα ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ὁ πρῶτος αὐτῶν συνασπισμὸς ἀποκατέστησε τὴν κληρονομικὴν μοναρχίαν, ὁ δεύτερος ἐγκαθίδρυσε τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν.»

Τὴν κρίσιν ταύτην τοῦ ἐξόχου συγγραφέως λαμπρῶς ἐπεκύρωσεν ἡ κοινοβουλευτικὴ ἱστορία τῆς πατρίδος του κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων παραδειγμάτων δι' ὧν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἀγγλίας κατέδειξαν τὸν πρὸς τὸ πολίτευμα καὶ τὴν νομιμοφροσύνην ἄκρον αὐτῶν σεβασμόν, ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω ἓν καὶ μόνον. Πρό τινων ἐτῶν ὁ Γλάδστων πρωθυπουργὸς ὢν ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ νόμον ἐπιτρέποντα εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ ἀγρολήπτας νὰ φονεύωσι τὰ ἄγρια ζῷα, ἅτινα ἀγεληδὸν διαιτώμενα ἐντὸς τῶν γειτονικῶν τῶν εὐγενῶν κτημάτων κατηφάνιζον διὰ συχνῶν ἐπιδρομῶν τοὺς ἀγρούς των. Ἀλλαχοῦ τὸ τοιοῦτο ὡς συμφωνοῦν πληρέστατα πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ κοινοῦ δικαίου θὰ ἐθεωρεῖτο λογικώτατον· πλὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἔνθα πολλὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄτοπα καὶ τὰ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀντικείμενα θεωροῦνται καθιερωμένα ὑπὸ τῆς μακρᾶς συνηθείας καὶ ἀπαραβίαστα, τὸ νομοσχέδιον τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐχαρακτηρίσθη ὡς καινοτομία, ἐπειδὴ μόνοι οἱ εὐγενεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ θηρεύωσι καὶ νὰ φονεύωσι τὰ ἐντὸς τῶν κτημάτων των περιφερόμενα ἄγρια ζῷα, ὁ σφετερισμὸς δὲ τοῦ τοιούτου δικαιώματος θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς λαθροθηρία ἂν μὴ καὶ βαρύτερον ἀδίκημα. Ἐν τούτοις τὸ νομοσχέδιον εἰσήχθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων καὶ ἐπεψηφίσθη, ἀλλ' οὐχὶ διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας, ὁ δὲ Γλάδστων φρονῶν ὅτι ἐπὶ ζητήματος τοιούτου, συγκινήσαντος τὴν δημοσίαν γνώμην ἡ νομοθετικὴ κύρωσις ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐπισημοτέρα, ἔσπευσε νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὴν Ἄνασσαν καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του. Εἰς μάτην ἡ βασίλισσα παρετήρησεν αὐτῷ ὅτι οἱ δισταγμοί του ἦσαν ὑπερβολικοί· αὐτὸς ἔμεινεν ἄκαμπτος καὶ κατ' ἀνάγκην προσεκλήθη εἰς τ' ἀνάκτορα ὁ ἡγέτης τῶν *τόρεων*, ὅστις ἦν τότε ὁ Δισραέλης. Οὗτος ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἀπεποιήθη ν' ἀναλάβῃ τὸν σχηματισμὸν ὑπουργείου, εὐλόγως διατεινόμενος ὅτι δὲν ἐκέκτητο ἐν τῇ βουλῇ πλειονοψηφίαν. Ἡ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἄρνησις τῶν δύο ἡγετῶν ἐξηκο-

Digitized by Google

λούθησεν ἐπί τινας ἡμέρας, σύμπας δὲ τότε ὁ ξένος τύπος μετὰ θαυμασμοῦ ὡμολόγησεν ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἀγγλίας παρέσχον εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον σπάνιον παράδειγμα αὐταπαρνησίας καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸ πολίτευμα τῆς χώρας των ἁμιλλώμενοι οὐχὶ περὶ τῆς καταλήψεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀποθέσεως τῆς ἐξουσίας.

Αὐτὴ ἡ βαθεία τοῦ καθήκοντος συναίσθησις καὶ ἡ ἀκριβολόγος ἐμμονὴ εἰς τὰς εὐλαβεῖς παραδόσεις συνέτεινον εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν δύο μεγάλων τῆς Ἀγγλίας κοινοβουλευτικῶν κομμάτων. Πολλὰ κόμματα ἀνεφύησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας καὶ ὀνομασίαι ἀπεδόθησαν, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, τινὲς δὲ αὐτῶν ἔσχον μάλιστα παράδοξον ἀπήχησιν καὶ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν κοινοβουλευτικῆς ἱστορίας, καὶ ηὐτυχήσαμεν νὰ ἔχωμεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς λαοσωτηρίου μεταπολιτεύσεως Ὀρεινοὺς καὶ Πεδινούς, παρῳδίαν ἀληθῆ τῶν κομμάτων τῆς Γαλλικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1793, ἀφοῦ πρὸς ἐπίμετρον ἀντιστρόφως Ὀρεινοὶ ἀπεκλήθησαν παρ' ἡμῖν οἱ μετριοπαθέστεροι, Πεδινοὶ δὲ οἱ ἀρειμάνιοι ἐπαναστάται! Τί ἔγειναν πάντα ταῦτα; Κόμματα καὶ ὀνόματα δημιουργήματα τῆς στιγμῆς, προϊόντα προσκαίρου συμβολῆς περιστάσεων παρεσύρθησαν ἀπὸ τὸν στρόβιλον τῶν χρόνων καὶ ἐλησμονήθησαν· ἀπεναντίας δὲ αἱ δύο τῆς Ἀγγλίας ἱστορικαὶ πολιτικαὶ μερίδες, ὡς ἐκπροσώπησις ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν λελογισμένων διατηροῦσι καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ κλέος αὐτῶν. Καὶ σήμερον ὁ γηραιὸς Γλάδστων καὶ ὁ μαρκήσιος Σώλσβαρυ, οἱ δύο ἡγέται, φέρουσιν ὑπερηφάνως ὁ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ *ουΐγου*, ὁ δὲ τὸ τοῦ *Τόρυ*, ὧν ἡ ὑβριστικὴ σημασία ἐξηλείφθη, ἐξαγνισθεῖσα μετὰ δύο αἰώνων εὐκλεεῖς ἀγῶνας καὶ σημαντικὰς πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει ἐκδουλεύσεις.

Οἱ παρ' ἡμῖν πιθηκίζοντες τὰ πολιτικὰ ἤθη ἄλλων χωρῶν καὶ παραλαμβάνοντες ἀνεξετάστως τοὺς αὐτόθι ἐν χρήσει κοινοβουλευτικοὺς ὅρους ὀφείλουσι νὰ μελετῶσι καὶ τὰ πράγματα, εἰς ἃ οἱ τοιοῦτοι ὅροι ἀνταποκρίνονται καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ν' ἀρύωνται ὠφέλιμα διδάγματα.

Χαραλαμπος Αννινος.

Εἶνε ὀδυνηρὸν νὰ αἰσθάνεταί τις ὅτι ἀγαπᾶται ὀλιγώτερον παρ' ὅσον ἀγαπᾷ.

*

Καλήτερον εἶνε νὰ πονῇ τις ἐν σιωπῇ ἢ νὰ ἐκτίθεται εἰς ἀδεξίους παραμυθίας.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ε'.

Βαθεῖαν ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ Χαράλδου ἐντύπωσιν αἱ ἀφηγήσεις αὗται, καὶ διότι τὸ ἀπέριττον αὐτοῦ θρησκευτικὸν αἴσθημα περιέβαλλεν αὐτὰς διὰ τοῦ κύρους μυστηριωδῶς ἐκδηλουμένης ἱερᾶς ἀληθείας, καὶ διότι φύσει εὐφάνταστος, ᾐσθάνετο πᾶσαν τὴν ὑψηλὴν ποίησιν τῆς μυθολογίας ἐκείνης, ἥτις κατενόει καὶ μετ' ἀφάτου μεγαλοπρεπείας ἐπροσωποποίει τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως. Ἀλλ' ἡ ἐνασχόλησις αὕτη, ἐνῷ κατεσίγαζέ πως τὴν ἀνυπομονησίαν αὐτοῦ, οὐδόλως ἀπέτρεπεν αὐτὸν τῆς ἀκραδάντου προθέσεως· ἀπ' ἐναντίας οὐδὲν ἠμέλει ὅπως ἐπισπεύσῃ τὰς παρασκευάς, καὶ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ πένθους τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα.

Γνωστὸς Βίκιγξ, ὁ Θώρστης, ἀπέπλεε μετὰ τοῦ στολίσκου αὐτοῦ διὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας, καὶ πρὸς αὐτὸν συνενοήθη ὁ ἡμέτερος ἥρως, ὅπως ἀκολουθήσῃ τὴν ἐκστρατείαν, ἀλλ' ἀπέχων, δυνάμει ῥητῆς συμφωνίας, πάσης κατ' ἐμπόρων ἐπιθέσεως, καὶ συμμετέχων τοῦ ἀγῶνος μόνον ἐὰν ἐπήρχετο σύγκρουσις πρὸς ἄλλους Βίκιγκας. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμηλίκων ἐξελιπάρησαν τὴν ἄδειαν ὅπως συνοδεύσωσιν αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη, ἕνα μόνον παραλαβὼν ἀρχαῖον ἑταῖρον, τὸν Χαλφδάνον.

— Ἀγνοεῖτε τί μοὶ ζητεῖτε, εἶπεν αὐτοῖς. Οὐδόλως πρόκειται περὶ συνήθους ἐκδρομῆς, οἷαι ὑπῆρξαν αἱ τοῦ πατρός μου· διὸ καὶ καταλείπω ἐνταῦθα τόν τε στόλον καὶ ὑμᾶς πάντας, τοὺς πιστούς μου συντρόφους. Ἀπέρχομαι εἰς χώρας ἀγνώστους, ἐπιχειρῶ τὴν ἐξερεύνησιν νέου κόσμου. Ἡ ἀπουσία μου ἔσται μακρά. καὶ ἴσως οὐδόλως ἐπιστρέψω. Μένετε ἄνευ ἀρχηγοῦ, ἀλλ' ἐκλέξατε ἀντ' ἐμοῦ τὸν πρεσβύτερον, καὶ μεριμνήσατε περὶ τῶν γαιῶν μου, ὡς δυνηθῆτε κάλλιον. Ἐὰν δὲ μάθητε τὸν θάνατόν μου, μερίσθητε αὐτὰς ἀκριβοδικαίως, διότι πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, τὸν Βασιλέα Ὀλάφον, γνωρίζετε τὰς σχέσεις μου.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐνεπλήσθησαν δακρύων τῶν πλείστων οἱ ὀφθαλμοί, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἀντίρρησιν, καθ' ὅσον ἡ θέλησις τοῦ Ἰάρλου ἦν ἱερά. Τὴν νύκτα ἐκείνην ὀλίγοι παρεδόθησαν εἰς τὸν ὕπνον, καὶ περὶ τὸ πρῶτον τῆς ἠοῦς μειδίαμα, ἡ Ἐλλίδα ἦν ἤδη παρὰ τὴν ἀκτήν, ἑτοίμη ὡς ὁ ἐρωδιὸς ὁ πρὸς πτῆσιν διανοίγων τὰ πτερά. Πέριξ αὐτῆς ἵστατο περίφροντις καὶ σκυθρωπὸς σύμπας ὁ μικρὸς λαὸς τοῦ ἀποδημοῦντος Μεγιστᾶνος, καὶ ἡ ἀσυνήθης εἰς τοι-

Digitized by Google

αύτας περιστάσεις σιγὴ ἐμαρτύρει περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ ἄλγους, ὅπερ ἐζωγραφεῖτο εἰς πάντων τὰ πρόσωπα.

Τέλος ἐπεφάνη ὁ Χαράλδος, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ ἠμφιεσμένος καὶ ὑπὸ τοῦ Χαλφδάνου ἀκολουθούμενος. Ψίθυρος διέτρεξε τὸ πλῆθος, καὶ οἱ ὅμιλοι συνεπυκνώθησαν. Ὁ νέος Ἰάρλος, σύννους ἀλλὰ μειλίχιος, ἔστη παρὰ τὴν πρῷραν, ἠσπάσθη τοὺς οἰκείους καὶ ἀπηύθυνεν ὀλίγας πρὸς τοὺς λοιποὺς λέξεις, ἃς διέκοψαν οἱ πολλαχόθεν ἀντηχοῦντες λυγμοί. Τότε δέ, ὡσεὶ φεύγων τὰς ὀδυνηρὰς συγκινήσεις τῆς στιγμῆς ἐκείνης, δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη ἐντὸς τοῦ σκάφους, τὰ πρυμνήσια κατέπεσαν, καὶ ἡ Ἑλλίδα, ἧς ἀνεπετάσθησαν τὰ ἱστία ὑπὸ τῶν δέκα αὐτῆς ναυτῶν, ὡσεὶ ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ τοῦ πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου, ταχέως ἀπεμακρύνθη τῆς ξηρᾶς.

Ὁ Χαράλδος ἐκάθησε τότε παρὰ τὴν οὐρὰν τοῦ δράκοντος, τὴν ἑλισσομένην περὶ τὴν πρύμνην τοῦ πλοίου, καὶ τὰ βλέμματα ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς βαθμηδὸν ἐκλειπούσης ἀκτῆς. Τὴν φύσιν τῶν πληρούντων αὐτὸν αἰσθημάτων οὐδόλως περιγράφομεν, καθ' ὅσον εὐχερῶς μαντεύει αὐτὴν πᾶς ὁ μακρὰν ἐπιχειρήσας ἀποδημίαν. Πρὸ αὐτοῦ διέκρινεν εἰσέτι τὸ πεφιλημένον ἐκεῖνο ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐγεννήθη καὶ πᾶσαν διήνυσε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐφ' οὗ τοσαύτας κατέλειπεν ἀναμνήσεις, καὶ ἀμυδρῶς εἰσέτι διέκρινε τὸν πατρικὸν τύμβον. Πρὸ αὐτοῦ δὲ μόνος ἐξετείνετο ὁ ἀτελεύτητος πόντος, ἄγων πρὸς χώρας σχεδὸν μυθώδεις, ὅπου ἀνέμενεν αὐτὸν βίος ὁλόκληρος κινδύνων καὶ ποικίλων συμβαμάτων.

Ἀλλ' ἐνῷ, παραδοθεὶς εἰς τὰς σκέψεις ταύτας, ᾐσθάνετο αὖξον τὸ διακναῖον τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἄλγος, καὶ ὑποφώσκουσαν σχεδὸν τὴν μετάνοιαν ἐπὶ τῇ παραβόλῳ αὐτοῦ ἀποφάσει, ἡ Ἑλλίδα, ἐξελθοῦσα τοῦ κολπίσκου, παρέκαμψε τὸ πρὸ αὐτοῦ νησίδιον, καὶ ἡ πατρικὴ στέγη διὰ παντὸς ἐξηφανίσθη.

Ὁ ἄνεμος ἦν οὔριος, καὶ τὸ ἐλαφρὸν σκάφος, δειχθὲν ἐπάξιον τῆς φήμης αὐτοῦ, μετ' ὀλίγας μόνον ὥρας εἰσήρχετο εἰς τὴν φιόρδην, εἰς ἣν κατῴκει ὁ Βίκιγξ Θώρστης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς παρασκευαζομένης ἐκστρατείας. Τοῦ ἀπόπλου ὁρισθέντος διὰ τὴν ἐπαύριον, ἅπας αὐτοῦ ὁ στολίσκος, ἐκ διακοσίων πλοιαρίων συγκείμενος, ἀνέμενε παρὰ τὴν ἀκτήν, καὶ πολὺς ἦν ὁ θόρυβος τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἐπεβίβαζον τ' ἀναγκαῖα ἐφόδια, ἐπεδιώρθουν τὰ βλαβέντα τῶν σκαφῶν, καὶ ἠγάλλοντο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ πλουσίας λείας. Μόλις ὅμως ἐπεφάνη ἡ Ἑλλίδα, ἥτις βεβαίως ἀνεμένετο, συνέρρευσαν πάντες πρὸς τὸ βάθος τοῦ κόλπου, ὅπως δεξιωθῶσι τοὺς καταπλέοντας συμμάχους, καὶ θαυμάσωσι τὸν Χαράλδον, οὗ πασίγνωστον ἦν πρὸ καιροῦ τὸ κλέος ἐπὶ πάσης ἐκείνης τῆς ἀκτῆς. Εἰδοποιηθεὶς δ' ἀμέσως, προσέτρεξε καὶ ὁ Βίκιγξ Θώρστης μετὰ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ μαχητῶν, ἤδη πάντων ἐξωπλισμένων.

Ἡ δεξίωσις ὑπῆρξεν εἰς ἄκρον ἐγκάρδιος, καθ' ὅσον ὁ Θώρστης, ῥωμαλέος λευκοπώγων πρεσβύτης, ἦν ἀρχαῖος τοῦ Σιγούρδου φίλος καὶ θιασώτης. Ὁ Χαράλδος καὶ ὁ Χαλφδάνος ὡδηγήθησαν μετὰ πομπῆς εἰς τὸ Μέγαρον, ὅπου ἕτοιμον ἤδη ἀνέμενε τὸ ἐπίσημον δεῖπνον, καὶ εἰς ἄκρον εὐάρεστος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐντύπωσις, καθ' ὅσον εὗρον παρὰ τὸν οὐδὸν ἀναμένουσαν αὐτοὺς κόρην καλλονῆς ἀπαραμίλλου, ἥτις προσήνεγκε κέρας πλῆρες μέθυος, τὸ πρῶτον τοῦτο κύπελλον τῆς φιλοξενίας. Ἦν δὲ αὕτη ἡ μονογενὴς τοῦ Βίκιγκος θυγάτηρ Ἄφρα, ἥτις, θανούσης πρὸ πολλοῦ τῆς μητρός, διῴκει τὰ τοῦ Μεγάρου. Ὁ Χαράλδος ἔλαβε τὸ κέρας καὶ προέπιεν εὐγενῶς εἰς τοὺς προσεχεῖς γάμους τῆς ἐρυθριώσης παρθένου, ἣν δι' ἁβρόφρονος φράσεως παρέβαλε πρὸς τὴν ἐπέραστον θεὰν τῆς νεότητος Ἰδοῦναν, ἀλλ' ὁ ἀτυχὴς Χαλφδάνος τοσοῦτον ἐτρώθη ὑπὸ τῆς χαριτοβρύτου ἐκείνης ὀπτασίας, ὥστε ἀπέμεινε κεχηνὼς καὶ τὸ κέρας κρατῶν, μέχρις οὗ αὐστηρὸν τοῦ Χαράλδου βλέμμα ἐπανήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν πραγματικότητα.

Εἰς τὸ δεῖπνον παρεκάθησαν πάντες οἱ προεξάρχοντες τῆς πατριᾶς, ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους· τῷ δὲ Χαράλδῳ παρετέθη θρόνος πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Βίκιγκος, ὅστις εἶχεν ἐξ εὐωνύμων τὴν ξανθοπλόκαμον Ἄφραν. Πολλὰ ἐλέχθησαν περὶ τῆς ἐπικειμένης στρατείας, καὶ πολλὰ ἐκενώθησαν κέρατα εἰς τοὺς διαφόρους θεούς, καὶ ἰδίως εἰς τὸν Αἴγηρ καὶ τὴν Ῥάναν, ὧν ἀπαραίτητος ἐτύγχανεν ἡ ἀρωγή· ἀλλ' ὅτε, τῇ παρακλήσει τοῦ Θώρστου, ὁ Χαράλδος ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ὅπως, εἰσελθὼν εἰς τὴν Μεσόγειον, χωρήσῃ μέχρι τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν, καί, εἰ δυνατόν, μέχρις αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου, γενικὴ διεχύθη ἔκπληξις εἰς τῶν ἀκροωμένων τὰ πρόσωπα. Τοιοῦτον ἐγχείρημα εἶχέ τι τὸ ὑπεράνθρωπον, καίτοι δὲ ὁ νέος ἥρως ἐφαίνετο πλασθεὶς δι' ἄθλους ἐκτάκτους, πολλοὶ ἔσεισαν διστάζοντες τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἠκροάσθη τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Χαράλδου μεθ' ὅσης ἡ ἐπέραστος Ἄφρα προσοχῆς· ἡ δ' ὠχρότης αὐτῆς, καὶ τὸ εἰς τοὺς ξανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν ὑποτρέμον δάκρυ, ὑπεδείκνυον ἐπαρκῶς ὅτι κατὰ τὴν ἀφελῆ αὐτῆς πεποίθησιν, ὁ νέος Ἰάρλος ἔσπευδε πρὸς ἄφευκτον ὄλεθρον.—«Καὶ διατί, ἐσκέπτετο βεβαίως καθ' ἑαυτὴν ἡ ὡραία κόρη. Τί ζητεῖ εἰς τοὺς ὑπερωκεανείους ἐκείνους κόσμους; Μὴ στερεῖται ἡ Σκανδιναυΐα παρθένων ἐπαξίων τοιούτου μνηστῆρος; Μή, ἀγνοοῦσιν αὗται τοὺς ἐρωτικοὺς ὅρκους, οὓς διδάσκει ἡ Βάρα; Ὢ Λιόσνα, Λιόσνα! Σύ, ἡ διὰ τῶν

Digitized by Google

ὀφθαλμῶν τὸ ἡδὺ φίλτρον ἐνσταλάζουσα, διατὶ μοὶ ἔδωκας καρδίαν;»

Ἀλλ' ὁ Χαράλδος, πλήρης τῶν φιλοδόξων αὐτοῦ ὀνείρων, οὐδὲ προσεῖχεν εἰς τὴν ἀτυχῆ κόρην, ὅτε ἠνεῴχθη μετὰ πατάγου ἡ θύρα, καὶ εἰσῆλθον νεανίαι, φέροντες ἐπὶ κλώνων ἐλάτης ὁλόκληρον ὀπτὸν σύαγρον, τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ Φρέϋρ ἔδεσμα· ἠκολούθουν δὲ οἱ δύο τοῦ Βίκιγκος Σκάλδοι, οἵτινες, διαταγῇ τῆς Ἄφρας, ἤρχισαν ᾄδοντες τὴν δράπαν τοῦ Σιγούρδου, γνωστὴν ἤδη εἰς πάσας τὰς βορείας ἀκτάς. Θερμῶς ηὐχαρίστησεν ὁ Χαράλδος ἐπὶ τῇ λεπτῇ ταύτῃ φιλοφροσύνῃ, ἐφ' ᾧ ἐξήστραψαν τῆς νέας κόρης οἱ ὀφθαλμοί, καὶ μετὰ χαρᾶς ἤκουσε μεταξὺ τῶν ξένων ἐκείνων ἐξυμνούμενα τὰ τοῦ πατρὸς ἀνδραγαθήματα, μέχρις οὗ, προκεχωρηκυίας πλέον τῆς νυκτός, ἀπεσύρθησαν πάντες, ὅπως διὰ βραχείας ἀναπαύσεως ἑτοιμασθῶσιν εἰς τὸν ἀπόπλουν.

Πράγματι δέ, ὀλίγας ἀργότερον ὥρας, ἀνεπέτασε τὰ λευκὰ ἱστία ὁ στόλος ἅπας, παραφέρων τὸν ἡμέτερον ἥρωα, καὶ οὐδεὶς ἐμάντευσεν ὅτι ἡ ὁμιχλώδης μορφή, ἡ ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς διακρινομένη, ἦν οὐχὶ πρωϊνόν τι νεφύδριον, ἀλλ' ἡ δύστηνος Ἄφρα, ἥτις αἰθρύνει, μόλις βλαστήσαντα, τὸν πρῶτον, καὶ πιθανῶς τὸν μόνον αὐτῆς ἔρωτα.

ϛ'.

Ἄνευ σπουδαίου τινὸς διέῤῥευσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ πλοῦ. Περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς δευτέρας ἐπεφάνησαν εἰς τὸν ὁρίζοντα τέσσαρα ἐμπορικὰ σκάφη, ἅτινα διακρίναντα ἐπίσης τὸν στόλον, ἔφευγον πλησίστια. Ἀλλ' ἡ δίωξις ὑπῆρξε βραχεῖα, καὶ κυκλωθέντα, παρεδόθησαν ἄνευ ἀντιστάσεως. Οἱ ἔμποροι ἦσαν Δανοί, καὶ προσεδέθησαν ἁπλῶς εἰς τὸν ἱστόν, ὅπως ἀποβιβασθῶσιν ἐπὶ τῆς ἐγγυτέρας ξηρᾶς.

Παρεμφερὲς ἐπεισόδιον ἐπηκολούθησε καὶ τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἀλλὰ δυστυχῶς πολὺ τραγικώτερον. Δύο πλοῖα, πλήρη κασσιτέρου, εὑρεθέντα αἴφνης, ὡς ἐκ τοῦ βαθέος σκότους, ἐγγύτατα τοῦ στόλου, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἅμα τὴν θέσιν αὐτῶν διαγνόντα, καὶ τοσοῦτον ἀνέπτυξαν τάχος, ὥστε ἡ ἄπελπις ἐκείνη σταδιοδρομία παρετάθη ἐφ ὥρας ὁλοκλήρους. Ὁ γέρων Βίκιγξ, κάτωχρος ἐξ ὀργῆς ἐπὶ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ναυαρχίδος, οὐδὲ λέξιν ἐπρόφερε, καὶ διὰ νευμάτων παρεῖχε τὰς ἀναγκαίας διαταγάς. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ ἄνεμος ἐστράφη, καὶ οἱ φυγάδες, καίτοι δράξαντες τὰς κώπας, καὶ παρατείναντες ἐφ' ἱκανὸν ἔτι τὴν ἀπεγνωσμένην προσπάθειαν, ἐπὶ τέλους πανταχόθεν περιεσφίγχθησαν. Ἡ περαιτέρω ἀντίστασις ἀπέβαινε παράφρων, καὶ ὅμως οἱ πρῶτοι τοῦ Θώρστου μαχηταί, οἱ ἐντὸς τῶν ζωγρηθέντων σκαφῶν εἰσπηδήσαντες, κατέπεσαν ἀμέσως ὑπὸ τὰς ἀμφιστόμους μαχαίρας τοῦ πληρώματος, καὶ ὑβριστικῶς εἰς τὴν θάλασσαν ἐξεῤῥίφθησαν. Κραυγὴ λύσσης ἀντήχησε τότε ἐκ παντὸς τοῦ στολίσκου, καὶ σύῤῥαξις ἐπηκολούθησε δεινή· ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσεν ἡ ἀγωνία, καὶ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, αὐτόχρημα κατακοπέντα ὑπὸ τῶν πελέκεων τῶν ἐπιδρομέων, ἐθεάθησαν καταποντιζόμενα. Οἱ ἐν αὐτοῖς, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐπέζων ἔτι, ἅμα ἰδόντες τὸ ἐπικείμενον τέλος, ἀνύψωσαν τὰς χεῖρας, καὶ ὁ ἀγών, εἰς τὸ γνωστὸν τοῦτο σημεῖον, ἀμέσως κατέπαυσεν. Ἤρεμοι, καὶ ὡσεὶ ἀποσπασθέντες ἤδη τῶν ἐπιγείων, ἐστράφησαν τότε οἱ ἑτοιμοθάνατοι πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, τὸν μέγαν θεὸν Φρέϋρ, καὶ ἀπηύθυναν αὐτῷ τὴν ἐσχάτην εὐχήν, ὅπως, μαρτυρήσας περὶ τοῦ γενναίου αὐτῶν τέλους, παρασκευάσῃ τὴν ἐν Βαλχάλᾳ δεξίωσιν. Ἦσαν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πρηνεῖς, ὅτε τὰ δύο σκάφη συγχρόνως ἐξηφανίσθησαν· ἡ θάλασσα ἐβάφη ἐρυθρά, καὶ εἰκὰς ναυαγῶν ἀναμὶξ καὶ πτωμάτων ἐφάνη πρὸς μικρὸν ἐπιπλέουσα. Τότε δὲ συνέβη παράδοξόν τι· ἐνῷ τὰ κύματα ἐξηκολούθησαν παραδέροντα τοὺς νεκρούς, οἱ ζῶντες οὐδὲ ζητοῦντες οὐδ' ἀναμένοντες ἀρωγήν, ἔῤῥιψαν ἔσχατον ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐκτάσεως βλέμμα, καὶ αὐθορμήτως κατευθύνθησαν πρὸς τὸ ὑγρὸν χάος, ἔνθα ἐκ μαργαροτεύκτων μελάθρων ἔτεινεν αὐτοῖς τὰς ἀγκάλας ἡ ἀμείλικτος Ῥάνα.

Ἐν τούτοις ἓν ἐκ τῶν ἐπιπλεόντων πτωμάτων ἐξωθήθη ὑπὸ τοῦ σάλου πρὸς τὸ πλοιάριον τοῦ Θώρστου, ὅστις ἀναπηδήσας αἴφνης, ἐξήτασεν αὐτό, καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς παρισταμένους:

— Ἤδη ἐξηγοῦνται τὰ πάντα, ἀνέκραξεν· ὁ Βίκιγξ Τόρφης! Ἰδοὺ πόθεν ἡ τόση ἀντίστασις, καὶ ἡ ἐκ μέρους ἁπλῶν ἐμπόρων ἐφαρμογὴ τῶν ἡμετέρων νόμων. Ἦν γενναῖος ἀνήρ, ἀλλ' ἄξιος τοῦ τοιούτου τέλους, ἀφοῦ χρηματίσας Βασιλεὺς τῆς θαλάσσης, κατῆλθε μέχρι τῆς ταπεινῆς θήρας τοῦ χρυσοῦ.

— Βεβαίως, βεβαίως, ἐβόησαν πολλοί. Ἐκ τοῦ χρυσοῦ προέρχονται πάντα τὰ ἐπὶ γῆς δεινά.

— Κατηραμένοι οἱ ἐκ τῶν καταχθονίων ἀνασκάπτοντες αὐτὸν νάννοι, ὑπέλαβον ἕτεροι.

— Ὁπωσδήποτε, διέκοψεν ὁ Θώρστης, ὠμόσαμεν ἄλλοτε τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν ὅρκους, καὶ ὀφείλομεν αὐτῷ ἔντιμον ταφήν. Ἀνελκύσατε τὸ πτῶμα.

Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη, καὶ τὸ σῶμα τοῦ πρώην Βίκιγκος, ἀνδρὸς μόλις μεσήλικος, κατετέθη παρὰ τὴν πρύμνην τῆς ναυαρχίδος, ὑπὸ τῶν πρωϊνῶν ἀκτίνων καταυγαζόμενον· μεθ' ὃ κληθέντες οἱ τὸν στόλον ἀκολουθοῦντες ἱερεῖς τοῦ Αἴγηρ, προέβησαν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς λατρείας αὐτῶν ἐπιτασσόμενα κτέρεα, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Φοῖβος διήρχετο τὸ ζενίθ τοῦ στολίσκου κυκλώσαντος τὴν ναυαρχίδα, τὸ πτῶμα, πρεπόντως διασκευασθέν, παρεδόθη καὶ αὖθις εἰς τὰ νάματα,

Digitized by Google

ἐνῷ οἱ Σκάλδοι, τὰς βαρβίτους αὐτῶν κρούοντες, ᾖδον αὐτοσχέδιον δράπαν.

Ἀλλὰ τούτων πάντων, κατὰ τὰς συνθήκας, οὐδόλως μετέσχεν ὁ Χαράλδος, εἰς ὃν ἐν τούτοις ταχέως ἐδόθη ἑτέρα περίστασις πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἐξόχου αὐτοῦ ἀρετῆς. Ἦν ἤδη ἡ ἐνάτη ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου νύξ, καὶ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Βίκιγκος, ὁ στόλος προσήγγιζεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας, ὅτε, περὶ τὴν δευτέραν φυλακήν, ἀντήχησαν αἴφνης ὀξεῖς συριγμοί, καὶ ἀνέλαμψεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τὸ κυανοῦν φῶς, τὸ ἀναγγέλλον τὴν προσέγγισιν σπουδαίου ἐχθροῦ· ὁ στόλος παρετάχθη ἀμέσως, καὶ ὑπείκων εἰς τὰς διὰ τῆς ναυτικῆς κόγχης διδομένας διαταγάς, ἀπέμεινε κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀκίνητος, καθ' ὅσον τὸ σκότος ἦν ἔτι βαθύ. Ἀλλὰ μόλις ἡμίσεια παρῆλθεν ὥρα, καὶ ἰδοὺ αἴφνης, ὡσεὶ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Χίμδουλ, ἐρυθρὰ διεχύθη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος αἴγλη, ἀναπτυχθεῖσα ταχέως εἰς λαμπρὸν βόρειον σέλας, ὅπερ κατηύγαζε τὸ ἥμισυ στερέωμα. Ἡ θάλασσα, τὸ οὐράνιον ἀνταναχλῶσα φῶς, ἐκύλιε κύματα φλογερά, καὶ εἰς τὴν λάμψιν ἐκείνην ἐπεφάνη στόλος ὁλόκληρος, ἐπίσης εἰς μάχην παρατεταγμένος, καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀναμένων ἀπόστασιν. Ἡ στιγμὴ ἦν κρισιμωτάτη· ὁ Βίκιγξ Θώρστης, ὁρῶν ἀκινήτους τοὺς ἀντιπάλους, ἀπέσχεν ἐπίσης πάσης ἐπιθέσεως, καθ' ὅσον οὐδὲ ἡ πληθύς, οὐδὲ ἡ φύσις αὐτῶν ἐπαρκῶς ἔτι διεκρίνετο. Ταχέως ὅμως τὴν ἀμφίβολον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ φωσφόρησιν διεδέχθησαν αἱ πρῶται τῆς αὐγῆς μαρμαρυγαί, καὶ τότε ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἠρίθμει τοὐλάχιστον τριακόσια σκάφη. Ἐννοοῦντες ὅτι ἐπέκειτο ἀγὼν περὶ τῶν ὅλων, οἱ ἄνδρες τοῦ Θώρστου παρεσκευάζοντο ἐσπευσμένως, ὅτε ἀντήχησεν αἴφνης ἐκ τῆς ναυαρχίδος κραυγὴ ἀγαλλιάσεως.

—Ὁ Σίγυς, ὁ Σίγυς, ἀνέκραξεν ὁ γέρων Βίκιγξ, ὅστις προσεκτικῶς ἐτάσας τὴν ἐχθρικὴν ναυαρχίδα, ἀνεγνώρισεν ἀνελπίστως ἀντίζηλον Βίκιγκα καὶ θανάσιμον πολέμιον· ὡσεὶ δὲ ταύτην μόνον ἀναμένοντες τὴν παρόρμησιν, οἱ δύο στόλοι ἐπετέθησαν τότε μανιωδῶς κατ' ἀλλήλων.

Μακρὸς καὶ πεισματώδης ὑπῆρξεν ὁ ἀγών, καθ' ὅσον οἱ ἀντίπαλοι, ῥίπτοντες παράπλευρα τὰ σκαφίδια, συνεπλέκοντο ἐκ τοῦ συστάδην, καὶ διὰ τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων κατεκρεουργοῦντο, οὐδὲ ζητοῦντες οὐδὲ παρέχοντες ἔλεος. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, καίτοι ἡρωϊκῶς ἠγωνίσθησαν οἱ τοῦ Θώρστου ἄνδρες, ἐφάνησαν ὑπερισχύοντες οἱ ἀντίθετοι, ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἀριθμοῦ. Μάτην ὁ γέρων Βίκιγξ, κρατερῶς πρωταγωνιστῶν, παρώρμα τοὺς ἐπιλοίπους διά τε τῆς φωνῆς καὶ τοῦ παραδείγματος, ἡ θέσις αὐτοῦ ἀπέβαινε διαρκῶς κρισιμωτέρα, καὶ ἀνίσχυροι ἀντήχησαν λύσσης ὠρυγαί, ὅτε εἶδον οἱ περὶ αὐτὸν ὅτι μοῖρα τοῦ ἐχθρικοῦ στολίσκου παρέπλεε τὴν ὅλην παράταξιν, ὅπως ἐπιτεθῇ ἐκ τῶν νώτων. Τὸ πᾶν ἐφαίνετο ἀπολεσθέν, ὅτε πρὸς κοινὴν κατάπληξιν, πλοῖον λαμπρῶς ἤδη ἀνδραγαθῆσαν κατὰ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἀποσπᾶται τῆς γραμμῆς, καὶ πλέει εὐθὺ πρὸς τὸ τῶν πολεμίων κέντρον. Τὸ παράβολον τοῦτο κίνημα ἐπισύρει τὴν γενικὴν προσοχήν, καὶ ἀντηχεῖ κραυγὴ ἐκ χιλίων στομάτων, «ἡ Ἑλλίδα, ἡ Ἑλλίδα!» Οὐδὲ ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, καθ' ὅσον ὁ μέλας δράκων ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐμψυχωθεὶς καὶ βλοσυρῶς διασχίζων τὰ κύματα.

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

[Ἐκ τῆς λαμπρᾶς Ἱστορίας τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ Ἐ. Ῥενὰν ἐξελληνίσαμεν δύο κεφάλαια χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας: Τὰ οἰκοδομήματα τοῦ Σολομῶντος καὶ Ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος. Παραθέτομεν σήμερον τὸ πρῶτον].

ΤΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρξαν τὸ θαυμαστότερον τοῦ Σολομῶντος ἔργον καὶ τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ἐνεποίησε τὴν μεγίστην αἴσθησιν εἴς τε τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους του. Τοῦ Δαυὶδ τὰ κατασκευάσματα εἶχον περιορισθῇ εἰς μικρά τινα καὶ ἀσήμαντα, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πλούτου καὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ διαδόχου του τὰ Ἱεροσόλυμα ἠδυνήθησαν νὰ ἁμιλληθῶσι πρὸς τὰς πόλεις τὰς λαμπροτάτας τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὴν ἄνθησιν ταύτην τῆς τέχνης ἐν Παλαιστίνῃ δὲν ἐχαρακτήριζε πολλὴ πρωτοτυπία, διότι ἡ Αἴγυπτος παρέσχε τὰ ὑποδείγματα καὶ ἡ Τύρος ἔπεμψε τοὺς λιθοτόμους, τοὺς ἀρχιτέκτονας, τοὺς ὡραϊστὰς καὶ τοὺς χαλκοπλάστας, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἦτο κατάλληλος. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης εἶχε παραχθῆ τότε ἐν Φοινίκῃ ῥυθμὸς αὐστηρὸς μὲν ἐν τῷ συνόλῳ, ἀλλ' εἰς τὰ καθέκαστα περίκομψος, τοῦ ὁποίου τὴν ψυχήν, οὕτως εἰπεῖν, ἀπετέλουν τοῖχοι ὁμαλοὶ καὶ λίαν ἐπιμεμελημένης ἐργασίας. Ἐπενδύματα δὲ ἐκ ξύλων γλυπτῶν καὶ ἐπιχρύσων, ἀπειροπληθῆ ἐκ χαλκοῦ ἐπιθέματα, ζωηρὰ πολυχρωμία, πλούσιαι βαφαί, ἔδιδον εἰς τὰ οἰκοδομήματα ἐκεῖνα ἄπειρον ζωὴν καὶ χάριν.

Τὸ ἔδαφος τῶν Ἱεροσολύμων παρεῖχεν ἐξαίρετον ὕλην πρὸς λιθοδομίαν, τὸ *μαλεκί*, σκληρὸν τιτανώδη λίθον, τιμώμενον καὶ τώρα ἀκόμη, ἀλλ' ἡ ξυλεία τῆς Ἰουδαίας ἦτο πολὺ μετρία. Ὅθεν συνωμολογήθη ἐμπορικὴ σύμβασις μεταξὺ Χιρὰμ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου καὶ τοῦ Σολο-

Digitized by Google

μῶντος. Αἱ μεταλλικαὶ οὐσίαι ἦσαν σπάνιαι καὶ ἡ ἀπ' εὐθείας συναλλαγὴ ἴσχυεν ἀκόμη τότε, συνωμολόγησαν λοιπὸν ὁ μὲν Σολομὼν νὰ παρέχῃ εἰς τὸν Χιρὰμ τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ οἴκου του σιτηρὰ καὶ τὸ ἀναγκαιοῦν ἔλαιον, ὡς ἀντάλλαγμα δὲ νὰ λαμβάνῃ παρὰ τοῦ Χιρὰμ ὅσα ξύλα κέδρινα καὶ πεύκινα ἤθελε χρειασθῆ. Ὁ Λίβανος ἦτο τότε κατάφυτος ὑπὸ δένδρων ῥητινωδῶν, τῶν ὁποίων ἕνεκα τῆς εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἐλεύσεως πυκνοτέρου πληθυσμοῦ ἀπεγυμνώθη ἀπὸ τινων αἰώνων. Ἐκεῖνα δὲ τὰ δένδρα παρεῖχον τὴν ἀρίστην οἰκοδομικὴν ξυλείαν. Οἱ Σιδώνιοι εἶχον τὴν τέχνην τοῦ νὰ κόπτωσι θαυμασίως τὰ δένδρα, νὰ καταβιβάζωσι τοὺς κορμοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ δι' αὐτῶν νὰ κατασκευάζωσι σχεδίας, τὰς ὁποίας ἔπειτα διηύθυνον ὅπου ἤθελον. Ἡ ἐργασία αὕτη ἔλαβε διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις οἰκοδομῶν μεγίστην ἀνάπτυξιν. Ὁ Σολομῶν ἐπλήρωνε τὸ μίσθωμα τῶν Φοινίκων ἐργατῶν καὶ ἔπεμπε πρὸς ἐπικουρίαν καὶ χιλιάδας Ἰστραηλιτῶν, οἵτινες οὕτω ἤρχιζον νὰ μορφώνωνται εἰς τὸ ἔργον ἐκεῖνο. Αἱ σχεδίαι ὡδηγοῦντο εἰς ὡρισμένον τῆς ἀκτῆς μέρος παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, οἷον εἰς τὴν Ἰόππην, ἐκεῖ δὲ οἱ Φοίνικες διέλυον τὰς σχεδίας, οἱ δὲ δοῦλοι τοῦ Σολομῶντος μετέφερον τὰ ξύλα.

Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν βαρυτάτας ἀγγαρείας διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, μάλιστα δὲ τὸ ἐργωδέστερον αὐτῶν μέρος πρέπει νὰ ἐβάρυνε τοὺς Χαναναίους. Ἡ δὲ ὑπηρεσία εἶχεν ὀργανωθῆ οὕτω πως, ὥστε οἱ ἐργάται κατὰ διαδοχὴν παρέμενον ἐπὶ ἕνα μὲν μῆνα ἐπὶ τοῦ Λιβάνου ἐπὶ δύο δὲ ἐν τῷ οἴκῳ των. Ἡ μεταφορὰ ἐγίνετο διὰ τῆς ἰσχύος μόνον τῶν βραχιόνων, ἐπιστάται δὲ ῥαβδοφοροῦντες ἐφρόντιζον νὰ διατηρῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ζωηρὰν καὶ ἐνεργὸν τὴν νευρικὴν δύναμιν τῶν ταλαιπώρων ἐργατῶν, οἵτινες ἦσαν ἐζευγμένοι εἰς τὴν ἀγγαρείαν ἐκείνην.

Ἐν τοσούτῳ δὲ οἱ λιθοτόμοι ὤρυσσον ἀδιακόπως τὸ ἔδαφος τῆς τε Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν περιχώρων. Ὁ λίθος τῆς Ἰουδαίας ὅπως καὶ τῆς Συρίας καθ' ὅλου εἶναι τοιαύτης φύσεως ὥστε δύναται νὰ γείνῃ ἡ ἐξαγωγή του κατ' ὄγκους μεγάλους πολλῶν μέτρων. Μετεχειρίζοντο δὲ τὰ ὑπερμεγέθη ἐκεῖνα παραλληλεπίπεδα ὡς ὑποβάσεις καὶ ὡς θεμέλια τῶν οἰκοδομῶν καὶ τὰ ἐξῆγον μάλιστα ἐκ τῶν λατομείων, ἅτινα καὶ τώρα ἀκόμη φαίνονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Ἱερουσαλήμ, τότε ὅμως ἦσαν ἐκτὸς τῆς πόλεως. Οἱ φοίνικες ἐπριόνιζον τοὺς λίθους μὲ τέχνην θαυμασίαν, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Γεβάλ, τῆς Γύβλου τῶν Ἑλλήνων, ἐφημίζοντο ὡς λιθοξόοι ἄριστοι. Γυβλῖται λοιπὸν φαίνεται ὅτι διηύθυνον τὰς ἐργασίας τῶν λατομείων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτῶν εἰργάζοντο Ἰσραηλῖται καὶ Τύριοι. Τὸ φοινικικὸν στοιχεῖον ἦτο τὸ ἐπικρατέστερον, οἱ δὲ ἄνθρωποι ὡμίλουν καὶ ἔγραφον πρὸς ἀλλήλους εἰς γλῶσσαν φοινικικήν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ κατῴκουν ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα τώρα κεῖται τὸ χωρίον Σιλωάμ.

Τὸ πρῶτον οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ὁ Σολομὼν προσέταξε νὰ γείνῃ εἶναι τὸ ἀνάκτορον τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, ἣν εἶχε νυμφευθῆ, διότι φαίνεται ὅτι ὁ βασιλεὺς πολλὴν εἶχε προθυμίαν νὰ προσφέρῃ πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν βασιλόπαιδα κατοικίαν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἀναξίαν ἑαυτῆς. Μετὰ τοῦτο δὲ ἐξηκολούθησε τὴν κατασκευὴν τοῦ τείχους, ὅπερ εἶχεν ἀφήσῃ ἀτελὲς ὁ Δαυΐδ καὶ παρέσχεν οὕτως εἰς τὴν πόλιν ἀδιάκοπον ὀχύρωμα, ἀμυντικὸν ἔργον, τοῦ ὁποίου ἕως τότε ἐστερεῖτο.

Ἡ πόλις, ἥτις πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Δαυΐδ, περιωρίζετο εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ ἀνατολικοῦ λόφου, ταχέως ἐξετάθη πρὸς δυσμάς, ἐπλήρωσε τὸ μεταξὺ τῶν δύο λόφων κενὸν διάστημα καὶ ἐκάλυψε καὶ τὸν ἕτερον βουνόν, ὅστις ἦτο εὐρύτερος. Τὸ τεῖχος παρεῖχε πρὸς βορρᾶν γραμμὴν σχεδὸν εὐθεῖαν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς γωνιαίας πύλης, ἥτις ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν πύλην τῆς Ἰόππης. Ἡ γωνία θὰ ἐσημειοῦτο ἐξ ἅπαντος ὑπό τινος ὀγκώδους οἰκοδομικοῦ ἔργου, ὅπερ ἀντικατέστησε βραδύτερον ὁ βαρὺς πύργος ὁ νῦν καλούμενος *ἐλ-Καλάα*. Τὸ τεῖχος διηυθύνετο ἔπειτα πρὸς δυσμάς, παρακολουθοῦν τοὺς πρόποδας τῶν κλιτύων, μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ δυτικοῦ λόφου, ὃν καὶ περιεκύκλωνε. Ἔπειτα ἤρχετο πρὸς τὰ κάτω καὶ συνηνοῦτο πρὸς τὰς ἐσχάτας κλιτύας τῆς Πόλεως τοῦ Δαυΐδ, κατὰ τὰ μνήματα τῶν βασιλέων. Ἡ ἔκτασις αὕτη ἦτο περίπου κατὰ τὸ ἥμισυ μικροτέρα τοῦ χώρου ὃν κατέχει ἡ νῦν πόλις. Ἀλλὰ τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τὸ ἐμβαδὸν τῆς νέας δὲν ἐταυτίζοντο, διότι τὸ τεῖχος περιελάμβανε πρὸς δυσμὰς καὶ τόπους, τοὺς ὁποίους ὁ περίβολος τῶν μέσων αἰώνων εἶχεν ἀφήσῃ ἔξω. Τοιαύτη λοιπὸν περίμετρος θὰ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ πληθυσμὸν δεκάκις χιλίων περίπου κατοίκων.

Ἐν ᾧ δὲ μετ' ἐπιμελείας ἐξηκολούθουν τὰ δημόσια ταῦτα ἔργα, ὁ βασιλεὺς ἀνῳκοδόμει ἐξ ὁλοκλήρου τὸν ἰσχυρὸν μὲν ἀλλὰ μικρὸν οἶκον, ὅστις ἐπήρκει ἄλλοτε εἰς τὴν νηπιάζουσαν βασιλείαν τοῦ Δαυΐδ. Τὰ ἔργα δὲ ταῦτα παρετάθησαν ὡς λέγεται, ἐπὶ δέκα καὶ τρία ἔτη. Τὰ παλάτια τῆς Καρνάκ, τοῦ Λουξὼρ καὶ πρὸ πάντων τῆς Μεδινὲ-Ἀβοὺ δύνανται ἀκόμη νὰ δώσωσι μίαν ἰδέαν περὶ τοῦ τί ἦτο ὁ οἶκος τοῦ Σολομῶντος.

Κατὰ πρῶτον ὑπῆρχε τὸ *αἰλὰμ τῶν στύλων*,

Digitized by Google

εἶδος περιστυλίου αἰθούσης, ἥτις ἀπετέλει τὰ προπύλαια οὕτως εἰπεῖν τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου, τοῦ ***αἰλὰμ τῶν θρόνων*** ἢ ***αἰλὰμ τοῦ κριτηρίου***, ὅπου ὁ βασιλεὺς ***ἔκρινε*** καὶ ἐδέχετο εἰς ἀκρόασιν καὶ ὅπερ ἦτο ***ὠροφωμένον ἐν κέδρῳ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἕως τοῦ ἐδάφους***.

Ὁ θρόνος, εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀνέβαινε δι' ἓξ ἀναβαθμῶν ἦτο θαῦμα τέχνης. Ἦτο δὲ ἐλεφάντινος καὶ περικεχρυσωμένος ***χρυσίῳ δοκίμῳ***. Καὶ ἦσαν ***προτομαὶ μόσχων τῷ θρόνῳ ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ χεῖρες ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς καθέδρας καὶ δύο λέοντες ἑστηκότες παρὰ τὰς χεῖρας καὶ δώδεκα λέοντες ἑστῶτες ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἓξ ἀναβαθμῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν***. Θαυμαστὰ ἦσαν καὶ τὰ σκεύη τοῦ βασιλέως, πάντα χρυσᾶ καὶ δὲν ὑπῆρχε δι' ὅλου ἀργύριον, ***ὅτι οὐκ ἦν λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις Σολομῶντος***.

Τοῦτο ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, τὸ δημόσιον μέρος τοῦ οἴκου τὸ εἰς πάντας προσιτόν. Ἔπειτα ἤρχετο ἐν ἰδίᾳ αὐλῇ ἡ οἴκησις τοῦ βασιλέως κεκοσμημένη ὅπως καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου, ἔπειτα δὲ τὰ δώματα τῆς βασιλίσσης, τῆς θυγατρὸς Φαραώ, ἀνάλογα πρὸς τὰς προηγουμένας αἰθούσας καὶ τέλος ὁ γυναικωνίτης, περὶ οὗ κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐθιζόμενα οὐδὲν λέγει ὁ περιγράφων ταῦτα. Περιεκυκλοῦτο δὲ τοῦ Σολομῶντος τὸ παλάτιον ὅπως καὶ ὁ ναὸς ὑπὸ τριῶν στίχων λίθων ἀπελεκήτων καὶ ἑνὸς στίχου ***κεκολαμμένης κέδρου***.

Ἐκτὸς τοῦ μεγάλου τούτου συνόλου τῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες συνείχοντο πρὸς ἀλλήλας, ὑπῆρχεν ὁ καλούμενος ***δρυμὸς τοῦ Λιβάνου***. Τῷ ὄντι δὲ τὸ ἰσόγαιον πάτωμα τοῦ περιέργου ἐκείνου οἰκοδομήματος ὡμοίαζε πρὸς δρυμὸν εἴτε δάσος. Ἂς φαντασθῇ τις εὐρεῖαν ὀρθογώνιον αὐλήν, ὅπως τὰ κτίσματα τῆς Χεβρών, ἐκ λίθων μεγάλων, μὲ μίαν μόνην θύραν καὶ σχεδὸν ἄνευ παραθύρων. Τέσσαρες στίχοι στύλων κεδρίνων ὠρθοῦντο παραλλήλως πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ἀπετέλουν τέσσαρας ἑκατέρωθεν στοάς. Ὁ περίπατος οὗτος ἐστεγασμένος διὰ σανιδώματος ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα εἰς τρεῖς ὀρόφους δωμάτων, ἅτινα ἀνήρχοντο κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου. Ὑπῆρχον δὲ δέκα καὶ πέντε δώματα ἐν ἑκάστῳ ὀρόφῳ, τεσσαρακονταπέντε ἐν συνόλῳ. Τὰ δὲ παράθυρα περιεβάλλοντο διὰ ζυγωμάτων κεδρίνων. Τοιαῦτα κτίσματα θὰ ἦσαν κατὰ πολὺ ὅμοια πρὸς τὰς οἰκίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὰς ἐκτισμένας διὰ ξύλων συμπεπλεγμένων μεθ' ἑνὸς μεγάλου τοίχου ὡς ἐπερείσματος.

Ὁ ***δρυμὸς τοῦ Λιβάνου*** ἐχρησίμευεν ὡς ὁπλοστάσιον. Ἐφυλάσσοντο δὲ ἐκεῖ διακόσιαι μεγάλαι ἀσπίδες καὶ τριακόσιαι μικραὶ κεχρυσωμέναι, ὅπλα παρατάξεως, ὡρισμένα διὰ τοὺς σωματοφύλακας, πρὸς οὓς δὲν ἐδίδοντο παρὰ καθ' ἃς ἡμέρας ἐκεῖνοι ἔμελλον νὰ κάμωσι χρῆσιν αὐτῶν.

Οὐδὲν ἐν τῇ νεωτέρᾳ τέχνῃ δύναται νὰ δώσῃ μίαν ἰδέαν τοῦ ῥυθμοῦ τῶν παραδόξων ἐκείνων οἰκοδομήσεων, αἵτινες ἐνεδείκνυον τὴν ἐναντίωσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὄγκων βαρυτάτων ἀφ' ἑτέρου δὲ παρακρεμαμένων μερῶν ἐλαφροτάτων, τὰ ὁποῖα ὥς τινα προστέγια, πολλάκις πολυόροφα, ἦσαν προσηρτημένα πρὸς τοίχους ὑπερμεγέθεις. Ἡ ἀρίστη ξυλεία, ἣν τὰ Ἱεροσόλυμα ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ Λιβάνου παρεῖχεν εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἐκείνας χαρακτῆρα ἴδιον, ὃν δὲν ἐγνώρισαν οὔτε ἡ Ἑλλὰς οὔτε ἡ Αἴγυπτος. Εἷς μόνον ὀγκηρὸς λίθος ἀπετέλει τὸ ὅλον βάθος τοῦ τοίχου καὶ διὰ τοῦτο ὁ ὄγκος ἐκεῖνος ἐπιμελέστατα ἐλειαίνετο διὰ τριβῆς καθ' ὅλας του τὰς ἐπιφανείας καὶ οὐδὲν μέρος αὐτοῦ ἀφίνετο ἄξεστον. Αἱ βάσεις ἀπετελοῦντο ὑπὸ λίθων ὀκτὼ ἢ δέκα πήχεων, αἱ δὲ στρώσεις αἱ ὑπεράνω τῶν βάσεων ἐκ μικροτέρων λίθων ἀνατετμημένων καὶ πάντων ἴσου μεγέθους, οἵτινες ἐτάσσοντο κατὰ τὸν τρόπον, ὃν οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον ἰσόδομον. Τέλειος τύπος τοῦ εἴδους τούτου τῆς οἰκοδομίας εἶνε ὁ μέγας περίβολος τῆς Χεβρών, ὅστις ἴσως οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ ἐξωτερικὸς σκελετὸς κτίσματος παρεμφεροῦς πρὸς ὅτι ἐπὶ Σολομῶντος ἦτο ὁ ***δρυμὸς τοῦ Λιβάνου***.

Ἐκτὸς δὲ τῶν μεγάλων ἐκείνων οἰκοδομῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔκτισεν ὡς φαίνεται καὶ ἐπαύλεις ὁ Σολομὼν ἐπὶ τοῦ Λιβάνου, ἴσως ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἄνω Ἰορδάνου. Ὁ βίος ὁ ἀνθρώπινος, ὁ βίος τοὐλάχιστον ὁ σημιτικός, ἦτο ἕως τότε τόσον αὐστηρὸς καὶ ἀνέραστος, ὥστε ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ ζῆν, τοῦ ὁποίου εἰσηγητὴς ὑπῆρξεν ὁ Σολομών, ὁ ἐπιθυμῶν πᾶσάν του ἐπιθυμίαν νὰ πληρώσῃ, ἐφάνη παράδοξος, καινοφανὴς καὶ σχεδὸν ἀσεβής. Καὶ ἐθεώρησαν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ὥς τινα ὑλιστικὸν χρυσοῦν αἰῶνα ἀπατηλῆς λάμψεως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν «ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέδρους ἔδωκεν ὡς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδινῇ εἰς πλῆθος.» Καὶ συνεσώρευσαν ὁμοῦ ὡς ἐν ὀνείρῳ πᾶν ὅ,τι παιδικὴ πολυτέλεια ἐπιθυμεῖ καὶ λατρεύει· χρυσίον, λίθους πολυτίμους, ἀρώματα, γλυπτὰ ἀγγεῖα, ἵππους, ἅρματα, ἐνδύματα πολυτελῆ. Ἐγεννήθη δὲ ἐκ τούτου παράδοσίς τις μυθική, πλήρης ἐπιποθήσεως ἅμα καὶ ὀργῆς, ἀναφερομένη εἰς τὰ τεσσαράκοντα ἐκεῖνα ἔτη βεβήλου ζωῆς, καθ' ἃ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ λησμονῶν ἐπ' ὀλίγον τὴν κλῆσιν αὐτοῦ τὴν θρησκευτικήν, εἶχεν ἤδη ὅτι καλὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀπόλαυσις.

Σ.

Digitized by Google

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ὁ ὕπνος τῆς Σμάλτως, οὕτω διεκόπτετο συχνάκις. Ἐν τῇ βραδείᾳ δὲ καὶ συντόμῳ αὐτῆς καρώσει, ἡ λυγερὴ ἐταράσσετο ὑπὸ ὀνείρου φρικαλέου. Ἔβλεπε τὸν ἄνδρα της οὐχὶ τοιοῦτον ὁποῖον ἤθελε νὰ τὸν παραστήσῃ ἡ φαντασία της, ἡ ἐν τῇ ἐνοχῇ της ἀπαλύνουσα καὶ ἐξιδανικεύουσα τὸν χαρακτῆρα του. Τὸν εὕρισκε τοὐναντίον φοβερόν, συνοφρυωμένον, συνεσφιγμένας ἔχοντα ἀπειλητικῶς τὰς πυγμάς, τὰς νευρώδεις καὶ ἱκανὰς νὰ καταβάλλωσι δράκοντα, συλλαμβάνοντα αὐτὴν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου καὶ ἀπειλοῦντα νὰ λάβῃ δίκην τῆς προδοσίας της. Καὶ ἀνεπήδα τότε ἔντρομος ὅλη, ζητοῦσα νὰ προφυλαχθῇ που. Ἀλλ' ὅπου ἔστρεφε τὸ βλέμμα, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους χαμαὶ ἢ ἐπὶ τῆς καλαμίνης καὶ πλήρους ἀραχνῶν ὀροφῆς ἄνω, ἐπὶ τῶν φαιῶν τοίχων ἢ τοῦ σιτοβρώτου ἑρμαρίου, τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν καρφίων ἀκόμη καὶ τῶν μαγειρικῶν σκευῶν, ὅλα τὰ ἔβλεπε διεστραμμένα καὶ ἐμπαίζοντα τοὺς φόβους της, ῥίπτοντα κατὰ πρόσωπον τὴν προδοσίαν της, διὰ γέλωτος σιωπηλοῦ καὶ παραδόξου. Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ κανδηλίου, ἀντίκρυζεν ἀμυδρῶς ἐν τῷ σκιόφωτι τοῦ τοίχου τὰ συζυγικά της στέφανα, κρεμάμενα κάτω τοῦ εἰκονοστασίου καὶ ἐξελάμβανεν αὐτὰ συνωφρυωμένα ὑπὸ τὴν λινομέταξον ὀθόνην μὲ τὴν ὁποίαν ἐκαλύπτοντο, ὡσεὶ τὴν ἀπιστίαν της ἐλέγχοντα· καὶ ἄν πνοὴ ἀνέμου ἀνεκίνει τὰς χρωματιστὰς ταινίας των, ἐνόμιζεν ὅτι ἤρχοντο ὡς ὄφεις κατ' ἐπάνω της ἵνα ἐκδικηθῶσι διότι προσέβαλε τὴν ἱεράν των ἁγνότητα. Τοσοῦτον δ' εἶχε κυριευθῇ ὑπὸ τῆς ἰδέας αὐτῆς ὥστε ἀνεπήδησεν ἔντρομος, ἀκούσασα αἴφνης τὴν φωνὴν τοῦ ἀνδρός της καὶ εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ὁρμήν, δὲν ἐσκέφθη τι ἄλλο εἰμὴ νὰ συσπειρωθῇ εἰς μίαν γωνίαν, ὅπως οἱ Πρωτόπλαστοι μετὰ τὸ ἁμάρτημα, ἀκούσαντες τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ.

— Ἔ, Σμάλτω· δὲ γροικᾶς, ὀρή! ἠκούσθη πάλιν ἡ φωνὴ τοῦ Στάθη, ἀνυπόμονος.

Ἡ λυγερὴ διετήρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν γωνίαν ἄφωνος, καὶ ἀκίνητος, συνέχουσα τὴν ἀναπνοήν της ἐκ τοῦ τρόμου. Ἀλλ' ἡ θύρα τοῦ οἰκίσκου ἐκινεῖτο θορυβωδῶς ἐκ τῶν βιαίων λακτισμάτων τοῦ Στάθη. Καὶ ἡ Σμάλτω ἀνένηψε τέλος καὶ ἐγερθεῖσα ἤνοιξε τὴν θύραν, χαμαὶ τὴν κεφαλὴν κρατοῦσα, φοβουμένη μὴ ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὸ σφάλμα ὁ Στάθης, τρέμουσα ὅλη, ὡς τὸ φυλλοκάλαμον.

— Ἔ, καὶ τὸ φίδι; ἠρώτησεν εὐθύμως οὗτος, μόλις εἰσερχόμενος.

Ὤ, τὸ φίδι! Βέβαια, τὸ εἶδεν ἡ Σμάλτω καὶ ὑπέμεινε τὴν ἐπήρειάν του ὑπέρποτε σήμερον! τὸ φίδι, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνώριζε μόνον νὰ συρίζῃ ἀλλὰ καὶ νὰ δάκνῃ, ἰοβόλως νὰ δάκνῃ, ὁσάκις εὕρισκεν εὐκαιρίαν!

*

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἡ Σμάλτω διήρχετο ἤδη τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ αὐτὴ ἡ κατάστασίς της. Ὅ,τι ἔγεινεν ἔγεινεν ἤδη. Ἔπρεπε νὰ προφυλάξῃ τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον ὠρθοῦτο ἀπειλητικὸν ἐνώπιόν της, νὰ κάμῃ τὸν ἑαυτόν της ἐγκρατῆ πλέον ἀπὸ πάσης ξένης ἐπιρροῆς. Ἀνεγνώριζεν ὅμως τὴν ἀδυναμίαν της, κατενόει ὅτι ἵνα γίνῃ τοῦτο δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ συναντήσῃ εἰς τὸν δρόμον της τὸν Μῆτρον. Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τοῦ οἰκίσκου της, εἰς τὰ καφάσια, ὡς τούρκισσα. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ εἰς τὴν σταφίδα καὶ τὰ γαλιὰ ἀκόμη νὰ συντροφεύσῃ. Ἦτο ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ἐργασία εἶνε εἰς τὴν ἀκμήν της· θέρος, τρύγος, πόλεμος!.. Νὰ ἐναντιωθῇ πάλιν εἰς τὸν ἄνδρα της, νὰ φέρῃ τοὺς αὐτοὺς ἐνδοιασμοὺς τοὺς ὁποίους καὶ ἄλλοτε ἐθεώρει ὅλως ἀπρεπές. Ἀνεγνώριζε τὸ δίκαιόν του. Ὅλοι εἰς τὰ χωρία λαμβάνουν γυναῖκας ἵνα τὰς ἔχουν βοηθοὺς ἐν τῇ ἐπιπόνῳ σταδιοδρομίᾳ τοῦ βίου των· δὲν τὴν ἔλαβε βέβαια ὁ Στάθης διὰ νὰ τὴν ἔχῃ εἰκόνισμα, εἰς τὸν οἰκίσκον του μόνον. Ἄλλως τε καὶ αὐτῆς προσεβάλλετο ἡ φιλοτιμία νὰ μὴ βοηθῇ τὸν ἄνδρα της, παρὰ νὰ περιμένῃ νὰ τῇ φέρῃ οὗτος τὸν ἄρτον, ὅπως εἰς τὸν τυφλόν.

— Τί, γιὰ ψυχικὸ θὰ μ' ἔχει; ἀνελογίσθη κοκκινίζουσα ἐξ ἐντροπῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελεν ἡ λυγερὴ πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἄεργος εἰς τὸν οἰκίσκον της. Διότι ἐν τοῖς χωρίοις, ὅπου οἱ κάτοικοι μετροῦνται εἰς τὰ δάκτυλα, καθένας τούτων ὑπόκειται καθημερινῶς εἰς τὸν αὐστηρὸν ἔλεγχον τῶν λοιπῶν. Ὁ νωθρὸς ἢ φιλόπονος ἐργάτης, ὁ θεοσεβὴς ἢ κουτοπόνηρος γέρων, ὁ φιλόχριστος ἱερεύς, ἡ καθαρὰ καὶ φιλόκαλος οἰκοδέσποινα, ἡ προκομμένη καὶ πολλὰ χειροτεχνήματα γνωρίζουσα κόρη, ἡ φρόνιμος γραῖα, ὅλοι εἶνε χωρισμένοι μεταξύ των καὶ γνωρίζονται ὅπως καὶ τὸ καλὸ κρασί. Καὶ ἀπὸ τὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα τυχὸν ἔχει ἕκαστος, μορφοῦται ἐν τῇ μικρᾷ κοινωνίᾳ ἡ καλὴ ἢ κακὴ ἰδέα, περὶ τῆς μελλούσης τύχης του. Ὅταν δὲ τύχῃ νὰ ἔλθῃ ἐξ ἄλλου χωρίου καμμία γυνὴ καὶ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ νυμφευομένη, εὐθὺς ὅλων ἡ προσοχὴ καὶ ὅλων ἡ κρίσις πρὸς αὐτὴν στρέφεται. Καθένας ὅστις θὰ τὴν πλησιάσῃ ἢ κάθε μία ἥτις θὰ τῇ ὁμιλήσῃ, θὰ ἦνε διὰ τὴν πτωχὴν νεόφερτον ἀνακριτὴς ἐπίφοβος, τοῦ ὕφους καὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς της, μέχρι τῶν

Digitized by Google

ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. Ἡ Σμάλτω ὑφίστατο τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν, ἀπὸ τῆς ἰδίας δηλαδὴ νυκτὸς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγκατεστάθη εἰς Τρουμπέ. Τόρα ὅμως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ παθήματός της ἡ δοκιμασία ἔγεινε στενωτέρα. Μόλις ἐξήρχετο εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου της εὐθὺς αἱ γυναῖκες τὴν ἠτένιζον περιέργως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν διατὶ ἔκοψεν αἴφνης νὰ συντροφεύῃ εἰς τὴν βοσκὴν τὰ γαλιὰ καὶ ἤρχισαν νὰ ψιθυρίζουν μεταξύ των τὰς παραδοξοτέρας δι' αὐτὴν εἰκασίας.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ξένων ἤρχισαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Στάθη νὰ κρίνωσιν αὐστηρῶς τὴν ἑκουσίαν αὐτὴν κάθειρξιν τῆς λυγερῆς. Ἂν καὶ αὐται ἐκάθηντο εἰς ἄλλον οἰκίσκον μακράν, ὅμως ἔμαθον τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ συγγενοῦς των συμβαίνοντα. Καὶ ἤρχισαν ἤδη νὰ θλίβωνται διὰ τὸν Στάθην, ὁ ὁποῖος ἐδέσμευσε τὴν τύχην του νυμφευθεὶς μίαν φαγοκοιμήστραν, ὡς ἀπεκάλουν οἰκτείρουσαι τὴν Σμάλτω. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι τὴν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν καλύβην ὅπου ἀνετράφη, ἀπὸ τὴν μπομπόταν τὴν ὁποίαν ἔτρωγε, καὶ τὴν ἔφερον εἰς πολιτείαν, εἰς οἶκον νὰ τρώγῃ σίτινον ἄρτον, παρὰ ἤθελε νὰ μένῃ καὶ ἄεργος, νὰ μὴ πιάνῃ οὔτε μισακὸ μετάξι.

Ἡ Σμάλτω ἐμάνθανεν αὐτὰ καὶ ἐτήκετο περισσότερον. Κατενόει ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ πλέον οὔτε μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Καὶ ἔλαβεν ἀπόφασιν νὰ ὑπάγῃ μόνη, νὰ συναντήσῃ τὸν Μῆτρον καὶ διὰ παρακλήσεων, εἴτε δι' ἀπειλῶν ἐν ἀνάγκῃ, νὰ τὸν πείσῃ ν' ἀλλάξῃ τόπον βοσκῆς. Εἶχε πεποίθησιν ὅτι θὰ τὸ κατορθώσῃ. Διὸ τὴν τρίτην ἡμέραν, μόλις ἠγέρθη τοῦ ὕπνου, ἡτοιμάσθη πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ της.

—Γιὰ ποῦ; ἠρώτησεν ὁ Στάθης, ἀπορῶν διὰ τὴν αἰφνιδίαν αὐτὴν ἐξέγερσιν τῆς γυναικός του.

— Πααίνω μὲ τὰ γαλιά.

— Κι' ἂν σουρίξῃ τὸ 'φίδι;

Ἡ λυγερὴ κατεταράχθη εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνην, τόσον ἀπροσδοκήτως καὶ ἀσκόπως ριφθεῖσαν παρὰ τοῦ ἀνδρός της. Ἠσθάνθη αἴφνης κάτι συσφίγγον τὴν καρδίαν εἰς τὰ στήθη της, ὡς νὰ ἐσταμάτησε διὰ μιᾶς ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἀναθαρρήσασα, ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν της, ἠτένισε μετὰ πειστικότητος τὸν ἄνδρα της:

— Δίνω μιὰ καὶ τοῦ ζουπάω τὸ κεφάλι· ἀπήντησε.

Καὶ θέσασα ἐμπρὸς τὰ γαλιά, ἐξῆλθε τοῦ χωρίου.

Ἡ Σμάλτω ἔβαινεν ἤδη θαραλέα εἰς τὸν σκοπόν της, ἀνυπόμονος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἤλπιζε νὰ συναντήσῃ τὸν βοσκόν, πολλάκις προτρέχουσα τῶν γαλίων, ὡσεὶ ὠθουμένη ὑπὸ ἀναποδράστου ἀνάγκης. Ἠτένιζεν ὑψηλὰ τὸν γαλανὸν αἰθέρα καὶ πέριξ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὴν θάλασσαν μὲ βλέμμα ἱλαρόν, ὑπερήφανον δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅπως κάθε ἄνθρωπος ἔχων τὴν ψυχὴν γαλήνιον καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι πορεύεται νὰ ἐπανορθώσῃ ἀδίκημα. Προσέβλεπε δὲ συχνά, ἀφ' ἧς ὥρας ἐξῆλθε τοῦ χωρίου, τὴν ἀγροτικὴν σκιάδα τοῦ Μήτρου, θέλουσα νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν θέαν της καὶ νὰ μὴ τὴν φοβῆται πλέον:

— Δὲν ἔνε! ἀνέκραξεν αἴφνης, δισθύμως.

Τῷ ὄντι, ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν εἰς τὴν σκιάδα, διέκρινεν ὅτι ὁ Μῆτρος καὶ τὰ πρόβατα ἔλειπον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ δὲν εὗρε παρὰ τὸ μάλλινον σακκίδιον τοῦ βοσκοῦ, κρεμάμενον ἀπὸ ἑνὸς στύλου καὶ ἐπὶ τοῦ πατώματος τῆς σκιάδος τὸ σιλάχι καὶ τὴν κατερρακωμένην φλοκάταν του. Ἡ Σμάλτω ἐθυμώθη ἤδη διότι δὲν εὗρεν αὐτὸν ἐκεῖ, νὰ τῷ εἴπῃ μίαν ὥραν ἀρχίτερα ὅ,τι ἔπρεπε καὶ ἐλαφρωθῇ ἐπὶ τέλους. Ἐσκέφθη ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἦτο καὶ πολὺ μακράν, ἀφοῦ τὰ πράγματά του ἦσαν ἐκεῖ καὶ ἤλπιζε μετ' ὀλίγον, ὅτε ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου θὰ ἐπετείνετο, νὰ προσέλθῃ οὗτος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς καλύβης. Ἄλλως τε ἐκεῖ εἶχεν ἀφίσει τὸν ἄρτον του καὶ βεβαίως, ἂν ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο, θὰ ἤρχετο τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ δειλινοῦ διὰ νὰ φάγῃ. Ἡ λυγερὴ δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην ν' απομακρυνθῇ ἐκεῖθεν. Τὰ γαλιὰ θὰ εὕρισκον καὶ ἐκεῖ τροφὴν ὅπως καὶ ἀλλοῦ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ τὸν περιμείνῃ.

— Δὲν κάνω κούνημα ὥστε νἄρθῃ· ἐσκέφθη.

Αἴφνης γλουγλουκισμὸς θορυβώδης διέκοψε τὰς σκέψεις της. Ἡ Σμάλτω στραφεῖσα παρετήρησεν ὅτι δύο γαλιὰ ἤριζον ῥαμφίζοντα κάτι μέσῳ τῶν ξηρῶν χόρτων καὶ ὅτι τ' ἄλλα ἔσπευδον λαιμάργως ἐκεῖ, μὲ τεταμένους ὡς δόρατα τοὺς λαιμοὺς καὶ μετὰ κραυγῶν, ὡς ν' ἀνεκάλυψαν αἴφνης πολύτιμον τροφήν. Μετὰ μικρὸν συνήχθησαν ὅλα ἐκεῖ, συσφινούμενα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο, σχηματίζοντα οὕτω πυκνὸν ἁλῶνα, μὲ τὰ μαυροπράσινα πτιλώματά των μαρμαίροντα ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Συνωθοῦντο δὲ κ' ἐγλουγλούκιζον γοερῶς, θέλοντα νὰ φθάσωσι πρὸς τὸ κέντρον καὶ πολλὰ ἵπταντο ὑψηλά, πλαταγοῦντα τὰς πτέρυγάς των ὡσεὶ περὶ εργα νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐράμφιζον οἱ σύντροφοί των. Καὶ παρήγετο οὕτω συνωστισμὸς αὐτῶν πεισματώδης, καὶ ἔρις συνήπτετο μεταξύ των, καὶ κίνησις καὶ βρυχασμὸς ἀδιάκοπος ὡς εἰς σμῆνος μυρμήκων. Κεφαλαὶ ὠρθοῦντο διὰ μίαν στιγμὴν μὲ τὰ κόκκινα φύματα ἄνω, ὡς λεπροὶ κόνοι ἀγρίου ἀραβοσίτου, ἐτάζουσαι τὰ πέριξ περιέργως διὰ τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν των καὶ πτίλα ἐσκορπίζοντο εἰς τὸν ἀέρα, ἀπομαδούμενα ἐνῷ ἀντήχει ἡ πεδιὰς ὁλόκληρος ἐκ τοῦ θορύβου καὶ τοῦ ἀλαλητοῦ των.

Digitized by Google

Ἡ Σμάλτω παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς διαπληκτισμοὺς αὐτοὺς τῶν γαλιῶν, χαμογελῶσα. Ἐγνώριζε τὴν συνήθειαν τὴν ὁποίαν ἔχουν νὰ συνάζωνται οὕτω καὶ νὰ θορυβοῦν μόλις εὑρίσκουν τι εἰς τὸν δρόμον των· ὑπέθετε δὲ ὅτι καὶ τόρα κανὲν παλαιὸν ὑπόδημα ἢ ῥάκος πανίου θὰ προὐκάλει τὴν ἔριν των.

Αἴφνης ὅμως ἐκ τῶν ἀλληλοθισμῶν καὶ τῶν ῥαμφισμάτων αὐτῶν ἀνεπήδησε πρὸ τῶν ποδῶν της μικρὸν τεμάχιον καλάμου.

— Μπά· ἡ φλογέρα του! ἐψιθύρισεν ἡ λυγερή.

Ἦτο τῷ ὄντι ἡ φλογέρα τοῦ Μήτρου· μικρά, χρυσίζουσα, μὲ πέντε ὀπάς, μαύρας εἰς τὰ χείλη ἐκ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου διὰ τοῦ ὁποίου ἤνοιξεν αὐτὰς ὁ τεχνίτης καὶ μίαν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἀπομεμονωμένην. Ἡ Σμάλτω ἐθαμβώθη εἰς τὴν θέαν αὐτῆς ὡς νὰ ἠτένισεν αἴφνης τὸν ἥλιον· κῦμα αἵματος συνέρρευσεν εἰς τὴν καρδίαν της καὶ τὴν ἔκαμε νὰ πάλλῃ βιαίως· οἱ κρόταφοί της ἔσφυζον ἐναγωνίως καὶ αἱ μήνιγγές της ἐπόνουν ἐκ τῆς πιέσεως·

— Ἡ φλογέρα του! ἐπανέλαβε βραδέως·

Καὶ ἠτένιζεν αὐτὴν μὲ βλέμμα πεφοβισμένον, αἰσθανομένη καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ σῶμα τὴν ἀνατριχίασιν ἐκείνην τοῦ βλέποντος πρὸ αὐτοῦ ὀστοῦν φοβεροῦ θηρίου. Εὐθὺς ἡ φαντασία της ἐπανέφερεν εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀναισθητοῦσα σχεδόν, ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μήτρου. Ἀνεγνώριζεν ἤδη ὅτι αὐτὸ τὸ τεμάχιον τῆς καλάμου ἔγεινεν ἡ αἰτία νὰ πράξῃ ἐκεῖνο τὸ ἀνόμημα, ὅτι ἦτο αὐτὸ ἡ ἐπικίνδυνος προαγωγὸς ἡ ὁποία παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν τυχόντα καὶ ἡ ὁποία ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν παρασύρῃ εἰς τὰ ἔσχατα. Καὶ ἡ λυγερὴ ἤδη ᾐσθάνετο μῖσος πρὸς τὴν φλογέραν ἐκείνην ἥτις διὰ τοῦ εὐγλώττου στόματός της, ἐπιτηδειοτέρου καὶ τῆς πλέον γεγυμνασμένης μαυλιτρίας ἔκαμεν αὐτὴν νὰ λησμονήσῃ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα της μύχιον ἐκείνην ἀφωσίωσιν ἡ ὁποία συγγεννᾶται καὶ συναποθνήσκει μὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς τοῦ ἀγροῦ. Καὶ ἱκανοποιεῖτο ἡ ἀδυναμία της διότι ἔβλεπεν αὐτὴν τόρα κατακειμένην ἐκεῖ εἰς τὸ χῶμα, ἄνευ ζωῆς, ῥαμφιζομένην ὑπὸ τῶν γαλιῶν, ὡς τεμάχιον πέπονος· ἐχαίρετο ἀμέτρως διὰ τὴν ταπείνωσίν της ἐκείνην καὶ τὴν ἐξουθένωσιν, ἐκδικουμένη οὕτω τὰ ἴδιά της παθήματα. Ἐν στιγμῇ δὲ παραφόρου πόθου πρὸς ἐκδίκησιν, ἠθέλησε νὰ συμμεθέξῃ καὶ αὐτὴ τοῦ κακοῦ καὶ ἐβάδισε ἵνα τὴν κατασυντρίψῃ ὑπὸ τοὺς πόδας της.

— Σμάλτω! ἔ, Σμάλτω!... ἠκούσθη φωνὴ περιχαρής, ἀνακόπτουσα αἴφνης τὸ βῆμα της.

Ἡ λυγερὴ στραφεῖσα παρετήρησε τὸν Μῆτρον ἐρχόμενον ἀπὸ μακρὰν μὲ τὸ ποίμνιόν του. Ἀλλ' οὐδεμίαν ᾐσθάνθη ἤδη ταραχὴν εἰς τὴν θέαν του. Ἐγνώριζεν ἡ Σμάλτω ὅτι ὁ βοσκὸς δὲν εἶχε πλέον μαζή του τὴν φλογέραν ἵνα τὴν παίξῃ ὅπως ἄλλοτε καὶ γεμίσῃ τὸν ἀέρα πέριξ ἀπὸ μύρια συναισθήματα, ἀπὸ τόσους καϋμοὺς τῆς γυναικείας καρδίας, τόσας στροφὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ τὴν συναρπάσῃ..... Τὴν εἶχεν ἐδῶ ὑπὸ τοὺς πόδας της, ὡς νὰ εἶχε τὴν γλῶσσαν, αὐτὴν τὴν φωνὴν μιᾶς μαγίσσης καὶ τὴν κατεσύντριβε. Συγχρόνως δὲ μὲ τὴν σκέψιν της αὐτὴν ἡ Σμάλτω κατέφερε μετὰ πάθους τὸν πόδα ἐπὶ τῆς φλογέρας καὶ τὴν ἔθραυσεν.

— Νά! εἶπε μετὰ χαιρεκακίας, ῥίπτουσα τὰ τεμάχια αὐτῆς πρὸ τοῦ βοσκοῦ.

— Μὴ τὴ φλογέρα μου· ἐφώναξεν οὗτος μετὰ πόνου· γιατί τὴν σπᾷς;

— Γιὰ νὰ μὴ χάσῃ κι' ἄλλαις· ἀπήντησεν ἡ Σμάλτω ἐπισήμως.

Καὶ θεωροῦσα πᾶσαν ἱκεσίαν περιττὴν πλέον, ἀφοῦ κατέστρεψε τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου τὴν ἐταλάνιζεν ὁ βοσκός, ἐστράφη πρὸς τὸ χωρίον συγκεκινημένη ἀλλ' ἥσυχος διὰ τὸ μέλλον.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ.

Ἐν τῷ θρησκευτικῷ βίῳ τῶν Ἄγγλων πολλὰ παρατηροῦνται κωμικὰ καὶ παράδοξα, εἰς ταῦτα δ' ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ συγκαταλεχθῶσι καὶ αἱ μεσονύκτιοι θρησκευτικαὶ διδαχαί. Ὁ διερχόμενος τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου τὴν Κυριακὴν περὶ μέσας νύκτας, καθ' ἣν ὥραν οἱ κάτοικοι τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης ἐπανέρχονται καθ' ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας ἐξ ἐκδρομῶν εἰς τὰς ἐξοχάς, πολλάκις εἰς τὰς διασταυρώσεις τῶν μεγάλων ὁδῶν ἀκούει ἐξαίφνης γοερὰ ἐπιφωνήματα. Ὦ! ὤ! ἐπανειλημμένως ἀντηχοῦντα. Ὅμιλος πυκνὸς διαβατῶν περιστοιχίζει τὸν κραυγάζοντα, ὅστις τότε προσθέτει ἐν εἴδει ἐπεξηγήσεως.

— Ὦ ἁμαρτωλοί!

Ὁ ἀγνοῶν τὰ ἐγχώρια ἔθιμα φυσικὸν εἶναι νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ κατὰ τοιοῦτον ἀσυνήθη τρόπον ταράσσων τὴν νυκτερινὴν ἡσυχίαν εἶναι φρενοβλαβής, ταχέως ὅμως μανθάνει ὅτι εἶναι ἱεροκῆρυξ. Ὅταν δ' ἴδῃ οὗτος ὅτι αἱ κραυγαί του συνήθροισαν ἀρκετὸν πλῆθος ἄρχεται τῆς διδαχῆς καὶ ὁμιλεῖ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἠρέμα καὶ ἀπαθῶς, οὐδόλως προσέχων εἰς τὰς διακοπάς, τοὺς γέλωτας ἢ τοὺς χλευασμοὺς τῶν ἀκροατῶν. Τὸ ἀκροατήριον δὲν μένει τὸ αὐτὸ πάντοτε, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἀπέρχονται, ἄλλοι δὲ νέοι προσέρχονται· οὐχὶ εὐάριθμοι ὅμως ἀκροῶνται εὐλαβῶς, παραμένοντες ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ κηρύγματος, καὶ συνοδεύουσι μάλιστα μετὰ τοῦτο τὸν

Digitized by Google

ἱεροκήρυκα μέχρι τοῦ πλησιεστάτου σταυροδρομίου, ὅπου ἀρχίζει νέαν διδαχήν.

Οἱ Ἄγγλοι ἀποδίδουσιν οὐ σμικρὰν σημασίαν εἰς τὰς τοιαύτας διδαχάς, καὶ τὰ μάλιστα θεάρεστον νομίζουσι τὸ ἔργον τῶν μεσονυκτίων ἱεροκηρύκων. Ὑπάρχουσι πολλαὶ μεγάλαι καὶ πλούσιαι ἑταιρίαι, ὑποθάλπουσαι αὐτούς, καὶ ἔρανοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συλλέγονται ἀδιαλείπτως ἁπανταχοῦ τῆς χώρας. Ὅθεν καὶ οἱ πόροι οἵτινες διατίθενται πρὸς ἀμοιβὰς τῶν ἱεροκηρύκων δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητοι, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἀνέλαβον τὴν προστασίαν τοῦ ἔργου τούτου. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν οἱ πλανόδιοι κήρυκες ἦσαν εὐπρεπεῖς κληρικοί, ἁδρῶς μισθούμενοι, οἵτινες ἐκήρυσσον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, φοροῦντες μέλαν ἔνδυμα καὶ λευκὸν λαιμοδέτην, παρακολουθούμενοι δ' ἐνίοτε καὶ ὑπὸ παιδὸς φέροντος ἐλαφρὸν ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπέθετον ὀγκῶδες ἀντίτυπον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγίνοντο μετά τινος μεγαλοπρεπείας καὶ σεμνότητος ἐπιβλητικῆς. Ἀλλὰ μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου παρεισέδυσαν καὶ στοιχεῖα ἀλλότρια, πλὴν τῶν ἐμμίσθων κληρικῶν ἤρχισαν νὰ διδάσκωσι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ κατὰ τρόπον πολλάκις ἥκιστα ψυχωφελῆ καὶ αὐτόκλητοι ἱεροκήρυκες. Οἱ κληρικοὶ ἠραιοῦντο κατ' ὀλίγον καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν κατελάμβανον ῥυπαροὶ καὶ χυδαῖοι ἄνδρες, ὁμιλοῦντες περὶ ἐλέου τοῦ θεοῦ, καὶ ὄζοντες οἰνοπνεύματος· ἐπολλαπλασιάσθησαν δὲ καὶ οἱ ἱεροκήρυκες, οἱ ἀδιάλλακτον ἔχοντες κεκηρυγμένον πόλεμον κατὰ τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς, παρέχοντες ἀκένωτον πηγὴν εὐθυμίας καὶ φαιδρότητος εἰς τοὺς ἀκροατάς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀστυνομία παρεμβαίνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὰς διδαχάς, καθ' ἑκάστην δὲ δευτέραν ἀναγκάζονται νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ ἀστυνομικοῦ πταισματοδικείου οὐκ ὀλίγοι τῶν μεσονυκτίων ἱεροκηρύκων, κατηγορούμενοι ἐπὶ διαταράξει τῆς τάξεως καὶ παρακωλύσει τῆς συγκοινωνίας. Αἱ ἀποφάσεις τῶν πταισματοδικῶν ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσιν εἶναι ποικίλαι καὶ ἀντίθετοι ἀλλήλων πολλάκις· ἄλλος ἐπιτιμᾷ αὐστηρῶς τὸν ἀστυνομικὸν κλητῆρα, ὡς ἐπιδείξαντα ἄκαιρον ζῆλον, καὶ ἀπολύει μετ' ἐγκωμίων τὸν ἱεροκήρυκα· ἄλλοι πάλιν, προκρίνοντες τὴν τάξιν ἀντὶ τῆς εὐλαβείας, πρῶτον μὲν ἐπιπλήττουσιν, ἐν ὑποτροπῇ δὲ καὶ τιμωροῦσι διὰ προστίμου ἢ κρατήσεως τοὺς νυκτερινοὺς ταραξίας. Ἕνα μάλιστα κατεδίκασεν ὁ πταισματοδίκης εἰς φυλάκισιν δύο ἑβδομάδων, ἀξιώσας προσοχῆς τὴν κατάθεσιν τοῦ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος, μαρτυρήσαντος ὅτι ὁ εὐλαβέστατος ἱεροκήρυξ, κλονούμενος καὶ παραπαίων ἐξ ἀμέτρου οἰνοπνευματοποσίας, πολλάκις μὲν κατέπεσε κατὰ γῆς μὴ δυνάμενος νὰ στηριχθῇ εἰς τοὺς πόδας του, ἐτιμώρησε δὲ καὶ διὰ στιβαροῦ γρονθοκοπήματος γέροντά τινα ἀκροατήν, οὗ παρ' ὀλίγον νὰ ἐξορύξῃ τὸν ὀφθαλμόν, διότι ὁ ἀκροατὴς οὗτος ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ ἐνδοιασμούς τινας περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν λόγων τοῦ ἱεροκήρυκος, διισχυριζομένου ὅτι τρία εἴδη διαβόλων ὑπάρχουσι.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

.˙. Ἐνῷ ὁ συνήθης ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ τοῦ Βερολίνου διεκπεραιουμένων ἐπιστολῶν ἀνέρχεται καθ' ἡμέραν εἰς 400 χιλιάδας, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἀπίστευτον ἀριθμὸν τῶν 6 ἑκατομμυρίων!

.˙. Ἐν Λονδίνῳ ἀνεπτύχθη ἀπό τινος τάσις πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις· οὕτως ἐκτὸς ἄλλων κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἐγένετο ἔκθεσις ἀντικειμένων ἀναφερομένων εἰς τὴν Μαρίαν Στουάρτ. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ πλουσία συλλογὴ προσωπογραφιῶν τῆς ἀτυχοῦς βασιλίσσης.

.˙. Ἔν τινι κωμοπόλει τῆς Κάτω Σιλεσίας συνέβη ἐσχάτως τὸ ἑξῆς ἀσύνηθες: μιὰ ἐκκλησία ἐπωλήθη εἰς πλειστηριασμὸν καὶ κατεκυρώθη εἰς τὸ ὄνομα γυμναστικῆς ἑταιρίας, ἥτις μετέβαλεν αὐτὴν εἰς γυμναστήριον.

.˙. Πολυτιμότατα δῶρα καὶ αὐτογράφους συγχαρητηρίους εὐχὰς ἔλαβε κατὰ τὰ Χριστούγεννα ὁ Βίσμαρκ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς χήρας αὐτοκρατείρας Αὐγούστας.

.˙. Ἡ χήρα αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας Βικτωρία διατρίβουσα νῦν ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τῆς εἰς Γερμανίαν ἐπανόδου της θὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν τὸν ποιητὴν Τέννυσον ἐν Φαρριγγφόρδῃ, ὅπου διαμένει οὗτος νῦν χάριν τῆς ὑγείας του.

.˙. Ἐν Βελγίῳ ἐκδίδεται περιοδικὸν διὰ μικρὰ κοράσια ἱδρυθὲν ὑπὸ τῆς βασιλίσσης τοῦ Βελγίου. Μεταξὺ τῶν συντακτῶν αὐτοῦ ἀριθμοῦνται πολλαὶ ἐξέχουσαι γυναῖκες, ἐν αἷς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ῥωμουνίας Ἐλισάβετ (Κάρμεν Σύλβα).

.˙. Ὁ Σαρδοῦ ἐπεράτωσε νέον ἔργον, τρίπρακτον κωμῳδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Μαρκησία*, ὅπερ παρασταθήσεται προσεχῶς ἐν Παρισίοις.

.˙. Τοῦ μεγάλου ἀγγλικοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ (Encyclopaedia Britannica), τοῦ ἐν Ἐδιμβούργῳ τυπουμένου, ἡ πρὸ ὀλίγου περατωθεῖσα ἐνάτη ἔκδοσις ἐγένετο εἰς πεντηκονταχισχίλια ἀντίτυπα. Τούτων 40 000 ἀντίτυπα, ἤτοι ἓν ἑκατομμύριον ὀγκωδῶν τόμων εἰς σχῆμα τέταρτον, ἐπωλήθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, δεκακισχίλια δὲ μόνον καθ' ἅπασαν τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν καὶ τὰς κτήσεις αὐτῆς.

.˙. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Πάπα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἀνέρχεται εἰς 14,500,000 ἔσοδα, καὶ 8,480,000 ἔξοδα, ἤτοι περίσσευμα ἓξ ἑκατομμυρίων καὶ πλέον μένει διαθέσιμον εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἁγιότητα. Τὸ σπουδαιότερον ἔσοδον εἶναι τὸ ἐκ τοῦ δηναρίου τοῦ Ἁγίου Πέτρου, δηλαδὴ τοῦ ἐράνου ὅστις ἐν πάσαις ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις συνάζεται ὑπὲρ τοῦ Πάπα, ἀνερχομένου εἰς 7 500,000 αἱ δὲ μέγισται δαπάναι εἰσὶν αἱ πρὸς συν-

Digitized by Google

τήρησιν ἱεροσπουδαστηρίων (2,500,000) καὶ πρὸς ἐπιχορηγήσεις εἰς Καρδιναλίους (2,000,000).

⁂ Πολλὰ πειράματα ἐγένοντο ἐν Ῥωσσίᾳ πρὸς στερεοποίησιν τοῦ πετρελαίου, ὅπως καταστῇ οἰκονομικωτέρα καὶ ἀκίνδυνος ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ. Τὸ μάλιστα ἐπιτυχὸν φαίνεται τὸ ἑξῆς. Τὸ πετρέλαιον θερμαίνεται καὶ προστίθεται εἰς αὐτὸ 1 μέχρι 3 % σάπωνος· ὁ σάπων ἀναλύεται ἐν τῷ πετρελαίῳ, ὅπερ ἅμα ψυχρανθῇ σχηματίζει μίγμα ἔχον τὴν στερεότητα πεπηγμένου λίπους. Τὸ τοιοῦτο πετρέλαιον δὲν ἀνάπτει εὐκόλως, καίεται βραδέως καὶ χωρὶς καπνόν, παράγει πολλὴν θερμότητα καὶ ἀφίνει ὑποστάθμην μέλαιναν καὶ σκληρὰν 2 %.

⁂ Κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος συμπληροῦται αἰὼν ἀφ' ὅτου εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ χρυσάνθεμον, καὶ ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ δαλία, ἣν πρώτη ἔφερεν ἡ μαρκησία Βιούτ.

⁂ Κατά τινα ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου Πειραιῶς ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἀπογραφικὴν σημείωσιν, τὸ σύνολον τῶν ἱστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ νηολόγιον Πειραιῶς ἀνέρχεται εἰς 424. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἔχουσι χωρητικότητα 32,607 τόννων καὶ πλήρωμα 2183 ἀνδρῶν.

ΣΤΙΧΟΙ

ΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΙ Α. Μ.

1.

Ξανθαὶς μὲ τ' ἀγριόκαιρα, γλυκειαὶς μὲ τοὺς χειμῶνες
'Ανθοῦν 'ςτὸν κάμπο ἡ ἀνεμώναις.

Ὡραῖοι μὲ τὰ βάσανα καὶ μὲ τὴ μαύρη τύχη
'Ανθοῦν 'ς τὸν κόσμο αὐτὸν οἱ στίχοι.

Αὐτοὶ πλουτίζουν τὴ ζωή, τὰ νιάτα μας στολίζουν,
Κι' ὅταν ἀκόμα δὲν ἀξίζουν

Βρίσκουνε κάλλη δανεικὰ καὶ παίρνουν χάρες ξέναις
'Απ' ταὶς δροσόπλασταις παρθέναις.

Αὐταὶς μᾶς δείχνουν τὴ ζωὴ 'σὰν ἐκκλησιᾶς εἰκόνα
Στεφανωτὴ μ' ἀκτινωτὴ κορῶνα!

2.

Γνωρίζω μιά... πῶχει ἐμμορφιαὶς κ' ἔχει στολίδια τόσα
Ποῦ τὰ φημίζει κάθε γλῶσσα.

— Ἔχει τὴ χάρι τὴ λευκή, μοῦ λέει τὸ περιστέρι,
Μὲ τὴ θωριά ἡ ψυχή της ταίρι·

— Ἔχει τὴ χάρι τὴ γλυκειά, μοῦ τῶχει 'πῆ τ' ἀηδόνι,
Μὲ τὸ χαμόγελο σκλαβώνει.

Ἔχει τὴ χάρι τὴν κρυφή, κι' ὁ ποιητὴς 'μπροστά της
Ρωτᾷ:—Ποῦ τἄχει τὰ φτερά της;

Γνωρίζω μιὰ πῶχει ἐμμορφιαὶς καὶ πλούτη καὶ στολίδια.
Ὦ στίχοι, ψιθυρίστε το 'ς τὴν ἴδια!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Συνήθως ὅστις ὀλιγώτερον ὑπολογίζει ὀλιγώτερον ἀπατᾶται.

*

Ἀναμένειν σημαίνει κατέχειν διὰ τῆς ἐπιθυμίας, διὰ τῆς φαντασίας, — κατοχὴ πνευματικὴ ὑπερτέρα ἐνίοτε τῆς πραγματικῆς.

*

Τὸ ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ἀγάπης ἐκείνου ὃν ἀγαπᾷ εἶνε θλιβερώτερον παρὰ ν' ἀπολέσῃ αὐτόν.

*

Ὁ φόβος ἐξουθενίζει· φόβος εἶνε ἧττα τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῆς ὕλης.

*

Τὸ πνεῦμα δύναται νὰ μειδιᾷ ἐν ᾧ χρόνῳ πονεῖ ἡ καρδία.

*

Ὅσῳ μᾶλλον συγχωρεῖτε τὸν μὴ μετανοοῦντα διὰ τὰ σφάλματά του, τόσῳ μᾶλλον ἐνθαρρύνετε αὐτὸν εἰς τὴν διάπραξιν νέων.

*

Ἡ ὑπομονὴ μαλάσσει τὰς ἀγαθὰς καρδίας καὶ ἀποσκληρύνει τὰς πονηράς.

*

Ἡ νεότης ἔχει ὅλην τὴν ὕπαρξιν ἐν τῷ παρόντι. Ἐκ τούτου τὸ μέγα θέλγητρον αὐτῆς.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Σὰν ἀδερφό...

— Τί ἔχεις, μπάρμπα Γιάννη, καὶ κλαῖς;

— Μὴ ρωτᾷς. Ἐψόφησε ὁ γάϊδαρός μου.

— Αἴ καὶ γι' αὐτό; ...

— Μὰ ξέρεις, τόσα χρόνια τώρα... τὸν εἶχα σὰν ἀδερφό

Τελειόφοιτος.

Μεταξὺ χωρικοῦ καὶ γαιοκτήμονος:

— Κάτι, ἀφεντικό, συλλογὴ ἔχεις;

— Συλλογίζομαι τί δουλειὰ νὰ βρῶ τοῦ γυιοῦ μου·

— Καὶ τώρα τ' εἶνε τὸ παιδί;

— Τελειόφοιτος.

— Ἄς τον τὸ λοιπὸν τελειόφτο ὡς ποῦ νὰ 'βρεθῇ καλλιότερη θέσι.

Ζήτημα καθαριότητος.

— Σὲ τί καιροὺς ζοῦμε! Δὲν μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ εὕρῃ παστρικὸν ἄνθρωπο.

— Σύρε νὰ πλυθῇς!

Ἕνα ἢ δύο;

— Ἔχετε ἀδελφούς, κύριε Νικολάκη;

— Ναί, ἕνα μόνον.

— Ἕνα μόνον; Καλέ, τώρα ρωτοῦσα τὴν ἀδελφή σας καὶ μοῦ εἶπε πῶς ἔχει δυὸ ἀδελφούς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888 — 1580

Digitized by Google

Ἀριθ. 683 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 29 Ἰανουαρίου 1889

Η ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΙ Η ΠΡΙΓΓΙΠΕΣΣΑ ΤΗΣ ΟΥΑΛΛΙΑΣ

(1816)

Πάντες οἱ γράψαντες, εὐάριθμοι ἄλλως, ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας εὔφημον μνείαν ἔκαμον τῆς κατὰ τὸ 1813 συσταθείσης ἐν Ἀθήναις Φιλομούσου Ἑταιρίας ὑπὸ τῶν Ἰωάννου Μαρμαροτούρη, καὶ Ἀλεξάνδρου Λογοθέτου Χωματιανοῦ, καὶ Πέτρου Ῥεβελάκη, ὧν τὰ ὀνόματα οἱ τακτικοὶ ἀναγνῶσται τῆς Ἑστίας θὰ ἐνθυμῶνται ἴσως ἐκ τῶν ὅσων ἐγράψαμεν περὶ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ Ἐλγινείων μαρμάρων δημοσιευθείσῃ μελέτῃ ἡμῶν.

Περὶ τῆς ἑταιρίας ταύτης ἴσως ἄλλοτε πραγματευθῶμεν ἐν τῇ Ἑστίᾳ εἰδικώτερον, ἐπὶ τοῦ προκειμένου μόνον ὀλίγα τινὰ θέλομεν διαλάβει σχετικῶς πρὸς τὰς ἀρχαιότητας τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἀνέλαβεν ἡ Ἑταιρία αὕτη τὴν προστασίαν, καὶ περὶ νομίσματος, ἢ μεταλλίου, ὅπερ προσέφερε τῇ 22 Μαΐου 1816 εἰς τὴν περεπιδημοῦσαν τότε ἐν Ἀθήναις, καὶ 15 ἡμέρας διαμείνασαν, Πριγγιπέσσαν τῆς Οὐαλλίας Καρολίναν, θυγατέρα τοῦ Καρόλου - Γουλιέλμου - Φερδινάνδου, δουκὸς τοῦ Βρούνσβιχ καὶ τῆς Πριγγιπέσσης τῆς Οὐαλλίας Αὐγούστης, σύζυγον δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὸ 1821 ἀναβάντος τὸν θρόνον Ἀγγλίας Καρόλου Δ'.

Ἀφορμὴν εἰς τὸ δημοσίευμα τοῦτο παρέσχεν ἡμῖν χειρόγραφον, ὅπερ πρό τινος περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀρχείου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας, καταγεγραμμένον ὑπ' ἀριθμὸν 7051, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται διάφοροι πράξεις τῆς Φ. Ἑταιρίας τῶν ἐτῶν 1813 1814 καὶ 1816. Ἴσως δὲ εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ γραφείου τῆς Ἑταιρίας, ἢ μέλους τινὸς αὐτῆς.

Περιεχόμενα τοῦ χειρογράφου τούτου εἶνε α') Εἰδοποίησις Φιλομούσου Ἑταιρίας ἐν Ἀθήναις. β') Ἐπιστολὴ Ἰωάννου Ἀντωνίου Κόμητος Καποδίστρια πρὸς τὸν Κύριον Ἀλέξανδρον Βασιλείου. γ') Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Διαταγή,» κανονισμὸς τῆς ἐν Βιέννῃ συσταθείσης ἑταιρίας πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν σχολείων τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ ἐν τῷ Πηλίῳ ὄρει Γυμνασίου. δ') Ἀνακήρυξις εἰς τοὺς Ἕλληνας τοῦ Εἰρηναίου Θηρσίου ἐκ Μονάχου, τῷ 1815, 19 Ἀπριλίου, περὶ συστάσεως σχολῆς «Ἀθηναίου» πρὸς παίδευσιν καὶ προκοπὴν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ἐν Γερμανίᾳ. ε') Διορισμὸς τοῦ Γεωργίου Σοφιανοῦ Κείου, ἑνὸς τῶν τεσσάρων ἱδρυτῶν, ἢ συστητητῶν ὡς ἀποκαλεῖ τούτους, πρώην ἐφόρου τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας ὡς μέλους γνησίου τοῦ ὁλοκλήρου ταύτης σώματος, τῷ 1814, ε' Σεπτεμβρίου, ἢ β' ἔτους τῆς συστάσεως τῆς ἑταιρίας. ς') Πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς φιλικῆς ἑταιρίας εἰδοποίησις. Ἐνταῦθα δὲ περιγράφεται ἡ ἔλευσις τῆς προρρηθείσης Πριγκιπέσσης.

Ἐν τῇ α' εἰδοποιήσει τῆς Φιλομ. Ἑταιρίας ὑπογεγραμμένῃ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Λογοθέτου Χωματιανοῦ, Ἰωάννου Μαρμαροτούρη, Πέτρου Ῥεβελάκη, καὶ Γεωργίου Σοφιανοῦ, διαλαμβάνονται ἐν 10 θέμασι, πλὴν τοῦ προοιμίου αἱ βάσεις τῆς συστάσεως τῆς ἑταιρίας, ἐφ' ὧν συνετάχθη κατόπιν ὡς φαίνεται τὸ καταστατικὸν τῆς Ἑταιρίας, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἐν Βιέννῃ Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστί, ἐξεδόθη δὲ καὶ Ἑλληνιστὶ ὑπὸ Ἀνδρ. Π. Βρετοῦ ἐν τῷ Ἐθν. Ἡμερολογίῳ τοῦ Μ. Βρετοῦ τοῦ ἔτους 1869 σελ. 230, ἀνεδημοσιεύθη δὲ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Γεωργ. Κωνσταντινίδου (σελ. 557).

Εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἀρχαιότητας διαλαμβάνει ἐν θέματι Β' «ὅτι ἡ ῥηθεῖσα καταβολὴ (ἡ χρηματικὴ) θέλει χρησιμεύσει εἰς καλλιέργειαν καὶ φωτισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος τῶν νέων διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἐπιστημῶν, εἰς ἔκδοσιν χρησίμων βιβλίων, εἰς βοήθειαν ἐνδεῶν μαθητῶν, εἰς **ἀνακαλύψεις ἀρχαιοτήτων εἰς συλλογὴν ἐπὶ λίθων ἐπιγραφῶν, ἀγαλμάτων τε καὶ** . . . (δυσανάγνωστος ἡ λέξις) καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο τῶν προσοχῆς ἀξίων. Τὰ συλλεχθέντα ἀρχαιολογικὰ πράγματα ἀποταμιεύονται εἴς τινα τόπον, ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον, ὀνομαζόμενον Μουσεῖον πρὸς θέαν τῶν περὶ ταῦτα ἐραστῶν.»

Ἐν θέματι δὲ Θ' γράφει «Ἡ ἑταιρία ἐκλέγει ἐκ τῶν ἐνθάδε μελῶν αὐτῆς ἄνδρας εἰδήμονας

Digitized by Google

τῶν ἐνταῦθα ἀρχαιοτήτων καὶ ἱκανοὺς εἰς τὸ νὰ συνοδεύωσι τοὺς ἐδῶ φοιτῶντας περιηγητὰς εἰς ἓν ἕκαστον τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαίων μνημείων, καὶ νὰ προσφέρωσιν αὐτοῖς κάθε ἐνδεχομένην ὑπουργείαν καὶ περιποίησιν.»

Αἱ γραμμαὶ αὗται ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην σκέψιν μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι περὶ συστάσεως Μουσείου ἀρχαιολογικοῦ· ἴσως δέ, ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἐλγινείων μαρμάρων (Ἑστία ἀριθ. 674 σελ. 768), συνετέλεσεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ γενομένη σύλησις καὶ ἁρπαγὴ τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τοῦ Ἔλγιν. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἐξάγεται νέον ἐκ τοῦ χειρογράφου εἶνε ὅτι ἡ Ἑταιρία ἡ Φιλόμουσος ἐν Ἀθήναις δὲν συνέστη ὡς διαλαμβάνει ὁ Σουρμελῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, πάντες δὲ παρελάβομεν ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης, τῷ 1812, ἀλλὰ τῷ 1813 α' Σεπτεμβρίου, καὶ ὅτι ἱδρυταὶ δὲν ἦσαν μόνον ὁ Ἀλ. Λογ. Χωματιανός, Ι. Μαρμαροτούρης καὶ Πέτρος Ῥεβελάκης ἀλλὰ καὶ ὁ Γεώργιος Σοφιανός, τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον παρέλιπον οἱ μέχρι τοῦδε διαλαβόντες περὶ τῆς Φ. ἑταιρίας, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐν τῇ περὶ Ἐλγινείων μαρμάρων ἱστορίᾳ, ἔχων ὑπ' ὄψιν μου τὰς τέως γνωστὰς πηγάς. [1])

Ἡ Φ. Ἑταιρία εἶχε ζητήσει τὰς συνδρομὰς τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ἑλλήνων, εἶχε δὲ διαγείρει τὸ διαφέρον πάντων τῶν τότε λογίων. Εὑρίσκετο δὲ φαίνεται ἐν ἀκμῇ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὅτε τῷ 1816 ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ἡ Πριγγιπέσσα τῆς Οὐαλλίας Καρολίνα, ἥτις, ἐν διαστάσει τότε εὑρισκομένη πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ περιοδεύσῃ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐν Ἀθήναις φαίνεται ἔτυχε πάσης περιποιήσεως καὶ τιμῆς ὑπὸ τῶν ἐφόρων τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας, καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης ἀγγελίας παρέσχε καὶ συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας, ὑποβοηθήσασα τοὺς εὐγενεῖς ταύτης σκοπούς. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ καὶ πρὸς εὐγνωμοσύνην ἔδωκεν ἡ Ἑταιρία πρὸς αὐτὴν νόμισμα χρυσοῦν, ἢ μετάλλιον, χαρακτὸν βεβαίως, ἐπὶ στρογγύλου κέρματος χρυσοῦ ἢ ἐπὶ ἀρχαίου χρυσοῦ νομίσματος, χαραχθέντος ὑπό τινος τῶν χρυσοχόων τεχνιτῶν τῶν Ἀθηνῶν. Δημοσιεύομεν δ' ἐνταῦθα κατὰ λέξιν ὡς ἔχει τὴν «εἰδοποίησιν» πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας, ἐν ᾗ διαλαμβάνονται τὰ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Πριγγιπέσσης καὶ τὰ τῆς προσφορας τοῦ μεταλλίου

«Πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Φ. Ε. Εἰδοποίησις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Μαΐου 1816. ἔ. γ'.

Ἡ εὐφρόσυνος ἡδονή, τὴν ὁποίαν ἤδη εἰς τὰς ψυχάς μας αἰσθανόμεθα διὰ τὴν τύχην, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ πατρίς μας νὰ τιμηθῇ εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν μὲ τὴν βασιλικὴν παρουσίαν τῆς Αὐτῆς Βασιλικῆς Μεγαλειότητος τῆς Πριγγιπέσσης τοῦ Γάλλες, μας παρακινεῖ νὰ προσφέρωμεν καὶ εἰς ὑμᾶς τὴν χαρμόσυνον ταύτην ἀγγελίαν τοῦ ἐνταῦθα ἐρχομοῦ της, καὶ τῶν ὅσων καλῶν ἠξιώθη ἡ πόλις μας.

Τὸ Β. Α. ὕψος ἔφθασεν ἐνταῦθα εἰς τὰς ἐννέα τοῦ τρέχοντος· ἡ διοίκησις τὴν ὑπεδέχθη ὅσον ἠμπόρεσε καὶ ἔχει· ἡ πόλις μας ἐγέμισεν ἀπὸ ἀγαλλίασιν διὰ τὴν τοιαύτην ἀπόλαυσιν· ἄνδρες γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες ἔτρεχον μετὰ προθυμίας νὰ ἴδωσι τὸ Β. Α. ὕψος, ὅτε ἐξήρχετο εἰς ἀναθεώρησιν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαίων απομνημονευμάτων, τὰ ὁποῖα, αν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐστάθησαν εὐτυχῆ διότι ἔφθασαν νὰ θαυμασθοῦν καὶ νὰ εὐσπλαγχνισθοῦν ἀπὸ τὴν Αὐτῆς Β. Μ., ἥτις διατρίψασα ἐνταῦθα 15 ἡμέρας δὲν ἐκατεγίνετο εἰς ἄλλο τι εἰμὴ εἰς τὴν περίεργον θεωρίαν τῶν τοιούτων, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τὴν φιλόσοφον καὶ φιλάνθρωπον ψυχήν της νὰ ἐξαπλώσῃ μεγάλας εὐεργεσίας εἰς τὴν πόλιν ταύτην, κοινῶς τε καὶ κατὰ μέρη.

Ἡ Φ. Ἑταιρεία, ἥτις σεμνύνεται καὶ χαίρει διότι κατελάμπρυνε τὸν κατάλογον τῶν μελῶν της μὲ τὴν τιμὴν τῆς προσθήκης τοῦ σεβαστοῦ καὶ περικλεοῦς ὀνόματος τῆς Β. Ὑ. της καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἀξιωματικῶν, ἀπέλαυσε καὶ αὐτὴ τὴν εὐεργεσίαν καὶ βοήθειαν. Ὅθεν εὐγνωμοσύνης ἕνεκα ἐπρόσφερεν εἰς τὸ ὕψος της ἓν νόμισμα χρυσοῦν, φέρον ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους ἐγκεχαραγμένην τὴν Ἀθηνᾶν μὲ ἐπιγραφὴν ἡ Φ. Ἑταιρεία, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους ἐπιγραφὴν ΚΟΡΟΛΛΗ ΣΕΒΑΣΤΗ ΑΝΑΣΣΗ ΓΑΛΛΕΣ ΑΘΗΝΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΙΔΙ. Τὸ Β. Α. Ὕ. ἡ Πριγγιπέσσα ἐκπληρώσασα σήμερον τὴν περιήγησιν τῆς Πατρίδος μας ἀναχωρεῖ αὔριον διὰ Κόρινθον καὶ ἀπ' ἐκεῖ θέλει ἀκολουθήσει τὸ ταξείδιόν της εἰς τὸ ὁποῖον τὴν συνοδεύει ὁ συνέφορος ἡμῶν Κύριος Λογοθέτης Χωματιανός, ἀφήσας ἐπίτροπόν του τὸν Κύριον Γ. Ῥεβελάκην, ἡμεῖς δὲ χαίροντες διὰ τὴν παροῦσαν τύχην μακαρίζομεν πρὸς τούτοις καὶ τὰς ὅσας ἤθελον τὴν ὑποδεχθῆ πόλεις.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Φ Ἑταιρείας.»

Ὁ Λογοθέτης Χωματιανὸς ὁ συνοδεύσας τὴν Πριγγιπέσσαν εἰς Κόρινθον εἶνε ὁ Ἀλέξανδρος Λογ. Χωματιανός, υἱὸς τοῦ Σπυρίδωνος Λογ. Χωματιανοῦ προξένου τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων δὲ ὡς ἱδρυτῶν τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας ὁ Σοφιανός, ὁ Ῥεβελάκης καὶ ὁ Χωματιανὸς ἦσαν Κεῖοι τὴν πατρίδα. Περὶ τοῦ Σοφιανοῦ ῥητῶς λέγεται τοῦτο ἐν τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ὀνόματα Χωματιανὸς καὶ Ῥεβελάκης

1) Ὁ Ἰωάν. Φιλήμων ἐν τῷ Δοκιμίῳ ἱστορικῷ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (1834) σελ. 65 καὶ 127 ἀναφέρει ὡς ἔτος συστάσεως τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας τὸ 1813.

Digitized by Google

εἶνε ὀνόματα οἰκογενειῶν Κείων. Πιθανώτατα δὲ μόνον ὁ Μαρμαροτούρης ἦτο Ἀθηναῖος. (Ὅρα ἐμὴν συγγραφὴν ὑπομνήματα Κυκλάδων νήσων. Ἄνδρος Κέως σελ. 266 — 269. καὶ σελ. 230 περὶ τοῦ τίτλου τοῦ Λογοθέτου. Ὅρα καὶ σελ. 201 περὶ τῶν σχέσεων Κείων καὶ Ἀθηναίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας.)

Α. Μηλιαρακης.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Τέλος οἱ πολέμιοι συνῆλθον ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως, καὶ δέκα ἐξεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Σίγυδος σκάφη, ὅπως παρακωλύσωσι τὴν παράδοξον ταύτην ἐπίθεσιν· ἀλλ' ἡ Ἐλλίδα, εὐχερῶς αὐτὰ παρακάμψασα, ὥρμησε κατὰ τῆς ἐχθρικῆς ναυαρχίδος, καὶ πρὸ πάσης δυνατῆς ἀμύνης, εὑρέθη παράπλευρος. Τότε δὲ διεδραματίσθη γεγονὸς ἀπίστευτον. Ἀνὴρ ὄψεως ἡρωϊκῆς καὶ καλλονῆς θαυμασίας ἐθεάθη ἐκ τῆς Ἐλλίδας ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἁλλόμενος· βεβαίως ἔσπευδεν οὗτος εἰς ἄφευκτον ὄλεθρον, βεβαίως εὐχερὴς ἀπέβαινε καὶ αὐτῆς τῆς Ἐλλίδας ἡ καταπόντισις, εἰσδυσάσης εἰς τὸ μέσον τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐκινήθη. Τοσοῦτον ὑπεράνθρωπος ἐδόκει ἡ ἐμφάνισις ἐκείνη, τοσοῦτον ἄφρον τὸ ἐγχείρημα, ὥστε πολλοὶ ἐπίστευσαν ὅτι αὐτὸς ὁ Αἴγηρ, ἀνελθὼν ἐκ τοῦ ἀχανοῦς, ἀνεμίγνυτο εἰς τὸν ἀγῶνα. Μόνος ὁ Σίγυς, ἀφοῦ μικρὸν ἐδίστασεν, ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, ὃν ἀνεγνώρισαν οἱ ἀναγνῶσται, καὶ τότε διεξήχθη πάλη πρωτοφανής. Πᾶσα ἑτέρα ἐχθροπραξία ὡσεὶ ἐξ αὐτομάτου διεκόπη, καὶ οἱ στόλοι κυκλοτερῶς παραταχθέντες, ἐθεῶντο τὴν φοβερὰν ἐκείνην μονομαχίαν, ἐξ ἧς ᾐσθάνοντο ὅτι τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο. Καὶ αὐτὸ δὲ τῆς ἐχθρικῆς ναυαρχίδος τὸ πλήρωμα ἔμενε παρὰ τὴν πρύμνην ὡσεὶ ἀπολιθωθέν, καὶ ὡς ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Χαλφδάνος, ἀκολουθήσας ἀμέσως τὸν Χαράλδον, καὶ μακρὰν πάλλων ῥομφαίαν, ἀνεχαίτιζε τοὺς τολμηροτέρους.

Ἐν τούτοις ὁ Σίγυς ἦν ἐπίσης ἀνὴρ γιγαντώδης καὶ δικαίως ἐξελαμβάνετο παρὰ τῶν πλείστων ἡ πάλη ἐκείνη ὡς ἀγὼν ἡμιθέων. Πότε ὥρμων οἱ δύο ἥρωες λυσσωδῶς κατ' ἀλλήλων, πότε συνεπλέκοντο εἰς ἕνα ὄγκον, καὶ τρὶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κατέπεσαν, ἀλλὰ τέλος ὁ Χαράλδος, ἐκμανεὶς ἐπὶ τῇ ἀντιστάσει, ἀνύψωσε τὸν Σίγυν ὡς πελώριον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ βράχον, καὶ μετ' ἀπιστεύτου ὁρμῆς ἐξεσφενδόνισεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Παρατεταμένοι ἀντήχησαν τότε ἀλαλαγμοί, καὶ ἅπας τῶν ἀντιπάλων ὁ στόλος ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν ἐπονείδιστον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν αὕτη τοὺς ῥιψάσπιδας, καθ' ὅσον τὰ σκάφη αὐτῶν, καίτοι πάντοτε πολυαριθμότερα, εὐχερῶς συνελαμβάνοντο ἢ κατεποντίζοντο. Μόλις δὲ ἡμίσειαν ἀργότερον ὥραν ἤρεμος καὶ αὖθις ἐγέλα ὁ πόντος, ἀλλὰ ποικίλα παραφέρων ναυάγια, καθόσον εἰς ἑπτακαίδεκα ἠριθμοῦντο τὰ ὑπὸ μόνης τῆς Ἐλλίδας καταστραφέντα πλοῖα· διὸ καὶ οὐδεὶς τῶν νικητῶν ἐξεπλάγη ὅτε ἡ τοῦ Θώρστου ναυαρχὶς ἐθεάθη πρὸς αὐτὴν πλέουσα. Ὁ γέρων Βίκιγξ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ δράκοντος, καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ νέου Ἰάρλου :

— Οἱ Ἐϊγχέριοι, ἀνεφώνησε, σοὶ πλέκουσι στέφανον ἐκ τῶν πτόρθων τῆς ἱερᾶς μελίας. Εἰς σὲ ὀφείλω τὴν σωτηρίαν, τὸν λαμπρὸν τοῦτον θρίαμβον, τὸν ὄλεθρον ἀσπόνδου ἐχθροῦ. Ἐπανάκαμψον μετ' ἐμοῦ. Γνωρίζεις ὅτι μίαν ἔχω θυγατέρα· νυμφεύθητι αὐτήν, ἔσο κληρονόμος μου, καὶ συνενῶν τὰς δύο Ἰαρλίας εἰς μίαν, ὁ κραταιότατος τῆς Σκανδιναυΐας μεγιστάν.

Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἀληθῶς προαισθήματα, πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔπαλλε σφοδρῶς τῆς ἀτυχοῦς Ἄφρας ἡ καρδία· ἀλλ' ὁ Χαράλδος, εὐχαριστήσας, ἀπήντησεν ὅτι ἀλλαχοῦ ἐκάλει αὐτὸν ἡ Νόρνα. Ὁ Βίκιγξ προσήνεγκε τότε τὸ ἥμισυ τῶν λαφύρων, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀπεποιήθη ὁ ἡμέτερος ἥρως, κρατήσας μόνον ὡς τρόπαιον τοῦ Σίγυδος τὴν πανοπλίαν, καί τινα ψέλια, κατάλληλα ὅπως σταλῶσιν ὡς ἐνθύμημα διὰ τῆς ἐπανακαμπτούσης Ἐλλίδας εἰς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι φίλους.

Πέντε ἡμέρας ἀργότερον ὁ στολίσκος ἀνέπλεε τὴν Γαρόννην, διασχίζουσαν τὴν ἐπαρχίαν τὴν τότε γνωστὴν ὡς Ἀκουϊτανίαν, καθ' ὅσον ὁ Θώρστης ἐμελέτα τὴν δῄωσιν παροχθίων τινῶν χωρῶν· ἀλλ' ὁ Χαράλδος ἀπεχαιρέτησεν αὐτὸν τότε, καὶ ἀνέπλευσε τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς ἀφνειᾶς πόλεως τῶν Βορδιγάλων. Ἡ πόλις αὕτη, σπουδαῖον ἤδη τῆς δυτικῆς Γαλλίας ἐπίνειον κατὰ τοὺς Κελτικοὺς χρόνους, ὑπέκυψεν ἀργότερον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἀνεδείχθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδριανοῦ τῆς Ἀκουϊτανίας πρωτεύουσα. Μετὰ ποικίλας δὲ τύχας, καθ' ἃς κατελήφθη ἐναλλὰξ ὑπὸ τῶν Γότθων, τῶν Φράγκων, καὶ τῶν Μαυριτανῶν, διετήρησεν οὐχ ἧττον τὴν ἐμπορικὴν αὐτῆς ἀκμήν, χάρις ἰδίως εἰς τὸν ὑπερήφανον ποταμόν, ὅστις συνδέων αὐτὴν πρὸς τὴν θάλασσαν, τυγχάνει πλωτὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παλιῤῥοίας εἰς τὰ μέγιστα τῶν σκαφῶν.

Ὁποίαν ἐνεποίησεν ἐπὶ τοῦ Χαράλδου ἐντύπωσιν τὸ πρῶτον τοῦτο πεπολιτισμένον κέντρον,

Digitized by Google

ὅπερ ἐπεσκέπτετο, οὐδόλως περιγράφομεν. Πεισθεὶς δὲ περὶ τῆς εὐχεροῦς ἐξευρέσεως τῶν μέσων πρὸς περαιτέρω ἀποδημίαν, καὶ οἰκτείρων τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοῦ ἑταίρους, οἵτινες ὡσεὶ ἀπολωλότες εἰς τὰς πολυανθρώπους ἐκείνας ὁδούς, ἐπόθουν μετ' ἀφάτου νοσταλγίας τοὺς ἐρήμους αὐτῶν πάγους, ἠσπάσθη αὐτούς, καὶ ἀπέπεμψεν εἰς τὰ ἴδια, κρατήσας μόνον τὸν Χαλφδάνον. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, μαθὼν ὅτι ἀπέπλεε Τυρρηνικὸν πλοῖον διὰ τὴν Κατάνην τῆς Σικελίας, συνεβλήθη πρὸς τὸν πλοίαρχον, καὶ τὴν μεθεπομένην πρωΐαν κατέπλεεν αὖθις τὴν Γαρόννην, ὁριστικῶς πλέον πρὸς νότον τρέπων τὴν πρῷραν.

Ἐπὶ τοῦ πλοίου κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν ὑπῆρχεν Ἕλλην μοναχός, ὀνόματι Δωρόθεος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη πλανηθεὶς εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς ὡς ἀπόστολος τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ κατανοῶν τὰς Σκανδιναυικὰς διαλέκτους. Μετὰ τούτου συνεδέθη τάχιστα ὁ Χαράλδος, καθ' ὅσον ὁ ἅγιος ἀνὴρ συνέλαβεν ἀμέσως τὴν ἐλπίδα τῆς προσηλυτίσεως τοῦ ἡρωϊκοῦ νεανίου, οὗτος δὲ πάλιν ἀπλήστως ἠρώτα περὶ τῶν ἀφορώντων τὸν κόσμον ἐκεῖνον, πρὸς ὃν ἔπλεε, καὶ ὃν ἀμυδρῶς μόνον εἰσέτι ἐγνώριζε. Καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ μέγα τῆς νυκτὸς μέρος ἐκάθηντο παρὰ τὸ πηδάλιον οἱ δύο ἄνδρες, οἱ τοσοῦτον ἀνόμοιοι, καὶ ὁ μὲν Χαράλδος ταχέως ἤθροιζεν ἀληθεῖς γνώσεων θησαυρούς, ὁ δὲ μοναχὸς δεξιῶς ἐγκατέσπειρεν ἐν ταῖς ἀφηγήσεσιν αὐτοῦ τὰ μειλίχια τοῦ προφήτου τῆς Γαλιλαίας δόγματα. Καίτοι δὲ ὁ νέος Ἰάρλος ἦν, ὡς γνωστόν, πιστὸς ὀπαδὸς τῶν πατρῴων θεῶν, βαθεῖαν οὐχ ἧττον ἐνεποίει αὐτῷ ἐντύπωσιν ἡ ἔνθεος τοῦ Ἕλληνος εὐγλωττία, καὶ προθύμως ἐδέχετο τὸ μέρος τοῦτο τῶν διαλέξεων χάριν τοῦ ἐπιλοίπου.

Οὕτω δὲ μετὰ δύο ἑβδομάδας, ὅτε τὸ πλοῖον, εὐτυχῶς παραπλεῦσαν τὴν Ἰβηρικὴν Χερσόνησον, κατέφθανεν εἰς τὰς Πύλας τοῦ Ἡρακλέους, ὁ μὲν Δωρόθεος ἐξήγησεν εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ὅτι ἐκεῖ κατέληγεν ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος, οὗ ὑπερέβαινον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν οὐδόν, ὁ δὲ Χαράλδος ᾐσθάνθη ὅτι διαφανὴς ἦν πλέον ὁ περιβάλλων αὐτὸν μυστηριώδης πέπλος, καὶ ἱκανὰ ἐγνώριζε περί τε τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς συγχρόνου καταστάσεως τοῦ μεσαιωνικοῦ κόσμου.

Ἀλλ' ἐνῷ τὰ πάντα ἄχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἐφαίνοντο εὐοίωνα, αἴφνης παρὰ τὰς Βαλεαρίδας νήσους ἐξερράγη κλύδων, ὅστις προσέλαβε τάχιστα διαστάσεις κινδυνώδεις. Τὸ πλήρωμα, ἐκ πεπειραμένων ναυτῶν συγκείμενον, κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπαθείας, ἀλλὰ τοσαύτη ἦν ἡ μανία τοῦ πνέοντος βορρᾶ, ὥστε θραυσθεὶς ὡς νεοθαλὴς βλαστός, ἀνηρπάγη ὁ μέσος ἱστός, καὶ τὸ πλοῖον ἀπέμεινεν οὕτω ἐκτεθειμένον εἰς τὴν μανίαν τῶν γιγαντιαίων κυμάτων. Πλὴν τοῦ Δωροθέου, μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν ὑπῆρχον, κατὰ παιδιάν τινα τῆς μοίρας, Ἰουδαῖος Ῥαβδῖνος καὶ Ὀθωμανὸς Ἰμάμης· οἱ ἀντιπρόσωποι δ' ἐκεῖνοι τῶν τριῶν θρησκευμάτων, τῶν διὰ μυριονέκρων μαχῶν διεκδικούντων τὴν γνωστὴν ὑφήλιον, ῥιφθέντες ἐπὶ τῶν γονάτων, ἤρχισαν μετὰ θερμῶν ἐπικαλούμενοι δακρύων ἕκαστος τὴν ἰδίαν θεότητα. Πλὴν φεῦ, καὶ ὁ θεὸς τῶν χριστιανῶν καὶ ὁ Μωάμεθ καὶ ὁ Ἰεχωβὰ ἐπιμόνως ἐκώφευον, ἴσως διότι ἀνεγνώριζον εἰσέτι τὴν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἐκείνων τοῦ Αἰόλου, τῆς Κίρκης, καὶ τῶν Σειρήνων, κυριαρχίαν τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὁ Χαράλδος κατὰ τὴν πρώτην τοῦ κινδύνου ἐμφάνισιν ἐπλησίασε τὸν πλοίαρχον, ὅπως παράσχῃ συμβουλάς τινας, ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος Ἰταλὸς οὐδὲ προσέσχεν εἰς τὸν νέον βάρβαρον, ὅστις ἀποσυρθεὶς τότε παρὰ τὸ πηδάλιον, ἀπέμεινεν ἀτάραχος, καὶ ὡσεὶ τρυφῶν εἰς τοῦ βορρᾶ τὴν παγετώδη πνοήν, ἥτις συρίζουσα διὰ τῶν ξανθῶν αὐτοῦ πλοκάμων, ἐκόμιζε μηνύματα τῆς πατρίδος.

Ἀλλ' αἴφνης ἐπῆλθε κῦμα πελώριον, ὅπερ ὑπερπηδῆσαν τὸ κατάστρωμα ἐσάρωσε τὰ πλεῖστα τῶν ἐπ' αὐτοῦ σκευῶν, καὶ σχεδὸν κατέρριψε τὸ σκάφος ἐπὶ τῆς πλευρᾶς.

— Εἰς τὰς λέμβους! Σώθητε ὡς δύνασθε! ἀνέκραξε τότε ὁ πλοίαρχος, καὶ οἱ ναῦται, πάσας τὰς λοιπὰς θέσεις καταλιπόντες, ἔσπευσαν πρὸς τοὺς κέλητας. Τὴν στιγμὴν ταύτην φαίνεται ὅτι ἀνέμενε καὶ ὁ Χαράλδος, καθ' ὅσον μόλις ἰδὼν τὸ πηδάλιον ἀστόχως κλυδωνιζόμενον, ἀνεπήδησε ταχὺς ὡς αἴλουρος, ἔδραξεν αὐτὸ διὰ βραχιόνων σιδηρῶν, καὶ δι' ἐπιδεξίων τινῶν κινήσεων στρέψας τὸ σκάφος πρὸς τὸν ἄνεμον, ἀνώρθωσεν αὐτό. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἔκπληξις τῶν ναυτῶν, οἵτινες εὐθὺς ἐκύκλωσαν μετὰ τῶν ἐπιβατῶν τὸν νέον Ἰάρλον, καὶ ἤρχισαν κράζοντες.

— Σῶσον τὸ πλοῖον· εἰς σὲ ἡ διοίκησις, διάταξον καὶ ὑπακούομεν.

Ὁ πλοίαρχος ἀπετόλμησε δειλὴν παρατήρησιν, ἀλλὰ ταχέως ἐπείσθη περὶ τοῦ ματαίου τῆς ἀντιστάσεως, καὶ ὁ Χαράλδος προθύμως ἀνεδέχθη τότε τὴν ἐντολήν. Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χαλφδάνου καὶ τοῦ πληρώματος κατεσκευάσθη πρόχειρος ἱστός, καὶ δι' ἐντέχνων λοξοδρομιῶν τὸ πλοῖον ἐτηρήθη διαρκῶς πρὸ τοῦ ἀνέμου, μέχρις οὗ τέλος ἐξήχθη τῆς κινδυνώδους ζώνης· δύο δ' ἡμέρας ἀργότερον, κοπασάσης τῆς τρικυμίας, εἰσέπλεεν ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Κατάνης.

Ἐκεῖ, ποιῶν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, θερμὰς ἐξέφρασεν εὐχαριστίας σὺν τῷ λοιπῷ πληρώματι καὶ ὁ πλοίαρχος, μεθ' ὃ ἀπεβιβάσθη ὁ Χαράλδος

Digitized by Google

μετὰ τοῦ Χαλφδάνου καὶ Δωροθέου, ὅστις, ἀναχωρῶν διὰ ξηρᾶς εἰς Συρακούσας, θερμῶς ἠσπάσθη τὸν μαθητήν.

— Φεῦ, εἶπεν, ἐπιμένεις εἰς τὴν πλάνην, ἀλλ' ὁ σπόρος, ὃν ἔσπειρα, ἔπεσεν εἰς γῆν ἀγαθήν· ὁπωσδήποτε δὲ σοὶ ὀφείλω τὴν ζωήν, καθ' ὅσον οὐδέποτε προσήγγισα πλειότερον εἰς τὰς θύρας τοῦ παραδείσου, καί, τῇ ἀληθείᾳ, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κλύδωνος νομίζω ὅτι διέκρινα τὸν ἅγιον Πέτρον, ὅστις διήνοιγεν αὐτάς.

— Τήρησον ἐσαεὶ τὴν μνήμην ἐκείνου, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος, ὅστις σοὶ εὐγνωμονεῖ δι' ἀληθῶς πολύτιμα διδάγματα.

Ζ'.

Ἡ Κατάνη, ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ 730 π. χ. ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων, καὶ σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ λάβας τῆς παρακειμένης Αἴτνης κτισθεῖσα, ἀπέβη ἤδη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πόλις ἀνθηρά, καίτοι πολλάκις ὑπὸ τῶν σεισμῶν, καὶ τῶν φλογερῶν ποταμῶν, οὓς ἐξηρεύγετο τὸ Ἡφαίστειον, καταστραφεῖσα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νικίου ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηθηναίων, καὶ κατὰ τὸν δεύτερον Φοινικικὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Στρατάρχου Βαλερίου Μεσσάλα, ἀπέμεινε δ' ἔκτοτε Ῥωμαϊκή, καὶ θαυμασίως ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοὺς πρώτους Αὐτοκράτορας. Ἀργότερον, μετὰ τὸν ἐξελληνισμὸν τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχῆς, ἀνέκτησε μετὰ συμπάσης τῆς Σικελίας καὶ μεσημβρινῆς Ἰταλίας τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ὃν διετήρησε πολλοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἀπώλειαν τῆς τε ἄνω καὶ τῆς μέσης Χερσονήσου. Καὶ ὑπετάγη μὲν ἡ Σικελία κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 9ης ἑκατονταετηρίδος εἰς τοὺς ἐξ Ἀφρικῆς ἐπιδραμόντας Ἄραβας, ἐνῷ ἡ κάτω Ἰταλία ἀνῆκεν εἰσέτι εἰς τὸ Βυζαντινὸν στέμμα κατὰ τὰς ἡμέρας, περὶ ὧν πραγματευόμεθα, ἀλλ' οὐχ ἧττον, καίτοι πρὸ πολλοῦ ὑπὸ Σαρακηνῶν διοικουμένη, ἀπέμενε πάντοτε ἡ ὅλη μεγαλόνησος ἀκραιφνῶς Ἑλληνική, προεξαρχουσῶν τῶν κυριωτέρων πόλεων, ἤτοι τῆς Κατάνης, τῆς Μεσσήνης, καὶ τῶν Συρακουσῶν.

Ὁ Χαράλδος, εἰς τὰς ὁδοὺς περιφερόμενος, μόλις τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπίστευε, καὶ ζωηρῶς τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ ἐξεδήλου διὰ τὰ πανταχόθεν ἀνεγειρόμενα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὰς καλλιμαρμάρους στοάς, τοὺς ναούς, τὰ βαλανεῖα, τὰ θέατρα· ἀλλ' ἰδίως ἔθελγεν αὐτὸν ὁ εὐτράπελος ἐκεῖνος λαός, ὁ ζωηρός, ὁ ἀμέριμνος, ὁ φιλόκαινος, ὁ περὶ παντὸς τυρβάζων, ὁ τὰς ἡμέρας ὁλοκλήρους εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς διανύων, ὡσεὶ ἀνέπνεεν, οὐχὶ ἀέρα, ἀλλὰ τὸ χρυσοῦν τοῦ ἡλίου φῶς. Ἄφατον ἐπίσης ἐξήσκει ἐπ' αὐτοῦ μαγείαν τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο κλίμα, καὶ ὡς παῖς ἐτρύφα δρέπων τὰ πολύχρωμα ῥόδα, ὧν ἔβριθον ἐν μέσῳ χειμῶνι οἱ διανθεῖς κῆποι καὶ κλῶνους εὐώδεις πορτοκαλέας καὶ λεμονέας, μόλις βαστάζοντας τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα μῆλα, περὶ ὧν ἐλάλει ὁ Δωρόθεος.

Ἀλλ' ἐὰν ζωηρὰν ᾐσθάνθη ὁ νέος Ἴαρλος συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀεικίνητον ἐκεῖνον λαόν, φανερὸν ὅτι καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῆς παραδόξου περιβολῆς καὶ τοῦ ἐξόχου κάλλους, ταχέως ἐπέσυρε τὴν κοινὴν προσοχήν. Πολλοὶ αὐθορμήτως ἐπλησίασαν αὐτόν, καὶ πάντας ἐκεῖνος ἐδέχετο φιλοφρόνως, ἔκ τε τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἀφελείας, καὶ διότι πυρετωδῶς ἐπεδίωκε τὴν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Συνεπείᾳ δὲ τούτου ταχέως διαδοθέντων τῶν κατ' αὐτόν, ἅμα ἐγνώσθη τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ γένος, ἐκλήθη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως εἰς τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν, καὶ δαψιλοῦς ἔτυχε φιλοξενίας.

Μὴν ὁλόκληρος παρῆλθεν οὕτω ἄνευ σπουδαίου συμβάματος, πλὴν τῆς ἐπὶ τῆς Αἴτνης ἀναρριχήσεως, ἣν ἐπεχείρησεν ὁ Χαράλδος μετὰ τῶν νέων γνωρίμων· καὶ ἀνεγνώρισε μὲν τὴν ἀγέρωχον καλλονὴν τοῦ δυσπροσίτου ὄρους, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε ὡς εἱρκτὴ τοῦ Ἐγκελάδου, ἀλλ' ἰσχυρίσθη, πρὸς ἀπορίαν τῶν ἀκροατῶν, ὅτι ἐν ἑτέρῳ ἡφαιστείῳ, ὅπερ καλῶς ἐγνώριζε, τῇ Ἰσλανδικῇ δηλονότι Ἕκλᾳ, ἡ φλογερὰ λάβα ἐξεχέετο ἐπ' αὐτῶν τῶν αἰωνίων πάγων, μόλις αὐτοὺς τήκουσα, καὶ ζέον ὕδωρ ἀνεπήδα πολλαχοῦ εἰς ὕψη τεράστια.

Τοσοῦτον δ' ἐθέλγετο ὁ Χαράλδος ὑπὸ τῆς νέας ταύτης ὑπάρξεως, ὥστε σχεδὸν ἐλησμόνει τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ πρόθεσιν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀνανήψας, ἀνεκοίνωσε τοῖς φίλοις αὐτοῦ οἷον ἔτρεφε πόθον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ πᾶσαν ἐξελιπάρησε πληροφορίαν περὶ τῆς πρώτης δυνατῆς εὐκαιρίας· μεθ' ὃ ἐπιστρέψας εἰς τὸν ξενῶνα ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Χαλφδάνον τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ἀλλ' εὗρεν αὐτὸν περίλυπον, καὶ ὑποστηρίζοντα ὅτι ἡ Κατάνη ἦν ἀληθὲς Ἰδαθάλ, οὐδ' ἐπετρέπετο εἰς ἀνθρώπους ἐχέφρονας ἡ ἀναζήτησις χώρας θαυμασιωτέρας. Τὸ ἀληθὲς τῶν διαθέσεων τούτων αἴτιον οὐδόλως διέλαθε τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ Χαράλδου, καθ' ὅσον ἐγνώριζεν ὅτι ὁ πιστὸς αὐτοῦ ἑταῖρος, καίτοι νεαρὰν ἀφεὶς σύζυγον ἐν Σκανδιναυίᾳ, ἦν εἰς ἄκρον εὐαίσθητος εἰς τῆς Φρεΐας τὰς μαγγανείας· ἐγνώριζε πρὸς τούτοις ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀποβιβάσεως οἱ Ἑλληνικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ Ἰταλικοί, οἱ Ἀραβικοί, οἱ πάσης φυλῆς καὶ προελεύσεως ὀφθαλμοί, οἵτινες διέτρεχον τὰς ὁδούς, ἢ ἐλόχων ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν χριστιανικῶν ἀνδήρων καὶ Ὀθωμανικῶν δρυφάκτων, διετήρουν τὸν ἀτυχῆ Χαλφδάνον εἰς διαρκῆ καὶ ἀνεκλάλητον ἔκστασιν· οὐδ' ἤρκει

Digitized by Google

τοῦτο, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸν πολλάκις λαθραίως ἀποχωροῦντα, καὶ μεθ' ὥρας μόλις ἐπανακάμπτοντα, εἶχε βασίμους ὑποψίας ὅτι ἀνέγραφεν ἐπανειλημμένα κατ' αὐτοῦ παράπονα ἡ θεὰ τῆς συζυγικῆς πίστεως Λιόσνα. Ταῦτα πάντα ἐπαρκῶς ἐξήγουν τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἀντίστασιν· ἀλλ' ὁ Χαράλδος ἐνθυμηθεὶς τότε τὸν μῦθον τῆς Κίρκης, περιέγραψεν αὐτὸν τῷ παρεκτρεπομένῳ ἑταίρῳ διὰ χρωμάτων τοσοῦτον ζοφερῶν, ὥστε, καίτοι μεμψιμοιρῶν κατ' ἰδίαν, ὑπέκυψεν.

'Αλλ' ὁ καιρὸς παρήρχετο καὶ οὐδὲν ἠκούετο, ὅτε μίαν ἑσπέραν, ἐνῷ σύννους ἐκάθητο ὁ Χαράλδος παρὰ τὴν θύραν τοῦ ξενῶνος, εἶδεν αἴφνης ἀξιωματικόν, ἠμφιεσμένον λαμπρὰν χρυσοπάρυφον στολήν, ὅστις, στὰς πρὸ αὐτοῦ, ἔτεινε τὰς ἀγκάλας. Ὁποίαν δὲ ᾐσθάνθη ἔκπληξιν ἅμα καὶ ἀγαλλίασιν, ὅτε εἰς τὸ Ἑλληνικὸν αὐτοῦ «χαῖρε» ἀπήντησεν ἐκεῖνος, οὐ μόνον ἐν Νορμαννικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῆς γενετείρας αὐτοῦ τῇ διαλέκτῳ· τέλος ὁ ξένος ἔλυσε τὴν ἀπορίαν.

— Εἰμὶ Νορμαννός, εἶπε, γεννηθεὶς παρὰ τὴν φιόρδην Χαρδάγγερ, οὐ μακρὰν τῆς πατρίδος σου· ἀποδημήσας πρὸ εἰκοσαετίας μετὰ πλείστας ὅσας περιπετείας ἀφίχθην εἰς Βυζάντιον, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Νορμαννικὴν τοῦ Αὐτοκράτορος φρουράν, τοὺς Βαριάγους.

— Τὴν Νορμαννικὴν φρουράν ; ἀνεφώνησεν ὁ Χαράλδος.

— Βεβαίως. Οἱ συμπατριῶται ἡμῶν, ἐκ Ῥωσίας ἀφίχθησαν κατὰ μικρὸν εἰς Βυζάντιον, καὶ οἱ Ἕλληνες Αὔγουστοι, ἐκτιμήσαντες τὰς ἐξόχους αὐτῶν ἀρετάς, συνέταξαν αὐτοὺς εἰς ἴδιον σῶμα, τὸ περιφανέστερον μετὰ τοὺς Ἱκανάτους καὶ Σχολαρίους.

— Καὶ ὡς βλέπω, κατέχεις ὑψηλὸν ἀξίωμα.

— Τὸ τοῦ Σπαθαρίου, ἀμοιβὴν πολλῶν καὶ μακρῶν ἀγώνων· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, εὐχερεστέρα ἔσται ἡ σὴ προαγωγή. Ἕλκεις τὸ γένος ἐκ βασιλέων, καὶ ὁμοιάζεις πρὸς τὸν Ἡρακλέα· ἐγὼ ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας.

— Ἐμελέτων ἐκδρομὴν εἰς Ἀθήνας.

— Εἰς Ἀθήνας ; Πόλις ἀναμφιλέκτως κλεινή, ἀλλ' ἐνδιαίτημα ἤδη μαθητῶν καὶ φιλοσόφων. Ἄλλος ὁ κόσμος ὁ διὰ σὲ κατάλληλος· ἐλθὲ εἰς τὴν περιφανῆ τῆς οἰκουμένης πρωτεύουσαν, εἰς τὴν λαμπρὰν Ἑλληνικὴν αὐλήν. Ἐκεῖ σοὶ ἀνοίγεται στάδιον εὐκλεές, καὶ σὲ ἀναμένουσι θαύματα, ἅτινα οὐδὲ κατ' ὄναρ ἐφαντάσθης.

— Σὺ ἐπιστρέφεις προσεχῶς ;

— Χθὲς κατέπλευσα διὰ βασιλικῆς νηός. Κομίζω ἐκθέσεις τοῦ Κατεπάνω τῆς Ἰταλίας. Ἀφῆκα τὸ Ῥήγιον πρὸ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' εὗρον τὸν ἄνεμον ἐναντίον· ἤδη ἐστράφη, καὶ αὔριον ἀνάγομαι. Ἐὰν συγκατατίθεσαι, παρασκευάσθητι.

Ἡ εὐκαιρία ἦν τοιαύτη, ὥστε οὐδεὶς ἐπετρέπετο δισταγμός. Ὁ Χαράλδος ἠσπάσθη τὸν συμπατριώτην, καὶ κράξας τὸν Χαλφδάνον, παρέσχεν αὐτῷ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας· μεθ' ὃ ἔσπευσεν ὅπως εὐχαριστήσῃ τοὺς τοσοῦτον προφρόνως αὐτὸν φιλοξενήσαντας, καὶ ἀπεδέχθη μέγα δεῖπνον ὑπ' αὐτῶν προσενεχθέν, ὅπως ἐπισφραγίσῃ τὴν ἐν Κατάνῃ διαμονήν.

Ἡ ἐν λόγῳ πανδαισία παρετάθη, ὡς ἦν ἑπόμενον, μέχρι πρωΐας, καὶ τότε πάντες οἱ δαιτυμόνες συνώδευσαν τοὺς ἀναχωροῦντας εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἀνέμενεν ἤδη πολὺ πλῆθος Κατανέων, ἵνα παραστῇ εἰς τὸν ἀπόπλουν τῆς βασιλικῆς νηός. Τοσοῦτον δὲ δημοφιλὴς ἐτύγχανεν ἤδη ὁ Χαράλδος, ὥστε μόλις ἐπεφάνη, ἀντήχησαν πανταχόθεν εὐφημίαι, παραταθεῖσαι μέχρις οὗ ἡ ναῦς, ἀναπετάσασα τὰ ἱστία, ἀπεμακρύνθη ταχέως τῆς ἀκτῆς.

Η'.

Ἐνόσῳ διεκρίνετο εἰσέτι ἡ ἡφαιστειώδης τῆς Σικελίας παραλία, καὶ ἡ ζωηρὰ Κατάνη, ὡς λευκὸς κύκνος ἐπ' αὐτῆς ἱστάμενος, ὁ Χαράλδος ἀπέμενεν ἀκίνητος, ἀναπολῶν τὸ παρελθόν, καὶ ποικίλως διαπλάττων τὸ μέλλον. Ἀλλὰ μόλις ἐξηφανίσθη ἡ φαιὰ τῆς γῆς γραμμὴ παρὰ τὸν ὁρίζοντα, ἐπεδόθη μετὰ πυρετώδους ζέσεως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς φερούσης αὐτὸν νηός. Ὑπὸ τοῦ Χαλφδάνου ἀκολουθούμενος, διέτρεξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μέχρι τῶν ὑφάλων, καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐξεδήλου τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἔκπληξιν.

— Ἰδοὺ πλοῖον, ὅπερ μόνον ὑπερτερεῖ τὸν στόλον τοῦ ἰσχυροτέρου Βίκιγκος, ἀνέκραξε τέλος. Οἷα ἰσχύς, οἷον κάλλος, οἷα πληθὺς ἐπιδεξίων μηχανημάτων! Καὶ ἡμεῖς αὐτοκαλούμεθα βασιλεῖς τῶν πεπηγμένων ἡμῶν θαλασσῶν. Ὢ ἄγνοια ! Πῶς ἐπὶ τοσούτους χρόνους ἔζησα ὑπὸ τὴν μελανήν σου σκέπην.

Εἰς τοιαύτας διαθέσεις εὑρὼν τὸν ἡμέτερον ἥρωα ὁ Σπαθάριος Ῥαγνάρος (οὕτως ἐκαλεῖτο), ἀφηγήθη αὐτῷ τότε τὰ περὶ τῶν βασιλικῶν στόλων, οἵτινες πολλάκις συνέκειντο ἐξ ἑκατοντάδων τοιούτων πλοίων, καὶ κραταιὰς συνάπτοντες ναυμαχίας πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, τοὺς Βενετούς, τοὺς Ῥώσους, καὶ εἴτινας ἄλλους, ἐθαλασσοκράτουν πάσης τῆς Μεσογείου. Διὰ ζωηρῶν ἐπίσης χρωμάτων περιέγραψε τὰ πολυτελῆ νεώρια εἰς τὸ Χρυσόκερας, τὸ κατὰ πάσης ἐφόδου δι' ἰσχυρᾶς ἀλύσεως ἐξησφαλισμένον, ἀλλ' ὅτε ἤρχισεν ὁμιλῶν περὶ τοῦ ὑγροῦ πυρός, τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ὕλης, ἣν μόνοι κατεσκεύαζον οἱ Βυζαντινοί, καὶ δι' ἧς αὔτανδρα κατεκαίοντο τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ὁ Χαλφδάνος ἤρχισεν ὑποπτεύων ὅτι οἱ νέοι αὐτοῦ φίλοι διετέλουν εἰς μυστικὰς πρὸς τὸν καταχθόνιον Σουρτοὺρ συμφωνίας.

Digitized by Google

— Φεῦ, ἔλεγεν ὁ Ῥαγνάρος, οἱ λόγοι μου εἰσὶν ὅλως ἀνίσχυροι ὅπως περιγράψωσι τόσα θαύματα, καὶ προκαλῶ μόνον τὴν δυσπιστίαν. Ἀναμείνατε ὀλίγας ἡμέρας, καὶ τότε ἀνοίξατε τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐρεῖς.

Ἀλλ' ὁ Χαράλδος οὐδόλως εἰς ταῦτα ἠρκεῖτο καὶ ἀπαύστως ἠρώτα περὶ τῆς αὐλῆς, τῆς διοικήσεως, τῆς κοινωνίας, τῆς πόλεως. Ἀκόρεστος ἦν αὐτοῦ ἡ δίψα, καὶ πρόθυμος ὁ Σπαθάριος.

— Οὐδόλως σοὶ κρύπτω, ἔλεγεν οὗτος, περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὅτι καίτοι ἡ πραγματικότης ὑπερβαίνει πολὺ τὰς ὠχρὰς μου περιγραφάς, ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ κόσμου ἀφικνεῖσαι οὐχ ἧττον κατὰ θλιβερὰν ἐποχὴν καταπτώσεως.

— Πῶς ἐννοεῖς τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ νέος Ἰάρλος.

— Ἡ παροῦσα δυναστεία ἱδρύθη ἐν ἔτει 864 ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Α', τοῦ ἐπικληθέντος Μακεδόνος. Ἀνὴρ πολυμήχανος, ἀπὸ εὐτελοῦς ὑπηρέτου ἑνὸς τῶν μεγιστάνων, προήχθη εἰς τὸν κράτιστον τῆς γῆς θρόνον, καὶ κατέλιπεν ἀπογόνους, οἵτινες κυριαρχοῦσιν ἤδη τοῦ κόσμου ἀπὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος.

— Ἀφηγήθητι συντόμως τὰ περὶ αὐτοῦ.

— Ἀδύνατον ἤδη, καθ' ὅσον ποικίλαι τοῦ ἀνδρὸς αἱ τύχαι. Ἀνυψώθη δι' αἰσχίστου ἐξευτελισμοῦ καὶ δεινῆς κακουργίας. Ἀποπέμψας τὴν ἰδίαν σύζυγον Μαρίαν, ἐνυμφεύθη τὴν παλλακίδα τοῦ τότε βασιλέως Μιχαὴλ Γ', Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγερίνην, ἥτις, ἐν γνώσει αὐτοῦ, διετήρει τὰς προτέρας σχέσεις μετὰ τοῦ ἐστεμμένου ἐκείνου τέρατος. Ἐμαστιγώθη τῇ ἰδίᾳ συναινέσει ὑπὸ τοῦ ἐξωλεστάτου Ἄνακτος, καθ' ἣν ἡμέραν ἐδέχετο παρ' αὐτοῦ τῆς συμβασιλείας τὸ στέμμμα, καὶ τέλος μοναρχήσας, ἀφοῦ ἐδολοφόνησε τόν τε Καίσαρα Βάρδαν καὶ αὐτὸν τὸν Μιχαήλ, ἀνεδείχθη παραδόξως βασιλεὺς ἀγαθός.

— Ἀλλόκοτος ὄντως ἀντίθεσις· καὶ οἱ διάδοχοι πῶς ἐπολιτεύθησαν;

— Οἱ τρεῖς πρῶτοι, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων Ϛ'. ὁ Σοφός, ὁ τούτου υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ ὁ Ῥωμανὸς Β', υἱὸς τοῦ Πορφυρογεννήτου, οὐδὲν ἔσχον τὸ ἔξοχον, ἀλλ' οἱ τούτους ἀκολουθήσαντες τρεῖς ἕτεροι, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς, ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, συμβασιλεῖς ἀμφότεροι τῶν ἀνηλίκων τοῦ Ῥωμανοῦ τέκνων, καὶ τέλος αὐτὸς ὁ τοῦ Ῥωμανοῦ υἱὸς Βασίλειος Β', ὁ ἐπικληθεὶς Βουλγαροκτόνος, ὑπῆρξαν ἥρωες, διὰ νέας περιβαλόντες αἴγλης τὸ καὶ ἤδη περίδοξον βυζαντινὸν στέμμα.

— Τὸν τελευταῖον καὶ προσωπικῶς βεβαίως ἐσχετίσθης.

— Ἀναμφιβόλως. Ὁ Βασίλειος ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ 976, καὶ διετήρησεν αὐτὴν ἄχρι τοῦ 1025, ἐπὶ 49 ὅλα ἔτη. Ἐγὼ ἀφίχθην εἰς Βυζάντιον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος, καὶ συνεμερίσθην πάντας τοὺς μακροὺς αὐτοῦ ἀγῶνας· αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀναδείξας με, καὶ χάριν τῆς μνήμης τοῦ ἀθανάτου ἥρωος ὑπηρετῶ εἰσέτι τοὺς ἀναξίους αὐτοῦ ἀπογόνους.

— Τὸ ἐπίθετον Βουλγαροκτόνος μαρτυρεῖ ὅτι οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι διεξήχθησαν ἰδίως πέραν τοῦ Αἵμου.

— Ὀρθῶς λέγεις. Ἡ Βουλγαρία, ἡ ἐπὶ τριακόσια ἔτη ἀντιπαραταχθεῖσα πρὸς τοὺς Ἕλληνας Αὐτοκράτορας, ὑπέκυψε τέλος εἰς τὸν Τσιμισκῆν, ὅστις μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἐπαρχίαν Βυζαντινήν. Οὗτος κατέστρεψε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Πρεσθλαύαν, ἐζώγρησε τὸν Βούλγαρον Τσάρον Βόρις τὸν Β'., καὶ λαμπρῶς κατετρόπωσε παρὰ τὸ Δορύστολον τὸν Ἡγεμόνα τῶν Ῥώσων Σβιετοσλαῦον, ὅστις κληθεὶς ὡς σύμμαχος, ἐστράφη ἀργότερον καθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ μόλις θανόντος τοῦ Ἰωάννου, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν τὸ Κράτος ὑπέσκαπτε δεινὴ στάσις, ἡ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, ἡ Βουλγαρία καὶ αὖθις ἀπεστάτησεν ὑπὸ περιφανῆ Ἄνακτα τὸν Σαμουήλ, υἱὸν τοῦ ἐκ Τυρνόβου Βοεβόδα Σίσμαν. Οὗτος ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐνιαυτῶν, καθ' οὓς ὁ Βασίλειος ἀπησχολεῖτο ἐν Ἀσίᾳ, οὐ μόνον τὴν πατρίδα ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν κατέκτησεν, ἀπειλήσας αὐτὴν τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Ταινάρου κυριαρχίαν τῆς Βουλγαρικῆς φυλῆς. Δι' ὃ καὶ ἀπεδύθη κατ' αὐτοῦ ὁ Βασίλειος εἰς ἀγῶνα περὶ τῶν ὅλων.

— Πότε ταῦτα συνέβησαν;

— Κατὰ τὸ 995 ἤρχισεν ἡ πάλη αὕτη, καὶ διήρκεσεν ἓν ὅλον τέταρτον τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὁ Βασιλεὺς κατέθεσε τὸ ξίφος· ἀλλ' ἄξια τῆς ἡρωϊκῆς αὐτοῦ καρτερίας ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα. Πεσόντος τοῦ Τσάρου Σαμουήλ, πεσόντος τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Γαβριὴλ ὑπὸ τὴν δολοφόνον μάχαιραν τοῦ Ἰωάννου, πεσόντος καὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Δυρραχίου, ὁ Βασίλειος εἰσήλασεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν νέαν τῶν Βουλγάρων πρωτεύουσαν, βρίθουσαν θησαυρῶν ἀμυθήτων, καὶ ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὴν ὑποταγήν, ἐτέλεσε θριαμβευτικὴν διὰ τοῦ Κράτους πορείαν, καὶ εἶτα λαμπρὸν ἐν τῇ πρωτευούσῃ θρίαμβον καθ' ὃν πεζῇ πρὸ τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ ἅρματος ἐβάδιζον αἱ δύο θυγατέρες τοῦ Σαμουήλ, ἡ σύζυγος τοῦ Τσάρου Ἰωάννου Μαρία, καὶ τῶν Βουλγάρων οἱ ἐπιφανέστατοι.

— Εὐτυχὴς ὑπῆρξας συμπράξας εἰς τοιαῦτα γεγονότα.

— Ναί, ἦσαν ἔνδοξοι οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι· ἀλλὰ

Digitized by Google

τέλος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1025 ὁ δαφνοστεφὴς Βασιλεὺς, ἑβδομηκοντούτης πλέον, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν παρεσκεύαζε νέαν στρατείαν κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ προσφάτως ἐγκαταστάντων ἡμετέρων ὁμογενῶν.

— Καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ;

— Μὴ ἀποκτήσας τέκνα, καθ' ὃ οὐδέποτε νυμφευθείς, κατέλιπε τὸ στέμμα εἰς τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον τὸν Η', ὅστις, χάριτι θείᾳ, μετὰ τρία ἔτη ἀπεβίωσε.

— Ὁμιλεῖς αὐστηρῶς.

— Οὐχὶ πλέον τοῦ δέοντος. Καίτοι ἄγων ἤδη τὸ ἑξηκοστὸν ἕβδομον ἔτος, μόνην εἶχεν ἐνασχόλησιν τὰς ἱπποδρομίας, καὶ διενυκτέρευε περὶ κύβους καὶ κοττάβους μετὰ μίμων καὶ γελωτοποιῶν, ὑπὸ γυναικῶν ὀρχηστρίδων καὶ φιλοπαιγμόνων περιστοιχούμενος.

— Πρωτοφανὴς ἐνάσκησις τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Τὸ τέλος τῆς Α' πράξεως.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ — ΕΥΡΥΜΕΔΗ

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἰδίᾳ κατερχόμενος σύννους.*

Τὰ πάντα τώρα κατὰ πλάτος ἐξηγῶ,
τὰ δάκρυά της καὶ τὴν ἱκεσίαν της·
ἀλλὰ τίς εἶνε οὗτος; πῶς τὸν εἶδε; ποῦ;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *δειλή*

Καλέ μου πάτερ....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *περιπτυσσόμενος αὐτὴν*

Κόρη μου....

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *περίδακρυς*

Σ' ἐλύπησα....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *βαθέως στένων*

Μὴ κλαίῃς, λέγε· κάθησον ἐδῶ, ἐλθέ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *κλίνουσα γόνυ πρὸ τοῦ Ὑπερβόλου ὅστις ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου.*

Πλὴν δὲν θὰ μ' ἐπιπλήξῃς.....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ*

Ὄχι, κόρη μου·
τὰ δάκρυά σου παῦσαι.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *καταφιλοῦσα τὰς χεῖρας αὐτοῦ.*

Πάτερ μου καλέ.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *θωπεύων αὐτὴν*

Εἰπέ μοι πάντα.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *διστάζουσα.*

Νὰ σοὶ εἴπω.....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἐνθαρρύνων αὐτήν.*

Λέγε μοι.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *μετὰ δειλίας ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' εἶτα τὸ θάρρος ἀνακτῶσα.*

Μίαν ἡμέραν ἔτρεχον ἐν τῇ αὐλῇ
τὰς χρυσαλλίδας πρὸ ἐμοῦ διώκουσα,
ὅτ' ἐκ τῆς θύρας, ἥτις ἦτο ἀνοικτὴ
εἰσῆλθε νέος ὡς ὁ Φοῖβος ἔκλαμπρος
ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων κάπρον φοβερόν.
Ἐρυθριῶσα ἔστην τότε ἄναυδος
μὴ ἐννοοῦσα πῶς εἰσῆλθε καὶ πρὸς τι.
Αἴφνης τὸν κάπρον ρίπτει ἐκ τῶν ὤμων του,
καὶ ἐνῷ πίπτει ἐπ' αὐτοῦ ψυχολιπὴς
διὰ νευμάτων μοὶ ζητεῖ βοήθειαν
ἐπιδεικνύων τὰς χαινούσας τρεῖς πληγάς.
Τρέχω, τῷ φέρω ὕδωρ, πίνει εὔχαρις,
καὶ μετ' ὀλίγον συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν
μοὶ διηγεῖται τὰ κατὰ τὴν θήραν του,
καὶ πῶς τὸν κάπρον κατεφόνευσε λογχῶν,
τὸν κάπρον, ὅστις οὕτω τὸν ἐπλήγωσεν.
Ὅτε ἠγέρθη πρὸς ἀποχαιρετισμόν,
τὰ γόνατά του ἰσχυρῶς ἐκάμπτοντο
καὶ ἠδυνάτει νὰ βαδίσῃ ἀσφαλῶς.
Τί ὤφειλον νὰ πράξω τότε, πάτερ μου;
ἦτο γλυκύς, ἀνδρεῖος, ἦτο ἀσθενής,
καὶ δὲν ἠρνήθην εἰς αὐτὸν τὸν οἶκόν σου.
Ἡ μαῖα, ὡς τὸν εἶδεν, ἔρρηξε φωνήν,
ἀπέτιλε τὴν κόμην ἐκ τῆς θλίψεως,
ἀλλ' ὅτ' ἐπείσθη πόσον ἤμην σταθερὰ
ἐνέδωκεν ἐν τέλει καὶ ἐσίγησεν.
Δέκα ἡμέρας μείνας οὗτος παρ' ἐμοὶ
τὴν ἑνδεκάτην εἰς τὴν πόλιν ἔφυγεν
ἐκ τῶν πληγῶν του ἐντελῶς θεραπευθείς.
Ἀλλ' ἔκτοτε, ὦ πάτερ, ἀγαπώμεθα
καὶ δόντες τὴν ἐγγύην ἐν κρυπτῷ ἡμεῖς
τὸν γάμον τώρα παρὰ σοῦ προσμένομεν.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *συγκεκινημένος*

Ὦ Εὐρυμέδη, ἀλλὰ πῶς γνωρίζεις σὺ
ὁποῖος εἶνε οὗτος, πόθεν ἔρχεται;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἐνθουσιωδῶς*

Ὤ, νὰ τὸν ἴδῃς, νὰ λαλήσῃς μετ' αὐτοῦ,
καὶ θὰ νοήσῃς πῶς μὲ ἐσαγήνευσεν.
Πῶς θέλει νὰ σὲ ἴδῃ, πῶς σὲ ἀγαπᾷ!...

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ

Καὶ ἔκτοτε δὲν ἦλθε;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Πῶς δὲν ἤρχετο;

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ

Ἆ!...

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Καθ' ἑκάστην, ὅπως συναντήσῃ σέ.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ

Πρὸ πόσου χρόνου ἀγαπᾶσθε;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ.

Πρὸ μηνός.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἀπορῶν.*

Καὶ πῶς ἐσχάτως δὲν μοὶ ὡμολόγησας
τὸ πρᾶγμα τοῦτο;

Digitized by Google

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

'Εφοβήθην· καὶ αὐτὸς
ἐλθὼν πρὸς τὴν ἑσπέραν μὲ ἐπέπληξεν·
ἀλλ' ὡς σὲ εἶδον σήμερον ἐθάρρησα
καὶ ἐσκεπτόμην νὰ σοὶ εἴπω πάντα, ναί,
διότι πάσχω, πάτερ, ἡ ταλαίπωρος.
Πέντε ἡμέρας δὲν τὸν εἶδον, ἐννοεῖς;
τί γίνεται; ποῦ εἶνε; πῶς δὲν ἔρχεται;
Καὶ ἔπεμψα τὴν μαῖαν, ἵνα μάθῃ τι...
ἀλλ' ἐπανῆλθε δυσδαιμόνως ἄπρακτος.
Ὦ, σὺ νὰ εὕρῃς τοῦτον, πάτερ ἀγαθέ,
τὸ βλέμμα σου μοὶ λέγει ὅτι ἔστερξας·
γελᾷς... θὰ μοὶ τὸν δώσῃς; λέγε· ὄχι; ναί;
ἰδέ με, πάτερ..... ἀπὸ τῶν χειλέων σου,
ἡ εὐτυχία τῆς ψυχῆς μου κρέμαται.
Εἰπέ μοι, πάτερ .....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἀσπαζόμενος αὐτὴν*

Ἔστω....

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *κλαίουσα ἐν χαρᾷ*

Ἄ, εὐχαριστῶ!

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἀπομάσσων τὰ δάκρυά του*

Ἔ, ἔ!.. κ' ἐγὼ δακρύω, Εὐρυμέδη μου,
ἀρκεῖ νὰ ζήσῃς εὐδαιμόνως μετ' αὐτοῦ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἐν πεποιθήσει*

Ὦ, περὶ τούτου, πάτερ, ἔσο βέβαιος,
διότι μὲ λατρεύει ὅπως σὺ αὐτός.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ

Θὰ μὲ ἀφήσῃς ὅμως αὐτεξούσιον
νὰ πράξω ἐλευθέρως ὅ τι ἐννοῶ.
Τὸν γάμον ἴσως θὰ ὁρίσω ὕστερα,
ὡς καὶ τὸν τόπον, καὶ πᾶν ἄλλο σχετικόν,
διότι ταῦτα εἶνε ἀλληλένδετα
μετὰ τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ ἐξασκῶ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *περιχαρὴς*

Πᾶν ὅ τι θέλεις πρᾶξον, εἶσαι κύριος·
ἐγὼ δὲν ἔχω ἄλλον πόθον ἢ αὐτόν,
σὺ δ' ὅρισον τὸν γάμον κατὰ βούλησιν.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *μειδιῶν*

Καὶ τώρα πῶς καλεῖται;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Φαίαξ.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἀναπηδῶν ἔντρομος*

Φαίαξ;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἔκπληκτος*

Ναί.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἐν νευρικῇ ταραχῇ.*

Καὶ ὁ πατήρ του; τίς;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἀφελῶς*

Ὁ Ἐρασίστρατος.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἀπελπις*

Κατάρα!

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἐγειρομένη ἔκπληκτος*

Πάτερ....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *διατρέχων τὴν σκηνὴν*

Ἄ, ποτέ, ποτέ, ποτέ!....

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἐμβρόντητος*

Οἴμοι! τί λέγεις;

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ὀργίλως.*

Ὄχι· εἶν' ἀδύνατον·
τὸν πνίγω μᾶλλον διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *περίφοβος.*

Θεοί!

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ.

Τί; τί;.... ὁ Φαίαξ ἐν τῷ οἴκῳ μου;
ἦλθε;... τὸν εἶδες;...

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *μόλις δυναμένη νὰ λαλήσῃ.*

Πῶς; ἀλλὰ τὸν ἀγαπῶ!

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ὡς μαινόμενος.*

Ποῦ εἶνε ὁ ἀχρεῖος ὅστις ἔκλεψε
τῆς θυγατρός μου τὴν καρδίαν;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *τείνουσα πρὸς αὐτὸν τὰς χεῖρας.*

Πάτερ.....

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ

Ποῦ;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *περίτρομος.*

Φοβοῦμαι τὴν ὀργήν σου, πάτερ· σύνελθε...

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἐναγκαλιζόμενος βιαίως αὐτὴν*

Ὦ Εὐρυμέδη, ὄχι.... δὲν τὸν ἀγαπᾷς....
δὲν ἦλθε, δὲν τὸν εἶδες, σὲ ἠπάτησαν....
Εἰπέ μοι ὅτι ἀγνοεῖς τὸν ἄνθρωπον,
ὅτ' εἶνε ἄλλος ὁ μνηστήρ σου.... ἄλλος, ναί,
δὲν εἶν' ὁ Φαίαξ.... λέγε, λέγε, κόρη μου...
Φοβοῦμαι μὴ συντρίψω τὴν καρδίαν σου....
δὲν θ' ἀποθάνῃς ἐὰν αἴφνης ἀρνηθῶ!

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἀταράχως.*

Ὁ Φαίαξ εἶνε, πάτερ, πλὴν τί ἔπραξεν;

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *πίπτων ἐπὶ τῆς ἕδρας.*

Ὦ, δυστυχία! . . . ὢ, ταλαίπωρος ἐγώ!

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *μετὰ μικρὰν σιγήν.*

Ἐκπεπληγμένη σὲ ἀκούω λέγοντα
καὶ νὰ συνέλθω προσπαθῶ εἰς ἐμαυτήν·
ἀλλὰ οἱ λόγοι οὗτοι μ' ἐκεραύνωσαν
καὶ ἐκ τοῦ κτύπου μένω ἔτι ἐνεὰ
ζητοῦσα ἕρμα ἐν τοιαύτῃ λαίλαπι
ἐπισκηψάσῃ αἰφνιδίως ἐπ' ἐμοῦ.
Ἂν ἦτό τις κακοῦργος τί θὰ ἔλεγες,
τί πλεῖον ὅσων εἶπας βρέμων κατ' αὐτοῦ
κατασυντρίβων οὕτω τὴν καρδίαν μου;
Δὲν εἶνε γόνος παλαιγόνου γενεᾶς
ἴσος ἐν δόξῃ πρὸς τὸν μέγαν οἶκόν σου,
ὃν ὑπὲρ πᾶν γεραίρω, ὕστατος θαλλός;
τὸν πάππον του δὲν ἔχει ἐν τοῖς κύμασι
τῆς Σαλαμῖνος ἔνδοξον πολεμιστὴν
ὅπως σὺ ἔχεις τὸν πολὺν Καλλίμαχον
ἐν Μαραθῶνι ὅπου ἔπεσε θανών;
Καὶ πῶς εὑρίσκεις ὅτι εἶν' ἀνάξιος
τῆς θυγατρός σου εὐπατρίδης ὡς αὐτός;
Δὲν τὸν γνωρίζεις, πάτερ μου, τὸν Φαίακα,
ἴσως παρ' ἄλλων ἤκουσας περὶ αὐτοῦ,
ἀλλ' ὅ τι καὶ ἂν σ' εἶπον εἶνε ψεύσματα,
διότι εἶνε μεγαλόψυχος ἀνήρ.

Digitized by Google

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *εγειρόμενος εν οργῇ καὶ μεταβαίνων δεξιᾷ.*

Νὰ μὴ ἀκούσω λέξιν περὶ Φαίακος....
πῶς εἶπας;... εἶνε μεγαλόψυχος ἀνήρ;

Βλέπων ὅτι ἡ Εὐρυμέδη ἑτοιμάζεται νὰ ἀπαντήσῃ.

Σίγα, δὲν θέλω... Λέγε... τί σοὶ ἔλεγεν;..
Ὄχι... νὰ φύγῃς, δὲν ἀκούω... φύγε, ναί!

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἰδίᾳ περίδακρυς.*

Ὦ πάτερ μου, ὑπείκω εἰς τοὺς λόγους σου,
ἀφοῦ τὸ θέλεις, κόρη εὐπειθὴς ἐγώ·
ἀλλ' ἂν ποτ' ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οἶκόν σου
μετ' εὐπλοΐαν φέρων πάλιν θησαυρούς,
τὸν πόδα πρόσχες, βαῖνε βραδυκίνητος
μήπως προσκόψῃς ἐπὶ τάφου χθαμαλοῦ.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *αὐστηρῶς.*

Τί ψιθυρίζεις ἱσταμένη ἔκλυπος;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *περίλυπος.*

Οὐδέν.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἐν συγκινήσει.*

Εἰπέ μοι....

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *βαίνουσα πρὸς τὴν θύραν ἀριστερᾷ.*

Ὄχι, πάτερ.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *ἱκέτης.*

Κόρη μου....

ΕΥΡΥΜΕΔΗ *ἀδάκρυτος.*

Σὲ ὑπακούω.

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ *κλαίων ὡς ἐξῆλθεν ἡ Εὐρυμέδη.*

Ἀλλ' ἐγὼ σὲ θανατῶ!......

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Προτιμῶ τὴν εὐμένειαν ἐν τῇ κατακρίσει ἢ τὴν κοινοτοπίαν ἐν τῷ ἐπαίνῳ.

*

Ἡ γαλήνη δίδει ἀξιοπρέπειαν.

*

Ἐνίοτε ἄλλως σκέπτεταί τις καὶ ἄλλως αἰσθάνεται.

*

Εὐκολώτερον εἶνέ τις γενναιόφρων ἢ δίκαιος. Ἡ γενναιοφροσύνη προέρχεται ἐκ τῆς καρδίας, ἡ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ λογικοῦ.

*

Ὑπάρχουσιν ὀργανισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ εὐτυχία εἶνε ἀπαραίτητος ὅπως ὁ ἥλιος — ἡ λύπη τοὺς φονεύει.

*

Ὁ ἐναβρυνόμενος διὰ τὸν ἔρωτα ὃν ἐμπνέει εὑρίσκει ὀλιγωτέραν ἡδονὴν εἰς τὸ ὅτι ἀγαπᾷ παρὰ εἰς τὸ ὅτι ἀγαπᾶται.

*

Εἶνέ τις ὑπέρτερος ὅλων ἐκείνων, τῶν ὁποίων δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην.

ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Α'.

Ἦσαν ἐν συνόλῳ ἑπτακόσιοι μέχρις ὀκτακοσίων τοὐλάχιστον. Μετρίου ἀναστήματος, ἀλλ' εὔρωστοι, εὐκίνητοι, εὔκαμπτοι, καὶ πλασμένοι πρὸς τὰ τολμηρότερα τῶν ἁλμάτων, ἐπήδων, φωτιζόμενοι ἀπὸ τὰς τελευταίας ἀνταυγείας τοῦ ἡλίου, ὅστις ἔδυεν ὄπισθεν τῆς πρὸς δυσμὰς τοῦ λιμένος ὀροσειρᾶς. Ὁ ὑπέρυθρος ἡλιακὸς δίσκος μετὰ μικρὸν ἠφανίσθη καὶ τὸ σκότος περιεκάλυψε τὴν θαλασσίαν λίμνην, ἣν περιβάλλουσιν δειράδες μακρυνῶν βουνῶν.

Αἰφνιδίως ὁλόκληρον τὸ ἄγημα ἐστάθη ἀκίνητον. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, ὅστις ἔκειτο εἰς τὴν ἀκρωτάτην κορυφὴν τοῦ παμμεγέθους βράχου, δὲν διέκρινέ τις τί συνέβαινεν ὑπὸ τὰ δένδρα.

— Σσσσ!.. Σσσσ!..., ἐσύριξεν ὁ ἀρχηγὸς μετὰ χειλέων ἐξωγκωμένων, δίκην σάλπιγγος.

— Σσσσ!... Σσσσ!... ἐπανέλαβε τὸ παράδοξον ἄγημα ἀπὸ κοινοῦ.

Ὁ ἀρχηγὸς ἦτο ὂν ἀλλόκοτον, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, περιτετυλιγμένον ἐντὸς δέρματος πιθήκου, μὲ τὸ τριχωτὸν μέρος ἔξωθεν, μὲ τὴν κόμην μακρὰν καὶ λοχμώδη, μὲ κοντὴν γενειάδα, καὶ πόδας γυμνούς, μὲ πέλμα τραχὺ ὡς ὁπλὴν ἵππου.

Ὕψωσε τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ ὑπέδειξε τὴν χαμηλοτέραν κορυφὴν τοῦ ὄρους, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ ἀμέσως ἐπανέλαβον τὸ κίνημα, μετὰ στρατιωτικῆς, ἢ μᾶλλον μηχανικῆς ἀκριβείας, ὡς ἀληθῆ νευρόσπαστα, κινούμενα ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐλατηρίου. Ὁ ἀρχηγὸς κατεβίβασε τὸν βραχίονα. Κατεβίβασαν αὐτὸν καὶ πάντες οἱ λοιποί. Ἔκυψε πρὸς τὴν γῆν. Πάντες ἔκυψαν ἐν τῇ αὐτῇ στάσει. Ἔλαβε τὸ χονδρὸν ῥόπαλόν του, κραδαίνων αὐτό. Ὅλα τὰ ῥόπαλα μετ' ὀλίγον ἐκραδαίνοντο, περιγράφοντα τὸν αὐτὸν κύκλον, τὸν ὁποῖον διέγραφε καὶ τὸ ἰδικόν του.

Κατόπιν ὁ ἀρχηγὸς ἐστράφη, διωλίσθησε διὰ τῶν θάμνων, καὶ ἔφθασεν ἑρπύζων ὑπὸ τὰ δένδρα. Τὸ ἄγημα ἠκολούθησεν αὐτὸν ἕρπον.

Ἐν διαστήματι δέκα λεπτῶν, ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος διῆλθε τὰς ὑπὸ τῶν χειμάῤῥων κοιλανθείσας ἀτραποὺς τῶν βουνῶν, χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ οὔτε ἑνὸς χάλικος ἡ προστριβή.

Μετὰ ἓν τέταρτον ὥρας, ὁ ἀρχηγὸς ἐστάθη· καὶ ὅλοι δὲ οἱ λοιποὶ ἐσταμάτησαν, ὡς ἐὰν αἴφνης ἀπελιθώθησαν.

Διακόσια μέτρα κάτωθεν, ἐξετείνετο ἡ πόλις, κεκλιμένη κατὰ μῆκος τῆς σκιαυγοῦς θα-

Digitized by Google

λάσσης. Φῶτα πολυάριθμα ἔστιζον ἐν τῷ σκότει τὸν συγκεχυμένον ὄγκον τῶν ἀποβαθρῶν, τῶν οἰκιῶν, τῶν ἐπαύλεων, τῶν στρατώνων. Περαιτέρω οἱ φανοὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ τὰ σήματα τῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν καὶ τῶν ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους ἠγκυροβολημένων πλωτῶν κατέργων ἀντηνακλῶντο εἰς τὰ γαληνιαῖα νερὰ τοῦ λιμένος. Ἀπώτερον δὲ, ἐπὶ τοῦ τελευταίου σημείου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἄκρας, ὁ φάρος ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ στενοῦ τὴν ὁλόφωτον τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ δέσμην.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη εἷς κανονιοβολισμὸς ἐκ τῶν κανονοστοιχιῶν τῶν προχωμάτων. Καὶ εὐθὺς ἀντήχησαν τὰ τύμπανα, συνοδευόμενα ἀπὸ τὸν ὀξὺν συριγμὸν τῶν συρίγγων.

Ἐσήμαινεν ἡ ἀποχώρησις, ἡ ὥρα τῆς κατ' οἶκον ἐπανόδου. Οὐδεὶς ξένος πλέον εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διατρέχῃ τὴν πόλιν, εἰμὴ τῇ συνοδείᾳ ἑνὸς τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς. Τὰ πληρώματα δὲ τῶν πλοίων ὤφειλον νὰ ἐπανέλθωσιν ἐπ' αὐτῶν, πρὶν κλεισθῶσιν αἱ πύλαι τῆς πόλεως. Ἀπὸ τετάρτου εἰς τέταρτον διήρχοντο αἱ περιπολίαι συνοδεύουσαι τοὺς βραδύναντας ἢ τοὺς μεθύσους. Μετὰ τοῦτο τὸ πᾶν ἐσίγησεν.

Ὁ στρατηγὸς Μὰκ Κάκμαλ ἠδύνατο νὰ κοιμᾶται ἥσυχος.

Ἡ Ἀγγλία ἐκείνην τὴν ἑσπέραν ἦτο βεβαία ὅτι δὲν διέτρεχε κανένα κίνδυνον κατὰ τὰς Ἡρακλείους Στήλας.

Β'.

Γνωρίζετε τί εἶνε ὁ παμμεγέθης οὗτος βράχος, ὁ ἔχων ὕψος τετρακοσίων εἴκοσι πέντε μέτρων, στηριζόμενος δὲ ἐπὶ εὐρείας βάσεως, πλάτους χιλίων διακοσίων πεντήκοντα μέτρων καὶ μήκους τετρακισχιλίων καὶ τριακοσίων. Προσομοιάζει πολὺ πρὸς κολοσσιαῖον λέοντα κατακεκλιμένον, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν οὐρὰν ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τοῦ προσώπου φαίνονται οἱ ὀδόντες — ἑπτακόσια κανόνια, ὧν τὰ στόμια προβάλλουσι διὰ τῶν χαινουσῶν ἐπάλξεων — *τὰ ὀδόντια τῆς γρηᾶς*, ὅπως κοινῶς λέγονται. Γρηά, ἡ ὁποία δαγκάνει εἰς τὰ γερά, ὅταν τὴν 'πειράξουν. Ἡ Ἀγγλία εἶνε ἐπίσης ἐγκατεστημένη ἐνταῦθα, ὅπως ἐν Περὲν, ἐν Ἄδεν, ἐν Μελίτῃ, ἐν Πουλο-Πινάγκ, ἐν Χόγκ-Κόγκ, τόσων βράχων, οὓς, διὰ τῶν προόδων τῆς μηχανικῆς, θὰ μεταβάλῃ ποτὲ εἰς περιστροφικὰ φρούρια.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ Γιβραλτὰρ ἀσφαλίζει εἰς τὸ ἡνωμένον Βασίλειον ἀδιαμφισβήτητον τὴν κυριαρχίαν τῶν δέκα ὀκτὼ χιλιομέτρων τοῦ πορθμοῦ, ὃν ἔταμε τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους μεταξὺ Κάλπης καὶ Ἀβίλης εἰς τὸ βαθύτερον τῆς Μεσογείου μέρος.

Ἀλλ' οἱ Ἱσπανοὶ ἆρά γε παρητήθησαν τῆς ἰδέας νὰ ἀνακτήσωσι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἑαυτῶν χερσονήσου; Ἀναμφιβόλως, διότι, φαίνεται ὅτι καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης εἶνε ἀπόρθητον.

Ἐν τούτοις ὑπῆρχέ τις, τυραννικῶς κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐπιθετικῆς καὶ ἀμυντικῆς αὐτῆς ἄκρας. Ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὁρδῆς ἣν εἴδομεν, ὃν ἀλλόκοτον, τρελὸς μᾶλλον. Ὁ ἰδαλγὸς οὗτος ὠνομάζετο ἴσα-ἴσα Γὶλ-Βραλτάρ, τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐν τῇ διανοίᾳ του, βεβαίως, προώριζεν αὐτὸν εἰς τὴν πατριωτικὴν κατάκτησιν. Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ δὲν ἀντέσχεν εἰς τὴν ἰδέαν καὶ ἡ θέσις του ἦτο ἐν τῷ φρενοκομείῳ. Ἦτο λίαν γνωστός, ἐν τούτοις πρὸ δεκαετίας εἶχον ἀπολεσθῆ τὰ ἴχνη του. Ὑπέθετον ὅτι περιεπλανᾶτο ἀνὰ τὴν ὑφήλιον, ἀλλὰ πραγματικῶς δὲν εἶχεν ἐγκαταλείπει τὰς πατρικὰς γαίας. Ἔζη δίκην τρωγλοδύτου ὑπὸ τὰ δάση, ἐντὸς σπηλαίων, κυρίως δὲ ἐντὸς τῶν ἀπροσίτων ἐκείνων κρυσφηγέτων τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, περὶ ὧν λέγεται ὅτι συγκοινωνοῦσι πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐπιστεύετο ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς ἐν τούτοις ἔζη, ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, τῶν στερηθέντων τοῦ λογικοῦ, ζώντων δὲ τοῦ λοιποῦ συμφώνως πρὸς τὰ κτηνώδη αὐτῶν ἔνστικτα.

Γ'.

Ὁ στρατηγὸς Κάκμαλ ἐκοιμᾶτο ἥσυχος ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤτων, τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος ὑπερέβαινε τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ. Ὑπερμέτρως μακροὺς ἔχων τοὺς βραχίονας, τοὺς ὀφθαλμοὺς στρογγύλους, ὀφρῦς πυκνάς, λεπτὴν γενειάδα, μορφὴν μορφαστικήν, κινήματα ἀνθρωποπιθήκου, ἐξαιρετικῶς προγναθιζούσας τὰς σιαγόνας, εἶχεν ἀσχημίαν ἀξιοσημείωτον—ἀκόμη καὶ παρ' Ἄγγλῳ στρατηγῷ. Ἀληθὴς πίθηκος, ἀλλὰ στρατιωτικὸς ἄριστος, παρὰ τὸ πιθηκόμορφον αὐτοῦ.

Ναί! ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μάϊνστρτ, τῆς ἑλικοειδοῦς ταύτης λεωφόρου, τῆς διασχιζούσης τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς πύλης τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς πύλης τῆς Ἀλαμέδας, εὐμαρὲς οἴκημά του. Ὠνειρεύετο ἴσως ὅτι ἡ Ἀγγλία κατεῖχε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τουρκίαν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ Σουδάν, τὴν χώραν τῶν Βόερς, ἐν μιᾷ λέξει πάντα τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ σημεῖα τῆς σφαίρας — ταῦτα δὲ πάντα καθ' ἣν στιγμὴν ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ Γιβραλτάρ.

Αἴφνης ἠνοίχθη ἡ θύρα τοῦ δωματίου του.

— Ποῖος εἶνε; ἀνέκραξεν ὁ στρατηγὸς Μὰκ Κάκμαλ, πηδήσας κάτω τῆς κλίνης.

— Στρατηγέ μου, ἀπήντησεν εἷς ὑπασπιστὴς εἰσορμῶν ἐντὸς τοῦ δωματίου μετὰ τῆς ταχύτητος τορπίλλης, ὁ ἐχθρὸς εἰσέβαλεν εἰς τὴν πόλιν! . . .

Digitized by Google

— Οἱ Ἱσπανοὶ δηλαδή; . . .

— Καθὼς φαίνεται!

— Πῶς; ἐτόλμησαν! . . .

Ὁ στρατηγὸς δὲν συνεπλήρωσε τὴν φράσιν του. Ἀπέρριψε τὸν λευκὸν σκοῦφον, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς περισκελίδος του, εἰσεχώρησεν ἐντὸς τοῦ χιτῶνός του, ἐφόρεσε τὸν πῖλόν του καὶ ἐζώσθη τὸ ξῖφος, ἐρωτῶν:

— Τί θόρυβος εἶνε αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἀκούω;

— Εἶνε αἱ πέτραι, αἱ ὁποῖαι πίπτουν ὡς χάλαζα ἐπὶ τῆς πόλεως.

— Εἶνε πολλοὶ αὐτοὶ οἱ ἀχρεῖοι;

— Πρέπει νὰ εἶνε πολλοί.

— Βέβαια, ὅλοι οἱ λησταὶ τῶν παραλίων συνεκεντρώθησαν διὰ τὸ πραξικόπημα αὐτό. Οἱ λαθρέμποροι τῆς Ῥόνδας, οἱ ἁλιεῖς τοῦ Ἁγίου Ῥόκου, ὅλοι οἱ πρόσφυγες, οἱ ὁποῖοι κρύπτονται εἰς τὰ χωρία.

— Φοβοῦμαι, στρατηγέ μου.

— Εἰδοποιήθη ὁ διοικητής;

— Ἀδύνατον νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἄκραν νὰ τὸν εὕρωμεν. Αἱ πύλαι εἶνε κατειλημμέναι καὶ αἱ ὁδοὶ γέμουν ἀπὸ πολιορκητάς! . . .

— Εἰς τὸν στρατῶνα τῆς πύλης τῆς θαλάσσης ἐπῆγε κανείς;

— Ἀδύνατον! Οἱ πυροβοληταὶ εἶνε πολιορκημένοι ἐντὸς τοῦ στρατῶνός των.

— Πόσους ἄνδρας ἔχομεν;

— Εἴκοσι μόλις, στρατηγέ μου, εἴκοσι πεζοὺς τοῦ 3ου συντάγματος, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν.

— Διάβολε! ἐβροντοφώνησεν ὁ Μὰκ Κάκμαλλ, αὐτοὶ οἱ *πορτοκαλλάδες* νὰ κυριεύσουν τὸ Γιβραλτὰρ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν!... Ὄχι! ὄχι! δὲν θὰ τὸ κυριεύσουν!

Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως διὰ τῆς θύρας τοῦ δωματίου εἰσήλασε ἀλλόκοτόν τι πρόσωπον, ὅπερ ἐπήδησεν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ στρατηγοῦ.

Δ'.

— Παραδόσου! ἐπέταξε διὰ φωνῆς βραγχώδους, παρεμφεροῦς μᾶλλον πρὸς βρυχηθμὸν ἢ πρὸς φωνὴν ἀνθρωπίνην.

Ἄνδρες τινές, δραμόντες μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ, ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅτε ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ δωματίου ἀνεγνώρισαν αὐτόν.

— Ὁ Γὶλ - Βραλτάρ! ἀνεφώνησαν.

Ἦτο πράγματι ὁ ἰδαλγός, ὃν πρὸ πολλοῦ εἶχον λησμονήσει, ὁ ἄγριος μοναστὴς τῶν σπηλαίων τοῦ ἁγίου Μιχαήλ.

— Παραδόσου! ὠρύετο.

— Ποτέ! ἀνέκραξεν ὁ στρατηγὸς Μὰκ -Κάκμαλλ.

Αἴφνης, ἐνῷ οἱ στρατιῶται περιεκύκλουν αὐτόν, ὁ Γὶλ - Βραλτάρ, ἐξέβαλεν ὀξὺ καὶ παρατεταμένον «Σσσσ! . . .»

Ἐν τῷ ἅμα δὲ τὴν αὐλὴν τοῦ οἰκήματος καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ οἴκημα αὐτὸ ἐπλήρωσε πλῆθος ἀμέτρητον.

Θὰ τὸ πιστεύσητε; Ἦσαν πίθηκοι καὶ καθ' ἑκατοστύας. Ἤρχοντο ἆρά γε νὰ ἀνακτήσωσι παρὰ τῶν Ἄγγλων τὴν βραχώδη ταύτην ἄκραν, ἧς εἶνε οἱ ἀληθεῖς κύριοι, τὸ βουνὸν τοῦτο, ὅπερ κατεῖχον πολὺ πρὸ τῶν Ἱσπανῶν, πολὺ πρὶν ἢ ὁ Κρόμβελλ σχεδιάσῃ τὴν κατάκτησιν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας; Βεβαίως! Καὶ ἦσαν ἐπίφοβοι, λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, οἱ πίθηκοι οὗτοι, μεθ' ὧν ἡ φιλικὴ συμβίωσις, μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀνοχῆς τῶν λεηλασιῶν των· ἦτο δυνατή, τὰ νοήμονα καὶ εὐθαρσῆ ταῦτα ὄντα τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἐπείραζε, διότι ἐξεδικοῦντο — εἶχε συμβῆ ἐνίοτε τοῦτο, — κυλίοντες ὑπερμεγέθεις λίθους κατὰ τῆς πόλεως.

Καὶ ἤδη οἱ πίθηκοι οὗτοι ἔγειναν στρατιῶται ἑνὸς παράφρονος, ἐπίσης ἀγρίου ὡς αὐτοί, τοῦ Γὶλ - Βραλτάρ, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον, ὅστις διῆγε τὴν ἀνεξάρτητον ζωήν των, τοῦ τετράχειρος τούτου Γουλιέλμου Τέλλου, οὗ ὁλόκληρος ὁ βίος συνωψίζετο ἐν τῇ ἑπομένῃ ἰδέᾳ: Νὰ ἐκδιωχθῇ ὁ ξένος τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους!

Ὁποῖον αἶσχος διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἂν ἡ ἀπόπειρα ἐπετύγχανεν! Οἱ Ἄγγλοι, οἱ νικηταὶ τῶν Ἰνδῶν, τῶν Ἀβυσσινῶν, τῶν Τασμανῶν, τῶν Αὐστραλῶν, τῶν Ὀττεντόττων, τόσων ἄλλων, νὰ ἡττηθῶσιν ὑπὸ πιθήκων!

Ἐὰν τοιαύτη καταστροφὴ ἐπήρχετο, ὁ στρατηγὸς Μὰκ Κάκμαλ θὰ ἀνετίναζε τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὸν ἀέρα. Τίς δύναται νὰ ἐπιζήσῃ τοιαύτης ἀτιμώσεως;

Ἐν τούτοις, πρὶν ἢ οἱ πίθηκοι, κληθέντες ὑπὸ τῶν συριγμῶν τοῦ ἀρχηγοῦ των, εἰσελάσωσιν εἰς τὸ δωμάτιον, στρατιῶταί τινες ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Γὶλ - Βραλτάρ. Ὁ παράφρων, ἰσχυρότατος ὤν, ἀντεστάθη καὶ οἱ ὁρμήσαντες κατ' αὐτοῦ μόλις ἠδυνήθησαν νὰ τὸν συλλάβωσι. Καταπεσούσης δὲ ἐν τῇ πάλῃ τῆς δανείου λεοντῆς, ἔμεινε σχεδὸν ὁλόγυμνος, ἔν τινι γωνίᾳ, φιμωμένος, δεμένος, μὴ δυνάμενος οὔτε νὰ κινηθῇ, οὔτε νὰ φωνάξῃ.

Μετ' ὀλίγον ὁ Μὰκ Κάκμαλ ἐξώρμα τοῦ οἴκου του, ἀπόφασιν ἔχων νὰ νικήσῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ, κατὰ τὸ στρατιωτικὸν ῥητόν.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο μικρότερος ἔξω. Στρατιῶταί τινες, κατορθώσαντες νὰ συγκεντρωθῶσι περὶ τὴν Πύλην τῆς θαλάσσης, ἔβαινον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ στρατηγοῦ. Πυροβολισμοὶ διάφοροι ἀντήχουν ἐν τῇ Μαΐν - στρῆτ καὶ ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς Πλατείας. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθήκων ἦτο τόσον μέγας, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἡ φρουρὰ τοῦ Γιβραλτὰρ κατ' ἀνάγκην

Digitized by Google

θὰ ὑπεχώρει, ἀφίνουσα εἰς αὐτοὺς ἕρμαιον τὴν πόλιν. Καὶ τότε, ἐὰν οἱ Ἱσπανοὶ συνεμάχουν μετὰ τῶν πιθήκων, τὰ φρούρια θὰ ἐγκατελείποντο, οἱ προμαχῶνες θὰ ἠρημοῦντο καὶ οἱ Ἄγγλοι, καταστήσαντες ἀπόρθητον τὸν ἀπόῤῥωγα τοῦτον βράχον, οὐδέποτε πλέον θὰ κατώρθουν νὰ ἀνακτήσωσιν αὐτόν.

Αἴφνης μεταβολή τις ἐπῆλθεν.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δᾴδων τῶν φωτιζουσῶν τὴν αὐλήν, πάντες εἶδον τοὺς πιθήκους ὑποχωροῦντας. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὁρδῆς, ἐβάδιζεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς, κραδαίνων τὸ ῥόπαλόν του. Πάντες δέ, μιμούμενοι τὰς κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν του, ἠκολούθουν αὐτὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ βήματος.

Ὁ Γὶλ-Βραλτὰρ ἆρά γε, ἀπαλλαγεὶς τῶν δεσμῶν του, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐφρουρεῖτο; Δὲν ἀμφέβαλλον περὶ τούτου. Ἀλλὰ ποῦ διηυθύνετο; Ἐβάδιζεν ἆρά γε πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἄκραν κατὰ τῆς ἐπαύλεως τοῦ διοικητοῦ ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ παραδοθῇ, ὡς ἔπραξε πρὸς τὸν στρατηγόν;

Ὄχι! Ὁ παράφρων καὶ τὸ ἄγημα αὐτοῦ κατήρχοντο τὴν Μάϊν-στρήτ. Ἀφοῦ δὲ διῆλθον διὰ τῆς πύλης τῆς Ἀλαμέδας διήλασαν ὁριζοντίως τὸν κῆπον καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους.

Μετὰ μίαν ὥραν, οὐδεὶς ἐκ τῶν πολιορκητῶν ἀπέμενεν ἐν τῇ πόλει.

Τί λοιπὸν συνέβη;

Ἔγεινε γνωστὸν μετ' ὀλίγον, ὅταν ὁ στρατηγὸς Μὰκ-Κάκμαλ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου.

Τὴν ὑποχώρησιν τῶν πιθήκων διηύθυνεν αὐτός, λαβὼν τὴν θέσιν τοῦ παράφρονος, ἀφοῦ περιετυλίχθη τὸ δέρμα τοῦ πιθήκου. Τοιαύτην καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τετράχειρα εἶχεν ὁ γενναῖος πολεμιστής, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ πίθηκοι τὸν ἐξέλαβον ὡς συνάδελφόν των.

Ἤρκεσε δὲ νὰ ἐπιφανῇ, ὅπως τὸν παρακολουθήσωσιν ὅπου αὐτὸς ἤθελεν!...

Μεγαλοφυὴς ἰδέα τῷ ὄντι ἡ ὁποία ἀμέσως ἀντημείφθη διὰ τῆς ἀποστολῆς του παρασήμου τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Τὸν Γὶλ-Βραλτὰρ ἡ Ἀγγλία ἐπώλησε πρός τινα Βάρνουμ, ὅστις περιάγει αὐτὸν ἀνὰ τὸν παλαιὸν καὶ νέον κόσμον, θησαυρίζων. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ Βάρνουμ προθύμως λέγει ὅτι δὲν ἐκθέτει τὸν ἄγριον τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν Κάκμαλ αὐτοπροσώπως.

Ὁπωσδήποτε τὸ γεγονὸς ἐχρησίμευσεν ὡς μάθημα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Α. Χαριτοβρύτου Μεγαλειότητος. Ἐνόησεν ὅτι ἂν τὸ Γιβραλτὰρ ἦτο ἀπόρθητον διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὑρίσκετο ὅμως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πιθήκων. Καὶ ἡ Ἀγγλία, πρακτικῶς πάντοτε σκεπτομένη, ἀπεφάσισεν ἔκτοτε νὰ ἀποστέλλῃ ἐκεῖ τοὺς δυσειδεστάτους τῶν στρατηγῶν της, ὅπως, δοθείσης ἀνάγκης, ἐξαπατηθῶσι πάλιν οἱ πίθηκοι.

Τὸ μέτρον δὲ τοῦτο ἐξασφαλίζει αὐτῇ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐσαεὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Γιβραλτάρ.

(Jules Verne) Δ Γ Κ.

ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΟ ΚΑΡΔΙΟΧΤΥΠΙ

Δύο τάξεις ἀνθρώπων ἔχουν νὰ κάμουν συχνότατα μὲ τὸ *Καρδιοχτύπι*, καὶ αἱ τάξεις αὗται εἶνε ἡ τῶν ἰατρῶν καὶ ἡ τῶν ποιητῶν. Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ τελευταῖοι συχνὰ πυκνά, εἰς τὰς αἰσθηματικὰς ἐκχύσεις τῆς ποιητικῆς των λύρας, μᾶς λέγουν ὅτι αἰσθάνονται - χωρὶς ὅμως νὰ εἶνε καὶ ἀληθὲς πάντοτε - τὴν καρδίαν των ἰσχυρῶς πάλλουσαν καὶ δονουμένην, εἰς τοὺς πρώτους χρησιμεύει τὸ καρδιοχτύπι, ὁ παλμὸς δηλαδὴ τῆς καρδίας, ὡς λαβὴ πρὸς ἐξήγησιν καὶ διάγνωσιν παθήσεων τοῦ σώματος σοβαρῶν, παθήσεων, αἵτινες θᾶττον ἢ βράδιον ἐπιφέρουν ἀναποφεύκτως τὸν θάνατον.

Ἂς μὴ τρομάξουν ὅμως αἱ εὐαίσθητοι ἡμῶν ἀναγνώστριαι· διὰ τῶν ἀνωτέρω λόγων δὲν θέλομεν νὰ δώσωμεν ἀφορμήν, ὅπως ἐπαναληφθῇ παρ' αὐταῖς τὸ τυχὸν ὑπάρχον ἤδη καρδιοχτύπι, ἐν ᾧ κύριον ἡμῶν σκοπὸν ἔχομεν διὰ τῶν κατωτέρω σημειώσεων νὰ παράσχωμεν ἁπλῆν τινα μόνον καὶ σύντομον ἐξήγησιν τῆς καρδιακῆς ἐνεργείας, ἧς ἐννοουμένης, γίνονται καταληπτοὶ καὶ οἱ παλμοὶ οἱ ὑπ' αὐτῆς προκαλούμενοι.

Ἄλλοτε, ὅτε ἡ ἐπιστήμη δὲν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ ἐξηγήσῃ τὴν στενὴν συνάφειαν τῆς καρδιακῆς λειτουργίας μὲ τὴν ὕπαρξιν τῆς ζωῆς, οἱ ἄνθρωποι ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἕδραν τῆς ψυχῆς, ὡς κύριον ὄργανον τῶν ψυχικῶν διαθεσεων καὶ λειτουργιῶν, ἐπειδὴ ὑποκειμενικῶς συνησθάνοντο ὅτι εἰς ὅλα τὰ ψυχικὰ πάθη, ὡς π.χ. τὸν φόβον, τὴν λύπην, τὴν ἐλπίδα, τὴν ὀργήν, τὴν χαρὰν κλπ. ἐτροποποιεῖτο καὶ ἐπηρεάζετο, τρόπον τινά, καὶ ἡ τῆς καρδίας των κίνησις. Καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν λέγων *«σ' ἔχω μέσ' 'στὴ ψυχή μου»* θελει νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχει τινὰ ἐν τῇ καρδίᾳ του, θεωρῶν ταύτην ὡς ἕδραν, ἐφ' ἧς εἶνε ἡ ψυχὴ ἐνθρονισμένη. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν καρδίαν ἀποδίδονται γενικῶς ὅλα τὰ αἰσθήματα, ἰδίᾳ δὲ τὰ τοῦ μίσους καὶ τοῦ ἔρωτος, ὧν ὅμως τὸ τελευταῖον οἱ ἀρχαῖοι - εἰρήσθω ἐν παρόδῳ - ἐνόμιζον ὅτι εἶχεν ἕδραν τὸ *ἧπαρ*!

Digitized by Google

Ἤδη γνωρίζομεν πλέον ὅτι ἡ ἐργασία τῆς καρδίας γίνεται κατὰ τοὺς νόμους τῆς Φυσικῆς καὶ ὅτι, καίτοι τὸ νευρικόν μας σύστημα δύναται πολλάκις νὰ τὴν ἐπισπεύσῃ ἢ νὰ τὴν τροποποιήσῃ, αἱ τροποποιήσεις αὗται γίνονται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῶν νόμων τούτων ἐπιτρεπομένων ὁρίων.

Ἡ καρδία μας δὲν εἶνε ἄλλο, παρὰ σαρκώδης ἀντλία ἐκ μυϊκοῦ ἱστοῦ κατεσκευασμένη καὶ ἑπομένως ἔχουσα τὴν ἰδιότητα νὰ συστέλληται καὶ νὰ διαστέλληται. Καὶ κατὰ μὲν τὴν διαστολὴν δέχεται τὸ αἷμα τοῦ σώματος καὶ τῶν πνευμόνων, κατὰ δὲ τὴν συστολὴν ὠθεῖ αὐτὸ πρὸς τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀρτηριῶν. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ ἡ ἐργασία αὕτη ὁμαλῶς καὶ ἀκωλύτως, ἡ καρδία δὲν εἶνε εἷς καὶ μόνος ἁπλοῦς θύλακος, ἀλλὰ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας τοιούτους, ὧν οἱ μὲν δύο μικρότεροι ὀνομάζονται ***κόλποι***, οἱ δὲ δύο μεγαλείτεροι ὀνομάζονται ***κοιλίαι*** τῆς καρδίας.

Κατὰ τὴν διαστολὴν πληροῦται αἵματος, ἀπὸ τῶν φλεβῶν ἐρχομένου, ὁ δεξιὸς κόλπος, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ ἀριστερὸς κόλπος δέχεται τὸ ἀπὸ τῶν πνευμόνων προερχόμενον, κατὰ δὲ τὴν συστολὴν τὸ αἷμα ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς κοιλίας ὠθεῖται πρὸς τοὺς πνεύμονας, ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὰς ἀρτηρίας, καθαρὸν ἤδη καὶ χρήσιμον πρὸς θρέψιν τοῦ πεινῶντος ἡμῶν ὀργανισμοῦ.

Ὅλα ταῦτα ὅμως πάλιν δὲν θὰ ἐγίνοντο ἀπροσκόπτως, ἂν μεταξὺ ἑκάστου κόλπου καὶ ἑκάστης κοιλίας καὶ πρὸ τοῦ στομίου τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν μὴ ὑπῆρχον δικλίδες, αἱ ὁποῖαι μεθ' ἑκάστην ῥυθμικὴν συστολὴν καὶ διαστολὴν τῆς καρδίας νὰ κλείωνται καὶ αὐταὶ ῥυθμικῶς καὶ νὰ ἐμποδίζουν τὸ αἷμα νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ὁπόθεν ἔχει χρέος νὰ φύγῃ.

Ὅταν λοιπὸν τὸ κρέας τῆς καρδίας εἶνε ὑγιές, ὅταν αἱ δικλίδες αὐτῆς ἐργάζωνται καλῶς καὶ κανονικῶς, τότε καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ἐκτελεῖται καλῶς καὶ ἡμεῖς ζῶμεν καὶ ὑγιαίνομεν καὶ οὐδέποτε σχεδὸν συμβαίνει νὰ λάβωμεν ἀφ' ἑαυτῶν γνῶσιν τῶν ἐντῇ καρδίᾳ μας συμβαινόντων.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διαφέρει, ἐὰν ἐπέλθῃ καμμία μεταβολὴ εἰς τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς εἶνε κατεσκευασμένη ἡ καρδία μας, ἤ, ὅπερ καὶ συνηθέστερον, εἰς τὰς δικλίδας αὐτῆς. Ἡ καρδία μας τότε πάσχει καὶ μετ' αὐτῆς πάσχομεν καὶ ἡμεῖς τόσον, ὥστε, καὶ χωρὶς ἀκόμη καλὰ καλὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἐὰν τὸ πάθος ἡμῶν πράγματι ἔγκειται ἐν τῇ καρδίᾳ μας, καταφεύγομεν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἰατρόν, διὰ νὰ μας θεραπεύσῃ ἀπὸ ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς μὲν νομίζομεν οὖσαν αὐθύπαρκτον, ὁ δὲ ἰατρὸς τὴν θεωρεῖ ὡς συνέπειαν καὶ ἐπακολούθημα τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ μας ὑπολανθανουσῶν ἀταξιῶν.

Συνήθως καθ' ὅλας αὐτὰς τὰς σοβαρὰς ἀνωμαλίας τῆς καρδιακῆς ἐνεργείας τὸ μόνον σύμπτωμα, τὸ ὁποῖον ἐνωρὶς καὶ ἀμέσως ἐπισύρει τὴν προσοχήν μας, εἶνε τὸ ***καρδιοχτύπι***, τοῦτο δὲ λέγοντες ἐννοοῦμεν τοὺς σφοδροὺς ἐκείνους καὶ ἰσχυροὺς παλμούς, οἱ ὁποῖοι μας πνίγουν σχεδὸν καὶ μᾶς κάμνουν νὰ νομίζωμεν, ὅτι κινδυνεύει νὰ διαρραγῇ τὸ στῆθός μας, ὅταν μάλιστα ἀναβαίνωμεν κλίμακας, ὅταν περιπατῶμεν ἐσπευσμένως ἢ ὑποβαλλώμεθα εἰς κοπιαστικήν πως ἐργασίαν.

Ἀλλὰ τὸ ***καρδιοχτύπι*** εἶνε φαινόμενον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ λείπῃ ἐντελῶς εἰς πραγματικὰς παθήσεις τῆς καρδίας, καὶ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὑπάρχῃ σφοδρὸν καὶ τρομακτικὸν χωρὶς νὰ ὑφίσταται μηδὲ κἂν ἡ παραμικρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ μας ὀργανικὴ μεταβολή. Ἐν τῇ συστολῇ της ἡ καρδία βραχύνεται καὶ ὀγκοῦται καὶ γίνεται μᾶλλον σφαιρικὴ τὸ σχῆμα, κρούει δὲ διὰ τῆς κορυφῆς της ἐλαφρῶς τὴν παρειὰν τοῦ στήθους μας κάτωθεν τῆς θηλῆς τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ. Τὸν ἐλαφρὸν τοῦτον κτῦπον, ὁ ὁποῖος, ἕως οὗ μίαν μόνην φορὰν ἀναπνεύσωμεν, ἐπαναλαμβάνεται τετράκις ἀποκαλοῦμεν παλμόν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ παλμοῦ τῶν ἀρτηριῶν, ὃν συνήθως λέγομεν ***σφυγμόν***.

Ὁ παλμὸς αὐτὸς δύναται νὰ καταντήσῃ εἰς ***καρδιοχτύπι*** καὶ εἰς ἀνθρώπους ὑγιεστάτους καὶ ὁτὲ μὲν γίνεται ταχὺς καὶ ἐσπευσμένος (***ταχυκαρδία***), ἢ συνοδεύεται ὑπὸ ἀσφυκτικοῦ αἰσθήματος, ζάλης, βόμβων εἰς τὰ ὦτα (***στηθάγχη***), ἄλλοτε δὲ ὑπάρχει καὶ δύσπνοια, κτλ. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀναφαίνονται πάντοτε σχεδὸν εἰς τοὺς ὑγιεῖς μετὰ κοπιώδεις σωματικὰς καὶ διανοητικὰς ἐργασίας, μετὰ πόσιν πολλοῦ καφὲ καὶ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, μετὰ τὴν ἔκρηξιν βιαίων παθῶν, οἷον φόβου, ὀργῆς, κτλ. Τὸ ***καρδιοχτύπι*** εἶνε προσέτι συχνότατον εἰς ὑποκείμενα νευρικῆς ἰδιοσυγκρασίας, ἀναιμικὰ καὶ φιλάσθενα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην καλῆς καὶ τονικῆς τροφῆς, λουτρῶν χλιαρῶν, σιδηρούχων φαρμάκων καὶ διαβιώσεως ἐν τῇ ἐξοχῇ, εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων.

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει πᾶς ὁ ἔχων ***καρδιοχτύπι*** ὀφείλει νὰ συμβουλεύηται ἐγκαίρως τὸν ἰατρόν του.

Ἐν Κων)πόλει. Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ.

Ἡ ἀναρχία εἶνε εἶδος τυραννίας καὶ διαφέρει τοῦ δεσποτισμοῦ μόνον ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τυράννων.

*

Τὸ καθῆκον ἁπλοποιεῖ τὴν ὕπαρξιν ἐξαλεῖφον τὸν δισταγμόν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

— Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος κατεσκευάσθησαν ἐν τῷ ναυπηγείῳ Σύρου πλοῖα 26, τόννων 3782. Πρὸς σύγκρισιν δὲ σημειοῦμεν, ὅτι τὸ μὲν 1883 ἐναυπηγήθησαν ἐν Σύρῳ πλοῖα 50 τόννων 2,235, τῷ 1884 πλοῖα 53, τόννων 2,657, τῷ 1885 πλοῖα 35, τόννων 3,519, τῷ 1886 πλοῖα 23, τόννων 2,020 καὶ τῷ 1887 πλοῖα 23 τόννων 2,173. Ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης ἐμφαίνεται ὅτι ἠλλαττώθη μὲν ἀπὸ τοῦ 1883 ὁ ἀριθμὸς τῶν κατασκευαζομένων πλοίων, ἀλλ' ηὐξήθη ἡ χωρητικότης αὐτῶν, κατασκευάζονται δὲ νῦν πλοῖα ὀλιγώτερα, ἀλλὰ μεγαλήτερα. Πρὸ τριακονταετίας ἀκριβῶς, ἡ ναυπηγικὴ κίνησις τῆς Σύρου εἶχεν ὡς ἑξῆς. Τῷ 1850 ἐναυπηγήθησαν πλοῖα 88, τῷ 1851 πλοῖα 43, τῷ 1852 πλοῖα 41, τῷ 1853 πλοῖα 38 καὶ τῷ 1855 πλοῖα 56.

— Ὁ A. F. Mummey Ἄγγλος ὀρειβάτης (alpinist) ἀνῆλθε πρῶτος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κασταν Τάου, μιᾶς τῶν ὑψίστων ἀκρωρειῶν τοῦ Καυκάσου. Τῆς ἀκρωρείας ταύτης, ἐχούσης ὕψος 5110 μέτρων, 80 μέτρα ὑψηλοτέρα εἶναι ἡ λεγομένη Σκάρα, ἧς ὅμως ἡ ἀνάβασις εἶναι δυσκολωτάτη. Κατὰ τὸν παρελθόντα Αὔγουστον ἕτεροι δύο ὀρειβάται, ὀνόματι Donkin καὶ H. Fox, ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀνέλθωσιν εἰς αὐτήν, ἀπώλεσαν οἰκτρῶς τὴν ζωήν.

— Κατὰ τὰς νεωτάτας ἐρεύνας τοῦ Ῥώσσου γεωγράφου Α. Ζολοτάρεβ, δημοσιευθείσας ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ῥωσσικῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας, τὸ ἐμβαδὸν τοῦ Περσικοῦ κράτους εἶναι 1,645 909,5 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα, ὁ δὲ πληθυσμὸς οὐχὶ 7,650,000 καθὼς μέχρι τοῦδε ἐλέγετο, ἀλλὰ μόνον 6,000,000 κατ. περίπου ὧν 3 ἑκατομμύρια Πέρσαι, ἓν ἑκατομ. Τοῦρκοι καὶ Τάταροι, καὶ οἱ λοιποὶ Κοῦρδοι, Τουρκομάννοι καὶ ἄλλαι φυλαί.

— Ἰσραηλιτικόν τι περιοδικὸν τῶν Παρισίων δημοσιεύει τὰς ἑπομένας ἀπογραφικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἰουδαίων, ληφθείσας ἐξ ὅσον ἔνεστι ἀσφαλῶν πηγῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν Ἰουδαίων ἀνέρχεται εἰς 6,300,000 περίπου. Τούτων 5,400,000 οἰκοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ, 300,000 ἐν Ἀσίᾳ (ὧν 25,000 μόνον ἐν Παλαιστίνῃ), 350,000 ἐν Ἀφρικῇ (ὧν 200,000 ἐν Ἀβησσυνίᾳ), 250,000 ἐν Ἀμερικῇ καὶ 12,000 ἐν Ὠκεανίᾳ. Ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν τοὺς πλείονας Ἰουδαίους ἔχει ἡ Ῥωσσία (2,555,000) καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Αὐστροουγγαρία (1,644,000). Ἐν Τουρκίᾳ οἰκοῦσιν 105,000 περίπου, ἐν Ἑλλάδι δ' ἑξακισχίλιοι, ἤτοι 2,652 ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1879, καὶ 3,140 ἐν Θεσσαλίᾳ, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1881, καὶ εὐάριθμοί τινες ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Ἀττικῇ.

— Κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ κυνήγιον παρὰ τὸ Βούκοβ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐπλήγωσεν ἐλαφρότατα ξενοδόχον τινὰ ἐκ Βερολίνου. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ παρασχεθῇ εἰς αὐτὸν πᾶσα φροντὶς πρὸς ταχεῖαν θεραπείαν.

— Γράφουσιν ἐκ Καλκούττης εἰς τοὺς *Καιροὺς* τοῦ Λονδίνου: Ἡ Λαίδη Εὔα Quin, ἥτις νῦν θηρεύει εἰς τὰς Ἄνω Ἰνδίας ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ πέντε τίγρεις.

— Ἐν Ἀλτόνᾳ ἐτελέσθησαν ἐσχάτως οἱ γάμοι τρυφερώτατα ἀγαπωμένου ζεύγους, ἐν ᾧ ὁ γαμβρὸς ἔχει πρὸς τὴν νύμφην ὃν λόγον ἔγγονος πρὸς μάμμην — αὕτη εἶναι ὑπερεβδομηκοντούτης καὶ ἐκεῖνος εἰκοσιτετραετὴς μόλις ἀπολυθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Οἱ νεόνυμφοι συνεδέοντο πρότερον διὰ μακροχρονίου ἔρωτος.

— Τὴν περίφημον εἰκόνα τοῦ ἄγγλου ζωγράφου Leighton, τὴν παριστῶσαν τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκτεθειμένην εἰς βορὰν τοῦ τέρατος ἠγόρασεν ἀντὶ 100 χιλ. φράγκων ἡ πόλις Λίβερπουλ.

— Ἐσχάτως ἐξετέθησαν ἐν ταῖς δύο αἰγυπτιακαῖς αἰθούσαις τοῦ Λούβρου νεκροθῆκαι αἰγυπτιακαὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν καλῶς διατηρούμεναι. Αἱ νεκροθῆκαι αὗται ἦσαν πρὸ πολλοῦ κεκλεισμέναι ἐν ἀποθήκαις τοῦ μουσείου, τὸ πρῶτον δὲ νῦν παραδίδονται εἰς κοινὴν θέαν. Ἀνήκουσιν εἰς πρόσωπα ὑψηλῆς τάξεως ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς πολυτελοῦς αὐτῶν κατασκευῆς, ὅλη δ' ἡ ἔξωθεν ἐπιφάνεια αὐτῶν πληροῦται ὑπὸ παντοίων παραστάσεων ἀλληγορικῶν, ἃς συνοδεύουσι καὶ κείμενα προσευχῶν. Εἰς ἀντίθεσιν δὲ παρὰ τὰ φέρετρα τῶν πλουσίων ἐξετέθη καὶ τὸ φέρετρον τοῦ πτωχοῦ ἐκ στερεοῦ ξύλου ἔχοντος πάχος τεσσάρων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ἄνευ κόσμου τινὸς ἢ γλυφῆς.

— Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Ῥώμῃ γαλλικῆς σχολῆς, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν σπουδαιοτάτην ἀρχαιολογικὴν ἀνακάλυψιν, ἤτοι τὴν εὕρεσιν 188 τεμαχίων μαρμάρου ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰκονίζεται τὸ ἐπὶ Σεπτίμου Σεβήρου χαραχθὲν σχέδιον τῆς Ῥώμης. Τὰ πολύτιμα ταῦτα μαρμάρινα συντρίμματα ἦσαν μεμιγμένα μετ' ἄλλων λίθων ἐν τοιχίσκῳ μικροῦ κήπου κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Τιβέρεως. Τὸ εὕρημα τοῦτο συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ῥωμαϊκῆς τοπογραφίας. Δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ κράτους εἰς τὸν δῆμον Ῥώμης κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Καπιτωλίου.

— Διεθνὴς σύνοδος περιστεροφίλων συνέρχεται ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος. Ἐκτὸς ἄλλων ἑορτῶν καὶ ἀγώνων, οὓς ὀργανίζουσιν ἐπὶ τούτῳ αἱ περιστερόφιλοι ἑταιρίαι τῶν Παρισίων, ὑφ' ὧν συγκαλεῖται ἡ σύνοδος, τὸ πρωτοτυπώτατον ὅλων θὰ εἶνε τὸ πτερύγισμα τῶν περιστερῶν, ἤτοι ἡ ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἀπελευθέρωσις ἑκατὸν χιλιάδων πτηνῶν. Διὰ τούτων ὁ οὐρανὸς προσκαίρως θὰ καλυφθῇ ὡς ὑπὸ πυκνοτάτου νέφους καὶ ὁ ἥλιος θὰ σκοτισθῇ τελείως.

— Ἀμερικανὸς φυσιοδίφης, ὁ καθηγητὴς Βόλτον ἐξέδωκε σύγγραμμα περὶ τῆς γλώσσης ἣν μεταχειρίζονται οἱ διάφοροι λαοὶ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὰ κατοικίδια ζῶα. Ὁ ἀμερικανὸς ἐπιστήμων ἐδημοσίευσε πρὸς τοῦτο καὶ ἐγκύκλιον ζητῶν ἐκ πάσης χώρας πληροφορίας. Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωσι τοιαύτας πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἑλλάδος δύνανται νὰ διευθύνωσι τὰς ἐπιστολάς των: Prof. Carrington Bolton University Club, New-York.

— Ἰσχυρότατος σεισμὸς διαρκέσας ὅμως μόνον ὀλίγα δευτερόλεπτα συνέβη ἐν Ἐδιμβούργῳ τὴν 5)17 λήγοντος μηνός, ὥρᾳ 7 τῆς πρωίας. Ὁ σεισμὸς οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος συμβαίνων ἐν τῇ σκωτικῇ πρωτευούσῃ, καθ' ὅσον τοὐλάχιστον ἡ ἐπιστήμη γνωρίζει. Οὐδὲ παρετηρήθη ἐν τοῖς πέριξ νέον τι γεωλογικὸν φαινόμενον δικαιολογοῦν τὸν κλονισμόν. Τὰ ἡφαιστειώδη ἴχνη, ἅτινα εὑρίσκονται οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως ἀνήκουσιν εἰς προϊστορικὴν ἐποχήν.

— Ἀπέθανε κατὰ τὰς ἀρχὰς λήγοντος μηνὸς ἐν Μονάχῳ ἡ Ἴρμα Μούρσκα ἄλλοτε διάσημος ἀοιδός, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ. Ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς σύζυγος εὐγενοῦς αὐστριακοῦ, ἅμα τῷ θανάτῳ τῆς μητρός της, ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τῆς λύπης, λαβοῦσα δηλητήριον ἐξέπνευσε παρ' αὐτὴν τὴν νεκρικὴν κλίνην.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΠΙΛΟΣ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Εἶνε πασίγνωστος ἡ στοργὴ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὧν ὁ πρωτότοκος καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου ἔχει ἡλικίαν ἑπταετῆ μόλις. Ἡ μεγίστη διὰ τὸν αὐτοκράτορα ἀπόλαυσις εἶνε, κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, να καλῇ παρ' ἑαυτῷ τὰ τέκνα του, ἅτινα παίζουσιν ἐλεύθερα ἐν τῷ δωματίῳ ἄνευ τῆς ἐπιβλέψεως ἀκολούθου τινὸς ἢ παιδαγωγοῦ. Πρό τινος, ἐνῷ οὕτως εὐαρέστως διῆγε Γουλιέλμος ὁ δεύτερος, ὑπασπιστὴς εἰσελθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ ἐφημέριος τῆς αὐλῆς ἐπεθύμει νὰ λάβῃ ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν. Ὁ αὐτοκράτωρ τότε εἶπεν εἰς τοὺς μικροὺς πρίγκιπας νὰ προσμείνωσιν ἔξω εἰς τὸν προθάλαμον, ἕως οὗ τελειώσῃ ἡ ἀκρόασις τοῦ ἐφημερίου. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐπὶ ἕδρας τινὸς εἶχεν ἀποθέσῃ τὸν πῖλον αὐτοῦ ὁ ἐφημέριος, ὡς γνωστὸν δὲ οἱ πῖλοι τῶν διαμαρτυρομένων ἱερέων εἶνε παρεμφερεῖς τὸ σχῆμα πρὸς τοὺς συνήθεις ὑψηλοὺς πίλους, ἀλλὰ καθὸ μεταξοῦφεῖς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κλάκ, τὰ δι' ἐλατηρίου συστελλόμενα καὶ διαστελλόμενα. Οἱ μικροὶ πρίγκιπες, οἵτινες εἶχον ἀκριβῶς κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διδαχθῇ παρά τινος θαλαμηπόλου τὸν θαυμάσιον μηχανισμὸν τοῦ κλάκ, εὐθὺς ὡς εἶδον τὸν ἱερατικὸν πῖλον ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν συμπιέσωσιν. Ἀλλ' εἰς μάτην κατεπονοῦντο· ὁ πῖλος δὲν ἐνέδιδε. Οἱ υἱοὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας ἀνατρέφονται στρατιωτικώτατα· φοροῦσι στολὴν στρατιωτικήν, χαιρετίζουσι στρατιωτικῶς καὶ φέρονται οἱ μικρότεροι πρὸς τοὺς μεγαλητέρους ὡς πρὸς ἔχοντας ἀνώτερον στρατιωτικὸν βαθμόν. Τὸ γενικὸν πρόσταγμα τοῦ μικροῦ πριγκιπικοῦ ὁμίλου ἔχει φυσικὰ ὁ διάδοχος. Οὗτος λοιπὸν ἀπολέσας νῦν τὴν ὑπομονὴν στρέφεται πρὸς τὸν δευτερότοκον Ἔϊτελ-Φρίτζ καὶ δίδει ἐπιτακτικῶς τὸ παράγγελμα: — Κάθησε ἐπάνω 'ς τὸ καπέλλο! Ἐκεῖνος ἐκτελεῖ πειθαρχικώτατα τὴν διαταγὴν καὶ ὁ πῖλος ὑποχωρεῖ πρὸς μεγάλην χαρὰν ὅλων, οἵτινες ἐκρήγνυνται εἰς χειροκροτήματα καὶ κραυγάς. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνοίγει την θύραν καὶ ἐρωτᾷ περιέργως πρὸς τί αἱ θορυβώδεις ἐκδηλώσεις. Τότε προβαίνει ὁ διάδοχος καὶ στρατιωτικῶς χαιρετίζων εὐπειθῶς ἀναφέρει: — Τὸ καπέλλο δὲν ἔκλεινε εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἅμα ἐκάθησαν ἐπάνω ἔκλεισε! Ὁ αὐτοκράτωρ μειδιῶν ἅμα καὶ συνοφρυούμενος διέταξε νὰ φέρωσιν ἕτερον καινουργῆ πῖλον εἰς τὸν ἐφημέριον, ὅστις ἐζήτησεν ἐπὶ τούτῳ διπλῆν χάριν παρὰ τοῦ ἄνακτος: νὰ μὴ τιμωρήσῃ τοὺς πρίγκιπας διὰ τὸ ἀτάκτημα νὰ ἐπιτρέψῃ δὲ εἰς αὐτὸν ὅπως λάβῃ ὡς ἐνθύμημα καὶ τὸν κατεστραμμένον πῖλόν του.

ΔΙΑΙΤΑ ΕΚΑΤΟΝΤΟΥΤΟΥ

Εἶνε βεβαίως ἐνδιαφέρον νὰ μάθῃ τις πῶς διάγει τὸν βίον ὁ γηραιότατος τῶν ἐπιστημόνων, ὁ γάλλος χημικὸς Σεβρὲλ ἄγων τὸ 102 ἔτος τῆς ἡλικίας: Ἐξυπνᾷ καθ' ἑκάστην τὴν πέμπτην πρωϊνὴν ὥραν, τρώγει δ' εὐθὺς πινάκιον θερμῆς σούπας. Ἀναγινώσκει τὰς ἐφημερίδας ἐν τῇ κλίνῃ, δέχεται ἐπισκέψεις τινὰς καὶ προγευέται εἰς τὰς ἕνδεκα. Τὸ πρόγευμά του ἀποτελεῖται ἐκ σούπας, κρέατος, καφὲ μετὰ γάλακτος καὶ ἄρτου μετὰ νωποῦ βουτύρου. Ἐγείρεται τῆς κλίνης κατὰ τὴν πρώτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἐνδύεται καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ὥραν ἐξέρχεται εἰς περίπατον ἐποχούμενος. Τὴν πέμπτην ὥραν ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἴδια, πίνει κύπελλον γάλακτος καὶ ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς κλίνης· δειπνᾷ εἰς τὰς ἑπτὰ μετὰ πολλῆς ὀρέξεως, πίνων μόνον ὕδωρ κοιμᾶται, καὶ μετ' οὐ πολὺ συνεχῶς μέχρι τῆς πρωΐας. Ὁσάκις δὲ κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἐπίσκεψιν ὁ βοηθὸς τοῦ γηραιοῦ χημικοῦ ἐρωτᾷ αὐτὸν ἂν καλῶς ἐκοιμήθη, ἐκεῖνος δίδει μειδιῶν τὴν στερεότυπον ἀπάντησιν ὅτι δὲν διῆλθε ποτὲ μέχρι τοῦδε νύκτα κακήν.

ΑΤΙΘΑΣΣΟΣ ΑΔΑΜΑΣ

Ὁ ἀδάμας ὡς γνωστὸν εἶνε ὁ σκληρότατος τῶν λίθων, λειαίνεται δὲ μόνον διὰ τῆς ἰδίας κόνεως. Ἐν τούτοις ἡ ἀνθρωπίνη εὐφυΐα κατώρθωσε καὶ τοῦτον νὰ κατεργάζεται προστρίβουσα ἐπὶ τροχοῦ ταχύτατα περιστρεφομένου. Ἐν τούτοις εὑρέθη ἐσχάτως ἀτίθασσός τις ἀδάμας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὅστις δὲν ὑπέκυψεν ὑποβληθεὶς εἰς μακρὰν δοκιμασίαν, καθ' ἣν μάλιστα κατέστρεψε τὸν λειαντήριον τροχόν. Ἡ δοκιμασία αὕτη διήρκεσεν 100 ὅλας ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ τροχὸς ἐστρέφετο 28,000 φορὰς κατὰ λεπτόν. Ὑπελογίζετο δὲ ὅτι τὸ ὁλικὸν διάστημα ὅπερ διέτρεξε διὰ τῆς προστριβῆς ταύτης ὁ ἀδάμας ἐπὶ τοῦ λιθίνου τροχοῦ εἶνε τόσον ὅσον ἂν ἐστρέφετο τρεῖς φορὰς περὶ τὴν γῆν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀπολογία.

Ἡ μήτηρ: Ἄτακτε! ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ πᾶς νὰ πέσῃς 'ς τὴ λάσπη καὶ νὰ λερώσῃς τὸ καινούργιο σου ἐπανωφόρι!

Ὁ μικρὸς Πέτρος: Μὰ τί νὰ σοῦ κάνω μαμά; Δὲν πρόφτασα νὰ τὸ βγάλω ὅταν ἔπεφτα.

Τὸ μόνον ἰατρικόν.

— Γιατρέ, ἔχω φοβερὸ συνάχι· τί νὰ πάρω;

— Μαντίλια!

Δύο δίστιχα.

Ἐκ λευκώματος κυρίας οὐδεμίαν φέροντα ὑπογραφὴν ἀντιγράφομεν τὰ ἑξῆς δίστυχα!

Ἐγὼ γιὰ χάρες κ' ἐμμορφιαὶς καμμιὰ δὲν φέρνω κρίσι·
Ἐρώτα τὸν καθρέφτη σου νὰ σοῦ ταὶς μαρτυρήσῃ.

Τὴν τόση καλωσύνη σου καμμιὰ φορὰ ξεχάνης,
Κ' ἐνῷ ἐπλάσθης μέλισσα, τὴ σφῆκα θὲς νὰ κάνῃς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1597

Digitized by Google

Ἀριθ. 684 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ΄. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 5 Φεβρουαρίου 1889

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Ἡ νεωτέρα ἱστορία τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἶνε ἐλλιπής. Ὅσοι ἐπραγματεύθησαν τὰ κατ' αὐτὴν ἐσταμάτησαν εἰς τὸν Ἀγῶνα, τινὲς δὲ μόλις προέβησαν καὶ μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἀντιβασιλείας. Ὁ γεραρὸς ἱστορικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος, ᾧτινι φυσικῶς ἀπέκειτο ὁ τοιοῦτος κλῆρος, ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Ε' τόμου τῆς ἀνατυπωθείσης ἱστορίας του ἐξήγησε τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν ἔσχεν, ὡς λέγει, τὴν γενναιότητα νὰ ἐξιστορήσῃ τὰς λεπτομερείας τῆς τελευταίας ἑξηκονταετίας. Διὸ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ συμβάντα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ ἐντεῦθεν μένουσιν ἀνιστόρητα καὶ ἄγνωστα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν.

Ἐνῷ δὲ λείπει ἐμβριθὲς καὶ σοβαρὸν ἱστορικὸν σύγγραμμα, ὑπάρχει ταυτοχρόνως ἔλλειψις μονογραφιῶν, χρονικῶν, ἀπομνημονευμάτων καὶ τῶν λοιπῶν παντοίων συμβολῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην ὕλην, ἣν ἐπεξεργάζεται μεθοδικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον κατόπιν ἡ ἱστορία. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην συνῃσθάνθην ὀδυνηρῶς πολλάκις κατὰ τὸ δημοσιογραφικόν μου στάδιον, ὁσάκις δὲ ἤθελον νὰ ἐξακριβώσω ἱστορικόν τι γεγονός, ὅπερ ἁπλῶς καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐγίνωσκον, ἠναγκαζόμην νὰ καταφύγω εἰς τὰς πληροφορίας τῶν συγχρόνων, οὔσας ἐνιότε ἀνακριβεῖς καὶ οὐχὶ σπανίως ἀντιφατικάς.

Ἐκ τούτου πολλάκις ὡρμήθην νὰ σκεφθῶ ὅτι ἡ συναγωγὴ τῶν πορισμάτων διαφόρων μεμονωμένων ἐρευνῶν μου καὶ ἡ διὰ τοῦ ὑπάρχοντος διεσπαρμένου ἀτελοῦς καὶ πενιχροῦ ὑλικοῦ ἀνοικοδόμησις τῶν χρονικῶν μιᾶς ὡρισμένης περιόδου, ἡ ἀποθησαύρισις τοῦ ἀνεκδότου, ὅπερ ἔστιν ὅτε χαρακτηρίζει πιστότερον ἓν ἄτομον ἢ μίαν ἐποχὴν ἀπὸ πολλὰς σελίδας περιγραφῶν καὶ παρατηρήσεων ἠδύνατο ν' ἀποβῇ βοήθημα ὁπωσδήποτε ὠφέλιμον εἰς τὸν φιλομαθῆ τὸν καταγινόμενον περὶ τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν.

Αἱ κυριώτεραι τῶν πηγῶν ἐξ ὧν ἠρύσθην τὰς σημειώσεις μου ἦσαν τὰ ἀρχεῖα τῶν ὑπουργείων καὶ τῆς ἱστορικῆς ἑταιρίας, καὶ προφορικαὶ πληροφορίαι ἀνδρῶν, οἵτινες παρέστησαν μάρτυρες εἰς τὰ γεγονότα καὶ ὧν ἡ ἀμεροληψία οὐδένα εἶχε λόγον ὅπως ἀποκρύψῃ ἢ παραμορφώσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς. Συνεβουλεύθην δὲ καὶ τὰς ὑπαρχούσας καὶ σχεδὸν ἀναξίας λόγου μονογραφίας καθὼς καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπισκεψαμένων τὴν ἡμετέραν χώραν ξένων, ἐκεῖ ὅπου ἰδίως ἡ ἀντίληψις τῶν τελευταίων τούτων δὲν ὑποπίπτει, ὡς ἀτυχῶς συμβαίνει ἐνίοτε, εἰς χονδροειδεῖς πλάνας.

Πλὴν ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἐπισφαλής, ὁ δὲ τύπος τῆς ἐποχῆς ἀτελὴς καὶ ἀσύντακτος δὲν παρηκολούθει ἕνεκα τῆς ἀτελείας τοῦ ὀργανισμοῦ του μεθ' οἵας σήμερον προσοχῆς καὶ τάξεως τὰ καθ' ἡμέραν συμβαίνοντα. Ἐνδέχεται ἄρα νὰ ὑπέπεσα εἴς τινας ἀνακριβείας, ἀναγομένας ὅμως μᾶλλον περὶ τὰς λεπτομερείας ἢ περὶ τὰ οὐσιώδη καὶ τὰ κυριωδέστερα.

Ἀλλ' ἡ ἐξελέγξις καὶ ἐπανόρθωσις τῶν ἀκουσίων τούτων σφαλμάτων μου θὰ παράσχῃ ἀφορμὴν ἴσως εἰς τοὺς εἰδημονεστέρους καὶ καταλληλοτέρους μου νὰ ἐργασθῶσι φιλοτίμως πρὸς καθορισμὸν ἀκριβέστερον τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲ ἂν προσέθηκα ἓν καὶ μόνον λιθάριον εἰς τὸ ὑλικὸν τὸ προωρισμένον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ μέλλοντος, ἂν διὰ τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν κόπων μου ἤθελον φανῇ ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἀρκοῦμαι εἰς τὸν ταπεινὸν αὐτὸν κλῆρον καὶ δὲν ἐπιζητῶ τι πλέον εἰμὴ τὴν εὐμένειαν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Ταῦτα ἔκρινα καλὸν νὰ προτάξω ἐνταῦθα πρὸς ἐξήγησιν καὶ δικαιολογίαν τῆς τε παρούσης διατριβῆς καὶ πάσης ἄλλης ἀναγομένης εἰς ἱστορικὰ γεγονότα τῆς αὐτῆς περιόδου, ἣν ἤθελον κατόπιν δημοσιεύσει.

Α΄.

Ὁ πρῶτος Παπουλάκης.—Φήμη αὐτοῦ καὶ ἐπιτηδειότης.—Ἡ ἁγιοπατέρισσα καὶ τὸ μαντεῖον.—Τὰ ἀφιερώματα καὶ ἡ διατίμησις τοῦ ἄρτου.—Νηστεία προσευχὴ καὶ ἀπαγόρευσις τῆς κρεωφαγίας.—Εἰκὼν μεσαιωνική.—Ἡ τιμωρία τοῦ ἀγύρτου.—Δεκαοκτὼ δεσπόται μιᾶς δούλης.—Τὰ κακῶς συναγμένα εἰς κακὰς ἀποθήκας.—Ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος Παπουλάκης.

Digitized by Google

Κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν τοῦ ἔτους 1852 σύμπασα ἡ Ἑλλὰς καὶ κυρίως ἡ Πελοπόννησος ἐγένετο ἀνάστατος ἕνεκα τοῦ κηρύγματος τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου τοῦ ἐπιλεγομένου Παπουλάκη. Τὸ κήρυγμα τοῦτο ἀντήχει πρὸ τινὸς ἤδη χρόνου συνταράσσον τὰ πλήθη καὶ ἐξεγεῖρον τὸν ἀμαθῆ αὐτῶν θρησκευτικὸν ζῆλον, συνέβησαν δὲ καί τινες ἐξ αὐτοῦ ἀταξίαι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου. Βραδύτερον ὅμως τὸ κίνημα συνδυαζόμενον μετὰ τῶν ὑφεστώτων τότε ἐκκρεμῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων προσέλαβεν ἐπίφοβον χαρακτῆρα στάσεως, καὶ συνεκίνησεν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

Τὸ ὄνομα Παπουλάκης, ὑφ' ὃ κατέστη πασίγνωστος ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ περιέργου τούτου ἐπεισοδίου τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας, δὲν ἦτο νέον, διότι εἶχεν ἀποδοθῆ εἰς ἀγύρτην μοναχὸν ἀναφανέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος οἱονεὶ τοῦ Χριστοφόρου, ἐπάναγκες θεωρῶ νὰ ἐκθέσω ὧδε τὰ κατ' αὐτόν, ἀρυόμενος τὰς πληροφορίας ἐκ τῶν ἱστορικῶν τοῦ Ἀγῶνος.

Ὁ πρῶτος οὗτος Παπουλάκης, ὁ καὶ Ἁγιοπατέρας καλούμενος, ἀνεφάνη ἐν ἔτει 1825 εἰς τὰ Τριπόταμα τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας. Τὸ ἐπώνυμον Παπουλάκης, ὑποκοριστικὸν τοῦ Παποῦς, Παπούλης, ἀπεδόθη αὐτῷ ἐκ τοῦ βραχέος ἀναστήματος, ἦτο δὲ Ζακύνθιος κατὰ τὸν Τρικούπην, κατὰ δὲ τὸν Φραντζῆν Ἰθακήσιος, ὡς ἐγνώσθη μετὰ τὸν θάνατόν του, διότι ἐνόσῳ ἔζη σκοπίμως περιβάλλων τὰ κατ' αὐτὸν διὰ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου εἰς οὐδένα ὡμολόγει τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς του. Ὡς πρὸς τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, προτιμῶ ν' ἀκολουθήσω τὴν διήγησιν τοῦ Φραντζῆ, ὃν ὡς κληρικὸν καὶ Πελοποννήσιον θεωρῶ περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἁρμοδιώτερον καὶ κάλλιον πληροφορημένον.

Ἡ ἐποχὴ τότε ἦτο κρίσιμος· ὁ ἀπηνὴς Ἰβραήμης περιήρχετο τὴν Πελοπόννησον δῃῶν, σφάζων, ἐξανδραποδίζων, οἱ δὲ κάτοικοι ἀποκαμόντες ἐκ τοῦ μακροῦ ἀγῶνος, ἀποθαρρυνθέντες ἐκ τῶν αἱματηρῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, εἶχον περιστῆ εἰς ἀληθῆ ἀπόγνωσιν καὶ οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀκάματος φιλοπατρία τοῦ Κολοκοτρώνη ἴσχυε ν' ἀναπτερώσῃ τὸ θάρρος καὶ νὰ διοργανώσῃ σοβαρὰν κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως ἀντίστασιν. Πάντες ἤλπιζον μόνον ἐπὶ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ἡ δὲ ἀγυρτεία τοῦ πλάνου μοναχοῦ εὗρε τότε εὔθετον τὸν καιρὸν νὰ τερατουργήσῃ. Δι' ἐπιτηδείων διαδόσεων ὅτι προλέγει τὰ μέλλοντα, ὅτι γινώσκει τ' ἀπόκρυφα ἑκάστου καὶ διδάσκει τὸν τρόπον τῆς διασώσεως ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων προσείλκυσε τὰ πλήθη, σωρηδὸν δὲ συρρέοντες οἱ ἁπλοϊκοὶ καὶ εὔπιστοι εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἠσκήτευε σύντροφον ἔχων μίαν μόνην μοναχήν, ἄφθονα δῶρα καὶ ἀφιερώματα προσέφερον αὐτῷ, πρὸς ἀνέγερσιν μονῆς, ἣν τῷ ὄντι καὶ ᾠκοδόμησεν ἐντὸς ὀλίγου. Βλέπων τὴν φήμην του αὐξανομένην, ἐσκέφθη νὰ ἐπωφεληθῇ ἔτι μᾶλλον, ἐξαποστέλλων κρυφίως ἀποστόλους εἰς τὰ χωρία τῆς Πελοποννήσου κηρύττοντας τὴν ἁγιότητά του καὶ παρακινοῦντας τὸν λαὸν νὰ μεταβαίνῃ πρὸς ἐπίσκεψίν του, μετὰ δυσκολίας δὲ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς προσερχομένους, ἀποφεύγων ἰδίως τὴν μετὰ τῶν νοημόνων καὶ τῶν σημαινόντων ἀνδρῶν συνάντησιν. Τὸ προφητικόν του ἐπάγγελμα ἐξήσκει διὰ τοῦ αὐτοῦ χονδροειδοῦς τεχνάσματος, ὅπερ ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἀρχαιοτάτων μαντείων ἰσχύει ἔτι καὶ νῦν νὰ ἐξαπατᾷ τὰ πλήθη τῶν εὐπίστων. Εἰς τὴν συμπαιγνίαν ταύτην συνήργει ἐπιτυχῶς καὶ ἡ συνασκητεύουσα μετ' αὐτοῦ μοναχὴ ἡ καὶ *ἁγιοπατέρισσα* (!) καλουμένη, ἥτις κατὰ τὸν Φραντζῆν «ὑπερεῖχε πάρα πολὺ ὡς πρὸς τὰς πανουργίας ὅλας καὶ τὴν ὑπόκρισιν, μεταχειριζομένη ὅλους τοὺς προσπεποιημένους γυναικείους τῆς Δαλιδὰς τρόπους τὴν σοβαρότητα, τὴν κατήφειαν, τὴν ἐλεεινολογίαν τὰ ποταμηδὸν δάκρυα κλπ.» Αὕτη ὑποδεχομένη τοὺς προσερχομένους, ἐπιτηδείως ἐξιχνίαζε τὰ κατ' αὐτούς, ἅτινα ἀνεκοίνου κρυφίως πρὸς τὸν προφήτην· ἀφοῦ δὲ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ὁ προσκυνητὴς ἤθελεν εἰσαχθῆ παρὰ τῷ Παπουλάκῃ, ὅστις ἦτο ἀπρόσιτος ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι προσηύχετο ἀκαταπαύστως, ἤκουε μετ' ἐκπλήξεως ὡς ἐξ ἀποκαλύψεως δῆθεν φανερούμενα αὐτῷ τὰ πράγματα, ἅτινα ὁ ἴδιος ἐν ἀγνοίᾳ του εἶχε πρότερον ὁμολογήσει. Σημειωτέον ὅτι βραδύτερον, ὅτε ἡ ὑπόληψις τοῦ Ἁγιοπατέρα ἑδραιώθη ἔτι μᾶλλον, ἦσαν μεταξὺ τῶν προσερχομένων καὶ ἱερεῖς καὶ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἄνδρες, οἱ μὲν χάριν εὐλαβείας μεταβαίνοντες, οἱ δὲ ἐξ ἁπλῆς περιεργείας· πάντες ἵσταντο ἀσκεπεῖς ἐνώπιόν του καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἀκροώμενοι μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας τὰς μωρολογίας του, οὐδεὶς δέ καίπερ διαγιγνώσκων τὴν ἀγυρτείαν του ἐτόλμα νὰ τὸν ἐλέγξῃ ἐκ φόβου τῶν ὀπαδῶν του.

Τὰ ἀφιερώματα καὶ αἱ δωρεαὶ ἐγένοντο σὺν τῷ χρόνῳ τόσον πολλαὶ καὶ σημαντικαί, ὥστε ὁ Παπουλάκης ἐσκέφθη νὰ εὐρύνῃ τὴν ἔκτασιν τῆς νεοδμήτου μονῆς του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γελοίων ὑποσχέσεών του, δι' ὧν προὐκάλει τὴν γενναιοδωρίαν τῶν εὐπίστων ἦτο καὶ τὸ ὅτι ἔμελλε δι' ἀνασκαφῆς ν' ἀνακαλύψῃ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὰ μνημεῖα μιᾶς βασιλίσσης καὶ ἑνὸς βασιλόπαιδος πρὸ δισχιλίων ἐτῶν τεθνεώτων, περιέχοντα λίθους πολυτίμους, στέμματα ἀδαμαντοκόσμητα καὶ ἄλλους θησαυρούς. Ἀλλ' ἐνῷ τοιουτοτρόπως ἐσύναζε καὶ ἐθησαύριζεν,

Digitized by Google

τοσον ἦτο φιλάργυρος καὶ ἀνελεήμων, ὥστε οὐδεμίαν παρεῖχε βοήθειαν εἰς τοὺς πένητας· καίτοι δὲ πληθὺν ἄρτων καὶ προσφόρων ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην, ὥστε εἶχε πλήρη ἐξ αὐτῶν μίαν καλύβην, οὐδὲ ψιχίον ἔδιδεν εἰς τοὺς πεινῶντας, ἀλλ' ἐπώλει αὐτὰ εἰς τοὺς διαβαίνοντας πρὸς 20 παράδες τὴν ὀκᾶν!

Ὁ ἄπληστος αὐτὸς ἀγύρτης ἐνῷ ἦτο ἐπιτηδειότατος περὶ τὸν δόλον φαίνεται ὅτι ἦτο ἀφ' ἑτέρου θεοβλαβής, ἀμαθέστατος καὶ ἔμπλεως χυδαίων θρησκευτικῶν προλήψεων. Διὰ τοῦ κηρύγματός του συνίστα αὐστηρὰν νηστείαν καὶ μετανοίας ἀδιακόπους, παρήγγελε δὲ νὰ παραιτήσωσιν οἱ ἄνδρες τὰ ὅπλα, νὰ ἐξαφανίσωσιν ὅσα εἶχον κυριεύσει ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν πολύτιμα λάφυρα καὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸ πῦρ ὅσα ἄλλα εἶχον τιμαλφῆ ἀντικείμενα. Αὐστηρῶς ἀπηγόρευε τὴν κρεωφαγίαν καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς συζυγικῆς κοίτης. Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ κρεωφαγήσῃ παρεκτὸς τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις διαμενόντων, διότι ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν λοιπῶν ἀσεβὴς καὶ ἀφωρισμένος παρὰ τοῦ Παπουλάκη. Τοσοῦτο δὲ ἦτο τὸ θράσος του ὥστε μὴ περιοριζόμενος εἰς τὰς προφορικὰς ἀπαγορεύσεις ἔπεμπε καὶ ἐγγράφους τοιαύτας, καταρώμενος καὶ ἀφορίζων τοὺς παραβαίνοντας τὰς ἐντολάς του. Τοιοῦτον ἀφοριστικὸν ἔγγραφον ἀνεγνώσθη εἰς τὸν ἐν Γαστούνῃ ναὸν τὴν 15 Αὐγούστου 1825, ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, περιέστησαν δ' ἕνεκα τούτου εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν αἱ αὐτόθι πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, αἵτινες ἐδέησεν ἀκουσίως νὰ ὑποταχθῶσι καὶ αὐταὶ εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ καλογήρου διὰ νὰ μὴ ἐξοργισθῇ ὁ λαός.

Διὰ τῶν κακουχιῶν τούτων ὑπέσχετο τὴν ἐξιλέωσιν τοῦ θείου καὶ τὴν προσεχῆ τοῦ Ἰβραήμη καταστροφήν. Ὁσάκις δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸν παρεκάλουν νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἡμέραν διὰ νὰ συνεκστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως, αὐτὸς ἀνέβαλλε πάντοτε προφασιζόμενος ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχε ἐπιστῇ ἡ ὥρα καὶ ἐξηκολούθει συνιστῶν τὰς νηστείας καὶ τὸν ἀφοπλισμόν.

Ἡ περιγραφή, ἣν ποιεῖται ὁ Φραντζῆς, τῆς δημιουργηθείσης κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καταστάσεως ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ Παπουλάκη ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τοῦ μεσαίωνος, ὅτε ἀνάλογοι παραγγελίαι φαντασιοπλήκτων θρησκομανῶν ἐνέπνεον εἰς τοὺς λαοὺς μυστηριώδη τρόμον «Ὅπου ἂν ἤθελε περιοδεύῃ τις, λέγει, δὲν ἀπήντα καθ' ὁδὸν εἰμὴ συμμορίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἴς τε τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς ἀμπελῶνας, ἑκάστης ἡλικίας, τάξεως καὶ βαθμοῦ ἀνθρώπων προσευχομένων γονυκλιτῶς καὶ οὐδεμίαν φροντίδα λαμβανόντων ἄλλην παρὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νηστείαν, πάντοτε δ' ἐπερίμενον οἱ λαοὶ ὅτι ἔμελλε νὰ προσδιορίσῃ ὁ ἁγιοπατέρας μίαν ἡμέραν γενικῆς στρατολογίας καὶ ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Ἰμπραχήμη, μὲ τὴν ἐλπίδα τὴν ὁποίαν ὁ ἀπατεὼν οὗτος ἔδιδεν εἰς αὐτούς, ὑπισχνούμενος ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἤθελεν εἶσθαι ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἡ παντελὴς τοῦ Ἰμπραχήμη ἐξόντωσις.» Ἐπάγεται δ' ἐν ὑποσημειώσει ὁ ἱστορικὸς ὅτι ὁ πονηρὸς μοναχὸς προέβλεπε μὲν τὴν ἀποτυχίαν τοῦ τοιούτου κινήματος, ἀλλ' ἐπλάνα τὸ πλῆθος διὰ τῆς τοιαύτης ὑποσχέσεως προτιθέμενος νὰ συνάξῃ ὅσα περισσότερα ἠδύνατο καὶ νὰ γείνῃ ἄφαντος,

Ὥστε ἡ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας χαλάρωσις καὶ λιποψυχία τῆς ἐπαναστάσεως ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν θεοστυγῆ ἀγύρτην κηρύττοντα τὸν ἀφοπλισμὸν καὶ τὴν ἀδράνειαν. Τὸ μόνον ἐκ τοῦ κηρύγματός του προκύψαν ἀγαθὸν ἦτο ὅτι ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον εἶχεν ἐκλείψει ἡ τὰ μέρη ἐκεῖνα λυμαινομένη τότε λῃστεία καὶ ἠδύνατό τις ἀφόβως νὰ περιέρχηται φέρων ὁσονδήποτε ποσὸν χρυσίου, ὅπερ οἱ ἄνθρωποι περιεφρόνουν ἑπόμενοι ταῖς ἐντολαῖς τοῦ προφήτου. Ἀλλ' ὁ παμπόνηρος ἀγύρτης δὲν ἐβράδυνε νὰ λάβῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του. Μαθὼν τὰ κατ' αὐτὸν ὁ Ἰβραήμης ἔπεμψε σῶμα πεζῶν καὶ ἐφίππων στρατιωτῶν εἰς Τριπόταμα, οἵτινες ἐπιπεσόντες αἴφνης εἰς τὴν μονὴν τὸν μὲν Ἁγιοπατέραν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὀλίγους ἱερεῖς καὶ ὀπαδοὺς κατέσφαξαν, τὴν δὲ σύντροφόν του μοναχὴν ᾐχμαλώτισαν. Ὁ λαχὼν εἰς τὴν ἀτυχῆ ταύτην κλῆρος ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἦτο οἰκτρότατος, διότι τῇ προσταγῇ τοῦ Ἰβραήμη παρεχωρήθη πρὸς μείζονα καταισχύνην ὡς δούλη εἰς δεκαοκτώ(!) Ἄραβας καταβαλόντας κατ' ἀναλογίαν τὸ τίμημά της καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ δουλείᾳ ἕρμαιον τῶν κτηνωδῶν ὀρέξεων τῶν πολυαρίθμων δεσποτῶν της. Οἱ δ' ἐκπορθήσαντες τὴν μονὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἀγύρτην κρεουργήσαντες ἐχθροὶ εὗρον αὐτόθι ἀληθῆ θησαυρὸν κεκρυμμένον εἰς ἀπόκρυφον τοῦ ναοῦ μέρος καὶ συνιστάμενον εἰς ἓξ κιβώτια πλήρη διαφόρων νομισμάτων, ἀργύρου ἐξ ὅπλων ἐξαχθέντος, γυναικείων ζωνῶν ἀργυρῶν, ἐνωτίων, περιδεραίων καὶ ἄλλων τιμαλφῶν κοσμημάτων, καθὼς καὶ φορεμάτων χρυσοκεντήτων καὶ πολυτελῶν.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ ἀξιοθρήνητον τέλος τοῦ πρώτου Παπουλάκη, οὗτινος τὸ ὄνομα καὶ ἡ φήμη ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον παρέμεινε ζωηρὰ ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐπίκαιρον δὲ θεωρῶ ἐνταῦθα νὰ σημειώσω ὅτι ὡς εὐλόγως ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν ἡ κοινὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος Παπουλάκη ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ «ὑποκριτής» ἐξ αὐτοῦ τοῦ παρὰ τὰ Τριπόταμα ἀσκητοῦ προῆλθεν· διότι, ὡς θέλομεν ἴδει περαιτέρω ὁ δεύτερος Παπουλάκης ἐγένετο μὲν μᾶλλον περιώνυμος ὡς

Digitized by Google

ἀναφανεὶς καὶ δράσας ἐν ἐποχῇ ὁμαλωτέρᾳ καὶ ἀθλοφορήσας παρὰ τὴν θέλησίν του ἴσως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σταδίου τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' ἦτο ὡς ἐφάνη ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας του πολὺ ὑποδεέστερος τοῦ πρώτου ἐκείνου κατὰ τὸν δόλον καὶ τὴν ἀγυρτείαν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

— Ταῦτα ἦσαν σχετικῶς ἀθῶα. Τυφλώσας τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν Στρατηγῶν, τὸν περίπυστον ἄρχοντα τῆς Μηδίας Νικηφόρον τὸν Κομνηνόν, τὸν Πατρίκιον Βάρδαν Φωκᾶν, τὸν Βασίλειον Σκληρόν, τὸν Ῥωμανὸν Κουρκούαν, καὶ καθαιρέσας τοὺς ἐπὶ ἀρετῇ καὶ πείρᾳ διακριθέντας ἔν τε τῷ στρατῷ καὶ τῇ πολιτείᾳ, ἀνήγαγεν εἰς τ' ἀνώτατα τῶν ἀξιωμάτων ἀνδράποδα οὐτιδανὰ καὶ γέλωτος ἄξια. Συνάμα δὲ κατέστρεφε πλουσίους καὶ πένητας, ἁφαρπάζων πέντε συγχρόνως δασμοφορίας.

— Πέντε· τί λέγεις;

— Τὰς τρεῖς τῶν ἐτῶν, καθ' ἃ ἐβασίλευσε, καὶ δύο ἀφεθείσας ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὑπηκόων μετὰ τὸν μακρὸν Βουλγαρικὸν ἀγῶνα.

— Τυφλὴ ὄντως ἀπληστία.

— Εὐτυχῶς πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸν κοινὸν ὄλεθρον, νοσήσας αἴφνης, ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1028.

— Θυγάτηρ αὐτοῦ ἡ ἤδη βασιλεύουσα Ζωή.

— Τοῦτο ἴσως τὸ χείριστον αὐτοῦ κληροδότημα. Ἐκ τῆς συζύγου, θυγατρὸς τοῦ Πατρικίου Ἀλυπίου, τρεῖς ἔσχε θυγατέρας, ὧν ἡ πρεσβυτέρα Εὐδοκία πρὸ καιροῦ ἐκάρη μοναχή, ἐνῷ αἱ δύο ἄλλαι, ἡ Ζωὴ καὶ Θεοδώρα, καίτοι προβεβηκυῖαι τὴν ἡλικίαν, ἔμενον ἄγαμοι· ἀλλ' ἀπῃτεῖτο διάδοχος, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε τὴν σύζευξιν μιᾶς τῶν ὡρίμων ἐκείνων βασιλοπαίδων.

— Καὶ ὡς γαμβρὸν ἐξέλεξε τὸν Πατρίκιον Ἀργυρόν, τὸν ἤδη βασιλεύοντα.

— Ὡς λέγεις. Τὸν Ῥωμανὸν Ἀργυρόν, ἄνδρα μετριώτατον, καὶ τὸ χείριστον ἔγγαμον.

— Ἔγγαμον!

— Μάλιστα. Καλέσας αὐτόν, προέτεινε τὸ συνοικέσιον, καὶ ἠπείλησεν, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, τῶν ὀφθαλμῶν τὴν πήρωσιν. Ὁ δυστυχὴς ἰλιγγία πρὸ τοῦ φοβεροῦ διλήμματος, ὅτε ἡ νόμιμος αὐτοῦ σύζυγος, ὅπως σώσῃ τὸν ἄνδρα, ἀπέθετο ἑκουσίως τὴν κοσμικὴν τρίχα, καὶ οὕτως, οὐ μόνον τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν διετήρησε τῷ συμβίῳ, ἀλλὰ καὶ τὸν θρόνον ἠσφάλισε.

— Θαυμασία ὄντως αὐταπάρνησις.

— Τῆς νεωτέρας τῶν θυγατέρων Θεοδώρας ἀρνηθείσης ἐν τούτοις τοιοῦτον σύζυγον, συνεζεύχθη αὐτὸν ἡ Ζωή, καίτοι τὸ 48ον ἔτος ἄγουσα.

— Ἕωλος πράγματι νύμφη.

— Ὄχι ὅσον νομίζεις· ἐὰν ἐστερήθη ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα τῶν χαρμονῶν τοῦ συζυγικοῦ βίου, ἤδη ἀποζημιοῦται. Πολλά εἰσι τὰ ἐν Βυζαντίῳ διαδιδόμενα σκάνδαλα· ἡ ἀκολασία διεδόθη ὡς πανώλης, καὶ ἡ Αὐλὴ ἐκείνη, ἥτις ἀπήστραπτεν ὡς στρατόπεδον ἐκ τῶν πανσιδήρων πανοπλιῶν, ἤδη ἀντηχεῖ ἐκ τοῦ ἤχου τῶν ὀργάνων καὶ τοῦ ψιθύρου τῶν ἐραστῶν.

Ὁ γέρων Σπαθάριος ἀπέστρεψε τὴν κεφαλήν, ὅπως ὑποκρύψῃ καταῤῥέον δάκρυ, καὶ ὁ Χαράλδος ἀπεμακρύνθη, ἀναλογιζόμενος ἴσως ὅτι, ἐὰν ἡ παροῦσα κατάστασις οὐδὲν εἶχε τὸ ἐποικοδομητικὸν διὰ τὸ Βυζαντινὸν στέμμα, οὐχ ἧττον ὑπέσχετο μυστηριώδη θέλγητρα, ὧν ἐξετίμα πᾶσαν τὴν ἀξίαν.

Αἴφνης ἀντήχησεν ἐκ τῆς πρῴρας ἡ φωνὴ τοῦ Χαλφδάνου.

— Ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἑλλάς, ἀνέκραξεν οὗτος.

Καὶ πράγματι ἐπεφαίνοντο ἤδη καθαρῶς ἐν τῇ ἀποστάσει αἱ λεπτοφυεῖς γραμμαὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὀρέων· προσηλώσας δ' ἐπ' αὐτῶν τὰ βλέμματα ὁ ἡμέτερος ἥρως ἀπέμεινε μέχρι τῆς ἑσπέρας ἀναπολῶν τὸ ἄφθιτον κλέος τῆς χώρας ἐκείνης, ἧς ὁλονὲν καταφανέστερον διέκρινε τὰ παράλια, καὶ τὰς παρελθούσας τύχας ἤδη ἐγνώριζεν. Ἀποσυρθεὶς δ' ἐπὶ τέλους, ὕπνωττε βαθέως, ὅτε θόρυβος ἠγέρθη δεινός, καὶ δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

— Τί συμβαίνει; ἠρώτησε προστρέχοντα ναύτην.

— Ὁ Μαλέας, ἀπήντησεν οὗτος.

Σπεύσας πρὸς τὴν πρῷραν, εἶδε τότε ὅτι τὸ πλοῖον εὑρίσκετο εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἀκρωτηρίου. Ἄνεμος σφοδρότατος ἐσύριζεν εἰς τὰς προτόνους, καὶ ἡ θάλασσα ἐμαίνετο περὶ τὴν τρόπιδα, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἀληθὴς κίνδυνος, ὥστε ὁ Χαράλδος, ἀφοῦ ἐπὶ μικρὸν ἐθαύμασε τὰς σεληναίας ἀκτῖνας, ὀλισθαινούσας ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων βράχων, καὶ παιζούσας εἶτα ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων, ἀπεσύρθη καὶ αὖθις εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις τὸ πλοῖον, καθ' ὅλην τὴν νύκτα παλαῖσαν πρὸς τὸν κλύδωνα, μόλις περὶ τὴν αὐγὴν παρέκαμψε τὸν δεινὸν σκόπελον, καὶ τὴν μεθεπομένην ἡμέραν διέπλεεν ἠρέμα μεταξὺ τῶν

Digitized by Google

γλαυκῶν Κυκλάδων. Ἐγέλα τὸ λεῖον τοῦ πόντου κάτοπτρον, καὶ φιλαρέσκως ἐθεῶντο ἐν αὐτῷ αἱ περίπυστοι νῆσοι. Τὰς κορυφὰς τῶν πρασίνων λόφων ἐπέστεφον τὰ ὀχυρὰ πολίσματα, ἐκ φόβου τῶν πειρατῶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὄχθην ἐσώζοντο εἰσέτι καλλιμάρμαροι ναοί, ἐξ ὧν μόνοι ἔλειπον οἱ θεοί, καὶ ἤνθουν ἄλση δροσερά, τέως ἐνδιαίτημα Νυμφῶν καὶ Δρυάδων.

Ἄφατος ὑπῆρξε τοῦ Χαράλδου ἡ συγκίνησις κατὰ τὸ διήμερον τοῦ πλοῦ τούτου διάστημα· ἦν ὄναρ ἢ πραγματικότης; Διέσχιζε πράγματι τὸ ἀπαράμιλλον Αἰγαῖον, καὶ παρέπλεε τὰς θελκτικὰς νήσους, περὶ ὧν ὡμίλει ἄλλοτε ὁ γέρων πατήρ, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ξένου ἀστέρος; Ἤδη αὗται πρὸ αὐτοῦ ἐμειδίων, καὶ ἀληθὴς χίμαιρα ἐδόκει ἡ ὕπαρξις τῆς χρυσταλλοπαγοῦς ἐκείνης χώρας, ἐν ᾗ πρὸ μικροῦ ἔτι διέτριβε, καὶ ἥτις ἐξηφανίζετο νῦν πέραν τοῦ ἀτέρμονος χάους. Τοιαῦτα τὰ ἐπὶ γῆς· βραχὺς χρόνος, ἀπόστασίς τις, πάντας μετατρέπουσι τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως, καὶ τὸ χθὲς ἔτι πληροῦν τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ τὴν καρδίαν μεταβάλλουσιν εἰς καινὴν μακαρίαν, ἐφ' ᾗ μάτην σπένδομεν τὸ δάκρυ τοῦ ἀκοιμήτου πόθου.

Ὁ καιρὸς ἐξηκολούθησε θαυμάσιος, καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀργότερον ἡ ναῦς εἰσήρχετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅστις ἐφάνη τῷ Χαράλδῳ ὠχρὰ τῶν πατρῴων φιορδῶν ἀπομίμησις. Μία εἰσέτι νὺξ κατηναλώθη πρὸς διάπλουν τῆς Προποντίδος, καὶ τὴν μεθεπομένην ἑσπέραν ἐφάνη αἴφνης μεγαλοπρεπῶς ἐκ τῶν κυμάτων ἀνακύπτουσα ἡ περικαλλὴς τοῦ κόσμου πρωτεύουσα, δίκην ἀναδυομένης Ἀφροδίτης νωχελῶς τὰς λευκὰς ὠλένας ἐπὶ τῶν δύο ἠπείρων ἐρειδούσης. Τὸ θέαμα ἦν ἐξαίσιον, καὶ πᾶσα περιγραφὴ τοῦ διαπύρου θαυμασμοῦ, ὅστις κατέλαβεν οὐ μόνον τὸν Χαράλδον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς συνοδοιπόρους, ἀποβαίνει ἀνέφικτος. Εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου ἀπήστραπτον οἱ κατάχρυσοι θόλοι τῶν μυρίων ναῶν, καὶ τὰ πολυδαίδαλα τῶν Ἀνακτόρων στέρνα, ἐνῷ δασύσκιοι κῆποι καὶ διανθεῖς παράδεισοι, δίκην πέπλου περιβάλλοντος ἐπέραστον σῶμα, ἐξῆρον ἔτι μᾶλλον τὰς ἀπαραμίλλους τῆς λαμπρᾶς πόλεως καλλονάς.

— Ἰδέ, ἀνέκραξεν ὁ Χαλφδάνος πλήρης τῶν ἐντυπώσεων τούτων, ἰδὲ Χαράλδε, καὶ εἰπέ μοι, ἐὰν θαυμασιωτέραν ἐφαντάσθης ποτὲ τὴν Ἀζγάρδην.

— Πολλὰ εἶδον ἤδη τὰ ὑπερβαίνοντα τοὺς ἀφελεῖς ἡμῶν μύθους, ἀπήντησε δυσθύμως ὁ νέος Ἴαρλος, ἐν ᾧ ἀληθὴς ἐτελεῖτο μετουσίωσις.

— Δικαίως ἐκλήθη βασιλεύουσα τῆς οἰκουμένης, ἐξηκολούθησεν ὁ Χαλφδάνος. Ἰδὲ πῶς κύπτει ἡδυπαθῶς ἐπὶ τῶν χλοερῶν αὐτῆς λόφων, καὶ πῶς ἐπιδεικνύει τὰς πανταχοῦ ἐγκατεσπαρμένας χρυσομαρμάρους αὐτῆς ἐπαύλεις, ὡς γυνὴ ὡραία τὰ διάλιθα ψέλλια.

— Ἐν τούτοις ἡ ναῦς παρέκαμπτε τὴν ἄκραν τοῦ ἄστεως, καὶ ὁ Χαράλδος μετ' ἀπορίας ἐθεώρει ἀπό τινος ὑψηλὸν τεῖχος, ὅπερ περιέβαλλε τὸ ἀρχαῖον Ἀνάκτορον.

— Τί σημαίνει τὸ τεῖχος τοῦτο, ἠρώτησε τὸν προσερχόμενον Σπαθάριον, τὸ κρῦπτον καὶ ἀσχημίζον τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο κτίριον; Πῶς ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ πανταχοῦ διαλάμπουσα καλαισθησία;

— Φεῦ, ἀπήντησεν ὁ Ῥαγνάρος, ὁρᾷς τὸ ἀπαίσιον μνημόσυνον ἑνὸς τῶν στυγερωτέρων ἐγκλημάτων, ὅσα ἡ ἀνθρωπότης ἀπεμνημόνευσε.

— Καὶ τίνος ἄρα; ἠρώτησεν ὁ Χαλφδάνος.

— Τῆς δολοφονίας τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ.

— Τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ ἥρωος περὶ οὗ προχθὲς ἐλέγομεν;

— Αὐτοῦ τούτου.

— Κεντᾷς εἰς ἄκρον τὴν περιέργειάν μου.

— Ὁ τοῦ Πορφυρογεννήτου υἱὸς Ῥωμανός, θανούσης τῆς πρώτης συζύγου Βέρθας, ἐνυμφεύθη τὴν Θεοφανώ, ἣν ἄλλοι μὲν λέγουσιν ἐξ οἴκου ἐπιφανοῦς, ἄλλοι δὲ θυγατέρα καπήλων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀκατάσχετος ἦν αὐτῆς ἡ φιλαρχία, καὶ ἡ καλλονὴ ἐξαισία, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀριπρεπῶν καὶ ἀδυσωπήτων ἐκείνων, αἵτινες δεσπόζουσι καὶ φονεύουσιν, οὐχὶ ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καὶ τρυφερῶν, αἵτινες ἀντανακλῶσι τῆς Ἀφροδίτης τὸ μειδίαμα. Ἤδη κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Πορφυρογεννήτου κοινῶς ἐπιστεύετο ὅτι οὗτος ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, τῇ προτροπῇ τῆς πολυθελγήτρου, ἀλλ' ἀπαισίας αὐτοῦ συζύγου· ὅτε δέ, τέσσαρα ἔτη ἀργότερον, τῷ 963, ἀπεβίωσεν αἴφνης αὐτὸς ὁ Ῥωμανός, καίτοι ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀκόλαστον αὐτοῦ ἀκρασίαν, μιᾷ φωνῇ ἀπεδόθη τῇ Βασιλίσσῃ καὶ δεύτερον κακούργημα.

— Πῶς συμβιβάζεται τοιαύτη μοχθηρία πρὸς τὸ κάλλος περὶ οὗ ὁμιλεῖς; ἠρώτησεν ὁ Χαλφδάνος.

— Πολλάκις ἡ φύσις ἀρέσκεται εἰς τὰ τερατώδη ταῦτα, ὑπέλαβεν ὁ Ῥαγνάρος. Ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς διετέλει τότε μέγας Δομέστικος τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς αὐτὸν ὠφείλετο ἡ πρὸ μικροῦ συντελεσθεῖσα, δι' ὁλοσχεροῦς τῶν Ἀράβων κατατροπώσεως, τῆς Κρήτης ἀνάκτησις, καὶ πανίσχυρος διετέλει ὁ περιώνυμος Στρατηγός· ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐμαίνετο κατ' αὐτοῦ ὁ παραδυναστεύων τῆς Συγκλήτου Ἰωσὴφ Βρίγγας, ὁ τὴν ὑπερτάτην ἐνασκῶν ἐν Βυζαντίῳ ἐξουσίαν, τὴν ἐπιβουλὴν δὲ ταύτην μαθὼν ὁ Νικηφόρος, ὅστις ἐμάχετο τότε κατὰ τῶν Ταρσέων, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ Αὐτοκράτωρ, καὶ εἰσῆλθε θριαμβεύων εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Digitized by Google

— Καὶ ἡ Θεοφανώ;

— Φαίνεται ὅτι λάθρα μετ' αὐτοῦ συνέπραττε διότι μόλις ἐπισήμως στεφθείς, ἐνυμφεύθη αὐτήν· οὐδὲ παράδοξον τοῦτο, καθ' ὅσον, καίτοι πεντηκοντούτης ἤδη, διακαῶς πρὸ πολλοῦ ἐλάτρευε τὴν δαιμονίαν ἐκείνην γυναῖκα, μόλις τότε ὑπερβᾶσαν τὸ εἰκοστὸν αὐτῆς ἔτος.

— Τοιαύτην καὶ ἡμεῖς φανταζόμεθα τὴν ἐπέραστον καὶ φοβερὰν Βαλκύρην Χίλδουρ, παρετήρησεν ὁ Χαλφδάνος.

— Ἓξ ἔτη συνέζησαν οἱ νέοι σύμβιοι, ἐξηκολούθησεν ὁ Ῥαγνάρος, καθ' ἃ ὁ Νικηφόρος, πρὸς τῇ Κρήτῃ, ἀνέκτησε τὴν Κύπρον, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς Μικρασίας· δεξιῶς πρὸς τούτοις ἐπολιτεύθη πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως καὶ τὸν Ῥωμαῖον Ποντίφηκα, καὶ σπανίαν ἐπέδειξε περὶ τὰ δημόσια ἐμπειρίαν καὶ μεγαλοφροσύνην. Ἀλλ' αἱ ἀρεταὶ αὗται ἦσαν, φαίνεται, ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν σφριγῶσαν Αὐγοῦσταν, ἥτις, ὅπως ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, παρεσκεύασε μετὰ σατανικῆς ὄντως ψυχραιμίας, νέον καὶ στυγερώτερον πάντων τῶν προηγηθέντων ἀνοσιούργημα.

— Ἐνθυμεῖσαι, Χαλφδάνε, ἠρώτησεν ὁ Χαράλδος, τὰς ἀφηγήσεις τοῦ Δωροθέου περὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Θυέστου; Ἰδοὺ πραγματικότης ὀλίγον αὐτῶν ὑπολειπομένη.

— Ὁ Νικηφόρος, ὑπέλαβεν ὁ Σπαθάριος, εἶχεν ἀνεψιὸν τὸν Ἰωάννην Τσιμισκῆν, Στρατηγὸν ἐπίσης περιφανέστατον, καὶ συνάμα ὑπὸ πάντων τῶν φυσικῶν χαρισμάτων περικοσμούμενον. Οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν ἀφηγοῦνται ὅτι ἦν λευκὸς καὶ ξανθός, ἔχων ὀφθαλμοὺς ἀποπνέοντας ἀνδρείαν ἅμα καὶ γλυκύθυμον ἵμερον, στέρνον καὶ μετάφρενον εὐρύ, ἰσχὺν γιγαντώδη καὶ ἀλκὴν ἀκαταγώνιστον, ὥστε ἀνεδείκνυτο ἡρωϊκὸς ἐν ταῖς μάχαις καὶ θαυμασίως δεξιὸς περὶ πᾶσαν σωματικὴν ἄσκησιν, ἐν ᾧ συγχρόνως ἐτύγχανε μεγαλόδωρος, ἀγαθὸς καὶ ἱλαρὸς τοὺς τρόπους. Οὐδόλως ἄπορον ἑπομένως ὅτι τὸν Ἰωάννην τοῦτον ἐξέλεξεν ἡ Θεοφανὼ ὡς ὄργανον τῶν στυγερῶν αὐτῆς νοημάτων, ὠθουμένη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ παραφόρου πρὸς αὐτὸν ἔρωτος. Ἐπειδὴ δὲ διέτριβεν οὗτος εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις αὐτοῦ, μετεχειρίσθη πᾶσαν αὐτῆς τὴν γοητείαν καὶ τὴν καταχθόνιον δεξιότητα, ὅπως ἀποσπάσῃ παρὰ τοῦ Βασιλέως τὴν τῆς ἀνακλήσεως ἄδειαν, ἐπὶ τῇ προφάσει συνοικεσίου τοῦ στενοῦ ἐκείνου συγγενοῦς μετὰ κόρης ἐκ τῶν εὐγενῶν.

— Καὶ ἡ ἐπιβουλὴ ἐπέτυχε;

— Ἐπέτυχεν. Ὁ Βασιλεὺς διετέλει ὑπέρ ποτε δοῦλος τῶν θανασίμων τῆς Θεοφανοῦς θελγήτρων, καὶ συγκατετέθη, οὐδὲν ὑποπτεύσας, ἀλλὰ συνάμα κατετρύχετο ὑπὸ παραδόξου προαισθήματος. Πρὸ διετίας ἤδη, κατά τινος ἀστρολόγου προφητείαν, ἐφημίζετο ὅτι ἐπέκειτο τοῦ Αὐγούστου ὁ θάνατος παρὰ τὴν βασίλειον ἑστίαν καὶ διὰ χειρὸς τῶν οἰκείων· συνεπείᾳ δὲ τοῦ χρησμοῦ τούτου ἀνηγέρθη τὸ πρὸ ἡμῶν τεῖχος, ἀπὸ τοῦ Κερατείου κόλπου μέχρι τῆς Προποντίδος, ὅπως ἀσφαλισθῶσι τ' Ἀνάκτορα. Ἀλλ' ἐνῷ συνετελεῖτο, ἠκούσθη αἴφνης ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν φωνὴ ἀπὸ τῆς θαλάσσης βοῶσα·

— «Ὦ Βασιλεῦ, ὕψοῖς τὰ τείχη· κἂν μέχρι πόλου φθάσῃς, ἔνδον τὸ κακόν, εὐάλωτος ἡ πόλις.»

— Παράδοξον ἀληθῶς, διέκοψεν ὁ δεισιδαίμων Χαλφδάνος.

— Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης, καίτοι τυχὼν συμπαθοῦς παρὰ τῷ Ἄνακτι δεξιώσεως, συνενοεῖτο λάθρα μετὰ τῆς Θεοφανοῦς, χάρις εἰς τὰς μαγγανείας τῆς Κίρκης ἐκείνης· παρεισερχόμενος δι' ἀφανῶν εἰσόδων εἰς τοὺς θαλάμους αὐτῆς, εἰσήγαγε συνάμα τοὺς συνωμότας, οὓς ἐκείνη ἔκρυπτεν ἐν οἰκίσκῳ σκοτεινῷ, παρακειμένῳ εἰς τὸν ἴδιον κοιτῶνα. Ἐν τούτοις ἐπολλαπλασιάζοντο οἱ ἀπαίσιοι χρησμοί, καὶ καθ' ἕνα ἐξ αὐτῶν, ὁ θάνατος τοῦ Βασιλέως ἐπέκειτο ἅμα τῇ ἐκπορθήσει τῆς Ἀντιοχείας, ἥτις πράγματι παρ' ἐλπίδα ἑάλω ὑπὸ τοῦ Ταξιάρχου Βούρτζη καὶ τοῦ Στρατοπεδάρχου Πέτρου. Ὁ Νικηφόρος ἔθυσεν οὐχ ἧττον εὐχαριστήρια, ἀλλ' ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ ναοῦ, ἔλαβε παρά τινος μοναχοῦ ἐπιστόλιον λέγον. «Ἐμοὶ τῷ σκώληκι παρὰ τῆς Προνοίας ἀπεκαλύφθη, Βασιλεῦ, μεταστῆναί σε τῶν τῇδε τῷ μετὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον τρίτῳ μηνί.» Ἡ ἐπίμονος αὕτη πρόρρησις ἐτάραξε τὸν Ἄνακτα, ὅστις ἀπέβη σκυθρωπός, καὶ ὕπνωττε πλέον κατὰ γῆς ὑποστρωννύων δέρμα παρδάλεως.

— Τῇ ἀληθείᾳ, οὐδὲν τὸ ἄπορον.

— Ἐν τούτοις ἐπέκειτο ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀνοσιουργήματος. Τῇ δεκάτῃ Δεκεμβρίου, ἐνῷ παρίστατο εἰς τὰς συνήθεις ὑμνῳδίας, εἷς τῶν κληρικῶν τῆς Αὐλῆς ἐπέδωκε καὶ αὖθις τῷ Βασιλεῖ σημείωσιν, ἀγγέλλουσαν τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον, καὶ συμβουλεύουσαν ἔρευναν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι.

— Καὶ οὐδὲν ἐγένετο;

— Ἀπ' ἐναντίας ἐδόθησαν ἀμέσως αἱ δέουσαι διαταγαὶ τῷ παρακοιμωμένῳ Μιχαήλ, ἀλλ' οὗτος, ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν, οὐδόλως προέβη μέχρι τῆς κρύπτης τῶν δολοφόνων· ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, ἡ Θεοφανὼ ἐπεφοίτησε, κατὰ τὸ εἰωθός, παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ ἀφοῦ περὶ διαφόρων ὡμίλησεν, ἀπεσύρθη, καταλιποῦσα τὴν θύραν ἠνεωγμένην.

— Καὶ ὁ Νικηφόρος;

— Προσευχηθεὶς ἐπὶ μακρόν, καὶ περὶ τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν σχολάσας, κατεκλίθη τέλος ἐπὶ τῆς παρδαλείου δορᾶς.

Digitized by Google

— Ῥιγῶ ἀναλογιζόμενος τὰ ἐπακόλουθα, παρετήρησεν ὁ Χαλφδάνος.

— Οἱ δολοφόνοι, ἐξελθόντες ξιφήρεις τῶν θαλάμων τῆς Αὐγούστης, ἀνέβησαν εἰς τὰ ὕπαιθρα τῶν Ἀνακτόρων ὑπερῷα, καὶ κατεσκόπευον τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἰωάννου. Τὸ χερσαῖον τεῖχος ἦν ὑψηλότατον καὶ ἀσφαλές, διὸ καὶ καταβὰς εἰς τὴν παραλίαν μετὰ δύο ἐπιστηθίων φίλων, τοῦ Μιχαὴλ Βούρτζη καὶ τοῦ Λέοντος Πεδιασίμου, ἔπλευσεν οὗτος διὰ λέμβου πρὸς τὸ ἐπιθαλάσσιον τεῖχος, οὗ ὁ λιμὴν ἐτύγχανεν ἀφρούρητος, καὶ ἦν ἐγγύτατος πρὸς τῆς Βασιλίδος τὰ δώματα. Ἐσήμαινε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ἐνδεκάτη ὥρα· δριμὺς ἔπνει βορρᾶς, καὶ πυκνὴ κατέπιπτε χιών. Ἡ νὺξ ἐφαίνετο κατάλληλος διὰ τὰ στυγερώτερα κακουργήματα, ἀλλ' οὐδὲν ἀνεχαίτιζε τὸν ἀτρόμητον Ἰωάννην. Ἀποβιβασθείς, ἐσύριξε καὶ διὰ κοφίνου μετὰ τῶν δύο συντρόφων ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν ἀνεσύρθη, μεθ' ὃ πάντες ὥρμησαν πρὸς τὸν βασιλικὸν θάλαμον· ἀλλὰ τὴν κλίνην εὗρον κενήν, καὶ κατορρωδήσαντες ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ, ἔσπευδον ὅπως κατακρημνισθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἄθλιός τις τῆς γυναικωνίτιδος εὐνουχίσκος ἐπέδειξε τὸν κατὰ γῆς καθεύδοντα Βασιλέα.

— Ὢ τὸ ἀνδράποδον!

— Οἱ ἀλιτήριοι ἐκύκλωσαν τότε καὶ ἤρχισαν λακτίζοντες αὐτόν· ἐξυπνήσαντος δὲ τοῦ Ἄνακτος καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος ἐρείσαντος, Λέων ὁ Βαλάντης πρῶτος ἔπληξεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους, μεθ' ὃ προσείλκυσαν αὐτὸν αἱματόφυρτον πρὸ τοῦ Ἰωάννου, ὅστις βαναύσως ἐξύβρισε, καὶ ἀνηλεῶς ἔτιλεν αὐτοῦ τὸν πώγωνα, ἐνῷ οἱ συνωμόται διὰ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους ἔθραυον αὐτοῦ τὰς σιαγόνας.

— Ἀληθῶς ἀπαίσιον.

— Ἐν τούτοις τὸ μεγάθυμον θῦμα δύο μόνον ἐπρόφερε κατὰ πᾶσαν ταύτην τὴν ἀγρίαν σκηνὴν λέξεις τὸ — «Παναγία βοήθει» — μέχρις οὗ τέλος ἐξέπνευσε.

— Καὶ ὁ Ἰωάννης;

— Σπεύσας περὶ μέσας νύκτας εἰς τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν Ἀνακτόρων αἴθουσαν, τὸν Χρυσοτρίκλινον, ἐφόρεσε τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα, καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, ἐφρόντισεν ἀμέσως περὶ τῶν δεόντων. Οἱ Σχολάριοι ἐκ τῆς Χαλκῆς, ἅμα τὴν ἐπιβουλὴν μαθόντες, ὥρμησαν πρὸς τὰ βασιλικὰ δώματα, ἀλλ' ἐνῷ ἀνεμόχλευον τὰς σιδηρᾶς θύρας, ἐπεδείχθη αὐτοῖς ἡ τοῦ Νικηφόρου κεφαλή, καὶ οὕτως ἀπογνόντες, κατηυνάσθησαν· τὸ παράδειγμα δὲ τοῦτο ἐμιμήθη τὴν ἐπαύριον ἡ πρωτεύουσα, ὁμοφώνως τὸν Ἰωάννην ἀνακηρύξασα, ἐνῷ τοῦ Νικηφόρου τὸ ἀκέφαλον πτῶμα ἔκειτο ὑβριστικῶς ἐπὶ τῆς χιόνος ἐξερριμμένον, καὶ μόλις διὰ νυκτὸς ἐκηδεύθη.

— Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ Βασιλεὺς Τσιμισκῆς, ὃν πρό τινων ἡμερῶν κατέτασσες μεταξὺ τῶν ἡρώων;

— Αὐτὸς οὗτος. Στρατηγὸς ἐπιφανὴς πρὸ τοῦ ἀνοσιουργήματος, ἀπεδείχθη θὴρ αἱμοβόρος κατὰ τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν ἐτυφλοῦτο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλαρχίας, καὶ ἀμέσως ἔπειτα Βασιλεὺς περίδοξος. Αὐτός ἐστιν ὁ διεξαγαγὼν τὸν λαμπρὸν κατὰ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ῥώσων πόλεμον, δι' οὗ κατὰ πρῶτον ὑπετάγη ἡ χώρα ἐκείνη. Καὶ τοὺς Μωαμεθανοὺς δ' ἐπανειλημμένως κατετρόπωσε, καὶ τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις δεξιῶς διηυθέτησεν, ἀλλ' ἀπεβίωσε μετὰ ἑπτὰ ἔτη ποτισθεὶς καὶ οὗτος δηλητήριον, οὐχὶ πλέον ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τότε παρακοιμωμένου Βασιλείου.

— Καὶ ἡ Θεοφανώ;

— Αὐτῆς ἐπέστη ταχύτερον ἡ τιμωρία· Ἑπτὰ μόλις μετὰ τὸν φόνον ἡμέρας ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ νέου Βασιλέως καὶ συνενόχου εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου, ὅστις ἄλλως ἠρνεῖτο τὴν στέψιν.

— Καὶ ὑπέκυψεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο;

— Οὐχὶ ἄνευ πείσμονος ἀντιστάσεως. Ἐκ τῆς Πρώτης μετηνέχθη εἰς τὴν Προκόνησον, ἀλλὰ δραπετεύσασα μετά τινας μῆνας, καὶ ἀποτυχοῦσα περὶ τὴν ὑποκίνησιν στάσεως, παρεισέδυσεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπου διεδραματίσθη τότε σκηνὴ σκανδαλώδης. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Ἰωάννου πάντα τὰ πάθη τοῦ διαπαιδαγωγηθέντος ἔρωτος καὶ τῆς ναυαγησάσης φιλαρχίας ἐξεχύθησαν ἀχαλίνωτα· ὁρῶσα δὲ ὅτι οὐδὲ τὸ θανάσιμον αὐτῆς κάλλος, οὐδ' αἱ ἱκεσίαι οὐδ' αἱ ἀπειλαὶ μετέπειθον πλέον τὸν Βασιλέα ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐπίσης παρισταμένους υἱούς, καὶ δεινῶς αὐτοὺς ὑβρίσασα ὡς βαρβάρους καὶ Σκύθας, ἐγρονθοκόπησε τὸν Βασίλειον. Συνεπείᾳ τούτου ἐξωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Δάμιδος ἐν Ἀρμενίᾳ, ὅθεν ἐν τούτοις ἀνεκλήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τσιμισκῆ ὑπὸ τοῦ δηλητηριάσαντος αὐτὸν πολυμηχάνου Βασιλείου, ὅστις διετέλει ἴσως εἰς συνεννόησιν πρὸς αὐτήν.

— Καὶ τοιαύτην ἐγέννησε μέγαιραν ἡ πρὸ ἡμῶν χαριτόβρυτος πόλις;

— Τοιαύτην, οὐδὲ τυγχάνει τὸ γεγονὸς πρωτοφανές. Πᾶς λίθος τῶν λαμπρῶν τούτων Ἀνακτόρων ἀφηγεῖται ἀπαράμιλλα κλέη, ἀλλὰ καὶ στυγερὰ κακουργήματα. Εἰς τοὺς παραδείσους ἐκείνους αὐθόρμητοι φύονται μυρσίναι καὶ δάφναι, ἀλλὰ λούουσι τὰς ῥίζας εἰς αἷμα καρδιακόν. Ἡ Κλειώ, ἡ τῆς ἱστορίας θεά, τρέμει ἐκ τῆς συγκινήσεως, καὶ μάτην ἀναζητεῖ τὰς λέξεις, ὅπως περιγράψῃ τὴν ἀτελεύτητον σειρὰν τῶν ἐνδόξων τροπαίων καὶ ἀπαισίων ἐπιβουλῶν, ὧν

Digitized by Google

μάρτυρες ὑπῆρξαν αἱ δύο ἤπειροι, αἱ τὰς ἀγκάλας ἐνταῦθα πρὸς ἀλλήλας τείνουσαι.

— Ἐφθάσαμεν, ἐφθάσαμεν! διέκοψεν αἴφνης ὁ Χαλφδάνος.

Καὶ πράγματι ἡ ναῦς, εἰσπλεύσασα ἤδη εἰς τὸ Χρυσόκερας, ταχέως προσωρμίσθη, καὶ ὁ ἥρως ἡμῶν ἀπεβιβάσθη τότε μετὰ τοῦ Χαλφδάνου καὶ τοῦ Σπαθαρίου, φιλοξένως προσενεγκόντος τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον. Καίτοι δ' ἐπελθούσης ἤδη τῆς νυκτός, ἡ κίνησις παρὰ τὸν λιμένα ἦν ἀπερίγραπτος, πρὸς μεγάλην τῶν νεηλύδων ἔκπληξιν. Διασχίσαντες τὰς πρώτας ὁδούς, αἵτινες ἔβριθον κόσμου, καὶ παρακάμψαντες γωνίαν τινά, εὑρέθησαν αἴφνης πρὸ λάμψεως τοιαύτης, ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς πυρκαϊάν, ἀλλὰ ταχέως διέγνωσαν ὅτι εὑρίσκοντο πρὸ ἐκτεταμένου καταστήματος, λαμπρῶς περιφώτου, καὶ οὗ ἅπαντα τὸν ἰσόγαιον ὄροφον κατεῖχε μακρὰ σειρὰ πλουσίων πρατηρίων.

— Ἰδοὺ ὁ λαμπτήρ, παρετήρησεν ὁ Σπαθάριος. Ἐνταῦθα ἐκτίθενται πρὸς πώλησιν τὰ ὁλοσηρικὰ καὶ χρυσόπαστα ὑφάσματα, τὰ ἐξ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς συῤῥέοντα, καὶ χρησιμεύοντα διὰ τὰς στολὰς τῶν μεγιστάνων.

Οἱ ἡμέτεροι ὁδοιπόροι ἀνεμίχθησαν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ πλῆθος, ὅπως θαυμάσωσι τοὺς ἀμυθήτους ἐκείνους θησαυρούς, μεθ' ὃ φθάντες τέλος εἰς τοῦ Σπαθαρίου τὸν οἶκον, εὗρον ἐκεῖ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀνάπαυσιν, ἧς τοσαύτην εἶχον ἀνάγκην· ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Χαράλδου συνωθεῖτο καὶ συνεκρούετο ἀκατάσκευον χάος νέων ἐντυπώσεων, καὶ εἰς ἄκρον τεταραγμένος ὑπῆρξεν ὁ ὕπνος αὐτοῦ. Ὁτὲ μὲν ἐφαντάζετο ὅτι συμμετεῖχε μυριονέκρων μαχῶν ἢ λαμπρῶν ἐπινικείων θριάμβων, ἄλλοτε διέκρινε πρὸ αὐτοῦ κυλινδουμένας αἱματοφύρτους κεφαλάς, φερούσας ἀκόμη χρυσομάργαρα στέμματα, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἐσκίρτα εἰς τὴν θέαν ἐπεράστων Βασιλισσῶν, αἵτινες ἤνοιγον αὐτῷ τὰς ἀφροέσσας ἀγκάλας, φιληδόνως προσνεύουσαι.

Θ'.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν οἱ δύο φίλοι ἐξηγέρθησαν οὐχ ἧττον ἐνωρίς, τοσοῦτον διεφλέγοντο ὑπὸ τοῦ πόθου, ὅπως ἐπισκεφθῶσι τῆς πρωτευούσης τὰ θαύματα. Ὁ ξεναγὸς αὐτῶν Σπαθάριος ὡδήγησεν αὐτοὺς κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Αὐγουστέα, (1) τὴν περίστυλον πρὸ τῶν Ἀνακτόρων πλατεῖαν, τὴν ἀριστερῶς ἔχουσαν τὸ Βουλευτήριον καὶ ὑπὸ περιπύστων ἀγαλμάτων περικοσμουμένην. Ἀφοῦ δὲ ταύτην περιειργάσθησαν, μετέβησαν εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ὅπου ἐθαύμασαν τὸ ὑπὸ 24 κιόνων βασταζόμενον βασιλικὸν Κάθισμα, τὴν σφενδόνην, τὴν τρικέφαλον τῶν Δελφῶν στήλην, τὸν ἐπίχρυσον ἵππον καὶ τὸν Ἡρακλέα τοῦ Λυσίππου, τὸν Καλυδώνιον κάπρον, τὸν χαλκοῦν ἀετὸν διονυχίζοντα ὄφιν, τὴν νεάνιδα, ἥτις διὰ τῆς δεξιᾶς ἀνέχει ἔφιππον στρατιώτην, καὶ τοὺς ἀναριθμήτους ἄλλους ἀνδριάντας θεῶν, ἡρώων, Βασιλέων, μεγιστάνων, φιλοσόφων καὶ ἡνιόχων. Ἀπελθόντες μετὰ τοῦτο εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὸ ἄριστον, ἐπεσκέφθησαν εἶτα τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὸ περίβλεπτον τοῦτο τοῦ Ἀνθεμίου καὶ Ἰσιδώρου καλλιτέχνημα, τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ὅπου οἱ τάφοι τῶν Βασιλέων, καὶ τὴν Παναγίαν τῶν Βλαχερνῶν, ὅπου ἡ καλλίνικος καὶ ἀχειροποίητος εἰκὼν τῆς πολιούχου Θεομήτορος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ἱκανὰ διὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, κατὰ δὲ τὰς ἐπομένας ὁ Ῥαγνάρος ἐπέδειξεν αὐτοῖς τοὺς ἄλλους ναοὺς μετὰ τῶν ἀμυθήτων αὐτῶν θησαυρῶν, τὸ ἀρχαῖον Ἀνάκτορον, τὰς Βλαχέρνας, τὰ Βασίλεια τοῦ Ἐλευθερίου, τὰ τοῦ Βουκολέοντος, τὰ τῆς Ἱερείας ἐν Χρυσουπόλει, καὶ τὴν Μαγναύραν, οὐδ' ἐλησμόνησε μετὰ τοῦτο τὰ λοιπὰ τῆς πρωτευούσης Ἀνάκτορα καὶ παντοειδῆ κτίρια, ὧν μόνη ἡ ἀπαρίθμησις ὑπερβαίνει τὸ πλαίσιον τοῦ παρόντος ἱστορήματος· τελευταῖα δὲ διέτρεξαν τὰ νεώρια, ἅπερ ἐξόχως ἐθαύμασαν, καὶ τοὺς στρατῶνας, ἐν οἷς ἔβριθον εἰσέτι οἱ ἀγέρωχοι τοῦ Βουλγαροκτόνου παλαίμαχοι.

Δύο παρῆλθον οὕτω ἑβδομάδες μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς, μέχρις οὗ τέλος ἀνέτειλεν ἡμέρα πολυτρόπως ἀξιομνημόνευτος. Τοῦ Σπαθαρίου, ἅμα τῇ ἀφίξει, ἀγγείλαντος εἰς τ' Ἀνάκτορα τὴν παρουσίαν τοῦ Χαράλδου, ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Νορβηγίας, καὶ τὸν πόθον ὑφ' οὗ διεφλέγετο ὅπως εἰσαχθῇ τὸν ἐπίσημον ξένον εἰς τὴν ἱερὰν τοῦ Αὐτοκράτορος παρουσίαν, ἐνηργήθησαν πρὸς τοῦτο τὰ δέοντα· ἐπικειμένης δὲ τῆς ὑποδοχῆς ἢ *δοχῆς*, ὡς ἐλέγετο τότε, Πρεσβευτῶν τοῦ Καλίφου τῆς Ἱσπανίας, διεμηνύθη τῷ Ῥαγνάρῳ δι' ἑνὸς τῶν *Παρακοιμωμένων τῆς βίγλης* (θαλαμηπόλων) ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Βασιλεὺς Ῥωμανὸς παρεῖχεν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ ξένους τὴν αἰτηθεῖσαν δεξίωσιν.

Τὰ τῆς δεξιώσεως ταύτης περιγράφομεν μετά τινος λεπτομερείας, διατηροῦντες, κατὰ τὸ ἐφικτόν, τὴν ἰδιόῤῥυθμον εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φρασεολογίαν, καθ' ὅσον παρέχει αὕτη εἰς ἄκρον ἐνδιαφέρουσαν εἰκόνα τῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα Ἑλληνικῆς Αὐλῆς, καὶ τῆς ἀμυθήτου αὐτῆς πολυτελείας.

(*Ἕπεται συνέχεια*). Κλεων Ραγκαβης.

(1) Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς πλατείας τοῦ φόρου (forum) πρὸ τῶν μεγάλων Βασιλείων, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ δύο Ἀνάκτορα ταύτην φέροντα τὴν ὀνομασίαν, ὧν τὸ ἓν ἐκαλεῖτο ἰδίως Αὐγουστεὺς τῆς Δάφνης, διότι ἐν αὐτῷ ἐτελοῦντο τῶν Αὐγούστων οἱ γάμοι.

Digitized by Google

Ο ΛΥΚΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὴν ἑξῆς ἱστορίαν μᾶς διηγήθη ὁ γηραιὸς μαρκήσιος Δαρβὶλ, περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος τῶν κυνηγῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βαρώνου Ῥαβέλ.

Τὸ πρωῒ εἶχον ἐκτοπίσει καὶ περιζώσει μίαν ἔλαφον. Ὁ μαρκήσιος ἦτο ὁ μόνος ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων ὅστις δὲν μετέσχε τῆς καταδιώξεως, διότι αὐτὸς οὐδέποτε ἐθήρευεν.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἀποκλειστικῶς ἐγένετο λόγος περὶ φόνου ζώων. Καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἠρέσκοντο εἰς τ ς αἱματηρὰς καὶ κἄποτε ἀπιθάνους διηγήσεις, οἱ δὲ ἄνδρες διηγούμενοι ἀπεμιμοῦντο τὰς ἐπιθέσεις καὶ τὰς μάχας τῶν θηρευτῶν κατὰ τῶν ζώων, ἤγειρον τοὺς βραχίονας, ἀφηγοῦντο μετὰ φωνῆς βροντώδους.

Ὁ κύριος Δαρβὶλ ἦτο εὐφραδής· ἡ ὁμιλία του εἶχε ποίησιν· ἦτο ἐμφαντικὴ κάπως, ἀλλὰ ἔκαμνε πολλὴν ἐντύπωσιν. Πολλάκις πρέπει νὰ εἶχεν ἐπαναλάβει αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, διότι τὴν ἔλεγε τροχάδην, χωρὶς νὰ διστάζῃ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων, αἵτινες ἦσαν πάντοτε ἐπιτυχῶς εἰκονικαί.

— Κύριοι, ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐκυνήγησα, οὐδ' ὁ πατήρ μου, οὐδ' ὁ πάππος μου, οὐδ' ὁ πατὴρ τοῦ πάππου μου. Ἀλλ' ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἦτο υἱὸς ἑνὸς ὅστις ἐκυνήγησε περισσότερον ἀφ' ὅλους σας. Ἀπέθανεν εἰς τὰ 1764 καὶ θὰ σᾶς εἴπω πῶς.

Ἐλέγετο Ἰωάννης, ἦτο ἔγγαμος καὶ πατὴρ τοῦ τέκνου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πρόπαππός μου, ἐκατοικοῦσε δὲ μαζὶ μὲ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Φραγκίσκον Δαρβὶλ εἰς τὸν πύργον μας, εἰς τὴν Λωραίνην, μέσα εἰς τὸ δάσος.

Ὁ Φραγκίσκος Δαρβὶλ ἔμεινεν ἄγαμος ἐπίτηδες, ἐπειδὴ ἠγάπα πολὺ τὸ κυνήγιον.

Ἐκυνηγοῦσαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ἕως εἰς τὸ τέλος, χωρὶς ν' ἀναπαυθοῦν, χωρὶς νὰ σταματήσουν, χωρὶς ν κουρασθοῦν. Τὸ κυνῆγι μόνον ἀγαποῦσαν, δι' αὐτὸ καὶ μόνον ὡμίλουν, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιεφέροντο.

Μόνον αὐτὸ τὸ φοβερὸν καὶ ἀμείλικτον πάθος εἶχαν. Αὐτὸ τοὺς ἐφλόγιζε, κατεῖχεν ὁλόκληρον τὴν ψυχήν των καὶ δὲν ἄφινε θέσιν δι' ἄλλο.

Εἶχον ἀπαγορεύσει νὰ τοὺς ἀπασχολοῦν δι' ὁποιανδήποτε αἰτίαν ὅταν ἦσαν εἰς τὸ κυνῆγι. Ὁ πρόπαππός μου ἐγεννήθη ἐνῷ ὁ πατήρ του κατεδίωκε μίαν ἀλώπεκα καὶ ὁ Ἰωάννης Δαρβὶλ ὅταν τὸ ἔμαθε δὲν ἄφησε τὸ τρέξιμον, ἀλλὰ εἶπε βλασφημῶν: «Τὸ διαβολόπαιδο!...... μὰ δὲν ἐπερίμενε νὰ τελειώσωμεν!»

Ὁ ἀδελφός του Φραγκίσκος ἐφαίνετο πλέον ἔκδοτος ἀπὸ αὐτόν. Ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐσηκώνετο καὶ ἐπήγαινε νὰ ἰδῇ τοὺς σκύλους του, ἔπειτα τ' ἄλογά του, ἔπειτα ἐτραβοῦσε εἰς τὰ πουλιὰ ὁλόγυρα ἀπὸ τὸν πύργον ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ νὰ ὑπάγῃ νὰ κυνηγήσῃ κανένα ζῶον πλέον μεγάλον.

Τοὺς ἔλεγον εἰς τὰ περίχωρα «ὁ κύριος Μαρκήσιος καὶ ὁ κύριος Δευτερότοκος» διότι οἱ εὐγενεῖς τοῦ καιροῦ ἐκείνου δὲν ἦσαν ὡσὰν τοὺς προστύχους σημερινούς, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐγκαθιδρύσουν εἰς τοὺς τίτλους ἱεραρχίαν διαδοχικήν, ἀφοῦ ὁ υἱὸς ἑνὸς μαρκησίου δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶνε κόμης, οὔτε ὁ υἱὸς ἑνὸς ὑποκόμητος βαρῶνος, ὅπως ὁ υἱὸς ἑνὸς στρατηγοῦ δὲν εἶνε συνταγματάρχης ἐκ γενετῆς. Ἡ ἐλεεινὴ ὅμως ματαιοδοξία τῶν ἡμερῶν μας ἐπωφελεῖται ἀπὸ αὐτὴν τὴν διάταξιν.

Ἐπανέρχομαι εἰς τοὺς προγόνους μου.

Ἦσαν καθὼς φαίνεται, αὐτοὶ καθ' ὑπερβολὴν ὑψηλοί, ὀστεώδεις, τριχωτοί, βίαιοι καὶ ῥωμαλέοι. Ὁ νεώτερος, ὅστις ἦτο ὑψηλότερος ἀπὸ τὸν πρῶτον εἶχε μίαν φωνὴν τόσον δυνατήν, ὥστε, καθὼς ἔλεγεν ἡ φήμη διὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὑπερηφανεύετο, ὅλα τὰ φύλλα τοῦ δάσους ἐσείοντο ὅταν ἐφώναζεν.

Καὶ ὅταν ἀνέβαινον καὶ οἱ δύο εἰς τ' ἄλογά των διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ κυνῆγι, θὰ ἦτον ὡραῖον θέαμα νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκείνους τοὺς δύο γίγαντας νὰ καββαλικεύουν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος ἐκείνου τοῦ ἔτους τοῦ 1764, τὸ ψύχος ἦτο πολὺ δυνατὸν καὶ οἱ λύκοι ἀγρίευσαν φοβερά.

Ἐπετίθεντο κατὰ τῶν χωρικῶν οἱ ὁποῖοι ἔμενον ἀργὰ τὴν νύκτα, ἐτριγύριζον πέριξ εἰς τὰς κατοικίας καὶ ὠρύοντο ἀπὸ τὸ βράδυ ἕως τὸ πρωΐ, ἠφάνιζον τοὺς σκύλους.

Μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφόρησε φήμη ὅτι ἕνας λύκος κολοσσαίου ἀναστήματος, μὲ τρίχωμα ψαρόν, σχεδὸν λευκόν, ὅστις εἶχε φάγει δύο παιδία, εἶχε κατασχίσει τὸν βραχίονα μιᾶς γυναικὸς καὶ εἶχε πνίξει ὅλους τοὺς φύλακας σκύλους τῶν περιχώρων, εἰσήρχετο ἄφοβα εἰς τὰς αὐλὰς καὶ ὠσφραίνετο εἰς τὰς θύρας· ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐβεβαίουν ὅτι εἶχον ἀκούσει τὴν πνοήν του, ἡ ὁποία ἔκαμνε νὰ τρέμῃ ἡ φλὸξ τῶν φώτων. Πανικὸς κατέλαβε τὴν ἐπαρχίαν· κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ μόλις ἐβράδυαζεν. Τὸ φάντασμα τοῦ θηρίου ἐφαίνετο περιπλανώμενον εἰς τὰ σκότη.

Οἱ ἀδελφοὶ Δαρβὶλ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἀνεύρουν καὶ νὰ τὸν φονεύσουν καὶ προσεκάλεσαν εἰς κυνηγετικὰς ἐκδρομὰς ὅλους τοὺς πέριξ διαμένοντας εὐπατρίδας.

Εἰς μάτην ὅμως ἐρευνοῦσαν εἰς ὅλα τὰ δάση, ἔψαχναν εἰς ὅλους τοὺς θάμνους, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν εὕρισκον. Ἐφόνευον ἄλλους λύκους ὄχι ὅμως αὐτόν. Καὶ κάθε νύκτα μετὰ τὸ κυ-

Digitized by Google

νῆγι ὁ λύκος ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐκδικηθῇ, ἐπετίθετο κατά τινος διαβάτου ἢ ἔτρωγε κανένα ζῶον ἀπὸ τὴν μάνδραν, πάντοτε μακρὰν τοῦ μέρους, ὅπου τὸν ἀνεζήτουν.

Τέλος πάντων μίαν νύκτα εἰσῆλθεν εἰς τὸν σταῦλον τῶν χοίρων τοῦ πύργου τῶν Δαρβὶλ καὶ ἔφαγε δύο ἀπὸ τοὺς πλέον θρεμμένους.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ὠργίσθησαν πολὺ καὶ ἐθεώρησαν τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν τοῦ θηρίου, ὡς ἐπίδειξιν, ὡς ὕβριν γενομένην ἀτομικῶς πρὸς αὐτούς, ὡς πρόκλησιν Ἐπῆραν μαζί των τὰ σκυλιὰ τὰ πλέον συνειθισμένα εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν ἐπιφόβων ζώων καὶ ἤρχισαν τὸ κυνήγι μανιωμένοι.

Ἀπὸ τὸ χάραγμα ἕως τὴν ὥραν ὅπου ὁ ἥλιος κατακόκκινος βασιλεύει ὀπίσω ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ γυμνὰ δένδρα, ἔψαξαν μέσα εἰς τὰ ῥουμάνια, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπήντησαν.

Τέλος πάντων καὶ οἱ δύο καταθυμωμένοι. ἀπηλπισμένοι ἐγύριζαν ἥσυχα ἐπάνω εἰς τ' ἄλογά των, διαβαίνοντες ἀπὸ ἕνα μονοπάτι ἀκανθῶδες καὶ ἠπόρουν διατὶ ὁ λύκος ἐπερίπαιζε τὴν ἐμπειρίαν των, κατεχόμενοι ἀπὸ μυστηριώδη τινὰ φόβον.

Ὁ μεγαλείτερος ἀδελφὸς ἔλεγεν:

— Αὐτὸ τὸ ζῶον δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ συνειθισμένα. Σοῦ φαίνεται ὅτι σκέπτεται ὡς ἄνθρωπος,

Καὶ ὁ νεώτερος ἀπήντα:

— Πρέπει ἴσως νὰ εὐλογήσῃ τὰς σφαίρας τοῦ τουφεκίου μας ὁ ἐξάδελφός μας ὁ ἐπίσκοπος ἢ νὰ παρακαλέσωμεν κανένα ἱερέα νὰ διαβάσῃ τὴν εὐχὴν ὁποῦ χρειάζεται.

Ἔπειτα ἐσιώπησεν.

Ὁ Ἰωάννης ἐπανέλαβε:

— Κύτταξε τὸν ἥλιον πῶς εἶνε κόκκινος! Κάτι δυστύχημα θὰ προξενήσῃ ἀπόψε ὁ μεγάλος λύκος.

Δὲν εἶχε τελειώσει τὸν λόγον του ὁποῦ τὸ ἄλογόν του ἀνεπήδησεν, τὸ δὲ ἄλογον τοῦ Φραγκίσκου ἤρχισε νὰ κλωτσᾷ. Εἷς μεγάλος θάμνος σκεπασμένος ἀπὸ ξηρὰ φύλλα ἀνοίχθη καὶ ἕνα ζῶον κολοσσαῖον ὁλόψαρον ἐπήδησε διὰ μιᾶς καὶ ἐχώθη εἰς τὸ δάσος.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀφῆκαν ὑπόκωφον κραυγὴν χαρᾶς, ἔκλιναν πρὸς τὸν λαιμὸν τῶν δυνατῶν ἀλόγων των, καὶ ὥρμησαν εἰς τὰ ἐμπρός, παρακινοῦντες αὐτὰ εἰς τοιοῦτο τρέξιμον μὲ ὅλην τὴν δύναμίν των, τὰ ἐβίασαν, τὰ παρέσυραν, τὰ ἐτρόμαξαν μὲ τὴν φωνήν, μὲ τὰ νεύματα, μὲ τοὺς πτερνιστῆρας, ὥστε οἱ δύο ἰσχυροὶ ἱππεῖς ἐφαίνοντο ὅτι παρέσυραν τ' ἄλογά των ὑπὸ τὰ σκέλη των καὶ τὰ ἐσηκώναν ὡς νὰ ἐπετοῦσαν.

Ἔτρεχον τοιουτοτρόπως μέσα εἰς τὰ πυκνὰ τοῦ δάσους, ἐπηδοῦσαν τὰ μεγάλα χανδάκια, ἀνέβαιναν εἰς τοὺς κρημνούς, ἐκατέβαινον εἰς ταῖς ῥεμματιαῖς, καὶ ἐφυσοῦσαν δυνατὰ τὰς σάλπιγγάς των διὰ νὰ προσκαλέσουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς σκύλους των.

Ἔξαφνα εἰς τὸ παράφορον ἐκεῖνο τρέξιμον ὁ πρόγονός μου ἐκτύπησε μὲ τὸ μέτωπον ἐπάνω εἰς ἕνα ὑπερμεγέθη κλάδον καὶ τὸ κρανίόν του ἐθραύσθη ἔπεσε νεκρὸς κάτω, ἐνῷ τὸ ἄλογόν του τρομαγμένον ἔφευγε καὶ ἔγεινεν ἄφαντον ἐντὸς τοῦ σκότους, τὸ ὁποῖον ἐξηπλώνετο ἤδη εἰς τὸ δάσος.

Ὁ νεώτερος Δαρβὶλ ἐσταμάτησε διὰ μιᾶς, ἐπήδησε κάτω, ἥρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν ἀδελφόν του καὶ εἶδεν ὅτι ὁ ἐγκέφαλός του ἔτρεχε μαζὶ μὲ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγήν.

Τότε ἐκάθησε πλησίον τοῦ σώματος, ἀκούμβησεν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατά του τὴν ἐρυθρὰν καὶ παραμορφωμένην κεφαλὴν καὶ ἔμενε παρατηρῶν τὸ ἀκίνητον πρόσωπον τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ του. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν κατέλαβε φόβος, φόβος παράδοξος. τὸν ὁποῖον δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ ἄλλοτε, ὁ φόβος τοῦ σκότους, ὁ φόβος τῆς μοναξίας, ὁ φόβος τοῦ ἐρήμου δάσους καὶ τοῦ λύκου ἐκείνου τοῦ φανταστικοῦ, ὅστις ἐγένετο αἰτία πρὸ ὀλίγου τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του, ὡς νὰ ἐξεδικεῖτο.

Τὰ σκότη ἐγίνοντο πυκνὰ καὶ τὰ δένδρα ἔτριζον ἀπὸ τὸ δριμὺ ψῦχος. Ὁ Φραγκίσκος ἠγέρθη ἀνατριχιάζων, μὴ δυνάμενος νὰ μείνῃ πλέον ἐκεῖ, ἕτοιμος σχεδὸν νὰ λιποθυμήσῃ. Τίποτε δὲν ἠκούετο πλέον, οὔτε τῶν σκύλων αἱ κραυγαί, οὔτε ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος· τὰ πάντα εἰς τὸν σκοτεινὸν ὁρίζοντα ἦσαν ἄφωνα· καὶ ἡ πένθιμος ἐκείνη σιωπὴ τῆς παγερᾶς ἑσπέρας εἶχέ τι τὸ φοβερὸν καὶ ἀλλόκοτον.

Ἀνύψωσε διὰ τῶν γιγαντιαίων χειρῶν του τὸ μέγα σῶμα τοῦ Ἰωάννου καὶ τὸ ἐτοποθέτησε πλαγίως ἐπάνω εἰς τὸ ἐφίππιον διὰ νὰ τὸ μετακομίσῃ εἰς τὸν πύργον. Ἔπειτα ἐξεκίνησε σιγὰ σιγά, μὲ τὸν νοῦν τεταραγμένον, ὡς νὰ ἦτο μεθυσμένος; καταδιωκόμενος ἀπὸ φρικτὰς καὶ ὑπερφυσικὰς ὀπτασίας.

Αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν στενωπὸν τὴν σκοτεινὴν ἤδη ἕνεκα τῆς νυκτὸς διῆλθε μεγαλόσχημόν τι ζῶον. Ἦτον ὁ λύκος. Ἐκλονίσθη ἀπὸ τὸν φόβον του ὁ κυνηγός· ἤκουσε περὶ τοὺς νεφροὺς του κρυερὰν αἴσθησιν ὡς νὰ ἔπιπτεν εἰς αὐτοὺς σταγὼν ὕδατος, καὶ ὡς μοναχὸς πειραζόμενος παρὰ τοῦ διαβόλου, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τρομάξας διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιστροφὴν τοῦ περιπλανωμένου θηρίου. Τὸ βλέμμα του ὅμως ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἀναισθήτου καὶ ἔμπροσθέν του ἐξηπλωμένου σώματος καὶ διὰ μιᾶς πίπτων ἀπὸ τοῦ φόβου εἰς τὴν ὀργήν, ἐφρύαξεν ἀπὸ ἀσυλλόγιστον θυμόν.

Ἐκέντησε τότε τὸ ἄλογόν του καὶ ὥρμησε κατόπιν τοῦ λύκου.

Digitized by Google

Τὸν παρηκολούθει μέσα εἰς τὰς φυτείας, εἰς τὰ σύνδενδρα μέρη, εἰς τὰς χαράδρας, διασχίζων τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνεγνώριζε πλέον, μὲ τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὴν λευκὴν ἐκείνην σκιάν, ἥτις ἔφευγε διὰ τοῦ σκότους, τοῦ ἡπλωμένου ἤδη ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ τὸ ἄλογόν του ἐπίσης ἐφαίνετο ἐμψυχούμενον ἀπὸ ἄγνωστον δύναμιν καὶ ζέσιν· ἐκάλπαζε μὲ τὸν λαιμὸν προτεταμένον, κατ' εὐθεῖαν τρέχον, προσκόπτον εἰς τὰ δένδρα, εἰς τοὺς βράχους, ἐνῷ ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες τοῦ νεκροῦ ἐταλαντεύοντο ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἀπεσπῶντο ἀπὸ τοὺς βάτους· τὸ μέτωπον ἐκτύπα ἐπάνω εἰς ὑπερμεγέθεις κορμοὺς καὶ τοὺς ἐρράντιζε μὲ αἷμα· οἱ πτερνιστῆρες ἀπέσπων κομμάτια φλοιῶν.

Αἴφνης τὸ θηρίον καὶ ὁ ἱππεὺς ἐξῆλθο ἀπὸ τὸ δάσος καὶ ὥρμησαν εἰς μίαν κοιλάδα, ἐνῷ ἡ σελήνη ἀνέτελλεν ἐπάνω ἀπὸ τὰ βουνά. Ἡ κοιλὰς ἦτο πετρώδης, κλεισμένη ἀπὸ μεγάλους βράχους χωρὶς καμμίαν διέξοδον. Ὁ λύκος αναχαιτισθεὶς ἐστράφη.

Ὁ Φραγκίσκος τότε ἀφῆκεν ὠρυγὴν χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἡ ἠχὼ ἐπανέλαβεν ὡς βροντὴν παρατεταμένην καὶ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλογόν του μὲ τὴν μεγάλην του μάχαιραν εἰς τὴν χεῖρα.

Τὸ θηρίον μὲ τὰς τρίχας ὠρθωμένας, μὲ τὴν ῥάχιν καμπύλην τὸν ἐπρόσμενεν· τὰ μάτιά του ἤστραπτον ὡσὰν ἀστέρια. Πρὶν ὅμως ἀρχίσῃ τὴν μάχην ὁ δυνατὸς κυνηγὸς ἐσήκωσε τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν ἐκάθησεν εἰς ἕνα βράχον, ἐστήριξε μὲ πέτρας τὴν κεφαλήν του, ἡ ὁποία ἦτο καταιματωμένη καὶ ἀγνώριστος καὶ τοῦ εἶπε δυνατὰ εἰς τὸ αὐτὶ ὡς νὰ ὡμίλει πρὸς κωφόν:

— Κύτταξε, Γιάννη, κύτταξε τώρα!

Καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ τερατώδους ζώου. Τόσην δύναμιν ᾐσθάνετο, ὥστε ἠδύνατο ν' ἀναποδογυρίσῃ βουνόν, νὰ κατασυντρίψῃ πέτρας εἰς τὰς χεῖράς του. Τὸ θηρίον ἤθελε νὰ τὸν δαγκάσῃ, ἐπροσπάθει νὰ τοῦ σχίσῃ τὴν κοιλίαν, ἀλλ' αὐτὸς τὸ εἶχεν ἁρπάσει ἀπὸ τὸν λαιμὸν χωρὶς κἂν νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὅπλον του καὶ τὸ ἔπνιγε σιγὰ σιγά, σταματῶν κάθε τόσον διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν πνοήν του, ἢ τοὺς παλμούς του. Καὶ ἐγέλα παράφορος ἀπὸ τὴν χαράν του, σφίγγων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μὲ τὴν φοβεράν του δύναμιν καὶ κράζων μετὰ παράφρονος χαρᾶς:

— Κύτταξε, Γιάννη, κύτταξε!

Τὸ σῶμα τοῦ λύκου ἔγεινεν ἄτονον· ἦτο νεκρὸς πλέον.

Τότε ὁ Φραγκίσκος ἥρπασεν αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸ ἔρριψε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μεγαλειτέρου του ἀδελφοῦ, ἐπαναλαμβάνων μὲ φιλόστοργον ὕφος:

—Νά, νά, νά!.. νά, Γιαννάκη μου, νάτος!..

Ἔπειτα ἐφόρτωσεν εἰς τὸ ἄλογον τὰ δύο πτώματα, τὸ ἕνα ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἐξεκίνησε πάλιν.

Ἔφθασεν εἰς τὸν πύργον γελῶν καὶ κλαίων ταὐτοχρόνως ὅπως ὁ Γαργαντούας κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Πανταγρουέλ, φωνάζων θριαμβευτικῶς, χαίρων ὑπερβολικὰ διὰ τὸν φόνον τοῦ ζώου καὶ ἀποσπῶν τὰς τρίχας τῶν γενείων του καὶ στενάζων ἐνῷ διηγεῖτο τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὑστερώτερα πολλάκις ὅταν ὡμίλει περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἔλεγε μὲ δακρυσμένα μάτια:

— Τοὐλάχιστον αν ἤθελε μὲ ἰδῇ ὁ καϋμένος ὁ Γιάννης νὰ πνίξω τὸν λύκον, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν εὐχαριστημένος.

Ἡ χήρα τοῦ προγόνου μου ἐνέπνευσεν εἰς τὸ ὀρφανὸν τέκνον της φρίκην διὰ τὸ κυνήγιον, ἡ ὁποία μετεδόθη ἀπὸ πατέρα εἰς υἱὸν μέχρις ἐμοῦ.

Ὁ μαρκήσιος Δαρβὶλ ἐσιώπησεν. Κάποιος ἠρώτησε τότε:

— Εἶνε βέβαια παραμύθι αὐτὴ ἡ ἱστορία, αἴ;

Καὶ ὁ διηγούμενος ἀπήντησε:

— Σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι εἶνε ἀληθὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος.

Τότε μία γυνὴ ἀπεφάνθη μὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ γλυκεῖαν φωνήν της:

— Ἀδιάφορον· πάντοτε εἶνε εὔμορφον νὰ ἔχῃ τις τοιαῦτα πάθη.

(Guy de Maupassant). X.

ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ ΑΣΦΑΚΙΑΝΟΣ

ΚΟΥΤΡΟΥΚΗΣ

Ἱστορικαὶ σημειώσεις.

Ὁ Σταματάκης ἔζη ἐν Ξυλογαΐδάρα τῆς Δωρίδος ἥσυχος μέχρι τοῦ 1755. Πλὴν αἱ συχναὶ πρὸς τοὺς Τούρκους διενέξεις τῶν ἀδελφῶν του δὲν τὸν ἄφησαν μέχρι τέλους. Ἀπόσπασμα τουρκικὸν διερχόμενον ἐκεῖθεν, δῆθεν πρὸς καταδίωξιν κλεφτῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν στάνην τοῦ Σταματάκη, ἔκοψε πολλὰ πρόβατα καὶ ἔδεσε τοὺς ποιμένας. Ὁ Σταματάκης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Κωνσταντῆ καὶ Θεοδώρου ὁπλισθέντες ἐπρόφθασαν τοὺς Τούρκους καὶ συγκρουσθέντες μετ' αὐτῶν ἐφόνευσαν ἕνα καὶ ἠλευθέρωσαν τοὺς ποιμένας.

Διὰ τὸν φόνον τοῦ Τούρκου καὶ τὴν αὐθάδειαν αὐτὴν τῶν ῥαγιάδων ὅλοι οἱ εἰς τὰ πέριξ χωρία Τοῦρκοι συνεταράχθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθῶσι. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὁ Κωνσταντῆς Κουτρούκης μετέβη εἰς Βυτρινίτσαν δι' ἐργασίαν τινά. Ἡ Βυτρινίτσα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ἡ δευτέρα μετὰ τὸ Λιδωρίκι καὶ Μαλανδρῖνον ἕδρα τῶν Τούρκων προκρίτων. Ὁ

Digitized by Google

σούμπασης τοῦ χωρίου συναντήσας ἠθέλησε νὰ ἀπειλήσῃ τὸν Κωνσταντῆ διὰ τὸν φόνον τοῦ ὁμοφύλου του, πλὴν οὗτος ἐν ἐξάψει εὑρεθείς, ἐπυροβόλησε καὶ ἐφόνευσε τὸν σούμπασην.

Ἔκτοτε ἤρχισεν ἀδιάκοπος πόλεμος μεταξὺ τῆς οἰκογενείας τῶν Κουτρουκαίων καὶ τῶν Τούρκων. Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἦτο ὁ Σταματάκης ὅστις συγκαλέσας καὶ ἄλλους ἐκ τῶν πέριξ συντρόφους, ὅτε μὲν ἠσφαλίζετο ἐν τῷ ὑψηλῷ καὶ δυσπροσίτῳ χωρίῳ του ὅτε δὲ περιέτρεχε τὴν Δωρίδα, συμπλεκόμενος καὶ καταφθείρων τὰ Τουρκικὰ ἀποσπάσματα. Εἰς πανήγυριν τινὰ τοῦ χωρίου Βελενίκου εἰσῆλθεν ὁ Σταματάκης μόλις δεκαπέντε ἀριθμῶν ὀπαδοὺς καὶ ἐπιάσθη εἰς τὸν χορόν. Αἴφνης προέκυψε τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου τουρκικὸν ἀπόσπασμα πολυάριθμον, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχον τὸν Τουρκαλβανὸν Γετὶμ βέην. Ὁ Σταματάκης δὲν ἐταράχθη καθόλου ἐκ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν πλὴν ἐξηκολούθησε τὸν χορόν. Ἀλλ' ὁ Γετὶμ κατεταράχθη ἀρκούντως διὰ τὴν παρουσίαν τῶν κλεφτῶν τοὺς ὁποίους ἐν ᾧ ἐστέλλετο νὰ καταδιώξῃ ἀπέφευγεν ὅμως πάντοτε· ἤδη ἤρχισεν ἐκεῖ νὰ καλῇ καὶ τοὺς ἄλλους τούρκους καὶ νὰ συσκέπτηται μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ πρακτέου, ὅτε ὁ Σταματάκης παραιτήσας τὸν χορόν, σύρει τὸ γιαταγάνι, θέτει αὐτὸ εἰς τοὺς ὀδόντας καὶ διέρχεται ἀτάραχος πλησίον τῶν τούρκων, προσατενίζων αὐτοὺς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Οἱ τοῦρκοι οὐδ' ἐταράχθησαν κἂν τῆς θέσεώς των οὐδ' ἐσκέφθησαν νὰ καταδιώξωσιν ἢ ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς τόσας ὕβρεις τὰς ὁποίας ἐξετόξευε κατ' αὐτῶν.

Οὕτω μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ φήμη τοῦ καπετὰν Σταματάκη μετεδόθη καὶ ἐκτὸς τῆς Δωρίδος καὶ πολλὰ παλληκάρια συνέρρεον νὰ ταχθῶσιν ὑπ' αὐτόν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπαδῶν του ἔφθασε μέχρι τῶν ἑκατὸν πενῆντα, μὲ τοὺς ὁποίους ἤδη περιέτρεχεν ὅλην τὴν Ρούμελην, συναντώμενος μετ' ἄλλων καπετανέων καὶ διαφόρους συγκροτῶν συμπλοκάς.

Πλὴν τῶν δύο ἀδελφῶν του, τοῦ ἐξαδέλφου του Μόσχου Μαρκζώτη, καταγομένου ἐκ τοῦ ἀπέναντι τῆς Ξυλογαΐδαρας χωρίου Μαρζζά ἠκολούθουν τὸν Σταματάκην καὶ οἱ δύο διάσημοι κλέφται, τοὺς ὁποίους ἀπηθανάτισεν ἡ δημώδης Μοῦσα, ὁ Κίτσος Λιάρης καὶ ὁ Χρῆστος Μιλιώνης. Καὶ οἱ δύο οὗτοι κατήγοντο ἀπὸ τῆς Ξυλογαΐδαρας καὶ ἦσαν ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιοὶ τοῦ Σταματάκη. Πλὴν αἴφνης ὁ Μιλιώνης ἦλθεν εἰς διενέξεις δι' ἐλαχίστην ἀφορμὴν μὲ τὸν θεῖόν του Σταματάκην καὶ ἀπεχωρίσθη τοῦ ταϊφᾶ μὲ εἰκοσιπέντε ἄλλους ὀπαδούς. Ὁ Σταματάκης ἔμεινε μὲ τοὺς λοιποὺς περιτρέχων τὰ χωρία τῆς Ἀκαρνανίας.

Μίαν νύκτα σκοτεινὴν καὶ βροχερὰν ὁ Σταματάκης εὑρίσκετο εἰς τὰ πέριξ τῆς Ζάλιανης ὅτε τουρκικὸν ἀπόσπασμα ἐκ διακοσίων καὶ πλέον τζοχαντζαρέων πλανώμενον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐπέπεσεν αἴφνης κατ' αὐτῶν. Οἱ κλέφται ἐξηγέρθησαν, ἔδραξαν εὐθὺς τὰ ὅπλα των καὶ ἀντετάχθησαν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρέψαντες αὐτοὺς εἰς φυγήν. Ἐφονεύθησαν ὅμως κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ὀκτὼ ἐκ τῶν κλεφτῶν καὶ ἐπληγώθη βαρέως ὁ Κίτσος Λιάρας. Τὸν Κίτσον ἐκεῖθεν μετεβίβασαν εἰς Λευκάδα πρὸς νοσηλείαν· μετὰ ἕνα ὅμως μῆνα ἀπέθανεν οὗτος ἐν τῇ νήσῳ ἐκ τῶν πληγῶν. Τὴν συμπλοκὴν ταύτην καὶ τὸν τραυματισμὸν τοῦ Κίτσου μνημονεύει τὸ ἀκόλουθον τραγοῦδι:

Τοῦ Κίτσου ἡ μάνα 'μάλωνε πέρ' ἀπὸ τὸ ποτάμι,
λιθοβολάει τὸν πόταμο καὶ τόνε φοβερίζει·
—Ποτάμι γιὰ λιγόστεψε, ποτάμι κάμε πόρο,
θὲ νὰ περάσ' ἀντίπερα πέρα τὸ Σακαρέτσι
νὰ πάω κατ' τὰ Σαρδίνιανα ποῦ 'ν' οἱ Ἀρκουμαναῖοι,
ὅπ' εἶν' οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ κι' ὁ καπετὰν Σταμάτης
νὰ μάθω γιὰ τὸν Κίτσο μου π' ἄλλον ὑγιὸ δὲν ἔχω.
μοῦ εἴπανε πῶς βαρέθηκε καὶ 'ς τὸ γιατρὸ τὸν πᾶνε,
τὸν πᾶνε μέσα 'ς τὴν Φραγκιᾶ μέσα 'ς τὰ Φραγκονήσια
ὥστε νὰ πάρ' ἡ ἄνοιξι καὶ νὰ λαλήσ' ὁ κοῦκος,
ν' ἀνοίξ' ὁ γαῦρος καὶ ἡ ὀξὰ νὰ σκιώσουν τὰ λημέρια
γιὰ νάβγουν 'ς τῆς ψηλαὶς κορφὲς καὶ τῆς κρυὲς βρυσοῦλες
νὰ μάσουν τὰ κλεφτόπουλα καὶ τοὺς παληοὺς συντρόφους
νὰ πέσουν μέτ' τὰ Τρίκκαλα, Καρδίτσα καὶ τὸ Βῶλο,
νὰ πάρουν σκλάβους μπέηδες κι' ὅλο καλοὺς ἀγάδες,
νὰ πάρουν καὶ τὴν ξαγορὰ ὅσο κι' ἂν ἠθελέσουν.

*

Ὁ Χρῆστος Μιλιώνης ἀποχωρισθεὶς τοῦ θείου του Σταματάκη ὕψωσεν ἤδη ἰδικήν του σημαίαν. Οἱ εἰκοσιπέντε ἀποχωρισθέντες μετ' αὐτοῦ ὀπαδοὶ καὶ ὁ Μελαχρογιάννης ἐκ τοῦ χωρίου Στύλια τῆς Δωρίδος, ὃν εἶχε διορίσει πρωτοπαλλήκαρόν του, τὸν ἐλάτρευον καὶ ὑπήκουον προθύμως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μιλιώνης ἐλάτρευε τοὺς ὀπαδούς του. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ἡ ἑξῆς: Ὁ Μιλιώνης μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Σταματάκη συνεπλάκη ἄνωθι τοῦ Λιδωρικίου πρὸς τὸν Δερβέναγα τοῦ τόπου, ἔχοντα μετ' αὐτοῦ πλέον τῶν ἑξήκοντα ὀπαδῶν. Μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα, διαρκέσαντα πλέον τῶν τριῶν ὡρῶν διεχωρίσθησαν ἐπελθούσης τῆς νυκτός· τοῦ Μιλιώνη ἐφονεύθησαν δύο ὀπαδοὶ καὶ ἐπληγώθη βαρέως ὁ Μελαχρογιάννης. Τοῦτον διὰ νυκτὸς διέταξεν ὁ Μιλιώνης καὶ μετέφερον εἰς τὸ χωρίον Στρούμη, ὥραν μόλις ἀπέχον ἐκεῖθεν, συστήσας εἰς τοὺς κατοίκους τὴν νοσηλείαν καὶ μυστικότητα ἀπὸ τοὺς τούρκους. Πλὴν οἱ χωρικοὶ εἴτε φοβούμενοι εἴτε ἀναγκασθέντες παρέδωσαν τὸν Μελαχρογιάννην εἰς τὸν Δερβέναγαν ὅστις τὸν ἐφόνευσεν. Ὁ Μιλιώνης περιτρέχων ἐκεῖ πρὸς φύλαξιν τοῦ φίλου καὶ συναγωνιστοῦ του ἔμαθε τὰ διατρέξαντα καὶ εἰσελθὼν διὰ νυκτὸς ἔκαυσε παντελῶς τὸ χωρίον καὶ πολλοὺς τῶν κατοίκων ἐκακοποίησε.

Μετὰ τοῦτο ὁ Μιλιώνης, μετέβη πρὸς τὰ μέρη τοῦ Βάλτου, εἶτα δὲ ἐπέρασε πρὸς τὴν Κα-

Digitized by Google

τερίναν. Τότε ἤρχισε νὰ ἐγείρῃ ἀξιώσεις περὶ τοῦ ἀρματωλικίου τοῦ τόπου. Περὶ δὲ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ τῶν πράξεων τοῦ Μιλιώνη κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα μαρτυρεῖ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῦ τραγοῦδι, τὸ ὁποῖον ὅμως ὅλως διαφέρει τοῦ εἰς πολλὰς συλλογὰς δημοσιευθέντος ἤδη:

Μὲ γέλασεν ἡ χαραυγὴ αὐγερινὸς κ' ἡ πούλια
κ' ἐβγῆκ' ἀπάνου 'ς τῆς κορφὲς καὶ 'ς τὰ 'ψηλὰ Βαρδούσια
καὶ τὰ βουνὰ χιονίζανε κορφὲς γιομάτες χιόνι·
στέκομαι τὰ παρακαλῶ πολὺ ριτζᾶ τοὺς κάνω·
— Βουνά μου μὴ χιονίζετε καὶ λυώσετε τὰ χιόνια,
θὲ νὰ περάσ' ἀντίπερα πέρα τὸν Ἀλασσῶνα
νὰ μάθω γιὰ τὸ γιόκα μου τὸ Χρῆστο τὸ Μιλιόνη·
μοῦ εἶπανε πῶς ἐχώρισε ἀπ' τὸν καπτὰν Σταμάτη
καὶ πέρα δίπλαν ἔκαμε πέρα τὴν Κατερίνα
κ' ἐπῆρε σκλάβο 'να κατῆ καὶ δυὸ καλοὺς ἀγάδες
πῆρεν ἰμπέδες τὸ φλωρὶ τῆς ντούπιες καὶ τῆς λίρες,
γυρεύει τὸ μουρασελὲ 'ς οὖλα τὰ βιλαέτια.
Κι' ὁ μουσελίμης τοὔγραψε γραφὴ χαρτὶ τοῦ στέλνει·
Νὰ 'ρθῆς Χρῆστό μου γλήγορα, νάρθῆς νὰ προσκυνήσῃς
νὰ πάρῃς τὸ μουρασελὲ νὰ κυνηγᾷς τοὺς κλέφτες.
Κι' ὁ Χρῆστος δὲν πιστεύεται τούρκους νὰ προσκυνήσῃ
μόν' πάει πέρα 'ς τὸν Ἔλυμπο 'ς τὸ θειό του τὸ Σταμάτη.
Σὰν 'πῆγαν κι' ἀνταμώσανε μὲ τοὺς παληοὺς συντρόφους
κουνβέντιασαν τὸ μυστικὸ κ' ἔβαλαν τὸ τερτίπι
κ' ἔκαμαν τὸν κατήφορο κ' ἐπιάσαν την Ταράτσα,
στέλνουνε 'ς τὸν Κιαμίλμπεη καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀγάδες:
«γιὰ στείλτε μας πολὺ ψωμὶ μπαροῦτες καὶ τσαρούχια
γιατὶ σᾶς καίω τὰ χωριὰ σᾶς κόβω τοὺς ραγιάδες.»
Στέλνουν ἀμάξα τὸ ψωμὶ μπαροῦτες καὶ τσαρούχια
κ' ἐβγῆκε κι' ὁ Κιαμίλμπεης μὲ ὅλους τοὺς ἀγάδες.
Σὰν ἡ χαρὲς ὁπόγειναν ἐκεῖνες τῆς ἡμέραις!....

*

Ἐν τούτοις ὁ Σταματάκης μετὰ τὴν ἐν Ζάλιανῃ συμπλοκήν, μετέβη εἰς τὰ μέρη τοῦ Καρπενησίου. Νύκτα τινὰ σεληνοφεγγῆ ἐστάθμευσε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς Τατάρναν καὶ ἀφοῦ ἔστειλε πολλοὺς τούτων εἰς τὰ πέριξ χωρία πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν οἰκογενειῶν των, ἔμεινεν οὗτος μετ' ὀλίγων ἄλλων καὶ ἐκοιμήθη θέσας ὡς σκοπὸν τὸν ἐξάδελφόν του Μόσχον. Πλὴν οὗτος ἀπεκοιμήθη ἐκεῖ· τὸ δὲ τουρκικὸν ἀπόσπασμα, ὅπερ ἀπὸ ἡμερῶν παρηκολούθει τοὺς κλέφτας ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐπέπεσεν αἴφνης κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἐφόνευσε. Διεδόθη μάλιστα ἀνὰ τὴν Δωρίδα ὅτι συνέλαβον οἱ τοῦρκοι ζῶντα τὸν Σταματάκην καὶ ἐκ τῆς διαδόσεως ταύτης ἐποιήθη καὶ τὸ τραγοῦδι:

Πῶς 'σοὔρθε πῶς σοῦ γένηκε, καϋμένε Σταματάκη,
καὶ σὲ πιάσανε ζωντανὸν 'ς τὸ ἔρμο τὸ λημέρι,
τὸ Μόσκο τί τὸν ἤθελες τὸν ἔπερνες μαζῆ σου;
—Τὸν εἶχα πρῶτον ξάδερφο καὶ πρωτοπαλληκάρι
καὶ τὸν ἀναμπιστεύθηκα 'τὸ ἔρμο χαραοῦλι
κι' αὐτὸς ἀποκοιμήθηκε ψηλὰ 'ς τὸ χαραοῦλι
κ' ἡ παγανιὰ μὲ πλάκωσε καὶ τοῦρκοι καὶ ρωμαῖοι.

Ὁ Σταματάκης μετὰ τὴν ἀτυχῆ αὐτὴν συμπλοκὴν ἐπέστρεψεν εἰς Ξυλογαϊδάραν διατρίψας ἐκεῖ τρεῖς μῆνας. Μετὰ ταῦτα παρεσκευάσθη καλῶς καὶ συλλέξας νέους ὀπαδοὺς ἐπορεύθη πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀνδρίτσου, ἀκμάζοντος τότε εἰς πολέμους καὶ θριάμβους καθ' ὅλην τὴν Λεβαδείαν. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ διῆλθον ἤδη τὴν Δωρίδα, τὴν Ἀκαρνανίαν, τὸν Βάλτον, συναντώμενοι εἰς τὴν πορείαν των καὶ μὲ ἄλλους ἀρχικλέφτας καὶ κατέληξαν ὅλοι εἰς Ὄλυμπον. Ἐκεῖ τότε ἔσπευσε καὶ συνηνώθη μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Μιλιώνης καὶ ὡς μνημονεύει τὸ τραγοῦδι ἐπορεύθησαν εἰς Ταράτσαν. Λέγεται δὲ οὕτω τοποθεσία τις πλησίον τῆς Λαμίας ὅπου ἤδρευεν ὁ Κιαμίλμπεης.

Μετὰ τὴν ἀρκετὴν αὐτὴν φορολογίαν τῶν ἀγάδων τῆς Λαμίας οἱ κλέφται κατῆλθον εἰς Δωρίδα πάλιν καὶ συνεπλάκησαν πρὸς πολλοὺς ἐκ Ναυπάκτου τουρκαλβανοὺς εἰς τοῦ Σοὺλ τὸ Ζευγάρι. Τὸ μέρος τοῦτο κεῖται τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς Ξυλογαϊδάρας πλησίον τοῦ Μόρνου καὶ ἦτο κτῆμα τούρκου τινὸς προκρίτου Σοὺλ καλουμένου μὲ πύργον ὀχυρόν. Οἱ κλέφται ἀφοῦ ἐπάλαισαν ἐπὶ πολὺ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν πύργον. Οἱ τουρκαλβανοὶ ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια ἔμειναν πολλὰς ἐφόδους ἐπιχειροῦντες κατὰ τοῦ πύργου καὶ πάντοτε ἀποκρουόμενοι. Οἱ κλέφται ὅμως μὴ ἔχοντες πολεμεφόδια καὶ νερὸν ἠναγκάσθησαν νὰ περάσωσι ξιφήρεις μέσα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὴν Ναύπακτον. Ἐκεῖθεν δὲ εὑρόντες πλοῖα ἐπεραιώθησαν εἰς τὴν πελοποννησιακὴν παραλίαν.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶν θαλασσίων θριάμβων τοῦ Λάμπρου Κατσώνη καὶ ὁ διάσημος καταδρομεὺς προσαράξας εἰς Ταίναρον ἐκάλεσε τὸν Ἀνδρίτσον εἰς ἐπικουρίαν καὶ σύμπραξιν δι' ἐθνικὸν πλέον ἀγῶνα. Ὁ Σταματάκης ἠκολούθησε τὸν Ἀνδρίτσον εἰς τὴν διαβόητον διὰ τὰ ἀρματωλικὰ χρονικὰ κάθοδον καὶ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ. Ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκοντο εἰς Κερπινὴν κλέφτης Μανιάτης, ἴσως ὀπαδὸς τοῦ συγχρόνου κλέφτου Ζαχαριᾶ, ἀπήγαγεν εἰς Ἀσφάκαν τὴν θυγατέρα τοῦ προὔχοντος τῆς Κερπινῆς. Ὁ προὔχων παρεπονέθη εἰς τοὺς κλέφτας ὁ δὲ Σταματάκης σπεύσας μετὰ τριῶν ὀπαδῶν, ἔκλεισεν εἰς τὸν πύργον του τὸν Μανιάτην καὶ μετὰ ἀντίστασιν πολλὴν ἠδυνήθη τέλος νὰ φονεύσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν κόρην εἰς τὸν πατέρα της. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου προσετέθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν παλληκαρίων του καὶ τὸ ὄνομα Ἀσφακιανός, μὲ τὸ ὁποῖον εἶνε γνωστὸς ἤδη.

Ἀλλ' ὁ Σταματάκης δὲν ἠκολούθησεν εἰς τὸ ἑξῆς τὴν τύχην τοῦ Ἀνδρίτσου. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ πλέον εἰς τὴν πατρίδα του ἕνεκεν τῆς ἐχθροπαθείας τῶν τούρκων, κατέφυγε μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν του, τοῦ Χρήστου Μιλιώνη καὶ πέντε ἄλλων ὀπαδῶν εἰς Ῥωσσίαν.

*

Ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ ὑπῆρχε τότε τὸ Μπαλκλαβικὸν τάγμα, συγκροτούμενον ἐξ ἑλλήνων ὅσοι εἶχον καταφύγει μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐκεῖ, ὑπὸ τὸν Στέφανον Μαυρομιχάλη, φεύγοντες τὴν ἐκδίκησιν τῶν τούρκων μετὰ

Digitized by Google

τὴν ἀτυχῆ ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλώφ. Τὸ τάγμα τοῦτο διῃρημένον εἰς ὀκτὼ λόχους, φέροντας ὀνόματα διαφόρων πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ὡς ὁπλισμὸν τὴν λόγχην, τὸ πυροβόλον καὶ τὴν σπάθην, ὁ δὲ ἱματισμός των ἔφερεν ἐναλλὰξ τὰ χρώματα τοῦ πρασίνου καὶ ἐρυθροῦ.

Ἐκεῖ κατέταξεν ἡ Ῥωσσικὴ κυβέρνησις τὸν Σταματάκην καὶ τοὺς ὀπαδούς του. Κατὰ τὰ 1806, ὅτε ἤκμαζεν ὁ Ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος, τὸ Μπαλκλαβικὸν τάγμα ἔλαβε μέρος ἐνεργόν, τὸ ἥμισυ ἐν τῷ Ποντικῷ στόλῳ τῆς Ῥωσσίας, καὶ τὸ ἄλλο ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ῥεβελιώτην, κατὰ τῶν Τατάρων στασιαστῶν. Ὁ Σταματάκης μετὰ τῶν συγγενῶν του προσελήφθη ἐν τῷ στόλῳ καὶ εἰς πεισματώδη πλησίον τῆς Ταυρικῆς ναυμαχίαν ἐφονεύθη ὁ Χρῆστος Μιλιώνης. Ἡ ἱστορία καὶ τὸ ἕτερον τραγοῦδι τοῦ Μιλιώνη ἀναφέρουσιν αὐτὸν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ φίλου του Σουλεϊμάνη ἐν τῇ μονομαχίᾳ ἐκείνῃ. Πλὴν ἐν Δωρίδι ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι οὗτος ἐφονεύθη πολεμῶν ἐν Ῥωσσίᾳ· καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Σταματάκη ἀναφέρουσι τοῦτο ῥητῶς, μὴ δεχόμενοι καθόλου οὐδὲ γνωρίζοντες τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάνη δολοφονίαν του.

Ὁ Σταματάκης μετὰ τριετῆ ἐν τῷ Μπαλκλαβικῷ τάγματι ὑπηρεσίαν ἐπέστρεψεν εἰς Ξυλογαϊδάραν, ὅπου ἠμνηστεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἔχων ἰσχυροὺς συγγενεῖς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἔμενεν ἀνενόχλητος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, αν καὶ ἦτο ὑπέργηρος, παρευρέθη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μαλανδρίνου. Ὁ Σταματάκης ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν ἀπολευθέρωσιν τῆς πατρίδος του καὶ ἀπέθανε τῷ 1835 ἐτῶν 110.

Ὁ καπετὰν Σταματάκης ἦτο μετρίου ἀναστήματος, στεγνός, καστανόμαλλος, μὲ μικρὰν κεφαλήν, ὀφθαλμοὺς γαλανούς, μύστακα παχύτατον καὶ μακρὸν ὥστε νὰ τὸν δένῃ ὄπισθεν κατὰ τὸ ἰνίον· ποτὲ δὲν ἵππευεν· ἦτο πολὺ ταχύπους· ἔφερε χειμῶνα καλοκαῖρι τὴν καπόταν του· οὐδέποτε δὲ ἐκρέμα ἐπ' αὐτοῦ ἀσήμια ὡς ἄλλοι ἁρματωλοί. Διετήρησε τὸ ὀξὺ βλέμμα καὶ τὴν εὐθυβολίαν του μέχρι τέλους. Τὸ ὅπλον του ἦτο μακρὺ καρυοφύλλι τὸ ὁποῖον ὠνόμαζε *καπότα*.

Ταῦτα ἐγράφησαν ἐξ ἀφηγήσεων τῶν ἐκ Ξυλογαϊδάρας γερόντων Γ. Κουτρούκη καὶ Ἀθ. Γκόλφη καὶ τοῦ ἐκ Πλέσσης Γέρου Κοτρότσου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐτυχίας φαρμακεύει τὴν ἀπόλαυσιν.

*

Ὑπάρχουσι συγχωρήσεις αἵτινες καθιστῶσι τὸν συγχωροῦντα ὑποδεέστερον τοῦ συγχωρουμένου.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τὴν 9 Ἰανουαρίου ἐγένετο ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἡ πρώτη θανατικὴ ἐκτέλεσις δι' ἠλεκτρισμοῦ. Ὁ θανατωθεὶς ἐκαλεῖτο Ῥάϊτζ.

— Πρόοδος τοῦ τύπου: Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Παρισίοις βουλευτικὴν ἐκλογήν, καθ' ἣν ἐξελέχθη ὁ στρατηγὸς Βουλανζέ, ἡ ἐφημερὶς *Matin* κατὰ τὴν ὥραν τῆς διαλογῆς ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ταχίστην περισυλλογὴν τῶν ἀποτελεσμάτων εἶχε θέσῃ εἰς ἐνέργειαν 250 εἰδικοὺς *ῥέπορτερ*, ὧν οἱ 220 ἐπωχοῦντο καὶ οἱ 30 ἔβαινον ἐπὶ ποδηλάτων (vèlocipèdes).

— Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς γερμανικῆς πόλεως Αὐγούστης ἀπετεφρώθη.

— Ἡ πριγκίπισσα Λουΐζα θυγάτηρ τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας φιλοτεχνεῖ ὅπως δωρήσῃ εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς ἄγαλμα εἰκονίζον τὴν χαριτόβρυτον ἄνασσαν ἐν τῇ στάσει, ἐν ᾗ ἐδέχθη κατά τινα πρωΐαν τοῦ Ἰουνίου 1837 παρὰ τὴν ἰδίαν κλίνην τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀγγέλλον αὐτῇ ὅτι ἀνεκηρύσσετο Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Βικτωρία ἐν τῷ ἀγάλματι παρίσταται φέρουσα νυκτερινὸν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγρίων θηρίων τόσον ηὔξησεν ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβᾳ, ὥστε ἤρχισαν νὰ ἐρημοῦνται χωρία ὁλόκληρα, τρεπομένων εἰς φυγὴν τῶν κατοίκων. Ἐπὶ τούτῳ ἡ Ὀλλανδικὴ κυβέρνησις ἔταξεν ἀμοιβὴν 400 φράγκων εἰς πάντα φονέα τίγρεως.

— Κατ' ἀσφαλεῖς στατιστικὰς σημειώσεις ἡ ἀξία τῶν διαφόρων ὀρυκτῶν ἅτινα ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ὀρυγείων τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας κατὰ τὸ ἔτος 1887, ἀνῆλθεν εἰς 55,326,164 λίρας στερλίνας.

— Τὸν ἀμαθῆ ὄχλον τῆς Γλασκόβης συγκινεῖ ἀπό τινος ἡ διάδοσις ὅτι νέος ἱερεὺς ὀνόματι Λάρκιν θεραπεύει τοὺς πάσχοντας ἐπιθέτων τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτῶν καὶ προσευχόμενος. Πλεῖστοι χωλοί, τυφλοί, ἐκ χρονίων νόσων πάσχοντες, ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐθεραπεύθησαν ὑπὸ τοῦ νέου τούτου θαυματουργοῦ ἁγίου.

— Ὁ Γλάδστων ᾠκοδόμησε πλησίον τῆς ἐπαύλεως αὐτοῦ κάμινον μεγάλην πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῆς ἐν αὐτῇ ἀποτεφρώσεως τῶν ἐπιστολῶν, ὅσας ἔχει λάβῃ σχετιζομένας πρὸς τὴν πολιτικήν, ὑπολογίζει δὲ ταύτας εἰς 60 χιλιάδας.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Παρισίοις βουλευτικὴν ἐκλογὴν ἐτοιχοκολλήθησαν ὑπὲρ τῶν δύο ὑποψηφίων 1,385,000 προγράμματα διὰ τὴν τοιχοκόλλησιν τῶν ὁποίων ἐπληρώθησαν 8,000 ἡμερομίσθια.

— Ἐν Λονδίνῳ ἱδρύεται ἄσυλον τῶν ἀδεσπότων κυνῶν. Πρὸς τοῦτο συνελέχθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν 225 λίραι στερλίναι

— Ἐκτίθεται εἰς θέαν ἐν Κοπεγχάγῃ μεγάλη φάλαινα ἀγρευθεῖσα ἐσχάτως παρὰ τὴν Φιονίαν νῆσον. Τὸ θαλάσσιον τοῦτο τέρας ἔχει μῆκος 22 μέτρων καὶ βάρος 35,000 χιλιογράμμων. Καὶ τὸ μὲν λίπος καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἐξαχθησόμενον ἔλαιον θὰ πωληθῶσι, ὁ δὲ σκελετὸς θὰ φυλαχθῇ ἐν τῷ ζωολογικῷ μουσείῳ τῆς δανικῆς πρωτευούσης.

— Εἰς συμβολὴν ὅπλων ἐσχάτως γενομένην ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν πανήγυριν ἑταιρείας φιλόπλων παρέστη καὶ ἔλαβε μέρος καὶ μία γυνή, κόρη διδασκάλου ξιφασκίας. Ἡ γυνὴ αὕτη καλεῖται Τριγγὺ-Γαβριὴλ καὶ εἶνε εὐμορφοτάτη τὴν ὄψιν, χαρίεσσα δ' ἅμα καὶ ἀρρενωπὴ τὸ παράστημα. Ἐνδεδυμένη κοντὸν φόρεμα ἐκ θαλασσοχρόου βελούδου ἐσταύρου τὸ ξίφος μετὰ ξιφομάχου πρώτης δυνάμεως. Μετὰ τόσης δὲ τέχνης ἐχειρίσθη τὸ ὅπλον, ὥστε ὁ δεινὸς διαξιφιστής, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ἐπιτυχῶς ἠμύνθη, ἔλαβε τέλος δεξιώτατον ξι-

Digitized by Google

φισμὸν εἰς τὸ στῆθος, καὶ ἡ νίκη ἀπέμεινεν εἰς τὸν θῆλυν ἀνταγωνιστήν.

— Κατὰ τὰς ἀρχὰς φεβρουαρίου τελεῖται ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ μέγας ἀγὼν σφαιριστῶν. Ὁ πρῶτος νικητὴς θὰ λάβῃ βραβεῖον 12 χιλ. φράγκων, οἱ τρεῖς δὲ μετ' αὐτὸν ἄλλα μικρότερα ποσά.

— Οἱ σπουδασταὶ τῶν Παρισίων νεωτερίζοντες ἀπό τινος ἀντὶ τῶν συνήθων πίλων φέρουσι πιλίδια βελούδινα μαῦρα κεκοσμημένα διὰ χρωματιστοῦ σειρητίου, ὥστε οἱ ἀνήκοντες εἰς ἑκάστην σχολὴν νὰ διακρίνωνται ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ σειρητίου. Ὡς γνωστὸν συρμὸς παρεμφερὴς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς γερμανοῖς φοιτηταῖς, οἵτινες φέρουσι πιλίδια χρωματιστὰ δηλοῦντα ὄχι τὴν σχολήν, ἀλλὰ τὸ φοιτητικὸν σωματεῖον εἰς ὃ ἀνήκουσι.

— *Τύρας* ὁ περίφημος κύων τοῦ Βίσμαρκ, ὁ ἐπικαλούμενος *Σκύλος τῆς αὐτοκρατορίας* ἐξεμέτρησε τοῦ ζῆν ἀφεὶς ἄφατον λύπην εἰς τὸν σεπτὸν αὐτοῦ κύριον.

— Καὶ ἐν Λονδίνῳ γενήσεται προσεχῶς ἀγὼν κάλλους. Ὁ ἀγὼν ἔσται διεθνής. Ἐκ τῶν γυναικῶν ὅσαι δηλώσωσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ μετάσχωσιν αὐτοῦ θὰ ἐκλεγῶσιν ὑπὸ ἐπιτροπῆς τριάκοντα αἱ μᾶλλον ἐξέχουσαι ὡς πρὸς τὸ κάλλος καὶ θὰ ἐκτεθῶσιν εἰς κοινὴν θέαν. Πᾶς ἐπισκέπτης τῆς ζωντανῆς ταύτης ἐκθέσεως θὰ λαμβάνῃ ψηφοδέλτιον λευκὸν ἐφ' οὗ δικαιοῦται νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα ἐκείνης ἐκ τῶν τριάκοντα ἣν νομίζει ἀξίαν τοῦ ἄθλου. Γινομένης δ' ἐν τέλει διαλογῆς θ' ἀπονεμηθῇ τοῦτο εἰς τὴν πλειοψηφήσουσαν. Εἶνε δὲ τὸ ἆθλον 200 λίραι στερλῖναι.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὰ κλειστὰ παράθυρα ὁμοιάζουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλῶν. Αἱ ὕαλοι λάμπουσι, τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ κατοπτρίζεται ἐπ' αὐτῶν, καὶ παρατηροῦν χωρὶς νὰ βλέπουν.

*

Ἔχομεν περισσοτέραν ἀνάγκην ἐκδηλώσεως τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης. Ἡ χαρὰ εἶνε λάλος· ἡ λύπη εἶνε σιωπηλή.

*

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους φυλάττει μᾶλλον ὁ φόβος τοῦ γελοίου ἢ ὁ φόβος τοῦ κακοῦ.

*

Εἶνέ τις ἀληθῶς ἀξιαγάπητος μόνον ὅταν εὑρίσκῃ εὐχαρίστησιν εἰς τοῦτο.

*

Τὸ μέγα θέλγητρον τῆς μοναξίας εἶνε ἡ σιγή.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΑΡΡΑΒΩΝ

Μάνα μ', ς'τὸ περιβόλι μας καὶ στῆς πορτοχαλιαῖς μας,
ἐκεῖ καθόμουν κ' ἔραβα καὶ κένταγα μαντίλι.
Ἐκεῖ περάσαν τρεῖς αἰτοὶ καὶ τρεῖς καλοὶ λεβέντες.
Ἕνας μὲ μῆλο μὲ βαρεῖ κι' ἄλλος μὲ πορτοκάλι,
Κι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος πετᾷ 'να δαχτυλίδι.
Μάνα μ', τὸ μῆλο τῶφαγα, τὸ πορτοκάλι τῶχω,
τὸ δακτυλίδι τὸ φορῶ γιατ' εἶνε ἀρραβῶνα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΩΤΙΚΟΝ ΔΡΑΜΑ

Ὁ Κάρολος Μιλλόκερ εἶνε συνθέτης μελοδραματίων δημοτικώτατος ἀνὰ τὴν Αὐστρίαν πᾶσαν καὶ τὴν Γερμανίαν, τὸ δὲ ἄριστον τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ Πτωχὸς Σπουδαστὴς μεταφρασθὲν ἐσχάτως γαλλιστὶ παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας ἔν τινι παρισινῷ θεάτρῳ. Ἐπὶ τῇ παραστάσει ταύτῃ αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι τὸ ἑξῆς δραματικὸν ἐπεισόδιον ἀναφερόμενον εἰς τὸν Βιενναῖον μουσουργόν.

Ἄγνωστον εἰς ποίαν τάξιν ἀνῆκεν ἐκείνη, ἥτις γοητευθεῖσα ἐκ τῆς μουσικῆς εὐφυΐας τοῦ Μιλλόκερ ἠγάπησεν αὐτόν· ἦτο κυρία ὑψηλῆς περιωπῆς ἢ κόρη τοῦ λαοῦ; δὲν ἐξηκριβώθη· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ ἔρως αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀληθής, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἀπεγνωσμένη πρᾶξις εἰς ἣν προέβη. Ὁ καλλιτέχνης ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς τὴν τέχνην του, φύσει δ' ἄλλως δειλὸς καὶ ἄπειρος, οὐδεμίαν παρέσχε προσοχὴν εἰς τὰς ἐρωτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγνώστου κυρίας. Λαμβάνων ἑκάστοτε ἐπιστολὰς πλήρεις πάθους παρ' αὐτῆς, ἀνεγίνωσκεν ἀδιαφόρως τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς ἔρριπτεν εἰς τὸ καλάθιον τῶν ἀχρήστων χαρτίων. Ἐν τούτοις αἱ ἐπιστολαὶ καθίσταντο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ περιπαθέστεραι καὶ ἡ γράφουσα κατ' ἐπανάληψιν ἔλεγε πρὸς τὸν ἄσπλαγχνον μουσικὸν ὅτι αὐτὸν θὰ βαρύνῃ ἡ εὐθύνη ἂν συμβῇ κακόν τι ὡς ἐκ τῆς ἐπιμόνου σιωπῆς του. Ἀλλ' εἰς τὸ κοινότατον τοῦτο σχῆμα τῆς ἐρωτικῆς ῥητορείας ὁ Μιλλόκερ οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχήν. Τέλος ἦλθε καὶ μικρά τις ἐπιστολὴ λέγουσα ῥητῶς ὅτι ἂν ἐπέμενε μὴ ἀνταποκρινόμενος εἰς τὸν ἔρωτα, ὃν ἄκων ἐνέπνευσε, τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἡ παράστασις τοῦ Πτωχοῦ Σπουδαστοῦ θὰ διαταραχθῇ ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ τραγικοῦ συμβάντος. Ὁ Μιλλόκερ ἐξοργισθεὶς ἀπέρριψε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀπεφάσισε πλέον νὰ μὴ ἀνοίξῃ ἄλλην ἐν τῷ μέλλοντι φέρουσαν τὸν γνωστὸν χαρακτῆρα ἐπὶ τοῦ φακέλου. Μετέβη τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ θέατρον καὶ διηύθυνε τὴν ὀρχήστραν αὐτοπροσώπως, λησμονήσας πλέον ἐντελῶς τὰ τῆς ἐπιστολῆς. Αἴφνης, καθ' ἣν στιγμὴν ἐψάλλετο ἡ διῳδία: Πεθαίνω ἀπ' τὴν ἀγάπη! πυροβολισμὸς ἠκούσθη ἀπό τινος θεωρείου· μία γυνὴ εἶχεν αὐτοκτονήσῃ, ἄνευ ἀμφιβολίας ἐκείνη ἥτις προεῖπε τοῦτο εἰς τὸν Μιλλόκερ. Μετὰ τὸ τραγικὸν συμβὰν ὁ μουσικὸς κατελήφθη ὑπό τινος μισανθρωπίας καὶ ἀπεμακρύνθη τοῦ κόσμου ἐπί τινα χρόνον· ἀντὶ δὲ νὰ συγκινηθῇ ἐκ τοῦ καταφανοῦς τούτου μαρτυρίου ἀληθοῦς ἀγάπης, τοὐναντίον ἐπέμεινε θεωρῶν αὐτὸ ἐντελῶς γελοῖον. Ἔκτοτε δὲ ὁσάκις ἀκούει τὴν λέξιν «ἔρως» καὶ «πάθος» καὶ «θυσία» καταλαμβάνεται ὑπὸ νευρικῆς τινος εὐθυμίας, ἥτις ἐκχύνεται εἰς σαρκαστικοὺς γέλωτας ἢ εἰς τρελλὰς μουσικὰς συνθέσεις.

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΦΩΝΟΓΡΑΦΟΥ

Ὁ Ἔδισον ὁ διάσημος ἐφευρέτης τοῦ φωνογράφου καταρτίζει νῦν πρωτοτυπώτατον λεύκωμα περιέχον τὰς φωνὰς τῶν ἐπισημοτάτων ἐκ τῶν συγ-

Digitized by Google

χρόνων ἀνδρῶν. Ὁ κατέχων τὸ λεύκωμα τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα διῆλθον πρότερον διὰ τοῦ φωνογράφου, δύναται ὁπόταν θέλῃ νὰ ἀναπαράγῃ τὰς φωνὰς περιστρέφων αὐτὸ ἐκ νέου ἐν τῇ φωνογραφικῇ μηχανῇ. Ὁ Ἔδισον ὥρισε πρὸς τοῦτο ἀντιπροσώπους καὶ ἐν Εὐρώπῃ ὅπως ἀποταθῶσιν ἐκ μέρους αὐτοῦ εἰς μεγάλους πολιτικοὺς ἄνδρας. Ὁ Γλάδστων εὐχαρίστως ἀποδεχθεὶς τὴν αἴτησιν ἐλάλησεν ὡς ἑξῆς περίπου ἐν τῷ φωνογράφῳ: «Ὑπείκω εὐχαρίστως εἰς τὴν αἴτησιν ὑμῶν, ἀποστέλλων τὴν φωνήν μου, μολονότι λυποῦμαι ὅτι ἠρειπώθη πλέον αὕτη τὴν σήμερον. Ἐν τούτοις προσφέρω ὑμῖν πᾶν ὅ,τι ὑπελείφθη εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐχαριστήσεως ἥν μοὶ παρέχει ἡ θαυμασία ἐφεύρεσίς σας.»

Ὁ Ἔδισον ἵδρυσεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ Ἑταιρίαν πρὸς ἔκδοσιν ἐφημερίδος φωνογραφικῆς. Ἕκαστον τῶν μελῶν ἀντὶ συνήθους ἐντύπου φύλλου θὰ λαμβάνῃ τοιοῦτο κεχαραγμένον ἐν φωνογράφῳ, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναπαράγῃ τὰς φωνὰς ἐκ τῶν συζητήσεων τῆς βουλῆς, ἐκ συλλαλητηρίων, ἀναγνωσμάτων, θεατρικῶν παραστάσεων κλπ. τιθέμενον ἐκ νέου εἰς τὸν φωνογράφον τοῦ ὁποίου κάτοχος θὰ εἶνε πᾶς συνδρομητής.

ΚΥΝΕΣ ΚΗΔΕΥΟΜΕΝΟΙ

Συνήθεια ἤρχισεν ἐπικρατοῦσα ἀπὸ τινος ἐν Ἀμερικῇ, νὰ κηδεύωσιν ἐπισήμως τοὺς κύνας, ὅσους ζῶντας πολὺ ἠγάπησαν. Πρὸ τινος ἐν Βαλτιμόρῃ πλούσιός τις γαιοκτήμων ἀπέδωκε τοιαύτας νεκρικὰς τιμὰς εἰς τὸν ἀποθανόντα μολοσσόν του: Τὸ πτῶμα ἐτέθη ἐν φερέτρῳ ἐκ ξύλου πολυτελοῦς ἐπεστρωμένῳ διὰ λευκοῦ σηρικοῦ· ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου ἀνεπαύετο ἐπὶ μεταξωτοῦ προσκεφαλαίου τὸ δὲ κάλυμμα τοῦ φερέτρου ἔφερε τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν κεχαραγμένην ἐπὶ ἀργυρᾶς πλακός: « Πρίγκηψ, ἀποθανὼν τῇ 16 δεκεμβρίου 1888, ἐν ἡλικίᾳ δώδεκα ἐτῶν, ἓξ μηνῶν καὶ δεκατεσσάρων ἡμερῶν ». Ὁ νεκρὸς μετεφέρθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον, συνοδευόμενος ὑπὸ εἰκοσάδος κεκλημένων, καὶ κατετέθη εἰς τάφον ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀνηκούσης εἰς τὴν οἰκογένειαν Σκότт. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἴδιον μνημεῖον θὰ ἱδρύσῃ εἰς μνήμην τοῦ πεφιλημένου τούτου κυνὸς ὁ πενθῶν κύριος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

Ὁ σοφὸς αἰγυπτιολόγος Μασπερὸ διατρίβων ἐν Βρυξέλλαις ἀνέφερεν ἐσχάτως ἐν ἐπιστημονικῇ διαλέξει τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον :

Ἐπανερχόμενος ἐξ Αἰγύπτου ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Εὐρώπην μίαν λαμπρὰν μομίαν, μομίαν βασιλέως. Τὸ γαλλικὸν τελωνεῖον ἤνοιξε τὸ κιβώτιον.

— Τί εἶναι τὸ περιεχόμενον; ἐρωτᾷ ὁ ὑπάλληλος.

— Ἕνας Φαραώ, ἕνας γνήσιος Φαραὼ τῆς δεκάτης ἕκτης δυναστείας.

— Φαραώ! πρώτη φορὰ ἀκούω τέτοιο ἐμπόρευμα.

Καὶ ὁ ταλαίπωρος ὑπάλληλος μάτην φυλλομετρεῖ τὸ δασμολόγιον. Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ἐξήτασε καὶ πάλιν τὴν μομίαν ;

— Ἀφοῦ δὲν εἶνε εἰς τὸ δασμολόγιον, λέγει, πρέπει νὰ τὴν κατατάξωμεν εἰς ἄλλο σχετικὸν ἐμπόρευμα — εἰς τὰ παστὰ ψάρια !....

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τρόπος συμβιβασμοῦ.

— Ἀπορῶ πῶς κατορθώνεις καὶ συμβιβάζεσαι μ' ἐκείνη τὴ γυναῖκά σου; ὅλος ὁ κόσμος τὴν ἔχει πῶς εἶνε διάβολος ξυδᾶτος.

— Ἐγὼ ἐν τούτοις φίλε μου, συμβιβάζομαι περίφημα μαζί της. Τὸ καλοκαῖρι πηγαίνει αὐτὴ εἰς τῆς μητέρας της 'ς τὰς Πάτρας, καὶ τὸν χειμῶνά μου περνῶ ἐγὼ 'ς τὸ Παρίσι.

Διαφορὰ ἀξίας.

Χωρικὸς ἀπολέσας τὴν σύζυγόν του νυμφεύεται τὸ δεύτερον μετά τινας μῆνας.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ γαμηλίου συμβολαίου ὁ συμβολαιογράφος ζητεῖ παρ' αὐτοῦ τριάκοντα δραχμάς.

— Τριάντα δραχμαίς!.... ἀκριβὰ εἶνε λέγει ὁ ἀγρότης.

— 'Σ τὸν πρῶτό σου γάμο πάλι 'ς ἐμένα ἔκαμες τὸ συμβόλαιο· δὲν πλήρωσες τριάντα δραχμαίς;

— Ναί, κὺρ Δημητράκη· μὰ ἄλλο νὰ δώσῃς γιὰ καινούργιο πρᾶγμα κι' ἄλλο γιὰ μπάλωμα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΚΑΠΩΝΕΣ ΕΠΩΑΖΟΝΤΕΣ

Πρὸς ἐπώασιν ἀντὶ τῶν ὀρνίθων δύνασθε νὰ χρησιμοποιήσητε καὶ τοὺς κάπωνας διδάσκοντες αὐτοὺς τὰ μητρικὰ καθήκοντα κατὰ τὸν ἑξῆς παραδοξότατον τρόπον.

Ἐκλέγετε κάπωνα μεγαλόσωμον ὥστε νὰ καλύπτῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ᾠὰ ἐπῳάζων καὶ δίδετε εἰς αὐτὸν ψιχία ἄρτου βαπτισμένα ἐντὸς οἴνου. Ὁ κάπων τρώγων ταῦτα μεθύσκεται καὶ ἀποκοιμᾶται. Τότε ἀφαιρεῖτε τὰ πτερὰ αὐτοῦ κατὰ τὸ στῆθος καὶ τὸν θέτετε ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν ᾠῶν, ἅτινα καταλλήλως ἔχετε τάξῃ ἐντὸς κοφφίνου· πλησίον δ' ἐκεῖ τοποθετεῖτε λεκάνην πλήρη ὕδατος καὶ ὀλίγην κριθὴν ἢ σῖτον. Ὁ κάπων μετ' οὐ πολὺ συνέρχεται ἐκ τῆς μέθης καί, ἐπειδὴ ὁ στόμαχος αὐτοῦ εἶνε φλογισμένος, αἰσθάνεται πολλὴν εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν ψυχρῶν ᾠῶν — ἢ κατά τινα ἀστείαν ὑπόθεσιν φαντάζεται ἐν τῇ μέθῃ του ὅτι αὐτὸς ἔτεκε τὰ ᾠά. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι δὲν ἐγκαταλείπει πλέον τὰ ᾠὰ μέχρι τῆς ἐκκολάψεως αὐτῶν, ὅτι συντρίβει τὰ κελύφη ὡς ἡ φιλοστοργοτάτη τῶν ὀρνίθων κατὰ τὴν κατάλληλον στιγμήν, καὶ ἀνατρέφει κατόπιν τοὺς νεοσσούς, ὁδηγῶν εἰς τὴν βοσκήν, περισυλλέγων ὑπὸ τὰς πτέρυγάς του, ἀμυνόμενος ὑπὲρ αὐτῶν, μιμούμενος ἑκάστοτε τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς ὄρνιθος. Ἡ μεταμόρφωσις εἶνε ἐντελὴς ἐκπλήττουσα καὶ αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς ὀρνιθολόγους.

Σπουδαῖον παρόραμα. — Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ τῆς Ἑστίας (683) σελ. 65 α' στιχ. 26 ἀντὶ 1821 γραπτέον 1820, καὶ Καρόλου Δ', γραπτέον Γεωργίου Δ'.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων **ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1610**

Digitized by Google

'Αριθ. 685 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. 'Οδ. Παρθεναγωγείου 14. | 12 Φεβρουαρ. 1889

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Β'. (1)

Παπουλάκης ὁ Β'.—Τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη καὶ οἱ χοῖροι τῶν Γεργεσηνῶν.—'Η ἰσχὺς τοῦ ἀσθενεστέρου φύλου.—Τὸ θαῦμα τῆς ῥαχῆς.—'Η εὐλάβεια τοῦ πλήθους καὶ αἱ ἐγκεφαλικαὶ αὐτῆς συνέπειαι.—Γράμματα θεῖα καὶ ἄθεα.—'Επιστολὴ ἰδιόγραφος.—Τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Παπουλάκη. — Ἓν ὄνομα καὶ πολλὰ ἐπίθετα.

Παπουλάκης ὁ Β', ἢ ἄλλως ὁ μοναχὸς Χριστόφορος ἦτο Πελοποννήσιος, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Ἄρμπουνα τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων. Μέχρις ὡρίμου ἡλικίας διέμενεν εἰς τὸ χωρίον του ἡσύχως, διότι ἦτο χαρακτῆρος πράου καὶ εἰς οὐδένα παρεῖχεν ἀφορμὴν ἐνοχλήσεως. Τὸ πρῶτόν του ἐπάγγελμα οὐδὲ κἂν ἀπομεμακρυσμένην ὑπόνοιαν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ περὶ τῶν μελλόντων αὐτοῦ δημεγερτικῶν ἄθλων διότι μετήρχετο τὸν κρεοπώλην εἰς τὰ χωρία τοῦ δήμου Κλειτορίας. Εἰδικώτερον μάλιστα, ἂν θέλετε, ἔσφαζε χοίρους καὶ τοὺς ἐπώλει!

'Αλλ' οἱ χοῖροι εἶνε κατάρατον ἐμπόρευμα καὶ σχέσεις, φαίνεται, μυστηριώδεις ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν καταχθονίων πνευμάτων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ ἰδιοτροπία τοῦ Θεανθρώπου ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δαίμονας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς μίαν ἀγέλην τῶν ζώων τούτων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γεργεσηνῶν. Διὸ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπῆλθεν ἀξιοσημείωτος μεταβολὴ εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ φιλησύχου κρεοπώλου. Διὰ τοὺς μὴ ἀρκουμένους εἰς τὴν ἀνωτέρω ὑπερφυσικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου παραθέτω καὶ τὴν ἑξῆς ἑτέραν. Ὁ μέλλων Παπουλάκης ὑπέπεσεν εἰς βαρεῖαν νόσον, πιθανῶς τυφοειδῆ πυρετόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἔμεινεν ἀναίσθητος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐκληφθεὶς ὡς νεκρός, ἡ ἀλλοίωσις δὲ τοῦ χαρακτῆρός του ἡ παρατηρηθεῖσα μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ἀποδοτέα ἴσως εἰς διατάραξιν τῶν φρενῶν, ἣν οὐχὶ σπανίως καταλείπει ἡ ῥηθεῖσα νόσος. 'Απαρνησάμενος αἴφνης τὰ ἐγκόσμια, παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του ὅσα χρήματα εἶχε καὶ ἀπελθὼν ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του ἤρξατο περιφερόμενος ὡς ἐπαίτης εἰς τὰ πέριξ χωρία, μοναχικὸν φέρων σχῆμα καὶ ἀναλαβὼν ἔκτοτε τὸ ὄνομα Χριστόφορος. Ἦτο φιλελεήμων καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ταύτης ἐθεμελιώθη κατ' ἀρχὰς ἡ φήμη τῆς ἁγιότητός του, διότι ὅσα ἐλέη ἐσύναζε περιφερόμενος τὰ διένεμεν εἰς τοὺς πτωχούς. Μετέβαινεν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ὁσάκις παρετήρει μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαζομένων ἐνδεεῖς γυναῖκας, προσεκάλει αὐτὰς κατ' ἰδίαν καὶ ἔδιδεν αὐταῖς ἀνὰ μίαν ἢ δύο δραχμὰς διὰ ν' ἀγοράσωσι βαμβάκιον ἢ ἄλλο τι χρήσιμον, παραγγέλλων ἅμα αὐστηρῶς νὰ τηρήσωσι μυστικὴν τὴν προσφοράν του. 'Εννοεῖται ὅτι αἱ ἐλεούμεναι παρακούουσαι τὴν παραγγελίαν διελάλουν τὴν εὐσπλαγχνίαν του. Ἂν ὁ κατόπιν βίος του ἤθελεν ἀποδεικνύει περισσότερον πανοῦργον τὸν μοναχὸν Χριστοφόρον, ἐδικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι σκοπίμως ἐξέλεγε τὰς γυναῖκας ὡς διαπρυσίους κήρυκας τῆς ἀρετῆς του, ὅπως κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἐξήγησιν τοῦ ξένου ἐκείνου ἱεροκήρυκος, ὁ Σωτὴρ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὰς Μυροφόρους γυναῖκας ἐπίτηδες, διὰ νὰ διαδοθῇ ταχύτερον τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων περιστάσεων ἐφάνη βραδύτερον, ὅτι ὁ Χριστόφορος ἔτρεφεν ἐξαιρετικὴν συμπάθειαν πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον, ὡς φύσει μᾶλλον εὐσεβὲς καὶ πειθήνιον εἰς τὴν διδαχήν· πρὸς τὰς γυναῖκας κυρίως ἀπετείνετο τὸ κήρυγμά του καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἐστερεώθη ἡ δύναμίς του.

Πρὸς καιρὸν ἀφήσας τὴν ἀλητείαν μετέβη εἰς τὸ παρὰ τὸ χωρίον τοῦ Ἄρμπουνα ὁμώνυμον

(1) Ἦτο ἤδη συντεταγμένη κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐκτετυπωμένη ἡ παροῦσα διατριβή, ὅτε εὐμενῶς μοὶ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια νὰ ἐρευνήσω τὰ ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ 'Υπουργείου τῶν 'Εσωτερικῶν εὑρισκόμενα δημόσια ἔγγραφα περὶ τῶν Χριστοφορικῶν καθὼς καί τινα ἄλλα διατηρούμενα ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς 'Ιστορικῆς καὶ 'Εθνολογικῆς 'Εταιρίας.
'Εκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων τούτων πολλὰς συνήγαγον ἀξιολόγους πληροφορίας ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν Λακωνίᾳ διατριβὴν τοῦ Χριστοφόρου καὶ τὰ αὐτόθι διαδραματισθέντα. Τὰς πληροφορίας ταύτας θέλω παρενείρει εἰς τὰ κατάλληλα μέρη, παρακαλῶ δὲ τοὺς ἀναγνώστας νὰ μή μου καταγνώσωσιν ἀσυναρτησίαν, ἂν τινες ἐξ αὐτῶν κατ' ἀνάγκην τοποθετηθῶσι πρωθυστέρως.

Digitized by Google

ὄρος καὶ κτίσας καλύβην ἐμόναζεν ἐν αὐτῇ. Ἔπειτα ὅμως πάλιν, περὶ τὸ 1847, ἐγκατέλιπε τὴν σκήτην του καὶ ἐξῆλθε περιφερόμενος εἰς τὰ χωρία τῆς Ἀχαΐας διδάσκων καὶ θαυματουργῶν. Τὰ θαύματά του οὐδὲν εἶχον τὸ ὑπερφυσικόν, ἂν ἦσαν ὅλα ὅμοια πρὸς τὸ ἀναφερόμενον παρὰ τῆς ἐν Τριπόλει ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Βελτιώσεως.» Ὁ Χριστόφορος περιώδευεν εἰς τὰ χωρία τοῦ δήμου Φαρῶν τῆς Ἀχαΐας, διερχόμενος δὲ πρό τινος παρὰ τὴν ὁδὸν πανδοχείου ἐζήτησε ρακήν, ἣν ὅμως ὁ πανδοχεὺς ἠρνήθη νὰ δώσῃ, περιπαίζων μάλιστα καὶ τὸν αἰτοῦντα. Ὁ μοναχὸς τὸν κατηράσθη καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας τῷ ὄντι ὁ πανδοχεὺς ἔπεσε χαμαὶ ὡσεὶ ἐμβρόντητος καὶ ἀναίσθητος. Κατὰ τύχην διέβη ἐκεῖθεν τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ συντάκτης τῆς ῥηθείσης ἐφημερίδος καὶ εἶδε τὸν πανδοχέα ἀναίσθητον ἀληθῶς, ἀλλ' ἡ ἀναισθησία του προήρχετο... ἐκ βαρείας μέθης!

Ἐν τούτοις οἱ συρρέοντες κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἐναρέτου κήρυκος ὄχλοι πολλὰ διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ θαυμάσια, ὧν ἡ φήμη ἐξηπλοῦτο ὁλονὲν μεγεθυνομένη. Οἱ ἁπλοϊκοὶ ἀγρόται μετ' εὐλαβείας ἀπεδέχοντο τὴν εὐλογίαν του καὶ μετὰ χαρᾶς ἐδεξιοῦντο αὐτὸν εἰς τὸ πενιχρόν των οἴκημα, ἐν πεποιθήσει ὅτι διὰ τῆς εὐχῆς τοῦ θαυματουργοῦ μοναχοῦ ὡς ἄλλοτε διὰ τῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου ἐν τῷ οἴκῳ τῆς πτωχῆς χήρας, ὁ σῖτος αὐτῶν ἤθελε πάντοτε πληθύνεσθαι ἐν τῷ σιτοβολῶνι καὶ «ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττονήσεται.» Ὅλοι ἐπίστευον ἀδιστάκτως εἰς τὸ προφητικόν του χάρισμα καὶ ἀπέτεινον αὐτῷ διαφόρους ἐρωτήσεις περὶ τοῦ μέλλοντος, αἱ δὲ ἀσαφεῖς καὶ διφορούμεναι ἐνίοτε ἀπαντήσεις του ἐξελαμβάνοντο ὡς χρησμοὶ ἀλάνθαστοι. Οἱ ἐκ τῆς εὐθείας τρίβου τυχὸν παρεκτραπέντες φόβῳ συνεχόμενοι ἔσπευδον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ τ' ἀπωλολότα πρόβατα συνέρρεον τιθασσὰ εἰς τὴν ποίμνην. Τόσος δὲ ἦτο ὁ φόβος καὶ ἡ ἐντύπωσις ἡ προξενουμένη ἐκ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ζηλωτοῦ μοναχοῦ, ὥστε, κατὰ τὴν διήγησιν τῶν ἐφημερίδων, τινὲς καὶ παρεφρόνησαν, μόλις δὲ μετὰ πολὺν χρόνον καὶ μετὰ πολλὰ βάσανα ἐπανέκτησαν τὸ λογικόν των!

Ἐξ Ἀχαΐας ὁ Χριστόφορος μετέβη εἰς τὸν γείτονα νομὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐξηκολούθησε διδάσκων. Ἦτο δὲ τὸ κήρυγμά του κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἁπλοῦν μὲν τὸν λόγον καὶ νόημα, ἀλλὰ σῶφρον καὶ λελογισμένον περιοριζόμενον εἰς ἠθικὰς παραινέσεις καὶ νουθεσίας περὶ τηρήσεως τῶν ἐξωτερικῶν τῆς λατρείας τύπων· Συνίστα εἰς τοὺς ἀκροατὰς ν' ἀπέχωσιν ἀπὸ τῆς λῃστείας, τῆς ψευδορκίας τῆς κλοπῆς καὶ πάσης ἄλλης κακίας. Ἡ μόνη ἐν τῷ κηρύγματί του παρατονία ἦτο ἡ ἐκδηλουμένη ἀποστροφὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν θύραθεν παιδείαν καὶ τὴν ἐν γένει μάθησιν, διότι παρεκίνει τοὺς γονεῖς νὰ διδάσκωσι μὲν εἰς τὰ τέκνα των τὰ κοινὰ γράμματα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ ἄλλα γράμματα «τὰ ἄθεα» κατὰ τὴν ἔκφρασίν του. Ἡ τοιαύτη πρὸς τὴν μάθησιν ἔχθρα προήρχετο ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀμαθείας, ἥτις ἦτο μεγαλη. Καταλιπὼν τὰ καθημαγμένα ἱμάτια τοῦ κρεωπώλου διὰ νὰ περιβληθῇ τὸ ράσον τοῦ μοναχοῦ, δὲν ἐνεδύθη ἅμα καὶ σοφίαν καὶ τὸ Πνεῦμα δὲν συνειθίζει πλέον νὰ κατέρχηται ἐξ οὐρανοῦ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἵνα καταστήσῃ πανσόφους τοὺς ἁλιεῖς ὅπως κατὰ τοὺς πρώτους ἀποστολικοὺς χρόνους, τὸ δὲ βραχὺ διάστημα τῆς ἀσκητείας καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι κατηναλώθη εἰς τὴν μελέτην, τοῦθ' ὅπερ εἶνε λίαν προβληματικόν, πάλιν δὲν ἐπήρκει ν' ἀναπληρώσῃ παρ' αὐτῷ τὴν προγενεστέραν τοῦ χρόνου ἀπώλειαν. Ἡ χυδαιοτάτη παίδευσις τοῦ μοναχοῦ περιωρίζετο εἰς στοιχειώδεις τινὰς γνώσεις τῆς ἠθικῆς καὶ εἰς ὀλίγας συγκεχυμένας ἰδέας περὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων. Διὰ τοῦτο ὅτε ἐν ἔτει 1848 ἐλθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἄγνωστος εἰσέτι καὶ ἄσημος παρουσιάσθη πρὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ εἰς περιοδείαν καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἴς τινας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἡ Σύνοδος δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ τοῦτο, ἀντιστάντος ἰδίως ἑνὸς τῶν ἀρχιερέων, διαγνώσαντος ἐκ τῶν προχείρων ἐξετάσεων τὴν ἄκραν τοῦ αἰτοῦντος ἀπαιδευσίαν. Ἄλλως ταύτης ὑπάρχει καὶ ἀκριβέστερον μέτρον, ἐπιστολὴ δηλονότι ἰδιόγραφος αὐτοῦ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τῆς *Ἀθηνᾶς* τῆς 30 Ἰουνίου 1852 καὶ ἔχουσα ὡς ἑξῆς, τηρουμένης τῆς ὀρθογραφίας τοῦ πρωτοτύπου:

«Εὐλογιμένη χριστιανὴ εὖ χομε θά σας.

«Προσεξε καλὸς μὴ γελαστί τε κανὴς χριστιανος καὶ γρὰ φτίτε εἰς τῆς Πολὴ το φρουρᾶς δι ανὰ μὲ πί ἄσετε διότι δσι δὲν γράφτου ἡ νε με τὸν Χριστὸν καὶ ὅσυ γρὰ φτοῦν ἡ νε μετον διάβολῶ, Οὐδὲ τὰ λο για τῶν λαθηροκαρβείνων νὰ ἀγρηκάτε ὅπου σὰς λέγουν κάτι. ὅτι τάχα θαχαθειτε μὴ φοβάστε οι χριστιανεὶ διότι κερδίζετε ψηχὴν. κε ὅσοι γραφθεῖται θὰ ἐνέχεσθε μέ το ἔμα μου διοτι αὐτοὶ εχουν σκοποὺς νὰ μὲ φονεύσουν. ἔμεινε εἰς ἐντροπὴν ὅπου ἐσκοτόθει ο κυβερνήτης ἠλακονία καὶ γυρεύουν νὰ σκοτόσουν καὶ ἐμένα νὰ κόλαστοὺν.

«Γυναίκες δὲ μοῦ εἴπατε ὅτιεστε χριστιανές. Ὁποία Γυναίκα γραφθεῖ Ο ἄνδρας της ἢ τὸ πεδι της εἰς τὸ Διαβολο να μὴν ἴδη χαίρη οὔτε ἐκείνει οὔτε τὰ πεδία της οὔτε τὸ σπήτη της ακαὶ μένω

«Χριστόφορος μοναχός»

Digitized by Google

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἡ ἐκ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ προελθοῦσα ἐν Λακωνίᾳ ἔξαψις εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον, κατεδίωκον δὲ αὐτὸν ὅπως τὸν συλλάβωσι τὰ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλέντα βασιλικὰ στρατεύματα, προσλαμβάνοντα πρὸς ἐπικουρίαν καὶ πολίτας ἐνόπλους στρατολογουμένους ὑπὸ ἐντοπίων ὁπλαρχηγῶν. Τούτους ἀποκαλεῖ διὰ τῆς ἐστρεβλωμένης ὀρθογραφίας του Πολιτοφρουρὰν ὁ Παπουλάκης καὶ ἀναθεματίζει. Ἀξιοσημείωτον εἶνε πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς γυναῖκα, μάλιστα δέ, ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ἐμφαίνεται, πρὸς πάσας συλλήβδην τὰς γυναῖκας τοῦ νομοῦ, ἐπειδή, ὡς προηγουμένως παρετήρησα, αὐτὰς κυρίως προσεπάθει νὰ προσελκύῃ, διὰ τοῦ κηρύγματός του καὶ αὐτῶν τὴν συνδρομὴν ἐπεκαλεῖτο κατὰ τὰς κρισίμους περιστάσεις.

Ἦτο δὲ ὁ Παπουλάκης κατὰ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν ἀνὴρ γηραλέος ἑβδομηκοντούτης περίπου, ἀλλὰ στιβαρὸς εἰσέτι βραχύσωμος μὲ γενειάδα ὑπόλευκον, φέρων ράσον χονδρὸν καὶ σκοῦφον καλογηρικὸν εἰς τὴν κεφαλήν. Τὸ ἐπώνυμον Παπουλάκης ἀπεδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πλήθους ὅτε ἤρχισε νὰ γίνηται γνωστότερος ἕνεκα τοῦ βραχέος ἀναστήματός του καὶ τοῦ πρεσβυτικοῦ καὶ σεβασμίου ἤθους του, ἴσως δὲ καὶ ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὸν πρῶτον Παπουλάκην, οὗτινος ἡ μνήμη διεσώζετο ἀκμαία ἔτι τότε κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου. Ἡ φωνή του ἥτις ὅτε συνωμίλει ἦτο ἀσθενής, ἀπέκτα ἀπροσδόκητον τόνον καὶ ἔντασιν ὁσάκις ἐδίδασκε πρὸς τὰ πλήθη καὶ ἀντήχει εὐκρινέστατα ἀκουομένη. Δὲν ἐστερεῖτο δὲ καὶ ποιᾶς τινος εὐγλωττίας καὶ πειστικότητος, εἰς ἣν κατὰ μέγα μέρος ἀποδοτέα ἡ ὅλως ἔκτακτος ἐντύπωσις, ἣν παρῆγον αἱ ὁμιλίαι του ἐπὶ τῶν ἁπλοϊκῶν ἀκροατῶν.

Τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Παπουλάκη, μόλις μετὰ πολλὰς ἐρεύνας δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Ἐκαλεῖτο Παναγιωτόπουλος, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἐγγράφου ἀναφέροντος τὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς Ρίου κάθειρξίν του. Εἰς τὰς ἐφημερίδας, εἰς τὰς ἐγκυκλίους τῆς Συνόδου, εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς ὑπηρεσίας πανταχοῦ ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα μοναχὸς Χριστόφορος ἢ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Παπουλάκης. Περίεργον δὲ εἶνε ὅτι εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς ὑπηρεσίας καὶ κυρίως εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν νομαρχῶν, ἐπάρχων καὶ ἄλλων διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἐνῷ ἀποσιωπᾶται τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα, διότι βεβαίως ἦτο τότε ἀκόμη ἄγνωστον, τὸ κύριον αὐτοῦ ἐκφέρεται πάντοτε συνοδευόμενον ὑφ' ἑνὸς ἐπιθέτου ἥκιστα κολακευτικοῦ. Κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἦτο στερεοτύπως τὸ λαοπλάνος ἢ ὀχλαγωγός· ἀλλὰ βραδύτερον ὅτε ἡ ἐξέγερσις ἔλαβε φάσιν σοβαρωτέραν, αἱ ἀρχαὶ οἱονεὶ ἀγανακτοῦσαι διὰ τὴν παράτασιν τῆς ἀνωμαλίας καὶ τὸ ἀκατόρθωτον τῆς συλλήψεώς του, ἐξεδήλουν τὴν ἑαυτῶν ὀργὴν διὰ τῆς προσθήκης νέων ὑβριστικῶν προσδιορισμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοφόρου, ὅστις ἀποκαλεῖται «πονηρὸς καλόγηρος, πλάνος, ἀγύρτης, κακοῦργος, μιαρός, μυσαρός, ὑποκριτής, τέρας, βδελυρός, βδέλυγμα τῆς ἀνθρωπότητος κλπ.» Εἰς ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εὑρισκομένην ἐν τῷ φακέλλῳ τῶν ἐγγράφων τῆς ὑπηρεσίας ἥτις ἐὰν δὲν εἶνε αὐτόγραφος ἐγράφη ὅμως πάντως καθ' ὑπαγόρευσίν του, καθὼς καὶ εἰς μίαν αὐτοῦ προκήρυξιν ὁ ἴδιος ὑπογράφεται «Χριστόφορος Κύρικας» προδήλως ἀποκρύπτων τὸ ἑαυτοῦ οἰκογενειακὸν ὄνομα καὶ ἀντικαθιστῶν αὐτὸ διὰ τοῦ μέγα σημαίνοντος, ὡς ἐνόμιζε, τίτλου του.

(Ἕπεται συνέχεια.)

Χαραλαμπης Αννινος.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Καὶ δὴ ἐτελοῦντο συνήθως αἱ δοχαὶ ἐν τῷ *περιβλέπτῳ καὶ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς Μαγναύρας* (ἐκ τοῦ: Magna aula), ἥτις ἦν λαμπρότατον Ἀνάκτορον, κείμενον μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Βασιλείων καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ συνεδέθη πρὸς τὰς σπουδαιοτέρας περιπετείας τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Καίτοι δὲ ἀπερίγραπτος ἦν ὁ συνήθης κόσμος τοῦ Ἀνακτόρου τούτου, οὐχ ἧττον κατὰ τὰς ἐπισήμους περιστάσεις ἔτι πολυτελέστερον διεσκευάζετο κατὰ τρόπον, ὃν διὰ μακρῶν ἐκτίθησιν ἡμῖν Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος.

Ἐκρεμῶντο δηλονότι ἐν τῷ *μεγάλῳ τρικλίνῳ*, ἤτοι τῇ κυριωτάτῃ αἰθούσῃ, τῇ περιεχούσῃ τὸν χρυσοῦν καὶ διάλιθον θρόνον, ὅστις ἐκαλεῖτο Σολομώντειος, ὡς καὶ εἰς τὸν πρὸ αὐτοῦ θολωτὸν προθάλαμον τὸν λεγόμενον *μεγάλην Τροπικήν*, *ἀλυσίδια ἀσπρόχαλκα* ἐξ ὧν ἀνηρτῶντο *μεγάλα ἀργυρᾶ πολυκάνδηλα*, ἤτοι πολυέλαιοι ἐκ τῆς περιωνύμου μονῆς τοῦ Ὁρμίσδου καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Σεργίου καὶ Βάκχου. Ἐτίθεντο προσέτι ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ δεξιῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων κιόνων, *τὸ χρυσοῦν ὄργανον*, ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ἀργυροῦν ὄργανον τῶν Βενέτων, καὶ ἀριστερῶς τὸ ἀργυροῦν ὄργανον τῶν Πρασίνων. Ἦσαν δὲ τὰ ὄργανα ταῦτα παρεμφερῆ πρὸς τὰ σήμερον εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐκκλησίας ἐν χρήσει, καὶ μεγάλως ἐτιμῶντο, οὕτως ὥστε ἑκάστη τῶν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ πανισχύρων φατριῶν ἢ δήμων, οἱ Βενε-

Digitized by Google

τοι, δηλονότι, οἱ Πράσινοι, οἱ Ῥούσιοι (ἐρυθροί), καὶ οἱ Λευκοί. ἐκέκτηντο τὸ ἴδιον τοιοῦτον ἀργυροῦν, ἐνῷ τὰ τῶν Ἀνακτόρων ἦσαν χρυσᾶ. Πρῶτον ἀναφέρεται τὸ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατείρας Εἰρήνης δωρηθὲν τῷ μεγάλῳ Καρόλῳ κατὰ τὸ ἔτος 800 Μ. Χ.

Πλὴν τούτου τὸ ***Ἀναδενδράδιον ὅλον ἐποίησαν οἱ παστοποιοὶ δίκην τροπικῆς ἀπὸ σενδές***, ἤτοι οἱ κατασκευάζοντες τὰς παστάδας μετέτρεψαν τὴν πρὸς τὸ Ἀνάκτορον ἄγουσαν ἀναδενδράδα εἰς διαρκῆ θόλον διὰ τῆς ἐπιτανύσεως τῶν λεπτοτάτων ἐκείνων ὁλοσηρικῶν ὑφασμάτων, τῶν καλουμένων σενδές. Ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν ἐκ τῶν κιόνων ἀπὸ τῶν σενδὲς τούτων μέχρι τοῦ ἐδάφους ἐκρεμάσθησαν ***σκαραμάγγια*** μεγάλα ὑπὸ τοῦ Παλατίου δοθέντα. Τὰ σκαραμάγγια ταῦτα ἦσαν οἱ πολυτελεῖς καὶ χρυσόπαστοι τῶν μεγιστάνων ἐπενδύται, ὧν μέγας ἀριθμὸς ἐτηρεῖτο πάντοτε ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, καθ' ὅσον ἐχρησίμευον ὡς συνήθη εἰς τοὺς αὐλικοὺς δῶρα πολλάκις τοῦ ἔτους. Ἐν τῇ οὕτω κατασκευασθείσῃ τροπικῇ ἢ θολωτῇ στοᾷ ἐκρεμάσθησαν τὰ ***χειμευτὰ ἔργα τοῦ φύλακος***, ἤτοι, κατὰ τὴν πιθανωτέραν ἑρμηνείαν, τὰ διάλιθα καὶ διὰ μίλτου ἐγκεκαυμένα κειμήλια τοῦ θησαυροφυλακίου· καὶ πλὴν τούτων ἀλύσεις ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Ὁρμίσδου καὶ πολυκάνδηλα ἐκ τῆς νέας ἐκκλησίας. Ἄλυσις τοιαύτη μετὰ πολυελαίου ἐκόσμει καὶ τὸ ***Φουρνικόν***, ἤτοι τὴν ἀψῖδα τὴν φέρουσαν εἰς τὸν τρίκλινον τῶν ***Κανδιδάτων***, (ἐπιλέκτων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ἀποτελούντων εἰς τὰς παρατάξεις τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ Βασιλέως φρουράν, καὶ λαμβανομένων ἐκ τῶν Σχολαρίων· ἦσαν δὲ ***τέλειοι, εὐσθενεῖς καὶ μεγάλης θέας***, λευκὴν περιβαλλόμενοι στολήν, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ : Candidus), ὅστις ἐπίσης ***ἐξωπλίσθη*** (διεσκευάσθη) παρὰ τοῦ ***Σακελλαρίου***, ἤτοι τοῦ θησαυροφύλακος διὰ ***βλαττίων*** (πορφυρῶν) σκαραμαγγίων μεγάλων καὶ διαφόρων ἀργυρῶν βασιλικῶν ***ἔργων*** (σκευῶν), ἐν οἷς καὶ πολυκάνδηλα ἐκ τῆς νέας ἐκκλησίας.

Τὸ ***ἔξω τοῦ σταύλου τῶν ἡμιόνων*** καὶ τὴν ***πρώτην Σχολήν***, ἤτοι τὸν στρατῶνα τοῦ πρώτου ἐκ τῶν ἑπτὰ ταγμάτων τῶν Σχολαρίων, τῶν περιωνύμων τούτων τοῦ Αὐτοκράτορος Σωματοφυλάκων, ἐξώπλισεν ὁ ***Ὕπαρχος***, ἤτοι ὁ Δήμαρχος καὶ πατὴρ λεγόμενος τῆς πόλεως, ἔνθεν κἀκεῖθεν διὰ βλαττίων καὶ ἀπλωμάτων καὶ σενδὲς (πορφυρῶν καὶ ὁλοσηρικῶν ὑφασμάτων), ὡς καὶ διὰ τῶν ἀναγλύφων ***ἀσημίων***, ἤτοι ἀργυρωμάτων, τῶν ἀποκειμένων ἐν τοῖς ***ξενῶσι***, (δημοσίοις ἀσύλοις πρὸς περίθαλψιν τῶν ξένων), τοῖς γηροκομείοις καὶ τοῖς ναοῖς. Ἐκρεμάσθησαν δὲ καὶ ἀλυσίδια ἔξωθεν τοῦ σταύλου, ὡς καὶ ἐν τῇ ῥηθείσῃ Σχολῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ ***τρούλλου*** (θόλου).

Καθ' ὅμοιον δὲ τρόπον δι' ἀλύσεων καὶ πολυελαίων ἐκοσμήθη καὶ ὁ τρίκλινος τῶν ***Ἐξκουβίτων***, ἤτοι τὸ Μέγαρον τὸ χρησιμεῦον ὡς στρατὼν τῶν τεσσάρων ταγμάτων τῶν Ἐξκουβιτόρων, τῶν ἀποτελούντων τὴν βασιλικὴν φρουρὰν μετὰ τῶν Σχολαρίων, τῶν Ἱκανάτων, (ἐπιλέκτων ἐπίσης ἐκ τοῦ: ἱκανός), καὶ τῶν Νουμέρων. Τὸ δὲ ***Τριβουνάλιον***, (πιθανῶς λαμπράν τινα ἐξέδραν, καθ' ὅσον οὕτω ἐκαλεῖτο πᾶν περιφανὲς οἰκοδόμημα), ἐξώπλισεν ὁ Ὕπαρχος κατὰ τὸ ***εἰωθὸς τῆς προελεύσεως***, ἤτοι κατὰ τὰ εἰθισμένα διὰ τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς εἰς τοὺς διαφόρους ναοὺς καὶ ἄλλους ἐπισήμους τόπους μεταβάσεις τοῦ Βασιλέως, διὰ βλαττίων, ἀπλωμάτων καὶ σενδές, ὡς καὶ δι' ἔργων (σκευῶν) χρυσῶν καὶ χειμευτῶν, καὶ ἀναγλύφων ἀργυρῶν, ἅτινα παρεῖχον οἱ ἀργυροπρᾶται, πρὸς δὲ καὶ δι' ἀλυσιδίων καὶ πολυκανδήλων δώδεκα ἀργυρῶν, ἐκ τῆς νέας πάντοτε καὶ λαμπρᾶς ἐκκλησίας, τῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης παρὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης, τιμωμένης δ' ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

Τὸν δὲ τρίκλινον τῶν Σχολῶν διεσκεύασεν ὁ Ὕπαρχος ἐπίσης διὰ βλαττίων, καὶ ἀπλωμάτων καὶ σενδές, κοσμήσας διὰ τῶν ἀργυρωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, ξενώνων καὶ γηροκομείων, τῇ προσθήκῃ δέκα ἀργυρῶν ἀλύσεων καὶ πολυελαίων ἐκ τῆς νέας ἐκκλησίας. Ὁμοίως καθωραΐσθησαν καὶ τὰ ἔξωθεν τῆς Χαλκῆς Πύλης, ***ἕως τοῦ ἐξάγοντος ἐκεῖσε καγκέλλου***, ἤτοι μέχρι τοῦ φέροντος εἰς αὐτὴν ἐξώστου, ἐκρεμάσθη δ' ἐκεῖ τὸ μέγα ἀργυροῦν πολυκάνδηλον τῶν Βλαχερνῶν, καὶ δύο τοιαῦτα ἀργυρᾶ ἐντὸς τῆς αὐτῆς πύλης.

Ὁ δὲ τρίκλινος, ἐν ᾧ ἵσταται τὸ ***Καμελαύκιον*** (εἶδος στέγης) καὶ οἱ Μάγιστροι ***γίνονται*** (προχειρίζονται), ὡς καὶ τὸ λεγόμενον ***Ὀροπόδιον*** ἐξωπλίσθη ὑπὸ τοῦ Σακελλαρίου διὰ βλαττίων καὶ ***βήλων*** (παραπετασμάτων ἐκ τοῦ : velum) ἐκ τοῦ ***Χρυσοτρικλίνου***. Ἦν δὲ ὁ Χρυσοτρίκλινος τὸ μέρος τῶν Ἀνακτόρων τὸ περιέχον τὰ ἰδιαίτερα τοῦ Αὐτοκράτορος δώματα, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ἦν ἐξωραϊσμένον διὰ θαυμασίων ψηφωτῶν, παριστώντων ῥοδωνιάς, καὶ ἄλλα δένδρα καὶ ἄνθη.

Ὁ ***Πόρτηξ*** (στοὰ) τοῦ Αὐγουστέως, ὁ καλούμενος ***Χρυσῆ Χείρ***, ἐξωπλίσθη διὰ τῶν ***ὀξέων βήλων*** (πορφυρῶν πέπλων) τοῦ Χρυσοτρικλίνου. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Αὐγουστέως ***διαβατικὰ*** (οἱ διάδρομοι) μέχρι τῆς ἀψῖδος διὰ διαφόρων βήλων κεντητῶν.

Ἡ Ἱππόδρομος διεκοσμήθη ὑπὸ τοῦ Ὑπάρχου διὰ βλαττίων καὶ διαφόρων βασιλικῶν βήλων· οἱ δὲ τοῖχοι δεξιῶς καὶ ἀριστερῶς ***ἐγραμίσθησαν*** (ἐξωραΐσθησαν), ὡς ἦν ἔθος κατὰ τὰς

Digitized by Google

ὥρας ἐκείνης τοῦ ἔτους, ἐν σχήματι **σταυρίων** προελεύσεις, διὰ δαφνῶν καὶ ἄλλων ἀνθέων τῆς (σταυρῶν) καὶ **στεφανίων** (στεφάνων), λεγομένων **σκιαστῶν**.

Ὁ τρίκλινος Ἰουστινιανός, οἰκοδομηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκείνου, καὶ ὁ Λαυσιακός, ἐκοσμήθησαν, κρεμασθέντων, κατὰ τὸ εἰωθός, ὁλοφώτων καὶ ἀνελλιπῶν τῶν πολυκανδήλων αὐτῶν. Ἐν δὲ τῷ πόρτηκι τοῦ Χρυσοτρικλίνου, ἤτοι ἐν τῷ **Ὡρολογίῳ**, ἔστησαν τὰ δύο χρυσᾶ ὄργανα τὰ βασιλικά, καὶ τὰ δύο ἀργυρᾶ ὄργανα τῶν **μερῶν** (φατριῶν τοῦ Ἱπποδρόμου). Πολλὰ περὶ τοῦ εἴδους τοῦ Ὡρολογίου τούτου λέγουσιν οἱ Σχολιασταί, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται πράγματι περὶ ἐκκρεμοῦς, παρεμφεροῦς πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἀναρτώμενα. Αὐτὸς ὁ Χρυσοτρίκλινος ἐκοσμήθη, ὡς εἴωθε διὰ τὸ Πάσχα, ἤγουν διὰ τοῦ **Πενταπυργίου** (φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ σκευοθήκης μετὰ πέντε πυργίσκων, ἐν ᾗ ἐξετίθεντο τὰ τιμαλφῆ στέμματα καὶ ἄλλα κειμήλια) καὶ τῶν βασιλείων θρόνων, τῶν **χραββάτων** (ἐφ' ὧν πιθανῶς κατεκλίνοντο οἱ δαιτυμόνες) καὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης. Εἰς δὲ τὰς ὀκτὼ καμάρας τοῦ ἐν λόγῳ Χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου (εὑρισκομένης ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων) στέμματα, καὶ τῶν ἑτέρων ἐκκλησιῶν τοῦ Παλατίου, καὶ **ἔργα διάφορα χειμευτὰ ἀπὸ τοῦ φύλακος** (πολύτιμα σκεύη ἐκ τοῦ θησαυροῦ), ὡς καὶ τὰ βασιλικὰ καὶ αὐγουστιακὰ (ἀνήκοντα εἰς τοὺς Αὐγούστους) χλανίδια, οὕτω. Τοῦ ἁγίου Πέτρου τὸ ὁλόχρυσον καὶ διὰ μαργαριτῶν διηνθισμένον πλατάνιον· τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τὸ **χοροσαγχόριον** (ἄγνωστον εἶδος ἐνδύματος) μετὰ τοῦ **γρυπολέοντος** καὶ τοῦ **γρυπαρίου** τοῦ **Ἀριστητηρίου** (ἐνδυμάτων ἐχόντων ἐνυφασμένους τὸ μὲν γρῦπας καὶ λέοντας, τὸ δὲ μόνον γρῦπας, ἐκ τῆς αἰθούσης τῆς ὡρισμένης διὰ τὸ ἄριστον), τὸ πλατάνιον, τὸ **τριβλάττιον** (τρὶς διὰ πορφύρας χρωματισθέν) τοῦ **Πανθέου** (εἴτε ἰδιαιτέρου Μεγάρου παρὰ τὸν Χρυσοτρίκλινον, εἴτε μέρος τοῦ τρικλίνου τούτου), ὁ **καβαλλάριος** (ὕφασμα μετ' ἐνυφασμένων εἰκόνων ἱππέων), τὸ αὐγουστιακὸν **ἠπλησίον** (τάπης) τῆς καμάρας τοῦ Ἀριστητηρίου, ὁ **ταών** (ἔνδυμα φέρον ἐνυφασμένους ταῶνας), τὸ αὐγουστιακὸν **μανδίον** (μανδύας) τοῦ **Διαιταρηκίου**, (ἔνθα διητῶντο οἱ Διαιτάριοι, ὧν ἄγνωστος ἡ ἀκριβὴς ἐν τῇ Αὐλῇ λειτουργία· πιθανῶς οἱ περὶ τῶν συμποσίων φροντίζοντες) ὁ καβαλλάριος, τὸ **καισαρίκιον** (ὕφασμα ὡς τὸ ἀνωτέρω χρησιμεῦον ἰδίως εἰς τοὺς Καίσαρας) τῶν πρὸς δύσιν **ἀργυρῶν Πυλῶν** (αἱ πύλαι αὗται τοῦ Χρυσοτρικλίνου κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου), τὸ ταώνιον καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τὸ **ἀετάριον** (ὑφάσματα). Ἄνω δὲ τῶν ἀργυρῶν Πυλῶν ἐκρεμάσθη τὸ χρυσοῦν **σαγίον** (χιτών), τὸ λεγόμενον καισαρίκιον. Τὰ στέμματα καὶ τὰ χειμευτὰ ἔργα ἓν παρ' ἓν ἐκρέμαντο, ἤγουν εἰς τὸ μέσον στέμμα καὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔργα χειμευτά.

Ἡ ἀνατολικὴ καμάρα ἦν κεκαλλωπισμένη ὅλη διὰ στεμμάτων ἄνευ χειμευτῶν σκευῶν. Εἰς τὰς ἑπτὰ καμάρας τοῦ Χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν ἐπίσης πολυκάνδηλα ἀργυρᾶ μεθ' ἀλυσιδίων ἐκ τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου. Εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν κόγχην, ἀντὶ τῶν τριῶν κανδήλων, ἐκρεμάσθησαν τρία στέμματα, ἔμπροσθεν μὲν τὸ πράσινον τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς περιστερᾶς αὐτοῦ, δεξιὰ δὲ τὸ Βένετον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς περιστερᾶς, καὶ ἀριστερὰ τὸ Βένετον τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ὁμοίως. Ταῦτα τὰ τρία στέμματα παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου Δεσπότου κατεσκευάσθησαν.

Εἰς τὰ τέσσαρα μεσοκάρδια τοῦ Πενταπυργίου ἐκρεμάσθησαν διάφορα **ἐργομούκια** (καλλιτεχνήματα) ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τῶν ἐναποκειμένων εἰς τὸν φύλακα. Εἰς δὲ τοὺς ξυλίνους Ἐκδέτας, τοὺς ἀπὸ τοῦ Πενταπυργίου εἰς τοὺς τοίχους καθήκοντας, ἐδέθησαν τὰ νυμφικὰ ζωνάρια τὰ ἐκ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένα, καὶ τὰ ἐναποκείμενα ἐν τῷ φύλακι, ἐν ᾧ εἰς τὸ μέσον πολυκάνδηλον τοῦ Χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν τὰ δύο αὐγουστιακὰ **στηθοκαράκαλα** (ἄγνωστον ἔνδυμα) καὶ αἱ δύο **διακοπταὶ** (ἀσύμφωνοι οἱ Σχολιασταί), μία ἡ νυμφικὴ καὶ ἑτέρα ἡ ἐν τῷ φύλακι ἀποκειμένη ὡς καὶ τὰ δύο αὐγουστιακὰ **κατασειστὰ** (πιθανῶς περιδέραια ἐκ μαργάρων), καὶ τὰ δύο αὐγουστιακὰ **πνικτάρια** (στηθόδεσμα).

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ **Κοσμήτῃ** (αἴθουσα, ἐν ᾗ ἐκοσμοῦντο αἱ Αὐγοῦσται ἢ διετηρεῖτο ὁ κόσμος αὐτῶν) τοῦ αὐτοῦ Χρυσοτρικλίνου εἰς τοὺς ἐκεῖσε **δαυγίτας** (ἴσως διαυγίτας, παράθυρα) ἐκρεμάσθησαν **μινσούρια** καὶ **μεσοσκούτελλα** (σκεύη τῆς τραπέζης ἐκ τοῦ: mensa καὶ scutella) ἀργυρᾶ μεγάλα ἀνάγλυφα, ἐκ τῶν ἐναποκειμένων ἐν τῷ Βεστιαρίῳ τοῦ Καριανοῦ, ἄνωθεν δὲ εἰς τὰς δεκαὲξ φωταγωγοὺς καμάρας τοῦ τρούλλου ἐκρεμάσθησαν τὰ μικρὰ **σκουτέλλια** τῶν προειρημένων μινσουρίων κατὰ καμάραν ἑπτά, καὶ αὐτὰ ὄντα ἀνάγλυφα, τέλος τὰ ἐδάφη κατερράνθησαν διὰ κισσοῦ καὶ δάφνης, καὶ τὰ **οἰκειότερα**, ἤτοι σπουδαιότερα μέρη, διὰ μυρρίνης (μυρσίνης) καὶ δενδρολιβάνου. Μετὰ δὲ τὴν εἴσοδον τῶν **Βήλων** (τῶν διαφόρων τάξεων τῶν μεγιστάνων) εἰς τὸν τρίκλινον τῆς Μαγναύρας, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος, κατερράνθη ἅπαν αὐτοῦ τὸ ἔδαφος διὰ ῥόδων, ἐνῷ τὸ ἔδαφος τῆς Ἀναδενδράδος καὶ τοῦ **ἀνάγοντος Πουλπίτου** (τῆς

Digitized by Google

δρας τῆς ἀγούσης) εἰς τὸν μέγαν τρίκλινον ἐκαλύφθησαν διὰ πολυτίμων Περσικῶν ἁπλωμάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ διακόσμου τῶν Ἀνακτόρων, ὅθεν διήρχετο καὶ ἔνθα κατέληγεν ἡ πομπή· περὶ δὲ τῶν παρισταμένων ἀρχόντων καὶ τῆς ἀμφιέσεως αὐτῶν μανθάνομεν τὰ ἑξῆς. Οἱ Μάγιστροι καὶ οἱ **εὐειδέστεροι** τῶν Ἀνθυπάτων ἐφόρεσαν τοὺς **λώρους**, ἤτοι τὰ χρυσοκέντητα καὶ διάλιθα ὠμοφόρια, ἅτινα ἀπήλλατον αὐτοὺς τῆς διὰ γονυκλισίας προσκυνήσεως, μὴ βαστάξαντες ἀφ' ἑτέρου **σκεπεῶνας**, ἤτοι τὰ ἐξ ἐλεφαντόδοντος δικανίκια καὶ **ἀνεξικακίας**, αἵτινες ἦσαν σακκίδια πλήρη χώματος πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐκ χοὸς προελεύσεως καὶ εἰς χοῦν διαλύσεως τοῦ σώματος. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἀνθύπατοι καὶ Πατρίκιοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν **καμίσια** (ἐπιθωράκιον ἔνδυμα πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένον), καὶ τὰ **χρυσόταβλα χλανίδια** (χρυσοπάστους χλαμύδας), οἱ δ' εὐνοῦχοι Πρωτοσπαθάριοι μετὰ τὰ **στιχάρια** (τοὺς χιτῶνας), ἔφερον τὰ **σαβάνια** (λινᾶ χειρόμακτρα, πιθανῶς διὰ τελαμῶνος ἀπὸ τοῦ ὤμου κρεμάμενα), καὶ τὰ χρυσᾶ **μανιάκια** (περιδέραια, ἐμφαίνοντα τὸν στρατιωτικὸν αὐτῶν βαθμόν), βαστάζοντες προσέτι τὰ χρυσᾶ διάλιθα **σπαθοβάκλια** (κοντοὶ μετὰ σπάθης). Οἱ Πριμικήριοι τὰ στιχάρια ἄνευ χλανιδίων. Οἱ Μάγιστροι, ὡς φορέσαντες τοὺς λώρους, ἔδωκαν τὰ ἑαυτῶν στιχάρια εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας ἐκ τῶν Πριμικηρίων. Οἱ **Ὀστιάριοι** (εἰσαγωγεῖς τῶν προσερχομένων) ἐπὶ τῶν καμισίων ἐφόρεσαν τὰ χρυσᾶ **παραγαύδια** (ἐνδύματα ἐκ Φρυγικῆς μετάξης), καὶ ἐβάστασαν τὰ χρυσᾶ διάλιθα **βεργία** (ῥάβδους, αἵτινες ἦσαν τὸ ἔνσημον τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν)· οἱ δὲ λοιποὶ Ὀστιάριοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρυσᾶ παραγαύδια, ἐφόρεσαν ἄνω τῶν καμισίων τὰ ἑαυτῶν χλανίδια. Οἱ **Σπαθαροκουβικουλάριοι** (εὐνοῦχοι, διατελοῦντες ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πραιποσίτου, καὶ παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς κοιτωνίτας) ἐφόρεσαν ἄνω τῶν καμισίων αὐτῶν χρυσᾶ παραγαύδια καὶ τὰ **χρυσόκαρα σπαθία τῶν ἀξιωμάτων** (σπάθας μετὰ χρυσῶν λαβῶν)· οἱ λοιποὶ Σπαθαροκουβικουλάριοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρυσᾶ παραγαύδια, ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ σπαθία. Οἱ Κουβικουλάριοι πάντες ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια· καὶ οἱ μὲν ἐφόρεσαν τῶν ἑορτῶν τὰ χρυσόταβλα χλανίδια τὰ **φουνδᾶτα** (κατὰ μακροτάτην ἀνάπτυξιν τοῦ Σχολιαστοῦ βαθέος χρώματος foncé, ἀλλὰ πιθανώτερον κροσσωτὰ ἐκ τοῦ: φοῦνδα), ἤγουν τὰ τῶν Πατρικίων, οἱ δὲ τὰ **ἐξαργυροκέντητα** χλανίδια καὶ τὰ ἀργυροκέντητα **κοντομάνικα** (χειρίδες μὴ ἀφικνούμεναι μέχρι τοῦ καρποῦ) καὶ τὰ **ὀξέα** (πορφυρᾶ) κοντομάνικα. Οἱ Πρωτοσπαθάριοι οἱ **Ὀφφικιάλιοι** (λειτουργοὶ κατώτεροι τῶν προμνησθέντων, ἀλλ' ἀνώτεροι τῶν Νοταρίων, Χαρτουλαρίων, Σινατόρων, ἤτοι σημαιοφόρων, Μανδατόρων, Ὑπάτων, Δισυπάτων, Κομήτων, Σιλεντιαρίων, κτλ. Ἔνοπλοι πάντοτε ἀνέμενον οὗτοι τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων, εἰς οὓς διετέλουν προσκεκολλημένοι), ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ φουνδᾶτα τῶν ἑορτῶν χλανίδια, ἤγουν τὰ τῶν Μαγίστρων. Οἱ τοῦ Χρυσοτρικλίνου Πρωτοσπαθάριοι ἐφόρεσαν τὰ χρυσᾶ **σπέκια** (περιβλήματα ἐκ τριχάπτων) καὶ χρυσᾶ **μανιάκια**. (Σπαθάριοι, Πρωτοσπαθάριοι καὶ Σπαθαροκανδιδᾶτοι κατ' ἀνιόντα βαθμὸν ἦσαν οἱ ἰδίως φύλακες τοῦ Ἱεροῦ σώματος τοῦ Βασιλέως, καὶ προηγούμενοι εἰς τὰς προελεύσεις, ἔφερον τὰ ὅπλα αὐτοῦ· τοιούτους εἶχον καὶ ἄλλοι ἀνώτατοι ἄρχοντες). Οἱ δὲ μὴ ἔχοντες σπέκια, ἐφόρεσαν σκαραμάγγια καὶ **σαγία ῥοῆς** (μανδύας εὐρυτέρους καὶ βραχυτέρους τῶν σκαραμαγγίων). Οἱ τῶν **Σεκρέτων** (τοῦ Μυστικοσυμβουλίου) Χαρτουλάριοι καὶ Νοτάριοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ σαγία ἀληθινά. Οἱ **Ἀσηκρῆται** (ἰδιαίτεροι γραμματεῖς τῶν Ἀνάκτων ἐκ τοῦ: a-secretis, σὺν ἄλλοις ταχυγραφοῦντες ἢ στενογραφοῦντες τοῦ Αὐτοκράτορος τὰς δημηγορίας) καὶ οἱ Νοτάριοι τῶν Ἀσηκρητειῶν καὶ λοιποὶ **Σεκρετικοὶ** (δικασταί) ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ φουνδᾶτα χλανίδια τῶν ἑορτῶν, ἤγουν τὰ ἔχοντα **ὀξέα ταβλία** (πορφυρᾶς παρυφάς).

Ἐτελεῖτο δὲ ἡ ἀμφίεσις αὕτη τῶν ἀρχόντων, οὐχὶ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετ' ἰδιαιτέρας πομπῆς. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὑποδοχῆς οὐδόλως ἤνοιγε τὸ Παλάτιον διὰ τὴν συνήθη πρωϊνὴν προέλευσιν, ἀλλὰ προσήρχετο πᾶσα ἡ **Σύγκλητος** (ἤτοι τὸ σύνολον τῶν ἀρχόντων) εἰς τὴν Μαγναύραν, ὅπως ἐκεῖ περιβληθῇ τὰ **ἀλλάξιμα** (τὰς πολυτελεῖς στολάς). Περὶ δὲ τὸ πλήρωμα τῆς δευτέρας ὥρας (μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου), ἑτοιμασθέντων τῶν πάντων, εἰσήρχοντο οἱ Πραιπόσιτοι καὶ οἱ τοῦ **κουβουκλείου** (τῆς ἰδιαιτέρας θεραπείας τῶν Ἀνάκτων εὐνοῦχοι πάντες, διατελοῦντες ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Πραιποσίτων, ἐκ τοῦ: cubicularius) διὰ τῆς τοῦ Κυρίου ἐκκλησίας εἰς τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Περιβαλλόμενοι δὲ τότε οἱ **Δεσπόται** (οἱ Βασιλεῖς) τὰ **διβητήσια** (μανδύας ἐξ Ἀσσυρίας μετὰ χειρίδων μέχρι τῶν ἀστραγάλων καθικνουμένων καὶ ἄνευ ζώνης), καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, ἐξήρχοντο διὰ τῶν **διαβατικῶν** (διαδρόμων) τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ τοῦ **Σίγματος**, **δηριγευόμενοι** (προπεμπόμενοι) ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν **Μαγλαβιτῶν** (ῥαβδούχων) καὶ τῆς **Ἑταιρίας** (σωματοφυλακῆς). Τὸ ἐν λόγῳ Σίγμα ἦν περιφανὴς στοά, εὑρισκομένη εἰς τὸ παραδείσιον ἄλσος τὸ περιβάλλον τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Βρύου, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς. Τὸ ἀπαράμιλλον τοῦτο Ἀνάκτορον ᾠκοδόμησεν ὁ Θεόφιλος κατὰ μίμησιν

Digitized by Google

τοῦ ἐν Βαγδατίῳ, περιεῖχε δὲ ὁ παράδεισος, πλὴν τοῦ Σίγματος, τὸν περιώνυμον *Τρίκογχον* μεθ' ἑτέρων πέντε ναῶν, καὶ τὸ λεγόμενον *Τετράσειρον*, ὧν ἦσαν οἱ θόλοι περίχρυσοι, ἐπὶ κιόνων Ἰταλικῶν καὶ Φρυγικῶν ἐρειδόμενοι, αἱ πύλαι ἀργυραῖ, καὶ οἱ τοῖχοι ἐκ ποικίλων ἐξανθοῦντες μαρμάρων.

Καὶ πρῶτον μέν, λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, ἀπέρχονται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ὅπου ἀνάπτουσι κηρούς, μεθ' ὃ διέρχονται διὰ τῆς *Σακέλλης* (θησαυροφυλακίου), καὶ τοῦ *Ὠάτου*, (οὕτω ἐκαλεῖτο κοινῶς ὁ τρίκλινος τοῦ τρούλλου, ἀλλ' οὐχὶ ὀρθῶς, λέγει ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, καθόσον Ὠᾶτον ἦν τὸ *χαρτοθέσιον τῆς Σακέλλης*. Καὶ τοῦτο ἆρά γε;), ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀνιόντος στενωποῦ πρὸς τὸ τῆς Μαγναύρας *ἡλιακὸν* (αἰθέριον καὶ ἡλιοβολούμενον μαρμαρόστρωτον περίπατον, κατὰ τὸν Σχολιαστήν). Διαβάντες δὲ καὶ τοῦτο, εἰσέρχονται εἰς τὸν μέγαν τρίκλινον, ἐν ᾧ καὶ ὁ Σολομώντειος ἵδρυται θρόνος, (Σολομώντειον ἐκαλεῖτο τότε πᾶν τὸ θαυμάσιον. Πλὴν τοῦ λαμπροῦ τούτου θρόνου, ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι πολλοί, ὁ μέγας τοῦ Θεοφίλου, ὁ τοῦ Ἀρκαδίου, ὁ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, κτλ. φαίνεται δὲ ὅτι ἔνιοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν διπλοῖ ἢ ἐτίθετο ὁ εἷς παρὰ τὸν ἕτερον, τοῦ Αὐτοκράτορος καθεζομένου ἀριστερῶς, καὶ καταλείποντος τὴν δεξιὰν θέσιν κενὴν διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν), καὶ εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὴν δεξιὸν μέρος κάτωθεν τῆς κόγχης, ἔνθα ἵστανται τὰ χρυσᾶ *σελλία* (οἱ ἐν λόγῳ ἄλλοι θρόνοι ἐκ τοῦ: sella, κάθισμα), μετὰ τῶν χλαμύδων καὶ στεμμάτων.

Εἰσέρχονται δὲ οἱ Δεσπόται ἐν τῷ ἐκεῖσε πρὸς τὸ εὐώνυμον μέρος κοιτῶνι μέχρις οὗ τὰ πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν ὑπό τε τοῦ *τῆς καταστάσεως* (τοῦ τελετάρχου ἢ εὐταξίου εἰς ὅν, καθ' ἃ δοκεῖ, ὑπέκειντο οἱ Σιλεντιάριοι), τῶν Πραιποσίτων καὶ τοῦ *Λογοθέτου τοῦ δρόμου* (ἤτοι διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων· ὁ ἄρχων οὗτος ἦν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ἀναφέρων τῷ Ἄνακτι τὰ πανταχοῦ τοῦ ἀχανοῦς Κράτους συμβαίνοντα, καὶ περὶ τῶν δεόντων μετ' αὐτοῦ συσκεπτόμενος. Αὐτὸς εἰσῆγε προσέτι τοὺς ὑποτελεῖς ἡγεμόνας ὡς καὶ τοὺς Πρέσβεις, ἐρωτῶν αὐτοὺς καὶ ἀπαντῶν ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἕτεροι Λογοθέται, οἷον τοῦ *Στρατιωτικοῦ*, ἤτοι ὁ ταμίας τοῦ στρατοῦ, τῶν Σεκρέτων, τῶν *Ἀγελῶν*, ἤτοι τῶν βασιλικῶν ποιμνίων, τῶν *Οἰκιακῶν*, ἤτοι τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, τοῦ *Πραιτωρίου*, ὅστις ἦν βοηθὸς τοῦ Ὑπάρχου τῆς πόλεως, καὶ διευθυντὴς τῶν φυλακῶν, κτλ.).

Περὶ δὲ τῆς διευθετήσεως ταύτης τοῦ μεγάλου τρικλίνου μανθάνομεν τὰ ἑξῆς. Πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔστησαν τὰ *Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα*, (ἀκόντια ἠργυρωμένα, εἴτε σταυροειδῆ, εἴτε φέροντα τοὺς Ῥωμαϊκοὺς ἀετούς, ἢ βασιλείους εἰκόνας, ἢ τὰ ὀνόματα τῶν ταγμάτων χρυσοῖς γράμμασι δεδηλωμένα. Ἐν ἄλλοις λόγοις αἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλληνικαὶ σημαῖαι, ἐν αἷς καὶ τὸ λάβαρον) καὶ *πτυχία* (λέξις παραφθαρεῖσα ἐκ τοῦ *εὐτύχια*· ἦσαν δὲ ταῦτα ξεστὰ φέροντα κατά τινας κώδικας τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπὶ πολυτελοῦς μεμβράνης καλλιγεγραμμένους, καὶ διὰ πορφυροῦ ὁλοσηρικοῦ δεδεμένους, μετὰ πλαισίων καὶ ζωστήρων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, κατ' ἄλλους δὲ πιθανώτερον ἴνδαλμα πτερωτὸν τῆς νίκης, ἣν ὁ λαὸς ἐξελάμβανεν ὡς εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, τοῦ καὶ Ἀρχιστρατήγου καλουμένου, καθ' ὃ ἡγουμένου τῶν θείων φαλάγγων), καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ σκῆπτρα, κρατούμενα ὑπὸ τῶν Κανδιδάτων, φορούντων σκαραμάγγια καὶ τὰ *κανδιδατίκια* (ἄγνωστον ἐὰν πρόκηται περὶ ἐνδυμάτων, ἢ ἄλλων ἐνσήμων τῆς λειτουργίας ταύτης).

(*Ἕπεται συνέχεια*). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Η ΧΕΙΡ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

— Τίς προσκλαίετ' ἐδῶ πῶς ὁ νόμος ἀργεῖ,
πῶς τῆς Θέμιδος δλ' οἱ θνητοὶ λειτουργοὶ
παρακρούουν αὐτῆς τὴν τρυτάνην;
διατάττω ἐγὼ τὸ κακὸν ἐπιδών,
σοφοτέχνης δ' ὁ Λέων ποιεῖτ' ἐκ ποδῶν
τοὺς ἀκρίτους κριτάς, τῶν κωδήκων τὴν σπάνιν.
Κ' εἰς στερρὰν σιδηρόκρικον πλέον ἀρτάνην
ἐπὶ γραίας πλατάνου, παρὰ τὴν ὁδόν,
ἀναρτᾷ ἡ μεγάλη του πεῖρα
τοῦ Δικαίου τὴν Χεῖρα.

Δεῦτε ὅσοι σοφοί, τολμηροὶ κ' εὐσταθεῖς,
κρεουργεῖσθε τὸ ἧπαρ ὡσεὶ Προμηθεῖς
ὑπ' ὀρνέου τινός, μεγιστάνος.
Δεῦτε σεῖς οὕς, ἀσόφους κ' εὐπίστους εὑρών,
μὲ εἰκόνας ἁγίων, καὶ ξύλα σταυρῶν
ἐξηπάτησ' ἐλθὼν μοναχὸς λαοπλάνος.
Κ' εἴτις ἄλλος, ὃν βλάπτει κακός τις βασκάνως,
τὴν τῶν νόμων ἰσχὺν αὐθαδῶς παρορῶν,
τὴν ἀδέκαστον χεῖρα, πολῖται,
δικαστήν σας αἰτεῖτε! —

Ταῦτα Κήρυξ ἐλάλ' εἰς τὴν Πόλιν λιγύς,
καὶ τὸ κήρυγμα ἦτο ἠχὼ προσταγῆς
τοῦ κρατοῦντος κλεινοῦ Θεοφίλου.
Κ' ἐν τῷ μέσῳ θειώδους καπνοῦ καὶ πυρός,
μ' ὑπεράνθρωπον τέχνην ὁ Λέων στερρῶς
τοῦ Δικαίου τὴν Χεῖρα εἰς δένδρον προσήλου.
Καὶ συνέρρει πληθὺς ἑκατέρου τοῦ φύλου
κ' ἐνεκάλει ὁ ἔχων ἐμπρὸς τῆς Χειρός,
λωβητῆρας, οὓς ἔστεγον τέως
κακοὶ νόμοι ἢ δέος.

Ἔμεν' αὐτὴ κλειστὴ καὶ κωφὴ πρὸς αὐτόν;
Ἐνεκάλει ἀδίκως ὁ δίκας αἰτῶν,
καὶ ζημίαν λοιπὸν θ' ἀποτίσῃ!

Digitized by Google

Ἀλλ' ἠδίκησ' ὁ φεύγων. Ἡ χεὶρ ἀνοικτὴν
τὴν παλάμην κρατεῖ—Βάλλ' ἐντὸς μετρητὴν
τὴν ζημίαν ὑπόδικε, ἕως οὗ κλείσῃ !—
Καὶ ἡ κρίσις ἦν οὕτως ἀδέκαστος, ἴση,
ὥστ' οὐδεὶς ἀνεχώρει βλασφημῶν τὸν κριτήν,
ἀλλ' ἀπήγγελον πάντες ἀσμένους
εὐλογίας κ' ἐπαίνους.

Ἐν τῷ μέσῳ χορείας ὁ Ἄναξ πολλῆς,
καὶ πλησίον αὐτοῦ ἡ σεπτὴ βασιλίς,
ἡ καλὴ κ' εὐλαβὴς Θεοδώρα,
τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν ἀκροῶντ' εὐμενεῖς·
κ'ἐν σαλπίγγων κλαγγῇ εὐφροσύνης κοινῆς
τὸν τεχνίτην ἀμείβουσι μ' ἄφθιτα δῶρα.
Ἐπληρώθ' ἡ εὐχή των· θ' ἀπέλθωσι τώρα.
— Εἰμπορεῖ τοῦ λοιποῦ νὰ προφέρῃ κανείς,
ὅτι λείπ' εἰς τὸ κράτος μου πλέον
ἐλεγκτὴς τῶν δικαίων ; —

Ἀλλ' ἰδού, ἐνῷ μόλις, τὸν θρόνον ἀφείς,
προχωρεῖ μετ' αἰθρίας ὁ Ἄναξ μορφῆς
κ' ἐν τῷ μέσῳ φρουρῶν διαβαίνει,
διασχίζει τὸν ὄχλον πρεσβῦτις πτωχή,
ἀπωθεῖ τοὺς ῥαβδούχους μὲ βῆμα ταχύ,
μεταξὺ τῆς Χειρὸς καὶ τοῦ Ἄνακτος μένει,
καὶ τοῦ κόπτει τὸν δρόμον ὠχρά, ὠργισμένη.
— Ποῖον βέβηλον βῆμα τολμᾷς, δυστυχής;
Πρὸ τοῦ νέου καλεῖς κριτηρίου
τὸν Χριστὸν τοῦ Κυρίου ;

— Ναί ! Ὡς ἄρχων, ζωῆς καὶ θανάτου κρατεῖ,
πρὸ τῆς Δίκης πλὴν ὅλ' εἶναι ἴσ' οἱ θνητοί.
Τολμηρὰν δι' αὐτὸ τίς θὰ μ' εἴπῃ ;
Τί ὁ Νόμος ἢ τ' ὄργανον τοῦτ' ὠφελεῖ,
ὅταν ὧδ' ἐν αὐτῷ τῷ σεπτῷ βασιλεῖ
τοῦ Δικαίου τ' ἀκοίμητον αἴσθημα λείπῃ ;
Προσμετροῦνται ποιναὶ κ' ἐφαρμόζονται τύποι,
ὅπου ἄπεστι βία κ' ἰσχὺς τὸ πολύ.
Ἀλλ' Αὐτοῦ, ὅς ὑπέρτατος ἄρχει,
δικαστὴς δὲν ὑπάρχει ;

— Ναί, βεβαίως ὑπάρχει ! — Λαλεῖ ἀπορῶν
καὶ δεικνύει, στυγνὸς ὁ μονάρχης χωρῶν.
— Εἶναι αὐτὴ ἡ Χεὶρ ἡ Δικαία.
Ἠδικήθης, ἐπαῖτις, ποτε παρ' ἐμοῦ,
μὴ τυχοῦσα ἐλέους, τροφῆς, οἰκτιρμοῦ ;
Κατηγόρει μ' ἐδῶ φανερὰ καὶ γενναῖα !
Ἀλλ' ἐὰν φωραθῇς, ὡς θρασύστομος γραῖα,
τοὺς κρατοῦντας μὴ σέβουσα, τότ' ἐνθυμοῦ,
πῶς ἐγώ, μ' ὅλα ὅσα ἐπᾴδεις,
τιμωρῶ τοὺς αὐθάδεις.

— Τὸν Μονάρχην Θεόφιλον ὧδ' ἐγκαλῶ !
ἡ ἐπαῖτις, ὁ σκώληξ ἐγὼ ἐν πηλῷ,
ὡς Αὐτὸς μὲ κατέστησ' ἐκνόμως ! . .
Εἶχον κλέος καὶ δόξαν μου ἕνα υἱὸν
προμαχοῦντα τῆς χώρας, μετὰ τὸν Θεόν,
κ' ἐπαιτείας ποτὲ δὲν θὰ μ' ἔπληττε μῶμος,
πρὶν συλήσουν δειλοὶ τὸν γενναῖον. Νῦν ὅμως,
ἐπιλήσμων ὁ Ἄναξ νικῶν εὐκλεῶν,
μ' ἀπεστέρησε τέκνου καὶ πλούτου — .
Δίκην δότε μοι τούτου.

Κ' ἐν τῷ μέσῳ πολλῆς ἀπορίας, κινεῖ
τοῦ Δικαίου τὴν Χεῖρα στερρῶς ἡ γυνή.
Καὶ ἰδού ! Ἀνεῴχθη κ' ἐτάθη ! . . .
Ἐξεχύθη εἰς τὰ πέριξ σιγὴ νεκρική :
Ὁ τὸ στέμμα φορῶν τὴν πτωχὴν ἀδικεῖ !
Τοῦ ἀδίκου τ' ἀντίτιμον τώρα θὰ μάθῃ.

Δράκα βάλλει χρυσῶν εἰς τοῦ κοίλου τὰ βάθη,
Μετ' ἐκπλήξεως βλέπει πῶς δὲν ἐπαρκεῖ !
Ἄλλην μίαν προσθέτει —
Δὲν ἐπήρκεσεν ἔτι !

— Τόσην εἶχεν ἀξίαν αὐτὸς ὁ υἱός ; . . .
Κ' ἐν ταυτῷ μ' εἶναι ξέν' ἡ μορφὴ τῆς γραός,
μ' εἶν' αἱ λέξεις κ' αἰτήσεις της γρῖφος !—
Τοὺς θυλάκους αὐτοῦ εἰς τὴν Χεῖρα κενοῖ,
ἀλλ' ἰδού ! Οὐδ' αὐτὸς ὁ χρυσὸς ἱκανοῖ !
Ἐξεζώσθη τὴν ζώνην, τ' ἀτίμητον ξίφος.
Κ' ἐξοργίζεται, βλέπων μ' ἀπέλπιδος ὕφος,
πῶς καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ἀρκοῦσα ποινή ! . . .
Σκῆπτρον, στέμμα φρενήρης προσθέτει—
Δὲν ἐπήρκεσαν ἔτι !

Φρίκη βάφει ἡ ὀργὴ τὰς μορφὰς τῶν ἐκεῖ·
— Ἀνωτέρας τοῦ θρόνου λοιπὸν ἀδικεῖ
ὁ σεπτὸς βασιλεὺς ἀδικίας ;
Τίς εἶ σύ, φαρμακὶς ἀπαισί', ἀφηγοῦ !
— Εἶμ' ἐγὼ Μανουὴλ τοῦ κλεινοῦ στρατηγοῦ
ἡ δισταλαινα μήτηρ ἐκ τῆς Ἀρμενίας.
Χεῖρας αἴρω πρὸς Σέ, βασιλεῦ, ἱκεσίας,
πρὸ τῆς Δίκης ἐδῶ τοῦ βωμοῦ λειτουργοῦ:
Ἀντὶ πάντων τῶν θρόνων τοῦ κόσμου,
τὸν υἱὸν μόνον δός μου.

Ὁ ἐντρίψας τοῖς Πέρσαις τοσαύτας πληγὰς
παρὰ Πέρσαις ξενίζεται τώρα φυγάς,
ὑπ' αἰσχρῶν διωχθεὶς διαβόλων.
Ὑποβλέπει τὸν θρόνον, τὰ σκῆπτρα φθονεῖ.
Σ' ἐψιθύρισε κόλαξ δολίᾳ φωνῇ.
Ἀπειλεῖς τὴν ζωήν του μ' ἀκάθεκτον χόλον.
Τίς τολμᾷ τῶν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ χρυσοστόλων
φανερὰ πρὸ αὐτῆς τῆς Χειρός, νὰ φανῇ,
ἐξελέγχων πρὸς Σὲ τὸν δεσπότην
τὸν υἱόν μου προδότην ;

Μάτην στρέφων τὰ βλέμματα κύκλῳ σκοπεῖς.
Ἐρυθροί ἐξ ὑπούλου ὀργῆς κ' ἐντροπῆς
οἱ προδόται Σου δάκνουν τὰ χείλη.
Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μαρτυρεῖ, δικαιῶν,
πῶς ὁ βλάψας τῆς γραίας αὐτῆς τὸν υἱὸν
τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν σκήπτρων τὴν δόξαν ἐσύλει.
Οὐδὲ εἶναι τοῦ θρόνου Σου, δέσποτα, φίλοι,
ὅσ' ὑπούλως τὸν μᾶλλον αὐτοῦ στερεὸν
καὶ τὸν μᾶλλον ἀκράδαντον στύλον
χαιρεκάκως ἀφεῖλον.—

Εἰς τὰ βάθη φρονίμου ψυχῆς ὁ κρατῶν
τὰς ἐννοίας ζυγίζων τῶν λόγων αὐτῶν.
τὰς ὁρμὰς ἡμεροῖ τῆς ὀργῆς του.
Ὢ οὐαὶ εἰς τοὺς ὅσ' ἱδρυμέν' ὑψηλὰ
ἐπιτρέπουν τῷ φθόνῳ, ἐμβὰς νὰ χαλᾷ
τοὺς βωμοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς εὐπίστου !
Συληθέντες παντὸς μετ' ὀλίγον ἀρίστου.
εἰς ἀγνοίας ἐγκλείονται βάθη θολά,
καὶ ὁ κράτιστος γίνεται, ἄκων,
θῦμ' ἀχρείων κολάκων.

Τὸ κηρύττ' ἡ Δικαί' αὐτὴ Χεὶρ ἐναργῶς :
Μανουὴλ ὁ κλεινὸς καὶ πιστὸς στρατηγὸς
εἶν' ἀντίσταθμος ὅλου τοῦ Κράτους !
Τίς προήσπισ' ἐκ τόσων ἐν τεῖχος σαθρόν,
Τίς προήλασ' ἐνδόξως νικῶν τὸν ἐχθρόν,
ἀπὸ τούτους τοὺς κύκλῳ μου τώρα σπαθάτους ;
Τί τοὺς θέλ' ἡ πατρὶς τοῦ στρατοῦ τοὺς ὑπάτους
μὲ δραστήρια χείλη, μὲ ξίφος νωθρόν ;

Digitized by Google

Μανουὴλ ὁ Ἀρμένιος μόνον
μοῦ συνεῖχε τὸν θρόνον.

Εἰς τῆς Δίκης ὑπείκω τὴν ψῆφον νοῶν:
Ὁ χρυσὸς ἴσως λάμπ' ὑπὲρ ἕνα υἱὸν
εἰς ἀστόργων βαρβάρων τὸ βλέμμα.
Ὁ υἱὸς ὅστις μόνος τὸ Κράτος φρουρεῖ,
εἰς τὴν πλάστιγγ' αὐτὴν τοῦ Δικαίου βαρεῖ
πλέον ἢ τῶν ἀνάκτων τ' ἀφύλακτον στέμμα.
Ὄχ' ἡ μήτηρ του μόνον, αἰτοῦσα τὸ θρέμμα
μ' ἐγκαλεῖ, ἀλλ' αὐτὴ ἡ Πατρὶς προχωρεῖ
νὰ ἐγκλείσ' εἰς τὴν γραίαν ἀγκάλην
τὸν στρατάρχην της πάλιν.

Ἂς τὸν λάβουν ὀπίσω ἐν πάσῃ τιμῇ!
Εἶναι πάντοτ' ἐπίκαιρος πᾶσα στιγμή,
ἂν τις κείμενον ἄδικον αἴρῃ.
Διατάσσω πρεσβείαν λαμπράν, ἀγαθήν,
ν' ἀναχθῇ παραχρῆμα, μὲ δώρων πληθὺν
ἀσπασμοὺς Μανουὴλ τῷ στρατάρχῃ νὰ φέρῃ:
Ὁ Θεόφιλος δεῖται συγγνώμης καὶ χαίρει
ἐξελθὼν ἀπὸ ζόφον ἀπάτης βαθὺν
καὶ σὲ ἄγει 'ς τὴν πρώτην σου θέσιν,
τῶν στηθῶν του τὴν μέσην.

Σὺ δέ, γραία, χαρποῦ τὰς προτέρας τιμάς,
κ' ἔσο μήτηρ καλὴ καὶ σεπτὴ δι' ἡμᾶς,
ἕως οὗ ὁ υἱός σου προβάλλει. —
Τὸν μονάρχην μυρία γεραίρει φωνή,
τῶν σαλπίγγων κλαγγὴ τοὺς αἰθέρας δονεῖ,
κ' ἡ χαρὰ εἰς ἁπάντων τὰ πρόσωπα θάλλει —
Εἶν' ὁ ἄρχων ἀκράδαντος, κ' εἶναι μεγάλη
κ' εὐτυχὴς καὶ γενναία ἡ χώρα, ἐν ᾗ
Χεὶρ Δικαίου ἐγκαίρως πατάσσει
τῶν ἀδίκων τὰ θράση!

Γ. Μ. Βιζυηνος

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ πᾶν δύναται νὰ ἐφεύρῃ ὁ ἄνθρωπος, πλὴν τῆς τέχνης τοῦ εὐτυχεῖν.

*

Ἡ χαρὰ ὁμοιάζει τὸν χειμερινὸν ἥλιον, ὅστις ἀργὰ ἀνατέλλει καὶ δύει ἐνωρίς.

*

Ὁ δημοσιογράφος εἶνε ἠχὼ διπλασιάζουσα τὸν ἦχον.

*

Οἱ πολυάσχολοι ἄνθρωποι καὶ οἱ διαρκῶς ἐργαζόμενοι διὰ τοῦ πνεύματος κατέχονται ὑπὸ φόβου τινὸς πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν ἐν τῇ οἰκιακῇ διαίτῃ προτιμῶσι δὲ τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος καὶ ἂν ἀκόμη ὑποφέρωσιν αὐτοὶ πρῶτοι ἐκ τούτου Νομίζουσιν ὅτι ἡ παροῦσα κατάστασις, καίπερ ἀνιαρὰ ἢ ἐπικίνδυνος, εἶνε πάλιν προτιμοτέρα τοῦ ἀγνώστου, ὅπερ θὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ἀλλαγῆς.

*

Ταξειδεύει τις εὐχαρίστως ἐν τῷ ἰδεώδει κόσμῳ, ἀλλ' ἀναπαύεται μόνον ἐν τῇ πραγματικότητι.

*

Ἡ ἐπιτυχία εἶνε φυτὸν σπάνιον, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἀνθήσῃ ἅπαξ, ἰδίως δὲ διὰ ν' ἀνθήσῃ καὶ πάλιν ἀπαιτεῖ πολλὰς μερίμνας καὶ φροντίδας.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΣΒΕΣΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΙΘΟΙ

Παράδοσις Στενημαχιτῶν.

Ἄνωθεν ὁρμητικοῦ ποταμοῦ ἐκτίζετό ποτε γέφυρα. Παράτολμος ἦτο ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἀρχιτέκτονος· ἡ γέφυρα ᾠκοδομεῖτο μονότοξος ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην. Μετὰ δύο δὲ μόλις ἔτη συνετελέσθη ἡ οἰκοδόμησις αὐτῆς καὶ ἦτο *θαῦμα ἰδέσθαι*. Τόσον ἦτο τὸ ὕψος τῆς ἀψῖδος, ὥστε οἱ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς ἱστάμενοι διαβάται μόλις ἤκουον τὸν φοβερὸν πάταγον τῶν ὑπ' αὐτὴν ὁρμητικῶς κυλιομένων καὶ ἀφριζόντων ῥευμάτων, ὡς κόρακες δ' ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς οἱ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἱστάμενοι καὶ θαυμάζοντες θεαταί.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς οἰκοδομῆς ἀνῆλθε καὶ ὁ νεώτατος τῶν κτιστῶν νὰ *καμαρώσῃ* τὸ μέγα ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸς εἰργάσθη, λίθους καὶ ἄσβεστον κομίζων.

Ἐνῷ δὲ ἵστατο ἐπὶ τῆς κορυφῆς, καὶ παρετήρει τὴν γέφυραν μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ συμπάθειαν, μεθ' ἧς ἡ πρωτοτόκος μήτηρ τὸ τέκνον της, ἤκουσε φωνήν τινα ἐξερχομένην ἐκ τῶν πυκνῶν σπλάγχνων τῆς ἀρτιτεύκτου γεφύρας. Ἔκπληκτος ὁ νεαρὸς κτίστης προσήλωσε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ ἤκουσε τὸν ἑξῆς σύντομον διάλογον μεταξὺ ἀσβέστου καὶ λίθων:

Εἷς λίθος. Ὡραῖον ἀληθῶς ἔργον ἀπετελέσαμεν. Πλὴν τίς οἶδε; πρὸ τινων ἐτῶν ἤμην εἰς τὴν γωνίαν λαμπροῦ τοίχου, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην βροχὴν κατερρεύσαμεν.

Ἄλλος λίθος. Μετὰ πολλῶν ἀξιοτίμων συντρόφων ἀπετελοῦμεν οἰκοδόμημα ἀρχοντικόν. Ἀλλὰ δὲν διετηρήθημεν οὐδὲ πέντε ἔτη· μικρὸς χείμαρρος μᾶς παρέσυρε.

Τρίτος λίθος. Ὀλίγον πρὶν περισυλλεγῶ μεθ' ὑμῶν, ἀπετέλουν τὸ ὑπέρθυρον μεγάλης οἰκοδομῆς πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀποπερατωθείσης· ἀσθενὴς ὅμως σεισμὸς μᾶς μετέβαλεν εἰς σωρόν.

Ἄσβεστος. Οὕτως ἔπρεπε νὰ συμβῇ, φίλτατοι, ὡς συνέβη· διότι οἱ κτίσται παρημέλησαν ἐμέ. Ἆ! ἀγαπητοί μου λίθοι, συγκρατήσατε ἐμὲ τὴν ἀσθενῆ ἓξ μόνον μῆνας, καὶ ὑπόσχομαι ἐγὼ νὰ κρατήσω ὑμᾶς ἰσχυροὺς καὶ ἀδιαλύτους ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν.

Εἷς γηραιὸς λίθος. Ἔχεις δίκαιον, ἁπαλὴ καὶ ἀφράτη ἄσβεστε· μεῖνε μὲ ἡμᾶς ἓν ἔτος πιστή, καὶ τότε θὰ γείνωμεν ἓν σῶμα ἄθραυστον, εἰς συμπαγὴς βράχος.

Ἡ ἄσβεστος καὶ οἱ λίθοι ἔδωκαν ὑπόσχεσιν ἀμοιβαίας συγκρατήσεως, καὶ ἡ γέφυρα ὑψοῦται πολλοὺς ἤδη αἰῶνας ὑπὲρ τὰ ταραχώδη

Digitized by Google

ρεύματα τοῦ ποταμοῦ ἀκλόνητος καὶ στερεά, παρέχουσα ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τοὺς διαβάτας.

Βλ. Σκορδέλης.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ διασήμου γερμανοῦ ἰατροῦ καὶ καθηγητοῦ ἐν Μονάχῳ κ. Νουσβάουμ πραγματευόμενον διὰ σαφεστάτου ὕφους ζητήματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος μετεφράσθη ἐκ νεωτάτου τεύχους τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ *Vom Fels Zum Meer*.

ΠΟΘΕΝ ΚΥΡΙΩΣ ΠΗΓΑΖΟΥΣΙΝ ΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ

Ὅταν γνωρίζωμεν τὰ αἴτια μιᾶς τινος ἀσθενείας, εὐκολώτερον ἠμποροῦμεν νὰ προφυλαχθῶμεν ἐκ ταύτης, συχνάκις δ' εὑρίσκομεν καὶ τὰ μέσα, ὅπως τὴν καταπολεμήσωμεν. Ἀκριβῶς ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐγένοντο αἱ μεγαλείτεραι πρόοδοι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἀνεκαλύφθησαν μετὰ βεβαιότητος τὰ ἀληθῆ αἴτια πολλῶν καὶ ἐπικινδύνων νοσημάτων, τὰ ὁποῖα τοιουτοτρόπως ἔμαθον οἱ ἄνθρωποι πῶς νὰ τ' ἀποφεύγουν, ἢ τοὐλάχιστον νὰ τὰ περιορίζουν.

Πολλαὶ ἀσθένειαι χρονολογοῦνται ἐκ γενετῆς, ἢ μεταδίδονται ὑπὸ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα. Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ ἄξιον ἀπορίας πῶς τὸ παιδίον τόσον πολλὰ πράγματα κληρονομεῖ παρὰ τῶν γονέων του, ἐν ᾧ τὸ μόριον, τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐκπορευόμενον, εἶνε μικροσκοπικόν τι μόνον καὶ εἰς τοὺς ἀόπλους ὀφθαλμούς μας ἀόρατον στῖγμα.

Καὶ αὐτὰ τὰ μᾶλλον ἰσχυρὰ μεγεθυντικὰ ὄργανα εἶνε ἀνίκανα νὰ εὕρωσιν ἐπὶ τοῦ στίγματος τούτου καμμίαν ὁμοιότητα πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. Καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ θαυμάζωμεν, ὅτι τὰ παιδία κληρονομοῦν ὄχι μόνον μορφὴν καὶ μέγεθος, ὄχι μόνον ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ πολλὰς ἄλλας ὁρατὰς ὁμοιότητας, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ μικρὸν στῖγμα, εἰς οὗ τὴν μόρφωσιν συνειργάσθησαν ὅ,τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, ἔχει μάλιστα ὅμοιον χαρακτῆρα, ὁμοίας ἰδιότητας καὶ συνηθείας, ὁμοίας ἀρετὰς καὶ κακίας, προσέτι δὲ καὶ ὁμοίας ἀσθενείας πρὸς τοὺς γονεῖς του.

Πολλάκις ἠθέλησαν τὰς διαφόρους ἕξεις, ἃς τὰ παιδία ἐκληρονόμησαν παρὰ τῶν γονέων των ν' ἀποδώσουν εἰς τὸ μιμητικὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν τὰ παιδία ἀγαπῶσιν ὑπερβαλλόντως τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα των, ἀπομιμοῦνται αὐτοὺς εἰς ὅλας των τὰς ἕξεις. Γελῶσιν ὅπως γελῶσιν οἱ γονεῖς των, τρώγουσιν ὅπως τρώγουν οἱ γονεῖς των, βήχουν ὅπως αὐτοὶ καὶ αἱ ἄλλαι των κινήσεις δὲν διαφέρουν παντάπασιν ἀπὸ τὰς κινήσεις τῶν γονέων των.

Ἴσως ἐντεῦθεν ἔλαβον πολλοὶ ἀφορμὴν καὶ εἶπον, ὅτι δύο σύζυγοι, ἀγαπώμενοι ἀμοιβαίως καθ' ὑπερβολήν, ὁμοιάζουν πρὸς ἀλλήλους μετὰ δεκαετῆ συμβίωσιν. Ὅταν ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα της, τῇ ἀρέσκει ὁ τρόπος του καθ' ὃν τρώγει, καθ' ὃν ὁμιλεῖ, καθ' ὃν γράφει, καθ' ὃν γελᾷ, τῇ ἀρέσκει τέλος πάντων πᾶσά του συνήθεια καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ αὐτὴ ἐν πᾶσι. Ἀλλ' ἐκ πάσης κινήσεως τοῦ προσώπου, τὴν ὁποίαν ἐπαναλαμβάνομεν συχνά, ἀπομένει καὶ μικρόν τι ἴχνος, τοῦτο δὲ παράγει βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν ὁμοιότητα. Αἱ φιλάρεσκοι γαλλίδες πάντα κόπον καταβάλλουν νὰ μὴ θυμώσουν ποτέ, λέγουν δέ, ὅτι ὁ θυμὸς ἀσχημίζει τὸ πρόσωπον καὶ ὅταν τις συχνὰ θυμώνῃ, ἀποκτᾷ ἐπὶ τέλους εἰς τὸ πρόσωπόν του εὐδιάκριτα τὰ σημεῖα τῆς ἀσχημίας.

Καὶ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν γνωστὴ ἦτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ μιμητικοῦ ὁρμεμφύτου, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν γονέων ἐπὶ τὰ τέκνα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον τὴν συνήθειαν ἐν τοῖς δώμασι τῶν γυναικῶν των νὰ τοποθετῶσιν ὡραῖα ἀγάλματα καὶ ὡραίας εἰκόνας, ἃς βλέπουσαι ἐκεῖναι συχνὰ θὰ τὰς ἀπεμιμοῦντο καὶ τοὺς χαρακτῆράς των θὰ μετεβίβαζον καὶ ἐπὶ τὰ ἴδιά των τέκνα.

Ἐν τούτοις δὲν γίνονται πάντοτε ἐξ ἀπομιμήσεως τὰ παιδία ὅμοια πρὸς τοὺς γονεῖς των, διότι συχνάκις ὅλαι των αἱ συνήθειαι δύνανται νὰ εἶνε ἔμφυτοι.

Ὑπάρχουν πολλὰ παραδείγματα, ἐξ ὧν μανθάνομεν, ὅτι τὰ παιδία κέκτηνται ὅλας τὰς ἕξεις, ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ὅλας τὰς κακίας τῶν γονέων των, χωρὶς οὐδέποτε νὰ τοὺς ἔχωσι κἂν ἴδῃ διότι εὑρίσκοντο ἐν τοῖς σπαργάνοις ὅτε ἀπέθανον οἱ γονεῖς των, ἐν ἡλικίᾳ δηλαδή, καθ' ἣν οὐδὲ λόγος κἂν δύναται νὰ γίνῃ περὶ ἀπομιμήσεως καὶ καθ' ἣν πᾶσαν ἰδιότητα πρέπει νὰ θεωρῶμεν αὐτόχρημα ἔμφυτον.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὸ μικρὸν ἐκεῖνο καὶ ἀόρατον σημεῖον, τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖνο μόριον, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ παιδίον παρὰ τοῦ πατρός, ἐγκρύπτει ἐν ἑαυτῷ καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς συνηθείας τοῦ γεννήτορος, τὰς σωματικάς του καὶ πνευματικὰς ἰδιότητας, βεβαίως δὲν πρέπει ν' ἀπορῶμεν ἐὰν φέρῃ παρὰ τῶν γονέων καὶ τὴν προδιάθεσιν πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν. Κληρονομοῦσι λοιπὸν τὰ παιδία παρὰ τῶν γονέων των τὰς κοινῶς λεγομένας *ἐληαῖς*, ὑπεραρίθμους δακτύλους, σκολιὰ ὀστᾶ, κυφότητα, συμπεπιεσμένον στῆθος, δι' οὗ χαρακτηρίζονται κυρίως οἱ φθισικοί, πηρώσεις τῆς καρδίας, καὶ ἄλλα πολλὰ σοβαρὰ ὀργανικὰ νοσήματα.

Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ ἀσθένειαι, τὰς ὁποίας δὲν ἔχουν οἱ γονεῖς, δύνανται νὰ εἶνε συμφυεῖς μὲ τὸν παιδικὸν ὀργανισμόν. Συχνάκις βλέπομεν εἰς τὸ τριακοστὸν καὶ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος

Digitized by Google

ν' ἀναπτύσσωνται ἐξογκώματα, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀρχή, ἡ **καταβολάδα** τρόπον τινά, ὑπεδεικνύετο εἰς τὸ νεογέννητον βρέφος. Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ ἐπιχειρήσωμέν τι γενναῖον κατὰ τῶν κληρονομικῶν καὶ ἐμφύτων ἀσθενειῶν.

Καὶ τοὺς μὲν ὑπεραρίθμους δακτύλους δυνάμεθα ν' ἀφαιρέσωμεν, τὰ σκέλη νὰ ὀρθώσωμεν, διὰ σωματικῶν δὲ ἀσκήσεων δυνάμεθα νὰ εὐρύνωμεν τὸ στενὸν στῆθος καὶ νὰ σώσωμεν τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν φθίσεως κατὰ τὴν ἐφηβικήν του ἡλικίαν· ἀλλὰ οὐδεμίαν ἠμποροῦμεν ν' ἀντιτάξωμεν ἐνέργειαν ἰατρικὴν κατὰ πολλῶν ἐμφύτων πηρώσεων τῆς καρδίας, τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἄλλων ὀργάνων.

Αἱ ἐπίκτητοι ἀσθένειαι εἶνε περισσότεραι τῶν ἐμφύτων καὶ διαδραματίζουν σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ παθολογίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

Αἱ κακαὶ συνήθειαι, ἡ κακὴ δίαιτα, ὁ ἀναπόφευκτος χειρισμὸς δηλητηριωδῶν οὐσιῶν, οἷον ἀπαιτοῦν πολλὰ ἐπαγγέλματα, δύνανται νὰ γεννήσουν βαρέα νοσήματα ἢ νὰ προδιαθέσουν τὸν ὀργανισμὸν πρὸς ταῦτα, ἐὰν ἐγκαίρως δὲν διακοποῦν αἱ ἐπιβλαβεῖς συνήθειαι.

Αἱ φιλάρεσκοι κυρίαι βλάπτουν τὸ ἧπάρ των διὰ τῶν στενῶν στηθοδέσμων, οἱ δὲ ἀκρατεῖς διὰ τῆς πολυποσίας· ἡ πιμελώδης ἐκφύλισις τῆς καρδίας, ἡ πηγὴ τῶν βασάνων τοῦ γήρατος, συχνότατα εἶνε συνέπεια τῆς πολυποσίας καὶ τῆς ἀκινησίας τῶν μυώνων. Οἱ λόγιοι εὐρύνουν τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐγκεφάλου των, ἔχουν τὸ ὑπογάστριον ὀκνηρὸν καὶ πάσχουν συχνὰ πυκνὰ αἱμορροίας. Διάφοροι ἄνθρωποι, οἱ ἀρτοποιοί, οἱ μάγειροι καὶ λοιποὶ ἐπαγγελματίαι, οἱ ὁποῖοι πάντοτε πρέπει νὰ ἵστανται ὄρθιοι καὶ ποτὲ δὲν ἔχουν καιρὸν νὰ περιπατήσουν, προσβάλλονται ὑπὸ κιρσῶν καὶ ἑλκῶν κατὰ τὰ σκέλη· οἱ κατασκευασταὶ τῶν θερμομέτρων καὶ βαρομέτρων—ὀλίγιστοι βεβαίως ἐν Ἑλλάδι — οἱ ἐπιχρυσωταὶ κτλ. οἱ κατεργαζόμενοι τὸν ὑδράργυρον, προσβάλλονται ὑπὸ ἀσθενειῶν τοῦ στόματος καὶ τῶν νεύρων, οἱ ὑελοποιοί, οἱ βελονοποιοί, οἱ μυλωθροὶ κτλ. οἱ ἀναπνέοντες μετὰ τοῦ ἀέρος καὶ πολὺν κονιορτόν, προσβάλλονται συχνότερον ὑπὸ τῆς φθίσεως, διότι οἱ πνεύμονές των οὐδέποτε πληροῦνται ὑπὸ καθαροῦ ἀέρος.

Ἐκτὸς τῆς γεωπονίας ὀλίγα εἶνε τὰ ἐπαγγέλματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως νὰ μὴ ἐγκρύπτουν καὶ πολλοὺς κινδύνους κατὰ τῆς ὑγείας τοῦ μετερχομένου ταῦτα.

Ὅλαι ὅμως αἱ τοιαῦται ἀσθένειαι εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνίατοι, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐπικινδύνους του συνηθείας, οὐδὲ δύναται ὁ ἰατρὸς νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν μεσήλικα ἀρτοποιὸν ἢ μυλωθρόν: «Πήγαινε νὰ μάθῃς ἄλλην τέχνην!» ἢ πρὸς τὸν ὑελουργόν: «Κύτταζε νὰ μὴ ἀναπνέῃς σκόνην!» κτλ. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ ἀνίατον τῶν ἀσθενειῶν τούτων.

Μεταξὺ τῶν ἐπικτήτων νοσημάτων καταλέγονται καὶ ὅλαι αἱ μηχανικῶς προκληθεῖσαι ἀσθένειαι καὶ τὰ τραύματα ἐκ πτώσεως, κρούσματος, τομῆς, καύματος, ἀποψύξεως κτλ. Μετὰ τὴν πληγὴν ὅμως ἡ ὑγιὴς φύσις τείνει ἀμέσως πρὸς τὴν ἴασιν, ἡ ὁποία ἐν τούτοις, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, πολλάκις ὑφίσταται ἀνωμαλίας καὶ ταραχάς.

Ὅπως τὸ φυτόν, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ προκόψῃ καὶ νὰ ὡριμάσῃ, ἔχει χρείαν φωτὸς καὶ ἀέρος. Ἐντὸς σκοτεινῶν καὶ ὑγρῶν διαιτημάτων, οἷα τὰ ἀπέραντα ὑπόγεια τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου, ὅπου κατοικοῦν οἱ πένητες τῶν πόλεων τούτων, γεννῶνται βαρέα νοσήματα τοῦ αἵματος.

Ἐκεῖ βλέπομεν τὰ παιδία, μὲ τὴν ὠχρὰν τοῦ θανάτου μορφήν, μὲ τὰ χείλη τρέμοντα καὶ στεγνὰ καὶ τὰ οὖλα αἱμάσσοντα, μὲ τοὺς ἀδένας ἐξωγκωμένους καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδυνάτους καὶ νοσοῦντας, τὰ βλέπομεν πειναλέα νὰ ἕρπουν διὰ τῶν στενῶν, σκοτεινῶν καὶ ὑγρῶν παρόδων τῶν μεγαλοπόλεων τούτων. Ἐὰν εἰς τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα δὲν φέρωμεν ἐγκαίρως τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τροφὴν καλλιτέραν, ἡ ἀσθένειά των, ἡ καχεξία αὐτὴ τοῦ αἵματός των θὰ καταντήσῃ μετ' ὀλίγον ἀνίατος καὶ ταχέως θὰ τὰ παρασύρῃ εἰς τὸν τάφον.

Εἰς ἓν ἕκαστον τῶν φυτῶν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὁπόσην καὶ ὁποίαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ τὸ φῶς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐμψύχων πλασμάτων. Τὸ ὡραῖον καὶ καλῶς τεθραμμένον φυτὸν χάνει ταχέως τὰ δροσερὰ καὶ χλοερὰ φύλλα του, γίνεται ἄχρουν, ὠχρὸν καὶ δυσειδές, ἅμα ὡς τὸ περιτυλίξωμεν τοιουτοτρόπως, ὥστε μηδαμόθεν νὰ δέχεται τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτός.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα, μεγαλειτέραν ἀκόμη, παρ' ὅσην ἔχει ἡ τροφή. Ἐντὸς 24 ὡρῶν τρώγομεν 3—4 λίτρας περίπου, ἐν ᾧ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα εἰσπνέομεν πλέον τῶν 9000 λιτρῶν ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Ὅπως ἡ στέρησις τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ἡ ἔλλειψις ἀέρος καὶ θερμότητος, οὕτω καὶ ἡ περίσσεια τούτων εἶνε ἐπιβλαβής· δύναται νὰ φέρῃ τὴν ἡλίασιν π. χ. εἶδος ἐρυσιπέλατος. Μάλιστα, ἡ πολλὴ θερμότης, ἐκτὸς τῆς κοπώσεως, προξενεῖ καὶ τὴν ἡλίασιν, ἐξ ἧς κινδυνεύουν πρὸ πάντων οἱ πεζοποροῦντες στρατιῶται, τοὺς ὁποίους ἔπειτα προσπαθοῦμεν νὰ σώσωμεν διὰ τῆς πόσεως ἀφθόνου καὶ ψυχροῦ ὕδατος.

Ἐκ τοῦ πολλοῦ ψύχους προκύπτουν αἱ ἀποψύξεις, καθ' ἃς παρακωλύονται αἱ λειτουργίαι τοῦ δέρματος καὶ οὐσίαι, ὀφείλουσαι νὰ ἐξέλθω-

Digitized by Google

σι τοῦ σώματος δι' αὐτοῦ, κρατοῦνται ἐν τῷ αἵματι καὶ παράγουν καταρροϊκά, ῥευματικὰ καὶ ἀρθρικὰ νοσήματα.

Ἀναρίθμητα εἶνε τὰ νοσήματα, τὰ ἐκ τῆς κακῆς τροφῆς καὶ τῶν κακῶν ποτῶν παραγόμενα, τὸ μὲν διότι τρώγομεν ἐν γένει πάρα πολύ, τὸ δὲ διότι δὲν κάμνομεν τὴν δέουσαν περὶ τὰς τροφὰς ἐκλογήν. Εἰκοσιτετράωρος νηστεία καὶ ἀποχὴ ἀπὸ πάσης βρώσεως καὶ πόσεως θαυματουργεῖ πολλάκις εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις.

Αἱ χημικαὶ ὗλαι, τὰ ὀξέα καὶ αἱ βάσεις προξενοῦν ὅπως τὸ πῦρ, καύματα καὶ ἐπιφέρουν ἐν ἀρκετῇ δόσει καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.

Τὸ γάλα, τὸ μόνον πρόχειρον φάρμακον, καταπραΰνει πάντοτε τὰς καυτηριάσεις ταύτας, πολλάκις δὲ καὶ σώζει τοὺς πάσχοντας ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Τὰ διάφορα δηλητήρια προκαλοῦν καὶ διαφόρους ἀσθενείας, διὰ τοὺς ἰδιώτας ὅμως τὸ γάλα εἶνε πάντοτε χρήσιμον καὶ ἐπωφελὲς φάρμακον κατ' αὐτῶν.

Πολλῶν ἀσθενειῶν ἀγνοοῦνται τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀσθενείας ταύτας ἀποκαλοῦμεν αὐτομάτους. Ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀσθένειαι, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦνται ὑπὸ ζωϋφίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται παράσιτα, τοιαῦτα τὰ τῆς ψώρας, αἱ ταινίαι, αἱ τριχίνες κτλ. Ἀλλὰ τὸν πλουσιώτερον νοσολογικὸν κατάλογον ἔχουν οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι φυτικοὶ ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι παράγουν τὰς λεγομένας μιασματικὰς ἀσθενείας καὶ περὶ αὐτῶν θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω.

Ὑπάρχουν δηλαδὴ ἐλάχιστοί τινες μύκητες, ζωντανοὶ φυτικοὶ ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι διαφθείρουν τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν μέρει μὲν ὡς μίασμα διὰ τῆς εἰσπνοῆς, ἐν μέρει δὲ ὡς μόλυσμα διὰ τῆς ἐπαφῆς.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤκουσαν βεβαίως οἱ ἀναγνῶσται μας πολλάκις πολλὰ λεγόμενα καὶ γραφόμενα περὶ νοσογόνων μυκήτων. Αὐτοὶ εἶνε οἱ πρωταίτιοι τῶν μιασματικῶν ἀσθενειῶν.

Μὴ περιμένετε νὰ ζαλίσωμεν τὸν νοῦν σας διὰ πολλῶν ὀνομάτων. Οἱ βλαβεροὶ αὐτοὶ μύκητες, οἱ παράγοντες τόσας ἀσθενείας, φέρουν ἑκατοστύας ὀνομάτων.

Τοὺς ὀνομάζουν βακτηρίδια, βακίλλους, μικροργανισμούς, μικροκόκκους καὶ καθεξῆς. Ὁ κονιορτὸς τοῦ ἀέρος, ὁ παραγόμενος ἐν μέρει μὲν ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας, ἐν μέρει δὲ ἐξ ἀποσυντεθειμένων ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν μορίων, περιέχει ἀπειραρίθμους ζωντανοὺς φυτικοὺς ὀργανισμούς.

Ἐν ἑκάστῃ λίτρᾳ ἀέρος εὑρίσκονται 5—10 διάφοροι μύκητες, δὲν εἶνε ὅμως ἅπαντες ἐπιβλαβεῖς. Ὑπάρχουν καὶ ὠφέλιμοι μύκητες. Εἰς πολλὰς ὀργανικὰς μεταβολὰς εἶνε ἀναγκαία ἡ παρουσία των, ὡς εἰς τὴν ζύμωσιν π. χ. καὶ ἑπομένως ὑπάρχουν πολλὰ εἴδη αὐτῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε χρήσιμα, καὶ πολλά, τὰ ὁποῖα εἶνε βλαβερὰ προκαλοῦντα σῆψιν, ἀποσύνθεσιν καὶ ἀσθένειαν. Ὅλαι αἱ σοβαραὶ ἀσθένειαι, ὅλα τὰ ἐνδημικὰ καὶ ἐπιδημικὰ νοσήματα προκαλοῦνται ὑπὸ τοιούτων μυκήτων, τοὺς ὁποίους ἀποκαλοῦμεν *σχιζομύκητας*.

Ὁ κακοήθης τραυματικὸς πυρετός, τὸ ἐρυσίπελας, ἡ διφθερῖτις, ὁ ἐπιλόχιος πυρετός, ὁ ἄνθραξ, ἡ εὐλογία, ἡ σκαρλατίνα, ὁ τῦφος, ἡ χολέρα, ἡ περιπνευμονία καὶ ἡ φυματίωσις καὶ πλεῖσται ὅσαι ἄλλαι ἀσθένειαι ἐγνώσθησαν πλέον μετὰ βεβαιότητος ὡς τοιαῦται μιασματικαὶ ἀσθένειαι, παραγόμεναι τότε μόνον, ὁσάκις ὁ ἄνθρωπος δηλητηριασθῇ ὑπὸ τῶν τοιούτων μυκήτων. Ὅταν τοὺς ἀνεκάλυψαν πρώτην φοράν, ἐθεώρησαν αὐτοὺς μικρὰ ζωΰφια, διότι μεγαλώνουν, πολλαπλασιάζονται καὶ συχνάκις κινοῦνται. Τώρα ὅμως γνωρίζομεν μετὰ θετικότητος, ὅτι εἶνε φυτικοὶ ὀργανισμοὶ ζῶντες, διότι ἐὰν ἐκθέσωμεν αὐτοὺς εἰς ἰσχυρὰν θερμότητα, χάνουν τὴν ἐνέργειάν των καὶ καίονται. Αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ μύκητες δὲν εἶνε δηλητηριώδεις, ἐὰν ὅμως εἰσέλθωσιν εἰς τοὺς χυμοὺς τοῦ σώματός μας, εἰς τὸ ἡμέτερον αἷμα, παράγουσι δηλητήριον ἀποκαλούμενον *πτωμαΐνην*. Θὰ νομίσητε ἴσως, ὅτι ἡ μυκητολογικὴ αὐτὴ θεωρία εἶνε τώρα τοῦ συρμοῦ, διότι ἄλλοτε οὐδὲν ἐλέγετο περὶ μυκήτων κατὰ τὰς διαφόρους ἀσθενείας, τώρα δὲ τὰ πάντα εἰς αὐτοὺς ἀποδίδονται καὶ πάντοτε οἱ μύκητες εὑρίσκονται ἔνοχοι.

Σᾶς διαβεβαιῶ ὅμως, ὅτι αὐτὴ ἡ θεωρία οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τοῦ συρμοῦ, ἀλλ' εἶνε πρόοδος ἀληθινή, πρόοδος, ἣν ἔκαμον πολλαὶ ὁμοῦ ἐπιστῆμαι. Ἄλλοτε ἦτο ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ τοῦτο. Τὰ μικροσκόπια τότε δὲν ἦσαν ὅσον τὴν σήμερον τέλεια καὶ ἡ χημικὴ δὲ καὶ ἡ φυσιολογικὴ ἐπιστήμη ἔπρεπεν ἀκόμη νὰ προαχθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε βοτανικοὶ καὶ χημικοὶ καὶ φυσιολόγοι καὶ ἰατροὶ συνεργαζόμενοι νὰ κατορθώσουν τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς γιγαντιαίας αὐτῆς προόδου.

Ὅταν σᾶς λέγω ὅτι οἱ μύκητες αὐτοὶ εἶνε τόσον μικροί, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴ φαίνωνται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἔστω καὶ ἐξωπλισμένους διὰ μεγεθυντικῶν φακῶν, ἀλλὰ νὰ εἶνε ἀόρατοι καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ παλαιότερα μικροσκόπια, θὰ πεισθῆτε, νομίζω, ὅτι ἦτον ἀδύνατον ν' ἀνακαλυφθῶσι παρὰ μόλις ἐπ' ἐσχάτων.

Ἀναλογισθῆτε μόνον, ὅτι 30 ἑκατομμύρια τῶν μυκήτων τούτων ζυγίζουν ὅσον καὶ μία σταγὼν ὕδατος, ὅτι χιλιάδες τινὲς αὐτῶν καταλαμβάνουν μόλις τὸ πλάτος μιᾶς λεπτῆς τριχός, καὶ ἀναλογισθῆτε προσέτι, ὅτι ὑπάρχουν ἑκατοντάδες τοιούτων μυκήτων, δυσκόλως ἀπ'

Digitized by Google

ἀλλήλων διακρινόμεναι, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ συμφωνήσητε μετ' ἐμοῦ, θὰ ὁμολογήσητε δηλαδὴ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνακαλυφθῶσιν ἐνωρίτερον.

Ὅτι οἱ τοιοῦτοι μύκητες ὑπῆρχον ἀπαράλλακτοι καὶ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν, μαρτυροῦν αἱ μούμιαι τῆς Αἰγύπτου, εἰς τοὺς ὀδόντας τῶν ὁποίων εὑρέθησαν οἱ αὐτοὶ μύκητες καλῶς διατηρούμενοι ἐντὸς τιτανωδῶν στρωμάτων. Ἐν τῷ στόματι ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ διάφοροι μύκητες. Ὁ βακτηριολόγος Μίλλερ εὗρεν 24 εἴδη αὐτῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ στόματι. Μεταξὺ ἄλλων ἀνεκάλυψε καὶ ἕνα, ὁ ὁποῖος ὡς πρὸς τὸ σχῆμα κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ ὑπὸ τοῦ Κὼχ εὑρεθέντος μύκητος τῆς χολέρας. Πρὸς διάκρισιν τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἴδους αὐτῶν ἀπαιτεῖται νὰ γίνουν πολλὰ καὶ ποικίλα πειράματα. Πρέπει νὰ ἐξακριβωθῇ πῶς φαίνονται, πῶς ἀναπτύσσονται, πῶς φέρονται ἀπέναντι τοῦ φωτός, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τῶν διαφόρων χρωματιστικῶν ὑλῶν. Εὑρέθη λοιπὸν ὅτι ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ ἀνθρώπου εὑρισκόμενος μύκης διαφέρει τοῦ χολερικοῦ μόνον κατὰ τὴν μεγαλειτέραν ταχύτητα, μεθ' ἧς αὐξάνεται ἐντὸς γελατίνης καὶ μεθ' ἧς πάλιν ἀποθνήσκει, ἐν ᾧ ὁ χολερικὸς δύναται νὰ ζήσῃ ἐπὶ ὀκτὼ ἕως ἐννέα μῆνας, ἀναπτύσσεται ὅμως καὶ βραδύτερον.

Οἱ προκαλοῦντες τὰς μιασματικὰς ἀσθενείας σχιζομύκητες διακρίνονται κυρίως εἰς τέσσαρα εἴδη, εἰς τοὺς μικροκόκκους, τοὺς βακίλλους, τοὺς νηματοειδεῖς καὶ τοὺς ἑλικομόρφους.

Καίπερ δὲ φυτικῆς φύσεως ὄντες, ἔχουσιν ἐν τούτοις μερικοὶ αὐτῶν αὐτοκινησίαν τινὰ καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ μύκης τῆς λέπρας, τῆς δεινῆς ταύτης τοῦ δέρματος ἀσθενείας, κινεῖται λίαν γοργῶς, ἐν ᾧ ὁ τῆς φυματιώσεως (φθίσεως) μένει πάντη ἀκίνητος.

Ἴσως φανῇ ὑμῖν ἄξιον ἀπορίας πῶς οἱ τόσον μικροὶ αὐτοὶ μύκητες δύνανται νὰ προξενήσουν τόσην βλάβην. Ὅταν ὅμως ἀκούσητε, ὅτι ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου τῶν ἐλαχίστων τούτων βακίλλων, ἐὰν εὑρεθῇ ἐντὸς καλῆς δι' αὐτὸν θρεπτικῆς ὕλης, ἐντὸς τοῦ αἵματος, ἐντὸς τοῦ πύου, γεννῶνται ἐντὸς 24 ὡρῶν τρισχίλια ἑκατομμύρια καὶ πάλιν ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τῶν τρισχιλίων τούτων ἑκατομμυρίων κατὰ τὸ ἑπόμενον ἡμερονύκτιον γεννῶνται ἕτερα τρισχίλια ἑκατομμύρια, θὰ πεισθῆτε, νομίζω, ὅτι ὁ τεράστιος αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν φυτικῶν ἡμῶν ἐχθρῶν εἶνε ἱκανὸς νὰ βλάψῃ καὶ νὰ δολοφονήσῃ τὸ σῶμά μας.

Γνωρίζομεν μετὰ θετικότητος, ὅτι οὗτος μὲν ὁ μύκης παράγει ταύτην, ἐκεῖνος δ' ἐκείνην καὶ ἄλλος ἄλλην ἀσθένειαν, διότι ἐὰν π. χ. ἔκ τινος ἐρυσιπέλατος λάβωμεν ἕνα μύκητα ἀπηλλαγμένον πάσης ξένης οὐσίας, καὶ θέσωμεν ἐντὸς γελατίνης ἢ ὀροῦ αἵματος, βλέπομεν αὐτὸν καθ' ἡμέραν ἐπ' ἄπειρον πολλαπλασιαζόμενον. Ἐὰν δὲ μετά τινας ἡμέρας λάβωμεν ἐκ τῆς γελατίνης ἕνα τῶν νεογεννήτων μυκήτων καὶ μεταγγίσωμεν αὐτὸν ὑπὸ τὸ δέρμα λαγιδέως, κυνὸς ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐχόντων τὸ αἷμα θερμὸν ζῴου, βλέπομεν ἀναπτυσσόμενον αὖθις ἐρυσίπελας.

Εἶνε λοιπὸν βέβαιον, ὅτι ὁ μύκης οὗτος προκαλεῖ τὸ ἐρυσίπελας. Αὐτὸς δὲ καὶ ὅσοι ἄλλοι εἰδικῶς προκαλοῦν ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν λέγεται ὑπὸ τῶν παθολόγων μικρόβιον.

(*Ἕπεται τὸ τέλος*). Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἐπιχειρηματίας ξενοδόχος ἐν Λονδίνῳ ἔσχε τὴν πρωτότυπον ἰδέαν νὰ συστήσῃ φορητὰ ἑστιατόρια. Τὰ ἑστιατόρια ταῦτα εἶνε παρεμφερῆ πρὸς λεωφορεῖα. Ἀρκετὰ πρόσωπα δύνανται νὰ γευματίζωσι καθήμενα περὶ τράπεζαν, εἰς ἰδιαίτερον δὲ μικρὸν διαχώρισμα ὑπάρχει μαγειρεῖον. Τὰ φορητὰ ταῦτα ἑστιατόρια σύρονται ὑπὸ δύο ρωμαλέων ἵππων καὶ διατρέχουσι τὰς κεντρικωτέρας ὁδούς. Ὅσοι λοιπὸν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἐργασίας δὲν εὐκαιροῦσι νὰ μεταβῶσιν εἰς μόνιμον ἑστιατόριον ὅπως φάγωσι, δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο ἐντός τινος τῶν φορητῶν ἑστιατορίων μεταβαίνοντες συγχρόνως πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην πρὸς ἣν ἡ ἐργασία καλεῖ αὐτούς.

— Ὁ περικλεὴς Μόμμσεν μεταβαίνει προσεχῶς εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον ἵνα ἀναδιφίσῃ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις ἀρχεῖα χάριν τῶν περὶ τὰ ρωμαϊκὰ μελετῶν αὐτοῦ.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν γενεθλίων τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας οἱ ἐν Βερολίνῳ ἀποκατεστημένοι ζωγράφοι, ὅσοι ὑπῆρξαν παλαιοὶ μαθηταὶ τῆς Βερολιναίας Ἀκαδημίας, ἐδώρησαν εἰς αὐτὸν καλλιτεχνικὸν λεύκωμα περιέχον πρωτοτύπους αὐτῶν ὑδατογραφίας. Τὸ βαρύτιμον δῶρον φέρει ἐπὶ τοῦ καλύμματος τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ προστάτῃ τῆς γερμανικῆς τέχνης».

— Ὁ μέγας κώδων ὅστις θ' ἀναρτηθῇ εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Μονμάρτρ τῶν Παρισίων ναοῦ Sacré-Coeur ἔχει βάρος δεκαὲξ χιλιάδων χιλιογράμμων καὶ θὰ στοιχίσῃ 70 χιλιάδας φράγκων. Ὑπολείπεται ὅμως ὡς πρὸς τὸ βάρος κατὰ χίλια χιλιόγραμμα τοῦ κώδωνος τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων. Ἀλλὰ τί εἶνε οἱ κώδωνες οὗτοι παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς γίγαντας τῶν ρωσσικῶν ναῶν! Ὁ κώδων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Ρωσσίᾳ ζυγίζει 57 966 χιλιόγραμμα, ὁ τοῦ Τροτζκόϊ 175 000, καὶ ὁ τοῦ Κρεμλίνου 201 266!

— Τὴν 8/20 προσεχοῦς Ἀπριλίου τελεῖται ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἡ ἔναρξις διεθνοῦς ἐκθέσεως γραμματοσήμων. Ἴδιον παράρτημα τῆς ἐκθέσεως θὰ περιλαμβάνῃ εἰκόνας τῶν στολῶν, ἃς φέρουσιν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ οἱ ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι. Τὰ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐκθεμάτων ἐπιβαρύνουσι τὸ ταμεῖον τῆς ἐκθέσεως, πολλὰ δὲ βραβεῖα θ' ἀπονεμηθῶσιν.

— Εἰς τὸ ἐν λονδίνῳ Jodrel Theater ἀντὶ τοῦ σιδηροῦ θώρακος, ὅστις πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν θεατῶν ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς, πρὸ τῆς σκηνῆς καταβιβαζόμενος ἐγκαίρως χωρίζει ταύτην ἀπὸ τοῦ λοιποῦ θεάτρου, κατεσκευάσθη θώραξ... ἐξ ὕδατος. Διὰ 500 ὑδρορροῶν ἐγγύτατα ἀλλήλων τεθειμένων ἄνω καὶ ἐχουσῶν κάθετον τὴν ἐκβολὴν δύναται νὰ ἀποτελεσθῇ φραγμὸς ὕδα-

Digitized by Google

τος παρακωλύων ἀπολύτως τὴν δίοδον τῶν φλογῶν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται μόνον ἡ ὕπαρξις πλήρους δεξαμενῆς ἐπὶ τῆς στέγης καὶ ἡ ἀκώλυτος λειτουργία στρόφιγγος, ἥτις εὐθὺς ν' ἀφίνῃ ἐλευθέραν δίοδον εἰς τὸ ὕδωρ. Καθ' ἑσπέραν ἐν τῷ ῥηθέντι θεάτρῳ μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν θεατῶν γίνεται δοκιμὴ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ τούτου μέτρου ὅπως πεισθῶσιν οὗτοι περὶ τοῦ ἀκινδύνου τῆς εἰς τὸ θέατρον φοιτήσεως. Εἶδος ἀγγλικῆς *ῥεκλάμας* καὶ αὐτό!

— Ἐπιστεύετο μέχρι τῆς σήμερον ὅτι τὸ τηλέφωνον ἐφεῦρεν ὁ Ἔδισον ἢ ὁ Γράχαμ Μπέλλ, ἀλλ' ὁ γερμανὸς ὑπουργὸς Στέφαν ἐν αὐτῇ τῇ βουλῇ ὁμιλῶν ἐσχάτως ἀπέδωκε τὴν τιμὴν τῆς ἐφευρέσεως εἰς ἁπλοῦν τινα στρατιώτην ἐξ Ἕσσης Φίλιππον Κάϊς καλούμενον. Πολλοὶ ὅμως εἰσὶν οἱ πιστεύσαντες ὅτι ἐξ ὑπερβαλλούσης φιλοπατρίας μᾶλλον ἢ ἐξ ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας ὁ γερμανὸς ὑπουργὸς ἔπραξε τοῦτο.

— Ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου τόσα καὶ τόσα παράδοξα, εὑρίσκει τις καὶ τὸ ἑξῆς παραδοξότατον, ὅτι οἱ καλλιτέχναι εἶνε πλούσιοι. Μεταξὺ τῶν ἠθοποιῶν μετροῦνται δώδεκα ἔχοντες περιουσίαν ὑπερβαίνουσαν τὸ ἑκατομμύριον! Ἐκ τούτων πρῶτος ἔρχεται ὁ Ἰοφερσὸν κάτοχος 25 ἑκατομμυρίων φράγκων, ἀληθὴς Κροῖσος τῆς σκηνῆς.

— Νεωτερισμὸς ἐν τῇ γυμναστικῇ εἶνε ἡ ἐφεύρεσις ἁπλοῦ μηχανήματος δι' οὗ ἀσκεῖται τις εἰς τὴν κωπηλασίαν ἐν αὐτῷ τῷ δωματίῳ.

— Ἐν τῇ μικρᾷ γαλλικῇ πόλει Montbard ἑωρτάσθη ἐσχάτως πανηγυρικώτατα ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Βυφφών. Ὁ Γεώργιος Λουδοβῖκος Λεκλὲρκ κόμης Βυφφὼν ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὴν 7 σεπτεμβρίου 1707 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τὴν 16 ἀπριλίου 1788. Τὸ σῶμά του μετηνέχθη ἔκτοτε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γεννετείρᾳ πόλει.

— Τὸ προσεχὲς συνέδριον τῆς Γαλλικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας θὰ συνέλθῃ ἐν Παρισίοις τὴν 5—10 αὐγούστου. Τοῦ συνεδρίου τούτου θέλουσι μετάσχῃ ἀντιπρόσωποι πλείστων γεωγραφικῶν ἑταιριῶν ἐκ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου.

— Ἐν Νορβηγίᾳ ὀργανίζεται ἀπὸ τοῦδε ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ εἰς τὸν βόρειον πόλον διὰ τὸ ἔτος 1890. Ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐλπίζει πολλὰ ἐκ τῆς ἐκδρομῆς ταύτης ἥτις ἔχει ἕνα ἐπὶ πλέον λόγον ἐπιτυχίας ὅτι ἐκτελεῖται ὑπ' ἀνδρῶν εἰθισμένων εἰς τὰ πολικὰ ψύχη, γνωστῶν δ' ἄλλως διὰ τὴν ναυτικὴν αὐτῶν δεξιότητα.

— Ἐν τῷ *Παραδείσῳ* ναῷ τῆς Βερόνης ἐστήθη μέγα ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον (orgue) ἐνεργοῦν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἀποστάσεως 62 μέτρων, ὅπου εἶνε τεθειμένα τα πλῆκτρα ἐφ' ὧν παίζει ὁ μουσικός.

— Ἐν Μονάχῳ ηὐτοκτόνησε διὰ πολυκρότου γαιοκτήμων τις ἅμα τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιδουκὸς Ροδόλφου. «Ἀφοῦ ἐσκοτώθηκεν ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρίας, πρέπει νὰ σκοτωθῶ κ' ἐγώ» αὐτὴ ἦτο ἡ τελευταία πρὸ τῆς αὐτοκτονίας φράσις αὐτοῦ.

— Ἐν Φλωρίδι ἔπεσε λεπτὴ χιὼν πρό τινων ἡμερῶν. Τοῦτο δ' ἐθεωρήθη σπουδαιότατον μετεωρολογικὸν φαινόμενον, καθ' ὅσον ἐκεῖ σπανιώτατα βλέπουσι χιόνα καὶ ἤδη ἀπὸ 25 ἐτῶν δὲν εἶχε χιονίσῃ.

— Εἰς τὰς αὐτομάτους ἐκείνας μηχανὰς δι' ὧν ζυγίζεταί τις ἢ δοκιμάζει τὴν δύναμίν του προσετέθη ἐν Λονδίνῳ νέα μηχανὴ παρέχουσα ἐπὶ ἐλαχίστῳ τιμήματι ῥιπτομένῳ ἐντὸς ὀπῆς τὴν φωτογραφίαν τοῦ πληρώνοντος.

— Κατὰ τὸ προσεχὲς ταξείδιον τοῦ Σάχου τῆς Περσίας καὶ ἐπὶ τῇ μεταβάσει αὐτοῦ εἰς Πετρούπολιν οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ῥῶσσοι ἀξιωματικοὶ οἱ εἰδικῶς περὶ τὰς ἀσιατικὰς γλώσσας διατρίβοντες παρασκευάζουσι χάριν τοῦ ἀσιανοῦ μονάρχου θεατρικὴν ἑσπερίδα, ἐν ᾗ θὰ παραστήσωσιν ἐν πρωτοτύπῳ περσικόν τι δρᾶμα·

— Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἔχει τὸ ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον ἔχουσι καὶ πολλοὶ ταπεινότεροι θνητοί, νὰ κατέρχεται ἀπὸ ἁμάξης πρὶν αὐτὴ σταματήσῃ ἐντελῶς. Ἡ ἀνυπομονησία του ὅμως ἐτιμωρήθη ἐσχάτως κατά τινα ἐπίσκεψιν παρὰ τῷ μεγάλῳ δουκὶ τῆς Βάδης· ἐν ᾧ ἔσπευδε νὰ πηδήσῃ ἐκ τῆς ἁμάξης ἐνεπλέχθη ὁ πτερνιστήρ του καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔπεσε πρηνὴς ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος. Εὐτυχῶς αἱ βαθμίδες ἦσαν διὰ τάπητος ἐπεστρωμέναι καὶ ἡ πτῶσις οὐδὲν ἔσχε δυσάρεστον ἀποτέλεσμα.

— Ἐν ἀμερικανικῷ θεάτρῳ ἐγένετο πρό τινος ἀληθὴς μονομαχία ἐπὶ σκηνῆς, ἀντὶ τῆς ἐν τῷ δράματι ὑποτιθεμένης. Τοῦτο δὲ διότι ὁ ὑποκρινόμενος Ἰνδόν τινα ἐν μέθῃ διατελῶν ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὴν μάχαιραν ἣν ἐκράτει εἰς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ δράματος. Ἐξαφθεὶς οὗτος ἠθέλησε διὰ τῆς βίας νὰ τὴν ἀποσπάσῃ· ὁ δὲ ψευδοϊνδὸς ἔλαβε στάσιν ἀληθοῦς ἀμύνης ἐν ἀρχῇ, εἶτα δὲ καὶ ἐπιθέσεως. Τότε ὁ ἀντίπαλος εἰς τὴν μάχαιραν ἀντέταξε ξίφος καὶ ἤγγισε μάλιστα διὰ τῆς αἰχμῆς δὶς καὶ τρὶς τὸν ἐν μέθῃ διατελοῦντα ὑποκριτήν, ἀπειλήσας ὅτι θὰ τὸν φονεύσῃ ἂν δὲν παρέδιδε τὸ ὅπλον. Συνελθὼν ἐκεῖνος μικρὸν ἐκ τῆς ζάλης τοῦ οἰνοπνεύματος ἐνέδωκε τέλος. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον παρηκολούθησαν μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος οἱ θεαταὶ καὶ ἐπευφήμησαν τὸν ὑποκριτὴν ὅστις τόσῳ θαρραλέως ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τῷ δράματι διετεταγμένων.

— Δὲν ἔληξεν ὁ κατὰ τοῦ Μακένζη ἀγὼν τῶν γερμανῶν ἰατρῶν. Νῦν ὁ καθηγητὴς καὶ χειρουργὸς Βέργμαννευρὼν ἀσθενῆ πάσχοντα ἐκ καρκίνου ὁμοειδοῦς πρὸς τὸν τοῦ Φρειδερίκου Γ' ἐξετέλεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐγχείρησιν, εἰς ἣν εἶχεν ἐναντιωθῇ ποτε ὁ Μακένζη. Ἡ ἐγχείρησις ἐπέτυχεν ἐν ἀρχῇ, ἀναμένονται δὲ μετ' ἀνυπομονησίας αἱ ταύτης συνέπειαι.

— Ἡ πόλις Πίζα ἐχρεοκόπησεν! Οἱ δὲ δανεισταὶ ἐκθέτουσιν εἰς λαχεῖον πάντα τὰ μνημεῖα αὐτῆς μὴ ἐξαιρουμένου τοῦ κεκλιμένου πύργου.

— Ἐν Γαλλίᾳ ἐδοκιμάσθη ἐσχάτως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφώνου ἐπὶ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, οὕτως ὥστε ἐν ᾗ περιπτώσει εἰς συρμόν τινα καθ' ὁδὸν συνέβαινεν ἀπευκταῖον νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ μετὰ τοῦ ἐγγυτέρου σταθμοῦ ἄμεσος συνεννόησις. Τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται ἂν παραλλήλως τῶν σιδηροδρομικῶν τροχιῶν διέρχεται τηλεφωνικὸν σύρμα ζευγνύον τοὺς διαφόρους σταθμούς, ἐν ἑκάστῳ δὲ συρμῷ ὑπάρχει φορητὸν τηλέφωνον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ προσκολληθῇ εἰς οἷον δήποτε σημεῖον τοῦ σύρματος τούτου. Τὸ μόνον ὑπολειπόμενον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ταύτῃ εἶνε ἡ ἐξασφάλισις τοῦ φορητοῦ τηλεφώνου ἀπὸ φθορᾶς, ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ συρμὸς ὑποστῇ ζημίας ἐξ ἐκτροχιάσεως ἢ συγκρούσεως ἢ πτώσεως. Ἂν συντριβῇ καὶ τοῦτο πῶς θὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ τηλεφωνικὸν σύρμα;

— Τοὺς γερμανοὺς συγκινεῖ πως νέα πρόρρησις τοῦ δόκτορος Σλάϊδερ, ὅστις καὶ κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1887 προεῖπε τὸν θάνατον τῶν δύο αὐτοκρατόρων. Νῦν προλέγει πόλεμον κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος, ἐν τῷ ὁποίῳ μετ' ἀγῶνας αἱματηροὺς ἡ νίκη θὰ μείνῃ εἰς τὴν Γερμανίαν. Προλέγει δ' ἔτι ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος τὴν 15 καὶ 16 ἀπριλίου καὶ τὴν 10 καὶ 11 μαΐου θὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ ἐξ ἀποπληξίας, πτώσεως ἐξ ἵππου ἢ βαρείας τινὸς πληγῆς.

— Ἡ παγκόσμιον ἔχουσα φήμην γιγαντιαία ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς *Κῆρυξ τῆς Νέας Ὑόρκης* συνέστησεν ἀπό τινος ἐν Λονδίνῳ ἴδιον ὁμώνυμον φύλλον καθ' ἡμέραν ἐκδιδόμενον. Ἡ καθημερινὴ αὕτη ἔκδοσις ἤγειρεν ἀληθῆ θύελλαν ἐν Ἀγγλίᾳ παρὰ τῷ κλήρῳ ἰδίᾳ, καθ' ὅσον οὐδεμία ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἐξέδιδε φύλλον κατὰ κυριακήν.

Digitized by Google

— Τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν ἐξέδωκε δίτομον ἱστορίαν τῶν πρωσσικῶν σημαιῶν ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶνε ἐν πολλοῖς αὐθεντικὴ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐν τῷ ῥηθέντι συγγράμματι σημείωσιν περὶ τῆς σημαίας τοῦ 7ου πεζικοῦ συντάγματος ὑπ' ἀριθ. 56, ἐν τῇ φονικωτάτῃ μάχῃ τοῦ Mars-la-Tour, ἐν ᾗ πρωτηγωνίστησεν, ἡ σημαία του ἐτρυπήθη ὑπὸ 23 σφαιρῶν. Κατά τινα δ' ἑτέραν σημείωσιν, ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ τριάκοντα ὀκτὼ πρῶσσοι σημαιοφόροι.

— Ὁ Ἀμβρόσιος Θωμᾶς, ὁ γνωστὸς συνθέτης τῆς **Mignon**, ἐπεράτωσε τὴν σύνθεσιν νέου μιμοχορήματος (**Ballet**) τὸ ὁποῖον θὰ παρασταθῇ κατὰ τὸν προσεχῆ ἀπρίλιον ἐν τῷ μεγάλῳ μελοδραματικῷ θεάτρῳ τῶν Παρισίων. Τὸ ἔργον τοῦτο φέρει τὸν τίτλον *Θύελλα*, πιθανῶς ὅμως, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ὁμώνυμα μουσικὰ ἔργα ὁ συνθέτης θὰ μετονομάσῃ αὐτὸ *Μιράνδαν*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΜΟΙΒΗ ΕΦΕΥΡΕΤΟΥ

Ἡ μέθοδος τῆς ἐπιχαλικώσεως τῶν ὁδῶν φαίνεται εἰς πάντας τοσοῦτον ἁπλῆ, ὥστε πολλοὶ βεβαίως θ' ἀπορήσωσι μανθάνοντες ὅτι εἶναι ἐφεύρεσις νεωτάτη, πρὸ ἑβδομηκονταετίας μόλις ἀντικαταστήσασα τὰ καλδιρίμια καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις συστήματα ἐπιστρώσεως τῶν ὁδῶν. Ἐφεῦρε δὲ τὴν μέθοδον ταύτην ἢ μᾶλλον μετέφερεν ἐκ τῆς Σινικῆς, ὅπου πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦτο ἐν χρήσει, ὁ Ἄγγλος Ἰωάννης Μὰκ Ἄδαμ, ὅστις ἐδημοσίευσε δύο περὶ αὐτῆς ἐκθέσεις ἐν Λονδίνῳ ἐν ἔτει 1819 καὶ 1820, τὴν μίαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Πρακτικὸν δοκίμιον ἐπιστημονικῆς ἐπισκευῆς καὶ διατηρήσεως τῶν δημοσίων ὁδῶν,» τὴν δ' ἑτέραν «Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς ὁδοποιίας.» Ὁ Μὰκ Ἄδαμ ἀνεκοίνωσε τὴν μέθοδον ταύτην εἰς τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν τῷ 1812, ἐξ εὐγνωμοσύνης δὲ τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἐψήφισεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐθνικὴν ἀμοιβὴν δωδεκακισχιλίων λιρῶν στερλινῶν· ἀμοιβὴν ἀδροτάτην ἀληθῶς, ἂν ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ τότε ἀξία τοῦ χρήματος, ἥτις ἦτο πολλῷ ἀνωτέρα τῆς σημερινῆς.

ΤΥΧΑΙ ΑΕΡΟΛΙΘΟΥ

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμίου Βενδέγκω, τοῦ διαρρέοντος τὴν βρασιλιακὴν ἐπαρχίαν Βαχίαν, ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1784 ὑπό τινος βουκόλου ὁ μέγιστος τῶν εἰς τὴν γῆν καταπεσόντων ἀερολίθων. Πολλοὶ σοφοὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐξετάσωσιν αὐτὸν καὶ ν' ἀποκόψωσι τεμάχια, ὅπως τὰ ὑποβάλωσιν εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν, ἢ ὅπως τὰ καταθέσωσιν εἰς μουσεῖα· καὶ πολλὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ μουσείων ἔχουσιν ἀποκόμματα τοῦ εἰς τὴν γῆν ἀποπλανηθέντος οὐρανίου ἐκείνου μετεώρου. Ἀλλ' αἱ περιπέτειαι αὐτοῦ δὲν περιωρίσθησαν εἰς ταῦτα μόνον, οὐδὲ εἵμαρτο φαίνεται νὰ μένῃ ἀσάλευτος ἐν τῇ θέσει, ἣν ἐξέλεξε, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ βρασιλιακοῦ ποταμίου, μέχρις οὗ αποσαθρωθῇ ὑπὸ τῆς σκωρίας. Ἐν πρώτοις ὑπετέθη ὅτι ἐμπεριεῖχεν ἄργυρον, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ μετακόμισις αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Βαχίαν. Ἀλλὰ τεσσαράκοντα βόες ζευχθέντες δὲν κατώρθωσαν νὰ μετακινήσωσι τὸν κολοσσὸν εἰς ἀπόστασιν μεγαλειτέραν τῶν 150 βημάτων. Ἐσχάτως δὲ μετενεχθεὶς κατετέθη εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Ῥίου Ἰανείρου. Τὸ σημερινὸν βάρος του εἶνε ἀκόμη 5343 χιλιογράμμων, ἢ 4170 ὀκάδων περίπου. Ἄργυρον δὲν περιέχει, ἀλλὰ σιδήρου 91,90 ο|ο, νικελίου 5,70 ο|ο κλπ.

Καὶ αὗται μὲν αἱ τύχαι τοῦ ἀερολίθου ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς καταπτώσεώς του εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ τὰς πρὸ τούτου ἐπὶ χιλιετηρίδας τύχας αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν τῷ ἀχανεῖ οὐρανῷ παραπλανήσεις του οὐδεὶς βεβαίως γινώσκει καὶ οὐδείς ποτε θὰ μάθῃ.

Η ΜΕΓΑΛΗΤΕΡΑ ΓΕΝΕΙΑΣ

Ὁ κάτοχος τῆς μεγαλητέρας ἐν τῷ κόσμῳ γενειάδος ἐκ τῶν γνωστῶν εἶνε γάλλος τις κάτοικος τῆς Vandenesse· καλεῖται δὲ Λουδοβῖκος Κουλόν, καὶ ἔχει ἡλικίαν ἑξήκοντα τριῶν ἐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας δώδεκα ἐτῶν εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ξυρίζηται, ἦτο δὲ μόλις δεκατετραετὴς ὅτε ἡ γενειάς του κατήρχετο πρὸς τὸ στῆθος εἰς μῆκος 30 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ἐν ἡλικίᾳ 20 ἐτῶν ἡ γενειάς του εἶχε μῆκος ἑνὸς μέτρου, τὴν σήμερον δὲ φθάνει τὰ δ ύ ο μ έ τ ρ α κ α ὶ τ ρ ι ά κ ο ν τ α ἑ κ α τ ο σ τ ά! Ὁ Κουλὸν εἶνε μᾶλλον κοντὸς τὸ ἀνάστημα· ὅταν βαδίζῃ κρατεῖ τὴν γενειάδα ἐπὶ τοῦ βραχίονος, ἀνασύρων αὐτὴν καὶ ἀφίνων πάλιν νὰ καταπέσῃ πρὸς τὰ ἔξω, ἀπαράλλακτα ὅπως αἱ κυρίαι ἀνασύρουσιν ἱππικὴν ἐσθῆτα.

ΑΙ ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΕΣΘΗΤΕΣ

Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας ἀπέτεινε πρὸς τὸν σεπτὸν αὐτῆς σύζυγον τὴν αἴτησιν ὅπως ἐν τῇ ἐθιμοτυπίᾳ τῆς Αὐλῆς ἐπιτραπῇ εἰς τὰς κυρίας νὰ φέρωσι καὶ βραχείας ἐσθῆτας ἄνευ τῆς ἀρχαϊκῆς οὐρᾶς. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἠρνήθη νὰ ἐγκρίνῃ τοῦτο. Ἡ αἴτησις τῆς αὐτοκρατείρας ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὰς κακὰς γλώσσας νὰ εἴπωσιν ὅτι ἐζήτησε τὴν παραδοχὴν τῆς βραχείας ἐσθῆτος ἐν τῇ Αὐλῇ, διότι ἔχει ἐκ φύσεως μικροτάτους καὶ κομψοτάτους πόδας, τοὺς ὁποίους ἄλλως ἀδυνατεῖ μέχρι τοῦδε νὰ ἐπιδείξῃ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΕΡΙ ΡΟΔΟΛΦΟΥ

Ἐν ἡλικίᾳ δεκατριῶν μόλις ἐτῶν περιώδευεν ἐν Βοημίᾳ, μεθ' ὅλην δὲ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ὀχληρῶν ἐκείνων προσφωνήσεων δημάρχων καὶ προυχόντων ἐν πάσῃ πόλει καὶ κώμῃ. Μετὰ τοιαύτην τινὰ ἐπίσημον ὑποδοχὴν ἐξῆλθε μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ του εἰς τὰ περίχωρα ὅπως ἀναπνεύσῃ περιδιαβάζων ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλων δένδρων. Ὁ παιδαγωγὸς τότε παρατηρήσας τὴν εὐαρέσκειαν, ἥτις ἐζωγραφεῖτο εἰς τὴν μορφὴν τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος, ἐρωτᾷ:

— Εἶσθε λοιπὸν εὐχαριστημένος, Ὑψηλότατε, ἀπὸ τὸν περίπατον αὐτόν;

— Βέβαια, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος, τὰ δένδρα τοὐλάχιστον δὲν ἐκφωνοῦν λόγους ὅταν περνῶ.

Digitized by Google

ΙΣΠΑΝΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

1

Δύο φιλιὰ βαθειὰ ἡ καρδιά μου κλεῖ
Ὅπου μὲ βασανίζουν ὁλοένα:
Τὸ ὑστερνὸ τῆς μάνας μου φιλὶ
Καὶ τὸ φιλὶ τὸ πρῶτό μου 'ς ἐσένα.

2

Ἄχ! ὁ 'δικός σου ἔρως ταῦρος εἶνε·
Ὅπου κι' ἂν τὸν χαλέσουν τρέχει ἐκεῖ.
Ἄχ! κ' ἡ 'δική μου ἀγάπη πέτρα εἶνε·
Ὅπου κι' ἂν τήνε ῥίξουν στέκει ἐκεῖ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀντίθεσις.

Ὁ λόγος περὶ κακολόγου γυναικὸς ἥτις τραγῳδεῖ ἐξαίρετα:

— Τί κακὴ γλῶσσα!

— Καί τί λαμπρὸς λάρυγγας.

Ἀριθμητική.

Μεταξὺ διδασκάλου καὶ μικροῦ μαθητοῦ:

— Ἑπτὰ καὶ τρία πόσα κάνουν;

— Ἕνδεκα!

— Πρόσεξε καλά!

— Δώδεκα!

— Ὄχι! Γιὰ λογάριασε μήπως κάνουν δέκα;

— Ἅ μπᾶ, δάσκαλε· πέντε καὶ πέντε κάνουν δέκα.

Ἐν ὑποδηματοποιείῳ.

— Τὰ παπούτσια ποῦ μοῦστειλες εἶνε μικρά.

— Κύριε, τὰ παπούτσια δὲν εἶνε μικρά, τὰ πόδια σας εἶνε μεγάλα.

Λογικώτατον.

Ἐν σχολείῳ:

Διδάσκαλος: Διατί ἡ θάλασσα εἶνε ἁλμυρά;

Μαθητής: Γιατὶ εἶνε μέσα πολλαὶς σαρδέλλαις.

Τύχη.

Πτωχὸς τρέμων ἐκ τοῦ ψύχους βλέπων οἰκίαν πλουσίου καιομένην:

— Νὰ ἄνθρωπος ποῦ ἔχει τύχη!

Ἐπίγραμμα.

Εἰς Κυρίαν μὴ φέρουσαν πάντοτε δίοπτρα:

Ἐσὺ καὶ δίχως τὰ γυαλιὰ θαρρῶ πῶς βλέπεις πάλι
Καὶ κάποτε φορεῖς γυαλιὰ γιὰ νὰ σὲ βλέπουν ἄλλοι.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἄνευ ἰατροῦ* βιβλιαρίου τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Θ. Χ. Φλωρᾶ ἐρανιζόμεθα τὰς ἑξῆς χρησιμωτάτας ὁδηγίας πρὸς πρόχειρον θεραπείαν *καυμάτων, ἀποψύξεων*, καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν *ξένων σωμάτων*.

ΚΑΥΜΑΤΑ

Εἰς τὰ καύματα καταστέλλομεν πρῶτον τὰς φλόγας καὶ βρέχομεν ταχέως τὰ φορέματα μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔπειτα δὲ ὀφείλομεν νὰ τὰ κόψωμεν μὲ ψαλίδα καὶ ὄχι νὰ τὰ ἐκβάλωμεν κατὰ σειράν. Τὰς δὲ φλυκταίνας πρέπει νὰ κεντῶμεν, ὥστε νὰ ἐκκενωθῇ τὸ ἐν αὐταῖς ὑγρὸν καὶ τὰς καυτηριασθείσας θέσεις ν' ἀλείφωμεν διὰ καθαροῦ λίπους ἢ ἐλαίου (βαζελίνης), κατόπιν δὲ νὰ ἐπιπάσσωμεν ἐπ' αὐτῶν ἄλευρον, κόνιν ἀνθράκων ἢ διανθρακικοῦ νατρίου καὶ τέλος νὰ τὰς καλύπτωμεν μὲ μαλακὸν ὕφασμα ἢ βάμβακα.

Τὸ δωμάτιον πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε θερμόν. Θερμὰ ἐπίσης καὶ τὰ ποτά, τὰ ὁποῖα δίδομεν εἰς τὸν παθόντα πρὸς πόσιν.

Ἀλλὰ τοὺς καυτηριασθέντας δι' ἰσχυρῶν ὀξέων ἢ ἄλλων καυστικῶν χημικῶν οὐσιῶν πρέπει πρῶτον νὰ περιβρέχωμεν μὲ ἄφθονον ὕδωρ καὶ ἔπειτα νὰ ἐπαλείφωμεν μὲ ἔλαιον, λῖπος κτλ.

ΑΠΟΨΥΞΕΙΣ

Ὅσα μέλη ὑπῆρξαν ἐκτεθειμένα ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ ψῦχος καὶ ἐπάγησαν πρέπει νὰ τὰ τρίβωμεν μὲ χιόνα ἢ μὲ ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ ὑφάσματα. Οἱ τοιοῦτοι ἀσθενεῖς πολὺ βλάπτονται καὶ διατρέχουν μάλιστα τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἐὰν τοὺς φέρωμεν ἀμέσως πρὸ τῆς πυρᾶς, διὰ νὰ τοὺς θερμάνωμεν.

ΞΕΝΑ ΣΩΜΑΤΑ

Εἰς τοὺς ὀφθαλμούς: Νὰ μὴ τοὺς τρίβωμεν, ἀλλὰ νὰ καμμύωμεν αὐτοὺς μόνον ὀλίγον καὶ νὰ προσπαθῶμεν ν' ἀναστρέψωμεν πρὸς τὰ ἄνω τὸ βλέφαρον διὰ νὰ ἐξαγάγωμεν τοιουτοτρόπως μὲ εὐκολίαν τὸ ξένον σῶμα. Τούτου γενομένου, δυνάμεθα ν' ἀποπλύνωμεν τὸν ὀφθαλμόν μας ἐπανειλημμένως μὲ ψυχρὸν ὕδωρ.

Εἰς τὰ ὦτα, τὴν ῥῖνα κτλ. Κατὰ πρῶτον ὀφείλομεν νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἐκ τῶν ὀργάνων τούτων ἐξαγωγὴν τοῦ ξένου σώματος διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος, ἐὰν ὅμως δὲν ἐπιτυγχάνωμεν, πρέπει νὰ τρέξωμεν ἀμέσως πρὸς τὸν ἰατρόν.

Εἰς τὸν λαιμόν: Κράτησον τὸν παθόντα ἀπὸ τὴν μύτην κλεισμένην, θέσον τμῆμα φελλοῦ μεταξὺ τῶν ὀδόντων του καὶ δοκίμασον νὰ ἐξαγάγῃς τὸ ξένον σῶμα διὰ τῶν δακτύλων σου· γαργάλισον τὸν φάρυγγα, διὰ νὰ προκαλέσῃς ἐμετόν. Θέσον κατόπιν τὸν παθόντα πρηνῆ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἢ ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ κτύπα με τὸν γρόνθον σου δυνατὰ τὴν ῥάχιν του. Μὴ ἀργῇς ὅμως νὰ προσκαλέσῃς καὶ τὸν ἰατρόν!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1621

Digitized by Google

Ἀριθ. 686 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 19 Φεβρουαρ. 1889

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

*

Γ'.

Ἐξακολούθησις τοῦ κηρύγματος. — Τὸ ὑπουργεῖον καὶ αἱ διαθέσεις του. — Ὁ Τόμος. — Ἡ πρώτη Σύνοδος καὶ ἡ Ῥωσσία. — Κωλέττης καὶ Ὄθων. — Οἱ εὐφυεῖς τοῦ Παυσιλύπου. — Σπάνις ἀρχιερέων. — Τυπογραφικὸν λάθος καταχθόνιον. - Τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς.

Τὰ γεγονότα ἅτινα διηγήθημεν ἀναφέρονται εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ σταδίου τοῦ Παπουλάκη, ἥτις διήκει μέχρι τοῦ 1851. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐξηκολούθησεν ἐκ διαλειμμάτων τὸ κήρυγμά του καὶ μετὰ τὴν ἄρνησιν τῆς Συνόδου καὶ ὅτι ἐπεσκέφθη πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν καὶ ἄλλας ἐκ τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου. Νύξεις περὶ τούτου δὲν ὑπάρχουσι, διότι τότε ἡ προσοχὴ τοῦ τύπου καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς πρωτευούσης ἀπερροφᾶτο ὑπὸ τῶν ἄλλων σπουδαιοτέρων γεγονότων τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ 1850 ἀναφυέντος σοβαροῦ διεθνοῦς ἐπεισοδίου τοῦ ἰουδαίου Πατσιφίκου, τοῦ ἀποληξαντος εἰς τὸν αὐθαίρετον ἀποκλεισμὸν τοῦ Πειραιῶς παρὰ τοῦ ἄγγλου στολάρχου Πάρκερ. Ἄλλως τε τὸ κήρυγμα τοῦ μοναχοῦ ἦτο ἀκόμη μεμετρημένον, ἔλειπεν ἀπ' αὐτοῦ ἢ δὲν διεφαίνετο ἀκόμη ὁ ὑποκεκρυμμένος πολιτικὸς σκοπὸς καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις παραγομένη ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις ἀκόμη δὲν εἶχε προσλάβει τὸν κατόπιν ἐκδηλωθέντα ἐπικίνδυνον καὶ αὐτόχρημα στασιαστικὸν χαρακτῆρα.

Κατὰ τὸ 1851 ἐχορηγήθη εἰς τὸν μοναχὸν ἡ ἄδεια τοῦ κηρύγματος παρὰ τῆς Συνόδου. Βραδύτερον, μετὰ τὸν ἐπελθόντα ἀναβρασμόν, ἐφημερίδες τινὲς ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐκάκιζον τὸ τότε ὑπουργεῖον ὡς εὔνουν πρὸς τὸν Χριστόφορον καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέψαν αὐτῷ τὸ κήρυγμα. Τὸ ὑπουργεῖον ἐν ἔτει 1851 συνέκειτο ὡς ἑξῆς· πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ἦτο ὁ ναύαρχος Ἀντ. Κριεζῆς, ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ὁ Δ. Χριστίδης, ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ὁ Σ. Μίλιος, ὑπουργοὶ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν, τῶν ἐξωτερικῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου οἱ Γ. Νοταρᾶς, Π. Δηλιγιάννης, Ν. Κορφιωτάκης καὶ Α. Παΐκος, ἀπὸ δὲ τῆς 10 Ἀπριλίου μέχρι τέλους τοῦ ἔτους οἱ Δ. Μελετόπουλος, Α. Παΐκος, Π. Βάρβογλης, Ι. Δαμιανός. Ἐκ τῶν προσώπων τούτων ἀνευρίσκομεν τῷ ὄντι καί τινα ἀνήκοντα εἰς τὰς τάξεις τῶν Ναπαίων, τουτέστι τοῦ κόμματος τῶν Ῥωσσοφρόνων, οἵτινες ἐθεωρήθησαν ἂν οὐχὶ ὡς εἰσηγηταὶ τοὐλάχιστον ὅμως ὡς εὐνοοῦντες τὸ κίνημα, διότι ῥωσσόφρονες ἐθεωροῦντο οἱ ὑπουργοὶ Παΐκος καὶ Σπύρος Μίλιος. Πλὴν καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ποιάν τινα ἀνοχὴν κατ' ἀρχάς, ὅτε τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀσήμαντον, ἡ δεδοκιμασμένη ἀφοσίωσις τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν πρὸς τὸν θρόνον ἀποκρούει πᾶσαν ὑπόνοιαν περὶ ἐπιβουλῆς.

Ἀλλὰ πρὸς μείζονα κατανόησιν τῶν συμβάντων δέον νὰ προταχθῶσι πληροφορίαι τινὲς περὶ τῶν τότε πολιτικῶν περιστάσεων.

Ἐκ τῶν φλογερωτάτων ζητημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο τὸ τοῦ Τόμου λεγόμενον δηλαδὴ τὸ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα αὐτὸ περὶ τῆς ἱδρύσεως ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀνεκινήθη ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ἐκδηλωθῶσιν ἐν Ἑλλάδι αἱ πρῶται ἀντιδυναστικαὶ τάσεις. Ἡ Ἀντιβασιλεία οὐχὶ ἐμφρόνως σπεύδουσα προκειμένου περὶ πράξεως σοβαρᾶς καὶ θιγούσης τὰς βαθείας θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ λαοῦ προέβη κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1833 εἰς σύγκλησιν συνόδου τῶν ἐν Ἑλλάδι διωρισμένων ἢ καὶ παρόντων ἀρχιερέων, συνελθοῦσαν εἰς Ναύπλιον καὶ τὴν 4 Αὐγούστου ἐδημοσιεύθη ἡ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διακήρυξις, ἡ καθιεροῦσα ὡς κοσμικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ὀρθοδόξου ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας τὸν πρεσβεύοντα τὸ καθολικὸν δόγμα βασιλέα καὶ ἀναθέτουσα τὴν διοίκησιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν εἰς πενταμελῆ σύνοδον ἀρχιερέων παρὰ τοῦ βασιλέως διοριζομένων. Ἡ ἐπὶ τούτῳ δυσαρέσκεια τοῦ λαοῦ ὑπῆρξεν ἐμφανής, ἐπιδεικτικωτέρα δ' ἔτι ἐξεδηλώθη ἡ ἀπαρέσκεια τῆς

Digitized by Google

Ῥωσσίας διότι ὅτε τὴν 6 Αὐγούστου ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ἐγένετο ἡ ἐπίσημος ἐγκατάστασις τῆς πρώτης Ἱερᾶς Συνόδου, μόνα τὰ τηλεβόλα τῶν ἐν Ναυπλίῳ ναυλοχούντων ρωσσικῶν πλοίων ἐσίγησαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἑορτασίμων πυροβολισμῶν καὶ μόνον αὐτῶν οἱ ἱστοὶ ἐφαίνοντο γυμνοὶ σημαιῶν, τὴν δὲ διαγωγὴν ταύτην τῶν Ρώσσων ἐπεδοκίμασεν ἀνεπιφυλάκτως ὁ λαός. Ἡ τοιαύτη ἀπότομος ἀπόσπασις τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῆς μητρὸς καὶ ἡ ἐκκλαΐκευσις τῶν μοναστηρίων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διενεργηθεῖσα ἐθεωρήθησαν παρὰ τοῦ πλήθους οἱονεὶ ἀσεβὴς ἐπέμβασις τῆς Ἀντιβασιλείας εἰς τὰ θρησκευτικὰ τοῦ ἔθνους αἰσθήματα, ἡ δὲ δυσαρέσκεια δεξιῶς ὑποθαλπομένη ὑπὸ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς προέβη καὶ μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ μυστικῆς ἑταιρίας καθ' ὑπόδειγμα τῆς τῶν Φιλικῶν διοργανωθείσης καὶ σκοπὸν ἐχούσης τὴν περιφρούρησιν τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ ἀντίδρασις ἀπέκτα μείζονα ἔτι σημασίαν ἐκ τῆς φήμης καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἐνδόξου Κολοκοτρώνη, ὅστις ἐκ πεποιθήσεως ἀποκλίνων πρὸς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἔχων ἄλλως τε δικαίας ἀφορμὰς παραπόνων κατὰ τῆς Ἀντιβασιλείας, σκαιῶς παραγνωρισάσης τὰς μεγάλας αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἔθνος ἐκδουλεύσεις, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς. Ἔτι μᾶλλον δ' ἐξῆψε τὰ πνεύματα ἡ ἀπάντησις τοῦ πρίγκηπος Νεσελρὼδ πρὸς ἐπιστολὴν ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, δι' ἧς ὁ ῥῶσσος πρωθυπουργὸς διατρανῶν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Τσάρου ὑπὲρ τοῦ ὁμοδόξου ἑλληνικοῦ λαοῦ, συνίστα εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμμονὴν καὶ πίστιν εἰς τὰ δόγματα τῆς θρησκείας των. Ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἧς πολυάριθμα διενεμήθησαν ἀντίγραφα, ἐθεωρήθη ὡς παρόρμησις τοῦ κραταιοῦ προστάτου πρὸς τοὺς ὑπερμάχους τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἐπέτεινε τὸν ἐρεθισμόν, οὗτινος ἐπακόλουθα ὑπῆρξαν ἡ γνωστὴ δίκη καὶ καταδίκη τοῦ γηραιοῦ στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ ἐν Μάνῃ ἐκραγεῖσα στάσις.

Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἔμενεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκκρεμές, μὴ ἐπερχομένου συμβιβασμοῦ παρὰ τὰς ἑκάστοτε διενεργουμένας διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχείου.

Τὸ αὐτοκέφαλον ἐθεσπίσθη καὶ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, ὅπερ διὰ τοῦ ἄρθρου 2 ἔχοντος ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ τὸ ὁμοιάριθμον ἄρθρον τοῦ νῦν ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος, πλὴν τοῦ τελευταίου κώλου, ὥριζεν ὅτι: «ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπάρχει ἀναποσπάστως ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαραλλάκτως ὡς ἐκεῖναι τούς τε ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις· εἶνε δὲ αὐτοκέφαλος ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιερέων.»

Τὸ 1846 μάλιστα κατὰ τὴν πρώτην βουλευτικὴν περίοδον ἐγένετο σκέψις καὶ ἐργασία προκαταρκτικὴ πρὸς καταρτισμὸν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νόμου, τότε δὲ συνέβη καὶ τὸ ἑξῆς ἀξιοσημείωτον. Ὁ πρωθυπουργὸς Κωλέτης μετέβη εἰς τ' Ἀνάκτορα ὅπως συνεργασθῇ μετὰ τοῦ βασιλέως, λόγου δὲ γενομένου περὶ τοῦ νομοσχεδίου, ὁ ἀοίδιμος Ὄθων ἐφάνη κατὰ τὴν συζήτησιν τόσον ἐγκρατὴς τοῦ θέματος καὶ τόσον κατὰ βάθος μελετήσας τὰ πρὸς αὐτὸ σχετικά, ὥστε ὁ Κωλέτης, ὅστις καίπερ εὐφυὴς καὶ νοήμων δὲν ἦτο ὅμως φιλόπονος, ἐδέησε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν ἦτο ἐπαρκῶς προπαρασκευασμένος διὰ τὴν τοιαύτην συζήτησιν καὶ παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ καταρτίσῃ αὐτὸς ὅπως ἔκρινε κάλλιον τὸν νόμον. Ἀλλὰ τὰ παρεμπεσόντα γεγονότα ἀνέκοψαν τὴν νομοθετικὴν ταύτην ἐνέργειαν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ Ρωσσόφρονες δὲν ἔπαυσαν ἀντενεργοῦντες ἐκ συστηματικῆς παραδόσεως κατὰ τῆς χειραφετήσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἣν ἡ Ρωσσία διὰ λόγους σχετιζομένους πρὸς τὰ τότε πολιτικά της σχέδια ἀπέκρουεν, ἐπιθυμοῦσα ἵνα πάντες οἱ ἐν τῇ ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ὀρθόδοξοι λαοὶ ὑπάγωνται ὑπὸ τὴν ἄμεσον πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐπίσης οὐχὶ προθύμως ἔστερξεν ν' ἀπαλλοτριωθῇ τῶν ἀνέκαθεν καθιερωμένων κυριαρχικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων, καὶ αἱ διαπραγματεύσεις διήρκεσαν μέχρι τοῦ 1850 ἕως οὗ νὰ πεισθῇ αὕτη ὅπως ἐκδώσῃ τὸν ἀναγνωρίζοντα τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἀρτισυστάτου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνοδικὸν Τόμον. Καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τοὺς ἐμπεριεχομένους ἐν τῷ Τόμῳ καὶ ὑφ' οὓς ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία παρεῖχε τὴν συναίνεσίν της σφοδρὸς διεξήχθη ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον ἐν Ἀθήναις ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἐξ εὐλαβείας ἢ ἐκ πολιτικοῦ συμφέροντος ὑποστηριζόντων τὰ πατροπαράδοτα δίκαια τῆς κορυφαίας καὶ ἀρχαιοτάτης τοῦ Γένους Ἐκκλησίας, οἵτινες ἦσαν τρόπον τινὰ οἱ Παλαιορθόδοξοι καὶ τῶν κηρυσσομένων ὑπὲρ τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, οἵτινες ἐθεωροῦντο νεωτερισταί. Οἱ κυριώτεροι τῶν τελευταίων τούτων ἦσαν ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης, ὁ δημοσιεύσας καὶ τὸν Ἀντίτομον εἰς ἀπάντησιν τοῦ Τόμου, ἀντεπεξελθὼν ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐπιφυλάξεων, αἵτινες κατόπιν ἤρθησαν

Digitized by Google

παρὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τινες ἄλλοι λόγιοι, οὓς ὁ *Αἰών*, τὸ ὄργανον τῶν Ναπαίων ἀπεκάλει εἰρωνικῶς «εὐφυεῖς τοῦ Παυσιλύπου», ὡς συχνάζοντας εἰς τὸ οὕτως ἀποκαλούμενον καφενεῖον, κείμενον ἐν ᾗ θέσει εὑρίσκεται νῦν τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ ἐξοχικὸν τότε θεωρούμενον, διότι ἡ κυρίως πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔληγε τότε εἰς τὰ Κανόνια, ἤτοι εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ κείμενον ἐκεῖ ὅπου νῦν εὑρίσκεται τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στέμματος.

Ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῆς αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπεῖγε τότε τὰ μέγιστα, καθότι αἱ πλεῖσται τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ Κράτους ἦσαν κεναί, ἀποθανόντων βαθμηδὸν τῶν παλαιῶν ἱεραρχῶν τῶν ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας χειροτονηθέντων· νέοι δὲ ἀρχιερεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ χειροτονηθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας πρὸ τῆς κανονικῆς ἀναγνωρίσεως αὐτῆς ἐπειδὴ ἄλλως ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη διαφορὰ ἠδύνατο ν' ἀπολήξῃ εἰς σχίσμα. Ἡ σπάνις τῶν ἀρχιερέων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὅτε μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος κατηρτίσθη ἡ πρώτη μετὰ τὸν νόμον Ἱερὰ Σύνοδος, μόλις ὑπῆρχον οἱ πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς ἀπαιτούμενοι πέντε ἀρχιερεῖς, οἵτινες ἦσαν ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νεόφυτος, ὁ μητροπολίτης Σύρου καὶ Τήνου Δανιήλ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κορίνθου Ἰωνᾶς, ὁ ἐπίσκοπος Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Βαρθολομαῖος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Οἰτύλου Προκόπιος. Τὴν σπουδὴν δὲ τῆς Κυβερνήσεως καταδεικνύει τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νόμος συνταχθεὶς ὡς λέγεται παρ' Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν βουλὴν τὴν 4 Ἰουνίου παρεπέμφθη ἀμέσως εἰς εἰσηγητικὴν ἐπιτροπὴν σχηματισθεῖσαν τὴν ἐπομένην καὶ ἐψηφίσθη τὴν 7 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ συζήτησιν μόνον δίωρον.

Ἡ τοιαύτη λύσις ἀπήρεσκεν εἰς τὸν λαόν, ὅστις ῥαδιουργούμενος καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς δυσπίστως εἶχε πρὸς τὴν νέαν διαρρύθμισιν τῆς θρησκευτικῆς ἐξουσίας. Διὰ τοῦτο ὅτε ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Συνόδου ἤρχισαν ἀλλεπάλληλοι διορισμοὶ καὶ χειροτονίαι ἀρχιερέων, καίτοι οἱ ἐκλεγέντες ἦσαν κληρικοὶ ἐνάρετοι καὶ εὐπαίδευτοι ὑπ' αὐτῆς τῆς κοινῆς γνώμης ὑποδεικνυόμενοι, οἷοι ὁ Πατρῶν καὶ κατόπιν Ἀθηνῶν γενόμενος Μισαὴλ ὁ Ἀποστολίδης, ὁ Μαντινείας Θεοφάνης ὁ Σιατιστεύς, ὁ Καλλίνικος Καστόρχης καὶ ἄλλοι, δὲν ἔλειψαν ἐπίβουλοι περὶ σιμωνίας διαδόσεις καὶ σπερμολογίαι. Χαρακτηριστικὴ εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ *Αἰῶνος* γινομένη στρέβλωσις τοῦ ὀνόματος τοῦ τελευταίου τότε χειροτονηθέντος ἀρχιεπισκόπου Λακωνίας. Ὁ χειροτονηθεὶς ἐκαλεῖτο Σασανᾶς τὸ ἐπώνυμον, ὁ δὲ *Αἰὼν* ἀναγγέλλων τὴν χειροτονίαν ἔγραφεν· «Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἡ χειροτονία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λακεδαίμονος κ. *Σαταvᾶ*.» Ἂν τὴν μεταβολὴν διέπραξαν ἀκουσίως οἱ στοιχειοθέται, ὡς ἐνίοτε συμβαίνει, τὸ τυπογραφικὸν αὐτὸ παρόραμα ἦτο ὄντως καταχθόνιον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ἀλλ' ὅμως ἡ ὀρθόδοξος δυσμένεια τῆς ῥηθείσης ἐφημερίδος πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἐν γένει τῆς κυβερνήσεως μέτρα ἦτο τόσον δεδηλωμένη, ὥστε παρέχει τὸ ἐνδόσιμον πρὸς εὔλογον εἰκασίαν ὅτι κακεντρεχὴς πρόθεσις μᾶλλον ἢ παρόραμα ἐπήνεγκε τὴν στρέβλωσιν.

Ἕτερον ζήτημα λίαν σοβαρὸν καὶ ἐνδιαφέρον τὸ ἔθνος ἦτο τὸ τῆς διαδοχῆς. Ἡ ἀτεκνία τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ἑλλάδος ἦτο πλέον ἀναμφισβήτητος, κατὰ δὲ τὰ συμφωνηθέντα ἡ διαδοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου ἐν περιπτώσει χηρείας αὐτοῦ ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ὄθωνος, πρίγκιπα Λουϊτπόλδον, τὸν νῦν ἐν Βαυαρίᾳ ἀντιβασιλεύοντα, καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ. Οὗτος ὅμως νυμφευθεὶς ἐν ἔτει 1844 τὴν Αὐγούσταν θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, ῥητὴν ὑπέγραψε συμφωνίαν ὅπως τὰ ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθησόμενα τέκνα πρεσβεύωσι τὸ καθολικὸν θρήσκευμα, τὸ τοιοῦτο δὲ ἀντέκειτο εἰς τὸ 40ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, ἀπαιτοῦντος ἵνα οἱ διάδοχοι τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου πρεσβεύωσι τὴν θρησκείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ὡς ἐπίδοξος διάδοχος προεβάλλετο ὁ νεώτερος τοῦ Ὄθωνος ἀδελφὸς Ἀδαλβέρτος, ἐπίτηδες δὲ ὁ βασιλεὺς μετέβη εἰς Βαυαρίαν κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1850 καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους κυρίως ὅπως κανονίσῃ τὸ ἀκανθῶδες αὐτὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς. Καὶ ἐλύθη μὲν τοῦτο βραδύτερον διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπογραφείσης τὴν 8 νοεμβρίου 1852 συνθήκης μεταξὺ τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, δι' ἧς ἀπεφασίζετο ὅτι «οἱ πρίγκιπες τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου, οἱ καλούμενοι ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ 1832 καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ Στέμματος τῆς Ἑλλάδος ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀποβιώσει ἄνευ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν γνησίων καὶ νομίμων ἀπογόνων, δὲν δύνανται ν' ἀναβῶσι τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος εἰμὴ συμμορφούμενοι μὲ τὸ ἄρθρον 40 τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος.» Πλὴν αἱ τοιαῦται ἐναντιότητες καὶ χρονοτριβαὶ ἐξῆπτον ἔτι μᾶλλον τὴν κρυφίαν δυσαρέσκειαν καὶ ἀνησυχίαν τοῦ ἔθνους ζηλοτύπου πάντοτε περὶ τὴν διατήρησιν τῆς πατροπαραδότου θρησκείας του καὶ διακαῶς ποθοῦντος νὰ ἴδῃ μίαν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου βασιλεύοντα ὀρθόδοξον ἡγεμόνα, ὄνειρον συνδυαζόμενον πρὸς τὰς ἐπαγγελίας ἀρχαίων χρησμῶν, εἰς ὧν τὴν ἐπικειμένην ἐκπλή-

Digitized by Google

ρωσιν εἰλικρινῶς ἐπίστευεν. Ἴσως δὲ συνέτεινον εἰς ἐπαύξησιν τῆς δυσαρεσκείας του καὶ τινες σκευωρίαι τῇ ἐπιβούλῳ εἰσηγήσει τῆς ξένης πολιτικῆς διενεργούμεναι, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἀναφορὰ κυκλοφοροῦσα ἐν Σύρῳ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐπὶ σκοπῷ νὰ ὁρισθῇ διάδοχος τοῦ θρόνου ὁ Ἀδαλβέρτος καὶ ἄνευ τῆς ἐκ τοῦ Συντάγματος ὑποχρεωτικῆς αὐτοῦ ἐξωμόσεως τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ὅπερ ἐπρέσβευεν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

Χαραλαμπης Αννινος.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Τὰ λοιπὰ *σκεύη* (τρόπαια καὶ διάφορα ἔνσημα) τά τε ***καμπιδικτόρια*** (τὰ σήματα τὰ φερόμενα ὑπὸ τοῦ campiductores, ἤτοι γυμναστῶν τῶν στρατιωτῶν) καὶ τὰ ***λάβουρα*** (λάβαρα) καὶ *σίγνα* (γενικὴ ἔκφρασις ἐκ τοῦ: insignia, ἀλλ' ἰδίως ὀθόναι, φέρουσαι ἐπεικονισμένην τὴν προτομὴν τοῦ βασιλέως) ἔστησαν ὑποκάτω τῶν προῤῥηθέντων σκευῶν, κρατούμενα καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν ***ἐλατῶν*** τοῦ πρώτου ***δρομωνίου*** (κωπηλατῶν τοῦ πρώτου δρόμωνος). Οἱ ἐλᾶται οὗτοι ἐφόρεσαν ***τῶν ταγματικῶν*** (τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς τάξεις τῆς τε βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ τῆς δημοτικῆς, διατελούσης ὑπὸ τὸν Ἔπαρχον τῆς πόλεως) τὰ ***φρουνδᾶτα ἀλλάξιμα*** (πολυτελῆ ἐνδύματα).

Ἔξωθεν τῶν *βήλων* (τριττὴ ἡ τῆς λέξεως ταύτης σημασία, ἤτοι α'.) τὰ πρὸ τῶν θυρῶν παραπετάσματα· β') αὐταὶ αἱ θύραι· καὶ γ'.) αἱ διάφοροι τῶν μεγιστάνων τάξεις, αἵτινες εἰσήρχοντο αἰρομένων τῶν παραπετασμάτων καὶ ἀναπεταννυμένων τῶν θυρῶν. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν παραπετασμάτων), καὶ ἄνωθεν τῶν ***ἀναβάθρων*** (βάθρων) ἔστησαν οἱ ***Μαγλαβῖται*** (ῥαβδοῦχοι ἐκ τοῦ: manus, χεὶρ καί: claves, ῥάβδος, προηγούμενοι τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι lictores, καὶ τὴν ὁδὸν ἀνοίγοντες διὰ τοῦ πλήθους), φοροῦντες σκαραμάγγια καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία.

Μετὰ δὲ τούτους ἔστησαν οἱ τῆς μεγάλης ***Ἑταιρίας*** (τὰς ἑταιρίας ἀπετέλουν οἱ ἀλλογενεῖς δορυφόροι τοῦ Ἄνακτος καὶ τῶν Ἀνακτόρων Πέρσαι, Χάζαροι, Φράγκοι, Ἄγγλοι, κτλ. ἦσαν δὲ τρεῖς, ἡ μεγάλη, ἡ μέση, καὶ ἡ μικρά. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης ἐκαλεῖτο Ἑταιριάρχης ἢ καὶ Ἐθνάρχης) Μακεδόνες, ἐπὶ τῶν ***Ἐσωφορίων*** (χιτώνων) φέροντες σπαθία ***ζωστίκια*** (ἐκ τελαμῶνος ἐξαρτώμενα) καὶ ἀργυρᾶ, μετὰ λοφίων διαχρύσων, βαστάζοντες καὶ ***σκουτάρια*** (ἀσπίδας ἐκ τοῦ: scutum) χρυσᾶ καὶ χαλκόχρυσα καὶ σιδηρᾶ, ὡς καὶ ***μονοπέλυκα*** (πελέκεις ἔχοντας μίαν ἀκμήν) καὶ ***τσικούρια*** (πελέκεις ἀμφιστόμους).

Κάτωθεν δὲ τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων ἔστη ἡ μεγάλη Ἑταιρία καὶ ἡ μεσαία, μετὰ τῶν ***Φαργάνων*** (σωματοφυλάκων, εἴτε ἐξ Αἰγύπτου, εἴτε ἐκ τῶν πέραν τοῦ Ὤξου χωρῶν) καὶ ***Χαζάρων***, (γένος Ἀραβικὸν ἐκ τῆς Κιμβρικῆς Χερσονήσου), πάντων φορούντων σπαθία καὶ βασταζόντων σκουτάρια. Οἱ οἰκιακοὶ Πρωτοσπαθάριοι ἔστησαν εἰς τὴν ***σωλέαν***, (ὁ περιφανέστερος τῆς ἐκκλησίας χῶρος πρὸ τοῦ Ἱεροῦ, ἐνίοτε διὰ δρυφάκτων περιβεβλημένος· ἐνταῦθα τὸ πρὸ τοῦ θρόνου μέρος τῆς αἰθούσης), ἔνθεν κἀκεῖθεν, φοροῦντες σκαραμάγγια πρασινοῤῥόδινα καὶ σπαθία. Μετ' αὐτοὺς ἔστησαν οἱ Σπαθαροκανδιδᾶτοι φοροῦντες σκαραμάγγια πολύχροα καὶ σπαθία, καὶ τὰ σπαθαροκανδιδατίκια. Μετ' αὐτοὺς οἱ Σπαθάριοι, φοροῦντες καὶ αὐτοὶ πολύχροα σκαραμάγγια καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία, βαστάζοντες δὲ καὶ ***διστράλια*** dextralia, πελέκεις κραδαινομένους διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός). Μετ' αὐτοὺς οἱ ***Στράτορες***, (ἐμπροσθοφύλακες) φοροῦντες σκαραμάγγια ***λευκολέοντας*** (ἔχοντα χρυσοῦς λέοντας ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους), καὶ ἑτέρων χροιῶν καὶ ***ἐξεμπλίων*** (ἐκ τοῦ: exemplum, σχῆμα ἢ διάγραμμα), βαστάζοντες καὶ τὰ ***στρατορίκια*** (ῥάβδους, ἢ ἄλλα τοῦ ἀξιώματος τῶν Στρατόρων ἔνσημα).

Δεξιῶς δὲ πρὸς δύσιν, εἰς τὴν σύμπηξιν τῶν δύο βήλων, ἔξωθεν ἄνωθεν τῶν ἀναβάθρων, ἔστη τῆς μεγάλης Ἑταιρίας (ἐλλείπει ὁ Μάγιστρος), βαστάζων τὸ χρυσοΰφαντον σενδὲς βασιλικὸν ***φλάμουλον*** (εἶδος σημαίας ἐκ τοῦ: flammula, ἐξ οὗ καὶ τὸ: oriflamme), ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων ἔξωθεν τῶν αὐτῶν βήλων ἔστησαν οἱ δύο Πρωτοελᾶται, βαστάζοντες τὰ χρυσᾶ βασιλικὰ φλάμουλα καὶ εἶθ' οὕτω καθεξῆς τῶν δύο Πρωτοελατῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔστησαν πάντα τὰ χρυσᾶ ***αὐρόκλαβα*** (ἄγνωστα ταῦτα), καὶ σενδές, καὶ λοιπὰ βασιλικὰ φλάμουλα, ὑπὸ τῶν ἐλατῶν τῶν βασιλικῶν δρομώνων βασταζόμενα, φορούντων ***τῶν ταγματικῶν τῶν τεσσάρων χροιῶν τὰ ἀλλάξιμα*** (ἤτοι τὰς στολὰς τῶν τεσσάρων τοῦ Ἱπποδρόμου φατριῶν).

Οἱ ***δὲ δημόται τῶν δύο μερῶν*** (οἱ Βένετοι καὶ οἱ Πράσινοι), καὶ οἱ ***ἀποστολῖται*** ψάλται (ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων), ὁμοίως καὶ οἱ ***ἁγιοσοφῖται*** (οἱ τῆς ἁγίας Σοφίας) ἔστησαν ἐπὶ σκάμνων ὑψηλῶν, ἔνθεν κἀκεῖθεν τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων, εὐφημοῦντες καὶ ᾄδοντες ***βασιλίκια*** (τροπάρια ἐξυμνοῦντα τοὺς Βασιλεῖς).

Digitized by Google

Καὶ οἱ μὲν δημόται ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν ἀλλάξιμα καὶ χρυσᾶ στεφάνια, βαστάζοντες καὶ τὰ ἑαυτῶν ***ἐγχείρια*** (τὰ καὶ ***ὀθόνια*** καὶ ***ὠράρια*** ἤτοι χειρόμακτρα, ἐν οἷς οἱ εἰς τὸ Παλάτιον εἰσιόντες Συγκλητικοὶ ἀπεμύττοντο καὶ ἀπέπτυον, λέγουσι τ' ἀρχαῖα σχόλια). Οἱ δὲ ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσοφῖται ἐφόρεσαν τῶν ταγματικῶν τὰ φουνδᾶτα ἀλλάξιμα καὶ τοῦ ***Σκέπτου*** (τὸ Σκέπτον ἀπετέλουν οἱ εὐνοῦχοι σωματοφύλακες τῆς Αὐγούστης, ἐκ τοῦ: σκέπω καθ' ὅσον περιστοιχίζοντες αὐτήν, ἀπέκρυπτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πλήθους) τὰ *ὁλόβλαττα* (ὁλοπόρφυρα) καὶ ***ὑπὸ φυαλίον*** καμίσια (ἤτοι καμίσια ἔχοντα φυάλιον, χιτῶνας ἔχοντας ἐρέαν ἢ κουκοῦλαν), καὶ τὰ τῶν ὑπουργούντων εἰς τὰς ***καμάρας τῶν ιθ. Ἀκουβίτων*** (τὰς στοὰς τῶν δεκαεννέα τραπεζῶν, ἐκ τοῦ ἀκουμβίζειν, καθ' ὅσον οἱ αὐτοκράτορες κατά τινα ἐπίσημα γεύματα οὐδόλως ἐκάθηντο, ἀλλ' ἐπερείδοντο ἐπὶ τῶν τραπεζῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον, ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Λουϊτπράνδος περὶ τοῦ μεγάλου συμποσίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως).

Ὁ Λογοθέτης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοχῆς καὶ αὐτὸς ἐφόρεσε λῶρον. Εἰς δὲ τὴν πύλην τὴν ἐξάγουσαν εἰς τὸν τρίκλινον τῶν Κανδιδάτων ἔστησαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν οἱ τοῦ ***Ἀριθμοῦ*** (τῶν Νουμέρων) ἄρχοντες, καὶ αὐτοὶ μετὰ σκαραμαγγίων, φοροῦντες καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία, καὶ βαστάζοντες σκουτάρια. Ἰστέον ὅτι αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δοχῆς πάντες οἱ προῤῥηθέντες ἀπὸ τῶν πρωτοσπαθαρίων καὶ ἕως τοῦ ἐσχάτου ἀνθρώπου τοῦ φοροῦντος σκαραμάγγιον ἔστησαν ἕκαστος πρὸς τὸ ἴδιον τῆς χροιᾶς καὶ τοῦ ἐξέμπλου σκαραμάγγιον (ἤτοι ὁμοῦ οἱ ὁμοιομόρφως ἐνδεδυμένοι), ἤγουν οἱ τοὺς πρασινοῤῥοδίνους ἀετοὺς φοροῦντες ἔνθεν κἀκεῖθεν οἱ τοὺς *βόφους* (τὰ ἔχοντα ἐνυφασμένας εἰκόνας βοῶν ἢ βουβάλων) καὶ τοὺς πολυγύρους ἀετοὺς ὁμοίως, οἱ τὰς ***θαλάσσας*** (ἴσως τὰ ἔχοντα ἐνυφασμένας μαιάνδρους, ὡς τὰ μεταγενέστερα moiré) καὶ τοὺς λευκολέοντας ὁμοίως.

Οἱ δὲ Κανδιδᾶτοι ἔστησαν ἐν τῷ ἰδίῳ τρικλίνῳ ἔνθεν κἀκεῖθεν μετὰ τῶν ἰδίων σκαραμαγγίων, φοροῦντες τὰ κανδιδατίκια, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν οἱ τοῦ Ἀριθμοῦ Μανδάτορες μετὰ σπαθίων καὶ σκουταρίων. Οἱ δὲ ἐλάται τῶν βασιλικῶν δρομώνων ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ τῶν Κανδιδάτων, πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ ***Κυρίου*** (ἢ τοῦ Κύρου, ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων εὑρισκομένης) καὶ εἰς τὸν τρίκλινον, ἐν ᾧ τὸ Καμελαύκιον ἵσταται, καὶ οἱ Μάγιστροι γίνονται, καὶ εἰς τὸν Ὀνόποδα.

Μετὰ τούτους εἰς τὸν Πόρτηκα τοῦ Αὐγουστέως, ἤγουν εἰς τὴν Χρυσῆν Χεῖρα, ἔστησαν τὰ ***ἀρχοντογεννήματα*** (υἱοὶ τῶν μεγιστάνων) καὶ οἱ *σαπωνισταὶ* τοῦ ***Βεστιαρίου*** (οἱ καθαρίζοντες τὰ λινᾶ ὑφάσματα τῆς ἱματιοθήκης) ὡς καὶ οἱ τοῦ *τραπεζίου*, φοροῦντες τὰ μὲν ἀρχοντογεννήματα τὰ ἑαυτῶν σκαραμάγγια καὶ σπαθία, οἱ δὲ σαπωνισταὶ Βεστιαρῖται τὰ ***ἀτραβατικὰ χλανίδια***, (χλαμύδας πιθανῶς φαιοῦ χρώματος καὶ χρησίμους ἰδίως διὰ τοὺς πενθοῦντας) οἱ δὲ τοῦ τραπεζίου τὰ ***ψευδοξέα*** (πιθανῶς πορφυρᾶ κατωτέρας ποιότητος, πορφύρα ἐψευσμένη τὸ ἄνθος, λέγει ὁ Σχολιαστής,) κοντομάνικα.

Ἔξωθεν δὲ τῆς Χαλκῆς Πύλης τοῦ τρικλίνου τῶν Κανδιδάτων ἔστη ἔνθεν κἀκεῖθεν ἡ τοῦ ***Δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων οὐσία*** (τὰ πληρώματα τοῦ Χιλιάρχου τοῦ στόλου) καὶ ὁ μέγας ***Πάμφυλος*** (ὁ ἡγεμὼν πλοίων ἐκ Παμφυλίας, ἢ κατὰ τὸ ἐκεῖ ἔθος ναυπηγηθέντων, καὶ ὧν τὰ πληρώματα, Πάμφυλοι καλούμενα, συνεκροτοῦντο ἐκ ξένων, Ἰταλῶν, Ῥώσων, Τούρκων, Μαρδαϊτῶν, Σλαύων, κτλ.) βαστάζοντες *δόρκας* (δερματίνους Ἀραβικὰς ἀσπίδας) καὶ τὰ ἑαυτῶν φοροῦντες σπαθία.

Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ Σχολῇ καὶ τῷ τρικλίνῳ τῶν Ἐξκουβίτων ἕως τοῦ αὐτοῦ Τριβουναλίου ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν αἱ οὐσίαι (τὰ πληρώματα) τῶν Παμφύλων, βαστάζοντες δόρκας καὶ φοροῦντες σπαθία. Οἱ δὲ Ἄρχοντες τῶν πλωΐμων (τοῦ στόλου) ἔστησαν καὶ αὐτοὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν οὐσίαν (παρὰ τὸ ἴδιον σῶμα). Ἐν δὲ τῷ Τριβουναλίῳ ἔστη ἔνθεν κἀκεῖθεν ***ἡ πολιτικὴ*** (οἱ δημοτικοὶ λειτουργοί, ἤ, ἴσως πιθανώτερον, ὁλόκληρος ὁ δῆμος, ὅστις κατὰ τὰς τελετὰς διῃρεῖτο εἰς διαφόρους τάξεις, τοὺς ἄνδρας, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία, τοὺς ἱερεῖς, κτλ.) μετὰ τῶν ***συστημάτων*** (συντεχνιῶν), καὶ τῶν ἰδίων Ἀρχόντων, φορούντων τῶν μὲν Ἀρχόντων τὰ ἐξ χλανίδια τῶν Σεκρετικῶν καὶ ***πλατώνια*** (ἄγνωστον ἔνδυμα), οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τὰ λευκὰ χλανίδια τῶν ταγματικῶν, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν πλώϊμοι (ναῦται) βαστάζοντες δόρκας, φοροῦντες καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία.

Εἰς δὲ τὸν τρίκλινον τῶν Σχολῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔστησαν πλώϊμοι ὡς ἄνω· ἔσωθεν δὲ τῆς Χαλκῆς Πύλης ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν οἱ ***Τουλμάτσοι*** (Δαλμάται) μετὰ φλαμούλων, βαστάζοντες δόρκας καὶ φοροῦντες ***τοξοφάρετρα*** (τόξα καὶ φαρέτρας). Ἔξωθεν δὲ τοῦ καγκέλλου τῆς Χαλκῆς ἔστησαν ***πάχωμα*** (ὁ ὄχλος, καὶ ἰδίως ὁ ναυτικός), οἱ μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν Νουμέρων, οἱ δὲ πρὸς τὴν καμάραν τοῦ Μιλίου, οἱ λοιποὶ πλώϊμοι, καὶ οἱ περισσοὶ τῶν Τουλμάτσων, καὶ οἱ βαπτισμένοι Ῥῶς (Ῥῶσοι) μετὰ φλαμούλων, βαστάζοντες σκουτάρια, καὶ φοροῦντες τὰ ἑαυτῶν σπαθία.

Τούτων πάντων γενομένων εἰσέρχονται τέλος οἱ Πραιπόσιτοι καὶ ὑπομιμνήσκουσι τοὺς Δεσπότας· καὶ ἀμέσως ἀπέρχονται οὗτοι ἔνθα αἱ χλα-

Digitized by Google

μύδες καὶ τὰ στέμματα ἀπόκεινται, καὶ περιβάλλεται ὁ Βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Πραιποσίτων τὸ ὀκτάγωνον χλανίδιον καὶ τὸ μέγα λευκὸν στέμμα, μεθ' ὃ ἀνέρχονται καὶ καθέζονται ἐπὶ τῶν θρόνων, καὶ ὁ λαός, ἱστάμενος ἔξω τῶν δύο πρὸς δύσιν συρτῶν βήλων, λέγει μεγάλως (μεγαλοφώνως) τό: «πολυχρόνιον,» ἐν ᾧ οἱ ψάλται οἵ τε ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσοφῖται ᾄδουσι τὰ βασιλίκια.

Μετὰ ταῦτα οἱ Πραιπόσιτοι, ἐξερχόμενοι εἰσάγουσι τοὺς τοῦ Κουβουκλείου δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν κατὰ τὸ ἔθος· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τοποθετοῦνται, νεύει ὁ Πραιπόσιτος τῷ Ὀστιαρίῳ, τῷ ἔχοντι τὴν χρυσῆν βέργαν, ὅστις ἐξέρχεται, καὶ εἰσάγει τὸ πρῶτον Βῆλον, ἤτοι τοὺς Μαγίστρους. Καὶ πάλιν, διὰ νεύματος τοῦ Πραιποσίτου, ἐξέρχεται ἕτερος Ὀστιάριος, καὶ εἰσάγει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ δεύτερον Βῆλον, ἤτοι τοὺς Πατρικίους· τούτοις δ' ἕπονται οἱ Συγκλητικοί, καὶ τούτοις πάντα τὰ λοιπὰ Βῆλα κατὰ τὴν συνήθη τάξιν.

Καταλαβόντων δὲ τῶν Ἀρχόντων τὰς οἰκείας τάξεις, εἰσάγεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τοῦ Πραιποσίτου καὶ τῶν Ὀστιαρίων τὸ Κουβούκλειον τῆς Αὐτοκρατείρας, ἤτοι αἱ διάφοροι τῶν δεσποινῶν τάξεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν θεραπείαν αὐτῆς. Πρῶτον ἔρχεται τὸ Βῆλον τῶν **Ζωστῶν** (ἡ Πατρικία Ζωστὴ ἦν ἡ πάσης τῆς θεραπείας προεδρεύουσα, φίλη καὶ διαρκὴς σύντροφος τῆς Αὐτοκρατείρας. Μία ὑπῆρχε τοιαύτη, ἀναφέρονται δὲ πλείονες, διότι διετήρουν ἴσως τὸν τίτλον αἱ προηγηθείσας Βασιλίσσας ὑπηρετήσασαι), μετὰ ταύτας αἱ **Μαγίστρισσαι**, μεθ' ἃς αἱ **Πατρίκιαι**, εἶτα αἱ **Ὀφφικιαλέαι Πρωτοσπαθαρέαι**, μετὰ ταύτας αἱ λοιπαὶ **Πρωτοσπαθαρέαι**, μεθ' ἃς αἱ **Σπαθαροκανδιδάτισσαι**, ἃς ἠκολούθουν αἱ **Σπαθαρέαι** καὶ **Στρατόρισσαι** καὶ **Κανδιδάτισσαι**, (πρόκειται περὶ τῶν συζύγων τῶν ἐν λόγῳ Ἀρχόντων) ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τῶν Ἀρχοντισσῶν τάξεις.

Τούτων πάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς γινομένων, ἐπέστη τέλος ἡ στιγμὴ πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν Σαρακηνῶν Πρέσβεων, προηγουμένου τοῦ Χαράλδου, καθ' ὃ ἐχόντων ἐπίσημον ἀποστολήν. Οὗτοι, εἰδοποιηθέντες ἅμα τοῦ Βασιλέως εἰσελθόντος εἰς τὸ **Μητατώριον** (πιθανῶς τὴν προμνησθεῖσαν αἴθουσαν, ἔνθα ἠμφιέννυτο, ἐκ τοῦ: mutare) κατέλιπον τὸν **Χρισιῶνα** (κατ' ἄλλους πλατεῖαν, ἔνθα εἰργάζοντο οἱ **χρυσοκλαβάριοι**, ἤτοι τεχνῖται τῶν χρυσοπάστων ὑφασμάτων, κατ' ἄλλους Μέγαρον, περιέχον καὶ τὸ τελωνεῖον, ἢ βασιλικὸν ταμεῖον), ἔνθα ἐξενίζοντο, κατῆλθον τὸν **Κοχλίαν** (πιθανῶς ἑλικοειδῆ κλίμακα), πρὸς τὸ μέρος τοῦ αὐγουστιακοῦ σταύλου καὶ τῆς καμάρας τῆς καλουμένης «Ἀνηθᾶς», διέβησαν παρὰ τὸ **ἅγιον Φρέαρ** (φιάλην ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἐνίπτοντο οἱ πιστοί, πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν νάρθηκα· πιθανῶς ἡ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἔνθα ἡ περιώνυμος ἀμφίστροφος ἐπιγραφὴ—Νῖψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν—) μεθ' ὅ, ἀφιππεύσαντες πρὸ τοῦ **καγκέλλου** (πιθανῶς τῶν κιγκλίδων) τῆς Χαλκῆς, διῆλθον δι' αὐτῆς, διὰ τοῦ τρικλίνου τῶν Σχολῶν, καὶ τοῦ Τριβουναλίου, ἔνθα στραφέντες πρὸς τὰ δεξιά, καθ' ὅσον τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον Φουρνικὸν ἦν περιπεφραγμένον, καὶ διὰ **βλαττίων** (πορφυρῶν ὑφασμάτων) κεκοσμημένον, ἐκαθέσθησαν.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἐφόρεσαν καὶ αὐτοὶ σπέκια, οὐχὶ τὰ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἕτερα κάλλιστα, καὶ μανιάκια πεποικιλμένα διὰ λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν μεγάλων. Ἐγένετο δὲ τοῦτο ἐκτάκτως, διαταγῇ τοῦ φιλοχρίστου Ἄνακτος, καθ' ὅσον οὐδέποτε οἱ **βαρβάτοι** (βάρβαροι) περιεβάλλοντο τοιαῦτα πολυτελῆ ἐνδύματα. Μεθ' ὃ οἱ ἐν λόγῳ Σαρακηνοί, ἐξελθόντες αὖθις, διῆλθον διὰ τοῦ ἀναδενδραδίου, καὶ τοῦ τρικλίνου τῶν Κανδιδάτων, καὶ τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ τὸ Καμελαύκιον ἵσταται, καὶ περαιτέρω διὰ τοῦ Ὀνόποδος, καὶ τοῦ πόρτηκος τοῦ Αὐγουστέως, ἤτοι τῆς Χρυσῆς Χειρός, δι' ἧς εἰσέδυσαν εἰς τὸν τρίκλινον τοῦ Αὐγουστέως, ὅπου μικρὸν ἀνεπαύθησαν.

Πάλιν δ' ἐκεῖθεν ἐκκινήσαντες, διῆλθον διὰ τῶν ἔνδοθεν διαβατικῶν τοῦ Αὐγουστέως καὶ τῆς ἀψῖδος εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ὅθεν διαβάντες διὰ τῶν **Σκύλων** (ἴσως αἰθούσης τινός, ἐν ᾗ ἐξετίθεντο τὰ λάφυρα), εἰσῆλθον εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου, καὶ ἐκαθέσθησαν ἐν τοῖς ἐκεῖ σκαμνίοις. Ἀπεστάλησαν δ' αὐτοῖς τότε ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ Κοιτωνίτου ἱμάτια ἐρραμμένα καὶ **ἀλλάξιμα** (πολυτελῆ ἐνδύματα), μεθ' ὃ κατηυθύνθησαν τέλος πρὸς τὴν Μαγναύραν, εἰς ἥν, ἅμα ἐνεφανίσθησαν, εἰσῆλθεν ὁ **Κατεπάνω** (Ἡγεμὼν τῶν Καισαριανῶν, ἤτοι τῶν ὑπηρετῶν τῆς Αὐλῆς, ὅστις, πλὴν ἄλλων λειτουργιῶν, συνέπραττε περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὑποτελῶν Ἡγεμόνων καὶ ξένων Πρέσβεων) μετὰ τοῦ Δομεστίκου καὶ τῶν Χρυσοτρικλινιτῶν, οἵτινες ἔστησαν δεξιῶς καὶ ἀριστερῶς πρὸ τῶν δύο πρὸς δύσιν συρτῶν βήλων.

Τούτων δὲ γενομένων, νεύει ὁ Πραιπόσιτος τῷ Ὀστιαρίῳ, τῷ ἔχοντι τὴν χρυσῆν βέργαν, ὅστις εἰσάγει τοὺς **ἐθνικοὺς** (τοὺς ξένους πρέσβεις), κρατουμένους (πιθανῶς ἐκ τῶν βραχιόνων πρὸς τιμήν) ὑπὸ τοῦ Κατεπάνω τῶν βασιλικῶν, τοῦ Κόμητος τοῦ σταύλου καὶ τοῦ Πρωτοστράτορος, ἡγουμένου δὲ τοῦ Λογοθέτου τοῦ δρόμου. Ἐν τούτοις οἱ Πρέσβεις, ἅμα τοὺς Βασιλεῖς ἰδόντες, ἔπεσαν πρηνεῖς, προσκυνοῦντες αὐτούς, καὶ ἀμέσως ἤρχισαν αὐλοῦντα τὰ ὄργανα (τὰ πρό-

Digitized by Google

μνησθέντα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· μεθ' ὃ ἐγερθέντες οἱ Σαρακηνοί, προὐχώρησαν ἐγγύτερον, καὶ πάλιν τὰ ὄργανα ἐκρότησαν, ἐν ᾧ συνάμα εἰσήγοντο οἱ προκριτότεροι τῶν ἀκολούθων τῆς πρεσβείας, οἵτινες ἀφοῦ προσεκύνησαν, ἐτοποθετήθησαν ἔνδον τῶν συρτῶν βήλων.

Ὁ Λογοθέτης τοῦ δρόμου ἀπηύθυνε τότε εἰς τοὺς Πρέσβεις ἐν ὀνόματι τοῦ Ἄνακτος τὰς συνήθεις ἐρωτήσεις, καὶ ἀμέσως ἤρχισαν βρυχώμενοι οἱ λέοντες, καὶ κροάζοντα τὰ ὄρνεα τὰ ἐν τῷ **σέντσῳ** (θρόνῳ, ἐκ τοῦ sessus), ἐν ᾧ τὰ πτηνὰ ἐν τῷ δένδρῳ ᾖδον ἐναρμονίως· μεθ' ὃ τὰ ἐν λόγῳ ζῶα ὠρθώθησαν αἴφνης ἐπὶ τῶν βάθρων αὐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰσήχθη τὸ τῶν ἐθνικῶν **κανίσκιον** (τὰ ὑπ' αὐτῶν προσφερόμενα δῶρα, ἐντὸς κιβωρίων, ὑπὸ πολυαρίθμων ὑπηρετῶν βασταζομένων) ὑπὸ τὸν Πρωτονοτάριον τοῦ δρόμου, καὶ τότε ἠχοῦσιν αὖθις τὰ ὄργανα, καὶ οἱ λέοντες ἠρεμοῦσι, καὶ τὰ ὄρνεα παύουσιν ᾄδοντα, καὶ τὰ θηρία εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν ἐγκαθέζονται. (Πρόκειται περὶ τῶν δύο χρυσῶν λεόντων, οἵτινες, ἑκατέρωθεν τοῦ θρόνου εὑρισκόμενοι, δι' ἐντέχνων μηχανημάτων ἀνηγείροντο ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἐβρυχῶντο, καὶ πάλιν κατεκλίνοντο. Φαίνεται δὲ ὅτι πλὴν τούτων ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ διάφορα τεχνητὰ ὄρνεα, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἐγγὺς αὐτοῦ ἵστατο χρυσῆ πλάτανος, ἐφ' ἧς ἐκάθηντο πολυάριθμα πτηνά, διὰ τιμαλφῶν λίθων πεποικιλμένα, καὶ διὰ μηχανημάτων ἐπίσης πτερυγίζοντα καὶ ᾄδοντα. Τὰ θαυμάσια ταῦτα τεχνουργήματα ἐφιλοτεχνήθησαν ἐπὶ Θεοφίλου ἐξ ἀφθίτου χρυσοῦ, ἀλλ' ὁ ἄσωτος Μιχαὴλ Γ'., καταστρέψας αὐτά, μετεχειρίσθη τὸ μέταλλον εἰς ἄλλας χρείας, δι' ὃ καὶ ἀργότερον κατεσκευάσθησαν αὖθις ἐκ κεχρυσωμένου χαλκοῦ. Γνωστὸν ὅτι ἡ νεωτέρα τέχνη μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἀπετόλμησε τὴν κατασκευὴν τοσούτων ἐντελῶν αὐτομάτων.

Ἀποδεχθέντος δὲ τὰ δῶρα τοῦ Ἄνακτος, οἱ Πρέσβεις, ἀφοῦ καὶ αὖθις προσεκύνησαν, ἀπεχώρησαν, ἐν ᾧ συνάμα τά τε ὄργανα ηὔλουν, καὶ οἱ λέοντες καὶ τὰ ὄρνεα ἐφώνουν, καὶ τὰ θηρία πάντα ἐκ τῶν βαθμίδων αὐτῶν ἀνίσταντο, μέχρις οὗ ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης οἱ Σαρακηνοί, ὅτε τά τε ὄρνεα καὶ τὰ θηρία ἐκαθέσθησαν εἰς τοὺς ἰδίους τόπους.

Γ'.

Τοιαύτη ἡ ἐπίσημος δεξίωσις τῶν ἡμετέρων Ἀνάκτων κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχήν. Ἴσως εὕρωσί τινες ὅτι παρεσύρθημεν πέραν τοῦ δέοντος, ἀλλ' ὀλίγοι, πιστεύομεν, ἐκ τῶν φιλούντων τὸ προγονικὸν κλέος ἀρνοῦνται τὸ ὑψηλὸν δι' ἡμᾶς ἐνδιαφέρον τῆς μεγαλοπρεποῦς εἰκόνος. Μετ' ἴσης δὲ πολυτελείας ἐτελοῦντο καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τοῦ Αὐτοκράτορος προελεύσεις, εἴτε εἰς τὸν Ἱππόδρομον μετέβαινεν οὗτος, εἴτε εἰς τοὺς διαφόρους ναούς, εἴτε κατὰ τὰς ἑτέρας περιπτώσεις, καθ' ἅς, συμφώνως πρὸς τὴν πολυποίκιλον τῆς Αὐλῆς ἐθιμοτυπίαν, διέσχιζε τὴν πόλιν.

Οὐδ' ἦσαν τὸ παράπαν ὑποδεέστεραι κατὰ τὸν ἀμύθητον πλοῦτον αἱ ἀτελεύτητοι δεξιώσεις, αἱ ἐντὸς τῶν διαφόρων Ἀνακτόρων τελούμεναι, ἀπὸ τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ πολυαρίθμων **κλητωρίων** (συμποσίων) μέχρι τῶν ἁπλῶν καθημερινῶν ὑποδοχῶν. Ταῦτα πάντα μετὰ μεγίστης ἀκριβείας περιγράφει ἡμῖν ὁ Πορφυρογέννητος, φρονοῦμεν δὲ ὅτι εἰκόνες τινές, παρεμφερεῖς πρὸς τὴν ἀνωτέρω, καὶ σκιαγραφοῦσαι μίαν τῶν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ προελεύσεων, μίαν τῶν ἐκκλησιάσεων ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, μίαν χειροτονίαν ἑνὸς τῶν πολυποικίλων τῆς Αὐλῆς Μεγιστάνων, καὶ μίαν ἐπίσημον ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἑστίασιν, ἴσως παρεῖχον μεμακρυσμένην τινὰ ἰδέαν τοῦ ὅλου ἀχανοῦς σύμπαντος τοῦ σχεδὸν μυθώδους ἐκείνου αὐλικοῦ βίου· ἀλλὰ φεῦ, καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου ἐπιλείποντος, ἀνθιστάμεθα κατ' ἀνάγκην εἰς τὸν πειρασμόν, καὶ σπεύδομεν αὖθις παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἥρωϊ.

Ὁ Χαράλδος, ὁ Χαλφδάνος καὶ ὁ Ῥαγνάρος, θυμοειδῶν ἐπιβαίνοντες ἵππων καὶ ὑπὸ τῆς συνήθους θεραπείας ἀκολουθούμενοι, διέρχονται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τοῦ Αὐγουστέως. Ἀναρίθμητον συνωθεῖται ἀπὸ τῆς πρωΐας πλῆθος ἐν τῇ πλατείᾳ καὶ ὑπὸ τὰς στοάς, ὅπως θαυμάσῃ τὴν λαμπρὰν παράταξιν, ψίθυρος δ' ἀμιγοῦς θαυμασμοῦ ἀκολουθεῖ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πάροδον τὸν νέον Ἰάρλον· οὐδ' ἄπορον τοῦτο, καθ' ὅσον πολλοὺς καθημερινῶς ἐθεᾶτο ὁ λαὸς ἐκεῖνος χρυσοπαρύφους Μεγιστᾶνας, καὶ ποικίλους ἐκ τῶν ἑῴων καὶ ἄλλων χωρῶν ξένους, ἀλλ' ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐκέκτηντο τοῦ Χαράλδου τὸ ἡράκλειον παράστημα καὶ τὴν ἀπαράμιλλον καλλονήν. Συνετέλει δὲ πρὸς ἀνάδειξιν τῶν φυσικῶν τούτων δώρων καὶ ἡ πρωτότυπος αὐτοῦ στολή. Τοὺς ξανθοὺς αὐτοῦ πλοκάμους ἐπέστεφεν ἀργυρᾶ κόρυς, ἐφ' ἧς διηνοίγοντο χρυσαῖ πτέρυγες ἀετοῦ· περὶ τὸ στῆθος ἐξήστραπτε σιδηροῦς θώραξ, ἐφ' οὗ ἔχαινεν ὁ ἐρυθρὸς φάρυγξ λέοντος, λευκὸς χιτών, θαυμασίως διηνθισμένος, ἔπιπτε μέχρι τῶν κνημῶν, ἃς ἐκάλυπτον ὀρειχάλκινοι περικνημῖδες, συνεπλήρου δὲ τὴν ὅλην περιβολὴν δορὰ λευκῆς ἄρκτου, δίκην μανδύου ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρριμμένη. καὶ ἀντὶ πόρπης συμπλέκουσα τοὺς χαλκοῦς αὐτῆς γαμψώνυχας.

Πρὸ τῆς Χαλκῆς ἀφιππεύσας, διηυθύνθη ὁ Χαράλδος μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ διὰ τῆς εἰς ἡμᾶς γνωστῆς ἤδη σειρᾶς τῶν ἁψίδων, Ἀνακτόρων καὶ στοῶν μέχρι τῆς Μαγναύρας, ἔνθα εἰσήχθη μετὰ τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης πομ-

Digitized by Google

πῆς. Καὶ ὁ μὲν ἀτυχὴς Χαλφδάνος, ἐχώρει ὡς ἐν ὀνείρῳ ἀπὸ θαύματος εἰς θαῦμα, ἀλλ' ὁ Χαράλδος, καίτοι ἔνθους ἐπὶ τῷ ἐξόχῳ θεάματι, μετὰ προσοχῆς τὰ πάντα ἐξήταζε. Μόλις δ' ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ εἰσαχθείς, καὶ ἀντιληφθεὶς τοῦ ὅλου πολυσχιδοῦς συμπλέγματος τῶν ἐκεῖ συνηγμένων, προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐνθρονισμένων Ἀνάκτων· οὐχὶ ἀδίκως, τῇ ἀληθείᾳ, καθ' ὅσον πρωτοφανὴς ἦν ἡ εἰκών. Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ Σολομωντείου θρόνου ἐκάθητο ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανός, ἀνὴρ μεσῆλιξ, ἀλλ' εἰσέτι νεάζων. Μειλιχίαν εἶχε τὴν ὄψιν, καὶ τοὺς χαρακτῆρας εὐγενεῖς, ἀλλ' εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὑπεκρύπτετο μυστηριώδης θλῖψις, καὶ ἡ ὅλη αὐτοῦ στάσις ἐξεδήλου κάματον καὶ ἀπογοήτευσιν. Τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ περιέβαλλε τὸ μέγα λευκὸν στέμμα, καὶ ἀμύθητος ἦν τῆς λοιπῆς ἀμφιέσεως ὁ ἀπαστράπτων ὄλβος.

Παρ' αὐτόν, ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐκάθητο ἡ Αὐτοκράτειρα Ζωή, θαυμασίως ἐπίσης ἠμφιεσμένη. Διάδημα ἐκ φωταυγῶν ἀδαμάντων ἐζώννυε τὸ μέτωπον αὐτῆς, καὶ χρυσοῖ δράκοντες εἷρπον ἐπὶ τῆς εὐρείας πορφύρας. Καταφανῶς ὑπερβᾶσα τὴν μέσην ἡλικίαν, οὐδὲν εἶχεν ἡ Αὐγοῦστα τὸ ἐπαγωγόν, ἀλλ' ἡ ἄφατος τῆς ὅλης αὐτῆς στάσεως μεγαλοπρέπεια ἐξεδήλου ἐπαρκῶς ὅτι αὐτὴ ἦν ἡ ἀληθὴς τῆς εὐκλεοῦς Μακεδονικῆς δυναστείας ἀπόγονος, ἡ παρασχοῦσα εἰς τὸν σύμβιον ὡς γαμήλιον δῶρον τὴν παγκόσμιον πορφύραν. Τὰ βλέμματα ἐπλάνα ἐπὶ τῆς αἰθούσης μετ' ἀγερώχου ἀδιαφορίας, ὡς εἰ ἤρκει ἓν αὐτῆς νεῦμα, ὅπως ἅπας ὁ πέριξ ὄλβος μεταβληθῇ εἰς αἱματόφυρτον σωρὸν ἐρειπίων. Καὶ καθ' ἣν δὲ στιγμὴν εἰσῆλθον οἱ νέοι Σκανδιναυοί, μόλις ἀνεπαισθήτως πρὸς αὐτοὺς ἐστράφη, ὡσεὶ κορεσθεῖσα πλέον πάσης ἐπιγείου δόξης καὶ χαρμονῆς· ἀλλ' αἴφνης τὸ νεκρὸν αὐτῆς βλέμμα ἐξήστραψε, ζωηρὸν ἐρύθημα ἐκάλυψε τὰς πελιδνὰς αὐτῆς παρειάς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ νέου Ἰάρλου.

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Τὰ πάντα κερδίζουσιν ὅταν βλέπωνται ἐξ ἀποστάσεως. Ὡς ἐκ τούτου κυρίως τὸ παρελθὸν προσκτᾶται ἄρρητα θέλγητρα.

*

Μετὰ τῶν ἀδιαφόρων ὁμιλεῖ περὶ ἀδιαφόρων· τοῦτο ἀπαιτεῖ ὁ νόμος τῆς ἁρμονίας.

*

Εἶνε βαρὺς ὁ ζυγὸς τοῦ κακοῦ ὅπως καὶ τοῦ καλοῦ.

ΠΟΘΕΝ ΚΥΡΙΩΣ ΠΗΓΑΖΟΥΣΙΝ ΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ὅταν ὅμως ἐξ ἑνὸς ἑκάστου μικροβίου γεννῶνται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ τρισχίλια ἑκατομμύρια καθ' ἡμέραν, ὁ προσβληθεὶς ἄνθρωπος πάσχει ὁσημέραι δεινότερον, διότι ἕκαστος μύκης παράγει ἐν τοῖς χυμοῖς δηλητηριώδη τινὰ ὕλην, αὕτη δὲ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἀλλά, καθὼς γνωρίζομεν, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀσθενῶν ἀναλαμβάνουν πάλιν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας ταύτας, ἀπὸ τὸ ἐρυσίπελας καὶ τὴν σκαρλατίναν, ἀπὸ τὸν τῦφον καὶ τὴν περιπνευμονίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν χολέραν, πρᾶγμα δυσεξήγητον μεῖναν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὁμοίως ἦτο μέχρι τοῦδε δυσεξήγητον τὸ ὅτι κατὰ τὰς ἐπιδημικὰς ἀσθενείας, ὅτε ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ πάντα ἦσαν πλήρη μυκήτων καὶ ἕκαστος ἐν τοιαύτῃ χώρᾳ ζῶν ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ προσβληθῇ ὑπ' αὐτῶν, σχετικῶς ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι προσεβάλλοντο καὶ ἐκ τούτων πάλιν οἱ ἡμίσεις μόλις ἀπέθνησκον.

Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη δύναται ἤδη νὰ ἐξηγήσῃ τὸ δυσεξήγητον τοῦτο αἴνιγμα. Ἡ δημιουργία τοῦ θεοῦ εἶνε τόσον θαυμασία καὶ εἶνε οὕτω διωργανωμένη, ὥστε νὰ μὴ ταράσσωνται ὡρισμένοι τινὲς νόμοι τάξεως καὶ στατιστικῆς. Οἱ νοσογόνοι μύκητες αὐξάνουν καὶ πολλαπλασιάζονται κυρίως ἐντὸς κακῶν χυμῶν. Ὅστις ἔχει ἐντελῶς ὑγιὲς αἷμα, ἐντελῶς ὑγιεῖς χυμούς, ὁμαλὰς ἑνώσεις τοῦ λευκώματος, αὐτὸς οὐδεμίαν δίδει τροφὴν εἰς τοὺς μύκητας. Ἐν τῷ ὑγιεῖ τούτῳ ἀνθρώπῳ οἱ νοσογόνοι σχιζομύκητες δὲν εὑρίσκουν τροφήν, ἧς ἔχουν ἀνάγκην πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ πολλαπλασιασμόν. Δι' αὐτὸ μένουν στάσιμοι καὶ ἀποθνήσκουν, ὁ δὲ ἄνθρωπος μένει ὑγιής. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἀνθρώπους, ἔνθα οἱ σχιζομύκητες εὑρίσκουν κακοὺς χυμοὺς καὶ κακὰς λευκωματώδεις ἑνώσεις καὶ πολλαπλασιάζονται καὶ φέρουν ἀσθένειαν, βλέπομεν ὅτι οὐχὶ πάντοτε τὴν ἀσθένειαν ἀκολουθεῖ ὁ θάνατος. Διὰ τί; Διότι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν μικροβίων καὶ ἡ αὔξησις τοῦ δηλητηρίου των δὲν συμβαίνει καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας κατὰ τρισεκατομμύρια, ἀλλὰ τὸ παραχθὲν δηλητήριον ὑφίσταται διαφόρους μεταμορφώσεις καὶ ἐπὶ τέλους, μετὰ πάροδον ὡρισμένου χρόνου, καθίσταται αὐτόχρημα σωτήριον ἀντίδοτον κατὰ τῆς ἀσθενείας, οὕτως ὥστε, ἐὰν ὁ βαρέως ἀσθενήσας ἄνθρωπος ἐπιζήσῃ ὡρισμένας ἡμέρας, τὸ ἐν τῷ σώματί του παραχθὲν δηλητήριον μεταμορφοῦται εἰς ἰαματικὸν φαρμα-

Digitized by Google

κον. Ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης στηρίζεται ἡ θεωρία τοῦ μεταγγισμοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς Πατστὲρ κατὰ τῆς λύσσης. Ὅλοι βεβαίως ἠπορήσατε, ὅτε ἀνεγνώσατε ὅτι ὁ Παστὲρ εἰς τοὺς ὑπὸ λυσσώντων κυνῶν καὶ λύκων δηχθέντας ἀνθρώπους ἐγχέει τὸ δηλητήριον τῆς λύσσης. Ἐκ τινος λυσσῶντος κυνὸς π. Χ. ἐμβολιάζει ἕνα πίθηκον, ὁ ὁποῖος προσβάλλεται καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς λύσσης· κατόπιν θανατοῦται καὶ ὁ νωτιαῖός του μυελός, ὁ περιέχων τὸ νοσογόνον δηλητήριον, φυλάσσεται ἐπί τινας ἡμέρας. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὸ δηλητήριον ὑφίσταται διαφόρους μεταβολὰς καὶ ὅταν καταντήσῃ ὅσον ἐπιθυμεῖ ὁ Παστὲρ ἀσθενές, μεταγγίζεται εἰς τὸν ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς δηχθέντα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος σώζεται, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ οἱ δαμαλισθέντες εἶνε ἐξησφαλισμένοι κατὰ τῆς εὐλογίας. Ἡ κατὰ τοῦ δαμαλισμοῦ καταφορὰ εἶνε ἄλογος καὶ ἄδικος, διότι μόνον ὁ τυφλὸς δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὰ μεγάλα καὶ σωτήρια αὐτοῦ εὐεργετήματα. Διὰ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅπου ἐπεκράτει ἐν Γαλλίᾳ ἡ εὐλογία, διῆλθον κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον διάφορα συντάγματα. Ἐκ τῶν γάλλων στρατιωτῶν μὴ ἐμβολιασμένων ἑκατοντάδες προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς εὐλογίας ἐκ δὲ τῶν ἐμβολιασμένων γερμανῶν ὀλίγιστοί τινες ἐπὶ τῶν δακτύλων ἀριθμούμενοι.

Περίεργον εἶνε πῶς μία καὶ μόνη φλύκταινα, προκαλουμένη διὰ τοῦ δαμαλισμοῦ, προφυλάσσει ὁλόκληρον τὸ σῶμα ἐπὶ δέκα ἕως δώδεκα ἔτη. Καὶ ὅμως διὰ πειραμάτων ἀπεδείχθη, ὅτι μία καὶ μόνη τοιαύτη ἀρκεῖ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, καθιστᾷ δηλαδὴ τὸ σῶμα ἀπρόσβλητον ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων γίνεται ὁ ἀναδαμαλισμός.

Ἐκτὸς τῆς λύσσης ἐφαρμόζει ὁ Παστὲρ τὸν μεταγγισμὸν καὶ εἰς ἄλλας μιασματικὰς ἀσθενείας. Ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ ἄνθραξ ἐμβολιάζει τὰς μὴ προσβληθείσας εἰσέτι ἀγελάδας, αἱ ὁποῖαι σώζονται, ἐν ᾧ πρότερον ἀλλαχοῦ, ὅπου δὲν ἐφηρμόσθη τὸ σύστημά του, ὁλόκληροι ἀγέλαι βοῶν κατεστράφησαν.

Αἱ μιασματικαὶ ἀσθένειαι ἐξαρτῶνται ὁτὲ μὲν ἀπὸ τὸν χρόνον, ὁτὲ δὲ καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, ἔνθα ἐμφανίζονται.

Αἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ χρόνου ἐξαρτώμεναι ἀσθένειαι λέγονται ἐπιδημικαί. Ἀκούομεν αἴφνης νὰ λέγουν «τώρα ἐπικρατεῖ ἐπιδημία τῆς χολέρας, τώρα ἐπικρατεῖ ἡ σκαρλατίνα, ὁ τύφος κτλ.» Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τῆς διφθερίτιδος, τῆς κοκκυγίτιδος κτλ.

Πολλάκις ἐπὶ ὁλόκληρα ἔτη οὐδ' ἅπαξ ἀναφαίνεται ἡ σκαρλατίνα καὶ αἴφνης διὰ μιας χιλιάδες προσβάλλονται ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ὁ χρόνος οὗτος εἶνε ὁ καιρὸς τῆς ἐπιδημίας, αὐτὸς λέγεται ἐπιδημία.

Ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα οὐδεὶς ὑπάρχει ἀληθῶς χολεριῶν καὶ οὐδεὶς εὑρίσκει τὸν ἀληθῆ μύκητα τῆς χολέρας. Αἴφνης ἐκρήγνυται ἐπιδημία· χιλιάδες ἀνθρώπων ἀσθενοῦν καὶ πανταχοῦ εὑρίσκεται τὸ μικρόβιον τῆς χολέρας, ἐν τῷ ἀέρι, ἐν τῇ γῇ, ἐν τῷ διαυγεστάτῳ ὕδατι. Ἡ ἐπιδημία ἐπιτείνεται καὶ μεταπίπτει εἰς ὕφεσιν, κάμνει ἀναπαύλας, ὡσεὶ ὅπλων ἀνακωχήν, ἔπειτα πάλιν ἀναφαίνεται καὶ τέλος ἐξαφανίζεται. Κατ' ἀρχὰς προσβάλλονται καθ' ἑκάστην 10–20, ἀργότερον πολλαὶ ἑκατοστύες καὶ μετὰ πάροδον ἱκανοῦ χρόνου ὀλίγοι τινὲς μόνον ἄνθρωποι σποραδικῶς. Ὑπάρχουν ἄλλαι μιασματικαὶ ἀσθένειαι ἐξαρτώμεναι μᾶλλον ἐκ τοῦ τόπου. Αὐτὰς λέγομεν ἐνδημικάς, παραδείγματα δ' αὐτῶν ἔχομεν τὸν διαλείποντα καὶ τὸν κίτρινον πυρετὸν ἐν Ἀμερικῇ. Ὁ διαλείπων πυρετὸς ἀναφαίνεται παρ' ἡμῖν ἐν τόποις ὑγροῖς, ὅπου ὑπάρχουν ἕλη, ἀναδίδοντα ἀτμοὺς καὶ ἀναθυμιάσεις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Ὁ μὴ ἐπισκεφθείς ποτε τοὺς ἑλώδεις τούτους τόπους οὐδέποτε διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ προσβληθῇ ὑπὸ διαλείποντος πυρετοῦ, ἐπειδὴ καὶ οὗτος παράγεται ὑπὸ μυκήτων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν ἀναθυμιάσεων ἀνερχόμενοι εἰς τὸν ἀέρα εἰσπνέονται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰσχωροῦν εἰς τὸ αἷμά του.

Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἀρκοῦν μόνον οἱ μύκητες αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς νὰ παραγάγουν τὴν ἀσθένειαν. Διὰ τὸν τῦφον καὶ τὴν χολέραν π. χ. ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Πεττεγκόφερ, ὅτι ἀναφαίνονται ἐπιδημικῶς μόνον ὅταν ὀπισθοχωρήσῃ τὸ ὑπόγειον ὕδωρ καὶ ὅταν ἀναδίδῃ ἀτμοὺς τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ ὅπου τὸ ἔδαφος εἶνε πάντοτε ὑγρὸν ἢ ὁ τόπος εἶνε πετρώδης καὶ τὸ ἔδαφος μένει πάντοτε ξηρόν, ἐκεῖ οὐδεμία ὑπάρχει ἐπιδημία. Ἐπὶ τῶν πλοίων δὲν ἐκρήγνυται ἡ χολέρα διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον, πάντοτε δέ, ὁσάκις εὑρέθη ἐπ' αὐτῶν χολεριῶν τις, ἀπεδείχθη ὅτι οὗτος ἦτο προσβεβλημένος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, πρὶν ἢ ἐπιβιβασθῇ τοῦ πλοίου.

Πολλάκις ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο ν' ἀνατρέψουν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Πεττεγκόφερ, μάλιστα δὲ ὅτε ἀνεκάλυψαν ὅτι ἔν τινι πόλει, ἐπὶ βράχων ἐκτισμένῃ, ὑπῆρχον πολλαὶ οἰκίαι μετὰ χολεριώντων.

Κατόπιν ὅμως ἀκριβεστέρων ἐρευνῶν εὑρέθη, ὅτι ὁ ἐφ' οὗ ἦν ἡ πόλις ἐκτισμένη βράχος, ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἔκειντο καὶ οἱ χολεριῶντες, εἶχε ῥωγμὴν πλήρη πορώδους χώματος.

Ἡ ὀπισθοχώρησις τοῦ ὑπογείου ὕδατος καὶ αἱ δαψιλεῖς ἀναθυμιάσεις τοῦ ἐδάφους εἶνε, κατὰ τὸν Πεττεγκόφερ, σπουδαῖος παράγων τῆς χολέρας. Ὁ ἀὴρ τοῦ ἐδάφους διέρχεται διαρκῶς μίαν ἑκάστην οἰκίαν καὶ ἐκφεύγει διὰ τῆς στέγης. Ἐὰν τὸ ῥεῦμα τοῦτο τοῦ ἀέρος φέρεται

Digitized by Google

ἡσύχως, ἡμεῖς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὸ αἰσθανόμεθα.

Ἐπὶ ἐδάφους πορώδους ἐπιτείνονται αἱ ἐπιδημίαι, ὀπισθοχωροῦν δ' ἐπὶ τῆς πηλώδους, τῆς μηδέποτε ξηραινομένης καὶ ἐπὶ τῆς πετρώδους, τῆς πάντοτε ξηρᾶς, γῆς.

Ὅσῳ ῥυπαρώτερον τὸ ἔδαφος, ἄλλο τόσον εὐκολώτερα προσβάλλονται οἱ κάτοικοι μιᾶς οἰκίας ὑπὸ μιασματικῶν ἀσθενειῶν. Οἱ πορώδεις τοῖχοι τῶν οἰκιῶν ἀπορροφῶσι διψαλέως τὴν δολοφόνον τοῦ ἐδάφους ὑγρασίαν.

Δι' αὐτὸ ἐπιφοβώτατοι καὶ κινδυνωδέστατοι εἶνε οἱ πορώδεις τοῖχοι τῶν ἀποπάτων. Αὐτοὶ πάντοτε γίνονται πρόξενοι μεγάλης βλάβης καὶ συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἐπιδημιῶν.

Διαρκούσης τῆς χολέρας, ὁ μύκης τῆς νόσου ταύτης εἶνε πανταχοῦ παρών, ἔν τε τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, οὕτως ὥστε ἀπορίας ἄξιον καταντᾷ πῶς ἐκ τῶν 200 000 κατοίκων μιᾶς τινος πόλεως τὸ πολὺ ἴσως μόνον 20,000 ἀσθενοῦν, πῶς μένουν ὑγιεῖς οἱ λοιποὶ 180,000, καίτοι πάντες ἐμολύνθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μύκητος, καίτοι πάντες κατοικοῦσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπησχόλησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸν νοῦν τῶν ἰατρῶν.

Ἀλλὰ τέλος ἡ ἐπιστήμη κατώρθωσε νὰ τὸ λύσῃ. Εὑρέθη δηλαδή, ὅτι ὁ χολερικὸς μύκης φέρει τὴν ἀσθένειαν μόνον ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς τὰ ἔντερα.

Ὅταν ὅμως ὁ ὀργανισμὸς εἶνε ἐντελῶς ὑγιής, δὲν δύναται ὁ μύκης οὗτος νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἔντερα, διότι ὁ ὑγιὴς στόμαχος τὸν χωνεύει διὰ τοῦ ὀξέος γαστρικοῦ χυμοῦ του. Ἐπεχείρησαν διάφορα πειράματα καὶ τὸν χολερικὸν μύκητα εἰσήγαγον εἰς τὸν στόμαχον διαφόρων ὑγιῶν ζῴων. Ταῦτα ὅμως ἔμειναν, ὡς καὶ τὸ πρότερον, ὑγιῆ. Ὁ γαστρικός των χυμὸς ἐχώνευσε τὸν χολερικὸν μύκητα καὶ τὸν κατέστησεν οὐδέτερον.

Ὅταν ὅμως εἰς τὰ ἴδια ὑγιῆ ζῷα εἰσήγαγον διὰ σύριγγος τὸν χολερικὸν μύκητα ἀμέσως εἰς τὰ ἔντερα, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ διέλθῃ πρότερον διὰ τοῦ στομάχου, τὰ ζῷα ταῦτα ἠσθένησαν βαρέως καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὸν ἀπαίσιον ἐχθρόν.

Τώρα λοιπὸν ἐννοοῦμεν διὰ τί ἐκ τῶν 200,000 ἀνθρώπων, τῶν κατοικούντων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει, ἀσθενοῦν μόνον 2-3 τοῖς ἑκατόν. Οἱ λοιποὶ ἔχουν ὑγιέστερον τὸν στόμαχον καὶ δύνανται νὰ χωνεύσουν τὸν μύκητα καὶ οὕτω δὲν γίνονται θύματα τῆς ἀσθενείας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ ταύτης προσβληθέντων ἀποθνήσκουν τὸ πολὺ μόνον οἱ ἡμίσεις. Οἱ λοιποὶ σώζονται ὁτὲ μὲν διὰ τῆς ἐπιστήμης, ὁτὲ δὲ διὰ τῶν εὐνοϊκῶν μεταμορφώσεων τοῦ χολερικοῦ δηλητηρίου.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ πατρίς σας προσβληθῇ ὑπὸ τῆς χολέρας, πρῶτον πρέπει νὰ φροντίσητε, ὅπως μένητε πάντοτε ὑγιεῖς καὶ χωνεύητε πάντοτε καλῶς. Θὰ διαρρυθμίσητε πρεπόντως τὸν βίον σας, διότι τὸ σπουδαιότερον εἶνε ὁ στόμαχός σας νὰ χωνεύῃ τὸν χολερικὸν μύκητα καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφίνῃ νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν ἐντέρων, ὅπου ἐπιφέρει φοβερὰς ἐρημώσεις. Πᾶς ἄνθρωπος, διατρίβων ἐν πόλει ὅπου ἐνδημεῖ ἡ χολέρα, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ τρώγῃ καὶ νὰ μὴ πίνῃ ἑκάστοτε τὸ μικρόβιον τῆς χολέρας, διότι τοῦτο εἶνε πανταχοῦ διαδεδομένον, εὑρίσκεται δὲ κατὰ μυριάδας καὶ ἐν τῷ ποσίμῳ ὕδατι.

Δεύτερον θὰ φροντίσητε νὰ ἦσθε πάντοτε καθάριος. Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, οἱ μύκητες πολλαπλασιάζονται προθυμότερον ὅπου τὸ ἔδαφος ἀκάθαρτον, οἱ τοῖχοι τῶν οἰκιῶν ῥυπαροὶ καὶ ὁ ἀὴρ μεμολυσμένος. Αἱ χολερικαὶ ἐκκενώσεις δέον ν' ἀπολυμαίνωνται, τὰ δὲ ἀσπρόρρουχα εἶνε ἀνάγκη νὰ πλύνωνται, εἰ δυνατόν, τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Τὰ κάλλιστα τῶν σημερινῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων, δι' ὧν δέον ν' ἀποκαθαίρωνται ὄχι μόνον αἱ ἐκκενώσεις, οἱ ἀπόπατοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσπρόρρουχα, εἶνε καὶ μένουν τὸ φανικὸν ὀξὺ καὶ ἡ χλωριοῦχος τίτανος.

Ἐὰν ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα προσβληθῆτε ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ἀσθενείας, πρέπει νὰ γνωρίζητε ὅτι ὁ ἰατρὸς θὰ εὐχαριστηθῇ ὅταν μάθῃ ὅτι μέχρι τῆς ἀφίξεώς του ἔχετε πίῃ ἀνθρακοῦχόν τι ποτὸν ἢ λεμονάδαν δυνατήν. Προκειμένου περὶ χολέρας, τὸ ὑγιειονομικὸν συμβούλιον μιᾶς τινος πόλεως ἔχει τὰ σοβαρώτατα τῶν καθηκόντων, διότι ἡ πεῖρα ἀπέδειξε τρανῶς, ὅτι ὅπου τὸ πρότερον ἐπεκράτει καὶ ἐλυμαίνετο τὴν ἀνθρωπότητα ἡ χολέρα, ἐκεῖ ἐβράδυνε ν' ἀναφανῇ ἤ, ἀναφαινομένη ἐκ νέου, δὲν ἐπέφερε μεγάλας καταστροφάς, ἀφ' οὗ ὅμως ἐλήφθη πρῶτον φροντὶς πᾶσαι αἱ ἀκαθαρσίαι νὰ διοχετεύωνται ἔξω τῶν πόλεων καὶ ἀφ' οὗ ἐπροικίσθησαν αὗται δι' ἀφθόνου ποσίμου ὕδατος.

Περίεργον εἶνε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ πολλοῦ ἐφήρμοζον εἰς τὸν πρακτικὸν βίον μέσα, ὧν τὸν λόγον ἡ ἐπιστήμη μόλις ἐπ' ἐσχάτων κατώρθωσε νὰ ἐξηγήσῃ. Τί ἔκαμνον οἱ ἄνθρωποι πρὸ 100 ἐτῶν καὶ πλέον, ὁσάκις ἤθελον νὰ διατηρήσωσι καὶ νὰ φυλάξωσιν ἀπὸ τῆς φθορᾶς ὀπώρας, κρέατα, ἰχθύας κτλ;

Ἢ τὰ ἔκλειον στεγανῶς, ὥστε νὰ μὴ εἰσέρχηται ὁ ἀὴρ ἐν ταῖς θήκαις των, ἢ τὰ ἐξήραινον, ἢ ἐκάπνιζον τοὺς ἰχθύας καὶ τὰ κρέατα. Τώρα μόλις ἐμάθομεν διὰ τί αἱ μέθοδοι αὗται εἶνε τόσον καλαί.

Τὸ στεγανὸν κλείσιμον ἐμποδίζει τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὴν σῆψιν, διότι, ὅταν ἦνε καλῶς

Digitized by Google

κλεισμένον, δὲν συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ κονιορτοῦ, ὁ ὁποῖος περιέχει βακτηρίδια καὶ προκαλεῖ τὴν σῆψιν. Οἱ ξηροὶ ἰχθύες καὶ αἱ ὀπῶραι δὲν σήπονται, διότι τὰ βακτηρίδια ἄνευ ὕδατος δὲν φέρουν ζύμωσιν, δὲν φέρουν σῆψιν. Τὸ κάπνισμα τοῦ κρέατος καὶ τῶν ἰχθύων εἶνε ἀντισηπτικόν, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ὁ καπνὸς ἐμπεριέχει ἑνώσεις φανικοῦ ὀξέος, αἱ ὁποῖαι ἐξουδετεροῦν τὰ βακτηρίδια.

Ὅ τι κατορθοῖ διὰ τῶν μέσων τούτων ἡ οἰκοδέσποινα εἰς τοὺς ἰχθύας, τὸ κρέας, τὰς ὀπώρας κτλ. τὸ αὐτὸ κάμνομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἰατροὶ εἰς τὰς πληγάς. Κλείομεν αὐτὰς πολλάκις διὰ πυκνῶν στρωμάτων βάμβακος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐμποδίσωμεν τὰ βακτηρίδια νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ κρέας τῆς πληγῆς καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ νὰ παραγάγωσιν ἐκεῖ δηλητηριώδεις οὐσίας. Ἢ θέτομεν ἐπ' αὐτῶν διαλύσεις φανικοῦ ὀξέος, ὅπως παρακωλύσωμεν τὴν κακὴν ἐνέργειαν τῶν βακτηριδίων, ὅτε τὸ φανικὸν ὀξὺ ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς πληγῆς ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὸ φανικὸν ὀξὺ τῆς ἑστίας ἐπὶ τοῦ κρέατος.

(*Ἕπεται τὸ τέλος*). Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ.

ΤΟ ΧΑΛΚΟΥΝ ΑΓΑΛΜΑΤΙΟΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Ἔ! τἄμαθες; Ὁ Ζερικῶ νυμφεύεται. Καὶ χρεωστεῖ τὸν γάμον του εἰς τὸ μικρὸν χάλκινον ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον....

Ἀλλὰ πρέπει νὰ σοῦ διηγηθῶ ὅλην τὴν ἱστορίαν.

Πρὸ δεκαετίας ὁ Ζερικῶ ἦτο ἐπιθεωρητὴς δευτέρας τάξεως εἰς κάποιαν ἀσφαλιστικὴν εταιρίαν. Εἶχε κάπου 450 φράγκων μισθὸν κατὰ μῆνα. Ἦτο τότε τριάκοντα ἐτῶν περίπου. Ἓν πρωΐ, ἦτο Φεβρουάριος μήν, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ γραφεῖόν του διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ προγευματίσῃ. Σημείωσε ὅτι τὸ γραφεῖόν του ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐπρογευμάτιζε. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἐμπρός του ἐβάδιζε εἰς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐφόρει ἀνοικτὸν πανταλόνι καὶ σουρτοῦκο κοντόν.

— Διάβολε! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ζερικῶ, καὶ ἐτυλίχθη ζεστότερα εἰς τὸ βαρὺ ἐπανωφόριόν του. Αὐτὸν τὸν κύριον δὲν τὸν πιάνει φαίνεται τὸ κρύο!

Ἀλλὰ σκεπτόμενος ὅτι σπανίως περιπατεῖ κανείς, χωρὶς ἐπανωφόριον, μὲ θερμοκρασίαν τεσσάρων βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδενικόν, ἐπέσπευσε τὸ βῆμα καὶ ἐν παρόδῳ ἐκύτταξε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐβάδιζε πρὸ αὐτοῦ.

Οἴμοι! ὡμίλει εὐγλώττως ὁ κοντὸς ἐκεῖνος ἐπενδύτης ὅταν τὸν παρετήρει τις ἐκ τοῦ πλησίον! Καλοκομμένος, ἀλλὰ κατάτριπτος ἔπιπτε πλατὺς ἐπὶ τοῦ ἰσχνοῦ σώματος τοῦ φέροντος αὐτόν. Ἡ λοιπὴ ἐνδυμασία ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν ἐπενδύτην. Ὁ λαιμοδέτης, ὁ πῖλος, τὰ ὑποδήματα μόλις ἐκρατοῦντο. Τὸ πρόσωπον ὡμοίαζε... πρὸς τὰ ἐνδύματα: συμπαθητικόν, νεαρόν, μὲ ὡραῖα χαρακτηριστικά, ἀλλ' ἐξηντλημένον, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀποκαμωμένους, οἱ ὁποῖοι σοῦ ὡμίλουν, σοῦ ἐφώναζον: πεῖνα!

— Ὁ κακόμοιρος! ἐψιθύρισεν καθ' ἑαυτὸν ὁ Ζερικῶ.

Καὶ ὡς ἐξ ἐνστίκτου ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του. Ἀλλὰ πῶς νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην εἰς ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος δὲν ἐζήτει; Ἐδίστασε καὶ παρῆλθε μετ' ἀορίστου τινος ἐλέγχου συνειδήσεως.

Μετὰ μίαν ὥραν ἐπέστρεφεν εἰς τὸ γραφεῖόν του, κατόπιν καλοῦ γεύματος καὶ χωρὶς νὰ σκέπτεται πλέον τὸ συμβάν, ὅταν αἴφνης συνηντήθη ἐκ νέου μὲ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδει πρὸ ὀλίγου. Ἦτο τῷ ὄντι ἀξιολύπητος. Ἐσύρετο καὶ ἔρριπτεν εἰς τὰ ὑελώματα τῶν ἐδωδιμοπωλείων βλέμματα πλήρη σπαρακτικῆς ὀδύνης. Διὰ τῆς συνεσπασμένης χειρὸς ἔψαυε τὸν στόμαχόν του.

Ὁ Ζερικῶ ἐσταμάτησεν μὴ εἰξεύρων τί νὰ κάμῃ.

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχεν ἓν οἰνοπωλεῖον καὶ ἓν καπνοπωλεῖον, τὰ ὁποῖα συνείχοντο. Ἐντὸς τοῦ οἰνοπωλείου πολλοὶ ἔτρωγον. Εἰς τὴν θύραν, ἡ οἰνοπῶλις, ἡτοίμαζε σωροὺς ὀστρειδίων. Ὁ νέος τὴν ἐπλησίασεν.

— Πεινῶ, κυρά!..

Δὲν ἠμποροῦσε σχεδὸν νὰ ὁμιλήσῃ. Ἡ οἰνοπῶλις τὸν ἐκύτταξε, ἐννόησε.

— Στάσου μία στιγμή!

Καὶ εἰσελθοῦσα ἐντὸς τοῦ καταστήματος ἔκοψεν ἓν τεμάχιον ἄρτου διὰ νὰ τοῦ τον φέρῃ.

Ὁ Ζερικῶ δὲν ἐκρατήθη. Εἰσῆλθε μὲ ὁρμὴν ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκα.

— Κυρά, πρόσθεσε σὲ παρακαλῶ εἰς τὸ ψωμὶ κάμποσο κρέας, ἀπ' αὐτὸ ἐδῶ το τυρί, καὶ ἕνα μπουκάλι κρασί... Κράτησέ τα ἀπ' αὐτό....

Ὡμίλει σιγά. Ἀλλ' ὁ νέος τὸν ἤκουσεν ἢ ἐμάντευσε τὶ εἶπε. Διότι τὴν στιγμὴν ὁποῦ ἐξήρχετο ὁ Ζερικῶ, τὸν ἐχαιρέτισεν ἐλαφρῶς.

— Εὐχαριστῶ, κύριε. Ὁ Θεός....

Εὐχὴ βεβαίως... Ὑπάρχουν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ στιγμαί, καθ' ἃς ὅλοι πιστεύομεν εἰς τὸν Θεόν... Ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν φράσιν του. Ὁ Ζερικῶ τὸν ἀντεχαιρέτισε βήχων διὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ ταραχή του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον καπνοπωλεῖον διὰ νὰ ἀγοράσῃ

Digitized by Google

ἐκλεκτὰ σιγάρα, τῶν ὁποίων ἐσκέπτετο ὅτι εἶχε καταστῆ ἄξιος.

Παρῆλθον πέντε ἔτη καὶ ὁ Ζερικῶ ἔγεινεν ἐπιθεωρητὴς α' τάξεως. Ἄλλη μεταβολὴ δὲν ἐπῆλθεν εἰς τὸν βίον του. Ἕνα βράδυ, ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του, εὗρεν ἓν κιβώτιον μὲ τὴν ἐπιγραφήν του: «Πρὸς τὸν κ. Ἀριστείδην Ζερικῶ, ὁδὸς Τουρίνου, ἀριθ. 48» Προήρχετο ἐξ Ἰταλίας. Τὸ ἤνοιξε. Περιεῖχεν ἓν χαλκοῦν ἀγαλμάτιον. Νέος, φέρων μεσαιωνικὴν ἐνδυμασίαν ἦτο μαλθακῶς ἐξηπλωμένος ἐπάνω εἰς ἓν κάθισμα μὲ ἓν βιβλίον ἀνοικτὸν εἰς τὰς χεῖρας. Ἡ μορφὴ ἐξέφραζε μελαγχολίαν καὶ ἀπαγοήτευσιν ἀπερίγραπτον. Εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ βιβλίου μία ἐπιγραφὴ ἐξεῖχεν ἀνάγλυπτος: «Ἱερουσαλήμ!»

Ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ὁμοῦ μὲ τὸ ἀγαλμάτιον, ὑπῆρχε μικρὰ πινακίς, ἡ ὁποία ἔφερε τὰς λέξεις: «Ἐνθύμιον τῆς 13 Φεβρουαρίου 1879». Ὄνομα τίποτε. Οὐδὲ καμμίαν ἐπιγραφὴν εἰς τὸ βάθρον τοῦ ἀγαλματίου. Εἰς μάτην τὸ ἔστρεψε καὶ τὸ ἀνέστρεψε παντοιοτρόπως.

— Ποῖος μοῦ τὸ στέλλει ἐπὶ τέλους αὐτό; ἀνεφώνησεν ὁ Ζερικῶ, ἐν ἀπορίᾳ. Εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐγὼ δὲν γνωρίζω κανένα! Δέκα τρεῖς Φεβρουαρίου!... Ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ δὲν μοῦ ἐνθυμίζει τίποτε.

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι εἰς αὐτὸν ἀπηυθύνετο τὸ κιβώτιον, τὸ ἀγαλμάτιον ἐτοποθετήθη ἐν πομπῇ ἐπὶ τῆς ἑστίας τῆς αἰθούσης, τῆς ὁποίας, ἐννοεῖται, ἦτο τὸ ὡραιότερον κόσμημα. Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, τὸ ἀγαλμάτιον ἦτο ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα.

Τέσσαρα ἔτη παρῆλθον ἀκόμη καὶ ὁ Ζαρικῶ ἔγεινε συνταγματάρχης... δηλαδὴ πρῶτος ταμίας, μὲ μισθὸν χιλίων φράγκων κατὰ μῆνα.

Ἐνθυμεῖσαι, τὸ παρελθὸν ἔτος πόσος λόγος ἔγεινε διὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἔργων τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου Χουγιάρ;—Λαμπρὸς νέος, τὸν ὁποῖον ὅλοι ἠγαπῶμεν. Νέος μεγαλοφυής, ὁ ὁποῖος θὰ ἔκαμνεν ἀριστουργήματα, αν ὁ θάνατος δὲν τὸν ἀφήρπαζε τόσον προώρως!...Ὁ Ζερικῶ, διερχόμενος τυχαίως ἔξωθεν τῆς ἐκθέσεως, ὡς φιλότεχνος εἰσῆλθε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ καλλιτέχνου ἦσαν ἐκεῖ: ἀγάλματα, προπλάσματα, ὑποδείγματα, σχέδια, ἀκόμη καὶ ἔργα μαθητικά, ὁλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου συναχθὲν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὑπὸ χειρὸς εὐλαβοῦς. Μικρὸν γύψινον πρόπλασμα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τὸ μέσον, εἵλκυε τὴν προσοχὴν τῶν εἰδημόνων, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον: εἶνε ὁ Τάσσος.

Ὁ Ζερικῶ ἐπροχώρησε, δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ συγκρατήσῃ κραυγὴν ἐκπλήξεως.

— Μπά! νὰ τὸ ἀγαλμάτιόν μου!

Οἱ θεαταὶ ἐστράφησαν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν παρετήρουν μετὰ προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ συγχρόνως. Διότι κάτωθεν τοῦ ἀγαλματίου ἐκρέματο μικρὰ πλὰξ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Κτῆμα τοῦ κ. Α. Ζερικῶ»

Ὁ Ζερικῶ ἐκοκκίνισε καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν θύραν, νεαρὰ κυρία ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἡ ὁποία ἔφερε βαθὺ πένθος καὶ ἐφαίνετο πολὺ συγκεκινημένη, ἔτρεξε κατόπιν του καὶ τὸν ἐσταμάτησεν:

— Εἴσθε ὁ κύριος Ἀριστείδης Ζερικῶ;... Πόσον εἶμαι εὐτυχὴς διὰ τὴν σύμπτωσιν! Σᾶς ἀναζητῶ πρὸ πολλοῦ! Ὁ ἀτυχὴς ὁ ἀδελφός μου μοῦ ὡμίλει συχνὰ περὶ ὑμῶν.

Ὁ Ζερικῶ τὴν παρετήρει ἔκπληκτος. Ἡ κυρία ἦτο ξανθή, ὡραία, εἴκοσιν ἓξ ἐτῶν τὸ πολύ.

— Συγγνώμην, κυρία, εἶπε, μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς ἐρωτήσω τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ σας.

— Πῶς δὲν τὸ εἰξεύρετε; Ἦτο ὁ Ἰάκωβος Χουγιάρ, ὁ γλύπτης, τὸν ὁποῖον ἐσώσατε πρὸ ἐννέα ἐτῶν. Πόσον ἐπεθύμει νὰ σᾶς ἐπανίδῃ κάποτε νὰ σᾶς ἐκφράσῃ ὁ ἴδιος... Ἀδελφούλη μου!...

Ἡ κυρία ἀνελύθη εἰς δάκρυα καὶ ὁ Ζερικῶ, συγκεκινημένος καὶ αὐτός, ἐπεχείρει νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

— Μὴ κλαίετε, κυρία, εἶπε μετὰ γλυκύτητος. Στηριχθῆτε σᾶς παρακαλῶ εἰς τὸν βραχίονά μου. Ἔξω ἠμποροῦμεν νὰ ὁμιλήσωμεν καλλίτερον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σας.

Ὁ Ζερικῶ ἔλαβεν ἀβρῶς τὴν χεῖρα τῆς κυρίας καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς, ὅπου ἐν τῇ μονώσει τῆς ἐκκλησίας τοῦ διηγήθη ὅλην τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία ἦτο ὀδυνηρά, μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐκείνας ἀτυχίας, τὰς ἀδυσωπήτους καταφορὰς τῆς εἱμαρμένης, αἱ ὁποῖαι ἐνσκήπτουν κατὰ τῶν εὐγενῶν καὶ ὑπερηφάνων ἀνθρώπων, ὅπως αἱ θύελλαι ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. Δίκη περὶ κληρονομίας, καταστρεπτικὴ καὶ ἀτελείωτος, βαρεῖαι ὑποχρεώσεις, σπουδαὶ τὰς ὁποίας διέκοπτεν ἡ αὐξάνουσα πενία καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ καθημερινοῦ ἄρτου, ἔπειτα ἡ ἔλλειψις καὶ αὐτῆς τῆς βαναύσου ἐργασίας, ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀσθενείας, καὶ κατόπιν ἡ πενία ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ φρίκῃ. Τὰ ἔπιπλα τῆς οἰκίας πωλούμενα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἡ ἀπελπισία ἡ πεῖνα!..

— Ἐννοεῖτε, κύριε, τί σημαίνει πεῖνα; Εἴχομεν δύο ἡμέρας νὰ φάγωμεν. Ὁ ἀδελφός μου ἐξῆλθε διὰ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ ἐπεριπάτει, ἐπεριπάτει.... Τὰ λοιπὰ τὰ γνωρίζετε. Ὅταν ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ ψωμὶ ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην γυναῖκα, δὲν ἠμποροῦσε νὰ κρατηθῇ. Τότε παρουσιάσθητε σεῖς. Ὁ Θεὸς σᾶς ἐφώτισε, κύριε. Ἐκεῖνο τὸ κρέας, ὁ οἶνος ἦτο σωτηρία, ἡ ζωὴ μέχρι τῆς ἐπιούσης καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἰάκωβος εὗρεν ἐργασίαν. Μετ' ὀλίγον καιρόν, ἐκερδήσαμεν καὶ τὴν δίκην μας. Ὁ Ἰάκωβος εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν σχολὴν καὶ ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τὸν «Τάσ-

Digitized by Google

σον» του σᾶς ἔστειλεν ἐκ Ῥώμης. Ἔμαθε τὸ ὄνομά σας ἀπὸ τὴν καπνοπώλιδα καὶ ἔλεγε πάντοτε : «Θὰ ὑπάγω νὰ ἰδῶ τὴν σωτῆρά μας, ὅταν θὰ ἠμπορῇ νὰ ὑπερηφανεύεται δι' ὅ,τι ἔκαμε ὑπὲρ ἐμοῦ....» Δὲν ἦλθε νὰ σᾶς ἰδῇ, δὲν ἐπανεῖδε τοὺς Παρισίους. Ἡ ὑγεία του εἶχε κλονισθῆ ἐξ ὅσων εἶχεν ὑποστῆ. Εἰς τὴν Ῥώμην ἠσθένησε. Οἱ ἰατροὶ μᾶς ἔλεγαν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὰ μεσημβρινὰ κλίματα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα λόγον νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν ξένην καὶ μετέβημεν εἰς Νίκαιαν. Ἐκεῖ, κύριε, ἐκεῖ τὸν ἔχασα πρὸ ἑνὸς ἔτους. Ἐξέπνευσε μὲ τὸ ὄνομά σας εἰς τὸ στόμα. Κατόπιν ἀνεζήτησα παντοῦ τὴν διεύθυνσίν σας, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὴν εὕρω.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ γλύπτου ἐξηκολούθει κλαίουσα. Ὁ Ζερικῶ ἔλαβε τὴν χεῖρά της τρυφερῶς καὶ τῇ ἀπέτεινε λόγους γλυκεῖς. Ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν συνοδεύσῃ ἐφ' ἁμάξης μέχρι τῆς οἰκίας της... Τὴν ἐπομένην ἐπέστρεψε νὰ ζητήσῃ εἰδήσεις της. Ἐπανῆλθε τὴν ἐπομένην καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον...

Τὸν συνήντησα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. Λάμπει ἀπὸ ὑγείαν. Τὸν ἐκλαμβάνετε ὡς εἰκοσαετῆ νέον· ἀναθάλλει. Μόνον κάτι τι τὸν δυσηρέστει πρό τινος·

— Τί δυστυχία, εἶπεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μνηστήν του, τί δυστυχία ὅτι ὁ Ἰάκωβος δὲν ἔχει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν «Τάσσον» *μου*. Δὲν ἠμπορῶ νὰ παρηγορηθῶ.

Ἡ μνηστὴ ἀνεπήδησε.

— Δὲν ἔχει τὸ ὄνομά του! Δὲν παρετήρησες τὸ βιβλίον ἐκεῖ ὅπου ἀνοίγει ἡ σελίς;

— Ὄχι δά! ἀνέκραξεν ὁ Ζερικῶ καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ βεβαιωθῇ.

Πράγματι δὲ ἐπὶ τῆς χαλκίνης πλακὸς ἦτο κεχαραγμένη, διὰ χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου, ἡ ἑπομένη ἀφιέρωσις :

«Τῷ κ. Ἀριστείδῃ Ζερικῶ — Ὁ ὀφείλων αὐτῷ τὴν ζωὴν γλύπτης : Ἰάκωβος Χουγιαρ».

(Paul Gall). K

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ γυνὴ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ εἶνε πολὺ ὀλιγαρκεστέρα τοῦ ἀνδρός.

*

Ὁ κόσμος ἐμπνέει τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν ἀγαθότητα ὁ Θεός.

*

Ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ συζεύγνυνται πάντοτε ἡ ἀνάμνησις πρὸς τὴν ἐλπίδα.

*

Ἐν τῇ νεότητι εἶνε γλυκὺ τὸ προσδοκᾶν καὶ ἐν τῷ γήρατι γλυκὺ τὸ ἐνθυμεῖσθαι.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΔΙΣΤΙΧΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς.

Αὐτὸ τὸ ἄχ ἂν ἔβγαινεν ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα,
Θὲ νὰ χαιγόταν ὁ ντουνιᾶς χωρὶς φωτιὰ καὶ ξύλα

*

Ἂν ἤξερα τὸ τέλος μου, τὸ πῶς θὰ καταντήσω,
Δὲν θἄνοιγα τὸ στόμα μου ἀνθρώπου νὰ 'μιλήσω.

*

Ἀγγελοστορισμένη μου ποιὸς σοὔδωσε τὴ χάρι
Νὰ σαϊτεύῃς τῆς καρδιαὶς δίχως νἄχῃς δοξάρι ;

*

Ἂς τραγουδήσω κι' ἂς χαρῶ ὥς τε ποῦ νὰ γεράσω,
Κ' ἡ νιότη δὲν πουλιέται πλειὸ νὰ τὴν ξαναγοράσω.

*

Γιὰ 'δὲς πῶς ἐκατήντησα, ὡσὰν τῆς γῆς τὸ χῶμα,
Ποῦ τὸ πατεῖς καὶ δὲν 'μιλεῖ γιατὶ δὲν ἔχει στόμα.

*

Γενοῦ, πουλί μου, λεϊμονιὰ κ' ἐγὼ νὰ γείνω χιόνι,
Νὰ λυώνω νὰ δροσίζωνται οἱ τρυφεροί σου κλῶνοι.

*

Δυὸ ἀδερφούλαις εἴσαστε ποῦ νὰ σᾶς πιάσῃ ζάλη,
Πρῶτα νὰ πιάσῃ τὴ μικρὴ κ' ὕστερα τὴ μεγάλη.

*

Δὲν εἶνε κρίμα τὸ δεντρὶ ἀγέρας νὰ τὸ δέρνῃ.
Καὶ βουρχωμένο τὸ νερὸ 'ς τὴ ρίζα του νὰ σέρνῃ;

*

Δὲν ἠμπορῶ τὰ πάθη μου τῆς πέτρας νὰ τὰ λέω,
Κ' ἡ πέτρα νὰ μὴ μοῦ 'μιλῇ, νὰ κάθωμαι νὰ κλαίω.

*

Ἐδῶ 'ς αὐτὴ τὴ γειτονιὰ χάρος νὰ κατοικήσῃ,
Νὰ πάρῃ ὅλαις τῆς ἄσχημαις, τῆς ὤμορφαις ν' ἀφίσῃ.

*

Ἐσ' εἶσαι μάτια μου γιατρὸς κ' ἐγὼ εἰμ' ὁ λαβωμένος,
Ἔλα νὰ σμίξωμε τὰ δυὸ νὰ γιατρευτῶ ὁ καϋμένος.

*

Ἓν ἄστρ' εἶνε 'ς τὸν οὐρανό, γυρίζει σὰν ταλῶνι,
Ὅποιος μικρὸς παντρεύεται τὰ νιᾶτα του σκλαβώνει.

*

Ἐγώ, πουλί μου, σ' ἀγαπῶ, μὰ δέ σου δίνω θάρρος,
Γιατ' εἶν' ἡ γειτονιὰ κακή, ποῦ νὰ τὴν πάρῃ ὁ Χάρος.

*

Ἡ πίκραις κόβουν γόνατα κ' οἱ λογισμοὶ γερνοῦνε,
Κ' ἐγὼ ποῦ τἄχω καὶ τὰ δυὸ πῶς δὲ μὲ καταλυοῦνε!

*

Ἡ πίκραις καὶ τὰ βάσανα γιὰ μένανε γινῆκαν,
Βρῆκαν τὰ στήθη μ' ἀνοικτὰ καὶ ς' τὴν καρδιά μου ['μπῆκαν.

*

Ἡ μάνα σου κ' ἡ μάνα μου 'ς ταλώνια χουβεντιάζαν,
Θέ μου, νὰ λέγανε γιὰ 'μᾶς, νὰ μας ἀρραβωνιάζαν!

*

Ἡ θάλασσα τρώει βουνὰ καὶ τὰ βουνὰ λιοντάρια,
Κ' ἡ ὤμορφαις ἡ κοπελλιαὶς τρῶνε τὰ παλικάρια.

*

Κλαίω καὶ μὲ τὰ δάκρυα τῆς γῆς τὸ χῶμα βρέχω
Καὶ δὲν εὑρέθη χριστιανὸς νὰ μ' ἐρωτήσῃ τί ἔχω.

Digitized by Google

Κλαίω χρυφά, γιατὶ κανεὶς δὲ θέλω νὰ τὸ μάθῃ
Πῶς βρίσκομαι 'ςε βάσανα καὶ 'ςε μεγάλα πάθη.

*

Καὶ τἀστεράκια τοὐρανοῦ κ' ἐκεῖνα τὰ φοβοῦμαι,
Νὰ μὴ μας μαρτυρήσουνε τὴν ὥρα ποῦ 'μιλοῦμε.

*

Λησμονημένη σ' εἶχα 'γὼ τώρα ποῦ σ' εἶδα πάλι
Μοῦβαλες πόνο 'ς τὴν καρδιὰ καὶ ζάλη 'ς τὸ κεφάλι.

*

Λυπήσου, Παναγία μου, τὰ δάκρυα ποῦ χύνω,
Γιατ' εἶνε περισσότερα κι' ἀπ' τὸ νερὸ ποῦ πίνω.

*

Νὰ χάνω ἄχ, χάνει σεισμός, καὶ βάχ, χαλᾷ ἡ πλᾶσι,
Ν' ἀναστενάξω, χαίγονται τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση.

*

Ξύπνα, τοῦ μόσχου ἡ ἀδερφή, τοῦ μπαμπακιοῦ ἡ ἀ-[σπράδα,
Ξύπνα, ποῦ δὲν ἐχόρτασες τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα.

*

Σένα σοῦ πρέπει, κόρη μου, βασίλισσα νὰ γίνῃς,
Νὰ κάθεσαι 'ς ἕνα θρονί, τῆς ὥμορφαις νὰ κρίνῃς.

*

Ὅποιός μου φίλος μ' ἀγαπᾷ νὰ μὴν ἐρθῇ κοντά μου,
Γιατὶ θὲ νὰ τὸν κάψουνε τἀναστενάγματά μου.

*

Ἐκείνου ποῦ δὲ μ' ἀγαπᾷ δός του, Θεέ μου, δός του
Δυὸ μαχαιριαίς μέσ' 'ς τὴν καρδιὰ γιὰ νὰ γενῶ για-[τρός του.

*

Πρόβαλε, διαβολόπιστη, νὰ ἰδῇς καὶ νά σε ἰδοῦνε
Τὰ μάτια ποῦ σ' ὀρέγονται καὶ ποῦ σε λαχταροῦνε.

*

Πείσματα καὶ πεισματικὰ νὰ ξεσυνερισθοῦμε;
Κ' ὕστερα θὰ γυρεύωμε γιατρὸ νὰ γιατρευθοῦμε.

*

'Σ τὰ μάτια σου λιγοθυμῶ, 'ς τὰ χείλη σου πεθαίνω,
Μέσ' 'ς τὴν καρδιά σου χρίνομαι κι' ὅ,τι μοῦ 'πῇς θὰ [γένω.

*

Τί ἔχουνε τὰ ματάκια σου κι' ὅταν μὲ ἰδοῦνε κλαῖνε;
Ἂν ἔχουνε παράπονο γιατὶ δέ μού το λένε;

*

Τρεῖς πῆχες φίδι θὰ γενῶ τὴ μέση σου νὰ ζώσω,
Κι' ἂν ἀγαπήσῃς ἄλλονε, θὲ νὰ τον φαρμακώσω.

*

Τὰ μαῦρα μάτια τὰ γλυκά, τὰ φρύδια τὰ μεγάλα ·
Μ' ἐκάνανε κι' ἀρνήστηκα τῆς μάνας μου τὸ γάλα.

*

Τί μ' ὠφελεῖ νὰ σ' ἀγαπῶ χωρὶς καμμιὰν ἐλπίδα;
Τὴ γνώμη σου κατάλαβα, τὴν τύχη μου τὴν εἶδα.

*

Τὸν πόνο πῶχεις 'ς τὴν καρδιὰ φίλου μὴν τον θαρρέψῃς·
Φίλος τοῦ φίλου θὰ τὸ 'πῇ καὶ σὺ θὰ κιντυνέψῃς.

*

Ὡς καὶ τὰ παραθύρια σου ἀμάχη μοῦ βαστοῦνε,
Ὅταν γυρίζω νὰ τὰ ἰδῶ μονάχα τους σφαλοῦνε.

*

Ἀδύνατό εἶνε μιὰ καρδιὰ σὰν λαβωθῇ νὰ γιάνῃ
Μοιάζει δεντρὶ ποῦ μαραθῇ καὶ πλειὰ καρπὸ δὲν κάνει.

*

Ἄσπρη, στρογγυλοπρόσωπη, νεραντζομαγουλάτη,
Τὴν πέτρα σχίζεις, κάνεις δυὸ μὲ τὸ δεξί σου μάτι.

*

Ἐγὼ 'λεγα, βρυσοῦλά μου, πῶς τρέχεις γιὰ τ' ἐμένα,
Μὰ σὺ ἔτρεχες καὶ πότιζες ὅλα τὰ διψασμένα.

*

Ἐπλήγωσε τὸ στῆθός μου, δὲν θέλει πλειὰ νὰ γιάνῃ,
Ἂς ἀποθάνουν οἱ γιατροί, κι' ἂς μὴ βρεθῇ βοτάνι!

*

Ἐμένα πρέπει νὰ φορῶ 'πουκάμισο ἀπ' ἀγκάθι
Καὶ σιδερένια τραχηλιὰ γιὰ νὰ βαστῶ τὰ πάθη.

*

Ὅταν ἀναστενάξω 'γώ, τὸ κρίμα μου σὲ πιάνει,
Κι' ἂν ἦσαι 'ς τὸ παράδεισο, 'ς τὴν κόλασι σὲ βάνει.

*

Ἡ ἀγάπη σού εἶνε ψεύτικη σὰν τἀπριλιοῦ τὸ χιόνι,
Ὁποῦ τὸ ρίχνει ἀπὸ βραδῆς καὶ τὴν αὐγὴ τὸ λυώνει.

*

Τὸ δέντρο, ποῦ χαμάρωνα καθημερνὴ καὶ σκόλη,
Ἅπλωσε τὰ κλωνάρια του 'ςε ξένο περιβόλι.

*

Ὅλα σοῦ τἄδωσ' ὁ Θεός, ὅλα μὲ τὸ κοντύλι:
Μάτια γλαρά, φρύδια σμιχτά, καὶ μερτζανένια χείλη.

*

Ὅλοι οἱ γιατροὶ συνάχθηκαν γιὰ τὸ δικό μου πόνο·
Μὲ εἴδανε, μὲ ξενάειδανε, κ' εἶπαν πῶς δὲν γλυτώνω.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Κατὰ τὴν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν κατάστασιν ἐπὶ πληθυσμοῦ 2,004,492 τοῦ Κράτους ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ δημοτικὰ σχολεῖα 2,278 ἐν οἷς φοιτῶσιν μαθηταὶ ἄρρενες μὲν 78,815, θήλεις 18,986. Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις διδάσκουσι δημοδιδάσκαλοι α', β', καὶ γ' τάξεως 1,641, λαμβάνοντες ἐτήσιον μισθὸν δρ. 1,911,640, γραμματοδιδάσκαλοι δὲ εἰς συνεστημένα καὶ μὴ σχολεῖα 863, ὧν ἡ ἐτησία ἀντιμισθία ἀνέρχεται εἰς δρ. 353,040. Δι' ἐνοίκια ἀμφοτέρων τῶν διδακτηρίων προϋπελογίσθησαν δρ. 657,080. Πάντων τούτων ἡ ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 2,727,627, ἐξ ὧν δραχμ. 2,102,480 εἰσφέρουσιν οἱ δῆμοι, τὸ ὑπόλοιπον δὲ τὸ δημόσιον ταμεῖον.

— Ἡ ὁλικὴ παραγωγὴ γαιανθράκων ἐν τῷ Ἡνωμένῳ Βασιλείῳ τῆς Μ. Βρεττανίας ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1887 εἰς 162,119,000 τόννους ἐνῷ ἡ τοῦ 1886 δὲν ὑπερέβη τοὺς 157,518,000 τόννους.

— Κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην ἀπογραφὴν τῶν ἐν Παρισίοις ἐγκατεστημένων ἀλλοδαπῶν ἀνέρχονται οὗτοι εἰς 170,262 ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Κατ' ἐθνικότητας οἱ πλεῖστοι εἶνε: Βέλγοι 43,712, Γερμανοὶ 26,109, Ἑλβετοὶ 25,144, Ἰταλοὶ 24,178, Ῥῶσσοι 8,485 Ἄγγλοι 7,688, Αὐστριακοὶ 5,755. Ἕλληνες ἐδηλώθησαν 536.

— Κατὰ τὸν ἐνεστῶτα μῆνα συμπληροῦται ἑκατονταετία ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ ἐφευρέτου τῆς στενογραφίας Φραγκίσκου Ξαβερίου Γαβελσβέργερ. Οἱ κατὰ τὸ σύστημα αὐτοῦ μορφωθέντες στενογράφοι καὶ ἀλλαχοῦ μὲν τῆς Εὐρώπης, μάλιστα δ' ἐν Γερμανίᾳ εἰσὶ πολυπληθέστατοι. Ὑπερπενταχόσιοι Γαβελσβέργειοι στενογραφικοὶ σύλλογοι ὑπάρχουσιν ἐν Γερμανίᾳ, ἔχοντες ἐν στρογγύλῳ ἀριθμῷ 15000 μέλη· πλὴν δὲ τούτων εἰς πολλὰς μυριάδας ἀνέρχονται οἱ ἀκολουθοῦντες ἐν τῇ στενογραφίᾳ τὸ σύστημα τοῦ Γάβελσβέργερ, εἰς τοὺς ὁποίους συναριθμοῦνται καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ὀλίγοι στενογράφοι.

Digitized by Google

— Τὸ σιδηροδρομικὸν συμβὰν ἐξ οὗ ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη ὁ Τζάρος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πλείστας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκδηλώσεις ἐν Ῥωσσίᾳ. Τούτων ἡ μᾶλλον ἠχηρὰ — κυριολεκτικῶς — εἶνε ὁ μέγας ἀργυροῦς κώδων ὅστις κατεσκευάσθη ἐν Καρκὼβ ὅπως ἀναμιμνήσκει εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἁγίας πόλεως τὴν καταστροφὴν τῆς 17 Ὀκτωβρίου. Ὁ κώδων οὗτος θὰ φέρῃ τὸ ὄνομα *Κώδων τοῦ Τζάρου*, θὰ εἶνε δ' ἐπ' αὐτοῦ γεγλυμμένα τὰ ὀνόματα τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας ὅσα ἦσαν ἐν τῷ ἐκτροχιασθέντι συρμῷ. Κατεσκευάσθη τῇ μερίμνῃ τοῦ κλήρου καὶ θὰ ἀναρτηθῇ μὲν ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ δὲν θὰ χρησιμοποιῆται ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει. Μόνον ἅπαξ κατ' ἔτος κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τοῦ συμβάντος θὰ κρούεται ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας.

— Λόγος γίνεται ἐν τῷ ῥωσσικῷ τύπῳ περὶ παραδοξοτάτης κληρονομίας συνεπείᾳ τῆς ὁποίας μία ἕδρα ἐν τῇ βουλῇ τῶν Λόρδων καὶ μετ' αὐτῆς περιουσία κολοσσιαία, ἀποτελουμένη ἐκ 15 ἑκατομμυρίων λιρῶν εἰς γαίας καὶ 2 1/2 ἑκατομμυρίων εἰς κινητά, περιέρχεται εἰς γόνον ἀγγλικῆς μὲν ἀλλ' ἐκρωσσισθείσης οἰκογενείας, ὅστις εἶνε τὴν σήμερον ἀξιωματικὸς τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν κληρονομίαν ταύτην ὁ εὐτυχὴς κληρονόμος ὀφείλει ν' ἀλλάξῃ τὴν ἐθνικότητά του καὶ νὰ γίνῃ βρεττανὸς ὑπήκοος. Διὰ τοῦτο μεθ' ὑπερηφανείας ἀπέκρουσε τῆς τύχης τὴν δωρεάν, οὐδόλως στέργων ἐκ συμφέροντος νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν χώραν ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη.

— Παραδοξότατος ἀλλὰ καὶ λίαν πρακτικὸς νόμος ἐψηφίσθη ἐσχάτως ἔν τινι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Διὰ τούτου ὁρίζεται εἰς ἐννέα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου τὸ ὕψος τῶν πίλων οὓς ἐπιτρέπεται νὰ φέρωσιν αἱ γυναῖκες ἐν θεάτρῳ.

— Κατ' ἀπογραφικήν τινα σημείωσιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, διατηροῦνται ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κράτει 190 ἐν ὅλῳ μοναί, ἐν αὐταῖς δὲ διαιτῶνται 1540 μοναχοὶ καὶ 227 μοναχαί. Τὰ ἔσοδα αὐτῶν ἐτησίως ἀνέρχονται εἰς δρ. 2,166,704.28, τὰ δ' ἔξοδα εἰς 2,157,752.72 κατὰ τοὺς ὑπὸ τῶν μοναστηριακῶν συμβουλίων ὑποβληθέντας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον προϋπολογισμούς.

— Ἡ χρῆσις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως προάγεται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ. Οὕτως ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους τίθενται εἰς ἐνέργειαν ἐν Λονδίνῳ σιδηροδρομικαὶ ἠλεκτροκίνητοι μηχαναὶ ἐν ταῖς ὑπογείοις γραμμαῖς.

— Ὁ Στρατάρχης Μόλτκε δὲν εἶνε μόνον ἔξοχος στρατιωτικὸς ἀλλὰ καὶ δεξιώτατος... κλειδοκυμβαλιστής. Μέχρις ἐσχάτων, ὅτε εἶχε τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρωσσικοῦ ἐπιτελείου, ὑπῆρχεν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς διευθύνσεως ἰδιαίτερον δωμάτιον καὶ κλειδοκύμβαλον ἐν αὐτῷ πρὸς χρῆσιν τοῦ Μόλτκε. Ὁ στρατάρχης ἐν στολῇ πάντοτε καὶ κομβωμένος μέχρι λαιμοῦ διήρχετο ὥρας τινὰς τῆς ἡμέρας κρούων τὰς ἀρίστας καὶ δυσκολωτάτας συνθέσεις τῶν μεγάλων μουσουργῶν ὧν πολλὰς καὶ ἀπεμνημόνευεν.

— Ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ λόγος γίνεται περὶ προσεχῶν ἀρραβώνων τοῦ πρίγκιπος Χριστιανοῦ τῆς Δανίας ἐγγόνου τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως. Ἐπὶ τούτῳ ἀναγράφεται ὅτι ὁ νεαρὸς δανὸς πρίγκηψ εἶνε ὁ ὑψηλότερος εὐρωπαῖος ἡγεμονίδης. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Roskilde ὑπάρχει κίων ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχουσι σημειωθῇ τὰ ἀναστήματα τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονιδῶν ὅσοι κατὰ καιροὺς ἐπεσκέφθησαν τὸν ναόν. Μεταξὺ τούτων τὴν κατωτάτην βαθμίδα κατέχει ὁ Χριστιανὸς Α' τῆς Δανίας, εἶτα Πέτρος ὁ Μέγας, μετ' αὐτὸν ὁ νῦν Τζάρος· ὑψηλότατος δ' ὅλων εἶνε ὁ νεαρὸς πρίγκηψ Χριστιανός, οὗ μικρὸν ὑπολείπεται ὁ πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος.

— Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας κατηργήθησαν ἐν τῇ ἐθιμοτυπίᾳ τῆς ἀγγλικῆς αὐλῆς αἱ κατὰ τοὺς ὤμους καὶ τὸν τράχηλον ἀνοικταὶ ἐσθῆτες.

— Ὁ τόσον οἰκτρῶς τελευτήσας Λουδοβῖκος Β' τῆς Βαυαρίας εἶχεν ἐμπιστευθῇ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του ἔγγραφα πολιτικὴν ἔχοντα σημασίαν εἰς νεάνιδά τινα ἐκ Schwandorf. Ἡ νεᾶνις προτίθεται νῦν νὰ δημοσιεύσῃ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων, ἀλλ' ἡ βαυαρικὴ κυβέρνησις κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπει τοῦτο.

— Ἡ ἀξία τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον σιδηροδρόμων ὑπολογίζεται εἰς 12—15 δισεκατομμύρια, ἤτοι τὸ τριπλάσιον τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων.

— Οἱ ἐμπορικοὶ στόλοι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου σύγκεινται ἐν συνόλῳ ἐξ 66,995 πλοίων χωρητικότητος 34,683,800 τόννων· ἐκ τῶν πλοίων τούτων 11,435 κινοῦνται διὰ τοῦ ἀτμοῦ. Ἡ Εὐρώπη μόνη ἀριθμεῖ ἐν ὅλῳ 7,921 ἀτμοκίνητα καὶ 29,398 ἱστιοφόρα σκάφη. Ἐκ πάντων τῶν κρατῶν τῆς ὑφηλίου τὰ πλεῖστα ἐμπορικὰ πλοῖα ἀριθμεῖ ἡ Μεγάλη Βρεττανία: ἤτοι ἐν Εὐρώπῃ 4,829 ἀτμόπλοια καὶ 9,944 ἱστιοφόρα, καὶ ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς ἀποικίαις 272 ἀτμόπλοια καὶ 3,690 ἱστιοφόρα, ἐν ταῖς αὐστραλιακαῖς 465 ἀτμόπλοια καὶ 817 ἱστιοφόρα, ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς καὶ ἀφρικανικαῖς 145 ἀτμόπλοια καὶ 487 ἱστιοφόρα. Ὥστε ὅλος ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ἀγγλίας ἀποτελεῖται ἐξ 20,739 πλοίων. Μετὰ τὴν Ἀγγλίαν ἔρχονται αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς: 11,920 πλοῖα, εἶτα ἡ Νορβηγία 4,275 πλοῖα· μετ' αὐτὴν ἡ Γερμανία 2,812 πλοῖα· ἡ Ῥωσσία 2,774 πλοῖα· ἡ Γαλλία 2,690 πλοῖα. Ἐν τῇ ἀπογραφικῇ σημειώσει, ἐξ ἧς ἀναγράφομεν ταῦτα, ἡ Ἑλλὰς φέρεται ὡς ἔχουσα 1060 πλοῖα, ὧν 47 ἀτμοκίνητα.

— Εὑρέθη ἐν Τουρίνῳ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Καβοὺρ μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου αὐτοῦ Delarue. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη περιλαμβάνει 500 ἐπιστολὰς τὰ μάλα ἐνδιαφερούσας καὶ ἐν πολλοῖς διαφωτιζούσας σκοτεινὰ μέρη τοῦ βίου τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ.

— Ἐν χωρίῳ παρὰ τὴν γερμανικὴν πόλιν Ρουδόλστατ ἀθιγγανὶς ἐπαῖτις ἔτεκεν ἐν μέσῃ ὁδῷ δίδυμα. Ἡ ἄστεγος μήτηρ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν ἔλουσεν ἰδίᾳ χειρὶ τὰ νεογέννητα ἐν τῷ ποταμῷ μεθ' ὅλον τὸ ἐπικρατοῦν δριμύτατον ψῦχος.

— Τὴν γιγαντιαίαν πρόοδον τῆς Ἰαπωνίας ἐν τῷ πολιτισμῷ καταδεικνύει καὶ τοῦτο ὅτι τὴν σήμερον ἐκδίδονται ἐν αὐτῇ 575 ἡμερήσια καὶ ἑβδομαδιαῖα φύλλα, ἐνῷ πρὸ δεκαοκτὼ μόλις ἐτῶν ἐξεδόθη ἡ πρώτη ἰαπωνικὴ ἐφημερίς.

— Προσεχῶς ἄρχεται ἐν Πετρουπόλει ἡ οἰκοδομὴ νέου μεγάλου θεάτρου· ἡ πρὸς ἀνέγερσιν αὐτοῦ δαπάνη ὑπελογίσθη εἰς ἑπτὰ ἑκατομμύρια ῥουβλίων.

— Καὶ ἄλλος ἀγὼν γυναικείου κάλλους διὰ τὸ προσεχὲς θέρος προκηρύσσεται ἐν Δανίᾳ, ἐν τοῖς λουτροῖς τοῦ Κλάμπενβοργ παρὰ τὴν Κοπεγχάγην. Μεγάλα χρηματικὰ βραβεῖα θὰ δοθῶσιν εἰς τὰς καλλίστας τῶν ἀγωνισθησομένων, ὧν ἡ ἡλικία ὁρίζεται μεταξὺ 16 καὶ 30 ἐτῶν. Ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ζωγράφου, ἑνὸς γλύπτου, ἑνὸς ἰατροῦ καὶ δύο ἰδιωτῶν ἐντριβῶν περὶ τὴν γυναικείαν καλλονήν.

— Μικρά τις νῆσος ἐν τῷ βορείῳ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ ἤρχισεν ἀπό τινος χρόνου νὰ βυθίζεται βαθμηδόν. Οὕτως ἐνῷ ἄλλοτε τὸ μῆκος αὐτῆς ἦτο 40 μιλλίων, τὴν σήμερον ἠλαττώθη εἰς 19 1/2 μίλλια, ἐκ δὲ τοῦ πλάτους αὐτῆς ὑπελήφθη μόλις 1/4 μιλλίου ἐκ τῶν 4 μιλλίων. Δύο φάροι ἐκτισμένοι παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐβυθίσθησαν, πιστεύεται δὲ ὅτι μετ' οὐ πολὺ πᾶσα ἡ ξηρὰ θὰ καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

Νεανίας τις ηὐτοκτόνησεν ἐσχάτως ἐν Βερολίνῳ διὰ πολυκρότου. Ὁ λόγος δὲ τῆς αὐτοκτονίας αὐτοῦ εἶνε ἀληθῶς πρωτοφανής. Ὁ νεανίας εἶχε σχέσεις μετά τινος οἰκογενείας, παρὰ τῇ ὁποίᾳ διήρχετο τὰς ἑσπέρας του· συνήντα δ' ἐκεῖ τρεῖς νεάνιδας, τὴν κόρην τῆς οἰκογενείας καὶ δύο φίλας της. Αἴφνης καὶ ἄνευ φανερᾶς αἰτίας κατέστη ἀπό τινος σκεπτικός, πολλάκις δ' ἔπιπτεν εἰς βαθυτάτην μελαγχολίαν· ἐρωτώμενος οὐδεμίαν ἔδιδεν ἐξήγησιν τῆς θλιβερᾶς καταστάσεώς του. Καὶ οὐδεὶς θα ἐμάντευε καὶ μετὰ τὸν οἰκτρὸν θάνατόν του τὸ μυστικὸν, ἂν μὴ ἀπεκάλυπτεν αὐτὸ ἐπιστολὴ εὑρεθεῖσα μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του καὶ ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

«Ἀγαπῶ καὶ τας τρεῖς κόρας μετ' ἴσης ἀγάπης, καὶ ἐπειδὴ μὴ ὢν Τοῦρκος δὲν δύναμαι νὰ συζευχθῶ καὶ τὰς τρεῖς, ὅπως ἀποφύγω δεινότερα κακά, προτιμῶ νὰ λύσω τὸ περίπλοκον τοῦτο ζήτημα ὡς ὁ Ἀλέξανδρος τὸν γόρδιον δεσμόν!»

Ἔρως διπλοῦς εἶνε πρᾶγμα ὄχι τόσον σπάνιον, ἀλλ' ἔρως τριπλοῦς καὶ τοιαύτης ἐντάσεως τὸ πρῶτον νῦν ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐρωτικὰ χρονικά.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ ΑΝΕΥ ΥΠΗΡΕΤΩΝ

Ἐν τοῖς ἀμερικανικοῖς ἑστιατορίοις ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσι κατὰ μικρὸν οἱ ὑπηρέται, κάλλιστα ἀντικαθιστάμενοι διὰ μηχανικῆς ἐργασίας ὡς ἑξῆς.

Ἡ αἴθουσα τοῦ ἑστιατορίου περιέχει πολλὰ μικρὰ τραπέζια ἠριθμημένα, ἕκαστον δὲ τούτων συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ μαγειρείου ἀπ' εὐθείας διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς παρεμφεροῦς πρὸς τὰς τῶν μεγάλων σιδηροδρόμων, ἀλλὰ φυσικῷ τῷ λόγῳ πολὺ μικροτέρας. Ἐπὶ ἑκάστης τραπέζης ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις διάφορα κομβία ἠλεκτρικῶν κωδώνων ἐπὶ ἑκάστου δὲ κομβίου τὸ ὄνομα ἑνὸς φαγητοῦ ἢ ἑνὸς ποτοῦ. Ἐκλέγει τις τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἅτινα ἐπιθυμεῖ καὶ πιέζει τὰ φερώνυμα κομβία, δι' ὧν μεταβιβάζονται αἱ διαταγαὶ εἰς τὸ μαγειρεῖον. Μέτ' ὀλίγον πινάκια τροχοφόρα κυλιόμενα ἐπὶ τῶν μικρῶν σιδηρῶν ῥάβδων φέρουσι τὰ παραγγελθέντα καὶ τὸν λογαριασμόν, ὅστις ἐξοφλεῖται ὑπὸ τοῦ ταμίου κατὰ τὴν ἔξοδον.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ

Μυθώδης εἶνε ἡ ἐπιδεικνυομένη πολυτέλεια τῶν βαθυπλούτων ἀμερικανῶν ὁσάκις δίδουσιν χορούς ἢ γεύματα. Εἰς χορὸν γινόμενον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ παρά τινι ἑκατομμυριούχῳ τραπεζίτῃ ὁλόκληροι οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν ἦσαν ἐπιστρωμμένοι διὰ ῥόδων. Πρὸς τοῦτο ἐδαπανήθησαν δεκακισχίλια δολλάρια, ἤτοι ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν! Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐν γεύματι τὰ δελτία τῶν φαγητῶν (Menus) ἦσαν ἐξηρτημένα ἀπὸ χρυσοῦς καὶ ἀδαμαντοκοσμήτους ἁλύσεις. Ἑκάστη τούτων ἤξιζε χίλια δολλάρια καὶ οἱ συνδαιτημόνες ἀνήρχοντο εἰς τριάκοντα δύο τὸν ἀριθμόν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ζήτημα προτιμήσεως.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ πᾷς νὰ δανεισθῇς χρήματα ἀπὸ ἕνα τιποτένιον;

— Φίλε μου, ὅταν ἔχῃς ἀνάγκην χρημάτων καλλίτερα να πηγαίνῃς 'ς ἕνα τιποτένιον ποῦ σοῦ δίνει παρὰ 'ς ἕνα καθὼς πρέπει ἄνθρωπο ποῦ δέν σου δίνει.

Ἡ ἡλικία τῶν γυναικῶν.

Ἡ σκηνὴ ἐντὸς τοῦ τραμβάϋ.

Τρεῖς κυρίαι ἵστανται ἔξω ὄρθιαι, μὴ ὑπαρχούσης θέσεως κενῆς.

Εἷς κύριος ἐγείρεται καὶ φιλοφρονητικώτατα:

— Μία θέσις διὰ τὴν πλέον ἡλικιωμένην ἀπὸ τὰς κυρίας.

Αἱ κυρίαι μένουν ἀκίνητοι.

Ὁ κύριος προσκλίνεται καὶ κάθηται πάλιν εἰς τὴν θέσιν του.

Κέρδος χρόνου.

Ὁ μικρὸς Νίκος περιπατεῖ μετὰ τῆς τροφοῦ του ἔξω εἰς τὸν ἐλαιῶνα.

— Ἂν ἔβγῃ κανένας λύκος τί θὰ κάνῃς, ντα ντά;

— Δεν ἔχει λύκους ἐδῶ παιδί μου, μὰ κι' ἂν ἔβγαινε κανένας δὲν θὰ τὸν ἄφινα νὰ σὲ πειράξῃ, θὰ ἔμπαινα ἐγὼ 'μπροστά.

— Ναί, ντα ντά! . καὶ ὡς ποῦ νὰ φάῃ ἐσένα ὁ λύκος ἐγὼ θὰ πρόφταινα νὰ φύγω.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Δὲν ἔτυχέ ποτε νὰ παραπονεθῆτε εἰς τὸν ῥάπτην σας ὅτι αἱ χειρίδες τοῦ ἐνδύματός σας εἶνε ἄνισοι, ἤτοι μακροτέρα ἡ ἀριστερὰ τῆς δεξιᾶς; Ὁ ῥάπτης διεμαρτυρήθη, διισχυρίσθη ὅτι ἔκοψεν ἴσας καὶ ἀπαραλλάκτους τὰς δύο χειρίδας· σεῖς δὲ οὔτε ἐδώκατε πίστιν εἰς τὰς δικαιολογίας του. Καὶ ὅμως ἐκεῖνος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, τὸ δὲ πταῖσμα ἦτο ἰδικόν σας. αἱ χειρίδες ἦσαν ἴσαι, αἱ χεῖρές σας εἶνε ἄνισοι. Μὴ ἐκπλήττεσθε διὰ τοῦτο καὶ μὴ θορυβῆσθε νομίζοντες ὅτι εἶσθε ἀνάπηροι. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔχουσι τὴν δεξιὰν χεῖρα μακροτέραν τῆς ἀριστερᾶς, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀρταξέρξου ὅστις καὶ μακρόχειρ διὰ τοῦτο ἐκλήθη. Ἀσυμμετρία τις ὑπάρχει καὶ εἰς τοὺς πόδας, ἀλλὰ οὐχὶ ὁποία εἰς τὰς χεῖρας εὐτυχῶς, διότι ἂν οὕτως εἶχεν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων θὰ ἐχώλαινον βαδίζοντες.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1671

Digitized by Google

Ἀριθ. 687 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 26 Φεβρουαρ. 1889

Τὸ κατωτέρω περὶ Ἀκαδημιῶν ἄρθρον ἐλήφθη ἐκ προσεχῶς ἐκδοθησομένου τεύχους τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.»

ΑΚΑΔΗΜΙΑΙ

Οὕτω ὠνομάσθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκ τοῦ τόπου τῆς πλατωνικῆς διδασκαλίας σύλλογοι σοφῶν ἀνδρῶν, συνερχομένων ὅπως διαλέγωνται περὶ ἀντικειμένων σχετικῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας ἢ καὶ τὰς καλὰς τέχνας. Ἐπιφανεστάτη μεταξὺ τούτων εἶνε ἡ ἐν Ἰταλίᾳ λεγομένη τῆς ***Κρούσκας***, ἱδρυθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1582 πρὸς σύνταξιν τοῦ λεξικοῦ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον συντελεσθὲν καὶ ἐκδοθὲν κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 1612, ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὰ ἔπειτα ἁπανταχοῦ τοιαῦτα. Ἡ ἐργασία τῶν Ἀκαδημαϊκῶν τῆς ***Κρούσκας*** πρὸς κανονισμὸν τῆς ἰταλικῆς γλώσσης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐξακριβωθέντος κειμένου τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ λογογράφων δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν. Πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἄξιαι μνείας εἰσὶν ἐν Ἰταλίᾳ ἡ «Ἀκαδημία τῶν Ἀρκάδων», ἱδρυθεῖσα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1690 ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Γραβίνα, ἧς ἕκαστον μέλος ἐλάμβανεν ὄνομα ἀρκάδος ποιμένος, ἡ «Ἀκαδημία τῶν Λυγκέων» καὶ ἡ «Ἀκαδημία τοῦ Πειράματος» (del Cimento), ἡ συστηθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1657 ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου τῶν Μεδίκων πρὸς προαγωγὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ προαγαγοῦσα τῷ ὄντι ταύτας δι' ἀξιομνημονεύτων πειραμάτων περὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἤχου, τοῦ φωτός, τῆς πιέσεως τοῦ ὕδατος καὶ ἄλλων τοιούτων. Μέλη τῆς Ἀκαδημίας ταύτης ἦσαν ὁ Βαρέλλης, ὁ Βιβάνης, ὁ Μαγαλότης, καὶ ἄλλοι οὐχ ἧττον ἔξοχοι ἐπιστήμονες. Κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἱδρύθησαν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ πλεῖστοι τοιοῦτοι φιλολογικοὶ καὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ σύλλογοι, ἐν οἷς πρωτεύουσιν ἡ «Βασιλικὴ Ἀκαδημία ἢ Ἑταιρία τοῦ Λονδίνου», ἡ πρὶν ἑδρεύουσα ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἐκδίδουσα περισπούδαστον περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Φιλοσοφικαὶ Πραγματεῖαι (Philosopical transactions)»· ἡ βερολίνειος «Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν», ἱδρυθεῖσα τῷ 1700 καὶ ἀναδειχθεῖσα ἐπὶ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου διὰ τῆς δημοσιεύσεως πλείστων σπουδαιοτάτων διατριβῶν γεγραμμένων γαλλιστί, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐφ' ὅλον τὸν λήξαντα αἰῶνα παρὰ τοῖς λογίοις γερμανοῖς συνήθειαν τοῦ γράφειν λατινιστὶ ἢ γαλλιστί· ἡ ἐν ἔτει 1710 συστηθεῖσα «Ἀκαδημία τῆς Ὑψάλης», ἡ ἐν Πετρουπόλει «Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν», ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης τῆς Α' κατὰ πρόγγραμμα συνταχθὲν ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου. Ἄξιαι πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνείας εἶνε ἡ ἐν Στοκχόλμῃ «Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν», ἡ «Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῆς Μαδρίτης», ἡ ἐν Ταυρίνῳ «Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν», ἡ «Βασιλικὴ Ἑταιρία τοῦ Ἐδιμβούργου», ἡ «Ἐπιστημονικὴ Ἀκαδημία» τῆς Βοστόνης καὶ ἡ «Ἀσιατικὴ Ἑταιρία», ἡ σκοπὸν ἔχουσα πρὸ πάντων τὴν μελέτην τῶν μνημείων τῆς Ἰνδικῆς ἀρχαιότητος· ἀπὸ τινος δὲ χρόνου, ἐπληθύνθησαν καὶ αἱ ἐπαρχιακαὶ ἀκαδημίαι, ἀσχολούμεναι ἰδίως περὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαιοτήτων ἑκάστης ἐπαρχίας. Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τῶν φιλολογικῶν ὠνομάζοντο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Γαλλίᾳ «Ἀκαδημίαι» τὰ γυμναστήρια, ὅπου οἱ εὐγενεῖς ἔφηβοι ἐδιδάσκοντο τὴν ξιφασκίαν, τὴν ὄρχησιν, τὴν ἱππασίαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ σώματος ἀσκήσεις· σήμερον δὲ καλεῖται «Ἰατρικὴ Ἀκαδημία» συμβούλιον ἐξ ἐπιφανῶν ἰατρῶν συνερχόμενον ὅπως διαφωτίζῃ τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν περὶ παντὸς ζητήματος δημοσίας ὑγιεινῆς, καθ' ὃν περίπου τρόπον τὸ παρ' ἡμῖν ἰατροσυνέδριον.

Ἀκαδημία Γαλλική. Αὕτη ἱδρύθη ἐν ἔτει 1635 ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Ῥιχελιέως, διακρίνεται δὲ τῶν λοιπῶν, διότι προορισμὸς αὐτῆς ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς νὰ περιλαμβάνῃ οὐχὶ εἰδικοὺς ἐπιστήμονας καὶ φιλολόγους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον πάντα τὸν ἀναδειχθέντα ὑπέροχον ἐν τῇ χρήσει τῆς γλώσσης ὡς ὀργάνου ἐκφράσεως ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, πάντας δηλ. τοὺς μεγάλους ποιητάς, συγγραφεῖς, ἱεροκήρυκας, δημοσιογράφους, πολιτικοὺς ῥήτορας, μυθιστοριογράφους, δραματοποιοὺς καὶ ἄλλους τεχνίτας τοῦ λόγου ἐν

Digitized by Google

Γαλλία. Ὡς ἐκ τοῦ τοιούτου αὐτῆς προορισμοῦ ἑπόμενον ἦτο νὰ κατασταθῇ δημοτικωτέρα πάσης ἄλλης ἐν Εὐρώπῃ, ὡς ἡ μόνη περιλαμβάνουσα τοὺς ἄνδρας, ὧν τὰ ἔργα πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ τῶν ἀσχολουμένων περὶ ὡρισμένην τινὰ ἐπιστήμην, ὁλόκληρον τὸ ἔθνος ἐγνώριζεν, ἐθαύμαζε καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ. Ὁ διεξερχόμενος τὸν κατάλογον τῶν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως μέχρι σήμερον μελῶν τῆς «Γαλλικῆς Ἀκαδημίας,» ἀπὸ τοῦ Βουσουέτου καὶ τοῦ Ῥακίνα μέχρι τοῦ Σατωβριάνδου, Λαμαρτίνου, Βίκτωρος Οὐγώ, Θιέρσου καὶ Ῥενὰν πείθεται ἀδιστάκτως, ὅτι οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτο ἵδρυμα ἠξιώθη νὰ συνκριθμήσῃ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὅσους ἡ «Γαλλικὴ Ἀκαδημία» ἐνδόξους ἄνδρας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γάλλων ἀκαδημαϊκῶν δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς τεσσαράκοντα, ὧν ἕκαστος κατέχει ἰσοβίως ὡρισμένην ἕδραν (fauteuil), ἥτις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ μένει κενὴ μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου του. Ἐκ τούτου ἑκάστη τῶν τεσσαράκοντα τούτων ἑδρῶν ἔχει ἰδίαν ἱστορίαν, τὴν τῶν καθεσθέντων ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυν αἰῶνα διασήμων ἀνδρῶν, ἢ « ἀθανάτων, » ὅπως ἐπεκράτησε τὸ ἔθος νὰ ὀνομάζωνται οἱ γάλλοι ἀκαδημαϊκοί. Ὅπως ἡ «Ἀκαδημία τῆς Κρούσκας» οὕτω καὶ ἡ Γαλλικὴ ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν, τὴν διηνεκῆ συμπλήρωσιν καὶ τὴν κατὰ καιροὺς ἔκδοσιν τοῦ λεξικοῦ τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐργασία, ἡ ὀλίγιστα ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἀπασχολοῦσα, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παρὰ τῇ «Κρούσκᾳ» ὡς τὸ κύριον αὐτῆς ἔργον, πολὺ δὲ τούτου συμφωνότερον πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς καὶ ἑλκῦον τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ εἶναι οἱ λόγοι οἱ ἐκφωνούμενοι ὑπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ὡς εἰσηγητῶν φιλολογικῶν ἀγωνισμάτων καὶ ἔτι μᾶλλον κατὰ πᾶσαν παραδοχὴν νέου τινὸς μέλους εἰς τὴν χορείαν τῶν «Ἀθανάτων.»

Ἡ πεποίθησις ὅτι πᾶς ἔνδοξος συγγραφεὺς δικαιοῦται νὰ καταλάβῃ μίαν ἐκ τῶν τεσσαράκοντα τῆς Ἀκαδημίας ἑδρῶν εἶναι τοσοῦτον ἐρριζωμένη παρὰ τοῖς γάλλοις, ὥστε πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀδικηθέντων προσετέθη εἰς τὰς ἀνωτέρω πραγματικὰς μία ἰδανικὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη ἕδρα, ἥτις ὑποτίθεται καταληφθεῖσα διαδοχικῶς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, ὅσοι ἕνεκα ποικίλων λόγων δὲν ἠξιώθησαν ζῶντες νὰ συμπεριληφθῶσιν μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς πασῶν τιμιωτάτης τεσσαρακοστῆς πρώτης ταύτης ἕδρας ἐτοποθετήθησαν δι' ὁμοφώνου καὶ ἀνεκκλήτου ἀποφάσεως τῆς κοινῆς γνώμης ὁ Πασκάλ, ὁ Καρτέσιος (Descartes), ὁ Μολιέρος, ὁ Λαροσφουκώ, ὁ Βάϋλος, ὁ Βωβερνάγης, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Γιλ-Βλὰς Λεσάζ, ὁ Ἀββᾶς Πρεβῶ, ὁ Πιρών, ὁ Ῥουσσῶ, ὁ Ἀνδ. Χενιέρος (Chenier) ὁ Βωμαρσαί, ὁ Σαμφόρτιος, ὁ Ῥιβαρόλ, ὁ Π: Λουδοβῖκος Κουριέρος, ὁ Βαλζάκ, ὁ Λαμενα' καὶ τελευταῖος ὁ Βερανζέρος, ὁ μόνος ἀποποιηθεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν ἀκαδημαϊκοῦ, ἥτις κατ' ἐξαίρεσιν ἐπροσφέρετο εἰς αὐτὸν ἀπαλλαττόμενον ἀπὸ τῶν διατυπώσεων αἵτινες ἐπιβάλλονται παντὶ ὑποψηφίῳ.—Παρὰ τῇ ἀνωτέρω συνυπάρχουσιν τέσσαρες ἄλλαι ἀκαδημίαι, ἡ « τῶν Ἐπιγραφῶν », τῶν «Ἐπιστημῶν » (τῶν ἀκριβῶν), τῶν « Ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν» καὶ τῶν «Καλῶν τεχνῶν», τὸ δὲ σύνολον τῶν πέντε ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον «Γαλλικὸν Ἵδρυμα» (Institut de France) τὸ ἀληθῶς μοναδικὸν ἐν Εὐρώπῃ, ὡς συνενοῦν ἐν μιᾷ δέσμῃ πάντας τοὺς οἱουσδήποτε ἀγῶνας τοῦ πνεύματος πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἀληθείας, ἐπικράτησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἢ ἀποτύπωσιν τοῦ κάλλους.

Οὐδὲν τῷ ὄντι ὑπάρχει ἄλλο ἵδρυμα ὅπου ὁ ποιητής, ὁ φιλόσοφος, ὁ ἱστορικός, ὁ φιλόλογος, ὁ μαθηματικός, ὁ φυσιοδίφης, ὁ ἀστρονόμος, ὁ νομοδιδάσκαλος, ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης, καὶ ὁ μουσικὸς δύνανται ν' ἀποκαλῶσιν ἀλλήλους συναδέλφους. Οἱ συντάκται τοῦ περὶ «Γαλλικοῦ ἱδρύματος» νόμου τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1795, ἐν οἷς διέπρεπεν ὁ Δωνοὺ καὶ ὁ Καρνώ, ἐφαίνοντο ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι πάντα τὰ προϊόντα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος συνέχονται πρὸς ἄλληλα ὡς κρίκοι ἀλύσου ἀδιασπάστου καί, πλὴν τούτου, ὅτι ἀφ' οὗ ἐκ τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς τέχνης ὠφελεῖται ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, εἰς τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ ἡ ὑποχρέωσις νὰ προάγῃ καὶ νὰ βραβεύῃ ταύτας. Εμμ. Δ. Ροϊδης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Εἶνε ὀδυνηρὸν νὰ μὴ ἀγαπᾷ τις πλέον καὶ νὰ αἰσθάνηται τὸν πόθον χωρὶς νὰ ἔχῃ καὶ τὴν δύναμιν νὰ ζωογονήσῃ τὸ σβεσθὲν αἴσθημα.

*

Δύναταί τις ν' ἀγαπήσῃ ἐν οἱαδήποτε ἡλικίᾳ. Ὁ ἀληθὴς ἔρως πηγάζει ἐκ τῆς καρδίας καὶ ἡ καρδία δὲν ἔχει ἡλικίαν.

*

Ἡ νεότης ἐν τῇ εὐτυχίᾳ εἶνε ἧττον ἀνυπόμονος τῆς ὡρίμου ἡλικίας. Ἔχουσα εὐρὺ μέλλον πρὸ αὐτῆς δύναται ἀσφαλέστερον νὰ προσμένῃ.

*

Αἱ γυναῖκες ἐπλάσθησαν διὰ νὰ προσμένωσι, ν' ἀκούωσι καὶ ν' ἀποδέχωνται.

*

Οὐχὶ τὰ διαστήματα, ἀλλὰ τὰ κωλύματα μηκύνουσι τὰς ἀποστάσεις.

*

Τὸ μειδίαμα ἐν τῷ γήρατι εἶνε τόσον προσφιλὲς ὅσον ὁ ἥλιος ἐν χειμῶνι.

Digitized by Google

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐν τούτοις, νεύσαντος τοῦ Πραιποσίτου, οἱ νεήλυδες, ὑπὸ τῶν Ὀστιαρίων προπεμπόμενοι, ἐχώρησαν πρὸς τὸν θρόνον, καὶ τότε, ἐν ᾧ συγχρόνως ηὖλουν τὰ ὄργανα, βλοσυροὶ αἴφνης ἐγείρονται οἱ χρυσοῖ λέοντες, τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὄρνεα πτερυγίζουσι, καὶ παράδοξος ἠχεῖ συναυλία βρυχηθμῶν καὶ κελαρυσμάτων. Ὁ Ραγνάρος, δειχθεὶς ἀπολύτως ἐχέμυθος ἵνα μὴ μειώσῃ τὴν ἐπὶ τῶν συντρόφων ἐντύπωσιν, ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὴν στιγμὴν ταύτην, ἀλλ' ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσδοκιῶν αὐτοῦ μεῖζον, καθ' ὅσον ὁ Χαλφδάνος, καταληφθεὶς ὑπὸ ἰλίγγου ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ὠρυομένων θηρίων, ἀνέσπασε τὸν ἀκινάκην, καὶ ὥρμα πρὸς τὸν θρόνον, ὅτε ἀνεχαίτισεν αὐτὸν ὁ στιβαρὸς τοῦ Χαράλδου βραχίων. Ἀσαφὲς μειδίαμα ἐπλανήθη πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῶν ὠχρῶν χειλέων τοῦ Ρωμανοῦ, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ Μεγιστᾶνες ἀπέμειναν ἀκίνητοι καὶ σοβαροὶ ὡς ἀγάλματα.

Ἀλλὰ τὸν ἀτυχῆ Χαλφδάνον ἀνέμενον ἕτερα δεινά. Νεύσαντος τοῦ Κατεπάνω, ὁ μὲν Χάραλδος, καθ' ὃ ἐκ γένους βασιλικοῦ, προσέκλινεν εὐσεβάστως, ἐν ᾧ ὁ Ραγνάρος καὶ οἱ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ ἀποτελοῦντες προσέπεσαν, κατὰ τὸ ἔθος, καὶ αὖθις ἀνηγέρθησαν. Τότε δ' ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Χαλφδάνου ἐζωγραφήθη ἀπερίγραπτος κατάπληξις· ἀλλὰ καὶ πῶς οὔ, μὰ τὰ κάρδαμα, καθ' ὅσον, ἐξαφανισθέντος παραδόξως τοῦ τε Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἀπέμεινεν εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς μόνη, καὶ σοβαρὰ ὡς πάντοτε, ἡ Αὐγοῦστα. Ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐν ᾗ ἐπλάνησε τὰ βλέμματα, οὐδὲ ἴχνος διεκρίνετο τοῦ αἴφνης ἀναληφθέντος, καὶ οἱ Ἄρχοντες διετήρουν τὴν συνήθη ἀταραξίαν· ἐνθυμηθεὶς δὲ τότε τὰς θρυλλουμένας ἀποθεώσεις τῶν Ρωμαίων Καισάρων, καὶ στρέψας αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν ὀροφήν, ἀπέμεινεν ἐνεός, καθ' ὅσον ἐκεῖ διέκρινε τόν τε θρόνον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ καθήμενον, ἐν τῷ μέσῳ στεφάνης ἐκ χρυσῶν ἀκτίνων. Τὸ δὲ παραδοξότερον ὁ Αὐτοκράτωρ ἔφερεν ὅλως διάφορον τῆς προτέρας στολήν.

Ἐπὶ τέλους, ἐν τούτοις, ἐνόησεν ὁ Χαλφδάνος ὅτι καὶ ταῦτα ἐγένοντο δι' ἐπιτηδείων μηχανημάτων, καθ' ὅσον τοῦ Αὐγούστου εἰσέτι εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο διατελοῦντος, ἀπηύθυνεν ὁ Λογοθέτης τοῦ δρόμου ἐν ὀνόματι αὐτοῦ εἰς τὸν Χάραλδον τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις, εἰς ἃς οὗτος εὐγενῶς ἀπήντησεν, ἀποχωρήσας εἶτα καὶ αὖθις μετὰ τῶν συνοδευόντων αὐτόν, ἐνῷ βραδέως κατήρχετο ὁ θρόνος, καὶ πάντα τὰ γνωστὰ θηρία, ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν ἐγερθέντα, προέπεμπον τοὺς ξένους διὰ τῶν ὠρυγῶν αὐτῶν καὶ ᾀσμάτων.

Αἱ ἀναγνώστριαι τοῦ παρόντος ἱστορήματος ἴσως ἀκούσωσιν εὐχαρίστως ὅτι, ὅσον ἐπιβάλλουσα καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ τελετή, τοῦ Χαράλδου τὰ βλέμματα ἐπανειλημμένως ἐστράφησαν πρὸς τοὺς πολυπληθεῖς ὁμίλους τῶν Δεσποινῶν, τοὺς περιστοιχίζοντας τὴν Ἄνασσαν, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐξ αὐτῶν αἱ πλεῖσται ἀπήστραπτον ἐκ κάλλους καὶ νεότητος· ἀλλ' ἰδίως ἐφάνη τερπόμενος εἰς τὴν θέαν ἐπεράστου τινὸς νεάνιδος παρὰ τὴν Αὐγοῦσταν ἱσταμένης. Ἦν αὕτη βεβαίως γένους περιφανοῦς, καὶ διότι προηγεῖτο τῶν Ζωστῶν, καὶ διότι ἐτύγχανε περιβεβλημένη στολὴν μόνον κατὰ τὸ χρῶμα τῆς Αὐτοκρατορικῆς παραλλάσσουσαν. Τὸ γλαυκὸν αὐτῆς σαγίον ἐποίκιλλον κρῖνοι ἀργυροῖ, καὶ τὴν ἐπαφρόδιτον κεφαλὴν περιέβαλλε στέμμα ἐκ μαργάρων· ἀλλ' ἰδίως θελκτικὴ ἦν ἡ ὅλη τῆς περικαλλοῦς κόρης παράστασις· μελανοὶ βόστρυχοι ἐκυμάτιζον περὶ πρόσωπον ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικῆς κατατομῆς, καὶ τῶν ζωηρῶν ὀφθαλμῶν τὰς φλόγας μόλις κατέστελλον μακραὶ μετάξινοι βλεφαρίδες, ἐνῷ τὸ σῶμα, ὡσεὶ σφαδάζον ὑπὸ τὰ πλούσια περιβλήματα διεφαίνετο εὔτορνον καὶ ὑψιτενὲς ὡς τὸ τῆς ὀρεσιβίου Ἀρτέμιδος.

Ὁ Χάραλδος, εἰθισμένος εἰς τὰς λευκὰς τοῦ πόλου Νηρηΐδας, διεῖδεν ἐν τῇ θελκτικῇ ἐκείνῃ ὀπτασίᾳ τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν ἐξάλλων αὐτοῦ ὀνείρων, καθ' ἃ μετὰ τὰς ἀφηγήσεις τοῦ πατρός, ἑώρα τὰς φλογερὰς τῆς Ἀνατολῆς παρθένους, μακρόθεν αὐτῷ προσνευούσας, καὶ καλούσας εἰς σκιάδας διανθεῖς, τὰ παραδείσια κρησφύγετα ἀνεκλαλήτων ἐρώτων· δι' ὃ καὶ μόλις τῆς αἰθούσης ἐξελθών, ἠρώτησε τὸν Ραγνάρον περὶ τῆς θεσπεσίας ἐκείνης καλλονῆς.

— Βλέπω, ἀπήντησεν οὗτος, ὅτι τείνεις πρὸς τὰ ὕψιστα καὶ κάλλιστα. Ἡ ζωηρὰ περιγραφή σου αἴρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀλλ' εἰς μάτην ὁ τόσος ἐνθουσιασμός. Ἡ Δέσποινα ἐκείνη καταυγάζει πράγματι τὸ διάστερον τῆς Αὐλῆς στερέωμα, πλὴν γονυκλινεῖς μόνον αὐτὴν λατρεύομεν, ὡς οἱ μυρολάτραι τῶν χρυσῶν Φοίβων. Καλεῖται Μαρία, τῆς Αὐτοκρατείρας ἀνεψιά.

— Τῆς Αὐτοκρατείρας, ἐφώνησεν ὁ Χάραλδος, ἄγαμος;

— Οὐχί, χήρα.

— Χήρα! Τί λέγεις; Μόλις φαίνεται διαθάλλουσα.

— Ἄγει τὸ 18ον ἔτος. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τῆς Ἀρμενίας, ἀλλ' αὐτοῦ πεσόντος, ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον, ἔν τινι πρὸς

Digitized by Google

τοὺς Ἄραβας συμπλοκῇ, ἐπέστρεψεν εἰς Βυζάντιον, καὶ διαμένει παρὰ τῇ Αὐγούστῃ.

Ὁ Χαράλδος οὐδὲν προσέθηκεν, ἀλλ' ἐφάνη δυσθυμήσας· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ διελύετο μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπισημότητος ἡ ἐν τῇ Μαγναύρᾳ συνάθροισις, δι' ὃ καὶ αὖθις ἐρανιζόμεθα γραμμάς τινας τοῦ ἡμετέρου χρονογράφου, ὅπως οὕτως συμπληρώσωμεν τὴν ὅλην εἰκόνα.

Τῶν ξένων ἐξελθόντων, ἀφηγεῖται οὗτος, ὁ Πραιπόσιτος λεγει μεγάλως — Κελεύσατε — καὶ ἐξέρχονται οἵ τε Μάγιστροι καὶ Πατρίκιοι καὶ Συγκλητικοί, ἐπευχόμενοι τὸ — «εἰς πολλοὺς χρόνους» —. Τότε πάλιν λέγει ὁ Πραιπόσιτος — Κελεύσατε — καὶ ἐξέρχονται οἵ τε Χρυσοτρικλινῖται καὶ οἱ τοῦ Κουβουκλείου ἐπευχόμενοι — εἰς χρόνους πολλούς —. Καὶ πάντων ἐξελθόντων κατίασιν οἱ Δεσπόται ἀπὸ τῶν θρόνων, καὶ τὰ τούτων ἐκβάλλοντες στέμματά τε καὶ χλανίδια, περιβάλλονται, τὰ χρυσοπερίκλειστα αὐτῶν σαγία· καὶ εἰσέρχονται μυστικῶς ἐν τῷ Θεοφυλάκτου Παλατίῳ δι' ἧς καὶ ἀνῆλθον ὁδοῦ, ***δηριγευόμενοι ὑπὸ τοῦ Κουβουκλείου*** (προπεμπόμενοι ὑπὸ τῆς θεραπείας), ὅπερ ἵσταται ἐν τῷ Χρυσοτρικλίνῳ, καὶ διερχομένου τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ ἴδια δώματα, ἐπεύχεται καὶ αὖθις τὸ — «εἰς πολλοὺς χρόνους».

ΙΑ.

Ἐν τῷ οἴκῳ, ἔνθα ἐπέστρεψαν οἱ τρεῖς φίλοι μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς, ἀνέμενεν αὐτοὺς εὐφρόσυνος ἀγγελία. Δύο χρυσόβουλλα, ἐπιδοθέντα τῷ Ῥαγνάρῳ, ἐνέφαινον, τὸ μὲν τὸν διορισμὸν τοῦ Χαράλδου ὡς Κόμητος τῶν Βαριάγων, καὶ τοῦ Χαλφδάνου ὡς Δεκάρχου ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, τὸ δὲ ὅτι οἱ δύο ξένοι μετὰ τοῦ Σπαθαρίου ἐκαλοῦντο εἰς τὸ ***δωδεκαήμερον***, ἤτοι τὰ δώδεκα ***κλητώρια*** (συμπόσια, ἐκ τοῦ: καλῶ) τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπικειμένης.

Καὶ τὴν μὲν ἀκόλουθον πρωίαν μετέβησαν ὁ Χαράλδος καὶ ὁ Χαλφδάνος εἰς τὸν τρίκλινον τῶν Βαριάγων, καὶ περιβληθέντες τὴν λαμπρὰν τοῦ σώματος ἐκείνου στολήν, ἀνέλαβον προσωρινῶς τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς ὑπηρεσίαν, μέχρι τῆς ἐπισήμου προχειρίσεως, ἥτις ἐτελεῖτο πομπωδῶς καθ' ὡρισμένας τινὰς ἑορτάς. Ἐγένετο δ' αὐτοῖς δεξίωσις συμπαθεστάτη ὑπὸ τῶν λοιπῶν συναδέλφων, οἵτινες, συμπατριῶται πάντες καθ' ὃ Νορμαννοὶ ἐκ διαφόρων βορείων χωρῶν, ἔχαιρον ἐπὶ τῇ μεταξὺ αὐτῶν παρουσίᾳ βασιλικοῦ τῆς Νορβηγίας γόνου, καὶ μάλιστα υἱοῦ τοῦ πολυκρότου Σιγούρδου, οὗ γνωστοὶ ἐτύγχανον οἱ ἆθλοι εἰς τὰς Νορμαννικὰς ἀποικίας.

Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγεννῶν, ἀφοῦ παρέστησαν εἰς τὴν λαμπρὰν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ δοξολογίαν, κατηυθύνθησαν οἱ δύο ἑταῖροι μετὰ τοῦ Ῥαγνάρου πρὸς τὸ ***Ἐξάερον τῶν ιθ'. Ἀκουβίτων*** (περίπτερον τῶν δεκαεννέα τραπεζῶν), θαυμάσιον Μέγαρον πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἱπποδρόμου ὑψούμενον, ὅπου παρετίθεντο τὰ ἐπίσημα κλητώρια κατά τε τὸ ἐν λόγῳ δωδεκαήμερον, ὡς καὶ κατὰ δέκα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα, καὶ ἄλλας ἓξ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν.

Τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα συμπόσια, ἅτινα ἐκαλοῦντο ***Ἐκθέσεις τῶν ιθ'. Ἀκουβίτων***, συγκατελέγοντο μεταξὺ τῶν περιφανεστέρων πανηγύρεων τῆς ἡμετέρας Αὐλῆς, ἥτις, ἐν τούτοις, καὶ πολλὰς ἑτέρας παρέθετεν ἑστιάσεις ἐν ἄλλοις Ἀνακτόροις, κατὰ τὰς λοιπὰς προεξαρχούσας ἐκκλησιαστικὰς ἑορτάς. Λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν πανδαισιῶν τούτων, ἃς ἀποκαλεῖ ἐξαισίας καὶ πολυσχιδεῖς, διέσωσεν ἡμῖν ἡ «Βασιλείου τάξις», ἀλλὰ περιοριζόμεθα κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ κυριώτερα.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν λαμπρὰν καὶ περίδοξον ἡμέραν τῶν γεννεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἐκαλοῦντο ἐν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ ***τοῦ κράματος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας***, εἰς συνεστίασιν μετὰ τῶν φιλοχρίστων Ἀνάκτων, δώδεκα Μεγιστᾶνες ἐκ τῆς βασιλικῆς Συγκλήτου ἤτοι Μάγιστροι, Πραιπόσιτοι, Ἀνθύπατοι, Πατρίκιοι, Στρατηγοί, καὶ Ὀφφικιάλιοι. Οἱ Βασιλεῖς μετέβαινον, ὡς εἰκός, νήστεις εἰς τὸν ναόν, ἔνθα μετελάμβανον τῶν ἀχράντων μυστηρίων, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας παρετίθετο ἐπὶ τραπέζης, εὑρισκομένης ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς τὸ ἰδιαίτερον διαμέρισμα εἴτε τοῦ Βασιλέως εἴτε τοῦ Πατριάρχου, ἐλαφρὸν ἄριστον ἐξ ὀπωρῶν, οἴνου καὶ ἄρτου συγκείμενον, ὅπερ ἐκαλεῖτο ***κρᾶμα***. Περὶ τούτου πρόκειται ὧδε, ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπεδεικνύοντο οἱ διὰ τῆς συνεστιάσεως ταύτης ἐξόχως τιμώμενοι. Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ δαιτυμόνες τοῦ Βασιλέως ἦσαν σχεδὸν πάντοτε δώδεκα, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου, καθ' ὅσον γνωστὸν τυγχάνει, ὅτι ὁ ἐπίσημος βίος τῆς ἡμετέρας Αὐλῆς συνεδέετο στενότατα πρὸς τὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπετέλει, οὕτως εἰπεῖν, διαρκῆ ἱεροτελεστίαν. Εἰσήγοντο δὲ οἱ κλητοὶ οὗτοι ἄνευ χλαμύδων καὶ ἠμφιεσμένοι μόνα τὰ καμίσια, πλὴν τῶν Στρατηγῶν, οἵτινες διετήρουν τὰ σκαραμάγγια καὶ ἠκολουθοῦντο ὑπὸ τοῦ Δρουγγαρίου τῆς βίγλης. (Ἡ πρώτη λέξις ἐκ τοῦ: drungus, χιλιαρχία, καὶ ἡ δευτέρα ἐκ τοῦ: vigilia, ἑπομένως ὁ χιλίαρχος ὁ ἐμπεπιστευμένος τὴν ἀνωτάτην ἐπιτήρησιν τοῦ στρατοπέδου ἐν καιρῷ ἐκστρατείας, ἐκτελῶν οὐχ' ἧττον ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολλὰς ἑτέρας λειτουργίας).

Καὶ ταῦτα μὲν ἐγίγνοντο τὴν πρωίαν, κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν παρετίθετο ἐν τῷ Ἐξαέρῳ τῶν ιθ'. Ἀκουβίτων ἡ ἐπίσημος πανδαισία. Ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἐξαέρου τούτου εὐρί-

Digitized by Google

σκοντο δεκαεννέα τράπεζαι· ἡ τιμιωτάτη πασῶν, ἡ καὶ **χρυσῆ ἢ ἀποκοπτὴ** λεγομένη, εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ἐπὶ ἐξέδρας, εἰς ἣν ἔφερον τρεῖς βαθμίδες, αἱ δὲ λοιπαὶ δεκαοκτὼ ἀμφοτέρωθεν τῆς αἰθούσης ἀνὰ ἐννέα· καὶ εἰς μὲν τὴν χρυσῆν ἐκαλοῦντο δύο Μάγιστροι, Ἀνθύπατοι Πατρίκιοι τυγχάνοντες, ἓξ Στρατηγοί, δύο φίλοι Βούλγαροι, ἤτοι Πρεσβευταὶ τοῦ ἔθνους ἐκείνου, καὶ δύο Ὀφφικιάλοι, ἤτοι ἐν συνόλῳ δώδεκα, ὅπως συνανακλιθῶσι τῷ Βασιλεῖ κατὰ *τὸν τύπον τῆς ἀποστολικῆς δωδεκάδος*.

Επροκισεύοντο δὲ οὗτοι (ἤτοι προεπέμποντο, ἐκ τοῦ: processio) στοιχηδὸν κατὰ τὴν τάξιν ἑκάστου, ἐνδεδυμένοι τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας, καὶ ὑποδεδεμένοι **καμπάγια** (πέδιλα), εἰσήγοντο δὲ εἰς τὸν τρίκλινον ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν ***βασιλικῶν ὑπουργῶν***, (ἤτοι τῶν ὑπηρετούντων κατὰ τὴν πανδαισίαν) καὶ τῶν ***Βουκαλίων*** (ψαλτῶν, ἐκ τοῦ: vocalis). Ἐκεῖ ὁ ***Καστρήσιος*** τῆς βασιλικῆς τραπέζης (ἤτοι ὁ ἔφορος, ἐκ τοῦ: castrum, τῆς λειτουργίας ταύτης ἐχούσης κατ' ἀρχὰς στρατιωτικὸν χαρακτῆρα), λαβὼν τὸ *σχῆμα*, ἤτοι τὴν διὰ νεύματος διαταγὴν παρὰ τοῦ παρεστῶτος περιφανοῦς Πραιποσίτου, συνανήρχετο μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς τριβάθμου ἐξέδρας, καὶ παρέτταττεν αὐτοὺς κύκλῳ τῆς τιμίας τραπέζης μέχρις ἀφίξεως τοῦ Ἄνακτος.

Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ δεκαοκτὼ Ἀκούβιτα ἐκαλοῦντο κατὰ τὴν λαμπρὰν καὶ περιβόητον ταύτην ἡμέραν πᾶσα *ἡ ὑπὸ καμπάγιον Σύγκλητος* (ἐπιτλοφορεῖτο οὕτω, διότι οἱ Συγκλητικοὶ εἰσήρχοντο εἰς τ' Ἀνάκτορα φέροντες τὰ καμπάγια), ἤτοι οἱ Ἀσηκρῆται, οἱ Χαρτουλάριοι τῶν μεγάλων Σεκρέτων, καὶ οἱ βασιλικοὶ Νοτάριοι, ἀπὸ τῶν Σπαθαροκανδιδάτων μέχρι τῶν Ὑπάτων, Δισυπάτων, Κομήτων τῶν Σχολῶν, Σιλεντιαρίων, Προτικτόρων, Εὐτυχοφόρων, καὶ Σκηπτροφόρων, ἐν ὅλῳ 168, πρὸς δὲ 24 Ἀγαρηνοί, 12 φίλοι Βούλγαροι, καὶ 12 πένητες. Ἐπροκισεύοντο δὲ καὶ οὗτοι κατὰ τὰς οἰκείας τάξεις, τῶν Ἀγαρηνῶν κατακλινομένων ἀπέναντι τῶν Βασιλέων περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἑβδόμην τράπεζαν, τῶν Βουλγάρων περὶ τὴν ἐννάτην, καὶ τῶν πενήτων περὶ τὴν αὐτήν, ἀλλ' εὐωνύμως, ἔνθα παρίσταται ὁ Δρουγγάριος. Εἰσήγοντο δὲ πάντες οὗτοι ὑπὸ τῶν ***Ἀρτικλινῶν*** (δαιτρῶν) μετὰ τοὺς πρωτοκλήτους τῆς χρυσῆς τραπέζης, οἵτινες καὶ φίλοι τοῦ Βασιλέως ἐκαλοῦντο, ἔφερον δὲ οἱ μὲν ἀξιωματικοί, πλὴν τῶν ἀλλαξιμάτων (στολῶν) τὰς χλαμύδας καὶ τὰ καμπάγια, οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ *ἀζώνους* (εἰς ἔνδειξιν μείζονος σεβασμοῦ) λευκοὺς χιτῶνας καὶ πέδιλα. Εἰς ἄκρον συγκινητικὴ ἔστιν ἡ εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην εὐωχίαν παράστασις δώδεκα πενήτων τῆς πόλεως, ὑπενθυμιζόντων τὰς ἀγάπας τῶν πρώτων χριστιανῶν· οὗτοι ἐλάμβανον τὰ λεγόμενα *σφραγίδια* (μετάλλια), ἅτινα ἐπεδείκνυον, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτοῖς ἡ εἰς τὸ Ἐξάερον εἴσοδος.

Ἀφιχθέντος δὲ τοῦ Ἄνακτος μετὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, οἱ Βουκάλιοι ἔψαλλον τὸν χαιρετισμόν, μεθ' ὃ πάντες κατεκλίνοντο κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, ὅπερ ἦν ἐξαιρετικὸν διὰ τοὺς Βυζαντινούς, οἵτινες συνήθως παρεκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ Ἐξάερον ἦν διὰ τοιαῦτα γεύματα καθωρισμένον, καὶ διὰ κλιντήρων ἀντὶ ἑδρῶν διεσκευασμένον, ἐξ οὗ ἡ λέξις *ἀκούβιτον* ἐκ τοῦ: ἀκουμβᾶν. Μετὰ δὲ τὴν κατάκλισιν ἐψάλλετο μουσικὸν μέλος, καταλῆγον εἰς εὐχὰς ὑπὲρ τῶν Ἀνάκτων, ὅτε πάντες αὖθις ἐξανίσταντο, εὐφημοῦντες τοὺς Δεσπότας, καὶ ἀπεξεδύοντο τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας. Ἐπίσης δ' ἀνηγείροντο πάντες καὶ ἀνευφήμουν ὁσάκις *ἀπήχει τὸ μουσικὸν* (ἐπαιάνιζεν ἡ μουσική), ἢ ἐξετελεῖτο ***θυμελικὸν πρὸς τέρψιν*** (κωμική τις παράστασις), ἢ ἐπέμπετο εἰς τοὺς δαιτυμόνας διὰ τοῦ ***τερπνοῦ*** Καστρησίου βρώσιμόν τι ἐκ τῆς χρυσῆς τραπέζης.

Συνέκειτο δὲ ἡ εὐωχία ἐκ τριῶν φορῶν, ὧν ἡ πρώτη ἄγνωστον πῶς ἐκαλεῖτο, καὶ συνέκειτο ἐξ ὀρεκτικῶν ἐδεσμάτων, ἡ δευτέρα, καλουμένη *ὀπτόμινσον* (ἐκ τοῦ: missus), συνέκειτο ἐκ τῶν ὀπτῶν κρεάτων, καὶ ἡ τρίτη, καλουμένη ***δουλκὶν*** (dulcis), ἐκ τραγημάτων, πλακούντων καὶ ὀπωρῶν. Τὰ ἐδέσματα ἐφέροντο ἐπὶ παμμεγίστων καὶ πλουσιωτάτων δοχείων, καὶ ἀπετίθεντο ἐπὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης, ἐξ αὐτῶν δ' ἔπεμπε τότε ὁ Ἄναξ διὰ τοῦ Καστρησίου εἰς ὅσους ἰδιαιτέρως ἐτίμα ἐκλεκτά τινα τεμάχια, καὶ τὰ λοιπὰ διένεμον εἶτα οἱ Ἀρτοκλῖναι εἰς τοὺς ἄλλους δαιτυμόνας. Τὸ ἔθος τοῦτο προεκάλεσε τὸ θάμβος τοῦ Λουϊτπράνδου, ὅστις ἀφηγεῖται ὅτι αἱ ὀπῶραι προσήχθησαν ἐντὸς τριῶν χρυσῶν δοχείων τοσοῦτον βαρέων, ὥστε μετεφέροντο δι' ἀμαξίου, κεκαλυμμένου διὰ πορφύρας· ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ὑπῆρχον τροχαλίαι μετ' ἐπιχρύσων σχοινίων, καὶ οἱ χρυσοῖ τούτων κρίκοι προσηρτῶντο εἰς τὰς λαβὰς τῶν δοχείων, ἅτινα διὰ μηχανήματος ἀνεσύροντο, καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἀνθρώπων ὠθούμενα, ἐτίθεντο ἐπὶ τῆς τραπέζης. Σημειωτέον δὲ ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὰς συνήθεις εὐωχίας τὰ πλεῖστα τῶν σκευῶν ἦσαν ἀργυρᾶ, κατὰ τὸ δωδεκαήμερον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ δεκαήμερον τοῦ Πάσχα, καὶ τὸ ἑξαήμερον τῆς Πεντηκοστῆς, ἦσαν πάντα ἐξ ἀφθίτου χρυσοῦ.

Συντελεσθείσης δὲ τῆς πανδαισίας, πρῶτοι ἐξήρχοντο οἱ Βουκάλιοι, *ῥωμαΐζοντες* (λατινιστὶ ἐπευχόμενοι), μεθ' ὃ τοῦ ***κλεινοῦ*** Καστρησίου προσνεύοντος, ἀνίσταντο πάντες οἱ κεκλημένοι, ***χλανιδοφόροι***, καὶ ὑπὸ τῶν τρικλίνων ὁδηγούμενοι, διήρχοντο πρὸ τοῦ Ἄνακτος, ὃν ἐπευφήμουν, καὶ ἀπήρχοντο διὰ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ θυρῶν. Τελευταῖοι δὲ πάντων ἀπεχώρουν

Digitized by Google

οἱ τῆς ἀποκοπτῆς τραπέζης, ἡγουμένου τοῦ Καστρησίου. Τὰ ἐν λόγῳ νόστιμα λατινικὰ τροπάρια διέσωσεν ἡμῖν ἡ «Βασιλείου τάξις» ἐν Βῳ Α'. Κεφ. οε'. μετὰ μεταφράσεως ὡς ἑξῆς.— «Κονσέρβετ Δέους ἠμπέριουμ βόστρουμ,» ἤτοι «φυλάξοι ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν». – «Μούλτους ἄννους φικίδια θ' Δέους,» ἤτοι «νικοποιόν σε ποιήσῃ πάντοτε,» κτλ. Εἰσὶ δὲ πολυτιμότατα, καθ' ὃ ἀποδεικνύοντα, ὡς ἐκ τῆς ὀρθογραφίας τῶν λατινικῶν λέξεων, ὅτι τότε κἂν ἴσχυεν ἀπαράλλακτος ἡ σημερινὴ τῆς Ἑλληνικῆς προφορά.

Κατὰ τὰς ἀκολούθους τέσσαρας ἡμέρας διεξήγοντο τὰ τῆς τελετῆς ἀπαραλλάκτως ὡς κατὰ τὴν πρώτην, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐκαλοῦντο ἕτεραι τάξεις Ἀρχόντων, ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου κατονομαζόμεναι, οὐδέποτε δ' ἀπέλειπον οἱ δώδεκα πένητες.

Κατὰ δὲ τὴν ἕκτην ἡμέραν προσήρχοντο ὁ Πατριάρχης μετὰ δώδεκα Ἡγουμένων, ἐκαλοῦντο δὲ πλὴν πολλῶν ἑτέρων Μεγιστάνων, καὶ 216 ***Ἀβάδες*** (μοναχοὶ) ἐκ διαφόρων μονῶν, λαμβάνοντες πρὸς τοῦτο σφραγίδια. Ὁ Πατριάρχης εἰσήρχετο μετὰ τοῦ Βασιλέως ***ἅμα τοῦ στίχου***, ἤτοι κατὰ τὴν ἐπιδόρπιον εὐχήν, καὶ ἐκαθέζετο ἐπὶ δίφρου, ἐξαιρετικῶς δηλονότι μὴ κατακλινόμενος, ἐνῷ οἱ λοιποὶ Ἡγούμενοι καὶ μοναχοὶ λέγονται ἐπακουμβοῦντες περὶ τὰς λοιπὰς τραπέζας κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν ἕκαστος. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐπὶ τοῦ ὀπτομίνσου οἱ ἀνακείμενοι πατέρες ἔψαλλον ἐν χορῷ, καὶ τὸν ῥυθμὸν ἐκράτουν διὰ χειρονομίας οἱ δύο μεγάλοι τῆς ἐκκλησίας Δομέστικοι, οἵτινες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰσαγόμενοι, ἵσταντο ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ περιβλέπτου τρικλίνου. Ἤσθιον δὲ κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἑορτὴν οἱ πένητες, ἴσως πλείονες τὸν ἀριθμόν, μόνοι ἐν τῷ ***χρυσοϊστορίῳ*** (ἑτέρᾳ αἰθούσῃ, πιθανῶς διὰ χρυσῶν ἀνδριάντων, ἢ δι' εἰκόνων κεκοσμημένῃ), λαμβάνοντες τὴν συνήθη εὐλογίαν.

Ἐὰν δὲ τυχὸν ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις συνέπιπτε κατὰ Τετάρτην ἢ Πέμπτην, ἐτελεῖτο τὴν Κυριακήν, πρὸ τῆς ἑστιάσεως τοῦ Πατριάρχου, τὸ λεγόμενον ***πολύτριχον*** κλητώριον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Βασιλέως ἐκαλοῦντο δύο Ἀνθύπατοι Πατρίκιοι, ὀκτὼ Στρατηγοί, δύο Βούλγαροι, καὶ οἱ Δήμαρχοι τῶν Βενέτων καὶ Πρασίνων, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς τραπέζας ***ἐθνικοί***, ἤτοι Φαργάνοι, Χαζάροι, Ἀγαρηνοί, Φράγκοι, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν λαμβανόντων τῆς προμηθείας τῶν ***ῥογῶν***, ἤτοι ὑπηρετοῦντες εἰς τοὺς ξενικοὺς λεγεῶνας, φέροντες πάντες τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ἔνδυμα, τὸ ***καβάδιον***· ἐκαλεῖτο δὲ πολύτριχον τὸ κλητώριον τοῦτο, καθ' ὅσον οἱ ἐν λόγῳ ξένοι ἦσαν συνήθως καρηκομόωντες. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦ Πατριάρχου ἡ ἑστίασις ἐτελεῖτο τὴν ἐπομένην Τετάρτην.

Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα οὐδὲν εἶχε τὸ ἔκτακτον, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀγδόην ἐτελεῖτο τὸ λεγόμενον ***βωτὸν παιζοδρόμιον***, ἤ, μᾶλλον, βοτὸν πεζοδρόμιον (ἐκ τοῦ: votum, καθ' ὅσον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνεπέμποντο πανδήμως εὐχαὶ ἐπὶ τῇ εὐημερίᾳ τῶν Ἀνάκτων). Ἀπὸ τῆς πρωΐας ἠθροίζοντο πρὸς τοῦτο οἵτε δῆμοι καὶ πάντες οἱ ἐν τέλει εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ἔνθα προσήρχετο μετὰ λαμπρᾶς θεραπείας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐτελοῦντο δὲ τότε, ἀντὶ τῶν συνήθων ἁρματοδρομιῶν ἢ ἱπποδρομιῶν, πεζοδρομίαι. Ἀλλὰ τὸ ἰδίως διακρίνον τὴν τελετὴν ταύτην ἦν ὁ κωμικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, ὑπενθυμίζων τοὺς ἀρχαίους «σατύρους» καὶ «γεφυρισμούς,», καθ' ὅσον ἐπετρέπετο ἡ διὰ ποικίλων σκωμμάτων διακωμῴδησις τῶν Ἀρχόντων ὑπὸ τοῦ δήμου. ἀπέβαινε δὲ οὕτω ἡ ὅλη τελετὴ κέρτομος καὶ τωθαστικὴ παιδιά, καθ' ὅσον ὑπῆρχον, φαίνεται καὶ ***μυκτηρισταί***, τὰ ἐξ ἁμάξης κατὰ τῶν παρισταμένων ἐκσφενδονίζοντες. Περιγραφὴν τῆς παραδόξου ταύτης τελετῆς, ἥτις φαίνεται λείψανον τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαϊκοῖς θεάτροις ἐκλύσεως, διέσωσιν ἡμῖν ἡ «Βασιλείου τάξις» ἐν Βῳ Α'. Κεφ. οβ'., ἥτις ἄλλως τε μετὰ τῆς συνήθους λεπτομερείας περιγράφει καὶ τὰ λοιπὰ ἐπίσημα ἱπποδρόμια, τὸ ***χρυσοῦν***, τὸ ***δειλινόν***, τὸ ***λαχανικόν***, τὸ ***μακελλαρικόν***, κτλ. Μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς ἑορτῆς ταύτης ὁ Ἄναξ, διερχόμενος διὰ τοῦ μυστικοῦ Κοχλίου, καὶ τοῦ Ὀκταγώνου εἰσήρχετο εἰς τὸ Ἐξάερον, ὅπου ἐτελεῖτο τὸ μέγα κλητώριον.

Τῆς ἐννάτης ἡμέρας ἡ ἑστίασις ἐκαλεῖτο ***τρυγητική***, πιθανῶς διότι, πλὴν τῶν ἄλλων Μεγιστάνων, προσήρχοντο καὶ πάντες οἱ τῆς προτεραίας δρομεῖς, ἐξ ὧν οἱ μὲν νικηταὶ προσανέκλινον ἐπὶ τῆς κρείττονος θέσεως, οἱ δὲ ἡττηθέντες μετὰ τῶν πενήτων. Πρὸ τῆς ἐν λόγῳ εὐωχίας, ἥτις ἐτελεῖτο οὐχὶ πλέον κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας, δι' ὃ καὶ δεῖπνον ἐκαλεῖτο, διεξήγετο ***φωταυγία μετὰ φατλίων*** (ἐκ τοῦ: facula), ἤτοι παρέλασις μετὰ λαμπάδων. Τὸ ἐξαιρετικῶς ὅμως αὐτὴν διακρίνον ἦν τὸ λεγόμενον ***Γοτθικόν***, κωμικὴ παράστασις διεξαγομένη ὡς ἑξῆς. Οἱ μέλλοντες παῖκται ἵσταντο εἰς τὰς δύο εἰσόδους τοῦ τρικλίνου, ἤτοι ἀριστερῶς μὲν ἐφορῶντος τοῦ Δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου, ὁ Μαΐστωρ τῶν Βενέτων μετ' ὀλίγων δημοτῶν, καὶ τῶν ***πανδουριστῶν*** μετὰ τῶν ***πανδούρων*** (μουσικῶν ὀργάνων)· ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ οἱ δύο Γότθοι, φοροῦντες ***γούνας ἐξ ἀντιστρόφου*** (μηλωτὰς ἀνεστραμμένας)· τὸ ἔθος εἰσέτι διατηρεῖται παρὰ τοῖς Σλαυϊκοῖς λαοῖς), καὶ ***πρόσωπα διαφόρων εἰδέων*** (ἤτοι προσωπίδας, ἢ μορμολύκεια), βαστάζοντες δὲ ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ ***σκουτάρια*** (ἀσπίδας), ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βεργία. Ὁμοίως δὲ καὶ δεξιῶς, ἐφορῶντος τοῦ Δρουγ-

Digitized by Google

γαρίου τῆς βίγλης, ἵστατο ὁ Μαίστωρ τῶν Πρασίνων μετά τινων δημοτῶν, τῶν πανδουριστῶν καὶ δύο Γότθων. Ἐν τούτοις ὁ Ἄναξ, ἐξελθὼν ἐκ τοῦ *σφαιροδρομίου*, παρεῖχε *τῷ τῆς τραπέζης* τὴν δέουσαν διαταγήν, ὅστις μετεβίβαζεν αὐτὴν τῷ *Ἄρχοντι τῆς θυμέλης* καὶ οὗτος τότε σπεύδων εἰσήγαγε τοὺς παίκτας. Οἱ δὲ τρέχοντες, καὶ τὰ σκουτάρια διὰ τῶν βεργίων τύπτοντες, ἐνῷ ἔκραζον—τούλ, τούλ!—ἀνήρχοντο παρὰ τὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἔνθα μιγνύμενοι ἀμφότεροι (ἤτοι οἱ τῶν δύο χρωμάτων), ἐποίουν *κυκλοτερῆ παραταγήν*, οἱ μὲν ἔσω τοῦ κύκλου ἀποκλειόμενοι, οἱ δ' ἔξωθεν περικυκλοῦντες. Καὶ τοῦτο τρὶς ποιοῦντες, διεχωρίζοντο, καὶ ἵσταντο εἰς τοὺς οἰκείους τόπους, ὅπου *ἔλεγον ἄμφω τὰ Γοτθικά, τῶν πανδούρων τὸ οἰκεῖον μέλος ἀποπληρούντων* (ἤτοι ᾖδον ὁμοῦ, πρὸς τὸν ἦχον τῶν βαρβαρικῶν ὀργάνων, χαιρετισμούς, ἔχοντας ἐγκατεσπαρμένας πολλὰς Γοτθικὰς λέξεις, ἃς ἐπιμελῶς ἀναγράφει ὁ Πορφυρογέννητος). Μετὰ δὲ τοῦτο ἔλεγον οἱ Μαίστορες μετὰ τῶν δημοτῶν τὸ *ἀλφαβητάριον* (ἤτοι ᾖδον τροπάρια ἐκ τετραστίχων συγκείμενα, ὧν ἕκαστος στίχος ἤρχετο διὰ τοῦ ἀντιστοίχου εἰς τὴν σειρὰν αὐτοῦ γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου), ἐπανελαμβάνετο δὲ τὸ τοιοῦτον, ἤτοι ὁ χορὸς καὶ τὸ τροπάριον, ἑξάκις μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν γραμμάτων, μεθ' ὅ, ᾀδομένου τοῦ πολυχρονίου, οἱ Γότθοι, τύπτοντες τὰ σκουτάρια καὶ φωνοῦντες-τούλ, τούλ!—ἐξήρχοντο, οἱ μὲν τῶν Βενέτων ἀριστερῶς, οἱ δὲ τῶν Πρασίνων δεξιῶς.

Φανερόν, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀνάμνησις τῶν ἀσπλάγχνων σκηνῶν, αἵτινες ἠτίμαζον τὰ Ῥωμαϊκὰ συμπόσια, παρεισαγομένων τῶν μονομάχων. Ἐν Ῥωμανίᾳ διατηρεῖται παρὰ τῷ λαῷ τοιαύτη τις μιμητικὴ καὶ χορευτικὴ παράστασις, λεγομένη τῶν καλαουσάρων (calausarii, ἄγνωστος ἡ προέλευσις τῆς λέξεως), ἥτις θρυλλεῖται ὡς ἀντανάκλασις παραδόξως διατηρηθεῖσα τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἁρπαγῆς τῶν Σαβίνων. Ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἄρχοντος τῆς θυμέλης, ὅστις καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται· οὗτος ἦν πιθανῶς ὁ διευθύνων τὰς ἐν λόγῳ παραστάσεις καὶ μουσικὰς συμφωνίας. Ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου δὲ τούτου μανθάνομεν προσέτι, ὅτι ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἐξαιρετικῶς ἐπετρέπετο ἡ ὀργανικὴ μουσική, ἥτις οὐδέποτε εἰσήχθη εἰς τὰς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ παραδόξῳ μοναχικῇ προλήψει, ὅτι ἦν αὕτη ἄθεος καὶ σατανική. Τὸ δὲ σφαιροδρόμιον ἦν ἱππευτική τις καὶ οὐχὶ ἀκίνδυνος παιδιά. Ὁ ἱππεύς, κρατῶν κοντόν, ἐπάτασσε δι' αὐτοῦ ξυλίνην σφαῖραν, ἣν κατὰ γῆς κυλιομένην, ἠκολούθει καλπάζων, καὶ αὖθις ἐπάτασσε, μέχρις οὗ ὑπερέβαινεν οὕτω ὡρισμένον τι τέρμα. Τὸ παίγνιον τοῦτο, ἐκ Περσίας εἰσαχθέν, ἐκαλεῖτο διὰ τῆς Περσικῆς λέξεως *τσυκάν*, δι' ὃ καὶ τὸ μέρος ἔνθα διεξήγετο ἐλέγετο *τσυκανιστήριον*. Γνωτόν; ὅτι παρὰ τοῖς Ἄγγλοις εἴθισται καὶ σήμερον ἔτι παρεμφερὲς γύμνασμα, ὅπερ καλοῦσι pollo, καὶ εἰσήγαγον ἐπίσης ἐξ Ἰνδιῶν.

Τὴν δεκάτην ἡμέραν ἐκαλοῦντο εἰς τὴν χρυσῆν τράπεζαν πάντοτε Ἀνθύπατοι καὶ Πατρίκιοι, μετὰ τοῦ Δομεστίκου τῶν Νουμέρων, καὶ τοῦ Κόμητος τῶν *τειχέων* (φρουρίων), εἰς δὲ τὰς λοιπὰς οἱ κατώτεροι ἄρχοντες, Τριβοῦνοι, Βικάριοι, Λεγατάριοι, Μανδάτορες, *ξενοδόχοι*, *γηροκόμοι* (διευθυνταὶ τῶν ξενώνων καὶ γηροκομείων), Χαρτουλάριοι τῶν εὐαγῶν οἴκων, Ἀρχίατροι, καὶ Διαιτάριοι τοῦ μεγάλου Παλατίου καὶ τῆς Δάφνης.

Τὴν ἑνδεκάτην τὸ κλητώριον ἐτελεῖτο, οὐχὶ πλέον ἐν τῷ Ἐξαέρῳ τῶν Ἀκουβίτων, ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ περιβλέπτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καλουμένων, πλὴν τῶν συνήθων, τῶν Πραιποσίτων, Εὐνούχων, Πρωτοσπαθαρίων, Πριμικηρίων, Ὀστιαρίων, Μαγλαβιτῶν, Κομήτων τοῦ Ἀριθμοῦ καὶ Κεντάρχων.

Καὶ τέλος ἡ δωδεκάτη ἁγία ἡμέρα τῶν Φώτων εἰσῆγε ξένην τινὰ καὶ περίβλεπτον λαμπροφορίαν, θαυμαστὴ δὲ καὶ πανάγαστος ἐτελεῖτο ἡ δεξίωσις τῆς βασιλικῆς ἑστιάσεως, ἥτις, εἰκονίζουσα μυστικῶς τὴν διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἕνωσιν τῶν ἐπιγείων καὶ οὐρανίων ταγμάτων, συνῆγεν εἰς συνεστίασιν τῷ Βασιλεῖ, δίκην ἀγγέλων λευχειμονοῦντας, τοὺς ἱερεῖς τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. Καὶ εἰς μὲν τὸ κρᾶμα, τὸ τελούμενον ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἐκαλοῦντο εἰς τὴν τιμίαν βασιλικὴν τράπεζαν δεκατέσσαρες Μεγιστᾶνες ἐκ τῶν ἀνωτάτων, εἰς δὲ τὴν ἐν λόγῳ ἑστίασιν προσήρχετο πρὸ πάντων ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν λογάδων τῆς ἐκκλησίας, ἤτοι μητροπολιτῶν σὺν τῷ Συγκέλλῳ, ἐν ὅλοις δώδεκα, ἠμφιεσμένων τὰς λειτουργικὰς αὐτῶν στολάς, πλὴν μόνων τῶν ὠμοφορίων. Οὗτοι, ὑπὸ τοῦ Καστρησίου εἰσαγόμενοι, παρεκάθηντο εἰς τὴν ἀποκοπτὴν τράπεζαν, ἐπὶ θρόνου ἕκαστος ἰδίου. Εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐκαλοῦντο 12 Πρεσβύτεροι τοῦ μεγάλου Παλατίου, ἤτοι τῶν ἐν αὐτῷ ναῶν, καὶ 24 τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, 36 Διάκονοι τοῦ Παλατίου, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῆς νέας, ταὐτάριθμοι Ὑποδιάκονοι, 24 ἀναγνῶσται, ἄλλοι τόσοι ψάλται, καὶ 36 παπάδες τοῦ Σεκρέτου τοῦ Πατριάρχου, ἐν συνόλῳ 216. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ κατὰ τὸ *μίνσον τῶν δουλκίων* (εἰσφορὰν τῶν τραγημάτων) εἰσήγοντο οἱ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας δύο λαμπροὶ Δομέστικοι μετὰ τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν τοῦ Συφραγίου (τῶν διὰ δημοσίων εἰσφορῶν συντηρουμένων, ἐκ τοῦ: suffragium), λευχειμονοῦντες πάντες καὶ τὰ

Digitized by Google

οἰκεῖα φελόνια περιβεβλημένοι. Τοποθετούμενοι δὲ οὗτοι, σὺν τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Πατριάρχου, ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, χοροστατοῦσι πρὸς ἀντίφωνον μελῳδίαν. Τούτων δὲ ἀπελθόντων, εἰσηγήσει τοῦ Βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, πατρὸς τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ πρὸς πλείονα δόξαν τῆς ἐν λόγῳ εὐωχίας, εἰσήγοντο οἱ τέσσαρες τῆς ἁγίας Σοφίας περιφανεῖς Δομέστικοι, καταλλήλως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τρικλίνου τοποθετούμενοι. Ἐπινεύσει δὲ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου, ἀπήρχοντο οὗτοι τῆς θεαρέστου κινέσεως τῆς ἐξυφανθείσης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοπροβλήτου Βασιλέως Λέοντος, πάντες δὲ οἱ ἀνακείμενοι, ἀκολουθοῦντες τὴν πολύτεχνον τῶν κανοναρχῶν τούτων χειρονομίαν, ὁμοθυμαδὸν τότε συνέψαλλον τὸ ἐκ μελισταγῶν χειλέων σταλάξαν ἱερὸν ᾆσμα.

Τοιοῦτον τὸ δωδεκαήμερον, ἀλλ' εἴπομεν ὅτι, πλὴν τῶν ἐπισημοτάτων τούτων ἑστιάσεων, ὑπῆρχον ἀναρίθμητοι ἄλλαι, περιεργείας δὲ χάριν ἀναφέρομεν πετῶντι καλάμῳ μόνας τὰς μεταξὺ τῶν Χριστουγεννῶν καὶ τοῦ Πάσχα μεσολαβούσας. Καὶ δὴ ἀμέσως τὴν ἐπαύριον τῶν Φώτων ἐτελεῖτο ἑτέρα μεθεόρτιος δεξίωσις μετὰ **σαξίμου**, ἥτις εἰσῆγεν ἰδιόῤῥυθμον αὖθις πραγμάτων κατάστασιν, καθ' ὅσον μετὰ τὸ πέρας τοῦ **δεξίμου** (τῆς ὑποδοχῆς), οἱ θεοπρόβλητοι Δεσπόται **ἐκαθέζοντο εἰς πολλῶν ἀντίληψιν** (ἤτοι διένεμον ποικίλας βοηθείας). Ταῦτα δ' ἐπηκολούθει κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ λαμπροτάτῳ τρικλίνῳ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, (σφάλλει ὁ Πορφυρογέννητος· τὸν τρίκλινον τοῦτον ᾠκοδόμησεν Ἰουστινιανὸς ὁ ῥινότμητος), εἰς ὃ παρεκάθηντο καὶ πάλιν, πλὴν ἁπάντων τῶν ὑπὸ καμπάγιον φίλων Συγκλητικῶν, ἤτοι τῶν Μαγίστρων καὶ Ἀνθυπάτων Πατρικίων, οἱ Πρωτοσπαθάριοι, Ἀσηκρῆται, Χαρτουλάριοι, Ὕπατοι, Ἀντιγραφεῖς, Σιλεντιάριοι, Βεστίτορες, Ἔπαρχοι, Σκηπτροφόροι, Σιγνοφόροι, Σενατόροι, καὶ λοιποὶ Ἄρχοντες τῶν τεσσάρων ταγμάτων, ἤτοι τῶν Σχολαρίων, Ἐξκουβίτων, Ἱκανάτων καὶ Νουμέρων.

Ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς τελετῆς ταύτης ἦν τὸ λεγόμενον *σάξιμον*, εἶδος ὀρχήσεως, ἐχούσης ὡς ἑξῆς. Παρατιθεμένου τοῦ ὀπτομίνσου, ἐξήρχοντο οἱ Ἀρτοκλῖναι καὶ εἰσήγαγον τοὺς χορευτάς, ἤτοι τοὺς Δεμεστίκους τῶν Σχολῶν καὶ τῶν Νουμέρων, τὸν Δήμαρχον τῶν Βενέτων μετὰ τῆς φατρίας αὐτοῦ, τοὺς Τριβούνους, καὶ τοὺς Βικαρίους. Μόλις δ' εἰσχωρήσαντες ἔνδοθεν τοῦ βήλου (τοῦ παραπετάσματος), ἐπηύχοντο τοῖς Δεσπόταις τὸ πολυχρόνιον, ἐνῷ συνάμα ὁ Δομέστικος τῶν Σχολῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὕψου τὸ **λιβελλάριον** (μεμβράναν, περιέχουσαν ἰάμβους ὑμνητικοὺς τῶν Ἀνάκτων). Τότε δὲ κατερχόμενος **ὁ τῆς τραπέζης** (πιθανῶς ὁ Πραιπόσιτος), ἐλάμβανεν αὐτὸ καὶ ἐδίδε τῷ **Νιψιστιαρίῳ** (τῷ κρατοῦντι τὸ νιψίστιον ἢ χερνιβόξεστον, ἤτοι τὴν λεκάνην καὶ τὸν πρόχοον τοῦ Ἄνακτος), ἐνῷ συνάμα πᾶσα ἡ φατρία ἔψαλλε χαιρετισμόν, ὃν παραλείπομεν. Τούτων οὕτω γενομένων, ὁ τῆς τραπέζης ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν χεῖρα, τοὺς δακτύλους ἀκτινοειδῶς διαστέλλων, καὶ πάλιν βοτρυδὸν συστέλλων, τότε δὲ κατήρχοντο τοῦ χοροῦ οἱ προμνησθέντες Δομέστικοι μετὰ τῶν Δημάρχων, τῶν Τριβούνων, τῶν Βικαρίων καὶ τῶν δημοτῶν, ποιοῦντες τρὶς τὸν κύκλον τῆς ἀποκοπτῆς τραπέζης, μεθ' ὃ ἵσταντο ἀντικρὺ τῶν Δεσποτῶν, καὶ προέβαινον εἰς **ἀκτολογίαν** (χαιρετισμούς, οὓς ἀπήγγελλον οἱ Κράκται καὶ ἐπανελάμβανεν ὁ λαός), ἣν ἐπίσης παραλείπομεν. Μεθ' ὃ κατήρχετο αὖθις ὁ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ **ἀποκομβίου** (μεταξίνου σάκκου περιέχοντος χρήματα), βασταζομένου ὑπὸ Ἀρτοκλίνου, ὅπερ ἐπέδιδεν εἰς τὸν Δομέστικον. Ἐπὶ τῇ βασιλικῇ ταύτῃ μεγαλοδωρίᾳ προσεκύνουν πάντες, καὶ ᾄδοντες νέους πολυχρονισμούς, ἀπεσύροντο. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ οἱ Τριβοῦνοι καὶ Βικάριοι ἔφερον χρυσοσήμεντα διακοπτὰ κοντομάνικα, βένετά τε καὶ λευκά, καὶ **ποδόψελλα** (χρυσοῦς κρίκους περὶ τὰ σφυρὰ) εἰς τοὺς πόδας, ἐνῷ συνάμα ἐβάσταζον τὰ λεγόμενα **φεγγία** (δικανίκια ἔχοντα ὡς λαβὴν μηνίσκον, ἤτοι ἡμισέληνον). Ἀμέσως δὲ μετὰ τὸ σάξιμον τοῦτο ἐτελεῖτο δεύτερον ὑπὸ τῆς φατρίας τῶν Πρασίνων, πρὸς ἣν συνέπραττον οἱ Δομέστικοι τῶν Ἐξκουβίτων καὶ τῶν τειχέων, ἀπαράλλακτον τῷ προηγηθέντι, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι τῆς φατρίας ταύτης οἱ Τριβοῦνοι καὶ Βικάριοι ἔφερον τὰ χρυσοσήμεντα κοντομάνικα πράσινά τε καὶ ῥούσια (ἐρυθρά). Ταῦτα ἐνθυμίζουσι τὴν ἀρχαίαν πυῤῥίχην, ἔσχατον δὲ λείψανον ἀπέμεινεν ἡμῖν τὸ: «Ἡσαΐα χόρευε.»

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἤγετο ἀγὼν ἱππικός, μεθ' ὃν ἐτελεῖτο κλητώριον ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν **Καθισμάτων** (ἤτοι εὑρισκόμενον ἐν τῷ Μεγάρῳ τοῦ **Καθίσματος**, ὅθεν οἱ Ἄνακτες ἐθεῶντο τὰ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ). Ἐκαλοῦντο δ' εἰς αὐτὸ πλεῖστοι ὅσοι πάλιν Ἄρχοντες, ἐν οἷς ὁ Ἀκτάριος, ὁ Δεκσογράφος (δεχόμενος τὰς ἀναφοράς) καὶ οἱ Παραστάται τοῦ ἡλιακοῦ (ἐπιμεληταὶ τοῦ Ὡρολογίου).

Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς Ὑπαπαντῆς ἐτελεῖτο λαμπρὰ προέλευσις ἐν Βλαχέρναις, καὶ μετ' αὐτὴν βασιλικὸν κλητώριον εἰς τὸν περίβλεπτον τρίκλινον **Ὠκεανόν**, καλουμένων τῶν πρωτευόντων Μεγιστάνων.

(*Ἕπεται συνέχεια*). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Νὰ εἶνέ τις ἁπλοῦς, νὰ εἶνε ἀγαθός, φαίνεται τόσον εὔκολον καὶ εἶνε τόσον σπάνιον.

Digitized by Google

ΠΟΘΕΝ ΚΥΡΙΩΣ ΠΗΓΑΖΟΥΣΙΝ ΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς ἀκόμη χρόνους οἱ φρόνιμοι καὶ νουνεχεῖς ἰατροὶ ἠπόρουν πῶς πολλάκις βαθέα τραύματα, καθ' ἃ ὀστᾶ καὶ κρέατα ἦσαν συντετριμμένα, ἐθεραπεύοντο ταχέως καὶ καλῶς, ὁσάκις δὲν ἦτο βεβλαμμένον τὸ ὑπὲρ αὐτὰ δέρμα. Ἐπιστεύετο γενικῶς, ὅτι ἡ ἐπικοινωνία τοῦ ἀέρος προεκάλει τὴν σῆψιν πανταχοῦ καὶ καθίστα τὰς πληγὰς δυσώδεις καὶ πυορροούσας.

Ἀλλ' ὁ Παστὲρ καὶ ὁ Λίστερ ἀπέδειξαν ὅτι οὐδαμοῦ βλάπτει ἡ ἐπικοινωνία τοῦ ἀέρος καὶ ὅτι μόνον τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα βακτηρίδια προκαλοῦν σῆψιν καὶ ἀποσύνθεσιν. Ὅταν ἐπιδένωμεν τὰς πληγὰς διὰ καθαροῦ βάμβακος, ὁ ἀὴρ εἰσχωρεῖ βεβαίως δι' αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ὅμως πρῶτον ἀφήσῃ εἰς τὸν βάμβακα τὸν κονιορτόν του, τὸ μόνον ἐπιβλαβὲς στοιχεῖόν του.

Ἀφ' οὗ χρόνου γνωρίζομεν πλέον αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἀφ' οὗ χρόνου κατορθοῦμεν ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὰς πληγὰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν κονιορτόν, τὰ βακτηρίδια, ἢ νὰ τὰ καθιστῶμεν ἀβλαβῆ διὰ τοῦ φανικοῦ ὀξέος καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἀντισηπτικῶν ὑλῶν, ἤλλαξεν ὅλως ἡ ὄψις τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς νοσοκομείοις ἰδίᾳ, ὅπου τὰ βακτηρίδια εἶνε πολυαριθμότερα. Ἄλλοτε τὰ νοσοκομεῖα ἦσαν τόποι ἐπίφοβοι. Νεαροὶ καὶ ἀκμαῖοι ἄνδρες, προσερχόμενοι μετ' ἀσημάντων τραυμάτων, ἀπέθνησκον ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα κακοήθους τραυματικοῦ πυρετοῦ, ἢ ἕνεκα γαγγραινώδους πυορροίας τῶν πληγῶν των. Τανῦν καὶ αἱ βαρύταται τῶν πληγῶν θεραπεύονται ἀκόπως καὶ ἀκινδύνως. Ἀφ' οὗ γνωρίζομεν τὸ αἴτιον, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς πυαιμίας ἐφόνευεν ἄλλοτε τόσους τραυματίας, τώρα προσπαθοῦμεν ν' ἀπομακρύνωμεν τὰ βακτηρίδια τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ κονιορτοῦ, ἤ, ἐὰν τοῦτο ἀδύνατον, νὰ ἐξουδετερώσωμεν τὴν ἐνέργειάν των. Καθ' ὅλας τὰς ἐγχειρήσεις οἵ τε ἰατροὶ καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν καθαρίζουν ἐπιμελῶς τὰς χεῖράς των, ἐνδύονται νέα καὶ καθάρια φορέματα· τὰ ἔπιπλα τῆς αἰθούσης τῶν ἐγχειρήσεων κατασκευάζονται ἐξ ὑέλου καὶ σιδήρου, οἱ τοῖχοι καὶ τὸ δάπεδον εἶνε λεῖον, διὰ νὰ μὴ ἐπικάθηταί που εὐκόλως ὁ κονιορτός. Οἱ ἐγγίζοντες τὴν πληγὴν δάκτυλοι πρέπει νὰ εἶνε καθαρώτατοι, ὅλα δὲ τὰ ἐργαλεῖα δέον νὰ βράζωνται πρότερον ἐν διαλύσει φανικοῦ ὀξέος ὡς 5 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Θὰ σκεφθῆτε ἴσως τώρα ὅτι καὶ ἄλλοτε, ὅτε ἠγνοοῦντο τὰ βακτηρίδια, ἐθεραπεύοντο ἐνίοτε ταχέως καὶ καλῶς καὶ αὐταὶ αἱ βαρύταται τῶν πληγῶν. Εἰς τὴν ἔνστασιν ὑμῶν ταύτην εὐκόλως δύναται ν' ἀπαντήσῃ ἡ ἐπιστήμη. Δὲν ἀγνοεῖται πλέον ὅτι ὅλος ὁ ἀὴρ βρίθει βακτηριδίων καὶ ὅτι ἐν ἑκάστῃ αὐτοῦ λίτρᾳ περιίπτανται τοὐλάχιστον 5–10 τοιοῦτοι ἐπικίνδυνοι μύκητες. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ὁ κόσμος εἰς πᾶσαν πληγὴν πάντοτε εἰσεχώρησαν βακτηρίδια. Τώρα σᾶς ἐνθυμίζω καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνέφερα ἀνωτέρω. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ ὀργανισμὸς εἶνε ὑγιής, ἐὰν εἶνε κανονικαὶ καὶ ὑγιεῖς αἱ λευκωματώδεις ἑνώσεις τοῦ αἵματος καὶ τῶν χυμῶν καὶ δὲν εἶνε πάρα πολλὰ τὰ εἰσδύσαντα βακτηρίδια, καμμία δὲν ἐπέρχεται ἐξ αὐτῶν βλάβη, διότι τὸ ὑγιὲς λεύκωμα, τὸ ὑγιὲς αἷμα δὲν δίδει τροφὴν εἰς τὰ βακτηρίδια. Ὅσῳ μᾶλλον σεσηπυῖα ἡ ῥευστὴ ὕλη, τόσῳ μᾶλλον προκόπτουν καὶ αὐξάνουν τὰ μικρόβια. Καθὼς ὁ ὑγιὴς στόμαχος χωνεύει τὸν χολερικὸν μύκητα, οὕτω καὶ τὸ καλὸν λεύκωμα θανατώνει τὰ εἰς τὴν πληγὴν εἰσπετάσαντα βακτηρίδια.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν γνωρίζομεν πάντοτε, ἂν τὸ αἷμα καὶ αἱ ἑνώσεις του εἶνε ὑγιεῖς, ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἴμεθα πάντοτε προσεκτικοί, καθαροὶ καὶ ν' ἀπολυμαίνωμεν τὰ περὶ ὑμᾶς καλῶς.

Ἐπεθύμουν ἤδη νὰ προσθέσω βραχέα τινὰ καὶ περί τινος ἄλλης λίαν συχνῆς μιασματικῆς ἀσθενείας, διότι αὐτὴ εἶνε ἡ κυριωτέρα νόσος τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ στέλλει τὰ περισσότερα θύματα εἰς τὸν τάφον. Ἡ νόσος αὐτὴ λέγεται φυματίωσις. Μέχρις ἐσχάτων ἡ φυματίωσις δὲν ἐθεωρεῖτο μιασματική. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἀσθένεια παρήγετο διὰ βακτηριδίων, ἕως ὅτου ὁ παθολόγος Κὼχ ἐν Βερολίνῳ ἀνεκάλυψε τὸν βάκιλλον τῆς φυματιώσεως, ὁ ὁποῖος ὅλα τὰ ὄργανα, ὅπου ἂν ἤθελεν εἰσχωρήσει, τὸν ὀφθαλμόν, τὸ οὖς, τὸν πνεύμονα, τὸ ἔντερον, τὰ ὀστᾶ, τὸ δέρμα, καθιστᾷ ἀσθενῆ, τὰ καταστρέφει καὶ φθείρει τοὺς ὑγιεῖς ἱστούς.

Ἄλλοτε ὑπὸ τὴν λέξιν φυματίωσιν ἐνόουν τὴν φθίσιν. Τώρα εἶνε γνωστόν, ὅτι εἶνε μὲν ὁ πνεύμων τὸ συχνότατα προσβαλλόμενον ὄργανον, ἐν τούτοις καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ὄργανα δύνανται νὰ καταστραφῶσι καὶ νὰ φθαρῶσιν ὑπὸ τοῦ φυματιώδους μύκητος.

Ἡ φυματίωσις ἄρα εἶνε κυρίως ἀσθένεια μιασματική. Διὰ νὰ γεννηθῇ ἀνάγκη νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ σῶμα οἱ βάκιλλοι οἱ φυματιώδεις.

Ὁ πνεύμων εἶνε πολλαπλῶς προδιατεθειμένος εἰς τοῦτο. Δύναται νὰ εἶνε προδιατεθειμένος, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, καὶ ἐκ γενετῆς.

Ὅταν δηλαδὴ τὸ παιδίον κληρονομῇ παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ συμπεπιεσμένον καὶ στενὸν στῆθος, ἢ ὅταν γεννᾶται μὲ τοιοῦτο στῆθος, χωρὶς νὰ τὸ κληρονομήσῃ παρὰ τῶν γονέων, λέγομεν ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο ἔχει προδιάθεσιν πρὸς τὴν φυματίωσιν, διότι τὸ στενὸν στῆθος ἐμποδίζει

Digitized by Google

τὴν ἐπέκτασιν τοῦ πνεύμονος καὶ πᾶς πνεύμων, ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπεκταθῇ, εὐκολώτερον προσβάλλεται καὶ εὐκολώτερον ὑποσκάπτεται ὑπὸ τοῦ φυματιώδους βακίλλου.

Ὑπάρχει καὶ ἐπίκτητος προδιάθεσις προκύπτουσα ἐκ τῆς εἰσπνοῆς λεπτοῦ κονιορτοῦ, ὡς τοῦτο κατ' ἀνάγκην γίνεται κατὰ τὴν ἐξάσκησιν διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Οἱ ὑελουργοί, οἱ λιθοξόοι, οἱ μυλωθροὶ κλπ. ἔχουν ἐπίκτητον προδιάθεσιν πρὸς τὴν φυματίωσιν. Ὁ λεπτὸς κονιορτὸς φράττει τοὺς λεπτοτέρους σωλῆνας τῶν πνευμόνων, οὗτοι δὲ δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ εὐρυνθῶσιν ὅσον δεῖ καὶ ἀσθενοῦν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ.

Τὸ κάκιστον εἶνε ὅταν συναντηθῶσιν ἐπίκτητος καὶ ἔμφυτος προδιάθεσις εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. Ἐκεῖ εὑρίσκει ὁ βάκιλλος δαψιλῶς πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς ἀνάπτυξιν καὶ πολλαπλασιασμόν του, ἐπιφέρει δ' ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν.

Ὁ βάκιλλος οὗτος εἶνε τόσον διαδεδομένος ἐν τῇ φύσει, ὥστε δὲν ὑπάρχει, πιστεύω, ἄνθρωπος μὴ ἐλθὼν ἐπανειλημμένως εἰς συνάφειαν μετ' αὐτοῦ.

Τοὺς πλείστους κινδύνους ἐγκρύπτει βεβαίως ἡ μετὰ τῶν τοιούτων ἀσθενῶν ἀναστροφή. Ἐν τοῖς νοσοκομείοις δὲ καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἔλλειψις καθαροῦ ἀέρος, ὁ κίνδυνος εἶνε μέγας.

Ὅστις εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ζῇ μετὰ φθισικῶν διατρέχει πάντοτε κίνδυνον. Συχνάκις οἱ σύζυγοι μολύνουσιν ἀλλήλους. Ἡ πλῦσις τῶν ἀσπρορούχων καὶ μανδιλίων τῶν φθισικῶν ἀπεδείχθη λίαν ἐπικίνδυνος.

Αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς νοσοκομείοις ἀποθνήσκουν ὅλαι, ἀνεξαιρέτως σχεδόν, προώρως καὶ ἐκ φθίσεως, καίτοι κατὰ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν εἰς τὸ τάγμα ἀποπέμπονται πᾶσαι αἱ ἔχουσαι εἴτε ἔμφυτον εἴτε ἐπίκτητον προδιάθεσιν κόραι.

Ἀφ' ὅτου ἐγνώσθη καὶ ἐπέσυρεν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν προσοχὴν ὁ βάκιλλος τῆς φυματιώσεως ἐγένοντο πολλαὶ ἀξιοσημείωτοι παρατηρήσεις.

Πολλάκις εἶδον ὑγιεστάτας πλυντρίας πλυνούσας τ' ἀσπρόρρουχα φθισικῶν, ν' ἀσθενοῦν κατὰ τοὺς δακτύλους. Ἡ πυόρροια τῶν πληγῶν ἐπετείνετο ὁσημέραι, οἱ δάκτυλοι ὁλονὲν παρεμορφοῦντο, αἱ πλύντριαι ἐξησθένουν διαρκῶς καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ζωή, ἂν καὶ σπανίως, περιήρχετο εἰς τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Ἐνίοτε ἤρκει πρὸς θεραπείαν τῆς πληγῆς τοῦ δακτύλου ἡ ἀπόξεσις καὶ ἡ καυτηρίασις αὐτῆς, ἄλλοτε ὅμως, ὅτε ὁ ἰατρὸς προσεκαλεῖτο ἀργά, ἀπῃτεῖτο πρὸς θεραπείαν ὁ ἀκρωτηριασμὸς τῆς χειρός.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀποκοπέντος δακτύλου ἀπέδειξε πάντοτε ὅτι τὸ ἕλκος εἶχε προκληθῇ ὑπὸ φυματιωδῶν μυκήτων.

Καθῆκόν μου θεωρῶ νὰ ἐπιστήσω τὴν ἡμετέραν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τῶν μυιῶν, τῶν εἰδεχθῶν τούτων καὶ ἐπικινδύνων ζωϋφίων.

Πολλάκις παρετηρήθη μετὰ θετικότητος ὅτι τὰ βδελυρὰ ταῦτα ἔντομα τρώγουν τὸ πτύελον τῶν φθισικῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουν. Πρὸ ὀλίγου χρόνου ἰατρός τις συνέλαβεν ἓξ μυίας, ἔκλεισεν αὐτὰς ἐντὸς ὑαλίνου κώδωνος, ὅπου εἶχε θέσῃ καὶ τὸ πτύελον ἑνὸς φθισικοῦ, καὶ ἤρχισε νὰ τὰς παρατηρῇ. Αἱ μυῖαι ἐπεκάθησαν ἀμέσως ἐπὶ τοῦ πτυέλου, ἔφαγον ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀπέθανον μετ' ὀλίγον ἅπασαι. Ὁ ἰατρὸς ἀνέταμε τὰ σαρκία των καὶ τὰ ἐξήτασε διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Εὗρε δὲ αὐτὰ βρίθοντα φυματιωδῶν βακίλλων. Ἐὰν λοιπὸν ἀναλογισθῆτε ὅτι αἱ μυῖαι διὰ τῶν περιττωμάτων των, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ εἶνε πλήρη τοιούτων βακίλλων, μιαίνουν ὅλα μας τὰ φαγητά, ὅτι ὁ ἄρτος καὶ τὸ κρέας, ἐφ' οὗ ἐπεκάθισαν, τρώγεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἀναλογισθῆτε προσέτι ὅτι ἐξ ἑνὸς βακίλλου ἐντὸς 24 ὡρῶν γεννῶνται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι μυριάδες μυριάδων ὁμοίων μικροβίων, δὲν θ' ἀπορήσητε καθόλου περὶ τῆς φοβερᾶς ἐξαπλώσεως τῆς φυματιώσεως. Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ βρῶσις τοῦ φυματιώδους μήκητος ἑκατοντάκις προκαλεῖ ταραχὰς καὶ ἀσθενείας τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐπιφέρουν πάντοτε τὸν θάνατον, ἀλλὰ ὑποχωροῦν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν κρᾶσιν τῶν εὐρώστων ἀνθρώπων· πλειστάκις δὲ ἀσθενοῦμεν χωρὶς κἂν νὰ γνωρίζωμεν τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἀσθενείας μας. Ἀλλὰ χιλιάδες ἀποθνήσκουν κατ' ἔτος ἐκ πνευμονικῆς φθίσεως, χιλιάδες ἐκ φυματιώσεως τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν ἐντέρων, χιλιάδες γίνονται θύματα τῆς φυματιώσεως τῶν ὀστῶν, τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἀδένων.

Δι' ἐκείνους, ὅσοι ἔχουν ἔμφυτον ἢ ἐπίκτητον προδιάθεσιν, ἀρκεῖ ἐλαφρά τις μόνον μόλυνσις διὰ τοῦ φυματιώδους μύκητος.

Ἀλλ' οὗτος εἶνε κατὰ τόσα ἑκατομμύρια διεσπαρμένος, ὥστε καὶ ὅσοι ἀκόμη δὲν ἔχουν καμμίαν προδιάθεσιν μολύνονται εἰς δόσιν ἀρκοῦσαν νὰ φέρῃ τὸν θάνατον, ὡς δεικνύουσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ δελτία τῶν νεκρῶν.

Τώρα, ὅτε γνωρίζομεν καλῶς ὅλους τοὺς κινδύνους, ἴσως γίνωμεν προσεκτικώτεροι.

Θ' ἀποφεύγωμεν πάντοτε τὸ νὰ κοιμώμεθα ἐν δωματίοις ὅπου κοιμῶνται φθισικοί. Θὰ πλύνωμεν ἐπιμελῶς τὰς χεῖρας, αἵτινες ἔψαυσαν ἢ περιεποιήθησαν ἢ ἐνοσήλευσαν τὸν φθισικόν. Θ' ἀπολυμαίνωμεν τὰ ἐνδύματά του καὶ τ' ἀσπρόρρουχα διὰ φανικοῦ ὀξέος καὶ χλωρίου. Θὰ καλύπτωμεν μετὰ προσοχῆς ὅλα τὰ φαγητὰ καὶ ὅλας τὰς ἐδωδίμους οὐσίας, διὰ νὰ μὴ ἐκκολάπτωσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ μυῖαι βακίλλους. Τὰς μυίας θ'

Digitized by Google

ἀποδιώκωμεν ἐν γένει μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας καὶ δι' ὅλων τούτων τῶν προφυλακτικῶν μέσων θὰ προσπαθήσωμεν νὰ περιορίσωμεν τὴν φυματίωσιν, τὴν φοβερωτάτην αὐτὴν ἀσθένειαν τῶν Εὐρωπαίων, ἐξ ἧς μεγάλα πλήθη ἀνθρώπων ἀποθνήσκουν κατόπιν μυρίων ὀδυνῶν καὶ βασάνων.

('Εκ τοῦ γερμανικοῦ.) Θ. Χ. Φλωρας

ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἓν τάγμα ἐθνοφυλακῆς, ἐφ' οὗ ἡ ἀφοσίωσις ἦτο ἀναμφισβήτητος, ἀνέμενε παρατεταγμένον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ δημαρχείου. Οἱ ἄνδρες συνωμίλουν ἀθύμως, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ προσεποιοῦντο τοὺς θαρραλέους. Αἴφνης ἀντήχησεν εἰς τὴν ὁδὸν καλπασμὸς ἵππου, πάντων δὲ τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὴν πύλην. Κατεσπευσμένως εἰσέρχεται εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου, ὑπασπιστὴς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν καὶ στρέψας τὸν ἵππον του διευθύνεται πρὸς τὸν ὅμιλον τῶν ἀξιωματικῶν.

— Κύριε ταγματάρχα, λέγει μεγαλοφώνως, οἱ ἀντάρται, ὡς λέγεται, ἀνεγείρουσι καὶ ἄλλα ὁδοφράγματα ἐπάνω εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

— Κάποιος μάλιστα διετείνετο ὅτι καὶ ἡ Πύλη τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἐκυριεύθη παρ' αὐτῶν, εἶπεν ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ τάγματος.

— Δὲν εἶνε ἀληθές· τώρα ἔρχομαι ἀπ' ἐκεῖ.

— Καὶ ποίας διαταγὰς ἔχετε; ἠρώτησεν ὁ ταγματάρχης.

— Νὰ πέμψητε μίαν διμοιρίαν πρὸς κατόπτευσιν ὑπὸ ἕνα ὑπολοχαγόν.

— Πολὺ καλά! Ὑπολοχαγὲ Λεροά! . . .

— Μὲ συγχωρεῖτε νὰ τελειώσω . . . Κατόπιν θὰ μεταβῆτε μετὰ τοῦ τάγματός σας εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ προαστείου Ποασσονιέ. . . . Ἐκεῖ, ἂν σᾶς προσβάλῃ ὁ ἐχθρός, ὅπως εἶνε πιθανόν, θ' ἀντιστῆτε ἕως ὅτου σᾶς ἔλθουν ἐπικουρίαι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ὑπασπιστής, στρέψας καὶ κεντήσας τὸν ἵππον του ἀπῆλθε μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος.

Ὁ ταγματάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀξιωματικοὶ παρηκολούθησαν αὐτὸν ἀπερχόμενον διὰ τοῦ βλέμματος ἄφωνοι. Ἂν ἦτο ἡμέρα, εὐχερῶς θὰ διεκρίνετο ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν φρικωδῶς ὠχροί.

Ἐν τούτοις ὁ μόνος ἐξ ὅλων ὅστις σχετικῶς ἐτήρει καλλίτερον ἦθος ἦτο ὁ ταγματάρχης. Ὁ βαθμός, βλέπετε, ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις. Οἱ στρατιῶταί του τὸν ἀπεκάλουν βαμβακοσκούφην, διότι εἶχεν ἐμπορικὸν κατάστημα τοιούτου εἴδους καὶ μικρὰν ὑπόληψιν εἶχον περὶ τῆς ἀνδρείας του. Αὐτὸς ἀφ' ἑτέρου πολὺ ὀλίγον ἐξετίμα τοὺς μαχητὰς οὓς διῴκει.

— Ὑπολοχαγὲ Λεροά, εἶπε διὰ φωνῆς ἠχηρᾶς, ἀναλάβετε τὴν διοίκησιν τῆς διμοιρίας, καὶ προχωρήσατε εἰς τὸ προάστειον τῆς Μονμάρτρης μέχρι τῆς ὁδοῦ Καδέ· θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν ὁδὸν Κοκενὰρ καὶ θὰ φθάσετε, χωρὶς νὰ ἐκθέσετε πολὺ τοὺς ἄνδρας σας εἰς τὰ πέριξ τῆς εἱρκτῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου. Ἐκεῖ θὰ πληροφορηθῆτε περὶ τῶν συμβαινόντων καὶ κατόπιν θὰ στραφῆτε πρὸς τὸ προάστειον Ποασσονιέ.

— Πολὺ καλά, κύριε ταγματάρχα, ἀπήντησεν ὁ ὑπολοχαγός· μίαν στιγμὴν μόνον νὰ πίω ἕνα ποτηράκι καὶ ἀμέσως πηγαίνομεν.

Ὁ θυρωρὸς τοῦ δημαρχείου, ὅστις δὲν τὰ εἶχε χαμένα ὅπως οἱ ἄλλοι, ἐφρόντισε νὰ συστήσῃ πρόχειρον ποτοπωλεῖον εἰς τὸ πρόστοον, εἰς ὃ ἦγε κλίμαξ ἐκ πέντε βαθμίδων.

Ὁ Λεροὰ διηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Κάμετε γρήγορα, ὑπολοχαγέ, εἶπεν ὁ ταγματάρχης.

Ὁ ἀξιωματικὸς εἰσῆλθεν ἐσπευσμένως εἰς τὸ ποτοπωλεῖον, διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἀκολούθως ἀνεφάνη ἀπομάσσων τὰ χείλη διὰ τοῦ ἀντιστρόφου τῆς χειρίδος του. Σύρων τότε τὸ ξίφος ἠθέλησε νὰ κατέλθῃ καὶ τὰς πέντε βαθμίδας ὁρμητικῶς, ἀλλ' ὁ πούς του ἔσφαλε καὶ πεσὼν ἐκυλίσθη εἰς τὸ λιθόστρωτον τῆς αὐλῆς.

— Ὢ, τὸν καϋμένον! εἶπεν εὔσαρκός τις λοχαγός, ὅστις ἐφοβεῖτο τὰς πτώσεις καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη.

— Ὢ, τὸν πονηρόν! . . ἐψιθύρισεν εἷς λοχίας.

Πλείονες τῶν τριάκοντα ἀνδρῶν ὥρμησαν καὶ ἀνήγειραν τὸν Λεροά.

— Δὲν εἶνε τίποτε, . . . δὲν εἶνε τίποτε ἔλεγε· διμοιρία ἐμπρός!.. μάρς! . . .

Ὁ ὑπολοχαγὸς ἵστατο καλῶς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ σκέλους, ἀλλ' ὅτε ἠθέλησε νὰ πατήσῃ καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα καὶ νὰ στηριχθῇ ἐπ' αὐτοῦ, κατέπνιξε στεναγμόν. Ὁ δύσπιστος λοχίας ἐμειδία. Τέλος πάντων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Λεροὰ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ βαδίσῃ· ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μείνῃ εἰς τὸ ποτοπωλεῖον, ἕτερος ὑπολοχαγὸς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς διμοιρίας καὶ τὸ τάγμα μετέβη νὰ καταλάβῃ τὴν ὁρισθεῖσαν θέσιν.

Ὁ Λεροὰ κατ' ἀρχὰς ἐξέτεινε τὸν πόδα του καὶ τὸν ἀφῆκεν εἰς στάσιν ὁριζόντιον. Πλὴν μετὰ τὴν παρέλευσιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἠγέρθη.

— Δὲν εἶνε τόσον σοβαρὸν ὅσον ἐνόμιζα, εἶπε· πηγαίνω νὰ ἐνταμώσω τὸ τάγμα.

Ἐχώλαινεν ἀκόμη ὀλίγον, ἀλλ' ὁπωσδήποτε κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὁδόν. Τὸ ὡρολόγιον τοῦ δημαρχείου ἐσήμανε τὴν μίαν μετὰ τὸ

Digitized by Google

μεσονύκτιον. Ἡ πόλις δὲν ἐθορύβει ὡς συνήθως, κατειλημμένη οὖσα ὑπὸ ἀνησυχίας. Πέραν μόνον πρὸς τὸ μέρος τῆς Βελλεβίλης καὶ τοῦ Μενιλμοτὰν ἠκούετο θόρυβός τις ὑπόκωφος καὶ κάπου κάπου μακρὰν πυροβολισμός τις ἀντήχει ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς.

— Ἀμ δὲ θὰ πάγω ἐγὼ νὰ μὲ σκοτώσουν ἐκεῖνοι οἱ κακοῦργοι! . . . εἶπεν. Σπολλάετη!

*

Ἡ χωλότης του εἶχε παρέλθει. Ἐβάδιζε μὲ βῆμα νευρικῶς ἐσπευσμένον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὁδὸν Ὠτεβίλλης, ὅπου κατῴκει. Ἐνῷ δὲ ἐπορεύετο, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὅτι ἀνοησία θὰ ἦτο νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ ὅπου διετάχθη:

— Μπᾶ! . . . ἐμὲ δὲν μοῦ ἀρέσουν αὐταὶ αἱ ἱστορίαι! . . . Ἐγὼ δὲν εἶμαι κακός. Δὲν ἔχω ὄρεξιν νὰ σκοτώνω τοὺς ἄλλους· διατὶ ν' ἀφήσω νὰ μὲ σκοτώσουν ἐμέ;

Ἐκ διαλειμμάτων σκιαὶ ἀπαίσιοι διαβατῶν διωλίσθαινον παρὰ τοὺς τοίχους· εὐχερῶς ἐμαντεύοντο τὰ ὑπὸ τὰ ἱμάτιά των κεκρυμμένα ὅπλα. Ὁ Λεροὰ ἀνυπομόνως ἔσπευδε νὰ εὑρεθῇ ἐν ἀσφαλείᾳ. Καὶ μήπως εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκτεθῇ εἰς κίνδυνον; ἡ σύζυγός του τὸν ἐλάτρευε καὶ δὲν ὤφειλε τάχα αὐτὸς νὰ εὑρίσκεται πλησίον της, νὰ τὴν καθησυχάσῃ, νὰ τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ τῶν κινδύνων ἐξ ὧν ἠπειλεῖτο ἡ πόλις;

Εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων ἀπὸ τῆς οἰκίας του ἤρχισε νὰ τρέχῃ, κρατῶν εἰς χεῖρας τὸν κολεὸν τοῦ ξίφους του. Τί δαιμονισμένος ἐκεῖνος ὁ θυρωρὸς νὰ τὸν ἀφήσῃ ἔξω νὰ κτυπᾷ δύο τοὐλάχιστον λεπτά! . . . Ἐπὶ τέλους εἰσῆλθεν. Ἀνέρχεται, ἀνάπτει ἓν κηρίον καὶ δράττει εὐσταθῶς τὴν κλεῖδα τῆς κατοικίας του, ἣν εἶχε παραλάβει μαζί του.

Ἐξημμένος, συγκεκινημένος ἐκ τῆς συναισθήσεως τῶν κινδύνων οὓς διέτρεξε, διευθύνεται μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν θάλαμον τῆς συζύγου του διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ, εἰσέρχεται καὶ εὑρίσκεται ἀντιμέτωπος ἑνὸς ἄλλου ἀνδρός, ὅστις ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. Μία κραυγὴ ἐκφεύγει τῶν χειλέων του, κραυγὴ ἀγανακτήσεως. Ὁ ἄγνωστος προσπαθεῖ νὰ φύγῃ, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν γνωρίζει καλῶς τὰ μέρη τῆς οἰκίας καὶ ἀναγκάζεται ν' ἀποδεχθῇ τὴν θέσιν του.

Ἡ σκηνὴ ἔλαβε τότε χαρακτῆρά τινα ἐπισημότητος. Ὁ Λεροὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐννοήσῃ τί συνέβαινε καὶ κατείχετο ὑπὸ ἀγρίας ὀργῆς. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἀγνώστου, ἀλλ' οὗτος εἶχε κατασκευὴν ἀρκετὰ στιβαρὰν καὶ εὔρωστον.

— Νὰ δαρθῶ κηόλας!., ἐσυλλογίσθη ὁ Λεροά· θὰ ἦτο πάρα πολὺ κωμικόν!

Ἡ σύζυγος εἶχεν ἤδη λάβει τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ κρυβῇ που εἰς τὰ βάθη τοῦ δωματίου. Τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς κωμῳδίας ταύτης, ὅπερ εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἦτο εὐειδὴς νέος, ἀνέκτησε τὸ θάρσος του καὶ προσκλίνων εἶπε:

— Κύριε, εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας!

Ἂν ὁ Λεροὰ δὲν περιεβάλλετο στολὴν στρατιωτικήν, ἂν ὡς ὑπολοχαγὸς δὲν ἔφερε παρὰ τὸ πλευρόν του κρεμάμενον ξίφος, πιθανὸν νὰ ἔστελλεν εἰς τὸν διάβολον τὸν ἄθλιον αὐτὸν ὅστις ἀφοῦ προσέβαλε τὴν τιμὴν ἤθελε νὰ πίῃ καὶ τὸ αἷμά του. Ἀλλ' ἀφοῦ ἦτο ἀξιωματικός!.. ὄχι, ἦτο ἀδύνατον!

— Πολὺ καλά, κύριε, εἶπε· θὰ δεχθῆτε τοὺς μάρτυράς μου πρὸ τῆς ἐνάτης.

— Διατί; ἀπήντησεν ἐκεῖνος· διατὶ νὰ περιμένωμεν ἕως αὔριον; Ἔχετε τὰ πιστόλιά σας· εἰς τὸν δρόμον κάτω μάχονται· ἂς ὑπάγωμεν τώρα, κύριε, νὰ ἐξοφλήσωμεν τὸν λογαριασμόν μας.

Ἦτο διαβολάνθρωπος αὐτὸς ὁ χριστιανός!

Ἔχετε δίκαιον, εἶπεν ὁ Λεροὰ μὲ φωνὴν ἤρεμον. Πηγαίνωμεν!

Καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς παραλαβὼν τὰ πιστόλιά του ἐξῆλθε μετὰ τοῦ ἀντιπάλου του.

*

Ἂς τὸ ὁμολογήσωμεν ἀμέσως· ὁ Λεροὰ ἤλπιζε ν' ἀπελευθερωθῇ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου δι' ἑνὸς οἱουδήποτε μέσου. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔφθασαν εἰς τὴν ἕως τότε σιωπηλὴν λεωφόρον, τουφεκοβολισμὸς ἀντήχησε διαμειβόμενος μεταξὺ τῶν παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀνταρτῶν καὶ τοῦ ἐν τῷ προαστείῳ Ποκσσονιὲ τάγματος. Ὁ ὑπολοχαγὸς ἐκπλαγεὶς ἠθέλησε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸς τὴν ὁδὸν Ὠτεβίλ, ἀλλ' ἐσταμάτησεν αἴφνης, ἐξήνεγκε κραυγὴν καὶ ἔπεσεν.

Τὴν φορὰν ταύτην δὲν ὑπεκρίνετο. Μία σφαῖρα ἀληθὴς σφαῖρα τὸν ἐπέτυχεν εἰς τὸ σκέλος. Ὁ ἀντίπαλός του ἐνόμισεν ὅτι ἐφονεύθη καὶ δὲν ἔκρινε πλέον ἐπάναγκες νὰ μείνῃ πλησίον του. Ἡ μάχη ἐμαίνετο σφόδρα. Ἐγκατέλιπε τὸν ὑπολοχαγὸν καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

Μετά τινας στιγμὰς τὸ τάγμα ἠλεκτριζόμενον ἀπὸ τὸν διοικητήν του ἐκυρίευε τὸ ὁδόφραγμα καὶ τὴν πρωΐαν ὅτε συνέλεξαν τοὺς τραυματίας, εὗρον καὶ τὸν Λεροά, ὃν μετεκόμισαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἡ ἀνταρσία καταβληθεῖσα ἀνθίστατο μόνον εἰς ὀλίγα τινὰ σημεῖα. Ὁ στρατηγὸς Καβαινιὰκ ἐπεσκέπτετο τὰ νοσοκομεῖα καὶ ἀντήμειβε τοὺς θαρραλέους. Φθάσας εἰς τὴν κλίνην, ὅπου ἔκειτο ὁ Λεροά, ἔμαθεν ὅτι ὁ ὑπολοχαγὸς μολονότι ἔπαθε σφοδρὸν στραγγάλισμα τοῦ ποδός, ἐμποδίζον αὐτὸν νὰ βαδίσῃ, ἠθέλησεν ἐπιμόνως νὰ μεταβῇ εἰς τὸ τάγμα του καὶ

Digitized by Google

τόσον καλὰ ἐπολέμησε μετ' αὐτοῦ, ὥστε ἐτραυματίσθη βαρέως καθ' ἣν στιγμὴν ὥρμα εἰς τὴν ἔφοδον.

— Λάβε, ἀνδρεῖέ μου, εἶπεν ὁ στρατηγὸς θέτων ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸν σταυρὸν τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, σοῦ ἀξίζει νὰ τὸν πάρῃς δύο φοραῖς!..

(*Μετάφρασις*) Χ.

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΚΡΕΒΑΤΙ

Τὸ ξέρω· εἶμ' ἕνα πλᾶσμα ταπεινὸ
'Σὰν τόσα, χωρὶς δύναμι καὶ χάρι,
Κ' εἶμαι μιὰ στάλα 'στὸν ὠκεανό,
Κ' εἶμαι 'στὸν κάμπο ἀσήμαντο χορτάρι.

'Αλλ' ἄκουσε τὸ ὄνειρο τὸ πλάνο
Ποῦ φάνηκε 'μπροστά μου ἀστραφτερὰ
'Εκεῖ ποῦ εἶχα κλείσει μιὰ φορὰ
Τὰ μάτια μου 'ς τὰ γόνατά σου ἐπάνω.

Εἶδα πῶς ἐκοιμώμουνα βαρειὰ
Σφιχτὸς ἀπὸ 'ναν ὕπνο μολυβένιο·
Καὶ τὸ κρεβάτι μου μαλαματένιο
Ἔλαμπεν ἀπὸ κάθε του μεριά.

Κ' ἐνῷ τὰ μάτια μ' ἔμεναν κλειστὰ
Ἔβλεπαν ἀπ' τὸ φῶς αὐτὸ λουσμένα.
'Απ' τὸ χρυσὸ κρεβάτι μου μπροστὰ
Πολλοὶ πολλοὶ περνοῦσαν ὁλοένα.

Κ' ἔβλεπα· 'ς τὸ κρεβάτι μου 'μπροστὰ
'Εσταματούσανε καὶ δὲ μιλοῦσαν
Καὶ μ' ἄνθη μύρια μοσχοβολιστὰ
Μὲ ράντιζαν καὶ μὲ μοσχοβολοῦσαν.

Κ' ἔβλεπα κόσμο ἀκίνητο, σκυφτὸ,
Μὲ γόνατα 'μπροστά μου λυγισμένα,
'Αλλὰ κανένα μέσ' 'ς τὸν κόσμο αὐτὸ
Δὲν ἔνοιωθα ποῦ νὰ πονῇ γιὰ μένα.

Δὲν ἔβλεπα ἕνα στόμα νὰ γελᾷ,
Μιὰν ὄψι ἀπὸ φροντίδα νὰ βαραίνῃ,
Δυὸ μάτια δὲν ἀντίκρυσα θολά·
Λάμψι παντοῦ μαρμάρου ἦταν χυμένη.

Παιδιά, γυναῖκες, γέροι, νιοί, λαὸς
'Αμέτρητος μαρμάρωναν ἐμπρός μου,
Κ' ἔλεγες πῶς ἐγὼ ἤμουν ὁ θεὸς
Τ' ἀλλόκοτου καὶ στοιχειωμένου κόσμου.

'Αλλὰ θεὸς ποῦ εἶχα γιὰ φιλιά,
Κ' εἶχα γιὰ χάϊδια περισσὴ τρεμοῦλα!
Ποῦ μ' ὅλη μου τὴ θεία φεγγοβολιὰ
Ἔκρυβα μιὰ πελύπαθη καρδοῦλα,

Κ' ἐκύτταζα καταφρονετικὰ
Λουλούδια, γονατίσματα, λιβάνια,
Θεὸς ποῦ ἐλαχταροῦσα πιὸ γλυκὰ
Ἕναν περιστεριῶνα ἀπ' τὰ οὐράνια!

Θεὸς μὲ δίχως δύναμι καμμιά,
Παρὰ μὲ τὸ προσκύνημα τῶν ἄλλων
'Οποῦ μοῦ πλάταιναν τὴν ἐρημιὰ
Κ' ἔκαναν τὸν καϋμό μου πιὸ μεγάλον.

Κ' εἶδα πῶς μ' ἔπιασε καϋμὸς τρανὸς
Νὰ διώξω τέτοιον ὕπνο, νὰ ξυπνήσω
Καὶ λόγια τρυφερὰ τοῦ καθενὸς
Νὰ εἰπῶ καὶ γέλια μ' ὅλους ν' ἀρχινήσω.

Καὶ τἄνθη, στέφαν' ἀπὸ μὲ πλεχτά,
'Σ ὅλους νὰ τὰ μοιράσω πεταχτὰ
Καὶ μὲ ταῖς νιαὶς καὶ μὲ τὰ παλληκάρια
Χορὸ νὰ στήσω 'ς τὰ χλωρὰ χορτάρια.

'Αλλοίμονο! μιὰ δύναμις κρατᾷ
Τὸ σῶμα μου δεμένο 'ς τὸ κρεβάτι,
Τὰ χέρια μου 'ς τὸ στῆθος καρφωτά,
Τὸ στόμα σφραγιστό, κλειστὸ τὸ μάτι.

Καί μοῦ βαραίνουν οἱ χιονάτοι ἀνθοί,
Σὰ νεκρολούλουδα, χέρια καὶ στήθια...
'Αλλὰ τοῦ κάκου καρτερῶ νὰ 'ρθῇ
Νὰ μὲ γλυτώσῃ ἀνθρωπινὴ βοήθεια.

Καὶ τότε μιὰ φωνὴ λαχταριστὴ
Μοῦ ξέφυγεν ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη.
Μέσα 'ς τὸ λάρυγγα ἡ φωνή μου ἐχάθη,
Καὶ νὰ τί ἔλεγε πρὶν νὰ σβυστῇ:

« Κάλλιο νὰ εἶμ' ἀγνώριστος ἀπ' ὅλους,
Καὶ καταφρονεμένος νὰ γυρνῶ,
Νὰ τρέχω, νὰ βγαίνω, καὶ νὰ πονῶ
Μέσα σὲ λόγγους, μέσα σὲ τριβόλους·

« Καλλίτερα τὰ πόδια μου γυμνὰ
Σ' ἀγκάθια, σὲ πρινάρια νὰ 'ματώνω,
Καὶ μέσ' 'ς ταὶς ἐρημιαὶς καὶ 'ς τὰ βουνὰ
Ρόδα ποτέ, φίδια νὰ βρίσκω μόνο·

« Παρὰ νὰ μ' ἔχ' ἡ Δόξα χαϊδευτὸ
Κι' ἀνθοστεφάνωτο νὰ μ' ἔχῃ θῦμα,
Κ' ἐμπρός μου κόσμο νὰ θωρῶ σκυφτὸ
'Σ τῆς Φήμης τὸ κρεβάτι, 'σὰ' σὲ μνῆμα.

« Μοῦ φτάνει ἐμὲ παράμερη ζωή,
Ψυχὴ καὶ χέρια ἐλεύθερα νὰ νοιώθω,
Κ' ἡ ἀγάπη, μαλακώτατη πνοή,
Νὰ μοῦ ξανάβῃ τῆς ζωῆς τὸν πόθο.

« Μοῦ φτάνει ὁ ἥλιος, ἄστρο εὐλογητό,
Ὅπως γιὰ ὅλους καὶ γιὰ μὲ νὰ λάμπῃ,
Κ' οἱ κάμποι ποῦ δουλεύω καὶ πατῶ
Νὰ εἶνε τῆς πατρίδος μου οἱ κάμποι.

« Μοῦ φτάνει νἄχω πάντα 'στὸ πλευρὸ
Συντρόφισσα, παρηγορήτρα 'Εσένα,
Μοῦ φτάνει τῶν βασάνων τὸ σταυρὸ
Μαζὶ νὰ τὸν κρατοῦμε ἀντρειωμένα. »

Καὶ 'ξύπνησ' ἀπὸ τ' ὄνειρο τὸ πλάνο
Ποῦ πρόβαλε μπροστά μου ἀστραφτερὰ
'Εκεῖ ποῦ εἶχα κλείσει μιὰ φορὰ
Τὰ μάτια μου 'ς τὰ γόνατά σου ἐπάνω.

Τὸ ξέρω· εἶμ' ἕνα πλάσμα ταπεινὸ
Σὰν τόσα, χωρὶς δύναμι καὶ χάρι,
Κ' εἶμαι μιὰ στάλα 'ς τὸν ὠκεανό,
Κ' εἶμαι τῆς γῆς ἀσήμαντο χορτάρι.

Μὰ δὲν ποθῶ τῆς Δόξης τὰ παλάτια,
Καὶ τῆς 'Αθανασίας τὸν οὐρανό.
Χάρι καὶ δύναμι νοιώθω, δυὸ μάτια,
Τὰ μάτια σου ποῦ κλαῖν' ὅταν πονῶ.

Κωστης Παλαμας.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μοναχοῦ Ἀλβέρτος, ὅστις κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη ἔκαμε σπουδαιοτάτας ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας τοῦ πυθμένος τῶν θαλασσῶν, ἐξηκολούθησε ταύτας καὶ κατὰ τὸ 1888, ἐπιβαίνων τῆς θαλαμηγοῦ *Χελιδόνος*. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠρεύνησε τὴν περικλύζουσαν τὰς Ἀζόρας νήσους θάλασσαν· εἰς βάθος 2,200 μέτρων. Εὗρε δὲ χλωρίδα γνωστήν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ νέα καὶ ἄγνωστα εἴδη ἰχθύων καὶ μαλακοστράκων.

— Ἡ μεγίστη τῶν μέχρι τοῦδε κατασκευασθεισῶν γηΐνων σφαιρῶν θὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων. Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι 40 μέτρων, ὅ ἐστι τὸ ἑκατομμυριοστὸν τῆς πραγματικῆς. Αἱ χῶραι πᾶσαι θὰ παρασταθῶσιν ἐν ἀναγλύφῳ ἐν ἀναλογίᾳ 1 : 1,000,000.

— Οἱ Μορμόνοι ἐγκατέστησαν ἐν Καναδᾷ παρὰ τὰ Βραχώδη ὄρη, εἰς ἀπόστασιν 65 χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας. Ἀλλ' ὅπως μὴ ἐκδιωχθῶσι καὶ ἐκεῖθεν λέγουσιν ὅτι θὰ καταργήσωσι τὴν πολυγαμίαν.

— Πάντοτε ἡ ἀντίδρασις! Μετὰ τόσους ἀγῶνας καλλονῆς ἰδοὺ προκηρύσσεται καὶ ἀγὼν . . . δυσμορφίας! Ὁ ἀγωνοθέτης εἶνε ἀμερικανὸς καὶ διαθέτει μέγα χρηματικὸν βραβεῖον, ἀναλαμβάνων συνάμα νὰ διαδώσῃ τὴν δόξαν τῆς βραβευθησομένης ἀνὰ τὴν ὑφήλιον διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς εἰκόνος της εἰς πάντα τὰ εἰκονογραφημένα φύλλα τοῦ νέου κόσμου. Ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι τὸ σχέδιον θὰ ἀποτύχῃ διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι οὐδεμία γυνὴ θὰ κρίνῃ ἑαυτὴν ἀξίαν συναγωνισμοῦ ἐν ἀγῶνι περὶ δυσμορφίας.

— Τὸ 77 τεῦχος τοῦ περὶ Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας μεγάλου ἔργου, ὅπερ ἤρξατο πρὸ ἐτῶν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ροδόλφου, ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς περιέχον ἐν πενθίμῳ παραρτήματι τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκδόσεως καὶ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ὁ ἀτυχὴς ἡγεμονίδης ἀπηύθυνε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ προσφέρων τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ συγγράμματος. Τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια τοῦ παραρτήματος τούτου ἐπεθεώρησεν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ὅστις προσέθηκεν ἰδίᾳ χειρὶ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ροδόλφου τὰς λέξεις *φίλτατος* καὶ *ἀείμνηστος*. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο συνειργάζοντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχιδουκὸς ἑκατὸν εἰς λόγιοι καὶ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἓξ καλλιτέχναι. Θὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ ἡ ἔκδοσις νῦν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς χήρας αὐτοῦ ἀρχιδουκίσσης Στεφανίας.

— Τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ροδόλφου καταλειφθέντα χρέη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς 7 ½ ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τὸ ἐν Λονδίνῳ περίφημον Μουσεῖον κηροπλάστων μορφῶν, τὸ περιέχον ὁμοιώματα τῶν ἐπισημοτήτων τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ἐνεστῶτος, ἠγοράσθη ἀπὸ τῆς οἰκογενείας **Taussaud**, ἧς ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα, ὑπὸ εταιρίας μετοχικῆς ἀντὶ 4,325,000 δραχμῶν. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος οἱ ἐπισκέπται τοῦ ῥηθέντος μουσείου ἀνῆλθον εἰς 400,000. Νῦν δ' ἐν πολλοῖς θὰ πλουτισθῇ καὶ θ' ἀνακαινισθῇ.

— Ἡ δαπάνη τοῦ ἐν Παρισίοις οἰκοδομουμένου χάριν τῆς προσεχοῦς ἐκθέσεως πύργου Ἔϊφφελ θ' ἀνέλθῃ εἰς πέντε ἑκατομμύρια φράγκων. Ἐπὶ τούτῳ γαλλική τις ἐφημερὶς ὑπολογίζει ὅτι ἂν τὸ ῥηθὲν ποσὸν ἐλαμβάνετο εἰς χρυσᾶ εἰκοσάφραγκα καὶ ταῦτα ἐτίθεντο εἰς στήλην τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἡ στήλη αὕτη θὰ ἀνήρχετο εἰς ὕψος ὑπερβαῖνον τὰ 300 μέτρα, ἤτοι ὑπερέχον τὸν πύργον τοῦ Ἔϊφφελ.

— Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ἔδωκε πρό τινος χορὸν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Ἀνιτσκώφ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥοδόλφου οἱ κεκλημένοι παρῆσαν ἐν πένθει, ἤτοι οἱ μὲν κύριοι ἔφερον μαύρην σκέπην δεδεμένην εἰς τὸν βραχίονα, αἱ δὲ κυρίαι μαύρας ἐξώμους ἐσθῆτας.

— Ἡ ἐν Σὰν-Ῥέμο Βίλλα Ζίριο, ἥτις κατέστη διάσημος ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ διαμονῆς τοῦ Φρειδερίκου Γ' ἠγοράσθη ἐσχάτως ὑπὸ πλουσίου ἰδιώτου. Ἡ ἔπαυλις θὰ κλεισθῇ ἐντελῶς, οὐδόλως ἐπιτρεπομένης τῆς εἰσόδου εἰς τοὺς περιέργους ἐπισκέπτας.

— Κατά τινα ἀπογραφικὴν σημείωσιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ῥωσσικοῦ ὑπουργείου συμβαίνουσι κατ' ἔτος ἐν Ῥωσσίᾳ περίπου 40 χιλιάδες πυρκαϊαὶ καταστρέφουσαι 135 χιλιάδας οἴκων καὶ ἐπιφέρουσαι ζημίας ἀνερχομένας εἰς 70 ἑκατομμύρια ῥουβλίων.

— Πλὴν τῶν ἐν Παρισίοις σπουδαστῶν καὶ οἱ ἐν Νεαπόλει συνάδελφοί των καθιέρωσαν ἴδια καλύμματα τῆς κεφαλῆς εἰς σχῆμα χρωματιστῶν πιλιδίων.

— Ἡ μεγάλη εἰκὼν τοῦ διασήμου γερμανοῦ ζωγράφου Κέλλερ, ἡ εἰκονίζουσα τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον Α' ἐν ἀποθεώσει, ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ πρωσσικοῦ κράτους ἀντὶ 80 χιλ. μάρκων, ἤτοι ἑκατοντακισχιλίων δραχμῶν.

— Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Ῥώμῃ γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἀνήγγειλεν ἐσχάτως εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν ὅτι ὑπὸ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου ἀνεκαλύφθη ὑπόγειον δωμάτιον τοὺς τοίχους ἔχον πλήρεις εἰκόνων ἐξόχως περικαλλῶν καὶ ὑπερόχων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν. Αἱ εἰκόνες αὗται, ἀναγόμεναι εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα μ. Χ., δὲν εἶνε χριστιανικαί.

— Ἡ ἐν Τουρίνῳ βασιλικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς ὑπομιμνήσκει ὅτι ἀπὸ τῆς 1 ἰανουαρίου 1887 ἐγένετο ἔναρξις διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ ἀγῶνος κατὰ τὰς διατάξεις τῆς διαθήκης τοῦ πρὸ ἐτῶν ἀποθανόντος ἐπιστήμονος Καίσαρος Βρέσσα. Οὕτω θέλει βραβευθῇ διὰ χρηματικῆς ἀμοιβῆς 12,000 φράγκων ὁ ἐπιστήμων ἐκεῖνος, ὅστις κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ῥηθείσης ἀκαδημίας καὶ διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος, ἢ ἐφεῦρέ τι ἐξόχως μέγα καὶ κοινωφελὲς ἢ συνέγραψέ τι περιποιοῦν τιμὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀναγόμενον εἰς τὴν φυσικήν, τὴν χημείαν, τὴν γεωλογίαν, τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν ἢ τὴν στατιστικήν. Ἡ διάρκεια τοῦ ἀγῶνος εἶνε τετραετής, ἤτοι ἐκτείνεται μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου 1890.

— Πολύτιμα σκεύη φαγεντιανὰ καὶ ἐκ πορσελάνης ἐξεποιήθησαν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις εἰς τιμὰς ὑψηλοτάτας. Οὕτως ἓν μόνον πινάκιον τῆς Ῥουὲν ἐπωλήθη ἀντὶ 3,650 φρ. δύο πινάκια παλαιὰ σινικὰ πρὸς 2,820 φρ. δύο χίμαιραι ἐκ σινικῆς πορσελάνης 2,220 φρ. Ἔπιπλόν τι δὲ πρὸς τούτοις τεχνοτροπίας Λουδοβίκου ΙΔ' ἐκ ξύλου γλυπτοῦ καὶ ἐπιχρύσου ἐπωλήθη ἀντὶ 3,700 φρ.

— Ἡ διάσημος ἀοιδὸς Παυλίνα Λούκκα θὰ περιέλθῃ προσεχῶς διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν Ἀμερικήν, ὅπου θὰ δώσῃ τεσσαράκοντα παραστάσεις ἐπ' ἀμοιβῇ 325,000 φράγκων. Κατόπιν δὲ θ' ἀποσυρθῇ τῆς σκηνῆς συμπληροῦσα τριάκοντα ὅλα ἔτη θεατρικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ κυρία Λούκκα ἄγει νῦν τὸ τεσσαρακοστὸν ὄγδοον ἔτος, ἀνῆλθε δὲ δεκαοκταετὴς ἐπὶ σκηνῆς ἐν Ὀλμούτζ ὡς Ἐλβίρα εἰς τοὺς *Πουριτανοὺς* τοῦ Βελλίνη. Πρὸ τούτου ἔψαλεν ἐπί τινα χρόνον ἐν τῷ χορῷ τοῦ βιενναίου μελοδράματος.

— Παρισινή τις κυρία εἰσήγαγε τὸν ἑξῆς νεωτερισμὸν εἰς γεῦμα τὸ ὁποῖον παρέθηκεν ἐσχάτως. Ἀντὶ τῶν συνήθων δελτίων, ἐφ' ὧν ἐγγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν δαιτυμόνων ὅπως δηλοῦται ἡ θέσις ἑκάστου, ἐτέθησαν ῥόδα φέροντα ἐπὶ ἑνὸς τῶν πετάλων τὸ ὄνομα

Digitized by Google

τοῦ εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ θέσις. Τὰ ὀνόματα γράφονται δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἰδιότητα ν' ἀπορωματίζῃ τὸ ῥόδον χαράσσον διὰ λευκῆς εὐδιακρίτου γραμμῆς τὰ γράμματα.

— Ἀπέθανεν ἄρτι ἐν Βουδαπέστῃ τῆς Οὐγγαρίας ὁ Φραγκῖσκος Μποῦγκος ἐν ἡλικίᾳ 75 ἐτῶν. Ὁ Μποῦγκος ἀνῆκων εἰς τὴν φυλὴν τῶν Ἀθιγγάνων, ὧν γνωστὴ τυγχάνει ἡ μουσικὴ ἰδιοφυΐα, ἐφημίζετο ὡς ὁ ἄριστος τῶν βιολιστῶν. Ὁ Ἀθίγγανος μουσικὸς οὐχὶ μόνον ἐν Οὐγγαρίᾳ ἦτο περιζήτητος μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν κύκλων καὶ ἐν πάσῃ μουσικῇ ἑσπερίδι διέπρεπε διὰ τῆς τέχνης του, ἀλλὰ καὶ εἰς Λονδῖνον μετέβη καὶ ἠξιώθη τῆς τιμῆς νὰ κρούσῃ τὸ βιολίον ἐν τῇ ἀγγλικῇ Αὐλῇ, καταθέλξας τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν. Τὸ χαρακτηρίζον τὴν μουσικὴν τέχνην τοῦ Μπούγκου ἦτο ἄρρητος περιπάθεια καὶ βαθὺ αἴσθημα μελαγχολίας δι' ὧν συνεκίνει μέχρι δακρύων τοὺς ἀκροατάς. Ὁ οὔγγρος καλλιτέχνης κατέλιπε τέσσαρας υἱοὺς μουσικοὺς καὶ αὐτοὺς βαίνοντας ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς πατρικῆς δόξης

— Ἐν Λυβίκῃ κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς ἐννεάμηνον φυλάκισιν ὁ ἰατρὸς Βίντερ, εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καὶ δημοφιλῶν ἐπιστημόνων τῆς πόλεως ταύτης, διότι ἐκτύπησεν ἀσθενῆ τινα πάσχουσαν τὰς φρένας καὶ ἀρνουμένην νὰ ὑποβληθῇ εἰς νὴν διὰ λουτρῶν θεραπείαν.

— Ὁ κ. Héronde Villefosse ὑπέβαλεν ἐσχάτως εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν τὰ ἐκμαγεῖα καὶ τὰς φωτογραφίας δύο μικρῶν γλυπτικῶν μνημείων, ἀνευρεθέντων ἐν Γαλλίᾳ, τὰ ὁποῖα διαφωτίζουσι πολὺ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχικῆς ἀρτιότητος τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους. Τί ἐκράτει ἡ λείπουσα δεξιὰ τοῦ θεοῦ χείρ, ἧς εἶναι ὑψωμένος ὁ βραχίων; Ἐλέχθη ὅλως ἐξ εἰκασίας ὅτι πρέπει νὰ ἐκράτει σταφυλήν. Αὕτη λοιπὸν ἡ ὑπόθεσις κυροῦται τώρα πληρέστατα, καθὼς φαίνεται, διὰ τῶν δύο περὶ ὧν ὁ λόγος μνημείων, ὧν τὸ ἓν εἶναι χάλκινον ἀγαλμάτιον, τὸ δὲ ἄλλο μικρὰ γλυπτὴ στήλη. Ἐν ἀμφοτέροις εἶναι καταφανὴς ἡ ἀπομίμησις — ἂν καὶ λίαν ἀσθενής — τοῦ ἔργου τοῦ Πραξιτέλους, ἐν ἀμφοτέροις δὲ ὁ Ἑρμῆς κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς σταφυλήν.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΕΡΒΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Παρὰ τῷ Σερβικῷ λαῷ ὑπάρχει ἡ ἑξῆς παράδοσις μαρτυροῦσα μέχρι τίνος σημείου φθάνει παρ' αὐτῷ τὸ αἴσθημα τῆς φιλοξενίας:

«Ἔπεφτε ἡ 'μέρα· τὸ φεγγάρι ἔλαμπε 'ς τοὺς χιονισμένους κάμπους. Ἕνας στρατοκόπος ἔρχεται 'ς τὴν καλύβα τοῦ φτωχοῦ Λαζάρου.

— Καλῶς ὥρισες! τοῦ λέει ὁ Λάζαρος.

Καὶ γυρνῶντας 'ς τὴ γυναῖκά του:

— Λουΐβιτζα, ἄναψε φωτιὰ καὶ κάνε τὸ φαγί.

Ἡ Λουΐβιτζα ἀποκρίνεται:

— Τὸ δάσος εἶνε μεγάλο καὶ δίνει ξύλα καὶ κάνομε φωτιά. Μὰ φαγὶ ποῦ νὰ βροῦμε; Δυὸ 'μέραις τώρα δὲν εἴμαστε νηστικοί;

— Εἶσαι Σέρβος, λέει ὁ στρατοκόπος 'ς τὸν Λάζαρο, καὶ δὲν θὰ δώσῃς τίποτε 'ς τὸ διαβάτη ποῦ στάθηκε 'ς τὴν πόρτα σου;

Ὁ φτωχὸς Λάζαρος γυρίζει παντοῦ, κυττάζει 'ς ὅλαις τῇς γωνιαῖς τῆς καλύβας καὶ δὲν βρίσκει τίποτε, οὔτε μιὰ γωνιὰ ξερὸ ψωμί.

Στέκεται συγχυσμένος, 'ντροπιασμένος.

— Νά, κρέας τρυφερό! λέει ὁ στρατοκόπος ἁπλώνοντας τὸ χέρι 'ς τὸ κεφάλι τοῦ Λάγκα τοῦ σγουρόμαλλου παιδιοῦ τοῦ Λαζάρου.

Ἡ Λουΐβιτζα τὸν βλέπει, 'λιγοψυχᾷ καὶ πέφτει χάμου.

— Ποτὲ δὲν θὰ 'ποῦνε, φωνάζει ὁ Λάζαρος, πῶς ἕνας Σέρβος ἄφησε νηστικὸ τὸ διαβάτη ποῦ στάθηκε 'ς τὴν πόρτα του.

Ἁρπάζει τὸ μαχαίρι καὶ σφάζει σὰν ἀρνάκι τὸ παιδί του, τὸν Λάγκα μὲ τὰ σγουρὰ μαλλιά..

Ὁ Λάζαρος ἀποκοιμιέται ἥσυχος καὶ μέσ' 'ς τὴ νύχτα τὴ μαύρη ἀκούει τὸ στρατοκόπο ποῦ τὸν κράζει καὶ τοῦ λέει:

— Ξύπνα, Λάζαρε· ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεός σου. Τὸ παιδί σου δὲν ἐχάθηκε κι' ὁ διαβάτης ποῦ στάθηκε 'ς τὴν πόρτα σου δὲν ἔφυγε νηστικός. Ἡ εὐλογία μου γιὰ πάντα θἆνε 'ς τὸ σπιτικό σου.

Καὶ ἔζησαν καλὰ κ' εὐτυχισμένα ὁ πλούσιος Λάζαρος, ἡ ὄμορφη Λουΐβιτζα κι' ὁ Λάγκας τὸ σγουρόμαλλο παιδί τους».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΗΓΕΜΟΝΙΚΗ ΑΓΑΘΟΤΗΣ

Τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον περὶ τῆς χήρας αὐτοκρατείρας Βικτωρίας ἀναγράφουσι κατ' αὐτὰς αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες:

Κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1879 ὁ τότε διάδοχος τοῦ γερμανικοῦ θρόνου Φρειδερῖκος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ εἶχον μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως παραστῶσιν εἰς τοὺς γάμους τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας Μαργαρίτας μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ἀρθούρου. Ἐνῷ ἀνήρχοντο εἰς τὴν ἅμαξαν κατὰ τὴν ἐκ τῆς ἑορτῆς ἐπάνοδον ὁ Φρειδερῖκος ἤκουσεν ἐκ τοῦ συνηγμένου πλήθους φωνὴν γυναικείαν εὐκρινῶς κράζουσαν:

— Χαιρετίσματα εἰς τὸ Βερολῖνον, χαιρετίσματα εἰς τὴν ἀδελφήν μου Μαίρην.

Ἀλλ' ἐπειδὴ εὐθὺς ἐκινήθη ἡ ἅμαξα, δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὴν λαλήσασαν. Ἀνεκοίνωσεν ὅμως τοῦτο καθ' ὁδὸν εἰς τὴν παρακαθημένην σύζυγόν του.

— Μαίρη, Μαίρη! εἶπεν ἡ πριγκίπισσα προσπαθοῦσα νὰ ἐνθυμηθῇ. Ἄ, βέβαια! εἶνε ἡ 'δική μας Μαίρη τοῦ Βερολίνου· τώρα ἐνθυμήθηκα ὅτι ἔχει ἀδελφὴν ἐδῶ. Κρίμα ποῦ δεν ἐσταμάτησες τὴν ἅμαξαν.

Ἐν τούτοις τὴν ἑπομένην ἡ ἀδελφὴ τῆς Μαίρης ἀνεζητήθη καὶ εὑρεθεῖσα διὰ τῆς ἀστυνομίας, ἐκλήθη εἰς τὸ ἀνάκτορον Βουκιγγὰμ παρὰ τῇ πριγκιπίσσῃ Βικτωρίᾳ.

— Ἤμεθα χθὲς πολὺ βιαστικοὶ καὶ δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ πάρωμεν τὰ χαιρετίσματά σας διὰ τὸ Βερολῖνον. Σήμερον ὅμως ἠμπορεῖτε ὄχι μόνον χαιρετίσματα ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμεῖτε νὰ παραγ-

Digitized by Google

γείλετε εἰς τὴν Μαίρην. Εἰς τὰς εἴκοσι τοῦ μηνὸς θὰ ἤμεθα ἐκεῖ καὶ εὐθὺς τὴν ἄλλην ἡμέραν θὰ ἰδῶ τὴν ἀδελφήν σας καὶ θὰ τῆς εἰπῶ ὅ,τι μοῦ εἴπῆτε.

Ἡ ἀδελφὴ τῆς Μαίρης ἐν ἀρχῇ συγκεχυμένη πρὸ τῆς πριγκιπίσσης ἤρχισε νὰ ζητῇ συγγνώμην διὰ τὴν χθεσινὴν προπέτειάν της· ἐνθαρρυνθεῖσα ὅμως ἐκ τῆς τόσης προσηνείας τῆς ὑψηλῆς δεσποίνης:

— Ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης εἶνε τόσον ἀγαθή, λέγει, ὥστε θὰ τολμήσω νὰ παρακαλέσω κάτι ἀκόμη νὰ εἰπῇ εἰς τὴν Μαίρην· ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ τῆς στείλω τὴν μικράν μου Ἐλισάβετ, διότι δὲν εὗρῆκα κατάλληλον πρόσωπον νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξεῖδι.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ πριγκίπισσα ἐζήτησεν ἐξηγήσεις περὶ τούτου, διηγήθη ὅτι ὑπανδρεύθη καὶ ἐχήρευσε πρό τινων ἐτῶν, ἔχει δὲ πέντε τέκνα. Ἡ Μαίρη δὲ ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἄτεκνος, ἑπομένως ἐζήτησεν ἵνα υἱοθετήσῃ ἓν ἐκ τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς, τὴν πενταετῆ Ἐλισάβετ.

— Καὶ τάχα δὲν ἔχετε τόσην ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμὲ ὥστε νὰ μοῦ δώσητε τὴν μικρὰν Ἐλισάβετ; εἶπε μειδιῶσα ἡ Βικτωρία. Πηγαίνετε, ἑτοιμάσατέ την διὰ τὸ ταξεῖδι καὶ εἰς τὰς δεκαοκτὼ τοῦ μηνὸς φέρετέ την ἐδῶ εἰς τὸ παλάτι.

Οὕτω καὶ ἐγένετο· ἡ Ἐλισάβετ ἐταξείδευσεν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ θαλαμηγῷ καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῆς τότε πριγκιπίσσης Βικτωρίας. Καὶ ἦτο κορασὶς συμπαθεστάτη καὶ ἑτοιμολόγος τέρψασα διὰ τῆς παιδικῆς της χάριτος τὸ πριγκιπικὸν ζεῦγος κατὰ τὸν διάπλουν. Εἷς δὲ ἐκ τῶν παιδικῶν της λόγων πρὸς τὴν πριγκίπισσαν ἔμενε καὶ ἀνεφέρετο καὶ ἐπὶ πολὺ κατόπιν ἐν τῇ Αὐλῇ:

— Ὑψηλοτάτη, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ στενοχωρῆσθε· ἠμπορεῖτε ἐλεύθερα νὰ μ' ἐρωτᾶτε ἅμα θέλετε νὰ μάθετε τίποτε.

Η ΜΥΤΗ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΟΣ ΤΗΣ ΟΥΑΛΛΙΑΣ

Ἡ μύτη τοῦ διαδόχου τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ σεπτοῦ κατόχου αὐτῆς ἔγεινεν ἐσχάτως αἰτία περιεργοτάτης δίκης ἐν Λονδίνῳ: Ἐργοστασιάρχης ἀλεξιβροχίων παρήγγειλε εἰς σχεδιαστὴν νὰ ζωγραφίσῃ τὰ πρόσωπα τοῦ πρίγκιπος καὶ τῆς πριγκιπίσσης τῆς Οὐαλλίας, ὅπως χρησιμεύσωσιν ἐπὶ ξύλου γλυπτόμενα ὡς λαβαὶ εἰς νέον εἶδος ἀλεξιβροχίων τελειοποιημένων διὰ προνομιούχου μηχανήματος. Τὸ τίμημα τοῦ σχεδίου ὡρίσθη εἰς δέκα λίρας. Ὁ τεχνίτης κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν ἔφερεν αὐτό, ἀλλ' ὁ ἐργοστασιάρχης ἠρνήθη νὰ τὸ δεχθῇ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ὄψις τοῦ πρίγκιπος οὐδ' ὅλως ὁμοιάζει διότι ἡ μύτη αὐτοῦ ἦτο μεγάλη ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ χονδροειδής. Ὁ τεχνίτης ἐνήγαγε τὸν ἐργοστασιάρχην ἀπαιτῶν τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβήν. Μάρτυρες δ' ἐξ ἄλλου προσήχθησαν ὑπὸ τοῦ ἐργοστασιάρχου ὅπως μαρτυρήσωσιν ὅτι ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας δὲν ἔχει οὔτε μεγάλην οὔτε χονδρὴν ῥῖνα. Ἐν τούτοις τὸ δικαστήριον οὐχὶ τόσον ἀβρῶς φερόμενον πρὸς τὸν υἱὸν τῆς χαριτοβρύτου ἀνάσσης ἔκρινε ὅτι δίκαιον ἔχει ὁ σχεδιαστὴς καὶ κατεδίκασε τὸν ἐργοστασιάρχην εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν δέκα λιρῶν καὶ τῶν ἐξόδων τῆς δίκης.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Οἱ ὑπηρέται!

— Νὰ σοῦ 'πῶ, Γιάννη, κουφάθηκες καὶ δὲν ἀκοῦς; μισὴ ὥρα κτυπῶ τὸ κουδοῦνι.

—Ἄκουσα τὸ κουδοῦνι, ἀφεντικό, μά, ἐπειδὴ καὶ χτυπούσατε τόση ὥρα, ἔλεγα πῶς τὸ κάνατε γιὰ χάζι.

Πρωτοφανὲς σφάλμα.

Ἱστορικόν.

Ἔν τινι γάμῳ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γαμηλίων εὐχῶν, ὁ ἱερεὺς ἄρχεται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Αἴφνης φθάσας σχεδὸν εἰς τὸ τέλος παύει καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς παρευρισκομένους

— Ἔκαμα λάθος! δὲν εἶνε αὐτό.

Καὶ ἄρχεται τῆς ἀναγνώσεως ἄλλου εὐαγγελίου.

Ἄνευ ἀξίας.

— Τί εἶνε αὐτό, κανένα χαρτὶ ἀξίας;

— Δὲν ἔχει καμμιὰ ἀξία· εἶνε γιὰ πέταμμα.

— Μὰ τί εἶνε λοιπόν; βλέπω χαρτόσημον.

— Τὸ προικοσύμφωνόν μου, ἀδελφέ!

Μεταξὺ γυναικῶν.

— Πάντοτε νεώτερη τὴν κάνεις τὴν Μαρίαν· δὲν εἶνε ὅσο τὴν λές.

— Σὲ βεβαιῶ! τὸ 'ξέρω πολὺ καλὰ—εἴμεθα συνομήλικες.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΛΙΠΑΣΜΑ ΔΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΩΝΙΑΣ

Ἐγγίζει ὁ ἀπρίλιος, ὁ μὴν τῶν ῥόδων. Ἐπὶ τούτῳ οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ δρέψωσιν ἄφθονα καὶ πλήρη ζωῆς ῥόδα ἐκ τοῦ κήπου των ἂς κάμωσι χρῆσιν τοῦ ἑξῆς λιπάσματος διὰ τὰς ῥοδωνιάς. Ἂς θέσωσιν ἐντὸς παλαιοῦ σάκκου λινοῦ ἢ κανναβίνου **καπνιὰν** ἣν ἀποξέουσιν ἐκ τῶν καπνοδόχων· ἂς δέσωσι τὸ στόμιον τοῦ σάκκου καὶ ἂς βυθίσωσιν αὐτὸν ἐντὸς δοχείου πλήρους ὕδατος. Τὸ ὕδωρ μετά τινας ἡμέρας θὰ λάβῃ τὸ χρῶμα τοῦ οἴνου καὶ τότε εἶνε ἀρκούντως λιπαρὸν ὅπως γείνῃ χρῆσις αὐτοῦ. Ἀνοίγεται μικρὸς λάκκος περὶ τὴν ῥίζαν ἑκάστης ῥοδωνιᾶς καὶ ῥίπτεται ἐν αὐτῷ ἄφθονον τὸ λίπασμα, ἕως οὗ κορεσθῇ τὸ χῶμα καὶ δὲν ἀπορροφᾷ πλειότερον. Τοῦ λιπάσματος τούτου χρῆσις ἀνάγκη νὰ γείνῃ ἀκριβῶς κατὰ μάρτιον, ὅπως ἐξασφαλισθῇ καὶ βλάστησις καὶ ἄνθησις θαλερωτάτη.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑ

Ὑπάρχει ἰδέα ὅτι πετρέλαιον ἀναφλεχθὲν σβέννυται ὡς ἐκ θαύματος διὰ τοῦ γάλακτος. Ἡ δοκιμὴ εὔκολος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων **ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1629**

Digitized by Google

'Αριθ. 688 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 5 Μαρτίου 1889.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Δ'.

Ἡ ἐν Μάνῃ στάσις τοῦ 1834. — Ἡ Φιλορθόδοξος Ἑταιρία. — Πολιτικὸς αὐτῆς σκοπός. — Αἱ ἰδέαι της. — Ἀνάλυσις τοῦ ὅρκου. — Ἡ ἄμπελος καὶ οἱ φύλακες. — Τὸ ὕφος τῶν Φιλορθοδόξων.—

Ὁ ὑπολανθάνων αὐτὸς θρησκευτικὸς ἀναβρασμός, ὁ ὁσημέραι ἐπιτεινόμενος ἕνεκα τῶν διαφόρων πολιτικῶν περιστάσεων, ἐπεκράτει ἤδη πρὸ ἐτῶν. Ἡ ἐν Μάνῃ στάσις τοῦ 1834 εἶχεν ἀφορμὴν ἐν μέρει θρησκευτικήν· παρὰ τῷ ἀπλοϊκῷ ἀλλὰ δυσηνίῳ πληθυσμῷ τῆς περὶ τὸν Ταΰγετον χώρας διεδίδετο ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐσκόπευε καταναγκαστικῶς νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς κατοίκους ὅπως βαπτίζωσι τὰ τέκνα των κατὰ τὸ δωδέκατον ἢ καὶ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, μοναχοὶ δὲ τῶν διαλυθεισῶν μονῶν παρίστων εἰς αὐτοὺς τὸν Ὄθωνα ὡς Ἀντίχριστον καὶ ἀναρριπίζοντες τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως ὑπέσχοντο ταχεῖαν τὴν ἔλευσιν ῥωσσικῆς ἐπικουρίας. Ἡ δὲ μυστικὴ ἐκείνη Φιλορθόδοξος Ἑταιρία ἡ τότε συστηθεῖσα, ὡς καὶ προηγουμένως ἐλέχθη, φαίνεται ὅτι δὲν ἔμεινεν ἀργὴ κατὰ τὸ κατόπιν χρονικὸν διάστημα, ἴχνη δὲ τῶν μωρῶν ἐνεργειῶν της, ἢ τοὐλάχιστον τῶν ἐνεργειῶν διακλαδώσεως ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἀναφυείσης ἀνευρίσκομεν ἀπὸ τοῦ 1839 καὶ ἐντεῦθεν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑταιρία αὕτη διεδραμάτισε σπουδαιότατον μέρος κατὰ τὰ Χριστοφορικὰ καὶ ἐπειδὴ ἔργον αὐτῆς ἦτο ἡ ἐπακολουθήσασα ἐξέγερσις, δέον ν' ἀναγραφῶσιν ἐνταῦθα ὁπωσοῦν ἐν ἐκτάσει τὰ κατ' αὐτήν.

Κυρίως εἰπεῖν ἡ Φιλορθόδοξος δὲν ἦτο ἑταιρία μυστικὴ συντεταγμένη καὶ ὠργανισμένη κατὰ τὸ σύστημα ἄλλων παρομοίων σωματείων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδελφότης ἢ κάλλιον φατρία ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων στοιχείων, θρησκομανῶν καὶ ἀπαιδεύτων, συνδεδεμένων πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ κοινοῦ φρονήματος καὶ διὰ τῶν κοινῶν προλήψεων. Σκοπὸν εἶχε τὴν περιφρούρησιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου θρησκεύματος ἀπειλουμένου δῆθεν ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων ἐνεργειῶν τῶν ξένων ἑτεροδόξων, ἀλλ' ἐν τῷ σκοπῷ τούτῳ ὑπελάνθανε καὶ ἕτερός τις αὐτόχρημα πολιτικός, ἤτοι ἡ προσήλωσις τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν μόνην ὀρθόδοξον ἐκ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἡ ἄμεσος αὐτοῦ ἐξάρτησις ἀπὸ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῆς βασιλευούσης ἐν Ἑλλάδι δυναστείας δι' ἑτέρας πρεσβευούσης τὸ ἀνατολικὸν δόγμα. Παρεκτὸς τούτου ἐπεδίωκον οἱ Φιλορθόδοξοι τὴν πραγματοποίησιν ἰδεῶν καὶ σχεδίων ὅλως ἀντιστρατευομένων πρὸς τὰ καθεστῶτα ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Κράτους, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐκπαιδεύσει. Ὁ πολιτικὸς σκοπὸς τῆς ἑταιρίας περιτράνως ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων παρὰ διαφόροις τῶν μελῶν ἐγγράφων, ἐν τῇ ἐπισήμῳ δὲ ἀλληλογραφίᾳ πᾶσαι αἱ ἐνεργήσασαι τὴν καταδίωξιν τῶν ἑταίρων Ἀρχαὶ ὁμοθυμαδὸν καὶ ἀδιστάκτως ἀνομολογοῦσιν αὐτόν. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν ἔγραφε πρὸς τὸ τῆς Δικαιοσύνης μὲ τὴν συνήθη τότε ἐν τῇ δημοσίῳ ὑπηρεσίᾳ ὁπωσοῦν αὐθαίρετον ὑπὸ συντακτικὴν καὶ γραμματικὴν ἔποψιν γλῶσσαν: «Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐγγράφων ἐξάγεται ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἐπιβουλευομένης ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους συνεβουλεύετο πρὸς τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς κληρικοὺς ἀπείθεια πρὸς τὰ καθεστῶτα.» Ὁ νομάρχης Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ἔγραφε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν: «Σκοπὸς τῆς ῥαδιουργίας ταύτης εἶνε ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἀπειλουμένης δῆθεν θρησκείας, ὅλως πολιτικός, ἀντικείμενον ἔχων νὰ διαβάλῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν λαόν·» καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἐγγράφῳ αὐτοῦ: «τὸ ἐξαγόμενον τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων εἶνε ὅτι τὸ ἀντικείμενον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς συμμορίας ἦτο ἡ ἐπὶ προφάσει τῆς σωτηρίας τῆς ἐπαπειλουμένης δῆθεν θρησκείας μας διαβολὴ τῆς ἐξουσίας καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν προσώπων μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὑπαλληλίσκου, ὡς διαφθορέων τῆς θρησκείας καὶ ὀπαδῶν τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ

Digitized by Google

κατὰ συνέπειαν τοῦ τοιούτου κηρύγματος ἡ ὅλη καταστροφὴ ἐν γένει τῶν καθεστώτων.» Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν φρονημάτων τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἑταιρίας παραθέτω τὴν ἑξῆς ἀνακεφαλαίωσιν εἰλημμένην ἐξ ἐγγράφου τοῦ αὐτοῦ νομάρχου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον, διαβιβασθέντος μετὰ τὴν κατάσχεσιν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν ἐγγράφων τοῦ ἐν Πάτραις Φλαμιάτου τοῦ κυριωτάτου ἑταίρου καὶ ἀρχηγοῦ μάλιστα τῶν Φιλορθοδόξων. «Ἰδού, γράφει ὁ νομάρχης, τὸ ἐξαγόμενον ἐν γένει ἐξ ὅλων τῶν κατασχεθέντων ἐγγράφων. Δυσφημίζεται καὶ κατηγορεῖται ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. μεθ' ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπαλλήλων πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν ὡς οὖσα ὄργανον ξένης πολιτικῆς, (τῆς Ἀγγλίας) πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον δι' ὅλων τῶν πλαγίων καὶ ἠθικῶν μέσων διέφθειρε τὰς συνειδήσεις τοῦ λαοῦ διὰ νὰ γείνῃ οὗτος Λουθηροκαλβῖνος καὶ νὰ καταστραφῇ εἰς τὸν τόπον ἡ Χριστιανικὴ Ἀνατολικὴ θρησκεία. Λοιδορεῖται καὶ ἐξυβρίζεται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Ἐπίσκοποι, τῆς μὲν ἀποκαλουμένης *μιαρᾶς*, τῶν δὲ τιτλοφορουμένων *κατασκόπων*, ἐχούσης καὶ αὐτῆς καὶ τῶν ἐπισκόπων τὴν ἐντολὴν πρὸς τὸ καταστρέφειν τὴν Ἀνατολικὴν θρησκείαν ὡς καὶ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις, ὡς ἀνωτέρω. Διαβάλλεται τὸ Σύνταγμα ὡς ἐφεύρεσις σατανικὴ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ῥαδιουργίας εἰσαχθὲν εἰς τὸν τόπον. Προτρέπονται οἱ κατηχούμενοι νὰ μὴ ὁρκίζωνται ὅλως οὐδὲ πρὸς ὑπακοὴν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν σεβαστὸν ἡμῶν βασιλέα καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα. Κατηγοροῦνται ὅλα ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος τὰ διδακτικὰ καταστήματα καὶ ἀποτρέπεται ἡ νεολαία ἀπὸ τοῦ νὰ σπουδάζῃ εἰς αὐτὰ ὡς ὄντων τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων ἐπίσης ὀργάνων ἐχόντων ἀποστολὴν τὴν διαφθορὰν τῆς νεολαίας πρὸς καταστροφὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως συνήθειαν, εἰς κανὲν μέρος τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων δὲν φαίνεται ἀποκαλουμένη ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἄλλως εἰμὴ πάντοτε μὲ τὴν λέξιν ***Γένος***. Παραγγέλλεται ἡ κήρυξις εἰς τὸν λαὸν νὰ μὴ ὑπακούῃ εἰς τὸν περὶ στρατολογίας νόμον, διότι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶνε ὅλοι κατηχημένοι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ξένης πολιτικῆς καὶ ἑπομένως θέλουσι διαφθείρει τοὺς στρατολογουμένους νέους καὶ καταστήσει αὐτοὺς Λουθηροκαλβίνους. Δυσφημεῖται καὶ διαβάλλεται τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς Α. Μ. τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν βασιλέως ὡς ὑπαγομένου διὰ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς ὑπὸ πνεῦμα τῆς ξένης πολιτικῆς καὶ ἰδοὺ ἡ ῥητὴ φράσις: «*Εἰς τὴν* ***πολιτικὴν αὐτοῦ*** (τοῦ Γένους) ***κεφαλὴν τὴν*** *ὁποίαν ἔστειλεν ὁ Θεὸς οὐχὶ κατ' εὐδοκίαν, ἀλλ' ἐν ὀργῇ μεγάλῃ.*» Ἰδοὺ καὶ ἄλλη περικοπὴ ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Φλαμιάτου: «***καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς καὶ διὰ κοινῆς συνωμοσίας τῶν πρωτευόντων· αὐτὸς ὁ δισταγμὸς ἐνεργεῖται.***» Προσβάλλονται οἱ Νόμοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ὡς σατανικὸν ἔργον τῆς ἐπίσης προσβαλλομένης πρώην Ἀντιβασιλείας καὶ τέλος λοιδορεῖται καὶ δυσφημεῖται ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν ὡς ἔργον σατανικόν, τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ γένους δυστυχήματα εἶνε ἀπόρροια. Καὶ τοῦτο ἐν συνόψει ἀλλ' ἀκριβῶς εἶνε τὸ περιεχόμενον ὅλης ἐν γένει τῆς ἀλληλογραφίας τῆς προκειμένης ἑταιρίας, ἡ δὲ ἐνέργειά της, κατ' αὐτὴν τὴν ἀλληλογραφίαν, ἦτο διὰ κηρύγματος εἰς τὸν λαὸν καὶ διὰ ἰδιαιτέρας μυστικῆς κατηχήσεως πολλῶν ἐκ τῶν τοῦ λαοῦ, ὅπως φρονηματισθῇ οὗτος κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἔλθῃ εἰς στάσιν πρὸς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων.» Εἰδικώτερον δὲ καὶ λεπτομερέστερον διατυποῦνται αἱ ἰδέαι τῶν Φιλορθοδόξων περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐν γένει ὀργανισμοῦ τοῦ Κράτους ἐν περιέργῳ τινὶ ἐξηγητικῇ σημειώσει ἀνευρεθείσῃ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ Φλαμιάτου καὶ ἐχούσῃ ὡς ἑξῆς: «***Ὁρκίζομαι νὰ φυλάττω πίστιν εἰς τὴν πατρίδα.*** Πότε; ὅταν οἱ πατριῶται ὡς Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ ὑπόδουλοι διατηρῶσι τὰ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας δόγματα, ἤτοι κατὰ τὰς ἑρμηνείας τοῦ Ἁγίου καὶ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας. Ἐπίσης νὰ φυλάττω πίστιν εἰς τὸν Βασιλέα ὅταν ἐπαγρυπνῇ καὶ προστατεύῃ τὴν θρησκείαν μας, διατηρῇ καὶ ὑπερασπίζῃ ἀσφαλῶς τὴν τιμὴν ζωὴν καὶ ἰδιοκτησίαν ὅλων τῶν ὑπηκόων ἐξίσου, ὡς ὑπεσχέθη διὰ τῆς πρώτης προκηρύξεώς του ἅμα ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα, ὅταν οἱ Ὑπουργοί, Γερουσιασταί, Βουλευταὶ καὶ ἅπαντες οἱ ὑπάλληλοι ἐπαγρυπνῶσι καὶ προσπαθοῦν διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον, διατηροῦντες μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν μόνην τὴν δικαιοσύνην, ἀλήθειαν καὶ εὐταξίαν, ἀποφεύγοντες τὴν ἰδιοτέλειαν, φιλοδοξίαν, αἰσχροκέρδειαν, μεροληψίαν, ἐχθροπάθειαν, ἐκδικήσεις κτλ. νὰ μὴ ἐπηρεάζωνται ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπεμβάσεις, δι' ὧν ἐπήγασαν αἱ λῃστρικαὶ ἀλληλομαχίαι καὶ τὰ κόμματα, ἅτινα ἐὰν δὲν προληφθῶσι καὶ συμβιβασθῶσι κατὰ τὸν λόγον ἀναντιρρήτως καὶ βεβαίως θὰ φέρωσι κάκιστα ἀποτελέσματα, τόσον εἰς τὴν ἱερὰν θρησκείαν μας τελείαν ἐξόντωσιν, ὡς παρατηροῦμεν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ παράλυσιν, ὅσον καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος τέλειον ὄλεθρον καὶ ἀφανισμόν, ὃ μὴ γένοιτο. Καὶ εἰσέτι ὀφείλουν οἱ προρρηθέντες κύριοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν ἅπαντες ἵνα ὑπερασπίζωσι διὰ τῆς

Digitized by Google

μελέτης τοῦ βιβλίου τοῦ λεγομένου Θέατρον Πολιτικόν. Ἐπίσης ὑπακοὴν εἰς τοὺς Νόμους τοῦ Βασιλείου, ὅταν τελειοποιηθῶσι καὶ γείνωσι καταληπτικώτεροι καὶ δικαιότεροι ὡς πρὸς τοὺς χριστιανοὺς Ἕλληνας καὶ χωρὶς νὰ τοὺς διαστρέφουν καὶ τροπολογοῦν μυριοπλασίως διὰ τῆς ἀναιδοῦς καὶ ψευδεστάτης λογοδιαρροίας των οἱ δικηγόροι, οἵτινες οὐ μόνον κατεγύμνωσαν καὶ ἐπτώχυναν τὸν λαόν, πρὸ πάντων δὲ τὸν ἐκακοσυνείθισαν εἰς διεφθαρμένην διαγωγὴν ἕνεκα τῆς αἰσχροκερδείας των,ἐπίσης ἐνεφανίσθησαν τοιοῦτοι καὶ πολλοὶ τῶν ὑπαλλήλων. Ὅθεν οὕτω πως διάγοντας τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπάρχει ἐλπὶς ἀποκαταστάσεως καὶ σωτηρίας; ποτὲ δὲν τὸ ἐλπίζω καὶ εἴθε νὰ εἶμαι ἀπατημένος!

«Ἐν τοσούτῳ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ὁρκισθῶμεν καὶ ὅταν αὐτὰ καὶ ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ διορθωθῶσι, τότε ἀναμφιβόλως καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν, ἕκαστος πολίτης θέλει ἐκπληροῖ εὐσυνειδότως, προθύμως καὶ εὐχαρίστως τὰ καθήκοντά του, ὅ ἐστι πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν Βασιλέα ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ εἰς τοὺς καταλλήλους δικαίους νόμους καὶ εὐκαταλήπτους, ἕως οὗ βαθμηδὸν νὰ προχωρήσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἐντελῆ δικαιοσύνην, ἀλήθειαν καὶ εὐταξίαν, εἴθε εἴθε!..»

Ἐκ τῆς ἀσυναρτήτου ταύτης ἐν πολλοῖς σημειώσεως, ἥτις εἶνε ἀνάλυσις τοῦ ὅρκου τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καταφαίνεται μὲν τὸ συγκεχυμένον τῶν ἰδεῶν τῶν ἐπικρατουσῶν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Φιλορθοδόξων, ἀλλὰ καταφαίνεται ἐνταυτῷ καὶ σφοδρὰ αὐτῶν ἐχθροπάθεια κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἐν γένει καὶ πάντων τῶν ὀργάνων αὐτῆς ὡς καὶ ἡ δυσπιστία πρὸς τὸν ἀνώτατον τῆς πολιτείας ἄρχοντα. Ζωηρὸς πόθος μεταβολῆς καὶ διαρρυθμίσεως τοῦ Κράτους συμφωνοτέρας πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις των ἢ μᾶλλον τὰς φαντασιοπληξίας των προκύπτει ἀνὰ μέσον τῶν ἀσυντάκτων αὐτῶν γραμμῶν καὶ τὸν πόθον τοῦτον προσεπάθουν παντὶ σθένει νὰ γενικεύσωσι παρὰ τῷ λαῷ καὶ νὰ ἐξάψωσιν αὐτὸν δι' ἀκαμάτου προσυλιτισμοῦ καὶ διὰ κατηχήσεως. Καὶ δὲν ἦτο μέν, ὡς προεῖπον, συντεταγμένη ἡ Ἑταιρία τῶν Φιλορθοδόξων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ἄλλων μετ' αὐστηρᾶς προβλέψεως καὶ ἐντελείας διωργανισμένων, σκοπὸν σταθερὸν καὶ ἀκριβῶς διαγεγραμμένον ἐχουσῶν καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ μεγάλα κατειργασμένων, διότι οἱ ἱδρύσαντες καὶ διευθύνοντες αὐτὴν ἀπαίδευτοι φαντασιοκόποι δὲν ἐκέκτηντο τὰς ἁρμοδίους γνώσεις καὶ τὴν δέουσαν ἐμπειρίαν, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀπαιτούμενον ψυχικὸν σθένος· ἐν τούτοις ὅμως δὲν παρέλειψαν καὶ αὐτοὶ νὰ περιβάλλωσι τὰς ἐνεργείας των διὰ τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ ἀπαραιτήτου ὅπως σαγηνεύῃ καὶ ἐμποιῇ ζωηροτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἁπλοϊκοῦ πλήθους. Αἱ ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον κυρίως διεσπαρμέναι ἀδελφότητες τῶν Φιλορθοδόξων καθῆκον εἶχον νὰ συνέρχωνται ἑκάστοτε εἰς «γενικὴν πατριωτικὴν συνέλευσιν, ἥτις νὰ διορίζῃ *καὶ φύλακας τῆς ἀμπέλου* διὰ νὰ μὴ βλάπτηται ἀπὸ τὰ θηρία.» Εἶχον δὲ αἱ τοιαῦται συνελεύσεις καθήκοντα καὶ ἀσχολίας λίαν περιέργους, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς σημειουμένων παρὰ πόδας τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως τοῦ ὅρκου, τῆς εὑρεθείσης μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ Φλαμιάτου. Σημειοῦνται πρῶτον ὁ κατάλογος «τῶν συνερχομένων ὅπως σχηματίσωσι συνέλευσιν παρά τινι τῶν συμπολιτῶν, ὡς κάτωθεν, οἵτινες θέλουσι συσκέπτονται, ἐνεργοῦντες προθύμως τὰ τῆς πατρίδος γενικὰ συμφέροντα.» Ἕπεται δὲ ὁ κατάλογος «τῶν α'. σπουδαίων ἀντικειμένων» ἅτινα εἰσί:

«α') ὁ διορισμὸς τῶν ἀξιωτέρων, τιμιωτέρων καὶ πιστῶν ἀμπελοφυλάκων χρονικῶς, οἵτινες νὰ περιορισθῶσι (;) διὰ τὴν ἀκατάχρηστον καὶ ἀσφαλῆ διατήρησίν των.

β') ἡ φροντὶς διὰ τὸν ἐρχομὸν τῶν δύο Διδασκάλων.

γ) ἡ ταχίστη εἴσπραξις τῶν ὀφειλομένων χρημάτων παρὰ τῆς κοινότητος ἵνα δοθῶσι πρὸς οὓς ἀνήκουν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν δικαστικῶν τριῶν ἀποφάσεων ἕνεκα ἀποφυγῆς πολλῶν ἐνδεχομένων ἐναντίων συμβεβηκότων, τουτέστι ἐξόδων κόπων κατηγοριῶν κτλ. κτλ,

δ'.) Οἱ ἔχοντες πατριῶται μεταξὺ των φιλονεικίας, διαφορὰς ἕνεκα δοσοληψιῶν, εἴτε ὁποιον ἄλλο ἀντικείμενον νὰ παρουσιάζωνται καὶ ἀναφέρωσι τὰ δίκαιά των ἐνώπιον τῆς εἰρημένης πατριωτοσυνελεύσεως, ὅπως τοὺς συμβιβάζῃ ἀποδίδοντας ἑκάστου τὸ δίκαιον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν περαιτέρω ἐναντίον ὅ ἐστι κόπων, χρονοτριβῆς, ἐξόδων, θεατρισμοῦ καὶ τῶν γεννηθησομένων μνησικακιῶν σὺν τῶν λοιπῶν, διότι τούτου μὴ γινομένου, ἐπὶ τέλους ἀναμφιβόλως θὰ μείνωσιν μεταμελημένοι καὶ οἱ ἔχοντες γνῶσιν ἂς τὰ προστοχάζωνται.»

Φαίνεται ὅτι τοιαῦται συνελεύσεις συνήρχοντο τῷ ὄντι εἴς τινα μέρη καὶ ἰδίως ἐν Γορτυνίᾳ, ἔνθα πρωτηγωνίστει εἷς τῶν σφόδρα ζηλωτῶν ἑταίρων, ὀνόματι Σαράντος Λεοναρδόπουλος, πολλάκις ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐγγράφοις μνημονευόμενος. Αἱ ἀναφερόμεναι δὲ ἀνωτέρω ἐκφράσεις *φύλακες τῆς ἀμπέλου* καὶ *θηρία* εἶνε συμβολικαί, διότι οἱ φιλορθόδοξοι μετεχειρίζοντο εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν των τοιαύτας ἐκφράσεις συνθηματικὰς καὶ ὕφος αἰνιγματῶδες καὶ ἀποκαλυπτικόν, πεπληρωμένον διὰ παντοίων ἐκ τῆς Γραφῆς ῥητῶν. Οὕτως εἰς ἐπιστολὴν ἐκ Πατρῶν ἀπευθυνομένην πρός τινα ἱερομόναχον εἰς τὴν παρὰ τὴν Λεβαδείαν μονὴν τοῦ Ὁσίου Λου-

Digitized by Google

κᾶ διαμένοντα ἀναφέρεται ὅτι «ὁ σῖτος εἶνε ἄφθονος» καὶ ὅτι «ἡ ἄμπελος ἔχει καλῶς» εἰς ἄλλην δ' ἐπιστολὴν δι' ὑπαινιγμοῦ λίαν διαφανοῦς ὁ βασιλεὺς ἀποκαλεῖται ἀνοητὸς Ἑωσφόρος.» Ἀλλὰ πρὸς ἀπόγευμα τοῦ ὕφους καὶ πρὸς ἔνδειξιν ἅμα κατάφωρον τῆς φρενοπαθείας τοῦ ἡγέτου τῶν Φιλορθοδόξων Φλαμιάτου, παραθέτω ἐνταῦθα περικοπὰς ἐκ μακρᾶς αὐτοῦ ἐπιστολῆς χρονολογουμένης ἐκ Πατρῶν ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου 1852 καὶ ἀπευθυνομένης πρός τινα Παρθένιον εἰς τὴν μονὴν Ἁγίου Ἀθανασίου. «Εἰς τοιαύτην τρομερὰν ἐποχήν, γράφει ὁ Φλαμιᾶτος, ἀπαιτεῖται μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος σκέψις εἰς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους, ἐπειδὴ ἐπαπειλεῖται μεγάλη καὶ φοβερὰ ὀργὴ εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ πρὸ πάντων εἰς ὅσους Χριστιανοὺς γίνονται ἐκ Θεοῦ ἀποστάται διὰ πλάνης καὶ ἀνομίας, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος: «Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.» Ἡ αὐτὴ ὀργὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπαπειλεῖται καὶ εἰς ὅσους Ἱερεῖς καὶ Ποιμένας θεωροῦσιν αὐτὸν τὸν πόλεμον τῆς ἀποστασίας καὶ ἀδιαφοροῦσιν . . . . Ἡ πραγματικὴ ἀπόδειξις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης ἐστὶν ἡ ὑπεράσπισις τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ. Μὴ παύσητε διὰ τοῦτο ἀνακαλύπτοντες τὴν ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ Σατανᾶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἐπιβουλήν, ἡ ὁποία προοδεύει ἀδιαλείπτως, ἡ ὁποία ἔφερεν ἐπὶ Ἀντιβασιλείας τοιούτους ὀλεθριωτάτους καὶ διαβολικοὺς νόμους, διὰ τὴν τελείαν κατάργησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ Γένους. Ὥστε γίνεται πολὺ πιθανὸς ὁ φόβος ὅτι ὅσοι λαμβάνουσιν εἰς ταύτην τὴν ἐποχήν, ἐν ᾗ διατηροῦνται αὐτοὶ οἱ νόμοι, ὁποίας δήποτε θέσεις καὶ ἀξιώματα διὰ τῆς ἀρχῆς, ὅλοι πίπτουσιν ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς πίστεως καὶ ὑπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς ἔκοψε πρὸ πολλοῦ καὶ ὅλην τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὁποῖοι οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐκτὸς 3 ἢ 4 Σαδδουκαίων ἐν Ἀθήναις, οἱ ὁποῖοι φέρουσιν ὑπακοὴν εἰς αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν ἐνεργοῦντες τὰ ὅσα αὐτὸς θέλει. Αὐτὸς ἔκοψε πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ὅλην τὴν κεφαλὴν τοῦ λαοῦ, ὁποῖοι πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ κήρυκες καὶ οἱ διδάσκαλοι. ἔχων αὐτὸς μόνος τόσον πλῆθος ὄφεων, ἐξ ὧν ἐκλέγει καὶ ψηφίζει ὅλους τοὺς ψευδοκήρυκας καὶ ψευδοδιδασκάλους, τοὺς ὁποίους ὅλους βραβεύει ἐκ τοῦ ταμείου, ἐνεργοῦντες ἀδιαλείπτως μετὰ μεγάλου πόθου καὶ ζήλου τὴν πλάνην, τὴν ἀνομίαν καὶ ὅλην τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ἀπώλειαν καὶ ἀφανισμὸν ὅλου τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ. Ἡ ἐπιβουλὴ ὑπάρχει τόσον φοβερὰ καὶ φρικτὴ καὶ ἔλαβε τοσαύτην πρόοδον καὶ προκοπήν, ὥστε ἐφαίνετο ἀναγκαῖον ἵνα κηρύττῃ αὐτὴν βροντώδης φωνὴ ἀπ' οὐρανοῦ ἀδαλείπτως ἡμέραν καὶ νύκτα. Γίνεται δὲ πολὺ πιθανὸς ὁ φόβος ὅτι ἀναφανήσονται σημεῖα ἐν οὐρανοῖς καὶ συγχρόνως ἡ μεγάλη καὶ φοβερὰ ὀργὴ τοῦ Ἀντιχρίστου. Πρόσεχε μὴ φανῇς ἀμελὴς περὶ τούτου ἐκ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἐχθρικοῦ φόβου, ἀλλὰ γενοῦ ἐργάτης διδακτικὸς καὶ πρόθυμος διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ μιμητὴς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἐν ὡραιότητι, ἀγάπῃ καὶ ταπεινοφροσύνῃ, ἀνακαλύπτων καὶ στηλιτεύων τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐπιβουλὴν καὶ ποιῶν τὴν διαμαρτύρησιν περὶ τῆς ἐκ τούτου ἑπομένης μεγάλης ὀργῆς. Καὶ ἂν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον ἀπαντήσετε πειρασμοὺς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ διατελέσετε ἀκλόνητος, τότε πιστεύετε ὅτι ἐπιδαψιλεύεται περισσοτέρα ἡ χάρις ὡς μιμητὴς τοῦ τοῦ Κυρίου καὶ ὅτι ἀποθησαυρίζετε περισσότερον μισθὸν μακαριότητος καὶ βραβεῖα κατὰ τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ.»

(Ἕπεται συνέχεια). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Τὴν Κυριακὴν τῆς ἀπόκρεω οὐδόλως ἐκαλοῦντο φίλοι (ἤτοι συνδαιτυμόνες ἐκ τῶν Μεγιστάνων) εἰς τὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἀλλ' ἡπλοῦτο κλητώριον διὰ τοὺς πένητας ἐν τῇ ἀψῖδι (τῷ προνάῳ) τῆς ἁγίας Σοφίας, ἢ τῷ Μιλίῳ, τοῦ Ἄνακτος ἑστιῶντος μόνον τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ οἰκείους.

Τὴν Τρίτην τῆς Τυροφάγου ἐκάλει τὸν Βασιλέα σὺν πάσῃ τῇ Συγκλήτῳ, ἤτοι μετὰ πάντων τῶν ἀνωτάτων Ἀρχόντων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ εὐαγεῖ μεγάλῳ Πατριαρχείῳ, καὶ μετὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐτελεῖτο κλητώριον ἐν τῷ μεγάλῳ Σεκρέτῳ τοῦ Πατριάρχου. Μετὰ δὲ τὸ *κούφισμα τοῦ πρώτου μίνσου* (ἤτοι ἀπαχθέντων τῶν ὀρεκτικῶν), εἰσήγετο ὁ Πρωτονοτάριος τῶν Πατριαρχείων μετὰ τοῦ ἀναλογίου αὐτοῦ, καὶ ἱστάμενος πρὸς τὰ εὐώνυμα τῆς βασιλικῆς τραπέζης, ἀνεγίνωσκε τὸν περὶ νηστείας λόγον. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν τυρεψιτῶν ζωμῶν, εἰσήγοντο οἱ ψάλται ἄμφω (οἵ τε ἁγιοσοφῖται καὶ ἀποστολῖται) σὺν τῷ αὐτῶν Δομεστίκῳ, δώδεκα τὸν ἀριθμόν, ἐπίσης καὶ ἰσάριθμοι ἀναγνῶσται σὺν τῷ αὐτῶν Δομεστίκῳ, οἵτινες πάντες ὁμοῦ ᾖδον ἱερὸν ὕμνον κατὰ τὸ προσῆκον.

Τὴν δὲ Πέμπτην τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος ἐκαλεῖτο εἰς ἑστίασιν ἐν τοῖς μεγάλοις Ἀνακτόροις ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετὰ τῶν ὑπ' αὐ-

Digitized by Google

τοῦ ἐκλεγομένων Μητροπολιτῶν, εἰς οὓς προσετίθεντο Πρεσβύτεροι τῶν ναῶν τοῦ Παλατίου, ἡγούμενοι τῶν μεγάλων βασιλικῶν μονῶν, καὶ **Σεκρετικοὶ παπάδες** (γραμματεῖς τῶν Πατριαρχείων).

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἑορτῆς ἱδρυθείσης, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς Θεοδώρας ἐπὶ τῇ ὁριστικῇ ἀναστηλώσει τῶν εἰκόνων, μετὰ τὴν ἐκ Βλαχερνῶν εἰσέλευσιν τῆς φαεινῆς λιτανείας καὶ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, ἐτελεῖτο κλητώριον ἐν τῷ μεγάλῳ πατριαρχικῷ Σεκρέτῳ, δι' ἐξόδων τοῦ μεγάλου **Οἰκονομίου** (ταμείου τῶν Πατριαρχείων), εἰς ὃ παρεκάθηντο πάντες οἱ πρωτεύοντες Μεγιστᾶνες.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, μετὰ τὴν προέλευσιν ἐν τῷ ναῷ τῶν χαλκοπρατείων, εἰσήρχοντο οἱ Βασιλεῖς εἰς τὸ Ἀνάκτορον μετὰ πάσης τῆς **παραδόξου** Συγκλήτου (ἴσως περιδόξου) λαμπροφοροῦντες· ἐκεῖ δὲ ἀπετίθεντο πάντες τὰς ἑαυτῶν στολάς, καὶ περιεβάλλοντο κεχρυσωμένα σκαραμάγγια, μεθ' ὃ ἐτελεῖτο μέγα κλητώριον ἐν τῷ περιφανεῖ Τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἐτελεῖτο ἡ προέλευσις ἐν τῷ Θεοφυλάκτου Παλατίῳ. Οἱ εὐσεβεῖς Βασιλεῖς ἐκάθηντο μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἐν τῷ Χρυσοτρικλίνῳ, παρισταμένου παντὸς τοῦ Κουβουκλείου, εἰσήγοντο δὲ οἱ τέσσαρες Δομέστικοι τῶν ταγμάτων (τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς), οἱ δύο δήμαρχοι (τῶν Βενέτων καὶ Πρασίνων) καὶ ὁ Χαρτουλάριος τῆς βασιλικῆς **Σακέλλης** (τοῦ ταμείου) μετὰ πάντων τῶν γηροκόμων καὶ ξενοδόχων τῶν εὐαγῶν οἴκων. Τούτων δ' εἰσκομισάντων τὰ τίμια σταυρία (τοὺς σταυρούς), εἰσήγοντο πάντες οἱ Μάγιστροι, Ἀνθύπατοι, Πατρίκιοι καὶ Ὀφφικιάλιοι ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, ἠμφιεσμένοι τὰς λευκὰς αὐτῶν χλαμύδας, καὶ παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἀνὰ ἓν σταυρίον, μεθ' ὃ ἐτελεῖτο λιτάνειος ὑμνῳδία ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου πρὸς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς Δάφνης, καὶ μετ' αὐτὴν τέλος λαμπρὸν κλητώριον ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Κατὰ δὲ τὴν μεγάλην Πέμπτην τῆς περιφανοῦς καὶ ἱερᾶς ἑβδομάδος, ἐν ᾗ ὁ τῆς θείας μυσταγωγίας παρὰ τῆς ἄνω σοφίας ἐφήπλωται δεῖπνος, ἐτελεῖτο προέλευσις **παγανὴ** (μετὰ πενθίμων στολῶν) ἐν τῷ λαμπρῷ Παλατίῳ, καὶ τὸ ἑσπέρας ἱερὰ εὐωχία ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς ἣν μετὰ λειτουργεῖαν συνήρχοντο πάντες οἱ Συγκλητικοὶ περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν (ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἤτοι τὴν 5ην Μ. Μ), ταύτης δὲ συντελεσθείσης, ἀπήρχοντο πάντες λαμβάνοντες φατλία (λαμπάδας).

Τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ τιμίῳ Σαββάτῳ, ἀνοιγέντος τοῦ λαμπροῦ Παλατίου, τελεῖται προέλευσις δημοσία πρὸς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀλλαττομένης τῆς **ἐνδυτῆς** τῆς ἁγίας Τραπέζης (ὁ ἐν λόγῳ τάπης ἀνενεοῦτο ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ, ἐν δὲ τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἡ ἀλλαγὴ ἐτελεῖτο διὰ χειρῶν αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος), εἰσήρχετο ὁ Βασιλεὺς ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, ὅπως παραστῇ εἰς τὴν διανομὴν τῶν **νάρδων** (ἤτοι πυξίδων ἐμπλέων νάρδου. Τὸ νάρδον τοῦτο εὐλογούμενον μετατρέπεται εἰς ἅγιον μῦρον, ἔφερον δὲ πολλοὶ τὰς ἐν λόγῳ πυξίδας ὡς σήμερον τὰς ταμβακέρας. Κατ' ἄλλας περιπτώσεις διενέμοντο ὑπὸ τοῦ Ἄνακτος **τριψίδια**, ἤτοι τρίμματα κινναμώμου, καὶ **ὀσφράδια**, ἤτοι μικραὶ ἀνθοδέσμαι) καὶ πάλιν ἐπέστρεφε μετὰ δόξης εἰς τὸ Παλάτιον, ἔνθα ἐτελεῖτο αὖθις ἑσπερινὴ εὐωχία. Μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τελουμένης τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Φάρου, ἀπεδύοντο πάντες τὰς ἑαυτῶν στολάς, καὶ ἠμφιέννυντο τὰ σκαραμάγγια, μεθ' ὅ παρετίθετο νέον κλητώριον ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καταλῆγον καὶ αὖθις εἰς τὴν διανομὴν φατλίων ἢ λαμπάδων.

Οὕτω δ' ἀφικνούμεθα τέλος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ δεδοξασμένην ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, ἐν ᾗ ὁ χοϊκὸς Ἀδὰμ ἐκ τῆς φθορᾶς πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανῆλθε, καὶ λαμπρά τις καὶ περίβλεπτος εὐωχία ὑπὸ τῶν Βασιλέων ἡμῶν ἐτελεῖτο. Ὑπεμφαίνοντες μυστικῶς τὸ ὕψος τῆς ἱερᾶς Ἀναστάσεως, ἐκ τῶν κάτω καθεδρῶν συνεπήροντο εἰς ὑψηλήν τινα καὶ πολύκυδον τοῦ βήματος θεωρίαν (ἤτοι ἀνήρχοντο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ βήματος), καὶ μιμούμενοι τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀληθοῦς τοῦ Χριστοῦ ἀγαπήσεως (ἤτοι τὸν μεταξὺ τοῦ θεανθρώπου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνταλλαγέντα), κατησπάζοντο τὸ ὑπήκοον (ἤτοι τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος πρὸς τοῦτο ἀνερχομένους μεγιστᾶνας), μεθ' ὃ ἀπήρχοντο σὺν τῇ λαμπρᾷ Συγκλήτῳ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ἐπίγειον ταύτην Σιών. Ἐνδεικνύμενοι δὲ τὴν περίδοξον τῆς ἡμέρας χαρμονήν, ἐλαμπροφόρουν οἱ Ἄνακτες, ἐνελίσσοντες ἑαυτοὺς τοῖς λώροις κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐνταφίων τοῦ Ἰησοῦ σπαργάνων, ἐνῷ διὰ τῆς δεξιᾶς μὲν ἦρον τὸ νικητήριον τοῦ σταυροῦ τρόπαιον, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν ἐξανάστασιν τῆς χοϊκῆς ἡμῶν οὐσίας (ἤτοι **ἀκακίαν**, σακκίον πλῆρες χοός, σύμβολον τῆς Ἀναστάσεως). Τότε δὲ τῷ Θεῷ ἀναφέροντες τὴν θείαν μυσταγωγίαν, μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐκάλουν τοὺς προκρίτους τῶν Συγκλητικῶν ὡς κοινωνοὺς τῆς χάριτος εἰς σεμνὸν κρᾶμα (ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρατιθέμενον), διὸ οἱ δεκατέσσαρες δαιτυμόνες ἔφερον τοὺς λώρους καὶ τὰ χρυσᾶ θωράκια.

Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρετίθετο ἡ ἐπίσημος εὐωχία ἐπὶ τῆς ἀποκοπτῆς

Digitized by Google

τραπέζης τοῦ Χρυσοτρικλίνου, ἔνθα προσήγετο πρὸς τιμὴν καὶ τὸ περιφανὲς κτῆμα τοῦ χρυσοῦ πενταπυργίου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰς τὴν τιμίαν τράπεζαν παρεκάθηντο 30, εἰς δὲ τὰς τέσσαρας τῶν καμαρῶν (τὰς ὑπὸ τὰς ἀψῖδας) 36 Βεστήτορες, Σηλευτιάριοι, Δρακονάριοι, Σκηπτροφόροι, Σημειοφόροι καὶ Σενατόροι, 18 δέσμιοι (αἰχμάλωτοι) Ἀγαρηνοὶ ἐκ τοῦ μεγάλου Πραιτωρίου, καὶ 18 Βούλγαροι φίλοι. Ἐκ τούτων οἱ μὲν τῆς χρυσῆς τραπέζης ἔφερον ἀλλαξίματα καὶ χλανίδια, οἱ Ἀγαρηνοὶ ἦσαν λευκοφόροι, ἄζωνοι καὶ ὑποδεδεμένοι, καὶ οἱ Βούλγαροι, ἐκ τῆς τάξεως τῶν Στρατηγῶν λαμβανόμενοι, καὶ κατὰ τὸ δεύτερον μίνσον (τὸ ὀπτόμινσον) εἰσαγόμενοι, ἔφερον τὰ *οἰκεῖα σχήματα* (ἤτοι τὰς ἐθνικὰς ἐνδυμασίας).

Τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τοῦ πασχαλινοῦ δεκαημέρου, ὅπερ ἠκολούθει τὸ ἑξαήμερον τῆς Πεντηκοστῆς, παρεμπιπτουσῶν ὅμως καὶ πολλῶν ἄλλων εὐωχιῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς· ἀλλ' ἀρκούμεθα εἰς ταῦτα, καθ' ὅσον φοβούμεθα μὴ ἐκ τῆς ἁπλῆς ἀναγραφῆς ἔπαθον ἤδη τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν ἐκ δυσπεψίας. Ἐννοεῖται ὅτι, κατὰ πάσας ταύτας τὰς περιπτώσεις, των ἑστιάσεων προηγοῦντο λαμπραὶ προελεύσεις, τῶν Ἀνάκτων ἀπερχομένων εἰς τοὺς διαφόρους ναούς, ἐνῷ οἱ τοῦ ἱπποδρομίου δῆμοι καὶ τὰ λοιπὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ σώματα παρετάσσοντο εἰς διάφορα τῆς πόλεως ἐπιφανῆ μέρη, ὅπως ἀνευφημήσωσιν αὐτοὺς παρερχομένους κατὰ τὴν προδιαγεγραμμένην ἀκτολογίαν. Οὕτω δὲ μετεβάλλετο ὁ βίος ἐκεῖνος εἰς διαρκῆ σχεδὸν παράστασιν ἀτελευτήτου μυστηρίου, ἤτοι ἱεροῦ δράματος, ἐν ᾧ πρωταγωνισταὶ μὲν ἐτύγχανον ὁ Ἄναξ καὶ ὁ Πατριάρχης, τῶν ὑποκριτῶν δὲ τὴν θέσιν κατελάμβανον ὁ πολυτελὴς κλῆρος, αἱ ἀναρίθμητοι χορεῖαι τῶν καταχρύσων Μεγιστάνων, αἱ ἀγέρωχοι τῆς πρωτευούσης λεγεῶνες, καὶ τοῦ Ἱπποδρόμου αἱ ἀθροείμονες φατρίαι, ἀντιπροσωπεύουσαι τὸν λοιπὸν λαόν. Τὰς προελεύσεις ταύτας λεπτομερῶς περιγράφει ἡ «Βασιλείου τάξις» Βον Α'. Κεφ. ι'.-λη'., καὶ ἀλλαχοῦ.

ΙΒ'.

Τοιαύτη τῶν λαμπρῶν εὐωχιῶν ἡ σειρά, εἰς ἣν ἐκλήθη ὁ Χαράλδος μετὰ τῶν δύο συντρόφων. Εὐθὺς δ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐξαιρετικῶς ἐτιμήθη, καθ' ὅσον ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ὅπως κατακλιθῇ μετὰ τῶν δώδεκα φίλων παρὰ τὴν ἀποκοπτὴν τράπεζαν, εὑρέθη μεταξὺ τοῦ Ὀρφανοτρόφου Ἰωάννου ἀφ' ἑνός, τοῦ κατὰ βούλησιν τὸ Κράτος ἄγοντος καὶ φέροντος, καὶ τοῦ περιδόξου Στρατηγοῦ Γεωργίου Μανιάκη ἀφ' ἑτέρου.

Ὁ Ἰωάννης, Παφλαγὼν εὐνοῦχος, διετέλει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ῥωμανοῦ πρὶν ἢ οὗτος βασιλεύσῃ. Τούτου δὲ γενομένου, προαχθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς Πραιπόσιτον, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ὀρφανοτρόφον, ἤτοι διευθυντὴν τῶν ὀρφανοτροφείων, συνεκέντρωσεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παραδόξου τούτου ἀξιώματος εἰς χεῖρας αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, ἣν τοσοῦτον χαλαρῶς διεχειρίζετο ὁ Βασιλεύς. Ἀνὴρ ἐξωλέστατος, ἀλλὰ περινούστατος, κατέστη ταχέως ὁ πονηρὸς τοῦ Κράτους δαίμων, συνεπικούρους εἰς τοῦτο ἔχων τοὺς τέσσαρας ἀδελφούς, Μιχαήλ, Νικήταν, Κωνσταντῖνον καὶ Γεώργιον. Ἐκ τούτων οἱ δύο τελευταῖοι, καίτοι ποικίλης ἀγυρτείας ἔνοχοι, καὶ μετελθόντες ἄλλοτε τὸν κιβδηλοποιόν, κατεκλίνοντο ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὴν ἀποκοπτὴν τράπεζαν, καθ' ὃ περιβληθέντες περιφανῆ ἀξιώματα, τοῦ Νικήτα ὑπηρετοῦντος ὡς Δρουγγαρίου τῆς βίγλης, καὶ τοῦ Μιχαὴλ διατελοῦντος Δομεστίκου παρὰ τῇ Αὐτοκρατείρᾳ.

Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου πολλὰ ἐθρυλλοῦντο. Ἀνὴρ νεαρὸς καὶ εἰς ἄκρον εὐειδής, ἀλλ' ἐξ ἐπιληψίας πάσχων, περιεβλήθη τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνην, τὴν ἐπιφέρουσαν διαρκῆ συγχρωτισμόν, ἐπὶ σκοπῷ καταχθονίῳ, ὡς ἔλεγον τοὐλάχιστον οἱ μεμυημένοι, οἵτινες προσέθετον μάλιστα ὅτι ἡ σκευωρία ἐπέτυχε, καὶ ὅτι ἡ φιλήδονος Ἄνασσα, ὑπὸ δαιμονιώδους καὶ μανιακοῦ καταληφθεῖσα πρὸς τὸν νεανίαν ἐκεῖνον πάθους, διετέλει ἀπό τινος εἰς ἐρωτικὰς σχέσεις, ἀποτελούσας τὴν ἀληθῆ βάσιν τῆς ἰσχύος τοῦ Ὀρφανοτρόφου. Ταῦτα γνωρίζων ὁ Χαράλδος, εὐχερῶς διέγνω τὸν Μιχαήλ, ἀπέναντι αὐτοῦ κατακλινόμενον, ἔκ τε τοῦ λεπτοφυοῦς αὐτοῦ κάλλους καὶ τῆς καταχρύσου, ἀλλά πως θηλυπρεποῦς περιβολῆς.

Ὁ δὲ Μανιάκης ἦν εἷς τῶν περιφανεστέρων Στρατηγῶν τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὅστις, καθαιρεθεὶς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Η'., ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ, καθ' ὅσον ὁ Βασιλεὺς οὗτος καίτοι ἄλλως μέτριος, ἐθεράπευσεν οὐχ ἧττον πολλὰ τῶν ὑπὸ τοῦ προκατόχου διαπραχθέντων ἀτόπων. Τὴν περιέργειαν τοῦ Χαράλδου ἐπέσυρε πρὸς τούτοις ὁ μετὰ τὸν Μανιάκην καθήμενος, ὅστις ἔφερε παραδόξως τὸ μοναχικὸν σχῆμα· ἀλλ' ἐρωτήσας ἔμαθεν, ὅτι ἦν οὗτος ὁ Νικηφόρος Ξιφίας, ὁ δαφνοστεφὴς τῶν Βουλγάρων νικητής, ὅστις ἐξορισθεὶς εἰς Ἀντιγόνην, ζῶντος ἔτι τοῦ Βασιλείου, τοσοῦτον πικρῶς συνησθάνθη τὸ ἀδίκημα τοῦτο, ὥστε ἀπέκρουσε πᾶσαν νέαν ὑπηρεσίαν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου.

Ἐν τούτοις, τοῦ Ὀρφανοτρόφου ἐπιδείξαντος ἀμέσως τῷ Χαράλδῳ καταφανῆ ἀπέχθειαν, ἴσως διότι ἐφοβεῖτο τὰς φιλαρέσκους τῆς Ζωῆς διαθέσεις, ὁ ἥρως ἡμῶν κατά τε τὸ συμπόσιον καὶ μετ' αὐτὸ συνδιελέχθη ἰδίως μετὰ τοῦ Μανιάκη καὶ Ξιφίου, παρ' ὧν πολλὰ ἤκουσε περὶ τῆς τότε τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Digitized by Google

Καὶ ὁ μὲν Μανιάκης, ὑπερασπίζων τὸν Βασιλέα, ἐξύμνει τὰς ὀλίγας αὐτοῦ ἀγαθὰς πράξεις, τὴν κατάργησιν τοῦ ἀλληλεγγύου, τοῦ ἐπαχθεστάτου ἐκείνου φόρου, καθ' ὃν οἱ ἐπιζῶντες ἀπέτιον τοὺς δασμοὺς τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, ὡς καὶ τὴν διὰ γενικῆς ἀμνηστείας τῶν φυλακῶν ἐκκένωσιν. Ἀλλ' ὁ Ξιφίας ἀπ' ἐναντίας δριμέως κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐπιτιθέμενος ἐξετίθει πῶς οὗτος κατεσπατάλησε τὰ δημόσια χρήματα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἰδιωτικὰ χρέη ἀποτίων, καὶ ἀφ' ἑτέρου, οὐ μόνον διπλασιάζων τὴν ὑπέρογκον ἤδη ἐπιχορήγησιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ναοὺς μέγιστα παρέχων ποσὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πενθεροῦ.

— Ἴσως ἔχεις δίκαιον, ἀπήντα ὁ Μανιάκης, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ θέσις ἐβελτιώθη· πολλοὶ τῶν ἀρχαίων Μεγιστάνων ἀνεκλήθησαν καὶ τακτικῶς διεξάγονται τὰ τῆς διοικήσεως.

— Τακτικῶς λέγεις; ἀντέκρουσεν ὁ Ξιφίας; Καὶ λησμονεῖς τὰς τοῦ παρελθόντος χειμῶνος ἀσχημίας; Τὴν ἐξορίαν τῆς βασιλίδος τῶν Βουλγάρων, Ζωστῆς ἀναδειχθείσης ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, τὴν φυλάκισιν τοῦ νικητοῦ τῶν Πετσενέγων Κωνσταντίνου Διογένους, τὴν μαστίγωσιν ἐν δημοσίῳ τοῦ ἐπιφανοῦς Εὐσταθίου Δαφνομήλη, τοῦ τοσοῦτον ἐν Βουλγαρίᾳ διαπρέψαντος, καὶ τῶν τριῶν ἐγγόνων τοῦ Μιχαὴλ Βούρτζη, ἰδίως δὲ τὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἀποπομπὴν καὶ εἰς τὸ «Πετρίον» κάθειρξιν τῆς βασιλόπαιδος Θεοδώρας.

— Σκληρὰ βεβαίως τὰ μέτρα ταῦτα, ἀλλ' ἀναγκαῖα ὡς ἐκ τῆς ἀνακαλυφθείσης συνωμοσίας. Ἐπρόκειτο, νομίζω, περὶ καθαιρέσεως τῆς Ζωῆς καὶ στέψεως τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

— Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πρόφασις, ἀλλ' ἁπλῆ συκοφαντία τῶν ἀγυρτῶν, ὑφ' ὧν ὡς βρέφος διαπαιδαγωγεῖται ὁ Βασιλεύς.

— Ἴσως, ἀντεῖπεν ὁ Μανιάκης, μὴ πλειότερον ἐπιμένων. Ἐν Συρίᾳ τότε μαχόμενος ἀγνοῶ τὰ καθ' ἕκαστα.

Ἐκ τούτου δὲ δοθείσης τῆς ἀφορμῆς περιεστράφη ὁ λόγος εἰς τὰ στρατιωτικὰ τῆς τελευταίας διετίας γεγονότα. Τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ τὰς πλείστας τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης πόλεις ἀνακτήσαντος, ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἐξέτεινε τοῦ Κράτους τὰ ὅρια μέχρι Δαμασκοῦ· ἀλλ' ὁ Βασίλειος, κατατρυχόμενος ὑπό τε τῶν ἐμφυλίων στάσεων καὶ τοῦ μακροῦ πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀγῶνος, ὀλίγον προσέσχεν εἰς τὴν ἑῴαν, ἐκ τούτου δ' ἐπωφελούμενοι οἱ Ἄραβες, ἐμελέτησαν ἀποστασίαν, ἥτις ἐξερράγη ὄντως ἐπὶ Κωνσταντίνου, καὶ διεδόθη τάχιστα, καθ' ὅσον ἐλαχίστην ἀπαντῶντες ἀντίστασιν, τήν τε ὕπαιθρον χώραν ἐδῄουν καὶ τὰ φρούρια ἐπόρθουν.

Ἐν τούτοις τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἀντιοχείας Μιχαὴλ Σπονδύλη φωραθέντος ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ὡς ὅλως ἀναξίου, καὶ δικαίως ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ καθαιρεθέντος, προεχειρίσθη διάδοχος αὐτοῦ, ἀντὶ ἑνὸς τῶν δοκίμων στρατηγῶν, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Βασιλέως γαμβρὸς Κωνσταντῖνος ὁ Καραντηνός, ἀνὴρ μέτριος· τὸ δὲ χείριστον συνεστράτευσε καὶ αὐτὸς ὁ Ἄναξ, πλήρης φρούδων περὶ τῆς ἰδίας ἀξίας ὀνείρων.

Εἰς Φιλομήλιον τῆς Φρυγίας, ὅπου κατηυλίσθη μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, εὗρεν ὁ Ῥωμανὸς ἀναμένοντας Σαρακηνοὺς Πρέσβεις ἐκ Βερροίας (Χαλεπίου), οἵτινες κομίζοντες πλούσια δῶρα, ἐξελιπάρουν τὴν ἀνοχὴν τῶν γενομένων, καὶ ἀπεδέχοντο τὴν προτέραν δούλωσιν καὶ δασμοφορίαν. Ἀνέλπιστον ἦν τὸ εὐτύχημα τοῦτο, μαρτυροῦν ὅτι ζωηρὰ διετηρεῖτο εἰσέτι παρὰ τοῖς Ἄραψιν ἡ μνήμη τῶν θριάμβων τοῦ Φωκᾶ καὶ Τσιμισκῆ· διὸ καὶ οἱ κράτιστοι τῶν Στρατηγῶν συνέστησαν τὴν ἀποδοχὴν τῶν προτάσεων, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐπέκειτο τὸ θέρος, ὅτε σπανίζει τὸ ὕδωρ ἐν τῇ ἑῴᾳ, καὶ οἱ μὲν Ἄραβες εἰθισμένοι τυγχάνουσιν εἰς τὰ ἐγχώρια θάλπη καὶ τοὺς φλογμούς, ἐνῷ οἱ Ῥωμαῖοι, καθ' ὃ πανοπλῖται, τληπαθῶς ἔχουσι πρὸς τὴν ὥραν. Ἀλλ' ὁ Βασιλεύς, ζηλώσας τῶν προκατόχων τὰς δάφνας, καὶ νομίσας εὐχερῆ τὸν θρίαμβον κατὰ τῶν δειλιώντων ἐκείνων ἐχθρῶν, εἰσβάλλει, παρὰ τὰς φρονίμους συμβουλάς, εἰς Συρίαν· ἐκεῖ δὲ κυκλωθείς, ἡττᾶται ἧτταν δεινήν, ἥτις ταχέως προσέλαβε τὰς διαστάσεις πανωλεθρίας, καθ' ὅσον ὁ στρατὸς αὐτοῦ, κοιλιακῷ νοσήματι συσχεθεὶς (πρόκειται πιθανῶς περὶ τῆς χολέρας) καὶ δίψῃ κακωθείς, ἐνῷ ἀτάκτως ἔφευγε πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν, προσεβλήθη αἴφνης καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, οἵτινες τοὺς πλείστους τῶν τεταλαιπωρημένων ἐκείνων ἀπέσφαξαν, καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα μικροῦ δεῖν συνελάμβανον.

Τὰ δεινὰ ταῦτα ἐμετρίασεν ὅμως κατά τι περιφανὴς τοῦ Μανιάκη ἐπιτυχία. Ὀκτακόσιοι Ἄραβες, ἐκ τῆς νίκης ἐπανακάμπτοντες, ἀφίχθησαν πρὸ τῆς πόλεως, ἣν ἐφρούρει, καὶ ἀπῄτησαν τὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξορμᾷ, κατασφάττει πάντας τοὺς πολεμίους, κυριεύει τριακοσίας καμήλους μετὰ τῶν λαφύρων, καὶ ἀποτεμὼν τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα τῶν πεσόντων, κατὰ τὸ οἰκτρὸν ἔθος τῆς ἐποχῆς, προσάγει τὰ πάντα εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις φθὰς εἰς Καππαδοκίαν, διέτριβεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φωκᾶ.

Καίτοι δὲ ταῦτα καταφανῶς ἐμαρτύρουν ὅτι ἡ τοῦ Βασιλέως ἧττα ἀπέῤῥευσεν ἐκ μόνης τῆς ἀπειρίας αὐτοῦ, ὁ Ῥωμανὸς ἐθεώρησε συμφερωτέραν τὴν ἀπόδοσιν τῆς καταστροφῆς εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ θείου, διὸ καὶ πρὸς ἐξευμένισιν αὐτοῦ, ἅμα εἰς Βυζάντιον ἐπιστρέψας ἐξωνήσατο τὸν οἶκον Τριακονταφύλλου τινός, ὃν μετεσκεύασεν εἰς μονὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου,

Digitized by Google

συντρίψας, ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, καὶ κακώσας τὸ ὑπήκοον, διὰ τῆς μετακομιδῆς τῶν ὑλῶν. Συγχρόνως δὲ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ κατελάμπρυνε τὰ κιονόκρανα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν. Πάντες γνωρίζουσιν ὅτι ὁ μέγας Ναπολέων, μετὰ τὴν ἐν Μόσχᾳ πανωλεθρίαν, διέταξε τὴν ἐπιχρύσωσιν τοῦ θόλου τῶν Ἀπομάχων, ἐπίσης ὅπως ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς προσφάτου συμφορᾶς τὴν προσοχὴν τοῦ εὐτραπέλου παρισιανοῦ ὄχλου· παροιμιώδης δὲ ἀπέμεινεν ἡ ἀποσταλεῖσα τότε διαταγή: Dorez le dome des invalides. Ὁ Γάλλος Καῖσαρ ἠγνόει βεβαίως ὅτι ἀντέγραφε τὸν ἡμέτερον Ῥωμανόν, ἀλλ' οὐδὲν τὸ καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Κεδρηνόν· ὁ δὲ Γλυκᾶς, ὁ πᾶν σχεδὸν σπουδαῖον γεγονὸς συνοδεύων διὰ παραδόξου τινὸς καὶ δεισιδαίμονος μυθεύματος, προστίθησιν ὅτι τὴν ἐν λόγῳ καταστροφὴν προανήγγειλεν, οὐ μόνον — «χύσις ἀστέρος ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ ὄμβρων ἐπίκλυσις, τῶν ποταμῶν ἐκχυθέντων, καὶ τῶν κοίλων πελαγισάντων, ὡς ἀποπνιγῆναι σχεδὸν πάντα τε τὰ ζῶα καὶ τοὺς καταβληθέντας καρποὺς τῇ γῇ» —, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑξῆς τεράστιον. Περὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κουζινᾶ, ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων, ὑπῆρχε διαυγής τις πηγή, ἐν ᾗ αἴφνης ἠκούσθη—«φωνή τις οἰκτρὰ μετὰ ὀδυρμῶν καὶ οὐαί, καὶ θρῆνος παρεμφερὴς ὀλοφυρμῷ γυναικῶν· καὶ οὐχὶ ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλ' ἀπὸ Μαρτίου ἕως Ἰουνίου καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα· ἐπιόντων δέ τινων ἐπὶ τὸ κατασκοπῆσαι τὸν τόπον, ἀλλαχοῦ μετέπιπτεν ἡ ὀλολυγή, τοῦτο δέ, ὡς ἔοικε, προεμήνυε τὴν ἀτυχίαν ἐν κοίλῃ Συρίᾳ».

Συνεπείᾳ τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων ὁ Μανιάκης διωρίσθη Κατεπάνω τῆς κάτω Μηδίας, ὅπου ἐξηκολούθησε γενναίως κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν ἀγωνιζόμενος, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀνεδείχθη Δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Συμεών, πρώην ὑπηρέτης τοῦ Κωνσταντίνου Η'., καὶ στρατηγὸς Ἀντιοχείας ὁ ἐπίσης ἄσημος Νικήτας· ἐπῆλθε δὲ ταχεῖα ἡ φυσικὴ συνέπεια τῶν σφαλμάτων τούτων, καθ' ὅσον ἀμφότεροι οἱ ἐν λόγῳ ἀπόλεμοι ἄνδρες ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατετροπώθησαν. Τότε δὲ μόνον σωφρονήσας ὁ Βασιλεύς, ἐξέπεμψεν εἰς Συρίαν τὸν Πρωτοσπαθάριον καὶ μέγαν Ἑταιριάρχην Θεόκτιστον, ὅστις ἐπανειλημμένως ἔτρεψε τοὺς ἐχθρούς, παρέσχεν ἀρωγὴν εἰς τὸν φίλον Ἐμίρην τῆς Τριπόλεως, καὶ τοσοῦτον ἠνώρθωσε τὸ ἀξίωμα τοῦ Κράτους, ὥστε ὁ Ἐμίρης τῆς Βεῤῥοίας ἔπεμψε πρὸς τὸν Ῥωμανὸν τὸν ἴδιον υἱὸν Ἄμερ μετὰ δώρων λαμπρῶν, ἐξαιτούμενος τὴν εἰρήνην, καὶ τοὺς προτέρους φόρους ὑπισχνούμενος. Πράγματι δ' ἀποσταλεὶς εἰς Βέῤῥοιαν ὁ Πρωτοσπαθάριος Θεοφύλακτος ὁ Ἀθηναῖος, ἐβεβαίωσε τὰς σπονδάς.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἐκδίδεται κατ' αὐτὰς συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ι. Πανταζίδου ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τὸ *Χρονικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου*, περιέχον ἐν ἐκτάσει καὶ ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν τὰ κατὰ τὴν σύστασιν καὶ τὸν πεντηκονταετῆ βίον αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ πολυσελίδου τούτου συγγράμματος δημοσιεύομεν τὸ περὶ τῶν ποιητικῶν ἀγώνων κεφάλαιον εὐμενῶς παραχωρηθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ γράψαντος.

ΟΙ ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Ἀγὼν Α. Σ. Ῥάλλη.

Ὁ πρῶτος ἀναθέσας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὴν ἐπιμέλειαν ποιητικοῦ ἀγῶνος εἶνε ὁ ἐν Τεργέστῃ ***Ἀμβρόσιος Στ. Ῥάλλης***, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ κινήσῃ τὴν ἅμιλλαν εἰς προαγωγὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἐν ἔτει 1850 κατέστησεν ἀγῶνα ποιητικόν, ὁρίσας χιλιόδραχμον μὲν τὸ γέρας, κριτὰς δ' αὐτοῦ καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἡμέραν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ἀριστεύσαντος τὴν 25 Μαρτίου. Καὶ προεκηρύχθη μὲν ἐγκαίρως ὁ ἀγών, ἔγεινε δὲ ἡ κρίσις ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Φ. Ἰωάννου, Ι. Βενθύλου, Ἀλ. Ρ. Ραγκαβῆ, Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ τοῦ Πρυτάνεως Μισ. Ἀποστολίδου, ἀπαγγελθεῖσα κατ' ἐξαίρεσιν ἐκεῖνο τὸ ἔτος οὐχὶ τὴν 25 Μαρτίου, ἀλλὰ τὴν 20 Μαΐου, ἡμέραν τῶν γενεθλίων τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, καὶ ἐκ τῶν δέκα εἰς τὸν ἀγῶνα πεμφθέντων ποιημάτων δύο ἐκρίθησαν τὰ ἐξέχοντα, τὸ ***Μεσολόγγιον*** τοῦ Γ. Ζαλακώστα, καὶ ὁ ***Στράτης Καλοπίχειρος*** τοῦ Σ. Α. Κουμανούδη. Εἰς τούτους δὲ ἤθελον ἐξ ἴσου διανείμῃ τὸ γέρας οἱ κριταί, ἂν ἡ ἐντολὴ τοῦ ἀγωνοθέτου δὲν ἦτο εἰς ἕνα μόνον νὰ δοθῇ. Ὅθεν τὸ μὲν χιλιόδραχμον γέρας ἀπενεμήθη εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Μεσολογγίου, ἔπαινος δὲ δημοσίᾳ εἰς τὸν τοῦ Στράτη. Ἀπηγγέλθη δὲ ἡ κρίσις πανηγυρικώτατα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ «παρόντων μὲν πολλῶν καὶ γερουσιαστῶν καὶ βουλευτῶν καὶ ἄλλων πολλῶν ἐνδόξων καὶ ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὁμογενῶν τε καὶ ἀλλογενῶν, καταγλαΐζοντος δὲ τὴν ὁμήγυριν ταύτην καὶ τοῦ φιλομούσου βασιλέως, οὐκ ἀπαξιώσαντος καὶ στέφανον δάφνης ἐπιθεῖναι ἰδίᾳ χειρὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀριστέως, ἀνευφημούντων ἁπάντων τὸν ἀθλοθέτην οὐχ ἧττον ἢ τὸν ἀριστέα, ὃς μετὰ τοῦ στεφάνου καὶ τὸ ἔπαθλον τῶν 1000 δραχμῶν ἐκεῖ ἐκομίσατο» (λόγ. Μισ. Ἀποστολίδου 1851, σ. 21).

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος προκηρυχθέντος πάλιν τοῦ ἀγῶνος, ἐκ τῶν ἓξ πεμφθέντων εἰς αὐτὸν ποιημάτων διεκρίθησαν μὲν δύο, ἀλλ' οὐδέτερον ἐκρίθη ἄξιον τοῦ βραβείου. Μετὰ δὲ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἀπαγγελθεῖσαν τὴν 25 Μαρτίου, ζωηρὰ συζήτησις ἠγέρθη ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ποιημάτων καὶ τῆς κρίσεως τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ δὴ καὶ περὶ

Digitized by Google

τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγωνοθέτου. Ὅθεν ὁ ἀγωνοθέτης Α. Σ. Ράλλης ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τότε πρύτανιν Σπ. Πήλληκαν, ἐξηγῶν σαφέστερον τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωνοθεσίας του. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶνε ἡ ἑξῆς:

Πρὸς τὴν Πρυτανείαν τοῦ Πανεπιστημίου Ὄθωνος.

Ἀπαντήσας εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 2,109 ἔγγραφον ὑμῶν, κύριε Πρύτανι, ἐξέφραζον τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν μου διὰ τὴν γνωμοδότησιν τῆς πλειονοψηφίας τῆς ἐπὶ τῆς ποιητικῆς ἀγωνοθεσίας ἐπιτροπῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔκτοτε συνέβη καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ ἀλλαχοῦ νὰ ἴδω τινὰς πικρῶς καθαπτομένους τινῶν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ γράψω πρὸς ὑμᾶς τὴν παροῦσάν μου, ἵνα κάμητε οἱανδήποτε ἀρέσκεσθε χρῆσιν αὐτῆς, μάλιστα δέ. ἵνα σαφέστερον πληροφορηθῶσιν οἱ διαγωνιζόμενοι, ὁποῖος τοῦ ὑπ' ἐμοῦ συσταθέντος ἄθλου ὁ σκοπός.

Ἀνέκαθεν καίτοι τὸν ἔμπορον ἐπαγγελλόμενος ἐγώ, ἰδιάζουσαν εἶχον κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τῆς ἀναπαύσεως ὀλίγας ὥρας ἐδαπάνων εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διασημοτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Εὐρώπης, οὐδόλως τῶν τῆς νέας Ἑλλάδος παραμελουμένων. Ἀλλ' ἐκεῖνο πολλάκις ἐθαύμασα τὸ παρ' ἡμῖν συμβαῖνον κατ' ἀντίθετον ὅλως λόγον τοῦ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι· διότι παρ' αὐτοῖς μὲν ἀείποτε ἡ ποίησις τοῦ πεζοῦ προηγήθη λόγου, καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους των δημιουργοὶ οἱ ποιηταὶ ἐγένοντο. Παρ' ἡμῖν δὲ τοὐναντίον, οὐκ οἶδα πῶς, οἱ μὲν τῷ πεζῷ λόγῳ χρώμενοι καὶ τὴν γλῶσσαν καθαρεύουσι, καὶ γλαφυρῶς γράφουσι, καὶ γνησίαν θυγατέρα τῆς ἀρχαίας, διά τε τὴν καλλιέπειαν καὶ σαφήνειαν, τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν ἀνέδειξαν, οἱ δὲ ποιηταὶ καὶ τοὺς φοιβολήπτους ἐπαγγελόμενοι τῶν χυδαιοτάτων λέξεων καὶ φράσεων ποιοῦνται χρῆσιν, ἱκανὸν πολλάκις τῆς ποιήσεως προσὸν νομίζοντες τὸ ὁμοιοκατάληκτον τῶν στίχων, ἤτοι τὸ μᾶλλον ἐπουσιῶδες, τοῦτο δὲ τοῦ κυριωτάτου καὶ οὐσιωδεστάτου προτάττοντες, εἰς στιχουργικὴν τέχνην τὸ θεῖον τῆς ποιήσεως δῶρον μετεποίησαν. Τοιοῦτος δὲν ἦτον ὁ σκοπὸς ἐμοῦ τοῦ ἀγωνοθετοῦντος, κύριε Πρύτανι, οὐδ' ἐνόησα ποτὲ νὰ ἐμψυχώσω τοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτηδείους στιχουργούς. Δὲν λέγω ὅτι ἀγωνοθετῶν ἐφαντάσθην νὰ πλάσω ποιητάς, διότι τοὺς ποιητὰς ὁ Θεὸς δωρεῖται εἰς τὰ ἔθνη, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο ἀπεσκόπησα, νὰ κινήσω τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐνδιάθετον ποιητικὸν ἐχόντων εἰς τὸ νὰ μελετήσωσι τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὴν πάτριον καλῶς, καὶ δυνηθῶσιν οὕτω τὰς τῶν ἑαυτῶν ψυχῶν ἐμπνεύσεις ἐν γλώσσῃ κανονικῇ καὶ ἁρμονίᾳ νὰ ψάλλωσι, καὶ γένωνται τοῦ ἔθνους διδάσκαλοι διὰ τῆς ἐπαγωγοῦ τῆς ποιήσεως Σειρῆνος, καὶ πραγματοποιηθῇ οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πάλαι περὶ Ὀρφέως καὶ Ἀμφίονος μυθολογηθέν.

Ὅθεν συμπεραίνων ἐν ὀλίγοις τὴν γνώμην μου λέγω, κύριε Πρύτανι, ὅτι ὁ σκοπός μου οὔτε ἦν, οὔτε εἶναι τὸ νὰ δίδεται τὸ γέρας εἰς τὸ ἐν κακοῖς ἧττον κακὸν στιχούργημα, ἀλλ' εἰς τὸ ἐν καλοῖς ὅσον ἔνεστιν ἄριστον ποίημα· ἔτι δὲ ὅτι οὔτε ἔκρινον τὸ νὰ βραβεύηται πάντως ἕν τῶν παρουσιασθέντων, διότι ἂν τοιαύτην εἶχον γνώμην, παράδοξος ἤθελεν εἶσθαι ὁ δεύτερος καὶ ὁ μετὰ τοῦτον τρίτος τῆς ἐτησίου δωρεᾶς μου ὅρος. Καλῶς ἄρα ἔπραξεν ἡ πλειονοψηφοῦσα ἐπιτροπή, παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, Κύριε Πρύτανι, νὰ βεβαιώσητε τὰ ἀξιότιμα μέλη αὐτῆς ὅτι ἐγώ, πεποιθὼς εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν ἀμεροληψίαν τῶν Κυρίων Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, θέλω σέβεσθαι τὰς κρίσεις αὐτῶν, εὐχόμενος ὥστε καὶ οἱ διαγωνιζόμενοι καὶ οἱ φίλοι των νὰ σέβωνται αὐτάς, διότι ἄλλως μαραίνεται ὁ πρὸς τὰ καλὰ ζῆλος, καὶ ἡ δικαιοσύνη πάσχει, ὅταν οἱ δικαιοπόλοι συκοφαντῶνται καὶ περιυβρίζωνται, ἐν ᾧ τοὐναντίον καὶ πλείστη ὀφείλεται εἰς αὐτοὺς χάρις διότι διὰ τῶν ἐπαγομένων κρίσεων ἐπὶ τῶν καθυποβαλλομένων αὐτοῖς ποιητικῶν ἀγωνισμάτων ἐκδιδάσκουσι τούς τε διαγωνιζομένους καὶ τοὺς μή, τοὺς ἀληθεῖς τῆς ποιητικῆς καὶ αἰσθητικῆς κανόνας, καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς προσεκτικωτέρους περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὥστε καὶ ἂν ἄλλον δὲν ἤθελεν ἀποφέρει καρπὸν τὸ ὑπ' ἐμοῦ γέρας, εὐτυχίζω ὅμως ἐμαυτόν, διότι δίδωμι ἀφορμὴν δι' αὐτοῦ νὰ συντάττωνται διατριβαὶ καὶ ἐκθέσεις ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων, οἵα ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενομένη ἔκθεσις ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου.

Διαβεβαιῶν δὲ καὶ ὑμᾶς, Κύριε Πρύτανι, περὶ τῆς ἰδιαζούσης πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου εἰμὶ

Α. Σ. Ραλλης.

Ἐν Τεργέστῃ, τῇ 5/17 Ἰουνίου 1852.

Διὰ τοῦ εἰς οὐδένα ἀπονεμηθέντος ἄθλου τῶν 1000 δραχ. ἠγοράσθη ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου ὁ Θησαυρὸς τοῦ Ἑ. Στεφάνου καὶ ἄλλα χρήσιμα βιβλία. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐπανελαμβάνετο κατ' ἔτος μέχρι τοῦ 1860. Καὶ τρὶς μὲν οὐδὲν ἐβραβεύθη· τὰ δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους διαγωνισμοὺς βραβευθέντα ποιήματα εἶνε πλὴν τοῦ *Μεσολογγίου*, οἱ *Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέπται* τοῦ Ζαλακώστα, τοῦ Ὀρφανίδου ὁ *Ἄπατρις*, ἡ *Ἄννα καὶ Φλῶρος* ἢ ὁ *Πύργος τῆς Πέτρας* καὶ ἡ *Χίος δούλη*, τοῦ Δ. Βερναρδάκη ἡ *Εἰκασία* καὶ τοῦ Γρ. Σταυρίδου ὁ *Ἀρματωλός*.

Καθ' ὅσον δὲ ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν βραβευομένων ηὔξανεν, ὁ δὲ τῶν ἀποτυγχανόντων ἐπολλαπλασιάζετο, κατὰ τοσοῦτον ὑπερεξεχείλιζε

Digitized by Google

καὶ ἡ κατὰ τῶν κριτῶν δημοσίᾳ ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἢ ἐν ἰδίοις φυλλαδίοις οὐχὶ εὐσχήμος καταφορὰ καὶ ἐπίθεσις. Ἐπὶ ταύτῃ δυσανασχετήσαντες οἱ Πρυτάνεις Κ. Ἀσώπιος καὶ Φίλιππος Ἰωάννου ἀπέτειναν ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν πικρὰς παρατηρήσεις πρὸς τοὺς οὕτω προσφερομένους ποιητὰς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰς τοῦ Φιλ. Ἰωάννου ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ τοῦ 1858 (σελ. 16—18). «Πολλὰ καὶ σοφὰ παρήνεσε πέρυσι περὶ τῆς ἀγωνοθεσίας ταύτης ἐν τῷ πρυτανικῷ αὐτοῦ λόγῳ ὁ σεβάσμιος προκάτοχός μου, συνιστῶν εἰς τοὺς νέους ἡμῶν ποιητὰς πλειοτέραν μετριοφροσύνην· ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ δύναμαι νὰ περατώσω τὸ περὶ ἀγωνοθεσιῶν κεφάλαιον, πρὶν ἐκφράσω δημοσίᾳ τὴν λύπην μου διὰ τὸν ἀπρεπῆ καὶ ἀξιοκατάκριτον τρόπον, καθ' ὃν τινες τῶν ἀποτυγχανόντων εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα, ἢ καὶ τινες φίλοι αὐτῶν καὶ συνήγοροι, προσφέρονται πρὸς τοὺς κριτάς. Ὅστις ἀναλογισθῇ, ὅτι οἱ ἀναδεχόμενοι τὸ πολύμοχθον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπρεπὲς καὶ ἔτι ἀχάριστον ἔργον τῆς κρίσεως τῶν κατ' ἔτος προσερχομένων εἰς τὸν ἀγῶνα ποιημάτων, ἀναγκάζονται ἕνεκα τούτου νὰ καταλείπωσι τὰ ἴδιά των ἔργα μὲ ζημίαν οὐχὶ μικράν, νὰ ἀναγινώσκωσιν ἐν χειρογράφοις δισμυρίους καὶ τρισμυρίους στίχους τοὺς πλείστους πάσης ποιητικῆς χάριτος, ἐνίους δὲ καὶ γραμματικῆς ὀρθοεπείας ἐστερημένους, σημειοῦντες τὰ σημειώσεως ἄξια καὶ ἐπιτήδεια νὰ ὁδηγήσωσιν ἐπὶ τέλους τὴν κρίσιν των, θέλει ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ οἱ κρινόμενοι καὶ οἱ φίλοι των ὀφείλουσι πρὸς τοὺς κριτὰς ἠθικήν τινα τῶν ἀμίσθων πόνων των καὶ τῆς πολλῆς των ὑπομονῆς ἀμοιβήν, ὁποία εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη. Ἀλλ' ὅμως πόσον ἀγνωμόνως, ἐνίοτε δὲ καὶ κακοήθως προσηνέχθησάν τινες πρὸς αὐτούς. Οἱ κριταὶ δὲν ἔχουσι τὴν οἴησιν, ὅτι ἡ κρίσις των εἶναι ἀλάνθαστος· ἀλλ' ἡ ἐπίκρισις αὐτῶν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ σκοπὸν καθαρῶς φιλολογικόν, νὰ γίνηται εὐσυνειδήτως καὶ εὐσχημόνως καὶ στηρίζηται ἐπὶ λόγων. Ἀλλ' ἀντὶ τούτων τί γίνεται; παρεξηγοῦνται οἱ λόγοι τῶν κριτῶν, παραμορφοῦνται αἱ ἔννοιαί των, διαστρέφονται αἱ κρίσεις των, χλευάζεται τὸ ἔργον των, καὶ τὸ χειρότερον προβαίνει ἐνίοτε ἡ κακοήθεια καὶ μέχρι τοῦ καθιστᾶν ὕποπτον τὴν εὐθυδικίαν καὶ ἀγαθοπιστίαν αὐτῶν. Οἱ κριταὶ ἀδυνατοῦσι βέβαια νὰ ἀναγινώσκωσι πάσας ταύτας τὰς δι' ἐφημερίδων ἢ φυλλαδίων δημοσιευομένας ἐμπαθεῖς τῶν κρίσεων ἐπικρίσεις ἢ ἀκρισίας καὶ ἔτι μᾶλλον ἀδυνατοῦσι ν' ἀπολογῶνται. Ἐὰν κατεδικάζοντο εἰς τοῦτο, ἤθελον εἶσθαι ἀνδρῶν ἁπάντων ταλαντατοι. Ἀναγκάζονται ἄρα νὰ σιωπῶσι καὶ ἑπομένως ν' ἀφίνωσιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀγνοούντων τὰ πράγματα ὑπόνοιάν τινα, ὅτι οἱ ἐπικρίνοντες, οἱ διαβάλλοντες, οἱ χλευάζοντες, ἔχουσι δίκαιον. Ἡ τοιαύτη αὐταπάρνησις καὶ ὑπομονὴ ἔχει τὰ ὅριά της, ὥστε πιθανὸν ἀποτέλεσμα τῆς ῥηθείσης ἀξιοκατακρίτου τινῶν πρὸς τοὺς κριτὰς διαγωγῆς θέλει εἶσθαι ἡ παραίτησις πάντων ἀπὸ τοῦ τόσον ἀχαρίστου ἔργου τῆς τῶν διαγωνισμάτων κρίσεως, ἑπομένως ἡ ἀποτυχία τοῦ σκοποῦ τῶν φιλοκάλων ἀγωνοθετῶν καὶ ἡ ψύχρανσις τοῦ πρὸς τὰ καλὰ ζήλου αὐτῶν».

Ὅ,τι προέβλεπαν οἱ δύω οὗτοι Πρυτάνεις, ὅτι δὲν θὰ εὑρίσκοντο καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου θέλοντες ν' ἀναδεχθῶσι τὴν κρίσιν τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος, φαίνεται ὅτι συνέβη κατὰ τὸ 1860—61· διότι μὴ καταρτισθείσης ἐπιτροπῆς ἀγωνοδικῶν, ὡς λέγει ὁ τότε Πρύτανις Α. Πάλλης, διὰ τὸ πολυάσχολον τῶν ἁρμοδίων καθηγητῶν ἢ δι' ἀσθένειαν τινῶν αὐτῶν, ἀνεβλήθη ὁ ἀγών. Ταῦτα μαθὼν ὁ *Α. Σ. Ῥάλλης* τὰς μὲν προαποσταλείσας 1000 δραχμὰς διέθηκεν «εἰς προίκισιν ἀπόρου θυγατρὸς ἀγωνιστοῦ· τὴν δὲ κρίσιν τῶν ποιημάτων ἀνέθηκε τοῦ λοιποῦ εἰς κριτὰς παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐκλεχθησομένους ἑκάστοτε (λόγ. Α. Πάλλη 1861, σελ. 24). Καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ πρώτη αὕτη ἀγωνοθεσία καὶ οἱ κατ' ἔτος ἐπαναλαμβανόμενοι ποιητικοὶ ἀγῶνες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἀλλ' ἅμα γενομένης γνωστῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Α. Σ. Ῥάλλη, ἕτερος ὁμογενὴς ὁ ἐν Ὀδησσῷ *Ἰω. Γ. Βουτσινᾶς* προέτεινεν αὐτὸς νὰ χορηγῇ εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα 1000 μὲν δραχμὰς κατ' ἔτος ὡς ἔπαθλον τοῦ ἑκάστοτε ἀριστεύοντος ποιητοῦ, 500 δὲ πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κριτῶν Ἡ Σύγκλητος ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος, γενομένου τοῦ ἀγῶνος, ἐβραβεύθη τὸ ποίημα *Σωκράτης καὶ Ἀριστοφάνης* τοῦ φοιτητοῦ *Ἀλ. Σ. Βυζαντίου*. Τὰ περαιτέρω τῆς ἀγωνοθεσίας ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀκόλουθον περίοδον.

Ἀγὼν Ι. Γ. Βουτσινᾶ.

Τὴν ἀγωνοθεσίαν τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος τοῦ Α. Ῥάλλη διεδέχθη κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν περίοδον ἡ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ι. Γ. Βουτσινᾶ, καὶ εἴδομεν ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐβραβεύθη τὸ ποίημα *Σωκράτης* καὶ *Ἀριστοφάνης* τοῦ φοιτητοῦ Ἀλ. Σ. Βυζαντίου. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς περιόδου ταύτης οὐδὲν ἐβραβεύθη· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον 1864 ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Κ. Φρεαρίτου μανθάνομεν ὅτι ἕνεκα διαφορᾶς τινος τῶν κριτῶν ἀνεβλήθη ὁ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ματαιωθεὶς ἀγὼν εἰς τὸ ἀκόλουθον. Τῷ δὲ 1865 ἐβραβεύθη ἡ τραγῳδία *Φίλιππος Μακεδὼν* τοῦ *Α. Ι. Ἀντωνιάδου*, ἐπῃνέθη δὲ ἡ λυρικὴ συλλογὴ *Στίχοι*. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ εἴδησις ὅτι ὁ ἀγωνοθέτης

Digitized by Google

προσήνεγκε 1000 έτι δραχμάς, ἵνα δι' αὐτῶν κατ' ἐξαίρεσιν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου βραβευθῇ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1866 τὸ ἄριστον ποίημα εἰς γλῶσσαν δημώδη καὶ μάλιστα ἑπτανησιακήν. Ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα· συνέβη δέ τις ἀπροσδόκητος χασμῳδία. Ὡς ἄριστον ποίημα ἐκρίθη τραγῳδία τις φέρουσα τὸ ὄνομα *Ἀντίνοος*. Ἀνοιχθέντος δὲ ἐπισήμως ἐνώπιον πάσης τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀκροατῶν τοῦ εἰς αὐτὸ προσηρτημένου δελτίου εὑρέθη ἐν αὐτῷ ἡ ἑξῆς δήλωσις· «Ἡ τραγῳδία δὲν εἶνε πρωτότυπος, ἀλλ' ἐλευθέρα παράφρασις τῆς γερμανικῆς τραγῳδίας τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Heyse, ἐπιγραφομένης Hadrian. Ἂν οἱ κύριοι κριταὶ νομίζωσιν ὅτι καὶ οὕτω δύναται αὕτη νὰ λάβῃ τὸ γέρας, ἂς ἀνοίξωσιν — ἀλλὰ μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει—τὸ ἔγκλειστον δελτίον». Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς δηλώσεως ταύτης ὁ πρύτανις εἰς ἀμηχανίαν περιελθὼν κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος, ἀφ' οὗ ἔμελλε ν' ἀπαγγείλῃ τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ, καὶ συσκεφθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων κριτῶν περὶ τοῦ ποιητέου, ἀνέβη πάλιν μετ' ὀλίγον καὶ ἀνεκήρυξε τὴν νέαν γενομένην ἀπόφασιν τῶν κριτῶν ὡς ἑξῆς: «Ἡ ἐπιτροπή, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς γνωστοὺς ἤδη εἰς τὸ κοινὸν ὅρους τῆς ἀγωνοθεσίας μεταφράσεις δὲν βραβεύονται, χωρίζει τὸ βραβεῖον εἰς δύω ποιητάς, οἵτινες ἐποίησαν τὰ *Ἐκ τῶν ἐνόντων* καὶ τοὺς *Στόνους*, δύω λυρικὰς συλλογάς, τὴν μὲν τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου, τὴν δὲ τοῦ Δημητρίου Κ. Παπαῤῥηγοπούλου». Ὅπως κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν περίοδον ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος προέκυψαν ἐπικρίσεις ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ ἔριδες, οὕτω καὶ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν τὸ πάθημα τῶν κριτῶν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ μεταφραστοῦ τοῦ Hadrian τοῦ Ρ. Heyse, ὅστις ἦτο ὁ Α. Βλάχος, παρήγαγε συζητήσεις τινὰς καὶ ἐπικρίσεις καὶ ἀπολογίας. Ταύτας περιέχει κατὰ μέγα μέρος ὁ **Πρόλογος** τοῦ Ἀγγ. Βλάχου προτεταγμένος εἰς τὸν *Ἀντίνοον*, τὴν ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα δημοσιευθεῖσαν μετάφρασιν τοῦ Hadrian — Τὸ ἑπόμενον ἔτος οὐδὲν ἐβραβεύθη· ἐπῃνέθη δὲ ἡ Κρητηὶς τοῦ Α. Ἀντωνιάδου, ποίημα ἐπικὸν εἰς δακτυλικοὺς στίχους· τῷ δὲ 1868 ἐβραβεύθη ἡ κωμῳδία *Ὁ λοχαγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς*, ἧς ὁ ποιητὴς Ἄγγελος Βλάχος δὲν ἐφανέρωσε τότε τὸ ὄνομά του, ἐγνωστοποίησε δὲ μόνον ὅτι, ἐὰν ἐνίκα, ἀφιέρωνε τὸ χιλιόδραχμον γέρας εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος κεντρικὴν Ἐπιτροπήν, πρὸς ἣν καὶ ὄντως ἐπέμφθη. Τῷ 1869 ἐβραβεύθη μὲν *Ὁ πλουτήσας σκυτοτόμος*, κωμῳδία τοῦ Α. Ἀντωνιάδου ἐπῃνέθη δὲ τοῦ αὐτοῦ ὁ *Κρίσπος* τραγῳδία. Τῷ 1870 ἐβραβεύθησαν δύω ποιήματα *Ὁ Ἀννίβας ἐν Γόρτυνι* τοῦ Κ. Βερσῆ καὶ *Τὸ φρόνημα τῶν Χριστιανῶν* τοῦ ἀνωτέρω Α. Ι. Ἀντωνιάδου, διαιρεθέντος καὶ πάλιν τοῦ χιλιοδράχμου ἐπάθλου, ἐπῃνέθησαν δὲ ἕτερα δύω ὁ *Θησεὺς* τοῦ Ἀριστομ. Προβελεγγίου καὶ *Ὁ κόμης τῶν Σαλώνων* τοῦ Σπ. Λάμπρου. Τῷ 1871 ἐκ 45 ὑποβληθέντων διαφόρου εἴδους ποιημάτων οὐδὲν ἐβραβεύθη· διὰ δὲ τῶν 1000 δραχμῶν ἠγοράσθη ἡ προτομὴ τοῦ ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἔργον τοῦ ἐκ Σμύρνης καλλιτέχνου Ηραξίου. Τότε δὲ ἀπεφασίσθη, συναινοῦντος καὶ τοῦ ἀγωνοθέτου, νὰ διαιρεθῇ ὁ ποιητικὸς ἀγὼν κατὰ τὰ εἴδη τῶν ποιημάτων οὕτως, ὥστε κατ' ἔτος νὰ κρίνωνται ὁμοειδῆ ποιήματα (Λόγ. Βουσάκη σ. 55). Τῷ 1872 λοιπὸν ἐκρίθησαν 27 δραματικὰ ποιήματα, ὧν δύω ἔλαβον τὸ βραβεῖον, εἰς δύω πάλιν διῃρημένον, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγωνοθέτου, ἐπιδημοῦντος ἐν Ἀθήναις, ὁ ἰατρὸς Α. Ἠλιάδης διὰ τὴν κωμῳδίαν *Ὁ ἐραστὴς γλάστρας* καὶ ὁ Α. Ι. Ἀντωνιάδης διὰ τὴν τραγῳδίαν *Ἆγις ὁ Εὐδαμίδα*. Τῷ 1873 ἀγνοεῖται τίς ἐβραβεύθη. Ὁ πρύτανις τοῦ ἔτους Κ. Παπαῤῥηγόπουλος δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μνημονεύσῃ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀγῶνος. Ἀντὶ τούτου ἐκφέρει κρίσεις τινὰς περὶ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τελουμένων πνευματικῶν ἀγώνων ἀξίας ἀναγνώσεως (Λόγ. αὐτοῦ σ. 17). Τῷ 1874 ἐβραβεύθη τὸ ἐπικὸν ποίημα *Ὁ Κόδρος* τοῦ *Γ. Βιζυηνοῦ*, μαθητοῦ τῆς Δ' τάξεως τοῦ γυμνασίου. Τῷ 1875 ἐβραβεύθησαν ἐκ 33 δραμάτων πάλιν δύω, *Ὁ Σαμψὼν* τραγῳδία τοῦ Κ. Βερσῆ καὶ *Ἡ ἄπιστος* κωμῳδία τοῦ πολλάκις μνημονευθέντος Α. Ι. Ἀντωνιάδου. Τοῦ 1876 τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος ἀγνοεῖται. Ὁ πρύτανις τοῦ ἑπομένου ἔτους Α. Ἀναγνωστάκης ἀγγέλλει ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὅτι «ὁ ποιητικὸς ἀγὼν κατηργήθη σιωπηλῶς, παραιτηθέντος τοῦ ἀγωνοθέτου τῆς τέως χρηματικῆς χορηγίας. Καὶ ἴσως μὲν πρόσκαιρός τις διακοπὴ δὲν εἶνε ἀξιοθρήνητος, ἵνα δοθῇ τῷ νέῳ ἡμῶν Παρνασῷ ἡ δέουσα ἄνεσις εἰς εὐρωστοτέρας βλαστήσεις· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ Ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητος, δὶς μέχρι τοῦδε λαβοῦσα πεῖραν τοῦ παλιμβούλου τῶν ἀγωνοθετῶν, ἀπεφάσισεν ἵνα τοῦ λοιποῦ μηδεὶς ἀγὼν ἦναι δεκτὸς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐὰν μὴ πρῶτον κατατεθῇ ἀμετακλήτως τὸ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ κεφάλαιον».

Εἶνέ τις ἥκιστα ἀξιέραστος ὅταν ἐκ καθήκοντος θέλει νὰ φαίνεται τοιοῦτος.

*

Διὰ τὸν ἀγαπῶντα καὶ ἀγαπώμενον δὲν ὑπάρχει πλέον οὔτε μοναξία, οὔτε κενόν.

*

Τὰ σχέδια εἶνε τὸ πραγματικὸν μέρος τοῦ ὀνείρου.

*

Τὸ παρὸν ἔχει ἀνάγκην μέλλοντος· σπανίως εἶνε αὔταρκες.

Digitized by Google

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Φρικτὸς εἶνε ὁ ἀλήτης, ἐνῷ ἡ ἐξοχὴ εἶνε λαμπρά. Εἶνε ἐκ τῶν συνήθως περιπλανωμένων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους, ἀλλ' ἔχει τόσον κακὸν τὸ ἐξωτερικόν, ὥστε τὸν ἀπέπεμψαν ἐξ ὅλων τῶν ἀγροτικῶν ἐπαύλεων, ὅπου ἀπετάθη πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας. Ἡ ἐκ μελίας ῥάβδος ἐφ' ἧς ἐρείδεται φαίνεται μᾶλλον σιδηροῦν ἐργαλεῖον φονέως ἢ βακτηρία ὁδοιπόρου, εἰς τὴν ὀπισθίαν δ' ὄψιν τοῦ ἐκ πανίου ἐπενδύτου του, πιναροῦ ἐξ ἱδρῶτος καὶ κόνεως πρέπει βέβαια νὰ ὑπάρχῃ ἐγκεχαραγμένος διὰ μελάνης ἀγενής τις ἀριθμός, ὁ ἀριθμὸς μητρῴου κατέργου ἢ εἱρκτῆς.

Τίνα ἡλικίαν ἔχει; Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἔχουσιν ἡλικίαν. Ὑψηλὸς καὶ ἰσχνὸς βαδίζει μὲ τὴν εὐκινησίαν νέου καὶ ἐντούτοις ὁ τραχὺς αὐτοῦ κίτρινος μύσταξ, ὁ ἐπὶ τῆς ἡλιοκαοῦς μορφῆς του ἐκτεινόμενος, ἀρχίζει ἤδη νὰ καθιστᾶται ὑπόφαιος. Ὅπως δήποτε δὲν αἰσχύνεται διὰ τὴν πενίαν του. Ἐτοποθέτησεν ἀγερώχως πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ κρανίου του τὸν διακεκαυμένον ὑπὸ τοῦ ἡλίου πλατύγυρον πῖλόν του καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μορφῆς του τῆς ἐχούσης χροιὰν κατειργασμένου δέρματος λάμπουσι πλήρεις τόλμης οἱ σκαιοὶ γαλανοὶ ὀφθαλμοί του, βαδίζει δὲ γυμνόπους φειδόμενος ἀναμφιβόλως τοῦ ζεύγους τῶν χονδρῶν καρφωτῶν ὑποδημάτων του, ἐξαρτωμένων ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ του σάκκου. Μὲ βῆμα εὐσταθές, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπηρμένην, ἔχων τι τὸ αὔθαδες καὶ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἦθος ἀκολουθεῖ ἀτραπὸν στενοτάτην κειμένην μεταξὺ δύο ἐκτεταμένων σιτοφόρων ἀγρῶν, οἱ δὲ ὑψηλοὶ στάχυς ἀνέρχονται μέχρι τῶν ὤμων του.

Ἀγνοεῖ ποῦ ἡ ὁδὸς ἐκείνη ἄγει.

Πέριξ αὐτοῦ ἡ πεδιὰς ἐκτείνεται ἀπέραντος, ἐρήμη, ἀκίνητος ὑπὸ τὸν βαρὺν καύσωνα τοῦ Ἰουνίου· δεξιόθεν αὐτοῦ εὑρίσκονται ἀγροὶ σίτου, βρίζης, βρώμης· ἀριστερόθεν πάλιν ἀγροὶ βρώμης, βρίζης, σίτου. Μόνον ἐκεῖ πέραν φαίνεται μακρὸς στοῖχος πρασίνων λευκῶν, πρὸς ἃς ἵπταται εἷς κόραξ, μακρότερον δέ, πολὺ μακρότερον κεῖνται δασώδεις λόφοι, περιβαλλόμενοι γλυκερὸν κυανοῦν χρῶμα ἐν τῇ φαιᾷ ὁμίχλῃ τοῦ ὁρίζοντος.

Ὁ ἀνὴρ βαδίζει ἐπὶ τῆς μονοτόνου ἀτραποῦ. Ἐδῶ μὲν βρίθουσιν ἀνὰ μέσον τῶν σπαρτῶν οἱ κυανοί, ἐκεῖ δὲ οἱ μήκωνες. Ἐγγύτατα αὐτοῦ γρύλλος τις φωνεῖ ἰσχυρότερον τῶν ἄλλων ὡς ἐν ἀπελπισίᾳ. Ὁ ὁδοιπόρος σταματᾷ καὶ ὁ γρύλλος εὐθὺς σιωπᾷ. Οὐδεμία νεφέλη φαίνεται εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου θριαμβεύει ὁ ἀπαστράπτων μεταμεσημβρινὸς ἥλιος. Ὁ ἀλήτης ἀπομάσσει διὰ τῆς χειρίδος τὸ κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος μέτωπον καὶ ἐγείρων ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν ῥίπτει βλέμμα ζοφερὸν πρὸς τὸν διαυγῆ οὐρανόν.

Τὴν προτεραίαν εἰς τὴν κώμην, ἔνθα ἀφίκετο περὶ τὴν ἑσπέραν, ἔκρουσεν ὅλας τὰς θύρας ὑπανεγείρων μόλις τὸν πῖλον καὶ μετὰ φωνῆς βραγχνῆς καὶ ταπεινῆς ἠρώτησεν:

— Ἔχει ἐδῶ καμμιὰ δουλειά;

Πανταχοῦ δὲ ἀπήντησαν αὐτῷ ἀφοῦ ἐπεσκόπουν αὐτὸν πρότερον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ βλέμματος, ἐν ᾧ διεφαίνετο ἡ δυσπιστία τοῦ χωρικοῦ ἢ ὁ τρόμος τῆς οἰκοδεσποίνης:

— Ὄχι . . . δὲν ἔχουμε ἀνάγκην.

Ἀπέμενον αὐτῷ δεκαπέντε λεπτά. Ἠγόρασε τεμάχιον ἄρτου καὶ τρώγων ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του βαδίζων πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἤστραπτε τὸ λυκόφως.

Παρὰ τὴν ὁδὸν ἔρρεε ῥυάκιον ἔκυψε πρηνὴς καὶ ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ. Εἶτα ὅτε ἐπῆλθεν ἡ νὺξ — νὺξ Ἰουνίου καθ' ἣν ἔλαμπον φωτεινοὶ οἱ ἀστέρες — ἐπήδησεν ἕνα φραγμὸν καὶ κατεκλίθη ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ ἔχων τὸν σάκκον του ὡς προσκεφάλαιον· ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατάκοπος, ἐκοιμήθη μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Ἐστενοχωρεῖτο ἰδίως διότι πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἔλειπεν αὐτῷ ὁ καπνός.

Ἀφυπνίσθη ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ χόρτου μὲ τὸ σῶμα νεναρκωμένον, ἠγέρθη μετὰ κόπου φρίσσων ὑπὸ τὰ ῥάκη του καὶ ἐψιθύρισεν ὑποκώφως: «Νὰ πάρ' ἡ ὀργή!»

Κατόπιν ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, διερχομένης διά τινος δάσους.

Ἡ πρωΐα ἦτο θελκτική. Δροσερὸν ἄρωμα ἐξήρχετο ἀπὸ τὰ πράσινα τοῦ δάσους βάθη· παρὰ τὴν ὁδὸν ἡ χλόη τόσον ἦτο ἐμπεποτισμένη ὑπὸ τῆς πάχνης, ὥστε ἐφαίνετο ὠχρά, ἦσαν δὲ διεσπαρμένα ἐν αὐτῇ μυρία ἀγροτικὰ ἀνθύλλια λευκά, ἐρυθρά, ἰώδη, ἁγνότατα! Ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τῶν ὑψικόρμων δένδρων ὁ ἀνατέλλων ἥλιος ἐξηκόντιζεν ἤδη εἰς τὰ φύλλα τοὺς πρώτους αὐτοῦ ἐκ σπινθήρων πυραύλους. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἀπὸ τοῦ ὁδοιπόρου δύο χαρίεντες κόνικλοι μὲ τὴν κέρκον ἀνυψωμένην, δεικνύοντες τὰ λευκὰ αὐτῶν νῶτα διέσχισαν σκιρτῶντες τὴν ὁδὸν καὶ ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς λόχμης. Τὰ πτηνὰ ἔψαλλον θορυβωδῶς·

Ὁ ἀλήτης ἀπεναντίας ἀνελογίζετο τὸ φρικαλέον παρελθόν του.

Ἔκθετον ἀνατραφὲν ὑπὸ τροφοῦ δυστρόπου εἴς τι χωρίον οὐδὲν ἄλλο ἐνεθυμεῖτο ἐκ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας εἰμὴ τὸν διηνεκῆ τρόμον του, ἐνώπιον τῆς γραίας, ἑτοίμην πάντοτε ἐχούσης τὴν χεῖρα πρὸς ῥαπίσματα. Ηὔξησεν ἐν τούτοις ὅπως δήποτε καὶ ἐγένετο εὔρωστον μειράκιον σταχυολογοῦν μετ' αὐτῆς εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ συνά-

Digitized by Google

ζον ξύλα εἰς τὰ δάση. Ὅλος ὁ κόσμος ἐφοβεῖτο τὴν τροφόν του, ἥτις ἔχαιρε φήμην μαγίσσης καὶ τὸ ἐπίστευεν ὁπωσοῦν καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία. Εἶχε παραδόξους δεισιδαιμονίας καὶ ὁσάκις εὕρισκεν εἰς τὸν ὀρνιθῶνά της ᾠόν τι ἧττον τῶν ἄλλων λευκόν, τὸ συνέτριβε διὰ τοῦ πεδίλου της πεπεισμένη ὅτι περιεῖχεν ὄφιν. Ἐπέτρεψεν εἰς τὸ παιδίον νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἔμαθεν ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμητικήν. Ἀλλ' οἱ σύντροφοί του μικροὶ χωρικοὶ ῥοδοκόκκινοι καλῶς τρεφόμενοι καὶ κακεντρεχεῖς, τὸν ἀπεκάλουν νόθον, ἢ τέκνον μαγίσσης. Περιφρονούμενος ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἐμίσει καὶ ἐκεῖνος, ἐπηκολούθουν δὲ ἀναρίθμητοι μάχαι, ἐξ ὧν διὰ καλήν του τύχην ἐξήρχετο πάντοτε σχεδὸν νικητής.

Ἐν ἡλικίᾳ δεκατεσσάρων ἐτῶν, μετὰ τὸν θάνατον τῆς γηραιᾶς τροφοῦ του, δὲν θὰ εὕρισκεν ἔργον κανὲν εἰς τὸ χωρίον, ἂν ἔλειπεν ὁ ἁμαξηλάτης ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὴν μετὰ τοῦ σιδηροδρόμου συγκοινωνίαν καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἑνὸς μικροῦ ὑπηρέτου διὰ τὸν σταῦλον. Ἐλάμβανε τρεῖς δραχμὰς τὸν μῆνα μισθόν, τροφὴν σκύλου καὶ ἐκοιμᾶτο εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Μισούμενος ὑπὸ τῶν νέων τοῦ χωρίου, χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν νεανίδων, θεωρούμενος ὡς ἠλίθιος, διότι ἦτο ἀκοινώνητος, οὐδέποτε μεταβὰς εἰς τὴν πόλιν κειμένην εἰς τριῶν λευγῶν ἀπόστασιν ἐκεῖθεν, ἐγένετο βαθμηδὸν ὑψηλὸς καὶ ῥωμαλέος νεανίας, ὅτε ἐπιστάσης τῆς στρατευσίμου ἡλικίας κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ 75ον σύνταγμα τοῦ πεζικοῦ.

Αἱ μόναι εὐάρεστοι ἀναμνήσεις τοῦ βίου του ἀνήγοντο εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς πρώτης ἐν τῷ συντάγματι ὑπηρεσίας του. Διὰ πρώτην φορὰν ὁ παρίας αὐτός, ὁ καταδεδικασμένος εἰς τὴν δυστυχίαν ἐγνώρισε τὸ αἴσθημα τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἡ στολὴ ἦτο πολὺ βαρεῖα κατὰ τὸ θέρος καὶ πολὺ λεπτὴ κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅλοι ὅμως οἱ στρατιῶται τὴν περιεβάλλοντο· ἡ τροφὴ ἦτο ἀηδὴς συνήθως, ἀλλ' ὅλοι τὴν ἔτρωγον ὡς αὐτός. Εἰς τὸν κοιτῶνα ἐπὶ κλίνης κειμένης ἐγγύτατα τῆς ἰδικῆς του κατεκλίνετο εἷς ὑποκόμης, καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν μετά τινας ἀκολασίας. Ἐν τῷ συντάγματι ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες εἰς ἑνικὸν ἀριθμόν, ὡς σύντροφοι. Αὐτόθι πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν ἡ ἀξία ἑκάστου ἦτο ἴση πρὸς τὴν τῶν ἄλλων, διὰ ν' ἀνυψωθῇ δέ τις ὑπὲρ τὴν τοιαύτην ἰσοπέδωσιν, μία μόνη ἀρετὴ ἤρκει, ἡ ὑπακοή. Τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐξήσκησεν ἀκόπως. Νοημονέστερος καὶ ἧττον ἀγράμματος πλείστων ἐκ τῶν ἀγροίκων συστρατιωτῶν του ἀπέκτησεν εὐθὺς μετὰ τὸ πρῶτον τῆς ὑπηρεσίας του ἔτος τὸν βαθμὸν τοῦ δεκανέως, καὶ μετὰ τὸ δεύτερον ἔτος προήχθη εἰς λοχίαν. Ἔκτοτε οἱ ἄλλοι νεοσύλλεκτοι ἔφερον ἀμέσως πρῶτοι τὴν χεῖρα εἰς τὸ πιλίκιον ὁσάκις τὸν συνήντων εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἔνθα ἐστάθμευε τὸ σύνταγμα.

Ἤρκεσε μία στιγμὴ μέθης, παραφροσύνης ὅπως τὸν καταστρέψῃ. Ἤρχιζε νέαν θητείαν καὶ εἶχε πρὸ ὀλίγου προβιβασθῇ εἰς ἐπιλοχίαν. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ἔφερεν ἐντὸς τοῦ θυλακίου του τὰ χρήματα τοῦ λόχου του, ἐξ αἰτίας τριῶν ποτηρίων ἀψίνθου ἅτινα ἐρρόφησε κατὰ σειρὰν πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς χυδαῖον πεῖσμα χάριν κακοτρόπου τινὸς γυναίου κατέστη κλέπτης, ἐγκληματίας. Ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκείνου καὶ πέραν ὁ βίος του καθίστατο φρικώδης. Ἐν αἰφνιδίῳ ἀστραπῇ τοῦ λογισμοῦ του ἔβλεπεν ἑαυτὸν κεκυφότα ἐξ αἰσχύνης ἔμπροσθεν τῶν ἐπωμίδων καὶ τῶν παρασήμων τῶν στρατοδικῶν. Εἶτα ἐπήρχοντο τ' ἀτελεύτητα ἔτη τῆς ἐν Ἀφρικῇ διαμονῆς του εἰς τὸ τάγμα τῶν καταδίκων, τῆς ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον ἐργασίας περὶ τὰς ὁδούς. Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς καμίνου, ἐκ τῆς ἀτιμίας ἐκείνης μὲ τὴν ἄσβεστον δίψαν τοῦ ἐμπαθοῦς μεθύσου, μὲ τὴν σηπεδόνα τοῦ ἐλαττώματος βιβρώσκουσαν τὸ σῶμά του μέχρι τῆς καρδίας.

Οὐδεμία πλέον παρουσιάσθη αὐτῷ τύχη, οὐδεμία εὐκαιρία. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ποινῆς του οὐδένα συνήντησε τὸν βοηθοῦντα. Περιπλανώμενος ἐδῶ μὲν ὡς ἐργάτης ἐκεῖ δὲ ὡς χειρῶναξ διέτρεχε τὰς ὁδοὺς ἀλήτης, καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ παρελθόντος του. Ὁσάκις ἐπείνα πολύ, διέπραττε μικρὰς κλοπάς, ἐλωποδύτει ὡς ἐν Ἀλγερίᾳ. Ἡ βαρεῖα παλάμη τῆς δικαιοσύνης ἐπανειλημμένως ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ποῦ ἄρά γε εὑρίσκετο πρὸ δύο ἐτῶν; Εἰς τὴν φυλακήν. Καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα; Πάλιν εἰς τὴν φυλακήν. Πρὸ τριῶν δὲ ἡμερῶν περιπλανώμενος εἰς τὸ ἄγνωστον ἐκεῖνο μέρος, δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ ἐργασίαν, ἐνῷ ὁ θερισμὸς εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμήν του. Εἶχε δαπανήσει καὶ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ὀβολόν, εἶχε φάγει καὶ τὸ τελευταῖον ψιχίον τοῦ ἄρτου του. Τί θὰ ἐγίνετο; τί νὰ πράξῃ;

Ἐξακολουθῶν νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἀφίκετο εἰς τρίοδον. Σταυρὸς ἠγείρετο αὐτόθι ἐξ οὗ ἐκρέματο ἀτέχνως γεγλυμμένος ἐπὶ ξύλου Χριστός, οὗ τὰ χρώματα εἶχον ἐξαλειφθῇ ἐκ τῆς βροχῆς.

Ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ ἐτράπη πρὸς ἀριστερά.

Διακόσια βήματα ἀπωτέρω εἶδε ὡραίαν λευκὴν ἔπαυλιν χωριζομένην ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑπὸ πρασιᾶς καὶ τάφρου εὐρείας. Νεαρὰ γυνὴ φέρουσα κυανῆν πρωϊνὴν ἐσθῆτα καὶ προφυλάττουσα τὴν κεφαλὴν δι' ἀλεξηλίου ἐνεφανίσθη εἰς τὸ πρόστοον καὶ ἐκάλεσε μικρὸν παιδίον παῖζον ἐπὶ τῆς χλόης μετὰ μεγάλου κυνὸς τῆς Νέας Γῆς.

— Παιδί μου, παιδί μου! . . .

Digitized by Google

Τὸ παιδίον ἔδραμε πρὸς τὴν μητέρα του, ὁ δὲ κύων μανιώδης ἐπλησίασε πηδῶν εἰς τὴν τάφρον καὶ ἐκεῖθεν ὑλάκτει καὶ πολὺ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἀπαισίου ὁδοιπόρου.

Ἔδειξε τὴν πυγμὴν πρὸς τὴν κατοικίαν ἐκείνην τῶν πλουσίων, ἔνθα καὶ αὐτὰ τὰ πρωϊνὰ ἄνθη ἐφαίνοντο ἀποπνέοντα εὐδαιμονίαν καὶ καταλαμβανόμενος αἴφνης ὑπὸ ζοφερᾶς ἀνάγκης μονώσεως εἰσῆλθεν εἰς ἀτραπὸν βαίνουσαν μέσον τῶν ἀγρῶν.

Οὕτως εὑρέθη ἐν τῇ ἐκτεταμένῃ ἐκείνῃ πεδιάδι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑψηλῶν σταχύων, μὲ τοὺς πόδας συντετεριμμένους ἐκ τοῦ κόπου, μὲ τὴν πεῖναν βρέμουσαν εἰς τὰ ἐντόσθιά του, μόνος, ἀπολωλώς, ἄπελπις.

Αἴφνης ἀλέκτωρ τις ἐξέφερε τὴν φαιδρὰν λαλιάν του. Οἰκία τις ἔκειτο πλησίον. Ὁ ὁδοιπόρος ἐπείνα πολύ. Τόσον τὸ χειρότερον! Θὰ ἐπήγαινεν ἐκεῖ διὰ νὰ ἐπαιτήσῃ, διὰ νὰ κλέψῃ, διὰ νὰ φονεύσῃ ἐν ἀνάγκῃ. Περιέστρεψε τὸ ῥόπαλόν του, ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ εἰς τὴν ἄκραν ὅπου ἡ ἀτραπὸς ἀποτόμως ἐκάμπτετο, εὑρέθη ἔμπροσθεν μικροῦ ἀγροκηπίου. Διῆλθε τολμηρῶς τὴν αὐλὴν πτοῶν τὰς ὄρνιθας, διηυθύνθη πρὸς τὸν χαμηλὸν οἰκίσκον, στέγην ἐκ καλαμῶν ἔχοντα, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στροφέως τῆς ὑαλωτῆς θύρας, ἥτις ἀντέστη.

— Αἴ, ἀπὸ τὸ σπίτι! ἀνέκραξε πάσῃ δυνάμει· μετά τινας δὲ στιγμὰς διαλείμματος ἐπανέλαβεν:

— Αἴ, ἀπὸ τὸ σπίτι!

Οὐδεμία ἠκούσθη ἀπάντησις. Ἀναμφιβόλως οἱ αὐτόθι κατοικοῦντες εἶχον μεταβῆ χάριν ἐργασίας εἰς τοὺς ἀγρούς,

Ὁ ἀλήτης περιεκάλυψε τὴν δεξιὰν χεῖρά του διὰ τοῦ πεπαλαιωμένου μαλακοῦ πίλου του, συνέτριψε διὰ τῆς πυγμῆς μίαν τῶν ὑέλων, ἀνεῦρε τὸ κλεῖθρον ὅπερ ἠνοίγετο ἔσωθεν καὶ δὲν ἦτο κεκλεισμένον διὰ κλειδός, ὤθησε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Εὑρέθη ἐντὸς χαμηλοῦ δωματίου, τοῦ μόνου προφανῶς κατοικουμένου ἐξ ὅλης τῆς οἰκοδομῆς Αὐτόθι ὑπῆρχεν ἡ κλίνη, ἡ ἑστία, ἡ σκάφη ἡ σκευοθήκη, ἡ τράπεζα ἐφ' ἧς ἔκειτο εἷς ἄρτος, μία μάχαιρα μαγειρείου καὶ ἓν πακέτον καπνοῦ ἀνοικτόν, τέλος τὸ βαρὺ ἐκ ξύλου δρυὸς ἑρμάριον ὅπου ὁ χωρικὸς κρύπτει συνήθως τὸ χρηματόδεμά του, εἰς λουδοβίκεια ἢ εἰς τάλληρα ἐντὸς σάκκου ἢ ἐντὸς παλαιᾶς κάλτσας.

Διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς του διέπραττε κλοπὴν διὰ ῥήξεως, κινδυνεύων νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ κατέργου. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἀφοῦ ἤρχισεν, ἔπρεπε νὰ προβῇ μέχρι τέλους.

Ἥρπασε τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης μάχαιραν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἑρμάριον διὰ νὰ τὸ διαρρήξῃ. Πλησιέστατα ὅμως τοῦ ἐπίπλου ἔγγραφόν τι περιβαλλόμενον ὑπὸ κορωνίδος ἐκ μέλανος ξύλου ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν του. Μηχανικῶς ἔρριψεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα καὶ ἀνέγνωσε κατὰ πρῶτον ἐκτετυπωμένας τὰς λέξεις ταύτας: « 75ον σύνταγμα τοῦ πεζικοῦ.»

Ἔστη ἀκίνητος.

Ἦτο ἡ ἄφεσις τοῦ ὀνομαζομένου Δυβοὰ (Ἰουλίου Ματθαίου) δεκανέως σαλπιγκτοῦ τοῦ 2ου λόχου, τοῦ 3ου τάγματος.

Ἔμελλε λοιπὸν νὰ κλέψῃ ἄνδρα ὑπηρετήσαντα εἰς τὸ ἴδιον σύνταγμα. Δὲν ὑπηρέτησε συγχρόνως, ὄχι, ἡ χρονολογία τοῦ ἐγγράφου ἦτο πρόσφατος. Ἀλλ' ἀδιάφορον!

Συγκεκινημένος ἤδη διστάζει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πρᾶξιν.

— Τί ἀνοησία! λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

Τὸ βλέμμα του αἴφνης στρέφεται πρὸς τὴν τράπεζαν,, ἐφ' ἧς κεῖται ὁ ἄρτος καὶ ὁ καπνός· ἔλαβεν ἤδη τὴν ἀπόφασίν του ὁ ἀτυχής. Κόπτει τὸ ἥμισυ τοῦ ἄρτου, ἐξάγει τὴν καπνοσύριγγά του καὶ πληροῖ αὐτὴν διὰ καπνοῦ—ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πάρῃ δανεικὸν αὐτὸ ἀπὸ ἕνα σύντροφον, αἴ:— εἶτα ὁρμῶν ἐκτὸς τῆς οἰκίας, εἰσδύει πάλιν, ἐνῷ τρώγει τὸν ἄρτον, εἰς τὴν ἀνὰ μέσον τῶν ἀγρῶν πλαγίαν ἀτραπὸν καὶ φθάνει εἰς τὴν δημοσίαν ὁδόν. Ὅτε δὲ διέρχεται μὲ τὴν καπνοσύριγγα ἀνημμένην πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου εἰς τὴν τρίοδον, λέγει αὐτῷ χωρὶς ν' ἀποκαλυφθῇ μετὰ μορφασμοῦ φαιδροῦ, ἔνθα διατηρεῖται ἴχνος τι τῆς εὐφυΐας τοῦ παλαιοῦ τῆς Ἀφρικῆς στρατιώτου:

— Κρίμα καὶ σὺ καϋμένε, ποῦ δὲν ὑπηρέτησες εἰς τὸ 75ον . . . ἀλλέως θὰ μ' ἔκαμνες νὰ εὕρω ἐργασίαν ἀπόψε ὅταν θὰ φθάσω εἰς τὸν σταθμόν! . . .

(François Coppée)

Χ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ δισταγμὸς ἐν τῇ συμπεριφορᾷ εἶνε ὅ,τι ἡ ἀμφιβολία ἐν τῷ πνεύματι. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ τις τί θέλει καὶ τί πιστεύει, ἵνα προβαίνῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ζωήν.

*

Ἔρως δηλητηριασθεὶς διὰ τύψεων συνειδότος φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν φθείρουσαν πληγήν.

*

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι πράττοντες ὑλικῶς τὸ ἀγαθὸν ἀδιαφοροῦντες δὲ ἂν ἠθικῶς βλάπτουσι.

*

Εἶνε παρήγορον τὸ νὰ ἐνεργῇ τις οὕτως, ὥστε ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ τηρῇ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐκτίμησιν

*

Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐδ' ἀγαπώμενος εἶνε μόνος καὶ ἔρημος ἐν μέσῳ τῆς εὐθυμοτάτης ζωῆς, ἐν μέσῳ τῶν ἀμέτρων ἀγαθῶν, ἅτινα τὸν περιστοιχοῦσιν.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσιν τὴν τέλεσιν παραδοξοτάτου συνοικεσίου: Ἐν Λότζ νεανίας δεκαοκταετὴς καὶ εὔπορος ἐνυμφεύθη χήραν ὑπερεβδομηκοντούτιδα! Ὁ εὐτυχὴς νυμφίος διὰ τοῦ γάμου τούτου ἀποκτᾶ 11 προγονοὺς καὶ προγονάς, ὧν ὁ πρεσβύτερος 53 ἐτῶν, ἔτι δὲ 23 ἐγγόνους καὶ 16 δισεγγόνους — καὶ ὅλα αὐτὰ ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν!

— Ἐν Βερολίνῳ ὀργανίζεται τῇ πρωτοβουλίᾳ ἑνὸς ἰατροῦ καὶ ἑνὸς πλουσίου ἐμπόρου ἐκ Πετρουπόλεως νέα ἀποστολὴ εἰς Ἀβησσινίαν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ. Μέχρι τοῦδε 40 ἐδήλωσαν ὅτι προθύμως μετέχουσι ταύτης. ἐλπίζεται ὅμως ὅτι ἀριθμὸς αὐτῶν θ' ἀνέλθῃ εἰς 300.

— Τέσσαρες υἱοὶ τοῦ βασιλέως τοῦ Σιὰμ μεταβαίνουσι προσεχῶς εἰς Ἀγγλίαν ὅπως ἐκπαιδευθῶσιν ἐκεῖ. Εἶνε ἡλικίας 10–13 ἐτῶν καὶ φέρουσι τὰ ἑξῆς ὀνόματα: Κιλυαχάρα, Ραμπιπατανὰσαχ, Προβιτβατιμόον καὶ Χιραπροβάτ. Οἱ νεαροὶ βασιλόπαιδες γνωρίζουσιν ἤδη τὴν Ἀγγλικήν. Ἡ ἀκολουθία αὐτῶν θ' ἀποτελεῖται ἀναμὶξ ἐξ Ἄγγλων καὶ Σιαμαίων.

— Ἐν Πετρουπόλει ἐξεδόθη ἄρτι ὑπὲρ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ λεύκωμα περιέχον 8.0 αὐτόγραφα ἡγεμόνων, πολιτικῶν, συγγραφέων, ἐπιστημόνων ῥώσσων καὶ ἀλλοδαπῶν. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ αὐτόγραφον τῆς ἡμετέρας βασιλίσσης ἔχων ὡς ἑξῆς: Εἶνε προσφιλὴς ὁ ἐκ τῆς μητρικῆς χώρας χαιρετισμός.

— Οἱ ἐκδόται τῶν ἔργων τοῦ Μακώλεϋ ἐξέδωκαν ἄρτι νέαν ἔκδοσιν εὐθηνοτάτην, περιλαμβάνουσαν ὄχι μόνον τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἔργα αὐτοῦ πεζὰ καὶ ἔμμετρα καὶ τὰς ἀγορεύσεις του καὶ βιογραφίαν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σὶρ Γεωργίου Τρεβελυάν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἀναγράφει τὰς ἑξῆς βιβλιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἱστορίας τοῦ Μακώλεϋ: Εἰς διάστημα ἐννέα ἐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως αὐτῆς (1848) ἐπωλήθησαν 30 χιλ. τόμοι, μέχρι δὲ τοῦ 1866, 80 χιλ.—μέχρι τοῦ 1875, 132 χιλ. καὶ μέχρι τῆς σήμερον 140 χιλ. ἐν μόνῃ τῇ Ἀγγλίᾳ. Ἡ ἱστορία αὕτη μετεφράσθη μέχρι τοῦδε εἰς δέκα εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Εἰς ἀμοιβὴν ἔλαβεν ὁ συγγραφεὺς παρὰ τῶν ἐκδοτῶν 20 χιλ. λιρῶν στερλινῶν, ἤτοι 500 χιλ. φράγκων, ποσὸν τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεὺς ἔλαβέ ποτε. Ἀλλὰ τὰ κέρδη τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἔκδοσιν ὑπερέβησαν κατὰ πολὺ καὶ αὐτὸ τὸ καταβληθὲν ὑπέρογκον ποσόν.

— Ἱδρύθη ἐν Βερολίνῳ ἑταιρία εἰδικὸν σκοπὸν ἔχουσα τὴν χρησιμοποίησιν τῶν κυνῶν ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ. Ἡ ἑταιρία αὕτη φέρει τὸ ὄνομα *Ἥρα*.

— Ἐκ τοῦ γάμου τοῦ Ἀλεξάνδρου Βάττεμβεργ μετὰ τῆς ἀοιδοῦ Λόϊσιγγερ λαβὼν ἀφορμὴν ὁ ἐν Βιέννῃ ἀνταποκριτὴς τῶν ἀγγλικῶν *Καιρῶν* ἀπαριθμεῖ ὅλους τοὺς εὐρωπαίους πρίγκιπας, οἵτινες κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους συνεδέθησαν διὰ γάμου πρὸς γυναῖκας ταπεινῆς τάξεως. Εἶνε δὲ οὗτοι: ὁ Δοὺξ τοῦ Βερρὺ ἄλλοτε ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου νυμφευθεὶς τὴν ἀγγλίδα μὶς Λυδίαν Τόμψον· ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδοὺξ Ἰωάννης τὴν Ἄνναν Πλόχλε θυγατέρα τοῦ ἐν Ἀουσσέε διευθυντοῦ τοῦ ταχυδρομείου, λαβοῦσαν εἶτα τὸν τίτλον Κομήσσης τοῦ Μεράν· ἕτερος αὐστριακός, ὁ ἀρχιδοὺξ Ἐρρῖκος τῷ 1868 νυμφευθεὶς ἐν Βόζεν τοῦ Τυρόλου τὴν ἀοιδὸν Λεοπολδίνην Ὄφμαν, νῦν Βαρωνίδα Βάϊδεχ. Ὁ δοὺξ Λουδοβῖκος τῆς Βαυαρίας, ἀδελφὸς τῆς Αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας ἔλαβεν εἰς γάμον τῷ 1857 ἀγγλίδα ἀστήν, φέρουσαν νῦν τὸν τίτλον βαρωνίδος Βαλερσέε. Ὁ πρίγκηψ Ἀδαλβέρτος τῆς Πρωσσίας, ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α'. ἐνυμφεύθη τῷ 1840 τὴν Θηρεσίαν Ἔλσσλερ πρώτην χορεύτριαν θεάτρου. Ὁ πρίγκηψ Ἐρρῖκος τοῦ Ῥέους, πατὴρ τοῦ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας, συνεζεύχθη τὴν Μάριαν Λουασσὲ ὀρχηστρίδα ἱπποδρομίου. Καὶ τελευταῖος ὁ πρίγκηψ Γουσταῦος τοῦ Σάξεν Βάϊμαρ τὴν δεσποινίδα Μαρκόκκια κόρην ἐκ Δαλματίας.

— Αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἀγγέλλουσι τὴν σύστασιν πολλῶν συλλόγων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ ἐν Λονδίνῳ, οἵτινες φέρουσι τὸν τίτλον *Σύλλογοι τῶν δεκατριῶν*. Σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἐκριζώσωσι τὴν κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ 13 πρόληψιν διαιροῦνται εἰς τμήματα, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖται ἐκ 13 μελῶν, συνέρχονται δὲ τὴν 13 ἑκάστου μηνὸς καὶ συγγευματίζουσι.

— Κατὰ αὐθεντικὴν στατιστικὴν ὁ ἀγγλικὸς τύπος ἠρίθμει κατὰ τὸ 1888: 1986 ἐφημερίδας καὶ 1593 περιοδικά. Ἐκ τῶν περιοδικῶν τούτων 400 εἶνε εἰδικῶς θρησκευτικά, ἐκ δὲ τῶν ἐφημερίδων 174 εἶνε καθημεριναί.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΑΚΙΑ

Λίγα λουλούδια τοῦ βουνοῦ, χλωμὰ καὶ μαραμμένα,
Ἐπῆρες ἀπ' τὰ στήθη σου καὶ τἄδωκες 'ς ἐμένα.
Κ' ἐγὼ μ' ἀγάπη τἄβαλα 'ς ὁλόχρυσο ἀνθογυάλι
Κ' ἐδιπλοζωντανέψανε κ' ἐμύρισαν καὶ πάλι.

Λίγα λογάκια τρυφερά, γλυκὰ κι' ἀγαπημένα,
Ἐπῆρες ἀπ' τὰ χείλη σου καὶ τἄδωκες ς' ἐμένα.
Κ' ἐγὼ 'σὰν μοσχομύριστα, 'σὰν ἀκριβὰ λουλούδια,
Μέσ' ς' τὴν καρδιά μου τἄβαλα—καὶ γίνηκαν τραγούδια.

Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

'Σὰν τἄλλα δένδρα ἡ μυγδαλιὰ
Τῆς Ἄνοιξης τὴν ἀντηλιὰ
Δὲν θέλει νὰ προσμένῃ,
Μέσ' 'ς τὸν χειμῶνα τὸ βαρὺ
Φόρεμα ἀνθόπλεκτο φορεῖ,
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη.

Ἔτσι μιὰ κόρη ζηλευτὴ
Τὴ μυγδαλιὰ βλέπει κι' αὐτὴ
Καὶ λαχταρᾷ ν' ἀνθίσῃ.
Γι' αὐτὸ ἡ καρδιά μου τὴν πονεῖ·
Κακότυχη, τί θὰ γενῇ,
Ἂν ἔξαφνα χιονίσῃ!..

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

'Σὲ θέμελα παληὰ καὶ στοιχειωμένα,
Χαλάσματα τῆς μαύρης συμφορᾶς,
Καινούργιο ἀναστηλώνεται γιὰ μένα
Τ' ὁλόφωτο Παλάτι τῆς Χαρᾶς.

Καὶ μέσα 'ς τὸ Παλάτι θρονιασμένη,
Ψηλὰ 'ς τ' ὁλόχρυσό της τὸ θρονί,
Μικρὴ βασιλοπούλα μὲ προσμένει,
Μὲ κράζει μὲ γλυκόλαλη φωνή.

Ἀπὸ τὰ ξένα φτερωτὸς γυρίζω·
Καρδιὰ τῆς φέρνω ὁλόθερμη, πιστή,
Καὶ 'ς τὸ Παλάτι φτάνω—μ' ἀντικρύζω
Τὴ σιδερένια πόρτα σφαλιστή!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΟΠΟΥ Ο ΗΤΤΗΘΕΙΣ ΝΙΚΑ

Ἐν γαλλικῇ πολίχνῃ δύο ἐργάται ἀδελφοὶ εἶχον καταληφθῇ ἀπό τινων μηνῶν ὑπὸ κοινοῦ ἔρωτος πρὸς εὔμορφον ὑπηρέτιδα καπηλείου. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἦσαν πρόθυμοι νὰ νυμφευθῶσι τὴν γόησσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο φυσικὰ καὶ οἱ δύο νὰ τύχωσι τοῦ ποθουμένου, ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὴν ἐρωτικὴν διαφοράν των οὕτω: νὰ μεταβῶσιν εἰς οἰνοπνευματοπωλεῖον καὶ νὰ ζητήσωσιν ἄφθονον ῥοῦμι, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν δύο, ὅστις πίῃ περισσότερα ποτήρια, νὰ ἔχῃ εἰς τὸ ἑξῆς μόνος δικαιώματα ἐπὶ τῆς περικαλλοῦς καπήλου. Ἡ παράδοξος μονομαχία ἐγένετο κατὰ ψυχρὰν τοῦ φεβρουαρίου νύκτα. Μετά τινα δὲ ἀριθμὸν ποτηρίων ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν ἐκυλίσθη ὑπὸ τὴν τράπεζαν. Ὁ νικητὴς κλονούμενος, βαρεῖαν ἔχων τὴν κεφαλήν, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὕπαιθρον ἵν' ἀναπνεύσῃ καθαρὸν ἀέρα. Ἀλλὰ μόλις ἔκαμε βήματά τινα ἐν τῷ σκοτεινῷ δρομίσκῳ, προσέκοψέ που, κατέπεσε καὶ δὲν ἐσηκώθη πλέον· εὑρέθη νεκρὸς ἐκεῖ ἀποθανὼν ἐξ ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως προελθούσης ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἐπιδράσεως τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους. Τὴν ἐπομένην μετὰ τὴν κήδευσιν αὐτοῦ, ὁ ἀδελφὸς ἀναλαβὼν ἐκ τῆς μέθης ἐζήτησε τὴν χεῖρα τῆς κόρης. Οὕτως ἐν τῷ παραδόξῳ αὐτῷ ἀγῶνι ἐκέρδησεν ὁ ἀπολέσας καὶ ἐνίκησεν ὁ ἡττηθείς.

ΜΕΓΑΛΟΦΥΗΣ ΠΑΙΣ

Τὸ ἐκπληκτικώτατον παράδειγμα προώρου διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἐξ ὅσων ἀναφέρουσι τὰ χρονικὰ τῆς ἐπιστήμης, εἶνε τὸ περὶ παιδός τινος, Χριστιανοῦ Ἐρρίκου Χάινεκε, γεννηθέντος ἐν Λυβέκῃ τῆς Γερμανίας τῷ 1721. Τὸ παιδίον τοῦτο ἐν ἡλικίᾳ δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος ὡμίλει ἐπιτροχάδην γαλλιστὶ καὶ λατινιστί, πλὴν τῆς μητρικῆς γλώσσης, τετραετὲς δ' ἐξέπληττε τοὺς ἀκούοντας διὰ τοῦ πλήθους τῶν γνώσεών του καὶ τῆς βαθύτητος τῶν κρίσεων. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὅμως ταύτῃ τῶν τεσσάρων ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ μεγαλοφυὴς παῖς, ὡς νὰ διέρρηξε τὸν ἀνίσχυρον ἔτι σωματικὸν φλοιὸν ἡ εἰς τόσον βαθμὸν προώρως ἐνταθεῖσα πνευματικὴ δύναμις.

Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΗΘΟΠΟΙΩΝ

Ἡ ὑποκριτικὴ τέχνη δὲν εἶνε βεβαίως ἐξ ἐκείνων τῶν ἐπαγγελμάτων, ἅτινα διὰ τῆς ἀνέτου ἐργασίας καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν μέσων παρατείνουσιν ἐπὶ πολὺ τὴν ζωήν· τοὐναντίον ἐξαντλεῖ ἐν τάχει σωματικῶς καὶ πνευματικῶς τοὺς εἰς αὐτὴν ἀφοσιουμένους. Ὁ περίφημος μῖμος Ἴφφλανδ ἐν ἔτει 1787 ἔλεγε θλιβερώτατα: «Τὰ πάντα παρέρχονται ταχύτερον δι' ἡμᾶς· αἱ χαραὶ καὶ αἱ λῦπαι καὶ ἡ ζωὴ αὐτή! Αὐτὰ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα χύνομεν, αὐτὰ τα μειδιάματα, ἅτινα τόσον εὐχαρίστως παρέχομεν ἀπὸ σκηνῆς, μᾶς φέρουσι προώρως εἰς τὸν τάφον!» Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις· ἠθοποιοί τινες ἔφθασαν εἰς βαθύτατον γῆρας ἐξασκοῦντες ἕως ἐσχάτων ἡμερῶν τὴν τέχνην των. Ὡς μακροβιώτατος δὲ ὅλων ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννης Νοὲλ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1829 ἐν ἡλικίᾳ 118 ἐτῶν. Ὁ ἠθοποιὸς οὗτος παρίστα ἑκατοντούτης ἤδη ὤν! Ὁ Νοὲλ ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἠθοποιοῦ ἐπὶ 92 ὅλα ἔτη ἀνελθὼν τὸ πρῶτον ἐπὶ σκηνῆς ἐν ἡλικίᾳ 8 ἐτῶν. Κατὰ τὸ μακρότατον τοῦτο διάστημα ἔλαβε μέρος ἐν ὅλῳ εἰς 28,010 παραστάσεις, ἀπέθανεν εἰς δράματα 1040 φοράς, ἐβασίλευσεν 130 φοράς, ὑπῆρξε τίμιος ἄνθρωπος 920 φορὰς καὶ ἄτιμος 23,500.

Μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἠθοποιῶν εὑρίσκονται ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, καὶ δὴ ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ῥωμαϊκοῦ θεάτρου, ἐφάμιλλοι τοῦ Νοέλ: ἡ ἠθοποιὸς Λουτσέγια, ἥτις παρίστα ἐν ἡλικίᾳ 112 ἐτῶν, καὶ ἡ χορεύτρια καὶ ἠθοποιὸς Γαλένια Κοπιάλα, ἥτις 90 ὅλα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην αὐτῆς θεατρικὴν ἐμφάνισιν ἐχαιρέτισεν ἀπὸ σκηνῆς τὸν Πομπήϊον ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσει.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Μεταξὺ μεμνηστευμένων.

— Ἀφοῦ λὲς πῶς μ' ἀγαπᾷς τόσο, θὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρι, ὅταν θὰ ζοῦμε μαζί!

— Τί χάρι;

— Νὰ μὴν πίνῃς τσιγάρο.

— Σοῦ τὸ ὑπόσχομαι.

— Μὰ δὲν εἶνε μεγάλη ἡ θυσία αὐτὴ γιὰ σένα;

— Ὄχι καὶ τόσο· θ' ἀρχίσω τσιμποῦκι.

Ἡ ἐξομολόγησις.

Ὁ χωρικὸς Μανώλης ἐξομολογεῖται εἰς τὸν πνευματικὸν διὰ νὰ μεταλάβῃ.

— Μὴν ἔκλεψες γίδια 'ς τὸ χωριό;

— Ὄχι, ἅγιε δέσποτα!

— Κανένα πρόβατο;

— Θεὸς φυλάξοι, δέσποτά μου!

Ὁ Μανώλης ἐξερχόμενος συναντᾷ καθ' ὁδὸν ἄλλον χωρικὸν καὶ περιχαρής:

— Τί καλά, ποῦ δὲν μ' ἐρώτησεν ὁ παπᾶ Νικόλας γιὰ γουροῦνι!

Ἰατρὸς ἀποστομούμενος.

Ἡ συζήτησις περὶ θανατικῆς ποινῆς.

Ὁ ἰατρὸς κ. Π. κηρύσσεται κατ' αὐτῆς.

— Κανεὶς δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου· λέγει συμπεραίνων.

— Καὶ τότε πῶς κάνετε τὸ γιατρό; ἐρωτᾷ ὁ ἀντιφρονῶν.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΠΑΙΔΕΣ ΚΑΠΝΙΖΟΝΤΕΣ

Ἡ κατὰ τῆς καταχρήσεως τοῦ καπνοῦ Γαλλικὴ Ἑταιρία ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς ἐνεργείας ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἐπιψήφισιν νόμου ἀπαγορεύοντος τὸ κάπνισμα εἰς τοὺς παῖδας. Τοῦτο δὲ διότι ἐκ στατιστικῶν σημειώσεων καταφανὴς ἐγένετο ἡ βλάβη ἣν ἐπιφέρει τὸ κάπνισμα εἰς ἀνηλίκους. Ἐπὶ 38 παίδων καπνιζόντων ἡλικίας 9—15 ἐτῶν παρετηρήθη ὅτι τῶν 27 προσεβλήθη ἡ ὑγεία, 12 δ' ἐκ τούτων μάλιστα ἀπέκτησαν τὰ σπέρματα βαρυτάτων νόσων.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ *1889—1635*

Digitized by Google

'Αριθ. 689 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 12 Μαρτίου 1889.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Δ'.

(*Συνέχεια*).

Ὁ Φλαμιάτος.—Ἔχθρα αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἀγγλίας. —Ἐνέργειαι καὶ συγγράμματα αὐτοῦ. — Ὑπόληψις αὐτοῦ παρὰ τοῖς Φιλορθοδόξοις. — Αἱ πολιτικαί του δοξασίαι — Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ συνέταιροι.— Τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κυκλοφοροῦντα βιβλία. —Τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ Ἐπισκόπου καὶ οἱ στοχασμοὶ τοῦ γέροντος Σπύρου.— Σύμβολα τῆς Ἑταιρίας.— Σχέσεις Παπουλάκη πρὸς τοὺς Φιλορθοδόξους. — Σημασία τῆς Ἑταιρίας.— Ἡ ἀνεξιθρησκεία καὶ ὁ ἐσταυρωμένος ἀλέκτωρ.— Ἀναβρασμὸς ἐν Ἀθήναις.

—

Ὁ Κοσμᾶς Φλαμιάτος οὗτος, ὅστις τοιοῦτο διαδραματίζει πρόσωπον μεταξὺ τῶν Φιλορθοδόξων, ἦτο Κεφαλλήν, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σάμης καταγόμενος καὶ ἐν Πάτραις ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀποκατεστημένος, ἀνὴρ μετριωτάτης παιδεύσεως, θρησκομανής, ὑποκείμενος εἰς ἀσκητικὰς ἐξάψεις καὶ ἐσκοτισμένον ἔχων τὸν νοῦν ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς ἀναγνώσεως τῆς δυσπέπτου τῶν συναξαρίων ὕλης καὶ ἐκ τῆς ἀσχολίας αὐτοῦ περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου. Ἔτρεφε μῖσος ἄσπονδον πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἴσως διότι ἡ προστάτις τότε αὕτη δύναμις τῶν Ἰονίων νήσων αὐστηρῶς εἶχε καταστείλει τὸ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι στασιαστικὸν κίνημα τοῦ 1848· διότι αἱ περὶ Λουθηροκαλβίνων γελοῖαι αἰτιάσεις του καὶ αἱ δῆθεν προσηλυτιστικαὶ ἐνέργειαι τῆς εἰρημένης δυνάμεως οὐδεμιᾶς ἔχονται ὑποστάσεως, ἀφοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑπτανήσῳ, ἔνθα ἡ Ἀγγλία ἦτο κατὰ τύπους μὲν προστάτις, πράγματι δὲ κυρίαρχος ἐπιμελῶς καὶ ἐμφρόνως ἀείποτε ἀπέσχε πάσης ἀναμίξεως εἰς τὸ θρησκευτικὸν τοῦ λαοῦ φρόνημα. Ἴσως ὅμως καὶ ἕτερος λόγος καὶ δὴ σπουδαιότερος ὑπηγόρευε τὴν σφοδρὰν ταύτην ἀντιπάθειαν τοῦ Φλαμιάτου κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους· ὁ Φλαμιάτος ἦτο ἐμμανὴς Ἀγαθαγγελιστής, ὡς τοιοῦτος δὲ ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Ῥωσσίαν, πρὸς τὸ «ξανθὸν γένος», ἐξ οὗ προσεδόκα κατὰ τὰ χρησμοδοτηθέντα σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν, ἡ δὲ Ἀγγλία οὖσα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν πολιτικῆς ἡ φυσικὴ ἀντίπαλος τῆς Ῥωσσίας ἑπόμενον ἦτο νὰ ἐπισύρῃ τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ καὶ τὴν καταφοράν. Ὁ Φλαμιάτος ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἔρεισμα τῶν Φιλορθοδόξων, ἀποκαλεῖται δὲ εἰς τὰ ἐπίσημα τῶν ἀρχῶν ἔγγραφα ὁ θεμελιωτὴς καὶ τὸ κέντρον τῆς ὁμάδος. Κατά τινα ἔκθεσιν ἡμιεπίσημον τοῦ ἐπάρχου Καλαβρύτων πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ὁ Φλαμιάτος διετέλει εἰς στενοτάτας σχέσεις μετά τινων μοναχῶν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου φανατικῶν ὡς αὐτὸς καὶ μετὰ τοῦ Χριστοφόρου Παπουλάκη, ἐν ὅσῳ οὗτος εὑρίσκετο ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ παρώρμα αὐτοὺς εἰς τὴν στασιαστικὴν ἐνέργειαν. «Ἔχων τὰ μέσα, γράφει ὁ ἔπαρχος, διὰ τοῦ ἐμπόρου ἀδελφοῦ του, μετεβίβαζεν εἰς τὰς ἑταιρίας των ἔγγραφα καὶ πράγματα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἰδίως, ὡς λέγεται, ἀπὸ συνεταίρους των τινας εὑρισκομένους ἐν Βενετίᾳ καὶ μετὰ ταῦτα μετέβαινεν αὐτοπροσώπως εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ χρόνου καὶ τοὺς καθωδήγει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκανδαλώδους τούτου κηρύγματος.» Αὐτὸς ἐξέδωκεν ἐν Πάτραις φυλλάδιον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ Φωνὴ τῆς Ὀρθοδοξίας» καὶ Ἑρμηνεῖαν τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου, τὰ δὲ ἐκτρωματικὰ ταῦτα προϊόντα τῆς νοσούσης διανοίας του ἔπεμπε πρὸς τοὺς ὁμόφρονας πρὸς ἐποικοδόμησιν τῆς πίστεώς των καὶ πρὸς ἔξαψιν τοῦ ζήλου των. Διενήργει δραστηρίως τὸν προσηλυτισμὸν καὶ τὴν συγκρότησιν τῶν κατὰ τόπους συνελεύσεων, φροντίζων ἅμα καὶ χρηματικὰ βοηθήματα νὰ συνάζῃ καὶ νὰ διανέμῃ ὑπὲρ τῆς εὐρυτέρας τῶν ἰδεῶν του διαδόσεως, διετέλει δὲ εἰς τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς κυριωτάτους τῶν ἑταίρων. Πλῆθος ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἀνευρέθη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν καταδίωξιν τῶν Φιλορθοδόξων, ἐν αἷς τὰ αὐτὰ ἀνεμάσσα φορτικῶς περὶ τῶν ἐπιβούλων δῆθεν ἐνεργειῶν τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, περὶ τοῦ Λουθηροκαλβινικοῦ συστήματος, περὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς καὶ ἀσεβοῦς προορισμοῦ τῶν σχολείων καὶ τὰ τοιαῦτα, προέτρεπε δὲ τὸν Λεοναρδόπουλον, πρὸς ὃν ἀπευθύνετο, νὰ μὴ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποκαλύπτῃ τοῖς πᾶσι τὸν

Digitized by Google

ἐπικείμενον δῆθεν κίνδυνον ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς, διαβεβαιῶν ὅτι ὁ μισθός του ἔσται μέγας καὶ πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Φαίνεται δὲ ὅτι μεγίστην ἔχαιρον ὑπόληψιν παρὰ τοῖς ἑταίροις, διότι ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ ἱερομονάχου Ἰγνατίου ἐκ Μεγάλου Σπηλαίου πρὸς τὸν αὐτὸν Λεοναρδόπουλον ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1850 γράφονται τὰ ἑξῆς: «Ἐπιστέλλω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Εὐγένειαν καὶ δύο βιβλιάρια καλούμενα τὸ μὲν «Φωνὴ Ὀρθοδοξίας» τὸ δὲ «Ἑρμηνεία τῶν χρησμῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγαθαγγέλου» γεννήματα καὶ πόνοι ἀνδρὸς σοφοῦ και ἐναρέτου καὶ μόνου διακεκριμένου ζηλωτοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, γνωστοῦ πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὸν ὁποῖον διεφύλαξεν ἡ Θεία Πρόνοια ὡς κειμήλιον τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν παροῦσαν καθ' ἡμᾶς φρικτὴν ἐποχὴν καὶ γενεὰν εἰς μαρτύριον αὐτῆς.»

Αἱ ἰδέαι καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ Φλαμιάτου οὕτω πως περιγράφονται ἐν ἐγγράφῳ ὅπερ συνέταξε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπως ἀποστείλῃ αὐτὸ πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς ξέναις αὐλαῖς διαπιστευμένους πρέσβεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς διαφώτισιν αὐτῶν περὶ τῶν διατρεχόντων τότε ἐν Ἑλλάδι:

«Κέντρον τῆς θρησκευτικῆς ταύτης διδασκαλίας ἦτο Κοσμᾶς τις Φλαμιάτος ἐκ Κεφαλληνίας ἀποκατεστημένος πρὸ χρόνων εἰς Πάτρας. Ὁ Φλαμιάτος οὗτος ὑπὸ θρησκομανίας καὶ θεομανίας ἀκράτου κατεχόμενος εἶχε συλλάβει ἐν τῷ ἀπομεμονωμένῳ βίῳ, ὃν ἐν Πάτραις διῆγε, τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἐπεβουλεύοντο. Ἀρχηγὸν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἐθεώρει τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις διὰ τῶν νεωτερισμῶν τοὺς ὁποίους διὰ τῶν Συνταγμάτων καὶ τῶν μεταπολιτεύσεων εἰσήγαγεν εἴς τε τὴν Εὐρώπην πᾶσαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα προτίθεται τὴν ἀπώλειαν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ γένους· ὅτι τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ καθεστῶτες νόμοι τῆς Ἑλλάδος εἶνε σατανικοὶ καὶ ὅτι ἡ ἐπάνοδος τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν καθαρὰν λατρείαν τῆς πίστεως ἀρκεῖ νὰ ὀργανώσῃ τὸν τόπον καὶ νὰ σώσῃ τὸ γένος. ὅτι τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα καὶ Πανεπιστήμια καὶ ἅπαντες οἱ ἐν αὐτοῖς διδασκόμενοι πρέπει ν' ἀποκρούωνται ἀπὸ τοὺς ἀληθεῖς χριστιανούς. ὅτι ἐν τέλει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπιβουλεύεται ὅλην τὴν θρησκείαν . . . Ἐκεῖνο ὅπερ καθίσταται ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ Φλαμιάτος πιστεύεται ὅτι (φυλακισθεὶς) ὑπηρετεῖ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα καὶ ὅτι ἡ ἀρχομένη κατ' αὐτοῦ καταδίωξις εἶνε κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ θέλοντος νὰ δοκιμάσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν του. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν εἶχε διαδόσει τὰ βιβλία του, συνταχθέντα καὶ ἐκδοθέντα παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος 1849.»

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Φλαμιάτος, ὅστις ἐν ἄλλῃ ἐποχῇ δρῶν καὶ ἐν εὐρυτέρῳ σταδίῳ θ' ἀνεδεικνύετο ἴσως διὰ τοῦ διαπύρου θρησκευτικοῦ ζήλου του ἄλλος Τορκουεμάδας. Ὅτι δὲ αὐτὸς ὑπῆρχεν ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης ἑταιρίας ἀπόδειξις ὅτι ἅμα τῇ συλλήψει καὶ τῷ ἐπακολουθήσαντι μετ' ὀλίγον θανάτῳ του ἡ παράδοξος αὐτὴ θρησκευτικὴ φαντασμαγορία τῶν Φιλορθοδόξων διελύθη ὡς ἱστὸς ἀράχνης καὶ οὐδὲ λόγος κἂν ἐγένετο περὶ αὐτῆς πλέον εἰς τοὺς μετέπειτα καιρούς.

Μέλη ἡ Ἑταιρία ἠρίθμει οὐκ ὀλίγα· ἦσαν δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τούτων οὐχὶ κατὰ τύπους μεμυημένα, ὡς εἰκάζω, οὐδ' ὑπαγόμενα εἰς προδιαγεγραμμένας ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ μᾶλλον ὀπαδοὶ ἀσπαζόμενοι τὰς προλήψεις καὶ συμμεριζόμενοι τὸν ἄκρατον τῶν ὑποκινητῶν ζῆλον. Καὶ πάλιν ἐκ τούτων οἱ πλεῖστοι ἦσαν κληρικοί, μοναχοί, ἱερομόναχοι, ἱερεῖς, πνευματικοὶ κλπ. Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν Πάτραις ἐγγράφων τοῦ Φλαμιάτου, ἐνοχοποιοῦντο, καθὰ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἀνεκοίνου πρὸς τὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, πάντες σχεδὸν οἱ μονάζοντες ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ σὺν τῷ ἡγουμένῳ αὐτῶν Ἰγνατίῳ καὶ ἄλλοι μοναχοὶ διαμένοντες ἐν ταῖς μοναῖς Κοιλάδος, Ἁγίου Ἀθανασίου, Ἁγίας Λαύρας, Ὁσίου Λουκᾶ κλπ. πλὴν αὐτῶν δὲ καὶ δήμαρχοί τινες καὶ δημοτικοὶ πάρεδροι καὶ πολῖται διαμένοντες ἐν Τριπόλει, Γορτυνίᾳ, Πάτραις, Ναυπλίῳ, Τήνῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Νομάρχης Ἀχαΐας διεβεβαίου τὸ ὑπουργεῖον ὅτι εἰς τὴν σκευωρίαν ἦσαν αναμεμιγμένα καὶ ἄτομά τινα «ἀνωτέρας τάξεως.» Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος πρέπει νὰ θεωρηθῇ σχετικὸς πρὸς τὴν κοινὴν περιωπὴν τῶν συλληφθέντων ἑταίρων, διότι μὲ ὅλην τὴν περιωρισμένην πνευματικὴν πρόοδον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δύσκολον εἶνε νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ἄνδρες κατέχοντες διακεκριμένην ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν ἠδύναντο ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς κινήματα τοιαῦτα, ἀποκυήματα ἀμαθείας παχυλῆς καὶ θρησκευτικῆς φρενοληψίας. Ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ πιθανώτερον, ὅτι τινὲς τῶν πολιτευομένων καὶ ἰδίως ἐκ τῶν Ρωσσοφρόνων, ὑπέθαλπον κρυφίως τὸν θρησκευτικὸν ἐρεθισμὸν καὶ τὸν ἐξεμεταλλεύοντο ἀποβλέποντες εἰς ἐνδεχόμενον πολιτικὸν ὄφελος.

Ἐρείσματα τῆς Φιλορθοδοξίας καὶ φυτώρια τῶν ἰδεῶν αὐτῆς ἦσαν τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἰδίως μοναστήρια. Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ κατὰ πόσον ἦτο τότε ἐλλιπὴς ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ κλήρου, ἀφοῦ καὶ σήμερον μετὰ πάροδον τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν γενικῶς ἀνομολογεῖται ὅτι ἡ μόρφωσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τοῦ πρέποντος. Ἐν τῇ μοναστικῇ ἀκηδίᾳ, ὅπου αἱ βοτάναι τῆς προλήψεως καὶ τῆς δεισιδαιμονίας ἐβλάστανον ἀνέτως εἰς τοὺς πίονας ἀγροὺς τῆς ἀμαθείας, ὁ χρόνος κατετρί-

Digitized by Google

θετο ἀφρόνως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν χυδαίων θρησκευτικῶν βιβλίων προωρισμένων νὰ παρατείνωσι τὸ κράτος τῆς παχυλῆς ἀπαιδευσίας ἢ περὶ τὴν ἑρμηνείαν γριφωδῶν προφητικῶν κεντρώνων, νοσηρῶν δημιουργημάτων τῶν σεσαλευμένων φρενῶν προϋπάρξαντός τινος μοναστοῦ. Μεταξὺ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν ταῖς μοναῖς βιβλίων παραδόξως ἀνευρίσκομεν καὶ τὴν μετάφρασιν τῆς Μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ περιβοήτου θρησκευτικοῦ συγγράμματος τοῦ τηλικοῦτον ἐγείραντος πάταγον ἐν τῇ Δύσει κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Ἐν ἐπιστολῇ κατασχεθείσῃ ὑπὸ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς εἰς τὴν διαλελυμένην μονὴν Ῥικίτσας,μοναχός τις ἔγραφε πρὸς ἕτερον: «...... Προσέτι παρακαλῶ δόσε πρὸς τὸν πάτερ Ἡσαΐαν τὰ δύο βιβλία, τὴν *Κλίμακα* καὶ τὸ ***περὶ μιμήσεως Χριστοῦ***, διότι, καθὼς γνωρίζεις εἶνε ξένα καὶ μοῦ τὰ ζητοῦν.» Ὅπως σχηματίσωσι δὲ οἱ ἀναγνῶσται ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν κυκλοφορούντων ἀνὰ τὸν μοναστικὸν κόσμον ἀσυναρτήτων προφητικῶν ὀνθυλευμάτων, ἅτινα εἶχον τὴν ἀξίωσιν θεοπνεύστων δῆθεν χρησμῶν, παραθέτω πρὸς τέρψιν αὐτῶν τὰ ἑξῆς εὑρεθέντα μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἡγουμένου Ἰγνατίου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

»Ἕνας ἐπίσκοπος τῆς Κωνστάντσας, ἐπαρχίας τῆς Ῥωσσίας τελευτήσας κατὰ τὸ αω′ ἔτος, ἀφῆκε τὰ παρόντα 12 κεφάλαια ἐγγράφως ἐσφραγισμένα εἰς ἕνα πλίκον *(φάκελλον)* καὶ εἶχε παραγγείλει μετὰ ἀρᾶς νὰ μὴ ἀνοιχθῇ εἰμὴ εἰς τὸ ἤδη τρέχον αωϛ′, ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ἔτη ἔχουν ν' ἀποσφραγισθῶσι τὰ ἑξῆς κεφάλαια:

Α′.—Θέλει γείνει ἕνας βασιλεὺς καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθανήσεται.

Β′,—Ἕνας μεγαλείτερος μονάρχης θέλει λυπήσει τὸν ἑαυτόν του πολλά.

Γ′.-Ἕνας μεγαλείτερος αὐθέντης θέλει ἑτοιμάσει διὰ τὸν ἑαυτόν του ἕνα αἱματώδη λουτρόν.

Δ′—Θέλουν σηκωθοῦν οἱ καταφρονούμενοι καὶ δυναμωθήσονται.

Ε′.—Ὁ Φθόνος ἐξαλειφθήσεται ἀπὸ τὸν χριστιανισμόν·

Ϛ′.—Εἰς τριῶν ἡμερῶν διάστημα θέλουν φανερωθοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν βρονταὶ καὶ κομῆται ἀπερίγραπτοι.

Ζ′.—Συμβήσεται φθορὰ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.

Η′.—Εἰς τὰς 18 Μαρτίου αὐξηθήσονται αἱματώδεις πόλεμοι.

Θ′.—Εἰς τὰς 11 Ἰουλίου συμβήσονται δύο ἀνήκουστοι νῖκαι.

Ι′.—Εἰς τὰς 16 Αὐγούστου ,θέλει γείνει ἄφραστος ζέστη.

ΙΑ′.—Εἰς τὰς 18 Ὀκτωβρίου ἀπολεσθήσεται τὸ ἥμισυ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΙΒ′.—Θέλει ἐκλεχθῇ ἕνας βασιλεὺς ἀπὸ τὸ Ἰμπέριον».

« 1755 Νοεμβρίου 14. Ἐνθύμησις.

Εἰς τὸν Μωρέαν, εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Ἁγίων Σαράντων στοχαζόμενος ἐγὼ ὁ γέρων Σπῦρος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μοναστηρίου εἰς ἕνα πεπαλαιωμένον βιβλίον χειρόγραμμα πατρικὸν ὀνομαζόμενον Ἑξαήμερον εἰς λέξιν ἑλληνικήν, εἰς τὸ ὁποῖον στοχάζοντάς το καὶ διαβάζοντας ἐκεῖνα τὰ ἀξιοθαύμαστα μυστήρια οὐράνια καὶ ἐπίγεια εὗρα εἰς ἕνα μέρος ὅπου ἔγραφε πῶς ὅταν ἴδῆτε τὸ χριστιανικὸν γένος τὸ στράτευμα καὶ τὴν ἀρμάδα τοῦ ξανθοῦ γένους νὰ κατέβῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἤγουν εἰς τὰ νησία τῆς Ἄσπρης Θαλάσσης, νὰ περικυκλώσῃ διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς τοῦ Ἰσμαὴλ τὸ γένος, τότε εἶνε βεβαιωμένοι οἱ χρησμοὶ καὶ ἡ διορία καὶ ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ νὰ τελειώσουν τὰ ὅσα ἐμφαίνουν καὶ φανερώνουν ἐξάπαντος, διατὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι καὶ ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅσα ἐδιώρισε δὲν εἶνε βολετὸν νὰ παρέλθωσιν.»

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσυναρτήτων αὐτῶν παραλογισμῶν ἡ πολιτικὴ ἰδέα δὲν λησμονεῖται καὶ τὸ «ξανθὸν γένος» ἐμφανίζεται ἀκαταπαύστως καὶ παρίσταται ὡς ὁ μέλλων λυτρωτής. Ἂν ὅμως ὁ γέρων Σπῦρος ἠξιώθη νὰ ἐπιζήσῃ δέκα τρία ἔτη μετὰ τὴν προφητικήν του ἀνακάλυψιν καὶ εἶδε τῷ ὄντι τὸν στόλον τοῦ ξανθοῦ γένους πλέοντα εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ὀρλὼφ ἀποβιβαζομένους εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐγένετο μάρτυς τῶν οἰκτρῶν καὶ αἱματηρῶν συνεπειῶν τῆς ὑπερβολικῆς εὐπιστίας τοῦ ἀτυχοῦς ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἶμαι βέβαιος ὅτι πολὺ διαφορετικὰ θὰ **ἐστοχάζετο** κατόπιν ὡς πρὸς τὸ κῦρος τῶν τοιούτων ἐπαγγελιῶν!

Σύμβολα ἰδιαίτερα ἡ ἑταιρία φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν. Παρετηρήθη μόνον κατόπιν ὅτι τινὲς τῶν συλληφθέντων κληρικῶν ἐκ τῶν ἄγαν ζηλωτῶν ἔφερον ἐπὶ τοῦ ῥάσου των ἢ ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς σταυρὸν κεντημένον δι' ἐρυθρᾶς μετάξης καὶ τὸ ῥητὸν *ἐν τούτῳ νίκα* εἰς τὰς τέσσαρας τοῦ σταυροῦ γωνίας. Περὶ τούτου ἐγένετο λόγος καὶ αἱ ἀρχαὶ μάλιστα ἐζήτησαν τὴν γνώμην ἑνὸς τῶν εὐπαιδεύτων ἱεροκηρύκων τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τῆς Συνόδου εἰς Πελοπόννησον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἕνεκα τῶν Χριστοφορικῶν ἐξάψεως, ὅστις ὅμως ἀπήντησεν ὅτι ὁ σταυρὸς ἠδύνατο νὰ εἶνε ἁπλοῦν ἔμβλημα ἑνὸς τῶν μοναχικῶν ταγμάτων.

Ἔκρινα ἐπάναγκες νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ τῆς ἑταιρίας ταύτης καὶ προσεπάθησα νὰ παραστήσω ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς τὴν σύστασιν, τὸν ὀργανισμόν της, τὸν σκοπόν της τὰς ἰδέας καὶ τὴν διανοητικὴν ἱκανότητα τῶν ἱδρυ-

Digitized by Google

τῶν της ἐπειδή, ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ, αὐτὴ ἦτο ἡ παραίτιος τῆς ἐπελθούσης ἀναστατώσεως, ὁ δὲ Παπουλάκης ἐγένετο βεβαίως ὄργανον τῶν ἰδεῶν αὐτῆς. Ἡ στενὴ σχέσις τοῦ Παπουλάκη μετὰ τῶν Φιλορθοδόξων εἶνε γεγονὸς ἀναμφισβήτητον, μαρτυρεῖται δὲ ὑπὸ πλείστων ὅσων ἐγγράφων. Ἡ βροντώδης φωνή, ἣν αἰνίττεται ἐν τῇ ἀνωτέρω δημοσιευθείσῃ ἐπιστολῇ του ὁ Φλαμιάτος καὶ ἥτις ἦτο ἀναγκαῖον, ὡς λέγει, νὰ κηρύττῃ τὴν ἐπιβουλὴν ἡμέραν καὶ νύκτα, ἦτο προδήλως τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοφόρου. Ἄλλως τε παρὰ πόδας τῆς αὐτῆς πρὸς τὸν Παρθένιον ἐπιστολῆς ὁ Φλαμιάτος γράφει: «Αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἀνάγνωσον καὶ πρὸς τὸν ὅσιον Χριστόφορον, πρὸς τὸν ὁποῖον προσφέρατε τὰ ἐγκάρδια σεβάσματα καὶ τοὺς ἀσπασμούς μου, ἐὰν τύχῃ περίστασις καὶ ἑνωθῆτε μετ' αὐτοῦ.» Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταῖς κατασχεθείσαις εἰς τὴν μονὴν Ρικίτσας πολλαχοῦ μνημονεύεται ὁ Χριστόφορος· μία μάλιστα, γεγραμμένη διὰ τοῦ συνήθους παρὰ τοῖς Φιλορθοδόξοις συνθηματικοῦ ὕφους καὶ λέγουσα: «Τί κάνετε; ὁ σπόρος φύτρωσε, θὰ θερίσωμεν ἢ ὄχι; ἐγὼ φεύγω διὰ τὴν Μάνην» πεμφθεῖσα δὲ ἐκ Μονεμβασίας, εἶνε φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Χριστοφόρου. Ὁ Νομάρχης Ἀχαΐας διαβεβαιοῖ ὅτι εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν των οἱ ἑταῖροι ὁμολογοῦσι τὸν Χριστόφορον ὡς συνέταιρον καὶ συνάδελφόν των· ὁ δὲ ἔπαρχος Καλαβρύτων ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰγνάτιος καὶ ὁ Παρθένιος καὶ ἕτερός τις μοναχὸς ὀνόματι Ἀνανίας Κωνσταντόπουλος καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἐκ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ οὗτος, διετέλουν εἰς στενοτάτας σχέσεις μετὰ τοῦ Χριστοφόρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων καὶ ἰδίως ἐν τῷ δήμῳ Κλειτορίας μετ' αὐτοῦ διατρίβοντες· ὅτι συχνάκις μετέβαινον ὁμοῦ εἰς τὰς γειτονικὰς ἐπαρχίας Κορίνθου, Τριπόλεως καὶ Γορτυνίας πρὸς διάδοσιν τῶν ἑαυτῶν ἰδεῶν· ὅτι ἐνίοτε μετέβαινεν ἐκ Πατρῶν πρὸς συνάντησίν των καὶ ὁ Φλαμιάτος καὶ ὅτι ἅπαντες οἱ ῥηθέντες συνῆλθον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Μαΐου 1851 εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ ἀφοῦ διέμειναν αὐτόθι ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Πλὴν καὶ ἂν αὐτὴ ἡ πληθώρα τῶν ἀποδείξεων δὲν ὑπῆρχεν, ἀρκεῖ τὸ γεγονὸς τῆς ἐντελοῦς ὁμοιότητος τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοφόρου πρὸς τὰς ἰδέας τῶν Φιλορθοδόξων καὶ τὸ τῆς ἀηδοῦς καὶ μέχρι κόρου ἐπαναλήψεως τῶν περὶ Ἀγγλίας καὶ Λουθηροκαλβίνων καὶ περὶ ὅρκου, καὶ περὶ βασιλέως μωρολογιῶν τοῦ Φλαμιάτου ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Παπουλάκης ἦτο, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ περιοδείαν ὁ διερμηνεὺς καὶ ὁ κῆρυξ τῶν Φιλορθοδόξων, προσκολληθεὶς καὶ ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν Ἑταιρίαν ἐξ ἀμαθοῦς θρησκευτικοῦ ζήλου. Παρὰ πολλοῖς μάλιστα ἐπικρατεῖ ἡ πεποίθησις ὅτι καὶ χρηματικὰ βοηθήματα μηνιαίως ἀπεστέλλοντο αὐτῷ παρὰ τοῦ Φλαμιάτου, ἅτινα οὗτος δὲν ἐξώδευε πρὸς εὐζωΐαν, οὐδ' ἀπεθησαύριζεν, ὢν ὁμολογουμένως ὑπέρτερος τῆς ταπεινῆς ἀργυρολογίας, ἀλλὰ διένειμεν ἴσως εἰς τοὺς ἀπορωτέρους ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ὀπαδῶν, ἐνισχύων οὕτω καὶ δι' ὑλικῶν μέσων τὴν ἀφοσίωσίν των.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους συντεταγμένη καὶ ἐνεργοῦσα ἡ Ἑταιρία τῶν Φιλορθοδόξων δὲν ἦτο βεβαίως λίαν σοβαρά, οὐδὲ κίνδυνος ἄμεσος ἐξ αὐτῆς ἐπέκειτο. Ὑποπτεύω μάλιστα ὅτι ἡ σπουδαιότης αὐτῆς ὑπὲρ τὸ δέον ἐξήρθη καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον πάρεστάθη ἐν ταῖς ἐπισήμοις τῶν Ἀρχῶν ἐκθέσεσι πρὸς ἐπίδειξιν ζήλου, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις καὶ πρὸς μεγαλοποίησιν τῶν ἰδίων ἐκδουλεύσεων. Τὰς ἀνατρεπτικὰς ἰδέας τῶν φαντασιοκόπων αὐτῶν δύσκολον ἦτο νὰ συμμερισθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ λαός, πρόσφατον ἄλλως τε ἔχων πεῖραν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ὁσάκις ἤθελε, δραστηρίως ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ πᾶσαν πρὸς διασάλευσιν τῆς δημοσίας τάξεως ἀπόπειραν. Ἤκουεν ὅμως μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ μετὰ συμπαθείας τὰ κηρύγματα αὐτὰ καὶ τὰς εἰσηγήσεις περὶ τῶν δῆθεν τεκταινομένων κατὰ τῆς θρησκείας του ἐπιβουλῶν, ὁ δὲ ἐκ τούτου ἐρεθισμὸς ἐπιτεινόμενος ἄδηλον εἰς ποῖον ὀλέθριον πέρας ἠδύνατο ν' ἀπολήξῃ. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἦτο λίαν εὐέξαπτος, αἱ δὲ πραεῖαι ἀρχαὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας ἥκιστα διαδεδομέναι. Μόλις ὀλίγος καιρὸς εἶχε παρέλθει ἀφότου τὸ Κράτος εἶχε περιπλακῇ εἰς σκολιὰν διεθνῆ διαφορὰν ἀπολήξασαν εἰς ὀδυνηρὰν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν ὕβριν ἕνεκα τῆς παραφορᾶς τοῦ ὄχλου τῆς πρωτευούσης, λιθοβολήσαντος καὶ ἀποπειραθέντος νὰ πυρπολήσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Πατσιφίκου, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ ἰουδαῖος οὗτος πρὸς ἐμπαιγμὸν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐσταύρωσε τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἕνα ἀλέκτορα! Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐξουσίας φανερὰ ἦσαν τὰ σημεῖα τῆς δυσμενείας πολλῶν κατὰ τῆς ἀλλοδόξου δυναστείας καὶ λόγος ἐγένετο μάλιστα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1852 περὶ συνωμοσίας, οὗ ἕνεκα συνελήφθη καὶ παρεπέμφθη εἰς δίκην εἷς ὑπολοχαγὸς τῆς φάλαγγος. Κατ' αὐτὴν περίπου τὴν ἐποχὴν ἐτιμωρήθη καὶ εἷς ἱερεύς, ἐφημέριος τοῦ νεοδμήτου τότε ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, διότι ἠρνεῖτο νὰ μνημονεύσῃ κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως, ὡς ἑτεροδόξου, ἀπόδειξις ὅτι καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ οἱ Φιλορθόδοξοι εἶχον τοὺς προσηλύτους των καὶ τοὺς ἀσπαζομένους τὰς ἑαυτῶν δοξασίας.

(Ἕπεται συνέχεια). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Digitized by Google

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἦν μερική, καθ' ὅσον οἱ λοιποὶ Ἐμῖραι ἐξηκολούθουν τὰς ἐχθροπραξίας· ὅθεν ὁ Βασιλεύς, ἐλπίζων ἴσως εὐμενέστερον τὸ θεῖον, ἐστράτευσε καὶ αὖθις κατ' αὐτῶν, καὶ κατέφθασε μὲν εἰς Μεσάνακτα, ἀλλ' ἐκεῖ θλιβεραὶ εἰδήσεις ἀνεχαίτισαν αὐτόν. Οὕτως, ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ ἐθρυλλεῖτο πάλιν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Διογένης, ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῆς Θεοδώρας, ἐμελέτα τῶν καθεστώτων τὴν ἀνατροπήν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἐγνώσθη, ὅτι οἱ μὲν Πετσενέγοι, διαβάντες τὸν Ἴστρον, ἐλεηλάτουν τὴν Μοισίαν, οἱ δὲ Ἄραβες τῆς Ἀφρικῆς ἐδῄουν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, αὐτὴν τὴν Κέρκυραν πυρπολήσαντες. Ὁ Βασιλεύς, ὡς εἰκός, μεγάλως ἐπὶ τούτοις ἐθορυβήθη, καὶ ναὶ μὲν πάντες οἱ ἐν λόγῳ κίνδυνοι προσεχῶς διεσκεδάσθησαν, καθ' ὅσον ὁ μὲν Διογένης ἐγένετο αὐτόχειρ, ἡ Θεοδώρα ἐκάρη ὑπὸ τῆς Ζωῆς μοναχή, πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐπιβουλῶν καὶ σκανδάλων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου οἱ Πετσενέγοι, οὐδένα συναντήσαντες ἀντίπαλον, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ δεινὴν ὑπέστησαν ἧτταν οἱ Ἄραβες, ὧν ὁ στόλος σχεδὸν ὁλοσχερῶς κατεστράφη ὑπὸ τοῦ περιδόξου Στρατηγοῦ τοῦ Ναυπλίου Νικηφόρου Καραντηνοῦ, τῇ συνδρομῇ τῶν Ῥαουσαίων· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς οὐδὲν ἧττον ἐπανέκαμψεν ἐσπευσμένως εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἐκεῖ δὲ διεμηνύθησαν αὐτῷ προσεχῶς νέα τοῦ Καραντηνοῦ καὶ ἄλλων Στρατηγῶν τρόπαια, καθ' ὅσον τῶν Ἀράβων ἐπιχειρησάντων δευτέραν κατὰ τῶν νήσων καὶ παραλίων ἐπιδρομήν, διὰ χιλίων πλοίων φερόντων μυρίους μαχητάς, ὁ Καραντηνός, δύο ἐχθρικὰς μοίρας καταθραύσας, ἔπεμψεν εἰς Βυζάντιον πολυαρίθμους αἰχμαλώτους. Συγχρόνως δ' ἕτερος Βυζαντινὸς στόλος, ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τὸν Πρωτοσπαθάριον Τεκνέαν τὸν Ἀβυδηνὸν εἰς Αἴγυπτον, ἠγγέλλετο ὅτι ἐκυρίευσε παρ' αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν πλοῖα πολλὰ μετὰ πλουσίας λείας· ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Πατρίκιος Νικήτας ὁ Πηγονίτης, προελάσας μέχρι Βαβυλῶνος, ἐξεπολιόρκησε τὸ παρ' αὐτὴν φρούριον «Περκρίν». Τοσοῦτον δὲ τὰ ἐν λόγῳ τρόπαια ἐλάμπρυνον τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Κράτους ἀξίωμα, ὥστε, ἅμα θανόντος τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀβασγίας Γεωργίου, ἡ τούτου χήρα ἐζήτησε διὰ Πρέσβεων τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἀρχαίας συμμαχίας, καὶ τὴν ἀνεψιὰν τοῦ Ῥωμανοῦ Ἑλένην ὡς σύζυγον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Παγκρατίου, ὀλίγον δὲ ἀργότερον παρέδωκε καὶ τὸ ἰσχυρὸν φρούριον «Ἀνακουφήν».

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὴν βραχεῖαν ἔτι τοῦ Ῥωμανοῦ βασιλείαν διαδραματισθέντα, περὶ ὧν διελέγοντο οἱ δύο περιφανεῖς Στρατηγοί, καὶ ὁ μὲν Μανιάκης ἀνέπτυσσεν ἰδίως τὰ ἐν Συρίᾳ γενόμενα, καθ' ὃ συμπράξας, ὁ δὲ Ξιφίας ὡμίλει περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι, ὧν διετέλεσεν αὐτόπτης κατὰ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ τὴν διάρκειαν. Εὐνόητος δὲ ἡ εὐχαρίστησις, μεθ' ἧς ἠκροᾶτο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὁ Χαράλδος, μανθάνων οὕτω παρ' αὐτῶν τῶν πρωταγωνιστῶν τὰ προσφάτως τὴν οἰκουμένην συνταράξαντα γεγονότα.

Ἐν τούτοις ἀφοῦ ὁ Βασιλεὺς ἀπηύθυνε λέξεις τινὰς εἰς τοὺς πρωτεύοντας τῶν Μεγιστάνων, νεύσαντος τοῦ Καστρησίου, ὡδηγήθησαν οἱ δαιτυμόνες εἰς παρακειμένας αἰθούσας, ἐν αἷς ἀνέμενον προητρεπισμένα διάλιθα καὶ ἀνάγλυφα χερνιβόξεστα. Ἐκεῖ, προσαγαγόντων τῶν Κοιτωνιτῶν οἰνάνθια καὶ ῥοδοστάγματα καὶ *γάλαια* (εἶδος βαλσάμου) καὶ ἄλλα μυριστικά, ἐνίφθησαν πάντες, μεθ' ὃ διὰ πολυτίμων χειρομάκτρων ἀπομαξάμενοι, καὶ τῶν εὐωδῶν καὶ μυριπνόων σταγμάτων καὶ ἀλειμμάτων ἀφθόνως ἐμπλησθέντες, κατῆλθον εἰς τὸν παρὰ τὸ Μέγαρον θαυμαστὸν παράδεισον, ἔνθα ἀνέμενεν ἤδη ἡ Αὐγοῦστα μετὰ περιφανοῦς ἐκ Δεσποινῶν θεραπείας.

Ἡ Αὐτοκράτειρα Ζωή, ἐκ τοῦ σύνεγγυς θεωμένη, ἐπέβαλλε διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς παραστήματος, καὶ διετήρει ἀναμφήριστα τῆς προτέρας καλλονῆς λείψανα, ἀλλὰ βαθέως διηυλακωμένα ὑπὸ τῶν ποικίλων αὐτῆς παθῶν· εἶχε δὲ βραδείας καὶ μεμετρημένας πάσας τὰς κινήσεις, ὡς εἰ ἐξόχως ἐτίμα τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, διότι προσέθιγεν αὐτὸ διὰ τῶν πορφυρογεννήτων αὐτῆς ποδῶν. Ἀφοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἴς τινας τῶν Πατρικίων καὶ Ἀνθυπάτων, οἵτινες ἐδικαιοῦντο εἰς τὴν ἔξοχον ταύτην τιμήν, ἐπλησίασε τὸν Χάραλδον, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέτεινεν αὐτῷ τὰς τυπικὰς ἐρωτήσεις, ἀλλ' ἐξώκειλε ταχέως εἰς διάλεξιν, ἥτις ἐξέπληξε τοὺς παρισταμένους, διά τε τὸ ἀσύνηθες καὶ ὡς ἐκ τῆς καταφανοῦς εὐμενείας, ἥτις ἐζωγραφεῖτο εἰς τῆς Ἀνάσσης τὸ πρόσωπον.

Ὁ Ὀρφανοτρόφος Ἰωάννης, ὀλίγον περαιτέρω ἱστάμενος, ἐθεώρει ἀνησύχως τὰ συμβαίνοντα, καίτοι δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὠχρὸν ὡς φύλλον περγαμηνῆς, σπανίως προέδιδε τὴν φύσιν τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, κατείχετο βεβαίως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπὸ ἀσυνήθους συγκινήσεως, καθ' ὅσον οἱ μικροὶ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐξέπεμπον φλόγας, καὶ οἱ συνεσφιγμένοι γρόνθοι ἔτρεμον σπασμωδικῶς ὑπὸ τὸ χρυσόπαστον σκαραμάγγιον. Τέλος, παραφερόμενος βεβαίως ὑπὸ ἀκατασχέτου αἰσθήματος, ἐπλησίασε τὴν Αὐτοκράτειραν, καὶ ἀπηύθυνεν αὐτῇ, μετὰ βαθείας ὑποκλίσεως, τετριμμένην τινὰ φράσιν.

Ἡ Ζωὴ ἀνεσκίρτησεν ἐπὶ τῇ ἀνηκούστῳ ταύτῃ

Digitized by Google

τόλμη, καὶ φοβερὸν προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ αὐθάδους βλέμμα, ἀλλ' ἰδοῦσα ὄπισθεν τοῦ Ὀρφανοτρόφου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ, κατηυνάσθη ἀμέσως καὶ προσνεύσασα τῷ Χαράλδῳ, ἀπεμακρύνθη· οὐδόλως ἐθλίβη ὁ ἡμέτερος ἥρως ἐπὶ τῇ ἐπεμβάσει ταύτῃ, καθ' ὅσον, ἅμα εἰς τὸν παράδεισον κατελθὼν, διέκρινε παρὰ τὴν Ἄνασσαν τὴν περικαλλῆ αὐτῆς ἀνεψιὰν Μαρίαν, καὶ διεφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἀκαθέκτου πόθου ἐγγυτέρας πρὸς αὐτὴν σχέσεως. Οὐδ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος, καθ' ὅσον τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ γένος ἐπέβαλλε τῇ Μαρίᾳ, ἥτις μετὰ τὴν Αὐτοκράτειραν ἦν ἡ πρώτη τῆς Αὐλῆς Δέσποινα, τὸ ἐν λόγῳ· φιλοφρόνημα...

Ὁ Χαράλδος, ἰδὼν αὐτὴν πλησιάζουσαν, ὑπὸ ἀφάτου κατελήφθη συγκινήσεως, καὶ μετὰ τρεμούσης φωνῆς ἀπήντησεν εἰς τὰς πρώτας αὐτῆς λέξεις· φαίνεται δὲ ὅτι τὸ ἄδολον τοῦτο αἴσθημα ἦν μεταδοτικόν, καθ' ὅσον καὶ ἡ περικαλλὴς Μαρία, ἥτις ἐν ἀρχῇ προσηνέχθη ὡσεὶ πρὸς ξένον, περιεπλάκη ἐπίσης κατὰ μικρὸν εἰς εὐρυτέραν διάλεξιν, ἣν τὴν φορὰν ταύτην οὐδεὶς διέκοψε, καὶ ἥτις ταχέως ἀπέβη ζωηρὰ καὶ οἰκεία. Οὐδ' ἦν ὅλως ἀνεξήγητον τὸ φαινόμενον τοῦτο, καθ' ὅσον εἰθισμένη εἰς τὰς αὐστηρὰς διατυπώσεις τῆς Αὐλῆς, παραδόξως ἐθέλγετο ἡ ἐπέραστος τῆς Ἀρμενίας Βασίλισσα ὑπὸ τῆς ἀφελοῦς, ἀλλ' ἅμα καὶ εἰς ἄκρον εὐγενοῦς παραστάσεως τοῦ τέκνου ἐκείνου τῆς φύσεως· μεγάλως πρὸς τούτοις ἔτερπεν αὐτὴν ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ νέος Ἰάρλος ὡμίλει τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ εἰς ἀσυνήθεις τινὰς τῆς φράσεως τροπὰς φαιδρὸν ἐπέστεφε μειδίαμα τὰ ῥόδινα χείλη, ἀπροσμάχητον περιβάλλον αὐτὰ μαγείαν.

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς νεαρᾶς Βασιλίσσης περὶ τῆς μεμακρυσμένης αὐτοῦ πατρίδος, ὁ Χαράλδος ἀπήντησε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, περιγράφων τοὺς αἰωνίους πάγους ὑπὸ τοῦ βορείου σέλαος καταυγαζομένους, καὶ τὸν ὅλον τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χωρῶν βίον· τοσοῦτον δ' ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀσυνήθης ὑπῆρξεν ἡ ἀφήγησις αὕτη, ὥστε ἡ Μαρία καὶ τοὺς λοιποὺς μεγιστᾶνας καὶ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους τὴν παρουσίαν ὁλοσχερῶς ἐλησμόνησεν.

— Ὁ τοιαύτην ἔχων πατρίδα, παρετήρησε τέλος, ἐννοῶ πόσον διακαῶς φιλεῖ αὐτὴν, καὶ πόσον πάσχει βεβαίως, καταλιπὼν τὴν γῆν, ἔνθα ζῶσιν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι.

— Φεῦ, ἀπήντησε ὁ Χαράλδος οὐδεὶς μοὶ μένει πλέον τοιοῦτος. Ἡ μήτηρ μου ἀπεβίωσε πρὸ ἐτῶν, ὁ πατήρ μου ἐσχάτως ἔτι, καὶ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὀλάφου εὑρίσκομαι εἰς διάστασιν.

— Βεβαίως, ἀλλὰ μένει πάντοτε τὸ πατρικὸν ἔδαφος, τὸ ἐγκλεῖον τῶν θανόντων τὰ ὀστᾶ, καὶ διὰ τοσούτων προσφιλῶν ἀναμνήσεων πρὸς ἡμᾶς συνδεθέν.

— Οὐδόλως ἀρνοῦμαι τοῦτο, καὶ οὐδεὶς μᾶλλον ἐμοῦ φιλόπατρις, ἀλλ' αὐθορμήτως ἀπεδήμησα. Αἱ ἀφηγήσεις τοῦ πατρὸς περὶ τῶν θαυμασίων νήσων, ἃς λούει τὸ γλαυκὸν Αἰγαῖον, περὶ τῶν περικλεῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, περὶ τῆς λαμπρᾶς ταύτης πρωτευούσης, ἀνέφλεξαν τὴν νεανικήν μου φαντασίαν, καὶ πόθος μὲ παρέσυρεν ἀκράτητος ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς θαυμάσω τὰ θεσπέσια ταῦτα.

— Συνήθως ἡ φαντασία ὑπερβαίνει τὴν πραγματικότητα.

— Εἰς ἐμὲ οὐδόλως τοῦτο συνέβη. Πολλὰ εὗρον βεβαίως διάφορα τῶν πλασμάτων ἐκείνων τοῦ πυρέσσοντος νοός μου, ἀλλ' ἐγνώρισα οὐχ' ἧττον κόσμον ὑπερτεροῦντα πᾶν ὅ,τι ἀνέμενον, καὶ βαδίζω ἀπὸ καταπλήξεως εἰς κατάπληξιν.

— Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὑπέλαβεν ἡ Μαρία μετὰ λεπτῆς φιλαρεσκείας, ὁ ἔπαινος οὗτος οὐδόλως ἀφορᾷ τὰς Ἑλληνίδας. Ὁ γνωρίζων τὰς λεπτοφυεῖς τοῦ βορρᾶ καλλονάς, ὧν ἁμιλλᾶται τὸ δέρμα πρὸς τὰς ἀστραπτούσας χιόνας, ὧν οἱ χρυσοῖ βόστρυχοι ἐνθυμίζουσι τὰς πρωϊνὰς ἀκτῖνας, καὶ οἱ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ τὸν ἀνέφελον οὐρανόν, τὰς ἡλιοκαεῖς ἡμῶν κόρας θεωρεῖ βεβαίως ὡς ἀνεπιτυχῶς βαφείσας Αἰθιοπίδας.

— Καὶ ὅμως συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ὁμολογῶ τὰ θέλγητρα τῶν παρθένων τοῦ βορρᾶ, καὶ πολλὰς εἶδον ἐλαφρὰς καὶ χαριέσσας, ὡς ἐαρινὰ ὄνειρα, ἀλλ' ἤδη ἐν Κατάνῃ ὅπου κατὰ πρῶτον εὗρον αὐτάς, ἄφατον μοὶ ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν αἱ φλογεραὶ καὶ ἡδυπαθεῖς Ἑλληνίδες.

— Ὡραῖος χαρακτηρισμός, ἀνέκραξε γελῶσα ἡ Μαρία. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προσοχή· ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὴν Κατάνην.

— Γνωρίζω τοῦτο, ἀπήντησεν ὑποστένων ὁ Χαράλδος. Ἐσχάτως ἔμαθον τὰ περὶ τῆς νέας θρησκείας τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλ' ἡ Ἐδὲμ τοῦ Προφήτου οὐδὲ παραβάλλεται βεβαίως πρὸς τὸ θεσπέσιον σύμπλεγμα τῶν καλλονῶν, αἵτινες ἀνθοῦσι περὶ τὸν λαμπρὸν τοῦτον θρόνον.

— Ἀνθοῦσιν ἔστω, ἀλλὰ τὰ ῥόδα κρύπτουσιν ἀκάνθας, καὶ φθείρονται τὰ πτερὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν πτερυγιζούσης χρυσαλίδος.

— Δι' ἐμὲ οὐδεὶς ὑφίσταται κίνδυνος. Ἀνομολογῶ τὴν λαμπρότητα τοῦ θεάματος, ἀλλ' ἐθωρακίσθην κατὰ παντὸς πειρασμοῦ.

— Ὦ! καὶ πῶς τοῦτο;

— Ἐν τῇ ἐπισήμῳ δεξιώσει μου εἶδον κατὰ πρῶτον τὴν Αὐτοκράτειραν καὶ τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὴν πολυθελγήτρους ὁμίλους. Ἅμα εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν, κατελήφθην ὑπὸ θάμβους, ὡσεὶ πάντες ἐκεῖνοι οἱ ὡραῖοι ὀφθαλμοὶ φλογερὰ μοὶ ἐξετόξευον βέλη, ἀλλὰ τότε, ὑπὸ μυστικῆς ἐπηρείας ἑλκόμενος, ἐστράφην πρὸς τὸν θρόνον καὶ...

Digitized by Google

— Καί..;

— Προσήλωσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ παμφαοῦς πλάσματος παρ' αὐτὸν ἱσταμένου.

— Ὤ! πράγματι, ὑπέλαβεν ἐλαφρῶς ἐρυθριῶσα ἡ Μαρία. Ἡ ἀφήγησις προσλαμβάνει εἰδικὸν ἐνδιαφέρον.

— Ἀποφεύγω πᾶσαν περιγραφήν, ἐξηκολούθησε ζωηρῶς ὁ Χαράλδος. Ὅτε μοὶ ἐδίδασκον τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν, τοιαύτην ἐφανταζόμην τὴν ἡδύτητα τοῦ προσώπου τῆς Ἀφροδίτης, τὸ εὔτορνον ἀνάστημα τῆς Ἀρτέμιδος, τῶν Χαρίτων τ' ἀμβρόσια κάλλη.

— Παροδικὴ βεβαίως ἐντύπωσις.

— Παροδική; Ὤ, εἴθε εἶχεν οὕτως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ θεσπέσιον ἴνδαλμα παρίσταται πρὸ ἐμοῦ ἀπαύστως καὶ μοὶ μειδιᾷ, ἵμερος ἀνεκλάλητος κατέκλυσε τὴν ψυχήν μου, καὶ μετεβλήθη ἡ ὕπαρξίς μου πᾶσα εἰς ἀτελεύτητον, εἰς παράφορον λατρείαν.

Ἐλαφρὰ ὠχρότης διεχύθη ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς νεαρᾶς Βασιλίσσης, ἥτις ἀπέμεινε πρὸς στιγμὴν σιγῶσα, καὶ εἶτα, ὡσεὶ συνερχομένη.

— Ἀποσύρεται ἡ Αὐγοῦστα, ὑπέλαβε ψυχρῶς καὶ μεθ' ἡγεμονικῆς ὄντως μεγαλοπρεπείας, μεθ' ὃ, ἐλαφρῶς προσκλίνασα, ἐμακρύνθη.

Ὁ Χαράλδος ἀπέμεινεν ὡσεὶ ἐμβρόντητος. Ἀτενῶς πρὸ αὐτοῦ θεωρῶν, οὐδὲ παρετήρησε τὴν πομπικὴν ἔξοδον τῶν Αὐτοκρατόρων, μέχρις οὗ τέλος πλησιάσας ὁ Ῥαγνάρος, προσέθιξεν αὐτὸν καὶ ἀνέκραξεν.

— Ἔ! Χαράλδε, τί πράττεις; Μὴ ἐζήλωσας τὴν τύχην τῶν ἀγαλμάτων τούτων, τῶν κοσμούντων τὸν παράδεισον;

Ὁ νέος Ἰάρλος οὐδὲν ἀπήντησεν καὶ μηχανικῶς ἠκολούθησε τοὺς δύο φίλους. Σκληροὶ ἐνδοιασμοὶ ἐβασάνιζον αὐτόν, καὶ οὐδ' ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν νύκτα. Μὴ προέβη πέραν τοῦ δέοντος; Μὴ παρώργισε τὴν θελκτικὴν Βασίλισσαν; Μὴ κατέστρεψε διὰ παντὸς τὰς μόλις ἀρξαμένας σχέσεις, καὶ τοῦτο ἀφοῦ προσέλαβον χαρακτῆρα παραδόξως οἰκεῖον; Οἱ φόβοι οὗτοι κατέδακνον τὰς μυχαιτάτας τῆς καρδίας αὐτοῦ ἶνας, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἁπλῆ σκέψις περὶ τῆς ἀπωλείας, ἥτις ἠπείλει αὐτόν, βαραθροῦσα πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν εἰς ἄφατον ἄλγος, ἐξεδήλου τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τοῦ κατακλύσαντος αὐτὸν πάθους.

Εὐτυχῶς τὴν ἐπαύριον ἐπέκειτο νέον κλητώριον, ἀνεκτίμητον τοῦτο εὐτύχημα, καθ' ὅσον οἱ πυρποληθέντες ὑπὸ τῆς ἰδίας φλογός, ἤτοι πάντες οἱ ἐπὶ γῆς ζήσαντες, γνωρίζουσι τὴν ἀμείλικτον ὀδύνην τοῦ χωρισμοῦ, ἰδίως μετ' ἀμφίβολον πρώτην ἐξήγησιν. Πολλάκις τοῦτο συμβαίνει· συναντῶμεν ὃν καταθέλγον ἡμᾶς, πλημμυρούμεθα ὑπὸ ἀνεκφράστου ἱμέρου, ἡ ἀμοιβαία συμπάθεια γεννᾷ ταχέως τὴν οἰκειότητα, ἐν τῷ μέσῳ ἐκτάκτων περιστάσεων, ἐπιφερουσῶν διαρκῆ συγχρώτισιν, καὶ εἶτα αἴφνης τῶν πραγμάτων μεταβαλλομένων, ἡ μία τρυγὼν αἱμάσσει μακρὰν τῆς ἑτέρας μέχρις οὗ τέλος τὸ χρυσοῦν ὄνειρον ὠχριᾷ καὶ διαλύεται, ἐνῷ σβέννυται, σποδὸν μόνον καταλεῖπον τὸ γλυκύθυμον πῦρ τὸ πυρκαϊὰν ἀπειλῆσαν.

Φυσικὴ ἐπομένως ἡ κατατρύχουσα τὸν Χαράλδον ταραχὴ μέχρι τῆς ὥρας τοῦ κλητωρίου. Ἐκεῖ ἀνέμενεν αὐτὸν αὖθις ἡδυπαθὴς τῶν ὀφθαλμῶν τρυφή, ἡ θέα τοῦ πολυθελγήτρου ὄντος, εἰς ὃ ἅπας πλέον ἀνῆκεν. Ἐκεῖ, ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν διαγωγῆς τῆς Μαρίας, ἐπέκειτο ἡ διαφώτισις τῶν ἀληθῶν αὐτῆς διαθέσεων. Καὶ ἂν οἱ φόβοι αὐτοῦ ἐπηλήθευον, ἂν πράγματι ἐξ ἀδιαφορίας ἀπεσύρθη ἀγερώχως ἐπὶ τῇ πρώτῃ τρυφερᾷ νύξει, τότε, ὢ τότε...

Ἀλλ' ἡμιτελῆ κατέλειπεν ὁ νέος Ἰάρλος τὴν ζοφερὰν ταύτην ἄποψιν, καθ' ὅσον ἔθαλλεν ἀκόμη ἡ ἐλπίς· καὶ ὅμως φεῦ! κατὰ τὴν ἡμέραν κἂν ἐκείνην ἀμείλικτον ἐδείχθη τὸ πεπρωμένον. Τὸ κλητώριον, ὅπερ διεξήχθη κατὰ τὸ σύνηθες, ἐπηκολούθησε τελετὴ ἑτέρα, ἡ διανομὴ εἰς τοὺς Μεγιστᾶνας καὶ Αὐλικοὺς τῶν τοῦ Ἄνακτος δώρων, καὶ οὐδόλως ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ Αὐτοκράτειρα.

ΙΓ'.

Συνήθεις ἦσαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Αὐλῇ αἱ τοιαῦται χορηγίαι, καθ' ὡρισμένας ἑορτὰς τελούμεναι, καὶ μέγα μέρος τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους ἀποῤῥοφῶσαι. Ἡ «Βασιλείου τάξις» παρέχει ἡμῖν, κατὰ τὸ εἰωθός, λεπτομερῆ κατάλογον τῆς τε ταξινομήσεως τῶν διαφόρων Μεγιστάνων καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν δωρεῶν ἐν τῷ Κεφ. νγ'. τοῦ Β'. Μέρους φέροντι τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν, «Περὶ διανομῶν τῶν εὐσεβειῶν τοῦ Βασιλέως ἔν τε τοῖς **Βρουμαλίοις** (ὀνομαστικαῖς ἑορταῖς) καὶ *στεψίμοις* καὶ **Αὐτοκρατορίαις**» (ἀμφιετηρίσι τῆς στέψεως καὶ τῆς ἐνθρονίσεως).

Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι παρεσκεύαζε τὰ πάντα ὁ Ἀρτοκλίνης, καὶ ὅτι τὴν πρώτην τάξιν ἀπετέλουν οἱ Μάγιστροι, ὁ **Ῥαίκτωρ** (ἄγνωστον λαϊκὸν ἀξίωμα), ἡ Ζωστὴ Πατρικία, ὁ *Σύγκελλος* (οἱ Σύγκελλοι ἦσαν κατὰ τὸν Δυκάγγιον καὶ Ῥείσκιον παραστάται τῶν ἐπισκόπων), οἱ ἀπὸ Μαγίστρων *μοναδικοὶ* (οἱ ἀσπασθέντες τὸ μοναχικὸν σχῆμα πρώην Μάγιστροι), ὁ Πραιπόσιτος καὶ ὁ *οἰκειακὸς* **Παρακοιμώμενος** τοῦ Βασιλέως (οἱ Παρακοιμώμενοι κατεκλίνοντο ἐν τῷ προθαλάμῳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ κοιτῶνος, καὶ ἦσαν ὑπεύθυνοι ἐπὶ τῇ ἀσφαλείᾳ τοῦ ἱεροῦ σώματος· τὸ ὕψιστον τοῦτο ἀξίωμα συνήθως περιεβάλλοντο εὐνοῦχοι).

Τὴν δευτέραν οἱ **Ἀνθύπατοι** (ψιλὸν ἀξίωμα ἐκ τῶν ὑψίστων, ἀντικαταστήσαν τὸ τῶν Ἰλλουστρίων) καὶ οἱ εὐνοῦχοι **Πατρίκιοι** (τιμητικὸν

Digitized by Google

ἀξίωμα ἄνευ ῥητῆς λειτουργίας, ἱδρυθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου· οἱ Πατρίκιοι ἦσαν πατέρες τοῦ λαοῦ καὶ σύμβουλοι τοῦ στέμματος).

Εἰς τὴν τρίτην οἱ λοιποὶ Πατρίκιοι (ὥστε ἡ ἐκτομὴ ἐθεωρεῖτο πλεονέκτημα), ἤγουν οἱ Πρωτοσπαθάριοι, οἱ Δομέστικοι τῶν Σχολῶν καὶ τῶν Ἐξκουβίτων, ὁ ***Ὕπαρχος*** (δήμαρχος τοῦ ἄστεως), ὁ ***Γενικὸς*** (ταμίας), ὁ ***Σακελλάριος*** (θησαυροφύλαξ), ὁ ***Κοιαίστωρ*** (ὁ ὑψηλὸς οὗτος λειτουργὸς ἀνεγίνωσκε τά τε πρὸς τὴν Σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον μηνύματα τοῦ Βασιλέως), ὁ Δρουγγάριος τῆς βίγλης, ὁ ***Πρωτοβεστιάριος τοῦ Δεσπότου*** (ἀρχηγὸς τῶν Βεστιαρίων, ἤτοι ῥαφέων, καὶ τῶν Βεστητόρων, ἤτοι φυλάκων τῶν ἱερῶν ἐνδυμάτων τοῦ Βασιλέως· γενικώτερον ἐκαλοῦντο οὗτοι «ἐπὶ τῶν ἀλλαξίμων», ἢ «ὑπηρέται τῆς βασιλικῆς ἁλουργίδος»), ὁ ***τῆς τραπέζης*** (Πραίφεκτος), ὁ ***μέγας Παπίας*** (οὗτος, τηρῶν τὰς κλεῖδας τῶν Ἀνακτόρων, ἐπεστάτει εἰς τὸ ἄνοιγμα τῶν πυλῶν, ἀπὸ τῆς 4–10 πρωϊνῆς, καὶ ἀπὸ τῆς 2–5 ἑσπερινῆς ὥρας· κατὰ τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς ἡ εἴσοδος, πλὴν ἐκτάκτων περιστάσεων) καὶ ὁ Ἑταιριάρχης.

Εἰς τὴν τετάρτην οἱ σεκρετικοὶ Ὀφφικιάλιοι, ἤγουν οἱ Πριμικήριοι, οἱ Ὀστιάριοι (οἱ εἰσάγοντες τὰ βῆλα), καὶ οἱ ***ἔμπρατοι*** (ἐν ἐνεργείᾳ) Κριταί.

Τὴν πέμπτην οἱ τοῦ Χρυσοτρικλίνου (Πραίφεκτοι), οἱ Μαγλαβῖται καὶ Ἀρτικλῖναι, οἱ Σπαθαροκανδιδᾶτοι, οἱ Σπαθαροκουβικουλάριοι, οἱ Στράτορες, οἱ Μανδάτορες, οἱ Νοτάριοι, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Διεμοιράζοντο δὲ τὰ ἐν λόγῳ ***ἀποκόμβια*** (μετάξινα σακκίδια περιέχοντα τὸ δωρούμενον ποσόν), οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀναρίθμους τῆς Αὐλῆς Μεγιστᾶνας, ἀλλὰ συνήθως καὶ εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς κατὰ τὴν πόλιν λειτουργούς, καὶ εἰς αὐτὰς τοῦ Ἱπποδρόμου τὰς φατρίας.

Πλὴν δὲ τῶν βασιλικῶν τούτων δωρεῶν, καὶ πάντες οἱ ἀνώτεροι Μεγιστᾶνες κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισήμου αὐτῶν προχειρίσεως διένεμον τοιαύτας *συνηθείας*, μαρτυρούσας περὶ τοῦ ἀμυθήτου αὐτῶν πλούτου. Ἡ «Βασιλείου τάξις» λεπτομερῶς περιγράφει τὰς προχειρίσεις ταύτας, αἵτινες, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ, διαφοροτρόπως ἐνηργοῦντο, ἄλλοτε μὲν ἐπ' ἐκκλησίας, ἄλλοτε ἐν τοῖς Ἀνακτόροις μετὰ τὰς δοχὰς καὶ τὰ κλητώρια, καὶ κατὰ ποικίλους ἄλλους τρόπους, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ πομπῆς καὶ θεατρικῶς, ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένης ἀκτολογίας, ἤτοι σειρᾶς εὐχῶν, ὕμνων καὶ προσφωνήσεων, εἰς ἅς, κατὰ τὸ κέλευσμα τῶν Κρακτῶν συμμετεῖχον οἱ παριστάμενοι.

Ταῦτα πάντα κατ' ἀνάγκην παραλείποντες, ἀναγράφομεν μόνον ὅτι οἱ ἔμπρατοι (ἐν ἐνεργείᾳ) Πατρίκιοι («Βασιλείου τάξις» Β^ον^ Β'. Κεφ. με', ὅπου καὶ περὶ τῶν ***μεσοπράτων***, ἤτοι ἐν διαθεσιμότητι, καὶ ***ἀπράτων***, ἤτοι ἐπὶ ψιλῷ τίτλῳ, ὁ λόγος) παρέδιδον εἰς τοὺς Πραιποσίτους συνήθειαν (χορήγησιν) ἐκ λιτρῶν χρυσίου ὀκτώ, ἃς διενέμοντο οἱ ἑξῆς.

Ἐν μὲν τῇ Αὐλῇ οἱ Κουβικουλάριοι (πάντες οἱ τῆς θεραπείας), ὁ τοῦ ***Κανικλείου*** (ὁ τηρῶν τὸ ἱερὸν ἔγκαυστον, ἐρυθρὸν ῥευστὸν δι' οὗ ὑπέγραφεν ὁ Ἄναξ), ὁ τῆς ***καταστάσεως*** (τελετάρχης), οἱ ***Σιλεντιάριοι*** (οὗτοι διηυθέτουν τὰ ***σιλέντια***, ἤτοι συμβούλια τοῦ Κράτους, εἰσῆγον τοὺς Συγκλητικούς, προέπεμπον μέχρι τοῦ οἴκου αὐτῶν τοὺς νεωστὶ προχειρισθέντας Μεγιστᾶνας, καὶ τὰ τοιαῦτα. Σφάλλει ὁ Δυκάγγιος συνταυτίζων αὐτοὺς τοῖς Κουβικουλαρίοις, καθ' ὅσον οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν πάντες εὐνοῦχοι, ἐνῷ ἀναφέρονται Σιλεντιάρισσαι), οἱ Κόμητες τῶν Σχολῶν, οἱ Ἀρτικλῖναι, οἱ ***τοποτηρηταὶ*** τῶν Σχολῶν (Βικάριοι, ἢ ἀντικατασταται τῶν Δομεστίκων), ὁ σκευάζων τὸ Κανίκλειον, οἱ ***Ἀξιωματικοὶ*** (οἱ ἐπὶ τιμῇ ἀξιώματα περιβεβλημένοι), καὶ ὁ Πριμικήριος τοῦ Κουβουκλείου.

Ἐν ταῖς φατρίαις τοῦ Ἱπποδρόμου, οἱ δήμαρχοι τῶν Βενέτων καὶ πρασίνων, οἱ δευτερεύοντες αὐτῶν, οἱ ***Γειτονιάρχαι*** (πιθανῶς ἀρχηγοὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς συνοικίας μελῶν τῆς φατρίας), οἱ ***Χαρτουλάριοι*** (πιθανῶς οἱ ἐμπεπιστευμένοι τὴν φροντίδα τῶν βασιλικῶν ἵππων), οἱ ***Φακτιονάριοι*** (ἤτοι φέροντες τὸν ***Φακτίωνα***, τὴν χρυσῆν δηλονότι βοῦλλαν — τὸ χρυσόβουλλον — τὴν ἐπιτρέπουσαν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν φατρίας), οἱ ***Μικροπανῖται*** (ὧν ἄγνωστον τὸ λειτούργημα) τῶν Λευκῶν καὶ τῶν Ῥουσίων, ὁ ***ποιητὴς*** τῶν Πρασίνων (ἤτοι ὁ συντάττων τὰ ἔμμετρα ἐπὶ τῇ νίκῃ συγχαρητήρια· τοιοῦτοι ποιηταὶ ὑπῆρχον πολλοὶ ἐν Βυζαντίῳ, ἔφερον δὲ συνήθως ἑτοίμους τὰς συνθέσεις αὐτῶν, καὶ καταλλήλους διὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις, ὥστε προσέθετον μόνον τὰ ὀνόματα), οἱ ***Μελισταὶ*** (μουσικοὶ) ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν, οἵτινες, συντιθέντες, ἐξετέλουν διάφορα μουσικὰ τεμάχια κατὰ πάσας τὰς ἐπισήμους περιπτώσεις, οἱ ***Ἐπιστάται*** (εὐταξίαι τοῦ Ἱπποδρόμου), οἱ Κράκται, οἱ ***Σημειωταὶ*** (ἐλεγκταὶ τῆς ***ὄρνας*** ἢ κάλπης), οἱ ***Μανδάτορες*** (ἐν ὀνόματι τοῦ Ἄνακτος πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλοῦντες), οἱ ***Βηγάριοι*** (ἁρματηλάται δύο ἵππων), οἱ ***Θεωρηταὶ*** (ἐπιθεωρηταί), καὶ τὰ ***ὄργανα*** (ἤτοι οἱ αὐλοῦντες αὐτά).

Ἐν αὐτῷ τῷ Ἱπποδρόμῳ ὁ ***Ἀκτονάριος*** (ἴσως ὁ διευθύνων τὴν ἀκτολογίαν τῆς εὐφημίας), ὁ ***Ἄργυρος τοῦ Βεστίου*** (ὁ φύλαξ τῶν ἀργυροπάστων τοῦ Ἱπποδρόμου στολῶν), οἱ ***Κούρσορες*** (δρομεῖς), ὁ ***Ἄργυρος τῶν Στεφάνων*** (φύλαξ τῶν ἀργυρῶν στεφάνων διὰ τοὺς νικητάς), ὁ ***τῆς Ἀποκρίσεως*** (Ἀποκρισιάριοι ἦσαν οἱ μετα-

Digitized by Google

διδοντες τὰς διαταγάς, ἢ ἀποκρίσεις τοῦ Ἄνακτος εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν φατριῶν περὶ τῶν διαφόρων ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ διεξαγομένων, καθ' ὅσον οὐδὲν ἐτελεῖτο ἄνευ τῆς ὑψίστης ταύτης ἐγκρίσεως), ὁ *Νεανίσκος* (ἄγνωστον ὑπούργημα), ὁ *Μαξιλλάριος* (ἴσως ὁ ἐπὶ τῶν βάθρων στρωννύων τὰ μαξιλλάρια, ἢ μᾶλλον, ὁ διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου σημειῶν τοὺς ἵππους τῶν διαφόρων φατριῶν ἐκ τοῦ: maxillis), ὁ *Θεσσάριος* (ὁ ἀγγέλλων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κύβων, δι' ὧν καθωρίζοντο αἱ θέσεις τῶν ἁρμάτων καὶ ἵππων ἐκ τοῦ : tessera), ὁ *Χαμαιτριβοῦνος* (πεζός, ἢ τῶν πεζοδρόμων Τριβοῦνος), οἱ *Μαγγανάριοι* (ἤτοι φύλακες τῶν Μαγγάνων, ξυλίνων φρακτῶν, ἐν οἷς ἐτηροῦντο τὰ ἅρματα), οἱ *Πρωτοβηκτάριοι* (ἄγνωστος λειτουργία ἐκ τοῦ : vectorius, ὀχούμενος), οἱ *Πρωτοπαλάριοι* (ἄγνωστον, πιθανῶς ἐκ τοῦ : palor), ὁ *Νουμεράριος* (ὁ κρατῶν τὸ Μητρῷον τοῦ Ἱπποδρόμου), οἱ *Δεκανοὶ* (ῥαβδοῦχοι), ἡ *Βίγλα τῆς Δάφνης* (οἱ φύλακες τοῦ τρικλίνου ἢ Τριβουναλίου τῆς Δάφνης, παρακειμένου τῷ Ἱπποδρόμῳ, ἐν ᾧ ἐστεφανοῦντο οἱ νικηταί), οἱ Ὀφφικιάλιοι τῆς *Κυλίστρας* (τοῦ οἰκήματος, ὅπου ἐτηρεῖτο ἡ κάλπη, δι' ἧς ἐλύοντο πάντα τ' ἀφορῶντα τὴν ταξιθέτησιν τῶν ἁρμάτων καὶ ἵππων ζητήματα, ἐξ οὗ εὐνόητος ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην σημασία).

Ἡ *ὄρνα* (urna, κάλπη) ἵστατο ἐν μέσῳ τοῦ Τριβουναλίου, ἑκάστη δὲ μερὶς εἶχε δύο *σφαιρία* (σφαιρίδια), ἅτινα κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν Φακτιοναρίων αὐτῆς ἐτίθεντο εἰς τὸ *φατνίον* (θήκην ἐν σχήματι φάτνης), τὸ εὑρισκόμενον πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐν λόγῳ μερίδος, ἔνθα καὶ κάθηται (ὁ Φακτιονάριος). Εἰς δὲ τὸ μέσον ἐκάθητο *ἐκ προσώπου* (ὡς ἀντιπρόσωπος) τοῦ Πραιποσίτου εἷς Σιλεντιάριος, μετ' αὐτὸν ὁ Τριβοῦνος, τρίτος ὁ Κούρσωρ ἐκ προσώπου τοῦ Ἀκτοναρίου, τέταρτος ὁ βασιλικὸς *Κομβηνογράφος* (ὁ γράφων τὰς *κομβήνας*, πινάκια, ἐφ' ὧν ἐσημειοῦντο οἱ συνδυασμοὶ τῶν ἁρμάτων καὶ ἵππων), ὄπισθεν τῆς Ὄρνας δύο ἕτεροι κομβηνογράφοι, εἷς Βένετος καὶ εἷς Πράσινος, ὄπισθεν τούτων οἱ Ὀφφικιάλιοι, ἑκατέρωθεν αὐτῶν ἀνὰ δύο οἱ *ἡνίοχοι* (οἱ ὁδηγοῦντες τὰ τέθριππα), μεθ' ὧν οἱ Ἐπιστάται.

Τούτων γενομένων εἰσήγετο κοινῇ συγκαταθέσει εἷς θεωρητής, ὅστις ἱστάμενος ἐν μέσῳ, ἐλάμβανε τὴν γνώμην *τῶν τεσσάρων* (Ὀφφικιαλίων), καὶ εἶτα ἠρώτα—«Πῶς κελεύετε, ἱππάρια τὰ *προζεύξαντα* (ἐκγυμνασθέντα) καὶ *γνωριζόμενα* (ἤδη γνωστά), ἕως ὅτου ἔχετε καὶ ἔχομεν;—» (μέχρις ἐξαντλήσεως τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν). Συναινεσάντων δὲ τῶν ἁρμοδίων, ἐλάμβανε τὰ σφαιρίδια ἐκ τοῦ φατνίου καὶ κατέθετεν αὐτὰ εἰς τὴν Ὄρναν, ἣν τρὶς *ἐκύλιε* (περιέστρεφε), μέχρις οὗ *χαλάσῃ* (ἐκπηδήσῃ) ἓν ἐξ αὐτῶν, ὑποδεικνύον τὴν μερίδα εἰς ἣν ἀνῆκε τὸ ἀριστερόν, ἢ ἐσωτερικὸν τοῦ κύκλου (περιζήτητον, καθ' ὃ βραχύτερον) κατὰ τὰ τέσσαρα *βαΐα* (τοὺς τέσσαρας δρόμους, οὕτω καλουμένους ἐκ τῶν διδομένων εἰς τοὺς νικητὰς στεφάνων ἐκ φύλλων δάφνης· μεθ' ὃ πάντες ἐκβαίνοντες, ἀνήρχοντο εἰς τὸ *Ἁρματούριον* (μέρος, ἐν ᾧ ἐτηροῦντο τὰ ἅρματα), ἔνθα καθωρίζοντο αἱ λοιπαὶ λεπτομέρειαι.

Τῇ δ' ἐπαύριον ἀνήρχοντο οἱ Δήμαρχοι εἰς τὸν μέγαν τρίκλινον τοῦ Κοιαιστορίου, ὅθεν ἐδίδετο τὸ *πέρατον* (τὸ ὑπὸ τοῦ Ἄνακτος κυρωθὲν πρόγραμμα paratum), καὶ διελύετο πᾶσα τυχὸν ὑφισταμένη διαφορὰ ὑπὸ τῶν Πραιποσίτων, μεθ' ὃ κατήρχοντο ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν *διασφαγήν*, (τὰ διὰ χάνδακος περιβαλλόμενα βάθρα τῆς μερίδος αὐτοῦ), ἣν ἐσφράγιζε, ποιῶν τρὶς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ καταρχόμενος μακρᾶς ἀκτολογίας, δι' ἧς ἀνευφημεῖτο ὁ *χρυσιοπράσινος* καὶ *χρυσιοβένετος* δῆμος, ἀναγραφομένης ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐν Α'. ΞΘ'.

Ἐκ τῶν Διαιταρίων, ὁ *Ἀδμηνσουνάλιος* (εἰσαγωγεὺς παρὰ τῷ Ἄνακτι), ὁ Δομέστικος τοῦ Μεγάλου Παλατίου, ὁ τῆς Δάφνης, οἱ *χρυσοχοὶ* τοῦ βασιλικοῦ σκεύους (τῶν πολυτίμων σκευῶν), οἱ *στένοντες* (τοποθετοῦντες) τὰ *σκάμνα τοῦ ἱππικοῦ* (τὰ θρανία τοῦ Ἱπποδρόμου), οἱ *Πρωτοκεντάριοι* (ἴσως οἱ κατασκευασταὶ τῶν περιβλημάτων τῶν θρανίων τούτων), οἱ *Ἀσέλλιοι* (πιθανῶς οἱ κατασκευάζοντες τὰ ἐφίππια), οἱ βασιλικοὶ Λοῦσται οἱ Καλδάριοι καὶ οἱ Διαιτάριοι τοῦ *Κονσιστωρίου* (αἴθουσα, ἐν ᾗ ὁ Ἄναξ διεξῆγε τὰς συνήθεις ὑποθέσεις, καί, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἑνὸς τῶν χρονογράφων, ὁ χρηματιστικὸς πυλὼν τοῦ Βασιλέως, ὅστις ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, πρὸς ὃν ἦγον βαθμῖδες ἐκ λίθου πορφυρίτου), οἱ τοῦ Μεγάλου Παλατίου, οἱ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, οἱ τοῦ *Ὀστιαρικίου* (πιθανῶς τοῦ τρικλίνου τῶν Ὀστιαρίων), οἱ τοῦ Ἱπποδρόμου, οἱ τοῦ *Στρατωρικίου* (ἴσως οἱ τοῦ τρικλίνου τῶν Στρατόρων), οἱ τῶν ιθ'. Ἀκουβίτων, οἱ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, οἱ τῆς Μαγναύρας, καὶ οἱ τῆς *Βεστοσάκρας*, ἔνθα ἐτηροῦντο τὰ ἄμφια, ἢ μᾶλλον, τὰ ἱερὰ τοῦ Βασιλέως ἐνδύματα.

Ἐκ τῶν θυρωρῶν, οἱ τῆς *θερμάστρας* (τό: vaporarium, μεγάλη αἴθουσα, διὰ τοῦ ἀτμοῦ θερμαινομένη), οἱ τοῦ Ἱπποδρόμου, οἱ *διατρέχοντες* (διαγγελεῖς), οἱ *Κορτινάριοι* (φύλακες τῶν βήλων ἢ παραπετασμάτων), καὶ οἱ βασιλικοὶ *ἁρμοφύλακες* (ἐπιμεληταὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἄνακτος).

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΝ ΤΩ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩ

Τὸ ξενοδοχεῖον εἶνε πλῆρες. Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν θαμβῶν ραμφῶν τοῦ ἀεριόφωτος ἅτινα διαλύουν τὴν συσκοτάζουσαν ἤδη τὰς ὁδοὺς καὶ ἐπικαθημένην τῶν παραθύρων ἀχλὺν τῆς ἑσπέρας, —βαρείας ἑσπέρας τοῦ Δεκεμβρίου—, οἱ ὑπηρέται τρέχουν ἀνὰ μέσον τῶν καθισμάτων, διαγκωνίζοντες τοὺς πελάτας, ἀσχολοφανεῖς, περιεζωσμένοι λευκὰς μὲν ἴσως ἀρχικῶς ἀλλ' ἀπροσδιορίστου νῦν ὡς ἐκ τῶν πολλαπλῶν στρωμάτων τῶν κηλίδων χρώματος ἐμπροσθέλας, μὲ ἀνασεσυρμένας τὰς χειρίδας, κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας ἀχνίζοντα πινάκια καὶ κραυγάζοντες μανιωδῶς. Ἐν τῷ καπνῷ τῶν σιγάρων καὶ τῶν ἀναπνοῶν, ὅστις ὑψοῦται πρὸς τὴν ὀροφὴν ὡς θολὴ νεφέλη ἀποτελοῦσα τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἑστιατορίου, ὡς ἐν μιᾷ ἀορίστῳ μάζῃ διακρίνονται συγκεχυμένως κεφαλαί, χεῖρες, πόδες, κορμοί, παροψὶς φερομένη ὑπεράνω τοῦ πλήθους, φιάλη οἴνου διαβιβαζομένη μετέωρος, ράβδος ἣν ἐκκρεμᾷ ἀπὸ τοῦ τοίχου καὶ πάλλει τις ἀναχωρῶν. Ἓξ μακραὶ τράπεζαι εἶνε ἐστημέναι κατὰ σειρὰν ἑκατέρωθεν τῆς εὐρείας αἰθούσης, καὶ μία —ἡ μακροτέρα πασῶν— ἐν τῷ μέσῳ, πέριξ δ' αὐτῶν, στενοχωρημένοι, μόλις δυνάμενοι νὰ κινοῦνται, ἀλληλωθούμενοι, κάθηνται οἱ πυκνοὶ θαμῶνες — σπουδασταὶ ἢ ὑπάλληλοι. Πρὸς τὸν μυχὸν τῆς ἀριστερᾶς γωνίας, εἰς ἀπόστασίν τινα τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν καθισμάτων, ἀπομεμονωμένος, ὡς ὁ σηκὸς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐγείρεται ὁ *μπάγκος* τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις, παχύς, ὑψηλός, εὐρύστερνος καὶ εὐρύνωτος, μὲ τράχηλον ἀχθοφόρου καὶ αὐχένα ταύρου, ἁπλόνει τὴν ὑπερμεγέθη κοιλίαν του ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ξυλίνου ὀχυρώματος καὶ ἐπιβλέπει, σοβαρὸς καὶ ἄγρυπνος, τὴν σκηνὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους του. Τοιοῦτος ὁ Ναπολέων θὰ ἐπεθεώρει δι' ἑνὸς βλέμματος πεδίον μάχης. Περὶ αὐτὸν δέ, ἀδιάκοπος κίνησις ἐρχομένων καὶ ἀπερχομένων. Οἱ ἄρτι ἀφικνούμενοι ἔξωθεν κατευθύνονται ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν χαιρετίσουν, οἱ φεύγοντες προσεγγίζουν διὰ νὰ πληρώσουν, ὁ πτωχὸς φοιτητὴς πλησιάζει, μόνος καὶ δειλός, διὰ νὰ τῷ εἴπῃ συνεσταλμένως *νὰ τὰ γράψῃ*, ἄλλοι συσπειροῦνται καθ' ὁμάδας, οἱ οἰκειότεροι ἀνταλλάσσουν ἀστειότητας καὶ χαριεντισμοὺς μετ' αὐτοῦ, διάλογοι συνάπτονται αἰφνιδίως:

— Μὰ τί, ἐσὺ θὰ πληρώσῃς;... Ἄφησε, βρὲ ἀδελφέ!...

— Ναί, ναί!... Δικά μου καὶ τὰ δύο!...

— Μὰ ἄφησε!... Τί κάνεις τόρα!;...Δὲν ἔχει κανένα λόγον...

— Ὄχι, ὄχι!... Δικά μου, κὺρ Γιώργη!

Καὶ ἦχος ριπτομένων κερμάτων, καὶ θόρυβος φωνῶν, καὶ κρότος ποτηρίων. Βήματα ἀντηχοῦσιν ἀδιακόπως ἀλλεπάλληλα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἕδραι σύρονται μεθ' ὁρμῆς, γρόνθοι καταφέρονται ἐπὶ τῶν τραπεζῶν πρὸς κλῆσιν τῶν ὑπηρετῶν. Μαστίζει τὰς ὑέλους ἡ βροχή, τρίζουσιν ἐπὶ τῶν στροφίγγων των αἱ θύραι καὶ σίζουν τοῦ ἀεριόφωτος τὰ ράμφη. Αἱ περόναι πλαταγοῦσιν ἐπὶ τῶν πινακίων καὶ παφλάζει κενούμενος ὁ ρητινίτης καὶ συγκρούονται οἱ ὀδόντες τρώγοντες. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀφορήτου ταραχῆς καὶ τῆς ἀήθους συγχύσεως αἱ συνδιαλέξεις διεξάγονται θορυβωδέστατα, εἰς ἐπίτασιν τῆς ἐκκωφαινδύσης βοῆς, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, ἐν κραυγαῖς καὶ ἐν χειρονομίαις. Ὅλοι ὁμιλοῦν ταυτοχρόνως, ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἢ κατ' εὐρυτέρους κύκλους, μεγαληγόρως, βροντωδῶς, καγχάζοντες ἀκατασχέτως ἑκάστοτε, ἐρίζοντες ἐνίοτε, μετ' ἀλλαλαγμοῦ σχεδὸν πάντοτε. Πρὸ μικροῦ μόλις ἐπερατώθη ἡ συνεδρίασις τῆς Βουλῆς καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς ἐρχόμενοι ἀνακοινοῦσιν ἐν λεπτομερείαις τὰ συμβάντα εἰς τοὺς μὴ παρευρεθέντας φίλους των. Ἄρχονται δὲ ἀμέσως ἐπὶ τῶν διηγήσεων τὰ σχόλια, καὶ διασταυροῦνται αἱ κρίσεις, καὶ ἀντιτίθενται αἱ πᾶν ἄλλο βεβαίως ἢ ἤρεμοι συνήθως γνῶμαι, καὶ ἐξαπολύονται ἀχαλίνωτοι αἱ σκέψεις, καὶ τὰ σχήματα διαγράφονται βιαιότερα καὶ εὐκρινέστερα ἐν τῇ ὁμίχλῃ, καὶ οἱ λάρυγγες βάλλουν δυνατωτέρους τοὺς τόνους των, καὶ αἱ γλῶσσαι τροχίζονται ἐν σπουδῇ, καὶ ἐξοιδαίνονται αἱ γνάθοι μασσῶσαι ἅμα καὶ φωνάζουσαι, κανενὸς μὴ ἀπομένοντος βαθμηδὸν ὅστις νὰ μὴ λάβῃ μέρος εἰς τὴν συζήτησιν, ἀδιάφορον ἂν γνωστοὶ ἢ ἄγνωστοι πρὸς ἀλλήλους, ἀναλόγως τῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν ἰδεῶν του ἕκαστος, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παρεμβαίνων ρίπτει, ὑπεκκαίων ἢ καθησυχάζων τὰς διαφωνίας, ἀξιωματικήν τινα φράσιν, συμπληρωτικὴν ἢ συμπερασματικήν, καὶ ὁ ἰδιοκτήτης, καὶ μόναι, διακόπτουσαι αὐτήν, κατισχύουν νὰ δεσπόσουν τοῦ δαιμονίου πατάγου αἱ ὀξεῖαι, παράχορδοι, σχεδὸν φρενήρεις ἐπιταγαὶ τῶν γαρσονίων ἐν τῇ συμβολικῇ τῶν ἀθηναϊκῶν ἑστιατορίων διαλέκτῳ:

— Τὸ ἔξη-δύο μία καὶ εἴκοσι!...

— Θέλω ἄλλο ἕνα ψητὸ βιδέλο!..

— Ἕνα βραστὸ κεφαλάκι τοῦ κυρίου Ἐπαμεινώνδα!!...

***

Ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν προσετέθησαν καὶ ἄλλοι τινὲς ἦχοι. Τέσσαρες πλάνητες ἰταλοί, ἐξ ἐκείνων οἵτινες περιέρχονται τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας παίζοντες ἐπὶ ἀχορδίστων καὶ παραφώνων ὀργάνων τὰ αὐτὰ πάντοτε μέλη, ἤνοιξαν τὴν θύ-

Digitized by Google

ραν καὶ ἐκάθησαν παρ' αὐτήν. Ὁλόκληρος οἰκογένεια. Γέρων λευκοπώγων, κυρτὸς τὸ ἀνάστημα, κύπτων ὑπὸ μέγα βιολίον. Γυνὴ ὥριμος, κατεσκληκυῖα καὶ ὠχροτάτη, κρατοῦσα δι' ἀνισχύρων βραχιόνων καὶ ἀναιμικῶν χειρῶν ἔμπροσθεν τῶν γονάτων της ἅρπαν. Νεαρὰ κόρη, μὲ ἴχνη καλλονῆς ἀλλὰ καὶ περισσότερα κακοπαθείας ἐπὶ τοῦ προσώπου, πλήττουσα ἀμελῶς τρίγωνον. Καὶ τελευταῖος, μεῖραξ δεκαοκταετὴς περίπου, φέρων ἐφ' ὅλου του τοῦ ἀτόμου τὴν σφραγῖδα τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς ἀναιδείας, φυσῶν πλαγίαυλον. Παρειαὶ στραγγισμέναι καὶ ἐρρυτιδωμέναι, ὀδόντες κίτρινοι, χείλη πελιδνά, ὄμματα κεχωσμένα ἐντὸς τῶν κογχῶν· ἱμάτια ἐσχισμένα, πῖλοι ἐφθαρμένοι, ὑποδήματα τετρημένα· κόμαι ἀκτένιστοι, κοιλίαι ἐπίπεδοι, στήθη ἄσαρκα καὶ πίπτοντα· θέα μαρτυροῦσα ὁλόκληρον ὕπαρξιν πενίας καὶ δυστυχίας. Νὰ τοὺς βλέπῃς οὕτως ἐκεῖ συνεσπειρωμένους παρὰ τὴν θύραν ἀόριστόν τι συναίσθημα σὲ καταλαμβάνει ἀηδίας ἅμα καὶ οἴκτου πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος οὗτινος ἀντίτυπα εἶνε. Πόσον ὀδυνηρῶς διατίθεται ἐκ τῆς ὄψεώς των ὁ ὀφθαλμὸς καὶ πόσον ἄχθεται τὸ οὖς ἀκροώμενον! Μὲ τὰ δάκτυλα τρέμοντα ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἤρχισαν ἀνακρούοντες. Καὶ τὸ τεμάχιον οὗτινος πρώτου ἐξέρχονται ἀπὸ τῶν ὀργάνων των οἱ βραδεῖς τόνοι εἶνε πληρέστατα ἀνάλογον πρὸς τὴν ὅλην κατάστασίν των, τετριμμένον καὶ αὐτὸ ὡς οἱ ἀγκῶνές των, ἐφθαρμένον καὶ αὐτὸ καθὼς οἱ πῖλοί των, γηράσαν ἐκ τῆς πολυκαιρίας ὡς οἱ χιτῶνές των, πένθιμον ὡς ἡ θέα των, ὡς εὐρῶτος ὀσμὴν ἀναδίδον ἀλλὰ κινοῦν ἐν τούτοις παραδόξως ἐνταυτῷ πάντοτε ἀγνώστους καὶ κοιμωμένας συνήθως ἐν τῇ καρδίᾳ χορδάς, τὸ κλασικὸν καὶ αἰώνιον ὅλων αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῶν ἀλητῶν μέλος, ὅπερ ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴν ἀκούσῃς δονοῦν τὸν ἀέρα γλαυκῆς ἀθηναϊκῆς πρωίας ἢ ἑσπέρας, ἀπὸ πλανήτιδος λαντέρνας ἢ φυσαρμόνικας, ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ τοῦ ἔτους, τῆς ταλαιπώρου *Τραβιάτας* ὁ ἀσθματικὸς θρῆνος. Καὶ τὸ περιπαθὲς τῆς θνησκούσης ἑταίρας ᾆσμα ἀντηχεῖ ὑπόκωφον καὶ συρόμενον, ὡς ἐξ ἀποστάσεως, συγκεχυμένον, μὴ κατισχύον νὰ κυριαρχήσῃ τῆς ἄλλης βοῆς, ἀλλ' ὡς ἐρχόμενον περιέργως νὰ συμπληρώσῃ μόνον αὐτήν...

***

Καὶ ὅπως τὸ παίζουν μάλιστα, νωχελῶς, νωθρῶς, ὡς ἐν παραλύσει, ἐν ἀδιαφορίᾳ, ἐπιβεβλημένον τύπον νομίζεις ἁπλῶς ἐκπληροῦντες, χάνεται σχεδὸν ἐν τῷ ὀρυμαγδῷ τῶν συνδιαλέξεων καὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἑστιατορίου... Ἡ μήτηρ μόλις ἐναλλάσσει τοὺς δακτύλους ἐπὶ τῆς ἅρπας ὡς νὰ βαρύνεται ὅτι ζῇ. Ὁ νέος φυσᾷ ὡς νὰ τῷ ἔλειψεν ἡ πνοή. Καὶ ἡ κόρη, τὸ βλέμμα ἀπολωλὸς ὡς ἐν ὀνειροπολήσει, καταφέρει μηχανικῶς τὸ πλῆκτρον ἐπὶ τοῦ τριγώνου, ὡς νὰ μὴ ἔχῃ συνείδησιν τοῦ τί πράττει... Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν στρέφοντες προσβλέπουν ἀλλήλους οἱονεὶ οἰκτείροντες ἑαυτούς. Κατάδικοι θὰ ἔλεγες ὑποβληθέντες εἰς ἀκουσίαν ἀγγαρείαν. Ἡ κόπωσις ζωγραφίζεται ἐπὶ τῶν μορφῶν των καὶ ἡ ἀνία ἀποτυποῦται ἐπὶ τῶν μετώπων των. Τὰ βλέμματά των φέρονται ἀπλανῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ πολὺ μᾶλλον φαίνονται προσέχοντες εἰς τοὺς βλωμοὺς τοῦ ἄρτου, οὓς καταβροχθίζουν λαιμάργως οἱ πελάται, ἢ εἰς τὸ ἔργον ὅπερ ἐκτελοῦν.

Ἀλλ' ὅλως, ὅλως διαφόρως παίζει ὁ γέρων. Κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ βιολίου του, σφίγγει αὐτὸ ἐπὶ τοῦ στήθους του μετὰ δυνάμεως. Ἡ χεὶρ αὐτοῦ σείεται μεθ' ὁρμῆς ὡς ἐν σπασμῷ. Τὸ κεκυρτωμένον σῶμά του τινάσσεται ἐν κωμικαῖς ἀναπάλσεσι καὶ τὸ ἡμίσβεστον βλέμμα του εἶνε διαρκῶς προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ὀργάνου του. Μετὰ σοβαρότητος ἀστείας, μετὰ προσοχῆς ἀήθους, ἐν θρησκευτικῇ σχεδὸν θὰ ἔλεγες ἀφοσιώσει, προσπαθεῖ νὰ παίξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πιστότερον, ὅσον τὸ δυνατὸν τελειότερον. Ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας μεγάλου θεάτρου, ἐπιχειρεῖ θὰ ἐνόμιζες νὰ δώσῃ τὸν τόνον εἰς τὴν ὅλην συναυλίαν καὶ κατὰ διαλείμματα μεταστρεφόμενος παρατηρεῖ ἀπορῶν τοὺς λοιποὺς ὡς ν' ἀγανακτῇ διὰ τὴν ἀμέλειάν των. Τὸ στρεβλὸν βιολίον του φαίνεται ὡς συμπαγὲν ταῖς παλάμαις του καὶ τὸ θλίβει πολλάκις ἰσχυρῶς ὡς νὰ καταλαμβάνεται ὑπ' ἐξάψεως στοργῆς πρὸς αὐτὸ ἢ ὡς νὰ ἤθελεν αἴφνης ὑποθέτεις νὰ τὸ θραύσῃ διότι τὸν προδίδει. Ἐνῷ οἱ ἄλλοι κάθηνται, αὐτὸς μένει ὄρθιος. Καί, κάτισχνος, ὑψηλός, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν θαμβῶν ραμφῶν τοῦ ἀεριόφωτος, μὲ τὰ κύματα τῆς λευκῆς γενειάδος του προσψαύοντα τὰς χορδάς, ἔχει σχεδὸν κάτι τι τὸ φασματῶδες. Ἄλλοτε ἐπισύρει βιαίως τὸ τόξον του, ὀργίλος, ὡς ἐπιθυμῶν νὰ ἐξαγάγῃ ἀπ' αὐτῶν τόνους οὓς δὲν ἔχουν. Ἄλλοτε ἄγει καὶ φέρει αὐτὸ βραδέως, μαλακῶς, μόλις ἐφαπτόμενον, ὡς νὰ φοβῆται μὴ τὰς βλάψῃ. Καὶ ἐνῷ ὁ πλαγίαυλος μόλις ἀκούεται ὡς ἐκπνέων στόνος, καὶ ἐνῷ ἡ ἅρπα μόλις πάλλεται τὸν αὐτὸν πάντοτε ἦχον βάλλουσα ὡς ἐν μονοτόνῳ ἐπικλήσει, καὶ ἐνῷ τὸ τρίγωνον παταγεῖ ἀσκόπως, τὸ ἄρρυθμον καὶ κακόφωνον βιολίον ὑπερβάλλει πάντα κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατορθόνει νὰ διακρίνεται καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς τῆς ταραχῆς καὶ συγχύσεως τοῦ ἑστιατορίου καὶ γοεῖ ὀξύ, θέλον νὰ ἀκουσθῇ, ἐπιβλητικόν, πεῖσμον...

***

Ἡ *Τραβιάτα* ἔπαυσε πρὸ μικροῦ θρηνοῦσα καὶ τὴν διεδέχθη τι ἐκ τοῦ *Τροβατόρε* καὶ τοῦτο τι ἐκ τοῦ *Χοροῦ Μετημφιεσμένων*... Ἀλλὰ τὸ

Digitized by Google

ἀκρόαμα ἀπομένει τὸ αὐτὸ καὶ ἀμετάβλητον. Ἀσκόπως παταγεῖ τὸ τρίγωνον καὶ ἡ ἅρπα μόλις πάλλεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἤχου ὡς ἐν μονοτόνῳ ἐπικλήσει καὶ ὁ πλαγίαυλος μόλις ἀκούεται ὡς ἐκπνέων στόνος. Ἡ κόρη καταφέρει ἀμελῶς τὸ πλῆκτρόν της καὶ ἡ μήτηρ μόλις κινεῖ, ὡς βαρυνομένη νὰ ζῇ, τοὺς δακτύλους καὶ ὁ νέος φυσᾷ ὡς νὰ τῷ ἔλειψεν ἡ πνοή. Ἀλλ' ὁ γέρων παίζει μετὰ προσοχῆς, ἀφιερωμένος εἰς τὸ ὄργανόν του, ἐν πεποιθήσει, ἐν εὐσυνειδησίᾳ. Ἀδιαφορῶν πρὸς τὸν ἀλλαλαγμὸν ὅστις πληροῖ τὴν αἴθουσαν, νομίζεις σχεδὸν βλέπων τὴν ἐνδελεχῆ σπουδὴν καὶ φροντίδα μεθ' ἧς ἀνακρούει τὸ βιολίον του, ὅτι θέλει *ν' ἀρέσῃ* εἰς τοὺς ἀκροατάς του... Αὐτοί, οὔτε ἐσκοτίσθησαν βέβαια νὰ σκεφθῶσι νὰ τὸν ἀκούσωσιν, οὔτε ἐνδιαφέρονται ἂν ὑπάρχῃ ἐκεῖ. Αἱ κραυγαὶ διασταυροῦνται, σχίζουσαι τὴν θολὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἑστιατορίου, θυελλώδεις. Ἡ πολιτικὴ συζήτησις ἔχει φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῆς. Αἱ ῥῖνες μηκύνονται πλησιάζουσαι πρὸς ἀλλήλας ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς συνδιαλέξεως, καὶ ἐξογκόνει τοὺς λάρυγγας τὸ πάθος ἀσθμαίνοντας ἐκ τῆς βιαιότητος τῆς ὁμιλίας καὶ ἐκ τῆς πνιγηρότητος τοῦ ἀέρος, καὶ κοκκινίζουν αἱ μορφαὶ ἐρεθιζόμεναι. Βραχνὴ φωνὴ ὠρύεται αὐθαδῶς ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἐσχάτης τραπέζης:

— Μωρὲ εἶνε προδότης σοῦ λέω!...

Καὶ πυγμαὶ δουποῦσιν ἐπὶ τοῦ ξύλου ὡς συμπληροῦσαι τὰ ἐπιχειρήματα καὶ σπονδαὶ οἴνου ἢ ὕδατος ῥοφῶνται ἐν κοχλασμοῖς ἵνα δροσίσωσι τὰ ἐκ μακρᾶς ἀποστροφῆς θερμανθέντα ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ἔριδος στήθη καὶ βραχίονες πάλλονται ἐναέριοι ὡς διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἰσχυρισμῶν. Ποῖος νὰ προσέξῃ εἰς τῆς ***Τραβιάτας*** τοὺς ὀλολυγμοὺς ἢ τοῦ ***Τροβατόρε*** τὰ μινυρίσματα! Τινὲς διακοπτόμενοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς συζητήσεως ὑπ' ὀξυτέρου τινὸς τόνου τοῦ βιολίου στρέφουν πολλάκις τὴν κεφαλὴν ἐν ὀργῇ, σχεδὸν ἀπειλητικῶς, πρὸς τὴν θύραν. Ἀλλ' ὅσον ἐκεῖνοι λυσσῶσιν ὡς νὰ τὸ κάμνουν ἐπίτηδες διὰ νὰ σκεπάσουν τὴν φωνήν του, τόσον καὶ αὐτὸ ἐπιμένει νὰ γείνῃ ἀκουστόν. Ὑπὸ τοὺς δακτύλους τοῦ γέροντος ἐξ ὑπαμοιβῆς στένει, ὀλολύζει, κραυγάζει. Καὶ ἐφ' ὅσον παρέρχεται ἡ ὥρα καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ παίζουν βραδύτερον καὶ ἀμελέστερον καὶ νωθρότερον, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτὸς ἐντείνει τὰς δυνάμεις του.

***

Ἀναμφιβόλως θὰ εἶνε ὁ μόνος ὅστις δὲν θὰ ἔχῃ κλέψῃ τὸν ἄρτον ὃν θὰ ἐπαιτήσῃ μετ' ὀλίγον! Οἱ ἄλλοι ἔπαυσαν ἀπὸ μικροῦ καὶ αὐτός, ἀκούραστος, ἀντὶ νὰ καθήσῃ, ἀρχίζει μονῳδίαν τινά. Αἱ χεῖρές του τρέμουν ὑπέρποτε, τὰ γόνατά του λυγίζονται, ὅλον του τὸ σῶμα φρίσσει, ἐκ τοῦ καμάτου βεβαίως, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ. Ἄλλοτε ὑψόνει τὸ ὄργανόν του μέχρι τῶν χειλέων του ὡς διὰ νὰ τὸ φιλήσῃ, ἄλλοτε τὸ ἀπομακρύνει ὀλίγον ὡς διὰ νὰ τὸ θεωρήσῃ καλλίτερον, ἄλλοτε τὸ θάλπει ὡς παιδίον. Τὸ μέλος εἶνε μακρὸν καὶ βαρὺ καὶ κουραστικὸν καὶ ἀτελείωτον. Καὶ τὸ οἰκτρὸν βιολίον τὸ παραμορφόνει ἐπὶ πλέον καὶ το καθιστᾷ ἀνιαρώτερον καὶ βάλλει παραφρόνας κρωγμοὺς καὶ ἀναδίδει παραδόξους ἤχους καὶ βοίζει. Ἀλλ' οὔτε εἰς αὐτὰ φαίνεται πολὺ προσέχων ὁ κύριός του. Σύρει καὶ πάλιν σύρει καὶ αἰωνίως σύρει τὸ τόξον του ἐπὶ τῶν χορδῶν μεθ' ὁρμῆς καὶ τόρα νομίζεις ὅτι ἀκούεις βρέφους κλαυθμηρισμοὺς καὶ ἔπειτα κριγμοὺς κοπτομένης ὑέλου καὶ ὕστερον δερομένου κυνὸς ὑλακὰς καὶ κατόπιν ῥόγχους πνιγομένου. Ἱδρὼς περιρρέει τὸ μέτωπον αὐτοῦ καὶ συνταράσσεται πάντοτε ἐν κωμικαῖς ἀναπάλσεσι καὶ μορφάζει, ἀλλ' ἐπιμένει, ἐπιμένει. Καὶ βλέπων αὐτὸν οὕτως, ὄρθιον παρὰ τὴν θύραν, ὑψηλόν, κάτισχνον, μὲ τὰ κύματα τῆς λευκῆς γενειάδος του σχεδὸν προσψαύοντα τὰς χορδάς, ἔχοντα ὑπὸ τὸ φῶς τῶν θαμβῶν ῥαμφῶν τοῦ ἀεριόφωτος κἄτι τι τὸ φασματῶδες, δὲν ἠξεύρεις πῶς νὰ ἐξηγήσῃς τὴν περίεργον αὐτὴν εὐσυνειδησίαν καὶ ἐπιμονήν, καὶ ἀόριστος παράδοξος σκέψις, ἣν δὲν δύνασαι νὰ συγκρατήσῃς ἀλλὰ δι' ἣν σπεύδεις νὰ μειδιάσῃς ἀμέσως καὶ ὁ ἴδιος, διέρχεται ἀκουσίως σου τοῦ πνεύματός σου, ὅτι ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς ἀλήτης δὲν εἶχεν ἴσως γεννηθῇ διὰ νὰ εἶνε ἁπλοῦς ὀργανοπαίκτης τῶν ξενοδοχείων καὶ εἶχεν ἴσως —ἴσως!— καὶ αὐτὸς κἄτι τι εἰς τὴν κεφαλήν του, κἄτι τι εἰς τὴν καρδίαν του! . . .

***

Ἀλλά, τέλος, ἐβαρύνθη φαίνεται ἢ ἐκουράσθη καὶ αὐτὸς παίζων. Ὁ ἀδιάφορος θόρυβος τοῦ ἑστιατορίου ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὁ ἴδιος. Ἡ κίνησις καὶ ἡ ὄψις τῆς αἰθούσης εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή, ἄλλων ἐγειρομένων καὶ ἀπερχομένων, ἄλλων εἰσελαυνόντων, τῶν ὑπηρετῶν σπευδόντων, τοῦ διευθυντοῦ ἐπιβλέποντος ἄνωθεν, ἀπαθοῦς καὶ προσεκτικοῦ, τὴν ὅλην σκηνὴν καὶ τῶν συζητητῶν ἐκλαρυγγιζομένων. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἐσχάτης τραπέζης ἡ βραχνὴ φωνὴ ὠρύεται ὑπέρποτε μανιωδῶς:

— Θὰ τὸν κρεμάσουμε τὸν ἄτιμο!...

Καὶ ὁ γέρων ἀποφασίζει ν' ἀφήσῃ ἐπὶ καθίσματος τὸ ὄργανόν του καὶ λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας δισκάριον ὅπερ εἶχεν ἤδη προαποθέσῃ ἐξ ἀρχῆς. Ἄρχεται δὲ περιερχόμενος τὰ τραπέζια. Οἱ πελάται θέτουν τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκιά των ὡς νὰ προῃσθάνοντο ὅτι ἐκεῖ ἔμελλε νὰ καταλήξῃ ὅλη ἡ ἱστορία καὶ ἀναζητοῦσι μετ' ἀνυπομονησίας ἢ ἀγανακτήσεως πεντάλεπτα. Πολλοὶ τὸν ἐκδιώκουσιν ἀποτόμως. Ἄλλοι τὸν εἰ-

Digitized by Google

ρωνεύονται βαναύσως. Περιῆλθεν ἤδη τὰ τρία τέταρτα σχεδὸν τῶν καθισμάτων. Ὀλίγα τινὰ ἀπομένουν, εἰς ἃ δὲν ἐπλησίασεν ἔτι, πρὸς τὸν μυχόν. Τελευταῖος δὲ, πλησίον τῆς γωνίας, συμμαζευμένος, κάθηται νέος τις, βεβυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ ὡς ξένος πρὸς τὸν πέριξ του θόρυβον. Ὑπάλληλος ἴσως τις, ὃν προσφάτως ἐπέπληξεν ἢ ἐτιμώρησε τίς οἶδε διατί ὁ προϊστάμενός του, σπουδαστὴς ἐρωτόληπτος πιθανῶς, τελειόφοιτος μελετῶν δι' ἐξετάσεις καὶ ἔχων βεβαρημένην τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς ἐργασίας, ἢ τις ἄλλος εἰς ὃν ἀνηγγέλθη ἀρτίως κακή τις εἴδησις. Καὶ ὅταν ὁ γέρων φθάνει πρὸ αὐτοῦ, εἰσάγει ἀμελῶς τὴν χεῖρα ἐντὸς τοῦ θυλακίου του καὶ τῷ ῥίπτει ἀπροσέκτως, χωρὶς νὰ κυττάξῃ, νόμισμά τι...Ἀλλὰ, περιέργως, δὲν εἶνε πλέον πεντάλεπτον.... Ὁ πελάτης τὸ ἔρριψε, μόλις ψηλαφήσας αὐτὸ, προδήλως ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ σχήματος. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκοτεινῆς σωρείας τῶν χυδαίων κερμάτων, ἐπὶ τοῦ φαιοῦ χρώματος τοῦ δίσκου, λευκὴ ἀποστίλβει ἡ ἐπιφάνεια καὶ φαιδρὰ προβάλλει ἡ ἀργυρᾶ ὄψις... μιᾶς δραχμῆς τοῦ Ὄθωνος! Ὁ γέρων παρατηρεῖ κατ' ἀρχὰς, ἀμφιβάλλων, ὡς νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς ὅ,τι βλέπει καὶ νὰ μὴ ἐννοῇ... Ἀλλὰ, μετὰ μικρὸν, αἰφνιδίως, συμπεραίνων φαίνεται ὅτι εἶνε δεῖγμα τῆς ἐκτιμήσεως ἴσως τοῦ ἀγνώστου πρὸς αὐτὸν, ἔκφρασις εὐαρεσκείας ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ μουσουργίᾳ του, σημεῖον ὑπολήψεως πρὸς τὴν τέχνην του, κατασυγκινημένος προφανῶς, ὑποκλίνει μέχρι τοῦ ἐδάφους τὸ κυρτὸν σῶμά του καὶ δι' ἐντόνου φωνῆς, ἀξιοπρεπῶς:

— Grazie, signore, λέγει, mille grazie!...

Μιχαηλ Μητσακης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΑΡΜΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Λέγε 'λίγα ν' ἀκοῦς πολλά.

*

Γνωστικὸς λόγος βγάνει καὶ τὸ φίδι ἀπ' τὴν τρύπα του.

*

Ἄσπρο φίδι καὶ μαῦρο φίδι — καὶ τὰ δυὸ φίδια εἶνε.

*

Μόν' ὁ φτωχὸς νοιώθει τὸν πόνο τῆς φτώχιας.

*

Ὄρνιθα ποῦ πάχυνε δὲν γεννάει πλειά.

*

Ὁ κόσμος εἶνε σκάλα· ἄλλοι ἀνεβαίνουν κι' ἄλλοι κατεβαίνουν.

*

Τὸ δέντρο λέει 'ς τὸ πελέκι: «Δὲν θὰ 'μπορούσες νὰ μὲ κόψῃς ἂν δὲν ἦταν ἀπὸ μένα κομμένο τὸ στηλιάρι σου.»

ΟΙ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ

ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ

(Κοιτὼν κομψότατα ηὐτρεπισμένος.)

Ο Κυριος (*εἰσερχόμενος*)—Οὔφ! (*ὑπὸ τὴν ἀμυδρὰν ἀνταύγειαν τῆς ἑστίας βραδέως βαδίζων πλησιάζει καὶ ἀφίνει ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης δέσμην εὐωδεστάτων μενεξέδων, λαμβάνει ἔπειτα τὰ σπίρτα καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνάψῃ.*)

Πρωτον σπιρτον (*συντρίβεται*)—Κράκ!

Δευτερον σπιρτον (*συντρίβεται*)—Κρίκ!

Τριτον σπιρτον (*συντρίβεται*)—Κρααάκ!

Ο Κυριος.—Ἀνάθεμα τὸ μονοπώλιον!

Τεταρτον σπιρτον (*ἀνάπτει*)—Ψίτ!

Το κηροπηγιον.—Ἀξιότητα ποῦ τὴν ἔχεις!

Το ωρολογιον του τοιχου.—Ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ, ντὶγγ!

Ο Κυριος.—Δέκα!

Οι μενεξεδες.—Κάμε γρήγορα καὶ θὰ μαραθοῦμε. Πότε θὰ μᾶς δώσῃς εἰς ἐκείνην; Ὁ χορὸς ἄρχισε ἀπὸ τὰς ἐννέα.

Ο Κυριος.—Τὸ ξεύρω πῶς ἄρχισε ἀπὸ τὰς ἐννέα, μὰ δὲν ἠμποροῦσα νὰ 'πάγω ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Διὰ νὰ 'πάγῃ κανεὶς μασκαρεμμένος εἰς ἕνα σαλόνι πρέπει νὰ γείνῃ ἡ ὥρα δεκάμιση, ἕνδεκα. Τότε θὰ 'πάγουν καὶ οἱ ἄλλοι. (*Κάθηται βαρέως εἰς τὸν καναπέν*).

Ο καναπες.—Ἀΐ!

(*Ὁ Κύριος ἐγείρεται καὶ ἀρχίζει νὰ ἐκδύεται βιαστικά. Τὰ ἐνδύματά του πίπτουσι κάτω.*)

Ο ταπης.—Τί ἔχει πάλιν σήμερα;

Ο Κυριος.—Αὐτὴ ἡ ἰδέα, νὰ στείλω τὴν γυναῖκά μου ἀπόψε εἰς τὸν Πειραιᾶ εἰς τῆς μητέρας της μαζὶ μὲ τὸ μωρὸ, ἦτον λαμπρά. Ἐγὼ εἶχα ἐργασίαν, εἶχα τάχα νὰ τελειώσω κάτι λογαριασμοὺς καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὴν συνοδεύσω.

Οι μενεξεδες.—Λαμπρὰ ἰδέα!

Ο Κυριος.—Οἱ ὑπηρέται λείπουν καὶ αὐτοί. Εἶμαι ἐλεύθερος νὰ 'πάγω νὰ ἰδῶ τὴν ξανθήν...

Μια καθεκλα (*ἔκπληκτος*).—Τί λέγει;

Αλλη καθεκλα.—Περίεργη!

Η πρωτη καθεκλα.—Φλύαρη!

Η κουνουπιερα (*φωνὴ ἄνωθεν*).— Σούτ!

Οι μενεξεδες.— Πήγαινε νὰ διασκεδάσῃς ὀλίγον· φθάνει ἡ καθημερινὴ πλῆξις τοῦ σπιτιοῦ.

Ο Κυριος.— Δύο χρόνια 'πανδρεμμένος καὶ δὲν ἔκαμα τὸ ἐλάχιστον, διὰ τὸ ὁποῖον νὰ ἔχω τύψεις συνειδότος.

Η φωτογραφια της συζυγου (*ἀνηρτημένη εἰς τὸν τοῖχον*).—Τί ἔχεις νὰ παραπονεθῇς; Δὲν εἶσαι εὐτυχής;

Digitized by Google

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Δὲν λέγω ! ἀλλὰ . . .

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Νὰ τὰ 'πῇς βέβαια ! Ἡ μονοτονία, 'τὸ κλείσιμον, ἡ νύστα, τὰ κλάμματα τοῦ μωροῦ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Ἔπειτα νὰ βλέπῃς πάντοτε καὶ αἰωνίως τὴν ἴδια γυναῖκα !

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.— Πάντοτε μιὰ μελαγχρινή, παχουλή.

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Τὰ χείλη σου νὰ προφέρουν δύο χρόνια . . .

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Δυόμισυ μὲ τοὺς πέντε μῆνας ποῦ ἤσασθε ἀρραβωνισμένοι.

Ο ΚΥΡΙΟΣ —Δυόμισυ χρόνια τὸ ἴδιο ὄνομα.

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Καὶ τί πρόστυχον ὄνομα : Κατερίνα ! . . . μυρίζει μαγερειό !

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Μαρία εἶνε πολὺ εὐμορφότερον.

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.— Καλὰ ποῦ τὸ κατάλαβες. Κάμε γρήγορα λοιπὸν καὶ πήγαινε νὰ τὴν εὕρῃς καὶ καὶ νὰ μᾶς δώσῃς 'ς αὐτήν. Ἐσκάσαμε ἐδῶ 'ς τὴν κρεβατοκάμαρα.

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Πρέπει νὰ ἐνδυθῶ ἐπὶ τέλους.

Ο ΑΗΡ ΤΟΥ ΔΩΜΑΤΙΟΥ. — Τί βιάζεσαι ; Εἶνε τόσον καλά, τόσον ζεστὰ ἐδῷ. Ἔξω βρέχει.

ΑΜΑΞΑ ΕΚ ΤΗΣ ΟΔΟΥ (*φωνὴ ἔξωθεν*).—Βρρρ !

Ο ΚΥΡΙΟΣ. — Περνοῦν ἀμάξια ἔξω· φωνάζω ἕνα. Ποῦ εἶνε τὸ γελέκο μου ;

ΤΟ ΓΕΛΕΚΟΝ. — Ἐδῶ εἶμαι !

Ο ΚΥΡΙΟΣ. — Ἔχει κάτι μάτια ἡ Μαρία !

ΤΑ ΜΑΤΟΓΥΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.—Θαρρῶ πῶς εἶνε πολὺ μικρὰ τὰ μάτια της· ποῦ τὰ μάτια τῆς γυναίκας σου ! . . .

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Τὰ μάτια δὲν πουλιοῦνται μὲ τὸ μέτρο. Νὰ ὁ λαιμοδέτης μου ! Πῶς θὰ τὸν δέσω τώρα. Νὰ ἦτον ἐδῶ ἡ γυναῖκά μου !

Ο ΛΑΙΜΟΔΕΤΗΣ.—Τώρα τὴν συλλογίζεσαι, ἔ ;

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*πρὸ τοῦ καθρέπτου*).—Θὰ τὰ καταφέρω καὶ μόνος.

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Δὲν πειράζει· ὅπως καὶ ἂν πᾶς εἶσαι κομψότατος.

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ (*εἰρωνικῶς*).—Μοῦτρα γιὰ ἔρωτα !

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*κτενιζόμενος*).—Περίεργον· πῶς πέφτουν αὐτὰ τὰ μαλλιά μου. Ἄρχισα νὰ γίνωμαι φαλακρός.

ΤΟ ΚΤΕΝΙ.—Ὅλοι οἱ σπουδαῖοι ἄνθρωποι εἶνε φαλακροί. Πολλὰ μαλλιὰ ἔχουν οἱ ἀνόητοι καὶ οἱ ποιηταί.

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*προσπαθῶν νὰ φορέσῃ τὸ φράκον*).—Πῶς σιχαίνομαι αὐτὸ φόρεμα.

ΤΟ ΦΡΑΚΟΝ (*ὀργίλως*). — Ἔτσι αἵ; Κρὰκ ! (*ξηλώνεται ὀλίγον*).

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Δὲν πειράζει. Μὰ ποῦ εἶνε τὰ γάντια μου ;

ΤΑ ΓΑΝΤΙΑ (*φωνὴ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ἑρμαρίου*).—Ἔμαθες νὰ σοῦ τὰ ἑτοιμάζει ὅλα ἡ γυναῖκά σου. Γιὰ τίποτε δὲν εἶσαι ἄξιος.

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Ἐδῶ θὰ εἶνε. Μὰ αὐτὰ εἶνε πολὺ μικρὰ· εἶνε τῆς γυναίκας μου. Τί μικρό, τί χαριτωμένο χεράκι ! τάχα ἡ Μαρία ἔχει τέτοιο χέρι.

ΕΝ ΓΑΝΤΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ.—Ἀμ δὲν ἔχει ;

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*λαμβάνων τοὺς μενεξέδες*).—Ἐσεῖς λοιπὸν εἰς τὸ στῆθός μου ἐδῶ ἕως νὰ σᾶς δώσω εἰς ἐκείνην.

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Εἴμεθα ὑπόχρεοι· ἔλα ξεμπέρδευε !

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ.—Ντίγγ !

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Δεκάμιση !

Η ΚΛΙΝΗ (*παραπονετικῶς*). Λοιπὸν φεύγεις ;

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Τὸ βλέπεις.

ΤΟ ΠΡΟΣΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.—Λοιπὸν πηγαίνεις ἐκεῖ ;

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Γιατὶ νὰ μὴν πάω ;

ΤΟ ΣΒΥΣΜΕΝΟΝ ΚΑΝΔΗΛΙΟΝ.—Θὰ μετανοήσῃς !

ΤΑ ΝΥΜΦΙΚΑ ΣΤΕΦΑΝΑ.—Ἄπιστε !

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ.—Ἀχάριστε !

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Μά, γυναῖκά μου, μὴ θαρρῇς τάχα πῶς δὲν σ' ἀγαπῶ. Ἂν πηγαίνω 'ς τὸν χορὸν νὰ ἰδῶ ἄλλην, αὐτὸ εἶνε ἁπλῆ ἰδιοτροπία, προσωρινὴ ἐπιθυμία . . .

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Ἔλα τώρα ποῦ θὰ δώσῃς καὶ ἀπόκρισι ! Δὲν ἐντρέπεσαι νὰ σὲ σέρνῃ ἡ γυναῖκά σου ἀπ' τὴ μύτη !

ΤΟ ΛΙΚΝΟΝ (*κρατεῖ αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἔνδυμα ἐνῷ διέρχεται*).—Μὴ φύγῃς !

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*ἀπειλητικῶς*). — Ἒ καὶ σύ ! (*Ἐγείρει τὸν πόδα ὅπως ἀπωθήσῃ αὐτό· ἀλλὰ βλέπων τὰ μικρὰ κεντημένα σκεπάσματα, τὸ ἁπαλὸν προσκεφάλαιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ ἀνεπαύετο ἡ κεφαλὴ τοῦ τέκνου του, καταλαμβάνεται ὑπὸ αἰφνιδίας συγκινήσεως καὶ ἵσταται ταλαντευόμενος*).

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ.—Κάνε τόρα καὶ τὸν εὐαίσθητον· αὐτὸ σοῦ λείπει.

Ο ΚΥΡΙΟΣ. (*ἀνοίγει βιαίως τὸ παράθυρον καὶ ῥίπτει αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδόν.*) Πειρασμοί !

ΟΙ ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ. (*ἐκ τῆς ὁδοῦ*)—Καλὴ ψυχή !

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*ἀφαιρῶν τὸ φράκον του*) — Θὰ μείνω !

ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ (*ἐν χορῷ*) —Τί χαρά !

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ. — Ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ, ντίγγ !

Ο ΚΥΡΙΟΣ.—Ἤ, καλήτερα, προφθάνω τὸ τραῖνο τῶν ἑνδεκάμιση καὶ κατεβαίνω εἰς τὸν Πειραιᾶ. Λέγω τῆς γυναίκας μου πῶς ἐτελείωσα γρήγορα τοὺς λογαριασμούς μου. Ἡ καϋμένη πῶς θὰ χαρῇ ὅταν μὲ ἰδῇ !

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ.—Ἔλα φίλησέ με !

Ο ΚΥΡΙΟΣ (*ἀσπαζόμενος αὐτήν.*) — Μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ !

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ (*ἐκ τοῦ εἰκονοστασίου*).—Ἀμήν !

(*Μίμησις*) Δσ.

Digitized by Google

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΟΣΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Καὶ τἄνθη ποῦ μοσχοβολοῦν σὲ πασχαλιᾶς κλωνάρια
Τῆς περασμένης Ἄνοιξης δὲν εἶν' ἀπομεινάρια,
Κι' ὅσα τραγούδια σήμερα θ' ἀκούσης ἀπὸ μένα
Δὲν εἶνε λόγια ἀπ' τὰ παληὰ καὶ ἀπὸ τὰ περασμένα.

Μοιαζ' ἡ καρδιά μου πασχαλιά, — κάθε φορὰ π' ἀνθίζει.
Μ' ἄνθη καινούργια τὰ παληὰ κλωνάρια της στολίζει.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ἀγάπη μου, ποιὸς ξέρει 'ς τὴν τόση μας χαρὰ
Ἂν ἄλλοι δὲν δακρύζουν, γιατὶ μᾶς ἀγαποῦνε,
Κι' ἂν ἄλλοι λόγια μαῦρα, πικρά, φαρμακερά,
Μ' ἀγριεμμένη ζήλεια γιὰ μᾶς δὲν θὲ νὰ ποῦνε;

Ἔλα, τὰ δυό μας χείλη, πρὶν γλυκοφιληθοῦν,
Μιὰ προσευχὴ νὰ κάνουν ἀπ' τὴν καρδιὰ βγαλμένη:
— Ὅσοι γιὰ μᾶς δακρύζουν, ἂς παρηγορηθοῦν,
Κι' ὅσοι μᾶς καταριῶνται... κι' αὐτοὶ συχωρεμένοι!

ΣΑΝ ΝΑΥΤΗΣ

Μέσα 'ςτὸ πέλαγος τοῦ κόσμου,
Γυρνῶντας 'ς ἀκρογιάλια ξένα,
Μικρὸ λιμάνι βλέπω ἐμπρός μου,
Κ' ἐλπίδα, φῶς μου, βλέπω ἐσένα.

Σὰν ναύτης θαλασσοδαρμένος
Φτάνω, πατῶ 'ς τὸ περιγιάλι,
Γέρνω μὲ πόνο, ἀποσταμένος,
'Σ τὰ γόνατά σου τὸ κεφάλι.

Μ' ἂν 'ς τὴν ἀγάπη σου δὲν θαῦρω
Ὅ,τι ζητῶ, κι' ὅ,τι ἐλπίζω,
Κατὰ τὸ πέλαγος τὸ μαῦρο
Πάλι τὴν πλώρη μου γυρίζω.

Γεωργιος Δροσινης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ Ἔδισσον, ἐκτελῶν πρό τινος χημικὸν πείραμα, ἐπληγώθη σοβαρῶς κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Οἱ ἀγγλικοὶ τηλέγραφοι, οἵτινες ἀνήκουσιν ὡς καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὸ δημόσιον, εἶνε ἐκ τῶν κονδυλίων ἅτινα βαρύνουσι τὸν ἀγγλικὸν προϋπολογισμόν. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος αἱ πρὸς λειτουργίαν αὐτῶν δαπάναι ὑπερέβησαν τὰς εἰσπράξεις κατὰ 6 χιλ. λιρῶν στερλινῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν δαπάναι ἐπιβαρύνουσι τὸ δημόσιον χρέος διὰ 10 περίπου ἑκατομμυρίων λιρων, ὧν οἱ τόκοι ἀνέρχονται εἰς 352 χιλ. λίρας ἐτησίως.

— Ἤρχισεν ἀπό τινος νὰ εἰσάγηται εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον νέον τι ποτὸν ἐξ ἀγρίων πορτοκαλίων τῆς νήσου Réunion κατασκευαζόμενον καὶ δυνάμενον ἄριστα νὰ συμμιχθῇ μετὰ τοῦ καφέ, πρὸς τοῦ ὁποίου τὴν γεῦσιν καὶ τὸ ἄρωμα ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα. Καλεῖται δὲ τὸ ποτὸν τοῦτο *Μουσσαένδα*. Συνεπείᾳ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ εὐώδους καρποῦ πρὸς νοθείαν τοῦ καφέ, ηὔξησεν σημαντικῶς ἡ καλλιέργεια τῶν πορτοκαλεῶν ἐν τῇ ῥηθείσῃ νήσῳ.

— Τὸ προσχεδίασμα μουσικοῦ δράματος τοῦ Βάγνερ, φέροντος τὸν τίτλον: *Ἡ Σαρακηνή*, εὑρέθη πρό τινος ἐν Μονάχῳ μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Γράϊτ, ἄλλοτε ἀρχιμουσικοῦ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἔφερεν εἰς πέρας ὁ μέγας μουσουργός, ἐσχεδίασε τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1841. Ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς τὸ κείμενον μόνον, διότι ὡς γνωστὸν ὁ Βάγνερ ἔγραφε καὶ τὸ κλείμενον τῶν μελοδραμάτων του. Τὰ χειρόγραφα τῆς *Σαρακηνῆς* ἐστάλησαν ἐκ Μονάχου εἰς τὸ ἐν Βάϋρουτ Ἀρχεῖον Βάγνερ. Σημειωτέον ὅτι ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἠγνοεῖτο ὑπὸ πάντων τῶν ἀνέκαθεν οἰκείων καὶ φίλων τοῦ μουσουργοῦ.

— Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας θὰ δωρήσῃ τὰς δύο προτομὰς αὐτοῦ, ἃς ἐφιλοτέχνησεν ὁ καλλιτέχνης Βέγας καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγήν, εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας.

— Τὴν 26 παρελθόντος μηνὸς ἐτελέσθησαν πανηγυρικώτατα ἐν Πεκίνῳ οἱ γάμοι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ νεαροῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Οὐρανίου Κράτους.

— Ἀπετεφρώθη τὸ ἐν Μάντζεστερ ἱπποδρόμιον, μόλις μετὰ τὴν λῆξιν παραστάσεως διδομένης ἐν αὐτῷ ὑπὸ ἰνδικοῦ θιάσου. Οἱ ἵπποι πάντες ἐκάησαν, μόλις δ' ἐσώθησαν οἱ ἰνδοί, διότι τὸ ἵδρυμα ἦτο ξύλινον καὶ ἀνεφλέχθη στιγμηδόν.

— Ἀναρίθμητα εἶνε τὰ ἐν Γερμανίᾳ ἐκδοθέντα δημώδη βιβλιάρια τὰ ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον πραγματευόμενα τὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥοδόλφου. Πωλοῦνται ταῦτα ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν γυρολόγων βιβλιοπωλῶν ἀλλὰ καὶ διὰ φορτηγῶν ἁμαξίων· τόσον μεγάλη εἶνε ἡ ζήτησις. Ὁ Ῥοδόλφος κατέστη ἤδη εἷς ἐκ τῶν δημοφελεστάτων ἡρώων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, καταλεχθεὶς μεταξὺ τῶν ἐρωτολήπτων ἐκείνων ἱπποτῶν, ὧν βρίθουσιν αἱ γερμανικαὶ παραδόσεις.

— Εἰς τὸν ἐν Μονάχῳ διάσημον θεολόγον καθηγητὴν Δέλιγγερ, ἑορτάσαντα πρό τινος τὴν ἐνενηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του, ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Βαυαρίας προσήνεγκεν μετὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ λαμπρὰν ἀνθοδέσμην. Μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων συγχαρητηρίων ἅτινα ἔλαβεν ὁ κλεινὸς ἐπιστήμων ἐκ μέρους ἡγεμόνων, συλλόγων, ἑταιριῶν καὶ πανεπιστημίων καταλέγονται καὶ τὰ συγχαρητήρια τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου.

— Ἐπικειμένου τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἑκατοστῆς ἐπετείου τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, πλὴν ἄλλων ζητημάτων, πολὺς γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, ὅστις ὡς γνωστὸν ὑπὸ τῶν πλείστων καὶ οὐχὶ ἄνευ ἰσχυρῶν λόγων θεωρεῖται ὡς Γενουήνσιος. Ἀλλ' ὁ αἰδεσιμώτατος Κορσικανὸς ἀββᾶς Ι. Περέττη δὲ Μοῦρο ἔχει διάφορον γνώμην καὶ ἐν ἰδίῳ ὀγκώδει τόμῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἱστορικὴ μελέτη περὶ τῆς πατρίδος τοῦ μεγάλου ναυάρχου τοῦ Ὠκεανοῦ,» ὑποστηρίζει ὅτι οὔτε ἐν Γενούῃ, οὔτε ἐν τῇ Λιγυστικῇ, οὐδὲ ἀλλαχοῦ που τῆς Ἰταλίας ἐγεννήθη ὁ Κολόμβος, ἀλλ' ἐν Κάλβι τῆς Κορσικῆς. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κορσικανοῦ συγγραφέως πείθουσι τὸν ἀναγνώστην μᾶλλον περὶ τῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ ἢ περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης του. Τὸ ἰσχυρότατον τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα φέρει ὑπὲρ τῆς κορσικανῆς καταγωγῆς τοῦ Κολόμβου, εἶναι ὅτι ἐν Κάλβι σώζεται ἀκόμη οἰκία φέρουσα ἔκπαλαι τὸ ὄνομα τοῦ ἐνδόξου θαλασσοπόρου.

— Τὸ ἐν Παρισίοις ἀστρονομικὸν συνέδριον, τῇ ἐπινεύσει καὶ ἀρωγῇ τῶν μετασχόντων αὐτοῦ κρατῶν, ἀπεφάσισε νὰ ὀργανώσῃ συστηματικὴν καὶ μεθοδικὴν φωτογράφησιν τῶν οὐρανίων χωρῶν. Ὡρίσθη δ' ἐν ἑκάστῳ κράτει τὸ ἀστεροσκοπεῖον, εἰς ὃ θ' ἀνατεθῇ ἑκασταχοῦ τὸ ἔργον τοῦτο.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΙΔΙΟΡΡΥΘΜΟΣ ΓΥΝΗ

Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν ἐπαρχίᾳ τινι τῆς Μασσαχουσέττης ἡ μὶς Αἰκατερίνη Πειρσὸν γεροντοκόρη ἰδιορρυθμοτάτη καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ διάσημος καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Ἡ μὶς Πειρσόν, γυνὴ εὐπορωτάτη καὶ καθ' ὅλα ὀρθοφρονοῦσα, εἶχε μόνην τὴν ἀδυναμίαν νὰ μὴ συμμορφοῦται πρὸς τοὺς συγχρόνους συρμοὺς ὡς πρὸς τὴν περιβολήν, ἀλλὰ ν' ἀναζητῇ καὶ ἐφαρμόζῃ ἐφ' ἑαυτῆς τοὺς πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος ἰσχύσαντας. Οὕτως ἐπιδεικνύετο πανταχοῦ προκαλοῦσα τὴν θυμηδίαν τοῦ πλήθους, τοῦ ὁποίου αἱ ἐκδηλώσεις οὐ μόνον δὲν παρώργιζον, ἀλλὰ καὶ ηὐχαρίστουν αὐτήν. Ἰδίως δ' ἐκόμπαζε διερχομένη πλησίον ὁμίλου νεανίδων, μόλις ἀξιοῦσα ν' ἀποτείνῃ βλέμματα οἴκτου πρὸς τὰς πενιχρὰς αὐτῶν ἐσθῆτας! Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς οἱ κληρονόμοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ οἴκου, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἐκτὸς τῆς χρηματικῆς περιουσίας ἣν κατέλιπεν ἡ μακαρῖτις, καὶ ἥτις ἀνέρχεται εἰς 450 χιλ. δολαρίων, θὰ εὕρισκον καὶ πράγματα ἀνάλογα πρὸς τὰς ἰδιοτρόπους ὀρέξεις αὐτῆς. Αἱ προσδοκίαι αὐτῶν δὲν διεψεύσθησαν· μόνη ἡ ἱματιοθήκη τῆς δεσποινίδος Πειρσὸν περιεῖχε 50 πίλους ἱστορικῆς ἀξίας, ἀνήκοντας ὡς πρὸς τὸ σχῆμα εἰς τοὺς ἐν χρήσει κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην δεκαετίαν τοῦ αἰῶνός μας· 70 σάλια, ὧν τινα βαρυτιμότατα· συλλογὴν δὲ ὅλην ἐσθήτων ἐκ παντοειδῶν ὑφασμάτων καὶ χειροκτίων καὶ ἀλεξιβροχίων καὶ ὑποδημάτων — πλῆρες μουσεῖον ἐν ἄλλοις λόγοις! Ὡς συλλογὴ δὲ ὅλως ἀνεξάρτητος, μαρτυροῦσα ἑτέραν ἰδιοτροπίαν τῆς θανούσης τέως ἄγνωστον, εὑρέθησαν 300 φιάλαι καὶ φιαλίδια μετὰ πολλῆς φροντίδος καθαρισμένα καὶ κατὰ τάξιν χρονολογικὴν τεθειμένα, φέροντα ἰδίας πινακίδας κομψοτάτας μετ' ἐπιγραφῶν διασαφητικῶν. Ταῦτα δὲ πάντα ἦσαν τὰ δοχεῖα τὰ ἀπομείναντα ἐκ τῶν παντοειδῶν φαρμάκων, ἅτινα καθ' ὅλον αὐτῆς τὸν βίον εἶχε λάβῃ πολλάκις ἀσθενήσασα ἡ ἀοίδιμος Αἰκατερίνη Πειρσόν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀγαθοπούλου.

Εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον ἐχάρισέ τις ῥάβδον βαρύτιμον μετ' ἀργυρᾶς λαβῆς.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ δωρητὴς συναντᾷ καθ' ὁδὸν αὐτὸν καὶ βλέπει κρατοῦντα τὴν ῥάβδον ἠκρωτηριασμένην κατὰ τὴν λαβήν.

— Κάτι βλέπω σοῦ χάλασε τὸ μπαστοῦνι;

— Ὄχι, ἀδελφέ, ἐγὼ ἔδωκα καὶ τὸ ἔκοψαν λίγο.

— Γιατί;

— Μοῦ ἤρχουνταν μακρύ.

— Καὶ δὲν ἔκοβες ἀπὸ τὸ κάτω μέρος;

— Τί μ' ὠφελοῦσε; Ἀπ' τἀπάνω μέρος περίσσευε.

Ἐν φρενοκομείῳ.

— Λοιπόν, γιατρέ, ὁ καϋμένος ὁ Ἀριστείδης ἦτον κλεισμένος ἐδῶ;

— Ναί.

— Καὶ τὸν εἴχατε μὲ τοὺς τρελλούς;

— Ὄχι, ἐπειδὴ πρὶν ἦτον ἀνακατωμένος εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἤμεθα μάλιστα μὲ τὸ ἴδιον κόμμα δὲν τὸν ἔβαλα μὲ τοὺς τρελλούς!

— Ἀλλά;...

— Τὸν ἔβαλα μὲ τοὺς ἠλιθίους!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟ ΡΟΧΑΛΗΤΟΝ ΚΑΙ Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ

Τὸ ῥοχαλητὸν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ καθ' ὕπνον παραγόμενος ἐνίοτε ἦχος ἐκ δονήσεως τοῦ ὑπερῴου ἱστίου, γινομένης καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀὴρ διέρχεται κατὰ τὴν εἰσπνοὴν τὸ στόμα καὶ τὸν ἰσθμὸν τοῦ λαιμοῦ διὰ νὰ εἰσδύσῃ κατόπιν εἰς τοὺς πνεύμονας. Τὸ ῥοχαλητὸν παράγεται λοιπὸν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ λαιμοῦ καὶ τὴν ῥῖνα κατὰ τὴν εἰσπνοὴν συνήθως, σπανιώτερον κατὰ τὴν ἐκπνοήν.

Ῥοχαλίζει δὲ γενικῶς πᾶς κοιμώμενος μὲ τὸ στόμα ἀνοικτόν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταπολεμήσωμεν τὰς παθήσεις ἐκείνας αἵτινες ἀναγκάζουσι τὸν ῥοχαλίζοντα νὰ κοιμᾶται μὲ στόμα ἀνοικτόν, ἐὰν θέλωμεν νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν τῆς ὀχληρᾶς μουσικῆς του.

Τὸ δυνατὸν συνάχι προκαλεῖ τὸ ῥοχαλητόν. Τῷ ὄντι, ἐὰν ἡ μύτη εἶναι ἐντελῶς πεφραγμένη, ὁ ἄρρωστος ἀναγκάζεται νὰ ἔχῃ τὸ στόμα ἀνοικτὸν διὰ νὰ ἀναπνέῃ, ὅτε, δονοῦντος καθ' ὕπνον τοῦ ἀέρος τὸ ὑπερῷον ἱστίον, γεννᾶται τὸ ῥοχαλητόν.

Ἐνίοτε τὸ συνάχι δὲν εἶναι τόσον δυνατόν, ὥστε νὰ ἀποφράξῃ ἐντελῶς τὴν μύτην· ὁ ἄρρωστος δύναται τότε νὰ ἀναπνέῃ, ἀρκετὰ δυσκόλως, εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ἐπὶ τέλους δύναται νὰ ἀναπνέῃ διὰ τῆς ῥινός. Ἐὰν δὲ ἕνεκα τῆς καταρροῆς ταύτης παραχθῇ πρὸς στιγμὴν ἀφθονωτέρα μύξα, ὁ διὰ τῆς ῥινὸς διερχόμενος ἀὴρ δονῶν αὐτὴν παράγει ῥοχαλητὸν μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντονον. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἕδρα τοῦ ῥοχαλητοῦ εἶναι ἡ μύτη καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ θεραπεία εὐχερεστέρα, διότι ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ λάβωμεν τὸ μανδίλι καὶ νὰ ἀπομάξωμεν αὐτήν.

Πρὸς τὸ ὀξὺ συνάχι ὠφέλιμος εἶναι ἡ πόσις στηθικῶν μαλακτικῶν πτισανῶν, ἡ χρῆσις ποδολούτρου μετὰ σινάπεος καὶ πρὸ πάντων εἷς ἢ δύο ὑποκαπνισμοὶ τὴν ἡμέραν καὶ ἕτερος τὸ ἑσπέρας τὴν ὥραν τῆς κατακλίσεως.

Τὸ χρόνιον συνάχι εἶναι πολὺ σπουδαιοτέρα αἰτία τοῦ ῥοχαλητοῦ ἢ τὸ ὀξύ. Τῷ ὄντι, τὸ ῥοχαλητὸν ὑποτροπιάζει καὶ μετὰ τὴν τελείαν αὐτοῦ ἴασιν, ἕνεκα χρονίας καταρροῆς τῆς ῥινός.

Πρὸς τὸ χρόνιον συνάχι ὠφελοῦσιν ἐνέσεις τερεβενθινοῦχοι ἐντὸς τῆς ῥινός, καυτηριάσεις, καὶ ἡ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν χρῆσις τῆς ἑξῆς ἐρρίνου κόνεως: Καφουρᾶς κόκ. 7 — Ῥητίνης ἱεροξύλου κόκ. 8 — Σκορδίου πόας κόκ. 5 — Σακχάρου λευκοῦ κόκ. 5.

Προσέτι πρέπει νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν χοιραδικὴν καὶ ἑρπητικὴν διάθεσιν δι' ἐσωτερικῆς προσφόρου θεραπείας.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1648

Digitized by Google

Ἀριθ. 690 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 19 Μαρτίου 1889.

ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗ

[Ὑπὸ τὸ ὄνομα Alliance Française (Γαλλικὴ Ἑταιρία) ὑφίσταται ἐν Παρισίοις ἑταιρία σκοπὸν ἔχουσα τὴν διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ διὰ ταύτης τὴν ἐπίδοσιν τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς. Ἐν τῇ πρὸ μηνὸς συγκροτηθείσῃ συνελεύσει τῆς ἑταιρίας ταύτης, ἧς προΐστατο ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων Γρεάρ, θέσεις δὲ τιμῆς παρ' αὐτῷ κατεῖχον ὁ μεγαλεπήβολος τῆς Ἀφρικῆς ἐρευνητὴς Βραζᾶ καὶ ὁ Κινέζος στρατηγὸς Τσὲγκ-Κὶ-Τὸγκ, ὁ ἐκ τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Deschamps ὡμίλησε περὶ τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς ἐν Ἀνατολῇ, συμπαθῶς ἐξάρας ἰδίως τὴν δύναμιν καὶ τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν φιλίαν διάθεσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐκ τῆς εὐφυοῦς καὶ ἐπιχάριτος διαλέξεως τοῦ εὐγλώττου λογίου ἀποσπῶμεν, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας», τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα μέρη :]

Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι σήμερον ἡ Ἀνατολὴ εἶνε εἰρηνικὸν πεδίον μάχης μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Ἡ Ἀνατολὴ ἐξαρτᾶται ἀμέσως ἀπὸ τῆς Εὐρώπης. Τὰ ζητήματα, τὰ ἀναφυόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἀθήναις, ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐν Σόφιᾳ, ἐν Βελιγραδίῳ, δὲν λύονται ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν τοῖς διπλωματικοῖς διαβουλίοις, ἐν Παρισίοις, ἐν Λονδίνῳ, ἐν Πετρουπόλει, ἐν Βερολίνῳ. Ἐν τῷ ἀπαύστῳ δράματι, τὸ ὁποῖον συνταράσσει τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσόννησον, αἰσθάνεταί τις τὴν παρουσίαν τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀοράτου προσώπου τῆς Εὐρώπης. Ποσάκις δὲν ἤκουσα μενάλκη Ἕλληνα νὰ μοῦ λέγῃ θλιβερῶς παραπονούμενος : «Ἂν μας ἄφηνε ἡ Εὐρώπη ! Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάμωμεν ὅ,τι θέλομεν. *Δὲν ἀφήνει ἡ Εὐρώπη* (*)». Ἕνεκα τούτου ἡ περὶ τῆς ἀλλοδαπῆς μέριμνα ἀποκτᾷ ἐν Ἀνατολῇ σημασίαν, τὴν ὁποίαν δυσκολεύεται νὰ ἐξηγήσῃ πᾶς ὅστις δὲν ἔζησεν ἐν αὐτῇ. Ἄλλως ἡ Ἀνατολὴ δὲν παράγει τίποτε ἢ σχεδὸν τίποτε. Ἡ βιομηχανία νηπιάζει ἀκόμη ἐν αὐτῇ· ἓν παράδειγμα εἶνε πολὺ διδακτικόν· τὰ φέσια, τὰ ὁποῖα νομίζομεν ἀκραιφνῶς ἀνατολικὸν προϊὸν, εἰσάγονται εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ Βιέννης. Τὸ στάδιον τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐπικρατήσεως ἄρα εἶνε ἀνοικτόν, εἰς ἡμᾶς δ' ἀπόκειται νὰ καταγάγωμεν διπλῆν τὴν νίκην.

Ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἡ ἐν Ἀνατολῇ ἐπιρροὴ ἦτο τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Δὲν θὰ ἐξετάσω διὰ μακρῶν τὰς αἰτίας. Εἶνε γνωσταί. Πατροπαράδοτος, ἀλλ' ἄνευ ἀδυναμιῶν, συμμαχία πρὸς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος, πολιτικὴ ἔξοχος, μεθοδικῶς ἐφαρμοσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολβὲρ καὶ τῶν διαδόχων του, ἀνεβίβασε τὸν ἡμέτερον πρεσβευτὴν εἰς τὴν περιωπὴν ἀντιβασιλέως καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀποίκους ἡμῶν τὰ πρωτεῖα. Ἡ ἀνάμνησις τῆς τετάρτης σταυροφορίας δὲν ἐζημίωσε τὸ γόητρον τοῦ ὀνόματος ἡμῶν καὶ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸ σεβασμόν. Καρτερικοὶ ἄνδρες, ἐν τοῖς ὁποίοις κατὰ πρῶτον λόγον δέον ν' ἀναφέρωμεν τὸν Παῦλον Λουκᾶν, ἔφερον μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Μικρασίας τῆς πατρίδος τὸ ὄνομα. Βραδύτερον ἡ φιλελληνικὴ γενναιοφροσύνη ἐξησφάλισεν εἰς ἡμᾶς νέους φίλους πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου. Ἐξ ὅσων μετὰ πόνου ἀπεκτήσαμεν ἂς ἐξετάσωμεν νῦν τί ἀπέμεινεν ἡμῖν καὶ ὑπὸ ποίων ἀντιπάλων διαφιλονεικεῖται.

Κατὰ πρῶτον, δυνάμει τῶν συνθηκῶν, εἰς ἡμᾶς εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ προστασία τῶν καθολικῶν συμφερόντων καθ' ἅπασαν τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν. Μέγας ἀριθμὸς λατινικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ μετὰ τὰς σταυροφορίας, οἱ Μαρωνῖται, οἱ Οὐνῖται, οἱ Ἀρμενοκαθολικοί, διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἡμετέρας σημαίας. Οἱ πρόξενοι ἡμῶν εἶνε οἱ ἐπίσημοι προστάται τῶν καθολικῶν σχολείων, εἰς οἱανδήποτε ἐθνικότητα καὶ ἂν ἀνήκωσιν οἱ διευθύνοντες ταῦτα.

Πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἀνευρίσκει τις τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν. Ἡ «Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορικὴ ἑταιρία τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν» ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ὑπαλλήλων της νὰ ὁμιλῶσι καὶ γράφωσι τὴν γαλλικήν. Ἐν Ἑλλάδι αἱ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ καὶ τοῦ ποινικοῦ κώδικος, οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ ναυτικοὶ κανονισμοὶ ἀντεγράφησαν ἐκ τῶν ἡμετέρων. Εἰς τὸν στρατηγὸν Βοσσὲρ καὶ τὸν ναύαρχον Λεζὲν ἀνέθηκαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, δύο δὲ

(*) Ἡ τελευταία φράσις δημοσιεύεται ἐν τῷ κειμένῳ ἑλληνιστί

Digitized by Google

Γάλλοι μηχανικοί, οἱ κ. κ. Γκοττλὰν καὶ Κελλενὲκ, διευθύνουσιν ἐν Ἀθήναις ἀποστολὴν Γάλλων μηχανικῶν πρὸς ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ξένα πρὸς ἡμᾶς ἱδρύματα ἡ γλῶσσα ἡμῶν διδάσκεται τακτικῶς. Μεταξὺ τῶν καταστημάτων, ἐν οἷς ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἀνθεῖ, ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶνε ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ, τὸ παρθεναγωγεῖον Παλλὰς καὶ τὸ Ζάππειον· ἐν Ἀθήναις τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐν γένει πάντα τὰ Ἑλληνικὰ γυμνάσια (*)· ἐν Σμύρνῃ ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολή. Ἐν Ἀτταλείᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Τουρχὰν-Βέης, πρώην πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ καὶ ἀνὴρ εὐφυὴς εἰς ἄκρον, ὅστις ἐξωρίσθη εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἀγνοῶ κατόπιν τίνων ὑπουργικῶν μεταβολῶν, ἐδίδασκε τὴν γλῶσσαν ταύτην διὰ καθηγητῶν, οἵτινες ἀπέζων ἐκ τῶν μαθημάτων αὐτῶν. Ἐν Ζινδζὶ-Δερὲ, παρὰ τὴν Καισάρειαν, ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης ἐγκατέστησεν ἐντὸς τῆς σχολῆς Γάλλον καθηγητὴν, ὅστις μετεκλήθη δι' ἁδρᾶς δαπάνης ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ λυκείου τοῦ Γαλατᾶ.

Ἡ φιλολογία ἡμῶν πληρέστατα ἐπαρκεῖ εἰς τὰς πνευματικὰς τῆς Ἀνατολῆς ἀνάγκας. Εὐχερῶς εὑρίσκει τις τὰ ἐπιστημονικὰ ἡμῶν βιβλία καὶ τὰ περιοδικὰ δημοσιεύματα ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις, ὡς ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ π. χ. καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐν Σμύρνῃ· ἀκόμη καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ γυμνασίου τῆς Χίου. Ἐν Σμύρνῃ ἡ Νέα Λέσχη, ἡ Ἑλληνικὴ Λέσχη, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Λέσχη λαμβάνουσι πάσας τὰς ὁπωσδήποτε σημαινούσας ἐφημερίδας ἡμῶν.

Οὐδὲν ὡραιότερον τῆς θέας τῶν προθηκῶν τῶν βιβλιοπωλῶν ἐν τῷ Φραγκομαχαλᾷ τῆς Σμύρνης, ἢ ἐν τῷ Γιουξὲκ-Καλδιρὶμ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀναγινώσκονται τὰ καλὰ ἡμῶν βιβλία, ἀτυχῶς δὲ καὶ τὰ ἄλλα. Ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως τὰ λογοτεχνικὰ ἡμῶν ἔργα φθάνουσιν ἐνταῦθα ἐν ἀλλοκότῳ φυρμῷ. Ἀφθονοῦσιν ἰδίᾳ αἱ ὑπερβολικαὶ ἀστειότητες τοῦ Ἀρμὰν Σιλβέστρ καὶ αἱ φαιδραὶ τῆς Ζὺπ σκηναί. Παρ' αὐτοῖς δ' ἐκτίθενται ὁ Φλωβὲρ, ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ, ὁ Λαμαρτῖνος, ὁ Βολταῖρος, ὁ Ρουσσῶ, κτλ. Τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ ἡμῶν ἔργα μεταφράζονται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων συλλόγων. Ἐξ ἄλλου, αἱ νωχελεῖς Ἀνατολίτιδες ἀρέσκονται εἰς τὰ πολύπλοκα ἡμῶν μυθιστορήματα, καὶ μεθύουσι μὲ τὰς ἀλλοκότους αὐτῶν περιπετείας. Περὶ τῶν ἀναγνώσεων τῶν *Χαρούμ* ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τις σαφῆ ἰδέαν, μὴ δυνάμενος νὰ εἰσχωρήσῃ μέχρι τῶν μυστηριωδῶν χρυσφηγέτων, ὅπου σύρουσιν ἡδυπαθῶς τὴν νωθρότητα αὐτῶν ἐντὸς χρυσοποικίλτων ἐμβάδων· ἀλλ' ἂν δώσω πίστιν εἰς τὰς κακολογίας φίλου μου Ἀνατολιστοῦ, πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἱ σύνευνοι τῶν πασσάδων δὲν ἀναγινώσκουσιν οὔτε τὴν *Χαλιμᾶν*, οὔτε τοὺς *Χρυσοῦς Λειμῶνας* τοῦ Μασσουδῆ, πάντων δὲ τῶν ῥόδων τοῦ Γιουλιστὰν (Σ. Μ. Τίτλος ποιητικοῦ ἔργου τοῦ διασήμου Πέρσου ποιητοῦ Σααδῆ) προτιμῶσι καλὴν μετάφρασιν τοῦ Πὼλ δὲ Κόκ. Σπεύδων ὅμως νὰ καθησυχάσω τοὺς ἀνησυχήσαντας ἐπὶ τούτῳ, διαβεβαιῶ αὐτοὺς, ὅτι ἀφ' ἑτέρου ἡ ἠθικὴ θριαμβεύει καθ' ἅπασαν τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσόνησον διὰ τῶν μυθιστορημάτων τοῦ κ. Γεωργίου Ὀνέ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδίδονται πολλαὶ ἐφημερίδες, καθ' ὁλοκληρίαν γαλλικαί· ἡ *Τουρκία*, ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, ἡ *Σταμπούλ*, ἡ *Ἐφημερὶς τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου* καὶ ὁ *Ὀσμανλῆς* συντάσσονται γαλλιστὶ καὶ τουρκιστί· ὁ *Ἀνατολικὸς Κῆρυξ* (Levant-Herald) καὶ ὁ *Ἀνατολικὸς Μηνύτωρ* (Oriental Advertiser-Moniteur Oriental) συντάσσονται γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ, ἀλλὰ τὸ ἀγγλικὸν μέρος τῶν φύλλων εἶνε λίαν περιωρισμένον. Ὁ Ἑλληνικὸς τύπος ἀναδημοσιεύει ὅ,τι ἐνδιαφέρον ἐκ τῶν γαλλικῶν ἐφημερίδων καὶ τηρεῖ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ ἐνημέρους τῶν συμβαινόντων ἐν Γαλλίᾳ. Συνήθως τὰ μυθιστορήματά μας τρέφουσι καὶ τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐφημερίδων. Ἡ ἀνωτέρα δὲ κοινωνία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σμύρνης ἐνδύεται καὶ καλλωπίζεται κατὰ τὰ παρισιανὰ ὑποδείγματα.

Ἀπέναντι τῆς Σταμπούλ, τῆς πόλεως τῶν τζαμίων καὶ τῶν μενδρεσσέδων, ἐν οἷς οἱ σοφτάδες προσεύχονται, κεῖται μικρὰ γαλλικὴ πολίχνη, τὸ Πέραν. Τὸ Πέραν ἔχει τὸν μεγάλον δρόμον του, κατὰ μῆκος τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται εὐρωπαϊκὰ καταστήματα, ἀπὸ τοῦ Γιουξὲκ-Καλδερὶμ μέχρι τῆς πλατείας τοῦ Ταξιμίου· τὰ καφενεῖα εἶνε ἐν αὐτῇ πολυάριθμα, ζωηρὰν δὲ τέρψιν παρέχει ἡ ἀλληλοδιάδοχος ἐπίσκεψις αὐτῶν. Ὑπάρχει τὸ ἑλληνοτουρκικὸν καφενεῖον, μὲ τὰ ἀποστίλβοντα ἰμπρίκια, τοὺς κατὰ στοίχους παρατεταγμένους ναργιλέδες καὶ τὸν πρόθυμον, μεγαλοπρεπῆ καὶ σοβαρὸν καφεντζῆν του· ὑπάρχει τὸ γερμανικὸν ζυθοπωλεῖον· ζῦθος, χοιρομήριον, πελάται ξανθογένειοι, ἀπήχησις λαρυγγωδῶν ὁμιλιῶν καὶ γελώτων τευτονικῶν. Πρὸ παντὸς ὅμως διακρίνεται τὸ παρισιανὸν καφενεῖον, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Μοντμάρτρῃ ὁμοίων καταστημάτων. Γαλλικὰ ποτὰ, ἄψογοι καὶ ἐξυρισμένοι ὑπηρέται, καὶ ἐντὸς

(*) Καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δὲ σχολαῖς διδάσκεται ἡ γαλλική. Τὸ λύκειον Σιμοπούλου (ἐν ᾧ τέσσαρες καθηγηταὶ διδάσκουσι τὴν γαλλικὴν), τὸ λύκειον Βούλγαρη, Παπαγεωργίου-Κουτούζη καὶ Διοσκουρίδου, ἰδιαιτέρως περιέπουσι τὴν γλῶσσαν ἡμῶν.

Digitized by Google

λεπτῶν κυλίνδρων ὁ *Χρόνος*, τὸ *Φιγαρῶ*, ἡ *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων*. Τὸ θέαμα τῆς ὁδοῦ εἶνε οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρον. Μικροκαμωμέναι ἑλληνίδες, μὲ κομψὰς ἐσθῆτας, λεπτὰ φέρουσαι χειρόκτια καὶ κρατοῦσαι ἀνοικτόχρωμα ἀλεξήλια, διωθοῦνται μετὰ Ἀρμενίδων καὶ Ἑβραιῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ σπινθηροβολοῦσιν ὑπὸ τὰ καλύμματα. Φαντασθῆτε κόμην ὄχι τόσον μέλαιναν, χρῶμα ὀλιγώτερον μελαγχροινὸν καὶ νομίζετε ὅτι βλέπετε Παρισιανάς. Τὸ Πέραν ἐπιδεικνύει εἰς τοὺς ξένους τὰ Μνηματάκια, κῆπον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ἀγγλικοῦ παραδείσου φυτευμένον. Τὴν ἑσπέραν, λύχνοι τῶν ὁποίων τὸ φῶς μετριάζουσι σφαῖραι ἐξ ἀδιαφανοῦς ὑέλου, φέγγουσιν ὡς σελῆναι μεταξὺ τῶν δένδρων. Θὲς εἰς τὸ μαγευτικὸν τοῦτο μέρος τροφοὺς ταινιοστολίστους καὶ στρατιώτας μὲ λευκὰ πάνινα χειρόκτια — πρᾶγμα ἄγνωστον ἐν Τουρκίᾳ — καὶ παρὰ τὴν γειτονείαν τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος, τὸ ὁποῖον στίλβει κατὰ διαστήματα μεταξὺ τῶν κλάδων, θὰ φαντασθῇς, ἀκούων τὸ παλλόμενον μέλος τοῦ *Ἰνδικοῦ μάρς*, ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς παράλιόν τινα πόλιν τῆς Γαλλίας.

Ὅλοι γνωρίζονται μεταξύ των. Ἀναρίθμητοι εἶνε οἱ ἀνταλλασσόμενοι χαιρετισμοὶ καὶ αἱ χειραψίαι. Μόνα τὰ φέσια τῶν Ἀρμενίων, διεσπαρμένα ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους τῶν σκοτεινοχρόων πίλων, προσδίδουσιν ξενικήν τινα χροιὰν εἰς τὸν ὅλως δυσμικὸν τοῦτον κόσμον. Τὸ Πέραν ἔχει καὶ τὴν φιλολογίαν του. Αἱ ἐγχώριοι ἐφημερίδες, ἐκτὸς τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν συντακτῶν αὐτῶν, — οἵτινες συνήθως εἶνε ἔγκριτοι ἄνδρες — ἔχουσι πλῆθος προθύμων συνεργατῶν. Νέοι ἄνευ ἐπαγγέλματος, καθηγηταὶ πολυγράφοι καὶ πνευματώδεις, ὑπάλληλοι οἵτινες ἀνέγνωσαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των τὰ ἄρθρα τοῦ Ἀλβέρτου Βὼλφ καὶ εὗρον αὐτὰ ὡραιότατα, κεντῶνται ὑπὸ τῆς ὀρέξεως νὰ γράψωσι, δαπανῶσι δὲ τὰς νύκτας των εἰς τὴν σύνταξιν ἀρθριδίου ἢ εὐφυολογίας τινος διὰ τὸν *Φάρον* καὶ τὸν *Μηνύτορα*. Τὸ προάστειον τοῦ Πέραν ἔχει καὶ τοὺς ποιητάς του. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὰς προθήκας τῶν βιβλιοπωλείων ἀναφαίνονται μικρὰ τομίδια, κοσμούμενα ἀπὸ ἔρωτας ἱπταμένους ἐντὸς ῥοδοχρόων νεφελῶν, αἱ ἀπομιμήσεις δ' αὗται ἔχουσι τὸ ἑτοιμόσβεστον καὶ πεπαλαιωμένον θέλγητρον ὠχρᾶς ἀντιγραφῆς ἀρχαίας εἰκόνος.

Ἐν Ἀθήναις ἡ γνῶσις τῆς γαλλικῆς ἀποτελεῖ ὑποχρεωτικὸν συμπλήρωμα πάσης ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς. Μόνη ἡ γλῶσσά μας προσαρμόζεται εὐχερῶς εἰς τὴν ἀδολεσχίαν τῶν αἰθουσῶν. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνέ τις εὐφυὴς γερμανιστί; Καὶ οἱ Γερμανοὶ αὐτοὶ μόνον γαλλιστὶ δύναται νὰ διασκεδάσωσιν.

Τὸ θέατρον ἐν Ἀνατολῇ τρέφεται ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δραματολογίου. Ὁ Ἐρβὲ καὶ ὁ Λεκὸκ διαπλέουσι τὰς θαλάσσας, αἱ φαιδραὶ δὲ τῶν «Βαριετὲ» καὶ τῶν «Μπούφ» ἠχοῖ φθάνουσι μέχρις ἡμῶν εἰς εὐθύμους ἐπῳδοὺς καὶ ἐλαφρὰ ᾀσμάτια. Ἄνευ ἡμῶν, προδήλως ἡ ὑφήλιος θὰ ἐχασμᾶτο. Αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, καίτοι σοβαρώτατοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἥκιστα διατεθειμένοι πρὸς ἄμετρον ἱλαρότητα, ἀπολείπουσι τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν νωχέλειαν καὶ αἱ μελῳδίαι τῶν ἐλαφρῶν μελοποιῶν μας κατευφραίνουσιν αὐτούς. Ἐν Σμύρνῃ εἶδα παριστανομένην ὑπὸ ἀρμενικοῦ θιάσου τὴν *Ζιροφλὲ-Ζιροφλὰ* καὶ τὴν *Κόρην τῆς Κυρᾶς Ἀγκῶ* εἰς τουρκικὴν μετάφρασιν! Αἱ πωλήτριαι τῆς ἀγορᾶς, ἀγριοκυταζόμεναι, καθυβρίζοντο εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πατισσὰχ ἀστειότατα. Ἡ ὀρχήστρα συνώδευε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀκριβῶς τὰς θορυβώδεις ταύτας φωνάς, αἱ ὁποῖαι τόσον ἀντιτίθενται πρὸς τὴν συνήθη τῶν Τούρκων σοβαρότητα· μετέφραζε καὶ αὐτὴ ὀλίγον τὴν μουσικὴν ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ βιβλίου, ἀλλὰ τὸ φεσοφόρον ἀκροατήριον δὲν ἦτο τόσον αὐστηρὸν καὶ ἐθαύμαζε προθύμως, χωρὶς νὰ ἐννοῇ καὶ πολύ, τὴν ἀχαλίνωτον εὐθυμίαν τῆς «κυρίας Βαρρᾶς» καὶ τὰ χονδρὰ ῥόπαλα τῶν συνωμοτῶν. Τί ἄρα λέγουσιν οἱ ἰμάμηδες περὶ τῶν γκιαουρικῶν τούτων ἐπινοημάτων;

Ἐν Ἀθήναις, αἱ θεατρικαὶ ἀπολαύσεις δὲν ἐνθυμίζουσι τὰς ἀρχοντοχωριατικὰς ταύτας παρῳδίας. Θίασος εὐσυνειδήτων καὶ ἐπιμελῶν ἠθοποιῶν ἐπὶ δύο περιόδους διεσκέδασεν ἡμᾶς, εἰς ἀνεκτὴν γαλλικήν. Διὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ προφορὰ ἐνίων καλλιτεχνῶν ἐπρόδιδε τὴν ἐκ Τουλούζης ἢ τὴν μασσαλιωτικὴν αὐτῶν καταγωγήν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο τόσον δυσάρεστον. Ἡ Φώκκια κεῖται πολὺ ἐγγὺς τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ κοινὸν συνέρρεεν εἰς τὰς παραστάσεις ἀθρόον. Ἐφαίνετο δὲ νοημονέστατον, ἑτοιμότατον, ἐν γνώσει τῶν γαλλικῶν πραγμάτων· ἐξῆρεν ἐν καιρῷ τοὺς εὐφυεῖς ὑπαινιγμοὺς ἢ τὰς ἀστειολογίας, συνεκινεῖτο εὐκόλως καὶ ἐγέλα μετ' ἐγκαρδίου προθυμίας, ἥτις θὰ κατεμάγευε τὸν κ. Σαρσαΐ(*). Τὰ πολύπλοκα καὶ περιπετειώδη δράματα ὀλίγον ἐπέτυχον, ὁ *Καμπούρης* δὲ τοῦ Φεβάλ, ὁ *Ἄσσος σπαθὶ* τοῦ Δεκουρσὲλ καὶ οἱ *Πειραταὶ* ἤρεσαν μετρίως. Ὁ θίασος ἠθέλησε ν' ἀναβιβάσῃ ἀπὸ σκηνῆς καὶ τὸν *Ρουῢ-Βλάς*, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει πρωταγωνιστοῦ ἀνετέθη τὸ πρόσωπον εἰς Ἕλληνα ἠθοποιόν. Ὁ Ρουῢ - Βλὰς ὡμίλει ἑλληνιστὶ καὶ ἡ βασίλισσα ἀπήντα αὐτῷ γαλλιστί, μὴ σεβομένη πάντοτε τοὺς κανόνας τῆς προσῳδίας. Εὐτυχῶς αἱ φιλόδοξοι αὗται ὁρμαὶ ταχέως κατηυνάσθη-

(*) Τὸν διάσημον δραματικὸν τεχνοκρίτην τοῦ παρισινοῦ *Χρόνου*.

Digitized by Google

σαν, χωρὶς ἡ μνήμη τοῦ Οὑγκῶ νὰ ἔχῃ εὐλόγους ἀφορμὰς παραπόνων.

Τοὐναντίον ἡ ***Πριγκήπισσα τῶν Καναρίων***, οἱ *Σωματοφύλακες* καὶ ἡ ***Καρδία καὶ ἡ Χείρ***, ἤρεσαν ὑπερβαλλόντως. Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν εἰσέδυεν ἀνέτως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στίλβοντος καὶ ἀμερίμνου τούτου κόσμου, εἰς τοὺς ἀκάκους ἐκείνους κύκλους, ἐν οἷς ὅλοι φαίνονται εὐδαίμονες καὶ δὲν ἐπιδεικνύουσι καμμίαν σοβαρότητα, ὅπου θυμώνουν διὰ νὰ γελάσουν, ὅπου κλαίουν χωρὶς νὰ κλαύσουν, ὅπου ἀγαπῶνται ὅσον ἀρκεῖ ἵνα τὸ αἴσθημα ὀνομασθῇ ἔρως, ὅπου νυμφεύονται ὑπὸ τὸν ἦχον ἑνὸς κυμβάλου διὰ νὰ διαζευχθῶσιν ὑπὸ τὸ μέλος ἐπῳδοῦ. Ἐνίοτε ἠκούομεν ἀπὸ σκηνῆς τοὺς ἀρχαίους, ἀλλὰ πάντοτε εὐχαρίστους *Δραγόνους τοῦ* ***Βιλλάρ***, καὶ τὸ κοινὸν, ἠκροᾶτο εὐχαρίστως τὰ ἀρχαῖα ᾄσματά των. Ηὐχαριστούμεθα ἀπὸ τὴν συνάντησιν τῶν παλαιῶν αὐτῶν γνωρίμων, ἀπὸ τὰς ἐρωτικὰς ταύτας δῳδίας αἱ ὁποῖαι συνεκίνησαν τοὺς πατέρας μας, ἀπὸ τὰς ἐνθουσιαστικὰς ἐκείνας μελῳδίας, αἱ ὁποῖαι ἀντήχησαν ἐφ' ὅλων τῶν οἰκογενειακῶν κλειδοκυμβάλων. Ἠκούομεν αὐτὰς ὡς ἀπήχησιν τῆς ἐθνικῆς εὐθυμίας, ἐρχομένην μακρὰν ἐκ τῆς πατρίδος ἵνα φαιδρύνῃ τὰς ἀνιαρὰς ὥρας τῆς ἐξορίας. Ἀλλὰ τῆς γενικῆς προτιμήσεως ἀπήλαυεν ὁ Maitre de forge. Ὁ ἀπαράμιλλος ἐργοστασιάρχης δύναται νὰ περιφρονῇ ἐν τῇ ἱπποτικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ τὴν δύσκολον καλαισθησίαν τῶν κριτικῶν. Εἰς πάντα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ὡραῖον φῦλον. Ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ ἐν Παρισίοις, πολλοὶ ὡραῖοι ὀφθαλμοὶ ὑγράνθησαν ὑπὸ δακρύων διὰ τὴν θλιβερὰν ταύτην ἱστορίαν καὶ πολλαὶ χαριτωμέναι κεφαλαὶ ὀνειροπολοῦσιν ἀκόμη σιωπηλῶς τὸν δυσεύρετον ἐκεῖνον ἡρωϊσμόν.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἄνθρωποι πρακτικοὶ, ἀνήγειραν ἔκτοτε ἐστεγασμένον θέατρον, ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βιέννῃ. Λυπούμεθα ὅμως τὸ αὐτοσχέδιον ἐκεῖνο θεατρίδιον, τὸ στεγαζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀστεροφεγγοῦς οὐρανοῦ καὶ φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀργυροῦ δίσκου τῆς σελήνης, ἐν ᾧ στρεφόμενός τις, μεταξὺ δύο ᾀσμάτων τοῦ βουλεβάρτου, διέβλεπε τὸ ἁβρὸν σκιαγράφημα τῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπιείου, τὴν ἀμυδρὰν στιλβηδόνα τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸν εὐρὺν τῆς Ἀκροπόλεως ὄγκον.

Σημειωτέαν θεωρῶ καὶ σπουδαιοτέραν τινα λεπτομέρειαν. Κατ' ἔτος, τὴν 14 Ἰουλίου, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἑορτὴ πανηγυρίζεται ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Σμύρνῃ μετὰ συγκινητικῆς συμπαθείας. Τὸ παρελθὸν ἔτος ἰδίως ὁ ἑλληνικὸς στόλος περιεστοίχισεν ἐν Φαλήρῳ τὴν ναυλοχοῦσαν ἐν τῷ ὅρμῳ ναυαρχίδα *Βωμπάν* καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀθρόοι συνέρρευσαν εἰς τὰς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς παροικίας διοργανισθείσας ἑορτάς. Αἱ ἐφημερίδες δράττονται πάντοτε τῆς εὐκαιρίας, ὅπως ἀφιερώσωσι μακρὰ ἄρθρα εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὰ φιλελεύθερα δόγματα, δι' ὧν ἐπροικίσαμεν τὸν κόσμον. Διότι καὶ ἡ Ἀνατολὴ ἀρέσκεται εἰς τὸ ἐράσμιον ἡμῶν ἦθος καὶ προτιμᾷ τὴν εὔχαριν φαιδρότητά μας ἀπὸ τὴν σκαιότητα τῶν μελαγχολικῶν λαῶν. Γνωρίζει ὡσαύτως τί μέγα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ καὶ ὁποῖον κενὸν θ' ἄφηνεν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐξαφάνισις τῆς Γαλλίας. Ἀδύνατόν τις νὰ φαντασθῇ πόσον ἡ προσεχὴς ἡμῶν Ἔκθεσις ἀπορροφᾷ τὴν προσοχήν. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καταβάλλοντες ἀπὸ κοινοῦ ἐράνους, ὅπως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἔλθωσιν εἰς Γαλλίαν. Ὅ,τι πράττομεν γίνεται ἀμέσως γνωστὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι τὰ παράδοξα τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν πολιτικῆς γεγονότα μένουσιν ἄγνωστα εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα προσεκτικοὶ, ἂν θέλωμεν νὰ διασώσωμεν τὸ γόητρον καὶ τὴν ἀγαθὴν ἡμῶν φήμην. Εὐτυχῶς ὑπολογίζουσιν ἐφ' ἡμᾶς ἀκόμη· οὐδεὶς δὲ πιστεύει ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ 1870 εἶνε δεινὸν ἀνεπανόρθωτον καὶ ὅτι ἡ συνθήκη τοῦ Φραγκφορτίου ἀποτελεῖ καταδίκην ἀνέκκλητον. Οἱ Ἕλληνες ἰδίᾳ, οἵτινες εἶνε φύσει εὐγνώμονες, μετὰ φιλικῆς περιεργείας παρακολουθοῦσι τὰς στρατιωτικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἡμῶν προόδους. Ἐκεῖ πέραν, τὸ εὐρωπαϊκὸν ζήτημα συνοψίζεται εἰς δύο λέξεις: Γαλλία καὶ Γερμανία. Ἐννοοῦσι πάντες καλῶς ὅτι ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τούτῳ τῶν δύο ἐθνῶν ἔγκεινται αἱ στενοχωρίαι, αἱ πιέζουσαι τὸν κόσμον ἀπὸ δεκαπενταετίας. Ἐννοοῦσι δ' ὅτι ἡ ἄφευκτος αὕτη μονομαχία θὰ καταλήξῃ διὰ τῆς ὁριστικῆς καταπτώσεως, τῆς τελεσιδίκου ταπεινώσεως ἑνὸς τῶν δύο μαχητῶν. Οἱ εὐδαίμονες λαοί, οἵτινες δὲν ἐνδιαφέρονται ἀμέσως εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἑτοιμάζονται πρὸς κατάληψιν θέσεως μεταξὺ τῶν θεατῶν.

[Ὁ κ. Deschamps κατόπιν ἐξετάζει τίνι τρόπῳ ἡ γαλλικὴ ἐπιρροὴ δύναται νὰ παγιωθῇ ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἀντιταχθῇ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν ἀντιζήλων ἐπιρροῶν, τῆς γερμανικῆς, τῆς αὐστριακῆς, τῆς ἰταλικῆς, αἵτινες διαμφισβητοῦσιν αὐτῇ ἐρρωμένως τὰ πρωτεῖα, καταλήγει δὲ διὰ τοῦ ἑξῆς ἐπιλόγου·]

Ἐξ ὅσων ἀνέπτυξα, συνάγεται ὅτι ἀσκοῦμεν ἀκόμη ἐν Ἀνατολῇ, διὰ τῆς σπουδαίας καὶ ἐλαφρᾶς ἡμῶν φιλολογίας, διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἰδεῶν ἡμῶν, διὰ τῆς παραδόσεως, πνευματικὴν πρυτανείαν καὶ ἐθνικὴν ἐπίδρασιν ἀναμφίλεκτον. Φόβος εἶνε μὴ ἡ δεξιότης τῶν ἡμετέρων ἀντιζήλων ἀφαιρέσῃ παρ' ἡμῶν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι τὴν ὑπεροχὴν ταύτην. Καθῆκον ἔχομεν νὰ ἐργασθῶμεν ἄνευ ἀναβολῆς καὶ μετὰ δραστηριότητος. Οὐδὲν ἀπωλέσθη ἀκόμη. Ἀλλ' ἡ ἐλαχίστη βραδύτης δύναται νὰ διακυ-

Digitized by Google

δεύση τὰ πάντα. Εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν προσήκει νὰ ἀφήσῃ τὴν προφανῆ αὐτῆς ἀτολμίαν καὶ ἀναλάβῃ τὸ ἐπιχειρηματικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ εὔτολμον καὶ θαρραλέον ἦθος, δι' οὗ κατέκτων καὶ ἐγοήτευον οἱ πατέρες ἡμῶν. Καταλείπομεν εἰς τοὺς ἁρμοδίους τὴν φροντίδα, ὅπως ὅσον οἷόν τε ἐπωφελέστερον κανονίζωσι τὴν διπλωματικὴν ἡμῶν ἐνέργειαν ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἐξασφαλίζωσι πανταχοῦ εἰς τὸν Γάλλον ὑπήκοον τὴν προστασίαν ἧς ἔχει ἀνάγκην. Ἡ Γαλλικὴ Ἑταιρία δὲν εἶνε ὑπουργεῖον· ἓν μόνον μέσον ἐνεργείας διαθέτει, ἀλλὰ τὸ δραστικώτερον, τὴν διὰ τῶν σχολείων διάδοσιν τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς. Τὰ ἐν Ἀνατολῇ ὑφιστάμενα μικρὰ γαλλικὰ σχολεῖα λαμβάνουσιν ἐπιχορηγήσεις παρὰ τῆς Ἑταιρίας Ἀλλ' αἱ ἐπιχορηγήσεις αὗται δὲν ἐπαρκοῦσιν. Πολλὰ τῶν σχολείων τούτων ἀποθνήσκουσιν ἐξ ἀτροφίας. Ἀπαιτεῖται δὲ πᾶσα ἡ αὐταπάρνησις τῶν διευθυνόντων ταῦτα, ἡ ὀλιγάρκεια, ἡ μεθοδικότης καὶ τὸ οἰκονομικὸν αὐτῶν πνεῦμα ὅπως διατηρῶνται καὶ παλαίωσι. Μακρὰν κομματικῶν συμπαθειῶν, ἀποστείλωμεν πρὸς τοὺς ἐξορίστους τούτους, οἵτινες ἀσκοῦσι μὲν τὴν λατρείαν των, ἀλλὰ καὶ διαθερμαίνουσι τοὺς πέριξ αὐτῶν διὰ τοῦ φιλοπάτριδος ζήλου των, δεῖγμα ἐγκαρδίου καὶ ἀδελφικῆς συμπαθείας. Ἐνθαρρύνωμεν αὐτοὺς ἐν τῇ εὐγενεῖ ἀποστολῇ των. Πρόκειται νὰ διαιωνίσωμεν εἰς ἀπωτάτας χώρας τὴν παρουσίαν τῆς πατρίδος. Ἕκαστος ὀφείλει προσωπικῶς νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο ἔργον, ἀναλογιζόμενος ὅτι πᾶσα προσφορὰ προάγει τὴν ἐθνικὴν ἐπιρροὴν καὶ τὸ γόητρον τῆς σημαίας ἡμῶν.

Τελεῖται ἐν τῷ ναυτικῷ συγκινητικὴ ἑορτή, εἰς ἣν ἀδύνατον νὰ παραστῇ τις ἄνευ συγκινήσεως μυχίας, ἰδίως ὅταν τελῆται εἰς ἀπωτάτους λιμένας· ἡ ἑορτὴ τοῦ χαιρετισμοῦ τῆς σημαίας. Ἑκά-στην ἑσπέραν, δύοντος τοῦ ἡλίου, πυροβολισμοὶ καὶ σαλπίσματα χαιρετίζουσι τὸ ἔνδοξον λάβαρον· ἡ φρουρὰ παρουσιάζει ὅπλα· πάντες δ' ἐγειρόμενοι ἀποκαλύπτονται. Τηρήσωμεν πρὸς τὰ ἔκλαμπρα ταῦτα σήματα ἀγάπην τρυφερὰν καὶ ἄγρυπνον. Μὴ ἐπιτρέψωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν ν' ἀμαυρώσῃ τὴν λαμπηδόνα αὐτῶν εἰς τὰς χώρας, ἐν αἷς ἀνέκαθεν διαλάμπουσιν. Οὐδεμία προσπάθεια εἶνε περιττή, ἂν θέλωμεν νὰ ἀκτινοβολῶσιν ὑψηλά, ἐν ταῖς ἀνευφημίαις καὶ ἐν τῷ σεβασμῷ τοῦ πλήθους, ἂν θέλωμεν νὰ μὴ ὁμοιάσωσί ποτε πρὸς τὰς ἀγνώστους ἐκείνας σημαίας, ὧν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθῇ πρὸς τοὺς ξένους ἡ ἔννοια καὶ ἡ σημασία.

(Gaston Deschamp). Δ. Γ. Κ.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Ε'.

Τὸ δρομολόγιον τοῦ Παπουλάκη. — Θαυματουργοὶ ἰδιότητες τοῦ ράσου του. — Ἡ θαυμαστὴ ζύμωσις, ἡ θαυμαστὴ ἁλιεία καὶ ἡ θαυμαστὴ ἀνανέωσις.— Ὑποδοχὴ αὐτοῦ εἰς τὰ χωρία. — Ἕνας Γιάννης πάντοτε εἰς τὸ μέσον! — Προφητικὰ τεχνάσματα. — Τιμωρία ἀσεβῶν.— Ὁ πνιγεὶς ἀξιωματικός. — Αἱ χαρότσαι τοῦ Διαβόλου, τὰ μαξιλάρια τοῦ Διαβόλου καὶ ἡ κλωστή. — Χυδαιότητες καὶ αἰσχρολογίαι καλογηρικαί. — Λογοπαίγνια τοῦ Παπουλάκη. — Ἀγαθὴ ἐπίδρασις τῆς διδαχῆς του. — Ὁ Παπουλάκης ὄργανον τῶν Φιλορθοδόξων.— Τὸ ψωριῶν ἐρίφιον. — Ἄφιξις τοῦ Παπουλάκη εἰς Καλάμας καὶ ὁμιλίαι αὐτοῦ. — Περιοδεία καὶ ἀποπομπὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. — Ἡ διαταγὴ τῆς Συνόδου.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ τοιουτοτρόπως ἦτο προπαρεσκευασμένον τὸ ἔδαφος ὅτε ὁ Παπουλάκης ἐπεχείρησε τὰς τελευταίας αὐτοῦ περιοδείας. Τὸ δρομολόγιόν του κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Ἐνεφανίσθη πρῶτον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀλυμπίας καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς· προέβη ἐκεῖθεν μέχρι τῶν δήμων Αὐλῶνος καὶ Δωρίου τῆς ἐπαρχίας Τριφυλλίας, ὁπόθεν ἀπεσύρθη εἰς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας καὶ κατόπιν ἐπορεύθη εἰς τὸν νομὸν Μεσσηνίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1851.

Ἡ φήμη αὐτοῦ εἶχε διασπαρῆ ἤδη καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον καὶ πανταχοῦ ἐγίνετο δεκτὸς μετ' ἐνδείξεων ἀπεριορίστου σεβασμοῦ. Ἡ ἄξεστος ἀλλὰ θερμὴ εὐγλωττία του ἐσαγήνευε τὰ πλήθη, ἅτινα συνέρρεον καὶ ἠκροῶντο τοὺς λόγους του μετ' ἄκρας εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, οἱ δὲ περὶ τῶν τελουμένων παρ' αὐτοῦ θαυμάτων θρύλλοι τεραστίως ὁσημέραι διεδίδοντο ἐξογκούμενοι. Ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ συνήθεια τοῦ ν' ἀποκόπτωσι τεμάχια μικρὰ ἐκ τοῦ ράσου τοῦ Χριστοφόρου καὶ νὰ κατασκευάζωσιν ἐξ αὐτῶν περίαπτα πρὸς εὐσεβῆ ἀνάμνησιν, πολλοὶ δὲ ὑπάρχουσιν ἀκόμη διατηροῦντες τοιαῦτα. Τὰ περίαπτα ταῦτα ἐθεωροῦντο ἀλεξιτήρια παντὸς κακοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες, αἱ ἰδιαιτέραν τρέφουσαι στοργὴν καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὸν μοναχόν, ἐφύλαττον ταῦτα παρὰ τὰς ἁγίας εἰκόνας ἢ τ' ἀνήρτων ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῶν τέκνων των. Εἰς τὸ ράσον τοῦ μοναχοῦ ἀπεδίδοντο παντοῖαι θαυματουργοὶ ἰδιότητες, ἐν οἷς καὶ τὸ ὅτι ἐχρησίμευεν ἀντὶ ζύμης εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄρτου. Αἱ οἰκοκυραὶ μὲ παράδοξον ἀληθῶς συγκατάβασιν τοῦ ἑαυτῶν στομάχου ἔρριπτον εἰς τὴν σκάφην ἔνθα ἐζυμοῦτο ὁ

Digitized by Google

ἄρτος τεμάχιον τοῦ κεκηλιδωμένου καὶ πεπαλαιωμένου ὑφάσματος, μετ' ἐκπλήξεως δ' ἔβλεπον τὸ φύραμα ὑφιστάμενον δι' αὐτοῦ καὶ μόνον τὴν ζύμωσιν καὶ ἐσταυροκοποῦντο ἐπὶ τῷ θαύματι, ἐνῷ, κατὰ τὴν ἐξήγησιν μιᾶς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος λίαν δυσπίστως ἐχούσης πρὸς τὴν ἁγιότητα τοῦ Παπουλάκη καὶ πρὸς τὰς ὑπερφυεῖς ἰδιότητας τοῦ ράσου του, τὸ θαῦμα προήρχετο ἁπλούστατα ἐκ τῆς χημικῆς ἐνεργείας τῆς ἐκ τοῦ ἱδρῶτος λιπαρότητος τοῦ ὑφάσματος. Πονηροί τινες καλόγηροι μάλιστα, κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἐφημερίδα, ἐπιτηδείως ἐκαλλιέργουν τὴν φήμην τῆς ἑαυτῶν ἁγιότητος διὰ τοιούτου μέσου, ἐμβάπτοντες ἐκ τῶν προτέρων τὸ ράσον των εἰς ζωμὸν ἐρεβίνθων ἢ καὶ εἰς ὕλην ὑγρὰν ἔτι χείρονα, εἰς οὖρος—βαβαὶ τῆς ρυπαρότητος καὶ τῆς ἀναισχυντίας των!—ὅπως ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸ θαυματουργοὺς ἰδιότητας. Δὲν εἶχε δὲ μόνον ὡς πρὸς τὴν ζύμωσιν τοῦ ἄρτου τὴν τοιαύτην θαυμαστὴν δύναμιν τὸ περιβόητον ράσον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλα ἐθαυματούργει. Οὕτως οἱ ἁλιεῖς ἐν Σπέτσαις καὶ ἀλλαχοῦ ἔρριπτον τεμάχια αὐτοῦ εἰς τὰ δίκτυά των προσδοκῶντες μετὰ πίστεως ἀκραδάντου καὶ ἀξίας κρείττονος τύχης τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐν Τιβεριάδι παρὰ τοῦ Σωτῆρος τελεσθείσης θαυμαστῆς ἄγρας. Διὰ τοῦτο τὸ ράσον τοῦ Χριστοφόρου ἦτο περιζήτητον καὶ ἐνῷ αὐτὸς ἐβάδιζεν, οἱ παρακολουθοῦντες συνωθοῦντο ἐξόπισθέν του καὶ διὰ ψαλίδων ἀνηλεῶς κατεκερμάτιζον τὸ πενιχρὸν αὐτοῦ φόρεμα. Ὁ μοναχὸς ἄφινε καλοκαγάθως νὰ κατακόπτωσι τὸ ράσον του, ἐννοῶν κάλλιστα ὅτι ἡ ζημία ἦτο μηδαμινὴ ἀπέναντι τοῦ ἠθικοῦ κέρδους. Ἄλλως τε οἱ ἁπλοῖ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἐπίστευον ὅτι τὸ ράσον του εἶχε καὶ ἑτέραν θαυμάσιον ἰδιότητα, ν' ἀνανεοῦται δηλαδὴ ἑκάστοτε, καὶ τὴν δοξασίαν ταύτην ἐκράτυνε τὸ φαινόμενον ὅτι τὸ ράσον μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας ἦτο πάλιν ἀκέραιον, πρᾶγμα εὐεξήγητον, διότι ὁ μοναχὸς κατ' ἀνάγκην περιεβάλλετο νέον, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποκοπῶν καθίστατο τόσον βραχύ, ὥστε οὐδὲ τοὺς ὤμους του ἤρκει νὰ σκεπάσῃ. Παρεκτὸς δὲ τοῦ ράσου του οἱ εὐσεβέστεροι ἐτήρουν καὶ τρίχας ἐκ τοῦ γενείου του, ὧν ἡ ἐκρίζωσις ὁπωσδήποτε ἐπώδυνος κατά τι ἦτο ἀντιστάθμισμα βαρύτερον ἢ ἡ ἀπώλεια τοῦ ράσου διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς φήμης τῆς ἁγιότητός του.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐμφανίσεως καὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ κήρυκος εἰς τὰ διάφορα μέρη ἦτο στερεότυπον. Ὁ Χριστόφορος μετέβαινε πορευόμενος πεζῇ καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πολυαρίθμων, ἐξ ὧν τινες εἶχον τὴν πρόνοιαν νὰ προαναγγέλλωσι δι' ἀπεσταλμένων τὴν ἄφιξίν του εἰς τὰς πόλεις ἢ εἰς τὰς κώμας ἐξ ὧν ἔμελλε νὰ διέλθῃ. Συνέρρεον τότε οἱ ὄχλοι πρὸς ὑπάντησίν του, οἱ κώδωνες τῶν ναῶν ἤχουν χαρμοσύνως, ἐξήρχοντο οἱ ἱερεῖς, ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων ὑποδεχόμενοι αὐτὸν ἐν πομπῇ. Αἱ γυναῖκες ἔφερον πρὸς αὐτὸν τὰ βρέφη διὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἤθελεν ἐπ' ὀλίγον ἀναπαυθῆ, ἀνήρχετο ἐπὶ ἐξέδρας ἐκ τοῦ προχείρου προετοιμασθείσης, ἢ εἰς ἐξώστην οἰκίας ἐν ἐλλείψει αὐτῆς καὶ ἐκεῖθεν ἐκήρυσσεν· μετεχειρίζετο δὲ κατὰ τὸ κήρυγμά του καί τινα τεχνάσματα ἐμφαίνοντα ὅτι ὁ ἀμαθὴς αὐτὸς μοναχὸς δὲν ἦτο ἄμοιρος φυσικῆς εὐφυίας καὶ δὴ καὶ πανουργίας. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι συνείθιζε νὰ λέγῃ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὸν λόγον του ἀποτεινόμενος πρός τινα δῆθεν τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ ἱσταμένων, ἀλλὰ χωρὶς νὰ στραφῇ : — Γιάννη, φέρε μου ἕνα ποτήρι νερό!...

Ἐννέα τοὐλάχιστον φορὰς ἐπὶ τῶν δέκα συνέπιπτε νὰ εὑρίσκηται εἰς Γιάννης, ἢ δι' ἄλλου τινος συνηθεστάτου παρὰ τοῖς χωρικοῖς ὀνόματος καλούμενος, ὅπερ σκοπίμως ὁ μοναχὸς ἐπρόφερεν, ὁ οὑτωσὶ δὲ καλούμενος ἔσπευδε παραχρῆμα νὰ φέρῃ τὸ αἰτηθὲν ὕδωρ, ἀπορῶν καὶ ἐξιστάμενος πῶς ἐγίνωσκε τὸ ὄνομά του ὁ θεόπνευστος κῆρυξ.

Ἄλλοτε πάλιν διδάσκων ἐντὸς ναοῦ ἢ εἰς τὸ ὕπαιθρον στρεφόμενος πρὸς ὁμάδα τινὰ ἐκ τῶν ἀκροατῶν του ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου του ἀνεφώνει : — Σεῖς οἱ ζωοκλέπται ! . . .

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἔγκλημα τῆς ζωοκλοπῆς ἦτο τότε πολὺ περισσότερον ἢ σήμερον διαδεδομένον εἰς τὰς ἀπολιτίστους τοῦ κράτους ἐπαρχίας, δὲν ἦτο σπάνιον νὰ εὑρίσκωνται μεταξὺ τῶν ὑποδεικνυομένων καί τινες ὑποπεσόντες εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ταύτην πρᾶξιν, οἵτινες συνεστέλλοντο παραχρῆμα μετὰ δέους, θαυμάζοντες ὅτι ὁ μοναχὸς ἐγίνωσκε τὰ ἁμαρτήματά των.

— Σεῖς αἱ γυναῖκες ὁποῦ κάμνετε μάγια!... ἀνεφώνει ἄλλοτε.

Καὶ ἐπηκολούθει ψίθυρος αἰσχύνης καὶ ταραχῆς μεταξὺ τῶν ἀκροωμένων τοὺς λόγους του γυναικῶν, ἐξ ὧν ἀλανθάστως ὑπῆρχον οὐκ ὀλίγαι εἴτε μετερχόμεναι τὴν μαγικὴν τέχνην, εἴτε προσφυγοῦσαι πρὸς χρησμοδότησιν εἰς τοὺς χονδροειδεῖς τῶν ἀπατεώνων δόλους.

Μετὰ τὴν διδαχὴν ὁ Χριστόφορος κατέλυεν εἴς τινα ἐκεῖ που κειμένην μονήν, ἢ μετόχιον εἴτε εἰς τὸν οἶκόν τινος τῶν προκρίτων. Πάντες ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ περιποιηθῶσιν αὐτόν, ἂν δὲ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν κατοίκων καί τις νοήμων καὶ ἀνεπτυγμένος δυσπιστῶν πρὸς τὴν ἁγιότητα τοῦ ἀνδρός, δὲν ἐτόλμα νὰ ἐκφράσῃ τοὺς δισταγμούς του, φοβούμενος μήπως ἐξεγείρῃ τὴν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ πλήθους. Μυθεύματα πολλὰ διεδίδοντο περὶ τῆς οἰκτρᾶς τύχης

Digitized by Google

ἐκείνων ὅσοι δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἁγιότητά του ἢ ἐτόλμησαν νὰ προσενεχθῶσιν ἀσεβῶς πρὸς τὸν ὅσιον ἄνδρα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ θεία ὀργὴ ὡς κεραυνὸς ἔπληξε τοὺς δυσσεβεῖς. Ἡ σύζυγος τοῦ ἐπάρχου ἐν Γυθείῳ διότι ὡμίλησεν ἀπρεπῶς περὶ τοῦ Παπουλάκη, ἠσθένησεν αἴφνης καὶ ἀπεβίωσεν ἐκ δυσδιαγνώστου νόσου. Εἷς δήμαρχος ἐν Γορτυνίᾳ εὑρίσκετο ἐν τῷ καφενείῳ χαρτοπαίζων ὅτε ἀνηγγέλθη αὐτῷ ἡ ἄφιξις τοῦ κήρυκος· καὶ ἐπειδὴ ἀδιαφορήσας ἐχλεύασε τὸν προφήτην, ὡς λέγεται δὲ καὶ ἐρράπισεν αὐτὸν μάλιστα, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἑσπέραν πυρκαϊὰ ἐξερράγη εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἡ περιεργοτέρα δὲ πασῶν τοιαύτη σύμπτωσις ἦτο ἡ ἑξῆς. Ὁ Παπουλάκης μετὰ τὴν σύλληψίν του ἤχθη εἰς Πειραιᾶ διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου *Ὄθωνος*, ὁ δ' ἐπ' αὐτοῦ ὑπηρετῶν ὑποφροντιστὴς λέγεται ὅτι προσηνέχθη σκαιῶς κατὰ τὸν διάπλουν πρὸς αὐτόν. Μετὰ τρεῖς μῆνας, ἡ κορβέττα *Ἀμαλία*, ἐφ' ἧς εἶχε μετατεθῆ, ἐκπλεύσασα ἐκ Ναυπλίου καὶ καταληφθεῖσα εἰς τὸ πέλαγος ὑπὸ τῆς φοβερᾶς λαίλαπος τῆς καταρριψάσης κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1852 ἕνα τῶν στύλων τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐξώκειλε καὶ ἀπωλέσθη εἰς τὴν θέσιν Περιστέρι τῆς Σαλαμῖνος. Ἅπαν τὸ πλήρωμα ἐσώθη καὶ σὺν αὐτῷ οἱ πολυάριθμοι ἐπιβάται, οὓς κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε κακὴν συνήθειαν ἐκ Ναυπλίου ἔφερε, διότι ἀπεβιβάσθησαν διὰ σανίδος τοποθετηθείσης ἐν εἴδει γεφύρας ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ σκάφους εἰς τὴν ξηράν, τόσον ἐγγὺς εἶχε προσαράξει τὸ πλοῖον. Διηγοῦνται μάλιστα ὅτι καὶ βρέφος τι λησμονηθὲν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς ταραχῆς ἐσώθη, ἐπιστρεψάντων κατόπιν τῶν γονέων του καὶ παραλαβόντων αὐτό. Εἷς μόνος ἀπωλέσθη παραδόξως, ἴσως διότι ἔσπευσε νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν πρὸ τῆς στιγμῆς τῆς προσαράξεως, ἦτο δὲ οὗτος ὁ ὑβρίσας τὸν Παπουλάκην ἀξιωματικός.

Τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἐγίνετο εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν, ἣν καὶ μόνην ἄλλως τε ἐννόει καὶ ἐλάλει ὁ μοναχὸς καὶ εἰς ὕφος εἰκονικὸν ἐν τῇ χυδαιότητι αὐτοῦ. Ἐπὶ παραδείγματι τ' ἀτμόπλοια ἀπεκάλει «καρότσαις τοῦ Διαβόλου» ἀποστρεφόμενος τὴν πρόοδον, ἥτις κατέρριπτεν ὁσημέραι τὸ κράτος τῶν προλήψεων, δυσπιστῶν πρὸς τὰς ἐφευρέσεις αὐτῆς καὶ κολακεύων ἅμα τὰ πρὸς αὐτὴν ἐχθρικὰ αἰσθήματα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ναυτικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους, διαβλέποντος ἐν τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ ἐπικρατήσει τοῦ ἀτμοῦ τὴν προσεχῆ παρακμὴν τῆς ἱστιοφόρου ναυτιλίας, βάσεως τέως τοῦ πλουτισμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ. Ἐμίσει τὴν πολυτέλειαν, κατεφέρετο δὲ καὶ κατ' αὐτῆς ἔτι τῆς περὶ τὸ ἐνδύεσθαι καὶ καλλωπίζεσθαι εὐπρεπείας καὶ ἐπιμελείας, λέγων ὅτι τὰ τότε συνειθιζόμενα *τσουλούφια*, ἤτοι οἱ περὶ τοὺς κροτάφους κυρτοὶ βόστρυχοι ἦσαν «μαξιλαράκια ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ἐκάθητο ὁ Διάβολος καὶ ἐψιθύριζεν εἰς τὸ αὐτὶ λόγους ἁμαρτίας·» τοῦτο ἀκούσαντες Ἀλαγώνιοί τινες παρευρεθέντες εἰς μίαν τῶν ἐν Σπάρτῃ διδαχῶν του, ἔσπευσαν νὰ ξυρίσωσι τὰς κεφαλάς των, γεγονὸς μαρτυρούμενον καὶ ὑπὸ τῆς ἐκθέσεως τοῦ νομάρχου Μεσσηνίας, ἀποδεικνύον δὲ πόσην ἐπίδρασιν εἶχον οἱ λόγοι του ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἁπλοϊκῶν. Ἐνίοτε εἰς τὴν ὁμιλίαν του παρενείροντο φράσεις ἀσαφεῖς, γριφώδεις, ἀκατάληπτοι, εἰς ἃς οἱ ἀκροαταὶ ἀπέδιδον ἀπόκρυφον προφητικὴν ἔννοιαν, καὶ ὧν τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἀνεύρισκον δῆθεν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ εἰς ἐπερχόμενα κατόπιν γεγονότα. Οὕτως ἐν Καλάμαις ἔλεγε μεταξὺ τῶν ἄλλων πρὸς τοὺς ἀκροατάς του νὰ προσέχωσι διότι ἡ Κυβέρνησις ἐσκόπει νὰ συνδέσῃ ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους.«μὲ μίαν κλωστήν.» Καὶ τότε μὲν οὐδεὶς ἐνόησε τὴν σημασίαν τῆς ἐκφράσεως ταύτης· ὅτε ὅμως μετά τινα ἔτη καὶ ἡ πόλις τῶν Καλαμῶν συνεδέθη πράγματι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους διὰ τοῦ τηλεγραφικοῦ σύρματος, οἱ σεβόμενοι ἔτι τὴν μνήμην τοῦ Παπουλάκη ἐμνήσθησαν τῶν προφητικῶν του λόγων καὶ ἐθαύμαζον. Ἴσως ὅμως πράγματι ὁ μοναχὸς ἠνίττετο διὰ τῆς ἐκφράσεώς του ταύτης τὸν τηλέγραφον, περὶ οὗ εἶχεν ἀκούσει νὰ γίνηται λόγος καὶ πρὸς ὃν ἔτρεφεν ἐχθροπάθειαν ὡς πρὸς πάντα ἕτερον τοῦ πολιτισμοῦ θρίαμβον.

Καὶ ἦτο μὲν βεβαίως ἠθικὸν τὸ δίδαγμά του ἐνόσῳ περιεστρέφετο μόνον εἰς νουθεσίας περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν στοιχειωδῶν χριστιανικῶν καθηκόντων καὶ δὲν ἀνεμιγνύοντο εἰς αὐτὸ πολιτικαὶ εἰσηγήσεις ἢ μωραὶ κατὰ τῆς προόδου καὶ τῆς παιδείας κατηγορίαι. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ σταδίῳ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, ἡ παχυλὴ καὶ ἀγροῖκος ἀμάθειά του εἰς θέματα βορβορώδη καὶ εἰς ρυπαρὰς καὶ ἀσέμνους ἐκφράσεις περιεστρέφετο. Ὁ νομάρχης Μεσσηνίας ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτοῦ ἀπὸ 6 Ἰουλίου 1852 περιληπτικῇ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἐκθέσει περὶ τῶν Χριστοφορικῶν, περιγράφων τὴν πρώτην εἰς Καλάμας ἐμφάνισιν τοῦ Παπουλάκη καὶ ἀνακοινῶν τὰ κατὰ τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ λέγει ὅτι «αἰσχρολογεῖ ἀνηκούστους αἰσχρολογίας καὶ προσβάλλει τὴν ἠθικήν,» ἐπάγεται δὲ μετ' ἀγανακτήσεως: «Ἤρχισε τὰς ὁμιλίας του μὲ ἀπεραντολογίαν τῶν πλέον βαναύσων καὶ ἀνηκούστων αἰσχρολογιῶν, ἀναπτύξας ὁ θεομπαίκτης μὲ σκάνδαλον τὰ διάφορα εἴδη τῶν αἰσχρῶν ἀσελγειῶν.» Καὶ εἶχε μὲν δίκαιον ὁ νομάρχης νὰ κατεξανιστῇ, ἀλλ' ἠγνόει φαίνεται ὅτι αἱ αἰσχραὶ αὗται γνώσεις ἦσαν ἓν τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τῆς κατ'

Digitized by Google

ἐκείνους τοὺς χρόνους καλογηρικῆς μαθήσεως, ἐμπεριεχόμεναι εἰς βιβλία θρησκευτικῆς δῆθεν διδασκαλίας, προϊόντα κτηνώδους ἀπαιδευσίας, προωρισμένα εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ κλήρου μόρφωσιν. Ἐγὼ αὐτὸς ἔτυχε ν' ἀναγνώσω μετ' ἀποστροφῆς εἰς ἓν τῶν βιβλίων τούτων περιπεσὸν εἰς χεῖράς μου καὶ πραγματευόμενον τὰ περὶ τῶν πνευματικῶν καθηκόντων τῶν ἱερέων, εἰς τὸ περὶ Ἐξομολογήσεως κεφάλαιον ἐκτεταμένην περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν ὅλων ἐκείνων τῶν αἰσχρουργιῶν, ἃς ἡ ἐπιστήμη τῆς φρενολογίας κατατάσσει σήμερον εἰς ἰδιαίτερον κλάδον παθολογίας καὶ ἃς περιέλαβεν ὁ καθηγητὴς Ball εἰς τὸ πέρυσιν ἐκδοθὲν σύγγραμμά του La Folie érotique. Καὶ περιεγράφοντο μετὰ λεπτομερείας, ἥτις θὰ περιεποίει τιμὴν—ἂν εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ περιποιήσωσι τιμὴν τοιαῦται βδελυγμίαι—εἰς τὸν Ἀρετῖνον ἢ εἰς τὸν ἐπαισχύντου μνήμης μαρκήσιον De Sade. Ὡς περίεργον σημειῶ καὶ τὸ ὅτι ὁ Παπουλάκης δὲν ἀπέστεργε τὰ λογοπαίγνια, εἰς τὰς ὁμιλίας του καὶ μάλιστα εἰς τὰς τελευταίας, ὅτε ἦτο πλέον φανερὰ ἡ ῥῆξις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύνοδον καὶ τὴν Κυβέρνησιν, ἀπεκάλει δέ, ὅπως καὶ οἱ Φιλορθόδοξοι, ***κατασκόπους*** τοὺς ἐπισκόπους, ***μιαρὰν*** τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ***πορνεύουσαν*** τὴν πρωτεύουσαν.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς παρεκτροπὰς ἡ διδασκαλία τοῦ Παπουλάκη ἦτο κατ' ἀρχὰς ὠφέλιμος καὶ καρποφόρος. Περὶ τούτου μαρτυροῦσι προθύμως καὶ αὐτοὶ οἱ ἐναντίοι του. Ὁ ἀνωτέρω νομάρχης Μεσσηνίας λέγει ἐν τῇ ἐκθέσει του ὅτι περιοδεύων τὸ 1851 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀλυμπίας καὶ ἐξετάζων περὶ τῆς ζωοκλοπῆς ἤκουσε τοὺς κατοίκους ἀποδίδοντας τὴν κατάπαυσίν της εἰς τὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἄφησαν τὰ κηρύγματα τοῦ Παπουλάκη. Περαιτέρω δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκθέσει γράφει: «Οὐδὲν ἐπιλήψιμον ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοάς μου περὶ τῶν διδαχῶν τὰς ὁποίας ἀπήγγειλεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα (εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τριφυλλίας). Ἐξ ἐναντίας ὅτε μετὰ ταῦτα προέβη εἰς τοὺς νομοὺς Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας, μεγάλη ἐσχηματίζετο καὶ ἐνταῦθα ἰδέα περὶ αὐτοῦ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων τάξεων ἔτρεξαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Λακωνίας διὰ ν' ἀκούσωσιν αὐτοῦ, κινούμενοι ἀπὸ θρησκευτικὸν ζῆλον. Ἡ φήμη τὸν ἀνεβίβαζεν ὑψηλά, διαδίδουσα ὅτι καὶ εὐχαριστήρια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προεκλήθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν Λακωνίας. Οἱ χυδαῖοι τὸν παρίστανον ὡς θαυματουργοῦντα καὶ προφητεύοντα, τὸ δὲ γυναικεῖον φῦλον ἰδίως διέδιδεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἄρρητα ῥήματα.» Ὁ ἔπαρχος Οἰτύλου ἐν τῇ ἀπὸ 3 Μαΐου 1852 ἀναφορᾷ του πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργεῖον ἀναφέρει ὅτι: «ἐγένετο καὶ παραίτιός τινων καλῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, συνδιαλλάξας οἰκογενείας ἐχθρικῶς διακειμένας πρὸς ἀλλήλας μέχρις αἵματος. Ἐὰν δὲ ἡ διδασκαλία του ἐγίνετο μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης συνέσεως καὶ περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς θρησκείας, ἤθελε βεβαίως φέρει καρπόν, ὡς ἐκ τῆς ἀπεριορίστου ὑπολήψεως, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει οὗτος παρὰ τῷ λαῷ.» Εἶνε δὲ τῷ ὄντι μεμαρτυρημένον ὅτι ἐν Λακωνίᾳ οὐ μόνον πολλαὶ οἰκογένειαι τρέφουσαι κατ' ἀλλήλων πατροπαράδοτον ἄσπονδον μῖσος καὶ προβαίνουσαι εἰς ἀμοιβαίας δολοφονίας, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἄγριον καὶ ἀπάνθρωπον ἔθιμον, διηλλάγησαν, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ ὀλίγον τι βραδύτερον ἐπισκεφθεὶς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην γάλλος περιηγητὴς ἀλλ' ἐξ Ἑλλήνων ἕλκων τὸ γένος Yemeniz ἐν τῷ βιβλίῳ του Voyage dans le Royaume de Grèce, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐγκλήματα ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν ἐν Λακωνίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αὐτόθι διαμονῆς τοῦ Χριστοφόρου καὶ τῆς ἐκ τοῦ κηρύγματός του προελθούσης ἐξεγέρσεως. Βέβαιον δὲ εἶνε ἐπίσης ὅτι δήμαρχοί τινες, ἀδίκως ὕστερον διαβληθέντες καὶ καταδιωχθέντες, ἀποβλέποντες εἰς τὸ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ κήρυκος ἠθικὸν ὄφελος προσεκάλεσαν αὐτὸν δι' ἐγγράφων των νὰ μεταβῇ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἑαυτῶν δήμου.

Δυστυχῶς ἡ εἰρηνοποιὸς καὶ εὐεργετικὴ περίοδος τῆς διδασκαλίας τοῦ Παπουλάκη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Ὁ δαίμων τῆς πολιτικῆς ἐξῆψε τὰς φρένας του καὶ ὁ κῆρυξ τῶν πράων ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἔστω καὶ κεκολοβωμένης ἀξέστως ἢ ἠλλοιωμένης ἐπὶ τὸ βαναυσότερον ὑπὸ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς περιωρισμένης διανοίας του, μετεβλήθη εἰς ἀπόστολον μωρῶν φαντασιοπληξιῶν, γελοίων ἐπαγγελιῶν καὶ εἰς ὑποκινητὴν τολμηρῶν πολιτικῶν ἀνατροπῶν. Καθ' ὅσον δύναμαι νὰ κρίνω ἐξ ὅσων περὶ αὐτοῦ ἔμαθον καὶ ἐμελέτησα, ὁ Χριστόφορος δὲν ἤρξατο τοῦ σταδίου του ἔχων ὡς σκοπὸν ὡρισμένον τὸν κατόπιν ἐκδηλωθέντα. Περιπεσὼν εἰς θεοσέβειαν σχεδὸν μανικήν, συνήθη εἰς ἀνθρώπους τοιούτου χαρακτῆρος καὶ τοιαύτης διανοητικῆς ἱκανότητος καὶ οὐχὶ σπανίως ἀναπτυσσομένην ὑπὸ τὰς ἐπικρατούσας τότε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ συνθήκας τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπελήφθη τοῦ ἔργου του, πεποιθὼς ἐν εἰλικρινείᾳ ὅτι ὑπὲρ τῆς θρησκείας εἰργάζετο. Οἱ Φιλορθόδοξοι ἰδόντες τὸν ζῆλόν του καὶ ἐννοήσαντες πόσον ἐπωφελὴς θὰ ἦτο ἡ συμμαχία του εἰς τὰ ἑαυτῶν σχέδια, προσεταιρίσθησαν αὐτὸν καὶ βαθμηδὸν τὸν κατέστησαν κυριώτατον ὄργανόν των. Τὰς ἰδέας τῶν Φιλορθοδόξων ἐνεστερνίσθη ὁ μοναχὸς ἐξ ἀπειρίας καὶ ἀμαθείας, ἴσως δὲ βλέπων τὴν ὁσημέραι αὔξουσαν παρὰ τῷ λαῷ φή-

Digitized by Google

μην του, ἐπήρθη καὶ ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ὡς προωρισμένον νὰ ἐπιτελέσῃ σοβαρὰν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μεταβολὴν ἐν τῇ πατρίδι του.

Ἡ μετατροπὴ αὕτη εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Παπουλάκη ἐπετελέσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἤδη εἰς τὰς ὁμιλίας του ἤρχισε τολμηρῶς νὰ παρενείρῃ ἀσεβεῖς πολιτικοὺς ὑπαινιγμούς, ὢν συνηθέστατος ἦτο ὁ περὶ τοῦ ψωριῶντος ἐριφίου, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε ν' ἀποδιωχθῇ ἐκ τῆς ποίμνης ἵνα μὴ μεταδώσῃ τὴν νόσον καὶ εἰς τὰ λοιπά. Δὲν ἀπῃτεῖτο δὲ μεγάλη βαθύνοια διὰ νὰ ἐννοήσωσιν οἱ ἀκροαταὶ ὅτι ἡ παραβολὴ ἀνεφέρετο πρὸς τὸν ἀλλόθρησκον τῆς Ἑλλάδος βασιλέα καὶ πρὸς πάντα μὴ συμμεριζόμενον τὰς θρησκευτικὰς παρακρούσεις τῶν Φιλορθοδόξων. Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν τὴν 10 Ὀκτωβρίου, γενόμενος δεκτὸς μετ' ἐξαιρετικῶν ἐνδείξεων σεβασμοῦ καὶ ὡμίλησεν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθείσης ἐξέδρας, ἀνύψωσε σχεδὸν φανερὰ τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας. Ὁ νομάρχης Μεσσηνίας περιγράφει ὡς ἑξῆς τὰ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν ὁμιλίαν του:

«Πλῆθος τὸν προέπεμπεν ἐρχόμενον ἐκ Λακωνίας καὶ ὁλόκληρος ἡ πόλις τὸν ὑπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ· καὶ αὐτοὶ οἱ νοημονέστεροι πολῖται προκατειλημμένοι ἀπὸ τὴν φήμην περιέμενον ἀνυπομόνως νὰ τὸν ἀκούσωσιν. Ἀλλὰ μόλις ἀπήγγειλε τὴν πρώτην του ὁμιλίαν, τῆς ὁποίας αὐτήκοος ὑπῆρξα καὶ ἐγώ, αἱ προσδοκίαι παντὸς νοήμονος δὲν ἐβράδυναν νὰ διαψευσθῶσιν, τὸ προσωπεῖόν του ἔπεσεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην παρετηρήθη εὐθὺς ὅτι εἶνε χυδαῖος, ἀγοραῖος εἰς τὰς ἰδέας, χωρὶς κρίσιν καὶ νοῦν, ὅτι αἰσχρολογεῖ ἀνηκούστους αἰσχρολογίας καὶ προσβάλλει τὴν ἠθικήν. Τοιαύτην ἐκ πρώτης ὄψεως ἔκαμεν ἐντύπωσιν καὶ οἱ νοήμονες πολῖται ἤθελον χλευάσει αὐτόν, ἂν δὲν ηὐλαβοῦντο τὰς προλήψεις τοῦ παρισταμένου ὄχλου, τοῦ ὁποίου ὁ ἐνθουσιασμὸς μὲ ὅλα τὰ ἄτοπα τῆς ὁμιλίας του ἐφαίνετο ἀκράτητος.

«Τὴν ἐπιοῦσαν ὡμίλησε πάλιν δίς, πρωῒαν καὶ δείλην, ἀλλ' αἱ ὁμιλίαι του αὗται ἐπέσυρον σπουδαίως τὴν προσοχήν μου Ἐλάλησε κατὰ τοῦ ὅρκου τοῦ διδομένου ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων εἰς πολιτικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις· παρέστησεν ὅτι ὁ ὅρκος ἀντιβαίνει εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἐνῷ ἐπὶ Τουρκοκρατίας δὲν ἦτο εἰς χρῆσιν, πρὸ εἴκοσι ἐτῶν (αἰνιττόμενος διαρρήδην τὴν ἐποχὴν ἀφ' ἧς ἐγκατεστάθη ἡ Βασιλεία εἰς τὴν Ἑλλάδα) ὁ ὅρκος ἐπολλαπλασιάσθη· ἐξύβρισε τὴν ἐπιβάλλουσαν τοῦτον νομοθεσίαν μας καὶ τὰ Δικαστήρια εἰς ἃ μεταφέρεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον διὰ τὰς ὁρκοδοσίας τὰ ἀπεκάλεσε ***Γυφτόυπητα***! ἁπτόμενος τῆς καταστάσεως τῶν θρησκευτικῶν εἶπεν ὅτι δὲν ἔχομεν Πατριάρχην, Ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλους λειτουργοὺς τῆς πίστεως καὶ παρέστησε τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἐπιβουλευομένην δῆθεν ἀπὸ ἑτεροδόξους· προέτρεψε τοὺς ἀκροωμένους νὰ ἐμμένωσιν εἰς αὐτήν· κατέκρινε τὴν διδακτικὴν μέθοδον τῶν γραμμάτων καὶ ἰδίως τὴν Ἀλληλοδιδακτικήν, ἐσύστησεν ἐκείνην τοῦ Ὀκτωήχου καὶ Ψαλτηρίου, ἐλάλησε κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὡς προσπαθούσης δῆθεν νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἑλλάδα.»

Ἐννοεῖται ὅτι τὰ παράτολμα ταῦτα κηρύγματα δὲν ἠδύναντο ν' ἀκούωσιν ἀδιαφόρως αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαί. Ὁ νομάρχης ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, παραστήσας τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ταραξίου καὶ τὴν ἀποστολὴν καταλλήλων ἱεροκηρύκων εἰς τὰς ἐπαρχίας ὅπως ἐξαλείψωσιν ἢ ἐξουδετερώσωσι τὴν ἐκ τῶν λόγων του παραχθεῖσαν ἐντύπωσιν. Ταυτοχρόνως ἔλαβε μέτρα ὅπως ἀπομακρύνῃ αὐτὸν ἀθορύβως ἐκ τῆς πρωτευούσης τοῦ νομοῦ, τῷ ὄντι δὲ ὁ Χριστόφορος ἀπελθὼν μετέβη εἰς τὸν δῆμον Ἀλαγωνίας, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τοὺς δήμους Ἀμφείας καὶ Θουρίας, φθάσας εἰς τὴν μονὴν Βουλκάνου. Ἀντὶ ὅμως νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νομάρχου διαβιβασθείσης αὐτῷ διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τοποτηρητοῦ παραινέσεις, ἐξηκολούθησε τολμηρότερον παρεκτρεπόμενος εἰς τὰς ὁμιλίας του καὶ ἀναφανδὸν ἐκστομίζων στασιαστικὰς αὐτόχρημα εἰσηγήσεις. Διὸ ὁ νομάρχης παρήγγειλεν αὐτῷ ἐπιτακτικῶς ν' ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ νομοῦ, ὁ δὲ Χριστόφορος ἐτράπη διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν Δερβενίων πρὸς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας, μὴ μεταβὰς εἰς τοὺς δήμους τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης, ἔνθα ἀνυπομόνως προσεκάλουν αὐτόν· μεταμεληθεὶς ὅμως καθ' ὁδὸν ἐλοξοδρόμησε καὶ μετέβη εἰς τὸν δῆμον Τριπόλεως, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Κυπαρισσίαν. Ὁ ἔπαρχος Τριφυλλίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ν' ἀγορεύσῃ εἰς τὴν πόλιν, κατώρθωσεν ὅμως νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν ἄνευ σκανδάλου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Κυβέρνησις ἀνήγγειλε τὰ γενόμενα πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἥτις ἐξέδωκε διαταγὴν προσκαλοῦσαν αὐτὸν νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν της ἵνα δώσῃ λόγον περὶ τοῦ σκανδαλώδους αὐτοῦ κηρύγματος. Ὁ μοναχὸς ὅμως δὲν ὑπήκουσεν· καὶ τότε μὲν διεδόθη ὅτι ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Καλαβρύτοις, διαμονήν του ἀλλ' ὡς ἐγνώσθη κατόπιν καὶ ὡς θὰ ἴδωμεν βραδύτερον, ὀλίγον ἔμεινεν αὐτόθι ἡσυχάζων, καὶ πάλιν μετέφερεν ἀλλαχοῦ τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας του.

(*Ἕπεται συνέχεια*). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

Τὸ ἄρωμά τινων ῥόδων διὰ τῆς ὀξύτητος, διὰ τῆς ζωηρᾶς αὐτοῦ λεπτότητος, προδίδει τὴν ἄκανθαν.

*

Digitized by Google

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Διὰ τὰς *φωταγωγίας*, ἤτοι ἐκκλησιαστικὰς τελετάς, ὁ Κανστρένσιος, ὁ Ῥεφερενδάριος, οἱ βασιλικοὶ κληρικοί, οἱ ψάλται τῆς ἁγίας Σοφίας, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ νάρθηκος, οἱ ἀναγνῶσται, ὁ σκευοφύλαξ, οἱ Ὀστιάριοι τοῦ ἁγίου Φρέατος (τῆς γνωστῆς φιάλης ἐν τῷ νάρθηκι), οἱ Ὑποδιάκονοι, οἱ Στράτορες τοῦ Πατριάρχου, οἱ ***Βαλαντάδες*** (ἴσως οἱ περιφέροντες τὰ βαλάντια, τοὺς δίσκους), οἱ ***Ἐπισκοπιανοὶ*** (χαρτοφύλακες, ἢ ἀντικατασταται τῶν Ἐπισκόπων), ὁ Δομέστικος τῶν Ὑποδιακόνων, ἡ ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος τοῦ Σταυρακίου (ἐν τῇ ὁμωνύμῳ μονῇ), οἱ τῶν Ἀκοιμήτων, οἱ τοῦ Κυρίου, οἱ Δεκανοὶ τοῦ Πατριάρχου, οἱ ***Διποτάτοι*** (deputati) τῆς ἁγίας Σοφίας (ἄγνωστος λειτουργία), οἱ τῆς ***Σπουδῆς*** (ὄνομα μονῆς), οἱ τῆς ***Παρασπουδῆς*** (ἐπίσης), ἡ ἐκκλησία τοῦ Βασιλιδίου (ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ), ὁ ἅγιος Στέφανος εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Σεργίου καὶ Βάκχου, ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ὁ ἅγιος Καλλίνικος, ὁ ἅγιος Στέφανος εἰς τὴν Δάφνην, ἡ διακονία ***τῶν Οὐρβικίου*** (οἱ διάκονοι τῆς μονῆς ταύτης), οἱ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Παγχαρίου, κτλ.

Ταῦτα δ' ἐκ τοῦ κομβίου (τῆς δωρεᾶς) ἑνὸς μόνου Ἄρχοντος, παρέχοντα ἰδέαν τινὰ τῆς ὅλης ταύτης τεραστίας σπατάλης. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν διανομὴν τῶν φιλοτιμημάτων τοῦ Βασιλέως, ἧς λίαν ἐνδιαφέρουσαν εἰκόνα εὑρίσκομεν παρὰ τῷ Λουϊτπράνδῳ. Μακρὰ χρυσῆ τράπεζα ἦν ἐντελῶς κεκαλυμμένη ὑπὸ θηκῶν, φερουσῶν σεσημειωμένον τό τε ἐν αὐταῖς ποσὸν καὶ τοῦ δικαιούχου τὸ ὄνομα. Εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ἵστατο ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ εἷς τῶν Πραιποσίτων ἐκάλει τοὺς διαφόρους Μεγιστᾶνας. Πρῶτος εἰσῆλθεν ὁ Κουροπαλάτης, ὅστις μόλις ἐπὶ τῶν ὤμων ἀπεκόμισε τὸν ὡρισμένον αὐτῷ βαρύτιμον σάκκον καὶ τέσσαρα πολυτελῆ σκαραμάγγια. Τοῦτον ἠκολούθησαν ὁ μέγας Δομέστικος καὶ ὁ Δρουγγάριος τῶν πλωΐμων, λαβόντες ἐπίσης ὑπέρογκα ποσά. Εἶτα προσῆλθον 24 Μάγιστροι, λαβόντες ἕκαστος ἀνὰ 24 λίτρας χρυσίου, ἤτοι τρισμυρίας δραχμὰς καὶ δύο σκαραμάγγια, μετὰ τούτους οἱ Πατρίκιοι, λαβόντες ἀνὰ δύο λίτρας καὶ ἓν σκαραμάγγιον, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Διενέμοντο δὲ παρεμφερῆ φιλοδωρήματα καὶ εἰς τοὺς προσερχομένους ὑποτελεῖς Ἡγεμόνας καὶ ξένους Πρέσβεις ὡς καὶ εἰς πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀκολουθίαν, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῆς «Βασιλείου τάξεως» Β'. ιε'., ἔνθα περιγράφεται ἡ δοχὴ τῶν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ παρὰ τοῦ Ἀμεριμνῆ ἐκ Ταρσοῦ ἐλθόντων Σαρακηνῶν Πρέσβεων περὶ τοῦ *ἀλλαγίου* (ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων) καὶ τῆς εἰρήνης, ὡς καὶ οἱ τῆς ἡγεμονίδος ***Ἔλγας τῆς Ῥωσένης*** (Ὄλγας τῆς Ῥωσσίας). Κατὰ τὰς περιπτώσεις δὲ ταύτας τὸ χρηματικὸν ποσὸν ἦν τυπικὸν μᾶλλον, συγκείμενον ἐξ ἀριθμοῦ τινος ***μιλιαρησίων*** (ἀργυρῶν νομισμάτων), ἀλλὰ προσεφέρετο εἰς χρυσᾶ καὶ διάλιθα ***σκουτέλλια*** (πινάκια).

Κατὰ τὴν δευτέραν δ' ἐκείνην ἡμέραν ὁ Χαράλδος ἐξόχως πάλιν ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Ἄνακτος, ὅστις ἔπεμψεν αὐτῷ ἐκλεκτὸν τεμάχιον τοῦ παρατεθέντος ἐριφίου, ἐφ' ᾧ, κατὰ τὸ ἔθος, πάντες οἱ δαιτυμόνες ἠγέρθησαν καὶ ἀνευφήμησαν. Εὗρε δ' αὐτὸ ἄριστον, ἀποδείξας οὕτω τὴν κακοβουλίαν τοῦ Λουϊτπράνδου, ὅστις, τιμηθεὶς ἄλλοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀφηγεῖται ὅτι τὸ σταλὲν αὐτῷ κρέας ἦν ἀηδέστατον ὠνθυλευμένον μετὰ σκορόδων, κρομμύων καὶ πράσων, καὶ διὰ χαυγιαρίου κεκαρυκευμένον. Κατὰ τὴν διανομὴν δ' ἐπίσης προσηνέχθησαν αὐτῷ κομβίον περιέχον ἱκανὰς χρυσοῦ λίτρας καὶ δύο πολυτελῆ σκαραμάγγια, ἀλλ' οὐχ' ἧττον περίλυπος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον, καθ' ὃ ψευσθεὶς τῆς ἡδείας ἐλπίδος.

ΙΔ'.

Τὴν ἐπαύριον ἐν τούτοις ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος, καθ' ὅσον, διεξαχθέντος τοῦ κλητωρίου ὅπως τὴν πρώτην ἡμέραν, ἡ Αὐτοκράτειρα παρέστη μετὰ τῆς θεραπείας αὐτῆς εἰς τὸν παράδεισον. Ἡ Μαρία, ἠμφιεσμένη νέαν πολυτελεστάτην περιβολήν, ἦν εἴπερ ποτὲ ὡραία, ἄφατος δὲ ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Χαράλδου συγκίνησις, ἅμα μακρόθεν διέκρινεν αὐτήν. Ἠσθάνετο ὅτι ἐκ τῶν στιγμῶν ἐκείνων ἐξήρτατο ἡ τύχη αὐτοῦ, καὶ μετ' ἀλγεινῆς ἀδημονίας ἠκολούθει πᾶσαν κίνησιν τῆς θελκτικῆς Ἡγεμονίδος, ἥτις οὐδόλως ἔστρεφε πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματα. Ἀδιάφορος, καὶ ὡσεὶ ξένη πρὸς τὰ συμβάντα, διελέγετο μετὰ τῶν Μεγιστάνων. Οἷος αἰὼν ἀγωνίας αἱ βραχεῖαι πολλάκις στιγμαί! Ἰδοὺ ἀφίχθη πρὸ τοῦ Κουροπαλάτου, ὀλίγον ἀπέχοντος, ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἰς τὸν μέγαν Δομέστικον, ἀμέσως παρ' αὐτὸν ἱστάμενον, ἔφθασε τέλος πρὸς αὐτόν, ἔστη, ἀπέτεινεν αὐτῷ τυπικάς τινας φράσεις, εἰς ἃς ἐκεῖνος μόλις ὑπετραύλισεν ἀπάντησιν, καὶ .... παρῆλθεν.

Ὁ Χαράλδος ὠχρίασεν ὡς τὸ παρ' αὐτὸν μαρμάρινον βάθρον, ἐφ' οὗ ἐστηρίχθη· ἡ Μαρία διέγνω βεβαίως τοῦτο, καθ' ὅσον ἐπὶ στιγμὴν ἐφάνη διστάζουσα, ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε παροδική, διότι παρατρέξασά τινας τῶν Ἀρχόντων, ἀπέτεινέ τινας λέξεις εἰς τὸν περαιτέρω ἱστάμε-

Digitized by Google

νον Παρακοιμώμενον, καὶ βαθμηδὸν ἀπεμακρύνθη.

Αἱ τέσσαρες ἑπόμεναι ἡμέραι ὑπῆρξαν διὰ τὸν Χαράλδον ἀληθὲς μαρτύριον. Ἡ Αὐτοκράτειρα παρέστη τακτικῶς μετὰ τὰ κλητώρια, ἀλλ' ἄνευ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀρμενίας, ἥτις, ὡς ἐλέγετο, ἐλαφρῶς ἠσθένει· εὐνόητος δ' ἡ ἐπὶ τούτῳ τοῦ νέου Ἰάρλου ὀδύνη. Οὐχ' ἧττον ἡ δημοτικότης αὐτοῦ ἐκορυφοῦτο. Ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ καταφανὴς εὔνοια τοῦ τε Αὐτοκράτορος καὶ τῆς Αὐτοκρατείρας κατέστησαν αὐτὸν ἐξόχως περιζήτητον, καὶ οἱ μὲν Μεγιστᾶνες ἡμιλλῶντο ἐπιδαψιλεύοντες παντοίας φιλοφρονήσεις, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου αἱ περικαλλεῖς Δέσποιναι ὀλίγον ὑπέκρυπτον τὰς εἰς ἄκρον εὐμενεῖς αὐτῶν διαθέσεις· ἀλλ' ἐκεῖνος ἔζη ὡς ἐν ὀνείρῳ, ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης κατεχόμενος ἰδέας, ὡσεὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ αὐτοῦ ὕπαρξις ἦν ἁπλοῦς φλοιός, περιβάλλων τὸν πυρῆνα τοῦ φλογεροῦ ἐκείνου αἰσθήματος.

Κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐτελεῖτο, ὡς γνωστόν, τὸ βοτὸν πεζοδρόμιον. Ἀπὸ τῆς πρωίας οἱ λαμπροστόλιστοι δῆμοι μετὰ πάσης τῆς συνήθους αὐτῶν πομπῆς, τῶν Δημάρχων τῶν Γειτονιαρχῶν, τῶν Χαρτουλαρίων, τῶν Φακτιοναρίων, τῶν Μικροπανιτῶν, τῶν Μανδατόρων, τῶν Μελιστῶν (μουσικῶν), τῶν Ποιητῶν, τῶν Κρακτῶν, τῶν Ὀργάνων, ἐπλήρουν τὸν εὐρύτατον τοῦ Ἱπποδρόμου χῶρον. Πρὸ τοῦ μεγάλου τῶν σταύλων πυλῶνος, ἵσταντο, ἁπλοῖ σήμερον θεαταί, οἵ τε ἡνίοχοι καὶ βηγάριοι, πρὸ δὲ τῆς Νεκρᾶς Πύλης τὸ σῶμα τῶν μυκτηριστῶν. Μεγάλη ἦν τοῦ ποικίλου τούτου πλήθους ἡ ἀνυπομονησία, καὶ θορυβώδεις ἀντήχησαν εὐφημίαι, ὅτε τέλος ἠγγέλθη ὅτι, ληξάσης τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἱεροτελεστίας, ἡ λαμπρὰ βασιλικὴ συνοδεία κατηυθύνετο διὰ τοῦ Χρυσοτρικλίνου, τοῦ Κοχλίου καὶ τοῦ Αὐγουστέως πρὸς τὸν Ἱππόδρομον.

Πράγματι δὲ ὀλίγον ἀργότερον ὑπεφαίνετο αὕτη ἐπὶ τοῦ πολυτελοῦς Καθίσματος, καὶ ἤρχισε τότε ἡ συνήθης ἀκτολογία, διακοπτομένη ὑπὸ τῶν βαίων, συνισταμένων κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς πεζοδρομίας. Ἀλλὰ πάσας ἰδίως τοῦ πλήθους τὰς προσδοκίας ὑπερέβησαν οἱ μυκτηρισταί, οἱ ποικίλα ἐκσφενδονίζοντες κατὰ τῶν παρισταμένων σκώμματα, τῆς τωθαστικῆς δὲ ταύτης διαθέσεως ταχέως διαδοθείσης ἐν τῷ εὐτραπέλῳ καὶ ζωηρῷ ἐκείνῳ πλήθει, ἤρχισεν ἀληθὴς ἅμιλλα σαρκασμῶν, ἀστεϊσμῶν καὶ σίλλων, ἥτις ἐξῆψεν εἰς τὸ ἔπακρον τὴν κοινὴν εὐθυμίαν. Πολλὰ ἦσαν τὰ γνωστὰ περὶ τῶν Μεγιστάνων ἀνέκδοτα, καὶ πολλὰ τὰ παράπονα, ὅσα συνήθως ἀπεσιωπῶντο· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ πάντα ἦσαν θεμιτὰ καὶ πρῶτοι ἐγέλων οἱ Ἄνακτες, δρῶντες μορφάζοντα τὸν ὑπὸ τῶν εὐφυῶν ἐκείνων σχετλιασμῶν τιτρωσκόμενον. Οὐδ' αὐτὸ δὲ τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος ἐξῃρέθη τοῦ γενικοῦ κανόνος, καθ' ὅσον οἵ τε Πράσινοι καὶ οἱ Βένετοι ἀπετόλμησαν νύξεις τινὰς περὶ τῶν παρηλίκων ἐρώτων τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Μιχαήλ, αἵτινες προφανῶς δυσηρέστησαν τὸν Ῥωμανόν· ἀλλ' ἰδίως τὰ ἐξ ἁμάξης ἤκουσεν ὁ λαομίσητος Ὀρφανοτρόφος, χαρακτηρισθεὶς ὡς ἅρπαξ, ὡς ῥαδιοῦργος, ὡς αὐτὸ τὸ στέμμα ἐπιβουλευόμενος. Ἀξιοθαύμαστος δὲ πράγματι, κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τὴν θύελλαν ταύτην παράστασις τοῦ πανισχύρου εὐνούχου, ὅστις, ἀλαζὼν καὶ ἀδιάφορος, ἐθεώρει πέριξ, ὡσεὶ ἐτύγχανεν ὅλως ξένος εἰς τὰ συμβαίνοντα.

Ἐν τούτοις ἐπισκοπήσωμεν τὰ ἐν τῷ Καθίσματι. Εἰς τὸ μέσον ἵστανται ὁ Ῥωμανὸς καὶ ἡ Ζωή, ἀριστερόθεν ἔχουσα, κατὰ τὸ σύνηθες τὴν Μαρίαν, ἐπίσημον φέρουσαν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πορφύραν, παρ' αὐτὴν δὲ ἵσταται . . . ὁ Χαράλδος. Πῶς καὶ διατί; Οὐδεὶς γνωρίζει. Ἁπλῆ τύχη, ἢ μυστικὴ ἕλξις, ἀδιάφορον τὸ αἴτιον, ἀλλ' ἡ προσέγγισις ἀναμφίβολος. Ἄλλως τε ὁ Χαράλδος, ἀγωνίαν ἀνεκδιήγητον κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας ὑποστάς, φαίνεται ὅτι παράβολον ἐξ αὐτῆς ἤντλησε θάρρος, καθ' ὅσον μόλις παρὰ τὴν Μαρίαν εὑρεθείς, καὶ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς περιωπὴν καὶ τὰς αὐστηρὰς ἐθιμοτυπίας ἐλησμόνησε, μετὰ τοσαύτης δὲ συγκινήσεως ἤρχισε περιγράφων τὴν ὀδύνην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἀδιαθεσίας, ὥστε, ἄοπλος καταληφθεῖσα, οὐδεμίαν ἐξεδήλωσε δυσαρέσκειαν ἡ περικαλλὴς Βασίλισσα.

— Μετὰ τὸ βραχὺ ἔαρ, ἐξηκολούθησε λέγων, φοβερὸς ἐπέρχεται εἰς τὰς πεπηγμένας ἡμῶν χώρας, ὁ χειμών, ὁ ἥλιος δύει, καὶ μακρὰ νὺξ μηνῶν ὁλοκλήρων περιβάλλει τὴν γῆν· τὰ πάντα θνήσκουσι καὶ μαραίνονται, καὶ τὴν παροδικὴν εὐφροσύνην διαδέχεται θάνατος καὶ ἀπόγνωσις. Τοιαύτη ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐμὴ τύχη. Ἐπὶ δύο ἡμέρας ὁ φωτοβόλος Φοῖβος κατηύγασε τὴν καρδίαν μου, καὶ εἶτα ἔδυσεν αἴφνης, ἀφεὶς με ἀπέλπιδα καὶ ἡμιθανῆ· ἀλλ' ἰδοὺ ἀνατέλλει αὖθις, καὶ ἡ ψυχή μου ἔξαλλος ἀναπέμπει τὸ φίλτρον αὐτῆς, ὡς θυμίαμα πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς ὑπάτης καλλονῆς.

Ἡ Μαρία οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἡ εἰκονικὴ αὕτη καὶ περιπαθὴς γλῶσσα, ἡ τοσοῦτον διάφορος τῶν ψυχρῶν τῆς Αὐλῆς τύπων, καταφανῶς ἐξήσκησεν ἐπ' αὐτῆς ἀπρόσμαχητον ἐπιρροήν.

— Χιλίους ἐμηχανήθην τρόπους, ὑπέλαβεν ὁ Χαράλδος, ὅπως παρὰ τῶν ἑτέρων Δεσποινῶν φωτισθῶ περὶ τῆς ἀληθοῦς τῆς ἀσθενείας σπουδαιότητος· ἀλλ' ἤδη τὸ πᾶν ἐλησμονήθη. Τῆς ὑγιείας τὸ χρῶμα ἐρυθραίνει καὶ αὖθις τὰς ἐλαφρῶς ὠχριασάσας παρειάς, ὡσεὶ ἐξεχύθησαν αἴ-

Digitized by Google

φνης ἐπὶ τῶν ἀσπίλων ἡμῶν πάγων πάντα τῆς Ἑλλάδος τὰ ῥόδα.

Ἐν τούτοις ἡ θυμηδία τοῦ κοινοῦ μετεδόθη τέλος καὶ εἰς τὸ Κάθισμα, ὅπου ἐπῆλθεν ἐν μέσῳ τῶν γελώτων καὶ σαρκασμῶν, ἀήθης τις σάλος. Ὁ Χαράλδος, παρὰ τὴν Μαρίαν πάντοτε ἱστάμενος, καὶ προσκλίνων ἐπὶ τοῦ χρυσομαρμάρου περιζώματος, ἐφ' οὗ ἡπλοῦτο πολύτιμος τάπης, ᾐσθάνθη αἴφνης ὅτι ἡ κρεμαμένη αὐτοῦ χεὶρ προσέθιγε τὴν χεῖρα τῆς περικαλλοῦς Βασιλίδος. Ἡδονικὸν ᾐσθάνθη ῥῖγος μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων, καὶ ἀπολέσας πᾶσαν σχεδὸν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου συναίσθησιν, ἔλαβεν ἠρέμα καὶ περιπαθῶς ἔθλιψε τὴν χεῖρα ἐκείνην. Ὢ ἀνεκλάλητος χαρά! Ἡ Μαρία οὐδόλως ἐκινήθη, καὶ ἡ κρυφία θωπεία παρετάθη ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς πορφύρας, μέχρις οὗ, περατωθείσης τῆς ἑορτῆς, τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς κατέλιπε τὸν Ἱππόδρομον.

Τὴν ἐπαύριον ἐτελεῖτο ἡ φωταυγία, μετ' αὐτὴν τὸ δεῖπνον, καὶ εἶτα τὸ Γοτθικόν, προσῆλθε δὲ ἡ Αὐτοκράτειρα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὸ Ἐξάερον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς, ὅπως παραστῇ εἰς τὴν λαμπαδουχίαν, ἀπεσύρθη κατὰ τὴν ἑστίασιν, καὶ πάλιν παρέστη διὰ τοῦ Γοτθικοῦ τὴν τέλεσιν.

Ἡ Μαρία, ἅμα εἰς τὴν αἴθουσαν εἰσελθοῦσα, ἔρριψε ταχὺ πρὸς τὸν Χαράλδον βλέμμα, καὶ πρὸς στιγμὴν πορφυρωθεῖσα, καταφανῶς εἶτα ὠχρίασεν, ἀλλ' οὐδόλως ἐπλησίασε τὸν νέον Ἰάρλον καθ' ὅλην τῆς διπλῆς τελετῆς τὴν διάρκειαν. Μάτην δὲ οὗτος δι' ἐπιτηδείων ἑλιγμῶν ἐχώρησε πρὸς αὐτήν, καθ' ὅσον ἅμα εἶδεν αὐτὸν προσεγγίζοντα, ἤρχισε πρὸς τὴν Αὐτοκράτειραν ὁμιλοῦσα, καὶ οὐδόλως πλέον ἐκεῖθεν ἐμακρύνθη. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων, καθ' ὅσον τὴν δεκάτην ἡμέραν ἡ Ἄνασσα καὶ πάλιν οὐδόλως παρέστη, κατὰ δὲ τὴν ἑνδεκάτην, τελουμένης τῆς εὐωχίας ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, προσῆλθε μέν, ἀλλ' ὀλίγα μόνον ἔμεινε λεπτά, καθ' ἃ ἡ Μαρία οὐδὲ τὸ βλέμμα κἂν ἔστρεψε πρὸς τὸν ἀτυχῆ Χαράλδον.

Δικαία ἑπομένως ἡ ἄφατος αὐτοῦ ἀπελπισία, ἣν μόλις ὑπέκρυπτε παρὰ τῶν δύο φίλων. Καὶ ὁ μὲν Ῥαγνάρος, ἴσως μαντεύων τὸ αἴτιον, ἐσίγα, ὁ δὲ Χαλφδάνος, ἀποτολμήσας ἐρωτήσεις τινάς, καὶ οὐδεμίαν λαβὼν ἀπάντησιν, ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ καταστάσει ταύτῃ, ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὰς πρώτας νύξεις τῆς νοσταλγίας. Σημειωτέον δέ, ὅτι ὁ ἀγαθὸς Δέκαρχος ἔτρεμεν ἐπὶ πάσῃ ἀποδημίας ἰδέᾳ, καθ' ὅσον τρεῖς ἤδη Κουβικουλάριοι παρεῖχον αὐτῷ ἀναμφήριστα εὐνοίας δείγματα, εἰς ἃ ἐκεῖνος ἡρωϊκῶς ἀπήντα.

Ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὰ γεγονότα μεταπίπτουσι πολλάκις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον, ὡσεὶ ἀπετέλει ἡ ταλαίπωρος ἡμῶν ὕπαρξις ἁπλῆν τῶν Μοιρῶν παιδιάν. Φωταυγὴς ἀνέτειλε τῶν Φώτων ἡ ἡμέρα· ἐαρινὸς ἥλιος ἐχρύσου τοὺς μυρίους θόλους τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ ζωηρὸν συνωθεῖτο τὸ πλῆθος εἰς τὰς ὁδούς. Ἐν δὲ τοῖς Ἀνακτόροις ἐτελεῖτο ἡ περίπυστος τῆς ἡμέρας ταύτης εὐωχία, καθ' ἥν, εἰσαγομένων πάντων τῶν ὀρφανῶν τοῦ Συφραγίου, ἐψάλλετο ὑπ' αὐτῶν ἀντίφωνος μελῳδία, καὶ ἀργότερον ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν δαιτυμόνων τὸ πνευματέμφορον τοῦ Λέοντος τροπάριον. Ἀλλὰ τῇ φορᾷ ταύτῃ, εἰσηγήσει τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ, ἀνδρὸς φιλανθρώπου, καὶ ἰδίως περὶ τῶν ἀποκλήρων τῆς κοινωνίας μεριμνῶντος, ἐπέκειτο καὶ ἄλλη καινοφανὴς ἑορτή, καθ' ὅσον, ἀμέσως μετὰ τὸ κλητώριον, παρετέθη ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ τρικλίνου ἀγροτικὴ διὰ τὰ ὀρφανὰ ἑστίασις, εἰς ἣν παρεκάθησαν καὶ πάντες οἱ παρεισαχθέντες ψάλται.

Καὶ πράγματι, περαιωθείσης τῆς ἐν τῷ τρικλίνῳ δεξιώσεως, κατῆλθε τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος μετὰ συμπάσης τῆς ἀκολουθίας εἰς τὸν παράδεισον, ὅπως παραστῇ εἰς τὴν λιτὴν ἐκείνην πανδαισίαν. Εἶχε δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν ἡ ἐν λόγῳ ἡμέρα ὅτι πάντες, οἵ τε κληρικοὶ καὶ οἱ Μεγιστᾶνες, ἐλευχειμόνουν, δίκην ἀγγέλων. Καὶ ἄγνωστον μὲν κατὰ πόσον οἱ ἄνδρες ἐδικαίουν τὴν ἀξίωσιν ταύτην, ἀλλ' ἀναμφίλεκτον ὅτι ἡ Μαρία, ἰδίως εἰς τοῦ Χαράλδου τὰ ὄμματα, ὑπερέβαινε κατὰ τὸ πανάγαστον κάλλος καὶ τῶν Χερουβεὶμ καὶ τῶν Σεραφεὶμ τὰς παμφαεῖς χορείας. Οὐχ' ἧττον, δειλὸς πλέον εἰς ἄκρον μετὰ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τοῦ προσφάτου αὐτοῦ τολμήματος, ἀπέμενεν ὁ ἡμέτερος ἥρως ἐν ἀποστάσει, καὶ ἅπαξ εἰς τὸν παράδεισον, ἰδὼν ὅτι πάντες περιεστοίχιζον τὰς τραπέζας τῶν ὀρφανῶν, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπησχολεῖτο ἰδίως εἰς τὴν δεξίωσιν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐκκλησίας φωστήρων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρίσταντο, ἐμακρύνθη βραδέως τῶν λοιπῶν ὁμίλων, καὶ εἰσέδυ ὑπὸ τὰς παρακειμένας ἀναδενδράδας, ὅπως κρύψῃ παρὰ τῶν περιέργων τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐζωγραφημένην ὀδύνην.

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἡ γυνὴ τοῦ Λώτ, στραφεῖσα πρὸς τὰ ὀπίσω, μετεβλήθη εἰς στήλην ἁλός. Ὡραία συμβολικὴ παράστασις! Ὅταν τις ἐν τῷ βίῳ στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀποβλέπῃ πρὸς τὸ παρελθόν, μεταβάλλεται εἰς στήλην ἁλός.—Οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ πλέον.

*

Ὁ ἄριστος προορισμὸς ἐν τῷ βίῳ: Νὰ εἶνέ τις μεγαλοφυὴς καὶ ἄσημος.

*

Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος εἶνε εὔγλωττος, τὸ βλέμμα δ' ἀποτελεῖ μέρος τῆς φωνῆς.

Digitized by Google

Ο ΝΑΥΤΟΠΑΙΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὅταν εἰσήλθομεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Φάρου, τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον προσέβαλε τὰς ὄψεις ἡμῶν δὲν ἦτο καθόλου φαιδρόν. Ἡ σειρὰ ἐκείνη τῶν κατακιτρίνων προσώπων, ἡ συστοιχία τῶν μικρῶν λευκῶν κλινῶν, ἐξ ὧν προέκυπτον κεφαλαὶ λευκότεραι ἀκόμη, ἰσχναὶ καὶ ἀλλόφρονες, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἤδη τοῦ ἄλλου κόσμου, ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου ἡ προσψαύουσα ῥιγηλῶς τὸ πρόσωπόν σου, καὶ οἱ ῥόγχοι ἐκεῖνοι οἱ συνεχεῖς, ὅλα ταῦτα δὲν ἦσαν, ὄχι, καθόλου φαιδρά, καὶ ὡς ἐξ ἐνστίκτου διευθύνεσο πρὸς τὸ μέγα ἡμιάνοικτον παράθυρον, πρὸς ὃ ὁ ἀὴρ ἔφερεν ἐκ τῶν ἔξω ὀλίγην θερμότητα καὶ ὀλίγην ζωήν.

Ἀλλὰ τὸ θλιβερώτερον ἦτο ἀκριβῶς παρὰ τὸ παράθυρον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τὰς ὑέλους ἔσειεν ὁ νότος, εἰς γωνίαν τῆς αἰθούσης ἀπομεμονωμένην, στενὴ σιδηρᾶ κοίτη, ἐφ' ἧς παιδίον δωδεκαετές, ὠχρὸν καὶ ἀσθενικόν, μὲ παιδίσκης ὄψιν, ἔσβυνε κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, καὶ σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται. Ἦτο πολὺ ἄσχημα τὸ ταλαίπωρον, ὡς ἐφαίνετο· αἱ δὲ καλαὶ Ἀδελφαὶ διερχόμεναι σοὶ τὸ ἐψιθύριζον διὰ φωνῆς σιγαλῆς. Ἀλλὰ παρὰ τὸ παιδίον ἐκεῖνο ὁ θάνατος δὲν σοὶ ἐνέπνεε πλέον τρόμον, καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἀγωνιώντων, ἐξ ὅλων τῶν ἀπηλπισμένων ἀσθενῶν, ὧν οὐδεὶς ἔπασχεν ὡς ἐκεῖνο, ἀκριβῶς τὸ παιδίον μόνον ἐνόμιζες ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ, καὶ ὅτι τὴν ἐπαύριον ἤθελες τὸ ἐπανεύρει εἰς τὴν ἀληθινήν του θέσιν, νὰ παίζῃ τὸ τόπι εἰς τὴν πλατεῖαν, μὲ τὴν κόμην κυματίζουσαν εἰς τὸν ἄνεμον καὶ πορφυρᾶς τὰς παρειάς.

Ὁ ἐπιτηρῶν αὐτὸ ἰατρός, ἱστάμενος παρὰ τὸ προσκεφάλαιον, διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν του, ἱστορίαν ἁπλῆν καὶ συνήθη ὅλως. Ἦτο ναυτόπαις, τοῦ ὁποίου ἡ μήτηρ εἶχεν ἀποθάνει, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ πατήρ, ναύτης καὶ ἐκεῖνος, μεθ' ὃ τὸ παιδίον παρελήφθη φιλοστόργως ὑπὸ τῶν συντρόφων τοῦ πατρός του. Οὕτως ἤρχισε τὰ μακρὰ ταξείδια, τοὺς ἀτελευτήτους διὰ τῶν ἱστιοφόρων δρόμους, καθ' οὓς χάνει τις τὴν ἔννοιαν τοῦ χρόνου, καὶ ἐν τῇ ἀργίᾳ εἰς ἣν παραδίδεται ἐπὶ τοῦ πλοίου, αἱ ἡμέραι τοῦ φαίνονται αἰῶνες. Πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, μετὰ μακρόν, κοπιῶδες καὶ πλῆρες κινδύνων ταξείδιον, τὸ πλοῖον εἶχε προσεγγίσει εἰς Μασσαλίαν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ μόνον ὅσον χρόνον ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐπισκευασθῇ ὀλίγον, νὰ ἀποβιβάσῃ τὸ φορτίον του, νὰ παραλάβῃ νέον, καὶ νὰ ἀρχίσῃ πάλιν τὸν πλάνητα καὶ ἀκαταπόνητον βίον του.

Μὲ πόσην ἀνυπομονησίαν ἀνέμενε τὴν προσέγγισιν αὐτὴν ὁ μικρὸς ναυτόπαις. Καὶ ποσάκις ἀπὸ τῆς πρῴρας προσήλωνε τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ ἐμπρός, προσπαθῶν νὰ διακρίνῃ ἐπιμόνως διὰ μέσου τῆς πρωϊνῆς ὁμίχλης, ἢ τὸ ἑσπέρας, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ προεμήνυον ἐπὶ τέλους τὸν λιμένα, ὄχι ὡς ἐκείνους τοὺς λιμένας, τοὺς ὁποίους εἰς τὸν δρόμον συναντᾷ τὸ πλοῖον καὶ κατὰ τύχην σταθμεύει ὀλίγον, τοὺς λησμονεῖ δὲ ἅμα τοὺς ἀφήσῃ, ἀλλὰ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὀνειροπολεῖ καθ' ὅλον τὸ ταξεῖδι, διότι εἰς αὐτὸν ἀφῆκε τὴν καρδίαν του κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ὅστις σοῦ φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ναυτόπαις ἀκόμη ἐὰν ἦσαι, ὅταν τὸν ἐπανίδῃς, τέλος πάντων, ὕστερα ἀπὸ τὸν μακρὸν ἐκεῖνον χωρισμόν!

Μόλις τὸ πλοῖον εἶχεν ἀράξει εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἔγεινεν ἡ συνήθης αὐτοῦ ἐπιθεώρησις ἀπὸ τὰς ἀρχάς, εὐθὺς καθὼς ἐτακτοποιήθησαν ὅλα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, ὁ ναυτόπαις ἐπετάχθη ἐκ τῶν πρώτων ἔξω, καὶ ἕκαστος εἰμπορεῖ νὰ φαντασθῇ αν ἡ ἀγαλλίασις τοῦ ἐρχομοῦ, ἡ χαρὰ τοῦ νὰ ἐπανεύρῃ τοὺς φίλους του, τὸν ἀφῆκαν καθόλου νὰ συλλογισθῇ τὴν χολέραν! Ὅλη ἡ πρώτη ἡμέρα ὑπῆρξε δι' αὐτὸν πανήγυρις· περίπατοι ἀπ' ἐδῶ, κεράσματα εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα, συχνότατοι σταθμοὶ εἰς τὰ ὀπωροπωλεῖα, ἀδιάκοπος καταβρόχθισις λιχνευμάτων!... Καὶ ἐν τούτοις τοῦ εἶχαν συστήσει αὐστηρὰ νὰ προσέξῃ, νὰ ἀποφύγῃ πρὸ πάντων τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα μασσαλιωτικὰ καρπούζια, τὰ κατακόκκινα καὶ ζουμερά, τὰ κεντημένα μὲ τοὺς μαύρους σπόρους... Ναί! καλά! Ἐκεῖνα ἴσα, ἴσα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐτρελλαίνετο! Ἔννοιά σου, καὶ τοὺς ἔδειξεν ἐκεῖνος!... Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ ναυτόπαις ἦτο εἰς τὸν ***Φάρον,*** εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν χολεριώντων.

Ἐκεῖ τὸν εἶδα, καὶ νομίζω ὅτι τὸν βλέπω ἀκόμη, εἰς τὴν μικρὰν σιδηρᾶν κοίτην, κοντὰ εἰς τὸ παράθυρον, ὅθεν φαίνεται ἡ τεταραγμένη θάλασσα καὶ ὁ παλαιὸς λιμὴν τῆς πόλεως, ἐν ᾧ διεκρίνοντο μεταξὺ ὅλων τῶν ἠγκυροβολημένων πλοίων τὰ κομψὰ ἐξάρτια τοῦ ἱστιοφόρου, ἐκ τοῦ ὁποίου λείπει τώρα ὁ μικρὸς ναυτόπαις! Τὸ παιδίον νομίζεις ὅτι κοιμᾶται μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δὲ μέτωπόν του, μὲ ὅλον τὸν εἰσερχόμενον δροσερὸν ἀέρα, εἶνε κατάβροχον ἀπὸ μεγάλας σταγόνας ἱδρῶτος, καὶ τὸ βλέμμα του τὸ βαθμιαίως ἀποσβεννύμενον φαίνεται ὡς νὰ ἀποχαιρετᾷ πάντα τὰ περὶ αὐτὸ ἀντικείμενα. Ἐν τούτοις οἱ ἐλαφροὶ θόρυβοι τοῦ κόσμου φθάνουσιν ἔτι εἰς τὰ ὦτά του, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του διέρχονται σκιαί. Φαντάζεται ἴσως ὅτι εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀκούων τὴν οἰκείαν εἰς αὐτὸν βοὴν τῆς θαλάσσης, ἧς τὰ κύματα πλήττουσι τώρα κάτω τοῦ νοσοκομείου τοὺς βράχους ἐφ' ὧν εἶνε οἰκοδομημένον, ἡ δὲ λευκὴ καλύπτρα τῆς Ἀδελφῆς νοσοκόμου, ἥτις πηγαι-

Digitized by Google

νοέρχεται ἀενάως εἰς τὴν αἴθουσαν, παρουσιάζεται εἰς τὴν φαντασίαν του ὡς ἓν τῶν ἁλιευτικῶν ἐκείνων πλοιαρίων, τὰ ὁποῖα τοσάκις ἔβλεπεν, ἐν καιρῷ γαλήνης, παραπλέοντα τὰς παραλίας!

Κάθε ἑσπέρας τὸ πλήρωμα ἔρχεται καὶ ἐρωτᾷ πῶς εἶνε· τὴν ἡμέραν δὲν εἰμποροῦν νὰ ἔλθουν, διότι ἡ σκληρὰ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας τοὺς κρατεῖ εἰς τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ τὸ βράδυ, ἅμα τελειώσῃ ἡ ἐργασία, τίποτε δὲν τοὺς κρατεῖ πλέον. ... Πηγαίνουν ὅλοι ἐν σώματι, τεθλιμμένοι, καὶ εἰς τὴν προκυμαίαν οἱ εὑρισκόμενοι συνάδελφοί των τοὺς παρατηροῦν μελαγχολικοὶ διαβαίνοντας, μὲ τὴν συμπάθειαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν οἱ ναυτικοὶ ἔχουν πρὸς τοὺς κοινοὺς των πόνους. Σιγά - σιγὰ μόνον ψιθυρίζουν:

— Εἶνε οἱ ναῦται τῆς *Αἰμιλίας*, ποῦ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὸ μοῦτσο....

Φθάνουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, καὶ ἐνῷ ὁ πλοίαρχος ἐμβαίνει μέσα, αὐτοὶ μένουν ἐκεῖ, παρὰ τὴν εἴσοδον, εἰς τὴν θλιβερὰν ἐκείνην ἀτμοσφαῖραν, βλέποντες διὰ τῆς ἀνοικτῆς πάντοτε μεγάλης πύλης νὰ εἰσέρχωνται ἀγωνιῶντες καὶ νὰ ἐξέρχωνται νεκροί....... Ἐπάνω ὁ πλοίαρχος ἐρωτᾷ τὴν νοσοκόμον:

— Λοιπόν, ἀδελφή μου, πῶς εἶνε σήμερον;

— Ἀλλοίμονον!....

Ἡ ἰδία ἀπάντησις ἀφ' ὅτου κατέπεσεν. Ὁ ναυτόπαις εἶνε ἄσχημα, ὤ! πολὺ ἄσχημα. Ὁ πλοίαρχος ἐπιστρέφει πρὸς τοὺς ναύτας του, οἱ ὁποῖοι δὲν τολμοῦν νὰ τὸν ἐρωτήσουν.

— Ὅλο τὰ ἴδια, λέγει.

Καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐπιστρέφουν ἔτι μᾶλλον περίλυποι.

— Λοιπόν;..... τοὺς ἐρωτοῦν οἱ συνάδελφοι εἰς τὴν προκυμαίαν. Πῶς πηγαίνει;

— Δὲν εἶνε καλά!

— Καϋμένο παιδί!....

Ἐν τοσούτῳ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσῃ τὸ πλοῖον. Ὁ πλοίαρχος ὅσον εἰμπόρεσεν ἀνέβαλε τὸν ἀπόπλουν, ἀλλὰ τὰ ἐμπορεύματα ὅλα ἐξεφορτώθησαν, τὸ νέον φορτίον συνεπληρώθη, ἄλλη ἀναβολὴ δὲν εἶνε δυνατή. Διὸ τὴν προτεραίαν τοῦ ἀπόπλου ὅλον τὸ πλήρωμα ἐν στολῇ κάμνει τὴν τελευταίαν του ἐπίσκεψιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ πλοίαρχος ἐπιμένει νὰ ἰδῇ τὸ παιδίον.

— Ἐννοεῖς, ἰατρέ, λέγει πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ νοσοκομείου· αὔριον φεύγω..... Μίαν στιγμὴν μόνον νὰ τὸ ἰδῶ....

Τὸν ἀφίνουν καὶ ἐμβαίνει..... Αὐτός, ὁ θαλασσοδαρμένος γερολύκος, ὁ ἀπεσκληρυμένος ἀπὸ τοὺς καύσωνας καὶ τὰς τρικυμίας, ἔρχεται τώρα νὰ κλαύσῃ ὡς παιδίον παρὰ τὴν κλίνην τοῦ μικροῦ του ναυτόπαιδος.

— Μικρέ, ἔλεγε σιγαλῇ τῇ φωνῇ ἡ νοσοκόμος Ἀδελφή, κύτταξε, εἶνε ὁ κύριος πλοίαρχος ποῦ ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ.... Ἰδὲ καλά..... τὸν διακρίνεις, δὲν εἶνε ἔτσι.....

Ἀλλὰ τὸ παιδίον οὔτε κινεῖται, οὔτε αἰσθάνεται. Τότε ὁ πλοίαρχος θέτει ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν χεῖρα ὡς ἵνα σκιάσῃ αὐτούς, καὶ κύψας πρὸς τὴν κλίνην, μὲ τὴν βαρεῖαν φωνήν του, τὴν φωνὴν ἣν μετεχειρίζετο ἐν ὥρᾳ τρικυμίας:

— Γιάννο!.... Ἔ, Γιάννο, ἔκραξεν.

Ὁ μικρὸς ἀνετινάχθη διὰ μιᾶς, τὸ δὲ κίνημα τοῦτο ἐτάραξεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸ λεπτὸν κάλυμμα. Αἱ παρειαί του ἐχρωματίσθησαν ἐλαφρῶς, οἱ ὀφθαλμοί του διεστάλησαν μεγάλοι καὶ ἔκπληκτοι. Αὐτὸ ἦτον ὅλον. Παρελθούσης τῆς ἀστραπῆς, τὸ παιδίον ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀκινησίαν τοῦ θανάτου....

Ὅταν ὁ πλοίαρχος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν αἴθουσαν, μὲ δακρυσμένα 'μάτια, ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ πλοίου του, σιωπηλοὺς καὶ τεθλιμμένους ἀναμένοντας, ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς Ἀδελφῆς νοσοκόμου:

— Σ' εὐχαριστοῦμεν, ἀδελφή μου, εἶπε... Σ' εὐχαριστοῦμεν πολύ!.... Ἂν ὁ μικρὸς τὴν γλυτώσῃ, τὸ ἐλπίζομε—πρῶτα ὁ Θεός..., νά, δός του αὐτά, καὶ 'πές του πῶς οἱ σύντροφοι τὰ ἐσύναξαν ἀναμεταξύ των καὶ τοῦ τὰ δίνουν, γιὰ νὰ περιμένῃ τὸ γυρισμό μας χωρὶς νὰ πεινάσῃ τὸ παιδί.... Πές του ἀκόμα πῶς ἡ θέσις του μένει πάντα 'δική του εἰς τὸ πλοῖον, καὶ πῶς ὅλοι ἐφύγαμε μὲ πολλή, πολλὴ λύπη....

Ἔπειτα, σιγά - σιγά, μὲ φωνὴν πεπνιγμένην, ὡς αἰσθανόμενος τρόμον δι' ὅ,τι ἔμελλε νὰ εἴπῃ:

— Μά, ἂν τύχῃ.... γιατὶ κανεὶς δὲν ξέρει... ἂν κακὸ τὸ εὕρῃ τὸ παιδί..... τότε, πάρε καὶ βάλε τοῦτο εἰς τὸ μνῆμά του ἐπάνω....

Καὶ μὲ τρέμουσαν χεῖρα ἀφῆκεν εἰς τὴν νοσοκόμον, συγκεκινημένην καὶ αὐτὴν μέχρι δακρύων, μέγαν ἐξ ἀθανάτων στέφανον, τὸν ὁποῖον ἐκείνη, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ναυτῶν, ἐνέκλεισεν ὡς πολύτιμον ἀντικείμενον ὁμοῦ μὲ τὸν ἔρανον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ καθεὶς ἀπὸ τοὺς ναύτας εἶχε βάλει ὅλον του τὸ χρῆμα καὶ ὅλην του τὴν καρδίαν....

Ἀλλὰ δὲν ἐχρησίμευσεν ὁ ἔρανος!....

Emmanuel Arène δ.

Δέν τον μέλει τὸν τυφλὸ γιὰ τὸ λάδι τοῦ λυχναριοῦ.

*

Γιὰ νάχῃς τὸ σκύλο φίλο μὴν ἀφίνῃς τὸ ῥαβδὶ ἀπ' τὸ χέρι.

*

Πρὶν ἐμβῇς 'στὴ σπηλιὰ λογάριασε πῶς θὰ βγῇς.

*

Τὰ μάτια θὰ μάλλωναν ἀναμεταξύ τους ἂν δὲν τα ξεχώριζεν ἡ μύτη.

(*Ἀρμενικαὶ παροιμίαι*).

Digitized by Google

ΚΥΡΑΔΕΣ — ΧΟΙΡΑΔΕΣ(1)

Ὁ διδάκτωρ κ. Λόλλιγκ ἐξήνεγκε τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν, ὅτι ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σαλαμῖνος καὶ περὶ αὐτὸν πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα διετηρήθησαν ἐπιμόνως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν (2). Στηριζόμενος δὲ εἰς ταύτην τὴν παρατήρησιν, ἐξήνεγκε τὴν γνώμην, ὅτι αἱ δύο πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Σκαραμαγγᾶ κείμεναι νησῖδες, αἵτινες δι' ἄλλους λόγους δὲν δύνανται νὰ εἶνε αἱ Φαρμακοῦσσαι τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐθεωροῦντο πρότερον, διετήρησαν ἐν τῷ σημερινῷ ὀνόματι *Κυράδες* τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν *Χοιράδες*, κατ' ὀλίγον μόνον παρηλλαγμένην.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Λόλλιγκ. Ἐγὼ δὲ πιστεύω, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ αὕτη στηρίζεται περαιτέρω καὶ δι' ἀρχαίας τινὸς μαρτυρίας, ἣν δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ ὑπὲρ αὐτῆς.

Εὕρηνται δῆλα δὴ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν τῇ γνωστοτάτῃ περιγραφῇ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας καὶ οἱ ἑξῆς στίχοι·

. . . . . . θάλασσα δ' οὐκέτ' ἦν ἰδεῖν,
ναυαγίων πλήθουσα καὶ φόνου βροτῶν.
Ἀκταὶ δὲ νεκρῶν *χοιράδες* τ' ἐπλήθυον (3).

Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Λόλλιγκ εἶνε ὀρθὴ καὶ ὅτι αἱ Κυράδες ἐκαλοῦντο πράγματι Χοιράδες ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις; Καὶ δὲν διατείνομαι μέν, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρέπει ἁπλῶς νὰ γράψωμεν διὰ κεφαλαίου γράμματος τὴν λέξιν *χοιράδες*, ὅπως ἐγκαθιδρύσωμεν οὕτω τὰς *Χοιράδας* εἰς τὸ αἰσχύλειον κείμενον. Τοιαύτη τις παρεμβολὴ τοπικῶν ὀνομάτων οὐ μόνον δὲν θἀνταπεκρίνετο εἰς τὸ ποιητικὸν μεγαλεῖον τῆς περὶ τῆς νίκης διηγήσεως, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ ξένη πρὸς τὴν στάσιν τοῦ λαλοῦντος βαρβάρου, εἰς οὗ τὸ στόμα ὁ Αἰσχύλος οὐδὲν κύριον ὄνομα οὔτε προσώπου οὔτε τοποθεσίας θέτει. Ὅπου καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς νήσου Ψυτταλλείας, ἐφ' ἧς διεκρίθη ὁ πολυτίμητος φίλος τοῦ ποιητοῦ, ὁ Ἀριστείδης, μένει ἀμνημόνευτον, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐλπίσωμεν νἀνεύρωμεν μνείαν ῥητὴν τῶν κατὰ τὸν ἀντίθετον ἔκπλουν τοῦ σαλαμινίου στενοῦ κειμένων νησίδων. Ὁ ποιητὴς κατὰ τὴν γνώμην μου ἄλλο τι ἠθέλησε καὶ διενοήθη. Ἐπιβαλλόμενος νὰ παραστήσῃ τὸν σκορπισμὸν τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ναυαγίων καθ' ὅλον τὸ πεδίον τῆς ναυμαχίας καὶ πέραν αὐτοῦ ἀκόμη ἀπὸ αἰγιαλοῦ εἰς αἰγιαλὸν καὶ ἀπὸ σκοπέλου εἰς σκόπελον, ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐκλέξῃ κατὰ βούλησιν πρὸς δήλωσιν τοῦ πράγματος τὰς οἰκείας ἐκφράσεις. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλας λέξεις ἴσως μὲν οὐχ ἧττον ποιητικάς, ἀλλ' ὅμως ἀδιαφόρους, ἐξέλεξε πρὸς δήλωσιν τῶν ἐννοιῶν τῆς *παραλίας* καὶ τοῦ *ἀπορρῶγος βράχου* ἀκριβῶς ἐκείνας τὰς λέξεις, αἵτινες ὑπεμίμνησκον γνωστὰς τοποθεσίας περὶ αὐτὸν τὸν κόλπον, ἅτε οὖσαι ὁμώνυμοι πρὸς αὐτάς· τοιαῦται δὲ ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῆς πειραϊκῆς χερσονήσου ἡ *Ἀκτή*, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα αἱ *Χοιράδες*. Τοιοῦτός τις δὲ ὑπαινιγμὸς ἦτο πάντως εὐπρόσδεκτος παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ Αἰσχύλου, ὧν πολλοὶ εἶχον συμμετάσχει τῆς ἐνδόξου νίκης καὶ εἶχον ὑπάρξει αὐτόπται τοῦ θεάματος, οὗ τὴν εἰκόνα ἀνέπλασσε πάλιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὁ ποιητής. Τὸ δὲ εἰπεῖν ὅτι τὰ ναυάγια καὶ οἱ νεκροὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἦσαν διεσκορπισμένοι ἀπὸ τῆς Ἀκτῆς μέχρι τῶν Χοιράδων δὲν ἦτο βεβαίως ὑπερβολὴ οὐδὲ δι' ἱστοριογράφον, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον διὰ ποιητήν.

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

(1) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ταῖς Mittheilungen τοῦ ἐνταῦθα γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου.

(2) Historische und philologische Ausätze qrust Curtius. . . gewidimet. Die Meerenge von Salamis σ. 8.

(3) Αἰσχ. Πέρσ. στ. 419 κ. ἑ.

ΕΙΣ ΧΩΡΙΚΗΝ

Σὰν ρίχνω τὸ πρωῒ τὸ μάτι
στ' ἀγαπημένο σου σπιτάκι
ποῦ λάμπει στοῦ βουνοῦ τὴν πλάτη
σὰν τὸ λευκὸ περιστεράκι,

Καὶ μὲς στὸ πράσινο κηπάρι,
ποῦ ἡ γαζία ἀνθισμένη
μὲ τὰ λουλούδια της σὲ ραίνει,
πηγαίνεις κ' ἔρχεσαι μὲ χάρι·

Ἄχ, τότε μέσα μου ἀνθίζουν
ὅλα τοῦ Μάη τὰ λουλούδια
καὶ στὴν καρδιά μου μουρμουρίζουν
γλυκὰ τοῦ ἔρωτος τραγούδια.

Μή, τὸ χωριό σου μὴ τ' ἀφήσῃς!
στὴν ξενιτειὰ τί θ' ἀποκτήσῃς;
Τὸ ἄνθος ποῦ στὰ ὄρη βγαίνει
ἡ πολιτεία τὸ μαραίνει.

Καὶ τὸ πουλάκι ποῦ φωνάζει
φαιδρὸ στὸ πράσινο χωράφι,
καὶ σὲ κλουβὶ ἀπὸ χρυσάφι
ἐὰν τὸ κλείσῃς θὰ στενάζῃ!

Σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πλάση
ποῦ ἐγεννήθης κ' ἔχεις μεγαλώσει
κι' ἀπόκτησες τὴν ὠμορφιὰ τὴν τόση.
Αὐτοῦ τὰ πάντα ἔχεις ἁγιάσει.

Σὲ ἀγαπῶ, χαριτωμένη κόρη,
μέσα σ' αὐτὸ τὸ σκιερὸ λαγκάδι·
σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὰ τὰ ὄρη
ποῦ λούονται μὲ ρόδα βράδυ βράδυ.

Σὲ ἀγαπῶ μ' αὐτὴ τὴν ἐκκλησία
μὲ τὸ ἀρχαῖό της κωδωνοστάσι
ποῦ χύνει εὐλογία μές' στὴν πλάση
μὲ τὴ γλυκειά του κωδωνοχρουσία.

Digitized by Google

Φιλεῖς τοὺς ἅγιους μὲ τ' ἀγνό σου στόμα,
ποῦ μόνον ἐγὼ ἔχω φιλημένο,
καὶ γονατίζεις μὲ τ' ὡραῖο σῶμα
ποῦ ἔχω μυστικὰ ἀγκαλιασμένο.

Καὶ στοῦ χωριοῦ τὴν ἄκρη ἐκεῖ πέρα,
σὰν φύλακας πιστὸς ποῦ ἀγρυπνάει,
ὁ μύλος ὁ παληὸς στριφογυρνάει
μέσ' στὸν βουνήσιο καθαρὸ ἀγέρα.

Σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πλάση
ποῦ βασιλεύει σιωπὴ Σαββάτου
καὶ βόσκει ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατά του
ἐκεῖ στὸ μακρυνὸ ἀκροθαλάσσι.

Τὸ μάτι του τὸ καθαρὸ βυθίζει
στὸ βάθος τοὐρανοῦ τὸ ζαφειρένιο,
ἐνῷ τὸ κῦμα κάτω σμαραγδένιο
στοὺς χρυσωμένους βράχους μουρμουρίζει.

Σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πλάση
ποῦ σὲ κρατεῖ στὴν ἅγια ἀγκαλιά της.
Μὴ φύγῃς!—Ἂν καμμιὰ φορὰ σὲ χάσῃ,
μαζί σου θὰ χαθῇ κ' ἡ ὡμορφιά της.

(1881) Αριστομενης Προβελεγιος.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ στατιστικοῦ γραφείου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς οἱ κάτοικοι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀνήρχοντο τὴν 31 Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς 61,702,000· ἤτοι ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ηὔξησε κατὰ 11,546,217 ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1880 τελευταίας ἀπογραφῆς.

— Συνέστη ἐν Βιέννῃ τῆς Γερμανίας Ἑταιρία σκοπὸν ἔχουσα εἰς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ Βεετόβεν ν' ἀγοράσῃ τὸν οἶκον ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ μέγιστος τῶν μουσουργῶν ἐν ἔτει 1770 καὶ νὰ μεταβάλῃ αὐτὸν εἰς μουσεῖον περιλαμβάνον πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἐξόχου ἀνδρός.

— Αἱ ζημίαι τοῦ ἐν Βιέννῃ μεγάλου Μελοδραματικοῦ Θεάτρου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, μεθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπιχορήγησιν, ἀνῆλθον εἰς ἓν ἑκατομμύριον φράγκων.

— Ὁ Ζολᾶ ἀσχολεῖται νῦν περὶ τὴν σύνθεσιν μυθιστορήματος ἀναφερομένου εἰς τοὺς σιδηροδρόμους. Κυρία ὑπόθεσις αὐτοῦ θὰ εἶνε φόνος γυναικὸς ἐν σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ, σχετικῶς ὅμως πρὸς τοῦτο θὰ παρέχεται πλήρης εἰκὼν τῆς σιδηροδρομικῆς κινήσεως, τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας, τῆς ζωῆς τῶν ὑπαλλήλων, τῶν καθ' ἕκαστα τῆς ὑπηρεσίας. Πρὸς τοῦτο ὁ διάσημος συγγραφεύς, ὅστις ἀντλεῖ τὰ ἔργα του ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἀπό τινος χρόνου οὐδὲν ἄλλο πράττει ἢ νὰ ταξειδεύῃ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐρευνῶν τὰ πάντα ἐπισταμένως.

— Κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐπίσημον ὑποδοχὴν τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ Ἰουλίου Κλαρετῆ ὁ Ῥενὰν ἀπήγγειλεν ἔξοχον λόγον.

— Ὑπάρχουσι καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον 101 γεωγραφικαὶ ἑταιρίαι, ὧν 29 ἐν Γαλλίᾳ ἀριθμοῦσαι 19800 μέλη, 22 ἐν Γερμανίᾳ μετὰ 9200 μελῶν, 9 ἐν Ἀγγλίᾳ μετὰ 5600 μελῶν, 5 ἐν Ῥωσσίᾳ μετὰ 1330 μελῶν, 4 ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ 2550 μελῶν, 2 ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ μετὰ 1950 μελῶν, 3 ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις μετὰ 1500 μελῶν — καὶ οὐδεμία ἐν Ἑλλάδι!

— Κατ' ἐπίσημον στατιστικὴν τῆς κινήσεως τοῦ ἰταλικοῦ τύπου κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἅπαν τὸ ἰταλικὸν κράτος ἐκδιδομένων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀνῆλθεν ἀπὸ 185 εἰς 1606. Τὸ ἀρχαιότατον περιοδικὸν δημοσίευμα ἐν Ἰταλίᾳ εἶνε Atti della Academia dei Lincei (1604), ἡ ἀρχαιοτάτη δὲ καθημερινὴ ἐφημερὶς Gazzetta di Genova (1798). Τὸ τρίτον (526) τῶν νῦν ἐκδιδομένων φύλλων ἱδρύθησαν κατὰ τὰ ἔτη 1885—1887. Αἱ καθ' ἡμέραν ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες ἀνέρχονται εἰς 135, αἱ δὶς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος εἰς 138, τὰ ἑβδομαδιαῖα φύλλα εἰς 529, τὰ δὶς καὶ τρὶς τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενα περιοδικὰ εἶνε 285, τὰ δὲ μηνιαῖα 371. Πολιτικὰ φύλλα ἐκδίδονται 429.

— Ἀπέθανεν ἐν Μόσχᾳ ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν ὁ διασημότατος τῶν βαρβιτιστῶν καὶ εἷς τῶν ἐξεχόντων συγχρόνων ῥώσσων μελοποιῶν Κάρολος Δαυίδωφ.

— Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους τὸ ταχυδρομεῖον Σόφιας ἐδέχθη πρὸς ἀποστολήν, κατ' ἐπίσημον στατιστικὴν σημείωσιν, δεκαεπτὰ χιλιάδας συγχαρητηρίων ἐπιστολῶν, τὸ δὲ τηλεγραφεῖον ἐννεακόσια τηλεγραφήματα.

— Κατὰ τὴν παρισινὴν ἔκθεσιν τεσσαράκοντα ἐννέα συνέδρια διεθνῆ θὰ συνέλθωσιν ἐν Παρισίοις, ἐκπροσωποῦντα διαφόρους κλάδους τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου.

— Γνωστοποίησις ληφθεῖσα ἐξ ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος: «Κυρία ἔχουσα λαμπρὸν λευκὸν σκύλον μετὰ μελανῶν ὤτων ζητεῖ ὑπηρέτην ἔχοντα φαβορίτας τοῦ αὐτοῦ χρώματος»

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀξιοπρέπεια λωποδύτου.

Ἀστυνόμος. Ὅταν σὲ συνέλαβαν τὴν ὥραν ποῦ ἔκλεπτες ταὶς κόττα̢ις καὶ σ' ἔφεραν ἐδῶ, γιατί εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπες ἄλλο ὄνομα;

Λωποδύτης. Δὲν ἤθελα νὰ ἐκθέσω τὸ ἀληθινό μου ὄνομα, κὺρ ἀστυνόμε, γιὰ μιὰ τόσο πρόστυχη κλεψιά.

Μουσικὴ παίδευσις.

— Κάτι στενοχωρημένον σὲ βλέπω;
— Ἡ ἀρραβωνιαστική μου δὲν ξέρει πιάνο.
— Καὶ δὲν χαίρεσαι γι' αὐτό; θἄχῃς ἡσυχία.
— Τί ἡσυχία, ἀδερφέ, ποῦ λογαριάζει ἴσα ἴσα τώρα ν' ἀρχίσῃ!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΡΙΖΟΥΣΑΙ ΘΥΡΑΙ

Πάντες γνωρίζομεν πόσον ἐνοχλητικὸς εἶνε ὁ τριγμός, ὃν παράγουσιν αἱ θύραι ἀνοιγόμεναι ἢ κλειόμεναι, ὅταν ὀξειδωθῶσιν αἱ στρόφιγγες αὐτῶν. Γνωστότατον δ' εἶνε ὅτι τὸ κακὸν θεραπεύεται ἂν τὰ συναπτόμενα σιδηρᾶ τεμάχια χρισθῶσι δι' ἐλαίου. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ αὐτὸ διὰ μολυβδοκονδύλου. Ἂν προστριβῇ ἡ ἀκωκὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν στροφίγγων, παύει πᾶς τριγμὸς θρηνώδης καὶ αἱ θύραι ἀνοίγονται καὶ κλείονται ἠρέμα καὶ ἐν σιγῇ.

Digitized by Google

'Αριθ. 691 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 26 Μαρτίου 1889.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

ΣΤ'.

'Ασάφεια ἐν τῷ δρομολογίῳ τοῦ Παπουλάκη.— Ἐπανάληψις τῆς περιοδείας του.—Τὰ προσκόμματα τοῦ Σατανᾶ.—Ἐνθουσιασμὸς ἐν Σπέτσαις.—Τὸ ὕδωρ καὶ οἱ λίθοι.—Τὰ ἱερὰ δένδρα καὶ ἡ τύχη των.—Λιτανεῖαι καὶ θαύματα.—Ἡ τρίζουσα χείρ.—Μέτρα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.—Ἡ Ἐγκύκλιος αὐτῆς.—Σπερμολογίαι καὶ ταραχαὶ ἐν Σπέτσαις.—Ἡ προκήρυξις τοῦ ἐπάρχου.—Ἁμαρτίαι τέκνων παιδεύουσι γονεῖς.—Ὑποδοχὴ ἱεροκήρυκος ἐν Κρανιδίῳ.—Ἡ ἀναζήτησις τοῦ σταυροῦ. — Ἡ θρησκεία καὶ αἱ ἐκλογαί.—Ὁ σωματώδης ἐπίσκοπος καὶ αἱ ἀσεβήσασαι χεῖρες.

Εἰς τὸ δρομολόγιον τοῦ Παπουλάκη, ὅπερ παρηκολουθήσαμεν ἄχρι τοῦδε μετὰ πάσης ἀκριβείας, μεσολαβεῖ περίοδος σκοτεινή, περιλαμβάνουσα τοὺς δύο τελευταίους μῆνας τοῦ ἔτους 1851 καὶ τοὺς τρεῖς πρώτους τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ποῦ μετέβη καὶ τί ἔπραξεν ὁ κῆρυξ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν μᾶς εἶνε ἐπακριβῶς γνωστόν. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα παραδόξως οὐδὲν περὶ αὐτοῦ μνημονεύουσιν· ἄλλως τε ἡ περὶ τοῦ Χριστοφόρου καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ ἀλληλογραφία τῶν ἀρχῶν ἤρχισε νὰ καθίσταται γοργὴ καὶ ἀδιάλειπτος μόνον ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου καὶ πέραν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐν Λακωνίᾳ ἐμφανίσεώς του, ὅτε τὰ πράγματα ἤρξαντο ν' ἀποκτῶσι προφανῆ στασιαστικὸν χαρακτῆρα. Ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἐφημερίδες περὶ ἄλλα τυρβαζόμεναι οὐδεμιᾶς ἠξίουν προσοχῆς τὸ σκανδαλῶδες κήρυγμα τοῦ μοναχοῦ καὶ σπανιώτατα περὶ αὐτοῦ ποιοῦνται βραχύτατον λόγον. Μόνον ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Μαρτίου ὁ ἀντιπολιτευόμενος ἰδίως τύπος ἀρχίζει νὰ ἐκφράσῃ ἀνησυχίας περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐξεγέρσεως καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ «ὀχλαγωγοῦ Χριστοφόρου.»

Τοῦτο μόνον εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Παπουλάκης ἠπείθησεν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Συνόδου, νὰ παρουσιασθῇ δηλαδὴ ἐνώπιόν της καὶ νὰ δώσῃ λόγον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ κηρύγματος. Γνωστὸν ἐπίσης εἶνε ἐξ ἄλλων πληροφοριῶν ὅτι κατὰ τὸ πεντάμηνον διάστημα τὸ μεσολαβοῦν ἀπὸ τῆς ἐκ Μεσσηνίας εὐσχήμου ἀπελάσεώς του μέχρι τῆς εἰς Λακωνίαν μεταβάσεώς του καὶ τῆς αὐτόθι καταφώρου πλέον στασιαστικῆς ἐνεργείας του, ἀφοῦ πρότερον ἀπεσύρθη καὶ διέμεινε πράγματι ἐπ' ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του, ἐπανέλαβε τὴν περιοδείαν του καὶ μεταβὰς παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον κηρύσσων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος, διελθὼν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος. Ἓν ἀνέκδοτον μάλιστα ὅπερ ἤκουσα, ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκ Ναυπλίου διαβάσεώς του μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἀπαίδευτος μοναχὸς ἐκέκτητο ἀγχίνοιαν καὶ ἑτοιμότητα. Ἐνῷ ἐκήρυσσεν εἰς τὸ παρὰ τὴν πόλιν προάστειον Πρόνοιαν καὶ πλῆθος πολὺ εἶχε συρρεύσει ἀκροώμενον αὐτοῦ, ῥῆξις συνέβη μεταξὺ δύο ἐκ τῶν ἀκροατῶν καὶ μάχαιραι ἐξήστραψαν καὶ θόρυβος καὶ φυγὴ ἐπηκολούθησεν. Ὁ μοναχὸς ὅμως ἀτάραχος: «Ἰδού, ἀνεφώνησεν, ἰδοὺ ὁ Διάβολος ὅστις ἔρχεται νὰ θέσῃ προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον μου!» Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι ἴσχυσαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν τάξιν.

Ἐν τῇ νήσῳ τῶν Σπετσῶν ὁ Χριστόφορος εὗρεν ἐνθέρμους καὶ εἰλικρινεῖς θιασώτας, τὸ δὲ κήρυγμα του ἐκαρποφόρησεν αὐτόθι ὅσον ἴσως οὐδαμοῦ. Οἱ τραχεῖς ἐκεῖνοι ναυτικοὶ οἱ ἐκ τῆς ἱστιοφόρου ναυτιλίας ἀνέκαθεν ἀποζῶντες μετ' εὐνοήτου εὐαρεσκείας ἤκουον τὸν μοναχὸν κακίζοντα τὴν πρόοδον καὶ ἀναθεματίζοντα τὰς «καρότσας τοῦ Διαβόλου.» Ἄλλως τε οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν ναυτικῶν τόπων, ὡς μετερχόμενοι ἐπάγγελμα ἐπικίνδυνον καὶ συχνάκις ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐπικαλῶνται τὴν θείαν ἀντίληψιν, εἶνε λίαν θεοσεβεῖς, αὐστηρῶς προσηλωμένοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ παραγγέλματα καὶ τοὺς τύπους τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας. Ὥστε εἰς τοιοῦτον ἀκροατήριον εὕρισκον ἠχὼ οἱ λόγοι τοῦ μοναχοῦ καὶ αἱ εἰσηγήσεις του περὶ τῶν διενεργουμένων δῆθεν κατὰ τῆς θρησκείας ἐπιβουλῶν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ εἰς τὴν ἁγιότητα τοῦ Παπουλάκη πίστις οὐ μόνον ἐπεξετάθη καὶ αὐτόθι ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κατακόρυφον ἔφθασεν. Τὸ ῥάσον τοῦ κήρυκος ἀνηλεῶς κατεκερματίζετο ὑπὸ τοῦ ὄχλου

Digitized by Google

καὶ τὰ τεμάχια αὐτοῦ εὐσεβῶς διανεμόμενα ἐθαυματούργουν εἰς τὴν ζύμωσιν τοῦ ἄρτου, εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ εἰς τὴν θεραπείαν πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας. Μάλιστα οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν ὑπερηκόντισαν ὅλους τοὺς ἄλλους θιασώτας τοῦ Παπουλάκη ὡς πρὸς τὴν ἀπεριόριστον εἰς αὐτὸν πίστιν, διότι μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὸ ράσον καὶ εἰς τὰς τρίχας τοῦ γενείου του ἐπίστευον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ λίθοι, ἐφ' ὧν ὁ κῆρυξ ἐπάτησε παρὰ τὴν παραλίαν ὅπως ἐπιβιβασθῇ εἰς τὴν λέμβον τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἐκέκτηντο θαυματουργοὺς ἰδιότητας καὶ δὴ τοῦ νὰ ἐπιταχύνωσι καὶ αὐτοὶ τὴν ζύμωσιν τοῦ ἄρτου. Θαῦμα σατανικὸν διότι τοὺς λίθους εἰς ἄρτον προέτεινε νὰ μεταβάλῃ ὁ Σατανᾶς πειράζων τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους νηστεύοντα Ἰησοῦν. Οἱ ἄγαν εὐσεβεῖς διετείνοντο ὅτι ἔβλεπον καθ' ὕπνους τὸν Χριστόφορον παραγγέλλοντα αὐτοῖς νὰ ποιήσωσι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐπιφανεὶς αὐτῷ ὁ ἅγιος μοναχὸς τὸν διέταξε ν' ἀνορύξῃ φρέαρ εἰς τὸ τέως ἄνυδρον ἀνατολικομεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου. Ἐπειδὴ δὲ συνέπεσε τῷ ὄντι παραδόξως ν' ἀνευρεθῇ ἀναβλύζον ὕδωρ πόσιμον κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο διελαλήθη μετὰ βοῆς τὸ θαῦμα καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος ἐθεωρεῖτο ὡς ἁγίασμα παρὰ τῶν πιστῶν.

Ὁ αὐτὸς ἐνθουσιασμὸς ἀνεπτύχθη ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη καὶ εἰς τὴν ἀντικρὺ στερεὰν τῆς Ἑρμιονίδος, ὅπου ἐκήρυξεν. Ὁ ἀλβανόφωνος πληθυσμὸς τοῦ Κρανιδίου καὶ διὰ δημοτικῶν διστίχων ηὔχετο νὰ πάθῃ τύφλωσιν καὶ παράλυσιν καὶ παντοῖα ἄλλα χειρότερα κακὰ πᾶς ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν «Παποῦ.» Αὐτόθι ὁ Χριστόφορος ἐχρησιμοποίησε καὶ νέον εἶδος ἄμβωνος διὰ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ ὁμιλίας του, ἐν ἀπορίᾳ δὲ ἐξώστου ἢ ἐξέδρας ἀνήρχετο ἢ ἀνεβιβάζετο εἰς δένδρον τι καὶ ἐκεῖθεν ἐλάλει πρὸς τοὺς ἀκροατάς. Πρὸς τὰ δένδρα καὶ ὕστερον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κήρυκος οἱ Κρανιδιῶται ἔτρεφον μέγαν σεβασμὸν καὶ ἐπιμελῶς περιεποιοῦντο αὐτὰ καὶ τὰ ἐφωταγώγουν μάλιστα κατὰ πᾶσαν νύκτα. Βραδύτερον ὅμως — φεῦ! τῆς μεταβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων—ἀφοῦ ὁ Παπουλάκης συνελήφθη καὶ ἐπῆλθεν ὕφεσις ἢ καὶ ἀντίδρασις εἰς τὴν ἔξαψιν, οἱ μεταμεληθέντες ἢ θέλοντες πιθανῶς νὰ ἐξευμενίσωσι τὴν ἐξουσίαν διὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἀπείθειαν ἐπυρπόλησαν πανηγυρικῶς τινα τῶν ἀθώων τούτων δένδρων! Συνείθιζον ἐπίσης ἐν Κρανιδίῳ ν' ἀνεγείρωσι μικρὸν βωμὸν ἐκ λίθων πηγνύντες ἐπ' αὐτοῦ σταυρὸν εἰς τὰ μέρη ὅπου ἐκήρυξεν ὁ Χριστόφορος, πρὸς ἀνάμνησιν. Τοιούτους σταυροὺς συνείθιζεν ὁ λαὸς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ ἱδρύῃ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῆς διδαχῆς ἀνδρῶν μεμαρτυρημένης ὁσιότητος· οὕτως ὑπάρχουσί τινες ἐν Ἑπτανήσῳ εὐλαβῶς εἰσέτι διατηρούμενοι ἀναμιμνήσκοντες τὸ κήρυγμα τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐπισκεψαμένου τὰς νήσους νέου ἀποστόλου ἁγίου Κοσμᾶ.

Ἡ ἀφοσίωσις καὶ ὁ ζῆλος ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη τῶν κατοίκων τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας εἶχε καὶ τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι διετηρήθη ἀμείωτος καὶ ἐξεδηλώθη μάλιστα σφοδρὸς καὶ ἀπειλητικὸς καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Παπουλάκη. Ἤδη ὁ μοναχὸς εἶχεν ἀπέλθει εἰς Λακωνίαν καὶ τὸ φλογερόν του κήρυγμα ἀντήχει ἐκεῖ ἐξεγεῖρον τὰ πλήθη, ὅτε ἐν Ὕδρᾳ, ἐν Σπέτσαις, ἐν Κρανιδίῳ ἀπροκαλύπτως ἐξεδηλοῦντο αἱ συμπάθειαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς σύντονα μέτρα πρὸς καταστολὴν τῶν ἐν Λακωνίᾳ ταραχῶν καὶ στρατεύματα ἐπέμφθησαν εἰς Μάνην πρὸς σύλληψιν τοῦ ταραξίου, ὁ ἐν Σπέτσαις καὶ Κρανιδίῳ ἐρεθισμὸς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παπουλάκη ἔλαβεν ἐπιφόβους διαστάσεις. Λιτανεῖαι διενηργοῦντο ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παῖδες μετὰ γυναικῶν ἐξερχόμενοι τὴν νύκτα λαμπαδηφοροῦντες περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς κράζοντες τὸ «Κύριε ἐλέησον!» Οἱ ἱερεῖς ἔπαυσαν μνημονεύοντες τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον μνημονεύοντες ἀπεναντίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοφόρου «ὡς ὀρθοτομοῦντος τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.» Τὰ σημεῖα τῆς θείας ὀργῆς κατὰ τῶν δυσσεβῶν καταδιωκτῶν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἦσαν φανερά. Ἐν Ὕδρᾳ καὶ ἐν Σπέτσαις ἐσείοντο αὐτομάτως αἱ κανδῆλαι τῶν ναῶν καὶ ἐδάκρυον εἰκόνες· πλεῖστα δὲ ἄλλα τοιαῦτα θαύματα διεσάλπιζε καθ' ἡμέραν ἡ δεισιδαίμων φήμη. Οἱ νοήμονες ἀναγνῶσται μειδιῶσι βεβαίως ἀναγινώσκοντες ταῦτα, ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀπορῶσι διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε παχυλὴν εὐπιστίαν. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα ἡ κοινωνία δικαίῳ τῷ λόγῳ ἐθεωρεῖτο ὡς μᾶλλον ἀνεπτυγμένη παραπλήσια συνέβαινον. Διηγοῦνται αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς, ὅτι ἀκριβῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας γραῖά τις «δορυφόρος ἱερέως» ὡς τὴν ἀποκαλοῦσι, κατοικοῦσα ἀκριβῶς ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν ταπεινῷ οἰκίσκῳ κατεῖχε χεῖρα θαυματουργὸν ἐντὸς κιβωτίου, ἥτις διέκρινεν ἐκ τῶν προσερχομένων τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τῶν δικαίων δι' ἰδιαιτέρου τινὸς τριγμοῦ, πολλοὶ δὲ ἦσαν οἱ συρρέοντες μετὰ δώρων καὶ ἀφιερωμάτων ἵνα μάθωσιν ἐκ τοῦ τριγμοῦ κατὰ πόσον ἦτο ἐνδεχομένη ἡ ψυχικὴ αὐτῶν σωτηρία. Ἡ χεὶρ αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὸν υἱόν της, ὃν ἔτεκεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἄλλοτε διατελοῦσα καὶ ὅστις ἐφονεύθη πολεμῶν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν· ἀρκετὰ δὲ φαίνεται ὅτι ἐσύναξεν ἡ χεὶρ αὕτη, καίπερ νεκρὰ καὶ ἀπεξηραμένη, ἕως ὅτου ἡ ἐπέμβασις τῆς ἀστυ-

Digitized by Google

νομικῆς ἀρχῆς ἔθηκε τέρμα εἰς τὸ ἐπικερδὲς ἐμπόριον.

Ἀφορμὴν εἰς τὸν παροξυσμὸν παρέσχον τὰ μέτρα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ κυβέρνησις μὴ περιορισθεῖσα εἰς τὴν ἀποστολὴν στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς Λακωνίαν πρὸς καταστολὴν τῆς ἐξεγέρσεως, ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ καὶ μέσα πνευματικὰ ὅπως καταπραΰνῃ τὰ πνεύματα καὶ καταπολεμήσῃ τὴν πλάνην. Διὸ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πρῶτον μὲν τὸν παρακούσαντα τὴν διαταγήν της μοναχὸν Χριστόφορον διὰ πράξεως αὐτῆς περιώρισεν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Θήρᾳ μονὴν τοῦ Προφήτου Ἠλίου. Κατόπιν ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἔνθα ἐπεκράτει ἐρεθισμὸς ἕνεκα τοῦ κηρύγματος τοῦ Παπουλάκη ἱεροκήρυκας ὅπως διὰ καταλλήλων διδαχῶν νουθετήσωσι καὶ ἐπαναγάγωσι τ' ἀποσκιρτήσαντα πρόβατα εἰς τὴν ποίμνην. Ἐξελέχθησαν δὲ διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην κληρικοὶ ὄντως διαπρεπεῖς, πεπαιδευμένοι καὶ εὐφραδεῖς. οἷος ἦτο πρὸ πάντων ὁ εἰς Λακωνίαν ἀποσταλεὶς Καλλίνικος ὁ Καστόρχης, ὁ μετέπειτα εἰς ἀρχιεπίσκοπον προχειρισθεὶς καὶ ὁ Νεόφυτος Κωνσταντινίδης, ὁ ἀποσταλεὶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος. Πρὸς τούτοις ἡ Σύνοδος ἐξέδοτο περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐγκύκλιον ἀποτεινομένην κυρίως πρὸς τὸν ἐν Λακωνίᾳ ἱερὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν, ἀλλὰ πεμφθεῖσαν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν παραγγελίαν ὅπως ἀναγνωσθῇ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ δημοσιευθῇ. Τῆς ἐγκυκλίου ταύτης παραθέτω ὧδε περικοπάς τινας διότι καὶ ἐξ αὐτῶν ἐμφαίνεται ὅτι ἀντιδυναστικὸς ἀπέβλεπε σκοπὸς εἰς τὸ ἐν Λακωνίᾳ κίνημα.

«Πρὸς τὸν κατὰ τὴν Λακωνίαν ἱερὸν κλῆρον καὶ πάντα τὸν εὐσεβῆ καὶ περιούσιον αὐτῆς Λαόν.

«Περιῆλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς Συνόδου ὅτι ὁ ἐκ Καλαβρύτων μοναχὸς Χριστόφορος ἀναδειχθεὶς κῆρυξ καὶ ἀπόστολος αὐτοχειροτόνητος, περιέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον κηρύσσων δῆθεν τὸν θεῖον λόγον καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦτο λήρους ἀσέμνους καὶ σκανδαλώδεις ἐξερευγόμενος, διαστρέφει δι' αὐτῶν τὴν γνησίαν τοῦ θείου Εὐαγγελίου διδασκαλίαν, καθιστῶν αὐτὴν νῦν μὲν γελοίαν, νῦν δὲ ὡς πολεμίαν εἰς τὰς καθεστώσας ἡμῶν καὶ δι' αὐτοῦ παρασύρων τοὺς ἁπλουστέρους εἰς πολλὰ ἄτοπα καὶ ἐμπνέων εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἰδέας τῷ ὄντι ἀντιχριστιανικὰς καὶ ἀντιθέους.

«Ὁ μοναχὸς Χριστόφορος προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς ἐπιτετραμμένης τὴν μέριμναν καὶ ἐπισκοπὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου μηνὸς εὐμενῶς πάνυ ἵνα δώσῃ λόγον περὶ τῆς διδασκαλίας του, ἠπείθησε καὶ οὐ κατεδέξατο ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὸ γῆρας καὶ τὸν χειμῶνα προφασιζόμενος ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριον αὐτοῦ, ἔπειτα δ' αἴφνης ἀναφαίνεται πάλιν ὑπὸ μηδενὸς σταλείς, καὶ περιέρχεται συνταράσσων τὸν ὀρθόδοξον λαὸν καὶ σπερμολογῶν ὅ,τι οὐ μόνον οὐκ εἰσι σύμφωνα τῷ Εὐαγγελίῳ, ἀλλὰ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀντίκεινται αὐτῷ, ἂν ἀληθῆ τυγχάνουσιν ὅσα διαθρυλλοῦνται ὡς ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα.

«Τούτων περιελθόντων εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς Συνόδου, προσεκάλεσε καὶ αὖθις αὐτὸν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν σύνοδον πρὸς ἀπολογίαν, ἀλλ' αὐτὸς οὐ μόνον καὶ πάλιν ἠπείθησεν ἀλλὰ καὶ εἰς ἀτόπους φλυαρίας ἐξετραχηλίσθη, ἀπ' ἐναντίας τῆς ῥητῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἥτις παραγγέλλει πᾶσι τοῖς πιστοῖς καὶ εὐσεβέσι χριστιανοῖς ἵνα τιμῶσι τὰς Ἀρχάς, σέβωνται τοὺς κειμένους νόμους καὶ ὑποτάσσωνται αὐτοῖς ἀγογγύστως.... Ὁ Χριστόφορος διὰ τῆς αὐθαιρέτου ταύτης διδασκαλίας του κακίζων καὶ ἀρχὰς καὶ νόμους καὶ καθεστῶτα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ παρασύρει τοὺς ἁπλουστέρους εἰς παρεκτροπὰς ἀξιοποίνους, εἰς αὐθάδειαν ἀξιόποινον, καθ' ἣν ἀντὶ νὰ ὑπακούωσιν ὡς χριστιανοὶ κατὰ τὴν θείαν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τοὺς παρὰ τῆς νομίμου ἀρχῆς τεθειμένους νόμους, αὐθαδῶς τολμῶσιν οὗτοι νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἀνόητον καὶ ἄδικον καὶ βλαβερὰν αὐτῶν θέλησιν εἰς τὰς ἀρχάς, διεγείροντες καθ' ἑαυτῶν τὴν δικαίαν ὀργὴν τῆς νομίμου ἀρχῆς, ὡς τοῦτο ἔγεινε καὶ εἰς τὴν παρά τινων ἐξ ὑμῶν συνταχθεῖσαν ἀναφορὰν καὶ ἀνόμως διευθυνθεῖσαν εἰς τὸν Σεβαστὸν ἡμῶν Βασιλέα, μὴ εἰδότων οὔτε τί λέγουσιν οὔτε τί ζητοῦσιν....

«Ὥστε ἡ διδασκαλία αὐτοῦ τοιαύτη οὖσα, οὐ μόνον ἀντίκειται εἰς τὴν γνησίαν τοῦ Θείου Εὐαγγελίου διδασκαλίαν, καὶ διὰ τοῦτό ἐστι παράνομος καὶ ἄκυρος καὶ οὐδεμίαν πνευματικὴν ὠφέλειαν δύναται νὰ φέρῃ, ἀλλὰ καὶ σωματικῶν ποινῶν καὶ προσκαίρων δεινῶν εἰς τοὺς ἀκροωμένους αὐτὴν κινδυνεύει νὰ γίνῃ πρόξενος.

«Ταῦτα ἀναλογιζομένη ἡ Σύνοδος, κηδομένη καὶ ὑμῶν ὡς πνευματικῶν ἐν Χριστῷ αὐτῆς τέκνων, θέλουσα νὰ προλάβῃ τὰ ἐκ τοιαύτης ἀνόμου διαγωγῆς λυπηρὰ ἀποτελέσματα καὶ πρὸς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ πρὸς τὴν βιωτικὴν εὐδαιμονίαν ὑμῶν, αὐτῷ μὲν ἀπηγόρευσεν ὅλως ἵνα μὴ διδάξῃ τοῦ λοιποῦ, μέχρις ὅτου ἐμφανισθεὶς εἰς τὴν Σύνοδον κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Σεπτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῶν Ἐθνῶν Ἀποστόλου Παύλου δώσῃ λόγον τῆς διδασκαλίας του καὶ ἀποσταλῇ οὕτω νομίμως παρὰ τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἂν εὑρεθῇ ἱκανὸς εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην διακονίαν τοῦ κη-

Digitized by Google

ρύγματος. Ἄλλως δὲ πράττων, δικαίως θεωρεῖται ὡς ἀντάρτης τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀδόκιμος καὶ ἀπόβλητος. Ὑμᾶς δὲ πάντας τοὺς εὐλογημένους χριστιανούς, ἱερεῖς καὶ λαϊκούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, μικρούς τε καὶ μεγάλους, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας νουθετεῖ πατρικῶς καὶ συμβουλεύει καὶ προτρέπει ἵνα ἐνθυμούμενοι τὴν παραγγελίαν τοῦ μακαρίου Παύλου: «Εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω· καὶ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ ἡ Ἐκκλησία, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται, ἀνάθεμα ἔστω»· τὴν φοβερὰν ταύτην ἀρὰν τοῦ θείου Ἀποστόλου τρέμοντες, ἀπέχητε τοῦ λοιποῦ τῆς ἀκροάσεως ἐκείνου, ὅστις ἀνόμως ἐτόλμησε νὰ διδάξῃ, παρακούων τῆς Ἐκκλησίας...

Ὡς χριστιανοὶ λοιπόν, ὡς τέκνα γνήσια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἀγαθοὶ πολῖται καὶ φίλοι τῆς πατρίδος ἡμῶν, πείθεσθε μετὰ ταπεινώσεως εἰς τὰς καθεστώσας ἀρχάς, τιμᾶτε διὰ τῆς ἐννόμου διαγωγῆς ὑμῶν τὸν τρισέβαστον καὶ γαληνότατον ἡμῶν Βασιλέα, ὃν κατέστησεν ἡ πατρικὴ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ὡς στύλον ἀρρωγῇ βαστάζοντα ἀκλόνητον τὸ ἀγλαὸν οἰκοδόμημα τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας τῆς Πατρίδος ἡμῶν, σέβεσθε τοὺς κειμένους νόμους μὴ παρασυρόμενοι ἀπὸ τοὺς λόγους πονηρῶν καὶ κακοβούλων ἀνθρώπων εἰς ἀπείθειαν καὶ παρεκτροπάς, αἵτινες φέρουσι ζημίαν μὲν εἰς ὅλην τὴν Πατρίδα, ὄλεθρον δὲ ψυχικὸν καὶ σωματικὸν εἰς τοὺς αὐτουργοὺς τούτων. Ἀλλ' εἰρηνεύοντες ἐν ἀλλήλοις καὶ ὁμονοοῦντες πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς κοινῆς εὐταξίας τε καὶ ἀσφαλείας προσελκύητε τὴν εὐμένειαν τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως καὶ τῆς αὐτοῦ Κυβερνήσεως καὶ τὸν ἔπαινον παρὰ πάντων. Ταῦτά εἰσιν ὅσια καὶ δίκαια καὶ θεοφιλῆ. Τοῦτο εἶνε ἀληθὲς συμφέρον καὶ τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑμῶν αὐτῶν.

Ταῦτα τοίνυν γινώσκοντες οὕτω ποιεῖτε ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαΐου 1852·

Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ΝΕΟΦΥΤΟΣ
Ὁ Καλαβρύτων ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
Ὁ Αἰγίνης ΣΑΜΟΥΗΛ
(Ι. Σ.) Ὁ Γραμμματεὺς
Ἀρχιμανδρίτης ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ἡ τόσον ἥμερος αὕτη παραίνεσις τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ ἡ ἄφιξις τοῦ ἱεροκήρυκος παρώργισε τοὺς ἄγαν φανατικούς, οἵτινες διέδοσαν ὅτι ἡ Σύνοδος διὰ τῆς ἐγκυκλίου της ἀπηγόρευε τὸ βάπτισμα πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, τὴν χρῆσιν τοῦ ἁγίου μύρου καὶ διέτασσε τὴν κατάργησιν τῶν νηστειῶν καὶ τὴν καθαίρεσιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Τὰς μωρὰς ταύτας σπερμολογίας πιστεύσας ὁ ὄχλος ἐξηρεθίσθη σφόδρα, καὶ αἱ λιτανεῖαι καὶ αἱ ἀραὶ κατὰ τῶν καταδιωκόντων τὸν Παπουλάκην ἐξηκολούθησαν ἀπειλητικώτεραι. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐξῆπτον ἔτι μᾶλλον τὰ πνεύματα διαδίδοντες ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Συνόδου ἐργάζονται ὅπως καταστρέψωσι τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος τῆς Συνόδου ἀφορίζει τοὺς ἀκολουθοῦντας τὰς θρησκευτικὰς νουθεσίας τοῦ Παπουλάκη καὶ ἀπαγορεύει τὸ βάπτισμα καὶ ὅτι ἂν δὲν σπεύσωσι ν' ἀντιτάξωσι τὴν βίαν εἰς τὰ ἀντιχριστιανικὰ ταῦτα μέτρα, ἡ θρησκεία καταστρέφεται. Τοῦτο τοὐλάχιστον διαβεβαιοῖ ὁ διευθύνων τὸ Ἐπαρχεῖον Σπετσῶν Γραμματεὺς διὰ τῆς ἀπὸ 23 Μαΐου 1852 πρὸς τὸν Νομάρχην Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας ἀναφορᾶς του. Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐτελοῦντο παρακλήσεις εἰς τὸν ἐν Σπέτσαις ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἃς ἡ ἀρχὴ μετὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐπιτρόπου ἀπηγόρευσαν διότι ἐξ αὐτῶν προήρχοντο αἱ ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη διαδηλώσεις. Οἱ ἱερεῖς τότε διέδοσαν εἰς τὸ πλῆθος ὅτι παρημποδίζοντο ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας των καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 22 Μαΐου τρισχίλιοι πολῖται, ἐν οἷς καὶ πλεῖσται γυναῖκες, συσσωματωθέντες, ἀφοῦ ἐλιθοβόλησαν τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ σημαντικῶς ἔβλαψαν αὐτήν, ἐπολιόρκησαν τὸ Ἐπαρχεῖον μετὰ στασιαστικῶν κραυγῶν, ζητοῦντες τὴν σφραγῖδα τοῦ Ἐπάρχου (!) καὶ τὰ περὶ τοῦ Χριστοφόρου πραγματευόμενα ἔγγραφα, καθὼς καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὅπως πανηγυρικῶς πυρπολήσωσιν αὐτό. Μετὰ πολλὰς παραινέσεις ἐπείσθησαν τέλος ν' ἀπέλθωσιν, ἀφοῦ ὅμως ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ τελέσωσιν ἀγρυπνίαν εἰς τὸν ναόν. Τὸ ἐπαρχεῖον ἐζήτησε συνδρομὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διατήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ προέτεινε τὴν σύστασιν πολιτοφυλακῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ἐν τῇ νήσῳ διαθεσίμων ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ λιμένι διαρκῆ στάθμευσιν πολεμικοῦ πλοίου. Αἱ ἀταξίαι αὗται ἐπανελήφθησαν καὶ ὕστερον μεθ' ὅλας τὰς γενομένας ἀνακρίσεις καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ ἐν Σπέτσαις ἐρεθισμὸς ἐβράδυνε πολὺ νὰ κατευνασθῇ βαθμηδὸν καὶ νὰ ἐκλίπῃ. Διεδίδετο μάλιστα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ὅτι καὶ ῥωσσικὴν σημαίαν ἐσκόπουν ν' ἀνυψώσωσιν οἱ ταραξίαι, ἀλλ' ἡ διάδοσις αὕτη εὐτυχῶς δὲν ἐπηλήθευσεν. Ὁ ἔπαρχος Σπετσῶν ἐξέδοτο τότε καὶ προκήρυξιν παραινετικὴν πρὸς τοὺς κατοίκους, διαψεύδων καὶ τὰς γελοίας σπερμολογίας περὶ τῶν ἱεροσύλων δῆθεν σκοπῶν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκ τοῦ περιέργου τούτου ἐγγράφου ἐκδοθέντος τὴν 12 Ἰουνίου καὶ ὑπογεγραμμένου παρὰ τοῦ τότε ἐπ-

Digitized by Google

άρχου Γ. Μπουρζουκίδου αποσπώ τὰς ἑξῆς ἀξιοσημειώτους περικοπάς.

«... Κάτοικοι τῶν Σπετσῶν.

«... Τὰ ὀχλαγωγικὰ συμβάντα τῆς 22—23 τοῦ ἐκπνεύσαντος, τὰ ὁποῖα ἀπονενοημένοι τινές, ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῆς στασιαστικῆς διδασκαλίας τοῦ προκειμένου ἀγύρτου ἐτόλμησαν, προσέτριψαν τὴν μεγαλειτέραν κηλῖδα εἰς τὴν ἔνδοξον νῆσόν σας, καίτοι παρὰ τῶν νοημόνων καὶ τῶν οἰκοκυραίων αὐτῆς ἀποκρουσθέντα, καίτοι ἀπὸ παράφορον θρησκομανίαν καὶ ἀξιοκατάκριτον φανατισμὸν ὑπαγορευθέντα· ἡ ἀσυγχώρητος δὲ ἐπιμονή τινων ἀφοῦ τοῦ ἀγύρτου τούτου ἐγνώσθη πλέον ὁ ἀληθὴς χαρακτήρ του νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν πλάνην, νὰ θεωρῶσιν ἕνα αὐτόχρημα ἀγύρτην, ἕνα ἀπροκάλυπτον στασιαστὴν καὶ ὑβριστὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Κυβερνήσεως ὡς ἅγιον καὶ θεῖον ἄνδρα καὶ ὡς δυναμένων τοῦ ράσου του καὶ τῶν λίθων ἐφ' ὧν ἐπάτησε νὰ ἐπενέγκωσι θαύματα, ἐνῷ εἶνε προφανὴς ἀσέβεια ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις τὸν ἀπεκήρυξε, καὶ ἔγκλημα ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία τὸν καταδιώκει, ἐξευτελίζει ἔτι μᾶλλον τὴν ἠθικὴν ὑπόληψιν καὶ ἀξίαν τῆς ἡρωϊκῆς πατρίδος σας εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ προκαλεῖ τὴν αὐστηρότητα τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἀπὸ πατρικὸν αἴσθημα ἐδείχθη μακρόθυμος μέχρι τοῦδε. Ἂς παύσῃ λοιπὸν ἡ ἀσεβὴς περὶ τῆς ἁγιωσύνης καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἀγύρτου τούτου πλάνη καὶ δόξα, ἀφοῦ τὴν φύσιν τῶν γελοίων τούτων θαυμάτων τὰ πράγματα κατέψευσαν· ἂς παύσῃ πᾶσα ἐξαιρετικὴ εὐλάβεια εἰς τὰ ληρήματα τῆς διδασκαλίας του, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπάδει εἰς τὰς ἁγνὰς καὶ θείας ἀρχὰς τοῦ ἱεροῦ μας Εὐαγγελίου καὶ ἐπὶ πᾶσι πᾶσα ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχὴ ἢ σεβασμοῦ διαδήλωσις· ἂς παύσῃ ἡ παρατηρηθεῖσα κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας μεγάλη κίνησις τοῦ νὰ μεταβαίνῃ τὸ πλῆθος εἰς τὴν παραλίαν, ἀφ' ἧς οὗτος ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν ἐμβαρκαρίσθη, διὰ νὰ λαμβάνῃ λίθους ὡς θαυματουργοὺς δῆθεν καὶ νὰ προσφέρῃ θυμιάματα· ἂς ἐξαλειφθῇ ἡ δεισιδαιμονία, ἥτις τοσούτους δυστυχῶς ἐπηρέασε καὶ τοσαύτην καθ' ἡμέραν συγκέντρωσιν ἐκεῖ προκαλεῖ, ὅτι τὸ ἀνορυχθὲν φρέαρ εἰς τὴν ἀνατολικομεσημβρινὴν παραλίαν τῆς νήσου εἶνε θεῖόν τι ἐνὶ λόγῳ ἁγίασμα, διότι ὁ ἀνορύξας αὐτὸ διὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν εὐπιστίαν τῶν ἁπλουστέρων ψευδῶς διέδωκεν ὅτι ὡδηγήθη πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ ἀγύρτου Χριστοφόρου καθ' ὕπνον.»

Ἕως ἐδῶ ὁ ἔπαρχος ἐν τῇ περιέργῳ ταύτῃ προκηρύξει του δι' ὕφους ἀρκούντως ἰδιοτρόπου, ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ καθήκοντα ἱεροκήρυκος προσπαθῶν νὰ καταπολεμήσῃ διὰ τῆς λογικῆς τοὺς περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοφόρου λήρους. Εἰς τὴν ἑπομένην περίοδον ὁ ἔπαρχος ἀποκρούει τὰς περὶ τῶν ἐπιβούλων δῆθεν σκοπῶν τῆς Κυβερνήσεως διαδόσεις:

«Κάτοικοι τῶν Σπετσῶν

«Ἡ Σ. Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν βασιλέως περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν λαμπρότητα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν κραταίωσιν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, συνέταξεν ἤδη καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα τὰ πρὸς διοργάνωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας πραγμάτων κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις καὶ τὴν περὶ τούτου γενικὴν εὐχὴν ἀπαιτούμενα νομοσχέδια, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία ὁμοθυμαδὸν παρεδέχθη, ὥστε ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ταῦτα ἐμβαίνουν κατὰ τὴν κοινὴν εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν εἰς ἐνέργειαν. Οὐδεμία λοιπὸν κατὰ τῆς θρησκείας ἐπιβουλὴ ὑφίσταται ἤδη, οὐδεὶς κίνδυνος ἀπειλεῖ αὐτὴν ὡς ἡ κακοβουλία διαδίδει, διότι τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν προστατεύει ὁ τρισέβαστος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησίς Του καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ συνείδησις ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἂς παύσωσι λοιπὸν νὰ ἐπηρεάζωνται ἀπὸ τοιούτους παραλόγους φόβους ὅσοι ἐπίστευον τὴν κακόβουλον ταύτην ἰδέαν. Ἡ θρησκεία καταστρέφεται ἂν ἀντὶ τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τῆς Ἱερᾶς τουτέστι Συνόδου τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὁποίας τὰς παραινέσεις καὶ νουθεσίας ὀφείλομεν ἐπίσης νὰ εὐλαβώμεθα, ἀναγνωρίσωμεν ἄλλην εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ λαοπλάνου Χριστοφόρου.»

Ἰδοὺ καὶ τὸ διατακτικὸν οὕτως εἰπεῖν μέρος τῆς προκηρύξεως:

«Οἱ γονεῖς τῶν παιδαρίων, τὰ ὁποῖα περιφερόμενα εἰς τὴν πόλιν ἐκφέρουσι τὰς γνωστὰς ἐκείνας ἀπονενοημένας κραυγὰς προσκαλοῦνται νὰ τὰ ἀποτρέψωσι νὰ μὴ ἐπαναλάβωσι πλέον αὐτάς. διότι ἂν μὲν ταῦτα εἶνε ἀνώτερα τῶν 10 ἐτῶν, θέλουν συλλαμβάνεσθαι παρὰ τῆς περιπολούσης χωροφυλακῆς καὶ πολιτοφυλακῆς καὶ παραπέμπεσθαι εἰς τὸν ἁρμόδιον Εἰσαγγελέα· ἂν δὲ ὦσι κατώτερα τῆς ἡλικίας ταύτης, θέλουν σημειοῦσθαι οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῶν αἱ μητέρες διὰ νὰ προκαλῆται κατ' αὐτῶν ἡ δέουσα καταδίωξις. (!!).

«Ἐπὶ τέλους προσκαλοῦμεν τοὺς λαμβάνοντας εἰδήσεις ἢ τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ ἄλλα μέρη ἐνταῦθα νὰ μὴ διαδίδωσι πράγματα ἐνδιαφέροντα τὰ συμφέροντα τῆς δημοσίου ἡσυχίας καὶ τάξεως, καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ἀκριβῶς πεπεισμένοι, χωρὶς προηγουμένως νὰ προσέρχωνται εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον καὶ συγκρίνωνται αἱ εἰδήσεις των μὲ τὰς ἐπισήμους, διότι ἄλλως θέλουν χαρακτηρίζεσθαι ὡς σπερμολόγοι καὶ προκαλοῦνται κατ' αὐτῶν αἱ νόμιμοι τιμωρίαι.»

Digitized by Google

..... «Η παροῦσα θέλει ἀναγνωσθῆ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ δημοσιευθῆ εἰς ὅλα τὰ δημοσιώτερα τῆς νήσου μέρη ἐπιμελείᾳ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς.»

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Ἐπάρχου τοῦτο μόνον εἶχε τὸ κακὸν ὅτι ἀντεστρατεύετο πρὸς ἓν ἀξίωμα τῆς Γραφῆς. Ἀντὶ νὰ τιμωρῶνται τὰ τέκνα διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν γονέων, ἀπεναντίας ἐπεβάρυνον τοὺς γονεῖς αἱ ἁμαρτίαι τῶν τέκνων καὶ μάλιστα τῶν μὴ ὑπερβάντων τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Ἐν Κρανιδίῳ ἐπίσης πολλὰ συνέβησαν ἄτοπα καὶ σοβαρὰ ὀχλαγωγικὰ κινήματα μετὰ τὴν αὐτόθι ἰδίως ἄφιξιν τοῦ ἱεροκήρυκος Νεοφύτου. Ἡ παρουσία τοῦ κληρικοῦ τούτου ἐθεωρήθη ὡς ἐπικύρωσις τῶν περὶ θρησκείας κωμικῶν διαδόσεων καὶ ὡς ἀσφαλὲς γνώρισμα τῆς ἐπικειμένης πραγματοποιήσεως τῶν ἱεροσύλων σκοπῶν τῆς Κυβερνήσεως. Διὸ ὁ ὄχλος σφόδρα ὠργίσθη καὶ προέβη εἰς ἐχθρικωτάτας κατ' αὐτοῦ διαδηλώσεις, λιθοβολήσας καὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ διέμενεν. Ὅτε δὲ ὁ ἱεροκῆρυξ ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ ἄπρακτος, τὸ πλῆθος προέπεμψεν αὐτὸν καὶ μέχρι τῆς παραλίας μετ' ὀνειδιστικῶν κραυγῶν καὶ ἀπρεπῶν χειρονομιῶν. Ὁ φανατισμὸς οὗτος τῶν Κρανιδιωτῶν εἶχε παροξυσμοὺς κατὰ συχνὰ διαλείμματα. Οἱ θιασῶται τοῦ μοναχοῦ προέβαινον εἰς νυκτερινὰς διαδηλώσεις λαμπαδηφοροῦντες, ὑβρίζοντες καὶ ἀναθεματίζοντες τοὺς καταδιώκοντας τὸν Χριστόφορον καὶ ὅπερ χείριστον, ἐπιτιθέμενοι καὶ κατὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας. Τοιοῦτο σοβαρὸν ὀχλαγωγικὸν κίνημα συνέβη ἐν Κρανιδίῳ τὴν νύκτα τῆς 16 πρὸς τὴν 17 Ἰουλίου, ἀφορμὴν δὲ εἰς αὐτὸ παρέσχεν εἷς σταυρός. Τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης ὀλίγον ἔλειψε νὰ γείνῃ παραίτιον αἱματηρᾶς ῥήξεως. Ἐπὶ τῇ διαδόσει ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει σταθμεύοντες ἄνδρες τῆς χωροφυλακῆς ἀπέσπασαν καὶ παρέλαβον ἕνα τῶν σταυρῶν τῶν τοποθετηθέντων εἰς διάφορα μέρη πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοφόρου, οἱ μᾶλλον παράφοροι Παπουλακισταὶ συσσωματωθέντες προσεπάθησαν νὰ παραβιάσωσι τὸν σταθμὸν τῆς χωροφυλακῆς, χάρις δὲ μόνον εἰς τὴν μετριοπάθειαν τῶν ἐν αὐτῷ ἀνδρῶν καὶ τὴν παρέμβασιν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν ἀπεσοβήθη ἡ αἱματοχυσία.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν φυλάκισιν τοῦ Παπουλάκη, διεσώζετο ἐν Κρανιδίῳ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις· παραδόξως μάλιστα τὸ ὄνομα τοῦ κήρυκος ἀνεμιγνύετο καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ εἰς τοὺς ἐγχωρίους ἐκλογικοὺς ἀγῶνας. Κατ' ἀναφορὰν τῆς Μοιραρχίας Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας πρὸς τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Χωροφυλακῆς, ἀνευρέθησαν τὴν 1 τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοιχοκολλημένα ἔντινι καφενείῳ τοῦ Κρανιδίου χαρτία τινὰ ἀναγράφοντα ἀνορθογράφως διὰ κεφαλαίων γραμμάτων τὰ ἑξῆς «Ὅποιος γνωρίζει τὴν πίστιν ας μὴ κοιμαται.» Κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Μοιράρχου ταῦτα «ἦσαν λείψανα τοῦ φανατισμοῦ τῶν Παπουλακικῶν, διὰ τοῦ ὁποίου προσπαθοῦσι τὰ κόμματα νὰ ἐπωφεληθοῦν, καθότι κατ' αὐτὰς πρόκειται νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκεῖσε δημοτικαὶ ἐκλογαί.»

Ὁ ἐν Κρανιδίῳ ἐρεθισμὸς οὗτος ἕνεκα τοῦ Παπουλάκη ἔσχεν ἐπίλογον ἀστειοτατον. Εἴδομεν ὁποίας ἔτυχεν ὑποδοχῆς αὐτόθι ὁ ἱεροκῆρυξ Νεόφυτος ὁ Κωνσταντινίδης καὶ πῶς ἀπεπέμφθη ἐχθρικώτατα μυκτηριζόμενος δι' ὀνειδιστικῶν κραυγῶν καὶ *μουντσωμάτων*. Μετ' ὀλίγον χρόνον λυθέντος ἤδη τοῦ ἐπισκοπικοῦ ζητήματος καὶ πληρωθεισῶν τῶν ἀνὰ τὸ κράτος ἱδρυθεισῶν ἐπισκοπικῶν ἑδρῶν ὁ Νεόφυτος ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ὕδρας καὶ Τροιζῆνος, ἐκτελῶν δὲ τὴν ἀρχιερατικήν του περιοδείαν, μετέβη καὶ εἰς τὸ Κρανίδιον ὑπαγόμενον εἰς τὴν πνευματικήν του δικαιοδοσίαν καὶ ἱερούργησεν ἐν τῷ αὐτόθι κυριωτέρῳ ναῷ. Ὅτε μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν προέβη ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ἵνα εὐλογήσῃ τὸ ἐκκλησιαζόμενον πλήρωμα, εἶδε μετ' ἐκπλήξεως πάντας τοὺς ἐν τῷ ναῷ χαμαὶ πρηνεῖς πεσόντας καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ παρακαλοῦντας αὐτὸν νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῶν χειρῶν των. Ὁ ἐπίσκοπος ἠπόρησε διὰ τὸ παράδοξον τῆς ἀπαιτήσεως, ἐπληροφορήθη ὅμως ὅτι οἱ ταύτην προβάλλοντες ἦσαν οἱ ἄλλοτε *μουντσώσαντες* αὐτόν, προήρχετο δὲ ἡ ἐπιθυμία ἐκ τῆς ἐπικρατούσης προλήψεως ὅτι οἱ οὕτω πως ἀσχημονήσαντες πρὸς ἀρχιερέα ἔστω καὶ βραδύτερον προαχθέντα εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἔμενον μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι, ἐὰν δὲν ἤθελον ὑποβληθῆ εἰς αὐτὸν τὸν ἐξιλασμόν. Εἰς μάτην ὁ ἐπίσκοπος προσεπάθησε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀγγαρείαν διαβεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μακρόθυμος, ὅτι τὸ ἁμάρτημα ἦτο ἀσήμαντον, ὅτι αὐτὸς ἤδη τοὺς ἐσυγχώρησεν ἐκ καρδίας. Ἐδέησεν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀπαίτησίν των καὶ περιῆλθε τὸν ναὸν πατῶν ἐπὶ τῶν ἡπλωμένων τῶν πιστῶν χειρῶν. Τὸ χειρότερον δὲ ἦτο ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεράρχης ἦτο λίαν σωματώδης καί, καθὰ διηγεῖτο εὐφυῶς ὁ ἴδιος, μὲ ὅλην του τὴν προσοχὴν καὶ τὴν καλήν του θέλησιν δὲν ἠδύνατο νὰ πατῇ πολὺ ἐλαφρά. Ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίγειος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματος δὲν ὑπῆρξεν ὅλως ἀνώδυνος.

(*Ἕπεται συνέχεια*)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Ἡ μελαγχολία εἰσήλασεν εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς ὀκνηρίας.

*

Ἡ ἀπόδειξις πλάνης εἶνε ἀποκάλυψις ἀληθείας.

Digitized by Google

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πλανηθεὶς δὲ οὕτω ἐπί τινα λεπτὰ ἐν τῷ λαμπρῷ ἐκείνῳ ἄλσει, ἐξῆλθε τῶν παχυσκίων συστάδων, καὶ ἀπέμεινε κατάπληκτος πρὸ τῆς ἀπαραμίλλου μεγαλογραφίας, ἥτις αἴφνης ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξετυλίχθη. Τοῦ τρικλίνου εὑρισκομένου ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς κλιτύος, τῆς ὁρώσης πρὸς τὴν Προποντίδα, ὁ παράδεισος κατέληγεν εἰς μαρμάρινον κιγκλίδα, ἥτις ἐδέσποζε θεσπεσίου θεάματος. Ἐκεῖ μετὰ τοὺς ἀποῤῥῶγας βράχους τοὺς κατιόντας μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐξετείνετο τὸ γελόεν τῆς Προποντίδος κάτοπτρον, ἐφ' οὗ ἐλαφρὸν ἐπέτα τὸ βλέμμα μέχρι τῶν μεμακρυσμένων τῆς Ἰωνίας ἀκτῶν. Δεξιῶς ἐπεφαίνετο, ἐπὶ τῶν λόφων αὐτῆς ἐρειδομένη, πᾶσα ἡ φιλήδονος πρωτεύουσα, καὶ ἀριστερῶς διεκρίνετο τὸ ἐξαίσιον τοῦ Βοσπόρου πανόραμα. Ἦν δὲ ἰδίως μεγαλοπρεπὴς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ἐν λόγῳ μαγευτικὴ σκηνογραφία, καθ' ὅσον ὁ χρυσοῦς τοῦ Φοίβου δίσκος, ἠρέμα ὄπισθεν τῆς Πριγκήπου κατερχόμενος, ἐκάλυπτε τὴν φύσιν πᾶσαν δι' ἀληθοῦς πορφύρας ἱλαροῦ φωτός.

— Τί πλάσις θεσπεσία! ἐφώνησεν ὁ Χαράλδος, καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς τήκεται καὶ θνήσκει. Τί καλοῦμεν εὐτυχίαν; Πόθεν οἱ διαπρύσιοι ἡμῶν πόθοι; Χθὲς ἤμην ἥσυχος, καὶ σήμερον φλέγομαι ἅπας δι' ὃν φθαρτὸν ὡς ἐμέ, διότι ἔχει λευκὴν τὴν ἐπιδερμίδα καὶ κανονικὰς τοῦ σώματος τὰς γραμμάς, σήμερον ἓν αὐτοῦ νεῦμα μ' ἐνθουσιᾷ ἢ μὲ καταθραύει, καὶ ἅπαν ἐκλείπει δι' ἐμὲ τὸ λαμπρόν, τὸ αἰώνιον τοῦτο σύμπαν. Ποία τῶν τοιούτων αἰσθημάτων ἡ πηγή; Ποία ἡ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου φύσις; Ἐπλάσθη θεὸς ἢ σκώληξ; Πλήν, τί σημαίνει τῶν αἰτίων ἡ ἐξέλεγξις, ἀφοῦ ὑπάρχει τὸ γεγονός: Μαρία, Μαρία, σὲ λατρεύω, καὶ ἀπόλλυμαι διὰ σέ!

Ὅτε. γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, ἐπρόφερε τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ὁ Χαράλδος ἤκουσεν ἐλαφρὸν θόρυβον εἰς τοὺς ἐγγὺς θάμνους, ἀλλ' ἀπέδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν αὔραν· ἰδὼν δὲ πρὸ αὐτοῦ μαρμάρινον θρανίον ἐκάθησε, καὶ μετ' ὀλίγον ἔκρυψε τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν. Ἐσκέπτετο ἢ ἔκλαιε; Τίς οἶδε. Κλαίουσι καὶ οἱ ἥρωες; Ἐρωτήσατε τὴν Ὀμφάλην.

Παρῆλθον οὕτως ὀλίγα λεπτά, ὅτε ᾐσθάνθη αἴφνης ἐλαφρὸν δάκτυλον τὸν ὦμον αὐτοῦ προσθίγοντα. Ἤγειρεν ἐν ἀπορίᾳ τὴν κεφαλήν, καὶ εἰς τὸ ἀμυδρὸν πλέον λυκόφως διέκρινεν ὁμιχλώδη μορφὴν πρὸ αὐτοῦ ἱσταμένην· ἀλλ' ὀξυδερκεστέραν εἶχε τὴν καρδίαν, καθ' ὅσον ἐν ἀργότερον δευτερόλεπτον, ῥιπτόμενος εἰς τοὺς πόδας τῆς Μαρίας ἀνεφώνει.

— Σύ, ὦ Βασίλισσα, σὺ παρ' ἐμοί, καὶ εἰς τοιαύτην στιγμήν!

— Ἐγέρθητι, ἀντεῖπεν ἐκείνη. Ἦλθον ὅπως ὁμιλήσωμεν σοβαρῶς.

Ἀλλ' ὁ Χαράλδος, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἔδραξε τὴν μικρὰν αὐτῆς χεῖρα, ἣν ἐκάλυψε παραφόρων ἀσπασμῶν.

—Τότε ἀναχωρῶ, εἶπεν ἐκείνη ὀπισθοχωροῦσα.

— Πρὸς Θεοῦ, ἀνέκραξεν ἱκετευτικῶς ὁ Χαράλδος· διάτασσε καὶ ὑπείκω τυφλῶς, ἀλλὰ μεῖνον.

— Πρὸ καιροῦ ἐπεζήτουν τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ἥτις κατέστη ἀπαραίτητος. Σὲ εἶδον μακρυνόμενον καὶ σὲ ἠκολούθησα· τρέμω εἰσέτι ἐπὶ τῇ τόλμῃ μου, ἀλλ' ἐκπληρῶ καθῆκον. Εἰς ἡμᾶς, τὰς κεκλεισμένας εἰς τοὺς χρυσοῦς τούτους κλωβούς, ὀλίγη μένει περὶ τὰ μέσα ἐκλογή. Ἐὰν ἐδίσταζον, ἴσως παρήρχοντο μῆνες ἄνευ καταλλήλου εὐκαιρίας.

— Μὲ κατέστησας ἀφάτως εὐδαίμονα, καὶ ἡ ζωή μου μετεβλήθη εἰς ὕμνον εὐγνωμοσύνης καὶ λατρείας.

— Καὶ ὅμως ἔρχομαι ὅπως εἴπω δυσάρεστα. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς παράδοξος καὶ ἀσυνήθης συνέδεσεν ἡμᾶς οἰκειότης. Ἡ μεμακρυσμένη προέλευσίς σου, ἡ ἀφέλεια τῶν τρόπων βεβαίως συνετέλεσαν, ἀλλ' ὑπῆρξα ἔνοχος μὴ προϊδοῦσα τὰς συνεπείας. Ἤδη ἐγκαίρως ἀνακύπτω· μιμήθητί με. Τὰ πάντα διαχωρίζουσιν ἡμᾶς, καὶ πρῶτα ἴσως τὰ ἐπενεγκόντα τὴν προσέγγισιν.

— Προκαλῶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος παραφόρως.

— Εἰς μάτην! Λησμόνησον τὴν παροδικὴν ταύτην ἐντύπωσιν, τὰς ὀλίγας ἡμέρας, ὧν σὲ παρέσυρε τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα. Ὑπάρχουσιν εἰς Βυζάντιον πολλαὶ καλλοναί· ζήτησον ἐκεῖ εὐχερῆ παρηγορίαν.

— Ὀλίγον μὲ γνωρίζεις, ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ νέος Ἰάρλος, καὶ διὰ τοῦτο σὲ δικαιῶ. Ἴσως ἐνταῦθα, ὑπὸ τὸν μειδιῶντα τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, καὶ εἰς τοὺς διανθεῖς τούτους παραδείσους, εἶσὶ φυσικὰ τὰ παροδικὰ αἰσθήματα· ἀλλὰ διαφέρουσι τὰ τέκνα τοῦ βοῤῥᾶ. Τῆς καρδίας ἡμῶν οἱ πάγοι, ἅμα τακῶσι, μετατρέπονται εἰς ἀκοίμητον πῦρ, καὶ ὁμόσαντες φίλτρον αἰώνιον, τηροῦμεν τὸν ὅρκον μέχρι τοῦ τάφου.

— Καὶ ὅμως καλῶς ἐννοεῖς ὅτι πᾶσα ἐγγυτέρα σχέσις ἀποβαίνει ἀδύνατος.

— Εἶμὶ βεβαίως τολμηρός, ἀνυψῶν τὰ ὄμματα μέχρις ἀνεψιᾶς κραταιοῦ Αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἀνήκω εἰς γένος καταγόμενον ἐξ αὐτῶν τῶν Ἄζων, τῶν ἡμετέρων θεῶν.

Digitized by Google

— Λέγεις τοῦτο, καὶ λησμονεῖς ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς πίστεως ἀποτελεῖ ἀκριβῶς φραγμὸν ἀνυπέρβλητον. Ἡμεῖς, αἱ γεννηθεῖσαι παρὰ τὸν θρόνον, ἐσμὲν ἀθύρματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἄνακτος, ἁπλᾶ μέσα πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὑψηλῶν συμφερόντων. Οὕτω συνεδέθην πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀρμενίας, καὶ τοιαύτη βεβαίως μὲ ἀναμένει καὶ αὖθις τύχη.

— Πᾶσά σου λέξις μύριοι θάνατοι.

— Σήμερον λήγουσι τὰ ἐπίσημα κλητώρια. Τὸ Ἀνάκτορον τοῦτο, εἰς ὃ εὐχερῶς εἰσήρχεσο, κλεισθήσεται μετ' ὀλίγον, ἐπιφέρον ἀπόλυτον χωρισμόν. Ἡ Αὐτοκράτειρα ἐξέρχεται σπανιώτατα, καὶ τότε ἴσως μακρόθεν μόνον μὲ ἴδῃς, εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεταβαίνουσαν. Ἦλθον ἑπομένως ὅπως σοὶ εἴπω τὸ ὕστατον «χαῖρε», ἦλθον διότι, πρὸ τῆς βιαίας ταύτης διασπάσεως, ἣν ἀναγκαία ἡ ἐξαφάνισις ἐνδεχομένης παρεξηγήσεως. Χωριζόμεθα διὰ παντός, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι μένει καὶ παρ' ἐμοὶ ἡδεῖα ἡ ἀνάμνησις τῆς βραχείας ἡμῶν γνωριμίας.

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἐπρόφερεν ἡ Μαρία διὰ τρεμούσης φωνῆς καὶ καταφανῶς ὠχριῶσα. Ὁ Χαράλδος ἀπέμεινε σιγῶν καὶ μόλις κατεστέλλων τὸν ἐξογκοῦντα τὸ στῆθος αὐτοῦ σάλον· τέλος ὑπέλαβε σχεδὸν ἀγρίως.

— Σὲ ἀγαπῶ παραφόρως, ἀτελευτήτως, καὶ μόνη τοῦ χωρισμοῦ ἡ ἰδέα, περὶ οὗ τοσοῦτον ἡσύχως μοὶ ὁμιλεῖς, μὲ φονεύει. Φαντάσθητι ἀνατέλλουσαν τὴν αὔριον, τὴν δευτέραν, τὴν τρίτην ἡμέραν· φαντάσθητι παρερχομένας οὕτω τὰς ἑβδομάδας, τοὺς μῆνας, ἄνευ μεταβολῆς, ἄνευ ἐλπίδος. Ἀφόρητον ὅλως τὸ τοιοῦτον μαρτύριον.

— Ὁ χρόνος ἐπιφέρει τὴν ἴασιν.

— Οὐδέποτε. Ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, μίαν μόνην γνωρίζω θεραπείαν. Εἰπέ μοι, οὐδὲν ὁρᾷς φάρμακον, οὐδὲν μέσον, ἔστω καὶ δυσχερέστατον;

— Οὐδέν.

— Ἐὰν ἐῤῥιπτόμην εἰς τοὺς πόδας τοῦ Αὐτοκράτορος.

— Εἰς μάτην.

— Τότε ὑγίαινε. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ὑπάρξῃ ἡ τύχη σου, εἰς οἱονδήποτε καὶ ἂν δώσῃς τὴν λευκὴν ταύτην χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν σου, ἐνθυμοῦ ἐνίοτε ὅτι ὁ Χαράλδος σὲ ἠγάπησεν.

Εἶπε καὶ ὥρμησε πρὸς τὸ μαρμάρινον περίζωμα. Ἡ πρόθεσις αὐτοῦ ἦν καταφανής. Πέραν τοῦ φράκτου ἐκείνου ὑπῆρχε κρημνῶδες βάραθρον, καταλῆγον εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπῆρχεν ἡ λήθη πάσης συμφορᾶς· ἀλλ' ἡ Μαρία, ταχεῖα ὡς ἀστραπή, ἐῤῥίφθη μεταξὺ τοῦ παράφρονος καὶ τῆς ἀβύσσου. Καὶ τότε; . . . Ὅπως μὴ παρασύρῃ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, αὐθορμήτως συνηνώθησαν τὰ πρὸ πολλοῦ διψῶντα χείλη εἰς μακρόν, ἀνεκλάλητον ἀσπασμόν, καὶ τὸ σύμπαν ἐξηφανίσθη.

Μία παρῆλθεν ὥρα ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἀντανακλῶσι τὰς ἀκηράτους χαρμονὰς τῆς Ἐδέμ, ὥρα δραπέτις ὡς τὸ παρὸν καὶ ἀτελεύτητος ὡς ἡ αἰωνιότης, μεθ' ἣν ἡ Μαρία, ἀπὸ τοῦ τραχήλου εἰσέτι τοῦ Χαράλδου κρεμαμένη, διήνοιξε τοὺς ὑγροὺς αὐτῆς ὀφθαλμούς, καὶ συνελθοῦσα τέλος ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ πέριξ σκότους, ἀνεπήδησε περίτρομος.

— Χριστὲ καὶ Παναγία, ἀνεφώνησε, τί ἔπραξα; . . . Ποῦ εὑρίσκομαι; . . . Ἡ Αὐτοκράτειρα!..

— Ὦ, μείνωμεν ἐνταῦθα μέχρι τῆς πρωΐας, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος, μείνωμεν διὰ παντός. Ἡδεῖά μου λατρεία, σὲ ἀγαπῶ διαπύρως.

Ἀλλ' ἡ Μαρία ἦν ἤδη ἔξαλλος ἐκ τῆς συγκινήσεως.

— Ἡ Αὐτοκράτειρα, ἐτραύλισεν, ἡ βασιλικὴ συνοδεία, βεβαίως ἀπῆλθον. Ἴσως ἔκλεισεν ὁ παράδεισος, τὸ Ἀνάκτορον. Θεέ μου, θεέ μου! Καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου πτερουμένη, ἀπῆλθεν ὡς βέλος.

Ὁ Χαράλδος ἔσπευσε κατόπιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐκείνη, πάσας τοῦ κήπου τὰς ἀτραποὺς γνωρίζουσα, ἐχώρει ταχύτατα, ἐνῷ μόλις ἠκολούθει ὁ ἡμέτερος ἥρως τὴν ἀσαφῆ μαρμαρυγὴν τῆς λευκῆς αὐτῆς ἐσθῆτος. Ἔφθασαν δὲ οὕτω ἐπὶ τῆς πρασιᾶς, ἐφ' ἧς πρὸ μικροῦ ἔτι ἐτελεῖτο τῶν ὀργανῶν ἡ ἑστίασις, ἀλλ' ἦν ἤδη ἔρημος, καὶ βεβαίως πρὸ ἱκανοῦ χρόνου, ὡς ἐμαρτύρει ἡ διάλυσις τῶν τραπεζῶν. Δι' ἑνὸς βλέμματος ἀντελήφθη τούτων ἡ Μαρία, καὶ γνωρίζουσα ὅτι ὁ κῆπος ἐκλείετο κατὰ τὴν πρώτην φυλακήν, ὥρμησε πάλιν πρὸς τὴν θύραν, τὴν ἄγουσαν εἰς τ' Ἀνάκτορα. Θείᾳ χάριτι αὕτη διέμενεν εἰσέτι ἀνοικτή, ὡς ἐκ τῆς ἐκτάκτου βεβαίως ὑπηρεσίας, καὶ τότε ἡ Μαρία, στραφεῖσα ταχέως, ἐῤῥίφθη εἰς τοῦ Χαράλδου τὰς ἀγκάλας, ἔδρεψεν ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ τελευταῖον φλογερὸν ἀσπασμόν, καὶ ἀνελήφθη.

Ὁ νέος Ἰάρλος ἀπέμεινεν ἀκίνητος καὶ ὡσεὶ ἐν ἐκστάσει, ἀλλὰ συνῆλθε κατ' ἀνάγκην, διότι ἐπεφάνη σχεδὸν ἀμέσως τῶν Ἰκανάτων ἡ φρουρὰ μετὰ τοῦ μεγάλου Παπίου, φέροντος τὰς κλεῖδας. Ἐξελθὼν δὲ τότε, καὶ διαβὰς εὐχερῶς, χάρις εἰς τὴν στολὴν αὐτοῦ, πρὸ τῶν διαφόρων φυλάκων, ἀπεμακρύνθη.

ΙΕ'.

Ὅτι οὐδόλως ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Χαράλδος, καλῶς ἐννοοῦσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται· πλήρεις δ' ἀνεκφράστου ἡδονῆς παρῆλθον πρὸς τούτοις αἱ πρῶται μετ' αὐτὴν ἡμέραι, καθ' ὅσον διετηρεῖτο μεθυστικὸν εἰσέτι τὸ ἄρωμα τῆς προσφάτου εὐτυχίας. Ὁσάκις ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ μειδιῶσαν τὴν ἡδεῖαν τῆς Μαρίας μορφήν, ᾐσθάνετο τὴν ἡδυπαθῆ ψαῦσιν τῆς μεταξίνης αὐτῆς κόμης, καὶ πυρώδη θωπείαν τῶν ἀμβροσίων αὐτῆς χειλέων· διήρχετο δὲ οὕτω μακρὰς ὥρας ἀναπολῶν

Digitized by Google

καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς εὐφροσύνου ἐκείνης ἑσπέρας, καὶ πτερόεις ἐπέτα ὁ καιρός. Ἀλλὰ ταχέως διεδέχθη τὴν πρώτην ταύτην ἔκστασιν διακαὴς πόθος νέας τινὸς προσεγγίσεως. Μάτην παρέστη εἰς τὰς βασιλικὰς προελεύσεις, μάτην ἐπλανήθη πολλάκις περὶ τ' Ἀνάκτορα, οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν. Πρὸ αὐτοῦ ἵστατο βωβὸς καὶ ἄσπλαγχνος ὁ καλλιμάρμαρος ἐκεῖνος ὄγκος, ὁ περικλείων τὸ ἥδιστον τοῦ Πλάστου δημιούργημα, ἀλλ' ἀπρόσιτος, ὡς ὁ κοχλίας, ὁ κρύπτων εἰς τοῦ πόντου τὸν βυθὸν τὸν ἀνεκτίμητον μαργαρίτην. Τέλος, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ῥαγνάρου, ὅστις ἐφαίνετο σιωπηλῶς συμπαθῶν, εἰσέδυ μέχρι τοῦ Χρυσοτρικλίνου, ἐπὶ προφάσει ἀνακοινώσεως πρὸς τὸν Κουροπαλάτην, διῆλθε βραδέως τοὺς διαδρόμους, ἀπέκλινεν ὅσον ἠδύνατο πρὸς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Δάφνης, ἔνθα διητᾶτο ἡ Αὐτοκράτειρα, ἀλλ' οὐδὲ μακρόθεν κἂν εἶδε διερχομένην τὴν ἐλαφρὰν σκιάν, ἧς τὸ ἀποτύπωμα ἔφερεν ἐγκεχαραγμένον εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς καρδίας.

Ἐν τούτοις ὁ καιρὸς παρήρχετο, καὶ ἀφόρητος ἀπέβαινεν ἡ βάσανος αὕτη. Φρούδη ὥρα χαρμονῆς ἀνεκφράστου, καὶ εἶτα τὸ ἀπύθμενον χάος. Οἵα φοβερὰ δοκιμασία. Καὶ ἡ Μαρία; Συνεμερίζετο ἆρά γε τὴν ὀδύνην ταύτην: Ὁ Χαράλδος πικρὰ ἐξέφερε κατ' αὐτῆς παράπονα. Βεβαίως κινδυνώδη περιεστοίχιζον αὐτὴν πλήθη Μεγιστάνων καὶ καταδοτῶν, ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ μηνύματός τινος ἀπέμενε δυνατή· καὶ ὅμως οὐδέν, οὐδέν. Τίς οἶδεν; Ἴσως ἤδη μετεμελεῖτο, ἴσως ἐτέρπετο ἐπὶ τῇ ἐπελθούσῃ βιαίᾳ λύσει. Ἀγνοοῦσα καὶ ἀποκηρύττουσα τὴν χρυσῆν χίμαιραν, τὴν οὕτω ταχέως διαλυθεῖσαν, ἴσως ἀπεκάλει ἤδη αὐτὸν ξένον καὶ παρείσακτον, ἀλαζόνως περιελισσομένη εἰς τὴν βασιλικὴν αὐτῆς πορφύραν. Γυναῖκες, γυναῖκες! Κίρκαι ἄσπλαγχνοι καὶ προδοτικαί!

Πλήρης τοιούτων πικρῶν λογισμῶν ἐβάδιζε μίαν ἑσπέραν ὁ νέος Ἰάρλος ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ Αὐγουστέως, ὅτε ταχέως παρελθὸν ἐν τῆς Αὐλῆς Κοιτωνάριον, ἔρριψεν αὐτῷ μικρὰν δέσμην ἴων. Ὁ Χαράλδος ἔκπληκτος ἐξήτασεν αὐτὴν καί, ὢ τῆς ἀνεκφράστου χαρᾶς! μέλας βόστρυχος, ὃν ἀμέσως ἐγνώρισε, συνεῖχε, δίκην νήματος, τὸ ἀσπάσιον δῶρον, ἐφ' οὗ προσήλωσε τὰ χείλη, μεθυόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρώματος τοῦ ἡδέος ἐκείνου πλοκάμου πολὺ μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθέων.

(Ἕπεται συνέχεια). ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἡ εὐγένεια ὁμοιάζει τὸ ῥέον ὕδωρ, ὅπερ λειαίνει καὶ τοὺς τραχυτάτους χάλικας.

*

Τοὺς ἀνθρώπους δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν κρίσεών των.

ΜΕΡΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Φίλε μου, εἶμαι προθυμότατος ν' ἀναγνωρίσω τὴν ἀξίαν σου, ἀρκεῖ νὰ παύσῃς νὰ μοῦ ἦσαι ἐπίφοβος.

*

Ὁ θέλων νὰ μὲ ἀπατήσῃ εὐκόλως καλὰ κάμνει νὰ μὴ κατακρίνῃ τοὺς ἐχθρούς μου ἔμπροστά μου.

*

Ἡ ἀγάπη εἶνε ἀδυναμία — Τὸ μῖσος εἶνε ἰσχύς.

*

Ὅσον ὁ νοῦς αἴρεται ὑψηλότερον, ἐπὶ τοσοῦτον χάνει τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν μνήμην τῶν στοιχειωδῶν καὶ τῶν χρησίμων. Ὑπάρχουν δεινοὶ γραμματικοί, οἵτινες θὰ ἐδυσκολεύοντο ν' ἀπαγγείλουν ἀπροσκόπτως τὸ ἀλφάβητον.

*

Σοῦ τείνω τὴν χεῖρά μου — διότι δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ τὴν ὑψώσω μέχρι τοῦ προσώπου σου ....

*

Εἶνε μωροὶ οἱ ἡττημένοι ὅσοι δὲν ἀναγνωρίζουν καὶ οἱ ἴδιοι ὅτι δ ι κ α ί ω ς ἡττήθησαν — ὅταν δὲν ἔχουν ἐλπίδα ν' ἀνεγερθοῦν ποτὲ πλέον.

*

Ποῖος δὲν προτιμᾷ ὕβριν ἐξύπνου ἀπὸ ἔπαινον μωροῦ;

*

Ὁ Λαμαρτῖνος ἔλεγε κατὰ τὸ 1840 ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἄγγελος πεσὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις τείνει πάντοτε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἔκτοτε δὲν διέρρευσε παρὰ μία πεντηκονταετία σχεδὸν μόνον. Τὴν διαφορὰν ὅμως τῶν δύο ἐποχῶν ἐκτὸς ἄλλων θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ χαρακτηρίσῃ καὶ τὸ ὅτι εἰς τὸν νοῦν κανενὸς συγχρόνου ποιητοῦ δὲν θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἰδέα νὰ μεταχειρισθῇ τοιαύτην τινὰ μεταφοράν, μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἀεροναυτικὰς ἀποπείρας, δι' ὧν ἀπεδείχθη ὅτι δέκα χιλιάδας μέτρων ὑπὲρ τὴν γῆν ἂν ὑψωθῇ πρὸς τὴν πατρίδα του ὁ δραπέτης αὐτὸς τοῦ οὐρανοῦ.... ἀποθνήσκει ἐξ ἀσφυξίας.

*

Γνωρίζω πολλοὺς ἀνθρώπους ἀνωτέρους τοῦ πόνου· κανένα ἀνώτερον τοῦ κνισμοῦ.

*

Ὅ,τι θεωροῦμεν καὶ ὀνομάζομεν συνήθως ἠ λ ι θ ι ό τ η τ α δὲν εἶνε ἴσως τόσον ἀπουσία ἢ ἀδυναμία πάσης σκέψεως, ὅσον διηνεκὴς ὀνειροπόλησις.

*

Εἰρωνευόμεθα πολλάκις ἐξαιρετικῶς καὶ ἐκείνους οὓς πλειότερον θαυμάζομεν. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε περίεργον. Χθὲς ἐκύτταζα εἰς τὸν καθρέπτην τὸ πρόσωπόν μου, ὅπερ μοῦ ἐφαίνετο ὡραιότατον, ἐπὶ πολλὴν ὥραν· καὶ εἰς τὸ τέλος, διαμιᾶς, μοῦ ἐφάνη αἴφνης τόσον ἀστεῖον... ὥστε τοῦ ἔβγαλα τὴν γλῶσσάν μου.

*

Καὶ ὁ ἐ λ α φ ρ ό τ ε ρ ο ς ἄνθρωπος θέλει τοὐλάχιστον τέσσαρας ἄλλους διὰ νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸν τάφον του.

*

Χθὲς διαβαίνων τὴν ὁδὸν Αἰόλου εἶδα ἕνα χοῖρον κυλιόμενον εἰς τὸν βόρβορον παρὰ τὸ πεζοδρόμιον καὶ τὸν κύριον *** διαβαίνοντα ἐφ' ἁμάξης. Καὶ εἶπα: Ὡς τόσον εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον κανὲν πρᾶγμα δὲν εἶνε εἰς τὸν τόπον του!

ΙΞΙΩΝ

Digitized by Google

Ο ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΠΙΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ — ΣΥΡΜΟΣ

Ὁ πῖλος, ὅ τε ἀνδρικὸς καὶ ὁ γυναικεῖος, δὲν εἶνε ξένος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς αἰσθητικῆς. Ἔχει καὶ αὐτὸς τὸν σκοπόν του· ὁ σκοπός του ὁρίζει τὸ σχῆμα του καὶ τὸ ἐξ οὗ κατασκευάζεται ὑλικόν, ἡ δὲ τέχνη δίδει τὸ σχῆμα καὶ τὸ τροποποιεῖ κατ' ἀρέσκειαν. Σκοπὸς τοῦ πίλου εἶνε νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῶν προσβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ ἀπὸ τοῦ καύσωνος, νὰ διατηρῇ τὴν ὡραιότητα τοῦ προσώπου, ἀποτελῶν συγχρόνως μέρος τοῦ ὅλου ἱματισμοῦ, τοῦ ὁποίου εἶνε πράγματι ἡ κορωνίς.

Ἐκ τοῦ τριπλοῦ τούτου σκοποῦ πηγάζουν καὶ οἱ ὅροι καθ' οὓς μορφοῦται ὁ πῖλος. Διὰ νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλήν, πρέπει νὰ τὴν καλύπτῃ· διὰ νὰ διατηρῇ τὴν ὡραιότητα τοῦ προσώπου, ἤτοι διὰ ν' ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, ὀφείλει νὰ φέρῃ προεξοχὴν ἔμπροσθεν, καὶ διὰ νὰ εἶνε τέλος κορωνὶς καὶ συμπλήρωμα τῆς ὅλης ἐνδυμασίας, πρέπει νὰ συνδυάζεται ἁρμονικῶς πρὸς αὐτήν.

Ἀλλ' ὅπως μεταβάλλεται καὶ τροποποιεῖται ἡ ἐνδυμασία, οὕτω καὶ ὁ πῖλος μεταβάλλεται κατὰ τὸν συρμὸν καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὸν πλοῦτον, κτλ. Ὅλαι αὗται αἱ παραλλαγαὶ ἔχουν καὶ παρηλλαγμένας ἀπαιτήσεις, πρὸς ἃς δέον νὰ συμμορφωθῶσιν οἱ ὅροι τῆς κοινῶς παραδεδεγμένης αἰσθητικῆς. Ὁ μικρόσωμος ἄνθρωπος, ὁ φέρων μέγαν πῖλον, φαίνεται μικροσωμότερος καὶ κινεῖ εἰς γέλωτα τὸν θεώμενον, τὸ αὐτὸ δὲ πάσχει καὶ ἡ μικρὸν πιλίδιον φέρουσα σεβασμία κεφαλή, ἐν ᾧ ὁ θέλων νὰ φανῇ ἁπλοῦς καὶ ἀνεπιτήδευτος θὰ φροντίσῃ νὰ φορέσῃ πῖλον ἁπλοῦν καὶ σεμνόν, ἁπλοῦν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ μετριόφρονα κατὰ τὸ χρῶμα.

Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ δημιουργηθῶσιν αἰσθητικοί τινες κανόνες, ὑποδεικνύοντες τὸν τρόπον καθ' ὃν ἠμπορεῖ τις νὰ ἐνδυθῇ καταλλήλως πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ γένος του, πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν καὶ τὸν πλοῦτόν του. Ἀλλ' ἡ αἰσθητικὴ οὐδαμοῦ εἶνε τόσον ἀνωφελὴς καὶ περιττή, ὅσον ἐνταῦθα προκειμένου περὶ τοῦ γυναικείου πίλου. Ὁ συρμὸς τὴν περιφρονεῖ καὶ οὔτε καν ὑπ' ὄψει τὴν λαμβάνει· καὶ παράδειγμα πρόχειρον ἔχομεν τὰς ἀκρίτους καὶ ἀλόγους μεταβολὰς τοῦ πίλου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἰδίοις ὄμμασιν εἴδομεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου καθήμενον, ἢ ἐπὶ τῶν νώτων κρεμάμενον καὶ τὴν κεφαλὴν μένουσαν γυμνήν. Τὸν εἴδομεν χορεύοντα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὡσανεὶ εἶχε μόνον τὴν ῥῖνα νὰ προφυλάξῃ, ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ τράχηλος ὑφίσταντο ἀγογγύστως πᾶσαν τῆς ἀτμοσφαίρας προσβολήν. Κατόπιν εἴδομεν, τῇ βοηθείᾳ ἀλλογενῶν τριχῶν, ἀνεγειρομένας γιγαντώδεις κομώσεις καὶ τὸν πῖλον ἐμμέσως μόνον συγκοινωνοῦντα πρὸς τὴν κεφαλήν!

***

Τὸν γυναικεῖον πῖλον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο κατηγορίας, ἑκατέραν βεβαίως ἐκ μυριομόρφων σχημάτων συγκροτουμένην. Καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἀντιπροσωπεύει τὸν λεγόμενον κλειστὸν πῖλον, τὸν δενόμενον δηλαδὴ διὰ ταινιῶν κατωθεν τῆς σιαγόνος, ἡ δὲ ἑτέρα περιλαμβάνει τὰ εἴδη τοῦ ἀνοικτοῦ πίλου, ὁ ὁποῖος προέκυψεν ἐκ τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ ἐλευθέρως κάθηται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἀλλ' ὁ πράγματι ἔχων τὸν σκοπὸν νὰ προφυλάσσῃ καὶ νὰ καλύπτῃ, καὶ νὰ δείξῃ σοβαρότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν ἐξεμηδενίσθη πλέον καὶ οὐδένα τῶν ἀρχικῶν του σκοπῶν ἐκπληροῖ. Δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ μόνον τεμάχιον, ῥάκος μᾶλλον, ἀτλαζίου, μετάξης, δαντέλλας ἢ τουλίου, ἀόρατόν τι δίκτυον χρησιμεῦον εἰς πρόσδεσιν ταινιῶν καὶ πτερῶν. Ὁ ἀνοικτὸς πῖλος, τὸν ὁποῖον φορεῖ ἡ νεότης, αὐτὸς καλύπτει τοὐλάχιστον καὶ προφυλάττει· ἐκπληροῖ ἐπὶ τέλους ἕνα σκοπόν. Οὕτω τὰ εἴδη καὶ τὰ σχήματα τῶν πίλων μετήλλαξαν σκοπόν. Οἱ ὀφείλοντες νὰ ἔχωσιν ὡρισμένον σχῆμα, δὲν ἔχουν κανέν, εἶνε προϊόντα ἰδιοτρόπου φαντασίας, οἱ δὲ ὀφείλοντες νὰ δείξωσι τὴν ζωηρότητα, τὴν εὐκινησίαν καὶ τὴν χάριν τῆς νεότητος ἔχουν σταθερὰν μορφὴν καὶ δυσκίνητον ὑλικόν.

Ἐνταῦθα ἡ αἰσθητικὴ οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ. Αὐτὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὁρίσῃ, ἂν πρέπῃ νὰ ἐκλεχθῇ ὁ κλειστὸς ἢ ὁ ἀνοικτὸς πῖλος, ἀλλ' ἡ περίστασις, ἡ ἡλικία, ἡ κοινωνικὴ θέσις κτλ. Ἡ ἐκλέγουσα τὸν πῖλόν της κυρία θὰ ἐρωτήσῃ ἑαυτὴν καὶ θὰ ἐξετάσῃ ποῖον εἶδος πίλου τῇ ἁρμόζει, ἐκ δὲ τῶν ποικιλομόρφων σχημάτων τὸ μὲν θὰ ἐκπληροῖ περισσότερον, ἄλλο δὲ ὀλιγώτερον τὸν σκοπὸν τοῦτον. Αὐτὰ ὅμως τὰ ποικιλόμορφα σχήματα δὲν τὰ δημιουργεῖ ἡ καλαισθησία. Ὁ συρμὸς τῶν πίλων εἶνε μᾶλλον ἄστατος καὶ εὐμετάβλητος, ἐξαρτᾶται δὲ ἀπὸ ὅλως διαφόρους παράγοντας, παρὰ ἀπὸ τὰς ὀρέξεις τῆς καλαισθησίας. Εἶνε καὶ αὐτὸς τέκνον τῆς ἐποχῆς του καὶ ταύτην ἑπομένως ὁμοιάζει. Αἱ περιστάσεις δημιουργοῦν τὰ σχήματα τῶν πίλων συμφώνως πρὸς τὸν χαρακτῆρά των. Οἱ ἐλεύθεροι καὶ ταραχώδεις χρόνοι γεννῶσιν ἐλεύθερα σχήματα, τὰ χαλαρὰ ἤθη προτιμοῦν πίλους χαλαροὺς καὶ ἀμόρφους, ἐὰν δὲ ὁ κόσμος κλίνῃ πρὸς τὴν σεμνοτυφίαν καὶ τὴν προσποίησιν, προσλαμβάνουν καὶ οἱ πῖλοι παρόμοιον χα-

Digitized by Google

ρακτῆρα. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ ἱματισμοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον.

***

Κατὰ τοὺς ἱπποτικοὺς χρόνους τῶν γυναικῶν τὰ καλύμματα ἦσαν ἁπλᾶ. Ἡ εἰς ἁπαλοὺς βοστρύχους καταπίπτουσα κόμη ἐκρατεῖτο διὰ στεφάνων καὶ διαδημάτων, ἢ ἐκαλύπτετο ὑπὸ πίλων, ὁμοιαζόντων πρὸς εὔμορφον πλακωτὸν πιλίδιον. Ἀργότερον, περὶ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος, κατὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὴν σεμνοτυφίαν, ὅτε πανταχοῦ ἐφαίνοντο αἱ ἀντιθέσεις τοῦ ἐκλελυμένου καὶ διεφθαρμένου γήρατος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ἀναβλαστανούσης καὶ ὀργώσης νεότητος ἀφ' ἑτέρου, ἐγεννήθησαν ἐπὶ τῶν γυναικείων κεφαλῶν τὰ μᾶλλον παράδοξα καὶ ἀλλοπρόσαλλα φαινόμενα, κερατοειδεῖς πῖλοι μήκους δύο μέχρι τριῶν ποδῶν, μετὰ καλυπτρῶν καθικνουμένων μέχρι τοῦ ἐδάφους, ὑψηλὰ κτίρια ἐξ ὑφάσματος, μικροὶ πιλίσκοι, χονδρὰ προσκέφαλα καὶ ἄλλα παντοειδῆ ὀγκώματα, γύρῳ τὴν κεφαλὴν περιβάλλοντα. Τινὲς ἐβοστρύχιζον τὴν κόμην, ἄλλαι ἔκρυπτον αὐτὴν ὑπὸ πίλους καὶ κιουλάφια καὶ ἐξύριζον τὰς τρίχας ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῶν κροτάφων, διὰ νὰ μὴ δείξωσιν οὐδὲ ἴχνος καν τῆς κόμης των.

Ὀλίγιστα ἦσαν τὰ εἴδη τῶν κλειστῶν πίλων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος. Μετὰ τὰς ταραχὰς καὶ τὰς ἀναστατώσεις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς ἀναμορφώσεως καὶ τῆς ἀναγεννήσεως ἡ ἐποχὴ διερρυθμίσθη ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον κάπως, προσέλαβεν ἑνιαῖόν τινα χαρακτῆρα, τοῦτο δὲ κατεδείχθη πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν γυναικείων κεφαλῶν. Ἡ ἐποχὴ ἦν ἀνδρική· ὁ ἀνὴρ προεπορεύετο καὶ ἐδημιούργει τοὺς συρμούς, ἡ δὲ γυνὴ πιστῶς καὶ εὐπειθῶς τὸν ἠκολούθει κατὰ πόδας.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ταραχώδη κίνησιν ἐπῆλθεν ἡ ἀντίδρασις· ἀντίδρασις εἰς τὴν πολιτικήν, ἀντίδρασις εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἀντίδρασις εἰς τὴν ἠθικήν. Ὑπὸ τὴν ἱσπανικὴν κυριαρχίαν ἀπεσκληρύνθησαν τὰ ἤθη καὶ τὰ ἐνδύματα. Τὸ σῶμα περιέκλειον παραγεμισμένα προσκέφαλα, περὶ τὸν λαιμὸν ἐξετείνετο δίκην μυλοπέτρας πλατὺ καὶ σκληρὸν ὕφασμα, ἐπέχον τόπον περιλαιμίου, ἐπειδὴ δὲ ἡ κόμη δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερπηδήσῃ τὸν ἀνυπέρβλητον τοῦτον φραγμόν, ὤφειλε νὰ τραπῇ πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν καὶ ἐτράπη πρὸς τὰ ἄνω.

Ἥμισυς παρῆλθεν αἰὼν καὶ ἤλλαξαν οἱ χρόνοι, μετ' αὐτῶν δὲ ἤλλαξαν καὶ τὰ γυναικεῖα καλύμματα. Ὁ κόσμος ἐπανῆλθε πάλιν πρὸς τὸ φυσικόν· οἵ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ἀπέρριψαν τὰ παραγεμισμένα φορέματα, ἀπέβαλον τὰ βαρέα περιώμια, ἀπήλλαξαν τὸν λαιμὸν των παντὸς φραγμοῦ καὶ ἀφῆκαν τὴν κόμην των νὰ πίπτῃ πάλιν, ὡς καὶ πρότερον, ἐλευθέρα ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἀλλ' ὁ κόσμος ἔγινε τότε συγχρόνως καὶ πολεμικός· ἐπῆλθε μετ' ὀλίγον ἡ ἐξαγρίωσις τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου, ὁ στρατιώτης κατέστη ἀντιπρόσωπος τοῦ συρμοῦ, ἡ δὲ αἴθουσα ἠκολούθει τὰς πολεμικὰς καὶ ἀγρίας του ἰδιοτροπίας. Αἱ γυναῖκες προσεπάθουν ν' ἀπομιμηθῶσιν εἰς πάντα τοὺς ἄνδρας, ἰδίᾳ ὅμως εἰς τὸν πῖλον. Στρατιῶται καὶ ἀστοί, μεγιστᾶνες καὶ κομψευόμενοι, ὅλοι ἀδιακρίτως ἐφόρουν ἐπὶ τῆς μακρᾶς των κόμης χαλαρὸν ἐξ ἐρίου πῖλον, οἱ μὲν πτερωτὸν καὶ ἐπιβλητικῶν διαστάσεων, οἱ δὲ πενιχρὸν καὶ ἁπλοῦν. Παρόμοιον πῖλον ἐφόρουν καὶ αἱ γυναῖκες, αἱ κυρίαι τῆς αὐλῆς καὶ αἱ ἁπλοϊκαὶ οἰκοκυραί, αἱ γραῖαι καὶ αἱ νέαι, αἱ πολίτιδες καὶ αἱ χωρικαί. Πανομοιότυπα τοῦ πίλου τούτου, μὲ μικρὰς μόνον παραλλαγάς κατὰ τὰς λεπτομερείας, βλέπομεν εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Ῥοῦβενς, τοῦ Ῥέμβρανδ καὶ τοῦ φὰν Δύκ. Ἡ ἀκμή του διήρκεσεν ἐν Γερμανίᾳ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου, κατόπιν συνώδευσεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὰς περιπετείας τῆς ἐπαναστάσεως· ἐκεῖ δ' ἐστόλιζε τὰς κεφαλὰς τῶν τε κυριῶν τῆς αὐλῆς καὶ τῶν σεμνοτύφων γυναικῶν τῶν Πουριτανῶν.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον κατέπεσε καὶ ἐξεμηδενίσθη ἡ ἐξουσία του. Ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. ὁ συρμὸς γίνεται γαλλικός, οὗτος δὲ ἀπορρίπτει παν ὡρισμένον εἶδος πίλου. Αἱ κομώσεις τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, τεχνητῶς διατασσόμεναι, δι' ἀλοιφῶν στιλβούμεναι καὶ ἐπιπασσόμεναι δι' ἀφθόνου καὶ χιονολεύκου πούδρας, δὲν ἀνέχονται οὐδεμίαν πίεσιν. Ἀντὶ λοιπὸν πίλων προῆλθον εἰς μέσον τὰ τρίχαπτα καὶ τούτων ἡ βιομηχανία ἀνεπτύχθη κολοσσιαίως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἔν τε τῇ Βελγικῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

***

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἤρχισε νὰ πνέῃ νέον πνεῦμα ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ. Ἐν ᾧ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ εὐπατρίδαι τῆς Γαλλίας ἀμερίμνως καὶ ἀκολάστως ὠρχοῦντο ἐπὶ τοῦ ἡφαιστείου, τοῦτο ἤρχισεν ὑποκώφως νὰ βρυχᾶται καὶ παρεσκευάζετο ἡ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ καταρρίψῃ πᾶν ὅ,τι ἵστατο ὄρθιον, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ δώσῃ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς ὅλα τὰ πάθη. Ἔπρεπεν ἑπομένως νὰ φανῇ ἡ νέα αὐτὴ ῥοπὴ καὶ εἰς τὸν συρμόν, ἐφάνη δὲ πραγματικῶς εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν γυναικῶν. Ἐν ᾧ κατέπιπτε τὸ κρινολῖνον, ἡ κόμωσις ἀνυψοῦτο ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, προσέλαβεν ὄψιν ἀκανθοχοίρου, ἐξ οὗ καὶ τὸ τότε σύνηθες ὄνομά της *hérisson*, ἐξηκολούθει δὲ ὁλονὲν ἀνυψουμένη καὶ ἐξαπλουμένη οὕτως, ὥστε ἐπὶ τέλους κατήντησε νὰ μὴ φαίνεται τὸ πρόσωπον.

Digitized by Google

Ἀλλ' ὁ συρμὸς δὲν ἱκανοποιεῖτο εἰς μόνα τὰ τοιαῦτα κατορθώματα τῆς ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἰδεῶν μεθυσθείσης ἐκείνης ἐποχῆς. Ὅτε οἱ πύργοι τῶν κομμώσεων ἔφθασαν εἰς ὅσον ὕψος ἐπέτρεπεν ἡ φύσις, ἤρχισαν νὰ κτίζουν ἐπ' αὐτῶν διάφορα κτίρια ἐξ ἐλαφρῶν ὑφασμάτων, οἷον ναούς, ἱστιοφόρα πλοῖα, καλάθους πλήρεις ὀπωρῶν, πᾶν ὅ τι τέλος ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ ἡ ἐξημμένη φαντασία τῆς κυρίας καὶ τοῦ κομμωτοῦ της.

Μόλις ὅμως παρῆλθον ὀλίγα ἔτη ἀκόμη καὶ ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται εἰς τὰ ἐνδύματα νέος συρμός, ὅλως ἀντικείμενος πρὸς τὴν τοιαύτην τῶν πίλων τερατώδη ἐξόγκωσιν. Ὁ συρμὸς οὗτος ἦν ὁ λεγόμενος ἑλληνικός, ξένος πρὸς πάντα φορτικὸν κόσμον καὶ ἐχθρὸς πάσης μεσαιωνικῆς κομμώσεως. Αἱ γυναῖκες εἶχον γυμνοὺς τοὺς πόδας καὶ τοὺς βραχίονας, ἀντὶ δὲ πίλων ἔφερον διαδήματα, ἢ ἔδενον τὴν κόμην των ἁπλῶς διὰ ταινιῶν ποικιλοχρόων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχαϊκὸς αὐτὸς συρμός, δυστυχῶς, δὲν διήρκεσε πολύ. Τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα τῆς αὐτοκρατορίας ἀφῄρεσε τὴν ἐλευθερίαν του, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, βραδύτερον δὲ ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται πάλιν ὁ πῖλος ὑφ' οἵαν μορφὴν ἡμεῖς σήμερον τὸν ἀποκαλοῦμεν *κλειστόν*. Περὶ τὸ ἔτος 1815 τὸ μέγεθός του δὲν ὑπελείπετο πολὺ τοῦ μεγέθους, τὸ ὁποῖον εἶχε πρὸ εἰκοσιπενταετίας· τὸ χυτροειδὲς σῶμά του ἐκάλυπτε τὴν ἀλλόκοτον κόμμωσιν, ἔμπροσθεν δὲ προεξεῖχε πλατύτατος γῦρος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, ὁ ὁποῖος περιεδένετο κάτωθεν τῆς σιαγόνος. Τὴν μορφὴν ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ 1820, ὅτε πάλιν ἤρχισεν ἡ κόμη νὰ καταπίπτῃ εἰς βοστρύχους ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τῶν κροτάφων καὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου. Τὰς κινήσεις ταύτας ἠκολούθησε καὶ ὁ πῖλος. Ὁ γῦρός του κατέπεσεν ἐσμικρύνθη καὶ ἐπὶ τέλους ἐσχημάτισε μίαν γραμμὴν μετὰ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ πίλου. Καὶ ὅπως ἐτακτοποιεῖτο ἡ κόμη ἐπὶ τοῦ τραχήλου, οὕτω καὶ ὁ πῖλος ἐτοποθετεῖτο ἐπ' αὐτοῦ, ἐγκαταλιμπάνων τὴν κεφαλὴν καὶ προφυλάσσων ὄχι πλέον αὐτήν, ἀλλὰ τὸν τράχηλον. Τὸ μέτωπον, οἱ κρόταφοι καὶ ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς ἔμειναν ἀπροφύλακτα καὶ ἐκτεθειμένα εἰς ὅλας τὰς προσβολὰς τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἡλίου.

Τὸ κακὸν ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· ὁ πῖλος δὲν ἠδύνατο περισσότερον νὰ κατέλθῃ ἐπὶ τῆς ῥάχεως, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον ὑπὸ τοῦ συρμοῦ. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐπέλθῃ μία οἱαδήποτε μεταβολὴ καὶ αὕτη ἐπῆλθε διὰ τῆς ἐφευρέσεως νέου πίλου. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, περὶ τὸ ἔτος 1830, αἱ φιλελεύθεροι ἀρχαὶ εἰσήγαγον καὶ διέδωκαν ἐκτὸς τοῦ παλαιοῦ ἀνδρικοῦ πίλου, καὶ νέον, μικρόν, στρογγύλον πῖλον, κατ' ἀρχὰς μὲν φαιοῦ, κατόπιν δὲ κυανοῦ καὶ τέλος μέλανος χρώματος. Τούτου ἀντίστοιχος ἦε καὶ ὁ νέος γυναικεῖος πῖλος, ὅμοιος τὸ σχῆμα ἀλλ' ἐλαφρότερος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ χρωματιστῆς ψιάθου ἢ περιβεβλημένος βελοῦδον καὶ στολισμένος διὰ πέπλου ἢ πτερῶν. Αὐτὸς ὢν φυσικὸς τῆς κεφαλῆς φύλαξ καὶ ἱπποτικὸς κἄπως αὐτῆς στολισμός, ἥρμοζε πρὸ πάντων εἰς τὴν ζωηρὰν νεότητα, εἰς τὰς ῥαδινὰς μορφάς, καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας των εὑρισκομένας. Αὐτὸς ἀντεπροσώπευε τὸ νέον ἀπέναντι τοῦ παλαιοῦ, τὴν νεότητα ἀπέναντι τοῦ γήρατος· καὶ ὅπως ὑπὸ τῶν δύο ἀνδρικῶν πίλων εἶχε συναφθῇ ἀγὼν περὶ τῆς ἀνδρικῆς κεφαλῆς, οὕτω καὶ περὶ τῆς γυναικείας δεινὸν συνῆψαν ἀγῶνα ὅ τε κλειστὸς καὶ ὁ νέος, ὁ ἀπὸ τοῦδε λεγόμενος ἀνοικτὸς πῖλος.

***

Κατὰ τὸν τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη διαρκοῦντα πόλεμον ἀμφότεροι οἱ πῖλοι προσέλαβον διαφόρους μορφὰς καὶ παντοῖα σχήματα. Ἡ φαντασία καὶ ὁ συρμὸς εἰργάσθησαν ἐκθύμως πρὸς τοῦτο. Διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν θέσιν του ὁ κλειστὸς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ τραχήλου πάλιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὅτε δὲ ἦλθον πάλιν αἱ ὑψηλαὶ κομμώσεις, ὅτε προσετέθησαν ὁλόκληρα δέματα δανείων τριχῶν, ὑψώθη μετ' αὐτῶν καὶ ὁ πῖλος εἰς τρόπον ὥστε ἔχασε πᾶσαν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐκυλινδεῖτο ὡς ἐλαφρὸν ἀκάτιον ἐπὶ τῶν κυμάτων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ ἀνοικτὸς διαρκῶς μετεβάλλετο. Ὅσῳ γιγαντωδέστεραι αἱ κομμώσεις, τόσῳ μικρότερος ὁ πῖλος. Ὅτε ἔπεσον ἐκεῖναι, ἔπεσε καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἤρχισε νὰ ὑψοῦται ὁ ἴδιος, νὰ γίνεται ὀξύτερος καὶ ὑπὸ τὸ σημερινόν του εἶδος ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ἐνίοτε, κατὰ τὰ διάφορα σημεῖα τῶν καιρῶν, ἐδανείζετο πράγματά τινα ἐκ τῶν πίλων προηγουμένων ἐποχῶν. Οὕτως εἴδομεν ἀνασταθέντα τὸν πτερωτὸν πῖλον ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ῥούβενς, ἐὰν δ' ἐξετάσωμεν ἱστορικῶς τὸν σημερινὸν ὑψηλὸν καὶ ὀξὺν πῖλον, θὰ εὕρωμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς τὸν πῖλον τῶν κυριῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ εἴπωμεν μὲ τοῦτο, ὅτι αἱ σημεριναί μας ὡραῖαι τρέφουν τὰς αὐτὰς ἐπαναστατικὰς ἐπιθυμίας, καί τοι αὕτη ἡ πείσμων προτίμησις τοῦ ἐρυθροῦ καὶ αἱματοβαφοῦς χρώματος μᾶς φαίνεται ὀλίγον ὕποπτος.

Τί πηγάζει ὅμως ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων; Ἐξ αὐτῶν πηγάζει ὅτι ἡ αἰσθητικὴ οὐδὲν ἔχει κοινὸν μὲ τὴν δημιουργίαν νέων εἰδῶν καὶ σχημάτων τῶν πίλων. Ἡ γυνὴ εὑρίσκεται πάντοτε ὑπὸ σκληρὸν ζυγόν, καί τοι παντοιοτρόπως προσπαθεῖ νὰ ἐμφανισθῇ εὐπρεπῶς ἐστολισμένη μετὰ τέχνης καὶ καλαισθησίας. Αὐτὴ δὲν ἔχει τι νὰ ἐκλέξῃ, διότι πᾶν ὅ,τι θὰ φο-

Digitized by Google

ρέση γεννᾶται ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς της. Δύναται νὰ πιστεύῃ ὅτι εἶνε ἐλευθέρα· δύναται μόνη νὰ στρέφῃ καὶ νὰ λυγίζῃ τὸ *καπελάκι* της, νὰ στολίζῃ ὅπως ἂν θέλῃ μὲ ταινίας μὲ ἢ τρίχαπτα, ἐν τούτοις τὸ καθοδηγοῦν τὰ πρὸ αὐτῆς κείμενα κεῖται ἐκτὸς τῆς δυνάμεώς της. Ἐὰν ἀνασκοπήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ γυναικείου πίλου, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κίνησις εἶνε τὸ καθοδηγοῦν τοῦτο καὶ πράγον, αὐτὴ ἐπιβάλλει εἰς τὰς γυναικείας κεφαλὰς τὰ σχήματα τῶν καλυμμάτων των. Ὅ,τι δὲ μένει ὑπόλοιπον εἰς τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν θέλησιν τῆς γυναικὸς δὲν εἶνε ἄλλο, ἢ παραλλαγαί τινες μόνον τοῦ συρμοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοτροπίας.

(Κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε).

* * *

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΕΙΦΦΕΛ

Τὸ σχέδιον τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ πύργου Εἴφφελ, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος θὰ φθάνῃ τὰ 300 μέτρα, ὀφείλεται εἰς τὴν μεγαλοφυᾶ διάνοιαν τοῦ μηχανικοῦ Εἴφφελ, ἐξ οὗ καὶ τὴν προσωνυμίαν ἔλαβεν.

Τὰ θεμέλια τοῦ κολοσσοῦ τούτου ἐτέθησαν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1887 ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Σηκουάνα, κατεβλήθη δὲ πᾶσα φροντίς, ὅπως γείνωσι τοιαῦτα,ὥστε νὰ δύνανται νὰ βαστάσωσι τὸ βάρος 9 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων, εἰς ὃ ὑποτίθεται ὅτι θέλει ἀνέλθῃ τὸ ὁλικὸν βάρος τοῦ οἰκοδομήματος Ὁ καθ' αὐτὸ πύργος βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων στύλων πυραμιδοειδὲς ἐχόντων σχῆμα, ἐξ ὧν οἱ δύο ἐθεμελιώθησαν ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Σηκουάνα, πάντες δ' ἀποτελοῦσι τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἑκάστη πλευρὰ εἶνε μήκους 100 μέτρων. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν εἶνε τεθειμένα πάντα τὰ διὰ τὸν πύργον χρησιμεύοντα μηχανήματα, ἐργαλεῖα κτλ.

Μετὰ τοὺς λιθοκτίστους τούτους στύλους, ὁ λοιπὸς πύργος ᾠκοδομήθη ἐκ καθαροῦ σιδήρου εἰς τρόπον ὥστε ἐφ' ὅσον βαίνει πρὸς τὰ ἄνω ἡ οἰκοδομή, τοσοῦτον στενοῦται ἀποκτῶσα τοιουτοτρόπως σχῆμα γιγαντώδους τετραπλεύρου. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς ὀρόφους, τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος κεῖται εἰς ὕψος 276,23 μ. Ἡ ἀνάβασις εἰς τοιοῦτον τεράστιον ὕψος, θὰ γίνεται διττῶς, διὰ κλίμακος, ἢ δι' ἀνυψωτήρων. Διὰ μὲν τὸν πρῶτον ὄροφον θὰ χρησιμεύωσι τέσσαρες ἀνυψωτῆρες δυνάμενοι ν' ἀναβιβάζωσιν 100 ἄτομα ἕκαστος μετὰ ταχύτητος ἑνὸς μέτρου ἀνὰ δευτερόλεπτον. Ἐκ τοῦ πρώτου δ' εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον θ' ἀνέρχεταί τις διὰ δύο ἀνυψωτήρων δυναμένων νὰ μεταβιβάζωσι 50 ἄτομα ἕκαστος ἐν καταπληκτικῇ ταχύτητι· ἀλλ' ὁ μὲν αὐτῶν θὰ καταβιβάζῃ ὁ δὲ θὰ ἀναβιβάζῃ τοὺς ἐπισκέπτας. Τέλος, ἐκ τοῦ δευτέρου εἰς τὸν τρίτον θὰ μεταβαίνῃ τις δι' ἀνυψωτῆρος δυναμένου ν' ἀναβιβάζῃ 750 ἄτομα καθ' ὥραν. Ὁ μὲν πρῶτος ὄροφος ἔχων 4,200 μ. τετραγ. ἐπιφάνειαν, περιλαμβάνει τέσσαρα ἑστιατόρια γωνιαῖα, τέσσαρας εὐρείας αἰθούσας, εὔρους 15 μ. καὶ μήκους 37, τέσσαρας ἐξώστας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πύργου ὑπεράνω θαυμασίας δεξαμενῆς, καὶ ἕνα παμμεγέθη ἐξωτερικὸν ἐξώστην 285 μ. μήκους ὁπόθεν θὰ δύναταί τις νὰ βλέπῃ ἐν πανοράματι τοὺς Παρισίους. Ὁ δεύτερος ὄροφος, ἔχων 2,400 μ. τετραγ. ἐπιφάνειαν, περιέχει τὰς αὐτὰς αἰθούσας ἀλλὰ μικροτέρας, καὶ ἐξώστην 150 μ. Ὁ τρίτος ὄροφος ἔχων ἐπιφάνειαν 350 μ. τετραγ. θὰ εἶνε εὐρεῖα αἴθουσα κατόπτρων, ὑπὲρ αὐτὴν δὲ θὰ εἶνε τοποθετημένα τὰ διάφορα μηχανήματα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πύργου. Εἰς τὴν κορυφὴν δέ, ἀκριβῶς εἰς ὕψος 300 μ. θὰ ὑψοῦται ἐξαίσιος φάρος φωτιζόμενος δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός, ὑφ' οὗ θὰ καταυγάζεται καὶ ὁλόκληρος ὁ πύργος.

Ὁ πύργος Εἴφφελ δὲν ἔχει μόνον προορισμὸν νὰ ἐκπλήξῃ καὶ νὰ τέρψῃ τοὺς ἐπισκέπτας τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ποικιλοτρόπως τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὸ κράτος ἀκόμη ἐν περιπτώσει πολέμου. Ἡ μετεωρολογία, ἡ ἀστρονομία, ἡ φυσική, ἡ φυσιολογία ἀπὸ τοῦ πύργου τούτου, ὡς ἀπὸ δεσποζούσης ἀκροπόλεως θὰ ἐπισκοπῶσι τὰ μεγάλα φαινόμενα τοῦ σύμπαντος. Ἐν ἐχθρικῇ δ' ἐπιδρομῇ καὶ κατοπτεύσεις πολύτιμοι δύνανται νὰ γίνωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, καὶ πυροβολοστάσια νὰ στηθῶσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν.

Καὶ ἓν σχετικὸν ἀνέκδοτον ἐκ τοῦ *Φιγαρώ*.

Δύο παρισινοὶ συναντῶσι καθ' ὁδὸν τὸν κ. Εἴφφελ :

— Τὸν βλέπεις αὐτόν ;

— Ναί· ποιὸς εἶνε ;

— Ὁ Εἴφφελ.

— Μπᾶ, τόσο μικρός !

Η ΕΥΤΥΧΙΑ

[Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς δεσποινίδος Α. Ι. Π.]

Τὴν εὐτυχία πάντα προσμένω
Ὅλος λαχτάρα καὶ καρδιοχτύπι,
Σὰν νἆνε κάτι καλὸ χαμένο
Ποῦ εἶχα πρῶτα καὶ τώρα λείπει.

Ἐ αὐτὸν τὸν κόσμο δὲ θέλω χάρι
Καὶ 'λεημοσύνη δὲ θὰ ζητήσω·
Τὴν εὐτυχία ποῦ μοῦχουν πάρῃ,
Τὴν εὐτυχία γυρεύω 'πίσω.

Γεωργιος Δροσινης

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Γυναικεῖα κέρατα.—Νοημοσύνη ἐλέφαντος.—Θήρα διὰ φαλακροκοράκων.—Ἡ γῆ καὶ οἱ ἄνθρωποι.—Νέον φάρμακον.—Τὰ μικρόβια τῆς χωνεύσεως.

Τὸ ὅτι κέρατα ἀληθινά, πραγματικά, φυτρώνουσιν ἐπὶ γυναικείων μετώπων εἶνε ἀλήθεια κεκυρωμένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Κατ' ἀπογραφικήν τινα σημείωσιν 59 ἀναμφισβήτητα γεγονότα ὑπάρχουσι περὶ τούτου. Σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν φύονται κατὰ ζεύγη τὰ κέρατα, ὡς ἐπὶ τῶν συνήθων κερασφόρων, ἀλλὰ μοναδικά, ἀνὰ ἓν καὶ μόνον. Τὸ μῆκος τοῦ κέρατος τούτου συνήθως εἶνε ἐλάχιστον, ἐνίοτε ὅμως φθάνει μέχρι 15 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ὑπάρχει δὲ μοναδικὸν παράδειγμα κυρίας τινὸς τῆς ὁποίας τὸ πρόσθετον αὐτὸ κόσμημα ἀπεκόπη δι' ἐγχειρήσεως, ὅτε εἶχε φθάση εἰς μῆκος 21 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, θὰ ἔφθανε δὲ καὶ μέχρις 26, ἂν ἡ ἄκρα αὐτοῦ δὲν ἦτο πρὸς τὰ ἔσω κεκυρτωμένη. Τὸ κέρας τοῦτο κατετέθη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Νοσοκομείου τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ἐν Παρισίοις· εἶνε σπειροειδὲς ὡς τὰ κέρατα τῶν κριῶν, εἰς τὴν βάσιν δ' αὐτοῦ ἔχει δύο παραφυάδας μήκους τὴν μίαν 3 ἑκατοστῶν, τὴν ἄλλην 7 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ἔχει τὸ χρῶμα κηροῦ ἀκατεργάστου καὶ γίνεται βαθύχρουν καθ' ὅσον φθάνει πρὸς τὴν ἄνω ἄκραν. Ἡ γυνὴ ἥτις ἔφερεν αὐτὸ ἦτο ἡλικίας 51 ἐτῶν, κοντὴ καὶ χονδρή, ζυγίζουσα 95 χιλιόγραμμα. Τὸ κέρας ἀνεφάνη τὸ πρῶτον, μόλις ὁρατὸν ἐν ἀρχῇ, κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ ὑπῆρξε βραδεῖα, ἐπειδὴ δ' ἐν ἀρχῇ ἦτο ἐλαστικώτατον ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν, ἥτις ἐδίδετο εἰς αὐτὸ πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥστε ἐκαλύπτετο ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς καὶ ἦτο ἀδιόρατον. Ἡ φέρουσα αὐτὸ οὐδεμίαν ᾐσθάνετο ἐνόχλησιν τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν νύκτα δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν ἡ κεφαλή της ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ὑποστῇ τὴν ἐγχείρησιν, ἥτις ἦτο ἁπλουστάτη καὶ ἥκιστα ὀδυνηρά. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἐκ ῥίζης ἀποκοπὴν τὸ κέρας ἤρχισε νὰ βλαστάνῃ ἐκ νέου καὶ ἔχει νῦν μῆκος 3 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου.

Καὶ μετὰ τοῦτο οἱ ποιηταὶ οἱ καλοῦντες τὰς γυναῖκας ἀγγέλους, εἰς πλείονα κύρωσιν τῶν λόγων των δύνανται νὰ ἀναφέρωσι τὴν ὕπαρξιν γυναικῶν, αἵτινες ἔχουσι τὸ ἀναμφισβήτητον προσὸν ἀγγέλων... πεπτωκότων.

Ἀνέκαθεν εἶνε γνωστὴ ἡ νοημοσύνη τοῦ ἐλέφαντος, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον ἀποδεικνύει μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ αὕτη:

Εἷς φύλαξ ἐλέφαντος εἶχε δέσῃ τὸ ζῷον ἀπό τινος δένδρου, εἶτα δὲ κατεσκεύασεν εἰς ἀπόστασιν βημάτων τινῶν μικρὸν πρόχειρον κλίβανον, ἵνα ψήσῃ ἐν αὐτῷ πλακοῦντας ἐξ ὀρύζης, καὶ καλύψας αὐτὸν διὰ λίθων καὶ χόρτου ἀπεμακρύνθη. Ὁ ἐλέφας ὅστις ἐπεσκόπει ζηλοτύπως τὴν ὀρεκτικὴν ταύτην προπαρασκευήν, εὐθὺς ὡς ἀπεμακρύνθη ὁ φύλαξ, διὰ τῆς προβοσκίδος λύει τὴν ἅλυσιν, ἥτις ἐδέσμευεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ποδός, πλησιάζει τὸν κλίβανον, ἀνασκαλεύει αὐτὸν καὶ τρώγει τοὺς πλακοῦντας μετὰ σπουδῆς. Εἶτα ἐπαναθέτει πάλιν τοὺς λίθους καὶ τὸ χόρτον ὅπως ἦσαν καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μὴ δυνάμενος νὰ δέσῃ ἐκ νέου τὴν ἅλυσιν, περιτυλίσσει αὐτὴν περὶ τὸν πόδα ὅπως ὅπως καὶ ἵσταται δῆθεν ἀμέριμνος στρέφων τὰ νῶτα πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος. Ὁ φύλαξ ἐπανέρχεται καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἀμέσως ὅτι ὁ κλέψας τὸν πλακοῦντα ἦτο ὁ ἐλέφας!

Πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἠδυνήθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸ ὁρμέμφυτον ἢ τὴν εὐμάθειαν τῶν ζῴων πρὸς πρακτικοὺς σκοπούς. Πολλὰ παραδείγματα ἠδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν θηρευτικῶν κυνῶν καὶ καταλήγοντες εἰς τοὺς θηρευτικοὺς ἱέρακας καὶ τὰς ταχυδρομικὰς περιστεράς. Ἐνταῦθα δὲ ἀναφέρομεν τὸν φαλακροκόρακα, ὅστις χρησιμεύει εἰς ἁλιείαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Κίνας. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἁλιείας, ἰδιαζόντως εὐάρεστον εἰς τοὺς Κινέζους, περιηγητής τις περιγράφει ὡς ἕπεται:

«Ὁ Κινέζος ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του πρὸς τὸ πλησιέστερον πτηνόν, τοῦτο δὲ προυχώρησε πρὸς αὐτὸν κλασαυχενιζόμενον καὶ ἀνέβη ἐπὶ τῆς χειρός του· ὁ ἁλιεὺς ἐθώπευσε τὸ πτηνόν, προσήγγισε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλήν του ὡς διὰ νὰ τὴν ἀσπασθῇ, καὶ εἶτα ἔθεσεν αὐτὸ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἐξ ἰνδοκαλάμου σχεδίας.

» Ὁ φαλακροκόραξ ἐβύθισεν ἅπαξ ἢ δὶς τὸ ῥάμφος του εἰς τὸ ὕδωρ κινῶν τὴν κεφαλὴν καὶ σείων τὴν οὐράν, αἴφνης δὲ κατέδυ εἰς τὸ θολωθὲν κῦμα. Μετὰ δέκα ἢ δώδεκα δευτερόλεπτα ἀνέδυ κρατῶν εἰς τὸ ῥάμφος του ἱκανῶς μέγαν ἰχθὺν καὶ ἔπλευσε πρὸς τὸν κύριόν του, εἰς ὃν παρέδωκε μετὰ προφανοῦς χαρᾶς τὴν κτηθεῖσαν λείαν· οὗτος δὲ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς παρακείμενον κοφίνιον. Καὶ αὖθις ἐβυθίσθη τὸ πτηνόν, μετὰ στιγμὰς δέ τινας ἀνῆλθε φέρον ἄλλον ἰχθύν. Ἀφ' οὗ δὲ ἠξιώθη θωπειῶν τινων παρὰ τοῦ κυρίου του ὥρμησε πάλιν ἐπὶ τὴν ἄγραν. Ἀλλὰ τώρα ἡ τύχη ἐφάνη δυσμενὴς εἰς τὸν φαλακροκόρακα, καὶ μετὰ μικρὸν ἀνῆλθε κενὸν ἔχων τὸ ῥάμφος, καὶ ἐφαίνετο διστάζων τί νὰ πράξῃ· παρετήρει δὲ τὸν κύριόν του ὡσεὶ ἐζήτει παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ ἐπαναλάβῃ ἅπαξ ἔτι τὴν ἀπόπειραν. Ὁ Κινέζος ἔνευσε διὰ τῆς χειρὸς καὶ τὸ πτηνὸν εὐθὺς κατέδυ μετὰ μικρὸν δ' ἀνῆλθε κομίζον ἰχθὺν εἴκοσι περίπου ἑκατοστομέτρων μήκους, ὅστις ἐσφάδαζεν ἰσχυρῶς. Ὁ ἁλιεὺς ἔρριψε καὶ αὐτὸν εἰς τὸ κοφίνιόν του, τὸ δὲ πτηνόν, ἀφ' οὗ ἔλαβε θωπείας τινάς, δικαίαν ἀμοιβὴν τοῦ κόπου του, ἀντὶ νὰ σταθῇ πάλιν εἰς τὸ ἄκρον τῆς σχεδίας ἔστη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὑποσημαῖνον οὕτω ὅτι ὁ κύριός του δὲν ἔπρεπε ν' ἀξιοῖ πλέον παρ' αὐτοῦ ἄλλην ὑπηρεσίαν».

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκγυμνάσεως τῶν φαλακροκοράκων εἰς τὸ ἁλιεύειν οἱ Κινέζοι θέτουσι κρίκον εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ὅπως τοὺς ἐμποδίζωσι νὰ καταβροχθίζωσι τοὺς συλλαμβανομένους ἰχθῦς, διότι ἐκ πείρας ἐδιδάχθησαν ὅτι οἱ φαλακροκόρακες προτιμῶσι νὰ ψαρεύωσι δι' ἴδιον λογαριασμόν, καὶ ἴσως δὲν ἔχουσιν ἄδικον.

Digitized by Google

Καθ' ἅπασαν τὴν γῆν λαλοῦνται 3,064 γλῶσσαι καὶ ὑπάρχουσιν 100 θρησκεῖαι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἅπασαν τὴν γῆν γυναικῶν εἶνε ἴσος σχεδὸν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν.

Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶνε 30 ἔτη.

Τὸ ἓν τέταρτον τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκει πρὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας, τὸ ἓν τρίτον πρὸ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου· ἐπὶ χιλίων ὑπάρχει εἷς ἑκατοντούτης· ἐπὶ ἑκατὸν οἱ ἓξ φθάνουσι τὸ ἑξηκοστὸν πέμπτον ἔτος, καὶ ἐπὶ πεντακοσίων τὸ ὀγδοηκοστόν.

Ζῶσι σήμερον καθ' ἅπασαν τὴν γῆν ἓν δισεκατομμύριον ἀνθρώπων. Κατ' ἔτος ἀποθνήσκει τὸ ἓν τέταρτον τοῦ γηίνου πληθυσμοῦ, ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ ἴσου περίπου ἀριθμοῦ γεννωμένων.

Οἱ ἔγγαμοι εἶνε μακροβιώτεροι τῶν ἀγάμων καὶ οἱ μεγαλόσωμοι μακροβιώτεροι τῶν μικρῶν.

Πλειότερος ἀριθμὸς γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν φθάνει τὸ πεντηκοστὸν ἔτος· τὸ ἐναντίον δὲ συμβαίνει παρελθόντος τοῦ ὁρίου τούτου.

Οἱ ἔγγαμοι πρὸς τοὺς ἀγάμους ἔχουσιν ἀναλογίαν 65 πρὸς 100.

Οἱ περισσότεροι γάμοι γίνονται κατὰ Ἰούνιον καὶ Ἰανουάριον.

Τὰ παιδία ὅσα γεννῶνται τὸ φθινόπωρον εἶνε εὐρωστότερα τῶν λοιπῶν.

Πλείονες γεννήσεις καὶ ἀποβιώσεις συμβαίνουσι τὴν νύκτα ἢ τὴν ἡμέραν.

Τὸ νέον φάρμακον, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει νὰ γίνεται τοῦ συρμοῦ μετὰ τὴν ἀντιπυρίνην εἶνε ὁ στρόφαντος. Χρῆσις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τῶν καρδιακῶν νοσημάτων, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀπεφάνθη ὁριστικῶς περὶ τῆς ἐνεργείας του. Ὁ στρόφαντος εἶνε δενδρύλλιον ἢ μᾶλλον περιπλοκάς· οἱ κλῶνές του ἔχουσι πάχος ὅσον ὁ μικρὸς δάκτυλος τῆς χειρὸς καὶ ἀναρριχῶνται περιπλεκόμενοι εἰς τοὺς κορμοὺς τῶν δένδρων. Ὁ στρόφαντος φύεται ἐν ταῖς τροπικαῖς χώραις, βλαστάνει δ' ἐν ἀφθονίᾳ ἐντὸς τῶν παρθένων δασῶν. Ἐκ τῶν σπερμάτων αὐτοῦ παράγεται τὸ ὁμώνυμον φάρμακον, εἶνε δὲ δηλητήρι.ν ἰσχυρότατον καὶ οἱ μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς δι' αὐτοῦ χρίουσι τὰς αἰχμὰς τῶν βελῶν των. Ὥστε ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ γίνεται μετὰ πολλῆς περισκέψεως καὶ εἰς ἐλαχίστας δόσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων μικροβίων, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ, ὠφέλιμα ταῦτα καὶ οὐχὶ ἐπιβλαβῆ εἶνε τὰ μικρόβια τῆς χωνεύσεως. Μάλιστα· ὅσον καὶ ἂν φαίνεται τὸ πρᾶγμα παράδοξον, ἡ ὕπαρξις τοιούτων μικροβίων παρετηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Παστέρ, ἐσχάτως δ' ἐξηκριβώθησαν τὰ περὶ ταύτης διὰ τῶν ἐρευνῶν ἑτέρου ἐπιστήμονος γάλλου, ὅστις διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου στομάχου μελετῶν καὶ πειραμάτων εὗρε καὶ ἐταξιθέτησε δεκαὲξ εἴδη μικροβίων, τῶν ὁποίων τὰ ἐννέα εἰς οὐδένα τῶν γνωστῶν τύπων ἀνήκουσιν. Ὁποία τις ἡ ἐν τῷ στομάχῳ ἐνέργεια αὐτῶν; Ἡ διάλυσις τῶν τροφῶν. Τὰ μικρόβια ταῦτα εἶνε τόσο μικροσκοπικοὶ ἐργάται ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς πέψεως συνεργαζόμενοι. Ἂν εὑρεθῇ τρόπος καλλιεργίας τῶν μικροβίων αὐτῶν, ἴσως θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν ἀντὶ ἄλλου χωνευτικοῦ φαρμάκου θ' ἀγοράζωμεν δόσιν μικροβίων ἐν τοῖς φαρμακείοις.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ υἱὸς τοῦ νῦν προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Χάρρισον πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἶχε στοιχηματίσει ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πατρός του πρός τινα ἀντιφρονοῦντα δημοσιογράφον. Τὸ στοίχημα ἦτο εἷς ὑψηλὸς πῖλος, τοιοῦτον δὲ μοναδικῆς λαμπρότητος ἔλαβεν ἐσχάτως ὁ κερδίσας. Ὁ πῖλος κατεσκευάσθη ἐν διασήμῳ πιλοποιείῳ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐξ ἀμερικανικῆς μετάξης ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ ἐκ λευκοῦ ἀτλαζίου. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πίλου ἐζωγραφήθη ὅλον ὑπὸ σχεδιαστῶν τῆς εὐτραπέλου ἐφημερίδος Judge ἣν διευθύνει ὁ ἀπολέσας τὸ στοίχημα. Ἀνῆλθε δ' οὕτω ἡ ἀξία αὐτοῦ εἰς ἑκατὸν δολλάρια, ἤτοι ὑπὲρ τὰς πεντακοσίας δραχμάς. Ὁ υἱὸς τοῦ Χάρρισον ἐπιφυλάσσεται νὰ ἐγκαινίσῃ τὸ βαρύτιμον τοῦτο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν τῇ προεδρείᾳ ἐπισήμου ἐγκαθιδρύσεως τοῦ πατρός του.

— Ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἀκαδημία τῶν Καλῶν Τεχνῶν κατ' αἴτησιν τῆς Ἑταιρίας πρὸς τήρησιν τῶν κυριακῶν ἀπηγόρευσε τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πινακοθήκην αὐτῆς κατὰ τὰς κυριακάς. Διὰ τοῦ μέσου τούτου πᾶσαι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἀποστεροῦνται καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλὰ κερδαίνουσι τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, πολυτιμοτέρας τῆς κοινῆς τέρψεως κατὰ τοὺς ἄγγλους θρησκομανεῖς.

— Πλῆθος ἀμερικανῶν ἑτοιμάζονται νὰ ταξειδεύσωσιν εἰς Εὐρώπην κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος, ἰδίᾳ χάριν τῆς Παρισινῆς Ἐκθέσεως. Ἤδη 80,000 θέσεις εἶνε ἐκ τῶν προτέρων παρηγγελμέναι εἰς τὰς διαφόρους ἀτμοπλοϊκὰς ἑταιρίας.

— Νέα ὀρυχεῖα χρυσοῦ ἀνεκαλύφθησαν ἐν Σάντα Κλάρα νοτίῳ διαμερίσματι τῆς Καλλιφορνίας. Ὡς ἐκ τούτου συνοικισμὸς ἐκ χιλιάδων ἀνθρώπων ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου περὶ τὴν νέαν ταύτην πηγὴν τοῦ πλούτου.

— Ὁ σουλτάνος τοῦ Μαρόκκου μικροῦ δεῖν ἀπέθανεν οἰκτρὸν θάνατον. Εἶχε μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν θηριοτροφείου, ὅτε λέων τις ἐξορμήσας ἐκ τοῦ κλωβοῦ ἐρρίφθη κατὰ τῆς μεγαλειότητός του. Ὁ σουλτάνος μόλις ἐσώθη, θῦμα δ' ἔπεσεν εἷς ἐκ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ κατασπαραχθεὶς ὑπὸ τοῦ θηρίου. Ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος ἄναξ ἐκ τοῦ φόβου του ἠσθένησε.

— Ἡ κατάστασις τῆς ὑγιείας τοῦ ἐστεμμένου ἄγγλου ποιητοῦ λόρδου Τέννυσον εἶνε λίαν ἐπισφαλής. Ἡ ποδάγρα ἐξησθένησεν αὐτὸν καθ' ὑπερβολήν. Οἱ ἰατροὶ συμβουλεύουσιν ὅπως, ἅμα ὁ καιρὸς τραπῇ ἐπὶ τὸ θερεινότερον, μεταφέρωσι τὸν πάσχοντα εἰς Μαδέραν.

— Μετ' ἐξόχου ἐπιτυχίας καὶ ἐνώπιον πολυπληθοῦς καὶ ἐνθουσιῶντος ἀκροατηρίου παρεστάθη ἐν Πετρουπόλει ἡ περιλάλητος τριλογία τοῦ Βάγνερ: *Ὁ Δακτύλιος τοῦ Νιβλοῦγγερ*.

— Ἓν ἔτι δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον τάσεως τῆς Ἰαπωνίας εἶνε καὶ ἡ ἀπό τινος ἀρξαμένη ἔκδοσις περιοδικοῦ ἐπιστημονικοῦ γερμανιστὶ ἐκδιδομένου ἐν Τόκιο καὶ συντασσομένου κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἰαπώνων λογίων, σκοπὸν δ' ἔχον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἰαπωνίας πνευματικῆς ἐπικοινωνίας.

— Ὑπάρχουσιν ὑπουργοὶ πλούσιοι καὶ ὑπουργοὶ πτωχοὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ—καὶ ἐν Ἑλλάδι. Τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος οὔγγρου ὑπουργοῦ Αὐγούστου Τρεφὸρτ ἡ περιουσία ἀπογραφεῖσα ἀνῆλθεν ἐν ὅλῳ εἰς τὸ ποσὸν 1200 φιορινίων ἤτοι ὀλιγώτερον τῶν 2 1/2 χιλιάδων δραχμῶν!

— Ἀγγλικόν τι πρακτορεῖον ἀγγελιῶν ἐζήτησε παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ ἀποζημιώσει 80 χιλιάδων λιρῶν τὸ δικαίωμα τοῦ δημοσιεύειν ἀγγελίας

Digitized by Google

μικροσκοπικὰς ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν μέρους τῶν γραμματοσήμων. Ἡ αἴτησις αὐτὴ ἀπερρίφθη.

— Ἄνευ ἀμφιβολίας, ἡ μᾶλλον πολύτεκνος οἰκογένεια τῆς ὑφηλίου εἶνε ἡ ἐν χωρίῳ τῆς Ἰόβας ἐν Β. Ἀμερικῇ ἐγκατεστημένη, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ πατρός, μητρὸς καὶ **23** τέκνων, ὧν τὰ **22** θήλεα! Τὸ πρεσβύτατον ἐκ τούτων εἶνε ἡλικίας **24** ἐτῶν. Ἦσαν δὲ ὅλα 24 πρὸ ἑνὸς ἔτους, ἀλλὰ τὸ ἓν ἀπέθανεν ἐκ διφθερίτιδος.

— Τοὺς συλλέκτας γραμματοσήμων ἐνδιαφέρει ἡ εἴδησις ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ἑξαμηνίαν τοῦ τρέχοντος ἔτους ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Οὐγγαρία ἐκδίδουσιν ὅλως νέα γραμματόσημα καὶ ταχυδρομικὰ δελτάρια. Τὰ νῦν ἐν χρήσει, ὡς ἐκ τούτου θὰ καταστῶσι σπανιώτερα ἐν τῷ μέλλοντι.

— Εἰς Βερολῖνον θὰ μεταβῇ ὅπως δώσῃ σειρὰν παραστάσεων κατὰ τὸν προσεχῆ μάϊον ἡ ἔξοχος ἐπὶ κάλλει καὶ τέχνῃ ἀμερικανὶς ἠθοποιὸς Μαίρη Ἄνδερσον ἀκολουθουμένη ὑπὸ θιάσου ἐξ 60 προσώπων. Ἡ Ἄνδερσον διατρίβει νῦν ἐν Ἀγγλίᾳ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τὸ δικαστήριον πόλεώς τινος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπασχολεῖ δίκη προελθοῦσα ἐκ παραδόξου διαθήκης τοῦ ἀμερικανοῦ πολίτου Ὁρατίου Ὀνδερδόγκ. Οὗτος ἀποθανὼν κατέλιπε τέσσαρα ἑκατομμύρια δολλάρια εἰς τοὺς κληρονόμους του ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

«Ἄν τις ἐκ τῶν κληρονόμων μου καταστῇ ὀκνηρός, μέθυσος, παίκτης, οὐτιδανός, ἢ ἁπλῶς σπάταλος· ἄν τις ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἔτους μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ τῆς ἡλικίας του δὲν ἐξυπνᾷ, προγεύεται καὶ εἶνε ἕτοιμος εἰς ἐργασίαν πρὸ τῆς ἐνάτης πρωϊνῆς ὥρας καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν κυριακῶν· ἄν τίς ποτε ἐγγίσῃ καπνὸν ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν· ἄν τις πίῃ οἱονδήποτε πνευματῶδες ποτόν· ἂν μεταβῇ εἰς ἱπποδρομίας· ἂν κυνηγήσῃ κατὰ κυριακήν· ἂν νυμφευθῇ πρὶν συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος κλπ. κλπ. χάνει πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τῆς κληρονομίας.»

Ἴσως ἀντὶ ὅλων αὐτῶν τῶν τυραννικῶν διατάξεων ὁ μακαρίτης θὰ ἔκαμνε καλλίτερον ν' ἀποκληρώσῃ τοὺς συγγενεῖς του, πρὸς ἡσυχίαν των καὶ πρὸς ἡσυχίαν τῶν δικαστῶν.

ΤΙΜΩΡΙΑ ΚΛΗΤΗΡΟΣ ΕΝ ΣΙΑΜΗ

Οἱ Σιαμαῖοι ἔχουσι παράδοξον τρόπον τοῦ τιμωρεῖν τοὺς ἐγκληματοῦντας ἀστυνομικοὺς κλητῆρας ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον ἐξ ἐντυπώσεων περιηγητοῦ:

Κατ' αὐτὰς παρὰ τὴν θύραν ἀστυνομικοῦ γραφείου εἶδον ἀστυνομικὸν κλητῆρα τὰς χεῖρας ἔχοντα δεδεμένας ὀπίσω καὶ φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους ἀνηρτημένην πινακίδα μὲ τὴν ἑξῆς σημείωσιν: «Ὀνομάζομαι Κούδδης καὶ εἶμαι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχικλητῆρος Σίν. Χθὲς τὴν νύκτα ἔκλεψα ἓν ξίφος ἀνῆκον εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα καὶ συνελήφθην ἐπ' αὐτοφώρῳ φέρων αὐτὸ ἀνὰ χεῖρας. Σήμερον τιμωροῦμαι διὰ τὴν κακὴν αὐτὴν πρᾶξιν. Ὁ διευθυντὴς εἶνε καταθυμωμένος ἐναντίον μου καὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ τιμωρηθῶ, διότι ἔκαμα ἔγκλημα ἐγὼ ὁ φύλαξ τοῦ νόμου. Παρακαλῶ τοὺς διαβάτας νὰ μὲ κυττάξουν κατὰ πρόσωπον καὶ νὰ εἰποῦν ἐν εἰλικρινείᾳ ἂν μοῦ πρέπῃ νὰ μαστιγωθῶ. Κατὰ τὴν ἰδικήν μου γνώμην τὸ ἔγκλημά μου δὲν εἶνε βαρύ, διότι ἐδῶ ὅλος ὁ κόσμος κλέπτει, εὐκαιρίας τυχούσης».

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τρόπος θεραπείας.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἔπασχε συχνὰ ἀπὸ λόξυγκα, εἶχεν ἀκούσῃ δὲ ὅτι τὸ πάθημα αὐτὸ θεραπεύεται εὐθύς, ἂν τρομάξῃ αἰφνιδίως ὁ πάσχων. Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ κατετυραννεῖτο ὑπὸ τοῦ λόξυγκα, βάλλει κραυγήν:

— Γυναῖκα, μοῦ κλέψαν τὸ ρολόγι μου!

Ἡ Ἀγαθοπουλίνα σπεύδει, τείνει τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ συζύγου τεταραγμένη καὶ λέγει ἥσυχως:

— Πῶς σοῦ τὤκλεψαν; ἐδῶ εἶνε τὸ ρολόγι!

Καὶ ὁ Ἀγαθόπουλος ἐν ἀπογνώσει:

— Μὲ ὑποχρέωσες καὶ σύ. Τὸ ἤξευρα πῶς δὲν μοῦ τὤκλεψαν, μὰ τὤκανα ἔτσι ψέμματα γιὰ νὰ τρομάξω καὶ νὰ μοῦ περάσῃ ὁ λόξυγκας!

Ὁ ἀριθμὸς δεκατρία.

— Τί τὰ θέλεις, ὅσῳ κι' ἂν δὲν εἶμαι προληπτικός, τὸν ἀριθμὸ δεκατρία τὸν ἔχω γι' ἀνάποδο.

— Καὶ γιατί;

— Νά, χθὲς βράδυ ἔφαγα δεκατρεῖς ντολμάδες καὶ σήμερα μοῦ πονεῖ τὸ στομάχι.

Μεταξὺ λωποδυτῶν.

— Πόσαις ἡμέραις ἔχεις να κλέψῃς;

— Μιὰ 'βδομάδα.

— Γιατί; μήπως θὰ γίνῃς καλόγερος;

— Ὄχι, θέλω νὰ διορισθῶ κλητῆρας 'ς τὴν ἀστυνομία.

Προοίμιον ἐπιταφίου λόγου.

Τοιοῦτος ὁ ἀνθρώπινος βίος· τὴν ἑσπέραν κοιμᾶται τις ὑγιὴς καὶ τὴν πρωΐαν ἐξυπνᾷ . . . νεκρός.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΦΑΡΜΑΚΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΜΑΓΕΙΡΕΙΟΥ

Πολλάκις ἰσχυρὰν αἱμορραγίαν τῆς ῥινὸς ἢ ἄλλην προελθοῦσαν ἐκ κοπῆς ἀδυνατοῦμεν νὰ καταστείλωμεν διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἄλλων προχείρων μέσων. Καὶ ὅμως τὸ ἄριστον πρὸς τοῦτο φάρμακον εὑρίσκεται ἐν τῷ μαγειρείῳ — εἶνε ὁ μαϊδανός. Ὀλίγα κλωνία μαϊδανοῦ κοπανισμένα τίθενται εἰς τοὺς ῥώθωνας ἢ ἐπὶ τῆς πληγῆς, καὶ ἡ αἱμορραγία μετ' οὐ πολὺ καταπαύει.

Ὁ μαϊδανὸς εἶνε τὸ δραστηριώτατον φάρμακον καὶ κατὰ τῶν κεντημάτων τῶν σφηκῶν καὶ τῶν μελισσῶν.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1652

Digitized by Google

Ἀριθ. 692 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 2 Ἀπριλίου 1889.

ΟΛΙΓΑΙ ΤΙΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
ΕΚ ΤΩΝ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΜΟΥ [1]

Ὅτε πρώτην φορὰν ἠξιώθην νὰ παρασταθῶ ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἀκροάσει, δὲν εἶχον ἔτι παρέλθει πολλοὶ μῆνες ἀφοῦ ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὥστε ἦτο νεαρωτάτη μόλις δεκαέξ ἐτῶν. Καὶ ὅμως, ἀντὶ νὰ περιορισθῇ εἰς κοινούς τινας τόπους καὶ τύπους, μοὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ μάθῃ τὰ κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει βάπτισιν τῆς ὁμωνύμου αὐτῇ ῥωσίδος ἡγεμόνος. Ἀπεκρίθην ὅτι ἔχομεν εἰδήσεις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὑπεδέχθησαν αὐτήν, ἀλλ' αἱ εἰδήσεις αὗται οὐδὲν παραδόξως διαλαμβάνουσι περὶ τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματος. Ἐκ τούτου μάλιστα ὑπέθεσάν τινες ὅτι οὐδ' ἐβαπτίσθη τότε ἡ *ἀρχόντισσα τῆς Ῥωσίας*, ὅπως τὴν ἔλεγον οἱ Βυζαντινοί. Ὅτι ὅμως ἡ Ὄλγα ἐβαπτίσθη κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτῆς ταύτην εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶναι ἀναμφισβήτητον· διότι μαρτυρεῖται ὑπὸ ἀξιοπίστων βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ ὑπεμφαίνεται ἐν αὐτῇ τῇ περιγραφῇ τῶν πρὸς δεξίωσιν αὐτῆς γενομένων τελετῶν, ἐν ᾗ δὶς ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἀκολούθων τῆς ἀρχοντίσσης καὶ ὁ παπᾶς Γρηγόριος.

Τότε ἡ βασίλισσα ἐζήτησε νὰ περιγράψω τὴν γενομένην τῇ ἡγεμόνι ὑποδοχήν. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὔκολον, διότι αἱ τελεταὶ ὑπῆρξαν ποικίλαι, ἐν τῇ παρακειμένῃ δὲ αἰθούσῃ πολλοὶ περιέμενον ἔτι νὰ προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των εἰς τὴν Ἄνασσαν. Οὐδὲν ἧττον ἐπροσπάθησα νὰ εὐχαριστήσω ὅσον οἷόν τε συνοπτικῶς τὴν περιέργειαν αὐτῆς.

Ἡ ἀρχόντισσα τῆς Ῥωσίας, εἶπον, δὲν εἰσῆλθεν ὡς φαίνεται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἅμα καταπλεύσασα, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐν τῷ λιμένι ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας. Τοῦτο δὲν τὸ ἀναφέρουσιν οἱ Βυζαντινοί. Ὁ Ῥῶσος ὅμως χρονογράφος Νέστωρ διηγεῖται ὅτι μετά τινα χρόνον προσῆλθον εἰς Κίεβον πρέσβεις τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντες παρὰ τῆς ἡγεμόνος νὰ πέμψῃ στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν καὶ δῶρα, καθ' ἃς εἶχε δώσει ὑποσχέσεις, ἡ δὲ Ὄλγα ἀπεκρίθη ὅτι ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ὑμῶν περιμείνῃ εἰς Potchajna (προάστειον τοῦ Κιέβου) ὅσον περιέμεινα ἐγὼ εἰς Σοῦδαν (τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως), τότε θέλω στείλει καὶ ἐγὼ αὐτῷ δῶρα καὶ ἐπικουρίας. Ὁπωσδήποτε τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, μετὰ τὴν ἀποβίβασιν αὐτῆς, ἡ Ὄλγα ἐγένετο δεκτὴ οὐχὶ ὡς κυρίαρχος, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐθιμοταξίαν ἥτις ἐτηρεῖτο ὡς πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν φίλων τοῦ Κράτους ἡγεμόνων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐβασίλευεν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, παρέστη δὲ τὸ πρῶτον ἡ Ὄλγα εἰς τὴν αὐλὴν τῇ 9 σεπτεμβρίου 955. Ἡ ἡμέρα ὑπῆρξεν ὁπωσοῦν κοπιαστική, διότι διαρκούσης αὐτῆς ἓξ ἐγένοντο τελεταί· παρουσίασις εἰς τὸν βασιλέα, παρουσίασις εἰς τὴν βασίλισσαν· οἰκειοτέρα κοινὴ συνέντευξις τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης μετὰ τῆς Ὄλγας· δύο ἐπίσημα γεύματα, τὸ μὲν παρὰ τῷ βασιλεῖ, τὸ δὲ παρὰ τῇ βασιλίσσῃ, καὶ τελευταῖον τράπεζα ἐπιδόρπιος εἰς ἣν δὲν ἐκάθησε μετὰ τῶν βασιλέων εἰμὴ μόνη ἡ Ὄλγα.

Ἡ πρώτη εἰς τὸν βασιλέα παρουσίασις ἐγένετο ἐν τῇ πολυτελεῖ αἰθούσῃ ἥτις ἐκαλεῖτο Χρυσοτρίκλινον. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἐκάθησαν ἐπὶ θρόνων χρυσῶν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωμανός, περιστοιχισθέντες ὑπὸ τῆς αὐλικῆς θεραπείας. Μεθ' ὃ εἰσῆλθον πρώτη ἡ ἀρχόντισσα τῆς Ῥωσίας, ἀμέσως μετ' αὐτὴν αἱ συγγενεῖς αὐτῆς ἀρχόντισσαι καὶ κατόπιν αἱ προκριτώτεραι τῶν θεραπαινῶν. Πᾶσαι αὗται αἱ κυρίαι ἐπλησίασαν μέχρι τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἵστατο ὁ μέγας λογοθέτης, ἤτοι ὁ γενικὸς Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας. Ὄπισθεν δὲ τῶν κυριῶν εἰσῆλθον οἱ πρέσβεις τῆς Ῥωσίας καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥῶσοι πραγματευταί, οἵτινες ἅπαντες ἔστησαν πολὺ κατωτέρω. Καὶ ἡ μὲν Ὄλγα μικρὸν τὴν κεφαλὴν ὑπέκλινε, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ προσεκύνησαν. Κατὰ τὴν ἔντευξιν ταύτην ἡ συνομιλία περιωρίσθη εἰς τὰς τυπικὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, περὶ ὑγείας, ὁδοιπορίας καὶ τῶν τοιούτων· ἡ δὲ συνομιλία ἐγένετο οὐχὶ ἀμέσως μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀρχοντίσσης,

1) Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ.

Digitized by Google

ἀλλὰ διὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ὅπως συνέβαινε πάντοτε εἰς τὰς ἐπισήμους παραστάσεις τῶν ξένων πρέσβεων.

Μετ' οὐ πολὺ ἐδέχθη ἡ βασίλισσα τὴν ἀρχόντισσαν τῆς Ῥωσίας εἰς τὴν αἴθουσαν ἥτις ἐκαλεῖτο τρίκλινον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὑπῆρχε μέγας βασιλικὸς θρόνος καὶ πλησίον αὐτοῦ ἄλλος μικρότερος. Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐκάθησεν ἡ βασίλισσα καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡ νύμφη αὐτῆς, ἡ σύζυγος τοῦ διαδόχου Ῥωμανοῦ. Ἡ θεραπεία τῆς βασιλίσσης καὶ αἱ ἐπιφανέστεραι κυρίαι τῆς αὐλῆς ἵσταντο ἐν τόπῳ κατωτέρῳ τοῦ πορφυροστρώτου χώρου, ὅπου ἐκάθηντο αἱ δύο βασίλισσαι. Ἡ Ὄλγα ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀναπαυθῆ ἐπὶ μικρόν, προσεκλήθη ἤδη νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ τρίκλινον καὶ εἰσήχθη εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου (τοῦ πραιποσίτου, ὡς ἐλέγετο τότε), παρακολουθουμένη ὑπὸ μόνων τῶν συγγενῶν αὐτῆς ἀρχοντισσῶν καὶ τῶν προκριτωτέρων θεραπαινῶν, διότι οἱ ἄνδρες τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς δὲν ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὴν βασίλισσαν. Ἐνταῦθα ὁ αὐλάρχης ἀπηύθυνε πάλιν πρὸς τὴν Ὄλγαν τὰς εἰθισμένας τυπικὰς ἐρωτήσεις ὡς ἐκ τῆς Αὐγούστης, δηλαδὴ ἐκ μέρους τῆς βασιλίσσης, μεθ' ὃ αὕτη μὲν ἀναστᾶσα ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἑαυτῆς κοιτῶνα, ἡ δὲ ἀρχόντισσα μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ τῶν θεραπαινῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον τῷ κοιτῶνι τμῆμα τῶν ἀνακτόρων, τὸ καλούμενον Καινούργιον, ὅπως ἀναπαυθῇ.

Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο ἰδιαιτέρα τις συνέντευξις τῶν βασιλέων μετὰ τῆς Ὄλγας, εἰς τοὺς θαλάμους τῆς βασιλίσσης. Ἐκεῖ, καθήσαντος τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν πορφυρογεννήτων αὐτῶν τέκνων, προσεκλήθη μόνη ἡ Ὄλγα ἀπὸ τοῦ Καινουργίου καὶ εἰσελθοῦσα ἐκάθησε κελεύσει τοῦ βασιλέως καὶ ἐλάλησεν ὅσα ἐβούλετο, λέγει ἡ περὶ τούτου ἔκθεσις, δηλαδή, ὑποθέτομεν, ἐξέθεσε πρώτην φορὰν ὡρισμένως τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ αὐτὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ δεξίωσις τῆς Ὄλγας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πρὸ μεσημβρίας τῆς 9 σεπτεμβρίου. Κατόπιν δὲ ἐδόθησαν δύο ἐπίσημα γεύματα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα γεύματα παρετέθησαν συγχρόνως, καὶ ὄχι ἀλληλοδιαδόχως, ὅπως ἐγένοντο αἱ παρουσιάσεις. Τοῦτο δὲ διότι ἐπὶ τῶν παρουσιάσεων ἡ Ὄλγα παρέστη πρῶτον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μεθ' ὅλων τῶν κυριῶν καὶ τῶν κυρίων τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς καὶ ἔπειτα πάλιν ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης μετὰ μόνων τῶν συγγενῶν ἀρχοντισσῶν καὶ τῶν προκριτωτέρων θεραπαινῶν· ἐνῷ ἡ Ὄλγα μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κυριῶν δὲν παρεκάθησαν εἰμὴ εἰς τὸ τῆς βασιλίσσης γεῦμα, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐφιλοξένησε μόνον τοὺς πρέσβεις τῆς Ῥωσίας καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥώσους πραγματευτάς.

Ἀμφότερα τὰ γεύματα ταῦτα παρετέθησαν εἰς τὰς αἰθούσας εἰς ἃς τὴν πρωΐαν ἐγένοντο αἱ δύο παρουσιάσεις. Ἀλλὰ τὸ τῆς βασιλίσσης ὑπῆρξε φαιδρότερον διότι ἐν αὐτῷ παρεκάθησεν ἡ ἀρχόντισσα. Ἡ βασίλισσα καὶ ἡ σύζυγος τοῦ διαδόχου ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν πρὶν ἔτι εἰσέλθῃ ἡ Ὄλγα, ἥτις, εἰσελθοῦσα ἔπειτα καὶ ὑποκλίνασα μικρὸν τὴν κεφαλήν, ἔμεινε κατ' ἀρχὰς ὀρθὴ εἰς τὰ πλάγια τῆς βασιλίσσης. Κατόπιν δὲ εἰσαχθεῖσαι αἱ ἄλλαι κυρίαι ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης, προσεκύνησαν τὴν βασίλισσαν. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπῆρχον δύο τράπεζαι, ἡ μὲν ἀποκοπτὴ λεγομένη, ἤτοι ἡ βασιλική, ἡ δὲ ἄλλη, κοινή. Εἰς τὴν βασιλικὴν τράπεζαν δὲν παρεκάθησεν ἐκ τῶν προσκεκλημένων εἰμὴ μόνη ἡ Ὄλγα, ἐκ δὲ τῶν κυριῶν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς μόναι αἱ δύο ζωσταί, ἤτοι ὡς ἠθέλομεν εἴπει σήμερον αἱ δύο μεγάλαι Κυρίαι, ἡ τῆς βασιλίσσης καὶ ἡ τῆς συζύγου τοῦ διαδόχου. Πᾶσαι αἱ λοιπαὶ κυρίαι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ πᾶσαι αἱ κυρίαι τῆς ἀρχοντίσσης ἐκάθησαν εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, ἥτις ἵστατο ἐπὶ χώρου ταπεινοτέρου τῆς βασιλικῆς. Διαρκοῦντος τοῦ γεύματος οἱ Ἀποστολῖται ψάλται καὶ οἱ Ἁγιοσοφῖται, δηλαδὴ οἱ ψάλται τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἔψαλλον τὰ λεγόμενα βασιλίκια, ἤτοι ᾄσματα ἐγκωμιαστικὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἕτεροι δὲ τεχνῖται ἔπαιζον ἐκ διαλειμμάτων ποικίλα θυμελικὰ παίγνια.

Ἡ τράπεζα τοῦ βασιλέως, διῃρημένη ὡσαύτως εἰς δύο, τὴν ἀποκοπτὴν καὶ τὴν κοινήν, δὲν ἐκοσμήθη διὰ τῶν ἐπιτερπῶν διαχύσεων ὧν πρὸ μικροῦ ἐμνημόνευσα. Μόνον ἀμέσως ἔπειτα διενεμήθησαν εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ παρακαθήσαντας χρηματικὰ δῶρα. Ὁ ἀνεψιὸς τῆς Ὄλγας ἔλαβε μιλιαρίσια 30, οἱ ἄνθρωποι τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ τότε ἡγεμόνος τῆς Ῥωσίας Σβιατοσλάβου, ὧν δὲν ὁρίζεται ὁ ἀριθμός, ἀνὰ μιλιαρίσια 5· εἰς πάντας δὲ τοὺς λοιπούς, συμποσουμένους εἰς 93, ἐδόθησαν σύναμα, κατὰ διαφόρους ὅμως ἀναλογίας, μιλιαρίσια 1081.

Μετὰ τὰ δύο γεύματα παρετέθη ἐν τῷ ἀριστητηρίῳ ἐπιδόρπιος χρυσῆ τράπεζα, ἥτις ἔφερε διάφορα γλυκύσματα ἐντὸς διαλίθων δίσκων. Ἐνταῦθα ἐγένετο ὅ,τι εἶχε γίνει μετὰ τὰς ἐπισήμους παρουσιάσεις· δηλαδὴ ἡ ἐπὶ τῶν ἐπισήμων γευμάτων διαιρεθεῖσα βασιλικὴ οἰκογένεια ἡνώθη πάλιν περὶ τὴν ἐπιδόρπιον τράπεζαν, καὶ ἐκ τῶν ξένων δὲν παρεκάθησαν εἰς αὐτὴν εἰμὴ μόνη ἡ Ὄλγα, εἰς ἣν τότε προσεφέρθησαν ἐπὶ διαλίθου δίσκου μιλιαρίσια 500. Συγχρόνως

Digitized by Google

δὲ διενεμήθησαν, ἐκτὸς τοῦ ἀριστητηρίου, εἰς τὰς 6 συγγενεῖς αὐτῆς ἀνὰ 20 μιλιαρίσια, καὶ εἰς τὰς 18 θεραπαίνας ἀνὰ 8 μιλιαρίσια.

Ὁ Ῥῶσος ἱστοριογράφος Καραμζὶν ἀγανακτεῖ διὰ τὴν εὐτέλειαν τῶν χρηματικῶν τούτων δωρεῶν καὶ παρατηρεῖ ὅτι ὅσῳ ὀλίγον πλούσιοι καὶ ἂν ἦσαν εἰς πολύτιμα μέταλλα οἱ τότε ἄρχοντες τῆς Ῥωσίας, ἡ Ὄλγα δὲν ἐδέχθη βεβαίως τὰ χρήματα ἐκεῖνα εἰμὴ χάριν ἁπλῆς φιλοφροσύνης. Αἱ δωρεαὶ ἦσαν ὁμολογουμένως εὐτελεῖς, διότι μιλιαρίσια ὠνομάζοντο νομίσματα ἀργυρᾶ, ὧν 12 ἀπετέλουν τὸ χρυσοῦν νόμισμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία δὲν ὑπερέβαινε τὰ 15 φράγκα· ὥστε ἐὰν λάβωμεν τὸ ἀνώτατον χρηματικὸν ποσὸν τὸ εἰς τὴν Ὄλγαν προσφερθέν, τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ὑπερέβαινε τὰς 620 δραχμάς. Ἀλλ' ὁ Καραμζὶν ἐλησμόνησεν ὅτι καὶ εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀράβων, πλουσιωτάτων τότε ὄντων, δὲν προσεφέροντο δωρεαὶ ἀνώτεραι τῶν 500 μιλιαρισίων, ἐξ οὗ καθίσταται πρόδηλον ὅτι αἱ χρηματικαὶ αὗται προσφοραὶ ἐγίνοντο πάντοτε τιμῆς χάριν καὶ οὐχὶ ἕνεκα τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀξίας. Εἶπον δὲ ἤδη ὅτι εἰς τὴν Ὄλγαν δὲν ἀπεδόθησαν κυριαρχικαὶ τιμαί, ἀλλὰ μόνον αἱ τιμαὶ δι' ὧν ἐδεξιοῦντο συνήθως τοὺς πρέσβεις τῶν φίλων ἐπικρατειῶν.

Ὁπωσδήποτε τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ τελεσθέντα τῇ 9 σεπτεμβρίου 955. Ἡ δευτέρα τῆς Ὄλγας ἐπίσημος δεξίωσις δὲν ἐγένετο εἰμὴ τῇ 18 ὀκτωβρίου, καθ' ἣν παρετέθη πάλιν γεῦμα ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τοὺς Ῥώσους πρέσβεις καὶ πραγματευτάς, καὶ γεῦμα τῆς βασιλίσσης εἰς τὴν ἀρχόντισσαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κυρίας. Κατὰ δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ διελθούσας 40 ἡμέρας, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐτελέσθησαν ἡ κατήχησις τῆς Ὄλγας καὶ ἡ βάπτισις αὐτῆς, καίτοι, ὡς προεῖπον, τοιοῦτό τι δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως. Καὶ ἡ μὲν βάπτισις δὲν ἤθελεν ἀπαιτήσει τοσοῦτον μακρὸν χρόνον, ἀλλ' ἡ κατήχησις ἀδύνατον ἦτο νὰ διεξαχθῇ ἐκ τοῦ προχείρου. Ἡ Ὄλγα ἐγίνωσκεν, ὡς φαίνεται, ὁπωσοῦν τὴν Ἑλληνικήν, ἀφοῦ ἐπανειλημμένως ἐλάλησε κατ' ἰδίαν μετὰ τῶν βασιλέων, ἀλλ' ἦτο ἀδαὴς βεβαίως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι ἔδει νὰ ἐξηγηθῶσι δι' ἑρμηνέως εἰς αὐτήν, ἔχουσαν ἐπὶ τούτῳ δύο ἑρμηνεῖς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ της. Ἡ δ' ἑρμηνεία, δύσκολος οὖσα καθ' ἑαυτήν, ἀπέβη ἔτι δυσκολωτέρα ὡς πρὸς τὴν πεπειραμένην καὶ φιλύποπτον ἡγεμόνα, ἥτις κατ' οὐδένα λόγον ἤθελεν ὁμολογήσει τοὺς ὅρους ἐκείνους, ἐὰν μὴ ἐπείθετο ὅτι ἡ ὁμολογία αὐτῆς δὲν τὴν καθυπέβαλλεν εἰμὴ εἰς θρησκευτικὰς ὑποχρεώσεις, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς πολιτικάς.

Ἡ βάπτισις τῆς Ὄλγας ἥτις μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν, προσεπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ αὐτῶν τῶν μυθευμάτων τῶν διαδοθέντων τότε ἐν Ῥωσίᾳ. Ἐκ τῶν μυθευμάτων τούτων ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω ἓν μόνον. Ἐν Ῥωσίᾳ λοιπὸν ἐθρυλεῖτο ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, δελεασθεὶς ὑπὸ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν χαρίτων τῆς Ὄλγας, εἶπε πρὸς αὐτὴν «τῇ ἀληθείᾳ εἶσαι ἀξία νὰ βασιλεύσῃς τῆς πόλεως ταύτης,» ἡ δὲ ἀπεκρίθη «ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι Χριστιανή· ἐὰν μὲ θέλῃς, βάπτισέ με, βάπτισέ με ὅμως σὺ αὐτός, καὶ ἂν μὴ πράξῃς τοῦτο, δὲν συναινῶ νὰ βαπτισθῶ.» Ὁ βασιλεὺς ἐβάπτισεν αὐτὴν μετὰ τοῦ πατριάρχου· τούτου δὲ γενομένου, ἐπανέλαβε τὴν πρότασιν του νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ἀλλ' ἡ Ὄλγα ἀπήντησεν ὅτι ἀφοῦ τὴν ἐβάπτισε καὶ τὴν ὠνόμασε θυγατέρα του, ὁ μεταξὺ αὐτῶν γάμος εἶναι ἀδύνατος κατὰ τὸν χριστιανικὸν νόμον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνεφώνησεν ἤδη «μὲ ἐγέλασες, Ὄλγα.» Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω ὅτι ὅλα ταῦτα ἦσαν πλάσματα τῆς φαντασίας τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ, ἐπαναληφθέντα ἀβασανίστως ὑπὸ τῶν Ῥώσων χρονογράφων. Ἡ Ὄλγα ἀναφαίνεται ἐν αὐτοῖς διδάσκουσα τὰ χριστιανικὰ αὐτοῦ καθήκοντα εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον παρίσταται ἀγνοῶν αὐτὰ ὥστε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἠδύνατο νὰ τὴν νυμφευθῇ ἀφοῦ ἐγένετο ἀνάδοχος αὐτῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτων, ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ἔγγαμος, ἡ δὲ Ὄλγα ὑπερεξηκοντοῦτις τότε οὖσα, δυσκόλως ἠδύνατο νὰ διασώζῃ τὰς ἀποδιδομένας αὐτῇ χάριτας.

Ὑπό τινων λέγεται ὅτι ἡ Ὄλγα μετωνομάσθη διὰ τοῦ βαπτίσματος Ἑλένη. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ παρὰ τοῖς Ῥώσοις ἐξηκολούθησε φέρουσα τὸ πρότερον αὐτῆς ὄνομα. Τὸ δὲ περίεργον, ἐνῷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥώσσοις χρονογράφοις, ὅπως καὶ σήμερον ἐν Ῥωσίᾳ, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκφέρεται διὰ τοῦ Ο (Ὄλγα), παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐγράφετο διὰ τοῦ Ε (Ἔλγα)· καὶ τὸ ἔτι περιεργότερον, ἐκ τῶν δύο τούτων γραφῶν, ἡ Βυζαντινὴ εἶναι ἡ ὀρθοτέρα. Τῳόντι ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων ἡγεμόνων τῆς Ῥωσίας (Rüruk, Ἰγόρ, Ὀλέγ) ἦσαν Σκανδιναυϊκά. Σκανδιναυϊκὸν δὲ ἦτο καὶ τὸ τῆς Ὄλγας ὄνομα, σημαῖνον *φίλγα* καὶ προφερόμενον Helga.

Ἡ βασίλισσα μὲ ἐζήτει ἐκ διαλειμμάτων ἐξηγήσεις περὶ τῶν λεγομένων. Ὅτε ἤκουσε τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Ὄλγα· παράδοξον, ὑπέλαβε, κανεὶς δὲν μὲ εἶπε ταῦτα μέχρι τοῦδε· καὶ εὐδοκήσασα νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ μὲ ἐπέτρεψε νὰ ἀποχωρήσω. Ἐξελθὼν δέ, εὗρον ἀποροῦντας διὰ τὴν παράτασιν τῆς ἀκροάσεως τοὺς ἐν τῇ παρακειμένῃ αἰθούσῃ περιμένοντας, ὧν εἷς ἀρχαῖος φίλος μου, ἴσως ἐνθυμηθῇ ὅτι μὲ ἠρώτησε «τί ἔλεγες, ἀδελφέ, εἰς τὴν βασίλισσαν τόσην ὥραν;»

Παρῆλθον ἔκτοτε δεκαοκτὼ ἔτη. Κατὰ σε-

Digitized by Google

πτέμβριον τοῦ 1885 ἐπετράπην τὴν εἰς τὸν Διάδοχον παράδοσιν τῆς μέσης καὶ τῆς νέας ἡμῶν ἱστορίας. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1885 καὶ μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1886 ἐξεπλήρωσα τὴν ἐντολὴν ταύτην ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐν θέρει δέ, προσεκλήθην, ὅπως καὶ πάντες οἱ λοιποὶ διδάσκαλοι, νὰ συνεχίσω τὸ ἔργον ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ κατὰ τὴν Δεκέλειαν ἐπαύλει. Ἐκεῖ ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης παραδόσεως, ἅμα εἰσῆλθον εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ μαθητοῦ μου, εἶδον ἀπροσδοκήτως εἰσελθοῦσαν τὴν σεπτὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ καθήσασαν παρὰ τῷ υἱῷ, τοῦτο δ' ἔπραττε τακτικώτατα μέχρι τῆς μετά τινα χρόνον ἀποδημίας αὐτῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ὑπελείπετο νὰ ἐκτεθῶσιν ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀμέσως προηγηθεῖσαν αὐτῆς δεκαετίαν κατορθώματα καὶ παθήματα τῶν τριῶν τελευταίων προμάχων τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Οὐνυάδου, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Σκενδέρμπεϋ.

Οἱ χρόνοι οὗτοι διέφερον πολὺ τῶν προτέρων ἐκείνων ἐν οἷς περιελαμβάνετο τὸ γεγονὸς περὶ οὗ μὲ εἶχε ζητήσει πληροφορίας ἄλλοτε ἡ βασίλισσα. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος δὲν ἦτο ἥρως· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος χρονολογεῖται μία τῶν λαμπροτέρων περιόδων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν κράτους. Οἱ στρατηγοὶ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, οἱ ἀλληλοδιαδόχως ἐπιτροπεύσαντες τὸν ἔγγονον τοῦ Κωνσταντίνου Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον, καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτὸς οὗτος ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, ἀφοῦ ἐνηλικιώθη, ἀνήγαγον τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Ἀνατολῆς εἰς ὕπατον βαθμὸν δόξης καὶ δυνάμεως. Εἴδομεν τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς αὐλῆς ἐκείνης ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ὑπεδέχθη τὴν ἀρχόντισσαν τῆς Ῥωσίας. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαπτίσματος τῆς πρώτης ῥωσίδος ἡγεμόνος κατὰ τὸ ὀρθόδοξον ἡμῶν δόγμα, ἔμελλε μετά τινας αἰῶνας νὰ ἐπιδράσῃ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως εἰς τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Περὶ τὰ μέσα τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς ἦτο ἀπεναντίας ἑτοιμοθάνατος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔμελλον νὰ ἐπιστέψωσιν ἀείμνηστα πολεμικὰ ἔργα. Ὁ Οὐνυάδης, ὁ καὶ Γιαγκω συνήθως καλούμενος, ὁ Κωνσταντῖνος Δραγόζης ἢ Δράκος, καὶ ὁ Γεώργιος Καστριώτης, ὁ κοινότερον Σκενδέρμπεϋς ἐπιλεγόμενος, ἐπεχείρησαν νὰ καταλύσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ τῆς Εὐρώπης Χερσονήσῳ ὀσμανικὴν κυριαρχίαν. Καὶ ὁ μὲν Οὐνυάδης ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ τοῦ βορειανατολικοῦ αὐτῆς μέρους, ὁ δὲ Καστριώτης ἀπὸ τοῦ βορειοδυτικοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἀπὸ μεσημβρίας. Ἡ σύγχρονος ὅμως αὐτῶν ἐνέργεια παρεκωλύθη ὑπὸ πολλῶν δυσχερειῶν. Ὁ Οὐνυάδης, ἀφοῦ πολλάκις ἐθριάμβευσεν εἰς τὰ βουλγαρικὰ πεδία, κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουράτη τοῦ Β'. πρῶτον περὶ Βάρναν καὶ ἔπειτα εἰς Κοσσυφοπέδιον. Ὁ Σκενδέρμπεϋς πολλάκις μὲν ἐπίσης ἐνίκησε τοὺς ὀσμανικοὺς στρατούς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν δυτικῶν αὐτοῦ ὁρμητηρίων, ἕνεκα ποικίλων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν περισπασμῶν. Τελευταῖον ὁ Κωνσταντῖνος, ὁρμώμενος ἐκ Πελοποννήσου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰμὴ ἀφοῦ ὁ Οὐνυάδης κατετροπώθη περὶ Βάρναν, ὥστε ὑπέστη καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τύχην. Καὶ μετ' οὐ πολύ, θανόντος τοῦ Μουράτη Β'. ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀσμανιδῶν ὁ υἱός του Μωάμεθ Β', ὅστις τῇ 29 μαΐου 1453 ἐξεπόρθησε τὴν πόλιν ἐκείνην ἣν ἀπεκάλει ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁ ἡρωϊκὸς αὐτῆς πρόμαχος, ὁ πολλάκις εἰς ἀμηχανίαν περιαγαγὼν τὸ πεῖσμα τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ.

Τοιαῦτα ἦσαν ἐν κεφαλαίῳ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἱστόρησα λεπτομερέστερον εἰς τὸν Διάδοχον περὶ τὰ μέσα τοῦ 1886 ἐν τῇ βασιλικῇ ἐπαύλει τῆς Δεκελείας. Ἡ βασίλισσα παρηκολούθησε μετὰ ἀδιαλείπτου προσοχῆς ἁπάσας τὰς περιπετείας τῶν ποικίλων ἐκείνων ἀγώνων, ἀναζητοῦσα ἐπὶ τοῦ χάρτου τήν τε πορείαν τοῦ στρατοῦ καὶ τὰ κυριώτατα τῶν μαχῶν πεδία. Ἡ ὡρισμένη πρὸς τὰς παραδόσεις μου ὥρα ἦτο ἡ ἀπὸ τῆς δεκάτης καὶ ἡμισείας μέχρι τῆς δωδεκάτης. Ἀλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τούτων, παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς ἀξιαγάστου τῇ ἀληθείᾳ ἐκείνης ἐπιμελείας, ὑπερέβαλον πολὺ τὴν τεταγμένην ὥραν. Καὶ ὅτε ἐπὶ τέλους ἐνόησα τοῦτο, ἐζήτησα παρὰ τῆς βασιλίσσης συγγνώμην ἕνεκα τῆς ἀπροσεξίας μου. Ἡ δέ, ἐν τῇ καλοκἀγαθίᾳ της, στραφεῖσα εὐμενῶς πρὸς ἐμέ: «Πῶς περνᾷ γλήγορα ἡ ὥρα, κύριε Παπαρρηγόπουλε, μὲ εἶπεν, ὅταν σᾶς ἀκούῃ τις ὁμιλοῦντα!»

Ἐν ἔτει λοιπὸν 1886 εὗρον παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Ἀνάσσῃ, ἥτις παρεσκευάζετο ἤδη νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ Διαδόχου, τὴν αὐτὴν φιλομάθειαν, ἧς δείγματα παρέσχεν ἀπὸ τῶν χρόνων ὅτε νεωτάτη κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τούτου δὲ καθίσταται πρόδηλον ὅτι ὁ ζῆλος ἐκεῖνος οὔτε ἐφήμερος ὑπῆρξεν, οὔτε παροδικός, ἀλλὰ ὅπως πολλαὶ ἄλλαι ἀγαθαὶ αὐτῆς προαιρέσεις, διαρκὲς τοῦ βίου της μέλημα.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

— Ἆ! σὲ ηὗρα ἐπὶ τέλους, ἄτιμε!.. Τί ἐνόμισες;... Πῶς θὰ μοῦ ξεφύγῃς;... Γι' αὐτὸ λοιπὸν μ' ἀφίνεις μονάχη κάθε βράδυ 'στὸ σπίτι καὶ φεύγεις...! Κακοῦργε!...

Καὶ γυναικεία παλάμη, χειροκτιοφόρος, ἁρπάζει μετὰ δυνάμεως τὸν βραχίονα τοῦ ἀνδρός, νέου ὡσεὶ τριακονταετοῦς, ἀρκετὰ εὐμόρφου καὶ ἱκανῶς κομψοῦ. Ὁ συνοδεύων αὐτὸν φίλος παραμερίζει ἔκπληκτος, καὶ ἡ γυνὴ παρεντίθεται εἰς τὸ μέσον, κρατοῦσα αὐτὸν πάντοτε ἀπὸ τοῦ βραχίονος, ὡς δι' ἁρπάγης θήραμα ὅπερ ἐκοπίασε ν' ἀνεύρῃ κ' ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ τῆς διαφύγῃ πλέον.

Ἡ ὥρα εἶνε δεκάτη τῆς νυκτός, ἐνάστρου νυκτὸς Ἰουλίου γλυκυτάτης, καὶ τὸ πλῆθος πληροῖ τὸ θέατρον τῶν *Ὀλυμπίων*, — (ἡ διήγησις ἀνάγεται εἰς τὴν πρὸ τῶν τελευταίων μεταβολῶν τοῦ περὶ τοὺς Στύλους πεδίου ἐποχήν), — πλημμυρεῖ τὸν πρὸ τοῦ ἔξωθεν καφφενείου χῶρον καὶ περιδιαβάζει κατὰ πυκνοὺς ὁμίλους, διευθυνόμενον ἢ ἐπανερχόμενον ἐκεῖθεν, ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ ἔξω ἀγούσης πλατείας λεωφόρου ἢ ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν.

Ἐκεῖνος, τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως, καὶ περιδεῶς προσβλέπων γύρω μὴ τις ἤκουσε, διὰ βραχείας φωνῆς, συριττούσης, πνιγομένης, εἶπεν αὐτῇ:

— Πᾶμε!

Ἀλλ' αὐτή, βραδύνουσα ἐπίτηδες, ἐχομένη ἐπιμόνως τοῦ βραχίονός του ἰσχυρῶς, ἕλκουσα αὐτὸν πρὸς ἑαυτήν, ὀπίσω, ὅπως συναρμόσῃ τὸ βῆμά του πρὸς τὸ ἰδικόν της, χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ χαμηλώσῃ τῆς φωνῆς της τὸν τόνον:

— «Πᾶμε!», λέγει, αἴ;!... Τώρα – «πᾶμε!»... Ποῦ νὰ πᾶμε;... 'Στὸ σπίτι;... Τώρα τὸ συλλογίσθηκες τὸ σπίτι...!

Αἱ λέξεις ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ στόματός της διακεκομμέναι, βίαιαι, καὶ ἀσθμαίνει, ὡς ἐκ μακροῦ δρόμου, ὁμιλοῦσα, καὶ τακτοποιεῖ διὰ τῆς ἄλλης χειρός, τρεμούσης καὶ πυρετώδους, τὰ ἐνδύματά της, ἅτινα φαίνονται ὅτι ἔχουν φορεθῆ ἐν σπουδῇ καὶ ἀταξίᾳ.

— Διασκεδάζεις βέβαια.., ἐπαναλαμβάνει σχεδὸν ἀμέσως. Δὲ 'μπορεῖ βλέπεις νὰ κάμῃ χωρὶς θέατρο ὁ κύριος...! Κ' ἐγὼ ἂς κάθουμαι νὰ μαραζώνω μὲ τὰ παιδιὰ *του*!... Ἀμ' δὲ μοὔλεγες λοιπὸν σὰ μ' ἔπερνες πῶς μὲ ἤθελες γιὰ παραμάνα;...

* *

Οἱ δύο ἄνδρες φαίνονται ὡς συντετριμμένοι ἐκ τῆς ἀπροόπτου ἐμφανίσεως. Κύπτουν τὴν κεφαλὴν ὡς κατάδικοι ὑφιστάμενοι δικαστοῦ ἐπιτιμήσεις, ἔνοχοι ἀκούοντες ἀπαγγελλομένην τὴν κατηγορίαν των, δὲν λέγουν γρῦ καὶ σχεδὸν προσπαθοῦν νὰ κρύψουν τὰ πρόσωπά των βυθίζοντες μέχρι τῆς ῥινὸς τοὺς πίλους των καὶ συστρέφοντες τοὺς μύστακάς των. Ἀπεναντίας ἡ γυνὴ βαδίζει ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, σειομένη ὅλη, ὡς ἄγουσα θρίαμβον, πάλλουσα ἐξ ὀργῆς ἀλλὰ καὶ εὐχαριστήσεως, ἀδιαφοροῦσα ἂν δυνατὸν ν' ἀναγνωρισθῇ ἢ νὰ προκαλέσῃ τὰ ὄμματα, τὸ πρόσωπον γυμνόν, τὴν γλῶσσαν λελυμένην. Ἡ στάσις αὐτῆς εἶνε σχεδὸν ἐμπόλεμος καὶ ἡ ὅλη ὄψις της ἐριστικωτάτη, ἐμφαίνουσα δίψαν φιλονεικίας ἀκόρεστον, ἐπιθυμίαν πάλης, ὄρεξιν ἀγῶνος. Ἀλεκτορὶς θὰ ἔλεγες τινάσσουσα τὰς πτέρυγάς της κ' ἑτοιμαζομένη εἰς μάχην ἀλληλομαδήματος. Ἡ φωνὴ αὐτῆς εἶνε ὀξεῖα, λεπτή, εἰσερχομένη βαθέως εἰς τὸ οὖς ὡς τρύπανον, κ' ἐξικνουμένη μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ δονοῦσα καὶ αὐτὰς τὰς μᾶλλον ἀποκρύφους ἶνας του.

— Παραμάνα!..., ἐξακολουθεῖ συρίζουσα ὡς ἑρπετόν. Τὸν πρῶτο χρόνο ἤμουν καλή, τὸ δεύτερο ἤμουν καλή!... Τώρα δὲν εἶμαι παρὰ γιὰ τὴν κουζίνα καὶ γιὰ νὰ κοιμίζω τὰ παιδιά!... Κάθε βράδυ–κάθε βράδυ:—«Θὰ πάω 'στοῦ Νικολάκη... Ἔχουμε δουλειά!»... 'Στὰ *Ὀλύμπια* εἶνε ἡ δουλειά σας!...

Καὶ προχωρεῖ, ἀλλ' ἀργὰ-ἀργά, σταματῶσα ἑκάστοτε, προφέρουσα κεχωρισμένας τὰς φράσεις, μελετημένας πιθανῶς πρότερον, ὡς κατὰ πτύσματα ῥιπτόμενον δηλητήριον πεφυλαγμένον ἐπὶ τούτῳ ὑποκάτω τῆς γλώσσης της, χωρὶς νὰ κυττάζῃ πέριξ, ὡς νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ σπίτι της ὅπερ τόσῳ συχνὰ ἀναφέρει, ἐνῷ οἱ ἄνδρες σπεύδουν ἐπειγόμενοι τοὐλάχιστον φαίνεται νὰ ἐξέλθουν τοῦ φωτισμένου χώρου καὶ νὰ φθάσουν ὑπὸ τὰ σκότη τῆς δενδροστοιχίας... Ἑκάστην λέξιν ἣν ἀπαγγέλλει φαίνεται ὡς νὰ τὴν σταθμίζῃ, ν' ἀναμετρᾷ τὴν ἐντύπωσιν ἣν θὰ κάμῃ, νὰ τὴν ὀξύνῃ νομίζεις ἐπίτηδες ὡς αἰχμὴν βελόνης ἣν θέλει νὰ ἐμπήξῃ εἰς κρέας... Ἄρρητος ἰδίως εἶνε ἡ ἔκφρασις, ἣν δίδει εἰς τὸ *του* ἐκεῖνο, ὅταν ὁμιλῇ περὶ «τῶν παιδιῶν *του*». Ἀδύνατον θὰ ἐνόμιζες τέως μία ἁπλῆ κτητικὴ ἀντωνυμία νὰ ἠμπορῇ νὰ περιλάβῃ τόσην χολὴν μίσους καὶ βδελυγμίας...

Ἤδη, τινὲς τῶν παρερχομένων ὁμίλων στρέφουν περίεργοι τὴν κεφαλήν, καὶ πολλοὶ τῶν διαβατῶν τείνουν τὸ οὖς διὰ νὰ ἐννοήσουν τί συμβαίνει. Καὶ ἐκείνη, χωρὶς νὰ τοὺς ἀξιώσῃ οὔτε βλέμματος, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν κόπον ἢ τὴν αἰδῶ νὰ προσέξῃ, ἀνελίσσει ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τὸ κατηγορητήριόν της, ἀνηλεές, ὁμιλοῦσα τριτοπροσώπως νῦν, διηγηματικῶς, ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ οἱ ἠθοποιοὶ πρὸς τὸ ἀκροατήριον, ἢ πρὸς ἔνδειξιν μείζονος περιφρονήσεως φαίνεται.

Digitized by Google

— Ἕνα μῆνα τώρα πολεμῶ ν' ἀνακαλύψω ποῦ πάει, τί κάνει... Ἅμα φάμε, τὸ καπέλλο του ἀμέσως κ' ἔξω!... Στέλνω τὴν Ἑλένη 'στοῦ κὺρ Νικολάκη...—«Ἐδῶ εἶνε ὁ ἀφέντης μου;—Τώρα ὅ,τι 'βγῆκαν μὲ τὸν 'δικό μου.»... Τὴν στέλνω 'στοῦ Σταμάτη . . . —«Μήπως ἦρθε ἐδῶ ὁ ἀφέντης μου;..—Ὄχι, δὲν ἦρθε!»... Ἀπόψε μοῦ λέει:—«Πάω 'στοῦ πατέρα μου.»... Ἐμένα, μ' ἔτρωγαν τὰ φείδια... Σηκώνομαι, ντύνομαι, πηγαίνω...—«Καλησπέρα!.. Τί;.. Μόνοι σας εἶσθε;..—Μόνοι.—Μὰ καλά, ποῦ εἶνε ὁ Δημητράκης;..—Σοῦ εἶπε πῶς θἄρθῃ ἐδῶ;.. Ἔχει ἕνα μῆνα νἄρθῃ!»... Δολοφόνε!...

* *
*

Τοὺς παρακολουθῶ ἀπό τινων στιγμῶν ἤδη. Ἡ παράδοξος αὐτὴ σκηνή, συζυγικὴ ἔρις προδήλως, ἐκρηγνυμένη οὕτως ἀνελπίστως πρὸ ἐμοῦ, ἐν πλήρει ὁδῷ, ἐν μέσῃ λεωφόρῳ, ὑπὸ τὸν μαρμαίροντα ἀττικὸν οὐρανόν, ἐνῷ μυρμηκιὰ πέριξ ὁ λαὸς καὶ ἀπὸ τοῦ θεάτρου ἀναπέμπονται πληροῦντες τὴν ἔκτασιν καὶ διαχύνοντες τὴν φαιδρότητα οἱ θορυβώδεις τῆς *Αΐδας* τόνοι, μ' ἑλκύει ἀκατασχέτως, ἀδιάφορον περιπατητήν, ὅστις ἐπλάνων πρὸ ὀλίγων λεπτῶν ἄσκοπον τὸ βῆμα. Κωφαίνων τὸν ἦχον τῶν βημάτων μου, ἕπομαι ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀψοφητί. Αἱ ὀλίγαι λέξεις ἃς ἤκουσα, αἱ ποικιλλόμεναι δι' ὀνειδισμῶν καὶ στεναγμῶν, μοῦ ἤνοιξαν ἀρκετὰ τὴν ὄρεξιν. Καὶ ἀνίκητος ἐπιθυμία μὲ καταλαμβάνει νὰ ἐξιχνιάσω τὴν αἰτίαν τῆς περιέργου σκηνῆς, ἣν οὕτως ἀκουσίως ἔτυχε νὰ συναντήσω ἔμπροσθέν μου, νὰ παρακολουθήσω τὰς περιπετείας της, ν' ἀνακαλύψω τί συμβαίνει, νὰ τὴν παρατηρήσω ἐξελισσομένην, νὰ ἴδω τὸ ἀποβησόμενον. Ὁμολογουμένως δὲ ὅ,τι εἶδα ἕως τώρα δικαιολογεῖ πληρέστατα τὴν περιέργειαν αὐτήν. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ φαντασία, ἡ ἄλλοτε γόησσα καὶ ἄλλοτε ἐριννὺς αὐτὴ θεότης, δὲν ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος διὰ νὰ τὴν ὑπεκκαύσῃ. Καὶ ἐνῷ προσπαθῶ, λαθραῖος, προσεκτικός, ὡς ὠτακουστής, νὰ κρύπτωμαι ὅσῳ τὸ δυνατὸν μᾶλλον καλλίτερον—διότι ὁ ἀνὴρ δὲν παύει νὰ στρέφῃ ὀπίσω καὶ γύρω του παρατηρῶν μετ' ἀγωνίας—ἀναλογίζομαι ἅμα κατ' ἐμαυτὸν ποῖον ἆρά γε μυστικὸν δρᾶμα νὰ κρύπτουν ἴσως αἱ ὀλίγαι αὐταὶ φράσεις καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ σχήματα... Τίς οἶδε ποία ἆρά γε ἀλληλουχία γεγονότων, ἀφ' ὧν κρέμανται πολλάκις ὑπάρξεις ὅλαι, νὰ ἐξώθησε τοὺς ἄνδρας τούτους καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὴν νὰ ἔρχωνται τοιαύτην ὥραν ἐκεῖ, νὰ τρέχουν ἔξω τοῦ οἴκου των, ὄχι διὰ νὰ περιπατήσουν ἢ νὰ εὐθυμήσουν ὅπως οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ διὰ νὰ ξεσχίσουν ἴσως μετ' ὀλίγον τὰς σάρκας των!... Τίς οἶδε ποία ἀγρία ἀπόκρυφος τύχη νὰ ἔσπρωξε τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, συνήθεις ἀστοὺς καθ' ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα, νὰ σπεύδουν οὕτως ἀσυνειδήτως διὰ νὰ φωνάζουν τὸν πόνον των εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, διὰ νὰ ρίψουν τὸ ἄλγος των ὡς παράχορδον θλιβερὸν τόνον ἐν τῷ φαιδρῷ θορύβῳ λαϊκῆς συναθροίσεως, διὰ νὰ πετάξουν τὴν μυχίαν ὀδύνην των, σφαδάζουσαν βορὰν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πρώτου τυχόντος!... Τίς οἶδε ποίας κολάσεως ὠρυγαί, ὕβρεις, μανία, ἐξέβαλον τὸν ἄνδρα τοῦτον εἰς τὰς ἀγυιάς, πνιγόμενον, ἀπηλπισμένον, ἔκφρονα, διὰ νὰ ζητήσῃ μακρὰν τῆς οἰκογενείας—Μεγαίρας μὲ γαμψοὺς ὄνυχας καὶ βλοσυροὺς ὀφθαλμούς—ἀνάπαυσιν, ἀνακούφισιν, ἡσυχίαν πνεύματος, ἀέρα!... Τίς οἶδε ποίας ἀπεχθοῦς προδοσίας ὑπόνοια καὶ λύσσα νὰ ἔρριψε τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἐκτός, μὲ τὰ φορέματα ἐν ἀταξίᾳ, ἀσθμαίνουσαν, κάθιδρον, μὴ ἐνωτιζομένην παρὰ τὴν κραυγὴν τῆς ὀργῆς της καὶ μὴ ἀκούουσαν παρὰ τὸ πάθος της!...

* *
*

Τίποτε ἀπὸ αὐτά.

Τὸ μυστηριῶδες δρᾶμα δὲν εἶνε ὡς ἐξάγεται παρὰ ἁπλῆ χυδαία ἔρις ἀθηναϊκοῦ ἀνδρογύνου τῆς μέσης τάξεως. Ἡ γυνὴ φαίνεται μᾶλλον ἡλικιωμένη τοῦ ἀνδρός. Τὰ ἐνδύματα αὐτῆς ἔχουν φορεθῆ ἐν σπουδῇ καὶ ἀτάκτως, ἀλλὰ καὶ ἐν τάξει ἂν τὰ ἐφόρει δὲν θὰ διεκρίνοντο πιθανῶς πολὺ διὰ τὴν κομψότητά των. Ἡ μορφή της, ὑπὸ τὸ φευγαλέον φῶς παρατυχόντος φανοῦ, παρίσταται ἱκανῶς ἀντιπαθητική. Αἱ κινήσεις της εἶνε ἀπότομοι καὶ νευρικαί, καὶ πρὸς τὴν ὅλην της ἐν γένει εἰκόνα φαίνεται ὅτι πληρέστατα θ' ἀνταπεκρίνετο ὁ τύπος ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ λαὸς ὅταν ἔπλαττε τὴν ἐκφραστικωτάτην λέξιν του *ἀνδρογυναῖκα*. Ἀπεναντίας ὁ ἀνὴρ παρίστατ' εὐσταλὴς ὑπὸ τὸν κοντὸν ἐπενδύτην του, ὀξύαιχμον κεκαρμένος τὸ γένειον, συμπαθής, ἐπιδεικνύων μικρὰν ἀνθοδέσμην ἐξ ἴων προσεισηγμένην τῇ κομβιοδόχῃ. Προδήλως τὸ ζεῦγος εἶνε ἀνάρμοστον. Πῶς συνηρμόσθησαν, πῶς τὴν ἐπῆρε δηλαδή, ἄδηλον. Ἀλλ' αὐτὰ συμβαίνουν. Καὶ ὁ πρῶτος χρόνος, καὶ ὁ δεύτερος χρόνος, θὰ οἰκονομήθησαν ὅπως-ὅπως, οὕτως ἢ ἄλλως. Ἀλλὰ τοῦ καιροῦ παρερχομένου ἡ δυστροπία τοῦ χαρακτῆρος τῆς κυρίας, οὗτινος ἀρκετὰ δείγματα καὶ ἡ σκηνὴ ἔδωκεν ἤδη, θὰ ἤρχισεν ἴσως νὰ μὴ γίνεται πλέον καὶ πολὺ ἀνεκτή. Προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ἄλλων παρομαρτουσῶν ἐνοχλήσεων ἡ ζωὴ ἐν αὐτῇ δὲν θὰ παρέχῃ βεβαίως ἐξαιρετικῶς γοητευτικὰ θέλγητρα. Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ νέος αὐτὸς ἔχει τὴν ἀτυχίαν, τὸν ἐγωϊσμὸν ἢ τὴν καλαισθησίαν, ὅπως θέλετε, νὰ πλήττῃ παρὰ τῇ ἀνδρογυναίκᾳ αὐτῇ καὶ νὰ ζητῇ ἔξω τῆς ἑστίας του ὅ,τι δὲν δύναται νὰ εὕρῃ πλησίον της. Τοῦτο δὲ ἤρκεσε διὰ νὰ ἐξα-

Digitized by Google

πολύση τὴν σύζυγον αὐτήν, τὴν μητέρα ταύτην, μαινάδα παράφορον, λύκαιναν ὠρυομένην, εἰς τὴν δίωξίν του!...

* *
*

Ἂν εἶνε ὅμως κοινὴ καὶ χυδαία ὡς πρὸς τὴν βάσιν της ἡ σκηνή, δὲν εἶνε πάντως ἀναξία ἐνδιαφέροντος ἐν ταῖς λεπτομερείαις της. Ἂν ὄχι ἄλλο, τὸ πλαίσιον ἐν ᾧ ἐκτυλίσσεται ἀπὸ τινων στιγμῶν θὰ ἦτο ἀντάξιον καθ' ὅλα καὶ δι' ὑψηλῆς ἀκόμη εἰκόνα τραγῳδίας. Ἔφθασαν ἤδη βαδίζοντες ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν. Οἱ φανοὶ δὲν ἔχουν ἀναφθῆ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκτείνεται πέραν, σκοτεινὴ καὶ μακρά. Καὶ τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων της συμπλέκονται ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των πένθιμα, ἐνῷ μυστηριωδῶς θροοῦσιν ὑπὸ τὸν ἄνεμον τοῦ βασιλικοῦ κήπου τὰ ζοφερὰ βάθη καὶ κυάνεον ἁπλοῦται ἄνωθεν τὸ στερέωμα καὶ τὰ ἄστρα ρίπτουν ἀμαυρὰν κ' ὑποτρέμουσαν φεγγοβολήν... Τοιαύτη δὲν ἦτο περίπου ἡ νὺξ καθ' ἣν ἔβαλες τὸν τελευταῖόν σου στεναγμόν, ὦ Δεσδεμόνα;... Ἀλλὰ τῆς Δεσδεμόνας τὸ πρόσωπον ἐν τῇ χυδαίᾳ σκηνῇ τῆς ἀθηναϊκῆς δενδροστοιχίας θὰ ἠδύνατο ἀστειότατα παρ' ὅλην τὴν ποίησιν τῆς νυκτός, νὰ παίξῃ ὁ δυστυχὴς σύζυγος, ἐνῷ ἡ γυνὴ θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ διεκδικήσῃ τὸν τίτλον Ὀθέλλου μὲ ποδόγυρον. Ἡ φωνὴ αὐτῆς ἀντηχεῖ πάντοτε διαπεραστικὴ καὶ δυσηχοτάτη, εἰς τρόπον ὥστε ἀρχίζουν ἐμοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἀδιαφόρου παρατηρητοῦ, νὰ ἐξεγείρωνται βαθμηδὸν τὰ νεῦρα καὶ μοῦ ἔρχεται νὰ ριφθῶ καὶ νὰ τῆς βγάλω τὴν γλῶσσαν. Τὰ κινήματα αὐτῆς εἶνε διηνεκῶς ἀπειλητικὰ καὶ ἡ στάσις της ἀγῶνος στάσις. Προφανῶς, διακρίνει τὴν δυσχέρειαν εἰς ἣν ἐμβάλλει τοὺς συνοδούς της καὶ ἐννοεῖ νὰ καταχρασθῇ αὐτῆς εἰ δυνατὸν ἀπεριορίστως. Τῇ ἀληθείᾳ, σπανιώτατα ἔτυχε νὰ παραστῶ εἰς τοιοῦτο πρωτοφανὲς καὶ ἀπελπιστικὸν μὰ τὴν Ἔριδα εἶδος *γρίνιας*. Ἡ θέσις τῶν ἀνδρῶν εἶνε ἀκριβῶς ἀξιοδάκρυτος. Λυποῦμαι ἰδίως ἐξαιρετικῶς τὸν φίλον τοῦ συζύγου, ὅστις εὑρίσκεται προδήλως περιπεπλεγμένος, καὶ δὲν ἠξεύρει τί νὰ κάμῃ, ἐν δυσκολωτάτῃ στάσει, ἀμφιβάλλων ἂν πρέπει νὰ τοὺς ἀφίσῃ νὰ λύσουν τὰς διαφοράς των μόνοι των ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ παίζων καὶ αὐτὸς τὸν βωβοῦ τριταγωνιστοῦ ἀρκετὰ κωμικὸν ρόλον του. Χρειάζεται δὲ βεβαίως ἱκανὴ δόσις ἀνεκτικότητος, ὥστε νὰ ὑπομένουν τὰ βασανιστήρια εἰς ἃ τοὺς ὑποβάλλει ὁ ἀπροσδοκήτως ἐνσκήψας αὐτὸς δήμιός των. Ἂν αὐτοὶ βραδύνουν τὸ βῆμα, αὐτὴ τὸ ἐπισπεύδει, ἀναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ τὴν παρακολουθοῦν καὶ ἄκοντες. Ἂν αὐτοὶ ἀρχίσουν νὰ σπεύδουν, αὐτὴ σταματᾷ ἐπίτηδες. Ἂν θελήσουν νὰ διευθυνθοῦν πρὸς τὰ δεξιά, αὐτὴ τοὺς ὠθεῖ νὰ στραφοῦν πρὸς τ' ἀριστερά. Ἂν στραφοῦν πρὸς τ' ἀριστερά, αὐτὴ τοὺς πιέζει νὰ διευθυνθοῦν πρὸς τὰ δεξιά. Ἂν θέλουν ν' ἀποφύγουν τὴν ἀπειλουμένην προσέγγισιν ὁμίλων διαβατῶν, αὐτὴ τοὺς ἐκβιάζει νὰ συγκρουσθοῦν μὲ αὐτοὺς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Καὶ αἱ μομφαί, καὶ τὰ παράπονα, καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι, ἐκτυλίσσονται πάντοτε, ἀκατάπαυστοι, φορτικώταται:

— Γιὰ τὴν κουζίνα, αἴ;... Νὰ σοῦ κοιμίζω τὰ παιδιά *σου*, αἴ;...

Καὶ ἀνὰ πᾶν λεπτόν, εἰς ἑκάστην φράσιν της, ὡς βάσις τῶν αἰτιάσεων, φέρονται εἰς τὸ μέσον «τὰ παιδιά»,—τὰ «παιδιά *του*» ὡς τὰ ἀποκαλεῖ—, ὡς νὰ τοῦ τὰ ρίπτῃ εἰς τὸ πρόσωπον, ὡς νὰ μὴν εἶνε καὶ ἰδικά της, μετ' ἐκφράσεως ὑψίστης καταφρονήσεως καὶ ὑπάτης ἀγανακτήσεως διότι κατεδικάσθη νὰ τὰ περιποιῆται—, ὡς νὰ ἐκτελῇ πράττουσα τοῦτο ὑπηρεσίαν ἐπιβεβλημένην καὶ νὰ προσφέρῃ ἐκδούλευσιν πρὸς αὐτόν... Καὶ τὰ ἀκούει ἐκεῖνος, σιωπηλός, κύπτων τὴν κεφαλήν, χαμαὶ νεύων χωρὶς να ἀπαντᾷ, καταπίνων τὸν θυμόν του...

* *
*

Ἀλλά, φαίνεται ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἀπηύδησε. Καί, βιαίᾳ τῇ φωνῇ:

— Θὰ σωπάσῃς ἐπὶ τέλους; λέγει.

— Ἐγὼ νὰ σωπάσω;.. Σιγὰ νὰ μὴ μοῦ βουλώσῃς καὶ τὸ στόμα!...

— Θὰ τραβήξῃς νὰ πᾶμε 'στὸ σπίτι;...

— Δὲν πάω!... Ὅ,τι θέλω θὰ κάμω!..

— Αἴ τότε λοιπὸν ἔλα νὰ καθήσῃς... Ἐγὼ ἐκόπηκα...

Καὶ κάθηται ἐπί τινος τῶν παρακειμένων θρανίων τῆς δενδροστοιχίας.

— Δὲν κάθουμαι, ὄχι!...

Ἀναγκάζεται συνεπῶς νὰ ἐγερθῇ.

— Πᾶμε λοιπόν, ἐπαναλαμβάνει.

Ἀλλὰ τότε:

— Δὲν πάμε πουθενά. Θὰ καθήσω. Εἶμαι κουρασμένη...

Προδήλως ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει δεινῶς.

— Μὰ τί εἶνε αὐτὰ τέλος πάντων; τῆς λέγει. Τί κάνεις ἔτσι;... Ἔτσι θὰ φωνάζῃς ὁλοένα;... Δὲ 'ντρέπεσαι λιγάκι τὸν κόσμο;...

Καὶ ἐκείνη, ὡς νὰ προσκαλῇ ἀκριβῶς τὸν *κόσμον* αὐτόν, τὸ περιπλανώμενον γύρω καὶ κυκλοῦν αὐτοὺς θηρίον ὅπερ τόσον φαίνεται ὅτι φοβεῖται ὁ ἀνήρ, ὑψοῦσα τὴν φωνήν, ἀναιδής, αὐθάδης:

— Δὲ 'ντρέπουμαι κανένα!... Δὲν ἔχω ἀνάγκη κανένα!... Ἂς ἔλθουν ὅλοι ν' ἀκούσουν καὶ νὰ ἰδοῦν τί κακοῦργος εἶσαι!...

Ἔχασεν εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς τὴν ὑπομονήν. Καὶ ἁρπάζων αὐτὴν αὐτὸς πλέον τώρα ἀπὸ τοῦ βραχίονος, ὠθῶν αὐτήν, ἐπιβλητικῶς, ἀξιωματικῶς, σχεδὸν βαναύσως:

Digitized by Google

— Ἐμπρός !, τῆς λέγει, δὲν ὑποφέρεσαι πλέον ! . . . Ἐ'στὸ σπίτι ! . . . Τράβα !

Ἀλλ' αὐτή, ἀνετινάχθη ὅλη διαμιᾶς, ἀγρία, ἔξαλλος.

— Ἄφησέ με !, ὠλόλυξε. Θὰ σὲ φάω, κακομοίρη ! . . .

Ἡ κραυγὴ αὐτῆς ἀντήχησε διάτορος ἐν τῇ νυκτὶ καὶ ἐνόμισα ὅτι εἶδα ἐν τῷ σκότει λευκάζοντας τοὺς ὀδόντας της, ὡσὰν αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ θῆλυς Καννίβαλος νὰ ἤθελε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν . . .

Καὶ ὁ τάλας, ἔντρομος πρὸ τῆς ἀπροσδοκήτου ὀξύτητος τῆς φωνῆς καὶ πρὸ τῆς ἀκατασχέτου βιαιότητος, ἀφίνει αὖθις τὸν βραχίονά της, ἡττημένος, ὑποτεταγμένος, βλέπων ὅτι τὸ καλλίτερον πάλιν εἶνε νὰ δώσῃ τόπον τῇ ὀργῇ, περιδεέστερος ἢ τὸ πρίν.

* *
*

Καὶ ἡ σκηνὴ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐξακολουθεῖ ὅπως καὶ πρότερον, τῆς γυναικὸς ἀναλαβούσης τὴν θριαμβευτικὴν ἐν τῷ μέσῳ πορείαν της, καὶ ἐξεμούσης ὅ,τι τῆς καταβῇ, καὶ ἐπικαλουμένης ἑκάστοτε ὡς αἶσχος εἰς ὃ τὴν ὑπεχρέωσεν ὁ *ἄτιμος* αὐτὸς καὶ ὡς ἔγκλημα δι' ὃ εἶχε δίκαιον νὰ κατηγορῇ αὐτὸν τὸν *κακοῦργον* ὅτι τὴν ἀφίνει κάθε βράδυ μόνην 'στὸ σπίτι διὰ νὰ κοιμίζῃ τὰ παιδιά *του*, καὶ ὑβριζούσης ἐν φαρμακερῷ σιέλῳ, ἐνῷ ἐκεῖνοι κρύπτουν ἐκ νέου τὰς μορφάς των, μὲ καταβιβασμένους τοὺς πίλους των καὶ συστρέφοντες τοὺς μύστακάς των. . .

Μὲ τὸ αὐτὸ βάδισμα καὶ τὰς αὐτὰς στάσεις καὶ τὰ αὐτὰ ἐπεισόδια ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ τέλος τῆς δενδροστοιχίας.

Ἐκεῖθεν, ἔκαμψαν ἀριστερά, πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

Κατῆλθον εἰς αὐτήν.

Ἔκαμαν ὀλίγα βήματα.

Καί, διά τινος τῶν παρόδων της, τοὺς ἔχασα αἴφνης ἀπ' ἔμπροσθέν μου . . .

Παρετήρησα γύρω διὰ νὰ ἴδω ποῦ διηυθύνθησαν, ἀλλὰ δὲν τοὺς εἶδα πλέον.

Εἶχα βαρυνθῇ ἄλλως τε νὰ τοὺς παρακολουθῶ..

Καὶ ἐνῷ ἀπέρχομαι, γελῶν ἐνδομύχως διὰ τὴν ἀλλόκοτον ἱστορίαν εἰς ἣν παρέστην πρὸ μικροῦ οὕτως ἀνελπίστως ἀκουσίως μάρτυς, συλλογίζομαι ἀφ' ἑτέρου μετὰ λύπης τὰ δυστυχῆ μωρά, ἅτινα ἀπέμειναν εἰς τὸ *σπίτι*, μόνα μετὰ τὴν ἐρήμωσίν του πρὸ ὀλίγου καὶ ὑπὸ τῶν δύο κυρίων του, τῶν ἡρώων τῆς σκηνῆς, ἐμπεπιστευμένα ἴσως εἰς τὴν φύλαξιν καμμιᾶς ὑπηρετρίας ἥτις θὰ ἐρωτολογῇ πιθανῶς καὶ αὐτὴ τόρα ἐν τῷ μαγειρείῳ καὶ θὰ τὰ στέλλῃ εἰς τὸν διάβολον, ἐγκαταλελειμμένα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα αὐτὸν φεύγοντα τὴν ὄψιν τῆς μαινάδος ταύτης καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα αὐτὴν τρέχουσαν εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς καταδίωξιν τοῦ φυγάδος τούτου, καὶ θὰ κλαίουν βέβαια τὴν στιγμὴν ταύτην, τὰ ταλαίπωρα βρέφη, καὶ θὰ οἰμώζουν καὶ θὰ κόπτωνται μέσα εἰς τὰ μικρὰ λίκνα των . . . !

Μιχαηλ Μητσακης

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐν τούτοις τὸ Κοιτωνάριον προεπορεύετο πάντοτε, καὶ ὁ Χαράλδος, ἐνῷ σφοδρὰ συνεκρούοντο ἐν αὐτῷ πάθη, μηχανικῶς ἠκολούθει. Ὁ εὐνουχίσκος ἐκεῖνος ἔβαινε βεβαίως πρὸς τ' Ἀνάκτορα, εἰσδύων μέχρι τοῦ βωμοῦ τῆς πολυλατρεύτου θεότητος. Τίς οἶδεν· ἐὰν μετ' αὐτοῦ παρεισήγετο, ἐὰν κατέφθανε μέχρι τῶν ποδῶν αὐτῆς . . . Πλὴν φεῦ, τοὺς χρυσοῦς τούτους ὀνείρους διέλυσε ταχέως ἡ πραγματικότης, καθ' ὅσον ὁ παῖς, καταλιπὼν αἴφνης τὸν Αὐγουστέα, καὶ διελθὼν παρὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ τὸν Λαμπτῆρα, κατηυθύνθη πρὸς τὸν λιμένα. Ὁ Χαράλδος ἔστη τότε, καὶ ἀπεστρέφετο ὅπως δυσθύμως ἐπανακάμψῃ, ὅτε ὁ εὐνουχίσκος, ὡσεὶ μαντεύσας τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, ἔνευσε διὰ τῆς χειρός. Γλυκύθυμος ἐλπὶς κατεπλημμύρησε καὶ αὖθις τοῦ νέου Ἰάρλου τὴν καρδίαν, καὶ προέβη περαιτέρω, καίτοι οὐδόλως κατανοῶν τὸ συμβαῖνον.

Ἐν τούτοις τὸ Κοιτωνάριον, στρέψαν πρὸς τὸν λιμένα τὰ νῶτα, καὶ διαβὰν παρὰ τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Ἐλευθερίου, ἐξῆλθεν ἐπὶ τῆς μετ' αὐτὸ ἐρήμου παραλίας· ἐκεῖ δέ, ἀφοῦ ἐφ' ἱκανὸν ἐβάδισεν ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ παρέκαμψε βράχους τινὰς παρὰ τὴν ὄχθην ἐγειρομένους, ἔφθασεν εἰς μικροσκοπικὸν κολπίσκον, ἐν ᾧ ἐπεφάνη ἐλαφρὸν ἀκάτιον, ὑπὸ δύο Αἰθιόπων ἐλαυνόμενον.

Ὁ Χαράλδος, νεύσαντος τότε τοῦ παιδός, εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ κέλυφος, ἐλαφρὸν ὡς ἀλκυών, ἀφοῦ ἐπαρκῶς ἐμακρύνθη τῆς ἀκτῆς, ἤρχισεν ἀναπλέον τὸν Βόσπορον. Ἡ ἑσπέρα ἦν ἤδη προκεχωρημένη, καὶ εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα πρῶτος ὑπέτρεμεν ὁ ἀργυροῦς τῆς Παφίας ἀστήρ, ἐνῷ θεσπέσιος κατεῖχε τὴν φύσιν πᾶσαν ἵμερος, καὶ ὁ ἥρως ἡμῶν μόλις διὰ τῶν δύο χειρῶν κατέστελλε τοὺς βιαίους τῆς καρδίας αὐτοῦ παλμούς.

Ἐν τούτοις ἡ πορεία παρετείνετο, καὶ τοῦ Χαράλδου ἐκορυφοῦτο ἡ ἀνυπομονησία, διὸ καὶ κύψας εἰς τὸ οὖς τοῦ εὐνουχίσκου, ἠρώτησεν αὐτὸν ποῦ μετέβαινον, ἀλλ' ἐκεῖνος εἰς μόνην ἀπάντησιν ἔθηκε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων.

Μίαν ὁλόκληρον ὥραν διήρκεσεν ὁ μυστη-

Digitized by Google

ριώδης οὗτος πλοῦς, μέχρις οὗ, φθάσα πρὸ τοῦ Ἡραίου, ἐστράφη τέλος ἡ λέμβος πρὸς τὴν ἀκτήν. Ἐν τῷ προαστείῳ ἐκείνῳ ᾠκοδόμησεν ἄλλοτε ἡ περίπυστος Θεοδώρα, ἡ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ σύζυγος, λαμπρὰ βασίλεια καὶ τεμένη καὶ μαρμαρίνους στοὰς καὶ λουτρῶνας, ἐν τῷ μέσῳ εὐθαλῶν λειμώνων καὶ κήπων. Ἤδη μετὰ παρέλευσιν πέντε ὅλων αἰώνων, πολλὰ τῶν θαυμασίων ἐκείνων κτιρίων κατέκειντο εἰς ἐρείπια, ἀλλὰ διετηρεῖτο πάντοτε ὁ παράδεισος καίτοι πως ἠμελημένος καὶ ὑλομανήσας. Ἐξαφανισθέντων δὲ πρὸς τούτοις τῶν εὐρέων κρηπιδωμάτων, τῶν ἀπειργόντων τέως τοῦ Εὐξείνου πόντου τὰς βιαίας ὁρμάς, μόνη ἀπέμεινεν ἐπὶ τῆς παραλίας ἡ χρυσῆ ἄμμος, ἐφ' ἧς ἠρέμα, κατὰ τὴν ὡραίαν ἐκείνην ἑσπέραν, ἐφλοίσβει τῶν κυμάτων ὁ ῥόθος. Τὴν ἀκτὴν ταύτην ἐφ' ἱκανὸν ἀναπλεύσασα ἡ λέμβος, εἰσέδυ εἰς τεχνητὸν τῆς θαλάσσης βραχίονα, ὃν ἐκάλυπτε πυκνὴ ἀναδενδρὰς κληματίτιδος καὶ ἰάσμου, καὶ τέλος προσωρμίσθη εἰς μικρὰν ἀποβάθραν, ἐξ ἰάσπιδος καὶ ἀλλαβάστρου συνηρμοσμένην.

Ἐκεῖ τὸ Κοιτωνάριον ἀπεβιβάσθη, καὶ ἀκολουθοῦντος πάντοτε τοῦ Χαράλδου, ἀφοῦ διῆλθεν ὑπὸ τὰς πυκνὰς τῶν δένδρων συστάδας, κατέληξεν εἰς μικρὸν περίπτερον, ἐντελῶς ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν πλατάνων κρυπτόμενον, καὶ οἰκοδομηθὲν ἄλλοτε ὑπὸ τῆς Ζωῆς Καρβουνοψίνης τῆς τετάρτης συζύγου Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Τὸ οἴκημα ἐφαίνετο ἐγκαταλελειμμένον, ἀλλ' ὁ εὐνουχίσκος πλησιάσας ἀπεμιμήθη μετὰ θαυμασίας τέχνης τὸ ᾆσμα τῆς ἀηδόνος, καὶ τότε, ἀνοιγείσης τῆς θύρας ὑπὸ ἀφανοῦς χειρός, ὁ Χαράλδος παρεισέφρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα.

Ἐκεῖ δ' εὑρέθη κατὰ πρῶτον ἐντὸς θαλάμου μαρμαρίνου. Ἀναβρυτήριον ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἐξέχεε παφλάζον ὕδωρ εἰς εὐρεῖαν λεκάνην ἐκ πρασίνου λίθου, ἐν ᾗ ἐφαίνοντο λουόμεναι μαρμάρινοι νύμφαι· ἀλλ' οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ, ἣν ἐφώτιζε πολύχρους λυχνία, ὑπὸ τὸ ἀναβρυτήριον κεκρυμμένη, καὶ παρέχουσα εἰς τὸ καταπίπτον ὕδωρ πάσας τῆς ἴριδος τὰς μαρμαρυγάς, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἠνοίγετο ἐπ' αὐτῆς διάδρομος, κατεχόμενος ὅλος ὑπὸ πορτοκαλεῶν, αἵτινες συνέπλεκον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοὺς καταφόρτους αὐτῆς κλῶνους. Διαβὰς δὲ καὶ τοῦτον ὁ Χαράλδος, ἔφθασε τέλος πρὸ βαρέος παραπετάσματος. Τί ἔκρυπτεν ἆρά γε τὸ ἀργυρόπαστον ἐκεῖνο ὕφασμα; Ὢ ἄφατος συγκίνησις! Ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔτρεμεν ὡς τὸ φύλλον, καὶ οἱ πόδες ἐκλονίζοντο· ἀλλὰ τέλος διὰ σπασμωδικοῦ κινήματος ἀνήγειρε τὸν πέπλον, καὶ θαυμάσιον ἀπεκαλύφθη τότε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ θέαμα.

Ἡ αἴθουσα ἦν ἐπίσης μαρμαρίνη, ἀλλὰ δικτυωτὸν ἐκ κεχρυσωμένου χαλκοῦ διῆκε μέχρι τῆς ὀροφῆς, καὶ παντοειδῆ ἄνθη, ἐπ' αὐτοῦ ἀνέρποντα, μετέβαλλον αὐτὴν εἰς εὐῶδες κάνιστρον. Πολυπληθεῖς λυχνίαι, ὑπὸ τοῦ φυλλώματος κεκαλυμμέναι, διέχεον ἀμυδρὸν σέλας ἐπὶ τῆς ὅλης περιοχῆς, μαλθακῶς δ' ἐπὶ παστάδος ἐκ φύλλων ῥόδων ἀνακειμένη, διεκρίνετο περικαλλὴς μορφή, ἣν ὁ Χαράλδος ἀμέσως ἀνεγνώρισεν. Ἦν ἡ Μαρία, τὴν αὐτὴν φέρουσα λευκὴν ἐσθῆτα τῆς ἀλήστου ἐκείνης ἑσπέρας. Δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη ὁ Χαράλδος παρ' αὐτήν, καὶ οἱ διακαεῖς πόθοι ὁλοκλήρου μηνὸς μετεβλήθησαν εἰς διάπυρον ἀσπασμόν. Τὰ μετέπειτα οὐδεὶς γνωρίζει, ἀλλὰ τὰ μικρὰ τοῦ παραδείσου πτηνὰ διηγοῦνται ὅτι, περὶ τὸ πρῶτον λυκόφως, ὅτε μόλις ἀφυπνισθέντα ἐλέαινον διὰ τοῦ κιτρίνου ῥάμφους τὰς ποικιλοχρόους αὐτῶν πτέρυγας, εἶδον εἰς τὴν θύραν τοῦ περιπτέρου λευχείμονα μορφήν, κρεμαμένην ἐκ τοῦ τραχήλου εὐειδοῦς νεανίου, ὅστις ἀποσπασθεὶς τέλος, κατηυθύνθη πρὸς τὴν παραλίαν.

Ὁ Χαράλδος ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὑπῆρξεν ὁ εὐτυχέστερος τῶν θνητῶν. Ἡ Μαρία, ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς προσφάτου ἀσθενείας καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ζωογόνου τοῦ Καταστένου αὔρας, κατεῖχεν ἀπό τινος μετ' ὀλιγίστων οἰκετῶν τὸ ἀρχαῖον Ἀνάκτορον τοῦ Ἡραίου, ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο διασκευασθέν· ἐκεῖ δ' ἐλευθέρως εἰς τὸ πέριξ ἄλσος πλανωμένη, πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰσέδυεν ἀπαρατήρητος εἰς τὸ μεμακρυσμένον περίπτερον, ὅπερ ἐθεωρεῖτο κενόν, καὶ εἰς ὃ προσήρχετο κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον ὁ Χαράλδος, οὗ τὴν ἀμύθητον εὐδαιμονίαν οὐδεὶς ἐμάντευε, διότι τὰς ἡμέρας διῆγε κατὰ τὸ σύνηθες ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν Βαριάγων.

ΙΣΤ'.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φοβερὰ τραγῳδία διεδραματίζετο εἰς τ' Ἀνάκτορα. Ὀλίγον μετὰ τὰς ἑορτὰς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ ἀσθενείας παραδόξου, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν πασῶν αὐτοῦ τῶν τριχῶν, «νόσῳ χρονίᾳ βάλλεται, λέγει ὁ Γλυκᾶς, καὶ τριχοῤῥυεῖ γένυν τε καὶ κόμην.» Ἐννοεῖται ὅτι ἐκλήθησαν ἀμέσως οἱ κράτιστοι τῆς ἐποχῆς ἰατροί, ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν, οὕτως ὥστε ὁ ἀτυχὴς Ἄναξ, περιελθὼν εἰς θέσιν οἰκτρὰν καὶ σχεδὸν διαρκῶς κλινοπετής, ἐπεκαλεῖτο τὸν θάνατον, ἤρχισε δὲ τότε ψιθυριζομένη φήμη ἀπαισία, ἥτις ταχέως διεδόθη καὶ γενικῶς ἐπιστεύθη.

Εἴδομεν ἤδη ὅτι ὁ σώφρων βίος, ὃν μετήρχετο ὁ ἑξηκοντούτης πλέον Ῥωμανός, οὐδόλως ἤρεσκεν εἰς τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ συμβίαν, ἥτις «σφαδασμοῖς σαρκικοῖς ὑποθερμαινομένη,» κατὰ τὴν ἔκφρασιν πάντοτε τοῦ χρονογράφου, ἤρχισεν «ἐρωτικῶς ἐνορῶσα» πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ὀρφανοτρόφου Μιχαήλ, «εὐπρεπέστατον τὴν

Digitized by Google

όψιν υπάρχοντα,» καὶ περιῆλθεν ἐπὶ τέλους εἰς κρυφίας πρὸς αὐτὸν σχέσεις. Ἀλλ' ἐὰν φυσικὸν παρίσταται οὕτω τὸ πάθος τῆς Αὐτοκρατείρας, τὴν προθυμίαν τοῦ νεαροῦ εὐνοουμένου ἀνεπαρκῶς ἐξηγεῖ ἡ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ περικαλύπτουσα πορφύρα, οὐδ' ἔσφαλλον οἱ φρονοῦντες ὅτι ὠθεῖτο ἰδίως ὑπὸ ἀκράτου φιλοδοξίας, ἀπαύστως ἄλλως τε ὑπὸ τῆς φιλαρχίας τοῦ Ὀρφανοτρόφου συνδαυλιζομένης. Τούτων πάντων γνωστῶν διατελούντων, οὐδόλως παράδοξα τὰ ψιθυριζόμενα περὶ στυγεροῦ κακουργήματος, καὶ τὴν γενικὴν ταύτην πεποίθησιν ἐπεῤῥώννυε τῶν ἰατρῶν ἡ συμπεριφορά, ἥτις ἐφαίνετο δυσεξήγητος. Ὁσάκις ἐκαλοῦντο εἰς τ' Ἀνάκτορα, προσήρχοντο οὗτοι τρέμοντες, ὡμίλουν ἀσυναρτήτως καὶ ἀπεχώρουν τὰς κεφαλὰς σείοντες, ὡσεὶ ἐκ δεινοῦ ἐλυτρώθησαν κινδύνου· καὶ ὅμως οὐδεὶς ὡμίλει, οὐδεὶς κατήγγελλε τὸ φρικτὸν ἀνοσιούργημα, διότι οἱ δράσται ἦσαν καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἰσχυρότεροι, διότι πᾶσα νὺξ ἐπέφερε τὴν ἀπώλειαν.

Ἀλλ' ἡμᾶς οὐδεὶς ἀναχαιτίζει τοιοῦτος ἐνδοιασμός. Ναί, ἦσαν βάσιμα τὰ θρυλλούμενα, ναί, ὁ Ἄναξ ἔβαινε βραδέως πρὸς τὸν τάφον, «βραδυθανάτοις φαρμάκοις κατεργασθεὶς» ὑπὸ τῆς ἀσπλάγχνου αὐτοῦ συζύγου καὶ τοῦ ἀσυνειδήτου Ἀδώνιδος, τοῦ μεταχειριζομένου τὴν βασιλικὴν παστάδα ὡς βαθμίδα πρὸς τὸν παγκόσμιον θρόνον. Βάραθρον ἀληθῶς ζοφερὸν ἡ ἀνθρωπίνη καρδία, καὶ ἀποτρόπαιον τὸ πρὸ ἡμῶν ἀνελισσόμενον θέαμα. Ἴδετε τὴν παρήλικα ἐκείνην Ἄνασσαν, τὴν ἐκ πάθους ἀκαθέκτου κηλιδοῦσαν τὴν σεπτὴν τῆς Ῥώμης πορφύραν, ἴδετε τὸν μόλις ἡβῶντα περικαλλῆ νεανίαν, ὑπὸ τοῦ πελιδνοῦ τῆς ἐπιληψίας φάσματος κατασκελλόμενον, καὶ ὅμως ὀρέγοντα πρὸς τὸ στέμμα τὴν αὐτὴν ὑποτρέμουσαν χεῖρα, δι' ἧς ἔμιξε τὸ δηλητήριον, παράστητε εἰς τὰς κρυφίας ἐντεύξεις τῶν δύο ἐκείνων ὄντων, τῶν ἀνταλλασσόντων ἀθεμίτους ἀσπασμούς, καὶ ἀναμετρούντων συνάμα τὴν πρόοδον τῆς καταστροφῆς, τῆς μετὰ σατανικῆς ψυχραιμίας παρασκευασθείσης, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τελουμένης. Ἐφ' ὅσον ἐπελιδνοῦτο τὸ κεχρισμένον τοῦ Ἄνακτος μέτωπον, ἐφ' ὅσον ἐκοιλοῦντο οἱ σβεννύμενοι ὀφθαλμοὶ ὑπὸ τὴν φοβερὰν τοῦ κωνείου ἐπήρειαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἠγάλλοντο αἱ ἀνθρωπόμορφοι τίγρεις, καὶ εἰς τρυφερωτέρας ἐτέρποντο περιπτύξεις. Ἰλιγγιᾷ ὁ ἀναλογιζόμενος τὴν λελογισμένην τὴν ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους παρατεινομένην ἐκείνην δολοφονίαν, ἧς οἱ τῶν δαιμόνων ἀπαισιώτεροι δράσται προσήγγιζον ἐν τούτοις εἰς τὸν οὐρανόν, ἡ μὲν Αὐγοῦστα διὰ τοῦ θεοσδότου σκήπτρου, καὶ ὁ συνένοχος αὐτῆς διὰ τοῦ θεοσδότου κάλλους. Οὐδόλως ἄπορον ἐπομένως ἐὰν οἱ ταλαίπωροι τοῦ Βυζαντίου ἀστοί, ἀκούοντες τὰ ψιθυριζόμενα περὶ τῶν ὑψίστων ἐκείνων σφαιρῶν, ἃς συνέχεον μετὰ τῶν νεφῶν, ἐποίουν τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, καὶ ἀπεμακρύνοντο ὡσεὶ ἐπέκειτο δεινή τις πανωλεθρία.

Ἐν τούτοις, καίτοι καταφυγόντες εἰς τὰ βραδυθάνατα φάρμακα, ὅπως παρασκευάσωσι φυσικὴν δῆθεν καταστροφήν, οἱ δράσται κατεβιβρώσκοντο ὑπὸ τῆς ἀνυπομονησίας, καί, τῇ εἰσηγήσει πάντοτε τοῦ Ὀρφανοτρόφου, ὁ Μιχαὴλ κατέφυγε τέλος, πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς λύσεως, εἰς ἔτι ζοφερώτερον τερατούργημα. Διελθούσης ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγκινήσεων τούτων τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἡ μεγάλη Πέμπτη ἀνέτειλεν ὑετώδης καὶ σκοτεινή, ὡσεὶ ἀγωνιώσης αὐτῆς τῆς φύσεως ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν στυγνοῦ προαισθήματος. Ψυχρὸς βοῤῥᾶς, παρασύρων πυκνὰς χιόνος νιφάδας, ὠλόλυζεν εἰς τὰς κυπαρίσσους, ἃς ἔκαμπτε μέχρι γῆς, καὶ κατεβόθρουτο εἶτα εἰς τὰς στενὰς τῆς πόλεως ὁδούς.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐτελεῖτο εἰς τ' Ἀνάκτορα προέλευσις παγανή, ἤτοι πένθιμος, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπίσημος δεξίωσις, καθ' ἣν διενέμοντο εἰς τοὺς Συγκλητικοὺς αἱ *ῥόγαι*, ἤτοι τὰ πασχάλια τοῦ Ἄνακτος δῶρα. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανός, πιστὸς εἰς τὸ καθῆκον μέχρις ἐσχάτων, καὶ μικρὰν αἰσθανόμενος ἀπό τινος βελτίωσιν, παρέστη κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰς τὰς τελετὰς ταύτας, καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θρόνου ἐν τῷ Κουσιστωρίῳ, προέβη εἰς τὴν διανομήν... Ἀλλ' οἰκτρὸν ἦν τὸ θέαμα τοῦ πελιδνοῦ ἐκείνου φάσματος τῆς προτέρας μεγαλειότητος, καὶ μόλις καταστέλλοντες τὰ δάκρυα προσήρχοντο καθ' ὁμίλους οἱ πιστοὶ Μεγιστᾶνες. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν συγκατελέγετο καὶ ὁ Χαράλδος, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἑβδομάδος οἱ Βαριάγοι ἐφύλαττον ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

Τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας παρῆλθεν ἐν ἠρεμίᾳ, τοῦ Βασιλέως μὴ μεταβάντος εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὅπως παραστῇ εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Παθῶν, μηδὲ καλέσαντος μετὰ τοῦτο τοὺς Ἄρχοντας εἰς τὴν συνήθη ἱερὰν εὐωχίαν, διὸ καὶ βαθεῖα ἐδέσποζεν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις σιγή, ἀφοῦ, κατὰ τὴν ὡρισμένην ὥραν, ἐκλείσθησαν πᾶσαι αὐτῶν αἱ πύλαι. Ἦν τότε ἡ ἑβδόμη περίπου, καὶ ὁ Χαράλδος, ἐν τῷ φυλακείῳ καθήμενος, ἐπλανᾶτο διὰ τῆς φαντασίας εἰς τρυφερὰ ἠλύσια. Τὴν Μαρίαν ἀναλογιζόμενος, ἧς ἐστερεῖτο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτάκτου ταύτης ὑπηρεσίας, ἔστενεν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ὥραν συνήθως ἐτρύφα εἰς τὰς ἀφρώδεις ἀγκάλας τῆς ἐπεράστου αὐτοῦ φίλης.

Ἀλλὰ τοὺς ἡδεῖς τούτους ῥεμβασμοὺς διέκοψαν αἴφνης γοεραὶ κραυγαί, ἐκ τοῦ Χρυσοτρικλίνου προερχόμεναι. Ὁ νέος Κόμης, ἁρπάσας

Digitized by Google

τὸ ξίφος, καὶ ὑπό τινων τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ ἀκολουθούμενος, ἔσπευσεν ἀμέσως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Τὰ διάφορα τῶν Ἀνακτόρων διαμερίσματα ἦσαν κενά, φυλαττόμενα μόνον ὑπὸ τῶν Νουμέρων, οἵτινες οὐδεμίαν παρέσχον ἀντίστασιν, κατέφθασε δὲ οὕτω μέχρι τῶν προθαλάμων, ἔνθα εὗρε τρέμοντας τοὺς Παρακοιμωμένους.

— Τί συμβαίνει, ἠρώτησε;

— Ἀγνοοῦμεν, ἀπήντησαν οὗτοι.

— Τότε σπεύσατε.

— Οὐδεμία ἐδόθη διαταγή.

— Τίς ἀναμένει διαταγὰς εἰς τοιαύτην στιγμήν; Ἐμπρός!

— Οὐδεὶς διέρχεται τὸ ἱερὸν τοῦτο κατώφλιον ἄνευ εἰδικῆς τοῦ Ἄνακτος ἀδείας, ἀπήντησαν οἱ δύο Δομέστικοι, σύροντες τὰ ξίφη καὶ παρὰ τὴν θύραν τασσόμενοι.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ συνέλθωσιν οἱ λοιποὶ Παρακοιμώμενοι, ὁ Χαράλδος, ἀπωθήσας αὐτοὺς ὡς ἀθύρματα, ὥρμησεν εἰς τὰ ἐνδότερα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ ἀκολουθούμενος. Εὗρε δ' ἐγκαταλελειμμένα καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοῦ Αὐτοκράτορος δώματα, μέχρις οὗ, φθὰς εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ κοιτῶνος, συνήντησεν ἐκεῖ τοὺς Πραιποσίτους, οἵτινες ἐγνώριζον μόνον ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐλούετο. Στραφεὶς ὅθεν πρὸς τὰ δεξιά, ἔσπευσε πρὸς τὸ τμῆμα τῶν βαλανείων, καὶ τὴν φορὰν ταύτην εὗρε τοὺς προδρόμους κατεχομένους ὑπὸ τῶν εὐνούχων τοῦ Κουβουκλείου, οἵτινες ὅμως, περιδεεῖς καὶ τὰς τρίχας τίλλοντες, καίτοι ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συμβαινόντων, οὐδόλως, παρὰ τὸ καθῆκον αὐτῶν, ἀντέστησαν. Φθὰς δὲ οὕτω μέχρι τῶν Ἀποδυτῶν, εὗρε τοὺς Μαγλαβίτας μετὰ τοῦ Βαλνιαρίτου καὶ τοῦ Πρωτεμβαταρίου. Οὗτοι, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀκούσαντες τοὺς γόους, οὓς ἠκολούθησεν ὡσεὶ ἐπιθανάτιος ῥόγχος, διετέλουν ἐπίσης ἐν ἄκρᾳ συγκινήσει, ἀλλ' ἀπέμενον εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν, καθ' ὅσον αὐστηροτάτη ἐτύγχανεν ἡ τῆς Αὐλῆς ἐθιμοτυπία, καὶ διὰ θανάτου ἐκολάζετο πᾶς ὁ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ μιαίνων τὸ ἱερὸν διαμέρισμα τοῦ κολυμβήματος, ἔνθα μόνος πλέον εἰσέδυεν ὁ Ἄναξ μετὰ τῆς μυστικῆς αὐτοῦ θεραπείας καὶ τῶν λουστῶν. Ὁ Χαράλδος ἐν τούτοις, ἀτελὴς ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην Βυζαντινός, ὥρμησεν αὖθις πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀλλὰ μόλις ἤγγισε τὸ παραπέτασμα, τὸ καλύπτον τὸ *μονόθυρον* ἀπέμεινεν ἐμβρόντητος· πελιδνὴ καὶ ἀγρία τὴν ὄψιν ἵστατο πρὸ αὐτοῦ.. τίς νομίζετε; Ἡ Αὐτοκράτειρα Ζωή.

— Τί ζητεῖς; ἠρώτησεν αὕτη, φοβερὸν ἐκσφενδονίζουσα κατὰ τοῦ τολμητίου βλέμμα.

— Ἔσπευδον εἰς βοήθειαν, ἤκουσα θόρυβον.

— Μακράν! ἐπέταξεν ἡ Ἄνασσα, δεικνύουσα ὀργίλως τὴν θύραν, καὶ τὸ παραπέτασμα κατέπεσεν.

Ὁ Χαράλδος ἀπεσύρθη τότε πλήρης ἀπορίας, ἀφεὶς πρηνεῖς τοὺς Μαγλαβίτας, οἵτινες καταπεσόντες ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς Αὐγούστης, μάτην ἐζήτουν τὸ ἀναγκαῖον θάῤῥος ὅπως ἀνεγερθῶσι. Καὶ οὐχὶ ἀδίκως, καθ' ὅσον τὸ γεγονὸς ἦν πρωτοφανὲς καὶ ἀνήκουστον. Ἡ Ἄνασσα ἐν τῷ βαλανείῳ, λουομένου τοῦ Αὐτοκράτορος! Μυστήριον ἀνεξερεύνητον, καὶ περὶ ὃ ἐπυκνοῦτο διαρκῶς ὁ ζόφος, καθ' ὅσον μόλις παρελθούσης μιᾶς ὥρας, ἤρχισε σειρὰ ὅλη γεγονότων ἐκτάκτων. Τὰ πρὸ μικροῦ ἀκόμη σκοτεινὰ Βασίλεια ἀπήστραπτον ἤδη ἐκ μυρίων φώτων, ὡς κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων ἑορτῶν, πρᾶγμα καταπληκτικὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἑβδομάδι, ἐνῷ διὰ τῶν εὐρέως ἀναπετασθεισῶν πυλῶν συνέῤῥεον οἱ πολυπληθεῖς Μεγιστᾶνες, διὰ τῶν Πραιποσίτων κληθέντες, καὶ φέροντες, ἀντὶ τῶν παγανῶν, τὰ πομπωδέστερα τῶν ἀλλαξιμάτων. Μετ' ὀλίγον δ' ἐθεάθη προστρέχων καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀλέξιος μετὰ τοῦ ἀνωτάτου κλήρου, κληθείς, ὡς ἐθρυλλεῖτο, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἔνθα μόλις κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἔληγεν ἡ τῶν Παθῶν λειτουργία.

Ταῦτα πάντα ἦσαν τοσοῦτον παράδοξα, ὥστε ὁ Χαράλδος, ὑπὸ φυσικῆς ἐλαυνόμενος περιεργείας, περιεβλήθη τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ στολήν, καὶ εἰσῆλθεν ἐπίσης εἰς τ' Ἀνάκτορα· ἀλλὰ διάφορος ἦν ἤδη ὅλως ἡ ἐκεῖ τῶν πραγμάτων ὄψις. Ἀντὶ τῆς προτέρας σιγῆς καὶ τοῦ σκότους, εἰς τὰς καταφώτους αἰθούσας συνωθοῦντο νῦν αἱ πολυπληθεῖς τῶν Αὐλικῶν τάξεις, καὶ ἀσυνήθης ἐδέσποζε συγκίνησις. Διῆλθε δὲ οὕτως ὁ νέος Κόμης μέχρι τοῦ Χρυσοτρικλίνου, ἀλλ' ὅτε ἀφίχθη εἰς τὴν μεγάλην τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου αἴθουσαν, μόλις τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπίστευσεν. Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀρκαδίου ἐκάθητο, ἀγέρωχος καὶ τὴν πορφύραν περιβεβλημένη, ἡ Ζωή, παρ' αὐτὴν δ' ἐπὶ ἑτέρου θρόνου, τὸ λευκὸν φέρων στέμμα καὶ τὰ βασιλικὰ σήματα βαστάζων, ὁ Μιχαήλ. Δεξιῶς ἵστατο ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ κλήρου, καὶ τὴν λοιπὴν αἴθουσαν ἐπλήρουν οἱ χρυσοπάρυφοι Συγκλητικοί, ἀλλὰ σκυθρωποὶ πάντες καὶ καθ' ὁμίλους ψιθυρίζοντες.

(*Ἕπεται συνέχεια*) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ἂν δὲν ἔννοιωσες τὴ λύπη δὲν θὰ νοιώσῃς τὴ χαρά.

*

Τὸ νερὸ ποῦ μὲ πνίγει πέλαγος μοῦ φαίνεται.

*

Τὸ ψάρι ποῦ ξέφυγε ἀπ' τὸ δίκτυ θαῤῥοῦμε πάντα πῶς ἦταν μεγάλο.

*

Ὅπου εἶνε λίγο μὴ ζητᾷς πολύ.

(*Ἀρμενικαὶ παροιμίαι.*)

ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΦΙΛΗΜΑΤΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΑΛΗΘΙΝΟ

*

Ἐκείνη τραγουδοῦσε τὰ τραγούδια ποῦ τῆς ἔμαθαν τὰ πουλιά, καὶ τὰ τραγουδοῦσε καλλίτερα ἀπὸ τὰ πουλιά· ἐκεῖνος ἔπαιζε τὸ ντέφι σὰν τσιγγάνος, μὰ καλλίτερα ἀπὸ κάθε τσιγγάνο· καὶ ἔτσι πήγαιναν τὸ δρόμο τους παίζοντας καὶ τραγουδῶντας. Ποιοὶ ἦταν: Οὔτ' αὐτοὶ δὲν ἤξεραν. Θυμοῦνταν μοναχὰ πῶς ποτὲ δὲν εἶχαν κοιμηθῆ σὲ στρῶμα, ποτὲ δὲν εἶχαν φάγη σὲ τραπέζι· οἱ ἄνθρωποι ποῦ κάθονται σὲ σπίτια καὶ τρῶνε σὲ στρωμένα τραπέζια δὲν ἦταν συγγενεῖς τους· αὐτοὶ οὔτε εἶχαν συγγενεῖς, οὔτε εἶχαν σπιτικό. Μικροί, μικροί, τόσο μικροὶ ποῦ μόλις 'μιλοῦσαν, ἔσμιξαν 'ς τὴ μέση τοῦ δρόμου· ἐκείνη ἔβγαινε μέσ' ἀπὸ ἕνα βάτο, ἐκεῖνος ἀπὸ ἕνα χαντάκι, — ποιαὶς κακαὶς μανάδες τὰ εἶχαν παρατήση; — κ' εὐθὺς γελῶντας ἐπιάσθηκαν χέρι μὲ χέρι. Ψιλόβρεχε ἐκείνη τὴν ἡμέρα· μὰ πέρα μακρυά, ὁ οὐρανὸς ξεστέρωνε καὶ χρυσόφεγγεν ὁ ἥλιος. Ἐπερπάτησαν κατὰ τὸν ἥλιο· ἀπὸ τότε ὅλο τὸν ἴδιο δρόμο τραβοῦν, κατὰ τὴ μεριὰ ποῦ κάνει καλωσύνη. Θὰ πέθαιναν βέβαια ἀπὸ τὴ δίψα κι' ἀπ' τὴν πεῖνα, αν δὲν ἔτρεχαν τὰ κρυσταλλένια ποτάμια, αν ἡ σπλαγχνικαῖς χωριάτισσαις δὲν τοὺς ἔρριχναν ποῦ καὶ ποῦ καμμιὰ γωνιὰ ψωμιοῦ τόσο ξερὴ ποῦ δὲν 'μποροῦσαν νὰ τὴ φάνε ἡ κότταις. Ἦταν μιὰ λύπη νὰ βλέπῃ κανεὶς τὰ ἔρημα αὐτὰ παιδιὰ ἔτσι ἀχαμνὰ καὶ χλωμά. Μὰ ἕνα πρωί — ἦταν πλειὰ μεγαλούτσικα — ξαφνίστηκαν, ὅταν 'ξύπνησαν μέσ' 'ς τὸ χορτάρι, κοντὰ 'στὴ ῥίζα ἑνὸς δένδρου καὶ εἶδαν πῶς εἶχαν κοιμηθῆ χωρὶς νὰ τὸ νοιώσουν μὲ σμιγμένα τὰ στόματα. Ηὗραν πῶς ἦτον γλυκὸ τὸ φιλὶ καὶ δὲν ἐξεχώρισαν ξυπνητὰ τὰ χείλη ποῦ εἶχαν σμίξη κοιμισμένα. Ἀπὸ τότες, δὲν τὰ ἔννοιαζε πλειὰ γιὰ τὴν φτώχια τους· αν ἦταν δυστυχισμένα, μὰ ἦταν καὶ τόσο εὐτυχισμένα! Ἡ ἀγάπη γλυκαίνει ὅλαις ταῖς πίκραις τοῦ κόσμου.

Τυλιγμένα σὲ 'λίγα κουρέλια ἐψήνουνταν ἀπὸ τὸν ἥλιο, μουσκεύουνταν ἀπ' τὴ βροχή· μὰ δὲν ζήλευαν καθόλου ἐκείνους ποῦ φοροῦσαν δροσερὰ ῥοῦχα τὸ καλοκαίρι, γούναις τὸ χειμῶνα. Εἶνε καλὰ καὶ τὰ τρύπια πανιά, ὅταν μ' αὐτὰ ἀρέσῃ κανένας 'ςἐκεῖνον π' ἀγαπᾷ, καὶ πόσαις ἀρχόντισσαις δὲν θὰ ἄλλαζαν τὸ πλούσιό τους φόρεμα μὲ τὸ κουρελοντυμένο μὰ ὥμορφο κορμὶ μιανῆς φτωχούλας; Γυρίζοντας ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ κι' ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία, ἔστεκαν 'μπροστὰ σὲ πλουσιόσπιτα ὅποτε βλέπανε ἀνοιχτὰ τὰ παραθύρια 'μπροστὰ σὲ μαγαζειὰ ποῦ ἔπιναν καὶ γλεντοῦσαν χωριανοί· ἡ μιὰ τραγουδοῦσεν, ὁ ἄλλος ἔπαιζε τὸ ντέφι του. Ἂν τοὺς ἔδιναν τίποτε ἐχαίρουνταν, κι' αν δὲν τοὺς ἔδιναν· δὲν ἐπικραίνουνταν πολὺ καὶ πήγαιναν πάρα πέρα. Κι' αν ἦταν νὰ κοιμηθοῦν νηστικοί, τί τάχα; Μπορεῖ νἄχῃ κανένας τὸ στομάχι ἀδειανό, ὅταν ἔχῃ γεμάτη τὴν καρδιά.

* *

Μιὰ φορὰ μονάχα εὑρέθηκαν κ' οἱ δυὸ πολὺ θλιμμένοι. Ἦτον κρύος, παγωμένος καιρός· τρεῖς ἡμέραις δὲν τους εἶχε κανεὶς ἐλεήσῃ· μόλις ἐστέκουνταν 'στὰ πόδια τους, νοιώθοντας τόση δύναμιν καθένας ὅση γιὰ νὰ στηλώσῃ τὸν ἄλλον. Πῆγαν καὶ τρύπωσαν μέσα 'ς ἕναν ἀχυριῶνα, κι' ὁ ἀχυριῶνας ἦτον ὀρθάνοιχτος κι' ὁ ἀέρας μπαινόβγαινε ἐκεῖ. Ὅσο κι' αν ἀγκαλιάστηκαν σφιχτά, σφιχτά, ἔτρεμαν, ἔτρεμαν ἀπ' τὸ κρύο καὶ δὲν εἶχαν ὄρεξι γιὰ φιλὶ τὰ νηστικά τους στόματα. Τὰ δύστυχα! Ἀπελπισμένα γιὰ σήμερα χωρὶς ἐλπίδα γι' αὔριο. Τί θὰ κάνουν, τί θ' ἀπογείνουν, αν δὲν τοὺς λυπηθῆ καμμιὰ ψυχὴ σπλαγχνική; Νὰ πεθάνουν ἔτσι μέσ' 'ς τὴν πρώτη νιότη τους, παρατημένα ἀπ' ὅλους; . . .

— Γιατὶ νὰ μὴν ἔχωμε τάχα κ' ἐμεῖς ὅ,τι ὅλος ὁ κόσμος ἔχει; Εἶνε τόσο μεγάλο πρᾶμμα 'λίγη φωτιὰ γιὰ ζεστασιά, 'λίγο ψωμὶ γιὰ δεῖπνο; Ἄλλοι νὰ κοιμοῦνται ἥσυχα ἥσυχα σὲ καλοζεσταμένα σπίτια, κ' ἐμεῖς ἐδῶ νὰ τρεμουλιάζωμε, σὰν πουλάκια χωρὶς φτερά, χωρὶς φωλιά.

Ἔτσι ἔλεγ' ἐκείνη μὲ τὰ δάκρυα 'ς τὰ μάτια. Μὰ ἄξαφνα τοὺς φάνηκε σὰν νὰ πέθαναν καὶ πῆγαν 'ς τὸν παράδεισο· ἕνα φῶς ὁλόχρυσο τοὺς περιτριγύρισε καὶ μιὰ γυναῖκα σὰν ἄγγελος ἐπρόβαλε μέσ' ἀπ' τὸ φῶς· ἦτον χρυσοκόκκινο ντυμένη καὶ κρατοῦσε χρυσὸ ῥαβδὶ 'ς τὸ χέρι.

— Κακότυχα παιδιά, τοὺς λέει, ἡ δυστυχία σας μ' ἔκανε νὰ σας συμπονέσω, κ' ἔρχομαι νὰ σας φέρω βοήθεια. Ὡς τώρα ἤσαστε φτωχότερα ἀπὸ τὸν πλειὸ φτωχό, ἀπὸ τώρα κ' ἔμπρὸς θὰ γείνετε πλουσιώτερα ἀπ' τὸν πλειὸ πλούσιο· θὰ κάνετε 'σὲ 'λίγον καιρὸ τόσα πλούτη ποῦ δὲν θὰ βρίσκετε 'ς ὅλη τὴ χώρα κάσσαις γιὰ νὰ τὰ βάλετε.

Ἄκουσαν τὰ λόγια αὐτὰ καὶ θαρροῦσαν πῶς ὀνειρεύονται!

— Καὶ πῶς θὰ γείνῃ αὐτό, καλὴ κυρά;

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ καλή σας Μοῖρα, ὅ,τι προστάξω θὰ γείνῃ. Ὅποιος ἀπ' τοὺς δυό σας ἀνοίγει τὸ στόμα, ἕνα φλουρὶ χρυσὸ θὰ πέφτῃ ἀπ' τὰ χείλη του, καὶ δεύτερο καὶ τρίτο καὶ ἄλλα ἀπὸ κοντά.

Ἡ Μοῖρα χάθηκεν. Ἐκεῖνος κ' ἐκείνη θαμπωμένοι ἀπὸ τὸ ὅ,τι εἶχαν ἀκούσῃ ἔστεκαν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα — καὶ ἀπὸ τὰ χείλη τους ἔπερταν φλουριὰ καὶ φλουριά, βενέτικα, μαντζάρικα, κωσταντινάτα, λογῆς, λογῆς.

* * *

Ὕστερα ἀπὸ 'λίγα χρόνια, 'ς ὅλον τὸν κόσμο

Digitized by Google

ἦταν ξακουστὸ ἕνα ἀνδρόγυνο, ἕνας ἄρχοντας καὶ μιὰ ἀρχόντισσα ποῦ κάθουνταν 'ς ἕνα παλάτι μεγάλο ἴσα μὲ μία πολιτεία, λαμπερὸ σὰν οὐρανὸς μὲ τἄστρα, γιατὶ ὅλ' οἱ τοῖχοι του ἦταν μαρμαρόχτιστοι καὶ στολισμένοι μ' ἀτίμητα πετράδια. Καὶ πάλι ἀπ' ἔξω δὲν ἦταν τίποτε 'μπροστὰ 'ς τὸ τί ἦταν μέσα. Δὲν θαὔριζε τέλος ἂν ἀρχινοῦσε κανεὶς νὰ 'πῇ τὸ τί καὶ τί στολίδια καὶ πῶς καὶ πῶς βαλμένα ἦταν ἐκεῖ μέσα. Ἐτυφλώνουνταν τὰ μάτια ἀπ' τὴ λαμπράδα καὶ οἱ νοικοκυραῖοι ἔκαναν γιορταῖς καὶ πανηγύρια ποῦ δὲν 'μποροῦσεν οὔτε βασιλιὰς νά τους παραβγῇ.

Ἀπὸ τόπο σὲ τόπο τὸ πρᾶμμα μαθεύτηκε καὶ 'ς τὴ χώρα ποῦ εἶνε ἡ Μοίραις· καὶ μιὰ ἀπ' αὐταῖς —ἐκείνη ποῦ φάνηκε 'ς τὸν ἀχυριῶνα ντυμένη χρυσοκόκκινα—ἐκίνησε νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ εὐτυχισμένους ἐκείνους ποῦ ὅ,τι εἶχαν τὸ χρωστοῦσαν 'ς αὐτή.

Ἔφτασε 'ς τὸ παλάτι κατὰ τὸ βράδυ-βράδυ καὶ 'μπῆκε 'ς τὴ χρυσῆ κάμαρα ποῦ κάθουνταν ὁ ἄρχοντας καὶ ἡ ἀρχόντισσα μονάχοι. Μ' αὐτοὶ ἀντὶ νὰ δείξουν χαρὰ ποῦ τὴν εἶδαν ἔπεσαν καὶ οἱ δύο 'ς τὰ πόδιά της μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα.

— Πῶς γίνεται αὐτό; λέει ξαφνισμένη καὶ ὠργισμένη ἡ Μοῖρα. Δὲν εἶσθε εὐχαριστημένοι ἀκόμη; ἀχάριστοι, τί ἄλλο θέλετε;

— Καλή κυρά, εἴμαστε τόσο δυστυχισμένοι, ποῦ θὰ πεθάνωμε ἀπ' τὴ λύπη μας, ἂν δὲν μας σπλαγχνισθῇς.

— Δὲν ἔχετε ἀρκετὰ πλούτη;

— Ἔχομε μὲ τὸ παραπάνω.

— Μήπως βαρεθήκατε νὰ πέφτουν ἀπ' τὰ χείλη σας μόνον φλουριὰ καὶ θέλετε ν' ἀλλάξουν; Θέλετε λοιπὸν καλλίτερα νὰ προστάξω νὰ πέφτουν διαμάντια καὶ ζαφείρια μεγάλα σὰν αὐγὰ περιστεριῶν;

— Ὄχι, ὄχι· δὲν τὸ θέλομε αὐτό.

— Πέτε μου λοιπὸν τί σᾶς κάνει, νὰ πονῆτε, γιατὶ ἐγὼ δὲν 'μπορῶ νά το βρῶ.

— Καλή κυρά, καλὸ εἶνε νὰ ζεσταίνεται κανεὶς ὅταν κάνῃ κρύο, νὰ κοιμᾶτα ισὲ πουπουλένια στρώματα, νὰ τρώγῃ ὅσο θέλει ὅταν πεινᾷ, μ' ἀπ' ὅλα αὐτὰ εἶνε κάτι καλλίτερο: νὰ φιλιέται κανεὶς χείλη μὲ χείλη μ' ἐκεῖνον π' ἀγαπᾷ. Ἀλλοίμονο! ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μᾶς ἔδωκες πλούτη, αὐτὴ ἡ χαρὰ ἐχάθηκε γιὰ μᾶς· κάθε φορὰ ποῦ πᾶμε νὰ σμίξωμε τὰ στόματά μας, φλουριὰ βγαίνουν ἀνάμεσα ἀπ' τὰ χείλη μας καὶ φιλοῦμε τὸ κρύο αὐτὸ χρυσάφι.

— Ἄ, εἶπεν ἡ Μοῖρα, δὲν τὸ εἶχα συλλογισθῇ αὐτό. Μὰ τώρα πλειὰ δὲν 'μπορεῖ νὰ γείνῃ ἀλλιῶς, πρέπει νὰ τὸ πάρετε ἀπόφασι.

— Ὄχι, ποτέ! λυπήσου μας, σπλαγχνίσου μας. Δὲν 'μπορεῖς νὰ μᾶς πάρῃς 'πίσω τὸ χάρισμα αὐτὸ ποῦ μᾶς ἔδωκες;

— Ναί. Μὰ θὰ χάσετε μαζὶ καὶ ὅλα τὰ πλούτη, ὅσα ἔχετε καὶ θὰ γείνετε ὅπως πρῶτα φτωχοί, θεόφτωχοι.

— Καὶ τί μας μέλει γιὰ τὰ πλούτη;

— Καλὰ λοιπόν, ἂς γείνῃ κατὰ τὸ θέλημά σας.

Καὶ ἡ Μοῖρα ἅπλωσε ἀπάνω τους τὸ χρυσὸ ῥαβδί της...

Εὑρέθηκαν πάλι μέσα 'ς ἕναν ἀχυριῶνα ὀρθάνοιχτο κι' ὁ ἀέρας μπαινόβγαινε ἐκεῖ κρύος καὶ παγωμένος. Ὅπως ἦταν τότε ἦταν καὶ τώρα, νηστικοί, μισόγυμνοι· ἐτρεμούλιαζαν σὰν πουλάκια χωρὶς φτερά, χωρὶς φωλιά. Μὰ δὲν ἐπαραπονιοῦνταν· ἦταν εὐτυχισμένοι σμίγοντας τὰ χείλη μ' ἕνα σφιχτό, γλυκό, ἀτέλειωτο φιλί...

(Κατὰ τὸν Catulle Mendès)

Δε

Ἐκ τῆς ἄρτι ἐκδοθείσης ἀξιολόγου μελέτης *Περὶ μεταναστεύσεων φυτῶν καὶ ζώων* ὑπὸ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ ἰατροῦ κ. Γ. Χ. Παρλαπᾶ, ἀποσπῶμεν τὰς ἐν εἴδει σημειώσεων προσηρτημένας ἐν τέλει τοῦ βιβλίου εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ ἰχθύων καὶ τῆς ἁλιείας αὐτῶν:

Η ΑΛΙΕΙΑ ΕΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΩ

Τὰ Τενάγη τοῦ Μεσολογγίου, κοινῶς λιμνοθάλασσα, εἶνε εὐρὺ καὶ ἀβαθὲς θαλάσσιον πεδίον, ἔχον ἐπιφάνειαν 4 ἑκατομμυρίων περίπου στρεμμάτων, διαιρεῖται δὲ εἰς 19 Ἰχθυοτροφεῖα (Βιβάρια ἢ Ἰβάρια κοινῶς) ἅπαντα ἀνήκοντα εἰς τὸ Κράτος καὶ ἐνοικιαζόμενα παρ' αὐτοῦ κατὰ δεκαετίαν. Χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους διὰ μακρᾶς σειρᾶς νησιδίων καὶ ἀμμωδῶν προχωμάτων (λούρων), καὶ συγκοινωνεῖ μὲν πολλαχοῦ μετὰ τῆς λοιπῆς θαλάσσης, ἰδίως ὅμως ἑνοῦται μετ' αὐτῆς διὰ στενῆς τινος αὔλακος.

Ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ θαλασσίᾳ ἐκτάσει τὰ συνηθέστερα καὶ πολυπληθέστερα εἴδη τῶν ἰχθύων, ἅτινα εἰσέρχονται κατὰ τὸ Ἔαρ, εἰσίν:

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *Κεφαλοειδῶν* Mugiloideil

τὸ γένος *Κέφαλος Mugil cephalus*, τὸ ἄρρεν καλεῖται κοινῶς στειράδι, τὸ θῆλυ Μπάφα καὶ ἐκ ταύτης ἐξάγεται τὸ αὐγοτάραχον.

Ὁ *Μύξινος* ἢ *Μυξινάρι*, *Mug. Saliens.*

Ὁ Γάστρος *M. Labeo.*

Ὁ Δευκύνος. *M. Curtus*, τὰ μικρὰ καλοῦνται Μαυράκια. Αἱ Βελέφισες, *M. Capito.*

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *Σπαροειδῶν.*

τὸ γένος *Χρύσοφρυς*, ***Chrysophrys** aurata*, κοινῶς Τσιποῦρα καὶ Μαρίδα.

Ὁ Σπάρος, *Sargus **rondeletti**.*

Ὁ Σαργός, *S. **vulgaris***, ἀλλὰ σπανιώτερος.

Digitized by Google

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *Περκοειδῶν* τὸ γένος *Λάβραξ Labrax lupus*, συνηθέστερον ὅμως τὸ εἶδος **Labrax** *Nigrescens*.

Ἐκ τῶν *Κωβιοειδῶν Gobioidei* ὁ *Γωβιός*, *gobius auratus* καὶ *gobius niger*, ὅπερ συνηθέστερον.

Ἐκ τῶν *Πλευρονέκτων* ἡ *Γλῶσσα* κ. *Χωματίδα*, *Solea Vulgaris*, καὶ ἡ *Ψῆττα* εἶτα *Ῥόμβος* κ. *σιάκι*.

Ἐκ τῶν *ἀπόδων* τὸ γένος *Ἔγχελυς* κ. *χέλι* καὶ *Σούβλου μητάρι*, *Anguilla Vulgaris*.

Ἡ *Καβάτσα Ang. Latirostris*, ὅπερ κοινότερον.

Τὸ *καθαρόχελο*, *Enguille plat—bec*.

Ὁ *Γόγγρος* κ. *Δρόγκος*.

Πρὸς ἁλιείαν τῶν ἀνωτέρω μεταχειρίζονται διάφορα μηχανήματα, οἷον τὸ ἄγκιστρον (καλαμίδι) τὸ πολυάγκιστρον (παραγάδι), τὸ σταφυλοκάρι καὶ τὸν κάμακα. Ἡ διὰ τοῦ κάμακος ἁλιεία γίνεται συνήθως τὴν νύκτα. Ἐπὶ τῆς πρώρας τῆς λέμβου ἀνάπτουσι μεγάλην ἐκ δᾳδῶν πυρὰν (πυργιά), ἐκ τῆς λάμψεως τῆς ὁποίας ἐκθαμβούμενοι οἱ ἰχθῦς μένουσιν ἐπί τινας στιγμὰς ἀκίνητοι.

Ἰδίως ὅμως τὸ κυριώτερον καὶ μᾶλλον καταστρεπτικὸν διὰ τοὺς ἰχθῦς μηχάνημα τῶν ἰχθυοτροφείων εἰσὶν οἱ καλάμινοι φραγμοὶ (καλαμωτά). Εἶνε δὲ τοῦτο μέγα τετράπλευρον τραπεζοειδὲς τὸ σχῆμα, οὗτινος ἡ πρὸς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν ἐστραμμένη πλευρά, ἡ καὶ βραχυτέρα, εἶνε ἐντελῶς κεκλεισμένη, φέρει δὲ κατὰ τὰς γωνίας αὐτῆς στρογγύλας προεξοχάς, καλουμένας πήρας (σάκκους), ὧν ἡ ἑλικοειδὴς εἴσοδος ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἰχθῦς νὰ εἰσέρχωνται οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἐξέρχωνται. Αἱ δύο παράλληλοι τοῦ τραπεζίου πλευραὶ καλοῦνται *φύλλα*, καὶ συνέχονται στερεῶς μὲ τὰς πήρας, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτῶν φέρουσιν ὁμοίας πήρας, καλουμένας κουρούπια. Ἡ τετάρτη δὲ πλευρὰ ἡ μεγαλειτέρα, δι' ἧς εἰσέρχονται οἱ ἰχθῦς, εἶνε ἀνοικτή, οἱ δὲ καλάμινοι αὐτῆς φραγμοὶ διαιροῦνται εἰς δύο (μεσοβίβαρα) καὶ σχηματίζουσιν εἶδος χοάνης, δι' ἧς εἰσέρχονται οἱ ἰχθῦς, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἐξέλθωσιν.

Πολλάκις, κατὰ τὸ θέρος ἰδίως, μέρος τῆς ἀβαθοῦς θαλάσσης περικλείεται διὰ φραγμῶν ἐκ λεπτοτέρων καλάμων (σαμακίων), καὶ ὁσάκις θέλουσι νὰ ἐξαγάγωσι τοὺς ἐν αὐτοῖς περικλεισθέντας ἰχθῦς, περιστέλλουσι βαθμηδὸν τοὺς καλαμίνους φραγμοὺς εἰς στενότατον χῶρον (χειροβολίδι ἢ γυροβολίδι).

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου μέχρι Μαΐου ἡ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους μένει ἐλευθέρα, οἱ δὲ ἰχθῦς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰσέρχονται εἰς τὰ τενάγη ὅπως παχυνθῶσι καὶ καταστῶσιν ἁρμόδιοι πρὸς κυοφορίαν. Περὶ τὰς 15 Μαΐου οἱ ἁλιεῖς ἄρχονται νὰ τοποθετῶσι τοὺς καλαμίνους φραγμούς, καὶ κατὰ τὰ τέλη Μαΐου τὰ πάντα εἰσὶ διατεθειμένα οὕτως, ὥστε ἡ ἔξοδος τῶν ἰχθύων πρὸς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν εἶνε ἐντελῶς διακεκομμένη. Περὶ τὸν μῆνα Ἰούλιον ἁλιεύουσι τοὺς Σπάρους καὶ τὸ εἶδος τοῦ Κεφάλου, Mugil Saliens κ. Μυξινάρι. Ἀλλ' ἡ σπουδαιοτέρα ἁλιεία εἶνε ἡ τοῦ θήλεος κεφάλου, Mugil Cephalus κ. Μπάφας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξάγουσι τὸ αὐγοτάραχον. Καθ' ὅλα τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἡ ἁλιεία αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς α'. Αὐγούστου καὶ λήγει τὴν 14|26 Σεπτεμβρίου. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν οἱ ἰχθῦς οὗτοι, ὧν τὰ ᾠὰ εἰσὶν ἤδη ὥριμα, σπεύδουσι πρὸς ἀνεύρεσιν τόπου ἁρμοδίου πρὸς ᾠοτοκίαν διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἀλλ' ἐμπίπτουσιν εἰς τοὺς καλαμίνους φραγμούς, οὓς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

Ἅμα λήξῃ ἡ ἁλιεία τῆς θηλείας Κεφάλου ἄρχεται ἡ τῶν Σπάρων, ἥτις διαρκεῖ ἀπὸ τὰς 15 Σεπτεμβρίου ἕως τὰ τέλη Ὀκτωβρίου· συλλαμβάνονται δὲ καὶ οὗτοι διὰ τῶν αὐτῶν καλαμίνων φραγμῶν ἄνευ διακρίσεως γένους. Ἐπέρχεται δὲ τοιαύτη καταστροφὴ αὐτῶν ὥστε κατὰ τὸν Νοέμβριον οὐδὲ εἷς Σπάρος εὑρίσκεται καθ' ὅλα τὰ τενάγη τοῦ Μεσολογγίου. Δέον ὅμως ἡ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ ἀπαγορεύσῃ αὐστηρῶς κατὰ τὰς μελλούσας ἐνοικιάσεις τὸ λεγόμενον *στολόγημα*, τουτέστι τὴν πύκνωσιν τῶν καλαμίνων φραγμῶν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε μόλις νὰ διέρχηται τὸ ὕδωρ. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁμοῦ μετὰ τῶν Σπάρων συλλαμβάνονται δυστυχῶς κατ' ἔτος καὶ 25 ἕως 30 χιλιάδες ὀκάδες Σπαρίδια, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 4 ἕως 5 ἑκατομμύρια ἄτομα, ταῦτα δὲ ἁλατιζόμενα πωλοῦνται εἰς τὴν εὐτελεστάτην τιμὴν τῶν 20 ἢ 25 λεπτῶν τὴν ὀκάν. Καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν πολλὰ ἑκατομμύρια τοιούτων ἰχθυδίων συλλαμβάνονται οὕτω κατ' ἔτος καὶ πωλοῦνται εἰς εὐτελεῖς τιμάς. Μολονότι δὲ ἡ γονιμότης τῶν ἰχθύων εἶνε, ὡς γινώσκομεν, καταπληκτική, οὐχ' ἧττον ἡ πληθὺς αὐτῶν θέλει διὰ τοῦ χρόνου σπουδαίως ἐλαττωθῇ, ἐὰν μὴ ληφθῶσιν ἀπαγορευτικά τινα μέτρα, ἀφορῶντα τὴν ἁλιείαν τῶν ἰχθυδίων τούτων.

Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου μέχρι Δεκεμβρίου γίνεται ἡ ἁλιεία τῆς *Χρυσόφρυος* κ. Τσιπούρας ἢ μαρίδας. Ὅταν οἱ ἰχθύες οὗτοι παχυνθῶσιν, ἡ δὲ κυοφορία αὐτῶν εἶνε ἤδη περὶ τὸ τέλος της, προχωροῦσι πρὸς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν ὅπως ᾠοτοκήσωσι καὶ ἀνεύρωσι κρησφύγετα διὰ τὸν χειμῶνα βαθύτερα, ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν ἀπαντῶσι φραγμούς, εἰς οὓς ἅπαξ εἰσελθόντες δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐξέλθωσι.

Βραδύτερον, ἤτοι κατὰ τὸν Δεκέμβριον καὶ

Digitized by Google

Ἰανουάριον, τὴν αὐτὴν ἀκολουθοῦσι πορείαν καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἐμπίπτουσι παγίδας καὶ οἱ καθ' ὁμάδας πολυπληθεῖς πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος διευθυνόμενοι *Λαύρακες*, ἐκ τῶν ὠῶν δὲ τούτων κατασκευάζεται καὶ αὐγοτάραχον κατωτέρας ποιότητος, (τὰ καλούμενα ῥεφούδια).

Εἰς τὰ τενάγη ταῦτα ἀλιεύονται ἐπίσης, συνηθέστερον ὅμως διὰ τοῦ κάμακος, καὶ οἱ Ἐγχέλυς, ὧν τὰς ἐντὸς τῆς ἰλύος ὀπὰς διακρίνουσι καλῶς οἱ ἁλιεῖς.

Ἀλιεύουσιν ἐπίσης ἢ μᾶλλον συλλαμβάνουσι διὰ τῶν χειρῶν καὶ μεγάλα ποσὰ Κοβιῶν (γωβιῶν), gobies niger.

Γεωργιος Χ. Παρλαπας

Τὰ κάτωθι δημοσιευόμενα δημώδη ᾄσματα τῆς Μακεδονίας ψάλλονται συνήθως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Λαζάρου ὑπὸ παίδων περιερχομένων τοὺς οἴκους καὶ συλλεγόντων εἰς ἀμοιβὴν αὐγὰ διὰ τὸ Πάσχα. Ἐδόθησαν δ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ μακεδόνος ἰατροῦ κ. Θεοχ. Γερογιάννη μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου συλλέγοντος τοιαῦτα δημώδη μνημεῖα τῆς ἑλληνικωτάτης πατρίδος του. Τὰ ᾄσματα ταῦτα ἔχουσι καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα ὅτι συλλεχθέντα ὑπὸ μακεδόνος, λογίου μέν, γνώστου δὲ καὶ τοῦ ἐγχωρίου διαλεκτικοῦ ἰδιώματος, τηροῦσιν ἐν τῇ γραφῇ ἀκριβέστατα τοὺς τύπους κατὰ τὴν ἐγχώριον προφοράν.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

1

Μίγια τὴν ἔχ' ἡ μάνα της μικρὴ κὴ χαϊδημένη·
τὴν ἔλουζι τὴ χτένιζι 'ς τὸ σύννηφου τὴν κρύβει·
τὰ σκόνταψι τὸ σύννηφο κὴ φάνκαν τριὰ βουρλίδια·
σὰν εἶδαν κόσμους θάμαξαν, τοὺ παναγύρ' συγίσκη·
σὰν εἶδη κ' ἡ πραμματευτὴς ἔπησι κὴ ζαλίσκη.
Σήκου σήκου, πραμματευτή μ', νὰ ἰδῇς τὴν πραμματειά σου.
—Δόσε φουτιὰ στὴν πραμματειὰ κὴ φλόγα 'ς τὸ μητάξι,
τὸ κίτρινου, τὸ πράσινο, τὸ νηρογαλαζάτο.

2

Μαρὴ βαμβακουπρόσωπη κὴ γαϊτανοφρυδοῦσα,
τί μάνα ἦταν 'π' σ' ἔκαμι, τί χέρ α σ' ἐκρατοῦσαν;
κὴ σ' ἔκαμαν παρέμουρφη, ἄσπρη σὰν πηριστέρα;
ἀκούστηκαν τὰ κάλλη σου σ' ὅλην τὴν οἰκουμένη.
Μαργαριτάρι 'στὸ χαρτὶ ἔνι τοὺ προσουπό σου
κὴ μῆλ' ἀπ' τοὺν παράδεισου ἔνι τοὺ μάγουλό σου,
καπνίστηκις 'στοὺ μάλαμμα, κὴ πηρπατεῖς κὴ λάμπεις,
σὰν ἥλιο φέγγεις 'στὴν αὐλή, σὰν ἄστρου μέσ' 'στὸ σπίτι,
κὴ σὰ δαμὰς βασιλικὸς φέγγεις 'στὸ πηριβόλι.
—Ἡ μάνα μ' ἦταν πέρδικα κι' ἀφέντης μ' πηριστέρι
κ' ἔκατσαν κὴ μ' ἐστόρισαν σὰν τ' ὄμουρφο ξηυτέρι.

3

Σπινὴ λαλίτσ' ἀκούστηκι 'στοῦ Βαρδαριοῦ τὸν κάμπο,
ποῦ πῆρ' ὁ λύκος τὸ πηδί, πῆρε καὶ τὸ ληχοῦδι.
Χίλιοι νομάτ' τὸν κυνηγοῦν, τριακόσ' ἀρματωμένοι·
κανεὶς κὴ δὲν τουν ζύγουση κανεὶς δὲν τὸν ζυγώνει,
μὸν μάνα πώχει τὸ πηδί, μὸν κείνη τὸν ζυγώνει·
«Ἄφσες μοι λύκε μ' τὸ πηδί, ἄφσες μοι τὸ ληχοῦδι».
Τὰ τὸ πηδὶ πλουγήθηκιν ἀπὶ τοῦ λύκ' τὸ στόμα·
«Θὰ νέρτου 'γὼ μανοῦδά μου, θὰ νέρτου 'γὼ 'στὸ σπίτι,
ὄντας θ' ἀσπρίσ' οὐ κόρακας, κὴ θὰ μαυρίσ' οὐ γλάρους·
κι' ὄντας θὰ στύψ' ἡ θάλασσα, νὰ σπείρουμι κριθάρι·
ὑμᾶσαι σὺ μανοῦδά μου ὄντας μ' ἐβλαστημοῦ της
ταχυὰ ταχυὰ τὴν Πασχαλιά, καὶ 'στὸν Καλὸ τὸ λόγο
ὀντὰ τρουγις κὴ ἔπινις κ' ἡμένα βλαστημοῦσες;
νὰς μ' ἔδν' ἡ Θιὸς ἕνα πηδί, κι' ἂς τόπηρνι κι' ὁ λύκος.»

4

Σὰ ν κίνησιν ἡ Μήτρις μας νὰ πάῃ νὰ ζηυγαρίσῃ
Π αίρνει νάλέτρι 'ποὺ μηλιά, ζυγὸν μαλαματένιον,
κὴ γκάτσιανον, ἀποὺ λαλεῖ, τριανταφυλλιᾶς κλουνάρι
κὴ βώδια λαμπρουκέρατα, 'ς ἕνα στρουφὸ χουράφι
Σπέρνει σιτάρ α δώδηκα, κριθάρια δηκαπέντη
κὴ βρώμης δηκατέσσηρα· μὰ δὲν θὰ τὰ θερίσῃ.
Πουλοῦδι πάησε κ' ἔκατσι 'ς τ' ἀπιγυρισματά του,
Τὰ σὰ λαλοῦσι κ' ἤληγι σὰν ἄνθρουπους τοὺν λέγει:
«Σπέρνεις Μήτρι μ' κὴ χαίρησαι, μὰ δὲ θὰ τὰ θηρίσῃς».
—Τὰ ποῦ τὸ ξέρ'ς πουλοῦδί μου, πῶς δὲ θὰ τὰ θηρίσου;
—ν'Ηψὲ 'μεινα 'στοὺν οὐρανὸ μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλοι·
γλέπου τὸν Κύριο 'στὸ θρουνί, τὸ Χάρο 'στὸ πουδάρι
ἀχώρια γράφαν τ'ς ζουντανοί, κ' ἀχώρια τ'ς πηθαμένοι
κὴ σένα, Μήτρι μ', σ' ἔγραψαν μὲ τοὺς ἀπηθαμένοι.
—Τὰ νάξηρα πουλοῦδί μου νἠγὼ πῶς θὰ πηθάνου,
νὰ σφάξου τὰ βουδούδια μου ἄλλους νὰ μὴν τα ζέψῃ,
νὰ σφάξου τὴν καλούδα μου ἄλλους νὰ μὴν την πάρῃ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Συνέδριον βοτανικῆς θὰ συνέλθῃ ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ δεύτερον δεκαπενθήμερον τοῦ προσεχοῦς αὐγούστου. Τὸ συνέδριον τοῦτο ὀργανίζεται ὑπὸ τῆς *Γαλλικῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας*, θὰ συζητηθῶσι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ ἑξῆς θέματα: 1) Περὶ τοῦ πόσον χρήσιμον θὰ ἦτο ἂν διὰ κοινῆς συνεννοήσεως τῶν ἁπανταχοῦ ἑταιριῶν καὶ βοτανικῶν μουσείων κατηρτίζοντο ἀκριβεῖς χάρται τῆς διαδόσεως τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ γενῶν τῶν φυτῶν ἀνὰ τὴν γῆν. 2) Περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν ἅτινα ἡ φυτικὴ ἀνατομία παρέχει εἰς τὴν φυτικὴν ταξινομίαν. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ συνεδρίου, ἐν αὐτῷ τῷ καταστήματι ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ γίνωνται αἱ συνεδριάσεις αὐτοῦ, θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἔκθεσις χαρτῶν, βιβλίων, φωτογραφιῶν κλπ. ἀναφερομένων εἰς τὴν βοτανικὴν γεωγραφίαν.

Ἀσθενὴς ὑπνωτισθεὶς ὑπέστη ἀνωδύνως ἐγχείρησιν ἐν Ἔρβῃ τῆς Σουηδίας, μὴ γενομένης τῆς συνήθους χρήσεως χλωροφορμίου.

Τὸ μνημεῖον τοῦ Μόζαρτ κατὰ νεωτέραν ἀπόφασιν θὰ ἱδρυθῇ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν Βιέννῃ, θὰ προκηρυχθῇ δὲ προσεχῶς ἐπὶ τούτῳ ἀγὼν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς, εἰς ὃν θὰ κληθῶσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν ν' ἀποστείλωσι σχέδια τοῦ μνημείου.

«Ἡ Φρύνη ἐν Ἐλευσῖνι», ἡ νεωτάτη εἰκὼν τοῦ ἐν Πετρουπόλει διασήμου ζωγράφου Σιμιράδσκη ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Τσάρου ἀντὶ 70,000 ρουβλίων. Ἐδόθη δὲ συγχρόνως εἰς τὸν καλλιτέχνην τὸ δικαίωμα νὰ ἐκθέσῃ τὸ ἔργον εἰς τὴν παρισινὴν ἔκθεσιν καὶ νὰ ἔχῃ ἐπὶ ἓν ἔτος πλήρη τὴν κατοχὴν αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ ταύτης ὄφελη περιάγων καὶ ἐκθέτων αὐτὸ ὅπου ἂν θέλῃ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην.

Γυναῖκας ὡς σπουδαστὰς θὰ δέχεται καὶ ἡ Ἀκαδημία τῶν Βρυξελλῶν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους κατὰ κυβερνητικὴν ἀπόφασιν.

Βιβλία ἐν Ἰταλίᾳ ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1887, ὡς μαρτυρεῖ ἐπίσημος στατιστική, 11,161, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀνερχομένων ἐν ὅλῳ εἰς 1606 φύλλα. Ἡ ἀναλογία τῶν βιβλίων εἶνε 1 ἐπὶ 2683 κατοίκων, τῶν δ' ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν 1 ἐπὶ 18,842. Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων βιβλίων 1168 ἀνάγονται εἰς τὴν γεωργίαν, βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον, 1011 εἶνε πολιτικὰ καὶ θρησκευτικά, 670 ἰατρικά, 606 ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικά, κλπ. Ἐκ

Digitized by Google

δὲ τῶν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, 135 ἦσαν καθημερινὰ φύλλα καὶ 529 ἑβδομαδιαῖα, ὧν 501 πολιτικῆς ὕλης. Ἐν Ῥώμῃ τῷ 1857 ἐξεδίδοντο 237 φύλλα, ἐν Μιλάνῳ 172, ἐν Τουρίνῳ 105, ἐν Φλωρεντίᾳ 76, ἐν Νεαπόλει 75.

Τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Σίλλερ ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ ὡς φοιτητοῦ θὰ ἑορτάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰένης τὴν 14 προσεχοῦς μαΐου.

Τὸ αἰγυπτιακὸν κυανοῦν τῶν ἀρχαίων, κατά τινα ἀνακοίνωσιν ἄρτι γενομένην εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν ἀνεκαλύφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ χημικοῦ Φουκέ. Τοῦ κυανοῦ τούτου χρῆσις ἐγίνετο ἐν ταῖς ἐπὶ λίθων βαφαῖς, ἄγνωστος δὲ εἰς τοὺς συγχρόνους καλλιτέχνας καὶ ἐπιστήμονας ἦτο μέχρι τοῦδε ὁ τρόπος τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλφόνσος Δωδὲ πάσχει ἐκ νευρικῆς νόσου, ἥτις πρὸς τὸ παρὸν εὐτυχῶς δὲν ἔχει ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΙΑΤΡΟΙ

Ἡ πολωνὶς δεσποινὶς Καρολίνα Σοῦλτζε, ἥτις πρὸ διμηνίας ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς σχολῆς, ὡμίλησεν ἐσχάτως δημοσίᾳ καὶ ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἐν τῷ δημαρχείῳ τοῦ Πασσύ. Θέμα τῆς ὁμιλίας αὐτῆς ἦτο κατὰ πόσον τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα συμβιβάζεται πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ ἐξασκήσῃ τοῦτο ἐλευθέρως γυνὴ κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα. Εἰς τὸ ἐρώτημα: ἂν γυνὴ ἰατρὸς δύναται νὰ παράσχῃ συνδρομὴν εἰς ἄνδρα, ἡ νεαρὰ ἐπιστήμων ἀπήντησεν ὅτι οὐδόλως θὰ ἐδίσταζε νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι ἀφ' ἧς στιγμῆς δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἡ ἀνθρωπότης, νὰ σωθῇ ἴσως ἄνθρωπος τὸν ἔσχατον διατρέχων κίνδυνον «ἡμεῖς αἱ γυναῖκες, εἶπεν ἐντόνως, θέτομεν τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἐπαγγέλματός μας ὑπὲρ τὰς κοινὰς ψευδοσεμνότητας.» Ἀλλὰ δύναται γυνὴ ἰατρὸς νὰ ὑπανδρευθῇ, νὰ ἔχῃ συγχρόνως τὰ βάρη τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πελατείας της; Καὶ πῶς ὄχι; Αἱ γυναῖκες τοῦ κόσμου τάχα πῶς κατορθώνουν να εἶνε καλαὶ οἰκοδέσποιναι, ἐνῷ δὲν λείπουν ἀπὸ χορούς, θέατρα, διασκεδάσεις, ἐπισκέψεις; Ἔπειτα ἔχομεν παράδειγμα πειστικώτατον: τοὺς ἄνδρας ἐκείνους οἵτινες κατορθώνουσι νὰ διαπρέπωσι συγχρόνως εἰς δύο ὅλως διάφορα ἐπαγγέλματα τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν πολιτικήν. Ἡ γυνὴ πρέπει τελείως νὰ ἐκπαιδεύεται εἶπεν ἐν τέλει ἡ ῥήτωρ, νὰ καθίσταται ἰσχυρὰ διὰ τῆς ἀγωγῆς, διότι δύναται τὰ πάντα νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ ἐκμάθῃ χωρὶς νὰ γίνῃ διὰ τούτου ἀναξία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν ἔδωκε τὴν χεῖρά της.

ΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ

Οἱ ἀμερικανοὶ οἱ πανταχοῦ καὶ πάντοτε θηρεύοντες τὴν ρεκλάμαν πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐπωφεληθῶσι τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου προέδρου τῆς Συμπολιτείας Χάρρισον; Ἕκαστος ἐζήτησε νὰ κερδήσῃ ὅπως ἠμπόρεσεν ἐν τῷ ἰδίῳ κύκλῳ καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ ἐπαγγέλματι, ἀξιοσημείωτον δὲ εἶνε τίνα τρόπον πρὸς τοῦτο εὗρεν εἷς ὑποδηματοποιός: Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐνθουσιώδη ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ ἐπιστολήν, λέγων ὅτι πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν εἶχε συντελέσῃ καὶ ζητῶν εἰς ἀμοιβὴν τὸ δικαίωμα νὰ κατασκευάσῃ τὰ ὑποδήματα, ἅτινα θὰ ἐφόρει ὁ πρόεδρος κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσιν, εἰς τὸ πεῖσμα ἄλλων ἀντιπολιτευομένων ὁμοτέχνων. Ὁ κ. Χάρρισον ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν ὑποδηματοποιὸν ὡς ἑξῆς:

«Φίλτατε Κύριε,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς σας δι' ἧς μοῦ ζητεῖτε τὸ μέτρον τοῦ ποδός μου, ἵνα οὕτω δυνηθῆτε νὰ ἐκτελέσετε τὴν φιλικὴν πρόθεσίν σας, νὰ μοῦ κατασκευάσετε δηλαδὴ ζεῦγος ὑποδημάτων, ἐπιτρέψατέ μοι πρῶτον νὰ εἴπω ὅτι ἐννοῶ νὰ πληρώσω τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν. Εὐχαριστῶν ὑμᾶς διὰ τὴν κατὰ τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα εὐμενῆ ὑποστήριξιν παρακαλῶ νὰ μὲ θεωρῆτε ὅλως ἀφωσιωμένον, Βεν. Χαρρισον.»

Ἡ ἐπιστολὴ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ ζεύγους παλαιῶν ὑποδημάτων, ἵνα ταῦτα χρησιμεύσωσιν ὡς μέτρον καὶ δεῖγμα.

Ὁ πονηρὸς ὑποδηματοποιὸς ἐγκαίρως κατεσκεύασε τὰ παραγγελθέντα ὑποδήματα καὶ ἐξέθεσεν αὐτὰ εἰς θέαν, φροντίσας ἅμα νὰ δημοσιευθῶσι τὰ περὶ τῆς παραγγελίας· καὶ ἔκαμε διὰ τούτου τὴν τύχην του. Τὰ προεδρικὰ ὑποδήματα εἶνε ὑψηλά, βερνικωμένα, μὲ κομβία.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὁ οἶκος τοῦ Ἀριόστου.

Ὁ ἰταλὸς ποιητὴς Ἀριόστος ἔκτιζε μικρὰν οἰκίαν. Φίλος τὸν ἐρωτᾷ:

— Πῶς σὺ ὁ ὁποῖος εἰς τὸν Ὀρλάνδον σου περιγράφεις τόσον λαμπρὰς οἰκίας διὰ τὸν ἑαυτόν σου οἰκοδομεῖς οἰκίαν τόσον πτωχικήν;

— Αἱ λέξεις, φίλε μου, εἶνε πολὺ εὐθηνότεραι τῶν λίθων! ἀπαντᾷ μελαγχολικῶς ὁ ποιητής.

Σκέψις φιλαργύρου.

Εἰς φιλάργυρον ἐδώρησαν καινουργῆ πῖλον ὅστις τοῦ ἤρχετο στενός. Ὁ φιλάργυρος δὲν ἠξεύρει πῶς νά τον χρησιμοποιήσῃ· ἐπὶ τέλους εὑρίσκει:

— Γυναῖκα, φύλαξέ μου αὐτὸ τὸ καπέλο καὶ νὰ μοῦ τὸ βάλετε ὅταν πεθάνω ποῦ δὲν πειράζει ἂν δὲν μοῦ κάνῃ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΤΟΣ

Πλεῖστα ἀντικείμενα καθημερινῆς οἰκιακῆς χρήσεως ὑπόκεινται εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ εὐρῶτος, τῆς μούχλας ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ λαός. Τὰ βιβλία, τὰ δέρματα, ἡ μελάνη, τὰ γεννήματα προσβάλλονται καὶ καταστρέφονται ἐκ τούτου. Ἄριστα προφυλακτικὰ εἶνε τὰ ἀρωματικὰ ἔλαια· ὀλίγαι σταγόνες ἐλαίου λαβάντας ἢ γαρυφάλου ἐντὸς τοῦ μελανοδοχείου διατηροῦσι τὴν μελάνην ἀνέπαφον, μεμετρημέναι δὲ σταγόνες ἐλαίου τερεβενθίνης προφυλάττουσιν ὁλόκληρον βιβλιοθήκην ἢ ἀποθήκην πλήρη σιτηρῶν.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ *1889—1656.*

Digitized by Google

Ἀριθ. 693 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 9 Ἀπριλίου 1889.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Ὁ Σολομὼν δὲν ἐπέδρασε πολὺ ἐπὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὅμως ἐν τῇ θρησκευτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ σημειώνει οὕτως εἰπεῖν ὁριστικόν τι καὶ σπουδαιότατον σημεῖον διότι ᾠκοδόμησεν οἶκον τῷ Κυρίῳ. Ὅπως ὁ πατήρ του Δαυΐδ, ὁ Σολομὼν ἐθεώρει τὸν Ἰεχωβᾶ ὡς τὸν προστάτην θεὸν τοῦ Ἰσραήλ, ἐτίμα δ' αὐτὸν ἐν πᾶσι τοῖς καθιερωμένοις τόποις καὶ μάλιστα ἐπὶ τόπων ὑψηλῶν προσφέρων εἰς αὐτὸν δῶρα καὶ καίων θυμίαμα. Ὁ κατ' ἐξοχὴν δὲ πεφημισμένος ἐκ πάντων τῶν ὑψηλῶν τόπων ἦτο τὸ ὄρος Γαβαών, ὅπου συχνάκις ἀνίστατο καὶ ἐπορεύετο ὁ Σολομὼν προσφέρων χιλίαν ὁλοκαύτωσιν. Ἐκεῖ δὲ καὶ ὤφθη ὁ Ἰεχωβᾶ τῷ Σολομῶντι ἐν ὕπνῳ τὴν νύκτα καὶ τῷ ἔδωκε τὴν σοφίαν. Καὶ ὁ λαὸς δὲ *ἦσαν θυμιῶντες ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς*.

Τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην λογικὴν τάσιν, ἣν ὁ Δαυῒδ εἶχε δώσῃ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἰεχωβᾶ φαίνεται ὅτι τὴν ἐξηκολούθησεν ὁ Σολομών. Οὐδέποτε συμβουλεύεται τὸν Ἰεχωβᾶ διὰ μέσου τοῦ *οὐρὶμ* καὶ *τουμμὶμ* οὐδὲ διὰ μέσου τῶν προφητῶν. Τὸ ὄνειρον μόνον ἐδέχετο ὡς δηλωτικὸν τῆς θείας βουλήσεως, ἀλλὰ τὸ ὄνειρον ἦτο μέσον συγκοινωνίας πρὸς τὸν Θεὸν ὅλως προσωπικόν, τὸ ὁποῖον κατήργει πάντα τὰ παλαιὰ ὄργανα τῶν χρησμῶν. Τὸ ὄνειρον ἀπετέλει τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἀρχαίων χρόνων, οἵαν αὐτὴν βλέπομεν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰώβ, ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἔβλεπεν ἀπ' εὐθείας τὰς ὀπτασίας τοῦ Θεοῦ ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως ἀνθρώπου ἄλλου ἢ μηχανήματος οἱουδήποτε. Διὰ τοῦτο δὲ ἱερεῖς καὶ προφῆται εἶναι τεταπεινωμένοι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος. Οἱ ἱερεῖς εἶχον κατασταθῇ ἁπλοῖ τοῦ βασιλέως ὑπάλληλοι, οἱ δὲ προφῆται περιέστησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κρύπτωσι τὴν κατὰ τῶν τότε γενομένων δυσαρέσκειάν των καὶ νὰ γογγύζωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ. Ὁ βασιλεὺς ὡς ἐκλεκτὸς τοῦ Κυρίου κατέχει τὴν πρώτην τοῦ ἔθνους θέσιν καὶ εἰς τὰ θρησκευτικὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πράγματα.

Ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης εὑρίσκετο πάντοτε παρὰ τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως ἐν καταστάσει προσωρινῇ, ἡ δὲ σκηνή, ἥτις τὴν ἐσκέπαζε καθίστατο καθ' ἑκάστην πλειότερον βασιλικόν τι ἱερόν, ὅπου ἥδρευεν ἡ κυριωτάτη ἰσχὺς καὶ δύναμις τῆς βασιλείας. Ὁ Σολομὼν μετὰ τῶν ἀκολούθων του ἀνῆγεν ὁλοκαυτώσεις κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐποίει εἰρηνικὰς καὶ ἐποίει πότους μεγαλοπρεπεῖς, οὕτω δὲ ἡ λατρεία τοῦ Ἰεχωβᾶ εἶχε προσλάβῃ σχεδὸν αὐλικὸν χαρακτῆρα, ὁ δὲ λαός, ὡς φαίνεται, ἐλάχιστα μετεῖχεν αὐτῆς, διότι πρὸς τοῦτο θὰ ἐχρειάζετο νὰ εἰσορμήσῃ εἰς τὸ παλάτιον, ὅπερ καὶ τότε ὅπως καὶ πάντοτε δὲν ἦτο εὔκολον πρᾶγμα. Ἡ πολιτικὴ τῆς δυναστείας ἤρχισεν ὅπως ἦτο φυσικὸν νὰ γεωργῇ πρὸς ἴδιον κέρδος τὸ ἱερὸν παλλάδιον, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου εἶχεν οὕτως εἰπεῖν γεννηθῇ.

Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ φαίνεται ὅτι εἶχεν ἤδη ἐπὶ Δαυῒδ ἀποφασισθῇ, ὑπῆρξε δὲ τὸ κυριώτατον ἔργον τοῦ Σολομῶντος. Ὁ κόσμος κατὰ τὸ χιλιοστὸν πρὸ Χριστοῦ ἔτος ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ οἰκοδομῇ ναούς. Ἡ Τύρος προηγήθη κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων σημιτικῶν χωρῶν καὶ πόλεων καὶ εἶχεν ἤδη *βεθελὶμ* ὡς οἱ ἐγχώριοι τὰ ὠνόμαζον, ἀπομιμήματα τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ λάβῃ καὶ ὁ Ἰεχωβᾶ κατοικίαν ἄλλην ἢ τὴν σκηνήν, ἣν μόνην εἶχεν ἕως τότε, σχεδὸν ἐπεβάλλετο πλέον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ' ὅτου ὁ βασιλεὺς εἶχε κτίσῃ δι' ἑαυτὸν μεγαλόλιθον οἶκον. Τοῦ χαλκοῦ ἄφθονος ἐγίνετο τότε χρῆσις ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Τύρου. Ἀλλ' ὁ Δαυῒδ ἐν τοῖς πολέμοις αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀραμαίους καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Κοίλης Συρίας λαοὺς εἶχε κατακτήσῃ μέγαν μεταλλικὸν πλοῦτον. Ἦσαν λοιπὸν ὥριμα τὰ πράγματα ὥστε νὰ δοθῇ καὶ εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ ἡ ἀμοιβή, ἣν κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἀπῄτουν μάλιστα οἱ θεοὶ οἱ προστάται ἢ πολιοῦχοι, οἶκος δηλαδὴ ἴδιος, ὅπου νὰ ἑδρεύῃ ἡ μεγαλειότης των καὶ ὅπου μόνοι καὶ ἀποκλειστικῶς νὰ λατρεύωνται. Ὡς γήπεδον διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐξέλεξεν ὁ Σολομὼν μέρος τι, ὅπου ὑπῆρχεν ἤδη βωμὸς τοῦ Ἰεχωβᾶ, κτισθεὶς ἐκεῖ ἕνεκα λοιμωδῶν ἀναθυμιάσεων, αἵτινες ἐνομίζετο ὅτι ἀνεδίδοντο ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς γῆς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἦτο δὲ ὁ

Digitized by Google

τόπος γειτονικὸς καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρὸς τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Ἐπετεύχθη δὲ βάσις πρὸς οἰκοδομὴν στερεὰ καὶ ὁμαλωτάτη δι' ἐπιχώσεως, περὶ δὲ ἀπομονώσεως τοῦ ναοῦ, ὥστε νὰ εἶναι περιφανὴς οὐδαμῶς ἐφρόντισαν. Τὸ οἰκοδόμημα, σχήματος ὀρθογωνίου, κατεκάλυπτε τὸν χῶρον, ὃν κατέχει τώρα τὸ τζαμίον τοῦ Ὀμάρ. Πανταχόθεν τὸ περιέσφιγγον ἄλλα κτίσματα. Ἡ εἴσοδός του ἦτο πρὸς ἀνατολάς. Οὕτω δὲ τὸ οἰκοδόμημα ἐλάχιστα μὲν ἤρχετο εἰς σχέσιν καὶ συνάφειαν πρὸς τὴν πόλιν, τοὐναντίον δὲ καθ' ἅπασαν τὴν διάπηξιν καὶ συνάρθρωσιν τοῦ κτίσματος, προφανὴς ἦτο ὁ σύνδεσμος αὐτοῦ πρὸς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλεὺς ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν του κλίμακα καὶ τὸ θεωρεῖόν του κατὰ τὰς θυσίας, οὕτω δὲ εἶναι διατεταγμένα τὰ πράγματα, ὥστε νὰ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖ ἐνθρονισμένος καὶ νὰ ἐμποιῇ αἴσθησιν ἡ παρουσία του. Οὐδέποτε οἰκοδόμημα ὑπῆρξεν ἧττον ἐθνικὸν τοῦ ναοῦ ἐκείνου, ὅστις ἦτο μᾶλλον ἰδιωτικὸς ναὸς ἢ ὅπως νῦν θὰ ἐλέγομεν αὐλικὸν παρεκκλήσιον καὶ ὄχι ναὸς ἐθνικὸς μεγάλου λαοῦ ἢ πόλεως ἐνεχούσης ἐν ἑαυτῇ λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον. Αἰῶνες δὲ ἐχρειάσθησαν ἕως οὗ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο κατασταθῇ τὸ κέντρον τοῦ ἐθνικοῦ βίου καὶ τὸ ἀγάπημα τῶν Ἑβραίων.

Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῶν νεωτέρων ἀρχιτεκτόνων τοῦ νὰ ἀνακτίσωσι τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἱστορικῶν βιβλίων, λαμβανομένας ὡς ἀκριβεῖς, ἀπέτυχον καὶ θὰ ἀποτυγχάνωσι πάντοτε. Διότι αἱ περιγραφαὶ ἐκεῖναι, γενόμεναι ἀπὸ μνήμης ὑπὸ ἀφηγητῶν ἀπείρων πάσης ἀρχιτεκτονικῆς γνώσεως, εἶναι μεσταὶ ἀδυνατοτήτων καὶ ἀντιλογιῶν, ἀριθμὸς δὲ οὐδὲ εἷς εἶνε ἀκριβής. Ἀλλ' ἡ γενικὴ ὅμως φυσιογνωμία τοῦ ναοῦ φαίνεται τοὐναντίον μετὰ βεβαιότητος ὁμοιάζουσα. Ἦτο ναὸς αἰγυπτιάζων, μετρίων διαστάσεων, μετὰ προνάου ἀποτελουμένου ἐκ παραστατῶν, δύο μεγάλων στύλων χαλκῶν μετὰ τῶν ἐπιθεμάτων αὐτῶν.

Οἱ δύο ἐκεῖνοι στῦλοι, ποιηθέντες ὡς ὑποτίθεται ὑπὸ τοῦ Χιράμ, ὅστις ἦτο πλήρης συνέσεως τοῦ ποιεῖν πᾶν ἔργον ἐν χαλκῷ, Τυρίας ὁπωσδήποτε ἐργασίας, ἔκαμον ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ὅπως συνήθως συμβαίνει εἰς λαοὺς ὄχι πολὺ καλλιτεχνικοῦ πνεύματος, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν πολλῶν καὶ ἀλλοκότων διανοήσεων. Ἔδωκαν ὀνόματα εἰς τοὺς στύλους καὶ ὠνομάσθη ὁ πρῶτος Ἰαχούμ καὶ ὁ δεύτερος Βοώζ. Δὲν εἶνε δὲ ἀδύνατον τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα νὰ εἶχον χαραχθῇ ἐπὶ τῶν στύλων ὥς τινα ἀλεξητήρια μαγικὰ ἐπιγράμματα, ὑπὸ φοινίκων χωνευτῶν, ἔπειτα δὲ νὰ ἐξελήφθησαν αἱ δύο λέξεις ὡς τὰ ὀνόματα τῶν δύο στύλων ὑπὸ ἀνθρώπων ἀγνοούντων τὰ φοινικικὰ πράγματα. Οἱ δύο οὗτοι στῦλοι ἦσαν τοῦ σχήματος τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἐν τῷ Ῥαμσείῳ τῶν Θηβῶν, μετὰ κιονοκράνου οἱονεὶ δεδικτυωμένου διὰ δραγμάτων λωτοῦ καὶ ῥοῶν. Ἦσαν δὲ οἱ στῦλοι κενοὶ ἔσωθεν, τὸ δὲ πάχος τοῦ μετάλλου ἦτο τεσσάρων δακτύλων, ὥστε ἀπετέλουν στερεὸν ἔρεισμα διὰ τὸ ἐπικαθήμενον ἐπιστύλιον, ἴσως ὅμως τὸ μέταλλον περιεκάλυπτεν ἐκτὸς τούτου καὶ κτίσμα ἐσωτερικόν.

Ἡ μεγάλη θύρα τοῦ ναοῦ εἶχε φλιὰς ἐκ ξύλων ἀρκεύθου, αἱ δὲ σανίδες τῆς θύρας ἦσαν πεύκιναι. Ὑπῆρχε δὲ ἄνοιγμα εἰς τὰς σανίδας τῆς μεγάλης θύρας, δι' οὗ ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναιχθῶσιν αἱ ὑπερμεγέθεις ἐκεῖναι πτυχαί. Τὰ σανιδώματα εἶχον ἐγκολαπτὰ ἐπ' αὐτῶν χερουβὶμ καὶ φοίνικας καὶ πέταλα διαπεπετασμένα, τὰ δὲ ἐγκολάμματα ταῦτα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ χαράγματα ἦσαν διὰ χρυσοῦ κατηγμένα ἐπὶ ἐδάφους πιθανώτατα ἐπικεκαλυμμένου δι' ὁμαλῆς ἐπιχρώσεως.

Ὁ ναὸς δὲν ἐφωτίζετο εἰμὴ ἄνωθεν διὰ θυρίδων κιγκλιδωτῶν, εἶχε δὲ τοῖχον, ὅστις ἀφίνεν εἰς τὸ βάθος μικρόν τινα χῶρον ἱερόν, τὸ *δαβίρ*, ὅπερ ὕστερον ὠνομάσθη ἅγιον τῶν ἁγίων. Καὶ τὸ ὀρόφωμα τοῦ ναοῦ ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ δοκῶν κεδρίνων, ὡσαύτως δὲ κέδρινοι ἦσαν καὶ αἱ ἐπικαλύπτουσαι τοὺς συνδέσμους σανίδες. Τὸ δὲ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἦτο πεύκινον καὶ ἐστολισμένον διὰ χρυσῶν γραμμῶν. Οἱ τοῖχοι εἶχον οἰκοδομηθῇ ἔσωθεν διὰ ξύλων κεδρίνων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ἕως τῶν τοίχων καὶ ἕως τῶν δοκῶν, ὥστε οὐδαμοῦ ἐφαίνετο τὸ λίθινον κτίσμα καὶ εἶχον διὰ γραφίδος γεγραμμένα ἐγκολαπτὰ χερουβὶμ καὶ φοίνικας καὶ ἄνθη λωτοῦ, τὸ ὅλον δὲ εἶχε πεταλωθῇ διὰ χρυσίου πιθανῶς διαφόρων ἀποχρώσεων.

Δὲν ἠξεύρομεν πῶς ἐφωτίζετο τὸ *δεβίρ*. Ἐσωτερικῶς τὸ ὕψος του ἦτο, καθὼς φαίνεται, ταπεινότερον τοῦ λοιποῦ οἴκου, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον τὸ ἄδυτον ἐκεῖνο καὶ παντάπασι νὰ μὴ ἐφωτίζετο, ὅπως συνέβαινεν ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς ναοῖς. Διότι πολλάκις ἐλέχθη ὅτι φιλεῖ τὸν γνόφον καὶ τὸ μυστήριον ὁ Ἰεχωβὰ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον ἀέρα τῶν βουνῶν.

Τὸ δὲ κύριον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τοῦ *δεβὶρ* ἦτο ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη κιβωτὸς εἶχε βέβαια ὑποστῇ πολλὰς ἐπισκευὰς καὶ διορθώσεις, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον καὶ ἐπὶ Σολομῶντος ἀκόμη νὰ ὑπέστη. Τὰ στολίζοντα αὐτὴν παλαιὰ χερουβὶμ θὰ ἐφαίνοντο ἐν σχέσει πρὸς τὴν λαμπρότητα τοῦ νεοκτίστου ναοῦ ταπεινὰ καὶ μικροπρεπῆ, κατεσκευάσθησαν λοιπὸν ἐν τῷ *δεβὶρ* δύο λαμπρὰ ἐξ ἐπιχρύσου ξύλου χερουβὶμ δέκα πήχεων, τὰ ὁποῖα «διεπέτασαν τὰς πτέρυγας

Digitized by Google

αὐτῶν καὶ ἥπτετο πτέρυξ μία τοῦ τοίχου καὶ πτέρυξ χερουβὶμ. τοῦ δευτέρου ἥπτετο τοῦ τοίχου τοῦ δευτέρου· καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἥπτοντο πτέρυξ πτέρυγος.

Τὸ ἄνοιγμα δι' οὗ συνεκοινώνει τὸ *δεβὶρ* πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ναοῦ ἐκλείετο διὰ θύρας ἀρκευθίνης, ὅπου πλέον ἡ ξυλογλυπτικὴ εἶχε φθάσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς περισσοτεχνίας. Αἱ δύο πτυχαὶ τῆς θύρας ἦσαν κεκαλυμμέναι ὑπὸ χερουβὶμ καὶ φοινίκων καὶ καλύκων λωτοῦ. Τὰ ἐλαφρὰ δὲ ταῦτα ἀπεικάσματα, εὐδιάκριτα διὰ τοῦ χρυσοῦ, ἐξεχωρίζοντο καθαρὰ ἐπὶ τοῦ ἐλαιώδους ἐδάφους καὶ θὰ ἦτο λαμπρὰ τῷ ὄντι ἡ ἀντίθεσις. Φαίνεται ἀκόμη ὅτι εἶχε καὶ παραπέτασμα ἡ θύρα, ὅπερ ἠνοίγετο καὶ ἐκλείετο συρόμενον ἐπὶ χρυσοῦ ταινιδίου. Κατὰ πρόσωπον δὲ τοῦ *δεβὶρ* ὑπῆρχε θυσιαστήριον κέδρινον καὶ περιεχόμενον διὰ χρυσίου, προωρισμένον διὰ τὰ θυμιάματα, παρὰ δὲ τὸ θυσιαστήριον τράπεζα χρυσῆ, ἐφ' ἧς ἐτίθεντο οἱ ἄρτοι τῆς προσφορᾶς, οἵτινες ἀνενεοῦντο καθ' ἑβδομάδα. Τέλος δέ, κατὰ πρόσωπον ὡσαύτως τοῦ *δεβὶρ*, ἦσαν δέκα χρυσαῖ ἑπτάφωτοι λυχνίαι, πέντε ἐξ ἀριστερῶν καὶ πέντε ἐκ δεξιῶν, κάλλιστα χρυσοχοϊκῆς τέχνης ἔργα, ἔχοντα εἰς τὸ ἄκρον τῶν βραχιόνων ἑπτὰ σκυφία ὡς κάλυκας ἀνθέων. Οἱ δὲ βραχίονες ἦσαν ἄρθρωτοί, κατὰ τὰς ἡμικυκλικὰς αὐτῶν καμπυλώσεις, δι' ὀφθαλμῶν ἀνθέων, μικραὶ δὲ μυῖαι χρυσαῖ ἐκρέμαντο ἀπὸ χρυσῶν ἀλυσιδίων.

Ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου ἦσαν κύκλωθεν *μέλαθρα* καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ τοίχου εἰς τρία πατώματα, προωρισμένα εἰς κατοικίαν τῶν ἱερέων. Πρὸ δὲ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἦτο ἐν ὑπαίθρῳ τοποθετημένον θυσιαστήριον χαλκοῦν διὰ τὴν ὁλοκαύτωσιν. Εἶχε δὲ ὁ βασιλεὺς ἴδιον σκήνωμα, ὁπόθεν προΐστατο τῶν γινομένων θυσιῶν.

Τὸ ὅλον οἰκοδόμημα περιελαμβάνετο, τοὐλάχιστον κατὰ τὰ τρία αὐτοῦ μέρη, ὑπὸ αὐλῆς ἐσωτάτης, ὄχι μεγάλης, ἐχούσης ἐν κύκλῳ τρεῖς στίχους λίθων ἀπελεκήτων, ἐφ' ὧν ἐπερείδετο στίχος κατειργασμένης κέδρου, δι' ἧς ἐσκιάζετο ἡ αὐλή. Ἡ αὐλὴ αὕτη εἶχεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφεθῇ εἰς τοὺς ἱερεῖς, οἵτινες εἶχον τὴν κατοικίαν των περὶ τὸν ναόν, βραδύτερον δὲ ἐσχηματίσθη δευτέρα αὐλὴ εἰς χρῆσιν τῶν πιστῶν καὶ δευτέρα ἐξωτερικὴ στοά.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ μικρὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα, ὅπερ ὅμως τόσον ἔγεινεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀκουστόν. Φαίνεται ὅτι ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐκτίζετο. Κατὰ τὸ μέγεθος ἦτο ὁ ναὸς ἴσος πρὸς μικρὰν μᾶλλον ἐκκλησίαν σημερινήν. Ἡ οἰκοδομὴ ὅμως αὐτοῦ ἔγεινε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας· τὰ ὑλικὰ πάντα εἶχον ἐκ τῶν προτέρων παρασκευασθῇ πρὶν ἢ κομισθῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς κατασκευῆς, κατὰ δὲ τὴν Γραφήν, «σφύρα καὶ πέλεκυς καὶ πᾶν σκεῦος σιδηροῦν οὐκ ἠκούσθη ἐν τῷ οἴκῳ ἐν τῷ οἰκοδομεῖσθαι αὐτόν.»

Ὁ βασιλεύς, ὅπως ἦτο φυσικόν, θὰ ᾐσθάνθη χαρὰν μεγάλην διὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἀριστουργήματος, μόνος δὲ σχεδὸν αὐτὸς θὰ κατελήφθη ὑπὸ ἀληθινοῦ πάθους ἐπὶ τούτῳ, διότι παρατηρεῖται, καὶ τοῦτο εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, ἡ ὁλοσχερὴς ἀπομάκρυνσις τοῦ λαοῦ, ὅστις οὐδὲν ἔλαβε μέρος. Διότι ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρξε βασιλικὸν κατασκεύασμα καὶ ὄχι δημιούργημα τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ τῇ οἰκοδομῇ αὐτοῦ εἶναι μὲν καταφανὴς ἡ χαρὰ ὀλίγων ἀνθρώπων φιλοτέχνων, οἵτινες πολλὴν εἶχον ἀγάπην πρὸς τὴν μεγάλως τότε ἰσχύουσαν φοινικικὴν τεχνοτροπίαν, ἀλλ' οὐδαμοῦ διακρίνεται ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους. Οὐδεμίαν βλέπομεν αὐτοπροαίρετον αἰσθημάτων ἐκδήλωσιν, οὐδὲν ἀληθινῆς εὐλαβείας τεκμήριον. Ὁ βασιλεὺς εἰργάζετο χάριν τῆς δυναστείας του, ὁ λαὸς ἐσιώπα καὶ ἔμενεν ἀδιάφορος. Προφανέστατα δὲ ἡ παλαιὰ ἐν ὑψηλοῖς τόποις λατρεία ἐξηκολούθει νὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἀγαπητὴ λατρεία εἰς τοὺς πλείστους ἐκ τῶν Ἑβραίων.

Ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ εἶναι ὅτι πολλάκις, ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, προσεκολλήθη ἐπιμόνως καὶ μετὰ ζήλου εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς τῷ εἶχον ἐπιβληθῇ. Ὁ ναὸς ἦτο μία προσωπικὴ ἐπίνοια τοῦ Σολομῶντος, ἐπίνοια ὅλως πολιτική, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἔμελλε νὰ εἶναι τὸ νὰ ἐξαρτηθῇ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου. Ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν καὶ καθαρὰν ἰσραηλιτικὴν ἔποψιν, ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ ἔπρεπε νὰ φανῇ ὡς μία κατάπτωσις. Ὁ ἐν χώρῳ περιορισμὸς τῆς δόξης τοῦ Ἰεχωβὰ ἦτο μία ἔννοια τόσον ἀλλοτρία τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἰσραήλ, ὥστε, εὐθὺς ἅμα συνετελέσθη ὁ περιλάλητος ναός, θὰ ἴδωμεν τὰ ζωτικώτατα τοῦ ἔθνους στοιχεῖα νὰ ἀποσχισθῶσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὁμοεθνῶν καὶ νὰ κηρύξωσιν οὕτως εἰπεῖν διὰ τοῦ σχίσματος ὅτι ὁ οἰκοδομηθεὶς ναΐσκος ἦτο ἀλλότριος κατ' οὐσίαν τῆς πατροπαραδότου λατρείας τοῦ Ἰεχωβά. Τῷ ὄντι δὲ τὰ πάντα ἐν τῷ ναῷ ἐγίνοντο διὰ τὸν βασιλέα καὶ μόνον διὰ τὸν βασιλέα καὶ τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ. Οἱ προφῆται οἱ ἀληθινοὶ πιστοὶ τοῦ Ἰεχωβά, δὲν ἔβλεπον εὐχαρίστως τοὺς νεωτερισμοὺς ἐκείνους. Ἡ θρησκευτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ *προφητισμοῦ* καὶ παρὰ τῷ Ἰσραὴλ καὶ παρὰ τῷ Ἰούδα, γίνεται ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ *προφητισμὸς* ἔλαβεν αὐτὸς κατοχὴν τοῦ ναοῦ καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἔρεισμα αὐτοῦ καὶ ὀχύρωμα ἴδιον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ *ῥαββινισμοῦ* προῆλθεν ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὸν ναόν, ὁ δὲ *μωσαϊσμὸς* δὲν εἶναι ἄλλο τι, ὑπὸ μίαν ἔποψιν, παρὰ ἀπόκρισις πρὸς τὸν Σολομῶντα. Καὶ βραδύτερον

Digitized by Google

δὲ ἡ μεγάλη ἐκείνη ζῶσα σύνοψις τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ἰησοῦς, θὰ μισήσῃ τὸν ναόν, θὰ θελήσῃ νὰ καταλύσῃ αὐτόν, θὰ κηρύξῃ τὴν θέλησίν του νὰ ἀνοικοδομήσῃ αὐτὸν ἐν πνεύματι. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατάλυσις τοῦ ναοῦ θὰ εἶναι ὁ ὅρος τῆς θρησκευτικῆς προόδου καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ χριστιανισμοῦ. Πᾶσαι τοῦ ἰουδαϊσμοῦ αἱ καταχρήσεις θὰ προέλθωσιν ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προσώπων. Οὐδεὶς προφήτης, οὐδεὶς ἀνὴρ μέγας θὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς λευϊτικῆς τάξεως, τὸ δὲ μέλλον, ἐπὶ τέλους, τοῦ Ἰσραὴλ θὰ εἶναι θρησκεία ἄνευ ναοῦ.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ὅλως κοσμικὸν ἐκεῖνο κτίσμα, ὅταν ὑπὸ τοῦ χρόνου καθιερωθῇ, θὰ ἔχῃ τὴν ποίησίν του, τοὺς φανατικούς του, τοὺς ἀφοσιωμένους του. Θὰ λησμονήσωσι μὲν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἔκτισαν τὸν ναὸν οἱ προσκυνηταὶ τοῦ Βάαλ, ἀλλὰ πόσην δὲν θὰ ὑποστῇ ἐκεῖνος ἐντροπὴν καὶ καταισχύνην πρὶν ἢ τὰ σπιλώματά του καταπνιγῶσι μὲ τὸν καιρὸν εἰς τὴν δόξαν τῆς ἁγιότητος! Πάντες σχεδὸν οἱ θεοὶ τῆς Συρίας ἐκεῖ θὰ λατρευθῶσι κατὰ τὰς ἑκάστοτε ὀρέξεις καὶ ἰδιοτροπίας τῶν βασιλέων, ὁ δὲ Ἰεχωβὰ θὰ λάβῃ συμπαρέδρους ἀναξίους ἑαυτοῦ. Θὰ εἰσδύσῃ δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ μὲ τὰς ἀκολούθους εἰς αὐτὴν κακουργίας, ὁλόκληρος δὲ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἡ ἱστορία θὰ φέρῃ τὰ ἴχνη τῆς πρώτης καταγωγῆς του. Ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, ἔργον βεβήλου βασιλέως καὶ ἐκλεκτικοῦ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς του ἰδέαις, πάντοτε δὲ ἀγωνιζομένου πρὸς τὸ γενικὸν τοῦ ἔθνους πνεῦμα, ὑπενθυμίζει κατά τι τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ferney: Deo erexit Voltaire λέγει ἡ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος αὐτῆς ἐπιγραφή, ἀλλ' ἔσω εἶναι ἀποθήκη σανοῦ. Ὁ ναὸς ἐκεῖνος, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ τὸν ἴδωμεν, θὰ μᾶς ἐφαίνετο ὥς τις ἀποθήκη κεκονιαμένων χρυσουργημάτων, πρέπει δὲ αἰῶνες νὰ παρέλθωσιν ἕως οὗ ἀληθινὸν συναίσθημα εὐσεβείας φανερωθῇ περὶ τὰ θεατρικὰ ἐκεῖνα μηχανήματα. Ὅ,τι καθιερώνει μίαν ἐκκλησίαν εἶναι οἱ ἅγιοι, ἀπὸ δὲ τοῦ ναοῦ ἐκείνου οἱ ἅγιοι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέστρεψαν ἑαυτούς. Οἱ προφῆται δὲν τὸν εὐλόγησαν, οἱ πραγματικοὶ κληρονόμοι τῶν παλαιῶν πατριαρχῶν οἱ συνεχίσαντες τὰς παραδόσεις τοῦ ἁπλοῦ, ἀλλ' ἰσχυροῦ των πνεύματος μετ' ὀλίγον θὰ τὸν καταρασθῶσι. Ὡς ὁ Ἅγιος Πέτρος τῆς Ῥώμης τοῦ Ἰουλίου δευτέρου, ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ θὰ γείνῃ ἡ ἀφορμὴ θρησκευτικοῦ σχίσματος. Ὁ πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ Ἰεχωβὰ βλέπων τὸν μικρὸν ἐκεῖνον ναόν, τὸν ἐστολισμένον ὡς *σεράγιον*, θὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὸν ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο θυσιαστήριον τὸ ἐξ ἀπελεκήτων λίθων, ἐφ' οὗ ἐτελεῖτο ἄλλοτε ἐν ὑπαίθρῳ ἡ θυσία, ἦτο προτιμότερον τοῦ πολυχρύσου κτίσματος τοῦ βασιλέως!

(Ernest Renan) Σ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἰδὼν ἐν ἑνὶ τῶν συμπλεγμάτων τούτων διαφόρους γνωρίμους, ὁ Χαράλδος ἐπλησίασε, καὶ ἠρώτησε βαιᾷ τῇ φωνῇ περὶ τῶν συμβαινόντων.

— Ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ἀπεβίωσεν, ἀπήντησε δειλῶς ὁ Κουροπαλάτης.

— Εἰπὲ μᾶλλον ὅτι ἀπέπνιξαν αὐτὸν ἐν τῷ βαλανείῳ τὰ δύο ἐκεῖνα τέρατα, ὑπέλαβεν ὁ περιφανὴς Μανιάκης.

Εἰς τὴν τολμηρὰν ταύτην δήλωσιν ἀπεμακρύνθησαν πάντες τῶν διαλεγομένων, ὡσεὶ ἑκάστη τῶν ἐξενεχθεισῶν λέξεων μετέδιδε τὴν πανώλη, ἀλλ' ὁ Χαράλδος οὐδόλως ἐπτοήθη.

— Καὶ ἤδη τί συμβαίνει, ὑπέλαβεν;

— Ἤδη ἐκλήθη ὁ Πατριάρχης, ὅπως ἱερολογήσῃ τὸν νέον Βασιλέα πρὸς τὴν τρυφερὰν αὐτοῦ φίλην.

— Ὁ Μιχαὴλ περιβάλλεται τὴν πορφύραν;

— Ὡς ὁρᾷς, θελήσει τῆς Αὐγούστης.

— Καὶ νυμφεύεται αὐτήν, ἐνῷ θερμὸν κεῖται ἀκόμη τὸ θῦμα, ἐνῷ μόλις ἐξηράνθη τὸ αἷμα εἰς τὰς χεῖρας τῶν δολοφόνων.

— Ἀκριβῶς, ὡς λέγεις.

— Πλὴν ὁ Πατριάρχης συγκατατίθεται εἰς τοιοῦτον δεσμόν;

— Κληθεὶς ἐν ὀνόματι τοῦ Ῥωμανοῦ, εὗρεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Μιχαήλ. Ἔκθαμβος κατ' ἀρχὰς, ἐδίστασεν, ἀλλὰ τοῦ Ὀρφανοτρόφου ὑποσχεθέντος πεντήκοντα λίτρας χρυσίου, καὶ ἄλλας τόσας διὰ τὸν λοιπὸν κλῆρον, εὗρεν ἀπρόσμαχητον τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα.

Καὶ πράγματι, ἐνῷ ταῦτα ἐλέγοντο, ἡ Ζωή, κατελθοῦσα τοῦ θρόνου, καὶ τὸν Μιχαὴλ ἀπὸ τῆς χειρὸς κρατοῦσα, κατηυθύνθη πρὸς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάφνῃ, ὅπου ἐτελοῦντο τῶν Ἀνάκτων οἱ γάμοι. Πρῶτος μετὰ τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος ἔβαινεν ὁ πολύμητις εὐνοῦχος, λάμπων ἐξ ἀλαζονείας καὶ χαρᾶς, ἠκολούθει δὲ ὠχρὰ καὶ τρέμουσα πᾶσα ἡ λοιπὴ τῶν Αὐλικῶν ἀγέλη· ἀλλ' ὁ Χαράλδος, ἔξαλλος ἐπὶ τῷ ἀποφωλίῳ ἐγκλήματι, οὐδὲ παρέστη εἰς τὴν μυσαρὰν τελετήν, καὶ τὴν νύκτα διῆλθεν ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ θαυμάσιος πολιτισμός, ὁ τοσοῦτον αὐτὸν θαμβώσας, εἶχε καὶ τὰς ζοφερὰς αὐτοῦ σκιάς. Οὐδ' ἐσφάλλετο, τῇ ἀληθείᾳ, καθ' ὅσον ἡ ἐν λόγῳ τραγῳδία ἀποτελεῖ μίαν τῶν οἰκτροτέρων σελίδων τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἱστορίας, καὶ μαρτυρεῖ μέχρι τίνος βαθμοῦ προέβη, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἡ κακοήθεια τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ ἐμπαιγ-

Digitized by Google

μὸς τῶν ἱερωτάτων θεσμῶν. Συνέβαινον δὲ ταῦτα τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 1034.

ΙΖ'.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον ἄνευ πομπῆς, οὐχί, κατὰ τὸ ἔθος, εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἀλλ' ἐν περιβλέπτῳ τινὶ ἐκκλησίᾳ ὑπ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ, ἀμέσως δὲ μετὰ τὸ Πάσχα ἤρξαντο αἱ λαμπραὶ τελεταὶ διὰ τὴν στέψιν τοῦ νέου Αὐγούστου· ἀλλ' ὁ Χαράλδος, ἐπὶ τῇ προφάσει ἀσθενείας, ἐξηκολούθησεν ἀπέχων, καὶ διαρκῶς πλέον παρὰ τῇ Μαρίᾳ διῃτᾶτο, ἥτις πλήρης φρίκης ἐπὶ τῷ διαπραχθέντι ἀνουσιουργήματι, παρέτεινε τὴν ἐν τῷ Ἡραίῳ διαμονὴν αὐτῆς.

Ἐν τούτοις ἡ Ζωή, ἡ τὸν ἐραστὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναβιβάσασα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἀπέκτα οὕτω, ἀντὶ ἀνδρὸς καὶ Βασιλέως, δοῦλον καὶ διάκονον, ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· καθ' ὅσον, ναὶ μέν, ὁ Μιχαήλ, καὶ λόγῳ ἀνικανότητος, καὶ ὡς ἐκ τῆς κατατρυχούσης αὐτὸν νόσου, ἦν ἁπλοῦν νευρόσπαστον, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔδραξε πᾶσαν ὁ πολύμητις Ὀρφανοτρόφος, ὅστις, γνωρίζων τὸ παλίμβουλον τῆς Ἀνάσσης, ἀπεμάκρυνε πάντας αὐτῆς τοὺς θαλαμηπόλους, καὶ αὐτὰς τὰς οἰκειοτάτας θεραπαινίδας, περιστοιχίσας αὐτὴν δι' εὐνούχων καὶ γυναικῶν εἰς αὐτὸν ἀφοσιωμένων, δι' ὧν ἐκανόνιζε πᾶν αὐτῆς βῆμα, οὕτως ὥστε, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, «περιπάτων ἐκωλύετο καὶ βαλανείων οὐ μετεῖχε, μὴ αὐτοῦ ἐπιτρέψαντος, καὶ ὅλως περιῄρετο αὐτῇ πᾶσα ψυχαγωγία». Τοσοῦτον δὲ αὐστηρὸς ἀπέβη ὁ περιορισμὸς οὗτος, ὥστε «οὐδὲ τὸ τυχὸν παρ' αὐτῆς ἐνηργεῖτο, εἰ μή γε κατὰ γνώμην Ἰωάννου», λέγει ὁ Γλυκᾶς, ὅστις προστίθησιν ὅτι εὐθὺς ἐξεδηλώθη ἡ ἐπὶ τοῖς γεγονόσι τούτοις δυσαρέσκεια τοῦ θείου, καθ' ὅσον τὴν μὲν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα «χάλαζα κατηνέχθη ἀφόρητος καὶ γενναία, ὡς συντριβῆναι μὴ μόνα τὰ δένδρα τά τε κάρπιμα καὶ τὰ ἄκαρπα, ἀλλὰ καὶ οἰκίας καταπεσεῖν καὶ ναούς». Τῇ δὲ Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ «χύσις γέγονεν ἀστέρος περὶ ὥραν τρίτην τῆς νυκτός, τῇ ὑπερβολῇ τῆς λαμπρότητος τοὺς ἀστέρας πάντας ἀποκαλύψαντος, ὡς καὶ ἥλιον ἀνατεῖλαι δοκεῖν».

Οὕτω δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ κατοχυρώσας ὁ πονηρὸς Ἰωάννης, διένειμεν εἰς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ πάντα τ' ἀνώτατα λειτουργήματα, προχειρισάμενος Δοῦκα μὲν Ἀντιοχείας τὸν ἀδελφὸν Νικήταν, Πρωτοβεστιάριον τὸν Γεώργιον, Δομέστικον τῶν Σχολῶν τῆς ἀνατολῆς τὸν Κωνσταντῖνον, Καίσαρα τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαήλ, καὶ Νικομηδείας Ἐπίσκοπον ἕτερον συγγενῆ, τὸν Ἀντώνιον Πάχητα. Συνάμα δ' ἐξώρισεν εἰς τὴν νῆσον Πλάτην ἄνδρα περίβλεπτον, τὸν Κωσταντῖνον Δαλασσηνόν, καθ' ὃ ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῇ κατισχύσει τῆς χυδαίας καὶ τριωβολιμαίας ἐκείνης οἰκογενείας

Ἐνῷ δὲ οὕτως ἠσχολεῖτο ὁ πολυμήχανος εὐνοῦχος εἰς εὐεργεσίαν τῶν συγγενῶν καὶ τιμωρίαν τῶν ἀντιδοξούντων, οἱ μὲν Σαρακηνοὶ ἐκυρίευον τὰ ἐν Λυκίᾳ Μύρα, ὁ τῆς Ἀβασγίας Ἡγεμὼν Παγκράτιος ἐσφετερίζετο πάντα τὰ εἰς τὸ Κράτος ἐκχωρηθέντα φρούρια, οἱ Χαλεπῖται ἐξεδίωκον τὸν Βυζαντινὸν Ἁρμοστήν, οἱ Πετσενέγοι ἐπόρθουν τὴν Μοισίαν μέχρι Θεσσαλονίκης, καὶ οἱ Ἄραβες τῆς Ἀφρικῆς ἐλεηλάτουν τὰς Κυκλάδας. Οὐδ' ἔλειψε πάλιν ἡ ἀνάμιξις τοῦ θείου, καθ' ὅσον, οὐ μόνον ὑπὸ σεισμῶν κατεστράφησαν τὰ Ἱεροσόλυμα, πολλῶν θανόντων ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ναῶν καὶ οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ «πυρὸς ἐφαίνετο στύλος κατὰ τὴν ἑῴαν, τὴν κορυφὴν κεκολλημένην φέρων πρὸς μεσημβρίαν». Τοῦτο δὲ «καθ' ἣν ἡμέραν καὶ οἱ Σαρακηνοὶ ἦραν τὰ Μύρα».

Τί δ' ἔπραττεν ἐν τούτοις ὁ Ὀρφανοτρόφος, ὁ περὶ τούτων πάντων οὐδαμῶς φροντίζων; Ἠσχολεῖτο βεβαίως εἰς σπουδαιότερα, καθ' ὅσον, γενομένου αὐχμοῦ ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἀνομβρίας, ἐποίησε μετὰ τῶν ἀδελφῶν λιτανείαν, καθ' ἣν αὐτὸς μὲν ἐβάσταζε τὸ ἅγιον μανδύλιον, ὁ μέγας Δομέστικος τὴν πρὸς Αὔγαρον ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Πρωτοβεστιάριος τὰ θεῖα σπάργανα. Ὥδευσαν δὲ οὕτω πεζῇ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Παλατίου μέχρι τῶν Βλαχερνῶν καὶ ὅμως, λέγει ἀφελῶς ὁ Γλυκᾶς, «οὐ μόνον οὐκ ἔβρεξεν, ἀλλὰ καὶ χάλαζαι παμμεγέθεις καταρραγεῖσαι, συνέτριψαν τά τε δένδρα καὶ τὰς κεράμους τῆς πόλεως». Συνάμα δέ, θεωρήσας ἴσως ἐν τῷ μέσῳ τῶν τοσούτων συμφορῶν ὡς ἀσφαλέστερον τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦ πολιτικοῦ ἀξιώματος, ἐπεδίωξε τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, ἐπὶ προφάσει ὅτι προεχειρίσθη αὐτογνωμόνως ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Β'. καὶ οὐχὶ διὰ ψήφου Ἀρχιερέων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος ἀπήντησεν εὐφυῶς ὅτι ἀπεχώρει μέν, ἀλλ' ἀφοῦ καθαιρεθῶσιν οἱ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες Μητροπολῖται, καὶ ἀναθεματισθῶσιν οἱ παρ' αὐτοῦ στεφθέντες τρεῖς Βασιλεῖς. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων συγκατελέγετο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ὀρφανοτρόφου, μεταξὺ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν ὁ προρρηθεὶς Πάχης, καὶ πολλοὶ ἕτεροι ὀπαδοὶ αὐτοῦ, ἐγκατελείφθη κατ' ἀνάγκην ἡ ἐν λόγῳ σκευωρία, καὶ ὁ σεπτὸς θρόνος τῶν Βασιλείων καὶ Χρυσοστόμων ἐλυτρώθη τῆς ἀπειλουμένης μιάνσεως.

Ἐν τούτοις, ἐὰν οὕτως οἰκτρῶς ἔβαινον τὰ ἐν Βυζαντίῳ, περιεσώζοντο, καθ' ἃ εἴδομεν, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Βασιλείου γενναῖοί τινες Στρατηγοί, καὶ οὗτοι ἐπετέλουν εἰσέτι τὸ καθῆκον αὐτῶν. Οὕτως ἠγγέλθη μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ τῆς Ἀφρικῆς καὶ Σικελίας Ἄραβες, οἱ ἐπανειλημ-

Digitized by Google

μένως δηώσαντες τὰς Κυκλάδας καὶ τὰ παράλια τοῦ Θρακησίου, ἤτοι τῆς μικρᾶς Ἀσίας, κατεκόπησαν τέλος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Στρατηγῶν, καί, φοβερὸν εἰπεῖν, ἀνεσκολοπίσθησαν πάντες ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀπὸ Ἀτραμυττίου μέχρις Ἀτροβίλου, πλὴν μόνον πεντακοσίων, οἵτινες ἐστάλησαν εἰς τὸν Βασιλέα· πρὸς δὲ ὅτι συγχρόνως κατεστρέφετο ὁ στόλος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Κιβυρραιωτῶν, ὧν ὁ Στρατηγὸς Κωνσταντῖνος ὁ Χαγέ, πέμψας ἐπίσης πεντακοσίους εἰς Βυζάντιον, τοὺς λοιποὺς κατεπόντωσε. Πλὴν τούτου, μετ' ὀλίγον ἀποστατήσασα καὶ ἡ Σερβία, κατηναγκάσθη εἰς νέαν ὑποταγήν.

Ἐννοεῖται ὅτι, καίτοι ὅλως ξένος τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων, ὁ Ὀρφανοτρόφος ἐσφετερίσθη πᾶσαν αὐτῶν τὴν δόξαν, καὶ τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως νομίσῃ ἑαυτὸν κλεινὸν στρατηλάτην, ἵνα δὲ ἑδραιώσῃ τὴν φήμην ταύτην, καὶ καταπλήξῃ τὴν οἰκουμένην δι' ἀληθῶς λαμπροῦ τινος ἄθλου, ἀπεφάσισε τὴν ἀνάκτησιν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Εἴδομεν ὅτι ὁ Βουλγαροκτόνος ἀπεβίωσε, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελέτα τὸ μέγα τοῦτο ἐγχείρημα, καὶ ὅτι ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Η'. ἀνεκάλεσε τὸν Στρατηγὸν τοῦ Βασιλείου Ὀρέστην, θυσιάσας οὕτω πᾶν τὸ ἐπιτευχθέν. Ἀργότερον στρατὸς ἀξιόμαχος, ἐξ Ἑλλάδος καὶ Μακεδονίας συλλεγείς, καὶ εἰς Ἰταλίαν σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Γ'., ἐπίσης ἀπέτυχε διὰ τὴν ἀνικανότητα τοῦ Στρατηγοῦ. Οἰκτρὰ ἑπομένως ἦν ἡ τῶν χωρῶν ἐκείνων κατάστασις ἐπὶ Μιχαὴλ Δ'. Οἱ Σαρακηνοὶ τῆς Σικελίας, οἱ Λογγοβάρδοι, οἱ ἐγχώριοι, καὶ ἀπό τινος οἱ Νορμαννοί, διεμάχοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν Κατεπάνω, οἵτινες μετὰ κόπου ἀντεῖχον εἰς τοσούτους πολεμίους, ὅτε ἀγών τις ἐμφύλιος μεταξὺ τῶν Ἀράβων παρέσχεν εἰς τὸν Ὀρφανοτρόφον ἀπροσδόκητον εὐκαιρίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς μεγαλονήσου, τῆς πρὸ δύο αἰώνων ἀπολεσθείσης. Ἦν δὲ τοῦτο ἀπαραίτητον, καθ' ὅσον καλῶς ἐνόει ὁ πονηρὸς εὐνοῦχος ὅτι, ἐνόσῳ ἡ νῆσος ἐκείνη ἀνῆκεν εἰς ἀσπόνδους ἐχθρούς, ἀνέφικτος ἀπέβαινεν ἡ τῆς κάτω χερσονήσου τήρησις.

(*Ἕπεται συνέχεια*) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Γίνεται κακὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐπὶ πολὺ ὑπῆρξε δυστυχής.

*

Ἐν διαφορᾷ πρὸς γυναῖκας ὁμολόγει ὅτι ἔχεις ἄδικον διὰ νὰ ἔχῃς δίκαιον.

*

Εἰς ὅσα πράγματα δὲν ἔχει μέρος ἡ καρδία, δὲν ἔχει δύναμιν ἡ χείρ.

*

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τῶν ὁποίων εὐκόλως καθίσταται ὑπέρτερος καὶ ἀδύνατον νὰ καταστῇ τις ἴσος.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΑΛΗΘΙΝΟ

Τρεῖς κοπέλλαις—οὔτε πολὺ νέαις οὔτε πολὺ γρηαίς, ἔτσι κ' ἔτσι· ἡ Τρανταφυλλιὰ ἦτο δεκαπέντε χρόνων, ἡ Τρανταφυλλίτσα δεκάξη καὶ ἡ Τρανταφυλλούλα, ἡ γεροντότερη, ἐσφαλοῦσε τὰ δεκαεπτὰ — ἀνταμώθηκαν 'ς ἕνα σταυροδρόμι. Τρεῖς αὐταίς, τρεῖς οἱ δρόμοι· ἔτσι τὤφερεν ἡ τύχη.

— Ὥρα καλή, Τρανταφυλλιά!

— Μπᾶ ἡ Τρανταφυλλίτσα;

— Καὶ σὺ ἐδῶ Τρανταφυλλούλα;

Ἴσια ἴσια τὴν ἴδια ἐκείνη 'μέρα καὶ ἡ τρεῖς εἶχαν κάνῃ τὴν τρέλλα—τρέλλα, γιατὶ τάχα; ὅλος ὁ κόσμος εἶνε τρελλός, κ' οἱ γνωστικοὶ ἀκόμη· ὅλος ὁ κόσμος εἶνε γνωστικός, κ' οἱ τρελλοὶ ἀκόμη—εἶχαν κ' ἡ τρεῖς λοιπὸν φύγῃ ἀπ' τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ πᾶν ναὕρουν καλὴ τύχη.

Ἡ Τρανταφυλλιὰ ἦταν κόρη ἑνὸς μεγάλου ἄρχοντα—φιλῶ τὸ πασουμάκι τῆς ἀφεντιᾶς της!

Ἡ Τρανταφυλλίτσα ἦταν κόρη ἑνὸς καλοῦ νοικοκύρη — προσκυνῶ σε νοικοκυροπούλα μου!

Ἡ Τρανταφυλλούλα ἦταν κόρη ἑνὸς χωριανοῦ ταβερνιάρη—'γειά σου χαρά σου λιγερὴ καὶ τοῦ χωριοῦ καμάρι!

* *

Δὲν ἐξεπόρτισαν ἀπ' τὰ σπίτια τους μὲ τίποτε ἀγαπητικούς· ἔφυγαν ἔτσι μονάχαις, 'ς τὰ τυφλά, καὶ σὰν ἐσταυρώθηκαν ἐκεῖ μεσ' 'ς τοὺς τρεῖς δρόμους δὲν ἤξεραν ποιὸν δρόμο ἀπ' τοὺς τρεῖς νὰ πάρουν. Μὰ ποῦ ἤθελαν τὸ λοιπὸν νὰ πάνε; Κατὰ τὴν Εὐτυχία.

Ἀλλοίμονο! κατὰ 'κεῖ ποῦ τραβοῦνε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα ποῦ χτίστηκεν ὁ κόσμος ὅλοι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ φτάνουν ποτέ ....

— Γιὰ νὰ ἰδοῦμε, λέει ἡ Τρανταφυλλιά, μήπως εἶνε γραμμένο κατὰ ποῦ πᾶν οἱ δρόμοι.

— Ναί, λέει κ' ἡ Τρανταφυλλίτσα, νὰ ἰδοῦμε!

Ἡ Τρανταφυλλούλα λέει:

— Ἐγὼ δὲ ξέρω γράμματα.

Κατὰ τὸν πλατύτερον δρόμο ἦταν γραμμένο ψηλὰ 'ς ἕνα στύλο μὲ χρυσᾶ γράμματα:

Τράβα τὸ δρόμο σου 'μπροστά, κοπέλλα ζηλεμμένη,
Κ' ἕνας μεγάλος βασιλιᾶς γιὰ ταίρι σὲ προσμένει.

Ἡ Τρανταφυλλιὰ τὸ διάβασε καὶ εἶπε:

— Ὥρα σας καλή. Ἐγὼ βρῆκα τὸ δρόμου μου.

Κατὰ τὸν ἄλλο δρόμο ἦταν πάλι γραμμένο 'ς ἕνα ἀνθισμένο δέντρο μὲ κόκκινα γράμματα:

Ἐσὺ π' ἀγάπη λαχταρᾷς, πεντάμορφη κοπέλλα,
Ἂν θὲς ναὕρῃς ὅ,τι ζητᾷς 'ς αὐτὸν τὸν δρόμον ἔλα.

Ἡ Τρανταφυλλίτσα τὸ διάβασε καὶ εἶπε:

— Ὥρα σας καλή. Ἐγὼ βρῆκα τὸ δρόμο μου.

Μὰ ἡ καϋμένη ἡ Τρανταφυλλούλα τοὺς λέει:

— Γιὰ σταθῆτε μιὰ στιγμή· ἐγὼ δὲν ξέρω

Digitized by Google

γράμματα· γιὰ διαβάστε μου τί λεει ἐκεῖνο ποῦ εἶνε γραμμένο ἐκεῖ.

Κατὰ τὸν πλειὸ στενὸ δρόμο ἦταν γραμμένο ἀπάνω σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα μὲ μαῦρα γράμματα:

Παιδί μου, δόξαις καί χαραὶς δὲν θά σου τάξω, κι' ὅμως
Μόνον ἐγώ εἰμ' ἀληθινὸς τῆς Εὐτυχίας δρόμος.

— Αἲ λοιπόν, εἶπεν ἡ Τρανταφυλλούλα, αὐτὸν τὸν δρόμο θὰ πάρω. Ὥρα σας καλή!

Μὰ πρὶν χωρισθοῦν ἐσυμφώνησαν ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο, τὴν ἴδια αὐτὴ 'μέρα καὶ τὴν ἴδιαν ὥρα ν' ἀνταμωθοῦν 'ς τὸ ἴδιο σταυροδρόμι γιὰ νὰ πῇ καθεμιὰ τί βρῆκε 'ς τὸ δρόμο της καὶ νὰ ἰδοῦν ποιὰ πέτυχε πλειότερο.

**

Ἡ Τρανταφυλλιὰ δὲν εἶχε περπατήσῃ πολὺ κατὰ τὸν πλατὺ καὶ ἴσιον δρόμο, καὶ ἄξαφνα ἕνας σωρὸς ἄνθρωποι τοῦ παλατιοῦ, σταλμένοι ἀπ' τὸ βασιλιᾶ τῆς χώρας ἦρθαν νὰ τὴν προαπαντήσουν. Ὅλοι ἦταν ντυμένοι πλούσια καὶ χρυσοκέντητα καὶ φαίνουνταν σὰν νὰ λουλούδιασε μὲ μιᾶς ὁ τόπος ἀπὸ τὰ παρδαλά τους ρουχα. Μέσα σὲ μεγάλα καλάθια ἔφερναν ἀμέτρητα χαρίσματα ὅλα χρυσάφι διαμαντοστόλιστο καὶ ζαφειροδεμένο ποῦ λὲς καὶ εἶχαν ἐκεῖ 'ς τὰ καλάθια σωριασμένα ὅλα τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ. Κι' ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ παλατιοῦ ἤρχουνταν νὰ πάρουν γιὰ νύφη τοῦ βασιλιᾶ τὴν ὤμορφη Τρανταφυλλιά! Κι' ὅλ' αὐτὰ τὰ χαρίσματα ἦταν δικά της! Κ' ἐκείνη ποῦ πάντα τὸ εἶχε 'ς τὸν νοῦ της νὰ γένῃ μιὰ 'μέρα βασίλισσα, δὲν ξαφνίστηκε καθόλου γιὰ τὴν καλὴ τύχη, καὶ τὸ ἴδιο βράδυ ἀνάμεσα σὲ μουσικαῖς καὶ σὲ φωναῖς καὶ πανηγύρια 'μπῆκε 'ς τὸ παλάτι τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ τῆς χώρας. Ὁ βασιλιᾶς αὐτὸς εἶχε 'δικούς του τόπους ποῦ δὲν ἔφτανε μιὰ ζωὴ νὰ τοὺς γυρίσῃς, εἶχεν ὅλα τὰ καλά, ὅλαις ταῖς δόξαις τοῦ κόσμου — μὰ εἶχε καὶ ἄσπρα γένεια.

**

'Σ τὸν ἄλλο δρόμο τὸν πράσινο καὶ λουλουδιασμένον ἡ Τρανταφυλλίτσα δὲν βρῆκεν οὔτε σταλμένους ἀπ' τὸ βασιλιᾶ, οὔτε καλάθια μὲ χαρίσματα· μὰ βρῆκε, σὰν νοικοκυροπούλα ποῦ ἦτον κι' αὐτή, ἕνα νοικοκυρόπουλο, ἕναν τραγουδιστή, πλειότερο χασομέρη παρὰ τραγουδιστή, γιατὶ ἂν ἦτον ἀληθινὸς τραγουδιστὴς θὰ κάθουνταν κλεισμένος σπίτι του νὰ ζευγαρώνῃ ῥίμαις καὶ νὰ παίζῃ τὸν ταμπουρᾶ του καὶ δὲν θὰ 'λιάζουνταν κατὰ μεσῆς τοῦ δρόμου, καρτερῶντας τὰ κορίτσια ποῦ διαβαίνουν. Ἦταν ὅμως λεβεντόπαιδο, εἴκοσι χρόνων παλληκάρι, καὶ ἐρωτοκτυπημένος.

Εἶνε γλυκὸ τὸ φίλημα 'ς τὰ δροσερά σου χείλη
Πάνθιζουν καὶ μοσχοβολοῦν σὰν λούλουδα τἀπρίλη.
Ἔλα βαθειὰ 'ς τὴν ἐρημιὰ νὰ πᾶμε νὰ κρυφθοῦμε
Κ' ἐκεῖ νὰ σμίξουμε τὰ δυό, κ' ἐκεῖ ν' ἀγαπηθοῦμε.
Θὰ σοῦ μαδῶ ῥοδόφυλλα νὰ γέρνῃς νὰ κοιμᾶσαι·
Ἐγὼ θὲ νᾆμαι σκλάβος σου καὶ σὺ κυρὰ θὲ νᾆσαι!...

Ἡ Τρανταφυλλούλα τἄκουεν αὐτὰ κι' ὁ νοῦς της ἐγύριζε κ' ἡ καρδιά της χτυποῦσε γληγορότερα.—Δὲν ἦτον οὔτε ἡ πρώτη οὔτε ἡ ὕστερη κοπέλλα ποῦ ξελογιάστηκεν ἀπὸ τραγουδιστή.

— Πάντα 'δική σου, αἰώνια μαζί σου· 'ς τὴν ἐρημιά, 'ς τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, ὅπου θέλεις!...

**

Ἡ Τρανταφυλλούλα περπάτησε, περπάτησε κατὰ τὸ στενὸ μονοπάτι, γεμᾶτο ἀγκάθια καὶ κοφτερὰ λιθάρια. Ὁ τόπος ἦτον ἔρημος· οὔτε σταλμένοι τοῦ βασιλιᾶ ἦρθαν νὰ τὴν πάρουν γιὰ νύφη, οὔτε κανεὶς ἐρωτοχτυπημένος τραγουδιστὴς ἐπρόβαλε μὲ τὰ γλυκὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης. Ἐβράδυασε καὶ κανείς, κανείς, ψυχὴ ζωντανὴ δὲν εἶχε φανῆ... Τὸ φεγγάρι λυπημένο ἀνέβαινε ἀπ' τὸ βουνὸ κι' ὅλα φαίνουνταν γύρω χλωμὰ καὶ κρύα. Ἡ Τρανταφυλλούλα κοντοστάθηκε πλειὰ ἀποσταμένη· πεινοῦσε, διψοῦσε, τὰ πόδια της εἶχαν κοπῆ ἀπ' τὴν κακοτοπιά. Καὶ τότε, 'πίσω ἀπὸ μιὰ γρηὰ ἰτιὰ ἀνασηκώθηκε κἄτι ἄσπρο σὰν φάντασμα, πειὸ ἄσπρο κι' ἀπ' τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, κι' ἅπλωσ' ἀπάνω της δυὸ ξερά, δυὸ κοκκαλιάρικα χέρια. Τὸ στόμα του ἦτον ἄσαρκο, δίχως χείλια, καὶ δὲν ἄνοιγε καὶ δὲν ἔκλεινε· μὰ μέσ' ἀπ' τὴν ἀσάλευτη αὐτὴ τρύπα ἔβγαινε μιὰ φωνὴ σὰν ἀπὸ μακρινὸν ἀντίλαλο:

—Ἔλα, ἔλα· μόνον ἐγὼ δὲν ξεπλανῶ κανένα· 'ς ἐμένα θαῤῥῃς τὴν ἀληθινὴ εὐτυχία, ὄχι σὲ ψεύτικαις δόξαις, σὲ ψεύτικαις ἀγάπαις. Θὰ σὲ φέρω σὲ μαλακὸ καὶ δροσερὸ κρεβατάκι. Ἐκεῖ θὰ γείρῃς τὸ κεφάλι σου, ἐκεῖ θ' ἁπλώσῃς τὸ κορμί σου γιὰ νὰ ξαποστάσῃς, νὰ κοιμηθῇς χωρὶς νὰ ἰδῇς κανένα κακὸ ὄνειρο, χωρὶς νὰ ξυπνήσῃς ποτέ....

Ἡ Τρανταφυλλούλα εἶπε:

— Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι!

Μὰ δὲν ἐσάλεψε ἀπ' τὸν τόπο της· καὶ τὰ δυὸ ξερὰ κοκκαλιάρικα χέρια τὴν ἀγκάλιασαν σφιχτά, σφιχτά, σφιχτά.

**

Ἐπέρασ' ἕνας χρόνος· ἦρθεν ἡ ἴδια 'μέρα, ἡ ἴδια ὥρα, καὶ ἡ Τρανταφυλλιὰ ἀπ' τὸν ἕνα δρόμο, ἡ Τρανταφυλλίτσα ἀπ' τὸν ἄλλον, ὅπως εἶχαν συμφωνημένα, ἔφτασαν 'ς τὸ σταυροδρόμι. Ἡ Τρανταφυλλούλα μόνον ἀργοῦσε νὰ φανῇ, μὰ ὅπου κι' ἂν εἶνε θἄρθῃ κι' αὐτή.

— Ἀλλοίμονο καὶ πάλι ἀλλοίμονο! εἶπε πρώτη ἡ Τρανταφυλλιά· οὔτε ἡ δόξαις, οὔτε τὰ παλάτια, οὔτε τὰ χρυσᾶ στολίδια κάνουν εὐτυχισμένη μιὰ καρδιά. Κι' ἀπάνω 'ς τὸ ψηλότερο βασιλικὸ θρονὶ βαρυέται κανένας καθισμένος παντοτεινὰ κ' ἔχοντας 'ς τὸ πλάϊ του γι' ἄντρα ἕνα βασιλιᾶ δοξασμένον, 'περήφανο — καὶ μ' ἄσπρα γένεια.

Digitized by Google

Κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ παραπονιέται πῶς δὲν ἐπῆρε τὸ δρόμο τῆς Εὐτυχίας.

—Ἀλλοίμονο καὶ πάλι ἀλλοίμονο! εἶπε κ' ἡ Τρανταφυλλίτσα· ἔχει κ' ἡ ἀγάπη τὸ τέλος της· ἀρχίζει μὲ γλύκα καὶ τελειώνει μὲ φαρμάκι. Ὅλαις τῆς καλαίς ὥραις ποῦ περνᾷς, τῆς πληρώνεις μὲ δάκρυα, ὅταν ξημερώνεσαι, βραδυάζεσαι μόνος, ἔρημος, τοῦ κάκου καρτερῶντας ἐκεῖνον ποῦ φιλεῖ ἄλλα χείλη κι' ἄλλα μάτια, ποῦ λέει 'ς ἄλλη τώρα τὰ ἴδια γλυκὰ τραγούδια ποὔλεγε 'ς ἐσένα.

Κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ κι' αὐτὴ καὶ νὰ παραπονιέται πῶς δὲν ἐπῆρε τὸ δρόμο τῆς Εὐτυχίας.

Καὶ ἡ Τρανταφυλλοῦλα;

Δεν ἤρχουνταν, δὲν ἐφαίνουνταν, ἐνῷ ἡ ἄλλαις δυὸ ἔσμιγαν τὰ δάκρυά τους.

Γιατί δὲν ἦρθε, γιατί δὲν κράτησε τὸ λόγο της; Ποῦ νὰ εἶνε τάχα;

Εἶνε ἐκεῖ, μέσ' 'ς τὸ μαλακὸ καὶ δροσερὸ κρεβατάκι της. Κοιμᾶται, κοιμᾶται... καὶ δὲν βλέπει κανένα ὄνειρο κακό, καὶ δὲν θὰ ξυπνήσῃ ποτέ...

Τὸ κρεβατάκι αὐτὸ τὸ λένε μνῆμα!

(Κατὰ τὸν Catulle Mendès) Δσ.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 637 Δελτίῳ δηλώσεως ἀπεστάλησαν ἡμῖν πλεῖσται ἀνακοινώσεις περὶ τοπικῶν ἐθίμων κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα καὶ τὸ Πάσχα. Ἐκ τούτων δημοσιεύομεν τὰς ἑξῆς ἀξίας λόγου, καθόσον αἱ λοιπαὶ περιέχουσιν ἢ γνωστότατα ἢ ἀσαφῶς καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ ἀκριβείᾳ ἐκτεθειμένα πράγματα. Εὐχαριστοῦντες πάντας τοὺς μετὰ τόσης προθυμίας ἀποδεχθέντας τὴν πρόσκλησιν ἡμῶν καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐπιτυχίας, δηλοῦμεν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσωμεν εἰς τὸ ἑξῆς τὴν τοιαύτην περισυλλογὴν λαογραφικῆς ὕλης πολυτιμοτάτης.

Ἔθιμα ἐν Κερκύρᾳ.

Τὰ αὐγὰ τὰ βαφόμενα κόκκινα τὴν Μεγάλην Πέμπτην θεωροῦνται τὰ καλήτερα καὶ σεβαστότερα. Βάφονται δὲ εἰς πηλίνην χύτραν, ἐντελῶς καινουργῆ, ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν εἰς τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τοῦ μαγειρείου. Θὰ ἦτο μεγάλη ἀθλιότης ἂν ἐβάφοντο εἰς *τσουκάλι* παλαιὸν καὶ οὗ ἐγένετο ἤδη χρῆσις. Τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν *αὐγὰ δὲν βάφονται*. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βαφοῦν μὲ τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος, καθ' ἣν ἡμέραν ἐχύθη τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἀλλά, ἂν δὲν βαφωνται αὐγά, ἀγοράζεται ὅμως κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἰδίως ὁ πασχάλιος ἀμνὸς ἐκ τῶν ποιμνιοστασίων, ἅτινα προσωρινὰ παρασκευάζονται ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου μεγίστη ζωηρότης καὶ κίνησις ἐπικρατεῖ, διότι ταῦτα πάντες ἐπισκέπτονται συνήθως μετὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας Ἀκολουθίαν τῶν Μεγάλων Ὡρῶν καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία καὶ γέροντες. Οἱ ἡμέτεροι χρόνοι, εἶναι ἀπηλλαγμένοι παρεκτροπῶν θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ· ἀλλ' εἰς προγενεστέρους χρόνους δὲν συνέβαινε τὸ αὐτό. Μὴ λησμονεῖτε ὅτι τὸ ἓν τέταρτον σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως εἶναι Ἑβραῖοι, οἱ δυστυχεῖς δὲ οὗτοι τότε μετὰ φόβου ἔβλεπον προσεγγιζούσας τὰς ἡμέρας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς καὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τῶν Χριστιανῶν. Πάντες ἐκλείοντο κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας εἰς τὰς οἰκίας των ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ συνοικίᾳ· οὐαὶ δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ! οἱ χριστιανοὶ ἀγυιόπαιδες ἐθεώρουν καθῆκόν των ὑπὸ τῆς εὐσεβείας των ἐπιβαλλόμενον νὰ τοῦ σπάσουν τὸ κεφάλι ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἀνταποδώσουν ἐπὶ τῆς παρειᾶς του τὸ ράπισμα, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιερέως. Ταῦτα, μαρτυρούμενα ὑπὸ τῶν γερόντων, ἐξέλιπον ἤδη, καὶ οἱ ἰσραηλῖται σήμερον ἀνενόχλητοι ἐντελῶς ἀπολαύουσιν ἰσονομίας καὶ ἐλευθερίας ἐξ ἀνασκοπῆς δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν ἔχουσιν ἐντελῶς κεκλεισμένα τὰ μαγαζεῖά των, καίτοι ἐνίοτε τολμᾷ τις νὰ ἀνοίγῃ τὸ ἑαυτοῦ καὶ νὰ ἐμπορεύηται, τοῦθ' ὅπερ ἐὰν ἐτόλμα νὰ πράξῃ κατὰ τοὺς ἀπομεμακρυσμένους ἐκείνους χρόνους τοῦ φανατισμοῦ δὲν θὰ ἔμενε λίθος ἐπὶ λίθου ἐκ τοῦ μαγαζείου ἐκείνου.

Τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν *τραπέζι δὲν στρώνεται* εἰς τὰς οἰκίας, ἀλλὰ πάντες (ἐννοοῦμεν τὰ μεγάλα πλήθη καὶ τὸν λαόν, ὄχι τοὺς ἐξηυγενισμένους καὶ μοδέρνους!) τρώγουν ὅπως ὅπως ἐπὶ ποδός, ξηροφαγοῦντες. Ἀναμιμνήσκει τοῦτο τὴν τέλεσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πάσχα «οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό. Αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ βακτηρία ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. Καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς.» Θὰ ἴδετε κατωτέρω ὅτι καὶ ἄλλα ἔθιμα ἀναπολοῦσι τὰς τῶν ἰουδαίων διατάξεις καὶ φράσεις τῆς Π. Δ.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἅπαξάπαντες περιέρχονται τοὺς ναοὺς πρὸς προσκύνησιν τῶν Ἐπιταφίων. Τὴν νύκτα ἄλλοτε οἱ Ἐπιτάφιοι ἐλιτανεύοντο ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως, ἡ δὲ λιτανεία ἑνὸς ἐπιταφίου, τοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος ἐπανελαμβάνετο τὴν πρωΐαν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἤδη τὸ ἔθιμον ἐξέλιπε, μόνος δὲ ὁ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος Ἐπιτάφιος μετὰ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου λιτανεύεται τὸ Μέγα Σάββατον.

«Τὸ ἑλληνικὸν πάσχα χαρίζει ἰδιάζον θέλγητρον εἰς τὴν ζωὴν τῆς Κερκύρας, λέγει ὁ Γρηγορόβιος (1). Τὴν νύκτα πᾶσα γωνία τῆς ἀγορᾶς παριστᾷ ἀνατολικὸν παζάριον. Λευκοσιδή-

(1) Ὅρα ἡμετέρ. μετάφρασιν «Κερκύρας» ὑπὸ Φ. Γρηγοροβίου.

Digitized by Google

ρειοι λυχνίαι ἐλαίου ἐφώτιζον θαμβοῦσαι ὑπὸ τὰς στοὰς τῶν ὁδῶν ἐργαστήρια, ἐν οἷς ποικίλα εἴδη ἐπωλοῦντο· τουρκικὰ γλυκίσματα ἀηδοῦς θεωρίας, μέλι, χαλβᾶς, ζυμαρικὰ ἐλαιώδη, κίτρινον χαβιάριον ἐν βυτίοις, ἐλαῖαι μέλαιναι, πασχάλια κόκκινα ὠὰ ἐν ὀρνιθοειδέσι ζυμαρικοῖς (colombine=μικραὶ περιστεραὶ λέγονται) πλῆθος πολυδαιδάλων κηρίων ἐπὶ τραπεζῶν, σωροὶ ἄρτων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, σωροὶ πορτοκαλλίων. Οἰνοπωλεῖα, καφεπωλεῖα, κουρεῖα, ἐργαστήρια χειρωνάκτων κ.λ.»

Τὸ Μέγα Σάββατον κρέας δὲν εὑρίσκεται κατ' οὐδένα λόγον ἀπὸ πρωΐας οὔτε ἐν τῇ πόλει οὔτε ἐν ταῖς ἐξοχαῖς — οὐδὲν ζῶον σφάζεται. Ἐν τῇ ἀγορᾷ οἱ πινιατόροι (κάτοικοι τῆς Πίνιας ἀχθοφόροι καὶ ἐργάται· Πίνια δὲ λέγεται τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς, ἐκ τοῦ κωνοφόρου καρποῦ τῆς κουκουναριᾶς, ἥτις ἦν ποτε ἐκεῖ,) παρασκευάζουσι διὰ μύρτων καὶ ἀνθέων μίαν *μαστέλλαν* (εὑρέ, σὺ φίλε, τὸν κατάλληλον ἀρχαϊκὸν ὅρον) ἐξ ἐκείνων ἐν αἷς πλύνουσιν αἱ γυναῖκες τὰ ἀσπρόρρουχα, ἣν τοποθετοῦσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγορᾶς, καὶ εἰς ἣν οἱ διαβάται προσκαλοῦνται νὰ ῥίψωσι πεντάραν ἢ δεκάραν. Τὴν χρῆσιν αὐτῆς θὰ ἴδετε κατωτέρω. Ἡ μαστέλλα πληροῦται ὕδατος.

Τῇ 9ῃ ὥρᾳ τελεῖται, ὡς ἐρρέθη, ἡ λιτανεία τοῦ Ἁγίου ἅμα καὶ τοῦ Ἐπιταφίου· μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτῆς περὶ τὴν 10ην ὥραν ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ αἱ συνοδεύσασαι τὴν λιτανείαν μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, προεξάρχοντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Μητρόπολιν πρὸς τέλεσιν τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Πάσχα. Ἐν τούτοις πρὸ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν παρασκευάζονται καὶ δένονται οἱ ἀμνοί· ὁ αἱμοχαρὴς σφαγεὺς κρατεῖ τὴν μάχαιραν ἑτοίμην. Αἱ οἰκοδέσποιναι καὶ αἱ ὑπηρέτριαι συνάζουσι πρὸ τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων πάντα τὰ κατὰ τὸ ἔτος διαρραγγέντα ἢ ἄχρηστα καταστάντα πήλινα ἀγγεῖα. Οἱ μᾶλλον ἀρειμάνιοι γεμίζουσι πυροβόλα ὅπλα. Οἱ νεωκόροι τέλος κρατοῦσιν ἕτοιμα τὰ *γλωσσίδια* τῶν κωδώνων, οἵτινες ἀπὸ τῆς χθὲς Μεγάλης Παρασκευῆς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐκρούσθησαν. Πρὸ τῆς Μητροπόλεώς εἰσιν αἱ μουσικαί, ἡ στρατιωτικὴ καὶ ἡ τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας. Ὁ ἑσπερινὸς ἄρχεται, ἀναγινώσκεται ὁ Ἀπόστολος, καὶ ὅτε ὁ ἀρχιερεὺς ἄρχεται ψάλλων τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός» ἡ σκηνὴ ἐν ἀκαρεῖ μεταβάλλεται. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ἐνταῦθα τὸν Γρηγορόβιον νὰ περιγράψῃ τὰ γινόμενα. «Δίδεται τὸ σημεῖον. Ἐκπυρσοκροτήσεις ἐβρόντησαν, κώδωνες ἤχησαν, ὁ λαὸς ἐξώρμησεν—ὁ Χριστὸς ἀνέστη! Ἐν ἀκαρεῖ ἡ ἤρεμος τεσσαρακοστὴ μετεβλήθη εἰς ἀγριώτατον τάραχον· ἀπὸ πάσης οἰκίας ἀντήχει θόρυβος σκευῶν· ἀπὸ τῶν παραθύρων ἔπιπτον κατασυντριβόμενα πήλινα ἀγγεῖα εἰς ἐμπαιγμὸν Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου καὶ ὡς σύμβολον τῆς ἄλλοτέ ποτε λιθοβολήσεως τῶν Ἰουδαίων. Πρὸ τῶν πυλώνων σφάζονται ἐν μανιώδει ἁμίλλῃ ἀρνία καὶ τῷ αἵματί των ἐχαράσσετο Σταυρὸς ἐπὶ τῶν παραστάδων Τὸ εἰδύλλιον τῆς Κερκύρας διὰ μιᾶς ἀπεσβέσθη, καὶ τοῦτο διὰ τῆς θρησκείας. Ὅλη ἡ νῆσος μετεβλήθη εἰς σφαγεῖον· τὰ λιμνάζοντα αἵματα ἐσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· πᾶς Κερκυραῖος ἐφαίνετο ὅτι ἠπίστατο τὴν τέχνην τοῦ σφαγέως, ὡς ἀρχαϊκός τις ἀνήρ.»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω προσθέτομεν ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦ χρίειν τὰς παραστάδας τῶν πυλῶν τῶν οἰκιῶν, εἶναι γενικώτατον, ἀναμιμνήσκει δὲ τὴν τῆς Γραφῆς διάταξιν περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα «καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιὰν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἂν φάγωσιν». Ἡ συντριβὴ τῶν πηλίνων ἀγγείων ἀναμιμνήσκει τὴν γραφὴν κατὰ τῶν διωκτῶν τοῦ Μεσσίου Ἰουδαίων «ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψει αὐτούς».

Ἐν τούτοις καὶ ἄλλα συγχρόνως συμβαίνουσι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς ὑπερεκχειλιζούσης εὐσεβείας. Οἱ ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐμβάπτουσι χεῖρας καὶ κεφαλὴν ἐν τῇ ῥηθείσῃ μαστέλᾳ καὶ ἀποπλύνονται. Δὲν ἔχει ἴσως τοῦτο συγγένειάν τινα πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τελεσθέντα νιπτῆρα, ἢ πρὸς τὸ «νίψομαι ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου» τῆς Γραφῆς εἰς τὴν παρεμφερῆ νίψιν τοῦ Πιλάτου; Ἐν ταῖς οἰκίαις συγχρόνως πολλαὶ γυναῖκες δάκνουσι κλεῖδας σιδηρᾶς, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως ὑποδηλοῖ τὸ «πύλας χαλκᾶς καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς τοῦ Ἅδου, οὓς συνέτριψεν ὁ Ἰησοῦς» κατελθὼν ἐκεῖσε.

Ἡ κωδωνοκρουσία ἐκ τῆς πόλεως ἐν τούτοις μεταδίδεται εἰς τὴν ἐξοχὴν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ὥστε εἰς ἓν τέταρτον τῆς ὥρας συγχρόνως ἅπασα ἡ νῆσος τελεῖ τὴν πρώτην ταύτην Ἀνάστασιν.

Ἐν δὲ τῷ δημοσίῳ σφαγείῳ ἄλλα ὅμοια συμβαίνουσι. Οἱ δεξιώτεροι τῶν σφαγέων ἵστανται παρὰ τοὺς βόας μὲ τὴν μάχαιραν εἰς τὴν δεξιάν· ἅμα κρούσῃ ὁ κώδων ἐν ἀκαρεῖ θύεται ὁ βοῦς, καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ σφαγεῖς ἁμιλλῶνται τίς πρῶτος νὰ ἐκδάρῃ, ἑτοιμάσῃ, ἐπιβιβάσῃ εἰς κάρρον καὶ φέρῃ εἰς τὴν πόλιν νικητὴς τὸν πρῶτον ἐσφαγμένον βοῦν, ὅπως λάβῃ τὸ παρὰ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς ὡρισμένον βραβεῖον ταχύτητος καὶ δεξιότητος συγκείμενον ἐκ 50 δρ. Τὸ κάρρον ἀπὸ ῥυτῆρος τρέχον δὲν βραδύνει ποτὲ πλειότερον τῶν 11—13 λεπτῶν ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως! τὸ δὲ ἐν αὐτῷ κρέας οὐ μόνον εἶναι θερμὸν εἰσέτι, ἀλλὰ καὶ ἀσπαίρει· μετὰ ζητωκραυγῶν δὲ καὶ χειροκροτήσεων δέχονται οἱ ἐν τῷ κρεοπωλείῳ παρεστῶτες τὸν νικητήν. Ἀπὸ

Digitized by Google

τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ κρέατα ἀλλεπάλληλα σωρεύονται πρὸς πώλησιν εἰς τὴν ἀγοράν.

Ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ λειτουργία κατὰ τὴν Κυριακὴν ἔν τε τῇ πόλει καὶ τῇ ἐξοχῇ εἰς ὀλιγίστας ἐκκλησίας τελεῖται κατὰ τὰς μεσονυκτίους ὥρας· οἱ πλεῖστοι τῶν ναῶν λειτουργοῦσι τὰς πρωϊνὰς ὥρας. Πόσον εἶναι ὡραιότερον τὸ ἄλλο ἔθιμον, ὅπερ ἐπικρατεῖ καθ' ὅλην τὴν χριστιανικὴν ἀνατολήν, καθόσον γινώσκομεν. Τῆς εἰκόνος τῆς Ἀναστάσεως τελεῖται λιτανεία ἐν μεγάλῳ κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν ἢ τὸ χωρίον. Ἔν τισι τῶν ναῶν δίδονται τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐνορίταις αἱ πασχάλιοι λαμπάδες ἃς ἀνάπτουσι κατὰ τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς». Ἐπίσης δίδεται αὐτοῖς δαπάνῃ τῆς Ἐκκλησίας τὸ λεγόμενον *Καταβόλι*, ἤτοι μερὶς ὀπτοῦ ἀμνοῦ ἢ ᾠῶν καὶ ἄρτου. Ταῦτα δὲ φέρονται ὡς καθηγιασμένα εἰς τὸν οἶκον καὶ πάντες ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνουσι. Ἡ τράπεζα, ἥτις δὲν ἐστρώθη Μεγάλην Παρασκευὴν καὶ Μέγα Σάββατον, εἰς ἀντισήκωμα στρώννυται τὴν Κυριακὴν καὶ δὲν *ξεστρώνεται* ἐπὶ 7 ἡμέρας ἤτοι μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ· ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς πάντοτε κεῖται ἄθικτος ἡ *Χριστοκουλούρα* ἢ Χριστόψωμο, μόνον δὲ τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, ξηρὰ ἤδη τέμνεται. Ἐν τοῖς χωρίοις πᾶσι τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου τελοῦνται λιτανεῖαι τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, τὴν Νέαν Τρίτην ἢ Νέαν Παρασκευήν, ἢ καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ. Μίαν τοιαύτην λιτανείαν τῆς Παναγίας τοῦ Βηροῦ θαυμασίως περιγράφει ὁ Γρηγορόβιος. Ἡ λιτανεία αὕτη, ἣν παρακολουθεῖ ἅπαν τὸ χωρίον συνήθως διαρκεῖ ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τοῦ ἀπογεύματος. Ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μεταφέρεται εἰς ἐξωκλήσιόν τι ἢ ἐπὶ λόφου τινὸς ὅπου ὑπάρχει ἐρημοκλήσιον, ἐκεῖ τελεῖται λειτουργία καὶ πάλιν ἐν πομπῇ μετακομίζεται εἰς τὸ χωρίον. Ὁ μέλλων νὰ μεταφέρῃ τὴν εἰκόνα ἐπὶ τῶν ὤμων λαμβάνει τὸ δικαίωμα τοῦτο διὰ πλειοδοσίας ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ ναοῦ· εὐνόητον ὅτι εἰς τὸν πλειστηριασμὸν τοῦτον οἱ νέοι μετὰ πείσματος ἁμιλλῶνται. Ἔστιν ὅτε αἱ λιτανεῖαι αὗται γίνονται ἀφορμαὶ μικροφιλοτιμιῶν καὶ ἐρίδων μεταξὺ χωρικῶν καὶ ὁλοκλήρων χωρίων.

Τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ ἔθιμα τὰ ἰδιαίτερα τῆς νήσου Κερκύρας κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα. Ἄλλα ἔθιμα κοινὰ ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι παραλείπομεν, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη.

Σπ. Παπαγεωργιος.

Ἔθιμα ἐν Σκουπίῳ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων.

1) Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τῶν δώδεκα Εὐαγγελίων ἀκολουθίας μέχρι τοῦ Εὐαγγελίου τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου οἱ κώδωνες τῶν ναῶν τοῦ χωρίου ἠχοῦσιν ἀραιότατα καὶ πενθίμως, ἐν τοῖς δώδεκα μάλιστα Εὐαγγελίοις πάντοτε σύντῃ ἀναγνώσει ἑκάστου Εὐαγγελίου ἐπαναλαμβάνεται ἡ τοῦ κώδωνος πένθιμος κροῦσις. Παραδόξως δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πενθίμως ἠχοῦσιν οὗτοι καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀγάπης (Οὔσης ὀψίας κλ.).

2) Τῇ πρωΐᾳ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς τὰ τέκνα ἢ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν ἱερέων περιέρχονται τὸ χωρίον καὶ συναθροίζουσι παρὰ τῶν ἐγχωρίων *τὰ αὐγὰ τῶν παπάδων*, ἰδιαιτέρως δι' ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

3) Κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Ἐπιταφίου οἱ προπορευόμενοι παῖδες καίουσι διὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν ξηροὺς φράκτας κήπων συναντωμένους καὶ διὰ λίθων βάλλουσι θύρας ἀχυρώνων ἢ κατωγείων, ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἐκεῖ ἐμφωλεύοντας δαίμονας.

4) Μετὰ τὴν τοῦ Ἐπιταφίου ἐπιστροφὴν εἰς τὸν ναὸν ἵστανται ἐν τῇ εἰσόδῳ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ κρατοῦντες ἀπὸ τῶν ποδῶν τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς ὁ Ἐπιτάφιος, καὶ ὑψοῦσιν αὐτόν· ἅπας δὲ ὁ λαὸς διέρχεται διὰ μέσου τῶν ἱερέων καὶ ὑπὸ τὸν Ἐπιτάφιον. Οἱ δ' εὐλαβέστεροι καὶ μάλιστα γυναῖκες εἰσέρχονται διὰ τῆς καμάρας τοῦ Ἐπιταφίου εἰς τὸν ναόν, ἐξέρχονται εἶτα διὰ τῆς θύρας τοῦ γυναικωνίτου καὶ ἀπατῶντες τοὺς ἄλλους εἰσέρχονται αὖθις ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ Ἐπιταφίου, καὶ τοῦτο ἐπαναλαμβάνουσιν αὖθις, ἐὰν ὁ χρόνος ἐπιτρέψῃ.

5) Τῇ πρωΐᾳ τῆς Μεγάλης Πέμπτης αἱ παρθένοι ἐξάγουσιν ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν καὶ ἀναπεταννύουσιν ἐπὶ τῶν φρακτῶν πρός τε θείαν εὐλογίαν καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τὰ μάλλινα καὶ βαμβακερὰ αὐτῶν προικῷα ὑφάσματα.

6) Ὡς κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται, καὶ θάνατος μέλους τινὸς προοιωνίζεται διὰ τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, ἥτις εἴτε ἐκ συμπτώσεως εἴτε ἐξ ἐνδείας εἴτε ἐξ ἀμελείας δὲν ἀγοράσῃ ζῶντα ἀμνὸν καὶ δι' αὐτοῦ *λαμπρεύσῃ* κατὰ τὸ Πάσχα.

7) Λίαν ἐπαγωγὸς εἶνε ἡ συνήθεια, καθ' ἣν μετὰ τὸ τέλος τῶν κανόνων *Κύματι θαλάσσης*, κλπ. κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως σβέννυνται πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ φῶτα, ὡς καὶ τὰ τῶν κανδυλίων, μένει δὲ μόνον ἀνημμένον τὸ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ τιμίου Σταυροῦ, οὕτω δὲ ψάλλουσιν ἐν κατανύξει οἱ ἱερεῖς τὸ «Ἰδοὺ σκοτία καὶ πρωΐ», μεθ' ὃ ἐξέρχονται καὶ ψάλλοντες τὸ «Δεῦτε λάβωμεν φῶς κλπ.» ἐπανάγουσι τὴν λάμψιν ἐν τῷ ναῷ.

8) Διαρκούσης τῆς καύσεως τῶν λαμπάδων κατὰ τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως οἱ ἄνδρες χάριν ἀστεϊσμοῦ καίουσι τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς τῶν παρισταμένων, ἥτις κατὰ τὴν τῶν χωρικῶν συνήθειαν οὐχὶ μικρὰ εἶνε, καὶ μάλιστα τῶν *Ἀναγνωστάδων*, οἵτινες εἶνε πολυάριθμοι, χάριν θυμηδίας. Ὡς ἐκ τούτου πολλοὶ ἀναγκά-

Digitized by Google

ζονται νὰ μὴ ἐκβάλλωσιν ὅλως τὸ φέσι των, ἢ ν' ἀλείφωσι τὴν κόμην των δι' ὄξους, ὕδατος κλπ., ὅπως μὴ καίηται.

9) Τὸ λείψανον τῆς λαμπάδος τοῦ ἐπιταφίου φυλάττουσιν ἀσφαλῶς, καὶ χρησιμοποιοῦσιν ἐν ἀσθενείαις καὶ μάλιστα εἰς ὠδινούσας γυναῖκας.

Ἐν Καλαβρύτοις τῇ 13 Μαρτίου 1889.

Γ. Παπανδρεου
Καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου.

Ἔθιμα ἐν Καλύμνῳ.

Ἐκπληρῶν τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν ἀποστέλλω δημῶδες ᾆσμα ἢ μᾶλλον θρῆνον, ὃν ἐν Καλύμνῳ ἡλικιωμέναι γυναῖκες κατὰ τὴν ἀγρυπνίαν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ψάλλουσι περὶ τὸν Ἐσταυρωμένον.

Καὶ ἓν ἄλλο γίνεται ἐνταῦθα: Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ὡρῶν ἐκφέρουσι τοὺς ἐπιταφίους εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Παρθένοι δὲ λευχειμονοῦσαι ψάλλουσι τὰ εὐλογητάρια κατ' ἀρχαιότατον ἔθιμον ἀναφερόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χρυσοστόμου.

Ὁ θρῆνος ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἦλθεν ἡ 'γιὰ Σαρακοστὴ ἡ ἅγιαις ἡμέραις
ποῦ λειτουργοῦν ἡ ἐκκλησιαῖς καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες.
Κάτω στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον,
ἡ Παναγιὰ ἐκάθητο μόνη καὶ μοναχή της.
Τὴν Προσευχή της ἔκαμνε γιὰ τὸν μονογενῆ της.
'κούει βρονταῖς, 'κούει 'στραπαῖς καὶ ουτηραῖς μεγάλαις·
ἅγια βώδια σφάζουσιν ἢ πρόβατα συζεύγουν;
Χύνει νὰ 'δῇ στὴν πόρτα της, νὰ 'δῇ στὴ γειτονιά της.
Θωρεῖ 'πάνω, θωρεῖ κάτω, θωρεῖ, ψυχὴ δὲν βλέπει·
θωρεῖ τὸν οὐρανὸν θαμβὸν καὶ τἄστρα βουρκωμένα,
τὸ φεγγαράκι τἄγλαμπρον στὸ αἷμα βουτισμένον.
Καὶ πάλιν κι' ἀνατήρησε θωρεῖ τὸν ἅϊ Γιάννη,
θωρεῖ τον καὶ κατέβαινε κλιαμένον καὶ δαρμένον
κ' ἐκράτει μέσ' στὴ χεῖρά του μανδύλι 'ματωμένον
κ' ἐκράτει καὶ στὴν ἄλλην του μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς του
κ' ἐκράτει καὶ στὰ 'νύχια του κρέας τοῦ μάγουλού του.
Κ' ἡ Παναγιὰ τὸν ἐρωτᾷ, κ' ἡ Παναγιὰ τοῦ λέγει:
—Ἅϊ μου Γιάννη Πρόδρομε καὶ βαπτιστὰ τοῦ γιοῦ μου,
δὲν εἶδες τὸ παιδάκι μου καὶ τὸν μονογενῆ μου;
—Δὲν ἔχω στόμα νὰ σοῦ 'πῶ, χείλη νὰ σοῦ μιλήσω,
καὶ σιδερένια 'σωτικὰ νὰ σοῦ τὸ 'μολογήσω.
Θωρεῖς το κεῖνο τὸ βουνό, τὸ ὑψηλό, τὸ μέγα,
ποὔχει τὴν μαύρην γῆν κορφή, τὸν οὐρανὸν παντέρα;
Ἐκεῖ τὸν ἔχουν οἱ 'βριοὶ ἐξόγκωνον δεμένον,
σὰν κλέπτη τὸν ἐπιάσανε, σὰν πόρνο τὸν κρατοῦσι,
σὰν νὰ χωρίζῃ ἀνδρόγυνον ἐκεῖ τὸν τυραννοῦσι.
'Βγάζουν τὸ χρυσοσκούφιον καὶ βάζουν του ἀγκαθένιο,
'βγάζουν τὸ χρυσοζώναρον καὶ βάζουν του τὸν βάτον,
'βγάζουν τὰ χρυσοπάπουτσα καὶ βάζουν του τσαρούχια.
Ἡ Παναγιὰ σὰν τἄκουσε λιγοθυμιὰ τῆς ἦλθε.
Σταμνιὰ νερὸ τὴν 'πηρετοῦν τρία καννιὰ τὸν μόσχον
καὶ ἕξη τὸ ροδόσταμον ὥστε ποῦ νὰ συμφέρῃ.
Κ' ἡ Παναγιὰ συνέφερε κι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶπεν:
—Ἂς ἔλθ' ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαριὰ καὶ τοῦ Λαζάρου ἡ μάνα
καὶ τοῦ Προδρόμου [1] ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ ἄλλη 'Αλισάβη,
νὰ πᾶμε νὰ τὸν πάρωμεν πρὸ τοῦ μᾶς τὸν σταυρώσουν
καὶ πρὶν τοῦ βάλουν τὰ καρφιὰ καὶ μᾶς τὸν θανατώσουν.
Στρατί, στρατί, τὸ πιάσανε, στρατὶ τὸ μονοπάτι,
καὶ τὸ στρατὶ τοὺς ἔβγαλε σ' ἕνα μικρὸ βρυσάκι
κ' ἐδίψασεν ἡ Παναγιὰ 'σκύψεν νὰ πιῇ λιγάκι·
'κούει χαλκιὰ κ' ἐχάλκευε χαλκιὰ μὲ τὰ παιδιά του,
χαλκιὰ μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ μὲ τὴν φαμελιά του.
—Μωρὴ μωρὲ ἀτσίγγανε, ἤντανε αὐτὰ ποῦ κάνῃς;
'βριοὶ μοῦ παραγγείλασι πιρόνια νὰ τοῖς κάμω·
ἐκεῖνοι μοὔπαν τέσσαρα καὶ ἐγὼ τοῖς κάνω πέντε·
τὰ δυὸ στὰ δυό του γόνατα, τὰ δυὸ στὰ δυό του χέρια
καὶ τἄλλο τὸ φαρμακερὸ νὰ 'μπήξουν στὴν καρδιά του
νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ νερὸ νὰ 'λιγωθῇ ἡ ψυχή του.
—Μωρή, μωρὲ ἀτσίγγανε ψωμὶ νὰ μὴν χορτάσῃς
οὐδὲ τὴν τραχηλίτσα σου ποτὲ νὰ μὴν ἀλλάξῃς·
μωρή, μωρὲ ἀτσίγγανε δεῖξέ μου τὸν υἱόν μου.
γιὰ δεῖξέ μου τὸν γιοῦκά μου καὶ τὸν μονογενῆ μου.
—Θωρεῖς το 'κεῖνο τὸ βουνὸ τὸ ὑψηλὸ τὸ μέγα
ποὔχει τὴν μαύρην γῆ κορφὴ τὸν οὐρανὸν παντέρα;
Ἐκεῖ τὸν ἔχουν οἱ 'βριοὶ ἐξόγκωνον δεμένον.
Ὥραις ἡ Παναγιὰ 'κλαιεν, ὥραις καὶ μοιρολόγα.
Στρατί, στρατὶ τὸ πιάσανε, στρατὶ τὸ μονοπάτι·
τὸ μονοπάτ' τοὺς ἔβγαλεν εἰς τοῦ ληστοῦ τὴν πόρτα.
Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλικτὰ καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα,
τὰ ἔρημα παράθυρα σφικτὰ μανδαλωμένα,
κ' ἔδεσε τὰ χεράκιά της τὴν πόρτα παρεκάλει:
—Ἄνοιξε πόρτα τοῦ 'βριοῦ καὶ πόρτα τοῦ Πιλάτου!
Κ' ἡ πόρτα ἀπὸ τὸν φόβο της ἀνοίγει μοναχή της.
Μπαίνει πάνω ἡ Παναγιὰ καθίζει στὸ κρεβάτι.
—Παρακαλῶ σε, Μωϋσῆ, δεῖξέ μου τὸν υἱόν μου.
—Θωρεῖς τον 'κεῖνον τὸν χλωμόν, 'κεῖνον τὸν κιτρινιάρην;
ἐκεῖνος εἶναι ὁ γιοῦκας σου καὶ ὁ μονογενής σου.
Ἡ Παναγιὰ σὰν τἄκουσε 'λιγοθυμιὰ τῆς ἦλθε:
—Φέρτε μαχαίρι νὰ σφαγῶ, κρημνὸν γιὰ νὰ κρημνίσω
κ' ἕνα ποτάμι θάλασσα γιὰ νὰ ψυχομαχήσω.
Χριστὸς ἀπηλογήθηκεν ὁποῦ 'ταν σταυρωμένος:
—Μάνα μου, σὰν σφαῇς ἐσύ, σφάζονται κι' ἄλλαις μάναις.
Μάνα μου, σὰν πνιγῇς ἐσύ, πνίγονται καὶ ἄλλαις μάναις·
ἄμε, μάνα, στὸ σπῆτι μας καὶ στὸ ἀρχοντικό μας
καὶ πίνε ἄδολο κρασί, κι' ἀφράτο παξιμάδι,
νὰ φᾶν μανάδες μὲ παιδιά, παιδιὰ δίχως μανάδες,
καὶ τὰ καλὰ τἀνδρόγυνα μὲ τοὺς καλούς των ἄνδρες.
Μάνα, τὸ μεῖο Σάββατο ποῦ παίζουν ἡ καμπάναις,
τότε καὶ σύ, Μανοῦλά μου, θὰ 'δῇς χαραῖς μεγάλαις.

Σημειῶ δὲ καὶ τοῦτο ἐν τέλει: Καθ' ὅσον παρέρχονται αἱ ἡμέραι λέγουσιν εἰς τὰ παιδιὰ ὅτι ἡ Λαμπρὴ ἔρχεται, εἶναι εἰς Βουδρούμιον, εἶτα εἰς Κῶ· καὶ κατὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, εἰς τὴν θέσιν *Βαθύ*· διὰ τοῦτο τὰ παιδιὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου λέγουσιν τὸ ἑξῆς ᾀσμάτιον:

ὁ Λάζαρος θέλει αὐγὸ
καὶ λιβάνι, καὶ κερὶ
καὶ τσαρούχια νὰ φορῇ
νὰ πηγαίνῃ τὸ Βαθὺ
νὰ μᾶς φέρῃ τὴ «Λαμπρή»
νὰ δαγκάσωμε τ' ἀρνὶ
ἀπ' τὸ πόδι καὶ ἀπ' τ' αὐτί.

Γερασιμος Κ. Ζερβος
Καλύμνιος

Ἔθιμα ἐν Ἄνδρῳ

Ἄσματα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος

Α—Ἀρχὴ τοῦ κόσμου
Β—Βασιλεὺς ἔρχεται
Γ—Γεννᾶται ὁ Χριστὸς
Δ—Δύο ἄγγελοι τὸ χαῖρε
Ε—Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς
Ζ—Ζήτει τὸν Ἰουδαῖον
Η—Ἦτον ὡς ἀθάνατος
Θ—Θαύματα ἐποίησε
Ι—Ἰωάννης τὸν ἐβάπτισε
Κ—Κάλαμον ἐβάσταε
Λ—Λαὸς τὸν ἐτρισγύρισε
Μ—Μαθητὴς τὸν πρόδοσε
Ν—Νύκτα τὸν ἐπιάσανε

[1] Ἡ παράδοσις συγχέει ἐνταῦθα τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην μὲ τὸν Πρόδρομον.

Digitized by Google

Ξ—Ξύλο τοῦ ἐδόσανε
Ο—Ὁ Πιλάτος ἔλεγε
Π—Ποῖος εἶσαι
Ρ—Ρωμαῖος εἶμαι
Σ—Σημεῖα ἔδειξε
Τ—Τούτοις ἄφες ἔλεγε
Υ—Ὑψηλὰ τὸν κρέμασαν
Φ—Φυλακὴ τὸν ἔβαλαν
Χ—Χολὴ τὸν ἐποτίσανε
Ψ—Ψάλλοντες καὶ λέγοντες
Ω—Ὦ μέγα τὸ βλογημένον.

Γιὰ τὸ πεῖσμα τῶν Ἑβραίων
ἀνεστήθη ὁ Χριστός.
Βάγια βάγια τῶν βαγιῶ
Τρῶ·ε ψάρι καὶ κολιὸ
Καὶ τὴν ἄλλη Κυριακὴ
Τρῶνε κόκκινο αὐγὸ

Τὴν τυρνὴ καὶ τῶν βαγιῶ
μπαίν' ὁ διάολος 'ς τὸ γιαλό.

Μεγάλη Δευτέρα—Μεγάλη μαχαῖρα
Μεγάλη Τρίτη—Μεγάλη κρίσι
Μεγάλη Τετράδη—Μεγάλη ἀνάγκη
Μεγάλη Πέμπτη—Ποιὸς μπορεῖ νὰ στέκη
Μεγάλη Παρασκευὴ—Κλάμματα καὶ δαρμοὶ
Μεγάλο Σαββάτο—Ἡ κουλοῦρες 'πάνω κάτω
Μεγάλη Κυριακὴ—Λαμπρηάτης καὶ κρασὶ

Χαῖρε πύλη χαίρετε
Χαῖρε Τίμιε Σταυρὲ
Ὁ χορὸς τῶν Ἀποστόλων
Καὶ ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ
[Ἡμεῖς οἱ τρεῖς οἱ τέσσερες
Κ' οἱ ἄλλ' εἴκοσι τέσσερες
Τὴν πόλιν ἐγυρίσαμεν
Τὴν πόλιν τὴν μητρόπολιν
Τὸ βασιλιᾶ δὲν ηὕραμε
Χειμῶνα ἐπεράσαμε
Ἀλλὰ τὸν ἐπιτύχαμε] (¹)
Ψάλλοντες καὶ ἤλθαμεν
Σήμερον καὶ αὔριον
Κι' ὅλην τὴν ἑβδομάδα
— Μάρτη Μάρτη μου καλὲ
Καὶ Ἀπρίλι φοβερὲ
Ὁ ἥλιος λάμπει—ἡ γῆ μυρίζει
Τὰ δένδρ' ἀνθοῦνε—τὰ πουλιὰ κελαϊδοῦνε
Ἔξω ψύλλοι ποντικοὶ
Νὰ φᾶτε κλαδοκούμαρο
Νὰ πέστε νὰ ψοφήσετε
Μέσα Μάϊ καὶ χαρὰ
Καὶ κουκούλια καὶ πολλὰ
Καὶ σφικτὰ καὶ δυνατὰ
—Ὡς λουλουδίζει ὁ σταυρὸς
Νὰ λουλουδίσουν τὰ διακόπια σας
Νὰ πήξουνε τὰ σπήτια σας
—Σήκω κερὰ ἀπ' τὸ θρονὶ
Νὰ μοῦ δώσῃς τὸ αὐγὸ
Τὸ αὐγὸ σαρακοστὸ
Γιατ' ἔχω δάσκαλο κακὸ
Κι' ἂν πάω ἀψὰ μαλώνει με
Κι' ἂν ἀργήσω δέρνει με
Ἄς τὸ πάρω τὸ αὐγὸ
Κι' ἂς δαρθῶ κι' ἂς σκοτωθῶ
Καὶ εἰς ἔτη πολλὰ τῆς καλῆς νοικοκυρᾶς.

Τὸ τελευταῖον ᾆσμα ᾄδουσιν ἐν Ἄνδρῳ, κυρίως ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ Κορθίου, τὴν μεγάλην Παρασκευὴν μικροὶ παῖδες περιάγοντες ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἀνθοστόλιστον καλάμινον σταυρόν, ὃν ἁγιάζουσι προηγουμένως καταθέτοντες τὴν ἑσπέραν τῆς μεγάλης Πέμπτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἀκούσῃ τὰ δώδεκα εὐαγγέλια, ὡς λέγουσιν οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι εὐλαβεῖς. Ἐκ τῶν ἀνθέων δὲ τοῦ σταυροῦ ἀποσπῶντες δίδουσιν εἰς τὰς τρεφούσας μεταξοκάμπας νοικοκυράς, λαμβάνουσι δὲ παρ' αὐτῶν τὸ *σαρακοστὸ* αὐγὸ τὸ μὴ κόκκινον δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Λ. ΚΑΡΥΣΤΙΝΑΚΗΣ.
Τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς

(¹) Τοῦτο ἀπηρχαιωμένον πως δὲν λέγεται σήμερον.

Ἔθιμα ἐν Πάτμῳ.

Ἡ τελετὴ τοῦ Νιπτῆρος.

Ἡ μεγάλη καὶ ἐξόχως ἰδιάζουσα εἰς τὴν πατρίδα μου τελετή, μία τῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐπισημοτέρων καὶ πανηγυρικωτέρων τῆς νήσου, εἶνε ἡ κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην τελετὴ τοῦ Νιπτῆρος. Ἡ τελετὴ αὕτη νῦν μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις τελεῖται κατ' ἔτος, ἂν δὲν λανθάνωμαι δὲ καὶ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνὰ πᾶσαν εἰκοσιπενταετίαν. Ἀλλ' ἐν Πάτμῳ μετὰ μείζονος πομπῆς γινομένη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ Νιπτὴρ εἶνε ὑπερῷόν τι σχηματιζόμενον ἐκ δαπέδου σανίδων ὑπὲρ τὸν πῆχυν ἐξέχον τοῦ ἐδάφους· αἱ σανίδες στηρίζονται ἐπὶ εἴδους κιγκλίδων ξυλίνων. Τὴν προτεραίαν λοιπὸν τῆς ἡμέρας τῆς τελετῆς, ἤτοι μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς Μεγάλης Τετάρτης ἱδρύεται τοῦτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο κυριωτέρων πλατειῶν τῆς πόλεως, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ ΒΑ. αὐτῆς κειμένη, κατὰ τὰ *Ἀπορθιανά*, ὅπως ἐπιτοπίως καλοῦνται, ὀνομάζεται, ὡς ἐκ τῆς παρακειμένης ὁμωνύμου ἐκκλησίας «Ἁγία Λεοβία», ἡ δὲ πρὸς τὸ ΝΔ. κατὰ τὰ *Ἀλωτινά*, κειμένη καλεῖται «Λότζα» ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Loggia λαβοῦσα τὸ ὄνομα. Ἱδρύεται λοιπὸν ὁ Νιπτὴρ ἐναλλὰξ ἐν τῷ μέσῳ ἢ τῆς μὲν ἢ τῆς δὲ τῶν δύο τούτων πλατειῶν, τουτέστιν ἐὰν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο στηθῇ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ἁγίας Λεοβίας, τὸ ἐπόμενον θὰ στηθῇ ἐν τῇ τῆς Λότζας. Περὶ τὸ τραπεζοειδὲς τοῦτο ὑπερῷον ὑψοῦνται κατὰ διαλείμματα κοντάρια φέροντα φανούς, ὡς τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἔχοντα ὑπ' αὐτοὺς μεταξίνους ἢ χρυσοϋφάντους ἐπισείοντας, παρεμβάλλονται δὲ καὶ σταυροὶ ἐπὶ κονταρίων καὶ αὐτοί, δύο δ' ἑξαπτέρυγα ὑψοῦνται περὶ τὴν ἕδραν, ἐφ' ἧς κάθηται ὁ λαμβάνων τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς, ὁ καὶ Χωρεπίσκοπος τῆς νήσου, ἢ ἂν τύχῃ παρεπίδημος Ἀρχιερεύς τις, εἰς ὃν ὁ πρῶτος ἐκ φιλοφρονήσεως παραχωρεῖ τὴν τιμὴν ταύτην.

Τὰ μεταξὺ τῶν σταυρῶν καὶ φανῶν κενὰ διαλείμματα συνδέονται ἐκ τοῦ ἄνωθεν μέρους διὰ στεφανῶν ἐκ μυρσινῶν—τῆς δάφνης σπανιζούσης λίαν ἐν τῇ νήσῳ—καὶ ἐξ ἀγρίων νάρδων, *λαμπρῶν* καλουμένων ἐν τῇ πατρίδι μου.

Ἡ τελετὴ ἄρχεται περὶ τὴν 11ην π. μ.

Digitized by Google

ὥραν, μετὰ τὴν Λειτουργίαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης οὕτω·

Σημαίνουσι κατὰ πρῶτον οἱ κώδωνες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἕνδεκα ἱερεῖς μετὰ τοῦ Καθηγουμένου, ἢ τοῦ τυχόντος Ἀρχιερέως τοῦ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ λαμβάνοντος, ἐξέρχονται τῆς Μονῆς συνωδευμένοι ὑπὸ τεσσάρων ἱεροδιακόνων καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν πλατεῖαν ὅπου θὰ τελεσθῇ ὁ Νιπτήρ. Ὅθεν διέρχονται κρούονται χαρμοσύνως οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν· ἀφοῦ δὲ φθάσωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν περιβάλλονται τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολάς, πλὴν τοῦ στιχαρίου, καὶ οἱ μὲν ἕνδεκα οἱ παριστῶντες τοὺς ἕνδεκα Μαθητὰς ἱερομόναχοι περιβάλλονται ὁμοιόχρους ἐκ βυσσινόχρου βελούδου στολάς, πλὴν τοῦ Ἰούδα, ὅστις μόνος δὲν εἶνε ἱερομόναχος, ἀλλά τις ἐκ τῶν πτωχῶν λαϊκῶν, εἰς ὃν πρὸς ἀμοιβὴν διὰ τὸ ἀπαίσιον καὶ μισητὸν εἰς τὸ εὐλαβὲς πλῆθος πρόσωπον, ὅπερ λαμβάνει, δίδουσιν οἱ τῆς Μονῆς ζεῦγος καινουργῶν ὑποδημάτων καὶ τριάκοντα γρόσια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοὐλάχιστον ἀντιπροσωπεύουσι τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῦ προδότου Ἰούδα.

Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ στήνεται ἐπὶ ὑψώματος τὸ ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ τίθεται τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Περὶ τοῦτο ἵσταται καὶ ὁ χορὸς τῶν καλλιφωνοτέρων καὶ τεχνικωτέρων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ψαλτῶν, οἵτινες ἄρχονται ψάλλοντες ἀργὰ καὶ μετὰ μέλους τὸ «Ἀλληλούϊα» τρὶς ἀφ' ἑκάστου χοροῦ εἶτα τὸ «Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί», τούτου δὲ ψαλλομένου ἐξέρχονται οἱ λαμβάνοντες τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἱερεῖς ἐκ τοῦ ναοῦ συνοδευόμενοι καὶ θυμιώμενοι ὑπὸ τῶν τεσσάρων διακόνων φερόντων καὶ αὐτῶν ὁμοιόχροα πρὸς τὰς ἱερατικὰς στολὰς τῶν ἱερέων στιχάρια καὶ λαμβάνουσιν ἕκαστος τὴν οἰκείαν θέσιν ἐπὶ τοῦ ὑπερώου, ἐφ' οὗ προηγουμένως εἶχον τεθῆ δύο καὶ δέκα ἕδραι, ἀνὰ ἓξ εἰς ἑκατέραν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἑτέρα ἔτι ἡ καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ἐν τῷ μέσῳ διὰ τὸν Καθηγούμενον, ἢ Ἀρχιερέα. Τελευταῖοι δ' ἔρχονται ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰούδας, ὅστις καὶ κρατεῖ τὴν ἀργυρᾶν λεκάνην ἐν ᾗ νίπτονται οἱ πόδες τῶν Μαθητῶν, καὶ ἀμφότεροι συνοδεύουσι τὸν φέροντα τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Καθηγούμενον. Μετὰ δὲ τὸν εὐλογητὸν ἀναγινώσκονται αἱ κατάλληλοι πρὸς ἁγιασμὸν τοῦ ὕδατος ὑπὸ τοῦ Καθηγουμένου εὐχαί, ψάλλεται ὁ εἱρμὸς «τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνδεόμενοι οἱ Ἀπόστολοι,» καὶ εἶτα ἄρχεται ὁ λεγόμενος Εὐαγγελιστὴς ἀναγινώσκων ἀπὸ τοῦ προμνησθέντος ἀναλογίου τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον· διακόπτει δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκεῖ, ὅπου ἄρχεται ὁ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν αὐτοῦ διάλογος. Ἕκαστος τῶν Μαθητῶν τότε λαμβάνων τὸ οἰκεῖον πρόσωπον ὁμιλεῖ τὰ τοῦ μέρους αὐτοῦ. Ἄρχεται δὲ τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκφωνήσῃ «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ» καὶ διακόπτει τὴν ἀνάγνωσιν ἀπὸ τῶν λόγων τούτων τοῦ Σωτῆρος «οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται» κλ. ἀφοῦ δ' ἀνταλλαχθῶσιν ὅλοι οἱ ἐν τῷ ἀναγινώσματι του Εὐαγγελίου τούτου ἀναφερόμενοι διάλογοι, ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκφωνεῖ πάλιν τὸ «Σοφία ὀρθή—Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου» ὅπερ ἄρχεται οὕτω : «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας» κλ. ὅπου περιγράφεται λεπτομερῶς ὁ νιπτήρ. Ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπερ ἀφηγεῖται ὅτι «Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν αὐτόν. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν Μαθητῶν,» ἐγείρεται ὁ Καθηγούμενος καὶ ἐκβάλλων τὸ φελόνιον περιζώννυται *πετσέταν* καὶ ἀρχίζει νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας τῶν ἱερομονάχων. Ἐπαναλαμβάνει δὲ τὸ οἰκεῖον χωρίον ὁ Εὐαγγελιστὴς τῆς Μονῆς Ἱεροδιάκονος πολλάκις, ἕως οὗ νίψῃ τοὺς πόδας πάντας. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι οἱ διάλογοι, ἡ ἀντίστασις τοῦ Πέτρου μὴ θέλοντος νὰ νίψῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ Κύριος αὐτοῦ καὶ Διδάσκαλος, λέγονται καὶ παρίστανται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ὅπως ἀφηγοῦνται αὐτὰ οἱ Εὐαγγελισταί. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Νιπτῆρος ἄρχεται πάλιν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκφωνῶν τὸ κατὰ Μάρκον Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὅπου ὁ Ἀπόστολος ἀφηγεῖται τὴν προσευχὴν τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε καὶ ὁ Ἡγούμενος ἐγειρόμενος παραλαμβάνει τὸν Πέτρον, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ μετ' αὐτῶν προβαίνει εἰς γωνίαν τινά, ὅπου ἔχουσι τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος φέροντος τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἢ ἄλλαις λέξεσι τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος»· καὶ πρὸ αὐτῆς ἐπαναλαμβάνει τὴν τελευταίαν ἐκείνην τοῦ Χριστοῦ προσευχήν. Εἶτα ἐγείρεται, εὑρίσκει τοὺς τρεῖς Μαθητὰς ὑπνώττοντας, ἐπανέρχεται πρὸ τῆς εἰκόνος, ἐπαναλαμβάνει τὴν προσευχήν του καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου· εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην φορὰν ἐπιπροσθέτων τὸ «Ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδοὺς με ἤγγικε». Καὶ οὕτω λήγει ἡ παράδοξος αὕτη καὶ ἐπιβλητικὴ τελετή. Εἶτα ἁγιάζει τοὺς προσερχομένους τῶν πιστῶν μὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐν τῇ ἀργυρᾷ ὑδρίᾳ ἡγιασμένου ὕδατος, ἐνῷ ψάλλεται τὸ « Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις », καὶ γίνεται ἡ ἀπόλυσις.

Πᾶσαι αἱ εἰς τὴν πλατεῖαν παρακείμεναι οἰκίαι εἰσὶ πλήρεις γυναικῶν, αἵτινες φέρουσι τὰς καλλίστας τῶν ἑορτασίμων ἐνδυμασιῶν των καὶ καταλαμβάνουσι πάντα τὰ πρὸς τὸν Νιπτῆρα προσβλέποντα παράθυρα. Προσέρχονται δὲ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πλησίον τῆς Πάτμου νή-

Digitized by Google

σων καὶ παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ Μονῇ ἀλλὰ κυρίως ἵνα ἴδωσι τὸν Νιπτῆρα — Επ. Αλεξακης

Ἔθιμα ἐν Ζακύνθῳ

Τὰ ἑξῆς ἄξια σημειώσεως ἐπιστέλλω ὑμῖν:

Τὴν μεγάλην Δευτέραν καὶ τὴν μεγάλην Τρίτην, ὅτε ψάλλεται εἰς τὰς Ἐκκλησίας ὁ Νυμφίος λέγεται εἰσέτι παλαιὸν τετράστιχον ἥκιστα εὐσεβῆ ἐλέγχον τὸν ποιήσαντα αὐτό:

«Ἤρθανε καὶ τὰ νυμφία,
νὰ πηαίνουν ἡ γρηαῖς 'ς τὴν ἐκκλησία,
νὰ 'χουν ἡ νιαῖς ἄδεια»

Τὴν μεγάλην Πέμπτην δὲν κρούονται πλέον οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς ἔνδειξιν πένθους, τοῦτο δὲ λέγεται *ἐχήρευσαν ἡ καμπάναις*, αἱ δὲ γυναῖκες μελανειμονοῦσαι μεταβαίνουσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ἄλλοτε τὴν ἔλλειψιν τῶν κωδώνων κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀντικαθίστων τὰ σήμαντρα, *κοπανέλια* παρ' ἡμῖν λεγόμενα, διότι διὰ μικρῶν κοπάνων ἔτυπτον οἱ παῖδες τὰς σανίδας ἃς περιέφερον ἀνὰ τὰς γειτονίας, ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας.

Τὴν μεγάλην Παρασκευὴν εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας λέγονται αἱ Ὧραι, ἡ ἀκολουθία δὲ αὕτη παρατείνεται μέχρι τῆς ἑνδεκάτης τῆς πρωΐας, εἴς τινας δὲ ἐκκλησίας καὶ μέχρι τῆς μιᾶς μετὰ μεσημβρίαν, ὅτε γίνεται καὶ ἡ Λιτανεία τοῦ Ἐσταυρωμένου τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Μώλου μετ' ἐπισημότητος, παρακολουθοῦντος καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Λιτανείας τοῦ Ἐσταυρωμένου ἐπανέρχονται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς οἰκίας των, ἔνθα χωρὶς νὰ παραθέσουν τράπεζαν τρώγουν κάτι τι ἐπὶ ποδὸς καὶ ἰδίως μαρούλια μετὰ ὄξους εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὄξους μὲ τὸ ὁποῖον ἐπότισαν τὸν Ἰησοῦν.

Τὸ ἑσπέρας ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου, εἴς τινας ἐκκλησίας εἰς ἃς ἀπέμειναν Ἐπιτάφιοι. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας περιφέρεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὁ Ἐπιτάφιος, εἶτα ἐναποτίθεται πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰσάγεται εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην φοβερὸς συνωστισμὸς ἐπακολουθεῖ, διότι σπεύδουν πάντες νὰ ἐγγίσωσι καὶ ὠθήσωσι τὸν Ἐπιτάφιον, ἔχοντες τὴν πρόληψιν ὅτι ἂν δὲν κατορθώσωσι τοῦτο δὲν θὰ ἐπιζήσωσι τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ἄλλοτε ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι εἶχον Ἐπιταφίους, καὶ τοὺς περιέφερον ἀνὰ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐπειδὴ συνέβαινον πλεῖστα ὅσα ἄτοπα, πολλάκις δὲ σπουδαῖαι συγκρούσεις, ὅταν ἰδίως συνηντῶντο ἐξ ἀντιθέτου μέρους δύω Ἐπιτάφιοι καὶ ἡμιλλῶντο τίς νὰ διέλθῃ δεξιά, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κοκκίνης πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπηγόρευσε τὴν Λιτανείαν τῶν Ἐπιταφίων ἀπολύτως ἐκτὸς ἐκείνου τῆς Μητροπόλεως.

Περὶ τὴν χαραυγὴν ἡ Λιτανεία τοῦ Ἐπιταφίου ἐπιστρέφει εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὅτε γίνεται ἡ πρώτη ἀνάστασις, ἣν ἀναγγέλλει κανονοβολισμὸς (τὸ λεγόμενον ἐνταῦθα *κομμάτι*) καὶ παρακολουθοῦσιν εὔθυμοι κραυγαὶ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ χαρμόσυνοι κωδωνοκρουσίαι, διότι μετὰ τριήμερον σιγὴν ἢ χηρείαν ἅμα τῇ Ἀναστάσει *ἡ καμπάναις ξεχηρεύουν*, ὡς λέγομεν. Τότε ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ὅλων ἀνεξαιρέτως ῥίπτονται εἰς τοὺς δρόμους πήλινα ἀγγεῖα, πλεῖστα δὲ πυροβόλα ἐκκενοῦνται.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσέτι δάκνουσι κλειδίον ἢ ἄλλο τι σιδηροῦν ἀντικείμενον, καὶ αἱ μητέρες ἀφ' ἑσπέρας προνοοῦσι νὰ θέσωσιν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τῶν τέκνων των ἓν κλειδίον διὰ νὰ τὸ δαγκάσωσι μὲ τὸ *κομμάτι*.

Τὸ Πάσχα ἡ λειτουργία τελεῖται τὴν πρωΐαν, καθ' ἣν ὥραν καὶ τὰς λοιπὰς Κυριακάς. Ἡ Ἀνάστασις δὲ γίνεται ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὁ ἱερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἵνα ἀποπερατώσῃ τὴν ἱερουργίαν, οἱ δὲ ἐκκλησιασθέντες μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς κάμνουν μὲ τὸν ἱερέα πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ἱστάμενον, τὸ *Χριστὸς ἀνέστη*.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὅτε ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπορεύετο ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναόν, ἡ θύρα ἦτο κλειστή, ἐτελεῖτο δὲ παράστασίς τις, διότι ὁ ἱερεὺς ἐξεφώνει τὸ: *ἄρατε Πύλας*, ὁ ἔσωθεν τῆς θύρας ἱστάμενος νεωκόρος ἢ ἄλλος τις, ἠρώτα: *ποῖος εἶσαι;* Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξηκολούθει: *ἄρχων ἰσχυρός*, καὶ τότε ἐλάκτιζεν ἰσχυρῶς τὴν θύραν καὶ εἰσώρμα προτεταμένην ἔχων τὴν λαμπάδα καὶ παρακολουθούμενος ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαζομένους, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔντρομοι παρηκολούθουν, μήπως δὲν κρυβῇ ἐγκαίρως ὁ ὄπισθεν τῆς θύρας ὑποκρινόμενος τὸν Σατανᾶν, διότι ἐπίστευον ὅτι τότε ὁ ἱερεὺς ἤθελε τὸν σφραγίσῃ μὲ τὴν ἀναμμένην λαμπάδα καὶ ἤθελε μένῃ αἰωνίως ἐστιγματισμένος καὶ ἀφωρισμένος.

Ζακυνθιος.

Τὸ Πάσχα τῶν Βλαχοποιμένων.(1)

. . . . Οἱ βλάχοι ὅλοι τῆς περιφερείας ἐκείνης ἦσαν ἐπὶ ποδός, στολισμένοι, μὲ τὰ κηριὰ εἰς χεῖρας ἀναμένοντες την Ἀνάστασιν.

Ὅλη ἐκείνη ἡ περιφέρεια ἐκ λοφίσκων κυματοειδῶν καὶ μικρῶν κοιλάδων, πλουσία εἰς βλάστησιν καὶ εἰς νερά, κατέχει τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δήμου Βουπρασίων. Οἱ βλάχοι ἔχουν κατασκηνώσῃ ἐκεῖ πολυάριθμοι, ἄλλοι εἰς μικροὺς συνοικισμούς, ὡς τὰ Μπακογιαννέϊκα καὶ Βυτινέϊκα, ἄλλοι μεμονωμένοι εἰς οἰκογενείας, νεμόμενοι πολλὰ στρέμματα

(1) Ἐκ τοῦ *Ἀφωρισμένου* τοῦ κ. Α. Καρκαβίτσα.

Digitized by Google

γῆς, καὶ ἄλλοι ἀναμὶξ μετ' ἐντοπίων, κατοικοῦντες μικρὰ χωρίδια, ὡς τὸ Ζόγγα, Ζουλάτικα, Μάζι, καὶ ἄλλα ἐκ δέκα εἴκοσιν οἰκίσκων ἕκαστον.

Οἱ βλάχοι ἔρχονται ἐκεῖ καὶ ξεχειμάζουν, ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου δὲ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου μὲ τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ποίμνιά των ἀναχωροῦν διὰ τὰ βουνά, ὅπου ξεκαλοκαιριάζουν. Δὲν εἶνε δυνατὸν διὰ τοῦτο ν' ἀπαντήσῃ τις καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἔκτασιν ἐκκλησίας παρὰ μικρὰς μόνον ὡς κελία εἰς τὰ πέριξ χωρίδια. Τὰ χωρίδια ὅμως αὐτά, ἂν ἔχουν ἐκκλησίας, δὲν ἔχουν ἱερεῖς. Διότι οἱ χωρικοί, ἀνθρακεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὑλοτόμοι, εἶναι τόσον πτωχοί, ὥστε μόλις νὰ ἐξαρκοῦν εἰς τὴν πενιχρὰν τροφήν των καὶ τὴν πενιχροτέραν ἐνδυμασίαν των. Ἵνα μὴ λησμονήσωσιν ὅμως καθόλου τὸν Θεόν, συνεφώνησαν ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐκάλεσαν ἕνα ἱερέα, ὁ ὁποῖος ὑπεχρεοῦτο εἰς κάθε ἑορτὴν νὰ λειτουργῇ κατὰ σειρὰν καὶ εἰς ἓν χωρίδιον. Καὶ οἱ βλάχοι τῶν πέριξ συνοικισμῶν συνεισέφερον ἐφ' ὅσον καιρὸν μένουσιν ἐκεῖ· καὶ ὁπόταν ὁ ἱερεὺς λειτουργεῖ εἰς τὸ πλησιέστερον χωρίδιον πηγαίνουν ὅσοι θέλουν καὶ λειτουργοῦνται.

Ἀλλ' ἡ Ἀνάστασις πρέπει νὰ τελῆται εἰς ὅλους ταὐτοχρόνως καὶ νὰ συμμετέχωσιν ὅλοι τῆς ἱερωτέρας καὶ μεγαλειτέρας ἑορτῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο ἵνα μὴ ἐγείρωνται παράπονα προτιμήσεως καὶ ἵνα μετέχωσιν ὅλοι, καὶ οἱ πλέον ἀπομεμακρυσμένοι, τῆς ἱερᾶς τελετῆς, τελοῦσιν αὐτὴν ἔξω, εἰς τὸ ὕπαιθρον, ὑπὸ τὸν διάστερον οὐρανὸν καὶ τὸν εὐρὺν ὁρίζοντα.

Ἤδη εἶχε πλησιάσει ἡ ὥρα. Ὁ αὐγερινὸς φεγγοβολῶν ἀνήρχετο εἰς τὰ ὕψη, ὡσεὶ μέγας μυσταγωγὸς τοῦ χριστιανισμοῦ φέρων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. Οἱ βλάχοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των ἵσταντο ἕτοιμοι, ἕκαστος ἔξω τῆς καλύβης του· οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρίδια εἶχον ἀνέλθει εἰς τὰ ὑψώματα, νέοι ἀκμάζοντες καὶ ζωηροί, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδία, γυναῖκες νέαι καὶ γραῖαι, ὅλοι προσηλωμένους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὁρίζοντος, ὅπου ἐγνώριζον ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ σκότους ὑψοῦτο ὑψηλὴ ράχη, ἐπὶ τῆς ὁποίας θ' ἀνεφαίνετο ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν λαμπάδα εἰς χεῖρας κηρύττων εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Αἱ μεγάλαι πυραὶ ἐλαμπάδιζον εἰς τὰ ὕψη ἐπιρρίπτουσαι ροδόχρουν χροιὰν ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν καθαρῶν ἐνδυμάτων καὶ ποικίλλουσαι μὲ πολυχρώμους λάμψεις τὰ πολύτιμα γκιορτάνια καὶ τοὺς ἀργυροῦς παφτάδες τῆς ζώνης τῶν γυναικῶν. Ἡ καρδία ὅλων ἐβροντοκτύπα ἀνυπόμονος εἰς τὴν ἐγγίζουσαν μεγάλην καὶ ἱερὰν δι' αὐτοὺς στιγμήν. Κάθε ἄστρον, τὸ ὁποῖον προέκυπτεν ἀπὸ τῆς ράχης, ἐξελάμβανον ὡς τὴν λαμπάδα τοῦ ἱερέως καὶ ἀνεκραύγαζον καὶ ἀνεπήδων οἱ νεώτεροι μετὰ χαρᾶς:

— Γιά το, ἐφάνηκε!

— Ἀμ' ποῦ ἀκόμη! . . .

— Θ' ἀσπρίσῃ τὸ μάτι σου γιὰ νὰ τὸ ἰδῇς; . . .

Καὶ ἐπειράζοντο μεταξύ των καὶ διηγοῦντο εὐάρεστα ἀνέκδοτα καὶ οἱ γεροντότεροι παραμύθια διὰ νὰ περάσῃ ὁ καιρός.

— Γιά το, γιά το! ἐκεῖνο ἔνε! ἐφώναξέ τις αἴφνης περιχαρής.

Τῷ ὄντι πρὸς ἀνατολὰς ἐφάνη φῶς λαμπάδος, τρεμοσβύνον εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν. Διέσχιζε τὴν σκοτίαν καὶ ἐπέρριπτε παρήγορον καὶ ἱλαρὰν τὴν λάμψιν του πέριξ, ὡς ἡ ἰδέα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξεπροσώπει τὴν ὥραν ἐκείνην, διέλυσε τὰ ἄγρια σκότη τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος.

Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πέριξ συνεκέντρωσαν ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔτεινον τὴν ἀκοήν των.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά! . . .

Ἡ φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὴν ράχην ἔντονος καὶ παρατεταμένη. Ἀναπαλλομένη ἔφθασεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀξέστων ἀκροατῶν ὅλων καὶ ἐπέχυσεν ἐπ' αὐτῶν γλυκύτητα καὶ συγκίνησιν ὅσην αἰσθάνεται ἡ γυναῖκα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ πρώτου τέκνου της.

— Χριστὸς ἀνέστη παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἤχησεν ἐντονωτέρα. Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔκλινον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔκαμον τὸν σταυρόν των. Ὅλη ἐκείνη ἡ ἐκτεταμένη περιφέρεια ἦτο κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εὐρύτατος ναός, ὅπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Χριστὸς ἀνέστη, ὀρὲ παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἤχησεν ἐκ τρίτου. Συγχρόνως παρὰ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος ἐφάνη ἀναλαμπὴ πυρολίθου καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν διεχύθη ἀνὰ τὴν ἔκτασιν βαρὺς βρόμος πυροβόλου. Ὁ ἱερεὺς ὀλίγον διαφέρων κατὰ τὴν παίδευσιν τῶν πέριξ ἀκροατῶν του, ἀφελὴς ὅπως αὐτοί, δοξολογῶν τὸν Θεόν του ὅπως καὶ οἱ ποιμένες, καὶ οἱ ὑλοτόμοι, καὶ οἱ ἀνθρακεῖς, μὲ τοὺς ὁποίους ἔζησε καὶ ἀνετράφη, ἔδιδεν ἀπ' ἐκεῖ πρῶτος, μετὰ τὸ ἄγγελμα τῆς Ἀναστάσεως, τὸ σύνθημα τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῆς χαρᾶς.

Εὐθὺς ὡσεὶ ὅλη ἐκείνη ἡ ἔκτασις κατείχετο ὑπὸ στρατοῦ, παραμονεύοντος καὶ ἐπιπίπτοντος αἴφνης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πλεῖστοι ἐξῆλθον πυροβολισμοί, φωτίσαντες δι' ἀστραπιαίας ταχύτητος χλοαζούσας ράχεις, λαγκάδια καθαρά, δένδρα καὶ καλύβας, πρόβατα καὶ μανδριά. Οἱ βλάχοι ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ μετεδίδον πρὸς ἀλλήλους τὴν εὐχάριστον εἴδησιν τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ρὲ ἀδέρφια!...

— Ἀληθινῶς ἀνέστη!... ἀληθινῶς ἀνέστη!...

— Ζῇ καὶ βασιλεύει, ὀρὲ μπράτιμοι!... ζῇ καὶ βασιλεύει!...

Ἤδη πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· τὰ βλαχόπουλα ἔσπευδον προθύμως νὰ μεταφέρωσιν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ Ἅγιον φῶς, ὅπερ ἔλαβον ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ ἱερέως. Μετ' ὀλίγον ὅλαι αἱ ράχεις, πεπληρωμέναι μικρῶν φώτων, ἐφεγγοβόλουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς σκοτίας, ὡς ἀδάμαντες πολυάριθμοι. Ἀπὸ ἑκάστης καλύβης τὰ καρυοφύλλια καὶ αἱ ἀσημοπιστόλαι ἤστραπτον καὶ ἐβρόντων καὶ αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰ ὕψη συρίζουσαι. Τὰ ἐντὸς τῶν μανδριῶν πρόβατα ἐβέλαζον καὶ ἐπήδων πεφοβισμένα ἐκ τῶν κρότων· οἱ σκύλοι ὑλάκτουν, οἱ ἵπποι ἐχρεμέτιζον καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις ἦτο πλήρης συμμιγοῦς καὶ ἀκαταλήπτου θορύβου...

Ἡ ράχη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἦτο ἤδη κατάφωτος. Εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε βλάχοι, ἀσκεπεῖς, μὲ τὴν λαμπάδα ἀνημμένην εἰς χεῖρας, ἐγονυπέτουν πέριξ τοῦ ἱερέως,

Digitized by Google

ὁ ὁποῖος ὄρθιος ἐκίνει τὴν λαμπάδα του ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψάλλων τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», καταλαμπόμενος ὑπὸ τοῦ φωτός....

Δημώδεις παροιμίαι περὶ τοῦ Πάσχα.

Ἂν τὰ φῶτα φωτερὰ
καὶ τὰ λάμπρα σκοτεινὰ
χαρὰ 'ς τὸ βοῦ καὶ 'ς τὸ ζευγά.

Παροιμία τῆς Θήρας. Ὅταν τὴν 1 Ἰανουαρίου ὁ καιρὸς εἶναι εὔδιος, τὸ δὲ Πάσχα συννεφώδης καὶ βροχερὸς ἡ συγκομιδὴ θὰ εἶναι πλουσία.

*

Ἄσχημη ἡ Λαμπρὴ ὅταν βρέχῃ,
κι' ὁ φτωχὸς ὅταν δὲν ἔχῃ·

*

Καὶ τὰ Φῶτα φωτερά,
καὶ τὸ Πάσχα βροχερό,
ὅλος ὁ κόσμος χαίρεται κ' ἡ Κρήτη χαμαρώνει.

Παροιμία τῆς Μάνης.

*

Νὰ εἶχα Πάσχα νὰ τρωγα καὶ ξέπασχα νὰ φόρηγα.

Παροιμία τῆς Γορτυνίας. Ἐν Μεσσηνίᾳ φέρεται ἄλλως:

Νὰ 'εἶχα τοῦ Χριστοῦ νὰ φάω καὶ τὴ Λαμπρὴ νὰ φόρηγα.

Ἐπειδὴ τὸ Πάσχα ἰδίως φοροῦσι καινούργη ἐνδύματα.

*

Νὰ ἦταν τὰ φῶτα φωτεινὰ καὶ ἡ λαμπρὴ βροχάτη.

Παροιμία τῆς Ἠπείρου.

*

Σὰν 'πᾶν Χριστούγεννα στεγνὰ καὶ Φῶτα χιονισμένα,
καὶ ἡ λαμπρὴ βρεχούμενη, τἀμπάρια γιομισμένα.

Παροιμία τῆς Λευκάδος. Ἤτοι αἱ σιταποθῆκαι θὰ γεμίσωσιν, ἂν δὲν βρέξῃ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, βρέξῃ δὲ τὸ Πάσχα.

*

Τὴ μιὰ ἡμέρα Πάσχα
καὶ τὴν ἄλλη χάσκα.

Ἐπὶ τῶν μὴ μεριμνώντων περὶ τῆς αὔριον, οἵτινες μεθ' ἡμέρας σπατάλης καὶ τρυφῆς διέρχονται ἡμέρας στερήσεων.—Ἑτέρα δὲ παροιμία

Ἄλλος Πάσκα
κι' ἄλλος χάσκα

διὰ τῶν αὐτῶν ὁμοιοκαταληξιῶν ἐκφράζει διάφορον ἔννοιαν ὅτι ἄλλοι μὲν τρυφῶσι, ἄλλοι δὲ λιμώττουσιν.

*

Τρεῖς 'ς τὰ Γέννα τρεῖς 'ς τὰ Φῶτα κ' ἔξη τὸ Μεγάλο [Πάσκα.

ἢ καὶ ἄλλως: κ' ἔξη τὴν ἀνάσταση· ὅτι καθ' ἑκάστην τῶν ἑορτῶν τούτων ἡ ἀργία δὲν πρέπει νὰ διαρκῇ πλείονας τῶν τριῶν ἡμερῶν.

*

Χαρὰ 'ς τὰ Φῶτα τὰ στεγνὰ καὶ τὴ Λαμπρὴ βρεγμένη.

ἢ ἄλλως ἐν Πάτραις: «τὰ Γέννα τὰ στεγνὰ» καὶ πληρέστερον

Χαρὰ 'στὰ Γέννα τὰ στεγνὰ καὶ τὴν Λαμπρὰν νὰ βρέχῃ,
καὶ τὰ Φῶτα χιονισμένα,
καὶ τ' ἀμπάρια γιομισμένα.

ἢ ἄλλως:

Χαρὰ 'ς τὰ Γέννα τὰ στεγνά, τὰ Φῶτα χιονισμένα
καὶ τὴ Λαμπρὴ βρεχούμενη, τὰ μπάρια γιομισμένα

Ν. Γ. Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΟΚΤΑΠΟΔΙΟΝ

Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἁλιεῖς ἐκ Καλύμνου ἡλίευον ἐπὶ λέμβου ὀκτάποδας παρὰ τὴν νῆσον Φάρμακον, οὐ μακρὰν τῆς Καλύμνου, ὅτε αἴφνης μετ' εὐνοήτου ἐκπλήξεως διέκρινον εἰς τοὺς πλοκάμους ἑνὸς ὀκτάποδος χρυσᾶ νομίσματα. Τὸ πρᾶγμα τοῖς ἐφάνη ἀπίστευτον, πλὴν ἐπίστευσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των. Τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἔλαμπον! Τότε βυθίζουσι τὸ βλέμμα ἐντὸς τῶν ἠρεμούντων ἐκεῖ ὑδάτων καὶ διακρίνουσιν ἐπὶ τῶν βράχων καὶ ἄλλα πολλὰ νομίσματα στίλβοντα ἐκ τῶν ἀνταναχλάσεων τοῦ ἡλίου. Οἱ πτωχοὶ ἁλιεῖς κατάπληκτοι ἐπὶ τῷ ἀπροόπτῳ εὑρήματι δὲν ἔχασαν καιρόν. Εἷς αὐτῶν ἐκδύεται καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν . . . Ὅτε δ' ἀνῆλθεν ἐκράτει τριακοντάδα χρυσῶν νομισμάτων! Αἱ καταδύσεις ἐξηκολούθησαν, οὕτω δὲ τὸ συλλεχθὲν ποσὸν ἀνῆλθεν εἰς τριακόσια χρυσᾶ νομίσματα, ἅτινα ἦσαν τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Διεμοίρασαν τὸν θησαυρὸν καὶ ἐν χαρᾷ ἀπέπλευσαν εἰς Κάλυμνον. Ἀλλ' ὁ δαίμων τῆς πλεονεξίας ἀπαύστως ἀνησύχει αὐτούς. Μετὰ πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανέρχονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄρχονται πάλιν ἐρευνῶντες ἐπὶ τῶν βράχων αὐτῆς. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεδίδοντο πυρετωδῶς εἰς τὰς ἐρεύνας των, καπνὸς μαῦρος ἐπεφάνη ἐν τῷ στερεώματι καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀτμόπλοιον ἐπροχώρησε πρὸς αὐτούς. Ἦτο δὲ τὸ ἐν Ἁλικαρνασσῷ σταθμεῦον τουρκικόν, ὁ πλοίαρχος τοῦ ὁποίου μαθὼν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ θησαυροῦ ἤρχετο ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα. Συλλαμβάνει τοὺς ἁλιεῖς, ὑποβάλλει αὐτοὺς εἰς ἀνάκρισιν, καὶ πληροφορεῖται πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς ἀνακαλύψεως. Πάντα δὲ τὰ χρυσᾶ νομίσματα κατασχεθέντα παρεδόθησαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἁλικαρνασσοῦ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Λόγος συγγνώμης.

— Εἶδα χθὲς 'ς τὸ χορό, Μαρία, πολλαὶς τρυφερότητες εἶχες μὲ τὴν Ἑλένη· δὲν ἤσουν μαλωμένη μαζί της;

— Ναί, ψυχή μου· μὰ χθὲς ἦτον τόσο ἄσχημη 'ς τὸ χορὸ καὶ κακοντυμένη ποῦ τὴν ἐσυχώρεσα.

Εἰδύλλιον.

Ἐκεῖνος (μετὰ θέρμης). Γιὰ νὰ ζήσω μαζύ σου θὰ παραιτοῦσα ὅλα· πατρίδα, γονεῖς, φίλους, δόξαν, περιουσίαν . . .

Ἐκείνη (μετ' ἀφελείας). Καὶ τί θὰ ἔμενε τότε γιὰ μένα;

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1668

Digitized by Google

Ἀριθ. 694 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 16 Ἀπριλίου 1889.

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, δύο μικροὶ ἵστανται. Ἡλιοκαῆ εἶνε τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο, καὶ ἡ μαύρη κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, δασεῖα. Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μ' ὁμοιόμορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρόνει καταπίπτουσα, ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων, μακρὰ ποδιά. Ὁ εἷς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου, κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνοντ' ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πλήθους δακτύλων, ἀφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, προστριβόμενος εἰς αὐτόν, μηρὸν πρὸς μηρόν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶνε γράμμα, καὶ ὁ φάκελλος αὐτοῦ, ἐρριμμένος, κεῖται πρὸ ποδῶν, ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, μὲ τὸ εἰκοσάλεπτον ἐρυθρὸν αὐτοῦ σῆμα ἔξωθεν, γράμμα δι' ἐπιτετηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον, μετ' ἐπιμελείας, μ' εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν ἴσως ἐπὶ τούτῳ ὅπως τὰς σημειοῖ. Καὶ ἀπευθύνεται φαίνεται πρὸς τὸν ἕνα ἐκ τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρατηρεῖ πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ κάλλιον ἀντιλαμβανόμενος αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων, ἅτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, πλέον γραμματισμένος καθ' ὅλα τὰ διδόμεν' ἀπ' αὐτὸν κ' εἰς ὅν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν ἵνα τοῦ τ' ἀναγνώσῃ.

***

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεύς, πράγματι·

— « Καλαμάτα, 27 Μαρτίου 1889. *Παιδί μου Γιώργη.* Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλήν σου ὑγείαν καὶ δεύτερον ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς καλῶς ὑγιαίνομεν. Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πῶς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχία καὶ λαχταρίζω νύχτα καὶ μέρα κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ πῶς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, ποῦ χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὄχι ἐσὺ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα ὁποῦ μοῦ ἔγραφες πῶς ὁ μπάρμπας σου ὁ Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε 'ς ἕνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμαὶς τὸ μῆνα. Ἔκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κ' ἐπαρακαλέσθηκα 'ς τὸ Θεὸ μέραις νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰν τοῦ τῆς δίνῃ. Ἔλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα ποῦ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη πέτρα νὰ πιάνῃς καὶ μάλαμμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω τρεῖς μῆνες νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι δὲν ἠξέρω. Ξημερόνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου πέφτω καὶ μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει : «Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θαρρωστήσῃς, καϋμένη μητέρα!», μὰ ἐμένα ὕπνος δὲ μοῦ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πῶς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται ἀπ' αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀρηὰ καὶ ποῦ ναὐρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πῶς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι : «Μὰ ποῦ νὰν τὸν ἰδοῦνε, μάνα, τόσος κόσμος 'κεῖ πέρα. . .!», μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα σὰν τὸν πατέρα σου . . .».

***

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως, μητρὸς εἶνε τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς, — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφέν,—μητρὸς ἥτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα *γραμματισμένον* διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ, ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱός της τόρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του διὰ νὰ τοῦ τ' ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία ἣν ἐκφράζει, εἶνε ἡ ἀγωνία της χωρισμένης ἀπὸ τὸν υἱόν της αὐτόν, ὃν ἔστειλε φαίνεται μακράν, εἰς τὴν *μεγάλην* αὐτὴν *πολιτείαν* περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν *Ἀθήνα*, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς,

Digitized by Google

καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται, καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμόν του. Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ-ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὡς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει, ἐν σοβαρότητι, συγκεκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τὰ ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα, τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου, νὰ ἠμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας του, νὰ τῷ φανερόνουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδίδουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπροστά του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν. Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω, εἰς τὴν πατρίδα των, εἰς τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε, καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου του τοῦ Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζί, ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε, πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου του πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσῃ καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης εἰς ἕνα μαγαζί, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε μικροσκοπικὸς παλαιστὴς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὁπού ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν ὅταν ἔφευγεν ὅτι τὴν ἔχανε διαπαντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ, εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δύο της μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν *Ἀθήνα* ὡς τὴν ὀνομάζει, εἰς τὴν *μεγάλην* αὐτὴν *πολιτείαν* ἣν μεγαλοποιεῖ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπαρχιωτικὴ φαντασία της, — ἰδοὺ ὁποῦ τοῦ γράφει τόρα,—περίεργον! ὡς νὰ τοῦ ὁμιλῇ!, —ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάμνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!...

***

— «Παιδί μου, λέγει, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχή μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέῃ σὰ νὰ ἤμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴ δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια γιὰ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ ἰδῶ κ' ἐγὼ καὶ τ' ἀδέρφια σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησε ὁ Θεὸς καὶ μᾶς ἐπῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μας ἄφησε 'ς τοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰν τὰ φυλᾷς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰν τὰ δίνῃς τοῦ μπάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἢ νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώταις μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πῶς αὐτοῦ εἶνε καὶ ἕνα σχολεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, *τῶν Ἀπόρων*, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ νὰ ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιατὶ σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται...»

Τὸν συμβουλεύει δ' οὕτω ἐπὶ μακρόν, ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυχῆς, κοινοτάτων ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητι τῶν ἐκφράσεων μητρὸς ποθούσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ, καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον, καὶ ἀποκαθιστάμενον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ἐν εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων, καὶ τὸν νουθετεῖ, καὶ τὸν ποδηγετεῖ, ἡ καλὴ ἐπαρχιῶτις, πῶς πρέπει νὰ βαδίσῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαραλλάκτως νομίζεις ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέτει ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τὸν ἐμάνθανε πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου. Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδήλως ἐπὶ μᾶλλον ἐφ' ὅσον προβαίνει ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ ἀποτυποῦται ἔκφρασις ἐνδομύχου ψυχικῆς ἐργασίας ἥτις τελεῖται φαίνετ' ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος, καὶ τὸ ὄμμα του πλέει ἐνίοτε, διαμιᾶς ὑγρόν, εἰς αἰφνίδιον δάκρυ...

***

Ὅμως, ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς, ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνονται τρέμοντα τὰ χείλη του. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ μεγεθύνοντ' ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή:

«Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώταις ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πῶς εἶσαι κακὸ παιδὶ καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάταις 'ς τὰ σοκάκια καὶ ξοδεύεις τὰ λεπτά σου ὅπως τύχῃ. Ἐγὼ παιδί μου δὲν τὸν ἐπίστεψα, μὰ κύτταξε καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶνε ἀλήθεια γιατὶ δὲ θέλω πιὰ νὰ σὲ ξέρω γιὰ παιδί μου...»

Εἶνε πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα αὐτῇ ἡ εἴδησις ἢ εἶνε τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου; Ἄδηλον. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνάγνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως, κ' ἐξαγριοῦται, καὶ μὴ συνεχόμενος πλέον:

— Ψέμματα!, ἀνακράζει αἴφνης ἐν ὀργῇ, εἶνε ψεύτης!...

— Ποιὸς νάν' αὐτὸς τάχα; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.

— Τὸν ξέρω κ' ἐγὼ τὸν ψεύτη;..., ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.

— «Σὲ φιλῶ— *Ἡ μητέρα σου Ἀγγελική.*», ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.

Digitized by Google

Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή.

Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται....

— Πότε θάρθῃς νὰ κάνουμε τὸ γράμμα ποῦ θὰν τῆς στείλω; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

— Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς 'ς τὸ μαγαζί.

Δίδουν τὰς χεῖρας ἀποχαιρετιζόμενοι, ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἵσταται ἀκόμη ἐπὶ μικρόν, διπλόνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καὶ ἐνῷ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του:

— Ψεύταις, ὑποτονθορύζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς, ψεύταις! . . .

Μιχαηλ Μητσακης

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἶχε δὲ ἡ ἐν λόγῳ διχόνοια ὡς ἑξῆς: Δύο ἀδελφοί, ὁ Ἀβοὺλ Ἀφὰν καὶ ὁ Ἀδοὺλ Χάφς, ἦσαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὁ πρῶτος, πολλάκις ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἡττηθείς, ἐζήτησε τὴν ἀρωγὴν τοῦ Κατεπάνω τῆς Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας Λέοντος Ὤπου· οὗτος δέ, διαπεράσας εἰς Σικελίαν, ὁλοσχερῶς κατετρόπωσε τὸν Ἀδοὺλ Χάφς, ἀλλὰ τότε ὁ Ἀβοὺλ Ἀφάρ, ὁρῶν κατισχύοντας τοὺς Βυζαντινούς, συνενοήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι, ὁμοφρονήσαντες, ἐζήτησαν ἐπικουρίαν ἐξ Ἀφρικῆς. Συνεπείᾳ δὲ τούτου ἀνεπαρκεῖς ἔχων δυνάμεις ὁ Λέων, ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰταλίαν μετὰ δεκαπεντακισχιλίων ἀπελευθερωθέντων χριστιανῶν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ὀρφανοτρόφος, ἀπεφάσισε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων τοῦ Βουλγαροκτόνου, τὴν φορὰν δὲ ταύτην ὑπῆρξεν εὐτυχὴς περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Στρατάρχου, καθ' ὅσον ἐνεπιστεύθη τὸ ἐγχείρημα εἰς τὸν περίδοξον Μανιάκην, ὅστις ἐπιτυχῶς ἀπό τινος ἐμάχετο ἐν Μηδίᾳ, εἰς τὰς περὶ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν χώρας. Τὸ ἰδίως δ' ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ἐστὶν ὅτι καθωρίσθησαν ὅπως συμμετάσχωσι τῆς στρατείας καὶ οἱ Βαριάγοι.

Ὁ Χαράλδος, ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ, κατ' ἀρχὰς ἐνεπλήσθη ἀφάτου ἀπελπισίας, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐστερεῖτο καὶ τοῦ πιστοῦ Χαλδάνου, ἀσθενοῦντος ἀπό τινος, ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν ἴσως πρὸς τὰς Κουβικουλαρίας περιποιήσεων. Ἀλλ' ἰδίως ἐσπάρασσε τὰς μυχαιτάτας τῆς καρδίας αὐτοῦ ἶνας ὁ ἀπὸ τῆς ἐπαφροδίτου αὐτοῦ φίλης χωρισμός· εὐτυχῶς ὅμως ἡ Μαρία ἐξεδήλωσεν ἀνδρικὸν πράγματι ἐπὶ τῇ ἐν λόγῳ δοκιμασίᾳ φρόνημα.

— Ἄγε, ἔλεγεν, ἄγε, ὦ μόνον μου χάρμα! Γνωρίζεις ὅτι ζῶ διὰ σοῦ, ὅτι σοὶ ἔδωκα καὶ ψυχὴν καὶ καρδίαν, ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο θυσιάζω τὴν ἐμὴν εἰς τὴν σὴν εὐτυχίαν. Ἀνάξιόν σου διάγεις ἀπό τινος βίον, καὶ δυσχερὴς ἀπέβη ἡ ἐν τῇ Αὐλῇ θέσις σου μετὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ νέου Βασιλέως, ὃν βδελύττεσαι, καὶ τὴν παντοκρατορίαν τοῦ Ὀρφανοτρόφου, ὃν περιφρονεῖς. Νυχθημερὸν τρέμω μὴ διαγνωσθῶσι τὰ αἰσθήματα ταῦτα, καὶ περιπλακῇς οὕτω εἰς δεινοτάτους κινδύνους. Φεῦ, οὐδόλως ἀγνοεῖς ὅτι τὰ μυσαρὰ τῶν ὠτακουστῶν στίφη πληροῦσι τ' Ἀνάκτορα, καὶ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ δολοφόνου ἀκολουθεῖ ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Σπεῦσον εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς, δρέψε δάφνας αἱματηράς, καὶ τότε πανίσχυρος ἐπανακάμπτων, οὐδένα πλέον φοβεῖσαι.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐκόχλαζε τοῦ Χαράλδου τὸ αἷμα, καὶ ἀφυπνιζομένη ἡ ἡρωϊκὴ αὐτοῦ φύσις, παρέφερεν αὐτὸν διὰ τῆς φαντασίας εἰς πεδία μυριονέκρων μαχῶν, ὅπου κλεινὰ ἤγειρε τρόπαια· ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αὖθις ἀπέλειπεν αὐτὸν τὸ θάῤῥος.

— Οἴμοι, ἐτραύλιζε, κατασπαζόμενος τοὺς μελανοὺς τῆς Μαρίας ὀφθαλμούς, ἄλλοτε ὁ θούριος παιὰν μὲ παρέσυρεν ἀκατασχέτως, καὶ ἡ δόξα μακρόθεν μοὶ ἐμειδία, ἀλλ' ἤδη κρέμαται ἡ ψυχή μου ἐκ τῶν δροσερῶν σου χειλέων, καὶ μακράν σου ἔσομαι ὡς βρέφος ἀνίσχυρος.

— Πρόκειται περὶ ὀλίγων μηνῶν, ἀπήντα ἡ Μαρία. Πᾶσα στιγμὴ χωρισμοῦ ἰσοδυναμεῖ βεβαίως πρὸς αἰῶνας, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐπὶ τέλους παρέρχεται. Διαιτωμένη κατὰ τὴν ἀπουσίαν σου εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπου ἤδη πολλὰ ψιθυρίζονται περὶ τῆς μακρᾶς ἀγραυλίας μου, ἔσομαι καὶ πάλιν ἐλευθέρα κατὰ τὴν ἐπάνοδόν σου. Ἐκείνην ἐνθυμοῦ τὴν περιπόθητον ὥραν καὶ ἄντλει θάῤῥος ἐκ τῆς ἐλπίδος.

Τὴν τελευταίαν νύκτα διῆλθεν ὁ Χαράλδος εἰς τὸ Ἡραῖον, καὶ περὶ τὰ χαράγματα αὐτὴ ἡ Μαρία περιέβαλεν αὐτῷ τὴν χρυσῆν πανοπλίαν. Εἷς ἡδύς, μακρὸς ἀσπασμός, καὶ ὁ νέος Ἰάρλος ἐξώρμησεν, ἀποφέρων ὡς τιμαλφὲς ἐγκόλπιον τὸ ἄρωμα τῶν τελευταίων τρυφερῶν περιπτύξεων.

Ὁ Μανιάκης, καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον μετὰ στόλου λαμπροῦ, ἀφίχθη αἰσίως εἰς τὸ Ῥήγιον, ἔνθα ἐκάλεσε πρὸς αὐτὸν πάντα τῆς Καλαβρίας καὶ Ἀπουλίας τὰ τάγματα, παραλαβὼν συνάμα καὶ τριακοσίους Νορμαννούς, ἀγομένους ὑπὸ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ περιδόξου Ταγκρέδου. Διπλασιάσας δὲ οὕτω τὴν δύναμιν αὐτοῦ, διεπέρασεν εἰς Σικελίαν, καὶ ἀμέσως ἐξεπόρθησε τὴν Μεσσήνην καὶ τὰς Συρακούσας. Μεθ' ὃ καταφθάσης ἐξ Ἀφρικῆς ἐπικουρίας εἰς τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἀνδρῶν πεντακισμυρίων, συνεκροτήθη μάχη κρίσιμος περὶ τὰ λεγόμενα «Ῥήματα»,

Digitized by Google

καθ' ἣν ὁλοσχερῶς οἱ πολέμιοι κατεστράφησαν, καὶ τοσοῦτοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ὥστε ὁ παραρρέων ποταμὸς ἐπλημμύρησεν αἵματος. Ἀλλ' ἐὰν ἠνδραγάθησε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Μανιάκης, ἔτι περιφανέστερον ἠγωνίσθη ὁ Χαράλδος, ὅστις ἰδίᾳ χειρὶ φονεύσας τὸν Ἐμίρην, ἐπήνεγκε τὴν ὁριστικὴν τροπήν, διὸ καὶ ἀνεδείχθη, ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην, Σπαθάριος.

Μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐκυρίευσε δεκατρεῖς ἑτέρας Σικελικὰς πόλεις, ἐν αἷς ὁ Μανιάκης ᾠκοδόμει ἀκρόπολιν, καὶ κατέλειπε φρουράν, ἱκανὴν ἵν' ἀντιστῇ εἰς πᾶσαν τῶν ἐγχωρίων ἐξέγερσιν· κατὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς περιπτώσεις περιφανῶς ἠγωνίζετο ὁ Χαράλδος, ὅστις μεταξὺ τῶν πρώτων ἀνερρίπτετο ἐπὶ τῶν τειχῶν. Ἐφαίνετο δ' ἐπικειμένη οὕτω τῆς ὅλης νήσου ἡ ἀνάκτησις, ὅτε δεινὴ ἐνέσκηψε συμφορά, ὡς ἐκ τῆς ἀθλιότητος τοῦ ναυάρχου Στεφάνου, γαμβροῦ τυγχάνοντος τοῦ Ὀρφανοτρόφου.

Οἱ Ἄραβες τῆς Ἀφρικῆς, οἱ τῆς Σικελίας κυριαρχοῦντες, καὶ τὴν ὑψίστην σημασίαν τῆς κτήσεως ἐκείνης κατανοοῦντες, ἅμα ἔμαθον τοῦ πρώτου αὐτῶν στρατοῦ τὴν καταστροφήν, ἀπέστειλαν νέον κρατερὸν στόλον, μετὰ δυνάμεως μείζονος τῆς προτέρας. Εἰς ναύαρχον ἄγρυπνον καὶ δραστήριον, ἀπαντῶντα τὸν στόλον ἐκεῖνον ἐν τῷ πελάγει, εὐχερὴς ἀπέβαινεν ἡ κατατρόπωσις αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Στέφανος οὐδὲ παρεκώλυσεν τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἀράβων, οἵτινες κατέλαβον τότε ἀναπεπταμένην πεδιάδα, καλουμένην «Δραγίνας.» Τοῦτο μαθὼν ὁ Μανιάκης, συνεκέντρωσε τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιτάξας συνάμα τῷ Στεφάνῳ τὴν αὐστηρὰν τῆς παραλίας τήρησιν ἵνα τρεπομένων τῶν Σαρακηνῶν, παρακωλυθῇ κἂν ἡ φυγὴ αὐτῶν. Μεθ' ὃ συγκροτηθείσης μάχης ἐκ παρατάξεως, λαμπρῶς αὖθις οἱ ἡμέτεροι ἐνίκησαν, πεσόντων, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, πεντακισμυρίων ἐχθρῶν. Καὶ πάλιν δὲ τοσοῦτον παρατόλμως ἠγωνίσθη ὁ Χαράλδος, ἐλαφρῶς μάλιστα τρωθείς, ὥστε ἀνεδείχθη Πρωτοσπαθάριος πρὸ τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ.

Ὁ θρίαμβος οὕτω ἐφαίνετο τελικός, ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ἐμίρης, λαθὼν τὰς φυλακὰς τοῦ Στεφάνου, διέφυγεν εἰς Ἀφρικήν. Τοσοῦτον δ' ἐπὶ τούτῳ ἐξεμάνη ὁ Μανιάκης, ὥστε, μόλις συναντήσας τὸν ναύαρχον, ἐκάλεσεν αὐτὸν ῥᾴθυμον καὶ προδότην, καὶ κατὰ κεφαλῆς ἔτυψεν. Ὁ Στέφανος, πνέων ἐπὶ τούτῳ τὰ μένεα, γράφει ἀμέσως εἰς τὸν Ὀρφανοτρόφον ὅτι ὁ Μανιάκης μελετᾷ ἀποστασίαν, διαβολὴν ἣν προθύμως ἐπίστευσεν ὁ Εὐνοῦχος, ὃν ἐτάραττον ἤδη τοῦ Στρατάρχου τὰ τρόπαια. Διὸ καὶ ὁ μὲν δαφνοστεφὴς ἥρως ἀπάγεται δέσμιος εἰς Βυζάντιον, πᾶσα δὲ ἡ ἀρχὴ ἀνατίθεται εἰς τὸν Στέφανον, συνεκπεμφθέντος καὶ ἀσήμου τινὸς εὐνούχου, τοῦ Βασιλείου Πεδιαδίτου. Ἀπελπις ἐπὶ τῇ τροπῇ ταύτῃ τῶν πραγμάτων ὁ Χαράλδος, ἠρνήθη πᾶσαν περαιτέρω ὑπηρεσίαν, καὶ συνώδευσεν εἰς Βυζάντιον τὸν ἔκπτωτον Στρατηγόν. Τινὲς φρονοῦσιν ἴσως ὅτι, πλὴν τῆς φιλίας πρὸς τὸν Μανιάκην, καὶ ἄλλο τι αἴτιον ἐξώθει αὐτόν. Οὐδόλως ἀπίθανον, καθ' ὅσον παρῆλθον ἓξ ὅλοι μῆνες ἀφ' ὅτου κατέλιπε τὴν Μαρίαν, καὶ ἀκατάσχετος κατέτηκεν αὐτὸν τῆς νεαρᾶς Βασιλίσσης πόθος.

Ἐπέστη δὲ ταχύτατα ἡ τοῦ δεινοῦ τούτου ἀδικήματος τιμωρία. Οἱ Ἄραβες τῆς Σικελίας, ὑπὸ τῶν ἐν Ἀφρικῇ ὁμοθρήσκων βοηθούμενοι, καὶ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ῥᾳστώνης καὶ δειλίας τῶν νέων Στρατηγῶν, ἀνέκτησαν πάσας τὰς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καταληφθείσας πόλεις, πλὴν μόνης τῆς Μεσσήνης, ἣν προσωρινῶς διέσωσαν οἱ ἐπιδέξιοι ἀγῶνες τοῦ φρουράρχου αὐτῆς Κατακαλὼν Κεκαυμένου, ἑνὸς τῶν περιφανεστέρων ἀνδρῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ χρόνῳ, ὁ Στέφανος καὶ ὁ Πεδιαδίτης ἔφυγον αἰσχρῶς εἰς Ἰταλίαν· οὐδ' ἤρκεσε τοῦτο. Ἀντὶ τοῦ Μανιάκη, προεχειρίσθη Κατεπάνω τῆς Ἀπουλίας, ὁ Μιχαὴλ Δοκειανός, ἀνὴρ τυχαῖος, ὡς πάντα τοῦ Ὀρφανοτρόφου τὰ πλάσματα· περιῆλθε δὲ οὗτος εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Νορμαννούς, οὓς ἐπιτηδείως προσηταιρίζετο ὁ Μανιάκης, καὶ ἀπὸ συμμάχων μετέβαλλεν αὐτοὺς εἰς ἐχθρούς, καθ' ὅσον, οὐ μόνον ἠρνήθη τὸ συμπεφωνημένον σιτηρέσιον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπόστολον αὐτῶν καθυβρίσας ἐμαστίγωσε. Συνεπείᾳ δὲ τούτου οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι πολεμισταὶ ἀπεφάσισαν τὴν δι' ἰδίοι πλέον λογαριασμὸν κατάκτησιν τῆς κάτω Ἰταλίας. Καὶ πράγματι, ἀθροίσαντες μέγα πλῆθος τυχοδιωκτῶν ἀπὸ τῆς ἄνω καὶ μέσης Χερσονήσου, ὁδηγούμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἡρωϊκῶν υἱῶν τοῦ Ταγκρέδου, πολλάκις κατετρόπωσαν τὸν ἐν λόγοις μὲν αὐθάδη, ἐν ἔργοις δὲ ἀδέξιον Δοκειανόν. Οὗτος ἐπαύθη τότε, διορισθέντος ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Βοϊωάννου, ὅστις ὅμως ἐπίσης κατὰ κράτος ἡττηθεὶς καὶ συλληφθείς, περιήχθη ἐν θριάμβῳ μέχρι Βενεβέντου. Οὕτω δέ, σὺν τῇ Σικελίᾳ, ἀπωλέσθη καὶ πᾶσα ἡ κάτω Ἰταλία πλὴν τεσσάρων πόλεων, τοῦ Βρεντησίου, τῆς Ὑδροῦντος, τοῦ Τάραντος καὶ τῆς Βάριος, πάσης τῆς λοιπῆς χώρας περιελθούσης εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Νορμαννῶν.

(*Ἕπεται συνέχεια*) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ἄνθρωπος ὑπέροχος κατ' ἀνάγκην θεωρεῖται ὁ κακεντρεχής. Ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄλλοι δὲν διαβλέπουσι τὴν ἔλλειψιν ἢ τὸ γελοῖον, ὁ ἀδυσώπητος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς διαγινώσκει τὰ τρωτὰ μέρη.

Digitized by Google

ΟΙ ΙΑΤΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ (*)

Δὲν πιστεύω νὰ μὲ διαψεύσῃ τις ἰσχυριζόμενον ὅτι δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐτυχὴς θνητὸς ὁ πάσχων μίαν οἱανδήποτε ἀσθένειαν. Δὲν φθάνει μόνον ὅτι ὑφίσταται πολλὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀλγηδόνας, ἀλλ' ὀφείλει καὶ ἀκριβὰ νὰ πληρώσῃ αὐτὴν τὴν ἀτυχίαν του, νὰ ἐξοδεύσῃ δηλαδὴ χάριν τῆς ἀξιοθρηνήτου αὐτῆς καταστάσεώς του ὅσα χρήματα οὐδέποτε ἤθελε δώσει χάριν οἱασδήποτε ἄλλης ἀπολαύσεως. Ἐν Παρισίοις δὲ πρὸ πάντων πᾶσα ἀσθένεια εἶνε δι' ἄνθρωπον τῆς *μέσης* λεγομένης τάξεως ἡ ἀπελπιστικωτέρα καὶ δαπανηροτέρα πολυτέλεια. Διότι οὗτος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχει πολὺ ὀλίγα χρήματα, διὰ νὰ δυνηθῇ ἐν ἀναπαύσει νὰ ὑποστῇ τοὺς πόνους του, ἀφ' ἑτέρου δὲ πάρα πολλά, διὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸν ἑαυτόν του εἰς τοὺς λεγομένους *ἰατροὺς τῶν πτωχῶν*. Ἐνταῦθα δὲν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὰ νοσοκομεῖα τῶν Παρισίων. Περὶ αὐτῶν δὲν εἴμεθα ἁρμόδιοι νὰ κρίνωμεν, οὐδ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ κάμωμεν λόγον περὶ πράγματος, περὶ τοῦ ὁποίου ἴσως ὀλίγοι ἐπιθυμοῦν ν' ἀκούσουν τι. Ξένοι ἰατροί, ἐλθόντες εἰς Παρισίους ἐξεπίτηδες πρὸς σπουδὴν καὶ μελέτην τῆς νοσηλείας ἐν τοῖς ἐκεῖ νοσοκομείοις, ἐκπλήσσονται βλέποντες παρὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ καθιδρύματα, ἐν οἷς ἐνεθρονίσθησαν ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς προόδου, καὶ ἄλλα, ὁπόθεν ἀδύνατον νὰ ἐκριζωθοῦν αἱ μᾶλλον ἀπηρχαιωμέναι καὶ ἀλογώτεραι τῶν συνηθειῶν. Τὰ ἀξιολογώτερα καὶ λαμπρότερα καθιδρύματα ἔχουν τὰς πύλας των μόνον εἰς τοὺς πλουσίους ἀνοικτάς· ἡ *σαβοῦρα*, τὰ σκύβαλα μένουν διὰ τοὺς πτωχούς, μένουν διὰ τὸ πλῆθος, τοῦ ὁποίου αἱ καθημεριναὶ ὀδύναι καὶ τὰ βάσανα γεννῶσι πᾶσαν ἀσθένειαν.

Μικρὰ καὶ μηδαμινὴ σχεδὸν ἐπῆλθε βελτίωσις εἰς τὸ ἐν Γαλλίᾳ νοσηλευτικὸν σύστημα. Οἵ τε κληρικοὶ καὶ οἱ ἐλευθερόφρονες ἐμάχοντο κατ' ἀλλήλων καὶ συνεζήτουν περὶ τοῦ ἂν ἐν τῷ μέλλοντι ἔπρεπε ν' ἀνατεθῇ ἡ νοσηλεία τῶν ἀσθενῶν εἰς καλογραίας ἢ εἰς λαϊκὰ πρόσωπα. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ παρήρχοντο τὰ ἔτη, μετ' αὐτῶν ὅμως δὲν συμπαρῆλθον καὶ οἱ τρεῖς ἀχώριστοι τῶν πασχόντων σύντροφοι: ἀλγηδόνες, πάθη καὶ κακὴ νοσηλεία. Παρόμοιόν τι φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ εἰς τοὺς ἰατροὺς τῶν Παρισίων. Τὰ ὀνόματά τινων ἐξ αὐτῶν ἠχοῦν εὐφήμως ἀνὰ σύμπασαν τὴν ὑφήλιον, πρὸς αὐτούς, ὡς εἰς χρηστήρια συρρέουν πανταχόθεν μετ' εὐλαβείας ἀσθενεῖς, ζητοῦντες βοήθειαν. Ἀλλὰ τίς ἐκ τῆς μέσης τάξεως, τίς ἐκ τῶν μέσων στρωμάτων τῆς κοινωνίας δύναται νὰ προσπελάσῃ αὐτοῖς, ἢ νὰ τοὺς προσελκύσῃ παρὰ τὴν κλίνην του; Ἐστεμμένος τις ἡγεμὼν μάλιστα, ἢ κτηματίας τις φέρων πολλοὺς τίτλους καὶ ὁλόκληρον περιουσίαν ἐν τοῖς θυλακίοις του, ἢ Βογιάρος τις, ἢ ὁ πρέσβυς κράτους χορηγοῦντος παράσημα, ἢ ἑκατομμυριοῦχός τις πρόεδρος ἐξωτικῆς τινος δημοκρατίας, τέλος πάντων μόνον κύριος «διακεκριμένος», ὁ ὁποῖος μὲ ἄλλους λόγους ἔχει ἰδιόκτητον μέγαρον, ἢ κατοικεῖ ἐν τῷ πρώτῳ πατώματι τοῦ περιφανεστέρου καὶ δαπανηροτέρου ξενοδοχείου τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης.

Ἀλλ' ἐὰν κοινός τις θνητὸς (καὶ μάλιστα διπλῶς θνητός, ὡς ἔχων ἀνάγκην ἰατροῦ) ζητήσῃ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ἰατρική τις ἐξοχότης, ἐννενήκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν θὰ λάβῃ τὴν ἀπάντησιν ὅτι: «ὁ τάδε ἐξοχώτατος λυπεῖται μὴ δυνάμενος, ἕνεκα πάρα πολλῶν ἀσχολιῶν, νὰ σᾶς ὑποσχεθῇ ὡρισμένην συνέντευξιν». Δὲν μένει λοιπὸν ἄλλο παρά, ἐὰν τοῦτο δυνατόν, νὰ μεταβῇ τις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαθμῶνος, εἰς τὸ οἴκημα δηλαδὴ τοῦ δόκτορος καθ' ἣν ὥραν δέχεται τοὺς ἀσθενεῖς.

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας χιλιάκις προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ, παρὰ νὰ ὑποστῇ ὅλην ἐκείνην τὴν βάσανον τῆς καταθλιπτικῆς καὶ ἀτελευτήτου προσδοκίας. Πολὺ ἀκριβὰ ἀγοράζει τὸν χρησμὸν τοῦ ἰατροῦ ὁ ἠναγκασμένος νὰ διέρχηται ὁλοκλήρους ὥρας ἐν τῷ μέσῳ ἀσθενῶν, οἱ ὁποῖοι, καταπεπονημένοι καὶ ἀπολέσαντες πάντα ἠθικὸν χαλινόν, δὲν συγκρατοῦνται πλέον καὶ ἀπροκαλύπτως δεικνύουν ὑφ' ὅλας τὰς δυνατὰς μορφὰς τῆς ἀσχημίας τὰ φοβερὰ καὶ ἀποτρόπαια αὐτῶν πάθη.

Καὶ ὅταν τέλος ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐλπίδος, ὅταν τέλος εὐτυχήσῃ ὁ ἀσθενὴς νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ συμβούλου καὶ σωτῆρός του, βλέπει, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀπέναντί του ἄνθρωπον, ἔξην τλημένον ἤδη καὶ ἀφῃρημένον, ὁ ὁποῖος μόλις τὸν ἀκούει καὶ ὁ ὁποῖος διὰ πολλῶν καὶ παντοίων, διὰ τὸν πάσχοντα προβλητικῶν τρόπων τῷ δίδει νὰ ἐννοήσῃ ὁπόσον θὰ ἔχαιρεν, ἐὰν ἄλλον ἔβλεπεν ἤδη ἀπέναντί του, διὰ νὰ περατωθῇ τέλος ἡ καθημερινὴ ἐργασία.

Καὶ ὅμως ἔφερεν ὁ ἀτυχὴς ἀσθενὴς συστατικὸν γράμμα πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ διασήμου ἰατροῦ Ν. Ν. Ὁ ἐξοχώτατος ἔρριψε βέβαια βλέμμα κενὸν καὶ ἀόριστον ἐπὶ τοῦ γράμματος, ἀλλὰ τὸ ἔθηκεν ἀμέσως κατὰ μέρος χωρὶς πραγματικῶς νὰ τὸ ἀναγνώσῃ. Οὔτε κἂν ἡ παραμικρὰ ἀκτὶς εὐπροσηγορίας ἐξωραΐζει τὴν στενόχωρον ἐκείνην στιγμήν. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐν τοιαύ-

(*) Ἐδημοσιεύθη πρό τινος ἐν τῷ *Νέῳ Ἐλευθέρῳ Τύπῳ* τῆς Βιέννης.

Digitized by Google

ταις περιστάσεσιν αἱ ἰατρικαὶ ἐξοχότητες δὲν πταίουν. Ἐνοχλοῦνται καὶ αὐτοὶ παρὰ πολύ. Ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις ἔχει τὰ ὅριά της. Ὅταν δέ τις καθημέραν, καθημέραν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας, ἀναγκάζεται νὰ κατατρίβῃ τὸν νοῦν του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καταλαμβάνεται ἐπὶ τέλους ὑπ' αἰσθήματος φυσικῆς ἀμύνης, ὑπὸ ἀναισθησίας τοὐλάχιστον καὶ ἀδιαφορίας.

Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα, προκειμένου περὶ τῶν ἰατρῶν δευτέρας, τρίτης ἢ καὶ οὐδεμιᾶς τάξεως. Ὅταν καὶ οὗτοι οἰκειοποιῶνται συνηθείας παρομοίας πρὸς τὰς τῶν πολυασχόλων καὶ πρώτης τάξεως συναδέλφων των, δι' αὐτοὺς ἀξίζει Μολιέρος, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τόσον πικρὰν σάτυραν κατὰ τῶν ἰατρῶν.

Δὲν ὁμιλοῦμεν βεβαίως περὶ τῶν ἐξαιρέσεων, διότι ὑπάρχουν καὶ ἰατροί, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες τὴν εὐγενῆ συναίσθησιν τῆς φιλανθρωπικῆς των κλήσεως ἐργάζονται πολλάκις πάσῃ δυνάμει ἐπ' ἀγαθῷ τῶν πασχόντων, οὐδὲ κάμνομεν λόγον περὶ τῶν λεγομ. οἰκιακῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα γνωρίζουν φιλικῶς τὰς οἰκογενείας καὶ παρέχουν αὐταῖς εἰς πᾶσαν περίστασιν προθύμως τὴν ἐνεργητικήν των συνδρομήν, οὐδὲ ἀναφέρομεν τοὺς πολιτικοὺς ἐκείνους *δόκτορας*, οἱ ὁποῖοι χάριν τῶν πολιτικῶν των σκοπῶν παρουσιάζονται δωρεὰν φίλοι καὶ σύμβουλοι τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ λέγομεν περὶ τῶν κοινῶν ἰατρῶν τῶν Παρισίων, τοὺς ὁποίους καλὸν εἶνε νὰ γνωρίσωμεν ὀλίγον ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Τοῦ συρφετοῦ τούτου πρώτη φροντὶς εἶνε ν' ἀποκτήσῃ μίαν οἱανδήποτε *εἰδικότητα*. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τινὲς κατορθοῦσι θαυμασίως νὰ τελειοποιηθῶσιν εἰς τὸ εἶδός των. Ἀλλὰ τὴν *εἰδικότητά* των ἐφαρμόζουν εἰς πάντα ἀσθενῆ ὅστις ἤθελε τυχὸν τοῖς παρουσιασθῇ, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ πᾶς φιλόσοφος δημιουργεῖ ἓν ἰδικόν του σύστημα καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως θέλει καὶ καλὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ *καλοῦπι* τοῦ συστήματός του, ἀδιαφορῶν ἐὰν ἐφαρμόζωνται ἢ μή.

Πόσον σπάνιοι εἶνε οἱ ἰατροὶ ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι νὰ δύνανται νὰ κάμουν μίαν φρόνιμον κἂν διάγνωσιν περὶ τῆς γενικῆς τοῦ ἀσθενοῦς καταστάσεως! Ἔτι δὲ σπανιώτεροι εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀγάπης μὲν πρὸς τὴν ἐπιστήμην εἶνε προσεκτικοὶ παρατηρηταί, ἐκ φιλανθρωπίας δὲ φίλοι εἰλικρινεῖς τῶν πελατῶν των!

Οἱ πλεῖστοι τῶν παρισιανῶν ἰατρῶν εἶνε *ἔμποροι τῆς ἰατρικῆς*. Ἐμπορικῶς καὶ ψυχρῶς κάμνουν τὰς ἐπισκέψεις των. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ τὸ ποσὸν τῆς προσοχῆς των ῥυθμίζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας. Ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦνε ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ τοῦ φυράματος τούτου ἰατρὸς οὐδέποτε οὐδ' ἐπὶ ἓν λεπτὸν τῆς ὥρας θὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπίσκεψίν του. Καὶ αὐτοὶ οἱ κατώτεροι καὶ ἀσημότεροι ἰατροὶ ἔχουν ὡρισμένας τὰς ὥρας τῶν ἐπισκέψεών των, καὶ αὐτοὶ δέ, ἀκόμη καὶ ἂν μηδ' ἕνα ἀσθενῆ εἶδον προσερχόμενον ἐπὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα, θὰ τὸν ἀφήσουν νὰ περιμένῃ εἰς τὸν προθάλαμον, διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοι ἔτσῃ κάμνουν καὶ διότι δὲν θέλουν νὰ φανοῦν, ὅτι δὲν ἔχουν ἀσχολίας. Ἐὰν ὁ ἰατρὸς οὗτος προσκληθῇ παρά τινι ἀσθενεῖ, ἔρχεται πάντοτε ὥρας τινὰς ἀργότερον. Τοῦτο, φαίνεται, διακρίνει τοὺς μεγάλους καὶ διακεκριμένους ἰατρούς. Ἐὰν δὲ παραστῇ ἀνάγκη ἰατροῦ τὴν νύκτα—ὤ, ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τότε τὸν ἀτυχῆ πάσχοντα! Εὐτυχέστατος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀσθενὴς ἐκεῖνος, χάριν τοῦ ὁποίου ἐγείρεται τὴν νύκτα ὁ ἰατρός, ὅπως τὸν ἐπισκεφθῇ! Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὅλοι σχεδὸν οἱ ἰατροὶ εἶνε πολὺ ἔξυπνοι ἄνθρωποι. Περὶ πάντων δύνανται νὰ ὁμιλήσουν, καὶ περὶ πολιτικῆς καὶ περὶ ἐθνικῆς οἰκονομίας, καὶ περὶ τέχνης καὶ περὶ κοινωνισμοῦ καὶ περὶ ἱπποδρομιῶν, χαρτοπαιγνίου, ταξειδίων, ἀκόμη δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἰατρικῆς. Τὸ χαρακτηριστικόν των γνώρισμα εἶνε ἀμέσως νὰ μαντεύουν τὰ πάντα, νὰ ἑρμηνεύουν καθενὸς τοὺς στοχασμούς. Μόλις ἀνοίξῃ τὸ στόμα του ὁ ἀσθενής, καὶ ἔκαμεν ἐν τῷ ἅμα ὁ δόκτωρ τὴν διάγνωσίν του. Ἡ στηθοσκόπησις εἶνε περιττόν τι μόνον καὶ ἀνωφελὲς συμπλήρωμα. Καὶ ἄνευ ταύτης ἡ ὀξυδέρκειά του διαβλέπει καὶ διαγινώσκει τὸ πᾶν. Πλάνη καὶ σφάλμα ἐδῶ δὲν χωρεῖ. Καταπληκτικὴ δὲ εἶνε ἡ ταχυδακτυλουργική του ἱκανότης περὶ τὸ συντάσσειν φάρμακα. Τὰ τοιαῦτα εἶνε ἀτελείωτα. Καὶ ἓν ἀκόμη φιαλίδιον καὶ μίαν ἀκόμη διάλυσιν, καὶ κόνεις τινὰς πρὸς τούτοις καὶ καταπότια εἶνε καλὸν νὰ λαμβάνῃ ὁ ἀσθενὴς ἀνὰ πᾶσαν ὥραν νυκτός τε καὶ ἡμέρας. Ἐὰν δὲν ἐνήργησε τὸ πρῶτον φάρμακον, ἢ ἐὰν ἐνήργησε κακῶς, ὅπερ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει, τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὁ δεινὸς Ἀσκληπιάδης γράφει νωχελῶς ἑτέραν συνταγήν, τὴν ὁποίαν τῇ ἐπαύριον διαδέχεται καὶ τρίτη καὶ τετάρτη καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἡ δολοφόνος αὕτη διαγωγή, τὴν ὁποίαν εἰρωνικῶς ἀποκαλοῦμεν ἰατρικὴν βοήθειαν, δὲν ῥυθμίζεται πάντοτε ἀναλόγως πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀμοιβῆς. Καὶ ὁ ἀσημότερος ἰατρὸς διὰ μίαν ἐπίσκεψιν παρ' ἑαυτῷ ἀπαιτεῖ πέντε φράγκα, δέκα δὲ δι' ἐπίσκεψιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀσθενοῦς. Οἱ μέτριοι ἰατροὶ ἀπαιτοῦν παρ' ἑαυτοῖς μὲν ἀντὶ μιᾶς συνταγῆς δέκα φράγκα, εἴκοσι δὲ διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἅπαξ τὸν πάσχοντα εἰς τὸν οἶκόν του. Οἱ δὲ φημισμένοι συνάδελφοί των ἀπαιτοῦν παρ' ἑαυτοῖς μὲν τεσσαράκοντα φράγκα, ἀνυπολόγιστον δὲ ποσὸν διὰ μίαν ἐπίσκεψιν ἐκτὸς τοῦ οἴκου των. Περὶ δὲ τῶν ἐχόντων παγκό-

Digitized by Google

σμιον φήμην ἐξοχωτάτων δὲν ὁμιλοῦμεν. Αὐτοὶ ὁρίζουν τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὸν κόπον των ἀναλόγως πρὸς τὸ μέγεθος τῆς περιουσίας τοῦ προσερχομένου.

Νεαρά τις κυρία, ἡ ὁποία εἶχε περισσότερον χρυσὸν εἰς τὸν λάρυγγα, παρὰ ἐν τῷ θυλακίῳ της, ἠθέλησε διάσημόν τινα ἰατρὸν ἀντὶ δύο ἐπισκέψεων ν' ἀμείψῃ διὰ τοῦ ἡμίσεως τῆς «ὡρισμένης» πληρωμῆς.—"Ω ὄχι, παρετήρησεν οὗτος μετὰ ψυχρότητος, ἑκάστη συμβουλή μου κοστίζει δύο λουδοβίκεια καὶ ὄχι ἕν! —«Ἆ ἔτσῃ!» ἀνεφώνησεν ἐρυθριάσασα ἡ κυρία καὶ ἐπλήρωσε. Ἄλλως τε ἠδύνατο πολὺ καλὰ νὰ μὴ ἐρυθριάσῃ.

Οἱ φαρμακοποιοὶ δὲν ὑπολείπονται τῶν ἰατρῶν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις των, τοὺς ὑπερτεροῦν μάλιστα ὄχι σπανίως. Ἐν τοῖς φημιζομένοις φαρμακείοις τῶν Παρισίων τιμῶνται ἀντὶ δέκα φράγκων φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἀλλαχοῦ τιμῶνται μόνον ἀντὶ τριῶν ἢ τεσσάρων· ὑπάρχουν ὅμως καὶ φαρμακεῖα πωλοῦντα φάρμακα ἀμφιβόλου ποιότητος, τὸ δὲ χείριστον, ὑπάρχουν καί τινα, ὅπου δὲν ἐκτελοῦνται κατὰ γράμμα αἱ συνταγαὶ τοῦ ἰατροῦ. Ἀρκεῖ ὅτι οὗτος γράφει, γράφει καὶ γράφει, ὁ δὲ ἀσθενὴς πληρόνει, πληρόνει καὶ πάντοτε πληρόνει. Πόσον ἀκμαία εἶνε ἡ τοιαύτη βιομηχανία!

Μοὶ ἦτο πεπρωμένον φίλον μου τινὰ πάσχοντα νὰ συνοδεύσω εἰς τὴν ἀνὰ τοὺς ἰατροὺς τῶν Παρισίων περιοδείαν του, ἐπειδὴ τὸ ἀτυχὲς τοῦτο θῦμα δὲν εἶχε πλέον ἀρκετὴν δραστηριότητα, ὅπως μόνον του ἐπιχειρήσῃ αὐτήν.

Ἦτον ὁ δυστυχὴς κατειλημμένος ὑπὸ φρικτῆς μελαγχολίας, ἦτον ἀπαραμύθητος καὶ ἐπόθει ἀντὶ πάσης θυσίας ν' ἀπαλλαγῇ τῆς φοβερᾶς ταύτης καταστάσεως. — «Πηγαίνετε λοιπόν, μᾶς εἶπον, μὲ τὸν φίλον σας πρὸς τὸν ἰατρὸν Χ.! Αὐτὸς ἔσωσε τὴν πενθερὰν τῆς ἐξαδέλφης μου ἐκ τρίτου γάμου τοῦ ἐκ πατρὸς θείου μου». Ἀποφασίζομεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καὶ μεταβαίνομεν πρὸς τὸν ἰατρὸν Χ., ὁ ὁποῖος ἔσωσε τὴν πενθερὰν τῆς ἐξαδέλφης ἐκ τρίτου γάμου κτλ. — «Ἐδῶ κατοικεῖ ὁ ἰατρὸς Χ;»—«Μάλιστα· Σκάλα Β, εἰς τὴν δευτέραν αὐλὴν δεξιᾷ, πρῶτον πάτωμα, ἄνωθεν τοῦ μεσωρόφου, ἀριστερᾷ!»—«Πολὺ καλά· εὐχαριστῶ!» Ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ εὕρισκεν ὁ φίλος μου ποτὲ τὸν δρόμον τοῦτον.

Ὑπηρέτης *en livrée* μᾶς ὑποδέχεται καὶ μᾶς προσβλέπει μὲ ὄμματα ἀναμένοντα *μπαξίσι*, ἐν ᾧ μετὰ χάριτος ἀποθέτει κατὰ μέρος τὴν ῥάβδον μας. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ὁποίας εἶνε ἀνηρτημέναι εἰκόνες ἐκ τῆς τελευταίας ἐκθέσεως. Ὁ ἰατρός μας εἶνε λοιπὸν καὶ φίλος τῆς τέχνης· ἀλλὰ καὶ ποῖος παρισιανὸς δὲν εἶνε τοιοῦτος; Φυσικῶς πρέπει νὰ περιμείνωμεν. Μία παράξενος στενοχωρία μᾶς ἔκαμε σιωπηλούς. Τέλος ἀνοίγεται ἡ θύρα. Διὰ σοβαρωτάτης καὶ μεγαλοπρεποῦς χειρονομίας μᾶς προσκαλεῖ ὁ ἰατρὸς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του. Ὑπεράνω τῆς ἕδρας τοῦ ἰατροῦ κρέμαται ἡ εἰκὼν διασήμου τινὸς συναδέλφου του μὲ τὴν ἰδιόχειρόν του ὑπογραφὴν κάτωθεν, ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἡ εἰκὼν ἡγεμόνος τινὸς οἱουδήποτε. Ὁ ἰατρὸς κάθηται ἔμπροσθεν μέλανος γραφείου, οἱονεὶ φερέτρου τῶν παραπόνων τῶν ἀτυχῶν ἀσθενῶν. Ἐπὶ τῆς μαύρης αὐτῆς τραπέζης κεῖνται δύο λάμποντα λουδοβίκεια, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρανοήσεως ἐκ μέρους τοῦ πελάτου.—«Λοιπὸν τί εἶνε; τί ἔχετε; ἐρωτᾷ ὁ ἰατρὸς Χ, ῥίπτων λοξὸν βλέμμα πρὸς τὸν φίλον μου. Οὗτος ἀρχίζει ψελλίζων ν' ἀφηγῆται τὰ δεινοπαθήματά του, ἀλλὰ πρὶν ἢ τελειώσῃ τὴν εἰσαγωγήν, ὁ ἰατρὸς ἀμέσως σπεύδει νὰ τὸν διαφωτίσῃ περὶ τῆς νόσου του δι' ἑσμοῦ λατινικῶν καὶ ἑλληνικῶν λέξεων.»—«Αἴ φυσικά! ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις.. νά.. νά.. καμμία ἀμφιβολία περὶ τούτου. Ἡ καρδία ἔχει μὲν καλῶς, ἀλλὰ τὰ περίχωρά της ἐσάπησαν καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ λάβητε ἓν ἀναληπτικὸν φάρμακον. Καφφεΐνην!» —«Καφφεΐνην; ἀλλά, κύριε ἰατρέ, ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ οὔτε τὸν συνειθισμένον καφφὲν νὰ ὑποφέρω.»—«Δὲν πειράζει. Πάρετε τώρα καφφεΐνην. Ἐὰν δὲν ἐνεργήσῃ καθὼς θέλομεν, θὰ δοκιμάσωμεν ἄλλο.» — «Ἔστω!» Ἀλλ' ἡ καφφεΐνη δὲν ἐνήργησεν ὅπως ἤθελεν ὁ ἰατρός, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὅπως ἤθελεν ὁ φίλος μας. Αἱ δυνάμεις του ὁσημέραι τὸν ἐγκατέλειπον.

— Καλὰ τὰ παθαίνει, μᾶς εἶπεν εἷς τῶν γνωρίμων· διατί δὲν πηγαίνει εἰς τὸν ἰδικόν μου ἰατρὸν κύριον Β., ὁ ὁποῖος ὡς διὰ θαύματος ἔσωσε τὸν θεῖόν μου;» Ἀποφασίζεται νὰ μεταβῶμεν καὶ πρὸς τὸν ἰατρὸν Β. Οὗτος κατοικεῖ ἐν μεγάρῳ καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ περιμένομεν περισσότερον, παρ' ὅσον ὁ ἀξιότιμος κύριος συνάδελφός του.

Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν δεικνύει σοβαρότητα, οἵα πραγματικῶς μόνον εἰς θαυματουργὸν ἁρμόζει.—«Ἔτσῃ, ἔτσῃ, ἔτσῃ! Ὁ φίλος σας, λέγουν, ἔχει βλαμμένην τὴν καρδίαν; Σταθῆτε ν' ἀκροασθῶ. Οὔτε ἴχνος βλάβης. Ἡ καρδία του εἶνε ὑγιεστέρα καὶ τῆς ἰδικῆς μου. Ξεύρετε τί εἶνε βλαμμένον; Ὁ στόμαχος· λαμβάνετε καφφεΐνην; Ἔξω ἡ καφφεΐνη! Εἴπατέ μοι τώρα, χωνεύετε καλά;—Ἀρκετὰ καλά, κύριε ἰατρέ». —«Ὄχι! ἀκριβῶς χωνεύετε ὄχι καλά. Ἔτσῃ εὔκολα εὔκολα νὰ μὴ λέγετε τοῦτο. Ἐγὼ σᾶς λέγω ὅτι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ χωνεύσητε καθόλου.» —«Ἂς ἦνε τέλος πάντων, λέγει δειλῶς καὶ ἀναστενάζων ὁ ἀσθενής· δὲν χωνεύω καλά.»— «Κοιμᾶσθε τὴν νύκτα; ἐρωτᾷ ὁ ἰατρός.» — «Πάρα πολὺ μάλιστα καὶ ὅταν ἐξυπνῶ τὸ πρωΐ, πάλιν εἶμαι ἀποκαμωμένος». —«Ὁ στόμαχος!

Digitized by Google

ὁ στόμαχος! ἀναφωνεῖ θριαμβευτικῶς ὁ ἰατρός. Νομίζετε μόνον ὅτι κοιμᾶσθε πραγματικῶς.» — «Ἀλλά, κύριε ἰατρέ ... — «Ἐκεῖνο ποῦ σᾶς λέγω· δὲν κοιμᾶσθε ἐπειδὴ βλέπετε φοβερὰ ὄνειρα.»

Ὁ ἀσθενὴς παραδέχεται σιωπῶν τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ ἰατροῦ, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ λέγων: «Ἄλλο τι δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἦνε· ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν φάρμακα, ὄχι ἐρεθιστικά, ἀλλὰ καταπραϋντικά, ἐννοεῖτε; Αὐτῶν ἔχετε σεῖς ἀνάγκην! Καὶ ἤρχισεν ὁ ἡμέτερος Ἀσκληπιάδης νὰ καταστρώνῃ ἀτελεύτητον κατάλογον φαρμάκων, φαγητῶν, ὧν ἔπρεπε ν' ἀπέχῃ, καὶ ποτῶν, ὅσα ἔπρεπε νὰ πίνῃ. Ἐκτὸς τούτου τὸν συνεβούλευσε τὰ ἐπιδοθῇ καὶ εἰς τὴν ξιφασκίαν.

Ὁ ἰατρὸς εἶχε καλῶς, ὁ φαρμακοποιὸς εἶχε καὶ αὐτὸς καλῶς, ἀλλ' ὁ φίλος μας εἶχε κάκιστα. Εἰς οἶκτον ἐκίνει τοὺς περὶ αὐτὸν, ὅτε δὲ ἡμέραν τινὰ ἕτερος γνώριμος τὸν συνήντησε, τῷ εἶπε: «Διατί δὲν ἐπισκέπτεσθε τὸν ἰατρὸν Ζ., ὡς γνωστόν, ἕνα ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους ἰατροὺς τῶν Παρισίων; Μεταβαίνομεν καὶ πρὸς τοῦτον. Οἱ τρόποι του εἶνε εὐπροσήγοροι, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔχει ἐπὶ τῆς μαύρης τραπέζης του κείμενα δύο χρυσᾶ λουδοβίκεια. Ὁ φίλος μου δὲν προφθάνει νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ ἰατρὸς Ζ. ἐγίνωσκε τὰ πάντα, πρὶν ἢ ἀνοίξῃ οὗτος τὸ στόμα του, ἀνυπομόνως δὲ τὸν ἠρώτησεν: — «Ἔχετε καρδιοχτῦπι; παλμούς;» — «Ὄχι!» — «Ποῖος λοιπὸν σᾶς εἶπεν ὅτι δὲν ἔχετε ὑγιᾶ καρδίαν;» — «Ὁ συνάδελφός σας κύριος Χ.» — «Περίεργον! αὐτὸς εἶνε καλὸς ἰατρός. Ἔχετε στομαχικὰς ἐνοχλήσεις;» — «Ὄχι!» — «Ποῖος λοιπὸν σᾶς εἶπεν, ὅτι πάσχει ὁ στόμαχός σας;» — «Ὁ συνάδελφός σας κύριος Β.» — «Ὁ ἰατρὸς Β.; Ἀλλ' αὐτὸς εἶνε πολὺ καλὸς ἰατρός. Νὰ σᾶς εἰπῶ· ξεύρετε τί ἔχετε; Εἶσθε νευρικός. Ὄχι ἐγκεφαλικῶς πάσχων, οὔτε ἠλίθιος, οὔτε παρακρούων· τὰ νεῦρά σας ἐχαλαρώθησαν. Τί σᾶς ἔδωκαν οἱ συνάδελφοί μου; Σταθῆτε νὰ ἰδῶ... χμ.. χμ.. μμ.. Ὅλα καλὰ εἶνε. Μπορεῖτε νὰ ἐξακολουθῆτε νὰ τὰ πέρνετε ὅλα. Ἂς ἦνε καὶ τὴν καφφεΐνην. Λείπει ὅμως κάτι ἀκόμη, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ προσθέσω. Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ ἱππεύητε ὀλίγον, νὰ γυμνάζησθε καὶ νὰ κάμνητε καθ' ἡμέραν παρατεταμένας ψυχρολουσίας· νὰ συχνάζητε εἰς εὐαρέστους καὶ διασκεδαστικὰς συναναστροφάς. Ἀλλὰ νὰ μὴ κάμνητε κατάχρησιν!» — «Θέλετε νὰ μ' ἐξετάσητε, ἰατρέ;» — «Ὤ, δὲν εἶνε ἀνάγκη. Ποίαν ἰδέαν ἔχετε περὶ τοῦ Βουλανζέ;» — «Ὅτι εἶνε τοὐλάχιστον ὑγιέστερος ἐμοῦ.» — «Ξεύρετε ὅτι ἦλθον πολλάκις εἰς Γερμανίαν; Κατ' ἔτος μεταβαίνω εἰς Βιέννην καὶ Πέστην. Λαμπρὸς ζῦθος. Καὶ ὡραῖαι γυναῖκες. Δὲν χωνεύω ὅμως ν' ἀκούω παντοῦ τὸν Γκαῖτε καὶ τὸν Σίλλερ.» — «Καὶ εἰς τὴν Πέστην;» — «Μὰ τὸν Θεόν, δι' αὐτοὺς καὶ μόνους ὑπερηφανεύεσθε. Εἰλικρινῶς σᾶς λέγω, ὅτι οὔτε τὸν Γκαῖτε χωνεύω, οὔτε τὸ Σίλλερ. προτιμῶ ὅμως ὁπωσδήποτε τὸν δεύτερον.» — «Ἐννοεῖτε λοιπὸν καλῶς τὴν γερμανικήν;» — «Ὢ ὄχι! Καθεὶς ὅμως ἔχει τὰς ἀδυναμίας του».

Καὶ ὑγιὴς ἀκόμη ἄνθρωπος δύσκολον ἦτος νὰ ὑποστῇ αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν, διὰ ταῦτα σπεύδομεν ν' ἀποχωρήσωμεν, κατὰ δὲ τὴν ἔξοδον ὁ ὑπηρέτης σπεύδει βαθέως ὑποκλινόμενος νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ῥάβδον μας. Τί εὐσυνείδητος εἰσπράκτωρ!

Ὁ ἀτυχὴς φίλος μου λαμβάνει ὅλα τὰ φάρμακα, πίνει ζῦθον μετὰ μεταλλικοῦ ὕδατος, ἱππεύει, ξιφομαχεῖ, κάμνει ψυχρολουσίας, ἀλλὰ πάλιν ἄνευ ὠφελείας.» — «Καλὰ τὰ παθαίνει!» μᾶς λέγει ἡμέραν τινὰ ἄλλος τις γνώριμος.» — «Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ ἐπὶ τέλους;» — «Ἂς ὑπάγῃ καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν Δ. τὸν καλλίτερον μαθητὴν τοῦ διασήμου καθηγητοῦ Λ. Εἶνε μὲν ἀκόμη μικρὸς ἰατρός, ἀλλὰ καλλίτερος ἀπὸ τοὺς φημισμένους! Καὶ πρὸς τοῦτον ἐπὶ τέλους καταφεύγομεν καί, ὢ τοῦ θαύματος! Βλέπομεν ἀπέναντί μας ἰατρόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀκούει, δὲν μᾶς διακόπτει, δὲν τὰ γνωρίζει ὅλα ἐκ τῶν προτέρων καλλίτερα, ἀλλ' ἀφίνει τὸν ἀσθενῆ ν' ἀποτελειώσῃ τὴν ἀφήγησίν του. Ἀλλὰ καὶ οὗτος μεθ' ὅλην του τὴν σιωπήν, δὲν κάμνει ἄλλο, παρὰ νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς ἄλλας καὶ μίαν ἔτι νέαν συνταγήν, νὰ συμβουλεύσῃ διαμονὴν εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς Ἰταλίας, μὲ ἄλλους λόγους ἐννοεῖ νὰ ἔχῃ τις ἐτήσιον εἰσόδημα 60,000 φράγκων, ὧν ἓν τρίτον ἤθελε θρέψει τοὺς ἰατροὺς καὶ ἕτερον τρίτον τοὺς φαρμακοποιούς. Ἡ τοιαύτη θεραπεία σημαίνει ἐν Παρισίοις τὸν θάνατον.

(W. Singer) ***

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Θὰ ἠγάπα τις καλλίτερον, ἂν δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἀγαπᾷ.

*

Ἀληθὴς ὡραιότης ἐν τῇ τέχνῃ εἶνε ἡ ὡραία ἀλήθεια.

*

Ὅλαι αἱ ὧραι τῆς ζωῆς πληγώνουν καὶ ἡ τελευταία φονεύει.

*

Τὸ χρῆμα εἶνε πρᾶγμα πεζότατον καὶ ὅμως εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῆς πεζότητος τοῦ βίου.

*

Πολὺ τιμητικὸν εἶνε διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅτι ἐν τοῖς μύθοις ζητεῖ αὐτὸς διδάγματα ἐκ τοῦ βίου τῶν ζώων.

Digitized by Google

Η ΚΑΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

'Ακούσατε, ὦ ἄνδρες πολιτικοί, καὶ συνετισθῆτε! . . .

Πρὸ εἰκοσαετίας ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγὸς τῆς Βολιβιανῆς Δημοκρατίας ἦτο ὁ στρατηγὸς Βέλζου, ὅστις στρατηγὸς Βέλζου εἶχεν ἐπαναστατήσει ἄλλοτε κατὰ τοῦ Βελάσκου, ὅστις Βελάσκος εἶχεν ἐπαναστατήσει προγενεστέρως κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Βαλλιβιάν, ὅστις Βαλλιβιὰν εἶχε βιαίως ἀνατρέψει κατὰ τὸ 1844 τὸν Σάντα Κρούζ, καὶ οὕτω καθεξῆς κατ' ἀνιοῦσαν σειρὰν ἐν τοῖς ζωηροτάτοις χρονικοῖς τῆς χαριεστάτης ταύτης χώρας.

Οἱ προκάτοχοι τοῦ Βέλζου ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον εἶχον παραμείνῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ· αὐτὸς ὅμως εἶχεν ἀναρριχηθῆ καὶ προσκολληθῆ ἐπ' αὐτῆς μετὰ γαληνίου ἐπιμονῆς πρὸ δεκαπενταετίας ἤδη, δηλαδὴ πρὸ αἰῶνος σχετικῶς πρὸς τὰ εἰθισμένα ἐν Βολιβίᾳ. Τὸ ῥητὸν «ἐδῶ ἔφθασα ἐδῶ καὶ θὰ μείνω» ὑπῆρξε πάντοτε τὸ ἀγαπητὸν εἰς πάντας τοὺς ἀνέτως καθημένους ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος, καλῶς δ' ἐξεταζόμενον τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀνθρώπινον καὶ λίαν φυσικόν. Πλὴν οὐχ ἧττον ἀνθρώπινος καὶ φυσικὸς εἶνε καὶ ὁ φθόνος ἐκείνων οἵτινες ἀπομένουσι κάτω ὄρθιοι καὶ κεχηνότες παρὰ τὴν βάσιν τῆς κλίμακος καὶ ἡ ἐπιθυμία ὅπως ἀνέλθωσι καὶ αὐτοὶ καὶ καθήσωσιν ἐκεῖ ἐπάνω ἐν ἀνέσει. Τὸ «σήκω ἐσὺ νὰ καθήσω ἐγὼ» εἶνε ἐπίσης ῥητὸν αἰώνιον.

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν φθονούντων τοὺς ἄλλους καὶ ἀχθομένων διὰ τὴν θέσίν των ἦτο εἷς καὶ ἐκ τῶν πρώτων μάλιστα ὁ Μελγαρέχος, στρατηγὸς καὶ αὐτός. Καὶ ποῖος δὲν εἶνε στρατηγὸς εἰς τὰς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν χώρας; Πλὴν ἡ ἀνατροπὴ τοῦ Βέλζου δὲν ἦτο ἐπιχείρημα εὐκατόρθωτον, ἐπειδὴ ὁ παράδοξος ἐκεῖνος πρόεδρος ἐκυβέρνα ἄνευ καταπιέσεων καὶ ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ λαοῦ.

Οὐδέποτε ἀνώτατος ἀρχηγὸς κράτους ἔδειξε χαρακτῆρα μᾶλλον ἀξιαγάπητον. Συνείθιζε μάλιστα νὰ συμπεριφέρηται πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων δυνάμεων κατὰ τρόπον φαιδρύνοντα τοὺς συγχρόνους του. Ἰδοὺ ἓν παράδειγμα: Ἡ θυγάτηρ τοῦ Βέλζου καίπερ δεκαπενταέτις μόλις, ὡραία, πλουσία, ἔπασχεν ἐκ θανασίμου ἀνίας, ἐκ χαυνώσεως, ἐξ ἀνιάτου μελαγχολίας. Οἱ ἰατροὶ τῆς πόλεως Πάζ, τῆς πρωτευούσης, ἐμελέτων τὴν νόσον, συνεζήτουν καὶ ἀνεγνώριζον τὴν ἀδυναμίαν των. Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἐν αὐτῇ προσέτι τῇ Ἀμερικῇ ἔχει ὅρια.

Ὁ Βέλζου ὅμως εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ τοὺς ἀπαγχονίσῃ, ἂν ἡ θυγάτηρ του δὲν ἤθελε θεραπευθῆ· καὶ τὸ κακὸν ἐδεινοῦτο δσημέραι. Πρωΐαν τινὰ εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμόν της εὗρεν αὐτὴν ὠχροτέραν, μελαγχολικωτέραν παρὰ ποτε. Ἤρχισε νὰ τὴν καθικετεύῃ εὐγλώττως.

— Θέλεις λοιπὸν ν' ἀποθάνῃς καὶ νὰ μὲ κάμῃς κ' ἐμὲ ν' ἀποθάνω ἐξ αἰτίας σου; Πόθεν προέρχεται αὐτὴ ἡ θλιβερὰ ἀδιαφορία σου, αὐτὴ ἡ πένθιμος ἀποθάρρυνσίς σου; Δὲν κατέχεις τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ μας; δὲν ἔχεις πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς; Τί ἄλλο θέλεις; Θέλεις κανὲν ῥιπίδιον ἀπὸ πτερὰ στρουθοκαμήλου, κανὲν πτηνὸν ταριχευμένον;

Ἡ νεᾶνις ἔσεισε σφοδρῶς τὴν κεφαλὴν . . . οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐπόθει.

— Τί θέλεις λοιπὸν διὰ νὰ εἶσαι φαιδρά, διὰ νὰ φανῇς ηὐχαριστημένη ἐπὶ μίαν ὥραν, διὰ νὰ γελάσῃς μίαν φοράν;

Τότε ἡ νεᾶνις ἀνανήφουσα πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τῆς ὀνειροπολήσεώς της ἐπρόφερε τὰς ἑξῆς λέξεις:

— Τότε μόνον θὰ γελάσω ὅταν ἴδω νὰ γελάσῃ καὶ ὁ ἄγγλος πρεσβευτής.

Πλὴν οὐδεὶς εἶχέ ποτε ἰδεῖ γελῶντα τὸν ἔκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος. Ὑποκείμενον ἐπίσημον, ἀπαθές, ἐπιτετηδευμένον ἐπεδείκνυε πάντοτε τὴν ἐπισημότητά του μετ' ἐξόχου καὶ ἀδιαλείπτου σοβαρότητος. Ἦτο ἡ ἔπαρσις προσωποπεποιημένη, ἡ ἀξιοπρέπεια ἐνσεσαρκωμένη.

— Νὰ ὑπάγουν ἀμέσως νὰ ζητήσουν τὸν ἄγγλον πρεσβευτήν, νὰ ἔλθῃ εὐθὺς ἐδῶ, πρόκειται περὶ ὑποθέσεως τοῦ Κράτους! ἀνέκραξεν ὁ Βέλζου.

Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας εἰσήρχετο μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐχαιρέτιζε βαθέως προσκλίνων. Πάραυτα χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν ὁ πρόεδρος τῆς βολιβιανῆς δημοκρατίας ὥρμησε πρὸς αὐτόν, ἥρπασε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν ὀσφύν του καὶ ἤρχισε νὰ τὸν γαργαλίζῃ μανιωδῶς. Ὁ πρεσβευτὴς οὐ μόνον κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ γέλωτος, ἀλλὰ καὶ ἐχοροπήδησεν... Τὸ θέαμα τοῦτο βλέπουσα ἡ νεᾶνις ἐφαιδρύνθη, κατεχάρη καὶ ἰάθη παραχρῆμα.

Ῥῆξις ἐπηκολούθησε μεταξὺ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ πρέσβεως, ὅστις ἀπῆλθεν ἐκ τῆς χώρας. Ὁ λόρδος Πάλμερστων, ὑπουργὸς τότε τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Λονδίνῳ, πρὸς ὃν ἀνηνέχθη παραπονούμενος ὁ ἀντιπρόσωπός του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν τόσον βαρέως προσβληθεῖσαν ἐθνικὴν τιμήν. Διέταξε νὰ κομίσωσιν αὐτῷ τὸν χάρτην τῆς Βολιβίας.... καὶ παρῃτήθη τοῦ σχεδίου του. Ποῦ καὶ πῶς ν' ἀποβιβασθῶσι τὰ στρατεύματα; Ἔπρεπε νὰ διέλθωσι διὰ τῆς Περουβίας ἢ διὰ τῆς Χιλῆς, ὅπερ ἀδύνατον. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Βέλζου ἠρνεῖτο ν' ἀποτείνῃ αἰτη-

Digitized by Google

σιν συγγνώμης. Ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἡ Ἀγγλία δὲν ἀντεπροσωπεύθη παρὰ τῇ κυβερνήσει τῆς Βολιβίας, τοῦθ' ὅπερ λέγεται ὅτι οὐδόλως ετάραξε τοὺς Βολιβιανούς.

Εὐνόητον ἄρα διατὶ ὁ πρόεδρος ἐκεῖνος ἠγαπᾶτο τόσον πολὺ παρὰ τοῦ λαοῦ του καὶ διετηρεῖτο εἰς τὴν θέσιν του ἔτη ἐπὶ ἔτη παρὰ πᾶσαν συνήθειαν.

Β'.

Οὐχ ἧττον ὁ Μελγαρέχος δὲν ἀπεθαρρύνετο. Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, παρακολουθούμενος δὲ ὑπό τινων φίλων, ἐξ ὧν ὁ πιστότερος ἦτό τις ὀνόματι Λουὶ Γαβάρος, κατῆλθεν εἰς τὰς ὁδούς, ἐκραύγασεν ἰσχυρῶς, συνήθροισέ τινας ἀέργους καὶ ἀδολέσχους καὶ παρώξυνεν αὐτούς, ἀνακράζων πρῶτος: «Κάτω ὁ Βέλζου! Ζήτω ὁ Μελγαρέχος!» Διενήργησεν ἐν ἄλλοις λόγοις πραξικόπημα. Πλὴν ὁ ἐν ἐνεργείᾳ πρόεδρος θεωρήσας τὴν ἀπόπειραν ἀρκετὰ ὀχληρὰν καὶ οἰκτιρμοῦ ἀξίαν, διέταξε νὰ κινηθῇ ὁ στρατὸς καὶ οἱ ἀντάρται ἐξεβλήθησαν τῆς πόλεως δι' ἀποδοκιμαστικῶν κραυγῶν, διὰ τουφεκισμῶν καὶ λιθοβολισμῶν.

Ὁ Μελγαρέχος ἀπεσύρθη εἰς τὰ περίχωρα, ἐκεῖ δὲ συνηνώθησαν μετ' αὐτοῦ νέοι ὀπαδοί, πάντες οἱ κλέπται καὶ οἱ ἀπηλπισμένοι, Ἰνδοί τινες ἐφιέμενοι λαφύρων, φυρμοὶ ἀκατονομάστων ἀχρείων, ἑτοίμων νὰ διαπράξωσι τὰ πάντα ἀντὶ τριῶν δραχμῶν ἢ ἀντὶ φιάλης ρακῆς. Ὁ Μελγαρέχος ἠρίθμησε τοὺς ἄνδρας του καὶ εὗρεν αὐτοὺς τρισχιλίους.

Τρισχίλιοι ἦσαν ἐπίσης καὶ οἱ τακτικοὶ στρατιῶται οἱ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Βέλζου καὶ κατέχοντες τὴν πόλιν Πάζ. Ἡ πολιορκία ἀπεφασίσθη. Ἡ Πάζ εἶνε πόλις ἀνυπεράσπιστος μὴ ἔχουσα ὀχυρώματα· διὸ ὁ Βέλζου εἰδοποιηθεὶς ἐν καιρῷ ἐξήγαγε τὸν στρατὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ ἀναπτύξας προήσπισεν αὐτήν. Εὐθὺς ὡς οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι, ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων ὁρμητικῶς διὰ τῶν ὅπλων, διὰ τῶν μαχαιρῶν, ἀτάκτως ἀνακράζοντες ἕκαστος τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ ἐπιφωνοῦντες ἀμφότεροι μετ' ἴσης πεποιθήσεως: «Ζήτω ἡ Βολιβία!»

Ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ἀναμὶξ συνεκρούοντο σφοδρῶς ἑκατέρωθεν διαφιλονεικοῦντες τὴν νίκην· ἦτο ἀληθὴς ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως, διότι ἕκαστος τῶν ἀγωνιζομένων ἐπάλαιεν ἐπὶ σκοπῷ ὡρισμένῳ καὶ πρὸς ἀτομικὸν ὄφελος· ὁ φονεύων ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ θνήσκοντος. Διὰ τοῦτο ἐμάχοντο κρατερῶς ἐκ τοῦ συστάδην καὶ προεκάλουν ὀνομαστὶ ἀλλήλους—διότι ὅλοι περίπου ἦσαν γνωστοὶ μεταξύ των. Ὁ Μελγαρέχος ἀνεζήτει τὸν Βέλζου, ὁ Βέλζου ἀνεζήτει τὸν Μελγαρέχον, πλὴν κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν δὲν συνηντήθησαν. Ἡ συμπλοκὴ ἤρξατο κατὰ τὴν πρωΐαν, περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ ἐφάνη ὅτι ὁ πρόεδρος ἐνίκησεν. Τότε ἀφελῶς ὁ Μελγαρέχος ἔστρεψε τὸν ἵππον του καὶ ἀπῆλθεν ἐν τάχει. Ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ὅσοι δὲν εἶχον ἵππους ἐσφάγησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ δὲ λοιποὶ ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μελγαρέχος ἐκέκτητο τὸν κάλλιστον τῶν ἵππων, συνέβη ὥστε νὰ εὑρεθῇ μόνος εἰς τὴν πεδιάδα, παρακολουθούμενος μετὰ κόπου εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων παρὰ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ ὑπασπιστοῦ, Λουὶ Γαβάρου, πρὸς ὃν τὴν προτεραίαν εἶχεν ὑποσχεθῇ τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν. Ἔτρεξαν ἀκόμη ἐπὶ δύο ὥρας· οἱ ἵπποι των ἤσθμαινον κεκμηκότες καὶ ἀφρίζοντες. Βέβαιος πλέον ὅτι εἶχεν ἀπομακρυνθῇ ἀρκετὰ ὁ Μελγαρέχος ἐσταμάτησε, μετ' ὀλίγον δὲ κατέφθασε καὶ ὁ δὸν Λουΐ.

Δάσος πυκνόν, μέλαν, μυστηριῶδες, ἄβατον, ἔκειτο ἔμπροσθέν των.

Γ'.

Τὸ δάσος εἶνε τὸ ἄγνωστον, ἡ σκοτία καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ· τεράστιοι κληματίδες περιπλέκουσι τὰ δένδρα, ἑλίσσονται περὶ τοὺς κλάδους, ἕρπουσι χαμαὶ μὲ τὴν εὐκαμψίαν ὄφεως· ἡ σκιὰ τοῦ βαρέος καὶ ἀσφυκτικοῦ φυλλώματος καλύπτει χῶρον ὑγρόν, βορβορώδη, ἔνθα ὀλισθαίνουσι καὶ ἀναπηδῶσιν ἑρπετά, ὧν ἡ ἀφὴ προξενεῖ κεραυνοβόλον θάνατον, ἔντομα, ὧν ἡ γειτνίασις ἀποβαίνει θανάσιμος· εἶνε τὸ καταφύγιον τῶν ἐλλοχώντων πανθήρων, ἡ ἐνέδρα τῶν Ἰνδῶν, ἀγριωτέρων καὶ αὐτῶν τῶν θηρίων· εἶνε τὸ κράτος τῶν φοβερῶν συναντήσεων, τῶν ἀκαταπαύστων κινδύνων, τῶν ἀοράτων ἑρπισμῶν, τῶν αἰφνιδίων ψαύσεων, τῶν ἀλησμονήτων ψιθύρων· εἶνε κόσμος περικαλύπτων πνιγηρῶς καὶ δολίως τοὺς εἰς αὐτὸν εἰσχωροῦντας, ἔνθα ὁ πλανηθεὶς ὁδοιπόρος συσπειροῦται, συμπτύσσεται, αἰσθανόμενος ὅτι ἀπειλεῖται πανταχόθεν, ὅτι περικυκλοῦται ὑπὸ τοῦ θανάτου ὑπὸ παντοίας μορφάς, ὑπὸ τῶν δηλητηριωδῶν φυτῶν, ὑπὸ τῶν ὀδόντων, τῶν ὀνύχων, τοῦ δηλητηρίου τῶν ζώων, ὑπὸ τοῦ σιδήρου ἑτέρου ἀνθρώπου, πλανηθέντος ὡς αὐτός....

Ὁ Μελγαρέχος ἐκέκτητο τὸ θάρρος τῶν τυχοδιωκτῶν· ἀλλ' ἐν τούτοις ἐσταμάτησεν εἰς τὴν φρικτὴν ἐκείνην ἐσχατιάν.

— Δὸν Λουΐ, ποῦ εἴμεθα; ἠρώτησεν.

Ὁ δὸν Λουὶ ἀπήντησε διὰ νεύματος ἀορίστου, ἀποτεθαρρυμμένου. Οὐδ' αὐτὸς ἐγίνωσκεν.

Ἐν τῇ τροπῇ τοῦ στρατεύματος γινώσκει τις μὲν ὅτι φεύγει, ἀλλὰ δὲν γινώσκει ποῦ μεταβαίνει.

— Δυσπιστεῖς πρὸς ἐμέ, δὸν Λουΐ;

Ὁ δὸν Λουὶ δὲν ἀπήντησεν· ἴσως τῷ ὄντι

Digitized by Google

ἐδυσπίστει. Ὁ Μελγαρέχος ἐξηκολούθησε μὲ τραγικὸν ἦθος:

— Ἰδοὺ ἡ ἀνταμοιβή! Ἐθυσιάσθην ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος μου· μόνος ἐτόλμησα ν' ἀντιμετωπίσω τὸν τύραννον, νὰ ὑψώσω τὴν σημαίαν τῶν καταπατηθέντων δικαιωμάτων, τῶν ἀπολεσθεισῶν ἐλευθεριῶν· ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ὑποδουλωθέντος λαοῦ, οὐδὲ πρὸς στιγμὴν δὲ ἀπέβλεψα πρὸς ἰδιοτελῆ σκοπὸν—θὰ τὸ ὁμολογήσῃς, δὸν Λουΐ—οὐδὲν ἐπεθύμησα, οὐδὲν ἠθέλησα, ἐν τῇ γενναίᾳ ταύτῃ ἐπιχειρήσει....

Ὁ δὸν Λουΐ διελογίζετο:

— Ναί, τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῆς προεδρείας.

— Τώρα οἱ φίλοι μοι μὲ ἐγκαταλείπουν, εἶμαι κατάρατος, ἡ κεφαλή μου εἶνε προγεγραμμένη. Ποῖος θέλει τὴν κεφαλήν μου; . . Τὴν θέλεις, Λουΐ; τὴν θέλεις σύ; . .

Ὁ δὸν Λουΐ κατακλιθεὶς χαμαὶ καὶ κρατῶν εἰς τὸν βραχίονα περιειλιγμένον τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του ἐψιθύριζε κρυφίως:

— Οἱ φίλοι του τὸν ἐγκαταλείπουν; .. ἀφοῦ αὐτὸς ἤρχισεν! . . ἔχει καλὸν ἄλογον . . . τὸ ἰδικόν μου ἔσκασε ἀπὸ τὸν κόπον . . . Τὴν κεφαλήν σου; ἐξηκολούθησεν ἀπαντῶν μεγαλοφώνως, τί νὰ τὴν κάμω;

— Θὰ τὴν ὑπάγῃς εἰς τὸν Βέλζου, καὶ αὐτὸς θὰ σὲ συγχωρήσῃ, θὰ σοῦ χορηγήσῃ τὰ πάντα, θέσιν, τιμάς, πλοῦτον· θὰ γείνῃς μέγας!

— Αἴ! δὲν μ' ἀφίνεις νὰ κοιμηθῶ! . . .

Καὶ ἄνευ πολλῶν ἐνδείξεων σεβασμοῦ ὁ Λουΐ Γαβάρος κατεβίβασε τὸν πῖλόν του μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ δὲν ἐκινήθη πλέον.

Καθήμενος πλησίον του ὁ ἡττηθεὶς στρατηγὸς ἐξηκολούθει τοὺς πικροὺς διαλογισμούς του. Τί θὰ ἐγίνετο; τρόφιμα δὲν εἶχε, ἐφοβεῖτο δὲ τὰ πάντα, τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Βέλζου, τοὺς ἰδικούς του αὐτοὺς προσέτι, τὰ θηρία, τοὺς Ἰνδούς. Τί νὰ πράξῃ; νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Χιλήν, ἥτις θὰ τὸν ἐκράτει αἰχμάλωτον, ὅπως τὸν Σάντα-Κρούζ, ἢ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Περουβίαν, ἥτις θὰ τὸν παρέδιδεν εἰς τὸν Βέλζου; Ἄλλως τε πῶς νὰ διευθυνθῇ; τίνα μέσα συντηρήσεως εἶχεν; Παντοῦ ἠπείλει αὐτὸν ἡ πενία, ἡ αἰσχύνη, ὁ θάνατος.

Παρῆλθε μία ὥρα. Αἴφνης ὁ Μελγαρέχος ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν, ἐγέλασε πρὸς στιγμήν, ἔπειτα ὠρθώθη, καὶ ἔτυψεν ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ ὤμου τὸν κοιμώμενον, ὅστις ἀνηγέρθη....

— Δὸν Λουΐ, ἵππευσε διότι θ' ἀναχωρήσωμεν.

— Καὶ ποῦ θὰ ὑπάγωμεν;

— Εἰς Πάζ!

Δ',

Μόλις εἷς ἀγγελιαφόρος ἀνήγγειλε τὴν νίκην τοῦ Βέλζου καὶ παρευθὺς πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Πάζ, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδία ἐξῆλθον σωρηδὸν πρὸς ὑπάντησιν τοῦ προέδρου καὶ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ στρατοῦ. Ἐπανέκαμψαν οἱ νικηταὶ εἰς τὴν πόλιν συνοδευόμενοι ὑπὸ πλήθους ποικιλοχρόου, θορυβοῦντος, κραυγάζοντος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, κλαίοντος ἐκ χαρᾶς· τὰ ἄνθη κατέπιπτον βροχηδὸν ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν καὶ πυροβολισμοὶ πυκνοὶ ἀντήχουν εἰς τὰς ὁδούς, ῥιπτόμενοι εἰς τὸν ἀέρα πρὸς ἔνδειξιν ἀγαλλιάσεως κοινῆς. Ἐχόρευον εἰς τὰς πλατείας καὶ οἱ πωληταὶ τῶν ποτῶν δὲν ἐπρόφθανον νὰ γεμίζωσι τὰ ποτήρια διὰ τὰς ῥαγδαίας προπόσεις. Ὁ Βέλζου ἔφιππος διέσχισε τὴν πόλιν περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τοῦ λαμπροστολίστου ἐπιτελείου του. Ἐχαιρέτιζε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐκίνει τοὺς βραχίονας, ἔτεινε τὰς χεῖρας, ἔσφιγγε τὰς τῶν ἐνθερμοτέρων, καὶ ἐδόξαζε μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸν Θεὸν τοῦ πολέμου καὶ τῆς δικαιοσύνης. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἠσπάσθη τὴν θυγατέρα του καὶ διέταξε νὰ παρασκευασθῶσι μεγαλοπρεπῆ συμπόσια καὶ πανηγύρεις. Ἦτο ὁ καιρὸς τοῦ πότου, ὁ καιρὸς τοῦ τύπτειν τὴν γῆν ἐν ῥυθμικῇ ὀρχήσει δι' ἐλευθέρου ποδός, κατὰ τὸν ποιητήν. Ὁ λαὸς συνηθροίσθη εἰς τὰ πέριξ τοῦ προεδρικοῦ μεγάρου, ἔξω δὲ καὶ ἔσω ἐπεκράτει θόρυβος ᾀσμάτων καὶ μουσικὴ ἐκκωφαντικὴ διακοπτομένη ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τῶν κραυγῶν τῶν μεθύσων.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Βέλζου ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ἐξώστην, ἤγειρε τὸ ποτήριόν του, ηὐλόγει τὸ ἐνθουσιῶν πλῆθος, ὅπερ ἅμα τῇ ἐμφανίσει του ἐχαιρέτιζεν αὐτὸν διὰ χειροκροτημάτων καὶ ζωηρῶν ζητωκραυγῶν. Ὁ θόρυβος τῆς εὐθυμίας ἐπεκράτει ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν φρενιτιωδῶς ἐπιτεινόμενος, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς πεδιάδος πνέων ἄνεμος ἔσειε μετὰ τριγμοῦ ἐπὶ τῶν βριθόντων πλήθους ἀνδήρων τὰ κυανᾶ, ἐρυθρά, κίτρινα σκεπάσματα, τὰ παρόμοια πρὸς ὑπερμεγέθεις σημαίας ἀναπεπταμένας ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς.

Ἡ πανήγυρις διήρκει πρὸ ὡρῶν ἤδη, ὅτε ὁ Μελγαρέχος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Αἱ πρῶται ὁδοὶ ἦσαν ἔρημοι καὶ διῆλθεν αὐτὰς ἐν τάχει, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ δὸν Λουΐ. Μακρόθεν ἤκουσαν τὰς κραυγὰς καὶ τὰ ᾄσματα· εἶτα διέκριναν τὴν ζωηρὰν κίνησιν τοῦ πλήθους ἐν τῇ πλατείᾳ πρὸ τοῦ ἀνακτόρου.

Ἀφίππευσαν.

— Ἀκολούθησέ με ἂν θέλῃς, εἶπεν ὁ Μελγαρέχος, ἰδὼν τὸν ὑπασπιστήν του διστάζοντα.

— Τί θὰ κάμῃς ἐκεῖ μέσα;

— Θὰ ἴδῃς.

Ὁ Μελγαρέχος εἰσέδυσεν εἰς τὸ πλῆθος, ὠθῶν καὶ ὠθούμενος καὶ κραυγάζων «τόπον, τόπον!» χωρὶς νὰ μεριμνᾷ ποσῶς ἂν τὸν ἀνεγνώριζον ἢ ὄχι. Ἐξέθετε τὴν ζωήν του εἰς προφανέστατον ἄμεσον κίνδυνον.

Digitized by Google

Ἔφθασεν ἐν τούτοις σῶος, διότι ἀκόμη ἦτο ἐπίφοβος, ἀλλ' ὑπὸ τὰς χλευαστικὰς ἀποδοκιμασίας τοῦ πλήθους μέχρι τῆς πύλης τοῦ προεδρικοῦ μεγάρου. Ἀξιωματικός τις ἰδὼν αὐτὸν ἔδραμε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Βέλζου. Ὁ Μελγαρέχος ἀνήρχετο τὴν κλίμακα διὰ βήματος ἡσυχωτάτου.

Ὁ Βέλζου ἦτο οἰνοβαρής· ἐνόμισεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὑποταγῆς τοῦ ἡττηθέντος.

Ἀνεμνήσθη τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς ἐπιεικείας του· ἀπεφάσισε νὰ φανῇ μέγας, γενναιόφρων πρὸς τὸν Κίνναν καὶ νὰ μὴ τὸν ἀπαγχονίσῃ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν· ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ δὲ τῆς τοιαύτης μακροθυμίας του συνεκινήθη μέχρι δακρύων.

— Ἂς εἰσέλθῃ! ἂς εἰσέλθῃ! ἐτραύλισεν· ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶνε μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας τῆς ζωῆς μου . . . Θεέ μου!

Ὅτε δὲ ὁ στασιαστὴς ἐνεφανίσθη προέβη πρὸς αὐτὸν κλονιζόμενος, εὔχαρις, μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας.

Τότε ἀπαθῶς ὁ Μελγαρέχος ἔσυρεν ἀπὸ τῆς ζώνης του πιστόλιον καὶ ἐκ τοῦ συστάδην ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ νικητοῦ του. Ὁ Βέλζου ἔπεσεν ἄπνους ἐν τῷ ἅμα. Μεταξὺ τῶν παρεστώτων ἠκούσθη κραυγή τις, ἐγένετο θόρυβός τις... πλὴν οὐδεὶς ἐκινήθη. Ὁ Μελγαρέχος στραφεὶς προσέβλεψεν αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον. Εἶτα μετέβη εἰς τὸν ἐξώστην, ἀπέσπασε τὴν ἐθνικὴν σημαίαν καὶ σείων αὐτὴν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του ἀνέκραξε:

— Ζήτω ὁ πρόεδρος Μελγαρέχος!

Κάτωθεν ὁ πιστὸς δὸν Λουὶ ἐπανέλαβεν:

— Ζήτω ὁ πρόεδρος Μελγαρέχος.

Καὶ τὸ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς πλῆθος ἐμβρόντητον, ἐννοοῦν τὸ σθένος τοῦ ἀνδρός, μετὰ στιγμὴν θάμβους, ἀνέκραξεν ἐπίσης ἐκ καρδίας καὶ ὁμοφώνως:

— Ζήτω ὁ Μελγαρέχος! . . . . ζήτω ὁ Μελγαρέχος!

(*Μετάφρασις*) Χ.

ΜΕΡΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Εἶμαι κωφὸς καὶ ἀπὸ τὰ δύο ὦτα δι' ὅποιον μοῦ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ παρελθόντος.

*

Ἀρχίζω νὰ πιστεύω ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃς ἀσφαλῶς δὲν χρειάζεται ἴσως τόσον νὰ δυσπιστῇς πρὸς τοὺς ἄλλους ὅσον πρὸς τὸν ἑαυτόν σου.

*

Εἰς τὸ βάθος παντὸς παράφρονος πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε ἕνας καλὸς ἄνθρωπος.

*

Πολλάκις φαίνεται κανεὶς ἀνόητος φοβούμενος μήπως φανῇ ἀναιδὴς καὶ φαίνεται ἀναιδὴς διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀνόητος.

ΙΞΙΩΝ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΗΔΕΙΑ ΗΓΕΜΟΝΙΔΟΣ ΕΝ ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡ

Ἀνταποκριτὴς τοῦ παρισινοῦ *Χρόνου* ἐπιστέλλει αὐτῷ ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν Χοβᾶς τὰς κάτωθι λεπτομερείας, ὧν αὐτόπτης ὑπῆρξε, περὶ κηδείας ἡγεμονίδος, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ βασιλεύοντος τῆς χώρας ταύτης.

Ἡ ἡγεμονὶς ἦτο ἀνεψιὰ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Ἀνδριαναμποανιμερίνα, βασιλέως τῆς Ἐμύρνης, ἑπομένως λίαν προβεβηκυῖα τὴν ἡλικίαν. Ὀξεῖα βρογχῖτις, ἐξ ἧς ἔπασχεν ἀπό τινος χρόνου, προεμήνυε τὸ μοιραῖον τέλος.

Ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου, ὅπως μὴ διαταραχθῇ ἡ ἑορτὴ τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἀνεβλήθη μέχρι τῆς ἐπαύριον· εἷς κανονιοβολισμὸς ἤγγειλε τὴν ἔναρξιν τοῦ πένθους.

Οἱ Μαλγάσιοι οὐδεμίαν ἄλλην θρησκευτικὴν τελετὴν ἔχουσι πλὴν τῆς νεκρωσίμου.

Κατὰ τὸν θάνατον μέλους τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἅπασαι αἱ γυναῖκες λύουσι τὴν κόμην, οἱ ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἱ φέροντες τὸν εὐρωπαϊκὸν ἱματισμὸν ἀπεκδύονται αὐτόν, ὅπως καλύψωσι τοὺς ὤμους μὲ τὸ ἐθνικὸν ἱμάτιον *λαμπά*. Οἱ δοῦλοι περιβάλλονται μέλανα χιτῶνα, ζωννύονται τὸν *λαμπὰ* αὐτῶν κάτωθεν τῶν ὤμων καὶ ἐξέρχονται τῆς οἰκίας ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλήν.

Ὁ νεκρὸς μένει ἐκτεθειμένος πολλὰς ἡμέρας, ὅπως ἅπαντες δυνηθῶσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν ὕστατον χαιρετισμόν. Τὸ νεκρὸν σῶμα τῆς ἡγεμονίδος εἶχε κατατεθῆ ἐν οἰκήματι ξυλίνῳ, ὅπερ κείμενον ὄπισθεν τῶν ἀνακτόρων τῆς βασιλίσσης ὑπῆρξεν ἡ κατοικία τοῦ Ἀνδριαναμποανιμερίνα. Πρῶτον ἐπλύθη καὶ περιεβλήθη μὲ τὸ ἐθνικὸν ἱμάτιον *λαμπὰ* ἐξ ἐρυθρᾶς μετάξης ὑπὸ τῶν *Ανάδρα - λάμπο*, εὐγενῶν, ἀπολαυόντων τούτου τοῦ προνομίου. Οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης ἦσαν ἐπεστρωμένοι δι' ὑφασμάτων λευκῶν, τὸ δὲ φέρετρον ἦτο ἐπικεκαλυμμένον δι' ἐρυθροῦ μεταξίνου ὑφάσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐμπεποικιλμένον χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα τῆς ἡγεμονίδος. Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ φερέτρου ἵσταντο δοῦλοι σείοντες ῥιπίδια μετάξινα ἐρυθρὰ καὶ μοιρολογίστριαι ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ οἰκήματος ἐμοιρολόγουν, συγχρόνως δὲ τρεῖς θίασοι μουσικῶν ἀνακρούοντες ὁμοῦ διαφόρους ἤχους περιεστοίχιζον τὸ οἴκημα.

Κατὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ ἔκθεσις τοῦ νεκροῦ σώματος, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ταναναρίβας καὶ τῶν πέριξ παρήλασαν πρὸ τοῦ φερέτρου, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὸ ἀργυροῦν ἀνάκτορον, ἔνθα ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ θεία τῆς βασιλίσσης περιστοιχούμεναι ὑπὸ τῶν ἡγεμονίδων τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἐδέχοντο τὰ συλλυπητήρια

Digitized by Google

καὶ τὰς χρηματικὰς προσφοράς, αἵτινες κατ' ἔθος δίδονται ἐν πάσῃ εὐτυχεῖ ἢ δυστυχεῖ περιπτώσει τοῦ μαλγασικοῦ βίου.

Ἡ ἐκφορά, κατὰ τὰ ἔθιμα τὰ ἐπιχώρια γινομένη περὶ δυσμὰς ἡλίου, ἐτελέσθη τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου, τῇ ἑβδόμῃ ἑσπερινῇ ὥρᾳ ἐν μέσῳ ἀπείρου συρροῆς λαοῦ.

Οἱ υἱοὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς αὐτοῦ μεταβάντες ἐξήγαγον τὸ σῶμα ἐκ τῆς αἰθούσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο ἐκτεθειμένον, ὅπως τὸ μετακομίσωσιν εἰς τὸν τάφον ἀπέχοντα εἴκοσι περίπου βήματα, ἔνθα ἔμελλε νὰ ἐγκλεισθῇ.

Τὸ βραχὺ τοῦτο διάστημα ἡ πομπὴ διήνυσε βραχύτερον ἡμισείας ὥρας, ἑκάστου μέλους τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας τοῦ πρωθυπουργοῦ ἁμιλλωμένου περὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ βαστάζῃ τὸ φέρετρον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο πολὺ ἐπικινδύνως αἰωρούμενον ὑπὲρ τὰς κεφαλάς.

Ὁ τάφος ἦτο περιπεφραγμένος διὰ καταπετάσματος λευκοῦ, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου εἰσήχθη τὸ φέρετρον· τὸ σῶμα ἐξήχθη αὐτοῦ ὑπὸ τῶν προνομιούχων εὐγενῶν καὶ κατεβιβάσθη εἰς τὸ ὑπόγειον, οὗ ἡ πέτρα ἐσφραγίσθη μὲ ἐρυθρὸν χῶμα.

Τὸ κενὸν φέρετρον ἀπεκομίσθη εἰς ἱερὸν δάσος πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἀνακτόρων κείμενον.

Ἡ ἐπικήδειος τελετὴ ἔληξε περὶ τὴν ἐνάτην τῆς ἑσπέρας.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

5

Σὰν θάλασσα ταράζουμι σὰν κῦμα δέρν' ὁ νοῦς μου·
νούδὴ στοὺ στρῶμα δὲν χουρῶ νούδὴ στὸ κρηβατάκι.
Γιὰ δυὸ ματούδια λἠόμαυρα γιὰ τὰ φιλῶ γιὰ σκάζου.
Δώδηκα χρόν' πηρπάτησα μαζὶ μὴ τὰ καράβια,
κὴ τώρα βγῆκα 'στὴ στηριά, 'ς τὴν μάνα μου νὰ πάγου.
σταυρώνου τὴν ἀγάπη μου κὴ δὲν τὴν ἀγνουρίζου,
κ' ἐκείνη ποῦ μ' ἐγνώρισιν, ἀπὸ τοῦ μαντυλοῦδι :
— Ξένε μ' τὸ μαντυλοῦδί σου γιατί 'νε λερουμένο;
— Ἡ ξενητειὰ τὸ λέρουσι, τὰ ἔρημα τὰ ξένα.
— Δὲν μοὶ τὸ στέλνεις μιὰ βραδυὰ νὰ σοὶ τὸ μοσκοπλύνου;
— Ποῦ νάὕρης κόρη μ' τὸ θερμό, ποῦ νάὕρης τὸ σαπούνι ;
Τὸ ἔπλυνι, τὸ πήλουσεν ἀπάνω 'στὰ στηθούδια τ'ς,
γιὰ νάβγ' ἡ κάψ' ἀπ' τὴν καρδιὰ νὰ 'λιάσῃ τὸ μαντύλι.

6

Κοράσιον ἐτραγούδησε 'πάν' σεὶ γυαλένιον πύργον.
Τὸ 'περμαχιὸ ἦταν 'ψηλὸ κ' ἡ κόρη βραχνιασμένη·
τὰ πῆρ' ἀγέρας τὴ λαλιὰ πάει μέσ' στοῦ θαλάσσου,
κι' ὅσα καράβια τἄχουσαν ὅλα λιμνιῶνα 'πῆραν,
μόν' 'να καράβι χρητικὸ λιμνιῶνα δὲν ἐπῆρε.
— Δὲν σὲ φοβοῦμαι, κῦρ Βουριά, κ' ἐσένα τρελλο-Νότη,
ἔχου καραβ' ἀπὸ καρυά, κατάρτι ἀσημένιο,
ἔχου κ' ἕνα ναυτόπηδο ποῦ ξέρει τοὺς ἀνέμοι.
'Ανέβα μπρὲ ναυτόπηδο, ἀνέβα στὸ κατάρτι,
νὰ δγῇς τἰάὲρας θὰ σ'χουθῇ, τί ἄνεμος θὰ σύρῃ.
Μὲ γέλοια γέλ' ἀνέβηνι, κλαίουντας κατηβαίνει·
— Τί εἶδες μπρὲ ναυτόπηδο κὴ κλαῖς κὴ κατηβαίνεις;
— Εἶδα τὴν Πόλι πῶς χαλνᾶ, τὰ κάστρα τ'ς πῶς κρημνίζουν·
θ' ἀκούς τἰάὲρας θὰ σκουθῇ, κὴ τί σουργιᾶς θὰ σύρῃ·
θὰ σύρῃ τριὰ μηρόνυχτα, τρεῖς μέρης κὴ τρεῖς νύχτης,
θὰ ξερριζώσῃ δενδρικά, θὰ ξεπατώσῃ σπίτια.

('Εκ τῆς συλλογῆς Χ. Γερογιάννη)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΡΩΤΟΤΡΟΠΙΑΙ ΤΩΝ ΚΑΒΟΥΡΩΝ

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Δάρβιν καὶ μετ' αὐτὸν πολλοὶ ἄλλοι φυσιοδίφαι ἀναφέρουσι ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ βίου πολλῶν ζώων παραδοξότατα πράγματα περὶ τῶν ἐρωτοτροπιῶν τῶν ἀρρένων καὶ τῶν τεχνασμάτων ἅτινα μηχανεύονται ὅπως καταστῶσιν ἀρεστὰ εἰς τὰ θήλεα. Πλὴν ἄλλων ἀπειραρίθμων ἀπεδείχθη ὅτι καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ μεταξὺ τῶν πετεινῶν αἱματηραὶ μάχαι κύριον σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἐπίδειξιν ἀνδρείας, ὅπως πρυσελκύουσι τῶν ὀρνίθων τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ὑποταγήν. Ἐσχάτως ὅμως ἄγγλος τις ἐπιστήμων ἐδημοσίευσε ὅλως καινοφανεῖς παρατηρήσεις περὶ τῶν ἐρωτοτροπιῶν τῶν θαλασσίων καρκίνων, τῶν κοινῶς καβούρων. Καὶ τὸ δυσειδὲς αὐτὸ ὂν ὑπεῖκον εἰς τὸν παντοδύναμον τῆς φιλαρεσκείας νόμον φιλοτιμεῖται νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν θήλειαν τῆς ἐκλογῆς του, εἰς τὴν φιλτάτην τῆς καρδίας του, ὅ,τι ἀκριβῶς δὲν ἔχει: χάριν, ἐλαφρότητα καὶ εὐκαμψίαν. Ἅμα λοιπὸν ἴδῃ ταύτην παρὰ τὴν ἀκτὴν ἀνέρχεται ὁ κύριος ἐπὶ λίθου καὶ ἱστάμενος εἰς τοὺς τελευταίους πρὸς τὰ ὀπίσω πόδας ἀρχίζει. . . . νὰ χορεύῃ μανιωδῶς. Πηδᾷ, περιστρέφεται, ταλαντεύεται, ἀνακινεῖ εἰς τὸ κενὸν τοὺς βραχίονας, ὡς ἐπικαλούμενος τὴν εὐσπλαγχνίαν τῆς σκληρᾶς ἐκείνης, καὶ ἐπὶ τέλους πίπτει κατάκοπος ὡς χορευτὴς μετὰ γοργότατον στρόβιλον. Ἂν ἡ θήλεια γοητευθεῖσα ἐκ τοῦ χοροῦ πλησιάσῃ τὸν ἐρωτευμένον κάβουρον, οὗτος ἐγείρεται πάλιν καὶ ἀρχίζει τὸν χορόν. Πολλάκις δὲ κάβουρός τις θιασώτης φαίνεται τῶν συγχρόνων εὐρωπαϊκῶν χορῶν, προσπαθεῖ ἐκτείνων ἁπαλῶς τὴν ἀγκάλην νὰ παρασύρῃ καὶ τὴν κυρίαν εἰς τὴν δίνην τοῦ χοροῦ. Ὥστε τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰ τόσα λόγια περὶ χοροῦ καὶ πηδημάτων τῶν καβούρων κυροῦνται νῦν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Παράδοξος ἐπιστημονικὴ μονομαχία: Δύο ἰατροὶ ἀμερικανοὶ συζητοῦντες περὶ τῆς καλλιτέρας θεραπευτικῆς μεθόδου εἰς νόσημα τῆς κύστεως, ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὴν διαφορὰν ἐφαρμόζοντες ἕκαστος τὴν ἰδικήν του μέθοδον ἐπὶ δεκάδος ἀσθενῶν. Ἡ μονομαχία αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον ὅτι κινδυνεύουσιν οἱ μάρτυρες, ἐν ᾧ οἱ ἀντίπαλοι εἶνε ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ.

ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΚΝΑ

Ὁ διευθυντὴς τοῦ στατιστικοῦ γραφείου τῆς Οὐγγαρίας κ. Κορόσης ἀπὸ ἐτῶν ἠσχολήθη εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἡλικίας τῶν γονέων ἐπὶ τῆς κράσεως τῶν παίδων. Πρὸς τοῦτο ἔλαβεν ὑπ' ὄψει 24,000 περιπτώσεις. Κατὰ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ λοιπόν: Τὰ παιδία ὧν ὁ πατὴρ εἶνε νεώτερος τῶν 20 ἐτῶν γεννῶνται ἀσθενικά, ἐπίσης καὶ ἐκεῖνα ὧν ὁ πατὴρ ὑπερέβη τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος· εὐρωστότερα παιδία γεννῶσι πατέρες ἔχοντες ἡλικίαν 25—40 ἐτῶν καὶ μητέρες οὐχὶ μείζονα τῶν 35. Τὰ γεννώμενα ἐκ πατρὸς μᾶλλον ἡλικιωμένου τῆς μητρὸς εἶνε εὐρωστότερα ἢ τὰ γεννώμενα ἐκ γονέων ὁμηλίκων.

Digitized by Google

ΤΟ ΜΕΤΡΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΝΙΟΡΤΟΥ

Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἐδιμβούργου ὁ κ. Ἄϊτκεν ἀνεκοίνωσέ τινα ἐσχάτως περὶ εἰδικῶν συσκευῶν δι' ὧν μετροῦνται τὰ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ μόρια κονιορτοῦ. Κατὰ τὰ γινόμενα πειράματα ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ ἀνακοίνωσις εὑρέθη ὅτι ἓν κυβικὸν ἑκατοστόμετρον περιεῖχε 400 χιλ. μόρια κονιορτοῦ· χαμηλὰ δὲ πλησιέστατα τοῦ δαπέδου 3,500,000 μόρια. Φανταζόμεθα πόσα τοιαῦτα θὰ περιέχῃ ἓν κυβικὸν ἑκατοστόμετρον ἀθηναϊκοῦ ἀέρος.

Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΞΙΦΙΟΥ

Πρό τινος νορβηγικόν τι ἀτμόπλοιον, ὁ «Πρίγκηψ Εὐγένιος», ἐν ᾧ ἐταξείδευεν ἀπὸ Μοντεβίδεο εἰς Κιβίκ, παραπλέον τὴν νῆσον Φερνάνδο Νορόνα συνεκρούσθη σφοδρῶς περὶ τὸ λυκαυγὲς πρὸς στερεόν τι ἀντικείμενον, ὅπερ ἦτο δυσδιάκριτον ἕνεκα τοῦ σκότους. Τὴν ἐπιοῦσαν ὅμως παρετηρήθη εἰς τὸ σκάφος ῥῆγμα δι' οὗ εἰσέρρεε τὸ ὕδωρ, καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν αὐτοῦ ἐχρειάσθη κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας νὰ θέτωσιν εἰς ἐνέργειαν τὰς ὑδραντλίας ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν καθ' ἑκάστην. Ἅμα τῷ κατάπλῳ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Κιβίκ ἀνεκάλυψαν, κατὰ τὴν ἐκφόρτωσιν τούτου, τὸ ῥύγχος ξιφίου, ὅπερ εἶχεν ἐμπαγῆ εἴς τινα πλευρὰν τοῦ πλοίου καὶ ἐξεῖχε ταύτης κατὰ ἡμίση δάκτυλον. Ὅτε δὲ βραδύτερον εἰσῆλθε τὸ ἀτμόπλοιον εἰς τὴν δεξαμενὴν πρὸς ἐπισκευήν, ἀφῃρέθη τὸ τεμάχιον τοῦ ῥύγχους, ὅπερ εἶχε διατρυπήσῃ τὸ μετάλλινον περικάλυμμα τοῦ σκάφους μίαν σανίδα πάχους ἓξ καὶ ἡμίσεως δακτύλων καὶ εἶχεν εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ξύλον τοῦ πλοίου εἰς βάθος ἕνδεκα δακτύλων. Τὸ ὅλον μῆκος τοῦ τεμαχίου τοῦ ῥύγχους ἦτο 17 περίπου δακτύλων.

ΝΕΚΡΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κατὰ τὰς ἐφημερίδας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἑξῆς παράδοξον ἰατρικὸν φαινόμενον συνέβη ἐσχάτως ἐν Χάλκῃ συνταράξαν τοὺς κύκλους τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰατρῶν:

Μαθητής τις τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς, ἡλικίας δέκα ἐννέα ἐτῶν ἠσθένησε πρὸ πεντήκοντα ἀκριβῶς ἡμερῶν. Προσεκλήθησαν παρευθὺς οἱ ἐγκριτότεροι τῶν ἰατρῶν καὶ μετὰ τοῦ ἰδιαιτέρου τῆς Σχολῆς ἰατροῦ ἐχαρακτήρισαν τὴν ἀσθένειαν ὡς πνευμονίαν, καθ' ἧς καὶ ἔδωκαν τὰ ἀπαιτούμενα φάρμακα. Ἀλλ' ἡ ἀσθένεια ὁσημέραι καθίστατο σοβαρωτέρα. Μετά τινας ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς προσεβλήθη ὑπὸ νάρκης, τότε δ' οἱ ἰατροὶ ἐχαρακτήρισαν τὴν νόσον ὡς μηνιγγίτιδα. Οἱ γονεῖς τοῦ νεανίου συνήνωσαν τὰς φιλοστόργους των περιθάλψεις μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια ἔβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω. Ἐπὶ τέλους οἱ ἰατροὶ κατανοήσαντες ὅτι τὰ φάρμακά των δὲν εἶχον ἐπιρροήν, ἐδήλωσαν εἰς τοὺς γονεῖς ὅτι πᾶσα περὶ τῆς διασώσεως τοῦ υἱοῦ ἐλπὶς ἀπώλετο καὶ ἀνεχώρησαν τοῦ δωματίου τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις διετέλει ἐν παντελεῖ ἀναισθησίᾳ, μηδὲν ἐννοῶν μηδ' ἀκούων, ἀλλὰ καὶ μηδὲν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν γευόμενος. Καὶ ὄντως πᾶσα ἐλπὶς εἶχεν ἐξαφανισθῇ· οἱ γονεῖς ἐθρήνουν τὸ τέκνον των, οἱ μαθηταὶ τὸν συμμαθητήν των. Αἴφνης πρωΐαν τινὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὁ ἀσθενὴς ἐνῷ ἦτο βυθισμένος εἰς λήθαργον ἀνίσταται, ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, κατέρχεται τῆς κλίνης καὶ ἐρωτᾷ περὶ τῶν γονέων αὐτοῦ, οἵτινες εἶχον μεταβῆ εἰς Πέραν ὅπως ἑτοιμάσωσι τὰ τῆς κηδείας! Οἱ ἐν τῇ σχολῇ καταλαμβάνονται ὑπὸ φόβου καὶ αἱ περὶ θαυμάτων δοξασίαι μαθητῶν τινων ἐπιρρωνύονται! Ὁ ἀσθενὴς εἶνε ὑγιής, ὑγιέστατος! Ὁ ἰατρὸς τῆς σχολῆς γράφει τότε ἐν σπουδῇ ἐπί τινος τεμαχίου χάρτου τὰς λέξεις: «Τὸ παιδὶ ἐξύπνησε» καὶ ἀποστέλλει αὐτὸ εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς σχολῆς παραδίδοντα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μάθημα ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ. Ὁ διευθυντὴς λαμβάνει τὸ τεμάχιον τοῦ χάρτου, ῥίπτει ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα καὶ ἐκλαβὼν τὴν λέξιν ἐξύπνησεν: ἐξέπνευσε, τρέχει ἐν σπουδῇ εἰς τὴν σχολήν, ὅπου ὅλον τὸ προσωπικὸν ἵστατο παρὰ τὴν θύραν. — Νὰ κατεβάσωμεν τὸ παιδί; ἐρωτᾷ ὁ ἰατρός. — Βεβαίως, ἀπαντᾷ ὁ διευθυντής, πρέπει πρῶτον ὅμως νὰ προειδοποιήσωμεν τοὺς γονεῖς του.—Ἀλλὰ νὰ μὴ κρυώσῃ;—Νὰ κρυώσῃ; . . . τί λέγετε; φωνεῖ ἔκπληκτος ὁ διευθυντὴς δὲν ἀπέθανε; Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐφάνη κατερχόμενος ὁ πρῴην ἀσθενὴς καὶ ἀσπάζεται φιλοστόργως τὴν χεῖρα τοῦ διευθυντοῦ πλήρης δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων. Ἡ συνέχεια ἁπλουστάτη. Ὁ νέος μετέβη εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ εὑρίσκεται νῦν παρ' αὐτοῖς ἀπολαύων ἄκρας ὑγιείας.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Ἄτλαντα τῶν ζῴων καὶ φυτῶν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ἐκδίδουσιν ὁ γνωστὸς νομισματολόγος F. Imhoof μετὰ τοῦ O. Keller, συγγραφέως τῆς περὶ τῶν ζῴων τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος μονογραφίας. Ὁ Ἄτλας οὗτος θὰ περιέχῃ εἰκοσιὲξ φωτοτυπικοὺς πίνακας, ὧν οἱ ἡμίσεις νομισμάτων ἀρχαίων ἐχόντων τύπους ζῴων ἢ φυτῶν, οἱ δ' ἄλλοι σφραγιδολίθων μεθ' ὁμοίων παραστάσεων. Εἰς τὰ πραγματικὰ ζῷα καὶ φυτὰ προστίθεται καὶ ἡ τάξις μυθικῶν ζῴων καὶ συμμίκτων τερατωδῶν εἰδῶν, ὧν αἱ ἀπεικονίσεις εἶνε σπουδαιόταται διὰ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας μυθολογίας καὶ τῆς συμβολικῆς.

Μουσικὴ σύνθεσις τοῦ πρίγκηπος Φρειδερίκου τῆς Ἕσσης, ὅστις εἶνε διακεκριμένος μουσικός, ἐπισύρει τὸν γενικὸν ἔπαινον ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ σύνθεσις αὕτη εἶνε τετραφωνία ἐγχόρδων ὀργάνων καὶ ἐξετελέσθη ἐσχάτως ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Βερολίνου ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πολλῶν κεκλημένων.

Ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐγένετο πρό τινος ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ τελευταῖον ἐκλεχθέντος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Λαμπὶς νέου ἀκαδημαϊκοῦ Μεγιάκ. Ἐξ ὀνόματος τῆς ἀκαδημίας προσεφώνησεν αὐτὸν κατὰ τὰ εἰθισμένα ὁ Ἰούλιος Σίμων.

Ἡ διεθνὴς ἔκθεσις τῶν Βρυξελλῶν ἡ γενομένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀφῆκεν ἔλλειμμα 400 χιλιάδων φράγκων.

Ἀντὶ 590 λιρῶν στερλινῶν ἐπωλήθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ παλαιόν τι βιβλίον εἰς μικρὸν σχῆμα περιέχον ἐννέα δράματα, ἐν οἷς τέσσαρα τοῦ Σαίξπηρ.

Ἐν ἡλικίᾳ 104 ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ πρεσβύτατος τῶν συγχρόνων ἐπιστημόνων γάλλος χημικὸς Σεβρέλ. Ὁ Μιχαὴλ Εὐγένιος Σεβρὲλ ἐγεννήθη ἐν Ἀνζὲρ τῇ 31 Αὐγούστου 1786, ἦτο δὲ υἱὸς διακεκριμένου ἰατροῦ. Κατὰ τὸ 1810 διωρίσθη παρασκευαστὴς ἐν τῷ φυσιογραφικῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων, τρία

Digitized by Google

δ' ἔτη βραδύτερον καθηγητὴς ἐν τῷ λυκείῳ Καρλομάγνου. Τῷ 1830 διεδέχθη τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Βακελὲν ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς χημείας, ἣν καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1887. Ἐπὶ 80 ὅλα ἔτη ἐργασθεὶς ἐν τῷ φυσιογραφικῷ μουσείῳ κατεγίνετο ἰδίως εἰς τὴν μελέτην τῶν λιπαρῶν σωμάτων καὶ τῶν βαφικῶν ὑλῶν. Ὡς γνωστὸν ὁ Σεβρὲλ εἶνε ὁ ἐφευρέτης τῶν ἐκ στέατος κηρίων.

Ἑστία εἶνε ὁ τίτλος δράματος τοῦ Αἰμιλίου Βερζερὰ τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ παρασταθῇ ἐν τῷ παρισινῷ θεάτρῳ τῶν **Variétés**, πρωταγωνιστούσης τῆς Σάρας Βερνάρ.

Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Πεκίνου πανηγυρίζει κατὰ τὸ τρέχον ἔτος τὴν χιλιετηρίδα αὐτῆς.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἐν Ἀρκανσὰς τῆς Ἀμερικῆς εἷς μαῦρος ὀνόματι Ἀβραὰμ Λίγκολν ἐγένετο αἴφνης πλούσιος, ἐνῷ ἦτο πτωχότατος, διὰ τῆς εὑρέσεως 70 χιλ. δολλαρίων κεκρυμμένων ἐντὸς κορμοῦ δένδρου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Μισισσιπῆ. Ὁ εὐτυχὴς μαῦρος εἰς ὑπερβολὴν ἐνάρετος ἠθέλησεν ἐν ἀρχῇ νὰ ζητήσῃ διὰ τῶν ἐφημερίδων τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ θησαυροῦ καὶ μόλις ἐπείσθη ὑπὸ τῶν οἰκείων νὰ μὴ προβῇ εἰς τοῦτο.

— Ἡ πολιτεία τοῦ Κοννεκτικούτου ἐν Ἀμερικῇ ἐψήφισεν ὁριστικῶς νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν χρῆσιν τοῦ καπνοῦ εἰς παιδία μικρότερα τῶν 16 ἐτῶν. Ὁ νόμος οὗτος ἔχει αὐστηροτάτας ἀπαγορευτικὰς διατάξεις: ὁ πωλῶν ἢ παρέχων καπνὸν εἰς ἀνήλικον παιδίον τιμωρεῖται διὰ προστίμου μέχρι 50 δολλαρίων, παιδίον δὲ συλλαμβανόμενον μὲ τὸ σιγάρον ἀνὰ χεῖρας τιμωρεῖται διὰ προστίμου μέχρις 7 δολλαρίων.

— Κατά τινα παράστασιν τῆς «Καλύβης τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ» ἐν πόλει τῆς δυτικῆς Βιργινίας συνέβη τὸ ἑξῆς δυστύχημα: μεγάλη λυχνία πετρελαίου ἀνηρτημένη ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἔπεσε καὶ διαρραγεῖσα μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὰ παραπετάσματα. Τὸ κοινὸν ἔντρομον ἐτράπη εἰς φυγήν, ἐκ τῆς συμπιέσεως δὲ ταύτης πολλοὶ ἐπληγώθησαν· εὐτυχῶς οὐδεὶς ἐφονεύθη. Τὸ πῦρ ἐγκαίρως προληφθὲν ἐσβέσθη ἄνευ μεγάλης ζημίας.

— Ἐν Χικάγο ἱδρύθη ἄρτι ἐργοστάσιον, ἐν τῷ ὁποίῳ κατασκευάζονται καθ' ἑκάστην ἓν ἑκατομμύριον πέταλα. Πρὸς τοῦτο ἐργάζονται 65 μηχαναί, ὧν ἑκάστη παρέχει ἕτοιμα 550 πέταλα κατὰ λεπτόν, ἐν ᾧ πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει μηχαναὶ παρῆγον οὐχὶ πλείονα τῶν 45 πετάλων κατὰ λεπτόν.

— Ἐν Νέα Ὑόρκῃ πλούσιος τραπεζίτης ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ κτίσῃ οἶκον ὑψηλότατον ἀποτελούμενον ἐκ δεκατεσσάρων ὀρόφων. Μόλις δὲ εἶχε φθάσῃ τὸ οἰκοδόμημα εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον καὶ ἐκρημνίσθη αἴφνης ἐκ θεμελίων. Εὐτυχῶς ἡ καταστροφὴ συνέβη κατὰ κυριακὴν καὶ οὐδεὶς ἐργάτης ἢ ἄλλος τις ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἐρείπια.

— Εἶνε ἐκτεθειμένος πρὸς πώλησιν ἐν Βρυξέλλαις παρά τινι κοσμηματοπώλῃ θαυμάσιος ἀδάμας βάρους $24\,^1/_8$ καρατ. καὶ διαυγέστατος. Ἡ ἀξία αὐτοῦ ὑπολογίζεται εἰς 100 χιλ. φράγκων. Ὁ ἐκποιῶν αὐτὸν εἶνε πρίγκηψ τις, εἰς ὃν ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Ἀλεξάνδρου Β'.

— Ὡς γνωστὸν ἐν Ἀμερικῇ αἱ πόλεις φυτρώνουν ὡς οἱ μύκητες. Πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐκτίσθη ὁ πρῶτος οἶκος νέας πόλεως ἐν τῷ Βορειαμερικανικῷ κράτει Βίχιγαν, εἰς ἣν ἐδόθη τὸ ὄνομα *Γλάδστων*. Τὴν σήμερον ἡ πόλις αὐτὴ ἀριθμεῖ 2000 κατοίκους, ἔχει μίαν εὐρεῖαν ὁδὸν φωτιζομένην δι' ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, δημαρχεῖον, πέντε ναούς, τρία σχολεῖα, δύο τραπέζας, ἓξ ἐργοστάσια, μίαν ἐφημερίδα καὶ πεντήκοντα ἐμπορικὰ καταστήματα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΒΡΑΧΙΩΝ ΜΙΑΣ ΗΘΟΠΟΙΟΥ

Μεταξὺ τῶν προσώπων τοῦ ἐν Βιέννῃ νέου δραματικοῦ θεάτρου (Hofburgtheater) ἐξέχει διὰ τὴν τέχνην ὅσον καὶ διὰ τὸ εὔπλαστον τοῦ σώματος ἡ ἠθοποιὸς Χαύερλανδ. Κατὰ τὰς βιενναίας ἐφημερίδας ὁ δεξιὸς βραχίων τῆς καλλιτέχνιδος ταύτης ἔχει καὶ μικρὰν ἱστορίαν προσθέτουσαν πλείονα σημασίαν εἰς τὸ κάλλος του καὶ προσεπικυροῦσαν αὐτό. Ἡ ἱστορία εἶνε ἡ ἑξῆς: Ὁ ἐν Δρέσδῃ γλύπτης Σίλιγκ, ὁ κατασκευάσας τὸ ἄγαλμα τῆς Γερμανίας, ὅπερ ἐστήθη παρὰ τὸν Ῥῆνον, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐζήτει εἰς μάτην πρότυπον διὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα αὐτῆς κρατοῦντα τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα. Ἀπηλπισμένος πλέον ἐκ τοῦ κακοσχήμου ὅλων τῶν βραχιόνων τῶν ἐν Δρέσδῃ γυναικῶν ἔτυχε νὰ μεταβῇ ἑσπέραν τινὰ εἰς τὸ θέατρον. Ἐξενίζετο ἐκεῖ τότε ἡ δεσποινὶς Χαύερλανδ· εἴς τινα δὲ σκηνὴν τοῦ παριστανομένου δράματος, ἐκίνησε τὸν δεξιὸν βραχίονα μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπείας, ὥστε ὁ καλλιτέχνης ἀνεπήδησε περιχαρὴς ἐκ τῆς θέσεώς του. Εἶχεν εὕρῃ ὅ,τι ἐζήτει. Τὴν ἐπομένην ἐπισκεφθεὶς τὴν ἠθοποιόν, ἀφηγήθη τὸ συμβὰν καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ παράσχῃ ὡς πρότυπον τὸν βραχίονά της εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς πατρίδος. Εὐχαρίστως ἀποδεχθεῖσα τὴν πρότασιν μετέβη εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σίλιγκ καὶ ἀνασύρουσα τὴν δεξιὰν χειρίδα ἔδωκε τὸ πρότυπον τοῦ θαυμασίου ἐκείνου βραχίονος, ὃν ἀναπαρέστησε γιγάντειον καὶ ἀθάνατον ἡ τέχνη.

ΑΚΟΥΣΙΩΣ ΒΡΑΒΕΥΘΕΙΣΑ ΚΑΛΛΟΝΗ

Κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Νικαίας εἶχε προκηρυχθῇ καὶ ἀγὼν καλλονῆς ἐν δημοσίῳ χορῷ μεταξὺ τῶν ἄνευ προσωπίδος γυναικῶν, τοῦ ὁποίου ἆθλον εἶχον ταχθῇ χίλια φράγκα. Τὸ βραβεῖον ὁμοψήφως ἐδόθη εἰς τὴν πλουσίαν ἀμερικανίδα κυρίαν Πήρς. Ἡ περικαλλὴς ἀμερικανὶς μετ' ἐκπλήξεως ἔμαθε τοῦτο, καθόσον ἠγνόει καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος τὴν ὕπαρξιν, οὐδ' ἠννόει νὰ συμμετάσχῃ αὐτοῦ καὶ ὅλως ἀμέριμνος περιήρχετο τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ. Ἐν τούτοις λαβοῦσα τὸ χιλιόφραγκον βραβεῖον ἐδώρησεν αὐτὸ αὐθωρεὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς πόλεως.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

Τὸ ἑξῆς φοβερὸν ἐπεισόδιον συνέβη ἐσχάτως εἰς σιδηροδρομικὸν συρμὸν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βιργινίας: Ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ διασχίσῃ εὐρύτατον λειμῶνα εὑρέθη οὗτος πυρπολούμενος. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἤλπισαν ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ διέλθωσι τὴν ζώνην τοῦ πυρός, ὕστερον ὅμως εἶδον ὅτι ἦτο αὕτη πολὺ μᾶλλον ἐκτεταμένη ἢ ὅσον ἐφαίνετο μακρόθεν. Ὁ συρμὸς τότε ἀνέκοψε τὸν δρόμον καὶ ἤρχισε νὰ ὀπισθοχωρῇ. Ἀλλ' ἦτο ἀργά· τὸ πῦρ εἶχε καταλάβῃ ἐκ τῶν ὄπισθεν τὴν ὁδόν, προυχώρει δὲ ταχέως καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. Οἱ ἐπιβάται ἔντρομοι ἔβλεπον ἐγγίζοντα βέβαιον θάνατον· ὁ ἀὴρ καθίστατο πνιγηρός, ἐκαίοντο σχεδὸν ἐντὸς τῶν ἁμαξῶν. Ἐπὶ τέλους ὁ μηχανικὸς βλέπων τὴν τελευταίαν ὥραν ἐγγίζουσαν ἀποφασίζει

Digitized by Google

νὰ ῥίψῃ τὸν κῦβον. Ἐντείνει πᾶσαν τοῦ ἀτμοῦ τὴν δύναμιν καὶ μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος διευθύνει τὸν συρμὸν κατεπάνω εἰς τὰς φλόγας. Οὕτω διῆλθον κυριολεκτικῶς διὰ μέσου τοῦ πυρὸς καὶ εὑρέθησαν εὐτυχῶς μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα εἰς ἐλεύθερον ἀέρα. Ἂν ἐπ' ὀλίγον ἔτι ἠργοπόρουν ὅλοι θὰ ἐχάνοντο· αἱ ἅμαξαι εἶχον ἤδη ἀρχίσῃ νὰ καίωνται καὶ οἱ ἐπιβάται ἐπνίγοντο ἐξ ἀσφυξίας.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΤΗΝΩΝ

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ στατιστικοῦ γραφείου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας δημοσιευθεῖσαν πρό τινος ἀπογραφικὴν σημείωσιν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καθ' ἅπασαν τὴν γῆν κτηνῶν ἀνέρχονται ταῦτα κατὰ πιθανὸν ὑπολογισμόν, εἰς 227,336,475 ζῶα κερασφόρα, 59,839,329 ἵππους, 449,668,456 πρόβατα καὶ 95,544,447 χοίρους.— Οἱ ἡμίονοι ὑπολογίζονται εἰς 8 ἑκατομμύρια, ὧν 2 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν, 3 εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ Ἰταλίαν, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὰ ἄλλα κράτη. — Αἱ αἶγες ἀνέρχονται εἰς 29 ἑκατομμύρια, ὧν 18 ἐν Εὐρώπῃ, 4 ἐν Ἀσίᾳ, 3 ἐν Ν. Ἀμερικῇ, 4 ἐν Β. Ἀμερικῇ, Αὐστραλίᾳ καὶ Ἀφρικῇ.

ΦΡΙΚΩΔΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑ

Κρημνιζομένου τοῦ τοίχου ἑνὸς ὑπογείου ἐν Βενετίᾳ εὑρέθη κεκλεισμένος ἐντὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος μόλις ζῶν, σκελετὸς κινούμενος, ὅστις ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας τῶν ἐργατῶν ζητῶν ἄρτον καὶ ἀέρα. Γενομένων ἀνακρίσεων ἀνεκαλύφθη ὅτι εἶχον ἐγκλείσῃ αὐτὸν ἐκεῖ οἱ γονεῖς του ὅπως σφετερισθῶσι κληρονομίαν τινὰ ἀνήκουσαν εἰς αὐτόν! Ἔρριπτον δὲ ὀλίγην τροφήν, ὁσάκις ἐνεθυμοῦντο τοῦτο, δι' ὀπῆς ἣν εἶχον ἀνοίξῃ εἰς τὸν τοῖχον.

ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟΝ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ

Ἓν ἐκ τῶν συστατικῶν ὅλων τῶν ἐν Γενεύῃ ἐνοικιαζομένων δωματίων εἶνε ὅτι δῆθεν ἔχει κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ ὁ Ῥουσσώ. Ἐσχάτως ξένος τις μεταβαίνει εἰς οἶκον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνοικιάζοντο δωμάτια μετ' ἐπίπλων καὶ ζητεῖ ἕν.

— Ἴσα ἴσα, λέγει ἡ οἰκοδέσποινα, θὰ ἔχετε τὴν τύχην νὰ κατοικήσετε ἐκεῖ ὅπου ἔχει κατοικήσῃ ὁ Ῥουσσώ.

— Πῶς γίνεται;

— Αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω· καὶ δὲν ἄλλαξε μάλιστα τίποτε ἀπὸ τότε ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια.

— Ἀστειεύεσθε;

— Λόγον τιμῆς! Κυτάξετε τὸ τραπέζι. Ἐδῶ ἔγραψε τὸ Κοινωνικὸν Συμβόλαιον.

— Ὤ! ὤ!...

— Ὁρίστε τὸ συρτάρι ποῦ ἔβαζε τὰ ἀσπρόρρουχά του.

— Καλὲ ἀλήθεια!...

— Ἡ πολυθρόνα του· τὸ ῥολόγι τοῦ τοίχου. Τὸ κρεβάτι ὅπως ἦτον...

— Ἄ! μὰ ἐλπίζω τοὐλάχιστον πῶς θ' ἄλλαξαν τὰ σεντόνια ἀπὸ τότε.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἡ χρησιμότης τοῦ στρατοῦ.

Ὁ μικρὸς Νίκος βλέπων ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς μουσικῆς μεταβαίνει εἰς τὰ Ἀνάκτορα πρὸς ἀλλαγὴν τῆς φρουρᾶς:

— Μαμά, ἐκεῖνοι οἱ στρατιώταις ποῦ δὲν παίζουν μουσικὴ τί κάνουν ποῦ πηγαίνουν μαζί;

Ἡ ὥρα τοῦ Ἀγαθοπούλου.

Ὁ Ἀγαθόπουλος μετά τινος φίλου του γυρίζει ἔξω τὴν νύκτα διασκεδάζων. Ἡ ὥρα εἶνε προχωρημένη· ὁ φίλος ἐβαρύνθη:

— Πᾶμε σπίτια μας πλειά· εἶνε δύο ἡ ὥρα.

— Μία εἶν' ἀκόμη, λέγει ὁ Ἀγαθόπουλος.

— Δύο εἶνε.

— Ὄχ, ἀδερφέ, μία σοῦ λέω... Τώρα τὴν ἄκουσα ποῦ χτύπησε δυὸ φοραῖς!

Ἀλλαγὴ τιμωρίας.

Ὁ Μιμῆς εἶνε, ὅπως τὰ πλεῖστα παιδία, λαίμαργος, διὰ τοῦτο, ὁσάκις ἀτακτεῖ, ὁ πατήρ του ὡς μόνην ποινὴν ἐπιβάλλει νὰ φάγῃ ξηρὸν ψωμί.

Ὁ Μιμῆς χθὲς εἶχε κάμῃ μεγάλην ἀταξίαν καὶ προβλέπων τιμωρίαν πλησιάζει ταπεινῶς τὸν πατέρα του καὶ διὰ φωνῆς παρακλητικῆς:

— Καλὲ μπαμπᾶ, αὐτὴ τὴ φορὰ μὴ μ' ἀφίσῃς μόνον μὲ ψωμί, ἄφησέ με μόνον μὲ γλύκισμα.

Λογικὴ τῶν παίδων.

— Αλίκα, τί θὰ 'πῇ χῆρος;

— Νά, ὁ ἄντρας τῆς χήρας.

Ἀφαίρεσις κωλύματος.

Ἀστυνομικὸς κλητὴρ συλλαμβάνει χωρικόν, ὅστις προσεπάθει ν' ἀποσπάσῃ ἕνα μπάγκον ἐκ τῆς δενδροστοιχίας:

— Τί σοῦ φταίει ὁ μπάγκος καὶ πολεμᾷς νὰ τὸν βγάλῃς;

— Τί μοῦ φταίει, ὀρέ; Πιάνει τὸν τόπο καὶ δὲν μ' ἀφίνῃ νὰ κάτσω κατα'ῆς!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΨΑΡΟΚΟΚΚΑΛΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΑΙΜΟΝ

ὄχι σπανίως συμβαίνει νὰ σταθῇ καὶ πᾶσα προσπάθεια πρὸς κατάποσιν αὐτοῦ ἀποβαίνει ἐνίοτε ματαία, ἀνάγκη δὲ πολλάκις νὰ προστρέξῃ τις ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἰδίους δακτύλους ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λαβίδα τοῦ ἰατροῦ. Ὅλα αὐτὰ ἀποφεύγονται δι' ἑνὸς ὠμοῦ αὐγοῦ. Συντρίβει τις τὸ κέλυφος καὶ ῥοφᾷ διὰ μιᾶς τὸ περιεχόμενον, οὕτω δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἀκόπως παρασύρεται καὶ τὸ ψαροκόκκαλον.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1674

Digitized by Google

Ἀριθ. **695** — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | **23 Ἀπριλίου 1889.**

ἀνδρέας μιαούλης

Digitized by Google

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

20 ΜΑΙΟΥ 1769 — 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1835

Εν μέσῳ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ πλήθους, ἐπὶ μιᾶς τῶν πλατειῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, ἀποκαλύπτεται σήμερον τὸ μαρμάρινον ὁμοίωμα τοῦ ναυάρχου Μιαούλη. Ὁ βασιλικὸς τῆς Ἑλλάδος οἶκος περιστοιχίζει εὐλαβῶς τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἀρχιναυάρχου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τὰ χάλκινα δὲ στόμια τῆς ἐν τῷ λιμένι πυκνῆς ναυτικῆς παρατάξεως χαιρετίζουσι βροντωδῶς τὴν εἰς τὸν ἥλιον ἐκλάμπουσαν ἡρωϊκὴν μορφὴν τοῦ θαλασσομάχου Ὑδραίου. Τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἀρχηγήσαντος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐν ἡμέραις καθ' ἃς οὗτος ἀδύνατος πρὸς ἰσχυροὺς καὶ μικρὸς πρὸς μεγάλους ἀντιπαλαίων ἐπλήρου τὰς θαλάσσας τῆς φήμης του, ἐφανταζόμεθα ὡς ἄριστα ἱδρυμένον ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀφνιᾶς καὶ προηγμένης νησιωτικῆς πόλεως, ἥτις ἀποτελεῖ οἱονεὶ τὸν πρόσκοπον τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα διαβλέπει σκιαγραφουμένας, μακρὰν εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος, σκιὰς προσφιλεῖς. Ἡ κορυφὴ τοῦ ὑψηλοῦ φεσίου τοῦ ναυάρχου δὲν θὰ διακρίνεται ὑπὸ τῶν μακρὰν πλεόντων, ὡς ἄλλοτε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους τῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Παρθένου ὑπὸ τῶν παραπλεόντων τὸ Σούνιον ναυτίλων. Ἀλλὰ καὶ μακρόθεν θὰ δακτυλοδεικτῆται ἡ θέσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦται τὸ ἄγαλμα τοῦ κυματοχαροῦς καὶ καρτερικοῦ ναυβάτου, ἡ σκιὰ δ' αὐτοῦ νοητῶς μεγαλυνομένη θὰ ἐκτείνεται γύρω εἰς τὰς περιβρεχούσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν μικρασιατικὴν παραλίαν θαλάσσας, ὡς ἡ προστασία καὶ ἡ σκέπη τῆς Ἑλλάδος ἐπ' αὐτῶν. Δὲν ἠγέρθη εἰσέτι τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον, ἐν ᾧ θὰ εὕρωσι θέσιν οἱ ἀνδριάντες ὅλων τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ αἱ προτομαὶ τῶν εἰς τὰς δευτέρας τάξεις ἀγωνισθέντων, θὰ βραδύνῃ δ' ἴσως ἐπὶ πολὺ ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ μαρμαρίνου τούτου ναοῦ τῆς Εὐγνωμοσύνης. Ἀλλ' ἂν τὸ ἔθνος δὲν εὗρεν ἀκόμη τὰ μέσα ὅπως ἐγείρῃ εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ Ἀγῶνος τὸν κοινὸν βωμόν, ὧν εἶνε ἄξιοι, κατενόησεν ὅμως ὅτι δὲν δύναται ἐπὶ πλέον ν' ἀναβάλῃ τὴν ἐπὶ τοῦ λίθου, κατὰ μονογραφίας, ἀποτύπωσιν τῶν εὐκλεεστέρων μορφῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς, διασωθὲν τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς βεβηλώσεως, ἐπέστεψε πέρυσιν ἡ ἀρήϊος προτομὴ τοῦ Ἀνδρούτσου· ἐν Ῥώμῃ χύνεται χάλκινος ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Κολοκοτρώνη ἵνα στηθῇ ἐν Ναυπλίῳ· ἡ Θεσσαλία παρασκευάζεται νὰ ἐγείρῃ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ῥήγα Φεραίου, ὅστις ἤδη φρουρεῖ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου· ἐν Φαλήρῳ πρόκειται περίοπτος νὰ στηθῇ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη· ἡ Σῦρος δὲ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ πομπικῶς ἀποκαλύπτει τὸν ἀνδριάντα τοῦ ναυάρχου Μιαούλη. Ἐλλείπουσιν ἀκόμη οἱ ἀνδριάντες τοῦ Κανάρη, τοῦ Νικηταρᾶ, τοῦ Πετρόμπεη, τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τόσων ἄλλων, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα ταχέως θὰ ἐξεγείρῃ τὴν κοιμωμένην ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην καὶ μετά τινα ἔτη ἑκάστη τῶν σημαινουσῶν τῆς Ἑλλάδος πόλεων θὰ ἐπιδεικνύῃ εἰς τὸν κοινὸν θαυμασμὸν τὸν πολιοῦχον αὐτῆς ἥρωα, μέχρις οὗ ἡ μεγάλη τῆς Δόξης στοὰ συγκεντρώσῃ ὑπὸ τὴν ὑψίδομον αὐτῆς στέγην τὰ σεπτὰ ὁμοιώματα πάντων ἐκείνων, οἵτινες ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας πατρίδα.

Digitized by Google

ΚΑΤΑΓΩΓΗ, ΝΕΟΤΗΣ

Ὁ Δημήτριος Βῶκος καταγόμενος ἐκ τῶν Φύλλων μεσογείου τῆς Εὐβοίας χωρίου, ἐνυμφεύθη ἐν Ὕδρᾳ τρεῖς γυναῖκας. Μὲ τὴν πρώτην ἐγέννησε τὸν Γεώργιον, μὲ τὴν δευτέραν τὸν Ἀντώνιον καὶ μίαν θυγατέρα· μὲ τὴν τρίτην τὴν Ἀνδριάναν, χήραν τοῦ Ἀνδρέου Βόχα, ἐγέννησε τὸν Ἀθανάσιον, τὸν Ναύαρχον Ἀνδρέαν, τὸν Θεοφάνην, τὸν Νικόλαον καὶ τὴν Διαμάντω.

Κατὰ πρῶτον ὁ Ἀνδρέας 10—11 ἐτῶν ἡλικίας ἐναυτολογήθη μὲ τὸ λατινάδικον πλοῖον τοῦ θείου του Γεωργίου Στύπα, ἤτοι συγγάμβρου τοῦ πατρός του καὶ συμμετόχου τοῦ πλοίου, συνταξειδεύσας μετ' αὐτοῦ τέσσαρα περίπου ἔτη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῶν ληστοπειρατῶν, Γουλιέλμου καὶ Ἀνδρούτσου, ὁ Μιχαὴλ Χατζημιχάλης, ἀφαρπάσας τὸ πλοῖον τοῦ πατρός του καὶ συνεταιρισθεὶς μετὰ τῶν ἄνω ληστοπειρατῶν, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν φίλον του Ἀνδρέαν Μιαούλην καὶ ἐληστοπειράτουν κατὰ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου ἀναβάντες καὶ μέχρι τοῦ Καΐρου.

Ὁ Μιαούλης ἦγε τότε τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἕνεκα δὲ τῆς μετὰ τῶν ληστοπειρατῶν ἐκστρατείας του ὁ πατήρ του ἐκάλει αὐτὸν Λάμπρον.

Μετ' ὀλίγον ὁ Μιαούλης ἐπανελθὼν εἰς Ὕδραν μετέβη μὲ τὸ πατρικόν του λατινάδικον τὸ διοικούμενον παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου εἰς Χίον, ἔνθα ἐπώλησε τὸ ἐκ σίτου φορτίον του. Εἰς Χίον εὑρισκόμενος ἔδειρε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντώνιον, καὶ κατακρατήσας τὰ κεφάλαια τοῦ πατρικοῦ πλοίου, ἠγόρασε δι' αὐτῶν, Κρητικόν τι πλοῖον Μιαοὺλ ὀνομαζόμενον, ἐξ οὗ καὶ Μιαούλης μετωνομάσθη.

Ἐπανελθὼν εἰς Ὕδραν ἀνεχώρησε διὰ ταξείδιον καὶ ναυλωθεὶς διετάχθη νὰ μεταφέρῃ ἀραβόσιτον εἰς Βενετίαν· ἀντὶ δὲ νὰ μεταβῇ εἰς Βενετίαν μετέβη εἰς Γύθειον, ἔνθα, πωλήσας τὸν ἀραβόσιτον εἰς τὸν Μαγκιόρον, ἔσυρε συναλλαγματικὴν πρὸς τὸν πατέρα του πληρωτέαν εἰς διαταγὴν τοῦ φορτωτοῦ του, τὰ δὲ ἐκ τοῦ πωληθέντος ἀραβοσίτου χρήματα ἐκράτησε δι' ἑαυτόν, καὶ ἐκ τούτων ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη περιουσία του· ὅθεν ἔκτοτε ἐταξείδευε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κεφαλαίων.

Μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων ἕως πέντε ἐτῶν, πωλήσας τὸ Κρητικὸν πλοῖον καὶ μεταβὰς εἰς λίμνην τῆς Εὐβοίας κατεσκεύασε πλοῖον Σαϊτιᾶ, χωρητικότητος τεσσάρων καὶ ἡμισείας χιλιάδων κοιλῶν.

Διὰ τοῦ πλοίου τούτου ταξιδεύσας ὀκτὼ περίπου ἔτη καὶ ὠφεληθεὶς τὰ μέγιστα, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα του τὸ χρηματικὸν ποσὸν ὅπερ εἶχεν ἀφαρπάσει, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ Κρητικοῦ πλοίου.

Μετὰ ταῦτα τὸ πλοῖόν του Σαϊτιᾶ, πωλήσας πρὸς τὸν ἀδελφόν του Θεοφάνην, ἠγόρασεν ἓν Βρίκιον ἐκ Νεαπόλεως χωρητικότητος δέκα χιλιάδων κοιλῶν· διὰ τοῦ πλοίου τούτου μεταβὰς εἰς Γένοβαν μὲ φορτίον σίτου, καὶ πωλήσας τὸν σῖτον, τὸν μετέφερεν ὑπὸ ναῦλον εἰς Λισαβῶνα, ἔνθα κατὰ πρῶτον κατέπλευσεν Ὑδραϊκὸν πλοῖον.

Τὸ πλοῖον τοῦτο κατὰ τὸ 1802 παραδοὺς εἰς τὸν γυναικάδελφόν του Ἀντώνιον Μπίκον, μετέβη εἰς Βενετίαν, ἔνθα κατεσκεύασε πλοῖον χωρητικότητος 18,000 κοιλῶν, καὶ 132 ποδῶν μήκους.

Κατὰ τὸ 1802 ὅτε ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐπολιόρκει τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, ὁ Μιαούλης διαλαθὼν τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκητῶν κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς Κάδιξ, καὶ πωλήσας τὸ φορτίον του, κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του συνελήφθη παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου· ὁ Νέλσων ὅμως ἐκτιμήσας τὴν γενναιότητα καὶ ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματός του εἰπόντος αὐτῷ, ὅτι τὸ κέρδος τὸν παρεκίνησεν, ἵνα παραβιάσῃ τὴν πολιορκίαν, τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον.

Τὸ 1804 ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης φορτώσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως σῖτον διὰ λογαριασμόν του μετέβη εἰς Ἀργαζίλιαν, ἔνθα πληροφορηθεὶς ὅτι εἰς Κάδιξ ἤθελεν ὠφεληθῇ περισσότερον, ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἀργαζίλιαν διὰ Κάδιξ· πνέοντος δὲ ἐναντίου ἀνέμου, ἠναγκάσθη νὰ λοξοδρομήσῃ ἐπὶ ἓξ ἡμέρας. Ἐνῷ δὲ περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. διευθύνετο πρὸς τὸ μέρος τῆς Ταρίφας, ἀνεβίβασε ναύτας ἐπὶ τῶν ἱστίων πρὸς σκόπευσιν τοῦ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑφάλου, καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ διευκρινίσωσιν αὐτόν, ἐνόμιζον ὅτι τὸν εἶχον ἀφίσει ὑπηνέμως, ὅτε αἴφνης προσέκρουσε τὸ πλοῖον κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν αὐτοῦ κατὰ τὴν πρῷραν καὶ κατὰ τὴν δεξιὰν ἐκ πρύμνης, χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ ἡ τροπίς. Ἕνεκα τοῦ μετρίως πνέοντος νοτίου ἀνέμου τὸ πλοῖον ἦτο πλησίστιον προσκροῦσαν δὲ ἔθεσαν τὰ ἱστία κατ' ἀλληλαντίδρασιν (sopra gabia) τὸ δὲ πλοῖον ὀπισθοδρομῆσαν ἐξῆλθε τοῦ ὑφάλου καὶ ἐστράφη διευθυνόμενον πρὸς τὴν Ἀργαζίλιαν, παραπλέον τὴν Ἰσπανικὴν ἀκτὴν πρὸς διάσωσιν τοῦ πληρώματος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλοῖον διέρρει τὰ πολλὰ (ἔκαμε πολλὰ νερὰ) καὶ ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῇ, διεπέρασε τὸν δόλωνα (gabia) κάτωθεν τοῦ πλοίου, ἵνα, εἰ δυνατόν, παρακωλύσῃ τὴν μεγάλην εἰσροὴν τῶν ὑδάτων. Βλέπων ὅμως ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀργαζίλιαν, διότι τὸ πλοῖον ἐβυθίζετο, ἠναγκάσθη νὰ τὸ

Digitized by Google

ρίψῃ εἰς τὴν ἀκτήν· παρὰ τὴν ἀκτὴν ὅμως ὑπῆρχεν ὕφαλος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αὖθις προσκροῦσαν τὸ πλοῖον ἐβυθίσθη, τὸ δὲ πλήρωμα ἐσώθη διὰ τῆς λέμβου εἰς Ἀργαζίλιαν, ὁπόθεν ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀντώνιον Τούκαν, Ὑδραῖον, εὑρισκόμενον εἰς Κάδιξ, παρακαλέσας αὐτὸν ἵνα μεταβῇ εἰς Ἀργαζίλιαν καὶ τὸν παραλάβῃ· ὅστις μεταβὰς καὶ παραλαβὼν αὐτόν, τὸν μετέφερεν εἰς Λιβόρνον, ὅπου τὸ πλοῖόν του διευθύνετο, τὸ δὲ πλήρωμα ἐπιβιβασθὲν εἰς τὸ ἐν Ἀργαζιλίᾳ πλοῖον τοῦ Ἀναγνώστου Χ. Ἀναργύρου ἐκ Σπετσῶν, ἐπανῆλθεν εἰς Ὕδραν. Εἰς τὸ ταξείδιον τοῦτο εἶχε συμπαραλάβει καὶ τὸν κατὰ πρῶτον ταξειδεύσαντα πρωτότοκόν του υἱὸν Δημήτριον.

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης ἀπὸ Λιβόρνον μετέβη εἰς Γένοβαν, ἔνθα εἶχε φίλον τινὰ ἔμπορον, παρ' οὗ πρότερον εἶχε ναυλωθῇ διὰ Λισαβῶνα, ἵνα δι' αὐτοῦ προμηθεύσῃ τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικὸν πρὸς κατασκευὴν πλοίου ἐν Ὕδρᾳ. Ὁ Μιαούλης κατὰ προτροπὴν τοῦ ἐμπόρου ἠγόρασεν ἐκεῖ ἓν πλοῖον, ὅπερ ἐναυπηγεῖτο, χωρητικότητος 9,000 κοιλῶν, αὐτοπροαιρέτως προσενεγκόντος τοῦ εἰρημένου ἐμπόρου τῷ Μιαούλῃ, τὸ πρὸς ἀγορὰν τοῦ εἰρημένου πλοίου χρηματικὸν ποσόν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1807 ὅταν ὁ καπετὰν Γεώργης Βούλγαρης ἐπανῆλθεν ἐκ Πόρου, καταδιωχθεὶς τότε ὑπὸ τῶν Ῥωσσοφρονούντων προκρίτων τῆς Ὕδρας, ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης συγκαταδιωκόμενος καὶ αὐτὸς ὡς ὁμόφρων αὐτῷ, ἐπανῆλθεν εἰς Ὕδραν μετὰ τοῦ Καπετὰν Γεώργη Βούλγαρη, καὶ σημάνας τὸν μέγαν κώδωνα τῆς παρὰ τὸν λιμένα ἱερᾶς μονῆς, ὅτε συναθροισθέντος ἱκανοῦ λαοῦ, ἐνόπλως τὸν ἐνεκαθίδρυσεν ἐκ νέου.

Κατὰ τὸ 1811 ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης ἔχων φορτίον σίτου καὶ διευθυνόμενος εἰς Λιβόρνον, ἀπήντησε κατὰ τὰ παράλια τοῦ Παππικοῦ κράτους καταδρομικὸν Γαλλικὸν Βρίκιον, μεθ' οὗ ἐναυμάχησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Τὸ Γαλλικὸν πλοῖον ἀπεπειρᾶτο νὰ κυριεύσῃ τὸ πλοῖον τοῦ Μιαούλη ἐκ τῆς πρύμνης· τότε ὁ Μιαούλης ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἱστάμενος ξιφήρης καὶ ἐνθαρρύνων τὸ πλήρωμα ἀπέκρουε τὸ Γαλλικὸν καταδρομικὸν διὰ δύο πυροβόλων τῶν θυρίδων τῆς πρύμνης, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης ἐσώθη ὁ Μιαούλης, τὸ δὲ καταδρομικὸν δὲν ἐφάνη που τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης.

Ὁ Μιαούλης ἐταξείδευσε μέχρι τοῦ 1816, ὅτε ἀποσυρθεὶς τοῦ ναυτικοῦ ἐπαγγέλματος, διέμενεν ἐν Ὕδρᾳ μετερχόμενος ἐμπόριον ἀποικιακῶν εἰδῶν.

Ὁ Μιαούλης μέχρι τοῦ 1807 ἦτο οἰνοπότης καὶ ἐκάπνιζεν ὑπερβολικῶς· ἀσθενήσας ὅμως τότε ἀπὸ ἀπόστημά τι κάτωθεν τῆς δεξιᾶς ὠμοπλάτης, μετέβη εἰς Ἀθήνας παρὰ τῷ τότε φημιζομένῳ ἰατρῷ Ἀβραμιώτῃ, παρ' οὗ θεραπευθείς, ἐπέστρεψεν εἰς Ὕδραν, ἀπαγορευθέντος αὐτῷ παρὰ τοῦ εἰρημένου ἰατροῦ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ καπνοῦ. Τὴν παραγγελίαν ταύτην ἐτήρησεν ὁ Μιαούλης μέχρι τέλους τοῦ βίου του καὶ ἀπεστρέφετο τοὺς οἰνοπότας.

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης ἦτο δίκαιος καὶ τίμιος κατὰ τὰς συναλλαγάς του· ἐπιεικής, γενναῖος καὶ ῥιψοκίνδυνος, ἔχων τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ τόλμη ἐπιτυγχάνει· ἦτο εὐπροσήγορος καὶ ἁπλοϊκὸς τὰ ἤθη.

Ὁ Μιαούλης ἐνυμφεύθη περὶ τὰ 1792—1795 τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰωάννου Μπίκου Εἰρήνην καλουμένην· ἐγέννησε δὲ τὰ ἑξῆς τέκνα, τὸν Δημήτριον, Ἀντώνιον, Ἰωάννην, Ἐμμανουήλ, Ἀθανάσιον, Νικόλαον καὶ τὴν Μαρίαν σύζυγον τοῦ Γκίκα Θεοδώρου Γκίκα καὶ κατόπιν τοῦ Λαζάρου Πινότση.

Α. Ν. Σαχινης

ΟΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝΕΣ

ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΠΑΤΡΑΣ

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1822

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τῶν τριῶν νήσων εἶχε προεκπλεύσει ἀπὸ τῆς 8 τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ συγκείμενος ἐκ πλοίων πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν ἑξήκοντα τεσσάρων, διευθύνθη πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐχθρικοῦ. Ἀλλ' οὗτος, ἀφοῦ προσωρμίσθη πρῶτον περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου εἰς Ζάκυνθον, καὶ ὑπεδέχθη φιλοφρόνως ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἀπάρας τὴν 11 ἐκ τῆς Ζακύνθου διευθύνθη πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ συνέντευξιν λαβὼν καθ' ὁδὸν μετὰ δύο αὐστριακῶν πολεμικῶν, προσωρμίσθη εἰς Π. Πάτρας, ἔνθα καὶ ἀπεβίβασε τὰ στρατεύματα.

Τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἔφθασε καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς Μεσολόγγιον. Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 19, συμβουλίου πολεμικοῦ συγκροτηθέντος ἐξ ὅλων τῶν ναυάρχων καὶ πλοιάρχων τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Α. Μιαούλη, ἀπεφασίσθη νὰ προσβάλωσι πρῶτοι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐχθρούς, ἵνα μὴ δείξωσι δειλίαν ἱστάμενοι ἐν ἀμύνῃ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἁπάντων ἦν μέγας, καὶ ἕκαστος τῶν πλοιάρχων ὑπέσχετο μόνος νὰ πολεμήσῃ κατὰ δύο καὶ τριῶν φεργατῶν. Τέλος τὴν ἐπιοῦσαν 20 Φεβρουαρίου οἱ ναύαρχοι λίαν πρωῒ ἰδω-

Digitized by Google

καν τὸ σημεῖον τοῦ ν' ἀναχθῶσι τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς τὰ πανία, καὶ νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς πόλεμον· ἀμέσως λοιπὸν ὅλος ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐτέθη εἰς κίνησιν, ἀλλ' ὁ Μιαούλης προαναχθεὶς τῶν ἄλλων πλοίων καὶ ἀκολουθούμενος καὶ ὑπό τινων ἄλλων πλοίων τοῦ στόλου, ἔπλευσε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις ἰδὼν τὸν Ἑλληνικὸν πλέοντα κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο νὰ τεθῇ καὶ αὐτὸς εἰς κίνησιν, καὶ εἶχεν ὑψωμένας τὰς γάπιας· ὁ Μιαούλης ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀκινησίαν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ προπλέων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πλοίων, ὡς προείπομεν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ ἐχθρικοῦ, καὶ διαβὰς κατὰ τὴν οὐρὰν αὐτοῦ μεταξὺ δύο φεργατῶν, ἐπυροβόλει κατ' αὐτῶν ἑκατέρωθεν, ὥστε ἡ μᾶλλον ὑπήνεμος φεργάτα, νομίσασα ὅτι ἐναντίον της ἔρχονται καὶ ὅλα τ' ἄλλα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἠναγκάσθη νὰ κόψῃ τ' ἀγκύριά της, ὅπως τεθῇ εἰς κίνησιν τὸ συντομώτερον· ὁ Μιαούλης ἀντεπυροβολεῖτο καὶ ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ἐχθρικὰς φεργάτας, καθ' ὧν ἔφθασαν καὶ ἄλλα τινὰ ἐκ τῶν μνημονευθέντων πλοίων, καὶ τότε τῆς μᾶλλον ὑπηνέμου φεργάτας σφαῖρα, ἑλληνικὴ βεβαίως, ἔθραυσε τὴν κεραίαν τῆς γάπιας· αὐτὸς δὲ ὁ Μιαούλης καὶ τ' ἀκολουθοῦντα αὐτὸν λοιπὰ πλοῖα ἐξῆλθον τοῦ πολέμου ἄνευ σημαντικῆς τινος βλάβης, καὶ ὅτε ἤρχισε νὰ γενικευθῇ ἡ μάχη, ἡνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἅτινα ὅμως ἐπελθούσης τρικυμίας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μετάσχωσιν ἅπαντα εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΟΡΛΑΝΔΟΣ

ΑΡΓΟΛΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

8—14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1822

Ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, ἀφοῦ διέμεινεν ἀνωφελῶς ἐν Πάτραις ὑπὲρ τὸν μῆνα, καθ' ὃν καιρὸν ἡ παρουσία του ἦτο τόσον ἀναγκαία ἐν τῇ Ἀργολίδι πρὸς διατήρησιν τοῦ ὑπὸ τὸν Δράμαλην στρατοῦ καὶ λύσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου, ἀπέπλευσε τὴν 27 ὑπὸ τὸν νέον καπητάμπασαν, καὶ τὴν 7 Σεπτεμβρίου ἐφάνη ἔξωθεν τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν.

Ἐλθούσης δὲ τῆς εἰδήσεως, ὅτι ἔπλεε πρὸς τὸν Ναύπλιον, κατέλιπον τὸν θαλασσόπυργον οἱ φυλάσσοντες αὐτόν, καὶ ἔμειναν εἰς φύλαξιν αὐτοῦ 48 ὥρας δύο μόνον γέροντες, ὁ μὲν Ὑδραῖος ὁ δὲ Σπετσιώτης, καὶ ὁ φιλέλλην Χάνης· μετὰ δὲ ταῦτα εἰσῆλθαν 20 Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τὸν Σεμπρικὸν καὶ ἄλλοι τόσοι Χειμαριῶται ὑπὸ τὸν Γράμζην, καὶ οὕτως ἠσφαλίσθη τὸ μικρὸν ἐκεῖνο φρούριον.

Οἱ Ἕλληνες ὑπέθεσαν, ὅτι ὁ στόλος ἐσκόπευεν ὄχι μόνον νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποβιβάσῃ στρατεύματα εἰς Σπέτσας· διὰ τοῦτο ἐπρόλαβαν οἱ Σπετσιῶται καὶ μετεβίβασαν εἰς Ὕδραν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, καὶ μετέφεραν ἔξωθεν καὶ στρατιώτας πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ τόπου των· 60 δὲ πολεμικὰ πλοῖα καὶ 10 πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην παρέπλεαν εἰς ματαίωσιν τοῦ ῥηθέντος διττοῦ σκοποῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀνεπαρκής, ὁ Μιαούλης ἐσχεδίασε νὰ τὴν ἀντιτάξῃ ὅλην ἡνωμένην, καὶ διέταξε νὰ πλέῃ ὅλη ὁμοῦ μεταξὺ τῆς πελοποννησιακῆς παραλίας καὶ τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν· ἀλλ' ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐκινήθη τόσον ἐπιδεξίως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ὥστε διέπλευσε τὴν 8 τὸν μεταξὺ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν πορθμόν, καὶ διεχώρισε τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τὰ μὲν πρὸς ἀνατολὰς τὰ δὲ πρὸς δυσμὰς ἐν οἷς καὶ ἡ ναυαρχίς. Ὁ Μιαούλης ὅσον γενναῖος τόσον καὶ συνετός, ἐπιμένων εἰς τὸ πρῶτόν του σχέδιον, ἐπόδισε καὶ ἔπλεε πλησίστιος πρὸς τὸ Χέλι ἐπὶ τῆς πελοποννησιακῆς παραλίας, εἰς προσβολὴν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἂν ἐπειρᾶτο νὰ πλεύσῃ εἰς Ναύπλιον· διέταξε δὲ ὅλα τὰ πλοῖα νὰ παρακολουθήσωσιν. Ἀλλ' οἱ πλοίαρχοι Ἀντώνιος Κριεζῆς, Ἀνάργυρος Λεμπέσης καὶ Λεονάρδος Θεοδωρῆς, ὧν τὰ πλοῖα εὑρέθησαν πρὸς ἀνατολάς, ὑποθέτοντες ὅτι ὁ ναύαρχος ἀπεμακρύνετο ἐπὶ σκοπῷ νὰ παρεκκλίνῃ τὴν μάχην, παρήκουσαν καὶ ἔπλευσαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων πλοίων τὸ μὲν τοῦ Λεονάρδου ἦτο πυρπολικόν, τὰ δὲ τοῦ Λεμπέση καὶ Κριεζῆ πολεμικά, ἅτινα καὶ ἤρχισαν εἰς ἔκπληξιν ἐχθρῶν καὶ φίλων νὰ κανονοβολῶσιν. Ὁ ναύαρχος ἰδὼν ἀπροσδοκήτως ὅτι ἀνετρέπετο τὸ σχέδιόν του, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ διέταξε τὰ ἄλλα πλοῖα νὰ συμπαραπλέωσιν. Ἐν τούτοις ἡ πρὸς δυσμὰς μοῖρα κατεδιώκετο, καὶ κινδυνεύουσα νὰ πάθῃ ἐπλησίασε πρὸς τὸ νησίδιον τοῦ Δοκοῦ, ὅπου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλησιάσωσι τὰ μεγάλα τοῦ ἐχθροῦ πλοῖα· πολλὰ ὅμως μικρότερα ἐπλησίασαν προστατευόμενα ὑπὸ τῶν μεγάλων, ἕως οὗ ὁ Πιπῖνος ἐκόλλησεν εἰς ἓν ἀλγερινὸν τὸ πυρπολικόν του· ἀλλὰ 50 γενναῖοι Ἀλγερῖνοι εἰσεπήδησαν καὶ τὸ ἐξεκόλλησαν· πλὴν καὶ οἱ 50 φλογισθέντες αὐτοῦ, οἱ μὲν ἐκάησαν οἱ δὲ πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγησαν· ἐφοβήθησαν ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ συμβάντος τούτου τὰ ἄλλα ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ ἀπεμακρύνθησαν. Τοιουτοτρόπως ἀπηλλάγη ἡ ἑλληνικὴ ἐκείνη μοῖρα· ἀλλὰ μὴ δυναμένη νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν ναύαρχόν της ἐξ αἰτίας τῆς θέσεώς της προσώρμισε σῶα παρὰ τὴν πελοποννησιακὴν παραλίαν

Digitized by Google

ἀντικρὺ τῆς Ὕδρας. Ἐν δεινῇ θέσει εὑρέθησαν καὶ πλοῖα τῆς πρὸς ἀνατολὰς μοίρας, ὥστε ὀλίγα, ἐν οἷς καὶ ἡ ναυαρχίς, ἦλθον ὅπου ἐμάχοντο τὰ τοῦ Κριεζῆ καὶ τοῦ Λεμπέση· ἦσαν δὲ τὰ προσελθόντα τὰ τοῦ Σαχτούρη, τοῦ Χατζῆ-Ἀναργύρου, τοῦ Παναγιώτα, τοῦ Δημήτρη Μιαούλη, τοῦ Τσούπα, τοῦ Ῥάφτη καὶ τοῦ Λαχανᾶ. Ἡ μικρὰ δὲ αὐτὴ δύναμις ἐπολέμησε μέχρι τῆς ἑσπέρας, καὶ δὲν ἄφησε τὸν ἐχθρικὸν στόλον νὰ πλεύσῃ, καθὼς ἐμελέτα, εἰς τὸν ἀργολικὸν κόλπον. Νυκτὸς δὲ γενομένης ὁ μὲν Τουρκικὸς στόλος ἐξεπελάγισεν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἔμεινεν ἐντὸς τοῦ Πορθμοῦ. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐκανονοβολήθησαν μακρόθεν οἱ δύο στόλοι ἱκανὴν ὥραν διαρκούσης ἄκρας νηνεμίας. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν καθὼς καὶ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐφεγγοβόλουν ὅλα τὰ πλησίον βουνὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καθὼς καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς οἱ ἐπὶ τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἀντικρὺ χωρίων Κρανιδίου καὶ Ἑρμιόνης ὅλοι ἐγρηγόρουν· συνέρρευσαν δὲ πρὸς τὸ παράλιον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔνοπλοι ἄλλοθεν. Τὴν δὲ ὑστεραίαν οἱ στόλοι ἔμειναν ἄπρακτοι, ἂν καὶ ὁ ἐχθρικὸς ἐπλησίασε ταῖς Σπέτσαις, ταῖς ἐπλησίασε καὶ τὴν 11, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τότε ἐκανονοβόλησαν. Τὴν δὲ 12 ἐπροχώρησεν ὁλόσωμος πρὸς τὸ Ναύπλιον· ὠπισθόπλεε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς σκοπεύων νὰ τὸν κτυπήσῃ πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, ὅπου ἐναυλόχουν τινὰ πυρπολικά. Ἀλλ' ὁ ἐχθρικὸς προχωρήσας ἕως οὗ ἀπεῖχε τοῦ Ναυπλίου 10 μίλια, ἀνεκώχευσεν αἰφνιδίως καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν πόλιν πλοῖον ὑπὸ σημαίαν αὐστριακὴν φέρον τροφάς. Τὸ πλοῖον τοῦτο συνελήφθη ὑπὸ τῶν αἴφνης ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναφανέντων πυρπολικῶν τοῦ Τσερεμὲ καὶ τοῦ Θεοδωρῆ Ὑδραίων· εὑρέθησαν δὲ καὶ γράμματα ἐν αὐτῷ στελλόμενα παρὰ τοῦ καπητάμπασα πρὸς τὰς ἐν Ναυπλίῳ Ἀρχὰς καὶ λέγοντα, ὅτι τὰ πάντα ἦσαν λίαν καλά, ὅτι τὸ Σοῦλι ἔπεσε καὶ ὅλοι οἱ ἐν αὐτῷ ἄπιστοι κατηφανίσθησαν, ὅτι ὁ ἐπανελθὼν εἰς Κόρινθον βασιλικὸς στρατὸς δὲν ἐβλάφθη καὶ ἐπανέστρεφεν εἰς Ἄργος, ὅτι νέα στρατεύματα παρηκολούθουν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Χουρσήδη, ὅτι ναυμαχήσας ὁ ἀήττητος στόλος, 6 ἑλληνικὰ πλοῖα ἐβύθισε καὶ 2 ἔκαυσε, καὶ ὅτι ὁ καπητάμπασας δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ εἰσπλεύσῃ, διότι ἦσαν τὰ νερὰ ῥηχά, καὶ διότι ἐβεβαιώθη, ὅτι 6 πυρπολικὰ τῶν ἀπίστων ἦσαν πλησίον τοῦ φρουρίου παραφυλάττοντα, καὶ 10 ἐν τῷ λιμένι τῶν Σπετσῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἔστελλε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πλοῖον φέρον τροφάς, διανοούμενος νὰ στείλῃ καὶ ἄλλας. Καὶ ταῦτα μὲν περιεῖχον ἐν περιλήψει τὰ γράμματα. Ὁ δὲ ἐχθρικὸς στόλος οὔτε κατὰ τῶν ἀπέμπροσθεν αὐτοῦ συλλαβόντων τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος αὐστριακὸν πλοῖον ἐκινήθη, οὐδὲ ἄλλας τροφὰς ἐπεχείρησε νὰ στείλῃ· ἀλλὰ ἐπόδισε τὴν ἐπιοῦσαν καὶ ἐξήρχετο ἐν τοσαύτῃ βίᾳ, ὥστε, ἀφ' οὗ ἀφώπλισε κατὰ τὰ παράλια τῆς Λακωνίας ἓν δικάταρτόν του ὡς βραδύπλουν, τὸ ἔκαυσεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος ἦτο ὀλίγος, δὲν ἐξέπλευσεν ὅλος τοῦ κόλπου εἰμὴ τὴν ὑστεραίαν παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ, κανονοβολῶν μακρόθεν καὶ κανονοβολούμενος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκάθησε πρὸς τὸ νότειον μέρος τῆς Ὕδρας ἓν δίκροτον· ἀλλὰ μετακομισθέντων τῶν κανονίων του εἰς ἄλλο πλοῖον, ἐξεκάθησε πρὶν φθάσωσι τὰ κατ' αὐτοῦ κινηθέντα πυρπολικά. Τὴν δὲ 15, πνέοντος ἀνατολικοῦ ἀνέμου, ἐξεπελάγησεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος καὶ κατέπλευσεν εἰς Σοῦδαν· ἐπανέπλευσε τότε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἰς τοὺς λιμένας του.

Σπυρ. Τρικουπης

ΓΕΡΟΝΤΑΣ, ΧΙΟΣ, ΜΙΤΥΛΗΝΗ, ΚΡΗΤΗ

24 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1824

Ὁ Μιαούλης ὅστις, ἀπασχοληθεὶς εἰς ἑτέρας ὑπηρεσίας, δὲν εἶχε παρευρεθῆ εἰς τοὺς περὶ Σάμον ἀγῶνας, καθ' οὓς ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη, κατέπλευσεν ἤδη τῇ 22 εἰς Πάτμον καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν. Ὁ φοβερὸς τῶν πολεμίων στόλος ἔφερε 50,000 ναύτας καὶ στρατιώτας καὶ 2500 πυροβόλα, οἱ δὲ ἡμέτεροι δὲν εἶχον ν' ἀντιτάξωσιν εἰμὴ 70 σκάφη καὶ 800 πυροβόλα μικρᾶς ἐν γένει ὁλκῆς. Καὶ ὅμως ἐν τοιαύτῃ δυνάμεων δυσαναλογίᾳ ἔμελλον νῦν νὰ συγκροτήσωσιν οὐχὶ πλέον ἁπλᾶς συμπλοκάς, ἀλλὰ ἀληθεῖς ἐκ παρατάξεως μάχας. « Ἡ ναυτικὴ ἱστορία, λέγει ὁ ναύαρχος Jurien de la Gravière, οὐδεμίαν ἴσως παρίστησι σελίδα ἀξιωτέραν νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν παντὸς ναυτικοῦ ἀνδρός. »

Ὁ κατερχόμενος ἐκ Σάμου πρὸς τὴν Ἁλικαρνασσὸν ἀπαντᾷ ἀριστερᾷ ἐπὶ τῆς ἀσιανῆς παραλίας τὸν κόλπον τὴν καλούμενον τοῦ Γέροντος, δεξιᾷ δὲ πολυάριθμα νησία, ὧν τὰ κυριώτερά εἰσιν ἡ Πάτμος, ἡ Λειψώ, ἡ Λέρος καὶ ἡ Κάλυμνος. Προχωρῶν πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἀσιανῆς ἠπείρου Ἁλικαρνασσόν, ἔχει δεξιᾷ, κατέναντι ταύτης κειμένην, τὴν νῆσον Κῶν, ὄπισθεν δὲ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων πορθμοῦ βυθίζεται ἐν τῇ ἠπείρῳ ὁ κόλπος ὁ καλούμενος τῆς Κῶ. Οἱ ἡμέτεροι, ὡς προείπομεν, συνεκεντρώθησαν περὶ Λέρον, Λειψὼ καὶ Πά-

Digitized by Google

τμον· οἱ δὲ Τοῦρκοι μεταξὺ Ἁλικαρνασσοῦ καὶ Κῶ. Ἐπειδὴ κατὰ αὔγουστον ἐπικρατοῦσιν ἐτησίαι, οἱ ἡμέτεροι κατέλαβον θέσιν, ἐν ᾗ οὐ μόνον τὴν Σάμον προεφύλαττον, ἀλλὰ καὶ πιθανότητα εἶχον νὰ εἶνε προσήνεμοι. Ἀποφασίσαντες δὲ νὰ ἐπιτεθῶσιν, ἀπῆρον τῇ 24. Ἀπόσπασμα συγκείμενον ἐκ 18 πολεμικῶν καὶ 6 πυρπολικῶν προηγεῖτο τῆς μεσοπορείας. Οἱ Τοῦρκοι ἐκπετάσαντες ὡσαύτως τὰ ἱστία παρετάχθησαν εἰς μάχην ἐν τῷ πορθμῷ. Πνέοντος δὲ ἀνέμου λαμπροῦ τὸ κατάφρακτον τοῦ καπετὰν πασᾶ, ποιούμενον τὴν ἀναστροφήν, ἀπέβαλε τὸν δόλωνα αὐτοῦ καὶ τὴν κεραίαν τοῦ φώσωνος, ὥστε ὁ Χοσρέφης οὐριοδρομήσας ὑπεχώρησεν, ἵνα ἐπισκευάσῃ τὰς ζημίας του πόρρω πυρός. Ἡ ὀπισθοχώρησις αὐτοῦ δὲν ἦτο ἐπιτηδεία νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν τουρκικὸν στόλον, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ὁ ἄνεμος σφοδρότερος γενόμενος, ἐνέβαλε μετ' οὐ πολὺ εἰς ἀταξίαν ἅπασαν τὴν μοῖραν τοῦ Χοσρέφη, ἡ δὲ θέα μόνη τῶν ἐπερχομένων πυρπολικῶν ἐπὶ τοσοῦτον κατεπτόησε τοὺς Τούρκους, ὥστε πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν, σπεύδοντα ν' ἀποφύγωσι τὴν ἀπειλήν, συνεκρούσθησαν. Πάντα ταῦτα τὰ κινήματα συνωδεύθησαν ὑπὸ σφοδροτάτου πυρός, διαρκέσαντος ὥρας πολλάς, ἀλλὰ μὴ προξενήσαντος ἑκατέρωθεν πολλὴν θραῦσιν· τὸ μικρὸν πυροβολικὸν τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀτελέσφορον, τὸ δὲ ὀγκῶδες τῶν Τούρκων «ἐφαίνετο ἐντελῶς ἀνόητον·» καὶ ἐπὶ τέλους οἱ παρ' ἀμφοτέροις πεσόντες ἄνδρες δὲν ὑπερέβησαν τοὺς 20. Τὸ δὲ ἑσπέρας οἱ δύο στόλοι ἐχωρίσθησαν καὶ ἀπῆλθον ζητοῦντες ἀγκυροβόλιον ὅπως ἐπισκευάσωσι τὰς ζημίας ὅσας ἔπαθον. Τῆς ναυμαχίας ταύτης αὐτόπτης ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀγγλικῆς μοίρας Κ. Κλίνφορτ, τοῦ ὁποίου ὅμως ἀτυχῶς δὲν ἔχομεν τὴν ἔκθεσιν.

Τὴν 28 τὸ ἑσπέρας ἐνῷ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἦτο προσωρμισμένος εἰς τὸν Γέροντα, οἱ δὲ πολέμιοι πάντοτε μεταξὺ Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ, οἱ πρόσκοποι ἑκατέρων, ἀπαντηθέντες περὶ Κάλυμνον, ἤρχισαν ἀκροβολιζόμενοι· ἐντεῦθεν ἀμφότεροι οἱ στόλοι ἀπάραντες τὴν μὲν νύκτα ἐκείνην δὲν ἀπηντήθησαν τὴν δ' ἐπιοῦσαν πρωῒ ἐξημερώθησαν οὐ πολὺ μακρὰν ἀπέχοντες ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ Τοῦρκοι εὑρέθησαν ἐκ τύχης ἔχοντες πολλὰ πλεονεκτήματα· οὐ μόνον προσήνεμοι ἦσαν, ἐν ᾧ οἱ ἡμέτεροι κατείχοντο ὑπὸ γαλήνης, ἀλλὰ κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα 22 ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐν οἷς πέντε πυρπολικά, εἶχον εἰσπλεύσει ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Γέροντος καὶ ἐκρατοῦντο ἐκεῖ δέσμια ὑπὸ τῆς γαλήνης· ἦσαν δ' ἐν τοῖς πλοίοις αὐτοῖς οἱ πρώτιστοι τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν. Ἐκεῖ ἦτο ὁ Μιαούλης, ἐκεῖ ἦτο ὁ Γ. Σαχτούρης καὶ ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν Ἀνδρούτσος, καὶ ὁ ἀντιναύαρχος τῆς αὐτῆς νήσου Ἰωάννης Α. Κυριακός, καὶ ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς, καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς καὶ ὁ Ἀνάργυρος Λεμπέσης. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ στόλος τῶν πολεμίων οὐ μόνον εἶχεν οὔριον τὸν ἄνεμον ἀλλὰ καὶ ἡνωμένος ἦτο· ὁ δὲ ἡμέτερος οὐ μόνον ἀκινητῶν διετέλει, ἀλλὰ καὶ διῃρημένος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ἰβραῒμ πασᾶς τί ὤφειλε νὰ πράξῃ. Ἐκπέμψας τὸ δεξιὸν αὐτοῦ κέρας πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Γέροντος, φρεγάδας, δρόμωνας καὶ πάρωνας, εὐλόγως ἤλπισεν, ὅτι δι' αὐτῶν θέλει συλλάβει ἢ καταστρέψει τοὺς αὐτόθι μανδρευθέντας Ἕλληνας, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, συγκειμένης τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ στόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπὸ τοῦ Χοσρὲφ πασᾶ ἀγομένης, συνεῖχε τὸ μεγαλήτερον τοῦ στόλου μέρος καὶ τὸ παρεκώλυεν ἀπὸ τοῦ νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τῆς μονωθείσης αὐτοῦ μοίρας. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Μιαούλης ἀνεδείχθη ἀνώτερος ἑαυτοῦ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ σπετσιώτου Ἀναργύρου. Τὸ μὲν διὰ συντόνου ῥυμουλκίας, τὸ δὲ ὠφελούμενος ἐξ ἐλαφρᾶς τινος αὔρας, ἥτις ἤρχισε νὰ πνέῃ, εἰ καὶ οὐχὶ ἐντελῶς οὐρίας, κατώρθωσε νὰ ἐξελιχθῇ πᾶσα ἐκείνη ἡ μοῖρα ἐκ τοῦ μυχοῦ ἐν τῷ ὁποίῳ ἦτο ἀποκεκλεισμένη, καὶ ν' ἀντιπαραταχθῇ ἀνετώτερον ὁπωσοῦν κατὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, ὅστις, καί τοι τοσοῦτον καθυπέρτερος ὤν, δὲν ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ, ἀλλὰ περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ πυροβολῇ μανιωδῶς. Ἀφ' ἑτέρου αὔρα ἐλαφρὰ ἤρχισε νὰ κινῇ καὶ τὸν περὶ Λειψώ, Ἀγαθόνησον καὶ Φαρμακοῦσαν πρότερον ἀμηχανοῦντα ἐπίλοιπον ἑλληνικὸν στόλον. Περὶ δὲ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν, πνεύσαντος τοῦ ἀνέμου ζωηρότερον ἅμα καὶ οὐριώτερον, ἤρχισεν ὁ στόλος οὗτος νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὴν μεμονωμένην αὐτοῦ μοῖραν. Ἔνθεν καὶ ἔνθεν παταγώδης ἀντήχει πυροβολισμός, ἀμφότεραι δὲ τῶν πολεμίων αἱ πτέρυγες συνείχοντο ὡς πάντοτε, κυρίως ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν πυρπολικῶν φόβου. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἔμελλε τὸ ὅπλον τοῦτο νὰ περιορισθῇ εἰς ἁπλῆν ἀπειλήν. Τὰ δύο τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατὰ μικρὸν ἐπλησίαζον, ὁ δὲ Χοσρέφης ἤρχισεν ἤδη νὰ ὑποχωρῇ. Ἀλλ' ὁ ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτοῦ σχεδίου Ἰβραΐμης ἐπέμενε πεισματωδῶς, εἰ καὶ ματαίως, ἐκπέμπων τοὺς κεραυνοὺς αὐτοῦ κατὰ τῶν ἡμετέρων καὶ μὴ πειθόμενος νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ πεδίον τῆς μάχης. Τότε διέταξεν ὁ Μιαούλης νὰ προελάσωσι σπουδαιότερον τὰ πυρπολικά, Οἱ ὑδραῖοι Ι. Ματρόζος καὶ Γ. Βατικιώτης καὶ ὁ σπετσιώτης Λάζαρος Μουσοῦς πυρπολοῦσι πάρωνα αἰγυπτιακὸν πρώτης δυνάμεως καὶ σώζονται ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ Ἀντωνίου Κριεζῆ. Ἡ καταστροφὴ τοῦ πάρωνος τούτου κατεθορύβησε καὶ αὐτοὺς

Digitized by Google

τοὺς Αἰγυπτίους. Ἀπτόητος ὅμως ἐνέμενεν ἐν τῷ κινδύνῳ ὁ τῆς Τύνιδος ναύαρχος ἐπιβαίνων καλλίστης φρεγάδος 44 πυροβόλων καὶ προκαλῶν διὰ τῆς τόλμης αὐτοῦ καὶ τῆς δεξιότητος τὸν θαυμασμὸν ἑκατέρων τῶν μαχομένων. Ὁ Μιαούλης ἐπαναλαμβάνει τὴν διαταγὴν νὰ προελάσωσι τὰ πυρπολικά. Καὶ ἐπέρχεται ὁ ὑδραῖος Γεώργιος Θεοχάρης. Ἡ φρεγὰς διὰ ποικίλων στροφῶν καὶ ἀδιακόπων πυροβολισμῶν ἀγωνίζεται νὰ διαφύγῃ τὰς ἁρπάγας τοῦ θρασέος ἀντιπάλου, ἀλλὰ τελευταῖον ἁρπάζεται καὶ ἐν ἀκαρεῖ καταφλογίζεται. Οἱ 400 ἄνδρες τοῦ πληρώματος αὐτοῦ καὶ οἱ 250 ἄραβες στρατιῶται, ὅσοι εἶχον ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ σκάφους ἐκείνου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, οἱ μὲν ἐκάησαν, οἱ δὲ ἐπνίγησαν, οἱ δὲ συνελήφθησαν ζῶντες καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἦτο καὶ ὁ γενναῖος ναύαρχος καὶ οὐκ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Ἔκλινε δὲ ὁ ἥλιος περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ οἱ πολέμιοι κατέφυγον ὁριστικῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἁλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Κῶ. Οἱ δὲ ἡμέτεροι, ἀραιωθέντος ὁπωσοῦν τοῦ καπνοῦ, ἤρχισαν ἀναζητούμενοι καὶ ἀριθμούμενοι. «Τρύπια ἦσαν τὰ πανιὰ ὅλων, ἱστορεῖ ὁ Ἀνάργυρος, τὰ ἐξάρτια ἐκυμάτιζον εἰς τὸν ἀέρα, αἱ δὲ κεραῖαι μεσοβαστοῦνται· μόλις δὲ τὰ σημεῖα τῶν ναυάρχων φαίνονται τὴν ἀπαρίθμησιν προκαλοῦντα, ὅλοι ἀποκρίνονται, καὶ εἰς τὴν κλῆσιν οὐδεμία ναῦς ἐμπόλεμος τῶν χριστιανῶν ὑστερεῖ. Μόνον τὰ πυρπολικὰ ἀπεχαιρέτισαν τοὺς συναδέλφους των ἀντὶ τοσούτων καὶ τηλικούτων θυμάτων τουρκικῶν, ὅσα ἐκείνην τὴν ἡμέραν κατεβρόχθισεν ὁ ἀχανὴς πόντος. Ἄσιτοι ἦσαν ὅλην τὴν ἡμέραν, μαῦροι δὲ ὡσὰν τὴν πίσσαν ἀπὸ τὴν πυροκονίαν καὶ τοῦ ἄρεος τὸν σφαδασμόν. Ναῦται, τριήραρχοι καὶ ναύκληροι κατεκλίθησαν εἰς τὸ δειπνοποιῆσαι, ὄψον δὲ προσεφέρετο ἄρτος καὶ ὀλίγαι ἐλαῖαι εἰς ὅλους· φαιδρὰ ὅμως τὰ πρόσωπα τούτων ἐγένοντο, ἐδόξασαν δὲ τὸν Θεὸν τὸν δωρήσαντα εἰς αὐτοὺς τὰ νικητήρια καὶ φεισθέντα τῶν ὑπερμάχων τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως, ἐξ ὧν ὀλίγοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔπαθον τραυματισθέντες, ὀλίγιστοι δὲ νεκροὶ ἔπεσον.»

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην οἱ δύο τῶν πολεμίων ἀρχηγοὶ ἀπελπισθέντες ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ διαπεράσωσιν εἰς Κρήτην, ἐπανῆλθον εἰς τὸ κατὰ τῆς Σάμου ἀρχαῖον αὐτῶν βούλευμα, καὶ τῇ 1 σεπτεμβρίου ἐπέπλευσαν ἐπ' αὐτὴν συνεπαγόμενοι 200 περίπου πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ πλοῖα μικρά τε καὶ μεγάλα, τὰ ὁποῖα συμπυκνούμενα ἐνίοτε ἐσχημάτιζον ἀληθῶς ἐν τῷ πελάγει κινούμενον δάσος· ἀλλ' εἰς μάτην ἠγωνίσθησαν ἐπὶ 10 περίπου ἡμέρας, ἀπαντῶντες ἑκάστοτε τοὺς ἡμετέρους ἀντιπαρατασσομένους εἰς τὴν περὶ τὴν Σάμον θάλασσαν, καὶ ἀπελθόντες εἰς Μιτυλήνην ἐχωρίσθησαν ἐκεῖ περὶ τὴν 20 τοῦ μηνός. Καὶ ὁ μὲν καπετὰν πασᾶς ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Ἰβραὴμ πασᾶς, εἰς ὃν ὁ ἀρχιναύαρχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέλιπε 15 ἐκ τῶν ἰδίων πλοίων, ἤρχισε καταπλέων πρὸς τὴν Κῶν καὶ τὴν Ἁλικαρνασσόν. Ἀλλὰ διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ ἀπολέσας ἕνα πάρωνα καὶ ἕνα δρόμωνα, διὰ τῶν πυρπολικῶν καταστραφέντας, ἠναγκάσθη πάλιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μιτυλήνην, καὶ μόλις τὴν 9 ὀκτωβρίου ἐπιτυχὼν οὔριον ἄνεμον, καὶ διαφυγὼν τὸν ἑλληνικὸν στόλον, εἰσέπλευσεν εἰς Κῶν. Ἐκεῖ ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς ἀνεπλήρωσε μὲν τὰ κενὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ διὰ 5,000 Αἰγυπτίων ἐξ Ἀλεξανδρείας προσελθόντων, ἐτιμώρησε δὲ τινας τῶν κυβερνητῶν, ὅσους ἐξήλεγξε μὴ ἐκπληρώσαντας προσηκόντως τὸ καθῆκον. Ἀπηγχόνισεν ἕνα ἐξ αὐτῶν τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖον ἐπυρπολήθη καὶ ὅστις ἐγκατέλιπεν αὐτὸ πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. Ἕτερος δὲ ἐπὶ ἀτολμίᾳ φωραθεὶς ἐρραβδίσθη ἐπὶ τῆς πρύμνης. Καὶ ἔπειτα ὁ Ἰβραΐμης ἐπέμεινε νὰ περάσῃ εἰς Κρήτην. Οἱ δὲ ἡμέτεροι ἠγκυροβολημένοι ὄντες εἰς Λέρον καὶ μαθόντες ὅτι ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς Κῶ πρὸς νότον, ἔδραμον ἀμέσως τῇ 28 εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. Καὶ τὴν μὲν 29 ἀπαντήσαντες μεμονωμένον ἓν τῶν σκευαγωγῶν αὐτοῦ (Ἰσπανικὸν) φέρον ἵππους καὶ στρατιώτας συνέλαβον αὐτὸ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν· τῇ δὲ 1 νοεμβρίου ἀπήντησαν ὁλόκληρον τὸν στόλον, ὑπήνεμον 10 μόλις μίλια ἀπέχοντα τοῦ μεγάλου κάστρου τῆς Κρήτης, καὶ ἔχοντα κατὰ μέτωπον μὲν τὰ μεγαλήτερα πολεμικά, ὄπισθεν τὰ μικρότερα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὰ σκευαγωγά. Τέσσαρα πυρπολικὰ ἀγωνισθέντα νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τρεῖς φρεγάδας καὶ ἕνα πάρωνα, ἀπέτυχον μέν, ἐπήγαγον ὅμως τὴν τροπὴν ὁλοκλήρου τοῦ στόλου. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, πνεύσαντος ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἀνέμου σφοδροῦ, ὁ ἑλληνικὸς στόλος, περὶ τὴν Κάσον εὑρισκόμενος, συνέλαβεν ἱκανὰ σκευαγωγὰ διαφόρων σημαιῶν φέροντα ἵππους, στρατιώτας καὶ παντὸς εἴδους ἀποσκευάς.

Ὡς ἐκ τῆς τρικυμίας δὲ ταύτης ὁ ἐχθρικὸς στόλος διεσπάρη τῇδε κἀκεῖσε· καὶ πολλὰ μὲν τῶν σκευαγωγῶν αὐτοῦ ἐναυάγησαν, τὰ δὲ ἄλλα κατέφυγον εἰς Ῥόδον, εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐὰν ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐξηκολούθει θαλασσοδρομῶν, ὁ Ἰβραΐμης ἦτο ἀδύνατον νὰ περάσῃ. Δυστυχῶς τὰ μὲν πληρώματα ἔπασχον δεινὰς στερήσεις, τὰ δὲ σκάφη ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας, ἀδιακόπως σχεδὸν ναυμαχοῦντα καὶ ποντοποροῦντα ὑπέστησαν ζημίας οὐ μικράς.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

ΜΕΘΩΝΗ

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Τὴν 30 Ἀπριλίου ὁ Μιαούλης ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Τσαμαδοῦ, ἐδάκρυσε καὶ μέχρι βλεφάρων καταβιβάσας τὸν πορφυροῦν πῖλόν του, σύνηθες εἰς αὐτὸν σημεῖον ἢ μεγίστης ἀθυμίας ἢ μεγίστης ὀργῆς, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἄφωνος· ἐμελέτησε δὲ παραχρῆμα τὴν παραβολωτάτην τῶν πράξεων· ἀπεφάσισε, καὶ κατεχομένης ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Σφακτηρίας καὶ στενωτάτου ἑκατέρωθεν ὄντος τοῦ εἴσπλου, συνοδεύων μόνος δύο βραδυκίνητα πυρπολικὰ νὰ ἐμβῇ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου, ὅπου τὰ πλεῖστα πλοῖα τοῦ Ἰβραΐμου, καὶ νὰ ἐμβάλῃ πῦρ ἀπανταχοῦ. Εἰς μάτην ὁ Ἀντώνιος Κριεζῆς καὶ ὁ Γεώργιος Σαχίνης ἀνεδέχοντο αὐτοὶ τὸ ἔργον· ὁ γέρων ἔμενεν ἀμετάπειστος. Ἀλλὰ περὶ τὴν δείλην Ζακύνθιός τις κυβερνήτης ἀκατίου φθάσας ἀπὸ Μεθώνης, ἀνήγγειλεν ὅτι ἐκεῖ ὁ ὑποναύαρχος τῆς Αἰγύπτου ἔστεκεν ἐπ' ἀγκύρας μετὰ τριῶν φρεγατῶν, δύο κορβεττῶν, δεκαὲξ μονοκρότων καὶ ὀκτὼ ἄλλων λεπτοτέρων πλοίων. Ὁ Μιαούλης τότε μεταβαλὼν γνώμην, «*ὑπάγωμεν εἰς Μεθώνην*, «ἀνέκραξε» *νὰ κηδεύσωμεν ἀξίως τὸν Τσαμαδόν!*» καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν πλοίων ὅλων καὶ ὑπὸ τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν προσελθόντων ἀπὸ τῆς Ὕδρας δύο πολεμικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαφαὴλ καὶ Ἰωάννου Βελεβίνου καὶ τεσσάρων πυρπολικῶν τοῦ Δημητρίου Τσάπελη, Ἀναγνώστου Δημαμᾶ, Μαρίνου Σπαχῆ καὶ Ἀντωνίου Βίκου, ἐπέστη περὶ τὰ μέσα τῆς νυκτὸς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὁρμητηρίου· κρατῶν δὲ τὸν ἐχθρὸν ἔγκλειστον αὐτὸς παρεκέλευσεν, αὐτὸς ὡδήγησε τοὺς αἰτναίους Κύκλωπας τῆς Ὕδρας. Ὁ Πιπῖνος καὶ ὁ Πολίτης ἐπέδραμον εἰς τὰς φρεγάτας, ὁ Τσάπελης καὶ ὁ Δημαμᾶς εἰς τὰς κορβέττας, ὁ Σπαχῆς καὶ ὁ Βῖκος εἰς τὰ μονόκροτα. Ζεφύρου ἐπιπνέοντος, τὸ πῦρ ταχὺ ἀπὸ μιᾶς ἄκρας τοῦ λιμένος εἰς ἄλλην διεχύθη καὶ εἰς τὸ φρούριον μετεδόθη, καὶ παρεκτὸς μόνης τῆς στρατηγίδος, ἥτις ἐξέφυγεν, εἰκοσιοκτὼ πλοῖα καὶ πεντακισχίλιοι ναῦται ἢ στρατιῶται συναπωλέσθησαν. Μία μετ' ἄλλην ἐβόμβησαν εἰκοσιοκτὼ ἐκπυρσοκροτήσεις ὡς εἰς τελετὴν ἐνταφιασμοῦ ὁλμοβολήσεις βραδεῖαι. Ὁ Μιαούλης ἀπὸ τῆς πρώρας ἀκούων ἐμέτρει αὐτὰς καὶ ὅτε ὁ ἄνεμος ἔπαυσε φέρων καὶ τὴν ἐσχάτην μέχρι Μαλέου «*ὦ Τσαμαδέ*, ἀνεφώνησεν, *ἂν δὲν σὲ διεσώσαμεν, κἂν σ' ἐξεδικήσαμεν!*» ὁ δὲ Ἰβραΐμης ἐκπλαγείς, ἀπέπλευσε κατὰ τάχος εἰς Κρήτην.

Αλεξανδρος Σουτσος.

. . . (1) Ὁ καπετάνιος ἔβαλε μένα μπουρλοτιέρη. Νὰ τὸ θυμοῦμαι! ὄξω 'στὰ Μοθωκόρωνα οὔτε καντῆλι δὲν ἔφεγγε, σκοτάδι καὶ νέκρα· ἡ πούλια ἔδειχνε μεσάνυχτα· οἱ Τουρκαλᾶδες ροχάλιζαν βαρειὰ μεσ' 'ς τὰ καράβια τους· ἐμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλὶ 'ς τὸ χέρι· ζυγώνομε· ἡ φεργάδα μέσ' 'ς τὸ σκοτάδι ἔμοιαζε σὰν κανένα θεώρατο, κατάμαυρο θηρίο· ζυγώνομε ἀκόμα· τί καρδιοχτύπι ἦταν ἐκεῖνο! Ἂν μᾶς ἔννοιωθαν εἴμασθαν χαμένοι· μὰ κοιμοῦντανε βαρειὰ ὅλοι τους· ἄχ καὶ πῶς θὰ 'ξυπνήσετε ἀγάδες! Ζυγώνομε ἀκόμα καὶ νά σου καὶ κολλοῦμε τὸ μπουρλότο 'ς τὴ φεργάδα, κ' οἱ γάτζοι ποὔχε 'μπρὸς μπερδεύθηκαν 'ς τὰ σχοινιά της· κάνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴ φωτιά. Ἐβρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι· μὰ 'γώ, παιδί, βλέπεις, ἀτζαμῆς, σάστισα, δὲν πήδηξα μέσ' 'ς τὴ βάρκα, ποὺ ἔφυγε· ἔμεινα 'ς τὸ μπουρλότο· ἡ κουπαστὴ τινάχκε 'ς τὸν ἀέρα καὶ νοιώθω ἕνα δυνατὸ πόνο 'ψηλὰ 'ς τὸ ποδάρι μου καὶ βλέπω πῶς πῆρε φωτιὰ τὸ κρέας μου καὶ πέφτω 'ς τὴ θάλασσα. Μὰ τότε ἔγεινεν ἕνα κακὸ ποὺ δὲ μετάειδαν τὰ 'μάτια μου· ἡ φεργάδα ἄναψε μὲ μιᾶς, γιατὶ εἶχε τζιπχανὲ μέσα καὶ τινάχκε 'ς τὸν ἀέρα· ἀνάμεσα ἀπὸ κάτι φλόγαις κόκκιναις, κίτριναις, γαλάζιαις, ποῦ σφύριζαν σὰν φίδια, πετιοῦνταν ἡ φεργάδα κομμάτια κομμάτια· οἱ Τουρκαλᾶδες, τάρμενα, τὰ κανόνια, ἀρμένιζαν 'ς τὸν οὐρανὸ καὶ πέφτοντας περνοῦσαν 'πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου· ἔπεφταν τριγύρω μου πλάτς! πλούτς! Ἂν μ' εὔρισκε τίποτε θὰ μ' ἄφινε 'ς τὸν τόπο· δός του βουτιαῖς καὶ μακροβούτια· μὰ βγάζοντας τὸ κεφάλι μου ἀπάνω γιὰ νὰ πάρω ἀνάσασι, μεσ' 'ς τὴν κοσμοχαλασιὰ ἐκείνη εἶδα μιὰ βάρκα νἄρχεται σιγά· ἂν εἶνε τούρκικη εἶπα θὰ 'πάγω μοναχός μου 'ς τὸ φοῦντο γιὰ νὰ μὴ μὲ πιάσουν τὰ σκυλιά· 'ς τὸ πολεμάρχο μὲ εἶχαν γιὰ χαμένο· βρὲ τὸ καϋμένο τὸ παιδί, εἶπαν, χάθηκε· μὰ ὁ Θεὸς τοὺς φώτισε κ' ἔστειλαν μιὰ βάρκα γιὰ νὰ ἰδῇ· ὅταν ζύγωσε κ' εἶδα πῶς ἦταν 'δική μας ἔβαλα ταὶς φωναίς, γιατὶ τριγύρω μου ἔπλεαν τόσα κεφάλια, κορμιά, χαλάσματα, καὶ μ' ἔβαζαν 'ς τὴ μέση, σὰν νἆταν θυμωμένα μαζί μου, κ' ἐγὼ τάμπωχνα γιὰ νὰ περάσω, ποῦ δὲν 'μποροῦσαν ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὲ ἰδοῦν, νὰ μὲ γνωρίσουν· ἦρθαν μ' ἐπῆραν, μ' ἐπήγανε 'ς τὸ πολεμάρχο . . .

Α. Π. Κουρτιδης.

(1) Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως γέροντος πυρπολητοῦ.

Digitized by Google

Ἐπιγραφὴ τοῦ τάφου

ΩΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑ
ΟΥΛΗΣ
1838

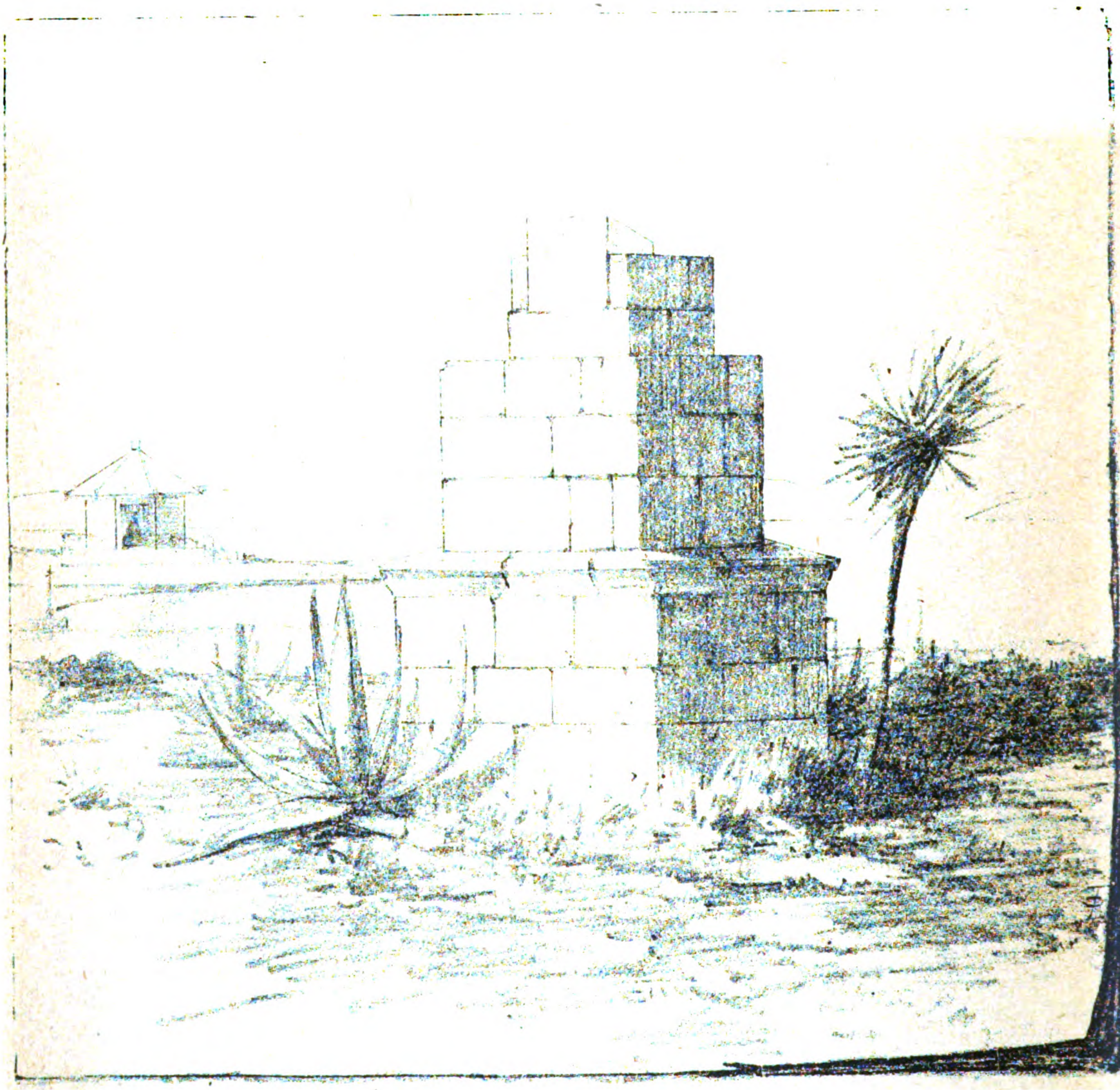

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Digitized by Google

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Digitized by Google

ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

9, 15, 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

Τὴν 7 Ἰανουαρίου. Ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια τῶν Σκροφῶν· ὁ ναύαρχός μας Μιαούλης δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν ἐνταῦθα τοπικὴν Διοίκησιν, καὶ δι' ἄλλης πρὸς τοὺς ὁπλαρχηγοὺς μας εἰδοποιεῖ τὴν ἄφιξιν τοῦ στόλου μας. Γενικὴ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη ἐζωγραφίσθη εἰς τὰ πρόσωπα τῆς ἀνδρείας φρουρᾶς μας.

Τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ. Ἑπτὰ ἐχθρικὰ καράβια πλέοντα ἔξω τοῦ Πάπα, εἰδοποιήθησαν, ὡς φαίνεται τὴν ἄφιξιν τοῦ στόλου μας, καὶ διελθόντα σήμερον ἐνώπιον τοῦ λιμένος μας, εἰσῆλθον μετὰ σπουδῆς εἰς Π. Πάτρας.

Τὸ ἑσπέρας ἐφάνη εἰς τὸν ὁρίζοντά μας πρὸς δυσμὰς μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου διευθυνόμενον πρὸς τὸν λιμένα μας.

Τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ. Εἴκοσι δύο Ἑλληνικὰ πλοῖα προσωρμίσθησαν τὸ πρωῒ εἰς τὸν λιμένα μας· σφοδρὸς δ' Ἀπηλιώτης κατακυματίζει τὸ πέλαγος.

Μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἐχαιρετήσαμεν τὴν ἄφιξιν τοῦ στόλου μας. Καθ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν κανονοστασίων τοῦ τείχους μας ἐκρότησεν ἡ πυροβολικὴ τρίς, καὶ τρὶς ἡ φρουρὰ ἐκένωσε κατὰ σειρὰν τὰ τουφέκιά της.

Τὴν 10 τοῦ αὐτοῦ. Μ' ὅλον τὸν σφοδρὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν θάλασσαν τρικυμίαν, ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐβάλθη εἰς κίνησιν. Πέντε φρεγάται ἔχουσαι τὸν ἄνεμον ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἐξέπλευσαν περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸν κόλπον, καὶ ἐλθοῦσαι ἀπέναντι τοῦ λιμένος μας, ἐπυροβόλουν τὰ αὐτοῦ σε εἴκοσι δύο πλοῖα μας, ἐξ ὧν τὰ ἥμισυ στρατηγηματικῶς ἐβάλθησαν εἰς τὰ πανιὰ καὶ διευθύνθησαν πρὸς δυσμάς, τὰ δ' ἄλλα ὄντα ἀραγμένα ἀντεπυροβόλησαν μὲ ἀταραξίαν τὰς ἐχθρικὰς φρεγάτας, καὶ τὰς ἠνάγκασαν μετὰ μιᾶς περίπου ὥρας μάχην νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα, καὶ νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου. Τότε μία τῶν φρεγατῶν τούτων ἔρριψε τρεῖς κανονιαῖς καὶ ὕψωσε σημεῖα· παρευθὺς δ' ἔδραμον ἄλλαι ἐννέα φρεγάται τῆς πρώτης τάξεως καὶ δύο βρίκια, καὶ ἦλθον εἰς βοήθειάν των, καὶ ἑνωθέντα ὅλα ὁμοῦ ἐβάλθησαν εἰς τακτικὴν γραμμήν, καὶ πάλιν ἤρχοντο ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τὰ ἕνδεκα Ἑλληνικὰ βρίκια, τὰ ὁποῖα βλέποντα τὸν ἐχθρὸν ἐνισχυθέντα ἔκαμαν πανιά, καὶ ἐβάλθησαν ὡσαύτως καὶ αὐτὰ εἰς τακτικὴν γραμμήν· ἐν τούτοις ἔγεινεν ἀμοιβαῖος ἱκανὰς ὥρας κανονοβολισμὸς ἀλλ' ἡ τρικυμία δὲν ἐσυγχώρει, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ μικρόσωμα πλοῖα μας, νὰ γίνῃ τακτικὴ ναυμαχία· ἕνεκα δὲ τούτου καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ ἡ ἰδική μας μοῖρα διευθύνθη πρὸς τὰς Σκρόφας, χωρὶς νὰ συμβῇ καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ἄλλη ζημία, παρ' ὅτι ἐθραύσθη ἡ ἀντέννα, ὡς φαίνεται μιᾶς φρεγάτας, τὴν ὁποίαν ἴδομεν νὰ πλέῃ ἕως τῆς ἑσπέρας χωρὶς πανὶ τῆς γάμπιας.

Τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ. Βασιλεύει ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ αὐτὴ σφοδρότης τοῦ Ἀπηλιώτου, ὅθεν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν δὲν βλέπομεν ἄλλο, εἰμὴ φουσκωμένα κύματα.

Τὴν 12 τοῦ αὐτοῦ. Ὁ στόλος τῶν ἐχθρῶν, ὅστις μετὰ τὴν προχθεσινὴν ναυμαχίαν εἶχε διευθυνθῇ πρὸς τὴν Γλαρέντσαν, σήμερον πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ παράλιά μας, καὶ περιφέρεται ἔξω τοῦ λιμένος· μέρος δ' αὐτοῦ ἄραξε περὶ τὸ ἑσπέρας ἀντικρὺ τοῦ Πάπα.

Τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠκούσαμεν κανονοβολισμοὺς ἀπέναντι τοῦ λιμένος μας, οἱ ὁποῖοι μ' ὅλον ὅτι ἐγίνοντο ἐκ διαλειμμάτων, διήγειρον τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς μας, ἥτις ἠγνόει τί διατρέχει. Μετὰ μιᾶς περίπου ὥρας κανονοβολισμόν, βλέπομεν αἴφνης πυρπολουμένην τὴν ἐχθρικὴν φρεγάταν, ἡ ὁποία ἦτον ἀνακαθισμένη εἰς τὰ ῥηχά· εἰς τὸ φῶς τῆς φλογὸς ταύτης ἀνεκαλύψαμεν διάφορα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔπλεον πέριξ της ἀπὸ μέρους τῆς θαλάσσης. Ἀμέσως ἐνοήσαμεν, ὅτι ἡ ναυτικὴ μοῖρα τῆς Ὕδρας, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἔνδοξον ναύαρχόν της Μιαούλην, μετὰ μικρὰν ἀπὸ μέρους τῆς φρεγάτας ἀντίστασιν, καὶ ἐπολέμησε, καὶ τέλος τὴν ἐπρόσφερεν ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐλαμπάδιζεν ἡ φρεγάτα ἀπὸ τῆς πρώρας ἕως τῆς πρύμνης· τὸ πῦρ εἰσχωρεῖ τελευταῖον ἕως τοῦ κονιδοχείου (τζεπχανέ), καὶ τότε ἡ ἔκρηξίς της ἐσχημάτισε τέσσαρας ὑψηλοτάτους πυρίνους στύλους, ἐν ᾧ τὸ σκάφος τῆς φρεγάτας διαιρεθὲν εἰς τρία τμήματα, καπνίζει σήμερον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

Τινὲς τῶν ἐν τῇ φρεγάτᾳ ταύτῃ ἐχθρῶν εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀκάτια, ὅτε ἐγίνετο ἡ μάχη, καὶ διασωθέντες, ἀπέβησαν εἰς Καλαμωτόν. Πλήν, μολονότι οἱ βάρβαροι ἀπέφυγον τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡφαίστου, τὴν δικαίαν ὅμως τῶν Ἑλλήνων ἀγανάκτησιν δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀποφύγουν· καθότι οἱ ἡμέτεροι καταδιώξαντές τους καὶ εἰς τὴν ξηράν, τοὺς ἐπρόσφεραν θῦμα τοῦ Ἄρεως.

Ἐν τοσούτῳ ὁ ἀθάνατος Μιαούλης συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν γενναίαν του μοῖραν συνισταμένην ἀπὸ μόνα 25 πλοῖα, ἅμα ὅτε ἐξημέρωσεν, ἤρχισε νὰ καταδιώκῃ τὸν ἄλλον ἐχθρικὸν στόλον, τὸν ὁποῖον καὶ ἔφερε πυροβολῶν ἕως εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Φιδάρη· καὶ τότε ὁ ἄνεμος ἐφύση-

Digitized by Google

σεν ἀπὸ τὸν κόλπον, ὁ δὲ ἐχθρικὸς στόλος ἰδών, ὅτε εὑρέθη ὑπὲρ ἄνεμον (σοβράνον), καὶ μάλιστα διότι ἐξέπλευσαν ἀπὸ Ναύπακτον καὶ ἦλθον εἰς βοήθειάν του ὅλα τὰ ἄλλα πλοῖα, ἐστάθη καὶ ἐβάλθη εἰς γραμμὴν διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ. Ἐβάλθη ὡσαύτως εἰς τακτικὴν γραμμὴν καὶ ἡ ὀλιγάριθμος μοῖρά μας, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὑπ' ἄνεμον (σοττο-βέντο) ἤρχισε πρώτη τὴν ναυμαχίαν. Ποία εὐαίσθητος ψυχὴ δὲν ἤθελε θαυμάσει τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν ἡρώων θαλασσινῶν μας, βλέπουσα μίαν ὀλιγάριθμον μοῖραν συντιθεμένην ἀπὸ τόσον μικρόσωμα πλοῖα, καὶ μάλιστα νὰ ἦναι ὑπ' ἄνεμον, νὰ ἀντιπαρατάττεται ἐπίσης ἐναντίον εἰς τόσον πλῆθος πλεόντων βαρβαρικῶν τειχῶν!

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἤρχισεν ἡ μάχη, πολλὰ πλοῖά μας διῆλθον τρὶς ἢ τετράκις ἀνὰ μέσον τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς, μαχόμενα μὲ ἀπερίγραπτον εὐθαρσίαν καὶ ἐπιμονήν, ἕως τῆς μεσημβρίας. Καὶ τότε τρόμος κατεκυρίευσε τοὺς ἀπίστους· τότε ὁ κολοσσαῖος οὗτος στόλος διαλύει τὴν γραμμήν του, τρέπεται εἰς φυγήν, καὶ μὲ μεγάλην του καταισχύνην καὶ ὄνειδος τρέχει νὰ διασωθῇ εἰς τὰ χαῦνα ἄσυλα τῶν φρουρίων του, ἐν ᾧ ὁ ἡμέτερος ἀφ' οὗ τὸν κατεδίωξεν ἕως εἰς Κρυονέρι, ἤδη τροπαιοφόρος περιέρχεται τὰ παράλιά μας.

Τὴν 17 Ἰανουαρίου. Μᾶς μένει ἤδη νὰ δώσωμεν εἰς τὸ κοινὸν περιστατικωτέρως τὰ κατὰ τὴν χθεσινὴν ναυμαχίαν, καθ' ὃν τρόπον ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ γράμμα τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου μας Μιαούλη, καὶ καθὼς στοματικῶς μᾶς παρέστησε καὶ ὁ ἀρειτολμος ἀντιναύαρχος Σαχτούρης, ὅστις ἐκβῆκε σήμερον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐπεσκέφθη τὸ φρούριόν μας. Ἔχει δὲ οὕτως·

«Ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἡ γενναία μοῖρα τῆς Ὕδρας συντροφευμένη καὶ ἀπὸ τρία μόνον Σπετσιώτικα καὶ τέσσαρα Ψαῤῥιανὰ ἐν οἷς καὶ τὸ πυρπολικὸν τοῦ ἥρωος Κανάρη, ἐπλησίασεν εἰς τὸν λιμένα μας, καὶ ἴδε τὴν καθισμένην ἐχθρικὴν φρεγάταν, τὴν ὁποίαν ἓν πυρπολικὸν ἔκαυσε, μέρος τῶν ἐν τῇ φρεγάτᾳ ταύτῃ ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηράν, ὅπου (ὡς καὶ εἰς τὸ προλαβὸν φύλλον τῶν χρονικῶν μας εἴπομεν) ἐθυσιάσθησαν, καὶ ἐσυλλήφθησαν ἀπὸ τὰ ἀκάτια τοῦ στόλου μας. Οὗτοι δὲ οἱ αἰχμάλωτοι ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ στόλος τῶν βαρβάρων μόλις ἔχει ἀκόμη διὰ εἴκοσι ἡμερῶν ἢ καὶ ὀλιγώτερον τροφάς, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, καὶ προσέτι διὰ νὰ ἐπισκευασθῇ, μέλλει εἰς ὀλίγας ἡμέρας νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ ἴδια καὶ ὅτι πρὸ ἡμερῶν ἀκόμη ἤθελε νὰ φύγῃ. εἰδοποιήθη ὅμως τὴν ὁποίαν ἔπασχε τὸ Μεσολόγγι τροφῶν ἔλλειψιν, καὶ ἔμεινε νὰ ἰδῇ ὁποία ἤθελεν εἶσθαι ἡ τύχη τοῦ φρουρίου τούτου.»

Ἡ γενναία μοῖρα μας μετὰ τοῦτο ἐβάλθη εἰς καταδίωξιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις ἔσπευδε νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ φρούρια Π. Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου, ὁ ὁποῖος ὅμως εὑρὼν ἔπειτα βοηθητικὸν τὸν ἄνεμον, καὶ ἐνισχυθεὶς ἀπὸ τὰ λοιπὰ πλοῖά του ἀντεπαρατάχθη. Ἔγινε λοιπὸν ἡ ναυμαχία πεισματικωτάτη διαρκέσασα πέντε ὁλοκλήρους ὥρας· ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ἓν τῶν ἐχθρικῶν πυρπολικῶν (καθὼς ὡμολόγησαν οἱ διαληφθέντες τῆς ἐχθρικῆς φρεγάτας αἰχμάλωτοι, ὁ στόλος τῶν ἀπίστων ἔχει μαζή του 18 πυρπολικὰ) διευθυνθὲν κατὰ τοῦ ἀθανάτου ναυάρχου μας Μιαούλη, ἤρχετο κατὰ μίμησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡρωϊσμοῦ νὰ καύσῃ τὴν ναυαρχίδα μας. Ἀλλ' «ἑνὶ ἑκάστῳ ἡ χάρις δέδοται κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ» λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Εἰς τοὺς Ἕλληνας εἶνε δεδομένον νὰ πυρπολῶσι τοὺς ναυάρχους τοῦ τυράννου των· εἰς δὲ τοὺς Τούρκους ἡ μοχθηρία, ἀδεξιότης καὶ μικροψυχία ἐχαρίσθη. Μόλις οἱ ἀπτόητοι περὶ τὸν γενναῖον Μιαούλην πυρποληταί μας ἴδον τὸ πυρπολικὸν τῶν βαρβάρων εἰς τοιαύτην διεύθυνσιν, καὶ πάραυτα ἐπιβάντες εἰς τὰ ἀκάτιά των (φελούκαις) ἔδραμον κατ' αὐτοῦ μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας. Τί γελοῖον ἄκουσμα! Οἱ βάρβαροι ἰδόντες τὰ ἀκάτια ταῦτα ὁρμῶντα ἐναντίον τοῦ πυρπολικοῦ των, ἔπεσον βιαίως εἰς τὰ ἰδικά. των ἀκάτια (ἦσαν δ' ὅλοι ὁμοῦ 40 περίπου), καὶ παραιτήσαντες τὸ πυρπολικόν των, ἔδραμον νὰ σωθῶσιν εἰς μίαν τῶν πλησιεστέρων φρεγατῶν· οἱ δὲ ἡμέτεροι τότε ἀναβάντες εἰς αὐτὸ καὶ εὑρόντες το ἔρημον τὸ ἐκυρίευσαν ἀμαχητί, καὶ τὸ ἔφερον θριαμβευτικῶς εἰς τὸν στόλον μας.

Ἐν τούτοις ἡ ναυμαχία ἐπεκράτει μ' ὅλον τὸ πεῖσμα· ἔφυσα δὲ πράως ἄνεμος ἀπὸ τοῦ κόλπου. Μ' ὅλον τοῦτο οἱ ἀδάμαστοι ἥρωες τοῦ στόλου μας, χωρὶς νὰ δειλιάσωσι ποσῶς οὔτε τὸ ὀγκῶδες, οὔτε τὸ πολυάριθμον τοῦ ἐχθροῦ, ἐπολέμησαν καρτεροψύχως, διέλυσαν τὴν ἐχθρικὴν γραμμήν, ἔτρεψαν τὸν βάρβαρον εἰς φυγήν, καὶ ἰδοὺ σήμερον ὁ ἑλληνικὸς στόλος στολίζει τὰ παράλιά μας.

Ἐν ᾧ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐβάλθη εἰς ἀταξίαν, καὶ κακηνκακῶς ἔτρεχε νὰ εὕρῃ καταφύγιον ὑπὸ τὰ φρούρια· ἓν βρίκι ἐχθρικόν, κατατρομασμένον ἀπὸ ὑπερβολικὸν φόβον ἐπλησίασεν εἰς τὴν ξηρὰν πρὸς τὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκόλλησεν· οἱ δ' ἐν αὐτῷ ἰδόντες τὸν κίνδυνον ἄφευκτον, ἔβαλον πῦρ καὶ τὸ ἔκαυσαν, καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἀκατίων ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς παλαιὰς Πάτρας.

(*Ἑλληνικὰ Χρονικά.*)

Digitized by Google

Η ΤΕΛΕΥΤΗ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Τὸν Μιαούλην βαρέως ἀσθενοῦντα ἐπεσκέφθη ὁ βασιλεὺς Ὄθων, πρὸς ὃν ὁ ψυχορραγῶν θαλασσομάχος ἀνακαθήσας ἐπὶ τῆς κλίνης εἶπε κατὰ τὸν Π. Ἀργυρόπουλον τοὺς ἑξῆς λόγους:

«Δὲν μὲ μένουν πλέον εἰμὴ ὀλίγαι στιγμαὶ ζωῆς. Βλέπω τὸν θάνατον ἔμπροσθέν μου, ἀλλὰ τὸν βλέπω μὲ πλήρη ἀταραξίαν ψυχῆς καὶ ἀποχαιρετῶ τὸν κόσμον εὐχαριστημένος. Ὅσα ἐπεθύμησα εἰς τὴν ζωήν μου τὰ ἀπήλαυσα. Εἶδον τὴν πατρίδα μου ἐλευθερωμένην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς δουλείας καὶ τῆς βαρβαρότητος. Εἶδον τὸν θρόνον τῆς Μεγαλειότητός Σου ἐγγυητὴν ἀσφαλῆ τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ἑκάστου τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀνεγειρόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς πατρίδος. Εἶδον τέλος πάντων τὴν Μεγαλειότητά Σου ἀναβαίνουσαν εἰς τὸν θρόνον τοῦτον τὸν ὁποῖον ἡ Θεία Πρόνοια τῆς εἶχε προωρισμένον. Ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἠσφαλίσθη διὰ πάντα· δὲν μὲ μένει τίποτε πλέον νὰ ἐπιθυμήσω εἰς τὴν ζωήν.

Αἱ τιμαὶ μὲ τὰς ὁποίας ἡ Μεγαλειότης Σου ἀντήμειψε τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας κόπους μου, ἡ εὔνοια τὴν ὁποίαν ἐδαψίλευσας πρὸς ἐμέ, αἱ τιμαὶ καὶ ἡ εὔνοια τὰς ὁποίας ἀπήλαυσα εἰς Μόναχον παρὰ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Σεβαστοῦ Πατρός Σου, ἐπεσφράγισαν τὴν εὐτυχίαν τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ζωῆς μου.

Συσταίνω, Βασιλεῦ, πρὸς τὴν Μεγαλειότητά Σου τοὺς συναγωνιστάς μου, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν ὄχι μόνον μὲ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πεῖναν καὶ μὲ τὴν δίψαν καὶ παντὸς εἴδους στερήσεις, ἕως οὗ νὰ ἴδουν νὰ λάμψῃ ἡ εὐτυχὴς ἡμέρα τῆς ἀναγορεύσεώς Σου εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον. Συσταίνω ὁμοίως εἰς τὴν Βασιλικήν Σου ἀγάπην τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μου, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωκα πλήρεις παραγγελίας νὰ τιμήσωσι τὴν μνήμην μου μὲ τὴν πρὸς Σὲ ἀναλλοίωτον ἀφοσίωσιν, καὶ μὲ ὅσα ἔργα δύνανται νὰ συνεισφέρουν εἰς τὸ νὰ συνεξζάρουν τὴν τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Τὸ μέλλον τὸ ὁποῖον ἡ Βασιλεία Σου ἀνοίγει εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ γλυκυτέρα παρηγορία ἥτις μὲ συνοδεύει εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Οἱ Ἕλληνες, Βασιλεῦ, καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς καὶ εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους ἦσαν φαίνεται προωρισμένοι νὰ κατορθώσωσι μὲ μικρὰ μέσα μεγάλα ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἀποχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, ἄλλοτε ἀπὸ τὰ μικρὰ σύνορα τῶν μικρῶν ἐπικρατειῶν καὶ ἄλλοτε ἀπὸ ἐμφυλίους διαφοράς, παρέλυον τὰς ἰδίας των δυνάμεις. Σήμερον ἑνωμένοι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Σου θέλουν συγκεντρώσει ὅλα τὰ μέσα των διὰ νὰ φέρουν εἰς εὐτυχὲς πέρας, ὅσα ἡ δόξα τοῦ Βασιλείου καὶ ἡ κοινὴ εὐτυχία ἀπαιτοῦν.

Δέξου, ὦ Βασιλεῦ, καὶ τελευταίαν φορὰν τὰς θερμὰς εὐχὰς τὰς ὁποίας ἀναπέμπω πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν κραταίωσιν τοῦ θρόνου Σου καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν λαῶν Σου.»

Εἰς ταῦτα ἄκρως συγκεκινημένος ἀπήντησεν ὁ Βασιλεύς:

«Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ ἐκφράσω πόσον ἐπιθυμῶ νὰ διατηρηθῇ ἔτι πολὺν καιρὸν ἡ ζωή σου διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πόσον ἐπιθυμῶ νὰ σὲ βλέπω ἔτι πολὺν καιρὸν πλησίον μου, διὰ νὰ ἀκούω τὰς φρονίμους καὶ πατριωτικὰς συμβουλάς σου. Τὰς ἐπιθυμίας σου θέλω προσπαθήσει νὰ τὰς ἐκτελέσω, καθ' ὅσον αἱ περιστάσεις μοὶ τὸ ἐπιτρέψωσι. Στρέφων τὰ βλέμματά σου πρὸς τὰ παρελθόντα, βλέπεις ὅτι ἡ ζωή σου ἐστάθη τόσον σωτήριος διὰ τὴν πατρίδα, ὅσον ἦτο ἔνδοξος καὶ διὰ σὲ τὸν ἴδιον καὶ διὰ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἰδέα ἐκ τῆς προσγενομένης ζημίας τοῦ θανάτου ἑνὸς πολεμιστοῦ τοσοῦτον ἐπισήμου καὶ τοσοῦτον ἀφωσιωμένου εἰς τὴν πατρίδα του, εἶναι ἰδέα θλιβερὰ καὶ διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ διὰ τὸν Βασιλέα του· καὶ ὁ πατήρ μου ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ὅστις σοὶ ἀπέδειξε πόσον σὲ ἐκτιμᾷ θέλει πολὺ συμμεθέξει εἰς αὐτὰ τὰ λυπηρὰ αἰσθήματα. Προωρισμένος ἀπὸ τὴν Θείαν Πρόνοιαν νὰ βασιλεύσω εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ πλείστου ποιοῦμαι ὅλας τὰς εὐγενεῖς πράξεις αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τὴν δόξαν καὶ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο μὲ εὐχαρίστησιν ἐκφράζω τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς ἐξόχους ἐκδουλεύσεις τὰς ὁποίας ἐπρόσφερες εἰς τὴν πατρίδα.»

Η ΚΗΔΕΙΑ

Τὴν 13 περὶ τὴν 6 ὥραν ἐσήκωσαν τὸν νεκρὸν ἀπὸ τὸ οἴκημά του ἀξιωματικοὶ θαλασσινοί· τὸν ἐσυντρόφευσαν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, οἱ ὑπουργοὶ μετὰ τοῦ Καγγελαρίου τῆς Ἐπικρατείας Κ. Ἀρμενσπέργη, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὅλαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ αἱ εὑρισκόμεναι εἰς τὴν καθέδραν, ξένοι διπλωματικοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ θαλασσινοὶ καὶ πλῆθος μέγα τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ μεγάλης στρατιωτικῆς παρατάξεως, μετὰ πενθίμου μουσικῆς καὶ ψαλμῳδιῶν τὸν ἔφεραν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία,

Digitized by Google

καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἔμεινεν ὅλην τὴν νύκτα ἐκεῖ περιφρουρούμενος ἀπὸ μίαν ἐπιλέκτων φυλακήν. Τὴν 14 περὶ τὴν 5 ὥραν τὸ πρωὶ συνῆλθον πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, ὁ Καγγελάριος, οἱ ὑπουργοὶ καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ μετὰ μεγάλης στρατιωτικῆς πεζῆς καὶ ἱππικῆς παρατάξεως, προπορευομένων 6 κανονίων, ἔθεσαν τὸν νεκρὸν ἐπὶ πενθησκεποῦς ἁμάξης συρομένης ἀπὸ 4 πενθηφόρους ἵππους καὶ μετὰ ψαλμῳδιῶν καὶ μουσικῆς τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Πλῆθος λέμβων τόσον τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, ὅσον κ' ἐκείνου τῶν ξένων δυνάμεων, Ἄγγλων, Γάλλων καὶ Αὐστριακῶν, ἦσαν ἕτοιμαι καὶ ἐδέχθησαν καὶ τὸν νεκρὸν καὶ τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ἀκρωτηρίου Πειραιῶς, πλησίον εἰς τὸ μέρος ὅπου καὶ σήμερον ἀκόμη ὀνομάζουν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους· ἐκεῖ πάλιν ἔγινεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀοιδίμου Μιαούλη δέησις καὶ ἐνεταφιάσθη . . . . . Τέλος οἱ κανονοβολισμοὶ ἄρχισαν τόσον κατὰ ξηρὰν ὅσον καὶ κατὰ θάλασσαν, μετ' ὀλίγον ἄρχισαν καὶ τὰ πλοῖα τῶν διαληφθησῶν δυνάμεων, ὥστε διὰ πολλὴν ὥραν δὲν ἤκουέ τις παρὰ ἕνα ἀκατάπαυστον κρότον. Ὁ κ. Π. Ἀργυρόπουλος ἐξεφώνησε λόγον καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ κηδεία. (Ἐφημερὶς *Ἀθηνᾶ* 18 ἰουνίου 1835.)

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

. . . Ἀπέθανε τέλος ὁ Μιαούλης!

Θρηνήσατε σεῖς ὅσοι φέρετε τὸ λαμπρὸν τοῦτο ὄνομα, τοῦ ὁποίου τὴν δόξαν. ἐπροστάχθητε νὰ ἐξακολουθήσητε μὲ τὴν ἀφοσίωσίν σας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα! Θρηνήσατε κρατεροὶ θαλασσινοὶ τῶν τριῶν νήσων μάρτυρες τῆς δόξης του καὶ συναγωνισταί του, σεῖς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος ἔθεσε πρὸ πολλοῦ τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας! Σύννεφον πένθους ἂς σκεπάσῃ τὴν γυμνήν σου κεφαλήν, ἀδάμαστε Ὕδρα! Ὑπερήφανος μεταξὺ τῶν κυμάτων ποῦ βρέχουν μὲ σέβας τοὺς σκοπέλους σου, δεκατρεῖς χρόνους ἀπέστειλας τὰ παιδία σου ὡσὰν Σπαρτιάτισσα ν' ἀποθάνουν τὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον· καὶ τὰ παιδία σου πειθόμενα εἰς τὴν φωνήν σου, ἐπέστρεψαν θριαμβεύοντα ἢ ἐτάφησαν εἰς τοὺς διαφανεῖς τύμβους τῆς θαλάσσης. Θάρσει! ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσιν ἔθνη ἐνθουσιῶντα διὰ τὴν ἐλευθερίαν, οἱ αἰῶνες θὰ διηγῶνται εἰς τοὺς αἰῶνας τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν τέκνων σου. Καὶ ἡμεῖς, ἀποθέτοντες τώρα εἰς τὸ παράλιον τὰ λείψανα τοῦ Μιαούλη πλησίον τοῦ Θεμιστοκλέους, εἰς σὲ μάλιστα ἔχομεν ἠτενισμένα τὰ ὄμματά μας. Στεῖλε, στεῖλε μὲ τοὺς ἀνέμους τὰς τελευταίας σου εὐλογίας καὶ στεναγμούς, στεῖλε μὲ τὰ κύματα τὰ ὑστερινά σου δάκρυα εἰς τὸν τάφον τοῦ Μιαούλη· καὶ ἡ ψυχή του θέλει σκιρτήσει καὶ θέλει ἀποκριθῇ τελευταῖον μετ' εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μητέρα του Ὕδραν!

Π. Αργυροπουλος.

ΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Ἀπὸ τὰ δύο στοιχεῖα, γῆ καὶ πέλαγος, τὸ δεύτερο εἶναι τὸ πολυτιμότερο διὰ ἡμᾶς· φεύγουν οἱ στεριαῖς, ἀπὸ παντοῦ ἀγναντεύομε θάλασσα. Καὶ εἰς ταῖς ἡμέραις μας, ποῦ ἔντεσε νὰ ἔχωμεν δύναμιν, μὲ σιταροκάραβα ἐπολεμήσαμε τὰ βασέλα· ὁ ἄξιος γεμιτζῆς παίρνει τὰ σοβράνα καὶ μάχεται μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀνέμων, καὶ ἂς ἦναι μικρὸ τὸ καυκί του. Αὐτὴν τὴν τέχνην ἤξευρε ὁ περίφημος Μιαούλης εἰς ταῖς ναυμαχίαις του μὲ τὸν ἐχθρό. Μιὰ φορὰ μόνον ἔπεσε πολὺ σοταβέντο ὁ μακαρίτης διὰ δυστυχίαν μας καὶ δυστυχίαν του·[1] ἀλλ' ἂς μὴν ξυοῦμε ταῖς πληγαῖς μας!

Θ. Κολοκοτρωνης.

[1] Ὑπαινίσσεται τὴν ἐν Πόρῳ πυρπόλησιν τοῦ ἐθνικοῦ στόλου.

Ἡ στρατιωτικὴ δόξα εἶνε ἀτελὴς ὅταν δὲν στεφανοῦται ἀπὸ πολιτικὴν ἀρετήν, ὅταν δὲν κοσμῆται μὲ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τὰ πλεονεκτήματα.

Εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ πολῖται πρὶν ζωσθῶμεν τὴν ῥομφαίαν, καὶ δὲν γίνεται στυγερωτέρα μάστιξ τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν μεταξὺ τοῦ στρατιωτικοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ καρδίας τυραννικῆς καὶ ἀκοινωνήτου. Μάρτυρες εἴμεθα ὅλοι τῆς πολιτικῆς διαγωγῆς τοῦ Μιαούλη. Δὲν εἶνε παράδοξον φαινόμενον μεταξὺ τῆς συγκρούσεως τῶν πολιτικῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐχώριζον ἄλλοτε, μόνον τοῦ Μιαούλη τὄνομα νὰ τεθῇ εἰς ὁρίζοντα τόσον ὑψηλόν, ὥστε ποτὲ νὰ μὴν ἐκτοξευθῇ κατ' αὐτοῦ βέλος συκοφαντίας; Ὄχι διότι δὲν ὑπῆρξαν ἐνίοτέ τινες φθονεροὶ τῆς δόξης, ὄχι διότι μερικοὶ δὲν ἐβαρύνθησαν νὰ βλέπουν τὸν Μιαούλην εἰς περιωπὴν ἀνέφικτον

Digitized by Google

πρὸς αὐτούς· ἀλλὰ διότι ἠναγκάζοντο αὐτοὶ νὰ σιωποῦν καὶ νὰ κρύπτουν ὑπὸ πρόσχημα σεβασμοῦ τὰ ἀπεχθῆ αἰσθήματά των. Ἀλλ' ἡ ὑπόκρισις αὐτῶν περισσότερον ἀπὸ τὸν εἰλικρινῆ θαυμασμὸν τῶν φίλων του, ἐκήρυττε καὶ κηρύττει τὸ σταθερὸν καὶ ἀκραιφνὲς τοῦ χαρακτῆρός του.

Πιστὸς εἰς τὰς δοξασίας του φίλος τῆς καθαρᾶς καὶ ἀναιμάκτου ἐλευθερίας, ἀφωσιωμένος εἰς τοὺς φίλους μὲ τοὺς ὁποίους συνεδέθη ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, πραΰνων μὲ τὴν φιλανθρωπίαν του τὸ καταστρεπτικὸν τοῦ πολέμου, ὑποβοηθῶν τὰς φρονίμους διοικήσεις, ἔζησε πάντοτε ἐκτὸς φατριῶν, καὶ τὸν κρατερὸν βραχίονά του δὲν ἐταπείνωσε πώποτε καθιστῶν αὐτὸν εὐτελὲς ὄργανον ἰδίων ἢ ἀλλοτρίων συμφερόντων.

Κατά τινα ἐποχὴν ὄχι μεμακρυσμένην ἡ ἐθνικὴ δραστηριότης συστρεφομένη περὶ ἑαυτὴν ἐγέννησεν ἀγῶνα ὄχι ἄδοξον, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο περὶ ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ θλιβερὸν καθὼς ὅλ' αἱ ἐμφύλιαι ταραχαί. Εἰς αὐτὰς εἰμποροῦμεν νὰ ἐπιρρίψωμεν κάλυμμα πένθιμον καθὼς εἰς τὸ εἰκόνισμα κανενὸς πεπλανημένου μέλους τῆς οἰκογενείας μας· ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ καλύμματος βλέπει τις ποῖον χαρακτῆρα ἀνένδοτον καὶ εὐσταθῆ ἔδειξε τότε ὁ Μιαούλης. Μεταξὺ τούτων δὲν εἰμπορῶ νὰ ἀποσιωπήσω τὰς χάριτας τοῦ ἰδίου ἀνδρός. Μὲ πόσην κοσμιότητα καὶ ἀφέλειαν μᾶς ἐδιηγεῖτο τὰ κατορθώματά του, ἐπαινῶν κατ' ὄνομα τοὺς συγκινδυνεύσαντας, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὰς ἐπιτυχίας καὶ λησμονῶν μόνον τὸν ἑαυτόν του εἰς τὰς ἐξιστορήσεις τῶν ναυμαχιῶν, τῶν ὁποίων ἦτον ὁ ἥρως. Σεβαστός, χαρίεις καὶ εὐπροσήγορος μεταξὺ τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, ἀποθέτων τὸν στρατιωτικὸν χαρακτῆρα, ὅταν δὲν διηύθυνε ναυμαχίαν, ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ναυαρχίδος του ἐφαίνετο τόσον ἁπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς πολίτης, ὥστε δὲν ἐνθυμεῖτό τις πλέον ὅτι πλησίον τῆς ἀνεφέλου αὐτῆς καρδίας πάλλει ἄλλη καρδία διακαὴς καὶ τρικυμιώδης, τῆς ὁποίας ἡ ὁρμὴ καὶ αἱ φλόγες ἐκχέονται κατὰ τῶν πολεμίων στόλων τῆς Ἑλλάδος.

Π. Αργυροπουλος

Κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἐπαναστάσεως ἔτος ναύαρχος τῶν Ὑδραίων προεχειρίσθη ὁ Ἰάκωβος Νικολάου Τομπάζης, ἔτι διαρκούσης τῆς δικτατορίας τοῦ Ἀντωνίου Οἰκονόμου.

Ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ συνετός, ναυτικὸς δὲ ἔμπειρος ἔχων μάλιστα καὶ θεωρητικάς τινας περὶ τὴν ναυπηγικὴν γνώσεις. Ἀλλ' ἐστερεῖτο τοῦ ἀρχικοῦ ἀξιώματος ὅπερ ἀπητεῖτο εἰς τὰς δυσχερεῖς ἐκείνας περιστάσεις, καὶ εἶχε τὴν μετριοφροσύνην νὰ ἀνομολογῇ τοῦτο . . . Τότε ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἐμάντευσε τίς ἐκ τῆς πολυαρίθμου πλειάδος τῶν ἀρειοτόλμων τῆς Ὕδρας πλοιάρχων ἔφερεν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ τὴν πεπρωμένην τῆς ἡγεμονίας σφραγῖδα. Δὲν ἦτο δὲ εὔκολος ἡ διάκρισις, διότι ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης εἶχε δεινά τινα ἐλαττώματα. Τὰς σκιὰς ταύτας τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἐπιφανεστέρου στρατηλάτου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος, δὲν θέλω διστάσει νὰ καταδείξω, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτῆρός του πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἠφανίσθησαν εἴτε ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν τοῦ στόλου ἡγεμονίαν, εἴτε καὶ πρότερον.

Ἵνα δὲ μὴ ἀπατηθῶ καὶ μὴ ἀπατήσω, τὰ μὲν ἐλαττώματα τοῦ ἀνδρὸς θέλω παραστήσει ὅπως ἐξήγαγον αὐτὰ ἐκ τῶν ὁμιλιῶν μου μετὰ τῶν φιλτάτων αὐτῷ, τὰ δὲ προτερήματα, ὅπως ἀνομολογοῦνται ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων. Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης ἦτο ἐκ νεότητος οἰνοπότης μέχρι τῆς ἐσχάτης μέθης· καὶ τοῦτο μὲν τὸ πάθος ἀπέβαλεν ἅμα ἐνυμφεύθη τὴν σύντροφον τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ἀλλὰ παρέμεινεν ἥκιστα πρὸς τὸ θεῖον εὐλαβής, καὶ τὸ οὐδὲν ἧττον δεινόν, δὲν ἐπίστευεν, ὅτι τὰ μικρὰ τῆς Ἑλλάδος πλοῖα καὶ τὰ ἀτίθασσα αὐτῶν πληρώματα καὶ οἱ ὀλίγοι χρηματικοὶ πόροι, θέλουσι δυνηθῆ νὰ κατισχύσωσι τῶν πελωρίων τοῦ πολεμίου δυνάμεων. Ἀλλ' ὁ Λάζαρος ὁ Κουντουριώτης δὲν ἀπηλπίσθη, καὶ ἀφοῦ πολλάκις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821 ἠγωνίσθη ἐπὶ ματαίῳ νὰ πείσῃ αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἔλαβε τελευταίαν τινὰ καὶ μακροτάτην μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν. Τί ἐρρέθη τότε μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, οὐδέποτε ἐγνώσθη. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Μιαούλης ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μεγάρου τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ναύαρχος τῶν Ὑδραίων· καὶ ἐπεδόθη πρὸς τὴν ἡγεμονίαν τῆς ναυτικῆς ἡμῶν δυνάμεως μετὰ καρτερίας, ἥτις, ἐάν, ὡς μὴ ὤφειλε, δὲν ἐστηρίχθη οὐδὲ κατὰ τὸν μετέπειτα βίον ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, οὐδέποτε ἔπαυσε καθοδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνεσπέρου τῆς Ἑλλάδος ἀστέρος. Ὁ Μιαούλης ἦτο ὁ ἀτρομητότατος τῶν ἀνθρώπων, ἐπιτείνων τὴν ἀρετὴν ταύτην μέχρι τῶν ἐσχάτων μεθορίων τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἀφροσύνης.

Ἐν τῇ νεότητι ἔχων ἰδιόκτητον μέγα καὶ ὡραῖον πλοῖον ἐλοξοδρόμει ποτὲ διὰ τὸν ἐναντίον ἄνεμον ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ τῶν Γαδείρων. Γέρων συμπλωτὴρ παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι ὑπάρχει περὶ τὴν Ταρίφαν ὕφαλος εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀπόστασιν. Τί πειράζει, ἀπήντησεν ὁ Μιαούλης, καί, εἴτε μὴ πιστεύων τὸν γέροντα, εἴτε πεποιθὼς ὅτι θέλει κάμψει τὸν κίνδυνον, ἐξηκολούθησε πλέων εἰς τὸ ὑποδειχθὲν ὕπουλον μέρος, μέχρις οὗ συνετρίβη αἴφνης ἡ

Digitized by Google

ναῦς καὶ δεινὴν ὑπέστη ὁ ἀνὴρ ζημίαν, ἧς ἄνευ ἤθελεν ἀποβῇ ὁ πλουσιώτατος τῶν πλοιάρχων τῆς Ὕδρας. Ἀλλ' ὁ ἄκαμπτος αὐτὸς χαρακτὴρ ἦτο ἀπαραίτητος, ἵνα καταπλήξῃ καὶ δαμάσῃ τὰ δυσήνια ναυτικὰ πλήθη, ὧν ἔμελλε νὰ ἄρξῃ. Ἀρχὴν εἶχεν ὅτι ὁ πλοίαρχος δὲν πρέπει νὰ ἀναποδίσῃ ποτὲ ὁσονδήποτε σφοδρὸς καὶ ἂν ἦναι ὁ ἐναντίος ἄνεμος, καὶ πλειστάκις ἔκαμψε τὸν Καφηρέα ἐπικρατοῦντος καταιγιδώδους βορρᾶ, ἐνῷ οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ κατέφυγον εἰς τοὺς παρακειμένους λιμένας. Ἦτο ἀδυσώπητος πρὸς τὴν δειλίαν μὴ φειδόμενος οὐδὲ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ὅστις συνέπεσε νὰ μὴ διακρίνεται ἐπ' ἀνδρείᾳ. «Ἀπαράμιλλος ἦτο ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἀναφωνεῖ ὁ δίκαιος Σπετσιώτης Ἀνάργυρος Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου. Ἐπὶ τοῦ πολέμου συνελάμβανεν ἓν σχέδιον καὶ ἀμέσως τὸ ἔθετεν εἰς ἐνέργειαν, ἀδιαφόρει δὲ ἂν τὸν παρηκολούθουν οἱ ἄλλοι ἢ ὄχι. Ἐπὶ τέλους ἦτο εἷς τῶν ἐκτάκτων ἀνδρῶν, οἵτινες τῶν διαπραττομένων τὴν εὐθύνην εἰς μόνον ἑαυτοὺς ἀναθέτουσι.» Τοιοῦτος δὲ ὢν ἐν τοῖς κινδύνοις, ἦτο ἐκτὸς αὐτῶν ὁ μετριοφρονέστερος τῶν ἀνθρώπων. «Ἐπιτυγχάνων εἰς τοὺς εναλίους ἀγῶνας, ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτὸς ἱστορικός, ποτὲ δὲν ἐσεμνύνετο, ἄφινε τοὺς ἄλλους νὰ λέγουν· ἀποτυγχάνων δὲ πρὸς οὐδὲν ἐμέτρει τὰς ἐναντιότητας. Ὅλοι οἱ συνάδελφοί του τὸν ἐσέβοντο ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, διότι πρὸς ὅλους ἦτο προσηνὴς ἐν τῇ σφαίρᾳ πάντοτε τῆς ἰδιοσυγκρασίας του. Διὰ ταῦτα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι μήτε τὸν ἐχθαίροντο μήτε τὸν ἐφθόνουν οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ.» Κ. Παπαρρηγοπουλος.

Ὁ Μιαούλης ἦν ἀληθὴς κυματοχαρὴς καὶ ἐρρωμένη ναυτικὴ φύσις καὶ χαρακτὴρ ἐφ' ὃν ἠδύνατό τις ἐν πάσῃ περιπετείᾳ νὰ ἔχῃ ἀσφαλῆ τὴν πεποίθησιν· ἐστερεῖτο μὲν ἀνωτέρας παιδεύσεως καὶ οὐδεμίαν εἶχεν ἐπὶ μεγαλοφυΐᾳ ἀξίωσιν, ἀλλ' ἔτρεφεν ὅμως μύχιον τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ τὴν συναίσθησιν—πρᾶγμα σπανίως ἀπαντώμενον παρὰ τοῖς μεσημβρινοῖς,—ἦν ἀδιάψευστος ὡς ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ μέχρι πείσματος καὶ ἰδιοτροπίας ἀκλόνητος ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ἐμπεπιστευμένης αὐτῷ ἀποστολῆς. Γιγάντειος τὸ σῶμα καὶ ποδαλγός, εἶχεν ἡλιοκαῆ, ἀείποτε σοβαρὰν καὶ ζοφερὰν σχεδὸν τὴν ὄψιν. Αἱ θαυμαστοῦ μετέχουσαι περιπέτειαι τοῦ βίου αὐτοῦ: ταχεῖα μετάπτωσις ἀπὸ παντελοῦς πενίας εἰς πλοῦτον, αἰχμαλωσία αὐτοῦ καὶ προσέγγισις εἰς τὸν θάνατον, — ὅτε συλλαβὼν ποτὲ αὐτὸν ὁ Νέλσων ὡς πειρατὴν καὶ καταδικάσας εἰς τὴν ἀγχόνην, ἐχαρίσατο αὐτῷ τὴν ζωήν, θαυμάσας τὸ ἀτρόμητον καὶ εὐπαρρησίαστον τοῦ ἤθους του — πᾶσαι αὗται αἱ τοῦ παρελθόντος ταλαιπωρίαι, ἃς ἀνωτέρα τις πάντοτε χεὶρ μετέτρεπεν ἐπ' ἀγαθῷ, εἶχον κρατύνει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Μιαούλη τοιαύτην ἀδιάσειστον πίστιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ ἀστέρα, ὥστε οὐδέποτε, οὐδ' ἐνώπιον τῶν κινδυνωδεστάτων ἐπιχειρήσεων ἐδειλίασε, καίτοι φύσει περιεσκεμμένος καὶ προμηθής. Ὅ,τι ἦν κατὰ ξηρὰν ὁ Κολοκοτρώνης, τοῦτο ἔμελλε νὰ γείνῃ κατὰ θάλασσαν ὁ Μιαούλης. Πρὸ αὐτοῦ, διηγοῦντο εἰς ξένους Ἕλληνες ναυτικοί, ἐκαύσαμεν ὑπὸ τὸν Τομπάζην διὰ δόλου ἐχθρικά τινα πλοῖα, ἀλλ' ὁ Μιαούλης ἀπεκάλυψεν ἡμῖν πρῶτος τὰς ἀδυναμίας τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἐξωκείωσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἀντίστασιν ἐν τῇ μάχῃ. Οἱ Ἕλληνες ἐλάτρευον τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὃν ἐσέβοντο ὡς τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐπαγγέλματός των. Θαυμάζομεν δὲ ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, οἱ ἐκ παιδείας καὶ ἐξετάσεων πάντα ἐξαρτῶντες, μανθάνοντες ἐκ τῆς πρὸς τὸν Γόρδωνα διαβεβαιώσεως γηραιοῦ τινος ἕλληνος πλοιάρχου, ὅτι ὁ Μιαούλης μόλις ἠδύνατο νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του, καὶ ὅμως ὑπερεῖχε κατὰ τὴν νοημοσύνην τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων ἀνδρῶν.

Κ. Μενδελσων Βαρθολδης

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Ἐκ τῆς Τουρκομάχου Ἑλλάδος.

Καθὼς ἐζήτει νὰ λατομήσῃ
Τοῦ Ἄθωνός τις τὴν κορυφήν,
Τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ παραστήσῃ
Τὸ σῶμα θέλων καὶ τὴν μορφήν,
Ἤθελα οὕτω τὰ ὑψωμένα
Πλευρὰ τῆς Ὕδρας εἰς μόνον ἕνα
Νὰ συνετέμνοντο ἀνδριάντα,
Καὶ νὰ ἐγράφετο εἰς αὐτόν:
«Μιαούλης οὗτος, εἷς ὁ τὰ πάντα
Τῆς Ὕδρας τρόπαια παριστῶν.»

Αλεξανδρος Σουτσος

Digitized by Google

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Δὲν ἀπέθανεν ὁπόταν ἔκαιεν εἰς τὴν Μεθώνην
Ἕνα στόλον μετὰ κρότου
Καὶ δὲν ἔλαβε τὴν τέφραν τῆς πυρᾶς λευκὴν συνδόνην
Οὐδ' ὡς ξυλοκράββατόν του στέλεχος ἑνὸς δικρότου.

Ἀλλ' εἰς τὴν ἐσχάτην ὥραν πόσην ἔδειξεν ἀνδρείαν!
Πρὸς τὸν θάνατον ἐστράφη
Καὶ τοῦ Χάρωνος τὸ πλοῖον εἶδε μ' ὅσην ἀφοβίαν
Ἔβλεπεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐχθρῶν πυκνὰ τὰ σκάφη.

Τὸν ἀγαπητὸν μονάρχην εἰς τὰ ἔσχατά του πλέον
Μὲ καρδίας εἶδε πόνον·
Τοὺς υἱούς του καὶ τὸ ἔθνος τὸν ἐσύστησεν ἐκπνέων
Καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν χεῖρα ἥτις ἔπλασε τὸν θρόνον.

Εἰς τὰς Πάτρας ὅταν πρώτην ναυμαχίαν ἐπεχείρει
Φοβερὰν ἐκ τοῦ συστάδην
Καὶ μετέβαλλον αἱ βόμβαι τοῦ πολεμικοῦ Ταχίρη
Τὴν αὐγὴν εἰς νύκτα μαύρην καὶ τὸν οὐρανὸν εἰς ᾅδην,

Ἀντεστάθη αὐτὸς μόνος καὶ μ' ἓν σκάφος εἰς τρεῖς στόλους
Κ' εἰς δειλὰς φωνὰς μὴ κλίνων
Καὶ μὲ χάλκινον τρομβόνι ἀπειλῶν τοὺς φίλους ὅλους
Καὶ μὲ χεῖρα ῥωμαλέαν τὸ πηδάλιον εὐθύνων.

Τώρα κεῖται...Γεγραμμέναι πόσαι ἡμιθέου πράξεις
Εἰς τὸ μέγα μέτωπόν του!
Ὦ ἐχθρέ, χωρὶς νὰ τρέμῃς, τώρα μόνον νὰ κυττάξῃς.
Τώρα μόνον κατὰ πρῶτον δύνασαι τὸ πρόσωπόν του.

Θάπτεσαι εἰς τὴν ἀκτήν μας, 'ς τὸ τεθρυλημένον μνῆμα
Τοῦ λαμπροῦ Θεμιστοκλέους
Κ' ἡ σκιά σου θέλει βλέπει μὲ χαρὰν τὸ λευκὸν κῦμα
Στάδιον τοῦ ἰδικοῦ σου καὶ τοῦ ἰδικοῦ του κλέους.

Γλύψατε εἰς τὸ μνημεῖον, ποῦ θὰ κρύψῃ τὰ ὀστᾶ του,
Ἐχθρικὰ ἑκατὸν πλοῖα
Εἰς τὴν πρύμνην του δεμένα καὶ μὲ τὴν σημαίαν κάτου
Κ' εἰς τοὺς πόδας του ἂς κλαίουν καὶ ἡ Ἀφρικὴ κι' Ἀσία

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ

ΔΗΜΩΔΕΣ ΑΣΜΑ

Εἰς τοῦ Γέροντα τὸν κάβο
Καραντὶ κάνει μεγάλο.
Μιὰ φεργάδα βόλτα βόλτα
Φοβερίζει τὰ μπουρλότα.
Μπουρλότο τῆς μολήσανε
'Στὴν πρύμνη καὶ τὸ σβύσανε.
Ἄλλο ἕνα τῆς μολάρουν
Καὶ 'ςτὴν μπάντα τὴν τρακάρουν·
Ἐπῆρ' ὁ τζιμπχανὲς φωτιὰ
Καὶ φοβηθῆκαν τὰ σκυλιά.
«Μπρ' ἀπόψε θὰ μᾶς χάψουνε,
Καὶ σκλάβους θὰ μᾶς πιάσουνε.»
Χάϊντε 'γειά σου μωρ' ναβέτα,
Ποὔχαμες ταῖς μπάλαις νέτα.
Νἆταν δυὸ σὰν τὸν Μιαούλη
Καίγαν τὴν ἀρμάδα οὔλη.
Νἆταν ἄλλη μία ναβέτα,
Κάναν τὴν ἀρμάδα νέτα.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΝΑΥΑΡΧΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ

Γενναιότατε ἀδελφέ!

Σήμερον εἰς τὰς ὀκτὼ μετὰ μεσημβρίαν ἀράξαμεν ἐδῶ· χρέος μου ἔκρινα νὰ σοὶ προσφέρω τοὺς ἀδελφικούς μου ἀσπασμούς, καθὼς καὶ ὅλων τῶν γενναίων τῆς παρούσης μοίρας καπεταναίων.

Ἀδελφέ! δὲν ἠμπορῶ νὰ σοὶ παραστήσω πόσην χαρὰν αἰσθάνεται ἡ ψυχή μου, ὅταν ἀκούω τὰ ἀνδρεῖα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνδραγαθήματα τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα ὅταν ἀκούω ὅτι εἰς αὐτὰ εἶσαι συνεργὸς καὶ ἡ γενναιότης σου, ἀλλὰ καὶ πότε νὰ ἴδω τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ ἐκδικηθῶμεν ἐντελῶς ὅσας ὁ ἐχθρὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τὸ ὄνομά των ἐπροξένησε βλάβας, καὶ νὰ χορτάσωμεν τὴν ἀκόρεστον τῆς ἐκδικήσεως δίψαν μας, μὲ τὴν χύσιν τοῦ αἵματος μυριάδων ἀπὸ τοὺς ἀχρείους ὀπαδοὺς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Οὗτος εἶναι ὁ καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον θέλει διακριθῇ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ γενναιότης τῶν φρονημάτων κάθε πατριώτου· αὐτὴ εἶναι ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάμψῃ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία καὶ σύνεσις καθενὸς ἀφ' ὅσους τὸ ἔθνος ἐπιστεύθη εἰς χεῖράς των τὴν σωτηρίαν του· ἂς τρέξωμεν ἔτι ὀλίγον, καὶ τὸ τέρμα τοῦ σταδίου ἤδη εἶναι κοντά· ἂς κινδυνεύσωμεν ἔτι μικρόν, καὶ τὸ τέλος τῆς τραγικῆς τοῦ ἐχθροῦ σκηνῆς ἤδη ἔφθασεν· ἂς μεταχειρισθῶμεν ταύτην τὴν φορὰν ὅσην δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐμπειρίαν, σύνεσιν, ἀνδρείαν, γενναιότητα καὶ αὐτήν, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, τὴν θρασεῖαν τόλμην, καὶ μετ' οὐ πολὺ μένομεν ἐκτὸς παντὸς κινδύνου, ἀνεξάρτητοι, αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεροι κύριοι τῆς ὑπάρξεως, ἰδιοκτησίας καὶ τιμῆς μας. Ἐνθάρρυνον ἀδελφέ, ὅσον δύνασαι τοὺς κλονιζομένους, καὶ παρότρυνε τοὺς σταθεροὺς εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἀνόμων· δίδε τὰς συνετὰς συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας ὅπου στοχάζεσαι, καὶ μεῖνε βέβαιος ὅτι καὶ ἡ πατρὶς θέλει ἀξίως ἀνταμείψῃ τοὺς θερμῶς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισαμένους, καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτῆς καλῶς ἀγωνισάμενοι θέλουν λάβει ὄχι μικρὰν εὐχαρίστησιν, ἀκούοντες ἐπὶ ζωῆς των νὰ δοξολογῆται καὶ νὰ τιμᾶται τὸ ὄνομά των ἀπὸ ὁλόκληρον τῶν Ἑλλήνων τὸ ἔθνος, καὶ πληροφορημένοι ὅτι καὶ μετὰ θάνατον θέλει γείνῃ γνωστὸν καὶ μένῃ διὰ τῆς ἱστορίας ἀθάνατον εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγνωστα ἔθνη. Μὴ λείψῃς ἀδελφέ, νὰ μὲ ἰδεάσῃς περὶ ὅλων ὅσων ἔχετε πληροφορίας καὶ διὰ τοὺς δύο τοῦ ἐχθροῦ στόλους καὶ ἔσο πληροφορημένος ὅτι θέλω εἶσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι διὰ παντός, καθὼς καὶ ὑποσημειοῦμαι

ὁ ἀδελφὸς Ἀνδρέας Μιαούλης

Ἐν Λειψῷ τῇ 21 αὐγούστου 1824.

Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΥΜΑΤΟΣ

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος πλέων ποτὲ παρὰ τὸν Ἄθωνα συνηντήθη πρὸς τὸν ἐχθρικὸν ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερον. Ὁ Μιαούλης διοικῶν τὸν ἑλληνικὸν στόλον, ἰδὼν τὸ ἄνισον τῶν δυνάμεων διέταξε τὰ πλοῖα νὰ ὀπισθοδρομήσωσι καὶ νὰ προσορμισθῶσιν εἰς πλησιόχωρόν τινα ὅρμον, εἰς ὃν τὰ μεγάλα ἐχθρικὰ πλοῖα δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσχωρήσωσιν ἕνεκα τοῦ ἀβαθοῦς τῶν ὑδάτων. Ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐπλησίασεν ὅσον ἠδυνήθη καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξέ τινας πυροβολισμοὺς μετὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀπεχώρησεν ἄπρακτος. Μία τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ἀντιναυάρχου Σαχτούρη φονεύσασα καὶ ἕνα τοῦ πληρώματος, καὶ ἑτέρα ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη, ἀμφοτέρων εὑρισκομένων ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. Ὁ Σαχτούρης ἰδὼν τὴν ἐχθρικὴν σφαῖραν πεσοῦσαν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, ἔσπευσε νὰ μεταβῇ δι' ἐφολκίδος ἐπ' αὐτῆς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ εὗρε τὸν ναύαρχον σύννουν καὶ σκυθρωπόν, ἔχοντα τὸ φέσιον καταβιβασμένον μέχρις ὀφρύων· τοῦτο δὲ ἦτο διὰ τοὺς οἰκείους του ἀλάνθαστον τεκμήριον σφοδροτάτης ὀργῆς. Ὁ Σαχτούρης ἀφοῦ ἐξέθηκε τὰς ζημίας ἃς ὑπέστη κατὰ τὴν ἀψιμαχίαν, ἠρώτησεν εὐσεβάστως καὶ περὶ τὰς ζημίας, ἣν ἐπήνεγκεν ἡ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος πεσοῦσα ἐχθρικὴ σφαῖρα. Ὁ ναύαρχος ἐτήρει σιγὴν ἐπί τινας στιγμάς· ἔπειτα ὅμως μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας παρακλήσεις τοῦ ἀντιναυάρχου ἀνέκραξεν ὀργίλως μετὰ χειρονομίας ἀπειλητικῆς ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα ἐχθρικὸν στόλον.

— Τοὺς κερατάδες!.. μοῦ ἔχυσεν τὰ φασόλιά μου!

Ἡ ἐχθρικὴ σφαῖρα εἶχεν ἀνατρέψῃ τὴν πηλίνην χύτραν, ἐν ᾗ ἔβραζον τὰ προωρισμένα διὰ τὸ γεῦμα τοῦ ναυάρχου φασόλια. Καὶ ὁ ναύαρχος ἦτο ὠργισμένος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ γεύματός των.

ΑΙ ΕΜΒΑΔΕΣ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ

Ὁ Μιαούλης ἐκάθητο πάντοτε εἰς τὴν πρύμναν τῆς ναυαρχίδος πλησίον τοῦ πηδαλίου ἀγρύπνως ἐπιμελούμενος τὰ τοῦ στόλου. Καθήμενος δὲ κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος σταυροποδητὶ συνειθίζε νὰ ἐκπτύσσῃ τὸ δέρμα τῶν ἐμβάδων αὐτοῦ. Καὶ φαίνεται ὅτι, ἐπερχομένων δυσχερειῶν εἰς τὰ τῆς πατρίδος, αἱ ἐμβάδες τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος κατήντων λωρία.

Ο ΑΓΓΛΟΣ ΘΑΥΜΑΣΤΗΣ

Ἄγγλος ἐπισκεφθεὶς τὸν Μιαούλην κατ' οἶκον τῷ ἐζήτησε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀντικείμενόν τι ὡς ἐνθύμιον. Ὁ ἁπλοϊκὸς ναύαρχος ἀμηχανῶν, τῷ ἔδωκεν ἓν παλαιὸν φέσιον ἀνῆκον εἰς αὐτόν, ὅπερ ὁ εὐρωπαῖος θαυμαστής του ἐδέχθη μετ' ἀμετρήτου χαρᾶς. Ὡς δ' ἤνοιξε τὸ φέσιον διὰ νὰ τὸ παρατηρήσῃ τρίχες τινὲς ἐκ τῆς κόμης τοῦ Μιαούλη ἀπομείνασαι ἐντὸς τοῦ φεσίου ἀνηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ὁ ἄγγλος μετὰ σπουδῆς ἔκλεισεν αὐτὸ ζηλοτύπως ἀποκομίζων τὸν ἀνέλπιστον θησαυρόν, ὃν εὕρισκεν ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ δώρου, πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ ναυάρχου, μὴ δυναμένου νὰ ἐννοήσῃ τὴν τοιαύτην τοῦ ὑπερβολικοῦ πρὸς αὐτὸν θαυμασμοῦ ἔνδειξιν.

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Ἡ καρδία τοῦ Μιαούλη ἐξαχθεῖσα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ φυλάττεται νῦν ἐν τῷ Ναυτικῷ Ἀπομαχικῷ Ταμείῳ ἐντὸς ἀργυρᾶς κάλπης.

Digitized by Google

ΕΙΔΩΛΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ

ΑΚΡΟΠΡΩΡΟΝ ΤΗΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

[Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος.]

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ *1889—1682*

Ἀριθ. 696 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 30 Ἀπριλίου 1889.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Ἀπριλίου ἐν τῷ Ζαππείῳ Ὀλυμπιακῷ μεγάρῳ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου.

Φιλόμουσος ὁμήγυρις,

Τῆς σεμνῆς τῶν Ὀλυμπίων πανηγύρεως, ἣν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἀνενέωσαν μεγαλόφρονες χορηγοί, ἀγλαωτάτη καὶ ἑλληνοπρεπεστάτη κορωνὶς εἶναι ἀναμφιλέκτως οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες. Ἐν τῇ περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἁμίλλῃ, ἐν τῇ ἀσκήσει ταύτῃ τῆς ἀρετῆς, ὡς εὐστόχως ὥριζον τοὺς ἀγῶνας οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ἡ ἐντιμοτάτη θέσις προσήκει εἰς τὰ ἄφθαρτα καὶ αἴδια ἔργα τῆς διανοίας. Διότι καὶ αὐτῶν τῶν παλαιῶν Ὀλυμπίων τὸ τιμαλφέστατον κόσμημα δὲν ἀποτελοῦσι τῶν Ὀλυμπιονικῶν αἱ ἀριστεῖαι, ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ «χυτοῦ νέκταρος» τῆς ᾠδῆς ἀπαθανατίσασα ταύτας λύρα τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Σιμωνίδου, ἡ ἐσαεὶ διὰ θεσπεσίου φωτὸς περιλάμπουσα τὴν μνήμην ἐκείνων, ὧν τὰ χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ὁμοιώματα ἐξηφάνισεν ὁ χρόνος· ἀγήρως δὲ θὰ παραμείνῃ ἡ δόξα τῶν ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις ἐπιδείξεων, τῶν πνευματικῶν ἐκείνων πανδαισιῶν, ἐν αἷς ἄνδρες, ὧν τὴν εὔκλειαν ἐπισφραγίζει ἡ μαρτυρία μακρῶν αἰώνων, ἔτεμον νέας ὁδοὺς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν· τῶν ἐπιδείξεων ἐν αἷς ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ παρίσταντο ὁ Ἡρόδοτος, ὡς δημιουργὸς τῆς ἱστορίας, ὁ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ὡς καλλιτέχνης τοῦ λόγου ἀπαράμιλλος· ἐν αἷς ὁ Χῖος Οἰνοπίδης ἐπεδείκνυε τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων τὸ πρότυπον, ὁ δὲ Ἠλεῖος Ἱππίας καὶ ὁ Λυσίας καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἀπήγγελλον τοὺς λόγους αὐτῶν, τελειοτάτους ῥητορικῆς τέχνης ὑπογραμμούς.

Καίτοι δὲ ἄδηλος εἶναι καὶ πορρωτάτω ἡμῶν κεῖται ἡ ἐπάνοδος τῆς παλαιᾶς λαμπρότητος, οὐχ ἧττον ἐπαινετὴ κρίνεται ἡ ἐπὶ τοιαύτῃ προσδοκίᾳ ἐπανάληψις ὁμοίων ἀγώνων. Τῶν μεγάλων ἔργων ἡ μίμησις, καὶ ἂν μὴ ἐκ ταύτης προσδοκᾶταί τι ἐνάμιλλον πρὸς τὰ ὑποδείγματα, εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν τεκμήριον ἀρετῆς, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἀκονῶσα τὴν ψυχὴν πρὸς γενναῖα ὁρμήματα. Ἐν ἐπιγνώσει δὲ τούτου οἱ φιλοπάτριδες τῶν Ὀλυμπίων ἱδρυταί, οἱ Ζάππαι, εὐέλπιδες ὥρισαν νὰ τελῶνται ἐν ἑκάστῃ Ὀλυμπιάδι δραματικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ ἀγῶνες. Καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν συμπληρῶν γεραρὸς τῶν γραμμάτων ἐργάτης, ὁ Χρῆστος Φιλαδελφεύς, ἔθεσε τὸν προκείμενον ἀγῶνα λυρικῆς ποιήσεως, τιμῶν ἅμα δι' αὐτοῦ τὴν μνήμην προσφιλοῦς ἐγγόνου, ὃν μοῖρα σκληρὰ προώρως ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς ἀγκάλης τῶν γονέων· διότι κάλλιστα κτερίσματα πρὸς τὸν τάφον φιλομούσου παιδὸς ἐθεώρησεν ὁ σεβαστὸς πρεσβύτης τὰ ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ Ἑλικῶνος ἄνθη καὶ τοῦ καταλαβόντος αὐτὸν στυγεροῦ πένθους παραμυθίαν ἐζήτησεν ἐν τῇ εὐγενεῖ ἁμίλλῃ, ἣν διεγείρει ἡ προτεθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ δάφνη.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀναλαβούσης τὴν τέλεσιν τοῦ ἀγῶνος ἐπιτροπῆς τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος ὑπακούοντες, κατῆλθον εἰς αὐτὸν ἀθρόοι οἱ ἀγωνισταί. Διότι πεντήκοντα καὶ πέντε ἐν ὅλῳ συλλογαὶ λυρικῶν ποιημάτων ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, οὗ ἡ ἐκδίκασις ἀνετέθη ἡμῖν εὐμενεῖ ψήφῳ τῆς ἐπιτροπῆς· δηλονότι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποβληθεισῶν συλλογῶν εἶνε ἀσυγκρίτως ὑπέρτερος τῶν ἄλλοτε εἰς ποιητικοὺς ἀγῶνας παρ' ἡμῖν ὑποβαλλομένων, ὑπερδιπλάσιος ἢ ὑπερτριπλάσιος τῶν ἐν τοῖς πλουσιωτάτοις τῶν προτέρων Ῥαλλείων ἢ Βουτσιναίων διαγωνισμῶν κριθεισῶν. Ἡ δαψίλεια αὕτη τῆς ποιητικῆς συγκομιδῆς δὲν εἶνε καὶ κακῶν ἄμοιρος· τούτου δ' ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἔλαβον πεῖραν οἱ κριταί. Εἰς τὰς μυριάδας τῶν στίχων, ἃς ἔκριναν, περιλαμβάνονται καὶ οὐκ ὀλίγα ἄμουσα καὶ ἀπειρόκαλα κατασκευάσματα, ὧν ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀνάγνωσις δὲν δύναται βεβαίως νὰ κληθῇ πνευματικὴ ἀπόλαυσις. Ἀλλὰ τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν καταχυθεῖσαν ἑωλοκρασίαν ταύτην ὑπέμειναν μετὰ καρτερίας οἱ κριταί, ἐπαρκοῦς ἄλλως τυχόντες ἀποζημιώσεως ἐκ συνυποβληθέντων ἄλλων γνησίων τῆς Μούσης καρπῶν, ἐν οἷς διαλάμπει τὸ πῦρ ἀκραιφνοῦς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως.

Digitized by Google

Ἡ δὲ παρουσία τοιούτων ἔργων εἶνε τοσοῦτον μᾶλλον εὐάρεστος, καθόσον ἀποδεικνύει τὸ σκόπιμον τῶν ποιητικῶν ἀγώνων καὶ ἐπιτυχεῖς αὐτοὺς ἀπεργάζεται. Διότι σκοπὸς τῶν ἀγώνων τούτων δὲν εἶνε ἡ προαγωγὴ τῆς ποιήσεως διὰ τῆς ἀναδείξεως ποιητῶν, ὥς τινες φρονοῦσιν, ἀλλ' ἡ διὰ τῆς πανηγυρικῆς ἀπονομῆς τοῦ στεφάνου ἐκδήλωσις τῆς στοργῆς μεθ' ἧς περιέπει τοὺς ποιητὰς τὸ ἔθνος καὶ ἡ διὰ τῆς συμμετοχῆς τούτων εἰς τοὺς ἀγῶνας βεβαίωσις ὅτι δὲν παραμελεῖται ἡ θεραπεία τῶν Μουσῶν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἔθνει ἐνθουσιώδεις πρόπολοι αὐτῶν, διὰ τῶν θείων τῆς ποιήσεως δώρων κοσμοῦντες τὰς ἐθνικὰς ἑορτάς. Ὁ σκοπὸς τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τῶν ἑλλανοδικῶν ἡ ἐντολὴ δὲν εἶναι ἡ ἐξιχνίασις καὶ ἡ ἀνεύρεσις λανθανουσῶν ποιητικῶν εὐφυϊῶν, οὔτε ἡ χειραγωγία εἰς τὰς ἀκρωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, τῶν ἄνευ ξένης ἀντιλήψεως ἀποστεργόντων ν' ἀναρριχηθῶσιν αὐτάς, οὔτε πάλιν ἡ βιαία εἰς τὸν ἀγῶνα προσέλκυσις τῶν ἐκτὸς τῆς κονίστρας ἑστώτων ποιητῶν καὶ οὔτε ἡ ἀπονομὴ διπλωμάτων ποιητικῆς ἀξίας, μόνον κῦρος ἐχόντων τὴν γνώμην τῶν ἐκδιδόντων αὐτά· ἀλλὰ σκοπὸς τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ ἐντολὴ τῶν ἑλλανοδικῶν εἶναι νὰ τιμῶσι τὴν ποίησιν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ποιητῶν, ἐπαινοῦντες καὶ παραθαρρύνοντες αὐτοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ νὰ καταδεικνύωσιν ὅτι οὐχὶ μόνον δὲν ζηλοῦσι τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, ὁπόθεν καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος ἀπεπέμπετο, ἀλλὰ τοὐναντίον προσδέχονται ἄσμενοι καὶ εὐέλπιδες στεφανοῦσι τοὺς κατορθοῦντας τοῦτο καὶ μόνον, νὰ παρευδοκιμῶσι τοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσι συναμιλλωμένους αὐτοῖς.

Κάλλιστον καὶ προσφορώτατον τῶν Ὀλυμπίων συμπλήρωμα θεωροῦντες τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἰδίως τοὺς ποιητικοὺς ἀγῶνας, συμπλήρωμα ἐξαῖρον τὴν λαμπρότητα τῆς πανελληνίου ταύτης ἑορτῆς, ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν νὰ δηλώσωμεν σαφῶς τίνες, καθ' ἡμᾶς, οἱ ὅροι τούτων καὶ ὁ σκοπός, διότι ἡ παραγνώρισις ἀμφοτέρων ἄγει εἰς πορίσματα ἄστοχα, ἄλλων μὲν ὑπερτιμώντων τὴν σημασίαν τῶν ἀγώνων καὶ ἐκ τῆς διαψεύσεως μεγάλων προσδοκιῶν τεκμαιρομένων ἀποτυχίαν, ἄλλων δ' ἀμφισβητούντων τὴν χρησιμότητα αὐτῶν καὶ μεμψιμοιρούντων περὶ κακοδικιῶν ὧν ἕνεκα δεξιαὶ μὲν ποιητικαὶ φύσεις παραγκωνιζόμεναι ἀθυμοῦσι καὶ καταλείπουσιν ἄλλοις τὸ στάδιον ἢ παρατρέπονται ἐκτὸς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀριστεύουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὰς ὀφειλομένας εἰς ἄλλους τιμὰς σφετερίζονται ἀνάξιοι στιχοπλόκοι. Ἀλλ' οἱ ὑπερτιμῶντες τοὺς ποιητικοὺς ἀγῶνας ἀπατῶνται ὑπολαμβάνοντες ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῇ ἐν αὐτοῖς πᾶσα ποιητικὴ τοῦ ἔθνους δύναμις καὶ ὅτι παρέχουσιν οὗτοι πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως· πρὸς ἀνασκευὴν τοιαύτης γνώμης δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν μακρὰν ἡμῶν τὴν ἀπόδειξιν· ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀτελεστάτην θὰ λάβῃ εἴδησιν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀκμαζόντων ποιητῶν, καθ' ὃν χρόνον ἐτελοῦντο οἱ Ῥάλλειοι ποιητικοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ἀναδιφῶν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀγώνων τούτων, εἰς οὓς δὲν κατῆλθον ὅπως ἀγωνισθῶσι, ζῶντες ἔτι τότε, οὔτε ὁ Σολωμός, οὔτε ὁ Κάλβος, οὔτε οἱ Σοῦτσοι, οὔτε ὁ Βαλαωρίτης. Ἐπίσης οἱ οὕτω κρίνοντες τοὺς ἀγῶνας λησμονοῦσιν ὅτι τὰ ἆθλα δὲν ἔχουσι τὴν ἰσχὺν νὰ δημιουργῶσι ποιητάς· ἡ ἱστορία τῶν γραμμάτων ἱκανὰ ἐπιδεικνύει παραδείγματα μεγάλων ποιητῶν, οἵτινες διήνυσαν τὴν ἀκανθώδη πρὸς τὴν δόξαν ὁδὸν παντοειδεῖς καταπαλαίσαντες δυσχερείας, οὐδένα δὲ γινώσκει ποιητὴν ἄξιον τοῦ ὀνόματος εὐδοκιμήσαντα ἁπλῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ ἔτυχε προστασίας καὶ ἀρωγῆς· διότι ἀμβλὺ καὶ ἀνίσχυρον κέντρον εἶναι τὸ γέρας, ὅταν δὲ τὴν ψυχὴν φλογίζῃ ἀληθῶς τῆς ἐμπνεύσεως τὸ πῦρ, τοῦτο ἀναθρώσκει αὐτόματον. Οἱ δὲ κρίνοντες ἐπιβλαβεῖς τοὺς ἀγῶνας δι' ἐνδεχόμενα σφάλματα ἐν τῇ ἐκδικάσει αὐτῶν φοβοῦνται κινδύνους ἀνυπάρκτους. Τῶν ἑλλανοδικῶν αἱ γνῶμαι δὲν εἶνε ἀποφάσεις ἀνέκκλητοι, καθορίζουσαι εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν τάξιν ἣν θὰ καταλάβωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων τὰ ὑπ' αὐτῶν κριθέντα. Τὴν τάξιν ταύτην θὰ καθορίσῃ ἡ ἐτυμηγορία τοῦ ἔθνους· οἱ πολλοί, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, «κρίνουσιν ἄμεινον καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόριον, πάντες δὲ πάντα»· ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν τὴν κρίσιν ἀνάγκη νὰ κυρώσῃ ὁ χρόνος, διότι ἵνα ὡς ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι ἀναγνωρισθῶσιν αἱ τῶν συγχρόνων γνῶμαι πρέπει νὰ τὰς ἀποδεχθῶσι καὶ αἱ μετὰ ταῦτα γενεαί· οὐδ' εἶναι σπάνια τὰ παραδείγματα ποιητῶν ἐξόχως τιμηθέντων ὑπὸ τῶν συγχρόνων, οὓς ἀδόξως κατέρριψαν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν βάθρων αὐτῶν οἱ μεταγενέστεροι, ἀναστηλώσαντες ἀνδριάντας ποιητῶν καταδικασθέντων εἰς λήθην, οὓς ὅμως ἀπὸ τῆς ἀφανείας ἀνέσυρεν ὀψέ ποτε ὁ θαυμασμὸς τῶν ἐπιγενομένων.

Ὅθεν οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων, καίτοι οὐδεὶς τῶν ἀγωνιζομένων μετ' εὐχαριστιῶν ἀποδέχεται αὐτό, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Ξενοφῶντα λέγοντα ὅτι «ὁ μὴ νικῶν τοῖς μὲν νικῶσι φθονεῖ, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας μισεῖ, ὁ δὲ αὖ νικῶν τῷ δικαίῳ προσποιεῖται νικᾶν, ὥστε χάριν οὐδενὶ ἡγεῖται ὀφείλειν»· οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα, οὐδεὶς φόβος ὅτι ἐκ τούτου θ' ἀποτραπῶσι τῆς ὁδοῦ αὐτῶν οἱ ποιηταὶ ἢ ὅτι θὰ παύσωσι κοσμοῦντες διὰ τῶν ἔργων των τοὺς ἀγῶνας· διότι γινώσκουσιν ὅτι εἶναι τὰ λαμπρύσματα τῶν πνευ-

Digitized by Google

ματικῶν τοῦ ἔθνους ἑορτῶν, ὁ δὲ πόθος ὅπως συντελέσωσιν εἰς ἐπιτυχίαν τούτων εἶνε ἀρκούντως ἰσχυρός, καταπνίγων τὰ φίλαυτα αἰσθήματα. Πασῶν δὲ μάλιστα ἡ πανελλήνιος τῶν Ὀλυμπίων πανήγυρις προώρισται νὰ συναγείρῃ εὐέλπιδας τοὺς μουσολήπτους, φιλοτιμουμένους ν' ἀνορθώσωσι τὰς εὐκλεεῖς τῶν ἀρχαίων ἐπιδείξεις. Καὶ ἂν κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἀνέφικτος ἀποδειχθῇ ὁ εὐγενὴς οὗτος σκοπός, ὅμως μεγάλη ἀμοιβὴ παντὸς φιλοπάτριδος ποιητοῦ ἔσται, καὶ μόνον ἂν διὰ τῶν ποιημάτων του ἐμπνεύσῃ εἰς ὀργώσας φύσεις νέων τὸν ἔνθεον ζῆλον πρὸς ποίησιν γενναιοτέρων ἔργων, καὶ μόνον ἂν Θουκυδίδης τις ἄλλος δακρύσῃ ἐν τῇ ἀκροάσει, ὡς ζηλῶν τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας τὴν δόξαν ἐδάκρυσε τὸ πάλαι ὁ μέγας ἱστορικός, ἐπιδεικνυμένου τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας.

Τοιαύτας γεννῶσι προσδοκίας οἱ πνευματικοὶ τῶν Ὀλυμπίων ἀγῶνες, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι τὸ πρῶτον ἀγόμενος νῦν Φιλαδέλφειος ἀγὼν λυρικῆς ποιήσεως.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπεβλήθησαν, ὡς ἀρχόμενοι τοῦ λόγου εἴπομεν, 54 συλλογαὶ λυρικῶν ποιημάτων. Τούτων μία, ἡ Οχλοκρατια, ἀπεκλείσθη τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἀποτελουμένη ἐξ ὑπεροκτακοσίων στίχων, κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ὅρου τοῦ ἀγῶνος, ὁρίζοντος ὅτι δεκτὰ εἶναι ποιήματα ἔχοντα οὔτε ὀλιγωτέρους τῶν τετρακοσίων, οὔτε πλείονας τῶν ὀκτακοσίων στίχων· καὶ σημειοῖ μὲν ὁ ποιητὴς ὅτι τὸ ποίημά του σύγκειται ἐξ 790 στίχων, ἀλλ' ὁ ὑπολογισμός του δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἐπίσης ἀπεκλείσθησαν καὶ συλλογαί τινες, ὧν οἱ ποιηταὶ ἦσαν γνωστοί. Ἀνωνύμου ὄντος τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἐκρίθη ὀρθὸν νὰ μετάσχωσιν αὐτοῦ οἱ ὁπωσδήποτε φανερώσαντες τὸ ὄνομά των καὶ προσελθόντες μὲ ἀποκεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον ἵνα καταπαλαίσωσιν ἀγνώστους ἀντιπάλους. Εἴτε πλεονέκτημα εἴτε μειονέκτημα θεωρηθῇ τοῦτο, ἀναντίλεκτον ὅμως ὅτι ἀγὼν τοιοῦτος δὲν εἶναι ἰσοπαλής. Ὅθεν ἀπεκλείσθησαν τοῦ ἀγῶνος αἱ ἑπόμεναι συλλογαί:

Τετρακόσιοι Στιχοι. Ἐκ τῶν ὀκτὼ ποιημάτων τῆς συλλογῆς ταύτης ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ποιητοῦ τὸ ποίημα ἢ *Νεότης ἢ Πρωτοχρονιᾶς ὄνειρον* (ἐξ ὑπερδιακοσίων στίχων ἀποτελούμενον) ἐν τῷ ἐνταῦθα ἐκδιδομένῳ ἄλλοτε περιοδικῷ συγγράμματι Μουσείῳ (1872 σ. 50), ἕτερα δὲ δύο ἐν τῷ Ποιητικῷ Ἀνθῶνι τῆς Ζακύνθου (1887 σ. 484—485).

Αλγη. Συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων, ὧν τὸ μὲν ἐπιγραφόμενον *Ῥοδοδάφνη* ἐδημοσιεύθη ἐν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τ. Γ' σ. 285, τὸ δ' ἐπιγραφόμενον *Ἐξορία* ἐν τ. Δ' σ. 93 τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος.

Ποιηματα δημωδη. Τούτων ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἡμερολογίῳ τοῦ κ. Κ. Σκόκου διὰ τὸ ἔτος 1889 σ. 84 καὶ 345.

Ο Παραλυμενος. Ὁλόκληρον τὸ ποίημα τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν ποιητικῇ συλλογῇ ἄρτι ἐκδοθείσῃ.

Μαργαριταρια. Καὶ τῆς συλλογῆς ταύτης τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Τὸ χωριὸ* καὶ *Ἡ θάλασσα καὶ σὺ* ἔχουσι δημοσιευθῆ.

Σκεψεις και ποθοι. Ὁ ποιητὴς ταύτης ἐφανέρωσε τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς κριτὰς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.

Αἱ λοιπαὶ συλλογαὶ δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, ἴσας μὲν περίπου τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ἀνίσους καὶ ἀνομοίους τὴν ποιότητα. Εἰς τὴν πρώτην τῶν κατηγοριῶν τούτων, περιλαμβάνουσαν τὰ ἀποτρίμματα τοῦ ἀγῶνος, ἀνήκουσιν αἱ ἑπόμεναι συλλογαί:

1) Ποιητικος διαλογος περι υπαρξεως Θεου.
2) Φθογγοι λυρας αφελους.
3) Της οτε μεν ευθυμου οτε δ' αλγουσης καρδιας λυρικη συλλογη.
4) Πλοιον εν τρικυμια.
5) Συλλογη ποιητικη.
6) Φαντασμαγορια εις 1 πραξιν.
7) Η επι της γης αποστολη της Ελλαδος.
8) Ερημια· πενθος· δακρυα· ορκος.
9) Ελλας.
10) Η εις Παρνασσον αποδημια μου η ο αποτυχων ποιητης.
11) Νεκροπολις.
12) Τα πρωτα μου πτερυγισματα. Ποιήματα λυρικά.
13) Η εν Χριστω εκκλησια του Θεου.
14) Η φιλοπαιγμων και ιδιοτροπος Μουσα. Ποίημα ἀνέκδοτον πρωτότυπον.
15) Ια.
16) Βρυα.
17) Συλλογὴ ἀνεπίγραφος ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Ὢ πόσοι, πόσοι Βύρωνες παρέρχονται ἡσύχως! (Σ. Βασιλειάδης).»
18) Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου λυρικοῦ ποιήματος Η Κρητη. (Ἆσμα Δ'.)
19) Δημωδης λυρικη ποιησις.
20) Το ονειρον μου. Ποίημα λυρικόν.
21) Μοαπαι.
22) Ροδα και ακανθαι.
23) Φαντασιας πτερυγισματα
24) Οστεομαντεια.

Οὔτε ὁ μέγας ἀριθμός, οὔτε τὸ περιεχόμενον τῶν ποιημάτων τούτων ἐξέπληξαν τοὺς κριτάς, ἐνθυμουμένους ὅτι εἰσὶ καὶ ἐν Μούσῃσιν Ἐρινύες. Ἀνεωγμέναι καὶ ἄφθονοι αἱ τῶν Μουσῶν θύραι, λέγει ἀρχαῖόν τι λόγιον, καὶ ἀκώλυτος ἡ εἴσοδος εἰς πάντα· ἀλλ' οἱ εὐνοούμενοι τρόφιμοι τῶν Μουσῶν μόνοι δύνανται νὰ διακρίνωσι καὶ δρέπωσι τὰ ἄνθη ἐκ τῶν ἀκηράτων τοῦ Παρ-

Digitized by Google

νασσοῦ λειμώνων· οἱ δὲ λοιποί, ὁ τῶν στιχουργῶν χύδην ὄχλος, ἐξέρχονται ἀποκομίζοντες ἀκάνθας, καὶ οὐαὶ εἰς τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτοῖς! Οἱ κριταὶ θεωροῦσιν οὐ μόνον ἀνάξιον τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ ἀνωφελὲς νὰ καταδείξωσιν ἰδίᾳ ἑκάστου τῶν ποιημάτων τούτων τὰς πλημμελείας, ἢ ἂν που λανθάνωσι καί τινες ὀλιγοσταὶ ἀρεταὶ νὰ ἐξάρωσι ταύτας· ἀνωφελές, διότι οὐδεμίαν τρέφουσιν ἐλπίδα ὅτι ἡ κρίσις θὰ ἐγίνετο οὕτω καὶ ἀγαθοῦ τινος παραίτιος, ὧν τὸ μέγιστον ἡ ἀποτροπὴ τῶν ὑποβαλόντων τὰ ἔργα ἐκεῖνα εἰς τὸν ἀγῶνα ἀπὸ ἀσχολίας ἐπιμόχθου μὲν εἰς αὐτούς, ἀνιαρωτάτης δὲ εἰς τοὺς ἀκούοντας. Ἄλλως δέ, ἂν ἐνδιέτριβον εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐν λόγῳ ποιημάτων, θὰ ἐκινδύνευον ἴσως νὰ κατηγορηθῶσιν ὅτι πειρῶνται νὰ καταστήσωσι καὶ τοὺς ἀκροατὰς συμμετόχους τῆς ἀνίας καὶ τοῦ καμάτου, ὑφ' ὧν αὐτοὶ κατελήφθησαν ἀναγινώσκοντες τὰ ἔργα ἐκεῖνα. Καὶ ἀπαγορεύει μὲν ἡ φιλανθρωπία νὰ καταρασθῶμεν, ὡς ὁ ἀρχαῖος ἐπιγραμματοποιός, τοὺς ὑποβαλόντας αὐτὰ νὰ γράφωσι πλείονα, ἐπειδὴ μείζονα ταύτης μανίαν ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις· ἀλλ' ἡ φιλανθρωπία ἀπαγορεύει ἐπίσης καὶ νὰ βασανίζωμεν τοὺς μὴ πταίσαντας διὰ καταναγκαστικῆς ἀκροάσεως τοιούτων στίχων. Οὐχ ἧττον ἵνα μὴ τυχὸν ὑποληφθῇ ὡς αὐστηροτέρα τοῦ δέοντος ἡ περὶ τούτων γνώμη ἡμῶν, δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ παράσχωμεν δεῖγμά τι αὐτῶν. Μετὰ περισσῆς φειδοῦς σταχυολογοῦντες, λαμβάνομεν τὰ δείγματα ἐκ δύο μόνον ποιημάτων, τοῦ κατωτάτου τὴν τάξιν καὶ τοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τἄλλα τῆς κατηγορίας ταύτης καλλίστου.

Τὸ κατώτατον τὴν τάξιν εἶναι ὁ *Ποιητικὸς διάλογος περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ*. Ὁ γράψας τὸν διάλογον τοῦτον, ἐν τῷ ὁποίῳ προσπαθεῖ ν' ἀρθῇ εἰς αἰθέρια ὕψη μεταφυσικῶν ἰδεῶν διὰ ξυλίνων πτερύγων, φαίνεται ἔχων ἔννοιάν τινα τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ἀλλ' ἀμυδρὰν καὶ ἀσαφῆ, ἀφ' οὗ νομίζει καλῶς καὶ ὁμοιοκαταλήκτως συνεζευγμένα τὰ *ἔθνη* μὲ τὰ *γένη*, τὸ *ἐγνώρισαν* μὲ τὸ *ἐπότισαν*, τὴν *ἀγάπην* μὲ τὴν *ἀπάτην* καὶ μυρία ἄλλα τούτοις ὅμοια· ἀλλ' οὐδὲ εἴδησιν ἔχει ῥυθμοῦ· οἱ στίχοι του ἀποτελοῦνται ἐκ δεκαπέντε συλλαβῶν, ἐπιμελέστατα ἠριθμημένων ἐπὶ τῶν δακτύλων· εἰς μάταιον ὅμως θὰ ὑποβληθῇ κόπον ὅστις ἤθελε ζητήσῃ ν' ἀνεύρῃ ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἰάμβων ἢ τροχαίων, ἢ ἄλλου τινὸς οἱουδήποτε χαρακτῆρος στίχων πλὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἐπιχειρήματά του εἶναι ἐφάμιλλα τῆς στιχουργικῆς δεινότητος αὐτοῦ. Λέγει ὁ Ἡγούμενος πρὸς τὸν ποιητὴν μεταξὺ ἄλλων:

Οὗτοι, διὰ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τῶν πραγμάτων
καὶ τῆς ὑγιοῦς, λέγει ὁ ἄγγλος μοναχὸς Βακόν,
ἐξέρχονται τῆς πλάνης ἀναγνωρίζουσι τὸν Θεόν.

«Brûle ce que tu as adoré,
adore ce que tu as brûlé:»
λέγει πρὸς τὸν rex-Clovis ὁ ἐπίσκοπος Saint-Remi
καὶ τὰ στρατεύματά του βαπτίζονται αὐτοστιγμεί.
Τῆς συζύγου του ἡ Κλοτίλδης 'θριάμβευσεν ἡ πίστις·
Τοῦ νικητοῦ κατέπεσεν τοῦ ἐθνισμοῦ ἡ φθίσις.
«Hoc signo vinces:» Ἰδοὺ τρεῖς λέξεις πυρίνους, ὁρατάς,
ἃς ὁ Κωνσταντῖνος ἐν τῷ ἀέρι εἶδε γραπτάς . . .
ὁ σταυρὸς ὑψώθη καὶ πάντες τὸν προσεκύνησαν·
ὁ Θεὸς ἐγνώσθη καὶ πάντες ἀπεσιώπησαν. (στ. 510 κτλ.).

Καὶ παρακατιών.

Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξαν καὶ γνωστοὶ σοφοὶ πολλοὶ ἄλλοι·
Οἱ Descartes, Bossuet, Fénelon ἅπαντες γάλλοι.
Ὡσαύτως, οἱ Leibnitz, Kant, Sturn (sic) σοφοὶ παρὰ Γερμανοῖς.
ἀποδεικνύντες τὸν Θεόν, δι' ὃν ἦσαν ἐμμανεῖς.
Οἱ Ἄγγλοι Boyle, Ray ποσῶς δὲν ὑστέρησαν,
εἰς φανατικῶν τὰς προσβολὰς ἐνεκαρτέρησαν.
Κλέος ἄφθιτον αὐτοῖς! Θεοῦ τὴν γνῶσιν ἐπόθουν·
ἔγραφον, ἐδίδασκον καὶ ἀείποτε ἐμόχθουν! (στ. 537 κτλ.).

Ἔλθωμεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὴν ἑτέραν συλλογήν, ἣν θεωροῦμεν τὴν κρατίστην τῶν ἄλλων ἀδοκίμων, διότι ὁ γράψας φαίνεται στιχουργὸς ἐμπειρότατος· οἱ στίχοι του ῥέουσιν ἀβίαστοι ἡ δ' ὁμοιοκαταληξία αὐτοῦ εἶναι συνήθως πλουσιωτάτη, ἀλλὰ τὰ νοήματα ταπεινά, τετριμμένα καὶ ἐνίοτε παραλογώτατα. Ἡ συλλογὴ ἀποτελεῖται ἐκ μακροῦ ποιήματος εἰς ᾄσματα τέσσαρα τῆς *Ὀστεομαντείας*, ἐξ ἑνὸς παιδικοῦ ἢ μᾶλλον παιδαριωδεστάτου ᾄσματος *Πρὸς τὰ παιδάκια*, καὶ ἐκ τῆς *Γυναικός*, ποιήματος εἰς ᾄσματα δύο, ἐν ᾧ ἡ περικαλλὴς ἡρωῒς συγκρίνεται πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Κιντιλιανοῦ (!), ἤτοι πιθανῶς τοῦ περὶ Ῥητορικῆς τέχνης γράψαντος Ῥωμαίου Κοϊντιλιανοῦ, διότι Κιντιλιανὸν ζωγράφον ἡμεῖς τοὐλάχιστον οὐδένα γνωρίζομεν. Ἰδοὺ ἀπόσπασμα τοῦ Β' ᾄσματος τῆς *Ὀστεομαντείας*·

Ἀθάνατον ἀπόφθεγμα ἀγνοουμένης γλώσσης,
ἆθλον ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καρδίας ὀργιώσης,
πίστεως ἔργον ἅγιον συζύγου Κλυταιμνήστρας,
ᾠδὴ προσευχητήριος πριαπικῆς ὀρχήστρας,
φιλανθρωπίας δάκρυα εἰς ὄμματα δημίου
καὶ συμβουλαὶ πολύπειροι θηλάζοντος νηπίου,
εἶν' ἔτι πιστευτότερα διὰ τοὺς ἀπιστοῦντας
καὶ τὰ *βακτρήδι'* ἀδελφοὺς γνησίους των φρονοῦντας,
ἢ ὅτ' ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ θαυματουργὸς ἐφάνη,
κ' εἰς ἕν της νεῦμα ἔκυψαν οἱ γαῦροι Μουσουλμᾶνοι·
καὶ κατεθρυματίσθησαν τριήρεις ἀλαζόνες
καὶ ἡττημένοι ἔφευγον πρὸ δούλων ἡγεμόνες.
Ἐπουρανίου μουσικῆς ἄγνωστος ἔτι στόνος,
ἀκτὶς ἐπὶ τῆς δάφνης μας πνευματικοῦ *Συρίου*,[1]
τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος
ζῶντα τὸν φιλελληνισμὸν δεικνύει τοῦ Κυρίου.

Οὐδ' ἡ ἐπὶ τῆς δάφνης ἀκτὶς τοῦ Σειρίου οὐδ' ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ κυρίου οὐδ' αὐτὴ ἡ ἐν ἀρχῇ τερατώδης σωρεία τῶν παρὰ προσδοκίαν σχημάτων δύνανται νὰ ἐξισωθῶσι κατὰ τὴν γελοιότητα πρὸς τὸν στιγματισμὸν τῶν ἀπιστούντων ὡς *φρονούντων* ἀδελφοὺς αὐτῶν γνησίους τὰ βακτρήδια, ὡς λέγει ὁ γράψας, τὰ βακτηρίδια ἢ τὰς βακτηρίας ὡς λέγουσιν οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων· ἤκουσε φαίνεται ὅτι ὑπάρχει θεωρία

(1) Ἐννοεῖ βεβαίως τὸν ἀστέρα Σείριον.

Digitized by Google

τις περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ πιθήκων καὶ ἠθέλησε διὰ τῆς ὑπερβολῆς νὰ νὰ γελοιοποιήσῃ ἔτι μᾶλλον αὐτήν· ἐν ὅμως ἠγνόει τὸ καιριώτατον ὅτι τὰ βακτηρίδια δὲν εἶναι ζῷα, ὡς ὑποθέτει, ἀλλ' ὑπάγονται εἰς τὸ γένος τῶν φυτῶν.

Ἀλλ' ἀρκοῦσι τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ ἔργων παντελῶς ἀναξίων λόγου. Μεταβῶμεν δὲ νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν δοκιμωτέρων.

(*Ἕπεται συνέχεια*)

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ ΑΝΑΦΙΩΤΙΚΑ

Τὰ βλέπει τις ἐν σωρῷ οἰκίσκων, κυανῶν καὶ λευκῶν καὶ κιτρίνων, ἐκτεινόμενα ὡς παρδαλὸν κλιμακωτὸν ψηφίδωμα ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας ἀναδίδονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ φῶτά τινα, μὲ μίαν θαμβὴν φεγγοβολὴν γύρω, ὡσεὶ ἀπὸ φωταγωγουμένων σπηλαίων· κατὰ δὲ τὰς σεληνοφεγγεῖς, ἐνῷ αὐγάζονται ἄνω αἱ μεγαλοπρεπεῖς μετόπαι τοῦ Παρθενῶνος, λευκάζουσι ταῦτα ἀμυδρῶς καὶ μόνον, ὡς ταινία ἀτμῶν περιζωννύουσα τὸν ἱερὸν βράχον.

Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν τὰ μικρὰ παράθυρα τῶν οἰκίσκων των, οἱ στενοὶ δρομίσκοι των, τὰ γομφώματα τῶν κατατετμημένων στεγῶν ἐδῶ, τῶν ἀναρρόπων θέσεων ἐκεῖ, τῶν προεκτάσεων τοῦ ἀμαυροῦ γρανίτου ἀλλοῦ, δίδουσιν εἰς αὐτὰ τὴν ὄψιν μεγάλης ἀναγλύφου εἰκόνος, περιπλαισιουμένης ἄνω ὑπὸ τῶν κοκκινοφαίων πετρῶν τοῦ φρουρίου, κάτω ὑπὸ τῶν ἀμαυρῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπὸ τῶν χαμηλῶν κωδωνοστασίων δύο ναΐσκων.

*

Τὰ Ἀναφιώτικα κεῖνται ἀκριβῶς ὑπὸ τὰς Μακρὰς Πέτρας, ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀρχαίου Πελασγικοῦ. Παλαιὸς ἐκ Δελφῶν χρησμὸς εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν οἴκησιν τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ κάτοικοι εἶχον σεβασθῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅτε ὁ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικήν, οἱ κάτοικοι τῶν ἔξω δήμων ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν ὅλοι εἰς τὸ Ἄστυ. Ἐκ τῆς συρροῆς ὅμως ταύτης παρήχθη μεγάλη στενοχωρία καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι, ἑκόντες ἄκοντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιτρέψωσι τὸν συνοικισμὸν τοῦ Πελασγικοῦ

Ἀπὸ τότε ὅμως ὁ χρησμὸς τῶν Δελφῶν ἐλησμονήθη. Ὅτι ἔπραξαν ἐν ὥρᾳ στενῆς ἀνάγκης οἱ Ἀθηναῖοι εὗρον κατάλληλον νὰ συνεχίσωσι καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῆς. Οὕτω δὲ ὁ συνοικισμὸς τοῦ Πελασγικοῦ ἐξηκολούθησεν ἐν μακρᾷ σειρᾷ ἐτῶν καὶ ἀπὸ Ἀντιπάτρου μέχρι Σύλλα, ἀπὸ Σύλλα μέχρις Ἀδριανοῦ, ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, μέχρι τῶν Βυζαντινῶν καὶ Φράγκων καὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐπὶ τῆς τελευταίας δὲ ταύτης περιόδου κατῴκουν ἐκεῖ οἱ μαῦροι δοῦλοι καὶ τεχνῖται, μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ὁλόκληρος ἡ πόλις μετεβλήθη εἰς σωροὺς καὶ ἐρείπια.

*

Μετὰ τὴν καθησύχασιν τῶν πραγμάτων ἡ πόλις ἤρχισε ν' ἀναλαμβάνῃ κάπως. Διότι ὁ πολυετὴς πόλεμος καὶ ἡ ἀναρχία εἶχον καταβάλλῃ τόσον τοὺς κατοίκους, ὥστε μόλις εἶχον τὴν δύναμιν νὰ περισυλλέξωσι τὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐρείπια καὶ ἀνεγείρωσι μίαν οἱανδήποτε στέγην. Ἡ κίνησις τῆς πόλεως ὡμοίαζε πρὸς κρυοπαγωμένον ἑρπετὸν τὸ ὁποῖον μόλις ἀρχίζει νὰ συνέρχηται καὶ κινῆται, θερμαινόμενον ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Βαθμηδὸν ὅμως καὶ κατ' ὀλίγον ὅτε ἡ πόλις ὡρίσθη ὡς καθέδρα τοῦ βασιλείου, ἀνέλαβε νέον σθένος πάλιν πρὸς δημιουργίαν. Αἱ οἰκίαι ἤρχισαν νὰ διαδέχωνται τὰς οἰκίας, ἐν βαρεῖ καὶ ἀλληλενδέτῳ ὄγκῳ ἐξαπλούμεναι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, αἱ ὁδοὶ νὰ ἐπεκτείνωνται, αἱ πλατεῖαι νὰ χαράσσωνται, οἱ κῆποι νὰ δενδροφυτεύωνται καὶ μετὰ μικρὸν τὸ παλαιὸν τοῦ Χασεκῆ τεῖχος νὰ καταρρίπτεται, ὡς πρόσκομμα τῶν εὐρέων τάσεων τῆς πόλεως. Ἀδιακόπως νέαι φροντίδες καὶ νέοι κόποι κατεβάλλοντο, ὡσεὶ ἡ πόλις συνῃσθάνετο τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀποστολήν της ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ ὅλου ἑλληνισμοῦ.

Ἐν τῇ πυρετώδει ταύτῃ ἁμίλλῃ ὅλοι συνεισέφερον, ὅλοι εἰργάζοντο ὅπως, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ἐπὶ Θεμιστοκλέους, διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν Μακρῶν Τειχῶν. Οἱ πλούσιοι ἐδαπάνων τὸ χρῆμά των καὶ οἱ πτωχοὶ τὰς ἡμέρας των. Καὶ ὅτε αἱ οἰκίαι ἀνηγείροντο κομψαί, περικαλλεῖς, ἀπαστράπτουσαι ἐκ τοῦ Πεντελησίου μαρμάρου, ἀφ' ἑαυτῶν μαρτυροῦσαι τὴν χαρὰν τοῦ οἰκοδεσπότου διὰ τὸ αἴσιον πέρας, οἱ πλούσιοι εἰσήρχοντο ἐντὸς καὶ οἱ πτωχοί, οἱ ὁποῖοι οὔτε καιρὸν ἕνεκεν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡμέρας οὔτε τόπον εἶχον ἵνα ἀνεγείρωσιν ἰδικά των οἰκήματα, ἐχώνοντο ὅπου εὕρισκον ὑποφερτὸν τόπον, εἰς σκοτεινὰ ὑπόγεια, εἰς στενοὺς καὶ ἀνηλίους δρομίσκους, εἰς βορβορώδη κρυσφύγετα καὶ ἐκεῖ ἐνεπιστεύοντο τὴν οἰκογενειακήν των ἑστίαν.

Πλὴν ἡ ἀνεγειρομένη πόλις ἤρχισε νὰ προσελκύῃ τὰ βλέμματα τῶν ξένων. Ὅπως ἐν γένει εἰς πᾶσαν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν προοιωνίζεται ὅτι

Digitized by Google

θὰ συρρεύσῃ ἡ εὐμάρεια καὶ ὁ πλοῦτος, αἱ Ἀθῆναι ἤρχισαν νὰ πληροῦνται μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπὸ διάφορα στοιχεῖα. Ἀλλοεθνεῖς συνέρρεον καθ' ἑκάστην ν' ἀνεύρωσιν ὑπὸ τὰς νέας Ἀθήνας τὸ κλεινὸν τοῦ Περικλέους Ἄστυ καὶ νὰ θαυμάσωσι τὸ μεγαλεῖον τῆς τέχνης· ὁμοεθνεῖς ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὀνειροπολήσαντες αὐτὰς ἐν τῇ ξένῃ γῇ, ὅπου ἠγωνίζοντο τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου, προσήρχοντο ἤδη, προσκυνηταὶ εὐσεβέστεροι τοῦ Μουσουλμάνου τοῦ πορευομένου εἰς προσκύνησιν τοῦ μνήματος τοῦ Προφήτου, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου των· πτωχοὶ οὓς προσείλκυεν ἡ ἐργασία καὶ πλούσιοι, σπεύδοντες νὰ ἐγκατασταθῶσι διὰ παντὸς ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανόν, τὸν χαριέστατον ὁρίζοντα καὶ τὸν γλυκὺν ἥλιον τῆς Ἀττικῆς.

Διὰ τοὺς προσερχομένους τούτους ἐχρειάζετο χῶρος· καὶ τὸν χῶρον αὐτὸν ἠναγκάσθησαν νὰ παραχωρήσωσιν οἱ πενέστεροι ἐὰν δὲν ἤθελον τὸ πλεῖστον τῆς καθημερινῆς ἐργασίας των ν' ἀπορροφᾷ τὸ ἐνοίκιον. Καὶ ἀπεμακρύνθησαν λοιπὸν οὗτοι, ἀγοράζοντες ὅπως ὅπως μικρὸν γήπεδον ἐκτὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἤλπιζον νὰ μὴ ἐκταθῶσι τῶν πλουσίων αἱ φιλάρπαγες ὀρέξεις· Καὶ ἀνέκυπτον μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὰς ἐπιπτυχὰς τῶν πέριξ λόφων, ὄπισθεν τοῦ Ἰλισσοῦ, πρὸς τὸν Σιδηρόδρομον, πρὸς τὸ Τουρκοβοῦνι, πρὸς τὸν Λυκαβηττὸν οἰκίαι μικραί, διὰ τῆς λευκῆς αὐτῶν ὄψεως καὶ τῆς πέριξ ἀνθηρᾶς φύσεως, ἐκφράζουσαι ἀρκούντως τὴν ἐντὸς αὐτῶν βασιλεύουσαν φαιδρότητα καὶ γαλήνην. Οὕτω ἀνέκυψαν ἔξαφνα μίαν αὐγὴν καὶ δύο οἰκίσκοι ἄνωθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Ραγκαβᾶ, ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως.

*

Ὁ ἕνας τῶν οἰκίσκων τούτων ἦτο τοῦ Γεωργίου Δαμίγου· ὁ ἄλλος τοῦ Μάρκου Σιγάλα. Ἀμφότεροι οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι κατήγοντο ἐξ Ἀνάφης τῆς μικρᾶς νήσου τῶν Κυκλάδων· ὁ ἕνας τούτων ἦτο ξυλουργὸς καὶ ὁ ἄλλος κτίστης· ἐπειδὴ δὲ αἱ δύο αὗται τέχναι εἶνε καὶ αἱ μόναι ἀναγκαῖαι διὰ μίαν οἰκοδομήν, οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἐσκέφθησαν ὅτι ἀμοιβαίως βοηθούμενοι ἠδύναντο εὐκόλως ν' ἀνεγείρωσι καὶ μίαν στέγην δι' αὐτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας των.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ σήμερον διὰ διατάγματος εἶχεν ἀπαγορευθῆ αὐστηρῶς ἡ οἰκοδόμησις εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον καὶ οἱ δύο ἐργάται ἐδίστασαν κατ' ἀρχάς. Ἀλλ' εἴτε ὑπὸ φιλαρχαίου ζήλου ὠθούμενοι, εἴτε ἄλλως, ἀπεφάσισαν τέλος νὰ προβῶσι πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ των. Καὶ πρῶτον ἤρχισαν διὰ νυκτὸς ἀθορύβως νὰ μεταφέρωσι πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκλογῆς των πέτρας καὶ ἄσβεστον καὶ ἄλλην οἰκοδομήσιμον ὕλην. Οἱ πέριξ γείτονες, βλέποντες αὐτὰ διηπόρουν καὶ ἠρωτῶντο μεταξύ των, ποῖος τάχα εἶχεν ἀπόφασιν νὰ οἰκοδομήσῃ ἐκεῖ. Ὁ Δαμῖγος καὶ ὁ Σιγάλας οὐδὲν ἔλεγον· ἐξέφραζον μάλιστα τὴν αὐτὴν ἀπορίαν, πολλάκις ἀπέτεινον τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν πρὸς τοὺς ἄλλους, προσέβλεπον ἀλλήλους κάπως πονηρῶς μειδιῶντες καὶ ἔλεγον:

— Ἐκκλησιὰ φτειάνουμε 'ς τὸ πέρα τὸ χωριό!

Ἀλλ' οἱ γείτονες μίαν αὐγὴν ᾐσθάνθησαν ἀληθῆ κατάπληξιν. Τὸ ἥμισυ τῆς οἰκοδομησίμου ὕλης ἔλειπεν, εἰς τὴν θέσιν δ' αὐτῆς ἠγείρετο μικρὸς οἰκίσκος. Οἱ τοῖχοί του ἦσαν νωποὶ ἀκόμη, τὸ ἔδαφός του ἀνώμαλον, γύρω του τεμάχια ξύλων καὶ χωμάτων σωροὶ καὶ λάκκοι ἄτακτοι. Καὶ ἐνῷ οἱ γείτονες ἐβασανίζοντο ἀποροῦντες καὶ ἀναζητοῦντες μεταξὺ αὐτῶν τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ οἰκίσκου καὶ ἐπιρρίπτοντες πρὸς ἀλλήλους τὴν εὐθύνην, εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναφωνήσωσι δι' ἄλλον οἰκίσκον, ἀνακύψαντα αἴφνης ἐκεῖ μετὰ δύο νύκτας. Καὶ οἱ δύο οἰκίσκοι ἦσαν ἀπαράλλακτοι· τὰς αὐτὰς μικρὰς θύρας, τὰ αὐτὰ μικκύλα παράθυρα, τοὺς αὐτοὺς τοίχους προέχοντας ὡσεὶ παραγεμισμένους, τὸ αὐτὸ γείσωμα, τὰς αὐτὰς σχεδὸν τοξοειδεῖς γωνίας, τὴν αὐτὴν στέγην ἴσην καθ' ὅλα καὶ ἄνευ κεράμων.– Διότι οἱ οἰκοδομήσαντες αὐτοὺς εἶχον τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμὸν νὰ τοῖς δώσωσι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν οἰκιῶν τῆς πατρίδος των.– Καὶ ἐφ' ὅλων τούτων παρετηρεῖτο μία τις ἀνωμαλία περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, μαρτυροῦσα ἀρκούντως τὴν σπεύδουσαν χεῖρα ἡ ὁποία εἰργάσθη πρὸς ἀνέγερσίν των. Οἱ γείτονες ἐξήταζον αὐτοὺς λεπτομερῶς, τοὺς προσέβλεπον μετὰ δισταγμοῦ, μετά τινος φόβου κάποτε, συλλογιζόμενοι ὅτι ἀνυπερθέτως ἀνηγέρθησαν δαιμόνων συνεργείᾳ, ἐκτὸς ἐὰν ἤδη ὁ τόπος ἐκεῖνος προσέλαβε τὴν δύναμιν ν' ἀναδίδῃ οἰκίσκους ὅπως ἄλλοι τόποι ἀναδίδουν τοὺς ἀμανίτας. Εἰς ἀκράτητον δ' εἶχον φθάσῃ περιέργειαν μέχρις οὗ ἴδωσιν ὁποῖοι ἔμελλον νὰ κατοικήσωσιν αὐτούς.

Καὶ δὲν ἐπερίμενον ἐπὶ πολύ. Διότι τὴν ἐπομένην νύκτα οἱ οἰκίσκοι κατελήφθησαν καὶ τὴν αὐγὴν ἐνεφανίσθησαν αἴφνης εἰς τοὺς ἐκπλήκτους γείτονας αἱ ἀβραμιαῖαι κατὰ ἄτομα οἰκογένειαι τοῦ Δαμίγου καὶ τοῦ Σιγάλα. Οἱ νέοι κάτοικοι διῃτῶντο ἥσυχοι εἰς τοὺς οἰκίσκους των, μὴ ἐνοχλούμενοι πλέον ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς μηνιαίας ἐργασίας των ὤφειλον νὰ δώσωσιν εἰς τὸν οἰκοδεσπότην, καὶ ἀφροντιστοῦντες ἂν ὑπεβλέποντο καὶ ὀλίγον ἀπὸ τοὺς γείτονάς των. Τί θὰ κάμουν; θὰ τοὺς ἀνεχθοῦν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ἀλλὰ δὲν λείπουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἱ φθονεροί· αἱ ἀρχαὶ ἔλαβον ἐπὶ τέλους γνῶσιν τῆς οἰκοδομήσεως καὶ ἂν καὶ ἀργά, προσῆλθον ἐπὶ τόπου νὰ βεβαιωθῶσιν.

Digitized by Google

Ἀλλ' εἴτε ἐσκέφθησαν ὅτι τὰ γινόμενα δὲν ἀπογίνονται, εἴτε εἶδον ὅτι οἱ δύο οἰκίσκοι δὲν κατεῖχον εἰμὴ ἐλάχιστον κυβικῶν μέτρων χῶρον, ἀφῆκαν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐνοίκους των ἡσύχους.

Τὸ κατόρθωμα ἐν τούτοις αὐτὸ τοῦ Δαμίγου καὶ τοῦ Σιγάλα ἔγεινεν ἤδη γνωστὸν μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Πολλοὶ κατατρυχόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀναγκῶν καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἵτινες τοὺς εἰρωνεύοντο πρίν, λέγοντες ὅτι εἰς τὸν ἀέρα ἔκτιζον διότι αἱ ἀρχαὶ θὰ τὰ ἐκρήμνιζον ἀμέσως καὶ θὰ ἐχάνοντο οἱ κόποι των, ἤδη τοὺς ἐζήλευον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως μιμητικὸν ζῶον, οὗτοι ἤρχισαν νὰ μιμῶνται τοὺς συναδέλφους των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μίαν αὐγὴν ἐφανερώνετο καὶ ἕνας οἰκίσκος εἰς τὸν πέριξ χῶρον, τηρῶν πάντοτε ἐν τῇ ἐκτελέσει τὴν αὐτὴν τοῦ πρωτοτύπου ἀρχιτεκτονικήν. Μέχρις οὗ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ δώσωσι καὶ ἓν ὄνομα εἰς τὸν συνοικισμόν των. Τινές, καὶ πρὸ πάντων οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τοῦ μέρους ἐκείνου, ὀνόμασαν αὐτὸν χαιρεκάκως Νυκτοχῶρι, ὡς δῆθεν διὰ νυκτὸς ἀνεγερθέντα. Πλὴν οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ ἰδίως ὁ Δαμῖγος καὶ ὁ Σιγάλας οἱ πρῶτοι οἰκισταί, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς τοὺς ἄλλους ὡς γενάρχαι, ὑπὸ εὐγενοῦς ἰδέας ἐμπνεόμενοι, ἐκάλεσαν αὐτὸν Ἀναφιώτικα ὡσεὶ εὐγνώμονες πρὸς τὴν γενέτειραν νῆσον.

*

Δύναται ὅμως νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἐκτὸς τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα φίλτρου οἱ νέοι οἰκισταὶ εὕρισκον ἴσως καὶ κάποιαν ὁμοιότητα σχέσεως, ποιόν τινα συνειρμὸν τῆς τύχης μεταξὺ τοῦ νέου συνοικισμοῦ καὶ τῆς παλαιᾶς πατρίδος καὶ πολὺ καταλλήλως τὸν ὠνόμασαν οὕτω. Διότι ὅπως διὰ νυκτὸς προέκυψαν οἱ οἰκίσκοι ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως οὕτω διὰ νυκτός, αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως, προέκυψεν ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς Μεσογείου ἡ Ἀνάφη. Ἡ *ἀνάφασις* δ' αὐτῆς αὕτη ἀνάγεται εἰς τοὺς παλαιοτάτους καὶ μυθολογικοὺς χρόνους τῶν Ἀργοναυτῶν.

Οὗτοι φέροντες τὸ χρυσοῦν δέρας καὶ τὴν Μήδειαν καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως Αἰήτου, ἐπέστρεφον εἰς τὰς πατρίδας των, ποθοῦντες τὴν ἀνάπαυσιν ἐκ τῶν πολλῶν κόπων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν. Πλὴν ἡ Ἀργὼ ἡ ἔμψυχος ναῦς δὲν ἔμελε τόσον εὐκόλως νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὰς ἰδικάς των θαλάσσας, καὶ τὰ γαλανὰ ὄρη τῆς πατρίδος των ἦτο μακρὰν ἀκόμη τοῦ νὰ ἐμφανισθῶσι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των. Ἡ κατάρα τοῦ γέροντος βασιλέως, τοῦ ὁποίου τόσον ἀσπλάγχνως ἥρπασαν τὴν θυγατέρα μαζὴ μὲ τοὺς θησαυροὺς καὶ διεμέλισαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν υἱόν του Ἄψυρτον καὶ οἱ Κόλχοι, κατεδίωκον αὐτοὺς νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ ὅτε τέλος οἱ Κόλχοι, βαρυνθέντες τὸν ἄκαρπον ἀγῶνα καὶ ἀπελπισθέντες διὰ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, ἔπαυσαν νὰ καταδιώκωσιν αὐτοὺς μετὰ τῶν Φαιάκων συνοικίσαντες, ἠγέρθησαν ἀπειλητικὰ κατὰ τῶν τολμηρῶν θαλασσοπόρων τὰ κύματα τῆς Μεσογείου, χωρὶς νὰ καταπραΰνωνται πλέον εἰς τὰς μολπὰς τῆς λύρας τοῦ Ὀρφέως. Οὕτω μίαν νύκτα κατασκότεινον οἱ Ἀργοναῦται εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ σφοδρᾶς θυέλλης καὶ ἀπέλπιδες ἀνέμενον τὴν ὥραν τοῦ καταποντισμοῦ. Πλὴν αἴφνης ὁ Ἀπόλλων φανεὶς ἀπὸ τὰς Μελαντείους δειράδας, ἐτόξευσεν ἐν τῇ θυέλλῃ καὶ τὸ πυριφλεγὲς βέλος ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς μικρὰν νῆσον μέσῳ τῶν ἀναβραζόντων κυμάτων. Οἱ Ἀργοναῦται πλησιάσαντες ἀπεβιβάσθησαν ἐκεῖ καὶ εὐγνώμονες ἀνήγειραν ἐπ' αὐτῆς ναὸν τοῦ Αἰγλήτου Ἀπόλλωνος. Τὴν δὲ νῆσον ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐσώθησαν ἐκάλεσαν λίαν προσφυῶς Ἀνάφην καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πατρίς, ἡ μητρόπολις οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον τὰ Ἀναφιώτικα.

*

Ἐν τούτοις ὁ μικρὸς συνοικισμὸς ηὔξανεν· οἱ οἰκίσκοι ἐπολλαπλασιάζοντο. Ὁ Δαμῖγος καὶ ὁ Σιγάλας εἶχον καλὸν ποδαρικὸ καὶ ἔσυρον καὶ ἄλλους καὶ ἄλλους εἰς κατάληψιν γηπέδων, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἐζήτει λόγον. Διὸ συχνότερον ἤδη αἱ πρῶται τοῦ γλυκοχαράγματος λάμψεις ἐδείκνυον εἰς τοὺς γείτονας καὶ ἕνα οἰκίσκον, προσκεκολλημένον ὡς ὄστρακον στερρῶς καὶ ἀναποσπάστως Καὶ ὁ πλανώμενος ἐκεῖθεν ἔβλεπεν αὐτούς, ὡσεὶ παρθένοι συγκρατούμεναι ἀπὸ τῶν χειρῶν ν' ἀναρριχῶνται συνδεδεμένοι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου. Τὴν ἡμέραν κρυφίως ἐπληροῦντο οἱ λάκκοι, ἰσοπεδοῦντο αἱ πέτραι, ἀνεσκάπτοντο τὰ χώματα· τὸ νερὸν μετεκομίζετο κάτω ἀπὸ μιᾶς πλησίον τῆς Μητροπόλεως βρύσεως ἐντὸς βυτίων καὶ ἐπ' ὤμου, διότι ζῷα δὲν ἠδύναντο ν' ἀναβῶσιν ἐκεῖ· ὁ πηλὸς παρεσκευάζετο κάτω εἰς τὰ Καφενεδάκια ὅπου εἶνε ὀλίγον ἅπλωμα, τὰ ξύλα ἐκεῖ ἐκόπτοντο, αἱ παραστάδες τῶν θυρῶν ἐκεῖ συνηρμολογοῦντο, τὰ παραθυρόφυλλα ἐκεῖ συνεδέοντο. Ἔπειτα ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὁ ἀνήρ, ἡ γυνή, τὰ παιδία, οἱ γείτονες, οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐφορτώνοντο καὶ μετέφερον ἐπὶ τόπου τὰ χρειώδη, συντρέχοντες δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀλληλοβοηθοῦντες, σπεύδοντες νὰ μὴ καταληφθῇ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἡμιτελὴς ἡ οἰκοδομὴ τὴν αὐγὴν καὶ κατεδαφισθῇ. Οὕτω δὲ ὁ οἰκίσκος ἐν φόβῳ καὶ προσδοκίᾳ ἀκαταπαύστῳ ἠγείρετο τέλος, περικλείων πάντοτε μεταξὺ τῶν τοίχων ἢ τοῦ δαπέδου του παραχωμένας, ἀσβεστοχρίστους, παρηλλαγμένας τὰς μεγάλας ἐκείνας ἐπὶ τοῦ Πελασγικοῦ πέτρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ παλαιοὶ εἶχον χαράξῃ τόσας ἐπιγραφὰς καὶ ἀπὸ

Digitized by Google

τῶν ὁποίων ἴσως ἠδύνατο νὰ ὠφεληθῇ ἡ ἱστορία τοῦ τόπου.

Ἀλλ' οἱ πτωχοὶ ἐργάται δὲν ἐνδιεφέροντο τόσον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου. Ἀρκοῦσα δι' αὐτοὺς τέρψις καὶ ἀνακούφισις ἦτο ὅτι εὕρισκαν τέλος ἕνα τόπον ν' ἀποθέσωσιν ὅπως ὅπως ἡσύχους τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των. Καὶ οἱ οἰκίσκοι ἐπολλαπλασιάζοντο, ἐξετείνοντο πρὸς τ' ἄνω μέχρι τῶν πλέον ἀπροσίτων καὶ καθέτων πλευρῶν τοῦ γρανίτου, καθιδρύοντο ἐπὶ τῶν μεγάλων πετρῶν τῶν συνεσωρευμένων πρὸς τὰ δεξιὰ ὡς Μανιάτικοι πύργοι ἐπὶ τῶν κρημνωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου, συνεσφηνοῦντο ἐπὶ τῶν κρημνῶν καὶ ἐπὶ τῶν ῥηγμάτων του. Ὀδοντωταὶ προεξοχαὶ τοῦ γρανίτου, μὲ ὀλίγα λιθαράκια ἀκόμη καὶ χάλικας προσθέτους μεταβάλλοντο εἰς μονοπάτια· μικρὸν ἐκ πετρῶν τείχισμα παραχωθὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς προαύλιον· ἐλάχιστοι σωροὶ χώματος εἰς κῆπον. Καὶ ὅτε τέλος ὅλα πέριξ ἐπληρώθησαν καὶ δὲν ἔμενεν ἐκ τοῦ χώρου ἐκείνου οὐδὲ σπιθαμὴ γῆς δι' οἰκοδομήν, οἱ ἐργάται ἐσκέφθησαν καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ των. Ὁ Αἰνείας μόλις ἔκτισεν οἰκίαν ἔκτισε καὶ ναόν. Καὶ ἦτο μὲν ἐκκλησία, πρὸ τῶν ποδῶν των μάλιστα, ὁ ἅγιος Νικόλαος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ ἐκκλησιάζωνται ἀλλ' ἤθελον ἰδικήν των ἐνορίαν, ἐκκλησίαν ν' ἀνήκῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους καὶ νὰ μὴ φαίνωνται ἄθρησκοι. Οὕτω οἱ Ἀναφιῶται συνελθόντες διὰ κοινοῦ ἐράνου ἀπέκτησαν δύο ἐκκλησίας, τὸν Ἅγιον Γεώργιον πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Ἅγιον Συμεῶνα πρὸς δυσμὰς τοῦ συνοικισμοῦ των.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶνε μικρὸς λευκότατος ναΐσκος, μὲ ἁπλούστατον ἄνω τῆς θύρας κωδωνοστάσιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατέρχεται ὀφιοειδῶς λεπτὸν σχοινίον καὶ τοῦ ὁποίου ὁ κώδων ἀνακρουόμενος ἀναδίδει τόσον χαροποιὰν καὶ τερπνὴν ἀπήχησιν εἰς τὸ κενόν, κτισμένος κάτω ἀπὸ τὰς ἀποτόμους πέτρας, αἱ ὁποῖαι εἶν' ἕτοιμοι νομίζεις νὰ πέσωσι νὰ τὸν καταπλακώσωσιν ἀλλὰ συγκρατοῦνται, αὗται αἱ εἰδωλολάτριδες μέχρι μυχιαιτάτων, ὡσεὶ σεβόμεναι τὸ ἁπλοϊκὸν σκῆνος τῆς νέας θρησκείας. Ὀρθοῦται ὑψηλὰ ἐπὶ τεχνητοῦ καὶ χειροποιήτου ἐδάφους, περιβαλλόμενος γύρω ὑπὸ αὐλῆς ὁμαλῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνθίζει τὸ χαμαίμηλον καὶ ἡ ὁποία πέριξ κατέχεται ὑπὸ πλατάνων καὶ χαμηλοῦ λιθίνου τοίχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἀπόγευμα παίζουν τὰ παιδία τῆς γειτονιᾶς. Καὶ ὅταν τὸν βλέπῃ τις ἐκεῖ καὶ ὄπισθέν του καὶ ἄνω τοὺς μικροὺς οἰκίσκους ἐν συνωστισμῷ ὡς πρόβατα δειλά, σπεύδοντα νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν του, φαντάζεται ὀρθούμενον ἐν μεγαλοπρεπείᾳ καὶ αὐστηρᾷ αἴγλῃ, ἔφιππον ἐπὶ τῶν πετρῶν ἐκείνων, αὐτὸν τὸν μέγαν Στρατηλάτην, γρηγοροῦντα νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ προασπίζοντα κατὰ παντὸς κακοῦ τὸν εὐσεβῆ καὶ ἐργατικὸν ἐκεῖνον συνοικισμόν.

Πλὴν ὁ Ἅγιος Συμεὼν ἀπολαύει περισσότερον τῆς συμπαθείας τῶν Ἀναφιωτῶν. Οὗτος κεῖται πρὸς τὴν δυτικὴν πλευράν, βασιζόμενος ὅλος ἐπὶ ἑνὸς ὀγκώδους γρανίτου. Οἱ Ἀναφιῶται δὲν ᾠκοδόμησαν ἀλλ' ἐπεσκεύασαν αὐτόν, ὄντα παλαιὸν καὶ παρημελημένον. Πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ὕψωσαν μάνδραν καὶ ἐφύτευσαν κηπάριον· ἔβαψαν ἐξωτερικῶς τοὺς τοίχους του διὰ ταινιῶν πλατειῶν κοκκίνης καὶ κιτρίνης βαφῆς· ἤγειραν κομψὸν ἀναλόγως τῆς οἰκοδομῆς κωδωνοστάσιον καὶ ἐπεμελήθησαν τὴν στέγην, ἐπὶ τῆς ὁποίας τώρα φύονται τὰ χόρτα. Ἡ προτίμησις ὅμως, τὴν ὁποίαν τρέφουσιν οἱ Ἀναφιῶται πρὸς αὐτὸν δὲν προέρχεται χάριν τοῦ πολιοῦ προφήτου, τοῦ βαστάσαντος ἐν τῇ ἀγκάλῃ τὸν Ἰησοῦν. Ὅπως οἱ Τρῶες, οἱ ὁποῖοι ἀνέβαινον συχνάκις ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ὄχι διὰ τὸν ναὸν παρὰ διὰ τὸ Παλλάδιον τῆς Ἀθηνᾶς ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξηρτᾶτο ἡ σωτηρία τῆς πόλεως, οὕτω καὶ οἱ Ἀναφιῶται προτιμῶσι τὸν ναΐσκον τοῦτον, διότι ἐν αὐτῷ ἔχουσιν ἀποθέσῃ θαυματουργὸν εἰκόνα Παναγίας τῆς Καλαμιωτίσσης, ἡ ὁποία ἐπαναφέρει εἰς αὐτοὺς ὅλας τῆς πατρίδος των τὰς ἀναμνήσεις.

*

Δὲν εἶνε ὅμως ἡ ἀληθὴς εἰκὼν ἐν τῷ ναΐσκῳ τοῦ ἁγίου Συμεῶνος ἀλλ' ἀποτύπωμα αὐτῆς. Τὸ πρωτότυπον εἶνε ἐν τῇ νήσῳ, φυλάσσεται ἐν τῇ Μονῇ καὶ οὔτε θέλει ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν. Εἶνε δὲ τοῦτο μικρὰ εἰκών, κατάμαυρος ὡσεὶ ὑπὸ αἰθάλης καὶ τετριμμένη εἰς τὰ ἄκρα. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν εὑρέθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ἐντὸς μικροῦ καλαμῶνος, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη Καλαμιώτισσα. Πρῶτος εἶδεν αὐτὴν ἕνας βοσκός, ὁ ὁποῖος ἦλθε καὶ ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸ χωρίον. Εὐθὺς οἱ κάτοικοι ὅλοι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν λιτανείᾳ ἦλθον καὶ παρέλαβον τὴν εἰκόνα καὶ μετέφερον εἰς τὸ χωρίον, σκοποῦντες ν' ἀνεγείρωσιν ἐκκλησίαν. Πλὴν ἡ Παναγία ἐματαίωσε τὰς σκέψεις των φυγοῦσα διὰ νυκτὸς καὶ ἐπιστρέψασα εἰς τὸν καλαμῶνα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνάφης ἐσκέφθησαν τότε ν' ἀνεγείρωσι μονὴν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἐπὶ τοῦ καλαμῶνος καὶ προέβησαν εἰς τὸ ἔργον· οἱ κτίσται ἐτοποθέτησαν τὰ ῥάμματα καὶ ἐχάραξαν τὰ θεμέλια. Ἀλλ' ἡ Παναγία, μὴ θέλουσα νὰ περιληφθῇ ὁ καλαμὼν ἐντὸς τῆς Μονῆς μετετόπισε τὴν νύκτα τὰ ῥάμματα καὶ οἱ Ἀναφιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὸν τόπον τὸν ὁποῖον ἐξέλεξεν αὕτη, καὶ ἐκεῖ ἀνήγειραν τὴν Μονήν, ἐπὶ ἀποτόμου βράχου ὑψηλοτάτου, πρὸς τὸ ἓν μέρος ἔχοντος κρημνοὺς καὶ φάραγγας, καὶ πρὸς τὸ ἄλλο τὴν θάλασσαν, ἐκτεινομένην κάτω βαθυτάτην καὶ κυματώδη. Μετ' ὀλίγον ὅμως εὐσεβεῖς κλέπται ἄλλης νήσου προσωρμίσθησαν διὰ πλοιαρίου ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἀναβάν-

Digitized by Google

τες ἔκλεψαν τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ μετέφερον ἐπὶ τῆς νήσου των. Πλὴν αὐτὴ μὴ εὑρίσκουσα εὐάρεστον τὴν διαμονὴν ἐκεῖ, μετὰ δύο νύκτας ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ πρῶτον τέμενός της.

Ἡ Παναγία Καλαμιώτισσα εἶνε πολὺ θαυματουργός. Κατὰ τὴν 8 Σεπτεμβρίου ὅτε τελεῖ πανήγυριν ἡ Μονὴ καὶ πολλοὶ προσκυνηταὶ ἀνέρχονται τὸ ἀνωφερὲς καὶ τραχὺ μονοπάτι μέχρις ἐκεῖ, πολλὰ συμβαίνουν δυστυχήματα ἀλλ' ἡ χάρις της εὐθὺς ὅλα τὰ προλαμβάνει. Ἕνας ἔπεσε πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ ἐσώθη συλληφθεὶς αἴφνης ἀπὸ εὔθραστον κλάδον κομαριᾶς· ἄλλος ἐκρημνίσθη ἀπὸ δυσθεώρητον ὕψος κατὰ τοῦ βράχου καὶ συνέτριψε τὸν πόδα ἀλλ' ἡ Παναγία, ἐμφανισθεῖσα εἰς τὸ ἔρημον ἐκεῖνο μέρος τῷ προσέδεσε διὰ ζώνης τὴν πληγὴν καὶ οὗτος διεσώθη καὶ ζῇ ἀκόμη μόλις χωλαίνων. Εἶνε δὲ ἀναρίθμητα τὰ θαύματα ὅσα κάμνει καθεκάστην εἰς τοὺς βοσκοὺς τοῦ τόπου οἱ ὁποῖοι πολλάκις παρακολουθοῦντες τὰς αἶγάς των, ἀναρριχῶνται ἀπρόσεκτοι ἐπὶ δυσβάτων κορυφῶν καὶ αἴφνης εὑρίσκονται μέσῳ ὀδοντωτῶν πετρῶν, μὴ ἔχοντες πουθενὰ διέξοδον. Μόλις ὅμως ἀναμνησθῶσι τῆς Παναγίας, δρόμος ἀνοίγεται πρὸ αὐτῶν πλατὺς ὡς λεωφόρος μεγαλοπόλεως καὶ λεῖος ὡς κάτοπτρον καὶ οἱ βοσκοὶ ἐπιστρέφουσιν ἀπροσκόπτως εἰς τὰ ποίμνιά των.

Ἀλλ' ἂν κάμνῃ θαύματα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων κάμνει ὅμως καὶ θαύματα πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀπιστούντων εἰς αὐτὴν καὶ τὴν δύναμίν της. Δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν γερόντων τῆς νήσου ὁ ἀνεμοστρόβιλος ὁ ὁποῖος ἠγέρθη αἴφνης ἐν πληρεστάτῃ τῆς φύσεως γαλήνῃ καὶ ἀνήρπασεν ἐκτινάξας εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης τὴν ἀσεβῆ γυναῖκα, ἡ ὁποία δὲν ἠθέλησε νὰ εὐχαριστήσῃ ὅπως καὶ ἡ σύντροφός της τὴν Παναγίαν διότι ἀνῆλθε ἀκόπως τὸ βουνὸν ἀλλ' ἀπέδωκε τοῦτο εἰς τοὺς στιβαροὺς πόδας τοῦ ἡμιόνου της. Τίποτε δὲν ἔμεινεν ἀπ' αὐτήν· μόνον τὸ μανδῆλι της ἀνηρπάγη ἀπὸ ἑνὸς θάμνου! . . . Καὶ τὴν προπερυσινὴν τιμωρίαν τὴν ὁποίαν ἐπέφερε κατακεραυνώσασα τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς καὶ πολλοὺς πολίτας κατὰ τὴν ὥραν τῆς δοξολογίας διὰ τὴν ἀσέβειάν των. Διότι οὔτε οἱ πολῖται προσέφερον πλέον ἀργυρᾶ περίαπτα ἢ ζωντανοὺς μόσχους καὶ δαμάλεις καὶ αἶγας εἰς τὴν χάριν της, οὔτε ἀνέβαινον συχνὰ νὰ λειτουργήσωσι εἰς τὴν Μονήν, δαπανῶντες τὸ πλεῖστον τῆς οἰκιακῆς των οἰκονομίας ὅπως ἄλλοτε, οὔτε πάλιν οἱ μοναχοὶ προσέφερον κατὰ τὰς πανηγύρεις τῆς Μονῆς τὰ ζῷα καὶ τὸν οἶνον νὰ φάγωσι καὶ νὰ εὐθυμήσωσιν οἱ προσκυνηταὶ πρὸς αἶνον μέγαν τῆς θαυματουργοῦ!

Τὰ θαύματα αὐτὰ καὶ αἱ τιμωρίαι τῆς Καλαμιωτίσσης ἠνάγκασαν τοὺς ἐδῶ Ἀναφιώτας νὰ κατασκευάσωσιν εἰκόνα αὐτῆς ὁμοίαν τῆς πρωτοτύπου, καὶ νὰ στήσωσιν αὐτὴν ἐν τῷ ναΐσκῳ τοῦ ἁγίου Συμεῶνος. Οἱ εὐσεβεῖς ἐργάται προσφέρουν καὶ εἰς αὐτὴν ἐδῶ πολλὰ ἀφιερώματα καὶ βλέπεις ἤδη ἄνω τῆς εἰκόνος, ἐπὶ ἐρυθρᾶς ταινίας, ὁρμαθὸν ἀργυρῶν ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν· μικρὰ ἀναστήματα παιδίων ἢ παρθένων ὅσα ἐκινδύνευσαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ἡ μήτηρ ἔταξεν αὐτὰ διὰ τὴν σωτηρίαν των. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πανηγυρίζει ἐν τῇ νήσῳ ἡ Μονή, καὶ οὗτοι ἐδῶ καλοῦσιν ἕνα ἱερέα καὶ πανηγυρίζουσιν, ἀποστέλλοντες εἶτα τὸ εἰσπραχθὲν χρηματικὸν ποσὸν πρὸς οἰκονομίαν τῆς Μονῆς.

(Ἕπεται τὸ τέλος). ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Δίκην τριαίνης προεξέχει ἡ μακεδονικὴ χερσόνησος Χαλκιδικὴ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· ἡ δὲ ἀνατολικωτάτη τῶν τριῶν γλωχίδων φέρει τὸ ἐν παλαιοῖς τε καὶ νέοις χρόνοις περιώνυμον ἀκρωτήριον, τὸν Ἄθω. Πᾶς τις γνωρίζει τὴν διήγησιν τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς διώρυγος, ἧς τὴν κατασκευὴν διέταξεν ὁ Ξέρξης πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκστρατείας του, οὐδ' εἶνε ὀλιγώτερον γνωστὴ ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδός της πολιτεία τῶν μονῶν, ἥτις ἐν τοῖς χριστιανικοῖς χρόνοις κατέλαβε τὸν Ἄθω ἢ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡς σήμερον καλεῖται ἡ χερσόνησος.

Ὁ Ἄθως ὑψοῦται μεγαλοπρεπὴς ἐν τῇ μονώσει του ὑπὲρ τὰ βαθέα ὕδατα τοῦ στρυμονικοῦ κόλπου δίκην ὀρεινῆς νήσου, ἐχούσης μῆκος μὲν δώδεκα ὡρῶν, εὖρος δὲ δύο μέχρι τριῶν καὶ συνδεομένης μετὰ τῆς ἠπείρου μόνον διὰ στενῆς γλώσσης. Βαθμιαία καὶ ὁμαλὴ εἶνε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν ἡ πρὸς τὸ μέσον ἀνωφέρεια, ἡ δὲ μέση ῥάχις ἁπλοῦται ἀνερχομένη κατ' ὀλίγον ἐν μακροῖς ἑλιγμοῖς καὶ ὁλονὲν ὑψουμένη καὶ γινομένη ἀποτομωτέρα, ἕως ἀπολήγει εὐσώματος καὶ συμπαγὴς εἰς τὸν Ἄθω, περιβαλλόμενον ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου συμφυόμενον μέχρι τοῦ ἡμίσεος αὐτοῦ ὕψους μετὰ τῆς δασώδους ὀροσειρᾶς. Μοναχικὴ καὶ ἐλευθέρα αἴρεται εἰς τοὺς ἀέρας ἡ κολοσσιαία κορυφή, φέρουσα ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου ἐκκλησίδιον καὶ μακρόθεν ὁρατόν, τὸν ὑψηλότατον καὶ προσηνεμώτατον τῶν ναῶν τῆς ἀνατολικῆς χριστιανωσύνης. Ἡ δ' ἐπιμήκης ὀροσειρὰ εἶνε δάσος συνεχὲς πλατάνων, ὀξυῶν, δρυῶν, ἐλαιῶν, συκῶν, καρυῶν καὶ καστανεῶν, κυπαρίσσων, ἀμπελώνων, δαφνῶν καὶ λεπτοκαρυῶν, καταπράσινον καὶ ὑπὸ τῶν ἀέρων διαπνεόμενον ὀρεινὸν πανόραμα, ἔνθα τὸ ἄρωμα, ἡ λαμπρότης τῶν χρωμάτων καὶ ὁ ψηφιδωτὸς τῶν ἀνθέων τάπης μαγεύουσι τὴν αἴσθησιν, ἔνθα ἀκούεται ἀπαν-

Digitized by Google

ταχοῦ κέλαδος καὶ κελάρυσμα ῥυάκων, καταρρεόντων δίκην μακρῶν νημάτων ἀπὸ τοῦ ὑλομανοῦντος ὀροπεδίου καὶ συνεχιζόντων τὸν φλοῖσβον αὐτῶν καὶ τὸ μινύρισμα διὰ τῶν θάμνων. Κάτω δὲ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐν ἱκανῇ ἀποστάσει ἀπ' ἀλλήλων, χωριζόμενα διὰ δασῶν καὶ ἀκρωτηρίων, ἐπὶ χλοερῶν ἐξαπλούμενα λειμώνων ἢ ἐπὶ θαλασσοπλήκτων βράχων οἱονεὶ ὑπὸ μεσαιωνικῆς τινος γοητείας καθηλωμένα ἢ ἐντὸς φαράγγων δασοστεφῶν κατ' ἰδίαν κεκρυμμένα παρουσιάζονται τὰ μοναστικὰ φρούρια μὲ τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν τείχη, μὲ θολωτοὺς πυλῶνας, μὲ κωδωνοστάσια, μὲ πύργους ἐστεφανωμένους δι' ἐπάλξεων καὶ σιδηροφράκτους πύλας φρουρούσας τὰ βυζαντινὰ ἱερὰ ἐναντίον πάσης ἐχθρικῆς δυνάμεως.

Τοιαύτην ἐξεικονίζει εἰς ἡμᾶς ὁ Φαλλμεράγερ τὴν ἀπαράμιλλον φύσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καὶ αὐτὸς δὲ ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ κατ' ἐπανάληψιν, ὅτι ἡ γλῶσσα εἶνε παραπολὺ πτωχή, ὥστε νὰ δυνηθῇ ὡσεὶ διὰ μαγικοῦ τινος πλήγματος ν' ἀναπλάσῃ πρὸ τῆς ψυχῆς τὴν γοητείαν καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ πολυχρωμίαν τοῦ πανοράματος ἐκείνου. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ θαυμαστὸν ἂν ἡ λαμπρὰ αὕτη δασώδης ἐρημία ἐπεδιώχθη ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ὑπὸ ψυχῶν βεβαρημένων ἀπὸ τοῦ κόσμου ὡς τελευταῖος σταθμὸς ἀνὰ τὴν διὰ τοῦ βίου τούτου πορείαν. Ἐκ δὲ τῶν ἀποχωρητηρίων εὐσεβῶν ἀσκητῶν προῆλθον κατ' ὀλίγον μεγάλαι μοναί, ὧν αἱ κτήσεις καὶ τὰ δικαιώματα ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων διὰ πολλῶν χρυσοβούλλων, ἔτυχον δὲ τοῦ σεβασμοῦ καὶ αὐτῶν τῶν Ὀθωμανῶν κατακτητῶν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου αἰῶνος δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἄθωνος διὰ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων, διὰ τῶν χρυσοβούλλων καὶ ἐπισήμων ἐγγράφων. Συγγραφεῖς καὶ ἀνώτατοι τῆς πολιτείας ἄρχοντες, ἱεράρχαι τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτοκράτορες ἀκόμη εὗρον καταφυγὴν εἰς ταύτας τὰς μονάς. Νῦν δὲ περιλαμβάνει ἡ ὅλη περιοχή, ἀποτελοῦσα κοινὴν θρησκευτικὴν πολιτείαν ἔχουσαν ἰδίαν διοίκησιν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν, εἴκοσι μονὰς μετὰ πολλῶν σκητῶν καὶ ἀσκητηρίων, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ πεντακισχιλίων περίπου μοναχῶν. Οὔτε μωαμεθανός τις οὔτε κοσμικὸς χριστιανὸς δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ διὰ βίου ἐν τῇ χώρᾳ· αἱ δὲ περιηγήτριαι ἰδιάζουσαν αἰσθάνονται θλῖψιν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεταί ποτε εἰς γυναῖκας ἀλλ' οὐδὲ εἰς θῆλυ ζῷον ἡ ἀποβίβασις εἰς τὸν ἱερὸν χῶρον. Οὕτω δὲ ὁ Ἄθως καὶ ἡ ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητος, τῆς παλαιᾶς παραδόσεως καὶ τῶν καθιερωμένων συνηθειῶν τοῦ βίου ἱερὰ μοναστικὴ αὐτοῦ πολιτεία ἀποτελεῖ πλειότερον καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου, ὅπερ ἐξησθένησεν ἡ ἀπόσπασις τῶν ὁμοδόξων ἀλλοφύλων ἐκκλησιῶν, τὸ ἠθικὸν κέντρον τῆς καθόλου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Τὴν δ' Εὐρώπην πλειότερον τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ παραδόξου τούτου ἀσκητηρίου ἐνδιαφέρουσιν αἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους εὑρισκόμεναι βιβλιοθῆκαι. Ἕκαστος σωστὸς φιλολόγος ὠνειρεύθη ἐν τῷ βίῳ του τὴν ἀνεύρεσιν πολυτίμου τινὸς χειρογράφου, ἀλλ' ὀλίγοι τὴν σήμερον ἠξιώθησαν τοιαύτης τινὸς εὐτυχίας. Αἱ μεγάλαι βιβλιοθῆκαι τῆς Εὐρώπης ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν χρόνων τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐξητάσθησαν ὑπὸ μυρίων ἀπλήστων ὀφθαλμῶν, ἐξηρευνήθησαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ μάλιστα ἀπόκεντροι γωνίαι. Ἀπὸ τῶν ἤδη ἄριστα ταξινομημένων βιβλιοφυλακείων ἀκούομεν ἐξερχομένην οἱονεὶ φωνήν τινα ἐπαναλαμβάνουσαν τὸ τοῦ ποιητοῦ· «δυστυχία σου· εἶσαι ἔγγονος», ἔρχεσαι μετὰ τόσους ἤδη προγενεστέρους ἐρευνητάς! Ἐφθάσαμεν μάλιστα εἰς τὸ σημεῖον, καθ' ὃ ἀνιχνευταί τινες ὑπεράγαν ζηλωταὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῶν *ἀνακαλύπτουσιν* ἐνίοτε χειρόγραφα ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου περιλαμβανόμενα καὶ περιγραφόμενα πρὸς κοινὴν γνῶσιν ἐν καταλόγοις ἐκδεδομένοις διὰ τοῦ τύπου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οὕτω μικραὶ παρέχονται ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκαις ἐλπίδες εἰς τοὺς πρὸς εὑρήματα περιπαθῶς ἔχοντας φιλολόγους, εὐνόητον εἶνε, ὅτι τὰ βλέμματα πάντων ἐστράφησαν ὁσημέραι ἀπληστότερα εἰς τὰς παμπαλαίας βιβλιοθήκας τῆς Ἀνατολῆς, καὶ δὴ εἰς τὴν τοῦ Σινᾶ, τὴν τῆς Πάτμου, τὴν τοῦ σεραγίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἤδη κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἤρξαντο αἱ ἔρευναι ἐν Ἁγίῳ Ὄρει· μετὰ τὸν Βιλλοαζῶνα ἠκολούθησαν ὁ Ζαχαρίας Λίγγενταλ, ὁ Γρίζεβαχ, ὁ Φαλλμεράγερ, ὁ Μηνᾶς Μινωΐδης, ὁ Ἐμμανουὴλ Μίλλερ καὶ ἄλλοι. Πολλὰ πολύτιμα χειρόγραφα ἀνεκαλύφθησαν ὑπ' αὐτῶν, πολλὰ δὲ καὶ ἀπήχθησαν ἐν τῷ σκοτεινῷ κύτει εὐρέων ὁδοιπορικῶν κιβωτίων, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν σπευδόντων τούτων περιηγητῶν τῶν ἐπιδιωκόντων ἀνακαλύψεις ἐσκέφθη περὶ συντάξεως πλήρους καταλόγου. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν καὶ μετὰ τὰς περιοδείας τούτων νὰ πλανᾶται περὶ τὰς ἀθωνικὰς βιβλιοθήκας μυστηριῶδές τι ἡμίφως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνήσυχα πνεύματα ἐνόμιζον ὅτι ἀναγνωρίζουσι τὰ φασματώδη περιγράμματα ἀπολεσθεισῶν συγγραφῶν τῆς ἀρχαιότητος. Διὰ ταῦτα ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχε καταστῆ ποθητὴ συστηματικὴ ἐξερεύνησις καὶ ἀναγραφὴ ἐν καταλόγῳ ἁπάντων τῶν χειρογράφων. Ἐπὶ δὲ τῇ ἐκτελέσει τοῦ σχεδίου τούτου δύναται νὰ σεμνυνθῇ ἡ νεαρὰ Ἑλλάς.

Digitized by Google

Τὸ θέρος τοῦ 1880 διέτριψεν ὁ καθηγητὴς Σπ. Λάμπρος κατ' ἐντολὴν τῆς βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τέσσαρας μῆνας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅπως μετὰ δύο νεαρῶν φιλολόγων ἐπεξεργασθῇ πλήρη καὶ ἀκριβῆ κατάλογον τῶν αὐτόθι βιβλιοθηκῶν. Ἤδη δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐδημοσιεύθη προσωρινὴ ἔκθεσις περὶ τῶν πορισμάτων τῆς ἐργασίας. Ἀλλ' ἡ ἐκτύπωσις τοῦ συνταχθέντος καταλόγου ἕνεκα οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἐβράδυνεν ἐπὶ ὀκτὼ ὅλα ἔτη, καὶ νῦν δὲ ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς εὑρέσεως τῶν πρὸς ἐκτύπωσιν ἀναγκαίων δαπανῶν. Τὸ δὲ δημοσιευθὲν πρῶτον μέρος τοῦ πρώτου τόμου περιέχει τὴν ἀναγραφὴν ὀκτὼ μόνον ἐκ τῶν μικροτάτων βιβλιοθηκῶν (1).

Οἱ ἐνθουσιώδεις καὶ εὐέλπιδες οἱ ἀναμένοντες ἐκ συστηματικῆς ἐξερευνήσεως τοῦ Ἄθωνος ἀπροσδόκητον ἐπαύξησιν τῆς κλασικῆς φιλολογίας ὑφίστανται νῦν πικρὰν ἀπογοήτευσιν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκρότατοι ἀπαισιόδοξοι δὲν εὑρίσκονται ἔχοντες δίκαιον. Ὡς εἶνε αὐτονόητον, τὴν κυριωτάτην βάσιν τῶν ἀθωνικῶν βιβλιοθηκῶν ὡς καὶ πασῶν τῶν ἄλλων μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀποτελεῖ ἡ θεολογικὴ φιλολογία, μονοτόνως ἐπαναλαμβανομένη σειρὰ εὐαγγελίων, ψαλτηρίων, ὑμνολογίων, βίων ἁγίων, ὁμιλιῶν κατηχητικῶν, θεολογικῶν ὑπομνημάτων, δογματικῶν συγγραφῶν καὶ ἀσκητικῶν παραγγελμάτων διὰ μοναχούς. Ὅταν δὲ μεταξὺ ἄλλων δεινῶν, προσπιπτόντων εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα τὸν Κατάλογον, ἀναφέρωμεν καὶ θεολογικὸν στιχούργημα ἐκ 13,000 στίχων ποιηθὲν εἰς στίχους πολιτικούς, πᾶς τις θὰ συνομολογήσῃ μεθ' ἡμῶν τὸ θάρρος τοῦ λογίου, ὅστις ἐπεχείρησε τὸ τολμηρὸν ἔργον τῆς καταδύσεως εἰς ταῦτα τὰ κύματα, ὅπως ἐξαγάγῃ ἀκόμη ἐγκαίρως εἰς τὸ φῶς τὰς εἰς τὸ βάθος ἐγκεκρυμμένας πολυτίμους συγγραφάς. Καὶ δὲν εἶνε μὲν αὗται περισσαί, ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν λείπουσι καὶ ὁλοτελῶς. Ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τούτῳ μέρει ὡς pièce de résistance, ὡς εὕρημα βαρυσήμαντον παρουσιάζεται τὸ σπουδαῖον χειρόγραφον τοῦ Ποιμένος τοῦ Ἑρμᾶ, ὅπερ ἐπεξειργάσθη ἤδη αὐτὸς ὁ Λάμπρος (2). Διὰ δὲ τὰς ἤδη ἐπιμελέστατα καλλιεργουμένας μελέτας περὶ τῆς γραμματείας τῶν ἑλληνικῶν ἀνθολογιῶν παρέχει ὁ Κατάλογος τὴν εἴδησιν περὶ συλλογῆς γνωμῶν ἀνεξερευνήτων. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν ὑμνολογίων δύναται πολλὰ ν' ἀναμένῃ ἡ δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ὀλίγον γνωστὴ χριστιανικὴ ποίησις τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ἄλλων βυζαντινῶν συγγραφέων ἀντιπροσωπεύονται ἰδίως ὁ Φώτιος, ὁ Ψελλός, ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ Πλανούδης· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι πρὸς γνῶσιν τῆς εἰδικῆς ἀξίας καὶ τῆς κατ' οἰκογενείας κατατάξεως τῶν τοιούτων χειρογράφων ἀπαιτεῖται λεπτομερεστέρα ἔρευνα. Ἰδίως δ' ἀξιοπαρατήρητοι φαίνονται ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ Γλυκᾶ. Ἐκ δὲ τῶν δογματικῶν συγγραφῶν ἰδίου λόγου ἀξίας κρίνομεν τὰς πραγματείας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς περὶ Βαρλαὰμ ἔριδας ὡς καὶ τὰς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐνδιαφερούσας συγγραφὰς κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἀντιπάλων τῆς ὀρθοδοξίας, ἤτοι κατὰ τοῦ Μωάμεθ καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Ἡ μεγάλη διάδοσις τῶν τοιούτων συγγραφῶν ἀποδεικνύει ἐκ νέου ἐπὶ πόσον κατεῖχε τὰ πνεύματα ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ μεσαιῶνος ἡ ἀντίστασις κατὰ τῶν Λατίνων. Καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ ἱστορία δὲν ἀντιπαρέρχεται μὲ κενὰς τὰς χεῖρας· τοὐλάχιστον εὑρίσκομεν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, ὧν ἐδημοσιεύθη ἤδη ὁ κατάλογος, ὕλην διαφωτίζουσαν τὴν ἐν Μολδοβλαχίᾳ διοίκησιν τῶν Ἑλλήνων ὁσποδάρων.

Τέλος δὲ πλουσίως ἀντιπροσωπεύεται ἡ δημώδης ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία. Ἐκτὸς τῆς μεσαιωνικῆς μυθιστορίας περὶ Στεφανίτου καὶ Ἰχνηλάτου καὶ ἐνδιαφερόντων μερῶν τῆς Ἁμαρτωλῶν σωτηρίας εὑρίσκομεν νεοελληνικὴν μετάφρασιν τῶν αἰνιγμάτων καὶ χρησμῶν Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ δημῶδες Ἑλληνικὸν λεξικόν. Ἀλλὰ ῥητέον ὅτι μέγιστον μέρος ἀποτελοῦσι καὶ ἐν ταῖς δημώδεσιν ἑλληνικαῖς συγγραφαῖς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπομνήματα καὶ αἱ παραινέσεις περὶ ἀντικειμένων τῆς πρακτικῆς θεολογίας. Ἡ διὰ πολλοὺς λόγους σπουδαία ἐξερεύνησις τοῦ δημώδους ἑλληνικοῦ ἰδιώματος μόλις ἤρχισεν ἤδη καὶ προήχθη μέχρι τοῦδε τόσον ὀλίγον μόνον, ὥστε ἐπὶ τοῦ παρόντος μόλις που δυνάμεθα νὰ προστρέξωμεν εἰς πηγὰς οὕτω μεμακρυσμένας, ἀλλ' εἰς μέλλουσαν γενεὰν τὰ κείμενα ταῦτα θὰ παράσχωσι πολύτιμον ἀρχεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ αὐτὴ δὲ παρατήρησις ἰσχύει ἄλλως καὶ διὰ τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῶν ἀθωνικῶν βιβλιοθηκῶν ἐν γένει. Ὅταν αἱ βυζαντιναὶ μελέται, αἵτινες πάλιν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἵλκυσαν ζωηρότερον τὴν προσοχὴν τῶν λογίων, γείνωσι βαθύτεραι καὶ εὐρυνθῶσι, πολλαὶ συγγραφαὶ ἃς σήμερον παραμερίζομεν μετ' ἀνίας, θ' ἀποδειχθῶσι πλήρεις ἀξίας καὶ θὰ καταστῶσιν εὐπρόσδεκτοι.

(1) Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Τόμος Α'. Μέρος Α'. Βιβλιοθῆκαι Πρωτάτου, Ἁγίας Ἄννης, Ἁγίου Παύλου, Χιλιανταρίου, Ζωγράφου, Κωνσταμονίτου, Γρηγορίου, Ξενοφῶντος.

(2) A Collation of the Athos Codex of the Shepherd of Hermas. Together with an introduction by Spyr. P. Lambros translated and edited by J. Armitage Robinson M. A.— Cambridge. 1888.

Digitized by Google

Χείριστα δὲ πάσης ἄλλης ὕλης ἀντιπροσωπεύεται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ φιλολογία· ὁ μόνον περὶ αὐτῆς δυνάμενος νὰ ἐνθουσιασθῇ δύναται ν' ἀπαλλαγῇ τῆς μελέτης τοῦ Καταλόγου. Ὅ,τι αἱ περιοδεῖαι προγενεστέρων περιηγητῶν ἀφῆκαν ἀκόμη κατὰ χώραν ἀποδεικνύεται τοὐλάχιστον ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντος μέρους τοῦ Καταλόγου ὅτι εἶνε ἀνάξια λόγου κοινὰ ἀντίγραφα τῶν νεωτάτων χρόνων· εἶνε κυρίως σχολικὰ τετράδια καὶ ἐξηγήσεις τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, προωρισμέναι εἰς ἀντικατάστασιν τῶν δαπανηρῶν ἐντύπων κειμένων διὰ τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τῶν μοναστικῶν σχολείων. Τοιαύτη σπάνις κλασικῶν κειμένων δύναται ἴσως νὰ φανῇ ἀποτρόπαιόν τι εἰς ἀφελεῖς κοσμικούς. Ἀλλὰ δυνάμεθα ν' ἀδικήσωμεν τοὺς Ἁγιορείτας διότι ἔζων ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι ἡ λατρεία τῶν χαρίτων δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν τελείαν ἄρνησιν τῶν τοῦ κόσμου; Δυνάμεθα νὰ ἐλέγξωμεν αὐτούς, ὅτι ἐθεώρουν ἐχθροὺς δυσκόλως δυναμένους νὰ συνδιαλλαχθῶσι τὴν λογιότητα καὶ τὴν χριστιανικὴν ταπεινοφροσύνην; Δὲν ἦσαν συστηματικώτατα συνεπεῖς πρὸς ἑαυτούς, ἐκδιώκοντες ἐκ τῶν κελλίων των τὴν θύραθεν φιλολογίαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς; Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν τὰς πολλάκις ἐπαναλαμβανομένας ῥησικοπίας περὶ τῆς πνευματικῆς ἀποναρκώσεως τῶν μοναχῶν τοῦ Ἄθωνος ὡς ἀποδεικνυούσας ἔλλειψιν φιλοσοφικῆς καὶ ἱστορικῆς εὐθυκρισίας. Ἐξεταζόμενοι καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε ἴσως ὀλιγώτερον απονεναρκωμένοι πάσης ἄλλης ὁμοίας κοινότητος ἐν Εὐρώπῃ. Ἂν πᾶσα τάξις ἀνθρώπων πρέπει νὰ ἐξετάζηται κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, ἂς μὴ ἀρνηθῶμεν τοιαύτην δικαιοσύνην καὶ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς Ἀθωνίτας.

Καρολος Κρουμβαχερ (1).

ΜΕΡΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Πολλοὶ ἀποροῦν διατί δὲν τὰ ἔχω καλὰ μαζί των. Οἱ ἠλίθιοι! Δὲν ἐρωτοῦν πῶς τὰ ἔχω μὲ τὸν ἑαυτόν μου;

*

Χθὲς εἷς δανειστής μου μὲ προσεκάλεσε διὰ κομψῆς ἐπιστολῆς νὰ ὑπάγω πρὸς ἐπίσκεψίν του.

Ἔσπευσα ἀμέσως νὰ μὴ μεταβῶ.

*

Ἡ ὡραιότης θὰ ἠδύνατο πολλάκις νὰ χαρακτηρισθῇ κάλλιστα — «ἀσχημία μὲ κανονικὰ χαρακτηριστικά», καὶ ἡ ἀσχημία «ὡραιότης μὲ ἀκανόνιστα.».

*

Ἡ ζωὴ δὲν κυβερνᾶται μὲ γνωμικά.

Ιξιων

(1) Μετάφρασις ἐξ ἐπιφυλλίδος τῆς ἐφημερίδος «Νεώταται εἰδήσεις τοῦ Μονάχου».

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

ΙΗ'.

Ἐν τούτοις ὁ Χαράλδος ἠμείβετο ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ τῇ μακρᾷ στερήσει, καὶ τὰς χαρμονὰς ἐκείνας ἐτρύφα, ἃς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ χωρισμοῦ τοσοῦτον εὐγλώττως περιέγραφεν ἡ Μαρία ὡς γέρας τοῦ τροπαιούχου ἥρωος. Περιβεβλημένος ἤδη περιφανὲς ἀξίωμα, ἐθάμιζε καθημερινῶς εἰς τ' Ἀνάκτορα, καὶ μετ' ἐλευθερίας πρὸς τὴν Μαρίαν ἀνεστρέφετο. Οἱ συνενοῦντες αὐτοὺς δεσμοὶ ἦσαν πλέον γνωστοί, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπετόλμα παρατήρησίν τινα, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον μεγάλη ἐδέσποζεν ἐν τῇ Αὐλῇ ἐκείνῃ τῶν ἠθῶν ἔκλυσις. Μόνη ἡ Αὐτοκράτειρα, καίτοι βεβαίως οὐχὶ μᾶλλον ἄσπιλος τῶν λοιπῶν, ἐφαίνετο βαρέως φέρουσα τὰς σχέσεις ἐκείνας, ἀλλ' οὐδὲν ἐνήργει πρὸς παρακώλυσιν αὐτῶν, καὶ τοῦτο ἤρκει εἰς τὸ τρυφερὸν ζεῦγος.

Ἐνῷ δὲ οὕτω ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν δαφνῶν αὐτοῦ ὁ ἡμέτερος ἥρως, λησμονῶν τὰ πάντα εἰς τὰς λευκὰς τῆς Μαρίας ἀγκάλας, κατὰ κρημνῶν ἐφέροντο τὰ δημόσια. Ἐν Ἀνατολῇ, τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Ἀβασγίας Παγκρατίου διαρκῶς ἐνοχλοῦντος τὴν Ἰλλυρίαν, ὁ Ὀρφανοτρόφος ἔπεμψε κατ' αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον, ὅστις ὅμως ἐπέστρεψεν ἄπρακτος. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Στέφανος, δραπετεύσας ἐκ Βυζαντίου, ἀνέλαβε τὴν προτέραν ἀρχήν, ἀφοῦ ἐδίωξε τὸν Στρατηγὸν Θεόφιλον Ἐρωτικόν, καὶ κατετρόπωσε τὸν κατ' αὐτοῦ πεμφθέντα εὐνοῦχον Γεώργιον Προβατᾶν. Συνάμα δέ, τὸ καὶ πάντων χείριστον, ἐπανέστη αὖθις ἡ Βουλγαρία.

Τὴν τελευταίαν ταύτην συμφορὰν προεκάλεσεν ἡ πλεονεξία τοῦ Ὀρφανοτρόφου. Ὁ Βασίλειος Β'., καθυποτάξας τὰς Βουλγαρικὰς χώρας, ἀφῆκεν ἀνέπαφον τὴν φορολογίαν, ἥτις ἀπετίετο εἰς εἴδη δι' ἕκαστον ζευγάριον· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης, ἀντὶ τοῦ σίτου, τοῦ κέγχρου καὶ τοῦ οἴνου, ἀπήτησε χρήματα, ἐφ' ᾧ μεγάλως οἱ κάτοικοι δυσηρεστήθησαν. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ὁ Βούλγαρος Πέτρος Δελεάνος, δοῦλος ἐν Βυζαντίῳ, ἀποδρὰς ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ πλανηθεὶς μέχρι Βελιγραδίου, παρέστησεν ἑαυτὸν ὡς ἔγγονον τοῦ Σαμουὴλ εἰς τὸν ὄχλον τῶν ὁμοφύλων, οἵτινες ἀφορμὴν ἐζήτουν ἀποστασίας. Διὸ καὶ ἀνηγορεύθη Τσάρος τῆς Βουλγαρίας, ἀνευφημηθεὶς εἰς διαφόρους συνάμα πόλεις, τὴν Ναϊσσόν, τοὺς Σκούπους καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνῷ πανταχοῦ, ὅθεν διήρχετο, ἀνηλεῶς ἐσφάζοντο οἱ Βυζαντινοί.

Digitized by Google

Ταῦτα μαθὼν ὁ Στρατηγὸς Δυῤῥαχίου Βασίλειος Συναδηνός, σπεύδει κατὰ τοῦ Δελεάνου πρὶν ἢ αὐξήσῃ τὸ κακόν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐρίζει πρὸς ἕνα τῶν Ὑποστρατήγων, τὸν Μιχαὴλ Δερμοκαΐτην, ὅστις διαβάλλει αὐτὸν εἰς τὸν Βασιλέα ὡς ἀποστασίαν παρασκευάζοντα. Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως ὁ Ὀρφανοτρόφος φυλακίσῃ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν ἄξιον Στρατηλάτην, καὶ διορίσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν μυσαρὸν συκοφάντην. Τὸ ἀποτέλεσμα ταχέως ἐπῆλθεν. Ὁ Δερμοκαΐτης, οὐδὲν φροντίσας περὶ τοῦ Δελεάνου, ἐνησχολήθη εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν ὑπηκόων, καὶ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν, μεθ' ὅ, κατοῤῥωδήσας ἕνεκα τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας, ἔφυγε διὰ νυκτός.

Τότε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὅστις συνέκειτο ἐκ Δαλματῶν καὶ πιστῶν Βουλγάρων, ἀποστατήσας πράγματι, προεχειρίσατο Τσάρον τῆς Βουλγαρίας τὸν Τειχομηρόν, ἀξιωματικὸν ἀνδρεῖον καὶ συνετόν. Οὕτως ἡ πρὸς καταστολὴν τῆς ἀνταρσίας σταλεῖσα δύναμις ἀπ' ἐναντίας προσέθηκε νέαν τοιαύτην· ἀλλ' ὁ πανοῦργος Δελεάνος, καλέσας πρὸς ἑαυτὸν τὸν Τειχομηρόν, ἐπὶ προφάσει συμπράξεως, ἐξηρέθισεν εἶτα κατ' αὐτοῦ τὸ στράτευμα, εἰς ὃ ἐδήλωσεν ὅτι «δύο ἐριθάκους μία λόχμη οὐ τρέφει, οὔτε μία χώρα εὐοδωθήσεται ὑπὸ δύο ἀρχηγούς.» Καὶ τότε, πολλοῦ ἐγερθέντος θορύβου, καὶ τῶν πλείστων ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποφανθέντων, ὁ μὲν ταλαίπωρος Τειχομηρὸς ἐλιθοβολήθη, ὁ δὲ Δελεάνος, σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει, ὥρμησε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ ἔπασχε πάντοτε δεινῶς. «Ἐλήφθη δαιμονίῳ, λέγει ὁ δεισιδαίμων Γλυκᾶς, ὃ καὶ σεμνολογοῦντες οἱ περὶ τούτῳ μανικὸν ἀπεκάλουν νόσημα. Καὶ παρέμεινε τὸ τοιοῦτον ἄχρι τέλους τῆς αὐτοῦ βιοτῆς.» Ἀπέδιδε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πάσχων τὴν Θεομηνίαν ταύτην εἰς τὸ στυγερὸν αὐτοῦ κακούργημα, δι' ὃ καὶ «πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀποκλαιόμενος ἦν, καὶ τὸν Θεὸν ἱλασκόμενος δι' ἀγαθοεργιῶν καὶ κτίσεων μοναστηρίων.» Πλὴν δὲ τούτων καὶ πολλὰς ἑτέρας χρηστὰς πράξεις ἐτέλει, καθ' ὅσον «ἔπεμψεν ἐν τοῖς θέμασι καὶ ταῖς νήσοις τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἀνὰ νομίσματα δύο, τοῖς δὲ μοναχοῖς ἀνὰ νομίσματα ἕν.» Ἀλλ' ἀντὶ βελτιώσεως, τὸ κακὸν ἐπετείνετο, «συνεπιλαβομένης καὶ νόσου ὑδρωπικῆς·» ὅπερ φυσικόν, κατὰ τὸν χρονογράφον, καθ' ὅσον οὐδὲ «τὴν βασιλείαν ἀπέῤῥιψε, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα κακά, οὐδὲ τὴν μοιχάδα ἀπώσατο, ἀλλ' ἐκείνῃ συνὼν καὶ τῆς βασιλείας ἀντεχόμενος» ἐσπατάλει, ὅπως τύχῃ συγχωρήσεως, τὰ δημόσια, ὡσεὶ ἀνόητον ἐλογίζετο τὸ θεῖον καὶ «ἄδικον, ἀλλοτρίοις χρήμασιν ὠνούμενος τὴν μετάνοιαν.»

Τέλος δ' ἀπογνούς, κατέφυγεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, προσλιπαρῶν τῷ τάφῳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου· ἀλλ' ἐδίσταζεν ὁ ἴδιος, καθ' ἃ δοκεῖ, περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ καλλινίκου μάρτυρος, καθ' ὅσον, ἅμα προσεγγίσαντος τοῦ Δελεάνου, ἐδραπέτευσεν εἰς Βυζάντιον τοσοῦτον ἐσπευσμένως, ὥστε πάντα κατέλιπε τὰ πολύτιμα εἰς χεῖρας οἰκείου τινός, τοῦ Μιχαὴλ Ἰβάτζη, ὅπως ἀργότερον μεταφέρῃ αὐτά. Ὁ δὲ Ἰβάτζης, Βούλγαρος τὸ γένος, καὶ πιθανῶς υἱὸς τοῦ πρὸς τὸν Βουλγαροκτόνον ἐκθύμως ἀγωνισθέντος Στρατηγοῦ, ηὐτομόλησε μετὰ συμπάσης τῆς πλουσίας ἀποσκευῆς πρὸς τὸν Δελεάνον.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ὁ νεότευκτος Τσάρος, μὴ συνεπιφέρων ἴσως τὰς πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Θεσσαλονίκης ἀναγκαίας μηχανάς, ἐτράπη πρὸς δυσμὰς καὶ μεσημβρίαν. Καὶ διὰ μὲν τοῦ Στρατηγοῦ Καυκάνου ἐκυρίευσε τὸ Δυῤῥάχιον, διὰ δὲ τοῦ Ἀνθίμου κατετρόπωσε τὸν Στρατηγὸν τῆς Ἑλλάδος Ἀλλακασσέα εἰς μάχην κρίσιμον παρὰ τὰς Θήβας. Συγχρόνως δὲ καὶ οἱ τοῦ θέματος τῆς Νικοπόλεως κάτοικοι καταμελίσαντες τὸν ἀδηφάγον εἰσπράκτορα Ἰωάννην Κουτσομύτην, συνετάχθησαν πρὸς τοὺς Βουλγάρους. Ὥστε ταχέως διεδίδετο ἡ δεινὴ αὕτη ἐξέγερσις ἕνεκα τῆς ἀδυσωπήτου λαιμαργίας τοῦ Ὀρφανοτρόφου, ὅστις, πλὴν πολλῶν ἑτέρων φόρων, ἀνέστησε καὶ τὸν πολυθρύλλητον *ἀερικόν*, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπινοηθέντα ποτέ, καὶ πιθανῶς ἀφορῶντα τὰ ἐπὶ τῆς λεωφόρου παράθυρα ἑκάστης οἰκίας.

Τοσοῦτον δὲ γενικὴ ἐδέσποζεν ἀγανάκτησις, ὥστε καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν ἀνεκαλύφθη συνωμοσία, ἧς προΐστατο ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος, ὁ μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τῶν ἐκκλησιῶν περιβόητος Πατριάρχης, καὶ ὁ Ἰωάννης Μακρεμβολίτης, οἵτινες ἐξορισθέντες ἐδημεύθησαν. Καὶ εἰς Μεσάνακτα δὲ τῆς Φρυγίας, πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ταρωνίτην, συνώμοσαν κατὰ τοῦ Δομεστίκου Κωνσταντίνου, ἀδελφοῦ τοῦ Ὀρφανοτρόφου, ἀλλὰ προδοθέντες ἐτυφλώθησαν.

Οὕτω προελήφθησαν μὲν οἱ μερικοὶ οὗτοι κίνδυνοι, ἀλλ' ἀπολεσθείσης ἤδη τῆς Συρίας, τῆς Ἰβηρίας,, τῆς Σικελίας καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας, ἐφαίνετο ἄφευκτος καὶ τῆς Βουλγαρίας ἡ ἀπώλεια, ὅτε γεγονὸς ἀπρόοπτον μετέτρεψε τῶν πραγμάτων τὴν ὄψιν. Ἐν Βυζαντίῳ ἔζη πρὸ καιροῦ ὁ Πατρίκιος Ἀλουσιάνος, ἀνεψιὸς τοῦ πρώην Τσάρου Σαμουήλ, Στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Θεοδοσιουπόλεως. Ἀλλὰ τοῦ ἀπλήστου Ὀρφανοτρόφου ἁρπάσαντος παρ' αὐτοῦ κάλλιστόν τι χωρίον ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ πεντήκοντα λίτρας χρυσίου, ἔφυγεν οὗτος αἴφνης πρὸς τὸν Δελεάνον, ὅστις φοβούμενος μὴ προτιμηθῇ, καθ' ὃ γνήσιος τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἀπόγονος, κατέστησεν αὐτὸν κοινωνὸν τῆς Ἀρ-

Digitized by Google

χῆς, καὶ ἀπέστειλε μετὰ τετρακισμυρίων ἀνδρῶν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ κίνδυνος ἦν δεινότατος, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Ὀρφανοτρόφος ἐνεπιστεύθη, κατὰ τὸ εἰωθός, τὴν ἄμυναν εἰς ἓν τῶν ἀθλίων αὐτοῦ ὀργάνων· ἀλλ' εὐτυχῶς συναπεστάλη καὶ μοῖρα τῶν Βαριάγων, ἀκριβῶς ἡ τοῦ Χαράλδου. Καίτοι δὲ τρυφερῶς πάντοτε τὴν Μαρίαν φιλῶν ὁ ἥρ ἕτερος ἥρως, τὴν φορὰν ταύτην ἔσπευσε προθύμως, τὸ μὲν διότι περὶ βραχυτέρας ἐπρόκειτο στρατείας, τὸ δὲ διότι, ἐπὶ μακρὸν πάλιν ἐφησυχάσας, ἐφθείρετο ὡς ἡ σπάθη εἰς τὴν θήκην.

Ὅτε εἰσέπλευσεν ὁ βασιλικὸς στόλος εἰς τῆς Θεσσαλονίκης τὸν λιμένα, ἡ πόλις ἦν ἤδη πανταχόθεν ἐζωσμένη, συνέβη δὲ τότε τὸ σύνηθες εἰς παρεμφερεῖς περιστάσεις· οἵ τε στρατιῶται καὶ οἱ πολῖται, διαγνόντες ἀμέσως τοῦ Στρατηγοῦ τὴν ἀπειρίαν, καὶ γνωρίζοντες τοῦ Χαράλδου τὴν ὑπέροχον ἀξίαν, ἀνέθηκαν εἰς αὐτὸν τὴν πραγματικὴν διοίκησιν, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος, καθ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας. Ὁλοσχερῶς δ' ἐδικαίωσαν τὰ γεγονότα τὴν πεποίθησιν ταύτην, καθ' ὅσον ὁ Χαράλδος, ἀφοῦ διὰ διαφόρων ἐπιτυχῶν ἀψιμαχιῶν ἀνεπτέρωσε τῶν κατεπτοημένων ταγμάτων τὸ φρόνημα, καὶ τοὺς ἐνθουσιῶντας ὑπὲρ αὐτοῦ πολίτας ταχέως ἐγύμνασεν, ἐπεχείρησεν αἴφνης γενικὴν ἔξοδον, τοσοῦτον ἀκράτητον, ὥστε οὐ μόνον ὁλοσχερῶς τοὺς Βουλγάρους κατέθραυσεν, ἀλλὰ καὶ εἰκοσιπεντακισχιλίους ἐξ αὐτῶν κατέσφαξε, καὶ ἄλλους τόσους ἐζώγρησε.

Συνέβαινον δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τοῦ πάτρωνος τῆς πόλεως, ὅστις, χάρις τῷ Χαράλδῳ, ἀνεδείχθη ἀληθῶς καλλίνικος, καὶ πᾶσαν ἐκαρπώθη τοῦ ἀνδραγαθήματος τὴν τιμήν, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀπειραρίθμων λαμπάδων. Τὰ δὲ λείψανα τῶν ἡττηθέντων ἔφυγον τότε πρὸς τὸν Δελεάνον μετὰ τοῦ Ἀλουσιάνου, ὅστις μετ' ὀλίγον προέβη εἰς πρᾶξιν ἀνεξήγητον, καθ' ὅσον προδοτικῶς τυφλώσας τὸν εὐεργέτην Τσάρον, κατέφυγεν αὖθις παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Μιχαὴλ εἰς Μοσυνούπολιν. Οὗτος δὲ περιχαρὴς ἀπεδέχθη τὸν πρόσφυγα, ὃν ἀνέδειξε Μάγιστρον, καὶ ἀπελθὼν εἰς Βουλγαρίαν μετὰ τοῦ Χαράλδου, συνέλαβε τόν τε Δελεάνον καὶ τὸν Ἰβάτζην, διέλυσεν εὐχερῶς τοὺς εἰσέτι ἀνθισταμένους, καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπανέκαμψεν.

Ὁλοσχερῶς δὲ οὕτω ὑποταγείσης καὶ αὖθις τῆς Βουλγαρίας, ὁ Βασιλεὺς ἐτέλεσε θρίαμβον λαμπρόν, παρελάσας ἐν πομπῇ ἀπὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης μέχρι τῶν Ἀνακτόρων. Εὐτυχεῖς οἱ τὸν θρίαμβον τοῦτον ἰδόντες, καθ' ὅσον ἦν σπάνιον ἀληθῶς τὸ θέαμα. Διὰ δαφνῶν καὶ μύρτων καὶ ἁλουργῶν ὑφασμάτων ἦσαν ηὐτρεπισμέναι αἱ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι· μετὰ τὸν κλῆρον, τὰ τάγματα τῆς φρουρᾶς, καὶ τοὺς δήμους τοῦ Ἱπποδρόμου, ἐχώρει ὁ Μιχαήλ, ἐπὶ ἅρματος καταχρύσου, ὅπερ ἠκολούθουν πεζῇ ὁ Τσάρος καὶ ὁ Ἰβάτζης· μετ' αὐτοὺς ἤρχοντο αἱ διάφοροι τῶν Μεγιστάνων τάξεις, καὶ τέλος ὁ τροπαιοῦχος στρατός, προηγουμένων τῶν ἀγερώχων Βαριάγων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Χαράλδου. Καὶ συνωθεῖτο μὲν τὸ πλῆθος κατὰ τὴν πάροδον τοῦ Αὐγούστου, ἀλλ' ἅμα ἐπεφαίνετο ἡ περικαλλὴς ἔτι, ἀλλ' ἐνερόχρως μορφή, ἡ μόλις πλέον ὑποβαστάζουσα τὸ στέμμα, ἐσίγων αὐτομάτως οἱ ἀλαλαγμοί, ὡς ὑπὸ τοῦ οἴκτου καταπνιγόμενοι· διήρκει δὲ ἡ κατήφεια μέχρις οὗ, παρελθόντων τῶν Μεγιστάνων, κατέφθανεν ἐπὶ ἀλαζόνος ἵππου ὁ τῆς ἡμέρας ἥρως, πανσθενὴς ὡς Ἄρης, καὶ τὴν χρυσῆν ἠμφιεσμένος πανοπλίαν. Ἀκράτητοι τότε ἀντήχουν εὐφημίαι, καὶ διὰ ῥόδων ἔρραινον ἐκ τῶν ἀνδήρων αἱ Δέσποιναι τὸν περιώνυμον πλέον νικητήν.

ΙΘ'.

Συνεπείᾳ τῶν γεγονότων τούτων ὁ Χαράλδος προεχειρίσθη, γενικῇ τῶν Βαριάγων αἰτήσει, μέγας Ἑταιριάρχης, ἤτοι ἀνώτατος αὐτῶν Ἡγεμών. Τὸ περιφανὲς τοῦτο ἀξίωμα περιέβαλλεν αὐτὸν ἰσχὺν ἀπροσμάχητον, καὶ διαρκῶς πλέον ἐν τοῖς Ἀνακτόροις διῃτᾶτο, θεωρούμενος ὡς μέλος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, καθ' ὅσον οὐδεὶς ἠγνόει ὅτι μόνη τῆς θρησκείας ἡ διαφορὰ ἐκώλυε τὸν μετὰ τῆς Μαρίας γάμον.

Ἔτη ὅλα παρῆλθον οὕτω, καθ' ἃ καὶ ἄλλους ποικίλους διεξήγαγεν ὁ ἥρως ἡμῶν ἀγῶνας, ἰδίως πρὸς τοὺς διαρκῶς κατὰ τοῦ Κράτους ἐπιτιθεμένους Ἄραβας. Ἐν ἑνὶ τούτων ἀποσταλεὶς Στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ εἰς Ἀφρικὴν μετὰ στρατιᾶς κραταιᾶς, ὁλοσχερῶς κατετρόπωσε τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους πολεμίους ἐν σειρᾷ ὅλῃ δεκαοκτὼ μεγάλων μαχῶν.

(Ἕπεται συνέχεια) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΟΥ ΧΑΡΙΛΑΟΥ Π.

- Ποῦ πᾶς, λουλούδι τ' Ἀπριλιοῦ, ποῦ πᾶς καμμαρωμένο,
Δὲν χάθοσουν 'ς τὴν τριανταφ'λλιὰ τὴμ μοσχομυρωδάτη,
Νὰ λούζεσαι μὲ τὴ δροσιά, νὰ χαίρεσαι τὸν ἥλιο;
Στάσου, λουλούδι τῆς αὐγῆς, στάσου νὰ ἰδῇς τὸμ Μάη,
Στάσου νὰ ἰδῇς τὸ Θεριστή, νὰ ἰδῇς τὸν Ἁλωνάρη,
Στάσου νὰ ἰδῇς τὸν Αὔγουστο, μὲ τὰ γλυκὰ σταφύλια,
Νὰ ἰδῇς καὶ τὸ Χινόπωρο, ποῦ πέφτουνε τὰ φύλλα.
Κι' ἅμα φυσήξ' ἡ παγωνιὰ κι' ἔρθῃ καὶ ὁ Χειμῶνας,
Τότε παγαίνεις, ἄνθι μου, αὐτοῦ ὁποῦ παγαίνεις!
— Δὲν εἰμπορῶ νὰ βασταχθῶ, δὲν εἰμπορῶ νὰ μείνω,
Μὲ πρόσταξεν ὁ Βασιλειᾶς ποὔναι στὸγ Κάτω κόσμο,
Πῶς χάνει γάμους καὶ χαραῖς πῶς ἔχει πανηγύρια,
Καὶ θέλει τὸ τραπέζι του τὸ μαῦρο νὰ ὠμορφίνῃ.

Τρίκκαλα 11 Ἀπριλίου 1889.

Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ.

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Ὁ πατὴρ τῆς ἀτμοπλοΐας ἐπικληθείς, Ericcson, ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Ἔρικσων, Σουηδὸς τὸ γένος, πρῶτος ἐναυπήγησεν ἀτμόπλοιον ἐν ᾧ ἀντικατέστησε διὰ τῆς ἕλικος τὴν παλαιοτέραν τροχοφόρον προωστικὴν μηχανήν, καὶ μετερρύθμισεν ἐπὶ τῆς νέας ταύτης βάσεως τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῶν Βορείων Ἀμερικανῶν. Ἀλλ' εἰς τὸν Ἔρικσων ἀνήκει μόνον ἡ τιμὴ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχιμηδείου ἕλικος εἰς τὴν ἀτμοπλοΐαν. Εὑρέτης ταύτης ἦν ὁ ἐν Βουλόνῃ τῇ Παραθαλασσίῳ γεννηθεὶς Γάλλος μηχανικὸς Φρειδερῖκος Σωβάζ, ὅστις ὅμως παρεγνωρίσθη καὶ ἐχλευάσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, ἀποθανὼν πενέστατος, ὀψίας δὲ τυχὼν μετὰ θάνατον ἀναγνωρίσεως καὶ ἀμοιβῆς ἐν τῇ γενετείρᾳ πόλει, ὅπου πρό τινων ἐτῶν ἔστησαν αὐτῷ ἀνδριάντα.

Νέα μηχανὴ ἠλεκτρικὴ ἐπενοήθη πρό τινος ὑπὸ τοῦ κ. Οὐδὲν (Oudin), πρὸς εὐχερεστέραν καὶ τελεσφορωτέραν χρῆσιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐν τῇ θεραπευτικῇ. Ἡ μηχανὴ αὕτη εἶναι τελειοποίησις τῆς συσκευῆς τοῦ Βίμσχουρστ, ἥτις πάλιν ἦτο πολὺ ἀνωτέρα τῶν πρὸ αὐτῆς ἐν χρήσει συσκευῶν τοῦ Καρρέ, τοῦ Φοὸς —Ταΐπλερ, τοῦ Χὸλτς κλπ. Συνίσταται δ' ἡ τελειοποίησις εἰς τὴν παραγωγὴν μακροῦ καὶ ἀγκωνοειδοῦς καὶ τούτου ἕνεκα ἠπιωτέρου σπινθῆρος, ἀντὶ τοῦ πρότερον βραχέος καὶ κροτοῦντος, ὅστις ἦτο ὀδυνηρὸς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.

Μελετᾶται ἡ τηλεφωνικὴ σύνδεσις τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Παρισίων. Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων καὶ τῶν τηλεγράφων τῆς Γαλλίας συνεννοήθη μετὰ τῆς διευθύνσεως τῶν ἀγγλικῶν ταχυδρομείων ὅπως γείνωσι πειράματα πρὸς τοῦτο, ἡ δὲ μελέτη τοῦ ζητήματος ἀνετέθη εἰς γάλλον μηχανικόν.

Ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐν ὅλῳ διεθνῆ συνέδρια θὰ συγκροτηθῶσιν ἐν Παρισίοις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Παγκοσμίου ἐκθέσεως ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Τὰ συνέδρια ταῦτα θὰ ἀσχοληθῶσι περὶ παντοῖα ζητήματα τῶν γραμμάτων, τῶν φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης κλπ. Καὶ κατὰ μὲν τὸν μῆνα Ἰούνιον θὰ συνέλθωσιν ἑπτὰ τῶν συνεδρίων τούτων· τὸ τῆς διασώσεως τῶν ναυαγῶν, τὸ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὸ τῆς ἑταιρίας τῶν συγγραφέων, τὸ τῆς προστασίας τῶν ἔργων τῆς τέχνης καὶ τῶν μνημείων, τὸ τῆς λαογραφίας, τὸ τῶν εὐώνων κατοικιῶν καὶ τὸ τῆς ἀρτοποιίας· κατὰ μῆνα Ἰούλιον θὰ συνέλθωσιν δεκατρία, κατ' Αὔγουστον εἴκοσι, κατὰ Σεπτέμβριον δεκατρία, κατ' Ὀκτώβριον ἕν, τὸ τῆς ὑδατολογίας καὶ κλιματολογίας· ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπιλοίπων δὲν ὡρίσθη ἀκόμη.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουσιν εἴδη φυτῶν καὶ ἀρετῶν ἅτινα βλαστάνουσι μόνον ἐπὶ ἐρειπίων.

*

Τὸ λαλεῖν καὶ μηδὲν λέγειν εἶνε τρόπος, δι' οὗ ἐκφράζουσι πολλοὶ πᾶν ὅ, τι σκέπτονται.

*

Οὐδὲν ἀληθὲς εἶναι γελοῖον. Τὸ γελοῖον ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ ψευδεῖ καὶ τῷ πλαστῷ.

*

Ἡ ματαιότης ἀνοησία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καθιστᾷ ἀνοήτους καὶ ὅσους κυβερνᾷ.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἀμερικανός τις ἐκδότης προσέφερεν εἰς τὸν Γλάδστωνα ἑκατὸν λίρας στερλίνας διὰ νὰ γράψῃ μίαν μόνον σελίδα συνήθους ὀγδόου σχήματος περὶ τῶν καταλληλοτάτων παιδικῶν ἀναγνωσμάτων. Ἀλλ' ὁ ἐπιφανὴς πολιτευτὴς καὶ συγγραφεὺς ἠρνήθη νὰ δεχθῇ, ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς ἀσθενείας ἀφ' ἧς μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἀνέλαβε ἔχει πολλὴν ἄλλην ἐργασίαν καθυστερήσασαν νὰ ἀποπερατώσῃ.

—Τοὺς δεσμώτας τῶν ἐν Πάτραις φυλακῶν, οἵτινες ἐξέπληξαν ἡμᾶς πρό τινος διὰ τῆς δημοσιεύσεως *Ἐφημερίδος τῶν φυλακῶν* ὑπὸ φυλακισμένων γραφομένης καὶ τυπουμένης, ἐμιμήθησαν ταχέως συνάδελφοί των ἐν Ἀμερικῇ. Ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῆς Ἐλμίτας ἐν τῇ ἀμερικανικῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐκδίδεται ἀπό τινος χρόνου ὑπὸ τὸν τίτλον *Περίληψις* (Summary) ἐφημερὶς συντασσομένη, τυπουμένη, πωλουμένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ ἐκείνῳ κρατουμένων. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη κατ' οὐδὲν διαφέρει ὡς πρὸς τὴν τυπογραφικὴν ἐντέλειαν τῶν ἄλλων ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων· εἶναι δὲ ἑβδομαδιαία, ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ σελίδων καὶ περιέχει ὡς εἰκὸς ὕλην ἐνδιαφέρουσαν τοὺς φυλακισμένους, εἰς οὓς ἀναγγέλει καὶ τὰς σπουδαιοτάτας τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν εἰδήσεων.

—Εἰς τοὺς ἐν Φραγκοφόρτῃ καὶ Λονδίνῳ τραπεζίτας τῆς χήρας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου παρεδόθη τὸ εἰς αὐτὴν κληροδότημα τῆς δουκίσσης τοῦ Γαλλιέρα. Τὸ κληροδότημα τοῦτο ἀφαιρουμένων τῶν κληρονομικῶν τελῶν, τῶν συμβολαιογραφικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἐξόδων ἀνέρχεται εἰς πέντε ἑκατομμύρια δραχμῶν, εἰς ἃ δὲν συμπεριλαμβάνεται τῶν πολυαρίθμων τιμαλφῶν κοσμημάτων ἡ ἀξία, ὑπολογιζομένη εἰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια δραχμῶν.

—Αἱ πολυάριθμοι ἐν Ἀγγλίᾳ ἑταιρίαι τῆς ἐγκρατείας ἀποδίδουσιν εἰς τὰς συντόνους ἐνεργείας αὐτῶν τὴν ἐλάττωσιν τῆς καταναλώσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη συνάγεται ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν εἰσπράξεων ἐκ τοῦ ἐπιβαλλομένου εἰς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ τέλους, ἀνελθούσης κατὰ τὸ 1888 εἰς 1,575,000 δραχμῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐξεταζόμενον μὲν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ὅλον ποσὸν τῶν ἐκ τοῦ τέλους ἐκείνου εἰσπράξεων, ἀνερχομένου εἰς 674,625,000 δραχμῶν φαίνεται ἀσήμαντον· λαμβανομένης ὅμως πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ὑπερβάσεως ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὰς ἄλλας προσόδους τοῦ Βρεταννικοῦ κράτους, ἡ τοιαύτη ἐλάττωσις δὲν φαίνεται τυχαία καὶ ἡ ἀξίωσις τῶν ἑταιριῶν τῆς ἐγκρατείας δὲν εἶναι ἴσως παράλογος.

—Ἀξία μνείας εἶναι δικαστική τις ἀπόφασις πρὸ μικροῦ ἐκδοθεῖσα ἐν Λονδίνῳ, μαρτυροῦσα δ' ἀριδήλως ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ μεγάλην ὑπέχει εὐθύνην ὁ παραμελῶν τὴν τήρησιν τῶν ὅρων τῆς ὑγιεινῆς. Τὸ δικαστήριον κατεδίκασεν εἰς ἀποζημίωσιν 1750 δρ. τὸν ἰδιοκτήτην οἰκίας τινὸς ἐν τῇ νησῖδι Οὐάιτ, ὃν ἐνήγαγεν ὁ ἐνοικιαστὴς ἰσχυριζόμενος ὅτι δύο τέκνα του προσεβλήθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀφ' οὗ ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ὕδωρ φρέατός τινος ἐν τῇ περιοχῇ τῆς μισθωθείσης οἰκίας εὑρισκομένου ἦτο μεμολυσμένον.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ὑπεβλήθη ἐσχάτως εἰς τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων σχέδιον παγκοσμίου τηλεγραφικῆς γλώσσης, ὅπερ ἐφαρμοζόμενον θὰ ἀποβῇ μεγάλης ὠφελείας πάροχον. Τὸ σχέδιον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοιαύτης τινὸς βάσεως: Ἐν τῇ ἰδιωτικῇ, τῇ ἐμπορικῇ καὶ τῇ διοικητικῇ τηλεγραφικῇ ἀνταποκρίσει ὑπάρχουσι πλεῖσται ὅσαι φράσεις συχνότατα ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ τὸ δὴ λεγόμενον στερεότυποι. Εὔκολον δὲ θὰ εἶναι ν' ἀντικατασταθῶσιν αἱ φράσεις αὗται δι' ἀριθμῶν ἢ γραμμάτων κατὰ συνθήκην ὁριζομένων· δηλονότι νὰ καταρτισθῇ εἶδος κρυπτογραφικοῦ λεξικοῦ κατὰ τοῦτο διαφέροντος τῶν νῦν ἐν χρήσει ὅτι οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σύμβολα θὰ ἀναφέρωνται οὐχὶ εἰς λέξεις ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλ' εἰς φράσεις ὁλοκλήρους. Πρὸς καταρτισμὸν δὲ τοιούτου λεξικοῦ παρίσταται ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσι τὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σταλέντα τηλεγραφήματα καὶ ἐκ τούτων νὰ ληφθῶσιν αἱ συχνότερον ἐπαναλαμβανόμεναι φράσεις, αἵτινες ἔπειτα νὰ καταταχθῶσι μεθοδικῶς, καὶ νὰ τυπωθῶσιν εἰς τόμον. Ὑπελογίσθη δ' ὅτι ἑκάστη σελὶς θὰ περιλαμβάνῃ πεντήκοντα περίπου φράσεις· ἐκ πεντήκοντα σελίδων θ' ἀπαρτίζηται ἓν τεῦχος καὶ ἐκ πεντήκοντα τευχῶν εἷς τόμος, ὅστις θὰ περιλαμβάνῃ ἐν ὅλῳ 125,000 φράσεις, ἐπαρκεστάτας πρὸς συνεννόησιν τῶν τηλεγραφούντων. Τὸ τεῦχος ἡ σελὶς καὶ ἡ φράσις θὰ δηλῶνται ἐν τοῖς τηλεγραφήμασι δι' ἰδίου ἕκαστον ἀριθμοῦ ἢ γράμματος, ὅπερ θα σημειῶται ἀπέναντι αὐτῶν ἐν τῷ τυπωμένῳ λεξικῷ καὶ θὰ γράφωνται ἐκ τούτου ἐν τῷ τηλεγραφήματι. Οὕτω δὲ πρὸς δήλωσιν μιᾶς φράσεως θὰ εἶναι ἀνάγκη μόνον τριῶν ἢ τεσσάρων γραμμάτων ἢ ἀριθμῶν· π. χ. Α 50 6 θὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ φράσις εὑρίσκεται ὑπὸ στοιχεῖον Α ἐν τῇ πεντηκοστῇ σελίδι τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον 6 τεύχους. Ὁπόσην εὐκολίαν καὶ ὁπόσην οἰκονομίαν θὰ φέρῃ τοῦτο εἰς τοὺς τηλεγραφοῦντας κατανοεῖ εὐχερῶς ἄν τις ἀναλογισθῇ ὅτι τῶν μὲν εὐθηνοτάτων τηλεγραφημάτων, τῶν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν διὰ Λαρίσης στελλομένων, τὸ τέλος εἶναι 33 λεπτῶν κατὰ λέξιν, τῶν δὲ λοιπῶν μεῖζον, κατ' ἀνιοῦσαν κλίμακα φθάνον μέχρι 16 δρ. καὶ 19 λεπτῶν κατὰ λέξιν. — Ἂν τὸ σύστημα τοῦτο ἐφαρμοσθῇ δὲν εἶναι δύσκολον διὰ κοινῆς συνεννοήσεως τῶν διαφόρων κρατῶν νὰ καταρτισθῇ καὶ παγκόσμιον λεξιλόγιον, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου πάντες οἱ τῆς γῆς κάτοικοι καὶ ἀγνοοῦντες τὴν γλῶσσαν ἀλλήλων θὰ δύνανται νὰ συνεννοῶνται τηλεγραφικῶς, δημιουργουμένης οὕτω παγκοσμίου γλώσσης κοινῶς καταληπτῆς, γραφομένης, ἂν καὶ μὴ λαλουμένης, τῆς τηλεγραφικῆς γλώσσης.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

Ἐξεδόθη ἄρτι ἡ Ἀπογραφικὴ ἐπετηρὶς τῆς Ῥωσσίας διὰ τὸ ἔτος 1885, ἐξ ἧς ἐρανιζόμεθα τοὺς ἑπομένους ἀριθμούς. Ἂν καὶ μέχρι τοῦδε οὐδέποτε κατέστη δυνατὸν νὰ γείνῃ πλήρης καὶ κανονικὴ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εὐρείας ἐκείνης αὐτοκρατορίας, ὅμως ἐν ἔτει 1885 ἡ κυβέρνησις συνέλεξεν ἐπαρκεῖς πληροφορίας, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ὅλος πληθυσμὸς τῆς Ῥωσσικῆς αὐτοκρατορίας ἀνέρχεται εἰς 108,787,235, ἐξ ὧν 54,063,353 ἄνδρες, 53,883,042 γυναῖκες καὶ 835,840 ψυχαὶ (ἐν τῇ Μέσῃ Ἀσίᾳ), ὧν τὸ γένος δὲν ἐδηλώθη. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος διανέμεται ὡς ἑξῆς:

Ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ῥωσσίᾳ	Κάτοικοι	81,725,185
Ἐν τῷ Κυβερνείῳ τοῦ Βιστούλα (Πολωνίᾳ)	»	7,960,304
Ἐν Καυκάσῳ	»	7,284,547
Ἐν Σιβηρίᾳ	»	4,313,680
Ἐν Μέσῃ Ἀσίᾳ	»	5,327,698
Ἐν Φιλλανδίᾳ	»	2,176,421

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος γεννήσεων κατὰ μέσον ὅρον ἀνέρχεται εἰς 3,419,902, τῶν θανάτων εἰς 923,547 καὶ τῶν γάμων 657,790. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι σιτηρὰ (ἐν οἷς περιλαμβάνονται καὶ τὰ γεώμηλα) 606 περίπου ἑκατομμύρια ἑκατολίτρων (ὧν 63 ἑκατομ. σῖτος καὶ 85 ἑκατ. γεώμηλα) καὶ καπνὸς (54,094,026). Ἡ ἐτησία εἰσαγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 454,727,000 ῥουβλίων, ἐξάγονται δὲ προϊόντα ἀξίας 536,695,000 ῥουβλίων.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Δύο γλῶσσαι.

— Πόσο πουλεῖς αὐτὸν τὸν παπαγάλλο;
— Ἑκατὸ δραχμαῖς.
— Τί λές; Καὶ γιατὶ τόσο ἀκριβά;
— Γιατὶ 'μιλεῖ δυὸ γλώσσαις.
— Τί γλώσσαις;
— Γαλλικὰ καὶ ... παπαγαλλικά.

Αὐτοκτονία.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἀποφασίζει ν' αὐτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἔχει καὶ περιέργειαν νὰ μάθῃ πῶς θὰ κρίνουν αἱ ἐφημερίδες τὸν ἑκούσιον θάνατόν του. Ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ πολύ, λαμβάνει χάρτην καὶ γράφει πρὸς ἔμπιστον φίλον ἀποχαιρετιστήριον ἐπιστολὴν καταλήγουσαν οὕτω:

«Κράτησέ μου παρακαλῶ τὰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι θὰ γράφουν περὶ τοῦ θανάτου μου ...»

Μεταξὺ ἐρωτευμένων.

Ἐκεῖνος: Φεύγω. Ὁρκίσου ὅτι θὰ μείνῃς πιστὴ ὡς ποῦ νὰ γυρίσω.

Ἐκείνη: Τὸ ὁρκίζομαι, ἀλλὰ γύρισε γρήγορα.

Στατιστικὴ ἀλήθεια!

— Γιατρέ, πέτε μου, ἀλήθεια θὰ γίνω καλά;
— Χωρὶς ἄλλο.
— Μὴ μοῦ τὸ λέτε μόνον γιὰ παρηγορία.
— Ὄχι! τὸ βεβαιώνει ἡ στατιστική. Μεταξὺ ἑκατὸν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι πάσχουν ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας ἀσθένειαν οἱ ἐνενήντα ἐννέα 'πεθαίνουν.
— Καὶ ... λοιπὸν ...
— Ἡσυχάσατε! εἶσθε ὁ ἑκατοστὸς πελάτης μου· σεῖς καὶ οἱ ἄλλοι ἐνενήντα ἐννέα ἀπέθαναν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888—1692.

Digitized by Google

Ἀριθ. 697 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 7 Μαΐου 1889.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Ἀπριλίου ἐν τῷ Ζαππείῳ Ὀλυμπιακῷ μεγάρῳ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

1. Η ΦΩΝΗ ΕΝΟΣ ΝΕΚΡΟΥ. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει στίχους τινὰς καλοὺς καί τινας ἐπιτυχεῖς ἰδέας, ἃς καταπνίγει ἡ κακὴ γειτονία πολυπληθῶν ἀτέχνων στίχων καὶ ἰδεῶν ἀκατανοήτων, ὡς ἀκατανόητος εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφὴ τῆς συλλογῆς, ἐκτὸς ἂν αὕτη δηλοῖ ὅτι τὰ ποιήματα ἐγράφησαν ὑπὸ θανόντος ποιητοῦ· διὰ τοὺς ὀλίγους δ' ἐπιτυχεῖς στίχους ἐτάξαμεν τὴν συλλογὴν ταύτην ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν δοκίμων, ἐν ᾧ ἡ προσήκουσα θέσις αὐτῆς ἦν ἴσως ἐν τοῖς ἀποβλήτοις. Ὅμως ἡ δυσαρμοστία καὶ ἡ μεγάλη δυσαναλογία τῶν κακῶν πρὸς τὰ καλὰ γεννῶσι τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐνδεχόμενον ταῦτα νὰ προέρχωνται ἐξ ἀπομιμήσεων· τὴν δ' ὑπόνοιαν ταύτην ἐνισχύει ἡ παρατηρηθεῖσα ὁμοιότης τοῦ ποιήματος *Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Ε. Α. Μ.* τοῦ ἀρχομένου διὰ τοῦ στίχου:

Ὦ! ἂν κοιμᾶσαι ξύπνησαι,

καὶ τοῦ ᾄσματος Ah! se tu dormi svegliati τοῦ μελοδράματος Giulietta e Romeo· καὶ τὸ ἐν τῷ ποιήματι *Δεήσει μητρὸς* ἐπιτύμβιον·

'Σ τὰ δροσερὰ καὶ εὔοσμα ἄνθη τοῦ παραδείσου
Ἐκεῖ νὰ πάγῃ, κόρη μου, ἡ ἄκακος ψυχή σου·

ὅπερ εἶναι παράφρασις περιττολόγος τοῦ ἀρχαίου «Ἐν μύροις, ὦ τέκνον, σὴ ψυχή.»

2. ΕΚΛΟΓΗ. Συλλογὴ περιέχουσα ἑπτὰ ποιήματα, ἐν οἷς ὑπερπλεονάζουσιν οἱ κοινοὶ τόποι καὶ αἱ πεπατημέναι ἰδέαι. Τὸ κάλλιστον τῶν ποιημάτων τούτων εἶναι ὁ *Ἥλιος*, ὡς μὲν ὁ ποιήσας γράφει δημώδης παράδοσις, μᾶλλον δὲ μετασκευὴ ἄτεχνος παραμυθίου, καθ' ἣν ἡ μήτηρ τοῦ Ἡλίου τιμωρεῖ σκληρῶς κόρην, τῆς ὁποίας ἡ μήτηρ ἐκαυχήθη ὅτι νικᾷ εἰς τὰ κάλλη τὸν Ἥλιον. Τῶν δὲ μετὰ τοῦτο δύο ᾠδῶν εἰς τὴν ΚΕ' Μαρτίου καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, τὴν πεζολογίαν καθιστᾷ κατάφωρον ἡ ἀπομίμησις τῶν μέτρων καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ὕμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Σολωμοῦ.

Φθάνεις, φθάνεις σὲ ξανοίγω
'ς τὸ σκοτάδι τῆς σκλαβιᾶς,
καὶ προβαίνεις λίγο λίγο,
κόρη τῆς ἐλευθεριᾶς.

Ἡ κόρη τῆς ἐλευθεριᾶς αὕτη, ἡ ἀντικαταστήσασα τὴν ἐν τῷ ὕμνῳ τοῦ Σολωμοῦ Ἐλευθερίαν, εἶναι πιθανῶς ἡ ΚΕ' Μαρτίου, διότι 'ς τὸ *να ἕνα χέρι σταυρό, κρίνο, κρατεῖ 'ς τἄλλο κοφτερό*, (ὑποθέτομεν σπαθί). Καθόλου δὲ ἡ μὲν στιχουργία πάντων τῶν ποιημάτων εἶναι βεβιασμένη, ἡ δὲ γλῶσσα ἄκομψος καὶ ἀνώμαλος καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία πενιχροτάτη.

3. ΦΥΛΛΑ ΕΙΣ ΑΝΕΜΟΣΤΡΟΒΙΛΟΝ, ἤτοι ποικίλα λυρικὰ ποιήματα, ὧν δύο εἰς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους. Καὶ ταῦτα σπανίως αἴρονται ὑπεράνω τοῦ μετρίου· ἄλλως δ' αὐτὸς ὁ ποιητὴς κατεδίκασεν ἑαυτόν, συμβουλεύων νὰ φράττωμεν τὰ ὦτα, ὅπως μὴ ἀκούωμεν ποιητάς, οὓς δὲν ἐνέπνευσε μέγας ἔρως· διότι μόνον ὁπόταν πληροῖ τοιοῦτος ἔρως τὴν ζωὴν

βαθὺν τὸν τρυγητὸν καὶ ἄφθονον τὸ θέρος
λαμπρῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος ὁ Πανσθενὴς δωρεῖ.

Δυστυχῶς τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων του δὲν εἶναι ἐρωτικά, καὶ σεβόμενοι τὴν γνώμην του δὲν τὰ λαμβάνομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν διαψεύδουσι τὸν ἀφορισμόν του. Εὐχαρίστως δ' ὁμολογοῦμεν, ὅτι τὸ ἐπιγραφόμενον *Φραγκίσκα ἡ ἐξ Ἀριμίνου*, καίτοι ξενικὴν ἔχον τὴν ἔμπνευσιν, περιγράφει μετά τινος δυνάμεως σφοδρὰ ἐρωτικὰ πάθη. Ἀναγινώσκομεν στίχους τινὰς αὐτοῦ.

Διὰ τοῦ Ἄδου εἶδον διαβαίνων
δύω ψυχὰς δεινῶς κεκολασμένων,
κ' ἐπλήσθην αἰσθημάτων ἀνεκφράστων
τὰς λιγυρὰς ἀκούων οἰμωγάς των.
Ἐλθὲ — ἐφών' ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην—
ἐλθὲ εἰς τὴν σκιώδη μου ἀγκάλην!
Μὲ ἀγαπᾷς, σὲ ἀγαπῶ· χαρῶμεν!
αἰώνι' ἀγαπώμενοι συζῶμεν!
Ἡ κόλασις παράδεισος μοὶ εἶναι!
καὶ ἡδοναί του ὕψιστ' αἱ ὀδύναι!
Ὁ ἔρως ἂν ποτ' ἔγκλημα καλῆται,
ὅπερ οὐχὶ ἁπλῶς δὲν συγχωρεῖται,
ἀλλὰ καὶ αἰωνίως τιμωρεῖται,
Ἄχ! οἱ γλυκεῖς πῶς παρορμῶσι τρόμοι,
κ' ἐνταῦθα πρὸς τὸ ἔγκλημα ἀκόμη!
καὶ τί τοῦ Ἄδου πρὸς ἡμᾶς οἱ τρόμοι!

Digitized by Google

Ὦ πνεῦμα, πῦρ! ὦ φλόξ, ψυχὴ γλυκεῖα,
ὦ φίλτατόν μ' ὑπὲρ τὸ Σύμπαν φάσμα,
τὸ ἄληκτόν σου λέγε, λέγε μ' ᾆσμα
«Σὲ ἀγαπῶ!.....» κ' εὐθὺς ἐν ἁρμονίᾳ
κ' ἐν ἴσῃ θέλω σ' ἀπαντᾷ μανίᾳ,
«Σ' ἀνταγαπῶ, μοναδικόν μου πλάσμα!» κτλ.

4. Ποιηματων περισυλλογη. Περιέχει κατὰ τὸ πλεῖστον μικρὰ αὐτοτελῆ ποιημάτια, ἀποτελοῦντα σειράν, καθὼς τὸ Intermezzo τοῦ Ἄϊνε· ἀλλ' ἡ ὁμοιότης πρὸς τοῦτο ἔγκειται ἐν μόνῳ τῷ ἐξωτερικῷ τύπῳ. Τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς ταύτης ἔχουσι μέν τινα πρωτοτυπίαν καὶ εὐφυΐα τις ἐνιαχοῦ αὐτῶν ἀναλάμπει. Καθόλου ὅμως εἶναι ἐστερημένα πάσης χάριτος ἐν τῇ ἐκτελέσει, πάσης ἁβρότητος ἐν τῇ ἐκφράσει. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι δημοτική, ἀσχημιζομένη ὅμως συχνότατα διὰ τύπων παραχόρδων τῆς καθαρευούσης. Τὰ δὲ τελευταῖα ποιήματα τῆς συλλογῆς, τὰ καὶ μακρότερα, ἐκπίπτουσι πολλάκις εἰς χυδαιότητας καὶ ἀηδεῖς βωμολοχίας. Ἀλλ' οὐδ' ἡ στιχουργία εἶναι πανταχοῦ ἄπταιστος, οὐδ' αἱ ὁμοιοκαταληξίαι καλῶς πάντοτε ἡρμοσμέναι.

5. Στοναχαι. Ποιήματα γεγραμμένα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς καθαρεύουσαν. Τὰ μὲν τούτων πατριωτικά, τὰ δὲ ἐρωτικά· ἐν ἐκείνοις ὁ ποιητὴς θρηνεῖ τὴν τύχην τῆς πατρίδος καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τὴν ἰδικήν του. Ὁ ποιήσας δὲν εἶναι ἐκ τῶν χειρίστων ὡς πρὸς τὴν ἔμπνευσιν, ἀλλ' ἐλέγχεται πάντοτε ψυχρός, ἐστερημένος αἰσθήματος, ἀναμασσᾷ δὲ κοινοτοπίας πολλάκις λεχθείσας καὶ ἐνιαχοῦ συγκολλᾷ τοὺς στίχους του διὰ τῶν συντριμμάτων τῶν στίχων ἄλλων ποιητῶν. Ὁ διεξερχόμενος τοὺς στίχους αὐτούς, μὴ εὑρίσκων τὴν ἐλαχίστην θέρμην ζωῆς, καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δυσαρέστου αἰσθήματος, ὑφ' οὗ καὶ ὁ ἐν φυσιογραφικῷ μουσείῳ παρελαύνων διὰ μέσου τεταριχευμένων ζῴων καὶ ἀπεξηραμένων φυτῶν.

6. Χλωμα φυλλα. Ὁ ποιήσας ταῦτα εἶναι Κεφαλλὴν καὶ μετ' ἀγάπης ἀλλὰ καὶ περιττολογίας πολλῆς ἐκθειάζει τὰ φυσικὰ κάλλη τῆς νήσου του ἐν τῷ πρώτῳ ποιήματι, ἐξ οὗ ἀναγινώσκομεν στροφάς τινας ἀναφερομένας εἰς τὸ ὄρος Κόντρον.

Σ' τὸ ἄπειρο λὲς κ' εἶναι κρεμασμένος
ὁ Γέρο Κόντρος, γίγαντας, θεριό,
περήφανος, ξερός, ἀγριεμένος,
'ς τὴν ἐρημιὰ θεώρατο στοιχειό.

Ὡσὰν σὲ δύο θάλασσαις στημένος
φαίνεται νὰ 'ναι ὑψηλὸ νησί·
ἐπάνω, οὐρανὸς ἀστερωμένος
καὶ κάτου θάλασσ' ἄπειρη, γλαυκή.

Τάγέρι ἐκεῖ ἁγνότατο, παρθένο,
ἀπ' τοῦ ἀφροῦ τὴ δροσοαγκαλιά,
ἀπὸ τὸ κῦμα μόνο φιλημένο,
πρῶτο πετᾷ ἐκεῖ 'ς τὴν συντροφιά κτλ.

Ἐνιαχοῦ διαφαίνεται τρυφερότης αἰσθήματος· ἀλλ' ἐν γένει τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οἱ Γερμανοὶ καλοῦσιν *ἐπίκαιρα* (Gelehenheitsgedichte), καὶ ὡς τοιαῦτα δὲν ἔχουσι βεβαίως ἀξιώσεις ἄλλας ἢ ν' ἀκουσθῶσιν εὐαρέστως καὶ νὰ θαυμασθῶσιν ἴσως ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ δι' ὃν ἦσαν προωρισμένα.

7. Λερ μπαλερ ξιφιρ μαλερ. Καὶ τῆς συλλογῆς ταύτης τὰ πλεῖστα ποιήματα εἶναι ἐπίκαιρα, καὶ ἐπίσης ἐφαρμόζονται εἰς αὐτὰ ὅσα καὶ περὶ τῶν *Χλωμῶν φύλλων* εἴπομεν. Ἔχουσιν ὅμως στιχουργίαν τεχνικωτέραν, καὶ αἴσθημα ἰσχυρότερον ζωογονεῖ ἐνίοτε αὐτά. Ἐνιαχοῦ διαλανθάνουσιν ἀπηχήσεις ἰδεῶν δοκίμων ποιητῶν παλαιοτέρων, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἑπομένης στροφῆς τοῦ ποιήματος *Εἰς τὰς γυναῖκας τῶν Καλαμῶν*, προσενεχθείσας νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς νοσοκόμοι ἐν προσδοκωμένῳ πολέμῳ:

Εἴθε τὸ χρέος μου κ' ἐγὼ ὁπλίτης νὰ περάνω
εἰς χεῖρας τόσον τρυφηλὰς ἐμπίπτων τραυματίας!
Καὶ ἀξιούμενος μικρὸν τοιαύτης νοσηλείας
ὑπὸ τὸ βλέμμα συμπαθοῦς παρθένου ν' ἀποθάνω!

ἥτις στροφὴ φέρει εἰς τὴν μνήμην τὸ τῶν *Ἀρματωλῶν καὶ κλεπτῶν* τοῦ Ζαλακώστα·

Ὢ εἴθε ὅπου νήπιον εἶδα τὸ φῶς τὸ πρῶτον,
εἴθε κ' ἐγὼ πολεμιστὴς βαρὺν νὰ φέρω πόδα.
Ἀλλ' εἰς δικαίας συμπλοκῆς, εἰς ἄλλης μάχης κρότον
νὰ πέσω, γέρας μου ποθῶν καλῆς παρθένου ῥόδα!

8. Ιιαις και μυρσιναις. Ἄκρατος ὑπερρωμαντισμὸς καὶ τόσος, ὥστε ἐπεχύθη εἰς τὴν ψυχήν μας εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων στίχων στυγνὴ μελαγχολία καὶ τοιαύτη, ὥστε σχεδὸν δὲν εἴχομεν τὸ θάρρος καὶ τὴν προθυμίαν νὰ προβῶμεν περαιτέρω· εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι τὸ πρῶτον ποίημα ἐκεῖνο, ἐπιγραφόμενον *Ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος*, εἶχε τοῦτο τὸ μέγα μειονέκτημα, ὅτι ἐφάνη ἡμῖν ὡς τις ὠχροτάτη ἀνταύγεια τῶν *Στόνων* τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου. Καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ποιήμασι τῆς συλλογῆς κοχλάζουσιν ὑπερχειλεῖς ὁ πόνος καὶ ὁ ἀπελπισμός, αἰσθήματα ἡμᾶς τοὐλάχιστον μὴ συγκινοῦντα διὰ τὸ ἀπίθανον τῆς ὑπερβολῆς· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς καὶ καλοὶ στίχοι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἴχνη ἀληθινῆς ἐμπνεύσεως.

9. Συλλογὴ ἀνεπίγραφος, ἐπιγεγραμμένον ἔχουσα « *Ῥᾷον ἐπικρίνειν ἢ δικαίως κρίνειν.* » Τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ ἐπέγραψεν εἰς τὰ ποιήματα του ὁ ποιητής, εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ προσθέτομεν ἡμεῖς ὅτι καὶ τὸ δικαίως κρίνειν εἶναι ῥᾷον τοῦ ἑαυτὸν γνῶναι.— Ἡ συλλογὴ αὕτη, ὡς ὁ ποιητὴς λέγει ἔν τινι ὑποσημειώσει, ἐτονίσθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τετραφωνίαν καὶ ὀρχήστραν. Οὐδόλως δυσκολευόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τὰ μέλη τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἐπιτυχέστερα τῶν ποιημάτων του. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον διδάσκει ἐν τῇ αὐτῇ σημειώσει ὁ ποιητής, ὅτι πρέπει «τὰ λυρικὰ ᾄσματα νὰ εἶναι τοιαῦτα ὥστε καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας τοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐκ τοῦ θέματός των νὰ δύνανται νὰ ᾄδωνται εὐαρέστως καὶ ἀπροσκό-

Digitized by Google

πτως, διότι ἄλλως ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὸ ἔπος ἢ εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν,» τὸν ἀφορισμόν, λέγομεν, τοῦτον ματαίως ἡμεῖς προσεπαθήσαμεν νὰ πεισθῶμεν ὅτι ἐξάπαντος δύναταί της νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς του στίχους, τοὐλάχιστον εἰς τοὺς πλείστους. Τοὐναντίον δὲ παρετηρήσαμεν ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς ἀπαραιτήτου εὐφωνίας ὀλιγωρεῖ ὁ ποιητής, μὴ ἐπεξεργασθεὶς στίχους, ἐν οἷς παρηχήσεις δυσάρεστοι λυποῦσι καὶ τὰ μᾶλλον ἀναίσθητα ὦτα: οἷον

καὶ πᾶν εὐαίσθητον οὖς ἂς κηλῇ·
πᾶσα γλῶσσα ἂς ἀνυμνῇ.

Ἐν δὲ τῷ στίχῳ

δάκρυ' ἀπαρήγορα

ὁ ἀκούων ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ ὁπότερον τῶν δύο ἀντιθέτων ἐπιθέτων παρήγορα ἢ ἀπαρήγορα ἔθεσεν ὁ ποιητής. Οὐδὲν ἧττον προθύμως συνομολογοῦμεν τῷ ποιητῇ ὅτι τὰ ἔργα του ἔχουσί τινα λυρισμόν, καὶ ἐκ τῶν ποικίλων μέτρων αὐτῶν τινὰ εὐαρμοστοῦσι πρὸς ᾠδήν.

10. ΦΙΛΗΜΑΤΑ. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἔχει μέν τινα χάριν, ἀλλ' εἶναι καὶ κατ' εἶδος καὶ καθ' ὕλην ὄχι πολὺ ἀνωτέρα τοῦ ταπεινοῦ. Πάθος μόνον διαφαίνεται ποῦ καὶ ποῦ, μαρτυροῦν ὅτι ἴσως ᾐσθάνθη αὐτὸς ὁ ποιητὴς καὶ δὲν εἶναι οἱ στίχοι του ξένων αἰσθημάτων ἀπηχήσεις.

11. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΧΕΛΙΔΟΝΟΣ ΤΕΡΕΤΙΣΜΑΤΑ. Συνετὰ καὶ εὐλαβῆ ποιήματα, ἔμμετρον ἐγχειρίδιον Χριστιανικῆς ἠθικῆς εἰς γλῶσσαν ἱκανῶς ὁμαλὴν καὶ στιχουργίαν σχεδὸν ἄπταιστον, ἀλλὰ ῥέουσαν μονοτόνως ἐν εἴδει ψαλμῳδίας. Ὁ Πήγασος ἐζευγμένος εἰς μαγκανοπήγαδον. Ὁ στιχουργήσας φαίνεται ἱερεὺς ἢ ψάλτης.

12. Συλλογὴ ἀνεπίγραφος, φέρουσα ὡς γνώρισμα τὸ δίστιχον *Ἱερεμίαι ἐν τῇ ξένῃ Κλαίομεν μέλλον καὶ παρόν.* Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ποιημάτων ἐπιγραφομένων *Τοῖς Ῥωμούνοις, Τῷ Σάββᾳ Πασσᾷ, Εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, τῷ Α. Β.* Ὁ ποιητὴς δὲν φαίνεται στερούμενος φραστικῆς δυνάμεως καὶ στιχουργικῆς ἐμπειρίας, εἶνε δὲ καὶ ἀνὴρ φιλόπατρις. Ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον· τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τὰ τρία πρῶτα, ἂν λυθῶσι τὰ μέτρα καὶ ἀποτιναχθῶσι τὰ δεσμὰ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ἀπομένουσιν ἁπλᾶ καὶ συνήθη πολιτικὰ ἄρθρα ἐφημερίδος, μεστὰ μὲν φιλοπατρίας, ἀλλὰ παντελῶς ἄμοιρα ποιητικῆς ἐξάρσεως Καὶ τούτων ὅμως τῶν προσόντων στερεῖται τὸ τέταρτον ποίημα, τὸ καὶ ὑποκειμενικώτατον πάντων, εἶδος ἐμμέτρου ἱκετηρίου ἀναφορᾶς ὑπαλλήλου πρὸς τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ· ὁ ποιητὴς ἀπολοφύρεται ἐν αὐτῷ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτείας, τεκμαιρόμενος αὐτὴν χειρίστην ἕνεκά τινων ἀκαταλλήλων μεταβολῶν ἐν τῷ προσωπικῷ τοῦ προξενικοῦ κλάδου· ἐπειδὴ δὲ παραγκωνισθείς, φαίνεται, διάγει τὸν βίον μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, Ἱερεμίας ἐν τῇ ξένῃ, κλαίει καὶ μέλλον καὶ παρόν, καὶ ἐκτραχηλίζεται εἰς ὕβρεις καὶ βαναυσολογίας κατὰ τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν ἐν τῇ προξενικῇ ὑπηρεσίᾳ εὐτυχεστέρων αὐτοῦ. Ἀληθῶς σεμνοτάτην ὑπολαμβάνει ὁ ποιητὴς τὴν ἀποστολὴν τῆς παρθενικῆς Μούσης, ἐκφαυλίζων αὐτὴν καὶ μεταβάλλων εἰς ὑποβολέα αἰσχρολογιῶν, αἵτινες δὲν θὰ ἔφερον ἐρύθημα μόνον εἰς ἐψιμυθιωμένας παρειάς.

13. Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΦΩΚΑΔΩΝ ποιημάτιον ἀστεῖον. Καὶ ἡ ὑπόθεσις τούτου φαίνεται ἀναξία λόγου, καὶ ἡ ἐκτέλεσις ὄχι πολὺ τεχνική. Ὑπενθυμίζει ἐνίοτε, ἀλλὰ πολὺ μακρόθεν, τό Lutrin τοῦ Boileau. Ὁ ποιητὴς ἔχει μὲν εὐφυΐαν σατυρικὴν καὶ εὐχέρειάν τινα στιχουργικήν. Ἀλλὰ περιώρισε τὴν μοῦσάν του ἐντὸς ὁρίων τοσοῦτον στενῶν, ὥστε καὶ τεχνικώτερον ἂν ἦτο τὸ ποίημα, δὲν θὰ ἀνεδεικνύετο ἄξιον τοῦ στεφάνου· τὸ ποίημά του ἔχει ὅλως ἐπαρχιακὸν καὶ τοπικὸν χαρακτῆρα, διὸ καὶ τινα μέρη αὐτοῦ θὰ εἶναι ἴσως ἀκατανόητα εἰς ἄλλους ἀναγνώστας πλὴν τῶν Κεφαλλήνων. Ὁ ποιητὴς ἀγνοεῖ τὴν τέχνην τοῦ συμπολίτου του Λασκαράτου, δι' ἧς προσδίδεται γενικώτερον ἐνδιαφέρον εἰς θέματα ἀσήμαντα καθ' ἑαυτά, ἐν ἄλλοις λόγοις ἀμοιρεῖ ἀνωτέρου σατυρικοῦ πνεύματος, ἀποκαλύπτοντος καὶ ἀπεικονίζοντος ὑπὸ τὸν Κεφαλλῆνα τὸν ἄνθρωπον. Προστεθείσθω δ' εἰς ταῦτα ὅτι κατακριτέα φαίνεται ἡμῖν καὶ ἡ ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ὑπολανθάνουσα τάσις τοῦ ποιητοῦ πρὸς ἐκφαύλισιν τοῦ πρὸ τῆς ἑνώσεως ἐθνικοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ κόμματος. Ὡς δεῖγμα κάλλιστον τοῦ ἔργου ἀναγινώσκωμεν τὸ προοίμιον αὐτοῦ.

Νὰ ψάλω, Μοῦσα, βόηθα με τοὺς τρομεροὺς καυγάδες,
'πῶ 'κάμανε 'ς τὰ ἑξήντα ἑφτὰ οἱ ἄρχοντες Φωκάδες,
τότες ποῦ ταῖς διαίρεσαις τοὺς βάλθηκε ν' ἀφήσουν,
κι' ἀπὸ τρεῖς ποῦ 'χαν ἐκκλησιαῖς ὅλοι τους μιὰ νὰ κτίσουν.
Βόηθα με, Μοῦσα, ὅσο 'μπορεῖς, γιατὶ σὰ συλλογιῶμαι
τί αἷμα 'πῆγε νὰ χυθῇ, τόσο κακὰ γροικιῶμαι,
ποῦ λησμονάω τί θὰ 'πῶ, ποῦ χάνω τὰ ῥητά μου,
καὶ γένομ' ἕνα ζούπαστρο· βόηθα λοιπόν, κυρά μου!
Σὲ μιᾶς ῥαχούλας τὴν κορφή, μέσ' 'ς ταῖς ἐλῃαῖς κρυμμένα,
τὰ μαῦρα τὰ Φωκᾶτά μου σχεδὸν λησμονημένα,
ἔχουνε τὴ φωλοῦλά τους· μὲ χώρις μεγαλεῖα,
μὲ μόνο σὰν κοινοῦ χωριοῦ ὡιμένα παρουσία!
Ἐν ᾧ καὶ ποιὸς δὲν τ' ἄκουσε πῶς μιὰ φορὰ οἱ Φωκάδες
μέσα 'ς τὴν Πόλι φοβεροὶ ἦτανε βασιλιάδες;
καὶ ποιὸς δὲν ξέρει τὸ Φωκᾶ, π' ἀφόταν τὸν Μαυρίκι
τὸν αὐτοκράτορα ἔσφαξε, σὰ νά 'τανε κατσίκι,
αὐτὸς 'ς τὸ θρόνο ἀνέβηκε κ' ἔβαλε ἀπάνου κάτου
Εὐρώπη, 'Ασία κι' 'Αφρικὴ μὲ τὰ καμώματά του;
ὁπῶς τὸ θρόνο χασαπιὸ σωστὸ τὸν εἶχε κάμῃ,
καὶ μέσ' 'ς τὴν Πόλι ἔρρεγε τὸ αἷμα σὰν ποτάμι;
Τὸ Νικηφόρο τὸ Φωκᾶ ποιὸς πάλι δὲν τὸν ξέρει,
τῆς Κύπρου τὸ σταυραετό. τῆς Κρήτης τὸ ξεφτέρι;
'Ετοῦτος χώρις θωρηκτά, τραγούδια φασσαρίαις,
μὲ χώρις ἐπανάστασαις, δάνεια, ἐπιστρατείαις,
'ς τὴν Κρήτη ξάφνου ἐπέταξε, κι' ἀφοῦ ἔκαμε τουλοῦπα
μὲ κάμποσα γραικόπουλα τὸν τρομερὸ Κουροῦπα,
'ς τὸ ζηλεμένο τὸ νησὶ ἔδοσ' ἐλευθερία,
κι' αὐτός, ὡς φιόρο, ἔλαβε τὴν αὐτοκρατορία.
Τέτοιοι ἐσταθῆκαν μιὰ φορὰ οἱ ἄρχοντες Φωκάδες,
κι' ἂν οἱ 'Ρωμηοὶ δὲν ἦθε πᾶν ἀλλοῦ γιὰ βασιλιάδες,
καὶ τώρα τέτοιοι θά 'τανε χωρὶς ἀμφιβολία . . .
Πλὴν ἔχει ὁ Θιός . . . κι' ἂς πιάσωμε τώρα τὴν ἱστορία.

Digitized by Google

14. Το πρωτο καλαφατισμα. «Σίφουνας ποιητικός» λέγει ὁ ποιήσας ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ τοῦ ἔργου του· σατυρικὸς κυκεὼν ἄμορφος καὶ ἀκατέργαστος, λέγουσιν οἱ κριταί. Δύναμιν σατύρας ἔχει ὁ γράψας, τὰ βέλη του ὅμως ἀμβλύνει ἡ κακὴ τῆς βωμολοχίας χρῆσις, ἔτι δὲ ἡ ἀνάμιξις πολλῶν ὅλως διαφόρων πραγμάτων συγχρόνως καὶ ἀπρεπῶς ἐν παρακρούσει καὶ δυσαρμονίᾳ ἀφορήτῳ. Γνώρισμα ἀπαραίτητον τοῦ ἀληθοῦς ποιητοῦ εἶναι ἡ φιλοκαλία περί τε τὴν ὕλην καὶ περὶ τὴν ἐξωτερικὴν διάταξιν αὐτῆς· αἱ δὲ χυδαιότητες, καὶ εὐφυέσταται οὖσαι, ὀλίγους εὑρίσκουσι θαυμαστάς. Ὁ ποιητὴς τῆς προκειμένης συλλογῆς, μεθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ πλεονεκτήματα, κινδυνεύει ἴσως ν' ἀκούσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ στίχον

'Αλλ' ἄφηκε ἀποφορὰ ποῦ ζάρωσα τὴ μούρη

ἐπαναλαμβανόμενον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ποιημάτων του.

Εἰς τὸ *Πρῶτο καλαφάτισμα* προσήρτηνται ὡς συμπληρώματα καὶ δύο ἕτερα ποιήματα ἀνάξια λόγου, *Τὸ Πανεπιστήμιον* καὶ ἡ *Ψηφοφορία δημάρχου Ἀθηναίων* 1887.

15. Τρελλαις. Συλλογὴ ἣν ἐν πᾶσι πλὴν τῆς γραφῆς διακρίνει κομψότης· ἀλλ' ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια ἣν καταβάλλει εἰς τὴν ἀπεργασίαν τῶν σονέττων καὶ τῶν τριολέτων του ὁ ποιητής, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπανθοῦσα ἔν τισι τούτων χάρις, δὲν ἀρκοῦσι ν' ἀναπληρώσωσιν τὸ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀληθινῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως μέγα κενόν. Τῶν τοιούτων ποιητικῶν ἀθυρματίων ἡ ὅλη ἀξία ἔγκειται πολλάκις ἐν τῇ ἐπιτυχεῖ κορωνίδι, ἐν τῇ ὀξείᾳ ἀναλαμπῇ σπινθῆρός τινος ποιητικῆς εὐφυΐας· ἀλλὰ τοιαύτης κορωνίδος στεροῦνται τὰ πλεῖστα τῶν τῆς συλλογῆς ταύτης ᾀσματίων. Προστεθείσθω δ' ὅτι καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία, πλουσιωτάτη συνήθως, ἐν τοῖς ὀξυτόνοις ὅμως συχνάκις εἶναι ἰταλική, ἅπαξ δ' ἐν προπαροξυτόνοις πλημμελής, ὁμοιοκαταληκτοῦντος τοῦ *'θυμήθηκες*, μὲ τὸ *ῥίχτηκες*.

16. Ζουλεϊκα. Ὁ εὐφάνταστος ποιητὴς τοῦ ἐπικολυρικοῦ τούτου εἰς ἰαμβικοὺς στίχους ποιήματος περιγράφει μυθωδῶς τὰ κάλλη τῆς γῆς Αἰγύπτου καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ βασιλείου τῶν Φαραὼ γραφικώτατα καὶ παρενείρει τὸ συμβὰν τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Πετεφρῆ. Ἡ περιγραφὴ ἱστορικῶς εἶναι σχεδὸν ἄπταιστος, ἀπορεῖ τις ὅμως πῶς ἡ αἰγυπτιακὴ ἀρχαιολογία δὲν ἐχορήγησεν εἰς τὸν ποιητὴν καὶ τῆς ἡρωΐδος τὸ ὄνομα· ἡ ἐκτέλεσις βαίνει τεχνικῶς, καὶ ἡ λύσις εἶναι καλῶς ἐξευρημένη. Παρατηρεῖται ὅμως μονοτονία τις, κατάχρησις τοῦ αὐτοῦ κοσμητικοῦ ἐπιθέτου (μυριοστόλιστα, μοσχομύριστα), καὶ τινες ἀνακρίβειαι ὡς τοῦ Νείλου τὰ νερὰ

γυαλίζουν ἀσημένια ὁλογάλανα,

ἐν ᾧ ταῦτα εἶναι πάντοτε θολερά· ἢ ὑπερβολαὶ ὡς

τὰ πόδια της πατοῦσαν σὲ βαρειὰ χαλιά,
σὲ δέρματ' ἀπὸ τίγρεις ὁλοζώντανες.

'Ατόπως δὲ ποιεῖ καὶ τὸν Ἰωσήφ, ὡς ἀπεσταλμένον τοῦ συζύγου τῆς Ζουλεΐκας τολμῶντα νὰ λέγῃ αὐτῇ:

χίλια φιλιὰ σοῦ φέρνω ἀπ' τὸν ἄνδρα σου,
χίλια φιλιὰ δροσᾶτα, μοσχομύριστα.

Ἐπειδὴ δ' ὁ ποιητὴς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας φιλοτεχνεῖ τοὺς στίχους του, ἀποδίδομεν εἰς παραδρομὴν εὐκόλως ἐπανορθουμένην ἕνα ὑπέρμετρον καὶ ἕνα χωλὸν στίχον διαφυγόντας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ:

Καβάλλα, ἁρματωμένοι μὲ τὸν βασιλιᾶ μπροστά.
Πάρ' το καὶ τὴν καρδιά του τρύπησε.

'Αλλὰ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι σκιὰν τόσην, ὥστε νὰ μὴ διακριθῇ ἡ γοργότης τῆς φαντασίας καὶ ἡ φιλοκαλία τοῦ ποιητοῦ, πολλὰ ἀγαθὰ προοιωνιζόμεναι.

17. Λογια της καρδιας. Ἀποπνέει ἡ συλλογὴ αὕτη τὸ ἄρωμα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως καὶ ἀπὸ διαυγεστάτης πηγῆς ἀρύεται τὴν ἔμπνευσιν. Δεικνύει ὅμως ὁ ποιητὴς ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ στίχου καὶ ἐν τῇ χρήσει τῆς γλώσσης ἀδυναμίαν τινά, ἐξ ἀπειρίας ἴσως προερχομένην· ἂν εἶναι νέος, ὅπως φαίνεται, τὰ σημεῖα τοῦ μέλλοντος ποιητικοῦ του σταδίου εἶναι εἰς ἄκρον εὐοίωνα καὶ προτρέπομεν αὐτὸν νὰ βαδίζῃ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ποιήσεως μετὰ θάρρους.

Ἡ συλλογὴ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη· ὅ τε πρόλογος καὶ τὸ τρίτον αὐτῆς μέρος, τὰ *Τραγουδάκια*, δὲν εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια· εὐφυὴς εἶναι ἡ οἰκονομία τῶν *Τραγουδιῶν τοῦ χρόνου*, ἐν οἷς ἐπιτυχῶς προσαρμόζει ὁ ποιητὴς τοὺς χαρακτῆρας τῶν δώδεκα μηνῶν πρὸς τὰ ἴδια αἰσθήματα. Κάλλιστα εἶναι καὶ τὰ *Τραγούδια τοῦ βουνοῦ*, ὧν τὰ θέματα εἶναι εἰλημμένα ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ. Ἐν ἑνὶ τούτων, ὅπερ σᾶς ἀναγινώσκομεν, ὁ ποιητὴς διασκευάζει τὰς δημώδεις περὶ Νεράϊδων παραδόσεις μετὰ περισσῆς ἀφελείας καὶ χάριτος καὶ μεθ' ἱκανῆς πρωτοτυπίας, ἀλλ' οὐχὶ ἀσυμφώνου πρὸς τὸ μυθοπλαστικὸν πνεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ Νεράϊδες.

Μέσ' ἀπ' τὸ δάσος πρόβαλε τ' ὁλόφεγγο φεγγάρι·
'Ανέβηκε 'ς τὸν οὐρανὸ λίγη δροσιὰ νὰ πάρῃ
Καὶ μὲ τὸ φῶς του τὸ γλυκὸ νὰ φέξῃ 'ς τοῖς παρθέναις
Ποῦνε 'ς τῆς λίμνης τὰ νερὰ βαθυά, βαθυὰ κρυμμέναις.
Ὅλη τὴ 'μέρα καρτεροῦν τὴν ὥρα ποῦ θὰ βγοῦνε
Μὲ τὴ δροσοῦλα τῆς νυχτιᾶς νὰ παίξουν, νὰ χαροῦνε.

Τὰ διαπλατά της τὰ νερὰ καθάρια ἡ λίμνη ἁπλώνει
Καὶ τὸ φεγγάρι ἐπάνω της φεγγοβολᾶ καὶ στρώνει
'Ασῆμι, ἀσῆμι ἀναλυτὸ 'ς τὴ λίμνη πέρα πέρα.
Κ' ἡ λίμνη ἡ ἀσημόστρωτη κάνει τὴ νύχτα ἡμέρα.
Καὶ βγαίνει μιὰ καὶ βγαίνουν δυὸ νεράϊδες μαυρομμάταις,
Κ' ὅλαις προβάλλουν τοῦ νεροῦ ἡ κόραις ἡ δροσάταις.

Digitized by Google

'Αφίνουνε τ' ἀμίλητα, τὰ τρίσβαθα παλάτια.
Νά! κ' ἡ Ζαφείρω ἡ λυγερή, μὲ ζαφειρένια 'μάτια,
Νά! κ' ἡ Μαργάρω ἡ ὤμορφη, μὲ κάτασπρα δοντάκια,
Κ' ἡ Μαυρομάλλω, μὲ μαλλιὰ μαῦρα σὰν τὰ κοράκια.
Μ' ἀπ' ὅλαις ὡμορφότερη, νεράϊδα χρυσομάλλω,
Προβάλλει κ' ἡ βασίλισσα, ἡ ζηλεμμένη Κάλλω.

Μὰ πῶς εἶν' ἔτσι ἀμίληταις, πῶς στέκουν, δὲ σαλεύουν
Καὶ 'ς τ' ἀργυρόφωτα νερὰ δὲν παίζουν δὲν χορεύουν;
Ἄλλαις βραδυαῖς τὸ φύσημα τοῦ βραδυνοῦ τοῦ ἀγέρα
Ἔφερνε γέλοια καὶ φωναῖς 'ς τὴ λίμνη πέρα, πέρα.
Κι' αὐτὴν τὴ νύχτα μοναχὰ τὴ μοσχομυρισμένη
Πῶς ἔτσι ἀσάλευτη, βουβή, κάθε νεράϊδα μένει;

Μὰ νά! ἡ Κάλλω γύρω της τοῖς ἀδελφαῖς της κράζει
Καὶ λέει μὲ θλιβερὴ φωνὴ καὶ βαρυανάστενάζει:
«Νεράϊδες, νύφαις τοῦ νεροῦ καὶ νερογεννημέναις,
Ὤμορφαις μέσ' 'ς τοῖς ὤμορφαις κι' ὅμως τυραννισμέναις,
Χρόνια πολλὰ περάσανε, χρόνια πολλὰ ποῦ ζοῦμε,
Χρόνια πολλὰ ποῦ ἀχόρταστα κι' ἀνέλπιδ' ἀγαποῦμε.

Εἶναι ἡ ἀγάπη μας πικρή, πικρὰ καταραμένη.
Κ' ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπήσωμε 'ς τὰ χέρια μας πεθαίνει.
Πόσαις φοραῖς τραβήξαμε μέσ' 'ς τοῦ νεροῦ τὰ βάθη
Λεβέντες γιὰ νὰ σβύσουνε τοῦ στήθους μας τὰ πάθη!
Μὰ πρὶν προφθάσουν νὰ μᾶς 'δοῦν καὶ πρὶν νὰ μᾶς μιλήσουν
Ξεψύχησαν· δὲν μπόρεσαν οὔτε στιγμὴ νὰ ζήσουν!

Ἔτσι βαρέθηκα νὰ ζῶ καὶ θέλω νὰ πεθάνω,
Κ' ἀκοῦστε, κόραις λυγεραῖς, ἀκοῦστε τί θὰ κάνω.
Ξέρετε τί μᾶς ἔγραψεν ἡ μοίρα μας ἡ μαύρη:
Νεράϊδα 'ξύπνιαν ἡ αὐγὴ ἂν ποτε τύχῃ ναὕρῃ,
Κ' ἂν τὴν προφθάσῃ νὰ τὴν 'δῇ ὁ ἥλιος ποῦ προβάλλει
Εὐθὺς νὰ σβύσουν, νὰ χαθοῦν τ' ἀτίμητά της κάλλη.

Ἐδῶ λοιπὸν ὡς τὴν αὐγὴ θὰ παίξω, θὰ χορέψω,
Γιὰ πρώτη κ' ὕστερη φορὰ τὸν ἥλιο θ' ἀγναντέψω.
Κ' ὅποι' ἀδελφὴ βαρέθηκε ζωὴ τυραννισμένη
Ἂς ἀρχινήσῃ τὸ χορὸ τὸν ἥλιο νὰ προσμένῃ.»
Αὐτὰ εἶπεν ἡ βασίλισσα καὶ τὸ χορὸν ἀρχίζει,
Κ' ὅλαις ἡ ἄλλαις 'ξωτηκαῖς χορεύουν μὲ τὴν Κάλλω
Τὴ λυγερὴ πεντάμμορφη νεράϊδα χρυσομάλλω.

Τὸν ὑστερνό τους τὸ χορὸν ὡς τὸ πρωῒ χορεύουν
Καὶ μὲ τὴν Κάλλω τὸ πρωῒ τὸν ἥλιον ἀγναντεύουν
Τῆς εἶδε ὁ ἥλιος!—σβύσανε τὰ 'ξωτικά τους κάλλη.
'Απ' τὸ νερὸ γεννήθηκαν, νερὸ γενῆκαν πάλι.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΜΕΡΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Δηλαδὴ αὐτὸν τὸν Σωκράτη, μ' ὅλον τὸ σέβας ὅπερ τοῦ ὀφείλομεν, ἐγὼ τοὐλάχιστον ἂν τὸν εἶχα θὰ τὸν κατεδίκαζα ὄχι εἰς τὸ κώνειον ἀλλ' εἰς κάτι σκληρότερον. Φρικωδεστέραν ἐφεύρεσιν καὶ συμβουλὴν αὐτοῦ τοῦ Γ ν ῶ θ ι σ α υ τ ό ν, ὅπερ ὡς κυρίαν βάσιν τῆς φιλοσοφίας του παρήγγελλε, δὲν ἠξεύρω ἄλλην, λαμβανομένου ὡς ἀναμφισβητήτου ἀξιώματος ὅτι τὸ νὰ γνωρίζῃς σεαυτὸν δὲν σημαίνει ὅτι καὶ δύνασαι νὰ τὸν συγκρατήσῃς. Ὁ φιλόσοφος συνιστῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ προσπαθοῦν νὰ γνωρίσουν ἑαυτοὺς εἶνε ὡς νὰ τοῖς συνίστα νὰ προσθέσουν εἰς τὰ βάσανά των ἄλλο ἕν, καὶ τὸ χειρότερον, ἀφοῦ ἡ γνῶσις αὕτη ἑαυτῶν ἐλάχιστα μὲν θὰ τοὺς ἐβοήθει νὰ γίνωνται κύριοι τῶν γεγονότων, θ' ἀφῄρει δ' ἅμα ἀπ' αὐτῶν τὰς ἡδονὰς τῆς ἀσυνειδησίας — τὰς ὑψίστας ἐξ ὅσων δύνανται νὰ ὑπάρξουν.

Ι ξ ι ω ν

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ ΑΝΑΦΙΩΤΙΚΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Τὰ 'Αναφιώτικα, ὡς εἴπομεν, ἔχουσιν ἐν συνόλῳ κάτι τερπνὸν ἐν τῇ ξηρᾷ ἅμα καὶ χαριέσσῃ αὐτῶν ὄψει. Δὲν εἶνε παρὰ μία μικρὰ συνοικία, συζῶσα ἀδελφικῶς κατὰ μικρὰ διαμερίσματα ἑνὸς χαμηλοῦ ἀλλὰ εὐρέος κτιρίου. Τὴν μόνην δὲ διαφορὰν τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ἐπ' αὐτοῦ εἶνε ὅτι τὰ διαμερίσματα, τὰ κελλία ταῦτα, μὲ τὴν ἀνάρροπον θέσιν καὶ κλίσιν των, φαίνονται ὡσεὶ πεφοβισμένα καὶ συνεσφηνωμένα μεταξύ των, φροντίζοντα ν' ἀποτελέσωσιν ἓν ὅλον ὡσεὶ ἐν τῇ ἑνώσει μόνῃ εὑρίσκοντα τὴν σωτηρίαν των. Καὶ τοῦτο δύναταί τις νὰ διακρίνῃ καλλίτερον ἐὰν εἰσδύσῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ συνοικισμοῦ, μεταξὺ τῶν οἰκίσκων, εἰς τοὺς δρομίσκους του.

'Αλλὰ τ' 'Αναφιώτικα δὲν ἔχουν δρομίσκους· ἕνα μόνον βλέπεις πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος ἐρχόμενον ἐπικλινῆ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἐσκαμμένον ἐπὶ τοῦ βράχου, στηριζόμενον διὰ λιθίνου τοίχου καὶ διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνοῦσι τέσσαροι πέντε οἰκίσκοι, οἱ πλέον καλλίτεροι καὶ οἱ πλέον ἐλευθέραν ἔχοντες τὴν θέαν· βλέπεις καὶ ἕνα ἄλλον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐρχόμενον, ἀπὸ τοῦ ναΐσκου τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ καταλήγοντα εἰς τὸν δαίδαλον τῶν μονοπατίων. Διότι τ' 'Αναφιώτικα ἔχουν μονοπάτια ἢ καλλίτερον κλίμακας διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνοῦσιν οἱ οἰκίσκοι. 'Απὸ ὁποῖον δήποτε μέρος ἀποπειραθῇς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ κέντρον τοῦ συνοικισμοῦ, ἐκ τῶν ἄνω ἢ ἐκ τῶν κάτω, ἀπ' ἀνατολῶν ἢ ἀπὸ δυσμῶν, θ' ἀναβῇς ἢ θὰ καταβῇς λίθινα σκαλοπάτια, στενὰ καὶ ἐξηρθωμένα, ὀλισθηρὰ καὶ ἀνώμαλα. Ἐνῷ εἶσαι ὑψηλὰ καὶ θαυμάζεις ἐν ἐκστάσει τὴν πέριξ θέαν καὶ ἀναπνέεις τὸν βαλσαμώδη ἀέρα καὶ ὁ θόρυβος τῆς πόλεως φθάνει συγκεχυμένος εἰς τὰς ἀκοάς σου, κάμνεις ἓν βῆμα καὶ αἴφνης εὑρίσκεσαι μεταξὺ δύο τοίχων, οἱ ὁποῖοι μόλις σοὶ ἐπιτρέπουν νὰ κινηθῇς. Ἓν ἀκόμη βῆμα καὶ ὁ θόρυβος τῆς πόλεως δὲν φθάνει πλέον μέχρι σοῦ, ἡ θέα ἐξαφανίζεται, τὸν βαλσαμώδη ἀέρα διαδέχεται πολυώνυμος ὀσμὴ καὶ δὲν βλέπεις εἰμὴ ἓν τεμάχιον γαλανοῦ οὐρανοῦ, πολύτροπον καὶ σύμφυρμα οἰκοδομῶν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς σου. Ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἔχεις στενὰ καὶ ἐπικλινῆ σκαλοπάτια, ὀλισθηρά, διαρρεόμενα ὑπὸ ὑγρῶν ποικίλων τὴν σύστασιν καὶ τὴν χροιάν· ἀλλοῦ ἓν κατωφερὲς καὶ πηλῶδες μονοπάτι ἐπὶ τοῦ ὁποίου μόνον αἱ αἶγες θὰ ἐτόλμων ν' ἀναρριχηθῶσιν. Εἰς κάθε βῆμα εἶσαι ἠναγκασμένος νὰ κύψῃς

Digitized by Google

διὰ νὰ ἴδῃς ποῦ πατεῖς καὶ τί πατεῖς· νὰ ἐρπίσῃς κάποτε καὶ νὰ διέλθῃς κάτω τῶν δοκῶν, τὰς ὁποίας ἀπὸ στέγης εἰς στέγην ῥίπτουν αἱ γυναῖκες ἁπλώνουσαι ἐπ' αὐτῶν ἀρνόκουρα ἢ καὶ ῥάκη μάλλινα μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἡλιασθῶσιν ὀλίγον· νὰ στρέψῃς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ν' ἀνέλθῃς ἢ νὰ κατέλθῃς διὰ νὰ μὴ συγκρουσθῇς πρὸς τὸν τοῖχον. Καὶ ἐνῷ ἔχεις τὸν δρόμον ἔμπροσθέν σου αἴφνης εὑρίσκεσαι ἀντιμέτωπος πρὸς μίαν θύραν χαμηλήν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας διαβλέπεις ἐν τῷ ἡμίφωτι οἰκιακά τινα ἔπιπλα καὶ ὀθόνας καὶ κάπου βραχίονας γυμνοὺς καὶ πόδας καὶ πρόσωπα κόκκινα καὶ ὀφθαλμοὺς λάμποντας, ἐν συμφυρμῷ σωμάτων τῶν παιδιῶν μετὰ τῶν γατῶν καὶ τῶν σκύλων κυλιομένων καὶ θορυβούντων ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Τὰ πτωχὰ μικρά! δὲν ἔχουν τόπον νὰ παίξωσιν ἀλλοῦ εἰς τὸ ὕπαιθρον, ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα. Διὰ νὰ ἀπολαύσωσιν αὐτῆς τῆς εὐτυχίας πρέπει νὰ καταβῶσι κάτω, τοὐλάχιστον εἰς τὰ Καφενεδάκια ἢ ν' ἀναβῶσιν ἄνω ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ μέρους τοῦ βράχου, ν' απομακρυνθῶσι τῆς οἰκίας, καὶ ἡ μήτηρ δὲν τὸ ἐπιτρέπει διότι εἶνε μικρὰ ἀκόμη καὶ κάτω εἰς τοὺς δρόμους διέρχονται κάρρα καὶ ἐπάνω ἐπὶ τοῦ βράχου πετροβολοῦν καθημερινῶς τὰ παιδιὰ ἄλλης γειτονιᾶς. Ἐκεῖ λοιπὸν μέχρις οὗ ἀναπτυχθῶσι κάπως καὶ δὲν ἔχουσι τόσον ἀνάγκην τῆς μητρικῆς ἐπιβλέψεως, ἡμέραν καὶ νύκτα ἐκεῖ, μακρὰν τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν ὑγρασίαν καὶ τὸν πνιγηρὸν ἀέρα.

Καὶ εἶνε τῷ ὄντι πνιγηρός, μεμολυσμένος ὁ ἀὴρ ἐκεῖ· μόλις εἰσδύσῃς εἰς τοὺς δρομίσκους ἐκείνους τὸ αἰσθάνεσαι· μόλις πλησιάσῃς ἔμπροσθεν μιᾶς θύρας καὶ εἰσπνέεις τὸν βαρὺν ἐκεῖνον ἀέρα, τὸν ἀποτελούμενον ἐκ τῆς ὀσμῆς τῶν ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπὸ πολλοῦ δὲν ἐφύσησε καθαρὸς ἄνεμος, τοῦ κλειστοῦ δώματος, τῶν καιομένων ἀνθράκων, τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς καὶ τῶν πολλῶν ἀναπνοῶν. Ἄλλη θύρα ἐκεῖ σοὶ ἐπιδεικνύει λαγήνους τεθραυσμένας, τενεκέδες τοῦ πετρελαίου μὲ πεπιεσμένα τὰ χείλη, ὡσεὶ ἐν κλαυθμῷ, καὶ κοφίνους ἐν οἰκτρᾷ ἀποσυνθέσει καὶ σάπωνας καὶ νερὰ χυμένα κατὰ γῆς καὶ χύτραν βράζουσαν νερὸν ἐπὶ πυρᾶς· εἶνε τὸ πλυσταριὸν τῆς οἰκοδεσποίνης. Ἄλλη θυρὶς ἀλλοῦ σκοτεινὴ καὶ ἀνήλιος σοὶ προσφέρει ὡς λιβανωτὸν εἰς τὴν ῥῖνα σου τὸν καπνόν του — βρωμερὸν καπνὸν — καὶ μέσῳ αὐτοῦ ὁ ὀφθαλμὸς διακρίνει εἰς τὸ βάθος χάλκινα μαγειρικὰ σκεύη εἰς τὸν τοῖχον καὶ πλέκτρας κρομμυῶν καὶ σκορόδων μαύρων ἐκ τῆς αἰθάλης καὶ ἀκούεις τὸν τσιτσιρισμὸν τοῦ ἐλαίου ἢ ὀσφραίνεσαι τοῦ πεπέρεως καὶ τοῦ κρομμύου τὴν πολύδακρυν ὀσμήν. Ἄλλο ἄδυτον παρέκει σοὶ ἀποκαλύπτει ἀποθήκην παντοδαπῶν πραγμάτων καὶ ἀκόμη ὄρνιθας καὶ κονίκλους καὶ αἶγας. Καὶ ἂν ἀφήσῃς τὸ βλέμμα ἐλεύθερον πρὸς τὰ πρόσω, δὲν βλέπεις εἰμὴ τὰς στέγας τῶν οἰκίσκων ἁπλουμένας ἐπ' ἀλλήλων ὡς μεγάλας πλάκας, λευκὰς καὶ μολυβδοχρόους καὶ φαιὰς καλυπτούσας ἄνισον ἔδαφος. Διότι ὡς εἴπομεν οἱ Ἀναφιῶται ἐφήρμοσαν κ' ἐδῶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς πατρίδος των. Ἀντὶ κεράμων ἁπλώνουσι ἐπὶ τῆς στέγης παχὺ στρῶμα χώματος εἶτα κασσίτερον ἢ στρῶμα κουρασανίου, τὸ ὁποῖον ἐφ' ὅσον βρέχεται τοσοῦτον καὶ στερεοποιεῖται, ἀποσκληρυνόμενον ὡς μάρμαρον. Ἂν δὲ ὑψώσῃς ὄπισθεν τὸ βλέμμα, βλέπεις ἀπειλητικῶς κρεμαμένους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου οἰκίσκους καὶ γεισώματα καὶ παράθυρα καὶ ἐξώστας καὶ κλίμακας· ἀνθοδόχας μὲ πολύχρωμα ἄνθη καὶ σμαραγδίνην πρασινάδαν, λευκὰς ὀθόνας καὶ παραπετάσματα καὶ ἐπιχρύσους θριγκοὺς καὶ πρασινοβαφεῖς οὐρανίσκους κλινῶν καὶ εἰκονοστάσια, καὶ πλησίον μικροῦ παραθύρου εὔγραμμον πρόσωπον γυναικός, κρατούσης ἐπὶ τῶν γυμνῶν στηθῶν της νεογνὸν καὶ πλανώσης ῥεμβῶδες τὸ βλέμμα εἰς τὸ ἄπειρον, ἢ γραῶδες πρόσωπον ὑπερκύπτον νὰ σὲ βλέπῃ περιέργως μέσῳ τῶν ἐξηρθρωμένων διόπτρων της.

*

Τόρα καθένας σκέπτεται ὁπόσον ἀνυπόφορος θὰ εἶνε ἡ ζωὴ ἐκεῖ καὶ οἰκτείρῃ βεβαίως τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους ὅσοι ὑπῆγαν νὰ ἐνταφιασθῶσι ζῶντες εἰς τὸ ἄκρον ἐκεῖνο τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν αὐτὴ δὲν εἶνε καὶ ἡ γνώμη τῶν Ἀναφιωτῶν· οὗτοι εἶνε πολὺ εὐχαριστημένοι, κατενθουσιασμένοι, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, διὰ τὴν ζωήν των καὶ ἡ μόνη λύπη ἡ ὁποία βαρύνει τὸ στῆθός των εἶνε ὅτι θ' ἀποδιωχθῶσι μίαν ἡμέραν ἀπ' ἐκεῖ. Δι' αὐτοὺς δὲ τοῦτο εἶνε δεύτερος ἐκπατρισμός.

Καθένας ὅμως θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν ἔχουν καὶ ἐντελῶς ἄδικον ὅταν τοὺς ἀκούσῃ μετὰ πόσης ζέσεως ὁμιλοῦν περὶ τοῦ συνοικισμοῦ των· εἶνε τόσον καλὰ ἐκεῖ! Ναὶ μὲν τὸν χειμῶνα δὲν βλέπουν ἀκτῖνα ἡλίου παρὰ ἀπὸ μακρὰν καὶ ἐν ἀντικατοπτρισμῷ ἀλλ' ἔχουσι τόσον δροσερὸν ἀέρα τὸ καλοκαῖρι· ναὶ μὲν ἔχουν τὴν ὑγρασίαν ἀλλὰ δὲν ἔχουν καθόλου σκόνην· ναὶ μὲν εἶνε περιωρισμένοι ὡς εἰς κλωβὸν εἰς τοὺς οἰκίσκους των ἀλλὰ μόλις ὑψώσουν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν καὶ εὐρὺς ἀνοίγεται πρὸ αὐτῶν ὁ ἀττικὸς ὁρίζων ἐν ἡμισεληνοειδεῖ ἐκτάσει μὲ ῥάχεις, μὲ πεδιάδας, μὲ βουνὰ καὶ μὲ θάλασσαν· δεξιὰ τὰς ὁμαλὰς κλιτύας τοῦ Ὑμηττοῦ μὲ τὰ πεῦκα καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν κοκκινόφαια μοναστήρια: τὸ Ἀστέρι, τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον καὶ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Κυνηγόν, ἔπειτα τὸν Λυκαβηττὸν ὀρθούμενον πυραμιδοειδῆ μὲ τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου λευκάζον εἰς τὴν κορυφήν, εἶτα τὸν Ἀγχεσμὸν καὶ τὸ Τουρκο-

Digitized by Google

βουνί, κοκκινολεύκους ὡσεὶ ἐξ ἄμμου σωρούς· τὸν Πάρνην ἀκολούθως ἐκτεταμένον καὶ πτυχωτὸν καὶ μὲ λευκόν τι, ὡσεὶ κύματος ἀφρόν, εἰς τὴν κορυφήν, τὸν Κορυδαλὸν καὶ τὸν Αἰγάλεων καὶ εἰς τὸ βάθος ὑπερκύπτοντα τὸν Κιθερῶνα, ὡσεὶ περίεργον νὰ ἴδῃ τὸ ἄστυ τῆς Παλλάδος. Καὶ πάλιν εἰς τοὺς πρόποδας τὴν μικρὰν ἐκείνην μηνοειδῆ ἔκτασιν τῆς θαλάσσης, λαμποκοποῦσαν μεταξὺ τοῦ κυανοῦ πλαισίου της καὶ εἶτα χαριτωμένα χωρίδια μεταξὺ τῶν δένδρων, τὸ Περιστέρι, τὸ Χαϊδάρι, τὰ Κάτω Λιόσια, τὸ Καματερὸ καὶ ἀπώτατα τὰς τελευταίας οἰκίας τοῦ Μενιδίου. Καὶ εἶτα ἀκόμη ἐδῶθεν τὴν πεδιάδα κατάφυτον μὲ τὰς ἐξοχικὰς οἰκίας καὶ τὰ ἐρημοκλήσια, καὶ τέλος τὴν πόλιν, θορυβοῦσαν καὶ ἀσθμαίνουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας των. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι εὑρίσκονται μακρὰν τοῦ θορύβου αὐτῆς καὶ τῶν πενιχρῶν θεαμάτων της· ἀλλὰ τὰς νύκτας τὰ καιόμενα ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως πυροτεχνήματα καὶ αἱ λαμπαδιδρομίαι ἐπὶ τῆς πλατείας τῶν Ἀνακτόρων καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων παρίστανται ἕνεκεν τῆς ἀποστάσεως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των ὡς μαγικὰ συμπλέγματα, ὡς κύματα πολύχρωμα φωτός, καὶ εἰκόνες ἡδυπαθείας μεσταί, αἱ ὁποῖαι κάμνουσι τὰ ἐργατικὰ σαρκία των νὰ φρικιῶσιν ἐκ χαρᾶς, διότι τ' ἀπολαμβάνουσι τόσον ἐξαισίως καὶ τόσον ἀδαπανήτως, χωρὶς ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὴν τύρβην ἐκείνην τοῦ πλήθους, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ βαρύνονται, χωρὶς νὰ συμπιεσθῶσι νὰ πατηθῶσι. Συγκρίνοντες δὲ τὴν θέσιν των οἰκτείρουσι τοὺς ἐκεῖ κάτω θεατάς, ἀπειλουμένους ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πάθωσιν ὑπ' ἀσφυξίας, νὰ συντριβῶσιν ὑπὸ τοὺς τροχοὺς καμμιᾶς ἁμάξης ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς οἴκους των θύματα οἰκτρὰ κανενὸς λωποδύτου. Εἶνε λέγουν ἀνθυγιεινὸς ὁ τόπος, ἀλλ' αὐτοὶ κεφαλόπονον δὲν ἠσθάνθησαν ποτέ, ρευματισμοὺς ὄχι, κρυολογήματα ὄχι, πόνους ὄχι. Εἶνε πολὺ εὐχαριστημένοι μὲ τὴν ζωήν των καὶ εὔχονται ὁλοψύχως νὰ μὴ τοὺς ταράξωσιν ἀπ' ἐκεῖ. Εὑρίσκονται τόσον καλά, τόσον ἀναπαυτικὰ εἰς τὰ μικρά των κρησφύγετα.

Διότι οἱ οἰκίσκοι τῶν Ἀναφιωτῶν ἔχουν ὅλα τὰ ἐξαρτήματα μεγάλης οἰκίας καὶ ἐνταυτῷ δὲν ἔχουν τίποτε· ἔχουν αἴθουσαν, κοιτῶνα, προαύλιον, ἀλλὰ τόσον μικρά, τόσον στενόχωρα ὡς νὰ μὴ τὰ εἶχον. Εἶνε ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ τις ἐντὸς τοῦ συνοικισμοῦ τούτου καὶ νὰ μὴ συλλογισθῇ εὐθὺς τοὺς παιδικούς του χρόνους, ὅτε μετ' ἄλλων παιδίων ἤγειρε διὰ τοῦ κονιορτοῦ τῆς ὁδοῦ μικρὰ διαμερίσματα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανε κατὰ συνθήκην ὡς οἰκίαν, ὡς πλυσταριόν, ὡς μαγειρεῖον, ὡς εἴσοδον, ὡς αὐλήν, ὡς κῆπον· τόσον ὅλα ἐδῶ εἶνε στενά, μικρά, εὔσειστα καὶ πρόχειρα. Ἡ αὐλὴ περιφράσσεται διὰ πετρῶν ἀλλὰ μόλις αὗται ὑψοῦνται κατὰ μίαν σπιθαμὴν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους· οὕτω ὅλα των. Πρὸ τῆς θύρας τῆς αἰθούσης βλέπεις χωμάτινόν τινα ὄγκον, κωνοειδῆ ἢ γωνιώδη, μὲ κοιλώματα καὶ ὀπάς, λευκὸν ὅλον ὥστε μακρόθεν δύνασαι νὰ τὸν ἐκλάβῃς διὰ σινδόνην· εἶνε τὸ μαγειρεῖον, μικρὸν ἀλλὰ μὲ ὅλα τ' ἀπαιτούμενα εἰς τὴν οἰκονομίαν του καὶ μὲ μικρὰν καπνοδόχην ὑψουμένην πρὸς τ' ἄνω.

Καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ οἰκίσκοι τῶν Ἀναφιωτῶν ὁμοιάζουν καθόλα μὲ τὸ τριβώνιον τοῦ Διογένους· εἶνε πολύθυροι. Τὸ βλέμμα πλανώμενον ἐφ' ὅλου τοῦ συνοικισμοῦ δὲν συναντᾷ τίποτε ἄλλο εἰμὴ μαύρας ὀπάς· θύρα ἐπὶ θύρας, παράθυρον ἐπὶ παραθύρου, ὀπὴ ἐπὶ ὀπῆς· ὅλαι δ' αὗται φέρουν εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ λαβυρινθώδους οἰκίσκου, εἰς τὸ ὑπόγειον, εἰς τὸ ἰσόγειον, εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα, εἰς τὸ ἀνώτερον ἀκόμη πάτωμα. Διότι πολλοὶ οἰκίσκοι εἶνε καὶ δίπατοι καὶ τρίπατοι. Οἱ Ἀναφιῶται εἶνε ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ καὶ ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συμφεροντολόγοι. Ἀφοῦ εἶδον ἐγκατασταθεῖσαν εἰς μίαν μόνιμον οἰκίαν τὴν οἰκογένειάν των, κατελήφθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ δίψης ἐνοικίων ὅπως οἱ κεφαλαιοῦχοι τῆς πόλεως· διατί τάχα νὰ μὴν ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἕνα δῶμα πρὸς ἐνοικίασιν; μήπως θὰ τοῖς ἐστοίχιζε τίποτε· ὅλοι εἶνε τῆς αὐτῆς ἐργασίας, τὸ ὑλικὸν εἶνε πρόχειρον καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια ἀκόμη προχειροτέρα. Ἓν λοιπὸν πάτωμα καὶ ἀκόμη ἕν. Διὰ τοῦτο βλέπεις ἤδη εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν οἰκίσκον τόσα τοῦ κτιρίου ἐξαρθρώματα, τόσους στραγγαλισμούς, ἐδῶ γωνίαν ἐπικλινῆ, ἐκεῖ στέγην συγκεκομμένην, ἀλλοῦ τοίχους ἐξωγκωμένους καὶ παρέκει εἰσωθουμένους, ὡς μία κακοπελεκημένη χύτρα. Μόλις ἔχουν μίαν γωνίαν γῆς καὶ ὅμως προσπαθοῦν νὰ κάμουν τόσα πολλά. Καὶ ἐν τούτοις ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλοπονία των τόσον τοὺς βοηθεῖ ὥστε νὰ τὰ κάμνουν ὅλα. Ὑπῆρχε μία πέτρα τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἀποσπάσωσι· τὴν ἐλάξευσαν καὶ τὴν μετέβαλον εἰς ἕδραν, εἰς τράπεζαν, εἰς σκεῦος ἀκίνητον ἐντὸς τοῦ οἰκίσκου· τὰς Ἀναθηματικὰς Νύμφας αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον ἐκεῖ, καὶ πρὸ τῶν ὁποίων τίς ἠξεύρει πόσαι παρθένοι τῆς ἐποχῆς καὶ πόσαι πονεμέναι ψυχαί, ὕψωσαν ἱκετικὰ βλέμματα καὶ ἀπέθεσαν μετὰ τρεμούσης χειρὸς τ' ἀφιερώματά των εἰς τοὺς εὔνους αὐτῶν θεούς, μετέβαλον εἰς φιαλοθήκας ἢ τὰ μετεχειρίσθησαν διὰ τὸν ἀληθῆ προορισμόν των δι' εἰκονοστάσια· τὰ ἱερὰ περιέλαβον ἐντὸς καὶ τὰ μετεποίησαν εἰς αἰθούσας. Συνεδυάσθη δὲ τόσον ἡ τέχνη καὶ τὸ ἐπίμονον τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν φιλοκαλίαν καὶ κομψοπρέπειαν τῆς γυναικὸς ὥστε ἀπετέλεσαν ἓν ὅλον τέλειον.

Καὶ τοῦτο τὸ αἰσθάνεσαι εὐθὺς μόλις εἰσέλ-

Digitized by Google

θης εἰς τὴν τυχοῦσαν αὐλήν. Ἡ θύρα εἶνε μικροσκοπική, μόλις νὰ χωρῇ· ἀλλ' ἔχει ἐν τούτοις τόσον λεπτὸν καὶ χαρίεν κιγκλίδωμα, τόσον κομψοπρεπῆ θριγκόν, ὥστε ν' ἀπορῇς μὴ καλλιτέχνης σιδηρουργὸς τὰ ἐπεξειργάσθη. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἰσθάνεσαι κἄπως εἰρωνείαν ὅτι ἐνῷ δύνασαι δι' ἑνὸς διασκελίσματος νὰ φθάσῃς μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀδύτου τῆς οἰκίας εἶσαι ἠναγκασμένος νὰ ἀνοίγῃς θύρας. Ἀλλ' οὕτω πρέπει· καὶ μόλις εἰσέλθῃς, κωδωνισμὸς ἀκούεται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου λεπτός, ἀσθενής, ἐπαναλαμβανόμενος ἐν χαλαρᾷ κυμάνσει, ὡς τὸ κυπρὶ προβάτου σταλίζοντος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου. Ἤδη ἐκπλήττεσαι διὰ τὴν ἀκρίβειαν· δύο πήχεις τόπος καὶ εὑρίσκεις ἐν τούτοις ὅλα τ' ἀπαιτούμενα ὄχι διὰ τὴν οἰκονομίαν ἀλλὰ διὰ τὸν στολισμὸν μιᾶς αὐλῆς· ἄνθη ἐδῶ, ἄνθη ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τῆς στέγης, ἐπὶ τῆς ὑδρορρόης, ἐπὶ τῶν τοίχων· κλῆμα ἐδῶ ἀνέρπει καὶ ἐφαπλοῦται ἐπὶ κραββάτου ἐκ λεπτῶν ῥαβδίσκων, ἐπιρρίπτον εὐάρεστον σκιὰν τὸ καλοκαῖρι· κισσὸς δασύτατος ἑλίσσεται καὶ συμπαρακολουθεῖ αὐτὸ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις· συκῆ μικρὰ ὀρθοῦται ἀνατείνουσα τοὺς πολυκάμπτους κλῶνας καὶ τὰ πλατύτατα φύλλα της ὑπεράνω τῶν στεγῶν· τριανταφυλλιὰ ἀνοίγει ἄφθονα τὰ κόκκινά της ἄνθη, διαποικίλλουσα ἐξαισίως τὴν λευκότητα τοῦ τοίχου. Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ὑπάρχει χῶρος διὰ τὴν στενὴν κλίμακα τοῦ ἀνωτέρου πατώματος, καὶ τὴν παρακλίμακα τοῦ μαγειρείου καὶ διὰ τὸ σανίδωμα τῆς στέγης καὶ διὰ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ διὰ τὸν πῖθον τοῦ νεροῦ καὶ διὰ τὸν περιστερεῶνα. Καὶ ἀκόμη μένει χῶρος διὰ νὰ αὐξήσωσιν εἰς λόχμην τὰ ἴα, νὰ ἁπλωθῶσιν οἱ πανσέδες νὰ ὑψώσωσι τὰ λευκὰ κωδωνοειδῆ αὐτῶν ἄνθη οἱ κρίνοι καὶ ν' ἀναδασωθῇ ὁ δενδρολίβανος.

Μόλις δὲ διασκελίσῃς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν, συγκίνησις σὲ καταλαμβάνει, γλυκὺ συναίσθημα κατέχει τὴν καρδίαν σου ὡς νὰ εἰσῆλθες εἰς ναόν. Ὄχι ὅμως εἰς ναὸν μεγάλον καὶ ἐκπληκτικόν, ὅπου λατρεύεται συνωφρυωμένος καὶ βαρὺς θεός, ἀλλ' εἰς μικρὸν ναΐσκον, εἰς σκῆνος ὅπου ἐνοικεῖ μικρὰ χαρίεσσα θεότης· ἡ οἰκοκυροσύνη σὲ περιβάλλει ἀπὸ παντοῦ πέριξ, ἅπτεταί σου γλυκέως, σοὶ προσμειδιᾷ νομίζεις· φαντάζεσαι κρινοδακτύλους χεῖρας διατρεχούσας ἀστραπιαίως καὶ ταξιθετούσας τὰ ἔπιπλα καὶ ἕνα ὀφθαλμὸν καλλιτεχνικόν, προσηλωμένον ἡμέραν καὶ νύκτα ἀγρύπνως ἐπ' αὐτῶν. Ὅλα εἶνε ἐν τάξει· τίποτε δὲν λείπει. Αἱ ἕδραι ἓξ κατὰ τάξιν τοποθετημέναι, καινουργεῖς ὡσεὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξῆλθον τῶν χειρῶν τοῦ τεχνίτου· ὁ κομμὸς μὲ δύο ὑαλίνους ἀνθοδόχας καὶ ἀποστράπτοντα μετάλλινα κηροπήγια καὶ εἰκόνας ἐπ' αὐτοῦ· παρέκει μεγάλη καρυΐνη ἱματιοθήκη· εἰς τὸν τοῖχον ὁ καθρέπτης περιβεβλημένον ἔχων τὸ ἐπίχρυσον πλαίσιόν του διὰ διαφανοῦς ὀθόνης· δεξιὰ κρέμαται κεντητὴ ὡρολογοθήκη καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης στρογγύλον ἐργόχειρον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐναποτίθεται μεγάλη λάμπα· τὰ παράθυρα καταπράσινα ἀπὸ ἄνθη πρὸ τῶν ὁποίων κατέρχονται ἐκ τῶν ἄνωθεν τὰ παραπετάσματα λευκώτατα, ὡς νὰ ἐπλύθησαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. Θύρα ἐπιμελῶς βεβαμμένη ἀνοίγεται εἰς ἄλλον θαλαμίσκον, ἐν τῷ ὁποίῳ διακρίνεις χαρίεντα κοιτῶνα, μὲ φῶς ἀμυδρὸν χαλαρῶνον τὰ νεῦρα εἰς ὕπνον, κλίνην σιδηρὰν μὲ κεντητὸν οὐρανίσκον, στρωμνὰς καθαράς, κιβώτια ἐπιμελῶς τοποθετημένα, ὥστε νὰ μὴ κατέχωσι περισσότερον τοῦ πρέποντος χῶρον, καὶ παραπετάσματα παντοῦ καὶ εἰκόνας εἰς τοὺς τοίχους καὶ κανδήλαν καίουσαν πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου. Βλέπεις καὶ ἄλλην θύραν ἀκόμη καὶ ἄλλο δῶμα μικρόν, χρήσιμον δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας. Καὶ ἀπορεῖς πῶς μετεφέρθησαν ἐκεῖ τόσον ὀγκώδη καὶ βαρέα ἔπιπλα, ὁποῖον πνεῦμα ἐπέδρασεν πρὸς τὴν οἰκονομίαν καὶ ταξιθέτησιν αὐτῶν, ὁποῖαι χεῖρες εἰργάσθησαν διὰ τὰ τόσον κομψὰ καὶ χαρίεντα ἐν τῇ ἐλαφρότητι τῶν χρωμάτων ἐργόχειρα ἐκεῖνα, τί ἤρκεσε νὰ μεταβάλῃ τὴν τρώγλην ἐκείνην τοῦ βράχου εἰς σπήλαιον χαριτωμένης νύμφης. Συγκινεῖσαι δ' οὕτω διαβλέπων ἐπ' αὐτῶν ὅλων ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν συζυγικὴν ἁρμονίαν, τὸν ἐργάτην καὶ τὴν πτωχήν, συνδεδεμένους οὕτω καὶ συναγωνιζομένους διὰ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ οἴκου των. Καὶ συμφωνεῖς ἐν τέλει ὅτι εὑρίσκονται πολὺ καλὰ ἐκεῖ! . . .

*

Ἤδη ὁ συνοικισμὸς οὗτος δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ Ἀναφιώτας. Πολλοὶ τούτων ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ ἐπώλησαν τοὺς οἰκίσκους εἰς ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων. Ὅλοι ὅμως εἶνε ἐργάται, κτίσται, λιθοκόποι, ξυλουργοί, μαρμαροπελεκηταὶ καὶ . . . ψαράδες! Ἀληθῶς, φαίνεται παράξενον ὅτι τοῦ τελευταίου ἐπαγγέλματος ἄνθρωποι κατοικοῦν μεταξὺ τῶν πετρῶν ἐκείνων ὅσον θὰ ἐφαίνετο παράξενον εἰς τὸν ἀρχαῖον ἕλληνα ἂν συνήντα ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου· πλὴν εἶνε ἀληθές. Καὶ εἶνε ὅλοι ῥωμαλαῖοι, ἐργατικοί, προσηνεῖς, ἔντιμοι, εὐθεῖς χαρακτῆρες ὅπως εἶνε ὅλοι οἱ ἐργατικοὶ πληθυσμοί. Δὲν ἐνθυμοῦμαι φορὰν κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ διῆλθον ἐκεῖθεν καὶ νὰ μὴν ἀπεκόμισα ἐν τῇ ψυχῇ μου ἕνα φίλον· αἰσθάνομαι ἀκόμη ἐπὶ τῆς παλάμης, μετὰ ῥίγους εὐχαριστήσεως τὰς τυλώδεις χειραψίας τῶν ἀγαπητῶν τούτων ἀνθρώπων, τὰς εἰλικρινεῖς καὶ ἀδόλους ὅσον ἡ ψυχή των, ἡ ὁποία διαφαίνεται καθαρὰ καὶ γαλήνιος ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των πάντοτε

Digitized by Google

ὁσάκις σοὶ ὁμιλοῦν. Εἶν' ἕτοιμοι νὰ σοὶ δώσωσι πληροφορίας δι' ὅ,τι τοὺς ἐρωτήσεις· νὰ σὲ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν οἰκίαν των, νὰ σοὶ ὁμιλήσωσι διὰ τὴν πατρίδα των καὶ νὰ σοὶ προσφέρωσι, ψαράκια τιγανητά, τὰ ὁποῖα ἠγόρασαν ἀπὸ πρωΐας ἢ κεφτέδες, τοὺς ὁποίους ἡτοίμασαν διὰ νὰ λάβωσιν αὔριον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἐργασίαν των μακράν, καὶ ποτήριον οἴνου, γευστικωτάτου, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς κάποιος κουμπάρος ἀπὸ τὴν Θήραν.

Αἱ δὲ γυναῖκές των εἶνε πιστὰ ἀποτυπώματα τῶν ἀνδρῶν, ὑπήκοοι καὶ ἐργατικαί· ἐρασμιότης ἐπιχύνεται ἐφ' ὅλου τοῦ σώματός των, ἐρασμιότης οὐχὶ τόσον τῆς καλλονῆς, ἀλλὰ τῆς προθύμου μερίμνης τῆς συζύγου τῆς μητρὸς καὶ τῆς οἰκοδεσποίνης. Σοὶ ὁμιλοῦν μὲ σκυμμένην κάτω τὴν κεφαλήν· ἀποκρίνονται μὲ τόνον μελαγχολίας ὅταν τὰς ἐρωτᾷς διὰ τὸν τόπον των, μειδιῶσι ὅταν ταῖς ὁμιλεῖς διὰ τὰ τέκνα των καὶ κοκκινίζουν ὅταν ἐπαινῇς τὴν μέριμνάν των. Ἂν καμμία τούτων σὲ ἴδῃ βλέποντα κάτω τὴν ἄποψιν, σὲ ἐπισκοπεῖ πρῶτον ἀπὸ τοῦ παραθύρου, σὲ ἐξετάζει ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων καὶ ἂν τῇ ἐμπνεύσῃς ἐμπιστοσύνην, αν ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου σου εὐφροσύνην διὰ τὸ ἐκτυλισσόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας σου θέαμα, δὲν σὲ καλεῖ εἰς τὴν οἰκίαν ὅπως ὁ ἄνδρας της, σοὶ προσφέρει ὅμως κάθισμα ἂν θέλῃς ν' ἀπολαύσῃς ἀνετώτερον τὴν σκηνογραφίαν, μὲ χαρωπὸν πρόσωπον ὡσεὶ ὑπερήφανος διότι κατέχει τοιαύτην θέσιν ὁ οἰκίσκος της· σοὶ δεικνύει τὰ μονοπάτια χαμογελῶσα, σοὶ διηγεῖται ὅτι τὸ νερὸ τὸ φέρουν κατάκοποι ἀπὸ κάτω, ὅτι τὰ ὀθόνια των τὰ ἁπλώνουν ὀπίσω εἰς τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου καὶ ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου της παρασυρομένη σοὶ παραπονεῖται ὅτι εὑρίσκεται ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἀδάμ. Ἂν ὅμως εἴπῃς εἰς αὐτὴν νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν ἐξορίαν θ' ἀπαντήσῃ προθύμως ὄχι, χιλιάκις ὄχι! Διότι κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε καλὰ ἐκεῖ· ὑγεία, μακάρι πάντοτε· ἀέρα δροσερόν, θέαν ἐξαισίαν, ἥλιον . . . δὲν τὰς μέλει καὶ τόσον διὰ ἥλιον.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουσιν ἐλαττώματα, ἅτινα προφυλάττουσιν ἀπό τινας ἐπιδημικὰς κακίας. Οὕτως ἐν καιρῷ πανώλους δὲν προσβάλλονται πολλάκις ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ οἱ πάσχοντες ἐκ τεταρταίου πυρετοῦ.

*

Αἱ ἐφημερίδες εἶνε οἱ σιδηρόδρομοι τοῦ ψεύδους.

*

Ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐτυχίας φαρμακεύει τὴν ἀπόλαυσιν.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐν ἄλλῃ δὲ πάλιν περιπτώσει, μαχόμενος ἐν Συρίᾳ, ἐπεσκέφθη τὴν Παλαιστίνην, καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου παρέμεινε δέκα ὅλας ἡμέρας. Γνωρίζων ἤδη τὴν κλεινὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρωτεύουσαν, τὰς Ἀθήνας, μεγάλην ᾐσθάνθη χαρὰν ἐκ τοῦ σύνεγγυς μελετῶν καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς τοῦ χριστιανισμοῦ κοιτίδος, τῆς ἐπιγείου ταύτης Σιών. Καὶ προσεκύνησε μὲν εὐλαβῶς τὰ σεπτὰ τεμένη, τήν τε φάτνην τῆς Βηθλεὲμ καὶ τὸ σπήλαιον τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλ' οὐχ' ἧττον ἀπέμεινε πιστὸς εἰς τοὺς Ἄζους. Σχετισθεὶς πλέον τὰ διάφορα τῆς γῆς ἔθνη, εὗρεν αὐτὰ πάντα τὴν ἰδίαν πίστιν ὡς μόνην ὀρθὴν κηρύττοντα, καὶ τὰς λοιπὰς μετὰ θλιβερᾶς, ἀλλὰ καὶ γενικῆς μικρονοίας ἀναθεματίζοντα καὶ βδελυσσόμενα. Ἐπείσθη δὲ σὺν καιρῷ ὅτι πάντα τὰ θρησκεύματα κέκτηνται τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἀξίαν, ἤτοι αὐθόρμητόν τινα λατρείαν ὄντος ὑπερτάτου καὶ ἀγνώστου, ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐπήγασαν, συγκεκαλυμμένην ὑπὸ τὸν φόρτον παντοίων ἀνθρωποτεύκτων καὶ συνήθως τερατομόρφων μυθευμάτων. Ὁλοσχερῶς δὲ φωτισθεὶς περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων διὰ μακρᾶς μελέτης καὶ σκέψεως, ἐσεβάσθη ἔκτοτε πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀνθρωπίνων γενῶν τὰς πεποιθήσεις, ἀλλὰ διετήρησεν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐγεννήθη, ὡς ἔχουσαν μετὰ τῶν λοιπῶν κοινὸν τό τε πλεονέκτημα τῆς πιθανῶς ἀληθοῦς καίτοι ὁμιχλώδους βάσεως, ὡς καὶ τὰ μειονεκτήματα τῶν τερατολογημάτων, δι' ὧν ἡ ἀνθρωπίνη δεισιδαιμονία περιέβαλλε τὴν βάσιν ἐκείνην.

Ἀλλὰ περὶ μιᾶς τῶν ἐν λόγῳ στρατιῶν γενήσεται κατ' ἀνάγκην εὐρύτερος λόγος, καθ' ὅσον ζωηρὸν κέκτηνται δι' ἡμᾶς τὸ ἐνδιαφέρον.

Ὀλιγίστας ἔχομεν εἰδήσεις περὶ τῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα τύχης τῶν Ἀθηνῶν, γνωρίζοντες μόνον ὅτι διέσωζον πάντοτε ἀπαύγασμά τι τῆς ἀρχαίας αἴγλης, ἐκ μαρτυρίας ἰδίως, ἥν, κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, εὑρίσκομεν εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα τοῦ βορρᾶ. Ἐν ἑνὶ αὐτῶν φημίζεται ἡ ποτὲ περίβλεπτος πόλις «ὡς μήτηρ πάσης ἐπιστήμης, ὡς τροφὸς τῶν φιλοσόφων, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα ὁμοίαν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν φήμην.» Καὶ πολὺ μὲν τοῦ ἐπαίνου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸ εὐφάνταστον τοῦ ποιητοῦ, καθ' ὅσον ἀλλαχόθεν γνωρίζομεν ὅτι ἀσυγκρίτως ἀφνειότεραι καὶ πολυπληθέστεραι, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχήν, ἦσαν πόλεις ἕτεραι, ἐν αἷς προεξῆρχον αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Κό-

Digitized by Google

ρινθος, διὰ τὰ ἐν αὐταῖς περιώνυμα μεταξουργεῖα, ἀλλ' ἀναμφήριστον ὁπωσδήποτε ὅτι ἐλειτούργουν ἔτι ἐν Ἀθήναις τὰ διδασκαλεῖα ἐκεῖνα, δι' ὧν ἡ πόλις ἀνεδείχθη ἀείποτε τὸ διανοητικὸν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου κέντρον. Ἀπὸ τοῦ τέλους δὲ ἰδίως τοῦ 8ου αἰῶνος, ὅτε, δύο ἐξ Ἀθηνῶν κόραι, ἡ Εἰρήνη καὶ ἡ Θεοφανώ. ἀνεδείχθησαν Αὐτοκράτειραι, οὐδὲν σχεδὸν πλέον περὶ τῆς πόλεως μανθάνομεν μέχρι τοῦ 11ου, πλὴν τῆς ἐκεῖ ἐξορίας ἐπισήμων τινῶν ἀτόμων, θεωρουμένων ὡς ἐνόχων ἐσχάτης προδοσίας, καὶ τῶν ὀνομάτων ἐνίων ἐπισκόπων.

Ἀλλ' ἀπὸ τῆς 11ης ἑκατονταετηρίδος αἱ εἰδήσεις ἀποβαίνουσι συνεχέστεραι. Καὶ πρῶτον γεγονὸς εἰς ἄκρον ἀξιομνημόνευτόν ἐστιν ἡ κάθοδος τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ἀποπερατώσας ἐν ἔτει 1018 τὸν εἰκοσιπενταετῆ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀγῶνα, ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος ἐπεχείρησε θριαμβικὴν διὰ τοῦ Κράτους πορείαν, καὶ κατέληξεν εἰς Ἀθήνας, ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ μέγα τῆς πόλεως ἀξίωμα εἰς αὐτῶν τῶν Αὐτοκρατόρων τὰ ὄμματα· διότι ἄλλως ἐφαίνετο φυσικωτέρα ἡ μετάβασις εἰς Κόρινθον, ἥτις ἦν Καθέδρα τοῦ Στρατηγοῦ τῆς Πελοποννήσου, καὶ διὰ τὸν εἰς Βυζάντιον ἀνάπλουν ἐπιτηδεία. Καὶ δή, ἀφιχθεὶς εἰς τὸ ἄστυ τῆς Παλλάδος, ὁ Βασιλεὺς ἀνῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ λαμπρῶς ἐσκευασμένου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅστις διετηρεῖτο εἰσέτι ἀκέραιος, μεταтραπεὶς εἰς περικαλλῆ ναὸν τῆς Παναγίας, καὶ ταύτῃ δοὺς τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια, ἐκόσμησε δι' ἀναθημάτων πολυτελῶν τὸν σηκὸν αὐτῆς. Οὕτω δὲ τιμήσας τὴν πόλιν, κατῆλθεν ἐν παρατάξει εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἀπέπλευσε διὰ τοῦ ἐκεῖ συγκεντρωθέντος στόλου.

Ἐκ δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἑπομένου αἰῶνος διεσώθησαν ἡμῖν αἱ μαρτυρίαι δύο ἐκ τῆς δύσεως περιηγητῶν, τοῦ Βουργουνδίου Γουΐδωνος καὶ τοῦ Ἰσλανδοῦ Σαιβούλφ. Ὁ πρῶτος ἐγκωμιάζει τὰς Ἀθήνας ὡς μητέρα τῆς φιλοσοφίας καὶ καλλιεπείας, ἀλλ' ἰδίως θαυμάζει τὸ ἀκοίμητον φῶς, τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου Μαρίας διατηρούμενον, ὅστις, καθ' ἃ λέγει, ὀνομαζόμενος ἄλλοτε Προπύλαιον, ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰάσονος. Παράδοξος σύγχυσις ἰδεῶν! Ὁ δὲ Σαιβούλφ, ἐπανακάμπτων ἐκ Παλαιστίνης κατὰ τὸ 1102, ἀφικνεῖται εἰς Πάτρας, ἃς ἀποκαλεῖ πόλιν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, καὶ διαπλεύσας ἐκεῖθεν εἰς Κρέουσαν, καταφθάνει μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Θήβας, τὸ μὲν πεζός τὸ δ' ἐπὶ ὄνου. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀναφέρει τὰς Ἀθήνας, περιωνύμους, καθ' ἃ λέγει, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καὶ τὸν ἅγιον Διονύσιον, ἐκεῖ γεννηθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου κατηχηθέντα.

Ἐκ δὲ τοῦ ἔτους 1198 διασώζεται ὑπομνηστικὸν περὶ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ περιωνύμου αὐτῆς Ἀρχιερέως Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, καὶ ὑποβληθὲν εἰς τὸν Ἀλέξιον Κομνηνόν. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι σπουδαῖα ἐκέκτητο ἡ πόλις προνόμια. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τὸν στρατηγὸν τῆς Ἑλλάδος ἀπηγορεύετο ἥ τε εἴσοδος, ἡ ἐξ αὐτῆς εἴσπραξις παντὸς φόρου, καὶ ἡ ἐπὶ τῶν Ἀρχόντων ἐνάσκησις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ στόλου ἐκτάκτων εἰσφορῶν κατ' ἐλάχιστον μετεῖχον αἱ Ἀθῆναι. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὀλίγον ἐσέβοντο τὰ προνόμια ταῦτα οἱ διάφοροι Στρατηγοί. Προφασιζόμενοι τὴν προσκύνησιν τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Θεομήτορος, εἰσήρχοντο εἰς τὸ ἄστυ μετὰ στρατιᾶς ὅλης ἀκολούθων, οἵτινες ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφοντο καὶ μισθὸν ἀπῄτουν ὑπέρογκον· ἔχοντες δὲ συνεργοὺς τοὺς κακοηθεστέρους τῶν ἐγχωρίων κηφήνων, ἐφυλάκιζον καὶ ἀπεγύμνουν τοὺς εὐπορωτέρους κατοίκους, μεθ' ὃ ψηφίσαντες βαρύτατον γενικὸν φόρον, ἀπήρχοντο, καθ' ὁδὸν πάλιν καταπιέζοντες καὶ διαρπάζοντες. Τῶν ἀδικημάτων τούτων πολλάκις ζητήσας ὁ Χωνιάτης παρὰ τῶν Στρατηγῶν τὴν κατάπαυσιν, καὶ μὴ εἰσακουσθείς, συνέταξε τότε μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, ἀλλ' ἅμα καὶ θάρρους, τὸ ἐν λόγῳ ὑπομνηστικόν, ὡς ἐλέγοντο τότε αἱ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῶν κατοίκων ἀναφοραί.

Ὅτι δὲ ὀνομαστὰ ἦσαν ἔτι τῆς πόλεως τὰ ἐκπαιδευτήρια, κατά τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν, μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἑξῆς: Ὁ Παγκρατίδης Δαυὶδ Β'., ὁ τῆς Γεωργίας ἄρξας ἀπὸ 1088 — 1125, ἔπεμπεν εἰς Ἀθήνας εἴκοσι κατ' ἔτος νέους, ὅπως διδαχθῶσι τήν τε Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν σοφίαν φημίζεται δὲ ἰδίως εἷς μεταξὺ αὐτῶν, κλεισθεὶς ἐν Γεωργίᾳ ὡς ἐπικὸς ποιητὴς καὶ βιβλιοφύλαξ. Τοιοῦτοι δὲ τῶν Μουσῶν λάτρεις προήρχοντο καὶ ἀλλαχόθεν. Ὁ Μάγιστρος Αἰγίδιος, περιώνυμος ἰατρικὸς συγγραφεύς, ἀκμάσας ἐν Παρισίοις τῷ 1198, ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἄγγλος Μάγιστρος Ἰωάννης Βαζιγγεστόκης, ἀποβιώσας τῷ 1252 ὡς Ἀρχιδιάκονος τοῦ Λαίσεστερ, καὶ διδαχθεὶς ἰδίως τὰ βαθύτατα μυστήρια τῆς σχολαστικῆς σοφίας παρά τινος νεάνιδος, Κωνσταντίνης καλουμένης, καὶ εἰκοσαετοῦς μόλις, ἥτις οὐ μόνον ἐπὶ παντοίᾳ παιδείᾳ διέπρεπεν, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς προεφήτευε τοὺς λιμούς, τὰς καταιγίδας, τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου, καὶ αὐτοὺς τοὺς σεισμούς. Ἦν δὲ αὕτη θυγάτηρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, καὶ πιθανώτατα τοῦ Χωνιάτου. Ἐν τούτοις ὁ πολὺς Χόπφ, ἐν τῇ μεσαιωνικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, παρατηρεῖ ὅτι, καίτοι ἄλλως σοφὸς ὁ ἀνήρ, ἐχώλαινε περὶ τὴν ἐτυμολογίαν, καθ' ὅσον τὴν λέξιν Ἀθῆναι παράγων ἐκ τοῦ στερητικοῦ α καὶ *θάνατος*, ἀθάνατον τὴν πόλιν ἀπεφήνατο.

Digitized by Google

Ὁ Μιχαὴλ Χωνιάτης ἦν πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ ὁμωνύμου χρονογράφου Νικήτα, καὶ εἷς τῶν χρηστοτέρων, τῶν εὐφυεστέρων καὶ λογιωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς. Πατρίδα εἶχε τὰς ἐκ Φρυγίας Χώνας, ἤτοι τὰς Κολοσσὰς τοῦ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος· αὗται, πόλις μεγάλη ἐπὶ Περσῶν, παρήκμασαν ὅτε παρ' αὐτὰς ἐκτίσθησαν ἡ Ἱεράπολις καὶ ἡ Λαοδίκεια, ἐπὶ Στράβωνος καὶ Πλινίου. Εἰς Κολοσσὰς ἐν τούτοις καθιδρύθη μία τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, πρὸς ἣν ὁ Παῦλος ἀπηύθυνε τὴν γνωστὴν ἐπιστολήν. Κατὰ δὲ τὸν 12ον αἰῶνα, φαίνεται ὅτι ἡ πόλις ἀνέλαβε τὸ πρότερον ἀξίωμα, καθ' ὅσον ὁ Νικήτας ἀποκαλεῖ αὐτὴν εὐδαίμονα καὶ ἰσχυράν.

Ἀφίχθη δὲ ὁ Μιχαὴλ εἰς Βυζάντιον, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς παιδεύσεως αὐτοῦ, ἀκριβῶς καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτελεῖτο ἡ σπουδαιοτάτη ἐκείνη μετουσίωσις, ἐξ ἧς προέκυψεν ὁ νεώτερος Ἑλληνισμός. ἤτοι καθ' ἥν, μαρανθέντος πλέον τοῦ Βυζαντισμοῦ, τοῦ ἐν Ἀσίᾳ ἐκ τοῦ νεωστὶ κατισχύσαντος χριστιανισμοῦ παραχθέντος, ἐπεκράτησεν ἡ λεγομένη τῶν λογίων τάξις, ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες πάσας αὐτῶν τὰς ἐμπνεύσεις ἠρύοντο, οὐχὶ πλέον ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀθανάτων δέλτων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

Ἡ ἐν λόγῳ νέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ φάσις, διαχύσασα ζωτικὴν ἰκμάδα εἰς τὰς φλέβας τῆς καταρρεούσης Αὐτοκρατορίας, παρέτεινεν ἐπὶ τρεῖς ἔτι αἰῶνας τὸν βίον αὐτῆς· ὅτε δὲ ἀπαύστως ὑπὸ τῶν Παπῶν ὑποσκαπτομένη, ὑπέκυψε τέλος αὕτη εἰς τοὺς Σταυροφόρους, καὶ ὀλίγον ἀργότερον εἰς τοὺς Ὀθωμανούς, τὸ θεσπέσιον ἐκεῖνο τοῦ Ἑλληνισμοῦ πνεῦμα, διαχυθὲν ἀνὰ τὴν ἑσπερίαν διὰ τῶν προσφύγων, παρεσκεύασε τὴν ἀναγέννησιν τῶν φώτων, ἐξ ἧς προέκυψεν ἅπας ὁ σύγχρονος πολιτισμός.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἀκαμάτως τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο διὰ τῶν διδασκάλων καλλιεργούμενον, ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν τῆς δουλείας πέπλον, ἐξέθρεψε τέλος τὴν ἔνδοξον Ἐπανάστασιν, ἐξ ἧς προέκυψεν ἡ σημερινὴ Ἑλλάς· ὥστε ἄμεσοι κληρονόμοι καὶ διάδοχοι τῆς ἐν λόγῳ σχολῆς, ἐσμέν, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἀπόγονοι τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Εὐρυπίδου πολὺ μᾶλλον, ἢ τῶν Παλαιολόγων καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Μανασσῆ. Ἀκριβῶς δὲ διότι πάσας ἡμῶν τὰς ἐμπνεύσεις ἀρυόμεθα ἐκ τῶν θεσπεσίων ἐκείνων πηγῶν, ὁρῶμεν τὸν νεώτερον Ἑλληνισμὸν τοσοῦτον διάφορον τοῦ Βυζαντινοῦ, καὶ βαίνομεν, ἀναπλασθέντες, γοργῷ τῷ βήματι πρὸς τύχας περικλεεῖς.

Ἐν Βυζαντίῳ ὁ Χωνιάτης διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Εὐσταθίου, τοῦ περιβλέπτου τῆς Θεσσαλονίκης ἐπισκόπου, οὗ διασώζεται ἡ θαυμασία περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης διατριβή, καὶ ὅστις ἐτύγχανεν ἡ ἀληθὴς ἐκπροσωποποίησις τῆς κυοφορουμένης ἀναβιώσεως. Σύνοικος δὲ αὐτοῦ γενόμενος, ἐποτίσθη δαψιλῶς τὰ νάματα τῶν μεγαλοφρόνων ἀναμνήσεων, τῶν χαριεστάτων ἰδεῶν, τῶν γενναίων συγκινήσεων, καὶ τῶν ὑψηλῶν χριστιανικῶν δογμάτων. ἐξ ὧν διεπλάττετο ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἀνατροφή. Καὶ ἀφοῦ ἐχωρίσθησαν δὲ οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, διετηρήθη μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλογραφία, ἐξ ἧς διεσώθησαν ἐπιστολαί τινες, ἀποπνέουσαι ἀμίμητον ἄρωμα ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας καὶ χάριτος.

Ἀργότερον παρὰ τῷ Μιχαὴλ ἐστάλη ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Νικήτας, πρὸς ὃν προσηνέχθη ἀείποτε ὡς πατήρ. Καὶ οὗτος μὲν προήχθη μετὰ τοῦτο εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα, συνεδέθη μετὰ τοῦ περιφανοῦς οἴκου τῶν Βελισσαριωτῶν, ἀπογόνων τοῦ μεγάλου Βελισσαρίου, περιεπλάκη εἰς ποικίλας πολιτικὰς ἐνεργείας, παρέστη εἰς τὴν πτῶσιν τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Ἀγγέλων, εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ τέλος συνέδραμεν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἐν Νικαίᾳ βασιλείας τῶν Λασκάρεων, ἐνῷ ἧττον περιφανὲς ἀπέβη τὸ στάδιον τοῦ Μιχαήλ· ἀλλ' ἀκμαῖον διετηρήθη ἀείποτε τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν φίλτρον, καὶ ὅτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, γέρων πλέον καὶ εἰς Κέαν ἐξόριστος, ἀφοῦ οἱ Φράγκοι ἐκράτησαν τῶν Ἀθηνῶν, ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Νικήτα, ἐξέβαλεν, ἐν τῇ μονῳδίᾳ, ἣν περὶ αὐτοῦ συνέγραψε, κραυγὴν γοερὰν καὶ σήμερον ἔτι συγκινοῦσαν.

Εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις προαχθεὶς εἰς τὸ Ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα ἐπὶ Φωτίου, περιελάμβανε δέκα ἐπισκοπάς, προεχειρίσθη ὁ Μιχαὴλ κατὰ τὸ 1178. Ἀφιχθεὶς δὲ εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ, καίτοι, ὡς εἴδομεν, ἡ περίβλεπτος πόλις διετήρει εἰσέτι αἴγλην τινά, εὗρεν αὐτὴν τοσοῦτον μειουμένην τοῦ θεσπεσίου ἰδανικοῦ, ὅπερ διὰ τῆς φαντασίας ἀνέπλαττεν, ὥστε τὸ ἄλγος ἅπαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξέχυσεν εἰς ποίημα, οὗ μόνον τὸ προοίμιον διεσώθη, καὶ ὅπερ μαρτυρεῖ ἐπίσης περὶ τῶν ἐξόχων τοῦ ἀνδρὸς χαρισμάτων. Ἰδοὺ οἱ πρῶτοι στίχοι·

Ἔρως Ἀθηνῶν τῶν πάλαι θρυλλουμένων
Ἔγραψε ταῦτα, ταῖς σκιαῖς προσαθύρων,
Καὶ τοῦ πόθου τὸν θάλπον ὑπαναψύχων.
Ἐπεὶ δ' ἔτ' οὐκ ἦν οὐδαμοῦ, φεῦ, προσβλέπειν
Αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀοίδιμον πόλιν,
Τοῦ δυσαριθμοῦ καὶ μακραίωνος χρόνου
Λίθοις, βυθοῖς κρύψαντος, ἠφαντωμένην,
Ἐρωτολήπτων ἀτεχνῶς πάσχω πάθος·
Οἳ τὰς ἀληθεῖς τῶν ποθουμένων θέας
Ἀμηχανοῦντες τῶν παρόντων προσβλέπειν,

Digitized by Google

Τὰς εἰκόνας ὁρῶντες αὐτῶν, ὡς λόγῳ,
Παραμυθοῦνται τῶν ἐρώτων τὴν φλόγα.
Ὡς δυστυχὴς ἔγωγε καινὸς Ἰξίων,
Ἐρῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐκεῖνος τῆς Ἥρας,
Εἶτα λαβὼν εἴδωλον ἠγλαϊσμένης,
Φεῦ, οἷα πάσχω καὶ λέγω τε καὶ γράφω!
Οἰκῶν Ἀθήνας οὐκ Ἀθήνας που βλέπω,
Κόνιν δὲ λυπρὰν καὶ κενὴν μακαρίαν.
Ποῦ δὴ τὰ σεμνὰ τλημονεστάτη πόλις;
Ὡς φροῦδα πάντα καὶ κατάλληλα μύθοις·
Δίκαι, δικασταί, βήματα, ψῆφοι, νόμοι,
Δημηγορίαι τε πειθανάγκη ῥητόρων,
Βουλή, πανηγύρεις τε, καὶ στρατηγίαι
Τῶν πεζομάχων ἅμα καὶ τῶν ναυμάχων,
Ἡ παντοδαπὴς Μοῦσα, τῶν λόγων κράτος!
Ὤλωλε σύμπαν τῶν Ἀθηνῶν τὸ κλέος,
Γνώρισμα δ' αὐτῶν οὐδ' ἀμυδρόν τις ἴδῃ.

Ἀλλ' ὁ τὴν πόλιν οὕτως ὑμνήσας καὶ παντοειδῶς ὑπηρετήσας, διέσωσεν αὐτὴν ἐπὶ τέλους καὶ τῆς ὁλοσχεροῦς καταστροφῆς. Ὁ τύραννος τοῦ Ναυπλίου Λέων Σγουρός, ἀφοῦ κατὰ τὸ 1202 ἥρπασε τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος, ἐπετέθη διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατὰ τῶν Ἀθηνῶν· ἐνόμιζε δ' εὐχερῆ καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς ποτὲ πανισχύρου πόλεως, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάντων τῶν πρὸς ἄμυναν ἀναγκαίων, ἀλλ' ἐλησμόνει τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μιχαήλ. Οὗτος, ὁπλίσας τοὺς κατοίκους, ἀπεσύρθη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐπιτεθέντος δὲ μετ' ὀλίγον τοῦ Σγουροῦ, τοσοῦτον τελεσφόρως ἀντέστη διὰ παντοίων μηχανημάτων, ἐπιθετικῶν τε καὶ ἀμυντηρίων, ὥστε ὁ τύραννος, ἀπογνούς, ἐνέπρησε τὴν κάτω πόλιν, καὶ εἶτα κυριεύσας τὰς Θήβας, διῆλθε τὰς Θερμοπύλας, καὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν Λάρισσαν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσι γεγονότα μεταγενέστερα, μαρτυροῦντα ὅτι ἀναλλοίωτος ἀπέμεινεν ἡ τῶν Ἀθηνῶν θέσις μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν, ὀλίγον ἀργότερον, ἱδρύθη ἐν αὐταῖς ἡ λαμπρὰ δεσποτεία τῶν Φράγκων Δουκῶν· ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν ἡμέτερον ἥρωα.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1041 ἠγγέλθη αἴφνης ἡ ἔκρηξις στάσεως ἐν Πειραιεῖ, ἐξ οὗ καθίσταται δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἐπίνειον τοῦ ἄστεως διετήρει εἰσέτι ἀκμήν τινα. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐξεγέρσεως οὐδὲν λέγεται, καθ' ὅσον ὁλοσχερῶς περὶ αὐτῆς σιγῶσιν οἱ χρονογράφοι· καὶ ὁ μὲν Χὸπφ ὑποθέτει αὐτὴν ἐκ συνεννοήσεως μετὰ Σλαύων ἢ Σαρακηνῶν γενομένην, ἀλλὰ πιθανώτερον ὅτι προεκινήθη καὶ αὐτή, ὡς ἡ τῆς Βουλγαρίας καὶ Νικοπόλεως, ἐκ τῆς ἀπηνοῦς τοῦ Ὀρφανοτρόφου χρηματολογίας. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει γνωρίζομεν θετικῶς ὅτι πρὸς καταστολὴν αὐτῆς ἀπεστάλη ὁ Χαράλδος μετὰ δέκα νηῶν.

(Ἕπεται συνέχεια) Κλ. Ραγκαβης.

Τὸ κατωτέρω ποίημα ἐλήφθη ἐκ τῆς συλλογῆς «Τὰ μακρὰν καὶ τὰ πλησίον» τυχούσης τοῦ πρώτου ἐπαίνου ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ Ποιητικῷ Ἀγῶνι.

Η ΝΗΣΙΩΤΙΣΣΑ

ΕΜΜΕΤΡΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ βοσκοπούλα στοῦ βουνοῦ τὴν πλάτη
συλλογισμένη στέκει καὶ κυττᾷ.
Τὸ γαλανό της τὸ μεγάλο μάτι
στῆς μακρυσμέναις θάλασσαις πετᾷ.

Σὰν ὄνειρο μαγευτικὸ προβάλλει
ἐμπρός της ἡ ὡραία ξενιτειά,
ποῦ ἤκουσε νὰ ζωγραφίζουν ἄλλοι
σὲ κάποια χειμωνιάτικη νυκτιά.

Ἔβλεπε μὲ στολίδια ζηλεμένα
ἀπὸ ἐκεῖ νὰ στρέφῃ κάθε νηά,
ἐνῷ τὰ κάλλη της ἦταν ντυμένα
μὲς στὰ χοντρὰ τοῦ τόπου της πανιά.

Ὁ πειρασμὸς ἐμπῆκε στὴν ψυχή της,
νὰ ἡσυχάσῃ πλέον δὲν μπορεῖ·
στὰ ξένα περπατοῦν οἱ λογισμοί της,
τὴν ξενιτειὰ στὸν ὕπνο της θωρεῖ.

Ὁλόγυρα τὰ πράσινα λαγκάδια
τοῦ κάκου λουλουδίζουν πλουμιστά,
τ' ἀρνάκια της τοῦ κάκου θέλουν χάδια
ἀπ' τὰ χεράκια της τ' ἀγαπητά.

Μὲ ἄσπρο μαντηλάκι στὸ κεφάλι,
ποῦ σκύβει κάτω μελαγχολικά,
ἡ Μάρω κάθεται στὸ περιγιάλι
μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὰ γλυκά.

Τῆς λέγ' ἡ μάνα: «Ποῦ θὰ μᾶς ἀφήσῃς
στὰ ἔρημα, τὰ μαῦρα γηρατειά;
Μεῖνε, παιδί μου, θὰ μετανοήσῃς·
πικρὸ 'νε τὸ ψωμὶ στὴν ξενιτειά.»

Ὁ γέρος της πατέρας δακρυσμένος
χαϊδεύει τὴν ξανθή της κεφαλή,
πολλὰ τὴν συμβουλεύει λυπημένος,
καὶ πιότερα τὸ δάκρυ του λαλεῖ.

Ἔξαφνα τὸ ἀτμόπλοιο προβάλλει,
τὰ μαῦρα του πλευρὰ ἀφροβολοῦν,
οἱ ταξειδιῶται τρέχουνε μὲ ζάλη,
φωνάζουν οἱ λεμβοῦχοι καὶ καλοῦν.

Τί δάκρυα, φιλιὰ καὶ συγκινήσεις
καὶ ἀναστεναγμοὶ καὶ ἀγκαλιά!
«Μὴ μᾶς ξεχνᾷς!»—«Νὰ γράψῃς μὴν ἀργήσῃς!»
—«Καλό σου κατευόδιο!»—«Ἔχε γειά!»—

Σαρώθηκε ὁ κόσμος· βασιλεύει
γαλήνη κ' ἐρημία στὴ στεριά.
Μαντήλι 'δῶ κ' ἐκεῖ λευκὸ σαλεύει
ὡς ποῦ τὸ πλοῖο χώνεψε μακρυά.

Μιὰ πίσω, μιὰ ἐμπρὸς ἀργοπατοῦνε
τῆς Μάρως οἱ γονηοὶ μέσ' 'ς τὰ βουνά,
'κεῖ στέκουνε συχνὰ· παρατηροῦνε
τὸ κῦμα μὲ τὰ μάτια των τ' ἀχνά.

Τῆς θάλασσας τ' ἀθέριστο χωράφι
στῆς γῆς τὴν ἄκρη ἔρημο κυλᾷ
κ' ἡ φαντασία των ἐμπρός των γράφει
τὴ Μάρω ποῦ μὲ δάκρυ τοὺς γελᾷ...

Digitized by Google

Τί θλιβερή στὸ σπίτι των γαλήνη,
 τί ἐρημιά παντοῦ καὶ σκοτεινιά!
Ὁ γέρος πέφτει ἄφωνος στὴν κλίνη,
 σκεπάζει τὴν καρδιά του καταχνιά.

Βραδυάζει, ξημερόνει· οἱ δυὸ γέρο
 ἐμπρός εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ
μιλοῦν γιά τὸ χρυσό των περιστέρι,
 μὲ δάκρυα στὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ.

Εἶνε σὰν δυὸ δεντρά ποῦ ξερριζόνει
 ὀργή Κυρίου, ἄγρια νοτιά
καὶ μέσα στὸ χωράφι τὰ ξαπλόνει
 τὸ ἕνα κοντά στ' ἄλλο μιά νυκτιά.

Καθίζουν στὸ τραπέζι μαραμένοι.
 Ἄχ, ἡ καρδιά των κάτι 'πιθυμεῖ!
Μιά θέσις ἔρημη ἐμπρός των μένει...
 καὶ δάκρυα ποτίζουν τὸ ψωμί.

Θαρροῦν πῶς θὰ τὴν δοῦνε νὰ προβάλῃ
 μὲ τὴν μορφή της τὴν ἀγγελική
ὅτι θ' ἀκούσουν τὴ φωνή της πάλι,
 ποῦ γέμιζε τὸ σπίτι μουσική.

Κρέμεται 'κεῖ σὰν παραπονεμένο
 τὸ ψάθινό της σκιάδι, μὲ στερνὸ
ὡραῖο λουλουδάκι στολισμένο,
 ποῦ ἔκοψεν ἡ κόρη στὸ βουνό.

Σὰν ἅγιο τὸ φυλάττουν οἱ γονηοί της,
 φυλάττουν τὴν παληά της φορεσιά,
παρηγοριά μικρή στὴν στέρησί της,
 στὸν πόνο τῆς καρδιᾶς λίγη δροσιά.

Τὸ πρῶτο γράμμά της! Γιορτή μεγάλη!
 τ' ἀνοίγουν μὲ λαχτάρα 'ς τὴν καρδιά,
καὶ τὸ διαβάζουν, τὸ διαβάζουν πάλι
 καὶ κλαῖνε καὶ οἱ δύο σὰν παιδιά.

Μὲ πόνο τοὺς θυμᾶται νυκταμέρα,
 θυμᾶται τὴν ὡραία της φωληά,
τὴ λευθεριά, τὸν καθαρὸ ἀγέρα,
 τ' ἀρνάκια, τὰ λαγκάδια, τὰ πουλιά.

Τὸ δάκρυό της σὰν τὴ βρύσι τρέχει,
 σὰν ἄγγελο προσμένει μιά γραφή,
μονάκριβη παρηγοριά της ἔχει
 μιά μέρα πίσω πάλι νὰ στραφῇ.

Ἡ μέραις ξημερόνουν καὶ βραδυάζουν,
 συχνὰ τοὺς γράφει ἀπ' τὴν ξενιτειά,
καὶ ὅλα της τὰ γραμματάκια στάζουν
 ἀληθινῆς λαχτάρας τὴ φωτιά.

Μῆνες περνοῦν. Εἶν' εὐχαριστημένη,
 τὰ γράμματά της ἔρχονται ἀρηὰ
κι' ἐπάνω εἰς τὸ χρόνο σιωπαίνει,
 δὲν στέλλει στοὺς γονεῖς παρηγοριά.

Κάθε φορά ὅπου καΐκι φθάνει
 ἡ μάνα της πηγαίνει γιά γραφή.
Κάθε φορά γυρνᾷ ἀπ' τὸ λιμάνι
 μὲ δάκρυα καὶ πόνο στὴ μορφή.

Μὰ ἡ γυναῖκες κάτι σουσουρίζουν
 μὲ τρόπο μυστικὸ στὴ γειτονιά·
ξαπλώνονται τὰ λόγια καὶ γυρίζουν
 καὶ φθάνουν στοὺς γονεῖς μὲ ἀπονιά

Σὰν τὸ κερὶ ἡ μάνα ἀναλύει
 καὶ τοῦ θανάτου ἔχει τὴ θωριά.
Ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ θλιμμένη κλείει,
 ὁ γέρος πέφτει ἄρρωστος βαρειά.

Ζητᾷ τὴ Μάρω του στὸν πυρετό του,
 τὰ μάτια στρέφει γύρω τὰ θαμπά·
νομίζει πῶς γλυκά στὸ μέτωπό του
 τὸ δροσερό της χέρι ἀκουμπᾷ.

Ἀνασηκόνεται ἀγάλι 'γάλι
 καὶ ξαναπέφτει μ' ἀναστεναγμό....
μονάχα ἡ γρηά στὸ προσκεφάλι
 τονὲ θωρεῖ μὲ πρόσωπο χλωμό.

Τὴν ὥρα ποῦ ὁ γέρος ἀποθαίνει
 μὲ μαχαιριά στὰ ἅγια τῆς καρδιᾶς,
ἡ κόρη του ἡ τρισαγαπημένη
 χαίρεται τὰ καλά τῆς ξενιτειᾶς.

Κοιμᾶται ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι
 ποῦ θάνατον εὑρίσκει ἡ τιμή·
φωτίζει ντροπαλὸ καντήλας μάτι
 τὸ μισογυμνωμένο της κορμί.

Σὲ κεντημένα κοῖτονται στρωσίδια
 τὰ ρόδινά της μέλη κι' ἀπαλά.
ὁλόγυρά της ζηλευτά στολίδια,
 προσωρινὰ τοῦ ἔρωτος καλά.

Ἀγάπης ὄνειρα τὴν νανουρίζουν,
 κοιμᾶται σὲ ἀγάπης ἀγκαλιά,
καὶ μέσ στὴν ἡσυχία φτερουγίζουν
 λόγια γλυκά, στενάγματα, φιλιά.

Ὁ ἄγγελος ποῦ μέσα στὴν καρδιά της
 αἰσθήματα τῆς ἄναφτε ἁγνά,
ἄνοιξε τὰ φτερά τὰ φωτεινά
καὶ ἔφυγεν εὐθὺς ἀπὸ κοντά της.

Σὰν ἄστρον ὁποῦ νέφος τὸν χειμῶνα
 σκεπάζει μὲ φτερούγα μελανή,
χλωμιάζει τῶν γονηῶν της ἡ εἰκόνα,
 ποῦ εἶχε στὴν καρδιά της—λησμονεῖ!

Μὰ ἔφθασεν αὐγή φαρμακωμένη,
 καὶ στὸ κρεβάτι βρέθη μοναχή!
περνοῦν ἡ μέραις, τοῦ κακοῦ προσμένει
 μὲ μαύρη ὑποψία στὴν ψυχή.

Τ's ἀγάπης ἦταν ψεύτικα τὰ χείλη,
 μὰ ὁ καρπός της βάσανο φρικτό!
Ἐσήκωσε τὸ ρόδινο μαντήλι
 καὶ εἶδεν ἀποκάτω σκελετό!

Τὴν τρώγει ἔρωτας, ντροπή, μετάνοια.
 Καμμιά ψυχή δὲν ἔχει νὰ κλαυθῇ,
οὔτε τολμᾷ στὰ καθαρά οὐράνια
 τὸ μάτι τὸ θολὸ νὰ ὑψωθῇ.

Καὶ μέσ στὴν ἐρημιά, τὴν καταφρόνια
 θυμᾶται τοὺς γονεῖς της, τὸ νησί,
τ' ἀθῶά της μικρά θυμᾶται χρόνια,
 ποῦ ἡ ζωή της ἔτρεχε χρυσῇ.

Κ' ἐξέσπασε σὲ δάκρυα. Τὴν πνίγει,
 τὴν καίει ἀναστέναγμα βαρύ.
Νὰ φύγῃ! στὴν πατρίδα της νὰ φύγῃ,
 στὴν ἐρημιά παρηγοριά νὰ βρῇ...

Digitized by Google

Τοῦ ἔρωτος ἐσύναξε τὰ δῶρα—
καθένα τῆς θυμίζει κάτι τί,
μιὰ τῆς ἀγάπης της οὐράνια ὥρα,
μιὰ τῆς καρδιᾶς της μυστικὴ γιορτή

Ἡ μυρωδιὰ τοῦ ἄνθους ἔχει σβύσει,
τὰ φύλλα μένουν ἄχρωμα, ξηρά.
Ἡ γλυκειὰ φλόγα ἔχει ξεψυχήσει,
καὶ μέν' ἡ ἄγρια, βουβὴ πυρά.—

Πηγαίνει στὸ ἀτμόπλοιο θλιμμένη,
δὲν τηνὲ συνοδεύει μιὰ ψυχή!
Σὲ μιὰ γωνιὰ μαζεύθηκε σὰν ξένη,
σὲ δάκρυα πνιγμένη ἡ φτωχή

Ἀπάνω λάμπει ὁ Ἀποσπερίτης,
ἡ πόλις ἀντικρὺ φεγγοβολᾷ,
κι' ἀκούετ' ἡ μυριόφωνη βοή της·
μεθᾷ, χορεύει, κλαίει καὶ γελᾷ.

Τὸ ἄστρο τῆς θυμίζει τὴν πατρίδα,
καὶ σκέπτεται μὲ τί κρυφὴ χαρά,
μὲ τί χρυσᾶ ὀνείρατα κ' ἐλπίδα
ἐπάτησε τὰ ξένα μιὰ φορά.

Καὶ βλέπει τὴ μεγάλη αὐτὴ Πόλι,
αὐτὴ τὴν ξακουσμένη ξενιτειά,
σὰν θάλασσα ποῦ τὴ χαρά της ὅλη
ἐρρούφηξε σὰν μιὰ σταλαγματιά!

Πατεῖ τὸ χῶμα τῆς πατρίδος πάλι
μιὰν εὔμορφη τοῦ Μάϊ χαραυγή.
Ἔχει στὸ στῆθος της χαρὰ καὶ ζάλη
ἐμπρὸς εἰς τῶν γονέων της τὴ γῆ.

Νομίζει πῶς ἡ πλάσις ὁποῦ χύνει
τριγύρω εὐλογία καὶ χαρά,
ποῦ πάτησε ἀθῶα μιὰ φορά,
μὲ μυστικὴ φωνὴ τὴν κατακρίνει.

Καὶ προχωρεῖ μὲ τὴν καρδιὰ σφιγμένη,
μὲ πνεῦμα ζαλισμένο καὶ θολό,
καθὼς ἐκεῖνο τὸν ἁμαρτωλό,
ποῦ τρέμοντας στὴν ἐκκλησία μπαίνει.

Καὶ προχωρεῖ· τὰ τρυφερὰ κλωνάρια
χαϊδεύουν τὴ σκυμμένη κεφαλή·
κορυδαλλὸς φωνάζει στὰ χορτάρια,
χρόνια χρυσᾶ στὸ πνεῦμά της καλεῖ.

Λαγκάδι πράσινο μακρὰν ἐφάνη,
ποῦ ἔβοσκε κ' ἐκείνη μιὰ φορά.
Μιὰ βόσκισσα τ' ἀρνάκια της τηρᾷ
καὶ τραγουδᾷ καὶ πλέκει 'να στεφάνι.

Πνίγει τὰ δάκρυα τὸ στεναγμό της·
ἀνέβαινε μὲ πίκρα στὴν καρδιά.
Σὲ λίγο ξεπροβάλλει τὸ χωριό της
χωμένο μέσ στὰ πράσινα κλαδιά.

Γλυκειὰ γαλήνη καὶ χαρὰ στὴ φύσι,
καὶ στῆς καρδιαῖς εἰρήνη καὶ δροσιά.
Κατέβαινε χαρούμενη στὴ βρύσι
ἁγνὴ σὰν τὸ λουλοῦδι κορασιά.

Ἐμπρὸς σὲ σπίτι στέκει παλληκάρι,
ὁποῦ τὴν ἀγαποῦσ' ἕνα καιρό·
σιμά του στέκει ταίρι δροσερό,
ξανθὸ παιδάκι παίζει στὸ χορτάρι.

Τὸ γέρικο σπιτάκι της παρέκει
μὲ τὴν κληματαριὰ τὴν χαιρετᾷ,
ποῦ τὰ σγουρά της βλασταράκια πλέκει
ἀπάνω σὲ καλάμια σταυρωτά.

Ὁ γέρο πετεινὸς μέσ στὸ κηπάρι
τὸ πρωϊνὸ τραγοῦδι του λαλεῖ,
καὶ στέκουν τὰ λουλούδια της μὲ χάρι
μέσα στῆς γάστραις γύρω στὴν αὐλή.

Καὶ τοῦ σπιτιοῦ τὸ ἅγιο ἀγέρι
πετᾷ μὲ σιγαλὸ μουρμουρισμό,
καὶ παραδείσους περασμένους φέρει
μέσ στὸν ἐκστατικό της λογισμό.

Χρυσῆ ἀκτῖνα ἀπ' τὴ θύρα μπαίνει
καὶ στὸ ἀντικρυνὸ θρονὶ φιλεῖ
τὴν ὄψι τῆς γρηᾶς τὴ μαραμένη
καὶ τὴν ἀσπρόχιονή της κεφαλή.

Συγκίνησις καὶ πόνος τὴν ἁρπάζει,
τὸ τρυφερό της γόνατο λυγᾷ,
τὸ γαλανό της μάτι σκοτεινιάζει —
στὴ θύρα σύρνεται ἀργὰ ἀργά.

Τινάχθηκ' ἡ γρηὰ ἀπ' τὸ θρονί της,
τὸ αὐστηρό της πρόσωπο γελᾷ,
ἀπὸ τὰ μάτια δάκρυο κυλᾷ,
ἀνοίγει τὴν ἀγκάλη στὸ παιδί της.

«Καὶ ὁ πατέρας μου» ρωτᾷ ἡ Μάρω
μὲ φρίκη καὶ προαίσθησι κρυφή.
Σκοτείνιασε τῆς μάνας ἡ μορφή:
«Συντρόφιασε γιὰ πάντα μὲ τὸ Χάρο!»

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

6

ν''Ηρθη νὴ λαμπρουπασχαλιὰ κ' ἡ λαμπρουφορεμένη.
Στολίζ' ἡ μάννα τὸν ὑγιὸ κὴ γὴ ἀδερφὴ τὸν ζώνει.
Στολίζονταν γὴ αὐγενικὲς νὰ πάν' νὰ μεταλάβουν.
Μιὰ κίνησαν κὴ πάγηναν, κινήσαν κὴ παγαίνουν,
μπρουστὰ παγαιν' ἡ νηούτσικους σὰ μήλου μαραμμένου.
σάν μήλου σὰ τραντάφυλλου σὰ νύφη στολισμένη.
Μιὰ πάν' σιμὰ μιὰ πάν' κοντὰ ς' τὴς ἤκκλησὲς τὴς πόρτης,
μιὰ σὰν τους εἶδαν ἡ 'κκλησὲς κὴ τ' ἅγια τὰ βαγγέλια,
μιὰ ἡ 'κκλησὲς ταράχτηκαν τ' ἁγιὰ βαγγέλια τρέμουν.
Κ' ἡ μάννα του τὸν ρώτησι, μαννά του τὸν ρωτοῦσι:
—ν'Υγιέ μ' κὴ τ' ἔφτηξις τὸν Θιὸ κὴ δὲ μᾶς στρέγουν τ' ἅγια;
—ν'Ηγὼ 'ληγα μαννίτσα μου νὰ μὴ μὲ τὸ ρωτήσης,
κὴ τώρα ποῦ μ' ἠρώτησις θὰ σοὶ τὸ μαρτυρήσω.
ν''Αλλη βουλὰ 'ς τὸν πόλημου κὴ ἄλλη βουλὰ 'ς τὸν κούρσου.
ν''Ολνοι μαννά μου σκότουναν Πασιάδης Βοϊβοντάδης,
κ' ἠγὼ μαννά μου σκότουνα παπάδης Δεσπουτάδης.
ν''Ολνοι μαννά μ' χηρέτισαν Χριστὸν κὴ ἁγιὰ βαγγέλια,
κ' ἠγὼ μαννά μ' χηρέτισα ματούδι' ἀραχνιασμένα.
ν''Ολνοι ἔδηναν τοὺς μαύρους του σεὶ δάφνης σεὶ μυρσίνης,
κ' ἠγὼ δῆσα τὸν μαύρου μου σεὶ μιᾶς κορῆς κιβοῦρι·
κ' ἡ μαύρους μ' ἠχλημήτρηξι κ' ἡ κόρ' ἀναστηνάζει.

(*'Εκ τῆς συλλογῆς Θεοχάρη Χ. Γερογιάννη ἰατροῦ*).

Ἡ ἡδονὴ δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς ἀπάτης, ἀλλ' ἡ εὐτυχία ἔγκειται ἐν μόνῃ τῇ ἀληθείᾳ.

Digitized by Google

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟΥ

Ἡ κατὰ τῶν κλειδοκυμβάλων ἐξεγερθεῖσα κατακραυγὴ ἀποτελεῖ τόσον θόρυβον ὅσον καὶ αὐτὰ τὰ κλειδοκύμβαλα· ἐπίσης ἐπάναγκες λοιπὸν καὶ ἐπεῖγον εἶνε νὰ παύσῃ ὁ θόρυβος τῆς κατακραυγῆς ὅσον καὶ ὁ τῶν κλειδοκυμβάλων.

Τὸ κλειδοκύμβαλον εἶνε τὸ μόνον ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου κατορθόνει τις νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἄλλους καὶ τὸν ἑαυτόν του ἔτι χωρὶς να ἔχῃ ἔκτακτον μουσικὸν τάλαντον, τὸ μόνον ὄργανον τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὀρχήστραν ὁλόκληρον. Πράγματι τὰ ἐμπνευστὰ ὄργανα, τα ὁποῖα εἶνε ἀδύνατον νὰ παίζῃ τις χωρὶς να γείνῃ πελιδνός, καὶ χωρὶς νὰ ἐξέλθωσιν οἱ ὀφθαλμοί του τῶν κογχῶν των, δὲν φαίνονται να προξενῶσι πολλὴν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς παίζοντας αὐτά, καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς ἀληθῆ ὄργανα βασάνου. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ ὀξύαυλος καθιστᾷ κωφοὺς τοὺς ἀκούοντας καὶ τυφλοὺς τοὺς παίζοντας αὐτόν.

Πάντα τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ ἰδίως τὸ βιολίον ἀπαιτοῦσι παρὰ τοῦ μουσουργοῦντος ἔκτακτον δεξιότητα ὅπως μὴ ἐμποιήσῃ συναισθήματα λίαν δυσάρεστα εἰς τοὺς ἀκροατάς, πρὸ πάντων τὸ βιολίον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν καίπερ δαμασθὲν καὶ τιθασσευθὲν δὲν θὰ ἐκβάλῃ αἴφνης ὀξύν τινα τῶν χορδῶν τριγμὸν ὡς κραυγὴν ὀργῆς.

Ἀλλὰ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ χειροηθέστερον εἶνε, ὡς λέγουσιν οἱ ὑπερασπισταί του, καὶ πλείονας ἀπολαύσεις παρέχει, δύναται δὲ νὰ μᾶς τέρψῃ καὶ μετ' ἀφελοῦς χάριτος κρουόμενον καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἐξ ἐπαγγέλματος μουσουργῶν.

Δεξιὸς μάλιστα κλειδοκυμβαλιστὴς συνήθιζε νὰ λέγῃ· «Εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον πρέπει νὰ φέρωμεν μόνον τὰς εὐχερῶς ὑπερνικωμένας δυσχερείας, ὥστε οἱ ἀκροαταὶ να μὴ ὑποθέτωσι κἂν ὅτι ὑπῆρξε δυσχέρεια. Ὅταν ἀκούω νὰ μὲ χειροκροτοῦν διότι δῆθεν κατενίκησα δυσκολίαν τινὰ διαλογίζομαι: Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν τὴν ἐνίκησα ὅσον πρέπει. Ἐφ' ὅσον συλλογίζονται ἐμέ, ἔστω καὶ διὰ νὰ μὲ χειροκροτήσωσι, δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος· μόνην τὴν μουσικὴν θέλω νὰ συλλογίζωνται οἱ ἀκροαταί μου, δῆλα δὴ να λησμονῶσι τὸ κλειδοκύμβαλον, τὸν μουσουργόν, ὀλίγον τι τὴν γῆν, ὀλίγον τι τὴν ζωήν, καὶ αἱ ψυχαί των νὰ βαυκαλῶνται ἡδυπαθῶς. Τότε μόνον εἶμαι εὐχαριστημένος ἐξ ἐμαυτοῦ, ὅταν βλέπω μορφὰς καταλαμπομένας ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ὀφθαλμοὺς ὑγρούς, καὶ πλήρη λήθην τῆς ἐμῆς παρουσίας.»

Οἱ ἀλλεπάλληλοι καὶ ραγδαῖοι τόνοι δὲν εὐηρέστουν εἰς τὸν μουσουργὸν τοῦτον. «Ὅλοι αὐτοὶ οἱ τόνοι, ἔλεγεν, ὁμοιάζουσι πρὸς ὀδυνηρὰς κραυγάς, τὰς ὁποίας ἐκβάλλει τὸ κλειδοκύμβαλον ἐν ᾧ τὸ πλήττουσι. Ἕκαστος τόνος φωνάζει: Εἶμαι ἀπὸ ξύλον! εἶμαι ἀπὸ ξύλον! — Τοῦτο δὰ εἶνε πασίγνωστον, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς πρέπει νὰ κατορθώσωμεν νὰ λησμονηθῇ.»

Τὸ κλειδοκύμβαλον καταθέλγει ἡμᾶς ὅτε οἱ μουσουργοῦντες δάκτυλοι φαίνονται συλλέγοντες ἐπὶ τῶν πλήκτρων ὡραίας καὶ χαριέσσας μελῳδίας φυσικῶς καὶ ἀπερίττως ὡσεὶ συνέλεγον εἰς τοὺς ἀγροὺς ῥόδα καὶ ἴα.

Εἰς τὴν μουσικὴν συμβαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὸ ὕφος. Ὅταν περὶ συγγραφέως τινὸς λέγωμεν ὅτι ἔχει γλαφυρὸν ὕφος, ἀπόδειξις ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ὅσον δεῖ γλαφυρόν· ἂν ἐπί τινος γλυπτικοῦ ἔργου φαίνωνται τὰ ἴχνη τοῦ γλύπτου τὸ ἔργον δεῖται καὶ ἄλλης γλυφῆς.

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, οἱ ἐξεγείροντες κατ' αὐτοῦ ἀντιπάθειαν καὶ ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν εἶνε οἱ παίζοντες αὐτό. Ἂν οἱ ἀληθεῖς καλλιτέχναι μαγεύωσι διὰ τοῦ κλειδοκυμβάλου, εἶνε ὅμως ἀναντίρρητον ὅτι οἱ μέλλοντες τοιοῦτοι εἶνε αὐτόχρημα ἐχθροὶ τῆς κοινωνίας.

Ὑπεράνω τοῦ θορύβου τῶν κλειδοκυμβάλων ἐγείρεται φοβερὰ ἰαχὴ ἀρῶν καὶ ἀναθεμάτων κατ' αὐτῶν καὶ τῶν μουσουργῶν των.

Συγγραφεύς τις ἀπεκάλεσε τοὺς Παρισίους Πιανόπολιν· ποία πόλις σήμερον δὲν δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦτο; Βλέπομεν δὲ ὅτι πᾶσαι αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ν' ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν τοῦ κλειδοκυμβάλου. Ἐν ᾧ δὲ συνήθως τὰ θύματα, τὰ ἔχοντα ἀνάγκην παρηγορίας, φωνάζουσι καὶ παραπονοῦνται, ὑπὸ τὴν τυραννίαν ταύτην ὅλον τὸν θόρυβον ἀποτελοῦσιν οἱ βασανισταὶ καὶ οἱ δήμιοι.

Πρέπει νὰ εὑρεθῇ που μία νῆσος εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μεταφέρωμεν τοὺς κλειδοκυμβαλιστὰς καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν. Δὲν εἶνε ἀπαραίτητον ἡ νῆσος αὐτὴ νὰ εἶνε ἔρημος. Ἂν δὲν εἶνε δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ γίνῃ· οἱ ἰθαγενεῖς, ὡς εἶνε ἑπόμενον θὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν παραχρῆμα.

Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης οἱ ἐνεστῶτες καὶ μέλλοντες κλειδοκυμβαλισταί, οἱ περιώνυμοι καὶ οἱ ἐπικείμενοι θὰ πλήττωσι κατ' ἀρέσκειαν τὰ κλειδοκύμβαλα, τὰ δὲ ταλαίπωρα κλειδοκύμβαλα θα ἐκβάλωσι τὰς ὀξείας κραυγάς, τὰς ἀγωνιώδεις ὠρυγάς των, τὰς ὁποίας οἱ παίζοντες μᾶς παριστάνουσι συνήθως ὡς σκάλας ἢ γυμνάσματα.

Ἐφ' ὅσον κλειδοκυμβαλιστής τις δὲν καταστῇ ἀληθῶς ἔξοχος δὲν θὰ τῷ ἐπιτρέπεται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς νήσου. Ὅταν γείνῃ ἔξοχος καὶ θέλει νὰ δώσῃ συναυλίαν θὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὰς πόλεις διὰ κλειστῆς καὶ αὐστηρῶς φρουρουμένης ἁμάξης. Ἅμα τῷ πέρατι τῆς συναυλίας θὰ ἐγκλείεται εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ θὰ μετάγεται τάχιστα εἰς τὴν Κλειδοκυμβαλόννησον.

Ἄλλο μέσον σωτηρίας δὲν ὑπάρχει.

Κ. *

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Τὸ θέατρον Bijou ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων περικαλλεστάτων θεάτρων τοῦ Μελβούρνου, τῆς πρωτευούσης τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ἀγγλικῶν κτήσεων, ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Εὐτυχῶς ἡ πυρκαϊὰ ἐξερράγη καθ' ἣν ὥραν τοῦτο ἦτο κλειστόν, ὥστε οὐδεὶς ἄνθρωπος ἀπωλέσθη.

Εἰς τὸν Ροβέρτον Σοῦμαννν τὸν ἔξοχον γερμανὸν μουσουργὸν ἱδρύει μνημεῖον ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ πατρὶς Ζβικάου.

«Ὁ κακομοίρης Ἰωνάθαν» τοιοῦτος ὁ τίτλος νέου μελοδραματίου τοῦ βιενναίου μουσικοῦ Μιλλόκερ. Τὸ

Digitized by Google

ἔργον τοῦτο παρασταθήσεται προσεχῶς ἐν βιενναίῳ θεάτρῳ.

Οἱ ἐν Βερολίνῳ συγγραφεῖς ἀνέρχονται ἐν ὅλῳ εἰς 1799 κατὰ ἐπίσημον στατιστικὴν σημείωσιν, ὧν 133 γυναῖκες. Ἡ ἀναλογία ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς πόλεως εἶνε εἷς συγγραφεὺς ἐπὶ 833 κατοίκων.

Ἡ ἐν Νεαπόλει ἐθνικὴ βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη πρὸ μικροῦ διὰ λαμπρᾶς δωρεᾶς τοῦ κόμητος Λουκέζη ἀποτελουμένη ἐξ 70000 τόμων πολυτελῶς δεδεμένων ὑπὸ γάλλων βιβλιοδετῶν. Ἐν τῇ δωρεᾷ ταύτῃ πλὴν ἄλλων πολυτιμοτάτων βιβλίων περιλαμβάνεται καὶ ἰδία συλλογὴ αὐτογράφων σπανίων καὶ 1200 τόμοι ἐφημερίδων γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1848 μέχρι τῆς σήμερον. Ὁ δωρητὴς δι' ἰδίας δαπάνης θέλει παρασκευάσῃ καὶ πολυτελῶς εὐτρεπίσῃ δύο αἰθούσας ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν αἷς θέλει κατατεθῇ ἡ δωρεά του.

18 824 ἰατροὶ ἐξασκοῦσι καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν τὸ ἐπάγγελμά των.

Εἰς τὸν ἔξοχον βιολιστὴν Ἰωακεὶμ ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τοῦ μουσικοῦ σταδίου του ἐδωρήθη ἐν Λονδίνῳ δι' ἐράνου λαμπρὸν βιολίον τοῦ Στραδιβαρίου ἀξίας 1200 λιρῶν στερλινῶν,

Ἕνδεκα διδαχαὶ τοῦ Λουθήρου τέως ἀνέκδοτοι τοῦ ἔτους 1539, ἐξεδόθησαν νῦν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐν Εἰδελβέργῃ καὶ ἐν Ζβικάου χειρογράφων.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἐπὶ τῆς βλαστήσεως τῶν φυτῶν ἐγένοντο παρατηρήσεις ἐσχάτως ἐν Βιέννῃ. Ἐν δενδροστοιχίᾳ φωτιζομένῃ δι' ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων παρετηρήθη ὅτι ἐβλάστησαν πολὺ πρωϊμώτερον οἱ κλῶνες τῶν δένδρων οἱ εὑρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ἐγγυτέραν ἐπίδρασιν τοῦ φωτός.

—Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως κατηρτίσθη ἐν Παρισίοις εἰδικὸν Μουσεῖον πρὸ μικροῦ ἐγκαινισθὲν ἐν πάσῃ ἐπισημότητι. Τὸ Μουσεῖον τοῦτο περιλαμβάνει μέχρι τοῦ νῦν ἑξακισχίλια ἀντικείμενα.

— Μαῖα τις ἐν Βερολίνῳ ἄγουσα τὸ 70 ἔτος ἑώρτασεν ἄρτι παράδοξον *ἰωβιλαῖον*: τὸν δεκακισχιλιοστὸν τοκετὸν εἰς ὃν παρέστη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου της.

— Σουηδὸς μηχανικὸς ἐξεπόνησε σχέδιον δι' οὗ τῇ ἱδρύσει δύο γεφυρῶν ὑπερθαλασσίων ἑνοῦνται ἡ Γερμανία μετὰ τῆς Δανίας καὶ αὕτη πάλιν μετὰ τῆς Σουηδίας. Ὁ σουηδὸς μηχανικὸς ὑπολογίζει τὴν δαπάνην εἰς 140 περίπου ἑκατομμύρια φράγκων.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ζήτημα δειλίας.

Ἐν τῇ Ἀστυνομίᾳ:

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἄνδρας ἐσὺ νὰ πᾷς νὰ πάρῃς δέκα πορτοκάλλια ἀπὸ μιὰ γυναῖκα πενῆντα λεπτῶν ἱστορία!...

— Κὺρ ἀστυνόμε δὲν ἤθελα νὰ τὰ κλέψω ἐννοοῦσα νὰ τῆς τὰ πληρώσω.

— Τί ψέμμα εἶν' αὐτό; Ἐσὺ τὰ πῆρες χωρὶς νὰ ρωτήσῃς πόσο ἔχουν.

— Κὺρ ἀστυνόμε, ἔτσι εἶνε τὸ φυσικό μου δὲν εἶχα θάρρος νὰ ρωτήσω. Εἶμαι τόσο δειλὸς μὲ ταὶς γυναῖκες.

Ἀριθμητική.

Ἐν σχολείῳ:

Ὁ διδάσκαλος: — Λέγε μου, ἐσύ, ποῦ εἶσαι καὶ υἱὸς τραπεζίτου ἂν ὁ πατέρας σου δανείσῃ 300 δραχμὰς μὲ τόκον 8 τοῖς 100 πόσα θὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν ὀφειλέτην μετὰ τρία ἔτη.

Ὁ μαθητής: — Χιλίας δραχμάς!

Διδάσκαλος: — Τί λές; ἐσὺ δὲν ξέρεις λοιπὸν σκρὰπ ἀριθμητική!

Ὁ μαθητής: — Μπορεῖ, δάσκαλε, ξέρω ὅμως πολὺ καλὰ τὸν πατέρα μου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΟΠΤΙΚΑΙ ΑΠΑΤΑΙ

Καὶ ἄλλοτε εἴπομεν ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὰ πάντα εἶνε ἀπατηλὰ καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὀφθαλμοί μας πολλάκις μᾶς ἀπατῶσιν. Εἰς πίστωσιν τούτου παραθέτομεν τὰ κατωτέρω σχήματα. Τούτων τό α' καὶ τὸ β' ἀποτελοῦνται ἕκαστον ἐκ δεκάδος παραλλήλων γραμμῶν ἴσων καὶ εἰς ἴσας ἀποστάσεις, ἀλλ' αἱ μὲν φέρονται κάθετοι αἱ δὲ ὁριζόντιοι· ἐκ τούτου ἐν τῷ συνόλῳ αἱ γραμμαὶ τοῦ σχήματος α' φαίνονται μᾶλλον πυκναὶ καὶ ἐπιμήκεις, τοῦ δὲ σχήματος β' ἀραιότεραι καὶ βραχύτεραι. Τῆς ἀπάτης ταύτης ἐπωφελούμεναι αἱ κυρίαι προτιμῶσιν ἐσθῆτας μὲν ὧν αἱ γραμμαὶ κάθετοι ὅταν θέλωσι νὰ φανῶσιν ὑψηλότεραι, ἐσθῆτας δὲ μετὰ γραμμῶν ὁριζοντίων, ὅταν συμφέρῃ αὐταῖς νὰ δειχθῶσιν εὐτραφέστεραι.

α'

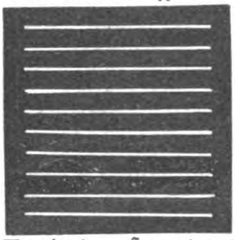

β'

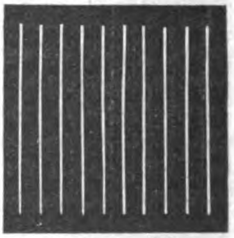

Παράδοξος εἶνε καὶ ἡ ἐν τῷ κάτωθι σχήματι ὀπτικὴ ἀπάτη· αἱ κατὰ ζεύγη τέσσαρες μακραὶ γραμμαὶ εἶνε παράλληλοι, καὶ ὅμως διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδράσεως τῶν μικρῶν συγκλινουσῶν καὶ ἀποκλινουσῶν γραμμῶν, φαίνονται αἱ μὲν συστελλόμεναι πρὸς τὸ μέσον, αἱ δὲ διαστελλόμεναι. Καὶ τούτου δ' ἐπωφελεῖται ὁ συρμὸς παρέχων εἰς τὰς κυρίας ἐσθῆτας ἐφ' ὧν ἀποτυποῦνται σχήματα παρεμφερῆ πρὸς τὸ ἕτερον τῶν κατωτέρω, πρόσφορα ὅπως ἐντείνωσιν ὀπτικῶς ἢ ἐλαττώνωσι τὰς καμπυλότητας τοῦ σώματος.

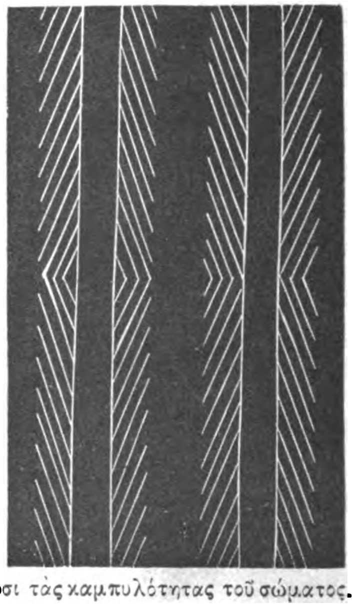

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1695.

Digitized by Google

Ἀριθ. 698 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 14 Μαΐου 1889.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Ἀπριλίου ἐν τῷ Ζαππείῳ Ὀλυμπιακῷ μεγάρῳ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

18) Νεα ασματα. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει 23 ᾄσματα, ἄλλα μὲν εἰς καθαρεύουσαν, ἄλλα δ' εἰς δημώδη γλῶσσαν, ἐν οἷς καὶ ἓν μεταπεφρασμένον ἐκ τῶν τοῦ Heine, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς σημειοῖ· ἀλλὰ καὶ μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μεταφράσεως ταύτης, διαφαίνεται σαφῶς ὅτι οὐ σμικρὰν ἔσχε ῥοπὴν πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ ποιητικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἡ ποίησις τοῦ Heine, μείζονα δ' ἡ τῶν Ἰταλῶν Carducci καὶ Stecchetti. Ταῦτα ὅμως λέγοντες οὐδαμῶς ἐννοοῦμεν ὅτι τὰ *Νέα ᾄσματα* εἶναι μιμήσεις ὠχραὶ τῶν ᾀσμάτων τῶν μεγάλων ἐκείνων ποιητῶν· τοὐναντίον καὶ φύσιν ποιητικὴν δεξιὰν φαίνεται ἔχων ὁ ποιητὴς τῶν Νέων ᾀσμάτων καὶ βάθος αἰσθήματος πολύ. Ἐξαιρουμένου τοῦ τρίτου ᾄσματος, *Πρὸς ὀρφανήν*, ᾄσματος ἱκανῶς ἐκτενοῦς, ὅπερ ἐφάνη ἡμῖν μακρὰ ψυχρολογία καὶ κενολογία, τὰ λοιπὰ μαρτυροῦσιν ἔμπνευσιν ἀληθῆ, καίπερ ξενίζουσαν. Εὐκταῖον θὰ ἦτο ἂν παντελῶς ἀπέρριπτε τὴν ἰταλικὴν ὁμοιοκαληξίαν τῶν ὀξυτόνων, καὶ ἂν μετὰ μείζονος ἐπιμελείας ἐπεξειργάζετο τὰς ἀνομοιοκαταλήκτους ἀρχαϊκὰς στροφάς, ὧν οἱ στίχοι καὶ ἄπταιστοι καὶ ἁρμονικοὶ ἀναγκαῖον νὰ εἶναι. Οὕτω θὰ ἀπέφευγε στίχους χαλαρούς, διὰ τὰς ἀτόνους ἢ παρατόνους διποδίας, ὁποῖοι π. χ. ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ΙΒ' ᾄσματι, ἐν ᾧ γραφικώτατα περιγράφονται οἱ Παρίσιοι μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Τὰ φῶτα εἰς τὰ καφενεῖα σβέννυνται,
αἱ σπάνιαι νωθρῶς περῶσιν ἅμαξαι,
μένουν σχεδὸν αἱ λεωφόροι ἔρημοι,
κοῖται χειμάρρων ἄνυδροι.

Ἐπὶ τὰ πεζοδρόμια ἀκίνητοι,
μακρὰν ἀλλήλων οἱ εἰρηνοφύλακες·
ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀκόμη περιφέρεται
ὠχρὰ μαινάς τις ἄστεγος.

Ἐπὶ τὸν ποταμὸν γαλήνη λάμπουσα,
σιγῶσιν αἱ οἰκίαι καὶ τὰ μέγαρα,
σημαίν' ἡ τρίτη μετὰ τὰ μεσάνυκτα,
καθεύδουν οἱ Παρίσιοι.

Τῶν στιχουργικῶν τούτων ἀτελειῶν εἶναι ἀπηλλαγμένον, ἀσχημιζόμενον ὅμως καὶ τοῦτο ὑπό τινων χασμῳδιῶν, τὸ ἑπόμενον ΙΘ' ᾆσμα, ὑπενθυμίζον ἡμῖν τὰς Ἀρχαίας ᾠδὰς τοῦ Carducci·

Περῶσιν ἀπ' ἐμπρός μου κυανόφθαλμοι
Ἀτθίδες ξανθοπλόκαμοι παρθένοι·
λευκὴν στολὴν ποδήρη περιβάλλονται
τὰ μέλη των τὰ εὔκαμπτα.

Ἐλαίας κλῶνας ἀνὰ χεῖρας φέρουσι
καὶ ἀνὰ δύο βαίνουσιν ἐπάνω,
θαμβοῖ ὁ ἥλιος καὶ λάμπουσι
πολύτιμα κοσμήματα.

Φυσᾷ ἡ αὔρα ἤπιος καὶ φρίσσουσι
τὰ ἄλση· ψιθυρίζουν οἱ ῥοδῶνες.
Μὴ ἡ πομπὴ πορεύηται ὡς ἄλλοτε
εἰς ἄλλα Παναθήναια;

19) Χρυση και Φλωρος. Δραματικώτατον διήγημα, πολὺν ἔχον τὸν λυρισμόν, πεποιημένον δ' εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν ἱκανῶς ὁμαλὴν καὶ καθαράν. Ἀλλὰ τὰς ποιητικὰς ἀρετὰς τοῦ ἔργου τούτου μεγάλως παραβλάπτει ἡ ἐκλογὴ τῆς ὑποθέσεως, περιστρεφομένης περὶ ἔρωτα συγγενικόν. Οἱ συγγενικοὶ ἔρωτες δὲν εἶναι ἄγνωστοι καὶ εἰς τὴν δημώδη ποίησιν, διότι τὸ μὲν τραγοῦδι τοῦ Γιάννου καὶ τῆς Μάρως ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς ἔρωτα ἐξαδέλφων, τὸ δὲ τῆς Ἀπίστου γυναικὸς εἰς ἔρωτα ἐξαδέλφων· ἀλλὰ τὰ ἀθέμιτα ταῦτα πάθη ἀποκαλύπτει ἡ δημώδης ποίησις ὅπως τὰ στιγματίσῃ καὶ ἐμπνεύσῃ τὴν πρὸς αὐτὰ ἀποστροφήν, διὰ σκληρᾶς τιμωρίας τῶν ἁμαρτησάντων ἀποκαθιστῶσα τοὺς παραβιασθέντας ἠθικοὺς νόμους. Ἐν δὲ τῇ *Χρυσῇ καὶ τῷ Φλώρῳ* παρίσταται μὲν οἰκτρὸν τὸ τέλος τῶν ἀθεμίτως ἐρώντων, ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἕνεκα τῆς συγκρούσεως τοῦ πάθους αὐτῶν πρὸς τοὺς διέποντας τὴν κοινωνίαν νόμους, καταφανὴς δ' ἐν τέλει μάλιστα εἶναι ἡ πρόθεσις τοῦ ποιητοῦ ὅπως ἐξαγνίσῃ τοὺς ἐραστάς, ἐν ᾧ τοιοῦτον ἐξαγνισμὸν καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἠθικὴ ἀποκρούουσι. Παρατηροῦνται δὲ πλὴν τούτου ἐν τῷ προκειμένῳ ποιήματι καί τινες ἀτεχνίαι, αἵτινες τοσοῦτον μᾶλλον ἐκπλήττουσιν ἡμᾶς, καθ' ὅσον

Digitized by Google

ὁ γράψας οὐ μόνον στιχουργὸς ἔμπειρος, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς δοκιμώτατος φαίνεται. Οὕτω π. χ. λίαν ἀδεξίως συνάπτεται τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας μετὰ τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἔρωτος· καταστρέφεται δὲ τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον τῆς αὐτοκτονίας τοῦ ἥρωος διὰ τῆς παρεμβολῆς ἀπροσδιονύσων ᾀσματίων: αὐτοκτονεῖ ὁ Φλῶρος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πληγὴ δὲν εἶναι θανάσιμος ψάλλει ᾆσμα ἐκ δεκαὲξ στίχων· καὶ μετὰ μικρὰν παρένθεσιν τοῦ ποιητοῦ ψάλλει ἕτερον ὀκτάστιχον ᾀσμάτιον·

ς' τἀργό του ψυχομαχημα, 'ς τὴν τόση του ἀγωνία

ἀλλὰ καὶ «φθασμένος εἰς τὰ λοίσθια» ψάλλει ἄλλο πάλιν ὀκτάστιχον ᾀσμάτιον. — Λυποῦσι δὲ ταῦτα ὡς ἐπισκιάζοντα τὰς πολλὰς ποιητικὰς καλλονὰς τοῦ ἔργου, οὗ δεῖγμα ἔστωσαν αἱ ἑπόμεναι ἐπιτυχεῖς στροφαί, ἀνακαλοῦσαι εἰς τὴν μνήμην τοὺς περὶ Φραγκίσκας τῆς ἐξ Ἀριμίνου στίχους τοῦ Δάντε:

Καὶ τὸ μεσάνυχτο, ψηλὰ ν' αὐξαίνῃ
μιὰ πύρα ἐβλέπανε μέσ' 'ς τὸ βουνό,
κι' ἀπὸ τὴν φλόγα της λευκὸ νὰ βγαίνῃ
ὁλόρθο φάντασμα ζευγαρωτό.

'Σ τὴν γῆ τὰ πόδια τους δὲν ἐπατοῦσαν
μήτ' ἐχωρίζοντο τὰ δυὸ κορμιά
ψηλὰ τὸν δρόμο τους ἀκολουθοῦσαν
δεμένα πάντοτε 'ς τὴν ἀγκαλιά.

Καὶ ξαναγύριζαν προτοῦ προβάλῃ
τὴν πρώτη ἀκτῖνά της ἡ χαραυγή
κ' ἐνῷ 'ς τὸν λάκκο τους ἐκλειοῦντο πάλι,
φρικτὰ 'ς τὰ βάθη της βογκοῦσε ἡ γῆ.

20) Ολιγα. Δι' ἰδιαιτέρας ἀνωνύμου ἐπιστολῆς ὁ ποιητὴς τῆς συλλογῆς ταύτης παρεκάλεσεν ἡμᾶς μηδεμίαν ν' ἀποφανθῶμεν περὶ αὐτῆς γνώμην ἂν μὴ κριθῇ ἀξία τοῦ στεφάνου. Καίτοι φρονοῦντες ὅτι ἂν κατὰ κανόνα ἐγίνοντο δεκταὶ τοιαῦται αἰτήσεις θὰ ἐκινδύνευε νὰ ματαιωθῇ ὁ ἀγών, περιοριζόμενος εἰς ἁπλῆν ἀνακήρυξιν τοῦ νικητοῦ, ὅμως ἀποβλέποντες εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς συλλογῆς ταύτης, ἐκρίναμεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἀγωνιστὴς σθεναρὸς καίπερ οὐχὶ ὁ πάντων ἄριστος, εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀξιώσῃ ὅπως παρασιωπηθῇ ἡ περὶ αὐτοῦ ἀγαθὴ γνώμη τῶν κριτῶν, ἀφ' οὗ τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς χάρις κατ' ἐπιείκειαν παρεχομένη αὐτῷ, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀποποίησις αὐτοῦ τοῦ νὰ δεχθῇ ὀφειλομένην ἠθικὴν ἀμοιβήν.

21) Ο Πειρατης. Ποίημα ἐπικολυρικόν, γεγραμμένον εἰς τὸ ἑπτανησιακὸν ἰδίωμα, κατὰ πενταστίχους οὐχὶ πάντοτε ἀπταίστους ὁμοιοκαταλήκτους στροφάς. Ὁ Κεφαλλὴν ποιητὴς σκοπεῖ διὰ τοῦ ἔργου του, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ λέγει, νὰ περιγράψῃ ἐν μέρει τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου του κατὰ τὰ προεόρτια τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ νὰ παράσχῃ ἔννοιάν τινα τοῦ χαρακτῆρος τῶν τότε Ἑλλήνων πειρατῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ πλάττει μῦθον ἁρπαγῆς νεονύμφου κόρης ὑπὸ ἐρωτολήπτου πειρατοῦ, ναυάγιον τοῦ πειρατικοῦ πλοίου, διάσωσιν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ποικίλας περιπετείας σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὸν ἀγῶνα. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι γεγραμμένον ὑπὸ ποιητοῦ μετὰ δεξιότητος στιχουργοῦντος ἐν γλώσσῃ ἣν ἐννοεῖ καὶ αἰσθάνεται. Αἱ ἐκφράσεις αὐτοῦ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζωνταναί, ἰδίως ὅταν ἐμπνέηται ἐκ τοῦ ἀληθοῦς. Ἡ ἑπομένη περιγραφὴ τοῦ γαμηλίου χοροῦ εἶναι ἓν τῶν ὡραιοτάτων μερῶν τοῦ ποιήματος:

«Ἔλα, Μαρία, μὴ κάθεσαι!
πιάσε την, κ' ἔβγα, Λάμπη·
καὶ 'ς τὸ χορὸ τοῦ γάμου σας
ὁδήγησέ τη νὰ 'μπῃ,
μὲ πάτημ' ἁπαλό.»

Τό 'πε, δὲν τό 'πε ἡ μάννα της,
κι' ὁ Λάμπης τὴν ἁρπάζει.
Ῥοδίζει ἡ κόρη 'ς τὸ ἔξαφνο,
καὶ τὸ φουστάνι σιάζει
μὲ σχῆμα ἐντροπαλό.

Πρώτη τὴν θέλουν ὅλοι τους
κι' ἀπ' ὅλους πρώτη 'μπαίνει·
καὶ μὲ δυὸ μάτια ὁλόγλυκα,
τὴ γῆ κυττῶντας, σέρνει
μὲ χάρι τὸ χορό.

Ἐπιτυχὴς ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ τῆς γαμηλίου πομπῆς περιγραφή:

Μὲ ταῖς κιθάραις καὶ βιολιὰ
μὲ χίλια δυὸ τραγούδια
ἐφέρνανε τοὺς νιόνυμφους
σκορπίζοντας λουλούδια
'ς τὴ γῆ, γιὰ νὰ διαβοῦν.

ὅλος ὁ κόσμος ἔχαιρε·
ἐτρέχαν τὰ παιδάκια·
ἡ κορασιαῖς ἐβγαίνανε
ἀπ' τὰ παρθυράκια,
τὴν νύφη νὰ ἰδοῦν.

Ποιὰ τὰ μαλλιά της ζήλευε,
ποῦ 'ταν ξανθά, χρυσάφι·
καὶ ποιὰ τὸ νυφικάτικο
φόρεμα περιγράφει
μὲ χάρι νεανική.

Μὰ κείνη σὰν τὴν πέρδικα
καμαρωτὰ περνάει·
τὸ ξεύρει πῶς εἶν' ὥμορφη,
καὶ γελαστὰ πετάει
ματιαῖς ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

Ἀλλὰ πασῶν ὑπέροχοι εἶναι αἱ στροφαί, δι' ὧν πλαστικώτατα ζωγραφεῖται ὁ πλοῦς τῆς λέμβου:

Ἔξη κουπιὰ ἀκατάπαυστα
εἰς τὰ νερὰ κτυποῦνε·
βεργολυγοῦν καὶ τρίζουνε,
ποῦ λές, θὰ συντριφτοῦνε
'ς τὴν κάθε τραβηξιά.

Καὶ τὸ καΐκι ἀμέριμνο
πηδοβολάει 'ς τὸ κῦμα·
ποῦ 'ς τὸ βυθὸ τῆς θάλασσας
θὰ 'βρῇ, νομίζεις, μνῆμα,
μὲ πρώτη τιναξιά.

Καὶ τρέχει, μέσ' 'ς τὰ κύματα
π' ἀφρίζουν 'ς τὴ φυγή τους·
κι' ὅτι 'ς τὸ πλοῖο ἐσίμωσαν
οἱ ναύταις τὸ σκοινί τους
ρίπτουν ἀπὸ πλατειά.

Digitized by Google

Δυστυχῶς ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι πάντοτε ἴσος πρὸς ἑαυτόν· τὸν ἔργον αὐτοῦ, ἀστράπτον ἐν ἀρχῇ, πίπτει καθ' ὅσον προχωρεῖ· αἱ χορδαὶ τῆς λύρας του χαλαρούμεναι βαθμηδὸν ἀναδίδουσιν ἀσθενεῖς καὶ συγκεχυμένους τοὺς ἤχους, αὐτὴ δὲ ἡ ὑπερρωμαντικὴ τροπὴ τῆς ἐν ἀρχῇ εἰδυλλιακῆς ὑποθέσεως καταστρέφει τὸ πρῶτον θέλγητρον, ἀπογοητεύει καὶ δυσαρεστεῖ τὸν ἀκροατήν. Ἂς μὴ ἀποσιωπήσωμεν δὲ ὅτι τὸ χειρόγραφον ἀσχημίζουσι καὶ πολυπληθεῖς ἀνορθογραφίαι μαρτυροῦσαι ἀστοργίαν τοῦ ποιήσαντος πρὸς τὸ ἴδιον ἔργον οὕτως ἄνευ ἐλέγχου ἀποστείλαντος αὐτὸ εἰς τὸν ἀγῶνα.

22) Τραγουδια ξενιτευμενου. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει ποιήματα γεγραμμένα εἰς δημώδη γλῶσσαν, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι σχέσιν καὶ πρὸς τὴν ἐπιγραφήν. Μετὰ πολλοῦ αἰσθήματος ὁ ποιητὴς ἐκφράζει ἐν αὐτοῖς τὸν ἐν τῇ ξένῃ πόνον του, τὴν πρὸς τὴν γενέθλιον ἀγάπην, ἐντεινομένην διὰ τοῦ χωρισμοῦ. Εἶναι δ' ἑλληνικώτατον τὸ αἴσθημα τοῦτο τῆς νοσταλγίας ἐκ φόβου. τῆς ξενιτειᾶς καὶ πολλάκις ἡ ἐθνικὴ μοῦσα ἐνεπνεύσθη ἐξ αὐτοῦ ᾄσματα θαυμάσια, ἀποτελοῦντα ἴσως μετὰ τὰ μοιρολόγια τὸ ἄριστον μέρος τῆς δημώδους ἑλληνικῆς ἀνθολογίας. Τὴν σήμερον αἱ εὐκολίαι τῆς συγκοινωνίας καὶ τὰς ἀποστάσεις συνέτεμον καὶ τοὺς κινδύνους τῆς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβάσεως μεγάλως ἠλάττωσαν. Ἂν δ' ἐζυγίζοντο πάλιν τὰ δεινὰ ὅλα, ὡς ἐν τῷ γνωστῷ διστίχῳ, βεβαίως δὲν θὰ ἐφαίνοντο καὶ νῦν βαρύτερα τὰ ξένα. Οὐδὲν ἧττον ἡ πρὸς τὴν γενέθλιον στοργὴ εἶναι αἴσθημα αἰώνιον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θὰ ἐξαλείψῃ ὁ ὁσημέραι κυριαρχῶν πολιτισμός, αἴσθημα εὐγενὲς ἐμπνέον τοὺς ποιητάς, ὡς ἐνέπνευσε τὸν ποιητὴν τῆς ἀνὰ χεῖρας συλλογῆς.

Ὁ γράψας τὰ *Τραγούδια ξενιτευμένου* στιχουργεῖ μετὰ μεγίστης εὐκολίας, ἐπιτηδευόμενος μάλιστα ἐνίοτε καὶ στιχουργικὰς ἀκροβασίας, ὅπως ἐπιδείξῃ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλυγισίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐκ τῶν γυμνασμάτων τούτων καταπονεῖται ἀσκόπως ὁ Πήγασος αὐτοῦ, ὅστις ἀσθμαίνει εἶτα καὶ χωλαίνει καὶ μόλις προβαίνει βαρὺς κλίνων τὸν τράχηλον ὡς φορτηγόν.

Τοῦ ποιητοῦ ἡ γλῶσσα καθόλου εἶναι ἀπηλλαγμένη ἐπιτηδεύσεως, ἐνιαχοῦ μάλιστα ῥέει διαυγεστάτη ἀπὸ τῶν καθαρωτάτων πηγῶν τῆς δημώδους στιχουργίας, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἑξῆς δίστιχα εἰλημμένα ἐκ δεκάδος τοιούτων, ἅτινα ὁ ποιητὴς ἀτόπως τιτλοφορεῖ *μανέδες*, καὶ ὄχι *λιανοτράγουδα* ὡς ἑλληνικώτατα ὀνομάζει αὐτὰ ὁ λαός.

'Σ τὸ περιβόλι μοναχὸς πῶς ζῇς, καϋμένε κρίνε,
'σὰν τὸν καϋμὸ τῆς μοναξιᾶς ἄλλος καϋμὸς δὲν εἶναι.

—

Πλαγιάζω νὰ σ' ὀνειρευθῶ, ξυπνῶ νὰ σὲ θυμοῦμαι,
καὶ ζῶ μὲ τὴν παρηγοριὰ πῶς θὲν' ἀνταμωθοῦμε.

Κάθε τραγούδι ποῦ σοῦ 'πῶ 'ς τὸν τάφο μὲ σιμώνει,
γιατὶ τὸ φέρνουν οἱ καϋμοὶ καὶ τὸ γεννοῦν οἱ πόνοι.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐχόντων τὸν τύπον τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἐξέχουσιν ἡ *Μάννα καὶ γυιὸς* καὶ ὁ *Χορός*. Τὸ πρῶτον ὑπολείπεται μεγάλως τῶν δημωδῶν κατὰ τὴν εὐρυθμίαν τοῦ πολιτικοῦ στίχου καὶ τὴν συμπύκνωσιν τῶν νοημάτων. Ὁ δὲ *Χορὸς* εἶναι ἀφελὲς καὶ γοργότατον ᾆσμα, τέλειον τὸν τύπον, τιμαλφὲς κόσμημα τῆς ὅλης συλλογῆς.

Χορός.

Πιάστε τὸ χορό, παιδιά,
πιάστε μ' ἀνοιχτὴ καρδιά,
ἔξω βγάλτε τὸ μαντήλι
κι' ὁ χορὸς ἂς πάῃ σφονδήλι.
Χρόνια πέρασαν καὶ μῆνες ποῦ δὲν εἴδαμε πατρίδα,
πλειὸ καταραμένον τόπο ἀπὸ τὴ Φραγκιὰ δὲν εἶδα.
Πιάστε τὸ χορό, παιδιά, κτλ.
Κι' ἂν χορεύουνε κ' οἱ φράγκοι, δυὸ δυὸ μύλοι ἀγκαλιασμένοι,
ἂς ἐλθοῦν ἐδῶ νὰ δοῦνε 'ς τὸ χορὸ ὁ Ῥωμηὸς πῶς μπαίνει.
Πιάστε τὸ χορό, παιδιά, κτλ.
Ὅποιος ἀπὸ μᾶς, ἀδέρφια, ἔχει ἀγάπη 'ς τὸ χωριό του,
ὅρκο πῶς θὰ 'πᾶμε ὅλοι νὰ τὴν 'δοῦμε 'ς τὸ πλευρό του.
Πιάστε τὸ χορό, παιδιὰ κτλ.
Μὲ γαρούφαλο 'ς τ' αὐτί μας τὴν ἡμέρα τῆς χαρᾶς του
θὰ χορέψουμε καὶ πάλι 'ς τὴν ὑγειὰ τῆς πεθερᾶς του.
Πιάστε τὸ χορό, παιδιὰ κτλ.
Κι' ὅποις θέλει ἀπὸ τοὺς ἄλλου 'ς τὸ χωριό του ν' ἀποθάνῃ,
χάλλη φράγκικα σὰν βλέπῃ τὸ σταυρό του εὐθὺς νὰ κάνῃ.
Πιάστε τὸ χορό, παιδιὰ κτλ.
Κάθε σπίτι τῶν χωριῶν μας τρέφει καὶ κορίτσι ἀφρᾶτο,
κάθε ἀμπέλι τῶν νησιῶν μας βγάζει καὶ κρασὶ μοσχᾶτο.
Πᾶμ' ἐκεῖ, μωρὲ παιδιά,
πᾶμε μ' ἀνοιχτὴ καρδιά,
τὰ γαρούφαλλα 'ς τ' αὐτιά μας,
βασιλιάδες 'ς τὰ νησιά μας.

Πλῆρες δὲ χάριτος εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς·

Θαρρῶ πῶς εἶν' κι' ἀλήθεια.

Πῆγα 'σὲ δάσκαλο σοφὸ στιχουργικὴ νὰ μάθω,
νὰ γράψω τὸ τί μ' ἔκαμες, ἀγάπη μου, νὰ πάθω.
Βλέπει τοὺς στίχους μου καὶ λέει, τοῦ κάκου ἀναστενάζω,
γιατὶ ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια μου 'παρέμφατα δὲν βγάζω.
Θαρρῶ πῶς εἶν' κι' ἀλήθεια,
νὰ γράφω 'ς τὴν ἀγάπη μου καὶ τέτοια κολοκύθια!

Πηγαίνω καὶ ρωτῶ γιατρό, τί ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου,
γιατὶ τὴν νύχτα ξαγρυπνῶ, γιατὶ 'ς τὰ ὄνειρά μου
μιὰ λαύρα ποῦ δὲν σβύνεται τὰ σωθικά μου καίγει;
Βάζει ταὐτὶ 'ς τὸ στῆθός μου, γελᾷ, καὶ γρῦ δὲν λέγει.
Θαρρῶ πῶς εἶν' κι' ἀλήθεια,
νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ νὰ ζητῶ ἀπὸ γιατροὺς βοήθεια.

Τρέχω καὶ πάγω 'ς τὸν παπᾶ παρηγοριὰ νὰ εὕρω,
νὰ 'πῶ πῶς ἄλλον ἄγγελον ἀπὸ τὰ σὲ δὲν ξεύρω.
Κ' ἐκεῖνος λέγει, τί θαρρεῖς; πῶς εἶμαι τοῦ Διαβόλου,
πῶς ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ νὰ σ' ἀαγαπῶ καθόλου.
Θαρρῶ πῶς εἶν' κι' ἀλήθεια,
ν' ἀφήσω τὴν ἀγάπη μου γιὰ τέτοια παραμύθια.

Πάγω 'ς τὴ μάννα σου νὰ πῶ πῶς καὶ χαλὰ σὲ θέλω,
ὁ δόλιος δὲν τῆς ἔβγαλα ἀκόμα τὸ καπέλο,
καὶ λέει σὰν πόσο νὰ βαρῇ τὸ τρυπητὸ πουγγί μου!
«Μὰ 'γὼ τὴν θέλω, τὴν ποθῶ!» — «Δὲν γίνεται, παιδί μου!»
Θαρρῶ πῶς εἶν' κι' ἀλήθεια,
νὰ μετρηθῇ γὴ ἀγάπη μου σὰν νὰ 'τανε ῥεβίθια!

'Σὰν τὸ τρυγόνι πέταξα κοντὰ 'ς τὴν ἀγκαλιά σου,
καὶ στέλνω δάσκαλο, παπᾶ καὶ μάννα — μακρυά σου.
Ὁ γέρος ὁ πατέρας σου μᾶς δίνει τὴν εὐχή του,
καὶ θὰ 'χῃ δυὸ χαρούμενα τρυγόνια 'ς τὸ κλουβί του.
Γιατ' εἶδε τὴν ἀλήθεια,
πῶς ἔχεις τρυφερὴ καρδιὰ μέσα σὲ ἀφρᾶτα στήθια.

Digitized by Google

Πολλὴν δύναμιν ἔχει καὶ ἡ *Δέησις*, ὑπὸ νέον καὶ πρωτότυπον τύπον ἐπανάληψις μυριολέκτου θέματος. Τινὰ ὅμως τῶν ποιημάτων ἐκπίπτουσιν εἰς πεζολογίαν αὐτόχρημα, βεβιασμένην ἔχοντα τὴν ἔμπνευσιν, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τὴν ἐκτέλεσιν βεβιασμένην, διότι ἡ ἀτυχὴς ἔννοια γεννᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀτυχῆ ἔκφρασιν. Τοιαῦτα εἶνε τὸ ***Ἆσμα Ἑλληνίδων πρὸς τὴν Βασιλοποῦλαν***, ἡ ***Καταγωγὴ τῆς γυναικός***, ***Τὴν εἶδα***. Ἐνιαχοῦ δὲ πάλιν ἡ ἰδέα στενοχωρεῖται καὶ στρεβλοῦται ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ στίχου, ὡς π. χ.

ἢ λάθος γιὰ καλότυχο καὶ σένα νὰ μὴν πῆρε;

Ἢ ἀκρωτηριάζονται λέξεις καὶ εἰσβιάζονται παρατονίαι εἰς τὸν στίχον πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ ὡς:

Ποῦ καὶ ποῦ θὰ 'βρῃς καὶ πουλὶ μονάχο 'πάν' 'ς τὴ λεύκη.

Παρέλκουσι δὲ καὶ τὰ ἐν τέλει τῆς συλλογῆς προσηρτημένα τρία ποιήματα εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν. Ταῦτα οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰ λοιπά, προσετέθησαν δ' ἀποσπασθέντα ἴσως ἐξ ἄλλης σειρᾶς ποιημάτων, ἵνα συμπληρωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν 400 στίχων. Παράδοξον δ' ἐφάνη ἡμῖν πῶς ἡ καλαισθησία τοῦ ποιητοῦ ἠνέχθη τοιαύτην συμπλήρωσιν χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν καταφανῆ δυσαρμοστίαν. Διότι δὲν διαφέρει μόνον ἡ γλῶσσα, διαφέρουσιν αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθήματα, πάντα. Τοῦτο δύναται νὰ καταδειχθῇ δι' ἁπλῆς παραβολῆς ἑνὸς ποιηματίου ὅπερ φέρει ἐπιγραφὴν *Αὐγὴ* καὶ διακρίνεται διὰ τὸν ἐπιγραμματικὸν τύπον καὶ τὴν πλαστικότητα τῆς παραστάσεως,

Αὐγή.

Ὁ χρόνος ἕνα χτύπημα 'ς τὸ σήμαντρό του δίνει,
καὶ κάθε ἀστέρι τ' οὐρανοῦ 'ς τὴν προσταγή του σβύνει.
Μιὰ φλόγα ποῦ δὲν φαίνεται τὰ σύννεφα χρυσώνει,
κ' ἡ μαύρη νύχτα ξεψυχᾷ κ' ἡ 'μέρα ξημερώνει.

καὶ τῶν μεταφυσικῶν στροφῶν τῆς ***Χώρας τῶν ψυχῶν***:

Ἐντὸς σκοτίας σιγηλῆς
θανάτου μὲ μαστίζουν πόνοι!
Τὸ ὄμμα μου διπλῆ ἀχλύς,
δάκρυ, σταγὼν ἀνωφελής,
καὶ νὺξ συγχρόνως ἀμαυρώνει.

Ὦ πρὸς τὴν χώραν τῶν ψυχῶν
τίς θέλει, τίς μὲ κατευθύνῃ;
Εἰς τῶν φρενῶν μου τὸν μυχὸν
φλέγ' ἡ ὑστάτη τῶν εὐχῶν·
τοιοῦτον πόθον τίς πραΰνει;

Σχίσον σύ, Δύναμις ψυχῆς,
τὰ βάθη τοῦ θανάτου σχίσον,
μὲ τὰ πτερὰ τῆς προσευχῆς
ἄνελθε, ἄγγελος ταχύς,
πέραν τῶν σκιερῶν ἀβύσσων.

(Ἕπεται συνέχεια).

Τὰ πάντα μάταια παρ' ἀνθρώποις, καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη. Ἀλλὰ προτιμότερον πάλιν αἱ ἐκ σάπωνος φυσαλῖδες νὰ εἶνε χρυσαῖ ἢ μαῦραι.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Καταπλεύσας εἰς Πειραιᾶ, κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθη τὴν πειθώ, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀπέρριψαν πάντα συμβιβασμόν, διὸ καὶ ἀποβιβάσας τὴν μικρὰν αὐτοῦ δύναμιν, παρεσκευάσθη διὰ τὴν ἐπίθεσιν. Οἱ Πειραιεῖς, γνωρίζοντες τοῦ στόλου τὴν ἀποστολήν, ἐμερίμνησαν ἐγκαίρως περὶ ἐπισκευῆς τῶν ἀρχαίων προμαχώνων, καὶ ἡρωϊκῶς ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας ἀντέστησαν, διὸ καὶ ὁ Χαράλδος διέταξε τέλος τὴν γενικὴν ἔφοδον. Ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο ἐκ τεσσάρων συγχρόνως μερῶν, μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ταχέως ἐστήθησαν αἱ πρῶται κλίμακες, καὶ ἀνερριχήθησαν ἐπὶ τῶν τειχῶν οἱ τολμηρότεροι. Ἦν δὲ ὁ πρῶτος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πατήσας ὁ Χαλφδάνος, ὅστις συμμετεῖχε τῆς ἐν λόγῳ στρατείας, καὶ τὴν χρυσοΰφαντον ἐκράτει τῶν Βαριάγων σημαίαν. Ἔξαλλος ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μόλις εὑρέθη ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐστράφη πρὸς τὴν πεδιάδα, ὅπως διὰ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ σχήματος ἐμψυχώσῃ τοὺς ἀκολούθους. Πλὴν φεῦ! ὀλέθριαι ὑπῆρξαν αἱ συνέπειαι τῆς τόλμης ταύτης· ὡμίλει ἔτι, ὅτε καιρίως αἴφνης ἐκ τῶν ὄπισθεν πληγείς, κατεκρημνίσθη ὁ τάλας ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἐπὶ τῶν κάτω βράχων.

Ἐν τούτοις ἕτεροί τινες, εἰς τὸ φρούριον εἰσδύσαντες, ἤνοιξαν τὰς πύλας, καὶ τότε ταχέως κατέληξεν ὁ ἀγών, καθ' ὅσον ὁ Χαράλδος ῥητῶς ἀπηγόρευσε πᾶσαν σφαγὴν καὶ δῄωσιν. Μαχόμενος πρὸς τὸ ἕτερον μέρος, ὁ ἡμέτερος ἥρως μόλις περὶ τὸ ἑσπέρας ἤκουσε τὸν θάνατον τοῦ Χαλφδάνου, καὶ πικρῶς ἐθρήνησεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ἑταίρου. Τὴν τρίτην ἡμέραν, ἅμα ὀλίγον τὰ τῆς πόλεως διευθετήσας, ἐτέλεσε λαμπρὰν τὴν κηδείαν αὐτοῦ, καὶ ἀνήγειρεν αὐτῷ μνημεῖον παρὰ τὴν Μουνυχίαν, ὅπερ ἐπὶ πολὺ διεσώθη· ὥστε οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι οἱ σήμερον ἐκεῖθεν διαβαίνοντες παραφέρουσιν ἐπὶ τῶν πελμάτων αὐτῶν τὴν κόνιν τοῦ ἀτυχοῦς νεανίου, ὅστις γεννηθεὶς ἐν τῷ ἀπωτάτῳ βορρᾷ, εὗρε τὸν θάνατον ἐν Ἑλληνικῷ ἀγῶνι.

Τούτων δὲ πάντων γενομένων, καὶ τῆς τάξεως ἑδραιωθείσης, ἀπῆλθεν ὁ Χαράλδος εἰς Ἀθήνας, καὶ μίαν ὅλην ἑβδομάδα παρέμεινεν ἐν τῇ κλεινῇ πόλει, θαυμάζων τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας δόξης, καὶ ῥεμβάζων ἡμέρας ὅλας ἐπὶ τῶν βάθρων τοῦ Παρθενῶνος. Μεθ' ὃ ἀναθεὶς τὸ τιμαλφέστερον αὐτοῦ κτῆμα, τὴν Ἀγγουρβάδελ, εἰς τὸν ἐν τοῖς Προπυλαίοις ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἔνθα διετη-

Digitized by Google

ρεῖτο τὸ ἀκοίμητον φῶς, κατῆλθε καὶ αὖθις εἰς Πειραιᾶ, ὅπως παρασκευάσῃ τὸν ἀπόπλουν.

Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐπαρέσεως μνημείου τινὸς τῆς τε διαβάσεως καὶ τῆς νίκης αὐτοῦ· ἰδὼν δὲ κολοσσιαῖον μαρμάρινον λέοντα, ὅστις ἠγείρετο εἰς τὸ βάθος τοῦ λιμένος, ἐκεῖ ὅπου εὕρηται σήμερον ὁ Τινάνειος κῆπος, διέταξε τὴν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἐγχάραξιν τῆς ἁρμοδίας ἐπιγραφῆς εἰς ῥουνικοὺς χαρακτῆρας. Οἱ Πειραιεῖς δυσαρέστως εἶδον τοῦτο, καὶ διότι τὸν λέοντα ἐκεῖνον ἐθεώρουν ὡς προστάτην τῆς πόλεως, καὶ διότι ἐδυσφόρουν ἐπὶ τῇ διαιωνίσει τῆς ἥττης, ἀλλ' ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἀνάγκην. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ Χαράλδος ἀπέπλευσε, καὶ ἀφίχθη εἰς Βυζάντιον, ἔνθα παντοειδῶς ἐτιμήθη καὶ Πατρίκιος ἀνεδείχθη.

Αἰῶνες παρῆλθον μετὰ τὰ ἐν λόγῳ γεγονότα· ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ὁλοσχερῶς ἐξηφανίσθη, καὶ μόνος πλέον εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐρήμου κόλπου ἀπέμενεν ὁ λέων, ὅστις καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ μετέδωκεν εἰς τὸ ποτὲ κλεινὸν ἐπίνειον, γνωστὸν κατὰ πᾶσαν ταύτην τὴν ἐποχὴν ὡς λιμένα τοῦ λέοντος ἢ τοῦ δράκου (Porto leone). Ἀντὶ δὲ τῶν λαμπρῶν νεωρίων καὶ ναῶν καὶ στοῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἱδρύθη παρὰ τὸν μαρμάρινον κολοσσὸν ἁπλοῦν ξύλινον παράπηγμα, πρὸς φορολόγησιν τῶν εἰς Ἀθήνας εἰσαγομένων ἐλαχίστων εἰδῶν, ἀποβιβαζομένων μὲν ἐκ τῶν σπανίως καταπλεόντων καϊκίων, ἐλεεινῶν ἀπογόνων τῶν ποτε ὑπερηφάνων τριηρῶν, καὶ μεταφερομένων εἶτα ἐπὶ ὀναρίων εἰς τῆς Παλλάδος τὸ ἄστυ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε, κατὰ τὸ 1688, κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ὁ πολυθρύλλητος Ναύαρχος, καὶ ἀργότερον Δόγης, Φραγκῖσκος Μοροζίνης, ὁ ἐπικληθεὶς Πελοποννησιακός, ὅστις πορθήσας τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν παρθενῶνα καταστρέψας, παρέλαβεν ἀναχωρῶν τὸν ἐρημίτην κολοσσόν, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς Ἐνετίαν. Ἐκεῖ δὲ ἱδρυθεὶς, παρὰ τὴν θύραν τοῦ ναυστάθμου, μεθ' ἑτέρου τινὸς ληφθέντος ἐκ τῆς Πειραϊκῆς ὁδοῦ, ἀπέμεινε καὶ πάλιν ἐφησυχάζων μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἔτους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε μίαν ἡμέραν παρετηρήθη ἡ ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἐπιγραφή. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ πρὸς ἑρμηνείαν ἀπόπειραι ἀπέτυχον, καὶ τινες ἤρχισαν θεωροῦντες αὐτὴν ὡς Φοινικικὴν ἢ Ἀσιατικήν, ὅτε τέλος, κατὰ τὸ 1856, ὁ Δανὸς ἀρχαιολόγος Ῥάφνος ἐδημοσίευσε μετάφρασιν τῶν ἐν λόγῳ ῥουνων, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς. «Ὁ Χάκων, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Οὔλου Ἀσμούνδου καὶ Ὀέρνου ἐκυρίευσαν τὸν λιμένα τοῦτον. Οἱ ἄνδρες οὗτοι καὶ Χαράλδος ὁ μακρὸς ἐπέβαλον βαρείας χρηματικὰς ποινὰς ἕνεκα τῆς ἀποστασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ Δάλκος ᾐχμαλωτεύθη εἰς ἀπωτάτας χώρας· ὁ Ἐγίλος καὶ ὁ Ῥαγνάρος ἐστράτευσαν εἰς Ῥωμανίαν καὶ Ἀρμενίαν.» Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ὡς ἑξῆς. «Ὁ Ἀσμοῦνδος μετὰ τοῦ Ἀσγείρου, Θορλείφου, Θόρδου καὶ Ἰβάρου ἐχάραξαν τοὺς ῥούνους τούτους, διαταγῇ Χαράλδου τοῦ μακροῦ, (1) καίτοι ἀντέστησαν οἱ παρωργισμένοι Ἕλληνες.» Εὐχερὴς ἑπομένως διὰ τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἐὰν ἐπισκεφθῶσί ποτε τὴν Ἐνετίαν, ἡ διὰ τοῦ δακτύλου ψαῦσις τῶν ὑπὸ τοῦ Χαράλδου ἐκκοπέντων χαρακτήρων.

Ὁ δὲ Πειραιεὺς ἀπέμεινεν ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως· καὶ ἀπελθόντος τοῦ λέοντος, μόνον πλέον ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀνηγείρετο τὸ παράπηγμα, ὅπερ ἐνθυμοῦνται οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ζῶσι δὲ εἰσέτι οἱ διὰ τῶν ὀναρίων διανύσαντες τὸ μονοπάτιον, ὅπερ ἤδη ἀντικατέστησεν ἡ πυρίπνους ἁτμάμαξα.

Κ'.

Ἐν τούτοις σπουδαιότατα διεδραματίζοντο ἐν Βυζαντίῳ γεγονότα, προαγγελθέντα, κατὰ τὸ σύνηθες, ὑπὸ διαφόρων διοσημιῶν, διότι, κατὰ τὸν Γλυκᾶν, «συνεχῶς τὴν οἰκουμένην ὁ Θεὸς ἔσειε, καὶ δείματα κατεῖχον αὐτήν, ἐν οὐρανῷ μὲν κομητῶν ἐπιτολαί, ἄνεμοι ἐναέριοι καὶ ὄμβροι ῥαγδαῖοι, ἐν γῇ δὲ βρασμοὶ καὶ κλόνοι· ἃ δὴ καὶ προεμήνυον τὴν μετ' οὐ πολὺ γενησομένην τῶν κρατούντων καταστροφήν».

Πράγματι δὲ ὁ Βασιλεὺς Μιχαήλ, περιελθὼν ἀπό τινος εἰς κατάστασιν οἰκτράν, ἀπεβίωσε τέλος τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1041, καταλιπὼν καὶ αὖθις τὴν Ζωὴν μονοκράτορα. Εἴδομεν ὅτι αὕτη διετέλει πρὸ χρόνου ὑπὸ τὴν πλήρη τοῦ Ὀρφανοτρόφου δεσποτείαν· καὶ λυσσωδῶς μὲν ἔδακνε τὸν ζυγόν, ἀποπειραθεῖσα μάλιστα κατὰ τὸ 1038 τὴν δηλητηρίασιν τοῦ πανισχύρου εὐνούχου, ἀλλ' ἀπέτυχε, φωραθείσης τῆς ἐπιβουλῆς. Καίτοι δὲ τὰ πάντα μαθών, οὐδόλως ἐκεῖνος ἐξεδικήθη, καθ' ὅσον ἐφοβεῖτο, μή, ἐκλειπούσης τῆς Ζωῆς, βασιλεύσῃ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Μακεδονικὸν οἶκον εὐλάβειαν, ἡ Θεοδώρα, καὶ συζευχθῇ τότε αὕτη τινὰ τῶν ἐχθίστων αὐτῷ Μεγιστάνων. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ ἐν λόγῳ ἀπόπειρα ἐδείνωσε τὴν ὑφισταμένην διάστασιν, καὶ ἡ Ζωή, ἅμα κατισχύσασα, διέταξε τὴν ἐξορίαν τοῦ τε Ὀρφανοτρόφου καὶ τῶν ἄλλων δύο τοῦ μεταστάντος Αὐτοκράτορος ἀδελφῶν.

Συγχρόνως ὅμως, διὰ λόγους ἀγνώστους, υἱοθετήσασα τὸν Καίσαρα Μιχαήλ, τὸν ἀνεψιὸν αὐτῶν καὶ υἱὸν τοῦ ναυάρχου Στεφάνου, τοῦ πρὸ μικροῦ ἔτι τὴν Σικελίαν ἀπολέσαντος, ἔστεψεν αὐτὸν Βασιλέα κατ' αὐτὴν τὴν ἐπαύριον τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Μιχαὴλ Δ'. Μὴ διετέλει

(1) Ὁ Χαράλδος ἐπεκαλεῖτο **Hardrada**, ὅπερ ἄλλοι μὲν μεταφράζουσι διὰ τοῦ: μακρός, ἄλλοι διὰ τοῦ: μακροπώγων, καὶ ἄλλοι διὰ τοῦ: ἰσχυρός. Παράδοξος ἀσυμφωνία!

Digitized by Google

ἄρά γε εἰς τρυφερὰς καὶ μετὰ τοῦ νέου τούτου σχέσεις; οὐδόλως αἰνίττονται τοῦτο οἱ χρονογράφοι, διὸ καὶ ἀπέχομεν πάσης ἀμφιβόλου ἐξογκώσεως τοῦ μακροτάτου τῶν ἁμαρτάδων τῆς Ζωῆς καταλόγου. Ὁ Γλυκᾶς λέγει ἁπλῶς ὅτι, «διαλογισαμένη ὡς οὐκ ἄν ποτε τὰ κοινὰ διεξάγειν μόνη δύναιτο, τὸν τοῦ Βασιλέως ὁμώνυμον ἀνεψιόν, Καίσαρα ὄντα, πρὸς δὲ καὶ δραστήριον εἶναι δοκοῦντα, εἰσποιητὸν προσλαμβάνει υἱόν, καὶ Βασιλέα τοῦτον ἀναγορεύει.»

Ὁπωσδήποτε, ἐπανακάμψας εἰς τὸ Βυζάντιον ὁ Χαράλδος, εὗρεν ἤδη βασιλεύοντα τὸν Μιχαὴλ Ε'., καὶ οὐδόλως αὐτὸν ἐπλησίασε, διότι μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Στεφάνου διετέλει εἰς πλήρη διάστασιν ἀπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ συμβάντων. Ἀγοράσας δ' ἐν Χαλκηδόνι περικαλλὲς Μέγαρον, ἀπεσύρθη εἰς τὸ προάστειον ἐκεῖνο, καὶ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν Μαρίαν ἀφωσιώθη, ὡς ἐποίει ἐν τῷ μεταιχμίῳ τῶν διαφόρων αὐτοῦ στρατιῶν.

Οὕτω παρῆλθον τέσσαρες μῆνες, καθ' οὓς ὁ Μιχαὴλ Ε'., περιποιηθεὶς κατ' ἀρχὰς τὴν Ζωήν, ἐπέτυχε τὴν ἀνάκλησιν τοῦ θείου αὐτοῦ Κωνσταντίνου, ὃν καὶ Νωβελίσιμον ἀνέδειξεν· ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δυσμενεῖς ὑπῆρξαν οἱ οἰωνοί, καθ' ὅσον «κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀνεδεῖτο τῷ διαδήματι, σκοτώσει καὶ ἰλίγγῳ ληφθείς, ἐγγὺς ἦλθέ που θανεῖν, μόλις δὲ ἀνακαλεῖται μύροις καὶ ἀρώμασι.» Καὶ πράγματι ταχέως προέκυψαν νέαι περιπλοκαί, διότι ἡ Ζωὴ ἔλαβε μὲν τὰς δυνατὰς προφυλάξεις, «ὅρκοις αὐτὸν καταδεσμήσασα ὡς κυρίαν ἔχειν αὐτὴν καὶ μητέρα, καὶ μὴ παρεμποδίζειν ἐφ' οἷς ἂν καὶ ὅπως διαπράττεσθαι βούλοιτο», ἀλλ' ὑπελόγισεν ἄνευ τῶν ἀπαύστων σκευωριῶν καὶ τῆς ἀκαθέκτου φιλαρχίας τοῦ Ἰωάννου, ὅστις πάντα ἐκ τῆς ἐξορίας ἐκίνει λίθον, ὅπως ἁρπάσῃ καὶ αὖθις τὴν ἐξουσίαν. Καὶ δὴ «γράμμασι τοῦ Ὀρφανοτρόφου καὶ βουλαῖς τοῦ Δομεστίκου (Κωνσταντίνου), λεγόντων μὴ πιστεύειν τῇ Βασιλίδι, ὡς ἂν μὴ πάθοι ὅσα δὴ καὶ Μιχαὴλ καὶ Ῥωμανός, γοητείαις παρ' αὐτῆς κατεργασθέντες, διεγείρεται καὶ ἐπιβουλὴν κατ' αὐτῆς μελετᾷ.»

Τοιαῦτα ἐσκευώρει ὁ νέος Βασιλεὺς ὅτε, κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, «θέλων τὸν λαὸν ἰδεῖν εἴπερ εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτὸν διάκειται, κελεύει γενέσθαι προέλευσιν» εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀνευφημηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ πλήθους, καὶ ἰδὼν ὅτι πάντες ἦσαν ἕτοιμοι «καὶ τὰς ψυχὰς προϊέναι χάριν τιμῆς αὐτοῦ καὶ λαμπρότητος», ἐνόμισεν ὅτι κέκτηται ἱκανὴν πλέον ἰσχὺν ὅπως ἐκτελέσῃ τὰ μελετώμενα. Διό, ἅμα εἰς τὰ βασίλεια ἐπιστρέψας, ἀπέπεμψε μὲν πρῶτον τὸν Πατριάρχην Ἀλέξιον, ἀφωσιωμένον τῇ Ἀνάσσῃ, εἰς τὴν ἐν τῷ Στενῷ μονὴν αὐτοῦ, μόλις δ' ἐπελθούσης τῆς νυκτός, κατασπᾷ τοῦ θρόνου καὶ εἰς Πρίγκηπον ἐξορίζει αὐτὴν τὴν Ζωήν, «κελεύσας τοῖς ἀποκομίζουσι καὶ τὰς τρίχας αὐτῆς ἀποκεῖραι καὶ πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν».

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν αὐγὴν ὁ Ἔπαρχος τῆς πόλεως, προελθὼν τῇ διαταγῇ αὐτοῦ εἰς τὸν φόρον τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνέγνω προκήρυξιν, ἢ ἀναφοράν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κεδρηνοῦ, λέγουσαν «ὅτι περ κακόνους ἡ Ζωὴ περὶ τὴν βασιλείαν φανεῖσα, ἐξώρισται παρ' ἐμοῦ, συμφρονῶν δὲ ταύτῃ καὶ ὁ Ἀλέξιος, ἐξεβλήθη τῆς ἐκκλησίας· ὑμεῖς δὲ ὁ ἐμὸς λαός, εἰ τὴν ἐμὴν εὔνοιαν διατηροίητε πρὸς ἐμέ, μεγάλων τιμῶν καὶ ἀγαθῶν τεύξεσθε καὶ ζωὴν ἄλυπον καὶ καθαρὰν ζήσεσθε.»

Ἀλλὰ τότε τρανῶς ἀπεδείχθη ὅτι τῆς προτεραίας ἡ εὔνοια ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν θετὸν υἱὸν τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν γόνον τοῦ ῥιψάσπιδος Ναυάρχου, ὅστις περιφρονητικῶς ἀπεκαλεῖτο *Καλαφάτης*. Πράγματι δέ, μόλις ὁ δήμαρχος ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν, ἀκούεται φωνὴ ἐκ τοῦ πλήθους βοῶσα—«Ἡμεῖς σταυροπάτην καὶ Καλαφάτην Βασιλέα οὐ θέλομεν, ἀλλὰ τὴν ἀρχέγονον καὶ κληρονόμον καὶ ἡμετέραν μητέρα Ζωήν.»—Ὁ ὄχλος, πλήρης ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ ἐπιβούλου, ὅστις, πρὸ μικροῦ ἔτι ὁρκισθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἐσταυρωμένου εὐπείθειαν καὶ στοργὴν εἰς τὴν θετὴν μητέρα, ἤδη ἐξύβριζε καὶ κατεδίωκεν αὐτήν, ἀνεβόησε τότε μιᾷ φωνῇ τὸ—«Ἀνασκαφείη τὰ ὀστᾶ τοῦ Καλαφάτου»· μεθ' ὃ ἁρπάσαντες οἱ παρατυχόντες λίθους καὶ ξύλα, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ἐπάρχου, ὅστις μόλις διεσώθη, καὶ δραμόντες εἶτα εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὅπου εὑρίσκετο, ἤδη ἐπανακάμψας, ὁ Πατριάρχης, καὶ συνῆλθεν ἐπειγόντως πᾶσα ἡ Σύγκλητος, ἀπῄτησαν τὴν ἐπάνοδον τῆς Βασιλίσσης. «Ὁ λαός, λέγει ὁ Γλυκᾶς, ἐδυσφήμει καὶ μάλα τὸν Βασιλέα, ἀνεκαλεῖτο δὲ τὴν Ζωὴν ὅλῃ ψυχῇ.» Ἐπειδὴ δ' ἐγνώριζον ὅτι αὐτὴ εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ Μιχαήλ, ἐπανήγαγον συνάμα ἐκ τοῦ Πετρίου εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν Θεοδώραν, καὶ τὴν βασιλικὴν ἁλουργίδα ἐνδύσαντες, ἀνευφήμησαν αὐτὴν Ἄνασσαν σὺν τῇ ἀδελφῇ.

Τούτων δὲ γενομένων, ὥρμησαν πρὸς τ' Ἀνάκτορα, ὅπως καθαιρέσωσι τὸν Μιχαήλ, ὅστις ὁρῶν πάσας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας ματαιωθείσας, καὶ πτοηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀκατασχέτῳ τοῦ λαοῦ ὁρμῇ, ἐπειγόντως, ὡς μόνον πλέον σωτηρίας μέσον, τὴν Ζωὴν ἐπανήγαγε· μεθ' ὃ «ἀποδύσας αὐτὴν τὰ μοναχικά, βασιλικοῖς ἐκόσμησε περιβλήμασι», καὶ συναπῆλθε μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ Κοχλίου εἰς τὸν Ἱππόδρομον. Ἐκεῖ δ' ἀφικόμενος, καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ Καθίσματος, ἤρχισε λέγων πρὸς τὸν λαὸν ὅτι τὰ πάντα πλέον εἶχον καλῶς, ἐπιστρεψάσης τῆς Βασιλίσσης· ἀλλὰ τὸ

Digitized by Google

πλῆθος ἔτι μᾶλλον ἐξεμάνη, καὶ ἅμα μὲν ἔπλυνεν αὐτὸν δι' ὕβρεων, ἅμα δ' ἔρριπτε λίθους καὶ βέλη, μέχρις οὗ, ἀπογνούς, ἀπεσύρθη.

Εἰς τ' Ἀνάκτορα δ' ἐπανελθών, καὶ βλέπων ὅτι τὸ πᾶν ἀπώλετο, ὁ Μιχαὴλ Ε'. ἡτοιμάζετο ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου, καὶ καρῇ ἐκεῖ μοναχός, ὅτε προστρέξας ὁ θεῖος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὅστις, καθ' ὃ πρώην Δομέστικος ἐνεφορεῖτο ἀρειμανίου τινὸς πνεύματος, ἤλεγξεν αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀτολμίᾳ, καὶ τέλος «γενναίως ἀντιστῆναι παρέπεισε, καὶ ἢ ὑπερισχῦσαι ἢ βασιλικῶς ἀποθανεῖν». Ληφθείσης δὲ ταύτης τῆς ἀποφάσεως, ἐξωπλίσθησαν μὲν ἀμέσως πάντες οἱ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, μετεκλήθη δὲ καὶ ἡ φρουρὰ ἐκ τῶν Μεγάρων τοῦ Κωνσταντίνου.

Ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὴν Δευτέραν καὶ τὴν νύκτα πρὸς τὴν Τρίτην, ἅμα δὲ τῇ αὐγῇ ἐπῆλθεν ἡ ἐπίθεσις. Οἱ πολῖται ἦσαν ἀσυγκρίτως πολυπληθέστεροι, ἀλλὰ διὰ ξύλων καὶ λίθων ὡπλισμένοι, διὸ καὶ οἱ τῆς στάσεως ἀρχηγοί, ὅπως διαιρέσωσι τοὺς ἀντιπάλους, ἐπεχείρησαν τρεῖς συγχρόνως ἐφόδους, κατὰ μέτωπον μὲν ἐκ τοῦ Αὐγουστέως, δεξιῶς ἐκ τοῦ Σφαιριστηρίου καὶ ἀριστερῶς ἐκ τοῦ Ἱπποδρόμου. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν εἰς ἄκρον πείσμων, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνησαν κατισχύοντες οἱ βασιλικοί, ἔκ τε τῆς ὑπεροχῆς τῶν ὅπλων καὶ τῆς ὀχυρότητος τῶν Ἀνακτόρων· ἀλλ' οἱ πολῖται, καίτοι ἀπολέσαντες περὶ τοὺς τρισχιλίους, καθ' ὃ ἄοπλοι καὶ πρὸς ξίφη παρατασσόμενοι, ἐξηκολούθησαν οὐχ' ἧττον ἐφ' ὥρας ὁλοκλήρους ἡρωϊκῶς μαχόμενοι, μέχρις οὗ τέλος ὑπερισχύσαντες, διέρρηξαν τὰς πύλας καὶ κατεπλημμύρησαν τὸ Ἀνάκτορον.

Ἤρχισε δὲ τότε, ὡς ἦν ἑπόμενον, ἡ ἁρπαγὴ τῶν ἐν αὐτῷ ἀμυθήτων θησαυρῶν, διαρκέσασα δι' ὅλης τῆς νυκτός, καὶ συνάμα κατεστράφησαν οἱ πολυφίλητοι τοῦ Ὀρφανοτρόφου φορολογικοὶ κατάλογοι· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς Μιχαήλ, διαλαθὼν τοὺς κατ' αὐτοῦ ὁρμήσαντας, καὶ καταφυγὼν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος μετὰ τοῦ θείου καί τινων οἰκείων, διέπλευσε περὶ τὴν πρωΐαν τῆς Τετάρτης εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου, ὅπου αὐτός τε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος περιεβλήθησαν ἀμέσως τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

Ἡ Ζωὴ ἀπέμεινεν οὕτω καὶ αὖθις ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ ἀμέσως ἐπεδίωξε τὴν ἐκ νέου ἀπομάκρυνσιν τῆς Θεοδώρας, ἀλλ' ἀπέτυχε, τοῦ λαοῦ ἐπιμείναντος ἵνα διατηρηθῶσιν ἀμφότεραι ὡς Συνάρχουσαι. Ἐγκαινιάσθη δ' ἀμέσως ἡ συμβασιλεία αὕτη δι' αἱματηρᾶς τραγῳδίας, καθ' ὅσον συγκληθέντος Σιλεντίου, ὅπως ληφθῇ πρόνοια περὶ τοῦ ἐκπτώτου Ἄνακτος, οἱ συνελθόντες Μεγιστᾶνες ἐδείχθησαν πρὸς αὐτὸν δυσμενέστατοι, ὁμοφώνως τὸ — «Σταυρωθήτω καὶ τυφλωθήτω» — βοῶντες.

Καὶ ἡ μὲν Ζωὴ ἐδίσταζε, διατηροῦσα καταφανῶς συμπάθειάν τινα πρὸς τὸν ἀχάριστον ἐκεῖνον, ἀλλ' ἡ Θεοδώρα παρέσχε τότε τρανὸν δεῖγμα πάσης αὐτῆς τῆς ἀγριότητος· καὶ ὄντως, τῇ παροτρύνσει αὐτῆς, ὁ τῆς πόλεως Ἔπαρχος, παρασύρων πολλοὺς ἑτέρους Ἄρχοντας καὶ πλῆθος λαοῦ, περιβάλλει τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου. Ἅμα τοῦτο μαθόντες, ὅ τε Μιχαὴλ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος καταφεύγουσιν εἰς τ' ἄδυτα τοῦ ἐκεῖ ναοῦ, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἁρπάζονται καὶ ἀπανθρώπως σύρονται διὰ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀφοῦ δ' ἐκεῖ παντοιοτρόπως ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐκακώθησαν, φέρονται εἰς τὸ Σίγμα, τὸ γνωστὸν κτίριον παρὰ τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Βρύου, ὅπου, κατὰ διαταγὴν τῆς ἀσπλάγχνου συγγενοῦς, οἰκτρῶς ἐκτυφλοῦνται. Τοιοῦτον τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ Μιχαὴλ Ε'., ἀνελπίστως ὑψωθέντος εἰς τὸν περιφανέστερον τῆς γῆς θρόνον, ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεξηγήτου ἰδιοτροπίας, πληρώσαντος δὲ διὰ τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν τὴν τετράμηνον αὐτοῦ βασιλείαν.

ΚΑ'.

Ὀλίγας μετὰ τὰς θλιβερὰς ταύτας σκηνὰς ἡμέρας ὁ Χαράλδος κατηυθύνετο βραδέως πρὸς τὸν τρίκλινον τῶν Βαριάγων. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνελογίζετο τὸ παλίμβουλον τῆς τύχης, ἀφ' ἑτέρου δ' ἠπόρει ἐπὶ τῇ παρελεύσει χρόνου ἱκανοῦ ἄνευ μηνύματός τινος τῆς Μαρίας, ἥτις ἀπό τινος διῃτᾶτο εἰς τὰ Βασίλεια τοῦ Ἐλευθερίου. Ἡ ἑσπέρα ἦν ἀμίμητος· τοῦ ἡλίου πρὸ μικροῦ δύσαντος, ἐξέλειπε βαθμηδὸν τὸ ἡδὺ λυκόφως, καὶ ἡ φύσις πᾶσα, εὐσταλὴς καὶ ζωηρὰ ὑπὸ τὴν ζωογόνον ἐπήρειαν τοῦ προσεγγίζοντος ἔαρος, ὡμοίαζε πρὸς τρυφερὰν νεάνιδα, παρασκευαζομένην διὰ τὸν παιδικὸν αὐτῆς ὕπνον.

Τοσοῦτον δὲ διετέλει εἰς τὰς σκέψεις αὐτοῦ βεβυθισμένος ὁ ἡμέτερος ἥρως, ὥστε οὐδόλως παρετήρησε γραῖάν τινα Κουβικουλαρίαν, ἥτις ἀπό τινος ὑπόπτως πρὸ αὐτοῦ ἐβάδιζε. Φαίνεται δὲ ὅτι ἀπώλεσε τέλος αὕτη τὴν ὑπομονήν, καθ' ὅσον βραδύνασα τὸ βῆμα, μόλις εὑρέθη παράπλευρος τῷ Χαράλδῳ, ἔσυρεν αὐτὸν τῆς χειρίδος, καὶ εἶτα ἔσπευσεν αὖθις πρὸς τὰ ἔμπρός.

Ὁ νέος Ἑταιριάρχης ἐσκίρτησε, καίτοι δὲ ἱκανοῦ παρελθόντος ἔκτοτε χρόνου, ἐπανῆλθεν αὐτῷ ζωηρὰ ἡ ἀνάμνησις τῆς πρώτης ἐκείνης ἑσπέρας, καθ' ἣν ἄγνωστον Κοιτωνάριον, καθ' ὅμοιον τρόπον συναντηθέν, ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ Ἡραῖον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περιττὰ πλέον ἀπέβησαν τὰ τοιαῦτα μηνύματα, καὶ παράδοξον ἠσθάνθη ὁρμεμφύτως ἀποστροφὴν πρὸς τὴν γραῖαν θαλαμηπόλον, ἀλλ' ὑποθέτων αὐτὴν ὑπὸ τῆς Μαρίας σταλεῖσαν, οὐχ' ἧττον ἠκολούθησεν.

Ἐν τούτοις ἡ ὁδηγὸς αὐτοῦ, στρέψασα τὰ νῶτα πρὸς τὸν λιμένα, ἔνθα ὑπῆρχον τ' Ἀνά-

Digitized by Google

κτορα τοῦ Ἐλευθερίου, κατηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος τοῦ Αὐγουστέως· μεθ' ὃ παρακάμψασα τὸν Ἱππόδρομον, ἔστη πρὸ μικρᾶς θύρας, ἣν ἠνέωξε, καὶ εἰσελθοῦσα προσένευσε τῷ Χαράλδῳ, ὅστις τότε, καίτοι πλήρης ἀπορίας, διαβὰς τὸν οὐδόν, εὑρέθη ἐντὸς παραδείσου, ὃν ταχέως ἀνεγνώρισε, καθ' ὅσον ἦν ὁ περιστοιχίζων τὸ Ἀνάκτορον τῆς Δάφνης.

Τὸ γεγονὸς ἦν παράδοξον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνεξήγητον. Τὸ Μέγαρον ἐκεῖνο ἐχρησίμευε συνήθως ὡς ἐνδιαίτημα τῆς Αὐγούστης, ἀλλὰ διετέλει ἀπό τινος κενόν, καθ' ὅσον ἡ Ζωή, ἅμα καταλαβοῦσα τὴν ἐξουσίαν ἐγκατέστη εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἀνάκτορον, ἔνθα ὑπῆρχον τὰ λαμπρὰ δώματα διὰ τὰς ἐπισήμους τελετάς· ἦν ἐπομένως δυνατὸν ὅτι ἡ Μαρία, καταφυγοῦσα εἰς τὸ ἔρημον ἐκεῖνο οἴκημα, ἐκάλει ἐκεῖ τὸν φίλον, μακρὰν τῆς συνήθους αὐτῆς ἀκολουθίας.

Τὸ πέριξ σκότος ἦν ἤδη πλῆρες, καὶ ἡ Κουβικουλαρία ἔτεινε τὴν χεῖρα, ὅπως ὁδηγήσῃ τὸν νέον Ἑταιριάρχην διὰ τῶν πυκνῶν ἀναδενδράδων. Ἡ χεὶρ ἐκείνη ἦν ἐρρυτιδωμένη καὶ ψυχρά, καὶ ὁ Χαράλδος ἐσκίρτησεν, ὡσεὶ θίξας γλοιώδη ὄφιν, ἀλλὰ κατενίκησεν ἀμέσως τὴν ἐντύπωσιν ταύτην, καὶ προέβη αὖθις, τείνων κατὰ φαντασίαν τὰς ἀγκάλας εἰς τὴν περιπόθητον φίλην.

Βραδέως χωροῦντες, ἀφίχθησαν μετὰ μικρὸν εἰς θύραν πρὸς τὰ ὄπισθεν τῶν Ἀνακτόρων κειμένην, καὶ ἥτις ὡσεὶ αὐτομάτως πρὸ αὐτῶν ἠνεώχθη· παρεισβάντες δὲ οὕτω, διέτρεξαν σειρὰν ὅλην ἡμιφώτων προθαλάμων, ὧν ἔνιοι ἦσαν πλήρεις εὐνούχων καὶ γυναικῶν τοῦ Κουβουκλείου, ἀκινήτων πάντων καὶ σιωπηλῶν, ὡσεὶ ἐδέσποζεν ἐκεῖ ὁ Μορφεύς· μόνοι οἱ διαπεραστικοὶ αὐτῶν ὀφθαλμοί, τοὺς νεήλυδας ὑπόδρα ἐπισκοποῦντες, ἐξήλεγχον τὴν ἐν λόγῳ πλάνην. Ὁ Χαράλδος μάτην ἐζήτει τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος, ὅτε βαρὺ παραπέτασμα, κλεῖον τὴν περαιτέρω δίοδον, ἠγέρθη πρὸ αὐτοῦ, καὶ μόλις παρῆλθεν, αὖθις κατέπεσε.

Εὑρέθη δὲ τότε ἐν αἰθούσῃ σχεδὸν σκοτεινῇ, ἀλλ' ἀμυθήτως πολυτελεῖ· πάντα τὰ ἐν αὐτῇ σκεύη ἦσαν χρυσᾶ καὶ διάλιθα, βαρύτατοι δὲ Περσικοὶ τάπητες, ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων δαπέδων καὶ τῶν τοίχων ἁπλούμενοι, κατέπνιγον πάντα ἦχον ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἀρώματα μεθυστικά, τὴν ἀτμοσφαῖραν πληροῦντα, διέχεον πανταχοῦ τὴν νάρκην καὶ ἡδυπάθειαν.

Ἐθιζόμενος βαθμηδὸν εἰς τὸ ἡμίφως ἐκεῖνο, ὁ ἥρως ἡμῶν ἐθεώρει περιέργως τὰ πέριξ, ὅτε εἶδε διανοιγομένην θύραν, τέως ἀφανῆ, καὶ δι' αὐτῆς εἰσερχομένην . . . τὴν Αὐτοκράτειραν Ζωήν. Κατάπληκτος ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ταύτῃ, προσέκλινεν οὐχ ἧττον βαθέως, ἐνῷ ἡ Ἄνασσα, ἥτις, ἀντὶ τοῦ ἐπισήμου αὐτῆς κόσμου, ἔφερε δι' ἀργύρου πεποικιλμένην λευκὴν ἐσθῆτα, προσένευσε μετ' ἤθους ἀληθῶς εὐμενείας.

— Πλησίασον, Ἰάρλε, εἶπε τέλος ἡ Αὐγοῦστα. Δικαίως ἀπορεῖς ἐπὶ τῇ προσκλήσει μου ταύτῃ, ἀλλὰ μετὰ τὰ τελευταῖα θλιβερὰ γεγονότα, ἔχω ἀνάγκην πιστοῦ φίλου, καὶ ἀπέβλεψα πρὸς σέ.

Ὁ Χαράλδος ηὐχαρίστησε δι' εὐγενοῦς χειρονομίας.

— Ἄλλοτε, ὑπέλαβεν ἡ Ζωή, διητᾶσο διαρκῶς εἰς τὴν Αὐλήν, καὶ σ' ἐθεώρουν ἐκ τῶν ἑδραίων τοῦ θρόνου στηριγμάτων, ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἀπεσύρθης εἰς Χαλκηδόνα, κατέστης σχεδὸν ἀόρατος.

— Ἐν καιρῷ πολέμου, ἀπήντησεν ὁ Ἑταιριάρχης, ὁ βραχίων μου σοὶ ἀνήκει, ἀλλ' ἐν ὥρᾳ εἰρήνης ἐφησυχάζω, μακρὰν τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, ἃς μυσάττομαι.

— Ἔστω. Παρέσχες τοσοῦτον περιφανεῖς εἰς τὸ Κράτος ὑπηρεσίας, ὥστε σεβόμεθα πάσας σου τὰς ὀρέξεις, καὶ καταλείπομεν ἀνεξελέγκτους τοὺς λόγους τῆς μοναστικῆς σου διαθέσεως.

Ἡ Ἄνασσα προφανῶς ᾐνίττετο τὴν ψυχρὰν τοῦ Χαράλδου στάσιν πρὸς τοὺς δύο τελευταίους Βασιλεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέμεινε σιγῶν.

— Οὐδόλως πρὸς τούτοις ἐτάζομεν, ἐξηκολούθησε ζωηρῶς ἡ Ἄνασσα, πῶς τέρπεις τῆς σχολῆς σου τὰς ὥρας, καὶ ἂν μὴ τυχὸν δρέπῃς τὰ ῥόδα τοῦ ἔρωτος παρ' αὐτὰς τὰς ῥίζας τῶν αἱματηρῶν δαφνῶν.

Καταφανὴς ἦν τῶν λόγων τούτων ἡ ἔννοια, καὶ ὁ Ἰάρλος ἐλαφρῶς ἠρυθρίασεν, ἀλλ' ἡ Ζωὴ ταχέως προσέθηκε.

— Μὴ μὲ νομίσῃς ἀδιάκριτον· ἀφοσίωσίς ὡς ἡ σὴ τυγχάνει παρ' ἡμῖν ἀσυνήθης, καὶ κατέστη οὕτω πασίγνωστος.

Ἡ λανθάνουσα εἰς τὸν ὅλον τῆς Ζωῆς τρόπον εἰρωνεία ἤγγιξεν εἰς τὰ καίρια τὸν Χαράλδον, ὅστις ἀπήντησε τολμηρῶς.

— Ἀναγνωρίζω τὸ δίκαιον τῆς μομφῆς. Δι' ἡμᾶς τοὺς Νορμανοὺς ὑπάρχει τι ἀνώτερον τῶν στιγμιαίων ὀρέξεων.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ζωῆς ἐξήστραψαν, ἀλλ' ἀμέσως κατηυνάσθη.

— Ἔστω, ὑπέλαβεν, ἀλλ' ὡς μαραίνονται τέλος τὰ θαλερώτερα κρίνα, οὕτω μεταβάλλεται εἰς φιλίαν τὸ φλογερώτερον πάθος. Ἀνάνηψον ἐκ τῆς νάρκης, εἰς ἣν διατελεῖς. Περίδοξον ἴσως σὲ ἀναμένει μέλλον.

— Μέλλον περίδοξον, ἐψιθύρισε μηχανικῶς ὁ Χαράλδος;

(*Ἕπεται συνέχεια*) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Οἱ φρονοῦντες ὅτι οἱ ὀλιγώτερον εὐαίσθητοι ἄνθρωποι εἶνε ἐν τῷ καθόλου οἱ εὐτυχέστεροι ἐνθυμίζουσι τὴν Ἰνδικὴν παροιμίαν: «Καλλίτερα νὰ εἶνε κανεὶς καθιστὸς παρὰ ὀρθός, καλλίτερα ξαπλωμένος παρὰ καθιστός· μὰ καλλίτερα ἀπ' ὅλα νὰ εἶνε ἀποθαμένος.»

Digitized by Google

ΕΝ ΤΑΞΕΙΔΙΩ·

ΔΙΗΓΗΜΑ

Α΄.

Τὸ βαγόνιον ἦτο πλῆρες ἀπὸ τὰς Κάννας καὶ ἐντεῦθεν' οἱ ἐπιβάται συνωμίλουν διότι ἦσαν γνωστοὶ πρὸς ἀλλήλους. Ὅτε διέβησαν ἐκ Ταρασκῶνος κάποιος εἶπεν:

— Ἐδῶ συμβαίνουν αἱ δολοφονίαι.

Καὶ ἤρχισαν ὅλοι νὰ ὁμιλῶσι περὶ τοῦ μυστηριώδους καὶ ἀνευρέτου φονέως, ὅστις πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ διαλειμμάτων συνείθιζε ν' ἀφαιρῇ τὴν ζωὴν ἑνὸς τῶν ταξειδιωτῶν. Καθεὶς ἔπλαττεν ὑποθέσεις· καθεὶς ἔλεγε τὴν γνώμην του· αἱ γυναῖκες ἔβλεπον φρικιῶσαι τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ὄπισθεν τῶν ὑελίνων θυρίδων, φοβούμεναι μὴ ἀναφανῇ αἴφνης κεφαλὴ ἀνδρὸς εἰς αὐτάς. Ἤρχισαν νὰ διηγῶνται φοβερὰς ἱστορίας περὶ δυσαρέστων συναντήσεων, περὶ ταξειδίου ἐντὸς ταχείας ἁμαξοστοιχίας κατὰ μόνας μεθ' ἑνὸς παράφρονος, περὶ ὡρῶν παρελθουσῶν ἀπέναντι ὑπόπτου τινὸς ἀτόμου.

Καὶ ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν διηγεῖτο ἓν ἀνέκδοτον περιποιοῦν εἰς αὐτὸν τιμήν· καθεὶς εἶχε πτοήσει, καταβάλει καὶ δεσμεύσει κακοποιόν τινα ὑπὸ περιεργοτάτας περιστάσεις, μεθ' ἑτοιμότητος καὶ θάρρους ἀξιοθαυμάστου. Εἷς ἰατρός, ὅστις διήρχετο πάντοτε τὸν χειμῶνα ἐν Μεσημβρίᾳ ἠθέλησε νὰ διηγηθῇ καὶ αὐτὸς τὸ ἰδικόν του συμβάν.

— Ἐγώ, εἶπε, δὲν ἔλαβά ποτε τὴν τύχην νὰ δοκιμάσω τὸ θάρρος μου εἰς παρομοίαν περίστασιν. Ἐγνώρισα ὅμως μίαν γυναῖκα, μίαν πελάτιδά μου ἀποθανοῦσαν, εἰς τὴν ὁποίαν συνέβη περιστατικὸν παραδοξότατον, μυστηριωδέστατον καὶ συγκινητικώτατον ἐνταυτῷ.

Ἦτο Ῥωσσίς· ὠνομάζετο κόμησσα Μαρία Βαράνωφ, εὐγενεστάτη κυρία καὶ ἐξαισίου καλλονῆς. Γνωρίζετε πόσον αἱ Ῥωσσίδες εἶνε ὡραῖαι, ἢ τοὐλάχιστον πόσον μᾶς φαίνονται ὡραῖαι μὲ τὴν λεπτὴν ῥῖνά των, μὲ τὸ ἁβρόν των στόμα, μὲ τὰ ὄμματά των τὰ ἐγγὺς ἀλλήλων, χρώματος ἀορίστου, κυανοφαίου, μὲ τὴν ψυχρὰν καὶ τραχεῖαν ὁπωσοῦν χάριν των.

Ὁ ἰατρὸς πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν ἔβλεπεν ἀπειλουμένην ὑπὸ στηθικῆς νόσου καὶ προσεπάθει νὰ τὴν πείσῃ ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν. Πλὴν ἐκείνη ἠρνεῖτο ἐπιμόνως ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Πετρουπόλεως.

Τέλος κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον θεωρῶν αὐτὴν ἀπολωλυῖαν ὁ ἰατρὸς εἰδοποίησε τὸν σύζυγον, ὅστις διέταξε πάραυτα τὴν κόμησσαν ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Μαντών.

Εἰσῆλθε μόνη εἰς ἓν βαγόνιον τῆς ἁμαξοστοιχίας· οἱ θεράποντές της κατεῖχον ἕτερον διαμέρισμα. Ἐκάθητο μόνη παρὰ τὴν θυρίδα ὁπωσοῦν μελαγχολική, παρατηροῦσα τὰς πεδιάδας δι' ὧν διήρχετο καὶ τὰ χωρία, αἰσθανομένη ἑαυτὴν ὅλως ἀπομεμονωμένην, ἐγκαταλελειμμένην ἐν τῷ βίῳ, ἄνευ τέκνων, ἄνευ συγγενῶν σχεδόν, ἔχουσα σύζυγον οὗ ὁ ἔρως εἶχεν ἤδη νεκρωθῆ καὶ ὅστις τὴν ἔπεμπεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου τοιουτοτρόπως χωρὶς νὰ τὴν συνοδεύσῃ, ὅπως πέμπωσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἀσθενῆ θεράποντα.

Κατὰ πάντα σταθμὸν ὁ ὑπηρέτης της Ἰβὰν ἤρχετο νὰ πληροφορηθῇ ἂν ἡ κυρία του ἐπεθύμει τι. Ἦτο γηραιὸς θεράπων τυφλὴν ἔχων ἀφοσίωσιν καὶ ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσῃ πᾶσαν διαταγὴν ἥτις ἤθελε δοθῆ εἰς αὐτόν.

Ἡ νὺξ ἐπῆλθε καὶ ἡ ἁμαξοστοιχία ἔτρεχε τάχιστα. Δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ ἐξ ὑπερβολικῆς νευρικῆς ταραχῆς. Αἴφνης ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ἰδέα νὰ μετρήσῃ τὰ χρήματα, ἅτινα ὁ σύζυγός της ἐνεχείρισεν αὐτῇ τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰς γαλλικὸν χρυσόν. Ἤνοιξε τὸν μικρόν της σάκκον καὶ ἐξεκένωσεν ἐπὶ τῶν γονάτων της τὸ στίλβον μέταλλον.

Ἀλλ' αἴφνης ᾐσθάνθη ῥιπὴν ψυχρὰν ἀνέμου εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκπεπληγμένη ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν. Ἡ θυρὶς εἶχεν ἀνοιχθῆ. Ἡ κόμησσα Μαρία πτοηθεῖσα ἔρριψε διὰ μιᾶς ἓν περιώμιον ἐπὶ τοῦ χρήματος τοῦ διεσπαρμένου ἐπὶ τῶν γονάτων της καὶ ἀνέμεινεν. Παρῆλθον ὀλίγα δευτερόλεπτα, εἶτα ἐνεφανίσθη ἀνήρ τις μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ, τετραυματισμένος εἰς τὴν χεῖρα, ἀσθμαίνων, φέρων ἐνδυμασίαν συναναστροφῆς ἑσπερινῆς. Ἔκλεισε τὴν θύραν, ἐκάθησε, προσέβλεψε τὴν γειτονά του μετ' ὀφθαλμῶν ἀπαστραπτόντων, εἶτα περιέβαλε διὰ μανδυλίου τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς ἐξ ἧς ἔρρεε τὸ αἷμα.

Ἡ κυρία ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἐκ τοῦ φόβου. Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος βεβαίως τὴν εἶχεν ἴδει μετροῦσαν τὸ χρυσίον καὶ ἤρχετο διὰ νὰ τὴν φονεύσῃ καὶ τὴν ληστεύσῃ.

Ἐξηκολούθει νὰ τὴν βλέπῃ ἀτενῶς, ἀσθμαίνων, μὲ τὸ πρόσωπον ἠλλοιωμένον, ἕτοιμος νὰ ἐφορμήσῃ κατ' αὐτῆς ἀναμφιβόλως.

Διὰ μιᾶς εἶπε:

— Κυρία, μὴ φοβῆσθε.

Ἡ κυρία οὐδὲν ἀπήντησεν, μὴ δυναμένη ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα, αἰσθανομένη τὴν καρδίαν της πάλλουσαν σφοδρῶς καὶ τὰ ὦτά της βομβοῦντα. Ὁ ἄγνωστος ἐπανέλαβε:

— Κυρία, δὲν εἶμαι κακοῦργος.

Ἡ κόμησσα ἐτήρει σιγήν· ἀλλ' ἕνεκα, ἀποτόμου κινήματος, ἐπειδὴ συνέστειλε τὰ γόνατά της, τὸ χρυσίον ἤρχισε νὰ χύνηται ἐπὶ τοῦ τάπητος, ὅπως ῥέει τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς ὑδρορρόης.

Ὁ ἄγνωστος παρετήρει τὸν χείμαρρον ἐκεῖνον τοῦ μετάλλου, καὶ ἔκυψε διὰ νὰ τὸν συνάξῃ.

Digitized by Google

Ἡ κόμησσα ἔντρομος ἠγέρθη ρίπτουσα χαμαὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν περιουσίαν καὶ ἔδραμε πρὸς τὴν θύραν διὰ νὰ ριφθῇ ἔξω. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐννοήσας τί ἤθελε νὰ πράξῃ, ὥρμησε, τὴν ἥρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὴν ἐκάθησε διὰ τῆς βίας, κρατῶν δὲ αὐτὴν ἐκ τῶν χειρῶν:

— Ἀκούσατέ με, κυρία, εἶπε, δὲν εἶμαι κακοῦργος, ἀπόδειξις δὲ εἶνε ὅτι θὰ συνάξω αὐτὰ τὰ χρήματα καὶ θὰ σᾶς τὰ ἀποδώσω. Εἶμαι ὅμως χαμένος, τρέχω κίνδυνον βεβαίου θανάτου ἐὰν δὲν μὲ βοηθήσετε νὰ διέλθω τὰ σύνορα. Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἴπω πλείονα. Μετὰ μίαν ὥραν θὰ εἴμεθα εἰς τὸν τελευταῖον ρωσσικὸν σταθμόν· μετὰ μίαν ὥραν καὶ εἴκοσι λεπτὰ θὰ διαβῶμεν τὰ σύνορα τοῦ Κράτους. Ἂν δὲν μὲ συνδράμετε, θὰ χαθῶ. Καὶ ἐν τούτοις, κυρία, οὐδ' ἐφόνευσα οὐδ' ἔκλεψα, οὐδ' ἔπραξά τι ἀντικείμενον εἰς τὴν τιμήν. Σᾶς τὸ ὁρκίζομαι. Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἴπω περισσότερα.

Γονυπετήσας δὲ συνέλεξε τὰ πεσόντα χρυσᾶ νομίσματα, ἀναζητῶν ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τὰ ἑδώλια κυλισθέντα. Κατόπιν, ἀφοῦ ὁ μικρὸς δερμάτινος σάκκος ἐπληρώθη ἐκ νέου, ἐνεχείρισεν αὐτὸν εἰς τὴν συνταξειδιώτιδά του χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν καὶ ἐπιστρέψας ἐκάθησεν εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ βαγονίου.

Οὐδέτερος αὐτῶν ἐκινήθη πλέον. Ἡ μὲν ἔμενεν ἀκίνητος καὶ ἄφωνος, εἰσέτι ἔντρομος ἀλλὰ καθησυχάζουσα βαθμηδόν· ὁ δὲ οὐδὲν ἐποίει νεῦμα ἢ κίνημα, ἵστατο εὐθυτενής, βλέπων ἀπλανῶς πρὸς τὰ ἐμπρός, ὠχρότατος ὡς νὰ ἦτο νεκρός. Ἐκ διαλειμμάτων ἔρριπτε πέριξ αὐτοῦ βλέμμα αἰφνίδιον, ὅπερ τάχιστα ἀπέστρεφεν. Ἦτο ἀνὴρ τριακοντούτης περίπου, εὐειδέστατος, ἔχων τὸ ἦθος τελείου εὐπατρίδου.

Ἡ ἁμαξοστοιχία ἔτρεχεν ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἐξέφερε τὰ ὀξύτατα αὐτῆς προσκλητήρια ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, ἐβράδυνε τὴν πορείαν της πρὸς στιγμὴν καὶ εἶτα πάλιν ἀνέκτα πᾶσαν αὐτῆς τὴν ταχύτητα. Αἴφνης ὅμως ἡ κίνησίς της ἐγένετο βραδυτάτη, ἐσύριξε πολλάκις καὶ ἐσταμάτησεν.

Ὁ Ἰβὰν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τῆς κυρίας του.

Ἡ κόμησσα Μαρία μὲ φωνὴν τρέμουσαν παρετήρησε διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἀλλόκοτον συνοδοιπόρον της, εἶτα δὲ εἶπεν ἀποτόμως πρὸς τὸν θεράποντά της.

— Ἰβάν, νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν κόμητα· δὲν σ' ἔχω πλέον ἀνάγκην.

Ὁ θεράπων ἀμηχανῶν ἤνοιξεν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἐψέλλισεν . .

— Ἀλλά, κυρία . . .

Ἡ κόμησσα ἐπανέλαβεν:

— Ὄχι, νὰ μὴ ἔλθῃς μαζί μου· μετέβαλα γνώμην. Ἐπιθυμῶ νὰ μείνῃς εἰς Ρωσσίαν. Ἰδού, λάβε χρήματα διὰ τὴν ἐπιστροφήν. Δόσε μου τὸν πῖλόν σου καὶ τὸν μανδύαν σου.

Ὁ γηραιὸς θεράπων ἐπτοημένος, ἀφεῖλε τὸν πῖλον καὶ παρέδωκεν αὐτὸν ὁμοῦ μετὰ τοῦ μανδύου, ὑπακούων χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ, συνειθισμένος εἰς τὰς αἰφνιδίας ὀρέξεις καὶ τὰς ἀκατανοήτους ἰδιοτροπίας τῶν κυρίων. Ἀπεμακρύνθη ἔνδακρυς.

Ἡ ἁμαξοστοιχία ἐξεκίνησε διευθυνομένη πρὸς τὰ σύνορα.

Τότε ἡ κόμησσα Μαρία εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον της:

— Αὐτὰ εἶνε διὰ σᾶς, κύριε, εἴσθε ὁ Ἰβάν, ὁ ὑπηρέτης μου· ἕνα μόνον ὅρον ἐπιβάλλω, νὰ μὴ μοῦ ὁμιλήσετέ ποτε, νὰ μὴ εἴπετε λέξιν οὔτε κἂν ὅπως μ' εὐχαριστήσετε, οὔτε πρὸς κανένα ἄλλον σκοπόν.

Ὁ ἄγνωστος προσέκλινε χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἁμαξοστοιχία ἐσταμάτησεν αὖθις, ὑπάλληλοι δὲ ἐν στολῇ ἀνῆλθον καὶ ἐπεσκέφθησαν τὰ βαγόνια. Ἡ κόμησσα ἐνεχείρισεν αὐτοῖς τὰ ἔγγραφά της, δεικνύουσα δὲ τὸν καθήμενον εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν ἄνδρα, εἶπεν:

— Εἶνε ὁ ὑπηρέτης μου Ἰβάν, τοῦ ὁποίου ἰδοὺ τὸ διαβατήριον.

Ἡ ἁμαξοστοιχία ἐξεκίνησεν ἐκ νέου.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἔμειναν μόνοι ἐγγὺς ἀλλήλων, ἄφωνοι ἀμφότεροι.

Τὴν πρωΐαν ὅτε ἡ ἁμαξοστοιχία ἐσταμάτησεν εἰς ἕνα γερμανικὸν σταθμόν, ὁ ἄγνωστος κατῆλθε, σταθεὶς δὲ ὄρθιος παρὰ τὴν θύραν:

— Συγχωρήσατέ με, κυρία, εἶπεν, ἂν παραβαίνω τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἀλλ' ἀφοῦ σᾶς ἐστέρησα τοῦ ὑπηρέτου σας, εἶνε δίκαιον νὰ τὸν ἀναπληρώσω. Ἐπιθυμεῖτε τίποτε;

Ἡ κόμησσα ἀπήντησε ψυχρῶς:

— Πηγαίνετε νὰ ζητήσετε τὴν θαλαμηπόλον μου.

Ὁ ἄγνωστος μετέβη ὅπου διετάχθη. Ἀκολούθως ἐγένετο ἄφαντος.

Ὁσάκις κατήρχετο εἰς τὸ ἑστιατόριον σταθμοῦ τινος ἡ κόμησσα τὸν ἔβλεπε μακρόθεν παρατηροῦντα αὐτήν.

Τοιουτοτρόπως ἀφίκοντο εἰς Μαντών.

Β'.

Ὁ ἰατρὸς ἐσίγησε πρὸς στιγμήν· εἶτα ἐπανέλαβεν:

— Ἡμέραν τινὰ ἐνῷ ἐδεχόμην τοὺς πελάτας μου εἰς τὸ σπουδαστήριόν μου, εἶδα εἰσελθόντα ὑψηλόσωμον νέον, ὅστις μοὶ εἶπεν·

— Ἰατρέ, ἔρχομαι διὰ νὰ σᾶς ἐρωτήσω περὶ τῆς κομήσσης Μαρίας Βαράνωφ. Εἶμαι, καίτοι αὐτὴ δὲν μὲ γνωρίζει ποσῶς, φίλος τοῦ συζύγου της.

Ἀπήντησα:

Digitized by Google

— Δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς δι' αὐτήν· δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ρωσσίαν.

Ὁ ἄγνωστος ἤρχισε διὰ μιᾶς νὰ θρηνῇ μετὰ λυγμῶν, εἶτα ἐγερθεὶς ἐξῆλθε κλονούμενος ὡς οἰνοβαρής.

Ἀνέφερα τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν εἰς τὴν κόμησσαν ὅτι ξένος τις ἦλθε πρὸς ἐμὲ διὰ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς ὑγείας της. Ἐφάνη συγκεκινημένη καὶ μοὶ διηγήθη τὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου σᾶς ἐπανέλαβον, προσέθηκε δέ:

— Ὁ ἀνὴρ αὐτός, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω, μὲ παρακολουθεῖ τώρα ὡς ἡ σκιά μου, τὸν συναντῶ ὁσάκις ἐξέρχομαι, μὲ κυττάζει μὲ παράδοξον τρόπον, ἀλλ' οὐδέποτε μοὶ ὡμίλησεν.

Ἐκέφθη πρὸς στιγμήν, ἀκολούθως εἶπε:

— Θέλετε νὰ ἴδητε; στοιχηματίζω ὅτι εἶνε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου.

Καὶ ἐγερθεῖσα ἐκ τῆς ἕδρας ἐν ᾗ ἀνεπαύετο παρεμέρισε τὰ παραπετάσματα καὶ μοὶ ἔδειξε τῷ ὄντι τὸν ἄνδρα, ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, καθήμενον ἐπί τινος τῶν παρὰ τὸν δημόσιον περίπατον ἑδωλίων μὲ τὸ βλέμμα προσηλωμένον ἐπὶ τῶν παραθύρων τοῦ ξενοδοχείου. Μᾶς ἀνεγνώρισεν, ἠγέρθη καὶ ἀπεμακρύνθη χωρὶς νὰ στρέψῃ οὐδ' ἐφ' ἅπαξ τὴν κεφαλήν.

Παρευρέθην ἔκτοτε μάρτυς εἰς σκηνὴν περίεργον καὶ θλιβεράν, εἰς τὸν ἄφωνον ἔρωτα τῶν δύο ἐκείνων προσώπων, ἅτινα δὲν ἐγνώριζον ἄλληλα.

Ἐκεῖνος τὴν ἠγάπα μὲ τὴν ἀφοσίωσιν ζώου σωθέντος, εὐγνώμων ἕως θανάτου. Ἤρχετο καθ' ἑκάστην καὶ μὲ ἠρώτα: Πῶς πηγαίνει; ἐννοῶν ὅτι εἶχα μαντεύσει τὸ αἴσθημά του. Ἐθρήνει δὲ πικρῶς ὁσάκις τὴν ἔβλεπεν ἐξερχομένην ἀσθενεστέραν καὶ ὠχροτέραν καθ' ἑκάστην.

Ἡ κόμησσα μοὶ ἔλεγεν:

— Ἅπαξ μόνον ὡμίλησα πρὸς τὸν παράδοξον αὐτὸν ἄνδρα καὶ ὅμως μοῦ φαίνεται ὅτι τὸν γνωρίζω πρὸ εἴκοσι ἐτῶν.

Ὁσάκις δὲ συνηντῶντο ἀνταπέδιδεν αὐτὴ τὸν χαιρετισμόν του μὲ μειδίαμα σοβαρὸν καὶ θελκτικόν. Τὴν ἔβλεπον εὐτυχῆ, αὐτὴν τὴν ἐγκαταλελειμμένην καὶ γινώσκουσαν τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας της, τὴν ἔβλεπον εὐτυχῆ, διότι ᾐσθάνετο ὅτι ἠγαπᾶτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μὲ τὸν σεβασμόν, μὲ τὴν σταθερότητα, μὲ τὴν ποιητικὴν ἐκείνην ὑπερβολήν, μὲ τὴν ἀφοσίωσιν τὴν ἑτοίμην εἰς πᾶσαν θυσίαν. Καὶ ὅμως πιστὴ εἰς τὴν ἐπίμονον ἔξαψίν της ἠρνεῖτο ἀδυσωπήτως νὰ τὸν δεχθῇ, νὰ μάθῃ τὸ ὄνομά του, νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτόν. Ἔλεγε δέ: «Ὄχι, ὄχι!.. αὐτὸ θὰ βλάψῃ τὴν παράδοξον αὐτὴν φιλίαν. Πρέπει νὰ μένωμεν ξένοι πρὸς ἀλλήλους.»

Αὐτὸς ἀφ' ἑτέρου θὰ ἦτο βεβαίως εἶδός τι Δὸν Κισσώτου, διότι οὐδὲν ἔπραξεν ὅπως πλησιάσῃ πρὸς αὐτήν. Ἤθελε νὰ τηρήσῃ μέχρι τέλους τὴν μωρὰν ὑπόσχεσιν, ἣν εἶχε δώσει ἐντὸς τοῦ βαγονίου, νὰ μὴ ὁμιλήσῃ δηλαδὴ οὐδέποτε πρὸς αὐτήν.

Ἐνίοτε κατὰ τὰς μακρὰς τῆς ἀσθενείας της ὥρας, ἠγείρετο ἐκ τῆς ἕδρας της καὶ πορευομένη διήνοιγε τὸ παραπέτασμα τοῦ παραθύρου διὰ νὰ ἴδῃ ἂν εὑρίσκετο ἐκεῖνος εἰς τὴν ὁδόν. Ἀφοῦ δὲ ἤθελε τὸν ἴδει ἀκίνητον ὡς πάντοτε καθήμενον ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου, ἐπέστρεφε πάλιν ὅπως κατακλιθῇ μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὸ στόμα.

Ἀπέθανε μίαν πρωΐαν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν. Ἐνῷ ἐξηρχόμην ἐκ τοῦ ξενοδοχείου ἦλθεν ἐκεῖνος πρὸς ὑπάντησίν μου μὲ τὸ πρόσωπον ἠλλοιωμένον. Ἐγίνωσκεν ἤδη τὴν εἴδησιν.

— Ἤθελα νὰ τὴν ἴδω ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἔμπροσθέν σας! εἶπεν.

Ἔλαβα τὸν βραχίονά του καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ὅτε εὑρέθη πρὸ τῆς κλίνης τῆς νεκρᾶς ἔλαβε τὴν χεῖρά της, ἀπέθηκεν ἐπ' αὐτῆς ἀσπασμὸν ἀτελεύτητον καὶ ἔπειτα ἐτράπη εἰς φυγὴν ὡς παράφρων.

Ὁ ἰατρὸς ἐσίγησεν· εἶτα ἐπανέλαβεν:

— Αὐτὴ εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ παραδοξωτέρα ἱστορία ἐξ ὅσων γινώσκω περὶ ταξειδίων διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Πρέπει τις ὅμως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὅλοι ἐπάνω κάτω οἱ ἄνθρωποι εἶνε τρελλοί!...

Μία γυνὴ ἐψιθύρισε:

— Αὐτοὶ οἱ δύο δὲν ἦσαν τόσον τρελλοὶ ὅσον νομίζετε, ἦσαν ... ἦσαν ...

Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποπερατώσῃ τὴν φράσιν ἐκ τῶν δακρύων της. Ἐπειδὴ δὲ ἤλλαξαν θέμα συνομιλίας ὅπως τὴν καθησυχάσουν, δὲν ἐγνώσθη τί ἤθελε νὰ εἴπῃ.

(Guy de Maupassant) Χ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ εὐτυχία ὁμοιάζει τὰ ὡρολόγια· καλλίτερον λειτουργοῦσι τὰ ἔχοντα ἁπλοῦν μηχανισμόν.

*

Ἡ συκοφαντία ὁμοιάζει ἐνοχλητικὴν σφῆκα. Δὲν πρέπει νὰ κινήσῃ τις κατ' αὐτῆς τὴν χεῖρα ἂν δὲν εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ τὴν φονεύσῃ, ἄλλως ἐπανέρχεται καὶ μετὰ μείζονος μανίας ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀμυνομένου.

*

Ἄνθρωπος χωρὶς χαρακτῆρα δὲν εἶνε ἄνθρωπος — εἶνε πρᾶγμα.

*

Ἴσως πρέπει νὰ αἰσθανθῇ τις τὸν ἔρωτα διὰ νὰ γνωρίσῃ καλὰ τὴν φιλίαν.

*

Ὅταν κάμνω καμμίαν ἀγαθὴν πρᾶξιν καὶ ὁ κόσμος τὴν μανθάνει, νομίζω ὅτι τιμωροῦμαι ὄχι ὅτι ἀνταμείβομαι.

Digitized by Google

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ[1]

Η ΚΟΥΛΟΥΡΑ ΤΗΣ ΓΩΝΙΑΣ

Χαρακτὴρ γενικὸς τῶν σημερινῶν ἐθίμων.—Περιγραφὴ τῆς τελετῆς τῆς Κουλούρας.— Πιθανὴ σχέσις πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας λατρείας—Ἡ Ἑστία ἐν τῷ ἐθίμῳ.

Ἓν τῶν ὡραίων ἀληθῶς ἐθίμων, τῶν δυστυχῶς ὁσημέραι ἐκλειπόντων, εἶνε καὶ ἡ ἐν τοῖς οἴκοις τελετὴ τῆς *Κουλούρας τῆς γωνιᾶς*. Πάντοτε ὁσάκις ἔλαβον μέρος εἰς τοιαύτην κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τελετήν(1), ᾐσθάνθην ἄφατον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν βλέπων τηρούμενα παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, λείψανα τῆς ἀρχαίας λατρείας. Μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις, αἱ θεότητες ἐκεῖναι ὑπεχώρησαν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, αἱ ἐποχαὶ παρῆλθον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, αἱ ἕξεις, τὰ ἤθη, διὰ τῶν αἰώνων καὶ τῶν ποικίλων ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταβολῶν καὶ περιπετειῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τηροῦνται περίπου ταὐτά, ὑποστάντα βεβαίως τὴν φυσικὴν τοῦ χρόνου ἐπίδρασιν καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος τὴν ἐπιβλητικότητα, ἀλλὰ φέροντα ἀείποτε ἀνεξίτηλόν πως τὸν ἐθνικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα.— Καὶ ἐν τῇ τελετῇ τῆς *κουλούρας* ἀνευρίσκομεν λείψανα τοῦ ἀρχαίου βίου, καὶ τεκμήρια τοῦ ἐνιαίου ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος. Δὲν ἔχομεν σήμερον βωμοὺς αἱμοσταγεῖς, ἡ τόσον εὐάρεστος τοῖς παλαιοῖς θεοῖς κνίσσα τῶν ἱερείων δὲν ἀνυψοῦται πλέον ἱλαστήριος, τὰ μαντεῖα, οἱ βοῶνες, οἱ ἱεροποιοί, οἱ οἰωνοπόλοι, οἱ ὑποφῆται καὶ ὅλη ἡ τῶν ἀρχαίων θυσιῶν καὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας ὑπαλληλία, εἰσὶ τανῦν ἀρχαιολογικῆς μόνον σημασίας ἀντικείμενα, ἀλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠδυνήθη ὁλοσχερῶς ν' ἀφήσῃ τὰς παλαιὰς ἐκδηλώσεις τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ, καὶ ν' ἀρνηθῇ τοὺς τύπους τῆς λατρείας του, εἴτε συνδυάζων τὰ ἀρχαῖα πρὸς τὰ νεώτερα, εἴτε περιορίζων μέρος τοὐλάχιστον ἐκείνων ἐν οἰκογενειακαῖς τελεταῖς ἢ ἐθίμοις (2), τηρῶν οὕτω καὶ μεταδίδων τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὰς πατρίους παραδόσεις. Τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ *τελετὴ τῆς κουλούρας*, ἣν περιγράφομεν.

Ἡ τελετὴ αὕτη εἶνε ὅλως οἰκογενειακή, γίνεται δὲ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ δείπνου κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ἥτις ἑορτὴ θεωρεῖται παρ' ἡμῖν ἡ ἐξόχως οἰκογενειακὴ ἑορτή, ὡς καὶ ἡ τῆς Λαμπρᾶς. — Ἡ *κουλούρα* πλάσσεται ἐν τῷ οἴκῳ συνήθως ἐκ τῆς αὐτῆς τῶν Χριστοψώμων ζύμης, εἰς σχῆμα δακτυλίου, ἐπιπάσσεται δὲ σησάμοις καὶ σταφίσι, σφηνοῦνται δὲ ἐν αὐτῇ ἀμύγδαλα καὶ κάρυα μετὰ ἢ καὶ ἄνευ τοῦ κελύφους, εἰς τὴν σταυροειδῆ δὲ συνένωσιν τῶν δύο ἄκρων σφραγίζεται μὲ τὴν *ἁγία σφράησι*, ἣν ἕκαστος συνήθως ἔχει οἴκοι· πρὸ πάντων δὲ πρέπει νὰ περιέχῃ τὸ νόμισμα, ἀργυροῦν συνήθως, σελλίνιον ἄλλοτε, νῦν δὲ δραχμὴν ἢ ἡμίδραχμον.

Ἡ *σφράησι* ἢ *ἁγία σφράησι* ἀναρτᾶται ἐν τοῖς οἴκοις ὑπὸ τὰ εἰκονίσματα συνήθως, δι' αὐτῆς δὲ σφραγίζονται αἱ *προσφοραί*, τὰ *δυναμάρια*, τὰ *Χριστόψωμα*, αἱ *λαμπροκουλοῦραι*, τὰ *δοξάρια*, αἱ *κουλοῦραι τῆς γωνιᾶς*, ἡ *Ἁγιοβασιλίτσα* καὶ ἡ *Φωτίτσα*. Τὸ σχῆμα τῶν μεγάλων τούτων ἄρτων, οὓς παλαιότερον κατεσκεύαζον εἰς ὅλους τοὺς οἴκους, ἔχει διαφόρως πρὸς ἀλλήλους, διότι τὰ μὲν *δοξάρια* ἢ αἱ *λαμπροκουλοῦραι* ἔχουσι σχῆμα τοξοειδὲς καὶ ἐν τῷ μέσῳ σταυρόν, οὗ τὰ κέρατα ἑνοῦσι τὰ ἀντίθετα μέρη τοῦ τόξου ὡς ἑξῆς

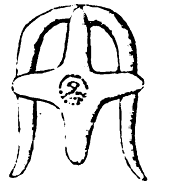

τὰ δὲ *χριστόψωμα* ἢ *χριστοψώματα* εἶνε ἄρτοι ἐπιμήκεις, χονδροὶ μὲν εἰς τὸ μέσον βαθμηδὸν δὲ λεπτυνόμενοι καὶ εἰς ὀξὺ *(τσουντὶ)* καταλήγοντες ὡς ἑξῆς·

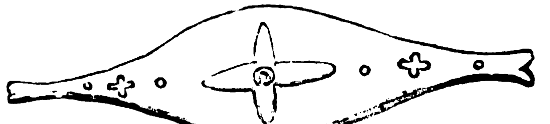

αἱ *Ἁγιοβασιλίτσαι* εἰσὶ δακτυλιοειδεῖς μετὰ σταυροῦ ἐν τῷ μέσῳ

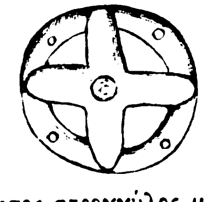

αἱ *φωτίτσαι* ἄρτος στρογγύλος μέγας ἐπίσης μὲ σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ

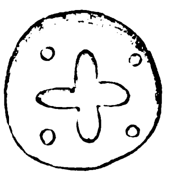

(1) Εἰς ἄλλα μέρη ἡ τελετὴ ὡς γνωστὸν γίνεται τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅμως, καθ' ὅσον οἶδα, δὲν ἐθίζεται οὕτως, εἰς τὰ χωρία μάλιστα δὲν εἶνε καὶ γενικὸν τὸ ἔθιμον.

(2) Καθὼς τὰ *Πολυσπόρια*. Ἴδε Ἑστίας· 623 τῆς 4 Δεκεμβρίου 1888 ἐν τῇ διατριβῇ μου «*Ἡ Μισοσπορίτισσα*».

Digitized by Google

καὶ ἡ *κουλοῦρα τῆς γωνιᾶς* ἁπλοῦς δακτύλιος, ἐσφραγισμένος ἐν τῇ συναρμογῇ τῶν ἄκρων.

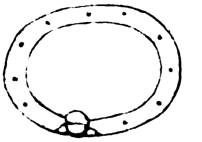

Πρὸ πάντων κατὰ τὰ ἐν τοῖς οἴκοις *ζυμώματα* κατασκευάζουσι τὰ διὰ τὴν τράπεζαν *χριστόψωμα, ἁγιοβασιλίτσα, δοξάρι* καὶ *φωτίτσα*, τὰ ὁποῖα κόπτονται τιθέμενα ἐπὶ δοχείου οἴνου ἐν τῇ τραπέζῃ ὑφ' ὅλων τῶν μελῶν τοῦ οἴκου, ἐνίοτε μάλιστα καὶ δι' ἱερατικῆς εὐλογίας *(δύναμις)*, ἡ *κουλοῦρα τῆς γωνιᾶς*, αἱ διὰ τὴν ἐκκλησίαν *προσφοραί*, τὰ μικρὰ *χριστόψωμα* καὶ *δοξάρια* τῶν εἰκονισμάτων, ἅτινα μένουσιν ἐκεῖ ἠρτημένα δι' ὅλου τοῦ ἔτους ῥιπτόμενα κατόπιν εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς δὲ τὰ χωρία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τὰ *χριστόψωμα* τοῦ παπᾶ, τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς μαίας. — Τὸ *χριστόψωμον* δὲ τῆς τραπέζης εἶνε ἀληθῶς γίγας, φέρον ἐν τῷ νῷ τὴν ἑορτὴν τῶν *μεγαλαρτίων* τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐξ οὗ ἔτρωγον δι' ὅλων τῶν δωδεκαημέρων. —Δυστυχῶς ὅμως ὅλαι αὗται αἱ συνήθειαι ὁσημέραι ἐκλείπουσι.

Τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς εἰς τὰς πόλεις μας κυρίως, συναθροίζονται οἱ στενότεροι συγγενεῖς καὶ φίλοι εἰς τὸν οἶκον ἔνθα θὰ κοπῇ ἡ κουλοῦρα. Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ μαγειρείου [1], ὅπερ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλακόστρωτον, τίθενται ἐπάλληλοι τρεῖς δαυλοὶ ἀνημμένοι, πέριξ δ' αὐτῶν τοποθετοῦνται οἱ κεκλημένοι καὶ οἱ τοῦ οἴκου καὶ αὐτῶν τῶν παίδων καὶ τῶν ὑπηρετῶν μὴ ἐξαιρουμένων, πρὸς οὓς ὁ οἰκογενειάρχης φέρει τὴν κουλοῦραν, ἔχουσαν ἡμικεχαραγμένα τὰ τεμάχια καὶ ἐν ἴσῳ πρὸς τοὺς ὅσοι θὰ *πιάσουν* ἀριθμῷ, ὑπολογιζομένων καὶ τῶν ἀπόντων τοῦ οἴκου, δι' οὓς *πιάνει* ἐν τῶν μελῶν τοῦ οἴκου διὰ *τὸ καλὸν* ὡς λέγουσι. Τότε ὁ οἰκογενειάρχης χύνει ποτήριον ἀκράτου οἴνου καὶ ἐλαίου ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ψάλλων ἢ ἁπλῶς λέγων τὸ τροπάριον: «*Ἡ Γέννησίς σου Χριστέ, ὁ Θεός*» κτλ. τοῦ καπνοῦ δ' ὑψουμένου, ἀποχωρίζουσι τὰ τεμάχια οἱ ἐν τῇ τελετῇ καὶ ἕκαστος ἐν εὐθύμῳ περιεργείᾳ τρέπεται εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τοῦ νομίσματος, διότι εἰς ὅποιον *πέσῃ* θεωρεῖται *καλορρίζικος*. Πολλοί, καὶ μάλιστα αἱ κόραι τηροῦσι τὸ νόμισμα ὡς καλὸν οἰωνὸν περὶ τῆς ταχείας αὐτῶν ἀποκαταστάσεως. Μετὰ ταῦτα πίνουσιν ὀλίγον οἶνον ἀφοῦ φάγωσι τεμάχιον κουλούρας, πολλάκις δ' ἕπεται ἀμέσως τὸ νηστήσιμον δεῖπνον μὲ τὰ βεβρασμένα χόρτα, τὰς ἐλαίας, τὰς τηγανίτας καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, μένουσι δὲ μέχρι βαθείας νυκτός, ἕως οὗ οἱ κώδωνες τῆς ἐκκλησίας καλοῦσι διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου τῶν Χριστουγέννων, ὅπου ἄλλοτε μετέβαινον ὅλοι οἰκογενειακῶς διὰ ν' ἀκούσωσι τὸ «*Χριστὸς γεννᾶται*».

Τὸ ὅλον τῆς τελετῆς ἔχει δήλην τὴν καταγωγήν. Τὸ πῦρ, ἡ λοιβὴ καὶ μάλιστα ἡ δι' ἀκράτου οἴνου, καὶ τὰ πέμματα, εἰσὶ πανάρχαια στοιχεῖα λατρείας. Αἱ ἐν ταῖς θυσίαις ἑστιάσεις ἐξ αὐτῶν τῶν προσφερομένων, ὡς γίνεται καὶ ἐν τῇ τελετῇ τῆς κουλούρας, ἥτις τρώγεται ἀμέσως ἢ ἐν τῷ δείπνῳ, μαρτυροῦνται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων [1], οἰκογενειάρχης δὲ τελῶν τὰ ἱερά, ὡς ἐν τῇ *κουλούρᾳ* ἦτο σύνηθες κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Ἀλλ' ἡ τελετὴ πρὸς ποίαν πιθανώτερον σχετίζεται ἀρχαίαν θεότητα; Δὲν διστάζομεν πολύ, νὰ γνωματεύσωμεν ὅτι ὁ τόπος ἔνθα αὕτη τελεῖται δῆλα δὴ ἡ ἑστία, τὸ πῦρ, αὐτὴ ἡ ὀνομασία τῆς κουλούρας *(γωνιᾶς* ἤτοι *ἑστίας)*, ὁ οἰκογενειακὸς χαρακτὴρ τῆς ἑορτῆς, καὶ τὸ ἄσβεστον καθ' ἃ ἐθίζεται πῦρ καθ' ὅλα τὰ δωδεκαήμερα, εἰσὶν ἀναμφισβήτητα τεκμήρια ὅτι τὸ ἔθιμον ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν λατρείαν τῆς ἐξόχως θεᾶς τοῦ οἴκου καὶ τοῦ πυρὸς *Ἑστίας*, ἥτις κυρίως μὲν ἐτιμᾶτο παρὰ Ῥωμαίοις (Vesta —Vestales) ἀλλὰ καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐπίσης, ἀλληγορουμένη εἰς τὸ πῦρ, καὶ ὡς εὑρέτις τῆς τῶν οἴκων κατασκευῆς νομιζομένη καὶ πρὸς τοῦτο δωματῖτις, ἐφέστιος, ἔνοικος, σύνοικος καὶ πατρῴα καλουμένη Οὐδὲν λοιπὸν τὸ πολὺ παράδοξον αν ἐν τῇ ἐξόχῳ ἑορτῇ τοῦ οἴκου — τὰ Χριστούγεννα — εὑρίσκομεν ἴχνη τῆς λατρείας τῆς ἐξόχως θεᾶς τοῦ οἴκου.

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Πῶς νὰ τὸ 'πῶ; τὰ μάτια σου εἶνε διπλὸ παλάτι
ποῦ κατοικεῖ ἡ βασίλισσα ἡ μαυροφόρα Ἑκάτη
καὶ σφικτοδένει ἀλύπητα 'ς τοῦ θρόνου της τὰ πλάγια
ταῖς σκλάβαις της ταῖς μάγισσαις ποῦ ξέρουν χίλια μάγια.

Πῶς νὰ τὸ 'πῶ; τὰ μάτια σου ἐπρόβαλαν ἐμπρός μου,
ὠκεανὸς ποῦ χάνεται 'ς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου,
κ' ἡ ταξειδιάρα μου ψυχή, ἀνέλπιδο καράβι,
ἐπνίγηκε 'ς τὰ βάθη των χωρὶς νὰ καταλάβῃ.

Πῶς νὰ τὸ 'πῶ: τὰ μάτια σου, γλυκὸ τῆς νύκτας ταῖρι,
ὁ Σατανᾶς γιὰ δίκτυα του 'ς τὸν κόσμο τἄχει φέρει
καὶ μοιάζουν μὲ τὴν κόλασι τὴ σκοτεινὴ καὶ μαύρη...
Ὅμως αὐτὸς ποῦ τὰ φιλεῖ παράδεισο θὲ ναὕρῃ.

Ἐν Παρισίοις (1889).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ.

(1) Ἐνίοτε τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς κουλούρας, καὶ ἐν δωματίῳ, οἱ ἄνθρακες ὅμως οὐδέποτε λείπουσι.

(1) Ἀθήναιος — Δειπνοσ: Α. 3 κλπ.

Digitized by Google

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

7

Λαλῆσι κούκκι μ' λάλησε σὰν πρῶτα πῶς λαλούσης,
κὴ μὴ λαλῇς παράπουνα, παραπονεῖς τὸν τόπου,
παραπονεῖς τὴν κληφτοργιὰ κὴ τὰ καπητανάτα.
—Τί νὰ λαλήσω τί νὰ 'πῶ, τί νὰ σᾶς μουλουγήσω,
ν ἡ γιᾶνοιξι νήρτὴ πικρή, τοῦ καλοκαῖρι μαύρου,
κὴ τοῦ μουσουκαλόκηρο πικρὸ φαρμακωμένο·
λαλοῦν τ' ἀηδόνια ς'τὴς φουληαὶς κὴ τὰ πουλιὰ ς'τὴς κοίτης,
λαλεῖ κ' ἐγὼ γ ἡ ἀγάπη μου καὶ κλαίγει γιὰ τ' ἠμένα:
—Ποῦ 'σαν ἠψὲς λεβέντη μου, ποῦ 'σαν προψὲς καλέ μου;
—'Ηψὲς ἦμαν ς' τὴ μάννα μου, προψὲς ς' τὴν ἀδερφή μου
κὴ ἀπόψη μαυρομμάτα μου μαζὶ θὰ κοιμηθούμη.

8

ν 'Απρίλ' 'Απρίλ' ἀκάματι, Μάϊ κατακαϋμένη,
ποῦ μαύρισες τὴς ἔμουρφις κὴ ἀσκήμηνις τὴς ἄσπρης,
κὴ ἀσκήμηνις τὴν ἀγαπῶ κὴ δὲν τὴν ἀγνωρίζω.
Χίλια δινοῦ νὰ τὴν ἰδιῶ κὴ δυὸ νὰ τὴν συντύχου,
σὰ δε μοι φτάσουν κὴ ὀδ' αὐτὰ δίνου καὶ τὰ φλουργιά μου,
δίνου τοῦ κουμπουλόγι μου τοῦ βαρυοτιμημένου,
ν ἀποὺ τοῦ βαρυοτίμησαν ν ἠννηὰ χιλιάδης ἄσπρα,
ν ἠννηὰ χιλιάδης κ' ἠκατὸ κὴ πηντακόσια γρόσια.

9

Πουλάκι ν ἠκηλάλησι μεσὰ ς' τοὺν καλαμιῶνα,
μεσὰ ς' τοὺν καλαμνιώνανε σὰν ἀγριουποῦλι ἀπ'οὖταν.
Δὲν κηλαλοῦσι σὰν πουλί, ν ἀνθρωπινὴ λαλήτσα.
Βασιλοποῦλα τ' ἄκουσι ν ἀποὺ ψηλὸ παλάτι:
—Καλότυχου πουλάκι μου μὶ τὴ λαλήτσα 'πό'χεις.
—Κυρὰ μ' κὴ τί λημπίστηκις 'ποὺ 'μένα τ' ἀγριουποῦλι;
—Λημπίστηκα τὰ κάλη σου κὴ τὴ λαλήτσα 'πό'χεις.
-ν 'Ησὺ τρωγεῖς ἀφρὸ ψουμί, κ' ἠγὼ λιανὸ πητρίτσι.
ν 'Ησὺ πινεῖς Μονουβασιά, κ' ἠγὼ νηρὸ 'π' τὴν μπάρα.
ν 'Ησὺ κοιμᾶσ' σεὶ πάπλουμα, κ' ἠγὼ σεὶ ἀρηό κλαδάκι.
ν 'Ησὺ παντέχεις ἄγουρουν, κ' ἠγὼ τοῦ ἀγριουποῦλι.—

(*'Εκ τῆς συλλογῆς Θεοχάρη Χ. Γερογιάννη ἰατροῦ*).

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ μέγιστος μαργαρίτης τοῦ κόσμου ἐκτίθεται εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν τῶν γάλλων ἀλιέων. Ὁ μαργαρίτης οὗτος λαμπρὸς τὴν στιλπνότητα, ἐξόχως λεῖος καὶ ζυγίζων 75 κοκ. ἀξίζει 75 χιλ φράγκων.

—Παράδοξος ἔκθεσις ὠργανίσθη ἐν Παρισίοις πρὸ τινων ἡμερῶν, ἔκθεσις χειροκτίων. Ἐν αὐτῇ ἐξετέθησαν χειρόκτια ἱστορικῆς ἀξίας, τινὰ παλαιοτάτων χρόνων. Μεταξὺ τῶν ἀξίων ἰδίας προσοχῆς εἶνε τὰ χειρόκτια τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, μαρτυροῦντα ὅτι ἡ χεὶρ αὐτῆς εἶχε μέγεθος καὶ σχῆμα ἰσχυρᾶς ἀνδρικῆς χειρός. Συλλογὴ πλουσία χειροκτίων τῶν συγχρόνων βασιλισσῶν καὶ ἡγεμονίδων προκαλεῖ τὴν περιέργειαν τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ πᾶς τις ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τίς ἡ τὴν μικροτέραν ἔχουσα χεῖρα. Καὶ εἶνε αὕτη ἡ νῦν ἀντιβασιλεύουσα βασίλισσα τῆς Ἱσπανίας.

— Τὰ μέλη τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ποδηλατικοῦ Συλλόγου ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἐν σώματι τὴν Παρισινὴν ἔκθεσιν. Ἡ μετάβασις θὰ γίνῃ ἐπὶ διτρόχων ποδηλάτων.

— Τὸ Μοναχόν, τὴν πόλιν τοῦ χαρτοπαιγνίου, ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὰς ἀπόκρεως τοῦ 1889 ἐν ὅλῳ 50,000 ξένοι. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐγένοντο 15 μονομαχίαι καὶ 16 αὐτοκτονίαι. Εἷς ἄγγλος πλουσιώτατος ἔχασεν 1,300,000 φράγκων. Τὰ κέρδη τῆς ἐκεῖ λέσχης ἀπὸ 1 δεκεμβρίου 1888 μέχρι 31 μαρτίου 1889 ἀνῆλθον εἰς 16 ἑκατομμύρια φράγκων.

— Ἐν Λυβέκῃ καλότυχος πατὴρ ἐμνήστευσεν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰ ἕξ τέκνα του, ὧν τέσσαρες υἱοὶ καὶ δύο κόραι.

— Γερμανὸς ξενοδόχος εἰς διάστημα δύο ἐτῶν καὶ ἐν ὥραις σχολῆς ἀντέγραψε ὁλόκληρον τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην κερδίσας οὕτω στοίχημα 5 χιλιάδων μάρκων παρά τινος οἰνεμπόρου. Τὸ χειρόγραφον εἶνε καθαρώτατα γεγραμμένον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 2712 μεγάλων σελίδων, κατετέθη δὲ εἰς χεῖρας τοῦ συμβολαιογράφου εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ πληρωθέντος ποσοῦ.

— Κατὰ σημείωσιν τῆς διευθύνσεως τῶν ἱπποσιδηροδρόμων Ἀθηνῶν τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτομαγιᾶς αἱ ἀπὸ πρωΐας μέχρι καὶ πέραν τοῦ μεσονυκτίου κυκλοφορήσασαι ἅμαξαι αὐτῶν διήνυσαν ἐν ὅλῳ διάστημα 3000 χιλιομέτρων, ἤτοι δεκάκις τὸ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πάτρας, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μετακομισθέντων ἐπιβατῶν ἀνῆλθεν εἰς 18,000. Ἕκαστος ἐπιβάτης κατὰ μέσον ὅρον διέτρεξε πλέον ἢ 2 χιλιόμετρα, ὥστε ἀνάγων τις εἰς ἕνα ἐπιβάτην τὸ διάστημα ὅπερ διέτρεξαν ὅλοι ὁμοῦ, ἔχει ἐξαγόμενον 40,000 χιλιομέτρων ἤτοι τὸν γῦρον τῆς γῆς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

—Ὁ Βεζούβιος ἐπιδεικνύει ἀπό τινος ἔκτακτον ἐνεργητικότητα· πρὸς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ ἤρξατο ἐκχυνομένη ἄφθονος λάβα.

—Ἀπὸ τῆς 31 μαρτίου 1888 μέχρι τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ 1889 ἡ ἐκ Καμπανίας ἐξαγωγὴ καμπανίτου οἴνου ἀνῆλθεν εἰς 22,558,760 φιάλας, ὑπερβαίνουσα κατὰ 2,223,760 τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους.

—Πρὸς ἵδρυσιν μνημείου εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1789 ἐψήφισεν ἡ γαλλικὴ βουλὴ τὸ ποσὸν 2 ἑκατομμυρίων φράγκων. 150 χιλιάδας φράγκων θὰ λάβῃ ὡς ἆθλον ὁ καλλιτέχνης τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον θέλει κριθῇ πρωτεῦον ἐν τῷ προκηρυχθησομένῳ ἐπὶ τούτῳ ἀγῶνι.

—Ἐν τοῖς ποινικαῖς φυλακαῖς τῆς Κορσικῆς ἀπέθανεν ἄρτι κατάδικός τις Ἐλ Χατζῆς τὸ ὄνομα εἰς ἡλικίαν 118 ἐτῶν.

—1000 δολλάρια καθ' ἑβδομάδα δαπανᾷ ὁ ἐν Νέα Ὑόρκῃ πρεσβευτὴς τῆς Κίνας εἰς τηλεγραφήματα, ἅτινα ἐπιστέλλει πρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ.

—Ἡ ἰαπωνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς κατὰ τὸ ἔτος 1888 203 ἀλλοδαποὺς, δαπανήσασα εἰς μισθοὺς αὐτῶν 2,750,000 φράγκα.

—Ἐν τῇ αὐτῇ δανικῇ κορβέττᾳ *Δάγμαρ*, ἐν ᾗ ὑπηρετεῖ ὡς ἀξιωματικὸς ἄρτι ἀπολυθεὶς ἐκ τῆς ναυτικῆς σχολῆς ὁ ἕλλην βασιλόπαις Γεώργιος, ὑπηρετεῖ ὁμοιόβαθμος καὶ ὁ Σιαμαῖος πρίγκηψ Μὸμ Βαϋδόνγσε Φέεν.

—Αἱ Παρισιναὶ ὀμβρέλλαι τοῦ νεωτάτου συρμοῦ εἶνε ἐκ λεπτοτάτου μεταξωτοῦ, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται συνυφασμένα φύλλα λαχανικῶν.

—Ἡ σύζυγος τοῦ ἀμερικανοῦ ἑκατομμυριούχου Μακαὶ ἔδωκεν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις χορευτικὴν ἑσπερίδα, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν ῥητὸν ὅρον τῆς προσκλήσεως οἱ προσελθόντες κύριοι ἔφερον λευκὰ ἐνδύματα αἱ δὲ κυρίαι μαύρας ἐσθῆτας.

—Ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου ἐξετέθησαν ἀπό τινος παραχωρηθέντες ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν οἱ ἀδάμαντες τοῦ γαλλικοῦ στέμματος καὶ τὰ ἄλλα τιμαλφῆ ἀντικείμενα ὧν χρῆσις ἐγίνετο κατὰ τὴν στέψιν τῶν γάλλων ἡγεμόνων.

—Ἐν Δακότᾳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐλλείψει ἐπαρκῶν γάτων ηὐξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ποντικῶν εἰς βαθμὸν ἀπειλοῦντα πανωλεθρίαν εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς πόλεως. Ἐκ τούτου ἤρξατο ἀπό τινος νέον ἐμπόριον: εἰσαγωγῆς γάτων. Πράκτορες τῶν γατεμπόρων περιέρχονται ἄλλας πόλεις καὶ ἀγοράζουσι γάτους εἰς τιμὰς

Digitized by Google

κυμαινομένας μεταξὺ 50 λεπτῶν καὶ 5 δραχμῶν, οὓς μεταπωλοῦσιν εἰς πολλαπλάσια τῶν τιμῶν τούτων.

—Ἡ μορφινομανία ἐπὶ τοσοῦτον ἐπετάθη ἐν Βερολίνῳ, ὥστε δι' ἀστυνομικῆς διαταγῆς ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς φαρμακοποιοὺς ἡ πώλησις μορφίνης ἄνευ ἰατρικῆς συνταγῆς, ἐξαφανιζομένης καὶ ταύτης εὐθὺς ὅπως μὴ γίνεται δευτέρα χρῆσις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ

Πολλάκις ἐλέχθη ὅτι τὸ ἀσφαλέστατον μέτρον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀναπτύξεως λαοῦ τινος δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ποσότης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καταναλισκομένου σάπωνος, διότι ἡ καθαριότης εἶνε τὸ πρώτιστον τοῦ πολιτισμοῦ γνώρισμα· ἀλλὰ τὸ παράδειγμα ἡμιβαρβάρων τινῶν μουσουλμανικῶν λαῶν, ἕνεκα θρησκευτικῶν λόγων ἀναγκαζομένων νὰ κάμνωσι συχνοτάτην χρῆσιν σάπωνος, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἐκτιμήσεως δὲν εἶνε ἀψευδές. Τὴν δὲ καταλληλοτάτην ἔνδειξιν τῆς προόδου καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ παρέχει μᾶλλον ἡ ποσότης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καταναλισκομένου χάρτου. Ἂν ἦτο κυριολεκτικῶς ἀκριβὴς ἡ χλευαστικὴ ἐπωνυμία, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀποδίδομεν εἰς τὸ ἔθνος μας, ὀνομάζοντες αὐτὸ χαρτοβασίλειον, ἠδυνάμεθα νὰ ἀξιώσωμεν ὅτι κατέχομεν τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ἀλλ' ἐκ τῆς στατιστικῆς ἐμφαίνεται ὅτι τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ Μεγάλη Βρεττανία, διότι εἰς ἕκαστον κάτοικον αὐτῶν ἀναλογοῦσιν 6 χιλιόγραμμα χάρτου κατ' ἔτος· δευτέρα ἔρχεται ἡ Γερμανία, ἧς ἕκαστος κάτοικος δαπανᾷ 5 χιλιόγραμμα χάρτου· μετ' αὐτὴν δὲ ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ἑλβετία (4 χιλιόγραμμα), ἡ Ἰταλία, ἡ Δανία, ἡ Ὁλλανδία ($2^1/_2$ χιλιόγρ.), ἡ Αὐστρία, ἡ Σκανδιναυία, ἡ Πορτογαλλία (2 χιλιόγρ.), ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἰσπανία (1 χιλιόγρ.), καὶ τελευταῖαι ἡ Τουρκία, ἡ Ῥωμουνία, ἡ Σερβία ($^1/_2$ χιλιόγραμ.). Ἐν Ἑλλάδι ἀναλογεῖ ἓν χιλιόγραμμον περίπου εἰς ἕκαστον κάτοικον, ὑπολογιζομένης εἰς 1,800,000 ὀκάδων τῆς ἔξωθεν εἰσαγομένης ποσότητος χάρτου καὶ τῆς ἐπιτοπίως παραγομένης, ἤτοι εἰς 2,250,000 χιλιογράμμων. Διότι τὸ μὲν ἐν Φαλήρῳ χαρτοποιεῖον παράγει 320,000 ὀκάδας περίπου κατ' ἔτος, εἰσήχθη δ' ἔξωθεν χάρτης βάρους τῷ μὲν 1887 ὀκάδ. 2,145,156, τῷ δὲ 1888 ὀκ. 1,472,874, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1889 ὀκ. 134,884 καὶ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ὀκ. 120,257.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΝ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ

Φοβερὸν σιδηροδρομικὸν δυστύχημα συνέβη πάλιν ἐσχάτως ἐν τῇ μεταξὺ Χικάγο καὶ Νέας Ὑόρκης γραμμῇ. Συρμὸς ταχὺς ἤρχετο ἐκ Χικάγο φέρων περὶ τοὺς 150 ἐπιβάτας καὶ ἀποτελούμενος ἐξ ἑπτὰ ἁμαξῶν καὶ δύο φορτηγῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ὀλίγον ὑστερήσῃ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ὁ μηχανικὸς ἐνέτεινε τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ καθ' ὁδὸν εἰς μέρος λίαν κατωφερὲς καὶ ἀπολήγων εἰς διπλῆν στροφὴν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ὡς ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ταχύτητος ἡ ἀτμομηχανὴ ἀντὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν καμπύλην τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ἀνεπήδησε κατ' εὐθεῖαν ἐμπρὸς καὶ ἔπεσε πέραν ἐντὸς δεξαμενῆς συντριβεῖσα εἰς μυρία τεμάχια. Αἱ ἅμαξαι παρεσύρθησαν πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ ἔπεσαν ἡ μὲν ἐπὶ τῆς δέ. Οἱ διάπυροι ἄνθρακες τῆς μηχανῆς τιναχθέντες ἐπὶ τῶν συντριμμάτων μετέδωκαν αὐθωρεὶ τὸ πῦρ εἰς τὰς ἁμάξας καὶ πολλοὶ τῶν ἐπιβατῶν κυριολεκτικῶς ἐψήθησαν πρὶν προφθάσωσι νὰ σπεύσωσιν ἄλλοι εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Τὸ δυστύχημα συνέβη ἐν μέσῃ νυκτὶ καὶ οἱ πλεῖστοι ἐκοιμῶντο ἐν ταῖς ἁμάξαις. Ἦτο δὲ καὶ τόση ἡ ἐκπεμπομένη θερμότης ἐκ τῶν καιομένων συντριμμάτων, ὥστε καθίστατο ἐπικίνδυνος καὶ ἡ ἔξωθεν προσπέλασις. Ἐκ τῶν ἑπτὰ ἁμαξῶν αἱ πέντε ἐκάησαν εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῆς μιᾶς ὥρας. Ὀλίγοι διεσώθησαν ἐκ τῶν ἐπιβατῶν. Πολλοὶ ἐκάησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Πτώματα εὑρέθησαν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν μικρᾷ γαλλικῇ πόλει ἰδιότροπός τις ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ του ὥρισε τὰ ἑξῆς.

α'.) Ἀφίνει εἰς τὴν πόλιν ταύτην διαρκὲς εἰσόδημα 600 φρ. κατ' ἔτος ὅπως δίδεται τοῦτο ἑκάστοτε ὡς ἆθλον ἀρετῆς εἰς τὴν κόρην ἐκείνην τὴν νεωτέραν τῶν 30 ἐτῶν, ἥτις θὰ λαμβάνῃ τὰς περισσοτέρας ψήφους ἐν ψηφοφορίᾳ εἰς ἣν θὰ ψηφίζουσι πᾶσαι αἱ συμπολίτιδες αὐτῆς ἀπὸ ἡλικίας 18 ἐτῶν μέχρι 30. Ἡ αὐτὴ κόρη δύναται ἐπὶ πολλὰ κατὰ σειρὰν ἔτη νὰ λαμβάνῃ τὸ ἆθλον, ἂν εὐνοῆται ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας. Ἂν ποτὲ ὅμως καμμία δὲν πλειοψηφήσῃ ἀπολύτως, τὸ γέρας θὰ διανέμεται μεταξὺ ἐκείνων, αἵτινες σχετικῶς θὰ λάβωσι περισσοτέρας ψήφους.

β'.) Ἀφίνει εἰς τὴν πόλιν ἐν πλήρει κυριότητι τὸ ποσὸν 3000 φρ. κατατιθέμενον νῦν εἰς τράπεζάν τινα ἐπὶ ἀνατοκισμῷ πρὸς 4 % καὶ περιερχόμενον εἰς τὴν πόλιν μόνον μετὰ 600 ἔτη. Μετὰ παρέλευσιν τῶν ἓξ τούτων αἰώνων τὸ χρηματικὸν ποσὸν ἀπὸ 3000 φρ. διὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ θ' ἀνέλθῃ εἰς 49 τρισεκατομμύρια ἑπτακόσια δισεκατομμύρια φράγκων. Μένει τώρα τὸ ζήτημα: ποία τράπεζα θὰ θελήσῃ νὰ δεχθῇ τοιαύτην παρακαταθήκην;

ΓΑΜΟΣ ΕΞ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Νεαρὸς Ἄγγλος εὐγενὴς κινδυνεύσας νὰ πνιγῇ ἐν τῷ ποταμῷ ἐσώθη ἀνασυρθεὶς ὑπὸ χωρικοῦ. Ὁ εὐγενὴς μάτην ἐζήτει τρόπον δι' οὗ ἐμπράκτως νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς τὸν σωτῆρα τὴν εὐγνωμοσύνην του· ὁ χωρικὸς ἐπιμόνως ἀπέκρουε πᾶν εἶδος ἀμοιβῆς ἐκ τῶν προτεινομένων εἰς αὐτόν. Ἀπαυδήσας τέλος λέγει ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν λόρδον:

— Πολὺ καλὰ λοιπόν! ἀφοῦ θέλετε νὰ μ' εὐχαριστήσετε, ἕνας μόνον τρόπος εἶνε. Ἔχω μίαν ἀδελφὴν νέαν εἰς τὸ Λονδῖνον, εἶνε ὑπηρέτρια καὶ κατατυραννεῖται ἐκεῖ.

— Καὶ τί νὰ τῆς κάνω ἐγώ; νὰ τῆς εὕρω ἄλλο σπίτι.

— Καθόλου· ἡ ἀδελφή μου εἶνε τίμιο κορίτσι καὶ οὔτε θὰ ἤθελέ ποτε νὰ φανῇ πῶς ἕνας μεγάλος κύριος φροντίζει γι' αὐτήν... Γιὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἡσυχία

Digitized by Google

της ένα μοναχὰ 'μπορεῖτε νὰ κάνετε... νὰ τὴν 'παντρευθῆτε.

— Τί; κράζει ἔκπληκτος ὁ νέος λόρδος.

'Αλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐφάνη εἰς αὐτὸν παράδοξος ἡ πρότασις, ἠθέλησεν ἐκ περιεργείας νὰ ἰδῇ τὴν ἀδελφὴν τοῦ χωρικοῦ. Μετέβη εἰς Λονδῖνον ἐπὶ τούτῳ, ἐπεσκέφθη αὐτὴν, τὴν εὗρε θελκτικωτάτην καὶ μετά τινας μῆνος τὴν ἐνυμφεύθη ἐξ ἔρωτος. Ἡ ταπεινὴ ὑπηρέτρια ἔγινε δούκισσα μίαν ἡμέραν — καὶ ἔζησαν καλὰ καὶ ἡμεῖς καλλίτερα, δια νὰ τελειώσῃ ὅπως τὰ παραμύθια ἡ ἱστορία αὐτὴ ἡ ὁποία πολὺ ὁμοιάζει μὲ παραμύθι.

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ Π*

Ὁ κύριος Π* εἶχε λάβῃ δῶρον κατὰ τὴν ἑορτήν του βαρύτιμον χρυσοῦν ὡρολόγιον παρὰ τοῦ πενθεροῦ. Μίαν ἡμέραν ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ περιπάτου βλέπει ὅτι τὸ ὡρολόγιον δὲν εἶνε εἰς τὸ θυλάκιόν του. Ἔπεσε καθ' ὁδὸν ἢ ἐκλάπη ὑπὸ λωποδύτου; Ἀγνοεῖ. Ἐν τούτοις σπεύδει εἰς γραφεῖον ἐφημερίδος και δημοσιεύει γνωστοποίησιν καθ' ἣν ὁ εὑρὼν τὸ ὡρολόγιον παρακαλεῖται νὰ τὸ φέρῃ εἰς αὐτὸν καὶ θὰ λάβῃ 20 δραχμὰς εἰς ἀμοιβήν. Παρέρχονται δύο τρεῖς ἡμέραι· οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασις. Ὁ κ. Π* ἐν ἀπελπισίᾳ διηγεῖται τὸ συμβὰν εἰς κύκλον φίλων.

— Μπᾶ, λέγει εἰς ἐξ αὐτῶν, μὴ συγχύζεσαι· ἐγὼ θὰ σοῦ εὕρω τὸ ὡρολόγι.

Τὴν ἐπομένην ἐδημοσιεύετο εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὁ εὑρὼν ὡρολόγιον ἔχων τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀπολεσθέντος καὶ φέρων αὐτὸ πρὸς τὸν ἀπολέσαντα θὰ λάβῃ ἀμοιβὴν τριακοσίων δραχμῶν. Ὑπὸ τὴν γνωστοποίησιν ταύτην ὁ φίλος ἔθεσε τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσίν του. Εὐθὺς τὴν ἐπομένην ἐμφανίζεταί τις εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ λέγει ὅτι αὐτὸς εὗρε τὸ ὡρολόγιον ζητεῖ δὲ ὅπως τὸ ἀποδώσῃ τὴν ταχθεῖσαν ἀμοιβήν. Ὁ φίλος τοῦ κ. Π* δὲν ἀποκρύπτει τὴν χαράν του καὶ ὑπόσχεται τοῦτο ῥητῶς ἂν πεισθῇ ἐξ ἰδίας ὄψεως ὅτι εἶνε τὸ ἰδικόν του ὡρολόγιον. Ὁ εὑρὼν μετά τινα δισταγμὸν ἐξάγει καὶ ἐπιδεικνύει τὸ εὑρεθέν, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος εὐθὺς ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε τὸ τοῦ κ. Π*.

— Φίλε μου, λέγει, αὐτὸ ὁμοιάζει, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἶνε τὸ ἰδικόν μου· εἶνε τοῦ φίλου μου Π*. ὅστις τὸ ἔχασε πρό τινων ἡμερῶν ἐπίσης καὶ ἔταξε ἀμοιβὴν εἴκοσι δραχμῶν εἰς τὸν εὑρόντα. Λάβε, ἂν θέλῃς, τὰς εἴκοσι δραχμὰς καὶ ἄφησέ το νὰ τοῦ τὸ στείλω· ἂν δὲν θέλῃς, πηγαίνομεν εἰς τὴν ἀστυνομίαν μαζί.

Καὶ ὁ εὑρέτης πελιδνός, ἐννοήσας τὸ τέχνασμα, ἀλλὰ καὶ φοβούμενος τὰ ἐκ πάσης δυστροπίας ἐπακόλουθα, παραδίδει τὸ ὡρολόγιον καὶ φεύγει φέρων εἰς παραμυθίαν τὰ τέσσαρα πεντάδραχμα.

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Γνωσταὶ εἶνε αἱ περὶ πλήρους κατισχύσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν ἰδέαι τοῦ μεγάλου ῥώσσου συγγραφέως Τολστόη. Σχετικῶς πρὸς ταύτας αἱ ῥωσσικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον συμβὰν μόλις πρό τινος ἐν ὁδῷ τῆς Μόσχας. Ὁ Τολστόη περιδιαβάζων βλέπει αἴφνης ἀστυνομικὸν κλητῆρα σύροντα χωρικὸν εἰς τὸ κρατητήριον, διότι οὗτος εἶχε παραβῇ ἀστυνομικήν τινα διάταξιν. Ὁ χωρικὸς ἀνθίστατο διαμαρτυρόμενος, ἀλλ' ὁ κλητὴρ ἦτο ἀμείλικτος. Τότε ὁ ῥῶσσος συγγραφεὺς πλησιάζει δυσανασχετῶν καὶ ἐρωτᾷ αὐτόν:

— Ξεύρεις νὰ διαβάζῃς;

— Ξεύρω.

— Διάβασές ποτε τὴν Ἁγίαν Γραφήν;

— Τὴν διάβασα.

— Μὴν λησμονῇς λοιπὸν ὅτι εἶνε ἐκεῖ γραμμένον: «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.»

Ὁ κλητὴρ προσβλέπει ἔκπληκτος τὸν Τολστόη καὶ μετὰ μικρὰν σκέψιν:

— Καὶ σὺ ξεύρεις νὰ διαβάζῃς;

— Ναί!

— Διάβασές ποτε τὸν ἀστυνομικὸν ὀργανισμόν;

— Ὄχι!

— Τότε πήγαινε νὰ τὸν διαβάσῃς πρῶτα.

ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ

Δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς ὁ Ῥοσσίνης εἶχε συστήσῃ θερμότατα εἰς τὸν Τάμβερλικ μίαν ὑψίφωνον ἥτις ἔψαλλεν ἐν Πετρουπόλει. Πεποιθὼς ἐκεῖνος εἰς τὴν σύστασιν τοῦ μεγάλου μουσικοῦ ἐξαίρει τὴν ἀξίαν της καὶ κατορθώνει νὰ εὑρεθῇ λαμπρὰ θέσις δι' αὐτήν. Ἀλλ' εἰς τὰς δοκιμὰς εὑρέθη ὅτι ἡ φωνὴ τῆς σειρῆνος ἦτο τόσον γλυκεῖα καὶ μελῳδικὴ ὥστε ὅλοι οἱ στόλοι τῆς ὑφηλίου ἠδύναντο νὰ πλεύσωσιν ἀκινδύνως ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ᾄσματός της.

Ἅμα συνήντησε κατόπιν τὸν Ῥοσσίνην ὁ Τάμβερλικ ἔκαμε παράπονα:

— Μὰ τί φωνὴ ἦτον ἐκείνη! Κἄτι παραφωνίαις, κἄτι ξεφωνήματα....

— Νὰ σοῦ 'πῶ, φίλε μου, ἀπαντᾷ ἐν ἠρεμίᾳ διακόπτων αὐτὸν ὁ μέγας συνθέτης, ἂν ἐτραγουδοῦσε καλὰ τί ἀνάγκη θὰ ἦτον νὰ σοῦ τὴν συστήσω ἰδιαιτέρως;

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐν πρακτορείῳ συνοικεσίων.

Προσέρχεται γυνὴ προβεβηκυίας ἡλικίας καὶ ἐξόχου δυσμορφίας. Μετὰ τὰς περὶ τῶν ἀξιώσεων αὐτῆς καὶ περὶ τῆς περιουσίας δηλώσεις της ἐρωτᾷ τὸν ὑπάλληλον.

— Καὶ μ' αὐτὰ ἐλπίζετε λοιπόν, κύριε, ὅτι θὰ εὑρεθῇ γρήγορα ὅ,τι ζητοῦμεν;

Καὶ ὁ ὑπάλληλος μετὰ ἀβρότητος ὑποκλινόμενος:

— Κυρία μου, δὲν ἀπελπίζομαι. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν δυνατὸν νὰ παρουσιασθῇ κανένας γαμβρός.... τυφλός.

Παιδικὴ ἀποκάλυψις.

— Γιαγιά, τί θὰ τὴν κάνῃς αὐτὴ τὴ μεγάλη φωτογραφία;

— Θὰ τὴν δώσω τῆς μαμᾶς σου.

— Δὲν μοῦ τὴ δίνῃς καλλίτερα ἐμένα, ἡ μαμὰ δὲν τὴ θέλει.

— Καὶ ποῦ τὸ 'ξέρεις ἐσύ;

— Νὰ προχθὲς ἄκουα ποῦ ἔλεγε τοῦ μπαμπᾶ πῶς δὲν θέλει νὰ σὲ βλέπῃ μήτε ζωγραφιστή.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1710

Digitized by Google

'Αριθ. 699 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. 'Οδ. Παρθεναγωγείου 14. | 21 Μαΐου 1889.

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

— Ἔλα, θειὰ Γιάνναινα, 'πές μας κανένα παραμύθι τώρα. Ἔξω βρέχει μὲ τ' ἀσκί· καιρὸς γιὰ φίλου σπίτι.

Ἡ θειὰ Γιάνναινα ὕψωσε πρὸς ἐμὲ μετά τινος ὀργῆς τοὺς μικροὺς λάμποντας ὀφθαλμούς της καὶ διὰ τῆς ὀξείας φωνῆς, ὁμοίας πρὸς κακκάρισμα ὄρνιθος, εἶπεν :

— Ἐγὼ δὲν 'ξέρω παραμύθια, 'ξέρω γινομένα πράμματα.

— Τόσο τὸ καλλίτερο. Ἔλα, θειά, 'πές μας τίποτε, ἔτσι νἄχῃς καλὴ ψυχή.

Ἡ θειὰ Γιάνναινα ἦτο γραῖα ἑβδομηκοντοῦτις, κυφὴ καὶ ἀπεξηραμένη. Γυνὴ πολυμήχανος, ἐπετηδεύετο ἐν τῷ χωρίῳ τὴν μάγισσαν, τὴν ἰατρὸν καὶ τὴν μαῖαν καὶ ἔζη ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν χωρικῶν, οἵτινες δὲν τὴν συνεπάθουν τόσον ὅσον τὴν ἐφοβοῦντο. Μὴ ἔχουσα ἴδιον οἶκον ἐφιλοξενεῖτο πότε εἰς τοῦ ἑνὸς χωρικοῦ, πότε εἰς τοῦ ἄλλου· καὶ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τὴν βροχερὰν τοῦ Ὀκτωβρίου εἶχεν ἐγκαθιδρυθῇ αὐτόκλητος παρὰ τὴν ἑστίαν τοῦ Κωσταντῆ Κόλια, ἑνὸς ἐκ τῶν προυχόντων τοῦ χωρίου.

Περὶ τὴν ἑστίαν ταύτην, ἐφ' ἧς ἀνέδιδον γλυκεῖαν ἀναλαμπὴν καιόμενοι κῶνοι ξηροὶ πεύκης, ἐκάθητο ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ οἰκοδέσποινα, οἱ δύο ἔφηβοι υἱοί των, καὶ ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀποκλεισθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τῆς καταιγίδος.

— Ἔλα τὸ λοιπόν, θειὰ Γιάνναινα, τί κάνεις τὴ μισοκακομοῖρα ; Ἄνοιξε τὸ χρυσό σου στοματάκι καὶ πές τίποτε νὰ περνᾷ ἡ ὥρα.

Εἶπε καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἰδὼν ὅτι ἡ γραῖα δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὴν παράκλησίν μου, ἀλλ' ἐξηκολούθει νήθουσα ἐν σιωπῇ.

Ἡ γραῖα ἐξέτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα :

— Δό μου νὰ βρέξω τἀχείλι μου πρῶτα.

Ἐκεῖνος μειδιῶν προσέφερε τὸ ἐκ κασσιτέρου παγούριον τῆς ρακῆς. Καὶ ἐκράτησεν αὐτὸ ἐπί τινας στιγμὰς διὰ τρεμούσης χειρὸς ἡ γραῖα εἰς τὸ στόμα θηλάζουσα καὶ ἀπέδωκε πάλιν, ἀνακινοῦσα ὡς αἲξ τὴν ὀστεώδη σιαγῶνα ἐν εὐαρέστῳ μηρυκισμῷ.

— Ἀρὲ σεῖς, νὰ μὴ σκιαχθῆτε ποῦ εἶνε νύχτα καὶ δὲν θέτε νὰ πᾶτε 'ς τὸ κοπάδι.

Εἶπεν ἐν προοιμίῳ στραφεῖσα πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Κόλια.

Ἐκεῖνοι ἀνένευσαν τὰς κεφαλὰς ἐν σιγῇ.

Ἡ γραῖα περιεσκόπησε πάλιν τὸ ἀκροατήριόν της :

—Ὀπ' ἀγαποῦν ἀληθινὰ τὴ μοῖρα τὴν ὁρίζουν·
μηδ' ἀπὸ χάρου θέλημα ποτὲ δὲν ξεχωρίζουν.

Ἀπήγγειλε βραδέως διὰ τῆς συνήθους ὀξείας φωνῆς τὸ δίστιχον τοῦτο, τὸ ὁποῖον, φαίνεται, ἐπεῖχε τόπον ῥητοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν διήγησιν, ὅπως τὰ ἐπὶ τῶν τίτλων ἢ τῶν κεφαλίδων βιβλίων ἀναγραφόμενα, καὶ μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν ἐξηκολούθησεν εἰς ἄλλον τόνον φωνῆς χαμηλότερον :

«Τὸν παλιὸ καιρό, πρὶν πάρουν τὴν Πόλι οἱ Τοῦρκοι καὶ ῥημάξουν ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη τὸ ρωμαίικο, ἐδῶ ποῦ εἶνε τώρα τὸ χωριό μας ἦταν μεγάλη πολιτεία. Ἀπ' τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἔχουν ἀπομείνῃ καὶ τὰ χαλάσματα ἀπ' ταὶς μεγάλαις ἐκκλησιαίς, ποῦ εἶνε κατὰ τὸ γιαλό, τὴν Πισκοπὴ καὶ τὸν Ταξιάρχη. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, ἕνα ἀπ' τἀρχοντικὰ σπίτια 'ς τὴν πολιτεία αὐτὴ ἦτον καὶ τοῦ γέρο Πλατανιά. Ὁ γέρο Πλατανιᾶς ἦταν πρῶτα πραμματευτὴς 'ς τὰ ξένα· ἔκανε ἐκεῖ βιός, καράβια 'δικά του, μαγαζιὰ 'δικά του, καὶ 'ς τὰ 'στερνὰ ἦρθε 'ς τὸ τόπο του νὰ περάσῃ τὰ γεράματά του. Ἡ γυναῖκά του ἦτον πεθαμένη· ἀρσενικὸ παιδὶ δὲν εἶχε· εἶχε μοναχὰ ἕνα κορίτσι, μὰ τί κορίτσι ; Θάμπωνε ὁ ἥλιος ποῦ τὄβλεπε κ' ἡ νύχτα γινότανε 'μέρα ἀπ' τὴ λαμπερή της ὄψι. Τὴν ἔλεγαν Χρυσαυγὴ — ὄνομα καὶ πράμμα, μὲ τὰ χρυσᾶ της μαλλιὰ καὶ τὰ ὁλογάλανα μάτια της. Ἅμα ποῦ πρωτοβγῆκε νὰ χορέψῃ 'ς τἀλώνια—εἶχαν τὸ καιρὸ ἐκεῖνο ἀλώνια μαρμαροστρωμένα —ὅλος ὁ κόσμος, γέροι καὶ νιοί, γριαὶς καὶ νιαὶς στάθηκαν νὰ τὴν καμαρώνουν. Δὲν ἦτον χορὸς ἐκεῖνος, ἦτον κάτι ἄλλο. Ἔλεγες καὶ δὲν πατοῦσε 'ς τὴ γῆ τὰ πόδια· ξεφτερούγιζε λαφριὰ σὰν πέρδικα, λυγερὴ σὰν ποταμίσια καλαμιά. Καὶ δὲν εἶχε καθόλου 'περηφάνεια 'ς τὴν ὄψι της, σὰν νὰ μὴν τὤξερε πῶς εἶν' ὤμορφη. Ἐκύταζε γύρω μὲ μιὰ ἡμεράδα παιδιάτικη καὶ γλυκό-

Digitized by Google

σκαζε 'ς τὰ χείλη της ἕνα παντοτεινὸ χαμόγελο. Ὅσοι δὲν τὴν ξέρανε, ρωτοῦσαν:

— Ποιὰ εἶν' αὐτὴ ἡ λυγερή; Χαρά 'ς τον ποῦ τὴν ἔχει κόρη!

— Εἶνε τοῦ γέρο Πλατανιᾶ ἡ κόρη, ἡ Χρυσαυγούλα.

Ὅλ' οἱ λεβέντηδες ποῦ τὴν θωροῦσαν λιγονότανε ἀπ' ἀγάπη, ὅλαις οἱ κοπέλλαις χολοσκούσανε ἀπὸ ζήλεια.

Τὴν ἄλλη 'μέρα προξενητάδες πηγαίνανε κ' ἐρχόντανε 'ς τὸ σπίτι τοῦ γέρο Πλατανιᾶ· δέκα ἀρχοντόπουλα, τὄνα καλλίτερο ἀπὸ τἄλλο 'ς τὴν λεβεντιὰ καὶ 'ς τὰ πλούτη, στέλνανε λόγια γιὰ τὴν κόρη του.

Ὁ γέρος ἤθελε νὰ 'παντρέψῃ τὸ κορίτσι· ἔνοιωθε πῶς δὲν ἔχει ζωὴ πολλὴ καὶ δὲν ἤθελε νὰ πεθάνῃ καὶ νὰ τάφήσῃ μονάχο κ' ἔρημο. Πλούτη εἶχε νὰ τῆς ἀφήσῃ γιὰ νὰ ζήσῃ σὰν βασιλοπούλα. Μὰ τὰ πλούτη δὲν κάνουνε εὐτυχισμένο τὸ κορίτσι ποῦ δὲν ἔχει 'ς τὸ πλευρὸ ἕναν ἄντρα νὰ τἀγαπᾷ—ἴσα ἴσα τὸ δέντρο ποὔνε φορτωμένο καρπὸ θέλει πλειότερο στύλωμα.

Ὁ γέρος δὲν ἔδωκε ἀπόκρισι σὲ κανένα ἀπ' τοὺς προξενητάδες· 'ς ὅλους εἶπε:

— Ὅ,τι γείνῃ θὰ γείνῃ καὶ μὲ τὴν καρδιὰ τῆς κόρης μου.

Τὸ βράδυ βράδυ, σὰν καθώτανε πατέρας καὶ κόρη μονάχοι, γυρνᾷ καὶ τῆς λέει:

— Χρυσαυγούλα μου, ξέρεις ποῦ μοῦ φέρανε δέκα προξενιαῖς γιὰ σένα σήμερα;

Ἡ ὄψι της ἡ γελαστὴ συννέφιασε:

— Μὲ βαρέθηκες, πατέρα, ἀπὸ τὰ τώρα καὶ θὲς νὰ μὲ δώσῃς;

— Μὴ λὲς τέτοια λόγια, κόρη μου· γιατὶ σ' ἀγαπῶ, γιατὶ ἐσένα ἔχω μονάκριβη 'ς τὸν κόσμο, κυτάζω πῶς νὰ σὲ κάνω εὐτυχισμένη καὶ ὕστερα νὰ σφαλήσω ἥσυχος τὰ μάτια μου.

— Πατέρα, ἂν εἶνε γραμμένο νὰ ζήσω εὐτυχισμένη, δὲν θὰ μὲ κάνουν εὐτυχισμένη οἱ προξενιαῖς, θὰ μὲ κάνῃ ἡ καρδιά μου.

— Ἡ καρδιὰ μᾶς ξεγελάει πολλαῖς φοραῖς, κόρη μου· πρόσεξε καλά.

Ὅταν ἔλεγε αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Χρυσαυγὴ κάτι ἤξερε. Μέσ' 'ς τὸ χορὸ τὰ μάτια της εἶχαν ἀντικρύσῃ κάτι ἄλλα μάτια, τὰ μάτια ἑνὸς λεβέντη. Ὁ λεβέντης αὐτὸς δὲν ἦταν ἀρχοντικὰ ντυμένος, οὔτε εἶχεν ἡ ὄψι του τὴ γυναίκια ὀμορφάδα ποῦ εἶχαν ἄλλα ἀρχοντόπουλα. Μὰ εἶχε κάτι ἄλλο μέσ' 'ς τὰ μάτιά του γραμμένο, ποῦ δὲν τὸ εἶχε κανείς. Ἀπ' τὴν πρώτη ματιὰ ἡ Χρυσαυγὴ ἔννοιωσε κάτι ποῦ τὴν τραβοῦσε 'ς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.

Τὸν ἔσμιξε κι' ἄλλαξε δυὸ λόγια μαζί του. Λόγια καινούργια, παράξενα, δὲν ἔμοιαζαν τὰ λόγια τῶν ἄλλων. Ὅταν ἔφυγε ἀπ' τὸ χορὸ νὰ πάῃ σπίτι της, γύρισε ἄθελα τὸ κεφάλι, εἶδε ποῦ ἔφευγε κ' ἐκεῖνος, κ' ἔννοιωσε κάτι σὰν καρδιοχτύπι χαρᾶς μέσα της. Τὴν νύχτα ἐκείνη δὲν κοιμήθηκεν ὅπως πρὶν ποῦ ἔπεφτε καὶ ἀποκοιμιῶταν εὐτὺς σὰν ἀρνάκι. Τὸ πρωὶ στάθηκε μιὰν ὥρα 'ς τὸ παραθύρι καρτερῶντας νὰ τὸν 'δῇ ἂν διαβῇ ἀπὸ 'κεῖ. Σὰν τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ μακρυὰ ἡ καρδιά της ἄρχισε νὰ χτυπᾷ σὰν τοῦ λαγοῦ, καὶ τὴν ὥρα ποῦ γύρισε αὐτὸς καὶ τὴν καλημέρισεν, ἔχασε τὴν φωνή της, φωτιὰ ἐχύθηκε 'ς τὴν ὄψι της, κι' ἀντὶς νἀποκριθῇ ἔφυγε ἀπ' τὸ παραθύρι. Ὕστερα τὸ μετάνοιωσεν, εἶπε νὰ μὴ νομίσῃ αὐτὸς πῶς τάχα εἶνε κακιωμένη μαζί του. Τὸ μεσημέρι καρτέρεσε πάλι 'ς τὸ παραθύρι· κράταγε 'ς τὸ χέρι της ἕνα ἀσπρολούλουδο τοῦ κάμπου. Σὰν τὸν εἶδε ἀπὸ μακρυὰ πῶς ἐρχόντανε ἄφησε τὸ λουλοῦδι ἀπ' τὸ χέρι της κ' ἔπεσε 'ς τὸ δρόμο. Ὕστερα ἔκλεισε τὸ παραθύρι κ' ἐστάθηκε 'ς τὰ κρυφά. Ὁ νιὸς περνῶντας κοντοστάθηκε, 'πῆρε τ' ἀσπρολούλουδο, τὸ φίλησε καὶ τό βαλε 'ς τὸν κόρφο του.

Τί ἦταν ὁ νιὸς αὐτός; δὲν σᾶς τὦπα ἀκόμα. Ἦταν τραγουδιστής· ἔκανε τραγούδια 'δικά του καὶ τὰ τραγουδοῦσε παίζοντας τὴ λύρα του. Τὰ τραγούδια του ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μαθαίνονταν 'ς ὅλη τὴν πολιτεία καὶ 'ς τῆς ἄλλαις πολιτείαις. Κι' ἀπ' τὰ τραγούδια τὰ σημερινὰ ποῦ λέμε 'ς τὸ χορὸ καὶ 'ς τὴν τάβλα πολλὰ εἶνε 'δικά του τραγούδια: τοῦ Φωτεινοῦ τοῦ τραγουδιστῆ. Ὁ Φωτεινὸς δὲν τραγούδαε ἄλλο παρὰ τὴν ἀγάπη· ἡ καρδιά του ἦταν γεμάτη φλόγα, γεμάτη καϋμό, καὶ ξεχύνουνταν μὲ μιὰ τέχνη ποῦ κανεὶς δὲν τὴν ἔφτασε πλειὰ ὡς τὰ σήμερα. Τὰ τραγούδια του εἶχαν μαγέψῃ τὴ Χρυσαυγὴ πρὶν ἰδῇ τὴν ὄψι του. Πολλαῖς φοραῖς τἄκουσε ποῦ τὰ τραγουδοῦσαν ἄλλοι· κάποτε τὰ τραγούδαγε κ' ἡ ἴδια. Ἔννοιωθε κάτι ξεχωριστὸ σὰν τἄκουε, σὰν τἄλεγε· μιὰ κρυάδα 'ς τὸ κορμί, μιὰ ὄρεξι ν' ἀναστενάξῃ νὰ κλάψῃ, χωρὶς καμμιὰν ἀληθινὴ αἰτία.

Τὴ μιὰ 'μέρα τὸν πρωτόειδε 'ς τὸ χορό, τὴν ἄλλη 'μέρα ἔρριξε τἀσπρολούλουδο ἀπ' τὸ παραθύρι, τὴν τρίτη 'μέρα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα γύριζε τὸ καινούργιο τραγοῦδι τοῦ Φωτεινοῦ:

Μὴ ρίχνῃς τἀσπρολούλουδο νὰ πάρω νὰ μυρίσω,
μόν' ρίξε τὰ χειλάκια σου νὰ τὰ γλυκοφιλήσω.

ἔλεγε κοντὰ σὲ ἄλλα τὸ τραγοῦδι. Ἡ Χρυσαυγὴ τὸ κατάλαβε πῶς ἦταν γι' αὐτὴ κ' ἐκλείσθηκε 'ς τὴν κάμαρά της κ' ἔκλαψεν, ἔκλαψεν ἀπὸ χαρά. Νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ· ἡ ἀγάπη ρίζωνε καὶ θέριωνε καὶ 'ς τῶν δυὸ τὴν καρδιὰ 'μέρα τὴν ἡμέρα. Ὁ γέρο Πλατανιᾶς δὲν ἔννοιωσε τίποτε· οἱ ἄλλοι 'ς τὴν πολιτεία ἄρχισαν κάτι νὰ νοιώθουν κι' ὁ ἕνας τὸ κρυφόλεγε τἀλλουνοῦ. Ὁ Φωτεινὸς ἄλλο πλειὰ δὲν τραγουδοῦσε παρὰ τὴν ὠμορφιὰ τῆς Χρυσαυγούλας καὶ τὸν καϋμὸ ποῦ εἶχε γι' αὐτήν. Δὲν ἔλεγε τὄνομά της, ἀλη-

Digitized by Google

θεια· κρατοῦσε τὸ μυστικό. Μὰ ὅλοι τὰ καταλάβαιναν πῶς ἦτον γι' αὐτή.

Ἂν τὸν ἀγαποῦσε κ' ἐκείνη ἢ ὄχι καλὰ κανεὶς δὲν 'μποροῦσε νὰ 'πῇ, μὰ πάλι τὴν ἔβλεπαν πῶς δὲν εἶχε πλειὰ τὴν πρώτη παιδιάτικη χαρὰ 'ς τὴν ὄψι, πῶς κᾶτι σὰν σύννεφο σκέπαζε τὰ γαλανά της μάτια, καὶ καθένας ἔβανε ὑποψία μὲ τὸν νοῦ του. Σὰν ἐγίνηκε πάλι χορὸς τὴ λαμπρὴ 'ς τὰ μαρμαρένια ἀλώνια κ' οἱ στραβοὶ τὸ νοιώσανε πῶς ἡ Χρυσαυγὴ ἀγάπαγε τὸ Φωτεινὸ τὸν τραγουδιστή. Ἄλλον δὲ γύρισε νὰ ἰδῇ, ἀλλουνοῦ δὲν 'μίλησεν· ὥρα κρυφομιλοῦσανε μαζί. Τί εἶπαν κανεὶς δὲν ἄκουσε.

Τὴν ἄλλη 'μέρα μιὰ καὶ δυὸ κινᾷ ὁ Φωτεινὸς καὶ πάει 'ς τἀρχοντικὸ τοῦ γέρο Πλατανιᾶ καὶ τὸν σμίγει μονάχο.

— Ἀρχοντά μου, τοῦ λέει φανερὰ καὶ ξάστερα, ἀγαπάω τὴν κόρη σου κ' ἡ κόρη σου μ' ἀγαπάει· ἦρθα νὰ σοῦ ζητήσω τὴν εὐχή σου.

Ὁ γέρος ξετινάχθηκε σὰν νὰ τὸν δάγκωσε σφαλάγγι 'ς τὴ φτέρνα. Τοῦ φάνηκε μεγάλη ἀδιαντροπιὰ νάρθῃ ἔτσι ὀλόϊσα ὁ νιὸς χωρὶς προξενιά· καὶ ποιός; ἕνας τραγουδιστής, χωρὶς ἀρχοντιά, χωρὶς βιός. Τόσοι καλλίτεροι ζητήσανε τὴν κόρη του καὶ δὲν τὴν ἔδοσε, καὶ θὰ τὴν ἔδινε αὐτουνοῦ; Τὴν ἀγάπαε; δὲν πᾷ νὰ τὴν ἀγάπαε! Τὸν ἀγάπαε, λέει, κι' αὐτή; Ἔτσι θαρροῦσε τοῦ λόγου του· γιὰ νὰ ἰδοῦμε.

— Παλλικάρι μου, τἀποκρίνεται ξερὰ ξερά, ἄλλο ἀγάπη κι' ἄλλο 'παντρειά. Ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔχει δουλειὰ 'δική του καὶ βιὸς 'δικό του καὶ φκιάνει ὁλημερὴς τραγούδια δὲν εἶνε γιὰ 'παντρειά. Σύρε 'ς τὸ καλὸ καὶ νὰ μὴ σε ματαϊδῶ. Μὴ θαρρῇς πῶς θὰ γυρίσῃς μὲ τὰ τραγούδια σου τὸν νοῦ τῆς Χρυσαυγῆς. Σοῦ βάνω ὅρκο 'ς τὴν ἀγάπη ποῦ τῆς ἔχω πῶς ποτὲ δὲν θὰ σοῦ τὴν δώσω γυναῖκα.

Ὁ Φωτεινὸς χλωμὸς σὰν τὸ θειάφι 'ς τὰ πρῶτα λόγια τοῦ γέρου, ἄναψε ἀπὸ θυμὸ 'ς τὰ 'στερνά:

— Κ' ἐγὼ σοῦ βάνω ὅρκο 'ς τὴν ἀγάπη ποῦ τῆς ἔχω, πῶς ζωντανὴ γιὰ πεθαμένη θὰ τὴν πάρω.

Σὰν ἔφυγε ὁ Φωτεινὸς ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ γέρο Πλατανιᾶ, ἡ Χρυσαυγὴ ἦρθε κ' ἔπεσε 'ς τὰ πόδια του μὲ τὰ δάκρυα:

—Πατέρα μου, τί ἔκανες; Δὲν ξέρεις τὸ λοιπὸν πῶς τὸν ἀγαπῶ;

Πρώτη φορὰ ὁ γέρος ἀγρίεψε 'ς τὴν κόρη του. Τὸν τύφλωσε ὁ θυμός· ἐζάρωσε τὰ φρύδια καὶ χτυπῶντας πεισματικὰ τὸ ποδάρι:

— Ὄχι, εἶπε μὲ βροντερὴ φωνή, ποτὲ δὲν θὰ τὸν πάρῃς αὐτὸν τὸν χασομέρη, τὸν ζητιάνο. Κάλλια νὰ κλάψῃς τόρα παρὰ νὰ μὲ καταριέσαι ὕστερα 'ς ὅλη σου τὴ ζωή. Χάθηκαν τἀρχοντόπουλα καὶ θὰ πᾷς ἐκεῖ νὰ πάρῃς ἕναν ποῦ δὲν ἔχει ἄλλο βιὸς κι' ἄλλη δουλειὰ παρὰ τὰ τραγούδια του.

Ἡ κόρη σύρθηκε 'ς τὰ γόνατα 'μπροστά του.

— Πατέρα μου, τὸν ἀγαπῶ. Μὴ θὲς νά με κάνῃς δυστυχισμένη. Ὅπως κι' ἂν μοὖχῃ γραφτὸ ἡ μοῖρά μου νὰ ζήσω μαζί του, δικό μου θἆνε τὸ φταίξιμο. Πατέρα μου, τὸν ἀγαπῶ!

Ὁ γέρος ἀντὶ νὰ ἡμερώσῃ ἀπ' τὰ λόγια τῆς κόρης, ἐθέριωσε:

— Τὸν ἀγαπᾷς, ἀχάριστη, ἕναν ξένο, ἕναν ἄνθρωπο τοῦ δρόμου, ποῦ τὸν εἶδες ἐχθές, τὸν ἀγαπᾷς; Κ' ἐμένα ποῦ σ' ἔβγαλα ἀπὸ τὴν καρδιά μου ποῦ σ' ἀνέθρεψα μὲ τὸ αἷμά μου, δέν με λογαριάζεις τίποτε; Ἄκουσέ το λοιπὸν μιὰ γιὰ πάντα· ποτὲ δὲν θὰ γίνῃς τοῦ Φωτεινοῦ γυναῖκα, ποτέ! Ξέρεις πῶς δυὸ γνώμαις δὲν ἔχω· τὸ εἶπα, θὰ γένῃ.

Ἡ ἄμοιρη δὲν 'μίλησε πλειά, κατάπιε τὰ δάκρυά της καὶ σώπασε.

Τὴν ἴδια νύχτα ὁ Φωτεινὸς ἔφυγε· 'πῆγε 'ς τὸν Ἅγιο Τάφο νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ. Μὰ πρὶν φύγῃ ἔσμιξε μιὰ στιγμὴ μὲ τὴ Χρυσαυγὴ καὶ μέσ' 'ς τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι φιλήθηκαν τὸ πρῶτο καὶ ὕστερο φιλὶ τοῦ χωρισμοῦ.

Τὴν ἄλλη 'μέρα 'ς ὅλο τὸ χωριὸ τραγουδοῦσαν τὸ τραγοῦδι πὤλεγε ὁ τραγουδιστὴς φεύγοντας:

Μένα ἡ καρδιά μου σ' ἀγαπᾷ, μὰ ξέρει νὰ προσμένῃ·
ἂν δὲν σε πάρω ζωντανή, σὲ παίρνω ἀποθαμένη.

Πέρασ' ἕνας χρόνος, πέρασε δεύτερος, τρίτος....

Ἀπ' τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ Χρυσαυγὴ δὲν ἐφάνηκε πλειὰ 'ς τὸν κόσμο. Μακρυὰ ἀπ' τὴν πολιτεία εἶχεν ὁ πατέρας της ἕναν πύργο· ἐκεῖ 'πῆγε μὲ τὴν κόρη του νὰ περάσῃ καμπόσο καιρό. Θαρροῦσε πῶς ἔτσι θὰ τὴν κάνῃ νὰ ξεχάσῃ τὸν Φωτεινό, κι' ὅσο τὴν ἔβλεπε ποῦ δὲν 'μιλοῦσε ποτὲ πλειὰ γι' αὐτόν, ποῦ δὲν ἔκλαψε ποτὲ πλειὰ τὸ μάτι της, παρηγοριοῦνταν κ' ἔλεγε μέσα του:

— Γιατρεύθηκε, γιατρεύθηκε. Ἔτσι εἶν' ἡ ἀγάπη. Θαρρεῖ κανένας τὴν πρώτη ὥρα πῶς χάνεται, ἂν χάσῃ ἐκεῖνον π' ἀγαπᾷ. Σὲ 'λίγον καιρὸ περνᾶνε ὅλα, ξεχνιοῦνται ὅλα. Αὐτὸ θὰ πῇ νιότη.

Στραβὸς γέροντας! δὲν ἔβλεπε πῶς τὸ σαράκι τῆς ἔτρωγε μέσα τὰ σωθικὰ ὅπως τρώει τὸ δέντρο. Τὸ κατάλαβε μονάχα, ὅταν τὴν εἶδε μιὰ βραδυὰ νὰ πέσῃ λιγοψυχισμένη 'ς τὸ κρεβάτι καὶ νὰ μὴ σηκωθῇ πλειά! Τὸ κατάλαβε μονάχα, ὅταν τὴν εἶδε νὰ ψυχομαχᾷ χλωμή, χλωμή, σὰν τ' ἀσπρολούλουδα τοῦ κάμπου, ποῦ κρατοῦσε 'ς τὰ στήθια της — ἔρημο λουλοῦδι ποῦ ἀγάπησε 'ς ὅλη της τὴ ζωή!—Καὶ τότε ἐχτύπησε μὲ τὰ χέρια τἀσπρόμαλλο κεφάλι του, καὶ τότε ἀπ' τὰ γέρικά του μάτια ξεκίνησαν βροχὴ τὰ δάκρυα:

Digitized by Google

—Τὸ σκότωσα μὲ τὰ χέρια μου τὸ παιδί μου, ἔλεγε, καὶ τὴ φιλοῦσε καὶ τῆς ζητοῦσε συχώρεσι γονατιστὸς 'μπροστὰ 'ς τὸ κρεβάτι της.

Κι' ὁ Φωτεινός, ποῦ ἦταν ὁ Φωτεινός; Κανεὶς δὲν ἤξερε, κανεὶς δὲν ἔμαθε. Οὔτε αὐτὰ τὰ χείλη τῆς ἄρρωστης δὲν εἶπαν τὄνομά του. Μονάχα 'ς τὴν ὕστερη ὥρα, πρὶν ξεφτερουγίσῃ ἡ ψυχή της, ἀνακάθισε μὲ μιᾶς, ἅπλωσε ξεγυμνωμένα τὰ ἄσαρκα χέρια της καὶ μὲ φωνὴ ποῦ ἔμοιαζε σὰν ἀγεράκι τῆς νύχτας εἶπε:

— Πάρε με, πάρε με!

Καὶ ἔπεσε ἄψυχη 'ς τὸ προσκεφάλι. Ὁ γέρος πατέρας ἐδέρνουνταν ἀπάνω 'ς τὸ ἄψυχο κορμί:

— Γιὰ 'κεῖνον ἦτον ὁ ὑστερνός της λόγος! 'ς ἐκεῖνον ὁ ὑστερνός της λογισμός! 'Σ ἐμένα τὸν φονιᾶ τίποτα, τίποτα!

Ἦτον μεσάνυχτα. Ἔξω φυσομανοῦσε ἀγέρας 'ς τὰ δέντρα καὶ μιὰ κουκουβάγια ποῦ μυρίσθηκε λείψανο ἔκλαιγε 'ς τὰ κεραμίδια τοῦ πύργου.

Ὁ γέρος λιγοψυχισμένος σιγὰ σιγὰ ξεσύρθηκε κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι κ' ἔπεσε τἀπίστομα κρατῶντας μέσ' 'ς τὰ χέρια τὴν ὄψι του. Ἕνα καντήλι τρεμόσβυνε κρεμασμένο.

Τὴν ἴδιαν ὥρα ἡ πόρτα ἀνοίχθηκε χωρὶς νὰ τρίξῃ κ' ἕνας μαῦρος 'ψηλὸς ἴσκιος ἐπρόβαλε. Ἦταν σιδεροντυμένος, ζωσμένος σπαθί· μὰ τὰ σίδερα δὲν ἐβρόνταγαν. Ἡ ὄψι του ἦτον ἡλιοκαμένη καὶ δασωμένη ἀπὸ μαῦρα γένεια· τὰ μαλλιά του μεγάλα, σγουρά, ξανέμιζαν 'πίσω. Ἐζύγωσε 'ς τὸ κρεβάτι τῆς πεθαμένης κ' ἐστάθηκε μιὰ στιγμὴ κυτάζοντας τὴν ὄψι της. Ὕστερα ἔκανε τὸ σταυρό του, ἔσκυψε καὶ τὴ φίλησε 'ς τὸ στόμα· 'πῆρε ἀπ' τὰ στήθη της τὰ μαραμμένα ἀσπρολούλουδα καὶ τἄχωσε 'ς τὸν σιδερένιο κόρφο του. Ὕστερα ἅπλωσε τὰ δυό του χέρια καὶ ἀνασήκωσε τὸ ἄψυχο κορμὶ 'ς τὴν ἀγκαλιά του. Σὰν εἶδε πῶς ἦτον μισόγυμνο, τράβηξε τὸ ἄσπρο σεντόνι καὶ τὸ τύλιξε μέσα. Πάλι χωρὶς νὰ βροντήσουν τὰ σίδερα ποῦ φοροῦσε, χωρὶς νὰ τρίξῃ ἡ πόρτα, ἔφυγε, ἐχάθηκε σὰν ἴσκιος, σὰν σύννεφο, κρατῶντας 'ς τὰ χέρια τὴν πεθαμένη.

Ἄξαφνα ὁ γέρο Πλατανιᾶς, σὰν νὰ κατάλαβε κάτι, ξεπετάχθηκε ὁλόρθος· γύρισε καὶ κύταξε τὸ κρεβάτι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φωνὴ ποῦ δὲν ἦταν ἀνθρώπου φωνὴ ἐτράνταξε τὰ θεμέλα τοῦ πύργου. Ἔτρεξε σὰν νὰ εἶχε ξανανοιώσῃ κι' ἄνοιξε τὸ παράθυρο. Σὲ μιὰ ἀστραψιὰ τοῦ οὐρανοῦ, εἶδε ἕναν ὁλόμαυρο καβαλλάρη ἀπάνω 'ς ὁλόμαυρο ἄλογο· μέσ' τὴν ἀγκαλιά του κρατοῦσε σφιχτὰ σφιχτὰ κάτι ἄσπρο κάτασπρο πράμμα, κ' ἔφευγε πέρα κατὰ τὸ λόγγο.

— Ἄχ! ἐβάσταξε τὸν ὅρκο του· ζωντανὴ δὲν μοῦ τὴν 'πῆρε, πεθαμένη μοῦ τὴν παίρνει!

Ἐφώναξε ὁ γέροντας κι' ἀπόμεινε ἐδεκεῖ κρεμασμένος 'ς τὸ παραθύρι. 'Σ ταὶς φωναὶς ἐκεί-ναις ἔτρεξαν οἱ δοῦλοί του. Τὸν βρῆκαν ξεψυχισμένο!... Θεὸς σχωρέσ' τον.»

Ἡ γραῖα περατώσασα τὴν ἀπαισίαν διήγησιν ἔφερε πάλιν τὸ παγούριον τῆς ῥακῆς ἵνα δροσίσῃ τὰ στεγνωθέντα χείλη. Ὅλοι δὲ τόσῳ εἴχομεν προσηλωθῇ εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς, ὥστε δὲν ἐφρόντισε κανεὶς νὰ ῥίψῃ νέα ξύλα καὶ κώνους εἰς τὴν πυράν, ἥτις εἶχε σχεδὸν σβεσθῇ. Ὁ οἰκοδεσπότης ἔρριψε μίαν ἀγκαλίδα καὶ ὁ οἶκος ἐφωτίσθη πάλιν. Ὡς νὰ ἀνέλαβε δὲ θάρρος ἐκ τοῦ φωτὸς ἡ σύζυγος αὐτοῦ λύσασα τὴν σιωπὴν ἠρώτησε τὴν γραῖαν:

—Καὶ λές, θειά, νὰ ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Φωτεινὸς ζωντανὸς ποῦ ἦρθε καὶ πῆρε τὴν πεθαμένη.

— Παιδί μου, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω Μὰ λέω μὲ τὸν νοῦ μου, πῶς θὰ ἦταν ἀπὸ καιρὸ πρὶν πεθαμένος ἢ σκοτωμένος κ' ἔμενε ἄλυωτος μέσ' 'ς τὴ γῆ γιὰ τὶ τὸν βάραινε ὁ ὅρκος του. Σὰν ἦρθε ἡ ὕστερη ὥρα πλειὰ σηκώθηκε βρυκόλακας μέσ' ἀπ' τὸ μνῆμα καὶ 'πῆγε νὰ τὸν ξεπλερώσῃ. Ἔτσι ἀλήθεψε καὶ τὸ τραγοῦδι:

Ὁπ' ἀγαποῦν ἀληθινὰ τὴ μοῖρα τὴν ὁρίζουν·
μηδ' ἀπὸ χάρου θέλημα ποτὲ δὲν ξεχωρίζουν.

Γεωργιος Δροσινης

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Ἀπριλίου ἐν τῷ Ζαππείῳ Ὀλυμπιακῷ μεγάρῳ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

23) Τα μακραν και τα πλησιον, συλλογὴ λυρικῶν καὶ ἐπικολυρικῶν ποιημάτων, ὧν ἄλλα μὲν εἶναι γεγραμμένα εἰς καθαρεύουσαν, ἄλλα δ' εἰς τὴν ὁμιλουμένην. Εἰς καθαρεύουσαν εἶναι δύο μεγάλα λυρικὰ ποιήματα *Ποῦ ἡ πραγματικὴ γαλήνη* καὶ *Ὁ αἰώνιος ὁδοιπόρος ἢ ἡ ἀνθρωπότης*. Ὁ ποιητὴς φεύγων τὴν δίνην τῶν πόλεων ζητεῖ τὴν γαλήνην μακρὰν τοῦ θορύβου, ἐν τῇ φύσει· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν εὑρίσκει ἀληθῆ γαλήνην. Ὑπὸ τὴν ἠρεμίαν καὶ σιωπὴν τελεῖται ἀγὼν ἀλληλοφθορᾶς· τὸ δένδρον φθείρει διὰ τῶν ῥιζῶν τὸ γεῖτον δένδρον, εἰς τὰ πέταλα αὐτοῦ τὸ ἄνθος συγκλείει τὸ θῦμά του, τὸ κελάδημα τοῦ πτηνοῦ εἶναι πολλάκις στέναγμα μητρὸς πρὸ τῆς ἀπορφανισθείσης φωλεᾶς· οὔδ' εἰς τὸ κῦμα, οὔδ' εἰς τὰς ἐκτάσεις τοῦ οὐρανοῦ εὑρίσκει ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ τὸ ζητούμενον. Ἀπηλπισμένη τότε ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, στρέφεται πρὸς ἑαυτὴν ἀναζητοῦσα καὶ ἐν ἑαυτῇ εὑρίσκουσα τὴν ποθητὴν γαλήνην.

Ὑπάρχει πλὴν γαλήνη τις πραγματική, ἁγία,
αἰώνιον μειδίαμα καὶ διαρκὴς εὐδία,

Digitized by Google

προ της όποίας ὁ θνητὸς μετὰ λατρείας κλίνει:
ἡ ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς ἑδρεύουσα γαλήνη.
Ἡ ἐκ παθῶν μηδαμινῶν μὴ συνταρασσομένη,
ἥτις 'ς τὸν βόρβορον τῆς γῆς στιλπνὸς καθρέπτης μένει.
ποῦ μῖσος δὲν ἐγνώρισε καὶ δὲν ᾐσθάνθη φθόνον,
ἀλλ' ἀγαπᾷ ὡς ἄγγελος καὶ ὑπομένει μόνον
ποῦ ἐκδικήσεώς ποτε δὲν τάραξαν οἱ πόθοι,
ἀλλὰ τὴν χεῖρα ἔθλιψε ὑφ' ἧς δεινῶς ἐτρώθη.
Ἰδοὺ γαλήνη θαυμασμοῦ, λατρείας τῆς ὑψίστης!
Ἰδοὺ τοῦ Κτίστου ἡ εἰκών, ἐὰν ὑπάρχῃ Κτίστης!

Αὐτὸς ὁ τῆς γαλήνης πόθος ἐνέπνευσεν εἰς τὸν ποιητὴν καὶ τὸ δεύτερον τῆς συλλογῆς ποίημα τὸν *Αἰώνιον ὁδοιπόρον*. Ἐν αὐτῷ παρίσταται ὑπὸ τὴν μορφὴν ὁδοιπόρου αἰωνίου ἡ ἀνθρωπότης, πάντοτε ἐπὶ τὰ πρόσω φερομένη ὑπὸ ἀκατασχέτου μοίρας, εἰς μάτην ζητοῦσα ἐν τῷ διηνεκεῖ ἀγῶνι τῆς ζωῆς τὸν τάφον ὡς τέρμα τῶν πόνων. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ προσωποποιία αὕτη δὲν φαίνεται ἡμῖν εὐκρινῶς διαγεγραμμένη· μᾶλλον δ' εἴμεθα διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσωμεν τὸν Περιπλανώμενον Ἰουδαῖον τῆς παγκοσμίου παραδόσεως ἐν ταῖς πρώταις στροφαῖς τοῦ ποιήματος·

Διέτρεξα ὠκεανοὺς ὀργίλους,
ἀλλὰ λιμὴν ἐμπρός μου δὲν ἐφάνη!
αἰῶνες διαδέχονται ἀλλήλους,
κ' ἕνα σταθμὸν μ' ἀρνοῦνται ἐν τῇ πλάνῃ.

'Σ τοὺς αἰωνίους παγετοὺς τῶν πόλων
ἀντήχησε τὸ ἔρημόν μου βῆμα·
εἰς μάτην ἐπεζήτησα ἕν μνῆμα·
εἰς τὴν σιγὴν ἐρήμων φλογοβόλων.

Βραχίων σιδηροῦς μὲ ἀναρπάζει
εἰς τὸν βοῶντα στρόβιλον τῶν χρόνων·
ζῇ πᾶν περὶ ἐμὲ καὶ παραχμάζει,
πλὴν ἄφθαρτος ὑπάρχω ἐγὼ μόνον.

Τὸ ᾆσμα τῆς γεννήσεως ἀκούω
καὶ τὸν τριγμὸν τοῦ φθειρομένου κόσμου,
καὶ ἄπελπις τῆς γῆς τὰ στέρνα κρούω·
ἕν μνῆμα δὲν ἀνοίγεται ἐμπρός μου!

Ἀλλ' ὁσονδήποτε ἀόριστος καὶ δυσδιάκριτος καὶ ἂν φανῇ ἡ ἀφετηρία τοῦ ποιητοῦ, οὐδεὶς ὅμως δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι κατορθώνει πολλάκις νὰ μεταρσιωθῇ εἰς αἰθέρια ὕψη καὶ ὅτι ἰδίᾳ ἐν ταῖς ποιητικωτάταις περὶ τῆς ἐπιστήμης στροφαῖς, ὧν τινας ἀναγινώσκομεν, διατυπώνει ἄριστα τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν ὀφείλει νὰ σπεύδῃ σήμερον ἡ ἀνθρωπότης·

Ἡ ἐπιστήμη ὡς αὐγὴ ἀστέρος,
τὸν ἔσχατον ὁρίζοντα φαιδρύνει
ὡς ἅγιος πληροῖ τὰ στήθη ἔρως
καὶ εἰς τὸν πλοῦν τοῦ χάους τὰ κρατύνει.

Σπεύδει ἐκεῖ τὸ πνεῦμα ῥωμαλέον·
ἐκεῖ λιμὴν, πρὸς ὃν ὀργᾷ νὰ φθάσῃ
κ' ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ τροπαίων
μίαν ποτὲ φορὰν νὰ ἡσυχάσῃ!

Ὁ ἄνθρωπος ὀρθοῦται μετὰ σθένους,
ζυγοὺς συντρίβει ἀπηρχαιωμένους
κ' ἐπὶ ὁδῶν ἀνίπτατ' ἐλευθέρων,
παντοῦ τῆς γνώσεως τὴν δᾷδα φέρων.

Μὲ τοῦ Θωμᾶ τὴν βαθυτάτην ῥῆσιν
προλήψεις καὶ χιμαίρας ἀνατρέπει
καὶ στρέφει μετ' ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν
κ' εἰς τοὺς μυχοὺς της τὸν θεὸν ἐμβλέπει.

Κ' ἰδοὺ ἡ ἐπιστήμη ἀναβαίνει,
φιλάνθρωπος θεότης, εἰς τὸν θρόνον·
καὶ περιχέει φέγγος ζωογόνον
κ' ἡ γῆ ἀναβοᾷ ἀγαλλομένη:

. . .

Ὦ ἐπιστήμη, ὦ σὺ μόνη
ἀληθινὴ τῆς γῆς θεότης,
πρὸς σὲ ὑψώθ' ἡ ἀνθρωπότης
ἐν χρόνῳ μόχθῳ καὶ ἀγῶνι.

Εἰς τοὺς θνητοὺς δὲν ἐπεβλήθης,
ἀλλ' εἰς τὸν φωτεινόν σου θρόνον
ἀνεζητήθης, κατεκτήθης,
τέκνον τῆς πείρας τῶν αἰώνων!

Δὲν θέλεις σὺ ὑποκρισίαν,
πομπὰς δεήσεις καὶ λιβάνους!
δὲν στέργεις σὺ τὴν ὀκνηρίαν,
δὲν θέλεις μύστας λαοπλάνους.

Ὁ ἔρως σου ὅστις ἐξαίρει,
καὶ ὁ ἱδρὼς ὅστις μαρμαίρει
ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς μετώπου
τοῦ μύστου σου τοῦ φιλανθρώπου,

Ὅστις ἐν τέρψει οὐρανίᾳ
τὰ θεῖα δῶρά σου σκορπίζει
καὶ τοὺς ὁμοίους του φωτίζει,
ἰδοὺ ἡ μόνη σου λατρεία!

Τὸν θρόνον σου δὲν θὰ ἱδρύσῃς
εἰς τὰ ὀστᾶ τόσων ἡρώων,
τὸ στέμμα σου δὲν θὰ ῥαντίσῃς
διὰ τοῦ αἵματος ἀθῴων.

Τὸ κράτος σου εἶναι εἰρήνη!
ὡς ἡ περιστερὰ ἀγγέλλεις
ὅτι τὸ σκότος τῆς θυέλλης
παρῆλθεν. Ἐπὶ γῆς γαλήνη!

Μετὰ τὰ ποιήματα ταῦτα ἕπονται ἕτερα γεγραμμένα εἰς τὴν ὁμιλουμένην. Τὸ πρῶτον τούτων ἐπιγραφόμενον *Ἡ ἐπιστροφή*, περιγράφον δὲ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς ξένης εἰς τὴν πατρίδα ἔχει ὡς ἑξῆς·

Ἡ Ἐπιστροφή.

Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετῶ, πατρίδα μου μικρή,
ποῦ σὲ γαλάζια θάλασσα κοιμᾶσαι δροσερή
κ' οἱ ἄνεμοι σὲ νανουρίζουν.

Ποῦ κῦμα ταξειδιάρικο αἰώνια σὲ κτυπᾷ
καὶ 'ς τὰ πλευρά σου τὰ ψηλὰ ἀσημωμένο σπᾷ
καὶ οἱ ἀφροί του σὲ ῥαντίζουν!

Ὦ, δέξου με 'ς τῆς ἥσυχαις νὰ τρέξω λαγκαδιαῖς,
νὰ πίνω τὸ γλυκό σου φῶς, νὰ πίνω μυρωδιαῖς,
νὰ νοιώθω γύρω τ' ἀγγελούδια,

ποὔρχονται ἀπ' τὰ χρόνια μου ἐκεῖνα τὰ παληά,
καὶ χρυσοφτέρουγα πετοῦν ἐδῶ 'ς τὴ σιγαλιά
μὲ ἅγια, κρυφὰ τραγούδια.

Ἀσπρίζει μέσ' 'ς τὰ πράσινα τὸ σπίτι μας κλαδιά.
Ἀχ, πῶς πηδᾷ καὶ λαχταρᾷ 'ς τὸ στῆθος ἡ καρδιά,
καὶ στρέφεται 'ς τὰ περασμένα!

Τί ὄνειρα κ' ἐνθύμησες 'ς τὸ βῆμα μου ξυπνοῦν!
Ἔτσι 'ς τὸν κάμπο τὰ πουλιὰ σηκώνονται, γυρνοῦν
σὲ βῆμ' ἀνθρώπου ξαφνισμένα.

Ἐδῶ τὸ φῶς ἀντίχρυσα τοῦ ἥλιου μιὰ φορά,
ἐδῶ τὴν πρώτην ἔννοιωσα τῆς γῆς αὐτῆς χαρά,
τὸ πρῶτο δάκρυ ἔχω χύσει.

Ἐδῶ πρωτοαντίκρυσα τ' ἀτέλειωτο νερὸ
καὶ ἔτρεξα κ' ἐπήδησα, παιδάκι ζωηρό,
μέσα 'ς τὴν ἀνθισμένη φύσι.

Νὰ ἡ γρηά, χιλιόχρονη μεγάλη μας μουρηά,
ὁποῦ μ' ἐχόρεψε μικρὸ 'ς τὰ δυνατὰ κλαριά
κι' ἅπλωσ' ἐπάνω μου τὸ σκιό της.

Digitized by Google

Αὐτὴ μοῦ γλυκοξύπνησε τὸ στῆθος τ' ἁπαλὸ
καὶ μ' ἔμαθε τὸ πρῶτό μου τραγοῦδι νὰ λαλῶ
με τὸν κρυφὸ μουρμουρισμό της.

Χορταριασμένο στέκεται τὸ ἔρημο σχολειό·
οἱ τοῖχοι του ἐμάδησαν ἀπὸ τὸ γηρατειὸ
Φωλιάζουν τώρα νυχτερίδες

κεῖ ποῦ δίδανε ζωὴ παιδάκια τοῦ χωριοῦ
'ἐλάμπανε σμικτὰ σμικτά, σὰν ἄνθη κηπαριοῦ,
τόσαις μικραῖς χαραῖς κ' ἐλπίδες.

Στέκει ἐμπρὸς 'ς τὴν ἐκκλησιὰ ἀκόμ' ἡ φοινικιά,
ὅπου τὰ βάγια κόφταμε, σὰν εἴμεθα παιδιά.
'Επάνω 'ς τὸ παληό της δῶμα

τὰ χελιδόνια κτίζουνε, σὰν πάντοτε φωληαῖς,
καὶ ἡ εἰκόνες κρέμουνται ἀκόμα ἡ παληαῖς,
ποῦ μ' ἀνθηρὸ φιλοῦσα στόμα.

Νὰ καὶ ὁ γέρο μύλος μου· τὸν βλέπω καὶ θαρρῶ,
πῶς νὰ γυρνᾷ δὲν ἔπαυσε ἀπ' τὸν παληὸ καιρὸ
μὲ τὰ κατάλευκα ξεφτέρια.

'Ολόγυρα ἡ θάλασσα! 'ς τὰ μάτια ἐμπροστὰ
κρέμεται σὰν θεόρατη εἰκόνα ποῦ βαστᾷ
ἀπὸ τὴ γῆ ἕως 'ς τἀστέρια!

Καράβια μέσ' 'ς τὰ κύματα περνοῦν τὰ γαλανά.
"Ω, τί λαχτάρα μ' ἅρπαζε γιὰ μέρη μακρυνά,
σὰν τἄβλεπα παιδὶ ἀκόμα!

Τὰ βλέπω πάλι ὄνειρα δὲν ἔχω 'ς τὴν καρδιά.
Τὸν κόσμο τὸν ἐγνώρισα.—Σὲ μιά σου ἀμμουδιὰ
θέλω νὰ γύρω ἥσυχα τὸ κουρασμένο σῶμα.

Σὲ χαιρετῶ μὲ δάκρυα, πατρίδα μου μικρή,
Νεράϊδα τ' 'ς "Ασπρης θάλασσας, νυφοῦλα δροσερή
καὶ Βορηοποῦλα χαϊδεμένη.

'Απ' ὅσα μοῦ ἐγέμισες τραγούδια τὴν ψυχή,
παρ' τὸ φτωχὸ τραγοῦδι μου αὐτὸ ποῦ ἀντηχεῖ
ἀπὸ καρδιὰ συγκινημένη.

Τὸ δεύτερον τῶν εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν γεγραμμένων ποιημάτων τῆς συλλογῆς ταύτης εἶναι *'Η Νησιώτισσα*, ἔμμετρον διήγημα. Πτωχὴ βοσκοποῦλα ἐν νήσῳ τινὶ τοῦ Αἰγαίου, φεύγει μακρὰν τῆς πατρίδος εἰς τὴν ξένην, ἵνα εὕρῃ τύχην, καταλιποῦσα τοὺς γέροντας γονεῖς, οἵτινες θρηνοῦσιν ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτῆς. 'Εν τῇ ξένῃ μόνη, περιεστοιχισμένη ὑπὸ πειρασμῶν, ἡ ἁπλῆ χωρικὴ παρεκτρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς. 'Επέρχεται ὅμως ταχέως ἡ μετάνοια καὶ ποθεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν νῆσόν της, εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. 'Η ἐπάνοδος περιγράφεται γραφικώτατα, μετὰ πολλῆς δὲ τέχνης ἀντιτίθεται ἡ εἰδυλλιακὴ εἰκὼν τῆς γαληνίου φύσεως πρὸς τὴν σπαράσσουσαν τὴν καρδίαν αὐτῆς ὀδύνην. 'Η λύσις τοῦ μικροῦ τούτου καθημερινοῦ δράματος ἐπέρχεται φυσικωτάτη, τραγικὴ ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτῆς. 'Η ἔνοχος κόρη σκληρῶς τιμωρεῖται μὴ ἐπανευρίσκουσα τὸν γέροντα πατέρα της, ὃν ἐθανάτωσεν ἡ βαθεῖα θλῖψις διὰ τὰ παραπτώματα αὐτῆς.

Τὰ ἑπόμενα τέσσαρα ποιημάτια ἀναφέρονται πάντα εἰς τὸν ναυτικὸν βίον. Εἰσὶ δὲ ταῦτα· *'Η χήρα τοῦ ναύτη*, *'Ο ἀποχωρισμὸς τοῦ ναύτη*, *'Η ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη*, *Βοσκὸς καὶ ναύτης*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι εἰδύλλιον γεγραμμένον εἰς τύπον διαλόγου. 'Εκάτερος τῶν διαλεγομένων ἐγκωμιάζει τὸ ἐπάγγελμά του, ἀλλ' εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ποιητής, νησιώτης βεβαίως, συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ ναύτου. 'Αναγινώσκομεν στροφάς τινας αὐτοῦ:

Βοσκός.

Ξάπλωσε, νύκτα, τὰ φτερά, ποῦ τὸ βοσκὸ σκεπάζουν,
ὅταν εἰς τὴν ἀγάπη του κρυφὰ κρυφὰ πηγαίνει.
Κεντᾷ 'ς τὸ φῶς τοῦ λύχνου της καὶ μένα περιμένει,
καὶ 'ς τὸν παραμικρὸ τριγμό,
γυρνᾷ σὰν κύκνος τὸ λαιμὸ
τὴ θύρα ἀνυπόμονα τὰ μάτια της κυττάζουν.

Ναύτης

Βογκάει ἄγριος βορηᾶς, τὰ παραθύρια δέρνει.
Μὲ φρίκη ἡ ἀγάπη μου πηδάει ἀπ' τὸ κρεββάτι:
«Τὸ ναύτη μου τὸ χέρι σου, Θεέ μου, ἂς φυλάττῃ!»
φωνὴ 'ς τὴ θύρα τὴν καλεῖ.
«'Εκεῖνος!» λέγει· σὰν πουλὶ
πετάει, ἀνοίγει, τρέμοντας 'ς τὴν ἀγκαλιά του γέρνει.

Βοσκός.

«'Πέ μου, ρωτάει τὸ βοσκὸ ὁ ξένος ὁ διαβάτης,
τίνος αὐτὸ τὸ ὤμορφο καὶ φυτεμένο κτῆμα
κ' ἐπάνω 'κεῖ τὸ ἥσυχο καὶ σκιασμένο μνῆμα;»
—«'Ο γέρος μας βοσκὸς ἐκεῖ
ὕπνο κοιμήθηκε γλυκὺ
'ς τῆς βρύσις τὸ νανούρισμα, 'ς τὸν ἴσκιο τῆς ἐλάτης.»

Ναύτης

Τοῦ ναύτ' ἡ χήρα 'ς τὸ γιαλὸ μυρολογᾷ μὲ πάθος.
Λέγει τὸ κῦμα: «Γιατὶ κλαῖς; ἐπῆγε δίχως πόνο.
Τοῦ τραγουδῶ, σὲ μαλακὴ ἀγκάλη τὸν σηκώνω.
"Οταν ἡ ἄχνη σὲ φιλῇ
τῆς θάλασσας ἡ ἁπαλή,
εἶνε φιλὶ ποῦ ὁ ναύτης σου σοῦ στέλλει ἀπ' τὸ βάθος!»

Τοιαῦτα ἐν περιλήψει *Τὰ μακρὰν καὶ τὰ πλησίον*, ἔργον ἀληθοῦς ποιητοῦ, ἔχοντος καὶ τὴν ἔμπνευσιν μεγάλην καὶ τὴν μελέτην βαθεῖαν. "Ο τι ἐλλείπει εἰς ταῦτα εἶναι ἐνιαχοῦ ἡ μὴ ἐξεύρεσις τοῦ τελειοτάτου τρόπου πρὸς διατύπωσιν τῆς ἰδέας, εἶναι δισταγμός τις περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, ἰδίᾳ τῆς ὁμιλουμένης. Τούτου ἕνεκα στροφαί τινες φαίνονται ἀτελεῖς, ὡς μὴ λαβοῦσαι τὸ τελευταῖον στίλβωμα, ὡς περιέχουσαι ἐγκλειόμενον νόημα μόνον ἐν σχεδίῳ. Εἰς τοῦτο δὲ συντείνει πολλάκις αὐτὴ ἡ πληθώρα τῆς ἐμπνεύσεως· ὁ ποιητὴς ἔχει πολλὰ νὰ εἴπῃ, καὶ θέλει νὰ τὰ εἴπῃ ὅλα. 'Αλλ' ὁ χῶρος εἶναι στενός, καὶ ἐκχειλίζουσι ταῦτα καὶ πληροῦσι καὶ τὸ πλαίσιον ὑφ' οὗ πρέπει νὰ περιβάλλωνται. Συγκρίνων δέ τις τὰ ἐν καθαρευούσῃ γλώσσῃ πρὸς τὰ ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ ἀναγκάζεται ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν τελευταίων. Καίτοι δ' ὁ ποιητὴς χειρίζεται μετὰ πλείονος ἀνέσεως τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τὰ ἐν ταύτῃ συντεθειμένα εἶν' ἐντελέστερα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ἀκαταμάχητον θέλγητρον τῆς ἀληθινῆς γλώσσης τοῦ αἰσθήματος καταφαίνεται ἐν ταῖς στροφαῖς τῆς *'Επανόδου* καὶ τῆς *Νησιώτισσας*. ("Επεται τὸ τέλος).

Digitized by Google

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

—Πλέον ἴσως ἢ ὅ,τι φαντάζεσαι· ἀλλὰ πρῶτον κάθησον.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐδείκνυεν ἕδραν εὑρισκομένην παρὰ κλιντῆρα, ἐφ' οὗ νωχελῶς ἡ ἰδία κατεκλίθη. Ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ἦν τοσοῦτον τερατῶδες, ὥστε ὁ Χαράλδος παρέμεινεν ἀκίνητος.

—Κάθησον, σοὶ λέγω, ἐπέμεινε τρυφερώτερον ἡ Ζωή. Ἐκ τῆς περιβολῆς μου ὁρᾷς ὅτι ἔχεις πρὸ σοῦ, ἀντὶ τῆς Ἀνάσσης, καλήν σου φίλην.

Τοῦ Χαράλδου ἐν τούτοις διστάζοντος ἔτι, ἡ Ζωὴ ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος, ἔλαβεν αὐτὸν τῆς χειρὸς καὶ πρὸς τὸ ἀνάκλιντρον ἔσυρεν οὕτως ὥστε κατέπεσεν ἐν αὐτῷ.

—Καὶ ἤδη, ὑπέλαβεν ἡ Αὐγοῦστα, ἄκουσόν μου προσεκτικῶς. Ἐνθυμοῦμαι εἰσέτι τὴν πρώτην σου ἐν τῇ Μαγναύρᾳ δεξίωσιν. Τὸ ἀρειμάνιον ἦθός σου μοὶ ἐνέπνευσεν ἀμέσως συμπάθειαν, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπέμεινεν ἀμείωτος.

Ὁ Χαράλδος ἐτραύλισε λέξεις τινάς.

—Ἀλλὰ τὰ γεγονότα ταχέως ἐχώρισαν ἡμᾶς. Σὺ ἀπῆλθες εἰς τὸν Σικελικὸν πόλεμον, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν σου, περιεπλάκης ὁλοσχερῶς εἰς τῆς Μαρίας τὰς ἄρκυς, ἐνῷ ἐγώ, θανόντος τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀνεβίβασα εἰς τὸν θρόνον τὸν Μιχαὴλ Δ'., μεθ' οὗ γνωρίζεις πόσον ὑπῆρξα δυστυχής.

Ὁ Χαράλδος προσένευσε.

—Κατὰ πᾶσαν ταύτην τὴν ἐποχὴν σπανίως σὲ εἶδον, διότι συμμετεῖχες τῶν διαφόρων στρατειῶν, εἰς ἃς περιφανῶς διεκρίθης, μεταστάντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ Δ'., ἐζήτησα νέον στήριγμα, καὶ κατ' ἀνάγκην ἔστεψα τὸν σχετικῶς ἄριστον. Ἀλλ' ἠπατήθην οἰκτρῶς· ὁ Μιχαὴλ Ε'. μὲ ἀντήμειψε διὰ μελανῆς ἀχαριστίας, ἣν ταχέως ἐτιμώρησεν, ὁμοθύμως ἐξεγερθείς, ὁ πιστός μου λαός.

—Δικαίως σέβεται τὸν Μακεδονικὸν οἶκον, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος.

—Διατηρεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῶν περικλεῶν ἱδρυτῶν, ὑπέλαβεν ἡ Ζωή, καθ' ὅσον ἐγώ, ἀσθενὴς γυνή, οὐδὲν ἔπραξα ἐκείνων ἐπάξιον.

—Ἔβλαψαν βεβαίως οἱ πονηροὶ σύμβουλοι.

—Καλῶς τοῦτο γνωρίζω, καὶ πρῶτος ὁ κατάρατος Ὀρφανοτρόφος, ἀλλ' ἡ στιγμὴ τῆς τιμωρίας ἐγγίζει.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας διεστάλη ἀγρίως ἡ ὄψις αὐτῆς, ἀλλὰ καταστείλασα καὶ αὖθις τὸ βίαιον πάθος, ὑπέλαβεν.

—Εὑρίσκομαι ἴσως εἰς τὴν κρισιμωτέραν τῆς βασιλείας μου στιγμήν. Μόνη κἂν ἄλλοτε, ὑφίσταμαι ἤδη ὡς συγκάθεδρον τὴν ἀδελφήν μου, ἥτις ἀρτίως ἐπέδειξε τὴν ἀπηνῆ αὐτῆς φύσιν. Ἀπειλοῦμαι πανταχόθεν, τὸ στέμμα μου κλονίζεται, καὶ δέομαι ὑπέρ ποτε ἀρωγοῦ τινος καὶ φίλου, ὅπως κατισχύσω πασῶν τῶν ἐπιβουλῶν.

—Πολλοὺς κέκτηται ὁ θρόνος θεράποντας·

—Βεβαίως, ἀλλ' ὀλίγοι οἱ συνδυάζοντες τὴν ἔξοχον ἀξίαν πρὸς τὴν ἀκράδαντον πίστιν, διὸ καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἐξέλεξα σέ.

—Ἐμέ, ἀνεφώνησεν ἀναπηδῶν ὁ Χαράλδος;

—Σέ, ὑπέλαβεν ἡ Ζωή, τῆς χειρὸς αὐτὸν λαμβάνουσα, καὶ τρυφερῶς αὐτὴν θλίβουσα, σέ, πρὸς ὃν ἀνέκαθεν ᾐσθάνθην μυστικὴν ἕλξιν, σέ, τὸν πλασθέντα διὰ τὴν παγκόσμιον ἁλουργίδα. Ἄφες τὴν Μαρίαν, δός μοι ὁριστικῶς τὴν χεῖρα ταύτην, καὶ αὔριον περιβάλλεσαι τὸ στέμμα τοῦ Κωνσταντίνου, ἐνῷ ὑμνεῖ σε ὁμοφώνως ἡ οἰκουμένη, ὑπὸ τὸ πέλμα τρέμουσα τῶν ἐρυθρῶν σου πεδίλων.

—Οὐδέποτε, ἐψιθύρισεν ὁ Χαράλδος ὡς ἐν ὀνείρῳ, οὐδέποτε! ἐνῷ ἡ Ζωή, προσεγγίσασα μέχρι συγχρωτισμοῦ, ἐπυρπόλει αὐτὸν διὰ τῆς πυρώδους αὐτῆς πνοῆς.

—Μὴ δείκνυσαι βρέφος, ὑπέλαβεν ὑπὸ ἀκαθέκτου οἰστρηλατουμένη ἐξάψεως. Τῆς Μαρίας τὸ φίλτρον ἐξήντλησας ἤδη, οὐδ' ὑπῆρξεν ἐκείνη ποτέ, λεπτοφυὴς καὶ ἀσήμαντος, ἀξία τοιούτου ἥρωος. Εἰς σὲ ἁρμόζουσιν ἀγκάλαι περιβάλλουσαι τὴν ὑφήλιον καὶ ἡφαίστιον ἐγκλείουσαι. Ἐλθέ, ἐλθὲ εἰς τὰς ἐμάς, διότι σὲ φιλῶ, σὲ ποθῶ παραφόρως.

—Καὶ ταῦτα λέγουσα ἡ ἑξηκοντοῦτις Φρύνη, ἐῤῥίφθη εἰς τοῦ Χαράλδου τὸν τράχηλον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνέλπιστον ταύτην ἐπίθεσιν ὁλοσχερῶς ἐκεῖνος τὰς φρένας ἀπώλεσε, καὶ μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς ἀπώθησεν αὐτήν, ὥστε κατέπεσε βιαίως ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος.

Ἐκεῖ ἔμεινε πρὸς στιγμήν, πελιδνὴ καὶ λυσσώσης ὑαίνης ἐκσφενδονίζουσα βλέμματα, πλὴν ταχέως ἀναπηδήσασα, ὑπέλαβεν ὑποκώφως.

—Κατέστης ἄξιος τοῦ οἰκτροτέρου θανάτου, ὑψώσας χεῖρα κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου, ἀνήκεις πλέον εἰς τὰ φρικώδη βασανιστήρια, τὰ κρυπτόμενα εἰς τῶν Ἀνακτόρων τὰ ἔγκατα· ἀλλ' οἱ τοῖχοι οὗτοί εἰσι βωβοί, καὶ τὸ ἐπ' ἐμοὶ σοὶ συγχωρῶ στιγμιαίαν ἔξαψιν, διότι διαπύρως σὲ φιλῶ. Ἐλθέ, δός μοι τὰ ἐρυθρά σου χείλη, ὅπως ἀποθέσω ἐκεῖ τὴν σφραγῖδα τῆς βασιλείας.

Ἀλλ' ὁ Χαράλδος, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἔσπευσε πρὸς τὴν θύραν, ἣν ἐν τούτοις εὗρε κλειστήν. Ἡ Ζωὴ ἐμειδίασε τότε σατανικῶς.

—Πολὺ ἁπλῆν μὲ νομίζεις, ἐὰν φρονῇς ὅτι οἱ ἐνταῦθα εἰσελθόντες ἐξέρχονταί ποτε ζῶντες. Σύνελθε, καὶ δέχθητι μετὰ τοῦ στέμματος φίλτρον ἀναλλοίωτον.

Καὶ προέβη αὖθις τείνουσα τὰς ἀγκάλας,

Digitized by Google

ἀλλ' ὁ Χαράλδος, ἔξαλλος πλέον, ἀπώθησεν αὐτὴν ἔτι βιαιότερον, ἐνῷ συνάμα ἐφώνει.

—Ἔῤῥε, μέγαιρα.

Τότε δὲ ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἡ πρὸ μικροῦ ἔτι παράφορος ἐκ τοῦ πάθους, ἐν ἀκαρεῖ μετεβλήθη· οἱ χαρακτῆρες αὐτῆς ἀπαισίως παρεμορφώθησαν, οἱ ὀδόντες συνεκρούσθησαν, καὶ ἀνασπάσασα ἐγχειρίδιον, ὥρμησε κατὰ τοῦ Χαράλδου, ὅστις ἐν τούτοις εὐχερῶς ἀφώπλισεν αὐτήν, καίτοι πεισμόνως ἀντιστᾶσαν. Ἡ Ζωὴ ἀπέμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ἀκίνητος, καὶ ἦν, τῇ ἀληθείᾳ, σχεδὸν ὡραία ἐν τῇ ἀγρίᾳ ἐκείνῃ ἐξάψει, ἀλλὰ ταχέως συνελθοῦσα, ἔκρουσε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ δάπεδον, καὶ εἰσώρμησαν τότε δέκα εὐνοῦχοι, γυμνὰς κρατοῦντες τὰς ἀμφιστόμους μαχαίρας.

—Νεκρόν, νεκρὸν εἰς τοὺς πόδας μου! ἐφώνησεν ἡ ἀλλόφρων Αὐγοῦστα.

Ὁ Χαράλδος ἦν ἄοπλος. Μίαν ἐὰν ἐδίσταζε στιγμήν, ἄφευκτος ἀπέβαινεν ὁ ὄλεθρος, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος διέγνω τὴν θέσιν, καὶ δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη πρὸ τῶν δολοφόνων, ὧν ἀνέτρεψε τοὺς ἐγγυτέρους διὰ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ γρόνθων, πρὶν δὲ συνέλθωσιν οἱ ἐπίλοιποι, ἐξώρμησε διὰ τῆς ὄπισθεν αὐτῶν ἀνοικτῆς θύρας.

Εὑρέθη δὲ τότε εἰς σκοτεινὸν διάδρομον, ὃν διῆλθε τρέχων, καὶ ἀφίχθη οὕτως εἰς προθάλαμον, διὰ τροπαίων καὶ Ἀραβικῶν ὅπλων ἐξωραϊσμένον· λαβὼν δ' ἐκεῖθεν ἀκινάκην, προέβη πλέον ἠρεμώτερον, καὶ ὑπερβὰς ἑτέρας τινὰς αἰθούσας, ἐν αἷς ἐφύλαττον αἰθίοπες, εὑρέθη αἴφνης πρὸ τῆς κυρίας τῶν Ἀνακτόρων πύλης, δι' ἧς ἀκωλύτως ἐξῆλθε.

Ἡ θαλαμηγὸς αὐτοῦ, ἀγαγοῦσα αὐτὸν τὴν πρωΐαν ἐκ Χαλκηδόνος, ἀνέμενεν εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῶν ἐπικειμένων γεγονότων, ἐθεώρησεν ἀσφαλεστέραν τὴν διανυκτέρευσιν μεταξὺ τῶν πιστῶν αὐτοῦ συντρόφων, καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν τρίκλινον τῶν Βαριάγων, ὅπου κατεῖχε τὰ λαμπρὰ τοῦ Ἑταιριάρχου δώματα. Ἐκεῖ περιεφρόνει καὶ αὐτὴν τὴν τυφλὴν τῆς Ἀνάσσης μανίαν, ὑπὸ τῶν ἀγερώχων ἐκείνων ταγμάτων λατρευόμενος.

Ἐν τούτοις τοσαύτη κατεῖχεν αὐτὸν εἰσέτι συγκίνησις, μετὰ τὰ παράδοξα τῆς ἑσπέρας γεγονότα, ὥστε οὐδ' ἐπιζητῶν τὸν ὕπνον, ἐῤῥίφθη ἐντὸς ἀνακλίντρου καὶ διῆλθε τὰς ὥρας ἀναπολῶν πάσας τῶν διαδραματισθέντων τὰς λεπτομερείας. Τὴν παγκόσμιον πορφύραν προσήνεγκεν αὐτῷ ἡ Ἄνασσα καὶ ἠρνήθη, ἐκθεὶς τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, καὶ θυσιάσας βεβαίως τὴν περιφανῆ αὐτοῦ θέσιν, ἀμοιβὴν τοσούτων ἀγώνων· ἀλλ' οὐδόλως μετενόει. Διετήρησε τὴν πίστιν πρὸς τὴν Μαρίαν, ἣν τρυφερῶς ἐφίλει, καὶ ὅλος ἐῤῥίγει ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν ἐμπαθῶν προσψαύσεων τῆς ἐστεμμένης γραίας. Θεσπέσιον βεβαίως τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀστράψαν γέρας, ἀλλ' ἱεροὶ τῶν Ἰάρλων οἱ ὅρκοι..

Βραδεῖαι παρῆλθον οὕτω αἱ ἀλλεπάλληλοι τῆς νυκτὸς φυλακαί, καὶ τέλος προσεμειδίασεν ἡ ῥοδοδάκτυλος ἠώς· ἀνοίξας δὲ τότε τὸ παράθυρον, μετ' εὐφροσύνης ἐξέθηκε τὸ πυρέσσον αὐτοῦ μέτωπον εἰς τῆς θαλασσίας αὔρας τὰς θωπείας. Ἡ πρωΐα ἦν θαυμασία, καὶ ἀμίμητος ἡ πρὸ αὐτοῦ ἐκτεινομένη θέα, καθ' ὅσον ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ τρικλίνου ἐφαίνετο ἅπαν τὸ Χρυσόκερας, καὶ μέγα προσέτι τοῦ Βοσπόρου μέρος.

Εἰς ὀδυνηρὰς βεβυθισμένος σκέψεις, ἐπλάνα ὁ ἡμέτερος ἥρως ἐπὶ τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης εἰκόνος τὰ βλέμματα, ὅτε ἤκουσεν αἴφνης ὄπισθεν αὐτοῦ βήματα, καὶ στραφεὶς εἶδε προσερχόμενον ἕνα τῶν Δεκάρχων.

—Τί συμβαίνει Ῥάλφε; ἠρώτησεν.

Ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἔτεινεν οὗτος χρυσῆν πυξίδα, δι' ἀδαμάντων πεποικιλμένην.

—Ποῦ εὗρες τὴν κίστην ταύτην;

—Εὐνοῦχος ἐκόμισεν αὐτὴν πρὸ μικροῦ, καὶ εἰπὼν ἁπλῶς τὰς λέξεις «διὰ τὸν Ἑταιριάρχην», ἐγένετο ἄφαντος.

—Ἔχει καλῶς, ἄφες με.

Ὁ Χαράλδος ἔλαβε τὸ κιβώτιον καὶ ὁ Ῥάλφος ἀπεμακρύνθη Τίς ἔπεμπεν αὐτῷ τὸ πολύτιμον δῶρον; Πόθεν ἡ τοσαύτη συγκίνησις; Ἀλλὰ πάντα τὰ πρόσφατα γεγονότα ἦσαν τοσοῦτον ἀνέλπιστα, ὥστε φυσικὴ ποιά τις δεισιδαιμονία κατέλαβεν αὐτόν. Ἐπὶ μακρὸν περιέστρεψε τὴν κίστην πανταχόθεν αὐτὴν ἐτάζων, μέχρις οὗ, αἰσχυνόμενος ἐπὶ τῇ ἀτολμίᾳ, ἔθλιψε τὴν μικρὰν χρυσῆν κλεῖδα, καὶ . . . Πλὴν τί συμβαίνει; Διατί τρέμει ὁ Χαράλδος; Διατί ἐξέπεσε τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἡ πυξίς; Τί φέρει παραφόρως εἰς τὰ χείλη; Μακρὰν εὐώδη μελανὴν κόμην, ἣν ἀμέσως ἐγνώρισε, τὴν κόμην τῆς Μαρίας.

Τίς ἡ ἔννοια τοῦ φοβεροῦ μυστηρίου; Βεβαίως ἐπρόκειτο περὶ βδελυρᾶς τινος ἐκδικήσεως τῆς Ζωῆς, ἀλλὰ ποίας; Ποῦ ἦν ἤδη ἡ ἐπέραστος κεφαλή, ἀφ' ἧς ἡρπάγησαν οἱ πλόκαμοι ἐκεῖνοι; Ἴσως ἀποκεκομμένη τοῦ γαλακτώδους σώματος, ἴσως ἐν σάκκῳ εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

Ἀσυναρτήτως ἐπλημμύρισαν αἱ ἰδέαι αὗται τοῦ ἀτυχοῦς Χαράλδου τὸ κρανίον, ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσεν ἡ ἐν λόγῳ ταραχή, μεθ' ὃ δράξας τὸ ξίφος, ἐξώρμησεν. Ἐπὶ τῆς κλίμακος συνήντησε τὸν Ῥαγνάρον, Πρωτοσπαθάριον ἀπό τινος προχειρισθέντα, ὅστις, διαγνοὺς τὴν ἔξαψιν τοῦ Ἑταιριάρχου, ἠρώτησε ποῦ ἔσπευδεν· ἀλλ' ἐκεῖνος φωνήσας μόνον τὴν λέξιν «ἀκολούθει», ὥρμησεν ἐμπρός.

Ὁ Ῥαγνάρος, παραλαβὼν ἐσπευσμένως τοὺς προστυχόντας ἄνδρας, ἔσπευσε κατόπιν, ἀλλὰ τόση ἦν τοῦ Χαράλδου ἡ ὁρμή, ὥστε μόλις εἵπετο, καίτοι εὐτυχῶς, ὡς ἐκ τῆς πρωϊνῆς ὥρας,

Digitized by Google

αἱ ὁδοὶ διετέλουν εἰσέτι κεναί. Οὕτω τρέχοντες ἀφίχθησαν ταχέως εἰς τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Ἐλευθερίου, οὗ τὰς πύλας εὗρον ἠνεῳγμένας, γεγονὸς καὶ τοῦτο ἀσύνηθες.

—Ἡ Βασίλισσα; ἠρώτησεν ὁ Χαράλδος προσδραμόντας τινὰς εὐνούχους.

—Κληθεῖσα περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τ' Ἀνάκτορα, οὐδόλως ἐπέστρεψεν. Ἔκτοτε, ὡς ὁρᾷς, ἀναμένομεν.

Ὁ Χαράλδος, μόλις τὴν ἀπόκρισιν ἀκούσας, ἐπανέλαβε τὴν παράφορον αὐτοῦ πορείαν, καὶ μετ' ὀλίγον ἀφίχθη πρὸ τῶν μεγάλων Ἀνακτόρων, ἅτινα εὗρε κλειστά. Γνωστὸς οὐχ' ἧττον εἰς πάντας τοὺς φύλακας, εὐχερῶς εἰσέδυ διὰ τῆς Χαλκῆς, μετὰ μόνου πλέον τοῦ Ῥαγνάρου, καὶ διελθὼν διὰ τῶν κενῶν δωμάτων τοῦ Χρυσοτρικλίνου, ἀφίχθη εἰς τὸν προθάλαμον τῶν Παρακοιμωμένων, οἵτινες ἅμα ἰδόντες αὐτόν, ἐδαφιαίως προσεκύνησαν.

—Ἡ Αὐγοῦστα; ἠρώτησεν.

—Ἀναπαύεται.

—Ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη. Καλέσατε αὐτήν.

—Πλήν, Ἰλλουστρίσιμε, πρὸ τῆς ὡρισμένης ὥρας; Οὐδεὶς τολμᾷ.

—Καὶ ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀρμενίας;

—Ἀγνοοῦμεν.

Ὁ Χαράλδος ἔσπευδεν ἤδη πρὸς τὴν θύραν τῶν ἐνδοτέρων κοιτώνων, ὅτε ὁ Ῥαγνάρος ἔλαβεν αὐτὸν τοῦ βραχίονος ἀνακράζων.

—Τί πράττεις, παράφρον; Τοιοῦτον τόλμημα τιμωρεῖται διὰ θανάτου.

—Ἀδιάφορον, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος. Θυσιάζω προθύμως τὴν ζωήν, ὅπως περιέλθω μέχρι τῆς Αὐγούστης.

—Τότε φόνευσον πρῶτον ἐμέ, εἶπεν ὁ Ῥαγνάρος πρὸ τῆς θύρας τιθέμενος μετὰ τοσαύτης ἀποφασιστικότητος, ὥστε ὁ Χαράλδος ἐφάνη διστάζων. Τῆς τροπῆς ταύτης ἐπωφελήθη ἀμέσως ὁ Πρωτοσπαθάριος, ὅστις ὑπέλαβεν.

—Μίαν ὥραν μόνον σοὶ ζητῶ. Ἡ Αὐγοῦστα κατὰ τὴν προέλευσιν ἐντεῦθεν διέρχεται, καὶ τότε πράττεις ὡς βούλεσαι· ἀλλ' ὑπόμεινον ἤδη, καὶ εἰπέ μοι τέλος περὶ τίνος πρόκειται.

Ὁ Χαράλδος, ὑπείκων εἰς τὴν ἀνάγκην, ἔλαβε τὸν φίλον κατὰ μέρος, καὶ ἀφηγήθη συντόμως τὰ πρόσφατα γεγονότα. Ὁ Ῥαγνάρος ἤνοιγεν εὐρεῖς ὀφθαλμούς, καὶ τέλος, ἀφοῦ ἐσίγησε.

—Πάντοτε ὁ αὐτός, ἐψιθύρισε. Παράφορος, ἀλλ' εὐγενὴς καὶ πιστός. Ἀπηρνήθης τὸν θρόνον, ἐφ' ᾧ σὲ συγχαίρω, καθ' ὅσον θανάσιμα τῆς ἐξουσίας τὰ θέλγητρα, ἀλλὰ διατρέχεις τὸν ἔσχατον κίνδυνον· ἡ Ζωὴ οὐδέποτε συγχωρεῖ.

—Ὦ Μαρία, Μαρία! ὑπέλαβεν ὁ Χαράλδος μετ' ἀφάτου ὀδύνης. Ἡ ἀνήμερος μέγαιρα ἐξεδικήθη ἐπὶ τοῦ ἀθώου καὶ περικαλλοῦς ἐκείνου πλάσματος.

Ἐν τούτοις οἱ Μεγιστᾶνες ἤρχισαν συῤῥέοντες, εἰσῆλθε δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Δρουγγάριος τῶν πλωΐμων, ὅστις ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς λοιπούς.

—Ἐγνώσθη τι ἀσφαλὲς περὶ τῶν ψιθυριζομένων; ἠρώτησεν.

—Οὐδὲν ἀκόμη, ἀπήντησεν ὁ μέγας Παπίας.

—Βεβαιοῦται οὐχ' ἧττον, ὑπέλαβεν ὁ Κουροπαλάτης, ὅτι ἡ Μαρία ἐκάρη μοναχή.

Ὁ Χαράλδος ἥρπασε τοῦ Ῥαγνάρου τὴν χεῖρα, καὶ τοσοῦτον ἀσπλάγχνως ἔθλιψεν αὐτήν, ὥστε ὁ ἀτυχὴς Πρωτοσπαθάριος μόλις κατέστειλε κραυγὴν ὀδύνης.

—Καὶ τὸ αἴτιον; ἠρώτησεν ὁ μέγας Πριμικήριος.

— Πολλὰ θρυλοῦνται, ἀλλ' οὐδὲν θετικόν.

—Λέγουσι, παρετήρησεν ὁ Καστρένσιος, ὅτι μετὰ δακρύων προσέπεσε καὶ τὴν Ἄνασσαν καθικέτευσεν, ἀλλ' εἰς μάτην.

—Καὶ εἰς ποίαν μονὴν κατεκλείσθη; ἠρώτησεν ὁ μέγας Δομέστικος.

—Τινὲς λέγουσιν εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Προκόννησον,

Μόλις τὰς λέξεις ταύτας ἀκούσας, ὁ Χαράλδος ἐξώρμησε βιαίως τῆς αἰθούσης, ὑπὸ τοῦ Ῥαγνάρου ἀκολουθούμενος. Ἀπαρατήρητος μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης παρ' ἑνὶ τῶν παραθύρων, ἐπεφάνη αἴφνης καὶ ἀμέσως ἀνελήφθη, οὐ μικρὰν δ' ἐγέννησε τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο συγκίνησιν, καθ' ὅσον πάντες ἐγνώριζον τὰς μετὰ τῆς Μαρίας σχέσεις.

ΚΒ'.

Ἡ θαλαμηγὸς τοῦ Χαράλδου ἀνέμενε πάντοτε, καὶ ἀμέσως ἐπιβιβασθείς, διέταξε τὸν ἀπόπλουν διὰ τὴν Πρώτην, ἀλλ' ὁ Ῥαγνάρος, τῇ παρακλήσει αὐτοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, ἵνα, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀκολουθῶν τὰ γεγονότα, τηρῇ αὐτὸν κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἐνήμερον.

Ὁ ἄνεμος ἦν οὔριος, καὶ τὸ εὔδρομον σκάφος μετὰ δύο μόλις ὥρας προσήραξεν εἰς τὴν κατάφυτον νῆσον. Ἐκεῖ ἀποβιβασθεὶς ἀμέσως, ἔσπευσεν ὁ Χαράλδος πρὸς τὴν μονήν, ἧς ἐγνώριζε τὴν ἡγουμένην· ἀλλ' εὗρε τὰ πάντα ἤρεμα καὶ τὰς μοναχὰς ἐν πλήρει τῶν τελευταίων γεγονότων ἀγνοίᾳ. Πεισθεὶς δὲ περὶ τῆς εἰλικρινείας αὐτῶν, ἔσπευσε καὶ αὖθις εἰς τὸ πλοῖον, καὶ μεθ' ἡμίσειαν μόλις ὥραν ἔπλεε πλησίστιος πρὸς τὴν Προκόννησον· ἀλλ' ἤδη ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἐκ τῆς πρῴρας, καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἡ Προποντὶς ἔβραζε πᾶσα ὑπὸ τὰς περιπτύξεις σφοδρᾶς καταιγίδος. Ὁ πλοίαρχος ἐπρότεινε βραχεῖαν ἀνάπαυλαν ἐν τῷ ἐγγυτέρῳ λιμένι, ἀλλ' ὁ Χαράλδος ῥητῶς ἀπεποιήθη, διατάξας μάλιστα τὴν ἐπαύξησιν τῶν ἱστίων. Ταχέως ὅμως ἀπέτισε τὸ τίμημα τῆς ἐν λόγῳ ἀφροσύ-

Digitized by Google

νης, καθ' ὅσον περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐθραύσθη αἴφνης τὸ πηδάλιον, καὶ τὸ σκάφος παρεσύρθη, ἀνεμοφόρητον πλέον, πρὸς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ κλύδων δι' ὅλης τῆς νυκτός, καὶ μόλις περὶ τὴν πρωίαν, ἀφοῦ μικρὸν κατηυνάσθη, κατέφυγεν ἡ θαλαμηγὸς μετὰ δυσχερείας εἰς τὸν λιμένα τῆς Αἴνου. Ἐκεῖ ἀμέσως ἤρχισεν ἡ ἀναγκαία ἐπισκευή, ἥτις διήρκεσε τρεῖς ὅλας ἡμέρας, καίτοι ἀφειδῶς ὁ Ἑταιριάρχης ἔσπειρε τὸ χρυσίον· μόλις δὲ περὶ τὴν τετάρτην πρωίαν ἡ θαλαμηγὸς ἀνεπέτασε καὶ αὖθις τὰ ἱστία, κοπασάσης δ' ἐντελῶς τῆς καταιγίδος, τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν κατέπλεεν εἰς Προκόννησον.

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐδένα ἐγνώριζεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ἀλλ' ἤρκει τὸ περιφανὲς τοῦ ἀξιώματος, ὅπως ὁ Τουρμάρχης παράσχῃ προθύμως πᾶσαν πληροφορίαν.

—Πρὸ τριῶν ἡμερῶν, εἶπεν οὗτος, κατέφθασε πράγματι μοναχὴ ἄγνωστος, ἀλλ' ἐκ γένους βεβαίως περιφανοῦς, καθ' ὅσον ἠκολουθεῖτο ὑπὸ τεσσάρων Δεσποινῶν καὶ δέκα ἐνόπλων εὐνούχων· ἀλλὰ μίαν μόνην νύκτα παρέμεινεν ἐνταῦθα. Τὴν ἐπομένην πρωίαν κατέπλευσεν ἕτερον πλοῖον, ὑπὸ τὴν αὐτοπρόσωπον διοίκησιν τοῦ Λογοθέτου τοῦ δρόμου, ὅστις παραλαβὼν ἀμέσως τὴν μοναχήν, μετὰ μίαν ὥραν ἀπέπλευσε.

— Καὶ ποῦ κατηυθύνθη; ἠρώτησε κάτωχρος ὁ Χαράλδος.

—Ἀγνοῶ, ἀπήντησεν ὁ Τουρμάρχης, ἀλλά τινες τῶν ναυτῶν ὡμίλουν περὶ τῆς Βιθυνίας.

Ὁ Χαράλδος κατέπεσεν ἐπὶ ἕδρας καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολύ, ἀτενῶς πρὸ αὐτοῦ ὁρῶν. Τέλος δ' ἐγερθεὶς ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ γενναίου ἀξιωματικοῦ καὶ ἀπεμακρύνθη, ἀφοῦ δι' ἐπιτακτικοῦ νεύματος ἀνεχαίτισε καὶ αὐτόν, καὶ τοὺς ἄλλους σπεύδοντας ὅπως προπέμψωσιν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Βραδέως καὶ σχεδὸν συρόμενος κατῆλθεν εἶτα πρὸς τὴν παραλίαν, καὶ κατηυθύνετο ἤδη πρὸς τὴν θαλαμηγόν, ὅτε εἶδε μοναχὸν δειλῶς αὐτὸν πλησιάζοντα.

— Ὁμιλῶ πρὸς τὸν Ἰλλουστρίσιμον Ἑταιριάρχην; ἠρώτησεν οὗτος.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ Χαράλδος.

Ὁ μοναχός, ἐξαγαγὼν τότε τοῦ ῥάσου αὐτοῦ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐκεῖ ἔκρυπτε, παρέδωκεν αὐτὸ τῷ Χαράλδῳ, καὶ ἀνεχώρησε παπταίνων, ἐκ φόβου μὴ τυχὸν παρετηρήθη.

Τί δὲ ἦν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, τὸ τοσαύτας ἐπιφυλάξεις ἐπιβαλόν; Ἁπλοῦς ἐπίπεδος λίθος, ἐξ ἐκείνων, οὓς λεαίνουσι τὰ κύματα, καὶ οἵτινες καθ' ἑκατοντάδας ἐπὶ τῆς ἄμμου κατάκεινται.

— Βεβαίως ἀτυχής τις παράφρων, ἐψιθύρισεν ὁ Χαράλδος, καὶ ἀπέρριπτεν ἤδη τὸν λίθον, ὅτε παρετήρησε δυσδιακρίτους τινὰς ἐπ' αὐτοῦ γραμμάς. Πυρετωδῶς ἐξήτασεν αὐτὸν τότε, καὶ ἡ προαίσθησις αὐτοῦ ἐπηλήθευσε· τὰς γραμμὰς ἐκείνας ἀπετέλουν χαρακτῆρες, κεντηθέντες δι' ἀκῆς βελόνης, καὶ ἤδη σχεδὸν ἀποτριβέντες. Οὐχ' ἧττον ὑγράνας τὸν λίθον, καὶ στρέψας αὐτὸν πρὸς τὸν ἥλιον, ἐμάντευσε τέλος τὰ γεγραμμένα, διὰ γραφῆς, ἣν καλῶς ἐγνώριζεν· ἦσαν δὲ τὰ ἑξῆς· «Ἀνήκω πλέον εἰς τὸν Θεόν, χαῖρε διὰ παντός, ἐὰν μὲ φιλῇς, μὴ μὲ ἀναζητήσῃς.»

— Ὢ ποτέ, ποτέ, ἀνέκραξεν ὁ Χαράλδος, εἰς Βιθυνίαν! Καὶ ὥρμησε πρὸς τὸ πλοῖον· ἀλλὰ μόλις προέβη βήματά τινα καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τῆς ἄμμου λιπόθυμος.

ΚΓ'.

Ἓξ παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μῆνες. Οἱ ἐν τῇ θαλαμηγῷ, ἰδόντες τὴν πτῶσιν τοῦ Χαράλδου, ἔσπευσαν καὶ μετεκόμισαν αὐτὸν ἀναίσθητον εἰς μονὴν ἀνδρῶν, ἐγγὺς τοῦ λιμένος ἐγειρομένην· διήρκεσε δὲ ἡ κατάστασις αὕτη δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τὴν ἐπαύριον ὁ ἀσθενής, χάρις εἰς τὰς ἐπιδαψιλευθείσας αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν πατέρων περιποιήσεις, συνῆλθε τέλος, ἀλλὰ τότε κατελήφθη ὑπὸ πυρετοῦ σφοδροτάτου καὶ πλήρους ἀλλοφροσύνης.

Φοβερὸν ἦν τὸ θέαμα τοῦ ἡρακλείου ἐκείνου σώματος παλαίοντος πρὸς τὸν ἠπίαλον, ὡς ὁ Ἰακὼβ πρὸς τὸν ἄγγελον, καὶ παράδοξον τὸ ἀκατάσκευον χάος, ἐν ᾧ ἐπλανᾶτο ὁ παραληρῶν ἐκεῖνος νοῦς. Πότε, συμμετέχων κατὰ φαντασίαν φονικῶν μαχῶν, παρώτρυνε τοὺς Βαριάγγους εἰς τὴν ἔφοδον, πότε βιαίως ἀπώθει προσφερόμενον στέμμα, πότε ἀπλήστως ἔτεινε τὰς ἀγκάλας πρὸς θελκτικὸν ἴνδαλμα μακρόθεν προσμειδιῶν, καὶ εἶτα ἐξερρήγνυτο εἰς ἀπειλάς, ἢ γόους σπαραξικαρδίους.

Ὁ ἡγούμενος, ἔχων ἀμυδράς τινας ἰατρικὰς γνώσεις, ἐκήρυξε τὸν κίνδυνον ἄμεσον, διὸ καὶ ἀπεστάλη ἐπειγόντως εἰς Βυζάντιον ἡ θαλαμηγός, ἥτις ἐπέστρεψε φέρουσα τόν τε ἰατρὸν καὶ τὸν πιστὸν Ῥαγνάρον, σπεύσαντα, ἅμα ἐγνώσθη τὸ γεγονός, παρὰ τῷ ἀρχηγῷ καὶ φίλῳ.

Ἐγκαταστὰς δὲ ἀμέσως παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ἀσθενοῦς, οὐδόλως πλέον ἐκεῖθεν ἐμακρύνθη, καίτοι ὁ Χαράλδος, πότε μὲν ἐκλαμβάνων αὐτὸν ἀντὶ τοῦ μισητοῦ Ὀρφανοτρόφου, μετ' ἀποτροπιασμοῦ ἀπεστρέφετο, πότε δὲ πάλιν ἀντὶ τοῦ θανόντος Χαλφδάνου, εἰς ὃν ἀπηύθυνε τὰς τρυφερωτέρας ἐκφράσεις.

(Ἕπεται συνέχεια) Κλ. Ραγκαβης.

Ἡ φιλοδοξία κατακυριεύει εὐκολώτερον τὰς ταπεινὰς ψυχὰς ἢ τὰς μεγάλας, ὅπως τὸ πῦρ μεταδίδεται εὐκολώτερον εἰς τὰ ἄχυρα ἢ εἰς τὰς ἰσχυρὰς δοκούς.

Digitized by Google

Ο ΡΟΣΣΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΟΘΕΛΛΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ - Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΗΡ

Ὁμολογῶ μετὰ συντριβῆς ὅτι εἶμαι ἐκ τῶν ἥκιστα τακτικῶν θαμώνων τοῦ λεγομένου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ἡ μανία τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ θεάτρου τούτου διὰ τῆς ἐν αὐτῷ παραστάσεως ὡς ἀκροατοῦ ὁμοιάζει πρὸς ἄλλην τινὰ μανίαν, τῆς ὑποστηρίξεως τῆς πομπωδῶς καλουμένης *ἐθνικῆς βιομηχανίας*, ἔστω καὶ ἂν αὕτη διατελεῖ ἀκόμη εἰς κατάστασιν, τὴν ὁποίαν μόλις θὰ ἐζήλευεν ὁ λίθινος αἰών.

Ἔχω φίλον, ἀξιόλογον κατὰ τὰ ἄλλα, ὅστις ἐπιμένει μεταχειριζόμενος στεατικὰ κηρία ἑλληνικῆς κατασκευῆς. Δὲν ἠξεύρω ἐκ τίνος κηροποιείου προέρχονται, οὔτε θέλω ν' ἀδικήσω τινά, διατεινόμενος ὅτι ἐν Ἑλλάδι δὲν κατωρθώθη ἀκόμη νὰ παράγωνται κηρία εὐπρόσωπα. Ἀλλ' ἐκεῖνα ἐκ τῶν ὁποίων προμηθεύεται ὁ φίλος μου εἶνε ἀποτρόπαια. Καπνίζουν, τὸ στέαρ αὐτῶν καταρρέει γύρω, ποικίλλον διὰ περιεργοτάτων, ὡσεὶ ἀναγλύφων, προεξοχῶν τὸ κηρίον, καταρρυπαίνουν τὸ κηροπήγιον, εἰς τὴν ἐλαχίστην κίνησιν δ' αὐτοῦ ἀφίνουν νὰ πίπτωσι σταγόνες ζέοντος λίπους ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, κηλιδοῦσαι ἀνεξαλείπτως φορέματα, πολλάκις μονάκριβα εἰς τὸ εἶδός των. Παραλείπω ὅτι στοιχίζουν περισσότερον τῶν εὐρωπαϊκῶν. Ἐν τούτοις ὁ φίλος μου εἶνε ἀμετάπειστος. Χάριν τῆς ὑπερτέρας ἰδέας τῆς ὑποστηρίξεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ὑφίσταται τὰ πάντα ἀγογγύστως.

Τὸν φίλον μου τοῦτον θαυμάζω, ὅπως καὶ τοὺς φοιτῶντας εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ἑλληνικῶν θιάσων, οὐχὶ διότι εὑρίσκουσιν ἀπόλαυσίν τινα ἐν αὐταῖς—ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦσαν πληρέστατα δικαιολογημένοι, διότι εἰς ἕκαστον ἁρμόζει ἡ τέρψις ἧς εἶνε ἄξιος — ἀλλὰ διὰ νὰ τείνωσι χεῖρα ἀρωγὸν εἰς τὸ ἐπὶ δεκανικίων βαῖνον ἐθνικὸν θέατρον. Τοὺς θαυμάζω εἰλικρινῶς, ἀλλὰ δὲν διστάζω νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶμαι κατώτερος τοιαύτης αὐταπαρνήσεως. Τὸ θέατρον ἀποτελεῖ ὑπερτέραν τινα αἰσθητικὴν τέρψιν, ἥτις μέχρι τοῦ μετρίου μὲν διασώζει κάπως τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ἀλλὰ κάτω αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς χυδαίαν καὶ πρόστυχον ἀπόλαυσιν τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς, ἀναξίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὤτων ἀνθρώπων τυχόντων ὡρισμένης πνευματικῆς μαθήσεως.

Αἱ κρίσεις μου αὗται ἴσως εἰς πολλοὺς φανῶσιν ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηραὶ καὶ ἄδικοι. Ἀλλ' ἂς μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ διαφωνῶ. Ὅπως ἡ ἔλλειψις ἀνατροφῆς αὐστηρᾶς παρασκευάζει σώματα ῥάθυμα, πλαδαρά, ἀσθενῆ, οὕτω καὶ ἡ ἔλλειψις κριτικῆς βασάνου εἰλικρινοῦς δημιουργεῖ φιλολογίαν καὶ τέχνην καχεκτικήν, φθισιῶσαν, μὴ φέρουσαν ἐν ἑαυτῇ τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως. Ἂν αἱ ἐφημερίδες μας δὲν ἀνεκήρυττον τοὺς Ἕλληνας ἠθοποιοὺς ἀριστοτέχνας τῆς σκηνῆς καὶ δὲν παρέβαλλον αὐτοὺς ἀλληλοδιαδόχως μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας τοῦ θεάτρου, ἂν ἐπανελάμβανον εἰς αὐτοὺς καθ' ἑκάστην: « Δὲν εἰξεύρετε νὰ ἀπαγγείλετε, δὲν εἰξεύρετε νὰ ὁμιλήσετε, δὲν εἰξεύρετε νὰ σταθῆτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δὲν εἰξεύρετε νὰ κινηθῆτε», ἂν τοὺς παρώτρυνον ἀκαταπαύστως νὰ ἐργασθῶσι, νὰ σπουδάσωσι, νὰ κοπιάσωσι, σήμερον ἴσως θὰ εἴχομεν εὐπρόσωπον ἑλληνικὸν θίασον, διδάσκοντα εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῶν γλώσσῃ τὰ δραματικὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, τὰ κλασικὰ ἔργα τῶν νεωτέρων φιλολογιῶν καὶ ὅ,τι ἄξιον λόγου παρήγαγεν ἡ σύγχρονος ἐν Ἑλλάδι δραματικὴ λογοτεχνία.

Ἀντὶ τούτου ἔχομεν —πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων — ἠθοποιοὺς οὓς ἀδυνατεῖ νὰ ὑποστῇ ἡ φιλοκαλία καὶ δραματικὴν διδασκαλίαν, ἥτις δὲν θὰ ἦτον ἀνεκτὴ οὔτε εἰς τόπους πολὺ ὀλιγώτερον ἡμῶν προηγμένους. Καὶ ὅμως ἐξακολουθεῖ ἡ μέχρις ἑβδόμου οὐρανοῦ *ρεκλάμα*, ἐξακολουθεῖ ὁ ψευδὴς ἀποθαυμασμὸς καὶ αἱ ἐνθουσιώδεις κρίσεις, αἵτινες ἀναγινωσκόμεναι μακρόθεν θὰ ἔπειθον πάντα μὴ γνωρίζοντα τὰ πράγματα ὅτι ἐπὶ τοῦ θεατρικοῦ ὁρίζοντος τῆς Ἑλλάδος ἀκτινοβολοῦσι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ λαμπρότεροι ἀστέρες τοῦ θεατρικοῦ στερεώματος.

***

Ἀστὴρ πρώτου μεγέθους, οὐχὶ ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀνακαλύπτουσι τὰ τηλεσκόπια τῶν συντακτῶν τῶν ἀθηναϊκῶν φύλλων, ἐπέλαμψεν εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν ὁρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τινων ἑβδομάδων. Διὰ τὴν Ἑλλάδα συμβαίνει μὲ τὰς μεγάλας θεατρικὰς δόξας ὅτι μὲ ἀστέρας τινὰς διὰ τὴν Γῆν. Τὸ φῶς των φθάνει μέχρις ἡμῶν ὅταν ἤδη κλίνωσιν εἰς τὴν δύσιν των. Οἱ ἔνδοξοι καλλιτέχναι τοῦ θεάτρου ἐπισκέπτονται τὴν γῆν, ὅπου τὸ πρῶτον ὁ Θέσπις ὑπεδύθη τὸν κόθορνον, ἀφοῦ κορεσθῶσι τῶν ἀνευφημιῶν καὶ τῶν θωπειῶν τοῦ κοινοῦ ὅλων τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν, ἐπιβιβάζονται δ' ὑπερωκεανείου τινος σκάφους, ὅπως συλλέξωσιν ἐν Βοστώνῃ ἢ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ δαψιλῶς τὰ δολλάρια εὐκολώτερον ἢ ὅσον ἀποφασίζουσι νὰ κατέλθωσι μέχρι τῶν κλασικῶν ἡμῶν χωμάτων διὰ νὰ δρέψωσι πενιχρὸν στέφανον ἐκ δάφνης τοῦ Ἰλισσοῦ.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δύο τελευταῖαι ἀπόπειραι τοιούτων καλλιτεχνικῶν καθόδων δὲν ἐνθαρρύνουσι μεγάλως τοὺς μὴ ἐπισκεφθέντας ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα διασήμους ἠθοποιούς, οὐδὲ προμηνύουσι

Digitized by Google

διὰ τὸ μέλλον ἀφθόνους ἐπισκέψεις ὡς τὰς τοῦ Κοκλὲν καὶ τοῦ Ῥόσση. Ὁ πρῶτος παρεπονεῖτο πικρῶς διότι ἡ αἴθουσα τοῦ θεάτρου δὲν ὑπερεπληροῦτο μέχρις ἀσφυξίας — ἡ κατὰ τὴν πρωτότυπον καὶ εἰκονικὴν ἔκφρασίν του διότι ἡ ἐχθρικὴ φάλαγξ τοῦ κοινοῦ (κατὰ τὴν θεωρίαν του μεταξὺ κοινοῦ καὶ ἠθοποιοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ συνάπτεται εἶδος πάλης, ἣν ὁ καλλιτέχνης νικᾷ διὰ φυσικῆς δεξιότητος καὶ τέχνης), δὲν εἶχε τὴν πυκνότητα, ἥτις ἀπῃτεῖτο ὅπως ἐξεγείρῃ ἐν πάσῃ τῇ ὁρμῇ του τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτοῦ μένος,—ἡ περιέργεια δὲ τῶν πολλῶν ὅπως ἴδωσι τὸν Ῥόσσην ἐκινήθη μετὰ τὴν τετάρτην παράστασιν τοῦ διασήμου καλλιτέχνου.

Ὁπωσδήποτε οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης παραστάσεως μὴ ὀκνήσαντες νὰ λάβωσι τὴν πρὸς τὸ Νέον Θέατρον ἄγουσαν ὁμοφώνως ἀνομολογοῦσι τὸ σπάνιον τῶν συγκινήσεων καὶ τὴν ἐκλεκτὴν καὶ ἀσυνήθη ἀπόλαυσιν, ἣν παρέσχεν αὐτοῖς ἡ τέχνη τοῦ ὑποκριτοῦ.

***

Ὁ Ῥόσσης εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων ἑρμηνευτῶν τοῦ σαιξπηρείου θεάτρου. Οἱ μεγάλοι τραγικοὶ καλλιτέχναι ἄλλως πάντες διαπρέπουσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἔργων τοῦ Ἄγγλου τραγῳδοποιοῦ. Ὁ Σαίξπηρ, προαγαγὼν τὸ τραγικὸν πάθος μέχρι τῶν ἀκροτάτων αὐτοῦ ὁρίων, παρέχει εἰς τὸν ἠθοποιὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν καλλιτεχνικὴν δύναμιν, νοημοσύνην, καὶ εὐκαμψίαν, ἀφίνει δ' εἰς ἑκάστην φράσιν, εἰς ἑκάστην λέξιν ὅσον οὐδεὶς ἴσως ἄλλος δραματουργὸς εὐρὺ περιθώριον, τὸ ὁποῖον ὁ καλλιτέχνης πρόκειται νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐργασίας, ψυχολογῶν ἐπὶ τῶν προσώπων τοῦ δράματος, ἀναλύων τὰ αἰσθήματα καὶ ἀνατέμνων τὴν καρδίαν αὐτῶν. Οὕτως ἔξοχος ὑπόκρισις συμπληροῖ καὶ ἐξαίρει τὰς ἀνυπερβλήτους καλλονὰς τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, δὲν δύναταί τις δὲ νὰ ἐννοήσῃ ἐντελῶς οὔτε τὴν νοσηρὰν ἰδανικότητα τοῦ Ἀμλέτου, οὔτε τοῦ Ὀθέλλου τὴν μυκηθμώδη ζηλοτυπίαν, οὔτε τοῦ Λὴρ τὴν στυγερὰν ὀδύνην, ἂν μὴ ἴδῃ τὸν Ἴρβιγκ, τὸν Μποὺθ ἢ τὸν Ῥόσσην δανείζοντας εἰς τὸν ποιητὴν τὸ θαυμαστὸν αὐτῶν δῶρον, ὅπως ἐνδύσῃ δι' ὀστέων καὶ σαρκῶν τὰ ἄϋλα πλάσματα τῆς φαντασίας αὐτοῦ.

Ὁ «Ὀθέλλος» εἶνε ἓν τῶν δραμάτων, ἐν οἷς τὰ μάλιστα ἐξέχει ὁ ἐπὶ τινας ἑβδομάδας φιλοξενηθεὶς ἐν Ἀθήναις πεφημισμένος ὑποκριτής. Ἤκουσα Ἄγγλον λόγιον, φανατικὸν τοῦ Σαίξπηρ θαυμαστήν, ἰδόντα πάντας σχεδὸν τοὺς συγχρόνους καλλιτέχνας ὅσοι διαπρέπουσιν ἐν τῇ ἀπὸ σκηνῆς ἑρμηνείᾳ τοῦ θεάτρου αὐτοῦ, καὶ πρὸ ἐτῶν, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς καλλιτεχνικῆς του λάμψεως, τὸν Ῥόσσην, νὰ διατυπώνῃ ἐπιφυλάξεις τινας, ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ ὑπόκρισιν.

— Ἄλλοτε, ἔλεγεν, ἦτο ἁπλούστερος, λιτότερος, κλασικώτερος. Ἡ ἡλικία καὶ ἡ ἐργασία παρέλυσαν κάπως ἐν αὐτῷ τὰ νεῦρα τῆς καλλιτεχνικῆς δυνάμεως, ἀπήμβλυναν τὴν ὀξύτητα τοῦ ὑποκριτικοῦ πάθους, ὅ,τι δ' ἄλλοτε παρεῖχεν εἰς τὸ πρόσωπον ὅπερ ὑπεδύετο ἐξ ἐμπνεύσεως οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀντλῶν ἀπὸ φυσικῆς πηγῆς, θέλει νὰ ἀντικαταστήσῃ τώρα δι' ἐντάσεως, ἥτις μειοῖ κάπως τὴν ὁμαλότητα τῶν ἐντυπώσεων τοῦ θεατοῦ.

Τὴν κρίσιν ταύτην παρέχω ὡς χρονογράφος, χωρὶς νὰ δύναμαι οὔτε νὰ τὴν ὑποστηρίξω, οὔτε ν' ἀντιτάξω τι κατ' αὐτῆς. Μὴ ἀναλαβὼν νὰ γράψω καλλιτεχνικὴν μελέτην περὶ τοῦ Ῥόσση, ἀλλὰ νὰ ἐκθέσω ἁπλῶς τὰς ἐντυπώσεις κοινοῦ τῶν παραστάσεων αὐτοῦ ἀκροατοῦ, δὲν δυσκολεύομαι νὰ εἴπω ὅτι τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ διακρίνω κηλῖδα τινὰ ἐπὶ τῆς ἀπολαμπούσης εἰκόνος τῆς ὑποκρίσεως τοῦ Ἰταλοῦ ἀριστοτέχνου τῆς σκηνῆς.

Ἐν τῷ «Ὀθέλλῳ» ἡ ὑπόκρισις τοῦ Ῥόσση ἔχει τι τὸ δαιμονίως ἀνθρώπινον. Μόνον ὑπερφυὴς τέχνη δύναται νὰ καταστήσῃ οὕτως ὑποχείρια εἰς τὸν ἠθοποιὸν τὰ μέσα ἅτινα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του, ὅπως συγκινήσῃ τὸν ἀκροατήν του, ψαύσῃ μίαν πρὸς μίαν τὰς χορδὰς τῆς καρδίας του, κορυφώσῃ ἐν αὐτῷ τὸν φόβον καὶ τὸν ἔλεον, ἀποσπάσῃ τὰ δάκρυά του καὶ παράσχῃ εἰς αὐτὸν ἀπόλαυσιν πνευματικήν, ὁμοίαν ἐκείνης ἣν μόνον ἡ ἀνάγνωσις μεγάλου ποιητοῦ, ἡ θέα εἰκόνος ἐξόχου ζωγράφου ἢ τὸ δαιμόνιον μεγαλοφυοῦς μελοποιοῦ δύναται νὰ δωρήσῃ εἰς ἡμᾶς.

Ὅ,τι ὁ ποιητὴς ἀπεθησαύρισεν ἐν τῇ ψυχολογίᾳ τοῦ πάθους τοῦ φοβεροῦ Μαύρου ὁ ἠθοποιὸς ἐξορύσσει ὡς ἐξ ἀδαμαντωρυχείου καὶ ἐπιδεικνύει ἀπαστράπτον εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ. Ἡ καρδία τοῦ Ὀθέλλου δὲν ἔχει δι' αὐτὸν μυστήρια. Μετὰ ποίας τέχνης ὁ τρυφερὸς ἐραστής, εἰς τὰ λεόντεια στήθη τοῦ ὁποίου πάλλει μὲ τὴν ἰδιάζουσαν εἰς τὸ ἀκμαῖον αἷμα τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου σφοδρότητα ὁ ἔρως, μεταμορφοῦται βαθμηδὸν εἰς τὸν φιλύποπτον σύζυγον, τὸν ὑποπτευθέντα ὅτι ἐπροδόθη ὑπὸ παντὸς ὅ,τι ἔχει τιμιώτερον ἐν τῷ κόσμῳ καὶ κατόπιν τὸν ἀμείλικτον δικαστήν, τὸν ἐκτελοῦντα ἰδιοχείρως τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔλαβε καθ' ἑαυτόν! Οὕτω βρυχώμενον καὶ μυκώμενον φαντάζεταί τις τὸν Ὀθέλλον, ὡς τὸν παριστᾷ ὁ Ῥόσσης, οὕτως ἄγριον καὶ φοβερόν. Ὠχροτέρα ὑπόκρισις, ἀσθενεστέρα ἑρμηνεία διαλύει τὸν φανταστὸν τύπον τοῦ δράματος, ὡς ἔχει τις ἐν αὐτῷ εἰς τὸν νοῦν, καὶ καταρρίπτει ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀκροατοῦ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ. Τὰ μεγάλα ἔργα ἀπαιτοῦσιν

Digitized by Google

ὡς ἐκτελεστὰς καὶ μεγάλους καλλιτέχνας. Εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις τὸν Λυκαβηττὸν ἐκτελοῦντα χρέη Ἄτλαντος;

Τὸ κοινὸν τῶν πρώτων παραστάσεων τοῦ Ῥόσση ἦτο ἀραιότερον, ἀλλ' ἐκλεκτότερον, ἡ γενικὴ δ' ἐντύπωσις, ἣν ἀπεκόμιζέ τις ἐξ ἑκάστης παραστάσεως, ἦτο διὰ τοῦτο καὶ βαθυτέρα. Τὸ κοινὸν ἀποτελεῖ παράγοντα ἄξιον λόγου ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ καλλιτέχνου τινος, δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι ἀκροατήριον νοῆμον, μορφωμένον καὶ φιλόκαλον εἶνε τὸ ἥμισυ τῆς νίκης ἠθοποιοῦ, οἴκοθεν ἐννοεῖται ἀξίου τοῦ ὀνόματος. Διὰ τοῦτο ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ «Ὀθέλλου», καίτοι εἰς ἄλλα δράματα ὁ Ῥόσσης ἐφάνη ὑπέρτερος, ἀπεκομίσαμεν πάντες μᾶλλον ζωντανὰς ἐντυπώσεις, ἐνῷ σκηναὶ μεγάλης ἐπιβολῆς τῶν ἄλλων τούτων δραμάτων, παρασταθέντων ἐνώπιον ἀκροατηρίου πυκνοτέρου, ἀλλὰ στερουμένου τῆς αὐτῆς καλαισθητικῆς ἑνότητος, δὲν ἐπέφερον ἐντελὲς τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα.

***

Ὁ «Πολιτικὸς θάνατος» τοῦ Παύλου Γιακομμέτη, ὃν μετὰ τῶν σαιξπηρείων δραμάτων ἀνεβίβασεν ἀπὸ σκηνῆς ὁ Ῥόσσης, εἶνε ἔργον διδαχῆς καὶ πολεμικῆς μᾶλλον ἢ τέχνης. Τὸ δρᾶμα ἔχει σκηνὰς παθητικωτάτας, ἀλλ' εἶνε μελοδραματικὸν εἰς ἄκρον, ὁ διάλογος δ' αὐτοῦ, ὑπερβολικὸς συνήθως, καθίσταται ἐνιαχοῦ πεφυσιωμένος καὶ ἐξοκέλλει εἰς ῥητορικὸν στόμφον. Ἀλλ' ὁ Ῥόσσης ὑποκρίνεται καὶ ἐν αὐτῷ μετὰ τέχνης ἀπαραμίλλου, ἥτις σκιάζει τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔργου ἐντελῶς. Ὁ ἐκ τοῦ κατέργου δραπετεύσας πατήρ, ὁ μετὰ δεκαπενταετῆ χωρισμὸν ἀνευρίσκων τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του, ὁ μὴ ἀναγνωριζόμενος ὑπ' αὐτῆς, ἐθισθείσης νὰ καλῇ ἄλλον ἄνδρα πατέρα, παρέστη ἐνώπιον ἡμῶν πλήρης πατρικῆς στοργῆς, ἥτις ἐπὶ ἔτη συσχεθεῖσα ἐκχύνεται ἤδη εἰς χείμαρρον λάβας, πλήρης ὀδύνης διότι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ οὔτε τὸν ἀναγνωρίζει, οὔτε θέλει ποτὲ νὰ φαντασθῇ ὅτι ὁ πατήρ της δύναται νὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς οὗ ἡ θέα τὴν φοβίζει, τραγικὸς ἐν τῇ τραυματισθείσῃ στοργῇ του, ἀνυπέρβλητος ἐν τῇ ἀποφασιστικῇ καρτερίᾳ του ὅπως ἀποθάνῃ, ἀφήνων κενὴν τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ θέσιν του, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὴν θέσιν του ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ προσφιλεστέρων αὐτοῦ πλασμάτων.

***

Εἰς τὸν «Βασιλέα Λὴρ» ὁ Ῥόσσης ἐφάνη καὶ ἑαυτοῦ ὑπέρτερος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τοὺς τύπους τῶν δραμάτων τοῦ Σαιξπήρου παρουσιάζει εἰς τὸ κοινὸν πάντας γυμνούς, μὴ ζητῶν οὐδὲν νὰ συγκαλύψῃ, οὐδὲν νὰ συγκεράσῃ, τοὐναντίον δὲ τὰ πάντα νὰ ἐπιδείξῃ, τὰ πάντα νὰ καταστήσῃ καταφανῆ, ἀλλὰ εἰς τοιαύτην ἐξίσωσιν πρὸς τὸν τιτάνειον χαρακτῆρα τοῦ Λήρ, μόνον τέχνη, τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ἀρυομένη ἀμέσως ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ, ἠδύνατο νὰ ἐξιχθῇ.

Περὶ τῆς ὑποκρίσεως τοῦ Ῥόσση ἐν τῷ «Λὴρ» ὁμιλοῦντες θὰ ἦτο γελοῖον ἂν ἐλέγομεν ὅτι ὑπῆρξε φυσικός. Ὑπῆρξε φυσικὸς ὡς Λήρ, ὡς ἄνθρωπος ὑπερφυὴς δηλονότι, ὡς ψυχὴ δρῶσα καὶ παθαινομένη ἐκτὸς τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον κοινῶς θεωροῦμεν ὡς ψυχολογικῶς φυσικόν.

Ὅταν εἴδομεν τὸν Ῥόσσην νὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ σκηνῆς, ἐλησμονήσαμεν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά του. Τίνα σχέσιν ἔχει ὁ ὑψηλὸς καὶ εὔσωμος καλλιτέχνης, τὸν ὁποῖον συναντῶμεν καθ' ὁδὸν μὲ τὸν ὑψηλὸν πῖλον καὶ τὴν ῥεδιγκόταν του, πρὸς τὸν λευκοπώγωνα αὐτὸν γέροντα, παρόμοιον πρὸς τύπον τοῦ Γουσταύου Δορέ, Δρυΐδην μεγαλοπρεπῆ, δραματικὸν Δία, δεσπόζοντα τοῦ θεάτρου τοῦ Σαιξπήρου, λόγῳ τραγικοῦ μεγαλείου μᾶλλον ἢ λόγῳ ἡλικίας; Αὐτὸς εἶνε ὁ Λήρ, ἀναδύσας ζωντανὸς ἐκ τῶν σελίδων τοῦ Σαίξπηρ, ἐν τῇ ὀλυμπείῳ αὐτοῦ ἐπιβολῇ, ὁ Βασιλεὺς ὃν πολυετὴς βασιλεία κατέστησεν ἀλαζόνα καὶ ὑπέρφρονα, ὁ σκληρὸς πατὴρ ὁ ἀποπέμπων ἀσπλάγχνως τὴν κόρην, ἥτις δὲν ἠμπορεῖ «ν' ἀνασηκώσῃ τὰ χείλη εἰς τὴν καρδιάν της,» κατὰ τὴν εἰκονικὴν φράσιν της, ὁ ἀτυχὴς πατὴρ τὸν ὁποῖον ἐκδιώκουσι τῶν οἰκιῶν των ὡς ἐπαίτην αἱ ἴδιαι θυγατέρες, ὁ ἔξοχος παράφρων, ὅστις ἄστεγος καὶ ἀσκεπὴς ἀψηφᾷ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τὴν λυσσώδη μανίαν τῶν στοιχείων, ὁ μετανοημένος πατήρ, ὅστις θρηνεῖ μετὰ σπαρακτικῶν γόων τὴν στραγγαλισθεῖσαν θυγατέρα του καὶ ἀποθνήσκει, οἱονεὶ συντριβόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀβροῦ αὐτῆς σώματος. Ἔλεος καὶ φόβος πληροῦσιν ἐναλλὰξ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἐντεινόμενοι μέχρι παροξυσμοῦ. Αἱ μυχιαίταται τῆς καρδίας ἶνες τανύονται ὡς χορδαὶ βιολίου, ὅπως ὑπὸ τὸ χρυσοῦν τόξον τῆς τέχνης τοῦ Ῥόσση ἀναδώσωσιν τόνους, συναρμοζομένους εἰς θεσπεσίαν μελῳδίαν πάθους καὶ συγκινήσεως.

Μετὰ ποίας ἐξάλλου ἀλλοφροσύνης, ἀνεγειρούσης ἐκ φρίκης τὰς τρίχας τῶν ἀκροατῶν, ἐξαγγέλλει ὁ Ῥόσσης τὰς κατὰ τῆς Γονερίλλης φοβερὰς κατάρας τοῦ Λήρ:

—Ἄκουσε ὦ φύσις, ἄκουσέ με
Εἰσάκουσέ μ', ἀγαπητὴ Θεά! Ἐὰν τὴν εἶχες
Νὰ γείνῃ γόνιμη αὐτή, ν' ἀλλάξῃς τὸν σκοπόν σου!
Τὰ ὄργανα τοῦ τοκετοῦ ἐντός της μάρανέ τα,
καὶ στείρευσε τὰ σπλάγχνα της! Εἰς τὸ αἰσχρόν της σῶμα
νὰ μὴ χαρίσῃς τὴν τιμὴν νὰ τῆς βλαστήσῃ βρέφος
Κι' ἂν κάμῃ σύλληψιν ποτὲ νὰ πλάσῃ τὸ παιδί της
ἀπὸ χολήν, ὥστε νὰ ζῇ διὰ νὰ καταντήσῃ
νὰ εἶνε τυραννία της καὶ βάσανον! Νὰ σκάψουν
χαράκια ἐξ αἰτίας του τὸ νέον μέτωπόν της,
τὰ μάγουλά της ῥεύματα δακρύων ν' αὐλακώσουν!
Κάθε της πόνος μητρικὸς καὶ μητρικὴ λαχτάρα
νὰ στρέψῃ σ' ἀναγέλασμα καὶ καταφρόνησίν της.

Ἐν τῇ σκηνῇ τῆς καταιγίδος, ἥτις δικαίως θεωρεῖται ὡς μία τῶν μεγαλοπρεπεστέρων σκη-

Digitized by Google

νῶν τοῦ σαιξπηρείου θεάτρου, δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀπολαύσωμεν ὅ,τι ἔχει ἔξοχον ἡ ὑπόκρισις τοῦ Ῥόσση, ἕνεκα τῶν ἀτελῶν μηχανικῶν μέσων τοῦ νέου ἡμῶν θεάτρου. Ἀντὶ βροχῆς ἠκούομεν ἐκ τῶν παρασκηνίων ἦχον ἀναταρασσομένου κοσκίνου, ἀντὶ βροντῶν καὶ κεραυνῶν δὲ τὸν θόρυβον συγκρουομένων *τενεκέδων*. Ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτη παρῳδία ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ ψυχράνῃ τὴν ἐντύπωσιν τῶν θεατῶν, ἐχρειάσθη δ' ὅλη ἡ ὑποκριτικὴ δύναμις τοῦ Ῥόσση, ὅπως τὸ κοινόν, φύσει ἄλλως φιλοσκῶμμον, μὴ ἐκραγῇ εἰς γέλωτας.

Μία ἐκ τῶν ἀπτοτέρων ἀποδείξεων τῆς μεγάλης ἀξίας τοῦ Ῥόσση εἶνε καὶ ἡ θρησκευτικὴ σιγή, τὴν ὁποίαν κατορθώνει νὰ ἐπιβάλλῃ ἐπὶ ἀκροατηρίου ἀτιθάσσου, οἷον εἶνε τὸ ἀθηναϊκόν. Τόσον βαθεῖα εἶνε ἡ σιγὴ αὕτη, ὥστε τὴν *ἀκούει* κανεὶς—διότι ἀκούεται καὶ ἡ σιγή. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξ ἐπιδείξεως φοιτῶντες εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ Ῥόσση καὶ αὐτοὶ οἱ περιφέροντες ἐταστικὰς τὰς διόπτρας ἀνὰ τὰ θεωρεῖα, ἢ γελῶντες μετὰ τῶν συντρόφων των ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει φαιδροῦ ἐπεισοδίου τῆς ἡμέρας, ἐνῷ ὁ Ῥόσσης γονυπετεῖ ἐν ἐκστάσει πρὸ τῆς ἀναγνωριζομένης Κορδηλίας, αὕτη δὲ τὸν ἀνεγείρει τρυφερῶς ἔμειναν ἄφωνοι καὶ τὸ μειδίαμα ἐπάγωσεν ἐπὶ τῶν χειλέων των, ὅταν ἀπὸ τῶν παρασκηνίων ἠκούσθησαν σπαρακτικοὶ οἱ γόοι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ Λήρ, φέροντος ἐν ἀγκάλαις τὴν νεκρὰν Κορδηλίαν.

Περὶ τῆς διασήμου Γαλλίδος ἠθοποιοῦ Desclée διηγεῖται ὁ Halévy ἐν τῷ ἐσχάτως ἐκδοθέντι τόμῳ αὐτοῦ «Σημειώσεις καὶ ἀναμνήσεις» χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον.

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ 1869 ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γυμνασίου εἰς τὸ τέλος τῆς πράξεως, τὸ κοινὸν ἀνεκάλεσε διὰ παταγωδῶν ἀνευφημιῶν τὴν Desclée ἐπὶ σκηνῆς. Ἀληθὴς καταιγὶς χειροκροτημάτων. Πεσούσης τῆς αὐλαίας, οἱ συνάδελφοι αὐτῆς περιστοιχίζουσι τὴν Desclée, τὴν συγχαίρουσιν.

— Τί ἐπιτυχία ! τί θρίαμβος !

—Ὄχι, λέγει ἡ διάσημος ἠθοποιός.

— Πῶς ὄχι ;

— Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν ἑδωλίων ὑπάρχουν δύο ἠλίθιοι, οἱ ὁποῖοι ἀφότου ἤρχισεν ἡ παράστασις δὲν εταράχθησαν, δὲν ἐχειροκρότησαν δὲ πρὸ ὀλίγου.

— Ἀλλ' ἀφοῦ εἶνε ἠλίθιοι τί σὲ μέλει ;

—Ἴσα-ἴσα. Πρέπει νὰ κάμνῃ κανεὶς αἴσθησιν καὶ εἰς τοὺς ἠλιθίους. Ἄλλως ἀλλοίμονον ! Ὑπάρχουν τόσοι εἰς τὸν κόσμον !

Ἡ Desclée κατὰ τὴν ἑπομένην πρᾶξιν ἐξήρχετο τῆς σκηνῆς ἔνθους. Ἐχειροκρότει ἔξαλλος καὶ ἐφώναζεν :

— Οἱ δύο μου ἠλίθιοι ἐγέλασαν ! Οἱ δύο μου ἠλίθιοι ἐχειροκρότησαν !

Καταπεσούσης τῆς αὐλαίας μετὰ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν τοῦ «Λήρ,» ὁ Ῥόσσης ἠδύνατο νὰ λέγῃ ἀναλόγως :

—Ὅλοι ἐσιώπησαν, συνεκινήθησαν, ἔκλαυσαν, ἐχειροκρότησαν ! Ὁ θρίαμβος εἶνε ἐντελής !

Δημ. Κακλαμανος

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Πόσας λέξεις ἐν συνόλῳ ἐπρόφεραν οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν ἔκθεσιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως ; Εἶχέ τις τὴν ὑπομονὴν νὰ κάμῃ τὸν ἑξῆς ὑπολογισμόν : οἱ ἐπισκέπται ἀνῆλθον εἰς 111,255, περιλαμβανομένου δὲ καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐκθέσεως εἰς 118,262. Τεθέντος ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ προφέρει 296 λέξεις κατὰ λεπτὸν ταχυλογοῦσα καὶ 143 κατ' ἐλάχιστον ἐν ἀνέτῳ συνδιαλέξει, ἐξάγεται ὅτι πάντες ὁμοῦ ἐν ὅλῳ ἐπρόφεραν *121 δισεκατομμύρια, 217 ἑκατομμύρια, 883 χιλιάδας καὶ 320 λόγους !*

*

Καθ' ἑσπέραν ἡ Ἔκθεσις κλείεται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον : Εἰς τὰς 10 1/2 ἀκριβῶς κρότος πυροβόλου ἀγγέλλει ὅτι ἡ εἴσοδος δὲν ἐπιτρέπεται πλέον. Εἰς τὰς 11 3/4 δύο τυμπανισταὶ περιέρχονται τὸ ἐσωτερικὸν κρούοντες τὴν ἀποχώρησιν, ἔτι δὲ 200 κλητῆρες καὶ 50 στρατιῶται τῆς Δημοκρατικῆς Φρουρᾶς ὁδηγοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον τοὺς ὑστεροῦντας.

*

Διακόσιαι χιλιάδες θέσεων ἔχουσι παραγγελθῆ εἰς τὰ ἀτμόπλοια τὰ ἐκτελοῦντα τὸν μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ εὐρωπαϊκῶν λιμένων πλοῦν, ὑπὸ μελλόντων ἐπισκεπτῶν τῆς ἐκθέσεως. Ἐκ δὲ τῆς Ν. Ἀμερικῆς πᾶσαι αἱ θέσεις τῶν ἀτμοπλοίων μέχρι τέλους Αὐγούστου εἶνε κατειλημμέναι ἤδη καὶ ἀναγκάζονται νὰ θέσωσιν ἔκτακτα ἀτμόπλοια εἰς ἐνέργειαν ὅπως ἐπαρκέσωσιν αἱ ἀτμοπλοϊκαὶ ἑταιρίαι.

*

Μεταξὺ τῶν τιμαλφῶν ἀντικειμένων ἅτινα ἐκτίθενται ὑπερέχει ὁ «Αὐτοκρατορικός», ἀδάμας μέγιστος εὑρεθεὶς τῷ 1885 ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ. Ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν παραβολῆς τούτου πρὸς τὸν μέγιστον ἀδάμαντα τοῦ γαλλικοῦ στέμματος ἐξήχθη ὅτι εἶνε μεγαλείτερος ἐκείνου καὶ βαρύτερος, ἐφάμιλλος δὲ τὴν λαμπρότητα. Ἡ ἀξία αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἀκριβῶς, ὑπερβαίνει ὅμως τὰ 12 ἑκατομμύρια, ἀφοῦ τόσον ἐξετιμήθη ὁ ἀντίζηλος αὐτοῦ τοῦ γαλλικοῦ στέμματος κατὰ τὸ ἔτος 1791.

*

Ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου Ἄϊφφελ ἐγκατέστησε τὴν κατοικίαν εἰς πτερωτὸς ἔνοικος, μία χελιδών. Ὁ παρισινὸς τύπος ἀναγράφων τὴν εἴδησιν εὔχεται νὰ μὴ συμβῇ ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου μεγάλου ἠλεκτρικοῦ φανοῦ ὅ,τι ἐν Ἀμερικῇ ἐκ τοῦ φάρου τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἐλευθερίας, ὅπου ἀναρίθμητα πτηνὰ ἐν καιρῷ θυέλλης μεθ' ὁρμῆς πετῶντα πρὸς τὸ φῶς θανατοῦνται ἐπὶ τῶν κρυστάλλων· καὶ ἐλπίζει ὅτι δὲν θὰ εὕρῃ τοιοῦτον οἰκτρὸν θάνατον καὶ ἡ ταλαίπωρος χελιδών.

*

Πλὴν ἄλλων διασκεδάσεων οἱ ἐπισκέπται τῆς παρισινῆς ἐκθέσεως δύνανται νὰ περιδιαβάζωσιν ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἐπὶ λευκῶν ὀναρίων ὁδηγουμένων ὑπὸ αἰγυπτίων ὀνηλατῶν, ἐπὶ τούτῳ κληθέντων ἐκ Καΐρου.

Digitized by Google

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Ἀνώνυμος δωρητὴς προσέφερεν εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν 100,000 λίρας στερλίνας πρὸς ἵδρυσιν Πινακοθήκης περιεχούσης εἰδικῶς ἱστορικὰς προσωπογραφίας.

Πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ Θιὲρς συνέστη ἐν Παρισίοις ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, ἥτις θέλει προβῇ εἰς συλλογὴν ἐράνων.

Τὸ βιβλίον τῆς Ἑκατονταετηρίδος οὕτω τιτλοφορεῖται τὸ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων* ἐκδοθὲν ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ 700 σελ. σχήματος 4ου, περιέχει δὲ τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἄρθρα γραφέντα ὑπὸ πρώην καὶ νῦν συνεργατῶν τῆς Ἐφημερίδος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων φέρεται τὸ ὄνομα τοῦ δουκὸς τῆς Ὠμάλης. Διὰ τῶν ἄρθρων τούτων σκιαγραφεῖται ὁ ἑκατονταετὴς βίος τῆς ἐφημερίδος, ποικίλλουσι δὲ ταῦτα εἰκόνες πολλαί, πανομοιότυπα κλπ. Ἐν γένει τὸ βιβλίον τοῦτο ἐκτὸς τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ καὶ φιλολογικῆς ἀξίας θεωρεῖται ὡς ἀριστούργημα καλλιτεχνικῆς καὶ τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως.

Ὑφηγητὴς τῆς Γενικῆς Παθολογίας ... γυνὴ ἡ δεσποινὶς Ἰωσηφίνα Καττάνη παρέδωκε τὸ πρῶτον αὐτῆς μάθημα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βολωνίας. Ἡ νεαρὰ ἐπιστήμων ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ τούτῳ μαθήματι παρισταμένου πλήθους ἀκροατῶν, ἐπραγματεύθη γενικῶς τὸ ζήτημα περὶ Βακτηριολογίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν Παθολογίαν, ὡμίλησε δὲ μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ ἐπιστημονικῆς σαφηνείας οὐχὶ τῆς τυχούσης.

Ὁ Γαβριὴλ Μὲξ, ὁ διάσημος γερμανὸς ζωγράφος, ἐπεράτωσεν ἄρτι νέον αὐτοῦ ἔργον, παραδοξότατον τὴν ἔμπνευσιν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἰκονίζει δεκατρεῖς πιθήκους παρατηροῦντας εἰκόνα τοῦ Τρίστεν καὶ τῆς Ἰσόλδης, τοῦ ἐρωτικωτάτου τούτου ζεύγους, ὅπερ ἀπηθανάτισεν ὁ Βάγνερ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ μουσικῷ δράματι.

Τὸ μνημεῖον τοῦ Πούσκιν ἐν Ὀδησσῷ ἀπεκαλύφθη πανηγυρικώτατα πρό τινος. Τὸ μνημεῖον τοῦτο τοῦ μεγάλου ῥώσσου ποιητοῦ ἱδρύθη ἐν Ὀδησσῷ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατριβῆς του κατὰ τὸ ἔτος 1823, ὅπου καὶ πλεῖστα τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων συνέθεσεν.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ αἴσθημα τὸ ὁποῖον ἐμπνέουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ εὐεργετοῦντες ἡμᾶς, ὁμοιάζει πρὸς τὴν εὐγνωμοσύνην ἣν τρέφομεν πρὸς τοὺς ὀδοντοϊατρούς. Ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς ἔκαμαν καλόν, ἀποσπάσαντες πάσχοντας ὀδόντας, ἀλλ' ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὸν πόνον τὸν ὁποῖον μᾶς ἐπροξένησαν καὶ ἐπὶ τέλους δὲν τοὺς ἀγαπῶμεν καθόλου.

*

Ὀλίγα ἐλαττώματα ἐμποδίζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ φίλους· πολλὰ προτερήματα συντείνουσιν εἰς τοῦτο.

*

Ἡ σκέψις τὰ πάντα παραμυθεῖ καὶ ἐκ πάντων θεραπεύει. Ἂν δέ ποτε φέρῃ κακόν, ζητήσατε παρ' αὐτῆς πάλιν τὸ φάρμακον τοῦ κακοῦ καὶ δὲν θ' ἀρνηθῇ νὰ τὸ δώσῃ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η ΠΡΟΠΟΣΙΣ ΤΟΥ Κ. Δ. ΒΙΚΕΛΑ

Κατὰ τὴν ἐν Σαὶν Ναζαὶρ τῆς Γαλλίας καθέλκυσιν τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ Ὕδρας παρετέθη ἐπίσημον γεῦμα ὑπὸ τοῦ ἕλληνος πρεσβευτοῦ κ. Δηλιγιάννη. Ἐν τῷ γεύματι τούτῳ ὁ ἡμέτερος λόγιος κ. Δ. Βικέλας ἔκαμε τὴν ἑξῆς ἀληθῶς ὡραίαν πρόποσιν :

Θὰ συγχωρήσητε ἕνα ξένον ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὴν ὡραίαν σας γλῶσσαν, ὅσα ἐπεθύμει νὰ σᾶς εἴπῃ. Καὶ ὅμως προσθέτω, ὅτι ἡ ἀνεπαρκὴς γνῶσις τῆς γαλλικῆς δὲν ἐμποδίζει ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας νὰ λησμονῶμεν ὅτι εἴμεθα ξένοι, ὅταν εὑρισκώμεθα ἐν Γαλλίᾳ καὶ μεταξὺ Γάλλων. Διότι τόσοι δεσμοὶ μᾶς συνδέουν μεθ' ὑμῶν! Ἐν πρώτοις μᾶς συνδέει ἡ Μεγάλη Προμήτωρ καθὼς τὴν ἀπεκάλεσεν ὁ Victor Hugo. Ἀλλὰ μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἐὰν διὰ σᾶς ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς εἶνε προμήτωρ, δι' ἡμᾶς εἶνε μήτηρ. Εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὴν βρεττανικὴν ἐκτίμησιν τῆς συγγενείας, ἥτις συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδικήν μας, εἴμεθα θεῖοί σας. Μὴ μᾶς φθονεῖτε τὴν ὑπεροχὴν ταύτην — ἐὰν εἶνε ὑπεροχή. — Ὑπερέχετε κατὰ τόσα ἄλλα!

Ἐκτὸς τῆς ἀρχαιότητος μᾶς συνδέουν πρὸς τὴν Γαλλίαν οἱ δεσμοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, δι' ὅσην φιλίαν καὶ εὐμένειαν μᾶς ἐπέδειξεν ἀφ' ὅτου ἠθελήσαμεν καὶ κατωρθώσαμεν νὰ γείνωμεν καὶ πάλιν Ἔθνος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ λησμονήσωμεν ὅσα ὀφείλομεν εἰς τὴν Γαλλίαν; Καὶ ἀφοῦ ἀναπολοῦμεν ταῦτα ἐδῶ συνεορτάζοντες μεταξὺ θαλασσινῶν, πῶς νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ὅσα ὀφείλομεν εἰς τὸ Ναυτικόν της; Ἀπὸ τῆς παρουσίας του εἰς τὸ Ναυαρῖνον, ἕως καὶ αὐτῆς τῆς ἀπουσίας του εἰς πρόσφατον ἔτι περίστασιν!

Τὸ ὡραῖον θωρηκτὸν εἰς οὗτινος τὴν καθολκὴν παρέστημεν σήμερον εἶνε καὶ τοῦτο νέος δεσμὸς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος. Τὸ πλοῖον τοῦτο εἶνε Γάλλος, τὸν ὁποῖον πολιτογραφοῦμεν. Ἀλλ' ἐστὲ ἥσυχοι, Κύριοι! Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς τέχνης σας δὲν μεταβαίνει εἰς χεῖρας κακάς. Ἀνέκαθεν ἡ Ἑλλὰς ἠγάπησε τὴν θάλασσαν καὶ ἠγαπήθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Μυκάλης μέχρι τῶν ναυμαχιῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν εἶπε τοῦτο ὑψηλοφρόνως καὶ πατριωτικῶς χθὲς μόλις, ἀποκαλύπτων τὸν ἀνδριάντα τοῦ Μιαούλη, ἑνὸς τῶν ἐνδοξοτέρων τέκνων τῆς Ὕδρας, τῆς ὁποίας τὸ νέον θωρακωτὸν φέρει τὸ ὄνομα. Ἡ μνήμη τοῦ ἥρωος τούτου καὶ τῶν ἐν δόξῃ ἀδελφῶν του εἶνε πολύτιμος κληρονομία διὰ τοὺς ναύτας μας. Θὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐπωφεληθῶσι καλλίτερον τὰ μαθήματά σας. Διότι, Κύριοι, γνωρίζετε καλῶς, ὅτι διὰ τὰ ναυτικά, ὡς καὶ διὰ τόσα ἄλλα, ἐδῶ ἐρχόμεθα νὰ ζητήσωμεν μαθήματα καὶ παραδείγματα.

Κύριοι, δυνάμεθα νὰ σᾶς ὑποσχεθῶμεν ὅτι ἡ «Ὕδρα» θὰ εἶνε πάντοτε ἀξία τῆς χώρας ἀφ' ἧς θ' ἀναχωρήσῃ καὶ τῆς πατρίδος, ἧς φέρει τὴν σημαίαν. Εὑρισκόμεθα ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν ἀπολαμβάνοντες τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰ-

Digitized by Google

ρήνης. Ἀλλὰ τὰ θωρακωτά, καίτοι εἶνε ἐχέγγυα τῆς εἰρήνης, εἶνε οὐχ ἧττον ὡπλισμένα διὰ τηλεβόλων. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ὄπισθεν τῶν τηλεβόλων τῆς «Ὕδρας» ἄνδρες ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσωσι τὸ καθῆκόν των. Ἀλλ' ἡ μεγίστη χαρά των θὰ εἶνε πάντοτε, ὅταν θὰ δύνωνται νὰ χαιρετίσωσι διὰ τῶν τηλεβόλων τούτων μὲ ἕνα ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν τὴν φίλην καὶ ἀγαπητὴν σημαίαν τῆς Γαλλίας. Προπίνω ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς γαλλικῆς σημαίας!»

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Ὁ ἐν Σύρῳ πανηγυρικῶς ἀποκαλυφθεὶς τῇ 23 ἀπριλίου ἀνδριὰς τοῦ Μιαούλη ἱδρύθη μὲν δαπάναις τοῦ ἀοιδίμου Χίου Σταματίου Ι. Πρωΐου, ἐφιλοτεχνήθη δὲ ὑπὸ τοῦ γλύπτου κ. Γεωργίου Μπονάνου. Ὁ Σ. Ι. Πρωΐος ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Δωροθέου Πρωΐου ἀρχιερέως Ἀδριανουπόλεως ἑνὸς τῶν μετὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. ἀπαγχονισθέντων τῷ 1821. Ἀποθανὼν ἐν Σύρῳ τὴν νύκτα τῆς 25 μαρτίου 1884, ἀφοῦ ἐφωταγώγησεν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τὴν οἰκίαν του, κατέλιπεν ἐκ τῆς οὐχὶ μεγάλης περιουσίας του 20 χιλιάδας δραχμῶν, ὅπως διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου στηθῇ ἐν Σύρῳ ἀνδριὰς εἰς ἕνα τῶν κατὰ γῆν ἢ θάλασσαν διαπρεψάντων ἀνδρῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἡ ἐκλογὴ ἀνετίθετο εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἑρμουπόλεως ἡ δὲ κρίσις τῶν προπλασμάτων εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, δημαρχοῦντος τοῦ κ. Δ. Βαφιαδάκη, ὥρισε παμψηφεὶ ὅπως ὁ ἱδρυθησόμενος ἀνδριὰς εἶνε ὁ τοῦ ναυάρχου Μιαούλη, τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τὸ συμβούλιον ἐνέκρινε κατὰ πλειοψηφίαν ἐκ τῶν σταλέντων προπλασμάτων τὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ σπουδάζοντος γλύπτου κ. Γ. Μπονάνου.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

Ἡ ὁλικὴ δύναμις τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον μηχανῶν ὑπολογίζεται εἰς 46 ἑκατομμυρίων ἵππων ἢ χιλίων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ἡ Ἀμερικανικὴ Συμπολιτεία ἔχει μηχανὰς δυνάμεως 7 $^1/_2$ ἑκατομμυρίων ἵππων, ἡ Ἀγγλία 7 ἑκατομμυρίων, ἡ Γερμανία 4 $^1/_2$ ἑκατομμυρίων, ἡ Γαλλία 3 ἑκατομμυρίων καὶ ἡ Αὐστρία 1 $^1/_2$ ἑκατομμυρίου.

Ο ΒΙΟΣ ΕΝ ΣΙΒΗΡΙΑ

Ἐκ τῶν πρακτικῶν μιᾶς τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς ἐν Παρισίοις γεωγραφικῆς ἑταιρίας μεταγράφομεν ἐπιστολήν τινα γραφεῖσαν ἐν Ἰρκούτσκ κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον, περιγράφουσαν δὲ τὸν βίον ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκείνῃ τῆς Σιβηρίας :

«Ἀπὸ μηνὸς καὶ πλέον, λέγει ὁ ἐπιστέλλων, ἔχομεν ψῦχος 30 βαθμῶν Ῥεωμύρου, ἀλλὰ καὶ παντελῆ νηνεμίαν καὶ θαυμάσιον καιρόν· αἱ ἑσπέραι καὶ αἱ νύκτες λαμπρόταται· δυνάμεθα καὶ νὰ ἀναγινώσκωμεν ὡς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ ὑπὸ τὴν αὐταύγειαν τῆς σελήνης ἐν τῇ χιόνι. Ἔχων ἀξιόλογον ῥωσσικὴν θερμάστραν διατηρῶ κατ' οἶκον θερμοκρασίαν 15 μέχρι 16 βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενικοῦ, ὥστε βλέπετε ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παγώσῃ τις ἐν Σιβηρίᾳ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἰρκούτσκ. Αἱ διασκεδάσεις ἐξακολουθοῦσιν ἀκατάπαυστα· χοροί, μεταμφιέσεις, θεατρικαὶ παραστάσεις συνεχεῖς. Ἂν καὶ ἡ πόλις ἔχει πλείονας τῶν τεσσαρακοντάκις χιλίων κατοίκων, ὅμως οἱ ἀσθενεῖς εἶναι εὐαρίθμητοι. Ὁ συνειθίσας εἰς τὸ κλῖμα τοῦ τόπου θὰ ἠδύνατο νὰ ζῇ ἐνταῦθα εὐχαρίστως καὶ ἀνέτως ἂν δὲν ἦσαν εἰς ὑπερβολὴν ἀκριβὰ τὰ τρόφιμα· δεκὰς γεωμήλων τιμᾶται ἑνὸς μέχρις ἓξ ῥουβλίων, τὰ πορτοκάλια δέκα ῥούβλια, ἡ ὀκὰ τοῦ ἄρτου δύο ῥούβλια. Καὶ ὅμως ἡ τιμὴ τῶν τροφίμων ἠλαττώθη ἐπ' ἐσχάτων τῇ φροντίδι τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ κόμητος Ἰγνάτιεφ, ἀδελφοῦ τοῦ ἄλλοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσσίας, καὶ τοῦ κυβερνήτου τοῦ Ἰρκούτσκ· ἀλλ' ὁπωσδήποτε δυσκολωτάτη εἶναι ἡ προμήθεια τῶν ἐπιτηδείων εἰς χώραν λίαν ἀπόκεντρον καὶ ἐστερημένην ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας. Ὁ παραρρέων ποταμὸς Ἄγγαρας ἐπάγωσεν φέτος ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, ἤτοι πρὸ τῶν Χριστουγέννων, ἐν ᾧ ἄλλοτε μόλις τὸν Ἰανουάριον ἐπάγωνε.»

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΙΧΘΥΩΝ

Τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἰχθύων εἶναι ἄπειρον καὶ ἀνυπολόγιστον· τοῦτο δὲ κατέδειξεν ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις γεωγραφικῆς ἑταιρίας ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων αὐτῆς διὰ παρατηρήσεως εὐστοχωτάτης. Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἰχθυοφάγον ζῷον, εἶπεν, εἶναι ὁ θαλάσσιος λέων, οὗ ἡ δορὰ χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν τῶν κομψοτάτων ἐκείνων γυναικείων μηλωτῶν, τὰς ὁποίας ἐσφαλμένως καλοῦσι μηλωτὰς ἐνυδρίδων (loutres). Εὑρίσκονται δ' οἱ θαλάσσιοι λέοντες ἐν τῷ Βεριγγείῳ πορθμῷ, ἐν ταῖς Ἀλεούταις νήσοις καὶ μάλιστα ἐν ταῖς νήσοις Ἁγίῳ Παύλῳ καὶ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Τὴν ἁλιείαν αὐτῶν κανονίζει ἡ κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς· ἁλιεύονται δ' ἐν μὲν τῇ νήσῳ Ἁγίῳ Παύλῳ 75,000 θαλασσίων λεόντων κατ' ἔτος, ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ δὲ 25,000. Εἷς ζωντανὸς θαλάσσιος λέων τρέφεται ἐν τῷ μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν Παρισίοις πρὸς συντήρησιν δ' αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται ὀκτὼ ὀκάδες ἰχθύων καθ' ἡμέραν. Ἐπειδὴ δὲ μόνοι οἱ ἐν ταῖς νήσοις Πρυβιλὸβ θαλάσσιοι λέοντες ὑπολογίζονται εἰς 5 ἑκατομμύρια, ἂν λάβωμεν ὡς μέσον ὅρον τῆς ἀναγκαιούσης εἰς ἕκαστον τροφῆς τέσσαρας μόνον ὀκάδας καθ' ἡμέραν, εὑρίσκομεν ὅτι τρώγουσιν οὗτοι καθ' ἑκάστην ἰχθῦς εἴκοσι ἑκατομμυρίων ὀκάδων, ἤτοι πλείονας ἴσως ἀφ' ὅσους καταναλίσκουσιν ὅλοι οἱ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Αἱ ἐρωτήσεις τοῦ Ἀγαθοπούλου.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἔλειπε χρόνους ἐκ τῆς πατρίδος του. Ὅταν ἐπανῆλθεν ἤρχισε νὰ κάμνῃ ἐπισκέψεις. Πηγαίνει καὶ εἰς τὸν οἶκον φίλου του παλαιοῦ ὅστις κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐνυμφεύθη καὶ ἀπέκτησε τέκνα. Ὁ φίλος παρουσιάζει εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον τὴν σύζυγόν του κρατοῦσαν βρέφος ἐν τῇ ἀγκάλῃ.

— Τί ἡλικίαν ἔχει τὸ καϋμένο τὸ μικρό; ἐρωτᾷ μετὰ στοργῆς ὁ Ἀγαθόπουλος.

— Τριῶν μηνῶν;

— Καὶ εἶνε τὸ μικρότερό σας παιδί;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1723.

Digitized by Google

'Αριθ. 700 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. 28 Μαΐου 1889.

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΑΜΟΙΡΗ ΜΑΡΙΩ!

— Ἀλήθεια τί γίνεται, μπάρμπα Κωσταντῆ, ὁ Θύμιος; Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ εἶδα 'ς τ' ἀλώνια, μόνον αὐτὸν καὶ τὴ φαμίλια του δὲν εἶδα.

— Ἄμ. δὲν ἔμαθες τὴ συφορά του;

— Τί ἔπαθε; εἴδησι δὲν ἔχω. Μὴν ψόφησαν τὰ γελάδια του;

— Ἄλλο βαρύτερο· θυμᾶσαι τὴν κόρη του τὴ μικρότερη, τὴν ἀνύπαντρη;

— Τὴ Μαριὼ δὲν θυμοῦμαι, ποῦ τὴν ἔρρανα τόσαις φοραίς, σὰν χόρευε πέρυσι 'ς τὸ πανηγύρι! . . . μὴν πέθανε;

— Χειρότερα· τῆς σάλεψαν τὰ λογικά, τρελλάθηκε.

— Τρελλάθηκε! εἶπα μετ' ἐκπλήξεως καὶ λύπης συγχρόνως, διότι ἡ Μαριὼ τοῦ Θύμιου ἦτο ἀληθῶς μία ἀπὸ τὰς πεφημισμένας ἐπὶ καλλονῇ καὶ προκοπῇ καὶ ἀγαθότητι κόρας τοῦ χωρίου.

— Τρελλάθηκε ἐδῶ καὶ πέντε μῆνες.

— Μὰ πῶς ἔτσι καλὰ καθούμενα;

— Εἶνε πολλά . . . ἄλλη ὥρα νἄχῃς ἄδειὰ σ' τὰ λέω.

— Τί ἄλλη ὥρα; τώρα ἐδῶ· δροσιὰ εἶνε, κανένας δὲν μᾶς ἀκούει· λέγε λοιπόν.

Ἐκαθήσαμεν ἐπὶ ἐρριμμένου κορμοῦ ὑπὸ τὰς πελωρίας πλατάνους. Ἐπάνω εἰς τὰς κορυφὰς ἐσύριζον οἱ κόσσυφοι, παρὰ τοὺς πόδας μας ἐκελάρυζε τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς.

Ὁ σύνοδός μου, ὅστις ἦτο ὁ μονόχειρ στρατιώτης τοῦ Καραϊσκάκη, ὁ γέρων πάρεδρος τοῦ χωρίου, ἤρχισε τότε νὰ διηγῆται μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ νεανικῆς ζωηρότητος, συνεχῶς ἀνακινῶν τὴν ἠκρωτηριασμένην ὠμοπλάτην καὶ τύπτων διὰ τῆς βακτηρίας τὰ κατὰ γῆς ξηρὰ πλατανόφυλλα:

« Τὸν περασμένο χρόνο ποῦ ἦσουν 'ς τὸ χωριὸ πολλαὶς φοραὶς θὰ τὴν εἶδες τὴ δυστυχισμένη τὴ Μαριὼ σὰν καθώμαστεν ἀπάνω 'ς τὸ καλύβι μου καὶ πέρναγε νὰ πάῃ 'ς τὴ βρύση γιὰ νερό. Θυμᾶσαι τί ξεχωριστὸν ἀγέρα ἀπ' ταὶς ἄλλαις εἶχε, πῶς κράταγε 'περήφανα τὸ κεφάλι, πῶς σιγαλοσειώτανε περπατῶντας· 'ς τὴν ὠμορφάδα τὴ φτάνανε κι' ἄλλαις, 'ς τὸν ἀγέρα καμμιὰ δὲν τῆς ἔβγαιν' ὀμπρός. Αὐτὴ ἡ περίσσια χάρι τὴν ἔφαγε. Μιὰ κυριακὴ πῆγε 'ς τὴ χώρα νὰ πάρῃ ἕνα μαντίλι ἀπ' τὸ παζάρι. Ἐκεῖ τὴν πρωτόειδεν ὁ Τάσος τοῦ Γιώτη ἀπ' τοῦ Γερακιοῦ καὶ λαβώθηκε κατάκαρδα. Δὲν τὸν ἔχεις ἰδωμένον· ἕνα 'ψηλό, μελαχρινό, μαυρομούστακο παιδί, ἀλήθεια λεβέντης. Ἦταν χινόπωρο κατὰ τὸν ἅϊ Δημήτρη σὰν τὴν πρωτόειδε. Ἀπ' τὰ τότες τὤβανε 'ς τὸ νοῦ του γιὰ καλά. Ποῦ τὸν ἔχανες ποῦ τὸν εὕρισκες; 'ς τὸ χωριό μας. Ἔχει συμπεθεριαὶς ἐδῶ· κανένας δὲν ἦρθε σὲ ὑποψία. Ποῦ πρωτοσμίξανε μὲ τὴ Μαριώ, κανένας δὲν ξέρει. Πρῶτα πρῶτα ἦρθε μὲ καιρό, κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μοῦ τὤπεν ἡ κόρη μου, τὸ πῶς τοὺς εἶδε μὲ τὰ μάτια της νὰ κρυφομιλᾶνε 'ς τὰ Στενάδια. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα γένηκε τούμπανο 'ς τὸ χωριό· ὅλαις οἱ κακαὶς γλῶσσαις ἀκονίσθηκαν. Ἐγὼ τοὺς ἔλεγα:

— Ἀρέ, τί κάνετ' ἔτσι; Τὴν ἀγαπάει, θὰ τὴν πάρῃ· ποιὰ θαὔρῃ καλλιώτερη ἀπ' τὴ Μαριώ;

— Τὴν ἀγαπάει ὅσο γιὰ νὰ τὴν ξεπλανέσῃ. Ἄμ. τὸν ξέρουμε δὰ τὸν Τάσο!

Ἀποκρενότανε ἡ γειτόνισσά μου ἡ Παναγιοῦ, ἐκείνη ἡ γλωσσοῦ ποῦ 'παντρεύει δεσπότη μὲ τὰ λόγια της.

Ἡ Μαριὼ ζεστὸ κορίτσι, ἀπάνω 'ς τὸν ἀνθό του, τὸν ἀγάπησε μ' ὅλη της τὴν καρδιά. Δὲ 'μολόγαε τίποτε τὸ στόμα της, μὰ ἡ ὄψι της τὰ μαρτύραγε ὅλα· τὰ νιάτα κ' ἡ ἀγάπη δὲν κρύβουνται. Ἡ μάνα της τὸ κατάλαβε, μὰ δὲν το πῆρε ἄγρια τὸ πρᾶμμα· ὁ Τάσος ἦταν καλὸς γαμπρός. Ὁ πατέρας της δὲν ἔννοιωσε ὁ ἄμοιρος τί μπόρα πλάκωνε 'ς τὸ σπίτι του.

Ἦταν ἀνήμερα τἀϊ Γιάννη. Ἀπὸ βραδῆς εἶχε πέση ψιλὸ ψιλὸ χιόνι καὶ τὴν αὐγὴ φαινόταν ὁ τόπος σὰν ζαχαρωμένα κόλλυβα. Πῆρα τὴ φοράδα καὶ πῆγα 'ς τὴ χώρα νὰ πάρω τὴν καψοσύνταξι ποῦ μοῦ δίνει τὸ γκουβέρνο. Ἦταν κι' ἄλλοι ἀπ' τὰ χωριά· σμίξαμε κάτω 'ς τὸν καφενὲ τοῦ Σταυράκη καὶ τὰ λέγαμε.

Digitized by Google

— Μάθατε καὶ τὸ καινούργιο; λέει ξάφνω ὁ Ἀντώνης τοῦ κουμπάρου μου ἀπ'ταὶς Ἀγδίναις.

— Τί, ἀρὲ Ἀντώνη;

— Ὁ Νικολὸς τοῦ Ζάχου ἀρραβώνιασε τὸ κορίτσι του μὲ τὸν Τάσο ἀπ' τοῦ Γερακιοῦ.

Ταμπλᾶς μὲ βάρεσε.

— Μίλα καλά, ἀρὲ Ἀντώνη;

— Γιατί παραξενεύεσαι, μπάρμπα; Τάχας δὲν εἶνε ταιριαστό; δυὸ νοικοκυρόσπιτα συμπεθερεύουνε· λεβέντης παίρνει λυγερὴ κι' αἰτὸς τὴν περιστέρα!

Ἐγὼ δὲν 'μίλησα· δάγκωσα τὸ μουστάκι. Μὰ ὁ Στάθης ὁ χοντρός, πῶχει γλῶσσα ξαπολυτὴ σὰν ἄδετο τσαρούχι, λέει:

— Καὶ τὴ μαύρη τὴ Μαριὼ τὴν παρατάει ἔτσι...

Καὶ σὰν ἐρρίχτηκε ἡ σπίθα πλειὰ ἄναψε ὕσκα ἡ κουβέντα κι' ἀρχίνησεν ὁ ἕνας τὸ κοντό του κι' ὁ ἄλλος τὸ μακρύ του. Ἐμένα μοὔκανε κακὸ καὶ νὰν τ' ἀκούω.

— Ἄστε τὸ κορίτσι 'ς τὴ μοῖρά του, ἀρὲ σεῖς, ποῦ τὸ τρῶτε τώρα καὶ μὲ ταὶς φιδόγλωσσαίς σας.

— Ἄλλο δὲν λείβεται παρὰ νὰ τῆς κάνῃς καὶ τὸ δικηγόρο τοῦ λόγου σου γέρος ἄνθρωπος αὐτινῆς τῆς πομπῆς τοῦ χωριοῦ! Μοῦ κάνει ἐκεῖνος ὁ σαλιάρης ὁ Στάθης.

Μ' ἄναψαν τὰ αἵματα σὰν τὸν καιρὸ τοῦ Μπραΐμη ποῦ ἤμτανε εἴκοσι χρονῶν παλλικάρι· μὰ ξεροκατάπια καὶ βαστήχτηκα. Σὲ 'λίγο ἔφυγα καὶ 'πῆγα πάρα πέρα.

Νύχτα ἔφτασα 'ς τὸ χωριό. Ἔρριχνε πάλι χιόνι. Ὅλα τὰ σπίτια ἦταν κλειστὰ καὶ καπνίζανε, μόν' ὁ Γιάννης ὁ Γαβρήλης γιώρταζε τὄνομά του κ' εἶχε γλέντια καὶ τραγούδια. Ξεπέζεψα, ἔμπασα τὴ φοράδα 'ς τὸ καλύβι καὶ τῆς ἔβανα 'λίγο κριθάρι νὰ φάῃ, καὶ ξάπλωσα σὲ μιὰ τσέργα νὰ ξαποστάσω ὅσο νὰ πάρουν οἱ κοῦνοι καὶ τὰ λιανόκλαδα 'ς τὴ γωνιά.

Ξάφνω ἀνοίγη ἡ πόρτα τοῦ καλυβιοῦ καὶ χύνεται ἀπάνω μου μὲ τὰ κλάμματα ἡ Σταμάτα ἡ μάνα τῆς Μαριῶς:

— Μπάρμπα Κωσταντῆ μου, γλύτωσε τὸ κορίτσι μου, σκούζει καὶ μὲ σέρνει ἀπ'τὰ σκουτιά.

— Τί εἶνε, ἀρὴ συμπεθέρα; τῆς κάνω καὶ σκώθηκα ἀπάνω.

— Ἀκλούθα με, ἀκλούθα με! ἀποκρένεται καὶ μὲ τραβάει 'ξοπίσου της.

Βγαίνω 'ς τὰ τυφλά, γλυστρῶντας 'ς τὰ χιόνια, μὴν ξέροντας ποῦ πάει, μὰ σαστισμένος κ' ἐγὼ ἀπ' τὸ 'ξαφνικό. Φτάνουμε 'ς τὸ σπίτι της. Ἡ πόρτα ἦταν μισοσφαλιστὴ κι' ἀπόξω ἀκουγόνταν ἡ ἄγρια φωνὴ τοῦ Θύμιου. Μπῆκα 'ς τὸ νόημα μὲ μιᾶς· προσπερνῶ κι' ἀμπόχνω τὴν πόρτα. Τί νὰ ἰδῶ; ἕνα Θύμιον ὀλόρθο 'ς τὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ, μὲ τὴν ὄψι ξαναμμένη, μὲ τὰ μάτια χυμένα ὄξω καὶ 'μπροστά του ριγμένη κάτω σὰν κουφάρι, κυλισμένη σὰν ἀσκὶ τὴ Μαριώ. Τὴν πάταγε, τὴ χτύπαγε μὲ τὴ φτέρνα τοῦ τσαρουχιοῦ ἀλύπητα, κ' ἐκείνη δὲν σάλευε, δὲν ἔσκουζε. Τὰ λόγια ποῦ βγαῖναν ἀπ' τ' ἀφρισμένο στόμα τοῦ Θύμιου δὲν 'μπορῶ νὰ τὰ ματαπῶ· ἡ κόλασι τὰ ξέρναγε....

Σὰν κάνει ἔτσι καὶ μὲ βλέπει ξανάφτει παραπάνω ἡ λύσσα του· ρίχνει μὲ μιᾶς τὸ χέρι 'ς τὸ σιλάχι, πετᾷ τὸ χαντζάρι ὄξω καὶ τὸ σηκώνει κατὰ τὸ κορίτσι του.

— Θύμιο, τὸ παιδί σου, τὸ σπλάχνο σου θὰ σκοτώσῃς! καὶ τὸν ἀγκαλιάζω. Τοῦ πέφτει ἀπ' τὴ χούφτα τὸ χαντζάρι.

— Πάμ' ὄξω 'ς τὸν ἀγέρα, τοῦ λέω, καὶ τὸν τραβῶ ὄξω.

Ἐκεῖ τὸν πιάνει ἕνα παράπονο· οὔτε χιόνια συλλογίστηκε, οὔτε κρύο· κάθεται ἀπ' ὄξω 'ς τὸ φοῦρνο κι' ἀργινᾷ ἕνα κλάμμα σὰν γυναῖκα· πρώτη βολὰ ποῦ εἶδ' ἄντρα νὰ κλαίῃ ἔτσι· ραγίσθηκε ἡ ψυχή μου. Εἶδα κ' ἔπαθα νὰ τὸν σηκώσω ἀπὸ 'κεῖ καὶ νὰ τὸν πάρω 'ς τὸ καλύβι. Τὸν ἔβανα 'ς τὴν τσέργα καὶ ξάπλωσε καὶ τοὔδωσα 'ς τὰ χέρια τὸ σταμνὶ μὲ τὸ νερό.

— Κάτσε σύχασε, τοῦ λέω, κ' ἐγὼ πάω σπίτι σου.

Ἄλλη συφορὰ μὲ πρόσμεν' ἐκεῖ. Ἡ Σταμάτα κ' ἡ ἀδερφή της ἦταν γονατισμέναις 'μπροστὰ 'ς τὴ Μαριὼ καὶ τραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους. Ἡ Μαριὼ πάντα κάτω ξαπλωμένη, ἀσάλευτη, χλωμή, μὲ σφαλιστὰ μάτια.

— Τί κλαῖτε, ἀρὲ σεῖς, καὶ δὲν ρίχνετε λίγο νερὸ 'ς τὸ κορίτσι νἄρθῃ 'ς τὰ καλά του; Γιὰ πεθαμένο τῶχετε; λιγοψυχιὰ τοὖρθε, θὰ περάσῃ.

Κάναν κατὰ τὰ λόγια μου· τῆς βρέξανε τὴν ὄψι, τὸ κεφάλι· ἀναστέναξε μιὰ δυό, βαρυάνοιξε τὰ μάτια, ἀνακάθισε, τήραξε γύρω, δὲν ἔβγανε 'μιλιά, κ' ἔγειρε πάλι τἀπίστομα. Οὔτε κλάμμα, οὔτε σκούξιμο· παραξενεύθηκα. Λέω 'ς ταὶς γυναίκαις:

— Τηράξτε την ἐσεῖς, βάλτε την νὰ κοιμηθῇ κ' ἐγὼ πάω 'ς τὸ Θύμιο.

Τὸν βρίσκω κατὰ πῶς τὸν ἄφησα· δὲ μ' ἐρώτησε γιὰ τὸ κορίτσι, δὲν τοῦ 'μίλησα κ' ἐγώ. Σέρνω μιὰ τσέργα δίπλα του καὶ πέφτω. Ἔκανα πῶς ἀποκοιμήθηκα, μὰ ποῦ ὕπνος; Μηδ' ὁ Θύμιος δὲν κοιμήθηκεν· ὁλονυκτῆς ἀναστέναζε καὶ βόγκαγε.—Νὰ μὴ σ' τὰ πολυλογάω κ' ἐνύχτωσε κι' ὅλα.... Τὴν αὐγὴ σὰν βγῆκα ἀπ' τὸ καλύβι ἡ Σταμάτα μὲ καρτέραγε ἀπ' ὄξω μεσ' 'ς τὰ χιόνια, νὰ μοῦ 'πῇ πῶς τὴ Μαριὼ τὴν πῆρε ἡ θειά της ἡ χηρεμμένη σπίτι της γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀντικρύσῃ πάλι ὁ Θύμιος κι' ἀνάψῃ ὁ θυμός του. Τότες ἀρώτησα κ' ἔμαθα πῶς τὴν περασμένη 'μέρα ἦταν παγεμένος 'ς τὸ Ἀγριοβοτάνι κ' ἐκεῖ γιὰ πρώτη βολὰ τοῦ πῆγαν 'ς ταὐτιὰ τὰ καμώματα τῆς Μαριῶς μὲ τὸν Τάσο,

Digitized by Google

καὶ πῶς ὁ Τάσος τὴν παράτησε κι' ἀρρεβωνιάστηκε 'ς τοῦ Γερακιοῦ. Γύρισε σπίτι του θεριωμένος κ' ἐγένηκε ὅ,τι γένηκε.

Πεpάσαν τρεῖς 'μέραις, λυῶσαν τὰ χιόνια, ἄνοιξε ὁ καιρός. Τοῦ Θύμιου πέρασε ὁ θυμός, τἀπόμεινε μονάχα μιὰ λύπη παντοτεινὴ καὶ 'ς αὐταὶς ταὶς 'μέραις ὁ καϋμὸς τοῦ χαράκιασε τὴν ὄψι σὰν νὰ εἶχε περάσῃ χρόνος ἀπάνω του. Γιὰ τὴ Μαριὼ μηδ' ἐρώταγε καθόλου. Ἦταν κυριακή· 'πῆρε τὸ τουφέκι καὶ τράβηξε κατὰ τὸ Κάστρί.

Ταὶς 'μέραις ποῦ ἦταν 'ς τῆς θειᾶς της ἡ Μαριὼ δὲν σήκωσε κεφάλι, δὲν ἔβανε ψίχα ψωμὶ 'ς τὸ στόμα· ὀλημερῆς ἦταν 'ς τὸ στρῶμα, σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ· ἡ μάνα της κ' ἡ θειά της τῆς 'μιλάγανε, δὲν ἔδινε ἀπόκρισι· ταὶς κύταζε μονάχα μ' ἕνα θαμπὸ 'μάτι κ' ἔκρυβε μὲ φόβο τὴν ὄψι της μέσ' 'ς τὴν τσέργα. Καὶ ἡ ἄμοιρη ἡ μάνα της ἔλυωνε 'ς τὰ πόδια της σὰν κερὶ 'μπρὸς 'ς τὴν ἁγιὰ Παρασκευή.

Τὴν κυριακή, σὰν ἔφυγε ὁ Θύμιος, στοχάσθηκε ἡ Σταμάτα νὰ πάῃ νὰ πάρῃ τὸ κορίτσι σπίτι, 'ς τὸ γυρισμό του νὰ τωὕρῃ ἐκεῖ. Ἡ Μαριὼ τὴν ἀκλούθησε δίχως νὰ βγάλῃ 'μιλιά· 'μπῆκε σπίτι της καὶ πῆγε κ' ἔκατσε σὲ μιὰν ἄκρη. Βγῆκε νὰ πάῃ 'ς τὰ βώδια ἡ μάνα της, τὴν παράτησε μονάχη.

Σὰν ἀπόμεινε 'ς τὸ σπίτι της ἔρημη καὶ μονάχη ἡ ἄμοιρη κοπέλλα τῆς ἦρθαν μὲ μιᾶς 'ς τὸ λογισμὸ τὰ παλιὰ κι' ἄξαφνα τὴ βάρεσε ἡ τρέλλα. Ἀνοίγει τὴν κασσέλα της μὲ τὰ προικιά της τὰ καλοσυγυρισμένα καὶ τὰ πετᾷ ὅλα ὄξω· μαδᾷ τὸ γιουρντάνι καὶ τὴ γυαλιστάρα της καὶ πετᾷ 'ς ταὶς τέσσερες ἄκραις τὰ τάλαρα καὶ ταὶς δραχμαίς· βρίσκει τὸ ψαλίδι ποῦ κουρεύουν τὰ πρόβατα κρεμασμένο 'ς τὸν τοῖχο, τὸ παίρνει κι' ἀρχινᾷ νά σου καὶ νά σου ὅλα, 'πουκάμισά κεντιστά, σιγγούνια κεντιστά, ποδιαίς, μαντίλια, ὅλα κομμάτια μὲ τὸ ψαλίδι· ροῦχα π' ἀξίζανε διακόσσια τάλαρα. Γυρνᾷ 'ς τὰ 'στερνὰ καὶ κατὰ τὸ κεφάλι της τὸ ψαλίδι καὶ τραβᾷ καὶ κόβει σύρριζα τὰ μαλλιά της.

Σὰν γυρνᾷ ἡ μάνα καὶ βλέπει ὅλον αὐτὸν τὸν χαλασμὸ πῆγε νὰ τρελλαθῇ κι' αὐτή, χύνεται μὲ τὰ κλάμματα ἀπάνω της:

— Κόρη μου, Μαριώ μου.

Ἡ ἄμοιρη δὲν τὴν γνώριζε πλειά· κράταγε ἀκόμη ταὶς κομμέναις πλεξίδες τῶν μαλλιῶν της 'ς τὰ χέρια, σὰν δυὸ μαῦρα σκοτωμένα φίδια, κι' ἁπλώνει καὶ τῆς δίνει τῆς μάνας της:

— Νά, τῆς λέει, μὴν κλαῖς· πάρ' τα ἐσύ, πάρε κι' αὐτά, καὶ τῆς μάζωνε κουρέλια ἀπὸ χάμου. Μὴν κλαῖς, σοῦ λέω, πάρ'τα. Ἐγὼ δὲν τὰ χρειάζομαι· τί νὰ τὰ κάνω; ἐμένα μὲ σιχαίνεται ὁ κόσμος νὰ μὲ βλέπῃ. Εἶμαι ἄσχημη, ἄσχημη, ἄσχημη! . . .

Καὶ ξετινάχθηκε μὲ μιᾶς καὶ 'πῆγε καὶ κρύφτηκε 'πίσω 'ς ταὶς κουβέλαις μὲ τὸ γέννημα.

'Σ τὰ ἴδια χάλια εἶν' ἀπὸ τότες· ρήμαξε τὸ σπιτικὸ τοῦ ἄμοιρου τοῦ Θύμιου· ἀγνώριστος γίνηκε κι' αὐτὸς κ' ἡ γυναῖκά του. Μιὰ ἔννοια τὴν τρώει τὴν ἄμοιρη κοπέλλα 'ς τὴν τρέλλα της, πῶς εἶνε ἄσχημη, σιχαμὸς τοῦ κόσμου, 'ντροπὴ τοῦ χωριοῦ. Τὸν περασμένο μῆνα τῆς βάρεσε ἡ τρέλλα νὰ βγάνῃ τὰ μάτια της μὲ τὸ μαχαίρι γιὰ νὰ 'λιγοστέψῃ τὴν ἀσχημιά της· καὶ εἴδανε καὶ ἐπάθανε νὰ τῆς πάρουν τὸ μαχαίρι. Προψὲς βρῆκε τὴ ντανάλια τῶν καρφιῶν κ' ἐτράβηξε κ' ἔβγανε δυὸ δόντια της 'μπροστινά. Ἕνα λέει μονάχα καὶ παρακαλεῖ: νὰ πεθάνῃ, νὰ λείψῃ ἀπ' τὸν κόσμο ἡ ἀσχημάδα της, ἡ σιχασιὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς νὰ τὴ λυπηθῇ καὶ νὰ τὴν πάρῃ! Νὰ τὴ 'δῇς τώρα μισόγδυμνη, τυλιγμένη σὲ κάτι κουρέλια, ξεσκούφωτη μὲ τὰ μαλλιὰ κουρεμμένα, μὲ τὴν ὄψι μαραγκιασμένη, μὲ βγαλμένα τὰ 'μπροστινὰ δόντια, δὲν 'μπορεῖς νὰ βάνῃς μὲ τὸν νοῦν σου πῶς αὐτ' εἶνε ἡ λυγερὴ πῶρραινες μ' ἀσήμια πέρσι 'ς τὸ πανηγύρι. Ὅ,τι εἶνε τὰ σημερνὰ χαλάσματα τοῦ Ταξιάρχη 'μπροστὰ 'ς τὴν ἐκκλησιὰ ποῦ ἦταν τὸν παλιὸ καιρό, τὸ ἴδιο εἶνε ἡ Μαριὼ ἡ τωρινὴ 'μπροστὰ 'ς τὴ Μαριὼ τοῦ περασμένου χρόνου!»

Καὶ ὁ γέρων πάρεδρος, ὅστις συχνὰ διέκοπτε τὴν θλιβερὰν διήγησιν διὰ βαθέων στεναγμῶν, ἅμα ἐτελείωσεν αὐτὴν ἠγέρθη ἀποτόμως ἐκ τῆς θέσεώς του:

— Ἄι πᾶμε, εἶπεν.

Ἰδὼν δὲ ὅτι δὲν ἐκινούμην, ἀλλ' ἐκαθήμην ἀκόμη ἐκεῖ κρύπτων τὴν μορφὴν ἐν τῇ παλάμῃ:

— Σ' ἐπίκρανα μὲ ξέναις ἔννοιαις, προσέθεσε.

Εἶχε νυκτώσῃ· πέραν διὰ μέσου τῶν δένδρων ἐφαίνετο τὸ χωρίον κατάφωτον καὶ χαρμόσυνοι φωναὶ καὶ ἦχοι λύρας καὶ αὐλοῦ ἤρχοντο ἀπὸ τῶν ἀλωνίων.

Ὁ γέρων χωρικὸς ἐστράφη πρὸς τὰ ἐκεῖ μεμψιμοίρως ἀνακινῶν τὴν κεφαλήν, συνέσφιξε τὴν βακτηρίαν ὑπὸ τὴν κολοβὴν μασχάλην, καὶ ἐκτείνας τὸν ἀκέραιον βραχίονα καὶ τὴν παλάμην ἀνοικτὴν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην ὡς εἰς ἐπίλογον τῆς διηγήσεως αὐτοῦ ἀνέκραξε μεθ' ὑπερτάτης ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως:

— Ὄρσε παλιόκοσμε!

Γεωργιος Δροσινης

Οἱ φίλοι τοὺς ὁποίους ἀποκτῶμεν ἐν προκεχωρημένῃ ἡλικίᾳ καὶ διὰ τῶν ὁποίων ζητοῦμεν ν' ἀντικαταστήσωμεν ἄλλους ἀπολεσθέντας, εἶνε ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους φίλους, ὅ τι οἱ ὑάλινοι ὀφθαλμοί, οἱ τεχνητοὶ ὀδόντες καὶ αἱ ξύλιναι κνῆμαι πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ὀφθαλμούς, τοὺς φυσικοὺς ὀδόντας καὶ τὰς ἐκ σαρκὸς καὶ ὀστῶν κνήμας.

Digitized by Google

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΑΝΟΔΙΚΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Ἀπριλίου ἐν τῷ Ζαππείῳ Ὀλυμπιακῷ μεγάρῳ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ποίημα, ὡς αὐτὸς ὁ ποιητὴς λέγει, πανηγυρικὸν χαρακτῆρα κυρίως φέρον, ἀνακυκλούμενον περὶ τὴν ἰδέαν τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ συλλήβδην περιλαμβάνεται πᾶσα ἡ ἑλληνικὴ δόξα, καὶ ἐκφράζον τὰ κλέη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος διὰ τῶν αἰωνίων συμβόλων καὶ τύπων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ποιήσεως. Ἐξέλεξε δ' ὁ ποιητὴς τὸ θέμα αὐτοῦ σκοπίμως, ὡς προσφορώτατον καὶ τὰ μάλιστα εὐαρμοστοῦν εἰς ἀγῶνα συναφῆ πρὸς τὴν πανελλήνιον τῶν Ὀλυμπίων πανήγυριν, τὴν ἀφιερωμένην εἰς ἐπίδειξιν καὶ παραγωγὴν τῶν ὑλικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἡ ἠθικὴ ἔννοια τῶν περὶ Ἀθηνᾶς μύθων, ἐν οἷς ἀποκορυφοῦται τὸ ἰδεῶδες τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς, παρέχουσα εἰκόνα τελειοτάτην αὐτοῦ τοῦ ἐπινοήσαντος καὶ διαπλάσαντος τούτους ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἦν ἐπιτηδειοτάτη ἀφετηρία πρὸς ἐξύμνησιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εὐκλείας καὶ καταδειξιν τοῦ ἰδανικοῦ πρὸς ὃ ὀφείλει νὰ κατευθύνηται ἀείποτε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι.

Τῆς μεγάλης ἐπιβολῆς ταύτης δὲν ἐφάνη ὑποδεέστερος ὁ ποιητής, τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἀντάξιον τοῦ θέματος. Ἠδύνατο τις, συνοψίζων τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν, νὰ εἴπῃ ὅτι φαίνεται μᾶλλον ὡς τις παράφρασις ἀρχαίου ἀπολεσθέντος ὕμνου καὶ οὐχὶ ὡς σύγχρονον ποίημα. Διότι δὲν εἶναι μόνη η ἔμπνευσις αὐτοῦ ἀρχαιοπρεπής· ὁμόλογοι καὶ προσφυεῖς τῷ θέματι εἶναι καὶ αἱ ἔννοιαι καὶ αἱ εἰκόνες, ἐκ τοῦ ἀρχαίου βίου εἰλημμέναι πᾶσαι καὶ ἀρχαῖα αἰσθήματα ἀναπαριστῶσαι. Ὁ ποιητὴς ζῇ ὅλος ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ κόσμῳ, ὃν ἀναπλάσσει ἐναργῆ, ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα εἶναι τοσοῦτος, ὥστε ἴσχυσε νὰ ἐμφυσήσῃ αὐτῷ τὸ βαθὺ ἐκεῖνο θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν παλαιοτάτων ποιητῶν, οὗ ἐλλείποντος πᾶς θεῶν ὕμνος καταπίπτει εἰς ψυχρὸν σοφιστικὸν κατασκεύασμα.

Ἀλλὰ τὰ ἀρχαϊκὰ ταῦτα αἰσθήματα οἰκειότατα τοῖς ἀκροαταῖς καθιστᾷ ὁ ποιητής, οἱονεὶ ἀνακαινίζων καὶ ζωπυρῶν αὐτά, διὰ τῆς δημώδους γλώσσης, ἣν προέκρινε φρονῶν ὅτι διὰ ταύτης οἱ ποιηταὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δύνανται νὰ χωρήσωσιν εὐθύτερον πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῶν. Μόνη ἀληθῶς γλῶσσα ζωντανὴ δύναται νὰ μεταδώσῃ τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς εἰς πλάσματα ἐκλελοιπότων χρόνων καὶ νὰ συνάψῃ δι' ἀφανῶν κρίκων τοὺς δύο κόσμους, οὓς ἀχανὲς διάστημα χωρίζει ἀλλήλων, τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νεώτερον. Εἶναι δ' ἡ γλῶσσα τοῦ ποιητοῦ τοῦ *Ὕμνου εἰς τὴν Ἀθηνᾶν* νευρώδης καὶ ἁρμονικὴ ἅμα, μετὰ πολλῆς ἐλευθερίας πλουτιζομένη πρὸ πάντων ἐκ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν τῆς ἀρχαίας, ἐλευθερίας ὅμως χαλιναγωγουμένης ὑπὸ λεπτοῦ καὶ φιλοκάλου γλωσσικοῦ αἰσθήματος, ὁδηγοῦντος εἰς τὴν ἀφομοίωσιν τῶν τύπων πρὸς τοὺς τῆς λαλουμένης, εἰς τὴν παραδοχὴν μόνων τῶν λέξεων ἐκείνων, ἃς προθύμως θὰ ἐγκολπωθῇ καὶ θὰ ἐπαναλάβῃ ὁ λαός, καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν νέων, καταλλήλων πρὸς ἔκφρασιν νέων ἰδεῶν. Γνώστης ἐμπειρότατος τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ ὁ ποιητής, κατώρθωσε νὰ μὴ παρεκκλίνῃ ταύτης, ἀποφεύγων πᾶν τὸ προσκροῦον εἰς αὐτήν, διὰ δὲ τοῦ παραδείγματός του εὐγλώττως ἀνασκευάζων τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι ἡ δημώδης γλῶσσα εἶναι ἐν τῇ ποιήσει ὄργανον ἀνεπιτήδειον καὶ ἐν πολλοῖς ἀνεπαρκές. Τὴν δὲ καλλονὴν τῆς γλώσσης λαμπροτέραν ἀναδεικνύει ὁ ἀβίαστος καὶ πυκνὸς στίχος, φιλοτεχνηθεὶς κατὰ τὸ πρότυπον τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, οὗ ἕνεκα ἴσως φαίνεται ἀπαξιῶν ὁ ποιητὴς νὰ ἐγκαλλωπίσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ προσθέτου κόσμου τῆς ὁμοιοκαταληξίας· εἰρήσθω ὅμως ἐν παρόδῳ ὅτι δὲν ἀποστέργει ὅλως καὶ τὰ στιχουργικὰ παίγνια, δὶς προσπαθήσας ἴσως ἄνευ ἀνάγκης δι' ὑπερμέτρων στίχων νὰ συναρμόσῃ καὶ συνταυτίσῃ οὕτως εἰπεῖν τούτους πρὸς τὸ νόημα, λέγων:

Κι' ἀπὸ τ' ἀστέρια εἶν' ἡ κορφὴ τοῦ Ὀλύμπου πιὸ ψηλότερη,

ὑψηλότερον ταυτοχρόνως ἀπεργαζόμενος καὶ τὸν στίχον· καὶ ἀλλαχοῦ:

Κ' ἐδῶ εἶν' ἡ γῆ καμαρωτὴ σὰν κυματοῦσα θάλασσα.

Δὲν ἐπιχειροῦμεν ἀνάλυσιν τοῦ *Ὕμνου*, ἥτις ἄλλως ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ θέματος δὲν εἶναι δυνατή· ἀναγινώσκομεν δὲ μόνον περικοπάς τινας αὐτοῦ, καὶ δὴ πρῶτον ἐκ τοῦ προοιμίου:

Ἀέρα γαλανόρτερε καὶ μοσχοβολισμένε,
ὁπ' ἀγκαλιάζεις πατρικὰ τὴν γῆν αὐτὴν καὶ κάνεις
ὁλόλαμπραις ταῖς 'μέραις μας κι' ἀχνόξανθαις ταῖς νύχτες,
πάρε καὶ τὸ τραγοῦδι μου καὶ λάμπρυνε κ' ἐκεῖνο
καὶ σκόρπισέ το σὲ βουνὰ καὶ δάση κι' ἀκρογιάλια.
Κάμποι, ἀπ' τὴν ἄφθαρτην ἐληὰ λευκοπρασινισμένοι,
ταπεινοὶ βράχοι, ποῦ καιροὺς θυμίζετ' ἀκουσμένους,
δεχθῆτέ το λαχταριστὸ κι' ἀκοῦστέ το μὲ πόνο·
κι' ἀντιλαλεῖτε τὸ σκοπό, κρατᾶτέ μου τὸ ἴσο
ἀπ' ταῖς ὀχθιαῖς κι' ἀπ' ταῖς σπηλιαῖς, καλόβουλαις Νεράϊδες.

Πλήρης δυνάμεως, ἁμιλλωμένη πρὸς τὰς παρ' Ἡσιόδῳ καὶ Ὀβιδίῳ, εἶναι καὶ ἡ τῆς Γιγαντομαχίας περιγραφή:

Digitized by Google

Κι' ὁ Ἅδης ὁ ἀμίλητος ζηλεύει ποῦ τὸν βλέπει (τὸν Ὄλυμπον μετὰ τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς)
καὶ μέσ' 'ς τὰ μαῦρα Τάρταρα γοργὰ γεννοβολάει,
κι' ἀπὸ τὰ Τάρταρα γοργὰ 'ς τὸν κόσμο ξεπετάει
τοὺς Γίγαντας, κακὰ στοιχειά, τὸν κόσμο ν' ἀφανίσουν.
Νυχτώνει χώρα ὁλόκληρη τοῦ καθενὸς ὁ ἴσκιος
καὶ τὰ θεώρατα βουνὰ 'μοιάζουν παιδάκια ἐμπρός των.
Ἔχουν κεφάλια ἀμέτρητα κι' ἑκατοστάδες χέρια·
κι' ὅταν τὰ μύρια στόματα τ' ἀνοίγουν καὶ μουγκρίζουν,
θαρρεῖς χιλιάδες δράκοντες, ταῦροι, λιοντάρια, λύκοι
μὲ μύριαις κράζουνε φωναῖς καὶ μιὰ φοβέρ' ἀφίνουν.
Ποτέ τους δὲν ἐσκόρπισαν 'ς τὸ νεῦμα τοῦ θεοῦ των
μεσ' 'ς τὸν βαθὺν ὠκεανὸ τέτοια φουρτοῦνα οἱ Ἀνέμοι
'σὰν τέτοιο μαῦρο σίφωνα, 'σὰν τέτοι' ἀνεμοζάλη.
Καὶ τὰ θηρία κουρνιάζουνε δειλὰ 'σὰν περιστέρια,
κερώνουν ἀπ' τὸν τρόμο τους ἡ ἄδολαις Νεράϊδες.
'Σὰ νὰ τὰ πάτησε βαρὺ ποδάρι ἀντρειωμένου,
χορτάρια κι' ἄνθη γέρνουνε, ξερὰ καὶ τἄστρ' ἀκόμα
μεσοσβυσμένα λαχταροῦν, 'σὰ λύχνοι δίχως λάδι.
Σεισμὸς ξεσπάει, τὰ πέλαγα χωρίζονται καὶ φεύγουν,
ἄβυσσοι ἀνοίγονται, στεριαῖς πετιοῦνται φλογισμέναις,
κι' ὁλόκληρ' ἡ ζωή, φωτιά, νερὸ καὶ γῆ κι' ἀέρας,
ἴσα με τότε χωριστὰ σοφὰ συγυρισμένα
ἀπὸ τὰ χέρια τῶν θεῶν 'ς τὸν τόπο του καθένα,
πάλι ἀνταμώνονται μαζὶ καὶ τυφλωμένα σμίγουν,
πάλι τὸ χάος ἄπλαστο κι' ἀπάντεχο προβάλλει!

Ὅση λαμπράδα ἡ Ἀθηνᾶ σκορπᾶ ψηλὰ 'ς τὰ οὐράνια
τόση μαυρίλα οἱ Γίγαντες βαθειὰ 'ς τὴν κτίσι ἁπλώνουν.
'Σ τὸν Ὄλυμπον μὲ μάνητα τὰ μάτια τους ὑψώνουν
καὶ λυσσασμένοι χύνονται· νὰ φτάσουν 'ς τὴν κορφή του.
Θαρρεῖς ἡ Νύχτα βάλθηκε νὰ σβύσῃ τὴν Ἡμέρα!
Τ' ἄμετρα πλήθη τῶν θεῶν καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀκόμα
νοιώθουν γιὰ πρώτη καὶ στερνὴ φορὰ τὸν κρύο Φόβο.
Κι' ὅση ζωὴ κι' ἂν ἔμεινε, βαθειά, σκιαχτὰ κρυμμένη
κρατάει κάθε ἀνάσασμα νὰ ἰδῇ τί θ' ἀπογένῃ.
Κουνιέται ὁ μέγας Ὄλυμπος 'σὰ δέντρο καρπισμένο
ποῦ γιὰ νὰ ῥήξῃ τὸν καρπὸ τὸ σειοῦν ἀπ' τὸν κορμό του.
Καὶ σὰν αὐτοὺς ποῦ θέλουνε κἄτι ψηλὰ νὰ φτάσουν
καὶ παίρνουν καὶ σωριάζουνε πέτραις τὴ μιὰ στὴν ἄλλη,
ἔτσι κ' οἱ Γίγαντες βουνὰ 'ς τὰ χέρια τους ἀδράχνουν,
τὸ ἕνα 'ς τ' ἄλλ' ὁρμητικὰ σωριάζουν, ἀπιθώνουν,
ἄσειστη, ἀλύγιστη, φρικτή, πρωτακουσμένη σκάλα
γιὰ ν' ἀνεβοῦν 'ς τὸν Ὄλυμπον, ὁπὸ 'χει τὴ Ῥοδώπη,
τὸν Πίνδο καὶ τὸ Πήλιον γιὰ κάθε σκαλοπάτι.
Τοῦ κάκου ὁ Παντοδύναμος τἀστροπελέκια ῥήχνει
καὶ ντύνονται οἱ ἀθάνατοι γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσουν
μ' ὅλη των τὴν ἁρματωσιὰ καὶ μ' ὅλη των τὴ δόξα.
'Σὰν τὸ χαλάζ' οἱ κεραυνοὶ πέφτουν, ξεσποῦν· κ' ἐκεῖνοι
χυμᾶνε φοβερώτεροι 'ς τῶν κεραυνῶν τὴ λάμψι!

Ἰδοὺ καὶ ἀπόσπασμα τοῦ Ε' ᾄσματος:

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κ' οἱ βρόντοι τῶν ἁρμάτων
ζευγαρωμένοι ἀκούονται μέσ' 'ς τὸ γοργό σου διάβα.
Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα
σωριάζονται, συντρίβονται, σὰν νὰ ἤτανε γυαλένια,
ἂν ἔτυχε καὶ τὰ 'χτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.
Περνᾶς, καὶ χώραις ταπειναῖς, ξαρμάτωταις, μονάχαις
θερεύουν κ' εἶν' ἀνίκηταις, φτάνει τὸ δίκηο νὰ 'χουν·
ἁπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τοὺς ἀποσκεπάζεις.
Κ' ἐν ᾧ κρατᾶς φαρμακερὸ κι' ἀλάθευτο κοντάρι,
κ' ἐν ᾧ προστάζεις δούλους σου τὸ Θάνατο, τὸ Φόβο,
ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν σπλαγχνικὴν Εἰρήνη,
κ' ἡ Νίκη ἐσένα ἀκολουθεῖ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.
Περνᾶς· συνάζοντ' οἱ λαοὶ 'ς τὰ καρπερὰ χωράφια,
κ' οἱ βασιλιάδες κάθονται 'ς τὴ μέση σὰν πατέρες,
καὶ διαλαλοῦνε οἱ κήρυκες κι' ἀκοῦνε τὴ φωνή τους
πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
κ' οἱ νικηταὶ περήφανα φοροῦνε καὶ τοὺς φτάνουν
τίμια στεφάνι' ἀπ' τὰ κλαριὰ τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης.
Κ' οἱ μεγαλόφωνοι ποιηταί, γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου,
'ς τὴν λύρα τὴν ἑφτάχορδη τὴ νίκη τους παινεύουν.
Τὰ βώδια τὰ δουλευτικὰ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργώνουν
κι' ἀκολουθᾷ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
μιὰν ἀκριβὴ ἐνθύμησι τὸν κόπο του ἀλαφρώνει·
τὸν καρτερᾷ ἡ γυναῖκά του 'ς τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του
νὰ τὸν δροσίσῃ μὲ κρασὶ τὸ βράδυ ὅταν γυρίσῃ.
Παρέκει γάμος γίνεται κι' ἀντιλαλοῦν φλογέραις
καὶ πὰν' ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.
'Σ τἀμπέλια πλούσια κρέμουνται τὰ κόκκινα σταφύλια·
τρυγοῦν μὲ χάρι νιοὶ καὶ νιαῖς μὲ τὰ πλεχτὰ καλάθια·
κι' ὅταν τελειώσῃ ὁ τρυγητός, χοροί, χαραῖς ἀρχίζουν,
καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγοῦδι λέει·
Λέει τὸ τραγοῦδι τὸ παληὸ τοῦ νιοῦ ποῦ πῆρ' ὁ Χάρος
σὰ δροσερὸ τριαντάφυλο 'ς τοῦ τρυγητῆ τὸ κάμμα.
Περνᾶς· κι' ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
τἄστρα τὸ φῶς σου ἐζήλεψαν κ' οἱ ἀετοὶ τὸ πέταγμά σου!

Ἐκ τοῦ Η'. ᾄσματος ἀναγινώσκομεν τὸν ὅρκον τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων:

Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὅπλ' αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τὰ 'ντροπιάσω·
καὶ μόνος, καὶ μὲ συντροφιά, κ' ἐδῶ, κι' ὅπου κι' ἂν λάχω
θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι' ἀφρόντιστα θὰ πέσω,
καὶ τὴν Πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω·
καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη,
κι' ἀνίσως ψέμματα μιλῶ, κολάστε με, θεοί μου!

Τοιοῦτο ὂν τὸ ποίημα, ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμοψήφως ἔκρινεν ἄξιον τοῦ στεφάνου τοῦ πρώτου τούτου Φιλαδελφείου ἀγῶνος· ἅμα δ' ἐπαινεῖ τοὺς ποιητὰς τῶν *Μακρὰν καὶ τῶν πλησίων* καὶ τῶν *Τραγουδιῶν ξενιτευμένου* καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν τοῦ *Πειρατοῦ*.

Οἱ κριταὶ

Ι. Ι. Σκυλιτσης

Σ. Κ. Σακελλαροπουλος

Ν. Γ. Πολιτης

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Ζ'.

Μετάβασις Παπουλάκη εἰς Λακωνίαν. — Χαρακτὴρ τῶν κατοίκων.- Σπερμολογίαι περὶ φορολογικῆς ἀφομοιώσεως.—Στασιαστικαὶ ἐπαγγελίαι.— Αἱ ἐκ Ῥωσσίας βοήθειαι.— Αἱ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις εἰς τὴν Ὀκτώηχον. —Ἀριθμὸς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παπουλάκη καὶ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν.— Ὁ κλῆρος καὶ ὁ μέλλων Πατριάρχης. —Τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἐπισκόπου.— Οἱ πρόκριτοι καὶ τὰ κεράσια.—Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ ἀνδραγαθήματά των.— Ὁ Λάκων καὶ ἡ σύζυγός του.—Ἡ συνομιλία μετὰ τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἀνάληψις.— Ἡ διακοίνωσις τοῦ Παπουλάκη.

Ὁ Χριστόφορος μετέβη εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1852, ἀποβιβασθεὶς εἰς Μονεμβασίαν καὶ περιελθὼν τὸ πρῶτον τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Ἐκεῖθεν ἤρχισε νὰ περιέρχηται τὰς ἄλλας τοῦ νομοῦ ἐπαρχίας καὶ μετ' ὀλίγον ὁλόκληρος ἡ μεσημβρινὴ καὶ ἡ δυτικὴ Λακωνία ἦτο ἀνάστατος ἐκ τοῦ κηρύγματός του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τελευταία αὐτὴ περιοδεία του μεθ' ἧς ἔληξε καὶ τὸ ὀχλαγωγικόν του στάδιον ὑπῆρξεν ἡ σημαντικωτάτη πασῶν καὶ ἔσχεν ἀποτελέσματα σοβαρώτατα, δέον νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐκτενέστερον εἰς τὰ κατ' αὐτήν.

Ὁ λόγος δι' ὃν τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοφόρου ἐνεποίησε τοιαύτην ἐντύπωσιν καὶ προὐκάλεσε τοιοῦτον ἀναβρασμὸν ἐν Λακωνίᾳ εἶνε εὐεξήγη-

Digitized by Google

τος διὰ τοὺς γινώσκοντας τὰ ἤθη τῆς χώρας ἐκείνης καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων. Ἡ τραχεῖα φύσις αὐτόθι ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος, ἐπειδὴ δὲ ἡ δουλεία οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸν ζυγόν της ἐπὶ τῶν δυσπροσίτων ἐκείνων κρημνῶν, ἀνέκαθεν διετηρήθη ἀδάμαστον τὸ αἴσθημα τῆς ἀτιθάσσου καὶ ἀγερώχου ἀνεξαρτησίας. Ὁ Χριστιανισμὸς βραδύτατα εἰσχωρήσας, αἰῶνας ὅλους μετὰ τὴν διαδοσίν του ἀνὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξημερώσῃ τὰ σκαιὰ ἤθη καὶ ἀντὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὰς θείας ἀρχὰς τῆς εἰρήνης, τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ τῆς ἀνεξικακίας, ἴσχυσε μόνον νὰ ἐπιβάλῃ τὴν εὐλάβειαν πρὸς τοὺς τύπους τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας, καὶ ὁ φιλέκδικος Λάκων ὁ μεταβαίνων ἔνοπλος μὲ ὡρισμένην πρόθεσιν ὅπως ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρόν του, ποιεῖ εὐσεβῶς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διερχόμενος πρὸ ἐξοχικοῦ τινος ναΐσκου, μετὰ τὸν φόνον δὲ ἀπέχει αὐστηρῶς τῆς βρώσεως τοῦ ἐλαίου, ἂν ἡ ἡμέρα συμπέσῃ νὰ εἶνε νηστήσιμος. Ὁ πολιτισμὸς βραδέως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰσδύων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλησμόνει ὁλοτελῶς τὸν ἐπὶ τῆς ἀποκέντρου αὐτῆς γωνίας τῆς Πελοποννήσου πληθυσμόν, οὗ καὶ αἱ ἔμφυτοι ἀρεταὶ ὑπετάσσοντο εἰς τὸ κράτος τῆς ἀμαθείας καὶ τῶν προλήψεων.

Συνειθισμένοι πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν οἱ κάτοικοι τῆς κυρίως Λακωνίας δυσμενῶς ἔβλεπον τοὺς περιορισμούς, οὓς μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν ἐπέβαλλεν ἡ ἔννομος τάξις. Ἠνείχοντο μᾶλλον τὴν ἐξουσίαν ἢ ὑπετάσσοντο εἰς αὐτὴν καὶ ὁσάκις παρουσιάζετο κατάλληλος περίστασις, ὅπως κατὰ τὸ 1834, δὲν ἐδίσταζον ν' ἄρωσι φανερὰ κατ' αὐτῆς τὰ ὅπλα. Εἰς πληθυσμὸν ἄρα τοιαύτην ἔχοντα ἐχθρικὴν προδιάθεσιν καὶ οὕτω πως προσηλωμένον εἰς τὴν τυπικὴν θεοσέβειαν αἱ διαδόσεις περὶ τῶν ἐπιβούλων σχεδίων τῆς κυβερνήσεως κατὰ τῆς θρησκείας ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν εὔλογον ἀφορμὴν ἐξεγέρσεως. Ἂν δὲ εἰς τὴν στάσιν τὴν ἐκραγεῖσαν ἐν Μάνῃ εὐθὺς σχεδὸν ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τῆς Βασιλείας, συνετέλεσαν, ὡς εἴδομεν, ἁπλαῖ ἀόριστοι φῆμαι περὶ θρησκευτικῶν μεταρρυθμίσεων, πολλῷ μᾶλλον ἦτο ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὸν ἐρεθισμὸν τὸ καθημερινὸν φλογερὸν κήρυγμα ἀνδρός, ὃν ἅπας ὁ πληθυσμὸς τῆς Πελοποννήσου ἐθεώρει ἀδιστάκτως ὡς ἅγιον καὶ θαυματουργόν.

Πρὸς τοὺς λόγους τούτους ὑπῆρχε καὶ ἕτερος. Εἴδομεν ὅτι τὰς ἐνεργείας τοῦ Παπουλάκη ἰδίως κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτῶν στάδιον διηύθυνε δολία ὑποκίνησις πολιτικὸν ἔχουσα σκοπόν. Ὁ νομάρχης Μεσσηνίας Ῥοντόπουλος, εἷς τῶν νοημονεστάτων ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐγγράφων του, ἐν τῇ γενικῇ αὐτοῦ περὶ τῶν Χριστοφορικῶν ἐκθέσει πρὸς τὸ ὑπουργεῖον γράφει : «Ὅτε ἤκουσα ὅτι ὁ Χριστόφορος ἐπανῆλθεν ἐκ νέου εἰς Ἐπίδαυρον Λιμηράν, κηρύττων πάλιν καὶ διαφθείρων τὰ πνεύματα καὶ ὅτε κατόπιν ἐπληροφορήθην ὅτι προέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γυθείου καὶ ἐπροκάλεσεν ἐκεῖ δημεγερσίας καὶ συνωμοσίας κατὰ τῶν καθεστώτων, διόλου πλέον δὲν ἐδίστασα ὅτι τὸν πλάνον αὐτὸν τὸν διέπει χεὶρ ἀφανής, διευθύνουσα σχέδιον καταχθόνιον, ὅτι ἡ τελευταία εἰς τὴν Μεσσηνίαν περιοδεία του ἦτο δοκιμασία ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν λαῶν, τείνουσα νὰ τοὺς προετοιμάσῃ εἰς τολμήματα ἀπονενοημένα καὶ ὅτι στηριζόμενος εἰς τὴν ὑποδοχήν, ἧς ἔτυχεν ἐνταῦθα κατὰ τὸν Ὀκτώβριον καὶ πιστεύων ὅτι θὰ εὕρῃ πάλιν ἐνθουσιῶντας τοὺς ὄχλους θ' ἀπευθυνθῇ ἐκ νέου εἰς Καλάμας διὰ νὰ προχωρήσῃ ἐντεῦθεν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Νομοῦ, ἀνάπτων τὴν πυρκαϊὰν τῆς στάσεως.» Οἱ ὑποκινηταὶ οὗτοι, οἷοι δήποτε καὶ ἂν ἦσαν δὲν ἠρκοῦντο ν' ἀποδίδωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν σκοποὺς καὶ σχέδια βέβηλα ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ παντοῖα ἄλλα διέδιδον ἱκανὰ νὰ παροξύνωσι τὸν λαόν. Οἱ κάτοικοι τῆς Λακωνίας χάρις εἰς τὴν πτωχείαν τῆς ἑαυτῶν χώρας ἴσως δὲ καὶ ἐκ παλαιᾶς συνηθείας ἔχαιρον φορολογικά τινα προνόμια, ἐφ' οἷς ἐπῄροντο. Περὶ τούτου γράφει τὰ ἑξῆς ἐν τῇ ἐκθέσει του ὁ εἰρημένος νομάρχης : «Ἡ Μάνη δὲν εἶνε εἰς ἰσορροπίαν μὲ τὸ λοιπὸν κράτος ὡς πρὸς τὰ δημόσια βάρη, ἂν καὶ ἔχῃ εὐφόρους καὶ προσοδοφόρους δήμους εἴς τε τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν μέρος. Εἰς τὸ τραχὺ καὶ ἄγονον αὐτῆς μέρος ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς μὴ εὐάριθμος δὲν ζῇ βίον βιωτόν· ἐκεῖ καὶ τὰ ἤθη εἶνε ἀγριώτερα, ἡ ἀγρία φύσις δημιουργεῖ οὕτως εἰπεῖν τὰς κακὰς ἕξεις. Τὸ μέρος τοῦτο τῶν κατοίκων εἶνε ἀνάγκη νὰ βελτιωθῇ πρὸ πάντων οἰκονομικῶς καὶ νὰ λάβῃ βαθμηδὸν ἠθικὴν ἀνατροφήν. Τὸ εὔφορον μέρος τῆς Μάνης νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰ δημόσια βάρη, διὰ νὰ αἰσθανθῶσιν οἱ κάτοικοι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἰσότητος πρὸς τὴν λοιπὴν κοινωνίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς σωτηρίου ἰσχύος τῶν νόμων· νὰ παύσωσι δὲ ἀπὸ τοῦ νὰ πλανῶνται εἰς τὰς ἰδέας τῆς ἐξαιρετικότητος καὶ τῶν προνομίων, αἵτινες σταματῶσι τὴν πρόοδόν των πρὸς τὸν πολιτισμόν.» Ἴσως τῷ ὄντι ἡ ἰδέα αὕτη ἡ διατυπουμένη παρὰ τοῦ νομάρχου ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ νῷ τινων τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀσπαστὴ κατ' ἀρχὴν ὅπως μὴ ὑπάρχωσιν ὡς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις βλαβεραὶ καὶ ἄδικοι ἐξαιρέσεις· ἀλλ' οἱ σπερμολόγοι διέδιδον ὅτι ἐπίκειται ἄμεσος ἐν Λακωνίᾳ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, τοῦτο δὲ ἐτάραξε καὶ παρώργισεν οὐκ ὀλίγον τοὺς κατοίκους.

Τοιοῦτον εὗρεν ἔδαφος ὁ Παπουλάκης ἐν Λακωνίᾳ, ἑπόμενον δὲ ἦτο οἱ λόγοι του νὰ σχῶσιν

Digitized by Google

ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα. Ὁ πονηρὸς μοναχὸς ἐγίνωσκε βεβαίως τὴν αὐτόθι κατάστασιν τῶν πνευμάτων ἐκ τῆς πρώτης του περιοδείας, ἤρχετο δὲ προβλέπων τὴν ἐπικειμένην κατ' αὐτοῦ στάσιν τῆς ἐξουσίας μὲ σχέδιον προδιαγεγραμμένον, εἰς οὗ τὴν πραγματοποίησιν προέβη ἀπροκαλύπτως ἐνθαρρυνθεὶς καὶ ἐπαρθεὶς ἐκ τῆς ἐξαιρετικῶς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχεν. Οὐδέποτε οἱ λόγοι τοῦ μοναχοῦ ὑπῆρξαν μᾶλλον τολμηροὶ καὶ ἀπροκάλυπτοι· καὶ αὐτὰς τὰς μεταφορικὰς ἐκφράσεις καὶ τοὺς ὑπαινιγμοὺς εἰς οὓς ἐνησμενίζετο ἄλλοτε παρήτησε προτιμῶν τὴν σκανδαλώδη κυριολεξίαν. Μὴ ἀρκούμενος ὅμως εἰς τοῦτο δὲν ὤκνει καὶ ἀπειλὰς νὰ ἐκφέρῃ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ κατὰ τῶν διωκτῶν ἐν γένει καὶ ἐναντίων του.

Ἀνεμάσσα πάντοτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν Δικαστηρίων, περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, περὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, περὶ τῆς Ἀγγλίας κλπ. «Εἰς τὰ μέρη ὅπου ἐκήρυξε, γράφει ὁ Ἔπαρχος Γυθείου πρὸς τὸν Νομάρχην Λακωνίας, τὰ κηρύγματά του περιεστρέφοντο πάντοτε κατὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Δημοτικῶν σχολείων κατὰ φίλης τινὸς Δυνάμεως· *ὅτι θέλει μεταβῇ εἰς Ἀθήνας μὲ 20 χιλιάδας ἀνθρώπων, ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ εἶνε ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ὅπου περιῆλθε* κτλ.» Μοναχός τις ὀνόματι Διονύσιος παρακολουθήσας τὸν Χριστόφορον καθ' ἅπασαν τὴν εἰς Λακωνίαν περιοδείαν του συλληφθεὶς καὶ ὑποβληθεὶς εἰς ἀνάκρισιν ἐν Σπάρτῃ ἐνώπιον τοῦ ἀναπληροῦντος τὸν Νομάρχην Λακεδαίμονος γραμματέως, κατέθηκεν ὅτι: «Ὁ Χριστόφορος ἔλεγεν ὅτι εἰς μάτην κοπιάζουν καὶ τὸν κυνηγοῦν διότι δὲν πιάνεται· ὅταν θέλῃ ὁ Κύριός του, τότε θὰ πιασθῇ, καὶ δὲν ἦλθεν ἡ ὥρα. Ὅτι ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου πλησιάζει. Ὅτι ἔχουν δύο θρησκείας καὶ δύο παπάδες ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα, καὶ ὅτι νὰ βγάλουν τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὰ Δικαστήρια. Τότε κάποιος Φιλιππίδης τοῦ εἶπεν ὅτι χαλοῦν οἱ νόμοι καὶ ὁ Χριστόφορος εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι εἶνε τῶν Ἐγγλέζων». Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ βουλευτοῦ Σ. Κοπανίτσα, ὁ Χριστόφορος παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν νὰ διαλυθῶσιν ὅπως συγκομίσωσι τὰ γεννήματά των, νὰ συνέλθωσι δὲ πάλιν μετὰ 40 ἡμέρας διὰ νὰ ὑπάγωσιν ὁμοῦ εἰς Καλάμας καὶ *ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν*, τὴν ἐξήγησιν δὲ τῆς παραδόξου ἐπαγγελίας ταύτης θὰ ἴδωμεν βραδύτερον. Ὁ νομοϊατρὸς Μεσσηνίας Δ. Ἀλβανάκης δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐκ Μελιγαλᾶ ἀπὸ 12 Ἰουνίου 1852 πρὸς τὸν Νομάρχην Μεσσηνίας ἀνήγγειλεν ὅτι: «δύο Λάκωνες ὄχι εὐτελοῦς καταστάσεως περιφέρονται εἰς τὰ χωρία τῶν παρακειμένων δήμων ἀπόστολοι τοῦ Χριστοφόρου προετοιμάζοντες τοὺς λαοὺς διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ μηνὸς τούτου ἱερὰν ἐκστρατείαν ὑπὲρ τῆς πίστεως· τοὺς ἐκβιάζουν νὰ συγκομίσωσι ταχέως τοὺς καρποὺς των καὶ νὰ ἑτοιμασθῶσι διὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν ὅτι ὁ Παπουλάκης εὑρίσκεται προφυλαγμένος εἰς τὴν Μάνην περιμένων νὰ σηκωθῶσι καὶ ἀλλοῦ καὶ *νὰ ἔλθωσι καὶ τῆς Ῥωσσίας αἱ δυνάμεις καὶ τὰ βοηθήματα*, νὰ μὴ πιστεύουν δὲ ὅτι οἱ Μανιᾶται μετενόησαν καὶ εἶνε μὲ τὴν Κυβέρνησιν· τοῦτο τὸ κάμνουν διὰ νὰ πείσουν καὶ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ καιρόν. Οἱ ἀπόστολοι οὗτοι ἦσαν εἰς τὸ χωρίον Μποῦγα Κωνσταντίνους, ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Γαράντσα καὶ ἀπ' ἐκεῖ λέγουν ὅτι θὰ μεταβοῦν εἰς τὰ χωριὰ τῆς Τριπόλεως καὶ Σουλιμᾶ.» Καὶ ἀπεδείχθη μὲν ὅτι οἱ ἀπόστολοι οὗτοι, ἐξ ὧν εἷς ἦτο ὁ ἰδιαίτερος ἀγωγιάτης τοῦ Χριστοφόρου, δὲν εἶχον τὴν ἐπισημότητα, ἣν ἀπέδωκεν αὐτοῖς ὁ ἰατρός· αἱ σπερμολογίαι των ὅμως ἀποδεικνύουσι τίνες ἰδέαι ἐπεκράτουν μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοφόρου καὶ ὁποία εὐρύτης καὶ σημασία ἀπεδίδετο παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων εἰς τὸ κίνημα. Ἀφορμὴν εἰς μίαν τῶν ἀστειοτάτων μωρολογιῶν τοῦ Χριστοφόρου παρέσχε καὶ ἓν περίεργον τυπογραφικὸν λάθος. Ἀνεκάλυψεν εἰς ἓν ἀντίτυπον τῆς Ὀκτωήχου, ἀγνοῶ ποίας ἐκδόσεως, ὅτι εἰς τὸ γνωστὸν τροπάριον «Ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἐπὶ τὸ μνῆμά σου καὶ οἱ φυλάσσοντές σε ἀπενεκρώθησαν» ἡ λέξις *ἀγγελικαί*, ἀφαιρεθέντος ἐκ τυπογραφικῆς βεβαίως ἀβλεψίας τοῦ ε, μετεβλήθη εἰς *ἀγγλικαί*. Κατὰ τὸν Παπουλάκην τὸ τοιοῦτο δὲν ἦτο τυπογραφικὸν λάθος, ἀλλὰ ἐπίβουλος ἐνέργεια τῶν Ἄγγλων, τῶν Λουθηροκαλβίνων, τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, οἵτινες ἐπεχείρουν νὰ διαστρέψωσι τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας βιβλία ἵνα καὶ διὰ τοιούτων μέσων διαδώσωσι τὰς αἱρετικὰς δοξασίας των, ἔφερε δὲ τὸ ἀντίτυπον τοῦ σατανικοῦ βιβλίου μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου, μετὰ σεβασμοῦ ἀκροωμένου τὰς ἐρεσχελίας του. Ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ νομάρχου Μεσσηνίας ἀναφέρεται καὶ ἄλλη παρομοία αἰτίασις τοῦ Χριστοφόρου περὶ τῆς φράσεως «αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν» μεταβληθείσης παρὰ τῶν αὐτῶν δολίων ἐχθρῶν τῆς θρησκείας εἰς «ἀρνεῖτε» εἰς ἄλλο ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον. Ἀλλὰ τὸ ἀνόητον αὐτὸ *ἀρνεῖτε*, τὸ ἐλέγχον τὴν παχυλὴν ἀγραμματωσύνην τοῦ κήρυκος δὲν ἔχει τὴν ὁμολογουμένως περίεργον ἰδιότητα ἣν ἡ σύμπτωσις ἀπέδωκεν εἰς τὰς «ἀγγλικὰς δυνάμεις». Σημειωτέον ὅτι περὶ τοῦ τυπογραφικοῦ τούτου λάθους διεξήχθη καὶ ἐπίσημος ἀλληλογραφία, τοῦ νομάρχου Λακωνίας πέμψαντος ἀντίτυπον τῆς αἱρετικῆς Ὀκτωήχου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπερ πάλιν διεβίβασε τὸ ἀντίτυπον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Digitized by Google

Ἡ ὑποστήριξις ἣν παρέσχεν εἰς τὸν Χριστόφορον ὁ λαὸς τῆς Λακωνίας ἔνθερμος ἐξ ἀρχῆς οὖσα κατέστη βαθμηδὸν μανική, φρενιτιώδης καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ ἀκρότατα τῆς παραφορᾶς ὅρια κατὰ τὰς τελευταίας τῆς περιοδείας του ἡμέρας, ὅτε ὁ κῆρυξ ἀκαταδίωκτος εἰσέτι περιήρχετο θριαμβευτικῶς ἀπὸ κώμης εἰς κώμην παρακολουθούμενος ὑπὸ πολυαρίθμου στίφους ἐνόπλων ὀπαδῶν. Οἱ ὀπαδοὶ οὗτοι ἀπετέλουν εἶδος σωματοφυλακῆς, πανταχοῦ παρακολουθούσης τὸν προφήτην, παρεκτὸς ὅμως αὐτῶν εἵπετο καὶ πολυάριθμος ἐπίσης ἀκολουθία γυναικῶν καὶ παίδων καὶ ἀνδρῶν, προσέτι ἀόπλων, οἵτινες ἐγκαταλείψαντες τὰς ἑαυτῶν ἐργασίας περιεφέροντο μετὰ τοῦ κήρυκος εἰς τὰ διάφορα τῆς χώρας μέρη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπαδῶν παρήλλασσεν ἀναλόγως πρὸς τὰς περιστάσεις. Εἰς τὸ Προάστειον, χωρίον τοῦ δήμου Καρδαμύλης, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἐπάρχου Οἰτύλου, μετέβη ὁ Χριστόφορος συνωδευόμενος ὑπὸ 300 περίπου ὁπλοφόρων. Εἰς τὸ χωρίον Λαγκάδα ἡ δημοσία δύναμις, πεμφθεῖσα πρὸς καταστολὴν τῶν ταραχῶν εὗρεν αὐτὸν περιφρουρούμενον ἀπὸ 150 ἐνόπλους ἐκ Κολοκυθίου, οἵτινες, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ αὐτοῦ ἐπάρχου, «ἀποτελοῦσιν ὅπου καὶ ἂν περιέρχωνται πανταχοῦ τὴν κυρίαν φρουράν του» καὶ ἀπὸ 4 χιλιάδας λαοῦ. Ὅτε ἐκ Προαστείου διηυθύνθη εἰς Πηγάδια τοῦ δήμου Ἀβίας, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ 2500-3000 λαοῦ. Εἰς Μαυροβούνιον δὲ οἱ περὶ αὐτὸν συνηγμένοι ἀνήρχοντο κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἀρχῶν εἰς ἑξακισχιλίους. Ὁ ἔπαρχος Γυθείου ἔγραφεν ἀπὸ 14 Μαΐου πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν: «Μὴ σᾶς φαίνεται, ἐκλαμπρότατε, παράξενον διότι δὲν συνελήφθη μέχρι τοῦδε, καθότι δὲν ἐπρόκειτο λόγος περὶ συλλήψεως ἑνός, ἀλλὰ περὶ χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν ἀνοήτων, περιφρουρούντων αὐτὸν μανιακῶς, προταττομένων τῶν κατὰ χωρία ἱερέων καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀσήνης.» Τὸν ἐνθουσιασμὸν δὲ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ πλήθους περιγράφει λεπτομερέστερον ἐν ἄλλῃ ἐκθέσει ὁ αὐτὸς ἔπαρχος μὲ τὸ σκολιὸν συντακτικόν του ὕφος ὡς ἑξῆς: «Εἰς ὅσα μέρη εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην περιῆλθε μέχρι χθὲς ὅπου ἀνεχώρησεν ἐσυνωδεύετο μὲ πλῆθος λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου, μὴ ὑπακούων (sic) ὁ ἀμαθέστατος οὗτος λαὸς οὔτε εἰς δήμαρχον οὔτε εἰς ἄλλην τινὰ ἀρχήν, καθότι ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ κάμῃ μικρὰν παρατήρησιν περὶ τοῦ ἀγύρτου τούτου ἀμέσως ἀνεθεματίζετο ἀπὸ τὸν παρακολουθοῦντα τὸν λαοπλάνον ὄχλον καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ἐπεσωρεύοντο πέτραι κατ' αὐτοῦ πρὸς μνήμην τοῦ ἀναθεματίσματος, κατὰ τὸ λακωνικὸν ἔθιμον, κινδυνεύουσα καὶ αὐτὴ ἡ ζωή του. Οὕτω λοιπὸν καὶ ἂν ὑπῆρχόν τινες μεταξὺ τῶν δημοτῶν, ὡς εἴπομεν, νὰ εἴπωσί τι κατὰ τοῦ λαοπλάνου, δὲν ἐτόλμησαν νὰ προφέρωσι λέξιν κατ' αὐτοῦ διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους. Τοιαύτη θρησκομανία ἐκυρίευσε τὸν λαὸν τοῦτον ὑπὲρ τοῦ κακούργου, ὅπου καὶ ἀναφανδὸν τὸν ἐκήρυττον ὡς προφήτην Ἠλίαν, λέγοντες γυναῖκες καὶ ἄνδρες ὅτι εὐχαρίστως χύνουσι καὶ τὸ αἷμά των ὑπὲρ αὐτοῦ καθότι καλῶς πιστεύουσιν ὅτι θὰ ὀνομασθῶσιν ἐπομένως μάρτυρες.» Προσμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ δήμαρχος Καρδαμύλης δι' ἐπιστολῆς πεμφθείσης βραδύτερον πρὸς τὸν Γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ὅτι οἱ παρακολουθοῦντες τὸν Χριστόφορον τότε ἑξακισχίλιοι ὡμολόγουν ἀναφανδὸν ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Καὶ δὲν ἦτο μόνον ὁ ἀμαθὴς καὶ ἀπαιδαγώγητος ὄχλος ὁ τόσον ἐνθουσιωδῶς κηρυσσόμενος ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κλῆρος ἐπρωτοστάτει δίδων τὸ παράδειγμα εἰς τὰς τοιαύτας ὀχλαγωγικὰς ἐπιδείξεις. Σύσσωμον σχεδὸν τὸ ἐν Λακωνίᾳ ἱερατεῖον, ἀπροκαλύπτως συνετάσσετο μετὰ τοῦ κήρυκος ἀψηφοῦν τὰς διαταγὰς τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ παρακοῦον τὰς παραινέσεις τῆς Συνόδου. Οἱ ἱερεῖς συνώδευον τὸν προφήτην εἰς τὰς ἐκδρομάς του, ὑπεδέχοντο αὐτὸν διὰ πανηγυρικῆς κωδωνοκρουσίας καὶ ἐν γένει προσέφερον πρὸς αὐτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ ἔνδειξιν σεβασμοῦ, ὑπεκκαίοντες δὲ τὸν ζῆλον τοῦ πλήθους ἀφώριζον καὶ ἀνεθεμάτιζον τοὺς διώκτας τοῦ ἁγίου ἀνδρός. Τοῦ κινήματος τούτου προΐστατο κατ' ἀρχὰς ὁ ἐπίσκοπος Ἀσήνης, μιᾶς τῶν ὑπαρχουσῶν πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Κράτους ἐν Λακωνίᾳ ἐπισκοπῶν. Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος, Μακάριος ὀνόματι, γέρων καὶ μὴ διακρινόμενος οὐδ' ἐπὶ μαθήσει οὐδ' ἐπὶ νοημοσύνῃ πάνυ προθύμως κατ' ἀρχὰς ἀνεγνώρισε τὴν ἁγιότητα τοῦ Χριστοφόρου καὶ ἐπεδοκίμασε τὰς δοξασίας του, ἐδεξιώθη δὲ μάλιστα αὐτὸν τὸ πρῶτον μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος περιβεβλημένος τὴν ἀρχιερατικήν του στολὴν καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἱερέων καὶ διακόνων. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ ὑπερβάλλων ἐνθουσιασμὸς τοῦ παλίμπαιδος — τὸ ἐπίθετον τοῦτο σημειωτέον ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὸν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα — ἐπισκόπου δὲν ἦτο ὅλως ἄμοιρος ἰδιοτελείας, διότι ὁ Παπουλάκης ἢ πιθανώτερον οἱ ὑποκινηταὶ Φιλορθόδοξοι κολακεύοντες τὴν ὀψίαν φιλοδοξίαν του ὑπέσχοντο αὐτῷ νὰ τὸν ἀνακηρύξωσι Πατριάρχην τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, δεόντως ἀνακαινιζομένης καὶ διοργανουμένης συμφώνως πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Χριστοφόρου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ. Πλὴν ἡ ὑποστήριξις τοῦ γέροντος Ἀσήνης καὶ ἡ φρεναπάτη τῶν περὶ πατριαρχίας ὀνείρων μικρὸν διήρκεσεν· ἐπειδὴ ἅμα ὡς ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν

Digitized by Google

ἀποφασιστικὰ μέτρα καὶ αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ ἀπέτειναν ἐντόνους καὶ αὐστηρὰς ἐπιπλήξεις πρὸς τὸν παρεκτραπέντα ἱεράρχην, οὗτος φοβηθεὶς οὐ μόνον ἀπέστη ἀπὸ πάσης πρὸς τὸν ὀχλαγωγὸν προστασίας, ἀλλὰ καὶ σφοδρὸν ἐπιτίμιον ἐξέδωκε κατὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ τίμιοι Γέροντες καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τοῦ Δήμου. Χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία καὶ συγχώρησις.

«Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰς διαφόρους διδαχὰς τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθητε ἔγειναν διάφορα παράλογα ἀναθέματα καὶ ὅρκοι μεταξύ σας, σᾶς λύομεν ὅλων τούτων καὶ σᾶς συγχωροῦμεν. Σᾶς προτρέπομεν δὲ τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ δώσητε τὴν παραμικρὰν προσοχὴν καὶ ἀκρόασιν εἰς τὰς τοιαύτας διδαχάς, ἐὰν τυχὸν ἤθελον σᾶς παρουσιασθῶσιν, ὡς ἀντιβαινούσας εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς βάσεις μας καὶ ὡς ἐν μέρει σαθράς, ἀνοικείους καὶ σκανδαλώδεις. Ὅστις δὲ τυχὸν ἤθελε παρακούσει τ' ἀνωτέρω, τὸν ἔχομεν ἀφωρισμένον, κατηραμένον καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτον, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Θεοφόρων ἁγίων Πατέρων.

Ἐγένετο ἐν Λάγκᾳ τὴν 23 Μαΐου 1852.

«Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀσήνης
«Μακαριος».

Ἐκ τοῦ περιέργου τούτου ἐγγράφου μανθάνομεν καὶ ἕτερόν τι ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη καὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κλήρου, τοὺς ὅρκους δηλαδὴ τοὺς γενομένους περὶ ὑπερασπίσεως τοῦ πνευματεμφόρου κήρυκος καὶ ἐπικυρωθέντας βεβαίως δι' ἱεροπραξίας, ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ τοὺς λύσῃ, προσεπικαλούμενος καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων.

Ἐπίσης θερμὴν συνδρομὴν παρέσχον εἰς τὸν Χριστόφορον πολλοὶ τῶν προκρίτων τοῦ Νομοῦ καὶ ἀρκετοὶ δημοτικοὶ ἄρχοντες. Τινὲς μάλιστα ἐξ αὐτῶν καὶ δολιώτατα ἐπολιτεύθησαν, καθότι ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς προσεποιοῦντο ὅτι ὑπεῖκον εἰς τὰ παραγγέλματα τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν καὶ ἐβοήθουν δῆθεν αὐτὰς εἰς τὰς γενομένας πρὸς σύλληψιν τοῦ μοναχοῦ ἐνεργείας των, κρυφίως παρεῖχον εἰς τὸν καταδιωκόμενον πᾶσαν συνδρομὴν καὶ ἐπιτηδείως ἐματαίωνον πᾶσαν ἐνέργειαν. Ἀστειότατον ἰδίως εἶνε τὸ μέρος ὅπερ διεδραμάτισε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἷς τῶν ἐν Λακωνίᾳ δημοτικῶν ἀρχόντων. Οὗτος εἰς τὰ ἔγγραφά του καὶ τὰς ἰδιαιτέρας του ἐπιστολὰς φαίνεται κατεχόμενος ὑπὸ ἱερᾶς ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ λαοπλάνου Χριστοφόρου καὶ ἐκδηλοῖ μὲ μελοδραματικὴν σχεδὸν ἔμφασιν τὴν πρὸς τὸν Θρόνον καὶ τὴν κυβέρνησιν ἀφοσίωσίν του, ἑτέρωθεν δὲ ἐξ ἀναμφισβητήτων μαρτυριῶν ἐξάγεται ὅτι εἶχε μεριμνήσει νὰ κρύψῃ τὸν καταδιωκόμενον μοναχὸν εἰς τὴν οἰκίαν συγγενοῦς του καὶ ὅτι τόση μάλιστα ἦτο ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα στοργή του, ὥστε τακτικῶς ἐφρόντιζε νὰ πέμπῃ πρὸς αὐτὸν τροφὰς ἐκλεκτὰς καὶ ὀπώρας, ἰδίως κεράσια, καθιστῶν ὅσον τὸ δυνατὸν ἄνετον καὶ εὐφρόσυνον τὸν ἑκούσιον περιορισμὸν τοῦ ἁγίου κήρυκος.

Ἀλλ' ἡ κυρία δύναμις τοῦ Παπουλάκη ἐνέκειτο εἰς τὸ γυναικεῖον στοιχεῖον· αὐτὸ ἀπετέλει τὴν ἀληθῆ ἰσχύν του, αὐτὸ ἐξῆπτε τὸν φλογερὸν ἐνθουσιασμόν, αὐτὸ διετήρει ἀμείωτον τὴν μαγγανείαν, ἣν ὁ πονηρὸς καλόγηρος ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ πλήθους. Εἴδομεν ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔτι τοῦ σταδίου του τὸ γυναικεῖον φῦλον φύσει εὐλαβέστερον καὶ ἐξ ἀγωγῆς δεισιδαιμονέστερον ἐκηρύχθη πανταχοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ, κατανοῶν δὲ ὁ μοναχὸς τὸ ὄφελος ὅπερ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀφοσιώσεως ἠρύετο, ἐπιτηδείως ὑπέθαλπε τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς προλήψεις τῶν γυναικῶν. Ἀλλ' ἂν ἀλλαχοῦ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ γυναικείου φύλου ὑπῆρχε μέγας, ἐν Λακωνίᾳ ἀναπτυχθεὶς ἔτι μᾶλλον ἐκ καιρικῶν καὶ ἐπιτοπίων περιστάσεων κατήντησε φρενῖτις, ἀκατασχέτως πολλάκις ἐκδηλωθεῖσα. Αἱ γυναῖκες δὲν ἠρκοῦντο νὰ προστρέχωσιν εἰς τὰς διδαχάς του, νὰ ἐκτελῶσιν ἀπαρεγκλίτως τὰς ἐντολάς του, νὰ κηρύττωσι διαπρυσίως τὴν ἁγιότητα καὶ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ παρηκολούθουν αὐτὸν βαστάζουσαι εἰς τὰς ἀγκάλας τὰ βρέφη των εἰς μακρυνὰς πορείας, ὑφιστάμεναι κακουχίας ὑπερτέρας τῶν δυνάμεων τοῦ φύλου των. Ὁ ζῆλος ἐξώθει αὐτὰς εἰς τὰ ἔσχατα καὶ εἴς περίστασίν τινα αἱ Λάκαιναι αὐταὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀληθεῖς Μαινάδας. Ὅτε κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Μαΐου ἡ δημοσία δύναμις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἀξιωματικῶν τινων μετέβη εἰς τὸ χωρίον Λαγκάδα τοῦ δήμου Λεύκτρου ὅπως συλλάβῃ τὸν ταραξίαν μοναχόν, οὗτος καίπερ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πολυαρίθμου σωματοφυλακῆς, τὴν συνδρομὴν τῶν γυναικῶν πρῶτον ἐπεκαλέσθη. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτόπτου ὁ Παπουλάκης ἐννοήσας τοὺς σκοποὺς τῶν προσερχομένων ἀνεβόησε: «Ποῦ εἶσθε, γυναῖκές μου;» Καὶ παραχρῆμα αἱ γυναῖκες ἐπέπεσον ὡς μαινόμεναι κατὰ τῶν ὀργάνων τῆς δημοσίας τάξεως μετὰ λίθων καὶ ῥοπάλων καὶ δεινῶς ἐκακοποίησαν τινας ἐξ αὐτῶν. Αἱ γυναῖκες ἐτάσσοντο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν κατὰ τὰς ὀχλαγωγίας, αὐταὶ προεπορεύοντο εἰς τὰς ἐκδρομάς, ἐξετέλουν δὲ καὶ ἔργα ἀγγελιαφόρων κομίζουσαι τὰς ἐπιστολὰς καὶ τὰ ἀγγέλματα τοῦ κήρυκος πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὁμόφρονας, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ νομάρχου Λακωνίας. Ἀλλὰ τὸ μὴ περαιτέρω τοῦ μανικοῦ φανατισμοῦ τῶν γυναικῶν

Digitized by Google

παριστᾷ τὸ ἑξῆς τραγικὸν συμβάν, ἐπιβεβαιούμενον καὶ ὑπὸ τῶν δημοσίων ἐγγράφων. Κάτοικός τις τοῦ χωρίου Ἀλτομυρὰ τοῦ δήμου Ἀβίας ὀνόματι Καλόγηρος Ψαρέας μετέβη εἰς Κάμπον, κατὰ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς τὰ βασιλικὰ στρατεύματα κατεδίωκον τὸν Παπουλάκην καὶ ἐπέκειτο ἡ σύλληψις αὐτοῦ. Ἐντυχὼν ἄλλους Λάκωνας ἐκεῖ συνωμίλησε μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ καταδιωκομένου κήρυκος καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς δραστηρίου τῆς Κυβερνήσεως ἐνεργείας ὁ ἐνθουσιασμὸς τότε εἶχεν ὁπωσοῦν καταπέσει, ἤκουσε περὶ αὐτοῦ κρίσεις λίαν δυσμενεῖς καὶ πληροφορίας ὅλως ἀπᾳδούσας πρὸς τὴν φήμην τῆς ἁγιότητός του. Ἡ πεποίθησις τοῦ Ἀλτομυριανοῦ ἐκλονίσθη καὶ τὴν ἑσπέραν ἐπιστρέψας εἰς τὸν οἶκόν του, ἐπανέλαβε τὰς κρίσεις ἃς εἶχεν ἀκούσει καὶ τοὺς δισταγμούς του· ἡ σύζυγός του ὅμως, ἥτις ἦτο ἐκ τῶν ἐνθερμοτάτων ὀπαδῶν τοῦ Χριστοφόρου ἀκούσασα τὰς βλασφήμους ἐκείνας ῥήσεις ἐπέπεσεν ὡς τίγρις κατὰ τοῦ συζύγου της καὶ συλλαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τοῦ λαιμοῦ τὸν ἔσφιγγεν ἰσχυρῶς. Ὁ Ψαρέας κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι ἡ σύζυγός του ἠστειεύετο· ὅτε ὅμως ἐκ τῆς θηριώδους ἐκφράσεως τῆς μορφῆς της καὶ ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς πιέσεως ἐννόησεν ὅτι ἐκείνη ἐσκόπευε νὰ τὸν πνίξῃ, ἔσυρε τὸ πιστόλιόν του καὶ πυροβολήσας τὴν ἐφόνευσεν.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ κατὰ τὴν Λακωνίαν αναπτυχθεὶς παράφορος καὶ ἀκράτητος ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη ἐνθουσιασμός, ὃν μάρτυς αὐτόπτης, ὁ μοίραρχος Κουτσογιανόπουλος παριστᾷ ὡς ἑξῆς ἔν τινι ἐγγράφῳ του: «Ὁ ἁπλοῦς λαὸς τῆς Λακωνίας οὔτε κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Ἰβραήμης ἐζήτουσε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Λακωνίαν δὲν ἔδειξε τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν ὅσον τώρα ὑπὲρ τοῦ κακούργου Χριστοφόρου καὶ ἔμεινα, βεβαιωθῆτε, ἐκστατικὸς ὁπόταν εἶδα γέροντας, ἄνδρας, γυναῖκας, ἱερεῖς, παιδία καὶ κοράσια δίδοντας ἀφορμὴν διὰ νὰ φονευθῶσιν πρὸς τὸν σκοπὸν ν' ἁγιάσωσιν». Τὰς διαθέσεις ταύτας τοῦ λαοῦ τῆς Λακωνίας κατανοήσας ἀμέσως ὁ κῆρυξ, ὅστις δὲν ἐστερεῖτο νοημοσύνης ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ πονηρίας, ἐπιτηδείως ὑπέθαλψε καὶ ἐξεμεταλλεύθη. Πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἑαυτοῦ ὑπολήψεως κατέφυγε μάλιστα καὶ εἰς μέσα ἀγυρτικὰ αὐτόχρημα, ἅτινα δὲν μετεχειρίσθη ἀλλαχοῦ πρότερον, ἴσως διότι δὲν εἶχε παραστῆ ἡ ἀνάγκη· διέδιδεν ὅτι συνωμίλει μετὰ τῆς Θεοτόκου, ὅτι ὁσάκις ἤθελεν ἐγίνετο ἄφαντος ὡς ὁ Ἠλίας ἀνερχόμενος εἰς οὐρανοὺς ἐπὶ πυρίνου ἅρματος καὶ προσεπάθει διὰ τοιούτων θαυματουργικῶν τεχνασμάτων νὰ ἐξάπτῃ τὴν χυδαίαν εὐπιστίαν τοῦ ὄχλου. Εἰς τὸν ναὸν χωρίου τινός, ἐκλείσθη μόνος, βέβαιος δὲ ὢν ὅτι τὸ ἔξω ἱστάμενον πλῆθος τὸν κατεσκόπευεν ἀπὸ τὰς ῥωγμὰς τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων, ἐπλησίασε μετὰ δακρύων εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καὶ ἀφοῦ προσηυχήθη ἐπί τινα ὥραν, ἔτεινε τὸ οὖς ὡσανεὶ ἠκροᾶτο τί ἔλεγεν αὐτῷ ἡ εἰκών. Εἰς δὲ τὸ χωρίον Πηγάδια, ἀφοῦ διενυκτέρευσεν ἐκεῖ, προσεκάλεσε τὸ παρακολουθοῦν αὐτὸν πλῆθος καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸ ὅτι θέλει ἀναληφθῆ, μετὰ τοῦτο δὲ ἀναβὰς εἴς τινα οἰκίαν ἐγένετο ἄφαντος, οἱ δὲ Λάκωνες πεισθέντες εἰς τὸ θαῦμα τῆς ἀναλήψεως, διεσκορπίσθησαν ἐπιστρέψαντες εἰς τὰ ἴδια. Ὅτε δὲ εἶδε τὴν δύναμίν του ἐπαρκῶς στερεωθεῖσαν καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ τῆς χώρας ἠδύνατο ἐν ἀνάγκῃ νὰ προβῇ καὶ εἰς τὰ ἔσχατα, τότε ἐπήρθη καὶ ὑπὸ τὸν τρίβωνα τοῦ τέως ταπεινοῦ μοναχοῦ κατεσκήνωσεν ἑωσφορικὴ ὑπερηφάνεια. Ἀπεκάλει τὸν ἑαυτόν του στρατηγὸν καὶ ἀπένεμε διπλώματα στρατηγίας καὶ εἰς ἄλλους ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ὀπαδῶν του, ἐν οἷς καὶ εἰς ἕνα ἀξιωματικὸν τῆς φάλαγγος, ὀνόματι Φάσον, ἄνδρα ἐντελῶς ἀπαίδευτον καὶ τυφλῶς πιστεύοντα εἰς τὰς ἀγαθαγγελικὰς προρρήσεις περὶ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὃν ἔσωσε κατόπιν ἐκ τῆς καταδιώξεως ἡ προβεβηκυῖα ἡλικία του καὶ ἡ μεμαρτυρημένη διανοητικὴ του ἀνικανότης. Οἱ λόγοι τοῦ Παπουλάκη ἐγένοντο, ὡς προεῖπον, θρασεῖς ἀπροκάλυπτοι καὶ ἀπειλητικοί. Ἐφαίνετο ἀψηφῶν τὰ θρυλλούμενα ἔντονα μέτρα, ἅτινα ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ κατ' αὐτοῦ ὅτε τὰ πράγματα περιέστησαν εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ἐχλεύαζε δὲ τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἅτινα ἀντέτασσε κατ' αὐτοῦ ἡ Σύνοδος καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς πιστούς του ν' ἀπέχωσιν ἀπὸ τὸν ἱεροκήρυκα Καστόρχην, ὅστις ἀπεστάλη εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας ὅπως νουθετήσῃ διὰ καταλλήλων διδαχῶν τοὺς παρεκτραπέντας, λέγων «ὅτι ἤρχετο νὰ τοὺς βουλλώσῃ μὲ τὴν βούλλαν τοῦ Ἄρμανσπεργ (!!).» Ἀναφανδὸν εἰς ἑκάστην αὐτοῦ ὁμιλίαν ἐκήρυττε τὰ ἀνατρεπτικὰ δόγματά του, ἅτινα καὶ ἀπετόλμησε νὰ διατυπώσῃ εἰς εἶδός τι διακοινώσεως, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Βασιλέα. Τὸ περιεργότατον τοῦτο ἔγγραφον, ἐν ᾧ μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν χυδαίαν ἀσάφειαν καὶ ἀσυναρτησίαν συνοψίζονται ὁπωσδήποτε πᾶσαι αἱ συγκεχυμέναι ἰδέαι τοῦ ἀμαθοῦς μοναχοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς, τηρουμένης τῆς ὀρθογραφίας τοῦ πρωτοτύπου:

«*Ἐν Ἑλλὰς τὴν 21 Μαΐου 1852*

«Μεγαλιώτατε Βασιλεῦς

«Κάθε νεώτερον εἶναι ἀξιώτερον ἀπὸ τὸ παλεὸν ἡ Βασιλεῖα τῆς Μεγαλειότι σου ἐτήραξεν ὅλλα τὰ Βασίλεια τὰ παλαιὰ διὰ τοῦτο ἔχωμεν ἀπὸ τὸν Ἀφέντη τὸν θεὸν καὶ μᾶς ἐπαρίγγιγε τὸ Ἀπόδωτι τὰ τοῦ Καίσαρος καίσαρι τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· ἔχομεν καὶ τὴν μπίστιν μας Μεγαλιώτατε 1830 χρόνους Ἀσάλευτι· ἀπὸ τὰ 30 ἕως τὰ 1852 τὴν μπίστιν μας τὴν χάσαμε διὰ τῆ μᾶς τὸ ἔδοσες ἐγγράφως διὰ χειρόν σου

Digitized by Google

διὰ νὰ φυλάξης τὴν μπίστιν μας. Σήμερον μεγαλειότατε Βασιλεῦ, Πολυχρονεμένε Βλέπομε τοὺς Κριτὰς ὅπου ἔχεις εἰς τὰ Δικαστυριά σου. Ἐσταθίκαμε καὶ ἐμολύνανε τῇ Ἅγιον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἀφεντοῦ μας Χριστοῦ μὲ τοὺς ὅρκους καὶ διὰ τοῦτο οἱ Πίστυ μας χάνετε ἐδῶ καὶ ζητοῦμε τὴν μπίστι μας νὰ τὴν στερεώσομε. Τώρα οἱ Μεγαλιώτη σου πῶς ἔχεις χώρια Παπὰ εἰς τὴν μπίστιν σου καὶ χωριστὰ ἡ Βασίλισα εἰς τὴν ἐδικήν της Πίστιν. Ἕνια σου Μεγαλειώτατε, τώρα μᾶς λέγει καὶ ὁ Βασιλεὺς μας ὁ οὐράνιος ὑπὲρ μάχου ὑπὲρ πίστεος καὶ πατρίδος.— Ἐμεῖς οἱ Δούλι σου Γυρέβωμε κατὰ τὴν Μπίστι μας ὅσα Δεσποτιλίκια εἴχαμε καὶ καθέδρας Δεσποτάδον μας Ἀπὸ τὰ 1830 ὅπου τὰ εἴχαμεν τοὺς ἰδίους Δεσποτάδες θέλομεν Σήμερον εἰς τὰς ἰδίας θέσις θέλωμεν τοὺς Δεσποτάδες μας καὶ ἀπὸ Κάθε τόπον καὶ τὸν Δεσπότη μας νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος καὶ νὰ μὴν τὸν ὀρίζῃ οἱ Σύνοδος. Θέλομεν νὰ βγῇ τὸ ἅγιόν μας Εὐαγγέλειον ἀπὸ τὰ Κρητίρια διότι τὸ μολύνανε μὲ τοὺς ὥρκους· θέλομε νὰ βάλωμεν Διδασκάλους κοινοὺς μὲ τὸν ὠκτόηχον καὶ μὲ τὸ ψαλτήριον καὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους μας καὶ μὲ ὅσα Βιβλεῖα ὅπου ἐσύνθεσαν οἱ Προπάτορές μας. Ἑλληνικοὺς καὶ Ἀλλιλοδιδακτικοὺς Διδασκάλους δὲν τοὺς θέλωμεν. Τόσον νὰ γίνωμε τῆς Μεγαλιώτι σου Δούλει ἐπίκουει ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἑλλὰς καὶ διεμοῦ τοῦ Σκλάβου σου Χριστοφόρου Κύρικος. Ἔστηλες Βασιλεικὰ Διατάγματα νὰ μὲ σκλαβόσουν· ἐγὼ Κρίνομε κατὰ τοὺς Νόμους τῆς Μεγαλειώτη σοῦ ὅπου ἤθελεν εἶναι οἱ Περισσότεροι ψύφι νὰ ὑπάρχῃ τὸ Δικαίωμα. Διὰ τοῦτο, Μεγαλιώτατε ἔδωσαι τοὺς ψήφους τις ἡ Ἑλὰς, μοῦ εἴπανε νὰ σοῦ ἀποκριθῶ ἐὰν εἶσαι Δίκαιος Βασιλεὺς Δόσε τὸ δίκαιον τοῦ λαοῦ ὅπου φωνάζουν διὰ τὴν Μπίστι μας καὶ νὰ μὴ βάνης βάση εἰς τοὺς ῥαδιοῦργους, Μεγαλιώτατε καὶ τότε θέλεις ἔχεις μεγάλην εἰρίνην εἰς τὸ Κράτο σου· ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἑλλὰς Παρακαλοῦμε τὸν Θεὸν αὐτῷ νὰ μᾶς γενῇ νὰ μακροϊμερέβης καὶ νὰ ζῇς ὡς μεγαλιώτατος Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάς.

«ὁ Δοῦλο σου

«Χριστόφορος Κύρικας Ἑλλαδίτης»

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐπέμφθη ἐξ ὀνόματος τοῦ Παπουλάκη καὶ ἐνεχειρίσθη ὑπό τινος γυναικὸς πρὸς τὸν δήμαρχον Καρδαμύλης καὶ βουλευτὴν Γρηγόριον Πατριαρχέαν, ὅστις τὸ παρέδωκε πρὸς τὸν Ἔπαρχον Οἰτύλου. Ἔφερεν ἐπιγραφὴν τὴν ἑξῆς :

«Δοθῇ εἰς χεῖρας τοῦ Μεγαλιοτάτου Κράτους τοῦ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλὰς Ὄθων.» Συνωδεύετο δὲ καὶ παρὰ τῆς ἑπομένης ἐπιστολῆς, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν «Γενεώτατον Κύριον Βουλευτὴν Γρηγόριον Πατριαρχέαν εἰς Λιασίνοβα.«

Γενεώτατε κύριε Γρηγόριε Βουλευτὰ
τὴν 21 Μαΐου 1852.

«Χαίροις. Παρακαλοῦμεν Διεύθυνε τὴν Ἀναφωρὰν εἰς τὸν Βασιλέα μας ὅπου ἔχῃς τὸ Κύρος καὶ τὴν ἰσχῦν καὶ πυγαίνῃ Ἀσφαλῶς ὀγρύγορα Διατῇ ὁ λαὸς ἀν δὲν προχτήσῃ Αὐτὸ δὲν ἰσυχάζῃ. Ἐγὼ δὲν κρίβομε ἀλλὰ περπατῶ παρὸν καὶ ὅποτε ἔλθῃ ἡ Ἀναφορὰ νὰ μοῦ δώσῃς ἴδισῃ —καὶ νὰ Βουλόσῃς τὴν Βασιλικὴν Ἀναφορὰν καὶ ὅσι σὲ ῥοτοῦνε Αὐτὸ γηρεύῃ ὅλι ἡ Ἑλὰς καὶ Κράτι τὸ σχέδιον τῆς Ἀναφορᾶς καὶ δίχνετο ὅλον τὸν χριστιανῶν ἀν εἶναι πιστοὶ χριστιανοί.

» Τόσον καὶ μένομεν

Χριστοφορος Κύρικας.»

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ νομάρχου Λακωνίας τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἦσαν ὑποβολιμαῖα, ἄδηλον ὅμως ποῦ στηρίζεται ἡ ὁπωσοῦν αὐθαίρετος αὕτη εἰκασία. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὡς ἐκ τοῦ ὕφους αὐτῶν καὶ τοῦ περιεχομένου, συμφώνου κατὰ πάντα πρὸς τὰς δοξασίας, ἃς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας περιστάσεις ὁ Χριστόφορος ἐφανέρωσεν, ἀδιστάκτως φρονῶ ὅτι καὶ ἂν δὲν ἐγράφησαν ἰδιοχείρως παρ' αὐτοῦ, ἐγράφησαν ὅμως πάντως καθ' ὑπαγόρευσιν ἢ κατ' ἔμπνευσίν του.

(*Ἕπεται συνέχεια*). Χαραλαμπης Αννινος

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τρεῖς ὅλους μῆνας διήρκεσεν ἡ κρίσις αὕτη, ἀλλὰ τέλος κατίσχυσεν ἡ σιδηρᾶ τοῦ Ἑταιριάρχου κρᾶσις καὶ ἤρχισε βραδέως ἡ ἀνάρρωσις· νέαν δ' ἐπήγαγεν αὕτη διὰ τὸν ἀτυχῆ Ραγνάρον δοκιμασίαν, καθ' ὅσον μόλις ὀλίγον ἀναλαβών, ὁ Χαράλδος ἤρχισεν αὖθις ἐπισπεύδων τὸν εἰς Βιθυνίαν ἀπόπλουν. Μάτην διὰ μυρίων προφάσεων ὁ Πρωτοσπαθάριος ἀπέτρεπεν αὐτόν, μάτην κατεδείκνυε τὴν ἐλαχίστην τῆς ἐπιτυχίας ἐλπίδα, τῇ ἐλλείψει πάσης ἀσφαλοῦς νύξεως, ὁ Χαράλδος οὐδὲ κἂν ἀπαντῶν, συνεπλήρου τὰς ἑτοιμασίας.

— Ἐν Βιθυνίᾳ μόνῃ αἱ μοναὶ ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοντάδας, ἔλεγεν ὁ Ραγνάρος.

— Ἀδιάφορον, ἀπήντα ὁ Ἑταιριάρχης, ἐπισκεπτόμεθα πάσας.

— Πλὴν καὶ τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ὑπέδειξε μάταιος τῶν ναυτῶν θρύλλος· οὐδὲν ἀπολύτως ἐν Βυζαντίῳ ἐγνώσθη.

— Ἐὰν ἐκεῖ ἀποτύχωμεν, διατρέχομεν τὸ λοιπὸν Κράτος, κρούομεν εἰς πάσας τὰς θύρας.

— Φεῦ, ὄνειρα καὶ παραφροσύνη! Τῶν μονῶν ἄλλως τε τὸ ἄσυλον ἱερόν· καὶ εἰς τὴν ἔρευναν ἐπιτυχόντες οὐδὲν κερδίζομεν.

Digitized by Google

— Ὦ, δεῖξόν μοι μόνον ποῦ κρύπτεται, καὶ ἀνατρέπων ὡς χάρτινα τὰ ἰσχυρότερα τείχη, διὰ τοῦ ξίφους τούτου ἀποσπῶ αὐτὴν ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν μυσαρῶν αὐτῆς ἁρπάγων.

Τέλος ἔφθασεν ἡ τοῦ ἀπόπλου ἡμέρα, καὶ ὁ ἀτυχὴς Ῥαγνάρος, ἑκὼν ἄκων ὡμολόγησε πλέον τὴν φοβερὰν ἀλήθειαν. Ἀπὸ μηνῶν ἤδη συγκατελέγετο ἡ Μαρία μετὰ τῶν ἀγγέλων. Τὸ ἀπαγαγὸν αὐτὴν πλοῖον ἐπέστρεψεν ἁπλῶς εἰς Βυζάντιον, ὅπου ἐκλείσθη εἰς τὴν λεγομένην «Μετάνοιαν»· ἐκεῖ δὲ, καταληφθεῖσα ὑπὸ νόσου δεινῆς, ἀπεβίωσε μετὰ ἕνα μῆνα, τοῦ Χαράλδου ἀσπαζομένη τὴν εἰκόνα. Κατὰ γενικὴν δὲ πεποίθησιν ἐπρόκειτο καὶ αὖθις περὶ τῶν βραδυθανάτων ἐκείνων φαρμάκων, ἅπερ τοσοῦτον ἐπιτηδείως ἐμίγνυον τῆς Ζωῆς οἱ ἀκόλουθοι.

Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τοῦ Χαράλδου ἐπήρεια τῆς ἀπαισίας ταύτης ἀποκαλύψεως. Κατ' ἀρχὰς ἀπέμεινεν ὡσεὶ ἐμβρόντητος καὶ ξένος εἰς πᾶσαν τὴν πέριξ φύσιν, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἐξερράγη καὶ αὖθις ἡ προτέρα νόσος, ἥτις τὴν φορὰν ταύτην ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου.

Ἐν τούτοις νέαι ἠγγέλλοντο ἐκ Βυζαντίου σκευωρίαι. Ἀποτυχοῦσα παρὰ τῷ Χαράλδῳ, καὶ ἀγρίως ἐκδικηθεῖσα, ἡ Αὐτοκράτειρα ταχέως ἐλησμόνησεν αὐτόν, συντελοῦντος καὶ τοῦ Κατεπάνω Κωνσταντίνου Ἀρτοκλίνου, μεθ' οὗ εἰς μυστικὰς διετέλει σχέσεις, ζῶντος ἔτι τοῦ Μιχαὴλ Δ'. Ἐπειδὴ δὲ ᾐσθάνετο ἀληθῶς τὴν ἀνάγκην ἰσχυροῦ τινος ἀντιλήπτορος κατὰ τῶν ἐπιβούλων τῆς ἀδελφῆς, ἀπεφάσισε, διὰ τὸ ἁπλούστερον, τὸν μετὰ τοῦ φίλου αὐτῆς τούτου γάμον, ὅστις, κατὰ τὸν χρονογράφον ἦν «τὸ εἶδος εὐπρεπής». Ἀλλ' ὁ Ἀρτοκλίνης ἦν ἔγγαμος, καὶ ἡ νόμιμος αὐτοῦ σύζυγος, μαθοῦσα τὰ τεκταινόμενα, ὅπως προλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βουλεύματος ἐδηλητηρίασεν αὐτόν. «Τούτου ἡ σύνοικος, λέγει ὁ Γλυκᾶς, οὐχὶ μισοῦσα, μέλλουσα δὲ αὐτὸν στερεῖσθαι τοῦ βίου ἐξάγει φαρμάκοις». Παράδοξος ἐκδήλωσις συζυγικοῦ φίλτρου.

Ἡ Ζωή, κατὰ τὸ σύνηθες, ὀλίγον ἐπὶ τούτῳ ἐταράχθη, καὶ ἀπολέσασα τὸν παρόντα φίλον, ὡς καταλληλότερον ἐκ τῶν παρελθόντων ἐξέλεξεν ἕτερον Κωνσταντῖνον, τὸν λεγόμενον Μονομάχον. Οὗτος ἀναφανδὸν ἄλλοτε μετ' αὐτῆς συνέζη, ἀλλ' ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ πανισχύρου τότε Ὀρφανοτρόφου εἰς Μιτυλήνην, ἐπὶ τῇ οὐχὶ ἀβασίμῳ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐπωφθαλμία εἰς τὸ στέμμα. Καὶ ἀνεπλήρωσε μὲν αὐτὸν ἀμέσως ἡ Αὐγούστα διὰ τοῦ Ἀρτοκλίνου, οὐδὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου σταλεῖσαν διαταγὴν πρὸς ἐκτύφλωσιν αὐτοῦ παρακωλύσασα· ἀλλ' ἅμα κατίσχυσε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαήλ, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν οὐχ' ἧττον καὶ ἀνέδειξε δικαστὴν Ἑλλήνων. Ἤδη δέ, θανόντος τοῦ Ἀρτοκλίνου, ᾐσθάνθη ἀναζωπυρούμενον τὸ ἀρχαῖον αἴσθημα, καὶ συνεζεύχθη μὲν αὐτὸν τῇ 10ῃ Ἰουνίου 1042, ἔστεψε δὲ Βασιλέα τὴν ἐπιοῦσαν, ἤτοι πεντήκοντα μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Μιχαὴλ Ε'.

Ὁ Μονομάχος κατὰ τὸν Γλυκᾶν, ἦν «ἀδαὴς μὲν τὰ πολεμικά, τοσοῦτον δὲ μεγαλοπρεπὴς καὶ μεγαλόδωρος, ὡς πάντας ἐπαπολαῦσαι τῶν χαρίτων αὐτοῦ.» Ἀληθῶς δὲ ἦν ἀνὴρ μετριώτατος καὶ ὑπὸ μεγίστων περιεβάλλετο δυσχερειῶν, ὥστε ὀλεθρία ἐν συνόλῳ ἀπέβη ἡ δωδεκαετὴς αὐτοῦ βασιλεία. Καὶ πρῶτον μὲν ὁριστικῶς ἐξώρισεν εἰς Λέσβον τὸν Ὀρφανοτρόφον, ὅστις ἀπεβίωσεν ἐκεῖ τὸ προσεχὲς ἔτος· μεθ' ὃ ἀπέστειλε τὸν Μιχαὴλ Ε'., καίτοι τυφλόν, εἰς Χίον, καὶ τὸν Νωβελίσσιμον Κωνσταντῖνον εἰς Σάμον Προσεταιρισθεὶς δὲ τοὺς Συγκλητικοὺς διὰ προβιβασμῶν, τοὺς ἀστοὺς δι' ἀφειδῶν χρυσίου διανομῶν καὶ τὸ λοιπὸν ὑπήκοον διὰ τῶν συνήθων ὑποσχέσεων, ἀνέδειξεν ἐπὶ τέλους Μάγιστρον καὶ Πρωτοστράτορα τὸν Ῥωμανὸν Σκληρόν, περιφανοῦς οἴκου γόνον, ἀλλ' ἀτομικῶς οὐτιδανόν, καὶ ὀφείλοντα τὴν προαγωγὴν ταύτην εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, μεθ' ἧς ὁ Μονομάχος ἀπό τινος συνέζη, καθ' ὃ εὑρίσκων βεβαίως ἀνεπαρκῆ τὰ ἕωλα τῆς Ζωῆς κάλλη.

Ἀλλὰ ταχέως ἐνέσκηψαν ἐπὶ τοῦ Κράτους μεγάλα δεινά, οὐδ' ἔλειψε τὸ σύνηθες προμήνυμα, διότι «ἐφάνη κομήτης ἀπὸ τῆς ἑῴας πρὸς τὴν δύσιν τὴν πορείαν ποιούμενος, καὶ ὡράτο μῆνα ὅλον λάμπων· προεμήνυε δὲ οὗτος τὰς μελλούσας γενέσθαι κοσμικὰς συμφοράς». Πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον ἐπανέστη ὁ Ἡγεμὼν τῶν Σέρβων Στέφανος Βοϊθσλαῦος, ὅστις οὐ μόνον τὴν ἰδίαν χώραν ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰς παρακειμένας ἐπαρχίας ἐπέδραμεν. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Θ'., ἐνῷ διεσώζοντο ἔτι περιφανεῖς τινες Στρατηγοί, ἐπέτρεψε τὴν περιστολὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἄρχοντα τοῦ Δυῤῥαχίου Μιχαήλ, προσφάτως διορισθέντα καὶ ὅλως ἀδαῆ· καὶ εἰσήλασε μὲν οὗτος εἰς Σερβίαν μετὰ ἑξακισμυρίων ἀνδρῶν, δῃώσας κατ' ἀρχὰς τὴν χώραν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑποχώρησιν, προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἰς τὰς ὀρεινὰς παρόδους, ἀπώλεσε τὰ δύο τρίτα τῆς στρατιᾶς μεθ' ἑπτὰ Στρατηγῶν, καὶ μόλις διεσώθη μετ' ὀλίγων ἐπιζησάντων.

Καὶ ὅμως ταῦτα ἦσαν μηδαμινὰ παραβαλλόμενα πρὸς τὸν ἕτερον κίνδυνον, ὅστις μετ' ὀλίγον ἠπείλησε τὸν θρόνον. Εἰς τὴν Ζωήν, διοικήσασαν κατὰ τὸ δοκοῦν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου, ὠφείλετο πρᾶξις συνετή, καθ' ὅσον ἐξεπέμφθη τότε Στρατηγὸς ἐν Ἰταλίᾳ ὁ ἡρωϊκὸς Μανιάκης, ὁ ἀπὸ τῆς Σικελικῆς στρατείας ἰδιωτεύων. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἔτι ἐλπίς τις

Digitized by Google

πρὸς διάσωσιν τῶν δυτικῶν ἐκείνων χωρῶν, βεβαίως ὁ μόνος πρὸς τοῦτο κατάλληλος ἦν ὁ στήσας τὰ τρόπαια τῶν «Ῥημάτων» καὶ «Δραγηνῶν»· ἀλλὰ κατ' ἀτυχῆ συγκυρίαν ἀρχαία ὑφίστατο ἔχθρα μεταξὺ τοῦ Μανιάκη καὶ τοῦ Σκληροῦ, ἀδελφοῦ τῆς φίλης τοῦ Μονομάχου, ἣν ἀφελῶς ὁ δῆμος τῆς πρωτευούσης ἐκάλει Σκλήραιναν. Διὸ καὶ μόλις προχειρισθεὶς οὗτος Πρωτοστάτωρ καὶ Μάγιστρος, οὐδὲν ἠμέλησεν ὅπως ἐκδικηθῇ τὸν Στρατάρχην· καὶ πρῶτον μὲν ἤρχισε δῃῶν καὶ κείρων τὰς κτήσεις αὐτοῦ ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀνατολικῶν, μετὰ τοῦτο ἀναιδῶς περιύβρισε τὴν συζυγικὴν αὐτοῦ τιμήν, καὶ τέλος ἐπὶ τοσοῦτον κατεῤῥαδιούργησε τὸν Μονομάχον, ὥστε παύσας οὗτος τὸν Μανιάκην, διώρισεν ἀντ' αὐτοῦ εὐτελῆ τινα Πρωτοσπαθάριον, ὀνόματι Πάρδον.

Ἀλλὰ τότε ἀπώλεσε τέλος ὁ δαφνηφόρος Στρατηγὸς τὴν ὑπομονήν, καὶ τὸν μὲν Πάρδον ἐφόνευσε, περιβληθεὶς δὲ τὸ διάδημα, διεπεραιώθη μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ ἀπὸ Ὑδροῦντος εἰς Δυῤῥάχιον, ὅπως ἐκεῖθεν βαδίσῃ κατὰ τῆς πρωτευούσης. Τὰς εἰδήσεις ταύτας μαθὼν ὁ Μονομάχος καὶ δικαίως κατοῤῥωδήσας, ἔπεμψε γράμματα τῷ παρωργισμένῳ Στρατάρχῃ, δι' ὧν ἐζήτει τὴν κατάθεσιν τῶν ὅπλων καὶ πᾶσαν ἐπρότεινεν εὐεργεσίαν· ἀλλ' ὁ μέγας στασιαστὴς ἀπέμεινεν ἀμετάπειστος, καὶ κατ' ἀνάγκην τέλος ἀπεστάλη κατ' αὐτοῦ δύναμις, ἡ *χεὶρ βαρεῖα*, κατὰ τὸν Γλυκᾶν· «ποδάγρᾳ γὰρ ὁ βασιλεὺς συνεχόμενος καὶ παρὰ δαιμνίοις ἁπαλοῖς κείμενος, δι' ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις ἐφίστασθαι οὐκ ἠδύνατο».

Ἐν τούτοις ὁ Χαράλδος, διαδρὰς καὶ αὖθις ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ θανάτου, ἔβαινε πρὸς τελείαν ἀνάῤῥωσιν, ἓν δὲ μόνον διετήρει ἐκ τοσούτων συμφορῶν αἴσθημα, τὸν ἄσβεστον πόθον τῆς ἐκδικήσεως. Ὅτε κατέφθασεν εἰς Προκόννησον τῆς μεγάλης στάσεως ἡ εἴδησις, ἕνα ὅλον μῆνα μετὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς, ἀφῆκε φωνὴν ἀγαλλιάσεως, καθ' ὅσον ἀμέσως ἐν αὐτῇ διέγνω εὐκαιρίαν ἀρίστην πρὸς κορεσμὸν τοῦ πάθους αὐτοῦ. Τὸν ἀρχαῖον συναγωνιστὴν Μανιάκην εἰλικρινῶς φιλῶν, ἐθεώρει εὐχερῆ τὴν ἐπιτυχίαν· ἔβλεπεν ἤδη τὸν ἀπρόσμαχον δορυκτήτορα σαρώνοντα ὡς ἀπλῆν ἀχυρίνην στοιβάδα τὴν ἐν Βυζαντίῳ σαθρὰν βασιλείαν, καὶ μόνον ἕνα εἶχε φόβον, μὴ φθάσῃ παρακαίρως. Ὢ ἄφατος τρυφὴ ἡ ἀγωνία τῆς ἐστεμμένης ἁρπυίας, τῆς κρημνισάσης αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον ἀτέρμονος πένθους!

Ἅμα δὲ ὁριστικῶς ἀποφασίσας, ἀνεκοίνωσε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Ῥαγνάρον.

—Οὐδόλως σὲ παρασύρω, εἶπεν, ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς μου ἀκράδαντος. Ὑπηρετῶν τὴν δυναστείαν ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἔσο σὺ πιστὸς μέχρι τέλους, ἀλλ' ἐσήμανε δι' ἐμὲ ἡ ἡδεῖα τῆς Νεμέσεως ὥρα.

—Γνωρίζω τὸ μάταιον πάσης συμβουλῆς, ἀπήντησεν ὁ Πρωτοσπαθάριος, διὸ καὶ σιγῶ, ἀλλ' ἡ καρδία μου αἱμάσσει· μετὰ περιφανεῖς ὑπηρεσίας δέκα ὅλων ἐτῶν, ἤδη στρέφεσαι κατὰ τοῦ Κράτους.

— Ἀπ' ἐναντίας σώζω αὐτό, κρημνίζων τὴν ἀλιτηρίαν ἐκείνην.

—Οὐδόλως ὑπερμαχῶ τῆς Ζωῆς, ἀλλ' ἱερὸν τὸ κεχρισμένον μέτωπον, καὶ τοῦ Βουλγαροκτόνου ἀνεψιὰ ἡ ἀναξία ἐκείνη, εἰς οὗ τὴν ὑπηρεσίαν αἱ τρίχες μου ἐλευκάνθησαν. Οὐχ' ἧττον σὲ συνοδεύω. Ἀποχωρεῖς τῆς Αὐλῆς ὁ συμπατριώτης, ὁ φίλος, καὶ ἀπόλυτον ἔχεις ἀνάγκην περιθάλψεως· παράλαβέ με, οὐχὶ πλέον ὡς συστρατιώτην, ἀλλ' ὡς νοσοκόμον.

Ὁ Χαράλδος ἐῤῥίφθη εἰς τοῦ πιστοῦ ἑταίρου τὰς ἀγκάλας, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέπλεεν ἡ θαλαμηγός, παραλαμβάνουσα πάντα τοῦ Χαράλδου τὰ πολύτιμα, ὑπὸ τῆς Ζωῆς πρὸ μικροῦ πεμφθέντα μεθ' ὑβριστικοῦ μηνύματος. —«Ἦλθες ὅπως θησαυρίσῃς, ἔλεγεν ἡ ἀγέρωχος Αὐγοῦστα. Λάβε καὶ φύγε».—Ἦν δὲ τόσος ὁ θησαυρὸς ἐκεῖνος, ὥστε, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, δώδεκα εὐσταλεῖς νεανίαι μόλις μετεκόμισαν αὐτόν.

Δύο ἑβδομάδας ἀργότερον ἡ θαλαμηγὸς κατέπλεεν εἰς Δυῤῥάχιον, ὅπου παρέμενεν εἰσέτι ὁ Μανιάκης. Ἅμα τὸν Χαράλδον ἰδών, ἐξεδήλωσεν οὗτος πανδήμως τὴν ἀγαλλίασιν αὐτοῦ.

— Οἰωνὸς ἄριστος, ἀνεφώνησεν· ἀρωγὸν ἔχων τὸν βραχίονά σου προκαλῶ πλέον τὴν οἰκουμένην.

— Δέχθητι πρόθυμον συναγωνιστήν, ἀπήντησεν ὁ Ἑταιριάρχης, ὅστις ἀπὸ τοῦδε σὲ ἀνακηρύττει Τρισαύγουστον.

— Μερίσθητι μετ' ἐμοῦ τὴν πορφύραν· σοὶ προσφέρω τὴν συναρχίαν, ἢ τὰς ἐπαρχίας ὅσας ἐπιθυμεῖς.

— Θερμὰς χάριτας, ἀλλ' εἷς μόνος μὲ ἄγει πόθος, τῆς Ζωῆς ἡ καταστροφή.

— Σ' ἐννοῶ καὶ τὰ πάντα γνωρίζω· μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν διευθετοῦμεν τὰ λοιπά.

— Καὶ πότε βαδίζομεν ;

— Αὔριον. Ὁ βασιλικὸς στρατὸς κατέφθασεν εἰς Ὀστροβόν, τετράκις μείζων τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐδὲν φοβοῦμαι· σὺ μόνος ἀναπληροῖς ὁλοκλήρους φάλαγγας.

— Καὶ τίς ὁ Στρατηγός ;

— Ὁ Στέφανος, εὐνοῦχος, διατελέσας πρὸ μικροῦ Κουβικουλάριος τῆς Ἀνάσσης.

— Τότε ὁπλισθῶμεν μᾶλλον διὰ μαστίγων.

(*Ἕπεται συνέχεια*) Κλεων Ραγκαβης.

Digitized by Google

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΙΝΕΖΙΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ

(Ὁ γνωστὸς λόγιος καὶ διακεκριμένος συγγραφεὺς κινέζος στρατηγὸς Τσὲγκ-Κὶ-Τόγκ ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν τῷ *Φιλολογικῷ παραρτήματι τοῦ Φιγαρώ* περίεργον ἐθνογραφικὴν πραγματείαν περί τινων ἑορτῶν καὶ διασκεδάσεων ἐν Κίνᾳ, ἣν μεταφέρομεν κατωτέρω χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*.)

Α΄.

ΑΙ ΛΕΜΒΟΔΡΟΜΙΑΙ ΤΟΥ ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ

Κάμνει φοβερὰν ζέστην, τεσσαράκοντα βαθμῶν ὑπὸ σκιάν, καὶ δὲν εἴμεθα ἀκόμη ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος! Εἶνε ἡ πέμπτη ἡμέρα τῆς πέμπτης σελήνης, χρονολογία καθ' ἣν τελεῖται ἡ ἑορτὴ τοῦ Δράκοντος.

Ἡ πόλις μεταβάλλει ἐντελῶς ὄψιν, χάρις εἰς τ' ἀναρίθμητα κόκκινα χαρτία τὰ προσκολλώμενα ἐφ' ὅλων τῶν θυρῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγινώσκοντ' ἐπιγεγραμμέναι εὐχαὶ εὐτυχίας διατυπούμεναι κατὰ μυρίους τρόπους. Παρ' αὐτοῖς δὲ ἀνὰ δύο δέσμαι τυφοειδῶν[1] φυτῶν, δεδεμέναι καλῶς τὰς ῥίζας δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν, εἶνε προσηλωμέναι ἐν τῷ μέσῳ ἑκάστης θύρας. Διότι πρόληψις κοινὴ ὑπάρχει ὅτι τὰ φύλλα τῶν φυτῶν αὐτῶν, ἅτινα ἐκτείνονται ἐν σχήματι ξίφους, ἀποδιώκουσι τὰ πονηρὰ πνεύματα.

Μετὰ τὰς εἰθισμένας προσευχὰς καὶ θυσίας ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τῶν προγόνων εὐωχήθημεν οἰκογενειακῶς διὰ τῶν εἰθισμένων ἐδεσμάτων, πίνοντες ἅμα οἶνον περιέχοντα θεῖον καὶ ἀρσενικόν, ὅστις, κατὰ ἰδέαν λίαν διαδεδομένην, καταστρέφει δι' ὅλον τὸ ἔτος τὰ σπέρματα τῶν ἐπιδημικῶν νόσων.

Ἅμα σημάνῃ μεσημβρία, τίθενται μετὰ σπουδῆς πανταχοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν αὐλῶν δοχεῖα πλήρη ὕδατος ἵνα δεχθῶσι τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εὑρισκομένου τότε ἀκριβῶς ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στερεώματος. Διότι γνώμη ἐπικρατεῖ ὅτι τὸ ἀκτινόβλητον αὐτὸ ὕδωρ φυλασσόμενον χρησιμεύει ὡς κάλλιστον φάρμακον διὰ τοὺς δυσκόλους τοκετούς.

Μετὰ τὸ γεῦμα διευθυνόμεθα πρὸς τὴν Δυτικὴν λίμνην διὰ νὰ παραστῶμεν εἰς τὰς λεμβοδρομίας τῶν *δρακοντείων λέμβων*. Καλοῦνται δὲ οὕτως αὗται διότι εἶνε πλοῖα μακρότατα καὶ χαμηλά, ἀλιτενῆ, ἀβαθῆ, ὧν ἐπιβαίνουσιν εἴκοσιν ἢ τριάκοντα κωπηλάται, φέροντα ἐπὶ τῆς πρῴρας συνήθως μὲν ὁμοίωμα κολοσσαίου δράκοντος, ἄλλοτε δὲ καὶ ἁπλῶς ἵππου ἠνωρθωμένου. Ναύτης ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ζῴου κρατεῖ σημαίαν μακράν, ἧς αἱ κινήσεις ὑποδεικνύουν τὴν διεύθυνσιν ἣν πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν πηδαλιοῦχον, ὅστις ἀκίνητος ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς λέμβου χειρίζεται τὸ πηδάλιον. Παρὰ τὰ νῶτα δὲ τοῦ δράκοντος ὀρχήστρα ἀνακρούει θορυβώδη τύμπανα καὶ κύμβαλα κεραυνόηχα.

Μακρὰν ἐπιφαίνεται τὸ σημεῖον τοῦ τέρματος τῆς λεμβοδρομίας. Εἶνε δὲ τοῦτο ἐνίοτε ζωντανὴ νῆσσα, ἥτις βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ μόλις λέμβος τις πλησιάσῃ, ζητοῦσα νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν πολυαρίθμων κυνηγῶν της, ὁ ἐπιτηδειότερος ὅμως ἢ ὁ εὐτυχέστερος τῶν ὁποίων κατορθόνει ἐπὶ τέλους νὰ συλλάβῃ καὶ ἀνυψώσῃ ἐν θριάμβῳ τὸ κραυγάζον καὶ πτεροκοποῦν πτηνόν. Συνηθέστερον ὅμως τὸ σημεῖον τοῦ τέρματος εἶνε μέγα τεμάχιον βαμβοῦ (ἰνδοκαλάμου), ἐφ' οὗ ἁπλοῦται πολύτιμον μετάξινον ὕφασμα, προσφερόμενον ὑπὸ ἑταιρίας τινός, ὅπερ ὁ πρῶτος καταφθάνων λαμβάνει ὡς γέρας τοῦ ἀγῶνος.

Ἅμα δοθέντος τοῦ συνθήματος ἡ πάλη ἄρχεται. Αἱ σημαῖαι κυματίζουν, πάλλονται, δεξιᾷ, ἀριστερᾷ, ἐνδεικνύουσαι τὸν δρόμον εἰς τὸν ἔμψυχον ἀνδριάντα, ὅστις καθήμενος εἰς τὸ πηδάλιον ἰθύνει τὰς προσπαθείας τῶν ναυτῶν. Ὠθούμεναι ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων κωπῶν των αἱ ἄκατοι ὀλισθαίνουν ἀστραπιαίως ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν τῶν θεατῶν συνηθροισμένων ἐπὶ τῶν ὄχθῶν ἢ συνωθουμένων ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ ἐντὸς τῶν κοιτώνων τῶν ἰουγκῶν[1], αἵτινες εἶνε προσδεδεμέναι εἰς τὴν παραλίαν.

Βλέπετε τότε τὰ ῥιπίδια κινούμενα ἀστραπιαίως, ὡς νὰ καταδεικνύουν τὴν ταχύτητα τῶν παλμῶν οὓς δοκιμάζουν παρακολουθοῦντες τὸν ἀγῶνα οἱ θεαταί. Τὰ κύματα, ἅτινα ἐξωθοῦν αἱ ἄκατοι, σπεύδουσαι πρὸς τὴν ὄχθην, καλύπτουν ἐπὶ στιγμὴν τὰ ἄνθη τῶν λωτῶν καὶ τῶν νυμφαιῶν, ἅτινα ὅμως ἀναφαίνονται πάλιν δροσερώτερα καὶ ἁγνότερα μετὰ τὴν σύντομον αὐτῶν καταβύθισιν. Καὶ τὰ μεγάλα φύλλα τῶν νυμφαιῶν, ἀνορθούμενα ἐκ νέου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, συναποφέρουν εἰς τὸ βάθος των ἱκανὸν ὕδωρ, ὅπερ ἀφίνουν νὰ ἐπαναπίπτῃ εἰς καταρράκτας θαμβούντων μαργαριτῶν, καὶ βυθίζονται ἐκ νέου, διὰ νὰ ἐξέλθουν πάλιν μετ' ὀλίγον, ἐν ῥυθμικαῖς ἀναπάλσεσιν, αἵτινες ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ πολύ...

Εἶνε ὁ μέγας ναυτικὸς ἀγὼν τῶν Κινέζων καὶ ἡ ὄψις τῆς λίμνης εἶνε ἀληθῶς φανταστική. Φαντασθῆτε διὰ μίαν στιγμὴν κατάμεστα ὅλα τὰ θεωρεῖα τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων ἢ τὰς πλήρεις κόσμου ἐξέδρας τῶν ἱπποδρομιῶν τοῦ Λονσάν, κυλινδουμένας ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἐντὸς πλοίων γεμάτων ἀπὸ ἄνθη καὶ ὧν αἱ θυρίδες σπινθηροβολοῦν εἰς τὸν ἥλιον ὅστις ῥίπτει τὰς ἀκτῖνάς του ἐπὶ τῶν διαφανῶν καὶ πολυχρώμων ὑέλων των. Προσθέσατε εἰς τὴν εἰκόνα

[1] *Τυφοειδῆ φυτὰ* καλοῦνται εἶδός τι ὑδροχαρῶν φυτῶν.

[1] Ἰνδικὰ πλοῖα χρησιμεύοντα συνήθως εἰς ἐκδρομὰς χάριν διασκεδάσεως, εἶδος θαλαμηγῶν.

Digitized by Google

αὐτὴν ὅτι αἱ κυρίαι φέρουν τὰς πολυτελεστέρας καὶ κομψοτέρας ἐνδυμασίας των. Προσθέσατε ἀκόμη τὴν ἔκτακτον φαιδρότητα τὴν ἐπικεχυμένην εἰς τὰς μορφὰς ὅλου τοῦ λαοῦ. Καὶ δύνασθε τότε νὰ σχηματίσητε ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς τόσον δημοτικῆς ταύτης ἑορτῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀγώνων, οἱ πεζοὶ διασκορπίζονται καὶ οἱ ἐπιβάται τῶν ἰουγκῶν ἀποβιβάζονται. Τοῦ ἡλίου μὴ καταδύσαντος ἔτι, ὁ κόσμος ἐπωφελεῖται τῶν ὀλίγων ὑπολειπομένων ὡρῶν τῆς ἡμέρας διὰ ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον καὶ ν' ἀπολαύσῃ τὴν δρόσον τῆς ἐξοχῆς. Καὶ ἄλλοι μὲν διευθύνονται εἰς τὸ πλησίον τῆς λίμνης ᾠκοδομημένον μοναστήριον, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τὰ πέριξ παλαιοῦ τινος τύμβου μεγάλα δένδρα.

Ἐν τῷ τύμβῳ τούτῳ εἶνε ὁ τάφος ἀρχαίου τινὸς καὶ διασήμου λογίου τῆς πόλεως ὅστις ζῶν ἔτι ἔκτισε τὴν τελευταίαν του κατοικίαν παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, ἐν θαυμαστῇ τοποθεσίᾳ. Ἀντὶ δὲ τῶν συνήθων ἐπιγραφῶν δι' ὧν ἐξυμνοῦνται αἱ ἀρεταὶ τῶν θανόντων ἐπὶ τῶν κοινῶν τάφων ὁ λόγιος εἶχεν ἐπιγράψῃ ἐπὶ τῶν λίθων τοῦ μνημείου τὰ ποιήματα ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων του. Ἰδοὺ τρεῖς τῶν γνωστοτέρων ἐκ τῶν στίχων τούτων:

«Κάτ' ἀπ' τὴ χλόη τῶν ἀνθῶν κι' ἀπ' τῶν πευκῶν τὸν ἴσκιο
Τὴ μυρωδιὰ τοῦ λιβανιοῦ θὰ δέχωμαι γιὰ πάντα
Ποῦ νὰ μοῦ φέρνουν θάρχωνται μὲ σέβας τὰ παιδιά μου.»

Προεχωρήσαμεν μετὰ φίλων μέχρι τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ἐγείναμεν δεκτοὶ προθυμότατα. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Βούδδα μᾶς προσέφεραν κατ' ἀρχὰς ἀνὰ ἕνα κύαθον ἐξαισίου τείου καὶ κατόπιν μᾶς προσεκάλεσαν νὰ μείνωμεν ἵνα δειπνήσωμεν μετ' αὐτῶν. Δεῖπνον νηστήσιμον—διότι οἱ βουδδισταὶ δὲν κρεωφαγοῦν — ἀλλ' ἐξαίρετον οὐχ ἧττον. Πρῶτον μὲν διότι διέφερε τῆς συνήθους μονοτόνου διαίτης· καὶ ἔπειτα διότι ἡ μαγειρικὴ τῶν ἱερέων αὐτῶν, μολονότι νηστήσιμος, εἶνε ὄντως ἀξία τῆς ἐπὶ θαυμασίᾳ λεπτότητι φήμης της. Μᾶς παρεκάλεσαν νὰ ἐπανέλθωμεν μετὰ ἕνα μῆνα διὰ νὰ δοκιμάσωμεν τοὺς καρποὺς τοῦ Λισί, ὡραίου δένδρου ἐκ τοῦ καλλιτέρου εἴδους τοῦ ὁποίου ὁ κῆπός των λέγουν ὅτι ἔχει δεκαοκτὼ ὅλα στελέχη, ἅτινα ὀνομάζουν *τὰ δεκαοκτὼ κορίτσια*. Διὰ νὰ σᾶς εἰκονίσω δὲ τὴν γραφικότητα τῆς θέσεως ἐν ᾗ κεῖται τὸ μοναστήριον, ἀρκεῖ μόνον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἓν ἀπόσπασμα διασήμου τινὸς ποιήματος, ἐγκεχαραγμένου ἐπὶ βράχου, ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Βούδδα:

«Ἐνῷ γλυκὰ λιγοθυμᾷ ὁ ἦχος τῆς καμπάνας
Καὶ μοιάζει σὰ νὰ χάνεται 'ς τὰ σύννεφα τῆς δύσης,
Ὁ ποιητὴς μὲ ὄνειρα γεμάτο τὸ κεφάλι
Πλανᾶται ὁλομόναχος καὶ γύρω τὸν κυκλόνουν,
Τριγύρω κι' ἀποπάνω του, δέκα χιλιάδες δέντρα.»

Ἐπειδὴ ἡ ὥρα εἶχε παρέλθῃ, ἀπεφασίσαμεν νὰ κοιμηθῶμεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ἐνταῦθα δὲ κρίνω εὔκαιρον νὰ σημειώσω ὅτι ἐν Κίνᾳ ὅλα τὰ μοναστήρια ἐκπληροῦν συγχρόνως καὶ χρέη ξενοδοχείων συνήθως· πολυπληθῆ φιλικὰ δωμάτια εἶνε πάντοτε φυλαγμένα ἐπὶ τούτῳ, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐπισκεπτῶν. Ἐπωφελήθημεν ἀσμένως τῆς καλῆς ταύτης συνηθείας, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ, ἐπὶ τῇ ἐπελεύσει τῆς νυκτός, αἱ πύλαι τῆς πόλεως εἶχον κλεισθῇ καὶ εὑρισκόμεθα κλεισμένοι . . . ἔξω. Δὲν δυσηρεστήθημεν δὲ διὰ τὸ κλείσιμον αὐτό, ἰδίως διότι τὸ ἑσπέρας ἠδυνήθημεν οὕτω νὰ παραστῶμεν εἰς μίαν ἱεροτελεστίαν τῶν βουδδιστῶν καὶ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἐκτὸς τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἅτινα ἐπιβάλλουν τὴν σοβαρότητα ἣν ἀπαιτεῖ τὸ ἐπάγγελμά των, οἱ ἱερεῖς οὗτοι ἦσαν ὅλοι ἄνθρωποι ὡς πᾶς ἄλλος, ἁπλοὶ θνητοί, εὐθυμότατοι καὶ ἀγαπῶντες τὸν γέλωτα καὶ τὴν φαιδρότητα. Πίνοντες οἶνον ἐξ ὀρύζης συνεθέτομεν ἅμα μετ' αὐτῶν ἐξ ὑπαμοιβῆς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου στίχους, εἰς οὓς ἐδείκνυντο χαριέστατοι καὶ οὐδαμῶς σχολαστικοὶ καὶ πένθιμοι.

Ἐν τῇ συνδιαλέξει, ὡς καὶ ἐν τῇ ποιήσει, κανεὶς ὑπαινιγμὸς θρησκευτικῶν ἢ κἂν φιλοσοφικῶν ἀντικειμένων. Τὰ ἄνθη, ἡ σελήνη, αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως ὑπῆρξαν τὰ μόνα θέματα. Οἱ ἀγαθοὶ αὐτοὶ ἱερεῖς ἐννοοῦν φαίνεται πολὺ καλὰ ὅτι τίποτε δὲν εἶνε μᾶλλον ἀηδὲς ἢ ν' ἀκούῃς τινὰ ὁμιλοῦντα πάντοτε περὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Εἷς τῶν μετ' ἐμοῦ φίλων ἠρώτησεν ἕνα ἐξ αὐτῶν πῶς ἠμπορεῖ νὰ ζῇ χωρὶς οἰκογένειαν, διότι ὡς γνωστὸν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βούδδα δὲν νυμφεύονται. Ὁ ἱερεὺς ἀπήντησε διὰ τῶν ἑπομένων στίχων:

«Δὲ θέλω τοῦ λωτοῦ ἐγὼ τὰ φύλλα νὰ λερόνῃ
Τοῦ ποταμιοῦ ἡ βρωμερὴ καὶ σιχαμένη λάσπη,
Κ' ἔχω μαχαῖρι κοφτερό, μὲ μύτη ἀκονισμένη,
Γιὰ νὰ μπορῶ ἀπ' τὴ ρίζα τους τὴν πράσινη νὰ κόβω
Ἀγγιχταις, πάντα παστρικαίς, τῆς δροσεραὶς νυμφαίαις.»

Ἐν συνόλῳ, ἦσαν διασκεδαστικώτατοι ὅλοι καὶ ἡ συνομιλία ἐπὶ τοῦ τόνου καὶ κατὰ τὸ εἶδος τοῦτο παρετάθη μέχρι τῆς αὐγῆς. Τὸ δεῖπνον ἔγεινεν ἀληθὴς εὐωχία, ἐντελῶς ὅμως σεμνὴ καὶ εὐπρεπής. Καὶ ἀναμφιβόλως ὁ ἐν τῷ ἱερῷ Βούδδας, ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄνθους τοῦ λωτοῦ του, μὲ τὸ μειδίαμά του τὸ στερεότυπον καὶ τὸ κρανίον του τὸ φαλακρόν, δὲν θὰ ἐθύμωσε δι' αὐτήν!....

Μ*.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ μωρία δὲν θὰ ἦτο ἐντελὴς μωρία ἂν δὲν ἐφοβεῖτο τὸ πνεῦμα. Ἡ κακία δὲν θὰ ἦτο ἐντελὴς κακία ἂν δὲν ἐμίσει τὴν ἀρετήν.

*

Τὸ χαρακτηριστικὸν ἐπισήμου ἀνθρώπου: ὅτι τὸν γνωρίζουσιν ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους αὐτὸς δὲν γνωρίζει.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἐπὶ τῶν διαφόρων γραμμῶν τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἱπποσιδηροδρόμου ἐκυκλοφόρησαν κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἐν συνόλῳ *ἑκατὸν δύο ἑκατομμύρια, ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες ἐπιβάται*, πληρώσαντες κόμιστρα 11,913,347 μάρκων. Τὸ ὑλικὸν τῶν βερολιναίων ἱπποσιδηροδρόμων ἀποτελεῖται ἐξ 808 ἀμαξῶν καὶ 4360 ἵππων, τὸ δὲ προσωπικὸν ἐκ 2880 ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν.

— Τὸν προσεχῆ σεπτέμβριον συνέρχεται ἐν Ἐϊδελβέργῃ τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν γερμανῶν μηχανικῶν.

—Καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην βλαστάνουσιν ἐν συνόλῳ 4200 εἴδη ἀνθέων. Τούτων 420 μόνον ἔχουσιν ἄρωμα. Τὰ πλεῖστα ἄνθη εἶνε λευκά, 1194 εἴδη ὧν 187 εὐώδη· ἕπονται τὰ κίτρινα, 955 εἴδη, ὧν 77 εὐώδη· τρίτα τὰ ἐρυθρὰ 825 εἴδη, ὧν 84 εὐώδη· τέταρτα τὰ κυανᾶ, 594 εἴδη, ὧν 31 εὐώδη, πέμπτα τὰ ἰόχροα, 308 εἴδη, ὧν 13 εὐώδη. Ποικιλόχροα 240 εἴδη ἐν οἷς 28 εὐώδη.

—Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἀπέστειλαν βαρύτιμα γαμήλια δῶρα πρὸς τὸ νεαρὸν αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος τῆς Κίνας.

— Ἐν Λυῶν συνελήφθησαν ἄνθρωποι δύο ἀνὴρ καὶ γυνή, κλέπτοντες παιδία. Εἰς διάστημα ὀλίγων ὡρῶν εἶχον κλέψῃ εἰκοσάδα ὅλην. Τὰ παιδία ταῦτα ἡλικίας 2—6 ἐτῶν εἶχον κλείσῃ ἐντὸς σκοτεινοῦ καὶ βαθυτάτου ὑπογείου. Εὐτυχῶς εἷς διαβάτης ἤκουσε θρήνους προερχομένους ἐκ τοῦ ὑπογείου καὶ ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν ἀστυνομίαν ἥτις σπεύσασα ἠλευθέρωσε τὰ ταλαίπωρα μικρά, ἅτινα ἦσαν ὄχι μόνον ἐγκεκλεισμένα, ἀλλὰ καὶ δεδεμένα. Οἱ παιδοκλέπται συνελήφθησαν, διετέλουν δὲ ἐν καταστάσει μέθης ἀμφότεροι κατὰ τὴν ὥραν τῆς συλλήψεως.

—Ἐν τῷ βρετανικῷ στρατῷ ὑπηρετοῦσι νῦν 2272 στρατιῶται ἔχοντες ἀνάστημα ὑψηλότερον τῶν 6 ποδῶν.

—Παραδοξότατα πειράματα ὑπνωτισμοῦ ἐξετέλεσεν ἐσχάτως ἐν Πετρουπόλει ὁ καθηγητὴς Σελεχὸφ ἐπὶ σκύλων. Οἱ σκύλοι ὑπνωτιζόμενοι εξετέλουν εὐπειθῶς πᾶσαν διαταγὴν ἥτις ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἥτις εἶχε σχέσιν πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν κλίσιν ἢ ἄσκησιν ἑκάστου τῶν σκύλων.

—Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος γενήσεται ἐν Ἀνβέρσῃ διεθνὴς ἔκθεσις γεωγραφικῆς, ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς βοτανικῆς. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην θὰ ἑορτασθῇ ἡ τριακοσιετηρὶς τῆς ἐφευρέσεως τοῦ μικροσκοπίου.

—Διὰ τηλεφωνικῆς γραμμῆς πρόκειται νὰ ἑνωθῇ λίαν προσεχῶς τὸ Λονδῖνον μετὰ τῶν Παρισίων.

—Δύο μεγαλειότητες τοῦ ἀγρίου κόσμου: ὁ βασιλεὺς Δινὰχ Σελιφοῦ ἐκ Σενεγάλης καὶ ὁ βασιλεὺς Καλακαούας ἐκ τῶν Σανδβίχων νήσων θὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Παγκόσμιον ἔκθεσιν.

—Ὁ νεαρὸς ὀρλεανίδης πρίγκηψ Ἐρρῖκος ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐκ τοῦ μικροῦ ταξειδίου του ἐξέδωκε τὰς ὁδοιπορικὰς αὐτοῦ ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἓξ μῆνες ἐν Ἰνδίαις, κυνήγια τίγρεων».

—Τὴν 20 ἰουνίου θὰ συνέλθῃ ἐν Παρισίοις τὸ διεθνὲς φιλολογικὸν συνέδριον συγκαλούμενον ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας τῶν λογίων.

—Λίαν προσεχῶς θὰ πωληθῇ ἐν Παρισίοις ἐπὶ δημοπρασίᾳ, πλουσιωτάτη συλλογὴ εἰκόνων, ἡ τοῦ Σεγετάν, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν εἰκονεμπόρων Γουπὶλ καὶ Σ^α. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐξ ὀλίγων, διακοσίων περίπου, ἀλλ' ἐκλεκτῶν πινάκων παλαιοτέρων καὶ νέων ζωγράφων, πρὸς καταρτισμὸν δ' αὐτῆς ὁ μέχρι τοῦδε κάτοχός της ἐδαπάνησε δέκα μέχρι δώδεκα ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

—Κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην ἐν Ζακύνθῳ ἀπογραφὴν ἐν τῷ παρεδρείῳ Κήπων εὑρέθη εὐτυχὴς οἰκογένεια Φερτσαδᾶ καλουμένη, ἥτις σύγκειται ἐξ εἰκοσιεννέα ἀτόμων· ἤτοι ἐκ τῆς μητρός των, τεσσάρων αὐτῆς τέκνων, τεσσάρων αὐτῶν συζύγων, δέκα ἐξ ἀρρένων αὐτῶν τέκνων καὶ τεσσάρων θηλέων. Ἅπαντες οὗτοι συνεργάζονται ἐν ζηλωτῇ ἁρμονίᾳ, καὶ κατοικοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν.

—Κατὰ τὰς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἑορτὰς εἰς μνήμην τοῦ Οὐασιγκτῶνος τὰ ἐνοίκια τῶν παραθύρων ἅτινα ἔβλεπον πρὸς τὰς ὁδοὺς δι' ὧν διῆλθεν ἡ πομπή, ἔφθασαν μέχρι τῆς τιμῆς χιλίων δολλαρίων ἕκαστον ἤτοι ἄνω τῶν 5,000 δραχμῶν!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἔν τινι δήμῳ τῆς γαλλικῆς ἐπαρχίας Δύο Σεβρῶν, ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως θησαυρὸς περιλαμβάνων 4500 ρωμαϊκὰ νομίσματα. Ὁ ἀνακαλύψας τὸν θησαυρὸν τοῦτον δὲν ἦτο ἄνθρωπος, ἦτο... βοῦς. Τὸ ζῶον ἔβοσκεν ἡσύχως παρὰ τὴν ὄχθην χάνδακος, ὅτε ὠλισθήσαν αἴφνης παρέσυρε βῶλον χώματος. Ὁ παριστάμενος πρὸς φύλαξιν τῶν βοῶν παῖς εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ἀποκαλυφθὲν ὀγκῶδες ἀγγεῖον. Ἔσπευσε νὰ συντρίψῃ αὐτὸ διὰ τῆς ῥάβδου καὶ τὰ νομίσματα ἐξεχύθησαν. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ θησαυρὸς οὗτος κατεχώσθη ἐκεῖ κατὰ τὰ τέλη τῆς τρίτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

ΛΑΤΡΕΥΤΗΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἐν χωρίῳ πρωσσικῷ ἀριθμός τις νεοσυλλέκτων εἶχον ταχθῇ εἰς γραμμὴν ὅπως ὁρκισθῶσι τὸν ὅρκον τοῦ στρατιώτου. Ἐνῷ ἀνεγινώσκετο ὁ τύπος τοῦ ὅρκου, ὃν ἐπανελάμβανον πάντες φράσιν πρὸς φράσιν, ὑπαξιωματικός τις παρετήρησεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν νεοσυλλέκτων ἐκράτει τὰ χείλη διαρκῶς κλειστά, καὶ ἀνέφερε τοῦτο κατόπιν εἰς τὸν λοχαγόν. Ὁ λοχαγὸς εὐθὺς ἐκάλεσε τὸν σιωπηλὸν ὁπλίτην καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν διατί δὲν μετέσχε τοῦ κοινοῦ ὅρκου.

—Ἀφοῦ δὲν πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, πῶς νὰ ὁρκισθῶ; λέγει ἀφελῶς ἐκεῖνος.

—Καὶ εἰς τί πιστεύεις λοιπόν; ἐρωτᾷ ὀργίλως ὁ ἀξιωματικός.

—Πιστεύω εἰς τὸν ἥλιον, λατρεύω τὸν ἥλιον, προσθέτει ἐκεῖνος μετὰ τόνου πεποιθήσεως.

Ὁ λοχαγὸς δὲν ἐπέμεινε καὶ ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ὅρκου.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Καλὸς θεῖος.

Ὁ ἀσθενῶν θεῖος ἐρωτᾷ τὸν ἰατρόν:

— Λοιπόν, μ' εὑρίσκετε καλλίτερα;

— Δηλαδὴ πολὺ καλά· ἐπέρασε κάθε κίνδυνος.

—Ἂν εἶν' ἔτσι, μιὰ χάρι, γιατρέ μου, θὰ σᾶς παρακαλέσω· ὅταν ἰδῆτε τὸν ἀνεψιόν μου καὶ τοῦ τὸ 'πῆτε αὐτό, 'πέτε το μὲ τρόπο, σιγὰ σιγά, ὄχι διὰ μιᾶς· μὴν τὸν τρομάξετε. Καὶ πρὸ πάντων μὴ τὸν ἀπελπίζετε· ἄλλη φορὰ θὰ εἶνε τυχηρότερος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1729.

Digitized by Google

'Αριθ. 701 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. 'Οδ. Παρθεναγωγείου 14. | 4 'Ιουνίου 1889.

Ο ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΒ'- ΑΙΩΝΑ

ὑπὸ Φερδινάνδου Γρηγοροβίου.

Ὅτε, βασιλεύοντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου νικηφόρως ἀπεκρούσθη ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μία τῶν τρομερωτέρων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἡ τῶν Ἀβάρων, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 626, ἐποίησεν ὁ τοῦ Βυζαντίου Πατριάρχης Σέργιος τὸν περίφημον ἐκεῖνον ὕμνον πρὸς τὴν Μαρίαν, ὅστις καλεῖται *Ἀκάθιστος*. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ τούτῳ ὕμνῳ ἡ τῶν χριστιανῶν Παντάνασσα μεταξὺ ἄλλων προσαγορεύεται καὶ διὰ τῶν ἑξῆς στίχων:

Χαῖρε, φιλοσόφους ἀσόφους δεικνύουσα,
Χαῖρε, τεχνολόγους ἀλόγους ἐλέγχουσα·
Χαῖρε, τῶν Ἀθηναίων τὰς πλοκὰς διασπῶσα,
Χαῖρε, τῶν ἁλιέων τὰς σαγήνας πληροῦσα.

Ὁ ὕμνος δύναται ν' ἀποδείξῃ ἐν ὁποίᾳ ἐχθρικῇ σχέσει διετέλει ἡ Βυζαντιακὴ Ἐκκλησία πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπιστήμην ἑκατὸν ἔτη ἀκόμη μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ἀθήναις πλατωνικῆς Ἀκαδημίας. Νικητὴς καὶ κυρία ἐκ τοῦ μεγάλου Ἀγῶνος πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν εἶχεν ἐξέλθῃ, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἔτι δυνηθῇ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς βαθείας ῥίζας τῆς ἀρχαίας λατρείας τῶν θεῶν πανταχόθεν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος διετηροῦντο ἔτι τὰ λείψανα αὐτῆς ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ δ' Ἐκκλησία ἐχαρακτήριζε τοὺς μὲν ἐθνικοὺς διὰ τῆς ἐθνικῆς ἐννοίας "*Ἕλληνες*, τοὺς δὲ πάλαι φιλοσόφους διὰ τῆς τῶν *Ἀθηναίων*.

Ἡ παρὰ τὸν Βόσπορον εἰς παγκόσμιον μεγαλεῖον ἀνυψωθεῖσα Νέα Ῥώμη ἀπέβλεπε μετ' αὐξανούσης πάντοτε περιφρονήσεως πρὸς τὴν πεπτωκυῖαν μητρόπολιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τοῦ Ἐθνισμοῦ, τὴν μικρὰν ἤδη ἐπαρχιακὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Βυζαντιακόν τι ἐπίγραμμα παραβάλλει πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο πόλεις· «ἡ γῆ τοῦ Ἐρεχθέως εἶχεν ἀνυψώσῃ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ εἶχε κατέλθῃ ἡ νέα Ῥώμη, ἧς ἡ ὡραιότης λάμπει ἐπὶ παντὸς γηΐνου ὡς ὁ ὑπέρλαμπρος πόλος». «Ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι,—οὕτως ἐκφράζεται ἕτερόν τι ἐπίγραμμα — φέρετε πάντοτε ἀνὰ στόμα τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους, Πλάτωνα, Σωκράτην, Ξενοκράτην, Ἐπίκουρον, Πύρρωνα καὶ Ἀριστοτέλην· ἀλλ' οὐδὲν ἐπέλιπεν ὑμῖν, πλὴν τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ μέλιτος αὐτοῦ, ὡς οἱ τάφοι τῶν νεκρῶν καὶ αἱ σκιαὶ τῶν σοφῶν. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἔστιν εὑρεῖν τὴν Πίστιν καὶ τὴν Σοφίαν».

Ἑκατοντάδας ἐτῶν βραδύτερον ἤδη ὡμολογεῖτο ἡ αἰωνία ἀξία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἐγίνετο ἐν βῆμα πρὸς ἀναγέννησιν αὐτῶν ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἠξίου νὰ κατατάξῃ τοὺς μεγάλους νόας καὶ ποιητὰς τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ τιμητικῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Θεοτόκου. Οὕτω βλέπει τις ἐν τῷ θόλῳ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐν Ἄθωνι τὴν ἐπὶ θρόνου καθημένην Παρθένον κυκλουμένην, πλὴν τῶν ἀγγέλων, προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ ὑπὸ Σόλωνος τοῦ *Ἀθηναίου*, τοῦ Χείλωνος, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Πλουτάρχου.

Ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι ἤρξατο ἡ τῶν Βυζαντίων πρὸς τὴν Ἑλλάδα περιφρόνησις ὑποχωροῦσα εἰς ἀναγέννησίν τινα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡγέτης αὐτῆς ἦν Μιχαὴλ ὁ Ψελλός, ὁ ἀνασυστήσας τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑμνηθεὶς ἀρχηγὸς τῆς ἐκεῖ φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἀνὴρ ἀσυνήθους εὐφυΐας καὶ

1) Ἡ ἱστορικὴ αὕτη μελέτη, γλαφυρὰ ὡς πᾶσαι αἱ συγγραφαὶ τοῦ Γρηγοροβίου, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ Zeitschrift für Geschichte und Politik. 1888. Hef. XI. Ταύτην ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἀποσταλεῖσαν ἡμῖν παρὰ τοῦ κλεινοῦ συγγραφέως καὶ πολυτιμήτου φίλου ἐκρίναμεν καλὸν νὰ καταστήσωμεν γνωστὴν ἐν Ἑλλάδι, ὡς διαφωτίζουσαν μίαν τῶν σκοτεινῶν σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄστεος. Τὰ ἐκ τοῦ Ψελλοῦ καὶ Ἀκομινάτου ἀποσπάσματα ἐγράψαμεν οὐχὶ ἐκ τῆς γερμανικῆς ἐλευθέρας μεταφράσεως ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν συγγραφέων κατὰ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Σάθα καὶ Λάμπρου.

Ἐν Κερκύρᾳ. Σ. Κ. Π.

Σ. τ. Δ. Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν πραγματείαν ταύτην τοῦ διαπρεποῦς ἱστορικοῦ, ὑποστηρίζουσαν καὶ διὰ νέων ἐπιχειρημάτων ὅσα ἤδη πρῶτος παρ' ἡμῖν τῷ 1878 ὁ κ. Σπ. Λάμπρος ἐξέθηκεν ἐν τῇ συγγραφῇ του: «Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος». σ. 44 κ. ἑ.

Digitized by Google

ἀξιοθαυμάστου πολυγνωσίας ἐν παντὶ ἐπιστημονικῷ κλάδῳ τῆς ἐποχῆς του. Αὐτὸς πρῶτος ἐπανήγαγε πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν τιμὴν παρὰ τοῖς Βυζαντίοις τὰ ὀνόματα *Ἑλλὰς* καὶ *Ἕλληνες*, ὑπερήσπισε τὴν γῆν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν κακώσεων καὶ τῶν προκαταλήψεων ἐκείνων, καὶ ἐξέφρασεν ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ ἄνευ περιελιγμῶν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν δόξαν τῶν προγόνων αὐτῶν. Ἔγραφέ ποτε ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ· «Τανῦν καὶ ἡ ἐμὴ περὶ τοὺς λόγους εὐδαιμονία εἰς ἄζηλον ἕξιν κατέληξε καὶ πέπονθα ταὐτὸν ταῖς Ἀθήναις· κἀκεῖσε γὰρ ἐν σκιαῖς ἡ Ἀκαδημία καὶ ἡ ποικίλη τοῦ Χρυσίππου Στοά, καὶ τὸ Λύκειον μέχρις ὀνόματος· οὕτω γὰρ κἀμοὶ τὰ μὲν ὀνόματα τῶν ἐπιστημῶν ἐμμεμένηκε, καὶ τὸ τῆς φιλοσοφίας ἐξαίρετον, τὰ δ' ἐφ' οἷς ταῦτα, καὶ αἱ περιστάσεις ἀφείλοντο».

Ἤδη οἱ λόγοι οὗτοι θὰ ἤρκουν, ὅπως δείξωσιν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ αἱ Ἀθῆναι, αν καὶ μὴ τεθαμμέναι ἐν τῇ ἀμαθείᾳ, ὅμως δὲν ἐκέκτηντο οὐδεμίαν ὀνομαστὴν σχολήν. Ὅτε δὲ ὁ πεπαιδευμένος οὗτος Βυζάντιος ἔγραφέ ποτε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ, τὸν Ἐπίσκοπον Κορίνθου, παραπονούμενος ὅτι οὔτε εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται πλέον οὔτε ἐπιστέλλει αὐτῷ, ἀλλ' ἔχει τὸν νοῦν του προσηλωμένον μόνον εἰς τὴν Μοῦσαν τῶν Ἀθηνῶν, βεβαίως διὰ τούτων οὐδὲν ἕτερον ἐνόει ἢ τὴν σπουδὴν τῶν ἀττικῶν γραμμάτων καθόλου.

Ἡ τῶν ἐπιστημῶν ἐπιμέλεια ἐν Ἀθήναις ἐν τοῖς σκοτεινοῖς αἰῶσι μόνον παρὰ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας θὰ ἠδύνατο να προέλθῃ, μόνον ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης θεολογικῆς σχολῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ, τοῦθ' ὅπερ συνέβαινε καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἀλλὰ περὶ τοιαύτης οὐδαμοῦ γίνεται λόγος. Αἱ πράξεις τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἡ σειρὰ λίαν ἀνώμαλος παρεδόθη εἰς ἡμᾶς, καλύπτονται ὑπὸ ἀδιασπάστου σκότους. Μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον τριτημόριον τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος προσπίπτει μία ἀκτὶς ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος, ὁ ἐκ Χωνῶν τῆς Φρυγίας, ὁ εὐφυέστατος μαθητὴς τοῦ Εὐσταθίου, ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης.

Τὸ ἔτος τῆς εἰς Ἀθήνας ἀφίξεως αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀσφαλείας, ἐν τούτοις ἔχω λόγον ὅπως τάξω αὐτὸ ὀλίγον πρὸ τοῦ 1175[1].

Εἰς τὸν γνώστην καὶ ζηλωτὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος μόλις θὰ ἠδύνατο ἐπισκοπικὴ ἕδρα νὰ ἦναι μᾶλλον ἐπαγωγὸς ἢ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Παρθενῶνος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' αἱ ἰδεώδεις παραστάσεις τοῦ Ἀκομινάτου ἦλθον μετ' οὐ πολὺ εἰς ἀπελπιστικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἤδη ἡ ὄψις τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅστις κατὰ τὴν ἀποβίβασίν του εἰς Πειραιᾶ ἦλθεν ἀνευφημῶν εἰς προϋπάντησιν, ἔμελλε νὰ διαθέσῃ αὐτὸν ἀθυμώτατα. Ὅτε δὲ ἐν λιτανείᾳ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πεφωταγωγημένον ἄστυ τοῦ Περικλέους εἶδε περὶ ἑαυτὸν καταρρέοντα τείχη καὶ οἰκίας ὁμοίας καλύβαις ἐν ὁδοῖς μεσταῖς ἐρειπίων. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπειτα περιέγραψε τὰς Ἀθήνας ὁμοίας περίπου πρὸς σωρὸν ἐρειπίων, ὑπὸ ἐπαιτῶν κατοικούμενον.

Ὁ πανηγυρικὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν αὐτοῦ λόγος πρὸ τῶν ἐν τῷ Παρθενῶνι συνηγμένων Ἀθηναίων εἶναι ἱστορικὸν κομψοτέχνημα ἀνεκτιμήτου ἀξίας καὶ τέλειον, εἰ καὶ μεταγενέστερον ἀντίστοιχον ὀνομαστῆς ὁμιλίας τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου εἰς ἐπήκοον τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἁγίῳ Πέτρῳ. Ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ὡραιοτάτου, σχεδὸν ἀκεραίου ναοῦ, ἐν ᾧ ἀντὶ τῆς Παρθένου Παλλάδος ἐνεθρονίσθη ἡ Παρθένος Μαρία, ὡς Παναγία Ἀθηνιώτισσα, αἱ περὶ τῶν προγόνων ὑπομνήσεις αὐτοῦ ἠδύναντο νὰ κάμψωσι ταπεινοῦσαι τὴν κοινότητα τῶν ἀπογόνων μᾶλλον παρὰ νὰ ἀνυψώσωσιν αὐτὴν εἰς ὑπερήφανον αὐτογνωσίαν. Εἶχον παρέλθῃ οἱ χρόνοι, καθ' οὓς Περικλῆς καὶ Δημοσθένης ἠδύναντο ἐπὶ τοῦ βήματος νὰ δώσωσιν εἰς τὰς ὑψιπετεῖς σκέψεις των τὴν λεπτοτάτην ἀττικὴν ἔκφρασιν, χωρὶς νὰ φοβῶνται ὅτι θὰ καθίσταντο ἀκατάληπτοι εἰς τὸν δῆμον. Νῦν δε ἵστατο ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων ῥήτωρ φιλοτεχνηθεὶς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ῥητορικῇ σχολῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ εὐμαθέστατος Ἐπίσκοπος αὐτῶν, ὅ,τι δὲ παρέθηκεν αὐτοῖς, ἐπιμελῶς ἐπεξειργασμένην ἀκαδημαϊκὴν ὁμιλίαν εἰς πομπῶδες ὕφος τῶν Βυζαντίων, πεπληρωμένην διὰ κλασσικῶν καὶ βιβλικῶν ῥητῶν καὶ μαρμαίρουσαν ἐκ μεταφορῶν καὶ τρόπων, ὑπερέβαινε τὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν ἀποθαυμαζόντων αὐτὸν ἀκροατῶν του. Πλὴν τούτου ἦσαν οὗτοι συνηθισμένοι μόνον εἰς τὴν δημοτικὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὁ εὐγενὴς Μητροπολίτης ἐφαντάσθη ὅτι ὁ ἐνθρονιστικὸς αὐτοῦ λόγος ἦτο πρότυπον ἁπλότητος, ἐπείσθη ὅμως ὅτι εἶχεν ἀνέλθῃ πολὺ ὑψηλά. Ἐν ἑπομένῃ τινὶ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ἀνέκραξε μετὰ πόνου: «Ὦ πόλις Ἀθῆναι, ποῦ ποτε ἀμαθείας περιέστης ἡ τῆς σοφίας τροφός.... Ἔναγχος γὰρ τὰ εἰσιτήρια ὑμῖν προσφθεγξάμενος σχέδιά τινα καὶ ἀπέριττα πάνυ τι καὶ ἀφιλότιμα, ὅμως ἔδοξα μὴ συνετὰ λέγειν ἢ ἄλλως ὁμόγλωττα, ἀλλ' ὡς ἀπὸ διαλέκτου περσικῆς ἢ σκυθικῆς.»

Ὁ Μιχαὴλ Ἀκομινάτος ἐθεώρει τήν τε πόλιν καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἑνὸς συγχρόνου τοῦ Πλάτωνος, καὶ διὰ τοῦτο ἐτρό-

1) Ὁ Ellissen ὥρισεν ὡς ἔτος τὸ 1175· ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐπίσης τὸ 1175 ὁ Λάμπρος («Αἱ Ἀθῆναι» σελ. 20) τὸ 1182. Σ. Κ. Π.

Digitized by Google

μαξεν ἐπὶ τῇ ὑπερμεγέθει μεταβολῇ, πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας, πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος συντελεσθεῖσαν, οὐδόλως ἀπέβλεψεν. Ἀπὸ τῆς μεγάλης μητροπόλεως τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς μεγάλης εὐφυεστάτης κοινωνίας αὐτῆς ἐκσφενδονισθεὶς εἰς τὰς μικρὰς Ἀθήνας, ἔνθα θανάτου σιγὴ ἐπεκράτει, ἐνόμισεν ὅτι ἔζη μεταξὺ βαρβάρων καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἔμελλε ν' ἀποβαρβαρωθῇ.

Τὴν θρηνωδίαν ταύτην ὁ Ἀκομινάτος συχνάκις ἐπαναλαμβάνει. Ἀναμιμνήσκεται προφανῶς τῆς εἰρωνικῆς ἐκφράσεως Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἣν διέσωσεν ὁ Φιλόστρατος, γράφων κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη πρὸς Γεώργιον τὸν Τεσσαρακοντάπηχυν «βεβαρβάρωμαι χρόνιος ὢν ἐν Ἀθήναις.» Ἡ χαιρέκακος αὕτη φράσις λοιπὸν ἦτο ἀπὸ πολλοῦ ἐν χρήσει. Ἐπίγραμμά τι ἀγνώστου ἐποχῆς, ὃ συνέθεσεν ὑπερήφανός τις Βυζάντιος, λέγει ὅτι ἐν Ἑλλάδι γίνεταί τις βάρβαρος τά τε ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν ὡς ἐν γῇ βαρβαρικῇ.

Ὁμοίως ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Μιχαὴλ τὸν Αὐτωρειανόν, τὸν βραδύτερον Πατριάρχην ἐν Νικαίᾳ, γράφει ὡς ἑξῆς: «Ἀθήνηθεν τὸ γράμμα, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο περισσότερον καὶ σοφώτερον, ἀγαπητὸν δὲ μᾶλλον εἰ μὴ καὶ λίαν ἀγροικικώτερον».

Καὶ ἐνταῦθα ἀπηχοῦσιν ἀναμνήσεις τινές, οἷον σαρκαστικῶν τινων ἐπιστολῶν, ἃς ἔγραψε Συνέσιος ὁ ἐκ Κυρήνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φίλους: «Ἡ πάλαι αἰῶνος μήτηρ τῶν σοφῶν, λέγει ὁ Ἀκομινάτος, σπανίζει οὐ λέγω φιλοσόφων ἀνδρῶν, ἀλλὰ ἤδη καὶ βαναύσων αὐτῶν, ὡς δοκεῖν τὴν παλαιὰν ἐκείνην Ἱερουσαλὴμ πεπολιορκημένην παρὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ καθηρημένην φαντάζεσθαι, ἐμὲ δὲ αὐτὸν ἄλλον Ἱερεμίαν λογίζεσθαι, τείχη κατεσκαμμένα καὶ λεωφόρους ἐρήμους ὁρῶντα καὶ δακρύων ποιούμενον πρόφασιν... Ἦν δ' ἄρα κἀκεῖνο τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ σοφὸν «γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται, ἡ δὲ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκεν. Ἡ μὲν γὰρ χάρις τῆς γῆς ἡ αὐτή, ὁ μελιχρὸς Ὑμηττός, ὁ εὐγάληνος Πειραιεύς, ἡ μυστηριώδης Ἐλευσὶς ἣν ὅτε, ἡ τῶν Μαραθωνομάχων ἱππήλατος πεδιὰς ἥτε Ἀκρόπολις αὐτή, ἐφ' ἧς ἐγὼ νῦν καθήμενος αὐτὴν δοκῶ πατεῖν τὴν ἄκραν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ δὲ φιλόλογος ἐκείνη γενεὰ καὶ περιττὴ τὴν σοφίαν οἴχεται, ἐπεισῆλθε δὲ ἡ ἄμουσος, πτωχὴ τὸν νοῦν, πτωχὴ τὸ σῶμα».

Θρηνεῖ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιστολαῖς καὶ συγγραφαῖς ἐπανειλημμένως, διότι ἡ ἀττικὴ γλῶσσα κατήντησεν ἀκατέργαστος διάλεκτος, ἣν ἀδυνατεῖ πλέον νὰ μάθῃ, καὶ πολλάκις ἀναφερόμενος εἰς τὴν παρακμὴν αὐτῆς ποιεῖται χρῆσιν εὐφυεστάτην πρὸς παρομοίωσιν τοῦ μύθου τοῦ Τηρέως ὅστις βαρβάρως ἀπέταμε τὴν γλῶσσαν τῆς Φιλομήλας. Ἀνθίστατο εἰς τὸ ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ δικαιώματα τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις οὐχ ἧττον ἀπὸ πολλοῦ εἶχε ζωογονηθῇ ἐν δυνάμει. Τὸ ἀρχαιότατον τὴν σήμερον γνωστὸν μνημεῖον αὐτῆς, τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἀνήκει εἰς τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων ἄλλως τε ἐθεωρεῖτο, τέσσαρας αἰῶνας μετὰ τὸν Ἀκομινάτον, ὡς ὁ Καβάσιλας κρίνει ἐν τοῖς πρὸς Μαρτῖνον τὸν Κρούσιον γράμμασιν αὐτοῦ, ὡς μία τῶν κακίστων διαλέκτων τῆς Ἑλλάδος· καὶ παραδόξως ὁμοίαν καὶ ἐπίσης ἥκιστα δικαιολογουμένην γνώμην ἀπεφήνατο περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ῥωμαίων τῆς ἐποχῆς του ὁ Δάντης, ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «De vulgeri eloquentia». Καὶ ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς περιεφρόνει κατ' ἀρχὰς τὴν δημώδη ἰταλικήν, ὑπῆρξεν ὅμως εὐτύχημα τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ τῆς Ἰταλίας, ὅτι αὕτη διὰ τοῦ δημιουργοῦ πνεύματος τοῦ Δάντου, τοῦ Πετράρχου καὶ τοῦ Βοκκακίου ταχέως ἀπέβη εὐγενὴς γραφομένη γλῶσσα, ἐνῷ ἡ δημώδης ἑλληνικὴ δὲν μετέσχε τοῦ εὐτυχήματος τούτου.

Ὁ Ἀκομινάτος εὗρε τὸ ἱερὸν πῦρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν Μουσῶν τῶν Ἀθηνῶν τόσον ἐντελῶς ἀπεσβεσμένον, ὥστε οὐδεὶς σπινθὴρ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἀνεζωογονεῖτο πλέον ἐκεῖθεν. Ὁ σημερινὸς ἐρευνητὴς τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν δύναται ν' ἀποδείξῃ κατὰ πόσον οἱ θρῆνοι τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν ἀπέχουσι τῆς ἀληθείας ἢ πλησιάζουσιν εἰς αὐτήν. Δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν εἴδησιν περὶ τῆς τότε σχέσεως τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρχαιότητός των. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν κατὰ τὸν διαμορφωθέντα μῦθον ἡ Ἐπιστήμη, ἡ φιλοσοφία, ἡ ποίησις τῶν προγόνων τῶν ἑαυτῶν παραδόσεων ἐσῴζοντο ἔτι περιθαλπόμεναι ἐν σχολῇ τινι Γραμματικῶν. Ἐν τῷ μακρῷ χρονικῷ διαστήματι μεταξὺ Δεξίππου καὶ Χαλκοκονδύλου, ἤτοι καθ' ἅπαντα τὸν μεσαίωνα, οὐδὲν σύγγραμμα Ἀθηναίου προῆλθεν εἰς φῶς, οὔτε θεολόγου οὔτε φιλοσόφου, οὔτε ποιητοῦ οὔτε γραμματικοῦ, οὐδὲ τοὐλάχιστον ἀρχαιολόγου. Ὅτι ὅμως ἐκεῖ πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἐντελῶς εἶχεν ἀποσβεσθῇ, ὅτι ἐν Ἀθήναις οὐδεὶς πλέον ὑπῆρχε περὶ τὸν Ὅμηρον, τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Πλάτωνα ἀσχολούμενος, δὲν εἶναι παραδεκτόν Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ Ἀκομινάτου ἐδιδάσκοντο ἀκόμη ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Θεσσαλονίκης πιθανῶς ὡς Μῖμοι, οἱ ὁμηρικοὶ ἡρωϊκοὶ μῦθοι, ὡς ὁ Εὐστάθιος ἀναφέρει που. Βεβαίως ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία πόλις, αἱ δὲ Ἀθῆναι εἶχον πολὺ ἐκπέσῃ.

(*Ἕπεται συνέχεια*) Σ. Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Η'.

Συρροὴ περιστατικῶν καὶ ἐξέγερσις τῆς κοινῆς γνώμης.—Αἱ συνωμοσίαι.—Οἱ τρεῖς Σωματοφύλακες καὶ ἡ κατάργησις τοῦ Συντάγματος.—Ἡ Καλογηρικὴ συνωμοσία. — Φιλορθόδοξοι καὶ Ναπαῖοι. — Ἡ πλήρωσις τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου.—Αἱ ρωσσικαὶ βοήθειαι καὶ ἡ σημαία τῆς Τριπόλεως. — Ἀποκήρυξις Ρώσσου πρέσβεως. — Μοναχοὶ ταραξίαι. — Ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου ἐκμηδενιζομένη.—Οἱ ἐν Ἐρετρίᾳ ἀσκηταί.—Συλλήψεις καὶ φυλακίσεις.—Μέτρα τῆς Κυβερνήσεως —Στρατὸς κατὰ τοῦ Παπουλάκη.—Ἓν δημοτικὸν ᾆσμα. — Ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία.

Τὰ συμβαίνοντα ἐν Λακωνίᾳ ἐπτόησαν τὴν Κυβέρνησιν καὶ συνετάραξαν τὴν ἐν Ἀθήναις κοινὴν γνώμην. Ὁμοθύμως σχεδὸν ὁ τύπος ἐπεκαλέσθη τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀπέναντι τοῦ χαρακτῆρος ὃν προσέλαβεν ὁ ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη ἐνθουσιασμὸς ἐδέησε νὰ καταφύγῃ εἰς σύντονα καὶ ἀποφασιστικὰ μέτρα.

Ὁμολογουμένως δὲ ἡ κοινὴ γνώμη εἶχεν εὐλόγους ἀφορμὰς νὰ συνταράσσηται, διότι κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ ἔτους 1852 καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς ἐαρινοὺς μῆνας παρατηρεῖται ἀξιοσημείωτος συρροὴ περιστατικῶν ἄμεσον ἐχόντων ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ φρονήματος καὶ ἱκανῶν νὰ ἐμβάλωσιν εἰς ἀνησυχίαν τὴν περιωρισμένην τότε κοινωνίαν τῆς πρωτευούσης, ἀποκεχωρισμένην ἀκόμη ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς συγκοινωνίας ἐκ τῆς γενικωτέρας δράσεως καὶ περὶ τὰ ἴδια ἐσαεὶ τυρβαζομένην. Ἐν πρώτοις εἰς μεγίστην διετέλει ἔντασιν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ὡς διὰ μακρῶν ἐγράφη, ὁ σάλος τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος περὶ τῶν προνομίων τῆς ἀνεξαρτήτου ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ πείσμονες διεξήγοντο συζητήσεις μεταξὺ τῶν ἑκατέρωθεν τεταγμένων λογίων, ὑπερμάχων τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἰδέας. Τότε ἀνεφύη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὸ περὶ τοῦ ὅρκου τῶν ἱερέων ζήτημα, οὐχὶ σπουδαῖον μέν, ἀλλὰ συντελοῦν ὅπως δήποτε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν παράτασιν τῆς ἀνωμαλίας. Τότε περίπου—κατὰ τὸν Φεβρουάριον—εἶχε καταδικασθῇ ἐπὶ προσηλυτισμῷ δι' ἀποφάσεως τοῦ Πλημμελειοδικείου ὁ ἀμερικανὸς ἱεραπόστολος Ἰωνᾶς Κίγκ, ἀνεμένετο δὲ ἡ ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις τῷ ὄντι καὶ πολεμικὸν πλοῖον ἔπεμψεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἰδιαίτερον ἀπεσταλμένον, τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν αὐτῆς Μάρς, πρὸς κανονισμὸν τῆς διεθνοῦς αὐτῆς διαφορᾶς. Τότε ἀνεκινεῖτο ἕτερον ζήτημα, τὸ περὶ καταδιώξεως τῆς *Θεοσεβείας*, τουτέστι τῆς αἱρέσεως τοῦ Θ. Καΐρη, καταδικασθέντος βραδύτερον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Πλημμελειοδικείου Σύρου. Τότε διεδίδοντο τὰ περὶ συνωμοσιῶν θρυλλήματα, περὶ ὧν συνεπείᾳ ἐπερωτήσεων, ἐγένετο ἱκανὸς λόγος ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ τῇ Γερουσίᾳ.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι οὐχὶ πολὺ συνετῶς καὶ περιεσκεμμένως οὐδὲ μετὰ μεγάλης κυριολεξίας ἀπεδόθη ὁ προσδιορισμὸς τῆς συνωμοσίας εἰς τὰ τότε γενόμενα, ἅτινα μᾶλλον ὡς φαντασιοπληξίαι θερμοκεφάλων ἢ ὡς λελογισμένα ἀνατρεπτικὰ σχέδια ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν. Περιέργως δὲ αἱ λεγόμεναι αὗται συνωμοσίαι εἶχον σκοπὸν οὐ μόνον διάφορον ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἀντίθετον. Ἡ μία, ἡ σκοποῦσα τὴν κατάλυσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς ἀπόλυτον μονάρχην ἦτο αὐτόχρημα παιδαριώδης, ἔργον *ἑνὸς καὶ μόνου* μαθητοῦ τότε τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, ἀποβληθέντος διὰ τοῦτο καὶ καταστάντος περιωνύμου κατόπιν διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς πάντα περίπου τὰ ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσοννήσῳ λαβόντα χώραν ἐπαναστατικὰ κινήματα. Ζωηρὸς τὴν φαντασίαν ὁ νεανίας μαθητὴς καὶ ἐξημμένην ἔτι μᾶλλον ἔχων αὐτὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μυθιστορημάτων καὶ ἰδίως τῶν ἀρτίως τότε μεταφρασθέντων *Τριῶν Σωματοφυλάκων*—ὧν ἡ ἐπίδρασις ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ψευδωνύμου *Ἀρτανιάν*, δι' οὗ ὑπέγραψε τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολήν του—ὠνειρεύθη ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν βασιλέα τὴν κολοβωθεῖσαν διὰ τοῦ κινήματος τῆς Γ' Σεπτεμβρίου 1843 ἐξουσίαν καὶ κατήρτισε φαντασιῶδες σχέδιον συνωμοσίας, οὗ τινας λεπτομερείας παραθέτω πρὸς φαίδρυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νέος Ἀρτανιὰν προσεκάλει τοὺς διοικητὰς τῶν σωμάτων νὰ συμμετάσχωσι τοῦ κινήματος, ὥριζε δὲ ὡς χρόνον ἐκτελέσεως αὐτοῦ τὴν πρώτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν τῆς 15 πρὸς τὴν 16 Φεβρουαρίου. Τὸ σύνθημα ἦτο *Φοβάρδ*, ὑπέσχετο δὲ ὅτι οἱ πολῖται προθύμως ἤθελον συμμετάσχει τοῦ κινήματος «διότι ἡ τῶν αἱμοβόρων νομοθετικῶν σωμάτων δυσμένεια κατέστρεψε τὸ δυστυχὲς τοῦτο ἔθνος». Ἰδοὺ καὶ αἱ στρατηγικαὶ ὁδηγίαι, ἃς ἐν τῇ ἐξάψει του ἔδιδεν ὁ ἀγένειος στρατηλάτης τῆς φάλαγγος τῶν αναστηλωτῶν τῆς Μοναρχίας: «Ἅμα φθάσετε, θέλετε διατάξει τὸν γ' λόχον νὰ ἠρεμῇ εἰς τὸ ὄπισθεν μέτωπον τῶν Ἀνακτόρων. Ὁ ἐπιλεκτικὸς λόχος θέλει τοποθετηθῆ εἰς τὴν ἐξ εὐωνύμων εὑρισκομένην τάφρον τῶν Ἀνακτόρων ἐνδυναμώνων τὸ πυροβολικόν. Ὁ δὲ λόχος τῶν εὐζώνων διεζευγμένος θέλει ἐπιτηρεῖ τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ (;;)». Καὶ ἐπερατοῦτο ἡ πρόσκλησις μὲ τὴν ἀνευφημίαν: «Ζήτω ὁ μονάρχης βασι-

Digitized by Google

λεύς τῆς Ἑλλάδος Ὄθων Λουδοβῖκος!» Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνεκοίνωσεν ὁ νεαρὸς Εὐέλπις δι' ἀνωνύμου ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ὄθωνα· ἀλλ' ἀνακρίσεως συνεπείᾳ τούτου γενομένης, ἀνεκαλύφθη καὶ ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἐπικίνδυνον φιλοβασιλικήν του ζέσιν. Τοιουτοτρόπως ἡ μυθιστορικὴ συνωμοσία ἔμεινεν ἐν καταστάσει ἁπλοῦ σχεδίου καὶ τὸ ἔργον τοῦ Καλέργη καὶ τοῦ Λόντου καὶ τοῦ Μεταξᾶ δὲν ὑπέστη τὴν μελετωμένην πανηγυρικὴν κατάργησιν.

Ἡ δ' ἑτέρα ἡ ἀποκληθεῖσα Καλογηρικὴ συνωμοσία δὲν ἦτο βεβαίως τοιαύτη ὑπὸ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως ἔννοιαν, ἦτο ὅμως ἀναμφηρίστως πολλῷ σοβαρωτέρα τῆς πρώτης καὶ ἠδύνατο ν' ἀποβῇ σοβαρωτάτη ἂν εἶχεν εντελέστερον ὀργανισμὸν καὶ δεξιωτέραν διεύθυνσιν. Ὀνειροπολήματα καὶ ἀόριστα σχέδια φαντασιοκόπων ἐνέπνεον καὶ ταύτην, πλὴν τὰ σχέδια δὲν ἦσαν ἀποκυήματα τῆς φρενοπληξίας ἑνὸς ἢ εὐαρίθμων ἀτόμων, ἀλλ' ἀπηχήσεις πόθων, οὓς συνεμερίζετο μεγάλη τοῦ ἔθνους μερίς. Ἡγήτορες καὶ ἀπόστολοι τῶν ἰδεῶν τούτων εἰς τὸ φανερὸν ἦσαν οἱ Φιλορθόδοξοι, ὧν γινώσκομεν τὰ φρονήματα καὶ τὰς περὶ διαρρυθμίσεως τῆς Ἐκκλησίας κυρίως καὶ τῆς πολιτείας ἐν μέρει δοξασίας, διερμηνευομένας δι' ἀξέστου γλώσσης ὑπὸ τοῦ κήρυκος αὐτῶν Χριστοφόρου. Πλὴν ὅμως τῶν δοξασιῶν τούτων οἱ Φιλορθόδοξοι εἶχον καὶ τὰς ἰδιαιτέρας των πολιτικὰς ἰδέας καὶ συμπαθείας, ἄσπονδον τρέφοντες κατὰ τῆς Ἀγγλίας μῖσος, δυσμενέστατα δὲ διακείμενοι πρὸς τὸν ἀλλόθρησκον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, καθ' οὗ δὲν ἔπαυον ἐκτοξεύοντες εἴτε δι' ὑπαινιγμῶν ἐν τῇ συνθηματικῇ των γλώσσῃ εἴτε δι' ἀπροκαλύπτου τολμηρᾶς φρασεολογίας παντοίας μομφὰς καὶ κατηγορίας. Τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος δυσμένειαν ὑπέθαλπε καὶ ἐξῆπτε παντοιοτρόπως ἓν τῶν τριῶν μεγάλων κομμάτων, ἐξ ὧν ἤγετο καὶ ἐφέρετο τότε ἡ Ἑλλάς, τὸ Ῥωσσικὸν ἢ ἄλλως τὸ τῶν Ναπαίων λεγόμενον, ἔχθιστα διακείμενον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐν Ἑλλάδι δυναστείαν, πολυπληθέστατον δὲ καθὸ περιλαμβάνον πάντα τ' ἁπλοϊκὰ καὶ εὔπιστα ἐν τῇ πολιτικῇ στοιχεῖα, τὸν κλῆρον σύσσωμον καὶ τὰς κατωτέρας λαϊκὰς τάξεις, συμπαθούσας πρὸς τὴν ὁμόδοξον μεγάλην Δύναμιν. Ὅτι δὲ οἱ Φιλορθόδοξοι καὶ οἱ Ναπαῖοι εἶχον τὸ αὐτὸ πολιτικὸν φρόνημα καὶ ὅτι μάλιστα ἡ ἑταιρία τῶν πρώτων ἦτο οἱονεὶ παραφυὰς τοῦ ῥωσσικοῦ κόμματος οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἐπαρκὴς δ' ἐγένετο μνεία καὶ ἐξήγησις τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν σχέσεων εἰς προγενέστερον κεφάλαιον τῆς παρούσης διατριβῆς. Ἄλλως τε αὐτὸς ὁ Παπουλάκης θρασυνθεὶς ἐκ τῆς ἐν Λακωνίᾳ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς διὰ τῶν κομπορρημόνων αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν περὶ τοῦ ὅτι «θὰ σηκωθοῦν καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ποδάρι» περὶ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπαδῶν του εἰς Καλάμας «καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν» περὶ τῶν ἀναμενομένων «ῥωσσικῶν δυνάμεων καὶ βοηθημάτων» τρανῶς ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς πεποιθήσεως τῶν ὁμοφρόνων του πρὸς τὴν Ῥωσσίαν.

Ἡ συνέργεια αὕτη τῶν Ῥωσσοφρόνων καὶ ἡ ἐκτάκτως ζωηρὰ δρᾶσις τοῦ κόμματός των κατὰ τὸ ἀξιομνημόνευτον ἔτος 1852 δεῖται ἰδιαιτέρας ἐξηγήσεως, ἣν καὶ ὑπεσχέθην ἀναφέρων τὰς διαδόσεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παπουλάκη. Ἡ συγκίνησίς των ἐπήγαζεν ἐκ χρησμοῦ παλαιφάτου, οὗτινος ἐναγωνίως προσεδοκᾶτο ἡ προσεχὴς πλήρωσις. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐθεωρεῖτο παραμονὴ μεγάλων γεγονότων, ἐπειδὴ ἐπέκειτο ἡ συμπλήρωσις τῶν τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε κατὰ τὰς προφητείας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ὧν τὸ θεόπνευστον οὐδεὶς ἐτόλμα τότε νὰ ἀμφισβητήσῃ, τὸ «ξανθὸν γένος» ἔμελλε ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν καὶ νὰ διώξῃ τὸ ἄπιστον σπέρμα τῆς Ἄγαρ μέχρι τῆς *Κοκκίνης Μηλιᾶς*. Καὶ ἐνῷ ἐγγὺς ἦτο κατὰ τὴν ἑαυτῶν δοξασίαν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ὀρθοδόξου κράτους τῆς Ἑλλάδος ἐκάθητο οἱονεὶ πρὸς ἐμπαιγμόν, βασιλεὺς πρεσβεύων τὸ καθολικὸν θρήσκευμα, ἄτεκνος καὶ σύζυγον ἔχων διαμαρτυρομένην! Ὁ μύχιος ἄρα πόθος τῶν Ἀγαθαγγελιστῶν καὶ ῥωσσοφρόνων ἦτο νὰ ἴδωσιν ἀποπεμπόμενον τὸν ἀλλόθρησκον ἡγεμόνα καὶ ἀντικαθιστάμενον διὰ ῥώσσου πρίγκηπος καὶ εἰ δυνατὸν μάλιστα ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῆς Ῥωσσίας. Τὰς τοιαύτας διαθέσεις οὐδόλως ἀπίθανον νὰ ὑπέθαλπε καὶ νὰ ἐπεδοκίμαζε κρυφίως ἡ ῥωσσικὴ πολιτική, ἥτις προητοίμαζεν ἤδη τὸν ὀλίγον ἐκραγέντα ἀνατολικὸν πόλεμον, διότι ἀναντιρρήτως συνέφερεν αὐτῇ νὰ ἔχῃ τὴν Ἑλλάδα τὸ μόνον τότε ἀνεξάρτητον ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου χριστιανικὸν κράτος καὶ ἐξασκοῦν τότε ἐπιρροὴν δυστυχῶς μείζονα ἢ νῦν ἐπὶ τῶν αὐτόθι χριστιανικῶν πληθυσμῶν, ὄργανον πειθήνιον τῶν ἑαυτῆς σχεδίων καὶ σύμμαχον οὐχὶ εὐκαταφρόνητον κατὰ τὸν μέλλοντα ἀγῶνα. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι παρὰ τῷ λαῷ ἐπεκράτει βαθέως ἐρριζωμένη ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἐνέκρινε πᾶσαν ἐκδηλουμένην ἐν Ἑλλάδι ἀντιδυναστικὴν τάσιν καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ κίνημα τοῦ Παπουλάκη διενηργεῖτο τῇ ὑψηλῇ αὐτῆς ἐπιδοκιμασίᾳ. Οἱ ἁπλοϊκοὶ ὀπαδοὶ τοῦ κήρυκος ἐφύλαττον εὐλαβῶς ταινίας τινὰς ἃς διένεμεν αὐτοῖς ὁ μοναχὸς μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ» διέδιδον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ῥώσσων ὅστις ἤθελεν εὑρεθῇ ἔχον τοιοῦτον σημεῖον θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξιωματικός. Οἱ Λάκωνες τοσαύτην εἶχον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν

Digitized by Google

ἐκ Ῥωσσίας συνδρομήν, ὥστε καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Παπουλάκη ἀνέμενον νὰ ἴδωσι καταπλέοντα αἴφνης τὰ ῥωσσικὰ πλοῖα καὶ ἀπελευθεροῦντα τὸν δεσμώτην. Ἐν Τριπόλει δὲ ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ πλατείᾳ πλατάνου εὑρέθη ἀνηρτημένη τὴν πρωΐαν τῆς 1 Ἰουνίου σημαία ἐκ λευκοῦ πανίου μήκους ἑνὸς μέτρου, φέρουσα διάφορα γριφώδη σημεῖα καὶ ἐπιγραφάς, ἧς διὰ τὸ περίεργον παραθέτω ἐνταῦθα πανομοιότυπον.

Τρίπολις	+ Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ
+	τίς νικᾷ ;
ξυπνήσαται	Ἄχ ! Ν Ἄχ Δ
Ν —	+
+ ἄχ ! Κ	Ζήτω ἡ Ὀρθοδοξία
+	+ +
+ ἄχ !	Ζήτω ὁ ὁμόθρησκος βασιλεὺς
ΑΓ	τῆς Ῥωσσίας
ἀρετὰς	1852
Π » »	Θάνατος

Ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ ὄψεως

Πι	στεύεται
+ Χρι	στιανοὶ
+ τὸν Χριστὸν	
ἢ ναὶ	ἢ ὄχι
ὦ Ν	ὦ Δ
	Θάνατος.

Καὶ τί μὲν ἐσήμαινον τὰ αἰνιγματώδη ταῦτα σημεῖα ὁμολογῶ ὅτι ἀγνοῶ, οὐδὲ τὴν λύσιν αὐτῶν θεωρῶ ἀξίαν κόπου καὶ ἐρεύνης· ἀλλ' ἡ ζητωκραυγὴ ἐκείνη ὑπὲρ τοῦ ὁμοθρήσκου βασιλέως τῆς Ῥωσσίας δηλοῖ εὐκρινῶς ὁποῖον ἦτο τὸ πολιτικὸν φρόνημα τῶν ἐν Τριπόλει ἀνυψωσάντων τὴν ἀλλόκοτον σημαίαν, οἵτινες ὡς ἀπεδείχθη ἦσαν ἐκ τῶν ἐνθερμοτάτων φιλορθοδόξων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀναπληρῶν τὸν δήμαρχον πρῶτος δημαρχικὸς πάρεδρος, καὶ πῶς συνέδεον οὗτοι τὰ διενεργούμενα παρὰ τῶν ἡγετῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Παπουλάκη μὲ τὴν Ῥωσσίαν καὶ μὲ τὸν ἡγεμόνα της. Κατὰ τῆς τοιαύτης κοινῆς πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀμέσου ἀναμίξεως τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς εἰς τὰ ἐν Πελοποννήσῳ διαδραματιζόμενα, ὅτε τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι σκανδαλώδη χαρακτῆρα καὶ ἡ ἐν Λακωνίᾳ ταραχὴ νὰ θεωρῆται παρὰ τῆς ἐξουσίας ὡς στάσις κατὰ τῶν καθεστώτων, ἠναγκάσθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ αὐτὴ ἡ ἐν Ἀθήναις Ῥωσσικὴ πρεσβεία δι' ἐγγράφου αὐτῆς σπανίου εἰς τὰ χρονικὰ τῆς διπλωματίας καὶ ν' ἀποκηρύξῃ τὰς διαδεδομένας φήμας. Τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο ἔγγραφον εἶνε ἐγκύκλιος τῆς πρεσβείας πρὸς τὰς ἐν Ἑλλάδι ῥωσσικὰς προξενικὰς ἀρχάς, ἀπευθυνομένη κυρίως πρὸς τὸν ἐν Σύρῳ πρόξενον, φέρει ἡμερομηνίαν 26 Μαΐου καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Ἔλαβον τὸ ἔγγραφον ὑμῶν δι' οὗ μοὶ ἀναγγέλετε ὁποίας φήμας ἀπαισίους ἄνθρωποι κακόβουλοι, ἐχθροὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς πατρίδος των διαθρυλλοῦσι πρόφασιν λαμβάνοντες τὰς ἐσχάτως εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατούσας ταραχάς.

«Τὰς πονηρὰς ταύτας φήμας δὲν καταδέχομαι νὰ πολεμήσω, διότι ἤθελον ταπεινώσει ἐμαυτὸν ἐὰν τοιοῦτό τι ἐπεχείρουν. Οἱ φίλοι τῆς τάξεως, οἱ ἀληθῶς ἀγαπῶντες τὸν βασιλέα καὶ τὴν πατρίδα των, οἱ μόνοι χαίροντες τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν εὔνοιαν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἀποδοκιμασίας μου διὰ νὰ στιγματίσωσι τοὺς αὐτοκατακρίτους αἰσχροὺς συκοφάντας».

«Γνωρίζουσιν οἱ χρηστοὶ ὅτι ναὶ μὲν ἡ Ῥωσσία νομίζει ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς Ἑλλάδος τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, οὐχ ἧττον ὅμως ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ σεβαστὸς ἡμῶν κύριος θέλει καταπολεμήσει πᾶσαν κατὰ τῆς μοναρχίας ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας ἢ ἐν ὁποιῳδήποτε ἄλλῳ προσχήματι αὐθάδη ἀπόπειραν, διότι δοξάζει ὅτι ὁ χεῖρα βέβηλον κατὰ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐπιβάλλων ἀνατρέπει ἀπὸ βάθρων τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, διότι ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ θεμελιοῦται τὸ πᾶν.

«Αὐτὴ εἶνε ὄχι μόνον ἐν λόγοις ἁπλοῖς ἀλλὰ ἐν ἔργοις ἡ πολιτεία τῆς ἐν Ἑλλάδι ῥωσσικῆς πρεσβείας. Δι' ἔργων δὲ ἐζητήσαμεν πάντοτε νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς σωτηρίους ταύτας ἰδέας. Καὶ σεῖς ἀπὸ τὸ μέρος σας πράξατε τὸ αὐτὸ χρείας τυχούσης, συμβουλεύοντες σπουδαίως τοὺς κύκλῳ ὑμῶν.

«Νομίζομεν δὲ τὰς εἰρημένας συμβουλὰς σωτηρίους διότι τείνουσιν αὗται εἰς τὸ ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν κρημνὸν φορᾶς καὶ εἰς τὸ νὰ τηρήσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ τάξει, τὴν ὁποίαν μεταξὺ τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας κατέχει».

Ἐν τούτοις ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν κατεχόμενοι καὶ ὑπὸ τοιούτων προσδοκιῶν διαβουκολούμενοι οἱ ἑταῖροι τῆς Φιλορθοδοξίας ἀνεκινοῦντο καὶ ὅτε τὰ πράγματα ἐν Λακωνίᾳ ἐδεινώθησαν καὶ αἱ αὐτόθι ταραχαὶ προσέλαβον ἐπίφοβον χαρακτῆρα, ἐγκαρδιωθέντες ἤρχισαν νὰ συρρέωσιν ἀθρόοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἑταίρων ἦσαν κληρικοί, ἡ πλησμονὴ τόσων ῥάσων εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς μὴ πολυανθρώπου τότε πόλεως ἐξέπληττε τοὺς κατοίκους. «Ἡ πόλις μας ὁμοιάζει, ἔγραφεν ἡ *Ἀθηνᾶ*, μὲ τὴν Μαδρίτην ἢ μὲ τὴν Ῥώμην ἕνεκα τῆς συρροῆς πολυαρίθμων κληρικῶν.» Ἡ κυβέρνησις ἥτις εἶχεν ἤδη ὑπονοίας περὶ τῶν τεκταινομένων καὶ εἶχεν ἤδη ἐπιληφθῆ τῆς καταδιώξεως ἐδέησε νὰ λάβῃ μέτρα καὶ περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης

Digitized by Google

τῶν ῥασοφόρων καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσεν εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ ἐφοδιάζωσι μὲ διαβατήριον πάντα κληρικὸν θέλοντα νὰ μεταβῇ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ μὴ ἔχοντα πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ταυτοχρόνως, ὡς νὰ ἐφηρμόζετο ἡ προφητεία ἐκείνη τοῦ Εὐαγγελίου ἡ προαγγέλλουσα τὴν ἐμφάνισιν πολλῶν ψευδοπροφητῶν πρὸ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, πλεῖστοι κληρικοὶ ἀνεφάνησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ δημεγερτικὰς προθέσεις καὶ μὲ προφητικὰς καὶ θαυματουργοὺς ἀξιώσεις ἀναφανδὸν ἀνομολογοῦντες τὰ δόγματα τοῦ Χριστοφόρου καὶ ὡς διωγμὸν τῆς Ὀρθοδοξίας παριστάνοντες τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Ἕτεροι δὲ μοναχοὶ πλάνητες, ὧν τινες κατῆλθον ἐξ Ἁγίου Ὄρους περιήρχοντο εἰς διάφορα τοῦ βασιλείου μέρη πωλοῦντες μικροὺς σταυροὺς ἐγγλύφους ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐν Ἄθωνι καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξάπτοντες δὲ κρυφίως τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ θρησκομανοῦς ὄχλου διὰ ποικίλων διαδόσεων. Ἡ κυβέρνησις ἀληθῶς εὑρέθη εἰς περίπλοκον θέσιν ὅτε ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν ταραξιῶν αὐτῶν ῥασοφόρων, διότι πρὶν ἢ συλλάβῃ τὸν ἕνα, ἀνεφαίνετο αἴφνης ἕτερος, τὰ δὲ ὄργανα τῆς ἐξουσίας καὶ ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ εἰς ἐκτάκτους ὑπεβλήθησαν κόπους ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων συλλήψεων καὶ ἀνακρίσεων τῶν καλογήρων. Νέον καλογηρικὸν ὄνομα ἀνεφαίνετο ἑκάστοτε εἰς τὸν στασιαστικὸν ἐκεῖνον κυκεῶνα, καὶ ὁτὲ μὲν ἦτο ὁ Ἰγνάτιος εἰς Γορτυνίαν, ὁτὲ δὲ ὁ Παρθένιος εἰς Καλάβρυτα καὶ ἄλλοτε ὁ νομιζόμενος Ἠσαΐας εἰς Μεγαλόπολιν. Καὶ μοναχαὶ ἐπίσης διαλελυμένων μονῶν ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους συνελήφθησαν ἐν Ἀττικῇ. Ἐκ τῶν ἀναφανέντων αὐτῶν ἀγυρτῶν περίεργος ἦτο καὶ εἷς διαδραματίσας τὸ μέρος του εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θηβῶν καὶ φέρων ἐπίθετα ἰσάριθμα πρὸς τὰ ὀνόματα ἱσπανοῦ μεγιστᾶνος, διότι ἐκαλεῖτο Γρηγόριος Καβεζὸς ἢ Σπατογιάννης ἢ Κριεζῆς. Οὗτος διετείνετο ὅτι ἦτο ὁ Χριστόφορος ὑπὸ ἄλλην μορφὴν—πρωτοφανὲς τοῦτο εἶδος μετεμψυχώσεως — καὶ ἐκήρυσσεν ἑπομένως τὰ αὐτὰ δόγματα, αὐστηρῶς ἰδίως ἀπαγορεύων τὸ ὀμνύειν. Διὰ νὰ πείσῃ δὲ τὸ πλῆθος περὶ τῆς θεοπέμπτου ἀποστολῆς του, ἐπεχείρησε ν' ἀναστήσῃ νεκρὸν πρὸ δεκαπέντε ὅλων ἐτῶν τεθνεῶτα, θελήσας οὕτως ὁ δυσσεβὴς νὰ ὑπερτερήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, ὅστις τὸν Λάζαρον τεταρταῖον μόλις ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἁγιότητά του τὸ πείραμα διεκόπη, ἐπειδὴ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῆς χωροφυλακῆς ἐδραπέτευσεν. Περίεργος ἐπίσης ἦτο ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία μιᾶς μικρᾶς μοναχικῆς κοινότητος ἐγκατασταθείσης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν Ἐρετρίᾳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μοναχοῦ τινος Παντολέοντος ἢ Παντελεήμονος Φιλιππουπολίτου, ὅστις ὡς νεωτεριστὴς εἶχε καταδιωχθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ διατρίψας ἐν Ἀθήναις ἐπί τινα χρόνον εἶχε μεταβῇ εἰς Ἐρέτριαν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1851. Ὁ σεβάσμιος Παντολέων, νεωτερίζων κατὰ τοῦτο ὅτι εἰσῆγε τὴν τρυφηλὴν εὐζωΐαν τῶν παραγγελμάτων τοῦ Κορανίου εἰς τὸν αὐστηρὸν μοναχικὸν βίον συνέζη αὐτὸς μόνος μετὰ τεσσάρων καλογραιῶν εἰς ἓν οἴκημα, φροντίσας ὅμως νὰ περισυνάξῃ ἑτέρους ἓξ μοναχοὺς οἵτινες κατῴκουν χωριστὰ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ οὓς τὸ ἀναγγέλλον τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἔγγραφον τοῦ ἐπάρχου χαρακτηρίζει ἥκιστα ἀβροφρόνως ὡς «ζῶα.» Τὰ μέλη τῆς κοινότητος ἀπέζων κατασκευάζοντα καὶ πωλοῦντα ξύλινα κοχλιάρια. Ἦσαν ὅμως σφόδρα εὐσεβεῖς, νηστεύοντες αὐστηρῶς καὶ μεταλαμβάνοντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων κατὰ πᾶσαν Κυριακήν, διδόντος τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγιωτάτου αὐτῶν ἡγουμένου κυρίου Παντολέοντος, πρὸς ὃν ἐφαίνοντο λίαν ἀφωσιωμένοι. Τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ κοινόβιον εὐλόγως εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ Κυβέρνησις μαθοῦσα τὰ γενόμενα διέταξε νὰ μετενεχθῶσιν εἰς Σῦρον οἱ ὅσιοι πατέρες τῆς Ἐρετρίας καὶ ν' ἀποπεμφθῶσι τοῦ Κράτους.

Ἀποφασίσασα τέλος ἡ κυβέρνησις νὰ ἐνεργήσῃ καὶ μὴ δυναμένη πλέον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἕνεκα τῆς σοβαρότητος τῶν πραγμάτων προέβη δραστηρίως εἰς τὴν δέουσαν ἐνέργειαν. Ἐκ τῶν πρώτων συνελήφθη ὁ Φλαμιάτος ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλορθοδόξων καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Πάτραις, εἶτα δὲ καὶ οἱ συνέταιροι αὐτοῦ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς Ἰγνάτιος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἐπικινδυνωδέστερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοφόρου, κατὰ τὸ ἔγγραφον τοῦ νομάρχου Ἀρκαδίας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, «ὡς κεκτημένος παιδείαν τινὰ» καὶ ὁ Λεοναρδόπουλος καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Ῥαγδαῖα ἐξεδίδοντο τὰ ἐντάλματα συλλήψεως, ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς κατασχέσεως τῶν ἐγγράφων ἀνεκαλύπτοντο καθ' ἑκάστην νέοι ἑταῖροι. Συλλήψεις ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις, ἐν Πάτραις, ἐν Τριπόλει, ἐν Σπέτσαις καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ μονῶν, μετ' ἐπιμελείας δ' ἐξηρευνῶντο τὰ ἔγγραφα πάντων τῶν ὑπόπτων. Τὴν τοιαύτην τῆς ἀρχῆς ἔρευναν ὑπέστη καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, οὗτινος τὰ ἔγγραφα κατεσχέθησαν καὶ ἐξητάσθησαν, διὸ καὶ ἐζήτησεν ἐξηγήσεις ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας καθότι ὁ Οἰκονόμος ἦτο μέλος καὶ εἰσηγητὴς ἑνὸς κλάδου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ῥωσσίας. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐφημερίδων, οἱ συλληφθέντες τότε κληρικοὶ ἀνῆλθον εἰς 150. Ἐνδεχόμενον εἶνε ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀθῶοι

Digitized by Google

ἢ τουλάχιστον ὅτι ἐφυλακίσθησαν ἄνευ τῶν ἀποχρωσῶν ἐνδείξεων, διότι ἡ ἐξουσία ἐκ προκαταλήψεως καὶ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ζήλου της διέβλεπεν ἐχθρὸν καὶ συνωμότην εἰς πάντα ῥασοφόρον· οἱ πλεῖστοι ὅμως συλλαμβανόμενοι ἀνωμολόγουν παρρησίᾳ τὰς ἀρχάς των. Γρηγόριός τις Ἰωαννίδης ἐξ Ὀρχομενοῦ συνελήφθη ἐν τῷ δήμῳ Τρικολλώνων, καθὰ δὲ ἀναφέρει ὁ νομάρχης Ἀρκαδίας, λόγου γενομένου ὅτι ὁ Χριστόφορος ἔφερε σταυρὸν πέριξ τοῦ ὁποίου ἦτο γεγραμμένον τό: «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴς κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος» ἠρωτήθη: ποῖοι εἶνε οἱ βάρβαροι, ἀφοῦ ἐδῶ ὅλοι εἶνε Χριστιανοί; αὐτὸς δὲ τολμηρῶς ἀπήντησεν: Ὁ βασιλεύς, διότι εἶνε ἀβάπτιστος! Οἱ δ' ἐν Πάτραις ὁμόφρονες τῶν συλληφθέντων ἤρχισαν ἤδη νὰ θεωρῶσι τοὺς καταδιωκομένους ὡς μάρτυρας, ὑφισταμένους προθύμως τὰς κακώσεις πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμμένοντες εἰς τὰς δοξασίας των ἐσκόπουν νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον ἐκείνων, πεποιθότες εἰς τὸν προσεχῆ αὐτῶν θρίαμβον, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω περικοπῶν ἐπιστολῆς κατασχεθείσης ἑνὸς ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἡσαΐαν διατελέσαντα ἄλλοτε διευθυντὴν τοῦ ἐν Πάτραις μετοχίου τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ: «Ἐνταῦθα, σεβαστέ μου, ἔγραφεν ὁ ἀνώνυμος φιλορθόδοξος, οἱ Πατρεῖς ἢ τοὐλάχιστον μέρος αὐτῶν θέλοντες νὰ καταργήσωσι τὴν λαμπρὰν μας θρησκείαν ἤρχισαν συλλαμβάνοντες τοὺς σεβασμίους διδασκάλους Φλαμιάτον, Χριστόφορον, Ἰγνάτιον καὶ Παρθένιον Σπηλαιώτας κλπ. ὡς ἐναντίους εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰσχρὰ ψεύδη. Ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θέλει ἐπιπέσει εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν κακούργων τούτων καὶ θέλει θριαμβεύσει τὸ δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν τούτων ἀνδρῶν» Ἐτελεύτα δὲ ἡ ἐπιστολὴ μὲ τὰ ἑξῆς συνθηματικά: «Δόξα τῷ Θεῷ, ὁ σῖτος εἶνε ἄφθονος· ἀλλὰ καὶ ἄφθονος ἂν δὲν εἶνε, δὲν ἔχομεν τὴν ἄδειαν νὰ σηκώσωμεν χρήματα καὶ ν' ἀγοράσωμεν τοιοῦτον; Μὲ ἐννόησες. Ἡ ἄμπελος ἔχει καλῶς.»

Ἐννοεῖται ὅτι ταὐτοχρόνως μετὰ τῶν Φιλορθοδόξων καὶ τῶν ταραξιῶν κληρικῶν ἡ κυβέρνησις ἀπέβλεψεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Παπουλάκη καὶ τὴν καταστολὴν τῶν ἐν Μάνῃ ταραχῶν. Ἡ ἀποστολὴ σοβαρᾶς ἀναλόγως στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθὰ πρὸ καιροῦ συνεβούλευσαν αἱ αὐτόθι ἐγχώριοι ἀρχαὶ καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ἐπίτηδες διορισθεὶς προσωρινὸς νομάρχης Λακωνίας Δούκας ἀπεφασίσθη. Ἡ ἀρχηγία ἀνετέθη εἰς τὸν ὑποστράτηγον Γενναῖον Κολοκοτρώνην, ἐξουσιοδοτηθέντα ὅπως ἐν ἀνάγκῃ στρατολογήσῃ καὶ ἀτάκτους πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δημοσίου δυνάμεως. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη, ὡς ἀπέδειξαν τὰ πράγματα, ὑπῆρξεν ἐπιτυχής, διότι ὁ Γενναῖος ἦτο φύσει νουνεχής, συνετὸς καὶ μετριοπαθὴς ὡς πρώτιστα ἥρμοζεν εἰς παρομοίαν ἀκροσφαλῆ περίστασιν, παρεκτὸς δὲ τῆς ἰδίας στρατιωτικῆς φήμης ἔφερεν ὄνομα μέγα καὶ σεβαστὸν καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον. Ἡ πρώτη στρατιωτικὴ ἀποστολὴ ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ τοῦ 6ου λόχου τοῦ κέντρου τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἑδρεύοντος 1ου πεζικοῦ τάγματος τῆς γραμμῆς, ἐκ τοῦ 3ου τάγματος τῆς ὀροφυλακῆς ὑπὸ τὸν Ζάχον Μήλιον, ἐκ μιᾶς ὀρεινῆς πυροβολαρχίας συγκειμένης ἐξ ὀκτὼ τηλεβόλων καὶ ἐξ ἀποσπάσματος χωροφυλακῆς. Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου ἀπεστάλησαν δὶς καὶ ἄλλαι ἐπικουρίαι, ὥστε ἐν συνόλῳ ἡ ὑπὸ τὸν Γενναῖον τακτικὴ στρατιωτικὴ δύναμις συνεποσώθη εἰς 2,000 ἄνδρας. Τὸ πρῶτον ἀνωτέρω μνημονευόμενον σῶμα μετέφερεν εἰς Λακωνίαν ἡ *Ἀμαλία*, κορβέττα 22 τηλεβόλων καὶ ἡ γολέττα *Ναυπλία*, ἡ πρώην *Σκύλλα* καλουμένη. Ἡ μικρὰ τῆς πρωτευούσης κοινωνία ἐθορυβήθη ἐκ τοῦ ἐκτάκτου τούτου γεγονότος, κατὰ δὲ τὰς παραμονὰς τῆς ἀναχωρήσεως ἠκούετο ᾀδόμενον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τὸ ἑξῆς ᾆσμα, ὅπερ καλὸν ἔκρινα ν' ἀποθησαυρίσω εἰς τὰ παρόντα χρονικὰ καὶ ὅπερ ἐψάλλετο εἰς ἦχον ἀνάλογον περίπου ἐνίων ἐκ τῶν ᾀδομένων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταπολιτεύσεως:

Ναυπλία μου, *Ναυπλία*,
Ναυπλία ποθητή,
Αἱ σάλπιγγες φωνάζουν:
Στὴ Μάνη οἱ στρατοί!

Ἀγύρτη Παπουλάκη,
Ἀνίσως καὶ πιασθῇς
Στὸν τρίγκο τῆς *Ματθίλδης*,
Εὐθὺς θὰ κρεμασθῇς.

Ἡ ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ ἀναφερομένη *Ματθίλδη* ἦτο γολέττα πολεμικὴ περιπολοῦσα εἰς τὰ Λακωνικὰ παράλια, ὀνομασθεῖσα δὲ οὕτω πρὸς τιμὴν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ὄθωνος, μεγάλης δουκίσσης τῆς Ἔσσης.

Οἱ κατὰ τὴν Λακωνίαν πρόκριτοι, ὅσοι ἐννοεῖται ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν θρόνον, παρηγγέλθησαν νὰ στρατολογήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἄνδρας δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ συνδράμωσι τὸν Γενικὸν Ἀρχηγόν. Ταὐτοχρόνως ἡ Κυβέρνησις ἐνδιαφερομένη νὰ διατελῇ ἐνήμερος περὶ τῶν συμβαινόντων κατήρτισεν ἰδιαιτέραν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ὥστε νὰ πληροφορῆται καθ' ἑκάστην λεπτομερῶς περὶ τῶν ἐν Λακωνίᾳ διατρεχόντων.

(*Ἕπεται συνέχεια*). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμεοον φύλλον).

Τρεῖς μετὰ τοῦτο ἡμέρας αἱ δύο στρατιαὶ συνηντῶντο εἰς Ὀστροβόν. Ὁ Στέφανος, γαυριῶν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν λεγεώνων, μόλις ἐπεφάνησαν οἱ ἐχθροί, ἐπετέθη ἀτάκτως, μετὰ τοσαύτης δὲ τέχνης ἐπωφελήθη τοῦ σφάλματος ὁ Μανιάκης, ἡρωϊκῶς ὡς πάντοτε πρωταγωνιστῶν, ὥστε ταχεῖα καὶ πλήρης, μετὰ τὴν πρώτην ἀμέσως σύῤῥαξιν, ἐπῆλθεν ἡ τροπὴ τῶν βασιλικῶν. Ἡ δίωξις ἐπηκολούθησεν ἀκατάσχετος, καὶ οἱ περὶ τὸν Στρατάρχην ἀνευφήμουν ἤδη αὐτὸν Βασιλέα, ὅτε γεγονὸς ἀνέλπιστον τὸ πᾶν ἐματαίωσεν.

Ὁ Μανιάκης, ἐπιβαίνων εὐγενοῦς ἵππου, ὡδήγει τοὺς Καταφράκτους καὶ ἀνεκάλει πλέον τὴν λοιπὴν παράταξιν, ὅτε οἱ ἐγγύτεροι εἶδον αὐτὸν αἴφνης τοὺς βραχίονας ἐκτείνοντα καὶ βαρέως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καταπίπτοντα. Ἄποροι καὶ ἀπέλπιδες ἔσπευσαν τότε πρὸς αὐτόν, ἀλλά, φεῦ, ἀκόντιον, ὑπὸ χειρὸς ἀγνώστου καταρραγέν, ἔκειτο βαθέως εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐμπεπηγμένον. Ἐὰν ἐστερεῖτο ἀγαθῶν στρατηγῶν, προχείρους εἶχεν ἡ Ζωὴ τοὺς δολοφόνους. Ὁ Μανιάκης ἀνέπνεεν ἔτι, ἀλλ' ἡ πληγὴ ἦν καιρία, μετ' ὀλίγον διήνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀναγνωρίσας τοὺς περὶ αὐτόν, ἐτραύλισε τὰς λέξεις — «Ἀκολουθεῖτε τὸν Χαράλδον» —, μεθ' ὃ κατέπεσε νεκρός.

Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ ἀπαισίου τούτου γεγονότος κατάπληξις, ὥστε ὁ πρὸ μικροῦ τροπαιοῦχος στρατὸς ἐτράπη αἴφνης εἰς ἄτακτον φυγήν, οὐδὲ τὸ σῶμα διασώσας τοῦ περικλεοῦς ἀρχηγοῦ, ὅπερ ὁρμήσαντες παρέλαβον οἱ πολέμιοι· διεδραματίσθη δὲ τότε παράδοξος ὄντως σκηνή, καθ' ὅσον οἱ ἀρτίως περιδεεῖς καὶ ῥιψάσπιδες, ἐπέστρεφον ἤδη γαυριῶντες, καὶ ἀθρόοι παρεδίδοντο. οὐδ' ἐπιχειροῦντες ἀντίστασιν εἰς τοὺς ἡττηθέντας οἱ νικηταί.

Καὶ ὁ Χαράλδος; Διοικῶν τὸ δεξιὸν κέρας, εὐχερῶς κατίσχυσε τῶν πολεμίων, καὶ πρῶτος κατήρξατο τῆς διώξεως· τούτου δὲ γενομένου, ἐπανέκαμπτεν ἐν τάξει, ὅτε, πρὸς μεγίστην αὐτοῦ ἔκπληξιν, εὗρε τὸν πρὸ βραχέος τροπαιοῦχον στρατὸν διεσπαρμένον ἤδη καὶ φεύγοντα. Καὶ κατέβαλε μὲν ἡρωϊκὴν προσπάθειαν, ὅπως ανακόψῃ τὸν πανικόν, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον ἤκουε· κυκλωθεὶς δὲ ταχέως μετ' ὀλιγίστων ἑταίρων, ἠμύνθη ἐπὶ μακρὸν καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιδρομέων ἐθέρισε, μέχρις οὗ, πεσόντων τῶν περὶ αὐτόν, καὶ βλέπων ἄφευκτον τὴν ἀπώλειαν, ἐῤῥίφθη ὡς κλύδων ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοσοῦτον φοβερὰν ἐπήνεγκεν αὐτοῖς θραῦσιν, ὥστε διέσπασε τὸν σιδηροῦν κρίκον, καὶ διεσώθη τρεῖς φέρων πληγάς.

Ὁ δὲ Στέφανος, ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτέλεσε θρίαμβον λαμπρὸν διὰ μέσου τῆς πόλεως, καθ' ὃν ἐφέρετο πρὸ αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος τοῦ Μανιάκη ἡ κεφαλή. Τοιοῦτον τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ περιφανεστέρου τῶν ἡμερῶν ἐκείνων Στρατάρχου.

ΚΔ'.

Ὁ Χαράλδος, πλανηθεὶς δι' ὅλης τῆς νυκτός, περὶ τὴν αὐγὴν κατέφυγεν εἰς ἀγροτικήν τινα ἔπαυλιν, ἔνθα προφρόνως ἀπεδέχθη αὐτὸν ὁ οἰκοδεσπότης. Χρηματίσας ἄλλοτε Σχολάριος ἐπὶ τοῦ Βουλγαροκτόνου, καὶ καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου Η'. ἐπελθοῦσαν ἔκλυσιν, ἔζη οὗτος ἀπὸ ἐτῶν ἐντὸς τῶν Ἰλλυρικῶν ὀρέων μετὰ νεαρᾶς συζύγου καὶ δύο τέκνων. Μαθὼν δὲ μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ Χαράλδου, εἰς ὃν πλήρη ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην, ὅτι ἐξένιζε τὸν πολύκροτον Ἡγεμόνα τῶν Βαριάγων, τοσαύτην ἐξεδήλωσεν ἐπὶ τούτῳ χαράν, ὥστε ὁ ἡμέτερος ἥρως προθύμως παρέτεινε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ.

Ἄλλως τε ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο λόγος σπουδαιότατος· ταχέως ἐγνώσθη ὅτι ἀποσπάσματα, ἐπίτηδες σταλέντα, ἐξηρεύνων πᾶσαν τῆς χώρας γωνίαν πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ὥστε μόνον ἀσφαλὲς ἐφαίνετο ἐπί τινα χρόνον τὸ ἀπρόσιτον ἐκεῖνο κρησφύγετον. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὑπὸ πιστοῦ ἀνθρώπου ὡδηγήθη παρ' αὐτῷ προσεχῶς ὁ Ραγνάρος, ὅστις, καθ' ὃ μὴ μετασχὼν τοῦ ἀγῶνος, ἔμενεν εἰς Δυῤῥάχιον, καὶ ἀνέλαβεν ἤδη ἐμπράκτως τοῦ νοσοκόμου τὰ καθήκοντα, καθ' ὅσον αἱ πληγαὶ τοῦ Χαράλδου ἀπῄτουν ἐνδελεχῆ περίθαλψιν.

Οὕτω παρήρχοντο αἱ ἡμέραι, καὶ ὁ ἥρως ἡμῶν ἐπλανᾶτο εἰς τὰ πέριξ ὄρη, μίαν καὶ μόνην ἀνακυκῶν ἰδέαν, τὴν τῆς ἀναβληθείσης ἐκδικήσεως. Πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἀνατέλλουσα νέα πρὸς τοῦτο εὐκαιρία. Ὁ Θεόφιλος Ἐρωτικός, κατατροπωθεὶς πρὸ τριετίας ἐν Σερβίᾳ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βοϊσθλάβου, διετέλει ἔκτοτε Στρατηγὸς τῆς Κύπρου· ἐπωφελούμενος δὲ τῆς γενικῆς ἀνωμαλίας, ἐστασίασεν αἴφνης ἐπὶ τῇ προφάσει ἐκτάκτων τινῶν φόρων.

Ἅμα τοῦτο μαθὼν ὁ Χαράλδος ἐπεχείρησε μυστικὴν πρὸς αὐτὸν συνεννόησιν, ἀλλ' ἐματαιώθη καὶ τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, καθ' ὅσον, ἐκπεμφθέντος εἰς Κύπρον Κωνσταντίνου τοῦ Χαγέ, Στρατηγοῦ ἱκανοῦ, ἀριστεύσαντος ἤδη κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀφρικῆς καὶ Σικελίας, οὗτος εὐχερῶς συνέλαβε τὸν Ἐρωτικὸν καὶ μετήγαγεν αὐτὸν εἰς Βυζάντιον. Ὁ δὲ Μονομάχος, περι-

Digitized by Google

φρονῶν τὸν ἄνδρα, ἐτέλεσεν ἱπποδρόμιον, καθ' ὃ ἐπόμπευσεν αὐτὸν γυναικεῖα ἠμφιεσμένον καὶ ἀφοῦ ἐδήμευσε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἀπέλυσεν αὐτόν.

Δυσμενεῖς ἑπομένως ἐδείκνυντο αἱ Μοῖραι εἰς τὴν ἀνένδοτον τοῦ ἥρωος ἡμῶν πρόθεσιν, ὅτε ἀσυγκρίτως δεινότερος ἐνέσκηψεν αἴφνης ἐκ τοῦ βοῤῥᾶ κλύδων.

Αἱ πρὸς τοὺς Ῥώσους σχέσεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὑφίσταντο ἀπὸ ἡμιολίου ἤδη αἰῶνος. Κατὰ πρῶτον ἐπεφάνησαν εἰς τὸν Βόσπορον οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι ἐν ἔτει 865, ἐπὶ τῆς οἰκτρᾶς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Γ'., ἢ μᾶλλον τοῦ πανισχύρου Καίσαρος Βάρδα, ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας καὶ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ ἱδρύσεως τῆς μοναρχίας, ὑπὸ τὸν Σκανδιναυὸν Ἡγεμόνα Ῥουρῖχον. Ἦλθον δὲ τότε ἐπὶ διακοσίων πλοιαρίων, ἅπερ ὁ χρονογράφος Νικήτας ὀνομάζει *τροχαντήρια*, κατὰ πρῶτον ἐπιφαινομένης τῆς μετέπειτα κοινῆς ταύτης λέξεως. Τοσαύτη δὲ ἦν ἡ ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ Κράτους ἔκλυσις μετὰ τὴν ὁριστικὴν κατίσχυσιν τῆς εἰκονολατρείας καὶ τὸν μακρὸν πρὸς τοὺς Παυλιανίτας πόλεμον, τὸν ὑπὸ τῆς θρησκομανίας τῶν ἀντιμεταῤῥυθμιστῶν προκληθέντα, ὥστε οἱ εὐάριθμοι ἐκεῖνοι βάρβαροι, οὐ μόνον δεινὴν ἐπεχείρησαν δῄωσιν τῶν τε παραλίων καὶ νήσων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐπολιόρκησαν τὴν πρωτεύουσαν.

Ὁ δὲ Βασιλεύς, καίτοι διοικῶν πόλιν, ἥτις πρὸ τεσσαράκοντα μόλις ἐνιαυτῶν, ὑπὸ τὸν πάππον αὐτοῦ Μιχαὴλ Β'., ἀντέστη κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν εἰς ἐχθροὺς κραταιούς, ἐπὶ τῆς μεγάλης στάσεως τοῦ Στρατηγοῦ Θωμᾶ, καίτοι κατέχων τὸ φοβερὸν ὅπλον τοῦ σκευαστοῦ πυρός, οὐδ' ἐσκέφθη περὶ ἀμύνης, ἀλλὰ «σὺν τῷ Πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς παρεγένοντο, κἀκεῖ τὸ θεῖον ἐξιλεοῦντο καὶ ἐξῃυμενίζοντο. Εἶτα μεθ' ὑμνῳδίας τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες ὠμοφόριον, τῇ θαλάσσῃ ἄκρως προσέβαψαν καὶ νηνεμίας οὔσης, εὐθὺς ἀνέμων ἐπιφοραί, καὶ τῆς θαλάσσης ἠρεμούσης, κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγένοντο, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥὼς πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφευγότων τὸν κίνδυνον».

Τῷ δὲ 906 ὁ Ἡγεμὼν Ὀλέγος, συγγενὴς τοῦ Ῥουρίχου καὶ κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ Ἰγώρ, ἐπεχείρησε νέαν μεγάλην ἐπιδρομήν. Ὁ Ῥῶσος χρονογράφος Νέστωρ ἀφηγεῖται ὅτι δισχίλια ἦσαν τὰ ἐκπλεύσαντα πλοῖα, ὧν ἕκαστον ἐκόμιζεν ἄνδρας τεσσαράκοντα, παρείπετο δὲ καὶ δύναμις πεζική. Ἐν Βυζαντίῳ ἐβασίλευε τότε Λέων Σοφός, ἀνὴρ ἀπόλεμος καὶ τὸν χρόνον κατατρίβων περὶ τὴν συγγραφὴν τροπαρίων, ἐπιγραμμάτων καὶ ὕμνων· διὸ καὶ ἀμεριμνήσας ἐφ' ὅσον οἱ βάρβαροι κατέστρεφον τὰ πέριξ, ἐπὶ τέλους ἀπηλλάγη αὐτῶν διὰ τῆς παροχῆς σπουδαίας χρηματικῆς δωρεᾶς, καὶ τῆς συνομολογήσεως συνθήκης ἐμπορικῆς καὶ πολιτικῆς εἰς ἄκρον ἐνδιαφερούσης. Παραδόξως οὐδεὶς τῶν Βυζαντινῶν ἀναφέρει τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην, πλὴν τοῦ Λέοντος Διακόνου, ἀορίστως τῆς συνθήκης μνημονεύοντος· ἀλλ' ὁ Νέστωρ, περιγράψας λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν στρατείαν, παρατίθησιν αὐτὸ τὸ κείμενον τῆς διεθνοῦς πράξεως, ἥτις μαρτυρεῖ ὅτι συνεχεῖς ἦσαν ἔκτοτε αἱ μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Ῥώσων σχέσεις· ἀναφέρεται δὲ ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ἐγράφη διὰ κινναβάρεως ἐπὶ δύο περγαμηνῶν, ἀνταλλαγεισῶν, ἀφοῦ ὑπεγράφησαν, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Πρέσβεων, προσεπεκυρώθησαν δὲ τὰ συνομολογηθέντα δι' ὅρκων, οὓς ὤμοσαν ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν πίστιν.

Καὶ ὅμως ὀλίγον ἴσχυσαν αἱ συνθῆκαι αὗται, καθ' ὅσον μετὰ τριάκοντα μόλις ἔτη, τῷ 941, ὁ ἐνηλικιωθεὶς πλέον Ἰγώρ, μαθὼν ὅτι οἱ στρατοὶ καὶ στόλοι τοῦ Βυζαντίου ἐνησχολοῦντο κατὰ τῶν Ἀράβων, ἐνόμισε πρόσφορον τὴν εὐκαιρίαν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς πρωτευούσης καὶ παρεσκεύασε πρὸς τοῦτο χίλια πλοῖα. Περίεργον ἀληθῶς γεγονὸς μαρτυροῦν ὅτι τὸ κράτιστον ἐκεῖνο τῶν Σλαυϊκῶν ἐθνῶν, ὡς καὶ τὰ ἕτερα πρὸ αὐτοῦ, οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Βούλγαροι, μόλις ἀνδρωθέν, ὡς τέρμα πάντων αὐτοῦ τῶν ἀγώνων ἐθεώρησε τὴν κατάκτησιν τῆς κλεινῆς πόλεως τοῦ Βύζαντος, ὄνειρον ὑπὲρ οὗ ἔχυσεν ἔκτοτε ὠκεανοὺς αἱμάτων, καὶ ὅπερ σήμερον ἔτι ἐπιδιώκει.

Οἱ Βούλγαροι, σύμμαχοι τοῦ Κράτους διατελοῦντες τότε, εἰδοποίησαν τὸν Ῥωμανὸν Λεκαπηνόν, Συμβασιλέα τοῦ ἀνηλίκου Πορφυρογεννήτου, ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι κατέπλευσαν οὐχ ἧττον εἰς τὸν Βόσπορον κατ' Ἰούνιον, οἰκτρῶς ἐλεηλάτησαν τὰς δύο παραλίας, διὰ βασάνων ἐθανάτωσαν τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων, καὶ ἰδίως τοὺς ἱερεῖς, καύσαντες συνάμα καὶ πάντας τοὺς ναούς. Ἡ πόλις ἀληθῶς οὐδεμίαν ἐνέκλειε μάχιμον δύναμιν, ἀλλ' οἱ ναύσταθμοι ἦσαν πλήρεις, καὶ ἀνεκλήθησαν ἐπειγόντως οἱ ἐγγύτεροι τῶν Στρατηγῶν· τοσοῦτον δὲ τελεσφόρως ταῦτα ἐνηργήθησαν, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐκπλεύσας ὁ Πατρίκιος Θεοφάνης μετὰ πυρφόρων καὶ δρομώνων, κατέλαβε τοὺς πολεμίους ναυλοχοῦντας περὶ τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου, καὶ πολλὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτῶν κατέκαυσεν, ἄλλα ἐβύθισεν αὔτανδρα, καὶ πλείστους ἔλαβεν αἰχμαλώτους.

Τὰ λείψανα τοῦ κατατροπωθέντος στόλου κατέφυγον τότε εἰς τὰ Σγόρα ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας καὶ τὰ πληρώματα διεσπάρησαν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν· ἀλλ' ἐφορμήσαντες ὁ Πατρίκιος Βάρδας Φωκᾶς καὶ ὁ Δομέστικος τῶν Σχολῶν Ἰωάννης Κουρκούας, δεινὴν ἐπήνεγκον

Digitized by Google

αὐτοῖς φθοράν. Τέλος δὲ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἐγγίζοντος τοῦ χειμῶνος, οἱ Ῥῶσοι, πανταχόθεν πιεζόμενοι, ἀπεφάσισαν τὴν παλινόστησιν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεχείρησαν νύκτωρ τὸν διάπλουν ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας εἰς τὴν Θρακικήν, ἵνα, τοιαύτην ἀκολουθοῦντες, ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ ἴδια· ἀλλ' ὁ Πατρίκιος Ἰωάννης, ὅστις ἐπετήρει αὐτοὺς πάντοτε, ῥάγδην ἐπιτεθείς, κατέστρεψεν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς, οὕτως ὥστε ὁ Ἰγὼρ διεσώθη εἰς τὸν Κιμμέρειον Βόσπορον μετὰ δέκα μόνον σκαφῶν.

Ταῦτα πάντα διηγοῦνται οἵ τε Βυζαντινοὶ καὶ ὁ Ἄραψ Ἐλμακὶν καὶ ὁ Λουϊτπράνδος καὶ ὁ Νέστωρ. Ὁ τελευταῖος οὗτος προστίθησιν ὅτι ὁ Ἰγὼρ ἐξεστράτευσε καὶ αὖθις μετὰ δύο ἔτη κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ λαβὼν παρὰ τοῦ κατοῤῥωδήσαντος Ῥωμανοῦ πλουσιώτατα δῶρα, ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ Ἴστρου, ὅπου εὑρίσκετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Κίεβον· συνεπείᾳ δὲ τούτου, ἀνταλλαγεισῶν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος Πρεσβειῶν, συνωμολογήθησαν νέαι συνθῆκαι. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον τοῦτο τυγχάνει ἀναμφίλεκτον, καθ' ὅσον ὁ Νέστωρ παρατίθησιν αὐθις τὸ κείμενον, ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς δευτέρας στρατείας φαίνονται διασκευασθέντα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς φιλοτιμίας τῶν ἡττηθέντων.

Ὁπωσδήποτε διὰ τῶν συνθηκῶν τούτων παρεχωρήθησαν μὲν εἰς τοὺς Ῥώσους ἐμπόρους πλεονεκτήματα παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῶν Ἐνετῶν καὶ Γενουησίων, ἀλλ' ὁ Ἡγεμὼν αὐτῶν, οὐ μόνον παρῃτήθη πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῆς Κριμαϊκῆς Χερσονήσου, ἀλλὰ καὶ ὑπόχρεως κατέστη πρὸς παρακώλυσιν ἐνδεχομένης κατ' αὐτῆς ἐπιδρομῆς τῶν Βουλγάρων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ μαρτυρεῖται ἡ προϊοῦσα τῶν σχέσεων ἀνάπτυξις· οἱ Ῥῶσοι κατέφθανον, κομίζοντες δέρματα, μηλωτάς, κηρόν, μέλι, δούλους, καὶ ἀπήρχοντο φέροντες μέταλλα ἐξειργασμένα, ὑφάσματα, καρπούς, καὶ οἴνους. Εἶχον δὲ μονίμους ἐγκαταστάσεις οὐ μόνον ἐν Βυζαντίῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ Συρίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Χαζαρίᾳ.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 955 δεδραματίσθη γεγονὸς ἕτερον, ἀλλ' ἐπίσης ἀξιομνημόνευτον, ἡ ἐν Βυζαντίῳ βάπτισις τῆς Ἡγεμονίδος τῶν Ῥώσων Ὄλγας. Σύζυγος τοῦ Ἰγῶρος καὶ μήτηρ τοῦ τετάρτου Ἡγεμόνος Σβιατοσλαύου, ἠσφάλισεν ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ, τὴν ἀρχὴν διὰ πονηρᾶς ἀγριότητος καὶ σπανίας ἅμα δεξιότητος, μεθ' ὅ, προβεβηκυῖα πλέον τὴν ἡλικίαν, κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἀσπασθῇ τὸν χριστιανισμόν.

Εἴδομεν ἤδη ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος, βασιλεύων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, διὰ μακρῶν περιγράφει τὴν δεξίωσιν τῆς Ῥωσίδος *Ἀρχοντίσσης Ἔλγας* (λέξις Σκανδιναυϊκὴ σημαίνουσα τὴν φλόγα), ὡς ὀνομάζει αὐτήν. Ἀπίθανον ὅμως φαίνεται τὸ ὑπὸ Σλαύων χρονογράφων θρυλλούμενον, ὅτι ὁ Ἄναξ ἐκεῖνος, δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κάλλους τῆς μεγάλης Δουκίσσης, ἐξεζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον. Καὶ πρῶτον ἡ Ὄλγα ἦν ἤδη ἑξηκοντοῦτις, τὸ δὲ σπουδαιότερον, ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε σύζυγον τὴν Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ Συμβασιλέως Λεκαπηνοῦ. Ἀφ' ἑτέρου, καίτοι περὶ τούτου σιωπᾷ ἡ «Βασιλείου τάξις», ἀναμφήριστον φαίνεται τὸ γεγονὸς τῆς βαπτίσεως, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν εὐρεῖαν τοῦ χριστιανισμοῦ διάδοσιν μεταξὺ τῶν Ῥώσων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐλάτρευον ἔτι τὰ εἴδωλα.

(Ἕπεται συνέχεια) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ἑπόμενος τῇ αἰτήσει τῆς διευθύντεως τῆς «Ἑστίας» νὰ γράψω, ἐπὶ χημικῶν καὶ βιομηχανικῶν θεμάτων, πραγματείας δημώδεις ἤτοι καταληπτὰς εἰς τοὺς διαφόρους κύκλους τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς, ἐθεώρησα καταλληλότατον, ὡς πρῶτον θέμα, νὰ ἀναπτύξω τί ἶνε ἡ χημεία· ἂν δὲ αἱ περὶ τοῦ πρώτου τούτου ἄρθρου κρίσεις δείξωσιν ὅτι ἐπετεύχθη ὁπωσδήποτε ὁ ἐπιζητούμενος σκοπός, θὰ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλα.

Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

***

— Εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ τί πρᾶγμα ἶνε αὐτὴ ἡ χημεία, περὶ τῆς ὁποίας τόσα καὶ τόσα ἀκούω πάντοτε;

— Ἡ χημεία φίλε μου, ἶνε κλάδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐξετάζει δὲ τὰς μεταβολάς, ἃς πάσχουσι τὰ σώματα ἐν αὐτῇ τῇ ὕλῃ αὐτῶν.

— Ἐξηγήσου σὲ παρακαλῶ καλήτερον, διότι δὲν ἐννοῶ τί μεταβολὰς δύνανται νὰ πάθωσι τὰ σώματα· τὸ ζῶον μένει ζῶον, χωρὶς νὰ τὸ μεταβάλλῃ ἡ χημεία εἰς ἄλλο τι, τὸ φυτὸν μένει φυτόν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λίθος.

— Ἡ παρατήρησίς σου δεικνύει ἀληθῶς ὅτι δὲν ἐνεβάθυνες εἰς τὸ πρᾶγμα· τὸ ζῶον μένει ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ ζωῇ καὶ ὑπάρχει εἴτε ὡς τράγος, εἴτε ὡς ἵππος ἢ ἄνθρωπος ἢ ἄλλο τι, καὶ ὁ λίθος δὲ ὑφίσταται εἴτε ὡς μαρμαρόλιθος, εἴτε ὡς πυρίτης (τσακμακόπετρα) κτλ. Δὲν δύναται δὲ ἡ χημεία νὰ μεταβάλλῃ τὸν τράγον εἰς λύκον, οὔτε τὴν συκῆν εἰς μηλέαν, οὔτε τὸν ἀσβεστόλιθον εἰς τσακμακόπετραν. Ἐξετάζει ὅμως ἡ χημεία τὰς μεταβολὰς αἵτινες συμβαίνουσιν, ὡς πᾶς βεβαίως παρατηρεῖ, ἐπὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων.

Ὅταν τὸ ζῶον καὶ δὴ ὁ ἄνθρωπος τελευτήσῃ ῥίπτεται εἰς λάκκον ἐκ χώματος, ἂν δὲ μετά τινα ἔτη ἀνασκαλίσωμεν τὸ χῶμα ἐκεῖνο δὲν θὰ εὕρωμεν ἴχνος τῶν σαρκῶν ἐκείνων, μόνον δὲ σωρὸν ὀστῶν εὑρίσκομεν. Τί ἔγιναν λοιπὸν αἱ

Digitized by Google

σάρκες ποῦ ἔμεινεν ἡ τόση ὕλη; ἐν μέρει μὲν ὑπὸ τῶν σκωλήκων κατεβρώθησαν, ἐν μέρει δὲ καὶ μετασυνετέθησαν ἢ ἀνελύθησαν εἰς τὰ μέρη των, εἰς ἀέρια διαδοθέντα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ εἰς ῥευστὰ ἢ στερεὰ συμμιγέντα τῷ χώματι· ἐχρησίμευσαν δὲ ὡς λίπασμα εἰς τὸ χῶμα ἐκεῖνο μεθ' οὗ συνεμίγησαν καὶ κατέστησαν αὐτὸ εὐφορώτερον, ἢ ὅσον ἤθελε τὸ καταστήσῃ ἡ βελτίστη κοπρία.

Ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου φύεται χόρτον, τὸ δὲ χόρτον τρώγει ἵππος τις ἢ τράγος, οὕτω δὲ τὰ μόρια τοῦ ἀνθρώπου εὑρίσκοντο πρῶτον εἰς τὸ χόρτον ἔπειτα δὲ εἰς τὸν τράγον, ἂν δὲ τὸν τράγον φάγῃ ἄνθρωπός τις θὰ ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ μόρια ἐκ τῶν ὑπαρξάντων ἐν τῷ πρώτῳ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ, οὕτω μεταβάλλεται συνεχῶς ἡ ὕλη, τὰς δὲ μεταβολὰς ταύτας ἐξετάζει ἡ χημεία, τῆς ὁποίας ἡ πρώτη ἀρχὴ ἢ *βάσις* εἶνε τὸ ἑξῆς ἀξίωμα: *Ἡ ὕλη μεταβάλλεται ἀλλὰ δὲν καταστρέφεται.*

— Τί μοῦ λέγεις ἀδελφέ, αὐτὰ δὲν τὰ πιστεύω, καὶ ὅταν ἐγὼ καύσω τεμάχιον ξύλου ἢ ἄνθρακος καὶ δὲν μένει ἄλλο ἢ μόνον μικρὸν ποσὸν τέφρας, ἐλάχιστον σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμα ἐξ οὗ παρήχθη, δὲν κατεστράφη, δὲν ἀπωλέσθη διὰ παντὸς τὸ ξύλον;

— Ὄχι δὲν ἀπωλέσθη, μετεβλήθη ἁπλῶς εἰς ἀέριόν τι, ὅπερ καλοῦμεν ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἢ ὀξυάνθρακα, καὶ ὅπερ χρησιμεύει εἰς ἄλλα πάλιν δένδρα πρὸς ἀναπνοήν, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ ἄνθρακος αὐτοῦ σχηματίσωσι τὸ ξύλον των.

— Ἀλλὰ πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκ τοῦ ξύλου καὶ τὸ ξύλον πάλιν ἐκ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος;

— Τὸ ξύλον συνίσταται κατὰ μέγα μέρος ἐξ Ἄνθρακος ὡς γνωρίζεις· ὁ Ἄνθραξ ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν δύναται νὰ καῇ, ἔχει ἀνάγκην καὶ ἀέρος, ὅστις εἶνε μίγμα δύο ἁπλῶν σωμάτων ἢ στοιχείων, ἅτινα καλοῦμεν Ἄζωτον καὶ Ὀξυγόνον.

— Τί θὰ εἴπῃ πάλιν στοιχεῖον, Ἄζωτον, Ὀξυγόνον;

— Στοιχεῖα καλοῦσιν ἐκεῖνα τὰ σώματα, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν εἰς ἄλλα καὶ ἐκ συνδυασμῶν ἢ ἑνώσεων τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ ὕλη, γνωρίζομεν δὲ τοιαῦτα 69 σήμερον, δύο δὲ τούτων εἶνε τὸ Ἄζωτον καὶ τὸ Ὀξυγόνον, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν ἀέρα. Ἵνα ἐννοήσῃς καλήτερον τὸ πρᾶγμα, δύνασαι νὰ παραβάλῃς τὰ στοιχεῖα ταῦτα μὲ τὰ 24 ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου ἐκ τῶν διαφόρων συνδυασμῶν τῶν ὁποίων σχηματίζονται αἱ λέξεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν γλῶσσαν.

— Ἔχει καλῶς, ἀλλ' ἐξήγησέ μου, πλέον, τὰ τῆς μὴ καταστροφῆς τῆς ὕλης κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ξύλου.

— Μάλιστα, ἐὰν ἤθελες νὰ καύσῃς ξύλον τι εἰς μέρος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφῃρέθη ὁ ἀήρ, ἢ ἀντικατεστάθη ὑπ' ἄλλου ἀερίου μὴ συντηροῦντος τὴν καῦσιν, δὲν θὰ κατορθώσῃς τοῦτο, παρατηρεῖς καθ' ἑκάστην ὅτι πρὸς συντήρησιν τῆς πυρᾶς (καύσεως) εἰς τὰς καμίνους καὶ τὰ τσάκια, ἔχομεν ἀνάγκην συνεχοῦς ῥεύματος ἀέρος, καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τούτου κατασκευάζομεν καταλλήλους καπνοδόχους διατηροῦντας συνεχὲς ῥεῦμα ἀέρος ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ἡ συντήρησις τῆς πυρᾶς ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις τῆς καύσεως.

Τὸ ξύλον λοιπόν, ὁ ἄνθραξ καὶ αἱ ἄλλαι καύσιμοι ὗλαι ἔχουν ἀνάγκην ἀέρος ἢ Ὀξυγόνου ἵνα καῶσι. Δὲν εἶνε δὲ ἡ καῦσις ἄλλο τι ἢ συνένωσις τοῦ Ἄνθρακος μετὰ τοῦ Ὀξυγόνου ἐξ ἧς σχηματίζεται νέον σῶμα, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ.

— Αὐτὰ εἶνε ἴσως ὅλα ὀρθά, μοὶ φαίνεται ὅμως, ὅτι δὲν ἔλαβα ὡρισμένην ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Ἔχεις δίκαιον ἀλλὰ μὴ λησμονῇς ὅτι ἵνα ἐννοήσῃς τὴν ἀπάντησιν, ὀφείλεις νὰ γνωρίζῃς ὅσα σοὶ ἐξέθεσα. Ὅταν καίηται λοιπὸν τὸ ξύλον, καὶ δὴ ὁ Ἄνθραξ αὐτοῦ, σχηματίζεται ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὅπερ εἶνε ἀέριον ἄχρουν, ἀόρατον. Σὺ δὲ νομίζεις ὅτι ὁ Ἄνθραξ ἐχάθη ἐπειδὴ δὲν βλέπεις τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν. Ἐὰν ὅμως ὁ χημικὸς λάβῃ ὡρισμένον βάρος ξυλάνθρακος καὶ τὸ καύσῃ, φροντίσῃ δὲ νὰ συνάξῃ τὰ προϊόντα τῆς καύσεως, ἤτοι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ζυγίσῃ αὐτὸ προσθέτων καὶ τὸ βάρος τῆς ὑπολειφθείσης τέφρας, θὰ εὕρῃ ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν δύο τούτων βαρῶν ἶνε πολὺ μεγαλήτερον τοῦ βάρους τοῦ καέντος Ἄνθρακος.

Καὶ ἂν π. χ. καύσῃς 10 δράμια καθαροῦ Ἄνθρακος, θὰ εὕρῃς κατόπιν 36 $^2/_3$ δράμια ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὄχι μόνον δὲν ἐχάθη ἡ ὕλη τοῦ Ἄνθρακος ἀλλὰ καὶ ἐτετραπλασιάσθη σχεδόν.

— Αὐτό μοι φαίνεται παράδοξον, καὶ εἶμαι περίεργος πῶς θὰ τὸ ἐξηγήσῃς.

— Ἁπλούστατα, ὁ Ἄνθραξ αὐτὸς παρέλαβε σχεδὸν τὸ τριπλάσιον βάρος Ὀξυγόνου ἐκ τοῦ ἀέρος ἵνα καῇ, ἤτοι μεταβληθῇ εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τώρα δὲ ὅπου ἐνόησας αὐτὰ δύναμαι ἔτι νὰ σοῦ ἐξηγήσω ὅτι καὶ κατὰ τὴν σῆψιν τοῦ ζῴου μετὰ θάνατον, ἡ ὁποία εἶνε εἶδος καύσεως, μεταβάλλεται ἡ ὕλη τοῦ πτώματος κατὰ μέγα μέρος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ· τὸ ἀέριον τοῦτο συνιστάμενον ἐξ Ἄνθρακος καὶ Ὀξυγόνου, ὡς ἤδη ἔμαθες, εἰσπνέουσι τὰ φυτὰ ἐν καιρῷ ἡμέρας, κρατοῦντα τὸν Ἄνθρακα καὶ ἀποδίδοντα τὸ Ὀξυγόνον εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐκ τοῦ ἀέρος πάλιν λαμβάνουσι τὰ ζῷα τὸ Ὀξυγόνον καὶ τὸ μεταβάλλουσιν εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ, παραλαμβάνοντα τὸν Ἄνθρακα διὰ τῶν πνευμόνων ἐκ τοῦ αἵματος, ἤτοι ἐμμέσως ἐκ τῶν φυτικῶν τροφῶν, αἵτινες μεταβάλλονται ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν φυτοφάγων εἰς αἷμα καὶ σάρκας,

Digitized by Google

ἐξ ὧν πάλιν οἰκοδομεῖται τὸ σῶμα τῶν κρεωφάγων. Ὡς δὲ ἔμαθες ἤδη τὸ ζωϊκὸν σῶμα οὐ μόνον διὰ τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλὰ καὶ θανόν, διὰ τῆς σήψεως, παράγει ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Σοὶ ἐπαναλαμβάνω μετὰ τὰ ἄνω ὅτι χημεία εἶνε ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τὰς οὐσιώδεις μεταβολὰς τῆς ὕλης.

— Ἔχω ἀκόμη μίαν ἐρώτησιν νὰ σοὶ κάμω· πῶς ἄρα πείθεται ὁ χημικὸς περὶ τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ παράγεται κατὰ τὴν ἀναπνοήν, τὴν σῆψιν, ἢ τὴν καῦσιν, καὶ πῶς περίπου δύναται νὰ προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον παρήχθη κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ὡρισμένου ποσοῦ ἄνθρακος;

— Θὰ σοῦ ἐκθέσω ἕνα τρόπον γενικὸν ἵνα ἐννοήσῃς τὸ πρᾶγμα.

Ὑπάρχουσι σώματα ἀπορροφῶντα ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἤτοι ἑνούμενα μετ' αὐτοῦ. Τοιοῦτον π. χ. ἶνε ἡ ἄσβεστος, ἣν μεταχειρίζονται οἱ κτίσται. Θὰ παρετήρησες βέβαια ὅτι ὅταν σβεσθῇ ἡ ἄσβεστος ἐντὸς λάκκου ἢ δεξαμενῆς μετ' ἀφθόνου ὕδατος, εἰς μὲν τὸν βυθὸν μένει λευκὴ στερεὰ οὐσία, ἡ ἐσβεσμένη ἄσβεστος, ἄνωθεν δὲ ἐπιπλέει ἄφθονον ὕδωρ διαυγές.

Τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐνέχει διαλελυμένην ἄσβεστον· ἂν λάβωμεν ἐντὸς δοχείου τινος ὡρισμένον βάρος τοῦ ὕδατος τούτου καὶ ἂν εἰσάξωμεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, εἴτε τὸ παραγόμενον εἰς τοὺς πνεύμονας ἐμφυσῶντες αὐτὸ τῇ βοηθείᾳ καλαμίου διὰ τοῦ στόματος, εἴτε διοχετεύοντες τὸ κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ἄνθρακος παραγόμενον, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τοῦτο θολοῦται καὶ βαθμηδὸν ἀποτίθεται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου λευκὴ κόνις ἀδιάλυτος ἐν ὕδατι, ἥτις δὲν ἶνε ἄλλο τι ἢ μάρμαρον· ἡ ἄσβεστος προσλαμβάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ τὴν ἕνωσιν, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τὸ ὄνομα μάρμαρον. Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἢ νὰ ζυγίσωμεν τὸ ἀσβέστιον ὕδωρ καὶ μετὰ τὴν διοχέτευσιν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἡ δὲ διαφορὰ τοῦ δευτέρου βάρους ἀπὸ τοῦ πρώτου μᾶς δεικνύει τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ παρήχθη ὑπὸ τῆς καύσεως ὡρισμένου ποσοῦ Ἄνθρακος καὶ ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς ἀσβέστου.

— Μίαν τελευταίαν ἐρώτησιν ἔτι· πόθεν ἔλαβεν ἡ ἐπιστήμη αὕτη τὸ ὄνομα χημεία;

— Κατά τινας μὲν ἐκ τῆς λέξεως χυμὸς καὶ τότε πρέπει νὰ γράφηται χυμία, κατ' ἄλλους δέ, ὧν καὶ πιθανωτέρα ἡ γνώμη, ἐκ τῆς κοπτικῆς ὀνομασίας τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου Χέμ· ἡ λέξις χὲμ σημαίνει μέλαιναν γῆν, οἵα εὑρίσκετο ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης τῶν ἀρχαίων φυσιοδιφῶν. Ἐκ ταύτης μετὰ τοῦ ἄρθρου al, ἐγένετο ἡ λέξις al-chemie, ἀλχημεία καὶ κατόπιν chemi καὶ chemie = *χημεία*.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΙΝΕΖΙΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ

Β'.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΦΑΝΩΝ

Τῇ ἑορτῇ τῆς πρώτης τοῦ νέου ἔτους ἕπεται τάχιστα ἐν Κίνᾳ ἡ Ἑορτὴ τῶν Φανῶν. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἴπωμεν ὅτι αὕτη εἶνε τὸ συμπλήρωμα ἐκείνης, ἀφοῦ ἡ μὲν τελευταία ἑορτάζεται ἀπὸ τῆς δεκάτης μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας τῆς πρώτης σελήνης, αἱ δὲ ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει διακοπαὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας τῆς δωδεκάτης σελήνης τοῦ λήγοντος ἔτους μέχρι τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας τῆς πρώτης σελήνης τοῦ ἀρχομένου ἔτους.

Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον, πᾶσαι αἱ δημόσιαι ἐργασίαι καὶ ὑποθέσεις διακόπτονται. Αἱ σφραγῖδες αἵτινες ἐπιτίθενται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἀντὶ ὑπογραφῆς μένουσιν ἐγκεκλεισμέναι εἰς τὰς θήκας των.

Τὸ ὄνομα εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἑορτὴν παρέχει καὶ τὴν κυριωτέραν αὐτῆς πρωτοτυπίαν ἣν ἀποτελεῖ ἡ ἐν ἀπιστεύτῳ ποσότητι γινομένη χρῆσις τῶν παντοειδῶν φανῶν, οὓς κατασκευάζουν πρὸς φωταψίαν οἱ Κινέζοι τόσον πολυτελεῖς καὶ ποικιλομόρφους καὶ διὰ τόσῳ διαφόρων ὑλῶν ὥστε νὰ ἐξίσταται ἡ φαντασία τινός. Τὰ πενιχρὰ φαναράκια ἅτινα βλέπει τις κατὰ τὰς φωταψίας ἀλλαχοῦ βεβαίως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσουν ἐν Κίνᾳ· τοῦτο δὲ ἔσται μᾶλλον εὐνόητον ἂν προσθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει γωνία τῆς εὐρυτάτης αὐτοκρατορίας ἥτις νὰ μὴ φωταγωγῆται θαυμασίως.

Διὰ νὰ σχηματίσῃ τις ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν φωταψιῶν μας δὲν θὰ εἶχεν ἢ νὰ φαντασθῇ τὰς ἀπειρομεγέθεις εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς τῶν ἀθυρμάτων κατὰ τὰ Χριστούγεννα πλήρεις διαφώτων φανῶν παριστανόντων ἵππους, πρόβατα, λέοντας, ἐλέφαντας, στρατιώτας, ἱππεῖς, ἄνθη, ἀλεξήλια, κωμικοὺς ἀνθρωπίσκους, φανταστικὰ ζῷα, κλπ. κλπ. Ὅλαι αἱ απομιμήσεις τῆς πραγματικότητος ἑνοῦνται πρὸς ὅλας τὰς ἐπινοήσεις τῆς φαντασίας διὰ νὰ μεταβάλουν τὴν λεπτὴν μέταξαν ἢ τὸν διαφανῆ χάρτην, ποικιλοτρόπως κοπτόμενα καὶ συγκολλώμενα, εἰς πολυχρώμους φανοὺς παριστῶντας παντὸς εἴδους εἰκόνας, ἄλλοτε ἁπλοῦς καὶ ἄλλοτε μὲ διπλοῦν χώρισμα, περιστροφικούς, οἵτινες κινούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου γυρίζουν ἐπιδεικνύοντες τὰ ἐπὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν μερῶν ὁμοιώματα καὶ τὰς ἀναριθμήτους παραστάσεις.

Ἀνὰ τὰς πλατείας, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν ὀργάνων, περιάγεται γιγαντώδης φανὸς

Digitized by Google

παριστῶν τὸν δράκοντα. Ὁ σκελετὸς τοῦ φανοῦ τούτου κατασκευάζεται ἐκ λυγαριᾶς καλυπτομένης ὑπὸ διαφανοῦς ὑφάσματος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπὸ χρωματιστοῦ κοπτομένου καὶ συναρμοζομένου οὕτως ὥστε νὰ εἰκονίζῃ τὰς φολίδας τοῦ δράκοντος· στηρίζεται δὲ ἐπὶ ῥαβδίων ἅτινα κρατοῦσιν οἱ φέροντες αὐτόν. Ἡ πομπὴ αὕτη περιέρχεται τὰς ὁδούς, ὁ δ' ἐπιθυμῶν δύναται νὰ προσκαλέσῃ αὐτὴν νὰ σταματήσῃ πρὸ τῆς οἰκίας του ἢ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αὐλήν του, ῥίπτων πυροκρόταλα ἵνα εἰδοποιήσῃ τοὺς φέροντας αὐτὸν ὅτι θέλει ν' ἀπολαύσῃ τὴν παράστασιν τοῦ θεάματος κατ' οἶκον.

Ἡ παράστασις συνίσταται εἰς τὴν περιστροφὴν τοῦ παριστῶντος τὸν δράκοντα φανοῦ ἀφ' ὅλων αὐτοῦ τῶν μερῶν ὅπως γείνῃ ὁρατὸς ὑπὸ πάσας τὰς ὄψεις του. Μετὰ τὸ πέρας δὲ αὐτῆς ὁ οἰκοδεσπότης προσφέρει εἰς τοὺς μουσικοὺς καὶ εἰς τοὺς κρατοῦντας τὸν φανὸν οἶνον καὶ γλυκίσματα, οὐδέποτε ὅμως χρήματα· διότι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πομπὴν ἀνήκουν πάντοτε εἰς τὰς καλλιτέρας κοινωνικὰς τάξεις καὶ συνεταιρίζονται μόνον πρὸς διασκέδασιν καὶ λαμπροτέραν τέλεσιν τῆς προσφιλοῦς καὶ δημοτικῆς ἑορτῆς. Καὶ ἐκ τούτου δ' εὐνόητος βεβαίως καθίσταται ἡ λαμπρότης μεθ' ἧς ἑορτάζεται καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν λιτανειῶν τούτων τοῦ δράκοντος, πρὸς ἃς μόλις κἄπως ἀσθενῶς θὰ ἠδύναντο νὰ συγκριθῶσιν αἱ εὐρωπαϊκαὶ στρατιωτικαὶ λαμπαδηδρομίαι.

Ὅταν ἐν οἰκογενείᾳ τινὶ ὑπάρχῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν νεόνυμφος, οἱ συγγενεῖς της τὴν ἡμέραν ταύτην τῇ ἀποστέλλουν φανὸν παριστῶντα θεότητα κρατοῦσαν ἀπὸ τῆς χειρὸς παιδίον. Ἂν δὲ κατὰ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος ἡ νεαρὰ γυνὴ δὲν ἔχει ἀποκτήσῃ ἀκόμη τέκνον, τότε τῇ ἀποστέλλουν ἄλλον φανὸν εἰκονίζοντα πορτοκάλλιον. Εἶνε δὲ τοῦτο ὡς πρόσκλησις εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος πάσης γυναικὸς ἥτις τῇ ἀπευθύνεται οὕτω διὰ λογοπαιγνίου, τῆς λέξεως *πορτοκάλλιον* οὔσης ἐν τῇ κινεζικῇ γλώσσῃ συνωνύμου πρὸς τὴν φράσιν «*κάμε γρήγορα.*»

Οἱ ναοὶ ἑκάστης συνοικίας ἀποστέλλουν ἐπίσης τοιούτους φανοὺς εἰς πᾶσαν ἐν αὐτῇ οἰκίαν, ἐν ᾗ ἐτελέσθη προσφάτως γάμος ἢ γέννησις ἢ ἧς ὁ οἰκοδεσπότης ἔσχεν ἀρτίως φιλολογικήν τινα ἐπιτυχίαν. Αἱ παραστάσεις δὲ ἃς εἰκονίζουν οἱ φανοὶ οὗτοι διαφέρουν πάντοτε ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐφ' αἷς ἀποστέλλονται καὶ οἱ φέροντες αὐτοὺς συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ ὀρχήστρας.

Εἰς τὰς γωνίας πάσης ὁδοῦ ὑψοῦνται ἄλλοι πάλιν τοιοῦτοι φανοί, ἐφ' ὧν εἶνε ἐπιγεγραμμένα αἰνίγματα, γρῖφοι ἢ προβλήματα διάφορα προτεινόμενα εἰς λύσιν τῇ εὐφυΐᾳ τῶν διαβατῶν· οἱ νοημονέστεροι, οἱ εὑρίσκοντες τὴν ἐπιτυχεστέραν λύσιν, λαμβάνουσιν εἰς ἀμοιβὴν δῶρα συνιστάμενα εἰς δεσμίδας ταχυδρομικοῦ χάρτου, φιαλίδια μελάνης, χρωστῆρας, πυροκρόταλα, ζαχαρωτά, κλπ. Ὅταν δὲ τὸ αἴνιγμα τὸ προβαλλόμενον εἰς λύσιν εἶνε λογοπαίγνιον εὐφυὲς ἢ ὅταν ἡ ἀπάντησις εἶνε ἀστεία, θορυβώδεις τότε ἀντηχοῦσιν οἱ γέλωτες τῶν συναθροιζομένων, σκορπίζοντες παντοῦ τὴν εὐθυμίαν.

Ἄλλοτε, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Χό, οἱ νυκτερινοὶ περίπατοι ἦσαν ἀπηγορευμένοι. Ἀλλά, κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν τούτων, ἐξαιρετικῶς, αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἔμενον ὀρθάνοικτοι καὶ τὰ σιδηρᾶ κλεῖθρα τὰ χρησιμεύοντα πρὸς κλείσιμον τῶν κιγκλίδων τῶν γεφυρῶν ἀφῃροῦντο ἀφίνοντα ἐλευθέραν τὴν δίοδον. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ δημώδης ποίησις ὕμνησεν ἐν γνωστοτάτῳ ποιήματι ὡς ἑξῆς τὰς νύκτας αὐτὰς τῆς κοινῆς εὐθυμίας:

«Τὰ δέντρα, κατακόκκινα, καὶ τ' ἀσημένια φύλλα
Τόσα μπουκέτα μοιάζουνε μέσα 'ς τὴ μαύρη νύχτα·
Κατάφωτα λαμποκοποῦν τὰ διάπλατα γεφύρια
Δίχως καμμία κλειδαριὰ καὶ σίδερο κανένα·
Τ' ἄλογα τρέχουνε παντοῦ μὲ πόδια φτερωμένα
Μὲ σύννεφα σκόνη ἀχνὴ γεμίζοντας τοὺς δρόμους·
Καὶ τὸ φεγγάρι το λαμπρὸ μὲ τὸ καθάριο φῶς του
Βγαίνει ψηλὰ 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ φέξῃ 'ς τοὺς διαβάταις...
Εἰς τοὺς διαβάταις—ὀμμορφονηούς, χαριτωμέναις κόραις,
Ποῦ τραγουδοῦν κεῖ ποῦ περνοῦν μὲ τόση, τόση γλύκα
Ὁποῦ νομίζεις πῶς ἀκοῦς τὸ ξακουστὸ τραγοῦδι
Ἐκεῖνο, τοῦ Λό-Μέϊ-Χοά, ποῦ λίγοι τὸ γνωρίζουν...
Αὐτὴν τὴ νύχτα περπατεῖ καθένας ὅπου θέλει,
Γι' αὐτό, μὴ βιάζεσαι πολὺ ν' ἀδειάσῃς, ὢ κλεψύδρα!»

Ἄλλο περιγραφικὸν ποίημα ἀφιερωμένον ἐπίσης εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην λέγει:

«Ἀπὸ ψηλ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ 'ς ἕνα λαμπρὸ ἀμάξι
Δυὸ φοίνικες ἀργὰ-ἀργὰ πετοῦνε, κατεβαίνουν·
Κι' ἀπ' τῆς θαλάσσης τὸ βυθὸ ἀργὰ-ἀργὰ ἀνεβαίνουν
Ἕνα βουνὸ 'ς τὴ ῥάχη του; κρατῶντας ἔξη δράκοι».

Ἄλλοι στίχοι τοῦ αὐτοῦ ποιήματος:

«Ποιὸ τάχα χέρι εὐσπλαχνικό, ἀγαπημένο χέρι,
Ὅλους τοὺς σπόρους τοῦ λωτοῦ αὐτοὺς νὰ ἔχῃ ῥίξῃ
Π' ἀνθοβολοῦν, μυρίζουνε, ἀπὸ μιὰν ἄκρη 'ς ἄλλη;...»

Ὅλα αὐτὰ νομίζω ὅτι ἀποδεικνύουν πόσον λαμπρὰ εἶνε ἡ δημοφιλὴς αὕτη ἑορτή. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν κοινῶν συναθροίσεων καὶ πανηγύρεων τελοῦνται ἐπίσης ἐν ἑκάστῃ οἰκίᾳ οἰκογενειακαὶ τελεταί, πολυτελῆ δεῖπνα, πανδαισίαι, ἐν αἷς ἐν σπονδαῖς οἴνου καὶ ἀπαγγελίᾳ ποιήσεων εὐθυμοῦσιν οἱ συγγενεῖς μέχρι τῆς πρωΐας, ἐνῷ ἔξω ἀκούεται ὁ θόρυβος ἀγρυπνοῦντος ἐπίσης καὶ εὐωχουμένου πλήθους, ἐν τῷ μέσῳ τῆς φωταψίας, ἥτις εἶνε ἴσως τόσῳ μᾶλλον περίεργος καὶ λαμπρὰ καθόσον οἱ φανοὶ ἔχουν ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἢ ἀερίου φωταψιῶν ταύτην τὴν ὑπεροχὴν ὅτι τὸ φῶς των εἶνε γλυκύτερον καὶ ὅτι παρουσιάζουν τοσαύτην ὡς εἴπομεν ποικιλίαν εἰκόνων καὶ παραστάσεων συμπλεκομένων καὶ συνδεομένων ἐν γραφικωτάτῃ καὶ ποιητικῇ ἀταξίᾳ καὶ ἀνωμαλίᾳ.

Digitized by Google

Αἱ διάφοροι ἀρχαὶ λαμβάνουν ἐπίσης μέρος εἰς τὴν φωταψίαν. Ὅταν οἱ ὑπάλληλοι ἐξέρχωνται εἰς τὰς ὁδοὺς τὴν νύκτα συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ φανῶν ἐφ' ὧν ἀναγράφονται δι' ἐρυθρῶν σημείων τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι αὐτῶν. Τὴν κυρίαν δὲ ἑσπέραν τῆς ἑορτῆς. οἱ φανοὶ οὗτοι κρέμανται ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ ὑπαλλήλου, ὡς τόσα ἐπισκεπτήρια δι' ὧν εὔχεται *«καὶ τοῦ χρόνου»* εἰς τὸν λαόν.

Ἐννοεῖται τέλος ὅτι καὶ οἱ μικροί, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς χαρά, δὲν ἀποκλείονται τῆς ἑορτῆς. Ἐλήφθη καὶ περὶ αὐτῶν πρόνοια. Διὰ τὰ παιδία κατασκευάζονται ἰδιαιτέρως ποικίλοι χάρτινοι φανοὶ παριστῶντες πορτοκάλλια κυρίως καὶ ἐν γένει ὀπωρικά, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ταῦτα εἰσάγουν μίαν κηρίνην λαμπάδα καὶ τοὺς περιφέρουν ἔπειτα, πολυχρώμους καὶ λάμποντας διαφοροτρόπως.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ, δὲν ὑπάρχει γωνία, μέρος μὴ φωταγωγούμενον. Καὶ ἂν κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδῃ τις, ἀφ' ὑψηλοῦ ἀεροστάτου, περιλαμβάνων αὐτὴν δι' ἑνὸς βλέμματος, ὅλην τὴν Κίναν, θὰ τὴν ἔβλεπεν ἴσως ὡς ἄλλον μικρὸν οὐρανὸν κάτω ἐπὶ τῆς γῆς, ἀστερόεντα, κατάφωτον ἀπὸ χιλιάδας ἑκατομμυρίων φανῶν. Καὶ ὁ ἔκπληκτος ἀεροναύτης, μ' ὅλην τὴν ὑπόληψιν ἣν θὰ ἔτρεφεν ἴσως πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως, δὲν θὰ ἠδύνατο βεβαίως ἢ νὰ θαυμάσῃ τὰ *φῶτα* τῶν Κινέζων...

(Général Tcheng-Ki-Tong) Μ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουν ἀνοησίαι πολὺ καλὰ ἐνδεδυμέναι, ὅπως ὑπάρχουν καὶ πολὺ καλὰ ἐνδεδυμένοι ἀνόητοι.

*

Πρέπει νὰ εἶνέ τις πρῶτον δίκαιος καὶ ἔπειτα γενναιόφρων, ὅπως πρέπῃ νὰ φορῇ πρῶτον ὑποκάμισον καὶ ἔπειτα σκοῦφον.

*

Αἱ γυναῖκες δίδουσιν εἰς τὴν φιλίαν μόνον ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

*

Πλουσιώτατος τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὁ οἰκονόμος· πτωχότατος ὁ φιλάργυρος.

*

Ἡ γενναιοφροσύνη εἶνε ὁ ἔλεος τῶν εὐγενῶν ψυχῶν.

*

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συρμοῦ εἶνε φόρος ὃν ἐπιβάλλει ἡ βιομηχανία τοῦ πτωχοῦ εἰς τὴν ματαιότητα τοῦ πλουσίου.

*

Χαῖρε καὶ κάμνε τοὺς ἄλλους νὰ χαίρωσι, χωρὶς νὰ βλάπτῃς τὸν ἑαυτόν σου ἢ τοὺς ἄλλους... Ἰδοὺ εἰς τί συνίσταται πᾶσα ἡ ἠθική.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ — ΤΕΧΝΑΙ

Ὁ ἕλλην ἀστρονόμος ὁ κ. Δ. Αἰγινήτης ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις *Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν* ὑπόμνημα ἢ μᾶλλον ἀνακάλυψιν ἐπιστημονικήν, περιποιοῦσαν μεγίστην τιμὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀνέγνω ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις Ἀστεροσκοπείου κ. Mouchez, εἶνε δὲ ἔργον τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἀστεροσκοπείῳ ἡμετέρου ἀστρονόμου. Μετὰ θερμῶν συγχαρητηρίων ἔσφιγξαν τὴν χεῖρα τοῦ ἕλληνος ἐπιστήμονος οἱ ἐν Παρισίοις συνάδελφοί του, ὁ δὲ εἰρημένος διευθυντὴς μελετήσας μετὰ τοῦ ἰδίου τὸ ὑπόμνημα, τὸν ἀπεκάλεσε «τιμὴν τῆς Ἑλλάδος».

Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις περὶ τίνος τὸ ζήτημα:

Ὁλόκληρος ἡ ἀστρονομία στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῆς ἀποστάσεως τῶν πλανητῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐὰν ἕνεκα τῶν ἀμοιβαίων ἕλξεων τῶν πλανητῶν αἱ ἀποστάσεις τούτων ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετεβάλλοντο, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον ἐτησίως, μετὰ χιλιάδας τινὰς ἐτῶν ἡ προσέγγισις ἢ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θὰ ἦτο τοιαύτη, ὥστε καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις τὸ ἡλιακὸν σύστημα φυσικῷ τῷ λόγῳ θὰ κατεστρέφετο. Τοῦτο, τὸ ἀμετάβλητον δηλ. τῶν ἀποστάσεων, ἐζήτησαν ν' ἀποδείξουν καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέδειξαν οἱ ἐξοχώτεροι τῶν γάλλων ἀστρονόμων καὶ μαθηματικῶν, ἐν οἷς οἱ Laplace, Lagrange κλπ. Ἐθεωρεῖτο λοιπὸν ἀποδεδειγμένον καὶ οἱονεὶ δεδομένον ἐν τῷ Ἀστρονομίᾳ· ἀλλ' ὁ ἡμέτερος ἀστρονόμος διὰ τοῦ ὑπομνήματός του, στηριζομένου ὁλοκλήρου ἐπὶ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, κατέρριψε τὴν μέχρι τοῦδε κρατοῦσαν θεωρίαν καὶ ἀπέδειξε τὸ ἐναντίον· αἱ ἀποστάσεις λέγει τῶν πλανητῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου μεταβάλλονται διαρκῶς. Χωρὶς ὅμως νὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν θεωρίαν, ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς καὶ τοῦ Κρόνου, ἀνεκάλυψε δὲ ὅτι ὁ ἡμέτερος πλανήτης, ἡ Γῆ, καὶ ὁ πλανήτης Κρόνος προσεγγίζουσιν ἤδη πρὸς τὸν ἥλιον. Θὰ καταστραφῇ λοιπὸν ὁ κόσμος; Ὄχι, λέγει ἡ Γῆ θὰ βαδίζῃ πρὸς τὸν ἥλιον ἐπὶ 20,000 ἔτη, εἶτα θ' ἀρχίσῃ ν' ἀπομακρυνηται ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ ἄλλα τόσα ἔτη καὶ εἶτα θὰ ἐπαναλάβῃ καὶ πάλιν τὴν πρὸς αὐτὸν πορείαν της καὶ οὕτω καθεξῆς, πλησιάζουσα καὶ ἀπομακρυνομένη διαρκῶς. Ἀλλὰ ἡ Γῆ, ἐπὶ 20,000 ἔτη προσεγγίζουσα πρὸς τὸν ἥλιον, δὲν θὰ φθάσῃ ἄραγε εἰς τόσον μικρὰν ἀπόστασιν, ὥστε ἡ μὲν θερμότης νὰ εἶνε ἀφόρητος, ἡ δὲ ἐπ' αὐτῆς ζωὴ ἀδύνατος; Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλυσεν ὁ κ. Αἰγινήτης· ἡ προσέγγισις ὡς καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου θὰ εἶνε τοιαύτη, ὥστε οὐδεμία εἰδικὴ ἐπιρροὴ θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ παρατηρηθῇ.

Τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα στηρίζεται ἐπὶ ἐξόχου δυνάμεως μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, ἡ ἀκρίβεια τῶν ὁποίων ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν ὁλοκλήρου τοῦ ἐν Παρισίοις μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονομικοῦ κόσμου, προσέθηκε δὲ εἰς τὴν ἐπιστήμην θεωρίαν, ἥτις ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαίων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις ἀστεροσκοπείου ἀπέστειλεν ἄλλοτε κολακευτικώτατον ἔγγραφον πρὸς τὴν σύγκλητον τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἐκφράζων ἐν τέλει τὴν λύπην του περὶ τοῦ κ. Αἰγινήτου, προτιθεμένου νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ στεροῦντος τὸ ἐν Παρισίοις ἀστεροσκοπεῖον ἑνὸς τοσούτου ἐξόχου ἀστρονόμου.

Νέα βιομηχανία κατασκευῆς ἐλαίου ἐξ ἀραβοσίτου ἐπενοήθη ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ τῶν Ἡνωμένων

Digitized by Google

Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐξ ἑνὸς ἑκατολίτρου ἀραβοσίτου καλῶς θλιβομένου καὶ διϋλιζομένου παράγονται 12 καὶ πλέον λίτραι ἐλαίου καθαροῦ, εὐγεύστου, ἠλεκτρόχρου· οἱ δὲ πυρῆνες χρησιμοποιοῦνται εἰς τροφὴν τῶν ζώων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραγωγὴ τοῦ ἀραβοσίτου ἐν Ἀμερικῇ εἶνε ἀφθονωτάτη, ὁ ἐκ τῆς νέας ταύτης βιομηχανίας δημιουργούμενος συναγωνισμὸς εἶναι ἀρκούντως ἐπίφοβος εἰς τὰς ἐλαιοφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης.

Νέα διῶρυξ ναυσιπλοΐας κατασκευάζεται ἐν Ἀγγλίᾳ, ἑνοῦσα τὸ Μάντσεστερ μετὰ τοῦ Λίβερπουλ. Ἡ διῶρυξ αὐτὴ ἔχουσα μῆκος μὲν 56 χιλιομέτρων, βάθος δὲ 7 — 9 μέτρων καὶ πλάτος 192 μ. θ' ἀποπερατωθῇ ἐν βραχεῖ χρόνῳ διότι ἐργάζονται πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς πολλαὶ μηχαναὶ καὶ δεκαχισχίλιοι ἐργάται. - Ὁμοίως θ' ἀποπερατωθῇ λίαν προσεχῶς καὶ ἑτέρα μεγάλη διῶρυξ ναυσιπλοΐας ἡ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἐν Καναδᾷ μεταξὺ Δοντρεὰλ καὶ Κεμπέκ. Ἡ διῶρυξ αὐτή, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κατασκευὴν ἀσχολοῦνται ἀπὸ 38 ὅλων ἐτῶν, ἔχει μῆκος μὲν 65 χιλιομέτρων, κεντρικὸν δὲ βάθος 12 μέτρων.

Ἀπόσπασμα ἑλληνικῆς κωμῳδίας εἰς δωρικὴν διάλεκτον, τὸ πρῶτον καὶ μέχρι τοῦδε μοναδικὸν λείψανον τῆς ἀρχαίας δωρικῆς κωμῳδίας ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως μετ' ἐκτενῶν ἑρμηνευτικῶν ὑπομνημάτων ὑπὸ τοῦ Gomperz ἐν τῷ πέμπτῳ τόμῳ τῶν Ἀνακοινώσεων ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν παπύρων τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥάινερ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα ἐν ὅλῳ στίχων, μετ' ἀρχαίων ἐξηγητικῶν σχολίων, ἐλήφθη δ' ὡς εἰκάζει ὁ ἐκδότης ἐκ τοῦ Ὀδυσσέως αὐτομόλου, κωμῳδίας τοῦ Ἐπιχάρμου. Περιεσώθη ἐν φύλλῳ παπύρου, τῆς πλουσιωτάτης συλλογῆς τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥάινερ· ἐγράφη δὲ πιθανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου.

Ἡ ἐν Λειψίᾳ Ἰαβλονόβσκειος ἑταιρία ὥρισεν ἀγῶνα πρὸς συγγραφὴν ἀρχαιολογικῆς πραγματείας, θέμα ἐχούσης τὰς ἑταιρίας καὶ τοὺς θιάσους παρ' Ἕλλησι κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ τὰς ἐπιγραφάς. Τὸ γέρας εἶναι χιλιόμαρκον, ἡ δὲ προθεσμία τῆς ὑποβολῆς τῶν χειρογράφων λήγει τῇ 18|30 Νοεμβρίου 1891.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα Νικόλαος Ῥωμανώφ, ἤτοι τὸ οἰκογενειακόν του, ὁ ἐξάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας μέγας δοὺξ Νικόλαος Μιχαήλοβιτς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Πετρουπόλει σπουδαίαν μονογραφίαν περὶ κολεοπτέρων. Πρὸς σύνταξιν αὐτῆς ἠσχολήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν ἐδαπάνησε πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ζωολογικοῦ τούτου ἔργου του, τυπωθέντος εἰς ὀλίγα ἀντίτυπα, ἅτινα θὰ διανεμηθῶσι δωρεὰν εἴς τινας μεγάλας βιβλιοθήκας καὶ εὐαρίθμους ὀνομαστοὺς ἐπιστήμονας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΚΗΔΕΙΑΙ ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἐν τῇ θέσει, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις Ὀλβία, ἐν Ῥωσσίᾳ, εὑρέθη μετ' ἄλλων πολλῶν καὶ περίεργός τις ἐπιγραφή, ἐξ ἧς καταδεικνύεται ὅτι αἱ δημόσιαι ταφαὶ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐγίνοντο κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους ἀπαραλλάκτως σχεδὸν ὡς σήμερον. Οἱ παρὰ τὸν Βορυσθένην εἰς τὰ βάθη τῆς Σαρματίας οἰκοῦντες Ἕλληνες ἄποικοι, οἱ Ὀλβιοπολῖται ἐπεδαψίλευον τὰς αὐτὰς τιμὰς εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας συμπολίτας των καὶ ὥριζον ἐπὶ τῷ θανάτῳ των τὰς αὐτὰς ἐνδείξεις πένθους, οἵας ἀναγράφουσι καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τὰ κανονίζοντα τὰ τῆς κηδείας ἐπισήμων ἀνδρῶν ὑπουργικὰ προγράμματα. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιγραφὴ εἶναι ψήφισμα γραφὲν ὑπὲρ Νικηράτου τινός, φονευθέντος ἐν συμπλοκῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. «Ὅπως ἐπιφανεστέρας τύχῃ παρὰ πάντας τῆς τιμῆς» ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος Ὀλβιοπολιτῶν ἐψήφισε: Α'.) Νὰ γείνῃ ἡ προσήκουσα ἐπίσημος κηδεία· «τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ εἰσκομισθῆναι εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὴν καθήκουσαν κηδείαν». Β'.) Νὰ κλεισθῶσιν εἰς ἔνδειξιν πένθους τὰ ἐργαστήρια· «κλεισθῆναι δὲ τὰ ἐν τῇ πόλει ἐργαστήρια». Γ'.) Οἱ πολῖται νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ἐκφορὰν μελανειμονοῦντες· «μελανειμονῆσαί τε τοὺς πολίτας καὶ παρέπεσθαι τῇ ἐκφορᾷ ἅπαντας». Δ'.) Οὐδ' οἱ στέφανοι ἔλειπον, ὡρίζετο μάλιστα ἡ κατασκευὴ χρυσοῦ τοιούτου ὑπὸ τοῦ δήμου· «στεφανωθῆναί τε αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσῷ στεφάνῳ». Ε'.) καὶ ἐπὶ πᾶσι ἀπεφασίζετο ἡ ἵδρυσις ἀνδριάντος εἰς θέσιν ὁρισθησομένην ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ θανόντος· «ἀνασταθῆναί τε αὐτοῦ καὶ ἀνδριάντα ἔφιππον, ἐν ᾧ ἂν τόπῳ οἱ προσήκοντες αὐτοῦ βούλωνται καὶ ἐπιγραφὴν δοῦναι τήνδε» κτλ.

Η ΝΕΚΡΑ ΜΟΜΜΙΑ

Εἷς στρατηγὸς τῆς πρώτης γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, ἀνὴρ οὐδὲν ἄλλο γνωρίζων ἢ τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου, παρήγγειλεν εἰς ὑπασπιστήν του μεταβαίνοντα εἰς Αἴγυπτον νὰ φέρῃ μίαν μομμίαν:

—Ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ γιὰ μούμμιαις, ἐγὼ ποτὲ δὲν εἶδα, δὲν ξεύρω τί εἶνε· μὴ λησμονήσῃς τὴν παραγγελίαν μου.

Μετὰ ἓν ἔτος ὁ ἀξιωματικὸς ἐπανέρχεται καὶ σπεύδει εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ στρατηγοῦ.

Καὶ ἡ μούμμια μου;

—Κάτω τὴν ἔχω.

—Νὰ τὴν φέρουν εὐθὺς ἀπάνω, προστάσσει ὁ στρατηγὸς καὶ σπεύδει ἀνυπομονῶν πρὸς τὴν κλίμακα.

Δύο στρατιῶται ἀναβαίνουσι κομίζοντες κιβώτιον· ἀφαιροῦσι τὸ κάλυμμα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ περιτυλίγματα, ἐνῷ ὁ στρατηγὸς κύπτων προσηλώνει βλέμματα πλήρη περιεργίας εἰς τὸ βάθος. Αἴφνης ἐγείρεται ὀργίλως καὶ στρέφων πρὸς τὸν ταλαίπωρον ἀξιωματικὸν ἀνακράζει:

—Μὰ αὐτὴ εἶνε πεθαμένη!

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐν τῇ Ἀστυνομίᾳ.

Προσέρχεται γραῖα θρηνοῦσα.

Ὁ κλητὴρ ἐρωτᾷ:

—Αἴ λοιπόν, κυρά, γιατί κλαῖς;

—Μ' ἔκλεψαν

—Τί σοὔκλεψαν;

—Μισὸ ἀρνί

—Ζωντανὸ ἢ σφαγμένο;

Ἀντεκδίκησις

— Λοιπὸν ὁ ἄνδρας σου ἦτο χῆρος;

—Ναί! εἶμαι δεύτερη γυναῖκα του.

—Καὶ δὲν σοῦ φέρνει ποτὲ λόγο γιὰ τὴν πρώτη;

—Δὲν παίρνει τὰ μοῦτρά του! ἀρχίζω τότε καὶ τοῦ 'μιλῶ κ' ἐγὼ γιὰ τοὺς δυὸ πρώτους ἄνδρες μου

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1754

Digitized by Google

Ἀριθ. 702 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 11 Ἰουνίου 1889.

Ο ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΒ'. ΑΙΩΝΑ

ὑπὸ Φερδινάνδου Γρηγοροβίου.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἐνταῦθα δὲν ἠδύναντο οὔτε δημόσιαι βιβλιοθῆκαι οὔτε παρὰ τοῦ δημοσίου συντηρουμένη Σχολὴ λογίων νὰ ἐνθαρρύνωσι τὰς μελέτας τοῦ μεμονωμένου Ἐπισκόπου. Εὐτυχῶς εἶχεν ἰδίαν συλλογὴν χειρογράφων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ἑαυτοῦ μετακομίσῃ, ἐν οἷς τὰ συγγράμματα τοῦ Ὁμήρου, Ἀριστοτέλους, Γαληνοῦ, Εὐκλείδου, Θουκυδίδου, Νικάνδρου καὶ ἄλλων ἀρχαίων (1). Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἀπέκτησε καὶ ἀντέγραψε καὶ ἄλλα συγγράμματα. Ἐνταῦθα εὗρε τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων, ἥτις ἀνῆκεν ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων τῇ ἐπισκοπῇ καὶ ἐφυλάσσετο ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι τῆς τοῦ Παρθενῶνος ἐκκλησίας. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀθηναϊκὴ μητροπολιτικὴ βιβλιοθήκη ἐτοποθετήθη ἐν δυσὶ συρταρίοις τῆς ἁγίας Τραπέζης, βεβαίως δὲν θὰ ἦτο πολὺ πλουσία.

Αἱ αὐθεντικαὶ μαρτυρίαι τοῦ πολιοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν περὶ τῆς ἀπονεκρώσεως τῆς ἐνταῦθα ἐπιστημονικῆς ζωῆς εἶναι τόσον βαρυσήμαντοι, ὥστε ἡ τέως ἐπικρατοῦσα γνώμη, ὅτι ἡ πόλις τῶν φιλοσόφων ἦτο μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος φυτώριον πάσης ἐπιστήμης, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑποστηριχθῇ. Καὶ ἐὰν ὑπῆρχον ἐκεῖ βεβαίως ἀντιγραφεῖς χειρογράφων, ὡς λ. χ. Κωνσταντῖνός τις, ὅστις ἐν ἔτει 1129 ἐφιλοπόνησε τὸν νῦν ἐν Βιέννῃ ἀποκείμενον Κώδηκα τοῦ Βασιλείου, δύναται βεβαίως νὰ συμπεράνῃ τις ὑπὲρ τῆς συνεχείας τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ ἀντιγράφειν καὶ συνεπῶς ὑπὲρ ποιᾶς τινος ἐπιστημονικῆς ἀνάγκης. Ἀλλ' ὅμως ἐκ τοῦ σκότους τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν προβάλλει οὔτε ἐγχώριός τις μεγαλοφυΐα οὔτε ἐν γένει Ἕλλην τις, ὅστις νὰ ὀφείλῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν Ὁ ἐξ Αἰγίνης Κοσμᾶς ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ἐν ἔτει 1146, καὶ ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ *Ἀττικὸς* ἤθελεν ὄχι ὀλίγον τιμήσῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του, ἐὰν εἶχεν ἀποκτήσῃ αὐτὴν ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις διὰ κλασικῶν σπουδῶν. Ὡς οὐ μόνον ἐνάρετον ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πολλὰς γνώσεις ἔξοχον ἄνδρα ἐνεκωμίασεν αὐτὸν ὁ ἱστοριογράφος Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μιχαήλ. Οὕτως ἐδόξασέ ποτε καὶ ὁ Εὐστάθιος ἕνα τῶν φίλων του, εἰπὼν ὅτι κατήγετο ἀπὸ τῶν Ἀττικῶν Μουσῶν καὶ τῆς γῆς τῆς σοφίας. Εἷς τῶν ἀμέσων διαδόχων τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξεν ὁ Ἀθηναῖος Ἰωάννης· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐποιήσατο τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ μεγάλῃ Κωνσταντίνου πόλει, ὅπου ἔσπευδον νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους ἄνδρες διψῶντες γραμμάτων πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν καὶ πρόοδον ἐν ὑπουργήμασιν.

Ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ὑπῆρξαν μάλιστα φυτώριον τῶν ἐπιστημῶν καὶ διὰ τὴν λίαν ἀπομεμακρυσμένην πέραν τοῦ Καυκάσου Γεωργίαν. Ἐν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ χώρᾳ Κάρθαλη, τῇ παλαιᾷ Ἰβηρίᾳ, ἐβασίλευεν ἀπὸ τοῦ 1089 μέχρι τοῦ 1125 ὁ Βαγρατίδης βασιλεὺς Δαβὶδ ὁ Β'. Περὶ αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἀνὰ πᾶν ἔτος ἀπέστελλεν εἰς Ἀθήνας 20 νέους Γεωργιανοὺς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐκεῖ ἐκπαιδεύωνται. Ἡ ἐνιαυσία συντήρησις τοσούτων ὑποτρόφων ἐν Ἀθήναις δημοσίαις δαπάναις ἤθελε προσάψῃ ὑψίστην δόξαν ταῖς τε ἐπιστημονικαῖς χρείαις καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς μικρᾶς, ἡμιβαρβάρου Γεωργίας, καὶ ἤθελε καταπλήξῃ σήμερον πάντα ὑπουργὸν τῆς Παιδείας μεγάλων πεπολιτισμένων κρατῶν, ἐὰν ἦτο πιστευτή τις ἀλήθεια. Τὰ ἐπίσημα γεωργιανὰ χρονικὰ ἅτινα ἐδημοσίευσεν ὁ Βασιλεὺς Βαχτάγκ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐγκωμιάζουσι τὸν ἡγεμόνα ἐκεῖνον Δαβὶδ διὰ πομπωδῶν φράσεων, ὡς δεύτερον Σολομῶντα. Ἐπαινοῦσι τὴν πρὸς τὰς ἐπιστήμας κλίσιν αὐτοῦ, ἥτις ἦτο τόσον μεγάλη ὥστε ὁ

(1) Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀκομινάτου ἐδημοσίευσεν ὁ Σπυρίδων Λάμπρος ἀξίαν ἀναγνώσεως διατριβὴν ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» 1878, Ε'. 354.

Digitized by Google

ἡγεμὼν δὲν ἠδύνατο οὐδ' εἰς τὰ κυνηγέσια νὰ χωρισθῇ τῶν βιβλίων αὐτοῦ· γεραίρουσιν αὐτὸν ὡς τὸν μεγαλοπρεπέστατον Μαικήναν, ὅστις καὶ ξένα μοναστήρια ἐν Ἑλλάδι καθίδρυσεν. Ἀφηγοῦνται ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ ᾠκοδόμησε θαυμασιώτατον μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, ὃ ἐφοδίασε διὰ τῶν πολυτιμοτάτων λειψάνων καὶ θησαυρῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ χρυσοῦς θρόνος τῶν διαδόχων τοῦ Χοσρόου, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐγκαθίδρυσε τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν μοναχῶν. «Κατέστησε τὴν χώραν ταύτην δευτέραν Ἱερουσαλὴμ τῆς Ἑῴας, τὸ θαῦμα πάσης τελειότητος, τὸ κέντρον τῆς σοφίας, νέας Ἀθήνας πολὺ ὑπερεχούσας τῶν πάλαι.» Τὸ μετὰ τοιούτων γελοίων πομπωδῶν ἐκφράσεων ὑμνούμενον μοναστήριον ἠδύνατο κατὰ ταῦτα νὰ ἦναι αἱ Ἀθῆναι χάριν τῶν σπουδῶν τῶν νέων Γεωργιανῶν.

Ὁ ἀξιολογώτατος ἀρμένιος ἱστοριογράφος Βαρδάνης κατὰ τὸν τρισκαιδέκατον αἰῶνα ἱστορεῖ ἄλλως περὶ τοῦ Βασιλέως Δαβὶδ τάδε: «Ζητῶν νὰ μορφώσῃ τὸν ἀμαθῆ λαὸν τῶν Γεωργιανῶν ἐξελέξατο 40 νέους, οὓς ἀπέστειλεν εἰς Ἑλλάδα, ὅπως ἐκεῖ ἐκμάθωσι τὴν γλῶσσαν, ἐξ αὐτῆς μεταφράσωσι καὶ ἐκεῖθεν τὰς μεταφράσεις ἀποκομίσωσι μεθ' ἑαυτῶν οἴκαδε, τοῦθ' ὅπερ καὶ τῳόντι ἔπραξαν. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν, οἵτινες διεκρίθησαν ὡς οἱ ἱκανώτατοι ἐλάμπρυναν τὸν ἀγροῖκον τοῦτον λαόν». (1) Οὕτω μεταβάλλονται οἱ ἐνιαυσίως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Δαβὶδ εἰς Ἀθήνας πεμπόμενοι φοιτηταὶ εἰς μεταφραστὰς ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐν γένει, τοῦθ' ὅπερ εἶναι λίαν πιστευτόν. Διότι οἱ Γεωργιανοὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι μετὰ ζήλου κατεγίνοντο νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράμματα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς· οὕτως ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἤδη, βασιλεύσας πρὸ τοῦ Δαβίδ, ἐπεφόρτισε τὸν λεγόμενον φιλόσοφον Ἰωάννην Πετρίτσην νὰ μεταφράσῃ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Οἱ Γεωργιανοὶ λοιπὸν ἐποιοῦντο τὰς ἑαυτῶν σπουδὰς *ἐν Ἑλλάδι* τοῦτ' ἔστι βεβαίως ἐν ταῖς διὰ τὰς Σχολὰς αὐτῶν περιωνύμοις πόλεσι τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθωνος καὶ πρὸ πάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δυνατὸν ἐν τῇ ἀποδημίᾳ αὐτῶν νὰ ἐπεσκέπτοντο καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ἐὰν εἶχον σπουδάσῃ κατὰ προτίμησιν ἔν τινι αὐτόθι λογίων σχολῇ, ὁ Βαρδάνης, ὅστις τὰς σχέσεις τῶν Γεωργιανῶν ἄριστα ἐγίνωσκε, δυσκόλως θὰ ἀπεσιώπα τὴν ἔνδοξον αὐτὴν πόλιν. Ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτῆς Σχολῇ εἶχέ ποτε τῳόντι σπουδάσῃ ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Μωϋσῆς ὁ ἐκ Χορὲν κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα.

Ὅμοιος ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας, ὁποῖον ἔσχεν ὁ Βασιλεὺς Δαβίδ, καὶ ἔτι μείζων θεραπεία τῶν γραμμάτων ἐπαινεῖται ἡ τῆς βασιλίσσης Θάμαρ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1184 μέχρι τοῦ 1211 ὡς ἄλλη Σεμίραμις ἦρξεν ἐν Γεωργίᾳ. Ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῆς ἔζη ὁ ἔξοχος ποιητὴς τοῦ λαοῦ τούτου, Σοτὰ Ρουσταβέλ, ὅστις ἐγεννήθη ἐν πολίχνῃ τινὶ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Κοὺρ τῷ 1172. Ἐξύμνησε τὴν εὐφυεστάτην καὶ περικαλλῆ ἡγεμονίδα ἔν τινι *Θαμαριάδι* καὶ συνέθετο πολλὰ ποιήματα, ἐν οἷς ἕν, ὡς φαίνεται, περσίζον ἔπος «Ὁ ἐν δέρματι Τίγρεως ἄνθρωπος». Περὶ δὲ τοῦ Σοτὰ ἀφηγοῦνται ὅτι ἐν ἔτει 1192 μετ' ἄλλων νέων Γεωργιανῶν δημοσίᾳ δαπάνῃ ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας. Ἐκεῖσε ἐξῳκειώθη πρὸς τοὺς μεγάλους νόας τῆς ἀρχαιότητος, ἀνέγνωσε τὰ ἔργα τῶν φιλοσόφων καὶ ἱστορικῶν, ἐξεπαιδεύθη δὲ καὶ εἰς τὴν μουσικήν. Μετὰ πολυετῆ ἐκεῖσε διατριβὴν ἐπέστρεψε παρὰ τῇ βασιλίδι Θάμαρ, ἧς ἐγένετο κατόπιν βιβλιοφύλαξ.

Ἐὰν ὁ γεωργιανὸς ποιητὴς λοιπὸν ἐποίησε τόσον λαμπρὰς καὶ εὐρείας σπουδὰς ἐν Ἀθήναις, τοῦτο θὰ συνέβη ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος ἦτο τότε ἐπίσκοπος τῆς πόλεως καὶ ᾤκτειρε τὴν τύχην αὐτοῦ, διότι εἶχε τὴν κατάραν νὰ ζῇ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, τῇ *ἀπωτάτῃ γωνίᾳ* τοῦ κράτους μεταξὺ ἀμούσων ἀνδρῶν ἐν ἐξορίᾳ. «Ὢ τῆς ἡμῶν συμφορᾶς, οὕτω γράφει πρὸς τὸν πατριάρχην Θεοδόσιον, τί δοκεῖς πάσχειν ἡμᾶς, οἳ οὐχ ὅπως, θείας συνουσίας ἐκτοπισθέντες, ὄψεως ἁγιοπρεποῦς ἐστερήθημεν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρὰ τῶν γραμμάτων παραμυθίαν ζημιούμεθα».

Ἡ διήγησις λοιπὸν περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν τοῦ Σοτὰ Ρουσταβὲλ πρέπει νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς ἀνατολικὰς μυθοπλαστίας, ἐπίσης ὡς ἡ περὶ ὑποτρόφων τοῦ Βασιλέως Δαβίδ.

Ὁ Βαρδάνης οὐδὲν γινώσκει περὶ τούτου. Ἐὰν δὲ ὑπάρχωσι περὶ τούτου εἰδήσεις ἐν ἄλλαις γεωργιανῶν ἢ ἀρμενίων συγγραφαῖς, βεβαίως οὗτοι ἀβασανίστως ἢ διὰ τὸ μέγα ὄνομα ἐποίησαν σύγχυσιν μεταξὺ Ἀθηνῶν, τῆς κατὰ παράδοσιν μητρὸς τῆς φιλοσοφίας, καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μάλιστα ἐπὶ τῆς Δυναστείας τοῦ μουσοτραφοῦς οἴκου τῶν Κομνηνῶν, ἤκμαζε πάλιν ἡ Βυζαντιακὴ αὐλικὴ Σχολὴ καὶ ἀναμφιβόλως προσείλκυεν εἰς ἑαυτὴν

(1) Ἡ μετάφρασις τοῦ χωρίου τοῦ Βαρδάνη ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Brosset, Additions et éclaircissements à l' Hist. de la Georgie (ἐν Πετρουπ. 1831) σελ. 223.

(2) J. Klaproth, Reise in d. Kaukasus u. nach Georgien. II, 173.

(1) M. I. Mourier, Chota Roustavéli, poète georgien du XII siècle, sa vie et son oeuvre, ἐν τῷ Journal asiatique, 8 Serie. T. IX (1887) σελ. 520. = Ὁ Zuersthat. Gried. Bodenstedt, Tausend u. Ein Tag ius Orient (Ges Schr. II. 31) γνωμοδοτεῖ ὅτι νέοι Γεωργιανοὶ καὶ ἐπίσης ὁ Σοτὰ ἐσπούδασαν ἐν Ἀθήναις. Ἀλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ Mourier ἀναφέρουσι τὰς περὶ τούτου πηγάς.

Digitized by Google

καὶ τὴν χριστιανικὴν νεότητα τῆς Γεωργίας καὶ Ἀρμενίας.

Ἤδη δὲ καὶ οἱ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἰβηρίᾳ παρὰ τὴν ἐσχάτην Θούλην ὑπάρξαντες Ἄγγλοι τοῦ μεσαιῶνος ἠξίωσαν ὅτι αἱ πεφωτισμέναι Ἀθῆναι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπῆρξαν φυτώριον μορφώσεως τῶν λογίων συμπατριωτῶν των, περὶ ὧν ἰσχυρίζονται ὅτι ἐκεῖθεν ἀπεκόμισαν τὰς γνώσεις των, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ὀνομαστός τις ἰατρός, ὁ Ἰωάννης Αἰγίδιος.

Λίαν ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι ὁ ἄγγλος χρονογράφος Ματθαῖος ὁ ἐκ Παρισίων ἀναγράφει κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀφηγεῖται ὅτι τῷ 1202, κατὰ τὸ τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, συνωρὶς ἑλλήνων φιλοσόφων, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ σπουδαίων καὶ σεβασμίων ἀνδρῶν, ἀφίκετο ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἀγγλικὴν αὐλήν· ἐκεῖ συνεζήτησαν ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ προσηλυτίσωσιν, ἕως οὗ ὁ βασιλεὺς διέταξεν αὐτοὺς νὰ σιγήσωσι καὶ ἀπεδίωξεν αὐτοὺς τῆς χώρας. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἦσαν ἄνευ ἀμφιβολίας μοναχοὶ ἢ κληρικοί. Ὁ ἄγγλος χρονογράφος ἀπέδωκεν αὐτοῖς τὸν ἐν χρήσει τίτλον φιλοσόφων, καὶ ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἴσως ὡς Ἀθηναίους.

Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ματθαῖος ἀναφέρει καὶ ἑτέραν τινὰ εἴδησιν, δι' ἧς φαίνεται ὅτι ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ Ἀθῆναι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀληθῶς ὑπῆρξαν τόπος ἐπιστημονικοῦ βίου. Ὁ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν καὶ σύγχρονος αὐτοῦ, ἀρχιδιάκονος τοῦ Leicester, Ἰωάννης Basingestokes ἀνέφερεν, ὡς ὁ χρονογράφος διηγεῖται, τῷ λογίῳ Ἐπισκόπῳ Ῥοβέρτῳ ἐκ Λίνκολν, ὅτι αὐτός, διαρκουσῶν τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν αὐτοῦ, ἔμαθέ τινα παρὰ πεπαιδευμένων ἑλλήνων Δοκτόρων, ἅτινα τοῖς λατίνοις εἶχον μείνῃ ἄγνωστα. Μεταξὺ ἄλλων εὗρεν ἐκεῖ τὰς Διαθήκας τῶν δώδεκα πατριαρχῶν, ἃς οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ μίσους κατὰ τῶν χριστιανῶν διεφύλαξαν ἀποκεκρυμμένας. Ὁ δ' ἐπίσκοπος Ῥοβέρτος παρήγγειλε νὰ κομισθῶσιν ἐξ Ἑλλάδος αἱ γραφαὶ αὗται καὶ νὰ μεταφρασθῶσιν.

Ὁ Basingestokes, αὐτὸς ἐκόμισεν, ὡς ὁ Ματθαῖος βεβαιοῖ, ἐξ Ἀθηνῶν τοὺς ἑλληνικοὺς ἀριθμητικοὺς πίνακας καί τινα βιβλία, ἅτινα αὐτὸς μετεγλώττισε λατινιστί· μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ μία Γραμματική, παρὰ τῶν Ἀθηναίων γνωστοποιηθεῖσα αὐτῷ, ἣν ὀνομάζει τὸν Ἕλληνα Δονάτον.

Παραδοξοτέρα πασῶν τῶν ἄλλων εἶνε ἡ διαβεβαίωσις τοῦ αὐτοῦ ἀρχιδιακόνου, ὅτι, καίτοι τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἀπεπεράτωσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, ὀφείλει ὅμως τὰς ἀρίστας αὐτοῦ γνώσεις εἰς νεάνιδά τινα, μόλις εἴκοσιν ἐτῶν ἡλικίας, ὀνόματι Κωνσταντῖναν, ἥτις ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀθηναίου ἀρχιεπισκόπου. Οὐ μόνον ἦν κάτοχος πάσης μαθηματικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς προέλεγε λοιμούς, τρικυμίας, ἐκλείψεις ἡλίου καὶ αὐτοὺς τοὺς σεισμοὺς τοῖς ἀκροαταῖς αὐτῆς, καὶ οὕτω προεφύλαττεν αὐτοὺς καὶ ἔσωζεν ἀπὸ δυστυχημάτων. Ὁ ἐκ Παρισίων Ματθαῖος ἐπιβεβαιοῖ ὅτι τὰς ἐμπιστευτικὰς ταύτας ἀνακοινώσεις συχνάκις ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ Basingestokes· διὰ τοῦτο ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ἐλάχιστον ὅτι ὁ λόγιος ἐκεῖνος ἄγγλος Μάγιστρος βεβαίως ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔκαμεν ἐρεύνας ἀρχαίων χειρογράφων καὶ δυνατὸν νὰ ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν ἑλληνικήν. Δυνατὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του νὰ ὑπῆρξεν Ἀθηναία τις, ἥτις ἔμελλε νὰ δοξασθῇ ὡς ἡ πορφυρογέννητος Ἄννα Κομνηνή, καὶ ἥτις ἐξέμαθε τὴν ἀττικὴν γλῶσσαν καὶ ῥητορικὴν τέχνην τὴν σοφίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Πλὴν πρὶν ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως λάμψωσιν ἐν Ἰταλίᾳ γυναῖκες ἐν κλασικῇ μορφώσει, διεκρίθησαν ἑλληνίδες διὰ τῆς εὐφυΐας των καὶ τῶν γνώσεών των. Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς ἐξυμνεῖ νεαράν τινα καὶ ὡραίαν γυναῖκα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὴν θυγατέρα γραμματέως τινός, ὡς δευτέραν Θεανὼ καὶ Ὑπατίαν. Ἡ ἀξιοθαύμαστος ὅμως προφῆτις καὶ διδάσκαλος τοῦ ἄγγλου, ἥτις εἶχε κατὰ τὴν διαβεβαίωσίν του εὐρύτατον ἀκροατήριον φοιτητῶν, φαίνεται κάπως μυθώδης.

Ἐπειδὴ ὁ Basingestokes, ὡς ὁ Ματθαῖος ἀναφέρει, ἀπέθανε τῷ 1252 ἔτει, πρέπει νὰ ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις περίπου τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ ὁ μέγας Γεωργιανὸς Σοτὰ Ῥουσταβέλ, καὶ ὁπωσδήποτε κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐκεῖ ἕλλην ἐπίσκοπος. Ἀλλ' οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἄλλος τις εἰμὴ ὁ τελευταῖος ὀρθόδοξος Μητροπολίτης, πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1205 εἰσβολῆς τῶν Φράγκων, αὐτὸς δὲ ἦτο Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος. Ἀδύνατον εἶνε νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις σχολαστικὸς ἄγγλος δὲν ἦλθεν εἰς σχέσεις πρὸς τὸν μεγαλοφυῆ ἐκεῖνον ἑλληνιστήν, τὸν ἄνδρα τὸν κατέχοντα τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε λίαν παράδοξον ὅτι οὐδόλως ποιεῖται μνείαν αὐτοῦ. Ἡ ὑποτιθεμένη αὐτοῦ διδάσκαλος Κωνσταντῖνα, ὡς θυγάτηρ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθηνῶν, δὲν θὰ εἶχεν ἄλλον πατέρα εἰμὴ αὐτὸν τὸν Μιχαὴλ Ἀκομινάτον, καὶ τοῦτο πράγματι ἐπίστευσάν τινες. Ἀλλ αὐτὸς ἦτο ἄτεκνος· αὐτὸς ὁ ἴδιος περὶ ἑαυτοῦ εἶπεν ἔν τινι ἐπιστολῇ πρὸς Μανουὴλ τὸν Ὑαλᾶν: «Εἰ γὰρ καὶ πατὴρ οὐκ ἐγενόμην, ἀλλ' οἶδα τὰ ἐπὶ τοῖς παισὶ τῶν πατέρων σπλάγχνα».

Αἱ εἰδήσεις διὰ ταῦτα τοῦ Ματθαίου ἐκ Πα-

Digitized by Google

ρισίων εἶνε ὑπερβολικαί, καὶ ἐν μέρει ἐπινενοημέναι. Δυοῖν θάτερον· ἢ αὐτὸς ἠπατήθη ὑπὸ μυθευμάτων τοῦ πολυπλανήτου μάρτυρός του, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐν τῇ νεότητί του περὶ ἐκείνου ἤκουσε, παρεμόρφωσε διὰ φαντασιωδῶν προσθηκῶν. Ὁποῖοι μῦθοι διεδίδοντο κατὰ τοὺς εὐπίστους ἐκείνους χρόνους τῶν μυθοπλαστιῶν καὶ θαυμάτων ἀκριβῶς ἐν Ἀγγλίᾳ, δεικνύει ἡ γνωστὴ διήγησις τοῦ αὐτοῦ χρονογράφου περὶ τοῦ *περιπλανωμένου Ἰουδαίου*, ἥς τὸ μυθῶδες αὐτὸς πρῶτος ἐξέθηκεν. Ἱστορεῖ σπουδαίως ὅτι τῷ 1228 ἀφίκετο εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Ἀλβάνου ὡς προσκυνητὴς τῶν περιφήμων ἱερῶν τόπων τῆς ἑσπερίας ἀρμένιός τις Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐβεβαίωσε τοὺς αὐτόθι μοναχοὺς ὅτι ἔσχε τὴν τιμὴν προσωπικῶς νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἰωσὴφ Καρτάφιλον, θυρωρὸν τοῦ Πιλάτου, ὑφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ἐξεδιώχθη τοῦ Πραιτωρίου, διότι αὐτὸς πολλάκις ἐπισκέπτεται τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἀρμενίας. Βραχὺ ἔτι πρὸ τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ εἰς τὴν ἑσπερίαν ἔφαγε μετ' ἐκείνου ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ τραπέζῃ. Ὁ Καρτάφιλος μετὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐβαπτίσθη παρὰ τοῦ Ἀνανίου μετονομασθεὶς Ἰωσήφ, γενόμενος ῥήτωρ ἅγιος καὶ θεοσεβής. Ἀνὰ πᾶν ἑκατοστὸν ἔτος ἀναλαμβάνει τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν, καὶ τοῦτο θέλει διαρκέσῃ μέχρι τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. Ὁ ἀξιόπιστος ἀρμένιος ἐπίσκοπος ἐνησμένιζε βεβαιῶν τὸν ἄγγλον μοναχόν, ὅτι ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε ἵσταται ἀκόμη ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἀραράτ.

Ἐνῷ ἐν Ἀθήναις αἱ ἐπιστημονικαὶ σπουδαὶ εἶχον ἀποσβεσθῆ, διεσώθη ἡ παράδοσις περὶ τοῦ πνευματικοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως τῶν σοφῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Ἐφαντάσθησαν ὅτι αὕτη ὑπῆρξε κατὰ τοὺς σκοτεινοτάτους χρόνους τῆς βαρβαρότητος ἡ μεγάλη Σχολὴ ἐξόχων ἑλληνιστῶν. Ὄχι μόνον ἡ Πάπισσα Ἰωάννα ἐσπούδασεν ἐκεῖ κατὰ τὸν ἔννατον αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ ὁ Σκῶτος Ἐριγένας, καὶ ὅμως ὁ μέγας οὗτος μύστης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτήσατο τὰς γνώσεις αὐτοῦ ἔν τινι σχολείῳ ἰρλανδικοῦ μοναστηρίου.

Δὲν θὰ ἀπορήσῃ τις ἂν ἡ Σαξωνικὴ παγκόσμιος χρονογραφία ἱστορεῖ περὶ τοῦ ῥωμαίου αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ὅτι ἠθέλησε νὰ πέμψῃ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα εἰς Ἀθήνας «ὅπου ὑπῆρχεν ἡ ἀρίστη Σχολή». Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Florisel Niquea— ἐπεισοδίῳ τοῦ ὀνομαστοῦ μυθιστορήματος Amadis de Gaula—λέγεται ὅτι ὁ ἱπποτικὸς Ἀγησίλαος ὁ ἐκ Κόλχου ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος ὑπερήσπισε μοναχός τις ἐκ S. Emmeran παρὰ τὸ Ῥέγενσβουργ τὸν παρὰ τῶν Βενεδικτίνων ἀμφισβητηθέντα ἐν S. Denis ἰσχυρισμόν, ὅτι τὰ ὀστᾶ τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, ὅστις ἐσφαλμένως εἶχεν ἀνακηρυχθῇ ἀπόστολος τῆς Γαλλίας, ἐκεῖθεν μετεκομίσθησαν εἰς Ῥέγενσβουργ. Ἔν τινι ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Reginward ἀπευθύνει ἀποστροφήν τινα πρὸς τὰς Ἀθήνας «Τὴν τροφὸν τῆς ῥητορικῆς, τὴν μητέρα τῶν φιλοσόφων, ἥτις ἐδοξάσθη διὰ τοῦ Διονυσίου».

Δυσκόλως ἐγνώριζεν οἱοσδήποτε λόγιος τῆς Δύσεως τὸν παρὰ Θουκυδίδῃ πανηγυρικὸν τοῦ Περικλέους, δι' οὗ ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικὸς ἀνὴρ ὠνόμασε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα παίδευσιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ χριστιανικὸς ὅμως κόσμος ἐγίνωσκε διὰ μέσου τοῦ Κικέρωνος καὶ ἄλλων λατίνων συγγραφέων καὶ ἐκκλησιαστικῶν πατέρων τὴν δόξαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὡς μητρὸς πάσης ἐπιστήμης. Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο ἦτο ἀμείωτον τὸν ΙΒ'. καὶ ΙΓ'. αἰῶνα. Ἐν τοῖς περὶ Ἀλεξάνδρου μυθιστορήμασι λέγεται ὁ Ἀριστοτέλης *Ἀθηναῖος* διὰ τοῦτο μόνον, διότι ἦτο μέγας φιλόσοφος καὶ «ὁ κόσμος οὐδεμίαν σοφίαν πλέον κατεῖχε, ἥτις νὰ μὴ εὑρίσκετο καὶ ἐκεῖ». Βιλχέλμος ὁ ἐκ Malmsbury δὲν ηὗρε νὰ ἐγκωμιάσῃ κάλλιον τὸν λόγιον ἐπίσκοπον Ralf ἐκ Rochester, εἰμὴ λέγων περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀπερρόφησεν ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς Ἀθήνας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, οὕτω παρατηρεῖ Ματθαῖος ὁ ἐκ Παρισίων, ἐσπούδασαν οἱ ἕλληνες σοφοί, καὶ ἐπειδὴ ἡ σοφία εἶναι ἀθάνατος, διὰ τοῦτο καὶ αἱ Ἀθῆναι διετήρησαν τὸ ὄνομα τοῦτο. Διότι τοῦτο σύγκειται ἐκ τοῦ στερητικοῦ *Α* καὶ τῆς λέξεως *Θάνατος*.

Ἄξιον συμπλήρωμα τῆς ἑρμηνείας ταύτης εἶναι ὅ,τι ἐπενόησε Γερβάσιος ὁ ἐκ Τίλβουρυ κατὰ τὸν αὐτὸν ΙΓ'. αἰῶνα περὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ ὄνομα τοῦτο δηλοῖ κατ' αὐτὸν λύπη τοῦ λαοῦ (Ἄχος-δήμου)· διότι οἱ μαθηταὶ τοῦ Πλάτωνος ἐξελέξαντο ἀκριβῶς τὸν εἰς σεισμοὺς ὑποκείμενον τοῦτον τόπον, ὅπως ὁ διαρκὴς φόβος χαλιναγωγῇ τὰς πνευματικὰς αὐτῶν τάσεις. Ὁ αὐτὸς Γερβάσιος ἑρμηνεύει τὸ ὄνομα *Περιπατητικοὶ* ἐκ τοῦ ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους τρόπον τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας περιεπάτουν.

Ἐὰν ἐν πόλει τινὶ τῆς Δύσεως ἤκμαζον Σχολαὶ λογίων δὲν ἀπεῖχον πολὺ τοῦ νὰ παραβάλλωσιν αὐτὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας. Ἀλφόνσος ὁ ἐκ τοῦ Ὄρους Κασίνου, ὁ σύγχρονος Γρηγορίου τοῦ Ζ'. ὕμνησε διὰ τοῦτο τὴν Ἀβέρσαν, διότι αἱ φιλοσοφικαὶ αὐτῆς σχολαὶ ἐξισώθησαν πρὸς τὰς τῶν Ἀθηνῶν. Ὅπως παρὰ τοῖς λογίοις τῆς Δύσεως, οὕτως ἐπέζησε καὶ παρὰ τοῖς Ἄραψι, ἀρίστοις μεταφρασταῖς φιλοσοφικῶν καὶ ἰατρικῶν συγγραφῶν τῶν Ἑλλήνων, ἡ αὐτὴ τῶν Ἀθηνῶν δόξα. Ὁ Ἰσταρί, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου αἰῶνος συνέταξε γεωγραφικόν τι ἔργον, ἀναφέρει τὰς Ἀθήνας περιγράφων τὰ ὅρια τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἥτις κατ' αὐτὸν περι-

Digitized by Google

βρέχει τὴν Γαλικίαν, Φραγκίαν καὶ Ρώμην, ἧς τῆς ὁποίας τὰ παράλια ἐκτείνονται ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἀθηνῶν καὶ Ρώμης. Λέγει ὅτι Ρώμη καὶ Ἀθῆναι εἶναι τὸ κέντρον εἰς ὃ συνέρχονται οἱ *Ρούμ*, ἤτοι οἱ Ἰταλιῶται καὶ Βυζάντιοι, καὶ ὅτι ἰδίᾳ αἱ Ἀθῆναι ὑπῆρξαν ἡ ἕδρα τῆς σοφίας τῶν *Ἰουνάν*, ἤτοι τῶν πάλαι ἑλλήνων, ὅπου οὗτοι διετήρησαν τὰς ἐπιστήμας των καὶ τὴν φιλοσοφίαν των. Παρὰ τῶν Ἀράβων μετὰ ταῦτα μετεδόθη ἡ δόξα τῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τούρκους χρονογράφους Σεαδεδδὶν καὶ Χατζῆν-Χάλφα.

Σ. Κ. Παπαγεωργιος

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Θ'.

Περιοδεῖαι Παπουλάκη εἰς Μάνην.— Ἡ νέα Ἱερουσαλήμ.— Ἀνεπάρκεια δημοσίου δυνάμεως — Τὸ ὑστερινὸν μυστήριον.—Ματαίωσις συναθροίσεως.— Ἀνεπιτυχεῖς ἀπόπειραι.— Εὐθαρσεῖς λόγοι.— Ἡ ἐν Λεύκτρῳ ἧττα τοῦ ἐπάρχου καὶ τοῦ ὑπομοιράρχου. — Ἡ εἰς Καλάμας ἱερὰ ἐκστρατεία.— Ἐγκύκλιος Παπουλάκη. —Ἡ δικαιοσύνη ἀποκρουομένη.— Τρόμος ἐν Καλάμαις καὶ προκήρυξις τοῦ Νομάρχου.—Ὀχύρωσις τῆς πόλεως. — Οἱ πρέσβεις τῶν Καλαμῶν καὶ ὁ πρέσβυς τοῦ Παπουλάκη.— Διασκόρπισις τῶν Λακώνων.—Ἐκστρατεία εἰς τὸν δῆμον Ἀβίας.— Ζημίαι τῶν Καλαμῶν.— Τὰ πνευματικὰ μέσα καὶ τὸ ἀνάθεμα.— Οἱ Ῥουμελιῶται. — Οἱ Λάκωνες καὶ ὁ στρατός.— Τ' ἀποτελέσματα τῆς πυρίτιδος. — Φουστανέλλα ἀντὶ ῥάσου. — Ἐνέργειαι βουλευτῶν.— Τὰ χρήματα καὶ ἡ προδοσία.—Ὁ Παπαβασίλαρος. — Ἡ πλαστὴ φρουρὰ καὶ τὸ πλαστὸν ἔγγραφον.— Περιοδεία νομάρχου καὶ ὑποταγὴ τῶν ἀνυποτάκτων.

Ἐν τούτοις ὁ Παπουλάκης ἐξηκολούθει περιερχόμενος τοὺς διαφόρους δήμους τῆς δυτικῆς Λακωνίας γενόμενος πανταχοῦ δεκτὸς ἐν θριάμβῳ. Ἰδοὺ τὸ δρομολόγιον αὐτοῦ κατὰ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα.

Τὴν 23 Ἀπριλίου μετέβη εἰς τὸ χωρίον Κώτρονα τοῦ δήμου Κολοκυνθίου, τῆς ἐπαρχίας Γυθείου, ἔνθα τὸν ὑπεδέχθησαν ἐνθουσιωδῶς πάντες οἱ κάτοικοι μετὰ τοῦ ἱερατείου διὰ πανηγυρικῆς κωδωνοκρουσίας. Διατρίψας αὐτόθι μέχρι τῆς 28, μετέβη εἰς τὸν δῆμον Λαγείας, παρακολουθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ τότε εἰσέτι θαυμαστοῦ του ἐπισκόπου Ἀσσήνης, πολλῶν ἱερέων καὶ παμπληθοῦς ὄχλου ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς τὸν δῆμον Μέσσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου καὶ διέμεινε μέχρι τῆς 3 Μαΐου, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Κάβαλο πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Κολοκυνθίου. Σημειωτέον ὅτι πρὸς τὸν δῆμον τοῦτον ὁ Παπουλάκης ἔτρεφεν ἐξαιρετικὴν συμπάθειαν, διότι αὐτόθι εὗρε καὶ τοὺς ἐνθουσιωδεστάτους τῶν ὀπαδῶν του, ἀπεκάλει δὲ τὸ Κολοκύνθιον ἀδιαφορῶν περὶ τῆς πεζότητος τοῦ ὀνόματος Νέαν Ἱερουσαλήμ, ὀνομασίαν παραδόξως ἀναμιμνήσκουσαν τὰ ὀνειροπολήματα τῶν Χιλιαστῶν. Τὴν ἐπομένην ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸ χωρίον Μαυροβούνι τοῦ δήμου Γυθείου παρακολουθούμενος, ὡς λέγει ἡ ἔκθεσις, ὑπὸ 4000 περίπου ὄχλου ἀχαλινώτου ἐκ τῶν δήμων ὅλης τῆς ἐπαρχίας.

Τὴν 5 Μαΐου μετέβη εἰς τὸ χωρίον Καρβελᾶ τοῦ δήμου Μαλευρίου, ἀλλ' ἐκεῖ ἡ ὑποδοχὴ ὑπῆρξε κάπως ψυχροτέρα, λαβὼν δὲ ὑπονοίας μήπως συλληφθῇ, διέμεινε μόνον ὀλίγας στιγμὰς καὶ ἀπῆλθε παραχρῆμα εἰς τὸ χωρίον Σκουτάρι τοῦ δήμου Καρυουπόλεως, ὁπόθεν ἐγένετο ἄφαντος, ἐπανελθὼν κρυφίως εἰς τὸν προσφιλῆ του δῆμον Κολοκυνθίου, ὅπου διέμεινεν ὑποκρυπτόμενος μέχρι τῆς 11 Μαΐου.

Αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ βλέπουσαι τὸν αὔξοντα ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ὁσημέραι ἐκδηλουμένην ἐχθρικὴν τοῦ πλήθους στάσιν κατὰ τῆς ἐξουσίας συνεταράχθησαν ἐπὶ τοῖς κινήμασι τούτοις, δὲν ἠδύναντο ὅμως ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐνεργήσωσιν ἕνεκα τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως δημοσίου δυνάμεως. Κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς Νομαρχίας Λακωνίας, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς στρατιωτικὴ δύναμις ἐπαρκής, τὸ κακὸν θὰ προελαμβάνετο· πλὴν μόλις ὑπῆρχον 6—8 ἄνδρες τῆς χωροφυλακῆς εἰς Γύθειον ἄνευ ὑπομοιράρχου καὶ 10—12 εἰς Οἴτυλον, ὀλίγιστοι δὲ ἕτεροι στρατιῶται διεσπαρμένοι εἰς ἄλλα μέρη, ἀφροσύνη δὲ θὰ ἦτο ν' ἀντιταχθῇ ἡ ἀσήμαντος αὕτη δύναμις κατὰ τῶν θρασέων ἐνόπλων στιφῶν τῶν παρακολουθούντων τὸν κήρυκα. Ὅτε ὁ Χριστόφορος ἐπορεύετο εἰς τὸν δῆμον Λαγείας συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀσσήνης καὶ ὑπὸ πολλῶν ἱερέων καὶ δισχιλίων τοὐλάχιστον Λακώνων, συνήντησεν αὐτὸν μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε χωροφυλάκων διοικούμενον παρ' ἑνὸς ἐνωμοτάρχου. Ὁ θαρραλέος ἀποσπασματάρχης ἀπεπειράθη νὰ συλλάβῃ τὸν δημαγωγὸν μοναχὸν καὶ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς Γύθειον, ἀλλ' ὁ παρακολουθῶν ὄχλος ἐξεμάνη καὶ οἱ χωροφύλακες ἐδέησε νὰ ὑποχωρήσωσι μετὰ σπουδῆς διὰ νὰ μὴ κατακερματισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ὠργισμένου πλήθους. Ἐπίσης ἀπέτυχον ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκοῦς δημοσίας δυνάμεως καὶ ἕτεραι μεμονωμέναι ἀπόπειραι τῆς ἐξουσίας πρὸς σύλληψιν τοῦ Χριστοφόρου, καὶ ὁ ἔπαρχος Οἰτύλου μεταβὰς κατὰ διαταγὴν τῆς Νομαρχίας μετὰ τοῦ ὑπομοιράρχου καὶ δώδεκα χωροφυλάκων νὰ συλλάβῃ τὸν μοναχὸν εἰς τὸν δῆμον Μέσσης, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος εὑρὼν αὐτὸν περιστοιχιζόμενον ὑπὸ τετρακισχιλίων Λακώνων. Διὸ αἱ ἐν Γυθείῳ ἀρχαὶ μαθοῦσαι ὅτι ὁ Παπουλάκης διενοεῖτο νὰ προσκαλέσῃ γενικὴν συνάθροισιν τῶν ὀπαδῶν του εἰς Ἁγίαν Παρα-

Digitized by Google

σκευήν, ὅπως ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτοὺς ατὸ ὑστερινόν του μυστήριον» κατὰ τὴν ἔκθεσιν, καὶ φοβηθεῖσαι εὐλόγως μήπως ἐκ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐπέλθῃ γενικὴ ἀναστάτωσις, κατέφυγον εἰς παραπειστικὰ μέσα ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτήν, ὅπερ τῷ ὄντι καὶ κατώρθωσαν διὰ συμβουλῶν καὶ ἀπειλῶν, τῇ δραστηρίῳ συμπράξει τινῶν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐμφρόνων προκρίτων τῆς χώρας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀπεσκίρτησεν ἀπὸ τοῦ Χριστοφόρου καὶ ὁ ἕως τότε μετ' αὐτοῦ ἐνθουσιωδῶς συμπράττων ἐπίσκοπος Ἀσσήνης, πεισθεὶς εἰς τὰς παραινέσεις τοῦ υἱοῦ τοῦ βουλευτοῦ Λακωνίας Πετροπουλάκη, Λεωνίδα τοῦ πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντος ἀνδρείου συνταγματάρχου. Ἰδὼν τὴν ἀποσκίρτησιν ταύτην καὶ τὴν ματαίωσιν τῆς συναθροίσεως ὁ Παπουλάκης διέμεινεν εἰς Βωχὸν μέχρι τῆς 13 καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σύνηθες αὐτοῦ ὁρμητήριον, τὸν δῆμον Κολοκυνθίου.

Ἐν τούτοις μετὰ τὰ τελευταῖα ἔντονα τῆς Κυβερνήσεως μέτρα αἱ ἀρχαὶ ἐνθαρρυνθεῖσαι προέβησαν καὶ αὖθις εἰς ἀποπείρας πρὸς σύλληψιν τοῦ ταραξίου καὶ ὁ ὁρμητικὸς διοικητὴς τῆς ἐν Λακωνίᾳ μοίρας τῆς χωροφυλακῆς Κουτσογιαννόπουλος παραλαβὼν τὸ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀφικόμενον ἀπόσπασμα ὁροφυλακῆς ἐκ τοῦ δήμου Κροκεῶν μετὰ πολλῶν ἀξιωματικῶν ἐξεστράτευσεν ὅπως συλλάβῃ τὸν Παπουλάκην ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ καταφυγίου του, ἤτοι εἰς τὸ χωρίον Φλομοχῶρι τοῦ δήμου Κολοκυνθίου καὶ τὴν 15 Μαΐου μετέβη νύκτωρ εἰς τὸ χωρίον Ρηγανοχῶρι. Ἤλπιζε καθ' ἃς εἶχε πληροφορίας, ὅτι ἡ ἐμφάνισις σοβαρᾶς ὁπωσδήποτε δημοσίου δυνάμεως ἔμελλε νὰ πτοήσῃ τοὺς θιασώτας τοῦ Χριστοφόρου, ἀλλ' αἱ προσδοκίαι του διεψεύσθησαν, καθότι γνωσθείσης τῆς ἀφίξεώς του, διὰ γενικῆς κωδονοκρουσίας συνήχθησαν πάντες οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τοῦ δήμου, περὶ τοὺς τρισχιλίους, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἔνοπλοι, οἵτινες πληροφορηθέντες ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς Μοίρας εἶχε προσκαλέσει εἰς ἐπικουρίαν δύο λόχους τοῦ ὑπὸ τὸν διοικητὴν Μαυροδῆμον 5ου πεζικοῦ τάγματος, ἔπεμψαν 150 ἄνδρας καὶ κατέλαβον ἐγκαίρως στενὴν δίοδον καλουμένην Πλατειὰ Σκάλα, ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, ἐνῷ ταυτοχρόνως δι' ἀπεσταλμένων παρήγγειλαν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Μοίρας ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ Κουτσογιαννόπουλος ὅπως ἀποφύγῃ αἱματηρὰν καὶ ἴσως ἀνωφελῆ σύγκρουσιν, ἀπεφάσισε μετὰ στρατιωτικὸν συμβούλιον ν' ἀπέλθῃ, ἀφοῦ εἰδοποίησε καὶ τὸν Μαυροδῆμον νὰ μὴ προχωρήσῃ, ἐπέστρεψε δὲ τὴν 17 εἰς Γύθειον διὰ τῆς παραπλεούσης κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα κανονιοφόρου ὁ *Κανάρης*.

Θρασυνθεὶς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων ἀποτυχιῶν τῆς ἐξουσίας ὁ Παπουλάκης ἐξηκολούθει τὸ φλογερόν του κήρυγμα. Γενναίαν ἀπόπειραν ἐπεχείρησε τότε καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Γερμανὸς Μαυρομιχάλης μεταβὰς μετά τινων οἰκείων αὐτοῦ τὴν 17 Μαΐου εἰς Φλομοχῶρι, ὅπου ἐντυχὼν τὸν μοναχὸν εὐθαρσῶς ὡμίλησε πρὸς αὐτόν: «Καλόγηρε, εἶπεν αὐτῷ ἢ νὰ παραδοθῇς εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἢ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν σκήτην σου καὶ ν' ἀφήσῃς τὸν τόπον τοῦτον, ὃν ἐξωθεῖς εἰς ἐμφύλιον πόλεμον.» Ὁ Παπουλάκης ἀπήντησεν ὑποκριτικῶς:—Φεύγω, ἀλλὰ θὰ μὲ ζητήσετε πάλιν.—Φύγε, ἐπανέλαβεν ὁ Γερμανός, φύγε ὄργανον τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἂν σὲ ζητήσωμεν ἐπανέρχεσαι. Μετὰ τοῦτο δὲ πολλὰ ἐλάλησε περὶ τῆς ἀγυρτείας τοῦ κήρυκος καὶ τῶν ὀλεθρίων αὐτοῦ σχεδίων πρὸς τοὺς Λάκωνας, οἵτινες ἐσιώπων· εἷς μόνον ἱερεὺς παρετήρησεν αὐτῷ ὅτι ἀδίκως ἡ ἐξουσία καταδιώκει τὸν ἅγιον ἄνθρωπον. Καὶ τὸν μὲν Μαυρομιχάλην ἀνήκοντα εἰς μεγάλην καὶ κλεινὴν τῆς χώρας οἰκογένειαν χαίροντα δὲ καὶ ἀτομικῶς ὑπόληψιν μεγάλην παρὰ τοῖς συμπολίταις του οἱ περὶ τὸν Παπουλάκην ἐσεβάσθησαν. Δὲν ἔσχεν ὅμως τὴν αὐτὴν εἰρηνικὴν ἔκβασιν ἑτέρα ἀπόπειρα γενομένη μετὰ δύο ἡμέρας, ὅτε μετέβησαν ὅπως τὸν συλλάβωσιν εἰς τὸν δῆμον Λεύκτρου ὁ ἔπαρχος Οἰτύλου, ὁ ὑπομοίραρχος, ὁ ἀντισυνταγματάρχης Πουλικάκος καὶ ἄλλοι τινὲς ἀξιωματικοί, μετ' ἀποσπάσματος ἐκ δεκαπέντε ἀνδρῶν χωροφυλάκων καὶ ὁροφυλάκων, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Γερμανοῦ Μαυρομιχάλη. Οἱ περιστοιχίζοντες τὸν κήρυκα τρισχίλιοι περίπου ἔνοπλοι καὶ ἄοπλοι ἀνήκοντες κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς δήμους Καρδαμύλης, Ἀρεουπόλεως καὶ Κολοκυνθίου ἔδειξαν εὐθὺς ἐχθρικὰς διαθέσεις καὶ προηγουμένων τῶν γυναικῶν, ὧν τὴν συνδρομὴν ἐπεκαλέσθη ὁ ἀπειλούμενος προφήτης, καθὰ ἀλλαχοῦ διηγήθην, ἐπέπεσον κατὰ τῶν προσελθόντων διὰ λίθων καὶ ῥοπάλων, τραυματίσαντες τὸν ἔπαρχον, τὸν ὑπομοίραρχον καί τινας ἄλλους ἐκ τῆς συνοδίας.

Ὁ Παπουλάκης διηυθύνθη ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Προάστειον τοῦ δήμου Καρδαμύλης καὶ ἀφοῦ ἐδημηγόρησεν αὐτόθι ἀπῆλθε τὴν 20 Μαΐου παρακολουθούμενος ὑπὸ ἀρκετῶν ὀπαδῶν. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἐγκαταλείψας αὐτοὺς ἐγένετο ἄφαντος πορευθεὶς λάθρα εἰς τὰ Πηγάδια τοῦ δήμου Ἀβίας, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἓξ ἡμέρας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἀναπαύσεως ἀπεφάσισε τὴν ἱερὰν εἰς Καλάμας ἐκστρατείαν. Τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἀπεβιβάζοντο ἤδη εἰς Λακωνίαν καὶ τοῦτο βεβαίως εἶχε περιέλθει εἰς γνῶσιν αὐτοῦ· ὅθεν βλέπων τὴν καταδίωξιν καθισταμένην σοβαρὰν σκοπὸν εἶχε ν' ἀποφύγῃ μὲν αὐτὴν ἀπομακρυνόμενος εἰσχωρῶν δὲ εἰς τὸν νομὸν Μεσσηνίας νὰ διαδώσῃ καὶ ἐκεῖ τὴν πυρκαϊὰν τῆς στάσεως καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν σύλ-

Digitized by Google

ληψίν του δυσκολωτέραν. Δι' ἐγκυκλίου του λοιπὸν προσεκάλεσε τοὺς πιστοὺς νὰ τὸν παρακολουθήσωσι, λέγων ὅτι μεταβαίνει εἰς Καλάμας διὰ νὰ συζητήσῃ μετὰ τῶν δικαστῶν καὶ ἐλέγξῃ αὐτούς. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη, ἧς ἀντίγραφον εὕρηται ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ἔλεγε τὰ ἑξῆς:

«Χριστιανοί, χαίρετε.

«Ἐγὼ ἀπεφάσισα ν' ἀπεράσω εἰς τὰς Καλάμας μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων, διὰ τοῦτο σᾶς λέγω ὅσοι ἀγαπᾶτε τὸν Χριστὸν νὰ ἔλθητε μαζί μου ν' ἀκοῦτε ὁποῦ θὰ κριθῶ μὲ τοὺς κριτάς· ἂν φταίγω ἐγώ, ὅλοι νὰ μὲ ρίχτε εἰς μία φωτιὰ νὰ μὲ κάφτε νὰ ἡσυχάσῃ ὁ κόσμος, εἰ δὲ καὶ φταῖνε οἱ κριταί, νὰ τοὺς 'πῆτε νὰ κηρύττω τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ του δὲν δένεται. Καὶ νὰ ἔχω ἀπάντησίν σας σήμερον καὶ ποῦ θὰ μαζωχθῆτε, σὲ ποῖον τόπον θὰ μαζωχθῆτε νὰ μοῦ εἰπῆτε, διότι ἐγὼ δὲν κινάω, διότι μὲ σκοτώνουν, μοναχός μου δὲ κινάω. Καὶ ὅσοι ἀγαπᾶτε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν μικροὶ καὶ μεγάλοι νὰ ἔλθετε καὶ ὅσοι εἶνε μὲ τὸν Διάβολον ἂς κάτσουν. Πάρετε καὶ ψωμὶ κοντά σας διὰ τρεῖς ἡμέρας. Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν χώραν τῶν Καλαμῶν.

«Χριστοφορος Κύρηκας.»

Ἀθρόοι συνέρρευσαν οἱ Λάκωνες μετὰ τὴν πρόσκλησιν ταύτην, παρακινούμενοι οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῶν λαφύρων, διότι ὁ πονηρὸς καλόγηρος ὑπεξέκαιε καὶ τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν ὑποσχόμενος ὡς ἐλέγετο ἀμοιβὴν ἑκατὸν ταλλήρων εἰς πάντα ὅστις ἤθελε τὸν παρακολουθήσει. Ὁ νομάρχης Μεσσηνίας μαθὼν τὴν ἀπειλητικὴν ταύτην συγκέντρωσιν καὶ τὰ μελετώμενα περὶ εἰσβολῆς σχέδια παρήγγειλεν εἰς τὸν ἀνακριτὴν Μεντῶρον νὰ μεταβῇ εἰς Πηγάδια μετὰ δημοσίου δυνάμεως ὅπως ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις. Τὸν ἀνακριτὴν συνώδευσε καὶ ὁ φρούραρχος Καλαμῶν ὑπολοχαγὸς Ἀντώνιος Καπετανάκης, ὅστις ὡς γνωστὸς εἰς τὸν τόπον ἐντολὴν εἶχε νὰ παραινέσῃ τοὺς συναθροιζομένους ὅπως διαλυθῶσιν εἰρηνικῶς· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν συναντήσαντες πολλοὺς ἐνόπλους Πηγαδιώτας κατέχοντας ὀχυρὰς θέσεις καὶ μαθόντες ὅτι οἱ συγκεντρωθέντες περὶ τὸν Παπουλάκην ἦσαν ἀμετάπειστοι ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας τῆς Λακωνίας ἀντισυνταγματάρχης Κουτσογιαννόπουλος ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγάς του δύο λόχους ὀροφυλάκων καὶ 20 χωροφύλακας εὑρίσκετο εἰς τὴν μονὴν Δήμιοβας παρὰ τὸ χωρίον Γιάννιτσα, καὶ μαθὼν τὴν ἐν Πηγαδίοις συγκέντρωσιν, ἐσκόπει νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς διάλυσιν αὐτῆς, παραλαμβάνων πᾶσαν τὴν ἐν Καλάμαις εὑρισκομένην δημοσίαν δύναμιν μεθ' ἑνὸς λόχου πεζικοῦ ἀρτίως ἀφικομένου αὐτόθι ἐκ Πατρῶν ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν Δαγκλῆν· εὐτυχῶς ὅμως ἀπετράπη ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, ὅπερ ἤθελε προκαλέσει μόνον ἄσκοπον αἱματοχυσίαν, ἐπειδὴ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Παπουλάκη κατεῖχον ὀχυρωτάτας θέσεις καὶ ἀπόφασιν εἶχον ν' ἀμυνθῶσι μέχρις ἐσχάτων.

Τέλος τὰ στίφη τῶν Μανιατῶν ἐξεκίνησαν ὁδηγούμενα ὑπὸ τοῦ Παπουλάκη καὶ διευθυνόμενα εἰς Καλάμας. Συνέκειντο κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ νομάρχου Μεσσηνίας ἐκ δισχιλίων ἀτόμων, ἐξ ὧν 500 ἦσαν οἱ ἔνοπλοι, ἀρχηγοὺς δὲ εἶχον τὸν Φάσσον καὶ ἕτερόν τινα ἐκ Πηγαδίων ἀνθυπολοχαγὸν τῆς προικοδοτημένης φάλαγγος ὀνόματι Μαυροειδῆν. Παρεκτὸς τῶν δύο τούτων οὐδεὶς ἕτερος κεκτημένος ποιάν τινα ἀτομικὴν σημασίαν εὑρίσκετο εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐπιδρομέων, οἵτινες ἦσαν συρφετός, οὗ τὴν ἀγροῖκον θρησκομανίαν ἐξῆπτον ἔτι μᾶλλον τὰ ληστρικὰ ὁρμέμφυτα. Ἡ φήμη τῆς εἰσβολῆς ἐνέπνευσε τὸν τρόμον εἰς τοὺς φιλησύχους κατοίκους τῶν Καλαμῶν. Ὁ νομάρχης ἔσπευσε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν δημάρχων τῶν πλησιεστέρων δήμων καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἐγκρίτων πολιτῶν πρὸς ἄμεσον στρατολογίαν ἐθνοφυλάκων. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Κουτσογιαννόπουλος ὑπὲρ τὸ δέον πτοηθεὶς καὶ λησμονήσας τὰ ἐπιθετικά του σχέδια, ἐγκατέλιπε τὸ χωρίον Γιάννιτσα παρ' ὃ ἐστρατοπέδευε καὶ ὑπεχώρησε κατεσπευσμένως εἰς Καλάμας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν, προσκαλέσας δ' ἐν τῷ ἅμα τὸν αὐτόθι μοίραρχον τὸν διέταξε νὰ τοποθετήσῃ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς τὰς καταλληλοτέρας οἰκίας τῆς πόλεως, διατάξας ἐνταυτῷ καὶ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ νομαρχιακοῦ καταστήματος, ἥτις καὶ ἤρξατο ἐκτελουμένη παρὰ τῶν στρατιωτῶν. «Φόβος καὶ τρόμος διεχύθη παρευθὺς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων, γράφει ὁ νομάρχης ἐν τῇ ἐκθέσει του, καὶ αἱ Καλάμαι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρίστανον ἐλεεινὸν θέαμα ἀνησυχίας καὶ κινήσεως τῶν πολιτῶν ἐνασχολουμένων διὰ τὴν περιουσίαν των». Ὁ νομάρχης ἐμερίμνησε νὰ μετακομισθῶσι τὰ χρήματα τοῦ δημοσίου Ταμείου εἰς τὸ ναυλοχοῦν παρὰ τὴν παραλίαν πολεμικὸν βρίκιον *Ἀθηνᾶ* καθὼς καὶ ποσότης πυρίτιδος, ἥτις εἶχε πρὸ μικροῦ ἀποβιβασθῇ, ἔγραψε δὲ εἰς τὸν ἔπαρχον Μεσσηνίας παραγγέλλων αὐτῷ νὰ συγκεντρώσῃ εἰς Νησίον δύναμιν ἐθνοφυλάκων ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης καὶ ἐδημοσίευσε καὶ τὴν ἑπομένην πρὸς τοὺς κατοίκους προκήρυξιν, ἐν ᾗ ἱκανῶς ἀπεικονίζεται τὸ κατέχον τὰς ἀρχὰς ἅμα καὶ τοὺς πολίτας δέος:

«Κάτοικοι τῆς πόλεως Καλαμῶν.

«Ἔρχονται Λάκωνες ἀθρόοι περὶ τὸν λαοπλάνον Χριστόφορον εἰς τὰς Καλάμας· οἱ σκοποὶ τῆς Λακωνικῆς ταύτης εἰσδρομῆς σᾶς εἶνε γνω-

Digitized by Google

στοὶ ἐκ προηγουμένων. Τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ἐλήφθησαν διὰ νὰ μὴ λεηλατηθῇ ἡ πόλις. Φρόνησις καὶ συνδρομὴ εἰς τὰ μέτρα τῆς ἐξουσίας ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἕκαστον πολίτην εἰς περίστασιν τοσοῦτον σοβαρὰν καὶ κρίσιμον. Τὸν πλάνον αὐτόν, ὅστις ἔρχεται προσπαθῶν νὰ διαφθείρῃ τὰ πρὸς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν καὶ τὴν δημοσίαν τάξιν ἁγνὰ αἰσθήματά σας, νὰ μιάνῃ τὰς συνειδήσεις, τὸν καταδιώκει καὶ ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Ἐκκλησία ὡς ἀντάρτην καὶ ἀπόβλητον καὶ ἡ Κυβέρνησις ὡς ἀποστάτην κατὰ τῶν καθεστώτων· ὅσοι δὲ Λάκωνες ἀποπλανηθέντες τὸν παρηκολούθησαν, κατέστησαν ἔνοχοι μεγάλου καὶ βαρυτάτου ἐγκλήματος. Προσέξατε λοιπὸν μὴ τὸν παρακολουθήσῃ κανεὶς ἐξ ὑμῶν· φροντίσατε νὰ ὀχυρωθῆτε εἰς τὰς οἰκίας σας προφυλαττόμενοι· μὴ ἀφήσετε παιδία καὶ ὑπηρέτας νὰ περιφέρωνται εἰς τὰς ὁδούς, ὅσοι δὲ δύνασθε νὰ φέρητε ὅπλα, ἔλθετε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δημοσίου δυνάμεως. Ἐμμείνατε εἰς τὸ ἀξιέπαινον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἡ Μεσσηνία ἅπασα διετράνωσεν εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ἀποδοκιμάζουσα τὰ αἰσχρά, τὰ ἀντιθρησκευτικὰ καὶ ἀπονενοημένα κηρύγματα τοῦ λαοπλάνου. Κανεὶς ἂς μὴ τὸν πλησιάσῃ.

«Ἡ ἔνοπλος δύναμις θέλει ἀναπτύξει τὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν παρακολουθούντων τὸν λαοπλάνον.

«Ἐν Καλάμαις τῇ 27 Μαΐου 1852.

«Ὁ Νομάρχης».

Ὁ Παπουλάκης μετὰ τῆς στρατιᾶς του ἐν τοσούτῳ προχωρήσας ἀφίκετο εἰς Γιάννιτσαν· ἀλλ' ἐκεῖ ἐπέπρωτο νὰ δοκιμάσῃ τὴν πρώτην πικρίαν καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ ἀστήρ του ἤρχισε νὰ δύῃ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἠναντιώθησαν εἰς τὴν εἴσοδόν του καὶ διὰ τοῦ ἱερέως αὐτῶν ἐδήλωσαν ὅτι τὸ φρόνημά των εἶνε ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως, ὥστε ἐδέησε νὰ διανυκτερεύσῃ ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Ἡ εἴδησις ὅμως περὶ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς Γιάννιτσαν ἐπέτεινε τὸν πανικὸν ἐν τῇ πόλει τῶν Καλαμῶν καὶ ἡ νὺξ ἐκείνη παρῆλθεν ἐν ἀγωνιώδει προσδοκίᾳ. Οἱ στρατιῶται εἶχον ὀχυρωθῇ εἰς τὰς παρὰ τὰς ἐσχατιὰς τῆς πόλεως οἰκίας φρουροῦντες τὰς τρεῖς ἐκ Γιαννίτσας φερούσας ὁδούς, διὰ μιᾶς τῶν ὁποίων ἔμελλον νὰ εἰσβάλωσιν οἱ Λάκωνες, ἕτοιμοι ν' ἀποκρούσωσι τὴν εἰσβολήν, οἱ δὲ πολῖται ἔμενον ὠχυρωμένοι εἰς τὰς οἰκίας των, τῶν πλουσιωτέρων ἐξ αὐτῶν μισθωσάντων καὶ ἑτέρους ὁπλίτας πρὸς ἐνίσχυσιν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ μετὰ σύσκεψιν ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι πρὸς Χριστόφορον ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ τὸν ἀναπληροῦντα τὸν ἐκκλησιαστικὸν Τοποτηρητὴν Οἰκονόμον ἱερέα Πολίτην, τὸν ἱερέα Ἠλίαν Καλλίνικον καὶ τὸν δημότην Ἠλίαν Λυκουρέζον, ὅπως ἀναγγείλῃ αὐτῷ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ὅτι δὲν τὸν δέχονται καὶ ὅτι ἐν ἀνάγκῃ θ' ἀποκρούσωσι διὰ τῆς βίας τὴν εἴσοδόν του. Ἡ ἐπιτροπὴ μετέβη τῷ ὄντι τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας καὶ ἀνεκοίνωσε ταῦτα εἰς τὸν μοναχόν, ὅστις διὰ τοῦ *στρατηγοῦ του*, ὡς τὸν ἀπεκάλει, Φάσσου συνεκάλεσε παραχρῆμα τοὺς περὶ αὐτὸν ὄχλους ἵνα δημηγορήσῃ, ἀπήντησε δὲ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὅτι ἀφοῦ δὲν τὸν δέχονται εἰς Καλάμας δὲν θὰ εἰσέλθῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε πέμψει εἰς τὴν πόλιν ἀγγελιαφόρον του καλόγηρόν τινα ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἁγίων Θεοδώρων τοῦ δήμου Καρδαμύλης κομίζοντα ἀναφορὰν πρὸς τὸν Βασιλέα, περιέχουσαν τὰ συνήθη αὐτοῦ ἀναμασσήματα, ὅπως τὴν ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸν Νομάρχην. Ὁ ἀγγελιαφόρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐπιδεικτικῶς δεικνύων τὸ ἔγγραφον πρὸς τὸ πλῆθος καὶ προσδοκῶν ἴσως νὰ ἴδῃ αὐτὸ ἐνθουσιαζόμενον· συλληφθεὶς καὶ ἀνακριθεὶς ἀπελύθη, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν Καλαμῶν τόσον ἦσαν ἠρεθισμένοι κατὰ τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν πόλιν των ὀχλαγωγοῦ, ὥστε ἐκακοποίησαν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του τὸν ταλαίπωρον πρέσβυν, μόλις διασωθέντα τῇ παρεμβάσει τῶν κλητήρων.

Καὶ ὁ μὲν Παπουλάκης ἴσως ἐν εἰλικρινείᾳ ὑπεσχέθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὅτι δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ ἀτίθασσοι ὀπαδοί του οἱ διακαιόμενοι ἐκ τοῦ πόθου τῆς λεηλασίας δὲν ἐνόουν νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιαύτην ἐκστρατείαν ἄνευ ὀφέλους καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αὐτοὶ τὸν ἐξηνάγκασαν ν' ἀθετήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του. Διὸ περὶ τὴν 2 μ. μ. ὥραν ἐγνώσθη παρὰ τῶν προσκόπων ὅτι τὰ στίφη τῶν Λακώνων ἐκκινήσαντα ἐκ Γιαννίτσας διευθύνονται πρὸς τὰς Καλάμας, ὧν ἡ φρουρὰ εἶχεν ἐνισχυθῇ ἐπαρκῶς περὶ τὸν ὄρθρον ὑπὸ πολλῶν ἐθνοφυλάκων προσδραμόντων ἐκ τῶν πλησιοχώρων δήμων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἑαυτῶν δημάρχων. Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας Καλαμῶν Δημακόπουλος παραλαβὼν τότε δύο ἐνωματίας ἐφίππων χωροφυλάκων ἐξῆλθε τῆς πόλεως ὅπως ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς, οἵτινες κακῶς ὡπλισμένοι καὶ ἀσύντακτοι ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἱππέων ἐτράπησαν εἰς φυγήν· ὁ δὲ Χριστόφορος μετ' ὀλίγων κατέφυγεν εἰς τὸ ὀρεινὸν χωρίον Σελιτσιάνικα Καλύβια, ἔνθα οἱ ἱππεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσιν. Ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοί τινες ἄνευ ἀποτελέσματος, οἱ δὲ χωροφύλακες ἀφοῦ κατεδίωξαν τοὺς στασιαστὰς μέχρι τοῦ Ἁλμυροῦ σχεδὸν ἐπανῆλθον, αἰχμαλωτίσαντες ἓξ ἐξ αὐτῶν. Ὁ Παπουλάκης διαμείνας ὀλίγας μόνον στιγμὰς εἰς τὰ Σελιτσιάνικα Καλύβια ἀπεσύρθη εἰς τὰ ὑψηλότερα τοῦ ὄρους, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθε κατόπιν εἰς τὸν δῆμον Ἀβίας. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Κουτσογιαννόπουλος παραλαβὼν τὴν πεζὴν δύναμιν μετέβη εἰς Ἁλμυρὸν καὶ διανυ-

Digitized by Google

κτερεύσας προσεπάθησε τὴν ἑπομένην νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ δήμου Ἀβίας, πλὴν ἀνεχαιτίσθη κατὰ τὴν θέσιν Μαρβινίτσα ὑπὸ 300 περίπου ἐνόπλων, οἵτινες εἶχον σημαίαν μετὰ σταυροῦ. Καὶ ἐζήτησε μὲν ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἐπικουρίας ἐκ Καλαμῶν ὁπόθεν ἐπέμφθη ὁ φρούραρχος τῆς πόλεως ὑπολοχαγὸς Καπετανάκης μετὰ 60 ὁπλιτῶν, ἀλλὰ δὲν ἐκρίθη φρόνιμον νὰ γείνῃ ἐπίθεσις καὶ ἡ δημοσία δύναμις ἐπανῆλθεν εἰς Ἀλμυρὸν ἄπρακτος.

Τοιαύτην ἔκβασιν ἔσχεν ἡ εἰς Καλάμας ἐκστρατεία, ἓν τῶν σπουδαιοτάτων ἐπεισοδίων τῆς ἱστορίας τῶν Χριστοφορικῶν, ἡ αἴσιος δὲ αὕτη διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν ἔκβασις ὀφείλεται εἰς τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Καλαμῶν καὶ εἰς τὴν δραστήριον τῶν ἀρχῶν ἐνέργειαν. Διὰ τὸν Παπουλάκην ἡ ἐκστρατεία αὕτη ὑπῆρξεν, τηρουμένων πάντοτε τῶν ἀναλόγων διαστάσεων, ὅ,τι διὰ τὸν Ναπολέοντα ἡ εἰς Ρωσσίαν ἐκστρατεία. Ἡ δύναμίς του ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ καταρρέῃ καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἡ ἡμέρα τῆς καταστροφῆς.

Αἱ Καλάμαι διεσώθησαν μὲν ἀπὸ τῆς λεηλασίας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ὑπέστησαν ζημίας κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Ἐν ἀναφορᾷ αὐτοῦ ἀπὸ 6 Ἰουνίου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ὁ νομάρχης Μεσσηνίας ἔγραφεν: « Αἱ Καλάμαι ἔπαθον ζημίας οὐχὶ εὐκαταφρονήτους, διότι ἡ ἡσυχία ἐκλονίσθη ἀπὸ τὰς 27 τοῦ παρελθόντος. Τὸ ἐμπόριον τοῦ τόπου σχετιζόμενον μὲ ἄλλας ἐμπορικὰς τοῦ βασιλείου πόλεις καὶ μὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἔπαθεν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ἤρχιζεν ἀπὸ τὰ κουκούλια ἡ διαπραγμάτευσις τῆς συναλλαγῆς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων. » Οὐδ' ὁ φόβος ἐντελῶς ἀπεσοβήθη, ἐπειδὴ ἐν τῇ αὐτῇ ἀναφορᾷ παρίστατο ὡς ἀκροσφαλὴς ἡ θέσις τῆς ἐμπορικῆς ἐκείνης πόλεως ἕνεκα τῆς ἐπικινδύνου μετὰ τῆς Λακωνίας γειτνιάσεως καὶ προετείνετο ἡ κατασκευὴ ἀμυντικοῦ στρατῶνος ἐπὶ τοῦ ὑπεράνω τῆς πόλεως φρουρίου, ὡπλισμένου διὰ τηλεβόλων πρὸς ἀπόκρουσιν ἐνδεχομένης νέας λακωνικῆς ἐπιδρομῆς.

Ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν ὁ Χριστόφορος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Λακωνίαν, ἀλλ' ἐκεῖ τὰ πράγματα ἤρχισαν ἤδη νὰ μεταβάλλωνται. Εἰς τὸ χωρίον Γαϊτσοὺς οἱ κάτοικοι τὸν ὑπεδέχθησαν ψυχρῶς καὶ σχεδὸν τὸν ἀπέπεμψαν, διὸ ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν. Ταὐτοχρόνως ἡ ἀρχὴ μετεχειρίσθη ἐμφρόνως καὶ μέσα πνευματικὰ κατάλληλα διὰ τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνδρουβίστης Προκόπιος μετακληθεὶς ἐκ Νησίου μετέβη εἰς τοὺς δήμους Ἀβίας καὶ Καρδαμύλης καὶ διὰ διδαχῶν καὶ παραινέσεων κατεπράϋνε τὴν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων καὶ κατηύνασε τὸν ἄμετρον ὑπὲρ τοῦ δημεγέρτου κήρυκος ζῆλον. Ὁ Παπουλάκης ἀφ' ἑτέρου προσεπάθει νὰ διατηρῇ ἀμείωτον τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν τῶν ὀπαδῶν του διὰ καθημερινῶν δημηγοριῶν, θέλων δὲ νὰ ἐμπνεύσῃ πρὸς αὐτοὺς μῖσος κατὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν ἐκ Γαϊτσοὺς ἀποπομπήν του ἐξεφώνησεν *ἀνάθεμα* κατὰ παντὸς Λάκωνος ὅστις δὲν ἤθελε φονεύσει στρατιώτην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν ἀφορμήν, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην, βεβαιῶν ἅμα ὅτι οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν ὑπὲρ ὧν προεμάχει ἀποθνήσκοντες ἤθελον θεωρεῖσθαι μάρτυρες, ἀπήτησε δὲ τὸ ἀνάθεμα νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσωσι οἱ ἀκροαταὶ ἐκφωνοῦντες τρὶς τὸ *ἀμήν!* Τότε ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς θιασώτας του διέσπειρε τὰς παντοίας ἐπαγγελίας περὶ προσεχοῦς συνδρομῆς ἰσχυρῶν προστατῶν καὶ τὰ περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ρώσσων ὀνειροπολήματα τῶν ὁμοφρόνων του. Ἐν ταυτῷ δὲ αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀφωσιωμένοι διέδιδον πλείστας συκοφαντίας περὶ τῶν διαθέσεων τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ὧν τοὺς ἄνδρας ἀπεκάλουν Ρουμελιώτας, ὑπεκκαίοντες τὰ φυλετικὰ μίση διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης τῆς ὑπενθυμιζούσης τὰς γενομένας ἐν Πελοποννήσῳ βιαιοπραγίας παρὰ τῶν στρατευμάτων τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Στερεᾶς κατὰ τὴν θλιβερὰν ἐποχὴν τῶν ἐπὶ Ἐπαναστάσεως ἐμφυλίων σπαραγμῶν. Ὁ συνταγματάρχης Πιερράκος ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπομοίραρχον καὶ τὸν ἔπαρχον Οἰτύλου ἔγραφεν ὅτι ὅτε ἀπεβιβάσθη μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ σώματος εἰς τὸ παράλιον Ἁγίου Δημητρίου τοῦ δήμου Λεύκτρου εὗρε τοὺς κατοίκους ἑτοιμοπολέμους, ἔμαθε δὲ κατόπιν παρὰ τῶν ἰδίων ὅτι διαδόσεις ἐκυκλοφόρουν περὶ ἐπικειμένης ἀποβάσεως Ρουμελιωτῶν, ἐξ ὧν τὴν προτεραίαν δέκα εἶχον βιάσει μίαν γυναῖκα εἰς Ἀλμυρόν, καὶ περὶ τῶν ἀγρίων δῆθεν αὐτῶν προθέσεων τοῦ νὰ πυρπολήσωσιν οἰκίας, νὰ θύσωσι καὶ ν' ἀπολέσωσι « καὶ ν' ἀπεράσωσιν ἀλέτρι εἰς ὅλην τὴν Μάνην » κατὰ τὴν γραφικὴν ἔκφρασιν τῆς ἐπιστολῆς.

Καὶ τῷ ὄντι οἱ Μανιάται μετὰ δυσαρεσκείας εἶδον τὰ βασιλικὰ στρατεύματα ἀποβιβασθέντα εἰς τὴν χώραν των, τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ κρυφία ἐχθροπάθειά των, ὥστε καὶ τροφὰς κατ' ἀρχὰς ἠρνοῦντο νὰ παρέχωσιν ἐπὶ πληρωμῇ εἰς αὐτά, ὥστε ἐδέησε τὰ τρόφιμα νὰ μεταφέρωνται ἐκ Καλαμῶν. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ παρουσία σχετικῶς ἐπιβλητικῆς δημοσίου δυνάμεως ἐμετρίασε τὴν ὁρμήν των καὶ τοὺς ἔκαμε ν' ἀναλογισθῶσιν ὅτι ὁ πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἀγὼν δὲν ἦτο τόσον εὐχερής, ὅσον ἐφρόνουν. Καὶ κατὰ τοῦτο ἐπέτυχεν ἡ ἀποστολὴ στρατοῦ εἰς τὴν Λακωνίαν ὅτι διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἀνεχαιτίσθη τὸ κακὸν καὶ ἀπεσοβήθησαν μεγαλείτεροι κίνδυνοι, διότι μέρος ἐνεργὸν ὁ στρατὸς δὲν ἔλαβε καὶ δὲν παρουσιάσθη εὐτυχῶς περίστασις νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ὅπλα του. Ἡ

Digitized by Google

φρόνησις δὲ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ ἡ συνετὴ καὶ μετριοπαθὴς διαγωγή του διέλυσε τὰς ὑποψίας καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Λακώνων τέως ἔνθερμοι ζηλωταὶ τοῦ κήρυκος ἐγκατέλιπον αὐτόν, τὰ δὲ δημοτικὰ συμβούλια τῆς ἐπαρχίας Γυθείου ἔσπευσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου διὰ ψηφισμάτων νὰ ἐκφράσωσι τὴν πρὸς τὸν θρόνον ἀφοσίωσίν των.

Τὴν 30 Μαΐου ὁ Χριστόφορος εὑρίσκετο ἐν τῷ χωρίῳ Λοζνᾷ τοῦ δήμου Λεύκτρου παρακολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ὀπαδῶν, ὅτε αἴφνης κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Ἁγίου Δημητρίου πολεμικὸν πλοῖον φέρον τὸν συνταγματάρχην Πιερράκον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος. Κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ συνταγματάρχου τὸ πλοῖον ἀπένειμε τὰς νενομισμένας τιμὰς χαιρετίσαν αὐτὸν δι' ἑπτὰ βολῶν, οἱ δὲ Λάκωνες ἀκούσαντες τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων διεσκορπίσθησαν ἔντρομοι. Ὑπὸ τοῦ πανικοῦ καταληφθεὶς καὶ αὐτὸς ὁ Παπουλάκης κατέφυγε μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν του ἐκ τῶν πιστοτάτων καὶ μετὰ τῶν ἀχωρίστων ἀπ' αὐτοῦ μοναχοῦ Διονυσίου καὶ δοκίμου Γεωργίου εἴς τινα φάραγγα τοῦ Ταϋγέτου. Μέρος ἐκ τῶν ἀποβάντων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Πουλικάκου μετέβη πρὸς ἀνεύρεσίν του, ἀλλ' ἡ ἔρευνα ἀπέβη ματαία ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος τῆς νυκτὸς σκότους. Ἐν τούτοις ἡ καταδίωξις ἠκολούθησεν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, τότε δὲ ὁ ταλαίπωρος κῆρυξ, ὅπως εὐκολώτερον διαφύγῃ ἠναγκάσθη νὰ μεταμφιεσθῇ καὶ ἀποβαλὼν τὸ ράσον, ὅπερ φεῦ! δὲν ἐθαυματούργει φαίνεται πλέον, περιεβλήθη φουστανέλλαν! Ὑπὸ τοιοῦτον ἀνάρμοστον διά τε τὴν ἡλικίαν του καὶ τὴν ἰδιότητά του ἔνδυμα περιεπλανᾶτο εἰς τ' ἀπόκεντρα καὶ δύσβατα μέρη τῆς δυτικῆς Λακωνίας, ἐνῷ πολυάριθμα ἀποσπάσματα χωροφυλάκων καὶ ἐθνοφυλάκων —ὡς ἐκαλοῦντο τότε κοινῶς οἱ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας στρατολογούμενοι ἄτακτοι — περιεφέροντο πρὸς ἐξιχνίασιν τοῦ καταφυγίου του. Τὰς ἐνεργείας τῆς ἀρχῆς ὑπεβοήθει ἡ εἰλικρινὴς σύμπραξις πάντων σχεδὸν ἀνεξαιρέτως τῶν βουλευτῶν τοῦ νομοῦ, οἵτινες οἰκειοθελῶς εἴτε τῇ προτροπῇ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Κολοκοτρώνη, πλείστας κατέβαλλον προσπαθείας πρὸς σύλληψιν τοῦ μοναχοῦ· εἷς ἐξ αὐτῶν μάλιστα, ὁ Κορφιωτάκης ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ τὸν σύντροφον τοῦ Παπουλάκη Διονύσιον καὶ ἕτερόν τινα μοναχὸν ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἡ σύλληψις ἐν τούτοις τοῦ Χριστοφόρου θὰ ἦτο ἀκατόρθωτος ἴσως ἢ τοὐλάχιστον θὰ ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺ εἰσέτι, διότι οἱ Λάκωνες δὲν ἀπεφάσιζον μὲν ν' ἀντιτάξωσι βίαν κατὰ τῆς ἐξουσίας χάριν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ παραβῶσι τὰ πατροπαράδοτα τῆς φιλοξενίας ἔθιμα, πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ μάλιστα δημοτικὰ κατέχοντες ἀξιώματα κρυφίως παρεῖχον αὐτῷ ἄσυλον καὶ τροφήν· πλὴν τὴν λύσιν ἐπέσπευσεν ἡ προδοσία. Τὰ παντοδύναμα χρήματα ἴσχυσαν περισσότερον τῶν λογχῶν καὶ τῶν τηλεβόλων καὶ ἡ πλεονεξία ἑνὸς ἱερέως, ἀδελφοῦ ἐν σχήματι τοῦ ἀτυχοῦς κήρυκος ἀπώλεσεν αὐτόν. Ὁ τέως ὀπαδὸς πιστὸς καὶ κατά τινας μάλιστα σημαιοφόρος τοῦ Παπουλάκη Παπαβασίλαρος ἐκ τοῦ χωρίου Λαγκαδίων τοῦ δήμου Λεύκτρου δελεασθεὶς ἐκ τῆς προσφορᾶς ἑξακισχιλίων δραχμῶν ἀνεδέχθη νὰ παραδώσῃ τὸν Παπουλάκην. Αἱ διαπραγματεύσεις ἐγένοντο διὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ ὑπομοιράρχου Οἰτύλου ἐξ ὀνόματος τοῦ νομάρχου καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ, καὶ ὁ Παπαβασίλαρος παραλαβὼν ἕνα χωροφύλακα μεταμφιεσμένον ὡς Λάκωνα μετέβη καὶ εὗρε τὸν Παπουλάκην κρυπτόμενον εἰς τὴν μονὴν Βοϊδονίτσης ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ δήμου Καρδαμύλης. Ἐπειδὴ ἡ καταδίωξις ἐξηκολούθει σύντονος καὶ τὸ μέρος δὲν ἦτο ἀσφαλές, ὁ μοναχὸς ἀνύποπτος παρεκάλεσε τὸν ἱερέα νὰ μεταβῇ εἰς τὸν δῆμον Κολοκυνθίου καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ πιστῶν ὀπαδῶν του ὅπως πεμφθῇ αὐτῷ φρουρὰ διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ πρὸς ἀσφάλειαν· ἐνετείλατο δὲ αὐτῷ ταυτοχρόνως νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀσσήνης ἔγγραφον παραγγέλλον ὅπως ἐν ἀνάγκῃ, ἐὰν οἱ κάτοικοι δὲν θελήσωσι νὰ τὸν προστατεύσωσι κατὰ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, παράσχωσι τοὐλάχιστον αὐτῷ συνδρομὴν διὰ ν' ἀποδράσῃ εἰς Κρήτην ἢ ἀλλαχόσε. Ταῦτα ὁ Παπαβασίλαρος ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἔπαρχον Οἰτύλου καὶ τὸν αὐτόθι εὑρισκόμενον προσωρινὸν νομάρχην, οἵτινες ἔπεμψαν παραχρῆμα ἓξ χωροφύλακας μετημφιεσμένους ὡς Λάκωνας, ἀποτελοῦντας δῆθεν τὴν αἰτηθεῖσαν φρουρὰν καὶ ἐφωδιασμένους δι' ἐγγράφου πλαστοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἀσσήνης φέροντος κατ' ἐντελῆ ἀπομίμησιν τὴν ὑπογραφὴν καὶ τὴν σφραγῖδα αὐτοῦ καὶ προσκαλοῦντος τὸν κήρυκα νὰ μεταβῇ εἰς Κολοκύνθιον καὶ ἐξακολουθήσῃ τὰς διδαχάς του. Ταυτοχρόνως ὁ νομάρχης καὶ ὁ ὑπομοίραρχος Ζωγράφος παραλαβόντες ἕνα λόχον τοῦ ὑπὸ τὸν Μαυροδῆμον τάγματος καὶ ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τῆς *Ματθίλδης* μετέβησαν εἰς τὸν λιμένα Καρδαμύλης καὶ κατόπιν εἰς τὰ παράλια τοῦ δήμου Ἀβίας, ὅπου οἱ ἔγκριτοι τῶν κατοίκων προσελθόντες ἐβεβαίωσαν τὸν νομάρχην περὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὑποσχόμενοι ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδεμίαν θέλουσι παράσχει εἰς τὸν δημεγέρτην ὑποστήριξιν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀγαθὴν τροπὴν τῶν διαθέσεων ἐπενήργησεν οὐσιωδῶς ἡ ἐπιδεικτικὴ παρουσία τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἣν ἐπίτηδες εἶχε παραλάβει ὁ νομάρχης ὅπως καταστείλῃ πᾶσαν ταραχήν, τὴν ὁποίαν ἤθελε προκαλέσει ἡ φήμη

Digitized by Google

περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Χριστοφόρου καὶ πᾶσαν τυχὸν γενησομένην πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ ἀπόπειραν.

(Ἕπεται συνέχεια). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Δώδεκα ἔτη ἀργότερον, κατὰ τὸ 967, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς Συμβασιλεὺς τότε τῶν ἀνηλίκων τοῦ Ῥωμανοῦ τέκνων, περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Βουλγάρους, καὶ πρὸς περιστολὴν αὐτῶν, ἐπεκαλέσθη τὴν ἀρωγὴν τῶν Ῥώσων. Ἐν Κιέβῳ ἐβασίλευεν ἤδη ὁ ἐνηλικιωθεὶς Σβιατοσλαῦος, ὅστις ἐν τούτοις ἐξηκολούθει λατρεύων τοὺς Ἄζους, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔπεμψεν ὁ Φωκᾶς τὸν Πατρίκιον Καλοκύρην, υἱὸν τοῦ πρωτεύοντος τῆς Χερσῶνος, μετὰ πεντεκαίδεκα κεντηναρίων χρυσίου (1. 800. 000 δραχμ.)· ἀλλὰ κακῶς ἐξελέγη ὁ Πρεσβευτὴς οὗτος, καθ' ὅσον θερμουργὸς καὶ φιλόδοξος τυγχάνων, προέτρεψε τὸν Σβιατοσλαῦον εἰς ὁριστικὴν τῆς Βουλγαρίας κατάκτησιν, προσυποσχεθεὶς ὠφελείας μεγίστας, ἐὰν καὶ αὐτὸν ἐβοήθει πρὸς κατάληψιν τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου.

Ἐκ τῶν προδοτικῶν τούτων παροτρύνσεων παραπεισθεὶς ὁ μέγας Δούξ, εἰσέβαλεν εἰς Βουλγαρίαν μετὰ ἑξακισμυρίων ἀνδρῶν, καὶ ἀφοῦ ἐκυρίευσε τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος, ἐγκατέστη εἰς τὴν πρωτεύουσαν Πραισθλαύαν, διοικῶν τὴν χώραν ὡς ἰδίαν, καὶ παραστάτην ἔχων τὸν ἐπίβουλον Καλοκύρην. Ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ Φωκᾶς, μετέβαλε σύστημα, καὶ τῶν Βουλγάρων ἤδη ἐπεδίωξε τὴν συμμαχίαν κατὰ τῶν Ῥώσων· πρὸς κύρωσιν δὲ αὐτῆς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Τσάρου Πέτρου κόρας ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους, ὡς νύμφας τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ῥωμανοῦ. Καὶ ἀπεστάλησαν μὲν αἱ κόραι αὗται, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ μὲν Πέτρος ἀπεβίωσεν ἐκ τῆς θλίψεως, οἱ δὲ δύο αὐτοῦ υἱοί, Ῥωμανὸς καὶ Βορίς, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσων· τὸ δὲ χείριστον, αὐτὸς ὁ Φωκᾶς ἔπεσε μετ' ὀλίγον θῦμα τῆς γνωστῆς ἀπαισίας ἐπιβουλῆς, ὥστε προσωρινῶς διετήρησαν οἱ Ῥῶσοι τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ κυριαρχίαν.

Κατὰ τὸ 970 ὅμως ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, μόλις βασιλεύσας, πᾶσαν αὐτοῦ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐκείνους, οἵτινες ἠπείλουν πλέον αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν. Μάτην δὲ προτείνας αὐτοῖς τὸ ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ συνομολογηθὲν τίμημα, ὅπως ἀπέλθωσιν, ἔπεμψε τέλος κατ' αὐτῶν τὸν Μάγιστρον Βάρδαν Σκληρὸν καὶ τὸν Πατρίκιον Πέτρον μετ' ἀνδρῶν μυρίων· τῶν δὲ Ῥώσων εὐθὺς ἀντεπεξελθόντων μετὰ πολλῶν Οὔγγρων καὶ Βουλγάρων, συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης, καθ' ἥν, καίτοι τριπλάσιοι, ὁλοσχερῶς οἱ πολέμιοι κατεκόπησαν, χάρις ἰδίως εἰς τὴν ἀνδρείαν τοῦ Βάρδα, ὅστις σχίσας διὰ τοῦ ξίφους μέχρι ζωστῆρος ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων αὐτοῦ Ἡγεμόνων, ἐνέπνευσεν αὐτοῖς σωτήριον τρόμον.

Ὁ πόλεμος οὗτος κατ' ἀνάγκην διεκόπη ἕνεκα στάσεώς τινος τῶν συγγενῶν τοῦ Φωκᾶ, ἀλλὰ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης παρεσκεύασε στόλον ἐκ τριακοσίων πυρφόρων καὶ στρατὸν ἱκανόν, ἐν ᾧ διεκρίνετο ἡ ἴλη τῶν ἀθανάτων, ὑπ' αὐτοῦ διοργανισθεῖσα ἐκ τῶν ἀρίστων Καταφράκτων, ὡς ἴδιον αὐτοῦ ἄγημα. Προσευχηθεὶς δὲ εἰς τὸν ἐν τῇ Χαλκῇ ναὸν τοῦ Σωτῆρος, ἀπῆλθε διὰ μέσου τῶν λεγεώνων εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν μετὰ σύμπαντος τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λιτανεύοντος κλήρου εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις σηκὸν τῆς Θεομήτορος, ὅπου ἐδεήθη τὸ τρίτον, μεθ' ὃ ἐπισκοπήσας ἐκ τῶν Ἀνακτόρων τὸν στόλον, ἐν τῷ Κερατείῳ κόλπῳ παρατεταγμένον, αὐτὸν μὲν ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν Ἴστρον, αὐθημερὸν δὲ καὶ ὁ ἴδιος ἐστράτευσεν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Οἱ Ῥῶσοι οὐδόλως ἀνέμενον τοιαύτην σπουδήν, διὸ καὶ ἀφυλάκτους εὑρὼν τὰς κλεισούρας τοῦ Αἵμου, παρέλαβε τοὺς ἀθανάτους μετὰ δεκαπεντακισχιλίων πεζῶν καὶ δεκατρισχιλίων ἱππέων, καὶ ὥρμησε κατὰ τῆς Πραισθλαύας, τῶν σαλπίγγων ἠχουσῶν τὸν ἐνυάλιον, τῶν κυμβάλων ἀλαλαζόντων καὶ παταγούντων τῶν τυμπάνων.

Ὁ Σβιατοσλαῦος εὑρίσκετο τότε εἰς Δορύστολον, τὴν σημερινὴν Σιλίστριαν, ἀλλ' ἐν τῇ Βουλγαρικῇ πρωτευούσῃ ὑπῆρχε φρουρὰ ἱκανή, ὑπὸ Ἡγεμόνα ἐπιφανῆ τὸν Σφέγγελον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ ἐκθρονισθεὶς Τσάρος Βορὶς καὶ ὁ Καλοκύρης. Ὅθεν ἐξελθόντες οὗτοι τοῦ περιβόλου, ἠγωνίσθησαν ἐκθύμως, ἀλλ' ἐτράπησαν ὑπὸ τῶν ἀκατασχέτων Ἀθανάτων καὶ τοῦ λοιποῦ ἱππικοῦ, ἀποβαλόντος 8500 ἄνδρας.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν, φθάσης καὶ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν πρόεδρον Βασίλειον, ἤρχισεν ἡ ἔφοδος. Οἱ Βυζαντινοὶ ἔβαλον κάτωθεν διὰ τόξων, πετροβόλων καὶ σφενδονῶν καὶ ἀκοντίων τοὺς ἐκ τῶν ἐπάλξεων οἵτινες ἀπήντων καταρρίπτοντες βέλη καὶ λίθους· ἀλλὰ τέλος προσηχθησαν αἱ κλίμακες καὶ μετὰ πεισματώδη πάλην ἡ πόλις ἐκυριεύθη. Καὶ πάλιν ὅμως ἑπτακισχίλιοι Ῥῶσοι, καταλιπόντες πλέον τὰ τείχη, κατέλαβον τὴν βασίλειον Αὐλήν, ἐν ᾗ ἀπέκειτο καὶ ὁ θησαυρός. Οἱ Βυζαντινοὶ αὖθις ὥρμησαν, ἀλλὰ ματαίως κατεκόπτοντο, στενοτάτης οὔσης τῆς προσόδου, διὸ καὶ διέταξεν ὁ Βασιλεὺς τὴν πυρπόλησιν τοῦ κτιρίου· κατελθόντες δὲ τότε οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὴν ὕπαιθρον Αὐλήν, πάντες

Digitized by Google

σχεδὸν ὑπὸ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ κατεστράφησαν, πλὴν τοῦ Σφεγγέλου, φυγόντος μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν πρὸς τὸν Σβιατοσλαῦον. Ὁ δὲ Βορίς, περιπεσὼν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν δύο τέκνων εἰς χεῖρας τοῦ Τσιμισκῆ, ἔτυχε πάσης ἐξ αὐτοῦ περιθάλψεως.

Τούτων γενομένων, ἀφοῦ ἑώρτασε τὸ Πάσχα ἐν Πραισθλαύᾳ, ἣν ὠνόμασεν Ἰαννούπολιν, ὥρμησεν ὁ Βασιλεὺς πανστρατιᾷ πρὸς τὸ Δορύστολον, κυριεύσας καθ' ὁδὸν τὴν Πλίσκουβαν, τὴν Δίνειαν καὶ ἄλλας πόλεις. Ὁ Σβιατοσλαῦος, σφάξας τριακοσίους ἐκ τῶν πρωτευόντων Βουλγάρων, καὶ πολλοὺς καθείρξας, καθ' ὅ συμπαθοῦντας ἤδη πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀντεπεξῆλθε μεθ' ἑξακισμυρίων ἀνδρῶν, ἐφ' ᾧ παρετάχθη καὶ ὁ Τσιμισκῆς, ἔχων εἰς τὸ κέντρον μὲν τὴν πεζικὴν φάλαγγα, εἰς τὰ κέρατα τοὺς πανσιδήρους ἱππότας, καὶ ὄπισθεν τοὺς τοξότας καὶ σφενδονίτας, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους βάλλοντας.

Ἐναγώνιος ὑπῆρξεν ἡ μάχη. Οἱ Ρῶσοι, καίτοι πεζοὶ πάντες, ἠγωνίσθησαν μετὰ ῥύμης ἐνθουσιώδους καὶ ἀγρίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, περὶ δείλην ὀψίαν, ὁ Βασιλεὺς ἐπιρράξας τὸ ἱππικόν, ἐπήνεγκε τὴν κρίσιν. Οἱ σαλπιγκταὶ ἠλάλαξαν, βοὴ ἀντήχησεν ἀθρόα καὶ ὁ στρατός, ὁρῶν προκινδυνεύοντα τὸν Ἄνακτα, τοσοῦτον ἀκατασχέτως ἐξώρμησεν, ὥστε οἱ Ρῶσοι συνώσθησαν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ δεινὴν ὑπέστησαν φθοράν, ἐνῷ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ ἀντήχουν τὰ ἐπινίκια, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνευφημεῖτο.

Ἀλλ' ἀπέμενε τὸ Δορύστολον, φρούριον ὀχυρώτατον καὶ ὑπὸ ἑξακισμυρίων Ρώσων κατεχόμενον, ὅθεν ὁ Τσιμισκῆς κατωχυρώθη εἰς παρακείμενον λόφον, πιθανῶς τὴν ἐπ' ἐσχάτων διαθρυλληθεῖσαν Ἀράπ-Τάμπιαν. Καταφθάντος δὲ μετ' ὀλίγον καὶ τοῦ στόλου εἰς τὸν Ἴστρον ἤρχισεν ἡ πολιορκία, ἥτις, ἐφ' ὁλοκλήρους παρετάθη μῆνας, ποικιλλομένη ὑπὸ διαφόρων τῆς φρουρᾶς ἐξόδων καὶ ἄλλων ποικίλων ἀνδραγαθημάτων, καθ' ἃ πρωτηγωνίστουν συνήθως, ἐκ μὲν τῶν Ρώσων ὁ Σφέγγελος καὶ Ἴκμωρ, ἐκ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ὁ Αλλάκων καὶ Ἀνεμᾶς, υἱὸς τοῦ τελευταίου Ἐμίρου τῆς Κρήτης Ἀπτοὺλ Ἀζίζ· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἔν τινι τῶν συμπλοκῶν τούτων, ἀπέκοψεν ὁ Ἀνεμᾶς διὰ μιᾶς πληγῆς τήν τε κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ Ἴκμορος, ἀπεγνωσμένη δὲ ἀπέβη τοῦ Σβιατοσλαύου ἡ θέσις, καίτοι ἐπιχειρήσαντος, κατὰ νύκτα ὑετώδη καὶ ἀσέληνον, τολμηροτάτην ἔξοδον, δι' ἧς ἐπεσίτισε τὸ φρούριον· διὸ καὶ συνεκάλεσεν οὗτος τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοῦ εἰς συμβούλιον. Καὶ ἀπεφάνθησαν μὲν πάντες ὑπὲρ τῆς συνθηκολογήσεως, ἀλλὰ δηλώσαντος τοῦ εὐγενοῦς Ἡγεμόνος, ὅτι προτιμᾷ τὸν θάνατον τῆς ρωσικῆς καταισχύνης, προθύμως ὑπέκυψαν εἰς τὰς βουλὰς αὐτοῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν συνεκροτήθη ἡ κρίσιμος μάχη πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ὁ Ἀνεμᾶς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ κατήνεγκε πληγὴν βαρεῖαν κατὰ τοῦ Σβιατοσλαύου, ὃν ἔσωσεν ὁ ἁλυσιδωτὸς αὐτοῦ χιτών, μεθ' ὃ κυκλωθείς, ἀφοῦ πολλοὺς ἐφόνευσεν, ἔπεσεν ἐπὶ τέλους νεκρός. Τὸ ἀτύχημα τοῦτο κατέπληξε τοὺς Βυζαντινούς, οἵτινες ὑπεχώρησαν προτροπάδην, καὶ μόλις ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τοῦ προκινδυνεύοντος Βασιλέως. Ἀλλὰ τότε ἐξερράγη θύελλα δεινή, ἥτις προσέβαλε τὰς ὄψεις τῶν Ρώσων καὶ διεδόθη ὅτι ἀνὴρ λευκόπωλος, τῶν Βυζαντινῶν ἡγούμενος, συνετάραττε τὰς φάλαγγας αὐτῶν. Εὐχερῶς δὲ πιστευθέντος ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦν ὁ ἅγιος Θεόδωρος, πάτρων τοῦ Τσιμισκῆ, ἤρχισεν ἡ τροπή, ἣν συνεπλήρωσεν ὁ Βάρδας Σκληρὸς κυκλώσας τοὺς πολεμίους, καὶ μικροῦ δεῖν αὐτὸν τὸν Σβιατοσλαῦον συλλαβών, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἔπιπτον Ρῶσοι μὲν δεκαπεντακισχίλιοι, Βυζαντινοὶ δὲ τριακόσιοι πεντήκοντα, πλὴν τῶν τραυματιῶν.

Συνεπείᾳ τῆς πανολεθρίας ταύτης, ὁ Μέγας Δοὺξ ἐπρότεινε τὴν ἐπιοῦσαν διὰ Πρέσβεων τὴν παράδοσιν τοῦ Δορυστόλου, τὴν ἀπόλυσιν τῶν αἰχμαλώτων καὶ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Βουλγαρίας, αἰτῶν μόνον τὴν ἄδειαν πρὸς ἀπόπλουν, τὰς ἀναγκαίας τροφὰς καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν προτέρων ἐμπορικῶν σχέσεων. Ὁ Τσιμισκῆς προθύμως ἀπεδέχθη τοὺς ὅρους τούτους, καὶ διένειμεν ἀνὰ δύο μεδίμνους σίτου εἰς ἕκαστον ἄνδρα, ὧν εὑρέθησαν ἤδη μόλις δισμύριοι. Μεθ' ὃ, τοῦ Ρώσου Ἡγεμόνος αἰτήσαντος παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀτομικὴν συνέντευξιν, προσῆλθεν οὗτος εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἴστρου, διάχρυσον ἠμφιεσμένος πανοπλίαν καὶ μυρίους χρυσοφοροῦντας ἱππεῖς συνεπαγόμενος, ἐνῷ ἀφελῶς κατέπλευσεν ὁ μέγας Δοὺξ τὸν ποταμόν, κωπηλατῶν ἐπὶ Ρωσικοῦ ἀκατίου μετὰ τῶν ἄλλων ἐρετῶν.

(Ἕπεται συνέχεια) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον περισσότεροι τρελλοὶ παρὰ σοφοί, καὶ εἰς πάντα σοφὸν ὑπάρχει περισσότερα τρέλλα παρὰ σοφία.

*

Ἡ κοινωνία ἀποτελεῖται ἐκ δύο μεγάλων τάξεων: ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν περισσότερον φαγητὸν παρὰ ὄρεξιν καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν περισσοτέραν ὄρεξιν παρὰ φαγητόν.

*

Ἐν τῷ μονήρει βίῳ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην ἀρετῆς, ἐν τῇ μετ' ἄλλων συμβιώσει ἔχει ἀνάγκην τιμῆς.

*

Αἱ ἐπιτυχίαι παράγουσιν ἐπιτυχίας, καθὼς τὰ χρήματα παράγουσι χρήματα.

Digitized by Google

ΑΣΜΑΤΑ
ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Ἐπιθυμοῦντες νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας τὸν ἀτυχῆ Κλεάνθην Τριαντάφυλλον ὑπὸ τὴν ἐξέχουσαν αὐτοῦ ἰδιότητα, ἥτις δὲν ἦτο ἡ τοῦ δημοσιογράφου, οὐδὲ ἡ τοῦ πολιτικοσατυρικοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ἡ τοῦ ᾀσματογράφου, ἠνθολογήσαμεν ἐκ παλαιῶν καὶ δυσευρέτων φύλλων τῆς ἐφημερίδος *Ραμπαγᾶ* κατὰ προτίμησίν τινα ἐκ τῶν ᾀσμάτων τοῦ Βερανζέρου, ἅτινα μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης μετέφρασεν ὁ Τριαντάφυλλος ἄλλοτε ἐν ἡμέραις πλήρους πνευματικῆς ἀκμῆς. Ἐν προσεχεῖ δὲ φύλλῳ θὰ δημοσιεύσωμεν καί τινα ἐκ τῶν πρωτοτύπων αὐτοῦ ᾀσμάτων καὶ ποιηματίων. Σ. τ. Δ.

Ὁ Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος.

Ἕνα νερό! ἕνα νερὸ δὲ δίνεις χριστιανέ μου,
Ἀλοί! Περιπλανώμενο μὲ λένε Ἰουδαῖο!
Λὲς καὶ μὲ παίρνει σίφουνας, δὲ στάθηκα ποτέ μου
Καὶ δὲ σπλαχνίζεται ψυχὴ 'ς τὸν κόσμο τὸν Ἑβραῖο!
Δὲ μὲ πλακώνουν γερατειά, μόν' ὁ καιρὸς περνᾷ
Καὶ ἕνας εἶν' ὁ πόθος μου· ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ.
Μὰ 'μέρα νύχτα κι' ἂν γυρνῶ κ' ἡ γῆ γυρνᾶ, γυρνᾶ
Κι' ὁ ἥλιος βγαίνει τὸ πρωῒ καὶ χαιρετάει τὴν πλάσι·
Ἥλιος καὶ γῆ λὲς κ' ἔχουνε 'ς τὰ σπλάχνα τους δαιμόνια·
Γυρνᾷ ἡ γῆ αἰώνια
Γυρνᾷ 'ς τὸν οὐρανό,
Κ' ἐγὼ μ' αὐτὴν γυρνῶ
Αἰώνια! αἰώνια!
Αἰῶνες τώρα δεκοχτὼ τὰ πόδια μου πατοῦνε
Σὲ στάχτη ἀπὸ 'περήφανα τοῦ κόσμου μεγαλεῖα·
Μὲ παίρνει μαῦρο, σίφουνας καὶ θρύμματα σκορποῦνε
Δίπλα 'ς τοῦ χρόνου τὰ φτερὰ βασίλεια θηρία!
Εἶδα παντοῦ ἀνώφελα νὰ σπέρνουν τὸ καλὸ
Καὶ εἶδα νὰ γεννοβολᾷ ἡ συφορὰ σὰν κλῶσσα,
Εἶδα πῶς κάμαν οἱ θνητοὶ τὸν κόσμο στρογγυλὸ
Μὲ δυὸ κομμάτια ποῦ βρῆκαν.... καὶ εἶδα κι' ἄλλα τόσα!
Μὰ λὲς καὶ μοῦ κολλήσανε 'ς τὰ πόδια μου τελώνια·
Γυρνᾷ ἡ γῆ κλπ.
Μ' ἄλλαξε φύσι ὁ Θεός, γιὰ νὰ μὲ τιμωρήσῃ·
Πονῶ ἐκεῖνον π' ἄδικα ἡ συφορὰ τὸν σέρνει
Καὶ ὁ φτωχὸς 'ς τὸ σπῆτί του ζητάει νὰ μὲ κρατήσῃ,
Νὰ μ' εὐλογήσῃ... μὰ εὐθὺς ὁ σίφουνας μὲ παίρνει!
Μπορῶ καὶ θέλω ἔλεος νὰ κάμω 'ς τὸ φτωχὸ
Καὶ τὴν καρδιά τους τρέχουνε τόσοι 'ς ἐμὲ ν' ἀνοίξουν
Μὰ ἕνα «Θεὸς σχωρέσοι σου!» ἀκούω μοναχὸ
Καὶ δὲν προφθαίνουν οἱ φτωχοὶ τὸ χέρι μου νὰ σφίξουν!
Βροντᾷ, φυσᾷ ὁ σίφουνας ἀπὸ τὰ καταχθόνια·
Γυρνᾷ ἡ γῆ κλπ.
Μονάχος, ὁλομόναχος ἂν πέσω ν' ἀκουμπήσω
Σὲ ρίζα ποῦ ὁλόδροσο ἁπλόνεται χορτάρι,
Τῆς ἄνοιξις τὸ βάλσαμο 'ς τὴ λάβρα μου νὰ χύσω,
Ἢ μιὰ σταλαματιὰ νερὸ τ' ἀχείλι μου νὰ πάρῃ,
Βροντᾷ ὁ μαῦρος σίφουνας, μ' ἁρπάχνει 'σὰ φτερό,
Ἆ! τί θὰ χάσῃς, οὐρανέ, ἂν μιὰ στιγμὴ μονάχα
Καθήσω κάτω ἀπ' τὴ δροσιὰ καὶ πιῶ 'λίγο νερό;
Καὶ ἡ αἰωνιότης σου μὲ ξεκουράζει τάχα;
Μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα της τὴ γῆ μύρια κυλοῦν δαιμόνια·
Γυρνᾷ, γυρνᾷ κλπ.
Κι' ἂν βλέπω σερπετὰ παιδιά, χαρούμενα, τρεχάτα,
Νὰ παίζουν καὶ νὰ μοῦ θυμοῦν, ὤιμένα! τὰ παιδιά μου,
Τὸ σπῆτί μου, τῆς λιγερῆς τὰ ζηλεμένα νιάτα
Καὶ θέλω πόνο πατρικὸ νὰ νοιώσῃ ἡ καρδιά μου,
Φυσᾷ ὁ μαῦρος σίφουνας, μὲ ζήλεια λὲς φυσᾷ....
Ἔ! γέροι, ποιὸς τὰ χρόνια μου τὰ τόσα θὰ ζηλέψῃ;
Αὐτὰ ποῦ βλέπω τὰ παιδιὰ μὲ ὄνειρα χρυσᾶ
Τὸ χῶμά τους ἡ φτέρνα μου περνῶντας θὰ χαϊδέψῃ!
Κρύβει 'ς τὰ σπλάχνα της ἡ γῆ τόσα γιὰ 'μὲ δαιμόνια·
Γυρνᾷ ἡ γῆ κλπ.
Τὸ σπίτι ποῦ 'γεννήθηκα ἐγνώρισα μιὰ 'μέρα,
Βρίσκω σημάδια 'δῶ καὶ 'κεῖ, ἐνθύμησι μεγάλη
Τοῦ περασμένου μου καιροῦ.... ἆ! πῶς γυρνᾷ ἡ σφαῖρα!
Στέκω 'ς τὴ γῆ στηλόνομαι καὶ γέρνω τὸ κεφάλι
Νὰ 'δῶ τὸ ἔρμο σπίτι μου, μὰ μὲ βροντὴ βαρειὰ
Ἐμπρός! μοῦ λέει ὁ σίφουνας, ἐμπρός! ἐμπρός! κινήσου!
Θὰ ζῆς κι' ἂν ὅλα λείψουνε τοῦ κόσμου τὰ θεριά,
Δὲ σοῦ 'χουν τόπο νὰ ταφῇς ἐδῶ οἱ πρόγονοί σου.
Μὰ νἆναι τόσω ἄσπλαχνη λοιπὸν ἡ θεία Πρόνοια!
Γυρνᾷ ἡ γῆ κλπ.
'Σὰν εἶδα τὸ Θεάνθρωπο μὲ τὸ σταυρὸ 'ς τὸν ὦμο,
Ἀπάνθρωπα ἐγέλασα γιὰ τ' ἀγκομαχητό του....
Μὰ πάλι νά, τὰ πόδια μου πετοῦν καὶ παίρνω δρόμο...
Ἔχετε 'γειά! ὁ σίφουνας μὲ σέρνει 'ς τὸ χορό του·
Τρέμετε ὅσοι μ' ἄσπλαχνη μὲ βλέπετε καρδιά,
Ὁ Πλάστης ἐκδικήθηκε τὸν ἄνθρωπο 'ς ἐμένα
Καὶ ὄχι, ὄχι τὸ Θεό... ἔχετε 'γειὰ παιδιά!
Ποιὸς ξέρει πότε θὰ σᾶς 'δῶ σὲ κόκκαλα σπαρμένα!
Ὤ! κάλλια στάχτη νάμουνε 'ς τῆς γῆς τὰ καταχθόνια
Παρὰ 'ς τὴ γῆ αἰώνια
Νὰ τρέχω, νὰ γυρνῶ
Νὰ χάνω γῆ καὶ οὐρανὸ
Αἰώνια! αἰώνια!

Γιάννης ὁ γεωργός.

Σήκω, Γιάννη, σήκω,
Στ' ὄνειρό σου λύκο
Χθὲς τὸ βράδυ εἶδες;
Ἔρχετ' ὁ εἰσπράκτορας μὲ τοὺς σταυρωτῆδες.

Γιάννη, ξύπνα, Γιάννη! κ' ἦρθαν 'ς τὸ χωριό μας
Φράγκοι ὁποῦ τὰ σπῆτια παίρνουν παγανιά·
Ἄνδρα μου, τί θένε; ἔχουν καὶ σχοινιά!
Εἶν' οἱ σταυρωτῆδες! πάει, φτωχέ, τὸ βιό μας!
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Κύττα, ξημερόνει, πετεινοὶ λαλοῦνε·
Εἶσ' ἀποσταμένος κι' ἄργησες πολύ!
Τὸ μονάκριβό του πρόβατο πουλεῖ
Ὁ ἀντικρυνός μας γιὰ νὰ πλερωθοῦνε.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Ἄι! λεφτὸ δὲν ἔχεις κ' ἔρχονται τρεχάτοι!
Τὰ πατήματά τους νοιώθω ς' τὴν αὐλή·
Ἄγρια γαυγίζει κάτω τὸ σκυλί·
Ἄχ! ἀπ' τὸ καλύβι τρώει τὸ παλάτι!
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Τοὺς φτωχοὺς μᾶς γδύνουν· λὲς μᾶς ἔχουν ἄχτι·
Ἄι! κακ' εἶν' ἡ φτώχια μὲ κακὴ καρδιά!
Κ' ἔχεις γιὰ νὰ θρέψῃς ξὲ ἐφτὰ παιδιὰ
Σὺ ἕνα λισγάρι καὶ ἐγὼ 'ν' ἀδράχτι.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Ἡ κατάστασί μας εἶνε τὸ καλύβι
Ἕνα χάρτο στρέμμα, δίχως τὸν καρπό,
Ὅμως τὸ ταμεῖο μᾶς φυλάει σκοπὸ
Κ' ἡ τοκογλυφία τὸ πουγγί μας στίβει.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Ἡ ψυχή μας βγαίνει, μὰ τὸν ἵδρωτά μας
Τόνε χαίρουντ' ἄλλοι, πλούσιοι τρανοί,
Τρῶν' αὐτοὶ τὴν κόττα, τρῶν' αὐτοὶ τ' ἀρνί,
Κι' ἀπ' τὴν τσέπη μέσα παίρνουν τὰ λεφτά μας.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Τὸ κρασὶ μποροῦσε θάρρος νὰ σοῦ δίδῃ,
Μὰ οἱ φόροι τόση τοὔδωκαν τιμή!
Γιὰ νὰ πιῇς ρετσίνα, τοῦ φτωχοῦ ζουμί,
Καὶ τὸ νυφικό μου πούλα δακτυλίδι.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Οὐρανέ, δὲ βρέχεις καὶ γιὰ μᾶς καπήκια;
Κι' ὅποιος θέλει φόρους ἂς τοὺς ἀπαιτῇ·
Τ' εἶναι ς' τοὺς πλουσίους φόροι δυνατοί;
Μές' ς' τὴ θυμωνιά των ἕνα δυὸ ποντίκια.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Digitized by Google

Αϊ! μπαίνουν μέσα! τώρα τί θὰ γένῃς;
Δὲ μιλᾷς; ὤ! εἶσαι κίτρινος! ἀλοί!
Χθὲς παραπονιόσουν πῶς πονεῖς πολύ,
Σὺ ποῦ τυραννιέσαι κ' ἕνα ἄχ! δὲ βγαίνεις.
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Μάταια τὸν κράζει, ὁ φτωχὸς πεθαίνει,
Σ' τὸν βασανισμένο τὸν ἐργατικὸ
Προσκεφάλι ὁ χάρος εἶναι μαλακό...
Ὁ Θεὸς πατέρας ς' τὰ παιδιὰ νὰ γένῃ!
Σήκω, Γιάννη, κλπ.

Ἄνοιξι καταραμένη.

Τὸ χρυσό της παραθύρι, ἀντικρύζει τὸ δικό μου
Κ' ἔτσι ὅλο τὸ χειμῶνα εἶχ' ἀντίκρυ τὸ χρυσό μου.
Δίχως καὶ νὰ μὲ γνωρίζῃ, μ' ἀγαποῦσε, τ' ἀγαποῦσα
Καὶ τὰ φτερωτὰ φιλιά μας σταυρονόνταν' ς' τὸν ἀγέρα,
Δὲν ἀνοιώθαμε κ' οἱ δυό μας πότε 'βράδυαζεν ἡ 'μέρα·
Μά, σὺ ἄνοιξι, ποῦ τόσο ἀπὸ ζήλεια πρασινίζεις,
Κάθε χρόνο φύλλα κι' ἄνθη ς' τὸ ξερὸ κλωνὶ χαρίζεις
Καὶ ἡ κερασιὰ τὴν κρύβει ἀπὸ σένα ὁρμηνεμένη·
Μὴ δὲ λείπεις κ' ἕνα χρόνο ἄνοιξι καταραμένη!

Ἄγγελος ποῦ φῶς τριγύρω ἀπ' τὴν ὠμορφιά της χύνει,
Σβύνεται 'ς τὴν πρασινάδα καὶ 'ς τὸν ἴσκιο σου ἐκείνη!
Τί Θεός! Θεὸς ἀλήθεια· ἔσκυβε 'ς τὸ παραθύρι
Καὶ ἂς ἔτσουζε τὸ κρύο κ' ἤτανε τὸ χιόνι γόνα,
Ἔσκυβε αὐτὴ καὶ εἶχαν τὰ πουλάκια πανηγύρι
Γιατὶ τά 'θρεφεν ἐκείνη, σὰ Θεός των τὸ χειμῶνα·
Σύνθημά μας εἶχε γίνη τὸ γλυκὸ κελάδημά των
Κ' ἐφτερούγιαζ' ἡ καρδιά μας ς' τὸ γοργὸ φτερούγιασμά των.
Ἀ! τὸ χιόνι, τί ὡραία ποῦ ν' ἡ φύσις χιονισμένη'
Μὰ δὲ λείπεις κ' ἕνα χρόνο, ἄνοιξι καταραμένη!

Ἂν δὲν ἤρχουσουν, ἀκόμα θὰ τὴν ἔβλεπα δροσάτη,
Ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ὕπνου 'σὰν ἀφίνῃ τὸ κρεβάτι,
Ῥοδοκόκκινη ν' ἀνοίγῃ τὸ χρυσὸ παράθυρό της,
Νὰ προβαίνῃ 'σὰν αὐγούλα, ποῦ δροσιᾶς διαμάντια χύνει,
Νὰ μηνάῃ φῶς καὶ ἥλιο μὲ τ' ὡραῖο πρόσωπό της
Καὶ τὸ ὕστερο ἀστέρι πρώτη της ματιὰ νὰ σβύνῃ.
Πρὶν ἀκόμα κλέφτης ὕπνος ἤρχουνταν νὰ μοῦ τὴν κλέψῃ
Θὰ τὴν ἔβλεπα 'σὰν ἄστρο ὁποῦ πάει νὰ βασιλέψῃ·
Θὰ 'βλεπα τὴν προσευχή της 'ςτὸ Θεό της ν' ἀνεβαίνῃ·
Ἀ! μὰ λεῖψε κ' ἕνα χρόνο, ἄνοιξι καταραμένη.

Ἡ καρδιά μου τὸ χειμῶνα τὸ χειμῶνα χαρτεράει,
Τίκ, τίκ, τάκ! 'ςτὰ τζάμια χιόνι πῶς μ' ἀρέσῃ νὰ χτυπάῃ!
Τί τὸ θέλω 'γὼ τ' ἀγέρι νὰ φυσάῃ μυρωμένο,
Νἆναι πράσινο βελοῦδο τὰ λειβάδια μας στρωμένα
Καὶ νὰ τραγουδάῃ τὸ βράδυ τὸ ἀηδόνι μεθυσμένο,
Νἆναι λούλουδα 'ς τὸν κάμπο χίλια χρώματα βαμμένα,
Τί μὲ μέλει κι' ἂν σοῦ ψάλλουν τοῦ Μαρτιοῦ τὰ χελιδόνια;
Τ' ἀπριλιάτικά σου ῥόδα, καὶ τοῦ Μάη σου τ' ἀηδόνια;
Τί μὲ μέλει, 'σὰν τὴν ἔχῃς μέσ' 'ς τὰ φύλλα σου κρυμμένη;
Λεῖψε κ' ἕνα χρόνο λεῖψε! ἄνοιξι καταραμένη!

Ἡ κηδεία μου.

Πρωΐ, πρωΐ, δὲν ξέρω πῶς, ἀπὸ ποιὰ τρύπα μπῆκαν
Καὶ 'χύθηκαν 'ς τὴν ἄμοιρη κρεβατοκαμαρά μου
Ἕνα σωρὸ μαγγόπαιδα, μελίσσι, — συφορά μου!
Μελίσσι ἐρωτόπουλα! π' ἀναίσθητο μὲ βρῆκαν,
Ἀκούνητο, χωρὶς λαλιά, χωρὶς ζωῆς σημεῖο
Καὶ λέγανε: «ἄμ' εἶναι πιὰ γιὰ τὸ νεκροταφεῖο».
Χά! χά! χά! χά! τὸν θάβομε, μωρὲ παιδιά, τί λέτε;
Κ' ἐγὼ ποῦ τόσο ἕναν καιρὸ πιστὰ τ' ἀκολουθοῦσα,
Τὰ βλασφημοῦσα μέσα μου, κρυφὰ τὰ βλασφημοῦσα
Τ' ἀχάριστα! Ἔ! φίλοι μου, πεθαίνω! δὲ μὲ κλαῖτε
Πεθαίνω κλαῖτε, κλαῖτε με! ἀντίο σας! ἀντίο!

Ἀ! τὰ τσαχπίνια! πέφτουν 'σὰν κουνούπια, 'ς τὸ κρασί μου
Ῥουφᾶνε καὶ τὴν ὕστερη γλυκειὰ σταλαματιά του
Χαϊδεύουν τὴ Μαρούλα μου καὶ κύττα τους, ἀλοί μου!
Μοιράζουνε 'ς τὸ λείψανο καθένας τὴ δουλειά του,
Κρατοῦνε τῆς κορδέλαις μου 'μπροστὰ καὶ 'πίσω δύο
Ψάλλουν ἡ μύταις των καὶ νά, γιὰ τὸ νεκροταφεῖο.

Μωρὲ παιδιά, μὲ πέρνουνε, τὴν ἔπαθα! τί λέτε;
Ἕνας σηκόνει τὸ σταυρό, ἄλλοι βαστοῦν λαμπάδες
Καὶ ντύνονται, ὡς δώδεκα παπάδες, δεσποτάδες·
Μωρὲ παιδιά, μὲ βάνουνε 'ς τ' ἀμάξι! δὲ μὲ κλαῖτε!
Κλαῖτέ μου! πάω! χάθηκα! ἀντίο σας! ἀντίο!

Μὲ χάχλανα ξοπίσω μου, σὲ δυὸ σειραῖς βαδίζουν....
Τί μάγκαις τούμπαις κάνουνε, 'ς τὸ δρόμο λέν' τραγούδια,
'Σ τὸ ὕστερο κρεβάτι μου, ποῦ τρέμουσαι γυαλίζουν,
Μῶχουν κιθάρα κεντητή, ποτήρι καὶ λουλούδια,
Τῆς τρελλαμένης Μούσας μου χαρούμενο σημεῖο,
'Σ τὸ δρόμο τὸ καπέλλο των μοῦ βγαίνουν ἕνα δύο
Κι' αὐτοὶ 'ς τὸ Χάρο τοκιστὴ κι' αὐτοὶ χρεωφειλέται
Καὶ λένε μέσα τους: «Ἀμὴ τὰ πάντα ματαιότης!»
Ὅλα 'ς τὸν κόσμο σβύνουνε, αὐτὰ 'χ' ἡ ἀνθρωπότης!
Ἀδέρφια μου! τὸ φίλο σας, μωρὲ παιδιά, δὲν κλαῖτε;
Νά! νά! μὲ πᾶνε τρέχοντας! ἀντίο σας! ἀντίο!

Γιὰ ψαλμωδία νεκρική, μοῦ ψάλλουν μὲ τὴ μύτη,
Τὰ πιὸ τρελλὰ τραγούδια μου, ὅλο ζωὴ καὶ νειάτα.
Κι' ἀπάνω ἀπ' τὴν πλάκα μου, ἡ σμίλα τοῦ τεχνίτη
Σκαλίζει δάφνη καὶ μυρτιὰ καὶ γράμματα λουσάτα.
Μὲ ὅλα αὐτὰ τὴ δόξα μου φωνάζει τὸ μνημεῖο
Κι' ἂς ἦναι μέσ' 'ς τὰ σπλάχνα του ἐρήμωσι καὶ κρύο·
Πά' νὰ πιστέψω πῶς Θεὸς θὰ γείνω.... μὰ τί λέτε!
Μωρὲ παιδιά, δὲν ἤθελα ἀκόμα νὰ πεθάνω!
Ὤχ! ὤχ! μοῦ ῥίχνουν χώματα 'ς τὰ στήθια μου ἀπάνω
Ἔ! φίλοι μου, μὲ θάβουνε μὲ θάψαν! δὲ μὲ κλαῖτε;
Βαθειὰ μὲ παραχώσανε! ἀντίο σας! ἀντίο!

Μὰ νά! ἡ τύχη τό 'φερε καὶ ἀπὸ 'κεῖ δροσάτο,
Τὴν ὥρα ποῦ μὲ θάβουνε, περνάει τὸ *χρυσό* μου,
Μ' ἀρπάχνει ἀπὸ τὸ μνῆμά μου, 'ς τὴν ἀγκαλιὰ τρεχάτο
Καὶ νοιώθω πῶς ζωντάνεψα ἀπ' τὸν καρδιόχτυπό μου!
Σεῖς ποῦ τ' ὡραῖο τῆς ζωῆς ξεσχίζετε βιβλίο,
Π' ὅλα στραβὰ τὰ βρίσκετε, μὲ τὸ σοφὸ κρανίο,
Σεῖς, ποῦ, γιατὶ γεράσατε, ψεύτη τὸν κόσμο λέτε
Πικρή, ξυνὴ 'ναι ἡ ζωή, δίχως δροσιὰ καὶ νηότη
Κι' ἀλλοιῶς τὸν κόσμο βλέπατε 'ς τὴ λεβεντιὰ τὴν πρώτη.
Μὰ τώρα λυπηθῆτέ με, μοῦ πρέπει νὰ μὲ κλαῖτε
Γιατί; — Γιατ' ἀνεστήθηκα.... ἀντίο σας! ἀντίο!

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΥΘΟΙ ΠΕΡΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀνθρωπολογικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας ἐγένετο ἡ ἑπομένη περίεργος ἀνακοίνωσις, περὶ τῆς διαδόσεως τῶν περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παραδόσεων μέχρι τῶν ἐσχάτων νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Σουμάτρας, καὶ δὴ ἐν Παλεμβάγ, οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ οἰκοῦντες Μαλαῖοι δεικνύουσι τὸν τάφον, ἢ ὥς τινες λέγουσι τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ὃν ὡς θεὸν λατρεύουσι, προσάγοντες αὐτῷ καὶ θυσίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβᾳ ὑπάρχουσι πολλαχοῦ κολωνοὶ (σωροὶ χώματος), οὓς οἱ ἰθαγενεῖς νομίζουσι τάφους τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ, καίτοι εἶναι βέβαιον ὅτι οὗτος κατὰ τὴν εἰς Ἰνδικὴν στρατείαν δὲν προεχώρησε μέχρι τῶν Σουνδαίων νήσων. Ἡ πιθανωτάτη ἐξήγησις τῆς διαδόσεως τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου μύθων ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις φαίνεται αὕτη: Οἱ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κυριαρχήσαντες τῆς Σουμάτρας καὶ μάλιστα τῆς Ἰάβας

Digitized by Google

Ἰνδοὶ διελάλησαν εἰς τοὺς κατακτηθέντας λαοὺς τῶν νήσων ἐκείνων τὴν δόξαν τοῦ κραταιοῦ Ἕλληνος στρατηγοῦ, καὶ ἐκ τούτων παρέλαβον τὰς διηγήσεις περὶ τῶν θαυμασίων κατορθωμάτων του οἱ Ἰαβαῖοι καὶ Σουνδαναῖοι καὶ Μαλαῖοι ἰθαγενεῖς, διατηρήσαντες τὴν μνήμην αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἀποδίωξιν τῶν Ἰνδῶν.

Ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης λαβὼν ἀφορμὴν ὁ διάσημος ἐθνογράφος Βάστιαν παρετήρησεν ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ὅτι οἱ περὶ Ἀλεξάνδρου μῦθοι εἶναι τὰ μάλιστα διαδεδομένοι καθ' ἁπάσας τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ πελάγους· καὶ ὅτι ἐν Παδάγκ τῆς Σουμάτρας συνδέονται οὗτοι μὲ τὴν διήγησιν περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Δουλκαμεΐν, ὅστις ἔλεγεν ἑαυτὸν ἀπόγονον τοῦ Ἰσκανδέρ, ἤτοι τοῦ Ἀλεξάνδρου.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ δούκισσα τοῦ Ἐδιμβούργου ὠργάνωσεν ἐν Λονδίνῳ ἔκθεσιν ποικίλων καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ἔργα ἐρασιτεχνῶν. Μεταξὺ τῶν ἐκθετῶν μνημονεύονται ἰδίᾳ ἡ χήρα τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, ἐκθέσασα καλλίστην ὑδατογραφίαν, ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας θαλασσογραφίαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι κυρίαι, ἀνήκουσαι εἰς τὰς ἀνωτάτας τάξεις τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας.

—Ἀγγλίς τις νεόνυμφος, ὡς φαίνεται ὑπέβαλε, διὰ τοῦ γνωστοτάτου περιοδικοῦ συγγράμματος Longmann's Magazine τὴν πρότασιν περὶ ἱδρύσεως ἰδίου χρηματιστηρίου πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀνταλλαγῆς περιττῶν γαμηλίων δώρων. Ἡ πρακτικωτάτη Ἀγγλὶς παρατηρεῖ ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τὰ γαμήλια δῶρα ηὔξησαν μὲν μεγάλως κατ' ἀριθμὸν οὐχὶ ὅμως καὶ κατ' εἶδος. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν οἱ δωρηταὶ περιορίζονται εἰς ἀποστολὴν συναλλαγματικῶν ἢ χρυσῶν νομισμάτων οὐδεμία ἀντίρρησις εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ· ἀλλ' ὅταν νεόνυμφός τις λαμβάνῃ, ὡς συνέβη εἰς ἐμέ, 144 κοχλιάρια, 16 ὡρολόγια, 18 ἀργυρᾶς λαβίδας τῆς σαχχάρεως καὶ ἄλλας τόσας τοῦ ἄρτου, ἡ ἀμηχανία της κορυφοῦται καὶ μόνην διέξοδον εὑρίσκει εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν μετ' ἄλλων, ὧν αὐτὴ μὲν στερεῖται, ἄλλαι δὲ νεόνυμφοι ἔλαβον πολλαπλάσια.

—Παρετηρήθη ἐν Πετρουπόλει κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν τοῦ Σάχη τῆς Περσίας ὅτι ἠκολούθει μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ καὶ πάντοτε παιδίον ἡλικίας πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν, ὅπερ ἦτο παρὸν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπίσημον δεξίωσιν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος. Ἐγνώσθη δ' ὅτι διάσημός τις μάντις ἐν Τεχεράνῃ προεῖπε τῷ Σάχῃ, ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ φοβῆται ἐν ὅσῳ ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ παιδίον ἐκεῖνο. Τούτου ἕνεκα οὐδὲ βῆμα τὸ ἀφίνει ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ πλησίον του.

—Μετὰ τοὺς ἐπανειλημμένους ἀγῶνας, οὓς πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καταβάλλει μερὶς τοῦ γυναικείου φύλλου, ὅπως ἀπονεμηθῇ εἰς τὰς γυναῖκας δικαίωμα ψήφου, ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἐναντία τις ἐνέργεια ἑκατὸν Ἀγγλίδων, αἵτινες ἐδημοσίευσαν ἔκκλησιν εὐγλωττον πρὸς τὰς γυναῖκας τῆς Ἀγγλίας παροτρύνουσαν αὐτὰς ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ πάσης προσπαθείας πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος τῶν γυναικῶν ἐν ταῖς βουλευτικαῖς ἐκλογαῖς· γνωστὸν δ' ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει ἀπὸ πολλοῦ δοθῇ δικαίωμα ψήφου εἰς ὀλίγας τινὰς τάξεις γυναικῶν.

—Κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα ὁ Γλάδστων μετὰ τῆς συζύγου του θὰ πανηγυρίσωσι τοὺς χρυσοῦς γάμους των, ἤτοι τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον αὐτῶν Πᾶσα ἡ οἰκογένεια τοῦ γηραιοῦ πολιτευτοῦ θὰ περιστοιχίζῃ αὐτὸν κατὰ τὴν χαρμόσυνον ἐκείνην ἑορτήν· ὁ τέταρτος υἱός του, ἐμπορευόμενος ἐν Καλκούττᾳ, ἀνεχώρησεν ἤδη ἐκεῖθεν ἐπανερχόμενος εἰς Ἀγγλίαν. Καὶ ὁ Ἐθνικὸς Φιλελεύθερος σύλλογος προτίθεται νὰ συμμετάσχῃ τῆς οἰκογενειακῆς ἑορτῆς.

—Ὁ γνωστὸς ἐρευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς Σβάϊνφουρθ ἐπανῆλθε πρό τινος ἐξ ἐπιστημονικῆς περιηγήσεως τῆς νοτίου Ἀραβίας, καθ' ἣν ἐμελέτησεν ἰδίως τὴν χλωρίδα τῆς Γεμένης. Ἐκόμισε δὲ πλουσίας συλλογὰς ἀραβικῶν φυτῶν, ὀκτακισχιλίων περίπου.

—Ἐν Βαρασδὶν τῆς Κροατίας ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι τῆς δεσποινίδος Αἰκατερίνης Δόμινιτς, ἡλικίας ἐτῶν ὀγδοήκοντα τριῶν μετά τινος σιδηροδρομικοῦ ὑπαλλήλου κατὰ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη νεωτέρου αὐτῆς. Ἡ εὐτυχὴς μήτηρ τῆς νύμφης, ἡλικίας 117 ἐτῶν, εἶναι εἰς ἄκρον περιχαρὴς διότι ἐπέζησε νὰ ἴδῃ τὴν αἰσίαν ἂν καὶ ὀλίγον βραδύνασαν ἀποκατάστασιν τῆς κόρης της.

—Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ὁ Ἀνδρέας Σαξλένερ, ἰδιοκτήτης τῶν περιφήμων μεταλλικῶν πηγῶν Οὐνυάδη Γιάννος. Οὗτος πτωχὸς μικρέμπορος ὢν πρὸ εἰκοσιπενταετίας, ἤτοι πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πηγῶν ἐν ἰδιοκτήτῳ αὐτοῦ ἀγρῷ, ἀποθανὼν νῦν κατέλιπε περιουσίαν πολλῶν ἑκατομμυρίων.

—Ἐν Καλλιφορνίᾳ ἐγενικεύθη ἀπό τινος ἡ χρῆσις τῶν πυρήνων τῶν ῥοδακίνων ὡς καυσίμου ὕλης. Τὸ πῦρ αὐτῶν διατηρεῖται ὅσον καὶ τὸ τῶν ἀνθράκων, ἀλλ' εἶναι ἰσχυρότερον. Ἡ ἀγοραία τιμὴ τῶν πυρήνων ἐν Καλλιφορνίᾳ εἶναι ἓξ δολλάρια κατὰ τόννον. Γίνεται ἐπίσης χρῆσις καὶ τῶν πυρήνων τῶν βερικόκκων, ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς τῶν ῥοδακίνων.

—Ἐπενοήθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ περιεργότατοι μετρηταὶ τοῦ καταναλισκομένου φωταερίου, αὐτομάτως ἀποταμιεύοντες τὸ τίμημα πρὸ τῆς καύσεως αὐτοῦ. Ὁ βουλόμενος νὰ ἀνάψῃ τὸν λαμπτῆρά του ῥίπτει ἓν δεκάλεπτον εἰς τὸν μετρητήν, οὗτος δὲ ἀφίνει ἴσης ἀξίας ποσότητα φωταερίου εἰς τὸν λαμπτῆρα. Ἓν τέταρτον τῆς ὥρας περίπου πρὸ τῆς ἐξαντλήσεως τῆς πληρωθείσης ποσότητος τὸ φῶς καθίσταται ἀμυδρότερον, οὕτω δὲ προειδοποιεῖται ὁ καταναλωτὴς ὅτι χρεία νὰ ῥίψῃ εἰς τὸν μετρητὴν καὶ ἄλλα χρήματα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ

Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὰς «Εἰκοσακισχιλίας λεύγας ὑποβρυχίως», (Vingt mille lieues sous la mer) τοῦ Ἰουλίου Βέρν, ἐνθυμοῦνται βεβαίως ὅτι ὁ πλοίαρχος Οὔτις Nemo) εἶχε τὸ ἀνεξάντλητον θησαυροφυλάκιον αὐτοῦ ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἱσπανικοῦ ὅρμου Βίγου. Ὁ εὐφάνταστος μυθιστοριογράφος, πλάττων ὅτι ὁ ἥρως αὐτοῦ ἐκαρποῦτο θησαυροὺς βυθισθέντας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῷ ὅρμῳ ἐκείνῳ, ἀφωρμήθη ἐξ ἱστορικῆς παραδόσεως τοσοῦτον ἀξιοπίστου θεωρουμένης, ὥστε καὶ ἑταιρίαι συνεστάθησαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν θησαυρῶν ἐκείνων, καὶ θησαυροὶ ἀληθεῖς, ὁλόκληρα ἑκατομμύρια, ἐξαπανήθησαν ματαίως πρὸς τοῦτο ὑπὸ Ἄγγλων κερδοσκόπων. Τὰ περὶ τῆς περιέργου ταύτης ὑποθέσεως ἐκθέτει ἐν ἀκριβείᾳ ἑταῖρός τις τῆς ἰταλικῆς Γεωγρα-

φικῆς ἑταιρίας ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ Μαΐου ἐ. ἔ. τοῦ Δελτίου αὐτῆς, ὡς ἑξῆς:

Ἐν ἔτει 1702 ἐλυμαίνετο τὴν Ἱσπανίαν ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμος. Ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' εἶχεν ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς ὡς βασιλέα τὸν ἀνεψιόν του, τὸν δοῦκα τῆς Ἀνδεγαυίας, ὀνομασθέντα Φίλιππον τὸν Ε', ἀλλ' ἡ Ὀλλανδία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπροστάτευον ἄλλον ὑποψήφιον, Κάρολον τὸν Γ', αὐστριακὸν ἀρχιδοῦκα. Μεγάλα ἦσαν τὰ δεινά, ἅτινα ἐνέσκηψαν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐκ τοῦ πολέμου τούτου· καὶ πρὸς κάλυψιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτοῦ δαπανῶν ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ πλούτη τοῦ Νέου κόσμου, ὃν συστηματικῶς διὰ παντὸς μέσου ἐλήστευον. Κατέπλεε δέ ποτε στόλος ἐκ Μεξικοῦ, προπεμπόμενος ὑπὸ 23 γαλλικῶν πλοίων διοικουμένων ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Σατὼ Ῥενώ· ἀλλὰ συναντήσας αὐτὸν ὁ ἐχθρικὸς στόλος τὸν ἐδίωξε συντόνως, ἐννοῶν ὅτι ἔφερε θησαυροὺς ἐκ τοῦ Νέου κόσμου· αἱ δ' ἱσπανικαὶ γαλέαι, ὅπως μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀνέστρεψαν παρὰ τὰ Γάδειρα, καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὸν ὅρμον τοῦ Βίγου. Ἐκεῖ δὲ προσωρμίσθησαν οὐριοδρομοῦντα ὅλα τὰ ἱσπανικὰ πλοῖα τὴν 11|23 Ὀκτωβρίου 1702, ἀγωνιζόμενα νὰ σώσωσι τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἐκόμιζον. Παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὅρμου ἐναυμάχησαν σθεναρῶς τὰ γαλλικὰ πλοῖα, ἀλλ' ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν ὀλλανδικῶν, ἅτινα ἐνέβαλον εἰς τὰς ἱσπανικὰς γαλέας προθυμούμενα νὰ λαφυραγωγήσωσι τὰ πολύτιμα ἐκ πλίνθων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου φορτία αὐτῶν. Ὁ δ' ἱσπανὸς ναύαρχος ἀπογνούς, καὶ ἀδύνατον βλέπων τὴν διάσωσιν, ἀντὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς νικητὰς τὸν εἰς τὸν βασιλέα του ἀνήκοντα θησαυρόν, προετίμησε νὰ βυθίσῃ ὅλα τὰ πλοῖα, καταποντίζων οὕτω μετ' αὐτῶν καὶ τῶν πληρωμάτων καὶ τὸν χρυσὸν τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ.

Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ ἱσπανοῦ ναυάρχου ἐξυμνήθη ὑπὸ τῆς ποιήσεως καὶ ἀπηθανατίσθη ὑπὸ τῆς καλλιτεχνίας· εἰκόνες καὶ ἀγάλματα, νομισματόσημα καὶ μνημεῖα, ποιήματα καὶ περιγραφαὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας διῃώνισαν τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν. Ἀλλ' οὐδεὶς εἶχε σκεφθῇ περὶ ἀνακτήσεως τῶν βυθισθέντων θησαυρῶν μέχρι τοῦ 1868, ὅτε συνέστη ἀγγλική τις ἑταιρία πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν ναυαγίων· ἀδείᾳ τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως ἀνέλαβε τὸ ἔργον, καὶ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας διὰ παντοίων μηχανημάτων καὶ δυτῶν ἐκίνει τὴν περιέργειαν τῶν παρακτίων κατοίκων. Ἡ ἑταιρία ὑπελόγιζεν εἰς 500 ἑκατομμύρια δραχμῶν τὴν ἀξίαν τῶν θησαυρῶν, οὓς ἔφερον τὰ πλοῖα· ἀλλὰ μεθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς ἀγῶνας ἐλάχιστα ἢ μᾶλλον οὐδὲν κατώρθωσε. Καὶ εὗρε μὲν πάντα σχεδὸν τὰ βυθισθέντα πλοῖα, ἀλλὰ πλὴν ἀγκυρῶν καὶ ξύλων οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνελκύσῃ· ἄλλως δὲ δυσχερεστάτη ἦτο πᾶσα ἐργασία διότι τὰ πλοῖα ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν κεκαλυμμένα ὑπὸ ὀστρέων, πολυπόδων, φυκῶν, ἄμμου καὶ ἰλύος, τῆς καταφερομένης ἐκ τῶν εἰς τὸν ὅρμον χυνομένων ποταμῶν. Ὅθεν μετὰ δαπάνην ματαίαν ἑκατομμυρίων τινῶν ἡ ἑταιρία ἐγκατέλιπε τὸ ἔργον. Ἀλλὰ νῦν μανθάνω ὅτι νέα πάλιν ἑταιρία, συσταθεῖσα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ θὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἔρευναν διὰ τελειοτέρων καὶ προσφορωτέρων μέσων. Οὐδεὶς δ' ὑπάρχει ἐν Ἱσπανίᾳ ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως· οἱ συνοδοιποροῦντες ὅμως μετ' ἐμοῦ Πορτογάλλοι, ἐβεβαίουν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ναυμαχίας τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ὀλλανδῶν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ὁ Ἱσπανὸς ναύαρχος ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ἐξεφόρτωσεν εἰς τὴν ξηρὰν ὅλα τὰ κιβώτια καὶ τοὺς πίθους, τοὺς περιέχοντας τὰς πλίνθους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀσφαλῶς δ' ἀπεκόμισε τὸν θησαυρὸν τὸ συναποβιβασθὲν ναυτικὸν ἄγημα· ἐβύθισε δὲ τὰ πλοῖα ὁ ναύαρχος, ὅπως μὴ τὰ κυριεύσῃ ὁ ἐχθρός· καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν πραγματικῶς ὑπῆρχεν ὁ θησαυρός, ἡ ἄμμος, ἡ ἰλύς, τὰ θαλάσσια φυτὰ καὶ τὰ ὄστρεα τὰ κατακαλύψαντα τὰ πλοῖα ἔχουσι μετὰ πάροδον τοσούτου χρόνου σχεδὸν ἀπολιθωθῆ, ἡ δὲ χρῆσις πυρίτιδος, ἢ δυναμίτιδος, ἢ βαμβακοπυρίτιδος οὐδὲν θὰ φέρῃ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα, διότι τὰ ἀνατινασσόμενα τεμάχια θὰ διασκορπισθῶσι πανταχόσε καὶ ἡ ἀνεύρεσις αὐτῶν δὲν θὰ εἶνε βεβαίως πολὺ εὔκολος.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ὅταν ἐκ σφοδροῦ τινος κλύδωνος ἐκβράζωνται εἰς τὴν ἀκτὴν λείψανα ἀσήμαντα τῶν ναυαγίων ἐκείνων, ἀναπτεροῦνται ἐπί τινας ἑβδομάδας αἱ ἐλπίδες καὶ ἐπαναλαμβάνονται αἱ περὶ τοῦ θησαυροῦ διηγήσεις. Τίς ἔχει δίκαιον; θὰ ἀποδώσῃ ἄρά γέ ποτε ἡ θάλασσα τὸν ἐκ τῆς Ἀμερικῆς συλληφθέντα ἄργυρον καὶ χρυσόν, ὃν κατέπιε; θὰ ἀνακτήσωσί ποτε οἱ Ἱσπανοὶ τὰ ἄπειρα πλούτη, ὧν ἡ ἀπώλεια, ἐπικουρούσης οὐδὲν ἧττον καὶ τῆς ἀραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς νωθρότητος καὶ τῆς ἀμαθείας τοῦ λαοῦ, οὐ σμικρὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν κατάπτωσιν τοῦ κράτους αὐτῶν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Χωρὶς ὄνειρα.

Καλότυχος ἐκεῖνος ὁ ζητιάνος· θὰ κοιμᾶται τοὐλάχιστον ἥσυχα τὴν νύκτα χωρὶς νὰ βλέπῃ ὄνειρα.

— Ποῦ τὸ ξέρεις;

— Ἀφοῦ εἶνε τυφλός!

Ἡ στάμνα 'ς βρύσι.

Ὁ Γιάννης εἶνε ὑπηρέτης καθ' ὅλα καλός, μόνον ἔχει τὸ ἐλάττωμα να πίνῃ κρυφίως. Ὁ κύριός του τὸν συλλαμβάνει ἐπὶ τέλους μίαν ἡμέραν ἐντὸς οἰνοπωλείου καὶ τὸν ἀποδιώκει. Ὁ Γιάννης διηγεῖται μὲ παράπονον τὸ ἀτύχημά του εἰς συνάδελφον:

— Τόσαις φοραίς, ἀδερφέ, τὴ γλύτωσα καὶ 'ς τὸ ὑστερνὰ τὤφερε ὁ διάβολος.

— Βλέπεις, τὸ λέει κ' ἡ παροιμία: Πολλαὶς φοραὶς πάει ἡ στάμνα 'ς τὴ βρύσι.

— Μὰ ἐγὼ δὲν πήγαινα γιὰ νερό, πήγαινα γιὰ κρασί.

Προὶξ καὶ ἡλικία.

— Θέλετε λοιπὸν γυναῖκα μίαν ἀπὸ τὰς κόρας μου; πολὺ καλά· ἡ μικροτέρα ἔχει 30 χιλιάδας προῖκα, ἡ μεσαία 40 καὶ ἡ μεγαλητέρα 50.

— Δὲν ἔχετε ἄλλην μεγαλητέραν;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1755.

Digitized by Google

'Αριθ. 703 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. 'Οδ. Παρθεναγωγείου 14. | 18 'Ιουνίου 1889.

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἀπέστειλεν ἐν χειρογράφῳ ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σαξωνίας Μάϊνιγγεν Βερνάρδος πρὸς τὸν ἐνταῦθα συνταγματάρχην τῶν Γενικῶν 'Επιτελῶν κ. 'Ιφ. Κοκκίδην. 'Εν αὐτῷ συνοψίζονται ἄριστα αἱ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς κύκλοις τῆς Γερμανίας ἐξενεχθεῖσαι γνῶμαι περὶ τοῦ νέου γαλλικοῦ ὅπλου. 'Η Α. Υ. ὁ πρίγκηψ, τοῦ ὁποίου ἀνέκαθεν γνωστὴ τυγχάνει ἡ πρὸς τὴν 'Ελλάδα στοργή, ἔκρινεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἴσως ἀλυσιτελὴς εἰς τοὺς ἕλληνας στρατιωτικοὺς ἡ ἀνακοίνωσις τῶν γνωμῶν τούτων. 'Η δὲ '*Εστία*, ἣν καὶ ἄλλοτε ἐτίμησε διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἑτέρου ἄρθρου ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκηψ, καίπερ μὴ ἔχουσα τὸν τίτλον εἰδικοῦ στρατιωτικοῦ ὀργάνου ἀπεδέξατο προθύμως τὴν τιμὴν νὰ δημοσιεύσῃ καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο βεβαία ὅτι οὐχὶ μόνον οἱ περὶ τὰ στρατιωτικὰ διατρίβοντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς εὐχαρίστως θέλουσιν ἀναγνώσῃ τὴν στρατιωτικὴν διάλεξιν τοῦ φιλέλληνος ἡγεμονίδου ἣν διακρίνει καὶ σαφήνεια ἐκφράσεως καὶ γλαφυρότης ὕφους. Σ. τ. Δ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΟΠΛΑ ΑΝΕΥ ΚΡΟΤΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΥ ΚΑΠΝΟΥ

Τὸ γαλλικὸν πεζικὸν ὁπλισθὲν διὰ τοῦ ὅπλου Λεβὲλ παρεδέχθη καὶ φυσίγγιον, ὅπερ κατὰ τὸν πυροβολισμὸν δὲν ἀναδίδει εἰμὴ πολὺ ὀλίγον καπνόν. 'Ο καπνὸς οὗτος εἰς μακροτέραν ἀπόστασιν (ἀκριβέστεραι εἰδήσεις δὲν ἐδόθησαν ἔτι ἡμῖν) δὲν εἶνε ὁρατός, ἡ δὲ ἐκπυρσοκρότησις τοιούτου φυσιγγίου προξενεῖ ἀσθενῆ μόνον κρότον. Γαλλικόν τι στρατιωτικὸν περιοδικὸν λέγει περὶ τῆς πυρίτιδος τοῦ φυσιγγίου Λεβὲλ τὰ ἑξῆς: «elle ne donne qu' une très légère vapeur bleuâtre invisible à une distance un peu grande et le bruit de sa détonation est également afaiblie.» Ὅπως ἀναφέρει τὸ «Στρατιωτικὸν Μέλλον» θὰ εἰσαχθῇ μετ' οὐ πολὺ ἡ ἄνευ καπνοῦ πυρίτις καὶ εἰς τὰ πυρομαχικὰ τοῦ γαλλικοῦ πυροβολικοῦ, καὶ δι' αὐτῆς θὰ ἐπιτευχθῇ ἢ ἡ αὔξησις τοῦ περιεχομένου τῶν βλητοφόρων καὶ κιβωταμαξῶν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φυσιγγίων, ἢ ἡ ἐλάττωσις τοῦ βάρους τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν κιβωταμαξῶν ὡς ὀχημάτων.

'Η ἄνευ καπνοῦ πυρίτις, ἂν ἀποδειχθῇ μεγάλης διαρκείας θὰ εἰσαχθῇ ἀναμφιβόλως ὅσον τάχιστα εἰς τοὺς λοιποὺς στρατούς, ἂν καὶ εἰς διάφορον χημικὴν σύνθεσιν. Σήμερον διὰ τῆς φαντασίας μόνον δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς μεταβολῆς, ἣν θὰ ἐπιφέρῃ ἐπὶ τῆς τακτικῆς ὁ ἐξοπλισμὸς οὗτος· ὁριστικὰς θεωρίας περὶ αὐτῆς θὰ ἔχωσιν ἀποκτήσῃ πιθανῶς μέχρι τοῦδε οἱ Γάλλοι μόνον.—Πρὸ πάντων ὅμως ἓν εἶνε βέβαιον: Τὸ πυροβολικὸν καὶ πεζικὸν ἐκεῖνο, ὅπερ πυροβολοῦν παράγει μόνον ὀλίγον καπνόν, ἔχει τὴν πιθανότητα ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ σκοπεύῃ πολὺ καλλίτερον καὶ ἑπομένως νὰ ἐπιτυγχάνῃ πολὺ ἀσφαλέστερον τοῦ σκοποῦ. Αἱ ἐλπίδες εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς εὐστοχίας αὐξάνουσι τόσον μᾶλλον, ὅσον οὐσιωδέστερον εὐκολύνεται ἡ διεύθυνσις τοῦ πυρὸς καὶ ἡ ἐπισκόπευσις τοῦ ἀποτελέσματος τῶν βολῶν. Τὸ πεζικὸν καὶ τὸ πυροβολικὸν θὰ δυνηθῶσι νὰ σμικρύνωσι τὰς συντόμους διακοπὰς τοῦ πυρός, ἀναγκαιούσας διὰ τὴν διασκόρπισιν τοῦ καπνοῦ. 'Ιδιαίτερον ὄφελος ὅμως ἐκ τῆς ἄνευ καπνοῦ πυρίτιδος θὰ πορισθῇ τὸ πυροβολικόν, καὶ τοῦτο πρὸ πάντων ἐκεῖ, ὅπου μία κοινὴ διεύθυνσις τοῦ πυρὸς πρέπει νὰ δοθῇ εἰς μέγαν ἀριθμὸν πυροβολαρχιῶν.

Σχετικῶς πρὸς τὴν πυκνότητα τοῦ καπνοῦ, τὸν ὁποῖον παράγει ἡ καίουσα πυρίτις, οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ τῶν λόχων, ταγμάτων καὶ πυροβολαρχιῶν δύνανται νὰ ἐπιβλέπωσι τὰς λεπτομερείας, τὰς συμβαινούσας ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ὅπως καὶ ν' ἀντιλαμβάνωνται καὶ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰς πέριξ αὐτῶν δικαιοδοσίας, ὅπερ πολλάκις εἶνε λίαν σπουδαῖον, ἐντεῦθεν δὲ δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ὅσον ὀλιγώτερος εἶνε ὁ κρότος τοῦ ἀναφλεγομένου φυσιγγίου, τόσον εὐκολώτερον δύναται ν' ἀκούηται ἡ φωνὴ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, διμοιρήτου καὶ λοχαγοῦ τοῦ τε πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι γραμμὴ πεζικοῦ καλυπτομένη ὑπὸ καπνοῦ πυρίτιδος παρουσιάζει σκοπὸν ἧττον καταφανῆ ἢ γραμμὴ μὴ καλυπτομένη ὑπὸ τοῦ καπνοῦ· ἀλλὰ ὅταν πυροβοληθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἀπὸ μακρᾶς ἀποστάσεως, τότε ὁ καπνὸς ἀποτελεῖ συχνάκις τὸ μόνον σημεῖον διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ἀποστάσεως καὶ διὰ τὴν σκόπευσιν. Μὴ ὑπάρχοντος καπνοῦ ἐξαφανίζεται καὶ ὁ σκοπός.—'Ο καπνὸς τῆς πυρίτιδος πλεονεκτεῖ κατὰ τοῦτο ὅτι ἂν ὁ ἀντίπαλος εἶχεν εὕρει τὴν ἀπόστασιν πρὸς πρηνηδὸν πυροβολοῦσαν γραμμὴν ἀκροβολιστῶν ἢ

Digitized by Google

πρὸς πυροβολοῦσαν πυροβολαρχίαν, τότε ἡ μὲν δι' ἀσημάντου μεταβολῆς τῆς θέσεως, ἡ δὲ σύρουσα βαθμηδὸν πρὸς τὰ πρόσω ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω κατὰ 50 περίπου βήματα τὰ τηλεβόλα της ἠδύναντό νὰ διαφεύγωσι τὴν περαιτέρω ἐπίδρασιν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός. Τοιαῦται κινήσεις θ' ἀποβῶσιν ἴσως δυσχερέστεραι διὰ στρατεύματα, πυροβολοῦντα διὰ πυρίτιδος ἄνευ καπνοῦ—πρὸ πάντων διὰ πυροβολαρχίας—καὶ θὰ μένωσι βεβαίως δυσκολώτερον ἀπαρατήρητοι.

Ὡμιλήσαμεν μέχρι τοῦδε περὶ τῶν μεταβολῶν ἐκείνων μόνον, αἵτινες συνεπείᾳ τῆς ἄνευ καπνοῦ πυρίτιδος παρουσιάζουσι προτερήματα κατὰ τὸ πυροβολεῖν. Ταῦτα εἶνε τόσον μεγάλα, ὥστε αἱ ἐλπίδες ἐπιτυχίας τῶν μαχῶν καὶ συμπλοκῶν, φαίνονται ἕνεκα τούτων ἤδη πολὺ ἀνίσως διηρημέναι μεταξὺ στρατῶν, ὧν ὁ εἰς κέκτηται τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πυρίτιδος, ὁ δὲ ἕτερος τὴν μέχρι τοῦδε συνήθη πυρίτιδα. Ἐὰν ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς συμβάντα τινὰ τῆς ὑπηρεσίας τῶν προφυλακῶν, τῆς πορείας τῶν μαχῶν καὶ συμπλοκῶν, ὅπως ἰδίως εἰς τὸν πόλεμον τῶν ἀποσπασμάτων, τότε θὰ ἐπικυρωθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ γνώμη αὕτη.

Ἀφ' ἑτέρου παρατηροῦμεν ἰδιότητάς τινας, αἵτινες παρουσιάζονται ὡς μειονεκτήματα τοῦ φυσιγγίου ἄνευ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κρότου, διότι ὁ ἁπλοῦς πυροβολισμὸς καὶ τὰ καθ' ὁμάδας πυρὰ παύουσι νὰ χρησιμεύωσιν ὡς σύνθημα ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ προξενουμένου κρότου. Οἱ φρουροί, ἰδίως δὲ οἱ πρόσκοποι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν προφυλακῶν, δὲν δύνανται πλέον νὰ γίνωνται ἀκουστοὶ διὰ συνθηματικῶν πυροβολισμῶν σκοπούντων ἵν' ἀναγγείλωσι τὴν ἀπειλητικὴν προσπέλασιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν μικρὰν φυλακήν. Ἡ πιθανότης ἀπροσδοκήτου ἐπιθέσεως κατὰ μικρῶν φυλακῶν ἄλλων τμημάτων προφυλακῶν καὶ χωρίων ἐπισταθμεύσεως τοῦ ἀντιπάλου αὐξάνει τόσον μᾶλλον, ὅσον τὰ πυρὰ ἔτι καὶ μεγαλειτέρων ἀκόμη ἀποσπασμάτων δὲν θὰ προξενῶσι πλέον ἀρκοῦντα κρότον πρὸ πάντων τὴν νύκτα ἵνα καλέσωσιν εἰς τὰ ὅπλα τὴν φρουρὰν τοῦ τόπου ἢ ἵνα προσκαλέσωσιν εἰς βοήθειαν τὰ γειτνιάζοντα στρατεύματα καὶ ἐφεδρείας.

Περίπολος ἢ μικρὸν ἀπόσπασμα σταλὲν ὑπὸ μεγαλειτέρου πέραν ἀποστάσεώς τινος, ἅμα συγκρουσθῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, γίνεται ἔτι ἀκουστὸν πυροβολοῦν μὲ τὸ σημερινὸν φυσίγγιον, ἐνῷ δὲν θὰ ἀκούεται πλέον ἐὰν πυροκροτῇ διὰ τοῦ νέου φυσιγγίου. Μικρὰ συνεργοῦντα ἀποσπάσματα διετήρουν συγκοινωνίαν τινά, ἀκούοντα τὸν ἀμοιβαῖον τουφεκισμόν, μεγαλείτερα δὲ διὰ τοῦ ἤχου τῶν τηλεβόλων. Τὸ κύριον σῶμα φάλαγγός τινος ἐν πορείᾳ ἐμάνθανε συχνάκις διὰ τῆς βροντῆς τοῦ τηλεβόλου λίαν ἐνωρὶς καὶ κατὰ τρόπον πολὺ εὐάρεστον ὅτι ἡ πρωτοπορεία ἢ ἡ πλαγιοφυλακή του εἶχε συγκρουσθῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ—ἀναπαυόμενα στρατεύματα προπαρεσκευάζοντο εἰς ἐπιχείρησιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τοῦ θορύβου τῆς συμπλοκῆς τῶν προφυλακῶν — πλησίον εὑρισκόμενα στρατεύματα παρεκινοῦντο διὰ τοῦ κρότου τοῦ τηλεβόλου νὰ σπεύσωσιν εἰς τὸ δι' αὐτοῦ ὑποδεικνυόμενον πεδίον τῆς μάχης, δηλαδὴ ἐβάδιζον πρὸς τὴν «βροντὴν τοῦ τηλεβόλου». Ἐὰν ἡ πυρίτις μας κροτήσῃ ἀσθενῶς ὅλα ταῦτα ἐξαφανίζονται Ὁ μετὰ φροντίδος ὀργανισμὸς τῆς ὑπηρεσίας τῶν συγκοινωνιῶν καὶ ὁ ἐπιδεξίως ἐφαρμόζων αὐτὸν θὰ ἀποκτήσῃ τότε μεγαλειτέραν σπουδαιότητα. Ὁ τηλέγραφος, τὸ τηλέφωνον, τὸ ποδήλατον δύνανται εἰς μονίμους περιστάσεις (εἰς τὸν κατὰ φρουρίου πόλεμον καὶ ἐνιαχοῦ ἐπίσης εἰς τὸν τῶν συγκοινωνιῶν) νὰ ὑποβοηθῶσι πολὺ ὡς πρὸς τοῦτο, ἀλλ' εἰς τὸν πόλεμον ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου μόνον ὑπὸ ὅρους τινάς. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὸ ἱππικὸν τῆς Μεραρχίας θ' ἀποκτήσῃ εὐρύτερον στάδιον ἐνεργείας. Θὰ ἐπαρκέσῃ ἄρα τοῦτο ἐν τῇ μέχρι τοῦδε ἀριθμητικῇ δυνάμει αὐτοῦ; Δυσκόλως—καὶ τοῦτο τόσον ὀλιγώτερον, ὅσον ἡ δύναμις τῶν Μεραρχιῶν καὶ τῶν Σωμάτων τοῦ στρατοῦ ὡς πρὸς τὸ πυροβολικὸν καὶ πεζικὸν ηὐξήθησαν ἐν μέρει εἰς ἀρκετὸν βαθμὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τοῦτο ἀποβλέπει πρὸ πάντων τὰ σώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἔχουσι συντάγματα ἐκ τεσσάρων ταγμάτων. Ὅσον πολυαριθμότερα ἡ Μεραρχία καὶ τὸ Σῶμα στρατοῦ, τόσον μᾶλλον θὰ γίνωνται ἐξ αὐτῶν ἀποσπάσματα· ἀλλ' εἰς ἕκαστον ἀπόσπαμα χορηγεῖται ἱππικόν, καὶ οὕτω τὸ ἱππικὸν τῆς Μεραρχίας θὰ διασκορπίζηται ἤδη εὐκολώτερον ἢ εἰς τὰς νῦν Μεραρχίας καὶ Σώματα στρατοῦ, ἔχοντα μικροτέραν δύναμιν.

Δὲν θὰ ἦτο βεβαίως δύσκολον ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν ν' ἀντικατασταθῇ ὁ συνθηματικὸς πυροβολισμὸς δι' ἰδιαιτέρων μέσων, διότι θὰ ἠδύναντο νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ πεζικόν, πυροβολικὸν καὶ ἱππικὸν ἰδιαίτερα συνθηματικὰ φυσίγγια ἢ ἄλλα βοηθήματα. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἔχει βεβαίως μόνον περιωρισμένην σημασίαν καὶ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μόνον εἰς εἰδικὰς καὶ ὡρισμένας περιστάσεις — π. χ. εἰς τὸν πόλεμον κατὰ φρουρίων καὶ εἰς τοὺς σταθμοὺς τῆς συγκοινωνίας. Ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς περιστάσεσιν, ἰδίως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν προφυλακῶν ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου καὶ ἐκείνων τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν συνεχῶς ἀνταλλασσομένων ἐπισταθμιῶν ἡ παράλειψις τοῦ συνθηματικοῦ πυροβολισμοῦ θὰ ἐπιφέρῃ τὸ κακόν, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ συμπυκνώσωσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν ἅλυσιν τῶν προσκόπων καὶ νὰ παρενθέσωσιν ἐνωτικοὺς φρουροὺς πρὸς συγκοινωνίαν μετὰ τῶν μακρὰν προαπο-

Digitized by Google

σταλέντων προσκόπων, ὧν ὁ κρότος ἀκούεται ἤδη διὰ τῶν νῦν ἐν χρήσει φυσιγγίων πολὺ καλῶς εἰς τὰ ὄπισθεν αὐτῶν ὑποστηρίγματα.

Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς πορείας, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀναγνωρίσει διακεκομμένου ἐδάφους, θὰ εἶνε ἀνάγκη τὸ πεζικὸν νὰ θέτῃ εἰς ἐνέργειαν περισσοτέρας δυνάμεις, ἰδίως δὲ νὰ παρενθέτῃ περισσοτέρας περιπολίας συγκοινωνίας, ἐάν, συνεπείᾳ ἐλλείψεως ἰσχυρῶς κροτοῦντος πυροβολισμοῦ, πρέπει νὰ στηριζώμεθα πολλῷ μᾶλλον ἢ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς ὁράσεως ἢ τῆς ἀκοῆς.

Διὰ μακροτέρων σκέψεων περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς τακτικῆς, ἃς θὰ ἐπιφέρῃ ἡ ἄνευ καπνοῦ καὶ ἀσθενῶς κροτοῦσα πυρῖτις, ἡ φαντασία μᾶς δεικνύει παράδοξα πράγματα. Περιπολία τις ἀκούει ἐξαίφνης σφαῖραν συρίζουσαν ἀπροσδοκήτως ὑπεράνω αὐτῆς. Σήμερον οἱ στρατιῶται ἀκούουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τοῦ συριγμοῦ καὶ τὸν κρότον τῆς κατ' αὐτῶν ῥιφθείσης βολῆς, ἑπομένως βλέποντες ταχέως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, δύνανται πολλάκις πρὸ τοῦ νὰ πυροβοληθῶσι ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου, ἢ τοὐλάχιστον πρὶν ἢ ἐπέλθῃ τραυματισμός, νὰ προφυλάσσωνται πρὸς τὸ μέρος ἐξ οὗ ἐφάνη ὁ ἐχθρὸς καίπερ ἐξακολουθοῦντες νὰ ἐπισκοπῶσιν. Ἐν τῷ μέλλοντι ὅμως ἡ περιπολία μὴ γνωρίζουσα πόθεν πυροβολεῖται, θὰ πλανᾶται πολλάκις περὶ τούτου καὶ ἑπομένως καὶ περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρώτου καλύπτοντος αὐτὴν ἀντικειμένου, θὰ πάσχῃ δὲ ἀπωλείας ἕνεκα τούτου καὶ θὰ δεικνύηται μᾶλλον ἀβεβαία ὡς πρὸς τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. Ἡ ὑπηρεσία τῆς ἀναγνωρίσεως θὰ γείνῃ λοιπὸν μεγαλειτέρων ἀπωλειῶν πρόξενος καὶ πολὺ δυσκολωτέρα. Ἐὰν σήμερον αἱ περιπολίαι τοῦ ἱππικοῦ πλησιάσωσιν ἐχθρικήν τινα θέσιν καὶ τουφεκισθῶσιν ἐξ αὐτῆς, μανθάνουσιν ἐκ τοῦ κρότου καὶ βλέπουσιν ἐκ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, ποῖα μέρη καὶ πόση περίπου ἔκτασις κατέχεται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τὸ δάσος τοῦτο, τὸ ὕψωμα ἐκεῖνο, αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, κτλ. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν οἱ περιπολοῦντες ἱππεῖς ἀναγκάζονται νὰ φύγωσιν ὅσον τάχιστα καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς, ἐν τούτοις αἱ παρατηρήσεις των καὶ ἐν τῇ ἐπιπολαίᾳ ταύτῃ κατοπτεύσει παρέχουσι πολλάκις πολύτιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατηγόν, ἵνα κρίνῃ τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων.

Ἐὰν ὅμως αἱ ἐχθρικαὶ βολαί, αἱ βαλλόμεναι κατὰ τῶν περιπολούντων ἱππέων μας, δὲν εἶνε πλέον εἰς αὐτοὺς οὔτε ἀκριβῶς ἀκουσταί, οὔτε ὁραταὶ διὰ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, τότε οὐ μόνον ἐξαφανίζονται τὰ πολυτιμώτερα στοιχεῖα τῆς πρώτης ταχείας ἀναγνωρίσεως τῆς θέσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ ἐξάγονται εὐκόλως καὶ ἐσφαλμένα συμπεράσματα περὶ αὐτοῦ. Διὰ τοῦ ἐπαναληπτικοῦ ὅπλου μικρᾶς ὁλκῆς ὁ ἐχθρὸς δύναται νὰ κρατῇ τὰς περιπολίας τοῦ ἀντιπάλου του εἰς μακροτέραν ἀκόμη ἢ μέχρι τοῦδε ἀπόστασιν, καὶ ἴσως μάλιστα εἰς τοιαύτην, καθ' ἣν ὁ κρότος τοῦ τουφεκισμοῦ του δὲν ἀκούεται διόλου πλέον. Ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ὅλαι αἱ ἐπιχειρήσεις ἀναγνωρίσεως θὰ γίνωνται δυσχερέστεραι ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ὅτι οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτώμενοι διοικηταὶ σωμάτων ὡς π. χ. οἱ διοικηταὶ πρωτοπορειῶν, θὰ εὑρίσκωνται πολλάκις ἀπέναντι πολὺ μεγαλειτέρων δυσκολιῶν ἢ μέχρι τοῦδε περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ κρίσιν τῆς θέσεως τοῦ ἐχθροῦ. Ἕπεται λοιπὸν ὅτι ἡ περίοδος τῶν συμπλοκῶν τῆς ἀναγνωρίσεως—πρὸ πάντων τῶν κατὰ συνάντησιν—θὰ παρατείνηται ἐνίοτε μεγάλως. Ἃς λάβωμεν ὑπ' ὄψει μόνον, ὅτι καὶ αἱ ἐχθρικαὶ πυροβολαρχίαι, αἱ πυροβολοῦσαι ἄνευ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κρότου, δὲν προδίδουσι πλέον τόσον εὐκόλως τὰς ἰδίας των θέσεις, ἑπομένως καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ στρατεύματα, τὰ κατ' εὐθεῖαν πυροβολούμενα ὑπὸ τῶν πυροβολαρχιῶν ἐκείνων βεβαίως θὰ κατανοήσωσι ταχέως πόθεν ἔρχονται αἱ κατ' αὐτῶν βαλλόμεναι ὀβίδες καὶ σφαιροφόρα βλήματα, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω εὑρισκόμενα σώματα οἱ διοικηταὶ αὐτῶν δύνανται νὰ πληροφορηθῶσι πολὺ ἀργὰ περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ —διότι δὲν εἶνε ἀκόμη οὔτε ἀκουστὸν οὔτε ὁρατὸν δι' αὐτούς—καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐνωρίτερον ἢ διὰ τῆς ἀφίξεως ἀγγελιῶν ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις ἀπὸ τῶν πυροβοληθέντων σωμάτων, ἢ ἐκ τοῦ τόπου τῆς προσελεύσεως τραυματιῶν.

Διὰ τοῦ ῥητοῦ: «on s'engage et puis on voit!» ὁ Ναπολέων ὑποδεικνύει μόνον τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας ἑκάστου ἀνεξαρτήτου στρατηλάτου ἢ διοικητοῦ σώματος στρατοῦ, ὅστις ὤφειλε κατὰ πρῶτον νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἶτα νὰ συμπλακῇ μετ' αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὴν συμπλοκὴν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ καὶ ταχέως νὰ ἐνεργῇ.

Αἱ συμπλοκαὶ πρωτοπορείας ἔχουσι πολλάκις καθ' ὁλοκληρίαν ἢ ἐν παρόδῳ τὸν χαρακτῆρα ἐπιχειρήσεων ἀναγνωρίσεως, διότι μετὰ τὴν ἐπαφὴν τοῦ ἐχθροῦ ζητεῖται νὰ παρασυρθῇ οὗτος εἰς πρόωρον ἀνάπτυξιν τῶν στρατευμάτων τῆς πρώτης αὐτοῦ γραμμῆς, ἰδίως δὲ τοῦ πυροβολικοῦ του· «on s'engage!» Ἐξ ἐκείνου λοιπόν, τὸ ὁποῖον ὁ ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἠδύνατο ν' ἀκούῃ τότε ἰδίοις ὠσὶν ἐκ τῆς βροντῆς τῶν τηλεβόλων καὶ ἐκ τοῦ κρότου τοῦ τουφεκισμοῦ, καὶ νὰ βλέπῃ ἰδίοις ὄμμασιν ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ἐχθρικῶν πυροβολαρχιῶν καὶ γραμμῶν τοῦ πεζικοῦ κειμένου καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, καὶ ἐκεί-

Digitized by Google

νου ὅπερ ἦτο δυνατὸν νὰ μάθῃ μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν ἀγγελιῶν τῶν πρὸς τὰ πλάγια καὶ τὰ πρόσω περιπολιῶν τοῦ ἱππικοῦ, ἐξ ὅλων τούτων, λέγομεν, ἐσχημάτιζε περίπου τὴν κρίσιν του περὶ τῆς στάσεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐνήργει συνῳδὰ πρὸς ταύτην.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΑΘΗΝΑΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἔξωθεν τῆς Καπνικαρέας, περὶ ὥραν ἕκτην τῆς ἑσπέρας. Σάββατον, καὶ τὰ παράθυρα τῆς γηραιᾶς βυζαντινῆς ἐκκλησίας λάμπουν φωτισμένα, ἀναγινωσκομένου τοῦ ἑσπερινοῦ. Ἡ ἑρμαϊκὴ ὁδὸς ἀρχίζει νὰ συσκοτάζεται, καὶ οἱ φανοὶ τοῦ ἀεριόφωτος δὲν εἶνε ἀκόμη ἀναμμένοι. Αἱ ἅμαξαι διέρχοντ' ἐν πατάγῳ καὶ καλπασμῷ ἀπὸ τοῦ ἐντεῦθεν μέρους, παρ' ὀλίγον καταπατοῦσαι ἀδιαφόρως τοὺς βραδὺ βαίνοντας ἀραιοὺς διαβάτας, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖθεν μέγα ὁδόφραγμα ὀγκωδῶν λίθων, συσσωρευμένων χάριν ἐγειρομένης ἐγγύς που οἰκοδομῆς, ἔκλεισε τὸ πέρασμα. Ἀνιαρὰ φωνὴ ψάλτου ἀκούετ' ἔσωθεν. ρινοφθογγοῦσα μονότονα θρησκευτικὰ τροπάρια. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, γραῖα σπεύδουσα ἢ μεσῆλιξ ἀνήρ, φέρων ὅλα τὰ σοβαρὰ ἐξωτερικὰ δείγματα ἀθηναίου οἰκοκύρη, καταβαίνει τὰς ὀλίγας βαθμίδας, εἰσέρχετ' εὐλαβῶς εἰς τὸν ὑπόγειον ναΐσκον, ἀπαραλλάκτως φαντάζεσαι ὡς θὰ εἰσήρχοντο οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ εἰς τὰς κατακόμβας, ἅς σοῦ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην οὕτω πως κεχωσμένον ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τὸ παλαιὸν ἐκκλησίδιον. Βίαιαι λιβυκαὶ πνοαί, κονιορτοῦ λευκοὶ σίφωνες καὶ χωμάτων στρόβιλοι φαιοί, μαστίζουν κατὰ διαλείμματα, τυφλοῦντες καὶ ἀκατάσχετοι, τὸν δρόμον, ὡς νὰ διῆλθεν ἀπροσδοκήτως ἄνωθεν αὐτοῦ παραδόξου νομίζεις λαίλαπος ἡ πτέρυξ. Τὰ πλεῖστα τῶν πέριξ ἐμπορικῶν ἐσφάλισαν ἤδη τὰς θύρας των καὶ ἡσυχία πλήρης κατὰ τ' ἄλλα βασιλεύει. Βραδύναντες ὅμιλοι μικρῶν ἐργατίδων ραπτριῶν ἐπιφαίνοντ' ἐνίοτε ταχύνοντες τὸ βῆμα πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὰς μεμακρυσμένας συνοικίας των ἢ ἀγυιόπαις συρίζων παρελαύνει. Καὶ ὑπεράνω, σιγηλή, ἀκύμαντος, γαληνιαία, κυανοῦν στέγασμα, ἀνέφελον κάτοπτρον, μακρὰ ταινία τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ σκεπάζει τὴν ὁδόν.

***

Αἴφνης, ὀπίσω τοῦ ἱεροῦ, ἀπὸ τοῦ πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος μέρους, παρὰ τὸ ὁδόφραγμα, ἀλλόκοτος ἤχησε κραυγή·

— Ὁρίστε, κύριοι, εἰς τὸ περίεργον θέαμα, τὸ ὡραῖον πανόραμα, μία δεκάρα ὁ ἄνθρωπος, κύριοι, ὁρίστε!...

Καὶ κωδωνισμός, μακρός, ὀξύς, συνοδεύει τὴν κραυγήν. Δύο χεῖρες ἐπιφαίνονται στήνουσαι ἐπὶ τῆς γῆς, παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ ναοῦ ἀκριβῶς, μέγαν τρίποδα, ἐξ ἐκείνων ἐφ' ὧν οἱ πλανόδιοι στραγαλοπῶλαι ἀποθέτουν συνήθως τὰς πραγματείας των. Ὁ τρίπους στερεόνεται καλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐναποτίθεται εὐμέγεθες κιβώτιον, κατεσκευασμένον ἐκ προστύχων σανίδων καρφωμένων πρὸς ἀλλήλας οὕτως ὥστε τὸ κιβώτιον νὰ διαιρῆται εἰς δύο μέρη, ἕν, τὸ ἄνωθεν, ὑψηλόν, ἐπίμηκες, ὑπερκείμενον, ἄλλο δέ, τὸ κάτωθεν, προεξέχον, ὡς συρτάριον βιβλιοθήκης χρησιμεῦον ὡς βάσις αὐτῆς καὶ ἀνοιγμένον, πλατύτερον, μὲ τρεῖς μεγάλας ὀπὰς ἐπὶ τῆς προσόψεως, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶνε περασμέναι ὕελοι χονδραί. Ἐπὶ τῶν σανίδων εἶνε κολλημέναι γελοιογραφίαι διάφοροι ἐξ ἐφημερίδων ἢ ἐξώφυλλα χρωματιστὰ φυλλαδίων σιγαροχάρτου, ἀποκρύπτοντα τοῦ ξύλου τὴν ὄψιν. Παρὰ τὴν δεξιὰν πλευράν, ἀπὸ κρίκου προσηλωμένου, κινούμενος διὰ σπάγγου κρεμαμένου ἀπ' αὐτοῦ, κωδωνίσκος ἤρτηται. Τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ κιβωτίου εἶνε ἀνοικτόν, οὕτως ὥστε ἡ χεὶρ νὰ δύναται νὰ εἰσάγῃ καὶ νὰ ἐξάγῃ ὅ,τι θέλει. Τὸ κάτω τμῆμα αὐτοῦ εἶνε φωτισμένον, καὶ τὸ φῶς ἐξέρχεται διὰ τῶν ὀπῶν, ἀπὸ μικροῦ φανοῦ προσκεκολλημένου φαίνετ' ἔσωθεν. Τὸ ὅλον οἰκοδόμημα ἀπολήγει πρὸς τ' ἄνω εἰς εἶδός τι τριγωνικῆς πυραμίδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας προσπασσαλευμέναι κυματίζουν τέσσαρες κυανόλευκοι σημαῖαι, ἐκ τῶν μικροσκοπικῶν ἐκείνων ἅς καθίζουν παρὰ τοὺς φανοὺς αὐτῶν αἱ ἅμαξαι, κατὰ τὰς βασιλικὰς ἢ ἐθνικὰς ἑορτάς. Τὰ πάντα τοποθετοῦνται μετὰ προσοχῆς, ἀφαιροῦνται τὰ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ τρίποδος λιθάρια ἵνα μὴ τυχὸν πατῶν ἐπ' αὐτῶν καὶ ταλαντευόμενος πέσῃ, μετακινεῖτ' ἐπ' αὐτοῦ τὸ κιβώτιον ἐπανειλημμένως ἑωσοῦ εὕρῃ τὴν ἰσορροπίαν καὶ σταθῇ ἀσφαλῶς, πλατάγημα δὲ τῶν δύο χειρῶν ἀκούετ' ἐν τέλει κροτουσῶν πρὸς ἀλλήλας εἰς ἔνδειξιν φαίνετ' εὐχαριστήσεως ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ ποθουμένου. Τὸ οἰκοδόμημα ἱδρύθη.

***

Καὶ ἡ φωνὴ ἐπαναλαμβάνει ἰσχυρότερον·

— Κύριοι, ὁρίστε, τὸ ὡραῖον πανόραμα, νὰ ἰδῆτε τὰ ἀξιοπερίεργα, τὰ σπουδαῖα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα!... Μία δεκάρα μόνον, μόνον μία δεκάρα, κύριοι!...

Εἶνε ἀλήτης, μεῖραξ ὡσεὶ δεκαοκταετής, ἐκ τῆς μεγάλης νομαδικῆς φυλῆς ἐξ ἧς στρατολογεῖται τὸ πολυάριθμον ἄγημα τῶν παικτῶν τοῦ παπᾶ ἢ τῶν λωποδυτῶν τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἐπιθυμήσας φαίνεται ν' ἀλλάξῃ ἐπί τινα καιρὸν ἐπάγγελμα καὶ συλλαβὼν τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ παράσχῃ ψυχαγωγίαν τινὰ εἰς τὸ στερούμενον θεαμάτων κοινὸν τῆς

Digitized by Google

πόλεως. παράδοξος βεδουΐνος τῶν Ἀθηνῶν, οὗτινος ἡ πρωτότυπος κατατομὴ διαγράφετ' ἐν τῷ σκιόφωτι τῆς προβαινούσης ἑσπέρας, ἐκφραστικωτάτη. Τὸ χρῶμα αὐτοῦ σοῦ ἐνθυμίζει διαδοχικῶς καὶ τοῦ σίτου καὶ τοῦ πορτοκαλλίου καὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἠλέκτρου τὴν χροιάν. Ἡ μύτη αὐτοῦ ὀρθοῦται πρὸς τ' ἄνω, καὶ τὰ μῆλα του ἐξέχουν, ὑπὲρ τὰς κοιλότητας τῶν κατίσχνων παρειῶν του, ὀστεώδη. Οἱ ὀφθαλμοί του, μικροί, ζωηροί, εὐκίνητοι, σπινθηροβολοῦν πονηρίαν καὶ ἀναίδειαν. Ὁ λαιμὸς αὐτοῦ κατάμαυρος ἐγείρεται ἐπὶ τοῦ ἡμιγύμνου στήθους του καὶ ῥάκη καλύπτουν τὸ λοιπὸν σῶμά του. Τρυπημένα εἶνε τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ, ἅτινα σύρει περιπατῶν δίκην ἐμβάδων. Ἐπὶ κεφαλῆς φέρει πῖλον, προδήλως ἀθλήσαντα πολλαχῶς, ὑπὸ καταιγίδων ὁρμὰς καὶ ὑπὸ καύματα ἡλίων, πλατύγυρον, ἀπεριγράπτου χρώματος καὶ σχήματος ἀσυλλήπτου, μὲ μακρὸν σχίσμα οἷον πληγῆς ἐκ μαχαιρίου ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν χείλους, κεχωσμένον μέχρι τῶν ὤτων, καταβαίνοντα μέχρι τῶν ὀφρύων, φθάνοντα μέχρι τοῦ αὐχένος. Καταφανῶς, τὸ πρὸ αὐτοῦ κατασκεύασμα, τὸ ἱδρυμένον ἐπὶ τοῦ τρίποδος, εἶνε ἔργον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Καὶ ἦλθε φέρων αὐτὸ ἐπ' ὤμων, ἀφοῦ περιεπλανήθη ἐπὶ μακρόν, κουρασθεὶς φαίνεται, νομίσας ἴσως τὸ μέρος μᾶλλον κεντρικὸν ἢ αἱ πλατεῖαι καὶ αἱ ῥύμαι εἰς ἃς ἐπλανᾶτο καὶ κατάλληλον διὰ νὰ πήξῃ ἐπὶ ὥρας τινὰς τὸ θέαμά του. Καὶ ἵσταται τόρα ἐκεῖ, μὲ τοὺς ῥώθωνας εἰς τὸν ἀέρα, παρὰ τὸν τρίποδά του, ὡς στρατιώτης μὲ τ' ὅπλον παρὰ πόδα, ἀποβλέπων πρὸς τοὺς παρερχομένους ὡς νὰ προσκαλῇ αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦ βλέμματος θρασέως, ἡδονικῶς ἀναπνέων τοῦ δρόμου τὴν κονιορτώδη ἀτμοσφαῖραν, ὡς νὰ πλέῃ ἐν τῇ θερμῇ αὐτῇ ἀθηναϊκῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὸ μόνον προσιδιάζον αὐτῷ στοιχεῖον, ἀπαραίτητον νομίζεις συμπλήρωμα τῆς ὅλης πέριξ σκηνογραφίας, ἔξοχον πρότυπον, ἀπαράμιλλος ἐμφάνισις, ἀναμένων θαρρεῖς τὸν μέγαν ζωγράφον ὅστις νὰ τὸν ἐγκολάψῃ καὶ αὐτὸν εἰς ἀλησμόνητον εἰκόνα τοῦ τοπείου.....

***

Ἀπὸ τοῦδε, τινὲς τῶν διερχομένων ἵστανται, περίεργοι. Τρεῖς ἢ τέσσαρες ἀγυιόπαιδες ἀπετέλεσαν κύκλον περὶ τὸν ἀλήτην. Μαθηταί τινες, ἐπανερχόμενοι προδήλως ἐκ τοῦ σχολείου των, μὲ τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης κ' ἐπωφεληθέντες τῆς εὐκαιρίας νὰ περιπλανηθῶσιν ὀλίγον χαζεύοντες, προστίθενται εἰς αὐτούς. Δύο ἐργάτιδες σταματοῦν ἐπὶ μικρὸν καὶ παρατηροῦν αὐτόν, ἀσκαρδαμυκτί, κινοῦσαι ἡ μία τὴν ἄλλην διὰ τοῦ ἀγκῶνος καὶ γελῶσαι. Στραγαλοπώλης διαβαίνων βλέπει τὴν συνάθροισιν καὶ ἀποθέτει παραπλεύρως καὶ αὐτὸς τὸν τρίποδά του καὶ τὸν ταβλᾶν του παραμένων. Οἱ περιεστῶτες αὐξάνουν κατὰ μικρὸν καὶ ὅλοι φαίνονται ὡς παρέχοντες τὴν ὄψιν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι διαφλέγονται μὲν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδουν τί συμβαίνει, λυποῦνται δ' ὅμως ἀφ' ἑτέρου σφοδρῶς καὶ τὴν δεκάραν. Ἐπὶ τέλους, εἷς τῶν μαθητῶν πλησιάζει καὶ ἐκδηλοῖ διαθέσεις νὰ κυττάξῃ...

— Τὸν παρᾶ 'ς τὸ χέρι—καὶ κάνε χέρ-χέρι!..., λέγει ὁ ἀλήτης στιχουργῶν.

— Ἄσε νὰ κυττάξω ντὲ καὶ 'ς τὸν δίνω....

—Δὲν τ'ἀκούει αὐτὰ τὸ παιδί!... Μπροστά!.., ἀπαντᾷ ἡμικλείων τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν δι' ὕφους ἐμπείρου ὁ πανοραματιστής.

Ὁ μαθητὴς ὑποκύπτει, καὶ ὁ ἀλήτης ἐνθυλακόνει περιχαρῶς τὸ διώβολον.

— Στάσου τόρα, τῷ λέγει.

Καὶ βουλόνει τὰς δύο ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ *πανοράματος* ὀπάς, ἀφίνων ἀνοικτὴν μόνην τὴν ἐν τῷ μέσῳ.

— Βάλε τόρα τὰ χέρια σου ἔτσι, ἐπιτάσσει, καὶ τῷ δεικνύει πῶς νὰ βάλῃ τὰς χεῖρας του ἑκατέρωθεν τῶν κροτάφων του εἰσβλέπων ἐν τῇ ὀπῇ.

— Τόρα, ειειεὶς προσοχήήήν!..., ἀνακραυγάζει.

Καὶ ἕλκει βιαίως τὸν σπάγγον τοῦ κωδωνίσκου, καὶ κωδώνισμα παρατεταμένον ἀντηχεῖ, καὶ θέτει τὴν χεῖρα ὄπισθεν τοῦ κιβωτίου, ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ μέρους, εἰσάγων καθέτως μέγα τετράγωνον τεμάχιον μουκαβᾶ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε κολλημένη χρωματιστή τις παράστασις, ἐξ ἐκείνων ἃς δημοσιεύουν συνήθως τὰ ἰταλικὰ εἰκονογραφικὰ φύλλα, μεταφέρουν δὲ καὶ παρ' ἡμῖν ἡμέτερά τινα δημώδη, ἀφοῦ ἀλλάξουν ἁπλῶς μόνον τὸ κάτωθεν ἰταλικὸν λόγιον.

— Ὁρίστε, κύριε, ἐκφωνεῖ μεγαληγόρως, νὰ ἰδῆτε τὴν ὡραίαν πόλιν τῆς Ἰταλίας, τὴν Νεάπολιν, κυττάξτε πῶς ἄναψε τὸ ἡφαίστειον τοῦ Βεζουβίου καὶ καίει καὶ οἱ ἄνθρωποι τρέχουν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τῆς πέτραις ὁποῦ πετάει... Κυττάξτε ἡ καρότσαις πῶς τρέχουν εἰς τοὺς δρόμους γεμάταις ἀπὸ ὡραίαις πριμαντόναις... Κυττάξτε τὰ διάφορα σπουδαῖα καταστήματα τί πλοῦτος ποῦ ἔχουν!...

Ὁ θεατὴς ἐμβλέπει ἀπλήστως καὶ ἐκθάμβως. Καὶ ὁ κύριος τοῦ πανοράματος, ἀφοῦ τὸν ἀφήσῃ ἐφ' ἱκανὸν ν' ἀπολαύσῃ τὸ θέαμα, ἐξάγει τὴν εἰκόνα, τὴν ἐναποθέτει διὰ ταχείας κινήσεως τῆς χειρὸς εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ κιβωτίου, καὶ εἰσάγει ἄλλην, κατὰ πάντα ἀνάλογον, ἀφοῦ προηγουμένως κωδωνίσῃ δὶς ἢ τρὶς προαναγγέλλων ὅτι νέα ἐμφανίζεται εἰκών, ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ προειδοποιεῖται διὰ τῶν τριῶν καθιερωμένων κτυπημάτων τὸ κοινὸν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει ἑκάστης πράξεως.

Digitized by Google

— Ὁρίστε, κύριε, ἐπιφωνεῖ καὶ πάλιν, ἐδῶ εἶνε ἡ πολιορκία τῆς Πλεύνας, ὁ μεγάλος πόλεμος τῶν Τούρκων μὲ τοὺς Ρώσσους, κυττάξτε πόσαις χιλιάδες πληγωμένοι καὶ σκοτωμένοι, παρατηρήστε τὸν Ὀσμὰν-πασσᾶ πῶς ἐχούμηξε καὶ τρέχει κατεπάνω των μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι . . .

Πράγματι δὲ ἡ εἰκὼν παριστᾷ πόλεμον, δεινὸν ἀγῶνα ὅλων τῶν γνωστῶν χρωμάτων πρὸς ἄλληλα, πάλην μανιώδη τοῦ ἐρυθροῦ καὶ τοῦ πρασίνου καὶ τοῦ λευκοῦ πρὸς τὸ μαῦρον καὶ τὸ κίτρινον καὶ τὸ κυανοῦν, συμπεφυρμένων ὅλων εἰς περιεργότατον μίγμα πρὸς ἀπεικόνισιν πεδίου μάχης, ἐν ᾧ φανταστικοὶ τοῦρκοι οὓς θὰ ἠδυνάτεις τέως νὰ ὑποθέσῃς ποτὲ ὑπὸ τοιαύτας μορφὰς καὶ εἰς τοιαύτας στάσεις συμπλέκονται ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς ρώσσους ἀπιθανωτάτων ὄψεων καὶ ἀνηκούστων σχηματισμῶν. Ἐκτρωματικαὶ λόγχαι συγκρούονται θηριωδῶς, μακρότατα πυροβόλα ἐξερεύγονται φρικαλέα σύννεφα καπνοῦ, σπάθαι πλατύταται κραδαίνονται ἐν λύσσῃ. Παραδοξοτάτη ἄμορφος μάζα ζώντων καὶ νεκρῶν καλύπτει τὸ ἔδαφος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Πελώριος φαιὸς ἵππος, μ' ἐξηρθρωμένα τὰ σκέλη καὶ στρεβλὸν τὸν τράχηλον, καλπάζει ἀκατασχέτως ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰκόνος, πατῶν ἀνηλεῶς ἐπὶ τῶν δῆθεν πτωμάτων. Ἄνωθεν δέ, ἐστημένον ἐπὶ εἴδους τινὸς βράχου, ὑπερμεγέθες κανόνιον βάλλει ἀπιστεύτου καὶ ἀοράτου μέχρι τοῦδε ὄγκου βόμβας, ὧν αἱ πλεῖσται καταπίπτουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν μαχομένων, ὡς σάπια νομίζεις πορτοκάλλια ριπτόμενα αὐτοῖς, χωρὶς νὰ τοὺς προξενοῦν ὡς φαίνεται καὶ πολλὴν ἐντύπωσιν. Ἀλλὰ κωδωνισμὸς καταπαύει διαμιᾶς καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῶν γιγάντων, καὶ ὁ ἀλήτης ἐπαναλαμβάνει, ἄλλην εἰκόνα ὑπεισάγων·

— Ἐδῶ εἶνε ἡ περίφημος Βενετία ὅπου εἶνε κτισμένη μέσα εἰς τὴν θάλασσαν, κυττάξτε τὰ παλάτια της πῶς στέκονται ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, κυττάξτε καὶ τὸ νερὸν πῶς τρέχει μέσα εἰς τοὺς δρόμους ὡσὰν ποτάμι . . .

Τῇ ἀληθείᾳ δέ, μεταξὺ δύο στοίχων τερατωδῶν οἰκιῶν, μακρὰ γραμμὴ σημειοῖ ρέον πελιδνὸν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα βρωμερὸν νερόν. Καὶ ἡ περίφημος Βενετία ἐξαφανίζεται, ἵνα τὴν διαδεχθῇ—

—Τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ὅπου εἶνε μαζευμένοι ὅλοι οἱ πρέσβεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ εἰς τὴν μέσην ὁ Βίσμαρκ, καὶ τοὺς φοβερίζει, καὶ κάνουν αὐτοὶ νὰ μιλήσουν, καὶ τοὺς λέει *σούτ* !....

Καὶ ἐπιφαίνεται τφόντι ὁ σιδηροῦς καγκελλάριος, μὲ τὸ κράνος του, ὀργίλος, βλοσυρός, φουσκωμένος ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ ἐκ τοῦ πάχους, ὡς μέλλων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ σκάσῃ.

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἰμπρεσαρίου, τοῦ παρέχοντος τόσον εὐθηνὰ καὶ οὕτω προχείρως πάντα ταῦτα τὰ θαυμάσια θεάματα εἰς τὸ κοινόν, ἀντηχεῖ, στομφώδης, εὐκρινής, ἐπιβάλλουσα, ὡς δημοσίου κήρυκος ἢ ὑπαιθρίου ῥήτορος πολιτικῆς διαδηλώσεως...

***

Βαθμηδόν, ὁ περὶ αὐτὸν κύκλος συσφίγγετ' ἔτι μᾶλλον. Ἡ συνάθροισις ὀγκοῦται καὶ ἀποβαίνει θορυβωδεστέρα. Τὸν μαθητὴν διεδέχθη πρὸ πολλοῦ ἕτερος καὶ τοῦτον πάλιν ἄλλος. Ὅλοι θέλουν νὰ ἴδουν ἐξ ὑπαμοιβῆς. Καὶ ὁ ἀλήτης, βλέπων τὸ διεγειρόμενον ἐνδιαφέρον, ἐντείνει τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ βοᾷ κεκραγός, καὶ ἀνελίσσει νῦν τὴν περιγραφὴν καὶ τὴν διαδοχικὴν ἔκθεσιν πολὺ περιεργοτέρων ἀντικειμένων. Ἡ σύγχρονος ἱστορία καὶ ἡ σύγχρονος χρονογραφία καὶ ἡ σύγχρονος πολιτικὴ ἀκόμη τῷ παρέχουν νέα καὶ ἀπροσδόκητα θέματα. Ἀναμφιβόλως ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει καλὰ τὴν τέχνην του καὶ κυνηγᾷ τὴν ἐπικαιρότητα.

— Ἰδού, λέγει, κύριοι, ἐδῶ εἶνε ἡ φοβερὰ μάχη τοῦ Γιαννάκη τοῦ Ἀντεροβγάλτη, παρατηρήστε πῶς ἐμπῆκε μέσα εἰς τὴν κάμαρα ὁποῦ εἶνε ἡ δύο κυρίαις καὶ εἶνε ντεκολτὲ διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ θέατρον καὶ τί φοβερὰν μάχαιραν κρατεῖ ὁ θηριώδης ἄνθρωπος, καὶ πῶς ἡ μία ἔμεινε μὲ τὰ μεσοφόρια καὶ μὲ τῆς παντόφλαις εἰς τὰ χέρια ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ ἡ ἄλλη ἐντύθηκε ἀνδρίκια διὰ νὰ τὸν γελάσῃ καὶ ἐχώθηκε ἀποκάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι διὰ νὰ γλυτώσῃ . . .

— Νά, κύριοι, καὶ ὁ κύριος πρωθυπουργός μας ὁποῦ παίζει *πρέφα* μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ λέει *ἔξη ἀπὸ καρρὰ* καὶ *δύο ἀπὸ μπαστούνια*. Προσέξετε ὁ καϋμένος ὁ Θοδωρῆς πῶς φαίνεται λυπημένος, λέει *μία ἀπὸ ἀτοῦ* καὶ *μὲ κανόνα*, καὶ ὁ Σωτηρόπουλος λέει *πάσσο*.

— Ἐδῶ, κύριοι, προσέξτε καλά, ἐδῶ εἶνε τὸ σπουδαῖον τῆς ἐποχῆς, ἡ ἀπόπειρα τῆς αὐτοχειρίας τοῦ Ροδόλφου μὲ τὴν Βερτσέρα, ἕνας αὐτοκράτωρ ὁ ὁποῖος ἀποφασίζει νὰ γίνῃ θυσία διὰ τὸ χατῆρι τῆς ἐρωμένης του, κυττάξτε ὁποῦ ἀνέβηκαν καὶ οἱ δύο ἐπάνω εἰς τὰ ἄλογα διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ δάσος, παρατηρήστε τὸν Ροδόλφον πῶς εἶνε χλωμὸς καὶ πῶς ἐμπερδεύθηκε τὸ πόδι τῆς Βερτσέρας εἰς τὴ σκάλα καὶ φαίνεται καὶ ἡ κάλτσα της . . .

Καὶ εἰσάγει πάντοτε εἰκόνας, πάσας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένας, πᾶν ἄλλο βεβαίως παριστώσας ἢ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα ἅτινα διαλαλεῖ, θέτων αὐτὰς πρῶτον εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ κιβωτίου, ἀπέναντι τῶν ὀμμάτων τοῦ παρατηρητοῦ, καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἄνω, κρατῶν δὲ καὶ μερικὰς ἀνὰ χεῖρας ὡς ἐφεδρείαν. Ὅταν δὲ τελειώσῃ ὅλη ἡ σειρά, κωδωνίζει

Digitized by Google

βιαιότερον τὸν κωδωνίσκον, καὶ ἐπιφωνεῖ βροντοφώνως, παρῳδῶν τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα :

— Ἀααα-νάπαυσις ! ! . . .

***

Ἆ ! βεβαίως εἶνε ὁ ἄνθρωπος τοῦ κοινοῦ του. Νέοι ὅμιλοι προστίθενται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ παρακωλύουν σχεδὸν τὴν κυκλοφορίαν. Διάλογοι συνάπτονται μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἀποριῶν ἢ θαυμασμοῦ δηλωτικοί. Ὁ εἷς ὠθεῖ τὸν ἄλλον καὶ προσπαθοῦν τίς μᾶλλον νὰ πλησιάσῃ ἐγγύτερον. Ἐπικουρία κ' ἐξ ἄλλων μαθηταρίων καταφθάνει. Συνοδεῖαι ἐκ στρατιωτῶν, μὲ τὰ πλατέα πανταλόνιά των καὶ τὰς χονδρὰς ἀρβύλας των, ἀνακοινοῦν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐντυπώσεις των, μὲ τὰ ὄμματα διεσταλμένα καὶ ἠλίθια ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τὰ χείλη ἀνοικτὰ καὶ σιελώδη. Νεοσύλλεκτός τις προφανῶς, μὲ τὸ πηλίκιον πεσμένον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, *μπαρμπάτσι* τὸ ὁποῖον βέβαια μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μόνον θὰ ἦλθεν ἀπὸ τὸ χωριό του, χάσκει τὸ κακόμοιρον, ἐννεόν, μὲ τὴν γλῶσσαν μίαν πιθαμὴν ἐκτὸς τοῦ στόματος. Αἱ ἅμαξαι διέρχονται πάντοτε καλπάζουσαι, ἀλλ' ὁ κρότος αὐτῶν ἀκούετ' ἀμυδρότερος ὡς ἐκ τοῦ θορύβου τῆς συναθροίσεως. Ἡ ἀνιαρὰ φωνὴ τοῦ ψάλτου, τοῦ ἀπαγγέλλοντος ἐντὸς τοῦ ναΐσκου μονότονα θρησκευτικὰ τροπάρια, κατεπνίγη ἐντελῶς. Καὶ ὁ πανοραματιστὴς θριαμβεύει, ἀποστίλβων ὅλος, δεσπόζων τοῦ συρφετοῦ, ἥρως τῆς σκηνῆς, μὲ τὴν πονηρὰν καὶ ἀναιδῆ πρασινοκίτρινον αὐτοῦ μορφὴν ἀστράπτουσαν ἐξ εὐχαριστήσεως, θαυμάζων καταδήλως ἑαυτόν, συνάζων ἀπλήστως δεκάλεπτα καὶ κραυγάζων ἀδιακόπως. Καὶ ὁ τόνος τῆς κραυγῆς ὑψοῦται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀκατασχέτως πρὸς τὴν διαπασῶν, καὶ ἀκούεται μακρότερον ἀναπαλλόμενος, καὶ σκορπίζεται πάντοτε, ὀξύς, διάτορος, βραγχώδης, ὡς ἀπηλπισμένη ἐπίκλησις λιμώττοντος στομάχου :

— Ὁρίστε, κύριοι, τὸ ὡραῖον πανόραμα, τὰ ἀξιοπερίεργα τῆς ἐποχῆς, μία δεκάρα, κύριοι, ὁ ἄνθρωπος, ὁρίστε ! . . .

***

Ἀλλὰ διαμιᾶς, ἀπροσδοκήτως, διακόπτεται περιέργως ἐν τῷ μέσῳ τῆς φράσεως. Χεὶρ τις ἐτέθη ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ μεταστραφῇ. Εἶνε νεαρὸς ἱερεύς, περίπου τριακοντούτης, μελανοπώγων, ὠχρός, μὲ βλοσυροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπικεχυμένην ἐφ' ὅλου του τοῦ προσώπου τὴν ἔκφρασιν ἐκείνην, ἣν τόσον ἐξαισίως εἰκονίζει ὁ λαός, ὅταν ὀνομάζῃ τινὰ *φαρμακομύτην*.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ ἐσένα, λέγει αὐστηρῶς προσβλέπων αὐτόν, νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ . . . Τί ἦλθες καὶ μᾶς ἐκάθησες ἀπ' ἔξω ;... Ἐδῶ εἶνε ἐκκλησία . . . Νὰ φύγῃς ! . . .

Ὁ ἀλήτης παρατηρεῖ ἐπὶ μικρὸν ἔκπληκτος τὸν ἀνέλπιστον τοῦτον ὁμιλητὴν καὶ φαίνεται ὡς νὰ μὴ ἐννοῇ· καὶ ὁ ἱερεύς, ἐξακολουθῶν καὶ αὐτὸς νὰ τὸν προσβλέπῃ ὀξέως, ἐπαναλαμβάνει·

— Τί μὲ κυττάζεις ἔτσι ; . . . Σοῦ λέγω ὅτι πρέπει νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ . . . Δὲν μὲ καταλαμβάνεις ; . . . Τί θέσις εἶνε αὐτὴ ποῦ ἦρθες καὶ μοῦ ἐδιάλεξες ;.. Πανοράματα θέλουμε ἐμεῖς ἐδῶ ;... Ἐδῶ εἶνε ἐκκλησία ! . . . Νὰ φύγῃς γρήγορα !

Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ ἄλλος φαίνεται ὅτι ἐνόησε· καὶ ὑψῶν τοὺς ὤμους, ἀδιαφόρως·

— Καλά, ἀπαντᾷ σκωπτικῶς, θὰ φύγω· καὶ στρέφεται πρὸς τὸν τρίποδά του διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον του.

— Ὄχι *θὰ φύγῃς* . . . Νὰ φύγῃς ἀμέσως!... Δὲ μπορεῖς νὰ κάθεσ' ἐδῶ . . .

— Τόρα φεύγω, ἀποκρίνετ' ἐκεῖνος πάλιν ἀπαθῶς.

Ὁ ἱερεὺς παραμένει ἐπὶ μικρόν, ἀμφιρρέπων ἂν πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὴν διάκρισίν του καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ νὰ ἐπιμείνῃ. Ἀλλ' ὁ ἀλήτης δὲν φαίνεται νὰ τὸ ἔχῃ σκοπὸν νὰ μεταναστεύσῃ πράγματι. Καὶ ὁ ἱερεύς, ἐντονώτερον·

— Σοῦ εἶπα νὰ φύγῃς, ἐπαναλαμβάνει μετ' ὀργῆς. Τί κάθεσαι ; . . . Νὰ φύγῃς ἀμέσως ! . . . Ὁρίστε ! . . . Ηὗρε τὸν τόπον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σταθῇ ! . . . Δὲ μποροῦμε ἐμεῖς νὰ σὲ ἀκοῦμε νὰ φωνάζῃς ἔτσι ἀπ' ἔξω . . . Ἡ ἐκκλησία διαβάζει μέσα !... Ἐδῶ εἶνε ἐκκλησία ! . . . Διαβάζομε ἐμεῖς μέσα ! . . .

— Καλά, βρ' ἀδερφέ ! . . ., λέγει ἀδημονῶν ὁ ἄλλος. Καὶ ἀποφασίζει νὰ συλλέξῃ τὰ πράγματα αὐτοῦ καὶ νὰ μετακινήσῃ τὸν τρίποδά του.

Μεταξὺ τοῦ πλήθους ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις τοῦ ἱερέως ἐπέφερεν ἱκανὴν συγκίνησιν. Οἱ πλεῖστοι, μὴ ἀντιληφθέντες τί συμβαίνει, συνωθοῦνται διὰ νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ καταλάβουν τὸ γινόμενον. Τινὲς κινοῦνται διὰ ν' ἀναχωρήσουν. Ἄλλοι δέ, ἀποροῦντες διὰ τὴν αἰφνιδίαν διακοπὴν τῆς παραστάσεως, φαίνονται δυσανασχετοῦντες, καὶ ἄλλοι, οἱ πλησιέστερον εὑρισκόμενοι καὶ ἐννοήσαντες ἐξ ἀρχῆς τί τρέχει, ἀρχίζουν νὰ λαμβάνουν μέρος καὶ αὐτοί.

— *Βρ' ἀδερφὲ* τοῦ λές, μωρέ, λέγει παρεμβαίνων εἰς τὴν ὑπόθεσιν εἷς τῶν παρισταμένων ἐπιτιμητικῶς, δὲ βλέπεις ποῦ εἶνε παπᾶς, τί τὸν λὲς ἀδερφό ; . . .

— Ἀμ' τί θέλεις νὰν τὸν πῇ ;... *Πατέρα*;..., ἀπαντᾷ εἰρωνικῶς ἕτερος.

Ὁ ἱερεὺς βλέπων τὸν ἀλήτην μετατοπιζόμενον ἀποφασίζει καὶ αὐτὸς νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ κινεῖται, σοβαρῶς καὶ ἐπισήμως, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὀπίσω αὐτοῦ, εἷς τῶν μαθητῶν, ὀρθολογιστὴς προφανῶς, θρασέως·

— Δὲ μᾶς ἀφίνεις λέω 'γὼ καὶ σύ ! . . . Μᾶς ἦρθε τόρα κι' αὐτὸς νὰ μᾶς χαλάσῃ τὰ σχέδια!..

Digitized by Google

Πᾶτε μέσα καὶ κλέφτετε καὶ μᾶς λέτε πῶς διαβάζετε . . . «Διαβάζουμε !» . . . Κλέφτουνε καὶ μᾶς λένε πῶς διαβάζουνε . . .

Ὁ ἱερεὺς κάμνει ὅτι δὲν ἀκούει.

Αἴφνης, εἰς ἕνα τῶν ἀγυιοπαίδων ἐπέρχεται ἡ ἰδέα νὰ βάλῃ ὀξεῖαν ὠρυγήν·

— Τὸ νοῦ σου, παπᾶ!... Θὰ σὲ βαρέσῃ!...

Ὁ παπᾶς μεταστρέφεται, βιαίως, διαμιᾶς, ἀφηνιασμένος. Ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ ἀπειλὴ ἦτο προσποιητή, οὐδεὶς δὲ ἄμεσος κίνδυνος παρίσταται, ἐπαναλαμβάνει ἀποβλέπων πρὸς τὸν ἱδρυτὴν τοῦ πανοράματος:

— Φύγε ἀμέσως!...

Καὶ κατέρχεται ταχέως τὰς βαθμίδας τῆς ἐκκλησίας, μετὰ μεγάλου θροῦ ῥάσων κινουμένων καὶ ἀνεμιζόντων, ἐνῷ ὁ ἀλήτης μεταφέρει μεμψιμοιρῶν τὸν τρίποδά του εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον, οἱ διάφοροι ὅμιλοι σχολιάζουν ποικιλοτρόπως τὸ γεγονός, ἡ δὲ ὁμὰς τῶν ἀγυιοπαίδων, διατεθεῖσα εὐθύμως ἐκ τῆς ὅλης σκηνῆς, γελᾷ παταγωδῶς κ' ἐξακολουθεῖ ἀνακραυγάζουσα ἐπὶ μακρὸν ἐν χορῷ θορυβωδέστατα, ὡς ἐν εἴδει ἐπῳδοῦ:

— Τὸ νοῦ σου, παπᾶ!... Παπᾶ, τὸ νοῦ σου!...

Μιχαηλ Μητσακης

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

Γ'.

Ἐπιτυχία τοῦ τεχνάσματος.—Λεπτομέρειαι τῆς συλλήψεως.—Μεταφορὰ τοῦ Παπουλάκη εἰς τὸ πλοῖον.—Ὁ νομάρχης καὶ τὸ πλατὺ σανίδι.—Δυσπιστία καὶ φόβος τοῦ Παπουλάκη. — Μεταφορὰ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ *Ὄθωνος*.—Ἡ βλάσφημος παραβολή.—Τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ διπλώματα.—Ἐντύπωσις ἐν Ἀθήναις.—Θλῖψις τῶν Λακώνων.—Τὸ φανταστικὸν ναυάγιον.—Ἀγανάκτησις διὰ τὴν προδοσίαν.—Ὁ Παπαβασίλαρος ἐν Σπέτσαις.—Τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ προδότου. — Κατεύνασις ἐρεθισμοῦ.—Ἀναχώρησις τοῦ στρατοῦ.—Δαπάναι τῆς ἐκστρατείας. — Ἀποθάρρυνσις Φιλορθοδόξων. — Θάνατος τοῦ Φλαμιάτου.—Μυθιστορικὴ χειροτονία.—Ἀμοιβαὶ καὶ εὐαρέσκειαι.—Οἱ ἀπολυθέντες δήμαρχοι.—Ἀμνηστεία.

Τὸ τέχνασμα ὅπερ ἐμηχανεύθησαν αἱ ἀρχαὶ ἐπέτυχε, ἐπιτηδείως ἐκτελέσαντος τοῦ Παπαβασιλάρου τὴν ἑαυτοῦ ἐντολὴν καὶ ὁ Παπουλάκης συνελήφθη τὴν 24 Ἰουνίου. Ἡ σύλληψίς του ἐγένετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ὁ ἱερεὺς Παπαβασίλαρος ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Παπουλάκην εἰς τὴν μονὴν Βοϊδονίτσης, συνοδευόμενος παρὰ τῶν ἓξ μεταμφιεσμένων χωροφυλάκων καὶ κομίζων τὸ πλαστὸν ἔγγραφον τοῦ ἐπισκόπου Ἀσσήνης, δι' οὗ προσεκαλεῖτο δῆθεν ὁ κῆρυξ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κολοκύνθιον Ὁ Χριστόφορος πεισθεὶς ἀνεχώρησε ἐκ τῆς μονῆς τὴν 23 Ἰουνίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω, ὑπὸ τοῦ ἀχωρίστου ἀπ' αὐτοῦ δοκίμου Γεωργίου Μουντρέα καὶ ὑπὸ ὀκτὼ κατοίκων τοῦ δήμου Καρδαμύλης, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν ἔνοπλοι μέχρι τινὸς πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Οἱ πιστοὶ οὗτοι συνοδοὶ ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν Μηλέαν τοῦ δήμου Λεύκτρου θεωροῦντες περιττὴν πλέον τὴν παρουσίαν των ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Χριστόφορος μετὰ τῶν χωροφυλάκων καὶ τοῦ Παπαβασιλάρου ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν. Περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐπομένης ἡμέρας 24 Ἰουνίου φθάσαντες εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ δήμου Οἰτύλου μονύδριον τοῦ Τζέγκου ἐκρύβησαν εἰς παρακειμένην χαράδραν μὲ τὴν πρόθεσιν δῆθεν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἑσπέραν τὴν πρὸς τὸ Κολοκύνθιον πορείαν, διότι τὴν ἡμέραν δὲν ἠδύναντο ἀσφαλῶς νὰ ὁδοιπορῶσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ὑπομοίραρχος Ζωγράφος προειδοποιηθεὶς ἐγκαίρως δι' ἑνὸς τῶν χωροφυλάκων ἐπὶ τούτῳ πεμφθέντος περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Χριστοφόρου ἐκ Βοϊδονίτσης καὶ περὶ τοῦ μέρους ἔνθα ἐσκόπουν νὰ διημερεύσωσι τὴν ἐπιοῦσαν, εἰδοποίησε τὸν νομάρχην Δούκαν καὶ ἐπεβιβάσθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν σταθμεύουσαν παρὰ τὸ παράλιον τῆς Καρδαμύλης γολέτταν *Ματθίλδην* ἥτις διηυθύνθη πρὸς τὸ παράλιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ δήμου Λεύκτρου. Ἐκεῖθεν ὁ ὑπομοίραρχος ἐπιβὰς τῆς λέμβου τοῦ πλοίου καὶ παραλαβὼν δέκα ὁροφύλακας μεθ' ἑνὸς ὑπαξιωματικοῦ καὶ δύο χωροφύλακας, διότι ἡ λέμβος δὲν ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ πλείονας ἄνδρας, μετέβη νύκτωρ εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Καραβοστασίου, ἐκεῖθεν δὲ πεζῇ ἐκκινήσας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὁροφυλάκων καὶ χωροφυλάκων καὶ τεσσάρων ναυτῶν ἐκ τῶν τῆς λέμβου ὡπλισμένων ἔφθασεν ἐγκαίρως παρὰ τὴν μονὴν Τζέγκου καὶ συνέλαβε τὸν Παπουλάκην, μετὰ τοῦ ὀπαδοῦ του Γεωργίου. Παραχρῆμα ἔσπευσαν νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς Καραβοστάσιον δι' ἀβάτων καὶ κρημνωδεστάτων τόπων βαδίζοντες ὅπως ἀποφύγωσι πᾶσαν μετὰ τῶν κατοίκων συνάντησιν. Εἶχεν ὅμως ληφθῆ πρόνοια ὅπως ματαιωθῇ πᾶσα τυχὸν πρὸς ἀπελευθέρωσίν του ἀπόπειρα καὶ διαταγὴ εἶχε δοθῆ πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ 5ου τάγματος νὰ πέμψῃ ἕνα λόχον εἰς τὸ χωρίον Οἴτυλον ἀπέχον μίαν περίπου ὥραν ἐκ Λιμενίου, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν μεταφορὰν τοῦ συλληφθησομένου· ἡ πρόνοια μάλιστα εἶχεν ἐπεκταθῆ καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταφορᾶς ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως, ἀφελέστατα δὲ ὁ νομάρχης γράφει ἐν τῇ ἐκθέσει του ὅτι ὁ ὑπομοίραρχος εἶχε παραλάβει «καὶ ἓν πλατὺ σανίδι ἵνα χρησιμεύσῃ ὅπως μεταφερθῇ δέσμιος ἐπ' αὐτοῦ ὁ Παπουλάκης, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ὑπομοίραρχον». Ἀλλὰ δὲν παρέστη ἀνάγκη

Digitized by Google

καταφυγῆς εἰς βίαια μέτρα, διότι καὶ οἱ μεταφέροντες τὸν συλληφθέντα οὐδένα καθ' ὁδὸν συνήντησαν, καὶ ὁ Παπουλάκης οὐδεμίαν ἔδειξεν ἀντίστασιν. Θῦμα γενόμενος τῆς εὐπιστίας του ἐν ἡμέραις παραδόξως καθ' ἃς κατείχετο ὑπὸ μεγίστης δυσπιστίας, διότι μὴ ἔχων πεποίθησιν οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς μάλιστα πιστοὺς αὐτῷ καὶ ἀφωσιωμένους ἐξήρχετο νύκτωρ ἐκ τῆς μονῆς ἔνθα ἐκρύπτετο καὶ ἐκοιμᾶτο ἐν ὑπαίθρῳ εἰς ἄγνωστα μέρη, καθὰ βεβαιοῖ ἐν ἀναφορᾷ του ὁ ἔπαρχος Οἰτύλου, ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἔπεσεν εἰς παγίδα ἀπεθαρρύνθη καὶ παρεκάλεσε τοὺς χωροφύλακας νὰ μὴ τὸν κακοποιήσωσιν. —Μεῖνε ἥσυχος, παππού, τῷ ἀπήντησαν, κανεὶς δὲν θὰ σὲ βλάψῃ· δόσε μας τὴν εὐχή σου καὶ ἂς πηγαίνωμεν. Ἅμα ἔφθασαν εἰς Καραβοστάσιον, μετηνέχθη ὁ Παπουλάκης διὰ τῆς ἀναμενούσης ἐκεῖ λέμβου εἰς τὴν κανονιοφόρον *Κανάρην*, ἐλλιμενισμένην εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Λιμενίου, διότι ἡ γολέττα *Ματθίλδη* δὲν εἶχε ἀκόμη ἀφιχθῆ, ἐπικρατούσης νηνεμίας. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τῆς *Ματθίλδης*, ἐφ' ἧς ἐπέβαινεν ὁ νομάρχης, ὁ Παπουλάκης μετηνέχθη ἐπ' αὐτῆς. Εἶτα δὲ ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς Κολοκοτρώνης μαθὼν δι' ἐκτάκτου ἀγγελιαφόρου τὴν σύλληψιν τοῦ Παπουλάκη διέταξε τὸ ἀτμόπλοιον *Ὄθωνα* νὰ μεταβῇ ὅπως παραλάβῃ τὸν συλληφθέντα καὶ μεταφέρῃ εἰς Γύθειον, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ *Ὄθων* καταπλεύσας εἰς Γύθειον τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ἀπέπλευσε τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Πειραιᾶ φέρων τὸν Παπουλάκην, συνοδευόμενον παρὰ τοῦ ταγματάρχου καὶ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ εἰς Λακωνίαν στρατοῦ Σούτσου καὶ φρουρούμενος παρὰ τῶν συλλαβόντων αὐτὸν ἒξ χωροφυλάκων. Ὁ Παπουλάκης, ὅστις κατ' ἀρχὰς εἶχε πολὺ πτοηθῆ ἐκ τοῦ φόβου ὅτι εὐθὺς ὡς ἤθελε περιέλθει εἰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας ἤθελε θανατωθῆ, ἀπέκτησε βαθμηδὸν θάρρος καὶ ἔδειξε μάλιστα ἰταμότητα καὶ προπέτειαν. Διηγοῦνται ὅτι ὅτε κατέπλευσε τὸ ἀτμόπλοιον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γυθείου ὁ ἀρχηγὸς Κολοκοτρώνης καὶ τινες τῶν ἀξιωματικῶν ἀνῆλθον ἐπ' αὐτοῦ νὰ τὸν ἴδωσιν:—Πῶς σοῦ φαίνεται, παπούλη, *ἡ καρότσα τοῦ διαβόλου;* ἠρώτησεν εἷς ἀξιωματικὸς τὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εὑρισκόμενον Παπουλάκην, αἰνιττόμενος τὴν ὀνομασίαν ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὰ ἀτμόπλοια, δι' ὧν βεβαίως πρώτην φορὰν καὶ κατ' ἀνάγκην ἐταξείδευεν. Ὁ μοναχὸς ἐσίγα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐρεθισθεὶς ἐκ παρομοίων τινῶν ἐρωτήσεων εἶπε μεγαλοφώνως ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἐχλευάσθη μετὰ τὴν σύλληψίν του παρὰ τῶν Ἰουδαίων. Τὴν βλάσφημον ταύτην παραβολὴν ἀκούσας ὁ παριστάμενος εὐσεβὴς Γενναῖος ὠργίσθη καὶ σφόδρα ἤλεγξε τὸν Χριστόφορον διὰ τοὺς λόγους του καὶ τὰ ἔργα του. Ὁ συλληφθεὶς ὀπαδός του ἐτέθη ὑπὸ ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῆς κορβέττας *Ἀμαλίας*. Ἐν ἐπιστολῇ ἰδιωτικῇ πεμφθείσῃ πρὸς τὸν νομάρχην Ἀρκαδίας ἐκ Γυθείου παρὰ «τιμίου, ἀξιοπίστου καὶ φιλαλήθους προσώπου», ἧς ἀντίγραφον διεβίβασεν ὁ ῥηθεὶς νομάρχης πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἀναφέρεται ὅτι «ὁ ὑπομοίραρχος ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ πλάνος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μίαν μικρὰν τσάνταν περιέχουσαν τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς Ἑταιρίας, τὴν ὁποίαν εἶχε παραδώσει πρὸ ἡμερῶν τινων εἰς κάποιον ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Καρδαμύλης», καὶ ὅτι «ἐστάλη ἀπόσπασμα διὰ νὰ κάμῃ κατ' οἶκον ἔρευναν καὶ ἐλπίζεται βεβαίως ἡ σύλληψις τῶν ἐγγράφων τούτων, ἐπάνω του δὲ εὗρον διπλώματα διάφορα τῆς Ἑταιρίας, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχε διανείμει πολλὰ εἰς τοὺς πιστοτέρους ὀπαδούς του, καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε γραμμένα μὲ γλῶσσαν ἀριθμοστοιχειοθετημένην(;;) πολὺ διαφορετικώτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα». Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ὑπομοιράρχου καὶ ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τοῦ νομάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν οὐδεμία γίνεται μνεία περὶ κατασχέσεως τοιούτων ἐγγράφων.

Τὸ ἄγγελμα τῆς συλλήψεως τοῦ Χριστοφόρου ἐνεποίησεν εὐφρόσυνον ἐν Ἀθήναις ἐντύπωσιν, σφόδρα δ' ἐχάρησαν πάντες οἱ φίλοι τῆς τάξεως· θεωρήσαντες εὐλόγως μετὰ τοῦτο λήξασαν τὴν ἐν Λακωνίᾳ στάσιν. Αἱ ἀντίθετοι πρὸς τοὺς ῥωσσόφρονας ἐφημερίδες, προεξαρχούσης τῆς *Ἀθηνᾶς*, δὲν παρέλειψαν νὰ σκώψωσιν αὐτοὺς διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Χριστοφόρου, ὃν ἀπεκάλουν *τοῦ Ναπισμοῦ κολώναν* εἰς τινας στίχους ἀναμεμιγμένους εἰς τ' ἄρθρα, κατὰ τὰ περίεργα δημοσιογραφικὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς. Ἀλλ' ὅλως ἀντίθετος ἦτο ἡ ἐν Λακωνίᾳ προξενηθεῖσα ἐντύπωσις. Ἡ εἴδησις αὐτόθι ἐνεποίησε λύπην καὶ κατάπληξιν· «Ἡ σύλληψις τοῦ λαοπλάνου ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν, γράφει ὁ νομάρχης Λακωνίας, καὶ δύναμαι νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ Λακωνία ἐπενθηφόρησεν, εἰ καὶ ἐπροσποιοῦντο ὅτι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὰς συνεπείας ἑνὸς καταστρεπτικοῦ πολέμου.» Παρὰ τοῖς χυδαίοις ἐπεκράτει ἀκράδαντος πεποίθησις ὅτι ἀνθρωπίνη δύναμις δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ συλλάβῃ τὸν ἅγιον καὶ θαυματουργὸν μοναχόν· μετὰ δὲ τὴν σύλληψίν του φήμη διεδόθη ὅτι τὸ μεταφέρον αὐτὸν πλοῖον ἐναυάγησε καὶ ὅτι μόνος ὁ Χριστόφορος διεσώθη, συνέρρεον δὲ εἰς τὸ παράλιον οἱ Λάκωνες ὅπως ἴδωσι τὸν θείᾳ δυνάμει ἐλευθερωθέντα μοναχόν, ἀλλ' ἐπέστρεφον κατηφεῖς. Ἐν Μεσσηνίᾳ ὅμως ἀπεναντίας μετὰ χαρᾶς ἠκούσθη ἡ εἴδησις τῆς συλλήψεως καὶ πλήρης ἐπανῆλθε γαλήνη εἰς τὰ πνεύματα, κατὰ δὲ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ νομάρχου, τὸ ἐμπόριον τῶν Καλαμῶν ἐπανέλαβεν εὐθὺς ζωηροτέραν τὴν κίνησίν του, ἐπανέφερον τὰς περιουσίας των ὅσοι δὲν εἶχον πράξει τοῦτο

Digitized by Google

πρότερον καὶ ἐπεδόθησαν εἰρηνικῶς εἰς τὰ ἔργα των.

Ἰδιαίτατα ἔτρωσε τὴν φιλοτιμίαν τῶν Λακώνων ἡ προδοσία τοῦ Παπαβασιλάρου Πάντες γενικῶς ἐπίστευον καὶ ἐκαυχῶντο ὅτι οὐδείς ποτε ἤθελεν εὑρεθῇ Λάκων νὰ παραδώσῃ τὸν καταζητούμενον μοναχὸν εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας καὶ μάλιστα ἀντὶ ἀμοιβῆς χρηματικῆς, ὅτε δὲ κατ' ἀρχὰς διεδόθη ὅτι ὁ προδότης ὑπῆρξε Σκανδάλαρός τις οἱ Κολοκυνθιανοὶ μετέβησαν εἰς τὰ χωρία Χαργιας καὶ Πύργου τοῦ δήμου Οἰτύλου καὶ ἐζήτουν τὴν συνδρομήν των ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἐγνώσθη τίς ἦτο ὁ ἀληθὴς προδότης, σφοδροτάτη ἠγέρθη κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησις Ὁ ἱερεὺς ἐκ φόβου ἀπεδήμησεν ἀμέσως ἐκ Λακωνίας καὶ μετέβη εἰς Ἀθήνας ὅπως παραλάβῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβήν, συνίστα δὲ ὁ νομάρχης Λακωνίας ἐν τῇ ἐκθέσει του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν νὰ διορισθῇ στρατιωτικὸς ἱερεὺς εἴς τι τάγμα ἢ εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Νεοκάστρου, ἐπειδὴ ἐπὶ πολλὰ ἴσως ἔτη δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν πατρίδα του. Τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν συμπατριωτῶν του συνεμερίζοντο καὶ οἱ ἁπανταχοῦ ὀπαδοὶ τοῦ Παπουλάκη, ἀναφέρει δὲ ὁ ἔπαρχος Σπετσῶν ἐν ἐγγράφῳ αὐτοῦ πρὸς τὸν Νομάρχην Ἀργολίδος ὅτι προσορμισθέντος τυχαίως εἰς Σπέτσας κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ πλοίου, ἐν ᾧ εὑρίσκετο ὁ Παπαβασίλαρος, πλῆθος λαοῦ συνήχθη εἰς τὸ παράλιον μὲ προθέσεις ἐχθρικωτάτας· διὸ ἡ ἀρχὴ ἐδέησε νὰ ἐπεμβῇ καὶ παραλαβοῦσα τὸν ἱερέα ἐκράτησεν αὐτὸν ὑπὸ φρουρὰν εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον ἐφ' ὅσον τὸ πλοῖον ἔμεινεν αὐτόθι προσωρμισμένον, καὶ πάλιν διὰ φρουρᾶς τὸν ἐπεβίβασε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀπόπλου. Καὶ τότε μὲν δὲν ἐκακοποιήθη, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ἕως τέλους ν' ἀποφύγῃ τὸν εἱμαρμένον κλῆρον καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐδολοφονήθη παρά τινος νέου. Αἱ ἐφημερίδες ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἱερέως, οὐ μόνον ἐχάρη μαθὼν τὸν φόνον τοῦ ἐναγοῦς υἱοῦ του, ἀλλὰ καὶ προσέφερε σπαρτιατικώτατα δύο ταλλήρων ἀμοιβὴν εἰς τὸν κομίσαντα αὐτῷ τὴν εἴδησιν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καθὰ προστίθησιν ἡ ἀναφέρουσα τὸν φόνον του ἐφημερίς, ὁ νέος τὸν ἐφόνευσεν ἐκδικούμενος τὴν οἰκογενειακήν του τιμήν, ἐπειδὴ ὁ Παπαβασίλαρος εἶχε βιάσει πρό τινος χρόνου τὴν ἀδελφήν του! Ὥστε φαίνεται ὅτι ὁ αἰδεσιμώτατος ἔφερεν οὐκ ὀλίγα βάρη ἐπὶ τῆς ἱερᾶς του συνειδήσεως καὶ ἡ ἐπίγειος τιμωρία του ἦτο ἀνταξία τῶν πράξεών του.

Ὅσον σφοδρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ λύπη τῶν Λακώνων διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ τόσον προσφιλοῦς αὐτοῖς κήρυκος, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ οὐχ ἧττον ἤρχιζε νὰ μετριάζηται, ἐκλιπούσης δὲ τῆς ἀφορμῆς καὶ τῆς ἀδιακόπου ὑποκινήσεως, ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων βαθμηδὸν κατηυνάσθη. Ἰδέαι συνετώτεραι ἤρχισαν νὰ ἐπικρατῶσι, πολλὰ δημοτικὰ συμβούλια διὰ ψηφισμάτων αὐτῶν διετράνωσαν τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς των πρὸς τὸν θρόνον καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτῶν πρὸς τὰ καθεστῶτα, πολλοὶ δὲ ἔγκριτοι ἰδιῶται ἐκ τῶν δυτικῶν δήμων τῆς Λακωνίας συμμετασχόντες τῶν ταραχῶν καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοφόρου στασιαστικῶν ἐπιδείξεων, μετακληθέντες προσῆλθον εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπικαλούμενοι τὴν ἐπιείκειαν τῆς Κυβερνήσεως. «Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη παραφορὰ τῶν Λακώνων, γράφει ἐν ποιητικῇ μεταφορᾷ ὁ νομάρχης Λακωνίας εἰς τὴν γενικὴν αὐτοῦ ἔκθεσιν, ὁμοιάζει τοὺς εἰς τὴν πολυομβρίαν μὲ ὁρμὴν ῥέοντας χειμάρρους καὶ ἅμα τὸ αἴτιον τῆς παραφορᾶς των καὶ τῆς θρησκευτικῆς των μέθης ἐξέλιπε, κατηυνάσθη τὸ ἐξημμένον αἴσθημά των καὶ ὁ χρόνος θέλει κάμει νὰ ἐξαλειφθῇ ὁλοσχερῶς ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Λακώνων καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα ὑπὲρ τοῦ λαοπλάνου». Ἔνοπλος συνάθροισις οὐδαμοῦ ὑπῆρχε πλέον καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐκ φόβου ἕως τότε ὠχυρωμένοι κάτοικοι τοῦ Κολοκυνθίου, τῶν Πηγαδίων καὶ τῶν Ἀλτομυρῶν μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Χριστοφόρου παρήτησαν τὴν ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ ἀνέλαβον τὰ εἰρηνικά των ἔργα. Ἡ παρουσία ἄρα τοῦ στρατοῦ δὲν ἦτο πλέον ἀναγκαία, συνέστησαν δὲ μόνον αἱ ἀρχαὶ τὴν ταχεῖαν ἐνίσχυσιν τῶν διαφόρων ἐν τῇ χώρᾳ σταθμῶν τῆς χωροφυλακῆς καὶ αἱ πεμφθεῖσαι ἐκτάκτως στρατιωτικαὶ δυνάμεις βαθμηδὸν ἀπεσύρθησαν. Ἐπαναλαμβάνω δ' ἐνταῦθα ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Λακωνίᾳ διαμονῆς του ὁ στρατὸς ἐτήρησεν ἐφεκτικὴν καὶ ἐπιτηρητικὴν στάσιν. Στρατιωτικαὶ κινήσεις ἐγένοντο ἐλάχισται, πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Λακωνίας κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου ὅτε ἤκμαζεν ὁ ὑπὲρ τοῦ Παπουλάκη ἐνθουσιασμός, ἐξετελέσθησαν δὲ αὗται δι' ἀποσπασμάτων οὐχὶ πολυαρίθμων, εἰλημμένων κυρίως ἐκ τῶν ταγμάτων τῆς ὀροφυλακῆς. Ὁ δὲ Γενικὸς Ἀρχηγὸς Κολοκοτρώνης παρέμεινε διαρκῶς σχεδὸν ἐν Γυθείῳ, ἐνεργῶν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν πρὸς σύλληψιν τοῦ ταραξίου καὶ πρὸς κατεύνασιν τῶν πνευμάτων δι' ἠπίων μέσων. Ὁ στρατὸς εἶχεν ἐνισχυθῇ καὶ διὰ 393 στρατολογηθέντων ἐν συνόλῳ ἐθνοφυλάκων, ἐξ ὧν 200 διετέλεσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Πιερράκου, 50 ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Πετροπουλάκη καὶ κατόπιν τοῦ ταγματάρχου Σταρογιάννη, 15 ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γιαννούτσου Δομέστικου, 8 ὑπηρέτουν ὡς φρουρὰ τοῦ προσωρινοῦ νομάρχου Λακωνίας Δούκα Κ. Δούκα καὶ 100 ἐστρατολογήθησαν κατ' ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργείου. Πάντες οὗτοι ἀπελύθησαν λαβόντες μετὰ τῶν ἐν Καλάμαις στρατολογηθέντων καὶ ὑπηρετησάντων

Digitized by Google

ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γ. Καπετανάκη, Γρ. Κορφιωτάκη καὶ Σχινᾶ δραχ. 17,525.75. Τὰ ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας ἐν συνόλῳ συνεποσώθησαν εἰς δραχ. 36,043,78, ἤτοι:

Εἰς μισθοδοσίαν ἐθνοφυλάκων	δραχ.	17,525.75
Εἰς σιτηρέσια τῶν προσελθόντων αὐθορμήτως ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Ματάλαν, Σπυρ. Κοπανίτσαν, Α. Κορφιωτάκην, Μελετόπουλον (εἰς Καλάμας).	»	1,542.28
Εἰς ἀμοιβὴν Παπαβασιλάρου	»	6,000.—
Εἰς ἀμοιβὴν τῶν συντελεσάντων πρὸς σύλληψιν τοῦ Χριστοφόρου στρατιωτικῶν	»	7,416.—
Εἰς διάφορα ἔκτακτα ἔξοδα τῶν ἀρχῶν	»	3,559.75
	Ἐν ὅλῳ δραχ.	36,043.78

Διὰ τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο ἐζητήθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἰδιαιτέρα πίστωσις.

Ἡ σύλληψις τοῦ Χριστοφόρου καὶ ἡ καταστολὴ τῆς ἐν Λακωνίᾳ στάσεως συνήργησεν ὡς ἦτο ἑπόμενον εἰς τὴν βαθμιαίαν κατεύνασιν τῆς ἐξάψεως, πανταχοῦ ὅπου ὑπῆρχεν ἐρεθισμὸς πνευμάτων ἕνεκα τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοφόρου καὶ τῆς διαδόσεως τῶν ἀρχῶν τῶν Φιλορθοδόξων. Οἱ πολυπληθεῖς καλόγηροι καὶ οἱ Ἑταῖροι συνεταράχθησαν, κατεβόησαν ἐν κρυπτῷ ἴσως ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ καὶ τῇ ἱεροσυλίᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' οὐδὲν ἔπραξαν κατανοήσαντες ὅτι δὲν ἦτο εὔκολον πρᾶγμα ἡ κατὰ τῆς ἀρχῆς ἀντίστασις. Κατὰ σύμπτωσιν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Χριστοφόρου, ἤτοι περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου ἀπεβίωσεν ἐντὸς τῶν φυλακῶν Πατρῶν, ἔνθα ἐκρατεῖτο ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλορθοδόξων Κοσμᾶς Φλαμιάτος, νοσήσας ὁ ἀτυχὴς ἢ καὶ καταβληθεὶς ἴσως ἐκ μαρασμοῦ. Οἱ μετ' αὐτοῦ κρατούμενοι μοναχοὶ μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του ἐχειροτόνησαν αὐτὸν μοναχὸν μεγαλόσχημον ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς, ὡς τοιοῦτος δ' ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη. Ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς ἐπετράπη ἡ μυθιστορικὴν χροιὰν ἔχουσα χειροτονία αὕτη, περὶ ἧς διεξήχθη κατόπιν μεγάλη ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν ἀρχῶν καὶ εὐλόγως τὸ Ὑπουργεῖον ἤλεγξε τὰς ἐπιτοπίους τῶν Πατρῶν ἀρχὰς διὰ τὴν ὀλιγωρίαν. Τοιουτοτρόπως οἱ Φιλορθόδοξοι στερηθέντες τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ τοῦ ἐπισημοτάτου αὐτῶν ὀργάνου ἀπεδειλίασαν καὶ οὐδὲν ἔδειξαν ἔκτοτε σημεῖον ζωῆς.

Ἡ κυβέρνησις μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ παῦσιν τῶν ἐν Λακωνίᾳ ταραχῶν προέβη εἰς τὴν ἀμοιβὴν πάντων τῶν συντελεσάντων εἰς τὴν καταστολὴν αὐτῶν. Εἰς τὸν ὑπομοίραρχον Ζωγράφον ἀπενεμήθη χρηματικὴ ἀμοιβὴ ἐκ δραχ. 1500, ἀνὰ 800 δὲ δραχμῶν εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ συλλαβόντας τὸν Παπουλάκην ἓξ χωροφύλακας· ἀπενεμήθη προσέτι χρηματικὴ ἀμοιβὴ ἴση πρὸς δύο μηνιαῖα τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ των εἰς τὸν ἐπιλοχίαν τοῦ 4ου λόχου τοῦ 5ου τάγματος τῆς ὀροφυλακῆς καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὀροφύλακας καθὼς καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας ναύτας τῆς *Ματθίλδης*, οἵτινες συνώδευσαν τὸν Παπουλάκην μέχρι τῆς λέμβου, ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς συλλήψεώς του. Ἐδόθη πρὸς τούτοις διὰ Β. Διατάγματος χορηγία ἐκ 50 δραχμῶν εἴς τινα Γ. Κωνσταντάρον διὰ τὴν ἑξῆς περίεργον αἰτίαν: «λόγῳ συνδρομῆς καὶ πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων τῆς ἰάσεως τῆς πληγῆς, ἣν ὑπέστη τυχαίως ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ τῶν ἐξελθόντων μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου ἐθνοφυλάκων ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια.» Πρὸς τὸν προσωρινὸν νομάρχην Λακωνίας, τὸν νομάρχην Μεσσηνίας, τοὺς βουλευτὰς τοῦ νομοῦ, τοὺς δημάρχους τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς φάλαγγος καὶ πρὸς πολλοὺς κληρικοὺς καὶ ἰδιώτας συντελέσαντας εἰς τὴν εὐδοκίμησιν τῶν ἐνεργειῶν τῆς κυβερνήσεως ἀπενεμήθη ἔπαινος καὶ βασιλικὴ εὐαρέσκεια διὰ τῶν ἀπὸ 13 Αὐγούστου Β. Διαταγμάτων δημοσιευθέντων εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 33 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξεδόθη διάταγμα ἐκφράζον τὴν βασιλικὴν εὐαρέσκειαν εἰς πάντας συλλήβδην τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Καλαμῶν, ἔχον δὲ ὡς ἑξῆς:

ΟΘΩΝ κτλ.

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἐν Μεσσηνίᾳ συμβάντα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην Μαΐου οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Καλαμῶν ἔδωκαν δείγματα ζήλου, ἀφοσιώσεως καὶ συνέσεως, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ ἐκφράζομεν τὴν Ἡμετέραν εὐαρέσκειαν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Καλαμῶν.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργὸν ἀνατίθεται ἡ δημοσίευσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Αὐγούστου 1852.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ἡ Βασίλισσα

ΑΜΑΛΙΑ

Ρ. ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ.

Τὸ διάταγμα τοῦτο δημοσιευθὲν πανηγυρικῶς προὐξένησε ἄκραν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Καλαμῶν.

Δὲν ὠλιγώρησε δὲ ἡ κυβέρνησις, ἀφοῦ ἀντήμειψε τοὺς ὑπὲρ τῆς τάξεως ἐργασθέντας νὰ τιμωρήσῃ τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν παράτασιν τῶν ὀχλαγωγιῶν καὶ ὑποδαυλίσαντας παντοιοτρόπως τὴν πυρὰν τῆς στάσεως, οἵτινες ἦσαν τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοκατάκριτοι ὅσῳ μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ δημοτικοῦ ἀξιώματος δι' οὗ περιεβάλλοντο. Ἀπελύθησαν λοιπὸν οἱ δήμαρχοι Καρδαμύλης καὶ Καρυουπόλεως, ὁ εἰδικὸς πάρεδρος τοῦ χωρίου Καρβελᾶ τοῦ δήμου Μαλευρίου καὶ ὁ ἀστυ-

Digitized by Google

νόμος τοῦ δήμου Καρδαμύλης. Ἡ ἔκθεσις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν πρὸς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, δι' ἧς ἐζητεῖτο ἡ ἀπόλυσις τῶν ἀνωτέρω, πολλὰ τὰ περίεργα ἀποκαλύπτει περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν δημοτικῶν αὐτῶν ἀρχόντων. Οὕτω περὶ τοῦ δημάρχου Καρδαμύλης λέγει ὅτι «ἠδύνατο πολλάκις νὰ συλλάβῃ τὸν Χριστόφορον, καὶ δὲν τὸν συνέλαβεν· ἠδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν εἰς τὸν δῆμον του ὁρμὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστοφόρου, ἀπεναντίας δὲ διηρέθιζε καὶ ὑπεκίνει τοὺς δημότας του, ἀναβὰς ἐπὶ βήματος καὶ δημηγορήσας ἐνώπιον πολυπληθεστάτου ἀκροατηρίου καὶ ἀποκαλῶν αὐτὸν ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ, προτρέπων δὲ τοὺς παρεστῶτας ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐν γνώσει αὐτοῦ μετὰ τὴν απομάκρυνσίν του ὁ Χριστόφορος ἐκρύπτετο οὐ μακρὰν τοῦ δήμου Καρδαμύλης καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς συλλήψεώς του ὁ δήμαρχος ἔστελλεν αὐτῷ τροφάς» Περὶ δὲ τοῦ εἰδικοῦ παρέδρου τοῦ Καρβελᾶ ἡ ἔκθεσις λέγει ὅτι ἦτο τόσον ἐνθουσιώδης ὀπαδὸς τοῦ Χριστοφόρου, ὥστε ἐσχημάτιζεν *ἀναθέματα* ἐκ λίθων κατὰ τῶν διωκτῶν του!

Παρεκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ἀπειροπληθεῖς ἦσαν οἱ ἰδιῶται οἱ παρεκτραπέντες εἰς πολλὰς ἀξιοποίνους πράξεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Λακωνίᾳ ταραχῶν, καθ' ὧν ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ δικαίως ἡ ἐκ τοῦ νόμου τιμωρία. Ἡ κυβέρνησις ὅμως πειθομένη εἰς τὰς ἔμφρονας εἰσηγήσεις τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν ἔδειξε συνετὴν ἐπιείκειαν καὶ ἀντὶ νὰ προβῇ εἰς πολυαρίθμους συλλήψεις, αἵτινες καὶ δυσχερεῖς θὰ ἦσαν καὶ θὰ παρέτεινον τὸ κράτος τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς ἐξάψεως ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἠμνήστευσεν ἅπαντας. Τὸ περὶ τούτου Β. Διάταγμα ἀπὸ 9 Αὐγούστου, δημοσιευθὲν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τὴν 22 ἰδίου μηνὸς ἀπένειμεν ἀμνηστείαν εἰς πάντας «τοὺς λαβόντας μέρος εἰς τὰ κατὰ τὴν Λακωνίαν τελευταῖα στασιαστικὰ κινήματα» ἐξῄρει δὲ τῆς ἀμνηστείας τοὺς αὡς πρωταιτίους καὶ ἀρχηγοὺς τῶν κινημάτων τούτων ἀναφανέντας καὶ εἰς ἐγκληματικὰς πράξεις ἐξοκείλαντας Χριστόφορον μοναχόν, τὸν καὶ Παπουλάκην καλούμενον, τὸν ἐξ Οἰτύλου Μανδραγόραν ἱερέα, τὸν ἐκ Λαγκάδος τοῦ δήμου Λεύκτρων δημαρχεύοντα πάρεδρον Κτηναβέαν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εὐστράτιον, τὸν ἐκ Πύργου τοῦ δήμου Οἰτύλου Πουλίκον Σκλαβουνάκον, τὸν ἐκ Μαυλερίου, ἐκ τοῦ χωρίου Καρβελᾶ Βασίλειον Ζερβομπεάκον, τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Μαντινείας Γεώργιον Πιερέαν Καπετανάκην, τὸν ἐκ Πηγαδίων τοῦ δήμου Ἀβίας Ἀθανάσιον Φάσον καὶ Νικόλαον Μαυροειδῆν καὶ τὸν ἐκ Μεγάλης Καστάνιας τοῦ δήμου Λεύκτρου Κωνσταντῖνον Δουράκην.»

(*Ἕπεται συνέχεια*). ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ὁ Λέων Διάκονος, ἰδὼν αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἐπαφῆκε περιεργοτάτην εἰκόνα τοῦ ἀρχηγέτου τούτου τῆς βασιλευούσης ἐν Ῥωσίᾳ δυναστείας. Εἶχε, λέγει, τὸ ἀνάστημα μέτριον, τὰς ὀφρῦς δασείας, τοὺς ὀφθαλμοὺς γλαυκούς, τὴν ῥῖνα σιμήν, τὸ γένειον ἀραιὸν καὶ τὸν μύστακα πυκνὸν καὶ μακρότατον. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἦν σχεδὸν φαλακρά, ἀλλ' ἑκατέρωθεν ἐκρέματο βόστρυχος, ἐμφαίνων τὸ ἐπιφανὲς τοῦ γένους· ἔφερεν ἐσθῆτα λευκὴν καὶ χρυσᾶ ἐνώτια μετὰ δύο μαργάρων καὶ λίθου ἄνθρακος ἐν τῷ μέσῳ, ἦν δὲ ἡ ὅλη αὐτοῦ ὄψις σκυθρωπὴ καὶ τραχεῖα.

Καθήμενος ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τοῦ ἀκατίου καὶ ἀλλάξας ὀλίγας μετὰ τοῦ Βασιλέως λέξεις, ἐπανῆλθεν εἶτα εἰς Δορύστολον, ὅθεν ἀπέδωκε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ διέπλευσεν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην· ἀλλ' οἰκτρὸν ὑπῆρχε τὸ τέλος τοῦ ἀνδρός, καθ' ὅσον ἐνεδρεύοντες Πετσενέγοι κατέσφαξαν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, οὕτως ὥστε ὀλίγοι μόνον ἐκ τῆς κραταιᾶς ἐκείνης στρατιᾶς διεσώθησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης, καταβαλὼν ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν τὸν ἀγέρωχον ἐκεῖνον πολέμιον, ἀνακτήσας τὴν Βουλγαρίαν, καὶ μετονομάσας τὸ Δορύστολον Θεοδωρούπολιν, κατὰ τὸν Καλλίνικον μάρτυρα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ἐτέλεσε θρίαμβον πολυτελῆ, καὶ τοῦ Τσάρου Βορὶς καταθέντος τὰ βασιλικὰ παράσημα, ἤτοι τὴν περιπόρφυρον καὶ διὰ χρυσοῦ καὶ μαργάρων κατάστικτον τιάραν, τὴν ἁλουργὸν ἐσθῆτα καὶ τὰ κοκκοβαθῆ πέδιλα, ἀνέδειξεν αὐτὸν Μάγιστρον, διοικήσας πλέον τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἐπαρχίαν Βυζαντινήν.

Οἱ Ῥῶσοι μετὰ τὸ δεινὸν τοῦτο πάθημα, ἐσεβάσθησαν τὰς σπονδὰς μέχρι τοῦ ἔτους 988, ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ Σβιατοσλαύου Βλαδίμηρος ἀπετάχθη τὴν θρησκείαν τῶν Ἄζων. Κατὰ τὸν Νέστορα, Μωαμεθανοί, Ἰουδαῖοι, Δυτικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι ἀπέστειλαν αὐτῷ Πρέσβεις, ὅπως προσοικειωθῶσιν αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέκλινε πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἣν ἐπρέσβευε καὶ ἡ προμήτωρ αὐτοῦ Ὄλγα. Παραδόξως ὅμως ἐνόμισεν ἀξιοπρεπέστερον ἵνα τὴν νέαν ταύτην θρησκείαν κατακτήσῃ διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ ξίφους· ὅθεν ἐπῆλθε μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Χερσῶνος. Ἀλλὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Βασιλείου Β'. περισπωμένου ὑπὸ τῆς μεγάλης στάσεως τοῦ Βάρδα Φωκᾶ, ἡ πόλις ἐγκατελείφθη εἰς ἑαυτήν, καὶ αὐθορμήτως παρεδόθη. Τότε

Digitized by Google

δ' ἐβαπτίσθη ἐν αὐτῇ ὁ Βλαδίμηρος, ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Βασιλείου Ἄνναν, ἀπέδωκε τὴν Χερσῶνα, καὶ σπουδαίαν ἀπέστειλεν, ἐν τῷ κατὰ τῶν στασιαστῶν ἀγῶνι, ἐπικουρίαν εἰς τὸν Βασιλέα, διαμείνας πιστὸς αὐτοῦ σύμμαχος μέχρι θανάτου, ἐνῷ πᾶσα ἡ Ῥωσία ὑπετάγη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι, θανόντων τοῦ Βλαδιμήρου καὶ τῆς Ἄννης, συγγενής τις αὐτοῦ, Χρυσόχειρ καλούμενος, ἐπεχείρησε τῷ 1024 μικρὰν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπιδρομήν, ἀλλὰ προσβληθεὶς περὶ τὴν Λῆμνον ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν, ὁλοσχερῶς κατεστράφη· ὥστε ἀδιατάρακτος ἀπέμεινεν ἡ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν εἰρήνη μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Μονομάχου.

Ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν περιήλθομεν, ἤτοι περὶ τὰ μέσα τοῦ 1043, ἐκραγείσης ἔριδος ἐν τῇ βασιλευούσῃ, ἐφονεύθη ἐπιφανής τις Ῥῶσος. Διψῶν δ' ἐπὶ τούτῳ ἐκδίκησιν ὁ τότε μέγας Δοὺξ Ἰαροσλαῦος ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ Βυζαντίου στρατιὰν δεκακισμυρίων ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βλαδίμηρον, ὅστις κατέπλευσε διὰ μονοξύλων εἰς τὸν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου λιμένα τοῦ Φάρου. Ὁ Μονομάχος μαθὼν τὸ γεγονός, ἀπέστειλεν ἀμέσως Πρέσβεις, δι' ὧν ἐπρότεινε πᾶσαν δικαίαν ἀποζημίωσιν, ἀλλ' ἀπεβλήθησαν οὗτοι μετ' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ὥστε ὁ Βασιλεύς, διασκορπίσας τοὺς Ῥώσους ἐμπόρους εἰς τὰ μεσόγεια θέματα, πρὸς παρακώλυσιν πάσης ἐπιβουλῆς, ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ παντὸς τοῦ στόλου καὶ ἱππικῆς δυνάμεως κραταιᾶς, ἥτις παρείπετο διὰ ξηρᾶς.

Εὐνόητος ἡ τοῦ Χαράλδου ἀγαλλίασις ἐπὶ τῇ διαδόσει τῶν εἰδήσεων τούτων· οὐ μόνον ἀκατανίκητος ἐδόκει ἡ ἐπερχομένη στρατιά, ἀλλὰ καὶ συνέκειτο ἐξ ὁμοφύλων, μεθ' ὧν διετήρει ἤδη σχέσεις τινάς, ὅθεν παρασκευασθεὶς ἐπειγόντως, κατέλιπε τὴν ἐπομένην νύκτα τὸ κρησφύγετον αὐτοῦ μετὰ τοῦ πιστοῦ Ῥαγνάρου καὶ τοῦ φιλοξένου Σχολαρίου, ὅστις μετὰ δακρύων ἐξελιπάρησε τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν. Ἀλλ' ἐπρόκειτο περὶ πορείας μακρᾶς καὶ κινδυνώδους, ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Εὐξείνου διὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, καὶ τοῦτο οὐχὶ διὰ τῶν πεπατημένων ὁδῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀρεινῶν παρόδων καὶ τῶν ἐρήμων ἀτραπῶν.

Οὐχ' ἧττον, τοῦ Ῥαγνάρου γνωρίζοντος κατὰ βάθος τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, ὡς ἐκ τῶν ποικίλων αὐτοῦ στρατειῶν, τὸ ἐγχείρημα ἐπετεύχθη ἄνευ ἀπευκταίου· καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες μετὰ ἕνα περίπου μῆνα κατέφθασαν ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀγχιάλου, ὑπὸ ῥωσικῆς μοίρας κατεχόμενον· ἀλλ' ἐκεῖ ἀνέμενον αὐτοὺς εἰδήσεις, αἴσιαι εἰς ἄκρον διὰ τὴν ἐν Βυζαντίῳ βασιλείαν, ἀλλὰ τὸν Χαράλδον περιαγαγοῦσαι εἰς ἀπόγνωσιν.

Πρὸ δύο περίπου ἑβδομάδων ὁ Μονομάχος, ἀφιχθεὶς ἐνώπιον τοῦ ῥωσικοῦ στόλου, οὐδ' αὐτὸς ἀπετόλμησε τὴν ἔφοδον, οὐδὲ τοὺς πολεμίους εὗρεν εἰς τοῦτο προθύμους, ὅθεν ὑπέβαλε νέας περὶ σπονδῶν προτάσεις· ἀλλ' ὁ Ἰαροσλαῦος ἀπήτησε τότε τρεῖς λίτρας χρυσίου δι' ἕκαστον ἄνδρα, ἤτοι 350,000,000 δραχμῶν. Ἡ αἴτησις αὕτη ἦν τοσοῦτον τερατώδης, ὥστε ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν Μάγιστρον Θεοδωροκάνον μετὰ τριῶν δρομώνων εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φάρου, ἵνα δι' ἀκροβολισμῶν παρασύρῃ τοὺς πολεμίους ἐν ἀνοικτῷ πελάγει.

Ἀλλ' ὁ μεγαλεπήβολος Ναύαρχος, παρεισδὺς εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἑπτὰ μὲν σκάφη κατέφλεξε διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός, καὶ τρία ἔπνιξεν αὐτάνδρα· ὥστε εἰσπλεύσαντος ἤδη καὶ τοῦ βασιλέως μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, οἱ Ῥῶσοι, περιδεεῖς πλέον, ἐῤῥίφθησαν ἐν τῷ μέσῳ ὑφάλων καὶ σκοπέλων, ἔνθα δεινοτάτην ὑπέστησαν φθοράν, ἔκ τε τῆς δυσχωρίας καὶ διότι συγχρόνως ἐκ τῆς ξηρᾶς προσεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐγκαίρως καταφθάντος ἱππικοῦ. Οὐ μόνον δὲ τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων ἀπέβαλον, ἀλλὰ καὶ δεκαπέντε ὅλας χιλιάδας ἀνδρῶν.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Χαράλδου, ὅστις, ἐπισκεφθεὶς τὸν Βλαδίμηρον, ἀρτίως εἰς Ἀγχίαλον καταπλεύσαντα, μετεχειρίσθη πᾶσαν αὐτοῦ τὴν εὐγλωττίαν πρὸς ἔξαρσιν τοῦ κατεπτοημένου αὐτοῦ φρονήματος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι παρατάσεως τοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' ὁ Ῥῶσος Ἡγεμονόπαις ὀρθῶς παρετήρησεν ὅτι, ἐὰν μετ' ἀκμαίων τῶν δυνάμεων κατέληξεν εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν συμφοράν, οὐδὲν βεβαίως ἠδύνατο μετὰ τῶν εναπομεινάντων λειψάνων, ὧν ἡ διάσωσις ἦν ἤδη τὸ πρώτιστον αὐτοῦ καθῆκον.

Ὁ δὲ Ῥαγνάρος, καίτοι μετὰ τοῦ Χαράλδου συμπαθῶν, οὐχ ἧττον ἔῤῥεπε πάντοτε πρὸς τὴν δεισιδαιμονίαν.

— Συμμερίζομαι τὴν θλῖψίν σου, ἔλεγεν αὐτῷ μετὰ τὴν ἐν λόγῳ δεξίωσιν, ἀλλ' ἡ Μοῖρα σοὶ παρέχει μάθημα διδακτικόν· ἀφ' ὅτου ἐστράφης κατὰ τοῦ Κράτους, διαρκῶς ἀποτυγχάνεις. Ἡ φήμη περιλαλήσασα τὸ κλέος τοῦ τολμηροῦ Στρατάρχου, σὲ ἀποκηρύττει ὡς στασιαστήν.

— Ἴσως ἔχεις δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀπηύδησα πλέον. Ὁριστικῶς καταλείπω τὰς προσφιλεῖς ταύτας χώρας, μεθ' ὧν συνεδέθην δι' αἵματος καρδιακοῦ. Ὁ Βλαδίμηρος ἀναχωρεῖ προσεχῶς, καὶ μετ' αὐτοῦ συναπέρχομαι.

— Πράττεις καλῶς, ὑπέλαβεν ὁ Ῥαγνάρος· οὐδὲν ἄλλο σοὶ ἀπομένει.

— Καὶ σύ;

Digitized by Google

— Σὲ ἀκολουθῶ πάντοτε.

Τῶν περισωθέντων πλοίων μὴ ἀρκούντων πρὸς ἐπιβίβασιν τῶν ἐπιζησάντων, ὁ Βλαδίμηρος διήρεσεν εἰς δύο τὴν δύναμιν αὐτοῦ· καὶ τὸ μὲν πολὺ ἀπέστειλε διὰ ξηρᾶς, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπεχείρησε τὸν διὰ τοῦ Εὐξείνου ἀνάπλουν, παραλαβὼν τόν τε Χαράλδον καὶ τὸν Ῥαγνάρον. Ἀλλ' ἐπέκειντο ἔτι δειναὶ διὰ τοὺς Ῥώσους δοκιμασίαι.

Οἱ διὰ ξηρᾶς βαδίζοντες εὑρίσκοντο περὶ τὴν Βάρναν, ὅτε προσεβλήθησαν αἴφνης ὑπὸ τοῦ αὐτόθι στρατηγοῦντος Κατακαλὼν Κεκαυμένου, καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐφονεύθησαν, ὀκτακόσιοι δέ, ζωγρηθέντες, ἀπεστάλησαν εἰς Βυζάντιον. Ὁ Καραμζῖνος, ἀκολουθῶν τὸν Νέστορα, βεβαιοῖ ὅτι πάντες οὗτοι ἐτυφλώθησαν, ἀλλ' οὐδὲν περὶ τούτου λέγει ὁ σχεδὸν σύγχρονος Κεδρηνός.

Συγχρόνως δὲ ἀπεστάλησαν καὶ εἰκοσιτέσσαρα πλοῖα κατὰ τοῦ φεύγοντος Βλαδιμήρου· ἀλλ' οὗτος, ἀδαὴς περὶ τὰ ναυτικά, ἐνεπιστεύθη τοῦ στολίσκου τὴν διοίκησιν εἰς τὸν Χαράλδον, ὅστις ἐδείχθη καὶ αὖθις ἐπάξιος τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ φήμης, καθ' ὅσον, ναυμαχίας συγκροτηθείσης πεισματώδους, ἀντέστησαν μὲν ἐπὶ μακρὸν οἱ Βυζαντινοί, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁλοσχερῶς κατεστράφησαν, τεσσάρων μὲν ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν κυριευθέντων, καὶ τῶν ἄλλων καταβυθισθέντων.

Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἦν ἀληθῶς περίδοξον, διότι τὰ Ῥωσικὰ σκάφη, εὐαριθμότερα καὶ τεταλαιπωρημένα, ἠμύνοντο ἀφ' ἑτέρου κατὰ τοῦ σκευαστοῦ πυρός· ὅθεν ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ Βλαδιμήρου, ὁρῶντος οὕτω παρ' ἐλπίδα σωζομένην τὴν τιμὴν τῶν ῥωσικῶν ὅπλων, ἀνευφημήθη δὲ ὁ Χαράλδος ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡς ἥρως καὶ ῥύστης.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τῶν ῥώσων ἐπιδρομή, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς ἁλώσεως περιεπλάκησαν εἰς ποικίλους ἐσωτερικοὺς περισπασμούς, καὶ μόλις μετὰ ἓξ αἰῶνας ἐπεφάνησαν ἐκ νέου εἰς τὸν Βόσπορον, καθ' ἣν ἐποχὴν τῆς κλεινῆς βασιλευούσης ἦρχον πλέον, ἀντὶ τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων, οἱ διάδοχοι τοῦ Προφήτου.

(Ἕπεται τὸ τέλος) ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ἐπίπλαστος μετριοφροσύνη εἶνε τὸ ταπεινότατον τῶν ψευδῶν.

*

Ἡ ἀρετὴ ὅπως ἡ ὑγεία δὲν εἶνε τὸ κύριον ἀγαθόν. Ἐπέχει μάλιστα τόπον ἀγαθοῦ χωρὶς νὰ εἶνε ἀγαθόν. Εἶνε βεβαιότερον ὅτι ἡ κακία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον δυστυχῆ ἢ ὅτι ἡ ἀρετὴ παρέχει τὴν εὐτυχίαν. Ὁ λόγος δι' ὃν ἡ ἀρετὴ καθίσταται τόσον ἐπιθυμητὴ εἶνε ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς τὴν κακίαν.

Η ΩΡΑ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ

ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Συνήθως δειπνοῦσιν εἰς τὰς ἑπτὰ ἀκριβῶς παρὰ τῷ κυρίῳ καὶ τῇ κυρίᾳ Φασουλῇ.—Ὁ κ. Φασουλῆς εἶνε ἀπὼν ἀπὸ πρωΐας καὶ μόλις τώρα εἰσέρχεται καὶ διευθύνεται εἰς τὴν τραπεζαρίαν.—Ἔχει ἀργοπορήσῃ δέκα λεπτά!!!

Ἡ Κυρια *χωρὶς νὰ τοῦ ἀφήσῃ καιρὸν νὰ προφέρῃ λέξιν.* — Ὅταν ἐκτύπησες τὸ κουδοῦνι ἐνόμισα πῶς εἶνε ὁ γιατρός.

Ὁ Κυριος *ἀνησύχως.*—Τὸν ἐπρόσμενες; Ἄρρωστη εἶσαι;

Ἡ Κυρια.—Θαρρεῖς λοιπὸν πῶς καὶ ἂν ἔχῃ κανεὶς καὶ σιδερένιαν ὑγεία 'μπορεῖ νὰ τὴν διατηρήσῃ, ὅταν δὲν ἔχῃ τὸ στομάχι του τακτικὰς ὥρας... Ἢ μήπως δὲν εἶνε ἡ χειροτέρα ἀρρώστια αὐτὴ τῆς διαρκοῦς ἀνησυχίας, τῆς ἀγωνίας; Νὰ σὲ προσμένω καὶ νὰ σιγοψήνωμαι καὶ νὰ βάζω χίλια κακὰ μὲ τὸν νοῦν: πότε πῶς σοῦ ἦλθε καμμιὰ συγκοπή, πότε πῶς σ' ἐπάτησε καμμιὰ ἅμαξα...

Ὁ *κύριος προβλέπων θύελλαν ἐξακολουθεῖ νὰ σιωπᾷ.*

Ἡ Κυρια. — Θὰ καταδεχθῆτε τοὐλάχιστον ν' ἀπαντήσετε εἰς μίαν μόνην ἐρώτησιν ποῦ θὰ σᾶς κάμω;

Ὁ Κυριος.—Ποίαν;

Ἡ Κυρια. — Ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ εἰπῆτε ἂν ἔχετε σκοπὸν νὰ ἔρχεσθε καθε βράδυ τὴν ἰδίαν ὥραν;

Ὁ Κυριος *μειλιχίως.*—Μά, γυναῖκά μου, νὰ κάθεσαι τώρα νὰ συγχύζεσαι γιατὶ ἔτυχε μιὰ φορὰ ν' ἀργήσω λιγάκι, ἀξίζει τὸν κόπον; Ἐμποδίσθηκα ἀπὸ κάποιαν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν καὶ μοῦ εἶπαν νὰ κρατήσω μυστικήν.

Ἡ Κυρια.—Καὶ ποῖος μοῦ ἐγγυᾶται ὅτι εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ λείψῃς μίαν ἑβδομάδα. Ἔτσι ἀρχίζει κανεὶς ἀπὸ δέκα λεπτὰ καὶ τελειώνει εἰς δέκα ἔτη...

Ὁ Κυριος.—Αὐτὸ δὰ ποτὲ δὲν ἔγινε!

Ἡ Κυρια.—Πῶς δὲν ἔγινε; Χθὲς βράδυ ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν μοῦ διηγεῖσο ὅτι ἕνας πλοίαρχος ὑδραῖος πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ σπίτι του μὲ τὴν ὑπόσχεσιν πῶς εἰς δύο τρεῖς μῆνας θὰ γυρίσῃ καὶ ἀκόμη τὸν προσμένει ἡ δυστυχισμένη του ἡ γυναῖκα;

Ὁ Κυριος.—Πῶς νὰ γυρίσῃ, ἀφοῦ πιθανώτατα ἐπνίγηκε εἰς τὸν Ἀτλαντικόν;

Ἡ Κυρια.—Εἶνε πολὺ εὔκολον νὰ διαδόσῃ κανεὶς πῶς ἐπνίγηκε, ὅταν ἠξεύρῃ ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸν διαψεύσουν. — Νομίζεις λοιπὸν ἡ εὐγενεία σου πῶς ἅμα βαρεθῇς τὸ σπίτι καὶ σοῦ ἔλθῃ ἡ ἰδέα νὰ μὲ ξεφορτωθῇς γιὰ πάντα καὶ νὰ πᾷς νὰ ζήσῃς εἰς τὴν Εὐρώπην

Digitized by Google

ἢ εἰς τὴν Ἀμερικήν, θὰ μὲ γελάσῃς μὲ καμμίαν ψεύτικην εἴδησιν εἰς τὰς ἐφημερίδας πῶς τάχα ἐπνίγηκες, ἢ πῶς ἐπέταξες μὲ κανένα ἀερόστατον εἰς τὰ σύννεφα; Αὐτὰ δὲν περνοῦν εἰς ἐμένα, ὅπως δὲν περνοῦν καὶ αἱ σημεριναί σου προφάσεις.

Ὁ Κυριος.—Δὲν ἐννοῶ ποῦ βλέπεις τὰς προφάσεις . . .

Ἡ Κυρια.—Κάνεις τάχα πῶς ἔρχεσαι βυθισμένος εἰς μυστήρια . . . καὶ ἅμα σ' ἐρωτήσουν... ἅμα καταδεχθοῦν νὰ σ' ἐρωτήσουν, σφίγγεις τὰ χείλη σου καὶ λὲς πῶς εἶνε μυστικὸν τὸ πρᾶγμα . . . Ὤ! οὔτε ἔχω τὴν περιέργειαν, οὔτε θέλω νὰ τὸ μάθω αὐτὸ τὸ περίφημον μυστικόν σου... εἶνε πράγματα ποῦ ἴσα ἴσα φοβᾶται κανεὶς μήπως τὰ μάθῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν . . .

Ὁ Κυριος.—Μὴν σοῦ καρφώνωνται τέτοιαις ἰδέαις 'ς τὸ κεφάλι· σὲ βεβαιῶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἦτον δική μου, ἦτον ξένη.

Ἡ Κυρια.—Ὡραία ὑπόθεσις ποῦ ἕνας ἄνδρας δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν 'πῇ τῆς γυναίκας του... Ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι κόβει καὶ ῥάβει ἡ γλῶσσά σου, ἅμα εἶσαι κοντά μου σὲ πιάνει γλωσσοδέτης.

Ὁ Κυριος.—Σοῦ λέω καὶ πάλι πῶς τὸ μυστικὸν εἶνε ξένον.

Ἡ Κυρια.—Ἡ δικαιολόγησίς σου αὐτὴ εἶνε πολὺ εὔκολη ἀλλὰ καὶ πολὺ τετριμμένη.

Ὁ Κυριος.—Οὔφ! μὰ ἐπὶ τέλους θὰ μὲ τρελλάνῃς μ' αὐτά!

Ἡ Κυρια.—Δὲν εἶσαι δὰ τόσον εὐαίσθητος!

Ὁ Κυριος.—Γιὰ νὰ εὕρω τὴν ἡσυχίαν μου προτιμῶ νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ εὐθύς.

Ἡ Κυρια.—Ὄχι, ὄχι· εἶνε περιττόν.

Ὁ Κυριος.—Δὲν θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε;

Ἡ Κυρια.—Γιατὶ τάχα; Θὰ μοῦ πλάσῃς καμμία ἱστορία· εἶσαι πρωτομάστορης εἰς αὐτά.

Ὁ Κυριος.—Θὰ μ' ἀκούσῃς, ναὶ ἢ ὄχι;

Ἡ Κυρια.—Ἅμα τὸ ἑτοιμάσῃς εἰς τὸ κεφάλι σου ἠμπορεῖς νὰ τ' ἀρχίσῃς τὸ παραμύθι σου.

Ὁ Κυριος.—Λοιπόν, τὸ μεσημέρι, ἐνῷ . . .

Ἡ Κυρια *διακόπτουσα ἀποτόμως*.—Σὲ προειδοποιῶ ὅμως πῶς δὲν θὰ πιστέψω οὔτε λέξιν ἀπ' αὐτά.

Ὁ Κυριος.—Τότε εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ.

Ἡ Κυρια.—Βλέπεις; ἤμουν βεβαία ἐγὼ ὅτι τὴν τελευταίαν στιγμὴν θὰ τὰ ἐμπέρδευες, δὲν θὰ εὕρισκες πῶς νὰ τὰ μπαλώσῃς.

Ὁ Κυριος.—Μὰ ἐπὶ τέλους!!

Ἡ Κυρια.—Κάνε τώρα πῶς θυμώνεις, ὡς ποῦ νὰ σοῦ ἔρθῃ κανένα ψεῦμα εἰς τὸν νοῦν.

Ὁ Κυριος *ἔξαλλος*.—Ποῦ νὰ κοπῇ ἡ γλῶσσά μου σύρριζα! Θὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ 'μιλήσω, ναὶ ἢ ὄχι;

Ἡ Κυρια *ταπεινῶς*.—Ὁρίστε, ὁρίστε· ἡ ταπεινή σας δούλη σᾶς ἀκούει.

Ὁ Κυριος.—Λοιπόν, τὸ μεσημέρι ἕνας φίλος μου ὁ ὁποῖος ἐκινδύνευε νὰ χρεωκοπήσῃ ἦλθε καὶ μοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν θέσιν του καὶ μοῦ ἐζήτησε νὰ τὸν βοηθήσω. Χάριν αὐτοῦ ἔτρεχα εἰς τὸ χρηματιστήριον καὶ εἰς τὰς τραπέζας κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἕως τώρα.

Ἡ Κυρια.—Καὶ λοιπόν.

Ὁ Κυριος.—Τὰ ἐσυμβίβασα· ἔδωκα ἐγὼ ἐγγύησιν . . .

Ἡ Κυρια *μετὰ βαθὺν στεναγμόν*.—Πολὺ καλὰ ἔκαμα κ' ἐξώφλησα χθὲς τὸν λογαριασμὸν τοῦ ψωμά· τοὐλάχιστον ἀσφαλίζομεν πάλιν μὲ πίστωσιν τὸ ψωμί μας γιὰ ἕνα μῆνα . . . Ἀπὸ ἀπόψε θὰ βάλω τὸ παιδί μας νὰ κοιμηθῇ εἰς τὰ σανίδια, ν' ἀρχίσῃ νὰ συνειθίζῃ, γιατὶ βέβαια τέτοιο μέλλον τοῦ προετοιμάζει ὁ κύριος πατέρας του, ἀφοῦ πηγαίνει καὶ δίδει ἐγγύησιν εἰς τὸν πρῶτον κατεργάρη ποῦ τοῦ τύχῃ.

Ὁ Κυριος.—Κατεργάρης! Πῶς δίδεις τίτλους εἰς ἕνα ἄνθρωπον χωρὶς νὰ ξεύρῃς κἂν τὸ ὄνομά του;

Ἡ Κυρια *περιφρονητικῶς*.—Καταλαβαίνω δά· θὰ εἶνε κανεὶς ἀπὸ τοὺς φίλους σου ἐκείνους ποῦ πᾶς κ' εὑρίσκεις 'ς τὸ καφενεῖον κάθε βράδυ.

Ὁ Κυριος.—Καὶ ἂν δὲν εἶνε ἀπὸ ἐκείνους, ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς τὸν ἔχω φίλον καὶ τὸν ἀγαπῶ πολύ.

Ἡ Κυρια.—Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐγγίζῃς τὴν λεπτότητά του δὲν λὲς τὄνομά του. Βέβαια ἐντρέπεσαι καὶ σὺ ὁ ἴδιος γιὰ τὸν φίλο σου.

Ὁ Κυριος.—Μὴν τὰ λὲς αὐτά . . . Ἂν ἤξευρες ποιὸς εἶνε . . .

Ἡ Κυρια.—Ὅποιος καὶ ἂν εἶνε, εἶνε ἕνας τυχοδιώκτης, ἕνας τιποτένιος, ἕνας λωποδύτης...

Ὁ Κυριος *ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν*.—Λοιπόν, ἀφοῦ θέλεις καὶ καλὰ νὰ τὸ μάθῃς, καὶ γιὰ νὰ πεισθῇς πῶς ἀδίκως τὸν ἐστόλισες μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τίτλους, σοῦ λέω πῶς εἶνε . . . ὁ ἀδελφός σου ὁ Πέτρος. Ἔπαιζεν ἀσυλλόγιστα εἰς τὰ Λαύρεια καὶ εὑρέθηκεν ἀνοικτὸς μὲ κάμποσαις χιλιάδες.

Ἡ Κυρια *ἔνδακρυς ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κυρίου*.—Ἄχ! συγχώρησέ με, συγχώρησέ με!

Ὁ Κυριος *μετὰ μικρὰν σιωπήν*.—Καὶ τώρα, ἀφοῦ ἐπέρασεν ἡ μπόρα, δὲν καθήμεθα 'ς τὸ τραπέζι;

Ἡ Κυρια.—Ὄχι ἀκόμη.

Ὁ Κυριος.—Γιατί;

Ἡ Κυρια.—Ἡ μαγείρισσά μας ἦτον ἔξω καὶ ἄργησε νὰ ἔλθῃ. Μόλις θὰ εἶνε ἕτοιμα εἰς τὰς ὀκτώ.

Ὁ Κυριος.—Εἰς τὰς ὀκτώ!!! Καὶ μοῦ ἔκαμες ὅλην αὐτὴν τὴν σκηνὴν γιατὶ ἦλθα εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ δέκα;

Ἡ Κυρια.—Τὸ ἔκαμα ἐπίτηδες γιὰ νὰ μὴν

Digitized by Google

χάσης τὴν ὑπομονήν σου προσμένοντας ὡς τὰς ὀκτώ. Μ' αὐτὰ ἐπέρασε τόση ὥρα, ὅπου καὶ ἂν εἶνε θὰ φέρουν τὴν σοῦπαν.

Ὁ Κυριος *βλέπων τὸ ὡρολόγιόν του καὶ ἀνακινῶν τὴν κεφαλήν*. — Ὀκτὼ παρὰ εἴκοσι! Μισὴν ὥραν ἐβάσταξε αὐτὴ ἡ διασκέδασις· κρίμα ποῦ ἐτελείωσε τόσον γρήγορα! Τί θὰ κάμωμεν τώρα;

Ἡ Μαγειρισσα *ἐκ τῆς θύρας*. — Κυρία, ἕτοιμα εἶνε!

(Μίμησις). Δε.

ΑΝΘΟΣ—ΕΡΗΜΙΤΗΣ [1]

Στὴν ἐρημιὰ μονάχο σου
ἢ μ' ἄλλ' ἀδέλφια 'ταῖρι
μέσα στοῦ λόγκου θρέφεσαι
τὴν ἀγκαλιά, τ' ἀγέρι,
κι' ἀπὸ τὰ χέρια μακρυὰ
κι' ἀπὸ τὰ μάτια ξένο
σὰν ἐρημίτης στέκεσαι
ἐκεῖ μέσα κρυμμένο·
κι' ἀντὶ ψαλμοὺς καὶ προσευχὲς
τ' ἀγέρι βαλσαμόνεις
μὲ τὰ περίσσια ἀρώματα
'ποῦ στὰ οὐράνια ὑψόνεις,
μαζὶ μὲ τόσες μυρωδιὲς
τραγούδια, ὑμνῳδίες,
ποῦ στέλνουν τὰ ἐπίγεια,
στὸν πλάστη εὐχαριστίες,
τῆς παρθενιᾶς σου τὴν πνοὴ
καὶ τὰ ἁγνά σου νιᾶτα
κλειδόνεις ὑπερήφανο
στὰ φύλλα τὰ ῥοδᾶτα,
ὁποῦ κανεὶς δὲν ἅπλωσε
'πάνου τους δόλιο χέρι
δὲν τἄειδε, δὲν τὰ 'μύρισε
τὰ κάλλη τους δὲν ξέρει,
καὶ μόνον τὰ πιστεύεσαι
στοῦ ἥλιου τὴν ἀχτίδα,
στ' ἀγέρι, στὸ δροσόσταμα,
ὡσὰν τὴν κορασίδα
'ποῦ μέσα εἰς τὸ σπίτι της
ὡσὰν σὲ ἅγιο βῆμα
φυλάει τοὺς μόσχους τῆς τιμῆς,
τῆς παρθενιᾶς τὸ ντῦμα.

Ἐν Ληξουρίῳ τῇ 25 Ἀπριλίου 1889

Ηλιας Α. Τσιτσελης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

«Οἱ ἐκ πείνης θάνατοι ἐν τῇ πρωτευούσῃ» ἐπιγράφεται Κυανῆ βίβλος ὑποβληθεῖσα ἐσχάτως εἰς τὰς ἀγγλικὰς βουλάς. Κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ περιεχομένας ἐπισήμους πληροφορίας ἐν Λονδίνῳ ἀπέθαναν τῆς πείνης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν ὅλῳ 29, δηλονότι οὗτος εἶναι ὁ ἐπισήμως γενόμενος γνωστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς ἀριθμός.

—Οἱ Γερμανοὶ συμπληροῦντες τὸ ἔργον αὐτῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἐν Στρασβούργῳ βιβλιοθήκης, ἣν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπυρπόλησαν, ἀπεφάσισαν νὰ οἰκοδομήσωσι βιβλιοθήκην, χωρητικότητος ἑνὸς ἑκατομμυρίου περίπου τόμων. Διὰ τὴν οἰκοδομὴν δ' αὐτῆς θὰ δαπανηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος 981,000 μαρκῶν. Ἡ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς πυρποληθείσης βιβλιοθήκης ἱδρυθεῖσα νέα κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐν Στρασβούργῳ Πανεπιστημίου πλουτίζεται ὁσημέραι, τῶν ἁπανταχοῦ Γερμανῶν φιλοτιμουμένων νὰ ἐπανορθώσωσι τὸ γενόμενον κακόν.

—Πλούσιός τις Ἀμερικανὸς ἐκ Μασσαχουσέτης ἐδώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του δεκαοκτὼ περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν πρὸς σύστασιν βιομηχανικῶν σχολείων, ἐν οἷς θὰ ἀνατρέφωνται ὡς οἰκότροφοι, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ ἐπιμελεῖς παῖδες καὶ κοράσια πτωχῶν γονέων.

—Τὸν παρελθόντα μῆνα Μάϊον ἐπεσκέφθησαν τὴν ἐν Παρισίοις Παγκόσμιον ἔκθεσιν ἐπὶ πληρωμῇ 2,208,045 ἄτομα.

—Εἰς Λονδῖνον κατέπλευσε πρό τινων ἡμερῶν ἐκ Καντερβουρίας τῆς Νέας Ζηλανδίας προερχόμενον τὸ ἀτμόπλοιον «Βέλλιγκτων», κομίζον 13,000 ἐσφαγμένα πρόβατα ἐν τῷ πάγῳ διατηρούμενα. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ μέγιστον τῶν ἐξ Αὐστραλίας εἰς Εὐρώπην σταλέντων φορτίων νωποῦ κρέατος.

—Ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις ὑδρογραφικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Πετρουπόλει κατὰ σχέδιον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιθεωρηθὲν καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν. Τὴν πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην ἐτησίαν δαπάνην, προϋπολογισθεῖσαν εἰς 150,000 ῥουβλίων, θα καταβάλλωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὰ ῥωσσικὰ ὑπουργεῖα τῶν Ναυτικῶν τῆς Συγκοινωνίας καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Περίεργον ἀνακοίνωσιν ἔκαμεν ἐσχάτως Ἄγγλος τις εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίαν τῶν τεχνῶν περὶ τῆς ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς σιδηροδρόμοις τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης κινήσεως. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Λονδίνου, ἀνερχομένου νῦν εἰς 4,500,000 κατοίκων, εἶναι δυσυπολόγιστος. Ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ θ' αὐξάνῃ καθ' ἣν καὶ μέχρι τοῦδε ἀναλογίαν, ἤτοι καθ' ἥμισυ ἑκατομμύριον ἀνὰ πᾶσαν δεκαετίαν, εἰς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τὸ Λονδῖνον θὰ ἔχῃ πλείονας κατοίκους ἀφ' ὅσους εἶχον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Οὐαλλία ὁμοῦ ἐν ἔτει 1811. Ἐν ἔτει 1603 κατῳκεῖτο τὸ Λονδῖνον ὑπὸ 150,000 κατ. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκιῶν ἀπὸ 207,000 ἀνῆλθεν εἰς 320,000. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιβατῶν ἐν τοῖς ἓξ κυριωτέροις σιδηροδρόμοις τῆς πόλεως ὑπολογίζεται εἰς 200 ἑκατομμύρια ἐτησίως. Οἱ ἐπιβάται τῶν τροχιοδρόμων ὑπολογίζονται εἰς 150 ἑκατομμ. τῶν δὲ λεωφορείων εἰς 120 ἑκατομμύρια. Ἅμαξαι δ' ὑπάρχουσιν ἐν Λονδίνῳ 11,300 μετακομίζουσαι ἐτησίως περὶ τὰ 30 ἑκατομμύρια ἐπιβατῶν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Μεταξὺ φίλων.

— Ἔχεις καπνό;
— Ὄχι, δὲν παίρνω πλειά.
— Γιατί;
— Γιὰ νὰ κόψῃς τὸ κάπνισμα.

[1] Ἔκτακτον ἄνθος ὅπερ εὗρον εἰς τὰ δάση τῶν Κηπαρίων κατὰ τὴν ἐκεῖ περιήγησίν μου.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ *1889—1764*

Digitized by Google

Ἀριθ. 704 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 25 Ἰουνίου 1889.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΟΠΛΑ ΑΝΕΥ ΚΡΟΤΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΥ ΚΑΠΝΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἡ ἐν γένει ἐξ ἰδίας δράσεως καὶ ἀντιλήψεως ἀπόφασις τοῦ ἀρχηγοῦ εὐκολύνει οὐσιωδέστατα τὴν διεύθυνσιν τῆς μάχης, διότι ὁ ἀρχηγὸς δύναται νὰ βλέπῃ καὶ ἐποπτεύῃ ἔστω καὶ ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, τὴν θέσιν, καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς θέσεως καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν πυροβολαρχιῶν, πρὸς δὲ τὴν πορείαν τῆς συμπλοκῆς τοῦ πεζικοῦ, ἤτοι τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἢ τὰ ὀπίσω κίνησιν αὐτοῦ.

Ἡ εὐκολία αὕτη ἐξαφανίζεται, καθ' ὅσον ἡ πυρῖτις τῶν φυσιγγίων καίει ἄνευ κρότου καὶ καπνοῦ.

Συνέπεια τούτου εἶνε ὅτι ὁ διευθύνων τὴν μάχην ἐξαρτᾶται πολλῷ μᾶλλον ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἄλλοι εἶδον καὶ ἐξηρεύνησαν, ἤτοι ἐξ ἀγγελιῶν τῶν περιπολιῶν καὶ στρατευμάτων, ὅπως καὶ ἐκ τῶν ἐκθέσεων ἀξιωματικῶν, τῶν τεταγμένων νὰ πληροφορῶσι περὶ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῆς πορείας τῶν συμβαινόντων. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο καίπερ μᾶλλον ἐπαισθητὸν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς συμπλοκῆς, οὐχ ἧττον μένει τὸ αὐτὸ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς. Ἡ ἀναγνώρισις, διαρκούσης τῆς μάχης, καὶ ἡ πληροφορία περὶ τῆς στάσεως αὐτῆς εἰς τὰ κέρατα ὡς καὶ εἰς μακρὰν πρὸς τὰ πρόσω ἀγωνιζόμενα στρατεύματα, πρέπει νὰ γείνῃ πολὺ ζωηροτέρα ἔτι ἐν τῷ μέλλοντι. Δὲν δύναταί τις νὰ βασίζηται ἐπὶ ἀγγελιῶν τῶν στρατευμάτων. Τὸ ἀνώτατον ἀρχηγεῖον δέον νὰ ἐκπροσωπῆται εἰς τὰς διαφόρους πτέρυγας καὶ τμήματα τοῦ ἀγῶνος δι' ἰδίων ἀξιωματικῶν, στελλόντων ἐκθέσεις καὶ νὰ διατελῇ συνεχῶς πληροφορημένον δι' αὐτῶν περὶ τῆς ἐκτυλίξεως τῶν συμβαινόντων. Τοῦτο ἐπιφέρει ἀναγκαίως τὴν ἐπείγουσαν αὔξησιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀνωτέρων ἐπιτελείων.

Μέχρι τοῦδε ὁ θόρυβος ἀπὸ μακρὰν ἤδη προέδιδε τὴν στάσιν τῆς μάχης εἰς τὰ διάφορα τμήματα, ἡ δ' αἰφνιδία αὔξησις τῆς βροντῆς τῶν τηλεβόλων καὶ τοῦ κροταλίσματος τοῦ τουφεκισμοῦ ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἐμφάνισις ἐχθρικῶν ἐπικουριῶν ἢ ὡς πραγματικὴ ἄφιξις τῶν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπεσταλμένων ἐφεδρειῶν. Ἡ παῦσις τοῦ τουφεκισμοῦ ὑπεδείκνυεν ὅτι ἡ συμπλοκὴ εἶχε διακοπῇ ἢ ὅτι ἀποτέλεσμά τι εἶχε λάβῃ χώραν.

Ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ τουφεκισμοῦ καὶ ἐνίοτε τῆς τοῦ κρότου τῶν τηλεβόλων ἠδύνατό τις νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα περὶ κινήσεως πρὸς τὰ πρόσω. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐκ τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προσεγγίσεως τοῦ τουφεκισμοῦ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἀγωνιζομένων εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται θὰ ἐκλείψωσι λοιπὸν ἐν τῷ μέλλοντι ἢ θὰ ὑπάρχωσιν εἰς πολὺ ἀσθενέστερον βαθμόν. Διὰ τούτου αὐξάνεται ἡ δυσχέρεια τοῦ ἀρχηγείου ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς ἐφεδρείας, τὴν ἔγκαιρον προφύλαξιν καταστροφῶν, τὴν ἔγκαιρον ἐκμετάλλευσιν κατορθωμάτων καὶ τὴν ἔγκαιρον μετάβασιν πρὸς καταδίωξιν ἢ διακοπὴν τῆς συμπλοκῆς.

Ὅταν τὸ στόμα τῶν τηλεβόλων δὲν ὁμιλῇ πλέον μεγαλοφώνως καὶ εἶνε ἄλαλον ἐκ φύσεως, καὶ ὅταν ὁ λεπτὸς καπνός, ὅστις ἀναθρώσκει ἐξ αὐτοῦ μεθ' ἑκάστην βολήν, μακρόθεν δὲν εἶνε πλέον ὁρατός, τότε ἡ διοίκησις τοῦ στρατοῦ ἢ δὲν δύναται διόλου νὰ διακρίνῃ ἂν ἐχθρικαί τινες πυροβολαρχίαι ἀπεστομώθησαν ἢ ἂν νέαι πυροβολαρχίαι ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, καὶ ποῦ τοῦτο ἔγεινε. Τοῦτο δύναται νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς χρήσεως ἀρίστων τηλεσκοπίων, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ ἐγκαίρως.

Ἐν συντόμῳ, ὅπως τὸ στράτευμα ἐν τῷ ἀγῶνι, οὕτω καὶ τὸ ἀρχηγεῖον, εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς ἀπρόοπτα τὰ ὁποῖα ἕως τώρα εἶχον ὀλιγώτερον ἀνάγκην νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει, τοῦτο δὲ ὡς ἐκ τῆς ἀφωνίας τῶν ἐχθρικῶν καὶ τῶν ἰδίων ὅπλων καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν γραμμῶν ἐκείνων τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, αἵτινες ἦσαν πρότερον χαρακτηριστικαὶ μέχρι τοῦδε διὰ τὴν μάχην. Αἱ περιστάσεις αὗται δύνανται νὰ γίνωνται ἔτι μᾶλλον ἐπαισθηταὶ διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν βολιδοφόρων σφαιρῶν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς εὐστοχίας αὐτοῦ καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐπα-

Digitized by Google

ναληπτικοῦ ὅπλου μικρᾶς ὁλκῆς. Εἴδομεν καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ 1870 — 1871 ὅτι ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος (5, 10, 15 λεπτῶν τῆς ὥρας) στρατεύματα κατεστράφησαν ἀπροσδοκήτως καθ' ὁλοκληρίαν δι' αἰφνιδίου φοβεροῦ πυροβολισμοῦ ἢ ὅτι κατεπυροβολήθησαν μέχρις ἀνικανότητος πρὸς περαιτέρω ἐνέργειαν. Οὕτω συνέβη π. χ. εἰς τὴν γερμανικὴν ταξιαρχίαν τοῦ ἄκρου τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος ἐν τῇ μάχῃ παρὰ τὸ Mars la Tour τῇ 16 Αὐγούστου, εἶτα δὲ εἰς τοὺς ἀκροβολιστὰς τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς καὶ εἰς τμήματά τινα τοῦ IX σώματος στρατοῦ παρὰ τὸ Amanvillers καὶ τοῦ VII σώματος παρὰ τὴν Γραβελόττην τῇ 18 Αὐγούστου ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Saint Privat.

Εἰς τοιαύτας ἀπροόπτους καταστροφὰς τὰ στρατεύματα καὶ οἱ ὁδηγοί των πρέπει νὰ ὦσιν ἔτι μᾶλλον προπαρεσκευασμένοι ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ διεύθυνσις τῶν μαχῶν καὶ ἡ διοίκησις τῶν στρατευμάτων ἐγένοντο βεβαίως πολὺ δυσχερέστεραι σήμερον.

Μετὰ νικηφόρον μάχην ὁ καταδιώκων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δραστηρίας καταδιώξεως, πρέπει νὰ ἐκφοβίζῃ διηνεκῶς τὰς χρῄζούσας ἀναπαύσεως φάλαγγας τοῦ ἐν ἥττῃ ὑποχωροῦντος ἀντιπάλου, ὅταν οὗτος θέλῃ νὰ σταματήσῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ. Πρὸς τοῦτο καταλληλότερον εἶνε ἡ συνεχὴς ἐπανάληψις τοῦ πυρὸς προχωρούντων τῶν τηλεβόλων.

Ἐκτὸς τῶν ἀπωλειῶν, ἃς ἐπιφέρει διηνεκῶς εἰς τὸν ἐχθρόν, πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἐνεργήσῃ ἠθικῶς, ἀναγγέλλων τῷ καταδιωκομένῳ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν διὰ τοῦ χαλκοῦ στόματος τοῦ τηλεβόλου, ὅτι ὁ ἐχθρὸς τὸν ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας καὶ ὅτι δὲν ἔπαυσεν ἀκόμη ἐπιβάλλων αὐτῷ τὸν νόμον του. Διὰ τῆς ἐλλείψεως τῆς μακρόθεν ἀκουομένης βροντῆς τοῦ τηλεβόλου ὁ καταδιώκων χάνει τὸ εἰρημένον τοῦτο ἠθικὸν μέσον ἐπιδράσεως.

Ἀπ' ἐναντίας δὲ τὸ πεζικὸν καὶ πυροβολικὸν τῶν ὑποχωρουσῶν ὀπισθοπορειῶν ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα, ὅτι αἱ πρὸς πυροβολισμὸν τῶν καταδιωκόντων στρατευμάτων ληφθεῖσαι θέσεις τοῦ πυροβολικοῦ των εἰσὶ δυσδιακριτώτεραι.

Ἵν' ἀποκτήσωμεν συγκεκριμμένας ἰδέας περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἄνευ καπνοῦ καὶ ἀσθενῶς κροτούσης πυρίτιδος ἐπὶ τῆς πορείας τῶν μαχῶν καὶ τῶν ἑτέρων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει γεγονότα τινὰ τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου καὶ τοιαῦτα μάλιστα, καθ' ἃ τὸ ἁπλῶς ἀκούειν μεμακρυσμένον κρότον τηλεβόλου, ἢ ἡ αὔξησις καὶ ἡ ἐλάττωσις, ὡς καὶ ἡ προχώρησις καὶ ὀπισθοχώρησις αὐτοῦ παρήγαγον τὰς σπουδαιοτέρας ἀποφάσεις. Ὑπενθυμίζω ἐνταῦθα μόνον τὴν μάχην τοῦ Wörth τῆς 6 Αὐγούστου 1870. Ὡς γνωστὸν ὁ σκοπὸς τοῦ ἀρχηγείου τῆς τρίτης Γερμανικῆς στρατιᾶς δὲν ἦτο νὰ προσβάλῃ τὴν 6 Αὐγούστου τοὺς Γάλλους, μεθ' ὧν τὴν πέμπτην εἶχον ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν κατὰ μῆκος τοῦ ῥύακος Sauer. Ἤθελε τοὐναντίον τὴν 6 Αὐγούστου, νὰ ἀναπτυχθῇ ἐντελῶς ὁ στρατὸς καὶ νὰ συγκεντρωθῇ πρὸς τὰ πρόσω εἰς τὸ νέον μέτωπον καὶ τὴν 7 Αὐγούστου νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἀπέναντι συγκεντρωμένων Γάλλων. Ἐπειδὴ ὅμως, δὲν ἦτο ἀδύνατον οἱ Γάλλοι νὰ προυχώρουν οἱ ἴδιοι παρὰ τὸ Wörth, τὸ δεύτερον βαυαρικὸν σῶμα, ὅπερ ἵστατο ἐπὶ σημείου ἰσοϋψοῦς δεξιᾷ τοῦ V πρωσσικοῦ Σώματος, εἶχε διαταχθῇ, ἅμα ἀκούσῃ τὴν 6 Αὐγούστου τὴν βροντὴν τοῦ τηλεβόλου ἐκ τοῦ Wörth, νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ ἐχθροῦ. Ὅτε λοιπὸν τὴν πρωΐαν τῆς 6 Αὐγούστου ἠκούσθη πράγματι παρὰ τοῖς Βαυαροῖς «ἡ βροντὴ τοῦ τηλεβόλου ἐκ τοῦ Wörth», ὁλόκληρον τὸ δεύτερον βαυαρικὸν σῶμα ἐκλήθη εἰς τὰ ὅπλα καὶ ἐξεκίνησεν ἀμέσως μετὰ μιᾶς Μεραρχίας ἵνα προσβάλῃ τὸν ἐχθρόν.

Μόνον ἀφοῦ αὕτη ἦτο περιπεπλεγμένη ἤδη πολὺ σοβαρῶς εἰς τὴν μάχην, ἡ δὲ διακοπὴ αὐτῆς ἔπρεπε ν' ἀποβῇ καὶ πολὺ δύσκολος καὶ πολλῶν ἀπωλειῶν πρόξενος, ἔγεινε δῆλον, ὅτι δυνατὸς μὲν κανονοβολισμὸς εἶχε πράγματι λάβῃ χώραν παρὰ τὸ Wörth, ἀλλ' ὅτι δὲν εἶχε προέλθῃ ἐξ ἐπιθέσεως τῶν Γάλλων κατὰ τῶν γερμανικῶν θέσεων, ἀλλ' ἐκ συμπλοκῆς ἀναγνωρίσεως, συγκροτηθείσης ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς πρωτοφυλακῆς τοῦ V πρωσσικοῦ Σώματος ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀρχηγείου αὐτοῦ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ προϋπόθεσις, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὸ δεύτερον βαυαρικὸν Σῶμα ἔπρεπε νὰ συμμεθέξῃ τῆς μάχης λόγῳ τῆς «βροντῆς τοῦ τηλεβόλου ἐκ τοῦ Wörth», καὶ τῆς ὁποίας εἶχε συμμεθέξῃ πραγματικῶς, ἀπεδείχθη ἐν τῷ μεταξὺ ὡς μὴ ἐπελθοῦσα, οἱ Βαυαροὶ — οἵτινες νικηταὶ εἶχον προχωρήσῃ ἤδη ἀρκούντως μακρὰν— διέκοψαν πάλιν τὸν ἀγῶνα ὑποστάντες θυσίας, καὶ ἕνεκα τούτου εἶχον ἀνακαλέσῃ τὰ προχωρήσαντα στρατεύματα σχεδὸν μέχρι τῶν ἀρχικῶν θέσεών των, ἃς εἶχον καταλάβῃ πρὸ τῆς προσβολῆς, ὅτε ἡ γενικὴ στάσις τῶν πραγμάτων καὶ ἔπειτα ἡ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγείου τοῦ στρατοῦ κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν ἐκ νέου προέλασιν. Εἰς τὸ πέμπτον σῶμα πρὸ τοῦ Wörth ἠκούσθη δηλαδὴ ἡ βροντὴ τῶν τηλεβόλων ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τῶν Βαυαρῶν καὶ τοῦτο τόσῳ μᾶλλον, ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κανονοβολισμὸς παρὰ τὸ Wörth εἶχε παύσῃ τῇ παρεμβάσει τοῦ ἀρχηγείου. Δὲν ἤθελον ὅμως ν' ἀφήσωσι τοὺς Βαυαρούς, ὧν οἱ λόγοι τῆς συνάψεως τῆς συμπλοκῆς ἦσαν ἄγνωστοι, νὰ μάχωνται μεμονωμένοι! Διὸ τὸ V Σῶμα ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὴν μάχην παρὰ τὸ Wörth καὶ τὴν

Digitized by Google

φορὰν ταύτην μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων καὶ κατὰ τρόπον ἐπιθετικόν. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἔδωκαν τὴν ἀφορμήν, ἵνα τὸ ἀρχηγεῖον τῆς ΙΙΙ Στρατιᾶς διατάξῃ περὶ τὴν μεσημβρίαν τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Γάλλων καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ μετὰ πάντων τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ.

Ὡς γνωστόν, καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα στρατιὰ ἐμάχοντο τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρὰ τὸ Spichern. Τὰ ἄκρα αὐτῶν ἔφθασαν τὴν 6 Αὐγούστου εἰς τὸν ποταμὸν Saar, τὴν ἑβδόμην ἔμελλε νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ συγκέντρωσις τῶν φαλάγγων πρὸς τὰ ἐμπρόσθια στρατεύματα, τὴν δὲ ὀγδόην μόνον ἡ διάβασις τοῦ Saar καὶ ἡ ἐνδεχομένη προσβολὴ κατὰ τῶν ὄπισθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἱσταμένων Γάλλων.

Ἡ μία τῶν ἐμπροσθίων πρωσσικῶν Μεραρχιῶν ὅμως, ἀφοῦ διέβη τὰς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ παρεσύρθη εἰς τολμηρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Αἱ πρὸς τὰ ὀπίσω σταλεῖσαι ἀγγελίαι περὶ τῆς αὐτοτελοῦς ταύτης ἐπιχειρήσεως, τῆς προλαμβανούσης οὐχὶ ἀκινδύνως τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἀνωτάτου ἀρχηγοῦ, πρὸ πάντων δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἠχοῦσα βροντὴ τοῦ τηλεβόλου παρεκίνησαν τμήματά τινα τῶν πρωσσικῶν φαλάγγων, εὑρισκομένων ἐν μέρει πολὺ ὀπίσω, νὰ σπεύσωσι διὰ διαφόρων ὁδῶν πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Ῥήνου, ἀφοῦ ἡττήθη παρὰ τὸ Spichern ὑπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Saar πρὸς τὸ παρὰ τὸν Μοσέλλαν Μέτς, καὶ ἐστρατοπέδευσε τὴν 12 καὶ 13 Αὐγούστου ἐγγύς, πρὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου τῆς ὠχυρωμένης ταύτης πόλεως Ἡ πρώτη στρατιὰ τῶν Γερμανῶν τὸν ἠκολούθησεν ἐκεῖσε κατ' εὐθεῖαν. Τὰ δύο μᾶλλον ἐμπρόσθια Σώματα τῶν Γερμανῶν ἐκ μιᾶς ταξιαρχίας ἕκαστον ἦλθον εἰς στενὴν συνάφειαν μὲ τὰς προφυλακὰς τοῦ ἐχθροῦ πρὸ τοῦ Μέτς. Ὅτε τὴν 14 Αὐγούστου αἱ γερμανικαὶ προφυλακαὶ παρετήρησαν κινήσεις τινὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἐξ ὧν ἠδύναντο νὰ συναγάγωσιν ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Ῥήνου ἐσκόπευε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μοσέλλα, οἱ δύο διοικηταὶ τῶν ταξιαρχιῶν ἐνόμισαν ἀναγκαῖον ἕνεκα στρατηγικῶν λόγων νὰ ἐπιπέσωσι πάραυτα κατὰ τῶν Γάλλων μεθ' ὅλων τῶν διαθεσίμων εὑρισκομένων στρατευμάτων των, ὅπως ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ στρέψωσι πάλιν μέτωπον. Τοῦτο συνέβη καὶ ἐπέτυχε. Τοιουτοτρόπως συνεκροτήθη ἡ μάχη τοῦ Κολομβε-Νουϊλλύ.

Οἱ προειρημένοι διοικηταὶ τῶν πρωτοπορειῶν οἱ τόσον ἀποφασιστικῶς καὶ αὐτοβούλως ἐπιτεθέντες κατὰ τῶν Γάλλων ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσωσι τόσον τολμηρῶς, διότι ἐστηρίζοντο οὐχὶ μόνον εἰς τὰς πρὸς τὰ ὀπίσω σταλείσας ἀγγελίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βροντὴν τῶν τηλεβόλων, ἥτις ἤθελε προσκαλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν ἐκ τῶν καταυλισμῶν καὶ ἐπισταθμιῶν τὰς κυρίας δυνάμεις τῶν Σωμάτων, καὶ δὲν ἐπλανῶντο, καθ' ὅτι ὁ κρότος τῶν πυροβόλων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ μίλιά τινα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μέτς ἀπομεμακρυσμένον ἀνώτατον Στρατηγεῖον τοῦ Βασιλέως Γουλιέλμου εἰς Horny νὰ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ σπουδαίου καὶ ἀποφασιστικοῦ ἀγῶνος, ὅστις συνήφθη μετὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς λοιπὸν ἰδιαζούσης καὶ ἄνευ δυνατοῦ κλονισμοῦ τοῦ ἀέρος κατακαιομένης πυρίτιδος δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ βροντὴ τοῦ τηλεβόλου ἐν τῷ μέλλοντι· ἐπιχειρηματικοὶ στρατηγοί, οἵτινες παρασύρονται ἢ ὁρίζονται εἰς τοιαύτας αὐτοτελεῖς ἐπιχειρήσεις, ὅπως εἶνε αἱ τοῦ Spichern καὶ τοῦ Κολομβε-Νουϊλλὺ στεροῦνται τοῦ ταχυτέρου, ἐνεργητικωτέρου καὶ δραστικωτέρου μέσου πρὸς ἀγγελίαν συμπλοκῆς τινος καὶ πρὸς πρόσκλησιν τῶν ὀπισθίων ἢ γειτνιαζόντων στρατευμάτων, ἵνα συμμεθέξωσιν αὐτῆς.

Ὁ ἀξιωματικὸς ὁ δυνάμενος νὰ εἴπῃ καθ' ἑαυτόν: «Ἐὰν ἄνευ ἐγκρίσεως τῶν προϊσταμένων μου προσβάλω τώρα, ἐκμεταλλευόμενος εὐνοϊκήν τινα εὐκαιρίαν, ἢ (ἐν τῇ ἀμύνῃ) ἐὰν τολμήσω ν' ἀντιστῶ ἐδῶ καὶ ἀπέναντι ὑπερτέρας δυνάμεως, δύναμαι νὰ ἦμαι βέβαιος, ὅτι ἡ βροντὴ τοῦ τηλεβόλου καὶ εἰς μικροτέρας ἀποστάσεις ὁ κρότος τοῦ τουφεκισμοῦ θὰ καλέσῃ ἀμέσως εἰς τὰ ὅπλα τὰ ὑποστηρίγματά μου καὶ θὰ τὰ παρακινήσῃ εἰς προέλασιν, πρὶν ἢ ἀκόμη φθάσωσιν αἱ ἀγγελίαι μου» ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅστις δύναται νὰ ὁμιλῇ τοιουτοτρόπως καθ' ἑαυτόν, θὰ εἶνε φυσικῷ τῷ λόγῳ μᾶλλον ἐπιχειρηματικός, παρὰ ἕτερος τοῦ ὁποίου τὰ τηλεβόλα καὶ τὰ τουφέκια ἐκτελοῦσιν ἀθορύβως καὶ σιωπηλῶς τὸ ἔργον των.

Ὅτε τὴν ἡμέραν τῆς μάχης παρὰ τῷ Ὀρλεὰν τὴν 3 Δεκεμβρίου 1870 αἱ γερμανικαὶ φάλαγγες ἦσαν ἠναγκασμέναι νὰ μάχωνται εἰς διάφορα τμήματα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ διακεκομμένου καὶ δασώδους ἐδάφους, καὶ ἐπελθούσης τῆς νυκτός, ἡ μία φάλαγξ δὲν ἤξευρε πόσον μακρὰν εἶχε προχωρήσῃ ἡ ἑτέρα, μία ἐξ αὐτῶν συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀναγγείλῃ τὸν τόπον, ὅπου εὑρίσκετο, διὰ τοῦ καθ' ὁμάδας πυροβολισμοῦ τῶν πυροβολαρχιῶν της.

Ὑπομιμνήσκομεν ἐνταῦθα καὶ ἐπεισόδιόν τι τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1815 ἐν Βελγίῳ, ὅτε ὁ Grouchy ἀκολουθῶν πρὸς βορρᾶν παρὰ τὸ Vavre τὰς πρωσσικὰς ὀπισθοπορείας καὶ ἀκούσας τὸν κανονοβολισμὸν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Βατερλὼ ἀντὶ ν' ἀλλάξῃ διεύθυνσιν καὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸν κρότον τὸν πυροβόλων ἐξηκο-

Digitized by Google

λούθησε τὴν πρώτην αὐτοῦ πορείαν καὶ οὕτω ὁ μὲν αὐτοκράτωρ Ναπολέων ἐνικήθη οὗτος δὲ ἔμεινε μεμονωμένος.

Μέχρι τοῦδε ὡμιλήσαμεν μόνον περὶ τοῦ μεγάλου πολέμου. Ἰδιαιτέρων ὅμως μεταβολῶν πρόξενος θὰ γείνῃ ὁ νέος ἐξοπλισμὸς διὰ τὸν μικρὸν πόλεμον. Τὸ τουφέκιον διὰ τῆς ἄνευ μεγάλου κρότου καὶ καπνοῦ πυρίτιδος εἶνε ἰδίως τὸ ὅπλον τοῦ ἐλευθέρου σκοπευτοῦ, ἐθελοντοῦ καὶ ληστοῦ. Ἀποβαίνει ὠφέλιμον διὰ τὸν προσβάλλοντα· διὰ τὴν ἐξ ἐνέδρας ἐπίθεσιν κατὰ παρελαυνόντων στρατευμάτων συγκοινωνίας, συζυγαρχιῶν καὶ περιπολιῶν, διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπίθεσιν κατὰ μεμονωμένων σκοπῶν καὶ ὁλοκλήρων φρουριακῶν ἀποσπασμάτων, κατὰ τῶν σταθμῶν, γεφυρῶν, σιδηροδρόμων καὶ σηράγγων. Εἶνε εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ στρατευμάτων ἀντικαταστάσεως καὶ σωμάτων διεσπαρμένων εἰς τὰ καταλύματά των. Εἰς τὸν κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν πόλεμον γίνεται συνήθως χρῆσις μικρῶν ἀποσπασμάτων καὶ μάλιστα οὕτως ὥστε νὰ παρουσιάζωνται αἰφνιδίως, νὰ ἐνεργῶσι ταχέως καὶ νὰ ἐξαφανίζωνται πάλιν ὡς τάχιστα καὶ πάλιν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς ἄλλα μέρη καὶ δι' ἄλλας ἐπιχειρήσεις. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται κατάδηλον, ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη εὐκολύνεται οὐσιωδῶς διὰ τῆς χρήσεως τουφεκίου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀθορύβου καὶ ἄνευ καπνοῦ βολῆς δὲν προδίδει τὴν πρόθεσίν του.

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ
Πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σαξωνίας Μάϊνιγγεν

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΑΚΗΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

ΙΑ'.

Ἀπαίσιον ταξείδιον.—Αἴσθησις ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ Παπουλάκη.—Ἡ ἀσθένειά του — Μοιραῖος συνδυασμὸς δύο ὀνομάτων.—Μεταφορὰ καὶ κάθειρξις αὐτοῦ εἰς Ρίον. — Προφυλακτικὰ μέτρα.— Πρόδρομοι τοῦ Ἀνατολικοῦ πολέμου.—Δίκη Φιλορθοδόξων, καὶ Παπουλακιστῶν.—Ὁ Παπουλάκης πρὸ τοῦ Κακουργιοδικείου. — Κρίσις τοῦ *Αἰῶνος*. — Νέα ἀμνηστεία.—Αἱ κάλπαι παραμελούμεναι.—Περιορισμὸς Παπουλάκη εἰς Ἄνδρον.—Ἡ μονὴ Παναχράντου.—Τρόφιμα καὶ προσκυνηταί.—Ἡ θαυμασία φυγή του.—Τὰ παξιμάδια τοῦ πλοιάρχου.—Ἀγχίνους ἐξομολόγησις.—Ὁ Παπουλάκης καὶ ὁ ἐπίσκοπος.—Φόβοι τῆς κυβερνήσεως.—Τελευταῖα ἀπηχήματα τῆς Φιλορθοδοξίας.—Θάνατος τοῦ Παπουλάκη.—Ἡ εἰκὼν του καὶ ὁ Προφήτης Ἠλίας.—Ἀπόπειρα ἀνακομιδῆς.

Τὸ ἀτμόπλοιον *Ὄθων* φέρον τὸν Παπουλάκην κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ τὴν 27 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ταξείδιον τοῦ μοναχοῦ διὰ τῆς ἐχθίστης αὐτῷ *χαρίτσας τοῦ διαβόλου* δὲν ὑπῆρξεν αἴσιον διότι εἰς Πειραιᾶ ἀφίκετο ἀσθενής, εἴτε νοσήσας κατὰ τὸν διάπλουν, εἴτε καταβληθεὶς ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν ἀναρμόστων εἰς τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του κόπων, οὓς ὑπέστη κατὰ τὰς τελευταίας τῆς καταδιώξεώς του ἡμέρας. Ἡ φήμη τῆς ἀφίξεώς του παρήγαγε μεγίστην αἴσθησιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ πολλοὶ κατήρχοντο εἰς Πειραιᾶ, οἱ μὲν ἐξ εὐλαβείας, οἱ δὲ ἐκ περιεργείας ὅπως ἴδωσι τὸ βραχύσωμον ἐκεῖνο λευκογένειον γερόντιον μὲ τὸ χονδροειδὲς ράσον καὶ τὸν καλογηρικὸν σκοῦφον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, οὗ ἕνεκα διετέλει ἀπὸ μηνῶν ἤδη ἀνάστατον τὸ Κράτος. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις φοβουμένη ταραχὰς καὶ ὀχλαγωγικὰς διαδηλώσεις εἶχε δώσει διαταγὰς νὰ φρουρῆται ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὅπου οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν ἴδῃ. Ἄλλως τε ὁ ταλαίπωρος κῆρυξ ἔκειτο κλινήρης, τῇ παραγγελίᾳ δὲ τῆς νομαρχίας ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν ὁ τότε νομοϊατρὸς κ. Δ. Ὀρφανίδης καὶ ὁ ἰατρὸς Πετσάλης, οἵτινες ἐγνωμοδότησαν ὅτι δὲν πάσχει μὲν ἀπὸ ὡρισμένην τινὰ νόσον, ἀλλ' ὅτι πρέπει ν' ἀποβιβασθῇ. Ἐκ τῶν ἐγγράφων δὲν ἐξάγεται ἂν ἡ Κυβέρνησις ἐπείσθη ἐκ τῆς γνωμοδοτήσεως τῶν ἰατρῶν καὶ ἂν ἐπέτρεψε τὴν ἀποβίβασίν του· ἴσως ἔπραξε τοῦτο ἐκ φιλανθρωπίας ἐπί τινας ἡμέρας· διὰ πᾶν ὅμως ἐνδεχόμενον ἐκρίθη καλὸν νὰ μετενεχθῇ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ρίου, ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ καθειρχθῇ, μετηνέχθη δὲ τῷ ὄντι μετὰ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀχθέντος εἰς Πειραιᾶ συγκατηγορουμένου του δοκίμου Γεωργίου διὰ τῆς *Ματθίλδης*, τῆς γολέττας, ἧς τὸ ἀβρὸν ρωμαντικὸν ὄνομα εἵμαρτο νὰ συνδεθῇ ἀρρήκτως μὲ τὸ καλογηρικὸν ὄνομα τοῦ κήρυκος!

Ἅμα τῷ κατάπλῳ τοῦ πλοίου εἰς Πάτρας παρέλαβον τὸν δεσμότην ὁ φρούραρχος καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν ἐν Πάτραις Πλημμελειοδικῶν. Ἐκ Πατρῶν δὲ ἐπέμφθη ἀμέσως ὑπὸ συνοδίαν εἰς Ρίον καὶ καθείρχθη εἰς τὰς παλαιὰς φυλακὰς ἐντὸς ἰδιαιτέρου δωματίου φέροντος τὸν ἀπαίσιον ἀριθμὸν 13, τὴν 27 Ἰουλίου. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ ταραχῶν καὶ σκηνῶν παρομοίων πρὸς τὴν χειροτονίαν τοῦ Φλαμιάτου ἐντὸς τῶν φυλακῶν Πατρῶν, ἐκρίθη καλὸν νὰ μετενεχθῶσιν ἐκ τῶν παλαιῶν φυλακῶν Ρίου εἰς τὰς νέας τεσσαράκοντα περίπου ἐκ τῶν αὐτόθι καθειργμένων καὶ πάντες οἱ ἀσθενεῖς. Τὴν προτεραίαν δὲ τῆς φυλακίσεώς του διὰ πρωτοκόλλου συνταχθέντος ἐν Πάτραις παρὰ τοῦ Νομάρχου, τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Φρουράρχου Ρίου ἀντισυνταγματάρχου Γονατᾶ καὶ τοῦ μοιράρχου Γενοβέλη, αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο εἰς πάντας καὶ εἰς αὐτοὺς προσέτι τοὺς φύλακας, σκοποὺς καὶ ἀρχιφύλακας νὰ πλησιάζωσι τὸν Χριστόφορον καὶ νὰ συνομιλῶσι μετ' αὐτοῦ.

Digitized by Google

Διέμεινεν ὁ Παπουλάκης καθειργμένος εἰς τὰς φυλακὰς Ῥίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ ἐπομένου ἔτους 1853. Περὶ τῆς αὐτόθι διαμονῆς του καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ὑπάρχουσι πληροφορίαι, αἵτινες ἐν γένει ἔκτοτε σπανίζουσι ὡς πρὸς τὰ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα. Ἡ ἀλληλογραφία τῶν ἀρχῶν παύει καὶ ὁ τύπος οὐδεμίαν περὶ αὐτοῦ πλέον ποιεῖται μνείαν. Ἡ προσοχὴ τοῦ δημοσίου ἤδη εἶχε στραφῆ πρὸς ἄλλα σπουδαιότερα, διότι ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ ἔτους 1852 ἤρχισε νὰ συνταράσσηται ἡ Ἀνατολὴ διὰ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ὁρατοὶ ἦσαν οἱ πρόδρομοι τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκραγέντος μεγάλου Ἀνατολικοῦ πολέμου, πρὸς ὃν ἀπέβλεπε μετ' ευεξηγήτου συγκινήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος ὁ ἑλληνικὸς λαός.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ δικαιοσύνη εἶχεν ἐπιληφθῆ τῆς ὑποθέσεως τῶν κατηγορουμένων καὶ προβῆ εἰς τὴν προσήκουσαν ἐνέργειαν. Καὶ οἱ μὲν συνέταιροι τοῦ Φλαμιάτου παρεπέμφθησαν διὰ βουλεύματος τοῦ συμβουλίου τῶν ἐν Πάτραις Πλημμελειοδικῶν ἐκδοθέντος κατὰ τὸν Σεπτέμβριον νὰ δικασθῶσιν ἐπὶ πλημμελήματι ἐνώπιον τοῦ Πλημμελειοδικείου Πατρῶν, ὁ δ' ἐπιεικὴς οὗτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεώς των ἐπαρκῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶχον διασκεδασθῆ ἤδη οἱ φόβοι τῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὴν σοβαρότητα τῆς θρυλληθείσης συνωμοσίας τῶν καλογήρων καὶ τῶν Φιλορθοδόξων. Ὁ δὲ Παπουλάκης μετὰ τῶν ἐξαιρεθέντων ἐκ τῆς ἀμνηστείας παρεπέμφθησαν διὰ βουλεύματος τῶν ἐν Ἀθήναις Πλημμελειοδικῶν ἐνώπιον τοῦ ἐν Ἀθήναις Κακουργιοδικείου ἵνα δικασθῶσιν ὡς ὑπαίτιοι στάσεως κατὰ τῶν καθεστώτων. Ἡ δίκη αὐτῶν εἶχεν ὁρισθῆ διὰ τὴν 26 Ἰουνίου, ἀλλ' ὁ Παπουλάκης ἤχθη εἰς Πειραιᾶ, διὰ τῆς *Ματθίλδης* ἐννοεῖται, τὴν 1 Ἰουνίου καὶ καθείρχθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μενδρεσέ. Τοσαύτη ἦτο ἀκόμη ἡ περιέργεια τοῦ κοινοῦ, ὥστε τὴν ἡμέραν τῆς δίκης πλῆθος ἄπειρον ἐστάθμευεν εἰς τὰ πέριξ τῆς εἱρκτῆς ὅπως τὸν ἴδῃ ἐξερχόμενον καὶ τὸν παρηκολούθησε μέχρι τοῦ καταστήματος τοῦ Κακουργιοδικείου, ὅπου ἐπορεύθη πεζὸς συνοδευόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως χωροφυλακῆς πρὸς πρόληψιν πάσης ἐνδεχομένης ὀχλαγωγίας. Ὁ Παπουλάκης ἔδειξε κατὰ τὴν δίκην του ἀταραξίαν καὶ εὐτολμίαν μάλιστα. Ἅμα ἀρξαμένης τῆς διαδικασίας, ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ προέδρου κατὰ τὰ εἰωθότα ἂν ἔχῃ συνήγορον, ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην συνηγόρου, διότι συνήγορον ἔχει τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅστις θὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητα ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του. Ἡ δίκη ὅμως δὲν προυχώρησεν ἀλλ' ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπομένην σύνοδον, τῇ αἰτήσει τοῦ εἰσαγγελέως, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς μὴ ἐμφανίσεως μαρτύρων τινῶν. Ἡ αἴθουσα τοῦ Κακουργιοδικείου ἦτο κατάμεστος πλήθους, πολλοὶ δὲ τὸν συνώδευσαν καὶ μέχρι Πειραιῶς, ἐπιστρέφοντα ὅπως ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς τὰς φυλακὰς Ῥίου. Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι αἱ ἐφημερίδες μόλις ἀξιοῦσι προσοχῆς τὸν τέως περιβόητον μοναχὸν καὶ ἢ οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα ἀναφέρουσι περὶ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ περὶ τῆς δίκης του. Μόνος ὁ *Αἰών*, ὅστις καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀνήγγειλε τὴν ἐπικειμένην ἀναβολὴν τῆς δίκης, ἔγραψε μετὰ τὴν ἀναβολὴν τὰ ὀλίγα ταῦτα: «Ἦτο ἀληθῶς δύσκολος δίκη τοιαύτη εἰς περιστάσεις ὡς τὰς παρούσας, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ὅτι τοιαύτη ἔσεται καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν»

Ἡ κρίσις τοῦ *Αἰῶνος* ἦτο ὀρθή· ὄντως καὶ ἡ δίκη αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἦτο λίαν δυσχερὴς καὶ αἱ τότε περιστάσεις σφόδρα ἀκατάλληλοι διὰ τὴν διεξαγωγήν της. Ὁ πόλεμος ἦτο ἐπὶ θύραις· ἀντήχει ἤδη εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ παρεσκεύαζεν ἡ Δύσις τὰς φοβερὰς στρατιὰς αἵτινες ἔμελλον νὰ συγκρουσθῶσι μὲ τὰς ῥωσσικὰς φάλαγγας εἰς τὰ κριμαϊκὰ πεδία· τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος κατείχετο σύσσωμον ὑπὸ νευρικοῦ παροξυσμοῦ, ὑπὸ ζωηρᾶς ἀνησυχίας· οἱ ἐθνικοὶ πόθοι ἀνεφλογίζοντο, ἀνεπτεροῦντο παλαιὰ ὄνειρα καὶ αἱ φιλοπάτριδες ἐπικλήσεις τῶν ἐξημμένων ὑπενθύμιζον τὰς ἐπαγγελίας ἀρχαίων χρησμῶν. Αἱ ἐθνικαὶ συμπάθειαι ἀναφανδὸν ἐξεδηλοῦντο ἤδη ὑπὲρ τῆς μεγάλης ὁμοδόξου δυνάμεως, ἥτις κατήρχετο πάνοπλος μὲ τὴν σημαίαν τῆς προστασίας τῶν Χριστιανῶν, οὐδ' ἀπεκρύπτετο ἡ ἐπιθυμία τῆς εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνεργοῦ συμμετοχῆς. Ὥστε ἡ κατὰ τοιαύτας ὥρας δίκη καὶ καταδίκη ἀνθρώπων παρεκτραπέντων ἀληθῶς, ἀλλ' ἐκ πλάνης καὶ ἐν ὀνόματι τῆς προασπίσεως τῆς θρησκείας θὰ ἦτο πολλαχῶς ἀσύμφορος καὶ ἡ κυβέρνησις καθορῶσα τοῦτο σκοπίμως ἐπεδίωξε τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης. Κατὰ τύπους ὡρίσθη ἡμέρα ἐκδικάσεως αὐτῆς ἡ 16 Σεπτεμβρίου, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ Βασιλικὸν Διάταγμα ἐκδοθὲν κατὰ τὸν Αὔγουστον ἐχορήγησε πλήρη ἀμνηστείαν εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Χριστοφόρου συγκατηγορουμένους ἐπειδή, ὡς ἔλεγε τὸ Διάταγμα, ἔδειξαν φανερὰ σημεῖα μεταμελείας. Τὸν Παπουλάκην ὅμως ὡς πρωταίτιον ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο ν' ἀπολύσῃ, οὐδ' ἦτο φρόνιμον ν' ἀφήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον ἵνα περιέλθῃ πάλιν τὰς ἐπαρχίας τοῦ βασιλείου καὶ προκαλέσῃ νέαν ἔξαψιν πνευμάτων καὶ ταραχὰς κατὰ τοιαύτας κρισίμους στιγμάς. Διὸ ἡ δίκη δὲν ἔλαβε χώραν, σιωπηρῶς ἀνασταλείσης τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, ἐκρίθη ὅμως ἐπάναγκες ἀντὶ τῆς ποινικῆς καταδιώξεως νὰ ὑποστῇ πνευματικὸν περιορισμὸν καὶ τῇ ἀποφάσει τῆς

Digitized by Google

Συνόδου ἀπεστάλη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ μονὴν τῆς Παναχράντου. Ἔκτοτε ὁριστικῶς παύει πᾶσα περὶ τοῦ Παπουλάκη μνεία εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ραγδαῖα ἐπέρχονται τὰ σοβαρὰ γεγονότα καὶ πᾶσα ἡ προσοχὴ τοῦ δημοσίου συγκεντροῦται εἰς τὸ ἐκτυλισσόμενον φοβερὸν τοῦ πολέμου δρᾶμα. Τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῆς χώρας χαρακτηρίζει ἐπιτυχῶς μία φράσις τῆς τότε ἐκδιδομένης *Φήμης* τοῦ ἐπιζῶντος γηραιοῦ Παπαδοπούλου. Μολονότι, ἔγραφεν, ἡ ῥηθεῖσα ἐφημερίς, πλησιάζουσιν αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, ἄκρα ἐπικρατεῖ ἀδιαφορία περὶ τῶν ὑποψηφίων καὶ ἂν δὲν σπεύσῃ ἡ κυβέρνησις νὰ προσδιορίσῃ ταχέως τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν, οὐδὲ κἂν θέλουσι προσέλθει εἰς τὰς κάλπας οἱ ἐκλογεῖς. Ἀφοῦ καὶ περὶ τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν προσέτι ἠδιαφόρουν οἱ Ἕλληνες, φαντασθήτω ἕκαστος πόση ἦτο ἡ περὶ τῶν λοιπῶν ἀδιαφορία των!

Πλὴν ἂν τὸ μέγα καὶ πολυάσχολον δημόσιον ἐλησμόνησε τὸν Παπουλάκην, δὲν ἐλησμόνουν ὅμως αὐτὸν οἱ ἁπανταχοῦ πολυάριθμοι ἀπλοϊκοὶ ὀπαδοί του, οἱ εἰς τὴν ἁγιότητα αὐτοῦ ἀκραδάντως πιστεύοντες. Ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις καὶ ὁ σεβασμός των ἐγένετο μάλιστα μείζων μετὰ τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν φυλάκισίν του, καὶ περὶ τὴν πολιὰν κεφαλήν του ἔβλεπον οἱ πιστοὶ τὴν φωτοβόλον στεφάνην τοῦ μάρτυρος. Διέμενε περιωρισμένος ἐντὸς τῆς μονῆς Παναχράντου οὐ μακρὰν ἀπεχούσης τῆς πόλεως Ἄνδρου ἐπὶ γραφικῆς ὀρεινῆς τοποθεσίας, ὅπου εἶχε δοθῆ αὐτῷ πρὸς κατοικίαν κελλίον κείμενον εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, καὶ φωτιζόμενον παρ' ἑνὸς μόνου κιγκλιδωτοῦ παραθύρου βλέποντος πρὸς τὸ προαύλιον τῆς μονῆς. Ἐφρουρεῖτο διαρκῶς ὑφ' ἑνὸς χωροφύλακος διαμένοντος νυχθημερὸν ἐν τῇ μονῇ καὶ κλείοντος ἰδιοχείρως καθ' ἑσπέραν τὸ κελλίον τοῦ μοναχοῦ· ἐπετρέπετο ὅμως αὐτῷ νὰ κατέρχηται καθ' ἑκάστην ὅπως μετέχῃ τῶν θρησκευτικῶν ἱερουργιῶν καὶ περιφέρηται ἐλευθέρως ἐντὸς τῆς μονῆς. Ἡ συνήθης τροφὴ τοῦ κοινοβίου παρείχετο καὶ εἰς αὐτόν, ἀλλ' οἱ ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ ὀπαδοί του ἔπεμπον αὐτῷ παντοῖα ἐκλεκτὰ τρόφιμα, ἅτινα ὁ εἰς αὐστηρὸν ἀσκητικὸν βίον συνειθισμένος μοναχὸς — ὅστις, εἰρήσθω ἐνταῦθα, ἐν παρόδῳ οὐδέποτε ἐκρεωφάγει — διένειμεν εἰς τοὺς σὺν αὐτῷ μονάζοντας ἢ εἰς τοὺς προσερχομένους ξένους. Διότι ξένοι προσήρχοντο πολλοὶ εἰς τὴν μονὴν παρεκτὸς τῶν ἐγχωρίων τῶν ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς νήσου προσερχομένων κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἰδίως ἡμέρας· πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ δὲ συνέρρεον κατ' ἔτος προσκυνηταὶ πλεῖστοι, γυναῖκες πρὸ πάντων, ἐξ Ὕδρας, ἐκ Σπετσῶν, ἐκ Κρανιδίου, ἐκ Καρύστου, ἐκ τῶν πλησιοχώρων νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Λακωνίας, ἐπιχειροῦντες ἐπίτηδες ταξείδιον ὅπως ἴδωσι τὸν ἅγιον ἄνδρα καὶ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρά του καὶ ἐξομολογηθῶσι πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν προσκυνητῶν ἦσαν ἄποροι, καὶ ἐξήντλουν ἐνωρὶς τὰ εὐτελῆ των ἐφόδια, συνέλεγον κατόπιν δι' ἐράνου τὸν ναῦλόν των ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἀποκομίζοντες πρὸς ἀνάμνησιν τεμάχιον τοῦ ῥάσου τοῦ μοναχοῦ, ἢ μικρὸν σταυρὸν ξύλινον, ἐξ ἐκείνων οὓς κατεσκεύαζεν αὐτὸς ἰδιοχείρως καὶ διένειμεν εἰς τοὺς προσερχομένους ἵνα φέρωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους ὡς ἐγκόλπιον καὶ ὡς παντὸς κακοῦ ἀλεξιτήριον. Ἡ τοιαύτη μετὰ τῶν ἔξωθεν συγκοινωνία δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένη, τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον δὲ καθὼς καὶ ὁ φυλάσσων τὸν Παπουλάκην χωροφύλαξ ὁδηγίας εἶχον νὰ μὴ ἀφίνωσιν αὐτὸν νὰ συνομιλῇ ἢ νὰ διδάσκῃ· ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀπαγορεύσεως δὲν ἦτο εὐχερὴς καὶ ἡ ἀνοχὴ ἦτο ὁπωσδήποτε δικαιολογημένη προκειμένου περὶ ἀνθρώπων οἵτινες ἤρχοντο μακρόθεν ὑποβαλλόμενοι εἰς ἐπίπονον πλοῦν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐσεβοῦς των πόθου. Ὅτε ὅμως ἡ συρροὴ ἦτο μεγάλη, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου ὁ Παπουλάκης ἐνεκλείετο εἰς τὸ κελλίον του· αὐτὸς ὅμως προέβαινε τότε εἰς τὸ παράθυρον, ἐδημηγόρει ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς συνηγμένους ἐν τῷ προαυλίῳ καὶ εἰς τὰς παραινέσεις τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ χωροφύλακος προτρεπόντων αὐτὸν νὰ σιωπήσῃ, ἀπήντα: «Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν δένεται.»

Ἡ φήμη τῆς ἁγιότητός του παρέμενεν ἀκεραία πάντοτε, καὶ ἡ περὶ τῆς θαυματουργοῦ του δυνάμεως πεποίθησις ἀκλόνητος. Πολλὰ θαυμάσια διηγοῦντο οἱ ὀπαδοί του ἀναφερόμενα εἰς τὴν περίοδον τοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παναχράντου περιορισμοῦ του. Οὕτω μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ μοναχὸς ἐγένετο ἄφαντος καὶ τὸ ἀφ' ἑσπέρας κλεισθὲν ὑπὸ τοῦ χωροφύλακος ἰδιοχείρως κελλίον εὑρέθη κενόν. Μεγάλη ἐπηκολούθησε ταραχὴ καὶ πάραυτα αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως εἰδοποιηθεῖσαι περὶ τῆς ἀποδράσεώς του ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ὅτε τὴν τρίτην ἡμέραν ἐθεάθη κατερχόμενος ἀπό τινος λόφου καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν μονήν. Ἐρωτηθεὶς ποῦ ἦτο, ἀπήντησεν ὅτι μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν μερικῶν προβάτων ἀσθενούντων, τὰ ὁποῖα ἐθεράπευσεν. Ἦσαν δὲ τ' ἀσθενῆ ταῦτα πρόβατα, κατὰ τὸ λέγειν τῶν διηγουμένων τὸ θαῦμα, οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου Ἄρνης, ἀλβανόγλωσσοι καὶ κακὴν χαίροντες φήμην ἐν τῇ νήσῳ, πρὸς οὓς ἐξέδραμεν ὁ Παπουλάκης ὅπως τοὺς συνετίσῃ διὰ τῶν διδαχῶν του, διαρρήξας τὰ δεσμά του θείᾳ δυνάμει ὅπως ὁ ἀπόστολος Πέτρος. Οἱ διὰ τοιούτου θαύματος κατηχηθέντες ἐπανῆλθον τῷ ὄντι εἰς τὴν εὐθεῖαν τρίβον· τὰ ἐγκλήματα ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ δήμου των καὶ πολλοὶ αὐτῶν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς μετέβαινον εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναχράντου, ἀ-

Digitized by Google

ποτίοντες φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν καθοδηγήσαντα αὐτοὺς εἰς τὴν ποίμνην σεβάσμιον κήρυκα.

Ἕτερον θαῦμα εἶνε τὸ ἑξῆς· Ὑδραῖός τις πλοίαρχος ἀπεριόριστον τρέφων σεβασμὸν πρὸς τὸν Χριστόφορον ἔπεμψεν αὐτῷ εἰκοσιπέντε ὀκάδας ἐκλεκτοῦ διπύρου. Ὁ ἡγούμενος τῆς Παναχράντου πρὸς ὃν διεβιβάσθη τὸ δῶρον ὀρεχθεὶς αὐτοῦ σατανικῇ ἐπηρείᾳ τὸ κατεκράτησεν· ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατελήφθη ὑπὸ δεινῆς αἰφνιδίας νόσου καὶ κατέκειτο κλινήρης ἄλαλος καὶ ὡσεὶ νεκρός. Τοῦτο μαθὼν ὁ Παπουλάκης μετέβη πρὸς αὐτὸν καὶ σείων τὴν κεφαλήν:

— Διατί νὰ σὲ νικήσῃ ὁ Σατανᾶς; εἶπεν αὐτῷ κρυφίως, καὶ διατί νὰ κατακρατήσῃς τὸ ξένον πρᾶγμα;

Καὶ ἀπαγγείλας εὐχάς τινας ἐθεράπευσε τὸν ἡγούμενον ἐξεστηκότα διὰ τὴν θαυματουργὸν μαντείαν τοῦ μοναχοῦ, ὅστις κατὰ θείαν βεβαίως ἔμπνευσιν ἐγίνωσκε τὴν κρυφίαν καὶ εἰς αὐτὸν μόνον γνωστὴν πρᾶξίν του.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα παραπλήσια διηγεῖται τὸ περὶ τοῦ Παπουλάκη προφορικὸν συναξάριον· τοῦτο ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ γηραιὸς μοναχὸς διετήρει ἕως τέλους ἀκμαίαν τὴν ἔμφυτον ἐκείνην ἀγχίνοιαν καὶ τὴν ἑτοιμότητα, δι' ὧν ἐγίνωσκε νὰ κατακτᾷ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἁπλουστέρων. Μοὶ διηγήθη τις ἐξ Ἄνδρου καταγόμενος ὅτι ὅτε ἦτο μειράκιον μετέβη καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων πρὸς τὸν Παπουλάκην διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ. Ὅτε παρουσιάσθη ἐνώπιόν του, παραλαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρος ὁ μοναχὸς εἶπεν αὐτῷ κρυφίως:

— Ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμες νὰ μὴ τὸ ξανακάμῃς πλέον!

Εἰς τοῦτο καὶ μόνον περιωρίσθη ἡ ἐξομολόγησις, τὸ παιδίον δέ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποπέσει βεβαίως εἰς σφάλματα, ὧν εἶχε συνείδησιν, ἐνόμισεν ὅτι ὁ μοναχὸς ἐγίνωσκε λεπτομερῶς τὰς πράξεις του καὶ κατελήφθη ὑπὸ δέους καὶ θαυμασμοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τὴν ἀγχίνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὴν θρασεῖαν αὐτοῦ ἐλευθεροστομίαν διέσωζεν ἀκεραίαν ὁ Παπουλάκης. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν περιορισμόν του, κενωθείσης τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπισκόπου Προκοπίου ἀποθανόντος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἐκραγείσης φοβερᾶς κατὰ τὸ 1854 χολερικῆς ἐπιδημίας, προεχειρίσθη εἰς ἐπίσκοπον ὁ Μητροφάνης Οἰκονομίδης τέως ἱεροκῆρυξ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων καταγόμενος. Ὅτε ὁ Παπουλάκης, ὅστις ἐκ νεότητος ἐγίνωσκεν αὐτόν, τὸν συνήντησε κατὰ πρῶτον ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τῆς Παναχράντου, ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτὸν μετὰ σκανδαλώδους παρρησίας εἶπε σαρκαστικῶς μειδιῶν:

— Καὶ σύ, Μῆτρο, ἔγεινες Δεσπότης; Καλὰ θὰ 'πάγῃ ἡ Ἐκκλησία!

Ὁ φύσει εὐερέθιστος ἐπίσκοπος ἐπὶ τοσοῦτον ὠργίσθη, ὥστε ἔτυψε τὸν Παπουλάκην διὰ τῆς βαρείας ποιμαντορικῆς του ῥάβδου, ἣν ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας, διὸ καὶ σφόδρα ἤλεγξεν αὐτὸν καθηγητής τις τοῦ Πανεπιστημίου διαμένων τότε ἐν Ἄνδρῳ καὶ παρατυχὼν κατὰ τὴν σκηνήν. Ἔκτοτε, ὡς λέγουσιν, ὁ περιορισμὸς τοῦ Παπουλάκη ἐγένετο αὐστηρότερος καὶ ἡ μνησικακία τοῦ ἐπισκόπου ἐπέβαλεν αὐτῷ πολλὰς στερήσεις.

Ἐν τούτοις ἡ συρροὴ τῶν προσκυνητῶν ἐξηκολούθησε, φαίνεται δὲ ὅτι ἦτο τοιαύτη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῆς ἐξουσίας, ἥτις ἀνησυχήσασα εντόνους ἔδωκε διαταγὰς ν' ἀπαγορευθῇ πᾶσα μετὰ τοῦ μοναχοῦ ἐπικοινωνία. Ὀκτὼ ἔτη ἤδη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς συλλήψεώς του καὶ ἐν τούτοις ἡ κυβέρνησις ἀκόμη ἐφοβεῖτο μήπως ὁ ἀκαταπόνητος μοναχὸς προκαλέσῃ ἐκ νέου ταραχὰς εἰς τὸ Κράτος. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρου Μητροφάνους, οἱ φόβοι οὗτοι ἦσαν ἀβάσιμοι, ἐν ἐγγράφῳ δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπὸ 5 Φεβρουαρίου 1860 ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τὸ Ὑπουργεῖον ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος ἐκ τοῦ ἀνθρώπου τούτου διά τε τὸ καταβαλὸν αὐτὸν βαθὺ γῆρας καὶ διότι ἢ οὐδόλως πλέον ἢ σπανιώτατα ἔρχεταί τις μακρόθεν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐρχόμενοί ποτε δὲν ἀξιοῦνται νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν, ἅτε διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ ἐν τῇ μονῇ διαμένοντος χωροφύλακος». Οὐχ ἧττον κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπάρχου Ἄνδρου, παρηγγέλθη αὐστηρῶς ὁ χωροφύλαξ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ πλέον εἰς οὐδένα τὴν μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, συνετάχθη δὲ καὶ πρωτόκολλον περὶ τούτου μεταξὺ τοῦ ἐνωμοτάρχου καὶ τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου.

Τὰ αὐστηρὰ ταῦτα μέτρα ὑπηγόρευσεν ἰδίως κίνησις καλογηρικὴ γινομένη ἐν Καρυστίᾳ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐποχήν, τῇ ἀνοχῇ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Περὶ τῆς κινήσεως ταύτης διεξήχθη ἀλληλογραφία, ὑπάρχουσα ἐν μέρει εἰς τ' ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐξ αὐτῆς δὲ παραλαμβάνομεν τὸ ἑπόμενον ἔγγραφον τοῦ νομάρχου Εὐβοίας πρὸς τὸν Ἔπαρχον Καρυστίας, φέρον χρονολογίαν 4 Φεβρουαρίου 1860 καὶ ἐξιστοροῦν σαφῶς τὰ γινόμενα: «Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀναφορᾶς ὑμῶν, γράφει ὁ νομάρχης, σᾶς προσκαλοῦμεν νὰ λάβητε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Σ. Ἐπισκόπου καὶ κοινοποιήσητε αὐτῷ ὅτι ἡ Νομαρχία ἐγνώρισεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι Παπαγιάννης τις καλούμενος ἐκ τοῦ χωρίου Ὀκτωνιᾶς τοῦ δήμου Αὐλῶνος, πρότερον μὲν ἱερεύς, νῦν δὲ ἀργῶν, κατὰ πρῶτον βαθμόν, Ἰωακεὶμ δ' ἕτερος μοναχὸς Κυμαῖος, ἄνθρωπος φανατικὸς καὶ ἀναλφάβητος, τρίτος

Digitized by Google

ὁ ἐκ Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους κληρικὸς πνευματικὸς ἐν Κύμῃ Ἀμβρόσιος ἱερομόναχος καὶ τέταρτος ὁ ἐφημέριος Ἀχλαδερῆς καὶ πνευματικὸς εἰς τὸ χωρίον Κριεζᾶ ὀνόματι Γεώργιος Καγγέλης κατὰ βαθμὸν δεύτερον εἰσὶν ὄργανα θρησκευτικῶν προλήψεων καὶ φανατισμοῦ ὑπὲρ τῶν συνεντεύξεων τοῦ Παπουλάκη ἐν Ἄνδρῳ, ἀποπλανῶσι δὲ κἂν ἐν γνώσει κἂν ἐν ἀγνοίᾳ τὸν ἐμπιστευόμενον αὐτόθι λαὸν ἁπλοῦν εἰς τὸ πιστεύειν καὶ ἀσπάζεσθαι πράγματα ἅτινα ἀποκρούει ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμός.

«Προσθέσατε τῷ Σ. Ἐπισκόπῳ ὅτι ἐβεβαιώθημεν ἀκόμη ὅτι ἀδείᾳ αὐτοῦ ὁ μνημονευθεὶς μοναχὸς Ἰωακεὶμ Κυμαῖος περιέρχεται τὰ χωρία διδάσκων δημοσίᾳ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔπραξεν ἐν Μεσοχωρίοις τοῦ δήμου Στύρων κατὰ τὴν 23 Αὐγούστου π.ε. ὅτι περιπλέον ὁ ἐφημέριος Ἀχλαδερῆς καὶ πνευματικὸς ἐν Κριεζᾷ ἀποτρέπει τοὺς χριστιανοὺς τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκους ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, πρὸς δὲ ὅτι ὁ ἐκ Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους παραπείθει τὰ κοράσια ἵνα προσφεύγωσιν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον ὅπως σώσωσι τὴν ψυχήν των».

Καὶ αὗται ἦσαν αἱ τελευταῖαι ἀπηχήσεις τῆς Φιλορθοδοξίας, αἵτινες μετ' ὀλίγον ὁλοτελῶς ἀπεσβέσθησαν. Ὁ δὲ Παπουλάκης ὀλίγον μετὰ ταῦτα χρόνον παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ἐν βαθεῖ γήρᾳ ἀποθανὼν τὴν νύκτα τῆς 18 πρὸς τὴν 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1861, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς μονῆς.

Ἡ φήμη του ἐπέζησε πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ μέχρι σήμερον εἰσέτι πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν ἁγιότητα καὶ εἰς τὸ προφητικὸν χάρισμα τοῦ ἀνδρός, διατηροῦντες εὐσεβῶς περίαπτα φέροντα τεμάχιον ἐκ τοῦ ράσου του ἢ σταυρὸν ξύλινον ὑπ' ἐκείνου δωρηθέντα. Τόσος ὑπῆρχεν ὁ σεβασμὸς παρὰ πολλοῖς ὥστε ἤθελον εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ τὸν ἀνακηρύξωσιν ὡς ἅγιον, Κυνουριεῖς δέ τινες ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες ἀνέθηκαν εἰς ζωγράφον νὰ κατασκευάσῃ τὴν εἰκόνα του καὶ ἐπειδὴ ὁ ζωγράφος φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐδίσταζε διότι δὲν ἐγίνωσκε τὰ χαρακτηριστικά του, ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν καὶ δεικνύοντες αὐτῷ τὴν εἰκόνα τοῦ προφήτου Ἠλίου, παρήγγειλαν αὐτὴν ν' ἀντιγράψῃ διότι παρόμοιος κατὰ τὸ λέγειν των ἦτο ὁ Παπουλάκης πρὸς τὸν προφήτην ἐκεῖνον. Ἐπίσης καί τινες Λάκωνες μετά τινα ἔτη μεταβάντες εἰς τὴν μονὴν Παναχράντου ἐζήτησαν τὴν ἄδειαν ν' ἀνασκάψωσι τὸν τάφον τοῦ Παπουλάκη ὅπως παραλάβωσι τὴν κάραν του. Ἀλλ' οἱ ἐν τῇ μονῇ προειδοποιηθέντες ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπήντησαν ὅτι ἠγνόουν ποῦ ἔκειτο τεθαμμένος καὶ οἱ εὐσεβεῖς Λάκωνες ἐπανῆλθον ἄπρακτοι.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΧΑΡΑΛΔΟΣ
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

ΚΕ'.

Τρεῖς ἡμέρας ἀργότερον ὁ Ῥωσικὸς στόλος κατέπλεεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Χερσῶνος.

Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ὁ Εὔξεινος ἀπετέλει τὸ πρὸς βορρᾶν τέρμα τῆς γνωστῆς οἰκουμένης, οὗ πέραν ἐξετείνετο ἡ μυθώδης ἐκείνη Σκυθία, ζοφερὸν τῶν Κιμμερίων ἐνδιαίτημα

> . . . Ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου ὠκεανοῖο,
> ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε·
> Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐδὲ πότ' αὐτοὺς
> Ἠέλιος φαέθων καταδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
> ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσιν.

Ἀλλὰ τὰ ἐγχειρήματα τῶν πρώτων θαλασσοπόρων, τὰ ἐνσαρκωθέντα ἐν τῇ Ἀργοναυτικῇ στρατείᾳ, ταχέως ἐπηκολούθησαν αἱ μόνιμοι ἀποικίσεις, ὧν μία καὶ ἡ Χερρόνησος ἐπὶ τῆς Ταυρικῆς, γνωστὴ ἀργότερον ὡς Χερσὼν καὶ νῦν ὡς Σεβαστούπολις. Ἡ πόλις αὕτη ταχέως ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ διετήρησε τὴν ἀστικὴν αὐτῆς ἐλευθερίαν, καθ' ὅσον τὸ λεγόμενον Θέμα Χερσῶνος διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ἀρχόντων, ἤτοι τοῦ *Πρωτεύοντος* καὶ τῶν *πατέρων τῆς πόλεως*· συνεπείᾳ δὲ τούτου θαυμασίως ἀνεπτύχθη τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, καίτοι ἐνωρὶς καταληφθείσης τῆς ὑπαίθρου χώρας ὑπὸ τῶν ἀτιθάσσων Χαζάρων, οἵτινες ὁτὲ μὲν ἐδέχοντο, ὁτὲ δὲ ἀπέπτυον τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βασιλέως.

Παρετάθη δὲ ἡ κατάστασις αὕτη μέχρι τοῦ 833, ὅτε οἱ Χάζαροι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Τανάϊδος οἰκούντων Πατζινακιδῶν, ἐζήτησαν διὰ πρεσβείας παρὰ τοῦ τότε ἀνάσσοντος Θεοφίλου τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ἀνέγερσιν φρουρίου, ἐπιτηδείου πρὸς ἀναχαίτισιν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιδρομῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἔπεμψε πράγματι τὸν Πετρωνᾶν Καματερὸν μετὰ τοῦ Κατεπάνω τῆς Παφλαγονίας καὶ πολλῶν χελανδίων, ἀναπλεύσας δὲ οὗτος τὸν Τάναϊν ἀνήγειρε τὸ φρούριον· μεθ' ὃ ἐπιστρέψας εἰς Βυζάντιον, ἐξέθηκε τῷ Ἄνακτι ὅτι, πρὸς ἑδραίωσιν τῆς Κυριαρχίας τοῦ Κράτους εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀπαραίτητος ἀπέβαινεν ἡ ἀποστολὴ Στρατηγοῦ ἰδίου, μὴ ἀφιεμένης τῆς διοικήσεως εἰς χεῖρας τῶν ἀσθενῶν καὶ πολλάκις ἰδιοτελῶν δημοτικῶν Ἀρχόντων. Ἡ γνώμη αὕτη κατίσχυσε, καὶ τὸ ἐν λόγῳ θέμα διῳκεῖτο ἐφεξῆς ὡς πάντα τὰ λοιπά, καίτοι διατηρηθέντος κατὰ τύπον τοῦ Πρωτεύοντος.

Κατὰ τὴν ἐποχήν, περὶ ἧς πραγματευόμεθα,

Digitized by Google

ὑπῆρχεν ἑπομένως ἐν Χερσῶνι στρατηγὸς τοῦ Κράτους, ὅστις ἰδὼν καταπλέοντα τὸν ῥωσικὸν στόλον, παρεσκεύασε τὰ πρὸς ἄμυναν· ἀλλ' ὁ Βλαδίμηρος οὐδεμίαν εἶχεν ἐπιθετικὴν διάθεσιν, καὶ προσωρμίσθη μόνον παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ὅπως ἀναπαύσῃ τὰ πληρώματα, εἰς ὃ οὐδόλως ἀντέστη ὁ Στρατηγός, καθ' ὃ στερούμενος ναυτικῆς δυνάμεως.

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης λαμπρὰ πανσέληνος ἐφώτιζε τὴν ἀμφιθεατρικῶς ὑψουμένην λευκὴν πόλιν, ἐθαύμαζον δὲ τὸ μαγευτικὸν τοῦτο θέαμα ὁ Χαράλδος καὶ ὁ Ραγνάρος ἐκ τοῦ πλοίου αὐτῶν.

— Ἰδοὺ εὐδαίμων ἀληθῶς ἀποικία, παρετήρησεν ὁ Χαράλδος.

— Ὑπῆρξεν ἀείποτε σπουδαιότατον ἐμπορεῖον, καὶ πρὸ τῆς καθόδου τῶν Χαζάρων, ἔτρεφον τὴν Ἑλλάδα οἱ πέριξ σιτοφόροι ἀγροί· ἀλλ' εἶδεν ἡ πόλις ἡμέρας φοβερὰς καὶ ὑπέστη συμφοράν, ἣν μετὰ φρίκης ἀφηγοῦνται οἱ σύγχρονοι χρονογράφοι.

— Συμφοράν, ὁποίας φύσεως;

— Γνωρίζεις ὅτι ἡ δυναστεία τοῦ Ἡρακλείου, ἥτις διετήρησε τὸν θρόνον ἕνα ὅλον αἰῶνα, ἀπὸ τοῦ 611—711, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἥρωος ἐκείνου, κατέληξεν εἰς τέρας ἀνθρωπόμορφον, ἢ μᾶλλον εἰς παράφρονα, Ἰουστινιανὸν Β'. τὸν Ρινότμητον.

— Πόθεν τὸ ἐπίθετον τοῦτο;

— Τῆς ποικίλης αὐτοῦ κακουργίας καὶ ἀσεβοῦς ἀσπλαγχνίας ἐπέθηκε τὴν κορωνίδα διατάξας, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ σύγχρονοι, τὴν ἀπόσφαξιν τοῦ τε Πατριάρχου καὶ παντὸς τοῦ δήμου τῆς πρωτευούσης· ἀλλὰ τότε ἡ πόλις ἐξηγέρθη τέλος, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λεόντιον, καὶ ὁ τοῦ Νέρωνος μιμητής, συρθεὶς εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ὑπέστη τὴν φοβερὰν ποινὴν τῆς ῥινοκοπίας, ἥτις ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰσαχθεῖσα, ἠτίμασεν οὕτω τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ἀπόγονον. Συγχρόνως δὲ κατεκάησαν εἰς τὸν λεγόμενον *Βοῦν* οἱ δύο ἀγριώτεροι αὐτοῦ λειτουργοί, ὁ μέγας Λογοθέτης Θεοδόσιος καὶ ὁ Σακκελάριός Στέφανος φοβερὰς διαπράξαντες δημεύσεις, βιαιοπραγίας καὶ βασάνους μεθ' ὃ ἀνευφημήθη Βασιλεὺς ὁ Λεόντιος.

— Καὶ ὁ Ρινότμητος;

— Ἐξορισθεὶς εἰς τὴν Χερσῶνα ταύτην, παρέμεινε δέκα ὅλα ἔτη σκευωρῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀρχῆς· ἀλλ' ἥκιστα προθύμους εὗρε τοὺς φιλησύχους ἀποίκους, οἵτινες, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ ἐπικινδύνου ξένου, ἀπεφάσισαν τὴν σύλληψιν καὶ ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλεύοντα τότε Ἀψίμαρον.

— Δικαίως, τῇ ἀληθείᾳ.

— Ὁ Ρινότμητος, διαγνοὺς τὰ μελετώμενα, κατέφυγε τότε πρὸς τὸν Χαγάνον τῶν Χαζάρων, οὗ ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν Θεοδώραν· ἀλλ' ὁ Ἀψίμαρος ὑπόσχεται τῷ βαρβάρῳ ἐκείνῳ πλουσίαν ἀμοιβήν, ἐὰν παραδώσῃ, ζῶντα ἢ νεκρόν, τὸν πολυπράγμονα μνηστῆρα, καὶ ὁ Χαγάνος ἐπιχειρεῖ πράγματι τὴν δολοφονίαν τοῦ γαμβροῦ.

— Δραματικαὶ ὄντως περιπέτειαι.

— Ὡς λέγεις, ἀλλ' ὁ Ρινότμητος δυσκόλως ἐνέπιπτεν εἰς τοιαύτας παγίδας. Ὑποπτευθεὶς καὶ αὖθις τὴν ἐπιβουλήν, ἀπαγχονίζει ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς δολοφόνους, πέμπει τὴν Θεοδώραν εἰς τὸν ἀδελφόν, καὶ δραπετεύων ἐπὶ ἁλιάδος ἐκ Φαναγόρας, ἔνθα διέμενε, παραλαμβάνει καθ' ὁδὸν ἐκ Χερσῶνος πιστούς τινας ὀπαδούς, διαπλέει τὸν Εὔξεινον ἐν μέσῳ τρομερᾶς τρικυμίας, καὶ εἰσέρχεται τέλος εἰς τὸν Ἴστρον.

— Παράδοξον ψυχῆς σθένος.

— Παράδοξον, ἀλλὰ πρὸς τὰ χείριστα ῥέπον. Φθὰς εἰς Βουλγαρίαν, καταρραδιουργεῖ τὸν Ἡγεμόνα τῆς χώρας Τερβέλην, ὑπόσχεται αὐτῷ σύζυγον τὴν ἰδίαν θυγατέρα μετὰ δώρων λαμπρῶν, καὶ παρασύρει οὕτω τοὺς πρὸ καιροῦ ἠρεμοῦντας Βουλγάρους κατὰ τῆς πρωτευούσης.

— Καὶ ὁ Ἀψίμαρος;

— Ἀπέκρουσε κατ' ἀρχὰς μεθ' ὕβρεων τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις, ἀλλὰ τὴν τρίτην νύκτα ὁ Ἰουστινιανὸς παρεισδύει δι' ἀγωγοῦ τινος εἰς τὴν πόλιν, ἀνοίγει μίαν τῶν χερσαίων πυλῶν, καὶ εἰσάγων πᾶσαν τὴν στρατιάν, καθίσταται κύριος αὐτῆς.

— Εὖγε τοῦ ἀνδραγαθήματος!

— Ἐννοεῖται ὅτι πρὸ παντὸς ἐφόνευσε τόν τε Ἀψίμαρον καὶ τὸν ζῶντα ἔτι, καίτοι ὑπὸ τοῦ διαδόχου ῥινοκοπηθέντα, Λεόντιον· διέπραξε δὲ τὴν κακουργίαν πανηγυρικῶς, διότι πρῶτον μὲν ἐπόμπευσε τοὺς δύο Βασιλεῖς ἐν ἁλύσεσι διὰ τῆς πόλεως, καὶ εἶτα προσήγαγεν αὐτοὺς συρομένους εἰς τὸν Ἱππόδρομον, ὅπου κατεπάτησεν αὐτοὺς βοῶντος τοῦ δήμου «ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπέβης, καὶ ἐπάτησας λέοντα καὶ δράκοντα»· μεθ' ὃ ἐστάλησαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Κυνηγίου, ὅπου ἀπεκεφαλίσθησαν.

— Ἀγριότης ἀποτρόπαιος.

— Ἀπαρχὴ μόνον σειρᾶς ὅλης ἀπαισίων τερατουργημάτων. Ὁ Πατριάρχης ἐτυφλώθη, οἱ ἐπιφανέστεροι Στρατηγοὶ ἀπηγχονίσθησαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, καί, ποικιλοτρόπως βασανισθέντες, ἐφονεύθησαν κατὰ χιλιάδας οἱ πρωτεύοντες Μεγιστᾶνες καὶ πολῖται

— Καὶ ὁ δῆμος ἀγογγύστως ὑφίστατο πάντα ταῦτα;

— Ὁ δῆμος, ὡς ἡ θάλασσα, ἐκμανεὶς καταθραύει πᾶν τὸ προστυχόν, ἀλλὰ δυσχερῶς ἐγείρεται. Ἐν τούτοις ὁ Ρινότμητος, ἐκ τοῦ προχείρου μεταβαλὼν τὴν πρωτεύουσαν εἰς αἱματηρὸν τέλμα, ἐπεδόθη τέλος εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ μέλημα, τὴν φοβερὰν ἐκδίκησιν κατὰ τῆς

Digitized by Google

Χερσῶνος, ἥτις ἐμελέτησε τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Ὅθεν συγκροτεῖ στόλον κραταιὸν μετὰ δεκακις-μυρίων ὁπλιτῶν, καὶ πέμπει αὐτὸν εἰς τὴν Ταυρικήν, ὑπὸ Ἡγεμόνα Στέφανον τὸν Ἄσμικτον, ἐπιτετραμμένον τὴν κατακρεούργησιν πάντων τῶν κατοίκων, οὐ μόνον τῆς Χερσῶνος, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα Ἑλληνίδων πόλεων.

— Τί λέγεις, ὁμιλεῖς σπουδάζων;

— Φεῦ! πρόκειται περὶ γεγονότος, καὶ οὐχὶ περὶ τερατώδους μυθεύματος. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὰ κακοῦργα τοῦ τυράννου ὄργανα διετήρουν ἀνθρώπινόν τι αἴσθημα, καθ' ὅσον ἐσφάγησαν μὲν διὰ βασάνων οἰκτρῶν οἱ ἐπισημότεροι τῶν κατοίκων, ἀλλὰ πολλοὶ διέφυγον, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἐφείσθησαν οἱ δήμιοι τῶν νηπίων.

— Ἀγαθῇ τύχῃ.

— Ὁ Ῥινότμητος, μαθὼν τοῦτο, ἐγένετο ἔξαλλος ἐξ ὀργῆς, καὶ τῇ ἐπειγούσῃ αὐτοῦ διαταγῇ, ὁ Ἄσμικτος, παραλαβὼν τὰ μειράκια, ἀπέπλευσεν εἰς Βυζάντιον.

— Ὁ Νέρων μεταβάλλεται εἰς Ἡρώδην.

— Τοιαύτη βεβαίως ἦν ἡ πρόθεσις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνσκηψάσης ἐν τῷ Εὐξείνῳ τρικυμίας δεινῶς πᾶς σχεδὸν ὁ στόλος κατεστράφη, καὶ ἀπωλέσθησαν ἑβδομήκοντα τρεῖς ὅλαι χιλιάδες ἐκ τῶν ἀθώων ἐκείνων πλασμάτων.

— Ὀρθῶς ἔλεγες ὅτι ὀλίγα τοιαῦτα γεγονότα ἀπεμνημόνευσαν οἱ ἄνθρωποι.

— Καὶ ὅμως οὐδὲ μετὰ τὸ φοβερὸν τοῦτο ἀτύχημα ἐκορέσθη τοῦ Ῥινοτμήτου ἡ μανία· ὅθεν παρασκευάσας στόλον ἕτερον, ἐκπέμπει αὐτὸν εἰς Χερσῶνα, ἵνα μὴ ἀφεθῇ ἐκεῖ ψυχὴ ζῶσα ἢ λίθος ἐπὶ λίθου.

— Τέρας ἀποτρόπαιον.

— Εὐτυχῶς τὴν φορὰν ταύτην ἡ θεία Πρόνοια ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν Ταυρικήν. Οἱ Χερσωνῖται ἀπέλπιδες πλέον ὀχυροῦσι τὴν πόλιν συμπράττοντος τοῦ Χαγάνου τῶν Χαζάρων καὶ αὐτοῦ τοῦ Στρατηγοῦ τοῦ θέματος Ἠλία, οὕτω δὲ κατατροποῦσι τοὺς ἐπερχομένους καὶ προσφέρουσι τὸ στέμμα, τοῦ Ἠλία μὴ δεχθέντος, εἰς τὸν Φιλιππικόν, Μεγιστᾶνα διατελοῦντα παρ' αὐτοῖς ἐν ἐξορίᾳ.

— Φαντάζομαι τοῦ Ῥινοτμήτου τὴν ὀργήν.

— Μόλις μαθὼν τὰ γενόμενα, ὁρμᾷ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἠλία, σφάζει τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐπιβάλλει τῇ συζύγῳ αὐτοῦ ὕβριν, μεθ' ὃ νέον ἐκπέμπει εἰς Χερσῶνα στόλον, ὅστις ὅμως ἀποτυχὼν περὶ τὴν ἔφοδον, ἑνοῦται μετὰ τῶν Χερσωνιτῶν. Πᾶσαν δὲ τὴν δύναμιν ταύτην παραλαβὼν τότε ὁ Φιλιππικός, ἐπέρχεται κατὰ τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἀκωλύτως εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἰσδύει, τοῦ Ῥινοτμήτου φυγόντος, ἅμα ἐγνώσθη τοῦ στόλου ἡ προδοσία, πρὸς τὴν Σινώπην.

— Καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ τραγῳδία;

— Ὁ Φιλιππικὸς ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ δραπέτου τὸν Ἠλίαν μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς, ἀλλ' οἱ σὺν αὐτῷ παρέδωκαν αὐθορμήτως τὸν ἀλιτήριον, καὶ ὁ Ἠλίας τότε, διψῶν ἐκδίκησιν, ἐθανάτωσεν αὐτὸν ἰδίᾳ χειρί.

— Ἔστι Δίκης ὀφθαλμός.

Πολυτίμους εἰδήσεις περὶ Χερσῶνος, Πατζινακιτῶν καὶ Ῥώσων εὑρίσκει ὁ βουλόμενος εἰς τὰ δύο ἕτερα συγγράμματα τὸ «περὶ Θεμάτων», καὶ τὸ «πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν», ἔνθα ὁ Βορυσθένης καλεῖται ἤδη Δάναπρις, καὶ ὁ Ἴστρος Δανούβιος.

ΚΣΤ'

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐν λόγῳ ἑσπέρας ὁ στόλος, ἀναχθεὶς τῆς Χερσῶνος, εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Βορυσθένην, ὃν ἀνέπλευσε μέχρι τῆς πρωτευούσης τῶν μεγάλων δουκῶν, τοῦ Κιέβου. Ἡ πόλις αὕτη, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης κειμένη, ἦν ἤδη σπουδαία καὶ διεκοσμεῖτο ὑπὸ πλήθους ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν, καθ' ὅσον οἱ νεοφώτιστοι Ῥῶσοι μέγαν ἀνέπτυξαν περὶ ταῦτα ζῆλον. Ἀλλ' ἰδίως θαυμάσιος ἦν ὁ ἡμιτελὴς ἔτι ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐπιστέφων τὸν λόφον, ἐφ' οὗ ἀνεῖρπεν ἡ πόλις, καὶ εἰς τοὺς ἕνδεκα περιχρύσους αὐτοῦ θόλους ἀνταναкλῶν τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ὁ ναὸς οὗτος διασωθεὶς μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ πολλάκις ἀνεκαινίσθη, τυγχάνει τὸ σεπτότερον τῆς Ῥωσίας τέμενος, καὶ περιέχει τοὺς τάφους τῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεγάλων Δουκῶν. Ἡ δὲ πεδιάς, ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου καλεῖται εἰσέτι «κοιλὰς τοῦ βαπτίσματος», καθ' ὅσον ὁ Βλαδίμηρος, πρὸ πολλοῦ ἄλλως τε προχειρισθεὶς ἅγιος, κατὰ τὴν ἐκ Χερσῶνος ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, ἐκεῖ ἀθρόους ἐβάπτισε τοὺς κατοίκους τῆς ἱερᾶς πόλεως μετὰ τινος, ἐννοεῖται, τοῦ χνούτου ἀρωγῆς.

Ὁ Ἰαροσλαῦος πρὸ πολλοῦ ἐκ φήμης τὸν Χαράλδον γνωρίζων, καὶ μαθὼν τὸ πρόσφατον ἀνδραγάθημα, ἐδέχθη αὐτὸν εἰς ἀνοικτὰς ἀγκάλας καὶ πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν πρὸς διασκέδασιν τῆς ἄκρας αὐτοῦ δυσθυμίας· ἀλλ' ὡσεὶ ἐδίωκεν εἰσέτι αὐτὸν τοῦ παρελθόντος ἡ ἀνάμνησις, προσεχῶς ἐγνώσθη ἐν Κιέβῳ ὅτι, ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, νέα ἐξερράγη ἐν Βυζαντίῳ στάσις.

Αἱ σχέσεις τοῦ Μονομάχου μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σκληροῦ ταχέως ἀπέβησαν τοσοῦτον σκανδαλώδεις ὥστε διεδόθη ὅτι ἐμελέτα τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν θυγατέρων τοῦ Κωνσταντίνου, ὅπως ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ ἐκείνην. Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως ἐπιφέρῃ δεινὴν ἐν τῇ πόλει ἀναστάτωσιν καὶ τῇ 9ῃ Μαρτίου 1044, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Αὐτοκράτωρ ἵππευε πρὸ τοῦ ἐν τῇ Χαλκῇ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα

Digitized by Google

μεταβῇ εἰς τὸν ἑορτάζοντα σηκὸν τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων, αἴφνης ἀκούεται φωνὴ ἐκ τοῦ πλήθους βοῶσα. — «Ἡμεῖς τὴν Σκλήραιναν Βασίλισσαν οὐ θέλομεν, οὐδὲ δι' αὐτὴν αἱ μάνναι ἡμῶν αἱ πορφυρογέννητοι Ζωή τε καὶ Θεοδώρα θανοῦνται».

Φοβερὸς ἐκ τούτου ἠγέρθη σάλος, καὶ τὸν ἔσχατον διέτρεξε κίνδυνον ὅ τε βασιλεὺς καὶ μέγα τῶν πολιτῶν πλῆθος, μέχρις οὗ, προκύψασαι τέλος ἐκ τῆς Χαλκῆς αἱ Βασίλισσαι, καθησύχασαν τοὺς στασιαστάς. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Μονομάχος ἐπέστρεψεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, παραιτηθεὶς τῆς ἐκλησιάσεως, καὶ ὅπως ἐξευμενίσῃ τὸν ὄχλον, ἐχορήγησε μέγα εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ποσὸν πρὸς τέλεσιν τῆς λειτουργίας, οὐχὶ πλέον κατὰ τὰς ἑορτάς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην· ἐπορίσθη δὲ τὸν πρὸς τοῦτο χρυσόν, ἀπαλλάξας τοὺς Ἴβηρας τῆς ὑποχρεώσεως, καθ' ἣν συνετήρουν πεντακισμυρίους ἄνδρας πρὸς ἄμυναν τῶν συνόρων, μέτρον, ὅπερ τάχιστα ἐπήνεγκε καρποὺς ὀλεθρίους.

Ὁ Ῥαγνάρος, πρῶτος μαθὼν τὰς ἐν λόγῳ εἰδήσεις, ἀνεκοίνωσεν αὐτὰς τῷ Χαράλδῳ, ἀλλ' εὗρεν αὐτὸν ἀδιάφορον πλέον πρὸς τὰ ἐν Βυζαντίῳ συμβαίνοντα. Ἀφιχθεὶς ἐν τῷ μέσῳ κόσμου νέου καὶ ζῶν μεταξὺ ὁμοφύλων, καταφανῶς ἐπεζήτει οὗτος τὴν λήθην τοῦ παρελθόντος, εἰς ὃ πολλαὶ συνέτρεχον περιστάσεις καὶ ἰδίως ἡ ἑξῆς.

Ὁ Ἰαροσλαῦος εἶχε θυγατέρα περικαλλῆ τὴν Ἐλλισὼφ ἢ Ἐλισάβετ, ἥτις ὡς εἰκός, ἅμα ἐσχετίσθη τὸν περιώνυμον Ἰάρλον, περιπαθῶς αὐτοῦ ἠράσθη, ὁ δὲ μέγας Δούξ, διακαῶς ποθῶν τὸ μετὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου γόνου συνοικέσιον, διὰ παντὸς μέσου ἐπεδίωκε τὴν συντέλεσιν αὐτοῦ. Εὗρε δ' εἰς τοῦτο θερμὸν ἀρωγὸν τὸν Ῥαγνάρον, ὅστις ἤλπιζεν οὕτω μείωσίν τινα τοῦ ἀκοιμήτου ἄλγους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς Μαρίας, καὶ ὠθεῖτο προσέτι ἐκ λόγων πολιτικῶν.

Γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1035 ἐβασίλευεν ἐν Νορβηγίᾳ καὶ Δανίᾳ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀλάφου Μάγνος· ἀλλ' οὗτος τάχιστα δυσηρέστησε τὸ ὑπήκοον, καὶ τῶν μυθωδῶν ἄθλων τοῦ Χαράλδου διαθρυλληθέντων κατὰ τὰς βορείας χώρας, πολλάκις ἐκλήθη οὗτος διὰ διαφόρων μηνυμάτων πρὸς κατάληψιν τοῦ πατρίου θρόνου. Ὁ Ῥαγνάρος συνίστα τότε τὴν ἀποδοχὴν τῶν προτάσεων τούτων, ἀλλ' ὁ Ἑταιριάρχης, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς Μαρίας διατελῶν, καὶ περιφανῆ κατέχων ἐν Βυζαντίῳ θέσιν, ἀπήντα διὰ σκωμμάτων.

Νῦν ὅμως ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα, καὶ ὁ Ῥαγνάρος ὀρθῶς ἐσκέπτετο ὅτι νέον ἀνέμενε τὸν Χαράλδον στάδιον ἐπὶ τῆς πατρῴας γῆς καὶ βίος ἐνεργός, τὸ ἄριστον τοῦτο φάρμακον τῶν ἠθικῶν τραυμάτων. Πολύτιμον δὲ ἦν τὸ ἐν λόγῳ συνοικέσιον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, καὶ διότι ὁ μέγας δοὺξ ὑπέσχετο πᾶσαν ἀρωγὴν εἰς ἐφόδια καὶ ἄνδρας, καὶ διότι συγγενὴς ἐτύγχανε τοῦ Βασιλέως τῆς Σουηδίας, ὅστις, καθ' ὃ γείτων, ἀπέβαινε σύμμαχος χρησιμώτατος.

Ἀλλ' ὁ Χαράλδος, καίτοι ἀναγνωρίζων τῆς χαριτοβρύτου ἡγεμονίδος τὰ θέλγητρα καὶ τοῦ Ῥαγνάρου τὴν εὐγλωττίαν, ἠρνεῖτο ἐπιμόνως πᾶσαν περὶ τούτου συζήτησιν, ἣν ἐθεώρει ὡς ὕβριν πρὸς τὴν μνήμην τῆς Μαρίας.

Οὕτω παρῆλθε καιρός· ἡ ἀτυχὴς Ἐλλισὼφ διαρκῶς ἔφθινεν ὡς ἐκ τοῦ ἀνιάτου αὐτῆς πάθους, καὶ ὁ Χαράλδος ἀφ' ἑτέρου ἐτήκετο ὑπὸ τοῦ ἀπράγμονος καὶ ἀχρόου ἐκείνου βίου. Ὁ Ῥαγνάρος, δεξιῶς πάντων τούτων ἐπωφελούμενος, ἐποίει καταφανεῖς προόδους, καὶ τέλος, ἀποσπάσας παρὰ τοῦ ἑταίρου σιωπηλὴν ἡμισυναίνεσιν, διενήργησε τὴν ἐκτέλεσιν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε οὐδεὶς ἀπέμεινε καιρὸς πρὸς μετάνοιαν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔσπευσε πρὸς τὸν Ἰαροσλαῦον, ὅστις μαθὼν τὴν εἴδησιν, ἠσπάσθη αὐτὸν ἐκ τῆς χαρᾶς, μεθ' ὃ ἐκ συμφώνου ἐλήφθησαν τ' ἀναγκαῖα μέτρα.

Ἡ Αὐλὴ μετέβη πρὸς τοῦτο εἰς Νοβγορώδ, τὴν ἀρχαίαν τοῦ Κράτους πρωτεύουσαν, ἔνθα ἐτελέσθη τὸ μυστήριον, καὶ ἅμα τῇ λήξει τῶν λαμπρῶν τελετῶν, αἵτινες ἐπηκολούθησαν αὐτό, κατέλιπεν ὁ Χαράλδος μετὰ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ συζύγου, τοῦ Ῥαγνάρου καὶ πολυτελοῦς θεραπείας τὴν Ῥωσίαν, ὅπως κατὰ πρῶτον ἐπισκεφθῇ τῆς Σουηδίας τὸν Ἄνακτα.

Ἀπεδέχθη δὲ οὗτος προθυμότατα τὸν νέον κηδεστήν, καὶ ἀφοῦ ἐπί τινας ἡμέρας ἐξένισε, παρέσχεν αὐτῷ στρατὸν κραταιόν, μεθ' οὗ ἐπεφάνη προσεχῶς ὁ Χαράλδος εἰς τῆς Νορβηγίας τὰ σύνορα· ἀλλ' οὐδεμία ἐπῆλθεν ἐχθροπραξία, καθ' ὅσον, ἅμα γνωσθείσης τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, αὐθορμήτως ὑπετάγησαν αἱ πρὸς ἕω ἐπαρχίαι. Ἐὰν ἐβάδιζε τότε πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, ὁ Μάγνος ἀναιμωτὶ ἀνετρέπετο, ἀλλ' ὁ ἥρως ἡμῶν ἀπηξίωσε τὴν ἐντελῆ τοῦ ἀνεψιοῦ ἀπογύμνωσιν καὶ κατήρτισε Κράτος ἴδιον. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπεκύρωσεν ὁμοθύμως τὸ Τίγκ (ἡ ἐθνοσυνέλευσις), μεθ' ὃ ἀναγορευθεὶς ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, κατὰ τὸ ἰσχύον ἔθος, ἐπεχείρησε τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἐριξγάταν, ἢ θριαμβικὴν πορείαν διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους. Ὀλίγα ὅμως ἀργότερον ἔτη, τοῦ Μάγνου θανόντος, ἐγένετο κύριος πάσης τῆς Νορβηγίας μετὰ τῆς Δανίας, καὶ περιδόξως ἐκυβέρνησε τὰς χώρας ταύτας μέχρι τοῦ ἔτους 1066.

Ἐκ τῆς Ἐλλισὼφ δύο ἀπέκτησεν υἱούς, ἀλλ' ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον τὴν τρυφερὰν ἐκείνην συμβίαν, ἣν εἰλικρινῶς ἐπένθησε.

Καὶ ἤδη ὀλίγας ἀκόμη λέξεις. Τῆς Ζωῆς θανούσης κατὰ τὸ 1050, ἠκολούθησεν αὐτὴν ὁ Μονομάχος πέντε ἀργότερον ἔτη, ἀφοῦ μακρὸν

Digitized by Google

διεξήγαγεν ἀγῶνα πρὸς τοὺς Σελδζουκίδας Τούρκους, τότε κατὰ πρῶτον ἐπιφαινομένους εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς ἡμετέρας ἱστορίας. Ὅτε ἤκουσε τὰς εἰδήσεις ταύτας ὁ Χαράλδος, ἀπέμεινεν ἐπὶ πολὺ σκεπτικός, καὶ ἅπαν τὸ μεμακρυσμένον ἐκεῖνο καὶ δραματικὸν παρελθὸν διῆλθεν αὖθις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν μυστηριώδη πέπλον παραδόξου ὀνείρου· οἱ τὸν Ἄνακτα περιστοιχοῦντες εἶδον τότε μετὰ θάμβους δύο μεγάλα δάκρυα, ἴσως τὰ πρῶτα, ὑγραίνοντα τὰς ἡλιοκαεῖς αὐτοῦ παρειάς.

Ἐν τούτοις ἐξηκολούθησεν ὁ χρόνος τὸν ἀκατάσχετον αὐτοῦ ῥοῦν, καὶ ἄλλα ἐπῆλθον γεγονότα. Θανόντος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου τοῦ Ἐξομολογητοῦ, ἥρπασε τὸν θρόνον ὁ Χαρόλδος, υἱὸς τοῦ πανισχύρου Μεγιστᾶνος καὶ πενθεροῦ τοῦ βασιλέως Γοδβίνου, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ ἐξεμάνη ὁ Δοὺξ τῆς Νορμανδίας Γουλιέλμος, ὁ ἐπικληθεὶς Κατακτητής. Βασιλευούσης κατὰ τὴν νεότητα τοῦ Ἐδουάρδου ἐν Ἀγγλίᾳ τῆς Δανικῆς δυναστείας, ἀνετράφη οὗτος παρὰ τοῖς Νορμανδοῖς, καὶ μόλις περιεβλήθη τὸ στέμμα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαρδικανούτου, ἐπεδείξατο μεγίστην πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, δι' εὐφόρων γαιῶν προικίσας τοὺς ἀθρόως εἰς Ἀγγλίαν συρρεύσαντας, καὶ εἰς τ' ἀνώτατα τῶν ἀξιωμάτων προάξας.

Μεγάλως ὅμως ὡς ἐκ τούτου δυσηρεστήθη ὁ πενθερὸς αὐτοῦ Γοδβῖνος, ὃν ὁ Ἄναξ ἐξώρισε τότε, διανείμας καὶ τούτου τὰς γαίας εἰς τοὺς Νορμανδούς. ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου σκληρῶς μετεχειρίσθη τὴν Βασίλισσαν, ἥτις, ὅπως ἀπαλλαγῇ διαφόρων ἀδίκων καταγγελιῶν, ἐβάδισε, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἀλώβητος ἐπὶ τοῦ πεπυρακτωμένου αἰθῆρος ἀρότρου. Συνεπείᾳ τῶν γεγονότων τούτων ἐμειώθη ἐν τούτοις τοῦ Βασιλέως ἡ δημοτικότης, οὗ ἡ ἐκθρόνισις ἐπανηγυρίσθη κατ' ἀρχὰς διὰ λαμπρῶν καθ' ἅπαν τὸ Κράτος τελετῶν, ὡς ἐκ τῆς παλινορθώσεως τῆς Σαξονικῆς δυναστείας· ὅθεν εὐχερὴς ἀπέβη τῷ Κόμητι Γοδβίνῳ ὁ καταρτισμὸς κραταιᾶς στρατιᾶς, μεθ' ἧς ἀπέσπασε παρὰ τοῦ Βασιλέως καὶ γαμβροῦ τὰς προτέρας κτήσεις καὶ τοὺς Νορμανδοὺς πάντας τῆς Ἀγγλίας ἀπέβαλε.

Φυσικὸν ἐπομένως ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ καταδρομέως τούτου ἐτύγχανεν ἀπεχθέστατος εἰς τὸν Δοῦκα Γουλιέλμον, ὅστις, ἐπὶ τῇ προφάσει διαθήκης τοῦ ἀτέκνου Ἐδουάρδου, καταλειπούσης τὸν θρόνον εἰς αὐτόν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀφοῦ πρῶτον, ἐπιζητήσας, ἐξησφάλισε τὴν συμμαχίαν τοῦ συγγενοῦς Βασιλέως τῆς Νορβηγίας καὶ Δανίας, ἤτοι τοῦ ἡμετέρου Χαράλδου.

Οἱ δύο Ἄνακτες ἀπεβιβάσθησαν ἐπὶ τῶν Βρετανικῶν ἀκτῶν τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1066, καὶ μετ' ὀλίγον, ἤτοι τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν πολυθρύλλητον μάχην τῆς Ἀστίγγης (Hastings), ἤραντο νίκην λαμπράν. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Χαρόλδος ἐφονεύθη ἐκ πληγῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἡ χώρα πᾶσα ὑπέκυψεν εἰς τὸν Γουλιέλμον, ὅστις ἵδρυσε τότε τὴν Νορμανδικὴν δυναστείαν, ἐξ ἧς ἀπέρρευσαν πᾶσαι αἱ μεταγενέστεραι τῶν Βρετανικῶν νήσων τύχαι.

Καὶ ὁ ἡμέτερος ἥρως; Λαμπρῶς, κατὰ τὸ σύνηθες, πρωταγωνιστήσας, ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον τῆς μεγάλης ἐκείνης νίκης ὄργανον, παραστάτην ἔχων πάντοτε τὸν γέροντα πλέον, ἀλλ' εἰσέτι ἀκμαῖον Ῥαγνάρον. Ἡ δίωξις ἀπέβη ἐναγώνιος, τῆς χώρας οὔσης ἀνωμάλου καὶ δασώδους, διὸ καὶ μόλις περὶ τὴν δείλην ἤρχισαν εἰς Ἀστίγγην ἐπανακάμπτοντα τὰ νικηφόρα τάγματα· ἀλλ' οὐδαμοῦ μετ' αὐτῶν ἐφαίνετο τῆς Νορβηγίας ὁ Ἄναξ

Οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἐνόμισαν κατ' ἀρχὰς ὅτι, παρασυρθεὶς ἐν τῇ διώξει καὶ ὀλίγον τὴν χώραν γνωρίζων, περιεπλανήθη ἐν τῷ σκότει, διὸ καὶ διάφορα ἔπεμψαν ἀποσπάσματα πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἄπρακτα ἐπέστρεψαν μετ' ὀλίγον ταῦτα, καὶ τότε μόνον ἤρχισεν ὑποφώσκων ὁ φόβος ἀνελπίστου τινὸς δυστυχήματος.

Ἅμα τῆς ὑπονοίας ταύτης διαδοθείσης, ὁ δοὺξ Γουλιέλμος εἰς ἄκρον ἐταράχθη, καὶ παραλαβὼν τούς τε Νορμανδοὺς καὶ τοὺς Νορβηγοὺς Μεγιστᾶνας μετὰ πολυαρίθμου σώματος φέροντος λαμπάδας, ἔσπευσεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Τὸ θέαμα ἦν ἀπαίσιον, καὶ κατὰ χιλιάδας ἐκάλυπτον ἔτι τὸ αἱματόφυρτον ἔδαφος οἱ νεκροὶ καὶ θνήσκοντες, οἰκτρῶς ὑπὸ τὸ πελιδνὸν τῶν λαμπάδων φῶς καὶ σατανικῶς μορφάζοντες· ἀλλ' ἡ ἔρευνα ὑπῆρξε ματαία, μέχρις οὗ εἷς τῶν τραυματιῶν ἀφηγήθη ὅτι εἶδε τὸν Χαράλδον μετ' ὀλίγων ἱππέων καταδιώκοντα ἐχθρικὸν πρὸς τὸ δάσος σῶμα καὶ ὅτι δεινὴ αἴφνης ἠγέρθη βοή, ὡσεὶ ἐπιτιθεμένων κατὰ τοῦ Ἄνακτος ἐξ ἐνέδρας πολυαρίθμων ἐχθρῶν.

Ὁ δοὺξ Γουλιέλμος κατηυθύνθη ἀμέσως πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος, καὶ προσεχῶς ἀφίχθη πρὸ θεάματος μεγαλοπρεποῦς καὶ σπαραξικαρδίου. Τὸ πλαίσιον τῆς εἰκόνος ἀπετέλει εὐρὺς κύκλος πτωμάτων, μαρτυρῶν περὶ τῆς ἡρωϊκῆς τῶν ἀμυνομένων ἀντιστάσεως, ἀκριβῶς δ' εἰς τὸ μέσον τοῦ κύκλου τούτου ὑπὸ τὰς ὠχρὰς καὶ ὑποτρεμούσας ἐκλάμψεις, ἐπεφάνη παράδοξον σύμπλεγμα.

Ἐκτάδην ἐπὶ τῆς χλόης κατέκειτο ὁ Χαράλδος, τὴν διάχρυσον περιβεβλημένος πανοπλίαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ποικίλων τραυμάτων οἰκτρῶς κατακοπεῖσαν. Ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ ἰδίως στήθους ἐφαίνετο πληγὴ βαθεῖα, καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος τῆς καρδίας ἐσπινθηροβόλει ψέλλιον τιμαλφές. Ὁ Γουλιέλμος κύψας ἔλαβεν αὐτό· ἦν χρυσοῦν ἐγκόλπιον, δι' ἁλύσεως ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἄνακτος κρεμάμενον, καὶ διὰ σαπ-

Digitized by Google

φείρων καὶ μαργάρων πεποικιλμένον, ἐν δὲ τῷ μέσῳ διεκρίνετο εἰκὼν ἐρατεινῆς νεάνιδος, ἠμφιεσμένης στολὴν Βυζαντινήν, καὶ φερούσης ἐπὶ τῶν μελανῶν πλοκάμων στέμμα βασιλικόν.

Ἀλλὰ τὸ σύμπλεγμα ἦν διπλοῦν· παρὰ τὸν πεσόντα ἥρωα ἐκάθητο ἀνὴρ λευκοπώγων, κρύπτων τὴν στολὴν στρατάρχου ὑπὸ εὐρὺν μανδύαν. Οἱ προσελθόντες εὐχερῶς ἀνεγνώρισαν αὐτόν· ἦν ὁ Ῥαγνάρος, ὅστις τὰ χείλη πιέζων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Χαράλδου, ὕπνωττε βαθέως. Ὁ Δοὺξ ἐκάλεσεν αὐτόν, ἀλλ' οὐδόλως ἐκινήθη, καίτοι οὐδεμίαν φέρων πληγήν. Ναί, ὕπνωττεν ὁ Ῥαγνάρος, ἀλλὰ τὸν ὕπνον τὸν ἀνέσπερον, ἀποθεὶς τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ πνοήν, μετὰ διαπύρου ἀσπασμοῦ, ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς χειρὸς τοῦ Ἄνακτος, ὃν τοσοῦτον ἠγάπησεν.

Κλεων Ραγκαβης.

Η ΜΗΔΕΝΙΣΤΡΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Α'.

Κατὰ τὸ 187., ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου Τσάρου, εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τῆς ῥωσσικῆς αὐτοκρατορίας ἦτο καὶ ὁ πρίγκηψ Μιχαὴλ......, οὗτινος τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα, λίαν ἔνδοξον, λόγοι ἰσχυροὶ εὐπρεπείας δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἀναφέρωμεν ὧδε.

Μετὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον ὁ πρίγκηψ εἶχεν ἐπιχειρήσῃ ταξείδιον εἰς Παρισίους, εἶχε δὲ συναντήσῃ κατ' αὐτὸ εἴς τινα τῶν συναναστροφῶν τῆς πριγκηπίσσης Ἐλίζας τὴν ὡραίαν ἐκείνην κόρην τοῦ στρατηγοῦ δὲ-Κοντρεμόν, ἣν ὁ παρισινὸς κόσμος, ἀναγεννώμενος τότε ἐκ τῆς τέφρας του, ἐγνώριζεν ἤδη ὑπὸ τὸ ἐπωνύμιον τῆς *ὡραίας Μαγδαληνῆς* καὶ ἥτις ἦτο ὅσον ὡραία τόσον καὶ πτωχή.

Παρὰ τὰ τεσσαράκοντα δὲ ἔτη του καὶ παρὰ τὰ σταθερά του σχέδια νὰ μείνῃ ἄγαμος πρὸ τῶν ὁποίων ἀπὸ δεκαπενταετίας ἤδη προσέκρουον ὅλαι αἱ δεσποινίδες καὶ ὅλαι αἱ χῆραι τῆς ῥωσσικῆς ἀριστοκρατίας, ὁ πρίγκηψ Μιχαὴλ ἠράσθη τῆς νέας κόρης.

— Μητέρα, ἠρώτησεν αἰφνιδίως ἑσπέραν τινὰ ἡ Μαγδαληνὴ τὴν χήραν τοῦ ἥρωος τῆς Γραβελόττης, θὰ εὐχαριστηθῇς ἂν γείνω πριγκήπισσα;......

—Ὄχι ἐντελῶς, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ της, διότι σὲ ἔκαμα ἀρκετὰ ὡραίαν διὰ νὰ γείνῃς βασίλισσα..... Ἀλλὰ βασίλισσα κατ' αὐτὸν τὸν καιρόν!....

Πράγματι, δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ συνήντησα ἄλλοτε ἐν συνόλῳ τοιοῦτον τύπον ἀνθρωπίνης καλλονῆς. Νομίζω ὅτι τὴν βλέπω ἀκόμη, θαυμασίαν, εἰς τὴν Ὄπεραν, ἓν ἑσπέρας, ἑβδομάδας τινὰς μετὰ τὸν γάμον της. Θὰ ἠμποροῦσα νὰ στοιχηματίσω ὅτι εἰς τὰ πρὸ τῆς ὀρχήστρας καθίσματα θὰ ὑπῆρχον τοὐλάχιστον πεντήκοντα ἐρασταὶ αὐτῆς, πρῴην ἢ νῦν, διαφλεγόμενοι ἐν ἀγνοίᾳ της ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν καλλονήν της αἰσθήματος, παρ' ἄλλοις μὲν περιοριζομένου εἰς τὰ ὅρια τῆς ἁπλῆς συμπαθείας, παρ' ἄλλοις δὲ φθάνοντος μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀπέλπιδος πάθους. Κρίνετε δὲ βεβαίως ἐκ τούτου κατὰ πόσον θὰ ἤκουαν τὸ ἑσπέρας αὐτὸ τὴν μουσικήν. Θὰ ἠμποροῦσαν νὰ παραστήσουν αἰφνιδίως ἐνώπιόν των τὸν *Μικρὸν Δοῦκα* ἀντὶ τῶν *Οὐγενότων* χωρὶς κανεὶς των νὰ τὸ πάρῃ εἴδησιν.

Ἡ ἑσπέρα αὕτη ὑπῆρξε καὶ θὰ εἶνε ἴσως ἀκόμη δι' αὐτὴν ἡ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτος ἐκ τῶν τῆς νεότητος τῆς Μαγδαληνῆς. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ᾐσθάνετο τὴν ἱκανοποίησιν μυστικῆς ἐκδικήσεως ἐναντίον τοῦ φύλου μας ὅπερ δὲν τῆς ἐκίνει τότε ἢ μνησικακίαν διότι μεταξὺ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν οἵτινες κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ ἠδύναντο νὰ καταστραφῶσιν ἵν' ἀγαπηθῶσιν ὑπ' αὐτῆς ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν, κανεὶς δὲν ὑπῆρχεν ὅστις ἄλλοτε νὰ μὴ τὴν εἶχεν εὕρῃ πολὺ πτωχὴν ἢ ὥστε ν' ἀποφασίσῃ νὰ τὴν κάμῃ σύντροφον τῆς ζωῆς του.

Μόνη, ἐν τῷ εὐρεῖ θεωρείῳ της, μετὰ τοῦ συζύγου της, ὑπερήφανος, μόλις ὑπομειδιῶσα κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλλὰ κατὰ βάθος πάλλουσα ὅλη ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ἐκ τῆς αἰσθήσεως τοῦ θριάμβου, ἐπεδείκνυε τὴν ὡραίαν μορφήν της λάμπουσαν ὡς ν' ἀντενάκλα τὸν θαυμασμὸν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ ἀδάμαντές της ἀντενάκλων τὰ φῶτα. Τῇ ἀληθείᾳ ἦτο ζῶν συγκριτικόν, διότι θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ εἴπῃ πρὸς ἑαυτήν:

— Παρατηρῶ ἐδῶ εἰκοσιπέντε τοὐλάχιστον γυναῖκας αἵτινες εἶνε ὡραῖαι· ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἡ *ὡραιοτέρα*.

Τὴν ἑσπέραν αὐτὴν ἀκριβῶς, Ἀμερικανίς τις, πολλάκις ἑκατομμυριοῦχος ἀλλὰ ποσῶς εὔμορφος, ἠναγκάζετο ἐν τῷ θεωρείῳ της νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐπομένην ὁμολογίαν:

— Δὲν θὰ ηὐχόμην νὰ ὡμοίαζα πρὸς τὴν πριγκήπισσαν Μιχαήλ, διότι θὰ ἐζήτουν πάρα πολλά. Ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ εἶχα τὰ δόντια της θὰ ἔδιδα τὸ μέγαρόν μου τῶν Ἠλυσίων Πεδίων καὶ ὅ,τι εἶνε μέσα, μαζῆ ἀκόμη μὲ τὸ κιβώτιον τῶν διαμαντικῶν μου. Μὲ τέτοια δόντια δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶσαι εὔμορφος· ἀρκεῖ νὰ γελᾷς ἢ νὰ χασμᾶσαι ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις καὶ ὅλος ὁ κόσμος θὰ εἶνε εἰς τοὺς πόδας σου.

—Δηλαδὴ εἰς τοὺς πόδας τῶν ὀδόντων σου, παρετήρησεν εὐφυῶς εἷς διπλωμάτης. Φοβοῦμαι ὅμως μήπως ἡ πριγκήπισσα μέλλει νὰ χασμᾶται περισσότερον παρὰ νὰ γελᾷ εἰς τὸ ἑξῆς. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ σύζυγός της δὲν φαίνεται νὰ εἶνε χαρακτῆρος οὔτε πολὺ διασκεδαστικοῦ οὔτε

Digitized by Google

πολὺ εὐχειρίστου. Πλέον ἢ ἅπαξ ἡ ὡραία Μαγδαληνή μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ἐπιθυμήσῃ τὸ Παρίσι....

Β'.

Ἀληθῶς, ὄχι, ὁ πρίγκηψ δὲν ἦτο εὐχείριστος, οὔτε κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ γάμου του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα ἔτη μάλιστα, ἦτο ἀκόμη ὀλιγώτερον — καὶ ἡ πριγκήπισσα θὰ ἠδύνατο νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τούτου.

Χάρις εἰς τὴν φιλαρέσκειαν τῆς γυναικός του εἶχε καταστῇ ζηλότυπος ὡς τίγρις καὶ χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Τσάρου ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας. Ὁμολογήσατε δὲ ὅτι αἱ δύο αὗται ἰδιότητες, ἡνωμέναι μάλιστα, δὲν εἶνε τοιαῦται ὥστε νὰ καταστήσουν τινὰ ἀξιαγάπητον.

Ἐν τούτοις, τοιουτοτρόπως, εἶχεν εὕρῃ τὸ μέσον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν δημοσίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἰδιωτικῆς του ζηλοτυπίας. Ἀπαραλλάκτως καὶ παρ' ἡμῖν οἱ κύριοι τῶν ὑπουργείων μεταχειρίζονται πολλάκις κανένα κλητῆρα ὡπλισμένον μέχρις ὀδόντων ἢ καὶ ἀκόμη ὑψηλότερα...... διὰ νὰ ζητήσουν κανὲν κάθισμα εἰς κανὲν θέατρον.

Ὁ πρίγκηψ Μιχαὴλ δὲν μετεχειρίζετο κλητῆρας οὔτε στρατιώτας, μολονότι εἶχε πλῆθος εἰς τὴν διάθεσίν του. Εἶχεν εὕρῃ ἁπλούστερον νὰ ἐκλέξῃ πρὸς κατασκοπείαν τῆς γυναικός του, τὸν ἀμαξηλάτην ὅστις τὴν ὡδήγει ἐφ' ἁμάξης καὶ τὸν θυρωρὸν τοῦ μεγάρου των. Ἀκολούθως δὲ ὡς ἐφεδρείαν καὶ ἐπικουρίαν εἶχε τοὺς ὑπαλλήλους τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας.

Κατ' ἀρχάς, ὁ δυστυχὴς ὑπουργὸς διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶχε κατορθώσῃ ν' ἀναγνώσῃ, κατὰ δωδεκάδας, ἀπειρίαν ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν ἀπευθυνομένων πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἐν αἷς διάφοροι ἐξέφραζον πρὸς αὐτὴν τὰ αἰσθήματα ἅτινα τοῖς ἐνέπνεεν ἐπὶ παντὸς τόνου καὶ παντὸς μέτρου — καὶ ἐνίοτε *ἄνευ μέτρου*. Ἀλλ' ἔπειτα τὸ πρᾶγμα περιωρίσθη, ὄχι διότι ἡ πριγκήπισσα εἶχε τυχὸν γείνῃ ὀλιγώτερον ἑλκυστική, ἀλλὰ διότι, πιθανώτερον, οἱ ἀποστολεῖς εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ δυσπιστοῦν. Πράγματι, περιέργως, ὅλοι ὅσοι εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ἐμπιστευθοῦν τοὺς πόθους των εἰς τὰ ταχυδρομεῖα ἢ τοὺς τηλεγράφους τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔβλεπαν μετά τινα χρόνον τὴν κακὴν τύχην νὰ προσκολλᾶται εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τὰς μᾶλλον ἀνελπίστους καὶ παραδόξους μορφάς. Θὰ ἔλεγέ τις, ὅπως τὸ διετύπωσεν εὐτραπέλως ἓν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος θυμάτων, ἢ ὅτι ἡ πριγκήπισσα εἶχε κακὸ μάτι ἢ ὅτι ὁ πρίγκηψ εἶχε πολὺ καλό ....

Ἐννοεῖται καλῶς ὅτι αἱ ἀπαντήσεις τῆς πριγκηπίσσης ὡς καὶ αἱ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολαὶ διήρχοντο ἀναγκαίως ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας καὶ ἡ Ἐξοχότης του ἠδύνατο οὕτω νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο σύζυγος μιᾶς λυσσαλέας φιλαρέσκου, ἀλλ' οὐδὲν πλέον τούτου, ἐφ' ᾧ καὶ ᾐσθάνετο σχετικήν τινα εὐχαρίστησιν. Διότι πάντοτε εὐχαρίστησις εἶνε ὅταν ἀκούῃς τὴν κραυγὴν «φωτιά!» εἰς τὸ σπῆτί σου, ν' ἀνακαλύπτῃς ὅτι τὸ πρᾶγμα περιορίζεται εἰς μίαν κακῶς καθαρισθεῖσαν καπνοδόχον. Ὅσον ὅμως διὰ νὰ κάμῃ ὁ ἴδιος τὸν καπνοδοχοκαθαριστήν, ὁ δυστυχὴς πρίγκηψ δὲν εἶχε καιρόν, διότι ἡ ζωὴ τοῦ Τσάρου τοῦ ἔδιδε τόσην ἐνασχόλησιν μὲ τοὺς μηδενιστὰς ὅσην καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς πριγκηπίσσης μὲ τοὺς ἐρωτολήπτους.

Ὅθεν, ἠμπορεῖ τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς φρικαλέας ἐκπλήξεώς του, ὅταν ἡμέραν τινὰ ἀνέγνωσε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν ἧς ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸ γράψιμον, μολονότι δὲν ἦτο ὑπογεγραμμένη ἢ διὰ τοῦ ἀρχικοῦ μόνον στοιχείου:

«Φαίνεται, ἔγραφεν ἡ Μαγδαληνὴ εἰς μυστηριώδη τινὰ ἀνταποκριτήν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ θ' ἀναχωρήσῃ διὰ Βαρσοβίαν ἐνωρίτερα ἀφ' ὅ,τι ἐνομίζετο. Ἑτοιμασθῆτε λοιπὸν νὰ κινήσετε μὲ πρώτην πρόσκλησιν, διότι ποῖος εἰξεύρει ἂν θὰ ἐπανεύρωμεν τοιαύτην εὐκαιρίαν; Δὲν σᾶς ἀφῆκα ἐν ἀγνοίᾳ τῶν δυσκολιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Προσπαθήσατε λοιπὸν νὰ ἐπιτύχητε ἀμέσως καὶ ἄνευ ἐμποδίων. Θὰ παρουσιασθῆτε εἰς τὸ μέγαρον ὡς φίλος τῆς οἰκογενείας μου ταξειδεύων ἐν Ῥωσσίᾳ χάριν διασκεδάσεως. Προτοῦ ἀναχωρήσητε περάσατε ἀπὸ τὴν μητέρα μου διὰ νὰ τὴν ἰδῆτε. Θὰ σᾶς δώσῃ καμμίαν παραγγελίαν, οἱανδήποτε, δι' ἐμέ, καὶ αὕτη θὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ἐν ἀνάγκῃ διὰ νὰ εἰσαχθῆτε παρ' ἐμοί».

Ὁ δυστυχὴς πρίγκηψ ἦτο ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὅταν ἐτελείωσε τὸ τρομερὸν αὐτὸ ἀνάγνωσμα. Οὕτω λοιπόν, τὴν συνωμοσίαν αὐτὴν ἣν κατεπολέμει ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ τοῦ σιδήρου, διὰ τῆς εἱρκτῆς καὶ διὰ τῆς ἐξορίας, αὐτὸν τὸν τερατώδη καὶ ἀνηλεῆ ἀγῶνα ὁλοκλήρου στρατιᾶς θηρίων ἐναντίον ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου, τὴν ἀνεύρισκεν εἰς αὐτὴν τὴν ἑστίαν του, εἰς αὐτὸν τὸν οἶκόν του. Ἦτο ἡ ἰδία σύζυγός του, ἡ ὡραία Μαγδαληνή, ἐκείνη ἥτις ἔλεγε πρὸς τὸν δολοφόνον: «Ἰδοὺ ἡ ὥρα, ἐστὲ ἕτοιμος!.....»

Πρὸς τί λοιπὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τις παλαίων εἰς τὸ ἐξῆς; . . . Ποία εἱμαρμένη ὥπλιζεν ἐναντίον τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ μονάρχου καὶ αὐτὴν τὴν ξένην τὴν ἰδίαν; . . . Ἡ γυνὴ αὐτὴ τὰ εἶχεν ὅλα: τὴν νεότητα, τὸ κάλλος, τὸν ὄλβον, τὸν θαυμασμόν . . . Καὶ ἐν τούτοις. . . . εἶχε γίνῃ μηδενίστρια! . . . Τί τῆς ἔλειπε λοιπόν;... Ποῖον πάθος τὴν ἐξώθει εἰς τὸ ἔγκλημα, καὶ αὐτὴν ἀκόμη, ἀψηφοῦσαν τὸν κίνδυνον τοῦ ἀχύρου τῆς στρωμνῆς τοῦ δεσμωτηρίου ἥτις θὰ κατεπλήγωνε τὸ χάριεν αὐτὸ σῶμα, τοῦ σχοινίου τῆς ἀγχόνης ὅπερ θὰ ἔθραυε τὸν ἀλαβάστρινον αὐτὸν λαιμόν, τῆς χιόνος τῆς Σιβηρίας

Digitized by Google

ἥτις θὰ ἐπάγωνε τοὺς ὡς αὐτὴν λευκοὺς τούτους πόδας;...

— Ἀ!, ἐσκέφθη ὁ ταλαίπωρος, δὲν ἐνόησα πῶς νὰ τὴν κάμω εὐτυχῆ! Ἐδείχθην πολὺ ζηλότυπος. Μὲ μισεῖ, καὶ τὸ μῖσός της εὗρεν αὐτὴν τὴν ἐκδίκησιν, ἀπίστευτον καὶ ἔξοχον ἐν τῇ ἀπιθάνῳ φρικωδίᾳ της!...

Τί ἔπρεπεν ἐν τούτοις νὰ γείνῃ;... Ἐσκέφθη πρῶτον νὰ φονεύσῃ τὴν γυναῖκά του καὶ ν' αὐτοκτονήσῃ ἔπειτα ἀφίνων τὸν κόσμον νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ πιστεύσῃ ἱστορίαν τινὰ μοιχείας ἀνακαλυφθείσης, διότι ὁ πιστὸς τοῦ Τσάρου ὑπήκοος προετίμα τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἀτιμίας ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Κατόπιν τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ τρέξῃ καὶ νὰ προσπέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ τῷ διηγηθῇ τὰ πάντα, μεθ' ὃ νὰ ἐξαφανισθῇ διὰ παντὸς μετὰ τῆς ἐνόχου. Ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος τὸν ἐσταμάτησεν. Ἐκράτει τὸ νῆμα μιᾶς συνωμοσίας. Ἔπρεπε ν' ἀνακαλύψῃ ὅλον τὸ σχέδιον αὐτῆς καὶ πρὸς τοῦτο ἤρκει μόνον ν' ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν ἀποστολὴν τοῦ γράμματος εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὁ δολοφόνος θὰ παρεδίδετο μόνος. Ἤδη ὁ ὑπουργὸς κατεῖχε τὸ ὄνομά του: Νίκολσον!... Κάποιος Ἄγγλος ἢ Ἀμερικανὸς πιθανώτατα, εἰδήμων δυναμιτιστής, ἢ ἁπλῶς κανεὶς σπουδαστὴς ρῶσσος ὑπὸ ψευδώνυμον.

Τὸ γράμμα ἐστάλη καὶ τὸ βράδυ ὁ πρίγκηψ καὶ ἡ πριγκήπισσα παρευρίσκοντο εἰς τὴν Ὄπεραν ἐν τῷ θεωρείῳ των· αὐτός, ὠχρός, τρέμων ἐκ πυρετοῦ, γηράσας κατὰ δεκαπέντε ἔτη· αὐτή, ἑλκυστικωτέρα καὶ μᾶλλον περιστοιχιζομένη ὑπὸ θαυμαστῶν ἢ ἄλλοτέ ποτε

— Εἶσθε ἄρρωστος, Μιχαήλ!, εἶπεν ἡ Μαγδαληνὴ πρὸς τὸν σύζυγόν της, μειδιῶσα ἐν τῇ ἁμάξῃ ἥτις τοὺς ὡδήγει εἰς τὸν οἶκόν των.

— Ποῦ τὸ βλέπετε;..., ἀπεκρίθη ἐκεῖνος δι' ὕφους παραδόξως σκυθρωποῦ.

— Ποῦ τὸ βλέπω; Δὲν εἶσθε καθόλου ζηλότυπος ἀπόψε!...

Γ'.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του, χωρὶς νὰ φαίνεται δίδων σημασίαν εἰς τὸ πρᾶγμα:

— Τὴν Πέμπτην ἀναχωρεῖ ἐκ Πετρουπόλεως ὁ Τσάρος...

— Ἀλήθεια!, ἔκραξεν αὐτὴ μόλις συγκινηθεῖσα ἐκ τῆς εἰδήσεως. Αἱ ἐφημερίδες ἀναφέρουν ἄλλην ἡμέραν.

Ἐκεῖνος δέ, ἐξαπατῶν ἐπίτηδες τὴν συνένοχον τοῦ Νίκολσον, διότι εἶχε τὸ σχέδιόν του·

— Ναί, ἀλλὰ θέλουν νὰ ματαιώσουν τοὺς σκοποὺς ἐκείνων ὅσοι τυχὸν ἔχουν κακὰ σχέδια...

Ἔπειτα συνωμίλησαν περὶ ἄλλων πραγμάτων, αὐτοῦ θαυμάζοντος κατὰ βάθος τὴν ψυχικὴν δύναμιν τοῦ ἀναξίου τούτου πλάσματος.

Αὐθημερόν, εὐνόητον ὅτι ὁ δόλος του ἐπέτυχε, διότι ἀπὸ τοῦ τηλεγραφείου τῷ διεβιβάσθη ἀμέσως τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα ὅπερ ἡ πριγκήπισσα ἀπέστελλεν ἐννοεῖται εἰς ποῖον:

— «Εἶνε διὰ τὴν Πέμπτην. Ἐστὲ ἀκριβής».

Φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἡ Πέμπτη παρῆλθε χωρὶς οὔτε ὁ Τσάρος οὔτε ὁ ὑπουργός του νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν πρωτεύουσαν, ἡ δὲ Μαγδαληνὴ κατέστη αἰφνιδίως λίαν ἀνήσυχος ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς αἰφνιδίας ταύτης μεταβολῆς.

Τὴν ἐπιοῦσαν, μετὰ μεσημβρίαν, ὑποκείμενόν τι, πλουσίως ἐνδεδυμένον, μὲ τὸ στῆθος κεκοσμημένον δι' ὑπερμεγέθους παρασήμου, παρουσιάζετο εἰς τὸ μέγαρον τοῦ πρίγκηπος Μιχαήλ.

— Τί ἐπιθυμεῖ ὁ κύριος;..., ἠρώτησεν αὐτόν, ὑποκλίνων μέχρις ἐδάφους, ὁ θυρωρὸς ὃν εἶχε *δανείσῃ* ἐπὶ τῇ περιστάσει τὸ ἕκτον τμῆμα τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας.

— Νὰ χαιρετίσω τὴν πριγκήπισσαν καὶ νὰ τῆς μεταδώσω μίαν παραγγελίαν ἐκ μέρους τῆς μητρός της. Εἶμαι ὁ ἰατρὸς Νίκολσον.

— Κάλλιστα, ἀπεκρίθη ὁ θυρωρός. Ὁ κύριος ἀναμένεται. Ἡ κυρία πριγκήπισσα εἶνε εἰς ἐπίσκεψιν μιᾶς φίλης της καὶ διέταξε νὰ σᾶς ὁδηγήσωμεν ἅμα ἔλθετε παρ' αὐτῇ. Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἡ ἅμαξα θὰ εἶνε ἑτοίμη.

Ὁ Νίκολσον μόλις εἶχε προφθάσῃ νὰ παρατηρήσῃ μετὰ θαυμασμοῦ εἰκόνας τινὰς τοῦ προθαλάμου, διότι ἦτο γνώστης τῆς ζωγραφικῆς, ὅτε προσεκλήθη ν' ἀναβῇ εἰς τὸν δίφρον, ἐφ' οὗ ὁ θυρωρὸς ἔλαβε θέσιν πλησίον του χωρὶς νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν.

— Ἀστεία συνήθεια!, ἐσκέφθη ὁ Νίκολσον. Ἠμποροῦσε νὰ καθήσῃ καὶ μπροστὰ μοῦ φαίνεται!...

Περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι μετὰ ἓν τέταρτον ὁ αὐτοκαλούμενος δόκτωρ Νίκολσον εὑρίσκετο ἐν τῇ καλλιτέρᾳ, δηλαδὴ ἐν τῇ ἀσφαλεστέρᾳ εἱρκτῇ τῆς Πετρουπόλεως, ὅπου ἂν ἀνεμένετο παρά τινος ὁ τὶς οὗτος βεβαίως δὲν ἦτο βεβαίως ἡ πριγκήπισσα.

Ἐντὸς εἴδους τινὸς αἰθούσης σκυθρωπῆς, πλήρους ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων πανόπλων ὡς ἐπὶ μάχῃ, ἄτομόν τι, ἄγνωστον αὐτῷ καὶ ὅπερ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ πρίγκηψ, ἤρχισε νὰ τὸν ἐξετάζῃ μετὰ τοιαύτης ἐλλείψεως ἁβρότητος καὶ φιλοφροσύνης ὥστε ὁ δυστυχὴς Νίκολσον, μὴ συνειθισμένος, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ὑποφέρῃ.

— Αὐτὸ εἶνε ἀτιμία!, ἐκραύγαζε κινούμενος ὅλος. Ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Παρίσι σήμερα τὸ πρωῒ ἀκριβῶς. Δὲν εἶπα τρεῖς λέξεις ἀκόμη εἰς κανένα καὶ μόλις παρουσιάζομαι εἰς τῆς πριγκηπίσσης μὲ συλλαμβάνουν ὡς κλέπτην!

— Γνωρίζεις τὴν πριγκήπισσαν; ἠρώτησε ψυχρότατα ὁ πρίγκηψ.

— Ἂν τὴν γνωρίζω! Ἀλλὰ σχεδὸν τὴν εἰ-

Digitized by Google

δα νὰ γεννᾶται!... Νὰ ἡ ἐπιστολὴ τῆς μητρός της, χήρας ἑνὸς μεγάλου στρατηγοῦ... Ἐξ ἄλλου, εἶμαι πολίτης ἀμερικανὸς καὶ διαμαρτύρομαι!...

— Ψάξτε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον μὲ προσοχήν, διέκοψεν ὁ πρίγκηψ χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι ἀκούει.

Οὐδὲν τὸ ὕποπτον εὑρέθη ἐπὶ τοῦ Νίκολσον, οὐδέν, εἰμὴ μόνον μία θήκη μικρὰ μετ' ἐπιμελείας τυλιγμένη... Ἂν ἦτο σατανικόν τι, καταχθόνιόν τι μηχάνημα!..... Θὰ ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσῃ κανεὶς ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιέσκη ἡ ἐπιστήμη τοῦ νὰ φέρῃ τις ἐφ' ἑαυτοῦ καταχθόνια μηχανήματα ἔκαμε τρομερὰς προόδους!....

Μηχανικός τις τῆς Σχολῆς τῶν Τορπιλλῶν, προσκεκολλημένος εἰς τὸ ὑπουργεῖον δι' ἀναλόγους περιστάσεις, ἔλυσε τὸ δέμα μεθ' ὅλων τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὁριζομένων προφυλάξεων. Τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν παρισταμένων ἐλάχιστα ἦσαν θαρραλέοι καὶ πάντες ἀνέμενον φρικαλέαν τινὰ ἔκρηξιν.... Ἀλλὰ τίποτε ἔκτακτον δὲν ἔλαβε χώραν. Μόνον ὁ μηχανικὸς εἶχεν ἐπὶ τῶν χειλέων παράδοξόν τι μειδίαμα ὅταν ἔτεινε τὴν θήκην ἀνοικτὴν πρὸς τὸν πρίγκηπα, ὅστις ἔσπευσεν ἄλλως τε νὰ τὴν βάλῃ ταχέως εἰς τὴν τσέπην του ἀφοῦ ἔρριψεν ἐπ' αὐτῆς τὸ βλέμμα....

— Ὥστε λοιπόν...., εἶπε πρὸς τὸν Νίκολσον, ὥστε..... εἶσθε.....

— Ὀδοντοϊατρὸς ἀμερικανός, κύριε, καὶ πολὺ βιαστικὸς μάλιστα... Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς Παρισίους τάχιστα.... Ἡ ἐργασία μου μοῦ τὸ ἐπιβάλλει.....

Μετὰ πέντε λεπτά, ὁ Νίκολσον ἦτο ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἔχων ὅμως τὴν φορὰν ταύτην ὡς σύντροφον τὸν ἴδιον πρίγκηπα αὐτοπροσώπως, ὅστις τῷ ἔδιδεν ἐξηγήσεις παντοιοτρόπως.

— Ἀλλά, ἔλεγε ταυτοχρόνως ὁ σύζυγος τῆς ὡραίας Μαγδαληνῆς, πῶς γίνεται νὰ μὴν παρατηρήσω ποτὲ τίποτε;....

—Ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ ἀμερικανός, ἂν παρετηρεῖτε τὸ παραμικρόν, αἱ ὀδοντοστοιχίαι Νίκολσον δὲν θὰ ἤξιζαν τὴν φήμην των...

— Ὥστε τὰ δόντια τῆς πριγκηπίσσης....

— Ψεύτικα, πρίγκηψ μου, ψεύτικα. Νεωτάτη, ἡ δεσποινὶς δὲ-Κοντρεμὸν ἔπεσε μίαν φορὰν ἀπὸ τὸ ἄλογον καὶ ἔσπασεν ὅλην τὴν σιαγόνα της. Τῆς κατεσκεύασα τότε ἓν τῶν καλλιτέρων μηχανημάτων ἀπὸ ὅσα ἐβγῆκαν ἀπὸ τὰ χέρια μου. Ἀλλ' ὅλα τὰ πράγματα χαλοῦν καὶ ἠρχόμουν νὰ τῆς βάλω ἕνα καινούργιο κατὰ τὴν ἀπουσίαν σας....

Τὸ κοινὸν οὐδέποτε ἔμαθε τὸ συμβάν. Παρατηρεῖται μόνον ἔκτοτε ὅτι ὁ πρίγκηψ δὲν εἶνε ὅσον πρότερον ἐρωτευμένος μὲ τὴν γυναῖκα του. Ὢ ἀνθρωπίνη καρδία!

(Léon de Tinseau) M·

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τοῦ ὀγδόου διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Ἀσιανολόγων, ὅπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου θὰ συνέλθῃ ἐν Στοκχόλμῃ καὶ ἐν Χριστιανίᾳ, θὰ προεδρεύσῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὀσκάρ. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο προσεκλήθη νὰ πέμψῃ ἀντιπρόσωπόν του καὶ τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων θὰ μετάσχῃ αὐτοῦ ὁ καθηγητὴς κ. Π. Καρολίδης.

—Ἐξ Ἀβαὶ μετέβη εἰς Ἀμερικήν, προτιθεμένη νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἐν Παρισίοις Παγκόσμιον ἔκθεσιν, ἀνεψιά τις τοῦ βασιλέως Καλακαούα, ἡ ἡγεμονὶς Καλουκανί, ὡραιοτάτη νέα, τὴν ἡλικίαν δεκαπενταέτις. Εἶναι αὕτη θυγάτηρ τῆς περικαλλοῦς καὶ πλουσιωτάτης ἀδελφῆς τοῦ Καλακαούα, τῆς ἡγεμονίδος Λικυλικί, ἥτις πρὸ διετίας ἔρριψεν ἑαυτὴν εἰς τὸν κρατῆρα τοῦ ἡφαιστείου Μαοῦνα Ἀόα, καὶ εὗρεν ἐν αὐτῷ τὸν θάνατον ὡς ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῇ Αἴτνῃ.

—Κατὰ στατιστικὴν τοῦ τμήματος τῶν φυλακῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, ὅλοι οἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Ἑλλάδος κατάδικοι, ὧν ὁ παλαιότερος κατεδικάσθη κατὰ τὸ 1868, ἀνέρχονται εἰς 5069. Ἐκ τούτων 241 εἰσὶ καταδεδικασμένοι εἰς ἰσόβια δεσμά, 1524 εἰς πρόσκαιρα, 1719 εἰς εἱρκτὴν καὶ 1385 εἰς φυλάκισιν. Αἱ κατάδικοι γυναῖκες εἰσὶ καθ' ὅλον τὸ κράτος 69, ἐξ ὧν 7 εἰς ἰσόβια δεσμά, 15 εἰς πρόσκαιρα, 10 εἰς εἱρκτὴν καὶ 37 εἰς φυλάκισιν.

—«Τὸ ἀνάκτορον Κρόνβεργ» τοιοῦτον φέρῃ τίτλον τὸ ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Ὀσκὰρ Β', τὸ ὁποῖον θ' ἀναβιβασθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλῶν γερμανικῶν θεάτρων κατὰ τὴν προσεχῆ χημερινὴν περίοδον.

— Ὁ ἰαπωνικὸς τύπος βαίνει γοργῶς πρὸς τὴν πρόοδον. Ἐν Τόκιο ἐκδίδονται τὴν σήμερον 215 ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἔχοντα ὁλικὴν κυκλοφορίαν 3675321 φύλλων ἐν τῇ ἰαπωνικῇ πρωτευούσῃ, 1631827 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ 12247 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

—Τὸ διεθνὲς ἰατρικὸν συνέδριον, συνελθὸν τελευταῖον ἐν Βασσιγκτὼν τῆς Ἀμερικῆς, ὥρισε τόπον τῆς προσεχοῦς αὐτοῦ συνόδου κατὰ τὸ ἔτος 1890 τὸ Βερολῖνον.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ψυχὴ ἑνὸς ποιητοῦ ἀνευρίσκει τὴν ποίησιν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ταπεινοτάτῃ πεζότητι· ἡ ψυχὴ ἑνὸς πεζοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἀποδέχεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑψηλοτάτης ποιήσεως.

*

Ἡ ὀνειροπόλησις αὕτη ἣν καλοῦμεν Ἐλπίδα, ἀπαλλάττει ἡμᾶς ἐκ τῶν πραγματικῶν δεινῶν πολὺ μᾶλλον παρὰ ἡ πραγματικότης ἐκ τῶν φανταστικῶν δυστυχημάτων.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Λογικὴ τῶν παιδίων.

— Μαμά, δός μου γάλα· δὲν ἔχω καθόλου.

— Πῶς δὲν ἔχεις; τώρα δὲν σοῦ ἔβαλα τόσον;

— Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὸ ἤπια ἐγώ, μοῦ τὸ ἤπιαν τὰ παξιμάδια.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1771

Digitized by Google

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλλ. σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄. Ὀλυμπιάδος, καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

1889

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 6. – ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 8.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚΔΟΤΑΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΕΝ ΤΗι ΟΔΩι ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΑΡΙΘ. 12 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α

'Αδαμαντοχλόποι (Οἱ) 123
'Αδελφαὶ 161
'Αδοξος (Ἡ) δόξα 26, 39.
'Αθήναις (Ἡ πριχηπέσσα τῆς Οὐαλλίας ἐν) 14
Αἰμυλία Γαλόττη 226.
"Αϊφελ (Γουσταῦος) 34
'Ακαδημία (Ἡ γαλλικὴ) καὶ ὁ Σαρσαὶ 405.
'Αληθινὸ (Ἕν) παραμύθι 253
'Ανάλεκτα. 'Ιστορία τῶν ἐκθέσεων 45—Ἡ ἀνθοδετικὴ τέχνη 337.—Ἡ 'Ορέστεια ἐν Δαρμστάτῃ 355. —Τὸ θερμὸν ὕδωρ 386.
"Ανθη κυκλαμιᾶς 300.
'Απόμαχος (Ὁ) 373.
'Απομνημονευμάτων ('Εκ τῶν) "Ελληνος ὑπουργοῦ 29.

Β

Βαλαωρίτης ('Αριστοτέλης) 49, 65.
Βαλαωρίτου ('Αριστοτέλους) ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ 54, 68.
Βάσανα καὶ βάλσαμα *Ποίημα* 111
Βασιλόπαιδα (Εἰς τὸν) Γεώργιον *Ποίημα* 95.
Βλέπομεν; (Πῶς) 22.
Βομβάης ('Επιστολὴ ἐκ) 156.
Βρίνδιζι 113.
Βρυκόλακας (Ὁ) *Ποίημα* 206.

Γ

Γελοιογραφία (Ἡ) ἐν 'Ελλάδι 289.
Γυρισμὸς *ποίημα*.

Δ

Δημώδης Ποίησις. 'Ασμα τῶν σπογγαλιέων ἐν Καστελλορίζῳ 80.—Βορείου Εὐβοίας 110. — Δίστιχα Κυθήρων 347.
Δίστιχα 182. 196.
Δὸν Πέτρος (ὁ Αὐτοκράτωρ) ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ κατ' οἶκον 368.
Δωδὲ ('Αλφόνσος) 2.

Ε

'Επιστολὴ τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκηπος τῆς Σ. Μάϊνιγγεν 111.
'Εδῶ κ' ἐκεῖ 16, 32, 48, 112, 128, 144, 160, 176, 192, 208, 224, 240, 256, 272, 288, 303, 324, 340, 356, 372, 388, 404, 420, 432.
'Εκδίκησις (Ἡ) τοῦ Κόντε Κόμη 31.
'Επιστημονικαὶ διαλέξεις. Προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ 267.—Τὸ βαρόμετρον 282.
'Επιστημονικαὶ πινακίδες 'Αστρονομικὰ αἰνίγματα, Ἡ καταστροφὴ τῶν χελιδόνων, "Αμμος ᾄδουσα 48. — 'Εγχείρησις ἐπὶ ὑπνωτισθείσης 159. — Κομῆται κατατεμνόμενοι 324.
'Ερυθρὸς (Ὁ) οἶκος 177.

Ζ

Ζαλόγγῳ (Ἡ) ἐν καταστροφὴ 285.

Η

"Ηθελα νᾆμαι *Ποίημα* 223.

Θ

Θαλαμηγὸς (Ἡ γερμανικὴ) Χοεντζόλλερν 304.
Θεσσαλίαν ('Εκδρομὴ εἰς) 8, 20, 38.
Θρησκευτικὴ (Ἡ) ἀνοχὴ 389
Θυμᾶσαι; *Ποίημα* 143.

Ι

'Ιάκωβος Βασιλικὸς 'Ηρακλείδης 214.
'Ιατρικαὶ διαλέξεις. Περὶ λουτρῶν 73.—Ζάλη ἐκ τῆς θαλάσσης, ζάλη ἐκ τῶν ὀρέων, ζάλη ἐκ τῆς ἁμαξοδρομίας 109.
"Ιδρυσις (Ἡ πρώτη) κοινοτικοῦ σχολείου 85, 107.
'Ισπανικαὶ παροιμίαι 84.
'Ιστορία (Ἡ) τοῦ πάππου 43.
'Ισχυρογνώμονες (Οἱ)

Κ

Καινουργὲς (Τὸ) βαγόνιον 242.
Καιροῦ (Τὰ προμηνύματα τοῦ) 431.
Καὶ τότε! *Ποίημα* 240.
Καλαβρυτιναὶ ἀρχαιότητες 298.
Κάλβος ὁ Ζακύνθιος 341, 357, 375, 391.
Καπετὰν (Ὁ) Γιώργης 325.
Κόσμου (Τὸ τέλος τοῦ) *Ποίημα* 414.
Κριεζώτη (Ἡ δεξιὰ τοῦ) 353.
Κρύο φιλί, *Ποίημα* 126.

Λ

Λαογραφία. Ποίησις τῶν γυναικοκρατουμένων 14.—Ἡ ἑορτὴ τοῦ 'Αγίου 'Ηλία ἐν Καστελλορίζῳ 63.—Ἡ μπέσα τῶν 'Αλβανῶν 78. — 'Αγγλικὰ δεῖπνα 191. —Αἱ ἀμαζόνες τοῦ Σιὰμ 223.—Ἡ 'Αηδὼν 430.
Λεοπόλδος Α' βασιλεὺς τοῦ Βελγίου 129, 145, 164, 192, 153.
Λευκώματος ('Εκ τοῦ) τῆς δεσποινίδος ' ' 388.
Λησμονηθεῖσαι σελίδες. Ἡ ἅλωσις τῆς Βαστίλλης 12.—Γλωσσικαὶ θεωρίαι 46.—"Ολο γελᾷ 47.—Ἡ καταδίωξις τῶν Κολοκοτρωναίων 238.—Χλόη-Γρασίδι 284.

Μ

Μάνα καὶ γυιὸς *Ποίημα* 126.
Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα 97.
Μάτια μου μαῦρα! *Ποίημα* 154.
Μενδρεσέδες καὶ Σοφτάδες 140.
Μετάλλιον (Τὸ) 269.
Μία, *Ποίημα* 353.
Μονομαχία (Ἡ) 11.
Μουσεῖον (Τὸ αὐτοκρατορικὸν ὀθωμανικὸν) 250
Μυσσὲ (Ὁ πρῶτος ἔρως τοῦ 'Αλφρέδου) 94.

Ν

Ναύτου (Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ) **Ποίημα** 62.
Ναύτη (Ἡ χήρα τοῦ) *Ποίημα* 175.
Ναύτου (Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ) *Ποίημα* 10.
Νεαραὶ περὶ μνηστείας 232.
Νέοι Θεοὶ 209, 227.
Νεράϊδα, *Ποίημα* 150.
Νόμοι (Οἱ ἑλληνικοὶ) 336.

Ξ

Ξερὰ γαρύφαλα (Σὲ δυὸ) *Ποίημα* 335.

Ο

Οἰκογενειακὴ σκηνὴ 421.

Π

Παίγνια: Ὁ λαβύρινθος 80, 96.
Παπουλάκη (Σημείωσις περὶ τοῦ) 63.
Παράθυρόν του (Τὸ) 137.

Digitized by Google

Παράφρων 81, **101**.
Περὶ τὴν γῆν 15, 31, 47, 63, 79, 95, 111, 127, 144, 160, 175, 192, 208, 223, 240, 256, 271, 288, 303, 324, 340, 256, 372, 388, 404, 420, 432.
Πρακτικαὶ γνώσεις: Φυλάττεσθε ἀπὸ τὰς μυίας, 16. —Κατασκευὴ μικροσκοπίου 32.— Εὐκολωτάτη ποντικοπαγὶς 48.—Τὰ ὦτα τῶν νηπίων 112. —Εὔκολον ὑδροκαθαρτήριον 128. — Διατήρησις σταφυλῶν 144. —Χρησιμοποίησις τοῦ φλοιοῦ τῶν πορτοκαλλίων 176. — Πῶς γνωρίζονται οἱ ψευδεῖς λίθοι 224.—Οἱ μύρμηκες καὶ ἡ χιμωλία 240.—Ψυλλοπαγὶς 256.— Ἡ γώνευσις παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ 272.—Συγκόλλησις ἀγγείων ἐκ πορσελάνης 303.—Διὰ νὰ μὴν καπνίζῃ ἡ λάμπα 324.—Πῶς καθαρίζονται τὰ γύψινα ἀγάλματα 356.—Τὸ κριθαράκι 388.— Παρασκευὴ ἑνὸς μόνου κυπέλλου τείου 404.

Ρ

Ῥοδάκινα (Τὰ) **102**.

Σ

Σαπφικὰ 404.
Σημαία (Ἡ) τῆς Γαλλίας 91.
Σημειωματαρίου μου (Ἐκ τοῦ) 43.
Σημειώσεις: Εὐτυχὲς κρατίδιον, Ἱστορικὸν βιβλίον, Ψύλλος κατακτητὴς 16. — Κατάλογος ἐδεσμάτων 42. — Ἀπογραφικαὶ σημειώσεις, Δέσμιον ἀερόστατον, Ὁ σιδηροῦς αἰὼν 64. — Παράδοξος ὀφεοπαγίς, Γυναῖκες καπνισταὶ 80. — Πληθώρα ἐπιστημόνων, Ὁ συρμὸς ἐν Ἰαπωνίᾳ, Ἡ λύσσα ἐν Παρισίοις 96. —Ἀπογραφικὰ σιδηροδρόμων 111.—Ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, Ἀπογραφικὰ ἐφημερίδων 127. — Ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἑλλάδο. 143. — Στρατάρχης καὶ ὑπολοχαγός, Τριάκοντα χιλιάδες περιστερῶν, Τεθαμμένος χρυσός, Κίνησις ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων 159–160. —Ἑλληνικοὶ τηλέγραφοι, 350 χιλιάδες κόμαι, Ἰταλικὴ δίωξις, Ὁ ἀλεξικέραυνος συρμὸς 175.—Ὁ Ῥότσιλδὼς ἐπαίτης, Ὁ Ἀρχιμήδης τοῦ Μερσιέ, Ὁ ζῦθος τοῦ Μονάχου, Οἱ γεωφάγοι 207-208 —Αἱ κακόγλωσσοι γυναῖκες 224.—Γυναῖκες καπνίζουσαι, Οἰκίαι ἐκ ζαχάρεως 256.—Δώδεκα ἐτῶν ὕπνος 272.—Ὁ νεώτερος δημοσιογράφος 288.—Τὸ νέον ἔργον τοῦ Ζολᾶ, Ἀπογραφικὰ τῆς παρισινῆς ἐκθέσεως 339—340. —Ἀμερικανικὸς γάμος, Φρικώδης μονομαχία, Τιμὴ ἑνὸς φιλήματος, Ἡλικία τῶν πτηνῶν 371—372. —Μουσικοὶ νεωτερισμοί, Στατιστικὴ τοῦ στομάχου 388.—Πῶς ἀδυνάτισεν ὁ Ζολᾶ 407.
Σκέψεις καὶ γνῶμαι 32,54,75,103,126,137,157,186, 215,231,245,263,303,324,338, 344,371, 377,403, 420,430.
Σκωτίας (Περὶ) 305.

Τ

Τραγοῦδι τοῦ Ἀργαλειοῦ 321.
Τρελλὴ (Ἡ) *Ποίημα* 191

Υ

Ὑπογραφὴ (Ἡ) τοῦ Μ. Ναπολέοντος **122**.
Ὑπογραφὴ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας 305.
Ὑπουργεῖα καὶ βουλαὶ τῆς Ἑλλάδος 417.

Φ

Φέγγος (Ὑπὸ τὸ) τῆς σελήνης 75.
Φρομὼν καὶ Ῥίσλερ 5,17,35,59,70,86,103,117,132, 151,167, 188,197,216, 233,246, 263,277, 293,321, 328, 347, 361, 378, 395, 408, 423.
Φωνογράφος (Ὁ νεώτατος) 155.
Φωσκόλου (Ἐπίσκεψις εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ οἰκίαν τοῦ) 258,274.

Χ

Χριστιανὸς Θ' 271.
Χρόνου (Τραγοῦδι τοῦ) 431.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἄϊφελ (Γουσταῦος) σ. 33.
Ἄϊφελ (Ὁ πύργος) σ. 41.
Γελοιογραφίαι σ. 289-292.
Γεώργιος (Ὁ βασιλόπαις) σ. 273.
Γουλιέλμος Β' σ. 225.
Δωδὲ (Ἀλφόνσος) σ. 1.
Κωνσταντῖνος (Ὁ διάδοχος) σ. 241.
Χοεντζόλλερν (Ἡ θαλαμηγός) 304.
Χριστιανὸς Θ'. σ. 257.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΙΔ'. ΕΤΟΣ ΑΥΤΗΣ.

Χαραλάμπης Ἄννινος, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης, † Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, Βερνάρδος πρίγκηψ τῆς Σαξονίας Μάϊνιγγεν—Γ. Μ. Βιζυηνός, Δ. Βικέλας, Αὔγουστος Βόλτς, Ν. Γουλιμῆς, Α. Δημητριάδης, Ἀχ. Διαμαντάρας, Α. Διομήδης Κυριακός, Ἰάκ. Χ. Δραγάτσης, Γ. Δροσίνης, Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, Δ. Κακλαμᾶνος, Α. Καρκαβίτσας, Δ. Κορομηλᾶς, Κάρολος Κρούμβαχερ, Σ. Π. Λάμπρος, Δ. Ι. Μάργαρης, Ἀνδρέας Μαρτζώκης, Στέφανος Μαρτζώκης, Χ. Μελετόπουλος, Ἀντ. Μηλιαράκης, Μ. Μητσάκης, Ἀντ. Μομφερρᾶτος, Τάσσος Νεροῦτσος, Γ. Ξενόπουλος, Κωστῆς Παλαμᾶς, Π. Παπαγεώργιος, Σ. Παπαγεώργιος, Γ. Παπανδρέου, Κ. Παπαρρηγόπουλος, Β. Πατρίκιος, † Σ. Πήλικας, Ἰω. Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Ἀρ. Προβελέγιος Ἀλ. Ρ. Ῥαγκαβῆς, Κλέων Ῥαγκαβῆς, Ο. Α. Ῥουσόπουλος, Γεώργιος Σουρῆς, Κ. Ν. Σάθας, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Βλάσιος Σκορδέλης, Ἀντ. Τσαμαδός, Ἠλ. Τσιτσέλης, Χ. Τσούντας, Θ. Ν. Φιλαδελφεύς, Θ. Χ. Φλωρᾶς.

Digitized by Google

Ἀριθ. 705 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 2 Ἰουλίου 1889.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΔΩΔΕ

Digitized by Google

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΔΩΔΕ

Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, τοῦ ὁποίου τὸ μυθιστόρημα *Φρομὸν καὶ Ῥίσλερ* ἐξέλεξεν ἡ Ἑστία πρὸς δημοσίευσιν, εἶνε ἓν τῶν δημοτικωτέρων ὀνομάτων τῆς συγχρόνου γαλλικῆς λογοτεχνίας. Ἀφ' ὅτου τὸ μυθιστόρημα ἔπαυσε νὰ εἶνε συρραφὴ κοινῶν τόπων καὶ ἀπιθάνων περιπετειῶν, προωρισμένον νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἀκόνιον τῆς περιεργείας ἀψικόρων ἀναγνωστῶν, ἔλαβε δὲ τὸν τύπον κοινωνικῆς μελέτης, ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, πιστῆς ἐξεικονίσεως τοῦ βίου, ἐκ τῆς πολυαρίθμου φάλαγγος τῶν μυστῶν αὐτοῦ ἐχωρίσθη ἐπίλεκτος ὁμάς, λαμπρὰ πλειάς, ἧς ἡ πρωτότυπος καλλιτεχνικὴ ἰδιοφυΐα, ὑπὸ τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα ἀκριβολόγου, στιλπνοῦ καὶ μέχρι τριχαπτοειδοῦς λεπτότητος ἢ ἀμέμπτως εὐμελοῦς εὐρωστίας ἐπιτεχνημένου ὕφους, ἐπέβαλε καὶ κατέστησεν αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν φιλολογικὸν ἔργον, τὸ τέρπον τὸν σύγχρονον ἀναγνώστην.

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν μυθιστοριογράφων ἀνήκει καὶ ὁ Ἀλφόνσος Δωδέ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ αἴσθημα τῆς αὐστηρᾶς πραγματικῆς ἀντιλήψεως τῶν εἰκόνων τοῦ βίου, τῶν χαρακτήρων, καὶ τῶν συναισθημάτων τῶν ταρασσόντων τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, συγκιρνᾶται ὑπὸ ἡδυτάτης ποιητικῆς ῥοπῆς, περικαλυπτούσης δι' αἰθερίου καὶ λεπτοϋφοῦς τινος πέπλου — ὅστις ἐπιτρέπει τὰς ὀπτικὰς ἀπάτας καὶ τὴν βαυκαλίζουσαν ῥέμβην — τὴν γυμνότητα τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτοῦ προτύπων, τὴν ὁποίαν ὁ Φλωβὲρ ἐπιδεικνύει ἡμῖν μετ' ἀριστοκρατικῆς σεμνοπρεπείας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὁ Ζολᾶ δὲ μετ' ἐπιμόνου τινὸς σκληρότητος, ἐξοκειλλούσης πολλάκις εἰς βαναυσότητα καὶ συγχεομένης, ἀδίκως ἴσως, πρὸς τὰς φιλοσάρκους ἐπιτηδεύσεις ἄλλων συγγραφέων, ἔργον ἐχόντων ν' ἀποτείνωνται πρὸς τὰς αἰσθήσεις μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου.

* * *

Ὁ Σαὶντ-Μπέβ, ὁ μέγας Γάλλος κριτικός, λέγει που ὅτι «ἐν ἑκάστῳ συγγραφεῖ ὑπάρχει ποιητής, ὅστις ἀπέθανε νέος καὶ τοῦ ὁποίου ἐπέζησεν ὁ ἄνθρωπος». Ἐν τῷ Δωδέ, ὅστις τὸ φιλολογικὸν αὐτοῦ στάδιον ἐνεκαίνισε διὰ τῆς ἐκδόσεως τόμου στίχων, ἀναφερομένων καὶ νῦν ἔτι ὡς προτύπων ἀνθηρότητος αἰσθήματος, τρυφερᾶς χάριτος καὶ πλαστικῆς εὐρυθμίας, ὁ ποιητὴς δὲν ἀπέθανε. Σὺν τῷ χρόνῳ μετεμορφώθη εἰς λεπτὸν ἐρευνητὴν καὶ ἀνατόμον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, διασώζοντα ὅμως τὸ μυστήριον τοῦ ποιητικοῦ θελγήτρου, δι' οὗ ἀπολειαίνεται ὅ,τι ἔχει πολὺ τραχὺ ἡ πραγματικότης, ἡ συγκίνησις γλυκαίνει τὴν σφοδρότητα τῶν ἐντυπώσεων καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ζοφεροῦ ὁρίζοντος, τὸν ὁποῖον ἀποκαλύπτει ἐνώπιον ἡμῶν ὁ πιστὸς τοῦ βίου ζωγράφος, διανοίγεται ὡς ἐλπὶς καὶ ὡς ἡ μακρινὴ τοῦ ἰδανικοῦ λάμψις, γαλανὴ ταινία οὐρανοῦ.

Ὁ Δωδὲ εἶνε συγγραφεὺς πλήρης χάριτος, διηγεῖται δὲ θαυμασίως. Θέλγει, διότι εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ θέτει ὅλην του τὴν καρδίαν. Συμπαθεῖ καὶ συμπονεῖ πρὸς τοὺς ἥρωάς του, τὸ ὄμμα δὲ τοῦ ἀναγνώστου ὑγραίνει συχνὰ τὸ δάκρυ, διότι βλέπει αὐτὸ νὰ μαρμαίρῃ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ συγγραφέως. Τὰ ἔργα τοῦ Δωδὲ ἀποπνέουσιν, ὅπως ὁλόκληρος ἡ σύγχρονος φιλολογία ἐν Γαλλίᾳ, βαθεῖάν τινα ἀπογοήτευσιν καὶ ἀπαισιοδοξίαν, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν διατηρεῖ ἐν μέσῳ τοῦ πικροῦ τούτου αἰσθήματος τὴν στωϊκὴν ἀπάθειαν, τὴν χαρακτηρίζουσαν ἄλλους μυθιστοριογράφους. Αἰσθάνεται ὅλον τὸ ἄχθος τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως καὶ ἡ συγκίνησις ἣν ἐμπνέει, καίτοι ὀδυνηρά, καταλείπει γλυκύτητά τινα, τὴν ὁποίαν δὲν παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς οὔτε τοῦ Φλωβέρ, οὔτε τοῦ Γογκούρ, οὔτε τοῦ Ζολά, οὔτε τοῦ Γκὺ δὲ Μωπασσὰν αἱ σελίδες. Παρὰ τὸ χρυσουργικὸν τοῦ ὕφους τόρευμα διατηρεῖ μαγευτικὴν ἀφέλειαν καὶ φυσικότητα, διακρίνει δ' αὐτὸν πρωτοτυπία καὶ ζωηρότης, πλήρης χάριτος.

* * *

Ὁ βίος τοῦ Δωδὲ εἶνε ἁπλοῦς καὶ δὲν ἔχει τίποτε τὸ μυθιστορικόν. Εἰς τὸ ἁβρὸν μυθιστορημάτιον *Ὁ Τοσοῦλης* (Le petit Chose), τὸ ὁποῖον εἶνε ὡραία αὐτοβιογραφία τοῦ συγγραφέως, ὁ Δωδὲ λέγει: «Ἐγεννήθην τὴν 13 Μαΐου 1840, εἴς τινα πόλιν τοῦ Λαγκεδόκ, εἰς τὴν ὁποίαν ὅπως εἰς ὅλας τὰς μεσημβρινὰς πόλεις ὑπάρχει πολὺς ἥλιος, ὄχι ὀλίγη σκόνη, μοναστήριον καρμηλιτισσῶν καὶ δύο ἢ τρία ῥωμαϊκὰ μνημεῖα». Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἁπλοῦς βιομήχανος.

Ἐλθὼν εἰς Παρισίους, ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του, διῆλθεν ἡμέρας σκληρῶν δοκιμασιῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διηγοῦνται ὅτι ὁ Δωδέ, ὅστις εἶχε δημοσιεύσει ἤδη τόμον στίχων, ἄρθρα τινὰ καὶ διηγήματα, εἶχε καταντήσει εἰς τοιαύτην ἔνδειαν, ὥστε ἔφερε νὰ ἐνεχυριάσῃ εἴς τινα παλαιοπώλην μικρὰν χαλκίνην προτομήν του, φιλοτεχνηθεῖσαν ὑπὸ φίλου αὐτοῦ καλλιτέχνου. Ἡ προτομὴ ἐξεικόνιζε τὸν Δωδὲ μὲ τὴν μακρὰν αὐτοῦ κόμην. Ὁ παλαιοπώλης εὗρεν ὅτι ἡ προτομὴ ὡμοίαζεν ὀλίγον πρὸς τὸν πελάτην του καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ ποῖον παριστάνει:

— Εἶνε ἡ προτομὴ τοῦ Βαλζὰκ εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, ἀπήντησεν ὁ Δωδέ.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν *Ἐξορίστων βασιλέων*

Digitized by Google

καὶ τῆς *Σαπφοῦς* δὲν ἤξευρεν ἴσως τότε ὅτι ἐξέφερε γνώμην, τὴν ὁποίαν ἀργότερον ἐπισήμως ἔμελλε νὰ διατυπώσῃ ἡ κριτική.

* * *

Ἀλλ' ὁ Δωδὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ εὕρῃ τὸν Μαικήναν του. Ὁ δοὺξ τοῦ Μορνῦ προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ὡς γραμματεὺς δὲ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Ναπολέοντος περιῆλθε τὴν Κορσικήν, τὴν Σαρδηνίαν, ὅπου κατῴκησεν ἐντὸς φάρου, ἐκείνου ὃν περιέγραψε τόσον γραφικῶς εἰς τὰς *Ἐπιστολὰς ἀπὸ τοῦ μύλου μου*, τὴν Ἀλγερίαν, ὅπου οἱ Ἄραβες ὑπεδέχθησαν αὐτὸν φιλοφρόνως, χάρις εἰς τὰς συστάσεις τὰς ὁποίας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Ὁ Δωδὲ κατὰ τὰ ταξείδια ταῦτα ἔζη, ἔβλεπεν, ἐμάνθανε καὶ ἀπεθησαύριζε πολυτίμους ἐντυπώσεις ἐπὶ μικρῶν σημειωματαρίων, ἐκ τῶν ὁποίων βραδύτερον ἐγράφησαν ἔργα ἔξοχα, ἐπλάσθησαν ζωντανοὶ τύποι, ἐξῆλθον θαυμασταὶ σελίδες. Ἡ φήμη ἄλλως, ἡ φήμη ἐκείνη, ἡ ὁποία κατ' εὐφυᾶ ἔκφρασιν «ἐξοφλεῖται εἰς μετρητὰ», ταχέως παρέλαβε τὸ ὄνομά του, τάσσουσα αὐτὸ μεταξὺ τῶν πρώτων συγχρόνων συγγραφέων.

* * *

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἡρώων τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ δὲν εἶνε πρόσωπα ἰδανικά. Εἶνε τύποι ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀντιγεγραμμένοι. Βεβαίως ὁ μυθιστοριογράφος συμπυκνώνει, συστηματοποιεῖ τοὺς χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους δανείζεται ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῶν διακριτικὰ δὲν ἀλλοιοῦνται. Ὁ συγγραφεὺς τηρεῖ ταῦτα εἰς τὰς σημειώσεις του, ὅπως ὁ ζωγράφος τηρεῖ ἐπὶ τοῦ λευκώματός του τὰς γραμμάς, τὰ σχήματα, τὰ σκιαγραφήματα, ἅτινα ἀντιγράφει ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τῷ μέλλοντι θ' ἀποτελεσθῇ μέγας πίναξ, ὁλόκληρος καλλιτεχνικὴ σύνθεσις.

Εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ Δωδέ, ὅπως γράφῃ ἰδιαιτέρως τὴν ἱστορίαν ἑκάστου βιβλίου του, εἰσάγῃ ἡμᾶς εἰς τὰ παρασκήνια τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἐργασίας, ὀφείλομεν περιέργους λεπτομερείας περὶ τοῦ *Φρομὸν καὶ Ῥίσλερ*, τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὰς στήλας τῆς *Ἑστίας*.

«Διηγούμενος (λέγει) μεγαλοφώνως τὸ βιβλίον μου, κατὰ τὴν μανίαν, ἥτις μὲ καταλαμβάνει, ὅταν πλάττω αὐτὸ ἐνδιαθέτως, ἔκαμα λόγον εἰς τὸν ζωγράφον καὶ σχεδιαστὴν Ἀνδρέαν Γκίλλ, ὅστις ἦτο ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καλλιτέχνης, περὶ τῆς μικρᾶς Δελοβέλλ, ὅπως εἶχα ἀρχίσει νὰ τὴν ἐξεικονίζω· ὁ φίλος μου μοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι εἰς ἓν τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Δίκενς, ὁ *Κοινὸς Φίλος*, τὸ ὁποῖον παντελῶς ἠγνόουν, εὑρίσκετο ἀκριβῶς ὁ αὐτὸς τύπος καχεκτικῆς νεάνιδος, ἐνδυούσης πλαγγόνας, τὸν ὁποῖον ὁ μέγας Ἄγγλος μυθιστοριογράφος εἶχεν ἀποδώσει μετὰ τῆς βαθείας ἐκείνης πρὸς τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς δυστυχεῖς ἀγάπης του. Τοῦτο μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν ποσάκις μὲ συνέκριναν πρὸς τὸν Δίκενς, εἰς ἀπώτατον ἀκόμη χρόνον, καθ' ὃν δὲν τὸν εἶχον ἀναγνώσει, πολὺ προτοῦ φίλος, ἐπανελθὼν ἐξ Ἀγγλίας, μοῦ ὑποδείξῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ Κόππερφηλδ πρὸς τὸν Τοσούλην. Συγγραφεύς, γράφων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ κατὰ τὴν συνείδησίν του, δὲν ἔχει ν' ἀπαντήσῃ εἰς τοῦτο τίποτε ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπάρχουν πνευματικαί τινες συγγένειαι, διὰ τὰς ὁποίας δὲν εὐθυνόμεθα κἄν, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης δημιουργίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μυθιστοριογράφων, ἡ φύσις ἐξ ἀπροσεξίας πιθανὸν ἐσύγχισε τὰ διάφορα εἴδη τῆς ζύμης. Ἔχω εἰς τὴν καρδίαν τὴν αὐτὴν ἀγάπην τοῦ Δίκενς πρὸς τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης καὶ τοὺς πτωχούς, πρὸς τὰ παιδία τὰ ζῶντα ἐν μέσῳ τῶν στερήσεων τῶν μεγάλων πόλεων· ὅπως καὶ αὐτοῦ ἡ εἰς τὸν βίον εἴσοδός μου ὑπῆρξε θλιβερωτάτη· εἰς ἡλικίαν δέκα ἓξ ἐτῶν ἤμην ἠναγκασμένος νὰ κερδίζω μόνος τὸ ψωμί μου· εἰς τοῦτο νομίζω ὅτι συνίσταται ὅλη ἡ ὁμοιότης μας».

Εἰς τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ *Φρομὸν καὶ Ῥίσλερ* κεφάλαιον διηγεῖται ὁ Δωδὲ ἐπιχαρίτως τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐργάζεται, τὴν μέθοδον καθ' ἣν συνθέτει τὰ βιβλία αὐτοῦ. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ μάθῃ κανεὶς πῶς γράφονται τόσα ἀριστουργήματα, πῶς γεννῶνται τόσαι σελίδες συγκινητικαί, ποιητικαί, εὔθυμοι, πικραί, πλήρεις φωτεινῆς ἢ πενθίμου ποιήσεως, ἀλλὰ φρίσσουσαι πάντοτε ἐκ ζωῆς καὶ πραγματικότητος.

«Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ ἀφηγοῦμαι τὰ βιβλία μου, περὶ ἧς ὡμίλουν ἀνωτέρω, ἀποτελεῖ παρ' ἐμοὶ μέθοδον ἐργασίας. Ἐξηγῶν τὸ ἔργον μου εἰς τοὺς ἄλλους, διευκρινίζω τὸ θέμα μου, ἐμβαπτίζομαι εἰς αὐτό, δοκιμάζω ἐπὶ τοῦ ἀκροατοῦ τὰ τεμάχια τὰ προωρισμένα νὰ ἐμποιήσωσιν αἴσθησιν, ἡ ἀνάλυσις δὲ μὲ ἄγει εἰς ἐκπλήξεις, εἰς ἀνακαλύψεις, τὰς ὁποίας διατηρῶ πάσας, χάρις εἰς τὴν ἐξαίρετον μνήμην μου. Δυστυχία εἰς τὸν ἐπισκέπτην, ὅστις μὲ διακόπτει ἐν μέσῳ τοῦ δημιουργικοῦ πυρετοῦ μου Ἐξακολουθῶ ἀμειλίκτως ἐνώπιόν του, ὁμιλῶν ἀντὶ νὰ γράφω, συνδέων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καλῶς, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐννοήσῃ ταῦτα, τὰ διάφορα τοῦ μυθιστορήματός μου μέρη, καὶ παρὰ τὴν ἀνίαν, τὴν καταφανῆ ἀπροσεξίαν τῶν βλεμμάτων, ἅτινα προσπαθοῦσι ν' ἀποφύγωσι τὴν δαψιλῆ ταύτην αὐτοσχεδίασιν, πλάττω τὸ κεφάλαιόν μου, τὸ ἀναπτύσσω προφορικῶς. Ἐν Παρισίοις, εἰς τὸ γραφεῖόν μου, εἰς τὴν ἐξοχήν, κατὰ τοὺς περιπάτους ἢ τὰς θαλασσίας ἐκδρομάς μου, ἐκούρασα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλοὺς συντρόφους, οἱ ὁποῖοι οὐδ' ὑπωπτεύοντο κἂν τὴν βοηθὴν ταύτην συνεργασίαν. Ἀλλὰ τὰς ἐπαναλήψεις

Digitized by Google

τῆς προφορικῆς ταύτης ἐργασίας ὑπέστη πλειότερον παντὸς ἄλλου ἡ σύζυγός μου. «Τί λέγεις, ἂν ἀπέθνησκε ἡ Σιδωνία;.. ἂν ἔζη ὁ Ῥίσλερ;... Τί πρέπει ν' ἀπαντήσῃ ἡ Δελοβὲλ ἢ ὁ Φράντζ ἢ ἡ Κλαίρη εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν;» Καὶ ταῦτα ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδυ, εἰς πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμήν, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, ἐφ' ἁμάξης, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸ θέατρον, ὅταν ἐπανηρχόμεθα ἐξ ἑσπερίδος, κατὰ τὰς μακρὰς ἁμαξοδρομίας ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς τῆς κοιμωμένης πόλεως. Δυστυχεῖς γυναῖκες τῶν καλλιτεχνῶν! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἰδική μου εἶνε τόσον καλλιτέχνις καὶ αὐτή, ἔλαβε τόσον μέρος εἰς πᾶν ὅ,τι ἔγραψα! Οὔτε μία σελίς μου τὴν ὁποίαν δὲν ἐπανεῖδε, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπεθεώρησε, ἐπὶ τῆς ὁποίας δὲν ἔρριψε τὴν λεπτὴν χρυσοκύανον ἄμμον της. Καὶ εἶνε τόσον μετριόφρων, τόσον ἀφελής, τόσον ὀλίγον *λογιωτάτη*!»

Ὁ *Φρομὼν καὶ Ῥίσλερ* ἐδημοσιεύθη κατ' ἀρχὰς ἐν ἐπιφυλλίδι παρισινῆς ἐφημερίδος, ἐκδοθεὶς δ' ἔπειτα εἰς τόμον ἔγεινεν ἀνάρπαστος, βραβευθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Περὶ τῆς δημοτικότητος τοῦ μυθιστορήματος τούτου διηγεῖται αὐτὸς ὁ Δωδὲ ἀνέκδοτον χαρακτηριστικόν. Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Ναβὰβ* καὶ τοῦ *Ταρταρίνου* δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ εὐνοούμενος τοῦ δημοσίου, μικρὸς ὅμιλος λογίων, ἡνωμένων ἐν τῷ σεβασμῷ καὶ τῷ ἔρωτι τῶν γραμμάτων, ἀληθινῶν φίλων, συνηθροίζετο ἑκάστην Κυριακὴν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φλωβέρ, τοῦ πατρὸς τοῦ συγχρόνου «ρεαλιστικοῦ» μυθιστορήματος. Ὁ Φλωβέρ, ὁ Ζολά, οἱ δύο Γογκούρ, ὁ Τουργκένιεφ καὶ ὁ Δωδὲ ἐγευμάτιζον ἐκεῖ συχνάκις. Τὸ γεῦμα τοῦτο ἐκάλουν εὐθύμως «τὸ γεῦμα τῶν ἀποτυχημένων συγγραφέων», αὐτοὶ τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἔμελλον μετ' ὀλίγα ἔτη νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰς χεῖρας ὅλων.

«Ὁ Φλωβὲρ (λέγει ὁ Δωδὲ) ὑφίστατο τὴν μελαγχολίαν τῶν παρελθουσῶν ἐπιτυχιῶν του κενωθεισῶν μέχρι πυθμένος, μέχρι τῶν μομφῶν τῆς κριτικῆς, ἥτις παρέπεμπεν αὐτὸν διαρκῶς εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον του, τὴν *Κυρίαν Μποβαρὺ* δὲ ἔθετεν ὡς ἔνδοξον ἐμπόδιον τῶν νεωτέρων ἔργων του. Ὁ Γογκοὺρ ἐφαίνετο κουρασμένος, ἐξηντλημένος ἐξ ἐργασίας, ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ ὠφεληθῇ ὁλόκληρος ἡ νεωτέρα γενεὰ καὶ ἡ ὁποία ἐνόμιζεν ὅτι ἔμελλεν αὐτόν, τὸν ἀρχηγέτην, νὰ τὸν ἀφήσῃ ἄγνωστον. Αἰφνιδίως ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ ἤμην ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον ἡ φήμη ἤρχισε νὰ εὐνοῇ μὲ πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων, ἠδημόνουν δὲ καὶ σχεδὸν ἐντρεπόμην διὰ τοῦτο, ἀπέναντι συγγραφέων τοιαύτης ἀξίας. Ἑκάστην Κυριακήν, ὅταν ἠρχόμην, μὲ ἠρώτων: «Πῶς πηγαίνουν αἱ ἐκδόσεις; .... Εἰς πόσας ἔφθασες; ...» Ἑκάστοτε ἔπρεπε ν' ἀνομολογῶ νέαν ἔκδοσιν καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἤξευρα ποῦ νὰ βάλω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὸν θρίαμβόν μου. «Τὰ ἰδικά μας βιβλία βέβαια δὲν θὰ ἔχουν ποτὲ τὴν τύχην αὐτήν», ἔλεγεν ὁ Ζολά».

Ἡ μελαγχολικὴ προφητεία τοῦ συγγραφέως τῆς *Νανᾶς* καὶ τῆς *Γῆς* δὲν ἐξεπληρώθη, ἀλλὰ τὸ ἀνέκδοτον πιστῶς εἰκονίζει τὸν χαρακτῆρα τοῦ Δωδέ. Ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς μετριοφροσύνης αὐτοῦ, ἥτις γενικῶς εἶνε ἡ ἀρετή, ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὰ ὑπέροχα πνεύματα.

***

Φυσικὸν ἐρώτημα εἶνε πῶς εἰς συγγραφέα τόσον μεγάλης ἀξίας δὲν ἠνοίχθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ πύλαι τῆς Ἀκαδημίας, ὑπὸ τοὺς γηραιοὺς θόλους τῆς ὁποίας καθιεροῦνται οἱ φιλολογικοὶ τίτλοι, οἱ ἀπονεμόμενοι ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Ὁ Δωδὲ τὸ ἀκαδημαϊκὸν χρίσμα ἀπέκρουσεν, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν. Ἡ Ἀκαδημία, κατ' αὐτόν, κατήντησεν ἀληθὲς ἄσυλον ἀπομάχων, ὅπου διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις ἀνάγκη νὰ ἀποβάλῃ πολὺ ἐκ τῆς ἐλευθερίας του καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς ἑαυτὸν δεσμοὺς ἀφορήτους εἰς καλλιτέχνην, ἐπιζητοῦντα τὴν ἀλήθειαν πανταχοῦ, ἐν τῇ παρατηρήσει καὶ τῇ ἀποδόσει αὐτῆς. Αὐτὰς τὰς πρὸς τοὺς μέλλοντας συναδέλφους προκαταβολικὰς καὶ ὑποχρεωτικὰς ἐπισκέψεις θεωρεῖ ὁ Δωδὲ ὡς ταπεινωτικὰς διὰ τὸν χαρακτῆρα συγγραφέως σεβομένου ἑαυτόν, εἶδος ἐπαιτείας, εἰς ἣν ὑπερηφάνως ἐδήλωσεν ὅτι οὐδέποτε θὰ ὑποβληθῇ. Ὅταν πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἐρρίφθη πάλιν εἰς τὸ μέσον ἡ ἰδέα τῆς ὑποψηφιότητος αὐτοῦ, ὁ Δωδὲ ἔγραψε λακωνικῶς: «Δὲν ἐξετέθην ὡς ὑποψήφιος· δὲν θὰ ἐκτεθῶ ποτέ μου». Τὴν κατηγορηματικὴν ταύτην ἄρνησιν κατέστησεν ὁριστικὴν καὶ τελεσίδικον τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον ὁ *Ἀθάνατος*. Ὁ Δωδὲ ἐν αὐτῷ ἀπεικόνισε, μετὰ πικρίας καὶ σατυρικῆς εἰρωνίας, ἀπαδούσης πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπαντωμένης εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον του, σκηνὰς τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ βίου, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πλεῖστοι διέγνωσαν ὡρισμένα πρόσωπα. Ἡ ἀπέχθεια αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, τὰς ἀπηρχαιωμένας παραδόσεις της, τὰς διατυπώσεις της, ἔλαβεν οὕτω χαρακτῆρα σχεδὸν προσωπικόν, ηὔρυνε δὲ τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνδόξου σωματείου χάσμα. Τὸ ἑκούσιον τοῦτο διαζύγιον δὲν θὰ βλάψῃ μὲν τὴν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν Δωδέ. Εἰς τοὺς δημοκρατικοὺς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους ζῶμεν, ἡ πάνδημος ψηφοφορία ἐπικρατεῖ συνήθως τῆς ἐκλεκτικότητος τῶν ὀλίγων καὶ ἡ ἀθανασία δὲν εἶνε προνόμιον ἀποκλειστικὸν τῶν φερόντων τὸ πράσινον ἔνδυμα καὶ τὰ ἐκ δάφνης κοσμήματα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ.

Δημ. Κακλαμανος.

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Άννίνου

Α'.

Τὸ γαμήλιον συμπόσιον.

— Κυρία Σέβη!

— Παιδί μου!...

— Εἶμ' εὐχαριστημένος...

Ἦτο ἡ εἰκοστὴ βεβαίως φορὰ ἐντὸς τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ ἔλεγεν ὅτι εἶνε ηὐχαριστημένος. Καὶ τὸ ἔλεγε πάντοτε μὲ τὸ αὐτὸ γαλήνιον καὶ συγκεκινημένον ὕφος, μὲ τὴν αὐτὴν βραδεῖαν, ὑπόκωφον, ἐκ βαθέων ἐξερχομένην φωνήν, ἣν πιέζει ἡ συγκίνησις καὶ ἥτις δὲν τολμᾷ νὰ λαλήσῃ δυνατὰ ἐκ φόβου μὴ διαρραγῇ διὰ μιᾶς καὶ ἀπολήξῃ εἰς θρῆνον.

Καὶ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Ρίσλερ θ' ἀπέφευγεν ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ κλαύσῃ· νόστιμον πρᾶγμα θὰ ἦτο νὰ φανῇ ὁ γαμβρὸς συγκεκινημένος τόσον κατὰ τὸ γαμήλιον συμπόσιον! Καὶ ὅμως τοῦ ἤρχετο τοιαύτη ὄρεξις· τὸν κατέπνιγεν ἡ εὐδαιμονία, τοῦ ἔσφιγγε τὸν λάρυγγα, ἠμπόδιζε τὰς λέξεις νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὸ μόνον ὅπερ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἦτο νὰ ψιθυρίζῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετ' ἐλαφροῦ τρόμου τῶν χειλέων: «Εἶμαι εὐχαριστημένος... εἶμαι εὐχαριστημένος....»

Καὶ εἶχε τῷ ὄντι εὔλογον ἀφορμὴν νὰ εἶνε.

Ἀπὸ πρωΐας ὁ καϋμένος ἐνόμιζεν ὅτι διετέλει ὑπὸ τὸ κράτος τινὸς τῶν ὀνείρων ἐκείνων, ἐξ ὧν φοβεῖταί τις μήπως ἀφυπνισθῇ αἰφνιδίως μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς θαμβωμένους. Τὸ ὄνειρόν του ὅμως αὐτὸ ἐφαίνετο ἀτελεύτητον. Εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὰς πέντε τὸ πρωῒ καὶ τὰς δέκα τὸ βράδυ, τὰς δέκα ἀκριβῶς, ὅπως ἐσημείωνε τὸ ὡρολόγιον τοῦ ἑστιατορίου Βεφούρ, διήρκει ἀκόμη...

Πόσα πράγματα συνέβησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην! καὶ αἱ ἐλάχισται λεπτομέρειαι εἶχον ἀποτυπωθῇ ζωηραὶ εἰς τὴν μνήμην του.

Ἐπανέβλεπε τὸν ἑαυτόν του περιερχόμενον κατὰ τὴν χαραυγὴν ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἔνθα ἕως τότε ἄγαμος κατῴκει, μὲ χαρὰν ἀνάμικτον μετ' ἀνυπομονησίας, ἐξυρισμένον ἤδη, φοροῦντα τὸ μέλαν ἱμάτιον καὶ ἔχοντα δύο ζεύγη λευκῶν χειροκτίων εἰς τὸ θυλάκιον. Μετ' ὀλίγον ἰδοὺ αἱ πολυτελεῖς ἅμαξαι διὰ τὴν τελετήν, καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐκεῖ κάτω, ἐκείνην ἣν σύρουσιν ἵπποι λευκοὶ καὶ ἥτις ἔχει ἡνίοχον καὶ θεράποντα μὲ λευκὴν οἰκοστολὴν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐπεστρωμένον διὰ κιτρίνου δαμασκηνοῦ ὑφάσματος διακρίνεται ὡς νέφος ἡ νυμφικὴ περιβολὴ τῆς νύμφης... Ἔπειτα ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν ἀνὰ δύο, μὲ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο λευκὸν νέφος πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς, κυματίζον ἐλαφρῶς, ἀποθαμβοῦν... Ἀκολούθως τὸ ὄργανον, ὁ θυρωρός, ἡ παραινετικὴ διδαχὴ τοῦ ἱερέως, ἡ λάμψις τῶν κηρίων ἡ ἀντανακλωμένη ἐπὶ τῶν τιμαλφῶν κοσμημάτων, αἱ ἐαριναὶ τῶν γυναικῶν ἐνδυμασίαι.. ὁ συνωστισμὸς ἐκεῖνος τοῦ πλήθους παρὰ τὸ σκευοφυλάκιον καὶ τὸ μικρὸν λευκὸν νέφος περικυκλούμενον, ἐξαφανιζόμενον, δεχόμενον τοὺς ἀσπασμοὺς τῶν παρεστώτων, ἐνῷ ὁ νυμφίος διαμείβει χειραψίας μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἐμπόρων, ἐλθόντων ἐπίτηδες ἐκεῖ διὰ νὰ τιμήσωσι τοὺς γάμους του... Καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς τελετῆς, οἱ ζωηροὶ ἦχοι τοῦ ὀργάνου, οἵτινες ἀντήχουν νῦν ἐπισημότερον, διότι ἡ μεγάλη πύλη τοῦ ναοῦ εἶχεν ἤδη ἀνοιχθῇ ὀρθάνοικτος καὶ ἡ ὁδὸς τρόπον τινὰ ὁλόκληρος μετεῖχε τῆς οἰκογενειακῆς πανηγύρεως, οἱ ἦχοι οἱ ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς θύρας ταυτοχρόνως μετὰ τῆς γαμηλίου πομπῆς, αἱ ἀναφωνήσεις τῶν κατοίκων τῆς συνοικίας. μία ἐργάτις στιλβώστρια μὲ τὴν ποδιὰν λέγουσα μεγαλοφώνως: «Ὁ γαμβρὸς δὲν εἶν' εὔμορφος, ἀλλ' ἡ νύμφη εἶνε πολὺ νόστιμη!...» Λόγοι καθιστῶντες ὑπερήφανον πάντα νυμφίον! Ἔπειτα τὸ πρόγευμα εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἐντὸς μιᾶς τῶν αἰθουσῶν τῆς ἐργασίας, ἐστολισμένης διὰ παραπετασμάτων καὶ ἀνθέων, ὁ περίπατος εἰς τὸ δάσος κατὰ παραχώρησιν γενομένην πρὸς τὴν κυρίαν Σέβη, ἥτις ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῆς ὡς παρισινῆς ἀστῆς δὲν ἐνόει τέλειον τὸν γάμον τῆς θυγατρός της ἄνευ ἑνὸς γύρου περὶ τὴν λίμνην καὶ μιᾶς ἐκδρομῆς μέχρι τοῦ καταρράκτου... Κατόπιν ἡ ἐπάνοδος διὰ τὸ γεῦμα, τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀνήπτοντο τὰ φῶτα εἰς τὸ βουλεβάρτον, ὅπου οἱ διαβάται ἐστρέφοντο διὰ νὰ ἴδωσι διερχομένην τὴν γαμήλιον πομπήν, πομπὴν ἀληθῶς πλουσίαν, ἣν οἱ ἵπποι τῶν ἀγοραίων ὀχημάτων μετέφερον μέχρι τῆς κλίμακος τοῦ ἑστιατορίου Βεφούρ.

Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τῆς ὀπτασίας του εὑρίσκετο. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ναρκωμένος ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς εὐδαιμονίας ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ παρετήρει ἀφηρημένος τὴν ἀπέραντον τράπεζαν παρεσκευασμένην δι' ὀγδοήκοντα συνδαιτυμόνας καὶ ἀπολήγουσαν κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα εἰς σχῆμα πετάλου, περιστοιχιζομένην δὲ ὑπὸ μορφῶν γνωστῶν καὶ μειδιωσῶν, εἰς ὧν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπεν ἀντανακλωμένην τὴν εὐτυχίαν του. Τὸ γεῦμα ἦτο περὶ τὰ τέλη. Ὁ σάλος τῶν ἰδιαιτέρων συνδιαλέξεων ἐκυμαίνετο περὶ τὴν τράπεζαν. Πρόσωπα ἐν κατατομῇ ἐστραμμένα πρὸς ἄλληλα, χειρίδες μελανῶν ἱματίων διαφαινόμεναι, ὄπισθεν τῶν κανίστρων τῶν ἀσκληπιοειδῶν φυτῶν, μορφή τις γελαστὴ παιδίου προκύπτουσα ὑπεράνω τοῦ παγωτοῦ καὶ αἱ πυραμίδες τῶν καρπῶν ἰσοϋψεῖς μὲ τὰς κεφαλὰς τῶν δαιτυ-

Digitized by Google

μόνων περιέβαλλον τὴν ἐπιτραπέζιον ὀθόνην διὰ φαιδρότητος, διὰ χρωμάτων, διὰ φώτων.

Ὢ, βεβαίως, ὁ Ρίσλερ ἦτο ηὐχαριστημένος.

Παρεκτὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Φράντζ, ἦσαν ἐκεῖ παρόντες καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ὅσους ἠγάπα. Ἐν πρώτοις ἀπέναντί του ἡ Σιδωνία, ἐκείνη ἥτις ἀπεκαλεῖτο χθὲς ἀκόμη μικρὰ Σιδωνία καὶ ἥτις σήμερον ἦτο σύζυγός του. Χάριν τοῦ γεύματος εἶχεν ἀφαιρέσῃ τὸν πέπλον της εἶχεν ἐξέλθῃ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν νέφους. Ἀπὸ τὴν κατάλευκον νῦν μεταξίνην ἐσθῆτά της, προέκυπτεν ἡ εὐειδὴς κεφαλή της, χρώματος λευκοῦ θαμβοτέρου καὶ γλυκυτέρου καὶ τὸ στέμμα τῆς κόμης της κάτωθεν τοῦ ἄλλου ἐκείνου ἐντέχνως πεπλεγμένου νυμφικοῦ στέμματος εἶχεν ἐξεγέρσεις ζωῆς, λάμψεις τινὰς οἱονεὶ πτερῶν ἑτοίμων νὰ πετάξωσιν. Ἀλλ' οἱ σύζυγοι δὲν προσέχουν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα.

Μετὰ τὴν Σιδωνίαν καὶ τὸν Φράντζ, ἐκείνη ἣν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἠγάπα ὁ Ρίσλερ, ἦτο ἡ κυρία Γεωργίου Φρομόν, ἡ σύζυγος τοῦ συνεταίρου του καὶ θυγάτηρ τοῦ ἀποβιώσαντος Φρομών, ἀρχαίου προϊσταμένου του καὶ προστάτου του. Τὴν εἶχε τοποθετήσῃ πλησίον του, ἐκ τοῦ τρόπου δὲ μεθ' οὗ ὡμίλει πρὸς αὐτὴν ἐφαίνετο ἡ στοργὴ καὶ ὁ σεβασμός του. Ἦτο γυνὴ νεαρά, ἔχουσα τὴν αὐτὴν περίπου μετὰ τῆς Σιδωνίας ἡλικίαν, ἀλλὰ καλλονὴν κανονικωτέραν καὶ ἠρεμωτέραν. Ἐλάλει ὀλίγον, ἀσυνείθιστος οὖσα νὰ εὑρίσκηται μεταξὺ κόσμου τόσον συμμιγοῦς· προσεπάθει ἐν τούτοις νὰ φανῇ εὐδιάθετος καὶ εὐπροσήγορος.

Ἐγγὺς τοῦ Ρίσλερ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐκάθητο ἡ κυρία Σέβη, ἡ μήτηρ τῆς νύμφης, ἥτις ἤστραπτεν, ἠκτινοβόλει ὑπὸ χαρᾶς, περιβεβλημένη ἐσθῆτα ἐκ λειοσηρικοῦ πρασίνου, στιλπνὴν ὡς θώρακα. Ἀπὸ πρωίας πάντες οἱ διαλογισμοὶ τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς ἦσαν ἀκτινοβόλοι ἐπίσης ὅσον καὶ ἡ ἐμβληματικοῦ χρώματος ἐσθής της. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔλεγε καθ' ἑαυτήν: «Ἡ κόρη μου νυμφεύεται τὸν Φρομὼν καὶ Ρίσλερ ποῦ ἔχει κατάστημα εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Καλογραιῶν!...» Διότι κατὰ τὴν ἰδέαν της ἡ θυγάτηρ της δὲν ἐνυμφεύετο μόνον τὸν Ρίσλερ, ἀλλὰ καὶ τὸ κατάστημα καὶ τὴν ἐμπορικὴν ἐπωνυμίαν τὴν διάσημον εἰς τὸν ἐμπορικὸν τῶν Παρισίων κόσμον. Ὁσάκις δὲ ἀνελογίζετο τὸ ἔνδοξον αὐτὸ γεγονὸς ἡ κυρία Σέβη ἐτήρει τὸ σῶμά της ἔτι μᾶλλον εὐθυτενὲς καὶ ἐτανύετο μετὰ τριγμοῦ ἡ ἀποχρώσεις ἀσπίδος ἔχουσα μεταξίνη ἐσθής της.

Πάντη ἀντίθετος ἦτο ἡ στάσις τοῦ κ. Σέβη, ὀλίγον ἀπωτέρω καθημένου. Εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον, κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ αὐταὶ αἰτίαι παράγουσιν ὅλως ἀνόμοια ἀποτελέσματα. Ὁ μικρόσωμος αὐτὸς ἀνήρ, μὲ τὸ εὐρὺ ὡς φαντασιοκόπου φιλοσόφου, λεῖον, τορευτὸν καὶ ὅμως κενὸν ὡς ὑαλίνη σφαῖρα μέτωπόν του εἶχε τὸ ἦθος τόσον ὀργίλον, ὅσον περιχαρὴς ἐφαίνετο ἡ σύζυγός του. Τὸ τοιοῦτο δὲν τὸν μετέβαλλε καὶ πολύ, ἐπειδὴ ὁ κ. Σέβης ἦτο πάντοτε θυμωμένος, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Τὴν ἑσπέραν ὅμως ἐκείνην δὲν εἶχε τὴν συνειθισμένην του ξηρὰν καὶ θρηνώδη ὄψιν, οὐδ' ἐφόρει τὸ πλατὺ ἐκεῖνο καὶ κυμαινόμενον ἐπανωφόριον, τοῦ ὁποίου τὰ θυλάκια ἐξωγκοῦντο ἀπὸ δείγματα ἐλαίου ἢ οἴνου, ἢ ὕδνων ἢ ὄξους, ἀναλόγως τῶν ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων πράξεών του. Τὸ λαμπρὸν καὶ καινουργὲς μέλαν αὐτοῦ ἱμάτιον ἦτο ἀντάξιον κατὰ πάντα τῆς πρασίνης ἐσθῆτος τῆς συζύγου του· δυστυχῶς ὅμως αἱ σκέψεις του εἶχον τὸ χρῶμα τοῦ ἱματίου του... Διατί τάχα νὰ μὴ τὸν τοποθετήσουν πλησίον τῆς νύμφης ὅπως ἦτο δικαίωμά του;.. Διατί ἔβαλαν εἰς τὴν θέσιν του τὸν Φρομών;... Καὶ διατί τάχα ὁ γέρω Γαρδινοὰ ὁ πάππος τῶν Φρομὼν νὰ στέκῃ σιμὰ εἰς τὴν Σιδωνίαν;... Ἄ, μάλιστα! Ὅλας τὰς παραχωρήσεις εἰς τοὺς Φρομὼν καὶ τίποτε εἰς τοὺς Σέβη!... Καὶ ἔπειτα ἐξεπλήττοντο αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι διατί γίνονται ἐπαναστάσεις!

Κατ' εὐτυχίαν, διὰ νὰ ξεθυμάνῃ εἶχε σιμά του τὸν φίλον του Δελοβέλ, παλαιὸν ἠθοποιὸν ἀποσυρθέντα, ὅστις ἠκροᾶτο τὰ παράπονά του μὲ τὴν ἤρεμον καὶ μεγαλοπρεπῆ φυσιογνωμίαν τῶν ἐπισήμων ἡμερῶν. Ἀδιάφορον ἂν ἀπεχώρησέ τις τοῦ θεάτρου πρὸ δεκαπενταετίας ἕνεκα τῆς κακοτροπίας τῶν διευθυντῶν του· ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι στάσεις σκηνικὰς καταλλήλους διὰ τὴν περίστασιν. Διὰ τοῦτο ὁ Δελοβὲλ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἶχε τὴν ἔκφρασιν τὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν γάμων, ἐξ ἡμισείας σοβαρὰν δηλαδὴ καὶ ἐξ ἡμισείας φιλομειδῆ, συγκαταβατικὴν πρὸς τ' ἄλλα ταπεινὰ ὑποκείμενα, φιλόφρονα ἅμα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Ἐνόμιζέ τις ὅτι εὑρίσκετο ἐνώπιον αἰθούσης θεάτρου βριθούσης θεατῶν, παρακαθήμενος εἰς τράπεζαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει πρὸ ἐδεσμάτων ἐκ ναστοχάρτου, ὁ εὐφάνταστος ἐκεῖνος Δελοβέλ, ὅστις πεποιθὼς ὅτι θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ καλλιτεχνική του ἀξία κατὰ τὸ συμπόσιον, ἀφότου εὑρίσκετο εἰς τὴν τράπεζαν ἀπεστήθιζε νοερῶς τὰ ἐκλεκτότερα τεμάχια τοῦ δραματολογίου του, τοῦθ' ὅπερ παρεῖχεν εἰς τὴν μορφήν του ἔκφρασίν τινα ἀόριστον, προσπεποιημένην, τὴν ἐπίπλαστον ἐκείνην προσεκτικὴν ἔκφρασιν τοῦ κωμῳδοῦ ἐπὶ σκηνῆς, ὅστις προσποιεῖται δῆθεν ὅτι ἀκούει ὅσα λέγουν αὐτῷ, ἀλλὰ πραγματικῶς μόνον περὶ τῆς ἀπαντήσεώς του σκέπτεται καθ' ὅλον τὸ διάστημα.

Παραδόξως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ νύμφη εἶχε τὴν αὐτὴν περίπου ἔκφρασιν. Εἰς τὸ νεαρὸν καὶ εὐει-

Digitized by Google

δὲς πρόσωπόν της, ὅπερ ἡ εὐδαιμονία ἐνψύχου χωρὶς νὰ τὸ ἐξιλαρύνῃ, κρυφία τις ἀνησυχία διεφαίνετο, ἐκ διαλειμμάτων δὲ ὡς νὰ ὡμίλει καθ' ἑαυτήν, μειδίαμα συνέσπα τὸ ἄκρον τῶν χειλέων της.

Μὲ τὸ μειδίαμα τοῦτο ἀπήντα εἰς τὰς χονδρὰς ὁπωσοῦν ἀστειότητας τοῦ πάππου Γαρδινοά, καθημένου ἐκ δεξιῶν αὐτῆς.

— Ἄχ! αὐτὴ ἡ Σιδωνία! . . . ἔλεγε γελῶν ὁ ἁπλοϊκὸς γέρων . . . Ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἐδῶ καὶ δύο μῆνες ἔλεγε νὰ γείνῃ καλόγρηα εἰς τὸ μοναστῆρι! . . Τὰ ξεύρομε δὰ αὐτὰ τὰ μοναστήρια τῶν κοριτσιῶν! . . . σ' αὐτὰ τὰ μοναστήρια εἶνε ποῦ ζευγαρώνονται, λέγει ἕνας λόγος δικός μας!

Καὶ πάντες εἰς τὴν τράπεζαν ἐγέλων μὲ τὰς ἀγροίκους ἀστειότητας τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου ἐκ Βερρὺ ἐπαρχιώτου, παρ' ᾧ ἡ κολοσσαία περιουσία ἐπεῖχεν ἐν τῷ βίῳ θέσιν καρδίας, παιδείας, ἀγαθότητος οὐχὶ ὅμως καὶ πνεύματος· διότι πνεῦμα εἶχεν ὁ πονηρὸς αὐτὸς περισσότερον ἀφ' ὅλους ὁμοῦ τοὺς ἀστοὺς ἐκείνους. Μεταξὺ τῶν σπανιωτάτων ἀτόμων τῶν ἐμπνεόντων αὐτῷ ποιάν τινα συμπάθειαν, ἡ μικρὰ Σέβη, τὴν ὁποίαν εἶχε γνωρίσῃ ἀπὸ παιδὶ ἀκόμη, ἰδιαιτέρως τοῦ ἤρεσκεν· αὐτὴ δὲ ἀφ' ἑτέρου πολὺ σεβομένη τὸν πλοῦτον, ὡς λίαν προσφάτως γενομένη πλουσία, ἐλάλει πρὸς τὸν ἐκ δεξιῶν αὐτῆς καθήμενον μετὰ καταφανοῦς σεβασμοῦ καὶ φιλαρεσκείας.

Πρὸς τὸν ἐξ ἀριστερῶν αὐτῆς καθήμενον, τὸν Γεώργιον Φρομών, συνέταιρον τοῦ συζύγου της ἐδεικνύετο ἀπεναντίας λίαν ἐπιφυλακτική. Ἡ συνδιάλεξίς των περιωρίζετο εἰς τὰς τυπικὰς παρὰ τὴν τράπεζαν φιλοφρονήσεις, ὑπῆρχε δὲ μάλιστα μεταξύ των προσποιητή τις ἀδιαφορία.

Αἴφνης ἠκούσθη μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων ὁ ἐλαφρὸς κρότος ὁ προαγγέλλων τὴν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἔγερσιν, θροῦς μεταξίνων ἐσθήτων καὶ ἑδρῶν, ἡ τελευταία λέξις τῆς συνδιαλέξεως, ὁ τελευταῖος ἦχος τοῦ γέλωτος, ἐν τῇ σχεδὸν δ' ἐκείνῃ σιγῇ ἡ κυρία Σέβη ὁμιλητικωτέρα γενομένη ἔλεγε μεγαλοφώνως πρός τινα ἐξάδελφόν της ἐπαρχιώτην, ἐκστατικὸν ἀπομένοντα πρὸ τοῦ σεμνοῦ καὶ γαληνίου ἤθους τῆς νεονύμφου, ὀρθίας κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ ἐρειδομένης εἰς τὸν βραχίονα τοῦ κυρίου Γαρδινοά:

— Βλέπεις, ἐξάδελφε, αὐτὸ τὸ κορίτσι; . . . Κανεὶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί εἶχε μέσα στὸ κεφάλι της! . . .

Ὅλοι τότε ἠγέρθησαν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν.

Ἐνῷ οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν χορὸν προσήρχοντο ἀθρόοι καὶ ἀνεμιγνύοντο μὲ τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὸ γεῦμα, καὶ ἡ ὀρχήστρα ἐρρύθμιζε τὰ ὄργανα καὶ οἱ χορευταὶ ἐπεθεώρουν μὲ τὰς διόπτρας τὰς λευκὰς ἐνδυμασίας τῶν ἀνυπομόνων νεαρῶν δεσποινίδων, ὁ γαμβρὸς πτοηθεὶς ἐξ ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους, κατέφυγε μετὰ τοῦ φίλου του Πλανῆ, τοῦ Σιγισμόνδου Πλανῆ, ταμίου πρὸ τριακονταετίας τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Φρομὼν εἰς τὴν μικρὰν παστάδα, τὴν κεκοσμημένην δι' ἀνθέων καὶ ἔχουσαν τοὺς τοίχους ἐπεστρωμένους διὰ χάρτου χρωματιστοῦ εἰκονίζοντος δάσος μὲ φύλλωμα ἀναρριχώμενον, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν οἱονεὶ χλοερὰν ἐσχατιὰν τῶν περιχρύσων αἰθουσῶν τοῦ ἑστιατορίου Βεφούρ. Ἐκεῖ τοὐλάχιστον ἦσαν μόνοι καὶ ἠδύναντο νὰ συνομιλῶσι.

— Σιγισμόνδε, παλαιέ μου φίλε! . . . . εἶμαι εὐχαριστημένος.

Καὶ ὁ Σιγισμόνδος ἐπίσης ἦτο εὐχαριστημένος, ἀλλ' ὁ Ρίσλερ δὲν τοῦ ἔδιδε καιρὸν νὰ τὸ εἴπῃ. Νῦν ὅτε δὲν ἐφοβεῖτο πλέον μήπως φανῇ κλαίων ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, ἡ καρδία του ἐξεχείλιζεν.

— Συλλογίσου, φίλε μου!... Εἶνε τόσον παράδοξον μία κόρη ὡσὰν αὐτὴ νὰ θελήσῃ ἐμέ!... Διότι τέλος πάντων ἐγὼ δὲν εἶμαι εὔμορφος· δὲν εἶχα ἀνάγκη νὰ μοῦ τὸ εἴπῃ ἐκείνη ἡ ξετσίπωτη τὸ πρωῒ διὰ νὰ τὸ μάθω. Ἔπειτα εἶμαι καὶ σαράντα δύο ἐτῶν! Καὶ αὐτὴ εἶνε τόσον χαριτωμένη!.... Ἠμποροῦσε νὰ ἐκλέξῃ τόσους ἄλλους νεωτέρους, καλλιτέρους· ἀφίνω δὰ τὸν καϋμένον τὸν Φράντζ ὅστις τὴν ἠγάπα τόσον πολύ! . . . Καὶ μόλα ταῦτα ἠθέλησε νὰ πάρῃ ἐμὲ τὸν γέρω - Ρίσλερ!.... Ἔγινε τόσον παράξενα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα!... Πρὸ πολλοῦ τὴν ἔβλεπα μελαγχολικήν, μεταβεβλημένην. Ἐσυλλογιζόμην ὅτι κάποιος ἔρως βέβαια θὰ ἦτο εἰς τὸ μέσον.... Μαζὶ μὲ τὴν μητέρα της ἐσπούσαμε τὸ κεφάλι μας νὰ μαντεύσωμεν τί συνέβαινεν... Ὅταν νὰ ἕνα πρωῒ ἡ κυρία Σέβη ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ μοῦ λέγει κλαίουσα: «Ἐσὲ ἀγαπᾷ, φίλε μου!...» Ἀγαπᾷ ἐμέ, ἐμέ!... ποῖος θὰ ἐφαντάζετο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;... Φαντάσου, τὴν αὐτὴν χρονιὰν νὰ μοῦ τύχουν δύο μεγάλα εὐτυχήματα, νὰ γείνω συνέταιρος τοῦ οἴκου Φρομὼν καὶ νὰ νυμφευθῶ τὴν Σιδωνίαν... Ὤ!...

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μὲ τὴν ῥυθμικὴν φορὰν τοῦ βαλλισμοῦ ἓν ζεῦγος χορευτῶν εἰσήλασε στροβιλιζόμενον εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἦτο ἡ νύμφη καὶ ὁ συνέταιρος τοῦ Ρίσλερ, Γεώργιος Φρομών. Νέοι ἀμφότεροι καὶ κομψοὶ συνωμίλουν ταπεινοφώνως κατὰ μόνας κατὰ τοὺς βραχεῖς κύκλους τοῦ βαλλισμοῦ.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

Ὅσον ἂν ψεύδεταί τις κολακεύων τοὺς ἄλλους δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ ποτε ὅτι οἱ ἄλλοι κολακεύοντες αὐτὸν ψεύδονται.

Digitized by Google

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ

Τῇ 6ῃ ὥρᾳ τῆς 12 Μαΐου εἰσεπλέομεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βώλου. Ἡ ἀπὸ τοῦ πλοίου θέα τῆς πόλεως ἐμποιεῖ εὐχάριστον ἐντύπωσιν, ἀλλὰ τὸ ὑπερκείμενον πανόραμα τοῦ Πηλίου, τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα χωρία, τὰ ὡς ἀπὸ χλοεροῦ τάπητος ἀνηρτημένα εἰς ὕψος μέγα ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνου ὄρους, μὲ τὰ ἐπίνειά των τὰ κατοπτριζόμενα εἰς τὴν θάλασσαν, εἶναι τι ἐξαίσιον καὶ ἀπερίγραπτον καὶ ἀντάξιον τοῦ θρύλου, καθ' ὃν ἐκεῖ ἐτέλεσεν ὁ Πηλεὺς τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς Θέτιδος, παρισταμένων καὶ τῶν ὀλυμπίων θεῶν.

Καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ καὶ ἡ πρόοδος τῆς πόλεως, τῆς νέας δηλαδή, ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν παλαιάν. Ὁποίαν θαυματουργὸν δύναμιν ἔχει ἡ ἐλευθερία! ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐρρυμοτόμησε πόλιν, ἀνήγειρεν οἰκοδομὰς ἐσχημάτισε πλατείας ἐμόρφωσε καὶ μορφόνει πολίτας, ἐνῷ εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν βλέπεις τὰ εἰδεχθῆ ἴχνη τῆς δουλείας ἐντετυπωμένα πανταχοῦ τῆς παλαιᾶς πόλεως, εἰς τὰς σκολιὰς καὶ σκοτεινὰς ὁδούς, τὰ ἀκάθαρτα οἰκήματα καὶ τὰ τυραννικὰ τείχη, τὰ ὁποῖα εὐτυχῶς ἤδη κατακρημνίζονται ὁμοῦ μὲ τὰς βαρβαρικὰς παραδόσεις.

Τῇ $8^1/_2$ Π. Μ. τῆς ἐπαύριον εὑρισκόμην ἐντὸς τῆς εἰς Λάρισσαν ἀπερχομένης ἁμαξοστοιχίας. Πρὸ τοῦ σταθμοῦ ὑπάρχει μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον διαιωνίζον χρυσοῖς γράμμασι δύο ἐποχάς, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ πρώτου τούτου Θεσσαλικοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτοῦ Μαυρογορδάτου ἀπηθανατίσθη ἐπὶ τοῦ μνημείου, καὶ δικαίως μὰ τὴν ἀλήθειαν, διότι διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου τούτου ἐγένετο ὁ μεγαλείτερος εὐεργέτης τῶν Θεσσαλῶν.

Ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ Βώλου σταθμὸς εἶναι εἰς τὸ Βελεστῖνον. Τὰς ἀρχαίας Φεράς, τὴν πατρίδα τοῦ Ρήγα ἀποκρύπτει δάσος λευκῶν καὶ πλατάνων· δὲν ἠδύνατο ἡ φύσις μεγαλοπρεπέστερον μνημεῖον νὰ ἐγείρῃ εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον πατριώτην, ὅστις διὰ τοῦ αἵματός του ἐθεμελίωσε τὴν ἐλευθερίαν, ἧς τόσον ἀκόπως ἡμεῖς σήμερον ἀπολαμβάνομεν τ' ἀγαθά.

Ἐκεῖθεν πεδιὰς ἀπέραντος, ἧς τὸ μονότονον οὐδὲν διακόπτει, οὔτε δένδρον, οὔτε ἐδάφους ἀνωμαλία, ἀλλὰ πεδιὰς κατάφυτος ἧς οἱ χρυσίζοντες κυματισμοὶ ἀνεζωογόνησαν ἐφέτος τῶν Θεσσαλῶν τὸ ὑπὸ τῆς ἀφορίας τῶν παρελθόντων ἐτῶν καταπονηθὲν θάρρος. Ποῦ καὶ ποῦ βλέπεις ὀλίγας καλύβας καὶ μεταξὺ αὐτῶν μίαν ἐξέχουσαν, ἐν εἴδει πύργου· αὐτὰ εἶναι τὰ κτήματα (τσιφλίκια) καὶ οἱ πύργοι τῶν *Μπέηδων*, δηλαδὴ τῶν ἰδιοκτητῶν ὀθωμανῶν, ὧν τινες κατοικοῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν αὐτοῖς.

Ἐν τούτοις μακρόθεν βλέπω τὴν κορυφὴν τῆς Ὄσσης καὶ ἀπωτέρω τὸν χιονοστεφῆ Ὄλυμπον καὶ αὐτομάτως ἔρχεται εἰς τὰ χείλη μου τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο δημοτικὸν ᾆσμα «Ὁ Ὄλυμπος κι' ὁ Κίσσαβος τὰ δύο βουνὰ μαλλώνουν.» Διὰ νὰ παύσῃ δὲ φαίνεται τὸ μάλλωμα τῶν δύο γιγάντων τοὺς ἀπεχώρησεν ὁ Πηνειός· ἀλλὰ σκληρότερον τοὺς ἀπεχώρησεν ἡ διπλωματία, προσκαίρως ὅμως, ὡς ἐλπίζει καὶ εὔχεται πᾶσα ἑλληνικὴ καρδία.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Λάρισα μὲ τῶν μιναρέδων τὸ πλῆθος καὶ τὴν πρασινάδα τῶν κήπων της, ὅπου σᾶς φέρει ἐντὸς δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας τὸ ὄχημα ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

Ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον ἕως τότε τί ἐστι τουρκικὸν τέμενος, μετὰ τὸ ἐν τῷ ἑστιατορίῳ τῆς Ἀνατολῆς πρόγευμα εἰσήλθομεν εἰς τὸ πρῶτον παρατυχὸν ὅπου ὀλίγοι πιστοὶ προσηύχοντο ὀκλαδὸν καθήμενοι ἢ ἤκουον περικοπὰς τοῦ κορανίου. Ἐκεῖθεν διήλθομεν ἐφ' ἁμάξης τὴν ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ γέφυραν καὶ ἐπεσκέφθημεν καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως εὐρυτάτους καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς νεωτέρας τέχνης νεοδμήτους στρατῶνας. Ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει ἱκαναὶ βελτιώσεις, ἀλλὰ δὲν βλέπεις τὴν πρόοδον ἐκείνην τοῦ Βώλου, πολλαὶ ὁδοὶ εἶναι σχεδὸν ἄβατοι, πλεῖσται οἰκίαι ῥυπαραὶ καὶ σεσαθρωμέναι. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ δώσῃ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ παράδειγμα ἐπισκευάζων τὴν ἰδικήν του, τῆς ὁποίας ἡ πρόσοψις προξενεῖ ἀηδίαν. Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα ἡ Λάρισα ἀπέκτησεν ἤδη οἴκημα εὐπρεπές, τὸ πάλαι τουρκικὸν διοικητήριον, ὅπου θὰ συγκεντρωθῶσιν ὅλα τὰ δικαστήρια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τίς οἶδε πότε θ' ἀξιωθῇ ν' ἀποκτήσῃ καὶ ἡ πρωτεύουσα. Τὰ τρόφιμα εἶναι ἄφθονα καὶ ἐκλεκτά, ἡ μαγειρικὴ ὄχι κακή, τὸ δὲ ὕδωρ ἐκ τοῦ Πηνειοῦ λαμβανόμενον εἶναι γλυκύτατον καὶ χωνευτικώτατον. Ἑνὸς μόνου πράγματος στεροῦνται ἐν Λαρίσῃ μᾶλλον δ' εἰπεῖν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἄν που τὸ ἀνεύρητε θὰ τὸ ἴδητε εἰς τὴν ἀρχέγονον καὶ τριγωνικὴν αὐτοῦ κατασκευήν, πάντοτε δ' ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ εἰς ἀπόκεντρόν τι μέρος τῆς αὐλῆς.

Τῇ 4ῃ Μ. Μ. ὥρᾳ ἐλάβομεν μετὰ τοῦ συνοδοιπόρου καὶ φίλου μου Ἠλιάδου Βεζάνου τὴν εἰς Ἀγυιὰν ἄγουσαν, τὴν διηνύσαμεν δὲ εἰς τέσσαρας περίπου ὥρας, μυρίους ὑποστάντες βασανισμοὺς ἐκ τῶν τιναγμῶν τῆς ἁμάξης· καὶ τοῦτο διότι ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον χαραχθεῖσα ἡ ὁδὸς εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔτι καὶ νῦν ἄβατος, ποῦ μὲν ἕνεκα τῶν ἀστρώτων χαλίκων, ποῦ δὲ δι' ἔλλειψιν γεφυρῶν, ὥστε ἀναγκάζεται ἡ ἅμαξα νὰ παρακολουθῇ κινδυνώδεις ἀτραποὺς ἢ νὰ

Digitized by Google

διέρχηται ἐν μέσῳ τῶν χειμάρρων, καὶ ἰδοὺ μυριοστὸν παράδειγμα ἐλέγχον τὴν κυβέρνησιν μειονεκτοῦσαν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἰδιώτας ἁμίλλῃ. Ἐνῷ αὐτὴ ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ στρώσῃ μὲ χάλικας ὁδὸν τριάκοντα μόλις χιλιομέτρων, ὁ Μαυρογορδάτος ἔστρωσεν ἐν βραχυτέρῳ χρόνῳ μὲ σιδηρᾶ ἐλάσματα ἑκατοντάδας ὅλας.

Καθ' ὁδὸν καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατ' ἀποστήματα ἴσα ὑπάρχουσι τρεῖς λοφίσκοι ἢ γήλοφοι κωνοειδεῖς, κανονικώτατα ἐσχηματισμένοι, ἐκ τῶν καλουμένων tumulus· τέταρτον τοιοῦτον καθ' ὅλον παρόμοιον εἶδον ἐγγὺς τοῦ Βώλου, φέροντα καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Πιλὰφ τεπὲ (κορυφὴ πιλαφιοῦ). Εἶναι ἆρά γε χειροποίητοι οἱ λόφοι οὗτοι καὶ ἀνηγέρθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου φονικῆς μάχης, ἐνεταφιάσθησαν δὲ ὑπ' αὐτοὺς οἱ πεσόντες; Ἀλλ' ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, ἑνὸς τοιούτου ἀνασκαφέντος κατὰ τὴν χάραξιν τοῦ σιδηροδρόμου, οὐδὲν ἴχνος ὀστῶν ἀνευρέθη· (1) ἢ μήπως εἶναι τηλεγραφικοὶ σταθμοί; ἀλλ' ἂν δικαιολογῆται ἡ πρὸς τοῦτο ἀνέγερσις αὐτῶν ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος, οὐδένα ὅμως λόγον ἔχει ἡ ὕπαρξις τοῦ τελευταίου παρὰ τὸν Βῶλον ἐγγύτατα κειμένου ἄλλων ὑψηλοτέρων φυσικῶν λόφων. Μήτοι λοιπὸν εἰσὶν ὁρόσιμα, ἢ θῖνες σχηματισθεῖσαι ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, περιδινηθεῖσαι καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Θεσσαλικὴ πεδιὰς ἀποσυρθείσης τῆς θαλάσσης ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ ἄμμου;

Τέλος πάντων κακῶς ἔχοντες ἐφθάσαμεν εἰς Ἀγυιὰν καὶ ἐκεῖθεν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους διὰ σκολιᾶς καὶ ἀβάτου σχεδὸν ἀτραποῦ διευθύνθημεν πεζῇ εἰς τὴν ἐν Ῥετσιάνῃ Μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἐκοιμήθην μὲ ὄχι τόσον εὐαρέστους ἐντυπώσεις.

Ἀλλὰ τῇ ἐπαύριον ὅτε ἐξελθὼν τῆς μονῆς ἔστρεψα τὸ βλέμμα πρὸς τὰ πέριξ τοπία, ἐλησμόνησα καὶ τοὺς κόπους τῆς ὁδοιπορίας καὶ εἴ τι ἄλλο δυσάρεστον καὶ ἀνιαρὸν καὶ ἀκορέστως ἐνετρύφησα εἰς τὴν ἐκ τοῦ πανοράματος ἐκείνου ἡδονήν.

Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν ὑπωρειῶν ἐκείνων τῆς Ὄσσης. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅσω φθάνει ἡ ὅρασις βλέπεις τὴν ἀπέναντί σου κοιλάδα κατάφυτον ὑπὸ παντοδαπῶν καὶ ποικιλοσχήμων δένδρων, παρὰ τὰς ἱερὰς δρῦς στοίχους πολλαπλοῦς μωρεῶν καὶ παρατάξεις λευκῶν καὶ λεπτοκαρυῶν δάση καὶ γιγαντιαίας πλατάνους, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ λειμῶνας καὶ κελαρύζοντας ρύακας. Ἄνωθεν δὲ τῆς κοιλάδος τὸ χωρίον Ῥετσιάνη τοῦ ὁποίου οἱ οἰκίσκοι εἶναι κατεσπαρμένοι μεταξὺ βράχων καὶ δένδρων εἰς ὕψη ἑνιαχοῦ δυσθεώρητα. Ἐν μέσῳ τοῦ χωρίου τούτου κατοικεῖ καὶ ὁ βουλευτὴς Εὐθ. Βατζιᾶς, ὅστις ἔτυχε νὰ λείπῃ καθ' ἣν ὥραν μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν του «ἐπῆγε στὸ μανδρὶ κομμάτι νὰ ξεσκάσῃ» μᾶς εἶπον, καὶ τὸν ἐφθόνησα αἰσθανθεὶς πόσον εὐχάριστος εἶναι ὁ ἀγροτικὸς καὶ λιτὸς ἐκεῖνος βίος!

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω εἶναι διατὶ ἐκτίσθη τὸ χωρίον αὐτὸ παρὰ τὴν κοίτην ὁρμητικοῦ χειμάρρου. Μήτοι ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τῆς γειτνιάσεως αὐτοῦ καμμίαν ὠφέλειαν οἱ κάτοικοι; ὄχι, διότι τὸ μὲν θέρος βλέπουσι μόνον τὴν ξηρὰν αὐτοῦ κοίτην καὶ προσβάλλονται ἀπὸ τὰς πυρετώδεις ἀναθυμιάσεις τῶν ἐνιαχοῦ λιμναζόντων ὑδάτων, τὸν δὲ χειμῶνα κινδυνεύουσι νὰ πνιγῶσιν ἀπὸ τὰς αἰφνιδίως ἐπερχομένας πλημμύρας ἢ νὰ καταπλακωθῶσιν αὐτοὶ καὶ αἱ κατοικίαι των ἀπὸ τοὺς ὀγκολίθους, τοὺς ὁποίους ἐκσφενδονίζει ἢ κατακυλίει τὸ ἀκατάσχετον αὐτοῦ ῥεῦμα. Ὅπερ καὶ συνέβη πρὸ ὀλίγων μηνῶν. Κατέσκαψε τὴν μικρὰν τοῦ χωρίου πλατεῖαν, ἐξερρίζωσεν εὐμεγέθεις λεύκας, ἐξεθεμελίωσε τινὰς οἰκίας καὶ ἐνέπλησε τὰ πάντα ἄμμου καὶ ὀγκωδῶν βράχων.

Κατοικῶ ἐντὸς μοναστηρίου· ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καλόγηροι· εἶναι μία ἀπὸ τὰς διαλυθείσας μονὰς καὶ ἀνήκει εἰς τὴν κοινότητα Ἀγυιᾶς, ἥτις καὶ ἐξεμίσθωσεν αὐτὴν εἰς τὸν φίλον μου Βεζάνον, παραιτήσαντα τὴν καθηγεσίαν καὶ ἀσχολούμενον τώρα εἰς τὴν σκωληκοτροφίαν. Ὅλα τὰ κελλία τῶν μοναχῶν ἀρρένων τε καὶ θηλέων (διότι ἡ μονὴ αὐτὴ περιέκλειεν ἀμφότερα τὰ γένη, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κατωτέρω ἐπιγραφῆς) μετεβλήθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς σκωληκοτροφεῖα.

Ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου κεῖται ναΐσκος χθαμαλὸς σκοτεινότατος καὶ ὑγρασίας ἔμπλεως· τούτου τὰς εἰκόνας θελήσας νὰ περιεργασθῶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, παρετήρησα ὅτι τὸ τέμπλον ἦτο ὅλον ἐκ ξύλου ἐντέχνως τετορνευμένον καὶ μετά τινος μάλιστα φιλοκαλίας, ἐξετάζων δὲ μετὰ προσοχῆς ἀνέγνωσα τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν κάτωθεν αὐτοῦ ἐπὶ στενοῦ διαζώματος ἀναγεγλυμμένην.

(Λ) « Κωνστάντιος καὶ Δημήτριος τρυποξύλιδες (1) 1794 αψϞδ' χώρα Νιβόλιανη. Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδο Παπα Ἀνατόλιος καὶ Παπα Ισαιας καὶ ἡ Μαγδαληνὴ 1794 Δεκεμβρίου 20.»

Δὲν φαίνεται ἐξ ἄλλης ἐπιγραφῆς ἂν αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ εἶναι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἢ παλαιότεραι, οὔτε τὸ ὄνομα σημειοῦται τοῦ ζωγράφου, ὅστις θελήσας νὰ παραστήσῃ τὴν Πα-

(1) Ὁ Ν. Γεωργιάδης ἐν τῇ *Θεσσαλίᾳ* αὐτοῦ ἀποδεχόμενος τὴν γνώμην ἀλλοδαπῶν περιηγητῶν λέγει ὅτι οἱ γήλοφοι οὗτοι, ὡς ἐκ γενομένων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη, ἦσαν ἀρχαῖοι τύμβοι καὶ ὅτι ὁ νεκρικὸς θάλαμος κεῖται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν· ὥστε ἂν ἡ ἀνασκαφὴ περιορ. θῇ μέχρι τῆς ἐπιφανείας οὐδὲν ἀνευρίσκεται.

(1) Σημειωτέα ἡ λέξις τρυποξύλης ἀντὶ τοῦ ξυλογλύφος· ἡ δὲ Μαγδαληνή, καθὼς μ' ἐπληροφόρησεν ὁ κ. Βατζιᾶς, ἦν ἐκ τῶν συμμοναζουσῶν καλογραιῶν.

Digitized by Google

ναγίαν θηλάζουσαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ καὶ αἰδούμενος ἴσως ν' ἀπεικονίσῃ τὰ πράγματα κατὰ τὰς φυσικὰς αὐτῶν διαστάσεις, παρενέβαλε παρὰ τὸν τράχηλον τῆς Παναγίας μικρὸν μαστάριον ἐπίμηκες, ἐγγίζον τὰ χείλη τοῦ καθημένου βρέφους.

Ἀναδιφήσας δὲ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ, ἀνεκάλυψα ἐπὶ τῶν λευκῶν φύλλων σκωληκοβρώτων τινων λειτουργικῶν βιβλίων τὰς ἑπομένας σημειώσεις. Ἐπὶ τοῦ πρώτου λευκοῦ φύλλου Μηναίου τοῦ 1625.

(Β) «Εν ετη απωυ της ενσαρκου ηκωνομηας τωυ κηρηου ημων Ιησου Χρ. αχπη εν μηνη απρηληωυ εβαρησι τω θανατηκο ης την χωρα και ιπεθαναν ψηχες εως χηλην και των αυτων χρωνον επατησαν η κλεπτης την σελητζηανη(1) και ηταν και ο παπαννηκολας ο μηκρος ηκη φευγατως και των επηραν και των επηγαν στω βουνη και τον εσκεντηψαν (2) και εφηγεν απο τα χερηα τος και ηλθεν ης την χωραν απωθανεν εν μηνη ηωληγου ης της ιγ'»

Ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου καὶ μεταξὺ τῶν στοίχων εὐχολογίου ὡς ἐν ληξιαρχικῷ βιβλίῳ εἰσὶν ἐγγεγραμμέναι αἱ ἐν τῷ χωρίῳ γεννήσεις οὑτωσὶ

(Γ) «ενθημηση πως εγενηθη υ λευμωννα επη ετως αψις μηνη αβγούστου ις'»

(Δ) αενθημησι πως εγενηθη υ λενη επη ετως αψιτ μηνη μαυου ιζ

Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τόδε

(Ε) αθημηση ἀφωτης ερηξε τω κακω τω νερω κε επηρε το μηλω του αγηου γεωργηου και το σπητη του παπα επη ετως χηληως πεντακωσηως 738 εν μηνη δεκεμβρηω»

Ἐντὸς ἑτέρου Μηναίου

(Ϛ) αενθημησης ποτε εριξοι στακτι (3) απριλιου· μινος θ αψμβ ημερα παρασκηβι.»

Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ φύλλου ἑτέρου Μηναίου

(Ζ) «1795 απριλίου 8 ἐνθήμισης οταν ἤρθαμεν εἰς τὴν Ραιτζήανὶν μαι των ἅγιον Χαραλαμπον (4) εἴταν θανατηκὸ περησὸ εἶταν καὶ εἰς ἀγιὰν ἐκαθήσαμεν μέρης 35.

Παπα ιερώθεος και παπα ἀνατόλιος»

(Ἔπεται συνέχεια) Θ. Ν. Φιλαδεφευς

---

(1) Σελίτζιανη χωρίον ὀρεινὸν ὑπεράνω τῆς Ρετσάνης κείμενον $1^1/_2$ ὥραν μακράν.

(2) Σκεντζεύω λ. τουρκικὴ = βασανίζω

(3) Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ δι' ἑτέρας σημειώσεως, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται δῆλον·

(4) ***Μὲ τὸν ἅγιον Χαράλαμπον*** ἐννοοῦνται τὰ λείψανα αὐτοῦ, ἅτινα εἶχον τὴν δύναμιν, ὡς καὶ τὰ λείψανα ὅλων τῶν ἄλλων ἁγίων, νὰ καθαρίζωσι καὶ ἁγιάζωσι τὰ πανουκλιασμένα (κατὰ τὴν συνήθη φράσιν) μέρη.

Ο ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Παίρνει σιγὰ τ' ἀγέρι.
Ἕνα φιλὶ ἀκόμα!
Στὸν κόσμο ποιὸς τὸ ξέρει,
ἂν τὸ γλυκό σου στόμα
θενὰ ξαναφιλήσω πιά;
Γλυκειά μ' ἀγάπη ἔχε 'γειά!

Ἕνα φιλὶ ἀκόμη,
ἕνα φιλὶ καὶ πάλι!
Ἀπ' τὴν παληά σου γνώμη
κανεὶς νὰ μὴ σὲ βγάλῃ.
Μὴ μὲ ξεχνᾷς 'ς τὴν ξενιτειά.
Γλυκειά μ' ἀγάπη ἔχε 'γειά!

Εἶν' ἡ ζωή μ' ἀγῶνας
μὲ τὴν ἀνεμοζάλη.
Εἶμ' ἄχαρις χειμῶνας·
σύ, τ' ἄστρο ποῦ προβάλλει
σὰν τὴ γλυκειὰ παρηγοριὰ
'ς τὴ σκοτεινιά μου. Ἔχε 'γειά!

Λαμπρό 'νε νὰ θυμᾶσαι
'ς τῆς σκοτειναῖς σου ὥραις
πιστὰ πῶς ἀγαπᾶσαι.
Καὶ πῶς σὲ τόσαις χώραις
καὶ θάλασσαις ζῇ μιὰ καρδιὰ
γιὰ σένα μόνον. Ἔχε 'γειά!

Τί ἂν βογκᾷ τὸ κῦμα
καὶ ὁ βορηᾶς φρενιάζῃ,
κ' ἡ θάλασσα 'νε μνῆμα
κι' ἀγέρας σκοτεινιάζῃ;
Γαλήνη θἄχω 'ςτὴν καρδιά,
ἂν μὲ θυμᾶσαι. Ἔχε 'γειά!

Ἂν ὅμως μὲ ξεχάσῃς,
ἂς μὴ γυρίσω 'πίσω,
ἀνάμεσα θαλάσσης
τὰ μάτια μου ἂς κλείσω,
πρὶν νὰ τὸ μάθω. Ἔχε 'γειά!
Ποιὸς ξέρει ἂν σὲ ἰδῶ πιά;

Αριστομενης Προβελεγιος.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Αἱ μικραὶ ἀρεταὶ δὲν ἐκθαμβώνουν, ἀλλ' ἀρωματίζουν· εἶνε τὰ ἴα τῆς ψυχῆς.

*

Ὑπάρχουσι σελίδες τοῦ βίου, τὰς ὁποίας ὅλα τὰ δάκρυα ἡμῶν δὲν ἀρκοῦσι νὰ ἐκπλύνωσιν.

*

Ὁ Λυκοῦργος κατέστησε τοὺς Λακεδαιμονίους ἴσους, ὅπως ἡ καταιγὶς καθιστᾷ ἴσους τοὺς ναυαγούς.

*

Μεγάλη γαλήνη καὶ ἀμεροληψία εἶνε ἀνεπιτήδεια πρὸς πολιτικὴν ἐνέργειαν· οἱ φιλόσοφοι συμβουλεύουσι τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ πραγματοποιοῦσιν αὐτὰς οἱ λαλοῦντες πρὸς τὸ πλῆθος.

*

Ὁ προσδοκῶν τι ἐν προσεχεῖ μέλλοντι οὐδὲν πράττει, οὐδὲν ἀπολαμβάνει.

Digitized by Google

Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Κοινωνικὴ εἰκών.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

Ὁ Κοκορῖκος εἶνε νεανίας εἰκοσιπέντε ἐτῶν κομψὸς καὶ καλοκαμωμένος. Ἔχει θέσιν ὑπαλλήλου ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τὰ ἀπαραίτητα προσόντα μέλλοντος διπλωμάτου: συλλαβίζει γαλλικά, ἱππεύει ἥσυχα ἄλογα, χορεύει καλὰ καὶ δένει ἀπταίστως τὸν λαιμοδέτην του. Ἓν μόνον τοῦ λείπει διὰ νὰ εἶνε τέλειος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, σωστὸς ἱππότης: μία μονομαχία.

Ἡ τύχη δὲν ἀφίνει ἀπροστατεύτους τοὺς ἀξίους προστασίας· ὅ,τι ἐζήτει ὁ Κοκορῖκος τὸ ἔφερεν αὐτή. Ὄχι βέβαια ὅπως αὐτὸς ἐπεθύμει, ἀλλὰ τέλος πάντων... Ἐνῷ εἰσήρχετο ὁ νεαρὸς διπλωμάτης εἰς ζαχαροπλαστεῖον ἀφηρημένος, ἐπάτησε τὸν πόδα μιᾶς κυρίας τόσον δυνατά, ὥστε ἐκείνη ἐφώναξεν, ὁ δὲ συνοδεύων αὐτὴν κύριος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἔδωκεν εἰς τὸν νεανίαν ἓν ράπισμα συνοδεύων μὲ ὕβριν καὶ τὸν ὤθησεν ἔξω τῆς θύρας, πρὶν ἐκεῖνος προφθάσῃ νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ τι.

Ὅταν συνῆλθεν ἦτο εἰς τὸν δρόμον· ἔτρεξε καὶ εὗρε δύο φίλους του ἀνθυπολοχαγοὺς καὶ τοὺς ἔστειλε νὰ ζητήσουν ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὸν κύριον αὐτόν. Συνεζητήθη τὸ περὶ ἐκλογῆς τῶν ὅπλων ζήτημα· δὲν συνεφώνησαν ὅμως μετὰ τῶν μαρτύρων τοῦ ἀντιπάλου. Ἐπὶ τέλους ἐζητήθη ἀμοιβαίως συγγνώμη καὶ ἡ μονομαχία ἐτελείωσεν ἕως ἐδῶ.

ΤΗΝ ΕΠΑΥΡΙΟΝ

Θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Κοκορίκου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Δὲν ὁμιλεῖ εἰς κανένα· ἔχει τὸ ὕφος ἐπησχολημένον· ἐλαφρὰ ὠχρότης καλύπτει τὴν μορφήν του.

Εἷς συνάδελφος ἐρωτᾷ:

— Λοιπόν, μονομαχία;

Ἕτερος:

— Πές μάς τα δά!

Ὁ κ. Κοκορῖκος μὲ μικρὰν συγκίνησιν:

— Κύριοι, αὐτὰ τὰ δείγματα τοῦ ἐνδιαφέροντος μὲ συγκινοῦν βαθύτατα. Εὐτυχῶς ὅλα ἐτελείωσαν...

— Πῶς;

— Τὴν στιγμὴν ποῦ ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀναβοῦμε 'ς τὴν ἅμαξαν — εἴχαμεν ὁρίσῃ τόπον τὴν Πικροδάφνην — ἔξαφνα ὁ ἀντίπαλός μου στέλλει καὶ μοῦ ζητεῖ συγγνώμην. Ἐκατέλαβεν ὅτι δὲν ἔπαιζα καὶ τὰ ἐχρειάσθηκε. Δὲν ἐπέμεινα — εἶνε οἰκογενειάρχης ὁ ἄνθρωπος! (Ἐξέρχεται).

Οἱ Ὑπάλληλοι. Καλὰ τὰ κατάφερε! — Δὲν τὸν ἐνόμιζα τόσον! — Εἶχε δίκαιον! — Ὅπως δήποτε εἶνε ἱκανοποιημένος μὲ τὸ παραπάνω.

ΜΕΤΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ

Ὁ Κοκορῖκος συναντᾷ καθ' ὁδὸν ἕνα συμπολίτην του τὸν ὁποῖον ἀπὸ δύο ἐτῶν δὲν ἔχει ἰδῇ:

— Μπᾶ, πότε ἦλθες 'ς τὰς Ἀθήνας;

— Αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Σὺ πῶς περνᾷς ἐδῶ;

— Τώρα καλά· τὸν περασμένον μῆνα μόνον εἶχα κάτι ἱστορίαις...

— Τί;

— Παρ' ὀλίγον νὰ χάσω τὴν ζωήν μου.

— Μίλα καλά! Πῶς; ἀρρώστησες;....

— Ὄχι ἀδελφέ. Ξέρεις, πάντοτε ἤμουν ἔτσι κάπως ζωηρός.... Ἕνας αὐθάδης... μ' ἔσπρωξεν ὀλίγον. Τοῦ δίδω ἕνα μπάτσο. Κάτι μουρμουρίζει· τὸν προσκαλῶ εἰς μονομαχίαν. Πηγαίνομεν εἰς τὴν Πικροδάφνην πρωῒ πρωΐ, σταυρώνωμεν τὰ σπαθιά.... Ἔξαφνα ὁ ἀντίπαλός μου χάνει τὸ χρῶμά του καὶ λιγοθυμᾷ. Ὕστερα ἀπ' αὐτό, ποῦ μονομαχία πλέον! Μοῦ ἐζήτησεν ἐγγράφως συγγνώμην καὶ πάει 'ς τὴ δουλειά του.

— Περίφημα τὰ κατάφερες, διαβολόπαιδο!

ΜΕΤΑ ΕΝ ΕΤΟΣ

Ἐν ἑσπερίδι ὁ Κοκορῖκος συνομιλεῖ μεθ' ἑνὸς κυρίου σεβαστοῦ.

Ο Κύριος. — Ἐδιαβάσατε τὰς σημερινὰς ἐφημερίδας;

— Ἔρριξα μία ματιά.

— Εἴδατε τὰ τῆς μονομαχίας;...

— Γιὰ τοὺς δύο ἀξιωματικοὺς εἰς τὸ Γουδί;

— Ναί!... Μὰ ἐπὶ τέλους πότε θὰ παύσῃ αὐτὸ τὸ βάρβαρον ἔθιμον....

— Ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ· εἶνε περιστάσεις....

— Σεῖς τόσον νέος, καὶ εὑρεθήκατε εἰς τοιαύτας περιστάσεις;

— Μιὰ φορὰ δηλαδή....

Ο Κύριος *ἀνυπομόνως*. — Καί....

— Εἰς τὸν δεύτερον σπαθισμὸν ἐπέταξα τὸ σπαθὶ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀντιπάλου μου. Ἠθέλησα νὰ ξαναρχίσωμεν πάλιν, ἀλλὰ οἱ μάρτυρες μὲ ἐμπόδισαν — δυστυχῶς!

— Καὶ ἔκαμαν πολὺ καλά, πολὺ καλά. Ὢ, αὐτὴ ἡ νεότης, αὐτὴ ἡ νεότης!....

ΜΕΤΑ ΤΡΙΑ ΕΤΗ

Ὁ πρόξενος Κοκορῖκος γευματίζει παρὰ τῷ μέλλοντι πενθερῷ του. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἡ συνδιάλεξις καθίσταται ζωηροτέρα.

Ο Πενθερος. — Ἔλα, λέγε μου λοιπὸν τώρα, κύριε γαμβρέ μου, εἶνε ἀλήθεια ὅσα ἔχω ἀκούσῃ γιὰ σένα....

— Καὶ τί ἀκούσατε;

— Κάτι ζωηρότητες, κάτι καυγάδες· φαίνεται πῶς ἄλλοτε δὲν ἦσουν πολὺ φρόνιμος.

— Ἐγώ; καλέ, τί λέτε;

— Ἔλα, ἔλα· κ' ἐκεῖνος ποῦ μοῦ τὰ εἶπεν εἶνε πολὺ ἀξιόπιστος.

— Ἀφοῦ τὰ ξέρετε λοιπόν....

Digitized by Google

Η Μνηστη. — Εἶνε ἀλήθεια; Τὰ ὁμολογεῖς καὶ σύ;

— Μὴν ἀνησυχεῖς, νεανικαὶς τρέλλαις· ἐπέρασαν τώρα.

Ο Πενθερος.—Ἔλα, ὑποκριτή. Πές μας τώρα, εἰς ἐκείνην τὴν μονομαχίαν ποῦ ἐπληγώθηκες;

— Δὲν ἐπληγώθηκα τὸ ἐναντίον.

— Τότε ἐπληγώθηκεν ὁ ἄλλος.

— Ναί, μικρὸν πρᾶγμα, ἕνα ξέγδαρμα. Τὸν ἐκτύπησα μὲ τὸν πρῶτον σπαθισμόν.... Δὲν μᾶς ἄφησαν νὰ ἐξακολουθήσωμεν — δυστυχῶς!. . Θὰ τὸν ἐδιόρθωνα καλά!...

Η Μνηστη. — Ἐλπίζω πῶς εἰς τὸ ἑξῆς θὰ λείψουν αὐτά.

Ο Πενθερος. — Κ' ἐγὼ δὲν ἐννοῶ ποτὲ νὰ κάμω γαμβρὸν ἕνα μαχαιροβγάλτην.

—Μὴν ἀνησυχῆτε, ἀγαπητέ μου πενθερέ, καὶ σὺ φιλτάτη μου.... Ἕνας ἄνθρωπος πανδρεμμένος εἶνε κάπως ψυχρότερος... ἐκτὸς ἂν ἡ ἀνάγκη...

Ο Πενθερος.—Καλέ, τί ἀνάγκη καὶ ξεανάγκη! *Κατ' ἰδίαν*. — Ὁ φίλος δὲν χωρατεύει· τὸ λέει ἡ καρδιά του!

Η Μνηστη. — Αὐταὶ αἱ ἰδέαι, ὁριστικῶς νὰ λείπουν εἰς τὸ ἑξῆς. *Κατ' ἰδίαν*. — Εἶνε γενναῖος· πῶς μ' ἀρέσει γενναῖος ἄνδρας!

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΜΕΛΙΤΟΣ

— Λοιπόν, Ἑλένη μου, ἦτον ἕνα πρωῒ ἀνοιξιάτικο ὅπως σήμερον.

— Μὲ τετοιον καιρὸ νὰ πάῃ κανεὶς νὰ μαχαιρωθῇ, τί ἀνοησία!

— Πρώτη σπαθιά, δεύτερη, τρίτη καὶ τελευταία, πέφτει κάτω μὲ τὸ κεφάλι λουσμένο εἰς τὸ αἷμα.

Ελενη *ἔντρομος* — Τί λές! Μὰ ἄλλοτε μᾶς εἶπες πῶς ἐτελείωσε μόνον μὲ μικρὸν ξέγδαρμα.

— Ἐπίτηδες γιὰ νὰ μὴν τρομάξω τὸν πατέρα σου.

— Μαχαιρᾶ!

— Ἀγγελέ μου!

ΕΝ ΗΛΙΚΙΑ ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΩΝ

— Αἴ, κύριε ἀνεψιέ μου, δὲν γνωρίζεις ἐσὺ τὰς συνεπείας μιᾶς μονομαχίας!... ἐγὼ τὰς ἐγνώρισα, ἐγὼ!.... Εἶχα δίκαιον καὶ ὅμως.... Αὐτὴ ἡ τύψις ἐφαρμάκωσεν ὅλην μου τὴν ζωήν. Νὰ σκοτώσῃ κανεὶς ἄνθρωπον!... Φρικτόν, οὔφ!... Δὲν θὰ μονομαχήσῃς ποτέ· σοῦ τὸ ἀπαγορεύω. Ὄχι, ὄχι· μὴ πάθῃς ὅ τι ἐγώ... μὴ γείνῃς φονιᾶς!...

ΕΚ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

Κύριοι! Ὁ φίλος εἰς ὃν ἀποδίδομεν τὰς ὑστάτας νεκρικὰς τιμάς, καθ' ὅλον του τὸν βίον ὑπῆρξεν ἔντιμος καὶ ἀγαθὸς πολίτης. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐστερεῖτο καρδίας θερμῆς καὶ θαρραλέας. Εἰς περίστασιν καθ' ἣν ὤφειλε νὰ περιφρουρήσῃ τὴν τιμήν του ἀπέδειξεν αὐτό, σχὼν μάλιστα τὴν ἀτυχίαν νὰ θανατώσῃ τὸν ὑβριστὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ παρέλθωμεν τοιαύτας τραγικὰς ἀναμνήσεις.... Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀγαθέ, ἔντιμε, ἀνδρεῖε Κοχορῖκε!

Μίμησις. Δσ.

ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἀρχόμεθα ἀναδημοσιεύοντες ἑκάστοτε ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* ἄξια λόγου δημοσιεύματα πεζὰ ἢ ἔμμετρα, ἅτινα διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου κατέστησαν νῦν δυσεύρετα ἢ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς πρώτης δημοσιεύσεως δὲν διεδόθησαν ἐπαρκῶς ἢ τὸ ἐπίκαιρον καθιστᾷ ἐνδιαφέρουσαν τὴν ἐκ νέου ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Κατωτέρω δημοσιεύομεν πρώτας σήμερον ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἁλώσεως τῆς Βαστίλλης τὰς περὶ τοῦ σημαντικωτάτου ἱστορικοῦ συμβάντος σελίδας ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Μινιέ, ἣν μετέφρασεν ὁ Ε. Σῖμος.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΤΙΛΛΗΣ

3/14 *Ἰουλίου 1789*

Τὴν ἐπαύριον, ὁ λαός, ἐπειδὴ τὴν προηγουμένην ἡμέραν δὲν εὗρεν ὅπλα, ἦλθε πάλιν ἀπὸ πρωΐας ζητῶν αὐτὰ παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, παραπονούμενος καὶ ἐπιπλήττων αὐτὴν διὰ τὰς χθεσινὰς ἀρνήσεις καὶ προφάσεις της. Ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε διατάξῃ νὰ γίνωσιν ἐπιμελεῖς ἔρευναι, ἀλλ' εἰς μάτην· ἀπὸ Σιαρλεβὶλ δὲν ἦλθαν, εἰς τοὺς Κερτοζίνους δὲν εὑρέθησαν, καὶ τὸ ὁπλοστάσιον αὐτὸ ἦτο παντάπασι κενόν.

Ὁ λαός, ὅστις δὲν ἀνεχαιτίζετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ καμμίαν πρόφασιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπείθετο περὶ τῆς προδοσίας, διευθύνετο ἀγεληδὸν εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀπομάχων, ὅπου πολλὰ ὅπλα ἐφυλάσσοντο. Χωρὶς παντάπασι νὰ φοβηθῇ τὰ εἰς τὸ Ἄρειον πεδίον σταθμεύοντα στρατεύματα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ῥηθὲν κατάστημα, καίτοι πολλὰ ἐναντιωθέντος εἰς τοῦτο τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ Σομπρόλλιε, καί, εὑρὼν εἰκοσιοκτὼ χιλιάδας τουφεκίων, κεκρυμμένων ἐντὸς τῶν ὑπογείων, ἔλαβε καὶ αὐτά, καὶ ὅσα ἄλλα ὅπλα εὗρε, μαχαίρας, ξίφη, καννόνια καὶ ἔφερεν αὐτὰ ὡς εἰς θρίαμβον. Τὰ καννόνια ἔστησεν εἰς τὰς εἰσόδους τῶν προαστείων, εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κεραμεικοῦ, ἐπὶ τῶν κρηπίδων, ἐπὶ τῶν γεφυρῶν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πρωτευούσης κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν στρατευμάτων, ἥτις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνεμένετο.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ πρωΐας διεσπάρη τῆς εἰσβολῆς ταύτης ἡ ταραχή, διότι ἐφημίσθη ὅτι τὰ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον συντάγματα ἦσαν εἰς κίνησιν, καὶ ὅτι τὰ καννόνια τῆς Βαστίλλης ἐσημάδευαν τὴν ὁδὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔστειλεν ἀμέσως νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου, διώρισε πολίτας νὰ φυλάττωσι κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως, καί, ἀποστείλασα πρεσβείαν εἰς τὸν φρούραρχον τῆς Βαστίλλης, παρεκίνει αὐτὸν ν' ἀποσύρῃ ἐκεῖθεν τὰ καννόνια, καὶ ν' ἀπέχῃ ἀπὸ πᾶσαν ἐχθρικὴν πρᾶξιν. Ἡ ταραχὴ ἐκείνη, ὁ φόβος τὸν ὁποῖον ἐπροξένει τὸ ῥηθὲν φρούριον, τὸ μῖσος κατὰ τῶν καταχρήσεων τὰς ὁποίας αὐτὸ ἐπροστάτευεν, ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ καταληφθῇ θέσις τοσοῦτον ὀχυρά, καὶ νὰ μὴ ἀφεθῇ πλέον εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐν καιρῷ στάσεως, ὅλα ταῦτα διεύθυναν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐνάτης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς δευτέρας μ. μ. ἓν καὶ μόνον σύνθημα ἠκούετο ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς πόλεως· εἰς τὴν Βαστίλ-

Digitized by Google

λην! εἰς τὴν Βαστίλλην! Οἱ πολῖται ἔτρεχαν ἐκεῖσε ἀπὸ τὰς ἐνορίας ὅλας τῶν Παρισίων, συσσωματωμένοι καὶ ὡπλισμένοι μὲ τουφέκια, μὲ κοντάρια καὶ μὲ σπαθία. Πλῆθος ἄμετρον λαοῦ περιεκύκλωσε τὸ ῥηθὲν φρούριον, τοῦ ὁποίου οἱ φρουροὶ ἦσαν ἤδη εἰς τὰς θέσεις των, καὶ αἱ γέφυραι σηκωμέναι, ὡς εἰς καιρὸν πολέμου.

Τότε εἷς τῶν ἀντιπροσώπων, ἐκ τοῦ τμήματος τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου τῶν Ἀγρῶν, Τουριὼ Λαροζιὲρ ὀνομαζόμενος, ἐζήτησε νὰ λαλήσῃ μετὰ τοῦ φρουράρχου Δελωναί· ἐλθὼν δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ, τὸν παρήγγειλε ν' ἀλλάξῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν καννονίων του. Ὁ φρούραρχος ἀπεκρίθη ὅτι τὰ καννόνια ἀνέκαθεν ἦσαν ἐπὶ τῶν πύργων, καὶ ὅτι δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ τὰ καταιβάσῃ· ὅτι μολαταῦτα, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ὑποψίας τῶν πολιτῶν, τὰ ἔσυρεν ἐντὸς ὀλίγα βήματα, καὶ τὰ παρεμέρισεν ἀπὸ τὰς θυρίδας. Μετὰ πολλὰς δυσκολίας ὁ Τουριὼ κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα, καὶ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἡ κατάστασις τοῦ φρουρίου ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ πόλις δὲν εἶχέ τι νὰ φοβηθῇ, καθὼς ἔλεγεν ὁ φρούραρχος. Προχωρῶν λοιπόν, εὗρε τρία καννόνια στημένα κατὰ τῶν ἀπέναντι μεγάλων ὁδῶν, καὶ ἕτοιμα ὄντα νὰ σαρώσωσιν ὅλους ὅσοι ἤθελον ἐπιχειρήσῃ τὴν ἔφοδον. Τεσσαράκοντα περίπου Ἑλβετοὶ καὶ ὀγδοήκονταἀπόμαχοιἀπετέλουν τὴν ἔνοπλον φρουράν· ὁ Τουριὼ προσεκάλεσεν αὐτούς, καθὼς καὶ τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ φρουρίου, ἐν ὀνόματι τῆς τιμῆς καὶ τῆς πατρίδος, νὰ μὴ φανῶσιν ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ· ὤμοσαν οὗτοι ὅλοι, καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, νὰ μὴ κινήσωσι τὰ ὅπλα ἂν οἱ ἔξωθεν δὲν τοὺς προσβάλωσι· μετὰ ταῦτα, ὁ Τουριὼ ἀνέβη εἰς τοὺς πύργους, καὶ ἐκεῖθεν εἶδε πλῆθος ἄμετρον λαοῦ, τρέχον πανταχόθεν, καὶ τοὺς κατοίκους ὅλους τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἐρχομένους ἀγεληδόν. Ἐν τούτοις, ὁ λαὸς ἔξω ἦτο ἀνήσυχος μὴ βλέπων αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ τὸν ἐφώναζεν, ἐκπέμπων μεγάλας κραυγάς· θέλων λοιπὸν ὁ Τουριὼ νὰ τὸν ἡσυχάσῃ, ἐφάνη ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ πολλαὶ τότε χειροκροτήσεις ἠκούσθησαν, ἰδίως ἀπὸ τὸν κῆπον τοῦ ὁπλοστασίου· καταβὰς δὲ καὶ προσελθὼν εἰς τοὺς οἰκίους, ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτοὺς ὅσα εἶδεν, εἶπε καὶ ἤκουσε, καὶ ἐκεῖθεν διηυθύνθη εἰς τὴν ἐπιτροπήν.

οΑλλ' ὁ ὄχλος ἀνυπόμονος ὤν, ἐζήτει νὰ παραδοθῇ τὸ φρούριον· συχνάκις ἠκούοντο ἐκφωνούμενοι οἱ ἑξῆς λόγοι: Τὴν Βαστίλλην θέλομεν! θέλομεν τὴν Βαστίλλην! Δύο τότε ἄνδρες, τολμηρότεροι τῶν ἄλλων, ἐξῆλθαν διὰ μιᾶς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ὥρμησαν καθ' ἑνὸς τῶν φυλακείων, καὶ ἐκτύπων μὲ ἀξίνας τὰς ἁλύσεις τῆς μεγάλης γεφύρας. Οἱ στρατιῶται τοὺς ἐφώναξαν νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀπειλοῦντες ὅτι ἤθελαν πυροβολήσῃ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἠκολούθουν καὶ πάλιν κτυπῶντες, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐσύντριψαν τὰς ἁλύσεις, ἔρριψαν κάτω τὴν γέφυραν, καὶ ὥρμησαν ἐπ' αὐτῆς μετὰ τοῦ ὄχλου. Ὅτε ὅμως ἐπροχώρησαν καὶ πρὸς τὴν δευτέραν γέφυραν, θέλοντες νὰ πράξωσι τὸ αὐτό, ἡ φρουρὰ πυροβολήσασα τοὺς ἐσκόρπισεν. Ἐν τούτοις ἐπανέλαβον καὶ πάλιν τὴν ἔφοδον, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ὅλοι αὐτῶν οἱ ἀγῶνες διευθύνοντο κατὰ τῆς δευτέρας γεφύρας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἀκατάπαυστον πῦρ τοῦ φρουρίου τοὺς ἠμπόδιζε νὰ πλησιάσωσι. Τότε ὁ λαὸς μαινόμενος διὰ τὴν τοσοῦτον ἐπίμονον ἀντίστασιν, ἐδοκίμασε νὰ συντρίψῃ τὰς θύρας μὲ τὰς ἀξίνας, καὶ νὰ πυρπολήσῃ τὸ φυλακεῖον· ἀλλ' ἡ φρουρὰ ἐπυροβόλησε σιδήρια, καὶ ἐπέφερε μεγίστην κατὰ τῶν ἐφορμησάντων θραῦσιν, φονεύσασα ἢ πληγώσασα πολλοὺς ἐξ αὐτῶν· ἐκεῖνοι δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ἐπέμεναν, καί, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν τόλμην δύο καρτεροψύχων ἀνδρῶν, Ἠλία καὶ Οὐλὲν καλουμένων, καὶ ἀρχηγῶν αὐτῶν ὄντων, ἠκολούθησαν μὲ μανίαν ἀκράτητον τὴν πολιορκίαν.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως τοῦ δημαρχείου, θεωροῦσα ὡς λίαν τολμηρὸν ἐπιχείρημα τὴν πολιορκίαν τῆς Βαστίλλης, εὑρίσκετο εἰς μεγίστην ἀδημονίαν. Ἀλλεπαλλήλους εἰδήσεις ἐλάμβανε περὶ τῶν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου γινομένων συμφορῶν, καὶ ἦτο μεταξὺ δύο κινδύνων, τοῦ στρατοῦ, ἐὰν ἤθελε νικήσῃ, καὶ τοῦ ὄχλου ὅστις ἐζήτει πολεμεφόδια, θέλων νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πολιορκίαν· καὶ ἐπειδὴ πολεμεφόδια δὲν εἶχε νὰ δώσῃ, κατηγορεῖτο ἐπὶ προδοσίᾳ. Δύο πρεσβείας εἶχεν ἤδη ἀποστείλῃ, παραγγέλουσα τὴν παῦσιν τοῦ πολέμου, καὶ προσκαλοῦσα τὸν φρούραρχον νὰ ἀναθέσῃ τὴν φύλαξιν τοῦ φρουρίου εἰς πολίτας· ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τοῦ θορύβου ἐκείνου, τῶν κραυγῶν καὶ τῶν πυροβολημάτων, κανεὶς δὲν τὰς ἤκουσεν· ἀπέστειλε καὶ τρίτην πρεσβείαν μὲ τύμπανον καὶ μὲ σημαίαν, ὥστε νὰ γνωρισθῇ εὐκολώτερον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, διότι κανὲν ἐκ τῶν διαμαχομένων μερῶν δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὰς προτάσεις της. Ὅσα καὶ ἂν ἔπραττεν ὅμως, καὶ ὅσην ἂν ἐδείκνυεν ἐνέργειαν ἡ εἰς τὸ δημαρχεῖον συνέλευσις, ἦτο πάντοτε ἐκτεθειμένη εἰς τοῦ λαοῦ τὰς ὑποψίας. Κατὰ τοῦ πολιτάρχου ἰδίως ὑπῆρχεν ἡ μεγαλητέρα δυσπιστία. — Πολλάκις ἔλεγαν μᾶς ἠπάτησεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σήμερον. — Προβάλλει, ἔλεγεν ἄλλος, ν' ἀνοίξωμεν τάφρον, καὶ ὁ σκοπός του εἶναι, αὐτὸς μὲν νὰ κερδίσῃ ἡμεῖς δὲ νὰ χάσωμεν καιρόν. — Ἀδέλφια, ἐφώναξε τότε γέρων τις μεταξὺ τοῦ πλήθους, τί κάμνομεν μὲ τοὺς προδότας τούτους; προχωρεῖτε ἀκολουθεῖτέ με· εἰς δύο ὥρας κυριεύομεν τὴν Βαστίλλην.

Μετὰ τεσσάρων ὡρῶν πολιορκίαν, ἦλθαν αἱ γαλλικαὶ φρουραὶ φέρουσαι καννόνια· καὶ οὕτω μετεβλήθη ἡ τύχη τοῦ πολέμου, καὶ αὐτὴ τότε ἡ φρουρὰ ἐβίασε τὸν φρούραρχον νὰ παραδοθῇ. Ὁ δυστυχὴς Δελωναί, φοβούμενος ὅσα μετὰ ταῦτα ἔπαθεν, ἤθελε ν' ἀναποδογυρίσῃ διὰ τοῦ πυρὸς τὸ φρούριον, καὶ νὰ ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ καὶ τοῦ προαστείου· ὅθεν ἐπροχώρησεν ἀπηλπισμένος πρὸς τὴν πυριτοθήκην, κρατῶν ἀναμμένην θρυαλλίδα· ἀλλ' ἡ φρουρὰ τὸν ἐμπόδισεν, ὕψωσε σημαίαν λευκὴν ἐπὶ τοῦ ἀναχώματος, καὶ ἐγύρισε πρὸς τὰ κάτω τοὺς σωλῆνας τῶν ὅπλων της, ὡς ζητοῦσα εἰρήνην. Οἱ πολιορκηταὶ ὅμως ἐμάχοντο ἀκαταπαύστως, καὶ ἐπροχώρουν πάντοτε κράζοντες· Καταιβάσατε τὰς γεφύρας! Ἐφάνη τότε εἰς τὰς ἐπάλξεις ἀξιωματικός τις Ἑλβετός, καὶ ἐζήτησε συνθήκας καὶ ἄδειαν νὰ ἐξέλθωσι μὲ τὰς τιμὰς τοῦ πολέμου. — Ὄχι, ὄχι! ἐκραύγασε τὸ πλῆθος. — Ὁ αὐτὸς ἀξιωματικὸς ἐπρότεινε τότε νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, ἂν τοὺς ἐχάριζαν τὴν ζωήν. Καταιβάσατε τὴν γέφυραν, ἀπεκρίθησαν οἱ πλησιέστεροι τῶν πολιορκητῶν, καὶ μὴ φοβεῖσθε. — Ταῦτα ἀκού-

Digitized by Google

σαντες καὶ πιστεύσαντες, ἤνοιξαν τὴν πύλην, κατείβασαν τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πολιορκηταὶ εἰσέρρευσαν εἰς τὴν Βαστίλλην. Οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν ἐπροσπάθησαν τότε νὰ σώσωσιν ἀπὸ τὴν ἐκδίκησίν των τὸν φρούραρχον, τοὺς Ἐλβετοὺς καὶ τοὺς Ἀπομάχους, ἀλλ' ὁ ὄχλος ἔκραζεν: Δότε τους εἰς ἡμᾶς! δότε τους! ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν συμπολιτῶν των. εἶνε ἄξιον ἀγχόνης! Καὶ οὕτως ὁ φρούραρχος καί τινες τῶν Ἐλβετῶν καὶ τῶν ἀπομάχων, ἀνάρπαστοι γενόμενοι ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῶν, ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὸν ἀδιάλλακτον ὄχλον.

Σημ. Ἡ ἅλωσις τῆς Βαστίλλης ἐπροξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Δράματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην παρεστάθησαν εἰς τὰ θέατρα τοῦ Λονδίνου, ὡς καὶ εἰς τὰ τῶν Παρισίων· τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἔνδοξον τῆς Κανταβριγίας πανδιδακτήριον ἔθεσεν ὡς ἆθλον φιλολογικὸν τὴν περὶ τοῦ συμβάντος τούτου διατριβήν, καὶ ὁ περίφημος τῆς Ἰταλίας ποιητὴς Ἀλφιέρης ἐσύνθεσεν ᾠδήν τινα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Μετάφρασις ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΙΜΟΥ

Η ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΣΑ ΤΗΣ ΟΥΑΛΛΙΑΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
(1816)

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 683 φυλλαδίῳ τῆς *Ἑστίας* (29 Ἰανουαρίου 1889), ἱστορικῶν τινων εἰδήσεων περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλομούσου ἑταιρίας καὶ τῆς διατριβῆς ἐν Ἀθήναις τῆς πριγκηπέσσης τῆς ΟὐαλλίαςΚαρολίνας, συζύγου τοῦ Γεωργίου Δ'. βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὁ κ. Σπυρ Σερεμέτης, καθηγητὴς ἐν Λυκουρίῳ τῆς γαλλικῆς, μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἦτο κάτοχος βιβλίου, ἀγνώστου τέως ἐμοί, φέροντος τίτλον: Histoire du procès de la reine d' Angletérre, rédigée sur des documents recueillis à Londres, et sur des communications officielles. Par A. T. Desquiron de St. Agnan, avocat à la cour royale de Paris. 1820, ἐν τῷ ὁποίῳ διελαμβάνοντο λεπτομέρειαί τινες περὶ τῶν δωρεῶν τῆς πριγκηπέσσης κατὰ τὴν διαμονήν της ἐν Ἀθήναις, ἃς ἀνέφερον οἱ ἐπίτροποι τῆς ἑταιρίας ἐν τῷ δημοσιευθέντι παρ' ἐμοῦ ἐγγράφῳ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 683 φυλλαδίῳ τῆς *Ἑστίας*.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τότε γραφέντων ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα μετάφρασιν τοῦ σχετικοῦ χωρίου ἐκ τοῦ εἰρημένου συγγράμματος:

«Ἡ πριγκηπέσσα προσήνεγκε δωρεὰν εἰς τὴν νεοσύστατον ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν τάλληρα 500 (1), καὶ ἐξουσιοδότησε τοὺς ἐπιτρόπους αὐτῆς νὰ λαμβάνωσι κατ' ἔτος παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τραπεζίτου Σκαραμαγκᾶ τάλληρα 200. Προσέτι ἀπεφυλάκισε πάντας τοὺς διὰ χρέη ἐν ταῖς φυλακαῖς τῶν Ἀθηνῶν φυλακισμένους. Ἔδωσεν ἔτι εἰς τὸν διοικητὴν τῶν Ἀθηνῶν σπουδαῖον χρηματικὸν ποσὸν ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν γεωργῶν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν ἀπανθρώπων αὐτῶν δανειστῶν. Καθ' ἣν στιγμὴν δ' ἐκ Πειραιῶς ἀνεχώρει προσέφερε 200 τάλληρα εἰς οἰκογένειάν τινα καθολικὴν ἐγκατεστημένην ἐν Πειραιεῖ».

(1) Τὸ γαλλικὸν κείμενον γράφει cinq cents pièces, μὴ ὁρίζον ἀκριβῶς τὸ νόμισμα· ὑπολαμβάνομεν δὲ ὅτι τὰ κερμάτια ταῦτα ἢ νομίσματα θὰ ἦσαν τάλληρα τῶν χρόνων ἐκείνων ἐν χρήσει ἐν Τουρκίᾳ.

Ἡ καθολικὴ αὕτη οἰκογένεια, ἧς ποιεῖται μνείαν τὸ ἀνωτέρω χωρίον, θὰ εἶνε ἡ μνημονευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ συγχρόνου σικελοῦ περιηγητοῦ Σκροφάνι, περὶ ἧς οὗτος γράφει τὰ ἑξῆς:

«Γάλλος τις ὀνόματι Καϋρὰκ (Cayrac), ἔμπορος πρότερον, μετὰ ποικίλας ἀτυχεῖς περιπετείας τοῦ βίου, συλλέξας τὰ λείψανα τῆς περιουσίας του καὶ ἐλθὼν ἐν Πειραιεῖ, ἔκτισε παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος οἰκίσκον, ἔνθα κατῴκησε μετὰ τῆς θυγατρός του καί τινος φίλης. Τὰ βιβλία του, προσθέτει ὁ Scrofani, ὁ κῆπός του, ἡ ἁλιεία, ἡ γειτονία τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὑγιεινὸς ἀὴρ καὶ ἡ ψυχικὴ γαλήνη ἦσαν αὐτῷ ἀρκετὰ πρὸς εὐδαίμονα βίον Ὑπεδέχετο δὲ πάντας τοὺς ξένους τοὺς ἐρχομένους εἰς Ἀθήνας».

Περὶ τοῦ παραδόξου τούτου ἀνθρώπου ὅστις ἔκτισεν οἶκον ἐν τῷ παντελῶς ἐρήμῳ τότε ὄντι Πειραιεῖ οὐδὲν ἕτερον ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω· οὐδὲ ὁ ἔτη τινὰ μετὰ τὸν Scrofani ἐλθὼν Σατωβριὰν ἀναφέρει τι· οὗτος διὰ ζωηρῶν χρωμάτων εἰκονίζων τὴν ἐρημίαν τοῦ Πειραιῶς, γράφει μόνον τὰ ἑξῆς: «ὁπωσδήποτε τὸ μόνον μαγαζεῖον, ὅπερ ὑπάρχει ἐν Πειραιεῖ ἔχει γαλλικὴν γένεσιν. Ὠκοδομήθη, νομίζω, ὑπὸ τοῦ κ. Γάσπαρη ἀρχαίου προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις».

Α. Μ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ
Η ΠΟΜΠΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Ἐν τῷ τελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ μηνὸς Μαΐου τῆς γαλλικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν δημωδῶν παραδόσεων ἀνεγνώσαμεν περιέργους πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Ποατοῦ συνειθιζομένων χαλκοτύπων πομπεύσεων. Αἱ τοιαῦται πομπεύσεις, συνήθεις καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ, συνίστανται εἰς χλευαστικὴν κροῦσιν παντοειδῶν χαλκῶν σκευῶν (charivari). Ἐν Ποατοῦ εἶναι τριῶν εἰδῶν, ἢ μᾶλλον βαθμῶν. Ὁ πρῶτος βαθμός, ὁ ἁπλούστερος καὶ ἀθωότερος, συνειθίζεται ὅταν χῆρος νυμφεύηται παρθένον, ὁ δεύτερος ὅταν τὸ ζεῦγος τῶν μελλονύμφων δεν εἶνε ἀμέμπτου διαγωγῆς καὶ ὁ τρίτος καὶ βαρύτατος, ἡ ἐπ' ὄνου πόμπευσις, ὅταν γυνή τις δείρῃ τὸν ἄνδρα της.

Τὸ πρῶτον τῆς χαλκοκρουσίας εἶδος, συνειθιζόμενον ἐπὶ τοῖς γάμοις χήρου μετὰ παρθένου ἢ τἀνάπαλιν χήρας μετὰ παλληκαρίου, οὐδαμῶς θεωρεῖται ὑβριστικόν. Εἶναι μᾶλλον καταναγκαστική τις φορο-

Digitized by Google

λογία, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς μελλονύμφους. Ὅθεν οὗτοι ἅμα ἀκούσαντες τὸν πρῶτον ἦχον τῶν συγκρουομένων χαλκωμάτων σπεύδουσι νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς χαλκοτύπους φιλοδώρημα ἀνάλογον πρὸς τὴν κατάστασίν των, παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ πίωσιν εἰς ὑγείαν των. Ἂν ὅμως κωφεύσωσι, καὶ πρὸ πάντων ἂν ὀνειδίσωσι τοὺς ταραξίας, οὗτοι ἐφαρμόζουσι τὸ δεύτερον εἶδος τῆς χαλκοκρουσίας· ἤτοι ἂν εἶναι εὐάριθμοι προσκαλοῦσιν ὅσους δύνανται πλειοτέρους φίλους των καὶ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν μέχρι τῆς τελέσεως τῶν γάμων διοργανοῦσιν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν μελλονύμφων φρικώδεις συναυλίας συγκρούοντες χύτρας, τηγάνια, πυράγρας καὶ ὁτιδήποτε ἄλλο χάλκωμα εὕρωσι πρόχειρον. Τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος τῆς πομπεύσεως συνειθίζεται, πλὴν τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης περιστάσεως, κυρίως ὅταν ἡ προηγουμένη διαγωγὴ τοῦ ἑτέρου τῶν μελλονύμφων ἦτο σκανδαλώδης. Ἂν δὲ μὴ παρεμβῇ ἡ ἀστυνομία, οὗτος κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν. Ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ἐννέα ἡμέρας πρὸ τῆς τελέσεως τῶν γάμων, ἡ χαλκοκρουσία ἐξακολουθεῖ ἀκατάπαυστος καὶ ἀμείλικτος.

Τὸ δὲ τρίτον καὶ δεινότατον τῆς πομπεύσεως εἶδος γίνεται ὅταν ἀποδειχθῇ ὅτι σύζυγός τις γυναικοκρατεῖται. Εὐθὺς ὡς γνωσθῇ ὅτι γυνή τις ἔδειρε τὸν ἄνδρα της ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου καὶ τῶν πλησιοχώρων μερῶν τίθενται ἐπὶ ποδὸς καὶ ἀσχολοῦνται εἰς διοργάνωσιν τῆς ἐπ' ὄνου πομπεύσεως. Καὶ ἂν μὲν ὁ παθὼν σύζυγος δεχθῇ νὰ πομπευθῇ, καλῶς· ἄλλως ἐκλέγεται ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ ὁ πλησιέστατος γείτων του.

Καὶ πρῶτον μὲν στολίζουσι καταλλήλως τῇ περιστάσει τὸν ἥρωα τῆς κωμῳδίας. Συνίσταται δ' ὁ στολισμὸς εἰς τοῦτο· ἀλείφουσι τὸ πρόσωπόν του μὲ μέλι, καὶ ῥίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ πτίλα, ἐπικολλώμενα εἰς τὸ μέλι· ἔπειτα δὲ περῶσι τὴν κεφαλὴν του εἰς τρύπιον καλάθιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμβάλλουσι ζύμην· καὶ εἰς τὸ πλευρόν του προσδένουσιν ἠλακάτην. Περατωθέντος δὲ τοῦ στολισμοῦ τὸν καθίζουσιν ἐπὶ ὄνου ἀνάστροφα, ἐστραμμένον ἔχοντα τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν οὐράν, τὴν ὁποίαν κρατεῖ ἐν εἴδει χαλινοῦ.

Τότε δὲ προηγουμένης μουσικῆς περιφέρουσι τὸν ὑποκρινόμενον τὸν σύζυγον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ῥύμας, παρακολουθοῦντος πλήθους πολλοῦ βοῶντος, κραυγάζοντος καὶ τραγῳδοῦντος σατυρικὰ καὶ ἄσεμνα ᾄσματα, συντεθειμένα ἐπίτηδες διὰ τὴν περίστασιν. Ἡ πομπὴ σταματᾷ εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς τριόδους, ὁ δὲ πρωταγωνιστὴς τῆς κωμῳδίας ἀναφωνεῖ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ φωνὴν σπαρακτικήν:

— Μ' ἔδειρεν ἡ γυναῖκά μου!

Τινὲς τῶν πομπευόντων συλλέγουσιν ἐράνους πρὸ τῶν οἰκιῶν, ὅθεν διέρχεται ἡ πομπή, καὶ διὰ τῶν ἐράνων τούτων συνισταμένων εἰς χρήματα καὶ εἰς εἴδη, αὐγά, τυρίον, βούτυρον, ὄρνιθας, παρασκευάζουσι τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ καπηλεῖον συμπόσιον, ἐπισφραγίζον τὴν τελετήν.

Οἱ ποιηταὶ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα θέτουσιν ἐν τῷ παρελθόντι, ὡς αἰώνιον παράπονον· ἡμεῖς θέτωμεν αὐτὸν εἰς τὸ μέλλον ὡς ἀνίκητον ἐλπίδα.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τῇ 18 ἰουνίου ἐπετείῳ τῆς μάχης τοῦ Βατερλῶ ἐγένετο ἐν Ἐδιμβούργῳ τῆς Σκωτίας ἡ ἔναρξις Στρατιωτικῆς καὶ Ναυτικῆς Ἐκθέσεως. Ἐν τῇ Ἐκθέσει ταύτῃ ἐξετέθησαν πάντα τὰ πρὸς πόλεμον κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐπιτήδεια ἀπὸ τῶν προγενεστέρων χρόνων μέχρι τοῦ ἔτους 1875.

— Εἰς Μανίλαν καὶ ἄλλας νήσους ἐκ τῶν Φιλιππίνων ἐνδημεῖ ἀπό τινος ἡ χολέρα, λαμβάνουσα ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ τόσον ἐπικινδύνους διαστάσεις, ὥστε ὁ ἰσπανικὸς τύπος προτρέπει τὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ κατάλληλα περὶ καθάρσεων μέτρα, ὅπως μὴ μεταδοθῇ ὁ λοιμὸς εἰς Εὐρώπην διὰ τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων ἀτμοπλοίων.

— Ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Σαρλοὰ ἀνεκαλύφθη καὶ νέον μικρὸν σῶμα κινούμενον περὶ τὸν ἥλιον μεταξὺ τῶν δύο πλανητῶν Ἄρεως καὶ Διός.

— Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς χειμῶνος οἱ κάτοικοι τοῦ Καΐρου ὡς καὶ οἱ περιηγούμενοι τὴν Αἴγυπτον θὰ δύνανται νὰ ἐπισκέπτωνται τὰς Πυραμίδας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, διότι ὁ Κεδίβης ἐχορήγησεν ἤδη τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς σιδηρᾶς γραμμῆς.

— Τὸ μεξικανικὸν ἡφαίστειον Ποποκατέπελτ, τὸ ὑψηλότατον τῶν ὀρέων τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἔχον ὕψος 5420 μέτρων ἠγόρασε γαλλική τις ἑταιρία πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκμεταλλεύσεως θείου καὶ ἄλλων χημικῶν οὐσιῶν.

— Ὁ διάσημος ἐξερευνητὴς τῆς Γροιλανδίας Δρ. Νάνσεν μελετᾷ νέαν ἐκδρομὴν μακροτέραν πρὸς τὰς δυτικὰς ἀκτάς.

— Ἐν μικρᾷ γερμανικῇ πόλει, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι φυλακαί, οἱ φυλακισμένοι τόσον εἶνε εὐχαριστημένοι, φαίνεται, ἐκ τῆς ἐν αὐταῖς διαμονῆς, ὥστε διαρκῶς εὐθυμοῦσι καὶ ᾄδουσι καὶ καγχάζουσι καὶ χορεύουσιν ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τόσον βαθμόν, ὥστε οἱ φιλήσυχοι κάτοικοι τῆς συνοικίας ἠναγκάσθησαν ν' ἀποτείνωσιν ἀναφορὰν πρὸς τὰς ἀρχὰς ζητοῦντες τὸν περιορισμὸν τῆς εὐθυμίας ταύτης.

— Κατὰ τὰς τουρκικὰς ἐφημερίδας πτωχὸς ὀθωμανὸς ἐξεκίνησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πεζὸς ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν. Ὁ ὀθωμανὸς οὗτος θὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀποδημίας του ἐκ τῆς ἐπαιτείας.

— Ὁ μέγας ἐφευρέτης Ἔδισσον ἀσχολεῖται νῦν εἰς τὴν κατασκευὴν ἰδίου τηλεσκοπίου, δι' οὗ θὰ φέρωνται ἐγγὺς καὶ αὐτὰ τὰ ἀπώτατα ἀντικείμενα. Τὸ νέον τοῦτο ὄργανον ἐλπίζει ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιδείξῃ τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1892.

— Ἐν Μεξικῷ καταπεσούσης τῆς στέγης ἀγορᾶς τινος, 40 ἄνθρωποι κατεπλακώθησαν, 22 δὲ ἐτραυματίσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον.

— Ἐν Στουττγάρδῃ ἐγένετο κατ' αὐτὰς πανηγυρικὴ ἔναρξις τῆς Γραφικῆς Ἐκθέσεως. Κατὰ τὸ δοθὲν ἐπὶ τούτῳ μέγα συμπόσιον ὁ πρίγκηψ τοῦ Σάξεν Βαίμερ, προέπιεν ὑπὲρ τῆς δημοσιογραφίας. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν τὸ πρῶτον νῦν ἀναφέρεται τοιαύτη ἡγεμονικὴ πρόποσις.

Digitized by Google

— Κατὰ τὴν «Ἐφημερίδα» ὁ γάλλος ποιητὴς Φραγκῖσκος Κοππὲ προτίθεται νὰ γράψῃ τὸ κείμενον μελοδράματος, τὸ ὁποῖον θὰ μελοποιήσῃ ὁ Ἕλλην μουσουργὸς κ. Σπυρίδων Σαμάρας.

— Ἡ ἔναρξις τῆς χειμερινῆς περιόδου ἐν τῇ Σκάλα τοῦ Μιλάνου θὰ γίνῃ διὰ τῆς παραστάσεως τῶν Ῥαψῳδῶν τῆς Νυρεμβέργης μουσικοῦ δράματος τοῦ Βάγνερ, τὸ πρῶτον ἀναβιβαζομένου ἐπὶ ἰταλικῆς σκηνῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΤΥΧΕΣ ΚΡΑΤΙΔΙΟΝ

Ἡ νῆσος Ἑλγολάνδη, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1814 ἀνήκουσα εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, διοικεῖται αὐτονόμως, πρόκειται ἀξιολογώτατον ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τὰ μεγάλα κράτη. Κατά τινα εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ὑποβληθεῖσαν ἐσχάτως Κυανῆν βίβλον, τὰ ἔσοδα τῆς νήσου κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἀνῆλθον εἰς 8000 λίρας στερλίνας, τα δ᾽ἔξοδα εἰς 7000 περίπου. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἐξώφλησε τὰ χρέη της καὶ νῦν εἶναι ἀπηλλαγμένη δημοσίου χρέους. Σχεδὸν οὐδὲν ἔγκλημα ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ νήσῳ ἥτις διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἐγκλημάτων ἀνέκαθεν στερεῖται φυλακῶν. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι καθολικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ εἰς πάντα τὰ παιδία τὰ ἄγοντα ἡλικίαν 6—14 ἐτῶν. Εἰρήσθω ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ εὐτυχὲς κρατίδιον δὲν ἔχει πλείονας τῶν δισχιλίων κατοίκων.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΒΙΟΛΙΟΝ

Εἰς τὸν διάσημον γερμανὸν βιολιστὴν Βάλδεμαρ Μάγερ ἐδώρησαν ἄρτι οἱ ἐν Λονδίνῳ θαυμασταί του 1250 λίρας ὅπως ἀγοράσῃ βιολίον ἄξιον τῆς τέχνης του. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ὁ καλλιτέχνης ἔσχε τὴν τύχην ν᾽ἀποκτήσῃ ὄργανον ἔχον ὄχι μόνον τεχνικὴν ἀλλὰ καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν. Τὸ βιολίον τοῦτο κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ διασήμου ὀργανοποιοῦ Στραδιβαρίου ἐν ἔτει 1716 κατὰ παραγγελίαν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' τῆς Ἀγγλίας. Μέχρι τέλους τοῦ αἰῶνος τὸ ὄργανον ἔμεινε παρὰ τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ. Ἐδωρήθη δὲ κατόπιν εἰς Σκῶτόν τινα εὐγενῆ, ἀξιωματικὸν ὅστις εἶχεν αὐτὸ μετὰ τῶν ἀποσκευῶν του καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ τοῦ Βατερλῶ. Βραδύτερον ἡ οἰκογένεια τοῦ Σκώτου ἐχάρισε τὸ βιολίον εἰς τὸν διάσημον βιολιστὴν Μολίκ, πρὸ εἰκοσαετίας δὲ οὗτος μὴ δυνάμενος πλέον νὰ παίζῃ, παρεχώρησεν αὐτὸ εἰς μαθητήν του βαυαρόν. Πρό τινων ἑβδομάδων ἠγοράσθη τὸ περίφημον βιολίον ὑπὸ τοῦ ὀργανοποιοῦ Ῥίχερτς ἐν Βερολίνῳ ἀντὶ 20 χιλ. μαρκῶν καὶ μετεπωλήθη εἰς τὸν βιολιστὴν Μάγερ ἀντὶ 25 χιλ. μαρκῶν.

ΨΥΛΛΟΣ ΚΑΤΑΚΤΗΤΗΣ

Περίφημος δαμαστὴς ψύλλων ἐκλήθη ἵνα δώσῃ παραστάσεις ἐν τῷ ἀνακτόρῳ γερμανοῦ δουκός. Μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρχεν ἐν τῷ προγράμματι καὶ παίγνιόν τι, κατὰ τὸ ὁποῖον εἷς ἐκ τῶν ψύλλων ὑποτίθεται Μέγας Ναπολέων. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως ὁ δαμαστὴς φαίνεται ἀμηχανῶν, ὠχριῶν καὶ προσβλέπει ἐπανειλημμένως τὴν νεαρὰν κόρην τοῦ δουκός. Ἐπὶ τέλους τολμᾷ ν᾽ἀποτείνῃ τὸν λόγον:

—Ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ...

—Τί θέλετε;

—Ὁ Μέγας Ναπολέων ἔφυγε καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐξακολουθήσω....

—Καὶ λοιπὸν τί νὰ σᾶς κάμω ἐγώ;

—Μὲ συγχωρεῖτε, ἐξακολουθεῖ διστάζων ὁ ἄνθρωπος· ὁ Μέγας Ναπολέων ἐπήδησεν ἐπάνω σας.

—Ἃ τὸν ἀγόρταστον, κράζει καγχάζων ὁ δούξ, θέλει νὰ κατακτήσῃ λοιπὸν καὶ τὴν κόρην μου! Νὰ συλληφθῇ ἀμέσως.

Ἡ νεαρὰ δούκισσα ἐπὶ τῇ προσταγῇ τοῦ πατρὸς μεταβαίνει εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἐπανέρχεται φέρουσα θριαμβευτικῶς εὐσωμότατον ψύλλον ὃν παραδίδει εἰς τὸν δαμαστήν:

—Κύριε, ὁ Ναπολέων εἶνε αἰχμάλωτος.

Ἐκεῖνος λαμβάνει αὐτὸν μετὰ προθυμίας καὶ τὸν παρατηρεῖ, ἀλλ᾽ αἴφνης σκυθρωπάζων:

—Ὑψηλοτάτη· δυστυχῶς αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ Ναπολέων—εἶνε ἕνας ἀγριόψυλλος!

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἄκρα λεπτότης.

—Ὁ κύριός σου εἶνε ἀπάνω;

—Μάλιστα, κύριε, ὁρίστε!

—Ὄχι, ὄχι, ἀφοῦ εἶν᾽ ἐδῶ καλλίτερα νὰ μὴν τὸν ἀνησυχήσω—ἔρχομαι ἄλλοτε.

Δῶρον ἄδωρον.

—Ὡραῖον πορτμονναὶ αὐτό.

—Ναί, μοῦ τὸ χάρισεν ἡ γυναῖκά μου.

—Σοῦ εἶχε καὶ τίποτε μέσα;...

—Βέβαια· ἀπλήρωτον τὸν λογαριασμὸν γιὰ τὸ πορτμονναί.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Φυλάττεσθε ἀπὸ τὰς μυίας.

Φυσιοδίφης τις ἔθεσεν ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον μυῖαν, τῆς ὁποίας οἱ πόδες ἐφαίνοντο στρεβλοὶ καὶ ἐξωγκωμένοι. Τὸ μικροσκόπιον ἀπεκάλυψεν ὅτι τὸ πάθημα προήρχετο ἐκ μικρῶν παρασίτων σκορπίων ζωντανῶν, οἵτινες ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τοὺς πόδας καὶ εἰς τὸ στῆθος τῆς μυίας. Κατόπιν ὑπέβαλεν εἰς τοιαύτην ἐξέτασιν καὶ ἄλλας μυίας καὶ εὗρε πολλὰς καταβιβρωσκομένας ὑπὸ τοιούτων ἢ ἄλλων παρασίτων· διότι ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη παρασίτων τῶν μυιῶν γνωστά, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα μήπω γνωσθέντα. Τὰ μικροσκοπικὰ ταῦτα παράσιτα ὀντάρια εἶνε ἐπικινδυνώτατα σπέρματα μολύσματος, αἱ μυῖαι δ᾽ἀποκτῶσιν αὐτὰ προσεγγίζουσαι εἰς ἀκαθάρτους καὶ σεσηπυίας ὕλας, καὶ τὰ μεταφέρουσι πετῶσαι καὶ πολλάκις καταλείπουσιν αὐτὰ ὅπου καθίσωσιν. Εἷς ἐπὶ πλέον λόγος, ὅπως ἀποφεύγωμεν ὅσον δυνάμεθα τὰς μυίας καὶ μὴ ἀφίνωμεν αὐτὰς νὰ καθίζωσιν ἐφ᾽ ἡμῶν. Ἰδιαιτέρως δὲ κατὰ τὴν θερμὴν ὥραν τοῦ ἔτους πρέπει νὰ μεριμνῶμεν ὅπως ἐπικαλύπτωμεν διὰ διαφανοῦς ὑφάσματος τὰ κοιμώμενα βρέφη, ὅπως προφυλάσσωμεν αὐτὰ ἀπὸ τῶν μυιῶν αἵτινες μετ᾽ ἰδιαιτέρας ὅλως στοργῆς περιλείχουσι τὰ χείλη καὶ τὰ κλειστὰ βλέφαρα τῶν νηπίων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1773

Digitized by Google

'Αριθ. 706 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. 9 Ἰουλίου 1889.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

—Ψεύδεσαι ... ἔλεγεν ἡ Σιδωνία ὁπωσοῦν ὠχρά, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὸ ἐλαφρὸν μειδίαμά της.

Ἐκεῖνος δὲ ἔτι ὠχρότερος ἀπήντα:

—Δὲν ψεύδομαι διόλου ... Ὁ θεῖός μου ἠθέλησεν αὐτὸν τὸν γάμον... Ἦτο ἑτοιμοθάνατος ... σὺ εἶχες ἀναχωρήσει ... Δὲν ἐτόλμησα ν' ἀρνηθῶ.

Μακρόθεν ὁ Ῥίσλερ τοὺς ἐθαύμαζεν.

—Πόσον εἶνε εὔμορφη!.. πῶς χορεύουν καλά!..

Ἀλλ' ἰδόντες αὐτὸν οἱ χορευταὶ ἐχωρίσθησαν καὶ ἡ Σιδωνία ἔσπευσε πρὸς αὐτὸν ἐν τάχει:

—Πῶς!. εἶπεν· ἐδῶ εἶσαι; Τί κάμνεις ἐδῶ;... Σὲ ζητοῦν ... διατί δὲν πηγαίνεις ἐκεῖ πέραν;

Καὶ ἐνῷ ἐλάλει διὰ χαρίεντος κινήματος γυναικὸς ἀνυπομονούσης διηυθέτει τὸν λαιμοδέτην του. Ὁ Ῥίσλερ ἀγαλλιῶν διὰ τοῦτο καὶ βλέπων μειδιῶν τὸν Σιγισμόνδον μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο τόσον πολὺ εὐδαίμων αἰσθανόμενος τὴν ἀφὴν τῆς μικρᾶς ἐκείνης χειροκτιοφόρου χειρὸς περὶ τὸν λαιμόν του, ὥστε οὐδόλως ἐπρόσεξεν ὅτι ἐφρικίων οἱ λεπτοὶ δάκτυλοί της.

—Πάρε τὸν βραχίονά μου, εἶπεν αὐτή.

Καὶ ἀμφότεροι ἐπέστρεψαν εἰς τὰς αἰθούσας. Ἡ μακρὰ καὶ συρομένη λευκὴ ἐσθὴς τῆς νύμφης συνέτεινεν ὥστε νὰ φαίνεται ἔτι ἀκομψότερον τὸ μέλαν τοῦ νυμφίου ἱμάτιον, κακῶς κεκομμένον καὶ κακῶς προσαρμοζόμενον εἰς τὸ σῶμά του· ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον δὲν δύναται νὰ διορθωθῇ προχείρως ὡς ὁ λαιμοδέτης· κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀνεκτὸν ὅπως εἶχεν ... Ἐνῷ δὲ κατὰ τὴν διάβασίν του ἐχαιρέτιζον πάντας τοὺς προσκεκλημένους προθυμοποιουμένους νὰ προσμειδιῶσιν αὐτοῖς, ἡ Σιδωνία πρὸς στιγμὴν ᾐσθάνθη τὴν ὑπερηφάνειαν ματαιοδοξίας ἱκανοποιηθείσης. Ἀτυχῶς τὸ συναίσθημα τοῦτο δὲν διήρκεσε πολύ. Ὑπῆρχεν εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης νεαρὰ καὶ εὐειδὴς γυνή, ἣν οὐδεὶς προσεκάλει καὶ ἥτις ἔβλεπε τὸν χορὸν μὲ βλέμμα ἤρεμον, λάμπον ἐκ τῆς χαρᾶς ἣν ἐμπνέει ἡ πρώτη μητρότης. Ἅμα ὡς τὴν εἶδεν ὁ Ῥίσλερ, διηυθύνθη παραχρῆμα πρὸς αὐτήν, ὑπεχρέωσε δὲ τὴν Σιδωνίαν νὰ καθήσῃ πλησίον της. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἦτο ἡ κυρία Γεωργίου. Πρὸς ποίαν ἄλλην ἠδύνατο νὰ λαλῇ μετὰ τοιαύτης εὐσεβάστου στοργῆς; Εἰς ποίας ἄλλης τὴν χεῖρα ἠδύνατο ν' ἀποθέσῃ τὴν χεῖρα τῆς ἀγαπητῆς του Σιδωνίας, λέγων: «θὰ τὴν ἀγαπᾶτε, δὲν εἶνε ἀληθές;

... Εἶνε τόσον καλή!.. Ἔχει ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν σας... τῆς ἐμπειρίας σας!..»

—Ἀλλά, φίλτατέ μου Ῥίσλερ, ἀπήντα ἡ κυρία Γεωργίου, ἡ Σιδωνία καὶ ἐγὼ εἴμεθα παλαιαὶ φίλαι. Δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ ὥστε νὰ μὴ ἐξακολουθῶμεν ν' ἀγαπώμεθα!..

Καὶ τὸ γαλήνιον καὶ εἰλικρινὲς βλέμμα της ἀνεζήτει χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ συναντήσῃ τὸ τῆς παλαιᾶς της φίλης.

Μὲ τὴν ἐντελῆ δὲ ἀπειρίαν του ἣν εἶχεν ὡς πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τὰς γυναῖκας συμπεριφορὰν καὶ μὲ τὴν ἕξιν τοῦ νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τὴν Σιδωνίαν ὡς πρὸς παιδίον ὁ Ῥίσλερ ἐξηκολούθησε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕφους:

—Λάβε παράδειγμα αὐτὴν ἐδῶ, ποῦ βλέπεις, κορίτσι μου... Δὲν ὑπάρχει ἄλλη εἰς τὸν κόσμον ὡσὰν τὴν κυρίαν Γεωργίου. Ἔχει ὅλην τὴν καρδιὰ τοῦ καϋμένου τοῦ πατέρα της... εἶνε ἀληθινὴ Φρομών!

Ἡ Σιδωνία κάτω νεύουσα τὸ βλέμμα προσέκλινε χωρὶς ν' ἀπαντᾷ, ἐνῷ ἀδιόρατος φρικίασις διέτρεχεν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ μεταξίνου ὑποδήματός της μέχρι τοῦ τελευταίου μορίου τοῦ ἐξ ἀνθέων πορτοκαλλέας νυμφικοῦ στεφάνου της.

Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ οὐδὲν ἔβλεπεν. Ἡ συγκίνησις, ὁ χορός, ἡ μουσική, ὅλα ἐκεῖνα τὰ φῶτα, ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄνθη, τὸν ἐμέθυσκον, τὸν καθίστων σχεδὸν ἔκφρονα,.. Ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι ἀνέπνεον τὴν ἀτμόσφαιραν ἐκείνην τῆς ἀπαραμίλλου εὐδαιμονίας, τὴν περιβάλλουσαν αὐτόν. Δὲν συνῃσθάνετο τὰς ἀντιζηλίας, τὰ ταπεινὰ μίση, ἅτινα διεσταυροῦντο ὑπεράνω τῶν κεκοσμημένων ἐκείνων κεφαλῶν.

Δὲν ἔβλεπε τὸν Δελομπὲλ ἐρειδόμενον ἐπὶ τῆς

Digitized by Google

εστίας, ἐν τῇ ἀναλλοιώτῳ στάσει του μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἐντὸς τοῦ ὑπενδύτου του καὶ μὲ τὸν πῖλον ὑπὸ μάλης, μάτην ἀναμένοντα ἐνῷ παρήρχοντο αἱ ὧραι ὅπως σκεφθῇ τις νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν καλλιτεχνικήν του εὐφυίαν. Δὲν ἔβλεπε τὸν κύριον Σέβην, ὅστις δυσθύμως παραμένων μεταξὺ τοῦ ῥεύματος δύο θυρῶν ἀπηνῶς κατεφέρετο κατὰ τῶν Φρομών... Ὢ! αὐτοὶ οἱ Φρομών! Τὶ θέσιν εἶχον αὐτοὶ εἰς τὸν γάμον!.. Ἦλθον μὲ τὰς γυναῖκας των, μὲ τὰ παιδιά των, μὲ τοὺς φίλους των, μὲ τοὺς φίλους τῶν φίλων των... Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ἐνυμφεύετο... Ποῖος ἐσυλλογίζετο τὴν οἰκογένειαν Ῥίσλερ ἢ τὴν οἰκογένειαν Σέβη;.. Αὐτόν, τὸν πατέρα τῆς νύμφης, οὔτε κἂν δὲν τὸν εἶχον παρουσιάσει!.. Ἐπέτεινε δὲ ἰδίως τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἡ συμπεριφορὰ τῆς κυρίας Σέβη, μητρικῶς μειδιώσης πρὸς πάντας, ἐνῷ περιεβάλλετο τὴν ἀποχρώσεις κανθάρου ἔχουσαν ἐσθῆτά της.

Ἄλλως τε καὶ ἐκεῖ ὅπως εἰς ὅλους τοὺς γάμους εὑρίσκοντο δύο ῥεύματα διάφορα, ἅτινα συνηντῶντο χωρὶς ὅμως ν' ἀναμιχθῶσιν. Τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν μετ' ὀλίγον ὑπεχώρησεν ἀφὲν ἐλεύθερον τὸν χῶρον εἰς τὸ ἄλλο. Οἱ Φρομὼν ἐκεῖνοι, οἵτινες τόσον παρώργιζον τὸν κ. Σέβην καὶ οἵτινες ἀπετέλουν ἐν τῷ χορῷ τὴν ἀριστοκρατίαν, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου, εἷς βιομήχανος σοκολάτας, βουλευτὴς ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι, ὁ γηραιὸς ἑκατομμυριοῦχος Γαρδινοά, πάντες ἀπεσύρθησαν ὀλίγον τι μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μετ' αὐτοὺς ὁ Γεώργιος Φρομὼν καὶ ἡ σύζυγός του ἀπῆλθον διὰ τοῦ ὀχήματός των. Ἀπέμενον μόνον οἱ ὁμοταγεῖς τοῦ Ῥίσλερ καὶ τοῦ Σέβη, πάραυτα δὲ ἡ ἑορτὴ μετέβαλεν ὄψιν καὶ ἐγένετο θορυβωδεστέρα.

Ὁ περιφανὴς Δελομπὲλ ἀποκαμὼν νὰ βλέπῃ ὅτι δὲν τὸν προσεκάλουν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδειχθῇ αὐτόκλητος καὶ ἤρχισε διὰ φωνῆς ἠχηρᾶς ὡς βαρὺ ἔγχορδον ὄργανον ν' ἀπαγγέλῃ τὸν μονόλογον τοῦ Ῥούϋ-Βλάς: «Καλὴν ὄρεξιν, κύριοι!..» Ἐνῷ συνωθοῦντο ὅλοι περὶ τὰς κυάθους τῆς σοκολάτας καὶ τὰ ποτήρια τοῦ *πόντζ* εἰς τὸ κυλικεῖον. Γυναῖκες φέρουσαι ἁπλῆν καὶ οἰκονομικὴν ἐνδυμασίαν ἐνεθρονίζοντο ἤδη χαίρουσαι διότι ἠδύναντο ἐπὶ τέλους καὶ αὗται νὰ ἐπιδειχθῶσιν, τῇδε κἀκεῖσε δὲ νεανίσκοι ἐμποροϋπάλληλοι, ἔχοντες τὸ πάθος τῆς κομψοπρεπείας, διεσκέδαζον ἀποπειρώμενοι νὰ χορεύσωσιν ἕνα τετράχορον. Πρὸ πολλοῦ ἡ νύμφη ἐπόθει ν' ἀπέλθῃ. Τέλος πάντων ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Ῥίσλερ καὶ τῆς κυρίας Σέβη. Ὁ κύριος Σέβης, ὅστις εἶχεν ἀνακτήσει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπισημότητα, ἀδύνατον ὑπῆρξε νὰ πεισθῇ ὅπως συναπέλθῃ μετ' αὐτῶν. Ἔπρεπε νὰ μείνῃ κάποιος, ὅστις νὰ περιποιηθῇ τοὺς προσκεκλημένους, τὶ διάβολον!.. Ἦτο κατακόκκινος, ξαναμμένος, ζωηρός, θορυβώδης, στασιαστικὸς σχεδόν. Ἀπὸ κάτω τὸν ἤκουον νὰ συνομιλῇ περὶ πολιτικῆς μὲ τὸν κύριον τοῦ ἑστιατορίου Βεφοὺρ καὶ νὰ κάμνῃ κάτι ὁμιλίας τόσον τολμηράς!...

... Ἐν τοσούτῳ τὸ ὄχημα, οὗ ὁ ἡνίοχος βεβαρυμένος ἐκράτει χαλαρὰς ὁπωσοῦν τὰς λευκὰς ἡνίας, ἐκυλίετο βαρέως διευθυνόμενον πρὸς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἕλους.

Ἡ κυρία Σέβη ἦτο πολὺ λάλος καθ' ὁδόν, διηγεῖτο ὅλα τὰ μεγαλεῖα τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ἡμέρας, θαυμάζουσα ἰδίως τὸ γεῦμα, οὗτινος τὸ χυδαῖον ὀψολόγιον ἐφαίνετο αὐτῇ ἡ ὑψίστη ἔκφρασις τῆς πολυτελείας. Ἡ Σιδωνία ἐρρέμβαζεν εἰς τὸ σκοτεινὸν βάθος τῆς ἁμάξης, ὁ δὲ Ῥίσλερ καθήμενος ἀπέναντί της δὲν ἔλεγε πλέον: «Εἶμαι εὐχαριστημένος...» τὸ ἐσυλλογίζετο ὅμως καὶ τὸ ἐπίστευεν ἐξ ὅλης καρδίας. Ἀπεπειράθη ἅπαξ νὰ λάβῃ τὴν μικρὰν λευκὴν χεῖρά της στηριζομένην ἐπὶ τῆς ὑάλου τῆς κεκλεισμένης θυρίδος, ἀλλ' ἐκείνη τὴν ἀπέσυρε ταχέως καὶ ὁ Ῥίσλερ ἔμεινεν ἀκίνητος, βεβυθισμένος εἰς ἄφωνον ἔκστασιν.

Διῆλθον διὰ τῆς Ἀγορᾶς, διὰ τῆς ὁδοῦ Ῥαμποτὼ βριθούσης ἁμαξίων κηπουρῶν, εἶτα πρὸς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ὁδοῦ Φράν-Μπουρζοὰ ἔκαμψαν τὴν γωνίαν τῶν Ἀρχείων καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν Μπράκ. Ἐκεῖ ἐσταμάτησε τὸ πρῶτον ἡ ἅμαξα καὶ κατῆλθεν ἡ κυρία Σέβη πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας της πολὺ στενῆς ὅπως περιλάβῃ τὴν ἔκλαμπρον ἐσθῆτά της, ἥτις ἐβυθίσθη εἰς τὸ σκότος τοῦ διαδρόμου μετὰ θροῦ διαμαρτυρίας καὶ ψιθύρου προερχομένου ἐξ ὅλων τῶν ποδογύρων της.

... Μετά τινας στιγμὰς μεγάλη καὶ ὀγκώδης πύλη ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Καλογραιῶν, φέρουσα ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ τοῦ μαρτυροῦντος ὅτι ἦτο τὸ οἴκημα παλαιὸν εὐπατρίδου μέγαρον, ὑπεράνω τοῦ σχεδὸν ἐξηλειμμένου οἰκοσήμου ἐπιγραφὴν μὲ κυανᾶ γράμματα: *Χαρτία χρωματιστά*, ἤνοιξε καὶ τὰ δύο φύλλα της ὅπως διέλθῃ τὸ πολυτελὲς ὄχημα.

Ἡ τέως ἀκίνητος καὶ οἱονεὶ ὑπνώττουσα νύμφη ἐφάνη ἐξεγερθεῖσα αἰφνιδίως κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ ἂν δὲν ἤθελον εἶσθαι ἤδη ἐσβεσμένα ὅλα τὰ φῶτα εἰς τὰ ἀπέραντα κτίρια, ἐργαστήρια καὶ ἀποθήκας, τὰ ἐκτεινόμενα ἐν τῇ αὐλῇ, ὁ Ῥίσλερ θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ μειδίαμα θριαμβευτικὸν φωτίζον διὰ μιᾶς τὸ εὐειδὲς ἐκεῖνο καὶ αἰνιγματικὸν πρόσωπον. Ὁ κρότος τῶν τροχῶν ἐμετριάζετο, ἐπειδὴ ἐβυθίζετο ἐντὸς τῆς λεπτῆς ἄμμου τοῦ κήπου καὶ μετ' ὀλίγον τὸ ὄχημα ἐσταμάτησε πρὸ τῆς κλίμακος μικρᾶς διωρόφου οἰκίας. Ἐκεῖ κατῴκει τὸ νεαρὸν ζεῦγος τῶν Φρομών, ὁ δὲ Ῥίσλερ μετὰ τῆς συζύγου του ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἀνώτερο-

Digitized by Google

πάτωμα. Ἡ κατοικία ἐφαίνετο πολυτελής. Οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ εὔποροι ἔμποροι ἀπεζημιοῦντο διὰ τὸ σκοτεινὸν τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ απόκεντρον τῆς συνοικίας. Τάπης ἐστρώννυτο ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς κλίμακος μέχρι τῶν δωματίων των, ἄνθη ὑπῆρχον εἰς τὸν προθάλαμον καὶ πανταχοῦ ἤστραπτε λάμψις μαρμάρων λευκῶν καὶ ἀντανάκλασις κατόπτρων καὶ στιλπνῶν χαλκίνων καλλιτεχνημάτων.

Ἐνῷ ὁ Ρίσλερ περιεφέρετο ἀγαλλιῶν εἰς ὅλα τὰ δωμάτια τῆς νέας του κατοικίας, ἡ Σιδωνία ἀπέμεινε μόνη εἰς τὸν θάλαμόν της. Ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς μικρᾶς κυανῆς λυχνίας τῆς κρεμαμένης ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἔρριψε κατ' ἀρχὰς ἓν βλέμμα εἰς τὸ κάτοπτρον εἰς ὃ ἀντηνακλᾶτο ὁλόκληρος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ καινουργεῖ πολυτελείᾳ, τῇ τόσον ἀήθει δι' αὐτήν. Εἶτα ἀντὶ νὰ κατακλιθῇ, ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἔστη ἀκίνητος στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἐξώστου.

Ἡ νὺξ ἦτο διαυγὴς καὶ χλιαρά. Ἔβλεπεν εὐκρινῶς τὸ ἐργοστάσιον μὲ τ' ἀπειροπληθῆ παράθυρα, τὰ ἄνευ παραθυροφύλλων, μὲ τὰ μεγάλα στίλβοντα ὑαλία του, μὲ τὴν ὑψηλὴν καπνοδόχην του, ἧς ἡ ἄκρα ἐφαίνετο ἐξαφανιζομένη εἰς τὸ βάθος τοῦ στερεώματος, πλησιέστερον δὲ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κομψὸν κηπάριον, κείμενον παρὰ τὸν τοῖχον τοῦ παλαιοῦ μεγάρου. Πέριξ ἐφαίνοντο μόνον πένθιμοι καὶ πενιχραὶ στέγαι καὶ ὁδοὶ σκοτειναί, σκοτεινόταται... Αἴφνης ἀνεσκίρτησεν. Ἐκεῖ πέραν, εἰς τὸ ζοφερώτερον, καὶ τὸ πενιχρότερον ὅλων τῶν ὑπερῴων, ἅτινα συνεσφίγγοντο καὶ ἐπηρείδοντο ἐπ' ἀλλήλων ὡς λίαν βεβαρυμένα ὑπὸ τῆς ἀθλιότητος, ἓν παράθυρον τοῦ πέμπτου πατώματος ἐφαίνετο ἀνοικτόν, πλῆρες ζόφου. Τὸ ἀνεγνώρισε πάραυτα. Ἦτο τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου τῆς οἰκίας ἔνθα κατῴκουν οἱ γονεῖς της.

Τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου!..

Πόσας ἀναμνήσεις ἐξήγειρεν ἐν τῇ ψυχῇ της αὐτὸ τὸ ὄνομα!.. Πόσας ὥρας, πόσας ἡμέρας εἶχε διέλθει κύπτουσα ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ χείλους του, τοῦ ἄνευ στηρίγματος ἢ ἐξώστου καὶ παρατηροῦσα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐργοστασίου. Καὶ κατ' ἐκείνην προσέτι τὴν στιγμὴν ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπεν ἐκεῖ ὑψηλὰ τὴν ἀπερικοίητον μορφὴν τῆς κορασίδος Σέβη καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ πενιχροῦ ἐκείνου παραθύρου πᾶσα ἡ παιδικὴ ζωή της, πᾶσα ἡ θλιβερὰ νεότης παρισινῆς κόρης ἀνελίσσετο ἐνώπιόν της.

Β'.

Ἱστορία τῆς μικρᾶς Σέβης.
Τρεῖς οἰκογένειαι εἰς τὸ μεσανάβαθρον.

Ἐν Παρισίοις διὰ τὰς πτωχὰς οἰκογενείας. τὰς κατοικούσας στενότατα οἰκήματα, τὸ κοινὸν μεσανάβαθρον ἀποτελεῖ ἓν ἐπὶ πλέον δωμάτιον, ἐπαυξάνον τὸν χῶρον τῆς κατοικίας. Ἐκεῖ κατὰ τὸ θέρος εἰσχωρεῖ ἔξωθεν ὀλίγος δροσερὸς ἀήρ, ἐκεῖ συνομιλοῦσιν αἱ γυναῖκες καὶ παίζουσι τὰ παιδία.

Ὅταν ἡ μικρὰ Σέβη ἐθορύβει πολὺ ἐντὸς τοῦ οἴκου, ἡ μήτηρ της ἔλεγεν αὐτῇ:

—Οὔφ!.. μ' ἐζάλισες!.. πήγαινε νὰ παίξῃς εἰς τὴ σκάλα.

Καὶ τὸ παιδίον ἔσπευδεν ἐκεῖ ἐν τῷ ἅμα.

Τὸ μεσανάβαθρον αὐτὸ κείμενον εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα παλαιᾶς οἰκίας ἐν ᾗ ὁ χῶρος δὲν εἶχεν αὐστηρῶς ἐξοικονομηθῆ, ἀπετέλει εἶδός τι διαδρόμου ὑψηλὴν ἔχοντος τὴν ὀροφήν, προφυλασσομένου δὲ πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίμακος ὑπὸ δρυφάκτου ἐκ σιδήρου ἐσφυρηλατημένου καὶ φωτιζομένου ὑπὸ εὐρέος παραθύρου, ὁπόθεν ἐφαίνοντο στέγαι, αὐλαί, ἄλλα παράθυρα καὶ ἀπωτέρω ὁ κῆπος τοῦ ἐργοστασίου Φρομών, φαινόμενος ὡσεὶ χλοερὰ γωνία εἰς τὸ μεταξὺ τῶν γιγαντιαίων γηραιῶν τοίχων διάλειμμα.

Ἡ θέα αὐτὴ οὐδὲν εἶχε τὸ φαιδρόν· ἀλλὰ τὸ κοράσιον ἠρέσκετο πολὺ περισσότερον νὰ μένῃ ἐκεῖ παρὰ ἐντὸς τῆς κατοικίας του. Διότι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἴκου των ἦτο πολὺ μελαγχολικόν, μάλιστα ὁσάκις ἔβρεχε καὶ ὁ Φερδινάνδος δὲν ἐξήρχετο.

Τὴν κεφαλὴν ἔχων πάντοτε ἐξημμένην ὑπὸ νέων ἰδεῶν, αἵτινες κατὰ δυστυχίαν οὐδέποτε ἐτελεσφόρουν ὁ Φερδινάνδος Σέβης ἦτο ἐκ τῶν ἀστῶν ἐκείνων τῶν ὀκνηρῶν ἀλλ' ἐφευρετικῶν εἰς σχέδια, ἐξ ὧν βρίθουσιν οἱ Παρίσιοι. Ἡ σύζυγός του, ἣν κατ' ἀρχὰς εἶχε σαγηνεύσει καὶ ἀποθαμβώσει, ταχέως κατενόησε τὴν μηδαμινότητά του, ἀλλ' ἐπὶ τέλους συνείθισε καὶ αὐτὴ νὰ ὑποφέρῃ μεθ' ὑπομονῆς καὶ νὰ συμμερίζηται τὰ περὶ πλουτισμοῦ ἀλλεπάλληλα ὄνειρά του καὶ τὰς ἀμέσως ἐπακολουθούσας ἀπογοητεύσεις.

Ἐκ τῆς προικὸς αὐτῆς τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων φράγκων, τῶν κατασπαταληθέντων παρὰ τοῦ συζύγου της εἰς γελοίας ἐπιχειρήσεις, ἀπέμενεν αὐτοῖς μόνον μικρὸν εἰσόδημα, περιβάλλον αὐτοὺς ἀκόμη διά τινος σπουδαιότητος ἀπέναντι τῶν γειτόνων ὡς ἐπίσης καὶ ἓν πολύτιμον σάλι τῆς κυρίας Σέβη, σωθὲν ἐξ ὅλων τῶν ναυαγίων, τὰ τρίχαπτα τῆς νυμφικῆς της ἐνδυμασίας καὶ δύο κομβία μὲ ἀδάμαντας πολὺ μικρούς, πολὺ μετρίους, ἅτινα ἡ Σιδωνία ἱκέτευεν ἐνίοτε τὴν μητέρα της νὰ δείξῃ αὐτῇ ἐξάγουσα ἀπὸ τοῦ σύρτου τοῦ ἱματιοφυλακίου, ἐντὸς θήκης ἐκ λευκοῦ ὁλοσηρικοῦ, ἐν ᾗ τὸ χρυσοῖς γράμμασι σημειούμενον ὄνομα τοῦ ἀδαμαντοπώλου πρὸ τριακονταετίας χαραχθὲν εἶχεν ἤδη ἐξαλειφθῆ. Ἦτο αὐτὴ ἡ μόνη πολυτέλεια ἡ ἐν τῷ πενιχρῷ ἐκείνῳ οἴκῳ εὑρισκομένη.

(Ἕπεται συνέχεια)

Digitized by Google

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

(Η)» ἐνθήμησις· ὅταν ἤρθαμεν μαζὴ μὲ τὸν πνεύματικὸν παπα Ιωακὴμ εἰς τος 1793 μαγιου 8 ηρθην καὶ ὁ τηρβὲν ἀγὰς εἰς τὴν ἁγιὰν μαζὴ μὲ ἑπτὰ προτάτα τοῦ ἐλήμπου ἐπηδὴ καὶ ἤρθην ὁ καπητὰν σταμάτης (1) καὶ ἐπάτησεν τὸ σκύτι και εκαψεν καὶ μερηκά.

(Θ) «1793 ἔτως εἰς τὴν λάρισα ἔγινεν σησμὸς μεγάλως καὶ ταραχὴ καὶ ἔπησαν ἡ μιναρέδης καὶ δεκα ὀσπύτια ἀργαστήρια καὶ ἄλες ζημίαι, καὶ ἐσκοτώθηκε καὶ ἔνας μεγάλως ἐφένδης, τὸν επλάκοσεν ὁ τήχος και τω γραφω.»

Ἐντὸς ἑτέρου Μηναίου εὑρίσκεται προσηρτημένον πατριαρχικὸν ἐπιτίμιον, τοῦ ὁποίου παραθέτω ἀντίγραφον χάριν περιεργείας καὶ μελέτης τῶν ἠθῶν καὶ προλήψεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

(Ι) «Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα δημητριάδος καὶ ζαγορὰς ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πελαζγῶν, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρήσιμοι γέροντες καὶ προεστῶτες τῆς χώρας ἀγυιὰς λεγομένης, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ» ὁ σταμάτης κολακιώτης ἀνήγγειλεν ἡμῖν δεινοπαθῶς καὶ τὸ παρὸν ἐζήτησεν ἐκκλησιαστικὸν φρικτὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν ἐπειρεαζόντων διὰ σατανικῶν καὶ μαγικῶν ἐργασιῶν τὰ κουκούλια τοῦ μεταξίου αὐτοῦ, καὶ συνθλασάντων τὸ τζάμιον αὐτοῦ ζημιούντων τε καὶ βλαπτόντων αὐτὸν διαφόρως, τούτου χάριν γράφοντες ἀποφαινόμεθα εἰ οὕτως ἔχῃ συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὅσοι καὶ ὁποῖοι τῶν χριστιανῶν ἄνδρες ἢ γυναῖκες, νέοι ἢ γέροντες, γείτωνες ἢ μακρυνοὶ κακεντρεχεῖς καὶ κακότροποι, ἐπιβλαβεῖς τε καὶ ἐπιζήμιοι ἐπειρεάζουσι τὰ κουκούλια τοῦ μεταξίου τοῦ εἰρημένου σταμάτη κολακιώτη, ἐτζάκισάν τε τὸ τζάμιον αὐτοῦ καὶ προξενοῦσι κατὰ διαφόρους τρόπους πρὸς αὐτὸν βλάβην καὶ ζημίαν, ἐὰν μὴ φοβηθέντες τὸν θεὸν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παύσονται τῶν τοιούτων αὐτῶν σατανικῶν καὶ μαγικῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ παρακούσωσιν, ἀφωρισμένοι εἴησαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς, καὶ προκοπὴν μήποτε εἴδοιεν, ἔχοντες καὶ τὰς ἀρὰς πάντων τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων τῆς ἐκκλησίας πατέρων· προφανῶς δὲ ἐλεγχόμενοι οἱ τοιοῦτοι ὡς φθοροποιοὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐπιζήμιοι ὑπάρχωσι καὶ ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας καὶ ὁμηγύρεως ἕως οὗ ποιήσωσιν ὡς γράφομεν.

Ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος α' αψ҅ϟζῳ (1797) (Παραλείπω τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀρχιερέων ὧν αἱ πλείους δυσανάγνωστοι).

Ποῖος ἦτο ὁ Σταμάτης Κολακιώτης καὶ διατί τόση κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν κουκουλίων του καταδρομὴ ὑπὸ τῶν συνδημοτῶν του δὲν ἠξεύρομεν, μανθάνομεν ὅμως ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐξήσκει καὶ χρέη ἀστυνομικὰ καὶ δὲν ὤκνει νὰ ἐκτοξεύῃ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ κατὰ τῶν ἀθωοτέρων πταισμάτων, ἐὰν ὁ ἐγκαλῶν κατέβαλεν ἀνάλογον πληρωμήν.

Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας δι' ἧς ἐστέφθη ἡ ἔρευνά μου τῶν βιβλίων τοῦ ναοῦ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐζήτησα νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἄλλας ἐκκλησίας· ἐντυχὼν δὲ τῇ ἐπαύριον τῷ ἐφημερίῳ τοῦ ἁγίου Νικολάου ὡδηγήθην παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν κατοικίαν του ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς ἐκκλησίας κειμένην, ὅπου καὶ ἡ δημοτικὴ τῶν ἀρρένων σχολή.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου τῆς ἐν ἔτει 1745 τυπωθείσης ἀκολουθίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀχιλλίου ἀνέγνων τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

(ΙΑ') «Αυγουστου 23 1763 Ἐνθίμισι οντας ηλθαν 500 αρβανίτης και πατισαν τιν Αγιὰ καὶ τοὺς πίραν ναχτι (1) καὶ τὰ μετρισαν στὸ χαλὶ πογγια 20.»

(ΙΒ') «1765 Μαιου 10 Ἐνθίμισι οντας ηρθε μποσταντζις απο τιν πόλι εἰς την αγιὰ με 80 ονοματι: και ο μπεηζατες απο του ζιτοὺνι (2) και ο νιματίμπεης απο τα Τρίκαλα : καὶ γίρεβαν τοὺς κλέπτης.»

Οἱ καταζητούμενοι κλέπται ἦσαν ἆρά γε οἱ 500 Ἀλβανοὶ τῆς προηγουμένης σημειώσεως οἱ φορολογήσαντες τοὺς κατοίκους τῆς Ἀγυιᾶς, καὶ ἀληθῶς τοὺς ἀνεζήτουν; ἤ, ὥσπερ συνήθως συνέβαινεν ἤρχοντο ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν τιμωρῶν ν' ἁρπάσωσιν ὅ,τι ἄφησαν οἱ πρῶτοι ; Ὅπως δήποτε διὰ νὰ ἔλθῃ ἐπίτηδες Μποσταντζῆς ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ νὰ ἐκστρατεύσωσι δύο πασάδες ὁ τῶν Τρικάλων καὶ τῆς Λαμίας, ἡ ὑπόθεσις θὰ ἦτο βεβαίως σπουδαιοτάτη.

Ἐν τούτοις ἡ ἐξέτασις τῶν Μηναίων καὶ τῶν εὐχολογίων δὲν μ' ἐκώλυεν ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζω τὴν γραφικὴν θέσιν τῆς Ρετσάνης, καὶ ἀπορῶ πῶς δὲν ἐσκέφθη ἕως τώρα κανεὶς φωτο-

(1) Κατὰ πληροφορίας τοῦ κ. Εὐθ. Βατζιᾶ ὁ καπετὰν Σταμάτης ἦτο διαβόητος πειρατής, τὸ δὲ Σκύτη εἶναι χωρίον παράλιον δύο ὥρας ἀπέχον τῆς Νεβόλιανης.

(1) Νάχτι λέξις τουρκ. σημ. μετρητά. Τὸ δὲ πουγγὶ περιεῖχε 500 γρόσια.

(2) Ζητοῦνι=Λαμία.

Digitized by Google

γράφος ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ καὶ ἐρασιτέχνης νὰ ἀποτυπώσῃ διὰ τῆς μηχανῆς του τὰς ὡραίας τοποθεσίας, αἵτινες μοῦ ἐνθυμίζουν τὰ Πυρηναῖα. Ἐὰν ἀπεφάσιζεν ἡ Κυβέρνησις νὰ τελειώσῃ ἐκείνην τὴν ἀπὸ Λαρίσσης εἰς Ἀγυιὰν ὁδὸν καὶ εὑρίσκετο καὶ ἕνας χριστιανὸς νὰ συστήσῃ προχείρως ἓν ὑποφερτὸν ξενοδοχεῖον, θὰ ἤρχοντο ἐδῶ οἱ ξένοι σωρηδὸν ἀντὶ νὰ τρέχουν εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ εἰς ἄλλα μακρυνὰ μέρη. Ἐνταῦθα ἀνὰ πᾶν βῆμα σοῦ παρουσιάζεται νέον ῥωπογράφημα.

Τί μόνον; χρειάζονται πόδες αἰγῶν ἐδῶ καὶ ὄχι ἀνθρώπων, διότι ὁμαλὴ εὐθυτενὴς καὶ ἁμαξιτὴ ὁδὸς τί ἐστιν οἱ κάτοικοι δὲν γνωρίζουσι, καὶ θὰ τὸ μάθωσι μόνον ὅταν ὁ δήμαρχος Ἀγυιᾶς εὐδοκήσῃ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ὁρισθὲν ποσὸν πρὸς κατασκευὴν τῆς ἀπὸ Ἀγυιᾶς εἰς Ρετστάνην.

Πλησίον τοῦ μοναστηρίου τῆς Κοιμήσεως κατοικεῖ ἀπὸ δεκαπενταετίας ἡ Madame Favre Εἶναι ἤδη μεσῆλιξ, εὔχαρις δὲ καὶ περιποιητική, τόσας δὲ ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς τοὺς κατοίκους, ἐλεήμων οὖσα καὶ φιλάνθρωπος, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, ὅτε χρησιμοποιοῦσα τὴν γαλλικὴν αὐτῆς ἐθνικότητα ἔσωσε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν ἀπανθρώπων τυράννων, ὥστε τὸ ὄνομά της φέρεται μετ' ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἀνὰ τὰ στόματα ὅλων.

Ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ σαλόνι της ἐξεπλάγην εὑρεθεὶς ἐντὸς κομψοτάτης παρισιανῆς αἰθούσης, ὅπου οὐδὲν ἐλλείπει τῶν δυναμένων ν' ἀναπαύσωσι τὸ σῶμα καὶ νὰ τέρψωσι τὸ βλέμμα, ὑπάρχει καὶ κλειδοκύμβαλον ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν! Ὡραῖα δὲ εἶναι καὶ τὰ τριαντάφυλλα τοῦ κήπου της καὶ οἱ ἴασμοι καὶ ὁ μικρὸς πήδαξ καὶ οἱ θρίδακες τοὺς ὁποίους καλλιεργεῖ ὁ monsieur Charles, ἰταλὸς τὴν καταγωγὴν ἀλλ' ἕλλην τὴν καρδίαν καὶ τὰ ἤθη, ἀρχαῖος δὲ ὑπάλληλος τοῦ ἀνδρός της· πιστὸς δὲ καὶ ἀφωσιωμένος, ἐξακολουθῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου νὰ διευθύνῃ τὰς ὑποθέσεις καὶ νὰ προστατεύῃ τὰ συμφέροντα τῆς ἀπομονωθείσης χήρας. Ἡ madame Favre ἔχει τόσῳ εὐρύχωρον οἰκίαν, ὥστε θὰ ἔπραττεν ἔργον ἀληθῶς φιλάνθρωπον καὶ φιλόμουσον παρέχουσα τινὰ δωμάτια ὑπ' ἐνοίκιον εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας, ἀλλὰ μὴ τολμῶντας διὰ τὴν ἔλλειψιν καταλύματος, νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν γοητευτικὴν ἐκείνην τοποθεσίαν.

16 Μαΐου. Τῇ ἐννάτῃ πρωϊνῇ ὥρᾳ ἐκινήσαμεν ἀπὸ τῆς Μονῆς ἔφιπποι καὶ μετὰ τριῶν τετάρτων ἀνάβασιν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Νιβόλιανη ἢ ὀρθότερον Νεβόλιανη, ὄνομα σλαβικόν, κατὰ τὸν φίλον Βεζάνον σημαῖνον Οὐρανία. Καὶ ὄντως οὐρανία εἶναι ἡ θέσις τοῦ χωρίου καὶ ἀπερίγραπτος ἡ καλλονὴ τῆς ἐκεῖθεν ἐκτυλισσομένης ἀπόψεως· ἐντεῦθεν μὲν κατάφυτος κοιλάς, ἐκεῖθεν δὲ ἡ θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου μετὰ τῶν αὐλακούντων αὐτὴν ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων.

Κατελύσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναγνώστη Μπακάλη πρώτου παρέδρου καὶ ἐξαδέλφου τοῦ συνοδοιπόρου ἡμῶν Δημητρίου Βατζιᾶ. Ἡ μήτηρ τοῦ οἰκοδεσπότου ἡ μάκω (μάμη), γραῖα μικρόσωμος, λευκή, μὲ τὴν μικράν της καμποῦραν, μὲ τὴν ἀπὸ πανὶ βαθυκύανον κοντὴν αἰσθῆτα καὶ τὸ κονοειδὲς φεσάκι τὸ γύρωθεν περικεκαλυμμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ φέρον προσηρτημένον τὸν ἀναπόσπαστον στρογγύλον ἀργυροῦν δίσκον, τὸν τεπέ, εἶναι ἀεικίνητος καὶ χαριεστάτη· ὅταν ὁμιλῇ νομίζεις ὅτι ἀκούεις τὴν Δέσπω τοῦ Σινάνη. Τὴν ἠρωτήσαμεν πῶς πηγαίνουν τὰ κουκούλια της, διότι καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν τὴν κατ' ἐξοχὴν βομβυκοτρόφον ἄλλο θέμα ὁμιλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους δὲν ὑπάρχει, ὅλαι δὲ αἱ κατοικίαι εἶναι πλήρεις στρωμάτων ἐκ μωρεοφύλλων, καὶ αἱ οἰκογένειαι ἐλλείψει χώρου ἀναγκάζονται νὰ κοιμῶνται εἰς τὴν αὐλὴν τῶν οἰκιῶν των, παραχωροῦσαι θέσιν εἰς τὰ φιλόπονα καὶ πλουτοφόρα ἐκεῖνα ἔντομα.

Καὶ ἡ μάκω ἀπεκρίθη: «Τρανὸ σκλῆκι γέννηκε· ἦταν στὸν πρώτου ὕπνο καὶ ξύπνησαν, μὰ τὰ βάρεσ' ὁ καιρὸς κ' ἔμειναν πίσου»

Εἶναι δὲ πολλοὶ προσεκτικοὶ καὶ δὲν ἐπιτρέπουν οὔτε εἰς τὸν φίλον οὔτε εἰς τὸν γείτονα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἀνατρέφονται οἱ σκώληκες, διότι φοβοῦνται τὴν βασκανίαν καὶ τὰ μαγικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων δεινὴν πεῖραν ἔλαβεν, ὁ γνωστὸς ἡμῖν Σταμάτης Κολακιώτης. Θεωρεῖται δὲ κακεντρεχὴς καὶ φθονερὸς καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ χάριν μὲν ἐπισκέψεως ἐρχόμενος ὁμιλῶν δὲ περὶ ἀσθενείας σκωλήκων.

Ἐνῷ δὲ ἡ μάκω μὲ ἄγρυπνον ὄμμα ἐπιμελεῖται τῶν ὑποτρόφων της, ἡ νύμφη ἀνάπτει τὸν φοῦρνον καὶ ἑτοιμάζει νὰ φουρνίσῃ δεκατέσσαρας ὑπερμεγέθεις ἄρτους, ἐνῷ σμῆνος μικρῶν παίδων ζωηρῶν καὶ σφριγώντων πηδοῦν καὶ τρέχουν μὲ πόδας γυμνοὺς καὶ πρόσωπον ὑπὸ παντοίας ἀκαθαρσίας ἐπικεχρισμένον.

Ἡ ἀρτίως γενομένη ἀπογραφὴ ἀπέδειξεν ἑπτακοσίους πεντήκοντα κατοίκους, ἐνῷ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1881 προσάρτησιν ἦσαν μόλις πεντακόσιοι, ἡ δὲ αὔξησις ἐγένετο οὐδενὸς μετοίκου προστεθέντος. Ἐνταῦθα οὐδεὶς ἀποθνήσκει νέος, γεννῶνται δὲ δίδυμα.

Τί ὡραῖον χωρίον! Τοὺς οἰκίσκους αὐτοῦ, συνεσπαρμένους εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους διαχωρίζει ἀπ' ἀλλήλων δάσος μωρεῶν καὶ παντοδαπῶν ἄλλων δένδρων, ὅπου τὴν στιγμὴν ταύτην κελαδοῦν πλῆθος ἀηδόνων· ὀλίγα δὲ βήματα πρὸς τὰ κάτω εἰς τὸ *μεσοχῶρι* βλέπεις μεγαλοπρεπέστατον πλάτανον ἐνθυμίζοντα τὸν τῆς

Digitized by Google

Κηφισιᾶς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκεῖνος μὲν εἶναι σπανός, οὗτος δὲ δασύφυλλος, καταπράσινος, ἀμφιλαφής, ἀπὸ δὲ παρακειμένης κρήνης χύνεται παταγοῦν ἄφθονον καὶ κρυσταλλῶδες ὕδωρ, ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπουν κατ' ὄναρ οἱ διψαλέοι Ἀθηναῖοι. Περικυκλωμένος εἶναι ὁ γιγάντιος κορμὸς τοῦ πλατάνου ἀπὸ κτιστὸν κάθισμα πλακόστρωτον, ἀντικρὺ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν βουν: κατάφυτα καὶ παρὰ τὴν ρίζαν αὐτοῦ ἀνοίγει βαθεῖα φάραγξ.

Αἱ χωρικαὶ εἶναι μᾶλλον εὐειδεῖς, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ πρόσωπον, διότι τὸ στῆθος αὐτῶν κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ ἀνδρικοῦ, τί ἐστι δὲ στηθόδεσμος οὔτε αἱ Νεβολιαναὶ οὔτε ἄλλη τις Θεσσαλικὴ γυνὴ ἐξ ὅσων εἶδον γινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ πάντη περιττὸς εἶναι. Εἶπον προηγουμένως ὅτι σπανίως ἀποθνήσκουσι νέοι ἐν τῇ ὀρεινῇ ἐκείνῃ χώρᾳ, ἀλλ' ἔτι σπανιώτερον γηράσκουσιν καὶ μάλιστα οἱ ἄνδρες. Ἐκ τῆς κακῆς διαίτης ἢ ἐξ ὑπερβάλλοντος καμάτου ἢ καὶ ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς δηλητηριώδους ἐκείνης ρακῆς, ἣν οἱ Θεσσαλοὶ *σούμα καὶ οὖζον* καλοῦσι, μόλις φθάνουσι τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος. Ἐξ ἄλλου ὅμως νυμφεύονται νεώτατοι αἱ μὲν γυναῖκες περὶ τὸ δέκατον τέταρτον, οἱ δὲ ἄνδρες περὶ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας των ἔτος, καὶ οὕτω ἐκπληροῦται ἐγκαίρως καὶ πλουσιοπαρόχως ὁ κύριος καὶ θεμελιώδης τῆς φύσεως νόμος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ τεραστία τοῦ πληθυσμοῦ αὔξησις.

Περὶ τὴν δευτέραν ὥραν παρετέθη τὸ γεῦμα πρὸ τοῦ παντοπωλείου τοῦ ξενίζοντός μας. Εἰς τὸ μπακάλικο τοῦ Ἀναγνώστη Μπακάλη, μονάκριβον καθ' ὅλον τὸ χωρίον εὑρίσκεις ὅ,τι ἐπιθυμήσῃς, ἐκτὸς κινητοῦ καθίσματος, τοῦθ' ὅπερ ματαίως θὰ ζητήσῃς καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις· ἀντὶ τούτων ὅμως μᾶς προσεφέρθησαν κιβώτια κενὰ πετρελαίου καὶ περόναι κασσιτερωμέναι καὶ καινουργεῖς κωλοκοτρῶναι καί, ὢ τῆς πολυτελείας, καὶ πινάκια μικρά. Ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης παρατίθεται τεψίον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀχνίζον ὀπτὸν ἐρίφιον πλέον ἐντὸς ἀφθόνου ζωμοῦ καὶ ὀρεκτικαὶ σαρδέλλαι καὶ μέλας οἶνος ἐγχώριος. Τοῦ γεύματος συμμετέσχον καί τινες φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἀλλ' ἅπαντες ἄνδρες, διότι γυναῖκες καὶ παιδία δὲν συντρώγουν μετὰ ξένων.

(Ἕπεται συνέχεια) Ν. Θ. Φιλαδελφεύς.

Ὁ μέγας ὁ αἰώνιος περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν εἶνε ὁ καθ' ἑαυτοῦ ἀγών.

*

Ἀφαιροῦμεν τὰ θέλγητρα πάντα ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα δὲν ἀρέσκουσιν ἡμῖν πλέον, ἵνα κοσμήσωμεν ἐκεῖνα ἅτινα ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀποκτήσωμεν.

*

Ὁ ἔρως τὴν σήμερον εἶνε πᾶσα τῆς γυναικὸς ἡ φιλοδοξία. Διὰ τὸν ἄνδρα τοὐναντίον ὁ ἔρως εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρόσκαιρος τῆς φιλοδοξίας ὕπνος.

ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΜΕΝ;

Ὅλαι ἡμῶν αἱ γνώσεις περὶ τῆς ὁράσεως περιωρίζοντο μέχρις ἐσχάτων τῶν χρόνων εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ λειτουργίαν τοῦ ὀργάνου της, τοῦ ὀφθαλμοῦ. Καὶ ἠδυνάμεθα μὲν ἀκριβῶς νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ ἐκ τοῦ προτέρου νὰ ὁρίσωμεν τοὺς φυσικοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ διέπουν τὴν φωτεινὴν ἀκτῖνα, καθὼς καὶ τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἀκολουθεῖ μέχρις οὗ φθάσῃ πρὸ τῆς πύλης τῆς πνευματικῆς ὁράσεως, πρὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς δηλαδὴ χιτῶνος, ἀλλ' ὅλαι ἡμῶν αἱ γνώσεις δὲν ἔφθανον πέραν τοῦ σημείου τούτου.

Ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῷ σκοτεινῷ τοῦ ἐγκεφάλου βυθῷ διετέλει εἰς ἡμᾶς μυστήριον, καθότι παντελῶς ἠγνοοῦμεν τὴν τύχην ἑκάστης φωτεινῆς δονήσεως, ἡ ὁποία μετὰ ταχύτητος ἀστραπῆς ἐβυθίζετο εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ ἐγκεφάλου μας. Καὶ ὁ τολμηρότερος φυσιοδίφης ἠναγκάζετο νὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ ταπεινῶς νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἄγνοιάν του.

Καί τοι ὅμως τὸ φαινόμενον τῆς ὁράσεως περικαλύπτει ἀκόμη βαθὺ μυστήριον, καί τοι μας ὑπενθυμίζει ἀκόμη τὴν γλισχρότητα καὶ ἀτέλειαν τῶν γνώσεών μας, ἐν τούτοις ἠδυνήθημεν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πολλὰ νὰ διδαχθῶμεν περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ὁράσεως.

Τώρα γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν ἔνθα κεῖται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ ὀπτικὸν κέντρον, ἔνθα ἡ μηχανικὴ πρᾶξις, ἡ κίνησις τῆς ὕλης, ἡ μετατόπισις τῶν μορίων κρούει τὴν πύλην τοῦ πνεύματος. Τώρα γνωρίζομεν τὸν τόπον, ὅπου ἡ ψυχή, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἔκφρασις, κάθηται καὶ ἀναμένει τὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας θὰ τῇ φέρῃ περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ ἔξω κόσμου ἡ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμου φερομένη ἀκτὶς τοῦ φωτός. Δυνάμεθα πρὸς τούτοις, ὡς ἐξ ἐνέδρας, νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν ἐργασίαν της, νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν ὑποδέχεται τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, τὴν μέθοδον καθ' ἣν τὰς διανέμει καὶ τὰς ταξιθετεῖ συμφώνως πρὸς τὰς διαφόρους αὐτῆς ἀνάγκας.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας ἡ θέσις, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς κέντρον τῆς ὁράσεως καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν φέρονται ὅλαι αἱ φωτειναὶ δονήσεις, εὑρίσκεται ἐν τῷ λοβῷ τοῦ ὀπισθοκρανίου, καὶ μάλιστα ἐν τῇ φαιᾷ τοῦ ἐγκεφάλου οὐσίᾳ. Ὅλα ὅμως τὰ μόρια τοῦ ψυχοπτικοῦ τούτου κέντρου τοῦ ἐγκεφάλου μας δὲν ἔχουν τὰς αὐτὰς καὶ ἀπαραλλάκτους ἰδιότητας, ἀλλὰ τὰ διάφορα τμήματα του ἔχουν νὰ ἐκτελέσουν καὶ διαφόρους τύπους ὀπτικῆς λειτουργίας.

Digitized by Google

Ἐν γένει διακρίνομεν δύο κυρίους τύπους, τὸν τύπον τῆς *αἰσθήσεως*, καὶ τὸν τύπον τῆς *ἀναμνήσεως*, διακρίνομεν δηλαδὴ ἓν τμῆμα τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται, καὶ ἓν τὸ ὁποῖον ἐνθυμεῖται πᾶν ὅτι τὸ πρῶτον ᾐσθάνθη.

Αὐτὴν τὴν διπλῆν ἐνέργειαν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν καὶ ὡς ἑξῆς : Ἡ φωτεινὴ ἀκτίς, ἡ ὁποία προσβάλλει τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, φέρεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐγκεφάλου ἔνθα κεῖται τὸ ὀπτικὸν κέντρον, ἐδῶ δὲ πίπτει εἰς μέρος ὅπου μεταβάλλεται εἰς αἴσθησιν. Ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε τὸ φῶς ἦν μόνον μία κίνησις τῶν στοιχείων τοῦ αἰθέρος, τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ἤδη τὰ ὀπτικὰ κύτταρα τοῦ κέντρου ἔχουν τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ καθῆκον αὐτὴν τὴν κίνησιν τῶν στοιχείων νὰ παρουσιάσουν πρὸ τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως ὑπὸ τὴν μορφὴν φωτός, χρώματος καὶ σχήματος. Ἐδῶ λοιπὸν κυρίως γίνεται ἡ ὀπτικὴ λειτουργία, ἡ ὅρασις.

Τούτου γενομένου, ἡ ψυχή μας παραδίδει τὴν παρουσιασθεῖσαν αὐτῇ ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἕτερον τμῆμα τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου, τὸ ὁποῖον, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἕδραν τῆς ὀπτικῆς *ἀναμνήσεως*.

Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἐναποθηκεύονται ὅλαι αἱ ὀπτικαὶ ἐντυπώσεις μας. Ἐδῶ ἀποθησαυρίζονται καί, οὕτως εἰπεῖν, καταγράφονται ὑπὸ τῆς ψυχῆς ὅλαι αἱ εἰκόνες, φυλάσσονται δὲ διὰ νὰ χρησιμεύσουν εἰς μελλούσας περιστάσεις καὶ χρείας.

Διὰ τῆς συλλογῆς τῶν ὀπτικῶν τούτων ἀναμνήσεων ἡ ψυχή μας δύναται ταχέως καὶ ἀσφαλῶς ν' ἀναγνωρίσῃ ὅλας τὰς ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι φέρονται αὐτῇ ἀκαταπαύστως ἔξωθεν διὰ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου.

Πᾶσα φωτεινὴ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ἐν τῷ ὀπτικῷ κέντρῳ, δοκιμάζεται ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ αὐτοῦ διαμερίσματι καὶ ἐδῶ συγκρίνεται πρὸς ἄλλας ἐντυπώσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἀποτεθησαυρισμέναι. Ἐὰν ἐν τῷ ὀπτικῷ μας καταστίχῳ ὑπάρχῃ καὶ ἄλλη ἐντύπωσις παρομοία πρὸς τὴν ἄρτι προστεθεῖσαν, τότε ἡ νέα μᾶς εἶνε γνωστὴ καὶ ἡμεῖς γνωρίζομεν τί αὕτη σημαίνει, εἴμεθα μὲ ἄλλους λόγους εἰς θέσιν νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς γνωστὸν ἡμῖν καὶ οἰκεῖον φαινόμενον.

Ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀκρίβεια, μεθ' ἧς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ποιοῦ παντὸς ὅ,τι ἅπαξ ἔχομεν ἰδῆ ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς ὑπάρξεως καὶ ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ ἀναμνηστικοῦ τούτου κέντρου.

Διότι ἐὰν τοῦτο δὲν ὑπῆρχε, πᾶσα νέα ὀπτικὴ ἐντύπωσις θὰ ὑπεβάλλετο ἑκάστοτε καὶ εἰς νέαν ἐξέτασιν περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ποιότητός της. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔχομεν ἤδη ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μας θέσιν, ὅπου ἐναποθηκεύονται ὅλαι αἱ ὀπτικαὶ μας ἐντυπώσεις, ἀφ' οὗ ἔχομεν τὴν ἀνάμνησιν ὅλων ὅσα ἔχομεν ἰδῆ, δὲν εἴμεθα ἠναγκασμένοι ἐκ νέου νὰ ἐξετάζωμεν πᾶσαν νέαν ὀπτικὴν ἐντύπωσιν.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ψυχή μας κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἀποθησαυρίσεως μετέρχεται τακτικήν τινα μέθοδον. Ἔχομεν λόγους νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰς διαφόρους ὀπτικὰς εἰκόνας ταξιθετεῖ καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς ἀναμνηστικῆς ἀποθήκης, συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Αἱ ὅμοιαι τίθενται μετὰ τῶν ὁμοίων, οὐδέποτε δὲ αἱ ἀνόμοιαι μετὰ τῶν ἀνομοίων. Οὕτω π. χ. ἐδῶ μὲν κατατάσσονται αἱ ὀπτικαὶ εἰκόνες τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμμάτων, ἀλλαχοῦ δ' αἱ τῶν προσώπων καὶ σχημάτων, εἰς τρίτον δὲ μέρος αἱ εἰκόνες τῶν τόπων, ὁδῶν, θέσεων κτλ.

Τὸ περίεργον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ ψυχὴ συνειθίζει ἀλλαχοῦ νὰ ταξιθετῇ καὶ τὰς διαφόρους τῶν πραγμάτων τούτων ἰδιότητας. Ὅταν βλέπωμεν ἓν ἄνθος, τὸ ῥόδον π. χ., ἡ ψυχή μας δὲν ἀρκεῖται νὰ κρατήσῃ μόνον τὴν ἐκ τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς καλλονῆς τῶν χρωμάτων του ἐντύπωσιν, ἀλλὰ φροντίζει καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἰδιότητας, τὴν εὐωδίαν του π. χ., νὰ κρατήσῃ εἰς ἰδιαίτερον τοῦ ἐγκεφάλου μας ἀναμνηστικὸν κέντρον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰ γράμματα καὶ τὰς λέξεις· τὸν ἦχον ἑκάστης λέξεως, ἑκάστου φθόγγου ἡ ψυχὴ διατηρεῖ εἰς ἰδιαίτερον καὶ ὡρισμένον μέρος τοῦ ἀναμνηστικοῦ κέντρου.

Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ ἡ ψυχὴ προχείρους ὅλας τὰς ἰδιότητας, τὰς ὁποίας παρετήρησεν ὅτι ἔχει ἓν οἱονδήποτε ἀντικείμενον καὶ τὰς ὁποίας ἔχει ἐναποθηκεύσῃ ἰδιαιτέρως, διὰ νὰ ἠμπορῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀμέσως νὰ σχηματίζῃ μίαν γενικὴν εἰκόνα ὅλων τῶν ἑκασταχοῦ διανενεμημένων ἐντυπώσεών της, ἀπαιτεῖται τὰ διάφορα κέντρα νὰ συγκοινωνοῦν πρὸς ἄλληλα.

Ἀπὸ τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἀναμνηστικῆς ἕδρας του ἄγουσιν ὁδοὶ πρὸς τὰ κέντρα τῆς ἀκοῆς, τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς γεύσεως. Δυνάμει δὲ τῆς συγκοινωνίας ταύτης ἡ ψυχὴ εἶνε εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων μιᾶς ἑκάστης ὀπτικῆς ἐντυπώσεως.

Ὅταν λοιπὸν βλέπωμεν τὸ ῥόδον, ἡ ψυχή μας ἀμέσως ἀποκτᾷ ἰδέαν καὶ περὶ τῆς εὐωδίας του, ἢ ὅταν βλέπωμεν μίαν λέξιν, ἀμέσως ἐνθυμεῖται καὶ τὸν ἦχον ὃν προφερομένη ἔχει ἡ γραπτὴ λέξις.

Ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω περὶ τῶν κατὰ τὴν ὅρασιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μας συμβαινόντων ἀμυδρῶς μόνον δύνανται νὰ διαφωτίσουν τὴν ἐργασίαν τῆς ψυχῆς, διαρκούσης τῆς λειτουργίας τῆς ὁράσεως, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀρκοῦν νὰ ἐξηγήσουν καθαρῶς πολλὰ φαινόμενα, νὰ τὰ καταστήσουν δηλαδὴ εὔληπτα εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Digitized by Google

Ἂς ἀρχίσωμεν μὲ μίαν παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε δύσκολον νὰ κάμῃ ἕκαστος καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι τὸ μνημονικὸν εἶνε διάφορον εἰς τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους Ἄλλος τὸ ἔχει ἀσθενέστερον, ἄλλος δὲ ἰσχυρότερον. Ὑπάρχουν ἄτομα, τὰ ὁποῖα δὲν λησμονοῦν ποτὲ τὰ πρόσωπα ἔστω καὶ ἂν μόνον ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς των τὰ εἶδον. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐν ᾧ λησμονοῦν ταχέως τὰ πρόσωπα, ἐνθυμοῦνται δρόμους, οἰκίας, τοπία. Προσέτι δὲ εἶνε γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν νεότητά μας ἔχομεν τὸ μνημονικὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀνεπτυγμένον, ἐν ᾧ σὺν τῷ γήρατι καὶ αὐτὸ ἐξασθενεῖ καὶ σβέννυται βαθμηδόν. Ὅλα τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐξηγοῦνται πολὺ εὐκόλως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν πᾶν ὅ,τι ἐλέχθη ἀνωτέρω περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡ ψυχὴ ἐν ὡρισμένῃ τοῦ ἐγκεφάλου θέσει ἀποθησαυρίζει τὰς ὀπτικὰς ἐντυπώσεις.

Τὸ ὅτι ὁ μὲν ἐνθυμεῖται εὐκόλως τὰς φυσιογνωμίας, ὁ δὲ τοὺς δρόμους καὶ τὰ τοπία, ὁ τρίτος πᾶν ὅ,τι ἅπαξ καὶ μόνον ἀνέγνωσε, σημαίνει ὅτι αἱ θέσεις ἐκεῖναι τοῦ ἐγκεφάλου ἔνθα ἐναποθηκεύθησαν αἱ ποικίλαι καὶ διάφοροι αὗται ὀπτικαὶ ἀναμνήσεις ἔχουν μίαν ἐξαιρετικῶς ἔντονον καὶ ἰσχυρὰν λειτουργικὴν δύναμιν.

Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸ καλῶς λειτουργεῖν ἐξαιρετικὴ ἱκανότης ἑνὸς κέντρου ἐξηγεῖται εἴτε διὰ τοῦ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τρέφεται ὑπὸ ἀφθόνου αἵματος φερομένου ὑπὸ βριθόντων κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην ἀγγείων, εἴτε διὰ τοῦ ὅτι τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐγκεφαλικὰ κύτταρα ἐκ φύσεως εἶνε πεπροικισμένα διὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ ζωτικότητος.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον αἱ αἰνιγματώδεις ἰδιότητες τοῦ μνημονικοῦ αἴρονται αἴφνης ὑπεράνω τοῦ ὁμιχλώδους ἐδάφους τῆς μεταφυσισικῆς, δὲν μᾶς φαίνονται πλέον μεταφυσικὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἀποκαλύπτονται ἡμῖν φαινόμενα πραγματικά, λαμβάνοντα ὑπόστασιν ἐξ αὐτῆς ἡμῶν τῆς σωματικῆς ἰδιοφυΐας.

Καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ μνημονικοῦ κατὰ τὸ γῆρας δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τῇ βοηθείᾳ ἀνατομικῶν ἐπιχειρημάτων.

Ἡ λειτουργία τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων, τῶν χρησιμευόντων εἰς ἀντίληψιν τῶν ὀπτικῶν, καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν ἀναμνηστικῶν εἰκόνων, εἶνε κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν ζωηρά. Τὰ κύτταρα ταῦτα τρέφονται τότε δαψιλῶς ὑπὸ τοῦ διαρρέοντος αὐτὰ αἵματος. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὐτὴ διαρκεῖ δυστυχῶς μόνον κατὰ τὴν νεότητα, ἀργότερον δὲ ἡ θρέψις γίνεται γλισχροτέρα καὶ ἐλλιπής.

Ἀλλ' ὅταν ἐλαττωθῇ τὸ ζωογόνον καὶ θρεπτικὸν αἷμα, ὑφίσταται καὶ ἡ λειτουργία τῶν κυττάρων ταραχάς. Ἐκτὸς τούτου τὰ κύτταρα τοῦ νεαροῦ τὴν ἡλικίαν ἐγκεφάλου δὲν ἔσχον ἀκόμη καιρὸν νὰ καταφορτωθῶσι μὲ ἀναμνηστικὰς εἰκόνας καὶ διὰ τοῦτο βαθύτερον ἐντυπόνεται εἰς αὐτὰ πᾶσα νέα ἐντύπωσις. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονήσωμεν καὶ τὸ ὅτι ἐν τῇ ταραχῇ τοῦ βίου ὁ ἡλικιωμένος ἀνὴρ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ δεχθῇ διὰ τῶν αἰσθητηρίων του εὐκρινεῖς καὶ καθαράς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀρκεῖται εἰς ἀμυδρὰς καὶ ἐπιπολαίους εἰκόνας. Ὅτι δ' αἱ τοιαῦται ἐντυπώσεις ἀφίνουν εἰς τὰ ἐγκεφαλικὰ κύτταρα ἀμυδράν τινα μόνον καὶ εὐκόλως ἐξαλειφομένην ἀνάμνησιν, ἐννοεῖται οἴκοθεν.

Ἤδη ῥίψωμεν ἓν βλέμμα καὶ εἰς τὰ αἰνιγματώδη ἐκεῖνα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα εἶνε γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα ὀπτασίαι, παρακρούσεις κλπ. Ἐν ταῖς παραδόσεσιν ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων εὑρίσκομεν ἀναφερόμενα ὄντα καὶ πλάσματα, μὴ ἀνήκοντα εἰς τὸν ἐπὶ γῆς τοῦτον κόσμον. Ὅλων τῶν θρησκευμάτων οἱ ἱδρυταὶ διισχυρίζοντο, ὅτι συνεκοινώνουν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ἔβλεπον τοὺς ἀγγέλους κόσμων ὑπεργηΐνων καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη πολλοὶ ἄνθρωποι, ἄλλως νηφάλιοι καὶ πεζότατοι, διατείνονται μετὰ σοβαρότητος ὅτι εἶδον ὑπερφυσικὰ φαινόμενα. Ἡ ὅρασις φασμάτων ἔσχεν ὀπαδοὺς καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, ὁ δὲ ἡμέτερος αἰών, καίπερ ἀποκαλούμενος αἰὼν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν ἀπηλλάγη ἀκόμη τῆς πίστεως εἰς τὰ φάσματα.

Καὶ ἐπὶ τέλους, ἐὰν ἐξετάσωμεν ὀλίγον βαθύτερον τὸ πρᾶγμα, θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν ἔχομεν οὔτε λόγον οὔτε δίκαιον ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ὕπαρξιν τῶν φαινομένων τούτων.

Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶδον ὀπτασίας, ἰσχυριζόμενοι τοῦτο, ἔχουν δίκαιον, σφάλλουν ὅμως μεγάλως μετατοπίζοντες τὰς ὀπτασίας ταύτας ἔξω αὐτῶν, εἰς τὸν περὶ ἡμᾶς πραγματικὸν κόσμον.

Ἐν τῷ πραγματικῷ τούτῳ κόσμῳ τὰ ὑπερφυσικὰ φαινόμενα εἶνε ἀνύπαρκτα καὶ ἀνεύρετα. Ποῦ ὅμως εὑρίσκονται;

Εὑρίσκονται ἐντὸς ἡμῶν αὐτῶν, ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ μας.

Καὶ τοῦτο γίνεται ὡς ἑξῆς:

Συνήθως τὰ ἀναμνηστικὰ κέντρα ὅλων τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἴδῃ ἢ ἔχομεν ἀκούσῃ, ἔχομεν γευθῇ ἢ ἔχομεν ὀσφρανθῇ κτλ., ἐρεθίζονται διὰ τῆς ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ὀργάνων ἐντυπώσεως. Συμβαίνει ὅμως ἐνίοτε ἀναμνηστικόν τι κέντρον, τὸ ὀπτικὸν π. χ., νὰ ἐρεθισθῇ οὐχὶ ἐκ τῆς περιφερείας, δηλαδὴ οὐχὶ

Digitized by Google

διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἀμέσως ἐξ αὐτοῦ τοῦ κέντρου (1).

Οὕτω βλέπομεν πολλοὺς βαρέως ἀσθενοῦντας νὰ παραληρῶσι καὶ νὰ φαντασιοπληκτῶσι· βλέπουν περὶ τὴν κλίνην των πρόσωπα, συνδιαλέγονται μετ' αὐτῶν ὡσὰν τὰ πρόσωπα ταῦτα πράγματι νὰ ἦσαν παρόντα.

Τὰ παραληρήματα ταῦτα γεννῶνται κυρίως ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, οὗτος δὲ ὁ ἐρεθισμός, νοσηρὸς ὤν, ἐρεθίζει καὶ τ' ἀναμνηστικὰ κέντρα εἰς τρόπον ὥστε νὰ νομίζουν οἱ ἀσθενεῖς, ὅτι ὁ ἐρεθισμὸς οὗτος συνέβη διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, τοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ ὠτός, τῆς ῥινὸς ἢ τῆς γλώσσης.

Παραδεχόμενοι δὲ ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς των προεκάλεσε τὸν ἐρεθισμὸν τοῦτον τοῦ ἀναμνηστικοῦ κέντρου, πιστεύουν ὅτι βλέπουν πραγματικῶς. Κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἀπαράλλακτον τρόπον παράγονται καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ φαινόμενα. Πάντοτε ἡ αἰτία αὐτῶν ἔγκειται εἰς τὸν ἰσχυρόν, οὐχὶ ὅμως διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ προκαλούμενον ἐρεθισμὸν τοῦ κέντρου τῆς ὀπτικῆς ἀναμνήσεως.

Εἶνε λοιπὸν φυσικὸν καὶ ἄνθρωπός τις, ἄλλως νήφων καὶ παντελῶς ἀπηλλαγμένος προλήψεων, νὰ ἴδῃ ὀπτασίαν· μετὰ πεποιθήσεως δύναται νὰ μᾶς διηγηθῇ, ὅτι πράγματι εἶδε τὸ φαινόμενον. Αὐτὸ εἶνε ὀρθότατον καὶ δὲν ἐπιδέχεται καμμίαν ἀντίρρησιν. Ἀλλ' ἡ πλάνη ἀρχίζει ἅμα ὡς θεωρήσωμεν τὸ φαινόμενον ὡς ἔχον οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, ἅμα ὡς νομίσωμεν αὐτὸ ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ χώρῳ. Ὑπάρχει, ναί· ἀλλ' ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ μικρῷ καὶ περιωρισμένῳ κέντρῳ τῆς ὀπτικῆς ἡμῶν ἀναμνήσεως, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐκεῖ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς μας, ἐν τῷ ὀπισθοκρανίῳ λοβῷ τοῦ ἐγκεφάλου. Μετατίθεται δὲ εἰς τὸν χῶρον, διότι εἴμεθα συνειθισμένοι πᾶσαν ἐν γένει αἰσθητικὴν ἐντύπωσιν νὰ θεωρῶμεν ἔξω ἡμῶν ὑπάρχουσαν καὶ οὐχὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς.

Θ' ἀπορήσωσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται καὶ μὲ ἀμφιβολίαν θὰ κινήσουν τὴν κεφαλήν των, ὅταν τοὺς διαβεβαιώσωμεν, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν βλέπει τοιαύτας ὀπτασίας καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται μόνον εἰς τὸ ὅτι τὰ ἀνύπαρκτα ταῦτα ἀντικείμενα βλέπομεν ὄχι ὅταν ἤμεθα ἔξυπνοι, ἀλλὰ μόνον ὅταν κοιμώμεθα ἢ ὅταν νυστάζωμεν.

Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ὄνειρα δὲν εἶνε ἄλλο τι, παρὰ μία ἐξηρεθισμένη κατάστασις τῶν διαφόρων ἡμῶν αἰσθητικῶν ἀναμνήσεων. Τὴν μέσην θέσιν μεταξὺ ὀνείρων καὶ ὀπτασιῶν καταλαμβάνουν τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μᾶς παρουσιάζονται ὁσάκις μέλλομεν νὰ παραδοθῶμεν εἰς ὕπνον βαθύν.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἔκαμον ὁ ἴδιος ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου.

Ὅταν εὑρίσκωμαι εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, καθ' ἣν καίπερ ὑπὸ τοῦ ὕπνου καταληφθείς, δὲν ἔχασα ἀκόμη τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπάρξεώς μου, βλέπω πολλάκις νὰ ἀναδύωσιν αἴφνης ἔμπροσθέν μου φασματώδεις μορφαί. Δύναμαι νὰ διακρίνω τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου, τὸ στόμα, τὴν ῥῖνα, τὰς παρειάς, πρὸ πάντων δὲ διακρίνω εὐκρινῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν ὑποστηρίζει τὴν ἀνωτέρω δοθεῖσαν ἐξήγησιν περὶ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ὅλα τὰ φαινόμενα, ἔστω καὶ ἂν παρουσιάζωνται ἡμῖν ὅταν ἤμεθα ἔξυπνοι, ἢ ὅταν κοιμώμεθα, ἢ ὅταν νυστάζωμεν, παράγονται ὅλα ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου.

Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὀφθαλμιατροῦ, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μετέρχομαι μὲ ἀναγκάζει νὰ ἐξετάζω τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ εἰς αὐτοὺς πρὸ πάντων νὰ προσέχω ὁσάκις ἐν οἱονδήποτε πρόσωπον παρουσιάζεται ἔμπροσθέν μου.

Εἰς τὰ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μου λοιπὸν ἐνυπάρχοντα ἀναμνηστικὰ κέντρα οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε λίαν βαθέως ἐντετυπωμένοι, ἐὰν δ' ἐρεθισθῇ ποτε τὸ κέντρον καὶ λάβω ἐγὼ συνείδησιν τοιαύτης τινὸς ἀναμνηστικῆς εἰκόνος, τῆς εἰκόνος ταύτης, ἤ, κάλλιον εἰπεῖν, τοῦ φαινομένου τούτου θὰ φανῶσι πρὸ ἐμοῦ μετὰ μείζονος εὐκρινείας καὶ ζωηρότητος οἱ ὀφθαλμοί.

Μέχρι τοῦδε ὡμιλήσαμεν περὶ τῆς καταστάσεως ἐκείνης, καθ' ἣν παρίστανται πρὸ ἡμῶν ἀπατηλαὶ εἰκόνες, παραχθεῖσαι ἐκ τοῦ ὑπερμέτρου ἐρεθισμοῦ τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου. Δύναται ὅμως νὰ συμβῇ καὶ τὸ ἐναντίον.

Τὸ κέντρον τῆς ὀπτικῆς ἀναμνήσεως δύναται νὰ παύσῃ λειτουργοῦν καὶ ἐργαζόμενον, τότε δὲ γεννῶνται τὰ θαυμασιώτατα τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἠρχίσαμεν πράγματι νὰ ἐννοῶμεν μόλις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους.

Ἐὰν λείψῃ ἡ ἐνέργεια τοῦ κέντρου τῆς ὀπτικῆς ἀναμνήσεως, χάνομεν καθ' ὁλοκληρίαν πᾶσαν ἔννοιαν καὶ κρίσιν περὶ παντὸς ὅ,τι ἔχομεν ἴδῃ. Οἱ τοιοῦτοι ἀσθενεῖς δὲν εἶνε τυφλοί· ἀπ' ἐναντίας μάλιστα βλέπουν πολὺ καλά, πλὴν δὲν ἔχουν καμμίαν ἰδέαν περὶ τοῦ τί κυρίως βλέπουν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ παραστάσεις τῶν ὑπνωτιστῶν μοὶ παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπον μέν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον τί ἔβλεπον. Εἶδον ἀνθρώπους ὑπνωτιζομένους, οἵτινες ἐδάγκανον σάπωνα, τὸν ὁποῖον τοῖς ἐνεχείριζεν ὁ ὑπνωτιστὴς διαβεβαιῶν αὐτούς, ὅτι ὁ σάπων ἦτο μῆλον. Εἶδον ἄλλους

(1) Πρβλ. Ὁ *ἐγκέφαλος καὶ τὰ ὄνειρα* ὑπὸ Θ. Χ. Φλωρᾶ. Ἐπιφυλλὶς τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 13 Ἰανουαρίου 1883 φύλλου τῆς τεργεσταίας *Κλειοῦς*.

Digitized by Google

σύροντας ῥάβδον ὑπὸ τὰ σκέλη καὶ περιερχομένους τὸ δωμάτιον, ἔχοντας δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ὑπνωτιστοῦ δοθεῖσα αὐτοῖς ῥάβδος ἦν ἵππος καὶ αὐτοὶ οἱ ἀναβάται αὐτοῦ.

Ὅ,τι ἐδῶ παρουσιάζεται εἰς τὸ δωμάτιον ὡς διασκεδαστικὸν θέαμα τὸ βλέπει ὁ ἰατρὸς συχνάκις παρὰ τοῖς πελάταις του.

Ἐσχάτως ἐνοσήλευσα κύριον, ὁ ὁποῖος ἔσχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐνθυμῆται πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἴδῃ ἅπαξ. Ἡ διαγωγή του πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν οἰκείους ἦν λίαν περίεργος· ἐὰν συνήντα τὴν γυναῖκά του π. χ. καθ' ὁδὸν ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ, δὲν προσεῖχε καθόλου εἰς αὐτήν, οὔτε τὴν ἀνεγνώριζε καν ὡς τὴν γυναῖκα του. Μόνον δὲ ὅταν αὕτη τῷ ὡμίλει, ὅταν ἤκουε τὴν φωνήν της καὶ ὁ ἦχος αὐτῆς ἠρέθιζε τὸ ὑγιὲς κέντρον τῆς ἀκουστικῆς ἀναμνήσεως, τότε ἐνεθυμεῖτο ὁ ἀτυχὴς οὗτος ἄνθρωπος, ὅτι εὑρίσκετο πλησίον τῆς γυναικός του.

(Κατὰ τὸν καθηγητὴν H. Magnus)

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Η ΑΔΟΞΟΣ ΔΟΞΑ

– ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ –

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀκόμη ἡλικίας, λέξεις τινὲς ἐνεχαράχθησαν τόσῳ βαθέως εἰς τὴν μνήμην μου, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νά τας ἀκούσω σήμερον ἢ νά τας ἐνθυμηθῶ ἄνευ μυχίας τινὸς καὶ τρυφερᾶς συγκινήσεως. Εἶνε δὲ αὗται πρὸ πάντων ᾄσματα δι' ὧν μ' ἀπεκοίμιζεν ἡ τροφὸς καὶ ἡ μήτηρ, κείμενα ἐκ τῶν πρώτων μου βιβλίων, ὀνόματα χωρῶν, ὧν μ' ἐμάγευσαν αἱ περιγραφαί, καὶ ἄλλαι τινὲς λέξεις ἀδιάφοροι μέν, πλὴν μετὰ ζωηρῶν ἀναμνήσεων συνδεδεμέναι.

Δέν τας ἀναγράφω ἐνταῦθα, διότι δὲν θά τας αἰσθανθῇ ἐπίσης ὁ ἀναγνώστης. Ἔπρεπε νὰ γνωρίζω εἰς ἀντιπαραβολὴν τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι συγκινοῦσι καὶ αὐτόν· διότι παρὰ πᾶσιν, εἷς μόνος ἦχος, ὅπως μία ὀσμή, ὅπως μία ὄψις, δύναται πολλάκις ν' ἀναπαραστήσῃ σειρὰν παρῳχημένων σκηνῶν, τεθαμμένων αἰσθημάτων καὶ σκέψεων. Ἀλλ' ἐγὼ αἰσθάνομαι μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἓξ γαλλικὰς λέξεις, τὰς ὁποίας χαράσσω ἤδη μ' ἕνα παλμὸν τῆς καρδίας μου:

Aux grands hommes la Patrie reconnaissante.

Ὁλόκληρος συγκινητικὴ ἐποποιΐα, ποίημα τρυφερόν, λόγος ἐνθουσιώδης εἶνε δι' ἐμὲ τὸ ἁπλοῦν ἀλλ' ἰσχυρὸν γόητρον, τὸ ὁποῖον μοὶ προξενοῦσιν. Εἰς τὴν συχνήν των ἀνάμνησιν παρελαύνουσιν εὐθὺς ἐνώπιόν μου ὅσαι συμπτώσεις καὶ περιστάσεις θαυμασταί, ὅσαι σκηναὶ παράδοξοι, ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἀκόμη νεότητος, προσέδωκαν τοιαύτην ἰσχὺν εἰς τὰς ξένας ταύτας λέξεις. Καὶ νομίζω ὅτι, ἐὰν διηγηθῶ σήμερον τὴν ἱστορίαν των, θ' ἀπαλλαχθῶ τῆς συχνῆς ἀναμνήσεώς των καὶ τῆς ψυχοβόρου ῥέμβης, εἰς τὴν ὁποίαν πολλάκις μὲ ῥίπτουσιν.

* * *

Ἤμην ὀκταετής, ὅτε κατῴκει πλησίον μας πτωχὴ ἀλλ' ἔντιμος οἰκογένεια, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἠγάπων νὰ συχνάζω. Ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας, δὲν με εἵλκυεν ἐκεῖ τόσον ἡ κόρη τοῦ οἴκου, συμπαθὴς ὠχρόλευκος νεᾶνις, πρὸς τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐξεδηλώθη ὁ πρῶτός μου ἔρως,—ὅσον ἡ εὐάρεστος συναναστροφὴ τῆς μάμμης, μητρὸς τῆς οἰκοδεσποίνης, γραίας ἤδη ἑξηκοντούτιδος, ἀλλ' ἐκ τῶν ζωηρῶν ἐκείνων καὶ τόσον ἀγαπητῶν. Δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ τὴν ἰσχυρὰν συμπάθειαν, ἥτις συχνότατα συνδέει τοὺς γέροντας μετὰ τῶν παιδίων· ἀλλ' ἔκτακτος θὰ ἦτο ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἥτις μὲ διηγήσεις μόνον καὶ μὲ συμβουλάς, σπανιώτατα δὲ μὲ γλυκίσματα καὶ μὲ ὀπώρας, μ' ἐσαγήνευεν ὥστε νά την προτιμῶ πάσης ἄλλης διασκεδάσεως. Πῶς ἠγάπων νὰ συσπειρῶμαι παρὰ τὰ γόνατά της, νὰ κρατῶ τὴν λευκήν της, παχουλὴν χεῖρα, καὶ ν' ἀκούω τὴν γλυκεῖάν της, μεταλλικὴν φωνήν, καὶ ὅταν ὁ ἄνεμος συνέστρεφεν ἔξω τὴν βροχήν, καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἐτόξευε τὰς φλογεράς του ἀκτῖνας. Ἀκόμη νομίζω ὅτι βλέπω ἐνώπιόν μου τοὺς γλαυκούς της ὀφθαλμοὺς τοὺς ἐκφραστικούς, τὴν πολιὰν ἀλλὰ πλουσίαν της κόμην, τὴν σεμνὴν μέλαιναν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν κιτρίνην ταμβακοθήκην...

Μοὶ ἀπηγόρευσαν νά την βλέπω, ὅταν ἠσθένησε βαρέως. Μίαν πρωΐαν τοῦ θέρους πολὺ ἐσπευσμένοι μὲ ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἔμεινα ἐπί τινας ἡμέρας... Ἐπὶ πολὺν χρόνον μοὶ ἀπέκρυπτον οὕτω τὴν συμφοράν, ἥτις μ' ἀπεστέρει τῆς γηραιᾶς μου φίλης· ἀλλ' ἐπὶ τέλους καμφθέντες εἰς τὰς παρακλήσεις μου, μοὶ ἔδωκαν νὰ ἐννοήσω ὅτι ἡ μάμμη ἐκοιμᾶτο πρὸ πολλοῦ ὕπνον αἰώνιον, ὑπὸ τὸ χῶμα τοῦ νεκροταφείου...

* * *

Διέτρεχον τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν εὐκόλως λησμονοῦνται αἱ συμφοραί.

Ἡμέραν τινὰ γλυκεῖαν τῆς ἀνοίξεως, ἐξῆλθον εἰς τὸν συνήθη περίπατον μετὰ τῆς Μαρίας, στυγνῆς τινος γεροντοκόρης, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ὁποίας μὲ εἶχον ἐμπιστευθῆ οἱ γονεῖς μου. Μοὶ ἤρεσκε πολὺ ἡ ὡραία ἐξοχικὴ ὁδὸς τοῦ νεκροταφείου, καὶ συχνάκις ἐδῶ ἐκάμναμεν περίπατον. Αὐτὴν ἐτράπημεν καὶ σήμερον, μετ' ὀλίγον δ' εὑρέθημεν πρὸ τῆς κιγκλιδωτῆς θύρας τοῦ κήπου τῶν νεκρῶν. Εἰσήλθομεν.

Τὰ λευκὰ μνημεῖα τῶν πλουσίων καὶ οἱ μέλανες σταυροὶ τῶν πτωχῶν ἀνέκυπτον συμπεφυρμένα μέσῳ ἀφθόνου πρασιᾶς, τὴν ὁποίαν ἡ ἄνοιξις εἶχε στολίσει διὰ πολυχρόων ἀνθέων. Ὁ

Digitized by Google

ἥλιος ἔδυε· τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν πέριξ τῶν κυπαρίσσων.

Ἠκολούθησα κατὰ τὸ σύνηθες τὴν δίοδον, ἥτις ἦγε πρὸς τὸ μνημεῖον τῆς ἀδελφῆς μου, μικρᾶς ἀποθανούσης καὶ τεθαμμένης ἐκεῖ ἀπὸ πέντε ἐτῶν. Ἔβλεπον ἐνίοτε τὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου ἐρχομένους καὶ κλαίοντας πρὸ τῆς μικρᾶς ἐκείνης στήλης, φρασσομένης ὑπὸ κιγκλίδων, ἐφ' ἧς ἔστιλβον χρυσᾶ γράμματα· ἀλλ' ἐξομολογοῦμαι ὅτι δὲν ἐνόουν καλὰ τί συμβαίνει. Καὶ ἐὰν εἰσερχόμενος εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἐμιμούμην καὶ ἐγὼ τοὺς γονεῖς μου, ἐπλησίαζον τὸν τάφον ὄχι τόσῳ διὰ νὰ κλαύσω, ὅσῳ διὰ νὰ θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν τὸν μικρὸν ἄγγελον, τὸν εἰκονιζόμενον ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, καὶ νὰ συλλαβίσω τὴν χρυσῆν ἐπιγραφήν:

Εἰσῆλθεν, ἔκλαυσε—καὶ ἰδοὺ ἡ ζωή της.
Ἔκλαυσεν, ἐξῆλθε—καὶ ἰδοὺ ὁ θάνατός της.

Πολλάκις ἐκεῖ παρὰ τὸ μνῆμα ἔτρεχον, ἔπαιζον, ἔδρεπον ἄνθη καὶ ᾖδον φαιδρὸς μετὰ τῶν πτηνῶν.

Ἔμεινα ἐπ' ὀλίγον ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ φραγμοῦ καὶ κατόπιν, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς Μαρίας, ἤρχισα νὰ πλανῶμαι ἀπὸ τάφου εἰς τάφον. Ἐν τῇ ἀσκόπῳ ταύτῃ περιπλανήσει εὑρέθην αἴφνης ἐνώπιον ἐπιμήκους σωρείας χώματος, παρὰ τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας ἦτο ἐμπεπηγμένος μέλας ξύλινος σταυρός. Ἦτο καινουργὴς καὶ κομψότερος τῶν ἄλλων, διὰ τοῦτο ἴσως κατεδέχθην νὰ κύψω πρὸ τῶν λευκῶν του γραμμάτων. Θεέ μου! τί ᾐσθάνθην ὅταν ἀνέγνωσα τὸ ὄνομα τῆς γηραιᾶς μου φίλης, τῆς πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀποθανούσης... Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸν πενιχρόν, τὸν ἀπαίσιον τάφον. Δύο ἀνθοδέσμαι ἔκειντο ἐπ' αὐτοῦ μεμαραμέναι· ὀλίγοι ἄνθρακες ἐσβεσμένοι, ἀποτεφρωμένοι ἐντὸς πηλίνου δοχείου... πορφυροῦν κάλυμμα ἐπέρριπτον ἐπὶ τοῦ ξηροῦ χώματος... αἱ ὕσταται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Τὸ αἴσθημα τῆς λύπης, τὸ ὁποῖον εἰσεχώρησε βαθύτατα εἰς τὴν καρδίαν μου προὐκάλεσεν ὄχι τόσον ὁ θάνατος, ὅσον ἡ πτωχεία καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ μνήματος ἐκείνου. Συνεχέετο ἐκεῖ μέσῳ χιλίων ἄλλων καὶ δὲν τὸ διέκρινεν οὐδὲ πλὰξ ἐπιτύμβιος, οὐδὲ κυπάρισσος νεκρώσιμος...

Καὶ εἶπον πλήρης ἀπορίας: Διατί νὰ μὴ ἐγείρεται στήλη μαρμάρινος, δεικνύουσα τὸν τόπον, ἔνθα ἐτάφη ἡ πτωχή μου φίλη; διατί νὰ μὴ ἀναγράφωσι τὰς ἀρετάς της, περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλουν ἀκόμη συγκεκινημένοι ὅλοι οἱ γνωρίσαντες αὐτήν; διατί νὰ μὴ φυτεύσωσι κυπαρίσσους καὶ ἰτέας καὶ νὰ σκιάσωσι τὸν τάφον, τοῦ ὁποίου τὸ χῶμα τὸ γυμνὸν καταφλογίζει τώρα ὁ ἥλιος; Πόσον ὡραῖον ἦτο τὸ μνημεῖον τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ πόσον ὡραιότερα ἀκόμη τῶν πλουσίων τὰ μνήματα, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι προτομαὶ καὶ ἀγάλματα! Παρ' αὐτοῖς ἡ λύπη ἀποδιώκεται καὶ τὰ δάκρυα ξηραίνονται. Ἆρά γε δὲν ἠδύνατο νὰ ἦνε τοιοῦτο καὶ τὸ μνῆμα τῆς φίλης μου, νὰ γελῶ καὶ νὰ παίζω ἐπ' αὐτοῦ, ὅπως ἐπὶ τοῦ μνήματος τῆς ἀδελφῆς μου;

Ἀλλ' ἦτο πτωχὴ καὶ ἄσημος. Καὶ τὰ μνήματα τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσήμων δὲν διακρίνει φεῦ! ἢ χώματος σωρὸς καὶ σταυρὸς ἐκ ξύλου μέλας!...

* *
*

Ἐλαφρὰ ἀδιαθεσία ἐκώλυε τὴν μητέρα μου νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς. Ἡ λύπη μου ἦτο μεγάλη· διότι μόνον τὴν Κυριακὴν ἠδυνάμην ν' ἀποσείσω εὐχαρίστως τὸν ὀχληρὸν ζυγὸν τῆς Μαρίας, τῆς καθημερινῆς συνόδου μου, καὶ νὰ ἐξέλθω μετὰ τῆς μητρός μου, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ὁποίας ἐβάδιζον ἀξιοπρεπής, ὡς μικρὸς κύριος, χαιρετῶν μεθ' ἱπποτικῆς ὑπερφροσύνης. Τὴν Κυριακὴν ἐκείνην τί θὰ ἐγινόμην; Πάλιν μὲ τὴν Μαρίαν, τὴν στυγνὴν γεροντοκόρην;

Ὁ πατήρ μου ἐνόησε, φαίνεται, τοὺς ἀνησύχους διαλογισμούς μου, καὶ θέλων ν' ἀναπληρώσῃ τῆς μητρὸς τὴν στέρησιν, δι' ὅσην ἐπιμέλειαν καὶ τάξιν ἔδειξα διαρκούσης τῆς ἑβδομάδος, μὲ παρέλαβε μαζί του εἰς τὸν περίπατον. Ἐξήλθομεν ἐν χαρᾷ.

Καθ' ὁδὸν ἐκράτουν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν πατέρα μου καὶ τὸν ἠκολούθουν ἐν σιγῇ, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι διευθυνόμεθα πρὸς τὴν Πλατεῖαν, ἔνθα ἀνέμελπεν ἡ μουσική. Ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην διασταύρωσιν ὁ πατήρ μου ἀντὶ νὰ λάβῃ τὴν πρὸς τὴν Πλατεῖαν ἄγουσαν, ἐτράπη τὴν ἀντίθετον.

« Γιὰ ποῦ; » Τὸν ἠρώτησα ἔκπληκτος· « δὲν πᾶμε 'ς τὴ μουσική;

— Κατόπιν· ἔλα πρῶτα ἕως ἐδῶ, ποῦ ἔχω μίαν ἐργασίαν ».

Τῷ ὄντι ἐπείγουσα ἐργασία θὰ ἐκάλει τὸν πατέρα μου τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν ἀπόκεντρον ταύτην συνοικίαν, τὴν ὁποίαν πρώτην φορὰν ἔβλεπον. Αἱ ὁδοὶ τὰς ὁποίας διηρχόμεθα ἦσαν σκολιαὶ καὶ ἔρημοι· ποῦ καὶ ποῦ γυναῖκες ἐφαίνοντο εἰς τὰ παράθυρα, καὶ εἰς μίαν γωνίαν ἑσμὸς παιδίων ἔπαιζον γελῶντα καὶ ἔκαιον πυραύλους καὶ πυροκρόταλα.

Προχωροῦντες εὑρέθημεν εἰς μικρὰν τριγωνοειδῆ πλατεῖαν, ὅπου ἅμαξαί τινες ἀπεζευγμέναι τοὺς ἵππους, ἐστάθμευον πρὸ μεγάλης καὶ ὡραίας οἰκίας. Ὀλίγα παιδία περιεκύκλουν φαιδρῶς ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀνέκρουε διὰ στροφάλου ἓν ὄργανον βραγχνόν, καὶ προσεκάλει τοὺς ἀραιοὺς διαβάτας νὰ ἴδωσι τὰ θαυμάσια τοῦ κόσμου ὑπὸ τοὺς φακοὺς τοῦ πανοράματός του. Ἡ αὐταπάρνησις καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ αν-

Digitized by Google

θρώπου ἦσαν ἄξια κρείττονος τύχης. Ἦτο γαργαλιστικὴ ἡ πρόσκλησίς του, μὲ τὴν θέρμην καὶ μὲ τὰς ὑποσχέσεις δι' ὧν τὴν συνώδευε· παρέκειτο δ' ἐκεῖ ἐπὶ τρίποδος προκλητικὸν πολύχρωμον κιβώτιον, ἐν σχήματι οἰκίας μὲ παράθυρα καὶ ἐξώστας, πλῆρες ἐζωγραφημένων πόλεων καὶ μαχῶν καὶ ναυμαχιῶν, τὰς ὁποίας βλέπουν μετ' ἐκπλήξεως τὰ παιδία μεγεθυνομένας διὰ τῶν φακῶν τῆς προσθίας πλευρᾶς.

«Ὁρίστε, κύριοι, εἰς τὸ πανόραμα!» ἐφώνησεν ὁ ἄνθρωπος, μόλις μᾶς εἶδε.

«Πατέρα, νὰ ἰδῶ!» ἐψιθύρισα ἐγὼ παρακλητικῶς, διότι ἐκεντήθη πολὺ ἡ παιδική μου περιεργία.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἠρνήθη. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ψυχαγωγία τὴν ὁποίαν τῷ ἐζήτουν, ἦτο ἀπόλαυσις δι' ἀγυιόπαιδας μᾶλλον· πλὴν ὁ τόπος ἦτο ἔρημος, ἂν δὲ καὶ ἐγὼ ὁ ἔχων προώρους ἀξιώσεις, ἔβλεπον ἀντὶ δεκαλέπτου ὅσα θαυμάσια ἐπηγγέλλετο ὁ ἔχων τὸ πανόραμα, ἡ ὡς μικροῦ κυρίου ὑπόληψίς μου ἐδῶ βεβαίως δὲν θὰ ἐκινδύνευεν . . .

* * *

Ὁ ἄνθρωπος ἐξεπωμάτισε τὸν φακὸν καὶ τὸν ἐκαθάρισε. Πῶς ἐζήλευσαν τὰ πτωχὰ παιδία τὴν εὐτυχίαν μου, ὅταν ἐτοποθετήθην ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἀναβάθρου καὶ προσήλωσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς ὑάλου. Δὲν ἐγνώριζον ἀκριβῶς περὶ τίνος πρόκειται, καὶ ἔσπευδον μετ' ἀγωνιώδους περιεργίας. Ὁ ἄνθρωπος ἔστρεφε μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ὄργανόν του, πληροῦν τὴν μικρὰν πλατεῖαν διακεκομμένου τινὸς στροβίλου, καὶ μὲ τὴν ἄλλην ἔσυρεν ἀλληλοδιαδόχως τὰ σχοινία, δι' ὧν ἤλλαζον αἱ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου εἰκόνες. Ὁ πατὴρ ἵστατο ἐκεῖ που περιμένων.

«Ἐδῶ βλέπετε τὴν μεγάλην ναυμαχίαν τῆς Ναύπακτος, ποῦ ἔγεινε στοὺς 1840 πρὸ Χριστοῦ . . .»

Καὶ ἔβλεπον θάλασσαν εὐρύχωρον, πλοῖα μικρὰ μετὰ μεγάλων, καπνοὺς καὶ φλόγας, στρατιώτας καὶ σημαίας . . .

«Ἐδῶ βλέπετε τὰς Ἀθήνας, τὴν πρωτεύουσαν . . .»

Καὶ ἔβλεπον τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, τὰ Ἀνάκτορα, τὴν Ἀκρόπολιν, τοὺς λόφους καὶ τὰ βουνὰ τῆς ἰοστεφάνου πρωτευούσης. Ἡ ἐντύπωσίς μου ὑπῆρξε ζωηρά· ὅταν βραδύτερον ἔβλεπον μακρόθεν τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸ πρῶτον βλέμμα ἐνεθυμήθην τὴν χαρτίνην πόλιν τοῦ πανοράματος.

Οὕτως εἶδον ἀλλεπαλλήλως τὴν Νεάπολιν φωταγωγημένην, τὴν ἔκρηξιν τοῦ Οὐεσουβίου, τὸν πόλεμον τῆς Κριμαίας, τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τὰς εἰκόνας ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ φακὸς καὶ ἡ φαντασία μου ἔδιδον διαστάσεις φυσικάς, δὲν ἔβλεπον μετὰ πολλῆς ἐναργείας. Σκιὰ ἐφέρετο ἐπ' αὐτῶν, καὶ μετὰ κόπου ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τὰ συγκεχυμένα ἀντικείμενα, μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχῶν καὶ τῶν ἐκρήξεων. Καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Νεαπόλεως φωταγωγημένης ἐχέετο νὺξ μελανή· καὶ ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν γλαυκὸς ἀλλὰ βαθὺς ὁρίζων ἐφήπτετο τῶν κύκλῳ βουνῶν. Κατήφεια, ἡμίφως, μελαγχολία. Ἀλλὰ τὰ πάντα μετεβλήθησαν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔσυρεν ἓν ἄλλο σχοινίον καὶ μοὶ εἶπε μετὰ τοῦ συνήθους στόμφου:

«Ἐδῶ βλέπετε τὸ Πάνθεον, μιὰ μεγάλη ἐκκλησία στὸ Παρίσι, ποῦ εἶνε μέσα θαμμένοι ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου....»

Ἤδη μετήλλαξε σκοπὸν καὶ τὸ ὄργανον, ἀναδίδον γοργοὺς ἤχους ἐμβατηρίου. Διέστειλα μετ' ἐκπλήξεως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ φακοῦ, διότι ἔβλεπον θέαμα ἔξοχον. Ἡ εἰκὼν ἦτο λαμπρά· ὁ ὁρίζων αὐτῆς μέγας, ἐλεύθερος, διαυγής, ἐπορφυροῦτο ὑπὸ τῆς δύσεως· ἀραιὰ νεφύδρια ἐκεῖ κάτω ἐφλόγιζον αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου· καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦτο δεσπόζον καὶ ἐπιβλητικὸν ἓν οἰκοδόμημα εὐρύ, μὲ τὰς στήλας του, μὲ τὸν θόλον του, μὲ τὸ ἀέτωμά του. Οὔτε καπνός, οὔτε νύξ, οὔτε σκιά. Διαύγεια καὶ μεγαλεῖον περιέβαλλε τὴν εἰκόνα. Ἐν ᾧ τὴν ἔβλεπον ἀπλήστως, σχεδὸν ἐν ἐκστάσει, ὁ ἄνθρωπος ἡτοιμάσθη νὰ σύρῃ τὸ σχοινίον.

«Στάσου ἀκόμη, περίμενε!» τῷ εἶπον ζωηρῶς, κρατήσας τὴν χεῖρά του. Καὶ ὁ ἄνθρωπος περιέμεινεν.

Οἱ ὀφθαλμοί μου εἶχον προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος. Μοὶ ἐφάνη ὅτι διέκρινα ἐπ' αὐτοῦ σημεῖα τινά, ὡς γράμματα, ὡς τάφου ἐπιγραφὴν χρυσίζουσαν· καὶ μετὰ δυσκολίας ἐσυλλάβισα τὰς λέξεις:

Aux grands hommes la patrie reconnaissante.

* * *

Ἐψέλλιζον τότε τὴν γαλλικήν· ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ λέξεων, τὰς ὁποίας ἐνόουν, ἦσαν κατὰ σύμπτωσιν καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ Πανθέου ἀναγεγραμμέναι. Ἀμέσως, δὲν ἠξεύρω πῶς καὶ διατί, κατενόησα ὅλην τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἐνέκλειον· συνησθάνθην ὅτι ἐσήμαινον κάτι τι πολὺ θαυμαστότερον καὶ ὑψηλότερον τῶν συνήθων γαλλικῶν φράσεων *Souvenir d'amitié*, ἢ *Pensez à moi*, τὰς ὁποίας μοὶ ἐκέντων ἐπὶ διατρύτου χάρτου, μόνον διὰ νὰ μιμηθῶσι τὰς μεγαλητέρας των ἀδελφάς, αἱ σπιθαμιαῖαι φίλαι μου. Ἀγνοῶ τίνος ἕνεκεν ἐπῆλθεν ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν μου τὸ Νεκροταφεῖον μὲ τῶν μαρμαρίνων μνημείων τὰς χρυσᾶς ἐπιγραφάς, καί, εἰς ἀντίθεσιν, τῶν ξυλίνων σταυρῶν τὰ λευκὰ γράμματα...

(Ἕπεται τὸ τέλος). ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Digitized by Google

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Εἰς τὸν πρόλογον τῆς δημοσιευθείσης ἐν τῇ '*Εστίᾳ* περὶ Παπουλάκη πραγματείας λόγον ποιούμενος περὶ τῆς ἀτελείας τῶν μέσων τῆς συναγωγῆς καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἀρύομαι τὴν ὕλην τῶν Χρονικῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος ἔγραφον ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς : «Ἐνδέχεται νὰ ὑπέπεσα εἴς τινας ἀνακριβείας ἀναγομένας ὅμως μᾶλλον περὶ τὰς λεπτομερείας ἢ περὶ τὰ οὐσιώδη καὶ τὰ κυριωδέστερα. Ἀλλ' ἡ ἐξέλεγξις καὶ ἐπανόρθωσις τῶν ἀκουσίων τούτων σφαλμάτων μου θὰ παράσχῃ ἀφορμὴν ἴσως εἰς τοὺς εἰδημονεστέρους μου νὰ ἐργασθῶσι φιλοτίμως πρὸς καθορισμὸν ἀκριβέστερον τῶν ἱστορικῶν γεγονότων.»

Μετ' εὐχαριστήσεως βλέπω ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου αὕτη ἤρχισεν ἤδη νὰ πραγματοποιῆται. Ὁ κ. Ἰωάννης Ν. Πήλικας δι' ἀβρόφρονος ἐπιστολῆς του εὐηρεστήθη νὰ μοὶ πέμψῃ ἀπόσπασμα τῶν ἀνεκδότων ἀπομνημονευμάτων τοῦ θείου του Σπυρίδωνος Πήλικα, καθηγητοῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διατελοῦντος. Ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος τούτου ἐμφαίνεται ὅτι ὑπέπεσα εἰς μικρὰν ἀνακρίβειαν γράψας εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας μου ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Παπουλάκη κατηγορία σιωπηρῶς ἀνεστάλη, διότι ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ἀπεναντίας πλήρης χάρις· ἀνακριβῶς ὅμως ἐπίσης φέρεται ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν ὅτι ἐστάλη εἰς περιορισμὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Θήρας, διότι ὁ μοναχὸς περιωρίσθη εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ μονὴν τῆς Παναχράντου.

Τ' ἀποσπάσματα ταῦτα ὡς περιέχοντα πολλὰς περιέργους πληροφορίας περὶ τῶν σκέψεων τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Παπουλάκη καὶ τὴν ἑτέραν σύγχρονον τοῦ ἱεραποστόλου Κίγκ, κρίνω καλὸν νὰ δημοσιεύσω εἰς τὴν '*Εστίαν*, ἄκρως χαίρων διότι ἐγενόμην ἀφορμὴ νὰ γνωσθῇ ὅτι ὑπάρχουσιν ἀνέκδοτα ἀπομνημονεύματα ἀνδρὸς σοφοῦ διαπρέψαντος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πολιτικῇ, δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς σπουδαιοτάτης διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν περιόδου ἐκείνης καὶ εὐχόμενος νὰ μὴ μείνωσιν ἐπὶ πολὺ εἰσέτι ἀδημοσίευτα.

Χαραλάμπης Ἄννινος.

. . . . Ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε ἐσύστησα τὰ κακουργιοδικεῖα καὶ ἤρχισαν τὰς ἐργασίας των ἀνέφερα περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Παπουλάκη εἰς τὸν Βασιλέα, τοῦ ἔδειχνα τὴν βεβαιότητα σχεδὸν τῆς ἀθωώσεως του ἀπὸ τοὺς ἐνόρκους, καὶ διότι οἱ μάρτυρες δὲν θὰ ἐμαρτύρουν, καὶ διότι οἱ συνένοχοι ὅλοι ἀμνηστεύθησαν, καὶ διὰ τὰς προλήψεις τοῦ κόσμου· διὰ τὴν βεβαιότητα ταύτην καὶ εἰς τὸ πρὸ ἐμοῦ συστηθὲν κακουργιοδικεῖον εἶχεν ἀναβληθῇ ἡ δίκη των ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελέα· ὅτι καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἐξόδων τῆς δίκης, δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες δραχμῶν, εἶμαι συστηματικῶς ἐναντίος εἰς τοιαύτας ἐπίτηδες ἀναβολάς, αἱ ὁποῖαι βλάπτουν τὴν ὑπόληψιν τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς Εἰσαγγελίας. Ὅθεν καὶ προφορικῶς τὸν ἐδῶ Εἰσαγγελέα καὶ τὸν Εἰσαγγελέα τῶν Πρωτοδικῶν Ναυπλίας παρήγγειλα γενικῶς νὰ μὴ ζητοῦν ἀναβολὰς χωρὶς λόγον, στηριζόμενον εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως . . . Ὅθεν καὶ προτήτερα τὸ Ὑπουργεῖον ἔκλινε νὰ δώσῃ τὴν ἀμνηστείαν, ἀλλ' ἀφ' οὗ δικασθῇ ἀπὸ τὸ Πλημμελειοδικεῖον διὰ τὴν χωριστὴν πρᾶξιν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ χωριστὰ εἶχε παραπεμφθῇ ἀπὸ τὸ ἁρμόδιον συμβούλιον τῶν Πλημμελειοδικῶν, καὶ καταδικασθῇ, ὡς εἶναι πιθανώτατον, διότι αν ἐδίδετο προτοῦ, θὰ ἐξήρχετο τῆς φυλακῆς ὁ Παπουλάκης καὶ ἐγεννῶντο νέοι κίνδυνοι διαταράξεως τῆς κοινῆς τάξεως. Ἐγὼ ὅμως ἤμουν γνώμης καὶ διὰ τὸ πλημμέλημα νὰ ἀμνηστευθῇ. Παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς καὶ ἐλησμόνησεν ὁ κόσμος τὸ κακόν, ἀλλὰ τώρα ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐνεργεῖ τόσα ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου Θρησκείας, ὑπὲρ τοῦ κλήρου καὶ τῶν Χριστιανῶν, ἡμεῖς νὰ δικάζωμεν διὰ θρησκευτικοὺς λόγους ἕνα ἱερωμένον, μοῦ ἐφαίνετο ἀντιπολιτικόν. Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἦτο ἐναντίος, ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὰς συνεπείας τῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ Παπουλάκη καὶ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι ὡς ἀφορμὴν ταραχῶν καὶ ἀντιπολιτεύσεως λαμβάνουν τὰ θρησκευτικά. Ἀντέταττον τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν, ὅτι σήμερον οἱ Εἰσαγγελεῖς τοῦ Βασιλέως νὰ κατηγοροῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἕνα κληρικὸν εἶναι ἡ κυρία καὶ οὐσιώδης ἔποψις. Μεγαλοφρονοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δύναται νὰ περιφρονήσῃ τὰς μικρορραδιουργίας. Ἔπειτα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἠδύνατο νὰ τὸν τιμωρήσῃ πνευματικῶς, κλείουσα αὐτὸν εἰς ἕνα μοναστῆρι. Ἐφοβεῖτο ὁ Βασιλεὺς μὴ ἡ ἀμνηστεία περιλαμβάνῃ καὶ τὸ πνευματικὸν ἁμάρτημα. Εἰς τὸ αὐτὸ ζήτημα ἐπανῆλθον πλέον παρὰ μίαν φοράν, ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Βασίλισσα, ἡ ὁποία ἀπ' ἀρχῆς ἦτο ὑπέρ, τέλος τὸν κατέπεισε.

Μὲ εἶπε λοιπὸν νὰ τὸ φέρω εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἀλλ' εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὅλοι ἦσαν ἐναντίοι· ἤθελον νὰ δοθῇ ἕνα παράδειγμα. Βλέπων αὐτοὺς ἀκαταπείστους ἀπεφάσισα καὶ ἔστειλα εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον τὴν αἴτησιν παραπομπῆς εἰς ἄλλο δικαστήριον, τὴν ὁποίαν μοῦ διεύθυναν οἱ Εἰσαγγελεῖς, διότι εἰς Πάτρας ὅπου ἔμελλε νὰ δικασθῇ ἐφοβοῦντο ταραχάς. Ἀλλὰ ἔφερνα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καθόσον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους νομοὺς ἐξεφράζοντο φόβοι δια τὴν ὑπόθεσιν ταύτην . . . Ἀλλ' εἰς μάτην· τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπ' ἐναντίας, προτείνοντος τοῦ Παΐκου, μ' ἐσύσταινε νὰ δώσω τὴν χάριν εἰς τὸν Κίγκ. Καὶ διὰ νὰ πεισθῶ μοῦ ἔστειλε ὅλην τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Μὰρς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Ἀμερικῆς· ἡ αὐθάδεια τοῦ Μὰρς ἦτο ἴση μὲ τὴν

Digitized by Google

ἀμάθειάν του. Ἔλεγε λοιπὸν ὁ Παΐκος, πληροφορούμεθα· ὅτι ὁ τωρινὸς Πρόεδρος ἀπεδοκίμασε τὸν τρόπον τοῦ Μάρς, εἶναι λοιπὸν συνετὸν νὰ κλείσωμεν αὐτὴν τὴν πληγὴν καὶ αὐτοθελήτως νὰ δώσωμεν τὴν χάριν, κατόπιν δὲ καὶ τὴν ἀποζημίωσιν διὰ τὸ οἰκόπεδόν του. Ἐγὼ ἐναντιονόμην διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις νὰ ἱκανοποιοῦμεν τὸν Ἀμερικανὸν Κὶγκ διὰ ἐξύβρισιν τῆς θρησκείας μας καταδικασθέντα, καὶ νὰ δικάζωμεν τὸν Παπουλάκην δὲν εἶναι διόλου πολιτικόν. Ἦτο καὶ ἄτοπον, ἐγώ, δικηγόρος ἄλλοτε τοῦ Κὶγκ ἐνώπιον ὅλων τῶν δικαστηρίων, νὰ εἶμαι καὶ ὑπουργὸς τῆς χάριτός του. Θὰ ἐφαίνετο ἔργον μερικόν, προσωπικῶν σχέσεων, καὶ ὄχι πολιτικῆς ἀνάγκης καὶ φρονήσεως. Ἐπανῆλθεν ὅμως πολλάκις τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ μάλιστα ὅταν ἠκούσθη ὅτι ἑτοιμάζετο νὰ ἔλθῃ εἰς Πειραιᾶ νέος τῆς Ἀμερικῆς ἀπεσταλμένος. Ἠναγκάσθην λοιπὸν νὰ φέρω τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τὴν γνωμοδότησιν εἰς τὸν Βασιλέα. Ὅταν ὅμως μ' ἐρώτησε τὴν γνώμην μου, τοῦ εἶπα διὰ ποίους λόγους εἶμαι ἐναντίος. Ἦλθε καὶ ἡ Βασίλισσα· Μὲ εἶπε: Δὲν σοῦ συγχωρῶ ποτὲ ὅτι ὑπερασπίσθης τὸν Κίγκ.» — Ἀλλὰ ἀπήντησα, εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Ὄθωνος κανεὶς δὲν πρέπει νὰ στερῆται ὑπερασπίσεως νομίμου.—Τί θέλουν αὐτοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ἂς κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Μωαμεθανούς, τοὺς Εἰδωλολάτρας, ὄχι εἰς ἡμᾶς. Σπείρουν ζιζάνια, ὄχι ἀλήθειαν—Τὸ ἱερὸν τῆς ὑπερασπίσεως διακρίνει τὰς εὐνομουμένας Κυβερνήσεις, καὶ ἐκεῖνον, ὅστις εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἔθνους μου, ἔφερε τὰς παρηγορίας τῶν συμπολιτῶν του, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἐγκαταλείψω.

Ἔλεγα εἰς τὸν Βασιλέα: Ἡ πρότασις τοῦ Ὑπουργείου στηρίζεται εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν ἐξωτερικῶν σας σχέσεων, ἀλλ' αἱ ἐσωτερικαὶ σχέσεις εἶναι τὸ οὐσιῶδες. Ἂς ἔλθῃ ἡ ξένη ἀπάντησις καὶ τότε, ἂν ἐνδώσῃ ὁ Βασιλεύς, ὅλοι θὰ τὸ θεωρήσουν ἔργον ἀνάγκης καὶ δὲν θὰ πέσῃ ἡ κατηγορία εἰς τὸν Βασιλέα.

Ἡ Βασίλισσα κυρίως, ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἦτο μὲ τὴν γνώμην μου.

Ἀφ' οὗ ἤρχισε τὸ ἔξω κίνημα καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνέδωσε πλέον εἰς τὴν χάριν τοῦ Παπουλάκη. Ἔγινε λοιπὸν καὶ αὐτὴ πλήρης καὶ ἐστάλη κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Παπουλάκης εἰς τὸ Μοναστῆρι τῆς Σαντορίνης.

Τότε πλέον καὶ ἐγὼ ἄλλαξα γνώμην διὰ τὸν Κίγκ. Εἰς τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅταν ἔπνεεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὴν Αἴγιναν τὸν Κίγκ μὲ τὰ βοηθήματα τῶν Ἀμερικανῶν, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλὰς ἐφαίνετο ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν κοινὴν γνώμην τῶν λαῶν προκατειλημμένη, ἀπὸ τὴν ἀντιπάθειάν των ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἑπομένως ἔστρεφε τὰ βλέμματά της παντοῦ ζητοῦσα βοηθὸν κανένα τοῦ δικαίου της, ἔπρεπε καὶ τὴν Ἀμερικὴν νὰ ἱκανοποιήσωμεν καὶ νὰ παύσωμεν μίαν ἀφορμὴν νὰ φωνάζουν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνεξίθρησκοι.

. . . . Ἕνα πρωὶ ὁ Γ. Τερτζέτης μὲ εἶπεν ὅτι ὁ Κὶγκ σήμερον ἑορτάζει τὴν ἑορτὴν τοῦ Βάσιγκτων. Ἀμέσως συνέλαβα τὴν ἰδέαν νὰ τοῦ δοθῇ αὐθημερὸν ἡ χάρις· ἐπῆγα εἰς τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ ἐργαζόμενος μὲ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ὡς τότε ἐσυνέβαινε, ὅλην τὴν ἡμέραν, μὲ εἶπε κατ' ἀρχὰς νὰ περιμένω, ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψω, καὶ πάλιν μοῦ προσδιώρισε τὴν τρίτην ὥραν, τὴν τρίτην φορὰν ἀπόγευμα πλέον μὲ εἶπεν ὅτι δὲν εὐκαιρεῖ. Ἐλυπήθην ὅτι ἔχασα τὴν καλὴν εὐκαιρίαν καὶ δυσαρεστηθεὶς ὅτι δὲν μὲ ἐδέχθη, δὲν ἐπῆγα τὴν ἐπαύριον. Ὁ Βασιλεὺς μὲ προσεκάλεσε τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ ὅταν τοῦ εἶπα τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον εἶχα ἔλθει τὴν πρώτην ἡμέραν.—Ὦ, εἶπε, καὶ ἐκτύπησε τὸ κεφάλι του, διατὶ νὰ μὴ ἔμβῃς, νὰ ἐπιμείνῃς νὰ μοῦ εἴπῃς ὅτι εἶχες κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν;—Τὸν ἄρεσεν ὁ στοχασμὸς νὰ συνδέσωμεν τὴν χάριν μὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Βάσιγκτων...

Συνήνεσε καὶ ὁ Βασιλεὺς νὰ δοθῇ τοὐλάχιστον τώρα ἡ χάρις. Ἦτο παροῦσα καὶ ἡ Βασίλισσα καὶ σύμφωνος.—Ὅλα καλά, εἶπεν, ἕνα μόνον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἶναι ἀνάρμοστον, σὺ νὰ δώσῃς τὴν ἀμνηστείαν σὺ ὁ ὑπερασπιστής του. Ξεύρεις; ὁ κόσμος δὲν σὲ ἐσυγχώρησεν ἀκόμη διότι τὸν ὑπερασπίσθης, καὶ ὅταν ἐδόθη ἡ ἀμνηστεία τοῦ Παπουλάκη εἶπεν, ἀμνηστεύει τὸν Παπουλάκην ὁ ὑπερασπιστὴς τοῦ Κίγκ!—Νομίζω ὅτι ὄχι τὸ κοινὸν ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγοι. Ὁμολογῶ ὅμως τὸ ἄτοπον ἐγὼ νὰ δώσω τὴν χάριν. Καὶ ἂν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη, μόνος μου τὸ ἀνεγνώρισα πρὸ καιροῦ ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πολιτικὸν καὶ ἀναγκαῖον τῆς χάριτος εἶναι ἀναντίρρητον, παρακαλῶ τὸν Βασιλέα νὰ λάβῃ πρόνοιαν διὰ νὰ δοθῇ εἰς ὅλην της τὴν ἐντέλειαν. Εἶχεν ὀλίγον ἀπομακρυνθῇ ἡ Βασίλισσα. Μὲ ζωηρότητα ἀμέσως εἶπεν.—Ὄχι, ὄχι, δὲν κάμνει Βασιλεῦ!... Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἶπεν—Ἀλλά, καὶ δὲν εἶναι λόγος σπουδαῖος παραιτήσεως.— . . . .

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΗΛΙΚΑΣ

Δύναταί τις νὰ καταστῇ ἀγαπητὸς εἰς πᾶσαν ἡλικίαν μεταχειριζόμενος τὰ ἁρμόζοντα εἰς ἑκάστην ἡλικίαν μέσα. Ἐν τῇ νεότητι διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀφικνεῖται τις εἰς τὴν καρδίαν, ἐν τῷ γήρατι διὰ τῆς καρδίας ἀφικνεῖται εἰς τὰς αἰσθήσεις.

Digitized by Google

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙ ΤΟΥ ΚΟΝΤΕ ΚΩΜΗ

'Σ τ' ἀρχαῖο καὶ θεόρατο
Παλάτι τοῦ Κώμη
Τὸ φῶς τους σκορπᾶνε
Περίσσια κεριά·
Χαρὰ δὲν ἀντήχησε
'Σ τοὺς θόλους του ἀκόμη·
Φωνάζουν, πετᾶνε
Χιλιάδες πουλιά.

Ὁ Κόντες τὴν κόρη του
'Απόψε παντρεύει.
Τὸν ἄντρα τῆς δίνει
Ποῦ ἐκείνη ἀγαπᾷ·
Σκληρὸς πλειὰ δὲ φαίνεται
Τὴν κόρη λατρεύει,
Τὴν πρώτη γαλήνη
Ποθεῖ 'ς τὴν καρδιά.

Τὰ πλήθη μαζώνουνται
'Εμπρὸς 'ς τὸ παλάτι,
Τὴ νύφη νὰ ἰδοῦνε,
Νὰ ἰδοῦν τὸ γαμπρὸ
Τὴν ὥρα ποῦ θάβγουνε
Μ' ὁλόχαρο μάτι,
Γι' αὐτὸ 'φχαριστοῦνε
Κι' αὐτὰ τὸ Θεό.

Τὰ πλήθη ἀραιώνουνται,
Μὲ σέβας τραβιοῦνται,
'Σ τοῦ Κώμη ἀνεβαίνει
Ὁ γέρω παπᾶς,
Βαροῦνε τὰ ὄργανα,
Φωναῖς ἀγροικιοῦνται:
«Ὦ κόρη, προβαίνει
Ὁ νιὸς π' ἀγαπᾶς!»

Τ' ἀσκέρια ἀνυπόμονα
'Στὴ θύρα προσμένουν,
Ω! θόλοι ἀντηχοῦνε
Κι' αὐξαίνει ἡ χαρά.
Πατήματα ἀκούονται,
Σιγὰ κατεβαίνουν,
Τὰ μάτια ζητοῦνε
Τὸ νιὸ καὶ τὴ νιά.

Σηκώνουν τὸ μέτωπο,
Πυκνώνουνται, τρέχουν,
Τὰ σώματα σμίγουν
'Σ τὴ θύρα νὰ ἰδοῦν.
Τ' ἀχνά τους τὰ πρόσωπα
Μὲ δάκρυα τὰ βρέχουν,
Τοὺς νιοὺς δὲν ξανοίγουν·
Δύο χάσαις θωροῦν.

Στεφανος Μαρτζωκης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

'Επὶ τῇ ἑπτακοσιετηρίδι τοῦ Ἄστεως τοῦ Λονδίνου ἥτις θέλει ἑορτασθῇ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς βρεττανικῆς μεγαλοπόλεως ἐψήφισεν ἀμοιβὴν 1000 λιρῶν στερλινῶν εἰς τὴν ἀρίστην περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄστεως συγγραφήν.

— Τὴν 18 προσεχοῦς νοεμβρίου θὰ πανηγυρισθῇ ἐν Πετρουπόλει τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ 'Ρουβινστάϊν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μουσικοῦ σταδίου του. Ὁ διάσημος μουσικὸς ἐγεννήθη τῷ 1830, ὥστε ἤρχισε τὸ στάδιόν του μόλις ἐνναετής.

— Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παστὲρ ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσιν πρὸς τὴν 'Ακαδημίαν τῶν 'Επιστημῶν οἱ ὑποβληθέντες εἰς τὴν ἐκ λύσσης θεραπείαν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ θεραπευτηρίῳ ἀπὸ 1 μαΐου 1888 μέχρι 1 μαΐου 1889 ἀνῆλθον εἰς 1673· ἐκ τούτων δὲ ἀπέθανον μόνον τρεῖς.

— Κατὰ τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας αἱ περὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν σπουδαὶ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας βαίνουσιν ἄριστα. Ἡ μέλλουσα σύζυγος τοῦ ἕλληνος διαδόχου ἀσχολεῖται μετὰ περισσῆς προκοπῆς περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης τῆς μελλούσης πατρίδος της, ἐλπίζει δὲ ὅτι μέχρι τοῦ προσεχοῦς ὀκτωβρίου θὰ εἶνε τόσον κάτοχος αὐτῆς ὥστε ἐλευθέρως θὰ συνεννοῆται κατὰ τὴν εἰς 'Αθήνας ἄφιξίν της. Περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀσχολοῦνται ἐκτὸς τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς Βικτωρία καὶ Μαργαρίτα, αἵτινες μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν θα κατέλθωσιν εἰς 'Ελλάδα κατὰ τοὺς γάμους τῆς ἀδελφῆς των. Διὰ τὰς καταπληκτικὰς προόδους τῆς μελλούσης νύμφης του ἐξέφρασεν αὐτῇ θερμὰ συγχαρητήρια κατὰ τὴν τελευταίαν μετ' αὐτῆς ἐν Γερμανίᾳ συνάντησιν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος.

— Κατά τινα γαμήλιον ἑορτὴν ἐν χωρίῳ παρὰ τὸ Νανσύ, μετὰ τὸ συμπόσιον τῶν γάμων δεκαοκτὼ ἐκ τῶν κεκλημένων ἠσθένησαν αἰφνιδίως, δύο δὲ τούτων ἀπέθανον. 'Εγεννήθη ὑπόνοια ὅτι δηλητήριον εἶχεν ἀναμιχθῇ εἴς τι ἐκ τῶν ἐδεσμάτων, ἐξηκριβώθη δὲ διὰ τῆς γενομένης ἐρεύνης ὅτι ἀληθῶς τὸ ἐκ βανίλλης παγωτὸν ἦτο δηλητηριασμένον. Ὡς ἔνοχος τοῦ φοβεροῦ ἐγκλήματος συνελήφθη ὁ πατὴρ τῆς νύμφης, ὅστις εἶχεν ἀρνηθῇ νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ῥηθὲν συνοικέσιον. Ἡ νύμφη δὲν ἔφαγε παγωτὸν καὶ ἔμεινεν ὑγιής, ἀλλ' ὁ γαμβρὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ εἶνε ἐκ τῶν δεκαοκτὼ προσβληθέντων οἱ ἀποθανόντες.

— 'Απὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν ἐν τῇ Παγκοσμίῳ 'Εκθέσει τῶν Παρισίων μέχρι τῆς σήμερον συνέβησαν εἰς ἐργάτας 3100 δυστυχήματα, ὧν τεσσαράκοντα θανατηφόρα.

— Γυνὴ θηριώδης ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐθανάτωσε τὸν σύζυγόν της καὶ τὰ δύο τέκνα της διὰ δηλητηρίου ἵνα λάβῃ τὸ ποσὸν 399 δολλαρίων ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἦτον ἠσφαλισμένη ἡ ζωὴ αὐτῶν ὑπό τινος ἀσφαλιστικῆς ἑταιρίας.

— 'Ιταλικὴ ἐφημερὶς ἀναγράφει τὴν εἴδησιν ὅτι ὁ διάσημος ἠθοποιὸς 'Ερνέστος Ρόσσης, ὃν ἐφιλοξένησαν αἱ 'Αθῆναι κατὰ τὸ ἔαρ, προσεκλήθη νὰ ἐπανέλθῃ ἐνταῦθα κατα τὸ φθινόπωρον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ὅπως παραστήσῃ τὸν Οἰδίποδα καὶ τὴν 'Αντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν γάμων τοῦ διαδόχου.

— 'Εν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ῥώμης ἱδρύεται Μουσεῖον τοῦ 'Ιορδάνου Βρούνου. Τὸ Μουσεῖον τοῦτο θὰ περιλάβῃ παντοειδῆ ἀντικείμενα ἀναγόμενα εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου ἰταλοῦ φιλοσόφου.

— Εἷς τῶν μᾶλλον δεδηλωμένων ἐχθρῶν τῶν γυναικῶν ὁ διάσημος γάλλος ζωγράφος Μεσσονιὲ ἠρ-

Digitized by Google

ραβωνίσθη ἐσχάτως μετά τινος εὐμορφοτάτης ξανθῆς, τῆς δεσποινίδος Βεζανσόν. Ὁ γαμβρὸς ἔχει ἡλικίαν τριπλασίαν τῆς νύμφης καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ χάνῃ, ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει, τελεῖ τοὺς γάμους του ἐντὸς τοῦ παρόντος μηνός.

—Ἀπίστευτον καὶ ὅμως πιστευτόν: Τὰ ἀμερικανικὰ δικαστήρια καλοῦνται ν' ἀποφανθῶσιν ἂν ἔχῃ κῦρος νομικὸς γάμος τελεσθεὶς ἐπὶ σκηνῆς θεάτρου κατὰ τὴν παράστασιν δράματος!

— Εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν ἐκ τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ἠξιώθη βραβείου β' τάξεως ὁ ζωγράφος κ. Θ. Ράλλης καὶ γ' τάξεως ἡ φιλότεχνος ζωγράφος Κυρία Ζαμπακοῦ Κασσαβέτη καὶ ὁ γλύπτης κ. Μπονάνος.

— Κατά τινα στατιστικὴν σημείωσιν ἀπέθανον ἐν Γαλλίᾳ ἐκ φθίσεως εἰς διάστημα 80 ἐτῶν ὀκτὼ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἤτοι τετράκις πλείονες τῶν ἐν πολέμοις ἀπολεσθέντων, εἰκοσαπλάσιοι δὲ τῶν ὑπὸ τῆς χολέρας θανατωθέντων.

— Κατὰ τὸν προσεχῆ σεπτέμβριον συνέρχεται ἐν Παρισίοις, πλὴν τῶν ἄλλων συνεδρίων, καὶ συνέδριον τῶν πνευματιστῶν.

—Τελευταῖος νεωτερισμὸς εἰς τὰ ὅπλα εἶνε ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὡς ἐκπυρσοκροτικοῦ μέσου. Ἐφευρέθη ἤδη μηχάνημα παρέχον ἀσφαλῶς 35 χιλιάδας ἐκπυρσοκροτικῶν σπινθήρων. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος παρέχει πολλὰ ὠφελήματα φαίνεται προωρισμένος νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁριστικῶς ἐν προσεχεῖ μέλλοντι.

— Κατὰ τὴν ἄρτι γενομένην ἐν Παρισίοις ἐκποίησιν τῆς περιφήμου καλλιτεχνικῆς συλλογῆς Σεκρετάν, ἠγοράσθη μία εἰκὼν ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ γάλλου ζωγράφου Μιλλιὲ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀντὶ 553,000 φράγκων. Ἡ ὑπέρογκος αὕτη ὑπερτίμησις προῆλθε, διότι ἐπλειοδότει πεισματωδῶς ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν θαυμασίαν εἰκόνα ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ μουσείου τῆς Ν. Ὑόρκης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΔΕΣΜΑΤΩΝ

Εἰς συμπόσιόν τι παρατεθὲν τὴν 24 παρελθόντος μηνὸς ἐν τῇ περιωνύμῳ σχολῇ τῆς Μαγδαληνῆς ἐν Ὀξφόρδῃ ὁ κατάλογος τῶν ἐδεσμάτων καλλιτεχνικώτατος ἐξετυπώθη καὶ διενεμήθη εἰς τοὺς κεκλημένους μετ' ἑλληνικῆς μεταφράσεως. Διὰ τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος ἀνατυποῦμεν ἀπαραλλάκτως τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν φαγητῶν ἀμφιβάλλοντες ἂν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν θὰ ἐννοήσωσι ταῦτα:

Ἔτνος διαφανὲς Βρουνοίσιον.

Ἔπειτα δὲ

Ὄψα Ταρταρικὰ πεπεμμένα ἐνασπικῶς τε καὶ τεμαχὶ σὺν φυλλάδι κραθέντα. Καρκινόστρακα. Ἐξασπιγμένος ἰχθὺς πλατύς τις. Ἐγχέλεις ἐνασπικαί.

Θρίδαξ καθ' αὑτήν. Καρίδες σὺν θρίδακι. Ἀλεκτρυαίναι κατακεκερματισμέναι ὠπτημέναι τε καὶ βεβηχαμελμέναι, ἐνασπικιστί τε. Ὀπτὸν ἄρνειον κρέας. Νησσάρια, καὶ ταῦτα ὀπτά. Σὺν θυώμασιν μόσχοι. Βόες θρίοισιν ἐμπεπλησμένοι. Ταῶνες ὀπτηθέντες. Ἐν πίσσοις τόμοι ἀρνῶν. Τομάτοις ἀμνὸς ἐγκεχραμμένος.

Ἀλεκτρυαίναι σὺν θυώμασιν. Βοῶν γλῶτται. Πελειῶν ὀρτύγων τε πυραμίς. Ἀσπιχθὲν ἧπαρ χηνός. Ἰταλῶν τρόπον πομπινίδες. Μόσχος, δὶς ἐξασπιγμένος. Ἄρτος σὺν ᾠοῖς, τριχιδίοις, ὀριγάνῳ.

Κωδωνοτύμβων Τευτόνων τε ἱελλίδες. Ἱελλίδες κατ' οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. Μήλων Μακεδόνων κρᾶσις. Ἡδυνθὲν γάλα πισταχίοις, λιμῶσιν, ἀνάναις. Μέριγξ. Λευκοτράγημα. Γαλλικὸν φύραμά τι, διττῶς. Πλακοῦντες, ὥσπερ ἐν Νεαπόλει. Μήλοις πλακοῦντες περσικοῖς ἡδυσμένοι.

Ἐν τῷ παρόντι τερπνόν. Ἐσόμενον κακόν. Πλακοῦς μεθυσθείς. Βασιλίδων διακόνοι. Τραγήματα ἀρτηθέντα. Μωϋσέως τρόπον.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἀπόδειξις ὅτι γηράσκει τις: Ὅταν αὐξάνωσιν αἱ ἀναμνήσεις καὶ ἐλαττοῦνται αἱ ἐλπίδες.

*

Λέγουσιν ἐνίοτε φιλάργυρον, ἐκεῖνον ὅστις ἐξοδεύει τὰ χρήματά του ὅπως τοῦ ἀρέσκει καὶ σπάταλον ἐκεῖνον ὅστις τὰ ἐξοδεύει ὅπως ἀρέσκει εἰς τοὺς ἄλλους.

*

Λέγουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσουν «ὅλα παρέρχονται ὅλα ἀλλάζουν»—ἐνῷ οἱ περισσότεροι ἀκριβῶς διὰ τοῦτο θλίβονται, διότι ὅλα παρέρχονται καὶ ὅλα ἀλλάζουν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Φιλοφρόνημα.

Ἡ Κυρία. Πρὸ ὀλίγου εἶδα κάποιον πρόσωπον προσφιλέστατόν σας.

Ὁ Κύριος. Φαίνεται ὅτι θὰ ἐκυτάξατε εἰς τὸν καθρέπτην.

Εἰς ἐνθύμησιν.

Χῆρος τρώγων ἐν Ξενοδοχείῳ:

— Παιδί, φέρε μου μία σοῦπα, ἀλλὰ νὰ εἶνε πολὺ ἁρμυρὴ — θέλω νὰ θυμηθῶ σήμερα τὴν μακαρίτισσα τὴν γυναῖκά μου.

Τηλεγραφικαὶ τρυφερότητες.

Νεόνυμφος ποιητὴς ἀναγκασθεὶς νὰ ταξειδεύσῃ δι' ἐπείγουσαν ὑπόθεσιν τηλεγραφεῖ πρὸς τὴν σύζυγόν του:

Ἄχ ἂν γυρίζω ἐδῶ κ' ἐκεῖ,
Μὰ ἡ ψυχή μου κοντά σου μένει·
Σὺ μὲ θυμᾶσαι 'λίγο, κακή;
Πές μου!—Ἀπάντησις πληρωμένη.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Κατασκευὴ μικροσκοπίου.

Λαμβάνετε φύλλον λευκοσιδήρου ἢ ψευδαργύρου καὶ τρυπᾶτε αὐτὸ δι' ὀξέως καρφίου. Ἐπὶ τῆς ὀπῆς ἀφίνετε νὰ σταλάξῃ σταγὼν διαυγοῦς ὕδατος καὶ προσηλοῦτε ἐπ' αὐτῆς τὸν ὀφθαλμόν. Ἔχετε οὕτω μικροσκόπιον οἰκονομικώτατον μεγεθῦνον τὰ ἀντικείμενα ὡς ὁ ἄριστος κρυστάλλινος φακός.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1781.

Digitized by Google

'Αριθ. 707 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 16 Ἰουλίου 1889.

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΑΪΦΕΛ

Digitized by Google

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΑΪΦΕΛ

Δικαίως ἐλέχθη ὅτι ὁ αἰὼν ἡμῶν θὰ ὀνομασθῇ διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς προόδους, τὰς ἐπιτελεσθείσας κατὰ τὸ διάστημα αὐτοῦ, «σιδηροῦς καὶ χαλύβδινος αἰών». Ὁ δὲ Γάλλος μηχανικὸς Γουσταῦος Ἄϊφελ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν ἰσχυροτέρων προσωποποιήσεων τοῦ πνεύματος τούτου τοῦ αἰῶνος διὰ τὸν γιγάντειον σιδηροῦν πύργον, ὃν ὕψωσεν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως τῶν Παρισίων πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1889 καὶ ὅστις κατέστησεν εἰς μικρὸν διάστημα τὸ ὄνομά του ἔνδοξον καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον.— Ὁ Γουσταῦος Ἄϊφελ ἐγεννήθη εἰς Διζὼν (διαμέρισμα τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς) τῷ 1832, ἐξῆλθε δὲ μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἐκ τῆς σχολῆς τῶν τεχνῶν ἐν ἔτει 1855. Ὡς πρῶτον σπουδαῖον ἔργον αὐτοῦ ἀναφέρεται ἡ κολοσσιαία γέφυρα ἐν Βορδῷ, ἥτις εἶνε ἓν τῶν μεγίστων καὶ ἐντελεστάτων τεχνικῶν ἔργων τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων. Μετὰ τοῦτο μνημονεύονται διάφορα ἄλλα μηχανικὰ αὐτοῦ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ Ἄϊφελ ἀντικαθίστα πᾶσαν ἄλλην ὕλην διὰ τοῦ σιδήρου, οὗ ἔμελλεν ἀποκλειστικῶς νὰ κάμῃ χρῆσιν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ πύργῳ. Ὡς τὸ μηχανικὸν αὐτοῦ ἀριστοτέχνημα πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Πύργου ἐθεωρεῖτο ἡ ἐν Καντὰλ σιδηρᾶ ὁδογέφυρα τοῦ Γαραβῆ, ἧς τὸ μέγιστον τόξον ἔχει ὕψος 122 μέτρων καὶ ἄνοιγμα 165 μέτρων, τουτέστιν ἡ κορυφὴ τῆς στήλης τῆς Βανδώμης, ἐπιτιθεμένης ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, μόλις φθάνει μέχρι τοῦ θόλου αὐτοῦ. Ἄλλα ἔργα τοῦ Ἄϊφελ οὐχ ἧττον σημαντικά, ἐν τοῖς ὁποίοις ὁ μηχανικὸς κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ τιτάνειον ἐπιβολὴν μετὰ καλλιτεχνικῆς κομψότητος, εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ Δούρου ἐν Πόρτῳ σιδηρότοξος γέφυρα, ἥτις ὑψοῦται 61 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ, ὁ μεγαλοπρεπὴς σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς Πέστης, ἡ γέφυρα τοῦ Σεγεδίνου ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἡ κυρία πρόσοψις τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1878 καὶ ὁ κολοσσιαῖος σιδηροῦς σκελετὸς τοῦ ἀγάλματος τῆς «Ἐλευθερίας φωτιζούσης τὸν κόσμον», τοῦ δωρηθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ τὸ ἔργον, δι' οὗ ἡ φήμη τοῦ Ἄϊφελ ἐμεγαλύνθη καὶ κατέστη παγκόσμιος, εἶνε ὁ σιδηροῦς πύργος, ὁ ἐγερθεὶς ἐν μέσῳ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1889, ἓν τῶν θαυμασίων τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν, καὶ μέλλων νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Παρισίων ὡς τὸ σύμβολον τῆς προόδου τῆς μηχανικῆς, λήγοντος τοῦ 19ου αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς πολλοὶ ἤγειραν φωνὴν διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ Πύργου φοβούμενοι ὅτι οὗτος διὰ τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ ὕψους του θὰ ἐσκίαζεν ἐντελῶς τὰ ὡραιότερα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὁ φόβος ἀπεδείχθη μάταιος. Ὁ Πύργος οὐδὲν ἀπολύτως σκιάζει, οὐδὲν ἄλλο μνημεῖον ἀδικεῖ. Κατεσκευάσθη ἀποκλειστικῶς ἐκ σιδήρου κατόπιν ἀκριβεστάτων ὑπολογισμῶν περὶ τοῦ συνδέσμου τῶν διαφόρων σιδηρῶν τεμαχίων, τῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πιέσεως, τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς στερεώσεως τῶν διαφόρων μερῶν κτλ. Ὁ Πύργος τοῦ Ἄϊφελ στηρίζεται κάτωθεν ἐπὶ εὐρυτάτης τετρατόξου βάσεως, ἧς ἑκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 100 μέτρων, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ὁ Πύργος κατέχει ἐν ὅλῳ ἐπιφάνειαν 10,000 τετραγωνικῶν μέτρων. Ὁ Πύργος ἐφ' ὅσον ὑψοῦται βαίνει στενούμενος, καταλήγει δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν εἰς τροῦλλον. Ὀλίγον ἄνωθεν τῆς βάσεως ὑψοῦται ἡ πρώτη ὀροφή, ἐφ' ἧς ἱδρύθησαν διάφορα περίπτερα, ἑστιατόρια, καφενεῖα καὶ ἥτις ἔχει τὸ εὖρος μεγάλης πλατείας. Μέχρι τῆς πρώτης ὀροφῆς ἀνέρχεταί τις δι' εὐρυτάτων κλιμάκων. Ἐκεῖθεν αἱ κλίμακες στενοῦνται· ἡ μέχρι τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης ὀρόφῆς ἀνάβασις καθίσταται δυσχερεστέρα, κατεσκευάσθησαν δὲ πρὸς ἀναβίβασιν τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Πύργου μηχανικοὶ ἀνολκεῖς (ascenseurs). Ἐπὶ τῆς δευτέρας ὀροφῆς ἡ παρισινὴ ἐφημερὶς «Φιγαρῶ» ἐγκατέστησεν ὁλόκληρον περίπτερον, ἐν ᾧ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐκθέσεως τοῦ 1889 συντάσσεται, στοιχειοθετεῖται καὶ ἐκτυποῦται μικρὰ ἐφημερὶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιγαρῶ τοῦ Πύργου Ἄϊφελ». Ἐπὶ τοῦ τρούλλου τοῦ Πύργου, τὸν ὁποῖον περιθέει κυκλοτερὴς ἐξώστης, ὑψώθη παμμεγέθης ἠλεκτρικὸς φάρος, ἔχων φωτιστικὴν δύναμιν χιλιάδων κηρίων. Ὁ Πύργος τοῦ Ἄϊφελ ἔχει ὁλικὸν ὕψος 300 μέτρων, ὑποδιαιρούμενον κατ' ὀροφὰς οὕτω :

1η ὀροφή :	58	μέτρα	ὑπὲρ	τὴν γῆν	
2α »	58	»	ἐπὶ	πλέον	= 116
3η »	159	»	»	»	= 273
Τροῦλλος	18	»	»	»	= 291

Συγκρινόμενος ὁ Πύργος τοῦ Ἄϊφελ πρὸς τὸ ὑψηλότατον τῶν ἐπὶ γῆς μνημείων, τὸν ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκ γρανίτου ὀβελίσκον τοῦ Οὐασιγκτῶνος, αἰρόμενον εἰς ὕψος 169 μ. 25, ὑπερβαίνει αὐτὸν κατὰ 130 μ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς πρώτης ὀροφῆς (τὴν ὁποίαν περιθέει ὑελοσκεπὴς στοὰ) εἶνε 4,200 τετραγωνικῶν μέτρων· ἡ δευτέρα ὀροφὴ ἀποτελεῖται ἐξ ὑελοφράκτου αἰθούσης, ἧς ἑκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 30 μέτρων· ἡ τρίτη ὀροφή, μέχρι τῆς ὁποίας εἶνε ἐπιτετραμμένη ἡ εἰς τὸ κοινὸν ἄνοδος, ἀποτελεῖ ὑπόστεγον ἐξώστην, ἔχοντα καθ' ἑκάστην πλευρὰν μῆκος 10 μέτρων· τὸ ἀνώτερον τοῦ Πύργου μέρος ἀπολήγει εἰς γεῖσα ἐξέχοντα κυκλοτερῶς, ὑποβαστάζοντα δὲ τὸν τροῦλλον καὶ τὸν φάρον. Ὁ τροῦλλος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἁψίδων,

Digitized by Google

ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ φάρος· μικρὰ περιστροφικὴ κλῖμαξ φέρει εἰς τὸν φάρον τοῦτον, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἄλλος ἐξώστης, διαμέτρου 1, 40 ἑκ., μετὰ μεταλλικοῦ φυλακείου. Ὁ ἐξώστης, εὑρισκόμενος ἀκριβῶς εἰς ὕψος 300 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως, εἶνε προωρισμένος εἰς ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις. Τὸ ὁλικὸν βάρος τοῦ Πύργου ἀνέρχεται εἰς 6,500,000 χιλιόγραμμα, μὴ ὑπολογιζομένου τοῦ βάρους τῶν λιθοκτίστων βάσεων, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ μνημεῖον. Ἐν ὅλῳ ἡ δαπάνη αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς 6,405,000 φράγκων, ἐξ ὧν τὸ 1,500,000 ἐχορήγησε τὸ Κράτος.

(Ἐκ τοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ).

Δ. Γ. Κ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πρὸ καιροῦ, πρὸ πολλοῦ καιροῦ ὁ κ. Σέβης εἶχε ζητήσει μίαν θέσιν ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ νὰ προσθέσῃ πόρον τινὰ εἰς τὸ εὐτελές του εἰσόδημα. Ἀλλ' ἀνεζήτει τοιαύτην θέσιν εἰς τὸ λεγόμενον ἐμπόριον «τοῦ ποδιοῦ» ἐπειδὴ ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας του δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ καθιστικὴν ἐπασχόλησιν.

Φαίνεται πράγματι ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπὸ τοῦ γάμου του, ὅτε ἐπεχείρει σημαντικὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας καὶ εἶχε πρὸς τοῦτο ἵππον καὶ ἅμαξαν, ἔπαθεν ἡμέραν τινὰ σοβαρὰν ἀπὸ τῆς ἁμάξης πτῶσιν. Ἡ πτῶσις αὕτη, περὶ ἧς ἐλάλει εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἐχρησίμευεν ὡς δικαιολογία τῆς ἀκηδίας του.

Ἦτο ἀδύνατον νὰ συνομιλήσῃ τις μὲ τὸν κ. Σέβην, χωρὶς νὰ εἴπῃ αὐτῷ ἐμπιστευτικῶς:

— Γνωρίζετε τὸ πάθημα τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀρλεάν;....

Καὶ προσέθετε τύπτων ἐλαφρῶς τὸ ἀπεψιλωμένον κρανίον του:

— Τὸ ἴδιον δυστύχημα συνέβη καὶ εἰς ἐμὲ κατὰ τὴν νεότητά μου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς περιφήμου ἐκείνης πτώσεως πᾶσα ἐν τῷ γραφείῳ ἐργασία τὸν κατεπτόει, περιωρίσθη δὲ μοιραίως εἰς τὸ ἐμπόριον «τοῦ ποδιοῦ». Οὕτως ἐχρημάτισεν ἐκ περιτροπῆς μεσίτης εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν οἴνων, τῶν βιβλίων, τῶν ὕδνων, τῶν ὡρολογίων, καὶ ἄλλων προσέτι εἰδῶν. Δυστυχῶς ἀπέκαμνε ταχέως, οὐδέποτε εὕρισκε τὴν θέσιν του ἁρμόζουσαν πρὸς ἕνα πρώην ἔμπορον ἔχοντα ἴδιον ὄχημα, μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν θεωρῶν πᾶσαν ἀσχολίαν ὡς ταπεινοτέραν δι' αὐτόν, ἐγήρασε καὶ κατέστη ἀνίκανος, πραγματικῶς ὀκνηρός, κλίσιν ἔχων πρὸς τὴν ἄεργον περιπλάνησιν καὶ τὴν φλυαρίαν.

Πολλάκις ἤλεγξαν τοὺς καλλιτέχνας διὰ τὰς ἀλλοκότους ὀρέξεις των, διὰ τὰς ἐμφύτους ἰδιοτροπίας των, διὰ τὴν φρίκην ἣν αἰσθάνονται πρὸς τὸ κοινὸν καὶ σύνηθες καὶ ἐξ ἧς ἐκτρέπονται εἰς ὁδὸν ἀντίθετον· ἀλλὰ τίς διηγήσεται πάσας τὰς γελοίας φαντασιοκοπίας, πάσας τὰς ἀνοήτους ἰδιοτροπίας δι' ὧν ὁ ἄεργος ἀστὸς ἐπιχειρεῖ νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν τοῦ βίου του; Ὁ κ. Σέβης εἶχεν ἐπιβάλει νόμους ὡς καὶ εἰς τὰς ἐκδρομάς του καὶ τοὺς περιπάτους του. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα, καθ' ὃ κατεσκευάζετο ἡ λεωφόρος Σεβαστουπόλεως, μετέβαινεν ἐκεῖ δὶς τῆς ἡμέρας διὰ νὰ ἴδῃ «ἂν ἡ ἐργασία προὐχώρει».

Οὐδεὶς ἐγίνωσκε κάλλιον αὐτοῦ τὰ φημιζόμενα ἐμπορικὰ καταστήματα, τὰ γνωστὰ διά τινα ἰδιαίτερα τοῦ ἐμπορίου εἴδη· συχνάκις δὲ ἡ κυρία Σέβη δυσαρεστουμένη νὰ βλέπῃ τὴν ἠλίθιον κεφαλὴν τοῦ συζύγου της προσκεκολλημένην εἰς τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων, ἐνῷ αὐτὴ ἐπιδιώρθου δραστηρίως τὰ οἰκιακὰ ἀσπρόρρουχα, ἀπηλλάσσετο πέμπουσα αὐτὸν ἔξω καὶ λέγουσα:

— Ξεύρεις... ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁδοῦ τάδε, ὁποῦ πωλοῦν ὡραῖα τσουρέκια,... πήγαινε νὰ φέρῃς κανένα νὰ τὸ φάγωμεν ὕστερα ἀπὸ τὸ γεῦμα.

Καὶ ὁ σύζυγος μετέβαινεν, περιεπλανᾶτο μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων τῶν βουλεβάρτων, ἀνέμενε τὸ λεωφορεῖον, διήρχετο τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας διὰ ν' ἀγοράσῃ δύο *τσουρέκια* τῶν 15 λεπτῶν, τὰ ὁποῖα ἐκόμιζε θριαμβευτικῶς εἰς τὸν οἶκον ἀπομάσσων τὸ μέτωπον.

Ὁ κύριος Σέβης ἠγάπα πολὺ τὸ θέρος, τὰς μεγάλας πεζῇ ἐκδρομὰς διὰ μέσου τῆς κόνεως τοῦ Κλαμὰρ ἢ τῆς Ρομαιμβίλης, τὸν θόρυβον τῶν ἑορτῶν, τὰς συναθροίσεις τοῦ πλήθους. Ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες μεταβαίνουσιν μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα πρὸ τῆς 15 Αὐγούστου διὰ νὰ ἴδωσι τὰς προετοιμασίας τῆς φωταψίας, τοὺς φανούς, τὰ ἰκρία. Ἡ σύζυγός του δὲν παρεπονεῖτο διὰ τοῦτο· τοὐλάχιστον δὲν ἔβλεπεν ἐνώπιόν της τὸν αἰώνιον ἐκεῖνον μεμψίμοιρον περιφερόμενον ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας πέριξ τῆς ἕδρας της μὲ σχέδια γιγαντιαίων ἐπιχειρήσεων μὲ συνδυασμοὺς ἐκ τῶν προτέρων ἀποτυγχάνοντας, μὲ ἀναπολήσεις τοῦ παρελθόντος, μὲ τὴν μανίαν τοῦ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κερδήσῃ χρήματα.

Οὐδ' αὐτὴ ἡ ταλαίπωρος ἐκέρδιζεν· ἀλλ' ἤξευρε τόσον καλὰ νὰ ἐξοικονομῇ, τόσον καλὰ ἀνεπλήρου τὰ πάντα ἡ θαυμασία φειδώ της, ὥστε οὐδέποτε ἡ πενία, καίπερ συνορεύουσα μὲ τὴν μεγάλην αὐτῶν στενοχωρίαν, δὲν εἶχε κατορθώσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ τρία ἐκεῖνα δωμάτια, τὰ πάντοτε καθάρια, νὰ καταστρέψῃ τὰ

Digitized by Google

ἐπιμελῶς ἐπιδιωρθωμένα ἱμάτια καὶ τὰ ὑπὸ τὸ κάλυμμά των κεκρυμμένα παλαιὰ ἔπιπλα.

Ἀντικρὺ τῆς θύρας τῆς κατοικίας τῆς οἰκογενείας Σέβη, ἧς τινος τὸ χαλκοῦν στρόφαλον ἤστραπτεν ἐστιλβωμένον εἰς τὸν διάδρομον, ἔκειντο δύο ἄλλαι μικρότεραι.

Ἐπὶ τῆς πρώτης ἓν ἐπισκεπτήριον προσηλωμένον διὰ τεσσάρων καρφίων κατὰ τὴν ἕξιν τῶν ἐξασκούντων βιομήχανον ἐπάγγελμα καλλιτεχνῶν ἔφερε τὴν ἐπιγραφήν: *Ῥίσλερ ἰχνογράφος ἐργοστασίου*. Ἐπὶ τῆς ἄλλης ὑπῆρχε μικρὰ πλὰξ ἐκ δέρματος μετὰ τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς διὰ χρυσῶν γραμμάτων γεγραμμένης.

ΚΥΡΙΑΙ ΔΕΛΟΜΠΕΛ

ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΕΝΤΟΜΑ ΔΙΑ ΣΤΟΛΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ

Ἡ θύρα τῆς κατοικίας τῶν Δελομπὲλ ἦτο συχνάκις ἀνοικτή, διεφαίνετο δὲ δι' αὐτῆς εὐρύχωρον πλακόστρωτον, δωμάτιον ἔνθα δύο γυναῖκες, μήτηρ καὶ κόρη, σχεδὸν παιδίον, ἀμφότεραι ὠχραὶ καὶ κατάκοποι εἰργάζοντο περὶ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς τῶν πολυπληθῶν ἀλλοκότων εἰδῶν τῆς παραγωγῆς τοῦ παρισινοῦ ἐμπορίου.

Ἦτο τότε συρμὸς νὰ κοσμῶνται οἱ γυναικεῖοι πῖλοι καὶ αἱ ἐσθῆτες τοῦ χοροῦ διὰ τῶν χαριέντων ζωϋφίων τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς τῶν ἐχόντων τὰ χρώματα καὶ τὴν λάμψιν τῶν τιμαλφῶν λίθων. Αἱ κυρίαι Δελομπὲλ εἶχον αὐτὴν τὴν εἰδικότητα.

Ἐμπορικὸς οἶκος χονδρικῶς ἐνεργῶν τὸ ἐμπόριον τοῦτο, πρὸς ὃν ἀπευθείας ἐπέμποντο ἐξ Ἀντιλλῶν αἱ ἀποστολαί, ἀπέστελλεν εἰς αὐτὰς χωρὶς νὰ τ' ἀνοίξῃ ἐπιμήκη ἐλαφρὰ κιβώτια, ἐξ ὧν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ σκεπάσματος ἀνεδίδετο ὀσμὴ ἀηδὴς μετὰ κόνεως ἀρσενικοῦ καὶ ἐν οἷς ἔστιλβον τὰ ἔντομα ἐστοιβασμένα ἤδη καὶ περασμένα εἰς βελόνας καὶ τὰ πτηνὰ συντεθλιμμένα, μὲ τὰς πτέρυγας συγκρατουμένας διὰ ταινίας λεπτοῦ χάρτου. Ἔπρεπε πάντα ταῦτα νὰ ὑποστῶσι τὴν δέουσαν ἐπεξεργασίαν, νὰ τοποθετηθῶσι, νὰ συναρμολογηθῇ ἡ τρέμουσα σειρὰ τῶν ἐντόμων διὰ λεπτοῦ ἐξ ὀρειχάλκου σύρματος, ν' ἀνασηκωθῶσι τεχνηέντως τὰ πτερὰ τοῦ κολιβρίου, νὰ στιλβωθῶσι, νὰ προσαρμοσθῇ διὰ μεταξίνου νήματος ὁ συντριβεὶς κοράλλινος ποὺς κανενὸς ἐξ αὐτῶν, νὰ ἀντικατασταθῶσιν οἱ νεκροὶ ὀφθαλμοὶ διὰ στιλπνῶν μαργαριτῶν, ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἔντομον ἢ τὸ πτηνὸν ἅπαν τὸ ἦθος καὶ ἡ χάρις τῆς ζωῆς.

Ἡ μήτηρ παρεσκεύαζε τὸ ἔργον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς θυγατρός της· διότι ἡ Ποθητὴ καίπερ νεωτάτη εἶχε φιλοκαλίαν ἐξαίρετον, ἱκανότητα θαυμαστὴν περὶ τὸ ἐφευρίσκειν, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ τὴν ὑπερβῇ ὡς πρὸς τὴν ἔντεχνον τοποθέτησιν τῶν δύο μαργαριτῶν εἰς τὴν θέσιν τῶν δύο ὀφθαλμῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς κεφαλῆς τῶν πτηνῶν καὶ εἰς τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ναρκωμένων πτερύγων των.

Χωλὴ ἀπομείνασα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἕνεκα δυστυχήματος, ποσῶς ὅμως μὴ παραβλάψαντος τὴν χάριν τοῦ λεπτοῦ καὶ κανονικοῦ προσώπου της ἡ Ποθητὴ Δελομπὲλ ὤφειλεν εἰς τὴν καταναγκαστικὴν σχεδὸν ἀκινησίαν της, εἰς τὴν περὶ τὸ ἐξέρχεσθαι διαρκῆ ὀκνηρίαν της τὸ ἀριστοκρατικὸν τρόπον τινὰ χρῶμα τῆς μορφῆς της καὶ τὴν λευκότητα τῶν χειρῶν της. Φιλαρέσκως πάντοτε κτενισμένη διήρχετο ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν καθημένη ἐπὶ εὐρείας ἕδρας παρὰ τὴν τράπεζαν κεκαλυμμένην πάντοτε ὑπὸ χαλκογραφικῶν εἰκόνων τοῦ συρμοῦ, ὑπὸ πτηνῶν παντοίων χρωμάτων, ἀνευρίσκουσα ἐν τῇ ἰδιορρύθμῳ καὶ φιλοτύρβῳ κομψότητι τοῦ ἐπαγγέλματός της τὴν λήθην τῆς δυστυχίας της καὶ οἱονεὶ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ὑστερημένην ζωήν της.

Ἐσυλλογίζετο ὅτι ὅλαι ἐκεῖναι αἱ μικραὶ πτέρυγες ἔμελλον νὰ πετάξωσιν ἀπὸ τῆς ἀκινήτου τραπέζης της καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀληθῆ ταξείδια ἀνὰ τὸν παρισινὸν κόσμον, ἀπαστράπτουσαι εἰς τὰς ἑορτὰς ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν φώτων· μόνον ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτοποθέτει τὰ ἔντομα καὶ τὰ πτηνὰ ἠδύνατό τις νὰ μαντεύσῃ τὴν τροπὴν τῶν λογισμῶν της. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀποθαρρύνσεως, τῆς θλίψεως, τὰ ὀξέα ῥάμφη ἐτείνοντο πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ πτέρυγες ἐτανύοντο καθ' ἅπασαν αὐτῶν τὴν ἔκτασιν, ὡς νὰ ἦσαν ἕτοιμαι εἰς πτῆσιν γοργήν, ἀπομακρυνόμεναι τῶν πέμπτων πατωμάτων, τῶν σιδηρῶν θερμαστρῶν, τῶν στερήσεων, τῆς πενίας. Ἄλλοτε ἀπεναντίας, ὅτε ἦτο εὐχαριστημένη, τὰ ζωΰφιά της εἶχον ἔκφρασιν χαρμοσύνου ζωῆς τὴν φαιδρὰν καὶ φιλομειδῆ ὄψιν τῶν κομψῶν φιλοτεχνημάτων τοῦ συρμοῦ...

Ἀλλ' εἴτε εὔθυμος ἦτο εἴτε τεθλιμμένη εἰργάζετο πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν ζέσιν. Ἀπὸ τοῦ ὄρθρου μέχρι νυκτὸς προκεχωρηκυίας ἡ τράπεζά της ἦτο κατάφορτος ἐξ ἐργασίας. Ὅτε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐξέλειπε καὶ ὁ κώδων τῶν ἐργοστασίων ἀντήχει εἰς τὰς πέριξ αὐλάς, ἡ κυρία Δελομπὲλ ἀνῆπτε τὴν λυχνίαν καὶ μετὰ δεῖπνον πλέον ἢ λιτόν, ἀνελάμβανον πάλιν τὴν ἐργασίαν.

Αἱ ἀκάματοι αὐταὶ γυναῖκες εἶχον ἕνα σκοπόν, μίαν ἰδέαν σταθεράν, χάριν τῆς ὁποίας οὐδὲ καν ᾐσθάνοντο τὸ βάρος τῶν καταναγκαστικῶν ἀγρυπνιῶν, ἦτο δὲ αὕτη ἡ δραματικὴ δόξα τοῦ ἐξόχου Δελομπὲλ.

Ἀφότου ἐγκατέλιπε τὰ θέατρα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ μετέβη εἰς Παρισίους ὅπως ἐξασκήσῃ τὸ ἔργον του, ὁ Δελομπὲλ ἀνέμενε ὅπως νοήμων τις θεατρώνης, ἐκ τῶν ἰδεωδῶν ἐκείνων καὶ εὐεργετικῶν οἵτινες ἀνακαλύπτουσι τοὺς μεγαλοφυεῖς καλλιτέχνας, προσέλθῃ εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τοῦ

Digitized by Google

προσφέρῃ τὸ κατάλληλον διὰ τὴν ἀξίαν του ἐν τῷ θεάτρῳ μέρος. Ἠδύνατο ἴσως ἐν τῇ ἀρχῇ ἰδίως νὰ εὕρῃ μετρίαν τινὰ θέσιν ἐν θεάτρῳ τρίτης τάξεως, πλὴν ὁ Δελομπὲλ δὲν ἤθελε νὰ ἐξευτελισθῇ.

Προυτίμα ν' ἀναμένῃ, νὰ παλαίῃ, ὡς ἔλεγεν!.. Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ ἐνόει τὴν πάλην:

Τὴν πρωΐαν ἐντὸς τοῦ θαλάμου του, ἐνίοτε μάλιστα κατακείμενος ἀκόμη εἰς τὴν κλίνην του, ἐμελέτα ἀπαγγέλλων τὰ μέρη τοῦ παλαιοῦ του δραματολογίου· αἱ κυρίαι Δελομπὲλ ἐφρικίων ἀκούουσαι ὄπισθεν τοῦ μεσοτοίχου ἐμφαντικὰς περικοπὰς ἐκ τοῦ *Ἀντωνὺ* ἢ τοῦ *Ἰατροῦ τῶν Παίδων* ἀπαγγελομένας ὑπὸ φωνῆς στομφώδους, ἀναμιγνυομένας μὲ τοὺς μυρίους θορύβους τοὺς ἐξερχομένους ἀπὸ τῆς ἀπεράντου παρισινῆς κυψέλης. Μετὰ τὸ πρόγευμα ἐξήρχετο χάριν τοῦ περιπάτου του, περιερχόμενος μικροῖς βήμασι τὸ μεταξὺ τοῦ Σατωδὼ καὶ τῆς Μαγδαληνῆς διάστημα, μὲ τὴν ὀδοντογλυφίδα εἰς τὴν ἄκραν τοῦ στόματος, μὲ τὸν πῖλον ὁπωσοῦν ἐπικλινῆ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, πάντοτε φέρων χειρόκτια καὶ ἐνδυμασίαν νεοστιλβῆ καὶ ἐπιμελῶς διὰ τῆς ψήκτρας καθαρισμένην

Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἐνδυμασίας εἶχε δι' αὐτὸν μεγάλην σπουδαιότητα. Ἐπ' αὐτοῦ ἐστήριζε τὰς μεγαλειτέρας του πιθανότητας περὶ τῆς ἐπιτυχίας· ἦτο τὸ δέλεαρ διὰ τὸν θεατρώνην —τὸν περίφημον ἐκεῖνον νοήμονα θεατρώνην— εἰς ὃν οὐδέποτε θὰ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα νὰ στρατολογήσῃ ἄνδρα ῥυπαρὰ φέροντα καὶ ἐμβαλλωμένα ἱμάτια.

Διὸ αἱ κυρίαι Δελομπὲλ ἐπιμελῶς ἐφρόντιζον νὰ μὴ τοῦ λείπῃ τίποτε. Εὐνόητον δὲ εἶνε ὁπόση ἐργασία περὶ τὰ ἔντομα καὶ τὰ πτηνὰ ἀπῃτεῖτο διὰ νὰ ὑπάρχωσι τὰ μέσα πρὸς ἐνδυμασίαν τοῦ μεγαλοσώμου αὐτοῦ κυρίου! Ἀλλ' ὁ ἠθοποιὸς εὕρισκε τὸ τοιοῦτο φυσικώτατον.

Κατὰ τὴν ἰδέαν του, αἱ προσπάθειαι, αἱ στερήσεις τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρός του δὲν ἐγίνοντο χάριν αὐτοῦ ἀτομικῶς, ἀλλὰ χάριν τῆς κρυφίας ἐκείνης καὶ ἀγνώστου καλλιτεχνικῆς εὐφυΐας, ἧς ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του τρόπον τινὰ ὡς θεματοφύλακα.

Μεταξὺ τῆς οἰκογενείας Σέβη καὶ τῆς οἰκογενείας Δελομπὲλ ὑπῆρχε ποιά τις ἀναλογία ὡς πρὸς τὴν θέσιν μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἡ τῶν Δελομπὲλ ἦτο ὀλιγώτερον θλιβερά. Ἡ οἰκογένεια τῶν Σέβη ᾐσθάνετο τὸν βίον αὐτῶν τὸν ἐρειδόμενον εἰς τὸ μικρόν της εἰσόδημα, πάγιον, ἄνευ ὁρίζοντος, πάντοτε ὁμοιόμορφον, ἐνῷ εἰς τὴν τοῦ ἠθοποιοῦ ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ πλάνη ἀνείλισσον πανταχοῦ λαμπρὰς ἀπόψεις.

Ἡ μὲν οἰκογένεια Σέβη κατῴκει οὕτως εἰπεῖν εἰς ὁδὸν ἀδιέξοδον· ἡ οἰκογένεια Δελομπὲλ κατῴκει εἰς ὁδὸν ῥυπαράν, σκοτεινήν, ἄνευ φωτὸς καὶ ἀέρος, ἀλλ' ὅπου προσεχῶς ἔμελλε νὰ ῥυμοτομηθῇ εὐρεῖα λεωφόρος. Παρεκτὸς τούτου, ἡ μὲν κυρία Σέβη δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς τὸν σύζυγόν της, ἐνῷ δυνάμει μόνης τῆς μιας ἐκείνης μαγικῆς λέξεως «ἡ τέχνη!» ἡ γείτων της οὐδέποτε ἀμφέβαλλε περὶ τοῦ ἰδικοῦ της συζύγου.

Καὶ ἐν τοσούτῳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη ὁ κύριος Δελομπὲλ συνέπινεν ἐπὶ ματαίῳ ἓν ποτήριον βερμουτίου μετὰ τῶν θεατρικῶν πρακτόρων, ἓν ποτήριον ἀψίνθου μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐν ταῖς παραστάσεσιν ἐγκαθέτων, ἓν ποτήριον μπίττερ πικρὸν μετὰ τῶν κωμειδυλλιογράφων καὶ δραματουργῶν. Οὐδέποτε προσελαμβάνετο. Εἰς τρόπον ὥστε χωρὶς οὐδ' ἅπαξ κἂν νὰ παραστήσῃ ἀπὸ σκηνῆς ὁ δυστυχὴς εἶχε μεταπέσει βαθμηδὸν ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ νεαροῦ ἐραστοῦ, εἰς τὰ τοῦ πρεσβυτέρου πρωταγωνιστοῦ καὶ κατόπιν εἰς τὰ μέρη τοῦ γηραιοῦ πατρὸς καὶ τελευταῖον εἰς τὰ μηδαμινά....

Καὶ ὅμως ἐπέμενεν!

Ἐπανειλημμένως προσεφέρθη αὐτῷ μέσον βιοποριστικόν, καὶ προετάθη αὐτῷ νὰ τοποθετηθῇ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἰδιοκτήτου εἴς τινα λέσχην ἢ καφενεῖον καὶ ὡς ἐπόπτης εἰς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ καταστήματα τῶν *Φάρων τῆς Βαστίλλης* καὶ τοῦ *Κολοσσοῦ τῆς Ῥόδου*. Ἤρκει πρὸς τοῦτο νὰ ἔχῃ μόνον καλὴν συμπεριφοράν, καὶ φαντασθῆτε ἂν ὁ Δελομπὲλ δὲν εἶχε τοιαύτην!.. Οὐχ ἧττον εἰς πάσας τὰς γενομένας αὐτῷ τοιαύτας προτάσεις, ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἀντέταξεν ἡρωϊκὴν ἄρνησιν.

— Δὲν ἔχω δικαίωμα ν' ἀπαρνηθῶ τὸ θέατρον!.. ἔλεγεν.

Ἡ φράσις αὕτη λεγομένη παρὰ τοῦ ταλαιπώρου αὐτοῦ ἠθοποιοῦ, ὅστις πρὸ ἐτῶν δὲν εἶχε κἂν πατήσει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἦτο ὑπερβαλλόντως κωμική. Ἀλλ' ἡ ὄρεξις τοῦ γέλωτος παρήρχετο ὅταν ἔβλεπέ τις τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του ἀναπνεούσας νυχθημερὸν κόνιν ἀρσενικοῦ καὶ τὰς ἤκουεν ἐπαναλαμβανούσας ἐντόνως, ἐνῷ ἐθραύοντο αἱ βελόναι των ἐπὶ τοῦ ὀρειχαλκίνου σύρματος τῶν ἐντόμων:

— Ὄχι, ὄχι! ὁ κύριος Δελομπὲλ δὲν ἔχει δικαίωμα ν' ἀπαρνηθῇ τὸ θέατρον.

Ἦτο εὐτυχὴς ἄνθρωπος ὅστις διὰ τῶν προεχόντων καὶ πάντοτε συγκαταβατικῶς μειδιώντων ὀμμάτων του, διὰ τῆς ἕξεως αὐτοῦ τοῦ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὰ δράματα εἶχε δημιουργήσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν βασιλέως παιδικῶς κολακευομένου καὶ θαυμαζομένου. Ὅτε ἐξήρχετο ἐκ τῆς κατοικίας του, οἱ καταστηματάρχαι τῆς ὁδοῦ Φρὰν — Μπουρζοὰ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην προτίμησιν, ἣν αἰσθάνονται οἱ Παρισινοὶ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ τὸ θέατρον, τὸν ἐχαιρέτιζον εὐσεβάστως. Ἦτο πάντοτε τόσον εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος!.. καὶ ἀφ'

Digitized by Google

ἑτέρου τόσον ἀγαθός, τόσον εὐπροσήγορος!.. Καὶ νὰ συλλογίζηταί τις ὅτι τὴν ἑσπέραν ἑκάστου Σαββάτου, αὐτός, ὁ Ρούϋ—Βλάς, ὁ Ἀντωνύ, ὁ Ραφαὴλ τῶν *Μαρμαρίνων Κορῶν*, ὁ Ἀνδρέας τῶν *Πειρατῶν τῆς Σαβάνης* μετέβαινε φέρων ὑπὸ μάλης χάρτινον κιβώτιον μοδιστρίας, κομίζων τὴν ἐργασίαν τῶν γυναικῶν τοῦ οἴκου του εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα τεχνητῶν ἀνθέων ἐν τῇ ὁδῷ Ἁγίου Διονυσίου!...

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τοιαύτης ἐργασίας ὁ διαβολάνθρωπος αὐτὸς εἶχε τόσην εὐγένειαν ἤθους, τόσην ἔμφυτον ἀξιοπρέπειαν, ὥστε ἡ νεᾶνις ἡ ἐντεταλμένη τὴν ἐξόφλησιν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Δελομπέλ, σφόδρα ἐστενοχωρεῖτο προκειμένου νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς ἄνδρα τόσον ἀξιοσέβαστον τὸ φιλοπόνως κερδηθὲν δι' ἑβδομαδιαίας ἐργασίας μικρὸν ποσόν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἀφοῦ δὲ ἀνεπαύθημεν καὶ πάλιν παρὰ τὴν πλάτανον καὶ ἐδροσίσθημεν εἰς τὰ κατάψυχρα ὕδατα τῆς κρήνης, ἀπεχαιρετήσαμεν τὴν οἰκογένειαν τοῦ ξενίζοντος, φιλοδωρήσαντες τὸ θυγάτριον αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον. Ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν πεζῇ διὰ τὸ κατωφερὲς καὶ κρημνῶδες τῶν ἀτραπῶν, ἀλλὰ πρὶν ἀπέλθωμεν ἐπεσκέφθημεν τὴν νεόδμητον δημοτικὴν σχολήν, ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου καὶ πρὸ τοῦ χωρίου κειμένην. Μεγάλη αἴθουσα καὶ δύο μικρὰ χωρίσματα εἰς τὸ ἄκρον, διὰ κατοικίαν τοῦ διδασκάλου, ἀπαρτίζουν τὴν οἰκοδομήν, ὑπὲρ ἧς ἐδαπανήθησαν τρισχίλιαι μόνον δραχμαὶ ὑπὸ τῆς κοινότητος καταβληθεῖσαι, ἐνῷ ἀλλαχοῦ διὰ τοιαύτην οἰκοδομὴν θὰ ἐδαπανῶντο διπλάσια καὶ πλέον. Καὶ τοῦτο διότι τὰ πάντα εἰς τὰ ὀρεινὰ ἐκεῖνα μέρη εἶναι εὔωνα μάλιστα δὲ τὰ ἡμερομίσθια καὶ τὸ ὑλικὸν πρὸς οἰκοδομήν· εἴδομεν οἰκίσκον διώροφον ἀρκούντως εὐρύχωρον, ὑπὲρ οὗ ἐδαπανήθησαν διακόσιαι πεντήκοντα καὶ μόνον δραχμαί.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον ἀκόμη δὲν ἦτο τελειωμένον, αἱ παραδόσεις γίνονται ὑπὸ τὸν νάρθηκα τοῦ ἀντικρὺ κειμένου ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Ὁ νεαρὸς δημοδιδάσκαλος ἐκτελεῖ τὸ καθῆκόν του εὐσυνειδήτως, καίτοι στερούμενος ὅλων τῶν πρὸς διδασκαλίαν ἀπαιτουμένων· ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ ἐπικρίνω τοὺς Νεβολιανούς, ἀφοῦ ἄλλοι ἀσυγκρίτως εὐπορώτεροι δῆμοι τοῦ κράτους κλείουν τὰ παιδία μέσα εἰς σκοτεινὰς καὶ δυσώδεις τρώγλας, κατασκευάζουν δὲ διὰ τοὺς κακούργους ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν εὐαισθήτων κυρίων καὶ κυριῶν καθάρια καὶ εὐάερα σωφρονιστήρια· ἐξ οὗ ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ ἐλάμβανε καὶ ὑπὲρ τῶν παίδων κἄποιαν πρόνοιαν ἐὰν ἐβεβαιοῦντο ὅτι θὰ γίνωσιν ἀφεύκτως καὶ αὐτὰ προϊούσης τῆς ἡλικίας κακοῦργοι.

Ἔδυεν ἤδη ὁ ἥλιος ὅτε ἠρχίσαμεν τὴν κατάβασιν ὀλισθαίνοντες, προσκόπτοντες καὶ κινδυνεύοντες νὰ κατακρημνισθῶμεν. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ῥίψω ἓν βλέμμα καὶ εἰς τὴν διαλελυμένην μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τὴν οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου κειμένην καὶ σχεδὸν ἑτοιμόρροπον· εὐτυχῶς δὲ ἀνεκάλυψα ἐπὶ μηναίου (ἐκδοθέντος τῷ 1062 καὶ ἐπιμελῶς διορθωθέντος παρὰ Ματθαίου Ἱερομονάχου Γαλατιανοῦ τοῦ Κυπρίου, Ἐνετίησι παρὰ Δομινίκῳ τῷ Ἡτεπολωνίῳ τύποις τοῦ Βεργῆ) τὴν ἑξῆς σημείωσιν:

(ΙΓ') α1743 ἐν μηνὶ Αριλίου 9 ἐρηξε ὁ θεὸς ο μεγαλοδίναμος στάκτη οσὰν κωκηνόχωμα Καὶ ἐφένονταν τὰ χηόνια στὰ βουνα κωκυνα οσὰν αἷμα.

εκήνον τον καιρον ἦλθαν Γκεκηδες εδῶ εἰς την ἀγιὰ»

Ἡ σημείωσις αὕτη ἔχει τὴν ἀξίαν ὅτι ἐπιβεβαιοῖ τὸ ὑπὸ τῆς (Ϛ') ἐπιγραφῆς ἀναγραφμενον φαινόμενον, ἡ δὲ ὡς πρὸς τὸ ἔτος ἀσυμφωνία ἀποδοτέα εἰς σφάλμα ἐκ παραδρομῆς.

Ἐξελθόντες τῶν ἐρειπίων ἐκείνων ἠκολουθήσαμεν τὴν κοπιώδη κατάβασιν, περὶ δὲ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ καὶ ἄνωθεν τῆς Ἀγυιᾶς ἔρριψα ἓν τελευταῖον ἀποχαιρετισμοῦ βλέμμα εἰς τὴν θέσιν ἔνθα ἔπεσε μαχόμενος ὁ νεαρὸς Οἰκονομίδης ἐν ἔτει 1878. Οἱ Θεσσαλοὶ ἠλευθερώθησαν, καὶ ὅμως δὲν ἐσκέφθησαν μέχρι τοῦδε ν' ἀνεγείρωσιν ἔστω καὶ ἁπλοῦν μνημεῖον εἰς μνήμην τῶν ἡρωϊκῶν νέων οἵτινες καταλιπόντες ἐλεύθερον καὶ ἄνετον βίον, ἦλθον καὶ ἔχυσαν τὸ εὐγενὲς αὐτῶν αἷμα ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας. Εὔχομαι αἱ ὀλίγαι αὐται λέξεις νὰ διεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν κατοίκων, ὥστε δι' ἐράνων νὰ συντελέσωσιν ἐκεῖνο, ὅπερ ἠμέλησαν μέχρι τοῦδε νὰ πράξωσι.

Ἡ Ἀγυιὰ ἐπὶ λόφου κτισμένη περιέχει δύο περίπου χιλιάδας κατοίκων καὶ τηλεγραφεῖον μετὰ ταχυδρομείου· αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν εἶναι πενιχραί, αἱ ὁδοὶ χαλικόστρωτοι (χαλτερίμ) σκολιαὶ καὶ δύσβατοι, ἀλλὰ πανταχοῦ βλέπεις κρήνας καὶ ἀφθονίαν ὑδάτων, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι ὁμιλητικοὶ καὶ ὀξύνοες· κατὰ πληροφορίαν δὲ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν ἰατρῶν τῆς κωμοπόλεως, προσβάλλονται συνεχῶς ὑπὸ πυρετῶν καὶ μάλιστα ὁσάκις τὰ ὕδατα τῆς οὐ μακρὰν κειμένης λίμνης Βοιβηΐδος (τουρκιστὶ Κάρλα) ἐλαττοῦνται, ἢ καὶ ὁσάκις ποιοῦσι κατάχρησιν τῶν ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ ἀγρευομένων λιπωδεστάτων ἰχθύων, τῶν καλουμένων σαζάνι.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κωμοπόλεως πρὸς τὰ

Digitized by Google

ἀριστερὰ κεῖται ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ ἐν αὐτῇ φερώνυμος ναός, ἔχων τὴν θαυματουργὸν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τοὺς φρενοβλαβεῖς, ἂν μίαν μόνην νύκτα κοιμηθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Πέριξ δὲ τῆς μονῆς ὑπάρχουσι πολλὰ παραπήγματα κατὰ στοίχους παραλλήλους, τὰ ὁποῖα ἐκμισθώνει ἡ μονὴ ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος εἰς τοὺς πωλητάς, οἵτινες κατὰ Σάββατον προσέρχονται ἐκεῖ ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, κομίζοντες τὰ προϊόντα τῆς τέχνης ἢ τοῦ ἐμπορίου των. Ἐκεῖ εὑρίσκεις παντοῖα εἴδη ὑφασμάτων ἐγχωρίων καὶ ἑλβετικῶν, σιδηρικά, ὑποδήματα (παπούτσια) μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ γυναικεῖα, μὲ τὰς μεταλλίνους πόρπας καὶ τὰς μικρὰς ἐπ' αὐτῶν χρωματιστὰς κοκάρδας, καὶ ὅλα τὰ εἴδη τῶν ἐδωδίμων.

Ἔφθασεν ἐν τούτοις καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ὅπερ δὲν εἶναι τόσον εὔκολον πρᾶγμα, διότι πρέπει πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ καὶ δύο νὰ τηλεγραφήσῃς εἰς φίλον τινα ἐν Λαρίσῃ διὰ νὰ ἐκμισθώσῃ καὶ στείλῃ ἅμαξαν. Καὶ ἔφθασε λοιπὸν ἡ μηχανὴ αὐτη, ἥτις κατ' εὐφημισμὸν μὲν ἐκαλεῖτο ἅμαξα καὶ Victoria μάλιστα, ἀλλὰ πράγματι ἦτο βασανιστικὸν ἐργαλεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἐν Λαρίσῃ μώλωπας φέρων καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Μετὰ δίωρον δ' ἀναψυχὴν ἔλαβον τὴν εἰς Βῶλον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἐπέβην τοῦ εἰς Πειραιᾶ ἐκπλέοντος ἀτμοπλοίου.

Ἐκ τῆς δωδεκαημέρου ἐν Θεσσαλίᾳ διατριβῆς μου ἀπεκόμισα εὐαρέστους ἀναμνήσεις, ἡ δὲ μεγαλητέρα πασῶν εἶναι ὅτι εἶδον ἐλεύθερον λαὸν ὁλόκληρον, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ἀπεχθέστατον δουλικὸν ζυγὸν τῶν Ὀσμανλίδων. Ἔχει βεβαίως καὶ ὁ λαὸς οὗτος ἐλαττώματα, εἶναι φιλύποπτος, ἀνειλικρινής, ὄχι λίαν φιλόξενος, ὡς ἰδίως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν πρώτην ἔλευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς δουλείας, καὶ δὲν εἶναι εὔκολον ν' ἀπομάθῃ ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων καὶ ἐκ παραδόσεως ἐδιδάχθη· ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους εἶναι φιλόπονος, οἰκονόμος, καλὸς οἰκογενειάρχης καὶ προοδευτικός.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ὀθωμανῶν ἂν καὶ ἀπελθόντες τῆς Θεσσαλίας, διατηροῦσιν ὅμως τὰ ἐκεῖ κτήματά των, καὶ τοῦτο διότι δὲν εὑρίσκουσι νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς τὰς ὑψωμένας ἐκείνας τιμὰς εἰς τὰς ὁποίας προφθάσαντες ἐπώλησαν τινὲς τῶν ὁμοεθνῶν των κατὰ τοὺς πρώτους τῆς προσαρτήσεως μῆνας. Ὁ κ. Εὐθ. Βατζιᾶς εἰς ὃν ἐξέφραζον τὴν ἀπορίαν, διατὶ ἐβιάσθη καὶ ἠγόρασε κτήματα ὑπερτιμημένα, ὡς ἔλεγεν, ἀφοῦ ὡς ἐγχώριος ἐγίνωσκε καλῶς τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν, μοὶ ἀπεκρίθη — Διότι ἐδιψούσαμεν ἀπὸ κτήματα, διότι οἱ Τοῦρκοι δὲν μᾶς ἄφηναν ποτὲ ν' ἀγοράσωμεν καὶ ἡμεῖς γαίας. Πολλάκις ἔτυχε νὰ δανείσω χρήματα εἰς ὀθωμανούς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον ν' ἀποτίσωσι τὴν ὀφειλήν των, ὥστε ἐπλησίαζεν ἡ λῆξις καὶ μετ' αὐτῆς ἡ πώλησις ὡς ἤλπιζον τοῦ ὑποθηκευμένου κτήματος. Ἀλλ' ἀμέσως συνήρχοντο οἱ φίλοι τοῦ ὀφειλέτου, ὀθωμανοὶ καὶ αὐτοί, καὶ ἀπεφάσιζον ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὶ τὸ χρέος, παρέχοντες ἐπαρκῆ ἐγγύησιν. Ἅμα λοιπὸν ἐμάθομεν ὅτι πωλοῦσι τὰ κτήματά των, ἐδράξαμεν τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἠγοράσαμεν μὲ κλειστὰ μάτια.

Μένουσι λοιπὸν πολλὰ κτήματα ἀπώλητα καὶ θὰ μένωσιν ἴσως ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον, ἐνόσῳ οἱ κατέχοντες ὀθωμανοὶ δὲν ὑποβιβάσωσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Ἡ κατάστασις τῶν χωρικῶν δὲν εἶναι ἀνθηρά, πένονται καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἶναι ἡ μόνη καθημερινὴ τροφή των. Ἐν γένει τὰ ἡμερομίσθια εἶναι εὐτελέστατα καὶ ὁ χρυσὸς δὲν ῥέει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἀλλ' ἴσως ἡ ἐφετεινὴ συγκομιδή, ἥτις προμηνύεται ἄφθονος, δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς ἀπηλπισμένους καὶ παρακινήσῃ τοὺς τέως μὴ τολμῶντας νὰ εὐρύνωσι καὶ τελειοποιήσωσι τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀπεράντων Θεσσαλικῶν πεδιάδων, μέγα μέρος τῶν ὁποίων μένουσιν ἄχρις ὥρας χέρσοι καὶ ἄγονοι.

Τῇ 26 Μαΐου 1889

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Η ΑΔΟΞΟΣ ΔΟΞΑ

- ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ -

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Εἶδον ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον καὶ ἐζήτησα νὰ κατέλθω, φοβηθεὶς μὴ καταστρέψω τὴν ὡραίαν μου ἐντύπωσιν, τὴν ἐκ τῆς θέας τοῦ Πανθέου.

«Μὴν κατεβαίνεις, εἶνε καὶ ἄλλα» μοὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ πανοράματος, σύρων συγχρόνως τὸ ἄλλο σχοινίον. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, μὴ πειθόμενος εἰς τὴν προτροπήν του, κατηρχόμην τοῦ ἀναβάθρου, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ φακοῦ βλέμμα μοὶ ἐδείκνυε τὸ Πάνθεον ἀνυψούμενον εἰς τὸ ἄγνωστον καὶ ὑποχωροῦν πρὸ ἑτέρας εἰκόνος πλοίων πάλιν καὶ καπνῶν.

«Εἶνε καὶ ἄλλα» διεμαρτύρετο ὁ ἄνθρωπος.

«Δὲν θέλω!» ἐπέμενον ἐγώ.

Ἐδέησε νὰ παρεμβῇ ὁ πατήρ μου:

«Ἀφ' οὗ δὲν θέλει, ἄφησ' τον».

Ἐπλήρωσε καὶ ἀπεμακρύνθημεν. Τὸ ὄργανον ἐσίγησε πρὸς στιγμήν. Τὰ παιδία, ὅσα μετὰ ζηλοτυπίας παρηκολούθουν τὰ γινόμενα, θὰ μ' ἐξέλαβον ἀφεύκτως ὡς τρελλόν.

* * *

Ἐκάμψαμεν κατόπιν δύο τρεῖς ὁδούς, ἐπίσης στενάς, ἀγνώστους, ἐρήμους, καὶ εὑρέθημεν ἐπὶ

Digitized by Google

τέλους εἰς τὴν Πλατεῖαν, τὴν πλήρη κινήσεως, θορύβου, μουσικῆς. Δὲν κατώρθωσα ἐν τούτοις νὰ ἐννοήσω, τί εἴδους *ἐργασία* ἦγε τὸν πατέρα μου πρὸ ὀλίγου εἰς τὰ ἄγνωστα ἐκεῖνα μέρη. Εἶνε καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀλύτων μυστηρίων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ περιπάτου ἐβάδιζον μηχανικῶς κρατούμενος ἀπὸ τῆς πατρικῆς χειρός, ἀφῃρημένος, σιωπηλὸς καὶ σύννους. Ἀναίσθητος πρὸς πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐντύπωσιν, ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, ἔστρεφον σκέψεις ποικίλας, σκέψεις παραδόξους, τὸ πρῶτον ἤδη εἰςβαλλούσας εἰς τὴν παιδικήν μου κεφαλήν. Καὶ ἐνόσῳ ἐφανταζόμην ἐμαυτὸν ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἀναβάθρου πρὸ τοῦ φακοῦ, θαυμάζοντα τὸ οἰκοδόμημα ἐκεῖνο τὸ ἐξαίσιον, ἐν ᾧ περιεκλείοντο οἱ τάφοι — μοὶ εἶπον — τῶν μεγάλων ἀνδρῶν· τὸ Πάνθεον μὲ τοὺς κίονας, μὲ τὸ ἀέτωμα, μὲ τὸν θόλον, μὲ τὴν ἐπιγραφήν,— δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπομακρύνω τοῦ νοῦ μου τὴν εἰκόνα τοῦ νεκροταφείου μὲ τὰ λευκὰ μνημεῖα, μὲ τοὺς μέλανας σταυρούς, καθὼς εἶδον αὐτὸ λάμπον ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεκάλυψα τὸ μνῆμα τῆς πτωχῆς μάμμης. Ἠσθάνθην εὐθὺς ζωηρὰν τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ἐκ τῶν δύο τάφων,— τοῦ γιγαντιαίου θόλου ὑφ' ὃν ἐκοιμῶντο οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι μοὶ ἦσαν ἄγνωστοι, ξένοι, ἀδιάφοροι, καὶ τοῦ ξυλίνου μέλανος σταυροῦ μὲ τὰ λευκὰ γράμματα, ὁ ὁποῖος διέκρινε τὸν τάφον τῆς ἀγαθῆς μου, τῆς λατρευομένης μου φίλης...

Καὶ ἦσαν τόσον ἀλλόκοτα τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα συνήγαγον ἐκ τῆς συμπαραβολῆς!

«Τί ἔχεις καὶ εἶσαι ἔτσι σκεπτικός;» μὲ ἠρώτησε δὶς ἢ τρὶς ὁ πατήρ μου.

«Τίποτε» ἦτο ἡ στερεότυπος ἀπάντησις. Ὦ, ἦτο χρεία πολλῆς τρυφερότητος, διὰ νὰ ἐκμυστηρευθῶ τὰς σκέψεις μου ταύτας!..

* * *

Ὅταν ἐπέστρεψα τὴν ἑσπέραν εὗρον τὴν μητέρα μου ὑγιᾶ ἐντελῶς καὶ ἀπολαύουσαν ἐν τῷ μικρῷ κήπῳ τῆς εὐωδίας τῶν ἰάσμων της, ὑπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς σελήνης.

«Μητέρα, εἶδα τὸ Πάνθεον!» τῇ ἐφώνησα μακρόθεν, πρὶν εἴπω *καλησπέρα*.

— Ποῦ;

— Εἰς τὸ πανόραμα».

Καὶ οἱονεὶ ἐκδικούμενος τὴν μικρὰν καὶ μόνην της ἐρώτησιν, τὴν ἐζάλισα μὲ πλῆθος ποικίλων καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων:

«Καὶ τί εἶνε τὸ Πάνθεον, μητέρα;

— Σὺ ξέρεις, ποῦ τὸ εἶδες.

— Μὰ τί εἶνε αὐτὸ ποῦ εἶδα;

— Τὸ Πάνθεον τῶν Παρισίων;.. ἄ, εἶνε ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, ἐκεῖ ποῦ θάπτουν τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Γαλλίας.

— Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ ἐκκλησία;

— Εἰς τὸ Παρίσι, δὲν ἀκούς;

— Καὶ ποῖοι εἶν' αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες;

— Μεγάλοι ἄνδρες εἶνε ἐκεῖνοι... Ἀλλὰ δὲν 'μπορῶ νά σου ἀπαντήσω τώρα μὲ ὀλίγας λέξεις. Ἔλα πρῶτα νὰ δειπνήσουμε, γιατὶ μᾶς περιμένουν, καὶ κατόπιν σοῦ ἐξηγῶ ὅλας σου τὰς ἀπορίας».

Καὶ προεπορεύθη βαίνουσα πρὸς τὴν οἰκίαν διὰ τῆς ἀνθηρᾶς διόδου τοῦ κήπου, ἐν ᾧ ἐγὼ ἠκολούθουν βραδέως, πλήρης σκέψεων καὶ ἀποριῶν, πολλαπλασιαζομένων ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Συχνὰ ἐψιθύριζον μετ' ἀορίστου τινὸς συναισθήματος:

Aux grands hommes la patrie reconnaissante.

* * *

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης νέα περίοδος ἀνέτειλεν ἐν τῷ βίῳ μου·—περίοδος σκέψεων, ἐρωτήσεων καὶ διδαγμάτων. Ἡ καλή μου μήτηρ μοὶ ἐξήγησε ποῖοι εἶνε αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, τοὺς ὁποίους τέως ἠγνόουν. Ἔμαθον ὅτι ἠγάπησαν, ὅτι εὐηργέτησαν τὸν κόσμον· ὅτι ἠγαπήθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πατρίς των, τὴν ὁποίαν ἐτίμησαν, ἡ ἀνθρωπότης τὴν ὁποίαν ὠφέλησαν, ᾐσθάνθη πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην, ἐκδηλουμένην καὶ μετὰ θάνατον διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων μνημείων.

Αὐτοὶ λοιπὸν ἦσαν μεγάλοι ἄνδρες, ὅσοι ἐκοιμῶντο ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Πανθέου· μικροὶ δὲ θὰ ἦσαν ἀναμφιβόλως ὅσοι ἐκοιμῶντο ἐν τῷ νεκροταφείῳ ὑπὸ τὸν μαῦρον ξύλινον σταυρόν. Καὶ ἡ φίλη μου ἐπίσης ἡ ἀγαθὴ ἦτο μικρά, μικρά... Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ ἀγαθότης, ἡ ἀρετή, ἡ εὐγένεια, διὰ νὰ γείνῃ κανεὶς μέγας. Ἄ, μοί το εἶπεν ἡ μήτηρ μου! Πρέπει ν' ἀνακαλύψῃ χώρας, νὰ κάμῃ πολέμους, νὰ γράψῃ βιβλία νὰ κατασκευάσῃ εἰκόνας ἢ ἀγάλματα... Διὰ τὴν μικράν μου ἀδελφὴν δὲν παρεπονούμην· ἐκείνη ἦτο τῷ ὄντι μικρά. Εἰσῆλθεν, ἔκλαυσε, καὶ ἰδοὺ ἡ ζωή της· ἔκλαυσεν, ἐξῆλθε, καὶ ἰδοὺ ὁ θάνατός της!..

Μίαν ἄλλην ἡμέραν συνωμιλοῦμεν περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ὁμήρου — διότι συνηθεστάτη μᾶς ἐγένετο ἔκτοτε ἡ περὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐνασχόλησις, ἡ ἐκτίμησις αὐτῶν καὶ παραβολή.

« Ποιός εἶνε μεγαλήτερος ἀπὸ τοὺς δύο; ἠρώτησα τὴν μητέρα μου.

— Καὶ οἱ δύο μεγάλοι· ἀλλὰ ὁ ἕνας ποιητὴς καὶ ὁ ἄλλος στρατηγός.

— Μὰ ποιὸ εἶνε δυσκολώτερο πρᾶγμα, νὰ κάμῃ κανεὶς ἕναν πόλεμο, ἢ νὰ γράψῃ ἕνα βιβλίο 'σὰν τὴν Ἰλιάδα;»

Ἡ μήτηρ μου ἤγγισε διὰ τοῦ δακτύλου ἓν κομψὸν ὀγκῶδες βιβλίον, στίλβον ἐν τῇ μικρᾷ της βιβλιοθήκῃ. Ἐφαίνετο ὡς μικρὰ ἐπιμνημό-

Digitized by Google

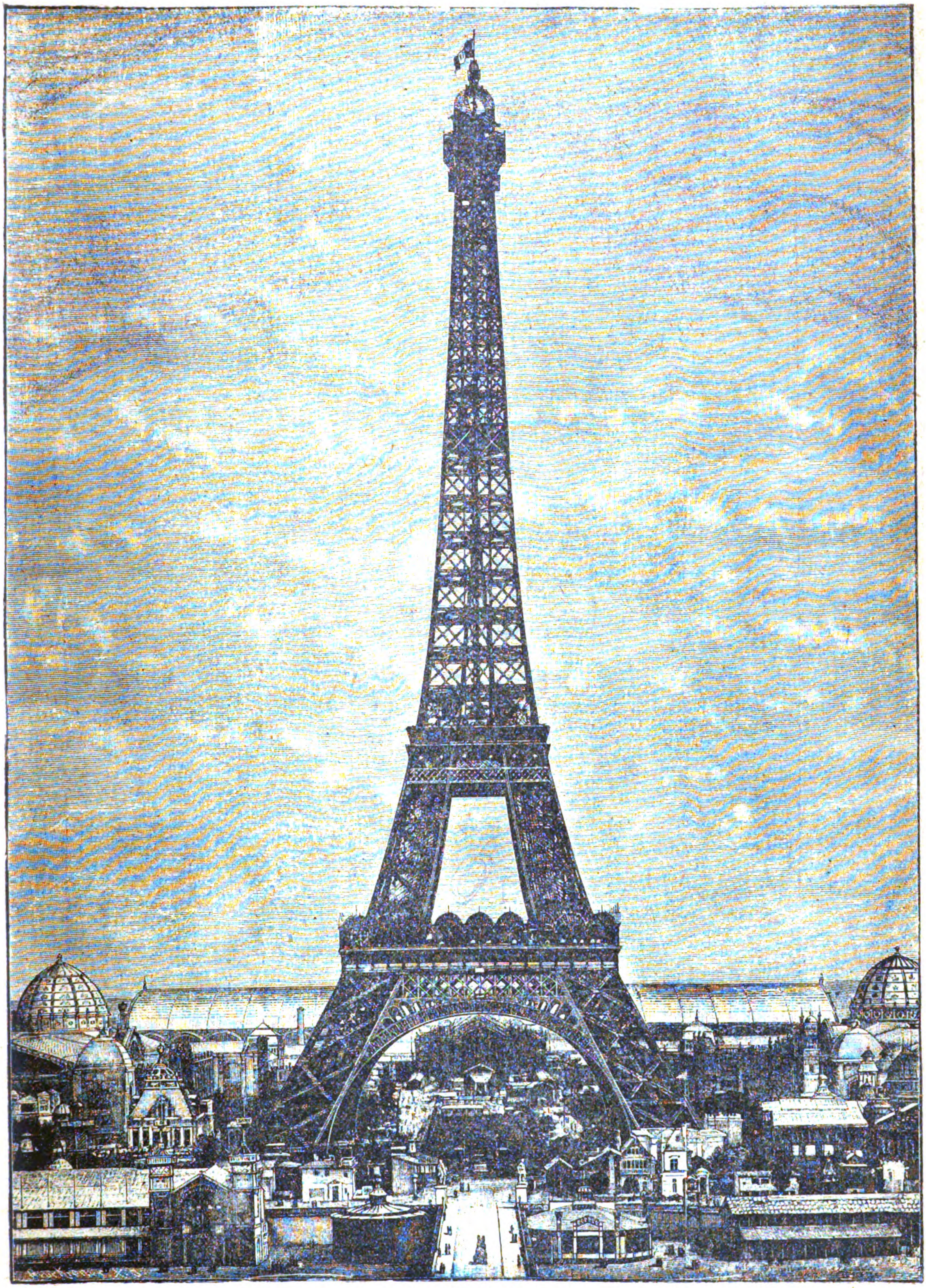

ΟΠΥΡΓΟΣ ΑΪΦΕΛ

Digitized by Google

συνος στήλη, μ' ἓν ὄνομα χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς κεχαραγμένον.

«Εἶνε πολὺ δυσκολώτερο πρᾶγμα νὰ γραφῇ αὐτὸ τὸ βιβλίο» μοὶ εἶπε κρατοῦσα ἐπ' αὐτοῦ τὸν δάκτυλον, «παρὰ νὰ κατακτηθῇ μία χώρα. Αὐτὸς ποῦ ἔγραψε τὴν Ἰλιάδα ἀπέθανεν ἄγνωστος πρὸ πολλῶν αἰώνων· ἀλλὰ ἐὰν εὑρίσκοντο σήμερα τὰ λείψανά του, δὲν θὰ ὑπῆρχε εἰς τὸν κόσμον Πάνθεον, ἄξιον διὰ νὰ ταφοῦν».

Εἰς τὸ ἴδιον ἐκεῖνο τεῦχος ἐσπούδασα κατόπιν τὸν Ὅμηρον, ἀναγνωρίζων μετὰ κόπου ἐφ' ἑκάστης σελίδος τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων. Ὑπάρχει εἰσέτι ὄρθιον εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου. Ἀκόμη καὶ σήμερον νομίζω ὅτι διακρίνω ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς βυρσίνης αὐτοῦ ῥάχεως, τὸν τύπον τοῦ μητρικοῦ δακτύλου! . . .

* * *

Καὶ ηὐρύνοντο ὁλοὲν οἱ ὁρίζοντες τῶν σκέψεων τούτων· νέοι, ἄγνωστοι κόσμοι ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἠνοίγοντο ἐνώπιόν μου. Κανείς,— οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος—δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐκ τῶν συμπτώσεων ἐξέγερσιν φύσεως ὁρμητικῆς, ληθαργούσης τέως εἰς τὴν ἠρεμίαν τῶν περιστάσεων. Καὶ ὅμως ᾐσθανόμην ὅτι κάτι τι ἀφυπνίσθη ἐντός μου καὶ μ' ἐβασάνιζεν. Ἡ πρώτη παιδικὴ φιλοδοξία,—ἥτις θά μοι συγχωρηθῇ ἀφ' οὗ τὴν ἐξομολογοῦμαι,—ὡς ὄνειρον χρυσοῦν, ὡς ἐλπὶς γλυκεῖα, ὑπεισῆλθε τότε εἰς τὴν μικράν μου κεφαλήν. Ἄχ, πῶς ἐπεθύμησα καὶ ἐγὼ νὰ μὴ ζήσω μικρός, νὰ μὴ ἀποθάνω ἄγνωστος καὶ ἄσημος, νὰ μὴ ταφῶ εἰς τὸ κοινὸν νεκροταφεῖον ὑπὸ μίαν μαρμαρίνην πλάκα, ἢ ἕνα ξύλινον σταυρόν! Ἤθελα τ' ὄνομά μου νὰ λάμψῃ ὡς μετέωρον, ν' ἀντηχήσῃ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου· καὶ νεκρὸν τὸ σῶμά μου νὰ κατατεθῇ ὑπὸ τοὺς θόλους ἑνὸς Πανθέου, μὲ χρυσῆν ἐπιγραφήν. Μ' ἐπτόει τότε ὁ θάνατος, τὸν ὁποῖον σήμερον δὲν συλλογίζομαι διόλου. Ὠνειρευόμην ἀντὶ ξηρῶν ἀνθοδεσμῶν, στεφάνους ἐκ δάφνης. Ἤθελον καὶ ἐγὼ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πατρίδος, διότι δὲν μοι ἐφαίνετο ἄλλο πρᾶγμα γλυκύτερον καὶ ὑψηλότερον.

Ἠγνόουν τότε πολλὰ πράγματα. Ἠγνόουν ὅτι ἄνευ τοῦ πνεύματος, ἄνευ τῆς τύχης, ἄνευ τῶν περιστάσεων, δὲν ἀρκεῖ ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐργασία πρὸς κατάκτησιν τῆς δόξης. Καὶ ἐγὼ ἤθελον δόξαν . . . δόξαν σοφίας ἐν τῇ μελέτῃ, ἐν τοῖς βιβλίοις· διότι πρὸς αὐτὰ εἱλκυόμην μοιραίως. Δὲν ἐξεφράσθην εἰς κανένα, οὔτε εἰς τὴν μητέρα μου, τὸ γλυκύ μου, τὸ παράτολμον, τὸ τρυφερὸν μυστικόν. Ἤλπιζον ὅτι ταχέως θὰ ἔφθανον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν φιλοδόξων ὀνείρων μου, καὶ κατεμέριζον τὸν χρόνον μου ὅλον,—τὸν χρόνον τῆς παιδικῆς νεότητος, τὸν χρόνον τῆς χαρᾶς καὶ τῆς τρυφῆς—εἰς πυρετώδη ἐργασίαν καὶ εἰς ψυχοβόρον ὀνειροπόλησιν.

Ἔζων εἰς ἄλλον κόσμον ἰδικόν μου. Περιεφρόνουν τῶν ὁμηλίκων μου τὴν φιλίαν, τὰς ἐνασχολήσεις καὶ τὰ αἰσθήματα. Κατήντησα μισάνθρωπος, στυγνός, σχεδὸν μονομανής. Οἱ γονεῖς μου ἐφοβήθησαν πολὺ περὶ τῆς ὑγείας μου, μοὶ ἀπέκρυπτον τὰ βιβλία, μὲ προέτρεπον εἰς διασκεδάσεις. Μίαν ἡμέραν εἶδον δύο δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς μητρός μου. Ἀλλ' ἐγώ, μὲ τὴν παιδικὴν ἐπιμονήν, τὴν ἁγνὴν θέρμην, δὲν ἐγκατέλειπον τὴν χαραχθεῖσαν ὁδόν: Ἐργασία καὶ ὀνειροπόλησις. Ἔπειτα μ' ἐμέθυον οἱ πρῶτοι μικροὶ θρίαμβοι, οἱ πρῶτοι ἔπαινοι. Ὅταν ἤκουσα διὰ πρώτην φορὰν παρ' ἑνὸς ἀνοήτου καὶ κόλακος διδασκάλου μου τὴν φράσιν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἀκούω μετ' ἀποστροφῆς: *Ἔχεις μέλλον!* διῆλθον ἄϋπνον ὁλόκληρον ἐκείνην τὴν νύκτα.

Καὶ ἐφ' ὅσον παρήρχετο ὁ χρόνος ἐν τῇ μελέτῃ, ηὐρύνοντο βαθμηδὸν οἱ ὁρίζοντες τῶν σκέψεών μου, καὶ ἄγνωστοι κόσμοι ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἠνοίγοντο πρὸ ἐμοῦ.

* * *

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἀλχημιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μὲ τὸ δηλητήριον, τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου παρασκευασθέν . . . Ὅλα τὰ σχέδιά μου ἐματαιώθησαν, ὅλα τὰ ὄνειρα διελύθησαν, ἅμα ὡς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μελέτης, ἐπῆλθεν ἡ γνῶσις τῆς θέσεως καὶ τῆς γεννήσεώς μου ἐν τῷ κόσμῳ.

«Ἔχει Πάνθεον ἡ Ἑλλάς;» ἠρώτησα μίαν ἡμέραν.

Μαντεύεται ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἔλαβον. Οὔτε ἔχει, οὔτε θὰ ἔχῃ ἀκόμη μεγάλους ἄνδρας τὸ ἔθνος μου. Νήπιον ἀκόμη καὶ νεοπαγές, διαβλέπει τὸν χρυσοῦν του αἰῶνα εἰς μέλλον βαθύ, εἰς μέλλον ἀπώτατον, πολὺ πέρα τῆς συγχρόνου γενεᾶς. Τότε θὰ ἔχῃ ἴσως στρατηγούς, ποιητάς, λογογράφους, μεγάλους ἄνδρας καὶ Πάνθεον δόξης καὶ εὐγνωμοσύνης. Τότε θὰ ὑπάρχῃ ἴσως ἀτμόσφαιρα, γλῶσσα, ἀναγνῶσται, ἰδέαι, προγενεστέρα φιλολογία, διαπαιδαγώγησις. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὅσοι σήμερον ἔχομεν τὴν ἄδοξον δόξαν ὅτι ἐργαζόμεθα ὑψηλότερον καὶ ἁγνότερον, δὲν τρέφομεν καμμίαν ἐλπίδα, δὲν προβάλλομεν καμμίαν ἀξίωσιν . . . Ἂν ἡ φύσις μας, ὁ χαρακτήρ, αἱ πρῶται ἐντυπώσεις, ἡ πρώτη τοῦ πνεύματος τροπή, μᾶς ὠθῶσι μοιραίως ν' ἀγωνιζώμεθα ἄλλον ἢ τὸν κοινὸν περὶ ὑπάρξεως καὶ χαμαίζηλον ἀγῶνα, ὑπείκομεν εἰς τὴν μοῖραν ταύτην ἀγογγύστως, φέρομεν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον ὑπερήφανοι καὶ γενναῖοι, μάρτυρες, θύματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ πατήσωσιν ὡς ἐπὶ στυλοβάτου οἱ μέλλοντες τοῦ ἔθνους φωστῆρες. Σκαπανεῖς ἄδοξοι καὶ ταλαιπωρημένοι, τέμνομεν διὰ βράχων καὶ ὀρέων τὴν ὁδόν,

Digitized by Google

τὴν ὁποίαν ἄλλοι εὐτυχεῖς θὰ βαδίσωσιν ἀνθόσπαρτον εἰς τὸ μέλλον . . .

Εἷς τῶν ὀλίγων τ. .ων καὶ ἐγώ, τί εἴδους ἐλπίδα εἰμπορῶ νὰ τρ. .ω, μετὰ τὴν βραδεῖαν γνῶσιν τῆς θέσεως καὶ τῆς γεννήσεώς μου ἐν τῷ κόσμῳ ;

* * *

Ὦ Ἑλλάς μου γλυκυτάτη, ἡ ὡραιοτέρα καὶ ἐνδοξοτέρα πατρὶς τοῦ κόσμου! Ποῖον ἆρά γε θὰ ἦνε τὸ εὐτυχές σου τέκνον, τὸ ὁποῖον θὰ τύχῃ τῆς εὐγνωμοσύνης σου ; Ποῖον πρῶτον θὰ καταθέσῃς μὲ δάφνας καὶ δάκρυα εἰς τὸ Πάνθεον τοῦ μέλλοντος, ὦ μεγάλη πατρίς ;

Ἐμὲ συγκινεῖ ἀκόμη ἡ μεγάλη ἐπιγραφή, ἡ μετὰ τόσων ἀναμνήσεων συνδεδεμένη, αἱ λέξεις τὰς ὁποίας χαράσσω μ' ἕνα παλμὸν τῆς καρδίας μου πάντοτε :

Aux grands hommes la patrie reconnaissante.

Μοὶ ὑπενθυμίζει τὴν κούφην ἐλπίδα, τὴν φιλοδοξίαν, ἥτις ἐνεφώλευσέ ποτε εἰς τὰ παιδικά μου στήθη, καί μοι ἐπαναλαμβάνει εὐγλώττως τὴν πικράν μου ἱστορίαν, ἥτις εἶνε ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ὁμοεθνῶν συναδέλφων μου, τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος ἐξ ἔρωτος ἁγνοῦ καὶ εἰλικρινοῦς. Πλὴν τίποτε περισσότερον. Εἰς τὸν εἰλικρινῆ ἀλλ' ἄσημον ἐργάτην τοῦ πνεύματος ἀρκεῖ σήμερον, ὡς εἰς τὴν καλήν του φίλην, ὁ ἐκ χώματος σωρὸς μὲ τὸν ξύλινον σταυρὸν καὶ τὸ πορφυροῦν κάλυμμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιρρίπτωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου αἱ ὕσταται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου . . . (1888) Γρηγοριος Ξενοπουλος.

ΕΚ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Νὰ ἦσαι ἁπλοῦς τὴν καρδίαν ἐνῷ δὲν εἶσαι τοιοῦτος τὸ πνεῦμα—ἰδοὺ ἡ μεγαλειτέρα τῶν βασάνων.

*

Δὲν εἶνε πάντοτε ἀπαραίτητον νὰ κυττάζῃς τὰ ἄστρα διὰ νὰ πέσῃς εἰς τὸ πηγάδι.

*

Ὅταν δὲν ἠμπορῶ νὰ κρατηθῶ, καλὰ κάμνεις καὶ μὲ ρήχνεις...

*

Ἡ Τύχη εἶνε περίεργον τέρας ὅπερ ἔπρεπε νὰ ζωγραφίζεται ὄχι μόνον τυφλὸν ἀλλὰ καὶ μὲ τέσσαρας χεῖρας. Μὲ τὰς δύο καταβιβάζει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὰς πυγμάς της καὶ μὲ τὰς ἄλλας δύο πολλάκις ταυτοχρόνως σὲ βοηθεῖ νὰ τὰς ὑποστῇς καὶ νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὰς ἀποφύγῃς εἰς τὸ μέλλον.

*

Εἰς τὰ μετεωρολογικὰ δελτία τῶν ἐφημερίδων ἀναγινώσκω ἀεννάως σημειούμενον καθεκάστην «βαρομετρικὴ *θλῖψις* τόσοι βαθμοί..., κλπ.» καὶ ἐρωτῶ μετ' ἀπελπισίας ἐμαυτὸν πότε ἐπὶ τέλους αὐτοὶ οἱ κύριοι μετεωρολόγοι θ' ἀρχίσουν νὰ σημειώνουν καὶ τὴν βαρομετρικὴν *χαράν*...

Ιξιων

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Τοιοῦτον φέρει τίτλον τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δροσίνη βιβλίον, προωρισμένον ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἀνάγνωσμα τῶν παίδων, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὰς ἑξῆς σελίδας :

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ

Ὁ γέρων πάππος ἐξαπλώθηκε εἰς τὴν μεγάλην πολυθρόναν του καὶ τὰ ἐγγόνια του—τρία ξανθὰ παιδάκια—ἐκάθισαν γύρω του ν' ἀκούσουν τὴν ἱστορίαν ποῦ θὰ τοὺς εἴπῃ· διότι ὁ καλὸς πάππος καθ' ἑσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον διηγεῖτο ἀπὸ μίαν ἱστορίαν εἰς τὰ ἐγγόνια του ὅταν ἦσαν φρόνιμα.

Ὁ γέρων ἐξερόβηξε δύο τρεῖς φοράς, ἐπῆρε μίαν πρέζαν ταμβάκου, ἐσκουπίσθη μὲ τὸ παρδαλὸν μαντῆλι του καὶ ἄρχισε νὰ διηγῆται, ἐνῷ ἔπαιζεν εἰς τὰ χέρια τὸ κομβολόγι του:

Δὲν ἠξεύρω κ' ἐγὼ πῶς, μίαν ἡμέραν, ὅταν ἤμουν πολὺ νέος, ἐνῷ ἐγύριζα εἰς τὰ βουνὰ ἔχασα τὸν δρόμον μου καὶ εὑρέθηκα εἰς ἕνα τόπον ἔρημον, ἀγνώριστον καὶ πολὺ ἄγριον. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔβλεπα κρημνούς· πρὸς τὰ κάτω ἕνα κατήφορον ἀτελείωτον καὶ πρὸς τὰ ἐπάνω ἕνα ἀνήφορον πάλιν ἀτελείωτον. Κάτω κάτω, ἐκεῖ ὅπου ἐτελείωνεν ὁ κατήφορος, μόλις διέκρινα ἕνα ὡραῖον κῆπον γεμᾶτον ἄνθη. Καὶ ὁ ἀέρας, ὁ ὁποῖος ἐφυσοῦσεν ἀπ' ἐκεῖ, ἔφερνε γλυκυτάτας εὐωδίας καὶ χαρωπὰ κελαδήματα πουλιῶν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, δὲν ἔβλεπα παρὰ μόνον χώματα καὶ πέτρας. Καμμία εὐωδία δὲν ἤρχετο ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἠκούοντο μόνον ἄγριαι φωναὶ ἀπὸ τὰ γεράκια, τὰ ὁποῖα ἐπετοῦσαν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐστάθηκα μὲ ἀπορίαν. Πῶς εὑρέθηκα ἐκεῖ; δὲν ἐνθυμοῦμουν. Ἀπὸ ποῦ ἦλθα ; δὲν ἤξευρα. Ποῦ νὰ 'πάγω τώρα ; Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κρημνοί· ἐμπρὸς ἀνήφορος· ὀπίσω κατήφορος. Προτιμότερος ὁ κατήφορος. Καὶ ἐτραβοῦσα κατὰ τὸν κατήφορον, ὅταν ἔξαφνα ἄκουσα φωνάς. Ἐγύρισα τὸ κεφάλι καὶ εἶδα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ πλῆθος ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο. Ὅταν ἐπλησίασαν κάμποσον, τότε διέκρινα καλὰ ὅτι ἦσαν κάθε λογῆς ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, καλοντυμένοι καὶ κακοντυμένοι, ὅλοι ἀνακατωμένοι μαζί.

Ἐμπρὸς ἐπήγαινε μία γυναῖκα μὲ παρδαλὰ φορέματα, νέα ὑψηλὴ καὶ καλοκαμωμένη. Καὶ ὅλοι ἐπεριτριγύριζαν τὴν γυναῖκα αὐτὴν καὶ τῆς ἐφώναζαν ὡσὰν τρελλοὶ καὶ ἐκινοῦσαν τὰ χέρια μὲ παράξενον τρόπον. Αὐτὴ ἔβαζε τὸ χέρι της εἰς ἕνα καλάθι τὸ ὁποῖον ἐκρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκαλιά της καὶ ἔβγαζεν ἀπ' ἐκεῖ πράγματα

Digitized by Google

πολλὰ καὶ διάφορα, τὰ ὁποῖα ἐμοίραζε δεξιὰ ἀριστερὰ ἢ ἐσκόρπιζε γύρω της.

Καὶ εἰς κάθε μοίρασμα, ἠκούοντο γέλοια καὶ τραγούδια ἀπ' ἐδῶ, ἀναστεναγμοὶ καὶ ἀναθεματισμοὶ ἀπ' ἐκεῖ. Καθένας ἄρπαζε ὅ,τι ἐτύχαινε, ὅ,τι ἐπρόφθανεν. Ἄλλοι εἶχαν τὴν παλάμην γεμάτην φλωριά, ἄλλοι ἐπήγαιναν ξεσπαθωμένοι, μερικοὶ ἐφοροῦσαν εἰς τὸ κεφάλι κορώναις, καὶ πολλαὶς γυναῖκες ἐκαμάρωναν διαμαντοστολισμέναις. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι δὲν εἶχαν τίποτε, τίποτε· καὶ ἐφαίνοντο ὡσὰν ζητιάνοι, μὲ χλωμὰ πρόσωπα καὶ κόκκινα μάτια, μὲ ροῦχα κουρελιασμένα καὶ μὲ τὰ χέρια ἁπλωμένα ἐμπρός.

Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον ἦτον, ὅταν ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἐπετοῦσε τίποτε φλωριὰ ἢ καμμίαν κορώναν δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Τότε πολλοὶ μαζὶ ἔτρεχαν νὰ προφθάσουν ν' ἀρπάξουν· καὶ ἐσπρώχνοντο καὶ ὑβρίζοντο καὶ κάποτε παρεσύροντο καὶ ἐκρημνίζοντο εἰς τὰ βάραθρα.

Δὲν ἠμποροῦσα νὰκαλάβω ποία ἦτον ἡ νέα γυναῖκα καὶ αὐτοὶ οἱ τρελλοὶ ποῦ τὴν ἀκολουθοῦσαν, καὶ ποῦ ἐπήγαιναν ἔτσι ὅλοι μαζί. Ἅμα ἐπλησίασεν ἀπεφάσισα νὰ ἐρωτήσω:

—Καλὴ κυρία, ποῦ πηγαίνει αὐτὸς ὁ δρόμος;

Ἐκοντοστάθηκε καὶ μὲ ἀντίκρυσε. Τότε εἶδα καλὰ τὴν ὄψιν της, καὶ παρετήρησα μὲ μεγάλην ἀπορίαν ὅτι ἦτον τυφλή! Τυφλὴ καὶ νὰ τὴν ἀκολουθοῦν ὅλοι αὐτοὶ ποῦ ἔχουν μάτια; Παράξενον! ἐσυλλογίσθηκα.

— Ὁ δρόμος αὐτὸς πηγαίνει εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἔλα μαζί μου καὶ σὺ ἂν θέλῃς νὰ πᾷς ἐκεῖ. Μοῦ ἀποκρίνεται μὲ γλυκυτάτην φωνήν.

Οἱ ἄλλοι ὅλοι μὲ ἀγριοκύταξαν ὠργισμένοι, σὰν νὰ ἐζήλευσαν διότι μοῦ ὡμιλοῦσε καὶ μ' ἐπροσκαλοῦσε μαζί. Ἐγὼ διὰ μίαν στιγμὴν ἔμεινα ἀναποφάσιστος, ἀλλὰ ἐκείνη μοῦ εἶπε πάλιν:

— Ἔλα λοιπόν!

Καὶ μοῦ τὸ εἶπε τόσον γλυκά, ὥστε τῆς ἀποκρίθηκα μὲ ἀπόφασιν:

— Θέλω νὰ ἔλθω, ἀλλὰ εἶμαι τόσον κουρασμένος ἀπὸ τὸν δρόμον!

— Αὐτὸ εἶνε: Νά; πάρε λοιπὸν ἕνα χρυσὸ ραβδὶ ν' ἀκουμβᾷς.

Καὶ ἅπλωσε τὸ χέρι εἰς τὸ καλάθι της καὶ ἔβγαλεν ἕνα ὁλόχρισο ραβδί. Ἀλλὰ καθὼς ἦτον τυφλή, ἀντὶ νὰ τὸ δώσῃ εἰς ἐμένα, τὸ ἔδωκεν εἰς ἕνα ἄλλον, ὁ ὁποῖος εὐθὺς τὸ ἅρπαξε καὶ ἔφυγεν.

Ἄνοιξα τὸ στόμα νὰ τῆς εἰπῶ τὸ λάθος της, ὅταν ἔξαφνα ἕνα χέρι ἀκούμβησεν εἰς τὸν ὦμόν μου. Ἐτρόμαξα καὶ ἐγύρισα νὰ ἰδῶ ποῖος ἦτον· καὶ βλέπω μίαν ἡλικιωμένην γυναῖκα μαυροφορεμένην, μὲ λυπημένον καὶ συμπαθητικὸν πρόσωπον καὶ μεγάλα γλυκὰ μάτια:

— Στάσου! μοῦ λέγει μὲ φωνὴν παρακλητικήν.

Ἔπειτα γυρίζει μὲ θυμὸν καὶ λέγει εἰς τὴν νέαν γυναῖκα:

— Δὲν σου φθάνουν τόσοι καὶ τόσοι· θέλεις καὶ αὐτόν, ἀχάριστη!

— Ἐγὼ τὸν θέλω ἢ αὐτὸς ζητεῖ νὰ ἔλθῃ μαζί μου; Ἂν σὲ προτιμᾷ, σοῦ τὸν χαρίζω.

Τότε γυρίζει εἰς ἐμένα ἡ ἡλικιωμένη γυναῖκα καὶ μοῦ λέγει:

— Τί ἐζήλεψες καὶ τὴν ἀκολουθεῖς; Δὲν βλέπεις τὴν προκοπὴν ὅλων αὐτῶν ποῦ πηγαίνουν μαζί της;

Ναί, ἀλλὰ κάτω ἐκεῖ θὰ εὕρω τὴν εὐτυχίαν, ἅμα φθάσω εἰς τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον κῆπον μὲ τὰ ἄνθη καὶ τὰ πουλιά.

— Βέβαια, εἶπε καὶ ἡ νέα γελαστή, ἐνῷ ἂν ἔλθῃ μαζί σου θὰ καλοπεράσῃ εἰς τὸν ἀνήφορον αὐτόν, ὅπου δὲν θὰ ἔχῃς νὰ τοῦ δίδῃς τίποτε περισσότερον ἀπὸ ὀλίγον ψωμὶ ὅταν πεινάσῃ, ὀλίγον νερὸν ὅταν διψάσῃ, καὶ ἕνα χονδρὸ ξύλινο ραβδὶ ὅταν κουρασθῇ. Καὶ ὅταν φθάσῃ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφήν, θὰ τὸν βάλῃς νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ φτωχόσπιτό σου ἐπάνω εἰς τὰ ἄχυρα. Ἂς ἔλθῃ μαζί σου ἂν θέλῃ, ἂς ἔλθῃ!...

Ἐγὼ δὲν ἤξευρα τί νὰ κάμω. Τὸ πρόσωπον τῆς γρηᾶς μοῦ ἔδιδε περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην, ἀλλὰ ἡ νέα ἦτο ζωηροτέρα, εὐθυμοτέρα. Ἔπειτα μ' ἐτρόμαζεν ὁ ἀνήφορος, ἐνῷ ὁ κατήφορος ἐφαίνετο εὔκολος. Τὸ μεγαλήτερον δὲ ἀπὸ ὅλα ποῦ μ' ἔκαμε νὰ προτιμῶ τὴν νέαν ἦτον ὁ κῆπος ποῦ ἔβλεπα ἐκεῖ κάτω μὲ τὰ ἄνθη καὶ τὰ πουλιά!

Ἡ γρηὰ μὲ ἔβλεπε μ' ἀνησυχίαν, τὰ μάτια της ἐγέμιζαν δάκρυα.

— Ὄχι, ὄχι! εἶπε μὲ φωνὴν πνιγμένην ἀπὸ ἀναστεναγμούς, δὲν θὰ σ' ἀφήσω νὰ χαθῇς καὶ σύ. Θέλεις δὲν θέλεις θὰ σὲ γλυτώσω.

Καὶ μὲ ἅρπαξεν εἰς τὴν ἀγκαλιά της καὶ μ' ἔσφιξε μὲ τόσην ἀγάπην ὡσὰν νὰ ἦτο μητέρα μου, ἐνῷ ἡ νέα ἀφοῦ ἀπελπίσθηκε νὰ προσμένῃ, ἐγύρισε καὶ εἶπε μὲ περιπαικτικὸν χαμόγελον:

— Ἀνόητε, ἀνόητε!

Καὶ ἐτράβηξε τὸν κατηφορικὸν δρόμον της μὲ ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν τρελλῶν ποῦ ἀκολουθοῦσε.

Τότε γυρίζω καὶ λέγω τῆς γρηᾶς:

— Μὰ ποία εἶνε λοιπὸν αὐτὴ ἡ τυφλὴ ποῦ ὁδηγεῖ τόσους ἀνθρώπους μὲ μάτια;

— Δὲν τὴν γνωρίζεις καὶ ἤθελες ἔτσι νὰ πᾷς μαζί της; Εἶνε ἡ Τύχη.

— Ἡ τύχη! ἐφώναξα μὲ θυμὸν καὶ ἐξέφυγα ἀπὸ τὰ χέρια της. Τόσον καιρὸν τὴν ζητῶ καὶ μόλις κατώρθωσα νὰ τὴν εὕρω, μ' ἔκαμες ἐσὺ νὰ τὴν χάσω! Ποία εἶσαι σὺ λοιπόν;

— Ἐγὼ παιδί μου, εἶμαι ἡ Ὑπομονή.

Digitized by Google

— Καὶ τί γεροντικὰ καλὰ ἔχεις νὰ μοῦ δώσῃς ἐσύ; Ἐκεῖ ἂν ἐπήγαινα θὰ εὕρισκα τὴν εὐτυχίαν. Καὶ ἔδειξα μὲ τὸ δάκτυλον τὸν ὡραῖον κῆπον μὲ τὰ ἄνθη καὶ τὰ πουλιά.

Ἡ γρηὰ ἐκίνησε τὸ κεφάλι της καὶ τὰ χείλη της ἐχώρισε θλιβερὸν χαμόγελον:

— Παιδί μου, ἀλήθεια ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ σκορπίσω γύρῳ μου ψεύτικα χαρίσματα εἰς τὰ τυφλά, ὅπως ἡ Τύχη, οὔτε θέλω νὰ ὑποσχεθῶ τὴν εὐτυχίαν εἰς κανένα διὰ νὰ τὸν πάρω μαζί μου. Διὰ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ θὰ κοπιάσῃς, θὰ κοπιάσῃς πολύ. Καὶ ὅταν φθάσῃς ἐκεῖ δὲν θὰ εὕρῃς κήπους μὲ ἄνθη καὶ μὲ πουλιά. Θὰ σὲ πάρω ἐγὼ εἰς τὸ φτωχόσπιτό μου καὶ θὰ σοῦ στρώσω ἕνα δεμάτι ἄχυρα νὰ κοιμηθῇς. Ἀλλὰ καὶ ὁ κόπος σου καὶ ὁ ὕπνος θὰ εἶνε γλυκύτατοι. Καὶ ὅταν ξεκουρασθῇς ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἐπάνω γῆν ὅσην θέλεις νὰ καλλιεργήσῃς, καὶ θὰ κάμῃς μὲ τὰ χέρια σου κήπους πολὺ καλλιτέρους ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ βλέπεις ἐκεῖ κάτω καὶ ζηλεύεις τόσον.— Αἴ, ἂν ἠμποροῦσες νὰ ἰδῇς τί κῆπος εἶνε, βέβαια δὲν θὰ τὸν ἐζήλευες.

— Ὅ,τι κῆπος καὶ ἂν εἶνε, εἶνε ὡραιότατος, εἶπα μὲ πεῖσμα.

— Ἔτσι θαρρεῖς; ἰδέ τον λοιπὸν καλά!

Καὶ ἡ γρηὰ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ στῆθός της καὶ μοῦ ἔδωκε τὰ γεροντικὰ γυαλιά της.

Τὰ ἐφόρεσα εἰς τὰ μάτια μου καὶ ὅλα τὰ πράγματα γύρῳ μου ἐφαίνοντο μεγάλα καὶ ἤρχοντο κοντὰ ὡς νὰ ἐπεριπατοῦσαν. Ἐγύρισα λοιπὸν νὰ ἰδῶ τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον κῆπον. Ἀλλὰ μόλις ἔρριψα μίαν ματιὰν καὶ ἐξεφώνησα τρομαγμένος· ὁ κῆπος ἐκεῖνος ἦτον γεμᾶτος σταυροὺς καὶ μνήματα...

Ἐγονάτισα ἐμπρὸς εἰς τὴν γρηὰν Ὑπομονὴν καὶ κατεφίλησα τὰ γεροντικὰ ἐκεῖνα χέρια ποῦ δὲν μ' ἄφησαν ν' ἀκολουθήσω τὴν τυφλὴν Τύχην.

Καὶ ἐκείνη μὲ καλωσύνην μὲ ἀνασήκωσε καὶ μοῦ εἶπεν:

— Ἔλα νὰ πηγαίνωμεν πρὶν νυκτωθοῦμε 'ς τὸν δρόμον· ἡ ἡμέρα τῆς ζωῆς δὲν εἶνε μεγάλη.

Ἐμπρός μας ὁ ἀνήφορος μοῦ ἐφαίνετο ἀτελείωτος. Ἐν τούτοις ἐπῆρα θάρρος, σιγὰ σιγὰ ἄρχισα νὰ τὸν ἀναβαίνω .... Κοντεύω πλέον νὰ φθάσω εἰς τὴν κορυφήν...Ἀλλὰ τὰ γόνατά μου τρέμουν...λυγίζουν.—Ἄχ! θὰ φθάσω τάχα ἐκεῖ ἐπάνω πρὶν νυκτώσῃ!

***

Καὶ ὁ πάππος διέκοψεν αἴφνης τὴν διήγησιν διὰ νὰ πάρῃ νέαν πρέζαν ταμβάκου, ἐνῷ τὰ ἐγγόνια του τὸν ἐκύταζαν μὲ ἀνυπομονησίαν εἰς τὰ μάτια καὶ ἐπρόσμεναν τὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

Ἐπὶ τέλους τὸ μικρότερον, κόρη ἕξ ἐτῶν, δὲν ἐκρατήθη καὶ τὸν ἐρώτησε:

— Λοιπόν, παπποῦ, ἔφθασες ἐπάνω 'ς τὸ βουνό;

Ὁ πάππος ἅπλωσε τὸ χέρι εἰς τὰ ξανθὰ μαλλιά της καὶ τὴν ἐχάϊδευσε καὶ τῆς εἶπε μὲ συγκινημένην φωνήν:

— Μικρούλα μου, ἂν δὲν ἔφθανα ἐκεῖ ἐπάνω, δὲν θὰ ἤμουν παπποῦς σας σήμερα καὶ δὲν θὰ σᾶς ἔλεγα αὐτὴν τὴν ἱστορίαν.

Γεωργιος Δροσινης

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Τὸ ἐπισημότατον γεγονὸς τοῦ παρόντος ἔτους ἀποτελεῖ ἡ ἐν Παρισίοις διαρκοῦσα εἰσέτι μεγάλη ἔκθεσις. Ὥστε ἀποβαίνει ἐπίκαιρος ἡ βραχεῖα αὕτη σημείωσις περὶ τοῦ πόθεν ἐπεκράτησε τὸ ἔθος τῶν ἐκθέσεων, τῶν μεγάλων αὐτῶν εἰρηνικῶν κατορθωμάτων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ περὶ τῶν τελεσθεισῶν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπισημοτέρων τοιούτων.

Πατρὶς τῶν ἐκθέσεων ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ὠφελίμων πραγμάτων φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ Σινική, ὅπου πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τελοῦνται ἐκθέσεις διαρκεῖς, ἔχουσαι περίεργον τύπον καὶ περιεργότερον σκοπὸν καὶ ὁμοιάζουσαι πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ π α ζ ά ρ τῶν ἀσιατικῶν πόλεων. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Οὐρανίου Κράτους οὐδέποτε ποιεῖται δὶς χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Ἑπομένως ὅλα τὰ ἔπιπλα, κοσμήματα, σκεύη, ἱμάτια καὶ παντοδαπῆς χρήσεως ἀντικείμενα τοῦ υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ ἅπαξ χρησιμοποιηθέντα συνάζονται καὶ ἐκτίθενται, οἱ δὲ μεγιστᾶνες καὶ ἀνώτεροι τοῦ Κράτους λειτουργοὶ ὑποχρεοῦνται ν' ἀγοράζωσιν αὐτὰ εἰς τιμὴν ἀνωτέραν τῆς ἀξίας των, ὡς γίνεται παρ' ἡμῖν εἰς τὰς φιλανθρωπικὰς πανηγύρεις. Τὸ δημόσιον ταμεῖον εἰσπράττει ἐκ τούτου ποσὸν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον.

Ἐν Εὐρώπῃ ἡ πρώτη ἔκθεσις ἐτελέσθη τὸ 1797 κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Διευθυντηρίου ἐν Παρισίοις εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως. Ἀλλὰ τότε ἀκόμη ἡ ἰδέα τῆς ἐκθέσεως δὲν ἦτο εὐκρινῶς διατετυπωμένη· ἄλλως τε ἡ κοινὴ προσοχὴ ἦτο ἐστραμμένη περὶ τὰ συμβαίνοντα μεγάλα πολεμικὰ γεγονότα, διὸ ἀπέβη πενιχροτάτη, λίαν ἀμφίβολος δὲ ἦτο ὁ βιομηχανικὸς αὐτῆς χαρακτήρ. Ἡ διάρκειά της ὑπῆρξε τριῶν ἡμερῶν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθετῶν της περιωρίζετο εἰς 110.

Ἡ δευτέρα ἔκθεσις ἐγένετο μετὰ τρία ἔτη, τὸ Θ' ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας ἔτος, ἦτο δὲ ἀληθῶς βιομηχανικὴ καὶ διεξήχθη ἐπιτυχέστερον, μετασχόντων αὐτῆς 222 ἐκθετῶν. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς σχετικῶς ἐπιτυχοῦς ταύτης ἀποπείρας ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Νεφσατὼ ἀπεφάσισε νὰ τελεῖται εἰς τὸ ἑξῆς ἐτήσιος ἔκθεσις, τὸ ἑπόμενον δ' ἔτος διωργάνωσε καὶ τρίτην ἔκθεσιν εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον, ἧς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθετῶν ἀνῆλθεν εἰς 500. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι πᾶσαι αἱ ἐκθέσεις αὗται ἔφερον μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα ἐμπορικῶν πανηγύρεων. Ἡ πρώτη προσεγγίζουσα κάπως εἰς τὰς νεωτέρας ἐκθέσεις ἐγένετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Αὐτοκρατορίας κατὰ τὸ 1806,

Digitized by Google

ότε οἱ ἐκθέται συνεποσώθησαν εἰς χιλίους ἑκατὸν εἴκοσι δύο. Χῶρος αὐτῆς ἦτο ἡ πλατεῖα τῶν Ἀπομάχων.

Διεθνὴς ἔκθεσις ἐγένετο τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1819 ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Λούβρου, διαρκέσασα τριάκοντα ἓξ ἡμέρας, ἐν ᾗ μετέσχον ἐκθέται χίλιοι ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' ἀπένειμεν εἰς τοὺς διοργανωτὰς αὐτῆς Ὀβερκαμπφ καὶ Τερνὼ τὸν τίτλον βαρώνου.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ Ὁλλανδία προὐκήρυξεν ἔκθεσιν ἐν Γάνδῃ, τὸ 1824 ἐν Τουρναὶ καὶ τὸ 1825 ἐν Ἀρλέμῃ. Τὸ 1829 διωργανώθη ἔκθεσις ἐν Βαταβίᾳ τῆς Ἰάβας. Τὰ ἐκτεθέντα αὐτόθι ποικίλα προϊόντα μετεκομίσθησαν καὶ ἐξετέθησαν τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Βρυξελλῶν, ἥτις ἠρίθμει χιλίους ἑξήκοντα ἑπτὰ ἐκθέτας. Ἐν Βρυξέλλαις ἐτελέσθησαν κατόπιν ἐκθέσεις τὸ 1835, τὸ 1841 καὶ τὸ 1847, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκθετῶν ὁσημέραι καθίστατο μείζων.

Ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1845 ἐτελέσθησαν τρεῖς ἐθνικαὶ ἐκθέσεις. Εἰς τὴν τελευταίαν οἱ ἐκθέται ἀνήρχοντο εἰς 1871.

Τὸ 1823 ἐγένετο ἐν Γαλλίᾳ ἔκθεσις μετὰ 1648 ἐκθετῶν διαρκέσασα ἡμέρας πεντήκοντα· τὸ 1827 ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Λούβρου διωργανώθη ἑτέρα εἰδικὴ ἔκθεσις θρησκευτικῶν ἀντικειμένων μετὰ 1795 ἐκθετῶν.

Τὸ 1834 ἐγένοντο δύο συγχρόνως ἐκθέσεις ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βερολίνῳ. Εἰς ἀμφοτέρας ἐξετέθησαν τὰ αὐτὰ περίπου προϊόντα, ἐπειδὴ οἱ κυριώτεροι Πρῶσσοι βιομήχανοι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν φυγαδευθέντων διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς Νάντης Γάλλων, οἵτινες μετέφερον εἰς ἄλλας χώρας τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν. Οἱ ἐκθέται τῆς μὲν γαλλικῆς ἐκθέσεως ἦσαν 2447, οἱ δὲ τῆς βερολινείου 3040.

Ἀξιοσημείωτος βιομηχανικὴ ἔκθεσις ἐγένετο ἐν Παρισίοις τὸ 1839, συμμετασχόντων 3381 ἐκθετῶν. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ 1833 ἤδη ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τελῆται ἔκθεσις κατὰ πᾶσαν πενταετίαν, διὰ πρώτην φορὰν μετέβησαν εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην τοῦ 1839 ἀντιπρόσωποι ξένων χωρῶν πρὸς μελέτην τῶν προϊόντων τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας. Ἡ γενομένη μετ' αὐτὴν τὸ 1844 ἔκθεσις παρουσίασεν ἐπαισθητὴν πρόοδον ἐν τῇ μηχανικῇ.

Παρὰ τὰς συγχρόνους τότε ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταραχὰς ἡ ἔκθεσις τοῦ 1849 διεκρίθη διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐφευρέσεων.

Ἡ Ἀγγλία ἡ Ἱσπανία, τὰ διάφορα ἰταλικὰ κράτη, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔσχον ἐπίσης κατὰ καιροὺς τὰς ἐκθέσεις των. Αἱ ἐπαρχίαι καὶ οἱ δῆμοι ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα καὶ ἵδρύθησαν ἐκθέσεις τοπικαί. Διωργανώθησαν μάλιστα καὶ ἐκθέσεις σωματείων καὶ ἑταιριῶν, ἐν αἷς μόνα τὰ μέλη εἶχον δικαίωμα νὰ ἐκθέσωσιν ἀντικείμενα.

Ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης πᾶσαι αἱ τελεσθεῖσαι ἐκθέσεις ἦσαν ἐθνικαί. Πρώτη ἡ βασίλισσα Βικτωρία κατὰ τὸ 1850 ἐνεκαίνισε τὴν περίοδον τῶν διεθνῶν ἐκθέσεων, ἀποφασίσασα νὰ τελεσθῇ κατὰ τὸ 1851 ἐν Λονδίνῳ ἔκθεσις βιομηχανική, ἐν ᾗ θὰ ἦσαν δεκτὰ ἐκθέματα ἐκ πάσης χώρας.

Ὡς γνωστόν, ἡ ἔκθεσις αὕτη κατέλαβε χῶρον ἐννέα πλέθρων, μετέσχον δὲ αὐτῆς ἐκθέται δεκαοκτακισχίλιοι. Τὸ πρῶτον τότε ἐγένετο δυνατὴ ἡ σύγκρισις μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας καὶ δαψιλὴς προέκυψεν ἡ ἔμπνευσις πρὸς βελτίωσιν τῶν παντοίων εἰδῶν τῆς παραγωγῆς. Ἀνυπολόγιστον ἀληθῶς εἶνε τὸ ὄφελος, ὅπερ ἠρύσθη ἡ βιομηχανία ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1851 διεθνοῦς ἐκθέσεως τοῦ Λονδίνου καὶ ἐκ τῶν ἐπακολουθησασῶν μέχρι τῆς τοῦ 1878.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις μὴ θέλουσα νὰ ὑστερήσῃ προὐκήρυξε καὶ αὐτὴ ἔκθεσιν παγκόσμιον, ἧς τὰ ἐγκαίνια ἐτέλεσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ' τὴν 1 Μαΐου 1855 καὶ ἧς πάντες ἐνθυμοῦνται τὴν ἐπιτυχίαν.

Τὸ 1862 ἡ Ἀγγλία διωργάνωσε νέαν ἔκθεσιν παγκόσμιον, ἥτις παρέσχεν ὡσαύτως νέαν ἰσχυρὰν ὤθησιν εἰς τὴν ἁπανταχοῦ παραγωγήν.

Μετὰ πέντε ἔτη ἡ ἐν Παρισίοις ἔκθεσις τοῦ 1867 ἐξέπληξε τὸν κόσμον διὰ τοῦ πλούτου της.

Τὸ 1872 ἐγένετο ἔκθεσις ἐν Λυών, ἀλλ' ὁμολογουμένως ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας.

Παγκόσμιος ἔκθεσις ἐγένετο καὶ ἐν Βιέννῃ τὸ 1873, καταδείξασα τὰς πραγματικὰς προόδους τῆς αὐστριακῆς βιομηχανίας.

Τέλος ἡ τελευταία μεγάλη παγκόσμιος ἔκθεσις ὑπῆρξεν ἡ ἐν Παρισίοις γενομένη τὸ 1878, ἥτις ἐθεωρήθη ὡς ἡ λαμπροτάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη πασῶν τῶν ἕως τότε γενομένων.

X

ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Κατωτέρω ἀναδημοσιεύομεν τὰς περὶ νεοελληνικῆς γλώσσης παραδόξους θεωρίας τοῦ ἠπειρώτου ποιητοῦ Βιλαρᾶ, αἵτινες τὸ πρῶτον ἐν Κερκύρᾳ ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1814 ὑπὸ τὸν τίτλον *Μηχρη Ορμηνια για τα γραμματα και ορθογραφηα της Ρομεηκης γλόσας*. Ὁ διεξερχόμενος ταύτας πείθεται ὅτι πολλοὶ τῶν σήμερον προτεινομένων ἐν τῇ γλώσσῃ παραδόξων νεωτερισμῶν περὶ τὴν γραφὴν ἢ τὸν τονισμὸν δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τῆς πρωτοτυπίας τὴν ἀξίαν.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ

«Ηκοση τρηα ψηφια πρεπη να εχομε στο Αλφαβητο της γλοσας, οπου κρενομε· γιατι τοσα χρηαζουντε σοστα για να παραστησομε, ολες τες στηχιακες της φονες, κε ηνε·

α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ, ου.

» Τα πεντε απο ταφτα ονομαζουντε φονηεντα, γιατη προφεροντας τα κε μοναχα κανουν φονη ακερια, δηχος να χρηαζουντε βοηθια απο αλο ψηφη κε ηνε·

α, ε, η, ο, ου.

» Τα δεκαφτα ονομαζουντε σημφονα, γιατη απατα τους ηνε βουβα, κε χρηαζουντε βοηθια απο φονηεντο για να παραστησουν φονη ακερια, κε ηνε·

β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

» Το ι, απο λογου του μνησκη αφονο, και μοναχο ποτε δεν προφερετε, μονε χρησιμεβη για να σχηματηζουντε η διφθογγες.

» Η δηφθογγο ηνε φονη ακερια σηνθεμενη απο διο φονες, οπου τες προφερομε σ' εναν κερο, σε τροπο ο-

Digitized by Google

που ακουγοντε κη' διο, δηχος να καμουν, παρα μια φονη μοναχα. Αφτες ηνε ενια·

αι, ει, οι, ονι, ια, ιε, ιη, ιο, ιου.

»Τες δηφθογγες μπορουμε να τες μηρασομε σε διο ταξες ονομαζοντας κηρηες τες προτες τεσερες· *αι, ει, οι, ιου*, γιατη σε ταφτες ακουγοντε παστρικα κη' διο φονες καθος στες λεξες, ΑΙτος, χΑΙδεβο, πετΑΙ, λΕΙμονη, λΕΙ, ελΕΙμοσηνη, ρΟιδο, Οισκε, ακοι, κρουι.

»Κε καταχρηστηκες τες αλες πεντε, *ια, ιε, ιο, ιη, ιου*, γιατι σε ταφτες το *ι*, δεν αβγαται φονη, μονε χρησιμεδη μοναχα για να καμη μαλακοτερο το φονηεντο, οπου ακουλουθαι, καθος στες λεξες, πεδιΑ, πιΕ, αξΙΗ, σκολΙΟ, ψομιου, κε. τλ.

»Η γλοσα μας στο ανακατομα της με ξενες γλοσες επηρε κε ξενες φονες, τες οπηες για να τες γραψομε αναγγαζομεστε να ανταμονομε διο ή τρηα ψηφια απο το αλφαβητο μας, κε' τζη εσηνηθησαμεν να τες παραστενομε. Αφτες ηνε πεντε· *ντ, γγ, μπ, τζ, ντζ*, καθος στες λεξες· μπαλα, μπαρούτη, οντας, τζηταο, γγιονης, ντζηναο.

»Οσες φονες ληπον μπενουν στη γλοσα μας φτανουν να γραφτουν με τα ηκοση τρηα γραματα του αλφαβητου μας. Κε ακολουθως ολες αφτες η φονες εχουν τα παραστατικα τους σημαδια, ή απο ενα ψηφη μονο, ή απο διο, ή κε περσοτερα. Αφτα τα ψηφια, τα παραστατηκα σημαδια καθε φονης σε μια λεξη βαλμενα κι' αραδιασμενα κατα την ταξη, οπου ερχετε το καθενα, γραφουν, κε παραστενουν καθαρα αφτη τη λεξη κατα πος την προφερομε κιολα.

»Ενας παρομιος αραδιασμος αφτον τον ψηφιον, οπου παραστενουν απο μια φονη, μας δηνη κε ταχτηκο γραψημο, ή την ορθογραφια, στη γλοσα μας. Κε ορθογραφομε εκηνο, οπου θελομε, αν τα βαλομε στο γραψημο μας τα παραστατηκα σημαδια τον φονον, οπου εχη καθε λεξη. Καθε περησιο, ή αλο ψηφη απο το καθολικο, ή ολιγοτερο απο τα χρηαζομενα σε καθε λεξη χανουν το γραψημο ανορθογραφο, αλοφονο, ανεσοστο, κε εξεναγγης κακογραμενο, κε βαρβαρο, αφορμης οπου δεν παραστενη πλιο τη λεξη σοστα, καθος την προφερομε κιολα, ή την παραστενη σε τροπο, οπου διαβαζοντας τη' την καταλαβενομε αχαμνα, κε μας ξηπναι αχαμνη, κε στραβη ηδεα στο νουμας.

»Αποδηχνετε ληπον φος φανερα απο τα ηπομενα πος ορθογραφηα ονομαζετε ο τροπος, οπου αναφανερα για να γραφομε· οπιον αλον τροπο μεταχηρηστουμε ηνε ανορθογραφηα. Κε τουτα φτανουν για οσους θέλουν να ορθογραφουν κε να ορθοδιαβαζουν στη ρομεηκη γλοσα».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΙΛΑΡΑΣ

ΟΛΟ ΓΕΛΑ!

Ὅλο γελᾶ! θαρρεῖς καὶ 'ς τὰ λακκάκια
Ποῦ βλέπεις 'ς τὸ δροσάτο μάγουλό της
Ἔχουν φωληὰ τὰ γέλοια 'σὰν πουλάκια
Καὶ κελαδοῦν σκοπό των τὸ σκοπό της.

- Μὲ πέθανες! - τῆς λέω καὶ γελάει!
Ὀρκίζεται ποτέ της νὰ μὴν κλάψῃ·
Λέει, δὲν ἔμαθε καθόλου νὰ πονάῃ
Καὶ δὲν τὴ μέλει τί καρδιαῖς θὰ κάψῃ!

Ὡϊμέ! τὴν εἶδα δάκρυα νὰ χύνῃ
Νὰ πνίγῃ τὸ αἰώνιό της χάχα,
Γιατί... 'ς τὴν τραχηλιά της εἶχε μείνῃ
Μιὰ σούφρα ἀσιδέρωτη μονάχα!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ πύργου Ἄϊφελ μετεωρολογικὸς σταθμὸς ἐγκαθιδρύθη ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος. Ἐν τῷ ὕψει ἐκείνῳ θὰ συντάσσεται τακτικὸν δελτίον τῆς θερμοκρασίας, τοῦ βάρους τῆς ἀτμοσφαίρας, τῆς διευθύνσεως καὶ ἐντάσεως τοῦ ἀνέμου, τῆς ὑγρασίας κτλ.

— Ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους ἐκ τῆς εἰς Ἀφρικὴν ἐκδρομῆς αὐτοῦ ὁ διάσημος ἐξερευνητὴς Ἰούλιος Βορέλλης. Ὁ Βορέλλης εἰσέδυσεν εἰς τὸ κέντρον τῆς ἠπείρου καὶ ἐπεσκέφθη χώρας, ἃς οὐδεὶς ἄλλος εὐρωπαῖος πρὸ αὐτοῦ εἶχε πατήσῃ. Ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης ἐκδρομῆς ὁ γάλλος ἐπιστήμων πλὴν ἄλλων πλουσίων συλλογῶν ἀπεκόμισε πλήρεις τοπογραφικοὺς πίνακας, τὰ γλωσσάρια τριῶν τέως ἀγνώστων γλωσσῶν καὶ δύο ἰθαγενεῖς, οἵτινες ἑκουσίως παρηκολούθησαν αὐτὸν εἰς Εὐρώπην. Διὰ τῆς τοπογραφικῆς ἐργασίας τοῦ Βορέλλη συμπληροῦται ὁλόκληρον τμῆμα τοῦ χάρτου τῆς Ἀφρικῆς ὅπερ ἔμενε μέχρι τοῦδε λευκόν. Ὁ ἀκαταπόνητος ἐξερευνητὴς ἐν τῷ διεθνεῖ συνεδρίῳ τῶν γεωγράφων συνερχομένῳ ἐν Παρισίοις τῇ 5—11 αὐγούστου θὰ ἀνακοινώσῃ τὰ περὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐκδρομῆς.

— Παράδοξον φαινόμενον: Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως, ἐν ᾧ ηὔξησεν ἐπαισθητῶς ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων, ἡ θνησιμότης ἠλαττώθη ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀντιστοίχους μῆνας τοῦ παρελθόντος ἔτους.

— Κατά τινα γερμανικὴν ἐφημερίδα ἐν γαλλικῷ ἀγροκηπίῳ, παρὰ τὸν Λείγηρα, ἐβλάστησε γιγάντειον λάχανον ὕψους τεσσάρων μέτρων!! Ζητεῖται ἀνάλογος λέβης διὰ νὰ μαγειρευθῇ!

— Νεαρὰ ἰαπωνὶς ὀνόματι Τόκου Μαρδίρα καταγομένη δ' ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Γιοκοχάμας καὶ χριστιανὴ καθολικὴ τὸ θρήσκευμα ἐγένετο κατ' αὐτὰς μοναχὴ ἐν Μονάχῳ.

— Ἀπέθανεν ἐν Γράτζ ὁ γνωστὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος Ῥοβέρτος Χάμερλιγκ, ὁ τοσάκις ἐμπνευσθεὶς ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, συγγραφεὺς τῆς Ἀσπασίας καὶ ποιητὴς τοῦ Ἔρωτος καὶ Ψυχῆς.

— Βαρέως ἀσθενεῖ ὁ διάσημος δραματικὸς ποιητὴς Ὠζιὲ ἐν τῇ ἐπαύλει αὐτοῦ, ἐν Κρασσὺ παρὰ τοὺς Παρισίους.

— Ἰδιότροπος ἄγγλος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἄϊφελ δι' ἧς ζητεῖ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐνοικιάσῃ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁμωνύμου πύργου μικρὸν ἐνδιαίτημα, ὅπως κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς νεαρᾶς συζύγου του. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη, μολονότι ὁ ῥηθεὶς ἄγγλος προσέφερεν ἁδρὸν ἐνοίκιον. Αἱ κακαὶ γλῶσσαι δὲν ἔλειψαν νὰ εἴπωσιν ὅτι ὁ παράδοξος ἐνοικιαστὴς θὰ εἶνε βεβαίως ζηλότυπος τις σύζυγος.

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Ἀπό τινος ἀπασχολεῖ τοὺς ἀστρονόμους τὸ ἑξῆς δυσεξήγητον φαινόμενον: Ἐπὶ τῶν δακτυλίων τοῦ πλανήτου Κρόνου παρετηρήθη λευκή τις ἀνταύγεια ἥτις δὲν ἐφαίνετο πρότερον. Ἡ ἀνταύγεια αὕτη διὰ τοὺς ἐκ τῆς γῆς παρατηρητὰς φαίνεται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς σκιᾶς ἥτις προσπίπτει ἐκ τοῦ πλανήτου πρὸς τοὺς δακτυλίους. Τί δὲ εἶνε αὕτη; Ὑπὸ πλείστων παρετηρήθη, διαφόρως δὲ περιγράφεται ὑφ' ἑκάστου. Τινὲς εὗρον αὐτὴν ἀσθενεστάτην, ἄλλοι λίαν ἰσχυράν, τρίτοι μεταβάλλουσιν ἔντασιν. Τὸ παραδοξότατον ὅλων ὅμως εἶνε ὅτι ἡ ἀνταύγεια αὕτη φαίνεται σταθερά, ἀκίνητος, ἐνῷ, ὡς γνωστὸν καὶ ὁ πλανήτης καὶ οἱ δακτύλιοι αὐτοῦ κινοῦνται. Ἂν λοιπὸν προήρχετο αὕτη εἴτε ἐκ τοῦ πλανήτου εἴτε ἐκ τῶν δακτυλίων ὤφειλε νὰ ἀλλάσσῃ θέσιν. Πῶς μένει σταθερά, ἀκίνητος πάντοτε; Ἰδοὺ τὸ αἴνιγμα.

Παρόμοιόν τι παρετηρήθη ἐπὶ τοῦ πλανήτου Διὸς κατὰ τὸ 1878, σημεῖον ἐρυθρὸν φωτεινόν. Οὐδεμία δὲ ἐξήγησις σαφὴς ἐδόθη περὶ τούτου μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν ἀστρονομούντων.

Πρό τινος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς Σελήνης παρετηρήθη φωτεινή τις ἀλλοίωσις, ἥτις ἐξηγήθη ὡς ἔκρηξις ἡφαιστείου. Ἀλλ' ἂν ἦτο ἔκρηξις, τότε ποῦ αἱ ὑποθέσεις ὅτι ἡ σελήνη εἶνε νεκρὰ πλέον καὶ οἱονεὶ ἀποτεφρωμένη;

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΧΕΛΙΔΟΝΩΝ

Ὁ γυναικεῖος συρμὸς ὁ φθείρων τὰ πάντα, δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τῶν ταλαιπώρων χελιδόνων. Ἤρχισαν νὰ φονεύωσι καὶ ταύτας κατὰ χιλιάδας, κατὰ μυριάδας, διὰ νὰ κοσμῶσι τοὺς γυναικείους πίλους. Ἡ μεγάλη καταστροφὴ τελεῖται κατὰ τὰς γαλλικὰς ἀκτὰς καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔαρος, ὅτε ἀκριβῶς ἐπανέρχονται οἱ πτερωτοὶ αὐτοὶ πρόδρομοι τῆς καλοκαιρίας. Προσέρχεται δὲ ἀρωγὸς τῆς καταστροφῆς καὶ ἡ ἐπιστήμη· διότι αἱ χελιδόνες φονεύονται κατὰ πλήθη διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὡς ἑξῆς: Ἀνὰ τὰς ἀκτὰς ἐκτείνουσι σύρματα μακρὰ ἐπὶ κάλων, ὅπως τὰ τῶν τηλεγράφων, ταῦτα δὲ συγκοινωνοῦσι πρὸς ἠλεκτρικὴν συσκευήν. Τὰ ταλαίπωρα πτηνὰ καταπεπονημένα ἐκ τοῦ μακροῦ δρόμου φθάνουσιν ἀνύποπτα εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ κάθηνται ἐπὶ τῶν τεταμένων συρμάτων. Ὅταν συναχθῶσι πολλά, τότε ἀφίνεται ἐλεύθερον τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἵνα διατρέξῃ τὸ σύρμα καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ πτηνὰ πίπτουσιν ὡς κεραυνόπληκτα. Περισυλλέγονται κατόπιν καὶ ἀποστέλλονται κατὰ φορτία εἰς τὰ ἐργαστήρια, ὅπως καταλλήλως παρασκευασθῶσιν ἵνα κοσμήσωσι τοὺς πίλους τῶν κομψῶν κυριῶν. Οἱ φίλοι τῶν χελιδόνων μετὰ πόνου διαμαρτυρόμενοι κατὰ τῆς τοιαύτης σκληρότητος, ἓν μόνον μέσον εὑρίσκουσι πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀτυχῶν πτηνῶν, νὰ παύσωσιν αἱ γυναῖκες ἐκ συμφώνου κοσμοῦσαι δι' αὐτῶν τοὺς πίλους των. Ἡ μὲν κομψότης αὐτῶν δὲν θὰ χάσῃ τίποτε διὰ τούτου, θὰ κερδήσωσι δὲ τὴν ζωὴν τόσα καὶ τόσα πτηνά, χρησιμώτατα ἄλλως, διότι τρέφονται ἀποκλειστικῶς ἐκ μυιῶν καὶ ἄλλων μικρῶν ἐντόμων φθοροποιῶν ἢ ἐπὶ τέλους ἐνοχλητικῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

ΑΜΜΟΣ ΑΔΟΥΣΑ

Πολλάκις μέχρι τοῦδε παρετηρήθη καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὅτι σωροὶ ξηρᾶς ἄμμου μετακινούμενοι παράγουσιν ἦχόν τινα. Ἐσχάτως δὲ πάλιν ἀμερικανός τις ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ περιοδεύων ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἔκαμε παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἠχηρᾶς ἄμμου τοῦ «Ὄρους τοῦ Κώδωνος». Τὸ ὄρος τοῦτο κεῖται ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Σουέζ, ἔχει δὲ μῆκος 3 μιλλίων καὶ ὕψος 1200 ποδῶν. Ἡ φαιὰ ἄμμος ἡ σεσωρευμένη κατὰ τὴν ΒΔ κατωφέρειαν τοῦ ὄρους ἔχει τὴν παράδοξον ἰδιότητα νὰ παράγῃ ἦχον ὅταν ὀλισθαίνῃ. Ἀπωθουμένη διὰ τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν ἠχεῖ θλιβερῶς πως ὡς μουσικὸν ὄργανον ἐκκλησίας. Καθόσον μεγεθύνεται ὁ ἀπωθούμενος σωρὸς τῆς ἄμμου ὁ ἦχος καθίσταται ἰσχυρότερος καὶ διαρκέστερος. Τίς ἡ αἰτία ἡ παράγουσα τὸν ἦχον; Βεβαίως ἡ παλμικὴ κίνησις τοῦ ἀέρος τοῦ περιεχομένου μεταξὺ τῶν μορίων τῆς ἄμμου. Ἀλλὰ διατί τάχα πᾶσα ἄμμος δὲν ἠχεῖ καὶ τίνες οἱ ἰδιαίτεροι λόγοι δι' οὓς ἠχεῖ αὐτὴ ἡ τοῦ Σινᾶ καὶ ἄλλη ἀλλαχοῦ; Ἄδηλον.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀγροτικὴ ἁπλότης

Ὁ Ἐπίσκοπος. — Εὐλογημένε, πῶς δὲν ἔστειλες προχθὲς ζῶα ἀπ' τὸ χωριὸ νάρθῶ 'ς τὸ πανηγύρι;

Ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου. — Ἅγιε δέσποτα, τὸ φταίξιμο δὲν εἶνε δικό μου. Σαράντα διαβόλους εἶπα νάρθουν νὰ σὲ πάρουνε καὶ κανεὶς δὲν θέλησε.

Ὁ βαρὺς καφὲς

Ἐν καφενείῳ.

Πελάτης εἰσέρχεται καὶ παραγγέλλει καφὲν πολὺ βαρύν.

Ἡ παραγγελία ἀργεῖ νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὁ πελάτης δυσανασχετεῖ:

—Μὰ ποῦ εἶν' αὐτὸς ὁ καφές;

Ὁ ὑπηρέτης:

—Ἕτοιμος, κύριε!

—Πῶς δὲν τὸν φέρνεις, λοιπόν;

—Τὸν ἐπροστάξατε πολὺ βαρὺν καὶ δὲν 'μπορῶ νὰ τὸν σηκώσω.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Εὐκολωτάτη ποντικοπαγίς.

Λαμβάνετε ἓν κάρυον καὶ τὸ τρυπᾶτε εἰς τὸ κάτω μέρος, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἔχει σημεῖόν τι μαλακώτερον. Εἰς τὴν ὀπὴν αὐτὴν ἁρμόζετε ἓν μυτερὸν ξυλάριον μήκους τεσσάρων δακτύλων· εἰς τὴν ἑτέραν δὲ ἄκραν τοῦ ξυλαρίου καρφώνετε στερεῶς τεμάχιον τυρίου, τὸ ὁποῖον καίετε ὀλίγον διὰ νὰ μυρίζῃ. Λαμβάνετε δοχεῖόν τι πήλινον εὐρύχωρον καὶ ὁπωσοῦν βαρύ, τὸ ὁποῖον θέτετε ἀνεστραμμένον κάτω εἰς τὸ πάτωμα ἢ ἐπὶ κινητῆς σανίδος, εἰς τρόπον ὥστε τὰ χείλη τοῦ δοχείου νὰ ἐγγίζωσιν ἐλαφρῶς καὶ μόλις νὰ στηρίζωνται ἐπάνω εἰς τὸ ὀλισθηρὸν μέρος τοῦ καρύου τὸ δὲ ξυλάριον φέρεται πρὸς τὰ μέσα ἐστραμμένον καὶ τὸ τυρίον ἔρχεται ὑπὸ τὸ δοχεῖον. Ὁ ποντικὸς ἔρχεται ἀμέριμνος διὰ νὰ φάγῃ τὸ τυρίον τὸ δοχεῖον ὀλισθαίνει, καὶ πίπτον αἰχμαλωτίζει τὸν λαίμαργον.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1782.

Digitized by Google

Ἀριθ. 708 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 23 Ἰουλίου 1889.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

(1879—1889)

Δέκα ἔτη παρῆλθον ἀφ' ὅτου ἀκμαῖος ἔτι τὴν ἡλικίαν κατέλιπε τὸν βίον ὁ κράτιστος καὶ δημοτικώτατος τῶν ποιητῶν τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀπέθανεν τῇ 24 Ἰουλίου τοῦ 1879 ἐν τῇ θελκτικῇ ἐπαύλει τῆς Μαδουρῆς ὅπου ἀπεσύρετο μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἐγκοσμίων, ὅπως ἐν τῇ ἀπομονώσει συγκοινωνῇ εὐχερέστερον μετὰ τῶν πεφιλημένων αὐτῷ σκιῶν, τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων τῆς ἀρματωλικῆς ἐποχῆς, τῶν ὁποίων τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματα πιστῶς ἀπεικόνιζε καὶ μεγαλοφώνως ἀπήχει ἡ ἀνδροποιὸς αὐτοῦ Μοῦσα. Ἡ Ἑλλὰς βαθέως ᾐσθάνθη τὴν ἀπώλειαν τοῦ ῥαψῳδοῦ τῶν ἀρματωλῶν ὅστις οὐ μόνον τὰς χορδὰς τῆς λύρας του, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστικότητα ὡς ἀνὴρ καὶ ὡς πολίτης ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.

Ἰδιαιτέραν ὀδύνην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ᾐσθάνθη ἡ «Ἑστία». Ὁ Βαλαωρίτης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τὴν ἐτίμα διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας του. Δύο θέματα ἔκρινεν ἄξια τοῦ προορισμοῦ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος· πρῶτον τὴν ἐξύμνησιν τοῦ ἡρωϊκοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος, καὶ δεύτερον, τὴν ἔκφρασιν, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ῥῆσιν, τῶν «πρωτοτύπων καλλονῶν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως». Τοῦ πρώτου θέματος ἀκριβῆ ὑποδείγματα εἶνε τὰ περιεχόμενα ἐντὸς τῶν τριῶν τόμων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· τοῦ δευτέρου οὐχ ἧττον ἀκριβῆ ὑποδείγματα ἀποτελοῦσι πάντα σχεδὸν τὰ ὀλιγόστιχα ποιήματα αὐτοῦ, τὰ λυρικώτερον καὶ ὑποκειμενικώτερον φέροντα χαρακτῆρα, δημοσιευθέντα δὲ τὰ πλεῖστα ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ. Μεταξὺ τούτων οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται δὲν ἐλησμόνησαν πιστεύομεν, τὸ «Ῥόδο καὶ τὴ Δροσούλα» καὶ τὸν «Καλόγιαννο», ἀριστουργήματα τοῦ εἴδους. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλαωρίτου ἡ «Ἑστία» πολλαχῶς ἐξεδήλωσε τὴν θλῖψιν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸ πλούσιον ποιητικὸν τάλαντον αὐτοῦ. Καὶ νῦν δὲ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀφιεροῖ εἰς τὴν ἀγήρω μνήμην του οἱονεὶ ἐπιμνημοσύνους τινὰς σελίδας, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὴν μοῖραν ἄλλων ποιητῶν, ἐφ' ὅσον προβαίνουσι τὰ ἔτη, ἐπὶ τοσοῦτον κρατύνεται παρὰ τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει, ἰδιαιτέρως δὲ παρὰ τῇ νέᾳ φιλολογικῇ γενεᾷ ἡ ποιητικὴ ὑπεροχὴ τοῦ γράψαντος τὰ «Μνημόσυνα» καὶ τὸν «Ἀθανάση Διάκον.» Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐκρίναμεν ὡς τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» τὴν ἀνασκόπησιν τῆς ὑπερόχου φυσιογνωμίας τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ὑπὸ τὴν τριπλῆν ἔποψιν τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας, καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένης, τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὅσον οὗτος ἁρμονικῶς συνδέεται πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ.

*

Ὑπάρχουσι ποιηταὶ τοὺς ὁποίους ἡ φαντασία περιφέρει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὡς τοὺς ἀεροναύτας τὸ ἀερόστατον· ἀγνοοῦσιν ἄνωθεν τίνων χωρῶν μετάρσιοι θὰ πλανηθῶσι καὶ ποῦ θὰ σταματήσωσι. Τοὐναντίον ἄλλων ἡ φαντασία δύναται εὐλόγως νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ πλῆρες ἕρματος πλοῖον. Ἀνάγοντ' ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ἰδεώδους ἔχοντες προδιαγεγραμμένον τὸ δρομολόγιον αὐτῶν. Συμβαίνει νὰ ἀποπλανηθῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ, νὰ δαρῶσιν ὑπὸ καταιγίδων, νὰ παραπλεύσωσιν ἐπικινδύνους ὑφάλους· ἀλλ' ἡ πυξὶς τῆς κρίσεως δὲν παύει ἐνεργοῦσα καί, θᾶττον ἢ βράδιον, θεοῦ εὐδοκοῦντος, κατάγονται εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα. Μετὰ τῶν δευτέρων τούτων ἁρμόζει νὰ καταταχθῇ ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης. Πρὶν δημιουργήσῃ τὴν ποίησίν του ἐδημιούργησε τὴν ποιητικήν του. Εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ποιήματα αὐτοῦ πρὶν ἢ λαλήσῃ ὁ ἔξαλλος ἀοιδὸς προλογίζει ὁ ὑπομονητικὸς ἱστοριοδίφης. Ὁ μέγας φιλόσοφος Ἕγελος, τοῦ ὁποίου πολλάκις θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ὑψηλὴν ἀρωγήν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος λόγου, ἐν τῇ «Ποιητικῇ» αὐτοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ μεγάλα καλλιτεχνικὰ συνθέματα ἀπορρέουσιν ἐξ ὡρίμου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν σπουδῆς καὶ

Digitized by Google

μακρᾶς καὶ βαθείας μελέτης. Ὁ ποιητὴς τῶν «Μνημοσύνων» καὶ τοῦ «Διάκου» μολονότι καυχᾶται ὅτι ἀφίνει τὴν φαντασίαν του «νὰ τρέχῃ ἀκάθεκτος ἀπὸ ῥυτῆρος», δὲν εἶχεν οὐδὲν τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς τυχοδιώκτας τῆς ἐμπνεύσεως, οἵτινες «ψάλλουσιν ὅπως ψάλλει τὸ πτηνὸν ἐπὶ τῶν κλάδων» καὶ φέρονται ὑπὸ τοῦ φέροντος, ἀποδεικνύει δὲ καὶ οὗτος τὴν βαθεῖαν ἀλήθειαν τῆς κρίσεως τοῦ γερμανοῦ καλολόγου.

Ὅτι δὲ ἐπὶ τὸ ἔργον δὲν ὥρμησεν ὁ ποιητὴς ἀπαρασκεύως καὶ ἀβασανίστως, ὑπείκων εἰς συνήθη ποιητικὴν ἔξαψιν, καὶ ὑποκύπτων εἰς τὰς φλογερὰς ὁρμὰς καὶ τὰ ἀσύστατα ὄνειρα τῆς νεότητος, μαρτυρεῖ ἡ ἡλικία καθ' ἣν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον πάνοπλος ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ πεδίου. Τὰ «Μνημόσυνα» ἐξέδωκεν ἀνὴρ ὑπερτριακοντούτης, μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐγκυκλίων καὶ ἀκαδημαϊκῶν σπουδῶν αὐτοῦ, ὡρίμου παιδεύσεως κύριος τοῦ σταδίου του, φέρων ἐν τῷ νῷ εὐκρινέστατα προδιαγεγραμμένας τὰς περὶ ποιήσεως καὶ γλώσσης ἀρχάς του. Ἔκτοτε, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ 1857, ἄρχεται ὁ φιλολογικὸς βίος τοῦ Βαλαωρίτου. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ δὲν συμπεριλαμβάνω τὰ «Στιχουργήματα», μέτρια δοκίμια, ἅτινα ἐξέδωκεν ἐν Λευκάδι κατὰ τὸ 1847, πρὶν ἔτι ἀνακαλύψῃ τὸν δρόμον του, θρηνῶν ἐν αὐτοῖς τὸν θάνατον τῆς Σαπφοῦς.

Τὸ βιβλίον τῶν «Μνημοσύνων» παρέχει πλῆρες τὸ μέτρον τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Βαλαωρίτου. Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ πεζογράφος, ὁ ἱστοριοδίφης καὶ ὁ πατριώτης, πάντες μετέχουσι τῆς συνθέσεως τῶν «Μνημοσύνων», νεανικώτεροι, πλήρεις ἀναμνήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδων πεπροικισμένοι δὲ διὰ τῶν δώρων τὰ ὁποῖα θὰ ἀναπτύξωσιν ἐμφανέστερον καὶ τελειότερον εἰς μεταγενεστέρας συνθέσεις. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνεκάλυψε τὸν κόσμον τὸν ἁρμόζοντα εἰς Ἕλληνα ποιητὴν καὶ φέρεται ἀκατάσχετος πρὸς ἐξερεύνησιν αὐτοῦ. Ἀνεφάνη καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξέλιπεν ὁ Σολωμός. Ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ παραλαβὼν τὰ σκῆπτρα τῆς ποιήσεως, ἀγωνίζεται νὰ καταστήσῃ ζωηροτέραν τὴν ἀκτινοβολίαν των, ἐπιβλητικωτέραν τὴν ἰσχύν των. Ὁ ποιητὴς τῶν «Ἐλευθέρων πολιορκημένων» πυρετωδῶς ὠνειροπόλει καὶ ἐρρέμβαζε τὴν γλῶσσαν τὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὴν ποίησιν, ἀλλ' ἠδυνάτει νὰ συλλάβῃ αὐτὴν τελείως ἐν τῇ πραγματικότητι, καὶ πολλάκις ἐξήρχετο κατάπονος ἐκ τῆς πεισματώδους πάλης. Ὁ Βαλαωρίτης εὐτυχέστερος, συνέλαβεν αὐτὴν ὡς ἀδάμαστον πῶλον, καὶ κατέγινε δαμάζων καὶ χαλιναγωγῶν αὐτὴν προσηκόντως. Πιστεύει εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ ὡς εἰς τὴν μόνην ἐμπρεπῆ γλῶσσαν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως, καὶ συνηγορεῖ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν «Μνημοσύνων» ὑπὲρ τῆς ἐπισήμου καθιερώσεως αὐτῆς, πλουτιζομένης βαθμηδὸν καὶ διαμορφουμένης. «Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γλωσσῶν, λέγει, εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι φράσεις καὶ λέξεις καὶ ἰδιωτισμοὶ ἀφιερώθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποίησιν. Ἡμεῖς εὐτυχέστεροι τῶν ἄλλων ἀκεραίαν διάλεκτον δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐπὶ τούτῳ». Οὕτω φαίνεται διακρίνων γλῶσσαν ποιήσεως καὶ γλῶσσαν πεζοῦ λόγου, χωριζόμενος τῶν λοιπῶν ποιητῶν τῆς Ἑπταννήσου, οἵτινες τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καθιεροῦσιν ὡς βάσιν πάσης φιλολογικῆς συνθέσεως. Νομίζω ὄχι ἄσοφον τὴν ὑπόμνησιν τοῦ Βαλαωρίτου. Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ἡ ποίησις εὑρίσκεται συνεχῶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀμύνεται κατὰ τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν κινδύνων, οἵτινες ἐν τοῖς πλείστοις ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ λόγου. Κίνδυνος δὲ ἐκ τῶν προφανεστέρων εἶνε καὶ ὁ ἐκχυδαϊσμὸς τῆς γλώσσης, καὶ ἡ κατάτριψις τῶν λέξεων ἐν τῷ βίῳ τῶν πόλεων καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν συναναστροφαῖς. Διότι καὶ αἱ λέξεις ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ χρυσᾶ νομίσματα· ἡ πολλὴ κυκλοφορία ἀμαυρώνει τὴν στιλπνότητά των. Οὐδόλως προτίθεμαι νὰ παραστῶ ὑπέρμαχος τοῦ δεινοῦ τῆς διγλωσσίας, ὅπερ πλείστας συμφορὰς μᾶς προξενεῖ. Ἤθελον μόνον νὰ ὑπομνήσω εἰς τοὺς τυχὸν λησμονοῦντας ὅτι ἀνάγκη ἡ ποιητικὴ διάλεκτος νὰ χρησιμοποιῇ ὡς οἷόν τε πλειοτέρους τρόπους, σχήματα, εἰκόνας, τύπους, καὶ λέξεις ἔτι, γλῶσσαν ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀφισταμένην ὡς οἷόν τε τῆς τῶν ἐφημερίδων, τῶν ἐν τοῖς καφενείοις διαλόγων, τῶν ἐπιταφίων, τῶν πολιτικῶν ἀγορεύσεων καὶ παντὸς εἴδους λόγου ἀνθοῦντος ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλλάδι. Ὑπόδειξιν δὲ τῆς ἀνάγκης ταύτης ἐν πάσῃ γλώσσῃ μοὶ παρέσχον καὶ δύο κορυφαῖοι συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ σοφὸς τεχνογράφος τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», καὶ ἡ κυρία Στάελ. Ἡ μὲν ἐν τῷ περὶ «Γερμανίας» συγγράμματι κρίνει ὡς οὐσιώδη ἔλλειψιν τὸ ὅτι οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουσιν, ὡς πάντες σχεδὸν οἱ ἄλλοι λαοί, δύο διαφόρους γλώσσας, τὴν μὲν ἐν τῇ ποιήσει, τὴν δὲ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ. Καὶ συμβαίνει, λέγει, μὲ τὰς λέξεις ὅ,τι μὲ τὰ πρόσωπα. Ἐκεῖ ὅπου συγχέονται ἀδιακρίτως αἱ τάξεις, ἡ οἰκειότης ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος. Ὁ δ' ἕτερος, ἐμμεσώτερον πιστοποιῶν τὴν ἀνάγκην τῆς διαφορᾶς, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ τόσον ἀποκλειστικὴ προσήλωσις τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Γαλλίας εἰς τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς προέρχεται ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς πεζογραφικῆς καὶ ποιητικῆς γλώσσης· ὅθεν οἱ ποιηταὶ ἀναπληροῦσι τὴν ἔλλειψιν ταύτην λαξεύοντες καὶ ἐπεξεργαζόμενοι τοὺς στίχους των δίκην μαρμάρου καὶ ἐλέφαντος. Ἐκ παραπόνων καὶ ἐξ ἀγώνων, ὡς οἱ ἀνωτέρω, μᾶς ἀπαλάσσει ἡ παρ'

Digitized by Google

ἡμῖν ὕπαρξις εἰδικοῦ ὀργάνου, προωρισμένου κυρίως ὅπως ἄρῃ πᾶσαν τοιαύτην δυσχέρειαν. Ὁ δὲ Βαλαωρίτης, ὡς εἴπομεν, θεωρεῖ ὡς εὐτύχημα τὴν κατοχὴν ὀργάνου τοιούτου, καὶ μετατρέπει ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς δημώδους ἐν τῇ ποιήσει ὅσα οἱ πολέμιοι αὐτῆς ἀναφέρουσιν ὡς ἐπιχειρήματα ἐναντίον αὐτῆς, κρίνοντες περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς καθ' ὃν τρόπον καὶ ἀρχαιολόγοι τινὲς περὶ τῆς ἀχρηστίας παντὸς μνημείου μὴ ἀπορρέοντος ἐκ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Γλῶσσαν, λέγουσιν οὗτοι, ἡ ὁποία μᾶς ἐνθυμίζει τὴν ἐποχὴν τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς δουλείας, δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς χρόνους προόδου καὶ ἐλευθερίας. Τοὐναντίον ὁ Βαλαωρίτης ἀνακράζει ἐν τῷ ἄνω μνημονευομένῳ προλόγῳ: «Ἂν εἶνε καὶ ἐρείπιον, ὡς τοιοῦτον ἂς τὸ σεβασθῶμεν. Τὰ δεσμά, οἱ θρῆνοι, οἱ διωγμοί, τὰ μαρτύρια, αἱ ἀπαγχονίσεις, τὰ αἵματα, αἱ παντοῖαι καταστροφαὶ τὸ καθιέρωσαν. Ἡ ἐθνικὴ ποίησις τὸ περιέβαλε μὲ τὸν ἀειθαλῆ κισσόν της... Ἑλλάς, μὴ καταδεχθῇς νὰ περιφρονήσῃς τὸ ἔνδυμα τῆς πτωχείας σου.»

Ἀλλ' ἰδιαίτερον, προκειμένου περὶ τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν ὁ Βαλαωρίτης μετεχειρίσθη εἰς τοὺς στίχους του, δύναταί τις νὰ προβάλῃ ὡς ἰσχυρότατον ἐπιχείρημα ὑπὲρ αὐτῆς, τὴν ἐντελῆ ἁρμονίαν μεταξὺ τοῦ περιέχοντος καὶ περιεχομένου. Μεταξὺ τῆς γλώσσης καὶ τῆς ποιήσεως τῶν Μνημοσύνων ὑφίσταται τόσον ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ ἀποῦσαν τὴν πρώτην ἄνευ συγκαταστροφῆς τῆς δευτέρας, δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσσου ἀποσπώμενον τοῦ σώματος τοῦ Ἡρακλέους δίχως νὰ συναποφέρῃ καὶ τὰς σάρκας του. Ποιήματα νεοελληνικὰ εἰς καθαρεύουσαν πολλάκις διενοήθην ἀνακαινιζόμενα ἐν τῷ θαυματουργῷ λουτρῷ τῆς δημώδους· ἐν τοῖς πλείστοις στίχοις τοῦ Καρασούτσα θρηνῶ τὸν ποιητήν, θῦμα ἀκαλαισθήτου γλώσσης. Τοὐναντίον δημώδη ἄσματα, παρ' ἡμῖν μόνον πρὸς γελωτοποίησιν καὶ πρὸς σάτυραν τοῦ φαιδροτέρου εἴδους ἐνθυμοῦμαι μεταπλασθέντα εἰς καθαρεύοντα. Ποιήματος τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχει πλήρη καλαισθητικὴν ἀπόλαυσιν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν οὐδὲ μίαν λέξιν, οὐδὲ στίξιν παραλάσσουσαν, ἄνευ προφανοῦς κινδύνου μαγικῆς ἐξαφανίσεως πάσης τοιαύτης ἀπολαύσεως. Ὁ Γκαῖτε ἔλεγεν ὅτι αὐτόχρημα ἱερόσυλος θὰ ἦτο ἡ μεταφορὰ τῶν «Ῥωμαϊκῶν Ἐλεγείων» του εἰς τὸν ῥυθμὸν ἐν ᾧ ἐγράφη ὁ Δὸν Ζουὰν τοῦ Βύρωνος. Ἀλλὰ μᾶλλον ἱερόσυλος τοιαύτης ἀποπείρας φαίνεται εἰς ἐμὲ ἡ σκέψις τὴν ὁποίαν ἐξήνεγκεν ὀνομαστὸς καὶ φιλέλλην συγγραφεὺς τῆς συγχρόνου Γαλλίας, παραστὰς αἴφνης ὑπέρμαχος τῆς καθαρευούσης καὶ δογματίσας ὅτι καὶ ἂν τὴν γλῶσσαν τῶν λογίων μετεχειρίζετο ὁ Βαλαωρίτης εἰς τὰ Μνημόσυνα, κατ' οὐδὲν θὰ ἠλαττοῦτο ἡ ἀξία των. Δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ φαντασθῶμεν τὸν Θανάσην Βάγιαν διαλεγόμενον μετὰ τῆς γυναικός του ὥς τις ἀττικίζων δελτιογράφος Βυζαντινῆς ἐφημερίδος, ἢ νὰ ἀναθέσωμεν εἰς ἑλληνομαθῆ διδάσκαλον τὴν ἐπὶ τὸ καθαρώτερον ἀνάπλασιν τῆς γλώσσης τοῦ «Ἀστροπόγιαννου», ὡς πάλαι ποτὲ ἔπραξεν ὁ Φωτεινὸς διὰ τὸν Ἐρωτόκριτον.

*

Ὡς μία ἐλευθέρα καὶ τολμηρὰ συμπλήρωσις τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων δύνανται νὰ κριθῶσι τὰ Μνημόσυνα καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ ποίησις τοῦ Βαλαωρίτου. Παρὰ τὰ ἴχνη τοῦ λαοῦ νέα ἴχνη χαράσσει ὁ ποιητὴς ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους τῶν Μουσῶν. Θρηνητικαὶ ἐλεγεῖαι καὶ ἐκτενέστερα ποιήματα, οἷον ἀπεσπασμένα ἐκ τῆς μεγάλης ἐποποιίας τοῦ Γένους, ἀποτελοῦσι τὰ περιεχόμενα τῶν Μνημοσύνων. Δὲν εἶνε πάντα ἴσης ἀξίας. Ὁ ποιητὴς δὲν ἔφθασεν ἀκόμη νὰ ἐφαρμόσῃ καθ' ὅλα τὸ εὐρὺ πρόγραμμά του. Τῆς γλώσσης του δὲν κατέστη ἀκόμη ἀπόλυτος γνώστης καὶ κύριος. Ὁ «Κίτσος καὶ τὸ Γεράκι» παρὰ τὴν ὡραίαν, τὴν πλαστικὴν ἀρχήν του, ἀπολείπεται κατὰ πολὺ τοῦ «Καρυοφυλλιοῦ τοῦ Δήμου», καὶ ἡ «Νεκρικὴ Ὠδὴ» παρὰ τοὺς ὡραίους στίχους τοῦ τέλους, στερεῖται τοῦ τόνου, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους χαρακτηρίζει τὸ «Ψυχοσάββατον». Ὁ ποιητὴς ἀποπειρᾶται κυρίως νὰ πραγματευθῇ ἐπὶ τὸ συνθετικώτερον καὶ μεγαλοποιήσῃ τὴν ὕλην τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ δημώδης ποίησις. Οἱ ἥρωες τῶν δημοτικῶν ἀνθολογιῶν εἶνε καὶ ἥρωες ἰδικοί του. Ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸν ἁπλοῦν καὶ καθάριον αὐτῶν χιτῶνα ἐπιπροσθέτει, ἀφειδῶς ἐνίοτε, τιμαλφῆ κοσμήματα, ἀνατολικῆς φαντασίας ἢ ῥωμαντικῆς ἐμπνεύσεως. Ὁ «Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του» καὶ τὸ πρῶτον ᾆσμα τοῦ «Βλαχάβα», ἵνα περιορισθῶ εἰς τὰ γνωστότερα τῆς συλλογῆς, ἀπηχήσεις δημοτικῶν ᾀσμάτων ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἡμῶν καὶ συγχρόνως ἐξογκώσεις αὐτῶν ἐπὶ τὸ ῥομαντικώτερον, μᾶς παρέχουσι σαφῆ ἰδέαν τῶν μεταμορφώσεων τῆς δημώδους ἐμπνεύσεως ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ποιητοῦ ἐφ' οὗ ἐπιδρῶσιν ἀναγνώσματα ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀνθούσης ποιήσεως. Τοὐναντίον ἐν τῇ κοινῶς θαυμαζομένῃ «Φυγῇ» αὐτόματος ἐπέρχεται ἡ σύγκρισις πρὸς κλασικὰ ἔργα, οἷον πρὸς τὴν ἐν τοῖς «Γεωργικοῖς» τοῦ Βιργιλίου ἀνάλογον περιγραφὴν τοῦ ἵππου. Αἱ θρηνητικαὶ ἐλεγεῖαι τῶν Μνημοσύνων βασίζονται κυρίως ἐπὶ τῶν μυθολογημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ «Κάτου κόσμου». Ἐπὶ πάντων πλανᾶται ἡ ζοφερὰ καὶ ὑποχθόνιος λάμψις τοῦ «Βρυκόλακα» καὶ τοῦ «Χάρου μὲ τοὺς πεθαμένους». Ὁ ποιητὴς ἅπαξ συλλαβὼν τὸν μίτον τοῦ ὑπερφυσικοῦ, ἀρέσκεται ὑπὲρ τὸ δέον νὰ κάμνῃ χρῆ-

Digitized by Google

σιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τρομακτικὰς περιπλανήσεις. Τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν χρωματίζει πολλάκις ἐπὶ τὸ βορειότερον. Φροντίζει περὶ τοῦ πῶς νὰ καταπλήξῃ τὴν φαντασίαν καὶ νὰ ἐρεθίσῃ τὰ νεῦρα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς συγκινήσεως τῆς καρδίας καὶ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ αἰσθήματος. Ὡς δ Ἡρακλῆς ἀνήγαγεν ἐκ τοῦ Ταρτάρου τὸν Κέρβερον, οὕτω ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἀνάγων ἐπιδεικνύει ἐνώπιον ἡμῶν τὸ Φρικῶδες. Τὸ πλεῖστον τοῦ «Κατσαντώνη» τοῦ «Θανάση Βάγια», ὡς καὶ πολλαὶ σκηναὶ τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» καὶ τοῦ «Διάκου» δὲν εἶνε ἢ ὠμαὶ περιγραφαὶ βασανιστηρίων, τυφλώσεων, σφυροκοπημάτων, βρυκολάκων συρόντων τὰ σάπια των κρέατα, σκύλων ἀπαγόντων ἀσωμάτους κεφαλάς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Τὰ διαυγῆ ὕδατα τῆς Κασταλίας ταράσσονται καὶ θολοῦνται ἀνιέρως ἐκ τοιούτων εἰκόνων, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν τεθραμμένων ἐξ ἀρχετύπων καὶ ὑγιῶν ἀναγνωσμάτων πιέζεται ὡς ὑπὸ ἠθικοῦ ἐφιάλτου. Ἀείποτε ἡ ἑλληνικὴ Μοῦσα, σεμνὴ καὶ εὐαίσθητος παρθένος, ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοιούτων θεαμάτων, ὁσάκις δὲ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τοιαῦτα ἐνώπιον τῶν ἄλλων, ἔπραξε τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς εὐγενείας καὶ λεπτότητος. Ἀλλὰ καὶ νεώτεροι ποιηταὶ ἐν Εὐρώπῃ ἀπέσχον νὰ φωτίσωσι δι' ἀπλέτου φωτὸς οὕτω φρικτὰς εἰκόνας, προυτίμησαν δὲ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἀποταθῶσι μᾶλλον πρὸς τὰς καρδίας ἢ νὰ ταράξωσι τὰ νεῦρα Μόνον ἡ φειδὼ τοῦ χώρου μὲ κωλύει νὰ κυρώσω τὰ ἀνωτέρω σαφέστερον διὰ παραδειγμάτων.

Ἀλλὰ—δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς—ζῶμεν ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ Ποιητικὴ τοῦ Σταγειρίτου δὲν ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν τῶν περὶ ποιήσεως κρίσεων καὶ αἱ γνῶμαι καὶ ἀποφάνσεις μεταγενεστέρων καὶ πεφημισμένων τεχνογράφων δὲν ἐκλαμβάνονται πλέον ὡς ἄρθρα πίστεως. Παρὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν τοῦ Καλοῦ ἐγκαθιδρύθη ἀσφαλῶς ἡ σχετικὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἑδρεύουσα ἔννοια αὐτοῦ, τὰ δόγματα στεροῦνται τοῦ πάλαι κύρους ἢ μεταπίπτουσιν εἰς ἀχρηστίαν, ὁ αὐτὸς σεβασμὸς ἀπονέμεται εἰς τὰς διαφόρους ἀντιλήψεις καὶ διαμορφώσεις τῆς Τέχνης, καὶ τὰς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους, ἡ ἀκρότης καὶ ἡ ἐξοχὴ τῶν λόγων, ἡ κατὰ τὸν Λογγῖνον, «ἀποτελοῦσα τὰ ὕψη», δὲν νομίζεται ὁ ἀποκλειστικὸς κλῆρος προνομιούχων λαῶν ἢ σχολῶν, παρὰ τὸν ἀττικώτατον Σοφοκλῆ ἐνεθρονίσθη ἐν ἴσῃ καὶ ὑπερόχῳ παρὰ πολλοῖς μεγαλειότητι ὁ *βάρβαρος* Σαίξπηρ, καὶ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι μετ' ἴσης ἡδονῆς ἀπογευόμενοι τοῦ χορικοῦ, τοῦ ἐξυμνοῦντος τὰς φυσικὰς καλλονὰς τοῦ Κολωνοῦ, καὶ τοῦ ᾄσματος τῶν Μαγισσῶν τοῦ Μάκβεθ, ἢ αἰσθανόμενοι βαθύτερον τοῦ τελευταίου μονολόγου τοῦ Αἴαντος τὸν μονόλογον τοῦ Ἄμλετ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, πλὴν τῶν περὶ τῆς γλώσσης, ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε ἀπησχόλησαν τοὺς Ἕλληνας ἡμᾶς ζητήματα περὶ ἐλευθερίας τῆς Τέχνης καὶ φύσεως τοῦ Καλοῦ. Ἀλλ' ἀφοῦ καυχώμεθα ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἐκ τῆς ἐν παντὶ κύκλῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἐπιτελουμένης μετατροπῆς ἢ ἐπιτυγχανομένης προόδου. Καὶ εὐτύχημα εἶνε ὅτι ἀνήκομεν εἰς νεαρὸν ἔθνος, καὶ δικαιούμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Σλάβου ποιητοῦ: «Ἀληθὲς ὅτι ἤλθαμεν ὀλίγον ἀργά, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἴμεθα νεώτεροι. Γνωρίζομεν τί ἔπραξαν τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν οἱ ἄλλοι τί δέον νὰ πράξωμεν ἡμεῖς...» Ἀλλὰ μὴ παρεκβαίνωμεν ἀτόπως τοῦ θέματος. Πῶς εἶνε δυνατὸν ἄνθρωποι ζῶντες ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος τὸν αὐτὸν ὃν ἐξύμνησεν ἀπαραμίλλως ὁ Εὐριπίδης, νὰ εὐαρεστηθῶσιν εἰς ὀπτασίας βρυκολάκων καὶ νὰ ὑπομένωσι περιγραφὰς εἰδεχθῶν βασανιστηρίων; Ἕλληνες ἐσμέν, δὲν ἀντιλέγω· ἀλλὰ τόσοι αἰῶνες δοκιμασιῶν καὶ δουλείας καὶ βαρβαρότητος δὲν ἐπέδρασαν τάχα ἐφ' ἡμῶν ἰσχυρότερον παρ' ὅσον νομίζομεν καὶ δὲν ἐνόθευσαν τὸ εὐγενὲς ἡμῶν αἷμα; Μολονότι σκιαζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἂν ποτε θελήσωμεν ἐν παροξυσμῷ ἀρχαιολατρείας νὰ ἀπευθύνωμεν εἰλικρινῆ δέησιν πρὸς τὴν θεὰν τοῦ Παρθενῶνος, ἀνάγκη νὰ προοιμισθῶμεν ὡς ὁ πολὺς Ρενὰν ἐν τῇ «ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως δεήσει του», ἀνακράζοντες μετ' αὐτοῦ: «Ἐκ βαρβάρων ἐγεννήθημεν, θεά!» Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου, οἱ ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ εἰδεχθοῦς καὶ τοῦ τερατώδους, ἀντὶ νὰ προγραφῶσιν ἀνηλεῶς ἀποκλειόμενοι τοῦ παραδείσου τῆς Τέχνης, καθίστανται μόνον ἄξιοι ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ ἐπικρίσεων ἐξ ἀφετηρίας μᾶλλον ὑποκειμενικῆς ἢ δυνάμει τοῦ κύρους κανόνων. Καὶ δὲν διστάζω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐκ τῶν στίχων τοῦ Βαλαωρίτου οἱ παράγοντες ἐντὸς ἐμοῦ βαθυτέραν ἐντύπωσιν συμβαίνει νὰ εἶνε οἱ ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ φρικώδους. Καὶ μὴ ἀποδώσητε τὴν ἀδυναμίαν μου εἰς νοσηρὰν φιλοκαλίαν ἢ διεφθαρμένην φαντασίαν. Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ποιητοῦ ἐν αὐτοῖς ἰδίως ἐπιδεικνύεται, κατὰ μοιραίαν φοράν. Ὁ ἀπαίσιος Γύφτος τοῦ Διάκου, ἡ εἰκὼν τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλήπασα ἐν τῇ Φροσύνῃ, ὁ σκύλος τοῦ Βλαχάβα, ὁ θάνατος τοῦ Κατσαντώνη μὲ κατακτῶσι, μὲ παρασύρουσιν, ἀρκεῖ ὅτι ἀποδίδονται εἰς ὡραίους στίχους, ὑπὸ καθαρῶς καλολογικὴν ἔποψιν. Ἡ ποίησις αὕτη τόσον στενῶς ἁρμόζεται πρὸς τραχύτητας καὶ ὑπερβασίας τοιαύτας, ὅσον τοὐναντίον ἀπᾴδει πρὸς ῥεμβασμούς, ὀνειροπολήσεις καὶ αἰσθηματικὰς διαχύσεις. Ἀλλὰ καὶ

Digitized by Google

ἄλλο τι μὲ ἐνθαρρύνει εἰς τὴν κρίσιν μου. Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ὄχι μόνον εἶνε μᾶλλον κύριος τῆς τέχνης του, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀληθέστερος ἢ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ ἠθικώτερον ἐπενεργεῖ ἐφ' ἡμῶν ἐκεῖ ὅπου πᾶς τις ἐννοεῖ ὅτι τὰ βασανιστήρια π. χ. δὲν περιγράφει ἁπλῶς ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ περιγράφειν, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ἐξαρθῇ ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὑποβαλλομένων εἰς ταῦτα μαρτύρων.

***

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Μνημοσύνων» ἐπεφάνησαν ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» καὶ τὸ «Σήμαντρον.» Τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ συγκινητικὴν παρέκβασιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐποποιίας τῶν ἡρώων καὶ προκαλεῖ τὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀρρενωπὴ ποίησις τοῦ Βαλαωρίτου δὲν εἶνε ἀκόπως προσιτή. Τὸ σημαντικόν, τὸ κύριον ἔργον εἶνε ἡ «Κυρὰ Φροσύνη,» ἔργον βαρύνον μᾶλλον διὰ τῆς ἐπιβολῆς, διὰ τοῦ σθένους τῆς συλλήψεως, ἢ διὰ τῆς πραγματικῆς ἀξίας καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκτελέσεως. Ἀγνοῶ ἐκ τίνων λόγων τὸ ποίημα τοῦτο· κρίνεται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηρίζον τὸ τάλαντον τοῦ ποιητοῦ, ἐνῷ ἀκριβέστερον χαρακτηρίζει τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ταλάντου. Ἐν τούτῳ ὁ ποιητὴς ἐπεχείρησε νὰ καλλιτεχνήσῃ τὸ ὑλικὸν τῆς ποιήσεως ἐν ἀρτιωτέρᾳ ἐργασίᾳ, καὶ εἰς τὴν ἐπικὴν οὐσίαν νὰ παράσχῃ πλήρη τὴν ἀνάλογον μορφήν, ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπικῶν τεμαχίων τῶν Μνημοσύνων. Ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς Φροσύνης ὀξέως διαβλέπει καὶ σαφῶς ὁρίζει τὸν προορισμὸν καὶ τὸ ἔργον τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως. «Θεμέλιον αὐτῆς πρέπει νὰ εἶνε ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυρίων τοῦ ἔθνους, ἡ διηνεκὴς τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλη . . . Ἡ ποίησις ἡμῶν πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς λυρικὴν ἢ δραματικήν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡρωϊκήν, τουτέστιν ἐπικὴν μορφήν· λέγων δὲ ἐπικὴν ἐννοῶ τὴν ποίησιν, ἥτις ἀνεξαρτήτως ἰδιαιτέρων τινῶν κανόνων, στηρίζεται κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν, προτίθεται δὲ σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος ἀναγομένου εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους, μυστηριωδῶς περικεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων.» Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβάνεται τῆς ποιήσεως, ὡς ἀντελήφθησαν καὶ ἐπραγματοποίησαν αὐτὴν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἐπιφανεῖς ποιηταὶ ξένων ἐθνῶν: συμπλήρωσιν τῆς ἱστορίας καὶ ἀνάστασιν τοῦ παρελθόντος. Θέτει καὶ οὗτος τὸ ὑπὸ συγχρόνων κριτικῶν ἐν τῇ Δύσει σοφῶς ἐξερευνηθὲν πρόβλημα καθ' ὃ τὰ διάφορα εἴδη τῆς ποιήσεως ἐμφανίζονται βαθμηδὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς διαφόρους φάσεις τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως. Καὶ ἐνταυτῷ περιορίζων τὴν εὐρεῖαν πτῆσιν τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος ἀνὰ τοὺς κόσμους τοῦ παρελθόντος ἐν τῷ διαστήματι τῷ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὑψοῖ τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως, ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ὁποίας, ὡρίσθη παρ' ἡμῖν νὰ διαπράττεται καὶ πᾶν στιχουργικὸν ἀνοσιούργημα. Ὑψηλὸν πρόγραμμα σχεδιασθὲν συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Γράφων τὴν «Φροσύνην,» αὐτὸ ἀποπειρᾶται νὰ ἐφαρμόσῃ. Δυστυχῶς τὸ ποίημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ τὸν ἄρρηκτον, τὸν παναρμόνιον ἐκεῖνον σύνδεσμον μεταξὺ μορφῆς καὶ οὐσίας, ἐξ οὗ καθίσταται ἀδύνατος ἡ χωριστὴ ἀντίληψις ἑκάστου τῶν στοιχείων τούτων. Ἀναντιρρήτως ἀνακοχλάζει ἐν αὐτῷ καὶ ζέει ἡ νεότης καὶ ἡ ἀκμή. Ἡ ἀγρία εἰρωνεία ἡ περιβάλλουσα τὴν περὶ τῆς μητρός του Χάμκως ἀφήγησιν τοῦ Ἀλῆ ἐν τῷ πρώτῳ ᾄσματι, ἡ ἑωσφορικὴ ἀνταύγεια τοῦ περιφήμου μονολόγου αὐτοῦ, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Δράκου, ἡ περιγραφὴ τοῦ σατραπικοῦ παλατίου, μεθυστικαί τινες εἰκόνες ἐκ τῆς φύσεως, ἀποτελοῦσι κομβολόγιον ἀνεκτιμήτων μαργαριτῶν. Ἀλλὰ μόνον ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπισυναπτομένων προλόγων καὶ σημειώσεων θαυμάζομεν τὴν ἔξοχον φαντασίαν, τὴν δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως, τὸ εὐσυνείδητον τῆς ἐργασίας τοῦ ποιητοῦ μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ ὅλου ποιήματος. Ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» στερεῖται ἁρμονίας· ὁ ποιητὴς πιστεύει ὅτι συνέθηκεν ἡρωϊκὸν ἔπος, ἐνῷ κυρίως εἰπεῖν, συνεκόλλησεν εἰς δημώδεις δεκαπεντασυλλάβους ποιητικὸν μωσαϊκὸν ἐξ ἡρωϊκῶν σκηνῶν, βυρωνείων παροξυσμῶν, μυστικῶν ἀποθεώσεων καὶ μελοδραματικῶν ἐρωτολογιῶν. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀλῆ δὲν εἶνε ψεκτέος διότι διεμορφώθη κατὰ τὸ πρότυπον βυρωνείου ἥρωος· ὁ ποιητὴς ἠκολούθησε παράδοσιν δικαιολογοῦσαν τὴν τοιαύτην ἀναπαράστασιν αὐτοῦ· καὶ ἂν αὕτη πολλῷ ἀπέχει τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ ἐν τῇ Τέχνῃ δοξάζοντες τὴν παράδοσιν ὡς ἀληθεστέραν τῆς ἱστορίας. Τὸ μέγα ἁμάρτημα εἶνε ὅτι ὁ βυρωνισμὸς τοῦ σατράπου ἐκτίθεται ὑπὲρ τὸ δέον ξενοτρόπως καὶ περιττῶς· πολλοὶ στίχοι οὐ μόνον κατ' οὐδὲν θὰ ἔβλαπτον παραλειπόμενοι, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ συνετέλουν μᾶλλον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ποιήματος. Οὐ μόνον ἀδυνατῶ νὰ συλλάβω συγκεκριμένως τὴν εἰκόνα τῆς Φροσύνης διὰ τὸ ἀσαφὲς καὶ ὑποτρέμον αὐτῆς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ νὰ τὴν διακρίνω ἁπλῶς ἀδυνατῶ. Πυκνὸς πέπλος μυστικισμοῦ τὴν περιβάλλει αὐθαιρέτως. Δὲν μᾶς συγκινεῖ ἡ μετάνοια αὐτῆς, οὐδ' ἡ ζωή, οὐδ' ὁ θάνατος, διότι πάντα ταῦτα παρέρχονται πρὸ ἡμῶν στερούμενα ὁμοιαληθείας. Ἀπροπαρασκευάστως καὶ ἀψυχο-

Digitized by Google

λογήτως μεταβάλλεται ἀπὸ ἐρωμένης τοῦ Μουχτὰρ εἰς μητέρα τυπτομένην ὑπὸ τοῦ συνειδότος, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς μάρτυρα τῆς πίστεως. Οὐ μόνον στερεῖται τῆς ἀπαιτουμένης εἰς τὰ ἐπικὰ πρόσωπα πλαστικότητος, ἀλλὰ δὲν εἶνε οὐδ' ἀνθρωπίνως ποιητική, εἶνε ἐν ἑνὶ λόγῳ ῥομαντικὴ ἡρωῒς μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ εἴδους. Βραδύτερον καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς διέγνωσε καὶ ἐμμέσως ἀπεδοκίμασε τὰ παραπτώματα τοῦ ἔργου του. Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ «Διάκου» καταδικάζων ἀμετακλήτως τὸν ῥομαντισμὸν ὡς νοθευτὴν καὶ διαφθορέα τοῦ ἀληθοῦς ὀργανισμοῦ τῆς ἰθαγενοῦς γραμματολογίας», προσθέτει ἐν ὑποσημειώσει μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ ἡμέτερος Θωμασαῖος ἀπευθύνας μοι ἐσχάτως τὰς φιλικὰς συμβουλάς του μὲ προτρέπει νὰ φοβοῦμαι καὶ νὰ φεύγω ὅσον ἔνεστι τὸν ἀσιανὸν ἐρωτολόγον ὡς ὀλεθριώτερον τοῦ Παρισινοῦ, ὑπαινιττόμενος βεβαίως *σκηνάς τινας ἐκ τῶν ἐν τῇ Κυρᾷ Φροσύνῃ*». Καὶ γενναιότερον ἔτι ἐν φιλικῇ ἐπιστολῇ διαβεβαιοῖ ὅτι δύο σελίδας τοῦ «Διάκου» του δὲν ἀνταλάσσει πρὸς ὅλα τὰ ἄσματα τῆς Φροσύνης.

Ὡς εὐστόχως παρετηρήθη ὑπ' ἄλλων ἁρμοδιωτέρων ἐμοῦ οὐδεὶς ἐν τοῖς προλόγοις του ἔγραψε τόσα κατὰ τοῦ ῥομαντισμοῦ καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε ῥομαντικώτερος τοῦ Βαλαωρίτου. Ἀλλ' οὕτω συνήθως συμβαίνει. Μεγάλοι καλλιτέχναι μορφοῦσι τὰ ἔργα των ἀσυνειδήτως ὑπείκοντες εἰς δυσεξιχνιάστους ῥοπάς, ἄλλα θέλοντες, καὶ ἄλλα κατορθοῦντες. Ἀνέγνων ποτὲ ὅτι ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Σίλλερ ἐπὶ μακρὸν ἀλληλογραφοῦντες συνεζήτουν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ νεωτέρου ἔπους, καὶ ἔπλαττον κανόνας, καὶ ὑπέθετον νόμους. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τούτων ὁ Γκαῖτε ἔγραψε τὸν «Ἑρμάννον καὶ τὴν Δωροθέαν.» Περατωθέντος τοῦ ἔργου, εἶδεν ὅτι οἱ κανόνες καὶ οἱ νόμοι εἰς οὐδὲν εἶχον ὠφελήσει.

(Ἕπεται τὸ τέλος) ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Εὐκολώτερον δύναται νὰ καταστείλῃ τις τὴν πρώτην ἐπιθυμίαν παρὰ νὰ εὐχαριστήσῃ πάσας τὰς μετέπειτα.

*

Ἡ ἐλπὶς εἶνε δάνειον τῆς εὐτυχίας.

*

Ἂν ὅστις ἀγαπᾷ δὲν σκέπτεται—ἆρα ὅστις σκέπτεται δὲν ἀγαπᾷ.

*

Τὸ μέλλον ἐν τῷ ἔρωτι ῥίπτει εἰς λήθην τὸ παρελθόν.

*

Ἐν τῇ φιλίᾳ παρέχει τις ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἐν δὲ τῷ ἔρωτι ἐκ τοῦ ἐλλείμματος.

*

Φιλαρέσκεια εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν ἄνευ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀγαπᾶν.

Ἡ παρὰ πόδας ἐπιστολή, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, εὐμενῶς ἀνεκοινώθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Ἐμ. Ῥοΐδου, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται. Ἐκ ταύτης ἀφῃρέθησαν μέρη τινὰ μόνον ἀναφερόμενα εἰς πρόσωπα, κατὰ τὰ λοιπὰ δὲ δημοσιεύεται ὡς ἔχει. Ἐν αὐτῇ ὡς καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ ποιητοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ καταχωρίσωμεν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς *Ἑστίας*, ζωηρῶς ἀπεικονίζεται ἡ διάνοια τοῦ ἀνδρὸς καὶ αἱ φιλολογικαὶ αὐτοῦ γνῶμαι· ἰδίᾳ δ' αἱ περὶ ποιήσεως καὶ γλώσσης δοξασίαι αἱ περιεχόμεναι ἐν αὐταῖς χαρακτηρίζουσιν ἄριστα τὸν Βαλαωρίτην. Ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν μεγάλη σημασία ἀποδίδεται εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀλληλογραφίας τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, καθ' ὅσον ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ἐπιστολαῖς τὸ ἦθος σπουδάζεται ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ὡς εἰπεῖν, καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται καθαρώτερον ἢ ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ, δημοσίευσις ἐπιστολῶν, ὡς ἡ κατωτέρω, καθίσταται ἀπαραίτητος πρὸς διευκρίνισιν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀοιδοῦ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Α'.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ἐν Λευκάδι τῇ 3 Νοεμ. 1877

Φίλτατε Ῥοΐδη.

Ἀπνευστὶ κατεβρόχθισα ἢ μονορρούφι κατέπια τὰς δύο περὶ Ἑλληνικῆς συγχρόνου κριτικῆς καὶ ποιήσεως διατριβάς σου. Σὲ εὐχαριστῶ δὲ πολὺ πολὺ ὄχι μόνον διὰ τὴν φιλικωτάτην ἐπιστολήν σου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑψηλὴν θέσιν ἣν μοὶ παρεχώρησες ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ ποιήσει καὶ τὴν ὁποίαν φοβοῦμαι μὴ δὲν ἀξίζω.

Νὰ φέρῃ τις κρίσιν ἐπὶ κριτικῶν ἔργων ἰδικῶν σου, φίλτατε Μανώλη, εἶναι ἐπιχείρησις δεινή, προκειμένου μάλιστα ν' ἀποφανθῇ τις ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ ζητημάτων σκοτεινῶν δικαίως προκαλεσάντων τὰς ἐρεύνας τῶν φιλοσόφων πάσης ἐποχῆς καὶ πάσης ἐθνότητος. Ἔπειτα τί νὰ σοὶ εἴπω; Σὺ εἶσαι φοβερὸς ἄνθρωπος! Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον συλλάβῃς ἀντιφάσκοντα, ἀρνούμενον παλαιάν τινα δοξασίαν! Τότε τὸν προσμένει ἄφευκτος θάνατος, ὀδυνηρὸν μαρτύριον καθὼς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφεῦρεν ὁ φίλος μου Ἀλήπασας διὰ τὸν Κατσαντώνην...

Ὅπως δήποτε θὰ σοῦ εἴπω καθαρὰ τὴν γνώμην μου ὅσον μοὶ τὸ ἐπιτρέπουν τὰ στενὰ ὅρια μιᾶς ἐπιστολῆς κι' ἄς γίν' ἡ λίμνη θάλασσα. Ἐπὶ ζητημάτων τόσον στενῶς συνδεομένων μετὰ τῆς μελλούσης τύχης τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀπαιτεῖται ἀπόλυτος ἐλευθερία συζητήσεως διότι μόνον δι' αὐτῆς θὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια.

Ὁ Βλάχος ἐβλασφήμησεν ἀναντιρρήτως εἰπὼν ὅτι «ἐγγενὲς εἶναι τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ τὸ ποιητικὸν τάλαντον καὶ μάτην ἤθελε μοχθήσει ἀντλῶν ἔξωθεν ποιητικὰς ἐμπνεύσεις ὁ ἔχων πεζὴν τὴν διάνοιαν ἢ χαμαιπετῆ τὴν φαντασίαν» καὶ ὅτι «παρορμήσεως δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ ἀληθεῖς ποιηταὶ» καὶ τὴν βλασφημίαν ταύτην ἐτιμώρησες αὐστηρότατα ἀντιτάξας κατὰ τοῦ

Digitized by Google

ἀντιπάλου σου ἐκεῖνα τὰ κείμενα τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ἐπικαλεῖται πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ παραδόξου ἰσχυρισμοῦ του...

Εἶναι λοιπὸν βέβαιον, εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ὁ ποιητὴς ὄχι μόνον πρέπει νὰ εἶναι πλασμένος ἐκ φύσεως τοιοῦτος ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ ζῇ καὶ ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας δυναμένης νὰ ἀφυπνίσῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὸν σπόρον ὃν φέρει ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὅστις μένων ἀκαλλιέργητος ἢ θὰ ἀπέβαινεν ἐντελῶς στεῖρος ἢ θὰ ἀπέδιδε καρποὺς πρωωρισμένους εἰς ἄφευκτον καὶ ταχεῖαν σῆψιν.

Ἀλλὰ πόσον εἶναι ταπεινὴ τοῦ Ἰωάννου Παύλου Ῥίχτερ ἡ παρομοίωσις τῶν δυστυχῶν ποιητῶν πρὸς τοὺς ἀπαισίους καὶ εἰδεχθεῖς πολύποδας τούς, κατ' αὐτόν, λαμβάνοντας τὸ χρῶμα τοῦ φαγητοῦ διὰ τοῦ ὁποίου τρέφονται!!!

Ἐγὼ φίλτατε Μανώλη, τρέφω ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ πολύποδος καὶ τὸν κυνηγῶ μανιωδῶς ἀφότου μάλιστα ἀνέγνωσα τὴν φοβερὰν μονομαχίαν τοῦ θηρίου τούτου μετὰ τοῦ ἥρωος τῶν Ἐργατῶν τῆς θαλάσσης τοῦ Οὐγώ. Θὰ ἠρνούμην δὲ ἀμέσως ὅλην τὴν πρὸς τὴν ποίησιν πίστιν μου, ἂν πρὸς στιγμὴν παρεδεχόμην ὅτι ὑπάρχει κοινόν τι, μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀσχημοτέρου κατοίκου τῶν θαλασσῶν. Ἡ παρομοίωσις τοῦ Ῥίχτερ δὲν ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν διατριβήν σου ὄχι μόνον διότι ὁ πολύπους δὲν μεταβάλλει τὸ χρῶμα ἐκ τοῦ φαγητοῦ διὰ τοῦ ὁποίου τρέφεται ἀλλὰ καὶ διότι ἂν ἦτο ἀκριβὴς θὰ κατεδίκαζε τὸν τρισάθλιον ποιητὴν νὰ ἐνεργῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς ἄλλος σπόγγος ἀπορροφῶν παθητικῶς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας καὶ μιάσματος.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ εἶναι βεβαία ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι πᾶσα ἐντύπωσις θὰ καθαρίζηται διὰ τῆς θείας φλογὸς πρὶν ἢ γίνῃ στοιχεῖον ποιήσεως ἱκανὸν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐκτίμησιν τοῦ τε ἀοιδοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς ἐν ᾗ ἐγεννήθη οὗτος καὶ ἔζησεν.

Ἐβλασφήμησε λοιπὸν ὁ Βλάχος...

Ἀλλὰ καὶ σὺ ἡμάρτησες κατ' ἐμὲ διακηρύξας ἀποτόμως καὶ ἀπολύτως ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ ὑπάρξῃ ποιητὴς ἐκτὸς μιᾶς οἵας δήποτε ποιητικῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ὅτι τοιαύτην σήμερον δὲν *ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι* ἀφοῦ τὰ μὲν πάτρια ἤθη, ἀπηρνήθημεν τοῦ δὲ διανοητικοῦ βίου τῶν ἐθνῶν τῆς Δύσεως δὲν μετέχομεν εἰσέτι, οὐδὲ τὴν ἐμπνέουσαν τοὺς ἑσπερίους ποιητὰς νόσον τοῦ αἰῶνος νοσοῦμεν.

Εὐτυχῶς ὅτι ἐν τῇ ἀπελπιστικῇ ταύτῃ διαγνώσει σου ὑπάρχει ἐκεῖνο τὸ *σήμερον* τὸ ὁποῖον κάπως μᾶς παρηγορεῖ διὰ τὸ μέλλον· ἄλλως, Κύριος οἶδε, πόσας ἐκ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν θὰ ἐθυσίαζον ἀδίκως τὰ ῥήματά σου.

Ὄχι, φίλτατε Ῥοΐδη. Σὺ αὐτὸς ἠναγκάσθης νὰ τροποποιήσῃς, νὰ μετριάσῃς τὴν πικρίαν τῶν λόγων σου ἐν τῇ δευτέρᾳ διατριβῇ σου καὶ νὰ πλέξῃς ἐγκώμια καὶ στεφάνους εἰς τὸν Βηλαρᾶν, εἰς τὸν Χριστόπουλον, εἰς τὸν Σολωμόν, εἰς ἐμὲ εἰς τὸν Παράσχον.

Ἡ ἐποχὴ ἐν ᾗ ὁ Σολωμὸς ἔζη κατ' οὐδὲν διέφερε τῆς παρούσης εἶναι δὲ πρόσφατος, χθεσινὸς ὁ θάνατός του καὶ ὅμως ὁ Σολωμὸς ἦτο ποιητὴς καὶ ἦτο ποιητὴς πολὺ ἀνώτερος τῶν ποιητικῶν του ἔργων διότι ἂν ἐξαιρέσῃς τὸν Ὕμνον τὸν ὁποῖον ὁ Σολωμὸς δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ, κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ βίου του καίτοι ἐντελῶς ἀμερίμνου, τί ἄλλο παρήγαγε τέλειον, ἄρτιον, πλῆρες; Τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Λάμπρου ἔμεινεν ἀπόσπασμα καὶ ἐν γένει ὅσα ἀνευρέθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνέκδοτα ποιητικὰ δοκίμια δὲν ηὔξησαν βεβαίως τὴν δόξαν του.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλάκις ὁ ποιητὴς ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον ὅπως ἀπαγγείλῃ ἓν μόνον ᾆσμα καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀπέλθῃ ἀφίνων τὴν ἁρμονίαν τῶν φθόγγων του ὡς αὔραν ζωογόνον νὰ πνέῃ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι διὰ νὰ καθέξῃ τις τόσον εὐρὺν χῶρον ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ποιήσει ὅσον κατέλαβεν ὁ Σολωμὸς πρέπει, ἀφοῦ ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης, νὰ μὴ περιορίζηται ἡ παραγωγική του δύναμις εἰς ἕνα μόνον ὕμνον καὶ ὀλίγας ἄλλας ἀσυναρτήτους στροφάς.

Ἔχει λοιπὸν ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν σοῦ τοῦ ἰδίου, ποιητὰς ὅσους ἔχουν σήμερον ἢ καὶ περισσοτέρους, ἄλλα μεγάλα καὶ κραταιὰ ἔθνη· πόσους ἔχει ἡ Ἰταλία, ἡ Ἱσπανία, τὸ Βέλγιον, ἡ Πορτογαλλία, ἡ Ῥωσσία; Οὔτε εἶναι δίκαιον πρὸς ἐκτίμησιν τῶν ἔργων ἑνὸς τῶν ἡμετέρων ποιητῶν νὰ ἐκλέγῃ τις τὸ χειρότερον καὶ νὰ τὸ κατακόπτῃ καθὼς πράττεις σὺ κρεουργῶν τὸν Ζαλοκώσταν.

Εἰς τοιαύτην βάσανον δὲν ἀντέχουσιν οὐδ' οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου ποιηταί. Ἐξ ὅσων ἔγραψαν οἱ ἀρχαῖοι, ἐξ ὅσων παρήγαγον οἱ νεώτεροι πόσα, κρίνων τις εὐσυνειδήτως καὶ ἄνευ προκαταλήψεως, θὰ ἠδύναντο ἀφόβως νὰ ὑποστῶσι τὰς φοβερὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις σου;

Ἐγὼ βεβαίως θὰ προετίμων νὰ πίω καλλίτερα δὲν ἠξεύρω ποῖον ἀηδέστατον φάρμακον παρὰ νὰ καταδικασθῶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Καθαρτηρίου τοῦ Δάντου ἢ τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Βύρωνος, ἢ τινων τραγῳδιῶν τοῦ Σαιξπήρου ἢ ἄλλων ἄλλα φημιζομένων ποιητῶν ἀνούσια ἔργα. Ὁ Λαμαρτίνος, ὁ Οὐγώ, ὁ Μυσσέτ, ὁ Μόντης, ὁ Λεοπάρδης, ὁ Παρίνης, ὁ Ἀλφιέρης, ὁ Μαντζώνης, ὁ Πράτης ὅλα ὅσα ἔγραψαν εἶναι ἆρά γε καθαρὸν *μάλαμα*;

Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ δύσκολον ποιητὴς νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλον τὸν κόσμον ἢ νὰ ἔχῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἀξίας τῶν ἔργων του. Ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς ποιηταὶ μεγάλοι καθὼς ὁ Τάσ-

Digitized by Google

σος καὶ ὁ Πετράρχης ἔγραψαν τὸν Ἀμύνταν καὶ τὴν Ἀφρικὴν ἐξ ὧν μόνον ἤλπιζον νὰ δοξασθῶσιν. Ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι καθὼς δὲν εἰξεύρει τις διὰ τί προτιμᾷ τὴν ξανθὴν τῆς μελαχρινῆς, ἢ τὰς εὐτραφεῖς τῶν ἰσχνῶν γυναικῶν οὕτω καὶ ἐν τῇ ποιήσει ὑπάρχουν κρίσεις ποιητῶν ἀλλόκοτοι περὶ τῶν ἰδίων ἔργων καθὼς καὶ τῶν ἀναγινωσκόντων αὐτοὺς σκέψεις καὶ συμπάθειαι ὅλως ἀντίθετοι.—Ἡ χορδὴ ἥτις δὲν ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἰδικήν σου καρδίαν, ταράττει ἐκ βάθρων τὴν ἰδικήν μου, ὅ,τι δὲ φαίνεται εἰς σὲ ψυχρόν, ὑπερβολικόν, ἀδιάφορον, συγκινεῖ ἐμὲ πολλάκις μέχρι δακρύων.—Πολλὰ ἐκ τῶν τελευταίων ποιητικῶν ἔργων τοῦ Οὐγώ, la Légende des Siècles-L'année terrible ἐπικρίνονται δριμύτατα καὶ ὅμως ὁ γίγας ἐκεῖνος, ὅστις κἄτι γνωρίζει περὶ ποιήσεως ἐξακολουθεῖ νὰ παράγῃ ἀδιαφορῶν ἂν τὰ προϊόντα τῆς ὑπερανθρωπίνου φαντασίας του ἡδύνουν ὅλους ἢ μόνον ὀλίγους μεταξὺ τῶν ὁποίων, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀριθμοῦμαι καὶ ἐγὼ ὅστις χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἔλαβα παρ' αὐτοῦ τὴν μανίαν τῶν ἀντιθέσεων καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀφίνω πολλάκις ἀχαλίνωτον τὴν φαντασίαν νὰ τρέχῃ ἀπὸ ῥυτῆρος ὅπου θέλει καὶ βούλεται.

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἀτμοσφαῖρα ποιητικὴ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ σπόρου τοῦ ποιητικοῦ ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι ὅτι τοιαύτη δὲν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ἀφοῦ «τὰ μὲν πάτρια ἤθη ἠρνήθημεν, τοῦ δὲ διανοητικοῦ βίου τῶν ἐθνῶν τῆς Δύσεως εἰσέτι δὲν μετέχομεν οὐδὲ τὴν ἐμπνέουσαν τοὺς ἑσπερίους ποιητὰς νόσον τοῦ αἰῶνος νοσοῦμεν.— Ὄχι. Ἂν ὑπάρχῃ τι τὸ ὁποῖον ἐσκότωσε τὴν πρὸς τὴν ποίησιν ἔμφυτον ὁρμὴν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἡ ἔλλειψις ἁρμοδίας ἀτμοσφαίρας πρὸς περίθαλψιν καὶ ἀνατροφὴν τῆς ποιητικῆς αὐτοφυοῦς διαθέσεως, ὄχι, ὄχι, ὄχι, ἀλλ' ὁ *λογιωτατισμός*· αὐτὸς ἔπνιξε τὰ ἔμβρυα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν μητέρων καὶ ἀπερρόφησε πᾶσαν ἰκμάδα καὶ πᾶσαν ζωτικότητα.

Καλὲ σοῦ φαίνεται λίγο νὰ ἔχῃς πάντοτε ἐπάνωθέ σου τὸν . . . . . τὸν . . . . τὸν . . . . μὲ τὸν πέλεκυν ἀνὰ χεῖρας ἑτοίμους νὰ σὲ καρατομήσωσιν ἂν ἤθελες τολμήσει ν' ἀφαιρέσῃς τὸ *ν* ἐκ τῶν αἰτιατικῶν ἢ ἂν αὐθαδίαζες νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τοὺς στίχους σου λέξεις τινὰς ἢ φράσεις ἀνηκούσας εἰς τὴν δημοτικήν μας γλῶσσαν; Νὰ μὴ εἶσαι ποτὲ δεκτὸς εἰς τὰ ποιητικὰ διαγωνίσματα, νὰ σὲ προπηλακίζουν αἰωνίως νὰ σὲ χλευάζουν, ὡς ὁ Α. Σοῦτσος ἐτόλμα νὰ χλευάζῃ τὸν Σολωμόν, καὶ νὰ φυλάττουν τὰς δάφνας καὶ τὰ ἐγκώμια εἰς μόνους τοὺς ὀπαδούς των; Ὁ λογιωτατισμός! αὐτὸς κατέφαγε καὶ τοὺς ὡραιοτέρους ποιητικοὺς χρόνους τοῦ Ζαλοκώστα καὶ τοῦ Παράσχου καὶ τοῦ Ταντανλίδου καὶ πολλῶν ἄλλων οἵτινες βεβαίως θὰ ἦσαν σήμερον τὸ κόσμημα καὶ τὸ ἀγλάϊσμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, ἂν περιφρονοῦντες τῶν γραμματικῶν τὰς μωρὰς ἀξιώσεις ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ δημοτικοῦ πλούτου καὶ περιέβαλλον τὰς ἰδέας των διὰ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος τοῦ ζῶντος ἑλληνισμοῦ ἀντὶ τῶν σαβάνων κόσμου παλαιοῦ, σαρακοφαγωμένου, καταρρέοντος.—Ἡ τυραννία αὕτη τοῦ λογιωτατισμοῦ ἔπνιξε τὴν ποίησιν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐχρειάσθη μεγάλη ἐπιμονὴ καὶ μεγαλητέρα ὑπομονὴ μέχρις οὗ ἴδῃ τις τὴν Σύγκλητον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανδιδακτηρίου προσκαλοῦσαν ἕνα κηρυγμένον ἀντάρτην, ἕνα ἀδιόρθωτον καὶ παρήκοον χωριάτην ποιητήν, ἐμέ, διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ καὶ τοῦ διαπιστευθῇ τὴν ἐξύμνησιν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, δεχομένη ἐκ τῶν προτέρων, ὡς ὅρον εἰρήνης καὶ συνδιαλλαγῆς, τὴν ἐπίσημον ἐν τῇ περιπτώσει ἐκείνῃ καθιέρωσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐθνικῇ ποιήσει.

Τώρα ἡ δημοτικὴ ποίησις δὲν φοβεῖται πλέον διωγμοὺς καὶ ὕβρεις. Ἐκάθισε τροπαιοῦχος καὶ νικηφόρος ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ ἐκηρύχθη βασιλὶς καὶ κυρία. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπουλωθῶσιν αἱ μαστιγώσεις τῶν ἀγωνοδικῶν, πρὶν ἢ λησμονηθῶσι τὰ ἀναθέματα ὅσα ἐξετοξεύθησαν καθ' ἡμῶν τῶν χυδαϊζόντων, τῶν προδοτῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῶν φωτοσβεστῶν, ἀπαιτεῖται καιρὸς καὶ μόλις παρέλθῃ, μόλις ἀκούσῃς ὅτι ὁ Βλάχος δὲν φοβεῖται πλέον νὰ γράφῃ *πάω* ἀντὶ ὑπάγω ἢ πορεύομαι — *τρώς* ἀντὶ τρώγεις ἢ ἐσθίεις, ὢ τότε θὰ ἴδῃς εὐθὺς βλαστάνοντα ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους εὐωδέστατα καὶ ποικίλα τὰ ἄνθη τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως.

Ἂν ἐξαιρέσῃς δὲ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος οὐσιωδῶς δὲν μετεβλήθη πολὺ ὁ βίος τοῦ ἔθνους. Δὲν ὑπάρχουν βεβαίως πλέον οὔτε δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν Ἁρματωλοὶ καὶ Κλέφται, ἀλλὰ ζῇ ἀκόμη ἡ γενεὰ ἥτις ἀμέσως τοὺς διεδέχθη καὶ φέρει ἐν ἑαυτῇ νωπάς, ζωηροτάτας τὰς ἐντυπώσεις τοῦ παρελθόντος. Ἡ Εὐρυτανία, ὁ Βάλτος, τὸ Ξηρόμερον, ἡ Ἀκαρνανία, ἡ Αἰτωλία, ἡ Δωρίς, ἡ Λοκρὶς καὶ ἐκ τῶν δουλωμένων ἐπαρχιῶν, ἡ Ἤπειρος, ἡ Θεσσαλία δὲν μετέβαλον πολὺ οὔτε τὰ ἤθη οὔτε τὰ ἔθιμα τὰ παλαιά. Προτιμοῦν δὲ πάντοτε τὸ καρυοφύλλι καὶ τὸ μιλλιόνι ὅλων τῶν ὅπλων τοῦ Μηλωνᾶ καὶ δὲν παύουν ὀνειρευόμενοι τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀρχαίων ἐνδόξων χρόνων κατὰ τοὺς ὁποίους ἐθεωρεῖτο φοβερὸν δυστύχημα ν' ἀποθάνῃ τις ἡσύχως ἐπὶ τῆς κλίνης του.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἠσθάνθην αὐτὸς ἐγὼ ὅτε νέος ὢν πολλὰς κατέτριψα ἡμέρας τῆς ζωῆς μου ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ὀρεσιβίων κατοίκων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξετάζων τὰς

Digitized by Google

διαθέσεις τῆς ψυχῆς των καὶ τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας των. Ἔχω λοιπὸν πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ φύσις ἡ Ἑλληνική, τὰ σωζόμενα ταμπούρια τῶν ἐπιφανεστέρων κλεφτῶν μας, ἡ ἐλπὶς προσεχοῦς καὶ πλήρους τοῦ γένους ἀποκαταστάσεως, ὁ ἄσβεστος πόθος μιᾶς ὁριστικῆς μετὰ τοῦ προγονικοῦ ἐχθροῦ μας συγκρούσεως καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ὁ ἐπελθὼν θάνατος τοῦ λογιωτατισμοῦ προπαρασκευάζει ὁλονὲν ποιητὰς καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι σήμερον δὲν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι.

Ἔρχομαι τώρα εἰς ἓν προσωπικὸν ζήτημα τὸ ὁποῖον σὺ προεκάλεσες, μνημονεύσας τοῦ ὀνόματός μου ἐν τῇ δευτέρᾳ διατριβῇ σου· ἐπίτρεψον δὲ καὶ ἐπὶ τούτου ὡς ἐπὶ τῶν προηγουμένων νὰ σοῦ ἐκφράσω μετὰ παρρησίας τὴν γνώμην μου.

Καὶ πρῶτον μάθε ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες (συμφωνῶ καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ), δὲν συμμετέχουσι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης κοινωνικῆς νόσου ἐξ ἧς νοσοῦσιν οἱ τῆς Δύσεως ποιηταὶ οὔτε ἦτο ἀναγκαῖον νὰ προστρέξῃς εἰς τὸν Βύρωνα, εἰς τὸν Λαμαρτῖνον ἢ εἰς τὸν κακοῦργον Lacénaire διὰ νὰ ὑποστηρίξῃς τὴν γνώμην σου. Αὔτη ὑπάρχει καὶ καταβιβρώσκει ἀνηλεῶς τὰ σπλάγχνα τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ἀλλὰ θείᾳ συνάρσει, δὲν ὑπερέβη ἀκόμη τὰ ὅρια τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου καὶ ἐλπίζω νὰ μὴ τὰ ὑπερβῇ ποτε διότι φραγμὸς κατ' αὐτῆς ἀνυπέρβλητος θὰ εἶναι πάντοτε ὁ ἥλιος ὁ ἑλληνικὸς τῶν θαλασσῶν καὶ τοῦ οὐρανοῦ μας ἡ διαύγεια τὸ διαρκὲς ἔαρ καὶ ἐν γένει ἡ ὀλίγη διάθεσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν ἀπομόνωσιν ἥτις εἶναι ἡ πηγὴ πάσης μελαγχολίας καὶ παντὸς νεφελώδους ῥεμβασμοῦ.

Δὲν ᾐσθάνθην λοιπὸν οὔτ' ἐγὼ παρὰ κάποτε στιγμιαίως, ἴσως ἕνεκεν τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ μακρᾶς διαμονῆς μου, τὰ συμπτώματα τοιούτου ἀνιάτου νοσήματος. Αἰσθάνομαι ὅμως ὅτι νόσος βαρυτάτη ἀλλόκοτος, ἐπίσης ἀθεράπευτος εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ποιητικὴ διάθεσις ἣν ἐκ γενετῆς φέρει τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐγὼ τουλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι πᾶσα στιγμὴ ἐμπνεύσεως εἶναι στιγμὴ παραφροσύνης καὶ ὅτι ὅλος ὁ ὀργανισμὸς πάσχει δεινῶς ἐκ τῆς πυρακτώσεως τῆς φαντασίας. Οἱ καρδιακοὶ παλμοὶ οἵτινες πρὸ καιροῦ μὲ βασανίζουν καὶ οἱ ὁποῖοι βεβαίως θὰ μὲ φέρουν γρήγορα εἰς τὸν τάφον εἶναι τὸ μόνον κέρδος τὸ ὁποῖον ἀπήλαυσα ἐκ τῆς πρὸς τὴν ποίησιν διαθέσεώς μου· τότε δὲ θὰ συμπληρώσῃς βεβαίως τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους μετέφερες ἐκ τῆς Κυρᾶς Φροσύνης εἰς τὴν δευτέραν διατριβήν σου καὶ οἱ ὁποῖοι δίδουν τελείαν τὴν εἰκόνα τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ.

. . . . Κι' ἀπὸ τώρα νὰ γυρεύω χριστιανοί μ' ἐλεημοσύνη
Ὅταν ἔλθη ἐκεῖν' ἡμέρα 'ς παράμερη μιὰν ἄκρη
Νὰ μὲ χώσετε κ' ἐμένα μ' ἕνα σχῶριο μ' ἕνα δάκρυ.

Γνωρίζεις δὲ ὅτι ἐσχάτως ὁ κύριος Bouchut περιγράφων μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας τὸ νέον τοῦ αἰῶνος νόσημα τὸν *νευρωσισμὸν* (névrosisme) ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶναι τὰ πρῶτα θύματα τοιαύτης ἀσθενείας.

Γράφων τις ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ παροξυσμοῦ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, ἀφηγεῖται βεβαίως ἐντυπώσεις ἢ πρὸ καιροῦ φωλευούσας ἐν τῇ καρδίᾳ του ἢ προσφάτους, σχετιζομένας ὅμως πάντοτε μετὰ τοῦ περιστοιχοῦντος τὸν ποιητὴν κόσμου. Τότε τὰ περὶ ὑποκειμενικότητος καὶ ἀντικειμενικότητος ἕωλα καὶ τετριμμένα δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἔσο περὶ τούτου βέβαιος, καὶ κακὸς κάκιστος ποιητὴς θὰ ἐξηλέγχετο ἐκεῖνος ὅστις ἐκ προθέσεως κατετάσσετο εἰς ἓν ἐκ τῶν δύο ποιητικῶν κομμάτων στρεβλώνων τὰ διατάγματα τῆς φαντασίας του. Ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια ἃς τὰ λέγουν οἱ φιλόσοφοι, οἱ τεχνοκρίται οἱ θέλοντες ν' ἀναγάγωσι τὸ πᾶν εἰς κανόνας χωρὶς νὰ νοοῦν ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητος.

Ἀρύεται λοιπὸν ὁ ποιητὴς ἐκ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν κόσμου τὰς ἐμπνεύσεις του καὶ τὰς μεταδίδει περιβεβλημένας τὴν ὡραιότητα ἣν ἀπέκτησαν κυοφορούμεναι ἐν τῇ διανοίᾳ του.

Τοιοῦτος κόσμος ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἢ προϋπῆρχεν εἰς ἐποχὴν ἀμέσως προηγουμένην τῆς ἡμετέρας ὀρθότερον δὲ συγχεομένην μετ' αὐτῆς· τοιαύτην θεωρῶ τὴν ἁρματωλικήν. Ἔζων ἀκόμη ἐν ᾧ ἔγραφα τὰ *Μνημόσυνα* πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἁρματωλῶν καὶ ἂν ὁ Ἱερὸς ἀγὼν δὲν ἤθελε τοὺς καταβροχθίσει θὰ ἐσώζοντο μέχρι σήμερον οἱ τελευταῖοι ἔνδοξοι κληρονόμοι τῶν ὀρεσιβίων ἀθλητῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Δὲν ἐταρίχευσα λοιπὸν τὰ λείψανα τῶν κλεφτῶν διὰ ῥωμαντικῶν ἀρωμάτων ὅπως σώσω αὐτὰ ἐκ τῆς σήψεως, τὰ εὗρον ζῶντα ἢ λαχταριστὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ ποίησις νὰ περιορισθῇ εἰς σύντομα ᾀσμάτια ἐν οἷς ἁπλῶς ἐξιστοροῦνται ἀτομικὰ ἀνδραγαθήματα ἔκρινα ἀναγκαῖον οὐχὶ διὰ τῆς νεκρᾶς κόνεως τῶν τεθνεώτων ἀλλὰ διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ αἵματος γενεᾶς ζώσης ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ὅλου ἔθνους νὰ συντάξω τὰ *Μνημόσυνα*, τὴν *Φροσύνην*, τὸν *Διάκον*, τὸν *Ἀστραπόγιαννον* καὶ ὅσα ἄλλα ἀνάγονται εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἱστορίαν τῆς Τουρκομάχου Ἑλλάδος. Ἂν ἐπέτυχα ἢ ὄχι δὲν ἀπόκειται εἰς ἐμὲ νὰ τὸ εἴπω. Δύναμαι ὅμως ἀδιστάκτως νὰ ὑποστηρίζω ὅτι συνέτεινα καὶ ἐγὼ πολὺ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, πλουτίσας αὐτὴν δι' ὑλικοῦ ἱκανοῦ νὰ πληρώσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς *σημερινῆς* ποιητικῆς τοῦ ἔθνους ἐργασίας.

Ἡ τοιαύτη πρὸς πλουτισμὸν τῆς δημοτικῆς γλώσσης μανία μου ὑπηγόρευσε καὶ τὰς πολλὰς

Digitized by Google

σημειώσεις δι' ὧν παρεγέμισα τὰ ποιητικά μου ἔργα καὶ διὰ τὰς ὁποίας ἐμμέσως μὲν σύ, ἀμέσως δὲ μ' ἐπέκρινεν ὁ Βλάχος. Ἀλλὰ πῶς εἶχα νὰ κάμω; Ποιὸς ἐφώναζεν ἐδῶθεν τί σημαίνει αὐτὴ ἡ *λῶθρα*; ἄλλος, τί δηλοῖ τὸ *ρεκάζω* τί τὸ *φριμάζω*; τί εἶναι ἡ *κυκλαμιά*, τί ὁ *ζάθος*, τί ὁ *ζάρκος*, τί ὁ *σπλῶνος* καὶ τί τὸ *περιπλοκάδι*; Πόθεν κατάγεται τὸ *ρεύω*, τὸ *σαλαγάω* καὶ πάει λέγοντας;

Οἱ πρὸ ἐμοῦ γράψαντες τὴν δημοτικὴν (ἀπαιτῶ παρὰ σοῦ ταύτην τὴν δικαιοσύνην) δὲν εἶχον διαθέσιμον παρὰ πτωχοτάτην ἀποθήκην γλωσσικοῦ ὑλικοῦ. Ἂν δὲ λάβῃς τὸν κόπον ν' ἀναγνώσῃς τὸν *Διάκον* ἢ τὸν *Ἀστραπόγιαννον* θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἐθαυματούργησεν ἐπαρκέσασα εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς ἡρωϊκῆς ποιήσεως· φαντάσου τί θὰ εἶναι μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ὅταν μὴ ὑπάρχοντος τοῦ λογιωτατισμοῦ, ὅλοι θὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ τὸν πλουτισμόν της.

Διὰ νὰ σοῦ ἀποδείξω δὲ ὅτι οἱ ποιηταὶ κακῶς κρίνουσι περὶ τῶν ἰδίων ἔργων λέγω μετὰ παρρησίας ὅτι δὲν συμμερίζομαι διόλου τὸν θαυμασμὸν ὃν σοὶ ἐνέπνευσεν ἡ κυρὰ Φροσύνη. Δὲν δίδω δύο σελίδας τοῦ Διάκου μου, μίαν τοῦ Ἀστραπογιάννου μου, ὀλίγας στροφὰς τοῦ Βάγια, τοῦ Σαμουήλ, τῆς Φυγῆς τοῦ Ἀλήπασα ἀντὶ ὅλων τῶν ᾀσμάτων τῆς Φροσύνης· τὰς κρίσεις ταύτας, ἐννοεῖται οἴκοθεν, κρατῶ διὰ λογαριασμόν μου, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι αν πέπρωται νὰ ζήσῃ τι ἐκ τῶν ποιημάτων μου δὲν θὰ ζήσῃ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον σὺ προτιμᾷς.

Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι δι' ἐμὲ ὅρος πίστεως ἀπαραβίαστος προκειμένου περὶ ἡρωϊκῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἴσια ἴσια διότι θὰ ἦτο γελοῖον γράφων τις περὶ ἡρώων ζώντων ἐν τῷ νῷ τοῦ ἑλληνισμοῦ νὰ πλάττῃ ψεύδη. Ἀληθὴς λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τῆς Φροσύνης, ἀληθὴς ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀλήπασα χωρὶς νὰ μὲ μέλῃ αν μετὰ ζημίας ἢ ὄχι τῆς ποιητικῆς πιθανότητος καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης.

Διὰ μιᾶς γραμμῆς διὰ μιᾶς φράσεως οἱ ἀρχαῖοι παρίστων ἔμψυχον γυναῖκα δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὴν σμίλην τοῦ τεχνίτου. Αὐτὸ τοῦτο ἐπεχείρησα νὰ πράξω καὶ ἐγὼ εἰκονίσας τὴν Φροσύνην διὰ τῶν ἑξῆς στίχων:

Τὰ μάτια της ποῦ λάμπανε πνιμένα μέσ' 'ς τὸ δάκρυ
'Ανταμωθήκανε κρυφὰ μὲ τῆς αὐγῆς τὰ μάτια
Κ' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐκύταζε σὰν νάταν ἀδελφάδαις.
Γ' ἀστέρια ποῦ ταὶς ἔβλεπαν ἀγάλια ἀγάλια σβυῶνται
Χωρὶς νὰ ξέρουνε κι' αὐτὰ ποιὰ λάμψι τὰ θαμπώνει,

Ὁ γέρων Λοιδορίκης ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπηρετήσας τὸν Ἀλήπασαν ὡς σφραγιδοφύλαξ μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι τὸ κάλλος τῆς Φροσύνης εἶχέ τι τὸ ὑπερανθρώπινον οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τις ἀκριβῶς εἰς τί συνίστατο. Ἀπέπνεεν ἐκ τοῦ πλάσματος ἐκείνου μία τις αὔρα ἁρμονίας, ἓν ἄρωμα φυσικῆς τελειότητος ὥστε ἀδύνατον ἦτο ἀτενίζων τις ἐπὶ τοῦ ἀγγελικοῦ προσώπου της νὰ μείνῃ ἄτρωτος. Ἀγνοῶ ἂν ὁ Λοιδωρίκης ἔλεγε ταῦτα ἐξ ἀκοῆς ἢ ἂν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι κατὰ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν τοιαύτη ἦτο ἡ Φροσύνη.

Πῶς δὲ ἐσὺ εὑρίσκεις αὐτὴν ἄμορφον, ἀκατασκεύαστον, ἀερώδη, δὲν τὸ καταλαμβάνω. Ἐπίστευα μάλιστα ὅτι καταχρῶμαι τῆς ὑπομονῆς τῶν ἀναγνωστῶν μου δαπανῶν πολλοὺς στίχους πρὸς ἀκριβῆ ἀπεικόνισιν τῶν ἡρώων μου, διὰ νὰ γνωρίζῃ καθεὶς ποῖος ἦτο ὁ Διάκος, ποῖος ὁ Βρυόνης ποῖος ὁ Λαμπέτης ποῖος ὁ Δράκος καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀπέτυχα ἀφοῦ σὺ παραδέχεσαι τὸ ἐναντίον.

Ταῦτα, φίλτατε Ῥοΐδη, ἀτάκτως μὲν καὶ ἐν συνόψει, μετὰ παρρησίας δέ, ἔκρινα εὔλογον νὰ σοῦ γράψω ἀπαντῶν εἰς τὴν φιλικὴν ἐπιστολήν σου. Ἑπομένως κατ' ἐμέ:

Α'. Παραδέχομαι πληρέστατα τοὺς λόγους ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ πρώτη διατριβή σου τουτέστιν ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναί τις ἐκ φύσεως ποιητὴς ἀλλ' ὅτι πρέπει καὶ νὰ ζῇ ἐν μέσῳ ἐντυπώσεων ἱκανῶν νὰ ζωογονήσωσι τὸν σπόρον ὃν παρὰ Θεοῦ ἔλαβεν.

Β'. Ὅτι κόσμος ἐξωτερικὸς δυνάμενος νὰ μορφώσῃ τὸν ποιητὴν ὑπάρχει καὶ σήμερον ἐν Ἑλλάδι καὶ πρέπει τις νὰ τὸν ἀναζητήσῃ εἴτε ἐν τῇ πρωτοτύπῳ καλλονῇ τῆς ἑλληνικῆς φύσεως εἴτε ἐν ταῖς προσδοκίαις τοῦ ἔθνους εἴτε ἐν ταῖς προσφάτοις ἀναμνήσεσι τῆς κλεφτικῆς ἐποχῆς εἴτε ἐν τοῖς ἄθλοις τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Γ'. Ὅτι ἂν ὁ ἰδανικὸς οὗτος κόσμος δὲν παρήγαγε μέχρι τοῦδε μεγάλους ποιητὰς ὁ λόγος ἔγκειται εἰς τὴν νάρκην ἣν ἐπέφερεν ὁ ἀφόρητος ζυγὸς τοῦ λογιωτατισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀφορητότερος καὶ τοῦ Τουρκικοῦ, διότι ὑπὸ μὲν τὴν δουλείαν τῶν Ὀθωμανῶν ἡ ποίησις ἡ Ἑλληνικὴ ἀπέδωκεν ἄνθη ἀμάραντα, ὑπὸ δὲ τὴν τυραννίαν τοῦ λογιωτατισμοῦ σχεδὸν τίποτε καὶ τὸ τίποτε τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν εἶναι δηλαδὴ ἔργον ἀνταρσίας.

Δ'. Ὅτι ἀφοῦ ἐκλείψωσιν ἐντελῶς τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ λογιωτατισμοῦ εὐθὺς θ' ἀναβλαστήσῃ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἡ ποίησις ἀνθοστόλιστη, ἀκμαία πάλλουσα τὸν κάλαμον ὡς ἄλλη Ἀθηνᾶ τὸ δόρυ ἀναπηδήσασα ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός.

Et nunc satis, φίλτατε Μανώλη. Μ' ἔβγαλες ἀπὸ τὴ σφαῖρα μου μὲ τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα μοῦ ἔθεσες. Δὲν συνεβουλεύθην συγγραφεῖς διὰ νὰ σοῦ ἀπαντήσω, αὐτοσχεδίως ἔγραψα ὅσα ἔγραψα καὶ διὰ τοῦτο συμπάθησε τὰ πολλὰ μελανώματα καὶ τὸ κακὸ γράψιμο τῆς παρού-

Digitized by Google

σης ἐπιστολῆς μου. Ἴσως συμπληρώσωμεν τὴν συζήτησιν ἐν τῷ σφαιριστηρίῳ τῆς Κυρίας Παχύ.

Σὲ ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς

Ὁ σὸς πάντοτε

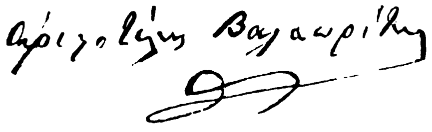

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Κατὰ πᾶσαν τοιαύτην ἑσπέραν ὁ ἠθοποιὸς δὲν ἐπανήρχετο νὰ δειπνήσῃ εἰς τὴν κατοικίαν του. Αἱ γυναῖκες τὸ ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων. Ἐτύγχανε πάντοτε νὰ συναντήσῃ εἰς τὸ βουλεβάρτον παλαιόν τινα συνάδελφον, κακότυχον ὡς αὐτὸν καὶ παραγνωρισθέντα — ὑπάρχουσι τόσοι εἰς αὐτὸ τὸ εὐλογημένον ἐπάγγελμα! — τοῦ ὁποίου ἐπλήρωνε τὸ δεῖπνον, τὸν καφέν.... Μετὰ ταῦτα πιστότατα, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὤφειλον αὐτῷ χάριτας, ἔφερε τὰ ὑπόλοιπα χρήματα εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐνίοτε δὲ καὶ μίαν ἀνθοδέσμην διὰ τὴν σύζυγόν του, ἓν δῶρον διὰ τὴν ποθητήν. Τί τὰ θέλετε!.. αὐταὶ εἶναι ἕξεις τοῦ θεάτρου. Εἰς τὰ δ' ἄλλα δὲν τὸ ἔχει διὰ τίποτε ὁ ἠθοποιὸς νὰ πετάξῃ μίαν φοῦχταν λουδοβικείων ἀπὸ τὸ παράθυρον, λέγων:

« — Νά, κατεργάρη! πάρε αὐτὸ τὸ βαλάντιον καὶ πήγαινε νὰ εἰπῇς εἰς τὴν κυρίαν σου ὅτι τὴν προσμένω. »

Διὰ τοῦτο μὲ ὅλην αὐτῶν τὴν φιλεργίαν καὶ τὸ ἐπικερδὲς τῆς τέχνης των αἱ κυρίαι Δελομπὲλ πολλάκις εὑρίσκοντο ἐν στενοχωρίᾳ καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπραξίας εἰς τὴν ἐξόδευσιν τοῦ παρισινοῦ ἐμπορίου.

Εὐτυχῶς εὑρίσκετο πλησίον ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ, πάντοτε πρόθυμος νὰ ὑποχρεώνῃ τοὺς φίλους.

Ὁ Γουλιέλμος Ρίσλερ ὁ παρὰ τὸν διάδρομον ἐνοικιαστὴς κατῴκει μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φράντς νεωτέρου του κατὰ δεκαπέντε ἔτη. Οἱ δύο οὗτοι Ἑλβετοὶ ὑψηλοί, ξανθοί, ρωμαλέοι, ῥοδοκόκκινοι, διετήρουν ἐντὸς τῆς πνιγηρᾶς ἀτμοσφαίρας τῆς πενιχρᾶς καὶ σκοτεινῆς κατοικίας ἐκείνης τὴν ὄψιν τοῦ ἐξοχικοῦ βίου καὶ τῆς ὑγείας. Ὁ πρεσβύτερος ἦτο ἰχνογράφος εἰς τὸ ἐργοστάσιον Φρομὼν καὶ ἐπλήρωνε τὰ μηνιαῖα δίδακτρα τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις διήκουε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὴν Κεντρικὴν Σχολήν.

Ὅτε μετέβη εἰς Παρισίους ἀμηχανῶν περὶ τῆς οἰκιακῆς του ἐγκαταστάσεως ὁ Γουλιέλμος εὗρε χάριν εἰς τὴν γειτνίασιν τῶν κυριῶν Σέβη καὶ Δελομπὲλ συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας παρασχούσας συνδρομὴν ἀπαραίτητον εἰς τὸν ἁπλοϊκὸν ἐκεῖνον ἄγαμον ἄνδρα, τὸν ἄτολμον καὶ ἀδέξιον δπωσοῦν καὶ ἐστενοχωρημένον ἐκ τοῦ ξενικοῦ ἤθους καὶ τῆς ξενικῆς προφορᾶς του. Μετά τινα καιρὸν γειτνιάσεως καὶ ἀμοιβαίων ἐκδουλεύσεων οἱ ἀδελφοὶ Ρίσλερ ἀπετέλουν οἱονεὶ μέρος τῶν δύο οἰκογενειῶν.

Κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας προσεκαλοῦντο εἰς τὴν τράπεζαν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης οἰκογενείας, εἰς ἄκρον δ' ηὐχαριστοῦντο οἱ δύο μακρὰν τῆς πατρίδος των ζῶντες ἀδελφοὶ ἀνευρίσκοντες παρὰ ταῖς πτωχαῖς ἐκείναις οἰκογενείαις, ὅσον πενιχραί, ὅσον ὑστερημέναι καὶ ἂν ἦσαν, μίαν γωνίαν στοργῆς καὶ βίου οἰκογενειακοῦ. Ὁ μισθὸς τοῦ ἱκανωτάτου περὶ τὴν τέχνην του ἰχνογράφου ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ προσφέρῃ ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν οἰκογένειαν Δελομπὲλ ἐν ὥρᾳ ἀπορίας περὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐνοικίου, νὰ ἐπισκέπτηται τὴν οἰκογένειαν Σέβη ὡς συγγενὴς πλούσιος, κομίζων πάντοτε ἀντικείμενόν τι πρὸς ἔκπληξιν, δῶρόν τι, οὕτως ὥστε ἡ μικρὰ εὐθὺς ὡς τὸν διέκρινεν ἔτρεχε καὶ ἠρεύνα εἰς τὰ θυλάκιά του ἀναρριχωμένη εἰς τὰ γόνατά του.

Τὰς Κυριακὰς παρελάμβανεν ὅλους ἐμοῦ εἰς τὸ θέατρον, καθ' ἑσπέραν δὲ σχεδὸν μετέβαινε μετὰ τοῦ κ. Σέβη καὶ τοῦ Δελομπὲλ εἰς ζυθοπωλεῖόν τι τῆς ὁδοῦ Βλονδέλ, ὅπου προσέφερεν εἰς αὐτοὺς ζῦθον καὶ *πράχτελ* ἁλμυρά. Ὁ ζῦθος καὶ τὰ *πράχτελ* ἦσαν τὸ μόνον του ἐλάττωμα.

Δὲν ὑπῆρχε μεγαλειτέρα εὐχαρίστησις δι' αὐτὸν παρὰ νὰ κάθηται ἔχων ἐνώπιόν του ποτήριον ζύθου μεταξὺ τῶν δύο φίλων του καὶ νὰ τοὺς ἀκούῃ συνομιλοῦντας, ἀναμιγνυόμενος μόνον δι' ἠχηροῦ γέλωτος ἢ διὰ νεύματος κεφαλῆς εἰς τὴν συνδιάλεξίν των, οὖσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μακρὰν σειρὰν παραπόνων κατὰ τῆς κοινωνίας.

Ἡ παιδικὴ δειλία του καὶ οἱ γερμανισμοὶ τῆς γλώσσης του, οὓς διετήρει ἕνεκα τοῦ ἀπερροφημένου πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐργασίας βίου του τὸν ἐμπόδιζον νὰ ἐκφράζῃ ἐλευθέρως τὰς ἰδέας του. Ἄλλως τε οἱ φίλοι του ἐπέβαλλον αὐτῷ τὸν σεβασμόν. Εἶχον ἀπέναντί του τὴν ἀπέραντον ὑπεροχὴν τοῦ μηδὲν ἔργον ἔχοντος ἀπέναντι τοῦ ἐργαζομένου. Καὶ ὁ κ. Σέβης ἧττον γενναιόφρων τοῦ Δελομπὲλ δὲν ἐδίσταζε νὰ καθιστᾷ αὐτῷ αἰσθητὴν τὴν τοιαύτην ὑπεροχήν. Ὁ κ. Σέβης ἦτο ὑψηλοφρονέστατος! Κατ' αὐτὸν ἄνθρωπος ἐργαζόμενος ὅπως ὁ Ρίσλερ δέκα ὥρας τὴν ἡμέραν, ἦτο ἀνίκανος ἐξερχόμενος ἀπὸ τῆς ἐργασίας του νὰ ἐκφέρῃ νοήμονα κρίσιν. Ἐνίοτε ὁ ἰχνογράφος ἐρχόμενος κατάκοπος ἐκ τοῦ ἐργοστασίου, ἡτοιμάζετο νὰ διανυκτερεύσῃ ἕνεκα

Digitized by Google

κατεπειγούσης ἐργασίας. Τότε ἔπρεπέ τις νὰ ἴδῃ τὸ ἦθος τοῦ σκανδαλιζομένου κυρίου Σέβη.

— Ποτὲ δὲν θὰ ἐδεχόμην ἐγὼ τοιοῦτο ἐπάγγελμα!.. ἔλεγεν ἀγερώχως.

Προσέθετε δὲ παρατηρῶν τὸν Ῥίσλερ καλῶς κατὰ πρόσωπον μὲ τὸ ἐταστικὸν βλέμμα ἰατροῦ:

— Ὅταν θὰ σοῦ ἔλθῃ καμμίαν ἡμέραν καμμία ἀποπληξία...

Ὁ Δελομπὲλ δὲν ἦτο τόσον ἀπηνής· ἀλλ' ἐφέρετο καὶ αὐτὸς ὑψηλοφρονέστερον:

... ἡ κέδρος ἡ ἀγέρωχος
τὸ ῥόδον κἂν δὲν βλέπει εἰς τὴν ῥίζαν της.

Ὁ Δελομπὲλ ἀπὸ τοῦ ὕψους του οὐδὲ μέχρι τῶν ποδῶν του κἂν ἔβλεπεν ἐξικνούμενον τὸν Ῥίσλερ.

Ὁσάκις κατὰ τύχην κατεδέχετο νὰ συναισθανθῇ τὴν παρουσίαν του ὁ μέγας ἀνήρ, ἔκλινε πρὸς αὐτὸν διὰ ν' ἀκροασθῇ τοὺς λόγους του μὲ ἰδιαίτερόν τινα τρόπον, καὶ ἐμειδία ὡς νὰ ἤκουε τοὺς λόγους παιδίου. Ἐνίοτε ἠρέσκετο νὰ τὸν καταπλήσσῃ διηγούμενος αὐτῷ ἱστορίας ὑποκριτριῶν, δίδων αὐτῷ μαθήματα περὶ εὐπρεποῦς περιβολῆς, ἀνακοινῶν αὐτῷ τὰς διευθύνσεις ἐμπορορραπτῶν καὶ ἄλλων καταστημάτων, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἀνὴρ κερδίζων τόσα χρήματα ἦτο τόσον ἀφιλοκάλως ἐνδεδυμένος. Ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ πεπεισμένος περὶ τῆς ταπεινότητός του, προσεπάθει νὰ τύχῃ συγγνώμης διὰ μυρίων περιποιήσεων, διὰ μυρίων φροντίδων, ὑποχρεωμένος εἰς πᾶσαν ἐκδούλευσιν, βέβαια, ἀφοῦ αὐτὸς ἦτο ὁ αἰώνιος εὐεργέτης.

Μεταξὺ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ πατώματι κατοικουσῶν οἰκογενειῶν ἡ μικρὰ Σέβη ἐχρησίμευεν ὡς τὸ ἑνωτικὸν σημεῖον διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτῆς ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μεταβάσεων. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας εἰσέδυεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῶν κυριῶν Δελομπὲλ, διεσκέδαζε βλέπουσα τὴν ἐργασίαν των, παρετήρει ὅλα ἐκεῖνα τὰ ζωΰφια, ἤδη δὲ μᾶλλον φιλάρεσκος οὖσα ἢ φιλοπαίγμων, ἐὰν κατὰ τὴν ἀποστολὴν ἐθραύετο ἡ πτέρυξ πτηνοῦ τινος ἢ ἐχάνετο τὸ ἐκ πτίλων περιδέραιον τινὸς ἐκ τῶν κολυβρίων, ἐπεχείρει νὰ κατασκευάσῃ κόσμημα ἐκ τῶν λειψάνων ἐκείνων, νὰ προσαρμόσῃ τὸ στιλπνὸν χρῶμα εἰς τοὺς λεπτοὺς βοστρύχους τῆς κόμης της. Ἡ Ποθητὴ καὶ ἡ μήτηρ της ἐγέλων βλέπουσαι αὐτὴν ἀνυψουμένην ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν ποδῶν μέχρι τοῦ παλαιοῦ θολοῦ κατόπτρου, ἀκκιζομένην, βρενθυομένην. Εἶτα ἀφοῦ ἤθελε χορτάσει θαυμάζον, τὸ κοράσιον μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν μικρῶν δακτύλων του ἤνοιγε τὴν θύραν καὶ σοβαρῶς, μὲ τὴν κεφαλὴν εὐθυτενῆ ἐκ φόβου μὴ χαλάσῃ ἡ κόμμωσίς της, μετέβαινε καὶ ἔκρουε τὴν θύραν τῶν Ῥίσλερ.

Ἐκεῖ εὑρίσκετο κατὰ τὴν ἡμέραν μόνος ὁ μαθητὴς Φράντς, κύπτων ἐπὶ τῶν μαθητικῶν βιβλίων του, συντάσσων ἐπιμελῶς τὸ θέμα του. Πλὴν ἅμα ὡς ἡ Σιδωνία εἰσήρχετο, ἡ μελέτη ἔπαυεν. Ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ τὰ πάντα διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν μικρὰν αὐτὴν χαρίεσσαν κυρίαν, τὴν ἔχουσαν ἐστολισμένην τὴν κεφαλὴν δι' ἑνὸς κολιβρίου, νὰ περιποιηθῇ τὴν μικρὰν αὐτὴν πριγκίπισσαν, ἥτις θὰ μετέβαινεν, ὡς ἔλεγε, μίαν ἡμέραν πρὸς ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ Λύκειον διὰ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τὴν ἄδειαν ὅπως τὸν νυμφευθῇ.

Ἦτο ἀληθῶς περίεργον τὸ θέαμα τοῦ προώρως αὐξήσαντος ἐκείνου νεανίου παίζοντος ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἑπταετοῦς κορασίου, ὑπείκοντος εἰς τὰς ἰδιοτροπίας του, ἐνδίδοντος ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης του, εἰς τρόπον ὥστε ὅτε βραδύτερον ἐγένετο ὅλως διόλου ἐρωτόληπτος κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ὁρίσῃ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἤρχισεν ὁ ἔρως του.

Ὅσον καὶ ἂν περιεποιοῦντο αὐτὴν εἰς τὰ δύο οἰκήματα, ἐπήρχετο ὅμως στιγμή, καθ' ἣν ἡ μικρὰ Σέβη κατέφευγεν εἰς τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης πολὺ διεσκέδαζε βλέπουσα τὸν ἀνοικτὸν ὁρίζοντα, οἱονεὶ ὀπτασίαν τοῦ μέλλοντος πρὸς ἣν ἔκυπτε περιέργως καὶ ἄνευ φόβου, διότι τὰ παιδία δὲν πάσχουσιν ἐξ ἰλίγγου.

Μεταξὺ τῶν ἐπ' ἀλλήλων κεκλιμένων στεγῶν ὁ μέγας τοῖχος τοῦ ἐργοστασίου, αἱ κορυφαὶ τῶν πλατάνων τοῦ κήπου, τὰ ὑελόφρακτα ἐργαστήρια ἐφαίνοντο αὐτῇ ὡς γῆ ἐπαγγελίας, ὡς χώρα τῶν ὀνείρων της.

Ἡ οἰκία Φρομὼν ἀπετέλει δι' αὐτὴν τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ πλούτου.

Ὁ χῶρος ὃν κατεῖχεν εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν ἄκραν τῆς συνοικίας τοῦ Ἕλους, ἣν ἐπλήρου διὰ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θορύβου τοῦ ἐργοστασίου της κατά τινας ὥρας τῆς ἡμέρας, ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Ῥίσλερ, αἱ μυθώδεις διηγήσεις του περὶ τοῦ πλούτου, τῆς ἀγαθότητος, τῆς ἱκανότητος τοῦ προϊσταμένου του εἶχον ἐξεγείρῃ τὴν παιδικήν της περιέργειαν· ὅσα δὲ μέρη τῆς ἰδιαιτέρας κατοικίας ἠδύνατο νὰ βλέπῃ, τὰ κομψὰ ἐκ ξύλου λεπτοῦ προπετάσματα τῶν παραθύρων, τὸ κυκλοτερὲς πρόστωον πρὸ τοῦ ὁποίου ἦσαν τοποθετημένα ἔπιπλά τινα τοῦ κήπου, εἷς μέγας περιστερεὼν ἐκ λευκοῦ κασσιτέρου ἀπαστράπτοντος εἰς τὸν ἥλιον καὶ περίφρακτος ὑπὸ ἐπιχρύσων συρμάτων, τὸ ἐζευγμένον ἐν τῇ αὐλῇ καὶ διὰ κυανοῦ χρώματος βεβαμμένον ὄχημα, ἦσαν πάντα ἀντικείμενα τοῦ διαρκοῦς θαυμασμοῦ της.

Ἐγίνωσκε πάσας τὰς ἕξεις τῆς οἰκίας, τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐσήμαινεν ὁ κώδων, τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου τῶν ἐργατῶν, τὰς πληρωμὰς κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν Σαββάτου ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ μικρὰ

Digitized by Google

τοῦ ταμείου λυχνία παρέμενεν ἀνημμένη μέχρις ὥρας προκεχωρηκυίας, τὰ μακρὰ τῆς Κυριακῆς ἀπογεύματα, ὅτε ἦσαν κεκλεισμένα τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐσβεσμένη ἡ καπνοδόχος, τὴν ἐπικρατοῦσαν ἄκραν σιγήν, τὴν ἐπιτρέπουσαν αὐτῇ νὰ διακρίνῃ τὰς παιδιὰς τῆς δεσποινίδος Κλαίρης, τρεχούσης ἐντὸς τοῦ κήπου μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου της Γεωργίου. Παρὰ τοῦ Ῥίσλερ ἐμάνθανε πάσας ταύτας τὰς λεπτομερείας.

— Δεῖξέ μου τὰ παράθυρα τῆς αἰθούσης, ἔλεγεν αὐτῷ, καὶ τὸ δωμάτιον τῆς Κλαίρης...

Καὶ ὁ Ῥίσλερ χαίρων διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτὴν συμπάθειαν πρὸς τὸ ἐργοστάσιόν του, ἐξήγει ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου πρὸς τὸ παιδίον τὴν διαίρεσιν τοῦ κτιρίου, ἐδείκνυεν αὐτῷ τὰ ἐργαστήρια τῆς ἐκτυπώσεως, τῆς ἐπιχρυσώσεως, τοῦ βαφείου, τὴν αἴθουσαν τοῦ σχεδιάσματος, ἔνθα αὐτὸς εἰργάζετο, τὴν τῶν ἀτμομηχανῶν, ἐξ ἧς ἀνυψοῦτο ἡ ὑπερμεγέθης καπνοδόχος, ἡ μαυρίζουσα διὰ τοῦ καπνοῦ ὃν διαρκῶς ἐξηρεύγετο τοὺς πέριξ τοίχους καὶ ἀγνοοῦσα βεβαίως ὅτι μία μικρὰ ὕπαρξις κεκρυμμένη ὑπό τινα στέγην συνήνου τοὺς μυχιαιτάτους τῶν λογισμῶν της μὲ τὸ θορυβῶδες ἆσθμα αὐτῆς, τῆς ἀκαμάτου ἐργάτιδος.

Μίαν ἡμέραν τέλος ἡ Σιδωνία εἰσέδυσεν εἰς τὸν διαφαινόμενον αὐτὸν Παράδεισον.

Ἡ κυρία Φρομών, πρὸς ἣν ὁ Ῥίσλερ συχνὰ ὡμίλει περὶ τῶν χαρίτων τῆς μικρᾶς γειτονός της, παρεκάλεσε νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν χορὸν τῶν παίδων, ὃν διωργάνιζε διὰ τὰ Χριστούγεννα. Κατ' ἀρχὰς ὁ κ. Σέβης ἀπήντησε δι' ἀποτόμου ἀρνήσεως. Ἔκτοτε ἤδη ἐκεῖνοι οἱ Φρομών, περὶ ὧν ὁ Ῥίσλερ ἀκαταπαύστως ἐλάλει, τὸν ἠνώχλουν, τὸν ἐταπείνουν διὰ τοῦ πλούτου των. Ἄλλως τε ἐπρόκειτο καὶ περὶ χοροῦ μετημφιεσμένων, καὶ ὁ κ. Σέβης, ὅστις δυστυχῶς δὲν ἦτο καὶ αὐτὸς βιομήχανος χρωματιστοῦ χάρτου, δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ ἐνδύσῃ τὴν κόρην του μὲ τὴν ἁρμόζουσαν διὰ τὴν περίστασιν ἐνδυμασίαν. Ἀλλ' ὁ Ῥίσλερ ἐπέμεινεν· ἐδήλωσεν ὅτι ἀνεδέχετο αὐτὸς ὅλον τὸ βάρος καὶ ἐν τῷ ἅμα ἠσχολήθη νὰ σχεδιάσῃ μίαν ἐνδυμασίαν.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἀξιομνημόνευτος. Εἰς τὸν θάλαμον τῆς κυρίας Σέβη πεπληρωμένον ὑπὸ τεμαχίων ὑφασμάτων, καρφίδων, παντοειδῶν μικρῶν ἀντικειμένων τοῦ γυναικείου στολισμοῦ ἡ Ποθητὴ Δελομπὲλ προΐστατο ἐπὶ τῆς ἀμφιέσεως τῆς Σιδωνίας. Τὸ κοράσιον μεγαλείτερον φαινόμενον ἕνεκα τῆς βραχείας ἐκ φλανέλλας ἐσθῆτος, ἐρυθρᾶς τὸ χρῶμα μὲ μέλαινας ῥαβδώσεις, ἵστατο ὄρθιον πρὸ τοῦ κατόπτρου, ἀκίνητον ἐν τῇ λαμπρότητι τοῦ στολισμοῦ του. Ἦτο θελκτικωτάτη ἡ μικρά. Ὁ στηθόδεσμος μὲ τὰς ἓξ ὁλοσηρικοῦ διασταυρώσεις του, συνεσφιγμένος ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἐπιθωρακίου, οἱ μακροὶ καὶ ἐξαίσιοι τῆς καστανῆς της κόμης πλόκαμοι, καταπίπτοντες κάτωθεν τοῦ ἀχυροπλέκτου πίλου, πᾶσαι αἱ ὁπωσοῦν χυδαῖαι λεπτομέρειαι τῆς ἐνδυμασίας αὐτῆς ὡς Ἑλβετίδος, ἐξήροντο ὑπὸ τῆς νοήμονος φυσιογνωμίας τοῦ παιδίου καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ καταλλήλως ἐπιτετηδευμένης καὶ ἁρμοζούσης πρὸς τὰ ζωηρὰ χρώματα τῆς θεατρικῆς αὐτῆς περιβολῆς.

Πᾶσα ἡ συνοικία, ἐκεῖ συνηγμένη, ἐξέφερε κραυγὰς θαυμασμοῦ. Ἐνῷ ἔπεμψαν νὰ προσκαλέσωσι τὸν Δελομπέλ, ἡ χωλὴ νεᾶνις διηυθέτει τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος, τὰς ταινίας τῶν ὑποδημάτων της, ἐπεθεώρει διὰ τελευταίου βλέμματος τὸ ἔργον της, χωρὶς ν' ἀφήσῃ τὴν βελόνην της, ἐμψυχουμένη καὶ αὐτὴ ἡ ταλαίπωρος ἐκ τῆς ζαλοέσσης μέθης τῆς ἑορτῆς ἐκείνης, εἰς ἣν δὲν ἔμελλε νὰ μεταβῇ. Ἔφθασε τέλος καὶ ὁ μέγας ἀνήρ. Εἶπεν εἰς τὴν Σιδωνίαν νὰ ἐπαναλάβῃ δύο ἢ τρεῖς τεχνικὰς ὑποκλίσεις, ἃς εἶχε διδάξει αὐτήν, νὰ βαδίσῃ, νὰ σταθῇ, νὰ μειδιάσῃ μὲ τὸ στόμα στρογγυλὰ ἀνοικτόν, τόσον ὅσον ἀκριβῶς νὰ χωρῇ ὁ μικρὸς δάκτυλος. Καὶ ἦτο ἀληθῶς κωμικὸν τὸ θέαμα τοῦ κορασίου ἐπακριβῶς ἐκτελοῦντος τὰ παραγγέλματα ταῦτα

— Ἔχει αἷμα ἠθοποιοῦ εἰς τὰς φλέβας της!.. ἔλεγεν ὁ γέρων ἠθοποιὸς ἐνθουσιασμένος, ἐνῷ ἄνευ λόγου ὁ ὑψηλὸς ἐκεῖνος καὶ νήπιος Φρὰντς ᾐσθάνετο ἐπιθυμίαν νὰ κλαύσῃ....

Ἓν ἔτος μετὰ τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην ἑσπερίδα, ἡ Σιδωνία ἠδύνατο ἐρωτωμένη νὰ εἴπῃ καταλεπτῶς ποῖα ἄνθη ἐστόλιζον τοὺς ἀντιθαλάμους, ποῖον χρῖσμα εἶχον τὰ ἔπιπλα, ποῖον ἦχον ἐξετέλει ἡ ὀρχήστρα ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ· τόσον ὑπῆρξεν ἐν αὐτῇ βαθεῖα ἡ ἐκ τῆς διασκεδάσεως ἐντύπωσις. Οὐδὲν ἐλησμόνησεν, οὐδὲ τὰς στροβιλιζομένας πέριξ αὐτῆς ἐνδυμασίας, οὐδὲ τοὺς γέλωτας τῶν παίδων, οὐδὲ τὰ ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ δαπέδου ἐσπευσμένα μικρὰ βήματά των. Πρὸς στιγμὴν καθεσθεῖσα παρὰ τὸ χεῖλος εὐρυχώρου ἀνακλίντρου ἐπεστρωμένου δι' ἐρυθρᾶς μετάξης, ἐνῷ ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ τεινομένου ἐνώπιόν της δίσκου τὸ πρῶτον εἰς τὴν ζωήν της παγωτόν, ἐνεθυμήθη αἴφνης τὴν ζοφερὰν κλίμακα καὶ τὴν στενόχωρον καὶ ἐστερημένην ἀέρος κατοικίαν τῶν γονέων της, ἐνεποίησε δὲ τοῦτο αὐτῇ τὴν ἐντύπωσιν μακρινῆς πατρίδος διὰ παντὸς ἐγκαταλειφθείσης.

Ἐν τούτοις ὅλοι τὴν εὗρον θελκτικήν, τὴν ἐθαύμασαν καὶ τὴν περιεποιήθησαν. Ἡ Κλαίρη Φρομών, μικροσκοπία Νορμανδῆς χωρικῆς, κατάφορτος ἐκ τριχάπτων, τὴν παρουσίασεν πρὸς τὸν ἐξάδελφόν της Γεώργιον, λαμπρὸν οὐσσάρον, στρεφόμενον καθ' ἕκαστον βῆμα διὰ νὰ ἴδῃ τίνα ἐντύπωσιν ἐνεποίει ἡ συρομένη σπάθη του.

— Ἀκοῦς, Γεωργάκη;... εἶνε φιλενάδα μου,

Digitized by Google

Θὰ ἔλθῃ νὰ παίξῃ μαζί μας τὴν Κυριακήν... Ἡ μαμμὰ μᾶς ἔδωκε τὴν ἄδειαν.

Καὶ ἐν τῇ ἀφελεῖ διαχύσει χαίροντος παιδίου, ἠσπάζετο τὴν μικρὰν Σέβην ἐξ ὅλης καρδίας.

Ἐν τούτοις ἐδέησε ν' ἀπέλθῃ... Ἐπὶ πολὺ ἀκόμη, εἰς τὴν ζοφερὰν ὁδὸν ἔνθα ἐτήκετο ἡ χιών, εἰς τὴν σκοτεινὴν κλίμακα, εἰς τὸν ὑπνώττοντα θάλαμον, ἔνθα ἀνέμενεν αὐτὴν ἡ μήτηρ της τὸ ζωηρὸν φῶς τῶν αἰθουσῶν τοῦ χοροῦ ἤστραπτεν ἀκόμη πρὸ τῶν τεθαμβωμένων ὀφθαλμῶν της.

— Ἦτο εὔμορφα;.. διεσκέδασες; ἠρώτα αὐτὴν σιγὰ ἡ κυρία Σέβη, ἐνῷ ἔλυε μίαν πρὸς μίαν τὰς πόρπας τῆς λαμπρᾶς ἐνδυμασίας της.

Καὶ ἡ Σιδωνία κατάκοπος ὕπνωττεν ἤδη ὀρθία χωρὶς ν' ἀπαντᾷ, ἀρχίζουσα ἤδη νὰ βλέπῃ ὄνειρον ὡραῖον, ὅπερ ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ καθ' ὅλην τὴν νεότητά της καὶ πολλῶν δακρύων νὰ γείνῃ ἀφορμή.

Ἡ Κλαίρη Φρομὼν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν της. Ἡ Σιδωνία μετέβη πολλάκις εἰς τὸν ὡραῖον ἀμμόστρωτον κῆπον καὶ ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ ἐγγύθεν τὰ κινητὰ ἐκ ξύλου παραπετάσματα καὶ τὸν περιστερεῶνα μὲ τὰ ἐπίχρυσα σύρματα. Ἐγνώρισε πάσας τὰς γωνίας καὶ τ' ἀπόκεντρα μέρη τοῦ ἀπεράντου καταστήματος, ἔπαιξε τὸ *κρυφτὸ* ὑπὸ τὰς μεγάλας τραπέζας τῆς αἰθούσης ἐκτυπώσεως κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐρημίας τῶν ἀπογευμάτων τῆς Κυριακῆς. Κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας συνέτρωγεν εἰς τὴν τράπεζαν ὁμοῦ μὲ τ' ἄλλα παιδία.

Ὅλοι τὴν ἠγάπων, χωρὶς αὐτὴ νὰ ἐκδηλώσῃ ποτὲ ὑπερβολικὴν στοργὴν πρὸς κανένα. Ἐνόσῳ εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολυτελείας ἐκείνης, ᾐσθάνετο ἑαυτὴν καλοκάγαθον, εὐτυχῆ, οἱονεὶ ἐξωραϊσθεῖσαν· πλὴν ἅμα ἐπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων της καὶ ἔβλεπε τὸ ἐργοστάσιον διὰ μέσου τῶν θολῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου τοῦ μεσαναβάθρου, ᾐσθάνετο πεῖσμά τι καὶ ὀργὴν ἀνεξήγητον.

Καὶ ὅμως ἡ Κλαίρη Φρομὼν τὴν περιεποιεῖτο καὶ τὴν ἠγάπα.

Ἐνίοτε τὴν παρελάμβανε μετ' αὐτῆς εἰς τὸ Δάσος, εἰς τὸ Κεραμεικόν, ἐντὸς τοῦ περιφήμου κυανοῦ ὀχήματος ἢ καὶ εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπως διέλθῃ μίαν ἑβδομάδα εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ πάππου της Γαρδινοά, εἰς Σεβινὺ-σὺρ-Ὄρζ. Χάρις εἰς τὰ δῶρα τοῦ Ῥίσλερ, ἐπαιρομένου διὰ τὴν εὐδοκίμησιν τῆς μικρᾶς του προστατευομένης, ἦτο αὐτὴ πάντοτε εὐπρεπῶς καὶ κομψῶς ἐνδεδυμένη. Ἡ κυρία Σέβη κατέβαλλε περὶ τοῦτο πολλὴν φιλοτιμίαν καὶ ἡ εὐειδὴς χωλὴ ἦτο πάντοτε πρόθυμος νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς μικρᾶς της φίλης θησαυροὺς ἀχρησιμοποιήτου φιλαρεσκείας.

Πλὴν ὁ κ. Σέβης ἀείποτε ἐχθρικῶς διακείμενος πρὸς τοὺς Φρομὼν δυσμενῶς ἔβλεπε τὴν αὔξουσαν ταύτην οἰκειότητα. Ἡ ἀληθὴς αἰτία ἦτο διότι δὲν προσεκάλουν καὶ αὐτόν· προέβαλλεν ὅμως ἄλλας αἰτίας καὶ ἔλεγε πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Δὲν βλέπεις τάχα ὅτι ἡ κόρη σου ἐπιστρέφει ἀπὸ ἐκεῖ πάντοτε λυπημένη καὶ κάθηται πολλὰς ὥρας σκεπτικὴ εἰς τὸ παράθυρον;

Ἀλλ' ἡ ἀγαθὴ κυρία Σέβη, ἡ τόσον ἀτυχὴς μετὰ τὸν γάμον της, εἶχε καταστῇ ἀπρονόητος. Διετείνετο ὅτι πρέπει τις πάντοτε νὰ ἐπωφελῆται τοῦ παρόντος ἐκ φόβου πρὸς τὸ μέλλον, ν' ἁρπάζῃ τὴν παρερχομένην εὐτυχίαν, διότι πολλάκις ἐν τῷ βίῳ, ἄλλο τις δὲν ἔχει στήριγμα καὶ παρηγορίαν εἰμὴ τὴν ἀνάμνησιν εὐδαίμονος παιδικῆς ἡλικίας.

Τόσον δὲ διὰ μίαν φορὰν εὑρέθη νὰ ἔχῃ δίκαιον ὁ κύριος Σέβης.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,
φύσ' ἀγεράκι μου ἑσπερινό!
μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο,
τὸ κῦμ', ἀγέρι μου, τὸ γαλανό!

Φύσα καὶ φτέρονε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάϊ μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύκτα ἔρχεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβύνουνε 'ς τὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντῆρί μου μὲ χάρι γέρνει,
'ς ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο, λαμπρὸ στεφάνι,
τῆς Πούλιας πρόβαλε φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίνι μου καὶ μᾶς προφθάνει
ἡ ῥοδοστόλιστη ἀνατολή!

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη,
βγαίν' ἡ πατρίδα μου! ὢ τί χαρά!
Ἐκεῖ τὸ ταίρι μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Κῦμα, τὴν γνώρισες τὴν κόρη 'κείνη;
γλυκὰ σὰν ἄγγελος χαμογελᾷ.
Σὰν σένα φαίνεται, ὅταν σελήνη,
μέσ' 'ς τὸν καθρέφτη σου χρυσῆ κυλᾷ.

Ὅταν τὰ χείλη της τὰ μυρωμένα,
χύνουν παράπονο ἀπ' τὴν καρδιά,
λαλοῦν γλυκύτερα καὶ ἀπὸ σένα,
ποῦ κλαῖς 'ς τὴν ἔρημη τὴν ἀμμουδιά.

Τρέξε 'ς τὰ πόδια της! ἀπ' τ' ἀκρογιάλι,
ῥίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της ποῦς ἔφερες ὀπίσω πάλι,
ἐσὺ ποῦ μ' ἔσυρες 'ς τὴν ξενιτειά.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΠΟΥΛΑΚΗ

Τὸ 1854 μετετέθην ὡς ἔπαρχος εἰς Θήραν. Ἐκεῖ εὗρον τὸν Παπουλάκην περιωρισμένον εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον κατεφέρετο κατὰ τῶν δυτικῶν. Πρὸς πρόληψιν παντὸς ἀπευκταίου, διότι οἱ κάτοικοι ἐσέβοντο αὐτόν. ἀνέλαβον ὑπ' εὐθύνην μου νὰ τὸν ἀπομακρύνω καὶ ἀνέθεσα εἰς τὸν ἐν Θήρᾳ σταθμεύοντα Δημήτριον Σαχτούρην, τὸν ἀποθανόντα ὑποναύαρχον, νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς Ἄνδρον, ἡ δὲ κυβέρνησις ἐνέκρινε τὴν πρᾶξίν μου, Ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἱστορίας Παπουλάκη.

Ἀντωνιος Τσαμαδος

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΗΛΙΑ ΕΝ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΩι

Ἐν Καστελλορίζῳ, τῇ ἀνατολικωτάτῃ τῶν νοτίων Σποράδων, ἀνέκαθεν ἐπικρατεῖ παράδοξον ἔθιμον, πρὸς τιμὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ τελούμενον.

Πολλὰς ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τοῦ προφήτου τούτου οἱ παῖδες ῥίπτονται καθ' ἑκάστην εἰς τὴν θάλασσαν ἐνδεδυμένοι καὶ οὕτως ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν βεβρεγμένοι περιέρχονται τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως κράζοντες μεγαλοφώνως «τ' ἅϊ 'Λία, τ' ἅϊ 'Λία» καὶ σύροντες διὰ τῆς βίας ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ὅσους παῖδας εὕρωσι μὴ βεβρεγμένους. Τὴν δὲ 19 Ἰουλίου, τὴν προτεραίαν δηλ. τῆς ἑορτῆς τοῦ προφήτου, τελεῖται τὸ ἔθιμον τοῦτο μετὰ πάσης ἀκριβείας.

Ἀπὸ πρωΐας ἄρχονται οἱ παῖδες ῥιπτόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν, περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν οἱ ἄνδρες καὶ γέροντες. Τὰ ἐμπορικὰ καὶ λοιπὰ καταστήματα κλείονται, οἱ φιλήσυχοι τῶν πολιτῶν ἀποχωροῦσιν εἰς ἐξοχάς, ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις μένουσιν οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ βαρέως πενθοῦντες. Οὐδεὶς στεγνὸς ὢν δύναται νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ἀγορᾶς ἢ ἄλλης τινὸς τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν· πανταχοῦ γενικὴ κίνησις· πανταχοῦ ὄχλος βεβρεγμένων. Ἄγριαι φωναὶ τῶν παίδων πληροῦσι τὸν ἀέρα: «τ' ἅϊ 'Λία, τ' ἅϊ 'Λία». Ἐδῶ βλέπετε ὁμίλους ναυτῶν καὶ σπογγαλιέων πορευομένων εἰς τοὺς οἴκους τῶν φίλων, ὅπως σύρωσιν αὐτοὺς ἑκόντας ἄκοντας εἰς τὴν θάλασσαν· τῶν ὁμίλων ἢ μᾶλλον τῶν συμμοριῶν τούτων προπορεύονται παῖδες κράζοντες τὸ ὄνομα τοῦ ζητουμένου φίλου: «τὸν Νικόλα θέλουμεν, τὸν Βασίλη θέλουμε».... Ἐκεῖ βλέπετε δυστυχῆ γέροντα ἐπὶ χειρῶν αἰρόμενον καὶ βιαίως φερόμενον εἰς τὴν θάλασσαν! Εἰς μάτην ἐπικαλεῖσθε ὑπὲρ ὑμῶν ἢ ἄλλου τινὸς τὴν ἐπιείκειαν αὐτῶν· εἰς μάτην μεταχειρίζεσθε ἀπειλάς· εἰς μάτην προτείνετε αὐτοῖς τὸ γῆρας ἢ τὴν ἀσθένειαν· εἰς μάτην ἐκρήγνυσθε εἰς κραυγὰς καὶ ἀράς· εἰς μάτην λέγετε ὅτι εἶσθε ξένος, ὅτι θὰ ἐναγάγητε αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον, ὅτι ἐν τοῖς θυλακίοις ὑμῶν φέρετε ἐπίσημα ἔγγραφα, χρήματα ἢ ὡρολόγιον! Θὰ ἀκούσητε μόνον τὴν παροιμίαν: «Τόπου συνήθειον, νόμου κεφάλαιον» καὶ μετέωρος θὰ ῥιφθῆτε εἰς τὴν θάλασσαν, μεθ' ὑμῶν δὲ καὶ πέντε-δέκα τούτων, οἵτινες ἀφοῦ σᾶς εὐχηθῶσιν ἁπλούστατα «κι' ἀπὸ χρόνου τ' ἅϊ 'Λία» ἀνέρχονται πρὸς εὕρεσιν ἄλλων, καταλείποντες ὑμᾶς ἵνα ἀπολαύσητε τῆς ἀκουσίας ταύτης καὶ ἐπικινδύνου ἐνίοτε ψυχρολουσίας!

Ὅπως ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τὸ ἔθιμον τοῦτο, ἐτόλμησα νὰ καταβῶ εἰς τὴν παραλίαν, βραχεὶς μέχρι γονάτων. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκει· δύο δὲ στιβαροὶ βραχίονες πελωρίου σπογγαλιέως μὲ συνέλαβον αἴφνης ἀπὸ τοὺς ὤμους, δύο ἕτεροι ἡλιοκαοῦς ναύτου ἀπὸ τὰς κνήμας καὶ οὕτως ἀνάρπαστον μ' ἐξεσφενδόνησαν εἰς τὴν θάλασσαν, εὐχόμενοι «κι' ἀπὸ χρόνου»!

Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ἑσπερινοῦ. Οἱ κώδωνες ἤδη καλοῦσι τοὺς πιστοὺς εἰς τοὺς ναούς. Τὸν ἐν ταῖς ἀγυιαῖς συρφετώδη ὄχλον, τὴν ναυτικὴν ἀταξίαν καὶ τὰς ἀγρίας τῶν παίδων φωνὰς διαδέχεται ἡ ἠρεμία καὶ ἡ σιγή. Ἡ πόλις φαίνεται βεβρεγμένη καὶ λελουσμένη ὡς νὰ ἔβρεχε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Οἱ παῖδες φέροντες σημαίας ἐκ πολυχρόων μεταξωτῶν μανδηλίων πορεύονται εἰς τὸν ναὸν τοῦ προφήτου, ἐφ' ὑψηλοῦ κρημνώδους λοφίσκου κείμενον, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν κρημνῶν ἀναρτῶσι τὰς σημαίας των μέχρι τέλους τοῦ ἑσπερινοῦ· τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ τὴν ἐπομένην μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας, ὁπότε κατερχόμενοι ἀναρτῶσι τὰς σημαίας ἐπὶ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο καθιέρωσαν οἱ παλαιοὶ τῷ προφήτῃ Ἠλιοῦ, τὸν ὁποῖον θεωροῦσι κύριον τῆς βροχῆς, διότι ἡ νῆσός των στερεῖται πηγαίου ποσίμου ὕδατος, πολλὰ δὲ πάσχει ἐν καιρῷ ἀνομβρίας.

Ἐκ τοῦ ἐθίμου τούτου ἡ φράσις «τ' ἅϊ 'Λία» σημαίνει πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ τὸν φέροντα βεβρεγμένα ἐνδύματα.

Α. Διαμαντάρας

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Διάσημός τις σινολόγος, ὁ de Harlez, ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ἀρχαιότατον σινικὸν βιβλίον, ἐπιγραφόμενον Ἰ λ ί, καὶ περιέχον ὁδηγίας περὶ θρησκευτικῶν τελετῶν. Τὸ περίεργον τοῦτο βιβλίον παρέχει ἀκριβεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἐθίμων τῶν σινῶν πρὸ εἰκοσιπέντε αἰώνων.

—Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Παγκοσμίου ἐκθέσεως τῶν Παρισίων ἐδημοσιεύθησαν ἀπογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς συγχρόνου καταστάσεως τῆς γεωργίας ἐν Γαλλίᾳ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἐκ τούτων προκύπτει, πλὴν ἄλλων, ὅτι κατὰ τὸ 1789 ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ ἐν ὅλῳ 940,000 ἄροτρα, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1888 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς 3 ἑκατομμύρια καὶ πλέον. Ἀλωνιστικαὶ δὲ μηχαναὶ ὑπῆρχον τῷ 1888 ἐν ὅλῳ 36,000, ἐν ᾧ ἦσαν παντελῶς ἄγνωστοι πρὸ τριακονταετίας.

— Δανὸς πλοίαρχος ὀνόματι Ἄλσεν διέπλευσε τὴν Βόρειον θάλασσαν ἐπὶ ἀκατίου ἔχοντος μῆκος μὲν 5 μέτρων, πλάτος δ' ἑνὸς μέτρου καὶ 30 ὑφεκατομέτρων. Μόνος ἐπιβαίνων τοῦ ἀκατίου τούτου κατέπλευσεν ὁ

Digitized by Google

Ἄλσεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὸ Λονδῖνον, ἐσκόπευε δὲ νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἤτοι διὰ τοῦ Ταμέσεως καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης εἰς Κοπενάγην.

—Τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας θὰ προβῇ εἰς πειράματα πρὸς δοκιμὴν νέου ἠλεκτρικοῦ σκοποῦ. Οἱ ὁμόκεντροι κύκλοι τοῦ σκοποῦ τούτου ἀντὶ νὰ ἦναι ἐζωγραφημένοι διὰ διαφόρων χρωμάτων ἐπὶ σανίδος ὡς ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει σκοποῖς, ἀποτελοῦνται ἐκ χωριστῶν σιδηρῶν δακτυλίων, ὧν ἕκαστος συνάπτεται μετὰ σύρματος ἠλεκτρικοῦ. Ὅταν ἡ σφαῖρα βάλλῃ ἕνα τῶν δακτυλίων τούτων, διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σύρματος ἐπιτυγχάνεται ἡ σημείωσις ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ ἐπὶ πίνακος τοποθετημένου πλησίον τῶν σκοπευτῶν· ὥστε οὕτως καθίστανται περιττοὶ οἱ παρὰ τοὺς σκοποὺς τοποθετούμενοι ἄνδρες, ὅπως σημειῶσι τὴν θέσιν ἑκάστης βολῆς, καὶ προλαμβάνονται οὐχὶ ἀσυνήθη δυστυχήματα.

— Ἀνεχώρησεν ἐξ Ὀδησσοῦ εἰς Καύκασον συνοδία ἑπτὰ Ἄγγλων, σκοπούντων νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀνάβασιν τοῦ Ἀραράτ. Σημειωτέον ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μετέβη πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας εἰς Ἀραρὰτ ἑτέρα συνοδία περιηγητῶν, ὧν οὐδεὶς ἐσώθη.

— 540 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν δαπανᾷ κατ' ἔτος ἡ Γερμανία πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ἴσον περίπου ποσόν, ἤτοι 508 περίπου ἑκατομμύρια, εἰς πνευματώδη ποτά. Ἐξ ἀπογραφικῶν δ' ἐρευνῶν διδασκόμεθα ὅτι τὰ 30 ἑκατοστὰ πάντων τῶν φρενοβλαβῶν, τὰ 50 ἑκατοστὰ τῶν ἀπολεσάντων τὴν περιουσίαν των καὶ περιελθόντων εἰς ἀπορίαν καὶ τὰ 70 ἑκατοστα τῶν ἐγκληματιῶν εἶναι μέθυσοι.

— Πολλαχοῦ τῆς Αὐστραλίας τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἔλλειψις ὑπηρετῶν, ὥστε κυρία τις ἐπιστέλλουσα εἴς τινα αὐστραλιακὴν ἐφημερίδα προτείνει σπουδάζουσα νὰ ἐπιτραπῇ διὰ νόμου εἰς τοὺς ἄνδρας ἡ διγαμία διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συντήρησις τῶν οἴκων. Ἡ πρότασις τῆς Αὐστραλῆς κυρίας θὰ εἶχε κάποιαν πρακτικὴν σημασίαν, ἂν ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ποίας ἐγγυήσεις θὰ εἶχεν ὁ ἀποφασίζων νὰ λάβῃ δύο γυναῖκας, ὅτι θὰ διῆγον ἐν ἁρμονίᾳ καὶ ἐν ὁμονοίᾳ θὰ ἐξετέλουν τὰ οἰκογενειακά των καθήκοντα.

— Ἐν τῇ πολιτείᾳ Κοννεκτικούτῃ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐψηφίσθη νόμος πρὸς καταστολὴν τοῦ καπνίσματος τῶν παίδων. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα εἰς τοὺς μὴ συμπληρώσαντας τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας των, τιμωρεῖται δὲ διὰ προστίμου καὶ πᾶς ὁπωσδήποτε διευκολύνας τὸ κάπνισμα εἰς τοιούτους παῖδας.

— Ὁ πρώην ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος Βάττεμβεργ, ὅστις νῦν φέρει τὸ ὄνομα κόμητος τοῦ Ἀρτενάου, ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του ἐν Γρὰτς τῆς Στυρίας, σκοπῶν νὰ διαβιώσῃ ἐκεῖ.

— Πολλαὶ Ἀγγλίδες δέσποιναι θὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Γλάδστωνα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τελετῆς τῶν χρυσῶν γάμων του, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ ζωγράφου Τζὼν Μιλλαί.

— Ὁ κ. Ἐρρ. Σλεῖμαν, διατρίβων νῦν μετὰ τῆς κυρίας του εἰς Βερολῖνον, ἐπιβλέπει τὴν ταξινομίαν ἐν τῷ Ἐθνογραφικῷ μουσείῳ τῶν νεωστὶ δωρηθέντων ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων του ἐν ταῖς τελευταίαις ἀνασκαφαῖς, ἃς ἐν Τρῳάδι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐνήργησεν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ λαλουμένων γλωσσῶν ὑπολογίζεται εἰς 3064. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν εἶναι ἴσος περίπου μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν γυναικῶν. Ἡ κατὰ μέσον ὅρον διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων εἶναι 37 ἔτη. Τὸ τέταρτον τῶν κατοίκων τῆς γῆς ἀποθνήσκει πρὸ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἐπὶ χιλίων ἀνθρώπων ἓξ μόνον ζῶσι μέχρις ἡλικίας 65 ἐτῶν. Τὸ ὅλον τῶν ἀνθρώπων εἶναι 1 δισεκατομμύριον καὶ 200 ἑκατομμύρια περίπου· ἐκ τούτων κατ' ἔτος μὲν ἀποθνήσκουσι 35,214,000, καθ' ἡμέραν 98,848, καθ' ὥραν 4,020, κατὰ πρῶτον λεπτὸν 67· ἀλλ' αἱ γεννήσεις ὑπερβάλλουσι τοὺς θανάτους, διότι γεννῶνται κατ' ἔτος 36,792,000, καθ' ἡμέραν 100,800, καθ' ὥραν 4,200 καὶ κατὰ λεπτὸν 76. Οἱ ἔγγαμοι εἶναι μακροβιώτεροι τῶν ἀγάμων, οἱ ἐγκρατεῖς καὶ οἱ ἐργατικοὶ τῶν ἀσώτων καὶ ἀέργων, οἱ πεπολιτισμένοι τῶν ἀγρίων. Οἱ ἐνήλικες διατρέχουσιν ὀλιγωτέρους κινδύνους θανάτου τῶν ἀνηλίκων. ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες πρὸ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των ὑπόκεινται εἰς ὀλιγωτέρους τῶν ἀνδρῶν κινδύνους θανάτου, εἰς πλείονας δὲ μετὰ τὸ πεντηκοστόν. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐγγάμων πρὸς τοὺς ἀγάμους εἶναι ὡς 75 πρὸς 1000. Οἱ γεννηθέντες κατὰ τὸ ἔαρ εἶναι συνήθως ῥωμαλεώτεροι τῶν ἐν ἄλλαις ὥραις τοῦ ἔτους γεννηθέντων. Αἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι εἶναι συχνότεροι τὴν νύκτα.

ΔΕΣΜΙΟΝ ΑΕΡΟΣΤΑΤΟΝ

Πλὴν τοῦ πύργου τοῦ Ἄϊφφελ διὰ τοῦ ὁποίου ὑψοῦταί τις 300 μέτρα ὑπάρχει ἐν τῇ παρισινῇ ἐκθέσει καὶ ἄλλο μέσον ὑψηλοτέρας ἀνόδου, τὸ δέσμιον ἀερόστατον τὸ δι' ἀτμοῦ ὑψούμενον εἰς 450 μέτρα ἐν νηνεμίᾳ. Ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἡ ὀπτικὴ περιφέρεια ἔχει ἀκτῖνα ἑκατὸν χιλιομέτρων. Τὸ ἐν λόγῳ ἀερόστατον καλεῖται Excelsior ἔχει 18 μέτρων διάμετρον καὶ 56 μέτρων περιφέρειαν, δύναται δὲ ν' ἀνυψώσῃ δωδεκάδα ἐπιβατῶν. Ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τῶν 450 μέτρων ἐντὸς 5 λεπτῶν καὶ κατέρχεται ἐντὸς 6-7 λεπτῶν.

Ο ΣΙΔΗΡΟΥΣ ΑΙΩΝ

Κυριολεκτικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν νῦν ὅτι ζῶμεν ἐν τῷ σιδηρῷ αἰῶνι, ἂν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τεραστίας ποσότητας τοῦ σιδήρου ἃς χρησιμοποιοῦμεν πρὸς τὰς ἀνάγκας μας. Ἐν μόνῃ τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων ὁ σίδηρος οὗ ἐγένετο χρῆσις πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τοῦ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ ὁ σίδηρος τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει μηχανῶν ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει βάρος 27 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων. Ἂν εἰς ταῦτα προστεθῇ ὁ σίδηρος τῶν στοῶν τῆς γεωπονίας, ὁ τῶν μεγάρων, τῶν ἀποικιῶν, τῶν κρατῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, τῆς Ἀλγερίας τῆς Τύνιδος κλπ. τὸ ὁλικὸν βάρος τοῦ ἐν τῇ ἐκθέσει σιδήρου ἀνέρχεται εἰς 40 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων. Καὶ εἰς ταῦτα δὲν συνυπολογίζεται ὁ σιδηροῦς πύργος τοῦ Ἄϊφφελ, ὅστις μόνος ἔχει βάρος 6,792,073 χιλιογράμμων!

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1790.

Digitized by Google

Ἀριθ. 709 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 30 Ἰουλίου 1889.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

(1879—1889)

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Δεκαετίαν ὅλην μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Μνημοσύνων» ἠκολούθησεν ὁ «Θανάσης Διάκος» καὶ ὁ «Ἀστραπόγιαννος». Ὁ ἡρωϊσμὸς συνδέων τὸ μυθωδῶς ἀδάμαστον πρὸς τὸ ἀγρίως εὐαίσθητον αὐτοῦ εἰς στίχους ἄλλοτε μὲν κατασπειρομένους ὡς πυρὸς λάβα, ἄλλοτε δὲ καταχεομένους δίκην χειμάρρου ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, ἰδοὺ ὁ «Ἀστραπόγιαννος» ἀποθέωσις τῆς Κλεφτουριᾶς. Ἀλλ' ἂν ἡ ἔμπνευσις ὁρίζεται ὡς ἡ δύναμις ἡ πληροῦσα τὸ ἐκτυλισσόμενον θέμα καὶ ὑπεισδύουσα βαθέως ἐν αὐτῷ, ἡ πανταχοῦ παροῦσα καὶ προσδίδουσα εἰς αὐτὸ χαρακτῆρα καὶ ἄψογον μορφήν, τὸ ἀληθῶς ἐμπνευσμένον ἔργον τοῦ Βαλαωρίτου εἶνε ὁ «Θανάσης Διάκος».

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι κατὰ τὸ 1867, ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν Ἀθήναις ἤνθει ὁ ψευδορομαντισμός, ἐκτυπωθὲν τὸ ποίημα τοῦτο ἡ νέα γενεά, ἡ δρῶσα ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ὑπεδέχθη ψυχρότατα καὶ μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως. Περὶ τούτου μᾶς διαφωτίζει σύντομος βιβλιοκρισία ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη», γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου. Καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἀπεδόθη δικαιοσύνη εἰς τὸ ἔργον, ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἕτερος ποιητής, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν παρ' ἡμῖν, ἔλεγέ ποτε περὶ αὐτοῦ: «Ἀπὸ τὸν Διάκον ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τοῦ Βαλαωρίτου!» Τοὐναντίον πιστεύω ὅτι ἐν αὐτῷ ὁ Βαλαωρίτης ἀνῆλθε τὸ ζενὶθ τῆς ποιητικῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἡ ἁρματωλικὴ Μοῦσα βροντοφωνεῖ ἐν αὐτῷ γνησία, μᾶλλον ἀπέριττος καὶ ἀπηλλαγμένη τῶν φορτικῶν κοσμημάτων τῆς Κυρὰ Φροσύνης. Ὡς αὐτή, δὲν εἶνε ὁ «Διάκος» εἶδός τι λυρικοδραματικῆς μυθοπλαστίας, ἀλλ' ἀκραιφνὲς ὑπόδειγμα ἐθνικῆς ἐποποιίας. Ἀλλὰ δύναται παρ' ἡμῖν νὰ ἀκμάσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ποιητικοῦ λόγου, ὅπερ κοινῶς κρίνεται ὡς ἀπηρχαιωμένον, ὡς εἶδός τι μεγαθηρίου, οὗτινος τὰ ἀπολιθώματα μόνον ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ περιεργαζώμεθα; Ἀκριβολόγος ἀπόκρισις θὰ μὲ ἀπεμάκρυνε τοῦ κυρίου θέματος. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν αἱ πρόοδοι τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἀπεκάλυψαν καὶ παρέδωκαν πρὸς χρῆσιν τῶν πολλῶν πάσας τὰς ἐποχὰς καὶ πάντας τοὺς αἰῶνας. Φθάνει νὰ θέλωμεν καὶ παρακολουθοῦμεν τὸν βίον τῶν παρῳχημένων γενεῶν ὡς σύγχρονοι αὐτῶν· ἱστάμεθα πρὸ μύθων καὶ παραδόσεων, ὧν τὸ νόημα ἦτο τέως ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Ἡ φιλοσοφία ἀνασκάπτει, ἀνακαινίζει, ἀναγεννᾷ τὸ παρελθόν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι μία καὶ ἀμετάβλητος εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διὰ μέσου τῶν μεταλλασσομένων αἰώνων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ὑπὸ τοιοῦτον φῶς, ἐπὶ τοῦ νεωστὶ ἀνασκαφέντος ἐδάφους ὁ πανάρχαιος κορμὸς τῆς ἐπικῆς ποιήσεως δύναται νὰ ἀναδώσῃ νέους κλάδους καὶ φύλλα καὶ καρπούς. Ἰδιαίτατα δὲ ἁρμόζει νὰ ἀναγεννηθῇ ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ὡς συνέλαβε τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς ὁ Βαλαωρίτης. Τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν ἔθνος προχθὲς μόλις ἀπεχαιρέτισε τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ ἐποχήν, ἐποχὴν μεγάλων συμβάντων καὶ θαυμαστῶν ἀναμνήσεων. Τί ἄλλο εἶνε τὰ δημοτικά του ᾄσματα παρὰ ἡ ὑψηλὴ αὐτοῦ ἐποποιία κατεσπαρμένη εἰς τεμάχια; Ὑπολείπεται ἡ ἔντεχνος συναρμολόγησις αὐτῶν. Τοῦτο τὸ ἰδεῶδες εἰς ὃ ἔτεινεν ἐξ ἀρχῆς τοῦ σταδίου του ὁ ποιητὴς τοῦ Διάκου, ἀπέδειξεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι δύναται εὐκλεῶς νὰ ῥιζοβολήσῃ ἡ ἐπικὴ ποίησις, ἀρκεῖ ὁ ποιητὴς νὰ κατέχῃ τὴν ἱκανότητα τῆς συλλήψεως καὶ διαπλάσεως αὐτῆς ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου Τέχνης· δὲν δύναται νὰ ῥιζοβολήσῃ διὰ τῆς «Τουρκομάχου Ἑλλάδος» τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, δύναται διὰ τοῦ «Θανάση Διάκου» τοῦ Βαλαωρίτου. Τὰ κυριώτατα γνωρίσματα τοῦ ἔπους ἀναγνωρίζομεν ἁρμονικῶς συνυπάρχοντα ἐν τῷ Διάκῳ. Ἁρμονία τῆς ὕλης πρὸς τὸ εἶδος καὶ τούτων πάλιν πρὸς τὴν γλῶσσαν ἀποτελοῦσι τὴν ἑνότητα αὐτοῦ ἀδιάσπαστον. Ὁ ποιητὴς ἀντλεῖ τὸ θέμα του ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἥτις ἔχει πάντα τὰ πρόσφορα πρὸς ἐποποιίαν στοιχεῖα. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῇ καταλλήλῳ χρονικῇ ἀποστάσει, ἥτις περιβάλλει τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα διὰ τοῦ ἀκτινωτοῦ στεφάνου τῆς ποιήσεως, συγ-

Digitized by Google

χρόνως δὲ κεῖται ἐγγὺς ἡμῶν, ὥστε ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτης νὰ πάλλωμεν καὶ νὰ ἐνθουσιῶμεν, νομίζοντες ὅτι διατελοῦμεν ἐν κόσμῳ γνωρίμῳ καὶ προσιτῷ εἰς ἡμας. Ὅσον καὶ αν ἀπέχῃ ὁ βίος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ βίου ἐκείνων, καὶ ὅσον αν διαφέρῃ ὁ σύγχρονος Ἕλλην τοῦ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς δουλείας, μεθ' ὅσα καὶ αν ἐλέχθησαν εὐφυῶς ἢ εὐγλώττως περὶ τοῦ ἐναντίου, ὅσον καὶ αν θρηνῇ αὐτὸς ὁ Βαλαωρίτης «ὅτι ἐσβέσθη τὸ πολεμικὸν πνεῦμα τῆς φυλῆς», ὁ κόσμος τῶν πατέρων ἡμῶν παραμένει οἰκειότατος εἰς ἡμᾶς, ἐξάπτει τὰς φαντασίας καὶ συγκινεῖ τὰς καρδίας, ὡς οὐδεὶς ἄλλος. Ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ εἰς ἡμᾶς τὰς μόνας καλαισθητικὰς ἀπολαύσεις. Χειροκροτοῦμεν ἐκθυμότερον καὶ κρίνομεν συγκαταβατικώτερον τὸν ποιητὴν ὅστις ἀναπαριστᾷ πρὸ ἡμῶν τὸν κόσμον τοῦτον, ἢ καὶ ὁπωσδήποτε λαλεῖ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ βάθει τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐμπόρων, τῶν λογίων, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν καλλωπιστῶν, τῶν πολιτευομένων, τῶν ἀνθρώπων τῶν σαλονίων καὶ τῶν βουνῶν, καὶ πάντων τῶν ἀποτελούντων τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, ἀκουσίως ἡμῶν, δὲν ἐσίγησεν ἀκόμη, εἰ καὶ ἀσθενὴς καὶ ἀνίσχυρος, ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τῶν ἁρματωλῶν πατέρων, τῶν δούλων πατέρων ἡμῶν. Αἰῶνες ὅλοι συνέβαλον ὅπως δημιουργήσωσι τὸ αἷμα τοῦτο καὶ δὲν ἀρκοῦσι νὰ τὸ ἀλλοιώσωσιν ἐντελῶς ἔτη τινὰ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν.

Ὁ Διάκος, ὡς οἱ ἐπικοὶ ἥρωες, εἶνε πλέον ἢ ἄνθρωπος· εἶνε τύπος· εἶνε, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ποιητὴς «ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἁρματωλικοῦ πνεύματος». Ὑψοῦται σιδηροῦς ἐπὶ τοῦ βάθρου αὐτοῦ, περὶ αὐτὸν δὲ ἐπὶ ταπεινοτέρων βάθρων ἀλλ' εὐκρινῶς διαγεγραμμένοι, ὑψοῦνται ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ὁ Κιοσὲ Μεχμέτ, ὁ Γύφτος, ὁ Παπουργιᾶς, ὁ γέρος Διαμάντης, ὡς ἂν ἔγλυψεν ἕκαστον ὁ ποιητὴς ἐπὶ ἰδιαιτέρου μαρμάρου ἰδιαιτέρως χρωματισμένου. Ὁ Βαλαωρίτης ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Διάκου ἀναφέρει, δὲν ἐνθυμοῦμαι τί, περὶ τῶν πρεσβευόντων ὅτι «ἐν πάσῃ σελίδι τῆς ἡμετέρας ἱστορίας διαλάμπει καταφανὴς ὁ *δάκτυλος τοῦ Ὑψίστου*». Ὁ θεῖος οὗτος δάκτυλος διαλάμπει καὶ ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Διάκου ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἣν ἐν ἀρχῇ ἀπευθύνει ὁ ἥρως, μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ μυστηριώδους δακτυλιδίου. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ θαυμαστόν, στοιχεῖον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει. Τὸ θαυμαστὸν δὲν ἔγκειται πάντοτε ἐν τῇ ἐμφανίσει καὶ τῇ παρεμβάσει Θεῶν καὶ πνευμάτων· ὑπάρχουσιν ἐπικὰ ποιήματα ἐν οἷς τὰ συμβάντα λύονται ἁπλῶς ἄνευ ὑπερφυῶν παρεμβάσεων. Ἀλλὰ καὶ τότε ὑπεράνω τῶν ἐκτιθεμένων συμβάντων δέον νὰ συναισθανώμεθα τὴν παρουσίαν μυστηριώδους θεότητος δρώσης, ἔστω καὶ μὴ παρισταμένης ὑπὸ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι τὸ θαυμαστὸν δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῷ θαύματι τῷ ἄνωθεν καταπεμπομένῳ, ἀλλ' ἑδράζει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἐν τῇ πίστει, ἥτις ἐνέχει οἴκοθεν τὴν δύναμιν τοῦ θαυματουργεῖν, καὶ μεταμορφώνει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἥρωας. Ἔγκειται ἐν τῇ πυρπολήσει τοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Κανάρη, ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ταῖς νίκαις τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Τζαβέλα· οὕτω τὸ θαυμαστὸν ἐν τῷ «Διάκῳ» εἶνε ἡ ἀπόφασις, ὁ ἀγών, ἡ ἀντίστασις, τὸ μαρτύριον, ἐξ οὗ κινούμεθα εἰς δάκρυα καὶ εἰς ἔκστασιν, ἀντιθέτως τοῦ ἐν τῇ «Τουρκομάχῳ Ἑλλάδι», ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν κωμικὴν δι' ἡμᾶς παρέμβασιν τοῦ Σατανᾶ ὡς συμμάχου τοῦ Καπετὰν Πασᾶ καὶ τὰς ἀναλόγους ἐμφανίσεις διαβόλων καὶ ἀγγέλων.

*

Εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ποιήματός του ὁ Βαλαωρίτης ἀποφεύγων τὴν ἐπικὴν εὔροιαν, περιβάλλει τὴν ἔκφρασιν διὰ δραματικοῦ μᾶλλον τύπου. Οὕτω οἱ διάλογοι τῶν ἡρώων γοργῶς διαδέχονται ἀλλήλους, συγκοπτόμενοι, λακωνικοί, ραγδαῖοι. Τὸν Διάκον δύναταί τις ν' ἀποκαλέσῃ ἔπος δραματικόν· τἀνάπαλιν εἰς ἄλλα δράματα ἐπικρατοῦσι στοιχεῖα ὅλως ἐπικά. Ἐν τῷ τρίτῳ ᾄσματι, ἐνῷ ἐκτίθεται ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν ἀκούετε ἀφηγούμενον τὸν ποιητήν· ἀλλὰ νομίζετε ὅτι παρίστασθε εἰς αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸν τάραχον καὶ τὸν στρόβιλον. Ὁ ρυθμὸς κατέρχεται μετὰ κρότου καὶ ὁρμῆς, ὡς χάλαζα· ὁ ρυθμὸς πνευστιᾷ καὶ κόπτεται καὶ αὖθις αἴρεται καὶ κρατύνεται ὡς γίγας ἀποδυόμενος ἐν λυσσαλέῳ ἀγῶνι. Ἡ φράσις ἄλλοτε μὲν ἀναπτύσσεται καὶ χωρεῖ συνεχὴς ἐπὶ σειρὰν στίχων, ἄλλοτε δὲ θραύεται ἀπὸ ἡμιστίχου εἰς ἡμίστιχον. Ἡ ἔννοια οὐδέποτε σχεδὸν περατοῦται εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου, ἀλλὰ συνηθέστατα εἰς τὸ μέσον τοῦ ἑπομένου. Ὁ ποιητὴς δὲν καταφεύγει εἰς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἀνάρμοστον παίγνιον, ἀφοῦ κατέχει ἄλλας πηγὰς ρυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν πολλῷ ἐκφραστικωτέρας· ὁσάκις δὲ τὴν μεταχειρίζεται, πράττει τοῦτο λίαν ἀμελῶς. Αἱ ἔννοιαι καταλήγουσι συνήθως ἐπὶ τῆς τομῆς, καὶ ἡ αἴσθησις ἀναπαύεται ἐπὶ ὀξυτόνων ἢ προπαροξυτόνων ἡμιστίχων, ἐξ οὗ προσδίδεται εἰς τὸ μέτρον ἔντονόν τι καὶ ἐναγώνιον.

Πόσον ἀπέχομεν τῆς ἐν πολλοῖς πρωτοπείρου στιχουργίας τῆς «Κυρὰ Φροσύνης»! Ὁ Βαλαωρίτης, παραδεχθεὶς καὶ οὗτος τὸν δεκαπεντασύλλαβον τοῦ δημώδους ᾄσματος, δὲν ἀπεμιμήθη πιστῶς τὴν φράσιν καὶ τὸν ρυθμὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀμφότερα ἐπεξέτεινεν, ἐπλούτισεν, ἐποίκιλεν. Ὁ ρυθμὸς τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἶνε μελῳ-

Digitized by Google

δικώτατος καὶ πλήρης δυνάμεως καὶ ἐκφράσεως, ἀλλὰ συγχρόνως ἔχει τι τὸ στοιχειῶδες, τὸ μονότονον, τὸ ὁμοειδῶς ἐπανκλαμβανόμενον, ὅπερ ἐπὶ τέλους κουράζει καὶ ἐνοχλεῖ. Ὁ ῥυθμὸς παρὰ τῷ Βαλαωρίτῃ εἶνε συνθετώτερος καὶ μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ποιήσεως μᾶλλον περιτέχνου ἢ ἁπλῆς. Τέλεια ὑποδείγματα εὐρυθμίας παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ στίχοι τοῦ Διάκου. Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ γέροντος ἁρματωλοῦ Διαμάντη :

Σαράντα χρόνια πολεμῶ. Ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια
Μ' ἔγδαρε, μὲ ξεφλούδισε τὸ βόλι, τὸ λεπίδι . . .
Μ' ἔφαγε ἡ γύμνια κ' ἡ ἐρμιά . . . Ἔθαψε τὰ παλιούρια
Ἡ ξεσχισμένη φτέρνα μου . . . Μ' ἔδειρε τὸ χαλάζι . . .
Ἔστρωσα τὸ κρεβάτι μου μέσ' 'στὴ μονιὰ τοῦ λύκου . . .
Κυνηγημένος σὰ θεριὸ τὴ νύχτα 'ς τὰ λαγκάδια
Ἔβγαινα κ' ἔβοσκ' ἁρπαχτὰ τὰ κούφια βελανίδια
Ποῦ ἐσέποντο 'στὰ χώματα, κ' ἔξοῦσα μ' ἀποφάγια
Π' ἀφίναν τ' ἀγριογούρουνα . . . Κι' ὅταν τὸν ἀλωνάρη
Μοῦχαν πιασμένα τὰ νερὰ καὶ μ' ἔφρυγεν ἡ δίψα,
Ἀκοῦστέ το, μωρὲς παιδιά, ἐζύμωνα 'στὰ δόντια
Κ' ἐχόρταινα βυζαίνοντας μιὰ φλοῦδ' ἀπὸ μολύβι,
Καὶ δὲ θυμοῦμαι νἄνοιωσα ποτέ μου τὴ λαχτάρα
Ὁποῦ μὲ σφάζει σήμερα, καὶ σὰ μονομερίδα
Ἀπών' ἁρμὸ 'ς τὸν ἄλλονε, κρυφὰ κρυφὰ χωνεύει
Καὶ μοῦ ῥουφάει τὴ δύναμι καὶ μὲ νεκρώνει, Λάμπρε.

Καὶ οὐ μόνον ὁ ῥυθμός, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα προσλαμβάνει ἐν τῷ «Διάκῳ» τὴν τελείαν αὐτῆς ἀποτύπωσιν. Ἐν τῇ «Φροσύνῃ» δὲν κατέχει ἔτι ὁ ποιητὴς πάσας τὰς κλεῖδας τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροφυλακίου· ἀντλεῖ ἐξ αὐτοῦ μετ' ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ νεανικῆς ἀφροντισίας. Παρεισάγει λέξεις καὶ φράσεις ἐκ τῆς καθαρευούσης καὶ μεταχειρίζεται σχηματισμούς, οἵτινες κατ' οὐδένα τρόπον συμβιβάζονται μετὰ τοῦ λαϊκοῦ ἰδιώματος. Τοὐναντίον ἐν τῷ Διάκῳ ἡ γλῶσσα ἀναβλύζει πλουσία, δαψιλής, χειράφετος, αὐτάρκης, ἐξ ἑαυτῆς καὶ μόνης ἀρυομένη πᾶν κόσμημα καὶ πᾶν θέλγητρον. Ὁ ποιητὴς δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν χρῆσιν τῆς μητρικῆς, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἦλθεν εἰς ἄμεσον ἐπισυγκοινωνίαν μετὰ τοῦ λαοῦ, ὡς ἁγνὸς ῥαψῳδὸς τῶν ἀρχαίων χρόνων, διέτρεξε τὰ ὄρη, διενυκτέρευσεν ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ἔζησε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ πλουτίζων τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς ποιήσεως αὐτοῦ, συγχρόνως ἐπλήρου καὶ τῆς γλώσσης τὸ θησαυροφυλάκιον.

Καὶ ὅμως ὁ θρίαμβος οὗτος τοῦ ποιητοῦ κατὰ τῶν γλωσσικῶν δυσχερειῶν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς αὐστηρὰς ἐπικρίσεις. Ἐψέχθη διότι μετεχειρίσθη εἰς τοὺς στίχους του λέξεις ἀσυνήθεις, τὰς ὁποίας ἀναγκάζεται νὰ μεταφράζῃ καὶ ἑρμηνεύῃ εἰς τὰς σημειώσεις του. Καὶ ὑπάρχουσιν ἀδιάλλακτοι οἵτινες ἀμετακλήτως καταδικάζουσι τὸν ποιητήν, στηρίζοντες τὴν ἀπόφασίν των ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς θανασίμου τούτου ἐγκλήματος. Τοῦ ἐγκλήματος ὄντως ἐγένετο ἔνοχος ὁ Βαλαωρίτης, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀπεδόθη εἰς αὐτὸ σημασία πολὺ βαρυτέρα τῆς ἁρμοζούσης. Ὁμολογῶ ὅτι ἀνιαρὸν εἶνε νὰ συναντᾶτε, ἔστω καὶ εἰς ὡραίους στίχους (ἴσως τότε καθίσταται καταφανεστέρα ἡ ἀσχημία) δυσνοήτους λέξεις, τὰς ὁποίας ἀναγκάζεσθε νὰ ἀναζητῆτε εἰς ἰδιαίτερα λεξιλόγια. Διὰ τούτων παρατίθεται ὥς τι πρόσκομμα μεταξὺ συγγραφέως καὶ ἀναγνώστου, καὶ αἱ θερμαί, αἱ ὁμαλαὶ καὶ ἁρμονικαὶ σχέσεις ἀμφοτέρων ψυχραίνονται καὶ ὑποβάλλονται εἰς κινδυνώδη δοκιμασίαν. Ἂν ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ Βαλαωρίτου ἔλειπον λέξεις τινές, ἡ ποίησις αὐτοῦ βεβαίως δὲν θὰ ἐπτώχευεν. Ἀλλ' εὐτυχῶς αὗται ἀποτελοῦσι σχεδὸν ἀσήμαντον μειοψηφίαν, ἐπὶ τῶν δακτύλων μετρούμεναι. Ἂν δ' ὁ ποιητὴς ἐφάνη ἀφειδὴς εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ δημώδους λεξικοῦ, ἂν οὐδ' ὅλως προσέτρεξεν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην τῆς καθαρευούσης, ἂν ἀπέφυγε τὴν μνείαν καὶ αὐτῶν τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, καθ' ἃ αὐτὸς ἐξομολογεῖται, ἐκ φόβου μήπως ἀποτελέσωσι παραφωνίαν ἐν τῇ αὐστηρᾷ συμφωνίᾳ τῶν ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων ἁρματωλικῶν στίχων του, πάντα ταῦτα δὲν διαπράττει αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἐκ λόγων ὑψηλῆς καλαισθησίας. Οἱ λόγοι οὗτοι ἄδικον εἶνε νὰ παροραθῶσι. Πλὴν τούτου, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Βαλαωρίτης πιστεύει, ὡς οὐδείς, εἰς τὸ εὐρὺ καὶ μέγα μέλλον τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ὡς ἀφ' ἑτέρου πιστεύει εἰς τὸ θνησιγενὲς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καλουμένου «λογιωτατισμοῦ». Ἡ πίστις τοῦ ποιητοῦ συγκεντροῦται εἰς τοῦτο : ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ἡ καθαρεύουσα, θὰ τὸ κατορθώσῃ ἡ δημοτική, προικίζουσα τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα δι' ἐθνικῆς ποιήσεως. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀφοσιωθῇ ὁ ποιητὴς διὰ παντὸς μέσου εἰς τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης ταύτης; Ταύτην μορφοῦσιν οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί. Ὅ,τι σήμερον παρίσταται ἄηθες ἀπαντώμενον κατὰ πρῶτον ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ, τίς οἶδεν ἂν μετὰ καιρὸν καταστῇ σύνηθες καὶ οἰκεῖον, ἐπιβληθὲν καὶ ἐκλαϊκευθὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὗτινος οἱ στίχοι θὰ περιέρχωνται εἰς ὅλα τὰ στόματα καὶ ἡ μνήμη θὰ παραμένῃ ἀθάνατος . . .

*

Νομίζω ὅτι, ἂν καὶ ἀτελῶς, ἀπήχησα τὴν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Βαλαωρίτου γνώμην τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ὡς ἐνυπάρχει εὐκρινεστέρα παρὰ τοῖς ὀλίγοις καὶ μᾶλλον συγκεχυμένη παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἐν συνόλῳ εἰπεῖν, ἡ ποίησις αὕτη εἰ καὶ στενῶς συνδεομένη μετὰ τῆς ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ φιλολογικῆς δράσεως καὶ ἐν μέρει ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα, ἀποχωρίζεται τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς καὶ ἐλάχιστα τὰ κοινὰ ἔχει μετ' αὐτῆς. Ὁ Βαλαωρίτης συγγενεύει μετὰ τῶν Ἑπτανησίων ποιητῶν καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ Λευκάς, ἡ γενέτειρα αὐτοῦ, μετὰ τῶν λοιπῶν Ἰονίων· ἡ Λευκάς, ἥτις φαίνεται μᾶλλον ὡς απο-

Digitized by Google

τελοῦσα τμῆμα τῆς παρ' αὐτὴν Ἀκαρνανικῆς γῆς ἢ ὡς συγκαταλεγομένη μετὰ τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου. Οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, τοῦ Μαρκορᾶ, τὰ ἀποσπάσματα τῶν «Ἐλευθέρων πολιορκημένων», τὸ πλεῖστον τοῦ «Ὅρκου», αἱ ἡρωΐδες τῶν «Ἐπιθυμιῶν», τοῦ Τραγουδιστῆ», καὶ τοῦ «Πλάσματος τῆς Φαντασίας» μᾶς ἀνυψοῦσιν εἰς Χριστιανικοὺς παραδείσους ἢ μᾶς ἐμπνέουσι πλατωνικὰς νοσταλγίας ὑπεργηΐνων κόσμων, μᾶς παραδίδουσιν εἰς τὰ φιλήματα τῶν ῥεμβασμῶν καὶ εἰς τὰς θωπείας τῶν ὀνείρων, πλήττουσι τὰς αἰσθήσεις ὡς ἦχοι θρηνητικοὶ βαρβίτου, ὡς μελῳδίαι πλαγιαύλου. Τοὐναντίον οἱ στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου καταφθάνουσι μέχρις ἡμῶν ὡς βαρύηχος στρατιωτικὴ ὀρχήστρα, ἐν ᾗ ἀφθονοῦσιν αἱ σάλπιγγες. Δὲν ἐξεγείρουσιν ἐντὸς ἡμῶν τὸν ἔρωτα τῆς ὀνειροπολήσεως, ἀλλὰ τὸν πόθον τῆς δράσεως. Ἐντὸς αὐτῶν κινοῦνται αἱ ψυχαὶ μυρίων ἡρώων. Ἄν ποτε ἐπιλήσμονες ἑαυτῶν διατίθενται ἐπὶ τὸ ῥεμβωδέστερον καὶ ἐπιτηδεύονται ῥομαντικὴν ὑπερευχισθησίαν, ὑποκρίνονται ἀδεξίως καὶ καθιστῶσι προφανέστερον τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς φυσικῆς τραχύτητος τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐπιπλάστου ἀβρότητος τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Ἡ ποίησις αὕτη βλέπει ἐνίοτε ὁράματα, ὡς οἱ προφῆται, ἀλλ' οὐδέποτε ὄνειρα, ὡς οἱ ἐρασταί. Δὲν διαπρέπει ἐπὶ καθαρότητι γραμμῶν, ἀλλ' ἐπὶ ζωηρότητι χρωμάτων. Καὶ ὅταν παρίσταται πλαστικωτέρα, καὶ τότε ἐπὶ τῶν ἀγαλματωδῶν σχημάτων αὐτῆς διαχύνει ἀφειδῶς τὰ χρώματα. Καὶ τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι ὡς ἐμψυχοῖ τὰ πάντα, οὕτω καὶ τὰ πάντα χρωματίζει πορφυρᾶ, ἐνῷ ἡ ἑπτανησιακὴ ποίησις πλέει καὶ πτερυγίζει ἐντὸς τοῦ κυανοῦ. Ἐλαττουμένη εἰς συμμετρίαν καὶ εἰς ἁρμονίαν, ἐξέχει εἰς ἔκφρασιν καὶ εἰς κίνησιν. Δὲν ἐξολισθαίνει εἰς ῥητορικὴν φρασεολογίαν, καὶ εἰς πατριωτικὰς μεγαλαυχίας, καὶ δὲν παραβιάζει τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς τέχνης. Οὐχὶ σπανίως θυσιάζει τὸ ἐξαιρετικὸν εἰς τὸ κανονικόν, τὸ φυσικὸν εἰς τὸ τερατῶδες, καὶ τὴν λογικὴν εἰς τὴν ἐντύπωσιν. Ἀλλ' οἱ σπεύδοντες αὖθις νὰ καταδικάσωσιν ἀμετακλήτως καὶ διὰ τὰς ἐν λόγῳ ὑπερβασίας τὸν ποιητήν, κινδυνεύουσι νὰ συγκαταδικάσωσι, πλὴν τῶν στίχων τοῦ Βαλαωρίτου, καὶ κλασικὰ ἀριστουργήματα, σεβόμενα ὑπὸ τῶν αἰώνων. Ἐν περισπουδάστῳ συγγράμματι ἀναγινώσκω τὰ ἑξῆς: «Ἤκουσα ἰατροὺς σπουδαίως ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἐπίλυσιν δυσκόλου προβλήματος· καὶ προσπαθοῦντας νὰ διευκρινήσωσιν ἂν ὄντως ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου *ἔπασχεν* ἐξάρθρωσιν τοῦ ἰσχίου. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Παναγίας τοῦ Σίξτου εἶναι ὑπερμέτρως μεγάλοι καὶ παρὰ πολὺ ἀπέχουσιν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Ἐν τῇ εὐρέως πεπλατυμένῃ κόρῃ τοῦ παιδίου ὅπερ κρατεῖ ἡ θεομήτωρ ἐπὶ τῶν βραχιόνων της, ἰατρός τις διεγίνωσκε παθολογικὸν σύμπτωμα. Ἐν τῇ «Μεταμορφώσει», τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ πίνακος παρουσιάζουσι διάφορον προοπτικήν»[1]). Ἐν τῷ Ξενοφῶντι καὶ Πλάτωνι οἱ ἀρχαῖοι τεχνογράφοι ἀνευρίσκουσι πολλὰ τὰ μικροχαρῆ καὶ τὰ ἄκαιρα, καὶ ὁ Λογγῖνος, ἐξαίρων τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ὁμήρου, καταγγέλλει συγχρόνως τοὺς ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ἀπαντῶντας λήρους καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀπίθανα. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἀδιστάκτως ἐξαγγέλλει τὴν ὑπεροχὴν τῶν μεγάλων ἔργων, ἅτινα ἁμαρτάνουσιν ἔν τισιν, τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἐν παντὶ ἐξηκριβωμένα συνθέματα, ἀλλ' ὑπολειπόμενα τοῦ ὕψους τῶν πρώτων, πρὸς τὰ κεκτημένα τὰς *πλείους* ἀλλ' ὄχι τὰς *μείζους* ἀρετάς. «Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὡς αἱ ὑπερμεγέθεις φύσεις ἥκιστα καθαραί· τὸ γὰρ ἐν παντὶ ἀκριβὲς κίνδυνος μικρότητος, ἐν δὲ τοῖς μεγέθεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄγαν πλούτοις, εἶναί τι χρὴ καὶ παρολιγωρούμενον». Ἔχων ὑπ' ὄψιν τοιαῦτα, ἀφ' ἑνὸς ἀβλεψίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τοιαύτας ἐτυμηγορίας, δὲν διστάζω ὄχι μόνον ἀθωωτικὴν ψῆφον νὰ παράσχω εἰς τὸν Βαλαωρίτην διὰ τὰ τυχὸν ποιητικὰ αὐτοῦ ἐξολισθήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ κηρύξω ταῦτα ὡς ἀναποφεύκτως πηγάζοντα ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ποιήσεως αὐτοῦ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Β'.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἐν Λευκάδι τῇ 5 Ἰανουαρίου 1878

Φίλτατε Ῥοΐδη.

. . . Ἄλλοτε ὁ Βερναρδάκης ἐπικρίνων . . τὸν εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον διθύραμβόν μου, ἔγραψε σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐπῆρα εἰς τὸ λαιμό μου πολλοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων ποιητῶν μας, διότι, γενόμενοι ὀπαδοί μου περιεφρόνησαν τὴν ἀρχαίαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν λατρείαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἐλπίσαντες ὅτι ἤθελον ἀποκτήσῃ εὔκολον δόξαν περιβεβλημένοι τὰ δυσώδη ῥάκη τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Ἄρα ἤμην ἐγὼ ὑπεύθυνος διὰ τοῦτο καὶ ἔνοχος κατὰ τῆς νεωτέρας ποιήσεως ἐσχάτης προδοσίας.

Ἴσως ὁ Βερναρδάκης δὲν εἶχεν ἄδικον τοιαῦτα λέγων, διότι οἱ *λογιώτατοι* νομίζουν ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις εἶναι γεννήματα καὶ θρέμματα τῶν τριόδων, ὄζουσαι τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὴν κραιπάλην, ἀξιόλογοι ἴσως πρὸς διατύπωσιν αἰσχρῶν ἢ αἱματη-

(1) G. Séailles. Essai sur le génie dans l'art.

Digitized by Google

ρῶν ὕβρεων καὶ βλασφημιῶν, οὐδέποτε δὲ ἱκαναὶ ἢ ἄξιαι νὰ ἐκφράσωσιν αἰσθήματα ὑψηλὰ καὶ εὐγενεῖς ἐννοίας. Ὡς τοιαύτας λοιπὸν τὰς περιεφρόνησαν, τὰς ἀπεκήρυξαν καὶ μὴ καταδεχθέντες νὰ τὰς σπουδάσωσι προσεπάθησαν νὰ τὰς θάψωσι ζωντανάς. Ἐπίστευε λοιπὸν καὶ ὁ Βερναρδάκης καὶ οἱ τῷ Βερναρδάκῃ ὅμοιοι, ὅτι τίποτε δὲν ἦτο εὐκολώτερον παρὰ νὰ γράψῃ τις τὴν δημοτικήν, τίποτε εὐχερέστερον παρὰ νὰ γίνῃ τις δημοτικὸς ποιητὴς ἀφοῦ ἤθελε στέρξῃ νὰ καταβορβορωθῇ ἀναστρεφόμενος μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ καταπίνων τὰ ξεράσματά του. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κατὰ τὸν Βερναρδάκην καὶ τὸν Βλάχον ὁ *λαὸς* ἤμην ἐγώ, ἐγὼ ἐπομένως ὁ ἔνοχος, ὁ παραίτιος τῆς ἐν Ἑλλάδι ποιητικῆς καταπτώσεως.

Ὠργίσθησαν κατ' ἐμοῦ διότι τὴν δημώδη γλῶσσαν ἐθεώρησα γνήσιον προϊὸν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἐθνικῆς ἀναπλάσεως, παραφυάδα ὑπερήφανον βλαστήσασαν μὲν ἐκ τοῦ ἀψύχου κορμοῦ τοῦ ἀποθανόντος παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔχουσαν κάλλος πρωτότυπον, ζωὴν ἰδίαν, ψυχὴν ἀκατάβλητον, μέλλον λαμπρὸν καὶ μέγα. Τί τοὺς ἔβλαπτεν ἡ παραφυὰς αὕτη ἡ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ποτισθεῖσα διὰ ποταμοῦ αἱμάτων καὶ δακρύων, τί τοὺς ἔβλαπτε καὶ συνώμωσαν νὰ τὴν πνίξωσιν ἢ νὰ τὴν μαράνωσι βρέχοντες αὐτὴν ἀδιακόπως ὄξος καὶ χολήν;

Τοῦ κάκου κοπιῶσι καὶ βασανίζονται! Ὅσον τὴν κατακόπτουν καὶ τὴν ποδοπατοῦν τόσον ἐκείνη θὰ θρασομανᾷ καὶ θὰ ἀνδρειεύεται.

Βεβαίως ἡ στιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη καὶ ἐπικίνδυνος καθὼς εἶναι ἐν γένει ὅλαι αἱ ριζικαὶ μεταβολαὶ εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸν ἠθικὸν εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Καθεὶς νομίζει σήμερον ὅτι ἀφοῦ ἀπεταμίευσεν ἐν τῇ διανοίᾳ του μικρὸν κεφάλαιον δημοτικῶν φράσεων, δύναται ἀκινδύνως δι' αὐτῶν νὰ τρέξῃ τὸ δημοτικὸν ποιητικὸν στάδιον καὶ νὰ γεννήσῃ ἔργα ἄξια σεβασμοῦ ἢ συμπαθείας. Διὸ καὶ βλέπομεν καθ' ἡμέραν προβαίνοντα εἰς τὸ φῶς ἄπειρα ἀκατονόμαστα στιχουργήματα μὴ δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσι παρὰ ὡς ἀποθῆκαι λέξεων χυδαίων, ξενικῶν, ἀσυναρτήτων καὶ ὡς φυράματα ἐξ ὕλης βαναύσου, ἀκατασκευάστου, ποταπῆς.

Εἶχες λοιπόν, φίλτατε Ῥοΐδη, πολὺ δίκαιον καταγγέλλων ἐν τῇ προτελευταίᾳ ἐπιστολῇ σου τὴν κατάχρησιν ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον ὅστις θὰ προέκυπτεν ἂν ἔμενεν ἀθεράπευτος. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ! Ὅσον ἡ πίεσις τοῦ λογιωτατισμοῦ ὑπῆρξε μεγάλη, τόσον ἔπρεπε νὰ εἶναι ζωηρὰ καὶ ἡ ἐξέγερσις. Μὴ φοβοῦ! Ὁ καιρὸς θὰ καθαρίσῃ τὴν αἶραν ἀπὸ τὸ σιτάρι. Μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ τούτου, ἀρκεῖ μόνον οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ νὰ μὴ δειλιάσωσιν ἀπέναντι τῶν τελευταίων ἀπηλπισμένων ἐφόδων τοῦ λογιωτατισμοῦ, ὄντες δὲ βέβαιοι περὶ τοῦ τελικοῦ θριάμβου, ν' ἀσχοληθῶσι σπουδαίως συλλέγοντες, καθαίροντες, συντάττοντες τοὺς ἀπεράντους θησαυροὺς τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς γλώσσης ἐκείνης δι' ἧς ὁ νέος Ἕλλην κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα τῆς δουλείας του, ἐμοιρολόγησε, δι' ἧς ἐτραγούδησε, δι' ἧς ἐνεψυχώθη ἐν τῷ μακρῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν πατροπαραδότων ἐχθρῶν του.

Ἡ μεταβολὴ ὑπῆρξε ταχεῖα, ἀπροσδόκητος. Κρυφὸ σαράκι ἔτρωγε τὸ κουφάρι τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ ἐνῷ ἐφαίνετο ῥωμαλέος, ῥοδοκόκκινος, στιβαρός, αἴφνης σωριάζεται καὶ καταπίπτει. Ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ τελευτῇ του ἠγέρθησαν ἀπροπαράσκευαστοι οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνδεδυμένοι τὰ πρῶτα φορέματα τὰ ὁποῖα ἔτυχε προχείρως νὰ εὕρουν. Τοῦτο δὲν μὲ φοβίζει. Ἐγὼ αὐτὸς ὅστις ἐφ' ὅλην τριακονταετίαν ἀποκλειστικῶς ἀφιερώθην εἰς τὴν μελέτην τῆς δημοτικῆς ἐγὼ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐννοῶ τὴν γυμνότητά μου.

. . . .

Ταῦτα πάντα, φίλτατε Ῥοΐδη, ὁ καιρὸς θὰ τὰ κοσκινίσῃ. Σεῖς δὲ οἱ Κριτικοὶ μὴ μετέρχεσθε τὸ ἔργον σας μετὰ δυσμενείας. Μὴ φαίνεσθε ἄγριοι, ἀδυσώπητοι, ἀμείλικτοι κατὰ τῶν νέων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Συμβουλεύετέ τους μετὰ γλυκύτητος, ἔχετε τὴν ὑπομονὴν νὰ τοὺς φωτίζητε. Μὴ πρὸς Θεοῦ τοὺς χλευάζητε. Ἡ εἰρωνεία, ὁ χλευασμὸς εἶναι μάχαιραι φαρμακεραὶ ἱκαναὶ ν' ἀπονεκρώσωσι Κύριος οἶδε ποίαν κρυφὴν ποιητικὴν μεγαλοφυΐαν ἐπὶ καιρίᾳ καὶ ἀνεπανορθώτῳ βλάβῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἔθνος ἄνευ ἐθνικῆς ποιήσεως δὲν ἀναγεννᾶται. Θὰ ἦτο δὲ θαῦμα ὅλως ἔκτακτον ἂν προώρισται νὰ ἤμεθα ἡμεῖς ἡ πρώτη ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. Ἀνάγκη λοιπὸν ἄφευκτος νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ προαχθῇ παρ' ἡμῖν ἡ δημοτικὴ ποίησις ἥτις μόνη δύναται νὰ ἦναι καὶ ἐθνική. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον πρέπει νὰ ταφῇ διὰ παντὸς ὁ λογιωτατισμός, καὶ πρέπει διὰ πάσης θυσίας νὰ καλλιεργηθῇ ὁ σπόρος τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ὅπου δήποτε καὶ ἂν φανερωθῇ εἴτε ἐν μέσῳ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων εἴτε ἐν μέσῳ βορβορώδους ἐδάφους.

Καὶ σύ, φίλτατε Ἐμμανουήλ, σὺ ὅστις ἐπροικίσθης ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ κραταιοτάτης διανοίας, μὴ περιφρονήσῃς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διδασκαλίας. Γνωρίζεις ὅτι ἄγρια φυτὰ καὶ θηρία ἀνήμερα διὰ τῶν θωπειῶν καὶ τῶν περιποιήσεων μεταβάλλουσι φύσιν καὶ καθίστανται ὡραιότατα καὶ ὠφέλιμα. Πῶς λοιπὸν δὲν θὰ τελειοποιηθῇ, πῶς δὲν θὰ προκόψῃ, πῶς δὲν θὰ

Digitized by Google

βασιλεύσῃ καὶ ἡ δημοτική μας ποίησις ἀφοῦ μετὰ στοργῆς τὴν ἐναγκαλισθῶσι καὶ τὴν ἀγαπήσωσιν *ὅλοι*;

Φθάνει . . . φθάνει . . . πρὸς Θεοῦ. Σ' ἐσκότισα καὶ θὰ βαρεθῇς τὴν φλυαρίαν μου.

. . . .

Καλὸν νέον ἔτος καὶ συγχώρησον τὰ μουντζουρώματά μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ'.

Ἱστορία τῆς μικρᾶς Σέβης. Οἱ ψευδεῖς μαργαρῖται.

Μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη οἰκειότητος καὶ κοινῶν παιγνιδίων, ἔτη, καθ' ἃ ἡ Σιδωνία ἀπέκτησε τὴν ἕξιν τῆς πολυτελείας καὶ τὴν εὔχαριν συμπεριφορὰν τῶν πλουσίων παίδων, ἡ φιλία αἴφνης διεκόπη.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη ὁ ἐξάδελφος Γεώργιος, οὗτινος ὁ κ. Φρομὼν ἦτο κηδεμών, εἰσῆλθεν εἴς τι Λύκειον. Ἡ Κλαίρη ἀφ' ἑτέρου εἰσήχθη εἰς ἐκπαιδευτήριον καλογραιῶν, παραλαβοῦσα ἀποσκευὴν ἡγεμονικήν· ἀκριβῶς δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν λόγος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Σέβη νὰ εἰσαχθῇ ἡ Σιδωνία ὡς μαθητευομένη εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα. Ὑπεσχέθησαν πρὸς ἀλλήλας ἀμοιβαίαν ἀγάπην διαρκῆ, ὑπεσχέθησαν ἐπίσης νὰ συναντῶνται δὶς τοῦ μηνός, κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς ἐξόδου.

Τῷ ὄντι ἡ μικρὰ Σέβη μετέβη ἀκόμη μερικὰς φορὰς νὰ παίξῃ μετὰ τῶν φίλων τη... ἀλλὰ καθ' ὅσον ηὔξανεν, ἐνόει κάλλιον τὴν χωρίζουσαν αὐτὴν ἀπ' ἐκείνων ἀπόστασιν καὶ τὰ ἐνδύματά της ἤρχισαν νὰ φαίνωνται αὐτῇ λίαν πτωχὰ διὰ τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Φρομών.

Ὅταν ἦσαν οἱ τρεῖς μόνοι, οὐδὲν ἐτάρασσε τὴν παιδικὴν φιλίαν τὴν καθιστῶσαν αὐτοὺς ἴσους· ἀλλ' ἤρχοντο ἐπισκέψεις, μαθήτριαι, μεταξὺ τῶν ἄλλων δὲ ἓν μεγάλον κοράσιον, πλουσίως ἐνδεδυμένον πάντοτε, ὅπερ ἡ θαλαμηπόλος τῆς μητρός του συνώδευε κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν διὰ νὰ παίξῃ μὲ τοὺς μικροὺς Φρομών.

Καὶ μόνον ὁσάκις τὴν ἔβλεπε ν' ἀνέρχηται τὴν κλίμακα βρενθυομένη καὶ ἀγέρωχος, ἡ Σιδωνία ᾐσθάνετο τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀπέλθῃ παραχρῆμα. Ἄλλως τε τὴν ἐστενοχώρει καὶ δι' ἐρωτήσεων ἀδεξίων... Ποῦ κατῴκει;... Τί ἔργον εἶχον οἱ γονεῖς της;... Εἶχε καὶ αὐτὴ ἅμαξαν; Ἀκούουσα αὐτὰς συνομιλούσας περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς μονῆς, περὶ τῶν φίλων των, ἡ Σιδωνία συνῃσθάνετο ὅτι αὗται ἔζων εἰς κόσμον ἰδιαίτερον, πολὺ ἀπέχοντα τοῦ ἰδικοῦ της· λύπη δὲ θανάσιμος κατελάμβανεν αὐτὴν ἰδίως ὅτε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἡ μήτηρ της ὡμίλει αὐτῇ περὶ τῆς προσεχοῦς εἰσόδου της ὡς μαθητευομένης παρά τινι δεσποινίδι Λὲ Μίρ, φίλῃ τῶν Δελομπέλ, ἥτις εἶχεν ἐν τῇ ὁδῷ Ῥοαδορὲ μέγα κατάστημα ψευδῶν μαργαριτῶν.

Ὁ Ῥίσλερ σφόδρα συνηγόρει ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης τῆς μαθητείας τῆς μικρᾶς.

— Ἂς μάθῃ μίαν τέχνην, ἔλεγεν ὁ γενναιόφρων ἐκεῖνος ἀνήρ... Ἐγὼ βραδύτερον ἀναλαμβάνω νὰ τῆς ἀγοράσω ἕνα μαγαζί...

Καὶ ἀκριβῶς ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ ἔλεγεν ὅτι ἐσκόπει ν' ἀποσυρθῇ μετά τινα ἔτη. Ἡ εὐκαιρία ἦτο καλή.

Μίαν πρωίαν, μελαγχολικὴν πρωίαν Νοεμβρίου, ὁ πατήρ της τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν ὁδὸν Ῥοαδορέ, εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα τῆς παλαιᾶς οἰκίας, παλαιοτέρας καὶ ἀμαυροτέρας τῆς ἰδικῆς των.

Κάτω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ διαδρόμου ἀνήρτηντο πλεῖσται ὅσαι ἐπιγραφαὶ χρυσοῖς γράμμασιν· οἷον *Κατασκευὴ κουτίων τουαλέττας*, *ἀλύσεις ψευδεπίχρυσοι*, *ἀθύρματα παίδων*, *ὄργανα ἀκριβοῦς καταμετρήσεως ἐξ ὑέλου*, *ἀνθοδέσμαι διὰ νύμφας*, *εἰδικότης εἰς ἀγροτικὰ ἄνθη*, ὑψηλὰ δὲ μικρὰ ὑελίνη προθήκη κονισαλέα, ἐν ᾗ περιδέραια ἐκ κιτρινισάντων μαργαριτῶν, καὶ σταφυλαὶ καὶ κεράσια ἐξ ὑέλου περιέβαλλον τὸ ἐπιδεικτικὸν ὄνομα τῆς Ἀγγελίνης Λὲ Μίρ.

Ἦτο φρικτὴ ἡ οἰκία ἐκείνη!

Δὲν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ οὐδὲ κἂν τὸ εὐρύχωρον μεσανάβαθρον τῆς οἰκίας ἔνθα κατῴκει ἡ οἰκογένεια Σέβη, τὸ ἀμαυρὸν ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἀλλὰ φαιδρυνόμενον διὰ τοῦ παραθύρου του καὶ διὰ τῆς ἀπόψεως ἣν παρεῖχεν αὐτῷ τὸ ἐργοστάσιον. Κλίμαξ στενὴ ἦγε πρὸς τὴν στενὴν θύραν της, εἵπετο δὲ σειρὰ πλακοστρώτων δωματίων, πάντων παγερῶν καὶ στενοχώρων· εἰς τὸ τελευταῖον αὐτῶν εὑρίσκετο γραία κυρία, φέρουσα βοστρύχους οὔλους περὶ τοὺς κροτάφους καὶ μαῦρα κολοβὰ χειρόκτια, ἥτις ἀνεγίνωσκε πιναρὸν τεῦχος τῆς *Μυθιστορικῆς βιβλιοθήκης* καὶ ἐφαίνετο σφόδρα δυσηρεστημένη διότι τὴν ἀπησχόλουν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως.

Ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ (γράφουσα οὕτω διῃρημένον τὸ ὄνομά της) ὑπεδέχθη τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρην χωρὶς νὰ ἐγερθῇ, ὡμίλησεν ἐπὶ μακρὸν περὶ τῆς ἀπολεσθείσης εὐπόρου καταστάσεώς της, περὶ τοῦ πατρός της, γηραιοῦ εὐπατρίδου ἐκ Ῥουέργης—εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις πόσους γηραιοὺς εὐπατρίδας παρήγαγε μέχρι τοῦδε ἡ Ῥουέργη! — περὶ ἑνὸς δολίου ἐπιστάτου, ὅστις εἶχεν ἀπέλθῃ ὑπεξαιρέσας πα-

Digitized by Google

σαν αὐτῆς τὴν περιουσίαν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὗρεν αὐτὴν συμπαθητικωτάτην ὁ κ. Σέβης, δι' ὃν ὅλοι οἱ ξεπεσμένοι εἶχον θέλγητρον ἀκατανίκητον, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἀπῆλθε καταγοητευμένος, ὑποσχόμενος εἰς τὴν θυγατέρα του νὰ ἔλθη νὰ τὴν παραλάβῃ τὴν ἑσπέραν κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν καθὰ προηγουμένως εἶχε συμφωνηθῆ.

Παραχρῆμα ἡ μαθητευομένη εἰσήχθη εἰς τὸ κενὸν ἀκόμη ἐργαστήριον. Ἡ Δεσποινὶς Λὲ Μὶρ τὴν ἐτοποθέτησε ἔμπροσθεν μεγάλου σύρτου, πεπληρωμένου ὑπὸ μαργαριτῶν, καρφίδων, κεντητήρων, ἀναμὶξ μετὰ τευχῶν μυθιστορημάτων, ἐκ τῶν πωλουμένων πρὸς εἴκοσι λεπτά.

Εἰς τὴν Σιδωνίαν ἀνετέθη νὰ διαλέγῃ τοὺς μαργαρίτας καὶ νὰ ὁρμαθιάζῃ αὐτοὺς κατὰ περιδέραια ἴσου μήκους, ἅτινα ὁμοῦ δεδεμένα ἐπωλοῦντο εἰς τοὺς μικρεμπόρους. Μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ ἔλθωσι καὶ αἱ ἐργάτιδες, αἵτινες καὶ θὰ ἐδίδασκον αὐτὴν ἐπακριβῶς τὴν ἐργασίαν της, ἐπειδὴ ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ δὲν ἀνεμιγνύετο ποσῶς εἰς αὐτὰ καὶ ἐπετήρει τὸ ἐμπόριόν της μακρόθεν, ἀπὸ τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου δωματίου, ἔνθα διήρχετο τὴν ἡμέραν ἀναγινώσκουσα ἐπιφυλλίδας.

Κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν ἔφθασαν καὶ αἱ ἐργάτιδες, πέντε νεάνιδες ὠχραί, μεμαραμέναι, ἀθλίως ἐνδεδυμέναι, ἀλλὰ κομψῶς ἐκτενισμέναι, κατὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν συνήθειαν τῶν ἀπόρων ἐργατίδων, αἵτινες περιφέρονται μὲ κεφαλὴν ἀσκεπῆ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων.

Δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐχασμῶντο, ἔτριβον τοὺς ὀφθαλμούς, λέγουσαι ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ σταθοῦν εἰς τὰ πόδια των ἀπὸ τὸν ὕπνον. Κύριος οἶδε ποῦ εἶχον περάσει τὴν νύκτα των αὐταί!...

Τέλος ἐπελήφθησαν τῆς ἐργασίας των καθήσασαι παρὰ μακρὰν τράπεζαν, ἐν ᾗ εἶχεν ἑκάστη τὸν ἰδιαίτερον σύρτην καὶ τὰ ἐργαλεῖά της. Εἶχον λάβει παραγγελίαν νὰ προετοιμάσωσι πένθιμά τινα κοσμήματα καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσωσι τὸ ἔργον. Ἡ Σιδωνία, πρὸς ἣν ἡ πρωτεργάτις ἔδωκε τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας μετὰ τόνου ἀπεριορίστου ὑπεροχῆς, ἤρχισε μελαγχολικῶς νὰ συναρμολογῇ μαργαρίτας μαύρους, κόκκους φραγκοσταφυλῆς, κόμβους ἐκ μελανοῦ πενθίμου ὑφάσματος.

Αἱ νεάνιδες χωρὶς ποσῶς νὰ μεριμνήσωσι πλέον περὶ τῆς μικρᾶς συνωμίλουν ἐργαζόμεναι. Ὁ λόγος ἦτο περὶ λαμπρᾶς τελετῆς γάμου, ἥτις ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γερβασίου.

— Δὲν πηγαίνομεν κ' ἐμεῖς; . . . εἶπε μία ἐξ αὐτῶν, εὔσαρκος καὶ πυρρὰ νεᾶνις καλουμένη Μαλβίνα. Τὸ μεσημέρι θὰ γείνῃ . . . ἔχομεν καιρὸν νὰ πᾶμε καὶ νὰ γυρίσωμε γρήγορα.

Τῷ ὄντι κατὰ τὸ γεῦμα, πᾶσαι κατῆλθον ἐν τάχει τὴν κλίμακα.

Ἡ Σιδωνία εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸ πρόγευμά της ὡς μαθήτρια ἐντὸς καλαθίσκου· τεθλιμμένη ἐκάθησεν εἰς μίαν ἄκραν τῆς τραπέζης καὶ ἔφαγε μόνη διὰ πρώτην φοράν. Φεῦ!.. πόσον ἡ ζωὴ ἐφαίνετο αὐτῇ ἀθλία καὶ θλιβερὰ καὶ ποίαν φοβερὰν ἀποζημίωσιν ἔμελλε νὰ λάβῃ βραδύτερον δι' αὐτὰς τὰς θλίψεις!..

Τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐπανῆλθον αἱ ἐργάτιδες θορυβώδεις καὶ λίαν ἐξημμέναι.

— Εἶδες ἐκεῖνο τὸ ἄσπρον μεταξωτὸν φόρεμα; . . . Καὶ τὸν πέπλον τὸν κεντημένον; Τὸν ἔχει τὸν παρᾶ αὐτή!

Τότε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐπανέλαβον τὰς παρατηρήσεις, ἃς εἶχον κάμει ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐρειδόμεναι ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου, καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς, τὸ ζήτημα δὲ αὐτὸ περὶ τοῦ πλουσίου γάμου καὶ τῶν ὡραίων ἐνδυμασιῶν τῶν προσκεκλημένων διήρκεσε καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ χαλαρώσῃ ποσῶς τὴν ἐργασίαν.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ μικροῦ παρισινοῦ ἐμπορίου, τὸ σχετιζόμενον μὲ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τοῦ γυναικείου στολισμοῦ καθιστᾷ τὰς ἐν αὐτῷ ἐργαζομένας ἐνημέρους εἰς τὰ τοῦ συρμοῦ καὶ ἐμπνέει αὐταῖς ἀδιαλείπτους ἐπιθυμίας πολυτελείας καὶ κομψότητος. Διὰ τὰς ἐργαζομένας εἰς τὸ ἐν τῷ τετάρτῳ πατώματι κείμενον κατάστημα τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ πτωχὰς νεάνιδας οἱ μαῦροι τοῖχοι καὶ ἡ στενὴ ὁδὸς ἐξηφανίζοντο. Διαρκῶς περὶ ἄλλων ἐσκέπτοντο, διήρχοντο δὲ τὴν ζωήν των ἐρωτῶσαι ἀλλήλας:

— Δὲν μοῦ λέγεις, Μαλβίνα, ἂν ἦσο πλουσία τί θὰ ἔκαμνες; . . Ἐγὼ θὰ ἐκατοικοῦσα εἰς τὰ Ἠλύσια Πεδία.

Καὶ τὰ ὑψηλὰ δένδρα τῆς κυκλοτεροῦς πλατείας, καὶ αἱ ἐκεῖ περιερχόμεναι κομψαὶ ἅμαξαι μὲ ἠλαττωμένην φορὰν ἀπετέλουν στιγμιαίαν δι' αὐτὰς ὀπτασίαν τερπνήν, ἡδονικήν.

Εἰς μίαν ἄκραν καθημένη ἡ μικρὰ Σέβη ἠκροᾶτο σιγῶσα, συναρμολογοῦσα τοὺς ὁρμαθοὺς τῶν μαύρων κόκκων μετὰ τῆς προώρου ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς φιλοκαλίας, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς σχέσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ποθητῆς. Διὰ τοῦτο τὴν ἑσπέραν, ὅτε ὁ κ. Σέβης ἦλθε νὰ παραλάβῃ τὴν θυγατέρα του, συνεχάρησαν αὐτόν.

Ἔκτοτε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτῆς ὑπῆρξαν τοιαῦται. Τὴν ἑπομένην ἀντὶ μαύρων μαργαριτῶν συνηρμολόγει μαργαρίτας λευκούς, κόκκους ἐρυθροὺς ἐκ ψευδοῦς κοραλλίου, διότι εἰς τὸ κατάστημα τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ ἡ ἐργασία περιεστρέφετο πάντοτε περὶ ψευδῆ καὶ ἐπιπλάστως στιλπνὰ ἀντικείμενα, αὐτόθι δὲ εἵμαρτο νὰ διδαχθῇ τὸν βίον ἡ μικρὰ Σέβη!

Ἐπί τινα καιρὸν ἡ νέα μαθητευομένη — ἡ νεαρωτέρα καὶ κάλλιον τῶν λοιπὸν ἀνατεθραμ-

Digitized by Google

μένη — εὑρέθη μεμονωμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων. Βραδύτερον εἰσήχθη εἰς τὸν κύκλον τῆς φιλίας των καὶ τῶν ἐκμυστηρεύσεών των, ἀλλὰ χωρίς ποτε νὰ συμμερισθῇ τὰς διασκεδάσεις των. Ἦτο πολὺ ὑπερήφανος καὶ δὲν κατεδέχετο αὐτὴ νὰ πηγαίνῃ τὴν μεσημβρίαν νὰ βλέπῃ τὰς τελετὰς τῶν γάμων. Ὁσάκις δὲ αἱ ἄλλαι συνωμίλουν περὶ χοροῦ νυκτερινοῦ εἰς τὸ *Βωξὰλ* ἢ εἰς τὰς *Ἐντρυφήσεις τοῦ Ἕλους* ἢ περὶ δείπνου ἐκτάκτου εἰς τὸ ἑστιατόριον Μπομβαλὲ ἢ εἰς τὸ τῶν *Τεσσάρων Λοχιῶν τῆς Ῥοσχέλλης* ἤκουεν αὐτὰς πάντοτε μετ' ἄκρας ὑπεροψίας. Εἰς ἄλλα πολὺ ἀνώτερα ἀπέβλεπεν ἡ μικρὰ Σέβη!

Ἄλλως τε ὁ πατήρ της ἤρχετο νὰ τὴν παραλάβῃ κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν. Ἐνίοτε ὅμως περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ διανυκτερεύῃ ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν ἐπειγουσῶν παραγγελιῶν. Οἶκτον ἐνεποίει ἡ θέα τῶν ὠχρῶν ἐκείνων Παρισινῶν συναρμολογουσῶν ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φωταερίου μαργαρίτας ὠχροὺς ὡς αὐτάς, νοσηρᾶς καὶ ἀλαμποῦς λευκότητος. Καὶ αὐταὶ ἐπίσης εἶχον τὴν ἐπίπλαστον στιλπνότητα καὶ τὰς εὐθράστους ἰδιότητας τῶν ψευδῶν κοσμημάτων. Ἐλάλουν διαρκῶς περὶ χορῶν μετημφιεσμένων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων.

— Εἶδες τὴν Ἀδέλην Πὰζ εἰς τοὺς *Τρεῖς Σωματοφύλακας*, . . . Καὶ τὸν Μελέγκ; . . . Καὶ τὴν Μαρίαν Λωράν; . . . Ὤ, ἐκείνη ἡ Μαρία Λωράν!

Καὶ τὰ κολόβια τῶν ἠθοποιῶν καὶ αἱ χρυσοκέντητοι ἐσθῆτες τῶν βασιλισσῶν τοῦ μελοδράματος ἐνεφανίζοντο αὐταῖς ὡς ὀπτασία ἐν τῇ ὠχρᾷ ἀντανακλάσει τῶν περιδεραίων, ἅτινα εἵλισσον διὰ τῶν δακτύλων των.

Κατὰ τὸ θέρος ἡ ἐργασία ἐχαλαροῦτο· ἦν τότε ἡ ἄγονος ἐποχή. Κατὰ τὰς ὥρας τοῦ σφοδροῦ καύσωνος, ὅτε διὰ τῶν κεκλεισμένων παραθύρων ἠκούετο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἡ φωνὴ τῶν πωλούντων δαμάσκηνα ἢ κορόμηλα, αἱ ἐργάτιδες ἀπεκοιμῶντο βαθέως, ἐρειδουσαι τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Εἴτε ἡ Μαλβίνα μετέβαινεν εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον καὶ ἐζήτει παρὰ τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ ἓν τεῦχος τῆς *Μυθιστορικῆς Βιβλιοθήκης*, ὅπερ ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον.

Πλὴν ἡ μικρὰ Σέβη δὲν ἠγάπα τὰ μυθιστορήματα. Εἶχεν εἰς τὸν νοῦν της ἓν ἄλλο ἰδικόν της μυθιστόρημα, πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα.

Δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λησμονήσῃ τὸ ἐργοστάσιον. Ὅτε κατὰ πᾶσαν πρωίαν ἀπήρχετο εἰς τὸ ἔργον της ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ πατρός της, πάντοτε ἔρριπτε λαθραῖον βλέμμα πρὸς αὐτό. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἤρχιζεν ἡ λειτουργία τῆς μηχανῆς καὶ ἡ καπνοδόχη ἐξηκόντιζεν ὑψηλὰ τὸ πρῶτον ἐκ μέλανος καπνοῦ σύννεφον. Ἡ Σιδωνία διερχομένη ἤκουε τὰς φωνὰς τῶν ἐργατῶν, τοὺς ὑποκώφους κρότους τῶν τυπωτικῶν κυλίνδρων, τὸ σφοδρὸν καὶ ἔρρυθμον ἆσθμα τῶν μηχανῶν· ὅλος δὲ ἐκεῖνος ὁ θόρυβος τῆς ἐργασίας συγχεόμενος εἰς τὴν μνήμην της μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῶν ἑορτῶν καὶ τοῦ κυανοῦ ὀχήματος κατεδίωκον αὐτὴν ἐπιμόνως.

Πάντα ταῦτα ἐλάλουν ἰσχυρότερον εἰς τὴν ψυχήν της ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν λεωφορείων, ἀπὸ τὰς ἐν τῇ ὁδῷ κραυγάς, ἀπὸ τὸν κρότον τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων τῶν ῥυακίων τῶν ὁδῶν. Καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἐργαστηρίου ὅτε κατεγίνετο νὰ ὁρμαθιάζῃ τοὺς ψευδεῖς μαργαρίτας καὶ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων της τὴν ἑσπέραν, ὅτε μετὰ τὸ δεῖπνον μετέβαινεν εἰς τὸ παράθυρον τοῦ μεσχναβάθρου ν' ἀναπνεύσῃ τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἐντὸς τῆς σκοτίας τὸ ἐργοστάσιον ζοφερὸν καὶ ἔρημον, πάντοτε ὁ ζωηρὸς ἐκεῖνος ψίθυρος ἐβόμβει περὶ τὰ ὦτά της, οἱονεὶ συνοδεύων διαρκῶς τὸν λογισμόν της.

— Τὸ κορίτσι στενοχωρεῖται, κυρία Σέβη· πρέπει νὰ τὸ διασκεδάσωμεν. Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν θὰ σᾶς πάρω νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι εἰς τὴν ἐξοχήν, ἔλεγεν ὁ Ῥίσλερ.

Ἀλλ' αἱ ἐκδρομαὶ αὐταὶ ἃς ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ διωργάνου πρὸς τέρψιν τῆς Σιδωνίας συνέτεινον μᾶλλον ὅπως ἐπιτείνωσι τὴν μελαγχολίαν της.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὤφειλον πάντες νὰ ἐγερθῶσι κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν τῆς πρωίας διότι οἱ πτωχοὶ μετὰ κόπου ἐξαγοράζουσι τὰς διασκεδάσεις των, πάντοτε δὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ σιδερωθῇ ἓν φόρεμα κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἢ νὰ προσαρμοσθῇ μία παρυφὴ πρὸς ἀπόπειραν ἀνανεώσεως τῆς παμπαλαίου ἐσθῆτος χρώματος ἰώδους μὲ λευκὰς γραμμάς, ἣν ἐυσυνειδήτως ἡ κυρία Σέβη κατ' ἔτος ἐμήκυνεν.

Ἀπήρχοντο πάντες ὁμοῦ, οἱ Σέβη, οἱ Ῥίσλερ, ὁ ἔνδοξος Δελομπέλ. Μόναι ἡ Ποθητὴ καὶ ἡ μήτηρ της ἀπέμενον. Ἡ ταλαίπωρος πάσχουσα νεᾶνις, αἰσχυνομένη διὰ τὴν δυστυχίαν της, δὲν ἤθελέ ποτε νὰ κινηθῇ, ἡ δὲ κυρία Δελομπὲλ ἔμενε μαζί της χάριν συντροφίας. Ἄλλως τε οὐδετέρα αὐτῶν εἶχεν ἐνδυμασίαν ἀρκετὰ εὐπρεπῆ ὅπως ἐμφανισθῇ ἔξω παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ θὰ κατεστρέφετο τοιουτοτρόπως πᾶσα ἡ ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ ἐκείνου ἐντύπωσις.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡ Σιδωνία ἐφαιδρύνετο ὁπωσοῦν. Ἡ θέα ἐκείνη τῶν Παρισίων περιβαλλομένων ὑπὸ ῥοδίνης ὁμίχλης κατὰ τὰς πρωίας τοῦ Ἰουλίου, οἱ σταθμοὶ οἱ βρίθοντες πλήθους γυναικῶν φερουσῶν ἀνοικτοῦ χρώματος ἐνδυμασίας ἡ διὰ μέσου τῶν θυρίδων τοῦ βα-

Digitized by Google

γονίου διὰ τῆς ἐκτυλισσομένης πεδιάδος, ὁ καθαρὸς ἀὴρ ὑγρὸς ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ Σηκουάνα, ζωογονούμενος ἐκ τῆς γειτνιάσεως μιᾶς ἐσχατιᾶς τοῦ δάσους, ἀρωματιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθούντων λειμώνων καὶ τῶν σταχυοφόρων ἀγρῶν, ἔθελγεν αὐτὴν πρὸς στιγμήν. Πλὴν ἡ ἀνία ἐπήρχετο ταχέως εἰς τὴν ψυχήν της ἕνεκα τοῦ τετριμμένου τῆς διασκεδάσεως . . .

Τὸ πρόγραμμα ἦτο ἀναλλοίωτον.

Ἐσταμάτων εἰς καπηλεῖόν τι κείμενον πλησίον τοῦ μέρους πανηγύρεως ἐξοχικῆς λίαν θορυβώδους, διότι πάντοτε ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην ἑνὸς δημοσίου ὁ Δελομπέλ, ὅστις ἐβάδιζε φέρων φαιὰν ἐνδυμασίαν καὶ φαιὰ περισφύρια, μικρὸν πῖλον ἐπικλινῆ ὁπωσοῦν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὠτίων, ἐπανωφόριον ἀνοικτοῦ χρώματος κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ βραχίονός του, βαυκαλιζόμενος ὑπὸ τοῦ ὀνείρου του καὶ νομίζων ὅτι ἡ σκηνὴ παρίστα ἐξοχικόν τι μέρος εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων, αὐτὸς δὲ ὅτι ὑπεκρίνετο τὸν Παρισινὸν ἐν τῇ ἐξοχῇ.

Ὁ κ. Σέβης, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι ἠγάπα τὴν ἐξοχὴν ὅσον καὶ ὁ Ῥουσσὼ δὲν ἐνόει τὴν ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν ἄνευ παιγνίων, ἄνευ ἐπὶ σκοπὸν βολῆς, ἱππεύσεως ἐπὶ ξυλίνων ἵππων, δρόμου ἐντὸς σάκκων, κόνεως πολλῆς καὶ αὐλῶν καὶ ᾀσμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἦτο καὶ διὰ τὴν κυρίαν Σέβη τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.

Ἄλλα ὅμως ἰδεώδη εἶχεν ἡ Σιδωνία, αἱ δὲ Κυριακαὶ ἐκεῖναι αἱ παρερχόμεναι ἐν θορυβώδει περιοδείᾳ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν χωρίων προὐξένουν αὐτῇ ἄμετρον μελαγχολίαν. Ἡ μόνη αὐτῆς τέρψις ἐν τῷ κυκεῶνι ἐκείνῳ ἦτο τὸ νὰ τὴν βλέπωσιν. Οἱαδήποτε χυδαία ἔκφρασις θαυμασμοῦ ἐκφερομένη μεγαλοφώνως καὶ ἐν ἀφελείᾳ πλησίον της καθίστα αὐτὴν εὔχαριν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, διότι ἦτο ἐξ ἐκείνων αἵτινες οὐδὲν φιλοφρόνημα περιφρονοῦσιν.

Ἐνίοτε ἀφίνων τοὺς συζύγους Σέβη καὶ τὸν Δελομπὲλ εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Ῥίσλερ ἐπορεύετο διὰ τῶν ἀγρῶν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῆς «μικρᾶς» πρὸς ἀναζήτησιν ἀνθέων, δι' ὑποδείγματα τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου ζωγραφημάτων του. Ὁ Φράντς ἀνυψῶν τοὺς μεγάλους του βραχίονας κατεβίβαζε τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν λευκακανθῶν ἢ ἀνερριχᾶτο εἰς τοὺς τοίχους τῶν παραδείσων διὰ νὰ δρέψῃ κλωνίον τι ἔξωθεν διαφαινόμενον. Ἀλλ' ἡ πλουσιωτέρα των ἀνθολογία ἐγίνετο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

Ἀλλὰ ποῦ κρύπτεται λοιπὸν διὰ νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι οἱ δυστυχεῖς οὓς συντρίβει καὶ τὴν πνίξωμεν ἡ σκληρὰ μοῖρα ἥτις ἐμποδίζει τὴν Δρᾶσιν νὰ γίνεται ἡ Ἀντιγόνη αὐτῆς τῆς τυφλῆς ὀνειροπόλου ἥτις καλεῖται Θεωρία ;..

ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΛΟΥΤΡΩΝ

Ἀνυπολόγιστος εἶνε ἡ βλάβη, τὴν ὁποίαν πάσχει ἡ ὑγεία μας ἐὰν ταραχθῇ ἡ ὁμαλὴ καὶ κανονικὴ λειτουργία τοῦ δέρματος ἡμῶν. Ὁπόσην δὲ σημασίαν ἔχει τὸ δέρμα μας ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωήν μας, δεικνύει τὸ φαινόμενον, ὅτι πᾶν ζῷον, τοῦ ὁποίου ἐπεχρίσθη διὰ βερνικίου τὸ σῶμα, ἀποθνήσκει ἀφεύκτως καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει καὶ αὐτὸς ἀφεύκτως, ἐὰν καῇ ἔστω καὶ τὸ ἓν τρίτον μόνον μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματός του.

Τὴν ὁμαλὴν τοῦ δέρματος ἐργασίαν ταράττει πρῶτον ἡ βρῶμα· οἱ πόροι του ἀποφράττονται ὑπὸ τῆς ἀκαθαρσίας καὶ δὲν χύνονται ἔξω αὐτῶν τὰ προϊόντα τῶν ἱδρωτοποιῶν καὶ τῶν στεατογόνων ἀδένων, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τούτου πολλάκις φλογίζονται.

Πρὸς τούτοις ἡ ἀκαθαρσία ἐλαττώνει καὶ τὴν εὐαισθησίαν τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τὴν κάμνει ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον ταχέως καὶ ἀσφαλῶς νὰ συμμορφώνηται πρὸς τὰς παραλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τέλος ἡ ἀκαθαρσία παράγει καὶ ἄλλα διάφορα δερματικὰ νοσήματα, τὰ ὁποῖα ἀναγκάζουν τοὺς ἀκαθάρτους νὰ προστρέχουν εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ νὰ ζητοῦν παρ' αὐτοῦ θεραπείαν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ προσπαθῶμεν νὰ διατηρῶμεν τὸ δέρμα μας ὑγιὲς καὶ καθαρόν. Πρὸς τοῦτο δὲ δὲν ἀρκοῦν μόνον αἱ καθημεριναὶ πλύσεις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου, οὐδ' ἡ ἁπλῆ μόνον, ἔστω καὶ συχνή, ἀλλαγὴ τῶν ἀσπρορρούχων μας καὶ τῶν κλινοστρωμνῶν, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται καὶ συχνὰ λουτρὰ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος καὶ περὶ τούτων θὰ ὁμιλήσωμεν σήμερον πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας*.

Τὸ θέρος ὁ ἄνθρωπος προτιμᾷ τὰς ψυχρολουσίας ἐν τῷ ποταμῷ ἢ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Τὰ λουτρὰ ταῦτα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν καὶ ὡς ἀρχέγονα λουτρά, διότι εἰς ταῦτα βεβαίως πρῶτον κατέφυγεν ὁ ἄνθρωπος, πρὶν ἢ μάθῃ τὴν ἐκ τῶν θερμῶν λουτρῶν ὠφέλειαν. Καὶ εἶνε μὲν τὰ ψυχρὰ λουτρὰ ὠφελιμώτατα, ἀλλὰ χρησιμεύουν μᾶλλον εἰς τὸ νὰ σκληραγωγήσουν τὸ σῶμα καὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν θερμοκρασίαν του, παρὰ εἰς τὸ νὰ τὸ καθαρίσουν.

Ὅταν τὸ πρωῒ ἐγειρώμεθα τῆς κλίνης, τὸ δέρμα ἡμῶν εἶνε ὑγρόν, κοκκινωπόν, τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖά του εἶνε εὐρύτερα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μᾶλλον εὐαίσθητοι ἀπέναντι τῶν προσβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας· μία ψυχρολουσία ταχέως ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα τὴν περισσεύουσαν θερμότητα, ἡ

Digitized by Google

ὁποία συνηθροίσθη καθ' ὃν καιρὸν ἤμεθα θερμῶς ἐν τῇ κλίνῃ μας περιτετυλιγμένοι, καὶ τὸ καθιστᾷ ἀλκιμώτερον κατὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας.

Ἐκτὸς τούτου τὸ ψυχρὸν ὕδωρ παροξύνει τὴν ἐνέργειαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὸ λουτρὸν αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς δυνατωτέρους καὶ δροσερωτέρους.

Τοιαύτην ἐνέργειαν ἔχουν τὰ ψυχρὰ καὶ τὰ θαλάσσια λουτρὰ διαρκοῦντος τοῦ θέρους· αὐτὰ καταβιβάζουν τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος, διότι ἐν μὲν τῇ μασχάλῃ εὑρίσκομεν μετὰ ψυχρὸν λουτρὸν ἀντὶ 37—38°, μόνον 35° ἢ καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμη, ἐν ᾧ συγχρόνως ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναπνοῶν καὶ τῶν παλμῶν τῆς καρδίας.

Τὸ ψυχρὸν λουτρὸν δὲν πρέπει νὰ διαρκῇ πλέον τῶν 5—10 λεπτῶν τῆς ὥρας, διότι ἀργότερον τὸ ῥῖγος θὰ σ' ἐνθυμίσῃ ὅτι παρα πολὺ ἐξετέθης καὶ ὅτι ἀφρόνως ἐξέθηκες εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ὑγείαν σου. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ὕδατος, εἰς τὴν ὁποίαν πᾶς ὑγιὴς ἄνθρωπος δύναται ἀνενδοιάστως νὰ ἐκτεθῇ, πρέπει νὰ κυμαίνηται μεταξὺ 18—20° Κελσίου.

Οἱ φιλάσθενοι οἱ ὑποκείμενοι εἰς παθήσεις τῆς καρδίας καὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, χρεωστοῦν μὲ πολλὴν προσοχὴν νὰ κάμνουν χρῆσιν ψυχρῶν λουτρῶν· αὐτοὶ ὀφείλουν οὔτε εἰς λίαν ψυχρὸν ὕδωρ νὰ ἐμβαίνουν, οὔτε νὰ μένουν ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, πάντοτε ὅμως χάριν τῆς ὑγείας των, πρέπει νὰ συμβουλεύωνται προηγουμένως τὸν ἰατρὸν καὶ ν' ἀκολουθοῦν πιστῶς τὰς συμβουλάς του.

Ἀλλ' ἡ ὠφέλεια ἡ ὁποία προκύπτει διὰ τὴν ὑγείαν μας ἐκ τῶν χλιαρῶν λουτρῶν, εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα τῆς ἐκ τῶν ψυχρολουσιῶν καὶ τῶν λουτρῶν τῆς θαλάσσης.

Αὐτὰ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς τὸ μόνον θετικὸν μέσον τὸ ὁποῖον ἔχομεν εἰς διατήρησιν τῆς ὑγείας μας, καὶ ἑπομένως εἰς παράτασιν τῆς βραχείας ἡμῶν ζωῆς.

Πολλοὶ ἰατροὶ παρετήρησαν, ὅτι ἄνθρωποι ἀρχίσαντες ἤδη νὰ γηράσκωσι, διὰ τῆς τακτικῆς χρήσεως τῶν χλιαρῶν λουτρῶν ἀνεζωογονήθησαν, ἀνεδυναμώθησαν κ' ἐπανέκτησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν θαλερότητα τῆς ἀκμαίας των ἡλικίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος τῆς Ῥώμης ἰατρὸς Κέλσος συνεβούλευε τοὺς γέροντας νὰ ἐμβαίνουν εἰς θερμὰ λουτρά.

Ἀλλὰ τότε δὲν ἤξευρον ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι διὰ τί τὰ θερμὰ λουτρὰ ὠφελοῦν τόσον τοὺς γηράσκοντας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γάλλος τις ἰατρός, ὀνόματι Πώμ, ἐξήγησεν ἐπιτυχῶς τὸ φαινόμενον, διότι λέγει: «τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν χαρακτηρίζει ὑπερβολικὴ ξηρασία, τραχύτης καὶ ἀποσκλήρυνσις τῶν ἱστῶν (ὁ Πὼμ ὀνομάζει τοῦτο racornissement), τὰ χλιαρὰ ὅμως λουτρὰ εἶνε τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ ἀμέσως ἐμποδίζεται καὶ καταπολεμεῖται ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἱστῶν. Ἑπομένως τὰ λουτρὰ ταῦτα συντελοῦν εἰς παράτασιν τῆς ζωῆς καὶ ἡ ὠφέλεια, ἣν ἐξ αὐτῶν ἀρύονται οἱ γέροντες, εἶνε εὐνόητος».

Ἐν τῷ θερμῷ λουτρῷ τὸ σῶμά μας ἀπορροφᾷ σημαντικὴν ποσότητα ὕδατος. Τοῦτο ἀπεδείχθη πλέον διὰ πειραμάτων, ἐπειδὴ εὑρέθησαν ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἐζύγισαν τοὺς ἀνθρώπους πρὸ τοῦ λουτροῦ καὶ κατόπιν, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐπὶ μίαν ὥραν ἐντὸς τοῦ θερμοῦ ὕδατος, εὗρον δὲ ὅτι ἦσαν τρεῖς λίτρας βαρύτεροι, ὅπερ δηλοῖ ὅτι διὰ τοῦ δέρματος ἀπερροφήθησαν τρεῖς ὁλόκληροι λίτραι ὕδατος.

Τὰ χλιαρὰ λουτρὰ ἔχουν πρὸς τούτοις τὴν ἰδιότητα νὰ ἐλαττώνουν τὸν σφυγμὸν καὶ τὴν ἀναπνοήν, ὅθεν πηγάζει μεγάλη ὠφέλεια πρὸ πάντων διὰ τοὺς ἔχοντας εὐαίσθητα αἱμοφόρα ἀγγεῖα, ταχὺν σφυγμὸν καὶ συμφορήσεις κατὰ τὴν κεφαλήν.

Ταῦτα πάντα παρώτρυναν τοὺς ἰατροὺς νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχήν των εἰς τὰ θερμὰ λουτρά, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ διάσημος Οὐφελάνδος ἐν τῇ «Μακροβιωτικῇ» του ἔγραφε: «τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον δι' οὗ δύναται ν' αὐξηθῇ ἡ φυσικὴ θερμότης, νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκκρισις τοῦ δέρματος καὶ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ τραχύτης τοῦ σώματος. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ δὲ περὶ «καθαριότητος καὶ ἐπιμελείας τοῦ δέρματος», λέγει «ἀμφότερα θεωρῶ ὡς τὰ κυριώτερα μέσα πρὸς παράτασιν τῆς ζωῆς», συμβουλεύει δὲ τοὺς ἀναγνώστας του νὰ λούωνται ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ἑβδομάδος εἰς χλιαρὸν ὕδωρ.

Ἐκτὸς τοῦ Οὐφελάνδου καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἰατροὶ εἰς τ' αὐτὰ κατέληξαν συμπεράσματα, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν Bouchardat, καθηγητὴς τῆς ὑγιεινῆς ἐν Παρισίοις ἐν τῷ περὶ «Ὑγιεινῆς» βιβλίῳ του λέγει: «Τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἶνε διὰ τοὺς γέροντας τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν ὀργάνων καὶ τῶν λειτουργιῶν των. Ἡ ξηρασία καὶ ἡ τραχύτης τοῦ δέρματός των, ἡ κερατοειδὴς αὐτοῦ ὑφή, ἡ ὁποία ἀναφαίνεται εἰς διάφορα τοῦ σώματός των μέρη, ἡ δυσκαμψία τῶν ἄρθρων, ἡ ἀνώμαλος κυκλοφορία τοῦ αἵματος εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα, ἡ ἐλλιπὴς θερμότης, ἡ ἀδυναμία τῶν βρόγχων, ὁ διαρκὴς αὐτῶν κατάρρους ἕνεκα τῆς ἐλαττωθείσης ἀδήλου διαπνοῆς κτλ. ὅλα ταῦτα προτρέπουν τοὺς γηράσκοντας συχνὰ νὰ ζητοῦν τὴν ζωογόνον καὶ γλυκεῖαν ἐπίδρασιν τῶν χλιαρῶν λουτρῶν, κατόπιν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γίνωνται διαρκεῖς ἐπιτρίψεις».

Διὰ τὰς κυρίας τὰ λουτρὰ ταῦτα ἔχουν καὶ

Digitized by Google

τὴν πρόσθετον ἀρετὴν, ὅτι διατηροῦν τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ σώματος. Τὸ δέρμα γίνεται ἐλαστικώτερον καὶ ἁβρότερον, τὰ δὲ μέλη ἐπανακτῶσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἁδρότητα καὶ στρογγυλότητα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων σαφῶς καταδεικνύεται, ὅτι τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἰς πᾶσαν μὲν ἡλικίαν ὠφελοῦν, ἰδίᾳ δὲ εἶνε αὐτόχρημα εὐεργετικὰ κατὰ τὴν προβεβηκυῖαν. Ἅμα τις ὑπερβῇ τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας του πρέπει δὶς ἕως τετράκις τῆς ἑβδομάδος νὰ κάμνῃ αὐτῶν χρῆσιν. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος πρέπει νὰ εἶνε ἀπὸ 25 ἕως 28⁰ Ῥεωμύρου. Τὸ λουτρὸν πρέπει νὰ διαρκῇ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀργότερον δὲ δύναται νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ὥραν. Χλιαρὰ λουτρὰ, μὴ διαρκοῦντα ἡμίσειαν τοὐλάχιστον ὥραν, δὲν ἔχουν ἄλλην ὠφέλειαν, παρὰ μόνον τὴν ἐκ τῆς καθαριότητος.

Ἡ καταλληλοτέρα ὥρα τοῦ λουτροῦ εἶνε ἀπὸ τῆς 9—11 π. μ., δύο ὥρας τοὐλάχιστον μετὰ τὸ πρόγευμα καὶ ἡ 6 μετὰ μεσημβρίαν, ἤτοι τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα.

Μὲ στόμαχον πλήρη οὐδέποτε πρέπει νὰ λουώμεθα.

Τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ λουτρόν, πρέπει νὰ εἶνε διάθερμον· ἅμα δ' ἐξέλθῃς τοῦ λουτροῦ ἀμέσως νὰ τρίβεσαι μὲ χονδρὰ ὑφάσματα, ν' ἀποξηραίνῃς δὲ πρῶτον τοὺς βραχίονας καὶ τὰ σκέλη, ἔπειτα τὴν ῥάχιν καὶ τὸ στῆθος καὶ τελευταῖον τὴν κεφαλήν.

Μετὰ τὸ λουτρὸν εἰς περίπατος ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν εἶνε λίαν ἀξιοσύστατος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἤμεθα καλῶς ἐνδεδυμένοι.

Ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχὴν πρέπει νὰ ἐφιστῶμεν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος. Τὰ πολὺ ψυχρὰ καὶ τὰ πολὺ θερμὰ λουτρὰ βλάπτουν τοὺς γέροντας. Τὰ θερμὰ εἶνε ἐπικίνδυνα, ἐπειδὴ προξενοῦν συμφορήσεις κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στῆθος καὶ δύνανται νὰ ἐπιφέρουν ἀποπληξίας κεραυνοβόλους. Ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνα εἶνε καὶ τὰ ψυχρά, ἐπειδὴ εἰς τὰ τοιαῦτα τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς περιφερείας ῥέει ἀθρόον πρὸς τὸ κέντρον καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐκόλως δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἀκαριαῖος θάνατος διὰ τῆς διαρρήξεως καρδιακοῦ τινος ἀνευρύσματος.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ πρόβλημα ὅπερ ἔλυσεν ὁ πνευματικὸς βίος — ὁ μόνος εὐδαίμων βίος — εἶνε ὅτι τὴν ἀπόλαυσιν ἀντικατέστησεν διὰ τῆς ῥεμβώδους ἐπισκοπήσεως.

*

Μὴ οἰκτίρετε τοὺς ῥευματικοὺς γέροντας, ἀλλὰ τοὺς πεπειραμένους νεανίας.

*

Ἡ σοβαρότης εἶνε μυστικὸν τοῦ σώματος ὅπερ καλύπτει πολλάκις τὴν ἔλλειψιν πνεύματος.

ΥΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Διήγημα

Ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ἐδικαιολόγει πληρέστατα τὸ πολεμικὸν ὄνομα ὅπερ ἔφερεν. Ἦτο ἱερεὺς ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰσχνός, φανατικός, ἐξημμένος πάντοτε ἀλλὰ καὶ λίαν εὐθὺς τὸν χαρακτῆρα. Ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων εἶχε πεποιθήσεις σταθεράς, μὴ ὑποκειμένας εἰς κραδασμούς, ἐφαντάζετο δὲ σπουδαίως ὅτι ἐγνώριζε καθολοκληρίαν τὸν Θεόν, οὗτινος λειτουργὸς ἦν, καὶ ὅτι ἐνεβάθυνεν εἴς τε τὰ σχέδια αὐτοῦ καὶ τὰς θελήσεις καὶ τοὺς σκοπούς.

Συχνάκις, ἐνῷ περιεπάτει κατὰ μεγάλα βήματα ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ μικροῦ του ἀγροτικοῦ πρεσβυτερίου, ποικίλαι ἐρωτήσεις συνέβαινε νὰ διεγείρωνται εἰς τὸ πνεῦμα του καὶ ἔλεγεν αἴφνης πρὸς ἑαυτόν: «Διατί τάχα ὁ Θεὸς νὰ ἔκαμε τοῦτο;..» Ἐλάμβανε δὲ ἀμέσως κατὰ διάνοιαν ὁ ἴδιος τὴν θέσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνεζήτει μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἀπάντησιν καὶ εὕρισκεν αὐτὴν σχεδὸν πάντοτε. Ἀναμφιβόλως δὲν θὰ ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις θὰ ᾐσθάνετό ποτε τὴν ἀνάγκην νὰ ψιθυρίσῃ ἐν προσευχῇ ταπεινῆς εὐλαβείας πρὸς τὸν Παντοδύναμον: «Ὡς ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαί σου, Κύριε!» Ἀπεναντίας, ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ἐλογικεύετο οὕτως: «Εἶμαι ὁ ὑπηρέτης τοῦ Κυρίου, ὀφείλω ἑπομένως νὰ γνωρίζω τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῶν βουλῶν αὐτοῦ, καί, ἂν δὲν τὰ γνωρίζω, νὰ τὰ μαντεύω».

Τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει ἐφαίνοντο αὐτῷ δημιουργηθέντα ἐν σοφίᾳ ἀπολύτῳ καὶ θαυμαστῇ. Τὸ *διατί* καὶ τὸ *διότι* ἰσοζύγουν πάντοτε εἰς τὰς σκέψεις του. Τὴν ἠῶ εἶχεν ὁρίσῃ ὁ Κύριος διὰ νὰ καταστήσῃ εὐχάριστον τὴν ἐξέγερσιν εἰς τὴν ζωήν, τὴν ἡμέραν διὰ τὴν ὡρίμανσιν τῶν καρπῶν, τὴν βροχὴν πρὸς πότισμα αὐτῶν. Ἡ ἑσπέρα εἶχε γείνῃ διὰ νὰ προδιαθέτῃ εἰς τὸν ὕπνον. Καὶ ἡ μαύρη νὺξ διὰ νὰ κοιμῶνται καὶ ἀναπαύωνται οἱ ἄνθρωποι. Αἱ τέσσαρες ὧραι τοῦ ἔτους ἀνταπεκρίνοντο καθ' ὅλα εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας. Καὶ οὕτω καθεξῆς Οὐδέποτε δὲ ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἱερέως ἡ ὑπόνοια ὅτι οὔτε ἡ φύσις οὔτε τὰ φαινόμενα αὐτῆς ἔχουν κανένα ἰδιαίτερον ὡρισμένον σκοπόν, πᾶν δὲ τὸ ὑπάρχον ὑπόκειται ἁπλῶς, τυφλῶς καὶ ἀνεξηγήτως, εἰς τὰς τραχείας συνθήκας τῶν ἐποχῶν, τῶν κλιμάτων καὶ τῆς ὕλης.

Ἐξ ἄλλου ὅμως, ὁ ἡμέτερος ἀββᾶς ἐμίσει τὴν γυναῖκα, χωρὶς νὰ συζητῇ περὶ τούτου πρὸς ἑαυτὸν καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ διατί ὑπάρχει, τὴν ἐμίσει ἀσυνειδήτως καὶ τὴν περιεφρόνει ἐξ ἐνστίκτου. Συχνάκις ἀνεμιμνήσκετο κ' ἐπανελάμ-

Digitized by Google

βανε τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ: «Τί κοινὸν ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;», προσέθετε δέ: «Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶνε δυσηρεστημένος δι' αὐτὸ τὸ ἔργον του». Ἡ γυνὴ ἦτο διὰ τὸν ἀββᾶν ἀκριβῶς τὸ ἄρρωστον ὄν, τὸ *δωδεκάκις ἀκάθαρτον παιδίον*, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ ποιητὴς Βινύ. Ἦτο δι' αὐτὸν ὁ πειρασμὸς ὁ παρασύρας τὸν πρῶτον ἄνθρωπον εἰς τὴν πτῶσιν, ἐξακολουθῶν πάντοτε τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον του, τὸ ἀσθενές, τὸ ἐπικίνδυνον, τὸ μυστηριωδῶς ταράσσον πλάσμα. Πολὺ δὲ μᾶλλον τοῦ ἐπὶ ἀπωλείᾳ πλασμένου σώματός των, τὴν ἀγαπῶσαν ψυχήν των ἤχθαιρε.

Πολλάκις ᾐσθάνθη τὴν στοργήν των προσκολλωμένην εἰς αὐτόν, καί, μολονότι ἄτρωτος, κατηγανάκτει διὰ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν τῆς ἀγάπης ἥτις φρίσσει πάντοτ' ἐν αὐταῖς κ' ἐσκορπίζετο μέχρις αὐτοῦ ἀκόμη.

Κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε τὴν γυναῖκα εἰμὴ μόνον διὰ νὰ πειράζῃ τὸν ἄνδρα, ὅπως δοκιμάζεται ἡ ἰσχύς του. Δὲν ἔπρεπε κανεὶς νὰ τὴν πλησιάζῃ ἄλλως ἢ θωρακιζόμενος δι' ἀμυντικῶν προφυλάξεων, ἐν τῷ φόβῳ ὃν αἰσθάνεταί τις ἀπέναντι μαντευομένης παγίδος. Καὶ ἦτο δι' αὐτόν, πράγματι, προσομοία ὅλως πρὸς παγίδα, μὲ τὰ χείλη της τ' ἀνοικτὰ καὶ τοὺς βραχίονάς της τοὺς ἀεὶ τεταμένους πρὸς τὸν ἄνδρα.

Ἐπιείκειάν τινα ᾐσθάνετο μόνον πρὸς τὰς ἀφιερωμένας εἰς τὴν θρησκείαν, ἃς ὁ ὅρκος των καθίστα ἀβλαβεῖς· ἀλλ' ἐν τούτοις, τραχέως ἐφέρετο καὶ πρὸς αὐτὰς ἐπίσης, διότι τὴν ἐνόει ζῶσαν πάντοτε, ἀνακινουμένην εἰς τὸ βάθος τῆς δεσμότιδος καρδίας των, τῆς τεταπεινωμένης ψυχῆς των, αὐτὴν τὴν αἰωνίαν ἀγάπην, ἥτις ἐπτερύγιζεν ἀκόμη πρὸς αὐτόν, καίτοι ἱερέα.

Τὴν διέκρινε τὴν ἀγάπην αὐτὴν εἰς τὰ ὄμματά των τὰ ὑγραινόμενα ἐκ τῆς εὐσπλαγχνίας ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ ὄμματα τῶν ἱερέων, εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐκστάσεις των ἐν οἷς ὅλον τὸ πάθος τοῦ φύλου των ἀνεμίγνυτο, εἰς τὰς ὁρμὰς τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν λατρείας των, δι' ἃς ὠργίζετο ἀνευρίσκων ἐν αὐταῖς τὴν φλόγα τοῦ γυναικείου ἔρωτος, τοῦ σαρκικοῦ ἔρωτος· τὴν ᾐσθάνετο, τὴν κατηραμένην αὐτὴν ἀγάπην, ἐν τῇ ὑποταγῇ των αὐτῇ τῇ εὐκόλῳ, ἐν τῇ γλυκύτητι τῆς φωνῆς των ὅταν τῷ ὡμίλουν, εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των τοὺς χαμηλωμένους καὶ εἰς τὰ δάκρυα τῆς ὑπομονῆς δι' ὧν τῷ ἀπεκρίνοντο ὅταν τὰς μετεχειρίζετο ἀποτόμως.

Καὶ ἀπετίνασσε τὸ ράσον του ἐξερχόμενος τῶν θυρῶν τοῦ μοναστηρίου του, καὶ ἔσπευδε, καὶ ἀπήρχετο ἀνοίγων τὰ σκέλη του πλατέα, ὡς νὰ ἔφευγεν ἀπὸ κινδύνου.

Εἶχε μίαν ἀνεψιάν, ἥτις ἔζη μετὰ τῆς μητρός της ἐν γειτονικῷ τινι οἰκήματι. Προσεπάθει δὲ παντοιοτρόπως νὰ τὴν πείσῃ νὰ γείνῃ ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους. Ἀλλ' ἡ ἀνεψιὰ ἦτο χαρίεσσα, ζωηρὰ καὶ εἴρων. Ὅταν ὁ ἀββᾶς τὴν συνεβούλευεν, ἐγέλα· καὶ ὅταν ἐθύμωνε μαζί της, ἐρρίπτετο εἰς τὸν τράχηλόν του, τὸν ἐφίλει ὁρμητικῶς, τὸν ἔσφιγγεν ἐπὶ τῆς καρδίας της, ἐνῷ αὐτὸς ἐζήτει ἀκουσίως ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ αὐτοῦ, τοῦ παρέχοντος ἐν τούτοις αὐτῷ γλυκεῖάν τινα ἡδονὴν διεγείρουσαν εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς του τὸ συναίσθημα ἐκεῖνο τῆς πατρότητος τὸ ὑπνῶττον ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς ἀνθρώπου. Τῇ ὡμίλει περὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ του συχνά, περιπατῶν παρ' αὐτῇ, διὰ μέσου τῶν ἀγροτικῶν δρομίσκων. Ἀλλ' ἐκείνη οὔτε τὸν ἤκουε κἂν καὶ ἐκύτταζε τὸν οὐρανόν, τὴν χλόην, τὰ ἄνθη, ἐν προφανεῖ ἀπολαύσει τῆς ὑπάρξεως, ἀναλαμπούσῃ ἐντὸς τῶν ὀμμάτων της. Ἐνίοτε, διακόπτουσα αὐτόν, ἔτρεχεν αἴφνης διὰ νὰ συλλάβῃ κανὲν ἱπτάμενον ἔντομον καὶ ἐπιστρέφουσα ἐκραύγαζε κρατοῦσα αὐτὸ μεταξὺ τῶν δακτύλων της:

— Θεῖε, κύτταξε τί ἔμμορφο ποῦ εἶνε! Μοῦ ἔρχεται νὰ τὸ φιλήσω!...

Καὶ ἡ ἀνάγκη, καὶ ἡ ὄρεξις αὐτή, ἥτις τῆς ἤρχετο, νὰ *φιλήσῃ τὴς πεταλούδαις* ἢ *τὴς βιολέτταις*, ἀνησυχεῖ, παρώργιζεν, ἐξηρέθιζε τὸν ἱερέα, ἀνευρίσκοντα πάλιν ἀκόμη κ' ἐδῶ αὐτὴν τὴν ἀνεκρίζωτον τρυφερότητα τὴν βλαστάνουσαν ἀδιαλείπτως ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικός.

Ὡς νὰ προεμάντευε δέ, ἰδοὺ αἴφνης ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν ἡ σύζυγος τοῦ νεωκόρου, ἥτις ἐσυγύριζε τὸ δωμάτιον τοῦ ἀββᾶ, τῷ ἀναγγέλλει μετὰ προφυλάξεως ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνεψιά του ἔχει ἀγαπητικόν.

Ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ᾐσθάνθη φοβερὰν συγκίνησιν καὶ ἀπέμεινεν ἄφωνος, πνιγόμενος μὲ τὸ πρόσωπον γεμάτον σαπούνια, διότι ἐξυρίζετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ὅταν ἐπανεῦρε τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ ὁμιλεῖν, ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦτο νὰ φωνάξῃ:

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια!... Μελανία, ψεύδεσαι!...

Ἀλλ' ἡ χωρικὴ ἔβαλε τὸ χέρι της ἐπὶ τῆς καρδίας της:

— Ὁ Θεὸς ἂς μὲ κρίνῃ, κύριε ἐφημέριε, ἂν λέω ψέμματα... Πάει καὶ τὸν βρίσκει κάθε βράδυ ἅμα ποῦ κοιμηθῇ ἡ ἀδελφή σας... Τὴν περιμένει κοντὰ 'ς τὸ ποτάμι... Ἂν θέλετε πηγαίνετε νὰν τοὺς ἰδῆτε, ἀπὸ τὴς δέκα ὡς τὰ μεσάνυχτα...

Ὁ ἀββᾶς ἔπαυσε νὰ ξύῃ τὸ πηγούνιόν του καὶ ἤρχισε νὰ βαδίζῃ βιαίως, ὅπως ἔκαμνε πάντοτε, ὅταν ἐσκέπτετο βαθέως. Ἔπειτα ἠθέλησε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ ξύρισμά του, ἔκοψε δὲ τρὶς τὸ δέρμα του, ἀπὸ τὴν μύτην του ἕως τὸ αὐτί του.

Digitized by Google

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμεινεν ἄφωνος, πλήρης ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Εἰς τὴν μανίαν του ὡς ἱερέως κατὰ τοῦ ἀνικήτου ἔρωτος προςετίθετο ἡ ἠθικὴ ἔξαψίς του ὡς ἐπέχοντος θέσιν πατρός, κηδεμόνος, ἐπιτρόπου καὶ προδοθέντος, ἐξαπατηθέντος, ἐμπαιχθέντος παρὰ τοῦ παιδίου τούτου, ἡ ἐγωϊστικὴ ἐκείνη λύπη τῶν γονέων εἰς οὓς ἡ κόρη των ἀναγγέλλει ὅτι ἔκαμεν ἤδη, ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των, τὴν ἐκλογὴν τοῦ συζύγου της.

Μετὰ τὸ δεῖπνόν του, προσεπάθησε ν' ἀναγνώσῃ ὀλίγον ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἐξήφθη ἐπὶ μᾶλλον. Ὅταν δὲ ἤχησεν ἡ δεκάτη, ἐπῆρε τὴν ῥάβδον του, φοβερὰν βακτηρίαν ἐκ δρυὸς ἣν μετεχειρίζετο πάντοτε κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐξόδους του, ὁσάκις ἐπήγαινε νὰ ἴδῃ κανένα ἄρρωστον. Ἐκύτταξε δὲ ὑπομειδιῶν τὴν γιγαντιαίαν μαγκοῦραν ἣν περιέστρεφεν εἰς ἀπειλητικοὺς κύκλους ἐν τῇ πυγμῇ τῆς στιβαρᾶς χειρός του. Ἔπειτα, αἰφνιδίως, τὴν ἐσήκωσε καὶ τρίζων τὰ ὀδόντιά του τὴν κατέφερεν ἐπὶ καθίσματος ὅπερ θραυσθὲν τὴν ῥάχιν κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Μετὰ τοῦτο, ἤνοιξεν ἀμέσως τὴν θύραν του διὰ νὰ ἐξέλθῃ· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐσταμάτησεν ἔκπληκτος πρὸ τῆς λαμπηδόνος θαυμασίου σεληνόφωτος, τοῦ ὁποίου ὅμοιον ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶχεν ἴδῃ. Ὡς δὲ ἦτο πεπροικισμένος διὰ πνεύματος ἐξάλλου, ἀναλόγου πως πρὸς τὸ πνεῦμα ὅπερ θὰ εἶχαν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὀνειροπόλοι αὐτοὶ ποιηταί, ᾐσθάνθη διὰ μιᾶς ἑαυτὸν ἀφαιρούμενον, συγκινούμενον ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ γαληνιαίας καλλονῆς τῆς ἀμαυρᾶς νυκτός.

Ἐν τῷ μικρῷ κήπῳ του, πλέοντι εἰς κύματα ἠδέος ἡμιφωτος, τὰ δένδρα του διέγραφον ἐν παρατάξει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὰς λεπτὰς σκιὰς τῶν μόλις φυλλοστολίστων κλάδων των, ἐνῷ τὸ κολοσσαῖον αἰγόκλημα τὸ ἀναρριχώμενον τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας του ἀνέδιδεν ὡς ἐκπνοὰς θελκτικὰς καὶ οἱονεὶ σακχαρώδεις τὴν γλυκύτητα, μετέδιδεν ἔλεγες ὡς εὐώδη τινὰ ζωὴν εἰς ὅλην τὴν πέριξ ἁπλουμένην χλιαρὰν ἑσπέραν.

Ὁ ἀββᾶς ἤρχισε ν' ἀναπνέῃ βαθέως καταπίνων τὸν ἀέρα, ὡς οἱ μέθυσοι τὸ κρασί, νὰ προχωρῇ κατὰ βραδέα βήματα, μαγευμένος, ἀποθαυμάζων, λησμονῶν σχεδὸν τὴν ἀνεψιάν του.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐσταμάτησε διὰ νὰ θεωρήσῃ τὴν πεδιάδα, λουομένην ὅλην εἰς τὸ θωπευτικὸν αὐτὸ φῶς, βυθισμένην εἰς τὸ μειλίχιον τοῦτο καὶ λιπόθυμον γόητρον τῶν ἡσύχων νυκτῶν. Οἱ βάτραχοι ἔβαλλον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ μέσου τῆς ἐκτάσεως τὴν βραχεῖαν καὶ μεταλλικὴν αὐτῶν κραυγὴν καὶ μακρὰν ἀηδόνες μονήρεις ἐμίγνυον εἰς τὰ θέλγητρα τῆς σεληναίας αὐτῆς φωταυγείας τῆς διακεκομμένης ᾠδῆς των, τῆς εἰς ὀνειροπολήματα προκαλούσης χωρὶς νὰ διεγείρῃ εἰς σκέψεις, τὴν ὡς διὰ νὰ συνοδεύῃ νομίζεις φιλήματα πλασθεῖσαν λεπτὴν καὶ παλλομένην ἀπήχησιν. Καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ βαδίζῃ, λιποψυχῶν, χωρὶς νὰ ἐννοῇ διατί. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὡς ἐξασθενήσαντα, ὡς ἐξαντληθέντα ἀπροσδοκήτως διαμιᾶς. Καὶ ἐπεθύμει νὰ καθήσῃ, νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, νὰ ἐξακολουθήσῃ θεωρῶν ἐπ' ἄπειρον, θαυμάζων τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔργοις του.

Κάτω ἐκεῖ, ἀκολουθοῦσα τὰς στροφὰς τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, μακρὰ γραμμὴ αἰγείρων εἵρπεν. Ὁμίχλη ἐλαφρά, ὡς ἐκ λευκῶν ἀτμῶν οὓς αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης διεπέρων, ἠργύρουν, κατηύγαζον, ἐκρέματο γύρω καὶ ὑπεράνω τῶν ὀχθῶν καὶ περιέβαλλε τὸ ἑλικοειδὲς ῥεῖθρον τοῦ νεροῦ ὡς δι' ἀερώδους καὶ διαφανοῦς γάζης.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἅπαξ ἔτι ἐσταμάτησε, συνεχόμενος μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς ψυχῆς του ἐξ ἀκατασχέτου συγκινήσεως, ἀκαταπαύστως αὐξανούσης.

Ἀόριστός τις ἀνησυχία, ὡς ἐνδοιασμός τις εἰσέβαλλεν ἐν αὐτῷ, ἀμφιβολία τις ἤρχισε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ, αἱ ἐρωτήσεις αἵτινες πολλάκις ἀνεκοινοῦντο εἰς τὸ πνεῦμά του ᾐσθάνετο ὡς νὰ ἐγεννῶντο πάλιν τὴν στιγμὴν ταύτην.

Διατί ἆρά γε ὁ Θεὸς νὰ ἐδημιούργησε πάντα ταῦτα;

Ἀφοῦ ἡ νὺξ ἦτο ὡρισμένη διὰ τὸν ὕπνον, διὰ τὴν ἀμεριμνησίαν, διὰ τὴν ἀνάπαυσιν, διὰ τὴν λήθην τοῦ παντός, διατί νὰ τὴν κάμῃ ὡραιοτέραν τῆς ἡμέρας, γλυκυτέραν τῆς ἠοῦς, χαριεστέραν τῆς ἑσπέρας, καὶ διατί τὸ βραδυποροῦν καὶ γοητευτικὸν αὐτὸ ἄστρον, τὸ ποιητικώτερον τοῦ ἡλίου, ἤρχετο νὰ διαυγάσῃ τὰ σκότη μὲ τὸ ἤρεμον φέγγος του, τὸ φαινόμενον ὡς νὰ ἐτάχθη ἐπίτηδες θὰ ἐνόμιζες, διὰ πᾶν ὅ,τι αἰθέριον καὶ μυστηριῶδες, θὰ προσεβάλλετο ἴσως ἐκτιθέμενον εἰς τὴν τραχεῖαν τῆς ἡμέρας λάμψιν;

Διατί τὸ καλλιφωνότερον τῶν ψαλλόντων πτηνῶν δὲν ἐκοιμᾶτο καὶ αὐτὸ ὅπως τὰ ἄλλα ἀλλ' ἀνέμενε τὴν ἐξεγείρουσαν τοὺς πόθους σκιὰν αὐτὴν τῆς ἑσπέρας διὰ να ῥίψῃ ἀνὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ περιπαθοῦς του ᾄσματος τοὺς ταράσσοντας τόνους;

Διατί ἆρά γε αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σιγῶντος κόσμου ἐρριμμένον ἡμίφως;... Διατί τῆς καρδίας οἱ φρικασμοὶ οὗτοι, καὶ τῆς ψυχῆς αὕτη ἡ συγκίνησις, καὶ τῆς σαρκὸς ἡ ἔκλυσις αὕτη;...

Διατί τάχα ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν καλλονῶν τούτων, ἃς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔβλεπον, χωμένοι ὄντες εἰς τὰς κλίνας των;

Διὰ ποῖον ἦτο προωρισμένον τὸ ἔξοχον αὐτὸ θέαμα, ἡ μαγεία αὕτη, ἡ πλήμμυρα αὕτη τῆς ποιήσεως ἡ καταλειβομένη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς;...

Digitized by Google

Καὶ ὁ ἀββᾶς δὲν ἐνόει τίποτε, δὲν εὕρισκε τί νὰ ἀπαντήσῃ.

Ἀλλ' ἰδού, ἐκεῖ κάτω, παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ λειμῶνος, ὑπὸ τὴν θολίαν τῶν ἐν τῇ διαφεγγεῖ ὁμίχλῃ λουομένων δένδρων, δύο σκιαὶ ἀνεφάνησαν, παραπλεύρως βαίνουσαι.

Ἡ μία, ἡ τοῦ ἀνδρός, ἦτο ὑψηλοτέρα. Ἐκράτει τὴν φίλην του ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διὰ τοῦ βραχίονος καὶ κατὰ διαλείμματα τὴν ἐφίλει ἐπὶ τοῦ μετώπου. Καὶ τὸ ἄψυχον τοπεῖον ἐφάνη ὡς ζωογονηθὲν αἰφνιδίως καὶ ὡς περιβάλλον αὐτούς, οἷον πλαίσιον θεῖον γενόμενον ἐπίτηδες δι' αὐτούς. Καὶ ἐφαίνοντο ἀμφότεροι ἓν μόνον ὄν, τὸ ὂν δι' ὃ ἦτο προωρισμένη ἡ νὺξ αὕτη ἡ σιωπηλὴ καὶ ἤρεμος. Καὶ ἤρχοντο πρὸς τὸν ἱερέα ὡς ζῶσα ἀπόκρισις, ἡ ἀπόκρισις ἣν ὁ Κύριός του ἔρριπτεν εἰς τὰς ἀπορίας του.

Ἐκεῖνος ἀπέμεινεν ὄρθιος, μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν, κατατεταραγμένος, νομίζων ὅτι ἔβλεπε σκηνήν τινα ἐκ τῆς Βίβλου, τοὺς ἔρωτας τῆς Ῥοὺθ μετὰ τοῦ Βοὸζ ὡς εἰπεῖν, τὴν τέλεσιν βουλῆς τινος τοῦ Ὑψίστου ἐν τῷ μέσῳ τινὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων σκηνογραφιῶν περὶ ὧν λαλοῦσιν αἱ Γραφαί. Ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἤρχισαν νὰ πτερυγίζουν καὶ νὰ βομβοῦν οἱ ψαλμοὶ τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων, αἱ φλογεραὶ τοῦ ἔρωτος κραυγαί, αἱ σαρκικαὶ ἐπικλήσεις, ἡ ἔκφρων ποίησις τῆς στοργῆς ἡ ἐκθερμαίνουσα ὅλον τὸ ποίημα αὐτό, τὸ ἐξ ἀγάπης διάπυρον...

Καὶ ἔλεγε πρὸς ἑαυτόν: Ὁ Θεὸς ἴσως ἔκαμεν αὐτὰς τὰς νύκτας διὰ νὰ ἐξιδανικεύσῃ τοὺς ἔρωτας τῶν ἀνθρώπων . . . »

Καὶ ὠπισθοχώρει πρὸ τοῦ ζεύγους αὐτοῦ, ὅπερ ἀντήλλασσε φιλήματα ἐνῷ ἐβάδιζε πάντοτε. Δὲν ἐτόλμα νὰ κάμῃ τὸ παραμικρὸν κίνημα. Καὶ ἦτο ἡ ἀνεψιά του ἐν τούτοις, ἡ ἀνεψιά του τὸ ἕτερον τῶν δύο αὐτῶν ὄντων, ἡ ἀνεψιά του ἥτις ἐφιλεῖτο καὶ ἀντεφίλει οὕτω πρὸ αὐτοῦ! Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἠρώτα ἤδη ἑαυτὸν μὴ καὶ τὸ ἐλάχιστον κίνημα ἂν ἔκαμνε, δὲν θὰ ἦτο ὕβρις πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, προδήλως, δὲν ἐπέτρεπε λοιπὸν τὸν ἔρωτα αὐτὸν ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐφρόντιζε καταφανῶς νὰ τὸν περιβάλῃ διὰ τόσης μαγείας; . . .

Καὶ ὁ ἀββᾶς ἐτράπη εἰς φυγήν, φρενήρης, κατῃσχυμένος σχεδόν, ὡς νὰ εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τέμενος, ἐνῷ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἔμβῃ.

(Guy de Maupassant) **Μ.**

Ὅταν ὑπέροχός τις νοῦς πλανᾶται, ἡ πλάνη του ἔχει καὶ αὐτή τι τὸ ὑπέροχον· δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς πλάνας τῶν μωρῶν καὶ τῶν στενοκεφάλων.

*

Ἄνθρωπος ἀνήθικος ἐπαγγελλόμενος τὸν ἠθικοδιδάσκαλον εἶνε λῃστὴς μετημφιεσμένος εἰς χωροφύλακα. Ἡ μόνη του ἐπιθυμία εἶνε νὰ μὴ ὑπάρχουν παρὰ μόνον ἠθικοὶ ἄνθρωποι καὶ *αὐτός!* διὰ νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύεται.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΜΠΕΣΣΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ.

Ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ Ἀλλοδαπής (Ausland), ἐδημοσιεύθη ἡ κατωτέρω περιγραφὴ ἀλβανικῶν ἐθίμων, ἣν ἐκρίναμεν ἀξίαν μεταφράσεως πρὸ πάντων διὰ τὴν περίεργον ὁμοιότητα τούτων πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων Μανιατῶν. Ἡ υἱοθεσία τοῦ φονέως ὑπὸ τῆς συγχωρούσης τοῦτον οἰκογενείας τοῦ φονευθέντος εἶναι καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν τύπων τῆς συγγνώμης σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸ λεγόμενον ψυχικὸν τῶν Μανιατῶν, ἤτοι τὴν διὰ τῆς εἰσποιήσεως τοῦ φονέως εἰς τὸν οἶκον τοῦ φονευθέντος ἐπισφράγισιν τῆς συνδιαλαγῆς τῶν ἀντιμαχομένων οἰκογενειῶν.

Οἱ Ἀλβανοί, λέγει ὁ γερμανὸς συγγραφεύς, συνειθίζουσι νὰ τρέφωσιν ἄρρενας χῆνας εἰς χηνομαχίας, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔτρεφον ἀλεκτρυόνας καὶ ὄρτυγας εἰς ἀλεκτρυονομαχίας καὶ ὀρτυγομαχίας. Διὰ διαφόρων ἐρεθιστικῶν χόρτων καθιστῶσι τοὺς χῆνας τούτους θυμοειδεῖς καὶ μαχίμους, ὅστις δὲ προπαρασκευάσῃ καταλλήλως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χῆνα παραγγέλλει εἰς κήρυκα νὰ διαλαλήσῃ ἀνὰ τὰς ῥύμας τοῦ χωρίου ταῦτα: « Ὅποιος ἔχει χῆνα καλόν, ἂς τὸν φέρῃ μαζί του διὰ νὰ τοὺς βάλλωμεν εἰς τὸ ἀλώνι νὰ πιασθοῦν ». Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους διελάλησεν ὁ κῆρυξ ἐν τῷ χωρίῳ Κάτω Ῥόγκιζα τοιαύτην τινὰ πρόκλησιν. Καὶ ταύτην ἀκούσας εὔπορός τις Ἀλβανὸς παρέλαβε τὸν χῆνά του καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος. Ἐκεῖ δ' ἐπερίμενεν αὐτὸν ὁ ἀντίπαλος ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ ἑκατοστύος ἄλλων θεατῶν. Ὁ περὶ πάντων ἀγών, ἐπὶ δίωρον παραταθείς, ἔμενεν ἀμφίρροπος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ ἕτερος τῶν χηνῶν ἐφάνη προδήλως ὅτι ἔμελλε νὰ καταβληθῇ. Ὁ κύριός του ἐπεχείρησε νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἐμποδίσθη ὅμως ὑπὸ τοῦ κυρίου τοῦ νικητοῦ χηνός· ὀργισθεὶς δ' ἐκεῖνος ἔσυρεν ἐκ τῆς ζώνης τὴν πιστόλαν του καὶ πυροβολήσας τὸν ἀντίπαλόν του, τὸν ἐφόνευσεν. Ὁ φονεὺς ἐτράπη εἰς φυγὴν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου παραχρῆμα κατεδίωξαν αὐτὸν οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος. Ἡ δίωξις διήρκεσε πολλὰς ὥρας· ἐπὶ τέλους ὁ ἐγκληματίας, κατιδὼν ὅτι ἡ σωτηρία του ἦτο ἀδύνατος, διηυθύνθη πρὸς τὸ χωρίον καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θύματός του.

Εἰς τὴν αἴθουσαν ἔκειτο ὁ νεκρὸς τοῦ Ἄσσου καὶ παρ' αὐτὸν ἐκάθητο ἡ γηραιὰ μήτηρ αὐτοῦ, μοιρολογοῦσα καὶ κοπτομένη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ της. Ὁ φονεὺς ἀπέθηκε τὸ ὅπλον του εἰς μίαν γωνίαν καὶ εἶπε.

« Εἶμαι 'ς τὸ σπίτι σου, βόηθα με καὶ καὶ δὸς μου μπέσσα, γιατὶ μὲ κυνηγοῦν νὰ μὲ σκοτώσουν».

Τοὺς δὲ λόγους τούτους ἐπανέλαβε πολλάκις, μέχρις ὅτου ἡ γραῖα οἰκοδέσποινα συγκατετέθη νὰ δώσῃ τὴν μπέσσαν. Ὅτε δ' οἱ διῶκται ἐπλησίασαν εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ μήτηρ τοῦ νεκροῦ Ἄσσου ἔστη εἰς τὸ κατώφλιον καὶ ἔκαμε σημεῖον μὲ τὸ μαντήλιόν της ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἴσοδος. Οἱ διῶκται διεσκορπίσθησαν καὶ μόνος ἔμεινεν εἰς τὴν αὐλὴν ὁ πατὴρ τοῦ φονευθέντος· ὅτε δὲ πάντες ἀπεμακρύνθησαν

Digitized by Google

εἰς ἱκανὸν διάστημα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ εἶδε καθήμενον πλησίον τῆς γραίας τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ του.

« Ἔβγα ἔξω, τὸν ἐπῆρα ἀπάνω εἰς τὸν ὅρκον μου » εἶπεν ἡ μήτηρ τοῦ Ἄσσου πρὸς τὸν σύζυγόν της.

Ὁ γέρων οὐδὲν ἀντέλεξεν, ἀλλ' ἀποθέσας τὸ ὅπλον του εἰς τὴν γωνίαν, ἠσπάσθη τὸ ψυχρὸν μέτωπον τοῦ υἱοῦ του καὶ ἐξῆλθεν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ταφῆς. Ἡ δὲ γραῖα λαβοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ἱκέτην τὸν ἔφερεν εἰς τὰ ὄρη καὶ ὅτε ἔφθασαν εἰς τόπον ἀσφαλῆ τῷ εἶπεν:

« Ἐδῶ τελειώνει ἡ μπέσσα μου. Κύτταξε τώρα νὰ γλυτώσῃς ὅπως μπορῇς. »

Ὅταν τελειώσῃ ἡ μπέσσα, ἀρχίζει ἡ ἐκδίκησις. Ὅσον δὲ μεγαλητέραν δίψαν ἐκδικήσεως αἰσθάνονται οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, τόσον δραστηριώτεραι εἶναι ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐνέργειαι τῶν συγγενῶν τοῦ φονέως περὶ συνδιαλλαγῆς. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε δύο ὁλοκλήρους μῆνας.

Τέλος ἡμέραν τινὰ συνῆλθον ἅπαντες οἱ οἰκεῖοι τοῦ φονέως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἱκετεύσωσι τὸν πατέρα τοῦ νεκροῦ νὰ χαρίσῃ τὸ αἷμα εἰς τὸν φονέα. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν ὅλοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τοῦ πατρὸς τοῦ Ἄσσου. Προεπορεύετο δὲ ὁ φονεύς, τὴν κεφαλὴν ἔχων τυλιγμένην με μανδήλιον, καὶ κρεμασμένον ἐκ τοῦ λαιμοῦ μὲ τὸ στόμιον πρὸς τὰ κάτω τὸ ὅπλον, τὸ ὄργανον τοῦ φόνου. Ὄπισθεν τοῦ φονέως ἐβάδιζον δύο τῶν φίλων του, καὶ μετ' αὐτοὺς ἠκολούθει ἡ οἰκογενειακὴ συνοδεία. Πλησιάσαντες δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐκδικητοῦ ἤρχισαν πάντες νὰ κραυγάζωσιν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος. « Ἀμάν! ἀμάν! » Αἱ ἱκετήριοι κραυγαὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς μεσημβρίας, μέχρις ὅτου ἀπεφάσισαν οἱ ἐχθροὶ να δώσωσι συγγνώμην. Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ γέρων τοῦ φονευθέντος πατὴρ καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ὅμιλον τῶν ἱκετῶν. Ὁ φονεὺς ἐγονάτισεν ἐνώπιόν του, παραδίδων εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ζωήν του, πάντες δ' οἱ παριστάμενοι ἐπανελάμβανον τὰ Ἀμάν! ἀμάν! ὁ γέρων λαβὼν τὸ ὅπλον τοῦ φονέως τὸ ἔρριξεν εἰς τὸν ἀέρα, ἔλυσε τὸ καλύπτον τὴν κεφαλήν του μανδήλιον καὶ τὸν ἐφίλησεν, δεικνύων οὕτω, ὅτι τὸν συγχωρεῖ. Ἔπειτα ἐφίλησε κατὰ σειρὰν καὶ ὅλους τοὺς ἄρρενας συγγενεῖς τοῦ φονέως, καὶ λαβὼν τοῦτον ἐκ τῆς χειρὸς τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν θέσιν τοῦ φονευθέντος υἱοῦ του. Ἐπερατώθη δ' ἡ τελετὴ διὰ συμποσίου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς παρατεθέντος καὶ διαρκέσαντος τρεῖς ὅλας ἡμέρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Οἱ ἐν Λονδίνῳ βιβλιοπῶλαι Longmans ἠγόρασαν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τῆς περιγραφῆς τοῦ εἰς Γροιλανδίαν πλοῦ παρὰ τοῦ συγγραφέως Nansen ἀντὶ 2500 λιρῶν στερλινῶν. Ἡ τιμὴ αὕτη καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ ἀμοιβὴ τῶν συγγραφέων εἶναι ὑπέρογκος, θεωρεῖται οὐχὶ ἐκ τῶν συνήθων.

— Ἐπειδὴ ἡ Γαλλικὴ Βουλὴ δὲν ἐνέκρινε τὴν ἐκ 550 χιλ. φράγκων πίστωσιν πρὸς ἀγορὰν τῆς εἰκόνος τοῦ Μιλλὲ «Angelus» ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν γαλλικῶν μουσείων εἰς ὃν κατεκυρώθη ἡ εἰκὼν αὕτη ἐδήλωσεν εἰς τὴν συναγωνισθεῖσαν ἐν τῇ δημοπρασίᾳ Ἀμερικανικὴν ἑταιρίαν τῶν καλῶν τεχνῶν ὅτι ὁ πίναξ τοῦ διασήμου ζωγράφου εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς.

— Ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις ὑπέστη ἐπ' ἐσχάτων λίαν εὐδοκίμως ἐξετάσεις ἐπὶ καθηγεσίᾳ εἰς τὴν τουρκικὴν καὶ τὴν περσικὴν γλῶσσαν νεᾶνίς τις, Παλβοτιὲ ὀνόματι. Τὰ παρισινὰ φύλλα γράφουσιν ὅτι εἶναι αὕτη ἡ πρώτη γυνή, ἡ ἀποφασίσασα ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν δυσκολωτάτων ἐκείνων ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

— Παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Quantin ἐν Παρισίοις ἐξεδόθη τόμος περιέχων δύο ἀνέκδοτα δράματα τοῦ Οὐγκώ. Ἀλλ' ἐν ᾧ ζῶντος τοῦ ποιητοῦ ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἔργου αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς μέγα φιλολογικὸν συμβάν, τὰ δύο ταῦτα νέα δράματά του παρῆλθον σχεδὸν ἀπαρατήρητα. Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ δὲν εἶναι ὅλως παράλογος, οὐδὲ προέρχεται ἐξ αἰσθήματος ἀψικορίας· μᾶλλον δὲ φαίνεται ὅτι τὰ δράματα ταῦτα οὐδαμῶς πληροῦσι τὰς προσδοκίας ἃς διεγείρει ἔργον οἱονδήποτε τοῦ Οὐγκώ. Τὸ ἓν τούτων, Amy Robsart ἐπιγραφόμενον, ἔχει μὲν ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ μυθιστορήματός τινος τοῦ Βάλτερ Σκώτ, ἐποιήθη δὲ πρὸ τοῦ 1829· διδαχθὲν δ' ἀπὸ σκηνῆς ἀπέτυχε· ὁ ποιητὴς δὲν ἐθεώρησεν ἴσως ἄδικον τὴν κρίσιν τῶν θεατῶν, ἀφ' οὗ δὲν ἐνέκρινε νὰ ἐκκαλέσῃ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ δημοσιεύων τὸ ἔργον του. Τὸ δ' ἕτερον τῶν δραμάτων, οἱ Δίδυμοι (Les Jumeaux) ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἱστορίαν τοῦ σιδηροῦ προσωπείου, ἐποιήθη δὲ τῷ 1839· καὶ ἔχει μὲν τινας δραματικωτάτας σκηνάς, ἀλλ' εἶναι ἀτελὲς διότι ἐλλείπουσιν αἱ δύο τελευταῖαι πράξεις καὶ μέγα μέρος τῆς τρίτης.

— Σπανίαν οἰκογενειακὴν ἑορτὴν ἑώρτασε κατ' αὐτὰς ἀνδρόγυνόν τι ἐν Βιέννῃ. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐτέλει τὴν πεντηκονταετηρίδα τῶν γάμων του, τοὺς χρυσοῦς καλουμένους γάμους, ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ τῶν ὑπερεβδομηκοντούτων συζύγων μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐτέλουν τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν γάμων των, τοὺς ἀργυροῦς γάμους, καὶ ἡ κόρη ταύτης ἐνυμφεύετο. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἐν τῷ ὁποίῳ ηὐλογήθησαν οἱ γάμοι τῆς ἐγγονῆς καὶ θυγατρὸς τῶν πανηγυριζόντων ἀνδρογύνων, ἀνενεώθησαν δι' ἱεροτελεστίας κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον καὶ οἱ γάμοι τῶν πρεσβυτῶν γονέων καὶ πάππων.

— Ἐμπορικός τις οἶκος ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἔπεμψεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς Ἰαπωνίαν φορτίον ὅλον κρινολίνων. Τὸν παλαιωθέντα ἐν Εὐρώπῃ συρμὸν ἐσοφίσθησαν οἱ Ἰαπωνοὶ νὰ χρησιμοποιήσωσι κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ παντελῶς διάφορον τοῦ ἀρχικοῦ προορισμοῦ του. Διὰ τῆς προσθήκης ὀλίγου ὑφάσματος καὶ μιᾶς ῥάβδου μετεποίησαν τὰ κρινολῖνα εἰς ἀλεξήλια καὶ ἀνεξίβροχα, ἀπὸ τὰ τεράστια ἐκεῖνα τὰ συνήθη ἐν ταῖς συνικαῖς καὶ ταῖς ἰαπωνικαῖς χώραις.

— Ἐν Καινιγσβέργῃ τῆς Πρωσσίας ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια ἐμπορικοῦ μουσείου ἠλέκτρων· τὸ κατάστημα τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς συστάσεως του εἶχεν ἐκτεθειμένας πρὸς πώλησιν τριακοντα-

Digitized by Google

χισχίλια τεμάχια ἠλέκτρων, ὧν ἄλλα μὲν ἔχουσιν ἐπιστημονικήν, ἄλλα δὲ μόνον ἐμπορικὴν ἀξίαν.

— Καθ' ἃ γράφουσιν ἐκ Ῥώμης πρὸς τὴν Πολιτικὴν ἀνταπόκρισιν τῆς Βιέννης, ὁ Πάπας καθ' ἑκάστην σχεδὸν διημερεύει ἐν τῇ Λέσχῃ Πίου τοῦ Δ', ᾠκοδομημένῃ ἐν τοῖς κήποις τοῦ Βατικανοῦ. Μεταβαίνων ἐκεῖ ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἀποχωρεῖ μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Ὁ Πάπας εἶναι μὲν εὔθυμος ἀλλὰ καταπεπονημένος σωματικῶς, ἡ δὲ ὑγεία του δεῖται πολλῶν προφυλάξεων. Ἡ μνημονευθεῖσα λέσχη ἀνεκαινίσθη ἐπ' ἐσχάτων, εἶναι δὲ πολυτελέστατα ἐσκευασμένη· τὰ ἔξοδα τῆς ἀνακαινίσεως ἑνὸς μόνου δωματίου ἀνῆλθον εἰς 100,000 φράγκων.

— Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων δώρων, ἅτινα ἔλαβεν ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως συναριθμεῖται καὶ πυξὶς ἐκ σανταλίνου ξύλου, περικλείουσα λαμπρὰν τυπωμένην ἱστορίαν τοῦ Πύργου τῆς Σιγῆς, δῶρον δύο Παρσῶν. Ὁ Πύργος τῆς Σιγῆς, οὗ ὁμοίωμα ἐν μικρῷ εἶναι ἐκτεθειμένον ἐν τῇ ἐκθέσει, κείμενος οὐ μακρὰν τῆς Βομβάης, εἶναι τὸ κοιμητήριον τῶν ἐν Ἰνδικῇ Παρσῶν ἢ Πυρολατρῶν, οἵτινες δὲν θάπτουσι τοὺς νεκροὺς των, ἀλλὰ τοὺς ἐκθέτουσιν ἐν τῷ πύργῳ βορὰν εἰς τὰ ὄρνεα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΟΦΕΟΠΑΓΙΣ

Τὴν εἴδησιν δημοσιεύουσιν ἀμερικανικὰ φύλλα καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ ἐγγυηθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτῆς. Τεράστιος ὄφις ἐξεγερθεὶς τῆς χειμερίας νάρκης ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν λείας· καθ' ὁδὸν εὗρεν ἕνα ἀ γ ο ύ τ η ν (τρωκτικὸν ζῷον τοῦ γένους τῶν δασυπρώκτων), τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ σύστημα τῶν μεγάλων ὄφεων κατέπιεν ἀκέραιον. Μὴ κορεσθεὶς ὅμως ἐκ τῆς ἀνεπαρκοῦς ταύτης τροφῆς ἐξηκολούθησε βραδέως τὸν δρόμον του πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς. Φθάσας δὲ πρό τινος φράκτου προσεπάθησε νὰ διέλθῃ διὰ τῶν κιγκλίδων αὐτοῦ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐμβάσῃ τὸ σῶμά του, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ μέρους ὅπου ἦτο τὸ καταποθὲν ζῷον, διότι ἕνεκα τῆς ἐξογκώσεως τῆς κοιλίας δὲν ἐχώρει νὰ περάσῃ ὅλον. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εὑρισκόμενος ὁ ὄφις βλέπει πλησίον ἄλλον ἀγούτην, καὶ μὴ ἀναλογισθεὶς τὰς συνεπείας τῆς ἀπληστίας του κατέπιε καὶ ἐκεῖνον. Ἤδη ὅμως, ἐξογκωθέντος καὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ φραγμοῦ μέρους τοῦ σώματός του, δὲν ἠδύνατο οὔτε ἐμπρὸς νὰ κινηθῇ, οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ· καὶ εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὑρόντες αὐτὸν ἄνθρωποί τινες τὸν ἀπετελείωσαν μετὰ μεγάλης εὐκολίας.

ΚΑΠΝΙΣΤΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Συχνάκις βεβαίως αἱ πεπολιτισμέναι γυναῖκες παραβαίνουσι τὸ παράγγελμα τὸ διδάσκον ὅτι ἄριστα εὐωδιάζει μόνη ἡ μὴ ἀλειφομένη μὲ μύρα γυνή· ἀλλ' ὅσην καὶ ἂν κάμωσι κατάχρησιν τῆς μυρεψικῆς τέχνης οὐδέποτε θὰ δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι κατὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ὀξύτητα τῶν ὀσμῶν τὰς βαρβάρους ὁμοφύλους των τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Σουδάν. Αἱ ἐκεῖ γυναῖκες καπνίζονται κυριολεκτικῶς καὶ ἀπὸ μακρᾶς ἀποστάσεως αἰσθάνεταί τις τὴν προσέγγισίν των, ἂν ἔχουσι καλλωπισθῇ ἀρτίως. Ἐκ φύσεως ἔχουσαι ἰσχυρὰ νεῦρα, εὐκολώτατα δ' εὑρίσκουσαι ἀρωματικὰς οὐσίας, ὁποίας ἀφθονωτάτας παράγει ἡ χώρα των, ὑποβάλλουσιν ἑαυτὰς ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα εἰς τακτικὸν καὶ παρατεταμένον κάπνισμα. Παρ' ἑκάστην καλύβην εἶναι ἐσκαμμένος βόθρος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ σκοποῦ του δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν καλλωπιστικόν, ἔχων βάθος μὲν 30 ὑφεκατομέτρων περίπου, διάμετρον δὲ 25. Ἐν αὐτῷ θέτουσιν ἀνημμένους ἄνθρακας, ἐφ' ὧν ῥίπτουσι κανέλλαν, γαρύφαλλα, λίβανον, μύρραν, σαντάλινον ξύλον καὶ ἄλλα ἀρωματικὰ ξύλα. Κάθεται δ' ἑκάστη γυνὴ ἡμίγυμνος παρὰ τὸ βόθρον, σκεπάζουσα διὰ σινδόνος καὶ τοῦτον καὶ ἑαυτήν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ οὐδ' ἐλάχιστον μόριον τοῦ πολυτίμου καπνοῦ. Ἀφ' οὗ μείνῃ οὕτως ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας καὶ πλέον, ἀποχωρεῖ περιρρεομένη ὑπὸ ἱδρῶτος καὶ σχεδὸν ἡμίψυχος, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς καπνισμένη.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΩΝ

Ἐν Καστελλορίζῳ.

[Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ κ. Α. Διαμαντάρα].

Ὡσὰν τὴν ἥμερη στουδὴ π' ἁπλώθει 'ς τὸ χωράφι,
'τσὰ νὰ γεμίσῃ πλώρη σας σφουγγάριν, τσαὶ μελάθι.
Τώρα 'ναιμ Μᾶς, τώρ' ἄνοιξι, τώρα 'ναιν χαλουτσαίρι,
τώρα τὰ σφουγγαρόπουλα θὰ πᾶν ναυροῦν τὴ ξέρῃ.
Ἐδ' ἀγαπῶ τὸ σφουγγαρᾶν τὸθ θαλασσοβρεμένο,
ποῦ 'ν' ἀφ' τὸ τσῦμα δροσερός, τσ' ἀφ' τὸ κουπὶ 'δρωμένος.
Βρὲ σφουγγαρᾶ περίχαρε τσουνούργιον περιβόλι,
ποῦ δὲ σὲ λείπουν αἱ χαραῖς σειμῶναν χαλουτσαίρι.
Τοῦ σφουγγαρᾶ τὸ μαϊδὶ 'ς τὴν ἄκραν γιαῖμαν ἔσει,
τσ' ὅποιος 'μιλᾷ γιὰ λλόου του μεάλον κρῖμαν ἔσει.
Νὰ μουν τὸ σκαντιλάτσι σου τ' ἀπόσιν τοῦ λαιμοῦ σου,
τσαὶ σὰθ θὰ δίῃς ἀραπιὰν ἐ Παναγιὰ μαζί σου.
Νὰ χαμηλώναν τὰ βουνὰ νὰ 'θώρουν τὴν Μαντρούγια.
νὲ 'θώρουν τσαὶ τὸ σφουγγαρᾶ μὲ τὰ βρεμμένα ῥοῦχα.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ὁ λαβύρινθος.

Ἀπὸ ποῖον δρόμον ἐπέρασε τὸ αὐγὸν διὰ νὰ γείνῃ γαλλόπουλον καὶ βαθμηδὸν τέλειος γάλλος καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ψηθῇ.

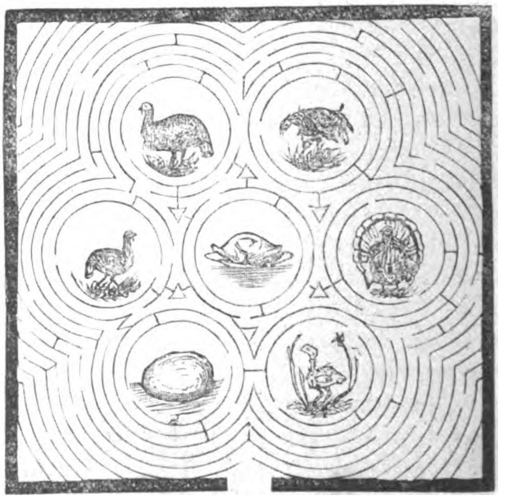

(Ἡ λύσις εἰς τὸ προσεχές).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1795.

Digitized by Google

'Αριθ. 710 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 6 Αὐγούστου 1889.

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΑΡΑΦΡΩΝ

Ἡ πλατεῖα τοῦ Κολωνακίου εἶνε πολὺ ἰδιόρρυθμος πλατεῖα. Κανεὶς ἴσως ἂν ἠρωτᾶτο δὲν θὰ ἤξευρε ν' ἀπαντήσῃ διατὶ τὸ μέρος αὐτὸ φέρει τοῦτον τὸν μεγαλοπρεπῆ τῆς πλατείας τίτλον. Φαίνεται, κατὰ τύχην περίεργον, οὕτω θὰ τὸ ἀπεκάλεσέ τις κάποτε ἀσκόπως, καὶ οὕτως ἐπεκράτησε νὰ λέγεται, κατὰ μωρὰν συνήθειαν. Μήπως τάχα θὰ ἦτο τὸ μόνον πρᾶγμα ἐν Ἀθήναις ὅπερ νὰ καλῆται μὲ ὄνομα ὅπερ κατ' οὐδὲν νὰ δικαιολογῇ; Πολὺ ἁπλοϊκὸς ὅμως θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὅστις, καλῇ τῇ πίστει, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀνομασίας δι' ἧς τὸ περιβάλλουν συνήθως, θ' ἀπεφάσιζε νὰ μεταβῇ πρὸς περίπατον ἐν αὐτῇ. Ἀνώμαλος, ἐπικλινής, ἀκανόνιστος, βαραθρώδης σχεδὸν ἐνιαχοῦ τετράγωνος χῶρος θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποστῇ διάβασιν ἄλλοθεν ἢ ἀφ' ὡρισμένων σημείων, ὡς θὰ ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον δύσκολον νὰ ὑπαχθῇ εἰς οἱανδήποτε περιγραφήν. Διότι πῶς νὰ διαβῇς ἢ πῶς νὰ περιγράψῃς τὴν ἀπεχθοῦς, ἀγρίας σχεδὸν ὄψεως αὐτὴν ἔκτασιν, τὴν διαρκῶς πλήρη χωμάτων ἢ πετρῶν ἢ κονιορτοῦ, τὴν κατὰ τὸ ἥμισυ παριστῶσαν εἶδος ὀροπεδίου καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ εἶδος φάραγγος, τὴν εἰκονίζουσαν ἀληθὲς χάος ἀφ' οὗ οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐξέλθῃ ἡ εἰς ἀληθῆ πλατεῖαν δημιουργία του, ἣν ὁρίζει πρὸς τὸ βάθος μὲν μεγάλη, ὀγκώδης, βαρεῖα, πυργοειδής, ἄκομψος οἰκοδομή, πρὸς μεσημβρίαν ἀχρεῖαι μάνδραι οἰκοπέδων, πρὸς ἄρκτον δὲ καὶ δυσμὰς σειρὰ χαμηλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ῥυπαρῶν καφενείων, ταβερνῶν ἢ παντοπωλείων; Ἀποπειρώμενος νὰ διέλθῃς αὐτὴν νύκτα πρέπει νὰ θεωρήσῃς σεαυτὸν ὡς ὅλως ἐξαιρέτως εὐνοηθέντα ὑπὸ τῆς μοίρας καὶ ὑπ' ἀγνώστου θαυματουργοῦ θεότητος ποδηγετηθέντα, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃς, ἂν κατορθώσῃς νὰ διαπεραιωθῇς ἐκτὸς τοῦ χώρου αὐτοῦ, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇς, τὴν ἀνάγκην νὰ διευθυνθῇς ἀμέσως σύρων τὰ ὑπολειφθησόμενα τυχὸν ἀκόμη σῶα ἐκ τῶν τεσσάρων ἄκρων σου κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ χειρουργικὸν τμῆμα τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου. Ἡμέραν δέ, ὅτε τὸ φῶς θὰ σοὶ ἐπέτρεπε καὶ νὰ διακρίνῃς κάπως καλλίτερον τὴν κατάστασίν της, θ' ἀπήρχεσο πεπεισμένος ἀκραδάντως ὅτι ἐνέπεσες ἐντὸς πόλεως ἢ ἄρτι ἀπαλλαγείσης ἀπὸ ἐπαναστάσεως ἢ ἑτοιμαζομένης εἰς τοιαύτην. Τῆς παραδόξου αὐτῆς ἐκτάσεως ἡ ὄψις δὲν ἦτο ποτὲ πολὺ διαφορετικὴ ἢ νῦν. Ἄλλοτε ὅμως ἦτο τοὐλάχιστον παντοῦ ἐπίπεδος. Πάντοτε μὲν εἶχε τοὺς ὕβους της καὶ τὰς ἀποκλίσεις της καὶ τὸν κονιορτόν της καὶ τὰς ῥυπαρίας της καὶ τὰς ἄλλας αὐτῆς οἰκτρότητας. Ἀλλ' ἐν τούτοις παρίστατο ὁπωσδήποτε ἡ αὐτὴ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὁμοιόμορφος προσπίπτουσα εἰς τὸ βλέμμα καὶ μὴ παρέχουσα τὴν φρικώδη τῆς σήμερον ἐντύπωσιν. Ἠδύνασο ἂν ὄχι ἄλλο νὰ διαβῇς οὐχ ἧττον αὐτὴν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, προσπαθῶν μόνον νὰ πηδᾷς ἐπιμελῶς, ἂν ἔφθανε τὸ μῆκος τῶν σκελῶν σου, τὰ πολυπληθῆ τέλματα ἅτινα ἐσχημάτιζε τὸ εἰκῇ ἐκρέον ὕδωρ κρήνης τινός, ἐστημένης ἐν τῷ μέσῳ, ἄνωθεν τῆς ὁποίας καχεκτικὸν δένδρον ἥπλωνεν ἀτροφικοὺς κλάδους καὶ φύλλα ἄχροα. Ἀλλά, ἕνα πρωΐ, εἰς τὸν νοῦν τίς οἶδε ποίου *φιλοπόλιδος* ἄρχοντος τῆς πρωτευούσης ἐπῆλθεν ἡ φαεινὴ ἰδέα νὰ *ταχτοποιήσῃ*, νὰ *διευθετήσῃ*, νὰ *καλλωπίσῃ* τὸν ἀτυχῆ αὐτὸν χῶρον. Καὶ ἐξεθεμελίωσε τὴν κρήνην, καὶ ἐξερρίζωσε τὸ δένδρον, καὶ κατέσκαψε μετὰ μανίας τὰ δύο τρίτα αὐτῆς, καὶ ἤγαγεν ἀνὰ τὰ πλάγιά της δρόμους, καὶ ἔκτισε πεζοδρόμια ὡς τοίχους παρὰ τὸ χεῖλος κρημνῶν, καὶ κατέστησεν αὐτὴν χαμηλοτέραν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους, ὑψηλοτέραν ἀπὸ τοῦ ἄλλου, κατωφερῆ ἀπὸ τούτου, ἀνηφορικὴν ἀπὸ ἐκείνου, εἰδεχθῆ ἀφ' οἱουδήποτε, καὶ τὴν ἀφῆκεν ἔπειτα φορτωμένην λίθους καὶ ἄργιλον καὶ ὁδοφράγματα καὶ σκόνην. Καὶ ἀπέμεινεν οὕτως ἔκτοτε, ἡμιτελής, ἀθλία, κινδυνωδεστάτη, χωρὶς κανεὶς νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῆς, ἀφειμένης εἰς τὴν τύχην της καὶ τῶν διαβατῶν εἰς τὴν ἰδικήν των, καὶ χαίνει ἐκείνη τερατωδῶς, καὶ κρημνίζονται οὗτοι καθημέραν ἐν αὐτῇ, καὶ βλασφημοῦν, καὶ ἀναγκάζονται νὰ πλανῶνται ἐπὶ καιρὸν πολλάκις ἕωσοῦ εὕρουν πόθεν εἶνε βατή, καὶ ἄνθρωποι κα-

Digitized by Google

τέπεσαν ἀπὸ τῶν *πεζοδρομίων* της, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁμοιάζουν μᾶλλον θεμέλια ἀρχαίων κτιρίων ἀνακαλυφθέντα καὶ ἀχθέντα εἰς φῶς ἐκεῖ μετ' ἀνασκαφάς, καὶ ἐσκοτώθησαν—ἀκούετε; —ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ πέσῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ *σκοτωθῇ* ἀπὸ *πεζοδρόμιον*!...

* * *

Ἐν τούτοις, καὶ τοιαύτη, ἡ ἰδιόρρυθμος πλατεῖα εἶνε οὐχ ἧττον λαϊκὸν κέντρον ἀρκετὰ συχναζόμενον. Εἰς αὐτὴν κατέρχονται ἀπὸ τῶν παρακειμένων νεοτεύκτων συνοικιῶν οἱ ἀγαθοὶ ἀστοὶ καὶ προμηθεύονται τὰ χρειώδη διὰ τὸν οἶκον, ἐρίζοντες μετὰ τῶν πωλητῶν περὶ τῶν τιμῶν ἢ ἀποστέλλονται αἱ ὑπηρέτριαι διὰ νὰ μεταφέρουν τὰ ὀψώνια χαριεντιζόμεναι μετὰ τῶν ὑπηρετῶν. Ἀπ' αὐτῆς διέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸν χειμῶνα ἰδίως, οἱ φοιτηταὶ ἀναρριχώμενοι πρὸς τὰ ὕψη τῆς Δεξαμενῆς ἢ εἰς τὰ περὶ τοὺς πέριξ αὐτῆς δρομίσκους δωμάτιά των. Τὰ καφενεῖά της προτιμῶσιν ἱκανὴ μερὶς ἐργατῶν, συνταξιούχων, μικροϋπαλλήλων καὶ ἄλλων, ἐκ τῶν τάξεων ἐκείνων, ἃς ἐκδιώκει πρὸς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, ζητοῦντας ἑστίας ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεως, ἡ εἰς τὰ κεντρικώτερα τμήματα τῆς πρωτευούσης ἐπιτελουμένη ὁσημέραι μεταβολή. Ἡ πλατεῖα αὕτη χρησιμεύει ὡς ἡ ἐξ ἀνάγκης διάβασις τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν κατερχομένων ἀπὸ τῶν στρατώνων των εἰς τὴν πόλιν ἢ ἐπανερχομένων ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς αὐτούς. Βρίθει δ' ἐξ αὐτῶν ἰδίως κατὰ τὸ βράδυ, σπευδόντων κατὰ ὁμάδας, ἵνα προφθάσωσιν εἰς τὴν ἑσπερινὴν πρόσκλησιν. Ἀργότερα δέ, μετὰ τὴν δεκάτην, παρέαι πυκναὶ ἐκ τῶν περιέργων ἐκείνων ὄντων, ἅτινα ἡ ἐγχωρία διάλεκτος χαρακτηρίζει διὰ τῆς εἰδικῆς προσωνυμίας *κουτσαβάκηδων*, ἰδιοσχήμου λέξεως αναφυείσης ἡμέραν τινὰ εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς τριόδους ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὴν παλαιωθεῖσαν καὶ ἀνδρικωτέραν πως ἄλλως τε ἔννοιαν περιέχουσαν *τραμπούκος*, ἐμφαινούσης δὲ τὸν θρασύδειλον ἄεργον, τὸν ἀρεσκόμενον εἰς τὰς συμπλοκάς, τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν ἀλήτην, τὸν ὀκνηρὸν τὸν ὀρεγόμενον κενῆς καὶ ἀνυποστάτου πράγματι ἐπὶ γενναιότητι φήμης ἣν νὰ ἐκμεταλλεύεται πολλαχῶς ὁσάκις εὔκολον, τὸν προσποιούμενον τὸν παλληκαρὰν μετὰ ἢ καὶ ἄνευ ἀφορμῆς, ἐπιδεικνύμενον δ' ἐν δέοντι καὶ μὲ κορδακισμὸν ἀπειλητικῶν κινημάτων καὶ ἀμφίεσιν ἰδιότροπον καὶ παραστήματος ἀναίδειαν καὶ φωνῆς ἐπιτήδευσιν ἀνοίκειον, παρέαι λοιπὸν τοιούτων κουτσαβάκηδων διελαύνουσιν αὐτήν, καὶ ῥοφᾶται ὑπ' αὐτῶν ἡδονικῶς ὁ ἀηδὴς ναργιλὲς τῶν τριγύρω καφενείων ἐν συνοδείᾳ παταγωδῶν συνδιαλέξεων καὶ γρόνθων ἐπὶ τῶν τραπεζῶν καὶ βλασφημιῶν ἢ ὕβρεων, καὶ πληροῦται ὁ χῶρος ἐκ βοῆς, καὶ μονότονον μπουζοῦκι συγκαλεῖ αὐτοὺς πολλάκις ἐν εἰδεχθεῖ τινι ταβέρνᾳ, ἀνοικτῇ καὶ μέχρι τῆς πρωΐας, καὶ ὠρυγαὶ ᾀσμάτων βραγχωδῶν καὶ ἀτασθάλων ἀντηχοῦσι, καὶ κρότοι πιστολισμῶν ἔρχονται οὐχὶ σπανίως νὰ συναναμιχθῶσιν εἰς αὐτάς.

* * *

Τὴν ἑσπέραν ταύτην, πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν κυρίως μέρος ἐν ᾧ τὰ πλεῖστα τῶν καταστημάτων της, ἡ κίνησις εἶνε μᾶλλον ἐπιτεταμένη τοῦ συνήθους. Ῥητινώδεις δᾷδες καίουν πρὸ τῶν ἀνοικτῶν κρεοπωλείων, ἀπὸ τῶν χαλκάδων τῶν ὁποίων αἱμοστάζουν κρεμασμένα τὰ κομμάτια τῶν βοείων ἢ ἀρνείων κρεάτων. Τὰ μικρὰ ὀπωροπωλεῖα ἔχουν ἀναρτήσῃ τοὺς αἰωρουμένους φανούς των, καὶ τὰ καθίσματα τῶν καφενείων εἶνε ἀρκετὰ γαρνιρισμένα. Βόμβος πυκνῶν ὁμιλιῶν ἀκούεται ἀδιάλειπτος, ἐπικλήσεις διαμείβονται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μαγαζείου εἰς τὸ ἄλλο μεγαλοφώνως, χαιρετισμοὶ ἀνταλλάσσονται, ἦχοι παντοῖοι ἀναδίδονται, γέλωτες ἐκσπῶσι συνεχῶς. Δύο ὑπηρέτριαι περιέρχονται ἀπὸ θύρας εἰς θύραν προμηθευόμεναι τὰς ἑσπερινὰς ἀγοράς. Οἱ διαβάται πολυάριθμοι περνοῦν καὶ κάρρον σύρει βαρέως ἐπὶ τοῦ δρόμου τὰ τριζοβολοῦντα μέλη του. Ἔμπροσθεν ἑνὸς ἐκ τῶν τραπεζίων, τῶν καθημένων τις δημηγορεῖ πρὸς τρεῖς συντρόφους του, δι' ἀπλέτων χειρονομιῶν καὶ ῥαγδαίων ἐρωτηματικῶν περιόδων, περὶ τιμῆς, ζωῆς καὶ αὐτοκτονίας. Ὑπηρέτης παρακειμένου παντοπωλείου διπλόνων ἐντὸς πρασίνου κληματοφύλλου δύο σαρδέλλας ἀφαιρεῖται ἀκροώμενος αὐτὸν καὶ ἵσταται παρατηρῶν πρὸς τὸ μέρος του, μὲ τὰς σαρδέλλας ἀνὰ χεῖρας καὶ τὸ στόμα ἡμιάνοικτον, ἐνῷ μανάβης ἀμέριμνος παραπλεύρως βάλλει ἀπαύστους κραυγάς, ἐξαγγέλλων τὸ ἐμπόρευμά του. Ἰδίως ὅμως εἰς τὴν συνήθη κίνησιν, ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν ζωηρότητά της συντελοῦν, ἔχει προστεθῇ περίεργόν τι ὑποκείμενον, εἷς τῶν γνωστοτέρων πλανοδίων τύπων τῶν Ἀθηνῶν, διάσημος κατὰ τὰ μέρη προπάντων ταῦτα προσωπικότης, ἐκ τοῦ εἴδους ἐκείνου τῶν ἐξοχοτήτων τῆς ὁδοῦ, ὧν περιφανέστατοι ἀντιπρόσωποι ὑπῆρξαν οἱ ἀείμνηστοι Καραβίδας καὶ Μπουρδούσης. Ῥακενδύτης, δὲν φορεῖ παρὰ λινὸν πανταλόνι καὶ βρωμερὸν ὑποκάμισον, ἄνωθεν δ' αὐτοῦ κυματίζοντα ἐπὶ τοῦ λιποσάρκου κορμίου του διάτρητον, μέγαν στρατιωτικὸν μανδύαν. Εἶνε ἀνυπόδητος σχεδόν, διότι τὰ καταφαγωμένα του σανδάλια ἀφίνουν τὸ ἥμισυ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ συρόμενον ἐκτός. Πρὸς τὸ αὐτί του τὸ δεξιόν, μόλις κρατούμενον ἀπὸ τῆς κορυφῆς του καταπίπτει πηλίκιον ἐπίσης στρατιωτικόν, οὗτινος ἐλλείπει ἀπὸ τῆς προμετωπίδος, ἐξηλωμένον, τὸ στέμμα, εἰς οὗ τὴν θέσιν ὀπὴ χάσκει. Παραδόξως, μ' ὅλην τὴν οἰκτρὰν του

Digitized by Google

κατάστασιν, είνε έν τούτοις ξυρισμένος έντελῶς, άπαραλλάκτως ὅπως οἱ νεοσύλλεκτοι, ὡς διὰ νὰ συμπληρώσῃ νομίζεις τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἀμφίεσιν. Λεπτὸς μόνον μύσταξ ἐπανθεῖ ἐπὶ τοῦ ἄνω χείλους του. Βυθισμένοι ἐντὸς τῶν κογχῶν των οἱ ἀμαυροί του ὀφθαλμοί, φαίνονται ὡς νὰ πλανῶνται εἰς ἔντρομον ὀνειροπόλησιν ἢ ὡς νὰ καλύπτωνται ὑπὸ τῆς ἀχλύος ἣν ἐπιρρίπτει πολλάκις πρὸ τῆς ὁράσεως αἰφνιδία φρίκη. Ἐπὶ τῆς ὠχρολεύκου αὐτοῦ μορφῆς ἀποτυποῦται συμπαθεστάτης ἠλιθιότητος διαρκὴς ἔκφρασις καὶ περὶ τὸ στόμα του αὐγάζει ἀδιακόπως ἐπιμόνως ἀόριστον καὶ ὡς ἀκούσιον μειδίαμα, ἀποκρυσταλλωθὲν ὑποθέτεις ἀπροσδοκήτως ἐπ' αὐτοῦ. Μὲ τὸ λινόν του πανταλόνι καὶ τὰ ἐσχισμένα ὑποδήματα, θὰ ἠδύνασο νὰ ἐκλάβῃς αὐτὸν ἀληθῶς ὡς νεοσύλλεκτον. Οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως, ἐν γένει ἡ ὅλη αὐτοῦ παράστασις, ἀλλοκότως, ἀστείας τινὸς μᾶλλον ἀθλιότητος ἐντύπωσιν προξενεῖ, ποσῶς δυσάρεστον.

* * *

Ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ, ἡ παρουσία αὐτοῦ φαίνετ' ἐξεγείρουσα πλήρη ἀγαλλίασιν. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο ἡ ἐμφάνισίς του προκαλεῖ τὴν θυμηδίαν. Ὅλοι τὸν γνωρίζουν προφανῶς καὶ τῷ ἀπευθύνουν προσκλήσεις, ἐρωτήσεις, σκώμματα ἢ ὀνειδισμούς. Πολλοὶ τῶν παρερχομένων χαιρετίζουσιν αὐτὸν οἰκείως καὶ εὐθύμως. Οἱ ὑπηρέται τῶν μαγαζείων παρίστανται κατενθουσιασμένοι διότι τὸν βλέπουν, περισσότερον ἐνασχολούμενοι μὲ αὐτὸν παρὰ μὲ τὴν ἐργασίαν των, καὶ αὐτὸς δ' ὁ μανάβης διέκοψε τὰς κραυγάς του ἵνα τῷ εἴπῃ τι. Ἄγεται κανεὶς νὰ νομίσῃ ὅτι ὁ ῥακένδυτος αὐτὸς εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς πλατείας καὶ τοῦτον ἀνέμενεν ἵνα πράγματι ζωογονηθῇ ἡ βραδυνή της κίνησις. Ἀκόμη ὡς καὶ ὁ δημηγορῶν περὶ αὐτοκτονίας δὲν ἀπηξίωσε νὰ στρέψῃ, ὄχι δυσθύμως, τὴν κεφαλὴν καὶ μειδιῶν ἀπέβλεψε πρὸς αὐτόν.

—Γιάννη, τῷ φωνάζουν πανταχόθεν, ἔλα 'δῶ, Γιάννη!...

Καὶ ὁ Γιάννης, τρικλίζων ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὡς μεθυσμένος, μὲ τὸ πηλίκιον κινδυνεῦον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πέσῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του, σύρων τὰ τρυπημένα του παπούτσια, πορεύεται πρὸς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, δεξιά, ἀριστερά, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μαγαζείου εἰς τὸ ἄλλο, εἰσέρχεται εἰς αὐτά, κάθηται παρὰ τὰ τραπέζια, ἐγείρεται, ἐπιστρέφει ἐπὶ τῶν βημάτων του, ὁμιλῶν πάντοτε, ἄλλοτε μὲν ὡς ἀπαντῶν πρὸς τοὺς λαλοῦντας αὐτῷ, ἄλλοτε δ' ὡς ἀπευθυνόμενος πρὸς ἑαυτόν.

—Τί μὲ θέλεις μωρέ!, λέγει ἀδιαφορῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ὁρίσῃ σαφέστερον πρὸς ποῖον ἀποτείνεται, μᾶλλον δὲ ὡς πρὸς ἰδανικόν τι πρόσωπον φαινόμενος ὅτι διαλέγεται ἢ γενικῶς πρὸς τοῦ κοινοῦ τὴν ὁλομέλειαν. Τί ἔχεις νὰ κάμῃς μ' ἐμένα;... Γυρεύεις τίποτα;... Ἐγὼ... εἶμαι στρατιωτικός!... Ἀνήκω εἰς τὸ στρατό!... Τ' ἀκοῦς;... Τί θέλεις ἀπὸ μένα, αἴ;...

Καὶ ἂν μὲν ὁ τυχὼν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔμπρός του ἀκούῃ προσεκτικῶς καὶ φαίνεται ὡς πειθόμενος, ὁ Γιάννης εὐχαριστεῖται· ἂν ὅμως τοὐναντίον τὸν κυττάζῃ γελῶν ἢ τὸν εἰρωνεύεται, ἐξάπτεται.

—Τί μὲ κυττάζεις μωρέ;! ἐπαναλαμβάνει μετ' ὀργῆς κωμικῆς. Νὰ μὲ γνωρίσῃς;... Τί νομίζεις πῶς εἶμαι;... Σὰν τὰ μοῦτρα σου;... Τί γελᾷς μωρέ!... Ἐγὼ μωρὲ ἐπολέμησα!... 'Στὴ Μελοῦνα, 'ςτὸ Γκριτζόβαλι, 'ςτὸ Ζάρκο, ποῦ ἀλλοῦ θέλεις;... Μὲ τὸν Πετροπουλάκη μωρέ!... Τ' ἀκοῦς;...

—Ἀμ' δὲν πολέμησες!.... τῷ ἀπαντοῦν. Ποῦ πολέμησες!...

—Ἐγὼ δὲν πολέμησα! ὑπολαμβάνει ἐκεῖνος πάλιν μετ' ἐντάσεως θυμοῦ. Ἐγὼ δὲν πολέμησα!... Νύχτα ἐφύγαμε ἀπ' τὴ Λάρισα!... Μιὰ καὶ δυὸ 'ςτὴ Μελοῦνα!... Τὸ ξέρεις μωρὲ τὸ Γκριτζόβαλη ἐσύ;... Τί μὲ κυττάζεις;... Ἐγὼ εἶμαι!... Δὲν πολέμησα, αἴ;... Τώρα θὰ ἰδῇς!...

Ὑβρίζει δέ, καὶ παθαίνεται, καὶ ἐρεθίζεται, καὶ λοιδορεῖ, χωρὶς ὅμως ἐν τούτοις νὰ βωμολοχῇ. Ἀλλ' αἱ ὕβρεις καὶ αἱ λοιδορίαι του φαίνονται ὅτι ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ ἐπαυξάνουν τὴν εὐθυμίαν. Οἱ ὁμιληταί του αἰσθάνονται πιθανῶς ἰδιαιτέραν ἡδονὴν προκαλοῦντες αὐτὸν εἰς συνδιάλεξιν, εἰς διήγησιν, καὶ μάλιστα εἰς ἔξαψιν. Ἐκεῖνος δὲ παρέχει ἑαυτὸν ἀσυνειδήτως, καταλληλότατον ὄργανον τῆς φαιδρότητος αὐτῶν.

—Καὶ πότε πῆγες 'ςτὸν πόλεμο, Γιάννη; τὸν ἐρωτᾷ τις.

—Δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω λόγο! βρυχᾶται αὐτός. Τί σὲ μέλει ἐσένα μωρέ!... Ὅταν ἔγεινε πῆγα!... Τί νομίζεις;... Μὲ τὸν Πετροπουλάκη μωρέ!... Καὶ ἤμουνα μπροστὰ μπροστά!... Δεύτερος οὐλαμὸς πρώτη ἐνωμοτία τρίτος λόχος τρίτον τάγμα ὄγδοον σύνταγμα!... Μπᾶ καὶ θάρρεψες πῶς λέω ψέμματα;... Δὲν λέω ψέμματα!...

* * *

Καταφανῶς, εἶνε ἡ τακτικὴ τῆς πλατείας διασκέδασις. Πρόχειρος ἠθοποιός, ὃν παρέσχεν αὐτοῖς ἡ φύσις, εὗρον δὲ ὡς ἐξάγεται χρησιμώτατον ὅπως διέρχωνται τὰς ὥρας τῆς ἀνίας των, πρὸς ψυχαγωγίαν, οἱ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα διατρίβοντες, ἐλλείψει ἄλλου θεάματος. Καὶ ἡ παραμικροτέρα λέξις του ἐγείρει κύματα κτηνώδους εὐφροσύνης παρὰ τῷ ὄχλῳ, τῷ ἀνακινουμένῳ ἐντὸς τῶν πέριξ καταστημάτων ἢ διαβαίνοντι. Πᾶν κίνημά του, πᾶν σχῆμά του,

Digitized by Google

καὶ μία τέρψις διὰ τοὺς γύρω κύκλους ἐν οἷς συμφύρεται. Περιέργως δέ, ὅλαι του αἱ ὁμιλίαι εἶνε κατὰ πάντα εὐάρμοστοι πρὸς τὴν ἀμφίεσιν αὐτοῦ, ἐν πλήρει ἀναλογίᾳ πρός τε τὸ ἄνευ στέμματος ἐξηλωμένον του πηλίκιον καὶ τὸν μεγάλον του μανδύαν τὸν διάτρητον. Πᾶσαι σχεδὸν εἰς στρατιωτικὰ ἀνάγονται καὶ τὸν στρατὸν ἔχουν ὡς θέμα των. Ἀλλὰ τοῦτο ἐλάχιστα φαίνεται ἐκπλῆττον τοὺς ὁμιλητάς του. Ὁ Γιάννης εἶνε ἀβλαβὴς τρελλός, ἀστεῖος ἀνόητος, εἷς ἐκ τῶν γελοίων ἐκείνων δυστυχῶν,—διότι καὶ ἡ δυστυχία αὐτή, ὢ σκληρὰ Εἱμαρμένη, εἶνε συχνάκις γελοία,—οὓς ἄγνωστος καὶ παράδοξος μοῖρα ἐκλέγει τυφλῶς συνήθως ὡς θύματα ἀδήλου, ἀλλοκότου καὶ ἀνεξιχνιάστου ἰδιοτροπίας. Ἀλλ' ὁ Γιάννης ἔχει ἱστορίαν, γνωστοτάτην παρὰ τῷ ὄχλῳ τῆς πρωτευούσης, ἐφ' ᾧ οὔτε ἡ ἀμφίεσις αὐτοῦ οὔτε οἱ λόγοι του ἐκπλήττουν, μὴ στερούμενοι κ' ἐνδιαφέροντος. Ἡ τρέλλα αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς *στρατιωτικὴ μανία*. Πρωτότυπον βεβαίως εἶδος τρέλλας, ὅπερ ἰδοὺ πῶς τῷ ἐπῆλθεν. Ἦτο ἐπίστρατος, ἐκ τῶν ἐν ἀλογίστῳ καὶ πυρετώδει σπουδῇ συνεγερθέντων ἐκείνων ἀγυμνάστων καὶ ἀκαταρτίστων κατὰ τὰς πρὸ τριετίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιπλοκάς, ὅπως ἀποτελέσωσι τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν ὅστις ἐπ' εὐκαιρίᾳ αὐτῶν ἔμελλε νὰ εἰσελάσῃ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου, διεκδικῶν τὰ καταπατούμενα δικαιώματα τῆς φυλῆς, ἂν ὁ ἐπάρατος ἀποκλεισμὸς δὲν τοῦ ἐδέσμευε τὰς χεῖρας. Τίς οἶδεν ἀπὸ ποίου ἡσύχου χωρίου τὴν γαλήνην εἶχεν ἀποσπασθῇ βιαίως ὁ πτωχὸς καὶ μὲ τ' ἀγροτικά του τὰ φορέματα, ξυρισθεὶς μόνον ἴσως καὶ μ' ἓν πηλίκιον ὅπερ τοῦ ἐκάθισαν καὶ κανένα μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐστάλη μετὰ τῶν ἄλλων, ἀφοῦ διῆλθε θριαμβευτικῶς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν, εἰς Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ ἔμεινε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπιστρατείας καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, κυλιόμενος σὰρξ ἀδρανὴς εἰς στρατῶνας καὶ εἰς γυμνάσια, πορείας καὶ καπηλεῖα, φυλακὰς καὶ θεραπευτήρια, ἀνήκων μὲν εἰς τὸ ὄγδοον σύνταγμα, ἀλλ' ἀπεσπασμένος εἰς τὴν Λάρισαν. Αἴφνης, ἐπισυμβαίνουν αἱ ἀπροσδόκητοι συγκρούσεις παρὰ τὰ σύνορα καὶ διαμιᾶς ἀποστέλλεται μετ' ἄλλων εἰς τὸ σῶμά του. Αἱ ἐπικουρίαι ἀναχωροῦσι διὰ νυκτὸς καὶ φθάνουν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ἐκεῖ δὲ διατάσσεται νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ λόχου του ἐπὶ τοῦ πεδίου. Ἀλλά, μόλις προσήγγισεν ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν συγκρούσεων, μόλις ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς γραμμῆς, καθ' ἣν ῥαγδαῖον ἐλύσσα ἤδη προπολλοῦ τὸ πῦρ, καὶ εἶδε τῶν πυροβόλων τὰς ἀστραπάς, καὶ τοῦ ποδοβολητοῦ τῶν ἵππων ἐνωτίσθη, καὶ τῶν κανονίων τὸν βρόντον ἤκουσε, ποῖος ἠξεύρει πῶς τάχα παρέστη εἰς τὸ ἁπλοῦν πνεῦμά του ἡ ἀήθης τοῦ πολέμου καὶ ἀγρία ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ της εἰκών, καὶ ὑπὸ τοιούτου, ὡς πρὸ κεφαλῆς Μεδούσης ἣν ν' ἀντίκρυσεν ἐξαίφνης, ἀνικήτου καὶ ἐξάλλου δέους κατελήφθη ὁ ταλαίπωρος, ὥστ' ἔρριψε καὶ ὅπλον καὶ μανδύαν παρευθὺς κ' ἐτράπη, διὰ τῶν ὀρέων, τῶν ἀγρῶν, δρομαῖος, ἀνὰ κράτος, εἰς φυγήν. Ἔκτοτε δέ, ὁριστικῶς, ὁριστικῶς τὰ ἔχασε κ' ἐπὶ τοῦ σκοτισθέντος πνεύματος αὐτοῦ ἐπὶ ζωῆς ἀπέμεινεν ἡ σκέπη ἣν μίαν φορὰν ἐπέρριψεν ὁ φόβος. Ἀλλά, κατ' ἀνεξήγητον παλινδρόμησιν τῶν διαταραχθεισῶν αὐτοῦ φρενῶν, ἀντὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης τὴν ἀπαισίαν αἴσθησιν ν' ἀποκομίσῃ ἰσοβίαν καὶ φρίκην νὰ τῷ προξενῇ καὶ μόνον τοῦ στρατοῦ τὸ ὄνομα, ὡς νὰ ἐντρέπεται ἀπεναντίας ἴσως ἑαυτὸν καὶ τὴν αἰσχράν του πρᾶξιν νῦν, ἐκ τῶν ὑστέρων, διαψεύδων, ἀείποτε πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ νὰ ἀναστρέφεται ἀρέσκεται, καὶ περὶ στρατιωτικῶν νὰ ὁμιλῇ, κ' ἐπιζητεῖ νὰ περιβάλλεται φορέματα τοιαῦτα ἅτινα καὶ κατορθώνει νὰ δανείζεται ἐξ ἐλεημοσύνης παρὰ στρατιωτῶν, καὶ ἐπιμόνως κομπορρημονεῖ ὅτι εἰς τὸν στρατὸν ἀνήκει καὶ αὐτὸς καὶ *ἐπολέμησε* κατὰ τὰς συμπλοκάς, ἀδιακόπως περὶ ἐκείνων διατρίβων καὶ ὡς προσπαθῶν νὰ πείσῃ τούς τε ἄλλους καὶ ὁ ἴδιος πεισθῇ ὅτι τῇ ἀληθείᾳ, καί, τῳόντι ἔλαβε μέρος εἰς αὐτάς. Σχεδὸν κάθε βράδυ, ἕως πρό τινος καιροῦ, θὰ ἠδύνασθε νὰ τὸν συναντήσετ' ἐπὶ μῆνας, τακτικά, παντοῦ ὅπου συνάζονται οἱ σπαθοφόροι, περὶ τὰ ὕψη τῆς Δεξαμενῆς, εἰς τὴν πλατεῖαν αὐτήν, παρὰ τὰ παραπήγματα, ὅμοιον πάντοτε, μὲ τὰς αὐτὰς κινήσεις καὶ τὰς αὐτὰς ὁμιλίας καὶ τὰ αὐτὰ ἐνδύματα. Καὶ θὰ τὸν ἠκούατ' ἀγορεύοντα, ἐπὶ ὥρας τῆς νυκτὸς μακράς, καὶ διηγούμενον τὰ φανταστικά του κατορθώματα, καὶ ἐκτυλίσσοντα τοὺς ὑποθετικοὺς τίτλους ἐφ' ὧν στηρίζει τὰς πρὸς τὸν στρατὸν σχέσεις του, καὶ ὠρυόμενον πενθίμως ἐν τῇ σιγῇ περὶ ἀγώνων καὶ μαχῶν . . .

(Ἕπεται τὸ τέλος) ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΙΣΠΑΝΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Παλληοὶ λογαριασμοί, καινούρια μαλλώαμτα.
Ποῦ 'πᾶς, πόνε; Ἐκεῖ ποῦ συνείθισα.
Μεγάλα πηδήματα, μεγάλα γκρεμίσματα.
Τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ λόγο, καὶ τὸ βόιδι ἀπὸ τὰ κέρατα (πιάνουν).
Ἀναπαυμένα νιάτα, βασανισμένα γεράματα.
Ἡ ἀγάπη, ὁ πόνος καὶ τὰ πλούτη δὲν κρύβονται.
Γληγορώτερα πιάνεται ὁ ψεύτης παρὰ ὁ κουτσός.
Τἄρματα καὶ τὰ χρήματα θέλουν 'πιδέξια χέρια.
Φίλος πολλῶν, κανενὸς φίλος.
Τὴν τιμή μου ἔχασα τὴν ἡμέρα ποῦ εἶπα κακοὺς λόγους καὶ ἄκουσα χειρότερους.

Digitized by Google

Η ΠΡΩΤΗ ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

I

Ἂς στραφῶμεν ἥμισυ σχεδὸν αἰῶνος πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ σωτήριον ἔτος 1842.

Ὁ Στενήμαχος, ἡ γνωστὴ τῆς Θράκης ἑλληνικωτάτη πόλις, θὰ εἶχε τότε περὶ τὰς 6—7 χιλ. κατοίκων, πάντων Ἑλλήνων πλὴν πεντηκοντάδος μωαμεθανικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἦσαν συνῳκισμέναι εἰς τὴν βορειανατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς πόλεως τὴν ἔχουσαν ἀφθονίαν ὑδάτων· διότι οἱ Τοῦρκοι προτιμῶσι πάντοτε χωρία κατάρρυτα πρὸς κατοικίαν. Βεβαίως δὲ καὶ ἀρχαιότερον καὶ τότε δὲν ἦτο δύσκολον εἰς αὐτοὺς νὰ πραγματοποιῶσι τοιαύτας μικρὰς προτιμήσεις δι' οἵου δήποτε τρόπου.

Εἰς τοὺς ἕλληνας δούλους γενομένους δὲν ἐπετρέπετο οὐδὲ εἰς τῆς φύσεως τὰς καλλονὰς καὶ τὰς ἀπολαύσεις νὰ ἐντρυφῶσιν· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οὐδὲ ὄρεξις πρὸς τοιαύτην *πολυτέλειαν* ἔμεινεν εἰς τοὺς ἐτησίως ἐξαγοραζομένους διὰ φόρου τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ φέρωσι τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων. Καὶ εἰς τοὺς φοβεροὺς ὅμως κατακτητὰς ἡ τοιαύτη πρὸς εὐμάρειαν στροφὴ καὶ κλίσις δὲν ἦτο ἐκ τῶν αἰσιωτάτων σημείων περὶ τῆς μελλούσης τύχης αὐτῶν.

Ὅπου συνυπάρχουσι δοῦλοι καὶ δεσπόται, ἐκεῖ δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν οἱαδήποτε τρυφερὰ αἰσθήματα. Ὁ δοῦλος ὁ καλλιεργῶν ἄνθη καὶ τερπόμενος εἰς αὐτὰ δηλοῖ ὅτι ἀπέβαλεν ἢ ἀπεφάσισε ν' ἀποβάλῃ ἐκ τῆς ψυχῆς του τὸ ἔμφυτον τῆς ἐλευθερίας αἴσθημα. Καὶ ὁ δεσπότης ὁ μεθυσκόμενος εἰς τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων ὁ δεικνύων ἀδυναμίαν τινὰ πρὸς οἵαν δήποτε τρυφερότητα καὶ εὐαισθησίαν καταφωρᾶται ὅτι κλονίζεται καὶ ἀρχίζει ἀσυνειδήτως ἴσως ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας του νὰ καταρᾶται τὴν τύχην, ἥτις ἀνέδειξεν αὐτὸν νικητήν, δεσπότην, φονέα, κακοῦργον, κατακτητήν.

Ἡ ἀπόλαυσις τῆς φύσεως, ἡ ἀπόλαυσις τοῦ καλοῦ ἐν γένει ἀνήκει εἰς μόνους τοὺς ἐλευθέρους. Ἐκ τῶν ὑποδούλων τῆς Τουρκίας οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσι τοὺς καλλιτέρους κήπους. Ὁ δὲ λύκος ὁ σπαράσσων τὰς σάρκας καὶ ῥοφῶν τὸ αἷμα τῶν προβάτων δὲν καλλιεργεῖ λειμῶνας εὐανθεῖς.

Ὁ Στενήμαχος, τὸ πλεῖστον ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους κείμενος, εἶναι τραχύς, ὡς εἶναι τραχεῖς οἱ κάτοικοι αὐτοῦ.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἱστορίας τοῦ Στενημάχου ἐλλείπουσιν εἰδήσεις· διότι πυρποληθείσης τῆς πόλεως ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῷ 1795 ὑπὸ λησταντάρτικῆς συμμορίας ἀρχηγὸν ἐχούσης Σινάπην τινὰ Τουρκαλβανὸν ἢ Πόμακον, κατεστράφη πᾶν, τυχόν, προϋπάρχον γραπτὸν μνημεῖον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Στενημαχῖται ἔκπαλαι ἦσαν ἀρνήφιλοι καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν μερίδα ἐκείνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἥτις διὰ παντὸς ἐπίστευσεν εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν—τοῦ ἔθνους...

Ὁ Στενήμαχος μέχρι τοῦ 1842 σχολεῖον *κοινὸν* ἢ δημοτικὸν δὲν εἶχε. Γραμματοδιδάσκαλοι ἐδίδασκον ἐπὶ εὐτελέσι διδάκτροις τὰ τότε συνήθη γράμματα, δηλ. ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ πράξεις τινὰς τῆς ἀριθμητικῆς. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἱερεῖς· ἀλλὰ τὸ περίεργον εἶναι ὅτι καὶ γυναῖκες, συνήθως χῆραι, εἶχον ἰδιωτικὰ σχολεῖα· ἦσαν δὲ ταῦτα διττά, ἤτοι ἐν ἄλλοις μὲν μόνον κοράσια φοιτῶντα ἐδιδάσκοντο *κέντημα*, ἐν ἄλλοις δὲ ἄρρενα καὶ θήλεα ἐφοίτων διδασκόμενα τὰ μὲν ἄρρενα ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, τὰ δὲ θήλεα ἀνάγνωσιν καὶ κέντημα. Οἱ ἄρρενες μαθηταὶ ἐλέγοντο *δασκαλούδια*, μόνον δὲ τὰ κοράσια *μαθήτραι*.

Εὐάριθμοί τινες νέοι τῶν εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν μετέβαινον εἰς Φιλιππούπολιν ἀπέχουσαν δύο περίπου ὥρας τοῦ Στενημάχου καὶ ἤκουον μαθήματα ἀνώτερα ἐν τῷ ἐκεῖ Ἑλ. σχολείῳ, ὅπερ ἔκπαλαι ὑφίστατο.

Τόσον νεκρὰ ἦτο ἡ πνευματικὴ ζωὴ πόλεως ἑλληνικῆς ἐχούσης, ὡς εἴπομεν, περὶ τὰς 7 χιλ. ψυχῶν μέχρι τοῦ 1840!

Ἐφημερὶς ἢ περιοδικὸν ἦτο ἄγνωστον πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον. Τὰ μόνα δὲ βιβλία, τὰ ὁποῖα εὕρισκέ τις παρὰ σπανιωτάταις τισὶν οἰκογενείαις, ἦσαν ὁ Δαμασκηνός, ἡ Ἁμαρτωλῶν σωτηρία, ὁ Χρονογράφος, ἡ φυλλάδα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μπερτόλδου.

Καὶ ὅμως ἐν Φιλιππουπόλει, εἰς ἀπόστασιν δίωρον, εἶχε τὴν ἕδραν του Μητροπολίτης πανίσχυρος τότε, δεσπότης ἀληθὴς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του, δεσπότης, οὗ οἱ λόγοι ἐθεωροῦντο χρησμοί, καὶ ἤρκει νὰ συμβουλεύσῃ μόνον, διὰ νὰ ἱδρυθῶσι πανταχοῦ σχολεῖα. Δυστυχῶς ὅμως Μητροπολῖται καὶ *Τσορμπατζῆδες* (ὡς ἐλέγοντο οἱ πρόκριτοι, οἱ δημογέροντες) τοῦ *κέντρου* περὶ παντὸς ἄλλου ἐσκέπτοντο ἢ περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ὅτε πολλαχῶς καταδιωχθέντων τῶν Ἑλλήνων προεστώτων, κατώρθωσαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ κοινὰ καὶ νὰ λάβωσι μεγάλην ἰσχὺν παρὰ τῇ διοικήσει καὶ τῇ μητροπόλει ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη Βούλγαροι *Μπεγλεξῆδες*, ἄνθρωποι, ὡς εἰκός, ἀμαθέστατοι καὶ πάσης μορφώσεως ἄμοιροι, εἰ καὶ ἐφιλοτιμοῦντο, συμμορφούμενοι πρὸς τὴν πόλιν, νὰ ἑλληνίζωσιν, ὅσον ἦτο αὐτοῖς δυνατόν. Ἔλειπε δ' ἐκ τοῦ κέντρου τούτου πᾶν πνεῦμα προόδου· διότι ἐκ τοῦ ἄλλου κέντρου, ἐκ τῆς

Digitized by Google

καρδίας ἢ, ἂν θέλητε, ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἔθνους, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δῆλον ὅτι ἐκ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς περὶ αὐτὰ ταπεινῆς καὶ περὶ ταπεινὰ τυρβαζομένης σπείρας, οὐδεμία πνοὴ ζωῆς ἐξεπέμπετο, ὄχι πνοὴ καθικνουμένη μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς Θράκης ἢ τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὰς συνοικίας αὐτῆς τῆς Πόλεως!

Εἶναι θαῦμα ἀληθῶς πῶς τὸ ἔθνος ἡμῶν δὲν ἐξηφανίσθη, πῶς δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ, ἐν τοιαύτῃ παντελεῖ ἐγκαταλείψει ἐπὶ μακρότατον χρόνον διατελέσαν!

Οἱ Ἰταλοὶ κομπαστικώτερον εἶπον τὸ περίφημον Italia fara da se, ὁπότε τὰ πλεῖστα καὶ δυσχερέστατα ἐγένοντο ὑπὲρ αὐτῶν ὑπ' ἄλλων. Εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν δικαίως ἁρμόζει νὰ εἴπῃ ὅτι αὐτὸς a fato da se· διότι πᾶν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεώς του τὸ ὀφείλει εἰς ἑαυτὸν καὶ μόνον, εἰς τὸ ἀπρόσωπον ἐγώ του.

II.

Ἦτο ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας (τῷ 1842). Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συνηθίζετο νὰ γίνεται *μονοκλησία*. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἱερουργίας ὅλον τὸ πλῆθος ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνης· ἀλλ' ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ ἕκαστος οἴκαδε, συνεσωρεύθησαν ὅλοι, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία εἰς εὐρὺ οἰκόπεδον ἀνατολικῶς τῆς ἐκκλησίας κείμενον. Ὀλίγοι τρόχαλοι λίθων ἦσαν τῇδε κἀκεῖσε, ὁ δὲ λοιπὸς χῶρος ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ ἀγρίων φυτῶν. Δύο τρεῖς οἰκίαι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πυρποληθεῖσαι κατέλιπον τὸν χῶρον τοῦτον κενὸν καὶ ἔρημον, ἡ δὲ κοινότης ἠγόρασεν αὐτόν.

Τὸ πλῆθος ἐτοποθετήθη ὡς ἠδύνατο· εἷς δὲ τῶν προκρίτων, γέρων σεβαστὸς μὲ φυσιογνωμίαν σοβαράν, μετρίου ἀναστήματος, εὔρωστος, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ πλήθους, ἀνέβη εἰς ἕνα τρόχαλον καὶ μὲ φωνὴν σταθερὰν εἶπε τὰ ἑξῆς εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς πόλεως. «Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ! Ὅποιος δὲ ξέρ' γράμματα εἶναι τυφλὸς καὶ κουφός· δὲ καταλαβαίνει οὔτι κεῖνα ἀπ' ἀκούει, οὔτι κεῖνα ἀπ' κυττάζει. Μεῖς πλιὰ θὰ περάσουμε τὴ ζουή μας καθὼς βρεθήκαμε· ἀμμὰ εἶνι ἁμαρτία ν' ἀφήσουμε καὶ τὰ παιδιά μας 'ςτὴν ἴδια τὴ τύφλα. Πρέπ' νὰ κάμουμε σκολειό, γιὰ νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιά μας γράμματα καὶ νὰ μᾶς συχωρνοῦν κανέναν καιρό. Ὅλ' μας θὰ δουλέψουμε καὶ τὸ σκολειὸ θὰ γείν'. Αὐτὰ ξέρω ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ.»

— «Καλὰ λές, καλά! ὅλ' θὰ δουλέψουμε, θὰ δώσουμε καὶ τὸ *ρεφενέ* μας πᾶσα ἕνας κατὰ τὴ δύναμί του.» Ἀπεκρίθη ἄλλος γέρων ἐκ τῆς τάξεως τοῦ λαοῦ αὐτός.

— «Ἀπὸ ταχυὰ τὸ λοιπὸν θ' ἀρχινίσουμε νὰ φέρνουμε πέτρες, ἄμμο, χῶμα, καὶ νὰ καῖμε ἀσβέστη·» ἐπρόσθεσεν ὁ πρῶτος ἀγορητής.

Ἔπειτα ἤρχισαν ὁμιλίαι κατὰ ὁμάδας, καὶ ἐν αὐταῖς ἐτέθησαν ἐν βραχυλογίᾳ καὶ ἄνευ διατυπώσεων αἱ βάσεις τῆς ἐργασίας. Μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος διελύθη· εἰς ὅλων δὲ τὰ πρόσωπα ἐζωγραφεῖτο χαρὰ καὶ εὐχαρίστησις.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐγίνετο λόγος εἰμὴ περὶ τοῦ σχολείου. Αὐθόρμητοι δὲ προσήρχοντο οἱ πολῖται προσφέροντες τὸν ἔρανόν των εἰς τὴν ἐπιτροπήν. Χήρα τις, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν της ἐκ τῆς συνελεύσεως, ἤνοιξε τὸ κιβώτιόν της, ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ζώνην χρυσῆν, ἐτύλιξεν αὐτὴν εἰς τὸ μαντίλι της καὶ διευθυνθεῖσα εἰς τοῦ ἐφημερίου τὴν οἰκίαν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ τὴν ζώνην, νὰ φροντίσῃ νὰ πωλήσῃ αὐτὴν καὶ τὸ τίμημα νὰ παραδώσῃ ἀνωνύμως εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐπιτροπήν.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἀμέσως ἤρχισεν ἡ προσωπικὴ ἐργασία· πλεῖστοι μὲ τοὺς ἡμιόνους ἔφερον λίθους, ἄλλοι ἄμμον καὶ χῶματινὲς δὲ ἤνοιξαν καμίνια εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ πρὸς δυσμὰς βουνοῦ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου δι' ἄσβεστον. Ἀφοῦ δὲ ὁ αὐτοσχέδιος ἀρχιτέκτων ἔθεσε τὰ σημεῖα τῶν θεμελίων, ἤρχοντο κατὰ σειρὰν νέοι εὔρωστοι καὶ μὲ τὰς βαρείας σκαπάνας ἔσκαπτον, ἐνῷ ἄλλοι ἐξέφερον τὰ χώματα. Εὔποροι δὲ οἰκογένειαι ἔπεμπον περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ δειλινὸν ἄρτον καὶ φαγητὸν καὶ οἶνον εἰς τοὺς ἐθελοντὰς ἐργάτας. Ἄλλοι δὲ ἀνεχώρησαν εἰς τὰ πλησίον δάση καὶ ἔκοπτον τὴν ἐλαφρὰν ξυλείαν, δοκοὺς τῆς στέγης, πέταυρα, σανίδας. Ἅπαντες ἡμιλλῶντο κἄτι νὰ κάμνωσι διὰ τὸ σχολεῖόν των. Καθ' ἑκάστην, τὸ πρωΐ, τὴν μεσημβρίαν καὶ μάλιστα περὶ τὴν δείλην πλῆθος κόσμου μετέβαινον ἐπίτηδες, διὰ νὰ βλέπωσι τί γίνεται, καὶ ἐλάμβανον τὴν σειράν των διὰ τὴν προσωπικήν των ἐργασίαν. Τὸν κοινὸν σεβασμὸν ἐκίνει γέρων ἱερεύς, ὅστις καθ' ἑκάστην μετὰ τὸν ἑσπερινὸν μετέβαινεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας, ἀνεσήκωνε τὰ κράσπεδα τοῦ ποδήρους ἐνδύματός του καὶ εἰργάζετο ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας μετὰ τῶν λοιπῶν πολιτῶν, ἐνθαρρύνων καὶ προτρέπων αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός του.

Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι ἐπερατώθησαν ἄνευ οὐδεμιᾶς σχεδὸν δαπάνης.

Διὰ νὰ μὴ πολυλογῶ, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους τὸ κτίριον συνετελέσθη. Τὸ σχέδιόν του δὲν ἦτο βεβαίως πρότυπον δημοτικοῦ σχολείου· ἦτο ὅμως τὸ λαμπρότερον οἰκοδόμημα τῆς πόλεως· οὐδεμία οἰκία εἶχε τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Οἱ εὐαγγελικοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἐσκέφθησαν ὅτι τὸ κτίριον τὸ ὁποῖον ὅλη ἡ πόλις ἀνεγείρει, καὶ τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ φιλοξενῇ τὰ ἴδια αὐτῶν τέ-

Digitized by Google

κνα, πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἐξοχώτερον κτίριον τῆς πατρίδος των.

Εἶχεν εὐρεῖαν αὐλὴν καὶ περὶ αὐτὴν στοὰν ἐπὶ ξυλίνων στύλων στηριζομένην. Εἰς τὸ βάθος 2—3 δωμάτια διὰ τὸν διδάσκαλον καὶ μαγειρεῖον, ἄνω δὲ εὐρυτάτην αἴθουσαν ἐστρωμένην μεσημβριανατολικῶς καὶ 2—3 ἔτι δωμάτια, ὧν τὸ ἓν ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βιβλιοθήκη. Ἡ δὲ αὐλαία θύρα ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη, οὕτως ὥστε οἱ χωρικοὶ διαβαίνοντες πρὸ αὐτῆς ἐσταυροκοποῦντο, ὑπολαμβάνοντες τὴν οἰκοδομὴν ὡς ναὸν ἢ μοναστήριον.

Ὅλοι ἐθεώρουν τὸ σχολεῖον ὡς τὸ καμάρι τῆς πατρίδος των καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ μικρὰ πλατεῖα ἔγεινε κέντρον, ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἑορτὰς συνήρχετο ὁ ἐκλεκτότερος κόσμος.

(Ἕπεται τὸ τέλος) ΒΛΑΣΙΟΣ ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ὑπῆρχον ἐκεῖ τινα τῶν εὐλυγίστων ἐκείνων φυτῶν μὲ τὰ μακρὰ κεκλιμένα στελέχη, ἅτινα τόσον ὡραίαν ἐντύπωσιν προξενοῦν ἐζωγραφισμένα ἐπὶ τῶν τοιχοστρωσιῶν, ὑψηλοὶ καὶ εὐθυτενεῖς κάλαμοι καὶ φυτὰ κωδωνοειδανθῆ, ὧν τὸ ἄνθος αἴφνης διανοιγόμενον κατ' ἰδιότροπα σχήματα φαίνεταί τι ζῶν, οἱονεὶ ὀφθαλμὸς παρατηρῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαριέσσης τοῦ φυλλώματος ἀσταθείας. Ὁ Ῥίσλερ συνήθροιζε τὰς ἀνθοδέσμας καὶ διηυθέτει αὐτὰς καλλιτεχνικῶς ἐμπνεόμενος ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τῶν φυτῶν, προσπαθῶν νὰ κατανοήσῃ καλῶς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των, ἀκατάληπτον καθιστάμενον ἀφ' οὗ μία ἡμέρα μαρασμοῦ ἤθελε διέλθῃ ἐπ' αὐτῶν.

Εἶτα ἡ ἀποπερατωθεῖσα ἀνθοδέσμη προσδεδεμένη διὰ πλατείας τινὸς βοτάνης ὡσεὶ διὰ ταινίας ἐφορτώνετο ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Φράντς καὶ πάντες ἐξεκίνουν. Ἀείποτε ἀπησχολημένος ὑπὸ τῆς τέχνης του ὁ Ῥίσλερ καθ' ὁδὸν ἀνεζήτει ὑποδείγματα καὶ συνδυασμούς.

— Κύτταξε, κύτταξ' ἐκεῖ, μικρά, ἔλεγεν, ἐκείνην τὴν ἀνθεμίδα μὲ τοὺς λευκοὺς κωδωνίσκους της ἀνάμεσα εἰς τὸ κυνόρροδον! . . Αἴ, τί λέγεις; . . τί ὡραίαν ἐντύπωσιν θὰ κάμνῃ ἐπάνω εἰς πράσινον ἢ εἰς φαιὸν χρῶμα!

Ἀλλ' ἡ Σιδωνία δὲν ἠγάπα οὐδὲ τὰς ἀνθεμίδας οὐδὲ τὰ κυνόρροδα. Τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ ἐφαίνοντο αὐτῇ λίαν πενιχρά, κάτι τι παρόμοιον μὲ τὸ ἰῶδες φόρεμά της.

Ἐνεθυμεῖτο ὅτι εἶχεν ἴδῃ ἄλλα ἄνθη εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ κ. Γαρδινοὰ εἰς Σαβινύ, ἐντὸς τῶν ἀνθοκομείων, ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν, εἰς τὴν αὐλὴν τὴν περιστοιχιζομένην ὑπὸ μεγάλων ἀνθοδοχείων.

Αὐτὰ τὰ ἄνθη ἠγάπα· οὕτως ἐνόει αὐτὴ τὴν ἐξοχήν!

Ἡ ἀνάμνησις αὕτη τοῦ Σαβινὺ ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν της κατὰ πᾶσαν στιγμήν. Ὅτε διήρχοντο πρό τινος κιγκλιδωτῆς θύρας κήπου, ἐσταμάτα καὶ παρετήρει τὴν εὐθεῖαν δενδροστοιχίαν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν κλίμακα . . . Αἱ πρασιαὶ ἃς ἐσκίαζον κανονικῶς ὑψηλὰ δένδρα, τὰ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἐρημικὰ ἄνδηρα ὑπενεθύμιζον αὐτῇ ἄλλα ἄνδηρα καὶ ἄλλας πρασιάς. Αἱ ὀπτασίαι αὗται τῆς πολυτελείας ἀναμεμιγμέναι μὲ τὰς ἀναμνήσεις της καθίστων τὴν Κυριακήν της ἔτι μᾶλλον πένθιμον. Ἰδίως ὅμως κατέθλιβεν αὐτὴν ἡ ἐπάνοδος.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἑσπέρας ἐπικρατεῖ πνιγηρὸς συνωστισμὸς εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς τῶν περιχώρων τῶν Παρισίων. Βασιλεύει ἐν αὐτοῖς χαρὰ ἐπίπλαστος, ἀντηχοῦσι γέλωτες ἀνόητοι, ᾄσματα ἐξησθενημένα, προφερόμενα διὰ τῶν ἄκρων τῶν χειλέων μὴ ἐχόντων πλέον τὴν δύναμιν νὰ κραυγάσωσι . . . Τότε μάλιστα ὁ κ. Σέβης εὑρίσκετο εἰς τὸ στοιχεῖόν του!

Ἠδύνατο νὰ συνωθῆται παρὰ τὴν θυρίδα, ν' ἀγανακτῇ διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀμαξοστοιχίας, νὰ καταβοᾷ κατὰ τοῦ σταθμάρχου, κατὰ τῆς Ἑταιρίας, κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ λέγῃ μεγαλοφώνως πρὸς τὸν Δελομπὲλ εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀκουσθῇ ὑπὸ τῶν παρεστώτων:

— Αἴ; . . ἂν συνέβαινον αὐτὰ εἰς τὴν Ἀμερικήν! . . .

Τοῦθ' ὅπερ ἕνεκα τοῦ ἐκφραστικοῦ νεύματος τοῦ ἐνδόξου ἠθοποιοῦ καὶ τοῦ ὑπερόχου ἤθους, μεθ' οὗ ἀπήντα: «Φαντάσου!» ἔκαμνε τοὺς παρεστῶτας νὰ ὑποθέτωσιν ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι κύριοι ἐγίνωσκον ἀκριβῶς τί θὰ συνέβαινεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἐντελῶς τὸ ἠγνόουν· ἀλλὰ τοιουτοτρόπως ἀπέκτων θέσιν ἐπιβλητικὴν ἀπέναντι τοῦ πλήθους.

Καθημένη πλησίον τοῦ Φράντς, ἔχουσα τὸ ἥμισυ τῆς ἀνθοδέσμης ἐπὶ τῶν γονάτων της ἡ Σιδωνία ἔμενεν ἐκεῖ ὡσεὶ νενεκρωμένη ἐν τῷ μέσῳ ὅλου ἐκείνου τοῦ θορύβου ἐν τῇ μακρᾷ προσδοκίᾳ τῶν ἑσπερινῶν ἁμαξοστοιχιῶν. Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ φωτιζομένου ὑπὸ μιᾶς μόνης λυχνίας ἔβλεπεν ἔξω τὰς σκιερὰς συστάδας τῶν δένδρων, ὧν ἀνὰ μέσον ἐνιαχοῦ διεπέρων αἱ τελευταῖαι λάμψεις τῆς πανηγύρεως, μίαν ὁδὸν ζοφεράν, τὸ καταφθάνον πλῆθος καὶ ἕνα φανὸν λάμποντα εἰς τὴν ἐρήμην παρόχθιον ὁδόν.

Ἐκ διαλειμμάτων ὄπισθεν τῶν ὑαλοφράκτων θυρῶν ἐφαίνετο διερχομένη ἁμαξοστοιχία τις

Digitized by Google

χωρὶς νὰ σταματήσῃ σκορπίζουσα σπινθῆρας ἀνημμένου ἄνθρακος καὶ ἐξερευγομένη δαψιλῶς καπνόν. Τότε ἐξερρήγνυτο ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ θύελλα κραυγῶν καὶ σκιρτημάτων, ἐν ᾗ ὑπερεῖχεν ἡ ὀξυτάτη φωνὴ τοῦ κ. Σέβη, ἥτις παρομοία μὲ τὴν κραυγὴν θαλασσίου ὀρνέου ἔλεγεν:

— Σπάστε ταῖς θύραις! . . . . σπάστε ταῖς θύραις! . . .

Τοῦτο ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀπετόλμα νὰ πράξῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο εἰς ἄκρον τοὺς χωροφύλακας.

Μετ' ὀλίγον ἡ θύελλα κατηυνάζετο. Αἱ γυναῖκες κεκμηκυῖαι, μὲ τὴν κόμμωσιν ἐν ἀταξίᾳ ἕνεκα τοῦ ἀνέμου ἀπεκοιμῶντο ἐπὶ τῶν θρανίων. Ἐφαίνοντο ἐσθῆτες συντεθλασμέναι, ἱμάτια διεσχισμένα, ἐνδυμασίαι ἀνοικταὶ πλήρεις κονιορτοῦ. Ὁ κονιορτὸς ἰδίως ἦτο ἀνυπόφορος.

Κατέπιπτεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἐνδύματα, ἀνυψοῦτο κατὰ πᾶν βῆμα, ἐπεσκίαζε τὴν λυχνίαν, ἠνώχλει τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπετέλει εἶδός τι νεφέλης περὶ τὰ καταβεβλημένα πρόσωπα. Τὰ βαγόνια, εἰς ἃ ἀνήρχοντο ἐπὶ τέλους μετὰ πολύωρον προσδοκίαν, ἦσαν καὶ αὐτὰ κεκαλυμμένα ὑπὸ κονιορτοῦ . . . Ἡ Σιδωνία ἤνοιγε τὰ παράθυρα· παρετήρει ἔξω τὰς σκοτεινὰς πεδιάδας ἀποτελούσας ἀτελεύτητον γραμμὴν σκιᾶς. Ἔπειτα ὡς ἀναρίθμητοι ἀστέρες ἐφαίνοντο οἱ πρῶτοι ἀντανακλαστικοὶ φανοὶ τῶν ἐξωτερικῶν βουλεβάρτων παρὰ τὰ ὀχυρώματα.

Ἔκτοτε ἡ φοβερὰ ἡμέρα τῆς ἀναπαύσεως ὅλων ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων ἔληγεν. Ἡ θέα τῶν Παρισίων ἐπανέφερεν εἰς ἕκαστον τὴν ἰδέαν τῆς ἐργασίας τῆς ἐπαύριον. Ὅσον ὅμως θλιβερὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ Κυριακή, ἡ Σιδωνία ἤρχιζε νὰ τὴν ἐπιζητῇ. Ἀνελογίζετο τοὺς πλουσίους, δι' οὓς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τοῦ βίου εἶνε ἡμέραι ἀναπαύσεως, ἀορίστως δέ, ὡς ἐν ὀνείρῳ μακραὶ δενδροστοιχίαι παραδείσων, ἃς μόλις εἶχε ἴδῃ τὴν ἡμέραν, ἀνεπαρίσταντο εἰς τὴν φαντασίαν της καὶ περιεπάτουν εἰς αὐτὰς οἱ εὐδαίμονες, ἐνῷ ἐκεῖ κάτω διὰ τῆς κιγκλιδωτῆς πύλης εἰς τὴν κονιορτώδη ὁδὸν διεφαίνετο ἡ Κυριακὴ τῶν πτωχῶν παρερχομένη μετὰ σπουδῆς, μόλις προφθάνουσα νὰ σταματήσῃ πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ κυττάξῃ καὶ νὰ φθονήσῃ.

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν δεκατριῶν μέχρι τῶν δεκαεπτὰ ἐτῶν τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τῆς μικρᾶς Σέβη.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο χωρὶς νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἐλαχίστην μεταβολήν. Τὸ ἐκ κασμιρίου φόρεμα τῆς κυρίας Σέβη μόνον εἶχε καταστῇ μᾶλλον τετριμμένον καὶ ἡ μικρὰ ἰόχρους ἐνδυμασία εἶχεν ὑποστῇ μερικὰς ἐπιδιορθώσεις Πλὴν καθόσον ἡ Σιδωνία ηὔξανεν, ὁ Φράντς, νεανίας ἤδη γενόμενος, ἔρριπτεν ἐπ' αὐτῆς βλέμματα σιωπηλά, περιπαθῆ καὶ προσέφερεν αὐτῇ περιποιήσεις ἐρωτικὰς ὁρατὰς εἰς ὅλους, ἃς μόνη ἡ νεᾶνις δὲν διέκρινεν.

Ἄλλως τε οὐδὲν ἐνδιέφερε τὴν μικρὰν Σέβη. Εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐξετέλει τὸ ἔργον της τακτικῶς, ἐν σιγῇ, χωρὶς ποσῶς νὰ σκεφθῇ περὶ ἔρωτος ἢ περὶ εὐπορίας. Ἐκ παντὸς ὅ,τι ἔπραττεν ἐφαίνετο ὅτι ἔζη ἀναμένουσα κάτι.

Ὁ Φράντς ἀπεναντίας ἀπό τινος χρόνου εἰργάζετο μετ' ἐκτάκτου ζέσεως, μετὰ τῆς προθυμίας τῶν ἀποβλεπόντων εἰς σκοπόν τινα κείμενον εἰς τὸ πέρας τῶν προσπαθειῶν των, οὕτως ὥστε ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν ἐξήρχετο δεύτερος ἐκ τῆς Κεντρικῆς Σχολῆς μὲ τὸν βαθμὸν μηχανικοῦ.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Ῥίσλερ ὡδήγησε τὴν οἰκογένειαν Σέβη εἰς τὸ θέατρον τοῦ Γυμνασίου, καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν ἡ κυρία Σέβη καὶ αὐτὸς ἀντήλλασσον πλεῖστα νεύματα, καμμύοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄπισθεν τῶν δύο νέων. Κατόπιν δὲ κατὰ τὴν ἔξοδον, ἡ κυρία Σέβη ἔθηκε μετ' ἐπισημότητος τὸν βραχίονα τῆς Σιδωνίας ὑπὸ τὸν τοῦ Φράντς, ὡσανεὶ ἔλεγε πρὸς τὸν ἐρωτόληπτον: «Ξεκαθάρισέ τα τώρα! . . εἶνε 'δική σου δουλειά! . .»

Καὶ ὁ ταλαίπωρος ἐρωτόληπτος τότε προσεπάθησε νὰ τὰ ξεκαθαρίσῃ.

Ἡ ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Γυμνασίου μέχρι τοῦ Ἕλους ὁδὸς εἶνε μακρά. Ὀλίγα βήματα ἅμα τις προχωρήσῃ, ἡ λάμψις τοῦ βουλεβάρτου ἐκλείπει, τὰ πεζοδρόμια καθίστανται σκοτεινότερα καὶ οἱ διαβάται σπανιώτεροι. Ὁ Φράντς ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς παραστάσεως . . . Ἠγάπα τὰ περιπαθῆ δράματα.

— Καὶ σεῖς, Σιδωνία;

— Ὤ, ἐγώ, τί νὰ σᾶς εἰπῶ, Φράντς; . . φθάνει νὰ ὑπάρχουν εὔμορφοι ἐνδυμασίαι.

Πράγματι εἰς τὸ θέατρον περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐμερίμνα. Δὲν ἦτο ἐκ τῶν αἰσθηματικῶν ἐκείνων γυναικῶν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Μποβαρύ, τῶν ἐπανερχομένων ἐκ τῆς παραστάσεως μὲ ἐρωτικὰς φράσεις ἑτοίμους ἐπὶ τὰ χείλη, μὲ ἓν κατὰ σύμβασιν ἰδανικόν. Ὄχι! Τὸ θέατρον ἐνέπνεεν αὐτῇ μόνον ἐξάλλους ἐπιθυμίας πολυτελείας καὶ κομψότητος, ἐξ αὐτοῦ ἄλλο τι δὲν ἀπεκόμιζεν εἰμὴ ὑποδείγματα κομμώσεως καὶ σχέδια ἐσθήτων . . . Αἱ νέαι καὶ ὑπερβολικαὶ ἐνδυμασίαι τῶν ἠθοποιῶν, ὁ τρόπος τῆς συμπεριφορᾶς των μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παραχόρδου ἀπομιμήσεως τῶν ἠθῶν τῆς ἐκλεκτῆς κοινωνίας, ἥτις ἐφαίνετο αὐτῇ ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ εὐγενῶς φέρεσθαι, σὺν τούτοις δὲ καὶ ἡ χυδαία ἐκθαμβωτικὴ λάμψις τῶν χρυσωμάτων, τῶν φώτων, τὸ παρὰ τὴν εἴσοδον ἀπαστράπτον πρόγραμμα, τ' ἀναμένοντα ὀχήματα, ὅλος ἐκεῖνος ὁ βλαβερὸς ὁπωσοῦν θόρυβος ὁ προξενούμενος ἔκ τινος ἀρεστῆς εἰς τὸ κοινὸν θεατρικῆς παραστά-

Digitized by Google

σεως, ὅλα ταῦτα ἤρεσκον αὐτῇ καὶ τὴν ἐσαγήνευον.

Ὁ ἐρωτόληπτος ἐξηκολούθησε:

— Πόσον καλὰ ὑπεκρίθησαν τὴν ἐρωτικὴν σκηνήν!

Καὶ λέγων τὴν λέξιν «ἐρωτικὴν» ἔκυπτε περιπαθῶς πρὸς τὴν μικρὰν χαρίεσσαν κεφαλὴν περιβαλλομένην ὑπὸ σκέπης ἐκ λευκοῦ μαλλίνου ὑφάσματος, ὁπόθεν ἡ κόμη ἐξέφευγε κατὰ μικροὺς βοστρύχους.

Ἡ Σιδωνία ἀπήντησε στενάζουσα:

— Ναί, ναί!... ἡ ἐρωτικὴ σκηνή!... Τί ὡραίους ἀδάμαντας εἶχεν ἡ ἠθοποιός!

Πρὸς στιγμὴν ἐπεκράτησε σιγή. Ὁ ταλαίπωρος Φράντς πολὺ ἐβασανίζετο μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι ἤθελεν. Τὰς λέξεις ἃς ἀνεζήτει δὲν εὕρισκεν· εἶτα τὸν κατελάμβανεν ὁ φόβος. Διὰ νὰ ὁμιλήσῃ ἔθετεν ὅρια:

—Ἀφοῦ περάσωμεν τὴν πύλην τοῦ Ἁγίου Διονυσίου... ἔλεγεν. Ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὸ βουλεβάρτον...

Ἀλλ' ἡ Σιδωνία ἤρχιζε νὰ λαλῇ περὶ πραγμάτων τόσων ἀδιαφόρων, ὥστε ἡ ὁμολογία ἐπάγωνεν ἐπὶ τὰ χείλη του· ἄλλοτε πάλιν ἅμαξά τις ἀνέκοπτε τὸν δρόμον των, καὶ παρεῖχεν εἰς τοὺς ὄπισθεν βαδίζοντας ἰδικούς των τὸν καιρὸν νὰ τοὺς καταφθάσωσιν.

Τέλος εἰς τὸ Ἕλος τὸ ἀπεφάσισε διὰ μιᾶς.

— Ἄκουσε, Σιδωνία, εἶπε. Σὲ ἀγαπῶ!...

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἠγρύπνησαν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Δελομπέλ. Συνείθιζον αἱ γενναῖαι ἐκεῖναι γυναῖκες νὰ μηκύνωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὸ διάστημα τῆς ἡμερησίου ἐργασίας των, παρατείνουσαι αὐτὸ ἐπὶ τοσοῦτον κατὰ τὴν νύκτα, ὥστε ἐκ τῶν τελευταίων πάντοτε ἐσβέννυτο ἡ λυχνία των κατὰ τὴν ὁδὸν Μπράκ. Ὅπως κατακλιθῶσιν ἀνέμενον τὴν ἐπάνοδον τοῦ μεγάλου ἀνδρός, χάριν τοῦ ὁποίου ἐφύλαττον θερμὸν διατηρούμενον παρὰ τὴν τέφραν τῆς ἑστίας μικρὸν ἐνδυναμωτικὸν δεῖπνον.

Τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπεκρίνετο, τὸ τοιοῦτο ἦτο δικαιολογημένον. Οἱ ἠθοποιοὶ ἠναγκασμένοι νὰ γευματίζωσιν ἐνωρὶς καὶ ἐλαφρότατα, ἐξέρχονται τῆς σκηνῆς μετὰ φοβερᾶς βουλιμίας καὶ τρώγουσιν ἅμα ὡς ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κατοικίαν των. Ὁ Δελομπὲλ πρὸ καιροῦ ἤδη δὲν εἰργάζετο ὡς ἠθοποιός· ἀλλὰ μὴ ἔχων τὸ δικαίωμα, ὡς ἔλεγε, ν' ἀπαρνηθῇ τὸ θέατρον, διετήρει τὴν μονομανίαν του διὰ πλείστων ὅσων ἕξεων πλάνητος καὶ εὐτελοῦς ἠθοποιοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ τὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του δεῖπνον καθὼς καὶ ἡ καθ' ἑκάστην τακτικὴ τῆς ἐπανόδου ὥρα ἀφοῦ καὶ τὰ ὕστατα φῶτα τοῦ προσκηνίου τοῦ τελευταίου τῶν παρὰ τὰ βουλεβάρτα θεάτρων ἤθελε σβεσθῇ. Κατακλινόμενος ἄνευ δείπνου κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν συνήθως κατακλίνονται πάντες ἤθελε παραιτηθῆ, ἀπαρνηθῇ τὸν ἀγῶνα. Καὶ αὐτὸς δὲν τὸν ἀπηρνεῖτο, διάβολε!...

Τὴν νύκτα λοιπὸν ἐκείνην ὁ ἠθοποιὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐπιστρέψῃ καὶ αἱ δύο γυναῖκες τὸν ἀνέμενον συνομιλοῦσαι καὶ ἐργαζόμεναι μετὰ ζωηρότητος παρὰ τὴν προκεχωρηκυῖαν ὥραν. Καθ' ὅλην τὴν ἑσπέραν δὲν εἶχον παύσῃ συνομιλοῦσαι περὶ τοῦ Φράντς, περὶ τῆς ἐπιτυχίας του καὶ τοῦ διανοιγομένου ἔμπροσθέν του μέλλοντος.

— Τώρα, ἔλεγεν ἡ κυρία Δελομπέλ, δὲν τοῦ μένει ἄλλο παρὰ νὰ εὕρῃ μιὰ καλὴ γυναικοῦλα!..

Αὐτῆς τῆς γνώμης ἦτο καὶ ἡ Ποθητή. Δὲν ἔλειπε πλέον διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Φράντς εἰμὴ μία σύζυγος δραστηρία, θαρραλέα, συνειθισμένη εἰς τὴν ἐργασίαν, ἥτις νὰ λησμονῇ τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ. Καὶ ἡ Ποθητὴ ἐλάλει μὲ τόσην βεβαιότητα διότι ἐγίνωσκε μυχιαίτατα τὴν γυναῖκα ἥτις ἥρμοζεν εἰς τὸν Φράντς Ῥίσλερ... Εἶχε κατὰ ἓν ἔτος μικροτέραν ἡλικίαν αὐτοῦ, ὅσον ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται ὅπως εἶνε νεωτέρα τοῦ συζύγου της καὶ ὅπως δύναται ταυτοχρόνως νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ καὶ ὡς μήτηρ.

Εὐειδὴς δὲ ἦτο;...

Ὄχι ἀκριβῶς, ἀλλὰ μᾶλλον νόστιμος ἢ ἄσχημος, μὲ ὅλον τὸ σημαντικόν της ἐλάττωμα, διότι ἐχώλαινεν ἡ ἀτυχὴς νεᾶνις!... Ἄλλως δὲ ἦτο ἀγχίνους, ἐργατική, φιλόστοργος! Κανεὶς περισσότερον τῆς Ποθητῆς δὲν ἐγίνωσκε πόσον ἠγάπα τὸν Φράντς ἐκείνη ἡ «γυναικοῦλα» καὶ πῶς πρὸ ἐτῶν ἤδη νυχθημερὸν περὶ αὐτοῦ ἐσκέπτετο. Αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν τὸ εἶχεν ἐννοήσῃ καὶ ἐφαίνετο προσέχων ἀποκλειστικῶς εἰς μόνην τὴν *τσακπίνικη* Σιδωνίαν. Ἀλλ' ἀδιάφορον!... Ὁ σιωπηλὸς ἔρως εἶνε τόσον εὔγλωττος!... τοσαύτη ἰσχὺς ὑποκρύπτεται εἰς τὰ συγκρατούμενα αἰσθήματα... Τίς οἶδεν; Ἴσως μίαν ἡμέραν...

Καὶ ἡ νεαρὰ χωλὴ κύπτουσα ἐπὶ τοῦ ἔργου της ἐπεχείρει μακρινὸν ταξείδιον εἰς τὴν χώραν τῶν ὀνείρων, ἐξ ἐκείνων εἰς ἃ συνήθως ἀφίετο καθημένη ἐπὶ τῆς ἕδρας εἰς ἣν τὴν κατεδίκαζεν ἡ σωματική της βλάβη καὶ στηρίζουσα τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου μικροῦ θρονίου, ταξείδιον ἐκ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων, ἐξ ὧν ἀείποτε ἐπανήρχετο εὐδαίμων καὶ μειδιῶσα, ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Φράντζ ἐν ὅλῃ τῇ ἐμπιστοσύνῃ μνηστῆς ἀγαπωμένης. Οἱ δάκτυλοί της παρηκολούθουν τὸ ὅραμα τῆς ψυχῆς της καὶ τὸ πτηνὸν ὅπερ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκράτει διευθετοῦσα τὰς συντεθλασμένας πτέρυγάς του ἐφαίνετο καὶ αὐτὸ συμμετέχον τοῦ ταξειδίου καὶ ἱπτάμενον ἐκεῖ κάτω, πολὺ μακρὰν φαιδρὸν καὶ ἐλαφρὸν ὡς αὐτή.

Digitized by Google

Ἡ θύρα ἀνεῴχθη αἴφνης.

— Μήπως σᾶς ἐνοχλῶ; εἶπε φωνή τις θριαμβευτική.

Ἡ μήτηρ σχεδὸν ὑπνώττουσα ἀνήγειρε διὰ μιᾶς τὴν κεφαλήν.

— Ἄ!... εἶνε ὁ κύριος Φράντς... Ὁρίστε, κύριε Φράντς... Ὡς βλέπετε περιμένομεν τὸν πατέρα... Ἄχ! αὐτοὶ οἱ κατεργαραῖοι ἠθοποιοὶ πάντοτε ἀργὰ ἐπιστρέφουν!.. Καθίσατε... θὰ δειπνήσετε μαζί του.

— Ὤ, ὄχι, εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Φράντς, οὗ τὰ χείλη ἦσαν ἀκόμη ὠχρὰ ἐκ τῆς συγκινήσεως ἣν εἶχε δοκιμάσῃ, εὐχαριστῶ, δὲν θὰ σταθῶ. Εἶδα φῶς εἰς τὴν θύραν καὶ ἐμβῆκα μόνον διὰ νὰ σᾶς εἰπῶ... διὰ νὰ σᾶς ἀνακοινώσω μίαν σπουδαίαν εἴδησιν, ἥτις θὰ σᾶς προξενήσῃ πολλὴν εὐχαρίστησιν, διότι εἰξεύρω ὅτι μὲ ἀγαπᾶτε...

— Τί συμβαίνει δι' ὄνομα Θεοῦ;

— Ἐσυμφωνήθη γάμος μεταξὺ τοῦ κ. Φράντς Ρίσλερ καὶ τῆς δεσποινίδος Σιδωνίας!...

— Μπᾶ! καλὰ τὸ ἔλεγα ἐγὼ ὅτι δὲν τοῦ ἔλειπεν ἄλλο παρὰ μία καλὴ γυναικοῦλα!... εἶπεν ἡ κυρία Δελομπὲλ ἐγειρομένη ὅπως τὸν περιπτυχθῇ ζωηρῶς.

Ἡ Ποθητὴ δὲν ἔσχε τὴν δύναμιν οὔτε μίαν λέξιν ν' ἀρθρώσῃ. Ἔκυψεν ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἔργου της, ἐπειδὴ δὲ ὁ Φράντς ἦτο ἀποκλειστικῶς προσηλωμένος εἰς τὴν εὐτυχίαν του, ἡ δὲ κυρία Δελομπὲλ ἐκύτταζεν εἰς τὸ ὡρολόγιον διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἔμελλεν ἀκόμη πολὺ νὰ βραδύνῃ ὁ μέγας αὐτῆς σύζυγος, οὐδεὶς διέκρινε τὴν συγκίνησιν τῆς χωλῆς ἐκ τῆς ὠχρότητός της, οὐδ' ἐκ τοῦ σπασμωδικοῦ τρόμου τοῦ μικροῦ πτηνοῦ ἀκινήτου μεταξὺ τῶν χειρῶν της μὲ τὴν κεφαλὴν ὑπτίαν ὡς πτηνὸν τρωθὲν θανασίμως.

Δ'.

Ἱστορία τῆς μικρᾶς Σέβη. Αἱ πυγολαμπίδες τοῦ Σαβινύ.

«Σαβινύ-σύρ-Ὀρζ,

«*Φιλτάτη μου Σιδωνία*

Χθὲς εἴμεθα εἰς τὸ τραπέζι εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην τραπεζαρίαν ὁποῦ γνωρίζεις μὲ τὴν μεγάλην θύραν ἀνοικτὴν διάπλατα ἐμπρὸς εἰς τὸ πρόστωον κατεστολισμένον ἀπὸ ἄνθη. Ἐστενοχωρούμην λιγάκι. Ὁ παπποῦς ἦτο δύσθυμος ὅλον τὸ πρωῒ καὶ ἡ καϋμένη ἡ μητέρα δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ λέξιν, τρομαγμένη ἀπὸ τὸ συνοφρύωμά του εἰς τὸ ὁποῖον πάντοτε καθυποτάσσεται. Ἐσκεπτόμην ὅτι ἦτο πράγματι κρῖμα νὰ μένω μόνη μέσα εἰς τὸ καλοκαῖρι, εἰς τόσον ὡραῖον μέρος καὶ ὅτι θὰ ἤμην εὐτυχὴς τώρα ἀφοῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ μοναστήριον καὶ πρόκειται νὰ διέλθω ὁλοκλήρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἐξοχὴν ἂν εἶχα ὅπως ἄλλοτε μίαν σύντροφον διὰ νὰ τρέχωμεν μαζὶ εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς κήπους.

«Ὁ Γεώργιος ἔρχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἀλλὰ ἔρχεται πάντοτε πολὺ ἀργὰ μόνον διὰ νὰ δειπνήσῃ καὶ φεύγει τὸ πρωῒ ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα μου πρὶν ἐξυπνήσω. Ἔπειτα, τώρα ἔγεινε σοβαρὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ κ. Γεώργιος. Ἐργάζεται εἰς τὸ ἐργοστάσιον καὶ αἱ φροντίδες τῶν ὑποθέσεων κάμνουν καὶ αὐτὸν ἐπίσης νὰ συνοφρυοῦται.

«... Αὐτὰ ἐσκεπτόμην, ὅτε αἴφνης ὁ παπποῦς ἐστράφη διὰ μιᾶς πρὸς ἐμέ:

«— Τί νὰ ἔγεινε τάχα ἡ Σιδωνία σου; μοῦ εἶπεν. Πολὺ θὰ ηὐχαριστούμην ἂν τὴν εἴχαμεν ἐδῶ διὰ καμπόσον καιρόν.

«Φαντάσου τὴν χαράν μου. Τί εὐτυχία νὰ συναντηθῶμεν πάλιν, νὰ συνδέσωμεν ἐκ νέου τὴν φιλίαν μας, τὴν διακοπεῖσαν ἐξ αἰτίας τοῦ βίου καὶ οὐχὶ ἐξ αἰτίας ἰδικῆς μας. Πόσα ἔχομεν νὰ εἰποῦμεν! Σὺ ἡ ὁποία μόνη ἔχεις τὸ χάρισμα νὰ χαροποιῇς τὸν φοβερὸν παπποῦν μου, θὰ μᾶς φέρῃς τὴν φαιδρότητα καὶ σὲ διαβεβαιῶ ὅτι ἔχομεν πολλὴν ἀνάγκην αὐτῆς.

«Εἶνε τόσον ἔρημον αὐτὸ τὸ ὡραῖον Σαβινύ! Φαντάσου ὅτι τὸ πρωῒ καμμίαν φορὰν μοῦ ἔρχονται μερικαὶ ἰδέαι φιλαρεσκείας. Ἐνδύομαι, καλλωπίζομαι, κτενίζομαι εὔμορφα, φορῶ ἕνα ὡραῖον φόρεμα· περιπατῶ εἰς ὅλας τὰς δενδροστοιχίας καὶ ἔξαφνα καταλαμβάνω ὅτι ἐκοπίασα διὰ τοὺς κύκνους, διὰ τὰ παππιά, διὰ τὸν σκύλον μου τὸν Κὶς καὶ διὰ τὰς ἀγελάδας, αἱ ὁποῖαι οὔτε κἂν δὲν γυρίζουν νὰ μὲ ἰδοῦν ὅταν διαβαίνω ἀπὸ τὰς πεδιάδας. Τότε ἀπὸ πεῖσμα ἐπιστρέφω εἰς τὸ σπίτι γρήγορα, βάζω ἕνα τσίτινον φόρεμα καὶ καταγίνομαι εἰς τὴν ἔπαυλιν, εἰς τὸ μαγειρεῖον, πανταχοῦ... Καὶ τί νὰ σοῦ εἰπῶ!.. ἀρχίζω νὰ πιστεύω ὅτι ἡ πλῆξις μὲ ἐτελειοποίησε καὶ ὅτι θὰ γείνω ἐξαίρετος οἰκοκυρά...

«Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγον ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τοῦ κυνηγίου καὶ περιμένω κατ' αὐτὴν νὰ διασκεδάσω ὀλίγον. Ἐν πρώτοις ὁ Γεώργιος καὶ ὁ πατήρ μου, καὶ οἱ δύο περίφημοι κυνηγοί, θὰ ἔρχωνται συχνότερα. Ἔπειτα θὰ εἶσαι κ' ἐσὺ ἐδῶ.. Διότι θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς ἀμέσως ὅτι ἔρχεσαι, δὲν εἶν' ἔτσι;... Ὁ κ. Ρίσλερ ἔλεγεν ἐσχάτως ὅτι ἔπασχες. Ὁ ἀὴρ τοῦ Σαβινὺ θὰ σὲ ὠφελήσῃ πολύ.

«Ἐδῶ ὅλοι σὲ περιμένουν καὶ ἐγὼ δὲν βαστῶ ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν.

«Κλαιρη».

(*Ἕπεται συνέχεια*)

Digitized by Google

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Τὸ πρῶτον σάββατον τοῦ Ἰανουαρίου γίνεται καθ' ἅπαντα τὸν στρατὸν ἐν Γαλλίᾳ ἡ πρώτη ἐπιθεώρησις τῆς φρουρᾶς τοῦ ἔτους. Αἱ ἐπιθεωρήσεις αὗται ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τὸ πρῶτον σάββατον ἑκάστης τριμηνίας. Ἡ δὲ ἐπιθεώρησις τῆς πρώτης τριμηνίας, οὕτως ὁριζομένη τὸ πρῶτον σάββατον τοῦ Ἰανουαρίου διακρίνεται τῶν ἄλλων ἐκ τῆς τελετῆς τῆς παρουσιάσεως τῆς σημαίας εἰς τοὺς νεωστὶ καταταχθέντας νεοσυλλέκτους· ἅμα ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοῦ διέλθῃ πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ στρατεύματος, οἱ νεοσύλλεκτοι σχηματίζουσι κύκλον πέριξ τῆς σημαίας εἰς τὸ πεζικὸν καὶ ἱππικόν. Ὁ συνταγματάρχης τοῖς ἀπευθύνει προσλαλιὰν προωρισμένην νὰ γνωρίσῃ αὐτοῖς τὰ καθήκοντά των πρὸς τὴν σημαίαν ταύτην, ἥτις δέον νὰ ᾖ, δι' αὐτοὺς τε καὶ δι' ὁλόκληρον τὸ σύνταγμα, ἡ σεπτὴ εἰκὼν τῆς πατρίδος, ἡ προσωποποίησις τῆς Γαλλίας. Ἡ ἰδέα αὕτη ἡ τόσῳ μεγάλη καὶ τόσῳ ὡραία ἣν σχηματίζομεν σήμερον περὶ τῆς σημαίας εἶναι σχετικῶς νεωτέρα καὶ δὲν ἀνέρχεται πέραν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως· ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν ἡ λευκὴ σημαία (καθὼς καὶ αἱ ἰδιαίτεραι σημαῖαι τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν διμαχῶν) δὲν ἦτο, ὡς φαίνεται ὅτι φρονοῦμεν ἐνίοτε, ἡ ἐθνικὴ σημαία, ἀλλ' ἦν τὸ σῆμα τῆς ἐξουσίας τοῦ βασιλέως ὡς συνταγματάρχου τοῦ συντάγματος. Ἕκαστον δὲ σύνταγμα εἶχε πολλὰς σημαίας· οἱ γαλλικοὶ φρουροὶ εἶχον τριάκοντα, μίαν κατὰ λόχον, τὰ παλαιὰ συντάγματα, οὕτω δ' ἐκαλοῦντο τὰ τῆς Πικαρδίας, Πεδεμοντίου, Ναβάρρας, Καμπανίας, Νορμανδίας καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', εἶχον δεκαπέντε, ὧν μία μόνη ἦν λευκή, αἱ ἕτεραι δ' ἔφερον εὐρὺν λευκὸν σταυρὸν διαιροῦντα εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη δάπεδον χρώματος ἐρυθροῦ διὰ τὸ τῆς Πικαρδίας, μέλανος διὰ τὸ τοῦ Πεδεμοντίου, πρασίνου διὰ τὸ τῆς Καμπανίας κλπ Ἡ πληθὺς αὕτη σημαιῶν ἐξηγεῖ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τροπαίων κυριευθέντων ἐν ταῖς μάχαις. Εἰς Ροκροά, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν ἑβδομήκοντα σημαῖαι ἢ σήματα. Τὴν 30 Μαρτίου 1814 ὁ στρατάρχης Σερουριὲ ἐπυρπόλησεν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάρου τῶν Ἀπομάχων, χιλίας ἑξακοσίας σημαίας προερχομένας ἐκ τῶν πολέμων ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' μέχρι τοῦ Ναπολέοντος καὶ αἵτινες ἦσαν ἀνηρτημέναι ἐπὶ τῶν θόλων τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ἢ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀπομάχων. Φορτωθεῖσαι ἐπὶ ὀχημάτων ὅπως ἀποσταλῶσι πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ποταμοῦ Λείγηρος, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκκινήσωσι ἀρκετὰ ταχέως, καὶ ὁ στρατάρχης ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην νὰ τὰς καταστρέψῃ ὅπως παρακωλύσῃ τὴν εἰς τὰς χεῖρας τῶν συμμάχων περιέλευσίν των. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς σημαίας τῆς ἀρχαίας μοναρχίας. Ἓν μόνον σύνταγμα ἱππικοῦ εἶχε λευκὴν σημαίαν· τὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ, σήμερον δὲ 1ον σύνταγμα τῶν θωρακοφόρων. Αἱ ἑπτὰ ἕτεραι σημαῖαι τοῦ αὐτοῦ συντάγματος ἦσαν μέλαιναι, ἔχουσαι κεντημένον τὸ οἰκόσημον τοῦ Τυρέννου, οὗ τὸ σύνταγμα ἄλλοτε ἔφερε τὸ ὄνομα. Ἐπίσης εἰς τοὺς διμάχας, ἓν μόνον σύνταγμα τὸ σημερινὸν 5ον τῶν διμαχῶν, εἶχε μόνον λευκὸν σῆμα. Εἰς τοὺς σωματοφύλακας, ἡ σημαία τοῦ 1ου λόχου, τοῦ Σκωττικοῦ λόχου ἢ τοῦ Νοάϊλ, ἦν λευκή, ἀλλ' αἱ τῶν 2ου, 3ου καὶ 4ου ἦσαν ἀμοιβαίως κυανῆ, πρασίνη καὶ κιτρίνη. Ἕκαστος ἐκ τῶν δέκα ἓξ λόχων τῆς χωροφυλακῆς εἶχε δύο σημαίας διαφερούσας τῶν ἄλλων λόχων ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ δαπέδου (λευκοῦ, κυανοῦ, ἐρυθροῦ ἢ κιτρίνου) ἢ ἐκ τῶν κοσμημάτων.

Ὅτι δὲ ἅπαντα τὰ συντάγματα τοῦ πεζικοῦ εἶχον μίαν λευκὴν σημαίαν, ἐνῷ ἡ λευκὴ αὕτη σημαία ὑφίστατο εἰς ἓν μόνον σύνταγμα ἱππικοῦ, τοῦτο προήρχετο διότι τὸ ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ εἶχε διατηρηθῇ, ἐνῷ ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἔσπευσε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δουκὸς Ἐπερνόν, νὰ καταργήσῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Πεζικοῦ, ὅπερ παρεῖχεν εἰς τὸν τιτλοκάτοχον μεγίστην ἰσχύν. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο πρόσωπον κατεῖχεν, ἐν ἑκάστῳ συντάγματι πεζικοῦ, ἕνα λόχον φέροντα τὸν τίτλον τοῦ συνταγματαρχικοῦ λόχου, διοικούμενον παρὰ τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ δηλ. τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, προηγούμενον τῶν ἄλλων λόχων καὶ φέροντα τὴν λευκὴν σημαίαν. Τὰ συντάγματα δὲ διῳκοῦντο παρὰ τῶν στρατοπεδαρχῶν, ἀντιπροσώπων τῆς ἐξουσίας τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ. Τοῦ ἀξιώματος δὲ τούτου καταργηθέντος, οἱ στρατοπεδάρχαι κατέστησαν συνταγματάρχαι καὶ ὁ ἀνήκων εἰς αὐτοὺς λόχος ἔλαβε μετὰ τῆς πρώτης θέσεως τὴν λευκὴν σημαίαν, ἔμβλημα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἧς οἱ συνταγματάρχαι κατέστησαν οἱ ἄμεσοι ἀντιπρόσωποι. Εἰς τὸ ἱππικόν, ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς διέμεινε κάτοχος τοῦ φέροντος τὸ ὄνομά του συντάγματος καὶ ἐν τῷ συντάγματι, τοῦ συνταγματαρχικοῦ λόχου εἰς ὃν ἦν ἐμπεπιστευμένη ἡ λευκὴ σημαία. Τοῦτο δὲ ἦν τόσῳ ἀληθὲς ὥστε τοῦ ἀξιώματος τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ πεζικοῦ ἐπανιδρυθέντος τῷ 1780 χάριν τοῦ πρίγκηπος Κονδέ, ἡ λευκὴ σημαία ἀφῃρέθη ἀφ' ἁπάντων τῶν συνταγμάτων, ἐκτὸς τοῦ τῆς Πικαρδίας, καταστάντος συντάγματος τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ· ὁ ἀριθμὸς τῶν σημαιῶν εἶχεν ἄλλως

Digitized by Google

τε μεγάλως ἐλαττωθῇ: περιορισθεὶς τῷ 1749 εἰς δύο κατὰ τάγμα, ἠλαττώθη ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον τοῦ κόμητος Σαὶν-Ζερμαὶν εἰς δύο κατὰ σύνταγμα ἢ μίαν κατὰ τάγμα. Τὸ σύνταγμα δὲ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ, πρώην τῆς Πικαρδίας, ἔσχε μόνον τρεῖς, ὧν μία λευκή, καὶ ὅταν τὸ ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ ὁριστικῶς κατηργήθη τῷ 1788, ἡ λευκὴ σημαία ἀπεδόθη εἰς ἅπαν τὸ πεζικόν, οὗ ἕκαστον σύνταγμα ἔσχε δύο σημαίας, τὴν πρώτην λευκήν, τὴν δὲ δευτέραν μὲ τὰ χρώματα τοῦ συντάγματος.

Ἅπαντα ταῦτα ἤλλαξαν κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ τὰ σήμερον ἐθνικὰ τῆς Γαλλίας χρώματα ἐγένοντο δεκτὰ διὰ τὸ ἐθνόσημον πρὶν γείνωσι δεκτὰ διὰ τὴν σημαίαν, καὶ ἡ ἐθνοφυλακὴ εἶχεν ἤδη ἀντικαταστήσῃ διὰ τοῦ τριχρόου ἐθνοσήμου τὸ παρισινὸν ἐθνόσημον ἐρυθρὸν καὶ κυανοῦν, ἔφερε δ' ἔτι τὴν λευκὴν σημαίαν, κεκοσμημένην, εἶνε ἀληθές, διὰ θυσάνων μετὰ τριῶν χρωμάτων. Παντὸς εἴδους δοκιμαὶ ἐγένοντο διὰ τὴν σημαίαν ταύτην: παρεδέχθησαν πρὸς στιγμὴν τὰ τρία χρώματα διατεταγμένα κατὰ ὁριζοντίους ταινίας, ὡς εἰς τὴν Ὀλλανδικὴν σημαίαν, εἶτα δὲ τὰ ἔθηκαν κατακορύφως, τὸ λευκὸν πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐθεάθη μάλιστα ἐν Ῥουένῃ, τῷ 1831, ἐν ἐπιθεωρήσει τῆς ἐθνοφυλακῆς παρὰ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, σημαία τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως, διατηρηθεῖσα ἐπιμελῶς καὶ φέρουσα λευκὸν σταυρὸν εἰς τὸ κέντρον τεσσάρων τετραγώνων, ὧν δύο κυανᾶ καὶ δύο ἐρυθρᾶ. Τέλος ὁ νόμος τῆς 22 Ἀπριλίου 1792 ὥρισε τὴν τάξιν τῶν χρωμάτων, τοιαύτην οἵα καὶ σήμερον διατηρεῖται: κυανοῦν, λευκόν, ἐρυθρὸν ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ξυστοῦ.

Εἰς τὸν στρατὸν δὲ ψήφισμα τῆς 30 Ἰουνίου 1791 διετήρησεν εἰς τὰ συντάγματα τοῦ πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ τὰς διατεταγμένας σημαίας των τροποποιηθείσας διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης: *Πειθαρχία καὶ ὑπακοὴ εἰς τὸν νόμον* καὶ ἀντιθέτως τὸν ἀριθμὸν τοῦ συντάγματος, ὁ περίδεσμος δὲ μόνος ἦν ἐκ τῶν ἐθνικῶν χρωμάτων. Ὁ νόμος δὲ τῆς 22 Ἀπριλίου 1792 διέταξεν ὅπως αἱ σημαῖαι ὅλου τοῦ στρατοῦ πυρποληθῶσι καὶ ἀντικατασταθῶσι διὰ σημάτων μὲ τὰ τρία χρώματα. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ καταγωγὴ τῆς τριχρόου σημαίας ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ λάβῃ ἐν Βαλμὺ τὸ βάπτισμα τῆς δόξης (κατὰ τὴν καθιερωμένην τότε φράσιν).

Ὁ Βοναπάρτης πρῶτος διέταξε νὰ κοσμηθῶσιν αἱ σημαῖαι δι' ἐπιγραφῶν ἀναμιμνησκουσῶν συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς ἡμέρας ἢ τὰς ἐκθέσεις, τὰς περιστάσεις καθ' ἃς διεκρίθησαν τὰ διάφορα συντάγματα, ἢ μᾶλλον αἱ ἡμιταξιαρχίαι, κατὰ τὴν ἐν χρήσει τότε ἐπίκλησιν. Πολλαὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων διέμειναν ἔνδοξοι. Τροποποιῶν τὰς σημαίας καὶ διανέμων αὐτὰς μετ' ἐπισημότητος μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν προκαταρκτικῶν ὅρων τῆς εἰρήνης ἐν Λέοβεν, ὁ Βοναπάρτης ἐνήργησε μᾶλλον ὡς ἀρχηγὸς τοῦ κράτους ἢ ὡς στρατηγός. Τὸ Διευθυντήριον δὲν ἐτόλμησε νὰ τῷ ἀπευθύνῃ μομφάς, ἀλλὰ βραδύτερον διέταξεν ἵνα αἱ μετ' ἐπιγραφῶν σημαῖαι κατατεθῶσιν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν σωμάτων καὶ ἀντικατασταθῶσι διὰ τῶν κεκανονισμένων σημαιῶν.

Γενόμενος πρῶτος ὕπατος, ὁ Βοναπάρτης ἐξεδικήθη πυρπολῶν τὰς σημαίας τοῦ Διευθυντηρίου καὶ διανέμων νέας σημαίας ἐφ' ὧν ἐπανετέθησαν αἱ ἐπιγραφαί. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοκρατορίας τὸ ὄνομα *ἀετὸς* ἀντικατέστησε τὸ τῆς σημαίας, τὸ κυματίζον δὲ μέρος τοῦ ἀετοῦ ἐκλήθη *σῆμα*. Ἡ διανομὴ τῶν ἀετῶν ἐγένετο εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως μετὰ μεγάλης καὶ λαμπρᾶς πομπῆς. Ἡ λευκὴ σημαία ἥτις εἶχεν ἀναπετασθῇ κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Βανδέας, ἡ Παλινόρθωσις τὴν κατέστησεν ἐθνικὴν σημαίαν. Δὲν πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολιτικὴ ἐπιδεξιότης τοῦ μέτρου τούτου καὶ περιοριζόμεθα ἀναφέροντες ὅτι ὁ στρατὸς δὲν εἶδεν ἄνευ ζωηρᾶς λύπης ἐγκαταλιμπανόμενα τὰ χρώματα ἅπερ εἶχεν ἀναπετάσῃ, ἐπὶ εἴκοσι δύο ἔτη, ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς μάχης.

Εὑρίσκομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς λύπης ταύτης εἰς κείμενον ὅπου δὲν ἀνέμενέ τις νὰ τὸ ἴδῃ, εἰς τὸ *Ἡμερολόγιον ἐκστρατείας ἀξιωματικοῦ τοῦ Βελλιγκτῶνος* δημοσιευθὲν τῷ 1845. Ὁ συγγραφεύς, ὢν τῷ 1813 νεαρὸς ἀξιωματικὸς δεκαεπταετὴς εἰς ἓν τῶν συνταγμάτων τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, ζῇ ἔτι σήμερον. Εἶναι ὁ αἰδέσιμος Γλάϊγ ἀρχαῖος ἀνώτερος ἱερεὺς τῶν βρεταννικῶν στρατευμάτων. Παρευρεθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1814 εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Βαϋόννης ἀφηγεῖται δι' ἐκφράσεων προφανῶς ἀμερολήπτων τὴν ἀντικατάστασιν τῆς τριχρόου διὰ τῆς λευκῆς σημαίας. «Τὴν 28 Ἀπριλίου, ἅμα τῇ ἕῳ, λέγει, ἅπαντα τὰ ἐστρατοπεδευμένα πέριξ τῆς Βαϋόννης συμμαχικὰ στρατεύματα ἐτάχθησαν ἐπὶ πολλῶν γραμμῶν ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν ἐπισημότητα τῆς ἀνυψώσεως τῆς λευκῆς σημαίας ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως... Μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ τρίχρους σημαία εἶχε μείνῃ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔμελλε δὲ νὰ καταβιβασθῇ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς λευκῆς σημαίας. Δι' ἡμᾶς ἦν θέαμα δόξης καὶ χαρᾶς, διότι ἀνελογιζόμεθα τοὺς γιγαντείους ἀγῶνας τῆς χώρας μας ἥτις, μόνη ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης εἶχε διαρκῶς ἀρνηθῇ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ σφετεριστοῦ. Οἱ Γάλλοι τὸ ἐθεώρουν λίαν διαφόρως·

Digitized by Google

Ἔτι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν χωρίων δὲν ἠδύνατο νὰ παρατηρηθῇ ὁ ἐλάχιστος σπινθὴρ ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ δὲ φρουρὰ οὐδόλως ἀπέκρυπτε τὴν φρίκην της διὰ τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀκλόνητον προσήλωσίν της εἰς τὸν πρῶτόν της κύριον.

« Εἴμεθα τεταγμένοι ἐν παρατάξει πρὸ μιᾶς ὥρας, ἐν μεγάλῃ στολῇ, ἔχοντες τὰ τουφέκια ἁπλῶς γεμισμένα διὰ πυρίτιδος, ὅταν εἷς κανονιοβολισμὸς ἐβλήθη ἐξ ἑνὸς τῶν πυροβολείων τῆς πόλεως. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, μεγαλοπρεπὴς τρίχρους σημαία κυματίζουσα ὑπερηφάνως ὑπὸ τὴν αὔραν κατεβιβάσθη βραδέως, τὸ ξυστὸν τῆς σημαίας διέμεινε γυμνὸν ἐπὶ ἥμισυ λεπτὸν καὶ καὶ μία μακροτάτη λευκὴ σημαία... ἀνεβιβάσθη ἀντ' αὐτῆς. Ἐχαιρετήθη ἀμέσως παρ' ὅλων τῶν πυροβολείων τοῦ προμαχῶνος καὶ οἱ ὄντες εἰς τὰς προφυλακὰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄνθρωποί μας ἐβεβαίωσαν ὅτι ἕκαστον πυροβόλον ἦν γεμισμένον δια βορβόρου καὶ ἄμμου, ὡς ἂν ἡ θορυβώδης αὕτη φρουρὰ εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ προσβάλῃ ὅσον ἠδύνατο ἐξουσίαν εἰς ἣν ὑπετάσσετο μόνον ἀναγκαζομένη. Ἡμεῖς δὲ ἀνταπεκρίθημεν εἰς τὸν χαιρετισμὸν διὰ χαρμοσύνου συμπυροβολισμοῦ σύμπαντος τοῦ πεζικοῦ, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν κανονιοφόρων, καὶ ἀνευφημήσαντες χαρμοσύνως ἐπεστρέψαμεν εἰς τὰς ἐπισταθμίας μας. »

Τὸ Ἑκατονθήμερον εἶδε τοὺς ἀετοὺς ἐπανερχομένους πρὸς στιγμὴν καὶ ἐξαφανιζομένους μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βατερλώ, αἱ ὀργανωθεῖσαι δὲ τῷ 1816 λεγεῶνες ἐδέησε, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἠθῶν τοῦ ἀρχαίου πολιτεύματος, νὰ λάβωσι δύο σημαίας, τὴν μὲν λευκὴν καὶ τὴν ἑτέραν μὲ τὰ χρώματα τῆς λεγεῶνος, ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο, διαταχθὲν ἐκ πρωτοβουλίας τοῦ ὑπουργοῦ Κλάρκ, συμφώνως πρὸς τὰς προσωπικὰς ἰδέας τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' δὲν ἐξετελέσθη. Ἕκαστον δὲ σύνταγμα ἔλαβε μίαν μόνον λευκὴν σημαίαν κεκοσμημένην διὰ τῶν βασιλικῶν οἰκοσήμων. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον τὰ τρία ἐθνικὰ χρώματα εὕρισκον καταφύγιον εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου ἀρχαῖος ἀξιωματικὸς τῆς στρατιᾶς, ὁ στρατηγὸς Ἀλλάρ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἡγεμῶνος τῆς Λαχόρης, Ῥουντζὲτ Σίγγ, ἔδιδεν εἰς τὸν ἐπιχώριον στρατὸν τὴν τρίχρουν σημαίαν.

Ἡ λευκὴ σημαία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιζήσῃ κατὰ τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν, καθ' ἣν ὁ λαὸς τῶν Παρισίων εἶχεν αὐτομάτως ἀναπετάσῃ τὰ τρία ἐθνικὰ χρώματα τοῦ 1789. Τῶν διανεμηθεισῶν τῷ 1831 καὶ 1841 παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου τριχρόων σημαιῶν ὑπερέκειτο, τρόπον τινὰ κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἀετῶν τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας, ὁ γαλατικὸς ἀλέκτωρ. Μετὰ τὴν Φεβρουριανὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἐδοκίμασαν πρὸς στιγμὴν ν' ἀλλάξωσι τὴν διάταξιν τῶν τριῶν χρωμάτων, ἀλλ' ἐπανῆλθον ἀμέσως εἰς τὴν παραδεχθεῖσαν τῷ 1792 τάξιν : κυανοῦν, λευκόν, ἐρυθρόν, τὸ δὲ ξυστὸν ἐπερατοῦτο εἰς σιδηρᾶν αἰχμὴν λόγχης. Ναπολέων ὁ Γ' ἐγκαθίδρυσε τῷ 1852 τοὺς ἀετούς, διανεμηθέντας μετ' ἐπισημότητος εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως ἐν λαμπροτάτῃ ἐπιθεωρήσει. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870, καὶ μετ' αὐτόν, σημαῖαι προσωρινοῦ προτύπου ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν. Τέλος δέ, κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς 14 Ἰουλίου 1880, πρεσβεῖαι ἁπάντων τῶν συνταγμάτων ἦλθον ὅπως παραλάβωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Προέδρου τῆς δημοκρατίας τὰς σημαίας ἃς ἤδη βλέπομεν κυματιζούσας ὡς σύμβολα καθήκοντος, ἀφοσιώσεως, τιμῆς καὶ πατριωτισμοῦ.... Τὰ πρότυπα τῶν σημαιῶν τοῦ στρατοῦ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἠλλάγησαν δεκατετράκις ἀπὸ τοῦ 1789.

Δύο γνωστὰ ἀνέκδοτα θέλουσι παράσχῃ ἐπαρκῆ ἰδέαν τῆς ἀποδιδομένης παρὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς μεγάλης στρατιᾶς εἰς τὰς σημαίας των λατρείας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1799 ἐν Ἑλβετίᾳ, ἡ 76η ἡμιταξιαρχία πεζικοῦ ἀπώλεσε τρεῖς σημαίας εἰς τὸ καντόνιον τοῦ Γκριζόν. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀπωλείας ταύτης διέμεινεν ἀλγεινὴ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν γηραιῶν στρατιωτῶν τοῦ 76ου συντάγματος· ὅτε δὲ τῷ 1805 τὸ σῶμα τοῦ στρατάρχου Νέϋ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Τυρόλον καὶ ἐκυρίευσε τὴν πόλιν Ἴνσπρουκ, οἱ πρῶτοι εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ ὁπλοστάσιον τῆς πόλεως ταύτης στρατιῶται ἀνεκάλυψαν ἐν αὐτῷ τὰς τρεῖς σημαίας τοῦ 76ου διατηρουμένας ὡς τρόπαια. Εἰδοποιηθέντες, πάραυτα ἅπαντες οἱ ἄνδρες τοῦ 76ου προσέδραμον καὶ ἀνεγνώρισαν, μετὰ συγκινήσεως ἀναμίκτου μετὰ δακρύων τὰ ἔνδοξα ταῦτα σήματα ἀποσπασθέντα ἄλλοτε ἐκ τῆς ἀνδρίας των ἐν τῇ ἀταξίᾳ μάχης τινός. Ὁ στρατάρχης Νέϋ ἠθέλησε νὰ τοῖς τὰς παραδώσῃ ὁ ἴδιος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν των καὶ τῶν χαρμοσύνων κραυγῶν των.

Τὸ δεύτερον ἀνέκδοτον εἶναι ὡς τὸ ἀντίστροφον τοῦ πρώτου, εἶναι ἀπόδειξις τῆς σπουδαιότητος ἣν ὁ αὐτοκράτωρ παρεῖχεν εἰς τὸ μὴ καταλείπειν τρόπαια εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ 4ον τῆς γραμμῆς προσβληθὲν αἰφνιδίως κατὰ τὴν μάχην τῆς Αὐστερλίτσης, καθ' ἣν στιγμὴν ἐσχημάτιζε τὰς τῆς προσβολῆς φάλαγγάς του, δι' ἀπροόπτου ἐπελάσεως τοῦ ἱππικοῦ τῆς ῥωσσικῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ἔσχε τὴν ἀτυχίαν ν' ἀπολέσῃ τὸν ἀετὸν τοῦ πρώτου τάγματός του. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν μάχην, ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπιθεωρῶν τὸ σύνταγμα τοῦτο, εἶπεν εἰς τὸ πρῶτον τάγμα : «Τί ἐκάμετε τὸν ἀετὸν δν σᾶς ἐνεπιστεύθην;» Ὁ διοικῶν τὸ τάγμα

Digitized by Google

ταγματάρχης ἀπεκρίθη ὅτι ὁ σημαιοφόρος περιεκυκλώθη καὶ ἐφονεύθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς σφοδροτέρας συμπλοκῆς, ὅτι δὲν παρετηρήθη ἡ πτῶσίς του ἕνεκα τοῦ καπνοῦ, καὶ ὅτι τὸ τάγμα, θέλον νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀπώλειαν ταύτην ὅταν τὴν παρετήρησεν, ὥρμησε κατὰ δύο ῥωσσικῶν ταγμάτων, ἐκυρίευσε παρ' αὐτῶν δύο σημαίας ἃς προσφέρει εὐλαβῶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐλπίζον ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ τῷ ἀποδώσῃ ἕτερον ἀετὸν πρὸς ἀνταλλαγήν. Ὁ Ναπολέων διέταξε νὰ ὁρκισθῶσιν οἱ στρατιῶται ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν παρετήρησε τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀετοῦ των καὶ ὅτι ἐὰν τὴν παρετήρουν ἤθελον ἅπαντες θυσιάσῃ τὴν ζωήν των, ὅπως τὸν ἀναλάβωσι· «διότι ὁ ἀπολέσας τὸν ἀετόν του στρατιώτης ἀπώλεσε τὸ πᾶν», προσέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ. «Τὸ ὀμνύομεν, ἀνέκραξεν ἅπαν τὸ σύνταγμα καὶ ὀμνύομεν ἐπίσης νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὸν ἀετὸν ὃν θὰ μᾶς δώσετε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας μεθ' ἧς ἐκυριεύσαμεν τὰς δύο ταύτας ῥωσσικὰς σημαίας.» «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ θὰ σᾶς ἀποδώσω τὸν ἀετόν σας.»

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Ν. Κ. Γουλιμης
Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΑΛΦΡΕΔΟΥ ΜΥΣΣΕ

Ὁ πρῶτος ἔρως τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσὲ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1814· ἔρως παιδικὸς μὲν ἀλλὰ βαθύτατος, καίτοι μετεβλήθη εἰς φιλίαν πολὺν καιρὸν πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν ἀληθῶν ἐρώτων. Ὁ ποιητὴς δὲν ἦτο ἀκόμη τετραετής, ὅτε εἶδε παρὰ τῇ μητρί του νεάνιδα, ἣν δὲν ἐγνώριζεν. Ἤρχετο αὕτη ἐκ Λιέγης, ἀνηκούσης τότε εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ διηγεῖτο τὰς περιπετείας τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ ξενικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν ἀντίκτυπον ὃν ᾐσθάνθησαν ἐν Λιέγῃ, ἔνθα ὁ πατήρ της ἦτο δικαστὴς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ διήγησις ἦτο λίαν συγκινητική, ἡ δὲ διηγουμένη ἐξεφράζετο μετὰ πολλῆς χάριτος. Τὸ παιδίον ἐξεπλάγη, ἐκ δὲ τοῦ ἀνακλίντρου, ἔνθα ἐκάθητο ἐν μέσῳ τῶν ἀθυρμάτων του, ἠκροάσθη μετὰ μεγάλης προσοχῆς, ἄχρι τέλους, εἶτα ἐγερθὲν ἐπλησίασε καὶ ἠρώτησε τὸ ὄνομα τῆς νεάνιδος:

— Εἶναι, εἶπον αὐτῷ, ἐξαδέλφη σου, καὶ ὀνομάζεται Κλαιλία.

— Ἄ! εἶναι ἰδική μου, ἀνέκραξε τὸ παιδίον. Τὴν λαμβάνω λοιπὸν καὶ δὲν τὴν ἀφίνω πλέον.

Καὶ πράγματι, καθίσαν πλησίον της, τὴν ἠνάγκασε νὰ διηγηθῇ αὐτῷ, πλὴν τῆς ἱστορίας ἐκ τῆς εἰσβολῆς πολέμου καὶ τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπανόδου, πλείστους ἄλλους μύθους, οὓς ἐκείνη ἐπενόει πρὸς χάριν του μετὰ θελκτικῆς γονιμότητος.

Ὁ Ἀλφρέδος δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἔκτοτε ἄνευ τῆς ἐξαδέλφης του Κλαιλίας. Μόλις ἔβλεπεν αὐτὴν εἰσερχομένην εἰς τὴν οἰκίαν, τὴν ὡδήγει εἴς τινα γωνίαν, λέγων αὐτῇ: «Καὶ εἴπετε τί;...» Τοῦτο ἦτο τὸ σύνθημα τῶν διηγήσεων, αἵτινες δὲν ἐτελείωνον πλέον καὶ ἃς οὐδέποτε ἐβαρύνετο. Ἐπὶ τέλους, ἐζήτησε τὴν ἐξαδέλφην του εἰς γάμον, σπουδαιότερον ἢ ὅσον ἠδύναντο νὰ ὑποθέσωσι. Καὶ ἐπειδὴ προσεποιήθησαν ὅτι συγκατετίθεντο εἰς τὸν γάμον τοῦτον, ἀπήτησε παρ' αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ μετέβαινον μαζὶ εἰς τοῦ ἐφημερίου, μόλις αὐτὸς ἤθελε φθάσῃ εἰς ἡλικίαν. Τῆς ὑποσχέσεως δὲ ταύτης δοθείσης, ἐπίστευσε μὲ τὰ σωστά του ὅτι ἦτο σύζυγός της. Ὅτε δὲ ἡ Κλαιλία ἐδέησε ν' ἀναχωρήσῃ μετὰ τῶν γονέων της εἰς τὴν ἐπαρχίαν, βαθέως ᾐσθάνθη ὁ μικρὸς Ἀλφρέδος τὸν χωρισμόν, ἄφθονα χύσας δάκρυα. Τότε δὲ καὶ οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ ἐνόησαν ὅτι ἡ κλίσις ἐκείνη τοῦ παιδὸς εἶχεν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ βιαίου πάθους.

«Μὴ μὲ λησμονήσῃς! ἔλεγεν αὐτῷ ἡ ἐξαδέλφη του ἀναχωροῦσα.

— Νὰ σὲ λησμονήσω! ἀπήντα τὸ παιδίον. Καὶ δὲν ἠξεύρεις λοιπὸν ὅτι τὸ ὄνομά σου εἶναι χαραγμένον εἰς τὴν καρδίαν μου μὲ μαχαῖρι!

Ὅπως δὲ δύναται ταχέως νὰ γράφῃ εἰς τὴν σύζυγόν του, ἠσχολήθη μετ' ἀπιστεύτου ζέσεως εἰς τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὅτε ἡ νέα ἐξαδέλφη ἔλαβεν ἄλλον σύζυγον, ἡλικίας ὡριμοτέρας, ὡς εἰκός, ἠναγκάσθησαν νὰ τηρήσωσι τοῦτο μυστικὸν ἀπὸ τὸν Ἀλφρέδον καὶ νὰ εἰδοποιήσωσι περὶ τούτου πάντας τοὺς γνωρίμους των. Ἡμέραν τινὰ εἷς τούτων λησμονήσας τὴν σύστασιν, ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς κυρίας Μουλὲν —τοῦτο ἦτο τὸ νέον ὄνομα τῆς Κλαιλίας.— Ὁ παῖς ὥρμησεν εἰς τὸ μέσον τῶν συνομιλούντων καὶ εἶπε:

«Περὶ τίνος ὁμιλεῖτε; Ποῦ εἶναι ἡ κυρία Μουλέν;

— Αὐτὴ εἶναι!» ἀπήντησαν δείξαντες νεαρὰν γυναῖκα, ἄγνωστον αὐτῷ, ἥτις εὑρέθη ἐκεῖ λίαν καταλλήλως.

Ὁ παῖς παρετήρησε τὴν ἄγνωστον μετὰ προσοχῆς, εἶτα ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἀθύρματά του. Μετά τινας ἡμέρας ὁ νέος ἐξάδελφος Μουλὲν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν.

«Εἶδον τὴν σύζυγόν σας, εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀλφρέδος. Δὲν εἶναι ἄσχημη· ἀλλ' ἀγαπῶ καλλίτερον τὴν ἰδικήν μου.

Τὸ μυστικὸν οὕτως ἐτηρήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐπὶ τέλους, ὅτε αἱ σπουδαῖαι ἀσχολίαι τῆς ἐκπαιδεύσεώς του καὶ αἱ μέριμναι τοῦ σχολείου μετέβαλον τὸν ῥοῦν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, ὁ Ἀλφρέ-

Digitized by Google

δος ἔμαθεν ὅτι ἡ ἐξαδέλφη του δὲν ἠδυνήθη νὰ περιμείνῃ ὅπως τὸν νυμφευθῇ. Μετὰ τὴν πρώτην ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐποίησεν αὐτῷ ἡ ἀποκάλυψις αὕτη, ἠρώτησε τρέμων αν ἦτο δυνατὸν ἡ Κλαιλία νὰ τὸν περιπαίξῃ. Ὅτε δὲ τῷ εἶπον ὅτι ἐξηκολούθει νὰ τὸν ἀγαπᾷ ὡς μικρότερον ἀδελφόν της, ἡσύχασεν. Σκεφθεὶς δ' ἐπὶ μικρόν, ἀπήντησε: «Ἔστω, ἀρκοῦμαι καὶ εἰς τοῦτο·» ὡσανεὶ ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν μεταξὺ συζύγου καὶ ἀδελφῆς διαφοράν.

Ἡ κυρία Μουλὲν μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων, κατῴκουν ἐν Clermont-en Beauvoisis, διετέλει δὲ οὖσα εἰς στενὰς σχέσεις μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ποιητοῦ, καὶ τοῦτο οὐ μόνον διὰ τὴν συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα ταυτότητος συμφερόντων. Αἴφνης, τῷ 1836, ἐπῆλθε μεταξὺ αὐτῶν διάστασις, ἕνεκα ὑποθέσεών τινων. Προέβησαν εἰς δριμείας ἀντεγκλήσεις, καὶ ἔφθασαν μέχρι δικαστηρίων. Ὁ Ἀλφρέδος πληροφορηθεὶς ταῦτα ἀνέρχεται εἰς τὸ λεωφορεῖον καὶ μεταβαίνει εἰς Κλερμόντ. Εἰςέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐξαδέλφης του χωρὶς ν' ἀναγγελθῇ. Ἀμφότεροι ἤρχισαν νὰ κλαίουν· ἐνηγκαλίσθησαν, καὶ ἡ δίκη ἐλησμονήθη. Ἔκτοτε αἱ μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν σχέσεις δὲν ἐταράχθησαν πλέον. Ὁ Ἀλφρέδος εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἐξαδέλφης του Κλαιλίας· αὕτη μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1852, ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὴν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ ὑποδοχήν του. Τὴν δὲ τελευταίαν φοράν, καθ' ἣν εἶδον ἀλλήλους, ἔλεγεν αὐτῇ: «Ὅταν ἐκδοθῶσι τὰ ἔργα μου εἰς μέγα σχῆμα καὶ καλὸν χάρτην, θὰ σοὶ προσφέρω ἓν ἀντίτυπον δεδεμένον διὰ λευκῆς περγαμηνῆς μετὰ χρυσῆς γραμμῆς, ὡς ἐχέγγυον τῆς ἑνούσης ἡμᾶς φιλίας».

Ταῦτα κατὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ Παῦλον.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΑ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

'Στὸ γαλανό μας πέλαγος τὸ νησοστολισμένο
βαθειὰ βαθειὰ ἕνα σπαθὶ ἀστράφτει μαγευμένο.
Δόξα καὶ Νίκη τὄχουνε μαζὶ σφυροκοπήσῃ,
ἀπὸ ἡρώων ἅρματα τὸ ἔχουν συγκολλήσῃ.
Εἶνε βαρύ, ἀσήκωτο· ἡ δόξα τὸ βαραίνει.
Κάθε πετράδι 'στὴ λαβὴ τὴν διαμαντοδεμένη
εἶν' ἥρωος θαλασσινοῦ ἀθάνατο ἀστέρι,
εἶν' ἕν' ἀπὸ τὰ ἔνδοξα τῶν θαλασσῶν μας μέρη.
Τὸ νανουρίζει μουσικὴ κρυφὴ 'στὰ καταχθόνια,
ποῦ ἔρχεται ἀπ' τὰ παληὰ ἡρωϊκά μας χρόνια.
Μέσα σὲ ὄνειρα χρυσᾶ κοιμᾶται καὶ προσμένει
πότε θὰ νοιώσῃ 'στὴ λαβὴ παλάμη ἀντρειωμένη.
Ἂν πέσῃς καὶ τὸ πάρῃς Σὺ ἀπ' τὰ ὑγρὰ σκοτάδια,
κορώννα θὰ σοῦ γίνουνε τ' ἀτίμητα πετράδια.
Ἀπὸ τὰ μνήματα βοὴ χαρᾶς θ' ἀντιλαλήσῃ,
κ' ἡ θάλασσά μας ναύαρχο θενὰ σὲ χαιρετήσῃ.
Ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὠκεανοὺς εἶνε αὐτὴ λεχάνη,
μὰ ἡ δόξα της ὠκεανοὺς νὰ ξεχειλίσῃ φθάνει.
Κάθε νησὶ καὶ βράχος της καὶ κῦμ' ἀργυρωμένο
καὶ κάθε περιγιάλι της εἶνε στεφανωμένο.
Ἀγίασμα ἡ ἄχνη της, θυμίαμα τ' ἀγέρι,
ποῦ ψαλμουδιὰ ἀπ' τὸν ναὸν τοῦ παρελθόντος φέρει.
Εἶνε τῆς νίκης τὸ κλειδί, τοῦ μέλλοντος ἡ πύλη·
ἀπὸ αὐτὴν ὁ ἥλιος τῆς δόξης θ' ἀνατείλῃ.
Ὅ,τι ὡραῖον ἔχομεν καὶ ὅ,τι δοξασμένο,
ἐμπιστευόμεθα εἰς σέ, παιδὶ ἀγαπημένο.
Ἀγάπησε τὰ παλαιὰ μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου,
οἱ πόθοι μας, τὰ ὄνειρα ἂς γίνουν ὄνειρά σου!
Πηγάζει ἀπ' τοὺς κόλπους των οὐράνια εὐλογία,
πηγάζει ἐνθουσιασμὸς καὶ δύναμις ἁγία,
Ποῦ πότισεν ἕνα καιρὸ πικρό, σκοτεινιασμένο
τὸ δένδρο τῆς ἐλευθεριᾶς ποῦ ἦταν μαραμένο,
κ' ἐκεῖνο ἀνθοβόλησε κ' ἐπέταξε κλωνάρια
κ' ἐσκέπασε τῆς 'λευθεριᾶς γενναῖα παλληκάρια.
Αὐτό, αὐτὸ τὸ βάπτισμα 'στὴ νιότη σου νὰ δώσῃς,
κάθε σου σκέψι μὲ φωτιὰ καὶ σίδερο νὰ ζώσῃς,
καθὼς εἰς βασιλόπουλο νὰ σκέπτεται ταιριάζει,
ποῦ ἡ πατρίς του εἰς καιροὺς ἀνεμοζάλης κράζει.
Τ' ἄνθη ποῦ θὰ στολίζουνε τὴ νιότική σου ὄψι,
ἀπὸ ἡρώων στέφανα τὸ χέρι σου ἂς κόψῃ.
Αὐτὰ νὰ ἔχῃς πάντοτε στολίσματά σου μόνα,
καὶ μόνη ἐρωμένη σου τῆς δόξης τὴν εἰκόνα.

Αριστομενης Προβελεγιος.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Κατά τινα νεωτάτην ἀπαρίθμησιν ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς βιούντων ἰθαγενῶν Ἰνδῶν ἀνέρχεται νῦν εἰς 247,671. Τούτων 82,000 δέχονται νὰ ἐκπολιτισθῶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ διάγουσι τὸν συνήθη νομαδικὸν βίον τῶν ἀγρίων. Ἡ Ἀμερικανικὴ κυβέρνησις συντηρεῖ 15 σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ἰνδῶν, ἐξ ὧν 33 χιλιάδες περίπου ἀναγινώσκουσι τὴν ἀγγλικήν.

— Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν κατὰ τὸ λῆγον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἦσαν ἐγγεγραμμέναι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν φοιτητῶν εἴκοσι καὶ μία κόραι. Τούτων 7 μὲν ἐσπούδαζον φυσικὰς ἐπιστήμας, 3 ἰατρικήν, 10 φαρμακευτικὴν καὶ μία φιλοσοφίαν. Ἀφ' ὅτου τὰ βελγικὰ δικαστήρια ἀπεφάσισαν νὰ μὴ δέχωνται γυναῖκας δικηγόρους πᾶσαι αἱ σπουδάζουσαι νομικὰ διέκοψαν τὰς σπουδάς των.

— Ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν Γερμανὸς ποιητὴς Χάμερλιγκ, ὁ γνωστὸς εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Λυσάνδρου Χατζηκώστα φιλοπονηθείσης μεταφράσεως τοῦ μυθιστορήματός του Ἀσπασίας, κατέλιπε πολλὰ ἀνέκδοτα ἔργα, οἷον λυρικὰ ποιήματα, ἡμερολόγια, ἐπιφυλλίδας, ἐπιστολὰς κλπ. καὶ μέγα φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, εἰς οὗ τὴν σύνταξιν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἠσχολεῖτο.

— Παρασκευάζεται ἐν Μόσχᾳ ὀγδόη ἔκδοσις ἁπάντων τῶν ἔργων τοῦ Λέοντος Τολστόϊ. Τῆς ἐκδόσεως ταύτης τόμοι τινὲς θὰ τυπωθῶσιν εἰς 15 χιλ. ἀντιτύπων, οἱ δὲ περιέχοντες τὰ μυθιστορήματα «Πόλεμος καὶ εἰρήνη» καὶ «Ἄννα Καρενίνα» εἰς 30 χιλ.

— Ἀμερικανίς τις ἱεραπόστολος ἐν Κορέᾳ, ὀνόματι Heron, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὡς προσηλυτίσασα Κορεάτας τινὰς εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

— Τὸ ἐν Νυρεμβέργῃ Γερμανικὸν μουσεῖον ἡγό-

Digitized by Google

ρασε τὴν πλουσιωτάτην συλλογὴν ὅπλων τοῦ αὐστριακοῦ πρίγκηπος Σουλκόβσκι ἀντὶ 250,000 δρ.

—Ὁ τάχιστος σιδηροδρομικὸς συρμὸς τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὁ ἀρτίως ὀργανωθεὶς ἀπὸ Λονδίνου εἰς Ἐδιμβοῦργον καὶ Ἀβερδὴν, διανύων ἐντὸς 12 ὡρῶν καὶ 50 λεπτῶν ἀπόστασιν 540 ἀγγλικῶν μιλλίων.

—Ἀπέθανεν ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ Ἰταλὸς ἱστοριογράφος καὶ πολιτευτὴς Μιχαὴλ Ἀμάρη, ἄγων τὸ 83 ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐν Παρισίοις δ' ὁ χημικὸς Ἱππόλυτος Λεπλαὶ (Leplay), ἐν ἡλικίᾳ 76 ἐτῶν, γνωστότατος καταστὰς ἰδίως διὰ τὰς περὶ παραγωγῆς ζαχάρεως καὶ οἰνοπνεύματος ἐργασίας του.

—Ἀφθονωτάνη ἦν ἡ ἐφετεινὴ ἐν τῇ Κασπίᾳ θαλάσσῃ ἁλιεία τῶν ἰχθύων, ἐξ ὧν ἐξάγουσι τὸ χαβιάριον· τούτου δ' ἕνεκα ἐπῆλθε καὶ ἀπότομος ὑποτίμησις τοῦ χαβιαρίου κατὰ 25 τοῖς ἑκατόν.

—Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκθέσει τῶν κυνῶν τῇ γενομένῃ ἐσχάτως ἐν Παρισίοις εἷς κύων κυνηγετικὸς ἐπωλήθη ἀντὶ 3000 φράγκων.

—Ἡ κατὰ τῆς καταχρήσεως τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ ἐν Γερμανίᾳ θέλει συνεδριάσῃ τῇ 6 Σεπτεμβρίου. Ἀντικείμενα τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν ἔσονται ἡ θεραπεία τῶν οἰνοποτῶν, ἡ νομοθεσία τοῦ ἐμπορίου τῶν οἰνοπνευμάτων καὶ ἡ πνευματοποσία τῶν γυναικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΛΗΘΩΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, δι' ἧς κατεδείκνυε τὴν δυσχέρειαν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν νέων ἰατρῶν, ἕνεκα τῆς μεγάλης πληθύος τῶν ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἐξασκούντων τὸ ἐπάγγελλα τοῦτο, πληθύος κατὰ πολὺ ὑπερβαινούσης τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ δυσαναλογία αὕτη τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὸν καθιερωμένον ὅρον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐφαρμοζόμενον καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, δὲν περιορίζεται εἰς μόνους τοὺς ἰατρούς, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐπιστήμονας. Ἐν μιᾷ εἰκοσαετίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν τῶν Γερμανικῶν πανεπιστημίων ἐδιπλασιάσθη. Τῷ 1869 ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀνωτέραις σχολαῖς τῆς Γερμανίας (Πολυτεχνείοις, δασονομικαῖς, μεταλλουργικαῖς, γεωπονικαῖς, κτηνιατρικαῖς σχολαῖς) φοιτηταὶ 17,631, κατὰ δὲ τὸ λῆξαν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνῆλθεν εἰς 34,118. Κατὰ ταῦτα δ' ἡ ἀναλογία τῶν φοιτητῶν πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους εἶχεν οὕτω· τῷ 1869 ἀνελόγει εἷς φοιτητὴς ἐπὶ 2297 κατοίκων, τῷ 1875 εἷς ἐπὶ 1828 καὶ τῷ 1888 εἷς ἐπὶ 1409. Ὑπολογίζουσί τινες ὅτι ὁ κανονικὸς καὶ ἀνάλογος ἀριθμός, ὁ μὴ ὑπερβάλλων τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου εἶναι ὁ τοῦ 1875 ὅτε οἱ φοιτηταὶ συνεποσοῦντο εἰς 23,261. Ὅθεν νῦν φοιτῶσιν εἰς τὰ Πανεπιστήμια 11,000 περίπου πλείονες τῶν ὅσων εἶναι ἀνάγκη, οἵτινες μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ εὕρωσι πόρον ζωῆς ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον.

Ο ΣΥΡΜΟΣ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑ

Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου αἱ ἀριστοκράτιδες δέσποιναι τῶν Ἰαπωνικῶν πόλεων καὶ αἱ εὐπορώταται τῶν κυριῶν τῆς μέσης τάξεως, παρασυρόμεναι ἐκ τοῦ κατέχοντος τὴν Ἰαπωνίαν ὀργασμοῦ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅλων τῶν παρακολουθημάτων του, μετέβαλαν τὴν ἐνδυμασίαν των, παραδεχθεῖσαι τοὺς εὐρωπαϊκοὺς συρμούς. Ἀλλ' ἐκ' ἐσχάτων ἤρχισε μαραινόμενος ὁ ζῆλός των ὑπὲρ τῶν τοιούτων μεταμφιέσεων, καὶ φθείρονται ὑπὸ σκωρίας αἱ βελόναι τῶν ἐργαστηρίων τῶν εὐρωπαϊκῶν συρμῶν, ἅτινα ἔσπευσαν νὰ ἱδρύσωσιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἰαπωνίας Γαλλίδες μοδίσται. Ἡ ζημία δὲν εἶναι μεγάλη, διότι ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἰδόντες, οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπῆρχεν ἀποτροπαιότερον θέαμα Ἰαπωνίδος ἐνδεδυμένης κατὰ τὸν τελευταῖον εὐρωπαϊκὸν συρμόν, οὐδ' ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῇ οἰκτροτέραν παραμόρφωσιν τῆς γυναικός.

Η ΛΥΣΣΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Ἡ ἐτήσιος ἔκθεσις τοῦ κτηνιάτρου τοῦ Διευθύνοντοῦ τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἐν Παρισίοις βεβαιοῖ τὴν κατὰ ἔτη προϊοῦσαν αὔξησιν τῆς λύσσης παρὰ τοῖς κυσίν. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ 182 κρούσματα λύσσης συνέβησαν τῷ 1883, 301 τῷ 1884, 518 τῷ 1885, 604 τῷ 1886, 614 τῷ 1887, 863 τῷ 1888. Ἡ πρόοδος αὕτη εἶναι τοσοῦτον μεγάλη ὥστε καταντᾷ ἀπίστευτος. Καὶ ἂν θεωρηθῇ δὲ ἐσφαλμένη κατά τι ἡ ἀπογραφὴ αὕτη, οὐχ' ἧττον ἡ πρόοδος εἶναι καταφανής· ἕνεκα ταύτης πολλοὶ προέβησαν μέχρι τοῦ νὰ προτείνωσι τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ κυνικοῦ γένους· τὸ δὲ ὑγειονομικὸν συμβούλιον τοῦ νομοῦ τοῦ Σηκουάνα προέτεινεν αὐστηρότατα μέτρα κατὰ τῶν ἀδεσπότων κυνῶν τὰ ὁποῖα δὲν ἰσχύουσι νὰ καταπαύσωσι τὴν ἀνησυχίαν τῶν Παρισινῶν.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ὁ λαβύρινθος.

Λύσις. Ἡ παχυτέρα τῶν λοιπῶν γραμμὴ δεικνύει τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέρασε τὸ αὐγὸν διὰ νὰ γείνῃ γαλλόπουλον καὶ βαθμηδὸν τέλειος γάλλος καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ψηθῇ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1901.

Digitized by Google

Ἀριθ. 711 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 13 Αὐγούστου 1889.

ΜΑΡΙΑ Η ΠΕΝΤΑΓΙΩΤΙΣΣΑ

Ἐτὸ Σάλωνα σφάζουν τραγιὰ — Μαρία Πενταγιώτισσα!
καὶ 'ς τὸ Χρισσὸ κριάρια—μαρὴ Δασκαλοπούλα!
Καὶ 'ς τῆς Μαρίας τὴν ποδιὰ—Μαρία Πενταγιώτισσα!
σφάζονται παλληκάρια — μαρὴ Δασκαλοπούλα!

Δὲν ὑπάρχει καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα χωρίον ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ μὴ ἀκούωνται συχνάκις οἱ στίχοι οὗτοι· καὶ δὲν εὑρίσκεται ἕλλην καὶ τῶν μᾶλλον ἀγεύστων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μούσης, ὁ ὁποῖος νὰ μὴν ἐτραγούδησε κατὰ τὰς εὐθύμους ὥρας του τὴν ἰδανικὴν σχεδὸν Μαρίαν τὴν Πεταγιώτισσαν. Κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν χωρίων τὸ ὡραῖον δίστιχον εἴτε ἐκφραζόμενον διὰ τῶν βαρέων κτύπων τοῦ τυμπάνου, εἴτε αναλυόμενον εἰς ἐντόνους καὶ τρεμουλιαστοὺς τόνους τῆς φλογέρας, εἴτε ψαλλόμενον διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς τῶν παρθένων ῥυθμίζει εἰς χορὸν τὰ πτερωτὰ βήματα τῶν παλληκαρίων, φαιδρύνει τὰ πρόσωπα τῶν λυγερῶν καὶ διαχύνει ἐφ' ὅλων τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖ εὐθυμίαν καὶ χαράν. Ἐν τῇ θορυβώδει δὲ τοῦ χοροῦ ἐξάψει τὰ παλληκάρια προσπαθοῦσι νὰ φαντασθῶσι τὴν ἔξοχον καλλονὴν τὴν ὁποίαν βεβαίως εἶχεν ἡ Μαρία διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ τοιούτους στίχους, αἱ λυγεραὶ ζηλεύουσι καὶ εὔχονται ν' ἀποκτήσωσιν αὐτὴν καὶ οἱ γέροντες, κινοῦντες τὴν κεφαλήν, οἰκτείρουσι τοὺς πατέρας τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων νέων, ὅσων τὸ αἷμα ἐκοκκίνισε τὴν ποδιὰ τῆς λυγερῆς χωρὶς ὅμως καὶ νὰ κατακρίνωσιν αὐτήν, ὅπως οἱ δημογέροντες τῆς Τρῳάδος πρὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς καλλονῆς τῆς Ἑλένης ἐλησμόνουν τὰ παθήματα τῆς πόλεως καὶ τῶν τέκνων των.

Μόνον οἱ συμπατριῶται τῆς Μαρίας δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν γνώμην. Τὰ παλληκάρια τοῦ χωρίου της, μεθ' ὅλην τὴν λατρείαν καὶ τὸν σεβασμὸν τὸν ὁποῖον τρέφει πρὸς τὴν καλλονὴν ἡ νεότης, δὲν εὔχονται ν' ἀποκτήσωσι τοιαύτην τινα σύζυγον ἢ ἀδελφήν· αἱ λυγεραὶ δὲν ἀκούουν τὸ ὄνομά της χωρὶς νὰ κοκκινίσωσι καὶ οἱ γέροντες δὲν ὁμιλοῦν περὶ αὐτῆς εἰμὴ μετὰ περιφρονήσεως ἂν ὄχι μετὰ κατάρας. Τὸ χαριτωμένον δίστιχον προξενεῖ ὅλως ἀντίθετον ἢ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους ἐντύπωσιν ἐκεῖ καὶ δὲν ψάλλεται ὡς θυμίαμα προσφερόμενον ἀπὸ μυρίους λατρευτὰς εἰς ἀνέσπερον καλλονήν, ἀλλ' ἵνα κατακρίνῃ τὰς πράξεις μιᾶς θνητῆς ὑπάρξεως. Ἐν τῇ ἀγροίκῳ καὶ ἀξέστῳ αὐτοῦ καταστάσει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ δὲν αἴρεται ὑπεράνω τῆς πραγματικότητος, δὲν ἀνευρευνᾷ εἰς τὰ ὕψη διὰ τῆς φαντασίας ν' ἀνεύρῃ ἰδανικόν τινα καὶ ἔξοχον τύπον, ἀλλὰ κατέρχεται ταπεινότατα εἰς τὰ ἁπλᾶ φοβερὰ συμβάντα τὰ ὁποῖα ἀντελήφθη ὁ νοῦς καὶ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί του. Κρίνων δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἀτομικότητι, τῇ ἁγνῇ καὶ φιλοθρήσκῳ καὶ σοβαρᾷ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐκτυλίξει, τὸν βίον τῆς Μαρίας δὲν ἀφῆκε τὴν καρδίαν του νὰ κατανυγῇ πρὸ τῆς ἐξόχου δυνάμεως καὶ πλαστικότητος τοῦ διστίχου ἀλλ' ἀντιτάσσει τὴν ἱερὰν καὶ ἀκράδαντον πεποίθησίν του ὡς συζύγου, ὡς πατρὸς καὶ ὡς ἀδελφοῦ.

*

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἡ Μαρία ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν γυναικείων ἐκείνων χαρακτήρων τοὺς ὁποίους ἡ φύσις προορίζει διὰ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων, ὁπωςδήποτε καὶ ἂν φερθῶσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Οἱ Πενταγιοὶ ἡ μικρὰ πατρίς της ἔγεινεν ἐπί τινα καιρὸν ὁ τόπος ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξετυλίχθη ἓν τῶν πολυπλόκων καὶ φοβερῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα μόνον ἐξημμένη φαντασία μυθιστοριογράφου ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ. Διότι ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ οὐδὲν ἐλλείπει· οὐδὲ ὁ πρόλογος, οὐδὲ ἡ δέσις, οὐδὲ ἡ λύσις· ἡ κατάπληξις, ὁ τρόμος, ἡ φρίκη, τὸ μῖσος, ἡ καταφρόνησις καὶ ἡ χλεύη ὁλοκλήρου κοινωνίας ἐπέρχονται ταχύτατα τὸ ἓν ἐπὶ τὸ ἄλλο ὡς ἅλυσις κακῶν· καὶ ἡ γυναικεία δύναμις φαίνεται ἐφ' ὅλων τούτων δεσπόζουσα, ἐπιβλητικὴ μὲ μίαν ἀδίστακτον ὑψηλοφροσύνην ὡσεὶ θεότητος.

Οἱ Πενταγιοὶ εἶνε μικρὸν χωρίον τοῦ δήμου ὀρθούμενον ἐπὶ τῆς κατωφερείας ὑψηλοῦ βουνοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν ἐπανάστασιν χρόνους ἔζη ἐκεῖ ὁ Δασκαλόπουλος, σεβαστὸς καὶ τίμιος ἀνήρ, πλούσιος κάπως καὶ προέχων ἐν τῷ τόπῳ. Ὁ Δασκαλόπουλος εἶχε υἱὸν Ἀθανάσιον καὶ θυγατέρας τὴν Ἑλένην καὶ τὴν Μαρίαν τὴν ἡρωΐδα ἡμῶν.

Digitized by Google

Ἡ Μαρία ἀπὸ μικρὴ ἤρχισε νὰ δεικνύῃ σημεῖα ζωηρᾶς καὶ ἀνυποτάκτου καλλονῆς· ἐγένετο δὲ πρὸ πάντων ὀνομαστὴ καθ' ὅλην τὴν κωμόπολιν διὰ τοὺς ὀφθαλμούς της, τοὺς μεγάλους κρασογαλάνους ὀφθαλμούς της, οἱ ὁποῖοι ἐτόξευον εἰς τὸν ἀτενίζοντα αὐτοὺς ῥεῦμά τι θαμβοῦν καὶ μαγεῦον ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ Γοργόνος. Αὐτὸς ὁ πατήρ της, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ὑποστῇ τὸ ῥεῦμα τοῦτο. Πολλάκις τὴν ἐκάλει ἐνώπιόν του ἵνα τὴν ἐπιπλήξῃ διὰ τὰ παιδικά της ἁμαρτήματα ἐν αὐστηρᾷ καὶ ὠργισμένῃ στάσει· μόλις ὅμως ἡ Μαρία ὕψωνε τὸ βλέμμα πρὸς αὐτὸν ν' ἀπολογηθῇ, οὗτος ἀπέβαλλεν εὐθὺς τὴν αὐστηρότητά του, ἐδειλία, θαρρεῖς, ἐφρικία ὡς ἔνοχος καὶ ἐν σπουδῇ ἀπέστρεφε τοὺς ὀφθαλμοὺς ψιθυρίζων :

—Νὰ χαθῇς, παληοκόριτσο, μὴ με θωρεῖς ἔτσι.

Ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαρίας ἤρχισαν νὰ συμπληρῶνται καὶ δι' ἄλλων χαρίτων. Ἡ φύσις ἡ μεγάλη αὕτη καὶ ἀκριβὴς καλλιτέχνις ἐγνώριζεν ὅτι τὰ πολυτελῆ ἐκεῖνα καὶ σαπφείρινα πετράδια θ' ἀνεδείκνυντο λαμπρότερα τιθέμενα ἐντὸς ὡραίας θήκης καὶ ἐκάλλυνεν ἀφθόνως τὸ μελαχρινὸν καὶ ὀλίγον ἐπίμηκες πρόσωπόν της, διέγραφεν ἐκφραστικωτάτας γραμμὰς ἐπ' αὐτοῦ ἐχάραττε καμαρωτὰς καμαρωτὰς τὰς πλουσίας ὀφρῦς, ἀνεδάσου τὸ μεσόφρυον, ἐπλούτιζε διὰ μαυροτάτων καὶ ἀφθόνων βοστρύχων τὴν κόμην, ἔχυνεν ὡς εἰς Φειδίου τύπον τὸν τράχηλον, κατεστρογγύλου τοὺς βραχίονας, ἐσμίλευεν ἐν ἀκριβεῖ ἁρμονίᾳ τὸν κορμόν, περιέσφιγγε τὴν ὀσφὺν καὶ κατέχεεν ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς πλαστικότητα καὶ χάριν τοιαύτην, ὥστε νὰ ὑποφαίνεται καὶ μ' ὅλον τὸν σκληρὸν καὶ ἀκαλλώπιστον ὄγκον τῆς ἐγχωρίου ἐνδυμασίας της.

Καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωρίου ἤρχισαν νὰ δαιμονίζωνται δι' αὐτήν. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ διήρχετο ἡ Μαρία διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν βρύσιν θὰ ἦτο πάντοτε κατειλημμένος ἀπὸ τοὺς νέους ἐραστάς, τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο ὁ οἰκίσκος της θ' ἀντήχει νύκτα καὶ ἡμέραν ἀπὸ περιπαθῆ τραγούδια τόσων πονεμένων καρδιῶν, ὅσας ἔτρωσε τὸ βλέμμα της· τὰς Κυριακὰς δὲ ὅτε ὁ χορὸς συνεκάλει τοὺς χωρικοὺς εἰς τ' ἀλώνια ὄχι ἕνας ἀλλ' ὅλοι ὁμοφώνως οἱ νέοι θὰ ἐδέοντο εἰς τὸν Θεόν, ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι τῆς Ζερβοπούλας, νὰ ἐπιάνοντο εἰς τῆς Μαρίας τὸ χέρι. Ἐν τῇ περιωρισμένῃ δ' ἐκείνῃ κοινωνίᾳ, μεταξὺ τῶν αὐστηρῶν ἐκείνων ψυχῶν, ὅπου ἁπλῶς νὰ προσατενίσῃ τις τὴν γυναῖκα ἢ τὴν ἀδελφὴν ἄλλου ἐθεωρεῖτο παράπτωμα ἀσυγχώρητον, ἤδη ἐπεπόλαζεν αὐθάδεια καὶ ἕνας ἀκατάσχετος ὀργασμός, ὡσεὶ ἡ καλλονὴ τῆς λυγερῆς ἐκείνης, ἦλθε νὰ καταρρίψῃ τὰς προλήψεις, νὰ καταπατήσῃ τὰς ἁγίας παραδόσεις, νὰ διαφθείρῃ τὰς ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ οἰκογενείας ἀνετεθραμμένας ἐκείνας ψυχὰς καὶ ν' ἀναστηλώσῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αἰώνων ὅλων αὐστηρᾶς διαίτης πανίσχυρον τὴν γυναικείαν σάρκα.

Ἤδη ἡ μήτηρ τῆς Μαρίας ἀπέθανεν· ἀπέθανε δὲ μετὰ ἓξ μῆνας καὶ ὁ πατήρ της. Οὕτω διὰ μιᾶς ἐχαλαρώθησαν οἱ δεσμοὶ οἱ συγκρατοῦντες τόσον καλῶς ἐν τοῖς χωρίοις τὰς νεάνιδας εἰς τὴν παρθένον ὅλως καὶ ἄμεμπτον αὐτῶν καρδίαν. Ὁ Ἀθανάσης ἀπὸ νυκτὸς εἰς νύκτα ἤρχετο ἐν τῷ οἴκῳ, τὴν ἡμέραν ὅλην κατατρίβων ἐν τῇ ἐξοχῇ πρὸς ἐπιμέλειαν τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἡ δὲ Ἑλένη αν καὶ μεγαλειτέρα ἦτο ὅλως ἀκατάλληλος νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ σέβας εἰς τὴν ἀδελφήν της. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἠδύνατο, καὶ ἂν διὰ τῆς παρουσίας της συνεῖχε κάπως τὰ αὐθάδη βλέμματα καὶ τοὺς λόγους τῶν παλληκαρίων καὶ περιώριζε δι' ἀγρύπνου ἐπιβλέψεως τὴν ὁρμητικὴν καὶ κούφην τῆς Μαρίας ψυχὴν πάλιν δὲν θὰ ἐπήρκει, διότι μετ' ὀλίγον ἡ Ἑλένη ἠναγκάσθη νἀπομακρυνθῇ ὑπανδρευθεῖσα εἰς ἓν χωρίον τῆς Ναυπακτίας.

Οὕτω ἡ Μαρία ἔμεινε μόνη κυρία τῆς οἰκίας, τῆς καλλονῆς καὶ τῆς καρδίας της. Καὶ τὰ παλληκάρια ἤρχισαν ἀφόβως πλέον τὰς ἐρωτικάς των ἐπιθέσεις, τοὺς λόγους, τὰ χαμογέλοια, τὰ περιπαθῆ βλέμματα καὶ τὰ τραγούδια. Καὶ ἡ λυγερὴ τῆς ὁποίας ἡ φύσις, ἰσχυρὰ καὶ βιαία ὅσον καὶ ἡ καλλονή της, ὑπερεθέρμαινε τὴν σπαργῶσαν ἐκείνην σάρκα μέσῳ τῆς γενικῆς πέριξ διεγέρσεως, μέσῳ τῆς τόσης περιπαθοῦς νεότητος ἥτις τὴν κατεπλημμύρει, ἐλευθέρα δὲ συγχρόνως ἀπὸ πάσης αὐστηρᾶς ἐπιβλέψεως, παρεδόθη ἐλαφρά, τρελλή— δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ — εἰς τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας της, τὸν Τουρκάκην.

*

Ὁ Τουρκάκης ἦτο νέος μὲ μικρὰν περιουσίαν καὶ ἔκαμνε πολὺν ἐντύπωσιν ὡς ὑποψήφιος γαμβρός. Πολλαὶ λυγεραὶ τὸν ἐκαμάρωνον διὰ σύζυγον καὶ μία τούτων ἡ Τασοῦλα, ἐξαδέλφη τῆς Μαρίας. Καὶ ὅτε ἡ λυγερὴ παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ πάθους της ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐξαδέλφην της περιχαρὴς τὰς σχέσεις καὶ τὸν μετ' ὀλίγον γάμον της μετὰ τοῦ Τουρκάκη, αὕτη ἐξεμάνη καὶ ὡρκίσθη νὰ ἐμποδίσῃ δι' ὅλων της τῶν μέσων τὸ συνοικέσιον. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλον τρόπον καταλληλότερον δὲν εἶχεν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Ἀθανάσην, τὸν ἀδελφὸν τῆς Μαρίας, τὴν μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Τουρκάκη σχέσιν.

Ὁ Ἀθανάσης ἦτο ἁπλοῦς νεανίας καὶ καθόλου δὲν ἤθελε νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ Τουρκάκης, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας, ἠδύνατο νὰ τῷ ἐπιβουλευθῇ τὴν τιμήν. Ἡ Τασοῦλα ὅμως ἐπέμενε καταγγέλλουσα πολλὰς ὡρισμένας παρεκτροπὰς τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Τουρ-

Digitized by Google

κάκη καὶ ὁ Ἀθανάσης ἐπείσθη νὰ παραμονεύσῃ μόνος του καὶ βεβαιωθῇ. Οὕτω προφασισθεὶς μίαν ἡμέραν ὅτι ἀνεχώρει δι' ἄλλο χωρίον ἐπέστρεψε κρυφίως καὶ ἐκρύβη ἄνω τῆς ὀροφῆς τῆς οἰκίας, τὴν ὁποίαν οἱ χωρικοὶ μεταχειρίζονται ὡς ἀποθήκην σιτηρῶν καὶ ἄλλων οἰκιακῶν εἰδῶν.

Ὁ Ἀθανάσης δὲν ἐπερίμενε καὶ πολὺ ἐκεῖ. Ἡ Μαρία ἀνύποπτος ἐκάλεσεν εὐθὺς τὸν Τουρκάκην εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ ὁ νεανίας ἔλαβε τρανωτάτην ἀπόδειξιν τῆς ἐλαφρότητος τῆς ἀδελφῆς του καὶ τῆς προδοσίας τοῦ φίλου του. Ἔκφρων δ' ἐξ ὀργῆς ἐπήδησε κάτω καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Τουρκάκη. Ἡ Μαρία ἔμεινεν ἀκίνητος τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου παρουσίας τοῦ ἀδελφοῦ της· πλὴν συνελθοῦσα ἔπειτα καὶ ἰδοῦσα κινδυνεύοντα τὸν ἐραστήν της ἔδραμε πρὸς ὑπερασπισίν του. Ὁ Ἀθανάσης τότε ἐξαφθεὶς ἐκ τῆς πράξεως αὐτῆς ἔτι περισσότερον καὶ ἔχων ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς δύο ἤδη, ἥρπασε παρατυχόντα ἐκεῖ πέλεκυν καὶ ἐπέπεσεν ἐπὶ τῆς Μαρίας, κτυπῶν αὐτὴν ἀνιλεῶς. Ἡ Μαρία μὴ βλέπουσα πλέον ἄλλοθεν σωτηρίαν ἤρχισε νὰ φωνάζῃ γοερῶς καὶ οἱ γείτονες προσδραμόντες μετ' ὀλίγον τὴν ἠλευθέρωσαν κακῶς ἔχουσαν.

*

Ἡ Μαρία ἔμενεν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας κλινήρης ἐκ τῶν κτυπημάτων τοῦ Ἀθανάση. Ὅτε ὅμως ἠγέρθη καὶ ἐπανεῖδε τὸν ἐραστήν της αἱ πρῶται της λέξεις ἦσαν ἡ καταδίκη τοῦ ἀδελφοῦ της.

— Θέλω νὰ πιῶ αἷμ' ἀπ' τὸ Θανάση· τῷ εἶπε μετ' ἐξάψεως.

Ὁ Τουρκάκης ἠθέλησε ν' ἀντιστῇ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀπαίτησιν αὐτὴν τῆς ἐρωμένης του. Ἀλλ' ἡ Μαρία εἶχε τὴν πειστικὴν ἐκείνην εὐγλωττίαν τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν διαβολικὴν ἐκείνην εὐγλωττίαν, καὶ ὁ Τουρκάκης δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιτείνῃ ἐπὶ πλέον. Ἀπεφασίσθη ἐκ συμφώνου νὰ φονευθῇ, νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὸ μέσον αὐτῶν ὁ Ἀθανάσης, αἰφνιδίως καὶ μυστικῶς, ὥστε ἡ κοινωνία ποτὲ νὰ μὴ γνωρίσῃ τί ἀπέγεινεν.

Ὁ Τουρκάκης ἐνεπιστεύθη τὸ μυστικόν του τοῦτο εἰς δύο συγγενεῖς του καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομήν των. Καὶ ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως ὅτε συνειθίζεται εἰς τὰ μέρη τῆς Δωρίδος, οἱ ἔχοντες πρόβατα νὰ προσκαλῶσιν εἰς τὰς στάνας των ἄλλους, μὴ ἔχοντας τοιαῦτα καὶ νὰ διασκεδάζωσιν, ἀπεφασίσθη ἵνα οἱ δύο οὗτοι καλέσωσι τὸν Ἀθανάσην εἰς τὴν ἰδικήν των στάνην ἐπὶ τοῦ Ξεροβουνίου.

Ὁ Ἀθανάσης εὐχαρίστως ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως οἱ τρεῖς νέοι ἔφαγον καὶ ηὐθύμησαν ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τοῦ Ξεροβουνίου. Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἀθανάσης ἐπρότεινε ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον ὁ εἷς τῶν φίλων του εἶπεν εὐθύμως, κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς φουστανέλλας.

— Ποιό, ἐδῶ ἐφάγαμεν ἐδῶ καὶ θὰ κοιμηθοῦμε!

Ὁ Ἀθανάσης ἦτο καὶ ἐκ τοῦ οἴνου βεβαρημένος ὥστε εὐκόλως συγκατένευσε. Καὶ ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τοῦ βουνοῦ κατὰ σειρὰν καὶ οἱ τρεῖς παρὰ τὰ χείλη φοβεροῦ καὶ βαθυτάτου βαράθρου.

Ὁ Τουρκάκης ἐνήδρευεν ἐκεῖ πλησίον. Καὶ ὅτε ἐνόησε τὸν Ἀθανάσην κοιμώμενον ἔσπευσεν ἐκεῖ καὶ τῷ κατέφερε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βαρὺ κτύπημα διὰ τοῦ πελέκεως. Τότε ἐξύπνησαν καὶ ἄλλοι δύο καὶ ἀπετελείωσαν αὐτὸν διὰ μαχαιρῶν. Ἀφαιρέσαντες δ' ἀπ' αὐτοῦ ὅλα τὰ τσαπράζια, τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον στολισμὸν τῶν ἁρματωλῶν μὲ τὸν ὁποῖον στολίζονται ἀκόμη τὰ παλληκάρια τῆς Δωρίδος, καὶ τὰ ἐνδύματα, τὸν ἐτύλιξαν διὰ τῆς φλοκάτας του καὶ τὸν ἔρριψαν ἐντὸς τοῦ Καρκάρου. Ὁ Κάρκαρος οὗτος εἶνε βάραθρον κατασκότεινον καὶ κρημνῶδες, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βάθος ὑπάρχει πάντοτε νερὸν καὶ ἀνακράζει γοερῶς, μόλις ῥίψῃς ἐντὸς τὸ παραμικρὸν λιθαράκι. Εἶτα οἱ τρεῖς νέοι ἐπέστρεψαν ἥσυχοι εἰς τὰ ἴδια καὶ ὁ Τουρκάκης, ὡς μυθολογικὸς ἥρως ηὐτύχησε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἀνήσυχον ἐρωμένην του τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ τσαπράζια τοῦ ἀδελφοῦ της καθὼς καὶ τὸν καταιματωμένον πέλεκυν, τοῦ ἐγκλήματος τὸ ὄργανον. Ἡ Μαρία ἐδέχθη αὐτὸν μετ' ἀφάτου χαρᾶς, ἔπλυνε τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ πελέκεως, ἐδίπλωσε τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ τσαπράζια καὶ ἐπιμελῶς ὅλα μαζὶ τ' ἀπέκρυψεν ἐντὸς τοῦ κιβωτίου της.

*

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν παρετηρήθη ἐν τῇ κωμοπόλει ἡ ἔλλειψις τοῦ Ἀθανάση καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του ἤρχισαν νὰ συχνοερωτῶσι περὶ αὐτοῦ τὴν Μαρίαν.

— Ξέρω ποῦ πάει νὰ κλέψῃ· ἀπήντα κάποτε ἐν προφανεῖ δυσαρεσκείᾳ ἡ λυγερή· τὸν σκότωσαν ζωντανὸς ἔνε δὲν ξέρω . . .

Κατὰ σύμπτωσιν ἦλθε τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐκ Βοϊτσᾶς καὶ ἡ Ἑλένη πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν της, εἰς τελείαν ἄγνοιαν διατελοῦσα τοῦ κακουργήματος. Μόλις ὅμως εἰσῆλθεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ ἡ Τασούλα, ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Ἀθανάση τὰ προλαβόντα ὅλα καὶ τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἀθανάσης ἔπεσε θῦμα τῆς Μαρίας καὶ τοῦ ἐραστοῦ της. Ἡ Ἑλένη ἔσπευσεν εὐθὺς καὶ κατήγγειλε τοῦτο πρὸς τὸν δήμαρχον· ὁ δὲ δήμαρχος ἀνέφερεν εἰς τὸν ἔπαρχον καὶ ὑπομοίραρχον Δωρίδος, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τόπου μεταβάντες ἐπελήφθησαν ἀνακρίσεων.

Αἱ ἀνακρίσεις ὑποβοηθούμεναι καὶ ἀπὸ τὰς ἀτομικὰς ἀποκαλύψεις τῆς Ἑλένης προέβαινον

Digitized by Google

ταχέως καὶ πολὺ κατηγορηματικαὶ μάλιστα διὰ τὴν Μαρίαν καὶ τοὺς συνενόχους της. Εἰς τὸ τέλος ὁ ἀνακριτὴς ἐζήτησε καὶ μετέβησαν ὅλοι εἰς τὸ Κάρκαρον, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁποίου διέκρινον ἀκόμη διατηρουμένας σταγόνας αἵματος. Ἡ Ἑλένη συλλαβοῦσα τὴν ὑποψίαν ὅτι ἐκεῖ μέσα εἶχε ῥιφθῇ ὁ ἀδελφός της προέτεινεν εἰς πολλοὺς συγχωρικούς της ἐπ' ἀμοιβῇ νὰ καταβῶσιν ἐκεῖ καὶ ἐρευνήσωσιν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι κατείχοντο ὅλοι ὑπὸ τρόμου μεγάλου διὰ τὰ ἐρεβώδη αὐτοῦ σπλάγχνα καὶ τὰς ἀπαισίας παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι λέγονται περὶ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ἡ Ἑλένη ἐν τούτοις ἐπέμενε προσφέρουσα γενναίαν ἀμοιβήν, δύο ὅλα χωράφια, καὶ ἐπείσθησαν τέλος νὰ κατέλθωσι δύο χωρικοί, οἱ ὁποῖοι μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθησαν ν' ἀνακαλύψωσι μεταξὺ τῶν πετρῶν τὸ σῶμα τοῦ Ἀθανάση καὶ νὰ τὸ ἀνασύρωσι διὰ σχοινίων, ἀγνώριστον σχεδόν.

Τότε τὸ ἔγκλημα ἀπεκαλύφθη ἐν ὅλῃ τῇ στυγερᾷ αὐτοῦ καὶ ἀληθεῖ ὄψει. Εὐθὺς δ' ἐξεδόθη ἔνταλμα κατὰ τῶν δραστῶν καὶ τῆς Μαρίας καὶ ἐφυλακίσθησαν ὅλοι εἰς τὰς φυλακὰς Λαμίας.

*

Καὶ ἐν Λαμίᾳ ὅμως ἡ καλλονὴ τῆς Μαρίας ἐπέπρωτο νὰ φέρῃ ἄλλα δυστυχήματα. Ὁμοία πρὸς τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα ἄνθη τῶν ἀγρίων δασῶν τῶν ὁποίων τὸ ἄρωμα προξενεῖ τὸν θάνατον εἰς ἐκεῖνον ὅστις τὰ προσεγγίζει ἡ Πενταγιώτισσα λυγερὴ ἦτο ὑπὸ τῆς φύσεως προωρισμένη νὰ προξενῇ καταστροφὴν εἰς τοὺς πλησιάζοντας αὐτήν.

Ὀλίγαι ἡμέραι παρῆλθον ἀπὸ τῆς καθείρξεως τῆς Μαρίας ἐν τῇ φυλακῇ Λαμίας καὶ ὁ δεσμοφύλαξ, τεσσαρακοντούτης ἀνήρ, συνέλαβε σφοδρότατον ἔρωτα πρὸς αὐτήν. Ἡ λυγερή, πανοῦργος γυνή, ἐπρότεινε εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ συγκατένευε νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ ἐὰν οὗτος ἐφρόντιζε νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ τῆς κατηγορίας. Οὗτος ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς μεγάλης τὴν πρότασιν· κατ' ἀπαίτησιν τῆς Μαρίας ἀφῆκε ν' ἀποδράσῃ δῆθεν τῶν φυλακῶν ὁ Τουρκάκης καὶ ὀνειροπολῶν τὴν μετὰ τῆς ὡραίας δεσμώτιδος ἕνωσίν του, ἐν στιγμῇ μεγάλης τοῦ πάθους του ἐξάψεως, ἐφαρμάκωσε τὴν σύζυγον καὶ τὸ τέκνον του, ἵνα μὴ ἔχῃ αὐτοὺς ἐμπόδιον εἰς τοὺς σκοπούς του.

Μετ' ὀλίγον ἔγεινε καὶ ἡ δίκη τῆς Μαρίας καὶ τῶν συνενόχων της ἐν Μεσολογγίῳ. Καὶ διότι οἱ δικασταὶ δὲν εὗρον φαίνεται ἀρκετὰς ἀποδείξεις ἐνοχοποιούσας αὐτοὺς ἐκήρυξεν ὅλους ἀθώους. Ὁ δεσμοφύλαξ, ὅστις εἶχεν ἀκολουθήσῃ τὴν Μαρίαν ἐκεῖ καὶ ἐκόπη διὰ τὴν ἀπαλλαγήν της, ἤρχισεν ἤδη νὰ ὑπενθυμίζῃ εἰς αὐτὴν τὰς πρώην ὑποσχέσεις της καὶ τὰς τόσας θυσίας τὰς ὁποίας ἔκαμε χάριν αὐτῆς. Ἡ Μαρία ἠνείχετο αὐτὸν καὶ ἐφαίνετο εὐμενῶς ἀκούουσα τοὺς λόγους του μέχρις οὗ ἔφθασαν εἰς Βυτρίνιτσαν, τὸ ἐπίνειον τῆς Δωρίδος ἀφ' ὅπου θὰ μετέβαινον εἰς Πενταγιούς. Ἐκεῖ ὅμως ἐπιτηδείως ὑποδαυλίσασα ἤγειρε τὸν χόλον τῶν συμπατριωτῶν της, ὅσοι εἶχον ἔλθῃ διὰ τὴν δίκην, κατὰ τοῦ δυστυχοῦς δεσμοφύλακος καὶ τὸν ἀπεδίωξαν κακῶς ἔχοντα.

*

Ἡ Μαρία οὕτω ἐπέστρεψε μετὰ τῶν συντρόφων εἰς τὴν πατρίδα της, πάντοτε εὔχρους, πάντοτε ὡραία, ἀλλὰ καὶ παντοτε τρελλή. Ὡσεὶ πεισμόνουσα διὰ τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποίαν ἐδείκνυον πρὸς αὐτὴν οἱ χωρικοὶ ἵνα τιμωρήσωσι τὸ σφάλμα της καὶ περιφρονοῦσα τὰς προλήψεις των, ἤρχισεν ἔτι ἐλευθερώτερον βίον νὰ διάγῃ. Οἱ ἐρασταὶ ἦσαν πρόθυμοι καὶ αὐτὴ ἐφαίνετο προθυμοτέρα. Παρεδίδετο εἰς τὸν ἕνα ἐξάδελφον· εἶτα τὸν ἤλλαζε δι' ἄλλου συγγενοῦς της. Συνέζη ἐπὶ καιρὸν μετὰ τοῦ ἑνὸς ἐραστοῦ καὶ αἴφνης διὰ μίαν ἰδιοτροπίαν προσεκολλᾶτο εἰς ἄλλον. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὕβριζε τοὺς συγχωρικοὺς καὶ τὰς γυναῖκάς των· εἰς τὰς κατηγορίας των ἀντέτασσε βαναύσους ὕβρεις· εἰς τὰς νουθεσίας τῶν συγγενῶν της ἐκάγχαζε περιφρονητικῶς καὶ παρήγγελλεν εἰς τὴν ἀδελφήν της ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετὰ πεισματώδους ἀναιδείας τὰ αἴσχη της.

Οἱ συμπατριῶται τῆς Μαρίας ἵνα στιγματίσωσι καλλίτερον τὴν διαγωγήν της, θέλοντες νὰ παραδώσωσιν εἰς αἰώνιον ἀνάθεμα τὰ κακουργήματά της, ἔκαμαν εὐθὺς τὸ τραγοῦδι της:

'Στὸ Σάλωνα σφάζουν τραγιὰ καὶ 'στὸ Χρισσὸ κριάρια
Καὶ 'στῆς Μαριας τὴν ποδια σφάζονται παλληκάρια.
Κλεῖσε τὰ παραθύρια σου καὶ σκέπασ' τη φωτιά σου
Νὰ μὴ φανῇ ὁ ἀτιχης σου ὅπ' ἔχεις 'στὴν ποδιά σου.
Τί 'ν' τὸ κακὸ ὁπῶκαμες 'στὸ δόλιο τὸ Θανάση;
Τὸν ἀδερφό σου σκότωσες τὸν Τοῦρκο γιὰ νὰ πάρῃς.
'Στὸν Κάρκαρο τὸν ἔρριξες, 'στὸν Κάρκαρο τὸν ῥιχνεις.
Κανεὶς δὲν χάν' ἀπόφασι νὰ 'μπῇ γιὰ νὰ τὸν βγάλῃ.
Ὁ Γιάννης χάν' ἀπόφασι νὰ μπῇ για νὰ τὸν βγάλῃ
Παιρνει πεντάδιπλα σχοινιὰ μὲ δεκοχτὼ φανάρια.
Σὰν 'μπῆκε καὶ τὸν ἔβγαλε 'στὸ αἷμα βουτημένον
Καὶ ἡ Μαριὰ λιγοψυχᾷ καὶ πέφτει νὰ πεθάνῃ.
—Τίνος τὰ λὲς αὐτὰ Μαριὰ καὶ Τουρκοπιστεμμένη;
'Εσὺ 'σουν ποῦ τὸν σκότωσες καὶ τόρα θὰ τὸν κλάψῃς;

Τὸ πρῶτον δίστιχον εἶνε ὁ ὕπατος πρὸς τὴν γυναικείαν καλλονὴν ἔπαινος· οἱ δὲ λοιποὶ στίχοι ἀπειρόκαλλος καταγγελία τοῦ παραπτώματος τῆς Μαρίας. Ἀλλ' ὅπως πάντοτε κατὰ τοὺς κανόνας τῆς φύσεως συμβαίνει, πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ἔξοχον, ἐκεῖνο μόνον ν' ἀνθίσταται εἰς τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, τὸ παράπτωμα τῆς λυγερῆς σχεδὸν ἐλησμονήθη ἤδη. Μόλις καὶ μετὰ βίας θὰ δυνηθῇ ὁ περίεργος διαβάτης ν' ἀκούσῃ μεταξὺ τῶν τόσων συμπατριωτῶν της, μεταξὺ τῶν συνηλικιωτῶν καὶ τῶν φίλων της τὴν λεπτομερῆ ἱστορίαν αὐτοῦ· μετὰ πολλὰς δὲ καὶ κο-

Digitized by Google

πιώδεις άνασκαλεύσεις είς τήν μνήμην τών γεροντοτέρων θ' άνεύρη τούς έξηρθρωμένους καί πενιχρούς στίχους τοῦ τραγουδιοῦ της. Αί ἔξοχοι καλλοναί ὅπως καί τά ἔξοχα πνεύματα δέν ὑποβάλλωνται είς τούς τετριμμένους τύπους τῶν κοινῶν θνητῶν ἀλλ' ἐπιβάλλουσι τούς ἰδικούς των. Καί ἡ Μαρία ἠδυνήθη νά δεσπόση τῶν συγχωρικῶν της· ἡ ἀνάμνησις τῆς καλλονῆς της ἐφυγάδευσε τήν ἀνάμνησιν τοῦ παραπτώματος καί δέν ἀπέμεινεν ἐξ αὐτοῦ εἰμή ὅπως ἐπί σαπφειρίνης καί ἠρέμου θαλάσσης ἐπιπλέωσι συντρίμματα πλοίου, τοῦ μένους της μαρτύρια. Ὀλίγον δέ ἀκόμη καί θά ἐκλείψουν ἐντελῶς καί αὐτά. Καί δέν θά μένη πλέον εἰμή ὡς ὀπτασία Χερουβείμ πλανωμένη καθ' ὅλην τήν Ἑλλάδα, γλυκεῖα ἀνάμνησις, παράδοσις τρυφερά καί λατρευτή τό εὔγραμμον πρόσωπον, τό χυτόν ἀνάστημα, οἱ εὔγλωττοι ὀφθαλμοί, ἡ ἀμύθητος χάρις ὡς ἰδανικός τύπος τῆς λυγερῆς καί ὁ πρός αὐτήν ἔξοχος ὕμνος, εἷς βαρύτιμος μαργαρίτης τῆς πατρίου Μούσης; τόν ὁποῖον θά τραγουδῶσι πάντοτε μετά συγκινήσεως τά παλληκάρια καί αἱ λυγεραί τῶν χωρίων:

'Στό Σάλωνα σφάζουν τραγιά καί 'ςτό Χρισσό κριάρια
Καί 'ς τῆς Μαρίας τή ποδιά σφάζονται παλληκάρια.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΑΡΑΦΡΩΝ

(Συνέχεια καί τέλος).

— Ποιός ἦτανε 'ςτή Μελούνα;... ἀνακραυγάζει. Ἦτανε κανείς ἀπό σᾶς 'ςτή Μελούνα;.. Ἐγώ ἤμουνα!... Νύχτα, σκοτάδι πίσσα!... «Ἐμπρός! μάρς!», φωνάζει ὁ λοχαγός... «Πῦρ!»... Ἀντίκρυ Τοῦρκοι μελλεοῦνι!... Μπάμ-μπούμ ἐμεῖς, μπάμ—μπούμ ἐκεῖνοι :.. Ἄϊντε μωρέ σκοτωμός!...

— Μά τούς εἶδες ἐσύ, Γιάννη, τούς Τούρκους;..

— Δέν τούς εἶδα λέει;... Ἐσύ δέν τούς εἶδες!... Κακομοίρη μου!... Θερία ἴσα μέ 'κεῖ πάνου!... Μέ τά σαρίκια τους!... Μέ τά φέσια τους!... Μπάμ! Μπούμ!...

— Μά ποῦ πρωτοήσουνα, 'ς τή Μελούνα ἤ 'ς τό Γκριτζόβαλη;...

— Καί 'ς τή Μελούνα καί 'ς τό Γκριτζόβαλη καί 'ς τό Ζάρκο!... Ἀμμή;... Ἀπό τή Μελούνα πήγαινα 'ς τό Γκριτζόβαλη!... Ἀπό τό Γκριτζόβαλη 'ς τό Ζάρκο!... Ἀπό τό Ζάρκο 'ς τή Μελούνα!... Διά νυχτός!... Τί θαρρεῖς τάχα;... Στρατιωτική πορεία σοῦ λέει ὁ ἄλλος!... Τό σάκκο 'ς τόν ὦμο κ' ἐμπός-μάρς!.. Ἕν-δυό! Ἕν-δυό! Ἕν-δυό!...

— Μπᾶ! κ' ἐλαβώθηκες κι' ὅλα, Γιάννη;

— Ἐγώ;... Δυό πληγαίς!... Μιά 'ς τό στῆθος κι' ἄλλη 'ς τό μερί!... Μέ μαρτίνι!.. Ξερό μέ πήγανε 'ς τό νοσοκομεῖο!... 'Στά Τρίκκαλα, μέσα!... Θέλεις νά τῆς ἰδῆς;...

Ζητεῖ δέ ν' ἀποκαλυφθῆ, νά ἐπιδείξη τό κρέας του γυμνόν, νά ἀποβάλη καί αὐτά τά ῥάκη του, ἵνα φανοῦν τά δῆθεν τραύματα αὐτοῦ. Καί ἐξακολουθεῖ οὕτως ἀπαράλλακτα ἐπί πολύ, συγχέων πράγματα καί τόπους καί γεγονότα, σαλιαρίζων ὅ,τι κι' ἄν τοῦ φθάση καί τοῦ κατεβῆ, ἀσυναρτήτως, ἀλλά ποτέ μή ἀπομακρυνόμενος τοῦ προσφιλοῦς του θέματος. Λέγει δέ ταῦτα, μή δυνάμενος νά σταθῆ πουθενά, ἀενάως πηγαινοερχόμενος, ἄλλοτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἄλλοτε πλησίον τραπεζίου, ἄλλοτε μέσα εἰς μαγαζεῖον, ἀλλ' ἀκούων πᾶν ὅ,τι καί ἄν λέγεται αὐτῷ καί δίδων τάς καταλλήλους ἀπαντήσεις. Δέν διακόπτει δέ τήν στρατιωτικήν του φληναφίαν παρά μόνον ὅταν τύχη νά ἰδῆ ἤ συναντήση διαβάτην τινά, καλοενδεδυμένον κἄπως. Τότε τόν πλησιάζει εὐλαβῶς, τόν χαιρετᾷ μετά διακρίσεως, καί, παύων τόν χείμαρρον τῶν κενῶν φράσεων ἄς προσχέει τό στόμα του, προσεκτικῶς καί μειλιχίως:

— Χρυσό μου, δόσε μου μιά δεκαρίτσα, τῷ λέγει.

Καί ἄν μέν ὁ διαβάτης σταθῆ καί τῷ δώση τι, ὑποκλίνεται βαθέως καί μορφάζει ἐξ εὐχαριστήσεως· ἀλλ' ἄν παρέλθη ἀδιάφορος, ἐπιστρέφεται εὐθύς, κ' ἐπαναρχίζει τήν φλυαρίαν του, μετ' ἐπιτάσεως κενολογίας ἀφορήτου.

— Ἄϊντε μωρέ τί νά σοῦ κάμω!... Ἔπρεπε νά μᾶς ἀφήση ὁ Τρικούπης!... Δέ μᾶς ἄφησε!... Τότε θἄβλεπες!... 'Στή Σαλονίκη θά μπαίναμε!...

— Μά πῶς δέ σέ προβίβασαν ἐσένα, Γιάννη; ... Ποῦ εἶνε ὁ βαθμός σου;... Ὅλους τούς ἄλλους ποῦ ἤτανε 'ς τόν πόλεμο τούς προβίβασαν, τῷ παρατηρεῖ τις.

— Ἐμένα νά μέ προβιβάσουνε; βοᾷ εἰς ἀπάντησιν ὁ Γιάννης. Ἐμένα θέλουνε νά μέ σκοτώσουνε, ὄχι νά μέ προβιβάσουνε!... Ὁ Τρικούπης ὁ φονιᾶς νά μέ προβιβάση;... Αὐτός θέλει νά μέ σκοτώση!...

Καί ἀναμιμνησκόμενος αἰφνιδίως προσφάτου τινός μυστηριώδους δολοφονίας κάποιου δεκανέως.

— Θέλουνε νά μέ σκοτώσουνε! ἐπαναλαμβάνει. 'Σάν τό δεκανέα τόν Πάνο!... Μά δέ θάν τούς γείνη τό χατήρι!... Ὄχι, δέ θά μέ σκοτώσουνε!... Δέ θάν τούς ἀφίσω νά μέ σκοτώσουνε!...

Ἄδηλον δέ ἀπό τί ἀπροσδοκήτως καταληφθείς ὁριστικῶς, ἐπιμένει ἀνακραυγάζων ἐπί μακρόν, ἐν συνεχείᾳ, γοερῶς, διά τρόπου ἀληθῶς ἐμβάλλοντος εἰς φρίκην.

Digitized by Google

— Θέλουνε νὰ μὲ σκοτώσουνε !... Θέλουνε νὰ μὲ σκοτώσουνε !...

* * *

Ἀλλ' ἀπὸ παρακειμένου παντοπωλείου ὑπηρέτης ἐκάλεσεν αὐτόν.

— Γιάννη, ἔλα νὰ πιῇς μαστίχα...

— Μαστίχα ;... Ποῦ εἶν' τη ;, λέγει ὁ τρελλὸς μὲ ἀστραπὴν μεθύσου ὀρέξεως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Νά, ἔλα !, ἀποκρίνεται ὁ ὑπηρέτης. Καὶ χύνει ἐντὸς μικροῦ ποτηρίου ὑγρόν τι.

Ὁ Γιάννης προσέρχεται μετὰ χαρᾶς καὶ πίνει· ἀλλὰ νερὸν φαίνεται ἁπλοῦν ἦν τὸ ἐγχυθὲν καὶ ἀποπτύων τὸ ποτὸν μετ' ἀηδίας.

— Μὲ κοροϊδεύεις μωρέ !;... τῷ λέγει. Μαστίχα εἶν' αὐτὴ μωρὲ ἢ νερό ;... Μουσκέτο θέλεις μωρέ !... Διατάζω νὰ σὲ μουσκετάρουν ! ... Σοῦ ξήλωσα τὰ γαλόνια, κακομοίρη !... Καθαίρεσις !...

Ἀντικρὺ καθήμενος, ἐντὸς ἄλλου μαγαζείου, πρὸ τοῦ μπάγκου του, ὁ καταστηματάρχης εἶδε τὴν σκηνὴν καὶ ὡς διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Γιάννη, ἄφησέ τον αὐτόν, ἔκραξεν. Ἔλα νὰ σοῦ δώσω μιὰ σαρδέλλα !...

Καὶ ὁ Γιάννης, ἐπιλανθανόμενος ἀμέσως, τρέχει καὶ εἰσέρχετ' ἐν σπουδῇ καὶ πλησιάζει τὸν μπακάλην. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς σαρδέλλας οὗτος, ἐγείρων τὴν δεξιὰν καὶ συνενῶν τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν λιχανόν, τῷ καταφέρει ἀνὰ μέσον τῆς ῥινὸς ἰσχυρὰν μυτιάν.

Ὁ τρελλὸς ἐπόνεσε καὶ ὠργίσθη τὴν φορὰν αὐτήν.

— Καὶ σὺ ἀκόμη μωρέ ;... κραυγάζει ὡς ὁ Καῖσαρ. Στρατιῶται, πάρτε τους καὶ τοὺς δύο !... Μουσκέτο !... Φεεέρτεε ἄρμ !... Σκοοοπεύσατε ἄρμ !... Πῦρ !...

Καὶ ἐξέρχεται μεθ' ὁρμῆς. Ὡς δὲ τὰ προστάγματα ἅτινα ἀπήγγειλε νὰ τὸν ἐκίνησαν εἰς ζέσιν καὶ νὰ τοῦ ἐκέντησαν τὸν οἶστρον, σωρείαν ὅλων τοιούτων ἄρχετ' ἀπαγγέλλων.

— Ταξιαρχία κατ' ἐνωμοτίας ἀριστερὰ μετωπηδόν ! ἀναβοᾷ. Οὐλαμὸς δεξιᾷ !.... Ζυγεῖτ' ἐπ' ἀριστερᾷ !... Ἀαααα... τνῶς !... Ἐφ' ὅπλου λόγχην !... Ἀανα... ρίθμησις !

Ἐκτελεῖ δὲ ταῦτα συγχρόνως, ἀπομιμούμενος τὴν πορείαν ὁλοκλήρου σώματος βαδίζοντος, ἀναβαίνων καὶ καταβαίνων, προσποιούμενος ὅτι χειρίζεται φανταστικὸν ὅπλον, ὅπερ ἄλλοτε τοποθετεῖ ἐπὶ τοῦ ὤμου του, ἄλλοτε ῥίπτει παρὰ πόδας, ἄλλοτε προτείνει ὡς φέρον αἰχμὴν δι' ἧς νὰ διατρυπήσῃ τὸν ἀέρα, καθηδυνόμενος προφανῶς ἐν τῇ ἀνοίᾳ του.

— Βῆμα σημειωτόν, μάρς !, ἐπιτάσσει ἑαυτῷ.

Καὶ σταματᾷ, κάθετος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητος τὸ λοιπὸν σῶμα, τινάσσων μόνον ἠρέμα τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ τὰ ὀπίσω.

— Τροοοχάδην ! ὀλολύζει μετὰ τοῦτο.

Καὶ τοποθετεῖ τοὺς βραχίονάς του ὑψωμένους καὶ συγκεκαμμένους ἑκατέρωθεν τοῦ στήθους του, μὲ συνεσπασμένας τὰς πυγμάς, καὶ τρέχει ἀναμέσον τῆς πλατείας μανιώδης, ἐπιφωνῶν πάντοτε, ἐν ἱδρῶτι καὶ βόγκῳ ἀνεγείροντι τὸν θώρακά του ἐκ τοῦ δρόμου, διακεκομμένως.

— Ἕν — δυό !... Ἕν — δυό !... Ἕν — δυό !...

* * *

Διήλασεν οὕτω τὴν πλατεῖαν, ἐπανειλημμένως, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἀκράτητος. Ἀλλάσσει δὲ διευθύνσεις ἀνὰ πᾶν λεπτόν, καὶ ἀναφαίνεται πότε πρὸς ἀνατολὰς καὶ πότε πρὸς δυσμάς, πότε πρὸς ἄρκτον καὶ πότε πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἀνατρέπει περῶν κάθισμά τι, καὶ προσκρούει εἰς βαρέλλιον σαρδελλῶν παρὰ τὴν θύραν μαγαζείου, καὶ σκοντάπτει εἰς λίθον μετὰ βίας, καὶ ἀσθμαίνει καὶ ἀγωνιᾷ ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἀήθους αὐτῷ καθήκοντος, ὅπερ ἐπιβάλλει εἰς τὸ ἀσυνείδητον σῶμά του ἡ παραπαίουσα ψυχή του. Δὶς ἢ τρὶς μόνον ἐσταμάτησεν ἵνα ζητήσῃ ἀπὸ διαβατῶν «μίαν δεκαρίτσαν». Ἀλλ' οἱ διαβάται παρῆλθον ἀδιάφοροι, χωρὶς νὰ τὸν ἀξιώσουν προσοχῆς ἢ ἀπαντήσεως. Καὶ αὐτὸς λοιπόν, ὑπερηφάνως, δὲν παύεται πλέον πληρῶν τὴν πλατεῖαν διὰ τῶν γυμνασίων του, ἀεικίνητος, πλανώμενος ἀνὰ τὰ βάθη της καὶ ἀναρριχώμενος ἀνὰ τὰ ὕψη της καὶ κάμνων τὸν γῦρον αὐτῆς πολλάκις ὁλόκληρον. Τῷ φωνάζουν πάντοτε ἀπὸ πολλῶν μερῶν, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἀκούει ἢ δὲν θέλει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς προσκλήσεις. Καὶ ὡς ὑπνωτισμένος, διευθυνόμενος ὑπ' ἀοράτου ἐξωτερικῆς βουλήσεως, ἀλλοτρίας, ὠθούμενος ὑπ' ἀγνώστου χειρὸς ἀκολουθούσης ἐξοπίσω του, τρέχει ἀδιαλείπτως, μὲ ἀφρὸν περὶ τὰ ὠχρὰ χείλη του καὶ τὸν τρυπημένον του μανδύαν κυματίζοντα. Τοῦ ἔφυγε κατὰ τὸν δρόμον ἐντελῶς καὶ ἕτερον τῶν τμημάτων τῶν δῆθεν παπουτσιῶν του ἅτινα φορεῖ. Ἀλλ' οὔτε τοῦτο τῷ προξενεῖ τὴν παραμικρὰν τυχὸν συγκίνησιν, καὶ αἱ πρὸς ἑαυτὸν ἐπικλήσεις του δὲν ἀναχαιτίζοντ' ἀπὸ τίποτε, ἐν πρωτακούστῳ παραλήρῳ :

— Ἕν — δυό !... Ἕν — δυό !... Ἕν — δυό !...

* * *

Καὶ ὡς διὰ νὰ συμπληρώσῃ λέγεις τὴν εἰκόνα καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὴν συμφωνίαν τῶν διαδεχομένων ἄλληλα στρατιωτικῶν του προσταγμάτων ἀπὸ τοῦ δρομίσκου τοῦ ἀνερχομένου ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὥραν ὁ τρελλὸς εἰς τὴν γωνίαν τούτου ἵσταται, κλαγγὴ ξίφους ἤχησε. Τὸ περὶ τὸ στόμα τοῦ Γιάννη αἰώνιον μειδίαμα ἐφώτισεν ὅλην τὴν μορφὴν αὐτοῦ καὶ στρέφεται περιχαρής. Ἐπροχώρησε

Digitized by Google

μετὰ σπουδῆς βήματα τινά, κ' εὑρίσκετ' ἀντιμέτωπος πρὸς νεαρὸν λοχίαν, εὐειδῆ, μὲ τὸν μύστακα συνεστριμμένον μετὰ προσοχῆς, συνεσφιγμένον δὲ τὸ ξίφος περὶ τὴν λεπτὴν ὀσφὺν στερεῶς καὶ πλῆττον ἐρρύθμως τὸν εὐθυτενῆ μηρόν.

Ὁ Γιάννης πλησιάζει πρὸς αὐτὸν ἐν σεβασμῷ.

— Χρυσό μου, τῷ λέγει μὲ τὸν γλυκύτερόν του τόνον, κατὰ τὴν συνήθη φρασεολογίαν του, χρυσό μου, δόσε μου μία δεκαρίτσα!...

Ἀλλὰ φωνὴ τραχεῖα ἠκούσθη εἰς ἀπάντησιν.

— Ἄ 'στὸ διάολο βρέ!...

Προδήλως, ὁ Γιάννης δὲν ἀνέμενε ποτὲ τοιαύτην ὑποδοχήν, μάλιστα δὲ ἀπὸ ... *συνάδελφον!* Καὶ πτήσσων ὅλος ὑπὸ τὴν ὕβριν, περιδεὴς τὸ ὕφος καὶ χαμαίζηλος.

— Στρατηγέ μου, μὴ μὲ διώχνεις, ὑπολαμβάνει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐλαβῶς. Ἐγὼ... ἀνήκω εἰς τὸ στρατὸ κ' ἐγώ!... Εἶμαι στρατιωτικὸς κ' ἐγώ!... Ἐπολέμησα!... μὲ τὸν Πετροπουλάκη!... Δόσε μου μία δεκαρίτσα,

Ἀλλ' ἡ φωνή, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τραχυτέρα, βάναυσος:

— Μωρ' ἔρχεσαι νὰ πᾶς 'στὸ διάολο λέγω 'γώ!...

Τῆς παρακλήσεως τοῦ τρελλοῦ ὁ τόνος ἐχαμηλώθη πλέον ἐντελῶς, θωπευτικὸς καὶ ἱκετήριος.

— Στρατηγέ μου, γιατί μὲ 'βρίζεις; ἐπαναλαμβάνει ταπεινῶς. Σὲ προβιβάζω... στρατάρχη!... Δόσε μου μία δεκαρίτσα!

Ἀλλὰ ῥάπισμα δεινόν, πάσῃ δυνάμει σφενδονισθέν, σφοδρότατον ἀκούετ' ἐκρηγνύμενον, παφλάζον ἐπὶ τῆς ἐξυρισμένης παρειᾶς του. Ἐκραδάνθη ἐπὶ τῶν ῥαιβῶν αὐτοῦ σκελῶν ὁ ἄνθρωπος, ἥπλωσε τὰς χεῖρας πρὸς τὸ κενόν, καὶ διαμιᾶς ἐβρόντησε καταγῆς. Ὁ δυστυχὴς παράφρων κυλίεται χαμαί, ἐντὸς τοῦ βορβόρου τοῦ παραρρέοντος ῥυακίου τῆς ὁδοῦ, βάλλων φρικώδη οὐρλιάσματα. Καγχάζουσι δὲ βροντωδῶς οἱ περιεστῶτες ἅπαντες, καὶ ἐπιχαίρει τῶν ὑπηρετῶν ὁ συρφετός, καί τις τούτων διερχόμενος ὤθησεν αὐτὸν διὰ τοῦ ποδός, πειρώμενον ν' ἀνεγερθῇ, ἵνα ἐπαναπέσῃ. Καὶ ὁ κύριος λοχίας, σοβαρὸς καὶ ἀξιοπρεπής, ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του, μεταβαίνων εἰς τὰ παραπήγματα...

Μιχαηλ Μητσακης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Αἱ ἀρεταὶ χάνονται ἐν τῷ συμφέροντι ὅπως οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.

*

Συχνότερον ἀμείβει ὁ κόσμος τὰς σκιὰς τῆς ἀρετῆς ἢ αὐτὴν τὴν ἀρετήν.

*

Ἀπατηλὴ εἶνε ἡ ἐλπίς, ἀλλὰ φέρει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου διὰ λείας ὁδοῦ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἀφοῦ ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν της ἡ Κλαίρη Φρομὼν ἐφόρεσε μέγα ψιάθινον σκιάδιον, διότι αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου ἦσαν λαμπραὶ καὶ θερμόταται καὶ κατῆλθεν ὅπως τὴν ῥίψῃ ἰδιοχείρως εἰς τὸ κιβωτίδιον, ὁπόθεν ὁ ταχυδρόμος παρελάμβανε κατὰ πᾶσαν πρωΐαν διερχόμενος τὴν ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἀλληλογραφίαν.

Εὑρίσκετο τὸ γραμματοκιβώτιον εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ κήπου, εἰς μίαν γωνίαν τῆς ὁδοῦ. Ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴν παρατηροῦσα τὰ δένδρα τῆς ὁδοῦ, τοὺς πέριξ λειμῶνας ὡσεὶ ὑπνώττοντας καὶ καταφώτους ἐκ τοῦ ἡλίου. Πέραν ἐφαίνοντο οἱ θερισταὶ ἐπιστρέφοντες μὲ τὰς τελευταίας δέσμας, ὀλίγον ἀπωτέρω ἕτερος εἰργάζετο. Ἀλλὰ πᾶσα ἡ ἐκ τῆς σιωπηλῆς ἐργασίας μελαγχολία ἐξηφανίζετο διὰ τὴν νεάνιδα, ἀγαλλιῶσαν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ τὴν φίλην της.

Οὐδεμία πνοὴ ἠγέρθη ἐκ τῶν πρὸς τὸν ὁρίζοντα ὑψηλῶν λόφων, οὐδεμία φωνὴ προῆλθεν ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων ὅπως τὴν προειδοποιήσῃ διά τινος προαισθήματος καὶ τὴν ἐμποδίσῃ ν' ἀποστείλῃ τὴν ἀπαίσιον ἐπιστολήν. Ἀμέσως ἐπιστρέψασα ἠσχολήθη νὰ προετοιμάσῃ διὰ τὴν Σιδωνίαν κομψὸν θάλαμον παραπλεύρως τοῦ ἰδικοῦ της.

Ἡ ἐπιστολὴ ἔφθασε πιστῶς εἰς τὸν προορισμόν της. Ἐκ τῆς μικρᾶς πρασίνης θύρας τῆς ἐπαύλεως τῆς περιβαλλομένης ὑπὸ αἰγοκλημάτων καὶ ἄλλων ἀναρριχωμένων φυτῶν ἔφθασε τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἑσπέραν εἰς Παρισίους, μὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ Σαβινύ, ἠρωματισμένη ἐκ τῆς εὐωδίας τῆς ἐξοχῆς καὶ παρεδόθη εἰς τὸ πέμπτον πάτωμα τῆς ὁδοῦ Μπράκ.

Μεγάλην αἴσθησιν προὐξένησεν αὐτόθι. Τὴν ἀνέγνωσαν τρίς, ἐπὶ ὀκτὼ δὲ ἡμέρας μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἑστίας πλησίον τῶν κειμηλίων τῆς κυρίας Σέβη. τοῦ ὡρολογίου μὲ τὸ ὑέλινον σκέπασμα καὶ τῶν ἀγγείων τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ τὴν Σιδωνίαν ἦτο οἱονεὶ μυθιστόρημα ἐξαίσιον, πλῆρες τρυφῆς καὶ γοητείας, ὅπερ ἀνεγίνωσκε χωρὶς ν' ἀνοίξῃ, ῥίπτουσα μόνον ἁπλῶς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ λευκοῦ φακέλλου, ἐφ' οὗ ἔξεῖχε κεντημένον τὸ μονόγραμμα τῆς Κλαίρης Φρομών.

Ποῦ σκέψις πλέον περὶ γάμου! Τὸ σπουδαιότερον ἦτο τώρα ποίαν ἐνδυμασίαν νὰ φορέσῃ διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἔπαυλιν. Περὶ τούτου ὤφειλε ν' ἀσχοληθῇ, νὰ κόψῃ, νὰ προσαρμόσῃ,

Digitized by Google

νὰ δοκιμάσῃ ἐσθῆτας, πίλους... Ἀτυχὴς Φράντς! Πόσον αἱ προετοιμασίαι αὗται τὸν ἔθλιβον! Ἡ ἀναχώρησις αὐτὴ εἰς Σαβινύ, καθ' ἧς μάτην προσεπάθησε ν' ἀντιταχθῇ, ἐβράδυνεν ἔτι μᾶλλον τὸν γάμον, ὃν ἡ Σιδωνία—χωρὶς αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν—καθ' ἑκάστην ἀνέβαλλεν. Δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβαίνῃ ἐκεῖ νὰ τὴν βλέπῃ· ἐκείνη δὲ πάλιν ἀφοῦ ἤθελεν εὑρεθῆ ἐκεῖ πέραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν διασκεδάσεων τίς οἶδε πόσον καιρὸν θὰ ἔμενεν.

Ὁ ἄπελπις ἐραστὴς μετέβαινε πάντοτε πρὸς τὰς κυρίας Δελομπὲλ ὅπως ἀνακοινώσῃ ἐμπιστευτικῶς τὰ παράπονά του, χωρὶς οὐδ' ἐφάπαξ νὰ παρατηρήσῃ πῶς ἡ Ποθητὴ ἀνηγείρετο μετὰ σπουδῆς εὐθὺς ὡς τὸν ἔβλεπεν εἰσερχόμενον διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ θέσιν πλησίον της παρὰ τὴν τράπεζαν τῆς ἐργασίας καὶ πῶς ἐκάθητο καταπόρφυρος μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς λάμποντας.

Ἀπό τινων ἡμερῶν δὲν εἰργάζοντο πλέον περὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἔντομα. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ περιέρραπτον ῥοδίνου χρώματος ἐπιπροσθέτους ποδογύρους προωρισμένους διὰ τὴν ἐσθῆτα τῆς Σιδωνίας, οὐδέποτε δὲ ἡ χωλὴ νεᾶνις ἔρραψε μὲ τόσην εὐχαρίστησιν καὶ προθυμίαν, διότι ἦτο γνησία θυγάτηρ τοῦ Δελομπὲλ ἡ μικρὰ αὐτὴ Ποθητή.

Εἶχε κληρονομήσῃ ἐκ τοῦ πατρός της τὸ εὐκόλως πλανᾶσθαι καὶ τὸ μέχρι τέλους ἐλπίζειν μεθ' ὅλα τὰ ἐμπόδια.

Ἐνῷ ὁ Φράντς διηγεῖτο αὐτῇ τὰς ἐρωτικάς του θλίψεις, ἡ Ποθητὴ ἐσυλλογίζετο ὅτι ἀφοῦ ἤθελεν ἀναχωρήσῃ ἡ Σιδωνία, θὰ ἤρχετο αὐτὸς καθ' ἑκάστην διὰ νὰ συνομιλῶσιν ἔστω περὶ τῆς ἀπούσης· ὅτι θὰ τὸν εἶχεν ἐκεῖ πλησίον της καὶ θὰ ἠγρύπνουν ὁμοῦ ἀναμένοντες τὸν «πατέρα» καὶ ὅτι ἴσως ἡμέραν τινὰ βλέπων αὐτὴν θὰ διέκρινε τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν μεταξὺ τῆς γυναικὸς ἥτις ἀγαπᾷ καὶ ἐκείνης ἥτις ἀφίνει νὰ τὴν ἀγαπῶσιν.

Τότε ἡ ἰδέα ὅτι ἕκαστον κέντημα βελόνης εἰς τὴν ἐσθῆτα ἐσυντόμευε τὸν καιρὸν τῆς τόσον ἀνυπομόνως προσδοκωμένης ἀναχωρήσεως ἐνέπνεεν αὐτῇ ἔκτακτον δραστηριότητα καὶ ὁ ταλαίπωρος ἐρωτόληπτος μετὰ τρόμου ἔβλεπε τοὺς ποδογύρους καὶ τὰ ἐξαρτήματα τῆς ἐσθῆτος συσσωρευόμενα περὶ αὐτήν, διαυλακούμενα ὡς μικρὰ κύματα.

Ὅτε τὸ φόρεμα ἡτοιμάσθη, ἡ δεσποινὶς Σέβη ἀνεχώρησεν εἰς Σαβινύ.

Ἡ ἔπαυλις τοῦ κ. Γαρδινοὰ ἦτο ᾠκοδομημένη ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ὄρζ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμίου ἐκείνου, τόσον χαρίεντος μὲ τοὺς μύλους του, μὲ τὰ νησίδιά του, μὲ τοὺς ὑδροφράκτας του, μὲ τοὺς ἐκτεινομένους κατὰ μῆκος τῶν ὄχθῶν του μεγάλους χλοεροὺς λειμῶνας.

Ἡ οἰκία εὐρύχωρον οἰκοδόμημα τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ταπεινοὺς ἔχουσα τοὺς ὀρόφους καὶ ὑψηλοτάτην μόνην τὴν στέγην ἀπέπνεε μελαγχολίαν, ἰδίαν τινὰ ὄψιν ἔχουσα ἀριστοκρατικῆς ἀρχαιότητος, μὲ πρόστοα εὐρέα, μὲ ἐξώστας ἐξ ἐσκωριασμένου σιδήρου, μὲ παλαιὰ ἀνθοδοχεῖα κατατετριμμένα ἐκ τῆς βροχῆς, ὧν τὸ κόκκινον χρῶμα συνέτεινε νὰ διαπρέπῃ ἔτι μᾶλλον ἡ θαλερότης τῶν ἐν αὐτοῖς φυομένων ἀνθέων. Ἐφ' ὅσον τὸ βλέμμα ἐξικνεῖτο ἐξετείνοντο τὰ τείχη ἰσχνὰ καὶ καταρρέοντα, κατερχόμενα δι' ἠρέμου κλίσεως μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ὁ πύργος τῆς ἐπαύλεως ὑπερεῖχεν αὐτῶν διὰ τῶν μεγάλων ἐκ σχιστολίθου στεγῶν του, ἡ ἀγροικία διὰ τῶν ἐρυθρῶν κεράμων της, ὁ θαυμάσιος κῆπος διὰ τῶν φιλυρῶν, τῶν αἰγείρων, τῶν μηλεῶν καὶ τῶν καστανεῶν του, συναναμιγνυομένων εἰς γραμμὴν συμπαγῆ καὶ ζοφερὰν διανοιγομένην κατ' ἀποστάσεις ὑπὸ τῆς θολίας τῶν δενδροστοιχιῶν.

Ἀλλὰ τὸ θέλγητρον τῆς γηραιᾶς ἐκείνης ἰδιοκτησίας ἦτο τὸ ὕδωρ, τὸ ἐμψυχοῦν τὴν σιγήν της καὶ παρέχον μεγαλοπρέπειαν εἰς τὴν θεωρίαν της. Ὑπῆρχον ἐν Σαβινὺ παρεκτὸς τοῦ ποταμοῦ πηγαὶ καὶ κρῆναι καὶ ἕλη, ἔνθα ὁ ἥλιος ἔδυεν ἐν ἁπάσῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ· ἥρμοζε δὲ τοῦτο εἰς τὸ παλαιὸν κτίριον, τὸ βρυοσκεπές, τὸ πρασινισμένον, διαβεβρωμένον ὡς λίθος παρὰ τὸ χεῖλος ῥύακος.

Δυστυχῶς εἰς Σαβινύ, ὅπως εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἀξιοθαυμάστων θερινῶν παρισινῶν μεγάρων, ἅπερ οἱ ὀψίπλουτοι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς κερδοσκοπίας κατέκτησαν ὡς λείαν των, οἱ οἰκοδεσπόται δὲν ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὸ κτίριον.

Ἀφότου ἠγόρασε τὴν ἔπαυλιν ὁ γέρων Γαρδινοὰ ἠσχολεῖτο διαρκῶς νὰ καταστρέψῃ ὅ,τι ἡ τύχη ἐπρομήθευσεν αὐτῷ τόσον ὡραῖον, ἔκοπτε τὰ δένδρα «χάριν τῆς θέας» ἔφρασσε διὰ βαναύσων περιτειχισμάτων τὸ κτῆμά του πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν κλεπτῶν, κατέβαλε δὲ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν καλλιέργειαν ἑνὸς ἐξαιρέτου λαχανοκήπου ὅστις ὡς παράγων καρποὺς καὶ ὄσπρια ἐν ἀφθονίᾳ ἐφαίνετο αὐτῷ τὸ κυρίως κτῆμά του, τὸ ἀγαπητὸν εἰς τὸν χωρικὸν κτῆμα.

Τὰς μεγάλας αἰθούσας, ὧν αἱ τοιχογραφίαι ὠχρίων ἕνεκα τῶν ὁμιχλῶν τοῦ φθινοπώρου, τὰς δεξαμενὰς πληρουμένας ὑπὸ νυμφαιῶν, τὰ χαλικωτὰ σπήλαια ἐξετίμα μόνον χάριν εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ διότι πάντα ταῦτα ἀπετέλουν ἐκεῖνο ὅπερ ἐκολάκευε τόσον τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου κτηνεμπόρου, τὴν ἔπαυλιν.

Προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θηρεύῃ οὐδὲ ν' ἁλιεύῃ πλέον, διήρχετο τὸν καιρόν του ἐπιτηρῶν τὰς κατωτάτας λε-

Digitized by Google

πτομερείας της έν τῷ ἀπεράντῳ κτήματί του ἐργασίας. Ὁ διδόμενος εἰς τὰς ὄρνιθας σῖτος, ἡ τιμὴ τοῦ τελευταίου πωληθέντος χόρτου, τὸ ποσὸν τῶν δεματίων τοῦ ἀχύρου τῶν ἀποθηκευμένων εἰς λαμπρὸν κυκλοτερῆ σιτοβολῶνα παρεῖχον αὐτῷ ἀφορμὴν μεμψιμοιρίας καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Βεβαίως δὲ ὁ βλέπων μακρόθεν τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο Σαβινύ, μὲ τὸν πύργον του εἰς τὸ μέσον τῆς κλιτύος, μὲ τὸν ποταμὸν ῥέοντα ἔμπροσθέν του ὡς κάτοπτρον, μὲ τὰ ὑψηλά του ἄνδηρα σκιαζόμενα ἐκ τοῦ κισσοῦ, μὲ τὰς λιθίνους βάσεις ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο τὸ περίφραγμα κατὰ τὴν ἐξαίσιον κατωφέρειαν τοῦ ἐδάφους οὐδέποτε ἤθελεν ὑποθέσῃ τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἰδιοκτήτου.

Ἀργὸς χάρις εἰς τὸν πλοῦτόν του ὁ κ. Γαρδινοὰ ἐβαρύνετο νὰ ζῇ εἰς Παρισίους καὶ διέμενεν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὅπου καὶ οἱ Φρομὼν ἐρχόμενοι διέμενον ὅλον τὸ θέρος μετ' αὐτοῦ.

Ἡ κυρία Φρομὼν ἦτο γυνὴ πρᾶος, μικρόνους, ἣν ὁ βάναυσος δεσποτισμὸς τοῦ πατρός της εἶχεν ὑποβάλῃ εἰς παθητικὴν ὑπακοήν. Ἐτήρει τὴν αὐτὴν στάσιν ἀπέναντι τοῦ συζύγου της, οὗ ἡ ἀγαθότης, ἡ διαρκὴς ἐπιείκεια, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταβάλωσι τὸν τεταπεινωμένον χαρακτῆρά της, τὸν σιγηλόν, τὸν ἀδιάφορον πρὸς πάντα καὶ οἱονεὶ ἀνεύθυνον. Μακρὰν τῶν ἐργασιῶν ἀεὶ διαβιώσασα, κατέστη πλουσία χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνηται τὸν ἐλάχιστον πόθον ὅπως ἐπωφεληθῇ ἐκ τοῦ πλούτου της. Ἡ ὡραία ἐν Παρισίοις κατοικία του ἡ μεγαλοπρεπὴς ἔπαυλις τοῦ πατρός της τὴν ἐστενοχώρουν. Κατελάμβανεν ὅσον τὸ δυνατὸν μικροτέραν θέσιν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ κατατρίβουσα τὸν βίον της περὶ ἓν μόνον πάθος, τὸ πάθος τῆς τάξεως, ἀλλὰ τάξεως τερατώδους, φαντασιώδους, συνισταμένης εἰς τὸ σμήχειν, καθαίρειν, ἀφαιρεῖν τὸν κονιορτὸν ἀδιακόπως, καθιστᾶν στιλπνὰ ἰδιοχείρως τὰ κάτοπτρα, τὰ χρυσώματα, τὸ γεῖσον τῶν θυρῶν.

Ὁσάκις δὲν εἶχε πλέον τι νὰ καθαρίσῃ ἡ παράδοξος αὐτὴ γυνὴ ἐπελαμβάνετο τῶν δακτυλίων της, τῆς ἀλύσεως τοῦ ὡρολογίου της, τῶν καρφίδων της, καθαρίζουσα τοὺς τιμαλφεῖς ἐγκεχαραγμένους λίθους, τοὺς μαργαρίτας, ἕνεκα δὲ τῆς ἀενάου προστριβῆς εἶχεν ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ ἀρραβῶνός της τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου της. Καὶ ἐν Σαβινὺ εἰς τὴν αὐτὴν κατεγίνετο ἀσχολίαν. Συνήθροιζε τὰ διεσκορπισμένα εἰς τὰς δενδροστοιχίας ξηρὰ κλαδία, ἀπέξεε ἀπὸ τῶν ξυλίνων θρανίων τὸ βρύον διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ἀλεξηλίου της· ἐπόθει εἰ δυνατὸν ν' ἀποτινάξῃ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τὰ φύλλα, νὰ καθαρίσῃ τὰ γηραιὰ δένδρα, συχνάκις δὲ διερχομένη διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐφθόνει τὰς παρὰ τὴν γραμμὴν κειμένας μικρὰς ἐπαύλεις, τὰς μικρὰς καὶ καθαρίους, μὲ τὸν στίλβοντα ὀρείχαλκον τῶν θυρῶν των, μὲ τὴν ἐξ ἀγγλικοῦ μετάλλου σφαῖράν των καὶ μὲ τὰ ἐπιμήκη κηπάρια παρόμοια μὲ συρτάρια ἱματιοθήκης. Αὐτὸς ἦτο ὁ τύπος τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας δι' αὐτήν.

Ὁ κ. Φρομὼν ὅστις διέμενε παροδικῶς, ἀπησχολημένος πάντοτε ἐκ τῶν ὑποθέσεών του, δὲν ἐνετρύφα οὐδ' αὐτὸς ἐν Σαβινύ. Μόνη ἡ Κλαίρη εὑρίσκετο εἰς τὸ στοιχεῖόν της ζῶσα ἐντὸς τοῦ μαγικοῦ ἐκείνου παραδείσου. Ἐγίνωσκε καὶ τὰς ἐλαχίστας αὐτοῦ λόχμας. Ἠναγκασμένη νὰ διασκεδάζῃ μόνη της ὡς ὅλα τὰ μονήρη παιδία, κατέστησεν ἐντρύφημά της περίπατόν τινα, ἐπετήρει τὰ ἄνθη, εἶχε τὴν ἀγαπητήν της δενδροστοιχίαν, τὸ ἰδιαίτερον δένδρον της, τὸ θρανίον ἐφ' οὗ προὐτίμα νὰ κάθηται καὶ ν' ἀναγινώσκῃ.

Τὸν κώδωνα τοῦ γεύματος ἤκουε πάντοτε αἴφνης εὑρισκομένη εἰς τὸ βάθος τοῦ κτήματος, ἀφικνεῖτο δὲ εἰς τὴν τράπεζαν ἀσθμαίνουσα, ηὐχαριστημένη, λελουμένη ἐκ τοῦ καθαροῦ ἀέρος. Ἡ σκιὰ τῶν δενδροστοιχιῶν διαρκῶς καταπίπτουσα ἐπὶ τοῦ νεαροῦ μετώπου της ἐπαφῆκεν ἐπ' αὐτοῦ οἱονεὶ μελαγχολικήν τινα ἡδύτητα, τὸ δὲ βαθὺ πράσινον χρῶμα τῶν δεξαμενῶν τὸ διατεμνόμενον ὑπὸ ἀορίστων ἀκτίνων ἀνευρίσκετο εἰς τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς της.

Ἡ λαμπρὰ ἐκείνη ἐξοχὴ τὴν ἐπροστάτευεν ἀληθῶς ἀπὸ τῆς χυδαιότητος καὶ τῆς ταπεινότητος τῶν περὶ αὐτήν. Ὁ κ. Γαρδινοὰ ἠδύνατο νὰ μεμψιμοιρῇ ἐνώπιόν της ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους διὰ τὴν ἀχρειότητα τῶν προμηθευτῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν, νὰ ὑπολογίζῃ πόσα τοῦ ἔκλεπτον κατὰ μῆνα, καθ' ἑβδομάδα, καθ' ἡμέραν, κατὰ λεπτόν· ἡ κυρία Φρομὼν ἠδύνατο ν' ἀπαριθμῇ τὰ παράπονά της κατὰ τῶν ποντικῶν, κατὰ τῶν σητῶν, κατὰ τοῦ κονιορτοῦ, κατὰ τῆς ὑγρασίας, πάντων ἐπιδιωκόντων ἐμμανῶς τὴν καταστροφὴν τῶν φορεμάτων της, συνομωσάντων κατὰ τῶν ἑρμαρίων της· οὔτε λέξις ἐκ τῶν ἠλιθίων αὐτῶν συνδιαλέξεων ἀπέμενεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Κλαίρης. Εἷς περίπατος εἰς τὸν χλοερὸν λειμῶνα καὶ ὡραί τινες ἀναγνώσεως παρὰ τὸ χεῖλος τῆς δεξαμενῆς ἀπέδιδον τὴν γαλήνην εἰς τὴν γενναιόφρονα καὶ ἀγαπῶσαν τὴν εὐζωΐαν ψυχήν της.

Ὁ πάππος της τὴν ἐθεώρει ὡς πλάσμα ἀλλόκοτον, ὅλως ἀνάρμοστον διὰ τὴν οἰκογένειάν του. Ἤδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας της τὸν ἀνησύχει διὰ τῶν μεγάλων διαυγῶν ὀφθαλμῶν της, διὰ τῆς εὐθυκρισίας αὐτῆς περὶ πάντα, καὶ διότι πρὸς τούτοις δὲν ἀνεύρισκεν ἐν αὐτῇ τὴν ἰδίαν του θυγατέρα τὴν ἀείποτε εὐπειθῆ καὶ ὑποτεταγμένην.

—Αὐτὴ θὰ γείνῃ ὑπερήφανος καὶ ἰδιότροπος ὡσὰν τὸν πατέρα της, ἔλεγε κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δυσθυμίας του.

Digitized by Google

Πολὺ περισσότερον ἤρεσκεν αὐτῷ ἡ μικρὰ Σέβη, ἥτις ἤρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ παίζῃ εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ Σαβινύ. Εἰς αὐτὴν τοὐλάχιστον ἀνεύρισκε χαρακτῆρα κόρης τοῦ λαοῦ, παρόμοιον μὲ τὸν ἰδικόν του, μὲ μικρὰν τινα δόσιν φιλοδοξίας καὶ φθόνου, ἥτις ἀπεκαλύπτετο ἔκτοτε διὰ μειδιάματος ἐλαφρῶς διαστέλλοντος τὴν ἄκραν τοῦ στόματός της. Παρεκτὸς τούτου τὸ κοράσιον ἐξεδήλου ἀπέναντι τοῦ πλούτου του ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ἁπλοϊκὸν κολακεύοντα τὴν ἀλαζονείαν τοῦ ὀψιπλούτου· ἐνίοτε πειραζομένη παρ' αὐτοῦ εὕρισκε πρὸς ἀπάντησιν εὐφυολογίας χαριεστάτας ἀληθοῦς τέκνου τῶν Παρισίων, ἐκφράσεις γνησίως παρισινάς, εἰς ἃς ἀπέδιδε περισσότερον τόνον ἡ λεπτοφυὴς καὶ ὕπωχρος *μούρη* της, ἐν ᾗ ἡ χυδαιότης ἐνεῖχε καὶ κάποιαν εὐγένειαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἁπλοϊκὸς γέρων οὐδέποτε τὴν εἶχε λησμονήσει.

Αὐτὴν τὴν φορὰν μάλιστα ὅτε μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἡ Σιδωνία ἔφθασεν εἰς Σαβινὺ μὲ τὴν ἐπιμελῆ της κόμμωσιν, μὲ τὸ χάριεν ἀνάστημά της, μὲ τὴν εὐφυᾶ καὶ γοργὴν φυσιογνωμίαν της, ἐπὶ πᾶσι δὲ μὲ τὴν ἐπιπρόσθετον ἐρασμιότητα τῆς ὁπωσοῦν ἐπιτετηδευμένης κομψότητος μαθητρίας ἐργαστηρίου τῶν συρμῶν ἐνεποίησεν πολλὴν αἴσθησιν. Ὁ γέρων Γαρδινοὰ λίαν ἐκπλαγεὶς διότι ἔβλεπε νεάνιδα ἤδη τελείαν ἀντὶ τοῦ κορασίου ὅπερ ἀνέμενεν, εὗρεν αὐτὴν ὡραιοτέραν, πρὸ πάντων δὲ κάλλιον ἐνδεδυμένην ἀπὸ τὴν Κλαίρην.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ δεσποινὶς Σέβη ἐρχομένη ἐκ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἐπιβαίνουσα τοῦ μεγάλου ὀχήματος τῆς ἐπαύλεως εἶχεν ἐξαίρετον τὸ ἦθος· ἔλειπεν ὅμως ἀπ' αὐτῆς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὴν καλλονὴν καὶ τὸ θέλητρον τῆς φίλης της, ἡ ἕξις, τὸ ἀπέριττον, ἡ πρὸς τὴν ἐπιτήδευσιν περιφρόνησις, πρὸ παντὸς δὲ ἡ ἀσφάλεια τοῦ πνεύματος. Ἡ χάρις αὐτῆς ὡμοίαζε κάπως πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν της· ἀπετελεῖτο αὕτη ἐξ ὑφάσματος εὐθηνοῦ, ἀλλὰ κεκομμένου συμφώνως πρὸς τὴν φιλοκαλίαν τῆς ἡμέρας, ἐκ ῥάκους ἔστω, ἀλλὰ ῥάκους, εἰς ὃ ὁ συρμός, ἡ μωρὰ πλὴν θελκτικὴ αὐτὴ θεότης ἔδιδε τὴν ἀπόχρωσιν, τὸν στολισμόν, τὸν ῥυθμόν. Οἱ Παρίσιοι ἔχουσι διὰ τὰ τοιαῦτα τοῦ καλλωπισμοῦ εἴδη ἐπίτηδες μερικὰ χαρίεντα πρόσωπα, εἰς ἃ εὐκολώτατα ἁρμόζει πᾶς περὶ τὴν κόμμωσιν καὶ περὶ τὸ ἐνδύεσθαι νεωτερισμὸς ἀκριβῶς διότι δὲν ἔχουσιν ἴδιον καλλονῆς τύπον, ἡ δὲ δεσποινὶς Σέβη ἦτο ἓν ἐκ τῶν προσώπων τούτων,

Ὁποίαν ᾐσθάνθη ἀγαλλίασιν ὅτε ἡ ἅμαξα εἰσῆλθεν εἰς τὴν μακρὰν ὁδὸν τὴν ἐπεστρωμένην διὰ χλοεροῦ πρασίνου τάπητος, ἧς ἑκατέρωθεν ἀνυψοῦντο γηραιαὶ πτελέαι εἰς δὲ τὴν ἐσχατιὰν ἐφαίνετο ἀναμένουσα ἡ ἔπαυλις τοῦ Σαβινὺ μὲ τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν της ἀνοικτήν! Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔζησεν ἀληθῶς τὸν μαγικὸν βίον, τὰ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὠνειροπόλει. Ἡ πολυτέλεια ἐνεφανίζετο αὐτῇ ὑπὸ πᾶν σχῆμα ἀπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν αἰθουσῶν καὶ τοῦ ὕψους τῆς ὀροφῆς τῶν δωματίων, ἀπὸ τοῦ πλούτου τῶν ἀνθοκομείων καὶ τῶν σταύλων μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, ἐν αἷς φαίνεται ὅτι συμπυκνοῦται ὡς τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα ἀρώματα ὧν μία μόνη σταγὼν ἀρκεῖ νὰ πληρώσῃ εὐωδίας ὁλόκληρον θάλαμον, μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀνθοφόρων κανίστρων, τοῦ ψυχροῦ ἤθους τῶν ὑπηρετῶν, τοῦ γοεροῦ καὶ βαρυθύμου «ζεύξατε τὴν ἅμαξαν!» τῆς κυρίας Φρομών....

Πόσον εὐχαριστεῖτο εὑρισκομένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁβρᾶς διαίτης τῶν πλουσίων! Πόσον καλῶς ἥρμοζεν αὐτῇ ὁ τοιοῦτος βίος! Ἐνόμιζεν ὅτι ἀνέκαθεν δὲν εἶχε ζήσῃ ἄλλως.

Αἴφνης ἐπιστολὴ τοῦ Φράντζ ἀφικομένη ἐπανήγαγεν αὐτὴν ἐκ τῆς μέθης εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς της, εἰς τὴν ταπεινὴν κατάστασιν μελλούσης συζύγου ὑπαλλήλου, τὴν ἐτοποθέτει διὰ τῆς βίας εἰς τὸ μικρὸν πενιχρὸν οἴκημα, ὅπου ἡμέραν τινὰ ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ, εἰς τὸ ὕψος μαύρης τινὸς οἰκίας ὅπου ἐφαίνετο αὐτῇ ἤδη ὅτι ἀνέπνεε τὸν βαρὺν ἀέρα, τὸν πεπυκνωμένον ἐκ πενίας.

Νὰ διαλύσῃ ἆρά γε τὸ συνοικέσιον;...

Βεβαίως ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ, ἀφοῦ δὲν εἶχε δώσῃ ἄλλην ἐγγύησιν ἐκτὸς τοῦ λόγου της. Ἀλλ' ἂν ἤθελεν ἀπολέσει τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν τίς οἶδε μήπως ἤθελε τὴν ἀποζητήσῃ;

Εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην κεφαλὴν τὴν παράφορον ἐκ τῆς φιλοδοξίας συνεκρούοντο αἱ παραδοξόταται τῶν ἰδεῶν. Ἐνίοτε ὅτε ὁ γηραιὸς πάππος Γαρδινοά, ὅστις πρὸς τιμὴν αὐτῆς εἶχεν ἀποβάλει τὰ παλαιὰ θηρευτικὰ ἱμάτια καὶ τοὺς χονδροὺς χνοώδεις ὑπενδύτας, ἠστεϊεύετο μετ' αὐτῆς καὶ διεσκέδαζε ἀντιλέγων διὰ νὰ προκαλέσῃ ἀπάντησίν τινα δριμεῖαν ἐκ μέρους της, ἐκείνη τὸν ἔβλεπε χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ, ἀτενῶς, ψυχρῶς, εἰς τὸ βάθος τῶν ὀφθαλμῶν. Ἆ! ἂν εἶχεν ἡλικίαν μικροτέραν τοὐλάχιστον κατὰ δέκα ἔτη!... Πλὴν ἡ ἰδέα του νὰ γείνῃ κυρία Γαρδινοὰ δὲν διήρκεσε πολύ. Νέον πρόσωπον, νέα ἐλπὶς ἀνέτελλεν ἤδη εἰς τὸν βίον της.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῆς Σιδωνίας ὁ Γεώργιος Φρομών, ὅστις δὲν ἐφαίνετο πρότερον εἰς Σαβινὺ εἰμὴ κατὰ πᾶσαν Κυριακήν, ἀπέκτησε τὴν ἕξιν νὰ μεταβαίνῃ καὶ νὰ δειπνῇ ἐκεῖ σχεδὸν καθ' ἑκάστην.

(*Ἕπεται συνέχεια*)

Εὐκολώτερον κυβερνᾷ τις ἄλλους, δυσκολώτερον δὲ σώζει ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως ἄλλων.

Digitized by Google

Η ΠΡΩΤΗ ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

III.

Τότε ἐπεκράτει ἡ ἀλληλοδιδακτικὴ λεγομένη μέθοδος, ἥτις μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά της κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο εὐεργετικωτάτη· διότι δι' αὐτῆς εἷς διδάσκαλος ἐδίδασκεν ἑκατοντάδας μαθητῶν. Εὐτυχῶς δὲ ὁ πρῶτος διδάσκαλος, ὅστις ἔμελλε νὰ εἰσαγάγῃ νέαν διδασκαλίαν εἰς τὸν Στενήμαχον, οὐ μόνον τὴν μέθοδον κάλλιστα ἐγίνωσκεν, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοδοξίαν εἶχε νὰ παραγάγῃ γενναίους καρπούς, ὅτε μάλιστα παρετήρησεν ὅτι οἱ παῖδες τοῦ Στενημάχου ἦσαν προικισμένοι ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ μεγίστην εὐφυΐαν καὶ ἐφλέγοντο ὑπὸ φιλομαθείας.

Ἐλθὼν ὁ διδάσκαλος κατέλυσεν εἰς οἰκίαν τινά· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐν συνοδίᾳ πάντων τῶν προκρίτων καὶ πλήθους λαοῦ ἐπεσκέφθη τὸ σχολεῖον.

Ἡ οἰκοδομὴ ἤρεσεν εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, εἶδεν αὐτὴν κενήν, μόνον δὲ μίαν ὑψηλὴν ἕδραν εἰς τὴν ἑτέραν τῶν βραχυτέρων πλευρῶν ἔχουσαν· διότι ὁ *ἀρχιτέκτων* φρονῶν ὅτι οἱ παῖδες θὰ κάθηνται χαμαὶ σταυροποδητεί, οὐδ' ἐφαντάσθη περὶ θρανίων.

Ὁ διδάσκαλος ἐγέλασε, καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς προκρίτους εἶπεν·

— Ὅλα καλά· ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὰ θρανία μὲ τοὺς *τηλεγράφους*; ποῦ τὰ ἡμικύκλια; ποῦ οἱ πίνακες ἀναγνώσεως; ποῦ οἱ χάρται;

Οἱ πρόκριτοι προσέβλεψαν ἀλλήλους μηδὲν ἐννοοῦντες ἐκ τῶν λόγων τοῦ διδασκάλου· ἀλλ' ἐφάνησαν ὅτι πολὺ εὐχαριστήθησαν, διότι ὁ διδάσκαλος ζητεῖ κάτι, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἀγνοοῦσιν, ἄρα εἶναι νέον καὶ προοδευτικόν.

Ἀπεκρίθησαν λοιπὸν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ἀφήκαν διὰ νὰ τὰ κάμῃ ὅπως τὰ θέλει ὁ διδάσκαλος.

Τὰ *θρανία, οἱ τηλέγραφοι*, τὰ *ἡμικύκλια* τερατωδῶς παραμορφωθέντα ἔκαμνον τὸν γῦρον των εἰς τὰς οἰκίας καὶ συνοικίας τῆς πόλεως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ ἕκαστος προσεπάθει νὰ μαντεύσῃ τί ἀρά γε νὰ εἶναι αὐτά· πάντες ὅμως συνεφώνουν ὅτι θὰ εἶναι καλὰ πράγματα, ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μόνον εἰς τὴν *Ἀθῆνα* καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπάρχουν.

Ἐν τούτοις τὸ ἄγνωστον εὐθὺς ἀνύψωσε τὸν διδάσκαλον εἰς τὰ ὄμματα τῶν πολιτῶν κατὰ πολλὰς βαθμίδας.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἀμέσως προσεκλήθησαν κατὰ παραγγελίαν τοῦ διδασκάλου λεπτουργὸς καὶ σιδηρουργός, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκε σχέδια καὶ ὁδηγίας περὶ κατασκευῆς τῶν θρανίων καὶ ἡμικυκλίων, ὁ δὲ διδάσκαλος ἀνεδέχθη νὰ προμηθεύσῃ ἐξ Ἀθηνῶν πίνακας, χάρτας καὶ τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία.

Ὅτε οἱ πολῖται ἤκουσαν ὅτι τὰ βιβλία θὰ ἔλθουν ἀπὸ τὴν *Ἀθῆνα* δὲν ἀμφέβαλλον πλέον ὅτι τὸ σχολεῖόν των θὰ γείνῃ κάτι ἔκτακτον πρᾶγμα.

Ἂν ἡ κυρὰ *Ἀθῆνα* ἐγνώριζε πόσα ἑκατομμύρια καὶ μὲ ποίους παλμοὺς καρδίας, μὲ ποῖα αἰσθήματα ἀγάπης, λατρείας, θαυμασμοῦ ἀποβλέπουσι πρὸς αὐτήν, ἴσως θὰ ἐφιλοτιμεῖτο νὰ φανῇ μᾶλλον ἀξία ὅλων αὐτῶν τῶν ἱερῶν αἰσθημάτων.—*Ἀθῆνα* εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ Ἐλευθέρα Ἑλλάς...

Ἡ κατασκευὴ τῶν θρανίων μὲ τοὺς *τηλεγράφους* καὶ τῶν σιδηρῶν ἡμικυκλίων προὐχώρει καὶ ἡ μὲν χρῆσις τῶν θρανίων ἐνοήθη ὁπωσοῦν, μολονότι αἴνιγμα ἦτο εἰς αὐτοὺς ὁ λεγόμενος τηλέγραφος· τῶν ἡμικυκλίων ὅμως ὁ προορισμὸς ἦτο μυστήριον, ὡμολόγουν δὲ καὶ οἱ πλέον κοσμογυρισμένοι τῶν Στενημαχιτῶν ὅτι τοιοῦτο πρᾶγμα πρώτην φορὰν ἀκούουν καὶ βλέπουν.

Μετ' ὀλίγον συνετελέσθησαν τὰ θρανία καὶ ἐτοποθετήθησαν, παρετάχθησαν δὲ εἰς τὰς δύο μακροτέρας πλευρὰς καὶ τὰ ἡμικύκλια, δυνάμενα νὰ στηρίζωνται εἰς τὸν τοῖχον καὶ καταβιβαζόμενα νὰ τίθενται ὁριζοντίως. Ἐκρεμάσθησαν οἱ πίνακες τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἀνηρτήθησαν δύο μεγάλα ἡμισφαίρια καὶ ὁ Χάρτης τῆς Ἑλλάδος.

Ὅτε ἔγειναν τὰ *ἀποκαλυπτήρια* τῆς οὕτω διακοσμηθείσης αἰθούσης (διότι ὁ διδάσκαλος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸ πλῆθος νὰ εἰσέρχωνται, ἐνῷ ἐγίνετο ἡ συμπλήρωσις αὕτη), θάμβος κατέλαβε τοὺς πολίτας, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὸ προσφιλὲς σχολεῖόν των ὅρια δὲν εἶχεν.

Τὴν δευτέραν Κυριακὴν τοῦ Ὀκτωβρίου 1843 ἔγειναν δημοτελῶς τὰ ἐγκαίνια τοῦ πρώτου κοινοτικοῦ σχολείου Στενημάχου, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἤρχισαν αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μαθητῶν.

Ἐνεγράφησαν περὶ τοὺς 250 μαθητὰς ἡλικίας κυμαινομένης μεταξὺ 17 καὶ 5 ἐτῶν. Ἦτο σωστὴ βαβυλωνία.

Ὁ διδάσκαλος ἄνευ δυσκολίας μεγάλης διήρεσε τὴν πληθὺν ἐκείνην τῶν μαθητῶν εἰς τρεῖς τάξεις· εἰς τὴν πρώτην περιέλαβεν ὅλους, ὅσοι ἀνεγίνωσκον ὁπωσοῦν ἐλευθέρως· εἰς τὴν δευτέραν τοὺς δυναμένους τοὐλάχιστον νὰ συλλαβίζωσι, καὶ εἰς τὴν τρίτην πάντας τοὺς ἀναλφαβήτους.

Κατ' ἀρχὰς ὁ φιλότιμος διδάσκαλος εἰργάζετο ὅλας σχεδὸν τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἰδίᾳ μὲ τοὺς μαθητὰς τῆς πρώτης τάξεως, τοὺς ὁ-

Digitized by Google

ποίους προητοίμαζεν ὡς πρωτοσχόλους καὶ ἑρμηνευτὰς κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου.

IV.

Ἀφίνοντες ἤδη τὸ σχολεῖον νὰ λειτουργῇ κανονικῶς καὶ βαθμηδόν, ἄς ῥίψωμεν ἕν βλέμμα εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἐπίδρασιν αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ φαίνεται οἱ πολῖται αὐτοὶ διὰ τῆς ἐργασίας, τοῦ ἐράνου καὶ τῆς ἐπιστασίας των ἵδρυσαν τὸ σχολεῖόν των, ἡ πρὸς αὐτὸ στοργή των, ἦτο οἵα ἡ στοργὴ τοῦ γεωργοῦ, πρὸς τὸν ἀγρόν του, πρὸς τὴν ἄμπελόν του, τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲ τὰς χεῖράς του ἐφύτευσε καὶ περιποιεῖται. Ἠγάπων ὅλοι τὸ σχολεῖον περισσότερον τοῦ ἰδίου αὐτῶν οἴκου. Ἕκαστος δὲ ἐφιλοτιμεῖτο νὰ συντελέσῃ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ εἰς τὴν διακόσμησιν αὐτοῦ. Ὁ μὲν ἔφερεν ἐκ τῆς ἀμπέλου του τὸ καλλίτερον κλῆμα καὶ ἐφύτευσεν εἰς τὸν κῆπον· ἄλλος ἐκ τοῦ κήπου του τὴν καλλιτέραν μηλέαν, ἄλλος τὴν ὡραιοτέραν ῥοδῆν· ἐφύτευσαν δὲ δένδρα καὶ ἔξωθεν τοῦ σχολείου κατὰ μῆκος τῶν τοίχων. Ἡ πρὸς τὸ σχολεῖον ἀγάπη αὕτη μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους Στενημαχίτας τοὺς ἀποδημοῦντας, καὶ ὁ μὲν ἔπεμψεν ὡραίαν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως διὰ τὸ σχολεῖον, ὁ δὲ βιβλία τινά, ἄλλος εἰκόνας ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἄλλος μίαν ὑδρόγειον σφαῖραν· ἤρχισαν δέ τινες νὰ προικίζωσι τὸ σχολεῖόν των καὶ διὰ χρηματικῶν κεφαλαίων πρὸς διατήρησιν καὶ τελειοτέραν προαγωγὴν αὐτοῦ.

Ὁ διδάσκαλος, ἂν καὶ ἦτο *φραγκοφορεμένος*, δὲν ἦτο ὅμως ἐκ τῶν πεφυσιωμένων ἐκείνων τῶν μὴ ἀξιούντων νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπαφὴν καὶ συγκοινωνίαν πρὸς τὸν λαόν· ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος ἦτο δημοτικός· ἦτο φαίνεται ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων διδασκάλων τῶν συναισθανομένων ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ διδασκάλου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλία, ἀλλὰ μάλιστα ἡ εὐεργετικὴ αὐτοῦ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἐνηλίκων κατοίκων τοῦ τόπου. Συνανεστρέφετο μετὰ πάντων, ἐπεσκέπτετο κατ' οἶκον τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν, καὶ οὕτως οὐ μόνον περὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ διαγωγῆς αὐτῶν ἐπληροφορεῖτο, ἀλλὰ καὶ πρακτικὰς συμβουλὰς ἔδιδε περὶ τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς αὐτῶν εἰς τοὺς γονεῖς, ὑπέκαιε τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον αὐτῶν καὶ ἀνεπτέρου τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν φρόνημα.

Ἦσαν δὲ οἱ διδάσκαλοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου κατὰ πολὺ κρείττονες τῶν πλείστων τῶν νεωτέρων, καὶ τὰ παιδαγωγικὰ παραγγέλματα, τὰ ὁποῖα οἱ νῦν ἐν τοῖς διδασκαλείοις μανθάνουσιν, ὅπως κατὰ τὰς ἐξετάσεις ἐρωτώμενοι ἀποστηθίσωσι, καὶ φαίνωνται σοφοί, ταῦτα ἐκεῖνοι ἐφήρμοζον πρακτικώτατα. Εἶχε τὰ ᾄσματά του, τὴν γυμναστικήν, τοὺς περιπάτους καὶ τὰς ἐκδρομάς· ταῦτα δὲ πάντα ὡς μαγνήτης εἵλκυον τοὺς παῖδας εἰς τὸ σχολεῖον. Τακτικῶς δὲ Σάββατον ἑσπέρας καὶ Κυριακὴν πρωῒ οἱ μαθηταὶ μετὰ τοῦ διδασκάλου ἐξεκκλησιάζοντο ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς διαφόρους ἐκκλησίας, οἱ δὲ προκεχωρηκότες εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μαθηταὶ ἐσχημάτιζον χορὸν περὶ τοὺς ἱεροψάλτας, καὶ ἐκανονάρχουν, ἔλεγον τὰς προφητείας καὶ τὸν Ἀπόστολον καὶ ἔψαλλον διάφορα τροπάρια. Ἕκαστος δ' ἐννοεῖ πόσον εὐεργετικῶς ταῦτα ἐπέδρων ὄχι μόνον εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν τῶν παίδων διαμόρφωσιν ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν.

Κατὰ πᾶσαν δὲ Κυριακὴν μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τὸ σχολεῖον μετεβάλλετο εἰς Λέσχην. Ὁ διδάσκαλος ἐλάμβανεν *ἐφημερίδα*, ἥτις τακτικῶς ἤρχετο, ἓν φύλλον τὴν ἑβδομάδα... ἦτο, νομίζω, ἡ καλὴ *Ἀμάλθεια* τῆς Σμύρνης. Οἱ πολῖται λοιπὸν συνήρχοντο εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ μάθωσι τὰ νέα,—πρὸ πάντων τὰ νέα τῆς Ἑλλάδος.—Ὁ διδάσκαλος ἀνεγίνωσκε τὴν ἐφημερίδα, οἱ ἀκροαταὶ ἐν τῷ μεταξὺ διέκοπτον αὐτόν, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν ἑρμηνείαν λέξεώς τινος· ἔπειτα ἤρχιζον συζητήσεις καὶ σχόλια. Αἱ τέως ἱστορικαὶ γνώσεις τῶν πολιτῶν περιεστρέφοντο εἰς τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μυθολογικὰ διηγήματα τοῦ χρονογράφου καὶ εἰς τὴν φυλλάδα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· τώρα ὁ διδάσκαλος ἤνοιγε νέους εὐρυτάτους ὁρίζοντας εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἐκείνους Ἕλληνας.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ μνημονεύσω ἑνὸς Στενημαχίτου, ὅστις ἀπετέλει ἀγαστὴν ἐξαίρεσιν. Οὗτος τῷ ὄντι εἶχεν ἰδιαιτέραν κλίσιν, σωστὸν πάθος πρὸς ἱστορικὰς μελέτας, καὶ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ πενιχρὰ ἱστορικὰ βοηθήματά του, τὰ ὁποῖα πανταχόθεν συνέλεγεν, ἦτο ἀληθῶς ζωντανὴ ἱστορία ἰδίᾳ τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Τὸ δ' ἐκ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν μορφωθὲν ἐθνικόν του φρόνημα ἦτο θεῖος ἐνθουσιασμός, ἱερὸς φανατισμὸς πρὸς πᾶν Ἑλληνικόν. Κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν ἄνθρωπος μηδεμιᾶς τυχὼν ἐν σχολείοις παιδεύσεως ἐτίμα καὶ ἐσέβετο τὰς ἀρχαιότητας μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ Κουμανούδη, καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1835 συνέλεγε πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖον, ἀγάλματα, νομίσματα, ἐπιγραφάς. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος Καλαμάντης.

Εἶναι δὲ περίεργον ὅτι ὁ ἁπλοϊκὸς οὗτος ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸν μοχθηρότατον ἐχθρὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ διέβλεπεν εἰς τοὺς Βουλγάρους, ὄχι αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἀλλ' ὡς ὄργανα ἄλλων ἰσχυρῶν.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ σχολείου εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ὥστε ὅσοι μὲν τῶν γονέων ἐγίνωσκον ἀνάγνωσιν, αὐτοὶ πρῶτοι ἀνεγίνωσκον τὰ βιβλία τῶν τέκνων των, οἱ δὲ μὴ γινώσκοντες ν' ἀναγινώσκωσι καθήμενοι τὴν νύ-

Digitized by Google

κτα πλησίον τῶν τέκνων των ἠκροῶντο μετὰ προσοχῆς τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀναγινωσκόμενα, οὕτω δ' ἐντὸς βραχέος χρόνου αἱ στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας ἐγένοντο κοινὸν κτῆμα ὅλης τῆς κοινότητος.

Τὸ σχολεῖον ἀληθῶς κατέστη μικρὸς φάρος, διαχέων φῶς εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην κοινότητα, καὶ τὸ φῶς τοῦτο ὡδήγει αὐτοὺς ὁσημέραι εἰς νέαν τινὰ βελτίωσιν.

Τὰ σχολεῖα μόνον ὅταν οὕτως ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ βίου τῶν πολιτῶν καὶ προάγωσι τὴν ἀληθῆ πρόοδον τῆς κοινωνίας, ἐκπληροῦσι τὴν ὑψηλὴν ἀποστολήν των. Δυστυχῶς σήμερον σπανιώτατα εἶναι τὰ τοιαῦτα σχολεῖα. Συσταίνεται ἓν σχολεῖον, ὅπως ἀνοίγῃ ἓν παντοπωλεῖον ἢ εἰς φοῦρνος. Ἡ ἐνέργεια τῶν σχολείων περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἐφοδιάσῃ νέους τινὰς μὲ *προσόντα* τινά, ὄχι τὰ προσόντα ἐκεῖνα, δι' ὧν θὰ κατασταθῶσι χρήσιμα καὶ προαγωγὰ μέλη τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δίδουσιν ἐλπίδα τοὐλάχιστον προσόδου πρὸς τὸ δημόσιον καὶ τὸ δημοτικὸν ταμεῖον.

Περίεργα, πιστεύομεν, ἐξαγόμενα θὰ μᾶς ἔδιδε τοιαύτη τις στατιστική: «Πόσα στρέμματα γῆς ἐκαλλιεργοῦντο ἐν τῇ περιφερείᾳ πόλεως ἢ χωρίου πρὶν συσταθῇ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἢ γυμνάσιον, καὶ πόσα, ἔτη τινὰ μετὰ τὴν σύστασιν;» — «Πόσοι θηρευταὶ θέσεων πρότερον καὶ πόσοι μετὰ ταῦτα;» κλπ.

Ἀλλ' ὅτι τὰ σχολεῖα ζητοῦνται καὶ συσταίνονται διὰ πάντα ἄλλον λόγον ἢ διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀληθῆ παιδείαν ἀγάπην ἀρκεῖ νὰ μαρτυρηθῇ καὶ μόνον ἐκ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τῶν διδακτηρίων, τῆς ἀπουσίας δὲ καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδιαφέροντος τῶν πολιτῶν καὶ αὐτῶν τῶν ὀφειλόντων φύσει νὰ ἐνδιαφέρωνται ὑπὲρ αὐτῶν, δηλ. τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, ὑπὲρ τοῦ σχολείου.

Δύο οὐσιωδέστατοι, οἱ μόνοι ἴσως παράγοντες τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου, ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον, ἀμφότερα ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου, διατελοῦσι παρ' ἡμῖν ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἰς νέκρωσιν· ἀλλ' οἱ νεκροὶ ὑπόκεινται εἰς σῆψιν, καὶ ἐκ τῆς σήψεως μόνον μολύσματα γεννῶνται.

Βλάσιος Σκορδέλης.

Συνήθως ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον προσποιεῖται ἐνώπιον τῶν ἄλλων, ὥστε ἐπὶ τέλους προσποιεῖται καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ.

*

Ὅπως τὰ τοῦ προσώπου, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τὰ ἐλαττώματα διὰ τοῦ γήρατος καθίστανται ἀσχημότερα.

*

Ἡ φύσις δημιουργεῖ τὸ προτέρημα, ἡ δὲ τύχη ἀναδεικνύει αὐτὸ ἐνεργόν.

ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΖΑΛΗ ΕΚ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ, ΖΑΛΗ ΕΚ ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ, ΖΑΛΗ ΕΚ ΤΗΣ ΑΜΑΞΟΔΡΟΜΙΑΣ.

Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν γράφουσιν ἡμῖν ὅτι πολὺ ἐπεθύμουν νὰ ἔλθωσι νὰ θαυμάσωσι τὰ τεράστια τῆς Ἐκθέσεως, ἀλλ' ὅτι ἀπέχουσιν ἕνεκα τῆς ἐνοχλήσεως τῆς πολλάκις ὀδυνηρᾶς ἣν ὑφίστανται ὁσάκις ἁμαξοδρομοῦσι ἢ σιδηροδρομοῦσι.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς συμβουλάς τινας, διότι ἡ ἐνόχλησις αὕτη εἶναι πολὺ μᾶλλον συνήθης ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται.

Ἡ κοινῶς λεγομένη ζάλη, ἥτις εἶναι πολλάκις σημεῖον τῆς ἀρχῆς σοβαρῶν ἀσθενειῶν, ἀλλ' ἥτις ὑπάρχει πολλάκις καὶ εἰς ἄλλας ἐλαφρὰς νόσους, εἶναι κατάστασις ἰδία τοῦ ἐγκεφάλου, καθ' ἣν τὰ ἀντικείμενα φαίνονται στρεφόμενα, χορεύοντα, κινούμενα περὶ ἡμᾶς. Τίς ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου; Μέχρι τοῦδε αἱ φυσιολογικαὶ μελέται δὲν ἔδωκαν ἐπαρκῆ ἐξήγησιν αὐτοῦ· ἀνεῦρον μόνον τρεῖς αἰτίας τοῦ φαινομένου, ἀλλοίωσιν τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος, ἀλλοίωσιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Σπανίως τὰ θαλάσσια ὕδατα εἶναι ἀκίνητα· προέρχονται λοιπὸν ἐκ τούτου κινήσεις αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυραί, κινοῦσαι τὰ πλοῖα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, λίαν δυσάρεστοι εἰς τοὺς ἐπιβάτας καὶ προξενοῦσαι εἰς αὐτοὺς σπουδαῖα συμπτώματα, ζάλας, θαμβώσεις, ναυτίας, ἐμέτους, συγκοπάς. Τόση δὲ εἶναι πολλάκις ἡ ἀγωνία καὶ ἡ κατάπτωσις τῶν δυνάμεων τῶν δυστυχῶν ἀρρώστων, ὥστε οἱ γενναιότεροι δειλιῶσιν εἰς τὴν ἰδέαν θαλασσίου πλοῦ.

Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου; Καὶ ἐνταῦθα ἀκόμη ἀνεπαρκὴς εἶναι ἡ ἐπιστήμη· ὁ ἁλατώδης ἀήρ, ὁ ἐρεθισμὸς τῶν ὀπτικῶν νεύρων ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ προσηλοῦν τὸ βλέμμα εἰς τὰ ἀντικείμενα· ταραχὴ τῶν κοιλιακῶν ὀργάνων ἕνεκα τῶν κινήσεων τοῦ πλοίου, ἀναιμία τοῦ ἐγκεφάλου, δυσωδίαι τῆς πίσσης, τῆς μηχανῆς, τῶν σχοινίων, διακίνησις τοῦ ἐγκεφάλου πάντα ταῦτα προεβλήθησαν ὡς αἴτια ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως.

Αἱ γυναῖκες ὑπόκεινται μᾶλλον τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν ἀρρωστίαν ταύτην.

Τίς ἡ θεραπεία; Ἐσυμβούλευσαν νὰ τρώγῃ τις γενναίως πρὶν ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ πλοίου, νὰ πίνῃ καφέν, νὰ φέρῃ ζώνην καταθλίβουσαν τὴν κοιλίαν καὶ ὑποστηρίζουσαν τὰ σπλάγχνα· τέλος δὲ ἐσχάτως οἱ ναυτικοὶ ἰατροὶ φαίνονται ὠφέλειαν παρατηρήσαντες ἐκ τῆς ἀντιπυρίνης,

Digitized by Google

τὴν ὁποίαν δίδουσι κατὰ γραμμάριον τρὶς τῆς ἡμέρας.

Ὅταν ἐπέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης ζάλη, πρέπει νὰ κατακλινώμεθα, νὰ πίνωμεν ψυχρὸν καμπανίτην οἶνον, ἐγχύματα τεΐου, ἢ ἡδύοσμον.

Ἡ δὲ ἐκ τῶν ὀρέων ζάλη συνίσταται εἰς ἐνοχλήσεις, αἵτινες ἔχουσι πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰς ἐκ τῆς θαλάσσης, συμβαίνουσι ὅταν ἀναβαίνῃ τις εἰς ὕψη μεγάλα, καὶ τούτων δὲ ἡ αἰτία δὲν εἶναι ἀκόμη πολὺ γνωστή.

Δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ παράδοξος αὕτη νόσος, εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ φόβου, ἀλλὰ νευρικῆς καταστάσεως· ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις, τροποποιοῦσα τοὺς ὅρους τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἀναπνοῆς, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρωτεύουσα αἰτία.

Ὁ μηχανικὸς Κάρολος Βατιέ, διατρίψας ἐν Χιλί, ὅπου ἐπιπολάζει ἡ νόσος αὕτη, δίδει ἡμῖν ἀξιόλογον περιγραφὴν ταύτης:

«Ὑπὸ τὸ ὄνομα *puna*, ἐκφράζουσι, λέγει, ἐν Χιλί, κατάστασιν ἰδίαν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις παρουσιάζεται πρὸ πάντων εἰς τὰ μεγάλα ὕψη τῶν Καρδιλλιέρων, ἰδίως εἰς τὸ ὕψος 2,500 μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλλάσης, ἐπενεργοῦσαι ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων.

» Ἡ ἀναπνοὴ εἶναι δύσκολος, ὁ ὁδοιπόρος νομίζει ὅτι ἀπειλεῖται ὑπὸ πνιγμοῦ· ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ἐπιταχύνεται, ἐπέρχονται δὲ καρδιακοὶ παλμοί, αἴσθησις συσφίγξεως περὶ τὴν κεφαλήν. Τὸ δέρμα ξηραίνεται· πολλάκις δὲ ἐπέρχονται ἔμετοι. Ὁ ἄρρωστος βασανίζεται ὑπὸ ἰσχυρᾶς κεφαλαλγίας καὶ ἀϋπνίας. Πολλάκις δὲ τὸ αἷμα ἐξέρχεται ἐκ τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ὤτων.

»Παρὰ τοῖς ζώοις ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται θορυβώδης καὶ δύσκολος. Τὸ ζῶον δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ ταχέως, καὶ πολλάκις ἀρνεῖται νὰ προχωρήσῃ. ἐνίοτε δὲ καταπίπτει ὡς κεραυνόπληκτον καὶ ἀποθνήσκει.

»Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ, πρέπει ἕκαστος νὰ μὴ πεζοπορῇ καὶ μάλιστα ἐν ἀνωφερείαις· νὰ ἀποφεύγῃ τὰ παστὰ κρέατα καὶ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ νὰ πίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ὕδωρ, νὰ κάμῃ δὲ χρῆσιν τοῦ καφὲ καὶ τοῦ τείου ἐν ἐγχύμασιν ἐλαφροῖς. Ὁ ὁδοιπόρος πρέπει νὰ φέρῃ ζώνην ἐκ φλανέλλας καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ἀποτόμους μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Τὰ καλλίτερα δὲ φάρμακα θεωροῦνται τὸ ὠμὸν κρόμμυον καὶ τὸ σκόροδον. Ὠφελοῦσι δὲ τὰ ἐλαφρὰ ὑπακτικὰ καὶ μικραὶ δόσεις ἰωδόχου καλίου. Τὰ ζῶα δὲν πρέπει νὰ καταπονῶνται καὶ πρέπει νὰ τοῖς παρέχηται ὕδωρ, ἀφοῦ ἐπ' ὀλίγον ἀναπαυθῶσιν. Ἐὰν δὲ πάθωσιν ἐγκεφαλικὴν συμφόρησιν, πρέπει νὰ σχίζεται βαθέως τὸ λοβίον τοῦ ὠτὸς πρὸς ἀποχετευτικὴν αἱμορραγίαν.»

Ἡ συνήθης χρῆσις τῶν ἁμαξῶν ἔχει ἐπίδρασίν τινα ἐπὶ τῆς ὑγείας, ἕνεκα τῶν δονήσεων, τὰς ὁποίας προξενοῦσιν· ἀλλ' ἐὰν αὗται αὐξάνουν τὴν ὄρεξιν καὶ εὐκολύνουν τὴν πέψιν, ἔχει ὅμως καὶ τὸ δυσάρεστον ὅτι προξενεῖ δυσκοιλιότητα καὶ ἐγκεφαλικὰς συμφορήσεις.

Ἡ κυρία ὠφέλεια εἶναι ὅτι δι' αὐτῶν μεταβαίνει τις ἀπὸ ἑνὸς περιέχοντος εἰς ἄλλο, ὅτι οἱ πνεύμονες ἀναπνέουσιν ἀέρα ζωηρῶς, ὅστις ζωογονεῖ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν κυκλοφορίαν, καὶ ὠφελεῖ ἑπομένως πολὺ ὅταν ὑπάρχῃ ἀδράνεια ἀναπνοῆς.

Μακρὰ ὁδοιπορία διὰ σιδηροδρόμου εἶνε ὡσαύτως ὀχληρά· ἡ λίαν ταχεῖα κίνησις τῶν ἁμαξοστοιχιῶν εἶναι ἐπικινδυνοτάτη εἰς πολλὰς κοιλιακὰς παθήσεις καὶ κατὰ τὴν κύστιν.

Ἄτομα τινὰ δὲν δύνανται νὰ καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων καθισμάτων, εἴτε ἐν ἁμάξῃ, εἴτε ἐν σιδηροδρόμῳ χωρὶς νὰ ὑποφέρωσιν ἐκ τῆς ἐν ἁμάξῃ ζάλης, ἥτις ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης ζάλην.

Πολλὰ ἐθεωρήθησαν ὡς αἴτια τῶν παραδόξων τούτων φαινομένων· ὁ κάματος, ἡ ταχεῖα μετάθεσις τοῦ ἀέρος, αἱ διακινήσεις τῆς ἁμαξοστοιχίας ἢ τῆς ἁμάξης προκαλοῦσαι ἐγκεφαλικὴν ταραχήν, ἡ ἔλλειψις ἀερισμοῦ, ἡ θερμότης, καὶ τέλος, ὅταν κάθηταί τις ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων, ἡ μετόπισις τῶν ὀπτικῶν ἀκτίνων, διότι βλέπει τις τὰ ἀντικείμενα φεύγοντα ἀντὶ νὰ τὰ βλέπῃ πλησιάζοντα.

Ὅπως ἀποφύγῃ τις τοσοῦτον δυσαρέστους ἐνοχλήσεις, αἵτινες ἀφαιροῦσι πᾶσαν εὐχαρίστησιν συμβουλεύω κατὰ τὴν ἰδίαν μου πεῖραν 1) νὰ μὴ μεταβάλῃ τις παντάπασι τὰς ἕξεις του τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του, δηλ. νὰ μὴ ἐγερθῇ τις λίαν πρωΐ· 2) νὰ λάβῃ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἓν γραμμάριον ἀντιπυρίνης ἐν μιᾷ δόσει καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν δόσιν αὐτὴν τρὶς ἐντὸς τῆς ἡμέρας· 3) νὰ λαμβάνῃ εἰς τοὺς σταθμοὺς τοῦ σιδηροδρόμου κατάψυχρα ποτά· 4) νὰ τρώγῃ ὀλίγον· 5) νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ κατὰ τὴν σιδηροδρομίαν, νὰ μὴ κάθηται ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων καθισμάτων, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς καπνίζοντας.

(Dr Henri Perrussel) Μετάφρασις Ξ*

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Βόρειος Εὔβοια,

Αὐτὰ τὰ μάτια σ' τὤμμορφα, τὰ φρύδια τὰ γραμμένα,
Αὐτὰ μὲ κάνουν κι' ἀρρωστῶ, μὲ κάνουν καὶ πεθαίνω.
Πάρε τὸ τουφεκάκι καὶ σύρε 'ς τὸ κυνῆγι.
Κι' ἂν βρῇς περδίκια σκότω'στα, τρυγόνια βάρεσέ τα,
Ἂν εὕρῃς καὶ τὸν ἄντρα μου, ῥῆξε καὶ σκότωσέ των.

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΗΣ Α. Υ. ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΣΑΞΩΝΙΑΣ ΜΑΙΝΙΓΓΕΝ

Ἀξιότιμε κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑστίας».

Ἀνέγνωσα μετ' εὐχαριστήσεως ἐν τῷ περιοδικῷ ὑμῶν τὸ ἄρθρον περὶ τῆς ἄνευ καπνοῦ κτλ. πυρίτιδος, ὅπερ ἔστειλα εἰς τὸν φίλον μου κύριον συνταγματάρχην Κοκκίδην.

Εἶδον ὅμως μετ' ἀπορίας ἐκ τῆς μικρᾶς εἰσαγωγῆς, ἣν προετάξατε, ὅτι νομίζετε ἐμὲ τὸν συγγραφέα. Χάριν τῆς ἀκριβείας καὶ διότι δὲν ἔχω διόλου ὄρεξιν νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνην ὅλων τῶν περιεχομένων, σᾶς παρακαλῶ νὰ γνωστοποιήσητε εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ὅτι τὸ πρωτότυπον ἐδημοσιεύθη πρὸ μηνῶν εἰς γερμανικὸν στρατιωτικὸν περιοδικόν: «Ἐτήσια βιβλία διὰ τὸν γερμανικὸν στρατὸν καὶ στόλον» (Jahrbücher für deutsche Armee und Marine) καὶ ὅτι ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο εἶμαι ἢ μεταφραστής.

Διατελῶ, Κ. Διευθυντά, ὅλως πρόθυμος
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ
Πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σ. Μάϊνιγγεν

Ἐν Βερολίνῳ τῇ 3 Αὐγούστου 1889.

Σ. Τ. Δ. Εὐχαρίστως δημοσιεύοντες τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τῆς Α. Υ. σπεύδομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐν τῇ σημειώσει ἥτις προετάχθη κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ εἰρημένου ἄρθρου ἐρρέθη ἀκριβῶς ὅτι ἐν αὐτῷ *συνωψίζοντο αἱ ἐν Γερμανίᾳ γνῶμαι περὶ τοῦ νέου ὅπλου*. Νῦν ὡρισμένως δηλοῖ ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκηψ πόθεν μετέφρασε τὸ ἄρθρον, καὶ τὴν δήλωσιν ταύτην κατὰ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν δημοσιεύομεν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ

Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουσι 149,912 μίλια σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῶν ὁποίων αἱ 14,392 κατασκευάσθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἡ περιουσία τῶν εταιριῶν ἀνέρχεται εἰς 9,000,000,000 δολλαρίων. Αἱ ἁμαξοστοιχίαι διέτρεξαν 643,978,896 μιλίων τὸ παρελθὸν ἔτος. Τὰ εἰσοδήματα τῶν σιδηροδρόμων ἀνῆλθον εἰς 931,000,000 δολλαρίων, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς ἑξακόσια ἑκατομμύρια. Ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαουσέτης ἓν μίλιον σιδηροδρόμου ἀναλογεῖ εἰς 412 τετρ. μίλια ἐδάφους καὶ 883 κατοίκους.

Τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ τῆς οἰκουμένης κατὰ χιλιόμετρα ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, 201,770. Ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη 189,803. Ὁλόκληρος ἡ Ἀσία 20,768. Ἡ Ἀφρικὴ 6,729. Ἡ Αὐστραλία 12,142. Ἡ Γερμανία 36,737. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία 30,357. Ἡ Γαλλία 30,959. Ἡ Ῥωσσία 26,008. Ἡ Αὐστροουγγαρία 22,106. Ἡ Ἰταλία 9,825. Αἱ Ἀγγλικαὶ Ἰνδίαι 18,558. Ὁ Καναδᾶς 15,414. Ὁλόκληρος ἡ Οἰκουμένη 470,175.

ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ
ΙΣΠΑΝΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Ρούβιο ὑ Ὄρς ὅστις θεωρεῖται θεμελιωτὴς τῆς νέας καταλανικῆς ποιήσεως ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς πρώτης δημοσιεύσεως καταλανικῶν στίχων του ἐξέδωκεν ἄρτι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Lo gayter del Llobregad* εἰς δύο περικαλλεῖς τόμους τὰ ποιήματά του. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶνε πολύγλωττος — Edicio Poliglota. Περιέχει μεταφράσεις ποιημάτων του ἐμμέτρους εἰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Μεταξὺ ἄλλων ὑπάρχουσι καὶ ἑλληνικαὶ μεταφράσεις, δύο ποιημάτων ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Δ. Χρηστομάνου καὶ ἡ ἑξῆς ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βικέλα:

ΒΑΣΑΝΑ ΚΑΙ ΒΑΛΣΑΜΑ

Λουλοῦδι ποῦ σκορπᾶς τ' ἀρώματά σου,
ἐνῷ τὰ φύλλα μέσα τῆς καρδιᾶς σου
τὰ ἔχει ἡ λύπη δροσορραντισμένα,
τὰ βάσανά σου ποιὸς θὰ βαλσαμώσῃ;
τὰ δάκρυά σου ποιὸς θὰ τὰ στεγνώσῃ,
ποῦ δίδουν 's τὸν καϋμό σου τόση χάρι;
τὰ δάκρυα, ποῦ λάμπει τὸ καθένα
ἐπάνω εἰς τὸ κάθε σου φυλλάκι,
ὡσὰν σπαρταριστὸ μαργαριτάρι;
παρηγοριὰ ποιὸς θάλθῃ νὰ σοῦ δώσῃ;
— Ὁ Ἥλιος ἀπεκρίθηκε τ' ἀνθάκι.
Ἐσὺ ὁποῦ σκορπᾶς τὴν ἁρμονία,
ὦ ποιητά, ἐνῷ ἡ ἀγωνία
ἔχει τὸ μέτωπό σου αὐλακώσῃ,
ἐσύ, ποῦ ἡ ψυχή σου μόνον ξέρει
νὰ κλαίῃ, νὰ θρηνῇ, νὰ ὑποφέρῃ,
ἄχ, 's τὴν ζωὴ τὴν ἀνεμοδαρμένη
γαλήνη ποιὸς 'μπορεῖ νὰ ξαναδώσῃ
ἐνῷ ἀστράφτει ἀπὸ κάθε μέρος;
Ἐνῷ ἀπ' τὴν καρδιὰ τὸ δάκρυ 'βγαίνει,
ποιὸς τὴν χαρὰ 'μπορεῖ νὰ ξαναφέρῃ;
— Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθηκε: ὁ Ἔρως.

Δ. Βικελας

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις πρὸ τινων ἡμερῶν ὁ Φῆλιξ Πυάτ, ὁ ἐπικληθεὶς «γηραιὸς ἐπαναστάτης». Γεννηθεὶς τῷ 1810, πρὸ μὲν τῆς φεβρουαρινῆς ἐπαναστάσεως συνειργάσθη ἐν πολλαῖς δημοκρατικαῖς ἐφημερίσι, εἶτα δὲ τῷ 1848 ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει συνήδρευσεν ἐν αὐτῇ ὡς ἐξέχον μέλος τοῦ κόμματος τῶν ὀρεινῶν μέχρι τῶν ταραχῶν τοῦ Ἰουνίου ὅτε καταδιωχθεὶς ὡς στασιαστὴς ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ. Ἐπανῆλθε δὲ τῷ 1869 ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ, καταδικασθεὶς δι' ἄρθρα του τινά, δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐφημερίδι Rappel. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Γ' ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα Combat, καὶ μετὰ ταύτην τὸν Vengeur, ἀλλὰ μετασχὼν τῆς Κοινότητος, κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου, ἀλλ' ἐρήμην, διότι πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς Παρισίους τοῦ κυβερνητικοῦ στρατοῦ εἶχε κατορθώσῃ νὰ φύγῃ. Ὁ Πυὰτ ἐποίησε καί τινα κοινωνικὰ δράματα, ἐν οἷς καὶ τὸν γνωστότατον παρ' ἡμῖν *Ῥακοσυλλέκτην*, παρασταθέντα ἐν Παρισίοις τῷ 1847.

— Τὸ πταισματοδικεῖον τῆς γερμανικῆς πόλεως

Digitized by Google

Όφεμπουργ κατεδίκασεν εἰς εἴκοσι μαρκῶν πρόστιμον καὶ εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης διδάσκαλόν τινα, καταμηνυθέντα ἐπὶ ἐξυβρίσει ὑπὸ τοῦ πατρὸς δωδεκαετοῦς μαθητοῦ, πρὸς ὃν κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος εἶπεν: «αὐτὰ ποῦ κάμνεις εἶναι μπερμπάντικα καμώματα».

— Αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περεκόπου ἐπερατώθησαν, καὶ ἡ σκαφὴ τῆς διώρυγος ἄρχεται λίαν προσεχῶς. Δύο μέγισται γέφυραι σιδηραῖ θὰ ἑνώσωσι τὴν Κριμαίαν μετὰ τῆς λοιπῆς ἠπείρου.

— Ὁ ἄγγλος ἐπιστήμων κ. Drysdale ἀνακοινῶν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις συνέδριον τῆς ὑγιεινῆς περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὑπερβολικῆς γονιμότητος ἐπὶ τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς παρὰ ταῖς πενομέναις οἰκογενείαις, ἐπρότεινεν ὅπως αἱ κυβερνήσεις προνοήσωσι περὶ τούτου ἐπιβάλλουσαι διὰ νόμου πρόστιμον χρηματικὸν εἰς τοὺς γονεῖς τοὺς ἀποκτῶντας πλείονα τῶν τεσσάρων τέκνων!

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ θανατωθέντων ὑπὸ κεραυνοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 μέχρι τοῦ 1880 ἀνῆλθεν εἰς 546, ὧν 442 ἄνδρες καὶ 104 γυναῖκες. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν ἀγρόται κάτοικοι τῶν μεσογείων.

— Κατὰ στατιστικὴν σημείωσιν περὶ τῶν πνιγέντων ἐν ἐμπορικοῖς καὶ ἁλιευτικοῖς πλοίοις ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων ἀνῆλθεν ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰς 30 χιλ. περίπου. Κατ' ἀναλογίαν οἱ πλεῖστοι ἐπνίγησαν τῷ 1882: 3512 καὶ οἱ ὀλιγώτεροι τῷ 1888: 2071.

— Ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν Ἀμερικῇ πειράματα ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῶν θηρίων, τῶν κεκλεισμένων ἐν θηριοτροφείῳ. Οἱ ἱπποπόταμοι ἐφάνησαν ὅτι οὐδὲν ᾐσθάνθησαν ἐκ τῆς διελεύσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος· οἱ πίθηκοι καὶ οἱ λύκοι τοὐναντίον ἐξηγριώθησαν καὶ ὠρλίασαν· οἱ δὲ ἐλέφαντες ἔδειξαν μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἐθώπευον τοὺς φύλακάς των. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐγένοντο ἵνα δοκιμασθῇ κατὰ πόσον ὁ παντοδύναμος ἠλεκτρισμὸς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ὡς δαμαστήριος τῶν ἀγρίων ζώων.

— Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀπὸ Τιὲν-Τσὶν εἰς Τούγγ-Χὸδ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐν Κίνᾳ προσέκοψεν εἰς ἀνυπέρβλητον δυσχέρειαν. Γενομένης μεγάλης πυρκαϊᾶς ἐσχάτως ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Πεκίνου, ἐκλήθησαν οἱ σοφοὶ Μανδαρῖνοι ἀστρολόγοι νὰ ἐρευνήσωσι τὰ αἴτια ταύτης. Οὗτοι δὲ ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ἦτο τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν τὸ ὁποῖον θὰ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλα δεινά, ἂν ἐπιτραπῇ ἡ πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν προσέγγισις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφευρέσεων. Αὐθωρεὶ διάταγμα τοῦ οὐρανίου αὐτοκράτορος ἐξεδόθη διατάσσον τὴν διακοπὴν τῶν σιδηροδρομικῶν ἐργασιῶν.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Βιέννῃ ὁ νέος οὖγγρος Ἰούλιος Ῥεβίκοκκ, θεωρούμενος ὡς ὁ μέγιστος τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ ποιητῶν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Πετόση. Ὁ ἀτυχὴς ποιητὴς ἀπέθανεν ἐν τῷ νοσοκομείῳ πενέστατος ἐκ στηθικοῦ νοσήματος παθών. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ποιημάτων του διακρίνεται καὶ ὁ *Θάνατος τοῦ Πανὸς* ἔργον ἐμπνευσθὲν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἡ τελευταία ποιητικὴ συλλογή του φέρει τίτλον «Μοναξία».

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀγγελία γάμου.

Ἐκ τῶν ἀγγελιῶν ἀγγλικῆς ἐφημερίδος:

«Νέος ἀξιότιμος καὶ εὐειδής, ἔχων ἡλικίαν 25—30 ἐτῶν, ἀλλ' ἀνίκανος νὰ ποριοθῇ τὰ τοῦ βίου, ζητεῖ νὰ συνέλθῃ εἰς γάμον μετὰ νεάνιδος πλουσίας καὶ εὐειδοῦς. Ἡ βουλομένη προσελθέτω.»

Ἀπὸ τὴν χαράν του!

Ἐν φρενοκομείῳ μεταξὺ ἐπισκέπτου καὶ τοῦ φύλακος:

— Βλέπετε αὐτόν; Ἦτο πανδρεμμένος· ἡ πενθερά του λοιπὸν ἔπεσε ἀπὸ τὴν ταράτσα καὶ ἔμεινε 'ς τὸν τόπο. Αὐτὸς εὐθὺς ἅμα τώμαθε τρελλάθηκε.

— Ἀπὸ τὴ χαρά του;

Αἱ ὑπηρέτριαι.

— Μαρία, πάλι ἐρράγισες ἕνα ποτήρι!

— Ναί, κυρία, μὰ καλλίτερα γιὰ νὰ ταιριάζῃ ἡ δουζίνα· καὶ τὰ ἄλλα τὰ ποτήρια ὅλα εἶνε ῥαγισμένα.

Καλὸς πελάτης.

— Εἶσθε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἀλοιφὴν ποῦ σᾶς ἔδωκα γιὰ τοὺς ῥευματισμούς.

— Πολὺ εὐχαριστημένος, γιατρέ· δὲν μοῦ αὔξησαν οἱ πόνοι.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τὰ ὦτα τῶν νηπίων.

Κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν πρέπει καθ' ἑκάστην νὰ πλύνωνται τὰ ὦτα τοῦ βρέφους μὲ ὕδωρ περιέχον ὀλίγην διττανθρακικὴν σόδαν. Πρέπει πρὸς τοῦτο νὰ μεταχειριζώμεθα ξυλάριον λεπτὸν φέρον εἰς τὸ ἄκρον ὀλίγον βάμβακα προσδεδεμένον, καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν πολὺ τὰ αἰχμηρὰ σώματα· διότι τὸ τύμπανον, τόσον ἐπιπόλαιον κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, θὰ ἐπληγώνετο βεβαίως ὑπ' αὐτῶν. Πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν ὀδοντοφυΐαν πρέπει νὰ μεριμνῶμεν περὶ τῶν ὤτων τῶν βρεφῶν, πρέπει νὰ τὰ προφυλάσσωμεν ἀπὸ τὰς ψύξεις, τὴν ὑγρασίαν, τὰς ἀποτόμους μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Δὲν πρέπει νὰ πιέζωμεν πολὺ τὰ ὦτα αὐτῶν διὰ τῶν σκούφων ὡς πράττουσι τινὲς μητέρες, καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς μεγάλους κρότους.

Κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ εἰς τὰς ἀγγίνας καὶ τὴν κόρυζαν τῶν παιδίων ἐξ ὧν προέρχονται συχνάκις βλάβαι τῶν ἀκουστικῶν ὀργάνων, ὡσαύτως δὲ πρέπει νὰ μεριμνῶμεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὤτων κατὰ τοὺς ἐξανθηματικοὺς πυρετούς, ἱλαράν, ἀστραχιάν, εὐλογίαν, κατὰ τὸν τυφοειδῆ πυρετὸν καὶ τὸ ἔκζεμα πρέπει δὲ νὰ θεραπεύωμεν τὰς ἀγγίνας καὶ τοὺς χρονίους κατάρρους τῆς ῥινός, οἵτινες ἐπιδρῶσιν ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῶν ὤτων· καὶ πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν, πρέπει νὰ συνειθίσωμεν τὸ παιδίον εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, νὰ κείρωμεν τὴν κόμην του πολὺ χαμηλά, καὶ νὰ ἀφίνωμεν τὸν λαιμόν του γυμνόν. Ἐὰν δὲ ἔντομα εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ὠτία, νὰ μεταχειριζώμεθα ἔγχυσιν χλιαροῦ ἐλαίου ἀμυγδάλων, οὐδέποτε δὲ αἰθέρος, ὡς συνειθίζουσί τινες.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1898.

Digitized by Google

'Αριθ. 712 — Λεπτὰ εἴκοσ

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14.

20 Αὐγούστου 1889.

ΒΡΙΝΔΙΖΙ

(Βρεντέσιον)

Ἡ ἰταλικὴ πόλις Βρίνδιζι ἀφανὴς οὖσα καὶ ἀσήμαντος πολίχνη πρότερον, κατέστη πασίγνωστος κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως εἰκοσιπενταετίαν καὶ ἀπέκτησεν ἀκμήν τινα ἐμπορικήν, διότι κατέστη ἕνεκα τοῦ λιμένος καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της ὁ συντομώτερος σταθμὸς διαβάσεως τῆς μεταξὺ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης Ἀνατολῆς καὶ Ἰνδιῶν συγκοινωνίας, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὴν ἕνωσιν τῶν ἰταλικῶν σιδηροδρόμων πρὸς τοὺς γαλλικούς, διὰ τῆς σήραγγος τοῦ Μὸν-Σενὶ (1871), καὶ πρὸς τοὺς γερμανικοὺς διὰ τῆς τοῦ Μπρέννερ (1867), τελευταῖον δὲ (1882) διὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Γοθάρδου.

Ἡ πόλις τοῦ Βρίνδιζι, ὡς λέγεται κοινῶς ἰταλιστὶ ἢ Βρεντεσίου καθ' ἡμᾶς κεῖται ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς χερσονήσου τῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν νῦν καλουμένης Terra di Otranto, ὅ ἐστι χώρας τοῦ Ὑδροῦντος (Otranto), ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐνταῦθα πόλεως Ὑδροῦντος λαβούσης τὸ ὄνομα. Τὸ Βρεντέσιον εἶνε πόλις παραλία εὐλίμενος κειμένη εἰς Π. Β 40⁰, 39', 27" καὶ Μ. Α 35⁰, 8', 35" τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Φέρου. Διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν τῆς Ἀπουλίας (Regione Puglie), καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Λέτζε (τῶν Λουπιῶν) Provincia di Lecce.

Ἡ πόλις ἀπέχει τῆς ἀπέναντι ταύτης κειμένης ἐπὶ τῆς Ἰλλυρικῆς χώρας πόλεως Αὐλῶνος 60 περίπου μίλια, τῆς Κερκύρας 116 (12 ὥρας), τοῦ Πειραιῶς διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ 350, διὰ τοῦ γύρου δὲ τῆς Πελοποννήσου περίπου 500. Ἀπὸ Παρισίων ἀπέχει 1883 χιλιόμετρα (ὥρας 51). Δὲν εἶνε δὲ τὸ Βρεντέσιον ἡ πλησιεστέρα τῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὁ Ὑδροῦς, ὁ ὁποῖος ὅμως στερεῖται λιμένος· ὁ δὲ ἄριστος καὶ ἀσφαλέστατος λιμὴν τοῦ Βρεντεσίου συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν πόλιν σημαντικὴν τῆς κάτω Ἰταλίας. Περὶ τῆς ἀσφαλείας δὲ τούτου φέρεται ἡ παροιμία ὅτι «τρεῖς λιμένες ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ Ἰουνίου, τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Βρεντεσίου (tres esse in orbe portus Junii, Julii et Brundusii.

Περὶ τοῦ λιμένος τούτου. ἔγραψε καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων, ἰδίοις ὄμμασιν ἰδὼν αὐτόν, ὅτι περικλείει ἐν ἑνὶ στόματι πολλοὺς λιμένας σχηματίζοντας τὸ σχῆμα τῶν κεράτων τῆς ἐλάφου, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, διότι ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Μεσσαπίων, τῶν ἀρχαίων δηλ. κατοίκων τοῦ Βρεντεσίου *βρέντιον* ὠνομάζετο ἡ κεφαλὴ τῆς ἐλάφου. Ὁ ἀσφαλέστατος δὲ καὶ μέγιστος οὗτος λιμὴν. καίτοι κείμενος εἰς τὰ ὅρια δύο θαλασσῶν τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τῆς τοῦ Ἰονίου, εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἔτι χρόνων· μόλις δέ, ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν ἀνέκτησε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ σπουδαιότητα, βελτιωθεὶς διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων λιμενικῶν ἔργων, κυρίως δὲ μετὰ τὴν ἰταλικὴν ἕνωσιν, ἅτινα ἀνέλαβεν ἀγγλικὴ ἑταιρία.

Ὁ λιμὴν οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν ἐκ τοῦ κυρίου ἔσω λιμένος, μηνοειδοῦς τὸ σχῆμα, περιβάλλοντος ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μηνοειδοῦς αὐτοῦ καμπῆς τὴν πόλιν, ἔχοντος δὲ στενώτατον στόμιον πλάτους περίπου 100 μέτρων, καὶ ἐκ τοῦ ἔξω, ὅστις εἶνε μᾶλλον κόλπος ἀναπεπταμένος εἰς τοὺς βορειανατολικοὺς ἀνέμους, ἔχων πρὸς Β καὶ ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι νῆσον τὴν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἧς πρόκειται πρὸς Μ μέγα φρούριον ἐπιθαλάσσιον, ὅπερ μετὰ τῆς νήσου καὶ τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς σχηματίζει ἕτερον ἐξωτερικὸν ἀσφαλῆ λιμένα, μήκους ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ μιλίου. Πρὸς Α δὲ τῆς νήσου τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ φρουρίου, εἰς ἀπόστασιν μιλίου κεῖνται 7 νησῖδες βραχώδεις Μπεδάνιαι (Pedagne) καλούμεναι. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ἔξω λιμένα κεῖται μεταξὺ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ τῆς δυτικωτέρας τῶν νήσων τούτων καλουμένης Μονατσέλο. Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῶν νήσων τούτων δὲν περιεσώθη μέχρις ἡμῶν ὑπὸ οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων συγγραφέων· τὴν μεγαλειτέραν μόνον ἀναφέρει ὁ Ἰ. Καῖσαρ ὡς νῆσον, ὁ Φῆστος δὲ (Festo : de verb. signif.) ὀνομάζει ταύτην Bara.

Ἡ περίμετρος τοῦ ἔσω λιμένος εἶνε περίπου

Digitized by Google

3 $^1/_2$ μιλίων, τὸ δὲ μῆκος 1 $^1/_2$. Τὸ πλάτος δὲ εἶνε στενόν. Ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἄκρου τοῦ φανοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου μέχρι τοῦ μόλου τοῦ ἔσω λιμένος, ἔνθα τὸ τελωνεῖον, ἡ ἀπόστασις εἶνε 1 μιλ. καὶ $^2/_{10}$· χάριν δὲ τῶν ναυτιλλομένων ὑπάρχει εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς περὶ τὸ Βρεντέσιον χώρας, εἰς ἀπόστασιν δύο μιλίων ΒΔ τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, φάρος μέγας ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Πέννα, οὗτινος τὸ φῶς εἶνε ὁρατὸν εἰς ἀπόστασιν 17 μιλίων. Φάρος δὲ ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Μονατσέλο τῶν Πεδανίων, οὗτινος τὸ φῶς ὁρατὸν εἰς ἀπόστασιν 14 μιλίων· φανοὶ δὲ ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς νήσου Ἁγίου Ἀνδρέου δύο, οἵτινες μετὰ τοῦ τῆς νήσου Μονατσελο δεικνύουσι τὴν εἴσοδον τοῦ ἔξω λιμένος. Ἕτερος δὲ φανὸς ἐν ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι ὑπάρχει εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἔσω λιμένος, τίθεται δὲ φανὸς καὶ ἐπὶ ἀρχαίας στήλης, καλουμένης Στήλης τοῦ Ἡρακλέους, ἐν τῇ πόλει τοῦ Βρεντεσίου, ἀπέναντι κειμένης τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, ἥν, οἱ καταπλέοντες εἰς τὸν ἔξω λιμένα εὐθὺς ὡς ἀντικρύσωσι, διέρχονται ἐν μέσῳ τὴν εἴσοδον ἀσφαλῶς κατ' εὐθεῖαν γραμμήν.

Τὴν σήμερον διὰ τοῦ λιμένος τούτου τελεῖται ἡ διεθνὴς ταχυδρομικὴ συγκοινωνία μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀνατολῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Παρατηροῦμεν δὲ ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν ὅτι πρὸ 25 ἐτῶν τὰ ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καταπλέοντα καὶ ἀποπλέοντα ἐκ τοῦ λιμένος Βρεντεσίου πλοῖα ὑπερέβαινον κατὰ τὸν ἀριθμὸν πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ αὐτὰ τὰ ἰταλικά, ὡς ἐξάγομεν ἐκ στατιστικῆς τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος δημοσιευθείσης τῷ 1863. Διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σημειοῦνται ἀπόπλοι καὶ κατάπλοι πλοίων Ἰταλικῶν 30, Γαλλικῶν 4, Ἀγγλικῶν 30, Αὐστριακῶν 34, Ὀθωμανικῶν 223, Ἰονίων νήσων 194, Ἑλληνικῶν 54.

Ἡ πόλις τοῦ Βρεντεσίου κεῖται ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος ἐκτεινομένη περὶ γλῶσσαν γῆς χερσονησώδη διήκουσαν πρὸς τὸ κοῖλον τοῦ μηνοειδοῦς λιμένος, ὑφ' οὗ καὶ περιβάλλεται, περιέχει δὲ κατοίκους 16,719 (τῷ 1862 περιεῖχε 9,105), καὶ πολλὰς μεγάλας καὶ κομψὰς οἰκοδομάς· διαιρεῖται εἰς 4 συνοικίας καὶ περιβάλλεται ὑπὸ προκυμαίας ἀρίστης καθ' ὅλον τὸ παράλιον αὐτῆς μῆκος. Ἔχει δύο πλατείας ἱκανῶς εὐρείας, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων, τῇ τοῦ Λαοῦ καλουμένῃ, ὑπάρχει κομψὴ μαρμαρίνη κρήνη.

Ἡ πόλις περιέχει ὀλίγας ἀρχαιότητας. Στήλη μόνον ἀρχαία, ἣν ἐμνημονεύσαμεν, μετὰ κιονοκράνου, ἔχουσα ὕψος 15 μέτρων ὑψοῦται ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, καταφανὴς εἰς τοὺς καταπλέοντας, ἣν καλοῦσιν οἱ κάτοικοι Στήλην τοῦ Ἡρακλέους (Colonna Ercolea), οἱ δὲ ἀρχαιολόγοι εἰκάζουσιν ὅτι τὸ πάλαι, ὡς καὶ νῦν ἦτο φάρος πρὸς ὁδηγίαν τῶν εἰσπλεόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων. Ὑπῆρχον δὲ αὐτόθι δύο στῆλαι, ἀλλ' ἡ μία κατέπεσε τῷ 1528. Πρῶτος δὲ ὁ Φερδινάνδος τῆς Ἀραγῶνος ἀπεικόνισε τὰς στήλας (1496) εἰς τὸ στέμμα τῆς πόλεως Βρεντεσίου. Οἱ κάτοικοι δεικνύουσιν ἔτι οἰκίαν τινὰ ἐπὶ ἀρχαίου θόλου ἐκτισμένην, ἣν ὀνομάζουσιν οἰκίαν τοῦ Βεργιλίου (Caza di Virgilio). Ἐκ τῶν λοιπῶν οἰκοδομημάτων δεικνύεται ἡ μητρόπολις, καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὅπερ ἔκτισεν ὁ Ἀλφόνσος τῆς Ἀραγῶνος (1481), ὠχυρώθη δὲ κατόπιν κάλλιον καὶ ἐμεγαλύνθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Ἱσπανίας (1559).

Ἐν Βρεντεσίῳ ὑπάρχει ἴδιον ταχυδρομικὸν μέγα κατάστημα. Ἔχει δὲ ἡ πόλις φυλακάς, ἱερατικὴν σχολήν, γυμνάσιον καὶ ἕτερα κατώτερα σχολεῖα. Εἶνε δὲ καὶ ἕδρα ἀρχιεπισκόπου. Ἐν τῇ πόλει ἑδρεύουσι καὶ πρόξενοι πάντων τῶν Κρατῶν. Ἐνεργεῖται δ' ἐνταῦθα ἱκανὸν ἐμπόριον, καὶ ἐμπορικὴ πανήγυρις τελεῖται κατ' ἔτος εἰς τὰς 3 — 5 Μαΐου ν. ἑ.

Τὴν πρὸς Α τοῦ Βρεντεσίου χώραν διαρρέουσι δύο ποτάμια τὸ Πίκκολε ἢ Μικρὸν καὶ τὸ Γκράνδε ἢ Μέγα, ἅτινα συγγραφεὺς τῆς 10ης ἑκατονταετηρίδος ὀνομάζει Δέλτα καὶ Λουκιάνα, ἐκβάλλοντα ἀμφότερα εἰς τὸν πρόκολπον τοῦ λιμένος. Ἕνεκα τούτων δὲ καὶ τῶν ἀφθόνων θαλασσίων φυκῶν, ἅτινα συνεσωρεύοντο εἰς τὰς ἐκβολὰς καὶ ἐσήποντο, καὶ τῶν σχηματιζομένων ἑλῶν ἡ πόλις ἦτο νοσώδης· ἀλλὰ τελευταῖον διὰ ὑδραυλικῶν ἔργων τῆς κυβερνήσεως, καθαρισθεισῶν τῶν ἐκβολῶν, ἀπηλλάγη τῶν ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων μολυσμάτων.

Ἡ περὶ τὸ Βρίνδιζι χώρα εἶνε γονιμωτάτη· κυρίως δὲ παράγει οἶνον θεωρούμενον τῶν ἐξαιρέτων τῆς Ἰταλίας, ἔχοντα τὴν ἰδιότητα νὰ μὴ ἐκτροπιάζῃ ἐν τῇ διὰ θαλάσσης μεταφορᾷ. Ὁ Στράβων ἔτι λέγει ὅτι οἱ Βρεντεσῖνοι εἶχον χώραν βελτίω τῆς τῶν Ταραντίνων, διότι ἦτο λεπτόγεως καὶ χρηστόκαρπος, ἐπαινεῖ δὲ τοῦ Βρεντεσίου τὸ μέλι καὶ τὰ ἔρια, ὁ Πλίνιος δὲ τὰ ὄστρακα, καὶ ὁ Ἔννιος τὸν ἰχθῦν σαργὸν (sarago).

Ἡ πόλις τοῦ Βρεντεσίου εἶνε τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Ἰταλίας· καλεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Βρεντέσιον, Βρενδέσιον καὶ Βρεντήσιον, τὸ ἐθνικὸν Βρεντεσῖνος καὶ Βρεντεσινός, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δὲ Brundusium, Brundisium, Brindisium, Brentesium, Brandesium, Brenda, Brentisium, Brendesium, Brundisioplis, Brindisi.

Πρῶτοι ἔποικοι τῆς πόλεως ταύτης λέγονται κατὰ Στράβωνα Κρῆτες, ἐλθόντες ἐκ Κνωσσοῦ, ἔπειτα δ' ἕτεροι ἐκ Σικελίας μετὰ τοῦ Ἰάπυγος, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα ἐνταῦθα ἐκλήθη Ἰαπυγία, καθὼς καὶ τὸ ἀνατολικώτατον ἀκρωτήριον τῆς

Digitized by Google

Ἰταλίας. Ἡ πόλις αὐτόνομος οὖσα καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἴσως τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ὑπέστη ἐδαφικὰς ἀπωλείας ὑπὸ τοῦ ἀποικιστοῦ τοῦ Τάραντος Φαλάνθου τοῦ Λακεδαιμονίου, ὁ ὁποῖος κατόπιν ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς τοῦ Τάραντος ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν Βρεντεσίνων, ἀξιωθεὶς μετὰ τὴν τελευτὴν καὶ λαμπρᾶς ταφῆς. Τὰ περὶ τούτου ὅμως θεωροῦνται ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἀμφίβολά πως καὶ ἀσαφῆ· διότι ἡ πόλις αὕτη καίτοι ἔχουσα τοιοῦτον λιμένα δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν εἰς ἣν αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Ὁ Ἡρόδοτος οὐδὲ πόλιν ἀναφέρει ἐνταῦθα, ἀλλὰ Βρεντέσιον λιμένα.

Ἡ πόλις ἀναφαίνεται ἐν ἀκμῇ τινι κυρίως ἐπὶ Ῥωμαίων. Ἀρχαῖαι ῥωμαϊκαὶ ἐπιγραφαὶ περὶ τὸ Βρεντέσιον εὑρεθεῖσαι μνημονεύουσι Βρενδεσιανῆς πολιτείας καὶ ὅλων τῶν ἀρχῶν τῶν ῥωμαϊκῶν πολιτειῶν· ἀλλὰ τῷ 205 π. Χ. ἢ 509 ἀπὸ κ. Ρ. ὑπέκυψεν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἐδέχθη ὑπάτους τὸν Μάνλιον Τορκουάτον καὶ Σεμπρένιον Βλέσσον, οἵτινες μετ' ὀλίγα ἔτη κατεσκεύασαν ἐν τῇ πόλει καὶ λιθόστρωτον πλατεῖαν ὁδὸν (Via lata). Εἶχε δ' ἐπὶ Ῥωμαίων ἀποκτήσῃ ἡ πόλις μεγάλην ἔκτασιν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν περὶ ταύτην ἀνευρισκομένων ἀρχαίων τάφων, οἵτινες ἔκειντο βεβαίως ἐκτὸς τῆς περιφερείας αὐτῆς.

Ὡς δὲ καὶ σήμερον, οὕτω καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ὁ λιμὴν τοῦ Βρεντεσίου ἐχρησίμευεν ὡς σταθμὸς τῆς συντομωτέρας διαβάσεως εἰς Ἤπειρον, Μακεδονίαν, Ἰλλυρίαν, Ἑλλάδα καὶ Ἀσίαν, δι' ὃ καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατέληγον αἱ ἐκ Ῥώμης ὁδοὶ Ἀππία καὶ Ἐγνατία, ἧς συνέχεια ἦτο ἡ ἀπὸ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην ὁδός. Ἐν Βρεντεσίῳ δὲ ἦτο σχεδὸν ὁ πολεμικὸς λιμὴν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡ ἀφετηρία πρὸς τὰς ἐπὶ τὴν Ἰλλυρίαν,Μακεδονίαν, Ἑλλάδα καὶ Ἀσίαν ἐπιδρομὰς αὐτῶν, δι' ὃ καὶ συχνότατα μνημονεύεται ἡ πόλις ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ. Ὑπέστη δὲ φοβερὰν καταστροφὴν ἐπὶ τῶν ἀγώνων Καίσαρος καὶ Πομπηΐου.

Ἐκ Βρεντεσίου κατήγετο ὁ ποιητὴς καὶ ζωγράφος Ῥωμαῖος Πακούβιος (220—130 π. Χ.). Ὡσαύτως ὁ Λένιος Στράβων καὶ ὁ Μ. Λένιος Φλάκκος, οἰκεῖος τῷ Κικέρωνι. Ὁ Ὁράτιος διέμεινεν ἐν τῇ πόλει· ἐν ταύτῃ δὲ ἱστορεῖται ὅτι ἀπέθανεν ὁ Βιργίλιος (28 π. Χ.). Βρεντεσινοὶ δὲ ἐφεῦρον πρῶτοι κάτοπτρα ἐκ κασσιτέρου, πρὸς ὃν ἀνεμίγνυον καὶ χαλκόν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τὸ Βρεντέσιον περιῆλθε μετὰ τῆς λοιπῆς Ἰταλίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς κάτω, διὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βελισσαρίου ὁριστικῶς (536) εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας δὲ τούτων γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν ε'. καὶ ς'. ἑκατονταετηρίδα πολλαὶ ἀποικίαι Ἑλλήνων ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, τὴν Ἀπουλίαν καὶ τὴν Σικελίαν,αἵτινες ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν μερῶν τούτων, μέγιστον δ' ἔλαβον μέρος εἰς τὰ ἐγερθέντα κατόπιν μεταξὺ καθολικῶν καὶ ὀρθοδόξων ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Οἱ ἄποικοι ἦσαν κυρίως μοναχοὶ βασιλειανοί, οἵτινες ἵδρυσαν πολλαχοῦ μονάς, διετέλουν δὲ καὶ μετὰ τὸ σχίσμα ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω δὲ ἀνεπτύχθη ἐνταῦθα εἶδός τι ἑλληνισμοῦ Βυζαντιακοῦ, ὅλως ὅμως ξένου τοῦ ἀρχαίου ἐνταῦθα ἑλληνισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ὅστις ἐπὶ Στράβωνος ἔτι τέλεον εἶχεν ἐκλίπῃ, διότι καθ' ἃ οὗτος μαρτυρεῖ πλὴν τῶν πόλεων Τάραντος, Ῥηγίου καὶ Νεαπόλεως, πᾶσα ἡ κάτω Ἰταλία εἶχεν ἐκρωμαϊσθῇ ἢ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Στράβωνος ἐκβαρβαρισθῇ· οὐδεὶς ἑπομένως σύνδεσμος ἢ καὶ ἀνάμνησις ὑπῆρχε τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν παραδόσεων πρὸς τὰς νέας, ὡς ὑπέλαβόν τινες τῶν ἱστορικῶν. Τοιοῦτοι δὲ ἄποικοι μνημονεύονται ἐγκατασταθέντες καὶ ἐν Βρεντεσίῳ. Οὕτω δὲ ἱστορεῖται ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου μονὴ ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ ἑλλήνων μοναχῶν, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Ἁγ. Βενεδίκτου, ἤδη οὖσα στρατών, καὶ οἱ ναοὶ δὲ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, Ἁγ. Ἰωάννου θεωροῦνται ὡς κτισθέντες ὑπὸ ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Βρεντεσίου διετηρήθησαν ἐνταῦθα ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, αὐξανόμενοι πιθανῶς καὶ διὰ συνεχῶν νέων μεταναστεύσεων ἐξ Ἑλλάδος· οὕτως ἀνευρίσκομεν αὐτοὺς τῷ 1199· διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μνημονεύεται ὁ πρωτόπαπας αὐτῶν Δομένικος, εἷς καὶ οὗτος τῶν κατὰ καιροὺς σταλέντων ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' εἰς Βουλγαρίαν ἵνα πραγματευθῶσι μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωαννιτσίου ἢ Καλογιάννη ἢ Σκυλογιάννη τὴν ὑποταγὴν τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν πάπαν Ῥώμης.

Ἐπίσης ἐπὶ Καρόλου Β'. τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ (1289—1309), οἱ ἐν Βρεντεσίῳ Ἕλληνες μὴ ἔχοντες εἰδικὸν νοτάριον ἔλαβον τὸ προνόμιον τοῦτο παραχωρηθὲν εἰς τὸν Φραγκίσκον Φοῦσκον, διότι μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἔγραφον ἑλληνιστὶ τὰ συμβόλαιά των· ἐξετέλουν δὲ πρότερον τὸ ἔργον τοῦτο οἱ ἱερεῖς.

Ἡ τάσις καὶ ἡ ἀδιάλειπτος προσπάθεια τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἰς προσηλυτισμὸν ἠλάττωσε πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἀπερρόφησε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ἑλληνικὴν ἀποικίαν τὸ ἐγχώριον στοιχεῖον. Τῷ 1376 μνημονεύεται ὅτι νεᾶνις τις Βασιλεία ὀνόματι, θυγάτηρ τοῦ ὀρθοδόξου ἱερέως Ἕλληνος Νικολάου Μαρανέσου ἐδώρησεν ἄμπελον καὶ οἰκίαν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Βρεντεσίου. Τῷ 1485 ἐπὶ

Digitized by Google

Φερδινάνδου τοῦ Ἀραγωνικοῦ ἦσαν ἔτι πολλοὶ οἱ Ἕλληνες ἐν Βρεντεσίῳ, διότι ἀναφέρεται ὅτι ἔσχον ἀντιπροσώπους δύο εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς πόλεως οἱ Ἕλληνες, οἱ Σκλαβοῦνοι καὶ οἱ Ἀλβανοί, τὸ δικαίωμα τοῦτο κατηργήθη περὶ τὸ 1650. Τῷ 1536 ὁ Κάρολος Ε', μνημονεύει ἡ ἱστορία, ἔφερε νέους Ἕλληνας ἀποίκους εἰς τὸ Βρεντέσιον, οἵτινες διετήρησαν τὴν ὀρθοδοξίαν μέχρι τοῦ 1680. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲ τούτων τῶν ὀρθοδόξων ἐναπέμεινεν ἐν Βρεντεσίῳ ἡ λατρεία τοῦ Ἁγ. Λευκίου καὶ τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου.

Παράδοξος δὲ συνήθεια ἐπεκράτησε μέχρι τοῦ 1648, ἀπόρροια τῆς λατρείας τῶν ὀρθοδόξων, καθ' ἣν ὁ ἀπόστολος καὶ τὸ εὐαγγέλιον τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων κατὰ τὴν ἐκτὸς τῆς πύλης Μεσάνιε (Mesagne) λιτανείαν ἀνεγινώσκοντο ἑλληνιστὶ ὑπὸ καθολικοῦ ἱερέως ἐπὶ τῆς κορυφῆς λοφίσκου καλουμένου Ὡσαννά, πλησίον τῆς ἀρχαίας μονῆς τῶν Καπουτσίνων. Ὑπὸ τὸν λοφίσκον τοῦτον ὑπῆρχε ναΐσκος ὀρθοδόξων, περὶ οὗ ὁμιλεῖ καὶ ὁ γράψας περὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἰταλίᾳ Ῥοδοτᾶς. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Βρεντεσίου Φραγκίσκος Διον. Ὀδρισκὸλ Ὀρλανδὸς τῷ 1648 θεωρήσας τὴν συνήθειαν ταύτην ἐναντίαν εἰς τὴν καθολικὴν λατρείαν ἠθέλησε νὰ τὴν ἀπαγορεύσῃ. Τὸ ζήτημα ἤχθη ἐνώπιον τοῦ πάπα, ὅστις διέταξε τὴν διατήρησίν της. Σήμερον ἡ συνήθεια αὕτη ἐξέλιπεν, ὑφίσταται ὅμως ὁ ναΐσκος μεταβεβλημένος εἰς σταῦλον, καὶ ἡ θέσις τοῦ θυσιαστηρίου, ἐν ᾗ ἀνεγίνωσκεν ὁ ἱερεὺς τὸ εὐαγγέλιον ἑλληνιστί.

Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὸ Βρεντέσιον περιῆλθεν εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Λογγοβάρδων, τῶν Νορμανδῶν, καὶ ἐν γένει ὑπέστη τὰς τύχας τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀδιαλείπτως ἐν παρακμῇ διατελοῦν μέχρι τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐπῆλθεν ἡ ἑνότης τῶν χωρῶν τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου εἰς ἓν κράτος (1861). Ἔκτοτε ἡ πόλις ἔλαβε νέαν ζωὴν διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου, τοῦ λιμένος, τῆς ἀποξηράνσεως τῶν τελμάτων, ἅτινα καθίστων αὐτὴν νοσώδη· ηὔξησε δὲ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1881 ἀνήρχετο εἰς 16,719, ἐνῷ κατὰ τὸ 1835 μόλις ἠρίθμει 7,504 κατοίκους. Τῷ 1881 κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βρεντεσίου πλοῖα χάριν ἐμπορίου τόνων 640,049· ἀπέπλευσαν δὲ πλοῖα τόνων 614, 999. Διὰ τῶν ἀτμοπλοϊκῶν δ' ἑταιριῶν τῶν διατηρουσῶν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Ἰνδιῶν, Αἰγύπτου, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τῷ 1881 διῆλθον διὰ Βρεντεσίου εἰς ἄνοδον καὶ κάθοδον ἐπιβάται 8,713. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τῆς πόλεως εἰσήχθησαν διὰ θαλάσσης σάκκοι ταχυδρομικοὶ 19,385, ἐξήχθησαν δὲ 40,000.

Μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου Βρεντεσίου δι' οὗ κατέστη ὁ πρῶτος σταθμὸς τῶν ἐκ τῆς δύσεως εἰς τὴν ἀνατολήν, καὶ τἀνάπαλιν πορευομένων, πολλοὶ τῶν ἐγχωρίων ἐτράπησαν εἰς οἰκοδόμησιν ἐνταῦθα μεγάλων οἰκιῶν εὐρυχώρων καὶ ἀποθηκῶν, πιστεύοντες εἰς τὸ μέλλον τῆς πόλεως ὡς σταθμοῦ ἐμπορικοῦ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν οἰκοδομημάτων ἀφέθησαν ἡμιτελῆ, διότι τῆς πόλεως οὐδὲν παρεχούσης ἀξιοθέατον, ἐγγύτατα δὲ κειμένης ἄλλων μεγαλειτέρων καὶ καλλιτέρων, ὀλίγοι καὶ μόνον ἐκ μεγάλης ἀνάγκης παραμένουσιν ἐνταῦθα ἐκ μακροῦ ταξειδίου ἐρχόμενοι· οὐδ' ἔχει τὸ Βρεντέσιον θέσιν ὅπως κατασταθῇ κεντρική τις ἀγορὰ καὶ ἀποθήκη τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων. Πιθανώτατα δὲ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς-Λαρίσσης-Θεσσαλονίκης, ὅτε καὶ τὸ ταχυδρομεῖον τῶν Ἰνδιῶν καὶ Αἰγύπτου, εἰς Πειραιᾶ προσορμιζομένων τῶν ἀτμοπλοίων, ταχύτερον θὰ φθάνῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὁ Πειραιεὺς θ' ἀπορροφήσῃ μέγα μέρος τῆς ναυτιλιακῆς καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ Βρεντεσίου, ἴσως δὲ καὶ τὸ ὅλον ἂν ἤθελε κατορθωθῇ ποτε ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου ὅπερ ὑπετύπωσεν ὁ J. Hahn ὁ πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἑλλάδι ἐν τῷ συγγράμματί του Reise von Belgrad nach Salonik, τοῦ νὰ χαραχθῇ γραμμὴ φέρουσα ἐκ Πειραιῶς-Λαρίσσης-Φερσάλων καὶ ἐντεῦθεν πρὸς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀλβανίας καὶ Δαλματίας μέχρι Τεργέστης, ἥτις εἶνε πολλῷ συντομωτέρα τῆς διὰ Θεσσαλονίκης γραμμῆς.

Πρὶν ἢ περατώσωμεν τὴν βραχεῖαν ταύτην χάριν τῶν πολλῶν περιγραφὴν τοῦ Βρεντεσίου μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα καὶ γεγονότος ἀσημάντου μὲν διὰ τὴν καθολικὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε διαφέροντος τοὺς Ἕλληνας, τὸ τῆς διαβάσεως ἐντεῦθεν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ὅτε τὸ πρῶτον κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Βρεντεσίῳ περιέμενον αὐτὸν 4 πολεμικὰ πλοῖα, ἐν οἷς ἐπέβαινον οἱ πρέσβεις Ἀγγλίας, Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας, ὅπως συνοδεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔτυχε δὲ ὁ Ὄθων ἐν Βρεντεσίῳ (14 Ἰανουαρ. ν. ἔ. 1833) ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς παρὰ τῶν κατοίκων, ἐφ' ᾗ καὶ δι' ἐπιστολῆς ἰδιοχείρου ἐκ Ναυπλίου τὴν 23 Ἀπριλίου 1733 πεμφθείσης τῷ βουλευτῇ Βρεντεσίου Θεοδώρῳ Μοντιτσέλῃ εἰς Νεάπολιν ηὐχαρίστησε τοὺς κατοίκους· σώζεται δ' ἔτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἰταλιστὶ γεγραμμένη ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρεντεσίου. Ἐκ ταύτης δὲ ἐξάγεται ὅτι οἱ Βρεντεσῖνοι ἐδώρησαν εἰς τὸν Ὄθωνα τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδώρου Μοντιτσέλη βουλευτοῦ Βρεντεσίου καὶ συγγραφέως πολλῶν πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν βιβλίων. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ὄθωνος ἔχει κατὰ μετάφρασιν ὡς ἑξῆς :

Digitized by Google

Πρὸς τὸν ἱππότην Κύριον Θεόδωρον Μοντιτσέλλην.

εἰς Νεάπολιν.

Κύριε Ἱππότα

Μεγάλως συνεκινήθην ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ, ἣν οἱ κάτοικοι τοῦ Βρεντεσίου ἐπέδειξαν πρός με ἀποστείλαντές μοι τὰ βιβλία, ὧν ὑμεῖς εἴσθε ὁ συγγραφεύς. Εὐαρεστήθητε νὰ ἐκφράσητε πρὸς αὐτοὺς τὰς θερμάς μου εὐχαριστίας, καὶ διαβεβαιώσατε ὅτι θὰ ἐνθυμῶμαι πάντοτε μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὸν χρόνον, ὃν διῆλθον παρ' αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διάβασίν μου.

Μετ' ἰδιαζούσης εὐνοίας ἔσομαι πάντοτε ἀφωσιωμένος ὑμῖν.

ΟΘΩΝ

Ἐν Ναυπλίῳ 23 Ἀπριλίου 1833.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὧν πατρὶς ἐγένετο τὸ Βρεντέσιον ἐπὶ Ῥωμαίων, μνημονεύονται καὶ ἕτεροι ἄνδρες μεταγενεστέρως ἐνταῦθα γεννηθέντες· τοιοῦτοι δὲ εἶνε ὁ Ῥογῆρος δὲ Φλὼρ (1280—1307), ὁ ὁποῖος ἐπὶ κεφαλῆς Καταλανῶν, Ἀραγωνίων καὶ Ἀλμογαβάρων ὡς ἀντιναύαρχος τῆς Σικελίας προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Ἀνδρονίκου Β' τῷ 1302. Βρεντεσῖνος δὲ ὡσαύτως ὁμολογεῖται ὁ ναύαρχος Γουλιέλμου Β' τῆς Σικελίας, Μαργαριτώνης, ὁ πολλάκις μνημονευόμενος ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ πολιορκίᾳ Θεσσαλονίκης (1185). Βρεντεσῖνος δὲ ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βρεντεσίου Ἀννίβας δὲ Λέων (1797 ἐπ.), ὁ ἀσχοληθεὶς εἰς διαλεύκανσιν τῶν περὶ τοῦ Πακουβίου ἱστορουμένων, καὶ ἄλλας συγγραφὰς ἐκδούς, κληροδοτήσας δὲ μετὰ θάνατον εἰς τὴν πόλιν τοῦ Βρεντεσίου τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Τὸ ἔμβλημα τῆς πόλεως τοῦ Βρεντεσίου εἶνε ἐλαφόκρανον, ἐφ' οὗ μεταξὺ τῶν κεράτων ὑψοῦνται δύο στῆλαι ἀνέχουσαι στέμμα.

Περὶ τοῦ Βρεντεσίου ἔγραψαν ἱκανοὶ μέχρι τοῦδε, ἰδίως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως πραγματευθέντες· εἷς τῶν σπουδαιοτέρων δὲ εἶνε ὁ Andrea Della Monaca ἱερεὺς καρμηλίτης Memoria historica dell' antichissima e fedelissima città di Brindisi (1674). Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Βρεντεσίου Annibale de Leo, ὃν ἐμνημονεύσαμεν, ἀφῆκεν ἀνέκδοτον ἱστορίαν τῆς πόλεως sull' antichissima e fedelissima città di Brindisi e suo celebre porto· καθὼς καὶ μελέτην ἀξίαν δι' ἡμᾶς ἀνέκδοτον memorie brindisine e rito greco εὑρισκομένην ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Βρεντεσίου. Τελευταῖος δὲ περὶ τῆς πόλεως ἔγραψεν ὁ Ferrando Ascoli (La storia di Brindisi scritta da un marino. Rimini 1886. Σελίδες 526 εἰς 16ον.) ὅστις καὶ μνημονεύει τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἦτο νέος ὑψηλός, λεπτοφυής, ὠχρός, κομψὸς τὸ ἦθος. Ὀρφανὸς ἀπομείνας πατρὸς καὶ μητρός, ἀνατραφεὶς παρὰ τοῦ θείου του κ. Φρομὼν ἦτο προωρισμένος νὰ διαδεχθῇ αὐτὸν εἰς τὸ ἐμπόριον, πιθανῶς δὲ καὶ νὰ καταστῇ σύζυγος τῆς Κλαίρης. Διὰ τὸ ἕτοιμον αὐτὸ μέλλον δὲν ᾐσθάνετο μέγαν ἐνθουσιασμόν. Ἐν πρώτοις τὸ ἐμπόριον δὲν τὸν εὐηρέστει. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐξαδέλφην του, ὑπῆρχε μεταξύ των ἡ ἀφελὴς οἰκειότης ἡ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς κοινῆς ἀνατροφῆς, ἡ ἐκ τῆς ἕξεως ἀποκτηθεῖσα ἐμπιστοσύνη, ἀλλ' οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἔλαττον ἐκ μέρους του.

Ἀπέναντι τῆς Σιδωνίας τοὐναντίον ᾐσθάνετο στενοχωρίαν τινά, συστολήν, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἐπιθυμίαν ὅπως ἐπιδειχθῇ. Ἐκέκτητο αὐτὴ τὴν ἐπίπλαστον καὶ ἀνειμένην ὁπωσοῦν ἐκείνην χάριν, ἥτις φυσικῶς ἤρεσκεν εἰς τὸν φιλόκομψον χαρακτῆρά του, καὶ δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς ὅτε ἐνόησε τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐπ' αὐτοῦ παρῆγεν.

Ὁσάκις αἱ δύο νεάνιδες περιεπάτουν εἰς τὸν κῆπον, πάντοτε πρώτη ἡ Σιδωνία ἀνελογίζετο τὴν ὥραν τῆς ἀφίξεως τῆς ἐκ Παρισίων ἁμαξοστοιχίας. Μετέβαινον ὁμοῦ παρὰ τὴν κιγκλίδα καὶ παρετήρουν τοὺς ἐπιβάτας, τὸ πρῶτον δὲ βλέμμα τοῦ Γεωργίου ἀπηυθύνετο πρὸς τὴν δεσποινίδα Σέβη, ἥτις ἵστατο ὀλίγον τι ὄπισθεν τῆς φίλης της ἀλλὰ μὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν στάσιν ἐκείνην, ἥτις προκαλεῖ ἀμέσως τὴν προσοχήν. Ἡ τοιαύτη μεταξύ των συμπεριφορὰ διήρκεσεν ἐπί τινα χρόνον. Δὲν συνωμίλουν ἐρωτικῶς, ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτῶν πάντες καὶ τὰ μειδιάματα ἅτινα ἀντήλλασσον ἦσαν πλήρη ὁμολογιῶν καὶ ἀποσιωπήσεων.

Μίαν θερινὴν ἑσπέραν, συννεφώδη, ἐνῷ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο βαρεῖα, αἱ δύο φίλαι ἠγέρθησαν ἐκ τῆς τραπέζης εὐθὺς μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ περιεπάτουν εἰς τὸν κῆπον, ὁ δὲ Γεώργιος μετέβη πρὸς συνάντησίν των. Συνωμίλουν καὶ οἱ τρεῖς ἀδιαφόρως καὶ οἱ μικροὶ χάλικες ἔτριζον ὑπὸ τὸ βραδὺ αὐτῶν βῆμα, ὅτε ἡ φωνὴ τῆς κυρίας Φρομὼν προσεκάλεσε τὴν Κλαίρην ἐκ τῆς ἐπαύλεως. Ὁ Γεώργιος καὶ ἡ Σιδωνία ἔμειναν μόνοι. Ἐξηκολούθησαν νὰ βαδίζωσιν εἰς τὴν δενδροστοιχίαν ὁδηγούμενοι ἐκ τῆς ἀορίστου λευκότητος τῆς ἄμμου, χωρὶς νὰ ὁμιλῶσιν οὐδὲ νὰ πλησιάζωσι πρὸς ἀλλήλους.

Χλιαρὸς ἄνεμος ἐτάρασσε τὰ δένδρα. Ἡ δεξαμενὴ συνταρασσομένη ἔπληττεν ἠρέμα μὲ τὰ κύματά της τὰς ἁψῖδας τῆς μικρᾶς γεφύρας, αἱ

Digitized by Google

δὲ ἀκακίαι καὶ αἱ φιλύραι, ὧν τ' ἄνθη ἀφαρπαζόμενα περιεδινοῦντο, ἠρωμάτιζον τὸν ἠλεκτρισμένον αἰθέρα... Συνησθάνοντο ὅτι εὑρίσκοντο ἐντὸς ἀτμοσφαίρας θυελλώδους, κραδαινομένης, διαπεραστικῆς. Εἰς τὸ βάθος τῶν τεταραγμένων ὀφθαλμῶν των παρήρχοντο ἀστραπαὶ θέρμης ζωηραί, ὡς αἱ φλογίζουσαι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ὁρίζοντος.

— Ὢ, τί ὡραῖαι πυγολαμπίδες!.. εἶπεν ἡ νεᾶνις, ἣν ἡ σιγὴ ἡ διακοπτομένη ὑπὸ τόσων μυστηριωδῶν κρότων ἐτάρασσεν.

Ἐπὶ τῆς χλόης μικραὶ πρασινωπαὶ πυγολαμπίδες πνευστιῶσαι ἔλαμπον. Ἔκυψεν ὅπως συλλάβῃ μίαν ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν ἀποθέσῃ ἐπὶ τῆς χειροκτιοφόρου παλάμης της. Ἐκεῖνος προσελθὼν ἐγονυπέτησε πλησίον της, κεκλιμένοι δὲ ἀμφότεροι μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἐνῷ αἱ κόμαι καὶ αἱ παρειαί των προσεψαύοντο, προσέβλεψαν πρὸς στιγμὴν ἀλλήλους ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν πυγολαμπίδων. Πόσον παράδοξος καὶ θελκτικὴ ἐφάνη αὐτῷ ὑπὸ τὴν πρασινωπὴν ἀντανάκλασιν τὴν ἀνερχομένην μέχρι τῆς κεκυφυίας μορφῆς της καὶ ἐξατμιζομένην ἐντὸς τοῦ λεπτοῦ δικτύου τῆς κυματοέσσης κόμης της!... Εἶχε περιβάλῃ τὴν ὀσφύν της διὰ τοῦ ἑνὸς βραχίονος, αἴφνης δὲ αἰσθανόμενος ὅτι ἐκείνη τὸ ὑπέμενε, τὴν ἔσφιγξεν εἰς τὸ στῆθός του ἐπὶ μακρόν, παραφόρως.

— Τί ζητεῖτε; ἠρώτησεν ἡ Κλαίρη ὀρθία ἐν τῇ σκιᾷ ὄπισθέν των.

Συγκεκινημένος, πτοηθείς, ἄναυδος ὁ Γεώργιος ἔτρεμε τόσον σφοδρῶς ὥστε δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Ἡ Σιδωνία ἀπεναντίας ἠγέρθη μετ' ἄκρας ἀταραξίας καὶ εἶπε διευθετοῦσα τὴν ἐσθῆτά της:

— Πυγολαμπίδες εἶνε... Κύτταξε πόσαι εἶνε ἀπόψε!.. Καὶ πῶς λάμπουν!

Καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἔλαμπον ἐπίσης μετ' ἀσυνήθους λάμψεως.

— Ἐξ αἰτίας βεβαίως τῆς θυέλλης.. ἐψιθύρισεν ὁ Γεώργιος εἰσέτι φρικιῶν.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ θύελλα προσήγγιζεν. Ἐκ διαλειμμάτων σφοδροὶ ἀνεμοστρόβιλοι ἐκ φύλλων καὶ κόνεως διέτρεχον ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς δενδροστοιχίας. Περιεπάτησαν ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον, ἔπειτα εἰσῆλθον καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν αἴθουσαν. Αἱ νεάνιδες ἀνέλαβον τὸ ἐργόχειρόν των, ὁ Γεώργιος προσεπάθησε ν' ἀναγνώσῃ μίαν ἐφημερίδα, ἐνῷ ἡ κυρία Φρομὼν ἐστίλβωνε τὰ δακτυλίδιά της καὶ ὁ κ. Γαρδινοὰ μετὰ τοῦ γαμβροῦ του ἔπαιζον εἰς τὸ ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ σφαιριστήριον.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἐφάνη μακροτάτη εἰς τὴν Σιδωνίαν. Ἕνα μόνον εἶχε πόθον, νὰ εὑρεθῇ μόνη καὶ ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρα εἰς τὰς σκέψεις της.

Ὅτε δ' εὑρέθη ἐν τῇ σιγῇ τοῦ μικροῦ θαλάμου της, ἀφοῦ ἔσβεσε τὸ φῶς τὸ ταράσσον τὰ ὄνειρα ὡς φωτίζον λίαν ζωηρῶς τὴν πραγματικότητα, πόσα σχέδια ἀνέπλασεν, ὑφ' οἵας ἐκυριεύθη παραφορᾶς ἀγαλλιάσεως! Ὁ Γεώργιος τὴν ἠγάπα, ὁ Γεώργιος Φρομών, ὁ κληρονόμος τοῦ ἐργοστασίου!.. Θὰ τὴν ἐνυμφεύετο, θὰ ἐγίνετο πλουσία!.. Διότι εἰς τὴν αἰσχροκερδῆ ἐκείνην ψυχὴν ὁ πρῶτος ἀσπασμὸς τοῦ ἔρωτος ἐξήγειρε μόνον ἰδέας φιλοδοξίας καὶ πολυτελείας.

Ὅπως πεισθῇ ἔτι μᾶλλον ὅτι ὁ ἐραστής της ἦτο εἰλικρινής, προσεπάθει ν' ἀναπολήσῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς ἐν τῷ κήπῳ σκηνῆς, τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν του, τὴν ζέσιν μεθ' ἧς τὴν ἐνηγκαλίσθη, τοὺς ὅρκους οὓς ἐψιθύρισαν στόμα πρὸς στόμα ὑπὸ τὸ ἀτμῶδες φῶς τῶν πυγολαμπίδων, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐπισήμου στιγμῆς ἐκείνης παρέμενε διαρκῶς εἰς τὴν καρδίαν της.

Ὢ, αἱ πυγολαμπίδες τοῦ Σαβινοῦ!

Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐσπινθήριζον ὡς ἀστέρες πρὸ τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν της. Ἦτο πλήρης ἐξ αὐτῶν ὁ κῆπος μέχρι τῶν ζοφερωτάτων αὐτοῦ ἐσχατιῶν. Ἀπετέλουν φωτεινὰ συμπλέγματα ἐπὶ τῶν πρασιῶν ἐπὶ τῶν δένδρων, ἐπὶ τῶν λοχμῶν. Ἡ λεπτὴ ἄμμος τῶν δενδροστοιχιῶν, τὸ ὕδωρ τῆς δεξαμενῆς ἐφωτοβόλουν ἐκ πρασίνων σπινθήρων. πάντα δὲ ὁμοῦ τὰ μικροσκοπικὰ ἐκεῖνα φῶτα ἀπετέλουν οἱονεὶ ἑορτάσιμον λυχνοκαΐαν, δι' ἧς τὸ Σαβινοῦ περιεβάλλετο πρὸς τιμήν της, πανηγυρίζον τὴν μνηστείαν τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Σιδωνίας!..

Ὅτε τὴν ἐπαύριον ἐξηγέρθη, τὸ σχέδιόν της ἦτο ἤδη κατηρτισμένον. Ὁ Γεώργιος τὴν ἠγάπα· ἦτο βέβαιον. Διελογίζετο ἆρά γε νὰ τὴν νυμφευθῇ; Ὄχι βεβαίως, τὸ ἐγίνωσκε καλῶς αὐτὸ ἡ πονηρά! Πλὴν τὸ τοιοῦτο δὲν τὴν ἐπτόει. Ἠσθάνετο ἐπαρκῆ δύναμιν ὅπως δαμάσῃ τὴν παιδικὴν ψυχήν του, τὴν ἀσθενῆ ἅμα καὶ περιπαθῆ. Ἄλλο τι δὲν εἶχε νὰ πράξῃ εἰμὴ νὰ τοῦ ἀντιστῇ καὶ τοῦτο ἔπραξεν.

Ἐπί τινας ἡμέρας, ἐφάνη ψυχρά, ἀδιάφορος, ἑκουσίως τυφλὴ καὶ ἐπιλήσμων. Ἤθελεν αὐτὸς νὰ τῇ ὁμιλήσῃ, νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εὐδαίμονα στιγμήν, πλὴν ἐκείνη τὸν ἀπέφευγε, παρενθέτουσα πάντοτε κάποιον μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου.

Τότε ὁ Γεώργιος τῆς ἔγραψε.

Ἔφερεν ὁ ἴδιος τὰς ἐπιστολὰς καὶ τὰς ἐναπέθετεν εἰς τὸ κοίλωμα βράχου κειμένου παρὰ πηγὴν διαυγῆ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου καὶ καλούμενον «Τὸ φάσμα», στεγαζόμενον δὲ ὑπὸ ἀχυρίνης στέγης.

Ἡ Σιδωνία ἠρέσκετο λίαν εἰς τὴν τοιαύτην μέθοδον. Καθ' ἑσπέραν ὤφειλε νὰ ψευσθῇ ἐφευρίσκουσα πρόφασίν τινα οἵαν δήποτε ὅπως μεταβῇ εἰς τὸ «Φάσμα» μόνη. Ἡ σκιὰ τῶν δένδρων τὸ σοβαρὸν μεγαλεῖον τῆς νυκτός, ὁ δρόμος, ἡ

Digitized by Google

συγκίνησις ἔκαμον τὴν καρδίαν της νὰ πάλλῃ εὐφροσύνως. Εὕρισκε τὴν ἐπιστολὴν διάβροχον ἐκ τῆς δρόσου καὶ τοῦ παγεροῦ ψύχους τῆς πηγῆς, τόσον δὲ λευκάζουσαν ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς σελήνης, ὥστε τὴν ἀπέκρυπτε μετὰ σπουδῆς ἐκ φόβου μὴ φωραθῇ.

Ὅτε δὲ κατόπιν εὑρίσκετο μόνη μεθ' ὁποίας χαρᾶς τὴν ἤνοιγε καὶ ἀνεγίνωσκε τοὺς μαγικοὺς ἐκείνους χαρακτῆρας, τὰς ἐρωτικὰς φράσεις, ὧν αἱ λέξεις ἐμάρμαιρον περιβαλλόμεναι ὑπὸ κύκλων κυανῶν, κιτρίνων, ἀποθαμβούντων, ὡσανεὶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τὴν ἔντασιν τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου.

«Σὲ ἀγαπῶ.... Ἀγάπα με...» Ἔγραφεν ὁ Γεώργιος παντοιοτρόπως.

Κατ' ἀρχὰς αὐτὴ δὲν ἀπήντησεν· ὅτε ὅμως κατόπιν ἐπείσθη, ὅτι ἐσαγηνεύθη, ὅτι ἦτο ἰδικός της, ὅτι ἦτο ἄπελπις ἐκ τῆς ψυχρότητός της, ἐξεδήλωσε καθαρὰ τὸν σκοπόν της:

— Δὲν θὰ ἀγαπήσω ἄλλον εἰμὴ τὸν σύζυγόν μου, εἶπεν.

Ἆ! ἦτο ἤδη γυνὴ ἡ μικρὰ ἐκείνη Σέβη.

Ε'.

Τέλος τῆς ἱστορίας τῆς μικρᾶς Σέβη.

Ἐν τούτοις ἔφθασεν ὁ Σεπτέμβριος.

Χάριν τῆς θήρας εἶχον ἤδη συναχθῆ εἰς τὴν ἔπαυλιν πολυάριθμος ὁμήγυρις, θορυβώδης, χυδαία. Οἱ συνηγμένοι ἐκεῖ πλούσιοι ἀστοὶ παρεκάθηντο εἰς γεύματα μακρὸν διαρκοῦντα, καταβαλλόμενοι τέλος ἐκ τῆς κοπώσεως καὶ ἀποκοιμώμενοι ὡς ἀγρόται. Μετέβαινον ἐφ' ἁμάξης πρὸς ὑπάντησιν τῶν θηρευτῶν εἰς τὰς ἤδη παγερὰς ὁδοὺς κατὰ τὸ φθινοπωρινὸν λυκόφως. Ἡ ὁμίχλη ἀνήρχετο ἐκ τῶν θερισμένων ἀγρῶν, ἐνῷ δὲ τὰ ἀγριμαῖα ζῷα διέτρεχον τὰς αὔλακας ἐπτοημένα μετὰ πεφοβισμένων κραυγῶν, ἡ νὺξ ἐφαίνετο ἐξερχομένη οἱονεὶ ἐξ ὅλων τῶν δένδρων, ὧν οἱ σκιεροὶ ὄγκοι ἐμεγεθύνοντο ἐπιδεικνύμενοι εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἀνῆπτον τοὺς φανοὺς τοῦ ὀχήματος, καὶ μὲ τοὺς πόδας θερμῶς προφυλασσομένους ὑπὸ τῶν ἐκτυλισσομένων σκεπασμάτων ἐπανήρχοντο ἐν τάχει, ἐνῷ ὁ ψυχρὸς ἄνεμος ἐμάστιζε τὸ πρόσωπόν των. Ἡ αἴθουσα λαμπρῶς φωτιζομένη ἐπληροῦτο τότε ὑπὸ τύρβης καὶ γελώτων.

Ἡ Κλαίρη Φρομών, πλήττουσα ἕνεκα τῆς χυδαιότητος τῆς ὁμηγύρεως ἔμενε σιγηλή. Ἡ Σιδωνία ἀπεναντίας διέπρεπεν ἔκλαμπρος. Ὁ δρόμος ἐνεψύχου τὴν ὠχρὰν αὐτῆς χροιὰν καὶ τοὺς παρισινοὺς ὀφθαλμούς της. Ἐγίνωσκε νὰ γελᾷ, ἦτο νοήμων πέραν ἴσως τοῦ δέοντος καὶ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐπαύλει ἐφαίνετο ἡ μόνη παροῦσα γυνή. Ἡ ἐπιτυχία της συνετέλεσε νὰ μεθυσθῇ ὁλοτελῶς ὁ Γεώργιος· πλὴν ὅσον ἐκεῖνος προέβαινε, τόσον αὐτὴ ἐφαίνετο ἐπιφυλακτική. Ἔκτοτε ἀπεφάσισε νὰ γείνῃ σύζυγός της. Ὡρκίσθη καθ' ἑαυτὸν μὲ τὰς ὑπερβολικὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἀσθενῶν χαρακτήρων, οἵτινες πάντοτε καταπολεμοῦσιν ἐκ τῶν προτέρων τὰς ἀντιρρήσεις, πρὸ τῶν ὁποίων γινώσκουσιν ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ὑποκύψωσιν.

Ὑπῆρξεν αὕτη διὰ τὴν μικρὰν Σέβη ἡ ὡραιοτέρα στιγμὴ τῆς ζωῆς της. Καὶ ἐκτὸς παντὸς φιλοδόξου σκοποῦ ἡ φιλάρεσκος καὶ κρυψίνους φύσις της εὕρισκεν ἀλλόκοτον θέλγητρον εἰς τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην πλεκτάνην, μυστηριωδῶς διεξαγομένην ἐν τῷ μέσῳ συμποσίων καὶ ἑορτῶν.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν περὶ αὐτοὺς ὑπώπτευέ τι. Ἡ Κλαίρη διέτρεχε τὴν ὑγιᾶ καὶ θελκτικὴν περίοδον τῆς νεότητος καθ' ἣν τὸ πνεῦμα μηκέτι ἀναπτυχθὲν προσηλοῦται εἰς τὰ πράγματα ὅσα γινώσκει μετὰ τυφλῆς ἐμπιστοσύνης, μετὰ παντελοῦς ἀγνοίας τῶν προδοσιῶν καὶ τοῦ ψεύδους. Ὁ κ. Φρομὼν περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐμερίμνα εἰμὴ περὶ τοῦ ἐμπορίου του. Ἡ σύζυγός του ἐκαθάριζε φρενιτιωδῶς τὰ τιμαλφῆ κοσμήματα. Μόνος ὁ γέρων Γαρδινοὰ καὶ οἱ μικροὶ καὶ ὡς τρυπάναι ὀξεῖς ὀφθαλμοί του ἦσαν ἐπίφοβοι, ἀλλ' ἡ Σιδωνία τὸν ἔτερπε καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ἀνακαλύψῃ τι, δὲν ἦτο ἄνθρωπος ἱκανὸς νὰ παρεμποδίσῃ τὸ μέλλον της.

Ἡ Σιδωνία ἐθριάμβευεν, ὅτε αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος καταστροφὴ ἐπῆλθε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς ἐλπίδας της.

Μίαν πρωΐαν Κυριακῆς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ θηρευτικῆς ἐνέδρας ἐκόμισαν τὸν κύριον Φρομὼν θανασίμως τετραυματισμένον. Βολὴ ὅπλου διευθυνομένη κατὰ δορκάδος εὗρεν αὐτὸν παρὰ τὸν μήνιγγα. Ἡ ἔπαυλις ἐγένετο ἀνάστατος.

Πάντες οἱ κυνηγοί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἄγνωστος ἀδέξιος ἀνεχώρησαν ἐν σπουδῇ εἰς Παρισίους. Ἡ Κλαίρη ἔκφρων ἐκ τῆς ὀδύνης εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον ὅπου ὁ πατήρ της ἐψυχορράγει καὶ δὲν ἐξῆλθε πλέον, ὁ δὲ Ῥίσλερ πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ δυστυχήματος, μετέβη ἐν τάχει καὶ παρέλαβε τὴν Σιδωνίαν.

Τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως ἔσχε μετὰ τοῦ Γεωργίου ὑστάτην συνέντευξιν εἰς τὸ «Φάσμα» συνέντευξιν ἀποχαιρετισμοῦ λαθραίαν καὶ πένθιμον, εἰς ἣν ἀπέδιδε σοβαρότητα ὁ ἐπικείμενος θάνατος. Ὡρκίσθησαν ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους διὰ παντός, καὶ συνεφώνησαν περὶ τοῦ μέρους εἰς ὃ ὤφειλον νὰ γράφωσι πρὸς ἀνταπόκρισιν. Εἶτα ἀπεχωρίσθησαν.

Θλιβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐπάνοδος.

Βιαίως ἐπανήρχετο εἰς τὴν καθημερινὴν ζωήν, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας τοῦ Ῥίσλερ, δι' ὃν ὁ θάνατος τοῦ ἀγαπητοῦ προϊσταμένου του ἦτο ἀπώλεια ἀνεπανόρθωτος. Ἀφικομένη εἰς τὴν κατοικίαν της ἐδέησε νὰ διηγηθῇ τὰ τῆς διαμονῆς της μέχρι τῶν ἐσχά-

Digitized by Google

των λεπτομερειῶν, νὰ συνομιλῇ περὶ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαύλεως, περὶ τῶν προσκεκλημένων, περὶ τῶν ἑορτῶν, περὶ τῶν γευμάτων, περὶ τοῦ τελευταίου δυστυχήματος. Οἷα καταδίκη δι' αὐτήν, ἥτις προσηλωμένη ἀείποτε εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λογισμὸν εἶχεν ἀνάγκην σιγῆς καὶ μονώσεως! Πλὴν καὶ τοῦτο ἔτι δὲν ἦτο τὸ φοβερώτερον.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ Φρὰντς ἐπανῆλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν παλαιὰν θέσιν του, τὰ βλέμματά του δὲ ἅτινα τὴν ἀνεζήτουν, οἱ λόγοι του οἱ ἀπευθυνόμενοι πρὸς αὐτὴν μόνην, ἐφαίνοντο αὐτῇ ἀφορήτως ἀπαιτητικοί.

Παρὰ τὴν δειλίαν αὐτοῦ καὶ τὴν δυσπιστίαν ὁ ἀτυχὴς νεανίας ἐφρόνει ὅτι ἐξήσκει τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ὡς ἐραστὴς παραδεδεγμένος καὶ ἀνυπομονῶν, ἡ δὲ μικρὰ Σέβη ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ παραιτῇ τὰ ὄνειρά της διὰ ν' ἀπαντᾷ εἰς τὸν πιστωτὴν ἐκεῖνον ἀναβάλλουσα διαρκῶς τὴν ἐξόφλησιν.

Ἐπῆλθεν ἐν τούτοις ἡμέρα καθ' ἣν ἡ ἀοριστία δὲν ἦτο πλέον δυνατή.

Εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ νυμφευθῇ τὸν Φρὰντς ὅτε αὐτὸς ἤθελεν ἀποκτήσῃ κοινωνικὴν θέσιν. Ἰδοὺ ἤδη ὅτι προσεφέρετο αὐτῷ θέσις μηχανικοῦ εἰς τ' ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Κόμβης εἰς Μεσημβρίαν. Ἡ θέσις ἦτο ἐπαρκὴς δι' οἰκογένειαν ὀλιγαρκῆ

Οὐδὲν ὑπῆρχε μέσον ὑποχωρήσεως.

Ἔπρεπε νὰ συγκατανεύσῃ ἢ νὰ εὕρῃ πρόφασίν τινα . . . Ἀλλὰ τίνα;

Κατὰ τὸν ἐπείγοντα ἐκεῖνον κίνδυνον ἀνελογίσθη τὴν Ποθητήν. Καίτοι ἡ νεαρὰ χωλὴ οὐδέποτε εἶχεν ἀνακοινώσῃ αὐτῇ τι, ἐγίνωσκεν ὅμως ἡ Σιδωνία τὸν σφοδρόν της πρὸς τὸν Φρὰντς ἔρωτα. Πρὸ πολλοῦ εἶχε μαντεύσῃ τὰ διατρέχοντα μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς φιλαρέσκου κόρης, κάτοπτρα διαυγῆ καὶ μεταβλητὰ ἀπεικονίζοντα πάντας τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἄλλων χωρὶς ν' ἀποκαλύπτωσι τοὺς ἰδικούς της. Ἴσως μάλιστα αὐτὴ ἡ ἰδέα ὅτι ἑτέρα γυνὴ ἠγάπα τὸν μνηστῆρά της κατέστησεν εἰς αὐτὴν τὸν ἔρωτα τοῦ Φρὰντς μᾶλλον ἀνεκτόν, ὅπως δὲ ἐγείρουσιν ἀγάλματα παρὰ τοὺς τάφους διὰ νὰ τοὺς καταστήσωσιν ἧττον πενθίμους, ἡ εὐειδὴς ὠχρὰ μορφὴ τῆς Ποθητῆς εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ τόσον ζοφεροῦ ἐκείνου μέλλοντος συνετέλει ὥστε νὰ τῇ φαίνηται ἧττον ἀπαίσιον.

Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν στιγμὴν παρεῖχεν αὐτῇ ἔντιμον πρόφασιν καὶ εὔκολον ὅπως ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεώς της.

— Ὄχι! ἄκουσε, μητέρα, εἶπεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τὴν κυρίαν Σέβη, οὐδέποτε θὰ συγκατατεθῶ νὰ γείνω ἀφορμὴ τῆς δυστυχίας μιᾶς φίλης μου ὡς αὐτήν. Θὰ ἔχω τύψιν συνειδότος!.. Ἡ καϋμένη ἡ Ποθητή! δὲν τὴν εἶδες τί ὄψιν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφήν μου καὶ πῶς μὲ κυττάζει μὲ τρόπον τόσον ἱκετευτικόν; Ὄχι, δὲν θὰ τῆς προξενήσω ἐγὼ αὐτὴν τὴν θλίψιν, δὲν θὰ τῆς ἁρπάσω τὸν Φρὰντς!...

Καίπερ θαυμάζουσα τὴν ἀγαθὴν καρδίαν τῆς θυγατρός της ἡ κυρία Σέβη εὕρισκεν οὐχ ἧττον τὴν θυσίαν ὑπερβολικὴν καὶ προέβαλλεν ἀντιρρήσεις.

— Πρόσεξε, παιδί μου, ἔλεγε, δὲν εἴμεθα πλούσιοι . . . Σύζυγοι ὡσὰν τὸν Φρὰντς δὲν εὑρίσκονται καθ' ἡμέραν.

— Ἀδιάφορον, δὲν θὰ νυμφευθῶ! ἐδήλωσε σαφῶς ἡ Σιδωνία, εὑρίσκουσα δὲ τὴν πρόφασίν της καλὴν προσηλώθη εἰς αὐτὴν ἐπιμόνως. Οὐδὲν ἴσχυσε νὰ τὴν πείσῃ ὅπως μεταβάλῃ γνώμην, οὐδὲ τὰ δάκρυα τοῦ Φρὰντς ὃν κατέθλιβεν ἡ ἄρνησις ἐκείνη ἡ περιβαλλομένη ὑπὸ ἀορίστων δικαιολογιῶν ἃς οὐδὲ κἂν ἤθελε νὰ τῷ ἐξηγήσωσιν, οὐδὲ αἱ ἱκεσίαι τοῦ Ῥίσλερ πρὸς ὃν ἡ κυρία Σέβη ἐψιθύρισεν ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι τοὺς λόγους τῆς θυγατρός της καὶ ὅστις ἀκουσίως ἐθαύμαζε τὴν τοιαύτην θυσίαν.

— Μὴ τὴν κατηγορῇς . . . εἶνε ἄγγελος!... ἔλεγε πρὸς τὸν ἀδελφόν του προσπαθῶν νὰ τὸν καθησυχάσῃ.

— Ὦ, ναί, εἶνε ἄγγελος! ἔλεγε πρὸς ἐπικύρωσιν καὶ στενάζουσα ἡ κυρία Σέβη, εἰς τρόπον ὥστε ὁ τάλας προδοθεὶς ἐραστὴς δὲν εἶχεν οὔτε κἂν τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεθῇ. Ἀπελπισθεὶς ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων, ἐν τῇ μανίᾳ δὲ αὐτοῦ ν' ἀπομακρυνθῇ, ἐπειδὴ ἡ Κόμβη ἐφαίνετο αὐτῷ λίαν πλησίον κειμένη, ἐπεζήτησε καὶ ἐπέτυχε θέσιν ἐπιτηρητοῦ ἐν Ἰσμαηλίᾳ, εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ.

Ἀνεχώρησε μὴ μαθών τι ἢ μὴ θελήσας ν' ἀκούσῃ περὶ τοῦ ἔρωτος τῆς Ποθητῆς. Καὶ ὅμως ὅτε μετέβη νὰ τὴν ἀποχαιρετίσῃ ἡ ταλαίπωρος πάσχουσα ἤγειρε πρὸς αὐτὸν τοὺς ὡραίους δειλοὺς ὀφθαλμούς της, οἵτινες σαφῶς ἔλεγον:

«Ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ, αν ἐκείνη δὲν σὲ ἀγαπᾷ...»

Ἀλλ' ὁ Φρὰντς Ῥίσλερ ἠγνόει τὴν γλῶσσαν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων.

Εὐτυχῶς αἱ ψυχαὶ αἱ συνειθισμέναι νὰ πάσχωσιν ἔχουσιν ἀπέραντον τὴν ὑπομονήν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ φίλου της ἡ νεαρὰ χωλὴ περικλείουσα ἐν τῇ ψυχῇ μικράν τινα δόσιν πλάνης, ἣν εἶχε κληρονομήσῃ ἐκ τοῦ πατρός της καὶ ἣν καθίστα λεπτοτέραν ὁ γενναῖος χαρακτήρ της, ἀνέλαβε θαρραλέως τὸ ἔργον της λέγουσα καθ' ἑαυτήν:

— Θὰ τὸν ἀναμείνω.

Ἔκτοτε δὲ ἤνοιγε καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν τὰς πτέρυγας τῶν πτηνῶν της, ὡς νὰ ἐπρόκειτο ταῦτα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ν' ἀπέλθωσι πάντα εἰς Ἰσμαηλίαν τῆς Αἰγύπτου . . . Καὶ ἦτο τόσον μακράν!

Ἐκ Μασσαλίας πρὶν ἐπιβιβασθῇ ὁ νέος Ῥι-

Digitized by Google

σλερ έγραψε πάλιν πρὸς τὴν Σιδωνίαν τελευταίαν ἐπιστολὴν κωμικὴν ἐνταυτῷ καὶ συγκινητικήν, ἐν ᾗ ἀναμιγνύων τοὺς τεχνικοὺς ὅρους μετὰ τῶν μᾶλλον σπαρακτικῶν ἀποχαιρετισμῶν ὁ ταλαίπωρος μηχανικὸς ἀνήγγελλεν ὅτι ἀνεχώρει ἐπιβαίνων ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου *Σαχίδ* «πλοίου μικτοῦ συστήματος, δυνάμεως χιλίων πεντακοσίων ἵππων» ὡσανεὶ ἤλπιζεν ὅτι τόσον μέγας ἀριθμὸς ἵππων ἀτμομηχανῆς ἤθελεν ἐμποιήσῃ ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἀχάριστον ἐρωμένην του καὶ καταλίπῃ εἰς τὴν ψυχήν της αἰώνιον ἔλεγχον. Ἀλλ' ἡ Σιδωνία περὶ ἄλλων ἐμερίμνα.

Ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ διὰ τὴν σιωπὴν τοῦ Γεωργίου. Ἀπὸ τῆς ἐκ Σαβινὺ ἀναχωρήσεώς της ἅπαξ μόνον ἔμαθεν εἰδήσεις, ἔκτοτε δὲ οὐδέποτε πλέον. Εἰς πάσας τὰς ἐπιστολάς της οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐγίνωσκε παρὰ τοῦ Ῥίσλερ ὅτι ὁ Γεώργιος ἦτο λίαν ἀπησχολημένος καὶ ὅτι ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ θείου του καταλιπόντος αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐργοστασίου εἶχεν ἀνκλάβῃ εὐθύνην ὑπερτέραν τῶν δυνάμεών του . . . Ἀλλὰ πάλιν νὰ μὴ γράψῃ λέξιν! . . .

Ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ μεσαναβάθρου, ὅπου εἶχεν ἀναλάβῃ καὶ αὖθις τὴν σιωπηλὴν στάθμευσιν, διότι εἶχε διενεργήσῃ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς δεσποινίδος Λὲ Μίρ, ἡ μικρὰ Σέβη προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τὸν ἐραστήν της, ἐλλοχῶσα τὰς μεταβάσεις του εἰς τὰς αὐλάς, εἰς τὰ κτίρια, τὴν ἑσπέραν δὲ κατὰ τὴν ὥραν τῆς εἰς Σαβινὺ ἀναχωρήσεως τῆς ἁμαξοστοιχίας τὸν ἔβλεπεν ἀνερχόμενον εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ μεταβαίνοντα πρὸς ἐντάμωσιν τῆς θείας καὶ τῆς ἐξαδέλφης του, αἵτινες διήνυον τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ πένθους των παρὰ τῷ πάππῳ εἰς τὴν ἐξοχήν.

Πάντα ταῦτα τὴν ἐτάρασσον, τὴν ἐπτόουν· πρὸ πάντων δὲ ἡ γειτνίασις τοῦ ἐργοστασίου καθίστα τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Γεωργίου ἔτι μᾶλλον αἰσθητήν. Νὰ συλλογίζεται ὅτι ἤρκει νὰ κράξῃ ὁπωσοῦν μεγαλοφώνως διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ στραφῇ πρὸς αὐτήν! Νὰ συλλογίζεται ὅτι εἷς τοῖχος μόνος τοὺς διεχώριζε! Καὶ ἐν τούτοις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὑρίσκοντο πολὺ μακρὰν ἀλλήλων!

Ἐνθυμεῖσαι, μικρὰ Σέβη, τὴν μελαγχολικὴν ἐκείνην τοῦ χειμῶνος ἑσπέραν ὅτε ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν γονέων σου μὲ ἔκφρασιν μορφῆς ἀσυνήθη λέγων: »Σπουδαῖαι εἰδήσεις!»;

Καὶ ἦσαν τῷ ὄντι σπουδαῖαι αἱ εἰδήσεις, ἃς ἐκόμιζεν.

Ὁ Γεώργιος Φρομὼν εἶχεν ἀνακοινώσῃ αὐτῷ πρὸ μικροῦ ὅτι συμφώνως πρὸς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ θείου του ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὴν ἐξαδέλφην του Κλαίρην καὶ ὅτι ὁριστικῶς μὴ δυνάμενος νὰ διευθύνῃ μόνος τὸ ἐργοστάσιον, ἀπεφάσισε νὰ παραλάβῃ αὐτὸν ὡς συνέταιρον, ἀποδίδων εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τὴν ἐπωνυμίαν *Φρομὼν καὶ Ῥίσλερ.*

Πῶς κατώρθωσες τότε, μικρὰ Σέβη, νὰ τηρήσῃς τὴν ἀπάθειάν σου μανθάνουσα ὅτι τὸ ἐργοστάσιον ἔμελλε νὰ σοῦ διαφύγῃ καὶ ὅτι ἄλλη γυνὴ ἐλάμβανε τὴν θέσιν σου; Ὁποία ἀπαίσιος ἑσπέρα! Ἡ κυρία Σέβη ἐπιδιώρθου ἀσπρόρρουχα παρὰ τὴν τράπεζαν. Ὁ κύριος Σέβης ἀπεξήραινε παρὰ τὸ πῦρ τῆς ἑστίας τὰ ἐνδύματά του διάβροχα ἐξ αἰτίας μακροῦ δρόμου ὑπὸ τὴν βροχήν. Τί ἄθλιον ἐνδιαίτημα πλῆρες μελαγχολίας καὶ πλήξεως! Ἡ λυχνία ἔφεγγεν ἀσθενῶς. Τὸ ταχέως ληξαν δεῖπνον εἶχε καταλίπῃ εἰς τὸ δωμάτιον ὀσμὴν πενιχρᾶς μαγειρικῆς. Καὶ ὁ Ῥίσλερ ἐκεῖνος ὅστις ἔξαλλος ἐκ τῆς χαρᾶς ἐλάλει, ἐνεθουσία, ἔπλαττε σχέδια! . . .

Πάντα ταῦτα σοῦ ἔθλιβον τὴν καρδίαν, σοῦ καθίστων τὴν προδοσίαν φρικωδεστέραν διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ πλούτου τοῦ ἐκφεύγοντος ἐκ τῆς τεταμένης χειρός σου πρὸς τὴν ἀχρείαν ἐκείνην μετριότητα, εἰς ἣν ἦσο καταδεδικασμένη νὰ ζήσῃς! . .

Ἠσθένησε σοβαρῶς καὶ ἐπὶ μακρόν.

Κατάκοιτος ἐν τῇ κλίνῃ της, ὁσάκις αἱ ὕελοι τῶν παραθύρων ἐκρότουν σειόμεναι ὄπισθεν τῶν παραπετασμάτων ἐνόμιζεν ἡ ταλαίπωρος ὅτι αἱ ἅμαξαι τοῦ γάμου τοῦ Γεωργίου διήρχοντο κάτω ἐκ τῆς ὁδοῦ. Καὶ τότε κατελαμβάνετο ὑπὸ νευρικῶν κρίσεων ἀφώνων, ἀνεξηγήτων, ὑπὸ πυρετοῦ ὀργῆς, ἐξ οὗ ἔφθινεν.

Τέλος ὁ χρόνος, ἡ νεότης, αἱ φροντίδες τῆς μητρός της, πρὸ πάντων δὲ αἱ τῆς Ποθητῆς, ἥτις ἐγίνωσκε νῦν τὴν ὑπὲρ αὐτῆς γενομένην θυσίαν ἐνίκησαν τὴν νόσον. Ἀλλ' ἡ Σιδωνία οὐχ' ἧττον διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον λίαν ἀδύνατος, καταβεβλημένη ὑπὸ θανασίμου μελαγχολίας, αἰσθανομένη ἐνίοτε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ θρηνήσῃ καὶ καταλαμβανομένη ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ νευρικῶν κλονισμῶν.

Ὁτὲ μὲν ἔλεγε νὰ ταξειδεύσῃ, νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων· ἄλλοτε δὲ ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἴς τι μοναστήριον. Οἱ περὶ αὐτὴν ἐθλίβοντο· ἀνεζήτουν τὴν αἰτίαν τῆς παραδόξου ταύτης καταστάσεως, ἥτις ἐνέβαλλεν αὐτοὺς εἰς ἀνησυχίαν περισσότερον ἢ ἡ νόσος, ὅτε αἴφνης ὡμολόγησεν εἰς τὴν μητέρα της τὸ ἀπόρρητον τῆς θλίψεώς της.

Ἠγάπα τὸν πρεσβύτερον Ῥίσλερ . . . Οὐδέποτε εἶχεν ἀποτολμήσῃ νὰ τὸ εἴπῃ, πλὴν αὐτὸν ἠγάπα καὶ οὐχὶ τὸν Φράντζ.

(*Ἕπεται συνέχεια*)

Ἡ φιλία δύο γυναικῶν συνήθως συνάπτεται ἐκ κοινῆς ἔχθρας κατὰ τρίτης.

Digitized by Google

Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ

Εἶνε ἀληθῶς παράδοξος ἡ ἐξέλιξις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μεγάλου ἀνδρός, οἱονεὶ εἰκονίζουσα τὸν περιπετειώδη αὐτοῦ βίον.

Ὑπογραφὴ τοῦ 1793. Ἄσημος ἔτι ὢν ὑπογράφει εὐαναγνώστως: *Βουοναπάρτης*.

Ὁ δικτάτωρ συντομεύει τὴν ὑπογραφήν του καὶ σύρει κάτωθι παχεῖαν γραμμήν.

Ναπολέων αὐτοκράτωρ 1804. Ἡ αὐτὴ γραμμὴ κάτωθι τρομώδης καὶ συντετριμμένη.

Νίκη τοῦ Ἄουστερλιτζ. Ἡ ὑπογραφὴ ἀνατινάσσεται ὡς νικητήριος ἐκδήλωσις.

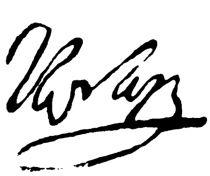

1806. Τέλος τῆς ἐκστρατείας. Ἡ ὑπογραφὴ καθίσταται ἐπίπονος καὶ δυσανάγνωστος.

1812. Ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς πυρπολουμένης Μόσχας. Ἡ ὑπογραφὴ συντέμνεται καὶ καθίσταται ἐντελῶς δυσανάγνωστος.

1812. Κατὰ τὴν ἐκ Ρωσσίας ὑποχώρησιν. Οὐδὲν ἄλλο εἶνε πλέον ἢ γραμμὴ παραδόξως συνεστραμμένη.

1813. Ἧττα τῆς Λειψίας. Νομίζει τις ὅτι λέων ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τοὺς μελανωθέντας ὄνυχάς του.

Μετὰ τὸ Βατερλῶ. Ἡ ὑπογραφὴ πίπτει, καταρρέει ὅπως ἡ τύχη τοῦ ἀνδρός.

Digitized by Google

ΟΙ ΑΔΑΜΑΝΤΟΚΛΟΠΟΙ

Ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων οἱ ἄνθρωποι ἀπέδωκαν μεγάλην ἀξίαν εἰς τοὺς ἀδάμαντας, αὐτοὶ καὶ οἱ παντοειδεῖς ἄλλοι πολύτιμοι λίθοι ὑπῆρξαν πάντοτε ἡ κυρία ἀφορμὴ ὅλων τῶν ἐγκλημάτων, τὰ ὁποῖα καθ' ἡμέραν διαπράττονται καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν ὁποίων πληροῖ τὰς σελίδας τῶν σημερινῶν ἐφημερίδων.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν διασημοτέρων ἀδαμάντων τοῦ κόσμου, τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς θησαυροφυλακίοις τῆς Ῥωσσίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν, μανθάνομεν ὅτι ὅλα τὰ κειμήλια ταῦτα εἶνε βαπτισμένα εἰς ἀνθρώπινον αἷμα, ὅτι οἱ πρῶτοι αὐτῶν κύριοι ἐδολοφονήθησαν, ὅτι χάριν αὐτῶν διεξήχθησαν αἱματηροὶ ἀγῶνες καὶ τέλος ὅτι πάντοτε διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου ἤλλαξαν ἰδιοκτήτας ἕως οὗ φθάσωσιν ἐκεῖ ὅπου τὴν σήμερον εὑρίσκονται.

Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ ἀδάμαντες εἶνε ἡ ἑλκυστικωτέρα λεία τῶν ἐγκληματιῶν, καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν διεθνεῖς ἀδαμαντοκλόποι, ἐπιδιδόμενοι εἰς τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα ἅμα ὡς ἀποκτήσωσι ποιάν τινα δεξιότητα εἰς τὴν τέχνην ταύτην. Ἡ δὲ δραστηριότης, ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ προσοχή, τὴν ὁποίαν εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των ἀναπτύσσουν, δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος, ὡς θὰ δείξουν τὰ κατωτέρω παραδείγματα.

Πρὸ ὀλίγων ἔτι μηνῶν, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1888, μεγάλαι κλοπαὶ ἀδαμάντων διεπράχθησαν ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' ἡ ἐν Μονάχῳ συμβᾶσα ἐξέπληξεν ὅλας τὰς τάξεις τῆς ἐκεῖ κοινωνίας. Οἱ κλέπται ἦσαν δύο Ἀμερικανοί, ἔχοντες τὴν ἕδραν των ἐν Λονδίνῳ. Παρ' αὐτοῖς εὑρέθησαν μεγάλα ποσὰ πολυτίμων λίθων καὶ χρημάτων, τὰ ὁποῖα προήρχοντο ἐκ τῆς πωλήσεως κλοπιμαίων ἀδαμάντων.

Ὁ εἷς τῶν κλεπτῶν τούτων καθ' ὃν καιρὸν συνελήφθη διήρχετο ἀκριβῶς τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος. Ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἀνευρέθησαν τραπεζικὰ γραμμάτια ἀξίας 360.000 φράγκων, πρὸς δὲ τούτοις ἐν τῇ περισκελίδι του ἐρραμμένοι 109 βαρύτιμοι λίθοι. Εἰς τὸν ἕτερον ἀνεκάλυψαν ἐργαλεῖα, 100 ἀδάμαντας καὶ ῥουβίνια, προσέτι δὲ καὶ 6,700 φράγκα, ἐξ ὧν μέρος τι μόνον ἀνῆκεν εἰς τὰ ἐκ Μονάχου κλαπέντα.

Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Εὐρώπης σχεδὸν ἀνὰ πᾶν ἔτος γίνεται καὶ μία μεγάλη κλοπὴ ἀδαμάντων, ὅσον δὲ καὶ ἂν προσέχουν οἱ κοσμηματοπῶλαι, οἱ κλέπται ἐφευρίσκουν πάντοτε καὶ ἓν νέον μέσον ὅπως τοὺς ἀπογυμνώσουν, καταφεύγουν δ' ἐνίοτε καὶ εἰς ἀρχαῖα τεχνάσματα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐπιτυγχάνουν, ἐὰν ὁ ἀδαμαντοπώλης δὲν προλάβῃ τὴν καταστροφὴν διὰ τῆς νοημοσύνης του.

Κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 1888 παρουσιάσθη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἐν Βερολίνῳ κοσμηματοπώλου Φρείδε Βὲργ εἷς κύριος, μικροῦ ἀναστήματος, μὲ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἰσχνόν, μὲ ὀφθαλμοὺς μέλανας καὶ μύστακα μέλανα καὶ αὐτὸν καὶ λεπτόν, ἐνδεδυμένος σισύραν καὶ φέρων πῖλον χαμηλὸν καὶ στρογγύλον. Ὁ κύριος οὗτος παρήγγειλε κοσμήματα ἀξίας 30,000 περίπου φράγκων, διέταξε δὲ νὰ τὰ θέσουν ἐντὸς στρογγύλης θήκης, τὴν ὁποίαν εἶχε φέρῃ μαζῆ του.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐδήλωσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ πληρώσῃ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, ἐν ᾧ εἶχε καταλύσῃ, ὁ ὑπάλληλος διετάχθη νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς κατοικίας του. Ἐν τῷ ἑστιατορίῳ ὁ ξένος κύριος ἐνεχείρισε τῷ ὑπαλλήλῳ γραμμάτιον καὶ συγχρόνως τῷ ἀφήρεσε τὴν ἣν ἐκράτει εἰς χεῖρας θήκην, ἔθεσε δ' αὐτὴν ἀμέσως ἐντὸς δερματίνου σάκκου, ὃν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὑπάλληλος ἐδήλωσεν ὅτι μόνον χρήματα ἐδέχετο ἐζήτησε δὲ ἀμέσως ὀπίσω τὴν θήκην καὶ συνέλαβε τὸν ξένον οὗτος ἤνοιξε ταχέως τὸν σάκκον του καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ θήκην ἐντελῶς ὁμοίαν πρὸς τὴν περιέχουσαν τὰ κοσμήματα, ἣν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ὑπάλληλον. Ἀλλ' οὗτος παρετήρησεν ἀμέσως ὅτι αὕτη δὲν εἶχε τὸ αὐτὸ βάρος μὲ τὴν πρώτην καὶ βιαίως εἰσαγαγὼν τὴν χεῖρά του εἰς τὸν δερμάτινον σάκκον ἐξήγαγε τὴν ἀληθῆ θήκην, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως ὁ ἀγύρτης ἀπαλλαγεὶς τῶν χειρῶν του ἐτρέπετο εἰς φυγήν.

Ἐγνώσθη κατόπιν, ὅτι ὁ αὐτὸς κλέπτης τὴν νύκτα τῆς 30 πρὸς τὴν 31 Δεκεμβρίου 1888 εἶχε καταλύσῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βάριγκ-Ῥόζεβεργ ἐκ Κολωνίας ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τῆς Ῥώμης ἐν Βερολίνῳ καὶ ὅτι εἶχεν ἐξαργυρώσῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν πενταλίρων καὶ δεκαλίρων χαρτονομισμάτων. Ὁ αὐτὸς ἀπεπειράθη νὰ διαπράξῃ καὶ ἄλλην κλοπήν, 28,000 μάρκων περίπου, εἰς ἄλλο κατάστημα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Φιλυρῶν, ἀλλ' ἀποτυχὼν καὶ ἐκεῖ, ἔφυγεν ἐγκαίρως τὴν καταδίωξιν καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἠκούσθη, ὅτι ἀπεπειράθη παρόμοια καὶ ἐν Βιέννῃ.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς κλοπῆς εἶνε παλαιός, ἀλλ' οἱ ἀδαμαντοκλόποι τὸν τροποποιοῦν πάντοτε κατὰ τὰς περιστάσεις, σπανίως δ' ἀποτυγχάνουν εἰς τὸ ν' ἀπατήσουν τοὺς ὑπαλλήλους ἑνὸς καταστήματος. Ἰδοὺ καὶ ἕτερον παράδειγμα κλοπῆς, συμβάσης ἐν Λονδίνῳ.

Ἔν τινι τῶν μεγαλητέρων ξενοδοχείων τῆς πόλεως ταύτης κύριός τις, παραγγείλας διάφορα κοσμήματα, ἐδέχθη τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ κοσμηματοπώλου, ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του τὸ δέμα καὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων του τὸ ἔκλεισεν

Digitized by Google

ἐντὸς ἑρμαρίου, κειμένου πλησίον τοῦ τοίχου. Κατόπιν ἠθέλησε νὰ τῷ ἐγχειρίσῃ τραπεζικὸν γραμμάτιον, ἀλλ' ἐφάνη συλλογιζόμενος ἐπὶ στιγμὴν καὶ ἀφῆκε τὸ δωμάτιον. Ὁ ὑπάλληλος μὲ ὑπομονὴν ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφήν του, ἀλλ' ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἀρκετὴ ὥρα ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεκάλυψεν ὅτι ἦν κλειδωμένος. Ἀμέσως ἐκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ξενοδοχείου εἰς βοήθειαν καὶ ἐξέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὰ γενόμενα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εὑρέθη ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ξενοδοχείῳ δύο κλέπται εἶχον μισθώσῃ δύο παραπλεύρως κείμενα δωμάτια καὶ ὅτι εἶχον διατρυπήσῃ τὸν τοῖχόν των ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἔκειτο τὸ ἑρμάριον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὅτε ὁ πρῶτος ἀγύρτης ἔθετε τὴν θήκην μετὰ τῶν κοσμημάτων εἰς τὸ ἑρμάριον, ὁ ἕτερος ἀφῄρει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου δωματίου ἀπαρατήρητος, ἐνῷ ὁ δράστης ἠδύνατο μόνος εὐκολώτερον νὰ διαφύγῃ, πρὶν ἢ ἐννοήσῃ τὴν κλοπὴν ὁ ὑπάλληλος ὁ ὁποῖος ἐθεώρει τ' ἀντικείμενα ἀσφαλῶς κεκλεισμένα ἐν τῷ ἑρμαρίῳ.

Οἱ ἀδαμαντοπῶλαι διατρέχουν πάντοτε κίνδυνον στέλλοντες ἔξω τοῦ καταστήματος ὑπαλλήλους μὲ τοιαῦτα δέματα. Παράδειγμα τούτου ἔχομεν ἓν συμβεβηκός, γενόμενον ἐν Παρισίοις τῷ 1860 καὶ τοῦ ὁποίου θῦμα ὑπῆρξεν ὁ περίφημος κοσμηματοπώλης Μελλέριο. Κατὰ τὰ πρακτικὰ τῶν ἀνακρίσεων ἔγινε τὸ πρᾶγμα ὡς ἑξῆς:

Κυρία τις, κομψοπρεπῶς ἐνδεδυμένη, κατῆλθεν ὀχήματος, τὸ ὁποῖον ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ καταστήματος τοῦ Μελλέριο καὶ παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὡς κόμησσα Σάλις. Τῷ εἶπε δὲ ὅτι ἐπὶ τοῖς γάμοις τῆς ἀδελφῆς της ἦλθεν ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ ν' ἀγοράσῃ τὸ διὰ τὴν νύμφην δῶρον. Τὴν φροντίδα τῆς ἀγορᾶς ἀνέθεσεν ὁ γαμβρὸς εἰς αὐτήν, οὗτος δὲ ἦτον ὁ ἰατρὸς Μανουήλ, ὁ διευθυντὴς τοῦ μεγάλου φρενοκομείου ἐν τῇ ὁδῷ Long-champs. Ἡ κυρία ἐξέλεξε διάφορα κοσμήματα ἀξίας 100,000 φράγκων καὶ παρεκάλεσε τὸν κοσμηματοπώλην νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὰς δύο μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ περιφήμου ἰατροῦ, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ τὸν πληρώσῃ καὶ ὁ ὁποῖος ἴσως θὰ ἐπεθύμει νὰ τὰ ἴδῃ προηγουμένως. Ὁ Μελλέριο ἐξέλεξε τὸν καλλίτερόν του ὑπάλληλον, παρέδωκεν εἰς χεῖράς του τὸ δέμα καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τοῦ ἰατροῦ Μανουήλ.

Φθάσας ἐκεῖ ὁ ὑπάλληλος εἶπεν ὅτι ἔρχεται φέρων τὰ κοσμήματα καὶ ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς ἀμέσως θὰ τὸν δεχθῇ, παρεκλήθη ὅμως νὰ περιμένῃ ὀλίγον ἀκόμη εἰς τὸν προθάλαμον. Ἐνῷ ἐκάθητο ἀκόμη ἀνεφάνη ἡ κόμησσα, τὸν ἐχαιρέτησε φιλοφρόνως καὶ τῷ εἶπε νὰ τῇ παραδώσῃ τὰ κοσμήματα, διότι ὁ μέλλων γαμβρός της ἦτο εἰς τὸν κῆπον καὶ ἐπήγαινε νὰ τὸν ζητήσῃ.

Ὁ ὑπάλληλος τῇ ἐνεχείρισε τὸ δέμα, μεθ' ὃ ἡ κόμησσα ἀπῆλθε καὶ μετ' ὀλίγον τῷ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὁ γαμβρός της, ὁ ἰατρὸς Μανουήλ, ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἴδῃ. Ὁ ὑπάλληλος εἰσῆλθε καὶ εἶδε τὸν ἐν Παρισίοις πασίγνωστον ἰατρὸν καθήμενον παρὰ τὸ γραφεῖόν του. Οὗτος τῷ εἶπε νὰ καθήσῃ, παρετήρησεν αὐτὸν μὲ προσοχήν, ἐξήτασε τὸν σφυγμόν του καὶ τέλος τὸν ἠρώτησε:

— Τί φέρετε, κύριε;

— Φέρω τοὺς ἀδάμαντας, ἀπήντησεν ὁ ὑπάλληλος.

— Ἔτσι, ἔτσι! εἶπε πάλιν ὁ ἰατρὸς ῥίπτων ἓν βλέμμα πρὸς τὴν κόμησσαν, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἐζωγραφημένη βαθεῖα ὀδύνη. Τὸ πρᾶγμα ἐφάνη παράδοξον εἰς τὸν ὑπάλληλον καὶ μάλιστα ὅταν ὁ ἰατρὸς ἐκ νέου τὸν ἠρώτησε:

— Ἔρχεσθε διὰ τοὺς ἀδάμαντας; — ἔτσι αἴ, φυσικὰ οἱ ἀδάμαντές σου εἶνε μεγάλης ἀξίας.

— Καὶ βέβαια μεγάλης ἀξίας! ὑπέλαβεν ὁ ὑπάλληλος. Ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων.

Ὁ ἰατρὸς ἀντήλλαξε πάλιν βλέμμα συνεννοήσεως μὲ τὴν κόμησσαν καὶ τῇ εἶπε:

—Θάρρος, κυρία μου! Ἀποσυρθῆτε ὅμως τώρα.

Ἡ κυρία ἀπεμακρύνθη ὀλολύζουσα, ἐνῷ ὁ ὑπάλληλος ἤρχισε νὰ καταλαμβάνεται ὑπὸ μεγαλειτέρας ὁλονὲν ἀνησυχίας.

— Κύριε ἰατρέ, εἶπεν, ἐδῶ θὰ συμβαίνῃ καμμία παρανόησις. Φέρω ἀπὸ τοῦ Μελλέριο ἀδάμαντας ἀξίας ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων, τοὺς ὁποίους παρηγγείλατε.

— Καλά, καλά, φίλε μου — ξέρω τώρα. Κατόπιν ἔκρουσε τὸν κώδωνα καὶ εἰσῆλθον τέσσαρες ἄνδρες, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπεν:

— Ὁδηγήσατε τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ δωμάτιον ὑπ' ἀριθμὸν τάδε.

Μάτην ἐφώναζεν ὁ ὑπάλληλος ζητῶν τοὺς ἀδάμαντάς του καὶ παρακαλῶν νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερον. Οἱ ἄνδρες τὸν κατέβαλον καὶ μετ' ὀλίγον τὸν ὡδήγησαν εἰς τὸ τμῆμα τῶν μανιακῶν. Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἐκάθητο ἐν τῷ φρενοκομείῳ, ὑφιστάμενος τυραννικὴν τῷ ὄντι θεραπείαν, ἕως οὗ ὁ ἰατρὸς μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀνέγνωσεν ἐν ταῖς ἐφημερίσι μίαν εἰδοποίησιν τοῦ ἀδαμαντοπώλου, ζητοῦντος πληροφορίας περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ ὑπαλλήλου του, ὁ ὁποῖος ἀφῆκε τὸ κατάστημά του φέρων ἀδάμαντας ἀξίας ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἐπειδὴ δ' ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο τίμιος, ὑπέθετεν ὅτι τῷ συνέβη δυστύχημα.

Ὁ διάσημος φρενολόγος, ἐν ἀγνοίᾳ του, εἶχε καταστῇ τὸ ὄργανον συμμορίας κλεπτῶν, ἧς ἀρχηγὸς ἦν ἡ κυρία ἐκείνη. Μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ συμβάντος ἦλθεν αὕτη πρὸς τὸν ἰατρὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα κόμησσα Σάλις καὶ τῷ διηγήθη ὅτι ἦν δυστυχής, ἐπειδὴ ὁ σύζυγός της ἀπό τινος ἐπα-

Digitized by Google

σχε τὰς φρένας. Ἔχει, τῷ εἶπε, τὴν ἰδέαν ὅτι ἔχασε κοσμήματα μεγάλης ἀξίας καὶ γίνεται ἔξαλλος, ἐὰν προσπαθήσῃ τις νὰ τὸν πείσῃ περὶ τοῦ ἐναντίου. Σταματᾷ ἔμπροσθεν παντὸς κοσμηματοπωλείου καὶ θέλει νὰ εἰσέλθῃ, τὴν νύκτα ἐγείρεται τῆς κλίνης καὶ ἀνοίγων τὸ παράθυρον ζητεῖ μεγαλοφώνως τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀδαμάντων του, ἑνὶ λόγῳ περιέγραψε τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον, ὥστε ὁ ἰατρὸς ἐπίστευσε πραγματικῶς, ὅτι ὁ ἀνήρ της ἦτο παράφρων καὶ παρεκάλεσε τὴν κόμησσαν νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ἡ κόμησσα παρεκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ κρατήσῃ ἀμέσως τὸν ἀσθενῆ, ἐὰν τὸν εὕρισκε πραγματικῶς παράφρονα, ἐπροπλήρωσε δὲ καὶ ποσόν τι ἀπέναντι τῶν δαπανῶν τῆς θεραπείας του. Τὰ λοιπὰ δύναται μόνος του ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐννοήσῃ.

Τώρα βεβαίως θὰ ἐπιθυμῇ ὁ ἀναγνώστης νὰ μάθῃ ποῦ φέρουν οἱ κλέπται καὶ οἱ κλεπταποδόχοι τοὺς κλοπιμαίους ἀδάμαντας καὶ ποῦ τοὺς πωλοῦν, χωρὶς νὰ ἐπισύρουν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν κοινὴν προσοχήν. Ἡ ἀπάντησις εἶνε ἁπλουστάτη· τὸ Ἀμστελόδαμον εἶνε ἡ παγκόσμιος ἀγορὰ τῶν ἀδαμάντων καὶ τῶν πολυτίμων λίθων. Ἐκεῖ πολλὰ καταστήματα ἐμπορεύονται τοὺς ἀδάμαντας ἀπαράλλακτα ὅπως ἀλλαχοῦ τὰ γεώμηλα καὶ ἄλλα εὐτελῆ ἐμπορεύματα. Ὅλοι οἱ ἀδάμαντες φέρονται ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἐν Ἀμστελοδάμῳ ὑπάρχουν 872 ἐργοστάσια κατεργαζόμενα τοὺς ἀδάμαντας καὶ ἀπασχολοῦντα 3,000 ἐργάτας, τὸ ἐτήσιον δ' ἐμπόριον ἀδαμάντων τοῦ Ἀμστελοδάμου ἰσοδυναμεῖ πρὸς 25 ἕως 30 ἑκατομμύρια ὁλλανδικῶν φιορινίων.

Πρὸς τούτοις ἀγοράζονται ἐν Ἀμστελοδάμῳ οἱ ἀδάμαντες, χωρὶς ποτε ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἐρωτήσῃ πόθεν προέρχονται. Ταῦτα δὲ πάντα γνωρίζουσι πολὺ καλὰ οἱ κλέπται καί, ἅμα ὡς περιέλθωσιν εἰς χεῖράς των ἀδάμαντες, ἡ πρώτη των φροντὶς εἶνε νὰ φέρουν αὐτοὺς ταχύτατα εἰς Ἀμστελόδαμον.

Οἱ ἀδαμαντοκλόποι δὲν περιορίζονται εἰς τὸ νὰ κλέπτωσι διὰ μόνων τῶν χειρῶν, ἀλλὰ μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο καὶ τὴν *γλῶσσάν* των καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς *πόδας* των. Πρὸ πάντων δὲ αἱ γυναῖκες διακρίνονται πάντοτε εἰς τὴν διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ποδῶν κλοπήν. Αἱ τοῦ φυράματος τούτου κυρίαι συνειθίζουν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ καταστήματα περὶ λύχνων ἀφάς. Ταῖς παρουσιάζονται διάφοροι πολύτιμοι λίθοι, τοὺς ὁποίους αὐταὶ λαμβάνουν εἰς τὴν παλάμην των καὶ τοὺς παρατηροῦν ἐκ τοῦ πλησίον, ὑποκρινόμεναι μυωπίαν.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἡ προσοχὴ τοῦ ἀδαμαντοπώλου εἶνε ἀλλαχοῦ ἐστραμμένη ἐκτείνουν ἀστραπηδὸν τὴν γλῶσσάν των καὶ φέρουν εἰς τὸ στόμα, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ κρύπτῃ, ὅσους ἂν δυνηθῶσιν ἀδάμαντας. Ὁ κοσμηματοπώλης καὶ ἂν ἀκόμη παρατηρήσῃ τὴν ἔλλειψιν πολυτίμων λίθων, εἶνε δύσκολον νὰ φαντασθῇ ὅτι ἡ κυρία τοὺς κρύπτει ὑπὸ τὴν γλῶσσαν, ἢ ὄπισθεν τῶν οὔλων της.

Εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπαριθμηθῶσιν ὅλοι οἱ τρόποι, δι' ὧν οἱ ἀδαμαντοκλόποι προσπαθοῦν νὰ γίνουν κύριοι τῆς ποθητῆς λείας. Πρὸς συμπλήρωσιν ὅμως τῶν ἀνωτέρω προσθέτομεν καὶ ἓν ἱστορικὸν ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶνε λίαν περίεργον, ἀποδεικνῦον συγχρόνως μέχρι τίνος βαθμοῦ φθάνει ἡ νοημοσύνη καὶ τὸ θράσος τῶν ἀνθρώπων τούτων. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο συνέβη ἐν Παρισίοις τῷ 1868.

Ναπολέων ὁ Γ'. ἠνόει μίαν ξένην κόμησσαν νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ὡραιότητος ὑπὸ πάντων θαυμαζομένης.

Ἐν τῇ αὐλῇ φυσικῶς ἔπρεπε νὰ μὴ γίνῃ γνωστὴ ἡ σχέσις αὕτη τοῦ Ναπολέοντος, ἐπειδὴ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία ἦτο λίαν ζηλότυπος. Ἀλλ' ἡ νεαρὰ κόμησσα ἀπῄτει νὰ παρευρεθῇ εἰς μίαν αὐλικὴν ἑορτήν, ὁ δὲ Ναπολέων, ἐπιθυμῶν ν' ἀποφύγῃ πάντα θόρυβον, δὲν εὗρεν ἄλλο τι νὰ πράξῃ, παρὰ νὰ δώσῃ ἕνα χορὸν προσωπιδοφόρων εἰς τὰς Τουϊλλερίας, ὅπου ἠδύνατο νὰ παρουσιασθῇ καὶ ἡ κόμησσα, μετημφιεσμένη ὡς ἱσπανίς.

Διὰ νὰ τὴν ἀποζημιώσῃ δέ, διότι ὁ χορὸς δὲν ἦτο δημόσιος καὶ ἐπίσημος, καὶ διὰ νὰ τῇ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του, τῇ ἔστειλε ζεῦγος ἀδαμαντίνων ἐνωτίων, πολυτελεστάτων. Ἡ ἀξία τῶν ἐνωτίων τούτων, ἀποτελουμένων ἐκ πολλῶν ἀδαμάντων, ἦτο μυθική.

Ἡ κόμησσα ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ τὰ κοσμήματα ταῦτα συγχρόνως καὶ ὡς διακριτικὸν γνώρισμα διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ πραγματικῶς ἦλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὸν χορόν, ἐνδεδυμένη ὡς ἱσπανίς, φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μετάξινον πέπλον, τὴν μαντίλλιαν καὶ διεσκέδασεν εἰς τὸ ἄκρον, ἕως οὗ κατά τινα συνωστισμὸν τοῦ πλήθους παρετήρησεν, ὅτι ἓν τῶν ἐνωτίων τῇ ἀφῃρέθη ἐκ τοῦ ὠτός. Ἐξέβαλε κραυγήν, θόρυβος μέγας ἐπηκολούθησεν εἰς τὰς κραυγάς της ἀλλ' οἱ ἀδάμαντες ἐχάθησαν. Ὅτε διετάχθησαν ν' ἀποκαλυφθῶσιν ὅλοι οἱ παρόντες ἦτο πλέον ἀργὰ ἐπειδὴ ὁ κλέπτης κατώρθωσεν ἐγκαίρως νὰ ἐξαφανισθῇ.

Τὴν αὐτὴν νύκτα προσεκάλεσεν ὁ αὐτοκράτωρ τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας τῶν Παρισίων καὶ τῷ ἐνεχείρισε τὸ δεύτερον ἐνώτιον ὡς δεῖγμα, ὅπως δι' αὐτοῦ κατορθώσῃ ν' ἀνεύρῃ τὸ ἀπολεσθέν. Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας ἀμέσως τὴν ἰδίαν νύκτα ἔθεσεν εἰς κίνησιν ὅλους τοὺς μυστικοὺς κλητῆράς του, ἀλλ' ὅλοι οἱ κόποι του ἀπέβησαν εἰς μάτην.

Digitized by Google

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον παρουσιάσθη ἐνώπιόν του εἷς ἀξιωματικός, λέγων ὅτι ἦτο κόμης καὶ ἀξιωματικὸς τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

— Καὶ πῶς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς ἰδῶ σήμερον; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Διευθυντής.

— Ἔρχομαι, ἀπαντᾷ ὁ ἀξιωματικός, διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ χθὲς τὸ ἑσπέρας ἀπολεσθέντος ἐνωτίου.

— Καὶ πῶς τοῦτο; ἐρωτᾷ πάλιν μὲ ἀπορίαν ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας.

— Ἡ νεαρὰ κυρία εἶπεν ἀμηχανῶν ὁ ἀξιωματικός, ἡ ὁποία ἀπολαύει τῆς εὐνοίας τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος εἶνε ἀδελφή μου. Ὅλη ἡ χθεσινὴ ταραχὴ ἦτο περιττή. Τὸ ἐνώτιον δὲν ἐκλάπη ἀπὸ τὴν ἀδελφήν μου, ἀλλ' ἐχώθη μέσα εἰς τὰς πτυχὰς τῆς μαντίλλιας της, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ μόνον του εἶχεν ἐξέλθῃ τοῦ ὠτός της κατά τινα σφοδρὰν κίνησιν τῆς κεφαλῆς. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐξεδύθη εὗρε τὸ ἐνώτιόν της. Νά το

Καὶ ἐπαρουσίασε πράγματι εἰς τὸν Διευθυντὴν τὸ ἐνώτιον, ὅμοιον καὶ ἀπαράλλακτον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχε λάβῃ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος.

— Ἔρχομαι λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀξιωματικὸς νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ἐν ὀνόματι τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τὸ ἄλλο ἐνώτιον. Ἡ ἀδελφή μου καὶ — δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τούτου — ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπίσης ἐπιθυμοῦν νὰ μὴ γεννηθῇ κανὲν σκάνδαλον ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ἀφ' οὗ τὸ τοιοῦτον εἶνε περιττὸν μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ παραπεσόντος ἐνωτίου.

Ὁ διευθυντὴς ἐχάρη πολὺ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ λεπτοῦ τούτου ζητήματος, παρέδωκεν εἰς τὸν κόμητα καὶ τὸ δεύτερον ἐνώτιον καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἔμαθε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἡ ἐν λόγῳ κυρία δὲν εἶχεν ἀδελφόν, ὅτι τὸ κλαπὲν ἐνώτιον δὲν ἀνευρέθη ποτέ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔγινε θῦμα ἑνὸς πονηροῦ ἀγύρτου, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ ἔκλεψε τὸ πρῶτον, εἶχε τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ σφετερισθῇ καὶ τὸ δεύτερον ἐνώτιον. Ἥ τε κόμησσα καὶ ὁ Ναπολέων ὠργίσθησαν τόσον κατὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας, ὥστε οὗτος μετά τινα καιρὸν ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ν' ἀποσυρθῇ τῆς ὑπηρεσίας.

Φλ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ ἔρως εἶνε τῶν νέων βασιλεὺς καὶ τῶν γερόντων τύραννος.

*

Ὁ μετριόφρων ὁμοιάζει ἐνίοτε πρὸς τὴν πλάστιγγα, ἥτις κατέρχεται ἀπὸ τὸ ἓν μέρος διὰ νὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ λυρικῷ ἀγῶνι τοῦ 1889, τοῦ ὁποίου ἡ κρίσις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, ἐπῃνέθη συλλογὴ ποιημάτων φέρουσα τὸν τίτλον *Τραγούδια Ξενιτευμένου*. Ὁ ποιητὴς τούτων ἐν τῇ ξένῃ διατρίβων καὶ κρύπτων τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα ὑπὸ ψευδώνυμον εὐηρεστήθη ν' ἀποστείλῃ πρὸς ἡμᾶς ἀντίγραφον τῆς ἐπαινεθείσης συλλογῆς παρέχων τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσωμεν κατ' ἐκλογὴν ἐκ ταύτης ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*. Εὐχαριστοῦντες τὸν ἄγνωστον ποιητὴν ἀρχόμεθα ταύτης ἀπὸ τῆς σήμερον δημοσιεύοντες πρῶτον τὸ κατωτέρω ποίημα ἔχον ὅλην τὴν ἀπέριττον χάριν δημώδους ᾄσματος.

ΜΑΝΝΑ ΚΑΙ ΓΥΙΟΣ

Μιὰ μάνα πολυστέναχτη, χαροκαμένη μάνα,
Ποῦ εἶχε κόρη γιὰ σχολειὸ κι' ἀγόρι γιὰ τὰ ξένα,
Φιλᾷ τὸν γυιό της μὲ καϋμό, κ' ἕνα σταυρὸ τοῦ δίνει·
Σύρε, τοῦ λέει, 'ςτὸ καλὸ μονάχριβο παιδί μου,
Πάρ' τὸ σταυρὸ γιὰ φυλακτό, μαζί σου φύλαγέ τον,
Καὶ 'σὰν γυρίσῃς, φέρε τον σταυρὸ μαλαματένιο
Νὰ τὸν κρεμάσῃς 'ςτὸ λαιμὸ τῆς ὥρηας ἀδελφῆς σου.
—Παίρνει τὰ μάτια του ὁ μικρός, 'ς τὴν ξενιτειὰ μισεύει,
Κ' ἐκεῖ ποῦ τύχη ἐγύρευε, ἡ τύχη τὸν σιμόνει·
Πάρε, τοῦ λέγει, τὸ βουνὸ ποῦ βλέπεις ἐμπροσθά σου,
Τὸ μονοπάτι ἀνέβαινε, καὶ 'πίσω μὴ γυρίζῃς.
'Στὴν κορυφὴ 'σὰν ἀνεβῇς. κατέβ' ἀπὸ τὴν ἄλλη,
Καὶ κάτω-κάτω μάλαμμα θὰ βρῇς γιὰ τὸ σταυρό σου,
Ποῦ θὰ κρεμάσῃς 'ς τὸ λαιμὸ τῆς ὥρηας ἀδελφῆς σου.
Τὸ μονοπάτι τοῦ βουνοῦ ἀρχίζει κι' ἀναβαίνει,
Περνοῦνε χρόνια δεκοχτὼ καὶ 'ς τὴν κορφή του φθάνει.
Πάνω σὲ πέτρα 'κάθισε, κι' ἀρχίνησε τὸ κλάμμα:
«Ἀλλοὶ 'στὴ δόλια μάνα μου π' ἀκόμα μ' ἀπαντέχει!
Ἀλλοὶ 'ςτὴν ἀδελφοῦλά μου ποῦ προῖκα περιμένει!»
Μὲ μαύρη καὶ βαρειὰ καρδιὰ τὸν κάτω δρόμο παίρνει,
Χρόνια περνοῦνε δεκοχτὼ καὶ κάτω κάτω φθάνει.
Βρίσκει φλωριὰ καὶ μάλαμμα καὶ τὸ σταυρὸ χρυσόνει.
Παίρνει καράβι 'σὰν πουλί, καράβι χρυσωμένο,
Φθάνει 'ςτὸ σπίτι τὸ παληό, καὶ μάννα δὲν εὑρίσκει!
Νὰ τάξῃ ἄσημι 'ς τοὺς ἁγίους 'ς τὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνει,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐγονάτιζε, κ' ἐκεῖ ποῦ προσκυνοῦσε,
Βγαίνει ἀπ' τὸ βάθος μιὰ φωνὴ καὶ τὴν καρδιά του σχίζει:
«Παιδί μου, ἄχ, πῶς ἄργησες, καὶ τώρα 'μεῖς ἀργοῦμε.
Καὶ τώρα 'μεῖς ἐπήγαμε 'ς ἀγύριστο ταξεῖδι!
Πάρε λιβάνι καὶ φωτιὰ κ' ἔλα χαιρέτισέ μας
Καὶ βάλε τὸ χρυσὸ σταυρὸ 'ςτὴν ἀδελφή σου ἐπάνω.»
Παίρνει λιβάνι καὶ φωτιά, καὶ τὸ σταυρὸ μαζί του,
Κ' ἐπάνω σὲ δυὸ μνήματα τ' ἄσπρα μαλλιά του σέρνει.

Αργυρης Εφταλιωτης

ΚΡΥΟ ΦΙΛΙ

(Εἰς βρέφος.)

Ὅταν βλέπω τὰ γλυκά σου τὰ ματάκια
καὶ τὴν εὔμορφη ξανθή σου κεφαλή,
ἀπορῶ πῶς εἶχα πέρσι τόση κάκια
καὶ γιὰ πρῶτο κρύο σ' ἔδωκα φιλί.
Κάποτ' ὅμως ἡ ματιαῖς ὅπου μοῦ δίνεις
πῶς μοῦ φέρνουν μιὰν ἰδέα σκοτεινή!
Θἄρθῃ 'μέρα, παλληκάρι ὅταν γίνῃς,
γιὰ μιὰ ξένην ἡ καρδιά σου νὰ πονῇ.
Ἴσως θἄχῃς 'λίγη ἀγάπη καὶ γιὰ μένα·
τέτοια ἀγάπη ὅμως τί θὰ μ' ὠφελῇ;
'Σ ἄλλη θἄχῃς τὰ ζεστὰ φιλιὰ δοσμένα
καὶ σὲ μένα κρύο κρύο ἕνα φιλί.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ευα

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἡ Ἑλλὰς ἐξήγαγεν ἐμπορεύματα ἐν ὅλῳ δραχμῶν 103,142,901, εἰσήγαγε δὲ τοιαῦτα ἀξίας δραχμῶν 124,388,595.

Αἱ Ἐπικράτειαι μεθ' ὧν αἱ ἀνταλλαγαὶ ἀπέβησαν σπουδαιότεραι ἔν τε τῇ ἐξαγωγῇ καὶ τῇ εἰσαγωγῇ εἶνε ἡ Ἀγγλία, Ῥωσσία, Αὐστροουγγαρία, Τουρκία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ Γερμανία.

Ἐν τῇ ἐξαγωγῇ πρώτη ἔρχεται ἡ Ἀγγλία, εἰς ἣν ἡ Ἑλλὰς ἀπέστειλε προϊόντα ἀξίας δραχμῶν 40,797,004, μετ' αὐτὴν ἡ Γαλλία εἰς ἣν εἰσήχθησαν Ἑλληνικὰ προϊόντα ἀξίας δραχμῶν 18,033,915, εἶτα ἡ Τουρκία λαβοῦσα παρ' ἡμῶν προϊόντα δραχμῶν 11,017,068, κατόπιν τὸ Βέλγιον δραχμῶν 10,165,154, ἡ Αὐστροουγγαρία 7,735,196 καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γερμανία καὶ τὰ ἄλλα τῆς Εὐρώπης Κράτη μικρότερα ποσά.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ πρώτη κατὰ τὴν σπουδαιότητα ἔρχεται πάλιν ἡ Ἀγγλία, παρ' ἧς ἐλάβομεν προϊόντα ἀξίας δρ. 34,028,501, μετ' αὐτὴν ἡ Ῥωσσία ἐξ ἧς εἰσήχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα προϊόντα δραχμῶν 29,662,155, κατόπιν ἡ Αὐστροουγγαρία ἧς τὰ προϊόντα ἀντιπροσωπεύουσιν ἀξίαν δραχ. 16,891,044, ἡ Τουρκία μὲ ἀξίαν δραχ. 14,241,794, ἡ Γαλλία μὲ δραχ. 11,921,859, ἡ Ἰταλία μὲ δραχ. 4,792,843 καὶ κατόπιν ἡ Γερμανία καὶ τὰ λοιπὰ Κράτη μὲ μικρότερα ποσά.

Ταῦτα εἶνε τὰ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐξαχθέντα προϊόντα ἐν ἔτει 1888. Πλὴν δὲ τούτων ἐξήχθησαν ἔτι προϊόντα, μὴ παραχθέντα ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐξ ἄλλων χωρῶν εἰς αὐτὴν εἰσελθόντα. Ταῦτα ἀντιπροσωπεύουσιν ἀξίαν δραχμῶν 7,489,160. Ἑπομένως τὸ ὅλον τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν δραχ. 103,142,901.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1888 ἡ δύναμις τῆς ἐθνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, εἰς ἱστιοφόρα καὶ ἀτμόπλοια, ἦτο ἡ ἑξῆς συναγομένη ἐκ τῶν νηολογίων τῶν λιμενικῶν Ἀρχῶν τοῦ Κράτους.

Ἡ Ἑλλὰς ἠρίθμει ἱστιοφόρα πλοῖα 5,731, χωρητικότητος τόνων 216,649 μετὰ πληρώματος ἀνδρῶν 21,063. Ἀτμόπλοια δὲ εἶχεν 98, χωρητικότητος τόνων 32,325 μετὰ πληρώματος ἀνδρῶν 1,382.

Ἐν ὅλῳ ἱστιοφόρα καὶ ἀτμόπλοια 5,829, χωρητικότητος τόνων 248,974 μετὰ πληρώματος ἀνδρῶν 22,445.

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Ἐκ τῶν τῆς Εὐρώπης αἱ περισσότεραι ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ἐκδίδονται ἐν Γερμανίᾳ 5,500 φύλλα ὧν τὰ 800 καθημερινά. Ἡ ἀρχαιοτάτη γερμανικὴ ἐφημερὶς εἶνε: Ἡ Ἐφημερὶς τῶν Ταχυδρομείων ἐν Φραγκφούρτῃ ἐκδοθεῖσα τῷ 1616. Ἐκ τῶν καθημερινῶν φύλλων τὴν μεγαλειτέραν διάδοσιν ἔχει ἡ Berliner Tageblatt ἐκδιδομένη εἰς 55 χιλ. φύλλα. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία ἀριθμοῦσα 3000 φύλλα, ὧν τὰ 800 καθημερινά, τρίτη δ' ἔρχεται ἡ Γαλλία 2819 φύλλα. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδίδονται 1400 φύλλα, ὧν τὸ ἀρχαιότατον ἡ Ἐφημερὶς τῆς Γενούης ἱδρύθη τῷ 1797. Ἐν Αὐστρίᾳ 1200 ὧν 150 καθημερινά, 850 ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ 800 ἐν Ῥωσσίᾳ. Περὶ Ἑλλάδος δὲν ὑπάρχει ἀκριβὴς σημείωσις ἐν τῇ ἀπογραφικῇ σημειώσει ἣν ἔχομεν ὑπ' ὄψει. Λέγεται γενικῶς ὅτι βρίθουσιν ἐν αὐτῇ αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες καὶ ὅτι ἑκάστη πόλις καὶ κώμη ἔχει τὴν ἰδικήν της. Εἶνε δὲ ὑπερβολικώτατος ὁ ἀριθμὸς 54 εἰς ὃν ἀναβιβάζονται τὰ 8 καθημερινὰ φύλλα τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἑλβετία ἔχει 450 φύλλα, ἰσάριθμα δὲ περίπου τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Σουηδίᾳ, Νορβηγίᾳ καὶ Πορτογαλλίᾳ εἶνε πολὺ περιωρισμένος, ὁ δὲ τουρκικὸς τύπος ἀπὸ τινος λαμβάνει ζωήν. Ἐν συνόλῳ ἡ Εὐρώπη ἔχει 20,000 φύλλα. Ἐν Ἀσίᾳ δὲν ἐκδίδονται πλείονα τῶν 3000, ὧν τὰ πλεῖστα ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς Ἰνδίαις. Ἡ Κίνα ἔχει ὀλίγιστα περιοδικὰ δημοσιεύματα. Τὸ κυριώτατον τούτων εἶνε ἡ Κὶγκ-Πάου ἤτοι ἡ αὐθεντικὴ ἐφημερὶς τοῦ Πεκίνου ἐκδιδομένη εἰς τρεῖς ἐκδόσεις καθ' ἑκάστην ἐπὶ τριῶν διαφόρων χρωμάτων χάρτου.

Εἶνε παραδοξότατοι καὶ εἰς ἄκρον ποιητικοὶ οἱ τίτλοι τῶν ἰνδικῶν ἐφημερίδων: Τὰ Φωτεινὰ Ὄρη, Ὁ Λάμπων Ἥλιος, Ἡ Ἀνατολὴ τῆς Πανσελήνου, Τὸ φῶς τῆς Ἠθικῆς, Ὁ Ὠκεανὸς τῆς Σοφίας, Ἡ Θάλασσα τῶν Ἰατρικῶν Ἐπιστημῶν.

Ἐν Ἀφγανιστὰν καὶ Βελουχιστὰν καμμία ἐφημερίς, ἀλλ' ἐν Περσίᾳ ἕξ.

Ἡ Ἀφρικὴ ἀριθμεῖ μόλις 200 φύλλα, ὧν 30 ἡ Αἴγυπτος καὶ τὰ λοιπὰ αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἀποικίαι.

Ἀλλ' ἡ Ἀμερικὴ κατέχει ὑπέροχον θέσιν. Μόνη ἡ Ἀμερικανικὴ Συμπολιτεία ἔχει 12,500 φύλλα. Ἡ πρώτη ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἀνεφάνη ἐν Βοστώνῃ τῷ 1704 ὑπὸ τὸν τίτλον Boston News. Ἐν Καναδᾷ ἐκδίδονται 700 φύλλα, ὧν τὰ πλεῖστα γαλλιστί. Εἶτα ἔρχονται τὸ Μεξικόν, ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Ἀργεντινὴ Δημοκρατία. Σημειωτέον τοῦτο, ὅτι ἐκ τῶν βορειαμερικανικῶν ἐφημερίδων 120 διευθύνονται καὶ συντάσσονται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ μαύρων.

Ἡ Ὠκεανία κατ' ἀναλογίαν δὲν ἔχει πολλὰ φύλλα, πάντα δ' ἐκδίδονται ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἀποικίαις. Πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ἡ Αὐστραλία ἀριθμοῦσα 700 ἀγγλικὰς ἐφημερίδας.

Γνωστοῦ ὄντος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς οἰκουμένης ὑπολογίζεται ὅτι ἀναλογεῖ μία ἐφημερὶς πρὸς 82,600 ἀνθρώπους.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Εἰς τὴν ἐθνικὴν σημαίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς προσετέθησαν τέσσαρες ἀστέρες. Οἱ ἀστέρες, ὡς γνωστόν, παριστάνουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποτελουσῶν τὴν Συμπολιτείαν πολιτειῶν, αἵτινες δεκατρεῖς ἐν ἀρχῇ οὖσαι, συνεποσοῦντο μέχρις ἐσχάτων εἰς τριάκοντα ὀκτὼ καὶ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος

Digitized by Google

μηνὸς Ἰουλίου εἶναι τεσσαράκοντα δύο ἐν ὅλῳ. Ἡ προσθήκη τῶν τεσσάρων νέων ἀστέρων ἐγένετο διότι τέσσαρες χῶραι· ἡ Βασιγκτωνία, ἡ Μοντάνα, ἡ Βορεία Δακότα καὶ ἡ Νοτία Δακότα ἀνεγνωρίσθησαν ὡς πολιτεῖαι, ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς συμπολιτείας.

—Ἡ θήρα ζώων χάριν τῆς δορᾶς αὐτῶν λαμβάνει ὁλονὲν μεγαλητέρας διαστάσεις ἐν Σιβηρίᾳ. Ἐν ἔτει 1887 ἐπωλήθησαν ἐν Ἰρβίτ, ὅπου δὲν εἶνε καὶ τὸ μόνον κέντρον ἐμπορίου: 3,180,000 δέρματα σκιούρων, 11,000 κυανῶν ἀλωπέκων, 1,300,000 λαγωῶν, 2,000 κοινῶν ἀλωπέκων, καὶ ἄλλα ἄλλων ζώων.

—Αἱ βιενναῖαι ἐφημερίδες γράφουσι μετὰ παραπόνου περὶ τῆς διαδόσεως τῆς μέθης μεταξὺ τῶν παίδων ἐν Αὐστρίᾳ. Οὐχὶ σπανίως μεταβαίνουσιν ἀνήλικοι μαθηταὶ εἰς τὰ μαθήματα ἀφοῦ πρῶτον μεθυσθῶσιν ἐν καπηλείῳ.

—Ὁ ἐν Σὰλτ Λάκε τῆς Ἀμερικῆς νέος μορμονικὸς ναὸς εἶνε εἷς τῶν μεγαλητέρων ναῶν τοῦ κόσμου. Δύναται οὗτος νὰ περιλάβῃ 14 ὅλας χιλιάδας πιστῶν, τὸ δὲ πάχος τῶν τοίχων του κατὰ τὰ θεμέλια εἶνε 20 ποδῶν παρὰ τὴν στέγην δὲ 6 ποδῶν.

—Μεταξὺ τῶν μαύρων τῆς Γεωργίας ἀνεφάνη σοφός τις προφήτης, ὅστις ἐπροφήτευσεν ὅτι κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου ὅλοι οἱ μαῦροι ἔμελλον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς λευκοὺς καὶ ὅλοι οἱ λευκοὶ εἰς μαύρους. Οἱ μαῦροι ἐφάνησαν κατευχαριστημένοι ἐκ τῆς προφητείας. Δυστυχῶς δι' αὐτοὺς καὶ εὐτυχῶς δι' ἡμᾶς ἡ κρίσιμος ἡμέρα παρῆλθε χωρὶς ν' ἀλλάξωμεν χρῶμα.

—Ὁ παλαιὸς οἶκος ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ ἄρτι ἀποθανὼν γερμανὸς ποιητὴς Χάμερλιγκ ἠγοράσθη ὑπὸ θαυμαστῶν του ἀντὶ 5,500 φιορινίων

—Ἐγένοντο ἐν Βιέννῃ ἐν πάσῃ πομπῇ καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ ἐγκαίνια τοῦ φυσιογραφικοῦ μουσείου.

—Κατὰ τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας ὁ ἰατρὸς Μακένζης συγγράφει βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἓξ μῆνες ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ γερμανοῦ διαδόχου καὶ αὐτοκράτορος». Τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ φυλαχθῇ ἀνέκδοτον ἐφ' ὅσον ζῇ ἡ χήρα αὐτοκράτειρα Βικτωρία.

—Ἔκ τινος φυλακῆς τοῦ Μεξικοῦ ἐδραπέτευσε πρό τινος πηδήσας ἀπὸ τοῦ τείχους βαρύποινος κατάδικος. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν φυλακῶν ἔχουσιν ἐκεῖ φοβεροὺς ἀνιχνευτικοὺς σκύλους, οὓς ἀπολύουσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν δραπετευόντων. Εὐθὺς λοιπὸν ὡς ἐγνώσθη ἡ δραπέτευσις οἱ σκύλοι ἀπελύθησαν, ἀλλ' ὁ δραπέτης εἶχε λάβῃ τὰ μέτρα του· φεύγων ἐσκόρπιζεν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ταμβάκον, δι' αὐτοῦ δ' ἐπληρώθησαν οἱ ῥώθωνες τῶν σκύλων, οἵτινες ἐπανῆλθον μετ' ὀλίγον ἄπρακτοι, ἐν ἀπελπισίᾳ πταρμιζόμενοι καὶ απομυττόμενοι.

—Ἐν Ἀκυϊσγράνῳ ὑπάρχει ἴδιον μουσεῖον ἐφημερίδων, ὅπερ ἄρτι ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν νέων δωρεῶν, εἶνε δὲ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ μουσεῖον τοῦτο περιέχει 40 χιλ. φύλλα ἐφημερίδων ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν καὶ ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις. Πολλὰ τούτων εἶνε παλαιότατα καὶ ἄλλα σπανιώτατα ὡς ἐκτυπωθέντα εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν ἀντιτύπων.

—Ὁ καθηγητὴς Τζὼν Σούζα, ἀρχιμουσικὸς τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ, μετὰ πολλῆς μερίμνης συλλέξας πάντας τοὺς ἐθνικοὺς ὕμνους ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Οἰκουμένης ἐκδίδει τούτους εἰς πολυτελὲς μουσικὸν τεῦχος. Βεβαίως ἐκ τούτου δὲν θὰ λείπῃ ὁ ἑλληνικός.

—Ὁ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων ἄγγλων ποιητῶν λόρδος Τέννυσον, ὅστις ἀπό τινος ἀσθενεῖ βαρέως, ἑώρτασεν ἄρτι τὴν ὀγδοηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του.

—Ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις μνημείου τοῦ μουσικοῦ Μένδελσον ἐν Λειψίᾳ. Ἡ δαπάνη αὐτοῦ ὑπελογίσθη εἰς 25 χιλ. μαρκῶν. Ἐκ τούτων τὰς 5 χιλ. κατέβαλεν ἡ πόλις τῆς Λειψίας.

— Ἡ ἑταιρία τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Ἀμερικῆς κατεδικάσθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν πληρωμὴν 20 χιλ. δολλαρίων πρὸς μικρὸν ἐφημεριδοπώλην, τοῦ ὁποίου συνετρίβη ἡ κνήμη ὑπὸ τῶν τροχῶν τῆς ἁμάξης ἐκ σκληρότητος τοῦ ὁδηγοῦ ὠθήσαντος καὶ κρημνίσαντος τὸν παῖδα.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Εὐχάριστον ἄγγελμα.

— Κυρία, τὰ συχαρίκια, τὸ παιδὶ ἄρχισε νὰ 'μιλῇ.

— Τί λές, παραμάνα, ἀλήθεια;

— Ναί, κυρία! Χόρευε ἀπ' ἔξω 'ς τὸ δρόμο μιὰ μαϊμοῦ μὲ φουστάνια καὶ βγῆκα 'ς τὸ παραθύρι νὰ κάνω χάζι. Καὶ καθὼς τὴν βλέπει τὸ παιδὶ ἀρχινᾷ καὶ λέῃ: Μ α μ ά, μ α μ ά!

Ἀγγλικὴ ἀπάθεια.

Ἄγγλος τις διηγεῖται ὅτι πρὸ ἐτῶν ἐνῷ ἐκάθητο μὲ τὴν σύζυγόν του καὶ ἔπινε τέϊον ἔξαφνα πίπτει κεραυνὸς καὶ ἡ ἀτυχὴς γυνὴ μεταβάλλεται εἰς στάκτην.

—Ὦ Θεέ μου, ἀνακράζει κυρία τις ἐκ τῶν ἀκροωμένων τὴν διήγησιν, καὶ σεῖς τότε τί 'κάματε;

Καὶ ὁ ἄγγλος ψυχρότατα:

—Τί εἶχα νὰ κάμω; ἐκτύπησα τὸ κουδοῦνι, ἦλθεν ὁ ὑπηρέτης καὶ τοῦ εἶπα: Τζών, σάρωσε τὴν Μιλέδην!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Εὔκολον ὑδροκαθαρτήριον.

Ἐπὶ τριῶν λίθων καὶ ἐντὸς δροσεροῦ ὑπογείου τίθεται ὄρθιον βαρέλιον ἄνευ πάτου ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους. Εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν ἕτερον πάτον τοποθετεῖται κρουνὸς (κάνουλα), παρὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν ὀπὴν αὐτοῦ μικρὸν δέμα ἀχύρου, ἀκολούθως δὲ στρῶμα καλῶς πλυμένων χονδρῶν πετραδίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τίθεται στρῶμα τετριμμένων ξυλανθράκων, οἵτινες καλύπτονται δι' ἑτέρου στρώματος λεπτῆς πλυμένης ἄμμου· τέλος ἐπὶ ταύτης τοποθετοῦνται ἀρκετὰ μικρὰ καὶ καθαρώτατα λιθάρια. Τὰ διάφορα ταῦτα στρώματα καταλαμβάνουσι τὸ τέταρτον περίπου τοῦ χώρου τοῦ βυτίου, τὰ ἕτερα δὲ τρία τέταρτα πληροῦνται δι' ὕδατος, τὸ ὁποῖον διερχόμενον διὰ τῆς ἄμμου τῶν πετραδίων καὶ τοῦ ἄνθρακος ἐξέρχεται διὰ τοῦ κρουνοῦ ἐντελῶς καθαρὸν καὶ ἀβλαβές.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1813.

Digitized by Google

Ἀριθ. 713 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. 27 Αὐγούστου 1889.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ
ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Α'

Α'.

Ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγὼν δύο λαῶν ὧν ὁ μὲν εἶχε λησμονηθῇ ὑπὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ ἐν τοῖς νεκροῖς κατελέγετο, ὁ δὲ δὲν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν εὐρωπαίων πολιτικῶν ὡς ἔχων στοιχεῖα αὐτοτελείας, τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν Βελγῶν, κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου χρονικὴν περίοδον ἀναγραφέντων ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἀνεξαρτήτων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, συνδέεται μετὰ τοῦ βίου τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου, τοῦ εἰκότως ἐπικληθέντος Νέστορος τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ἐν τῷ βίῳ τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν παρατηροῦμεν ὅτι ἀπαιτοῦνται πολλάκις συνθῆκαί τινες καὶ περιστάσεις, ὅπως ταῦτα μὲν ἀναπτυχθῶσι καὶ προοδεύσωσι, ἐκεῖνοι δὲ ἀναλάμψωσι. Τὸ ἀπὸ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι χαρακτηρίζει τὸν ἐχέφρονα καὶ ἱκανὸν ἄνδρα, τὸ συνετὸν καὶ ἀνεπτυγμένον ἔθνος. Βεβαίως ὁ βασιλεὺς Λεοπόλδος εἶχεν, ὡς ὁ μετέπειτα βίος αὐτοῦ ἀπέδειξε, πάσας τὰς ἰδιαζούσας τῷ συνετῷ πολιτικῷ καὶ ἐξόχῳ κυβερνήτῃ ἰδιότητας, ἀλλ' ἐὰν μὴ ἐξερρηγνύετο ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἑλληνικὸς ἀγών, κατόπιν δὲ ἡ τῶν Βελγῶν ἐπανάστασις, ὁ ἡγεμὼν οὗτος δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ καταδείξῃ τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ ταύτας καὶ θὰ ἐβίου σχεδὸν ἀφανής, ὡς πλεῖστοι τῶν συναδέλφων αὐτοῦ πριγκήπων καὶ πριγκηπίσκων, ἀξιούμενοι μόνον μετὰ θάνατον διστίχου μνείας ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ πενθημέρου πένθους ἐν ταῖς ἡγεμονικαῖς αὐλαῖς.

Μόνη ἡ μεγαλοφυΐα, ἡ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, πολιτικούς τε καὶ πολεμικοὺς χαρακτηρίζουσα, δύναται νὰ δράσῃ πολλάκις καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἐξωτερικῶν περιστάσεων, μετατρέπουσα πρὸς ἴδιον ὄφελος ἢ καὶ δημιουργοῦσα οὕτως εἰπεῖν αὐτάς, τοῦθ' ὅπερ ἀδύνατον εἰς τοὺς μὴ μεγαλοφυεῖς ἄνδρας. Λέγομεν *πολλάκις*, διότι, τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου οὔσης πεπερασμένης, ἀπρόοπτός τις περίστασις ματαιοῖ ἐνίοτε καὶ αὐτοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς τὰ μεγαλεπήβολα σχέδια.

Ὁ βασιλεὺς Λεοπόλδος οὐκ ἦν μέν τις βεβαίως τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῶν διδόντων τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ζῶσι, τῶν καταπλησσόντων τούς τε συγχρόνους καὶ τοὺς ἐπιγενομένους διὰ τῶν παραβόλων αὐτῶν ἐγχειρημάτων, τῶν αἰτίων μεγάλων καλῶν καὶ κακῶν ἐνταυτῷ τοῖς ἀνθρώποις. Ἦν ὅμως πρόνοήμων τις καὶ εὐπαίδευτος πρίγκηψ, κεκτημένος, ὡς ἄρτι εἴρηται, πάσας τὰς ἰδιότητας τὰς χαρακτηριζούσας τὸν ἔξοχον κυβερνήτην. Ἔχων τὴν κρίσιν φύσει ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ, τεκμηριοῦσαν νοῦν οὐ τὸν τυχόντα, τυχὼν καλῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως, φιλόπονος, ἀγαθός, μετριοπαθὴς καὶ μετριόφρων, ἐγίνωσκε τὸ διακρίνειν τὰς περιστάσεις καὶ τὸ πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτεύεσθαι. Τῶν ἰδιοτήτων τούτων ποιησάμενος ἀρίστην χρῆσιν εἵλκυσε ζῶν εὐλόγως τὴν ὑπόληψιν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων, ἀποθανὼν δὲ εἰλικρινῶς ἐθρηνήθη παρὰ πάντων.

Ὁ βασιλεὺς Λεοπόλδος, τρίτος υἱὸς τοῦ πρίγκηπος Φρειδερίκου Φραγκίσκου-Ἀντωνίου, Δουκὸς τοῦ Σὰξ Κοβούργ-Σααφέλδ, ἑνὸς τῶν μικρῶν τῆς Γερμανίας Κρατῶν ἐγεννήθη ἐν Κοβούργῳ τῷ 16)4 Δεκεμβρίου 1795. Πέντε καὶ δεκαέτης ἔτι ἐκέκτητο μάθησιν οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς ἐλάλει καὶ ἔγραφε τὴν Γερμανικήν, τὴν Γαλλικήν, τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικήν, ἐγίνωσκε πρὸς τούτοις τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν σύγχρονον φιλολογίαν, καὶ εἶχε σπουδάσει ἐπιμελῶς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ στρατιωτικά. Μετὰ τὰς ἐν Ἰένῃ καὶ Ἀουερστὰδ ἥττας τῶν Προύσσων ὑπὸ τῶν Γάλλων τὸ μικρὸν κράτος τοῦ Σαξονικοῦ Κουβούργου κατελήφθη ὑπὸ τούτων. Ὁ νέος Γερμανὸς πρίγκηψ κατεφλέγετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ μετασχεῖν τῶν κινδύνων καὶ τῆς δόξης τοῦ κατὰ τοῦ φοβεροῦ δορυκτήτορος πολέμου, ἀλλ' ὁ γέρων καὶ ἀσθενὴς αὐτοῦ πατὴρ ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Σααφέλδ εἶχεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Διὸ παρέμεινε παρὰ τῷ πατρὶ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπελθόντος κατὰ Δεκέμβριον τοῦ

Digitized by Google

1808. Μετά τινας μῆνας, γενομένας τῆς ἐν Τιλσίτῃ εἰρήνης, οἱ Γάλλοι ἀπῆλθον τοῦ Κοβούργου, καὶ ὁ δοὺξ Ἐρνέστος ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Λεοπόλδου ἀνέβη εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον· ὅτε δὲ τῷ 1808 ἐπεσκέψατο τὴν Πετρούπολιν, ὁ Λεοπόλδος ἐπετράπη, καίτοι νεώτατος, τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν τῆς Ῥωσσίας ὑπηρεσίαν. Καὶ χάριν τῆς μετὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου στενῆς αὐτοῦ συγγενείας (1) καὶ χάριν τῶν διακρινόντων αὐτὸν προσόντων ταχέως προήχθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ εἰς τοὺς ἀνωτάτους βαθμούς. Ἐν ἔτει 1813, εἰς ἡλικίαν 23 μόλις ἐτῶν διωρίσθη στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ καὶ ἠγωνίσθη ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καὶ τὸ ἐπιὸν συγκροτηθείσαις μεγάλαις μάχαις ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, διακριθεὶς διά τε τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ τέχνην. Μετὰ τὴν ἐν Κούλμῃ ἧτταν τοῦ διασήμου Γάλλου στρατηγοῦ Βανδὰμ αἰχμαλωτισθέντος μεθ' ὅλου τοῦ σώματος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἐν οἷς καὶ ὁ νέος στρατηγὸς Λεοπόλδος, ἀπενεμήθησαν αὐτῷ τὰ στρατιωτικὰ παράσημα τοῦ αὐστριακοῦ τάγματος τῆς Μαρίας Θηρεσίας, τοῦ Πρωσσικοῦ τάγματος τοῦ Μέλανος ἀετοῦ καὶ τῶν ῥωσσικῶν ταγμάτων τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Κατὰ τὴν φοβερὰν τῆς Λειψίας μάχην, τὴν τέσσαρας ὅλας ἡμέρας διαρκέσασαν, ἐτάχθη ἐν θέσει ἐπικαίρῳ καὶ κινδυνώδει παρὰ τὸ ῥωσσικὸν πυροβολικόν, ἣν ἐπιτυχῶς διεφύλαξε μετὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτοῦ, ἀποκρούσας τοὺς ἐπιτεθέντας διὰ πυροβολικοῦ τε καὶ πεζικοῦ Γάλλους. Μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων ὁ Πρίγκηψ Λεοπόλδος εἰσῆλθεν εἰς Ἐρφούρτ καὶ κατόπιν μετὰ τοῦ στρατοῦ τῶν συμμάχων εἰς Γαλλίαν, ὅπου μετέσχε τῆς ἐν Βριέννῃ Ἀρσὺ ἐπὶ τοῦ Ὤμπ καὶ Φὲρ τῆς Καμπανίας νικῶν αὐτῶν. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην τρέψας εἰς φυγὴν μετὰ πεισματώδη συμπλοκὴν τὴν ἀριστερὰν τῶν Γάλλων, ἐκυρίευσε πέντε τηλεβόλα· εἶτα δὲ ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Παρτὸ (Parthold) ἔλαβεν αὐτὸν αἰχμάλωτον. Μικρὸν μείνας ἐν Παρισίοις ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος ἠκολούθησε τοὺς συμμάχους εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἔτυχεν ἀρίστης ὑποδοχῆς ἔν τε τῇ ἀριστοκρατικῇ τάξει καὶ ἐν τῇ αὐλῇ. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς τὴν νέαν πριγκήπισσαν Καρλότταν τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου καὶ ἀντιβασιλέως τῆς Ἀγγλίας (2) τοῦ μετέπειτα βασιλεύσαντος ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωργίου Δ'. Μεταξὺ τῶν ἐπιζητούντων τὴν χεῖρα τῆς νεαρᾶς ἡγεμονίδος καὶ μελλούσης βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας οἱ ἐπισημότεροι ἦσαν τότε ὁ πρίγκηψ τοῦ Ὀρὰνζ (1) καὶ ὁ πρίγκηψ Παῦλος τῆς Βυρτεμβέργης, ἀλλ' ὁ νέος Λεοπόλδος εἶχε τὴν τύχην, φαίνεται νὰ ἑλκύσῃ τὴν καρδίαν τῆς νέας ἡγεμονίδος. Τὰ φυσικὰ αὐτοῦ πλεονεκτήματα οὐχ ἧττον ἢ τὰ ἐπίκτητα συνετέλεσαν πάντως εἰς τοῦτο. Διὸ αν καὶ ἠναγκάσθη μετὰ ἕνα μῆνα ν' ἀπέλθῃ τοῦ Λονδίνου, ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐν Βιέννῃ Συνόδου (2) ὁ Λεοπόλδος ἦν ἔκτοτε ὁ ἐκλεκτὸς αὐτῆς. Καὶ ὄντως κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1815 τυγχάνων ἐν Βερολίνῳ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Ἀγγλίας πρόσκλησιν ἵνα μεταβῇ εἰς Λονδῖνον καὶ συζευχθῇ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ· οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν μετὰ μεγάλης πομπῆς κατὰ τὴν 23 Ἀπριλίου 2 Μαΐου 1816, καὶ οἱ νεόνυμφοι ἐθεωροῦντο ὡς τὸ τοῦ ἡνωμένου βασιλείου εὐτυχέστερον ζεῦγος· ἀλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη ἦν δυστυχῶς βραχεῖα· διότι μετὰ ἓν καὶ ἥμισυ περίπου ἔτος ἡ νέα Καρλόττα ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν, ἄνευ διαδόχου (3).

Βαρεῖα ἦν ἡ λύπη τῶν ἄγγλων ἐπὶ τῷ ἀώρῳ τούτῳ θανάτῳ τῆς τοῦ θρόνου ἀμέσου διαδόχου· ἀλλὰ βαρυτάτη ἦν ἡ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου. Καὶ εἰκότως· ἡ πριγκήπισσα ἐκοσμεῖτο διὰ πολλῶν φυσικῶν τε καὶ ἐπικτήτων προτερημάτων. Ἠγάπησεν αὐτὸν μεταξὺ τοσούτων ἄλλων μνηστήρων, καὶ συζευχθεῖσα αὐτὸν ἔμελλε νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ παρ' ἑαυτῇ ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Βρεττανικοῦ θρόνου· ὁ ἄωρος αὐτῆς θάνατος καὶ ἀγαπητῆς συζύγου τὸν ἐστέρει καὶ τὰς φιλοδόξους αὐτοῦ ἐλπίδας ἐξηφάνιζε, ἀλλὰ δὲν διερρήχθησαν καὶ οἱ μετὰ τῆς Βρεττανικῆς αὐλῆς καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως δεσμοὶ αὐτοῦ, διότι καὶ οἱ ἄγγλοι καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν, γνωρίσαντες ἐκ τοῦ πλησίον εἶχον ἐκτιμήσει καὶ ἀγαπήσει τὸν νέον πρίγκηπα. Ὅθεν ὁ μὲν ἀντιβασιλεὺς ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ Βασιλικοῦ πρίγκηπος, τὸν ἀνώτατον στρατιωτικὸν βαθμὸν τοῦ Στρατάρχου (Feld Marechal) καὶ τὸ πολιτικὸν ἀξίωμα τοῦ ἰδιαιτέρου Συμβούλου, ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ὁ δοὺξ τοῦ Κέντ ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν νεωτάτην τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λεοπόλδου. Καὶ ὁ μὲν δοὺξ ἦγεν ἡλικίαν πεντήκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ἡ δὲ τοῦ

(1) Μία ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λεοπόλδου εἶχε νυμφευθῆ τὸν Μέγαν Δοῦκα Κωνσταντῖνον τῆς Ῥωσσίας.

(2) Παραφρονήσαντος τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Γ'. ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπετράπη τὴν ἀντιβασιλείαν ἐπι πολὺν χρόνον.

(1) Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας.

(2) Ὁ Λεοπόλδος ἔδωκεν ἐνωρὶς δείγματα τῆς διπλωματικῆς αὐτοῦ εὐφυίας, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος, ὅστις μεγάλως ἠγάπα αὐτόν, συνεχῶς τὸν μετεχειρίζετο εἰς διπλωματικὰς ἀποστολάς· ὅτε μικρὸν πρὸ τῆς ἐν Λειψίᾳ μάχης ἐγένετο ἐκεχειρία τις καὶ διαπραγματεύσεις τινὲς περὶ διαπράξεως εἰρήνης, ὁ Λεοπόλδος ἦν εἷς τῶν πρεσβευτῶν τῶν συμμάχων

(3) Φαίνεται ὅτι ἡ νέα ἡγεμονὶς ἔπασχε τὴν ὑγείαν ἕνεκα ἠθικῶν λόγων· ὁ πατὴρ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Δ'. εἶχε διαζευχθῆ κατηγορήσας ἐπὶ ἀπιστίᾳ τὴν σύζυγον αὐτοῦ.

Digitized by Google

Λεοπόλδου ἀδελφὴ τριάκοντα καὶ δύο. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἓν καὶ μόνον τέκνον ἐγεννήθη ἡ νῦν βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος ἐπεδόθη εἰς περιηγήσεις. Κατὰ τὸ 1820 ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους οὓς δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἀπὸ τοῦ 1814. Στενὴ φιλία τὸν συνέδεεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ μετὰ πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ταλλεϋράνδου. Ἡ ἀνδρικὴ αὐτοῦ καλλονή, τὸ μελαγχολικὸν αὐτοῦ ἀλλὰ σεμνοπρεπὲς καὶ ἱλαρὸν ἦθος εἵλκυσαν τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν γνωρισάντων αὐτόν, ἐφοίτα δὲ ἰδίως εἰς τὰς συναναστροφὰς τῆς Δουκίσσης Δινό, ἣν ἐγνώριζεν ἀπὸ τοῦ 1814.

Αἱ περιηγήσεις αὗται συνετέλεσαν μεγάλως ὅπως αὐξήσωσι τὴν πεῖραν καὶ τὰ φῶτα αὐτοῦ. Περιηγούμενος δὲν περιεσκόπει μόνον τὴν χώραν, ἀλλ' ἐσπούδαζε τὰς θεσμοθεσίας αὐτῆς, τὰς ἀνάγκας καὶ διαθέσεις τοῦ λαοῦ, τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, ὅθεν πάνυ εὐλόγως δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ ὅτι «πολλῶν ἀνδρῶν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω».

Σπουδάσας κατὰ βάθος τά τε πρόσωπα τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης τὰ πολιτικά, τὰ διοικητικά, τὰ οἰκονομικά, ἦν ὁ ἱκανώτερος πάντων τῶν τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνων ἐν τῷ κρίνειν περί τε τῆς ἐκλογῆς τῶν μέσων καὶ τῶν προσώπων καὶ τῆς καταλλήλου αὐτῶν χρήσεως, ἐγίνωσκεν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, νὰ ὠφελῆται καὶ ἀπὸ τῶν ἀρετῶν καὶ ἀπὸ τῶν κακιῶν τῶν ἄλλων, διὸ περὶ πολλῶν ζητημάτων εὐρωπαϊκῶν ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐπεζητεῖτο. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἶχε τοιαύτην φυσικὴν τοῦ πνεύματος εὐχέρειαν περὶ τὸ ἀνευρίσκειν τὴν ἀληθῆ τοῦ ζητήματος θέσιν καὶ φέρειν τὴν λύσιν, ὥστε ἐξεπλήττοντο οἱ μετ' αὐτοῦ συζητοῦντες καθ' ὃ μὴ ἔχοντές τι πλέον νὰ εἴπωσι. Καί, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ γάλλος τις δημοσιογράφος (1) οὐδεὶς ὑπῆρξε συζητήσας ἀντικείμενόν τι μετὰ τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου καὶ μὴ μαθών τι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καίτοι ἔχων, ἕως τότε, τὴν ἰδέαν ὅτι ἐγίνωσκεν αὐτὸ ἄριστα.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ ὁ Λεοπόλδος κατείχετο ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τῆς ἀξιοθρηνήτου καὶ πολυποθήτου αὐτοῦ συζύγου καὶ εἶδός τι ἀπογοητεύσεως εἶχε καταλάβει τὴν ψυχήν του· ἀνεμνήσθη τότε τῆς πατρίδος αὐτοῦ, τοῦ Κοβούργου, καὶ ἐσκέφθη νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖσε, ὅπως ἀπολαύσῃ τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ ἡσύχου τῶν πατέρων αὐτοῦ βίου καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἔχῃ φιλοδοξίαν ἢ τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἑαυτοῦ συμπατριώτας. Ἡ σκέψις αὕτη ἐνισχυομένη

(1) Journal des Débats τῆς 28 Δεκεμβρίου 1885.

ὑπὸ τῶν ἐν Κοβούργῳ συγγενῶν αὐτοῦ, καλούντων αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν γῆν, καὶ ὑπὸ τοῦ φιλοσοφικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λεοπόλδου μικροῦ δεῖν μετετρέπετο εἰς ἀπόφασιν, ἀλλ' ἀπετράπη αὐτῆς ὑπὸ προσώπου οἰκείου, τὰ μάλιστα ἀγαπῶντος καὶ ἀγαπωμένου παρ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ γνῶμαι μεγάλην βαρύτητα εἶχον ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Λεοπόλδου.

Τὸ πρόσωπον τοῦτο ἦν ὁ ἰατρὸς τοῦ Λεοπόλδου Στόκμαρ ὅστις μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους εἶχε παραστῆ εἰς τὴν ἀγωνίαν τῆς συζύγου τοῦ Λεοπόλδου Καρλόττας, ἀκολούθως δὲ παρὰ τὴν νεκρικὴν κλίνην τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λεοπόλδου καὶ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Δουκὸς τοῦ Κέντ, ἔμελλε δὲ ἀφοῦ ἐπεμελήθη τῆς βρεφικῆς ἀναπτύξεως τοῦ θυγατρίου αὐτοῦ, ἥτις ἐγένετο ἡ νῦν βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία, νὰ καταστῇ ὁ φίλος καὶ σύμβουλος αὐτῆς καὶ τοῦ ἀποθανόντος συζύγου της πρίγκηπος Ἀλβέρτου, ἔχων πατρικὴν παρ' αὐτοῖς θέσιν, συνεστιώμενος πάντοτε μετ' αὐτῶν, ἐρχόμενος εἰς τὸ γεῦμα ὅταν ἤθελε, ἐγειρόμενος ἐὰν ἐζητεῖτο διὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν, ἀναχωρῶν ἄνευ ἀποχαιρετισμοῦ, καὶ ἐν γένει ἀπηλλαγμένος πάσης αὐλικῆς ἐθυμοτυπίας. (1) Ὁ ἰατρὸς οὗτος τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου διὰ τὴν ἐμβρίθειαν τῶν σκέψεων καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν τοιαύτης ἐτύγχανε παρ' αὐτῷ ὑπολήψεως, ὥστε οὐ μόνον ἀνέδειξεν αὐτὸν βαρόνον, ἀλλὰ καὶ αὐλάρχην τοῦ οἴκου του, καὶ διπλωματικὸν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ, ὡς τῷ 1830 παρὰ τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου. Ὁ ἰατρὸς εἶχε καταστῆ τὸ πρωτεῦον παρὰ τῷ Λεοπόλδῳ πρόσωπον. Ἦτο τρόπον τινὰ ὁ μόνος ὑπουργὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἄξιος δὲ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν διπλωματικὴν δεξιότητα καὶ διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἐχεμυθίαν καὶ μετριοφροσύνην.

Ὅτε εἶδε τὸν Λεοπόλδον κλίνοντα νὰ απομακρυνθῇ τῆς Ἀγγλίας ἵνα ζητήσῃ παρηγορίαν ἐν τῇ πατρῴᾳ γῇ, ὁ Στοκμὰρ μετὰ θάρρους ἐπολέμησε τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ἐκείνην. «Τὸ πένθος τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος, τῷ εἶπεν, ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ὀφείλετε νὰ θρηνήσετε τὴν ἡγεμονίδα τῆς ὁποίας τὸν θάνατον θρηνεῖ ὁλόκληρος ἡ Ἀγγλία· ἄλλως νομίζω θὰ ἤλεγχεν ἡμᾶς ἡ συνείδησις, ἠθέλετε δὲ δυσαρεστήσει τοὺς ἄγγλους οἵτινες ἐπέδειξαν ὑμῖν τοσοῦτον μεγάλην συμπάθειαν ἀπὸ τοῦ μετὰ τῆς ἐγγόνης τοῦ βασιλέως των ἡμετέρου γάμου. Τὸ δυστύχημα ὑμῶν δὲν διέρρηξε τοὺς δεσμοὺς ἐκείνους· ἀναμένουσιν ἐξ ὑμῶν ὅπως ἡ ἡμετέρα θλῖψις, παροῦσα εἰς πάντας, γνωστὴ καὶ ἐκτιμημένη παρὰ πάντων, ἐγείρῃ τρόπον τινὰ ἰδεω-

(1) Ἴδε Revue des deux Mondes. 1876 Le médecin de la Reine Victoria.

Digitized by Google

δες μνημεῖον εἰς τὴν σεπτὴν νεκράν, τὸ κάλλιστον τῶν ἐπιταφίων μνημείων, τὸ ἁγιώτερον καὶ τὸ μᾶλλον ἄξιον αὐτῆς... ἐὰν ἐπανέλθητε εἰς Κοβούργ, ἡ Ἀγγλία θὰ θεωρήσῃ τὴν πρᾶξιν σας αὐτὴν ὡς ἔκφρασιν ἀγνωμοσύνης, ὡς ἔλλειψιν ἀληθοῦς αἰσθήματος καὶ ἠθικῆς λεπτότητος, καὶ ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἡμετέρα θέσις θὰ καταστραφῇ διὰ παντός».

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα τοῦ ἰατροῦ Στοκμὰρ ὑπεδήλουν εἰς τὸν Λεοπόλδον ὅτι καὶ τὸ πολιτικὸν καὶ τὸ αὐτὸ οἰκονομικὸν συμφέρον τοῦ πρίγκηπος ὑπηγόρευον αὐτῷ νὰ μείνῃ ἐν Ἀγγλίᾳ. Μετὰ τὴν τελευτὴν τῆς συζύγου του Καρλότας, ἥτις εἶχε βυθίσει εἰς πένθος βαθὺ σύμπασαν τὴν ἀγγλίαν, καὶ ἥτις ἦτο ἡ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων καὶ ἐν τῇ τῶν Λόρδων, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀγγλικῇ κοινωνίᾳ σπουδαίως συνεζητεῖτο τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς· ὁ γέρων βασιλεὺς ἔμελλε ταχέως νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν τάφον, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ, γέροντες καὶ οὗτοι καὶ στερούμενοι διαδόχων, ἔμελλον ταχέως νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι. Πλεῖστοι εἶχον ἐστραμμένα τότε τὰ βλέμματα πρὸς τὸν σύζυγον τῆς πριγκηπίσσης Καρλότας· ἔπρεπε λοιπὸν νὰ παρίδῃ τοιαύτην πιθανότητα τοῦ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας; ἑτέρωθεν δὲ δὲν ὑπῆρχε φόβος μὴ τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, ὅπερ εἶχε ψηφίσει δι' αὐτὸν ἐτήσιον σύνταξιν 50 χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν, καταργήσῃ αὐτὴν ἐὰν ἐνεκαθίστατο ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐφαίνετο ἀδιαφορῶν περὶ τῶν τῆς Ἀγγλίας πραγμάτων; Καὶ δὲν θὰ ἦτο τοῦτο ἐπιζήμιον εἰς τὸν Λεοπόλδον οἰκονομικῶς ἅμα καὶ ἠθικῶς;

Πολιτικὴ σύνεσις βαθεῖα καὶ μέριμνα ἀδελφικὴ περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Λεοπόλδου ἐχαρακτήριζον τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ Στόκμαρ. Ἡ ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις ἦτο τοιαύτη ὥστε μετέτρεψεν ἐντελῶς ἀπόφασιν καὶ ἔμεινεν ἐν Ἀγγλίᾳ, περιβαλλόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς μεγάλης περὶ αὐτοῦ ὑπολήψεως τῶν ἄγγλων, ἀλλ' ἀπέχων τοῦ ἐπεμβαίνειν εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς καὶ ἀντιπροσωπεύων πάντοτε τὴν ἀνάμνησιν μεγάλου ἐθνικοῦ πένθους. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, δουκὸς τοῦ Κέντ, καίτοι ὅλως ἐξέλιπον αἱ πρῶται αὐτοῦ ἐλπίδες περὶ διαδοχῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας, διότι ὁ ἀποθανὼν δοὺξ ἀφῆκε διάδοχον τὴν πριγκήπισσαν Βικτωρίαν, νῦν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, ἐν τούτοις ὁ Λεοπόλδος φύσει ὢν εὐγενὴς τὰ αἰσθήματα ἔκρινεν ἐπιβαλλόμενον εἰς αὐτὸν τὸ καθῆκον νὰ παραμείνῃ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπως βοηθῇ τὴν χήραν ἀδελφὴν αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς ὑποθέσεις, ἐπιτηρῇ δὲ τὴν ἀνατροφὴν τῆς ἀνεψιᾶς του πριγκηπίσσης Βικτωρίας, προωρισμένης νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας. Ὡς θεῖος τῆς μελλούσης βασιλίσσης ἀπολαύων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, ὡς πρίγκηψ Ἄγγλος, σύμβουλος αὐτῆς ἠδύνατο νὰ διαδραματίσῃ σπουδαιότατον πρόσωπον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τοιαύτη θέσις ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ φιλαυτίαν.

Ἀλλ' ἐνῷ ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων ἐκείνων, γεγονὸς ἀπροσδόκητον ἡ ὑποψηφιότης αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ἔμελλε ν' ἀπασχολήσῃ σπουδαίως τό τε πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς κυβερνήσεις καὶ πᾶσαν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν.

(Ἕπεται συνέχεια) ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ τοιαύτη εἴδησις ἐξέπληξε πάντας καὶ τὸν Ῥίσλερ περισσότερον ὅλων τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἡ μικρὰ Σέβη ἦτο τόσον νόστιμος, τὸν ἔβλεπε μὲ τόσον τρυφερὸν βλέμμα, ὥστε ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ κατέστη εὐθὺς τυφλῶς ἐρωτόληπτος. Ἴσως μάλιστα χωρὶς νὰ τὸ συναισθάνηται, ὁ ἔρως αὐτὸς πρὸ καιροῦ ἐνεφώλευεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του.

. . . .

Ἰδοὺ διατὶ τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου της ἡ νεαρὰ κυρία Ῥίσλερ ἐν τῇ παλλεύκῳ αὐτῆς νυμφικῇ περιβολῇ παρετήρει μὲ μειδίαμα θριάμβου τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου, τὸ περιβάλλον ὡς πλαίσιον τὴν εἰκόνα δέκα ἐτῶν τῆς ζωῆς της. Τὸ ἀλαζὸν μειδίαμα ἐν ᾧ περιείχετο καὶ βαθὺς οἶκτος καὶ ποιά τις περιφρόνησις οἵαν ἡ ὀψίπλουτος αἰσθάνεται πρὸς τὴν ταπεινὴν τοῦ σταδίου της ἀφετηρίαν, ἀπευθύνετο προφανῶς πρὸς τὸ πτωχὸν καὶ ἀσθενικὸν κοράσιον, ὅπερ ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπεν ἐκεῖ ἐπάνω, ἀπέναντί της εἰς τὴν σκοτίαν τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς νυκτὸς καὶ ἐφαίνετο λέγουσα πρὸς αὐτὸ καὶ δεικνύουσα ταυτοχρόνως τὸ ἐργοστάσιον:

—Πῶς σοῦ φαίνεται, μικρὰ Σέβη; . . Βλέπεις ὅτι ἐμβῆκα ἐδῶ τέλος πάντων!...

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'.

Ἡ ἡμέρα τῆς ὑποδοχῆς τῆς συζύγου μου.

Εἶνε μεσημβρία. Ἡ συνοικία τοῦ Ἕλους γευματίζει.

Μὲ τὰς βαρείας δονήσεις τῶν κωδώνων τοῦ Ἁγίου Παύλου, τοῦ Ἁγίου Γερβασίου, τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀνεμίγνυτο ἀνερχόμενος ἐκ τῶν αὐλῶν ὁ ἀσθενὴς ἦχος τῶν κωδώνων τοῦ ἐργο-

Digitized by Google

στασίου. Ἑκάστη τῶν κωδωνοκρουσιῶν αὐτῶν ἔχει τὸν ἰδιαίτερον αὐτῆς χαρακτῆρα. Εἰσί τινες θλιβεραὶ καὶ ἄλλαι φαιδραί, τινὲς γοργαὶ καὶ ἄλλαι νωθραί. Ὑπάρχουσι κώδωνες πλούσιοι, εὐδαίμονες, ἠχοῦντες δι' ἑκατοστύας ἐργατῶν· ὑπάρχουσιν ἕτεροι κώδωνες πτωχοί, δειλοί, οἵτινες φαίνονται κρυπτόμενοι τρόπον τινὰ ὄπισθεν τῶν ἄλλων, σμικρυνόμενοι ἐκ συστολῆς, ὡς νὰ ἐφοβοῦντο μήπως τοὺς ἀκούσῃ ἡ χρεοκοπία. Ἔπειτα ὑπάρχουσιν οἱ ψεῦσται κώδωνες, οἱ ἀναίσχυντοι οἱ κρουόμενοι διὰ τοὺς ἔξω, διὰ τὴν ὁδόν, διὰ νὰ πιστευθῇ ὅτι εἶνε οἶκος σημαντικὸς καὶ ὅτι ἐπασχολοῦνται εἰς αὐτὸν πολλοὶ ἐργάται.

Χάριτι θείᾳ ὁ κώδων τοῦ ἐργοστασίου Φρομών, δὲν ἦτο ἐκ τούτων. Εἶνε καλὸς παλαιὸς κώδων ὁπωσοῦν ῥαγισμένος, γνωστὸς εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἕλους πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, μὴ παύσας νὰ ἠχῇ ποτε, εἰμὴ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἡμέρας τῶν ὀχλαγωγιῶν.

Εἰς τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὁλόκληρος πληθυσμὸς ἐργατῶν παρελαύνει ὑπὸ τὸν πυλῶνα τοῦ ἀρχαίου μεγάρου καὶ ἐκχύνεται εἰς τὰ παρακείμενα οἰνοπωλεῖα. Οἱ μαθητευόμενοι κάθηνται παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ πεζοδρομίου ὁμοῦ μὲ τοὺς κτίστας. Διὰ νὰ ἐξοικονομήσωσιν ἡμίσειαν ὥραν παιγνιδίου καταναλίσκουσι μόνον πέντε λεπτῶν διάστημα διὰ τὸ πρόγευμά των, γευόμενοι πᾶν ὅ,τι ἀπομένει ἐν Παρισίοις διὰ τοὺς πλάνητας καὶ τοὺς πτωχούς, κάστανα, κάρυα, μῆλα· πλησίον δὲ αὐτῶν οἱ κτίσται κόπτουσι μεγάλους ἄρτους ἐξ ἀλεύρου ἀναμεμιγμένου μετὰ γύψου. Αἱ γυναῖκες ἐπείγονται καὶ βαίνουσι τροχάδην. Ἔχουσιν αὐταὶ πᾶσαι εἰς τὴν οἰκίαν των ἢ εἰς τὸ ἄσυλόν των τέκνον τι νὰ περιποιηθῶσιν ἢ γέροντα γονέα, καὶ πρέπει νὰ μεριμνήσωσι διὰ τὰ τοῦ οἴκου. Ἀσφυκτιῶσαι ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ ἐργοστασίου, μὲ τὰ βλέφαρα ἐξωγκωμένα, μὲ τὴν κόμην θολὴν ἐκ τῆς κόνεως τοῦ χνοώδους χάρτου, κόνεως λεπτῆς προκαλούσης βῆχα, βαδίζουσι σπεύδουσαι μὲ ἓν καλάθιον εἰς τὸν βραχίονα διὰ τῆς ὁδοῦ βριθούσης διαβατῶν, ὅπου τὰ λεωφορεῖα κυκλοφοροῦσι μετὰ κόπου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλημμύρας ἐκείνης τοῦ λαοῦ.

Παρὰ τὴν θύραν, καθήμενος ἐπὶ λίθου χρησιμεύοντος ἄλλοτε ὡς ἀνάβαθρον εἰς τοὺς ἱππεῖς ὁ Ρίσλερ βλέπει μειδιῶν τὴν ἐκ τοῦ ἐργοστασίου ἔξοδον. Προξενεῖ αὐτῷ πάντοτε εὐχαρίστησιν ἡ εὐσέβαστος οἰκειότης ὅλων ἐκείνων τῶν ἐξαιρέτων ἀνδρῶν, οὓς ἐγνώρισεν ἀφ' ὅτου ἦτο μικρὸς καὶ ταπεινὸς ὡς αὐτοί. Ἐκεῖνο τὸ «καλημέρα, κύριε Ρίσλερ» λεγόμενον ὑπὸ τόσων διαφορετικῶν φωνῶν, ἀλλὰ πασῶν φιλοστόργων ηὔφραινε τὴν καρδίαν του. Τὰ παιδία τὸν ἐπλησίαζον ἀφόβως· οἱ σχεδιασταὶ πωγωνίαι ἐξ ἡμισείας ἐργάται καὶ ἐξ ἡμισείας καλλιτέχναι, τείνουσιν αὐτῷ τὴν χεῖρα διερχόμενοι καὶ ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτὸν οἰκείως μὲ τὸ *σύ*. Ἴσως ἡ εἰς τὰς σχέσεις ταύτας ὑπάρχουσα οἰκειότης εἶνε ὑπερβολική, διότι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἀκόμη δὲν ἐνόησε τὸ γόητρον καὶ τὴν σημασίαν τῆς νέας του θέσεως· ὑπάρχει δέ τις μάλιστα ὅστις θεωρεῖ τὴν τοιαύτην συγκατάβασιν λίαν ἐξευτελιστικήν. Ἀλλ' ὁ *τὶς* οὗτος δὲν δύναται νὰ τὸν ἴδῃ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ ὁ προϊστάμενος ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας ὅπως ἐναγκαλισθῇ ἐγκαρδίως τὸν γηραιὸν γραμματέα καὶ καταστιχογράφον, τὸν Σιγισμόνδον ὅστις ἐξέρχεται τελευταῖος πάντων, εὐθυτενής, κόκκινος, μὲ τὸν τράχηλον περιβαλλόμενον ὑπὸ ὑψηλοῦ περιλαιμίου, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ, οἱοσδήποτε καιρὸς καὶ ἂν εἶνε, ἐκ φόβου τῶν ἐγκεφαλικῶν συμφορήσεων.

Ὁ Ρίσλερ καὶ αὐτὸς εἶνε συμπατριῶται. Τρέφουσι πρὸς ἀλλήλους βαθυτάτην ὑπόληψιν χρονολογουμένην ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ σταδίου των ἐν τῷ ἐργοστασίῳ, ἀπὸ τῆς μακρινῆς ἐποχῆς ὅτε ἐπρογευμάτιζον ὁμοῦ εἰς τὸ γαλακτοπωλεῖον τὸ κείμενον εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁδοῦ, ὅπου ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς εἰσέρχεται νῦν μόνος καὶ ἐκλέγει τὸ φαγητόν του ἐκ τῆς ἐξαρτωμένης ἐκ τοῦ τοίχου πλακὸς τοῦ καταλόγου....

Προσοχὴ ὅμως! Ἰδοὺ ἡ ἅμαξα τοῦ νέου Φρομὼν ἥτις φθάνει πρὸ τῆς πύλης. Ἀπὸ πρωΐας τρέχει ἔξω· καὶ οἱ δύο συνέταιροι προχωροῦντες πρὸς τὴν χαρίεσσαν οἰκίαν ἔνθα κατοικοῦσιν, εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου, συνομιλοῦσι φιλικῶς περὶ τῶν ὑποθέσεών των.

— Ὑπῆγα εἰς τοὺς Προσασών, εἶπεν ὁ Φρομών. Μοῦ ἔδειξαν κάτι νέα δείγματα ὡραιότατα, μὰ τὸν Θεόν!.. Χρειάζεται προσοχή. Ἔχομεν σοβαροὺς ἀνταγωνιστάς.

Πλὴν ὁ Ρίσλερ δὲν ἀνησυχεῖ. Ἔχει πεποίθησιν εἰς τὴν ἱκανότητά του, εἰς τὴν πεῖράν του· ἔπειτα . . . ἀλλὰ τοῦτο εἶνε πολὺ ἐμπιστευτικόν . . . εὑρίσκεται ἐπὶ τὰ ἴχνη ἐξαισίου ἐφευρέσεως, μιᾶς ἐκτυπωτικῆς μηχανῆς τελειοποιημένης, κάτι τι τέλος πάντων . . . θὰ ἰδοῦν! Συνομιλοῦντες εἰσέρχονται εἰς τὸν κῆπον ἐπιμεμελημένον ὡς ἀνθοκομεῖον δημοσίου πλατείας, κεκοσμημένον δι' ἀκακιῶν μὲ κυκλοτερὲς φύλλωμα ἀρχαίων ὅσον καὶ τὸ κτίριον καὶ διὰ θαυμαστῶν ἀναδενδράδων κισσοῦ ἀποκρυπτουσῶν τοὺς ὑψηλοὺς μαύρους τοίχους.

Ὁ Ρίσλερ πλησίον τοῦ Φρομὼν φαίνεται ὑπάλληλος ἀνακοινῶν πρὸς τὸν προϊστάμενον τὰ πεπραγμένα. Κατὰ πᾶν βῆμα σταματᾷ ὅπως ὁμιλήσῃ καθότι ἡ χειρονομία του εἶνε βαρεῖα, αἱ ἰδέαι του βραδεῖαι καὶ μετὰ δυσκολίας ἀνευρίσκει τὰς λέξεις. Ὢ! ἂν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἐκεῖ ὑψηλὰ ὄπισθεν τοῦ παραθύρου τοῦ δευτέρου πατώματος τὴν μικρὰν ῥοδίνην μορφήν, ἥτις παρατηρεῖ πάντα ταῦτα προσεκτικῶς!..

Digitized by Google

Ἡ κυρία Ρίσλερ ἀναμένει τὸν σύζυγόν της διὰ νὰ προγευματίσωσιν, ἀνυπομονεῖ δὲ διὰ τὴν βραδύτητά του. Διὰ τῆς χειρὸς νεύει αὐτῷ ὡς νὰ τῷ ἔλεγεν! «Ἔλα λοιπόν!» Ἀλλ' ὁ Ρίσλερ δὲν τὴν βλέπει· εἶνε ὅλως ἀπησχολημένος μὲ τὴν μικρὰν Φρομών, τὸ θυγάτριον τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Κλαίρης, τὸ ὁποῖον μειδιῶν ἀπολαύει τοῦ θάλπους τοῦ ἡλίου βεβυθισμένον εἰς τὰ ἐκ τριχάπτων ἐνδύματά του καὶ φερόμενον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφοῦ. Πόσον εἶνε εὔμορφον!

— Εἶσθε ἀπαράλλακτη σεῖς, κυρία Γεωργίου!

— Νομίζετε, φίλτατε Ρίσλερ;... Ὅλος ὁ κόσμος λέγει ἐν τούτοις ὅτι ὁμοιάζει τὸν πατέρα της.

— Ναί... λιγάκι. Ἀλλ' ὅμως....

Καὶ προσπαθοῦν ὅλοι, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ τροφός, ὁ Ρίσλερ ν' ἀνεύρωσι σοβαρῶς πρὸς τίνα ὁμοιάζει τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἀτελὲς σχεδίασμα ἀνθρωπίνου ὄντος, ὅπερ τοὺς βλέπει μὲ τοὺς ἀορίστους ὀφθαλμούς του τεθαμβωμένους ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας. Ἐκ τοῦ ἡμικλείστου παραθύρου της ἡ Σιδωνία κύπτει ὅπως ἴδῃ τί κάμνουν καὶ διατὶ ὁ σύζυγός της δὲν ἔρχεται.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ρίσλερ εἶχε λάβει τὸ βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὁλόκληρον τὸ μικρὸν ἐκεῖνο φορτίον τῶν λευκῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν ζωηροῦ χρώματος ταινιῶν καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ κάμῃ νὰ γελάσῃ καὶ νὰ μινυρίσῃ μὲ θωπείας καὶ μὲ τὸ ἦθος πάππου. Πόσον φαίνεται γέρων ὁ καϋμένος! Τὸ ὑψηλὸν σῶμά του ὅπερ σμικρύνει ἔμπροσθεν τοῦ παιδίου, ἡ χονδρὰ φωνή του ἣν καθιστᾷ ὑπόκωφον διὰ νὰ τὴν γλυκάνῃ ὁπωσοῦν καθιστῶσι τὸ σύνολόν του ἄχαρι καὶ γελοῖον.

Ὑψηλὰ ἡ σύζυγός του κτυπᾷ ἀνυπομόνως τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ποδὸς καὶ ψιθυρίζει:

— Ὁ βλάξ!...

Τέλος βαρυνθεῖσα ν' ἀναμένῃ στέλλει νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν κύριον ὅτι τὸ πρόγευμα εἶνε ἕτοιμον· ἀλλ' ὁ κύριος εἶνε τόσον ἤδη ἀπησχολημένος εἰς τὸ ἔργον του, ὥστε ἀγνοεῖ πλέον πῶς νὰ φύγῃ καὶ πῶς νὰ διακόψῃ τὴν ἔκρηξιν ἐκείνην τῆς χαρᾶς καὶ τῶν μικρῶν ὡσεὶ πτηνοῦ κραυγῶν. Κατορθώνει ἐντούτοις ν' ἀποδώσῃ τὸ βρέφος εἰς τὴν τροφόν του καὶ ἀνέρχεται ἐν σπουδῇ τὴν κλίμακα γελῶν ἐξ ὅλης καρδίας. Γελᾷ ἀκόμη εἰσερχόμενος εἰς τὸ ἑστιατόριον· ἀλλ' ἓν βλέμμα τῆς συζύγου του ἀναχαιτίζει τὴν φαιδρότητά του.

Ἡ Σιδωνία κάθηται παρὰ τὴν τράπεζαν πρὸ τῆς θερμάστρας τῶν φαγητῶν. Εἰς τὴν στάσιν ἣν ἔλαβεν, στάσιν θύματος τυραννουμένου, διαφαίνεται ἡ προδιάθεσις τῆς δυσθυμίας.

— Ἐκοπιάσατε, λέγει τέλος πάντων!.. Δόξα σοι ὁ Θεός!

Ὁ Ρίσλερ κάθηται ὁπωσοῦν ἐντρεπόμενος.

— Τί τὰ θέλεις, καϋμένη!.. Ἐκεῖνο τὸ παιδὶ εἶνε τόσον...

— Σᾶς παρεκάλεσα ἤδη νὰ μὴ μοῦ ὁμιλῆτε εἰς ἑνικὸν ἀριθμόν. Αὐτὸ δὲν στέκει ἀναμεταξύ μας..

— Ἀλλ' ὅταν εἴμεθα μόνοι!..

— Μὰ βλέπω λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆτε ποτὲ νὰ συνειθίσετε εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς νέας μας θέσεως... Καὶ δι' αὐτὸ τί συμβαίνει; Κανεὶς δὲν μὲ σέβεται ἐδῶ. Ὁ μπάρμπα-Ἀχιλλεὺς μόλις μὲ χαιρετᾷ ὅταν διέρχωμαι πρὸ τοῦ φυλακείου του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι Φρομὼν καὶ ὅτι δὲν ἔχω ἅμαξαν.

— Ἔλα δά!.. καϋμένη, γνωρίζεις... δηλαδὴ γνωρίζετε ὅτι δύνασθε νὰ κάμνετε χρῆσιν τῆς ἁμάξης τῆς κυρίας Φρομών... Πάντοτε τὴν θέτει εἰς τὴν διάθεσίν μας....

— Πόσας φορὰς πρέπει νὰ σᾶς τὸ εἴπω ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω καμμίαν ὑποχρέωσιν πρὸς αὐτὴν τὴν γυναῖκα;

— Ὦ, Σιδωνία!

— Ναί, μάλιστα, τὸ γνωρίζομεν, εἶνε ἀπαράγραπτον πλέον... Ἡ κυρία Φρομὼν εἶνε ὁ Θεὸς καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἐγγίσῃ. Καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ ὑποταχθῶ, νὰ μὴ εἶμαι τίποτε εἰς τὸ σπίτι, ν' ἀφίνω νὰ μὲ ἐξευτελίζουν, νὰ μὲ ποδοπατοῦν.

— Ἔλα δά, ἔλα δά!..

Ὁ ταλαίπωρος Ρίσλερ προσπαθεῖ νὰ παρεμβῇ νὰ εἴπῃ ἕνα λόγον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγαπητῆς του κυρίας Γεωργίου. Ἀλλ' εἶνε ἀδέξιος· καὶ αὕτη εἶνε ἡ χειρίστη τῶν περὶ συμφιλιώσεως ἀποπειρῶν. Ἡ ὀργὴ τῆς Σιδωνίας διὰ μιᾶς ἐκρήγνυται.

— Σᾶς λέγω ἐγὼ ὅτι μὲ ὅλον αὐτὸ τὸ ἥσυχον ἦθός της ἡ γυνὴ ἐκείνη εἶνε ἀλαζὼν καὶ κακή.... Ἐν πρώτοις μὲ ἀποστρέφεται, τὸ γνωρίζω... Ἐνόσῳ ἤμην ἡ πτωχὴ μικρὰ Σιδωνία εἰς τὴν ὁποίαν ἔρριπτον ὡς ἐλεημοσύνην τὰ παλαιὰ σπασμένα παιγνίδια καὶ τὰ παλαιὰ φουστάνια, ἦτο καλά. Τώρα ὅμως ὅτε ἔγεινα καὶ ἐγὼ κυρία, αὐτὸ τὴν στενοχωρεῖ τὴν ταπεινώνει... Ἡ κυρία μοῦ δίδει συμβουλὰς ὡς ἀνωτέρα μου· ψέγει τὴν συμπεριφοράν μου... Κακὰ ἔκαμα νὰ προσλάβω θαλαμηπόλον. Φυσικά! Δὲν εἶμαι τάχα συνειθισμένη νὰ ἐκτελῶ μόνη τὴν ὑπηρεσίαν μου;.. Ζητεῖ κάθε ἀφορμὴν διὰ νὰ μὲ δυσαρεστήσῃ. Ὅτε πηγαίνω εἰς τὴν συναναστροφήν της τὴν Τετάρτην ἔπρεπε ν' ἀκούετε μὲ τί τόνον ἔμπροσθεν ὅλου τοῦ κόσμου μὲ ἐρωτᾷ τί κάμνει «ἡ ἀγαθὴ κυρία Σέβη.» Μάλιστα!.. Ἐγὼ εἶμαι Σέβη καὶ αὐτὴ Φρομών. Ἀλλὰ αὐτὸ μὲ τιμᾷ, νομίζω. Ὁ πάππος μου ἦτο φαρμακοποιός· καὶ ὁ ἰδικός τις τί ἦτο παρακαλῶ; Ἕνας χωρικὸς ὅστις ἐπλούτησε μὲ τὴν τοκογλυφίαν.

Digitized by Google

Ὦ! θὰ τῆς τὸ εἰπῶ καμμίαν ἡμέραν, ἂν μοῦ κάμνῃ πολὺ τὴν ὑπερήφανον· καὶ θὰ τῆς εἰπῶ ἀκόμη ὅτι ἡ κόρη των χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνουν, ὁμοιάζει τὸν γέρω-Γαρδινοὰ καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει ἂν αὐτὸς εἶνε πολὺ εὔμορφος.

— Ὦ! εἶπεν ὁ Ρίσλερ, ὅστις δὲν εὕρισκε λέξιν ν' ἀπαντήσῃ.

— Μάλιστα! σᾶς συμβουλεύω νὰ τὸ θαυμάζετε τὸ κοριτσάκι της!.. Πάντοτε εἶνε ἀσθενικόν. Ὅλην τὴν νύκτα κλαίει ὡσὰν γατάκι καὶ μ' ἐμποδίζει νὰ κοιμηθῶ... Ἔπειτα τὴν ἡμέραν ἔχομεν τὸ πιάνο τῆς κυρίας καὶ τὸ τραγοῦδι της... τρὰ λὰ λὰ λά!.. Καὶ νὰ ἦτο τοὐλάχιστον εὐχάριστος μουσική!

Ὁ Ρίσλερ ἀποφασίζει ὀρθῶς νὰ μὴ ἀπαντήσῃ καὶ δὲν λέγει πλέον τίποτε· εἶτα μετ' ὀλίγας στιγμὰς βλέπων ὅτι ἀρχίζει νὰ πραΰνηται, τὴν καθησυχάζει ἐντελῶς διὰ φιλοφρονημάτων.

— Τί κομψότης σήμερον!.. Ἐπισκέψεις ἔχομεν νὰ κάμωμεν;

Ὅπως ἀποφύγῃ τὴν δυσκολίαν τοῦ νὰ ἐκφράζηται εἰς δεύτερον ἑνικὸν πρόσωπον, μεταχειρίζεται φρασεολογίαν ἀόριστον καὶ ἀπρόσωπον.

— Ὄχι, δὲν θὰ κάμω ἐπισκέψεις, ἀπαντᾷ ἡ Σιδωνία μετά τινος ἀγερωχίας. Ἀπεναντίας δέχομαι ἐπισκέψεις. Σήμερον εἶνε ἡ ἡμέρα μου...

Καὶ βλέπουσα τὸ ἔκθαμβον καὶ συγκεχυμένον ἦθος τοῦ συζύγου της ἐξακολουθεῖ:

— Μάλιστα· εἶνε ἡ ἡμέρα ὁποῦ δέχομαι. Ἀφοῦ ἡ κυρία Φρομὼν ἔχει τὴν ἰδικήν της ἡμέραν τῆς ὑποδοχῆς, ἠμπορῶ καὶ ἐγὼ νομίζω νὰ ἔχω.

— Βέβαια, βέβαια, λέγει ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ ὅστις παρατηρεῖ πέριξ αὐτοῦ μετά τινος ἀνησυχίας. Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἶδα τόσα ἄνθη πανταχοῦ, εἰς τὴν κλίμακα, εἰς τὴν αἴθουσαν...

— Ναί· τὸ πρωῒ ἡ ὑπηρέτρια κατέβη εἰς τὸν κῆπον καὶ ἔκοψεν. Μήπως ἔκαμα ἄσχημα; Ὢ δὲν μοῦ τὸ λέγετε, ἀλλὰ εἶμαι βεβαία ὅτι τὸ σκέπτεσθε πῶς ἔκαμα ἄσχημα... Ἀκοῦς ἐκεῖ! Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι τὰ ἄνθη τοῦ κήπου ἦσαν κοινὰ μεταξύ μας....

—Ἐννοεῖται... ἐν τούτοις ὅμως θὰ ἔκαμνες... θὰ ἐκάμνετε καλλίτερα ἄν...

— Ἂν ἐζητοῦσα τὴν ἄδειαν;.. Αὐτὸ θέλετε νὰ εἰπῆτε... Νὰ ἐξευτελισθῶ πάλιν διὰ μερικὰ βρωμοχρυσάνθεμα καὶ διὰ ὀλίγα χορτάρια. Ἔπειτα δὰ δὲν ἐπῆγα κρυφὰ νὰ τὰ κόψω... Ὅταν θὰ ἔλθῃ ἐδῶ μετ' ὀλίγον....

— Θὰ ἔλθῃ ἐδῶ;... Ἄ, ἐξαίρετα!

Ἡ Σιδωνία ἀνεσκίρτησεν ὀργισθεῖσα.

— Τί! ἐξαίρετα;.. Αὐτὸ μόνον μᾶς ἔλειπε νὰ μὴ ἔλθῃ! Καὶ ἐγὼ ποῦ πηγαίνω κάθε Τετάρτην καὶ πλήττω εἰς τὸ σπίτι της μὲ ἕνα σωρὸν ψωροϋπερήφαναις καὶ καμωματοῦσαις...

Δὲν λέγει δὲ ὅτι ἐκ τῶν συναστροφῶν ἐκείνων τῆς κυρίας Φρομὼν πολὺ ἐπωφελήθη διότι ἐχρησίμευον αὐτῇ ὡς ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς τοῦ συρμοῦ τρόπον τινά, ὡς πολυσύνθετόν τι δημοσίευμα περιέχον ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου τοῦ εἰσέρχεσθαι, τοῦ χαιρετίζειν, τοῦ τοποθετεῖν τὰ ἄνθη ἐπὶ τῶν ἀνθοφόρων τραπεζίων καὶ τὰ σιγάρα ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ σκεύους, παρεκτὸς τῶν εἰκόνων, ἐν αἷς παρελαύνει ὁ κόσμος τῶν γυναικείων φορεμάτων μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν πεφημισμένων ραπτριῶν. Ἡ Σιδωνία δὲν λέγει ἐπίσης ὅτι τὰς φίλας ἐκείνας τῆς Κλαίρης περὶ ὧν ἐκφράζεται τόσον περιφρονητικῶς τὰς καθικέτευσε πάσας νὰ ἔλθωσι πρὸς ἐπίσκεψίν της τὴν ἡμέραν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ οἴκου της καὶ ὅτι αὐταὶ αἱ ἴδιαι ἐξέλεξαν τὴν ἡμέραν ταύτην.

Θὰ ἔλθωσιν ἄρά γε; Ἡ κυρία Φρομὼν θὰ κάμῃ πρὸς τὴν κυρίαν Ρίσλερ τὴν προσβολὴν νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν συναναστροφήν της τὴν πρώτην Παρασκευήν; Τὸ τοιοῦτο τὴν ἀνησυχεῖ μέχρι πυρετοῦ.

— Μὰ τελειώνετε λοιπόν!.. λέγει ἡ Σιδωνία κατὰ πᾶσαν στιγμήν, πόσην ὥραν κάμνετε νὰ προγευματίσετε, Θεέ μου!...

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι μία τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἀγαθοῦ Ρίσλερ ἦτο νὰ τρώγῃ βραδέως καὶ ν' ἀνάπτῃ τὴν καπνοσύριγγά του εἰς τὴν τράπεζαν ροφῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν καφέν του. Σήμερον πρέπει νὰ παραιτηθῇ τῶν προσφιλῶν του ἕξεων, ν' ἀφήσῃ τὴν καπνοσύριγγα εἰς τὴν θήκην της διὰ νὰ μὴ διασκορπισθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν ἡ ὀσμὴ τοῦ καπνοῦ, καὶ εὐθὺς μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐνδυθῇ γρήγορα διότι ἡ σύζυγός του ἐπιμένει ν' ἀνέλθῃ τὸ ἀπόγευμα καὶ νὰ χαιρετίσῃ τὰς κυρίας.

Τί ἔκτακτον γεγονὸς διὰ τὸ ἐργοστάσιον ὁσάκις βλέπουσι τὸν Ρίσλερ μίαν ἡμέραν καθ' ἑβδομάδα νὰ κατέρχηται μὲ ρεδιγκόταν μαύρην καὶ λαιμοδέτην τῆς ἐθιμοτυπίας.

— Εἰς γάμον πηγαίνεις; κράζει πρὸς αὐτὸν ὁ ταμίας Σιγισμόνδος ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ του.

Ὁ Ρίσλερ ἀπαντᾷ μετά τινος ἐπάρσεως:

— Εἶνε ἡ ἡμέρα τῆς ὑποδοχῆς τῆς συζύγου μου.

Μετ' ὀλίγον πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ γινώσκουσι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν δέχεται ἡ Σιδωνία· μάλιστα ὁ μπάρμπα-Ἀχιλλεὺς ὅστις περιποιεῖται τὸν κῆπον δὲν εἶνε ηὐχαριστημένος διότι συνέτριψαν τοὺς κλάδους τῶν παρὰ τὴν εἴσοδον θάμνων τῆς δάφνης.

Καθήμενος πρὸ τῆς σανίδος ἐφ' ἧς σχεδιάζει ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ὑψηλῶν παραθύρων ὁ Ρίσλερ ἐξέβαλε τὴν καινουργῆ ρεδιγκόταν του ἥτις τὸν στενοχωρεῖ καὶ ἀνέσυρε τὰς χειρῖδας τοῦ ὑποκαμίσου του. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σύζυγός του ἀναμένει ἐπισκέψεις τὸν ἀπασχολεῖ, τὸν ἀνησυχεῖ καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐνδύεται πάλιν διὰ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν.

Digitized by Google

— Κανεὶς δὲν ἦλθεν; ἐρωτᾷ δειλῶς.

— Ὄχι, κύριε, κανείς.

Εἰς τὴν ὡραίαν ἐρυθρὰν αἴθουσαν — διότι ἔχουν μίαν αἴθουσαν μὲ ἔπιπλα ἐπεστρωμένα δι' ἐρυθροῦ δαμασκηνοῦ ὑφάσματος μεθ' ἑνὸς τραπεζίου καὶ καθρέπτου μεταξὺ τῶν δύο παραθύρων καὶ μιᾶς ὡραίας τραπέζης εἰς τὸ μέσον τοῦ τάπητος, οὗ τὸ σχέδιον παριστᾷ ἄνθη ἀνοικτοῦ χρώματος — ἡ Σιδωνία ἐνεκατέστη ὡς οἰκοδέσποινα ὑποδεχομένη, ἔχουσα περὶ αὐτὴν κύκλον καθισμάτων καὶ ἑδρῶν καὶ σκιμπόδων. Τῇδε κἀκεῖσε κεῖνται βιβλία καὶ περιοδικά, ἐν μικρὸν κάνιστρον τῆς ἐργασίας ἐν εἴδει θηρευτικοῦ σάκκου πεπλεγμένου μὲ μεταξίνους κόμβους, μία ἀνθοδέσμη ἴων ἐντὸς κρυσταλλίνου ποτηρίου καὶ φυτὰ χλωρὰ εἰς τ' ἀνθοφόρα σκεύη. Πάντα ταῦτα εἰσὶ διηυθετημένα ἀκριβῶς ὅπως εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Φρομῶν εἰς τὸ κάτω πάτωμα· μόνη ἡ φιλοκαλία, ἡ ἀόριστος ἐκείνη γραμμὴ ἡ ἀποχωρίζουσα τὸ εὐγενὲς ἐκ τοῦ χυδαίου, φαίνεται μήπω ἐξευγενισθεῖσα. Ἡ διακόσμησις αὕτη ὡμοίαζε πρὸς μέτριον ἀντίγραφον ὡραίας εἰκόνος. Καὶ αὐτὴ ἡ οἰκοδέσποινα φέρει ἐσθῆτα λίαν καινουργῆ· καὶ φαίνεται μᾶλλον ὡς μέλλουσα νὰ μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτὴ ἢ ὡς δεχομένη ἐπισκέψεις. Διὰ τὸν Ρίσλερ τὰ πάντα εἶνε ἐξαίρετα καὶ ἀνεπίληπτα, ἑτοιμάζεται δὲ νὰ τὸ εἴπῃ εἰσερχόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ὀργίλου βλέμματος τῆς συζύγου του ὁ ταλαίπωρος ἀνὴρ σταματᾷ δειλιῶν.

— Βλέπετε ὅτι εἶνε τέσσαρες ἡ ὥρα, λέγει αὐτῷ δεικνύουσα τὸ ἐκκρεμὲς μὲ χειρομίαν ὀργῆς . . . Κανεὶς δὲν θὰ ἔλθῃ . . . Ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰ ἔχω μὲ τὴν Κλαίρην διότι δὲν ἀνέβη... Εἶνε εἰς τὸ σπίτι . . . εἶμαι βεβαία, τὴν ἀκούω! . .

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἡ Σιδωνία ἠκροᾶτο καὶ τοὺς ἐλαχίστους κρότους τοῦ κάτω πατώματος, τὰς φωνὰς τοῦ παιδίου, τὸν τριγμὸν θύρας κλειομένης. Ὁ Ρίσλερ ἐπόθει νὰ κατέλθῃ, ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς κατὰ τὸ πρόγευμα συνομιλίας, ἥτις ἄρχεται ἐκ νέου. Ἀλλ' ἡ σύζυγός του δὲν ἐννοεῖ τὸ τοιοῦτο. Τοὐλάχιστον αὐτὸς πρέπει νὰ τῆς κάμνῃ συντροφίαν ἀφοῦ ὅλοι τὴν ἐγκαταλείπουν καὶ διὰ τοῦτο μένει ἐκεῖ ἀδέξιος, προσηλωμένος εἰς τὴν θέσιν του ὡς οἱ μὴ τολμῶντες νὰ κινηθῶσιν ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ θύελλα ἐκ φόβου μήπως ἐπισύρωσι τὸν κεραυνόν. Ἡ Σιδωνία ταράσσεται, περιέρχεται ἐντὸς τῆς αἰθούσης, μετακινεῖ μίαν ἕδραν, τὴν μεταφέρει πάλιν εἰς τὴν θέσιν της, κυττάζει εἰς τὸν καθρέπτην ἐνῷ διέρχεται, προσκαλεῖ τὴν θαλαμηπόλον της καὶ τὴν ἐπιφορτίζει νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μπάρμπα-Ἀχιλλέα αν ἦλθε κανεὶς πρὸς ἐπίσκεψίν της. Εἶνε τόσον μοχθηρὸς αὐτὸς ὁ μπάρμπα-Ἀχιλλεύς! . . Ἴσως ὅταν ἔρχεται κανεὶς τοῦ ἀπαντᾷ ὅτι ἐξῆλθεν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ θυρωρὸς διαβεβαιοῖ ὅτι δὲν εἶδέ τινα.

Σιγὴ ἐπικρατεῖ καὶ κατάπληξις. Ἡ Σιδωνία ἵσταται ὀρθία εἰς τὸ πρὸς ἀριστερὰν παράθυρον, ὁ δὲ Ρίσλερ εἰς τὸ πρὸς δεξιάν. Ἐκεῖθεν βλέπουσι τὸν μικρὸν κῆπον ἔνθα ἡ νὺξ ἤδη ἀρχίζει νὰ κατέρχηται καὶ τὸν μέλανα καπνόν, ὃν ἐξερεύγεται ἡ ὑψηλὴ καπνοδόχη ὑπὸ τὸν συννεφώδη οὐρανόν. Τὸ ὑάλινον παράθυρον τοῦ Σιγισμόνδου φωτίζεται πρῶτον· ὁ ταμίας ἑτοιμάζει αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν λυχνίαν του μετὰ λεπτολόγου φροντίδος καὶ ἡ μεγάλη αὐτοῦ σκιὰ περιφέρεται πρὸ τῆς φλογὸς ἢ κύπτει πλησίον τῶν κιγκλίδων τοῦ γραφείου. Ἡ ὀργὴ τῆς Σιδωνίας κατευνάζεται πρὸς στιγμὴν καὶ λησμονεῖται ἐνῷ παρατηρεῖ τὰς γνωστὰς ἐκείνας λεπτομερείας.

Αἴφνης μικρὸν ὄχημα εἰσέρχεται εἰς τὸν κῆπον καὶ σταματᾷ πρὸ τῆς θύρας. Ἰδοὺ τέλος πάντων κάποιος! Εἰς τὸν κομψὸν ἐκεῖνον καὶ περιδινούμενον ὄγκον τὸν ἀνερχόμενον ἐν τάχει τὴν κλίμακα καὶ ἀποτελούμενον ἐκ μετάξης, ἐξ ἀνθέων, ἐκ γαγατῶν, ἐκ σειρητίων, ἐκ σισυρῶν ἡ Σιδωνία ἀνεγνώρισεν μίαν τῶν τακτικῶν ἐπισκεπτριῶν τῆς αἰθούσης τῶν Φρομῶν, σύζυγον ἐμπόρου ὀρειχαλκίνων ἀντικειμένων. Οἵα δόξα νὰ δεχθῇ παρομοίαν ἐπίσκεψιν! Γρήγορα, γρήγορα τὸ ἀνδρόγυνον λαμβάνει θέσιν, ὁ κύριος παρὰ τὴν ἑστίαν, ἡ δὲ κυρία ἐπὶ ἕδρας φυλλομετροῦσα νωχελῶς ἓν φυλλάδιον περιοδικοῦ. Ἀλλ' ὁ κόπος τῆς παρασκευῆς ἦτο μάταιος! Ἡ ὡραία ἐπισκέπτρια δὲν ἤρχετο διὰ τὴν Σιδωνίαν· ἐσταμάτησεν εἰς τὸ κατώτερον πάτωμα.

Ἆ! ἂν ἡ κυρία Γεωργίου ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ὅ,τι ἡ γείτων της λέγει περὶ αὐτῆς καὶ τῶν φίλων της! . . .

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ ἀναγγέλλουσι μίαν ἐπίσκεψιν:

— Ἡ δεσποινὶς Πλανῆ!

Εἶνε ἡ ἀδελφὴ τοῦ ταμίου γεροντοκόρη ταπεινὴ καὶ πραεῖα ἥτις θεωρεῖ ὡς καθῆκον αὐτῆς τὴν ἐπίσκεψιν πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ προϊσταμένου τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ φαίνεται ἔκπληκτος διὰ τὴν ἔνθερμον ὑποδοχὴν ἧς τυγχάνει. Τὴν περιστοιχίζουν, τὴν περιποιοῦνται: «Πόσον εἶσθε ἀξιαγάπητος! . . . πλησιάσατε δὰ κομμάτι εἰς τὴ φωτιά! . . . » Τὴν προσέχουν, δεικνύουν ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τοὺς ἐλαχίστους λόγους της. Ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ ἀπευθύνει αὐτῇ μειδιάματα φλογερὰ ὡς εὐχαριστήρια. Καὶ αὐτὴ ἡ Σιδωνία ἀναπτύσσει ὅλα αὐτῆς τὰ θέλγητρα χαίρουσα διότι δύναται νὰ ἐπιδειχθῇ ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ δόξῃ πρὸς μίαν ἄλλοτε ὁμοίαν της καὶ διότι ἀναλογίζεται ὅτι ἡ ἄλλη κάτωθεν θὰ ἤκουσεν ὅτι ἦλθον ἐπισκέψεις. Διὰ τοῦτο κάμνουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον θόρυβον ἀνακινοῦντες

Digitized by Google

τὰς ἕδρας, ὠθοῦντες τὴν τράπεζαν, ὅτε δὲ ἡ γεροντοκόρη ἀπέρχεται τεθαμβωμένη, καταγοητευμένη, ἀμηχανοῦσα, τὴν συνοδεύουν μέχρι τῆς κλίμακος μετὰ μεγάλου θροῦ ἐσθήτων, φωνάζουν πρὸς αὐτὴν δυνατὰ κύπτοντες ἀπὸ τοῦ δρυφάκτου τῆς κλίμακος ὅτι μένουν κατ' οἶκον κατὰ πᾶσαν Παρασκευήν... «Ἀκούετε; κατὰ πᾶσαν Παρασκευήν...»

Τώρα πλέον εἶνε νύξ. Εἰς τὸ πλησιόχωρον δωμάτιον ἀκούεται ἡ θαλαμηπόλος ἥτις παρασκευάζει τὴν τράπεζαν. Ἐτελείωσεν, ἡ κυρία Φρομὼν δὲν θὰ ἔλθῃ!

Ἡ Σιδωνία εἶνε πελιδνὴ ἐξ ὀργῆς.

— Κυττάξατε δὰ αὐτὴν τὴν κυρὰν ποῦ δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀναβῇ οὔτε δεκαοκτὼ σκαλιά!... Ἡ κυρία βέβαια μᾶς θεωρεῖ πολὺ μικροὺς ἀπέναντι τῆς εὐγενείας της! Ὤ! ἀλλὰ θὰ ἐκδικηθῶ!..

Καὶ καθόσον ἡ ὀργή της ἐκρήγνυται δι' ἀδίκων λόγων καὶ παραπόνων ἡ φωνή της καθίσταται χυδαία λαμβάνουσα τόνον ἀγοραῖον, ὕφος λαϊκὸν ἀποκαλύπτον τὴν πρώην μαθητευομένην τοῦ ἐργαστηρίου τῆς Λὲ-Μίρ.

Ὁ Ρίσλερ ἀποτολμᾷ ἀτυχῶς νὰ εἴπῃ μίαν λέξιν.

— Ποῖος εἰξεύρει; ἴσως εἶνε ἄρρωστον τὸ παιδί.

Ἐμμανὴς ἡ σύζυγός του στρέφεται πρὸς αὐτὸν ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὸν δείξῃ.

— Θὰ μ' ἀφήσετε ἐπὶ τέλους ἥσυχον μὲ αὐτὸ τὸ παιδί;... Ἐξ αἰτίας σας προέρχεται ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ συμβαίνει... Δὲν κάμνεις νὰ μὲ σέβωνται!

Ἐνῷ δὲ ἡ θύρα τοῦ θαλάμου κλείεται βιαίως καὶ ἐκ τοῦ κρότου δονοῦνται αἱ ὑάλιναι σφαῖραι τῶν λυχνιῶν καὶ ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν σκευοθηκῶν μικροτεχνήματα, ὁ Ρίσλερ ἀπομείνας μόνος, ἀκίνητος εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης βλέπει μὲ ἦθος θλιβερὸν τὰ λευκά του περιχειρίδια καὶ τὰ ἐστιλβωμένα εὐρέα ὑποδήματά του καὶ ψιθυρίζει μηχανικῶς:

— Ἡ ἡμέρα τῆς ὑποδοχῆς τῆς συζύγου μου!..

(*Ἕπεται συνέχεια*)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἰσότης εἶνε τὸ εὐάρεστον ἐκεῖνο συναίσθημα τὸ ὁποῖον πληροῖ τὴν καρδίαν μας ὅταν κρίνωμεν καὶ εὑρίσκωμεν ἑαυτοὺς ἴσους πρὸς τοὺς ἀνωτέρους μας καὶ ἀνωτέρους τῶν ἴσων μας.

*

Ὁ ἔρως ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς ταύτην τὴν παράδοξον ἐπίδρασιν, ὅτι σχετίζων πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀγαθὸν πρὸς τὴν ἀγαπωμένην γυναῖκα, καθιστᾷ τὸν ἀγαπῶντα πρόθυμον εἰς ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ.

*

Ὅπως ἐπὶ τοῦ μᾶλλον μεμιασμένου καὶ σεσηπότος ὕδατος κατοπτρίζεται τεμάχιον οὐρανοῦ, οὕτω ἐν τῇ μᾶλλον διεφθαρμένῃ ψυχῇ ὑπολανθάνει δόσις τις ἀρετῆς.

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟΝ ΤΟΥ

Ἦτο φοβερὸν δυστύχημα δι' αὐτόν, καὶ ὅμως τοῦ τὸ ἀνήγγειλαν ὡς τὸ ἁπλούστερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου:

«Ὁ γείτονάς μας θὰ σηκώσῃ τὸ σπίτι του καὶ θὰ σοῦ κλείσῃ τὸ παράθυρο.»

Τὸ παράθυρόν του... Μικρὸν παράθυρον μὲ λευκὰ διανθῆ παραπετάσματα, μὲ πράσινα δρύφακτα, βλέπον ἀπὸ τοῦ ὕψους του πρὸς τὴν θάλασσαν. Κανὲν τῶν δύο ἄλλων τοῦ δωματίου του δὲν ἠγάπα ὡς αὐτὸ ὁ ποιητής! Καὶ εἶχε δίκαιον. Ἀπὸ τῶν ἄλλων δὲν ἔβλεπε παρὰ ἕνα στενὸν καὶ ῥυπαρὸν δρόμον, στέγας ἀτάκτως ὑπερκειμένας ἀλλήλων, ὀπισθίας πλευρὰς οἰκιῶν εἰδεχθεῖς, καὶ εἰς τὸ βάθος ἐν βουνὸν τεφρόν, ξηρόν, βαρύ, ἀποκρύπτον τὴν θέαν τοὐρανοῦ· ἐν ᾧ τοὐναντίον ἡ ἀναπεπταμένη θέα τοῦ ἠγαπημένου παραθύρου ἐξείλισσε τὰς θελκτικωτέρας καλλονάς...

Παρ' αὐτὸ εἶχεν ἐστημένην τὴν κλίνην του καὶ τὸ τραπέζιόν του. Τὴν νύκτα, κατακεκλιμένος, ἠγάπα νὰ διακρίνῃ διὰ τῶν κενῶν τῶν δρυφάκτων σελαγίζοντας τοὺς ἀστέρας· καὶ τὴν ἡμέραν ζητῶν παρὰ τὸ τραπέζιον τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἔμπνευσιν, ἠγάπα νὰ στρέφῃ ὄμμα ῥεμβὸν πρὸς τὴν γλαυκὴν ἔκτασιν τῆς θαλάσσης, ἣς τὸν ἐδρόσιζεν ἡ αὔρα ἢ τὸν ἐλίκνιζεν ὁ μεμακρυσμένος θροῦς τῶν κυμάτων, καὶ πρὸς τὸ κυάνεον τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὸν ἀνοικτὸν ὁρίζοντα, κατερχόμενον ἐπὶ τῶν ἀπωτάτων ἰοχρόων βουνῶν... Καὶ ὁσάκις ἔκυπτε μεταξὺ τῶν δύο ἀνθοδοχῶν τοῦ βάθρου, ἐπεσκόπει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν εὐρεῖαν ὁδόν, τὴν λευκὴν καὶ πολύτυρβον παραλίαν, τὸν λιμένα, ἐν ᾧ ἐφαίνετο ἡ συμπεπλεγμένη μᾶζα τῶν ἱστῶν· τὸ ἀρχαῖον ἐνετικὸν φρούριον, χαλκόχρουν μὲ πρασίνας ὑπωρείας, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ὁποίου ἐκυμάτιζε μία σημαία καὶ ἔφθανον ἀραιοὶ ἦχοι σάλπιγγος· καὶ ἐκεῖθεν τὴν ὡραιοτέραν ὄψιν τῆς πόλεως ὑπὸ καταφύτους λόφους, χρυσουμένην ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ κατοπτριζομένην εἰς τὰ ἤρεμα ὕδατα...

Ἔπειτα ἀπὸ τοῦ παραθύρου τούτου τὸν ἐνεθουσίαζεν ἡ ἰδέα τοῦ ὕψους του. Πτωχὸς ποιητής! Ἐνόμιζεν ἑαυτὸν κεχωρισμένον τῶν λοιπῶν μελανῶν ἀνθρωπαρίων, τὰ ὁποῖα ἔβλεπε μακρόθεν ἐργαζόμενα ἐπὶ τῆς παραλίας... ὡς ἐν τῷ ἱερῷ ἀναχωρητηρίῳ τῆς Μούσης, αἰρόμενον πλησιέστερον πρὸς τὰς γλαυκὰς χώρας τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῶν ὀνείρων...

Καὶ ὅμως τὸν περιεκύκλου ἡ μᾶλλον καταθλιπτικὴ πεζότης. Τὸ πλησίον του δωμάτιον, σκοτεινὸν πάντοτε καὶ ἀποπνέον παράξενον ὀσμήν, ἦτο πλῆρες βαρελίων σακχάρεως καὶ

Digitized by Google

σάκκων καφέ, ἐκ τῶν εἰδῶν τὰ ὁποῖα ἐμπορεύετο ὁ πατήρ του. Ἀπὸ ἓν ἄλλο δωμάτιον ἔφθανεν ὁ κρότος τῆς μηχανῆς τῆς μητρός του, δι' ἧς ἔρραπτε κάτω τασπρόρουχα τῆς οἰκογενείας. Ὠνομάζετο Πέτρος—πεζότατον ὄνομα, ὑπενθυμίζον εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὸν νουνόν του, ἕνα σμυρναῖον οἰκοκύρην μὲ ῥεδιγκόταν κλειστὴν καὶ μὲ φέσι. Εἶχεν ἕνα μεγαλήτερον ἀδελφόν, πολὺ χυδαῖον,—εἰρωνεία πεζοτάτη νὰ καλῆται αὐτὸς Κίμων,—ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κρατῇ τὰ βιβλία τοῦ πατρός του, νὰ πηγαίνῃ συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον καὶ νὰ διακόπτῃ συχνότερα τὰ ὄνειρα τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ βαναυσοτάτας βλασφημίας. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὅλης αὐτῆς τῆς πεζότητος, ἓν μόνον εἶχεν ὁ ποιητὴς καταφύγιον ἥσυχον καὶ ἀσφαλές, ὡς ἐν ὕψωμα ἐξέχον ἐντὸς βορβορώδους τενάγους: τὸ δωμάτιόν του μὲ τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο παράθυρον.

Ἐδῶ διημέρευε, λησμονῶν ὅλους καὶ ὅλα, πλήρης ἰδανικοῦ, ἀναπλάσσων τὰ ὄνειρά του. Ἄχ, καὶ ποῖος ἐκ τῶν σήμερον ψυχρῶν καὶ θετικῶν δὲν διῆλθε μίαν τοιαύτην ἐποχὴν ἐν τῇ ζωῇ του! Ἦτο ἀκόμη ἡ ἡλικία καθ' ἣν ἐξελάμβανεν ὡς μόνιμον ποιητικὴν φλόγα τὰς παροδικὰς τῆς νεότητος ἐξάρσεις, καθ' ἣν ἐνόμιζεν ὅτι μὲ τοὺς στίχους του θὰ ἐνεμόρφου τὸν κόσμον, καὶ ὅτι ἤρκει μόνον νὰ γράφῃ, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ταπεινόν του δωμάτιον ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος. Ἀλλ' ἀντὶ τούτων εἰσήρχοντο πρὸς τὸ παρὸν ἀπελπιστικαί τινες ἐπιστολαί... καὶ ὁ πατήρ του μὲ τὰς αἰωνίας καὶ πολὺ φορτικὰς συμβουλάς:

«Γιατί, παιδί μου, δὲν μ' ἀκοῦς; Δὲν σου εἶπα πῶς ἡ δουλειὰ ποῦ κάνεις, δὲν εἶνε γιὰ τὴν ἐποχὴ ποῦ ζοῦμε;.. Εἶνε σκληρὴ ἐποχή, γεμάτη ἀνάγκαις... Κρῖμα 'ς τὰ γράμματα ποῦ ξέρεις! ἀκόμα δὲν ἔμαθες ὅτι οἱ ποιηταὶ δὲν περνοῦν σήμερα εἰς τὴν κοινωνία μας; Σήμερα ἔχεις χρεία νὰ ἐργασθῇς γιὰ νὰ ζήσῃς. Τί νὰ σοῦ κάνω! πτωχὸς ἄνθρωπος εἶμαι... ἂν ἤμουν τοὐλάχιστον πλούσιος, ὑπομονή! Νά, δὲν πέρνεις παράδειγμα ἀπὸ τὸν ἀδελφό σου; Κ' ἐκεῖνος ὁ καϋμένος δὲν θέλει, νομίζεις, νὰ ζῇ ἀνεξάρτητα, ὅπως ἤθελε τοῦ καπνίσῃ; Ἀλλὰ τὸν βλέπεις ποῦ ἀναγκάζεται νὰ ψοφᾷ 'ς τὸ Γραφεῖο ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ. . Αἴ! τὸ ψωμί τους οἱ ἄνθρωποι τὸ βγάζουν σήμερα μὲ ἵδρωτα καὶ μὲ κόπο... καὶ αὐτὰ ποῦ κάνεις ἐσὺ δὲν ψωμόνουν, παιδί μου, δὲν ψωμόνουν!

— Τί θέλετε λοιπὸν νὰ κάνω; Θέλετε νὰ σᾶς βοηθῶ κ' ἐγὼ 'ς τὸ Γραφεῖο μιὰ δυὸ ὧρες τὴν ἡμέρα;

— Καθόλου: ἀρκεῖ γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ὁ Κίμων. Σοῦ εἶπα καὶ ἄλλη φορά.. . .δῶσε ἐξετάσεις νὰ γίνῃς καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς.

— Δάσκαλος! ἐγὼ δάσκαλος; Δὲν ἔχω ς' τὸ νοῦ μου νὰ θυσιάσω τὸ *μέλλον* μου!»

Ἡ τελευταία μεγάλη λέξις ἀπεδίωκε τοῦ δωματίου τὸν πατέρα ἀπέλπιδα, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἐστρέφετο πρὸς τὸ παράθυρόν του. Ἡ θέα ἐκείνη τὸν παρηγόρει ἐν πάσῃ ἐπιδρομῇ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς πραγματικότητος. Τῷ ὡμίλει ἡ θάλασσα μὲ γλῶσσαν μαγικήν, τῷ ἐγέλα ὁ οὐρανός, μειδίαμα ἐνθαρρύνσεως, ἡ αὔρα τῷ ἔφερεν ἐλπίδας καὶ ὄνειρα.. . .καὶ ἐκεῖ μακράν, τὸ ὑποτρέμον κυανοῦν παραπέτασμα ἑνὸς ἄλλου παραθύρου, ἐφ οὗ προέβαινε συνήθως γλυκεῖα καὶ ἠγαπημένη μορφή, τῷ ἐφαίνετο ὡς νὰ τὸν ἐχαιρέτα καὶ νὰ τὸν ἐπευφήμει.. . .

***

Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ κλεισθῇ διὰ παντὸς τὸ παράθυρόν του.. . .

Ὁσάκις ἔκυπτε καλὰ καὶ ἐπεσκόπει τὰ κάτω, παρουσιάζετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του μία στέγη προσκειμένη τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, στέγη ἀκίνδυνος ὅλως, μικρά, ῥυπαρά, μὲ μαυρισμένας ἐκ τοῦ χρόνου καὶ βρυοσκεπεῖς κεραμίδας. Ἦτο τὸ χαμόσπιτον τοῦ γείτονος. . . .Μίαν πρωΐαν δύο – τρεῖς ἐργάται ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς στέγης ἐκείνης καὶ ἤρχισαν νὰ ἐκτοπίζωσι τὰς κεραμίδας της... Τί ἔτρεχεν; Ὁ οἰκίσκος κατηδαφίζετο. Ὁ γείτων, ἐκτελῶν προαιώνιον πόθον, θ' ἀνήγειρεν ἐκεῖ μίαν οἰκίαν ὑψηλήν, ὁμότοιχον μὲ τὴν ἰδικήν του — καὶ τὸ παράθυρόν του θὰ ἐφράσσετο!

Ἦτο πολύ, ἦτο μέγα τὸ ἀνέλπιστον κακόν. Ἡ θέα θὰ ἐξηφανίζετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὡς μαγική τις ὀπτασία. Θὰ ἐστείρευεν αἴφνης ἡ πηγὴ πάσης του ἐμπνεύσεως καὶ παρηγορίας. Ἡ ποίησις καὶ ὁ ἔρως θὰ τὸν ἐγκατέλειπον. Ἐκλείετο τὸ παράθυρόν του — ταὐτὸν ὡς νὰ ἐκλείετο καὶ τῆς ψυχῆς του τὸ ὄμμα.. . .

Ὁ ἀπελπισμός του τῷ ὑπηγόρευσε πᾶν μέσον νά το σώσῃ. Ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον. Τὸ παράθυρον, καὶ οὕτως καὶ ἄλλως, ἦτο καταδικασμένον ἀμετακλήτως. Ὅ,τι τῷ εἶπεν ὁ πατὴρ του ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπ' ἀρχῆς, τὸ εὗρε πλῆρες σκληρᾶς ἀληθείας μέχρι τέλους.

«Ἔχεις χρήματα ν' ἀγοράσῃς τὸ πλαϊνὸ σπιτάκι; Αὐτὸ μόνον 'μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ παράθυρόν σου, τίποτε ἄλλο. Ἀλλὰ χρήματα δὲν ἔχεις.. . .καὶ πρέπει νὰ ὑποκύψῃς. Ἂν δὲν τον ἀφήσουμε τώρα ν' ἀκουμβήσῃ ἐπάνω 'ς τὸν τοῖχό μας, ἡ κακία θά μας μείνῃ καὶ ἡ ζημία, ἂν θέλῃς. Ὁ νόμος τοῦ ἐπιτρέπει, ἅμα ἀφήσῃ διάστημα ἑνὸς μέτρου, νὰ σηκώσῃ τὸ σπίτι του ὅσῳ θέλει, χωρὶς νά μας ῥωτήσῃ. Τί θὰ κερδίσῃς τότε, σὲ παρακαλῶ; Πρῶτον ἡ θέα σου καὶ ἔτσι θὰ καταστραφῇ· δεύτερον, θ' ἀνοίξῃ ἀποκάτου μας ἕνα στενὸ σοκάκι, ἀποθήκη βέβαια ἀκαθαρσιῶν καὶ ἑστία μολυσμάτων, καὶ τρίτον δὲν θὰ πάρουμε οὔτε τὰ πεντακόσια φράγκα,

Digitized by Google

πού θά μας πληρώση ὁ γείτονας, ὡς δικαίωμα *ὁμοτοιχίας* καὶ ἀποζημίωσιν διὰ τὸ παράθυρον.»

Ἡ λογικὴ αὐτὴ ἦτο ἀκαταμάχητος. Ἀφ' οὗ δὲν εἶχε χρήματα ν' ἀγοράσῃ τὸν οἰκίσκον, διὰ νά τον ἀφήσῃ πάντοτε ὅσον ἦτο χαμηλός, πᾶσα ἄλλη προσπάθεια ἀπέβαινε περιττή. Ἡ τύχη τὸν κατεδίωκε, πλουτίζουσα τὸν γείτονά του καὶ ἀφίνουσα αὐτὸν ἀκόμη ἐν τῇ πτωχείᾳ. Ἂς ἄφινε τοὐλάχιστον τώρα τὸν πατέρα του νὰ ὠφεληθῇ τῆς περιστάσεως.... πεντακόσια φράγκα.... ἀλλὰ πολὺ ὀλίγον ἐξετίμων τὸν πλοῦτον τοῦ παραθύρου του.....

Καὶ ἀφηρέθησαν ἐν τούτοις αἱ κεραμίδες τῆς στέγης καὶ τὰ σεσηπότα ξύλα, καὶ κατηδαφίσθη ὁ οἰκίσκος, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων του ἐρρίφθησαν τὰ θεμέλια τῆς νέας οἰκίας. Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο· ἡ οἰκοδομὴ προὐχώρει ταχέως ἐν θορύβῳ. Ὁ Πέτρος, χάσας ἤδη τὴν ἡσυχίαν τοῦ παραθύρου, πρὶν χάσῃ τὴν θέαν του, ἐδαπάνα τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας κύπτων ἀπ' αὐτοῦ καὶ θεωρῶν ... Ὅλον ἐκεῖνο τὸ σύνολον τῆς ἀνεγειρομένης οἰκίας, οἱ ἀνυψούμενοι τοῖχοι, οἱ κατεργαζόμενοι λίθοι, αἱ διασταυρούμεναι δοκοί, αἱ κλίμακες, ἐφ' ὧν ἀνήρχετο καὶ κατήρχετο μακρὰ σειρὰ παίδων μὲ τὰ πηλοφόρα τὰ τεταμένα σχοινία, οἱ σωροὶ τῆς ἄμμου καὶ τῆς ἀσβέστου, αἱ κραυγαὶ τῶν ἐργατῶν, αἱ ὁδηγίαι τοῦ γείτονος μὲ τὴν στρυγμώδη φωνήν, οἱ κρότοι τῶν ἐργαλείων —ὅλα τῷ ἐφαίνοντο ὡς μία τερατώδης μηχανὴ θανάτου, ὡς ἓν φοβερὸν θηρίον, ἀνερχόμενον βαθμηδὸν διὰ νὰ καταβροχθίσῃ τὸ παράθυρόν του ...

Τὸ καϋμένον τὸ παράθυρόν του! Ἦτο ἔαρ. Ἡ ἄποψις περιεβάλλετο τὰ μαγευτικώτερα αὐτῆς θέλγητρα, ὡς ἵνα καταστήσῃ ὡραιοτέρας τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ παραθύρου. Νεφύδρια χρυσαυγῆ προσελάμβανον μυριότροπα σχήματα ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ στερεώματος. Τὰ χρώματα τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ὁρίζοντος ἐποίκιλον μεγαλοπρεπέστατα. Παρὰ τὸ κυανοῦν παραπέτασμα τοῦ ἀπέναντι παραθύρου, διημέρευε σχεδὸν ἡ ρεμβώδης ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ ... Καὶ πόσον ἀμβρόσιαι αἱ νύκτες! πόση τῆς φύσεως ἡ γαλήνη! πόση τῶν ἄστρων ἡ μαρμαρυγή! ... Ἀλλὰ κάτω τὸ φοβερὸν θηρίον ἐληθάργει περιμένον τὴν πρωΐαν νὰ ἐξυπνήσῃ φοβερώτερον... Ἆ, ἦτο λυπηρὸν νὰ κλείηται οὕτω τὸ ὡραῖον παράθυρον ... καὶ νὰ ἦνε ἡ ζωή του ... καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανὲν ὅμοιον εἰς ὅλην τὴν λοιπὴν οἰκίαν! ...

***

Ἐπῆλθε τέλος πάντων ἡ τελευταία του στιγμή. Μίαν πρωΐαν, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀντήχουν οἱονεὶ πενθίμως οἱ διακεκομμένοι ἦχοι τῆς σάλπιγγος, οἱ ἐργάται πατοῦντες ἐπὶ τοῦ πρώτου πατώματος τῆς νέας οἰκοδομῆς καὶ φθάνοντες ἤδη τὸ παράθυρον, εἶπον εἰς τὸν Πέτρον ὅτι ἦτο ὥρα νά το ἑτοιμάσῃ ... Ἄφωνος ἐκεῖνος τοὺς ἐβοήθησε νἀφαιρέσωσι τὰ πράσινα δρύφακτα, τὰ ὑαλόφρακτα φύλλα, τὰ διανθῆ παραπετάσματα, τὰς δύο ἀνθοδόχας τοῦ βάθρου ... Γυμνὸς ὁ κατάδικος παρεδίδετο εἰς τοὺς δημίους του ... Ἀλλ' ὅταν ἤρχισαν νὰ ἐπιθέτωσι καὶ νὰ συγκολλῶσιν ἐντὸς τοῦ τετραγώνου κενοῦ τὰς ἀπεχθεῖς ἐκείνας πλίνθους, ὁ πτωχὸς ποιητὴς ἐξῆλθε τοῦ δωματίου, φοβούμενος μὴ κλαύσῃ ...

Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ ἐργασία ἐπανῆλθε. Φεῦ! ἀντὶ τοῦ φωταυγοῦς παραθύρου διεκρίνετο ἓν μέλαν τετράγωνον ἐκ πλίνθων, τὰ κενὰ τῶν ὁποίων ἔφρασσεν ἐκχειλίζων ὁ ὑγρὸς ἀκόμη πηλός ... Οἱ κρότοι τῶν ἐργατῶν ἠκούοντο ἤδη ἀσθενέστεροι... Τὸ λευκὸν παραπέτασμα ἔκειτο χαμαί, ὡς σημαία ποδοπατημένη. Δὲν ἐφαίνετο τίποτε ... Ἓν σκότος διεχεῖτο ἐντὸς τοῦ δωματίου ...

Καὶ τὸ σκότος τοῦτο ᾐσθάνετο ὁ ποιητὴς καλύπτον συγχρόνως καὶ τὴν ψυχήν του. Ὁ ἔρως καὶ ἡ ποίησις ... ἐτάνυσαν τὰς λευκάς των πτέρυγας καὶ ἀπέπτησαν μακράν. Ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ἡ θλίψις διεδέχοντο παρ' αὐτῷ τὸ ἰδανικὸν καὶ τὴν ἔμπνευσιν ... Θὰ περιωρίζετο τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν πνιγηρὰν θέαν τῶν ἄλλων παραθύρων, εἰς τὰ βρύα τῶν στεγῶν εἰς τοὺς μαυρισμένους τοίχους τῶν μαγειρείων καὶ τῶν πλυντηρίων — ὁρίζων καλὸς μὰ τὴν ἀλήθειαν δι' ἕνα καθηγητὴν τῆς Γαλλικῆς ... Καὶ ἵστατο θεωρῶν τὴν συμφορὰν μὲ ὄμμα ἔνδακρυ, μὲ σκέψεις ἀλγεινάς....

Ἀλλ' αἴφνης, ἐν τῇ ταχείᾳ διαδοχῇ τοῦ λογισμοῦ του, εἶδεν ὑπὸ νέαν ὄψιν τὸ πρᾶγμα. Ἡ καταστροφὴ ἐκείνη τὸ ἦτο ἓν μάθημα. Τὸ τραῦμα, τὸ ὁποῖον ἠδυνάτει νἀποτρέψῃ ἐξ ἐλλείψεως χρημάτων, ἡ ἀπότομος ἐκείνη ἔμφραξις, τῷ ἐφαίνετο ὡς μία εἰκών, ἓν σύμβολον τῆς κοινωνικῆς καταθλίψεως, ὑφ' ἣν ἔζη. Αὐτὴ ἡ Ἀνάγκη τῷ ἔκλειε κατὰ πρόσωπον τὸ παράθυρον μὲ τὴν ὡραίαν ἄποψιν, ὡσεὶ λέγουσα: Ζήτησε τίποτε πρακτικώτερον· δὲν ἐπιτρέπεται σήμερον τόση ἰδανικότης. Ἰδοὺ ὅτι δὲν *ἔχεις τὰ μέσα* νὰ τὴν διατηρήσῃς ...

Καὶ τὸ λαμπρὸν μέλλον πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν ὁ νέος, βαθμηδὸν ἐσκοτίζετο, καὶ κατέρρεον ὑπὸ τὴν βαρεῖαν πραγματικότητα αἱ ἐλπίδες του καὶ τὰ ὄνειρά του. Ἔπρεπε νὰ παλινῳδήσῃ. Ὁ πατήρ του εἶχε δίκαιον. Ἦτο σκληρὰ ἡ ἐποχὴ καὶ πλήρης ἀναγκῶν ...

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Πρῶτα μάθε νὰ σωπαίνῃς κ' ἔπειτα νὰ φλυαρῇς.

ΜΕΝΔΡΕΣΕΔΕΣ ΚΑΙ ΣΟΦΤΑΔΕΣ

Μία τῶν ἐν Ἀθήναις ἀπαισιωτέρων ποινικῶν φυλακῶν εἶναι, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ παρὰ τὴν πυρποληθεῖσαν Παλαιὰν Ἀγορὰν *Μενδρεσές*, καταστὰς περιώνυμος διά τε τὴν ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτοῦ πελωρίαν πλάτανον καὶ τοὺς διασήμους ἄνδρας, τοὺς ἐν αὐτῷ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐγκαθειρχθέντας. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι πάντες μετὰ φρίκης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλης προφέρομεν τὸ ὄνομα τῶν φυλακῶν τούτων, ἀλλ' ὀλίγιστοι, φοβοῦμαι, γινώσκομεν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν.

* * *

Μενδρεσὲς τουρκιστὶ σημαίνει τόπον ἐκπαιδεύσεως, λύκειον, σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύονται οἱ εἰς τὴν παιδείαν ἀφωσιωμένοι νέοι ἐν ὁπωσοῦν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ εἰσερχόμενοι εἰς αὐτό. Ὁ *Μενδρεσὲς* εἶναι εἶδος διδασκαλείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ διαιτῶνται οἱ εἰς αὐτὸν φοιτῶντες, τοῦ τουρκικοῦ Δημοσίου καταβάλλοντος πάσας τὰς πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένας δαπάνας. Συνήθως εἷς μόνος διδάσκαλος (*γιότζας*) διδάσκει πάντα τὰ μαθήματα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φοιτηταί, ἤτοι οἱ *σοφτάδες*, δέον νὰ ἐξέλθωσι τοῦ πανδιδακτηρίου τούτου ἐφωδιασμένοι διὰ πάσης ἀνθρωπίνης γνώσεως, εὔδηλον καθίσταται ὅτι ὁ *Μενδρεσὲς* παρὰ τοῖς Τούρκοις ἀναπληροῖ καὶ τὰ λεγόμενα *Πανεπιστήμια* τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἀλλ' ἐπ' ἴσης γνωστὸν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Τούρκων εἶναι λίαν περιωρισμένη· ὅθεν μόνον τέσσαρα μαθήματα διδάσκονται ἐν τῷ *Μενδρεσέ*, α') τὸ *Δίκαιον*, κυρίως τὸ θεοκρατικόν, τὸ *Σιερῆ* λεγόμενον, βάσιν ἔχον τὸ Κοράνιον καὶ τὰς ἱερὰς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἐντολάς· β') ἡ *Θεολογία*· γ') ἡ *Φιλολογία*, περιλαμβάνουσα τὴν ἀραβικήν, περσικὴν καὶ τουρκικὴν καὶ δ') ἡ *Φιλοσοφία*, ἐν στενωτάτῳ κύκλῳ.

Ἡ διδασκαλία ἐν τῷ *Μενδρεσὲ* διαρκεῖ 20—25 ἔτη, μεθ' ἃ ὁ *σοφτᾶς* ἐξέρχεται ἔχων δικαίωμα νὰ καταλάβῃ οἵαν δήποτε θέσιν, οὐχὶ κατωτέραν τῆς τοῦ *μολλᾶ*, ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ὡς κάτοχος πασῶν τῶν γνώσεων τῶν ἀπαιτουμένων εἰς πλήρη εὐδοκίμησιν ἐν τῷ νέῳ σταδίῳ. Μόλις περατώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, αἰτεῖ ἢ μᾶλλον *ἀπαιτεῖ* τὸν διορισμόν του, ὃν ὑπογράφει ὁ Σουλτᾶνος ἄνευ περαιτέρω διατυπώσεων, πλὴν μικρῶν ἐξετάσεων, ἐν αἷς δοκιμάζεται ὁ ὑποψήφιος, ὡσανεὶ *διδάκτωρ*, ἂν γινώσκῃ *ἀπὸ στήθους* πάντα τὰ διδαχθέντα αὐτῷ μαθήματα.

* * *

Σῴζεται παράδοσίς τις, καθ' ἣν εἰς τὸν Σουλτᾶνον Μουρὰτ ἐπέδωκεν ἀναφορὰν ἅμα περατώσας τὰς ἐν τῷ *Μενδρεσὲ* σπουδὰς αὐτοῦ *σοφτᾶς* τις. Ἡ ἀναφορὰ ἦν γεγραμμένη μεθ' ὕφους ἀπαιτητικοῦ, σχεδὸν αὐθάδους, ὁ δὲ Σουλτᾶνος ἔγραψεν ἰδιοχείρως ὄπισθεν αὐτῆς τὸ πολυθρύλητον παρὰ Τούρκοις «*Ποῦ δουργιὰ τσάκι-φελλὲκ διρ· ἄσκ ὀλσοὺν τσεβιρενέ*», ἤτοι «*Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι τροχὸς τῆς Μοίρας· εὖγε τῷ δυναμένῳ νὰ στρέψῃ αὐτόν*». Μετά τινας ἡμέρας μετέβη εἰς τὴν Μεγάλην Βεζυρείαν ὁ *σοφτᾶς*, βέβαιος, κατὰ τὰ παραδεδεγμένα νόμιμα, ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ὑπέγραψε τὸν διορισμόν του. Πόσον ὅμως ἐξεπλάγη μαθὼν παρὰ τοῦ Μεγάλου Βεζύρη, ὅτι ἡ Α. Α. Μεγαλειότης οὐχὶ μόνον διορισμὸν δὲν ηὐδόκησε νὰ ὑπογράψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναφοράν του ἐπέστρεψε, γράψας τοὺς ἀνωτέρω στίχους. Ὁ *σοφτᾶς*, λαβὼν τὴν ἥκιστα εὐμενῆ ταύτην ἀπάντησιν, ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, καὶ ἀνεχώρησε λίαν ἐξημμένος. Βαρύθυμος διὰ τὸ ὅλως ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα τῆς αἰτήσεώς του, ἐξῆλθε τῆς πόλεως ἵνα ἀνακουφίσῃ τὸν ἀπελπισμόν του ἀναπνέων τὴν ζείδωρον αὔραν τοῦ Βοσπόρου, «πολλὰ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν μερμηρίζων», ὅτε διακρίνει μακρὰν πτωχὸν ῥακοσυλλέκτην, καμπτόμενον ὑπὸ διπλοῦ βάρους, τοῦ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ τῆς πενίας. Πλησιάζει αὐτὸν καί:

— Θέλω νὰ σὲ κάμω πλούσιον, τῷ λέγει.

— Εὐχαριστῶ, ἐφένδη μου· προθύμως, ἀρκεῖ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ μὲ κάμῃς πλούσιον, νὰ μὴ ἦναι ἄτιμος ἢ ἄδικος.

— Ὄχι, δὲν πρόκειται νὰ βλάψῃς κανὲν ἐκ τῶν πλασμάτων τοῦ πανοικτίρμονος *Ἀλλάχ*. οὐδὲ σὺ θὰ διακινδυνεύσῃς τίποτε.

— Τότε δέχομαι τὴν πρότασίν σου καὶ ὁρκίζομαι εἰς τὸ ἱερὸν Κοράνιον ὅτι θὰ ἐκτελέσω πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν μὲ προτείνῃς.

— Λοιπόν, πᾶρέ με καὶ φέρε με εἰς τὴν Ἀγορὰν τῶν Δούλων (*Ἀβρὰτ Παζαρὴ*) καὶ πώλησόν με ὡς υἱόν σου λέγων ὅτι ἐγεννήθην ἄλαλος, καὶ ὅτι μὲ ἔθρεψες μὲν ἐπὶ τόσα ἔτη, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖς πλέον ἕνεκα τοῦ γήρατός σου νὰ ἐπαρκέσῃς εἰς τὰς δαπάνας τῆς συντηρήσεώς μου, ὅθεν ἀναγκάζεσαι νὰ μὲ πωλήσῃς. Καὶ ὅσα χρήματα λάβῃς, τὰ βάζεις 'ς τὴν τζέπη σου καὶ ἀναχωρεῖς.

Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ὁ πατὴρ δύναται νὰ πωλήσῃ τὸ τέκνον του, κατὰ τὰ τουρκικὰ νόμιμα, διότι θεωρεῖ αὐτὸ *μακσοὺμ* (καρπόν του, προϊόν του), οὗτινος εἶναι ὁ ἀπόλυτος κύριος.

Ὁ ῥακοσυλλέκτης ἡμῶν λοιπὸν λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἤδη ἄλαλον καταστάντα *σοφτᾶν* τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν Ἀγοράν. Κατὰ τύχην ἔρχεται ἀγοραστὴς δούλων εἰς πρώην Μέγας Βεζύρης, ὅστις ἐξεπλάγη ἰδὼν μεταξὺ τῶν πωλουμένων μαύρων ἀνδραπόδων καὶ ἕνα λευκόν, καὶ μάλιστα ἐνδεδυμένον τὰ ἱερὰ τοῦ *σοφτᾶ*

Digitized by Google

ἐνδύματα. Προςκαλεῖ τὸν κήρυκα (*τελλάλ*) καὶ ἐρωτᾷ ἂν πωλῆται καὶ ὁ λευκὸς ἐκεῖνος *σοφτᾶς*.

— Μάλιστα, ἐφένδη μου, ἀπαντᾷ ὁ κῆρυξ, τὸν πωλεῖ ἐκεῖνος ὁ γέρων, ὅςτις εἶναι καὶ ὁ πατήρ του. Εἶναι δὲ βωβός.

— Διὰ τί πωλεῖς τὸν υἱόν σου, πατέρα;

— Ἐφένδη μου, μὲ ὅλην τὴν πτωχείαν μου τὸν ἐσυντήρησα ὡς τόρα, τὸν ἐμεγάλωσα· δὲν ἀντέχω πλέον, εἶμαι πτωχὸς ἄνθρωπος καὶ μόλις βγάζω τὸ 'δικό μου ψωμί. Αὐτὸς καμμιὰ δουλειὰ δὲν 'μπορεῖ νὰ κάμῃ, διότι εἶναι βωβός, καὶ καμμιὰ βοήθεια δὲν μου δίνει.

Ὁ Βεζύρης παρατηρεῖ ὅτι ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἀλάλου *σοφτᾶ* εἶναι νοήμων καὶ κάμνει τὴν ἑξῆς σκέψιν:

— Καλλίτερον ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν βωβὸν αὐτὸν δὲν ἠμπορῶ νὰ εὕρω· τὸν ἀγοράζω λοιπὸν καὶ μὲ ὑπηρετεῖ εἰς τὰ διάφορα διαβούλια χωρὶς φόβον νὰ προδώσῃ εἰς τὴν ἀντιπολίτευσίν μου τὰς μετὰ τῶν φίλων μου διαμειβομένας σκέψεις μου. Λαμπρὸ *κελεπίρι*, μὰ τὸν Ἀλλάχ!

Τῷ ὄντι δὲ συνεννοεῖται μετὰ τοῦ πωλητοῦ, ἀγοράζει τὸν *σοφτᾶν* καὶ τὸν διορίζει θυρωρὸν καὶ ὑπηρέτην τῆς μεγάλης αἰθούσης αὐτοῦ.

***

Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ μὴν τοῦ *Ῥαμαζάν*, ἤτοι τῆς πανημέρου νηστείας, καὶ τῆς παννυχίου εὐωχίας καὶ τῶν διασκεδάσεων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδιακόπων προσευχῶν.

Οἱ εὐκατάστατοι Τοῦρκοι, προςεγγίζοντος τοῦ *Ῥαμαζάν*, φροντίζουσι νὰ προμηθευθῶσι καλλίφωνον ψάλτην (*μουεζίν*), ὃν δοκιμάζουσι πολλὰς ἡμέρας πρότερον ἐν τοῖς ἐπὶ τούτῳ παρὰ τὰ μέγαρα αὐτῶν ἱδρυμένοις εὐκτηρίοις (*μεστζήδ*), ἐπὶ συμφωνουμένῃ ἀμοιβῇ. Τοῦτο δὲ γίνεται μόνον κατὰ τὸν μῆνα *Ῥαμαζάν*, διότι καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον διάστημα τοῦ ἔτους ἡ προςευχὴ παρὰ τοῖς Τούρκοις εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ στερεότυπος. Ὁ *μουεζὶν* δὲ ἔργον ἔχει νὰ ὑμνῇ τὸν Θεὸν διὰ διαφόρων αἴνων τὰς νύκτας ἀπὸ τοῦ μικροῦ πυργίσκου (*μιναρέ*). Συνήθως δὲ εἶναι καὶ ποιητής, αὐτὸς ὁ ἴδιος ποιῶν τὰς πρὸς δοξολογίαν τοῦ Ἀλλὰχ καταλλήλους ᾠδάς.

Οἱ περίοικοι τοῦ πρῴην Βεζύρη, ἄρχοντες, καὶ μεγιστᾶνες, συνέχαιρον αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἐξόχῳ αὐτοῦ *μουεζίνῃ*, ὃν ἤκουον κατὰ τὰς νύκτας μέλποντα διὰ φωνῆς λαμπρᾶς τὸν Ὕψιστον. Ἔκπληκτος ὁ Βεζύρης ἔλεγεν ὅτι βεβαίως δὲν εἶναι ἰδικός του ὁ μουεζίνης, διότι αὐτὸς τοιοῦτον ἀκόμη δὲν εἶχε προμηθευθῆ. Ἀναμφιβόλως ὅμως, προςέθετε, θὰ ἦναι ἄλλου τινὸς *πασσᾶ*, ἀλλ' ἀγνοεῖ τίνος. Οἱ γείτονες διεβεβαίουν τὸν Βεζύρην ὅτι αὐτοὶ καλῶς ἤκουον, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ ἰδικόν του *μεστζὴδ* ἐκπέμπονται αἱ θεῖαι ἐκεῖναι μελῳδίαι.

— Περίεργον, ἀπεκρίνετο οὗτος. Ἐγώ, ὡς ἠξεύρετε πάντες, δὲν ἔχω κανένα *ἰμάμην* εἰς τὸ *κονάκι* μου. Ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἔχω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, εἶναι βωβός, ἔρχεται δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ὁ πατήρ του, ἀλλ' ἀναχωρεῖ τὸ ἑσπέρας, ἔπειτα δὲ δὲν εἶναι καὶ δυνατὸν αὐτὸς νὰ ψάλλῃ.

— *Πασσᾶ ἐφένδη*, ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας οἰκίαν ἐξέρχεται ἡ *δαουτικὴ* (Δαβιδική) ὑμνῳδία, τὴν ὁποίαν καθ' ἑκάστην νύκτα πάντες ἀκούομεν. Καὶ ἔπειτα, δὲν εἶναι δύςκολον νὰ βεβαιωθῆτε καὶ ὑμεῖς. Ἀρκεῖ νὰ ἀγρυπνήσητε μίαν μόνην νύκτα.

Εἰς τὴν ἐπίμονον διαβεβαίωσιν τῶν φίλων του ὁ Βεζύρης ὑποχωρῶν, ἀποφασίζει νὰ ἀγρυπνήσῃ. Τῷ ὄντι περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀκούει φωνὴν μελῳδικωτάτην, προερχομένην ἀπὸ τὴν *σουφίτα* τῆς ἰδίας οἰκίας καὶ ὑμνολογοῦμενον τὸν Θεὸν διὰ τοιούτων ὡραίων φράσεων καὶ εἰκόνων, ὥστε καταγοητευθεὶς ἡσύχως καὶ ἄνευ θορύβου τινὸς ἀνῆλθε τὴν κλίμακα καὶ βλέπει κατερχόμενον τὸν βωβὸν ὑπηρέτην του.

— Τίς εἶναι ὁ ψάλλων; ἠρώτησε διὰ νευμάτων τὸν ἄλαλον.

— Ἐγώ.

— Σύ! Πῶς; Καὶ δὲν εἶσαι βωβός;

— Ὄχι! Πρὸ 5—6 ἡμερῶν μοὶ ἐνεφανίσθη κατ' ὄναρ ὁ μέγας Προφήτης καὶ μοὶ εἶπεν: «Ἄνοιξε τὸ στόμα σου!» Περίφοβος ὑπήκουσα καὶ ἤνοιξα αὐτό· ὁ ἔνδοξος Μωάμεθ τότε ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα μου μικρὸν μὲ πράσινα φύλλα καὶ μὲ χρυσᾶ γράμματα βιβλιαρίδιον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει εἰς τὴν ἁγίαν χεῖρά του καὶ μὲ διέταξε νὰ τὸ καταπίω. Ἐγὼ τὸ κατέπιον χωρὶς νὰ εἴπω λέξιν, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁμιλῶ ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ γνωρίζω ἀπὸ στήθους ὅλον τὸ *Σιερῆ* καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλεις.

Ὁ *Πασσᾶς* ἔμεινεν ἐμβρόντητος, ὡς ἦτο ἑπόμενον, καὶ καταβὰς εἰς τὴν αἴθουσαν, διέταξε νὰ τῷ δοθῇ πλουσιώτατον *καφτάνι* καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶσιν ὡς ἄνθρωπον ἅγιον. Ἀμέσως δὲ διεδόθη ἀνὰ σύμπασαν τὴν πόλιν ὅτι θαῦμα τοῦ Μωάμεθ ἐτελέσθη, μυριάδες δὲ λαοῦ ἤρχοντο ὅπως αὐτοῖς ὄμμασι βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ γενομένου θαύματος καὶ ἀσπασθῶσι τὴν ἱερὰν τοῦ σεπτοῦ *σοφτᾶ* χεῖρα. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ γεγονός, διαδοθέν, ἔφθασε καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Σουλτάνου, ὅςτις καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ καὶ αὐτὸς τὸν ὅσιον ἄνδρα. Ὁ *σοφτᾶς* ὅμως ἐθεώρησεν ἀνάρμοστον εἰς ὃν ἤδη ἔφερεν ἱερὸν χαρακτῆρα νὰ μεταβῇ πρὸς τὴν Α. Α. Μ., διότι δὲν προσεκλήθη *ἐπισήμως*. Ὁ Σουλτᾶνος τότε ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ αὐτοκρατορικὰς ἁμάξας καὶ ἐν μέσῳ τῶν παραταχθέντων στοίχων τοῦ στρατοῦ διηυθύνθη μετὰ πάσης τῆς ἐπισημότητος εἰς τὰ Ἀνάκτορα, παρακολουθούμενος ὑπὸ ἀμετρήτου πλήθους φανατικοῦ λαοῦ.

Ἅμα παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Σουλτᾶνον προς-

Digitized by Google

ήνεγκε τὸ σέβας αὐτοῦ εἰς τὴν *ἐπὶ τῆς γῆς σκιὰν τοῦ Θεοῦ* καὶ τὸν *ἀντιπρόσωπον τοῦ Προφήτου*. Ὁ Σουλτᾶνος μετὰ προσεκτικὴν παρατήρησιν τὸν ἀνεγνώρισε καὶ εἶπε :

— Τὸ πρόσωπον τῆς ὑμετέρας Ὁσιότητος νομίζω ὅτι δὲν μοι εἶναι ὅλως ἄγνωστον.

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε. Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀναφορά μου ὡς *σοφτᾶ* καὶ ἡ ἰδιόχειρος γραφή σας. Πῶς σᾶς φαίνεται ; Ἠδυνήθην νὰ στρέψω τὸν τροχὸν τῆς Μοίρας ἢ ὄχι ; Παρατηρήσατε ἀπὸ τοῦ παραθύρου σας. Πόσαι χιλιάδες φανατικοῦ κόσμου προσμένουσι πρὸ τῶν Ἀνακτόρων σας, ἐξαρτώμενοι ἀπὸ τῶν χειλέων μου ; Ἐὰν εἰς τὸν συρφετὸν αὐτὸν φωνάξω ὅτι ὁ Σουλτᾶνος δὲν πιστεύει εἰς τὸ θαῦμα τοῦ Μωάμεθ, φαντάζεσθε τί δύναται νὰ γείνῃ ;

Ὁ Σουλτᾶνος παρετήρησεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου, εἶδεν, ἐσκέφθη καὶ ἀμέσως προβαλὼν τὴν κεφαλήν :

— Μουσουλμᾶνοι, εἶπε, γονυπετήσατε καὶ δοξάσατε τὸν μέγαν Προφήτην ἡμῶν. Ἀδιστάκτως πιστεύω εἰς τὸ θαῦμα τοῦ θεοπνεύστου Μωάμεθ καὶ προσκυνῶ καὶ τὸν ἅγιον ἄνθρωπον, ἐφ' οὗ συγκατέβη νὰ θαυματουργήσῃ. Ἵνα δὲ καὶ διὰ πραγμάτων δείξω τὸν ἄκρον σεβασμόν μου, διορίζω αὐτὸν Μέγαν Ἐμίρην τῆς ἁγίας πόλεως Μέκκας.

Μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκρατήτου ἤκουσεν ὁ λαὸς τοὺς λόγους τοῦ Μονάρχου καὶ ἐν κατανύξει βαθείᾳ ἔκαμψε τὰ γόνατα. Καὶ παρηκολούθησε τὸν ἅγιον εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Βεζύρου, οὕτω δὲ ὁ Σουλτᾶνος διὰ τῆς εὐφυΐας αὐτοῦ ἀπηλλάγη φοβεροῦ ἐχθροῦ, πολλὰ πράγματα δυναμένου νὰ παράσχῃ αὐτῷ ἑκάστοτε.

*
* *

Καὶ ἐπειδὴ περὶ *μενδρεσέδων* καὶ *σοφτάδων* ὁ λόγος, ἐπιτραπήτω μοι νὰ μνημονεύσω μιᾶς ἔτι παραδόσεως, ἀναφερομένης εἰς τὸν πολυθρύλητον *Νάσρ-ἐδ-δὶν Χώτζαν*.

Ἡ παράδοσις ὅμως αὕτη, ὡς πᾶσαι αἱ τοιούτου εἴδους, ἐνέχει πολὺ τὸ μυθολογικόν, ἀλλ' ὅπως δήποτε δὲν εἶναι καὶ ἀναξία ἀναγραφῆς.

Εἷς τῶν *Ἐμιρῶν*, τῶν καταγομένων ἀπὸ τῆς *ἱερᾶς γενεᾶς τῶν Καλιφῶν* καὶ φερόντων ἐπὶ κεφαλῆς λευκὴν κίδαριν (*σαρίκ*), εἶχε *Μενδρεσέν* τινα, ὃν διηύθυνεν ὡς *μουδερίς* (καθηγητής, λυκειάρχης), ἐδίδασκε δὲ τὰ ἀνώτερα μαθήματα τῆς ἀνωτάτης τάξεως, περιλαμβανούσης τέσσαρας ἐν ὅλῳ μαθητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν Νάσρ-ἐδ-δίν.

Ὁ *Ἐμίρης* οὗτος εἶχεν ἓν ἀρνίον (*κουζοῦ*), ὅπερ ἔβοσκεν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ *Μενδρεσέ*. Ὁ *Ἐμίρης*, συλλαμβάνων αὐτὸ τὸ ἔσφαζε, τὸ ἐξέδαιρε, τὸ ἀπέστελλεν εἰς τὸν *φοῦρνον* πρὸς ἔψησιν καὶ καθήμενος μετὰ τῶν τεσσάρων μαθητῶν του, τὸ ἔτρωγε, φροντίζων ἐπιμελῶς νὰ μὴ ῥιφθῇ κανὲν ἐκ τῶν ὀστῶν τοῦ ἀρνίου. Μετὰ ταῦτα συνέλεγε πάντα τὰ ὀστᾶ, τὰ συνηρμολόγει καλῶς, ἥπλονε τὸ δέρμα, τὰ ἔθετεν ἐντὸς αὐτοῦ ὑπετονθόριζεν εὐχάς τινας καὶ κατόπιν μεγαλοφώνως διέταττεν αὐτῷ νὰ ἐγερθῇ καὶ μεταβῇ εἰς τὴν βοσκήν. Τὸ ἀρνίον ἠγείρετο καὶ ἔβοσκεν. Τοῦτο συνέβη πολλάκις καὶ ἐπανειλημμένως εἰς τὸ αὐτὸ ἀρνίον.

*
* *

Ἡμέραν τινά, ἀπουσιάζοντος τοῦ *Ἐμίρη*, οἱ τέσσαρες μαθηταὶ ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσωσι καὶ αὐτοὶ τὸ πείραμα τοῦ διδασκάλου των. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἔφαγον τὸ κρέας, συνηρμολόγησαν τὰ ὀστᾶ κτλ., προσεπάθησαν δὲ διὰ φωνῶν καὶ λοιπῶν εὐχῶν νὰ ἐπαναγάγωσι τὸ ἀρνίον αὖθις εἰς τὴν ζωήν. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ πείσω τὸν ἀναγνώστην μου ὅτι τὸ ταλαίπωρον ἀρνίον εἶδε πλέον τὸ «γλυκερὸν Ἠελίοιο φάος» ὅσον καὶ ὁ ὑπὸ τῶν θυγατέρων του καταμελισθεὶς ἐκεῖνος Θετταλὸς Πελίας.

Ἦλθεν ὁ καθηγητὴς καὶ μετὰ λύπης μαθὼν τὰ γενόμενα, ἠρώτησε χολωθείς :

— Τίς ἔσφαξε τὸ ἀρνίον ;

Οἱ μαθηταὶ μετὰ δέους ἔδειξαν τὸν σφαγέα.

— Οὕτω νὰ σφαγῇς καὶ σύ ! κατηράσθη ὁ ἱεροδιδάσκαλος. — Καὶ τίς ἐξέδαρε τὸ ἀρνίον ; ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου.

Ὑπεδείχθη μετὰ τρόμου καὶ ὁ δεύτερος ἔνοχος.

— Οὕτω νὰ ἐκδάρουν καὶ σέ ! — Καὶ τίς ἔψησε τὸ ἀρνίον ; ἐβρυχήθη τὸ τρίτον ὁ *Ἐμίρης*.

Ἔδειξαν καὶ τὸν ἐψήσαντα τὸ ἀρνίον, ὃν κατηράσθη ὁμοίως :

— Οὕτω νὰ ἐψήσουν καὶ σέ, ἄθλιε !

Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἅπασαι αἱ ἀραὶ τοῦ εὐσεβοῦς *Ἐμίρη* ἐξεπληρώθησαν κατὰ γράμμα.

Στραφεὶς τέλος πρὸς τὸν ἕτερον μαθητήν :

— Σὺ τί ἔκαμνες ; ἠρώτησεν.

— Ἐγὼ ἐγέλων, ἀπήντησεν.

— Πᾶσαι αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι σου νὰ ἦναι γελοῖοι καὶ νὰ προξενοῦν πάντοτε τὸν γέλωτα, εἶπεν ὁ δίκαιος ἀνήρ, καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ εἰς ἄκρον φιλόγελων τοῦ *Νάσρ-ἐδ-δίν*, ὅστις, γενόμενος κατόπιν *χώτζας*, ἀπέβη διάσημος παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς διὰ τὰ ἄπειρα ἀστεῖα ἀνέκδοτά του, δι' ὧν ἀρτύεται πᾶσα συνδιάλεξις παρά τε τοῖς Τούρκοις καὶ πᾶσι τοῖς χριστιανικοῖς λαοῖς τῆς Τουρκίας, καὶ μέχρι δὲ τῆς σήμερον ἄσβεστος ἀείποτε προκαλεῖται ὁ γέλως εἴτε διὰ τῶν ἀληθῶς προσφυῶν εἴτε καὶ διὰ τῶν βλακωδῶν ἐν πολλοῖς χαριτολογιῶν αὐτοῦ.

Ιωακειμ Βαλαβανης

Digitized by Google

ΘΥΜΑΣΑΙ;

Θυμᾶσαι, ὅταν 'ς τὸ λειβάδι
Σ' εἶδα μονάχη ἕνα βράδυ
'Σὰν πεταλοῦδα νὰ πλανᾶσαι,
Θυμᾶσαι;

Κρυφὰ ἐστάθηκα σιμά σου,
Καὶ 'σὰν μ' ἐπῆρεν ἡ ματιά σου,
Εἶπ': ἄγγελος ἢ κόρη νᾆσαι!
Θυμᾶσαι;

Δυὸ λόγια, δυὸ ματιαὶς, δυὸ χέρια
Γλυκὰ σφιγμένα, καὶ 'ς τ' ἀστέρια
Τὸ πρῶτο μ' ἔφερε φιλί σου.
—'Θυμήσου!

'Σὰν ταὶς χρυσαῖς στιγμαὶς ἐκείναις
Χρόνια περάσανε καὶ μῆνες
Καὶ τώρα λέγω: 'Σὰν λυπᾶσαι,
Θυμᾶσαι;

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οὐ μικρὰν χρησιμότητα δύναται νὰ ἔχῃ ἡ γνῶσις τοῦ τίνα ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων της στέλλει ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα χώραν τῆς Εὐρώπης, καὶ τίνα πάλιν ἐμπορεύματα λαμβάνει ἐξ ἑκάστης τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ἀκριβεῖς περὶ τούτων πληροφορίας παρέχουσιν ἡμῖν οἱ δημοσιευθέντες ἐπίσημοι πίνακες τοῦ Ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Στατιστικῆς, καὶ ταύτας παραθέτομεν ἐνταῦθα.

Λοιπὸν ἡ Ἑλλὰς ἀποστέλλει **εἰς τὴν Ρωσσίαν** κυρίως ἔλαια, σῦκα καὶ ἐλαίας. Ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὸ 1888 ἦτο περὶ τὰς 750,000 δραχμάς.

Λαμβάνει δὲ παρὰ τῆς Ῥωσσίας κυρίως δημητριακοὺς καρποὺς (ἐν ἔτει 1888 ἀξίας δραχ. 26,783,487, χαβιάριον δραχ. 1,088,119) καὶ ζῷα ἐν γένει δραχ. 1,062,466).

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἑλλὰς ἀποστέλλει πρώτιστα τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα της (ἀξίας τῷ 1888 δραχ. 27,279,940) μόλυβδον (ἀξ. δραχ. 6,169,690) καὶ μεταλλίτιδας (ἀξίας δραχ. 4,345,030).

Κατὰ τὸ 1888 ἔλαβεν ἡ Ἑλλὰς παρὰ τῆς Ἀγγλίας κυρίως ὑφάσματα ἀξίας δραχ. 15,064,145, ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ ἀξίας 4,500,000, ἰχθῦς ταριχευτοὺς ἀξίας 1,800,000, εἶτα δὲ νήματα καὶ κλωστάς, μέταλλα, δέρματα, κ. ἄ.

Εἰς τὴν Γερμανίαν στέλλομεν πρώτιστα τὴν σταφίδα μας. Ἡ ἀξία αὐτῆς τῷ 1888 ἀνῆλθεν εἰς δραχ. 3,386,628.

Λαμβάνομεν δὲ παρὰ τῆς Γερμανίας κατὰ πρῶτον λόγον ὑφάσματα (δραχμῶν 533,003 τῷ 1888), μέταλλα κατειργασμένα (δραχ. 388,688), ἐνδύματα ἕτοιμα (δραχ. 378,643), καὶ ἄλλα εἴδη κατωτέρας ἀξίας.

Εἰς τὴν Γαλλίαν στέλλομεν πάλιν σταφίδα (δραχ. 12,828,863 τῷ 1888), οἴνους (δραχ. 2,106,000), μόλυβδον, σπόγγους κτλ.

Ἡ δὲ Γαλλία μᾶς στέλλει ὑφάσματα (δραχμῶν 1,900,000 τῷ 1888) δέρματα ἀκατέργαστα, ἔρια, τρίχας, πτερά, κουκούλια (δραχ. 1,400,000), δέρματα καὶ ὀστᾶ κατειργασμένα (δρ. 950,000), μέταλλα κατειργασμένα (850,000), καφὲν (δραχμὰς 800,000), ἰχθῦς ταριχευτοὺς (δρ. 720,000), ὑφάσματα ἄλλα (1,500,000), εἴδη στολισμοῦ ποικίλα (430,000) καὶ παντοῖα ἄλλα προϊόντα κατωτέρας ἀξίας.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν εἰσάγομεν σταφίδα ὡσαύτως (τῷ 1888 δραχ. 2,111,082), λαμβάνομεν δ' ἐκ τῆς Ὀλλανδίας τυρὸν καὶ διάφορα ἄλλα προϊόντα μικροτάτης ἀξίας πάντα. Τῷ 1888 ὅλη ἡ ἐκ τῆς Ὀλλανδίας εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξεν ἀξίας δραχμῶν 79,541.

Εἰς τὸ Βέλγιον ἡ Ἑλλὰς ἀποστέλλει μεταλλίτιδας (ἀξίας δραχ. 8,200,000 τῷ 1888), μόλυβδον (δρ. 950,000), σταφίδα (δραχ. 780,000).

Ἐκ Βελγίου δ' ἔρχονται εἰς ἡμᾶς μέταλλα κατειργασμένα (ἀξίας δραχ. 590,000 τῷ 1888), μηχαναὶ (δρ. 275,000), μέταλλα ἀκατέργαστα (δραχ. 250,000) σκεύη πήλινα καὶ ὑάλινα, δέρματα, χημικὰ προϊόντα ἅμαξαι καὶ ἄλλα.

Διὰ τὴν Ἑλβετίαν δὲν ὑπάρχει πίναξ δεικνύων ἡμῖν τίνα προϊόντα ἡ Ἑλλὰς προμηθεύει αὐτήν.

Ἡ ἐκ τῆς Ἑλβετίας δ' εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο κατὰ τὸ 1888 ἀξίας δραχ. 398,079, ἐξ ὧν δραχ. 271,392 ἀντιπροσωπεύουν τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα.

Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει σῦκα (τῷ 1888 ἀξίας δραχ. 2,277,964), οἴνους (δραχ. 1,639,397), σταφίδα (ἀξίας δρ. 1,119,237), ἐλαιόλαδα (δραχμὰς 881,386), βαλάνους (δρ. 672,074), δέρματα ἀκατέργαστα (δραχ. 520,261), καὶ ἄλλα μικροτέρας ἀξίας.

Ἡ Αὐστρία δ' ἀποστέλλει εἰς τὴν Ἑλλάδα πλεῖστα προϊόντα της, ὧν κυριώτατα ξυλεῖαν οἰκοδομικῆς (δραχ. 4,000,000 τῷ 1888), ζάχαριν (δραχμὰς 3,500,000), χάρτην (δρ. 760,000), ὀρύζιον (δραχμὰς 604,000), καφὲν (δρ. 564,000), μέταλλα κατειργασμένα (δρ. 547,000), ὑφάσματα μάλλινα καὶ βαμβακερὰ (δρ. 1,100,000), σχοινία (δρ. 490,000), ξυλεία βαρελοποιίας (δρ. 444,000) ἰχθῦς ταριχευτοὺς (δρ. 373,000) καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ ἐξ Ἑλλάδος εἰσαγωγὴ δὲν εἶνε σημαντική, συμποσωθεῖσα κατὰ τὸ 1888 μόνον εἰς δρ. 941,669. Ἐν τῷ ποσῷ τούτῳ τὰ ἐλαιόλαδα ἀντιπροσωπεύονται διὰ δρ. 400,000 περίπου, οἱ οἶνοι διὰ δρ. 143,000, καὶ ἄλλα προϊόντα διὰ μικροέτρων ποσῶν.

Ἐκ τῆς Ἰταλίας λαμβάνομεν ἡμεῖς ὀρύζιον (τῷ 1888 δρ. 983,406), ξυλεῖαν οἰκοδομικῆς (δραχμὰς 805,000), ἰχθῦς ταριχευτοὺς (δρ. 442,000), ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ (δρ. 353,000), ξυλεῖαν βαρελοποιίας (δρ. 287,000), πίλους (δρ. 232,000) καὶ ἄλλα μικροτέρας ἀξίας.

Εἰς τὴν Ρουμανίαν ἡ ἐξ Ἑλλάδος εἰσαγωγὴ τῷ 1888 σημειοῦται ὡς συμποσωθεῖσα εἰς δρ. 350,000. Κυριώτερον προϊὸν ἐξαγωγῆς εἶνε αἱ ἐλαῖαι (δρ. 115,295.)

Digitized by Google

Ἡ Ρουμανία μᾶς ἔστειλε προϊόντα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος δρ. 1,283,901. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου δρ. 897,541 ἀντιπροσωπεύει ἡ ξυλεία οἰκοδομικῆς, καὶ δρ. 301,377 οἱ δημητριακοὶ καρποί, τὸ ποσὸν συμπληροῦσι διάφορα προϊόντα μικρᾶς ἀξίας.

Εἰς τὴν Τουρκίαν ἀπεστείλαμεν τῷ 1888 ἐκ τῶν προϊόντων μας κυριώτατα δημητριακοὺς καρποὺς δρ. 2,200,000, ὑφάσματα βαμβακερὰ δρ. 1,850,000, καπνὸν δρ. 646,000, δέρματα ἀκατέργαστα δραχ. 557,000, δέρματα κατειργασμένα δραχ. 375,000, ἐλαιόλαδα δραχ. 306,000, ὑφάσματα λινᾶ δραχμὰς 298,000, ἰχθῦς, κουκούλια, σάπωνα, ἐλαίας, σπόγγους, πνευματώδη ποτὰ καὶ ἄλλα διὰ μικρότερα ποσά. Ἐκ Τουρκίας λαμβάνομεν δημητριακοὺς καρποὺς (τῷ 1888 ἀξίας δρ. 8,176,642), ζῷα ἐν γένει (δρ. 824.000), ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα (δρ. 800,000), ἰχθῦς ταριχευτοὺς (δρ. 733,000), δέρματα ἀκατέργαστα καὶ ἄλλα εἴδη (δρ. 405,000), ἀκατέργαστα δασικὰ προϊόντα (δρ. 364,000), ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ ἐν γένει (δρ. 358,000), ξυλείαν βαρελοποιίας (δρ. 270,000), καπνόν, καὶ ἄλλα μικροτέρας ἀξίας.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἡ εἰσαγωγὴ ἐξ Ἑλλάδος τῷ 1888 συνεποσώθη εἰς δρ. 2,042,036, τὸ κυριώτατον εἰσαχθὲν προϊὸν ἦτο ὁ καπνὸς ἀξίας δρ. 1,530,378, μετ' αὐτὸν αἱ ἐλαῖαι δραχμῶν 182,569 καὶ μετ' αὐτὰς ἄλλα προϊόντα μικροτέρας ἀξίας.

Ἡ Αἴγυπτος μᾶς ἔστειλε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος προϊόντα δρ. 481,999. Ἦσαν δὲ ταῦτα πίτυρα, ἀσφοδέλειον, ἐρυθρόδανον, βάμβαξ, λίνον, κάνναβις, ψίαθος ἀκατέργαστος, λαχανικά, ἄνθη, δέρματα ἀκατέργαστα, ζάκχαρις, ὄριζα, καφὲς κτλ.

Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἡ Ἑλλὰς ἀπέστειλε τῷ 1888 σταφίδα ἀξίας δραχμῶν 4,640,000, σπόγγους ἀξίας δρ. 67,736, καὶ διάφορα ἄλλα προϊόντα ἀξίας δραχ. 2,650.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐπρομήθευσαν εἰς ἡμᾶς προϊόντα ἀξίας δρ. 2,842,991, ὧν κυριώτατα ἦσαν καφὲς δρ. 1,160,060, ἰχθῦς ταριχευτοὶ δρ. 1,078,000, δέρματα ἀκατέργαστα, ἔρια, τρίχες, πτερά, ᾠά, κουκούλια κτλ. δραχ. 486,612.

Αὗται εἰσὶν αἱ χῶραι μεθ' ὧν ἡ Ἑλλὰς διεξάγει τὸ σπουδαιότερον ἐμπόριον αὐτῆς. Αἱ πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς ἐμπορικαὶ αὐτῆς σχέσεις εἶνε ἐλαχίστης ἀξίας· διότι τὰ μὲν ἀποσταλέντα εἰς αὐτὰς ἑλληνικὰ προϊόντα κατὰ τὸ 1888 ὑπῆρξαν ἀξίας δραχ. 128,269, τὰ δὲ εἰσαχθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ αὐτῶν δραχ. 1,297,896.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τὸ βιβλίον τῶν προσευχῶν τὸ παραγγελθὲν πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Β', μικρὸν καλλιτεχνικὸν ἀριστούργημα, περατωθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του, ἠγοράσθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἀντὶ 46 χιλ. φράγκων.

— Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας μετέβησαν εἰς Βάϋρουτ ὅπου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους δίδονται πανηγυρικαὶ παραστάσεις ἔργων τοῦ Βάγνερ τῇ συμπράξει τῶν ἀρίστων ἀοιδῶν τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος ἤκουσε τὸν Π ά ρ σ ι φ α λ, ὅστις ἐξετελέσθη θαυμασίως. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπένειμεν εἰς πάντας τοὺς καλλιτέχνας παράσημα καὶ βαρύτιμα δῶρα, κατέθηκε δὲ στέφανον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

— Διὰ τὸ προσεχὲς θέρος μεγάλη διεθνὴς μουσικὴ ἑορτὴ παρασκευάζεται ἐν Γενεύῃ, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν ἐκεῖ μουσικῶν συλλόγων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην θὰ τελεσθῶσι καὶ διεθνεῖς μουσικοὶ ἀγῶνες.

— Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ζύθου ἐν Μονάχῳ ὑπολογίζεται εἰς 200 ἑκατομμύρια λιτρῶν. Ἂν ἑκάστη λίτρα ἐτίθετο ἐντὸς ἰδίου δοχείου καὶ τὰ δοχεῖα ταῦτα ἐτάσσοντο εἰς γραμμήν, θὰ κατελάμβανον ἔκτασιν 20 χιλιάδων χιλιομέτρων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου μέχρι τοῦ ἑτέρου.

— Ἑβδομήκοντα τρεῖς γυναῖκες ἐξασκοῦσι νῦν τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς ἀποικίαις. Τούτων αἱ πλεῖσται μεταβαίνουσιν εἰς Ἰνδίας, ὅπου ἡ χρησιμότης αὐτῶν εἶνε μεγαλειτέρα παρὰ τῷ ἰθαγενεῖ πληθυσμῷ, διότι τὰς γυναῖκας τῶν Ἰνδῶν δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ ἀνὴρ ξένος, ἔστω καὶ ἰατρός.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀσφαλὲς μέσον.

— Κάτι, βλέπω, κόμπο δένεις 'ς τὸ μαντίλι σου;

— Γιὰ νὰ θυμηθῶ νὰ ξυπνήσω αὔριο τὸ πρωὶ εἰς τὰς πέντε.

Παιδικὴ ἐκτίμησις.

Μεταξὺ παιδίων:

— Δὲν γνωρίζω τὸν 'δικόν σας γιατρόν, μὰ ὁ 'δικός μας ξέρω πῶς εἶνε λαμπρὸς γιατρός.

— Ἀρρώστησε κανένας σας καὶ τὸν γιάτρεψε;

— Ὄχι· μὰ ὅποτε ἔλθῃ σπίτι μοῦ φέρνει καραμέλαις.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Διατήρησις σταφυλῶν.

Διατηροῦνται σταφυλαὶ ἐπὶ ἓν σχεδὸν ἔτος ἐὰν ἐντὸς νέου ξυλίνου καὶ καλῶς καρφωμένου κιβωτίου θέσωμεν κατὰ στρώματα πίτυρα ἀποξηρανθέντα ἐν κλιβάνῳ καὶ σταφυλὰς μὴ φερούσας ῥάγας σαπράς, συλλεγείσας δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἡμέρας ξηρᾶς καὶ εὐδίας. Ὁ σκοπὸς τῆς μεταξὺ στρωμάτων πιτύρων τοποθετήσεως τῶν σταφυλῶν εἶνε ν' ἀπομονώσωμεν αὐτὰς κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπὸ τοῦ ἀέρος· ἑπομένως τὰ στρώματα τῶν πιτύρων δέον νὰ εἶνε παχέα, νὰ τίθενται δὲ πίτυρα καὶ μεταξὺ τῶν σταφυλῶν καὶ τῶν παρειῶν τοῦ κιβωτίου, ὅπερ ἀφοῦ πληρωθῇ δέον νὰ καρφωθῇ καλῶς καὶ νὰ τοποθετηθῇ εἰς μέρος σκοτεινὸν καὶ δροσερὸν οὐχὶ δὲ ὑγρόν. Αἱ οὕτω φυλαττόμεναι σταφυλαὶ μετά τινας μῆνας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥυτιδοῦνται, ὅπως δ' ἀποδοθῇ αὐταῖς κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ φυσικὴ των ὡραιότης ἀποκόπτεται ὁ ποδίσκος αὐτῶν καὶ τίθενται ἐπί τινα λεπτὰ τῆς ὥρας ἐντὸς οἴνου — αἱ μὲν λευκαὶ ἐντὸς λευκοῦ οἴνου, αἱ δὲ μέλαιναι ἐντὸς μέλανος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1827.

Digitized by Google

'Αριθ. 714 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 3 Σεπτεμβρίου 1889.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ

ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Α'

(*Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον*)

Β'

Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἶχεν ἐκραγῇ ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασις ἐθνικὴ πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἀπὸ τῶν ὄχθῶν τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Ταινάρου κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὅπου ἠκούετο ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐπιστεύετο ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἐπάλαιε τὸ ἑλληνικὸν γένος ἐναγωνίως πρὸς τοὺς πρὸ αἰώνων κατακτητάς του. Μοναδικὴ ἴσως ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἀνθρωπότητος, ὁτὲ μὲν λάμπουσα διὰ θριάμβων τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων, ὁτὲ δὲ σκιαζομένη διὰ συμφορῶν, αἵτινες ἀνεδείκνυον ἔτι μᾶλλον τὸ ἀπτόητον θάρρος καὶ τὴν καρτερίαν τῶν νικωμένων ἀλλὰ μὴ καταβαλλομένων ἑλλήνων, ἐθαυμάζετο ἡ πάλη ἐκείνη ὑπὸ τῶν λαῶν τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου καὶ ἐκίνει τὴν λύραν καὶ τὴν γραφίδα μεγάλων ποιητῶν καὶ ζωγράφων. Ζητοῦντες δὲ στήριγμα κατά τε τῶν ἐσωτερικῶν διαιρέσεων καὶ κατὰ τῆς ἐχθρότητος κυβερνήσεων ἰσχυρῶν, αἵτινες ἐνόμιζον ὅτι τῆς Τουρκίας ἡ σωτηρία ἦτο καὶ αὐτῶν ἡ σωτηρία, οἱ ἕλληνες ἀπὸ τῆς φοβερᾶς τοῦ Ἰβραΐμ εἰσβολῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἤρξαντο ἤδη σκεπτόμενοι περὶ ἀναγορεύσεως βασιλέως.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1825,—ὡς αὐτὸς ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος διηγεῖται ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ, — δύο ἕλληνες ἦλθον εἰς Ἀγγλίαν πρὸς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ. Εἶπον δὲ ὅτι εἶχον ἐντολὴν νὰ συννενοηθῶσι περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς βασιλέως καὶ τῆς πορείας ἣν ὤφειλον οἱ ἐν Ἑλλάδι νὰκολουθήσωσιν ἐν τῷ ζητήματι. (1) Εἶδον δέ, ὡς λέγει ὁ Λεοπόλδος, οἱ ξένοι ἐκεῖνοι καὶ αὐτὸν τὸν Κάννιγκ, τὸν περίφημον τῆς Ἀγγλίας πρωθυπουργόν· ἀλλ' ὁ Κάννιγκ συνεβούλευσε τῷ πρίγκηπι νὰ μὴ περιπλεχθῇ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, οὗ ἡ λύσις δὲν ἐφαίνετο ἀκόμη προσεχής. Καὶ ὁ Κάννιγκ δέ, ὡς ὁ Στόκμαρ πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν, ἐφρόνει ὅτι ἡ ἀληθὴς τοῦ πρίγκηπος θέσις ἦτο ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐν τούτοις ἡ ἐπίσκεψις τῶν δύο ἐκείνων ἑλλήνων ἀνέφλεξε τὴν φαντασίαν τοῦ εὐγενοῦς πρίγκηπος, ὅστις διὰ τὰς ποιητικὰς αὐτοῦ συλλήψεις ἐν τῇ πολιτικῇ ἀπεκαλεῖτο *ρομαντικὸς* ὑπὸ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του Στόκμαρ. Καὶ ποῖον τῳόντι ποιητικώτερον ἔργον καὶ μᾶλλον προσῆκον εἰς τοιοῦτον ἡγεμόνα, ἢ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν λαοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ καρτερικοῦ, ὅστις ἀνευφημεῖτο ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐφαίνετο ἄξιος ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων; Πᾶσα ἄλλη ἡγεμονία ἔστω καὶ τοῦ μᾶλλον πεπολιτισμένου λαοῦ τῆς Εὐρώπης ἦτο βεβαίως πεζογραφία κοινή, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ποίησιν ἐκείνην τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἑλλάδος! Ὁ πρακτικὸς καὶ ἥκιστα ποιητικὸς Στόκμαρ ἠγωνίζετο πάντοτε νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς τοιαύτας ὀνειροπολήσεις τοῦ ἐξόχου φίλου του, ἀλλ' ἡ εἰκὼν ἐκείνη τοιαύτης ἡγεμονίας ἔμενεν ἔκτοτε ζωηρὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου.

Ἐπέρχεται ἡ τριπλῆ συμμαχία μεταξὺ Γαλλίας Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας ὑπὲρ τῆς ἀγωνιώσης Ἑλλάδος, ἀναγορεύεται δὲ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἑπταετίαν ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας, ἕλλην Κερκυραῖος, ὅστις διὰ τῆς παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἰδίως τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Νικολάῳ ἐξόχου θέσεώς του εἶχε σπουδαίως συντελέσῃ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὐμενῆ τροπὴν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ῥωσσικοῦ ἀνακτοβουλίου. Ὁ Καποδίστριας εἶχε γνωρισθῇ μετὰ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813, ὅτε ἀμφότεροι διετέλουν ἐν τῇ ῥωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ. Ὅτε δὲ οἱ πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων ἠρώτησαν τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τίνα τῶν πριγκήπων θεωρεῖ καταλληλότατον ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ἀδιστάκτως ὁ Καποδίστριας ἀπήντησεν ὅτι τοιοῦτον θεωρεῖ τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον.

Ὁ Λεοπόλδος, μαθὼν τὴν εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῶν Δυνάμεων δήλωσιν ταύτην τοῦ

(1) Οἱ δύο ἐκεῖνοι Ἕλληνες ἦσαν ὁ Λουριώτης καὶ ὁ Ὀρλάνδος, οἵτινες εἶχον ἀποσταλῇ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς συνομολόγησιν δανείου ὑπὸ τῆς τότε προσωρινῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Digitized by Google

Καποδιστρίου, μετέβη εἰς Νεάπολιν, ὅπως διατελῇ πλησιέστερον τοῦ θεάτρου τῶν γεγονότων καὶ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, ἀπέστειλε δὲ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Καποδίστριαν ὡς ἀντιπρόσωπόν του τὸν Κάρολον Στόκμαρ (1), ἀδελφὸν τοῦ ἰατροῦ καὶ φίλου του. Οὗτος ἀφίκετο εἰς Αἴγιναν, ὅπου διέτριβεν ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, τῇ 28 Μαΐου 1829 Ἀναγνοὺς ὁ Καποδίστριας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρίγκηπος καὶ σκεφθεὶς ἐπ' ὀλίγον «Δὲν λαμβάνω ὀπίσω τὸν λόγον μου, τῷ εἶπεν, ὅ,τι ὑπεσχέθην, θὰ τὸ τηρήσω... οἱ πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων ἐξεπλάγησαν ὅταν ἐπρόφερον τὸ ὄνομα τοῦ πρίγκηπος. Φαίνεται ἐνόμιζον ὅτι θὰ παρουσίαζον ἄλλον ὑποψήφιον· ἐζήτησαν νὰ δηλώσω τὴν γνώμην μου ἐγγράφως, ἀλλὰ ἠρνήθην. Μίαν μόνην φιλοδοξίαν ἔχω ἐγώ, νὰ παράσχω εἰς αὐτὸν τὸν τόπον κυβέρνησιν στερεάν».

Εἰς ταῦτα ὁ Κ. Στόκμαρ ἀπήντησεν ὧδε πως. «Ὁ πρίγκηψ, εἶπε, συνωμίλησεν ἐν Νεαπόλει μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυνάμεων. Οἱ πάντες ἐπευφήμησαν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐκλογῇ, ἐξεφράσθησαν δὲ εὐφημότατα περὶ τοῦ πρίγκηπος· ἀλλ' ὁ πρίγκηψ, προσέθηκεν ὁ Στόκμαρ, ἐνῷ θεωρεῖ τιμήν του τὴν πρότασιν ταύτην τῶν Δυνάμεων, προβάλλει ἐν τούτοις πρὸς παραδοχὴν αὐτῆς τρεῖς ῥητοὺς ὅρους· ὁ πρῶτος ἦτο ἡ ἐξασφάλισις μεθορίου γραμμῆς ἐπαρκοῦς ὅπως δυνηθῇ νὰ ζήσῃ τὸ νέον βασίλειον· δεύτερος ἦτο ἡ παροχὴ εἰς τὸν νέον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τῶν μέσων ὅπως ἀνεγείρῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκ τῆς καταπτώσεως, εἰς ἣν εἶχον βυθίσῃ αὐτὸ τόσοι αἰῶνες δουλείας· τρίτος δὲ ἦτο νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐκφράσῃ τὴν θέλησίν της περὶ τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως αὐτῆς. Ἐὰν δὲ αἱ δυνάμεις ζητήσωσιν ἐξήγησιν τῶν προτεινομένων ὁ πρίγκηψ θέλει δηλώσῃ ῥητῶς καὶ καθαρῶς εἰς τὰς τρεῖς Δυνάμεις τοὺς ὅρους τῆς παραδοχῆς τοῦ ἑλλ. στέμματος.

Αἱ ὑμέτεραι δηλώσεις, ὑπέλαβεν ὁ Καποδίστριας πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πρίγκηπος, μοὶ εἶναι λίαν εὐάρεστοι, προθυμότατα δὲ θὰ ἐνήργουν πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀντίκεινται πρὸς τοιαύτην ἐνέργειαν οἱ ὅροι τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 24 Μαρτίου 1829 ἔχοντος οὕτω: 1) ἡ Ἑλλάς, ὑποτελὴς οὖσα ἡγεμονία ὑπὸ τὴν Πύλην καὶ φόρου ὑποτελὴς θὰ κυβερνᾶται ὑπὸ πρίγκηπος χριστιανοῦ κατὰ κληρονομικὴν διαδοχήν· ὁ πρίγκηψ οὗτος δὲν πρέπει νὰ εἶναι μέλος οὐδενὸς τῶν ἡγεμονευόντων οἴκων τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ *ἐκλογὴ αὐτοῦ γενήσεται τῇ κοινῇ συμφωνίᾳ τῶν τριῶν αὐλῶν καὶ τῆς Πύλης.* 2) Ἡ βαρεῖα γραμμὴ τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος θὰ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου καὶ θὰ λήγῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης. «Βλέπετε, εἶπεν ὁ Καποδίστριας πρὸς τὸν Στόκμαρ. Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Συνδιασκέψεως δὲν ἔχει ψῆφον. Δὲν δύναται νὰ δώσῃ τὴν γνώμην της οὔτε περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἡγεμόνος οὔτε περὶ τῶν ὁρίων τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ἄμυναν αὐτῆς. Ἄνευ τῶν νήσων Σάμου καὶ Κρήτης, ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἐὰν δὲν ἑνωθῶσιν αἱ δύο αὗται νῆσοι μετ' αὐτῆς, θὰ παρῄτουν τὴν ἀρχὴν διὰ νὰ μὴ ὑπογράψω τοιαύτην συνθήκην· διότι δὲν θέλω νὰ εἶμαι μάρτυς τῆς δυστυχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ τόπος οὗτος ἤθελεν ἐκτεθῇ ὑπὸ τοιούτους ὅρους. Εὐτυχῶς ἡ Τουρκία δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ εὐκόλως, καὶ ἡ ἄρνησις αὐτῆς θὰ ἀναγκάσῃ τὰς τρεῖς Δυνάμεις νὰ λάβωσιν ἀποφάσεις μᾶλλον ἀξίας αὐτῶν. Παρακαλῶ τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον νὰ μεταχειρισθῇ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ ὅπως ἡ Σάμος καὶ ἡ Κρήτη ἑνωθῶσι μετὰ τῆς χώρας τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου. Ἀντὶ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ἡ Ἑλλὰς θὰ παραδεχθῇ τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα καὶ θὰ ἐκλέξῃ βασιλέα τῇ συναινέσει τῶν Δυνάμεων».

Ἠρνεῖτο οὕτως, προβάλλων τὸ πρωτόκολλον τῆς 24 Μαρτίου, νὰ προκαλέσῃ ψήφισμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους περὶ ἐκλογῆς τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου, ἀλλὰ μετά τινας μῆνας ἡ ἐν Ἄργει ἐθνικὴ συνέλευσις (ἧς ἡ Σύνοδος διήρκεσε ἡμέραις εἴκοσι καὶ ἓξ ἀπὸ τῆς 23 Ἰουλίου μέχρι τῆς 18 αὐγούστου 1829) τῇ εἰσηγήσει βεβαίως τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις ἦγε καὶ ἔφερε τὴν πλειοψηφίαν αὐτῆς, ἐκήρυξε διὰ ψηφίσματός της ὅτι ἡ θέλησις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπέκρουε τὰ ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου διαγραφέντα ὅρια τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

Ἐνῷ δέ, ὡς γνωστόν, ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τοῖς ἐπισήμοις αὐτοῦ κηρύγμασι πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἐν ταῖς μετ' ἐπισήμων ξένων καὶ ἑλλήνων συνδιαλέξεσιν αὐτοῦ ἀπεφαίνετο ὅτι ἦτο ἀνάξιον τὸ ἔθνος οἱουδήποτε τύπου συνταγματικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις μέχρις οὗ παρασκευασθῇ ἡ Ἑλλὰς ν' ἀπολαύσῃ μονίμου εὐημερίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα συνταγματικῆς κυβερνήσεως, ἐδήλου ἑτέρωθεν πρὸς τὸν Λεοπόλδον ὅτι, κατὰ τὸ ψήφισμα τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἔπρεπε νὰ κυβερνήσῃ διὰ συντάγματος θεμελιουμένου ἐπὶ τῶν βάσεων καὶ αὐτοῦ τοῦ πολιτεύματος τῆς Τροιζῆνος, ὅπερ, ὡς γνωστόν, ἦτο τὸ δημοκρατικώτατον τῶν πολιτευμάτων.

Αἱ δὲ τρεῖς Δυνάμεις καίτοι εἶχον ἐρωτήσῃ τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος περὶ ὑποψηφίου ἡγεμόνος διὰ τὸν θρόνον αὐτῆς, φαινόμεναι ὅτι τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν αὐτῶν ἔμελλον νὰ

(1) Ἴδε τὸ μνημονευθὲν ἄρθρον τῆς Revue des deux Mondes.

Digitized by Google

κανονίσωσι κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἐκείνου, ἐν τούτοις δὲν ἔσπευσαν νὰ παραδεχθῶσι τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν ὑπὲρ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου. Μόνη ἡ Ῥωσσία προέτεινε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἀποστρεφόμενος αὐτὸν ἐκφράσαντα διαρρήδην συμπαθείας ὑπὲρ τῆς Βασιλίσσης, μισουμένης ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀπέκρουσε τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος. Γεώργιος ὁ Δ'. ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο *καταλληλότερος νὰ βασιλεύσῃ ἐν τῷ ᾅδῃ ἢ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ οὐρανῷ* better to reign in hell thanto serve in hearen). Τῇ 1)13 ὀκτωβρίου 1829 ἡ Ῥωσσία προτείνει ὡς ὑποψήφιον τὸν πρίγκηπα Φίλιππον τοῦ Ἕς Χομβούργ, ἀλλ' ἀποκρούεται οὗτος ὑπὸ τῶν ἄλλων Δυνάμεων. Τῇ 7)19 ὀκτωβρίου ἡ Γαλλία προτείνει τὸν πρίγκηπα Κάρολον τῆς Βαυαρίας· ἀλλὰ καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἀποτυγχάνει. Τῇ 8)20 ὀκτωβρίου ὁ λόρδος Ἄβερδην, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας προτείνει τὸν πρίγκηπα Φρειδερίκον τοῦ Ὀρὰνζ καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας τὸν πρίγκηπα Μαξιμιλιανὸν τοῦ Ἕς· ἀλλ' εἰς πᾶσαν νέαν ὑποψηφιότητα ὑπῆρχε καὶ μία τῶν Δυνάμεων ἀποκρούουσα αὐτήν. Καὶ τότε δὲ πάλιν ἡ Ῥωσσία μετὰ τῆς Γαλλίας προέβαλλον πάλιν τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Λεοπόλδου· ἀλλ' ἄλλαι ἀνεφύοντο δυσχέρειαι. Διότι ἡ Αὐστρία ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὴν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μισέλληνα αὐτῆς πολιτικήν, ἠξίου ὅπως τὸ νέον τῆς Ἑλλάδος βασίλειον συσταθῇ ἐκ μόνης τῆς Πελοποννήσου καί τινων νήσων,εἶχε δὲ δυστυχῶς εἰς τοῦτο ἐπίκουρον καὶ τὴν τορικὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ἑτέρωθεν δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας δοὺξ τοῦ Κουμβερλανδ, τὰ μέγιστα δυνάμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ ἐχθρικῶς διακείμενος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Οὐέλλιγκτων, ὑπεστήριζεν ὡς ἡγεμόνα τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Κάρολον τοῦ Μέκλεμβουργ Στρέλιτζ, εὐνοούμενον διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐνῷ τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἐπέμενε ὑποστηρίζον τὸν Φρειδερίκον τοῦ Ὀρὰνζ ἀπέναντι τῆς Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας ὑποστηριζουσῶν τὸν Λεοπόλδον.

Διαφωνία δὲ καὶ περὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχε μεταξὺ ἀγγλικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀγγλικῶν βουλῶν. Διότι ἐνῷ ἐκείνη ὡς εἴπομεν, ἔκλινε πρὸς τὰ αὐστριακὰ βουλεύματα, αὗται, ἐν αἷς ἴσχυον οἱ φίλοι τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Κάνινγκ ἠξίουν οὐ μόνον νὰ ἑνωθῶσιν ἡ Κρήτη καὶ ἡ Σάμος μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως οὕτω κατασταθῇ τὸ νέον κράτος ἱκανὸν νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῶν πολεμίων αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἑνωθῶσι καὶ αἱ ἑπτὰ Ἰόνιοι νῆσοι μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου. Τοιοῦτος ὑπῆρχε τότε φιλελληνισμὸς ἐν Εὐρώπῃ παρὰ τοῖς φιλελευθέροις!

Ἐν οὕτω δὲ δυσκόλῳ καὶ περιπλόκῳ θέσει τυγχάνων ὁ πρωθυπουργὸς Οὐέλλιγκτων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐπιρροὴν τοῦ δουκὸς τοῦ Κουμβερλανδ, ἐγκατέλιπε τὸν ὑποψήφιον αὐτοῦ Φρειδερίκον καὶ παρεδέχθη τὸν Λεοπόλδον, δηλώσας ὅτι θὰ παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν, αν μὴ παρεδέχετο αὐτὸν ὁ βασιλεύς. Ἑκὼν ἀέκων τότε ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ καὶ νὰ δηλώσῃ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 14 Ἰανουαρίου 1830 πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν ὅτι ἀθεωρεῖ πάντοτε τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον ὡς ἀκατάλληλον διὰ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος (considers prine Leopold not qualified for this peculiar station). Ἐπειδὴ ὅμως ἥ τε Ῥωσσία καὶ ἡ Γαλλία ἀπὸ κοινοῦ προέτειναν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὁ βασιλεὺς ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὰ δύο ταῦτα μεγάλα Κράτη, συναινεῖ εἰς τὴν πρότασίν των μετὰ μεγίστης λύπης (with deep regret)».

Συναινέσαντος τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺτ νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου τοῦ 1827 μετὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου 1829, ἡ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 ὥρισε τοὺς ὁριστικοὺς ὅρους τοῦ νέου Κράτους. Δι' αὐτῶν ἡ Ἑλλὰς ἀνεγνωρίζετο ὡς κράτος ἐντελῶς ἀνεξάρτητον, οὐδαμῶς τῇ Πύλῃ ὑποτελές, ὡρίζοντο δὲ τὰ ὅρια αὐτῆς τὰ πρὸς βορρᾶν διὰ γραμμῆς διηκούσης ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ. Δεύτερον πρωτόκολλον τῆς αὐτῆς χρονολογίας ὥριζεν ὅτι αἱ τρεῖς σύμμαχοι Δυνάμεις προσέφερον τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον τοῦ Σὰξ - Κοβούργ.

Μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ 1830, πρὶν ἢ ἐπισήμως ἀνακοινωθῇ αὐτῷ ἡ ἀπόφασις αὕτη τῶν Δυνάμεων, ὁ Λεοπόλδος, ζητήσας συνέντευξιν μετὰ τοῦ Λόρδου Ἄβερδην, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν ὅτι ἄνευ τῆς ἐκπληρώσεως ἑνὸς ὅρου δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ παρ' αὐτοῦ ἀποδοχὴ τοῦ θρόνου. Ὁ ὅρος οὗτος ἦτο ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῆς Κρήτης. Ἡ δήλωσις αὐτοῦ ἐκείνη τιμᾷ ἐξόχως καὶ τὸν πολιτικὸν νοῦν καὶ τὴν γενναιόφρονα καρδίαν τοῦ πρίγκηπος. Ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ἐσκέπτετο ὅτι ἐὰν ἀπεχωρίζετο ἡ Κρήτη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπεβάλλετο πάλιν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, μέγας θὰ ἦτο ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ πλεῖστα θὰ παρείχοντο πράγματα εἰς τὴν μέλλουσαν βασιλείαν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἑλληνικὸν κράτος θὰ ἔμενεν ἄνευ τῆς Κρήτης κολοβὸν καὶ ἀνίσχυρον, καὶ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ τὸ ἀδάμαστον φρόνημα θὰ ἐκίνει αὐτὸν εἰς ἐξεγέρσεις κατὰ τῆς τυραννίας· ὡς καρδία δὲ εὐγενὴς καὶ φιλάνθρωπος ἐξήπτετο εἰς ἱερὰν ἀγανάκτησιν ἀναλογιζόμενος ὅτι τοιαύτην ἔμελλε νὰ ὑποστῇ ἀδικίαν ἡ Κρή-

Digitized by Google

τη, ἡ διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῶν μαρτυρίων αὐτῆς τοσαῦτα κτησαμένη δικαιώματα εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ὁμοφύλων ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν περὶ τῆς Κρήτης ταύτην δήλωσιν τοῦ πρίγκηπος ἐξεπλάγη καὶ ἐξήφθη σχεδὸν μέχρις ὀργῆς ὁ λόρδος Ἀβερδήν. «Ἡ Κρήτη! ἀνέκραξε, οὐδέποτε, οὐδαμοῦ ὑπῆρξε περὶ αὐτῆς λόγος. Βεβαίως, μεθ' ὅλα ὅσα ἐγένοντο μέχρι τοῦδε, εἴσθε ἀκόμη ἐλεύθερος νὰ ἀποσύρετε τὴν ὑποψηφιότητά σας· ἀλλ' ἡ ἄρνησις τῆς ἑνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὴν τοιαύτην ἀπόφασίν σας· εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ σκεφθῆτε ἐὰν τοιαύτη πολιτεία συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀξιοπρέπειάν σας, εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ ἀναλογισθῆτε τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς· αἱ Δυνάμεις δὲν σκοπεύουν νὰ διαπραγματευθῶσι μὲ σᾶς, ἀναμένουσι παραδοχὴν ἄνευ ὅρων, παραδοχὴ μεθ' ὅρων θὰ ἐθεωρεῖτο ἄρνησις τῆς προτάσεώς των.

Προφανῶς ὁ εὐγενὴς λόρδος, ὅπως ὁμιλῇ τοιαύτην γλῶσσαν πρὸς μέλος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας εἶχε ταραχθῆ μεγάλως ἐκ τῆς περὶ ἑνώσεως τῆς Κρήτης προτάσεως τοῦ πρίγκηπος. Εἶχε θίξῃ οὗτος τὴν εὐαίσθητον χορδὴν τοῦ τόρεως ὑπουργοῦ, μὴ ὑποπτεύων ἴσως ὁποῖα ἦσαν τὰ περὶ Κρήτης βουλεύματα τοῦ τορικοῦ ὑπουργείου, ὧν τὸ ἐγωϊστικὸν κατέδειξεν ἐπὶ ὅλην ἔκτοτε ἑξηκονταετίαν ἡ ἐν ἀνατολῇ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας.

Ἀφοῦ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 ἡ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου προσήνεγκεν αὐτῷ ἐν ὀνόματι τῶν συμμάχων δυνάμεων τὸ στέμμα τοῦ νέου βασιλείου ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποδοχῆς του, καὶ οἱ ἐν Ναυπλίῳ ἀντιπρέσβεις τῷ ἀνεκοίνωσαν ἐμπιστευτικῶς τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου.

Ἡ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἐπιστολὴ τοῦ πρίγκηπος, συντεταγμένη φιλοφρόνως, ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ κόμης θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἐβοήθει αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν συμβουλῶν του. Περιεῖχε δὲ παράκλησιν καὶ πληρεξουσιότητα νὰ μένῃ κυβερνῶν, μέχρις οὗ πατήσῃ ὁ ἴδιος τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Ὁ Κυβερνήτης ἀνεκοίνωσεν ἀμέσως εἰς τὸν λαὸν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἀλλὰ σκοπῶν νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὰ δικαιώματα τῆς χώρας, ἀνέμνησεν ἐν τῇ ἀπὸ 6 Ἀπριλίου ἀπαντήσει του εἰς τὸν πρίγκηπα τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἄργους, ἥτις ἐξήρτα τὸ κῦρος τῶν ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων ἐκ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παρίστα εἰς αὐτὸν πόσον ἡ σύγκλησις τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ ὑποβολὴ τῶν ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων εἰς αὐτὴν θὰ καθίστα τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρίγκηπος δημοφιλῆ. ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀναδεχθῇ τὴν εὐθύνην τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὴν γερουσίαν καὶ τὸν λαὸν τὰς ἀποφάσεις ταύτας, καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς αὐτόν, τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας, τὰς εὐχὰς ἀμφοτέρων· ἐξέθετε προσέτι τὰς δυσχερείας, τοὺς κινδύνους καὶ τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἐγεννῶντο ἐκ τῆς νέας ὁροθετήσεως καὶ πῶς καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ἠδύναντο νὰ μετριασθῶσι τοὐλάχιστον, ὑπεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας ἀφίξεως τοῦ πρίγκηπος καὶ ὑπέσχετο τὰς ὑπηρεσίας του, ἐφ' ὅσον ἡ ὑγεία του ἤθελε τῷ ἐπιτρέψῃ, καὶ αὗται ἤθελον εἶσθαι ἀρεσταί.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς 6 Ἀπριλίου ἀνεκοίνωσεν ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν γερουσίαν τὰς ἀποφάσεις τοῦ Λονδίνου (διότι δὲν τὰς εἶχε λάβῃ ἀκόμη ἐπισήμως), καὶ ἡ γερουσία, ὡς ἔγραψε πρὸς τὸν πρίγκηπα, τὰς ἐδέχθη μετὰ λύπης καὶ σιωπῆς. Τῇ 7 ἀπήντησεν ἡ Γερουσία πρὸς τὸν Κυβερνήτην: «Δὲν γνωρίζομεν, ἔλεγεν αὕτη, τίνι τρόπῳ αἱ μεγάλαι Δυνάμεις θὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὰς ἀποφάσεις των. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν θὰ ἔχωμεν τὴν ἐκλογὴν νὰ δεχθῶμεν αὐτὰς ἢ νὰ τὰς ἀπορρίψωμεν. Οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχομεν νὰ δεχθῶμεν τὰς ἀποφάσεις τῆς 3 Φεβρουαρίου καὶ τὰ συμπληρώματά των· καὶ ἂν ὁ λαὸς ἤθελε μας δώσῃ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, οὐδέποτε θὰ ἐδεχόμεθα νὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Κρήτης, τῆς Σάμου καὶ τῶν λοιπῶν νήσων. Ὑμεῖς, κύριε Πρόεδρε, πράξατε ὡς φρονεῖτε συμφορώτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡμεῖς οὐδέποτε θὰ δεχθῶμεν νὰ ἐνεργήσητε ἐν ὀνόματι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου. Αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἃς ἐκτελέσωσι τὰς ἀποφάσεις των. Ἡμεῖς θὰ μείνωμεν ὅλως ξένοι εἰς αὐτάς. Εἴμεθα δὲ ἕτοιμοι νὰ ἐκθέσωμεν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐν ὑπομνήματι καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ τὸ ὑποβάλητε εἰς τὰς συμμάχους Δυνάμεις, αὗται δὲ ἂς ἀποφασίσωσιν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτῶν».

Ἡ γενναία αὕτη διακήρυξις τῆς Γερουσίας, ἔργον οὖσα προδήλως τοῦ Κυβερνήτου, διότι οὗτος ἦγε καὶ ἔφερεν ἐκείνην, ἦτον ἀναγκαία διαμαρτυρία κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου. Κατεδείκνυεν οὐ μόνον τὴν περὶ τὰ σύγχρονα τότε γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐσχάτην ἄγνωσίαν τῶν μελῶν τῆς ἐν Λονδίνῳ Συνδιασκέψεως ἢ τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ἀπανθρωπίαν, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου βάρους συνειδήσεως ἀφαιρούντων τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ ἑλ-

Digitized by Google

ληνικῶν λαῶν ὁλοκλήρων, ἀγωνισθέντων ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ ἐννεαετίαν, καὶ ἀποχωριζόντων αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Τὴν διακήρυξιν ταύτην ὁ Κυβερνήτης ἀπέστειλε διὰ τοῦ πρίγκηπος Βρέδε πρὸς τὸν Λεοπόλδον, συνοδεύσας καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς αὐτόν, ἐν ᾗ ἐδήλου τὰς θυσίας εἰς ἃς ὤφειλε νὰ ὑποβληθῇ καὶ ἐμεγέθυνε τὴν βλάβην, ἥτις προήρχετο καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα ἐκ τῆς διαγωγῆς τῶν πληρεξουσίων τῶν Δυνάμεων. «Αἱ ἀποφάσεις τῆς 3 Φεβρουαρίου, ἔλεγε, οὐδὲ λέξιν ἀναφέρουσι περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἑλλήνων, ἡ σιωπὴ αὕτη ἄγει εἰς δύο ὑποθέσεις· ἢ ὅτι αἱ Δυνάμεις παρεδέχθησαν ὅτι ὅλα τὰ δικαιώματα συγκεντροῦνται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἡγεμόνος, ἢ ὅτι ἐπεφύλαξαν εἰς τὸν ἡγεμόνα τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἀναγνωρίσῃ διὰ δημοσίας διακηρύξεως ὅτε ἤθελεν ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον».

Ἔλεγε δὲ αὐτῷ προσέτι ὅτι ἡ ἀνυπομόνως προσδοκωμένη ἀπάντησίς του θὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς πάντας, ἐὰν παρεδέχετο σαφῶς τὰ ἑξῆς: α') ν' ἀσπασθῇ ὁ πρίγκηψ τὸ ἑλληνικὸν θρήσκευμα καὶ νὰ συνδέσῃ οὕτως ἑαυτὸν καὶ τὸ γένος του μετὰ τοῦ λαοῦ δι' ἱεροῦ δεσμοῦ, β') νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ πολιτεύματος γ') νὰ ἐκτελέσῃ τὰς λοιπὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἄργους, αἵτινες ἐξασφαλίζουσι τὰ συμφέροντα πάσης τάξεως τοῦ λαοῦ. Ἄνευ προηγουμένης βεβαιώσεως περὶ τῶν τριῶν τούτων ὅρων ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ περὶ τῆς προσηκούσης ὑποδοχῆς τοῦ ἡγεμόνος.

Ἀπαντῶν δὲ πρὸς τοὺς ἀντιπρέσβεις τῶν Δυνάμεων, οἵτινες τῷ ἀνεκοίνωσαν τῇ 8 Ἀπριλίου τὰς ἀποφάσεις τῆς 3 Φεβρουαρίου, ἀνέφερεν ὁ Κυβερνήτης τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς ἐν ταῖς ἐθνικαῖς Συνελεύσεσι καθιερωμένας ἤδη βάσεις τοῦ πολιτεύματος, λέγων ὅτι μόνον δι' αὐτῶν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐλπίζεται ἡ εὐημερία τῆς χώρας, καὶ πρὸς τούτοις δὲ ἀντέταξε τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἄργους, αἵτινες θὰ τὸν ἐμπόδιζον νὰ δεχθῇ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Λονδίνου χωρὶς πρῶτον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν λαόν. Παρέστησε δὲ ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ μετριάσωσιν οἱ ὁροθέται τῶν Δυνάμεων τὰ πιθανὰ λυπηρὰ ἐπακόλουθα τῆς νέας ὁροθετήσεως, καὶ νὰ λάβῃ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις μέσα ἵνα συνδράμῃ τοὺς μέλλοντας νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν χώραν.

Ἡ δὲ Γερουσία τῇ εἰσηγήσει βεβαίως τοῦ Κυβερνήτου ὑπέβαλε μακρὸν ὑπόμνημα πρὸς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον, ἐν ᾧ ἐξέφραζε τὴν χαρὰν αὐτῆς ὅτι οὗτος εὐγενῶς ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα πρὶν ἢ μάθῃ τὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ συναίνεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐζήτει παρὰ τοῦ πρίγκηπος νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας τὰς καθιερωθείσας ὑπὸ τεσσάρων συνελεύσεων. Ἐξέθετε τὰ δικαιώματα τῆς Κρήτης τῆς Σάμου, τῶν Ψαρῶν καὶ τῆς Κάσσου καὶ τῶν ἀποσπασθεισῶν ἐπαρχιῶν τῆς Στερεᾶς, τὰ δεινὰ ἅτινα θὰ προέκυπτον ἐκ τῆς ἀποχωρίσεως αὐτῶν, τὰ βαρέα καὶ ἀφόρητα βάρη τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὰς ταραχὰς καὶ τὰς πειρατείας. Ἐξήταζε τὸ ζήτημα τῶν ὀθωμανικῶν κτημάτων καὶ τῆς σχέσεως τῶν τούρκων ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ, ζήτημα σπουδαιότατον καὶ δυσχερέστατον, καὶ ἔλεγε μετὰ παρρησίας ὅτι ἐὰν αἱ Δυνάμεις ἐπέμενον εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ὀθωμανικῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ ἕλληνες εἶχον κατακτήσῃ διὰ χειμάρρων αἱμάτων, δὲν ἐφρόνει ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἤθελεν ὑπομείνῃ τὴν ἀπώλειαν τῶν καρπῶν τοσούτων ἀγώνων. Παρίστα τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ δανείου πρὸς συντήρησιν μόνον τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων καὶ ἐξέφραζε τὴν εὐχὴν ν' ἀσπασθῇ ὁ βασιλεὺς τὸ ἑλληνικὸν θρήσκευμα.

Καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ Κυβερνήτης συνώδευσε δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πρίγκηπα ἐν ᾗ, σὺν τῇ αἰτήσει χρημάτων, παρίστα τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἤθελεν ἐμποιήσῃ ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐν ἰδίῳ πρωτοκόλλῳ παρεχομένη εὔνοια πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καθολικούς, καὶ ἐξέφραζε πάλιν τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ μετεχειρίζετο τὸ δάνειον πρὸς τὴν ὡρισμένην χρῆσιν, καὶ ὅτι ἐπικυρῶν τὰς περὶ πολιτεύματος ἀποφάσεις τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως, θὰ ἐξησφάλιζε τὸ δικαίωμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος. Συνηγόρει δὲ ὑπὲρ ὅλων τῶν παραστάσεων τῆς Γερουσίας ὡς πρὸς τὰ ὅρια καὶ τὴν χώραν, καὶ ὡς πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ κτήματα, καὶ παρεκάλει τὸν πρίγκηπα νὰ ἔλθῃ ταχέως, ἵνα δώσῃ τέλος εἰς τὴν διχοστασίαν τῆς χώρας.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐγίνοντο ἐν Ναυπλίῳ, ἐν Λονδίνῳ δέ, μετὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως ἀνακοίνωσιν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου εἰς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον, οὗτος τῇ 11 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, πρὶν ἢ ἀνακοινωθῶσιν αὐτῷ τὰ ἐν Ναυπλίῳ γενόμενα ἔγραψε πρὸς τὴν Συνδιάσκεψιν τάδε:

«Ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος τοῦ Σὰξ Κοβούργ Γότα σπεύδει νὰ δεχθῇ τὸ ὠφέλιμον καὶ ἔντιμον στάδιον, τὸ προσφερόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῶν Δυνάμεων· ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν εὐδοκοῦσι νὰ ἔχωσιν ἐν αὐτῷ, καὶ θὰ ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἔργου, εἰς ὃ καλεῖται, ἐὰν παρεδέχετο τὴν γενομένην αὐτῷ προσφορὰν ἄνευ τῶν *ὅρων*, οὓς θεωρεῖ ἀπαραιτήτους. Οἱ ὅροι δὲ οὗτοι εἶναι 1) ἐγγύησις πλήρης τῶν Δυνάμεων περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ὑπόσχεσις

περὶ προστασίας αὐτοῦ κατὰ πάσης προσβολῆς· 2) προστασία τῶν κατοίκων τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου κατὰ πάσης καταθλίψεως τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἀφοῦ ἐπανέλθωσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς· 3) βελτίωσις τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος πρὸς βορρᾶν· 4) παροχὴ χρηματικῶν μέσων μέχρις οὗ ἡ Ἑλλὰς παγιώσῃ τοὺς ἑαυτῆς πόρους· 5) ἐπικουρικὸς συμμαχικὸς στρατός, μέχρις οὗ ὀργανωθῶσιν αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ τόπου· 6) ψήφισμα τῶν ἑλλήνων περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου ἡγεμόνος καὶ ἐλευθέρα ἀπόφανσις αὐτῶν περὶ τοῦ προσώπου του, ἂν ἀπαρέσῃ αὐτοῖς.

Οἱ πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων ἐξανίστανται εἰς τοὺς ὅρους τούτους τοῦ πρίγκηπος, ὡς εἶχεν ἐξαναστῇ ὁ λόρδος Ἄβερδην εἰς τὴν περὶ Κρήτης δήλωσιν αὐτοῦ. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐδέχθη ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ἤδη προβάλλει ὁ πρίγκηψ ὅρους τοιούτους ἀπαραδέκτους. Φαντάζονται ὅτι ὑπάρχει ῥᾳδιουργία τοῦ κόμματος τῶν Οὐίγων, διότι ὁ πρίγκηψ ἔχει στενὰς σχέσεις μετὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, μετὰ τοῦ λόρδου Δούραμ, τοῦ λόρδου Πάλμερστον, τοῦ λόρδου Λανσδόουν, τοῦ Βρούμ, τοῦ Ἔλλις, τοῦ Ἀμπέρκρομπυ· αἱ μετὰ τοῦ Λεοπόλδου συζητήσεις τοῦ ἄγγλου ὑπουργοῦ μετέχουσι πικρίας ἐπὶ μᾶλλον αὐξανομένης. Οἱ ἄγγλοι κυβερνῆται, ἀνίκανοι νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὸν ὁρίζοντα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ Λεοπόλδου, ἐξήγουν τὴν παλινῳδίαν ἐκείνην αὐτοῦ διὰ κομματικῶν ῥᾳδιουργιῶν, ἐνῷ αὐτὴ μόνην πηγὴν εἶχε τὴν περὶ τῆς Ἑλλάδος θερμὴν μέριμναν τοῦ πρίγκηπος καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἔθνους ὅπερ ἐκέκλητο νὰ κυβερνήσῃ καὶ ν' ἀναπλάσῃ.

Ἐνῷ δὲ ἡ Συνδιάσκεψις ἠσχολεῖτο περὶ τὸν κανονισμὸν τῶν τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, ὁ πρίγκηψ ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν. Πρὸς τίνα σκοπόν; ἆρά γε πρὸς διαπραγμάτευσιν δανείου ἀναγκαίου πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ νέου βασιλείου ἢ πρὸς διαπραγμάτευσιν συνοικεσίου μετά τινος τῶν θυγατέρων τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, πρὸς ἣν ἐλέγετο τρέφων αἴσθημα τρυφερόν. Ἄδηλον· ἀλλ' ὅτε ἐπανῆλθεν, ἔλαβεν ἐκ Ναυπλίου ἔγγραφα διάφορα, ἀποστελλόμενα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου, ἐκθέσεις, ἀναφοράς, ἐφημερίδας, πρακτικὰ δημοσίων συναθροίσεων, πρακτικὰ συνεδριάσεων τῆς Γερουσίας, ἐν οἷς καὶ ἐθνικὴν διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ παράπονα κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος ὡς γενομένης ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ ἔθνους καὶ ἐπικρίσεις δυσμενεῖς περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν γερουσία, ὡς καὶ ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος χαίρουσι διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς βασιλέως καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραδοχὴν τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος, λέγουσιν ὅμως ὅτι θὰ ἀπαντήσῃ ἐκεῖ «δυσκολίας ἀνυπερβλήτους». Εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως γείνῃ δεκτὸς μετ' ἀγάπης, νὰ ἀσπασθῇ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα. Τὰ ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου διαγραφέντα ὅρια εἶναι ἄδικα καὶ αὐθαίρετα, πόλεις καὶ χωρία ἐλευθερωθέντα διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ των ἐπανέρχονται πάλιν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Πῶς δύναται ἡ Ἑλλὰς νὰ ἀνεχθῇ τοιαύτην ἀδικίαν; ἐν πᾶσι δὲ τούτοις εἰκονίζεται ζωηρῶς ἡ δυστυχία, ἡ ἀθυμία, ὁ ἀπελπισμὸς ὁ λυμαινόμενος τὴν χώραν.

Ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος πάντα ταῦτα ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Συνδιασκέψεως καὶ τοὺς ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο ἐν συνειδήσει νὰ δεχθῇ παρ' αὐτῶν τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, ἀπορριπτομένων τῶν ὅρων αὐτοῦ. Ματαίως οἱ ἐπίτροποι ἠγωνίσθησαν νὰ τὸν πείσωσι νὰ παραιτήσῃ τοὺς ὅρους αὐτοῦ ὑποδεικνύοντες ὡς ὑπερβολικὴν τὴν παράστασιν τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων. Ἡ κατάστασις αὕτη, τῷ ἔλεγον, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναρχίας· ἡ κληρονομικὴ κυβέρνησις θὰ μετέβαλεν αὐτὴν ἐντελῶς· ἡ δὲ ἄρνησίς του ἀντὶ ὠφελείας θὰ ἔρριπτεν εἰς τὸ χάος τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πρίγκηψ δὲν ἐπείθετο. Ἐξηκολούθει συνηγορῶν ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος. Τέλος τῆς Συνδιασκέψεως ἀρνηθείσης νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους τοῦ πρίγκηπος, οὗτος ἠρνήθη τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος.

(Ἕπεται συνέχεια) ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΝΕΡΑΪΔΑ

Σὲ βαθειὰν ἀκρογιαλιὰ
ἔχει ὁ βράχος μιὰ σπηλιὰ
ἀπὸ μαργαριτάρι.
'Σ τὴν γαλάζια του ἀντηλιὰ
κόρη μὲ χρυσᾶ μαλιὰ
τραγουδάει μὲ χάρι.

— Ἡ Νεραΐδα εἶμαι ἐγώ,
μέσ' 'ς τὸ κῦμα τὸ γοργὸ
κολυμβῶ 'σὰν ψάρι.
Κάθε ναύτη ναυαγὸ
μὲ λαχτάρα κυνηγῶ
κάθε παλληκάρι.

Καὶ τὸ πλάσμα τὸ δειλὸ
ποῦ 'ς τὸ κῦμα τ' ἀψηλὸ
ἡ ματιά μου πάρῃ,
τὸ προφθάνω, καὶ κολλῶ
'ς τὸ κορμί του τὸ ἁπαλὸ
μὲ κρυφὸ χαμάρι.

Μέσ' 'ς τὴν ἴδια μ' ἀγκαλιὰ
τόνε 'πάγω 'ς τὴ σπηλιὰ
ἀπὸ μαργαριτάρι.
Μὰ — 'ως ν' ἀλλάξουμε φιλιά,
νὰ χαροῦμε μιὰ σταλιά....
Μένει ἀχνὸ κουφάρι!

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Β'.

Ἀληθὴς καὶ ψευδὴς μαργαρίτης.

«Τί νὰ ἔχῃ;.. τί τῆς ἔκαμα;..» λέγει καθ' ἑαυτὴν συχνάκις ἡ Κλαίρη Φρομὼν συλλογιζομένη τὴν Σιδωνίαν.

Ἠγνόει παντελῶς τί συνέβη ἄλλοτε μεταξὺ τῆς φιλης της καὶ τοῦ Γεωργίου ἐν Σαβινύ. Τόσον ἐντίμως καὶ εἰλικρινῶς ζῶσα, τόσον ἤρεμον τὴν ψυχὴν ἔχουσα ἠδυνάτει νὰ μαντεύσῃ ὁποία ζηλότυπος καὶ ταπεινὴ φιλοδοξία ηὔξανε πλησίον της ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν. Ἐν τούτοις τὸ αἰνιγματικὸν βλέμμα ὅπερ τὸ εὐειδὲς ἐκεῖνο πρόσωπον ἔρριπτεν ἐπ' αὐτῆς μετὰ ψυχροῦ μειδιάματος τὴν ἐτάραττε χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὴν αἰτίαν. Τὴν προσπεποιημένην ἀβροφροσύνην ἀνάρμοστον μεταξὺ φίλων ἐκ παιδικῆς ἡλικίας διεδέχετο αἴφνης ὀργὴ κακῶς ἀποκρυπτομένη, συμπεριφορὰ αὐστηρὰ καὶ κάπως προσβλητική, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἡ Κλαίρη ἔμενεν ἀμηχανοῦσα ὡς ἀπέναντι προβλήματος. Ἐνίοτε ἀλλόκοτόν τι προαίσθημα, ὁ ἀόριστος φόβος ἐπικειμένης μεγάλης συμφορᾶς συνηνοῦτο μὲ τὴν τοιαύτην ἀνησυχίαν, διότι αἱ γυναῖκες εἶνε ὅλαι ὀλίγον τι προορατικαὶ ὑπὲρ φύσιν καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀγνοτάτων ἡ βαθυτάτη τοῦ κακοῦ ἄγνοια φωτίζεται ἐνίοτε ὑπὸ ἀστραπῶν αἰφνιδίων καταπληκτικῆς διαυγείας.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατόπιν μακρᾶς τινος συνομιλίας ἤ τινος τῶν ἀπροσδοκήτων ἐκείνων συναντήσεων ἐν αἷς ἡ μορφὴ ἐξ ἀπροόπτου φωραθεῖσα ἀφίνει νὰ φανῇ καθαρὰ ὁ ἀληθὴς λογισμὸς ἡ κυρία Φρομὼν ἐσκέπτετο σοβαρῶς περὶ τῆς παραδόξου αὐτῆς μικρᾶς Σιδωνίας· ἀλλ' ἐπήρχοντο αἱ κατεπείγουσαι τοῦ δραστηρίου βίου περιστάσεις μὲ τὰ αἰσθήματα καὶ μὲ τὰς φροντίδας καὶ δὲν παρεῖχεν αὐτῇ καιρὸν νὰ σταματήσῃ ἐπὶ πλέον ἀσχολουμένη εἰς τοιαύτας μικρότητας.

Διότι ἐπέρχεται εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν γυναικῶν μία ἐποχή, καθ' ἣν ἡ ὕπαρξις τόσον αἰφνιδίως παρεκκλίνει τῆς ὁδοῦ, ὥστε πᾶς ὁρίζων μεταβάλλεται καὶ πᾶσα ἄποψις μεταμορφοῦται.

Ἂν ἤθελεν εἶναι ἀκόμη νεᾶνις, ἡ ἀπώλεια ἐκείνη τῆς φιλίας ἥτις ἐξηφανίζετο ἀπορρακουμένη ὡς νὰ διεσχίζετο ἐπίτηδες ὑπὸ κακῆς χειρὸς ἤθελε πολὺ τὴν θλίψῃ. Ἀλλ' αὐτὴ εἶχεν ἀπολέσῃ ἤδη τὸν πατέρα της, τὴν μόνην στοργὴν τῆς νεότητός της· εἶτα εἶχε νυμφευθῇ. Ἦλθε τὸ τέκνον μὲ τὰς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν λατρευτὰς αὐτοῦ ἀπαιτήσεις. Παρεκτὸς τούτου εἶχε πλησίον της τὴν μητέρα της, παιδίον σχεδὸν καὶ αὐτὴν ἀποβλακωθεῖσαν ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της. Εἰς βίον τόσον πολυμέριμνον τὰ πείσματα τῆς Σιδωνίας δὲν ἠδύνατο νὰ καταλάβωσι πολὺν χῶρον. Ἡ Κλαίρη Φρομὼν οὐδὲ κἂν σχεδὸν δὲν ἐξεπλάγη διὰ τὸ μετὰ τοῦ Ῥίσλερ συνοικέσιόν της. Βεβαίως ὁ σύζυγος ἦτο λίαν ἡλικιωμένος δι' αὐτήν· ἀλλ' ἀφοῦ τέλος πάντων ἠγαπῶντο!...

Ὡς πρὸς δὲ τὸ νὰ δυσαρεστηθῇ διότι ἡ μικρὰ Σέβη κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς θέσιν τόσον ὑψηλήν, νὰ καταστῇ σχεδὸν ὁμοία της, ἡ ἀνωτέρα φύσις της ἦτο ἀνίκανος τοιαύτης ταπεινότητος. Θὰ ἐπεθύμει ἐξ ὅλης καρδίας ἀπεναντίας νὰ βλέπῃ εὐτυχῆ καὶ ἐκτιμωμένην τὴν νεαρὰν αὐτὴν γυναῖκα, ἥτις κατῴκει πλησίον της, ἥτις ἔζη τρόπον τινὰ τὴν ἰδίαν μετ' αὐτῆς ζωὴν καὶ ἦτο φίλη της ἐκ παιδικῆς ἡλικίας. Λίαν φιλοστόργως προσεπάθησε νὰ τὴν διδάξῃ, νὰ τὴν μυήσῃ τὰ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὡς συνήθως πράττουσι μέ τινα ἐπαρχιώτιδα πεπροικισμένην ὑπὸ προτερημάτων, εἰς ἣν μικρά τινα ἐλλείπουσιν ὅπως καταστῇ γυνὴ ἀξιέραστος.

Μεταξὺ δύο γυναικῶν εὐειδῶν καὶ νέων αἱ συμβουλαὶ δὲν γίνονται εὐκόλως ἀποδεκταί. Ὅτε ἡ κυρία Φρομὼν ἡμέραν τινὰ ἐπισήμου γεύματος φέρουσα τὴν κυρίαν Ῥίσλερ εἰς τὸν θάλαμόν της καὶ μειδιῶσα μὲ οἰκειότητα διὰ νὰ μὴ δυσαρεστηθῇ ἔλεγεν αὐτῇ:

«— Πολλὰ στολίδια φορεῖς, καϋμένη... Ἔπειτα μὲ τὰ κλειστὰ φορέματα δὲν βάλλουν ἄνθη εἰς τὰ μαλλιά...» ἡ Σιδωνία ἠρυθρία, ηὐχαρίστει τὴν φίλην της, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας της ἀνέγραφε μίαν ἔτι κατ' αὐτῆς μνησικακίαν.

Εἰς τὸν κύκλον τῶν γνωριμιῶν τῆς Κλαίρης ἐγένετο μετὰ ψυχρότητος δεκτή.

Τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἔχει τὰς ἀξιώσεις του· ἀλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι καὶ τὸ Ἕλος δὲν ἔχει τὰς ἰδικάς του!

Αἱ σύζυγοι ἐκεῖναι καὶ θυγατέρες βιομηχάνων ἢ ἐμπόρων πλουσίων ἐγίνωσκον τὴν ἱστορίαν τῆς μικρᾶς Σέβης· θὰ τὴν ἐμάντευον καὶ ἂν δὲν τὴν ἐγίνωσκον, ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν παρουσιάζετο καὶ συμπεριεφέρετο πρὸς αὐτάς.

Εἰς μάτην προσεπάθει ἡ Σιδωνία νὰ ἐξοικειωθῇ. Ἀπέμενε πάντοτε ἡ ἐργάτις τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος. Ἡ ὁπωσοῦν βεβιασμένη εὐπροσηγορία της, ὑπὲρ τὸ δέον ἐνίοτε ταπεινωτική, ἐνεποίει δυσάρεστον ἐντύπωσιν ὡς ὁ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐπίπλαστος τρόπος τῆς συμπεριφορᾶς· ἡ δὲ περιφρονητικὴ στάσις της ὑπενεθύμιζε τὸ ὑπερήφανον ἦθος τῶν λεγομένων «πρώτων» αἵτινες ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν νεωτερισμῶν φέρουσαι ἐσθῆτας ἐκ μέλανος σηρικοῦ, ἃς τὴν ἑσπέραν ἀπερχόμεναι ἀποθέτουσιν εἰς τὴν

Digitized by Google

ἱματιοθήκην, βλέπουσι μὲ ἐπιβλητικὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἐπιδεικτικῆς των κομμώσεως τοὺς ταπεινοὺς ἀγοραστάς, οἵτινες τολμῶσι νὰ διαπραγματεύωνται ὡς πρὸς τὴν τιμήν

Συνησθάνετο ὅτι τὴν ἐξήταζον, τὴν ἐπέκρινον καὶ ἡ δειλία της ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἐξοπλίζηται ὡς εἰς μάχην. Τὰ ὀνόματα ὅσα ἐπρόφερον ἐνώπιόν της, αἱ διασκεδάσεις, αἱ ἑορταί, τὰ βιβλία περὶ ὧν ἐλάλουν ἦσαν αὐτῇ ὅλως ἄγνωστα. Ἡ Κλαίρη τὴν καθίστα ὅσον ἠδύνατο ἐνήμερον, τὴν ἐκράτει εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐκείνην περιωπὴν διὰ χειρὸς φιλικῆς ἀείποτε τεταμένης· ἀλλ' ἐκ τῶν κυριῶν ἐκείνων πολλαὶ εὕρισκον τὴν Σιδωνίαν εὐειδῆ καὶ ἦτο τοῦτο ἀρκετὴ ἀφορμὴ ὅπως τρέφωσιν ἐχθροπάθειαν κατ' αὐτῆς διότι εἰσῆλθεν εἰς τὸν κύκλον τῆς συναναστροφῆς των. Ἕτεραι ἀγέρωχοι ἐπὶ τῇ θέσει τοῦ ἑαυτῶν συζύγου ἢ ἐπὶ τῷ πλούτῳ των δι' αὐθάδους σιωπῆς ἢ διὰ συγκαταβατικῶν φιλοφρονήσεων προσεπάθουν ἀδιακόπως νὰ ταπεινώσωσι τὴν μικρὰν ὀψίπλουτον.

Ἡ Σιδωνία ἀπεκάλει ταύτας πάσας συλλήβδην δι' ἑνὸς ὀνόματος «αἱ φίλαι τῆς Κλαίρης» ἤτοι «αἱ ἰδικαί μου ἐχθραί». Ἀλλὰ σοβαρῶς πράγματι δὲν ἠχθρεύετο εἰμὴ μίαν μόνην.

Οἱ δύο συνέταιροι αὐδαμῶς ὑπέθετον τί συνέβαινε μεταξὺ τῶν συζύγων των.

Ὁ Ρίσλερ ἀπησχολημένος πάντοτε ἐκ τῆς ἐφευρέσεώς του τῆς ἐκτυπωτικῆς μηχανῆς ἔμενεν ἐνίοτε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου κεκυφὼς ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἐργασίας. Ὁ Φρομὼν διήρχετο τὴν ἡμέραν του ἔξω, ἐπρογεύετο ἰδιαιτέρως, οὐδέποτε σχεδὸν εὑρίσκετο ἐν τῷ ἐργοστασίῳ. Εἶχε δὲ πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους του.

Ἡ γειτνίασις τῆς Σιδωνίας τὸν ἠνώχλει. Τὸ περιπαθὲς αἴσθημα ὅπερ ἐδοκίμασε δι' αὐτήν, ὁ ἔρως ὃν ἐθυσίασεν ὑπείκων εἰς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ θείου, ἐπήρχοντο πολὺ συχνὰ εἰς τὴν μνήμην του μὲ ὅλην τὴν λύπην τοῦ ἀνεπανορθώτου· συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν του ἔφευγεν. Ἦτο χαρακτὴρ χλιαρός, ἄτονος, ἀρκετὰ νοήμων ὥστε νὰ τὸ ἐννοῇ, ἀρκετὰ ἀδύνατος ὥστε νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ διευθύνῃ ἑαυτόν. Τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου τοῦ Ρίσλερ ἔγγαμος ἤδη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τινων μηνῶν μόλις ἐπανεῦρε πλησίον τῆς γυναικὸς ἐκείνης ὅλην τὴν συγκίνησιν τῶν θυελλωδῶν ἑσπερῶν τοῦ Σαβινύ. Ἔκτοτε χωρὶς νὰ τὸ συναισθάνηται, ἀπέφευγε νὰ τὴν ἐπανίδῃ, νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτήν. Δυστυχῶς ἐπειδὴ κατῴκουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν καὶ αἱ γυναῖκες ἐπεσκέπτοντο ἀλλήλας, δεκάκις τῆς ἡμέρας ἐκ συμπτώσεως συνηντᾶτο μετ' αὐτῆς· τότε δὲ συνέβη τὸ ἀλλόκοτον αὐτό, ὁ σύζυγος ὁ θέλων νὰ μείνῃ τίμιος νὰ λιποτακτῇ ἀπὸ τῆς οἰκογενειακῆς του ἑστίας καὶ ν' ἀναζητῇ ἔξω τὴν διασκέδασιν.

Ἡ Κλαίρη ἔβλεπε τοῦτο ἄνευ ἐκπλήξεως· ἦτο συνειθισμένη ἐκ τοῦ πατρός της εἰς τὸν διηνεκῆ ἐκεῖνον ὑπαίθριον οὕτως εἰπεῖν βίον τοῦ ἐμπόρου· κατὰ τὰς ὥρας δὲ τῆς ἀπουσίας του ἀφωσιωμένη ὁλοψύχως εἰς τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα ὡς μητρὸς καὶ συζύγου, ἐφεύρισκε μακρὰς ἀσχολίας, παντοειδεῖς ἐργασίας, περιπάτους χάριν τοῦ παιδίου, σταθμεύσεις παρατεταμένας καὶ γαληνίους ὑπὸ τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου, ἐξ ὧν ἐπανήρχετο ἀγαλλιῶσα διὰ τὰς προόδους τοῦ θυγατρίου της, φαιδρὰ ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῶν γελώτων διασώζουσα ἐν μέρει τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν παιδικῶν ἐκείνων τέρψεων εἰς τοὺς σοβαροὺς ὀφθαλμούς της.

Ἡ Σιδωνία ἐπίσης ἐξήρχετο συχνάκις. Πολλάκις τὴν ἑσπέραν τὸ ὄχημα τοῦ Γεωργίου διερχόμενον διὰ τοῦ πυλῶνος ἠνάγκαζε νὰ παραμερίσῃ ἐν σπουδῇ πρὸς τὸν τοῖχον τὴν κυρίαν Ρίσλερ ἥτις ἐνδεδυμένη μεγαλοπρεπῶς ἐπέστρεφεν ἐκ μακρῶν ἀνὰ τοὺς Παρισίους ἐκδρομῶν. Αἱ ὁδοὶ τῶν Παρισίων, τὰ ἐκτιθέμενα πρὸς πώλησιν εἴδη, τ' ἀγοραζόμενα παρ' αὐτῆς μετὰ πολύωρον ἐκλογὴν ὡς ν' ἀπεγεύετο βραδέως τὴν νέαν δι' αὐτὴν ἡδονήν, τοῦ ἀγοράζειν, τὴν ὑπεχρέωνον νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ μακρὰν τῆς κατοικίας της. Ἀντήλλασσεν ἕνα χαιρετισμόν, ἓν βλέμμα ψυχρὸν εἰς τὴν καμπὴν τῆς κλίμακος καὶ ὁ Γεώργιος εἰσήρχετο ἐν τάχει εἰς τὴν κατοικίαν του ὡς εἰς καταφύγιον κρύπτων ὑπὸ τὸ πλῆθος τῶν θωπειῶν του πρὸς τὸ παρουσιαζόμενον αὐτῷ τέκνον του τὴν αἰφνίδιον ταραχὴν ἣν πρὸ μικροῦ εἶχε δοκιμάσῃ.

Ἡ Σιδωνία ὅμως ἐφαίνετο οὐδεμίαν διαφυλάξασα ἀνάμνησιν καὶ μόνον περιφρόνησιν αἰσθανομένη πρὸς τὸν μαλακὸν καὶ ἄτολμον ἐκεῖνον χαρακτῆρα. Ἄλλως τε εἶχε πλείστας ἄλλας κατὰ νοῦν ἀσχολίας.

Εἰς τὴν ἐρυθρὰν των αἴθουσαν, μεταξὺ τῶν δύο παραθύρων ὁ σύζυγός της διέταξε νὰ τοποθετηθῇ ἓν κλειδοκύμβαλον.

Μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ἀπεφάσισε νὰ μάθῃ τὴν ᾠδικὴν τέχνην ἀναλογιζομένη ὅτι ἦτο ἀργὰ πλέον ὅπως ἀρχίσῃ μαθήματα κλειδοκυμβάλου. Δὶς τῆς ἑβδομάδος δὲ ἡ κυρία Δόβσων, εὐειδής, ξανθή, αἰσθηματικὴ διδάσκαλος ἤρχετο καὶ παρέδιδεν αὐτῇ μαθήματα ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς μιᾶς. Ἐν τῇ σιγῇ τῶν παρακειμένων αὐλῶν τὰ παρατεταμένα ἐκεῖνα ἆ.. ἆ ἆ καὶ ὅ, ὅ, ὅ, δεκάκις ἐπαναλαμβανόμενα ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐξερχόμενα ἐκ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων ἀπέδιδον εἰς τὸ ἐργοστάσιον χαρακτῆρα παρθεναγωγείου.

Μία μαθήτρια τῷ ὄντι ἐξεγυμνάζετο αὐτόθι, μία ψυχὴ νεαρὰ καὶ ἄπειρος πλήρης ἀνομολογήτων πόθων, τὰ πάντα θέλουσα νὰ μάθῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ διὰ νὰ καταστῇ ἀληθὴς γυνή. Μὲ

Digitized by Google

τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἡ φιλοδοξία της περιωρίζετο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων.

— Ἡ Κλαίρη Φρομών, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, κυμβαλίζει· ἐγὼ θὰ ψάλλω. Χαίρει φήμην γυναικὸς κομψῆς καὶ διακεκριμένης· τὸ αὐτὸ θέλω νὰ λέγωσι καὶ περὶ ἐμοῦ.

Οὐδαμῶς μεριμνῶσα περὶ τῆς ἑαυτῆς μορφώσεως διήρχετο τὸν καιρόν της περιερχομένη τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ ἐρωτῶσα: «Ποῖος εἶνε ὁ συρμὸς τῶν φορεμάτων κατ' αὐτὸν τὸν χειμῶνα;» Μετέβαινε κατὰ προτίμησιν πρὸς τὰ καταστήματα τὰ ἐκθέτοντα πλούσια καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐμπορεύματα, πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐπιδείκνυται καὶ ἑλκύει το βλέμμα του διαβάτου.

Ἐν τῶν ψευδῶν μαργαριτῶν, οὓς ἐπὶ μακρὸν εἶχε χειρισθῆ κάτι ἀπέμεινε εἰς τὴν ἄκραν τῶν δακτύλων της, κάτι τι ἐκ τοῦ ἐπιπλάστου μαργάρου των, ἐκ τῆς εὐθραύστου αὐτῶν κουφότητος, ἐκ τῆς ἀλαμποῦς αὐτῶν στιλπνότητος. Ἦτο καὶ αὐτὴ ψευδὴς μαργαρίτης στρογγύλος λάμπων, καλῶς ἡρμοσμένος, ἱκανὸς νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν χυδαῖον· ἀλλ' ἡ Κλαίρη Φρομὼν ἦτο μαργαρίτης γνήσιος, δαψιλῆ καὶ ἥμερον ἐνταυτῷ κεκτημένος λάμψιν, ὁσάκις δὲ ἐφαίνοντο ὁμοῦ αἱ δύο, ἡ μεταξὺ των διαφορὰ ἦτο καταφανής. Εὐχερῶς ἐνόει καθεὶς ὅτι ἡ μὲν ἦτο ἀνέκαθεν μαργαρίτης, μικρὸς μαργαρίτης ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰς ὃν ὁ καιρὸς προσέθηκε στοιχεῖα κομψότητος, περιφανείας καταστήσαντα αὐτὸν σπάνιον καὶ πολύτιμον. Ἡ δὲ ἄλλη ἀπεναντίας ἦτο ἀληθὲς τεχνούργημα τῶν Παρισίων, τοῦ κατασκευαστοῦ αὐτοῦ τῶν ἐπιπλάστων κοσμημάτων, τοῦ παράγοντος παμπληθῆ θελκτικὰ μὲν ἀλλὰ μάταια μικροτεχνήματα, ἀπαστράπτοντα ἀλλ' ἥκιστα στερεά, κακῶς ἡρμοσμένα, κακῶς συγκεκολλημένα. Ἦτο γνήσιον προϊὸν τοῦ μικρεμπορίου εἰς ὃ ἀνῆκεν.

Ἰδίως ἡ Σιδωνία καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐφθόνει τὴν Κλαίρην διὰ τὸ τέκνον της, τὴν πολυτελῆ ἐκείνην πλαγγόνα τὴν κατακεκοσμημένην διὰ ταινιῶν ἀπὸ τῶν παραπετασμάτων τοῦ λίκνου του μέχρι τοῦ κεκρυφάλου τῆς τιθήνης του. Δὲν ἀνελογίζετο τὰ τρυφερά, τὰ πλήρη ὑπομονῆς καὶ αὐταπαρνησίας καθήκοντα, τὰ μακρὰ λικνίσματα, τὸν δύσκολον ὕπνον, τὴν ἐξέγερσιν τοῦ νηπίου φιλογέλωτος καὶ ἀκτινοβολοῦντος ὡς διαυγὲς ὕδωρ. Ὄχι!... Ἐν τῷ παιδίῳ διέβλεπε μόνον τὸν περίπατον. Εἶνε τόσον εὔμορφος ὁ ἀλλόκοτος ἐκεῖνος καλλωπισμὸς τῶν κυμαινομένων ζωνῶν καὶ τῶν μακρῶν πτερῶν ὁ παρακολουθῶν τὰς νεαρὰς μητέρας ἐν τῇ τύρβῃ τῶν ὁδῶν!

Ὡς συνοδὸν εἰς τοὺς περιπάτους της δὲν εἶχεν ἄλλον εἰμὴ τοὺς γονεῖς της ἢ τὸν σύζυγόν της. Διὸ προὐτίμα νὰ ἐξέρχηται μόνη! Εἶχε τόσον ἀλλόκοτον τρόπον ὅπως ἐκφράζῃ τὸν ἔρωτά του ὁ καλὸς ἐκεῖνος Ῥίσλερ, παίζων μὲ τὴν σύζυγόν του ὡς μετὰ πλαγγόνος, σφίγγων τὸν πώγωνα ἢ τὴν παρειάν της, τριγυρίζων περὶ αὐτὴν μετὰ φωνῶν ἀνάρθρων «χοῦ! χοῦ!» ἢ προσβλέπων αὐτὴν μὲ τοὺς χονδροὺς συγκεκινημένους ὀφθαλμούς του ὡς κύων φιλόστοργος καὶ εὐγνώμων! Ἠσχύνετο διὰ τὸν ἠλίθιον αὐτὸν ἔρωτα, ὅστις τὴν ἐξωμοίου πρὸς ἄθυρμα, πρὸς κομψοτέχνημά τι σκευοθήκης. Οἱ συγγενεῖς της δὲ τὴν ἐστενοχώρουν ἕνεκα τῶν ἀτόμων μεθ' ὧν ἐπόθει αὐτὴ νὰ συναναστρέφηται καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον της ἀπηλλάγη ἐν μέρει αὐτῶν ἐνοικιάσασα πρὸς κατοικίαν των οἰκίσκον κείμενον εἰς Μοντρούζ. Διὰ τοῦ μέσου τούτου διέκοψεν ἀποτόμως τὰς συχνὰς ἐπιδρομὰς τοῦ κ. Σέβη μὲ τὴν μακρὰν ῥεδιγκόταν του καὶ τὰς ἀτελευτήτους ἐπισκέψεις τῆς ἀγαθῆς κυρίας Σέβη, ἧς τὰς παλαιὰς ἕξεις τῆς ἀδολεσχίας καὶ τῆς ὀκνηρίας ἐζωογόνει ἡ ἐπάνοδος τῆς εὐζωΐας.

Ἡ Σιδωνία ἐπόθει ἐν ταυτῷ ν' ἀπομακρύνῃ ἐπίσης καὶ τοὺς Δελομπέλ, ὧν ἡ γειτνίασις τὴν ἠνώχλει. Ἀλλ' ἡ συνοικία τοῦ Ἕλους ἦτο κεντρικὴ διὰ τὸν γηραιὸν ἠθοποιὸν ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως αὐτῆς μετὰ τῶν θεάτρων τοῦ βουλεβάρτου· ἀφ' ἑτέρου ἡ Πωθητὴ ὡς πάντες οἱ διάγοντες βίον μεμονωμένον ἠγάπα ἐπιμόνως τὸν οἰκεῖον εἰς αὐτὴν ὁρίζοντα, καὶ ἡ πένθιμος αὐλή της ἡ ζοφουμένη τὸν χειμῶνα ἀπὸ τῆς τετάρτης ὥρας ἐφαίνετο αὐτῇ οἱονεὶ ὡς φίλη, ὡς πρόσωπον γνωστόν, ὅπερ ὁ ἥλιος ἐφώτιζεν ἐνίοτε διὰ μειδιάματος πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνομένου. Ἡ Σιδωνία μὴ δυναμένη ν' ἀπαλλαγῇ αὐτῶν, ἀπεφάσισε νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ πλέον.

Ὁ βίος της ἐν συνόλῳ θὰ ἦτο πολὺ ἐρημικὸς καὶ μελαγχολικὸς ἂν ἡ Κλαίρη Φρομὼν δὲν ἤθελεν ἐνίοτε παρέχῃ αὐτῇ τὰ μέσα τῆς διασκεδάσεως. Ὁσάκις δὲ τοῦτο συνέβαινεν, ἡ ὀργὴ τὴν ἐκυρίευε, διότι ἀνελογίζετο καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτήν:

— Τὰ πάντα λοιπὸν θὰ μοῦ προέρχωνται ἐξ αὐτῆς!

Ὅτε δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ γεύματος ἀπεστέλλετο αὐτῇ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πατώματος τὸ εἰσιτήριον θεωρείου θεάτρου, ἢ πρόσκλησις διὰ τὴν ἑσπέραν, ἐνῷ ἐνεδύετο χαίρουσα διότι ἔμελλε νὰ ἐπιδειχθῇ, ἄλλο τι δὲν ἐσκέπτετο εἰμὴ πῶς νὰ καταβάλῃ τὴν ἀντίζηλόν της. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται εὐκαιρίαι καθίσταντο ἤδη σπάνιαι. Ὁσάκις ἐν τούτοις ὁ πάππος Γαρδινοὰ μετέβαινεν εἰς Παρισίους, πάντοτε αὐτὸς συνήνου τὰς δύο οἰκογενείας. Ὅπως ἐξεγερθῇ ἡ εὐθυμία τοῦ γηραιοῦ χωρικοῦ εἶχεν ἀνάγκην τῆς μικρᾶς Σιδωνίας, ἣν δὲν ἐπτόουν αἱ ἀστειότητές του. Προσεκάλει εἰς γεῦμα ἀμφότερα τὰ ζεύγη εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ Φιλίππου, ὅπερ

Digitized by Google

προύτιμα παντὸς ἄλλου, καὶ οὗτινος ἐγνώριζε τοὺς διευθυντάς, τοὺς ὑπηρέτας, τὸν οἰκονόμον, ἐδαπάνα ἀρκετὰ χρήματα καὶ ἐκεῖθεν τοὺς ἔφερεν εἰς θεωρεῖον ἐνοικιασμένον ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος ἢ τοῦ Παλαὶ-Ῥοαγιάλ.

Εἰς τὸ θέατρον ἐγέλα ἠχηρῶς, ὡμίλει οἰκείως πρὸς τὰς ἐπιμελητρίας τῶν θεωρείων ὅπως πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ ἑστιατορίου τοῦ Φιλίπου, ἀπαιτῶν μεγαλοφώνως ὑποπόδια διὰ τὰς κυρίας, κατὰ τὴν ἔξοδον δὲ ἠξίου νὰ λάβῃ αὐτὸς τὰ ἐπανωφόρια καὶ τὰς σισύρας τῶν κυριῶν πρὸ πάντων τῶν ἄλλων, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ μόνος ἐν τῷ θεάτρῳ εὑρισκόμενος ὀψίπλουτος τρὶς ἑκατομμυριοῦχος.

Κατὰ τὰς ὁπωσοῦν χυδαίας ταύτας διασκεδάσεις, εἰς ἃς κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ σύζυγός της ἀπέφευγε νὰ παρευρίσκηται, ἡ Κλαίρη μὲ τὴν συνήθη εὐθυκρισίαν της ἐνεδύετο κοσμίως καὶ ἔμενεν ἀπαρατήρητος. Ἡ Σιδωνία ἀπεναντίας ἐπιδεικνύουσα τὴν πολυτελῆ ἐνδυμασίαν της εἰς τὸ ἔμπρόσθιον μέρος τοῦ θεωρείου ἐγέλα ἐξ ὅλης καρδίας ἀκούουσα τὰς διηγήσεις τοῦ γέροντος, ἀγαλλιῶσα διότι εἶχε κατέλθῃ ἀπὸ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην σειρὰν τῶν θεωρείων, ἔνθα μετέβαινεν ἄλλοτε, εἰς τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα παρὰ τὸ προσκήνιον θεωρεῖα, τὰ διὰ κατόπτρων κεκοσμημένα, ὧν τὸ δι' ὁλοσηρικοῦ ἐπεστρωμένον ἔρεισμα ἐφαίνετο αὐτῇ καταλληλότατον πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἀνοικτοῦ χρώματος χειροκτίων της, τῶν ἐξ ἐλεφαντόδοντος διόπτρων της καὶ τοῦ κομψοῦ ῥιπιδίου της. Ὁ χυδαῖος ὡραϊσμὸς τῶν δημοσίων καταστημάτων, τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ τὰ χρυσώματα τῶν τοιχοστρωσιῶν ἐφαίνοντο αὐτῇ, ὡς ἡ μόνη γνησία πολυτέλεια. Καὶ ἠγαλλία ἐπιδεικνυομένη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὡς ἄνθος τεχνητὸν ἐκ χάρτου ἐντὸς ἀνθοδόχης ἐκ σύρματος.

Ἑσπέραν τινὰ κατὰ τὴν παράστασιν πολυκρότου δράματος ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Παλαὶ-Ῥοαγιὰλ μεταξὺ τῶν παρευρισκομένων γυναικῶν, τῶν περιφήμων ἐπὶ ἐπιπλάστῳ κάλλει, φερουσῶν εἰς τὴν κεφαλὴν μικροσκοπικοὺς πίλους καὶ εἰς τὴν χεῖρα ὑπερμεγέθη ῥιπίδια, ὧν ἡ ἐψιμμιθιωμένη κεφαλὴ ἐν τῷ σκιόφωτι τῶν θεωρείων τῆς κάτω σειρᾶς διεκρίνετο ἐξέχουσα ἀπὸ τῆς ἡμικυκλοειδοῦς ἐντομῆς τοῦ στηθοδέσμου ὡς ἀορίστως ἐμψυχουμένη προσωπογραφία, ἡ στάσις τῆς Σιδωνίας, ὁ καλλωπισμός της, ὁ τρόπος μεθ' οὗ ἐγέλα καὶ ἔβλεπε παρετηρήθησαν σφόδρα. Πάντα τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θεάτρου δίοπτρα ὡσεὶ ὁδηγούμενα ὑπὸ μαγνητικοῦ ῥεύματος ἐστράφησαν βαθμηδὸν πρὸς τὸ θεωρεῖον, ἐν ᾧ εὑρίσκετο. Ἡ Κλαίρη ἐπὶ τέλους ἐστενοχωρήθη, κρυφίως δὲ προσεκάλεσε τὸν κακῇ τύχῃ συνοδεύοντα αὐτὰς τὴν ἑσπέραν ἐκείνην σύζυγόν της νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν της.

Ὁ Γεώργιος, νέος κομψός, εὑρισκόμενος ἐγγὺς τῆς Σιδωνίας ἐφαίνετο ὁ πραγματικὸς σύντροφός της, ἐνῷ ὄπισθέν των ὁ Ῥίσλερ γαλήνιος, νωθρός, ἐφαίνετο κατέχων τὴν ἁρμόζουσαν αὐτῷ θέσιν πλησίον τῆς Κλαίρης Φρομών, ἥτις μὲ τὴν σεμνὴν καὶ ἀπέριττον ἐνδυμασίαν της ὡμοίαζε πρὸς ἔντιμον γυναῖκα παρευρισκομένην ἀγνώστως ἐν τῷ χορῷ τοῦ θεάτρου τοῦ Μελοδράματος.

Ὅτε ἐξῆλθον, ἑκάτερος τῶν δύο συνεταίρων προσέφερε τὸν βραχίονα εἰς τὴν ἐγγὺς αὐτοῦ εὑρισκομένην γυναῖκα. Μία τῶν ὑπηρετουσῶν ἐν τῷ θεάτρῳ γυναικῶν εἶπε πρὸς τὴν Σιδωνίαν ὁμιλοῦσα περὶ τοῦ Γεωργίου: «ὁ σύζυγός σας...» καὶ ἡ ὄψις τῆς νεαρᾶς γυναικὸς ἀπήστραψεν ἐξ εὐχαριστήσεως.

Ὁ σύζυγός σας!

Ἤρκεσεν ἡ ἁπλῆ αὕτη λέξις ὅπως ἀναστατώσῃ τὴν ψυχήν της, ὅπως ἀνακινήσῃ πᾶσαν ἐγκρυπτομένην ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας της κακίαν. Ἐνῷ διήρχοντο διὰ τῶν διαδρόμων καὶ τοῦ ἀναπαυτηρίου, ἔβλεπε τὸν Ῥίσλερ καὶ τὴν κυρίαν Γεωργίου προηγουμένους αὐτῶν. Ἡ κομψότης τῆς Κλαίρης ἐφαίνετο αὐτῇ ἐξαφανιζομένη, ἐκχυδαϊζομένη ὑπὸ τοῦ δυσκινήτου βαδίσματος τοῦ Ῥίσλερ. Ἔλεγε καθ' ἑαυτήν: «Πῶς πρέπει νὰ μὲ ἀσχημίζῃ ὅταν περιπατῶμεν ὁμοῦ!..» Καὶ ἡ καρδία της ἔπαλλεν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τοῦ θελκτικοῦ, τοῦ εὐδαίμονος ζεύγους, ὅπερ ἤθελεν ἀποτελέσῃ αὐτὴ καὶ ὁ Γεώργιος Φρομών, οὗτινος ὁ βραχίων ἐφρικία ὑπὸ τὸν ἰδικόν της.

Τότε δὲ ἀφοῦ τὸ κυανοῦν ὄχημα ἦλθε νὰ παραλάβῃ τοὺς Φρομὼν παρὰ τὸν πυλῶνα τοῦ θεάτρου, διὰ πρώτην φορὰν ἤρχισε νὰ συλλογίζηται ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ὁπωσδήποτε εἶχε σφετερισθῆ τὴν θέσιν της καὶ ὅτι δικαίωμά της ἦτο νὰ προσπαθήσῃ ὅπως τὴν ἀνακτήσῃ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ ΜΑΥΡΑ!

Μέσ' 'ς τῆς ζωῆς μου τὸν ἄγριο χειμῶνα,
Τὴν καλοσύνη νὰ φέρετε 'ς ἐμένα,
Μὲ δυὸ ματιαίς σας, ἐσεῖς μπορεῖτε μόνα,
Μάτια μου μαῦρα, γλυκά, χαριτωμένα!

Δόστε τὸ φῶς σας 'ς τὸ σκοτισμένο νοῦ μου,
Δόστε τὴ φλόγα 'ς τὰ στήθη τὰ σβυσμένα,
Ἐσεῖς γενῆτε ἀστέρια τ'οὐρανοῦ μου,
Μάτια μου μαῦρα, γλυκά, χαριτωμένα!

Σεῖς φέρετέ μου τὴν εὐτυχία 'πίσω,
Καὶ χάνετέ με—σὰν ἦσθε δακρυσμένα,
Νὰ σας πιστέψω καὶ νὰ σας ἀγαπήσω,
Μάτια μου μαῦρα, γλυκά, χαριτωμένα!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

Ο ΝΕΩΤΑΤΟΣ ΦΩΝΟΓΡΑΦΟΣ

Πρὸ δώδεκα ἢ πεντεκαίδεκα ἐτῶν ὁ Ἔδισον ὅστις δὲν εἶχε τότε τὴν κολοσσιαίαν σημερινήν του φήμην, ἐφεύρισκε τὸν φωνογράφον. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη εἶχε μείνῃ ἀτελὴς ὁ φωνογράφος δὲν παρῆγεν ἢ ἀτελῆ καὶ ἀβέβαια ἀποτελέσματα καὶ ἐφαίνετο ἀντικείμενον περιεργίας μᾶλλον ἢ δυνατῆς χρήσεως. Ἀλλ' ὁ ἐφευρέτης, καίπερ ἀσχολούμενος εἰς σπουδαιοτάτας ἐργασίας, εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς χρησιμώτερον, οἰκονομικώτερον καὶ ἀσφαλέστερον, δὲν ἐλησμόνει ὅμως καὶ τὸν φωνογράφον του. Εἰργάσθη πάλιν εἰς αὐτόν, τὸν ἐτελειοποίησε, οὐχὶ δὲ πρὸ πολλοῦ παρουσίασε τὸ νέον τοῦτο ὄργανον εἰς τὴν γαλλικὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, ἥτις τὸ ἐδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

τικὰ κύματα δονοῦσι τὸ διάφραγμα καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν ἀκίδα· αὕτη διέρχεται ἐπὶ τοῦ κηρίνου κυλίνδρου καὶ ἐντυπώνει ἐπ' αὐτοῦ σειρὰν κοιλωμάτων μᾶλλον ἢ ἧττον βαθέων. Λόγχη κοπτερὰ ἐπίκειται ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ ὀργάνου ὅπως ἀποκόπτῃ, μετὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κηροῦ, ἣν ἔθιξεν ἡ ἀκίς, καὶ παρασκευάσῃ οὕτω τὸ ὄργανον πρὸς νέας ἐργασίας.

Τοιοῦτος εἶναι ἐν συνόψει ὁ νέος φωνογράφος, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τελειοποίησις τοῦ παλαιοῦ, ἀλλὰ τελειοποίησις προβᾶσα μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῆς ὁρίων.

Διπλοῦν σκοπὸν ἔχει τὸ ὄργανον αὐτό, νὰ δέχεται τὴν ἐντύπωσιν τοῦ λόγου, καὶ νὰ ἀναπαράγῃ τὸν λόγον κατὰ τὴν ἐντύπωσιν ἐκείνην.

Διὰ τὸν πρῶτον σκοπὸν ὑπάρχει τὸ διάφραγμα ἐκ μετάλλου λεπτοῦ, ἐλαστικοῦ· διὰ

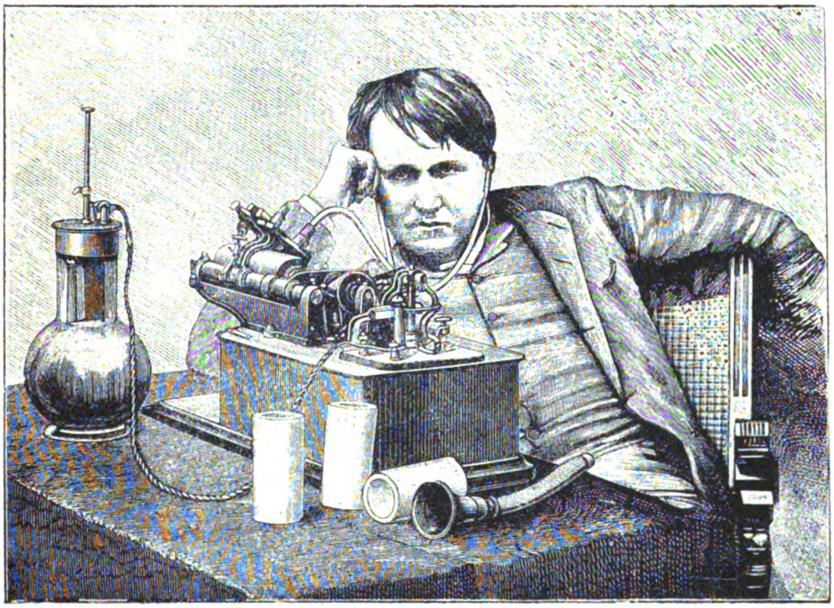

Ὁ νέος φωνογράφος τοῦ Ἔδισον συνίσταται ἐξ ἑνὸς κυλίνδρου ἐξ ὀρειχάλκου ἐπικειμένου ἐπὶ κεντρικοῦ ἄξονος, τὸν ὁποῖον ἠλεκτρικὸν κινητήριον κινεῖ περιστροφικῶς ταχύτατα. Ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τούτου εἰσάγεται σωλὴν κοῖλος ἐκ κηροῦ ὅστις δέχεται τὰς ἠχηρὰς δονήσεις. Ἡ διάμετρος τοῦ κηρίνου σωλῆνος ποικίλλει ἀπὸ δύο καὶ ἡμίσεως ἑκατοστομέτρων μέχρι δέκα. Ὑπεράνω τοῦ κυλίνδρου ὑπάρχει εἶδός τι κέρατος, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βάθος ὑπάρχει διάφραγμα λεπτότατον μετάλλινον, φέρον ἀκίδα ὀξεῖαν θίγουσαν τὸν κήρινον κύλινδρον. Κωνοειδὲς ἀκουστικὸν κέρας ἀνοίγεται ἄνω τοῦ διαφράγματος ἵνα ἐνδυναμώσῃ τὴν φωνὴν καὶ καταστήσῃ ἐντονωτέρας τὰς δονήσεις αὐτῆς. Ὅταν ὁμιλῇ τις ἐντὸς τοῦ κωνοειδοῦς ἀκουστικοῦ κέρατος ἠχη-

τὸν δεύτερον ὑπάρχει ἡ δονητικὴ μεμβράνα ἐκ δέρματος. Ὅταν θέλωμεν νὰ τυπώσωμεν τὸν λόγον ὁμιλοῦμεν ἐνώπιον τοῦ ἀκουστικοῦ κώνου· τὰ διαφράγματα δονοῦνται ὑπὸ τῶν ἤχων καὶ ἡ χαλυβδίνη ἀκὶς ἀποτυπώνει τὰς δονήσεις αὐτὰς ὡς κοιλώματα ἐπὶ τοῦ κηρίνου κυλίνδρου. Ὁ κύλινδρος λοιπὸν οὗτος ἀποτελεῖ εἶδος ἐπιστολῆς ὁμιλούσης καὶ ἐγκεχαραγμένης, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἀποστείλωμεν μακρὰν ἐντὸς θήκης ὡς ἀποστέλλομεν, π. χ. ταχυδρομικὸν δέμα. Εἰς τὸ μέρος ὅπου στέλλεται, ὁ κήρινος οὗτος κύλινδρος δύναται νὰ εἰσαχθῇ ἐντὸς τοῦ ὀρειχαλκίνου κυλίνδρου ἄλλου φωνογράφου ἔχοντος ὅμως διαστάσεις ἀκριβῶς ἴσας, καὶ τὸν ὁποῖον τῇ βοηθείᾳ κλίμακος φερούσης βαθμούς, καὶ ἐπικεκολλημένης ἐπὶ τοῦ μεταλλίνου κυλίνδρου δυ-

Digitized by Google

νάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν ἀκριβῶς εἰς ἣν θέσιν κατεῖχεν ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου τοῦ ἐντυποῦντος τὸν λόγον ὀργάνου.

Ὁ φωνογράφος ὁ δεχόμενος ἢ ὁ ἀναπαράγων τὸν λόγον κινεῖται δι' ἠλεκτρικοῦ κινητηρίου καὶ αἱ δονήσεις τοῦ διαφράγματος, ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀκίδος τῆς πιπτούσης καὶ ἐγειρομένης, καθόσον διέρχεται ὑπεράνω ἐξογκώματος ἢ κοιλώματος τοῦ κηρίνου κυλίνδρου, ἀναπαράγουσιν ἀκριβῶς τοὺς ἤχους οἵτινες προσέπεσον ἐπὶ τοῦ φωνογράφου τοῦ δοχέως τοῦ λόγου.[1] Ὁ τελειοποιηθεὶς φωνογράφος τοῦ Ἔδισον, ἀναπαράγει ἀκριβῶς οὐ μόνον τοὺς ἤχους, οἵτινες ἐκίνησαν τὴν ἀκίδα, ἀλλὰ καὶ τοὺς τόνους τῆς φωνῆς ὡσαύτως, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς μεμβράνης Ποῖον ἔσται τὸ μέλλον τοῦ ἐργαλείου αὐτοῦ τοῦ τοσοῦτον περιέργου; Δὲν τὸ γνωρίζομεν ἀκόμη· ἀλλὰ καίπερ μὴ προβαίνοντες τόσον ὅσον τινὲς ἐκ τῶν συναδέλφων, οἵτινες βλέπουσιν ἤδη τὰ ταχυδρομεῖα πλήρη φωνογραφημάτων στελλομένων, νομίζομεν ὅτι ἡ πρώτη ὠφέλιμος αὐτοῦ χρῆσις ἔσται ἡ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν στενογράφων.

Φαίνεται ὡσαύτως προωρισμένος εἰς ἰδίαν ὅλως χρῆσιν, εἰς τὸ νὰ ἀναπαράγῃ λόγον ἐκφωνηθέντα καὶ στελλόμενον φωνογραφικῶς. Ὑποθέσωμεν ὅτι ῥήτωρ ἄγγλος ἢ ἀμερικανός, στέλλει τὸ ἀκριβὲς κείμενον τοῦ λόγου του δι' ἐκτυπώσεως φωνογράφου ἐπὶ κυλίνδρου. Ὁ κύλινδρος οὗτος τεθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀναπαραγωγοῦ φωνογράφου καὶ κινούμενος ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ κινητηρίου θὰ ἐπαναλάβῃ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἄνθρωπός τις ἀκούων δύναται νὰ συνθέσῃ ἀμέσως διὰ τυπογραφικῶν χαρακτήρων.

Τοιοῦτος ὁ φωνογράφος, δι' οὗ δυνάμεθα οὐ μόνον νὰ ὁμιλῶμεν ἐξ ἀποστάσεως, ὡς διὰ τοῦ τηλεφώνου, ἀλλὰ καὶ νὰ διατηρῶμεν ἀποτετυπωμένον τὸν λόγον, καὶ νὰ ἀκούωμεν ἐν Εὐρώπῃ τὸν λόγον ῥήτορος τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ τὸν τόνον καὶ τὰς κάμψεις τῆς φωνῆς του.

Δικαίως ἐρρέθη ὅτι τὸ ὄργανον τοῦ Ἔδισον θὰ διατηρῇ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν φωνὴν τῶν ἀποθανόντων, καὶ βεβαίως θὰ εἶναί τι θαυμάσιον νὰ ἀκούωμεν πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατόν του τὴν φωνὴν ἀνδρὸς ἐξόχου ἢ συγγενοῦς προσφιλοῦς. Θὰ διατηρῶμεν τότε τοὺς κηρίνους κυλίνδρους, ὡς διατηροῦμεν σήμερον τὰ αὐτόγραφα, καὶ βεβαίως θὰ γείνωσι βιβλιοθῆκαι ἢ καὶ εἰδικὰ μουσεῖα διὰ τοιαύτας συλλογάς.

(Μετάφρασις) Ψ·

1) Ἡ ἐν σελίδι 155 εἰκὼν παριστᾷ τὸν Ἔδισον ἀκροώμενον τοὺς διὰ τοῦ φωνογράφου ἀναπαραγομένους ἤχους.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΒΟΜΒΑΗΣ

Μοῦ ἐκάματε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ γυρέψετε «τίποτε ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἐν Ἰνδίᾳ βίον». Ὁρίστε μιὰ μικρὴ περιγραφὴ τῆς Βομβάης. Ἴσως ἔπρεπε νὰ σᾶς τὴν δώσω πρὸ πολλοῦ. Μὰ ἔλα δὰ ποῦ ἐμεῖς οἱ Ῥωμηοὶ θέλουμε νὰ τὰ φτειάνουμε ὅλα τοῦ πρώτου νεροῦ, μὴν τύχῃ καὶ δὲν τὰ παραλάβῃ ἡ ἀθανασία 'ς τὴν ἀγκαλιά της! Καὶ σὰν πάρουμε τὸ κονδύλι στὸ χέρι, πρέπει καὶ καλὰ νὰ γράψουμε μὲ ἕνα ὕφος δεσποτάδικο, μιὰ προσφώνησι 'στοὺς αἰῶνας ποῦ θἄλθουν, καὶ ὄχι ἕνα ἁπλὸ γράμμα 'στοὺς φίλους! Κ' ἔτζι μὲ τὸ νὰ μὴ μποροῦσα νὰ γράψω σὲ τέτοια γλῶσσα, δὲν σᾶς ἔγραφα τίποτε! Τώρα ὅμως, ποῦ ἐκοπιάσετε 'στὸ φτωχικό μου, πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσω μὲ τὸ βρεσκάμενο.

Γιὰ νὰ μπορέσω νὰ κάμω μιὰ σωστὴ περιγραφὴ πρέπει νὰ γυρίσω μερικὰ χρόνια πίσω, τότες ποῦ πρωτοεῖδα τὸν τόπο.—Ἡ πρώτη ἐντύπωσι εἶνε καὶ ἡ ζωηρότερη.

Λοιπὸν σὰν ἐπρωτοβγῆκα 'στὴν Βομβάη ἤτανε Γεννάρης ἑφτάμισυ ὧρες βράδυ, καὶ θαρροῦσα πῶς ἔβλεπα ὄνειρο. Κάτι δρόμοι τρεῖς φορὲς πλατύτεροι ἀπ' τὴν ὁδὸ Σταδίου, στολισμένοι μὲ δένδρα ποῦ δὲν εἶδαν ποτές τους φθινόπωρο, κα' ποῦ καὶ ποῦ θεόρατα γοτθικὰ χτίρια καταφωτισμένα, ποῦ ἔλεγες καὶ ἐκάνανε πανηγύρι 'δῶ πέρα. Ὅσο πήγαινα τόσο παράξενη ἤταν ἡ θέα· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ θάλασσα, 'στὸ πλάγι σιδηρόδρομος, ἔπειτα ὁ δρόμος ποῦ πήγαινα, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἕνα μεγάλο περιβόλι μὲ ἀψηλοὺς τοίχους ποῦ δὲν ἔβλεπες παρὰ τὰ δένδρα, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ καπνὸ καὶ φλόγες! Τί νὰ ἤταν ἐδῶ πέρα! Μὲ τὰ λίγα ἐγγλέζικα του ὁ Μουσουλμάνος ἀμαξᾶς μοῦ ἐξήγησε πῶς ἤταν τὸ Ἰνδικὸ—νεκροταφεῖο νὰ τὸ ποῦμε δὲν ταιριάζει, ἂς τὸ ποῦμε νεκροκαυστεῖο,— ἴσα ἴσα κοντὰ 'στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ ρίχνουν τὴ στάχτη τῶν νεκρῶν μέσα. Περνῶντας ἀπὸ πλειὸ κοντὰ μ' ἐχτύπησε καὶ μιὰ μυρωδιὰ «πριζόλας» ποῦ μ' ἔκαμε πολὺ κακό, πλειότερο ἀπ' ὅλες τὲς φουρτοῦνες τοῦ ταξειδιοῦ μου.

Σὰν ἐπέρασα αὐτὸ τὸ περιβόλι εὑρέθηκα ἀνάμεσα 'ς τὰ δένδρα ἐκεῖνα ποῦ βλέπουμε ζωγραφισμένα καμμιὰ φορά, ἀψηλὰ καὶ λιγερὰ σὰν κοπέλες, καὶ τὰ πλατειὰ φύλλα τους ἀπάνω ἀπάνω, ποῦ ἀνάμεσά τους ἐλάμπανε τ' ἀστέρια 'σὰν διαμάντια, μὲ τὴ μαλακὴ ἐκείνη λάμψι ποῦ μόνο 'στὰ μεσημβρινὰ τοῦτα κλίματα ἔχει ὁ οὐρανός.

Νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ ἔφθασα σπίτι 'ς τὸ ἑνὸς Ἐγγλέζου φίλου ποῦ μὲ φιλοξενοῦσε. Τὰ λένε *μπούγκαλα* ἐδῶ τὰ σπίτια τους. Μεγάλες πε-

Digitized by Google

ριοχὲς γεμάτες δένδρα καὶ λουλούδια, καὶ 'στὴ μέση τὰ σπίτια μὲ ἕνα πάτωμα, εὐρύχωρες κάμαρες, καὶ *βεράνδες* (ἐξῶστες) ὁλοτρόγυρα. Ἐγὼ τώρα ἤμουν ὄχι μόνο κουρασμένος, ἀλλὰ καὶ 'δρωμένος μουσκίδι, ἐπειδὴ ἔκαμα τὴν τρέλλα νὰ ἀνέβω τρία σκαλοπάτια κομμάτι βιαστικά, πράμμα ποῦ δὲν τὸ ἐξανάκαμα ὕστερα. Ἀλλ' εἶχε μιὰ καρέγλα στὴ βεράνδα ποῦ μοῦ ἔδωσε κομμάτι ἀνάπαυσι, ας ἦνε καλὰ ὁ φίλος μου ποῦ μοῦ ἔδειξε πῶς νὰ καθήσω. Ἦτανε βαθειά, χαμηλὴ καρέγλα μὲ δυὸ μακρηὰ σκέλια ποῦ ἐξεῖχανε ὁριζόντεια. Καθίζεις λοιπὸν καὶ ἁπλόνεις τὰ πόδια σου ἀπάνω στὰ σκέλια· αν ἦνε παραπολλὴ ζέστη ἔρχεται καὶ ἕνας μαῦρος ἀπὸ 'πίσω σου καὶ σὲ ἀερίζει.

'Στὸ τραπέζι του ὁ φίλος μοῦ ἔβγαλε τὰ ροσπίφια του 'σὰν νὰ πέφτανε ἔξω τὰ χιόνια· περίμενα κ' ἐγὼ νὰ φάγω ἰνδικὸ φαγεῖ, ἀλλὰ γλίγωρα ἔμαθα πῶς ὀλίγα εἶνε τὰ Ἰνδικὰ πράμματα ποῦ ἐπῆραν οἱ Ἐγγλέζοι ἀπὸ τοὺς Ἰνδούς. Εὐρῆκες ἀνθρώπους νὰ σοῦ μιμηθοῦν ξένα! Νὰ ἤτανε Ῥωμηοί, ἴσως!

Μέσα 'στὸ σπίτι δὲν εἶδα τίποτε; καινούργιο ἢ παράξενο, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους ὑπηρέτες. Κάθε τι ποῦ χρειάζεσαι, καὶ ἕνας ὑπηρέτης! Μάγειρος, παραμάγειρος, ἀλογάς, ἀμαξάδες, σκυλάς, πλύστης, κανδηλανάφτης (δὲν χορατεύω), σκουπιστής, ὡς καὶ μία γυναῖκα γιὰ νὰ κουβαλῆ τὲς ἀκαθαρσίες 'στὴν πόρτα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἄλλος νὰ τὲς ρίχνει 'στὴ θάλασσα! Σωστὸ ὑπουργεῖο. Τὸ ἄλλο παράξενο ποῦ βρῆκα 'στὰ σπίτια μέσα (ἀλλὰ τοῦτο μόνον 'στὰ μεγάλα σπίτια ποῦ εἶνε κομμάτι ἔξω ἀπὸ στὴν πόλι), ἤταν τὰ—φείδια! Ἔφριξα 'σὰν τὸ ἄκουσα! Ἠμπορεῖς νὰ πατήσῃς 'στα καλὰ καθούμενα μιὰ *κόβρα*, καὶ σὲ δυὸ ὧρες μέσα (τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου)— addio! Στὴν ἐποχὴν μάλιστα τῶν βροχῶν ποῦ μπαίνει νερὸ 'στὲς φωλιές τους, ἔρχουνται μέσ' 'στὰ σαλόνια τὸ βράδυ βράδυ νὰ στεγνώσουν! Εἶνε ἀλήθεια πῶς οἱ Εὐρωπαῖοι πολὺ σπάνια παθαίνουν· οἱ δυστυχεῖς ἐπιτόπιοι ὅμως, ποῦ περιπατοῦν ξυπόλυτοι, φεύγουν πέντε δέκα τὸ χρόνο. Κ' ἐδῶ δὲν εἶνε τίποτε· 'στὸ ἐσωτερικὸ πεθαίνουν 15,000 τὸ χρόνο ἀπὸ δάγκαμα φειδιῶν, καὶ ἡ Κυβέρνησις δίνει περίπου μιὰ δραχμὴ τὸ κεφάλι γιὰ κάθε σκοτωμένο φεῖδι, ἀλλ' εἶνε τὸ ἴδιο 'σὰν νὰ γυρεύῃς νὰ 'ξολοθρέψῃς τοὺς ψύλλους 'στὰ μέρη μας!

Ἄς ἔβγουμε ἔξω τώρα 'λιγάκι.

Ἡ Βομβάη εἶνε νησὶ μὲ σχῆμα γάτας στεκάμενης, ἀλλὰ μὲ δυὸ ποδάρια! Ἀπάνω στὴν οὐρά της (Malabar Hill) εἶνε ἡ κατοικία τῶν ἀφεντάδων, στὸ πισινὸ πόδι της (Colaba) οἱ στρατῶνες, καὶ ἀνάμεσα ἕνας κόλπος ποῦ εἶνε μιὰ χαρὰ νὰ τὸν κυττάζῃς, μάλιστα 'σὰν δὲν εἶνε σύννεφα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο ὡς τὸν Ἰούνιο! Ἡ καθαυτὸ πόλις εἶνε ἀπάνω στὸ μηρὶ τῆς γάτας· ἀλλὰ ἐκεῖ θὰ πᾶμε κατόπι. Ἄς μείνουμε κομμάτι ἀκόμα 'πάνω 'στὴν οὐρά, νὰ 'δοῦμε τὸν κόλπο· ἂς ἀνέβουμε 'λιγάκι, νὰ βλέπουμε καὶ τὲς δυὸ θάλασσες. Τί ἔκτασι, καὶ τί 'μορφιά! Τὰ τροπικὰ ἐκεῖνα δένδρα, σκορπισμένα ἀπάνω 'στὴ γάτα, τὰ μεγάλα χτίρια ἀντίκρυ, κατὰ τὸ πισινὸ πόδι, ἡ ἥσυχη θάλασσα, τὰ βουνὰ τῆς ἠπείρου παραπέρα, πίσω ἀπ' τὸ νησί, σωστὸ ἀμφιθέατρο! Ποῦ ὅμως ἡ ζωὴ καὶ ἡ γλύκα τῆς 'δικῆς μας χώρας! Ἐδῶ ἡ φύσις μισοκοιμᾶται, καὶ 'σὰν πλακώσῃ καὶ ὁ ἥλιος, ναρκόνεται ὅλως διόλου. Τὰ καϋμένα τὰ χορτάρια ἔχουν γεινῇ φρύγανα πρὸ πολλοῦ. Οἱ περιβολάριδες δὲν προφθαίνουν νὰ ποτίζουν. Ὡσοῦ ν' ἀνοίξουν πάλι οἱ καταρράχταις τοῦ οὐρανοῦ τὸν Ἰούνιο, καὶ γεμίσῃ ὁ κόσμος ζωὴ καὶ πρασινάδα. Καὶ τότες πάλι εἶνε τόση ὑγρασία, ποῦ καταντᾷ νὰ φυτρόνουν μανιτάρια 'στὰ 'ποδήματά σου, ἂν δὲν σκουπισθοῦν δυὸ τρεῖς 'μέρες. Ὁ κόσμος πνίγεται ἀπ' τὴ ζέστη, καὶ οἱ κάτοικοι ἀνάβγουνε μαγκάλια γιὰ νὰ στεγνώσουνε τὰ σινδόνιά τους. Ἀλλ' ἂς ἔλθουμε 'στὴν οὐρὰ πάλι. Ἐκεῖ λοιπὸν ποῦ στέκεσαι καὶ θαυμάζεις τὴν ὤμορφη ἐκείνη θέα, ἔξαφνα ἕνα κοπάδι μεγάλα ὄρνηα σηκόνονται 'σὰν ἕνα σύννεφο ἀπὸ τὰ δένδρα ἐκεῖ κάτω, καὶ στρεφογυρίζουν 'στὸν ἀέρα πετῶντας κατὰ τὴν περιοχὴ ἐκείνη πρὸς τ' ἀριστερά. Εἶδαν Παρσήδικο λείψανο, ποῦ τὸ φέρνουν νὰ τὸ βάλουν ἀπάνω σὲ μιὰ σκάρα κτισμένη μέσα σ' ἕνα ἀσκέπαστο πύργο, (τὸν Πύργο τῆς Σιωπῆς) γιὰ νὰ τὸ φάνε τὰ ὄρνηα, καὶ ὕστερα νὰ πάρουν τὰ κόκκαλά του καὶ νὰ τὰ ρίξουν μέσα 'ς ἕνα πηγάδι 'στὸ πλάγι.

Οἱ Παρσῆδες εἶνε Πυρολάτραι ἀπόγονοι τοῦ Ἀρταξέρξη, καὶ κατασταλάξαν ἐκεῖ κάτω πολλὰ χρόνια τώρα. Καλοκαμωμένοι ἄνθρωποι, ξυπνοὶ καὶ πλούσιοι. Ζοῦν σχεδὸν 'σὰν Εὐρωπαῖοι, καὶ τὰ ἐνδύματά τους δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ 'δικά μας τὰ στενά. Εἶνε ὅμως μικρὴ κοινότης, καὶ τούτη σχεδὸν ὅλη 'στὴ Βομβάη μέσα. Ἡ Παρσήδισες εἶνε καὶ αὐτὲς νόστιμες, καὶ μερικὲς μάλιστα πολὺ ὤμορφες. Μορφιὰ ὅμως χωρὶς καμμιὰ ζωηρότητα. Εἶνε κι' αὐτὲς 'σὰν τὴ φύσι τριγύρω τους. Ἐνδύνονται κομμάτι 'σὰν Τούρκισσες, ἀλλὰ πλειὸ χαριτωμένα, καὶ δὲν σκεπάζουν τὸ πρόσωπό τους.

Ἰνδὲς πλούσιες δὲν βλέπεις ἐδῶ, γιατὶ τοῦτες κρύβονται 'σὰν τὲς Τούρκισσες. Ἡ φτωχὲς ὅμως φαίνονται 'στὸν δρόμο, καὶ δουλεύουν 'σὰν ἄνδρες, καὶ καλλίτερα. Χρῶμα, καθὼς ὅλοι οἱ Ἰνδοί, ἀπὸ τὸ βαθὺ λαδὶ ὡς τὸ μαῦρο, λιγερές, σβέλτες, μὲ στήθια ἴσια καὶ γεμάτα, καὶ ἕνα μακρὺ κομμάτι κόκκινο πανὶ ἀπάνω τους ποῦ τὸ ἔχουν βαλμένο μὲ ἕνα τέτοιον τρόπο ποῦ θαρρεῖς πῶς βλέπεις μὰ τὴν ἀλήθεια ἑλληνικὰ ἀ-

Digitized by Google

γάλματα βαμμένα μὲ μαῦρο καὶ κόκκινο! Πῶς τὸ βάζουν αὐτὸ τὸ κουρέλλι, μιὰ γύρω στὴ μέση, μιὰ κάτω καὶ κατόπι 'στὸ κεφάλι καὶ 'στὸν ὦμο,— αὐτὲς τὸ ξέρουν. Ἐλησμόνησα τὸ γελέκι τους, ποῦ τοὺς σκεπάζει μόνο τὰ μισὰ πλευρά, καὶ κάμνει τὰ σκληρὰ στήθια τους ἀκόμη πλειὸ στρογγυλά. Τί τὰ θέτε αν ἡ Εὐρωπαίες ἐνδύνουνταν ἔτζι, θὰ εἴχαμε Πραξιτέλιδες πάλι!

Οἱ ἄνδρες τους (καὶ τώρα ἂς πᾶμε 'στὴν καθαυτὸ Ἰνδικὴ πόλι), εἶνε καὶ αὐτοὶ ντυμένοι ταιριαστὰ μὲ τὲς γυναῖκες· ἀλλὰ πρέπει νὰ 'πῶ πῶς τοῦτοι δὲν ἔχουν τὴ χάρι τῶν προγόνων μας, αν καὶ μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσι τὰ ῥωμέηκα χαρακτηριστικά τους.

Ἡ ζωή τους εἶνε ἁπλότατη. Τρῶνε ῥίζι καὶ 'πωρικά, καὶ δὲν πίνουν παρὰ νερὸ καὶ γάλα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶνε γραμματισμένοι, καὶ ἀπ' τὸ πανεπιστήμιο μάλιστα· ἀλλὰ οἱ πλειότεροι ξύλα ἀπελέκητα. Κατοικοῦν 'σὰν τὲς σαρδέλες παστωμένοι. Καὶ εἶνε θάμμα πῶς δὲν ἔρχεται συχνότερα ἡ χολέρα νὰ τοὺς ξεπαστρεύῃ· γιατὶ στὴν καθαριότητα δὲν θὰ πάρουν ποτὲς τὸ βραβεῖο. Ἔχουν σὲ κάθε γειτονιὰ καὶ ἀπὸ ἕνα ἐκτεταμένο χαβοῦζι· ἐκεῖ μέσα πλένουνται κάθε πρωῒ 'σὰν τοὺς εὐλογᾷ ὁ Βραχμάνος παπᾶς τους, πλένουν τὰ ῥοῦχά τους, καὶ πίνουν κιόλας! Οἱ παπάδες τους ἔχουν μεγάλο χάλι Ὀλιγώτερη ἀξιοπρέπεια δὲν εἶδα! Ἀλλὰ ποῦ τόπος νὰ σᾶς τὰ λέγω! Καὶ ποῦ τόπος καὶ καιρὸς νὰ σᾶς ἐξηγῶ καὶ τὲς ἀμέτρητες *φυλές* τους, (casts). Κάθε ἐπάγγελμα καὶ φυλή· ἡ τέσσερες *μεγάλες* φυλὲς εἶνε τῶν ἱερωμένων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν πραμματευτάδων, καὶ τῶν κοινῶν δουλευτάδων. Ἡ μιὰ φυλὴ δὲν ἀνακατεύεται ποτὲς μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δρόμοι κακορρίζικοι. Τὰ σπίτια καὶ τὰ παζάρια χειρότερα καὶ ἀπὸ τὰ τούρκικα. Παρακάτω ὅμως, πρὸς τὸ πόδι τῆς γάτας, εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸ μέρος ποῦ ἐπέρασα 'σὰν πρωτόφθασα, εἶνε ἄλλο πρᾶμμα. Οὔτε 'στὴν Ἀγγλία δὲν βλέπεις τέτοιες πόλεις. Δὲν λέγω τίποτε γιὰ τὴν ἐμπορικὴ κίνησι ποῦ κάνει τὴ Βομβάη δεύτερη Καλκούττα, γιατὶ φοβοῦμαι πῶς μισοβαρεθήκατε.

Πρέπει ὅμως νὰ 'πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα γιὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων ἐδῶ. Καθὼς εἶπα, εἶνε ἁπλότατοι 'στὴ ζωή τους. Μόνο 'σὰν πανδρεύουν κανένα γυιό τους ἀνοίγουν τὲς πόρτες τους καὶ ἀνάβουν χιλιάδες λαμπάδες. Τὸ πλοῦτος καθενὸς λογαριάζεται κατὰ τὲς λαμπάδες τοῦ γυιοῦ του.

Ἡ θρησκεία τους εἶνε μιὰ ἀπέραντη εἰδωλολατρεία. Ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ ἀμφιβάλλω αν ξέρουν κι' αὐτοὶ τί θεὸ λατρεύουν. Οἱ μεγαλήτεροι θεοί τους εἶνε, καθὼς θὰ ξέρετε ὁ Βράμας (Δημιουργός), ὁ Βισνοῦ (Συντηρητής), καὶ ὁ Σίβας (Ἐξολοθρευτής), καὶ ἔχουν καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ μιὰ θεὰ νὰ τοὺς βοηθᾷ 'στὴ δουλειά τους: τὴν Σαρασουατή, τὴν Λαξμῆ, καὶ τὴν Παρβατῆ. Ἀφίνω τοὺς ἀμέτρητους θεοὺς καὶ θεὲς τοῦ νεροῦ, τοῦ ἀνέμου, τῆς φωτιᾶς, τοῦ πολέμου κτλ. κτλ.

Καθὼς 'ς ὅλη τὴν Ἰνδία, ἔτσι κ' ἐδῶ βλέπεις πολλοὺς Μουσουλμάνους. Ἡ ζωή τους καὶ ὁ χαρακτῆράς τους εἶνε ἀπάνω-κάτω τὰ ἴδια 'σὰν τῶν Ἰνδῶν, ἴσως κομμάτι πλειὸ δραστήριοι.

Πολλὲς φορὲς ἐσκέφθηκα αν οἱ Ἰνδοὶ εἶνε εὐχαριστημένοι μὲ τοὺς Ἐγγλέζους, ἢ ὄχι· καὶ δὲν μπορῶ ἀκόμα νὰ 'πῶ· γιατὶ 'στὴν πονηριὰ μας περνοῦν κ' ἐμάς. Εἶνε μέλι καὶ γάλα μαζύ τους, μὰ ποῦ καὶ ποῦ βλέπει κανεὶς παράξενα σημάδια τῆς καρδιᾶς τους, καὶ δὲν τοὺς πολυμπιστεύομαι. Τὸ λάθος τῶν Ἐγγλέζων εἶνε ποῦ τοὺς μεταχειρίζονται μὲ τὸ συνειθισμένο τους ἀγέρωχο, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰνδοὶ πάλι φέρνονται 'σὰν νὰ μὴ τοὺς ἀξίζῃ καλλίτερη τύχη.

Ἂν ἔχετε ὄρεξι νὰ μάθετε γιὰ τὴ φιλολογία τους, τὴν ποίησί τους, τὴ θρησκεία, τὲς φυλές, κτλ. κτλ. δὲν θὰ βρῆτε καλλίτερο βιβλίο ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν τοῦ Elphingstone.

Ἀκόμα δυὸ λόγια καὶ 'τέλειωσα. Τὸ κλῖμα εἶνε ἄθλιο. Ὅταν φθάσῃς 'στὴ Βομβάη 'δρόνεις, καὶ δὲν ξιδρόνεις παρὰ 'σὰν φύγῃς· ἡ χειρότερες ἀρρώστιες εἶνε τὸ σικότι, ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς καὶ ἡ χολέρα. Πολλοὺς Εὐρωπαίους θερίζει καὶ ἡ ἀποπληξία τῆς ζέστης», ἀλλ' ἡ ζέστη τούτη εἶνε δυὸ λογιῶν: ἀπ' ἔξω (τοῦ ἥλιου), καὶ ἀπὸ μέσα (τοῦ οὐΐσκιοῦ).

Αργυρης Εφταλιωτης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Πρὸς φίλην.

Ἐὰν ἡ ἀγάπη σου δὲν φθάνει μέχρι τοῦ νὰ συγχωρῇ τὰς ἐλλείψεις μου, εἰς τί μοῦ χρησιμεύει ἡ φιλία σου; Ἐὰν ἤμην τέλειος, δὲν εἶχα ἀνάγκην τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐκτιμήσεώς σου. Ἡ πρώτη τυχοῦσα ἠδύνατο νὰ σὲ ἀναπληρώσῃ. Ἢ μήπως φρονεῖς ὅτι εἶσαι τελεία σύ; καὶ πιστεύεις ὅτι εἶμαι φίλος σου, διότι δὲν ἔχεις παρὰ μόνον προτερήματα, κανὲν δὲ ἐλάττωμα: Δὲν ἀγαπῶ ἄνθρωπον ὅστις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐπιεικείας τινός, ἀγαθότητος, συμπαθείας. Σὲ ἀγαπῶ διότι πολλάκις ἐδοκίμασα ἐπὶ σοῦ τὴν ἀγαθήν μου καρδίαν, τὴν εὐμένειάν μου, αὐτὴν τὴν γενναιοφροσύνην μου. Ἐμὲ αὐτὸν ἀγαπῶ ἐν σοί. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς ἔρως, ἡ ἀληθὴς φιλία. Συγχωροῦσα τὰς ἐλλείψεις μου, ἀνυψώνεις σεαυτήν, ἀκονίζεις τὴν ἰσχύν σου ἐπάνω εἰς τὴν ἀδυναμίαν μου, κτυπᾷς μὲ τὸν χάλυβα τὸν χάλυκα, οἱ δὲ ἐκπεμπόμενοι σπινθῆρες φωτίζουσι τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς σου.

Alexandre Weil.

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΕΓΧΕΙΡΗΣΙΣ ΕΠΙ ΥΠΝΩΤΙΣΘΕΙΣΗΣ

Αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ ἐν τῇ χειρουργικῇ εἶνε εἰσέτι λίαν περιωρισμέναι. Τοιαύτη τις ἐφαρμογὴ ἐγένετο πρό τινος ἐν παρισινῷ νοσοκομείῳ, ἥτις προεκάλεσε τὴν προσοχὴν τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ ὑποστᾶσα τὴν ἐγχείρησιν εἶνε γυνὴ εἰκοσιπενταετής. Μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς εἰσόδου της εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἐνῷ συνωμίλει μετὰ τῆς νοσοκόμου, κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ ἐλαφρῶν φρικιάσεων καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἐρωτηθεῖσα κατόπιν διηγήθη ὅτι ἀπὸ ἓξ ἤδη ἐτῶν ἀπεκοιμᾶτο εὐθὺς ὡς προσήλου τὸ βλέμμα ἐπὶ στίλβοντος σημείου καὶ ὅτι αἱ φίλαι της, αἱ ὁποῖαι ἐγνώριζον τοῦτο, πολλάκις χάριν παιδιᾶς τὴν ἀπεκοίμιζον.

Διὰ δοκιμῶν ἐπείσθησαν οἱ ἐν τῷ νοσοκομείῳ ὅτι ἐν τῷ ὕπνῳ της χάνει πᾶσαν αἴσθησιν πόνου καὶ τότε ἀπεφάσισαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐγχείρησιν ὑπνωτίζοντες αὐτήν. Τοῦτο καὶ ἐγένετο· ἡ ἐγχείρησις ἦτο ὀδυνηροτάτη καὶ ἐπὶ ἄλλου ἀσθενοῦς θὰ ἀπῄτει χρῆσιν χλωροφορμίου, ἀλλ' ἡ ὑπνωτισθεῖσα οὐδὲν ᾐσθάνθη.

Ἡ ὅλη ἐργασία ἐγένετο ὡς ἑξῆς: Εἷς ἐκ τῶν ἰατρῶν τοῦ νοσοκομείου τὴν ἀπεκοίμισε προσηλώσας τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτῆς. Κατέστη δ' αὕτη εὐθὺς πειθήνιος εἰς τὰς προσταγάς του. Ἐκεῖνος ἐξέρχεται· τὸν ἀκολουθεῖ καὶ αὐτή. Ἐκεῖνος μεταβαίνει εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῶν ἐγχειρήσεων· μεταβαίνει καὶ αὐτὴ κατόπιν του. Ὅπου ταχύνει ὁ ἰατρὸς τὸ βῆμα, σπεύδει καὶ ἡ ὑπνωτισθεῖσα· ὅπου ἵσταται, ἀναμένει καὶ αὐτὴ ἄφωνος, ἀκίνητος.

Ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ διατάσσει αὐτὴν νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς τραπέζης· ὑπακούει ἄνευ δισταγμοῦ ἢ ἀντιρρήσεως. Ὁ ἰατρὸς τότε λαμβάνει τὰς χεῖράς της καὶ συνιστᾷ ἡσυχίαν πλήρη, διαβεβαιῶν αὐτὴν ὅτι ἡ ἐγχείρησις δὲν θὰ γείνῃ τὴν ὥραν ἐκείνην. Ἀλλὰ συγχρόνως ὁ χειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου ἐξετέλει τὴν ἐπὶ τοῦ οἰδήματος ἐγχείρησιν, ἥτις διήρκεσεν εἴκοσιν ὅλα λεπτά, χωρὶς ἡ πάσχουσα νὰ δείξῃ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ὀδύνης.

Τὴν μετέφερον κατόπιν εἰς τὴν κλίνην της καὶ ἐκεῖ τὴν ἀφύπνισαν.

— Ἡ ἐγχείρησις ἐτελείωσε! Λέγει ἡ νοσοκόμος.

— Ὄχι, αὔριον θὰ γείνῃ. Ἀπαντᾷ μετὰ βεβαιότητος ἐκείνη.

— Σοῦ λέγω ἐτελείωσε.

— Ὄχι, ὄχι!

Ἐπείσθη δὲ μόνον ὅταν εἶδεν ὅτι ἦτο αἱματωμένη ἐξ ἐπελθούσης αἱμορραγίας.

Ἡ περίστασις αὐτὴ ὑπνωτισμοῦ, καθ' ἣν ὁ ὑπνωτιζόμενος ἐνῷ διατηρεῖ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἀκοῆς διατελεῖ κατὰ τὰ ἄλλα ἐν πλήρει ἀναισθησίᾳ, εἶνε σπανιωτάτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ

Πρό τινος ἀπέθανεν ἡ σύζυγος τοῦ γάλλου στρατάρχου Κανροβέρ. Ταύτην ὁ στρατάρχης ἐνυμφεύθη νεαρωτάτην ὅτε αὐτὸς ἦτο πλέον προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν. Αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι νῦν τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ συνοικέσιον τοῦτο τοῦ στρατάρχου.

Πρὸ εἰκοσιὲξ ἐτῶν ἐδίδετο ἐν Λυὼν μέγας χορός. Ὁ στρατάρχης Κανροβέρ, ἔνδοξος τότε, βλέπει πλησιάζουσαν αὐτὸν νεαρὰν κόρην εὐγενεστάτην καὶ πλήρη χάριτος, ἥτις τῷ λέγει μειδιῶσα:

— Κύριε στρατάρχα, θέλετε νὰ μὲ χορεύσετε;

Ἐκπεπληγμένος ὅσον καὶ μαγευμένος ἀπὸ τὴν χαριτωμένην ἀφέλειαν τῆς νεάνιδος ὁ στρατάρχης δηλοῖ διὰ φιλοφρονητικῶν λόγων ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν της, στραφεὶς δ' ἔπειτα πρὸς νέον ἀξιωματικὸν ὅστις ἵστατο πλησίον:

— Κύριε, λάβετε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ ἀντικαταστήσετε· χορεύσατε μὲ τὴν δεσποινίδα καὶ ἐνθυμηθῆτε ὅτι τὴν νύκτα αὐτὴν ἕνας στρατάρχης τῆς Γαλλίας ἐζήλευσε τὴν θέσιν ἑνὸς ὑπολοχαγοῦ!..

Καὶ ἡ νεᾶνις αὕτη ἥτις ἐκαλεῖτο Φλώρα Μακ-Δόναλ, τῇ προστατευτικῇ μεσολαβήσει τῆς αὐτοκρατείρας Εὐγενίας ἐγένετο μετ' ὀλίγον σύζυγος τοῦ στρατάρχου.

ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝ

Ὅ,τι εἶχε προαγγελθῇ ἐγένετο πρό τινων ἡμερῶν ἐν Παρισίοις· ἀπελύθησαν διὰ μιᾶς 30 χιλιάδες ταχυδρομικῶν περιστερῶν. Τὰς περιστερὰς ταύτας εἶχον ἀποστείλῃ ἐντὸς κλωβῶν αἱ διάφοροι περιστερόφιλοι ἑταιρίαι τῆς Γαλλίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Παρισίοις συνεδρίου τῶν ἀεροπόρων καὶ τῶν περιστεροφίλων. Οἱ κλωβοὶ ἐτοποθετήθησαν παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας ἐν σχήματι ἡμικυκλίου, ἀφέθησαν δ' ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἐλεύθεραι πᾶσαι αἱ ἐντὸς αὐτῶν κεκλεισμέναι περιστεραί. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπτερύγισαν πᾶσαι ὁρμεμφύτως πρὸς Βορρᾶν ἀποτελέσασαι μέγα κυανόφαιον νέφος, εἶτα ἐστράφησαν πρὸς τὰ ὀπίσω ἐν ἀβεβαιότητι καὶ ἐπὶ τέλους ἐπανέλαβον τὴν πρώτην των διεύθυνσιν. Φωτογραφικὰ μηχανήματα εἶχον στηθῇ, ἅτινα ἀπετύπωσαν ἀκαριαίως τὴν πτῆσιν τῶν περιστερῶν κατὰ τὴν ἐκ τῶν κλωβῶν ἔξοδον πρῶτον, ἔπειτα δὲ εἰς ὕψος ἑκατὸν μέτρων.

ΤΕΘΑΜΜΕΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣ

Ὑπολογίζεται εἰς 800 χιλιόγραμμα τὸ βάρος τοῦ χρυσοῦ τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις ἐτησίως ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ὀδοντοϊατρῶν πρὸς ἀπόφραξιν τῶν τετρημένων ὀδόντων τῶν πελατῶν αὐτῶν. Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ τούτου ἀνέρχεται εἰς 2 ½ ἑκατομμύρια φράγκων. Ὥστε ἐντὸς τριῶν αἰώνων θὰ εὑρίσκεται τε-

Digitized by Google

θαμμένος ἐν τοῖς ἀμερικανικοῖς νεκροταφείοις χρυσὸς ἀξίας 750 ἑκατομμυρίων φράγκων, τόσος ὅσος εἶνε ὁ σήμερον κυκλοφορῶν ἐν Ἀμερικῇ εἰς χρυσᾶ νομίσματα.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ

Κατὰ τὸ ἔτος 1888 τὰ ἑλληνικὰ τηλεγραφεῖα μετεβίβασαν ἐν ὅλῳ τηλεγραφήματα 765,971 ἐκ λέξεων 14,208,248 ἀξίας δρ. 1,556,031.84. Ἐκ τούτων ἦσαν ἰδιωτικὰ ἐσωτερικὰ 528,919 ἐκ λέξεων 8,117 306 ἀξίας δρ. 601,435, ἰδιωτικὰ ἐξωτερικὰ 71,589 ἐκ λέξεων 810,143 ἀξίας δρ. 580,449.82. Ἐπίσημα ἐσωτερικὰ 150,192 ἐκ λέξεων 5,167,839 ἀξίας δρ. 300,458.60. Ἐπίσημα ἐξωτερικὰ 2,983 ἐκ λέξεων 112,960 ἀξίας δρ. 73,710. Ὑπηρεσίας ἐσωτερικὰ 12,779 καὶ ἐξωτερικὰ 109.—Ἐλήφθησαν δὲ τηλεγραφήματα ἐξωτερικὰ 79,047 ἀξίας δραχ. 65,269.55 καὶ διῆλθον διαβατικὰ 104,506 ἀξίας δραχ. 56,559.55. Ἐν ὅλῳ: 949,026 ἀξίας δραχ. 1,677,850.94· ἤτοι 131,100 τηλεγραφήματα καὶ 42,653.07 δρ. πλειότερα τοῦ 1887.

Τὰ ἑλληνικὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα διεβίβασαν κατὰ τὸ 1888 γράμματα συνήθη 2,279,826, ἔγγραφα 10,959, συστημένα 171,955, ἐπιστολικὰ δελτάρια 30,522, δέματα ἐμπορευμάτων 43,953, δικόγραφα καὶ ἄλλα χειρόγραφα 30,004, ἐφημερίδων φύλλα καὶ ἄλλα ἔντυπα 4,786,912, ἀποδείξεις παραλαβῆς 6,187· ἤτοι ἐν ὅλῳ 6,961,319. Ἐν ὅλῳ δὲ ἐκυκλοφόρησαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ταχυδρομεῖα ἀντικείμενα 14,374,000, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν δρ. 1,172,623, ἐνῷ κατὰ τὸ 1887 ἐκυκλοφόρησαν ἀντικείμενα 13,312,899 καὶ εἰσεπράχθησαν δρ. 1,048,035.50· ἤτοι διαφορὰ ἐπὶ πλέον κατὰ τὸ 1888 ἀντικείμενα 1,062,101 καὶ εἰσπράξεων δρ. 123,983.50.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας προσηνέχθη λαμπρὸν λεύκωμα εἰς διπλοῦν πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εἰς Ῥώμην μεταβάσεως τοῦ πρώτου καὶ τῆς εἰς Βερολῖνον τοῦ δευτέρου. Τὸ λεύκωμα φέρει τίτλον Ῥώμη καὶ Βερολῖνον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 40 χαρακτῶν εἰκόνων ὀνομαστῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν ζωγράφων.

— Ἐν Γερμανίᾳ λειτουργοῦσι τηλεφωνικαὶ γραμμαὶ ἐν ὅλῳ 10,607 χιλιομέτρων. Ἡ μακροτέρα γραμμὴ εἶνε ἡ μεταξὺ Βερολίνου καὶ Βρεσλάου 348 χιλιομέτρων. Ἡ μᾶλλον ἐπησχολημένη γραμμὴ εἶνε ἡ μεταξὺ Ἀμβούργου καὶ Λυβέκης διαβιβάζουσα καθ' ἡμέραν 390 τηλεφωνήματα. Ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν γραμμῶν διαβιβάζονται καθ' ἑκάστην 28 χιλ. περίπου τηλεφωνήματα.

— Ὀλλανδὸς φαρμακοποιὸς ἐφεῦρε παραδοξοτάτην ἐφαρμογὴν τοῦ αὐτομάτου μηχανήματος δι' οὗ λαμβάνει τις ὡρισμένον μικρὸν ἐμπόρευμα ῥίπτων πεντάλεπτον ἢ δεκάλεπτον νόμισμα ἐντὸς ὀπῆς. Ὁ φαρμακοποιὸς κατεσκεύασεν ἐκ ξύλου ἀνθρώπινον σῶμα. Τὸ σῶμα τοῦτο φέρει ἐπιγεγραμμένας ἐφ' ἑκάστου μέλους τὰς ἀσθενείας, ὑφ' ὧν δύναται τις νὰ πάθῃ. Ῥίπτων τις δεκάλεπτον εἰς τὴν ὡρισμένην ὀπὴν λαμβάνει τὸ κατάλληλον φάρμακον διὰ τὴν ἀσθένειαν ἐκ τῆς ὁποίας πάσχει.

— Ἡ μανία τῶν στοιχημάτων ἐν Ἀμερικῇ ὑπερέβη πᾶν ὅριον· πρὸ τινος ἐστοιχημάτισαν δύο φίλοι ἀντὶ εὐτελοῦς ἀμοιβῆς, ἑνὸς κεράσματος, νὰ ἐξαπλωθῶσιν ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεταξὺ τῶν σιδηρῶν τροχῶν καὶ ν' ἀναμείνωσιν ἐκεῖ τὴν διάβασιν τοῦ συρμοῦ. Ἡ τύχη ἐβοήθησε καὶ τοὺς δύο — καὶ κανεὶς δὲν ἔχασε τὸ στοίχημα!

— Κολοσσιαία σιδηροδρομικὴ γέφυρα κατασκευάζεται ἐν Καναδᾷ. Τὸ μῆκος αὐτῆς θὰ εἶνε 11,333 μέτρων, τὸ δὲ ὕψος 136 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ὥστε νὰ διέρχωνται κάτωθεν ἐλευθέρως καὶ αὐτὰ τὰ μεγαλήτερα πλοῖα. Ἐπειδὴ τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὴν πόλιν Κεβέκ, ὅπου ἱδρύεται ἡ γέφυρα εἶνε μέγιστον, 8000 μέτρων, ἡ γέφυρα, θὰ γείνῃ κρεμαστή. Ἡ δαπάνη αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 60 ἑκατομμύρια φράγκων. Δύο στύλοι μόνον ἐκ γρανίτου θὰ θεμελιωθῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος εἰς ἀπόστασιν 160 μέτρων ἀπὸ τῆς ὄχθης.

— Περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐκδίδονται ἐν Παρισίοις 1573. Ἐκ τούτων καθημερινὰ φύλλα εἶνε, μεγάλα 55 καὶ μικρὰ 35. Ἐκ τῶν περιοδικῶν 65 εἶνε ἐπιστημονικά, 24 ἱπποδρομικά, 22 θεατρικά, 26 καλλιτεχνικά, 50 ἐμπορικά, 78 νομικά, 120 ἰατρικά, 80 τοῦ συρμοῦ. Εἰκονογραφημένα φύλλα ἐκδίδονται 75.

— Ἡ παρισινὴ Μικρὰ Ἐφημερὶς ἀνέγραφε πρὸ τινος ὡς μοναδικὸν τὸ ὅτι ὑπάρχει οἰκογένεια γαλλικὴ τῆς ὁποίας τὸ ἐπίθετον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μόνον γράμματος τοῦ Β. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν ὅπως ἀποκαλυφθῇ ὅτι μονογράμματα ὀνόματα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὅτι ἐν Βελγίῳ πολλαὶ οἰκογένειαι ὀνομάζονται Ο, ὅτι ἐν Ὀλλανδίᾳ ὑπάρχει ποτάμιον καλούμενον Υ, ἐν Σουηδίᾳ πόλις Α καὶ ἐν Κίνα δύο πόλεις Β καὶ Υ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Παιδικὴ ἀντίληψις.

Ἡ μικρὰ Λιλίκα, ἡ ὁποία πρώτην φορὰν βλέπει ἀτμάκατον εἰς τὸν λιμένα:

— Μαμά, μαμά, τρέξε νὰ ἰδῇς μιὰ μηχανὴ τοῦ σιδηροδρόμου ποῦ κάνει μπάνιο.

Ποιότης καφέ.

— Καφεντζῆ τί καφὲς εἶν' αὐτός; πάρ' τον 'πίσω.
— Δὲν μοῦ εἴπατε μέτριον καφέ;
— Μὰ αὐτὸς δὲν εἶνε μέτριος — εἶνε μετριώτατος...

Μετὰ τὸν γάμον.

Κόρη εὔμορφος ἀλλὰ τυφλὴ ὑπανδρεύεται ἰατρόν, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ φῶς μετὰ τὸν γάμον.

Γίνεται λόγος περὶ τούτου ἐν συναναστροφῇ καὶ ὅλοι θαυμάζουσι διὰ τὸ γεγονός, πλὴν ἑνός, ὅστις λέγει:

— Εἰς ἐμένα τὸ πρᾶγμα δὲν φαίνεται σπάνιον· οἱ περισσότεροι ἀφοῦ 'πανδρευθοῦν ξεστραβώνονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1834

Digitized by Google

Ἀριθ. 718 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 10 Σεπτεμβρ. 1889.

ΑΔΕΛΦΑΙ

— Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ εἶνε τίποτε. Μίαν πικρίαν ἐγὼ νομίζω μεγαλητέραν ἀπ' ὅλας· νὰ θυσιάσῃς ὅλην σου τὴν χαρὰν ὅλην σου τὴν εὐτυχίαν, χάριν τῆς εὐτυχίας προσώπου, τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷς, καὶ νὰ ἴδῃς ἔξαφνα κατόπιν ὅτι μὲ αὐτήν σου τὴν θυσίαν ἴσα ἴσα ἔκαμες τὸ πρόσωπον αὐτὸ δυστυχισμένον.

Εἶπεν ὁ γέρων ἰατρὸς παρεμβὰς εἰς τὴν συνομιλίαν.

— Καὶ πῶς ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ αὐτό; ἠρώτησεν εἷς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν.

— Δὲν λέγω ὅτι συμβαίνει καθ' ἡμέραν, ἀλλ' ἔχω μίαν περίστασιν διὰ νὰ βεβαιώσω τοὺς λόγους μου.

— Εἰπέτε την λοιπόν.

— Εὐχαρίστως, ἀλλὰ μὲ μίαν συμφωνίαν· νὰ λείψουν αἱ ἀδιάκριτοι ἐρωτήσεις περὶ ὀνομάτων καὶ χρονολογιῶν. Ν' ἀρκεσθῆτε εἰς τὰ πράγματα ὅπως θὰ σᾶς τὰ εἰπῶ, καὶ νὰ ἔχετε καὶ ὀλίγην ὑπομονήν, διότι δὲν εἶνε σύντομος ἡ ἱστορία μου.

— Δὲν χρειάζεται ὑπομονὴ διὰ νὰ σᾶς ἀκούῃ κανεὶς ὅταν ὁμιλῆτε! εἶπε φιλοφρονητικῶς ἡ οἰκοδέσποινα. Ἐλᾶτε λοιπὸν καθίστε εἰς τὴν μέσην. Ὅποιος θέλει ν' ἀκούσῃ ἂς ἔλθῃ κοντά.

Ὁ ἰατρὸς ἐκάθισε καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μικρὰν συναναστροφὴν τὸν περιεστοίχισαν. Χωρὶς δὲ νὰ προσμείνῃ παρακλήσεις ἤρχισεν εὐθὺς τὴν διήγησίν του:

Πρὸ δέκα ἐτῶν τὸν δεκέμβριον ἕνα πρωῒ ἦλθαν νὰ μὲ καλέσουν κατεπειγόντως ἀπὸ μίαν οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας ἤμην τακτικὸς ἰατρός. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἦτο ἀρκετὰ εὔπορος καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ δύο κόρας. Ἡ μητέρα ἦτο ἕως σαρανταπέντε ἐτῶν· αἱ δύο κόραι δεκαοκτὼ καὶ δεκαπέντε ἐτῶν, εὐμορφόταται μελαγχριναί. Ὁ πατέρας ἦτο ἔμπορος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, καὶ ἡ χήρα του ἦλθε μὲ τὰς κόρας της εἰς τὰς Ἀθήνας ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της. Ἔκτοτε ἐγνώρισα τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἰκειώθην ἀρκετά, ὥστε δὲν ἤμην πλέον ἁπλῶς ἰατρός, ἀλλὰ καὶ φίλος τῆς οἰκογενείας. Ἡ κυρία, ἡ ὁποία ἦτο γυναῖκα πολὺ φρόνιμη καὶ πολὺ καθὼς πρέπει, πολλάκις μὲ συνεβουλεύθη καὶ εἰς τὰ οἰκονομικά της καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν θυγατέρων της. Ἡ δυστυχισμένη δὲν εἶχεν ὑγείαν, ἔπασχεν ἀπὸ καρδιακὸν νόσημα καὶ πάντοτε ἐφοβεῖτο ὅτι θ' ἀποθάνῃ ἔξαφνα καὶ θ' ἀφίσῃ τὴν Μαρίαν καὶ τὴν Ἄνναν χωρὶς καμμίαν προστασίαν εἰς τὸν κόσμον.

Ὅ,τι ἐφοβεῖτο ἔγεινε· τὸ πρωῒ ἐκεῖνο τοῦ δεκεμβρίου ἡ προσβολὴ ἦτο πολὺ δυνατή, τίποτε δὲν ἠμπόρεσε νὰ την σώσῃ καὶ ἀπέθανεν. Ἤμην ἐκεῖ εἰς τὰς τελευταίας της ὥρας. Τὴν εἶδα ἐνῷ ἔφευγε πλέον ἡ ψυχή της νὰ σφίγγῃ τὸ χέρι τῆς Ἄννας μέσα εἰς τὸ χέρι τῆς Μαρίας, ὡσὰν νὰ ἤθελε μὲ τὸν ἄφωνον αὐτὸν τρόπον νὰ συστήσῃ εἰς τὰς δύο ἀδελφὰς ἀγάπην παντοτεινήν.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς εἰπῶ πόσον ἔκλαυσαν τὴν καλήν των μητέρα αἱ δύο ἀδελφαί; Δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν διήγησίν μου καὶ ἀδίκως θὰ ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονήν σας. Ἀφοῦ ἀπέθανεν ἡ μητέρα των, διὰ νὰ μὴ μένουν μόναι ἐπροσκάλεσαν ἀπὸ τὴν Σῦρον μὲ τὴν σύζυγόν του ἕνα γέροντα θεῖον, ἀδελφὸν τοῦ πατρός των, ἄκληρον καὶ ὄχι εὔπορον, ὁ ὁποῖος ἦτο φυσικὸς κηδεμών των, διὰ νὰ κατοικήσῃ μαζί των. Δύο ἔτη ἔζησαν κλεισμέναι μὲ τὸ πένθος. Ἐγὼ τὰς ἐπεσκεπτόμην συχνά, ὡς φίλος τῆς οἰκογενείας, ὄχι ὡς ἰατρός, διότι ποτὲ δὲν εἶχαν ἀνάγκην τῆς ἰατρικῆς μου βοηθείας. Τὰς ἐσυμβούλευα πάντοτε νὰ παύσουν αὐτὸ τὸ κλείσιμον, νὰ περιπατοῦν ὀλίγον, ἀλλὰ δὲν ἤκουαν. Μόλις μετὰ τὰ δύο ἔτη ἤρχισαν νὰ φαίνωνται ὀλίγον ἔξω μὲ τὴν θείαν των· κατ' ἀρχὰς τὸ βράδυ βράδυ, ἔπειτα συχνότερα.

Σᾶς εἶπα ὅτι ἦσαν καὶ αἱ δύο εὐμορφόταται. Κατὰ τὴν γνώμην μου εὐμορφοτέρα ἦτο ἡ μικρὰ ἡ Ἄννα μὲ τὰ ἥμερα μάτια της, τὸ στρογγυλὸν πρόσωπόν της, τὸ γλυκὺ στόμα της. Ἄλλοι ἔδιδαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν μεγαλητέραν τὴν Μαρίαν, ἡ ὁποία ἐνῷ ὡμοίαζε τῆς ἀδελφῆς της πολύ, εἶχεν ὅμως διαφορετικὴν ἔκφρα-

Digitized by Google

σιν. Τὰ μάτιά της ἦσαν τόσον μαῦρα ὥστε δὲν ἐφαίνετο καθόλου τὸ ἀσπράδι καὶ εἰς τὸ στόμα εἶχε κάτι, τὸ ὁποῖον τὴν ἔκαμνεν ὀλιγώτερον συμπαθητικήν, ἀλλὰ περισσότερον ἐπιβλητικὴν ἀπὸ τὴν ἀδελφήν της. Εἶχε δὲ βεβαίως ὀξύτερον τὸ πνεῦμα καὶ ἰσχυροτέραν θέλησιν ἀπὸ τὴν Ἄνναν.

Ἦσαν λοιπὸν εὔμορφαι, ἦσαν πλούσιαι—ἡ ἀποκατάστασίς των δὲν ἦτο δύσκολος. Καὶ πράγματι τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός των ἤρχισα νὰ βλέπω κάποτε εἰς τὸ σπίτι των ἕνα νέον, ὁ ὁποῖος εἶχε πολὺ τὸ ἐξωτερικὸν ὑποψηφίου γαμβροῦ. Ὁ νέος αὐτὸς δὲν ἐπήγαινε μόνος του, ἐπήγαινε μὲ τὴν μητέρα του. Κατῴκουν εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον καὶ εἶχον ἔλθη καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸ ὀλίγου. Ἦσαν δ' ἐκεῖθεν γνώριμοι αἱ δύο οἰκογένειαι καὶ ὁ Ἀνδρέας, κατὰ δύο ἔτη μεγαλήτερος τῆς Μαρίας, ἦτο ἄλλοτε ὁ πρῶτος σύντροφος τῶν παιδικῶν της παιγνιδίων.

Τὸ βλέμμα ἑνὸς ἰατροῦ ἔχει συνειθίση ν' ἀντιλαμβάνεται πολλὰ κρυφὰ πράγματα καὶ τὸ ἰδικόν μου βλέμμα δὲν ἤργησε ν' ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ἐνθύμησις τῶν παιδικῶν χρόνων δὲν εἶχεν ἐξαλειφθῇ οὔτε ἀπὸ τὴν μνήμην τοῦ Ἀνδρέα, οὔτε ἀπὸ τὴν μνήμην τῆς Μαρίας. Ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν μάλιστα ἡ συμπάθεια μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ηὔξανε. Δὲν εἶπα τίποτε εἰς τὴν κόρην, μόνον τὴν ἡμέραν ὅπου τὰς ἐπεσκέφθην διὰ νά τας ἀποχαιρετίσω — μετέβαινα εἰς Εὐρώπην ἐκεῖνο τὸ θέρος — τῆς εἶπα σιγαλά:

— Κύταξε, ὅταν γυρίσω νὰ ἔχῃς καμμίαν καλὴν εἴδησιν νά με ὑποδεχθῇς· ἢ ἂν την ἔχῃς ἀπὸ πρὶν μὴν παραλείψῃς νά μού την γράψῃς.

Ἐκείνη δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ μὲ ἐνόησε καλὰ καὶ ἐκατακοκκίνησε.

Ἔλειψα τρεῖς μῆνας τότε. Εἰς τὸν γυρισμόν μου ἐπέρασα διὰ Τεργέστης. Φαντασθῆτε τὴν ἔκπληξίν μου ὅταν ἐκεῖ ἐνῷ ἐδιάβαζα μίαν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα εἰς τὸ καφενεῖον βλέπω τί; —ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἠρραβωνίσθη μὲ τὴν Ἄνναν!

Τὸ ἐπῆρα τὸ πρᾶγμα κατάκαρδα· εἶχε προσβληθῇ ἡ φιλοτιμία μου! Πῶς λοιπόν; ἐνῷ ἐνόμιζα ὅτι εἶχα πολὺ καλὰ διακρίνῃ τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Μαρίας αἴσθημα, ἔξαφνα νυμφεύεται τὴν μικροτέραν, τὴν Ἄνναν! Τὸ συνοικέσιον αὐτὸ εἶνε φανερὰ ἐξ ἔρωτος, ἀφοῦ ὑπανδρεύεται πρώτη ἡ μικροτέρα καὶ μένει ἡ μεγάλη. Τὸ πολύπειρον βλέμμα μου λοιπὸν εἶχεν ἀπατηθῇ.... Προσεπάθησα νὰ πεισθῶ καὶ δέν το κατώρθωσα. Ἐνθυμούμην μίαν μίαν, τόσας περιστάσεις—ἔπειτα τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐδέχθη ἡ Μαρία τὸν ὑπαινιγμόν μου, ὅταν τὴν ἀπεχωρίσθην.

Ἔφθασα εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπῆγα καὶ τὰς ἐπεσκέφθην διὰ νά τας συγχαρῶ. Ἦτο καὶ ὁ γαμβρὸς ἐκεῖ. Νέος καλοκαμωμένος, ἐνδεδυμένος εἰς τὴν ἐντέλειαν, πλούσιος ἀλλὰ πολὺ περιωρισμένου πνεύματος καὶ ἐπιπόλαιος. Ὡς βλέπετε εἶχεν ὅλα, ὅλα τὰ προσόντα καλοῦ γαμβροῦ! Καὶ εἶχεν ἀκόμη κάτι ἐπὶ πλέον, ὅτι δὲν ἔκαμνε καμμίαν ἐργασίαν, διότι ἡ πατρικὴ περιουσία τοῦ ἐξησφάλιζεν ἄνετον βίον.

Μ' ἐδέχθησαν μὲ πολλὴν χαρὰν ὅλοι καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Μαρίας τίποτε ἄλλο ἀπὸ εὐχαρίστησιν δὲν ἠμπόρεσα νὰ διακρίνω. Ὁριστικῶς λοιπὸν εἶχα ἀπατηθῇ·—ἄνθρωπος εἶμαι κ' ἐγώ!

Ὁ γάμος ἔγεινε μετὰ δύο μῆνας εἰς στενὸν κύκλον καὶ οἱ νεόνυμφοι ἀνεχώρησαν εὐθὺς εἰς Εὐρώπην, κατὰ τὴν γελοίαν καὶ βλαβερὰν αὐτὴν συνήθειαν, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε εἶχεν ἀρχίση νὰ ἐπικρατῇ ἐδῶ.

Ἀφοῦ ἔφυγεν ἡ ἀδελφή της, ἡ Μαρία ἔπαυσε πάλιν νὰ φαίνεται εἰς τὸν κόσμον. Ἔμενε διαρκῶς κλεισμένη, καὶ εἰς τὰς ἐπιμόνους παρατηρήσεις μου ἀπεκρίνετο ὅτι βαρύνεται νὰ πηγαίνῃ ἔξω τώρα χωρὶς τὴν ἀδελφήν της.

Ἐπέρασαν πέντε ἓξ μῆνες. Ἕνα μεσημέρι ἐνῷ ἔτρωγα λαμβάνω μικρὸν γραμματάκι ἀπὸ τὴν Μαρίαν. Μὲ παρεκάλει νὰ περάσω νά την ἰδῶ τὸ ἀπόγευμα. Ὑπέθεσα ὅτι εἶνε ἀδιάθετος· ἔκαμα τὸν γῦρον τῶν ἐπισκέψεών μου καὶ ἔπειτα μετέβην ἐκεῖ. Ἡ ὑπηρέτρια μοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιόν της μόνη. Ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία ἐκάθηντο κάτω εἰς τὴν τραπεζαρίαν καὶ ἔπαιζαν κοντσίναν. Τοὺς ἐχαιρέτισα καὶ ἀνέβην. Ἐκτύπησα τὴν θύραν τῆς Μαρίας. Ἦλθε καὶ ἤνοιξε. Ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν, ἀγνώριστος. Τὰ μάτια της κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα, ὠχροτάτη, ἀκτένιστος. Μόλις μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι καὶ χωρὶς νά μου ὁμιλήσῃ ἔπεσεν εἰς ἓν κάθισμα καὶ ἔφερε τὸ μαντίλι εἰς τὰ μάτια.

Δὲν ἤξευρα τί νὰ ὑποθέσω. Ἐστεκόμην σιωπηλὸς καὶ τὴν ἐκύταζα μὲ ἀπορίαν. Τόσον ἐξαφνικὸν ἦτο τὸ πρᾶγμα ὥστε εἶχα χάσῃ ὅλην τὴν ἰατρικὴν ἑτοιμότητά μου. Ἐκείνη μέσα εἰς τὴν λύπην της, ὡς νὰ ἐνόησε τὴν δύσκολον θέσιν μου, ἔσυρεν ἀπὸ τὸ στῆθός της ἓν γράμμα καὶ μοῦ το ἔδωκε.

Ἦτο ἀνοικτόν· ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον διὰ νά το ἀναγνώσω. Ἦτο γράμμα τῆς ἀδελφῆς της. Ἀλλὰ δὲν ἦτο γράμμα ἐκ τῶν συνειθισμένων ἐκείνων, μὲ περιγραφὰς τῶν ἐξαισίων τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπιφωνήσεις θαυμασμοῦ. Ἦτο γράμμα γραμμένον μὲ πόνον, μὲ θλίψιν, μὲ δάκρυα. Ἡ Ἄννα ἐφανέρωνεν εἰς τὴν ἀδελφήν της ὅλην τὴν δυστυχίαν της, τὴν ὁποίαν ἕως τώρα τῆς εἶχε κρύψῃ εἰς τὰς προηγουμένας ἐπιστολάς. — Ὁ Ἀνδρέας, ὁ σύζυγός της ἦτο ὅλη ἡ ἀφορμὴ τῆς δυστυχίας της! Τὴν

Digitized by Google

εἶχεν ἐγκαταλείψῃ πλέον. Εἶχε δύο ἡμέρας νά τον ἴδῃ· καὶ ἂν δὲν εὑρίσκετο κατὰ καλὴν τύχην μία ἑλληνικὴ οἰκογένεια εἰς Βιέννην, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε γνωρισθῇ, θὰ ἔμενε μόνη καὶ ἔρημος εἰς τοὺς πέντε δρόμους. Καὶ ἐξιστόρει πλέον ὅλα ὅσα ἕως τώρα εἶχεν ἀποκρύψῃ διὰ νὰ μήν την λυπήσῃ. Ὅτι ὁ Ἀνδρέας δὲν τὴν ἀγαπᾷ, ὅτι τὴν ἐκακομετεχειρίσθη, ὅταν ἐτόλμησε νὰ τοῦ παραπονεθῇ, διότι τὴν ἄφινεν ὅλην τὴν νύκτα μόνην εἰς τὸ Παρίσι καὶ αὐτὸς ἔτρεχεν εἰς διασκεδάσεις, ὅτι εἶνε χαρτοπαίκτης μανιώδης, ὅτι πίνει.—Ἐπὶ τέλους ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ζήσῃ μαζί του καὶ ἔρχεται ὀπίσω μὲ τὴν οἰκογένειαν, τὴν ὁποίαν εὗρεν εἰς Βιέννην, διότι θὰ ἦτο καὶ παράλογον νὰ μείνῃ μόνη ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὰ ξένα, ἐνῷ ἐδῶ θὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὴν ἀδελφήν της.

Ἐνῷ ἔφθανα εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἡ Μαρία εἶχε σφογγίσῃ τὰ δάκρυά της καὶ μ' ἐκύταζε κατὰ πρόσωπον, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἴδῃ ποίαν ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμνε τὸ περιεχόμενον. Καὶ ὅταν τὸ ἐδίπλωσα καὶ τὸ ἔδωκα πάλιν πρὸς αὐτήν:

— Λοιπόν; τὰ ἐπροσμένατε αὐτά; μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

— Ἔχω μάθῃ ὅλα νά τα προσμένω, ἀπεκρίθην προσποιούμενος ἀταραξίαν.

— Ἐγὼ λοιπὸν δὲν το ἐπρόσμενα αὐτό! Ἂν ἦτο δυνατὸν νά το προβλέψω . . .

Καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ.

Ἐκάθισα κοντά της:

— Νά σου εἰπῶ, Μαρία, τῆς εἶπα μὲ ἥσυχον τρόπον, ἀπὸ τὰ δάκρυα δὲν κερδίζει τίποτε ἡ ἀδελφή σου. Πρέπει νὰ σκεφθῇς τί ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ, ἀπὸ τί ἔχει ἀνάγκην. Ὑποθέτω ὅτι δι' αὐτὸ μ' ἐπροσκάλεσες ἐδῶ. Καὶ ἔκαμες πολὺ καλά, διότι εἶμαι πρόθυμος νὰ σὲ βοηθήσω εἰς ὅ,τι θέλεις. Νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ γράψωμεν εἰς τὸν Ἀνδρέαν; . . .

Ἅμα ἤκουσε τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀνετινάχθη ἐπάνω. Ἡ ὠχρὰ μορφή της ἔγεινε διὰ μιᾶς βυσσινόχρους:

— Ὄχι εἰς αὐτόν, ποτέ! εἶπεν ἐντόνως.

Καὶ ὁ τόνος αὐτὸς τῆς φωνῆς της ἦτο παράδοξος. Δὲν ἦτο ἁπλῆ ὀργή, ἦτο κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνόουν. Ἐκάθισε πάλιν κοντά μου ἡσυχωτέρα καὶ εἶπεν:

— Ἄλλον ἀπὸ σᾶς δὲν ἔχω διὰ νὰ ἐμπιστευθῶ καὶ νὰ συμβουλευθῶ. Θὰ ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ μ' ἀκούσετε καὶ νὰ μοῦ εἰπῆτε μὲ εἰλικρίνειαν τὴν γνώμην σας;

— Καὶ ἀμφιβάλλεις, κόρη μου;

— Σᾶς εὐχαριστῶ. Λοιπόν, τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐμάντευσε, πολὺ καλὰ ἐμαντεύσατε σεῖς πρὶν φύγετε διὰ τὴν Εὐρώπην — ἀγαποῦσα τὸν Ἀνδρέαν καὶ ἐκεῖνος ἐφαίνετο ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ αἴσθημά μου.

Ἠσθάνθην ἀνακούφισιν, ὅταν ἤκουσα τὰ λόγια αὐτὰ—ἡ φιλοτιμία μου ἱκανοποιεῖτο.

— Πῶς λοιπὸν ἀντὶ νά τον συζευχθῶ ἐγώ, τὸν συνεζεύχθη πρὸς δυστυχίαν της ἡ ἀδελφή μου; Αὐτὸ θά σας εἰπῶ, αὐτὸ εἶνε, τὸ ὁποῖον βαρύνει τὴν συνείδησίν μου, αὐτὸ θά με κάμῃ δυστυχισμένην εἰς ὅλην μου τὴν ζωήν. Ὅταν ἀπέθανεν ἡ μητέρα μου, ἦσθε ἐκεῖ. Εἴδετε πῶς ἔβαλε τὸ χέρι τῆς ἀδελφῆς μου μέσα εἰς τὸ ἰδικόν μου χέρι, ὡσὰν νὰ τὴν παρέδιδε εἰς τὴν προστασίαν μου. Καὶ πρὶν ἀποθάνῃ πολλὰς φορὰς μοῦ εἶχεν εἰπῆ: Ἐγὼ πολλὴν ζωὴν δὲν ἔχω, σὺ θὰ ἦσαι μητέρα διὰ τὴν Ἄνναν. Γονατισμένη ἐμπρὸς εἰς τὸ λείψανον τῆς μητέρας μου ὡρκίσθηκα ὅλην μου τὴν εὐτυχίαν, ὅλην μου τὴν ζωὴν νά την θυσιάσω χάριν τῆς ἀδελφῆς μου. Καὶ ἦλθε περίστασις νὰ κρατήσω τὸν ὅρκον μου. Ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἐφύγατε σεῖς, ἐνῷ ἤμεθα μόναι αἱ δύο μὲ τὴν Ἄνναν εἰς τὸ δωμάτιόν μας, ῥίπτεται ἔξαφνα μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὸν λαιμόν μου καὶ μετὰ πολλὰ μοῦ ἐξομολογεῖται ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Ἀνδρέαν καὶ ὅτι αὐτὸς τῆς φέρεται ὡς νὰ εἶνε παιδί, δέν την λογαριάζει, δέν την ἀγαπᾷ. Φαντασθῆτε τὴν θέσιν μου! Παρηγόρησα ὅπως ἠμπόρεσα τὴν Ἄνναν καὶ τῆς ὑπεσχέθην νὰ κάμω ὅ,τι ἠμπορῶ διὰ τὴν εὐτυχίαν της. Τὸ ἔκαμα—δυστυχῶς! Ἤλλαξα εὐθὺς τρόπον πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, ὥστε ἐπείσθῃ ὅτι τίποτε δὲν αἰσθάνομαι δι' αὐτὸν καὶ ἤρχισεν,—ἀπὸ πεῖσμα ἴσως, ἀλλ' ἐγὼ ἐνόμισα τότε ἀπὸ δικαίαν προτίμησιν—ἤρχισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ προσεγγίζῃ τὴν Ἄνναν. Δὲν εἶχα παύσῃ νά τον ἀγαπῶ· καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ πνίξω τὸ αἴσθημά μου αὐτὸ μέσα εἰς τὰ στήθη μου—καὶ τὸ κατώρθωσα. Ὄχι χωρὶς δάκρυα, ὄχι χωρὶς πόνον — ἀλλὰ τὸ κατώρθωσα. Εἶδα τὴν ἀδελφήν μου εὐτυχισμένην καὶ εἶπα: Ἐκράτησα τὸν ὅρκον μου, ἐθυσίασα τὴν εὐτυχίαν μου δι' αὐτήν. Ἀλλὰ τώρα, τώρα ποῦ βλέπω ἔξαφνα κατεστραμμένην τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς της, ἐννοεῖτε ποίαν εὐθύνην αἰσθάνομαι, ποῖαι τύψεις ἀρχίζουν νὰ τυραννοῦν τὴν συνείδησίν μου; Ἂν δὲν ἔκρυπτα τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὴν Ἄνναν, ἄν της ἔλεγα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἀγαπῶ τὸν Ἀνδρέαν, ὅτι καὶ αὐτὸς μ' ἀγαπᾷ, ἴσως θὰ ἐπικραίνετο, ἀλλὰ θὰ ἦτο παροδικὴ ἡ πικρία αὐτή. Θά τον ὑπανδρευόμην ἐγὼ τότε, καὶ ἴσως, ἐπειδὴ μὲ ἠγάπα, θὰ ἦτο καλλίτερος παρ' ὅ,τι εἶνε μὲ τὴν Ἄνναν, τὴν ὁποίαν, εἶμαι βεβαία τώρα, ὅτι ἐνυμφεύθη περισσότερον ἀπὸ πεῖσμα ἢ ἀπὸ πρόσκαιρον ἰδιοτροπίαν παρὰ ἀπὸ ἀληθινὴν ἀγάπην. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο μαζί μου ὁ ἴδιος, τοὐλάχιστον ὅλη ἡ συμφορὰ θὰ ἔπιπτεν εἰς ἐμὲ καὶ ἡ ἀδελφή μου θὰ εὕρισκεν ἀλλοῦ τὴν εὐτυχίαν. Τώρα ἀλλοίμονον! δυστυχία εἰς ἐκείνην, καὶ διπλῆ δυστυχία εἰς ἐμένα! ...

Digitized by Google

Καὶ οἱ τελευταῖοί της λόγοι ἐπνίγησαν ἀπὸ λυγμούς.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ μὲ εἶχαν εἰς ἄκρον συγκινήση. Πάντοτε τὴν ἐνόμιζα κόρην πολὺ διαφέρουσαν ἀπὸ τὰς καλοενδεδυμένας ἐκείνας κούκλας τοῦ σημερινοῦ καιροῦ· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαρθῇ εἰς τόσον ὕψος ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς της.

— Ἄκουσε, κόρη μου, τῆς εἶπα, ἐννοῶ ὅλην τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων σου καὶ θαυμάζω τὴν μεγαλοφροσύνην σου. Ἀλλά, πίστευσέ με, σοῦ ὁμιλῶ μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν· εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔκαμες τὸ καθῆκόν σου, καμμία εὐθύνη δὲν σε βαρύνει, καμμία τύψις.

Ἀνεσήκωσε τὴν κεφαλήν της καὶ ἀπεκρίθη :

— Ἐνῷ νομίζω ὅτι κάμνω εὐτυχισμένην τὴν ἀδελφήν μου μὲ θυσίαν τῆς ἰδικῆς μου εὐτυχίας, ἴσα ἴσα δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ τὴν κάμω δυστυχῆ!—καὶ λέγετε ὅτι δὲν ἔχω εὐθύνην, δὲν πρέπει νὰ ἔχω τύψιν συνειδήσεως; Εὔκολα πράγματα εἶνε αὐτὰ εἰς τὴν θεωρίαν... Ἐγὼ ὅμως ἐννοῶ ὅτι ἀπὸ σήμερον ἐφαρμακώθηκεν ὅλη ἡ ζωή μου...

Δὲν ἐδοκίμασα νά την παρηγορήσω μὲ ματαίους λόγους. Ἔκρινα ἄλλως ὅτι εἶχε πληρέστατα δίκαιον εἰς ὅ,τι ἔλεγεν.

Εἰς τὸν θεῖον καὶ τὴν θείαν της δὲν εἶχεν εἰπῇ τίποτε περὶ τῆς ἐπιστολῆς. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ κρυφόν, ἀφοῦ ἡ Ἄννα θὰ ἤρχετο μετ' ὀλίγας ἡμέρας μόνη. Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νά το εἰπῶ ἐγώ. Πρὸς τούτοις τὴν ἐσυμβούλευσα νὰ φροντίσῃ νὰ στείλῃ χρήματα τῆς ἀδελφῆς της, ἡ ὁποία πιθανῶς θὰ εἶχεν ἀνάγκην. Καὶ ὅταν ἔφευγα, ἐνῷ μοῦ ἔσφιγγε τὸ χέρι μὲ τὰ δύο χέρια της ἡ ταλαίπωρος κόρη μοῦ εἶπεν:

— Ἡ Ἄννα δὲν πρέπει ποτὲ νὰ μάθῃ τὸ μυστικόν μας.

— Δὲν θὰ τὸ μάθῃ, ἀπεκρίθην.

Καὶ δὲν τὸ ἔμαθεν ἀκόμη.

Ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ ταξείδιόν της εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ στοργὴ τῆς ἀδελφῆς ἀπέδωκεν ἐν μέρει ὅ,τι ἥρπασεν ἡ ἀστοργία τοῦ συζύγου. Μετὰ ὀλίγους μῆνας ἐγέννησε κόρην. Ἐκ μέρους τοῦ Ἀνδρέα οὔτε φωνὴ πλέον, οὔτε ἀκρόασις· εἶνε τώρα εἰς τὰς Ἰνδίας καθὼς ἔμαθα πρὸ ὀλίγου. Ἔφαγεν ὅλα τὰ χρήματά του μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του καὶ ἔγεινεν ὑπάλληλος ἐμπορικοῦ οἴκου.

Αἱ δύο ἀδελφαὶ ζοῦν μαζὶ ἀποχωρισμέναι ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς ἓν ἐξοχικὸν σπίτι. Κοινὴν φροντίδα γλυκυτάτην ἔχουν καὶ αἱ δύο τὴν ἀνατροφὴν τῆς μικρᾶς κόρης εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκαν τὸ ὄνομα τῆς μητρός των Ἀγγελικῆς...

Ἀλλ' ἡ Μαρία ἔχει μίαν φροντίδα ἐπὶ πλέον· πῶς νὰ καθιστᾷ εὐτυχεστέραν τὴν ζωὴν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἀκουσίως κατέστησε δυστυχῆ. Ἐτάχθη, ἀφιερώθη εἰς τοῦτο, φρονοῦσα ὅτι τὴν κρατεῖ ἐφ' ὅρου ζωῆς πλέον δεδεμένην ὁ ὅρκος, τὸν ὁποῖον ὡρκίσθη εἰς τὸ λείψανον τῆς μητρός της. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἅπαξ τὴν εὐτυχίαν αὐτῆς, εἶνε ἀδύνατον νὰ τὴν ἐπανορθώσῃ πλέον ἐντελῶς, ἡ ἰδέα αὐτὴ τὴν κατατρώγει ὡς σάραξ. Ἡ καλλονή της ἐφθάρη πρόωρως, ἐμαράνθη πρὶν ἀνθήσῃ τελείως. Καὶ μόνον τὰ μάτια της, τὰ ὡραῖα ὁλόμαυρα μάτια της, φαίνονται τώρα περισσότερον μαῦρα, ὡσὰν νὰ κατοπτρίζουν εἰς τὰ βάθη των τὸ ἀπαρηγόρητον πένθος τῆς ψυχῆς της...

— Ἰατρέ, ὑπέλαβεν ἔξαφνα μία μεσόκοπος κυρία, μ' ὅλην τὴν ἀλλαγὴν τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν χρονολογιῶν, θαρρῶ πῶς ἐγνώρισα τὰ ἀληθινὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας σας.

Ὁ ἰατρὸς ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν αὐστηρῶς τὸ βλέμμα :

— Κυρία μου, ἐδήλωσα ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν θὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς ἀδιακρίτους ἐρωτήσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ
ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Α΄

(*Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον*)

Γ΄.

Τὴν περὶ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ δήλωσιν ὁ Λεοπόλδος συνώδευσε δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτον ἀποπνεούσης εὐγένειαν αἰσθημάτων καὶ ἀξιοπρέπειαν, ἐμφαινούσης δὲ καὶ πολιτικὴν σύνεσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν (1) Ἐπιμένει ὑποστηρίζων ὅτι οἱ ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τεθέντες ὅροι τοῦ νέου βασιλείου εἶναι μισητοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς βίας μόνης θὰ ὑποκύψωσιν εἰς αὐτούς, ὅτι τῷ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιβληθῇ εἰς ἕνα λαὸν ὡς ὄργανον τυραννικῆς πολιτικῆς. «Μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω, ἔλεγεν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ, διὰ τί τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας ἐπιβάλλει ν' ἀποχωρισθῇ ἡ Κρήτη τῆς Ἑλλάδος, »φοβοῦμαι ὅτι τὰ *ἀπόκρυφα αἴτια* τῆς τοιαύ»της ἀποφάσεως οὐδὲν προοιωνίζονται ἀγαθὸν »διὰ τὸ νέον Κράτος. Τῆς Κρήτης ὁ ἀποχωρι»σμὸς στρεβλοῖ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος φυσικῶς »καὶ ἠθικῶς· τὸ καθιστᾷ ἀδύνατον καὶ πτω»χόν· θὰ τὸ ἐκθέσῃ εἰς κινδύνους διαρκεῖς, καὶ »εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ παράσχῃ δυσχερείας ἀνυπερ»βλήτους εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος »καθήμενον».

(1) Wellingtons Desp. T. ΣΤ. σ. 489.

Digitized by Google

«Τίς ἔντιμος ἀνήρ, ἔγραφε μετὰ τὴν παραίτησίν του τῷ διασήμῳ Πρώσσῳ πολιτικῷ Στάϊν, θὰ συγκατετίθετο ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν, μετ' »αὐτῆς δὲ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποδιώξῃ τοὺς »ἕλληνας ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, »ἃς σήμερον κατέχουσι καθ' ὁλοκληρίαν καὶ »ἀταράχως;

Ἀλλὰ τὰ τῆς ἀποχωρήσεως αὐτοῦ ἐξιστορεῖ καὶ αἰτιολογεῖ αὐτὸς οὗτος διὰ μακρῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι ὃ ἐπέστειλε τῷ Παλμερστον τῇ 29 Δεκεμβρίου 1862 (1).

» Αἱ κατὰ τὸ 1830 ἔτος πολιτικαὶ περιπλοκαὶ ἐξιστορήθησαν πολλάκις τοσοῦτον ἐσφαλμένως, ὥστε ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ἀναγραφὴ καθίσταται ἀπαραίτητος τῇ ἱστορίᾳ.

» Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1825, ἕλληνες ἀπεσταλμένοι, ὁ Κ. Λουριώτης ἐκ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν καὶ ὁ Κ. Ὀρλάνδος ἐκ τῶν νήσων ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα ἐξετάσωσιν αν ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος ηὐχαριστεῖτο νὰ δεχθῇ τὸ ἑλληνικὸν στέμμα. Ἀλλ' ὁ Κ. Κάννιγκ, ἔχων τὴν ἰδέαν ὅτι ὠφελιμώτερος ἦτο τῇ Ἀγγλίᾳ ἢ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ὅτι, ὡς ποτε ἐδέχετο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, δὲν θὰ ἐτύγχανεν αὐτὴ τῶν εὐεργετημάτων, ἅτινα ἐπεθύμει, δὲν ἤκουσεν εὐνοϊκῶς τὴν πρότασιν. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐπιστεύετο ὅτι οὐδέποτε θὰ εὑρίσκοντο στοιχεῖα νέας πολιτικῆς ὑπάρξεως. Καὶ μόνον τῷ 1828 ἐγένετο προφανέστερον ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τακτικῆς κυβερνήσεως. Ὁ κόμης Καποδίστριας, πρὸ πολλοῦ μεριμνῶν μετὰ πλείστης ὅσης περιπαθείας περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπεθύμει ἀπὸ καρδίας ἵνα ἴδῃ ἐκλεγόμενον τὸν πρίγκηπα, καθόσον τὴν ὕπαρξιν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ μέλλοντος ἡγεμόνος καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας πρὸς ἀποφυγὴν πολλῶν καὶ μεγάλων δυσχερειῶν ἐθεώρει ὡς ὑπερτάτης ἀνάγκης. Τῷ 1829 ἡ Ἀγγλία, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Γαλλία συνεφώνησαν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρίγκηπος. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ ἡ κοινὴ γνώμη ἐπεκρότησεν ἐνθύμως τῇ ἐκλογῇ, μόνος δὲ Γεώργιος ὁ Α'. ἀντέτεινεν· ἐνέδωκε δ' ἐπὶ τέλους καὶ αὐτός, ὅτε τὸ ὑπὸ τὸν Οὐέλλιγκτον ὑπουργεῖον ἠπείλησεν ὅτι θὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχήν, ὅπερ θὰ ἦτο δυστύχημα εἰς τὴν Ἑλλάδα· διότι ὁ πρίγκηψ δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον ν' ἀπαιτήσῃ παραχωρήσεις παρὰ ὑπουργείου ἑτοίμου νὰ θυσιάσῃ ἕνεκα αὐτοῦ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν. Καὶ αἱ μὲν Βουλαὶ καὶ τὸ δημόσιον ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ πρίγκηπος δεχομένου τὸν θρόνον· τὸ δὲ ὑπουργεῖον ἔχον ἀσφαλῆ τὴν πλειοψηφίαν, θ' ἀνέβαλλε τὸ πολὺ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀνθίστατο ἐπιμόνως. Καὶ τῆς Κρήτης δὲ τὴν προσθήκην ἠξίουν πολλοὶ τῶν ἐχόντων βαρύτητα· καὶ ἐπειδὴ ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἀνέθετο εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τὴν περὶ τοῦ ὠφελιμωτέρου ἀπόφασιν ἡ ὁροθεσία θὰ ἐγίνετο ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ γενναιοτέρα εἰς τὸ νέον κράτος. Ἀτυχῶς ὅμως τὸ νέον ὑπουργεῖον οὐδόλως ἐφαίνετο εὐδιάθετον νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς εὐχὰς τῶν ἑλλήνων, ἃς ὁ πρίγκηψ ἐξηκολούθει ὑποστηρίζων ὅλῃ δυνάμει. Ἡ Ἑλλὰς ἐζήτει πρὸς τούτοις δάνειον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν συμμάχων, ὡς ἀπολέσασα ἐντελῶς τὴν πρὸς αὐτὴν πίστιν, ἕνεκα τῆς κακῆς χρήσεως τῶν προηγουμένων. Ὅθεν ὁ πρίγκηψ μετέβη τῷ 1830 εἰς Παρισίους, ὅπως κατορθώσῃ τὸ ζητούμενον. Καὶ ἐπέτυχε μὲν τῆς συναινέσεως τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἡ τῆς Ἀγγλίας ἐδόθη μετὰ μεγίστης δυσκολίας. Ἑξήκοντα ἑκατομμύρια φράγκων ἐγένοντο δεκτά, ὧν τὸ τρίτον ἠγγυᾶτο ἑκάστη τῶν τριῶν Δυνάμεων. Καὶ αὕτη ἦν ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ χαραχθῶσιν ὁριστικῶς τὰ ὅρια. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κόμης Καποδίστριας ἀπεπειράθη νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων δι' ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἡ ἀπόπειρα ἐθεωρήθη ὡς ἐπίτηδες γενομένη πρὸς διατάραξιν τῶν ἐκκρεμῶν διαπραγματεύσεων, διότι καθίστα ἀδύνατον τὴν ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος παραδοχὴν γραμμῆς ὁρίων ἄλλης, ἧττον μάλιστα ἐπωφελοῦς τῆς ὁρισθησομένης ὑπὸ ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Καὶ ἡ μὲν Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία ἐφάνησαν εὐδιάθετοι νὰ εἰσακούσωσι τῶν εὐχῶν τῶν ἑλλήνων, ἡ δὲ Ἀγγλία προέτεινε σχέδιον ἀληθῶς ἀνέφικτον.

» Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1830 ὁ πρίγκηψ ἠγωνίσθη οὐ μόνον ὑπὲρ καθαρᾶς ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς Κρήτης· περὶ ταύτης ὅμως ὁ δοὺξ Οὐέλλιγκτον ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν κάτοχον τῶν Δαρδανελλίων. Κατὰ τὴν ἀγγλικὴν πρότασιν, ἡ γραμμὴ ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ Ἀγρινίου μέχρι τοῦ Ἀχελῴου καὶ ἐντεῦθεν νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτω δὲ ἡ Ἄρτα καὶ πᾶσα ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου χώρα ἀπεκόπτετο. Μάτην ὁ πρίγκηψ παρέστησε τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδύνατον τοιαύτης γραμμῆς, διοικούσης κατ' εὐθεῖαν διὰ κοιλάδων καὶ ὀρέων, καὶ διαγραφομένης ἁπλῶς διὰ πασσάλων καὶ χρωματιστῶν ξύλων. Τίς τῶν κατοίκων θὰ ἐσέβετο τοιαῦτα ὅρια;

» Ὁ λόρδος Ἄβερδην, εἰς ὃν κυρίως ἀνετέθη ἡ διευθέτησις τοῦ προκειμένου, ἐνήργει ἐν ὀνόματι τοῦ ὑπουργείου· ὁ δὲ πρίγκηψ, ἐπιθυμῶν νὰ πληρωθῶσιν οἱ πόθοι τῶν ἑλλήνων, προέτεινε γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐπὶ τούτῳ

1) Ἱστορ. ἀναμνήσ. Ν. Δραγούμη Ι. Ι. σ. 234.

Digitized by Google

καὶ μόνῳ τῷ ὅρῳ (and made this line a condition sine qua non) ἐδέχετο τὸ ἑλληνικὸν στέμμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δήλωσις ἦτο σαφὴς καὶ ὑποχρεωτική, δῆλον ὅτι ὁ πρίγκηψ, εἴποτε ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τοῦ συνεδρίου, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτήν· ἀλλὰ καὶ ὁ λόρδος Ἄβερδην διεδήλωσεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς θρόνος καὶ οἱ ὅροι, καθ' οὓς ἔπρεπε νὰ γείνῃ δεκτὸς δὲν ἐπεδέχοντο διαπραγματεύσεις καὶ ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἐπετρέπετο. Καὶ οὕτω πεισθεὶς ὁ πρίγκηψ ὅτι ἀδύνατος ἦν ἡ παραδοχὴ τῆς περὶ τῶν ὁρίων προτάσεως αὐτοῦ ἀπεχώρησε. Τὸ δὲ συνέδριον ἀφοῦ κατέστρεψεν οὕτως ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ὑπόθεσιν, ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ ἐπιτρόπους εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἵτινες ἐρευνήσαντες τὰ τῶν ὁρίων μηνὶ Μαρτίῳ 1831, ἀπεφήναντο ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ ὁροθετικὴ γραμμὴ ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ ἕως τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ κατὰ ταύτην τὴν γνώμην ἐχαράχθησαν τὰ ὅρια τοῦ Βασιλείου, οἷα ὑπάρχουσι σήμερον.»

Μεγάλην ὄντως τιμὴν περιποιοῦσιν εἰς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον οἱ λόγοι οἱ παρορμήσαντες αὐτὸν νὰ ἐμμείνῃ ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρνήσεως τοῦ στέμματος τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσει αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἐκείνη, ἡ ἀπόρροια τῶν φιλελευθέρων καὶ φιλανθρώπων αὐτοῦ αἰσθημάτων, μεγάλην ἐξῆψεν ὀργὴν παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς τῆς Ἀγγλίας, ἐνῷ αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ κύριοι αἴτιοι τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς Συνδιασκέψεως, ἐξ ἧς εἰς μεγίστην περιήρχετο ἀμηχανίαν ἡ εὐρωπαϊκὴ Διπλωματία. Τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Οὐέλλιγκτον τὰ πάντα μετῆλθε καὶ τὰ πάντα διελογίσθη ὅπως ἐν αὐτῇ τῇ θεμελιώσει τοῦ νέου Κράτους τῆς Ἑλλάδος ῥίψῃ τὰ σπέρματα ἀδυναμίας καὶ καχεξίας, καταστήσοντα προβληματικὴν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ καὶ ἀνίσχυρον αὐτὸ ὅπως ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμόν του. Μεθ' ὅλην τὴν καταφανεῖσαν ζωτικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, οἱ ἄγγλοι ὑπουργοὶ ἐπέμενον εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ λόρδου Σάταμ ἀνακηρυχθὲν δόγμα περὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐζήτουν νὰ δημιουργήσωσι μικροσκοπικὸν κράτος ἀδύνατον, πτωχόν, μηδεμίαν δυνάμενον νὰ ἔχῃ εὐγενῆ φιλοδοξίαν, ἀνίκανον δὲ νὰ ταράξῃ τὴν ἐπὶ τῶν ὁμοφύλων δεσποτείαν τῆς προσφιλοῦς τῇ Ἀγγλικῇ πολιτικῇ Τουρκίας.» Ἐὰν μέλλωμεν ἐπὶ τέλους νὰ ἀναγκασθῶμεν, ἔγραφεν ἀπὸ τοῦ 1829 ὁ λόρδος Ἄβερδην πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτον(1) νὰ χωρήσωμεν πέραν τῆς Πελοποννήσου, δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ συστήσωμεν ἐκ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ἴδιον Κράτος; Τοῦτο *εὐκολώτερον μὲν θὰ ἐδέχετο ἡ Πύλη*, θὰ ἦτο δὲ καὶ εὐπροσδεκτότερον εἰς τοὺς ἐντρυφῶντας εἰς τὰ ὄνειρα τῶν κλασικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ πρὸ *πάντων τοῦτο θὰ ἀνεχαίτιζε τὸ ὁρμητικὸν πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς φιλοδοξίας*, ἣν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν, μάλιστα ἐὰν συστήσωμεν Κράτος ὑπὸ μίαν καὶ μόνην κυβέρνησιν.»

» Ἐὰν ἡ Τουρκία, ἔγραφε πάλιν ὁ αὐτὸς λόρδος Ἄβερδην πρὸς τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτον(2) κέκτηται ζωτικότητά τινα, ἡ κυριότης τῆς νήσου Εὐβοίας, προστιθεμένη εἰς τὴν τῆς Κρήτης, *θὰ παρεῖχεν εἰς αὐτὴν τὰ μέσα ὅπως ἔχῃ ὑποχείριον τὴν Ἑλλάδα*». Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον μεριμνῶν περὶ τῆς Τουρκίας καὶ μόνης, ἐσκέφθη πρῶτον περὶ συστάσεως ἡγεμονίας ὑποτελοῦς ἐκ μόνης τῆς Πελοποννήσου, περὶ διχοτομήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο μικρὰ καὶ ἐλεεινὰ κράτη, ἔπειτα δὲ περὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ νέου βασιλείου. Καὶ ἀπέτυχε μὲν ὡς πρὸς τὰ δύο πρῶτα, τὴν διχοτόμησιν καὶ τὴν Εὔβοιαν ἡ μισέλλην ἐκείνη πολιτική, ἐπέτυχεν ὅμως δυστυχῶς ὡς πρὸς τὴν Κρήτην, μεθ' ὅλας τὰς θυσίας καὶ τὰ δικαιώματα τῆς νήσου, καὶ μεθ' ὅλους τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος γενναίους ἀγῶνας τοῦ τε Καποδιστρίου καὶ τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου.

Αἰτία λοιπὸν πρωτίστη τῆς ἀρνήσεως τοῦ Λεοπόλδου ἦτο αὐτὴ ἡ ἀγγλικὴ πολιτική, καὶ δικαίως ὁ πρίγκηψ ἐν τῷ ἀνωτέρω πρὸς τὸν λόρδον Πάλμερστον ὑπομνήματι αὐτοῦ ἐπ' αὐτῆς ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας.

Ἀλλ' οὐ μόνον παρὰ τῶν ἄγγλων ὑπουργῶν ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων εὐρωπαίων διπλωματῶν, καὶ παρὰ φιλελλήνων ἔτι δημοσιολόγων κατεκρίθη ἡ πολιτεία τοῦ Λεοπόλδου, ἐνῷ κατακριτέοι ἦσαν οἱ μὴ χορηγήσαντες εἰς αὐτὸν τὰ μέσα νὰ παράσχῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν εἰς τὸ νέον κράτος, πικρῶς δὲ καὶ πολυτρόπως ἐσχολιάσθη· ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι ἕνεκα ὑπερμέτρου πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης ἐθυσίαζε στέμμα ἔχον δι' αὐτὸν ποίησιν καὶ τοῦ ὁποίου ἡ λάμψις τὸν ἐνέβαλλεν εἰς μέγαν ἐνθουσιασμόν· ἄλλοι δὲ ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν τοὐναντίον ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν δεινὴν τῆς Ἑλλάδος θέσιν καὶ φιλοδόξους σκοποὺς ταπεινούς, ἀντικειμένους εἰς τὰς εὐγενεῖς αὐτοῦ προθέσεις.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἤντλουν ἔκ τινων συγχρόνων περιστάσεων εὐλογοφανῆ κατὰ πρώτην ἄποψιν ἐπιχειρήματα. Ὅτε ὁ πρίγκηψ εἶχεν ἐπανέλθῃ ἐκ Παρισίων εἰς Λονδῖνον, περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1830, Γεώργιος ὁ Δ' ἔπασχε δεινῶς ἐκ τῆς νόσου, ἥτις ἔμελλε νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸν τάφον τῇ 26 Ἰουνίου. Ἑβδομηκοντού-

(1) Τῇ 29 Ἰουλίου 1829. Well. Despatches.

(2) Ἐπιστολὴ τῆς 24 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτον. Αὐτόθι σελ. 136.

της ἤδη, πάσχων δὲ πρὸ πολλοῦ καὶ ὑπεσκαμμένος ὑπὸ βίου ἀκολάστου, ἤγγιζεν εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, — ἔλεγον οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ τορικοῦ ὑπουργείου, ὁ δοὺξ Οὐέλλιγκτον, ὁ λόρδος Ἀβερδὴν, ὁ λόρδος Ἔλδον, — ἡ νόσος τοῦ βασιλέως εἶνε ἡ αἰτία τῆς παραιτήσεως τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου. Ἀφοῦ ὁ πρίγκηψ εἶχε δώση ὑπόσχεσιν καὶ τὴν ἀνακαλεῖ, μόνον σοβαρὰ καὶ αἰφνίδιος αἰτία δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παλινῳδίαν ταύτην· ὁ βασιλεὺς ἀποθνήσκει· ὁ δὲ διάδοχός του ὁ δοὺξ Κλαρεντίας, γέρων, ὀλίγον θὰ ἐπιζήσῃ καὶ δὲν θὰ καταλίπῃ κληρονόμους. Τίς ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου; Μικρὰ νεᾶνις, ἡ θυγάτηρ τῆς δουκίσσης τοῦ Κέντ, ἡ νεαρὰ πριγκήπισσα Βικτωρία. Θεῖος τῆς Βικτωρίας, σύζυγος τῆς ὑπὸ τοῦ ἔθνους θρηνουμένης πριγκηπίσσης Καρλόττας, προτιμᾷ βεβαίως, ἔλεγον οὗτοι, τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Ἀγγλίας, ἔστω καὶ βραχεῖαν, τῆς ἑλληνικῆς βασιλείας, καὶ τότε θὰ δώσῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου εἰς τοὺς φίλους του Οὐίγους! —Εὐνόητον εἶνε ὁπόσον τοιαύτη ἰδέα καὶ τοιοῦτοι φόβοι ἠρέθιζον τοὺς Ἄγγλους κυβερνήτας κατὰ τοῦ Λεοπόλδου· πιθανώτατον δὲ ὅτι οὗτοι κινούμενοι ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς ὑποψηφιότητος εἰς τὸν ἀγγλικὸν θρόνον τοῦ Λεοπόλδου, εἶχον καταλίπῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Φερδινάνδου τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ συναινέσῃ εἰς τὴν τοῦ Λεοπόλδου, ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Οὐ μόνον δὲ οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοί, ἀλλὰ καὶ ῥῶσσοι καὶ πρῶσσοι διπλωμάται, καὶ ὁ πρίγκηψ Λιεύεν καὶ ὁ περίφημος βαρὼν Στάϊν τοιαύτην ἔδιδον ἐξήγησιν τῆς παραιτήσεως τοῦ Λεοπόλδου. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σπουδαιότατον γαλλικὸν περιοδικόν, ἡ *Ἐπιθεώρησις τῆς Γαλλίας* τὸ συσταθὲν τῷ 1829 ὑπὸ τοῦ Γκυιζὸ καὶ τοῦ Μπαράντ ἀδιστάκτως παρεδέχετο τὴν ἐξήγησιν ἐκείνην. «Πᾶς ὁ γινώσκων, ἔγραφε μηνὶ Ἰουλίῳ τοῦ 1830, ποῖον μέλλον ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως ἤνοιγεν εἰς τὸν φιλόδοξον πρίγκηπα, δὲν ἔχει ἀνάγκην πλειόνων ὅπως φωτισθῇ· αἱ ἀνακολουθίαι καὶ ἡ ἀλλόκοτος αὐτοῦ πολιτεία ἤδη ἐξηγοῦνται, ἀφοῦ ἡ φιλοδοξία ἦτο τὸ πρώτιστον ἐλατήριον τῆς διαγωγῆς του· εὐνόητον εἶνε ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Ἰανουαρίου, ὅτε ὁ βασιλεὺς εἶχε καλῶς τὴν ὑγείαν, εἶχε ζητήσῃ *ἄνευ ὅρων* τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀπριλίου, ὅτε ὁ βασιλεὺς εἶχε κακῶς ἐζήτει νὰ κερδήσῃ καιρὸν καὶ νὰ παρατείνῃ τὸ ζήτημα, ὅτι τέλος, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀπριλίου, μὴ ὑπαρχούσης πλέον ἐλπίδος περὶ διασώσεως τοῦ βασιλέως, δὲν ἐσκέφθη πλέον ἄλλο τι ἢ νὰ διαρρήξῃ τὰς διαπραγματεύσεις ὑπὸ εὐλογοφανῆ πρόφασιν...»

Ἐὰν δὲν μᾶς ἀπατῶσιν αἱ ἡμέτεραι πληροφορίαι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πρίγκηπος, εἶνε οὗτος ἀνὴρ οὐχὶ τοσοῦτον φιλόδοξος ὅσον ἀπογοητευμένος, ἀγαπῶν τὴν δόξαν, ἀλλὰ ἀγαπῶν μᾶλλον αὐτῆς τὰς ἀνέσεις τοῦ βίου, καὶ ὅστις μὲ φαντασίαν γερμανικήν, παθαινομένην ζωηρῶς διὰ πᾶν τι νέον, συνενοῖ, ὡς συμβαίνει συχνάκις, ἐνέργειαν νωθράν, ἀποδυσπετοῦσαν εὐκόλως πρὸς τὰς δυσχερείας τοῦ ἔργου. Οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆρες εὐκόλως ἕλκονται πρός τι νέον· ταχέως ἐνθουσιῶσι, διότι λαμβάνουσι κατ' ἀρχὰς ὑπ' ὄψιν μόνον τὴν καλὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἀποθαρρύνονται ὡσαύτως ταχύτερον, διότι ἀφοῦ λάβωσιν ἅπαξ μίαν ἀπόφασιν, δὲν βλέπουσι πλέον ἢ τὸ δυσχερὲς μέρος τῆς ἐκτελέσεώς της ..»

(Ἕπεται συνέχεια) ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ'.

Τὸ ζυθοπωλεῖον τῆς ὁδοῦ Βλονδέλ.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου του ὁ Ῥίσλερ εἶχε διακόψῃ τὰς εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον ἐπισκέψεις του. Ἡ Σιδωνία θὰ ηὐχαριστεῖτο βλέπουσα αὐτὸν ἐξερχόμενον τὴν ἑσπέραν ἵνα πορευθῇ εἰς πολυτελῆ τινα λέσχην, εἰς ὁμήγυριν ἀνδρῶν πλουσίων καὶ καλῶς ἐνδεδυμένων· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἐπέστρεφεν ἐκ νέου μεταξὺ τοῦ καπνοῦ τῶν καπνοσυρίγγων πρὸς τὴν ὁμάδα τῶν παλαιῶν του φίλων, τοῦ Σιγισμόνδου, τοῦ Δελομπέλ, τοῦ πατρός της, τὴν ἐταπείνου, τὴν κατέθλιβεν. Διὰ τοῦτο ὁ Ῥίσλερ δὲν μετέβαινε πλέον ἐκεῖ καὶ τοῦτο ὁπωσοῦν τὸν ἐλύπει. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζυθοπωλεῖον κείμενον εἰς μίαν λησμονημένην γωνίαν τῶν παλαιῶν Παρισίων ἦτο δι' αὐτὸν οἱονεὶ ἀνάμνησις τῆς πατρίου του χώρας. Ἡ σπανιότης τῶν ἁμαξῶν, τὰ ὑψηλὰ κιγκλιδωτὰ παράθυρα τῶν ἰσογείων τῶν οἰκιῶν, ἡ ὀσμὴ τῶν φαρμάκων καὶ τῶν φαρμακευτικῶν προϊόντων ἡ ἀναδιδομένη ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ φαρμακείων ἀπέδιδον εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν ὁδὸν Βλονδὲλ ἀόριστον ὁμοιότητα μὲ τινας ὁδοὺς τῆς Βασιλείας ἢ τῆς Ζυρίχης. Τὸ ξενοδοχεῖον διηυθύνετο παρά τινος Ἑλβετοῦ καὶ ἦτο πλῆρες συμπατριωτῶν του. Ὁσάκις ἡ θύρα ἠνοίγετο, ἀναμέσον τῆς ὁμίχλης τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν τραχέων φθόγγων τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τοῦ Βορρᾶ, διεφαίνετο ὡς ὀπτασία μία αἴθουσα χαμηλή, μὲ χοιρομήρια κρεμάμενα ἐκ τῶν δοκῶν, μὲ βαρέλια ζύθου παρατεταγμένα ἐν γραμμῇ, μὲ τὸ ἔδαφος ἀφειδῶς ἐπεστρωμένον διὰ ῥινισμά-

Digitized by Google

των ξύλου, ἐπὶ τῆς μεγάλης δὲ τραπέζης τοῦ συναλλακτηρίου διεκρίνοντο μεγάλαι λοπάδες πλήρεις γεωμήλων ἐχόντων τὴν σάρκα ὑπέρυθρον ὡς κάστανα, καὶ κάνιστρα πλήρη *πράγτε.l* προσφάτως ἐξαχθέντων ἐκ τοῦ κλιβάνου καὶ ἐπιπεπασμένων διὰ λευκοῦ ἅλατος.

Ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον ὁ Ῥίσλερ εἶχεν ἐκεῖ ἀποτεθειμένην τὴν καπνοσύριγγά του, μακρὰν καπνοσύριγγα σημειουμένην διὰ τοῦ ὀνόματός του ἐπὶ τῆς σκευοθήκης τῶν τακτικῶν θαμιστῶν καὶ τὸ ἰδιαίτερόν του τραπέζιον ὅπου παρεκάθηντο μετ' αὐτοῦ τινες συμπατριῶται εἰρηνικοί, σιωπηλοί, ἀκροώμενοι μετὰ θαυμασμοῦ, χωρὶς νὰ τὰς ἐννοῶσι, τὰς ἀτελευτήτους συζητήσεις τοῦ Σέβη καὶ τοῦ Δελομπέλ. Ἀφοῦ ὁ Ῥίσλερ ἔλειψε καὶ οἱ δύο τελευταῖοι οὗτοι ἐγκατέλιπον ἐπίσης τὸ ζυθοπωλεῖον διὰ πολλοὺς ἰσχυροὺς λόγους. Ἐν πρώτοις ὁ κ. Σέβης κατῴκει νῦν πολὺ μακράν. Χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ τέκνου του ἐπραγματοποιήθη τέλος τὸ διακαὲς ὄνειρον τοῦ βίου του.

— Ὅταν γείνω πλούσιος, ἔλεγε πάντοτε ὁ ἀνθρωπίσκος, ἐντὸς τῆς μελαγχολικῆς αὐτοῦ κατοικίας ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἕλους θὰ ἔχω ἕνα σπίτι ἰδικόν μου εἰς τὴν ἄκραν τῶν Παρισίων, μὲ ἕνα μικρὸν κῆπον, τὸν ὁποῖον θὰ σκάπτω καὶ θὰ ποτίζω μόνος μου. Διὰ τὴν ὑγείαν μου θὰ εἶνε αὐτὸ προτιμότερον ἀπὸ ὅλας τὰς συγκινήσεις τῆς πρωτευούσης.

Καὶ ὅμως, ἰδού, εἶχε τώρα τὴν οἰκίαν, ἣν ὠνειροπόλει, καὶ ἐν τούτοις δὲν ηὐχαριστεῖτο!

Ἔκειτο ἐν Μοντρούζ ἡ οἰκία αὕτη παρὰ τὴν ὁδὸν τοῦ φυλακείου τοῦ δημοτικοῦ φόρου. «Μικρὰ ἐξοχικὴ οἰκία μετὰ κήπου» ἔγραφε τὸ ἐνοικιαστήριον, οὗ ὁ τετραγωνικὸς χάρτης παρεῖχε περίπου ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν διαστάσεων τοῦ κτήματος. Ὁ χάρτης τῶν τοίχων ἦτο καινουργής, αἱ ζωγραφίαι πρόσφατοι. Ἓν βυτίον ὕδατος διὰ τὸν ποτισμὸν κείμενον παραπλεύρως τῆς διὰ τὴν αναδενδράδα σκιάδος ἀνεπλήρου δῆθεν τὴν δεξαμενήν. Προσθετέον δὲ εἰς ὅλα ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα ὅτι εἷς φραγμὸς μόνον διεχώριζε τὸν παράδεισον αὐτὸν ἀπὸ μίαν ἄλλην «ἐξοχικὴν οἰκίαν μετὰ κήπου» ἀκριβῶς τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἔνθα κατῴκει ὁ ταμίας Σιγισμόνδος Πλανῆς καὶ ἡ ἀδελφή του. Διὰ τὴν κυρίαν Σέβη ἡ γειτνίασις ἦτο πολύτιμος. Ὁσάκις ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἔπληττε, μετέφερε τὸ ὑλικὸν διὰ τὸ πλέξιμον καὶ διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν παλαιῶν ἱματίων εἰς τὴν σκιάδα τῆς γεροντοκόρης, ἣν ἀπεθάμβου διὰ τῶν διηγήσεών της περὶ τῶν παρελθόντων μεγαλείων της. Δυστυχῶς ὁ σύζυγός της δὲν εἶχε τὰς αὐτὰς ἐπασχολήσεις.

Κατ' ἀρχὰς τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς. Τὸ θέρος εὑρίσκετο περὶ τὰ μέσα του. Ὁ κ. Σέβης διαρκῶς ἄνευ ἐπενδύτου μὲ τὰς χειρίδας τοῦ ὑποκαμίσου, ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἐγκατάστασιν. Καὶ αὐτὴ ἡ θέσις ἐν ᾗ ἔμελλε νὰ προσηλωθῇ τὸ ἐλάχιστον καρφίον ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐγίνετο ἀντικείμενον ὀκνηρῶν συνδιασκέψεων καὶ ἀτελευτήτων συζητήσεων. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ ὡς πρὸς τὸν κῆπον. Εἶχεν ἀποφασίσῃ κατ' ἀρχὰς νὰ τοῦ δώσῃ ῥυθμὸν ἀγγλικόν, μὲ πρασιὰς πάντοτε χλοεράς, μὲ δενδροστοιχίας κυκλοτερῶς σκιαζομένας ὑπὸ συστάδων θάμνων. Ἀλλὰ τί ὁ διάβολος ὁποῦ οἱ θάμνοι ἐβράδυναν ν' ἀναπτυχθῶσιν!

— Μὰ τὸν Θεόν! ἔτσι μοῦ ἔρχεται ἡ ὄρεξις νὰ τὸν κάμω λαχανόκηπον, ἔλεγεν ὁ ἀνυπόμονος ἀνθρωπίσκος.

Καὶ ἔκτοτε ἄλλο τι δὲν ὠνειροπόλει εἰμὴ φυτείας ὀσπρίων, καὶ φασόλια καὶ καρπούς. Ἔσκαπτε δι' ὅλης τῆς πρωίας πολλάκις, συνωφρυωμένος μὲ ἦθος περίφροντι, ἀπομάσσων τὸ μέτωπον ἐπιδεικτικῶς ἔμπροσθεν τῆς συζύγου του διὰ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ εἴπῃ:

— Μὰ δὲν ἀναπαύεσαι, καλέ!... θὰ σκοτωθῇς ἔτσι.

Ἐπὶ τέλους ὁ κῆπος ἔμεινεν ἀνάμικτος, παράγων ἄνθη καὶ καρπούς, ὢν ἐν ταυτῷ ἀνθὼν καὶ λαχανόκηπος. Ὁσάκις ἐπορεύετο εἰς Παρισίους ὁ κ. Σέβης ἐφρόντιζε νὰ στολίζῃ τὴν κομβιοδόχην του μὲ ἓν ῥόδον ἐκ τοῦ κήπου του.

Ἐνόσῳ διήρκει ἡ θερινὴ ἐποχή, οἱ ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀπέκαμον θαυμάζοντες τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὄπισθεν τῶν ὀχυρωμάτων, τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας, τὸν καλὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς. Ἐνίοτε τὴν ἑσπέραν, ἀνοικτῶν ὄντων τῶν παραθύρων ἔψαλλον διῳδίαν τινά, ἐνώπιον δὲ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, οἵτινες ἀνέτελλον καθ' ἣν ὥραν ἀνήπτοντο καὶ οἱ φανοὶ τοῦ κυκλικοῦ σιδηροδρόμου, ὁ Φερδινάνδος καθίστατο λυρικός... Ἀλλ' ὅτε ἐπῆλθεν ἡ βροχὴ καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐξέρχηται!... οἵα μελαγχολία! Ἡ κυρία Σέβη, γνησία παρισινὴ ἐπεζήτει τοὺς δρομίσκους τῆς συνοικίας τοῦ Ἕλους, τὰς ἐκδρομάς της μέχρι τῆς ἀγορᾶς ἢ τὰ ἐδωδιμοπωλεῖα τῆς συνοικίας.

Καθημένη πλησίον τοῦ παραθύρου εἰς τὴν συνήθη θέσιν ἔνθα ἔμενε παρατηροῦσα καὶ ῥάπτουσα ἔβλεπε τὸ μικρὸν ὑγρὸν κηπάριον, ἔνθα τὰ ἄνθη καὶ τὰ χόρτα ξηρὰ ἤδη καὶ μεμαραμένα ἀπεσπῶντο ἀφ' ἑαυτῶν ἀπὸ τοῦ ἕρκους των μετά τινος οἱονεὶ κοπώσεως, τὴν μακρὰν γραμμὴν τῶν πάντοτε χλοερῶν ἀνωφερειῶν καὶ εἰς τὴν γωνίαν ὁδοῦ τινος ὀλίγον ἀπωτέρω, τὸν σταθμὸν τῶν λεωφορείων τῶν Παρισίων μὲ πάντα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως ἐξ ὧν διέρχονται ἀναγεγραμμένα διὰ προκλητικῶν γραμμάτων ἐπὶ τῶν ἐστιλβωμένων αὐτῶν πλευρῶν. Ὁσάκις ἑκάστοτε ἓν τῶν τοιούτων λεωφορεῖον ἐκινεῖτο βαρέως ὅπως ἀναχωρήσῃ, τὸ παρηκολούθει διὰ

Digitized by Google

τοῦ βλέμματος ὡς ὑπάλληλός τις ἐν Καϋένῃ ἢ Νουμέᾳ βλέπει τὸ ἀτμόπλοιον ὅταν ἐπιστρέφῃ εἰς Εὐρώπην, συνεταξείδευε νοερῶς μετ' αὐτοῦ, γινώσκουσα ἀκριβῶς εἰς ποῖον σημεῖον ἔμελλε νὰ σταματήσῃ, εἰς ποῖον ἄλλο ἔμελλε νὰ κάμψῃ τὴν ὁδὸν βαρέως στρεφόμενον, ψαῦον σχεδὸν διὰ τῶν τροχῶν του τὰ παράθυρα τῶν ἐργοστασίων.

Ἀφοῦ εὑρέθη δεσμώτης ὁ κ. Σέβης ἐγένετο φοβερός. Δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὴν κηπουρικήν. Τὴν Κυριακὴν ὁ περὶ τὰ ὀχυρώματα χῶρος ἦτο ἔρημος· δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ περιφέρηται μεταξὺ τῶν χαμαὶ ἐπὶ τῆς χλόης γευματιζουσῶν οἰκογειῶν τῶν ἐργατῶν οἰκείως, φέρων τὰς κεντητὰς ἐμβάδας του, μὲ ὅλην τὴν ἐξουσίαν πλουσίου κτηματίου ἐγγὺς κατοικοῦντος. Αὐτὸ ἰδίως τὸν ἔθλιβε διότι πάντοτε κατείχετο ὑπὸ τοῦ πόθου ὅπως οἱ ἄλλοι ἀσχολῶνται περὶ αὐτοῦ. Ἔκτοτε δὲ μὴ γινώσκων πλέον τί νὰ πράξῃ, μὴ εὑρίσκων τινὰ πρὸς ὃν νὰ ἐπιδειχθῇ, ὅστις ν' ἀκούσῃ τὰ σχέδιά του, τὰς ἱστορίας του, τὴν διήγησιν τοῦ συμβάντος εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Ὀρλεὰν ἀτυχήματος—παρόμοιόν τι, ὡς γνωρίζετε, εἶχε συμβῇ καὶ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν νεότητά του—ὁ ἀτυχὴς Φερδινάνδος ῥαγδαίως ἀπέτεινεν ἐπιπλήξεις πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Ἡ κόρη σου μᾶς ἐξορίζει. . Ἡ κόρη σου ἐντρέπεται διότι μᾶς ἔχει γονεῖς...

Καὶ δὲν ἠκούετο ἄλλο τι πλέον εἰμὴ «ἡ κόρη σου... ἡ κόρη σου...» Ἐπειδὴ ἀφότου ἐξηρεθίσθη κατὰ τῆς Σιδωνίας, τὴν ἀπηρνεῖτο. ἀφίνων εἰς τὴν σύζυγόν του πᾶσαν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀποτροπαίου καὶ ἀστόργου ἐκείνου τέκνου. Ἦτο ἀληθὴς ἀνακούφισις διὰ τὴν ταλαίπωρον κυρίαν Σέβη ὁσάκις ὁ σύζυγός της ἀνήρχετο εἴς τι τῶν λεωφορείων τοῦ ἐγγὺς σταθμοῦ ὅπως μεταβῇ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ Δελομπέλ, οὗ ἡ ὀκνηρὰ περιπλάνησις ἦτο πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν του, καὶ ἐκμυστηρευθῇ εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ παράπονα καὶ τὴν μνησικακίαν, ἣν ἔτρεφε κατὰ τοῦ γαμβροῦ του καὶ τῆς θυγατρός του.

Καὶ ὁ ἔνδοξος Δελομπέλ ἐμνησικάκει ἐπίσης κατὰ τοῦ Ῥίσλερ καὶ εὐχαρίστως κατελάλει κατ' αὐτοῦ.

Ὁ μέγας ἀνὴρ ἤλπιζεν ὅτι ἔμελλε νὰ καταστῇ ἀπαραίτητος εἰς τὴν νέαν οἰκογένειαν, νὰ γείνῃ ὁ διοργανωτὴς τῶν ἑορτῶν της, ὁ μόνος κριτὴς εἰς τὰ ζητήματα τῆς φιλοκαλίας. Ἀπεναντίας ἡ Σιδωνία τὸν ὑπεδέχετο ψυχρότατα καὶ ὁ Ῥίσλερ οὐδὲ κἂν τὸν προσεκάλει πλέον εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον. Ἐν τούτοις ὁ ἠθοποιὸς δὲν παρεπονεῖτο μεγαλοφώνως, ὁσάκις δὲ συνήντα τὸν φίλον του ἀπέτεινεν αὐτῷ παντοίας φιλοφρονήσεις καὶ κολακείας καὶ τοῦτο καθότι ἔμελλε νὰ τὸν λάβῃ ἀνάγκην.

Ἀποκαμὼν ν' ἀναμένῃ ἐπὶ πλέον τὸν μεγαλοφυᾶ διευθυντήν, μὴ βλέπων προσεγγίζον τὸ ἔνδοξον στάδιον, εἰς ὃ πρὸ τόσων ἐτῶν ἤλπιζεν ὁ Δελομπὲλ συνέλαβε τὸ σχέδιον ν' ἀγοράσῃ ἓν θέατρον καὶ νὰ τὸ ἐκμεταλλευθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Διὰ τὰ κεφάλαια ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας του ἐπὶ τοῦ Ῥίσλερ. Ἀκριβῶς δὲ τότε ἐπωλεῖτο μικρόν τι θέατρον κείμενον ἐπὶ τῆς λεωφόρου Τάμπλ, ἐξ αἰτίας τῆς χρεοκοπίας τοῦ διευθυντοῦ του Κατ' ἀρχὰς ὁ Δελομπὲλ ὡμίλησε περὶ τούτου πρὸς τὸν Ῥίσλερ λίαν ἀορίστως, ὑπὸ τύπον ὅλως ὑποθετικόν: «Εἶνε καλὴ δουλειά!...» Ὁ Ῥίσλερ ἠκροᾶτο μὲ τὸ σύνηθες φλέγμα λέγων: «Πράγματι, θὰ ἦτο πολὺ καλὴ δουλειὰ διὰ σᾶς...» Ἔπειτα ὅτε ἡ πρότασις ἐγένετο σαφεστέρα, μὴ τολμῶν ν' ἀπαντήσῃ ἀρνητικῶς κατέφυγεν ὄπισθέν των: «νὰ ἰδοῦμεν... ἀργότερα... δὲν λέγω ὄχι...» τέλος δὲ ἀπήγγειλε τὴν ἑξῆς ἀτυχῆ φράσιν: «Πρέπει κανεὶς νὰ ἰδῇ τὸν προϋπολογισμόν.»

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ ἠθοποιὸς εἰργάσθη πυρετωδῶς, κατέστρωσε σχέδια, παρέταξεν ἀριθμούς, καθήμενος μεταξὺ τῶν δύο γυναικῶν, αἵτινες τὸν παρετήρουν μετὰ θαυμασμοῦ, μεθυσκόμεναι ἐκ τοῦ νέου αὐτοῦ ὀνείρου. Εἰς τὴν οἰκίαν ἔνθα κατῴκει ἐλέγετο ἤδη: «Ὁ κ. Δελομπὲλ θ' ἀγοράσῃ ἕνα θέατρον.» Εἰς τὸ βουλεβάρτον, εἰς τὰ καφενεῖα ἔνθα συχνάζουν οἱ ἠθοποιοί, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτῆς τῆς ἀγορᾶς. Ὁ Δελομπὲλ δὲν ἀπέκρυπτεν ὅτι εἶχεν εὕρῃ προμηθευτὴν τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων· τούτου ἕνεκα περιεστοιχίζετο ὑπὸ πλήθους ἀέργων ἠθοποιῶν, ὑπὸ παλαιῶν συναδέλφων, οἵτινες ἔτυπτον οἰκείως τὸν ὦμόν του, καὶ συνίστων ἑαυτοὺς εἰς τὴν μνήμην του: «Ξεύρεις, παληὲ σύντροφε!..» Αὐτὸς ὑπέσχετο θέσεις, προεγευμάτιζεν εἰς τὸ καφενεῖον, ἔγραφεν αὐτόθι ἐπιστολάς, ἐχαιρέτιζε διὰ τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων τοὺς εἰσερχομένους, διεξῆγε ζωηροτάτας συνομιλίας μετά τινος ἄλλου κατ' ἰδίαν καὶ παράμερα. Ἤδη δύο δραματογράφοι ἐλεεινοὶ ἀνέγνωσαν εἰς αὐτὸν ἓν δρᾶμα εἰς ἑπτὰ εἰκόνας, «τὸ ὁποῖον τοῦ ἤρχετο περίφημα» ὡς πρῶτον ἔργον διὰ τὴν ἔναρξιν. Ἔλεγε: «τὸ θεατρόν μου» καὶ ἀπηύθυνον ἤδη πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς μὲ ἐπιγραφήν: «Πρὸς τὸν κ. Δελομπέλ, διευθυντήν.»

Ἀφοῦ κατέστρωσε τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὸν προϋπολογισμὸν ἐπορεύθη πρὸς συνάντησιν τοῦ Ῥίσλερ εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Πλὴν οὗτος λίαν ἀπησχολημένος ὥν ὥρισεν αὐτῷ συνέντευξιν εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον τῆς ὁδοῦ Βλονδέλ. Τὴν ἑσπέραν ὁ Δελομπὲλ φθάσας πρῶτος εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον, ἐκάθησε παρὰ τὸ σύνηθες τραπέζιον, ἐζήτησε μίαν ὀκὰν καὶ δύο ποτήρια καὶ ἀνέμενεν. Ἀνέμενεν ἐπὶ πολύ, προσηλωμένον ἔχων τὸ βλέμμα

Digitized by Google

ἐπὶ τῆς θύρας, φρικιῶν ἐξ ἀνυπομονησίας. Ἀλλ' ὁ Ρίσλερ δὲν ἤρχετο. Ὁσάκις εἰσήρχετό τις, ὁ ἠθοποιὸς ἐστρέφετο. Εἶχεν ἀποθέση τὰ ἔγγραφα του ἐπὶ τοῦ τραπεζίου καὶ τ' ἀνεγίνωσκε μετὰ νευμάτων καὶ κινήσεων τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν χειλέων.

Ἡ ἐπιχείρησις ἦτο λαμπρά, ἔξοχος! Ἤδη ἔβλεπε τὸν ἑαυτόν του ὑποκρινόμενον — διότι αὐτὸ ἦτο τὸ κυριώτερον — εἰς θέατρον ἰδικόν του, μέρη γεγραμμένα ἐπίτηδες δι' αὐτὸν, διὰ τὴν ἱκανότητά του, ἅτινα θὰ παρῆγον τὴν δέουσαν ἐντύπωσιν....

Αἴφνης ἡ θύρα ἠνεῴχθη καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν καπνοσυρίγγων ἐνεφανίσθη ὁ κ. Σέβης. Ἐξεπλάγη καὶ δυσηρεστήθη ἰδὼν τὸν Δελομπὲλ ἐκεῖ ὅσον καὶ ὁ Δελομπὲλ ἰδὼν αὐτόν. Εἶχε γράψη εἰς τὸν γαμβρόν του ὅτι ἐπεθύμει νὰ συνομιλήση μετ' αὐτοῦ περὶ σοβαρωτάτου ἀντικειμένου καὶ ὅτι θὰ τὸν ἀνέμενεν εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον. Ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεως τιμῆς, τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ διεξαγάγωσι ἀναμεταξύ των, οἱ δύο ἄνδρες. Τὸ ἀληθὲς εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν δῆθεν ὑπόθεσιν τιμῆς ἦτο ὅτι ὁ κ. Σέβης εἶχε παραιτήση τὴν ἐν Μοντρούζ μικρὰν οἰκίαν, καὶ εἶχεν ἐνοικιάση ἐν τῇ ὁδῷ Μάϊλ εἰς τὸ μέσον τῆς ἐμπορικῆς συνοικίας ἓν μαγαζεῖον μετὰ δωματίων ὑπεράνω αὐτοῦ. Μαγαζεῖον;.. μάλιστα, κύριοι! Καὶ τώρα ἐπτοημένος διὰ τὴν τολμηρὰν του ἀπόφασιν, ἀνησύχει καὶ ἀνυπομόνει ἕως νὰ μάθῃ τί θὰ ἔλεγε περὶ αὐτῆς ἡ θυγάτηρ του, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ τὸ μαγαζεῖον ἐστοίχιζε πολὺ περισσότερον ἢ ὁ ἐν Μοντρούζ οἰκίσκος καὶ ἦτο ἀνάγκη ὁ ἐνοικιαστὴς νὰ προβῇ ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει εἰς δαπανηρὰς τινας ἐπιδιορθώσεις. Γινώσκων πρὸ πολλοῦ τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ γαμβροῦ του ὁ Δελομπὲλ ἠθέλησε ν' ἀποταθῇ κατ' ἀρχὰς πρὸς αὐτὸν ἐλπίζων νὰ τὸν προσελκύσῃ εἰς τὰ σχέδιά του καὶ νὰ καταλίπῃ εἰς αὐτὸν τὴν εὐθύνην τοῦ οἰκιακοῦ ἐκείνου πραξικοπήματος. Ἀντὶ τοῦ Ρίσλερ ὅμως εὕρισκεν αὐτόθι τὸν Δελομπέλ.

Ἔρριψαν ἐπ' ἀλλήλων βλέμμα καχεντρεχὲς ὡς δύο κύνες συναντώμενοι πρὸ τοῦ αὐτοῦ πινακίου. Ἑκάτερος ἐνόησε τί ἐζήτει ὁ ἄλλος καὶ οὔτε κἂν προσεπάθησαν νὰ ὑποκριθῶσιν.

—Δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ γαμβρός μου; ἠρώτησεν ὁ κ. Σέβης προσηλῶν τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκτεθειμένων ἐγγράφων καὶ τονίζων τὴν λέξιν «γαμβρός μου» διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Ρίσλερ ἦτο ἰδικός του γαμβρὸς καὶ οὐχὶ ἄλλου τινός.

— Τὸν περιμένω, ἀπήντησεν ὁ Δελομπὲλ συνάζων τὰ ἔγγραφά του.

Καὶ μὲ χείλη συνεσφιγμένα, μετ' ἀξιοπρεπείας, μυστηριώδους, θεατρικῶς πάντοτε προσέθηκε:

— Πρόκειται περὶ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως.

—Καὶ ἐγὼ ἐπίσης διὰ σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν ἦλθα, εἶπεν ὁ κ. Σέβης, οὗτινος αἱ ὀλίγαι ἐπὶ τοῦ κρανίου τρίχες ἠνωρθώθησαν ὡς τοῦ ἀκανθοχοίρου.

Ταυτοχρόνως δὲ πλησιάσας ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου παραπλεύρως τοῦ Δελομπέλ. Ἐζήτησε ὡς αὐτὸς μίαν ὀκᾶν καὶ δύο ποτήρια, εἶτα δὲ μὲ τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια καὶ στηρίζων τὰ νῶτα εἰς τὸν τοῖχον, ἀνέμενεν. Τὰ δύο ἐκεῖνα κενὰ ποτήρια, κείμενα ἀντικρὺ ἀλλήλων καὶ προωρισμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἀπὸν ὑποκείμενον ἐφαίνοντο οἱονεὶ προκαλοῦντα ἄλληλα.

Καὶ ὁ Ρίσλερ ἐν τοσούτῳ δὲν ἐφαίνετο.

Οἱ δύο ζυθοπόται σιωπηλοί, ἠδημόνουν, ἀνεκινοῦντο ἐπὶ τοῦ θρανίου των καὶ ὁ καθεὶς αὐτῶν ἤλπιζεν ὅτι ὁ ἄλλος ἐπὶ τέλους ἔμελλε νὰ βαρυνθῇ καὶ νὰ φύγῃ.

Τέλος ἡ δυσθυμία των ἐξεχείλισε καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐστράφη πᾶσα κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς Ρίσλερ.

— Τί ἀπρέπεια! νὰ κάμνῃ νὰ τὸν περιμένῃ τόσην ὥραν ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἡλικίας μου! ἤρχισε λέγων ὁ κ. Σέβης, ὅστις οὐδέποτε ἐπεκαλεῖτο τὴν ἡλικίαν του εἰμὴ εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις.

Ὁ κ. Δελομπὲλ ὑπέλαβε:

— Νομίζω τῷ ὄντι ὅτι μᾶς ἐμπαίζει!

Ὁ δὲ ἄλλος:

— Ὁ κύριος βέβαια θὰ εἶχε σήμερα προσκεκλημένους εἰς τὸ τραπέζι του!

— Καὶ τί προσκεκλημένους!... εἶπε περιφρονητικῶς ὁ ἔνδοξος Δελομπέλ, εἰς οὗ τὸ πνεῦμα ἐξηγείροντο ἤδη θλιβεραὶ ἀναμνήσεις.

— Τὸ ἀληθὲς εἶνε... ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Σέβης...

Ἐπλησίασαν πρὸς ἀλλήλους καὶ συνωμίλησαν. Ἀμφότεροι ἐμνησικάκουν κατὰ τοῦ Ρίσλερ καὶ τῆς Σιδωνίας. Ἐξωμολογήθησαν λοιπὸν ἀμοιβαίως τὰ παράπονά των. Ὁ Ρίσλερ αὐτὸς μὲ ὅλους τοὺς καλοκαγάθους τρόπους του δὲν ἦτο κατὰ βάθος παρὰ ἐγωϊστὴς καὶ νεόπλουτος· ἐχλεύαζον τὴν προφοράν του, τὸ ἦθος του, ἐμιμοῦντο μερικὰ ἐλαττώματά του. Ὡμίλησαν κατόπιν περὶ τοῦ οἰκιακοῦ του βίου καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἀνεκοίνουν ἐμπιστευτικῶς πρὸς ἀλλήλους τὰς ἰδέας των, ἐγέλων οἰκείως συμφιλιωθέντες καὶ αὖθις.

Ὁ κ. Σέβης ἦτο τολμηρὸς περὶ τὰς ἐκφράσεις του.

— Νὰ προσέξῃ καλά! ἔλεγεν· ἔκαμε τὴν ἀνοησίαν ν' ἀφήσῃ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τὸ παιδί των· ἂν τοῦ συμβῇ τίποτε, δὲν πρέπει καθόλου νὰ μᾶς αἰτιᾶται. Μία νέα ἡ ὁποία δὲν ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν γονέων της ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτιά της πάντοτε... καταλαμβάνεις!

Digitized by Google

— Βέβαια, βέβαια! έλεγεν ὁ Δελομπέλ· μάλιστα ἀφοῦ ἡ Σιδωνία ἔγεινε πολὺ φιλάρεσκος... Ἐπὶ τέλους τί τὰ θέλεις;.. Θὰ πάθῃ ὅ,τι τοῦ ἀξίζει. Μήπως ἦτο πρέπον ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἡλικίας του νά..... Σιωπή! Ἰδοὺ αὐτός.

Ὁ Ῥίσλερ εἶχεν εἰσέλθῃ καὶ ἐπλησίαζε διαμείβων χειραψίας μετὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἐν τῷ ζυθοπωλείῳ καθημένων.

Μεταξὺ τῶν τριῶν φίλων ἐπεκράτησε πρὸς στιγμὴν ποιά τις στενοχωρία. Ὁ Ῥίσλερ ἐδικαιολογήθη ὅπως κάλλιον ἠδύνατο. Εἶχε μείνῃ ἀργὰ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐπειδὴ ἡ Σιδωνία εἶχεν ἐπισκέψεις — ὁ Δελομπὲλ ἐκτύπησε διὰ τοῦ ποδὸς τὸν κ. Σέβην ὑπὸ τὴν τράπεζαν— ἐνῷ δὲ συνωμίλει ὁ ταλαίπωρος ἵστατο ἀμηχανῶν πρὸ τῶν δύο κενῶν ποτηρίων, μὴ γινώσκων ἔμπροσθεν τίνος ἐπὶ τέλους ὤφειλε νὰ καθήσῃ.

Ὁ Δελομπὲλ ἐφάνη μεγάθυμος.

— Ἔχετε νὰ συνομιλήσετε, κύριοι, εἶπε· νὰ μὴ σᾶς στενοχωρῶ ἐγώ.

Καὶ ἐψιθύρισε νεύων διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸν Ῥίσλερ:

— Ἔχω τὰ ἔγγραφα.

— Τὰ ἔγγραφα;.. εἶπεν ὁ Ῥίσλερ ἐκπεπληγμένος.

— Τὸν προϋπολογισμόν... εἶπε κρυφίως ὁ ἠθοποιός.

Καὶ μετὰ τοῦτο προσποιούμενος ἐπιδεικτικῶς τὸν διακριτικὸν ἄνθρωπον ἀπεσύρθη εἰς τὴν γωνίαν καὶ ἐπανέλαβε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐγγράφων, ἐρείδων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤτων.

Πλησίον αὐτοῦ οἱ ἄλλοι δύο συνωμίλουν κατ' ἀρχὰς ταπεινῇ τῇ φωνῇ, εἶτα μεγαλοφώνως διότι ἡ φύσει ὀξεῖα φωνὴ τοῦ κ. Σέβη δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποταχθῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ μετριοφώνως λαλεῖν... Δὲν ἦτο δὰ καὶ τόσον γέρων ὥστε νὰ ταφῇ ἀπὸ τὰ τώρα!.. τί διάβολο!.. Βέβαια θ' ἀπέθνησκεν ἀπὸ πλῆξιν ἂν ἔμενεν εἰς Μοντρούζ... Ἦτο ἀνάγκη δι' αὐτὸν νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν Μάιλ, ἐκεῖ ὅπου εἶνε ὅλη ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις τῶν ἐμπορικῶν συνοικιῶν.

— Ναί, ἀλλὰ μαγαζί;.. τί νὰ τὸ κάμῃς; ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὁ Ῥίσλερ μετὰ δειλίας.

— Τί νὰ κάμω τὸ μαγαζί; τί νὰ κάμω τὸ μαγαζί; ἐπανελάμβανεν ὁ κ. Σέβης ἐρυθρὸς ὡς ὠὸν τοῦ Πάσχα, ἐνῷ ἡ φωνή του ἀνήρχετο εἰς τὴν ὑπάτην τῆς κλίμακος αὐτῆς... Διότι εἶμαι ἔμπορος, κύριε Ῥίσλερ, ἔμπορος καὶ υἱὸς ἐμπόρου!.. Ὤ! εἰξεύρω τί θὰ μοῦ εἴπητε· δὲν ἔχω ἐμπόριον. Ἀλλὰ ποῖος πταίει; Ἐὰν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μὲ περιώρισαν εἰς τὸ Μοντρούζ, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Βικέτρης, ὡσὰν κανένα ἀνίκανον, εἶχον τὴν εὐφυΐαν νὰ μοῦ χορηγήσουν τὰ κεφάλαια μιᾶς ἐπιχειρήσεως... — Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Ῥίσλερ κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ σιγὴν καὶ δὲν ἠκούοντο πλέον εἰμὴ θρύμματα συνδιαλέξεως, οἷον: «μαγαζεῖον εὐρυχωρότερον... μὲ ὑψηλὴν ὀροφήν... ἀναπνέω καλλίτερα... σχέδια περὶ τοῦ μέλλοντος... ὑπόθεσις γιγαντιαία... θὰ ὁμιλήσω ὅταν εἶνε καιρός... πολλοὶ θὰ ἐκπλαγῶσι».

Ἐνῷ δὲ ἤκουε τὰ διακεκομμένα ταῦτα τμήματα τῶν φράσεων ὁ Δελομπὲλ ἐφαίνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βυθιζόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ προϋπολογισμοῦ του, προσποιούμενος ἐμφαντικῶς τὸν μὴ ἀκροώμενον. Ὁ Ῥίσλερ ἐν ἀμηχανίᾳ διατελῶν ἐρρόφα ἐκ διαλειμμάτων ὀλίγον ζῦθον διὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ ταραχή του. Τέλος ἀφοῦ ὁ κ. Σέβης ἐπραΰνθη διὰ πολλοὺς λόγους, ὁ γαμβρός του ἐστράφη μειδιῶν πρὸς τὸν ἔνδοξον Δελομπέλ, οὗτινος ἀντίκρυσε τὸ αὐστηρὸν καὶ ἀπαθὲς βλέμμα ὅπερ ἐφαίνετο λέγον: «Καὶ ἐγώ, λοιπόν;...»

— Ἄ, Θεέ μου! ἀλήθεια!.. ἐσυλλογίσθη ὁ ταλαίπωρος Ῥίσλερ.

Ἀλλάξας τότε θέσιν καὶ ποτήριον ἐκάθησεν ἀντικρὺ τοῦ ἠθοποιοῦ, ἀλλ' ὁ κ. Σέβης δὲν εἶχε τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Δελομπέλ. Ἀντὶ ν' απομακρυνθῇ ὡς διακριτικὸς ἄνθρωπος, ἐπλησίασε τὸ ποτήριόν του καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν συνδιάλεξιν μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ μέγας ἀνὴρ ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ ἐνώπιόν του, ἔθηκε διὰ δευτέραν φορὰν ἐπιδεικτικῶς τὰ ἔγγραφα εἰς τὸ θυλάκιόν του λέγων πρὸς τὸν Ῥίσλερ:

— Θὰ τὰ ἴδωμεν ἀργότερα.

Ἀλλὰ πράγματι ἔμελλον νὰ τὰ ἴδωσι πολὺ ἀργὰ διότι ὁ κ. Σέβης διελογίσθη τὰ ἑξῆς:

«Ὁ γαμβρός μου εἶνε τόσον ἀγαθόπιστος... Ἂν τὸν ἀφήσω μόνον μὲ αὐτὸν τὸν ἀπατεῶνα, Κύριος οἶδε τί θὰ τοῦ τραβήξῃ!»

Καὶ ἔμεινεν ὅπως τὸν ἐπιτηρῇ. Ὁ ἠθοποιὸς ἦτο μανιώδης. Ν' ἀναβαλῃ δι' ἄλλην ἡμέραν: Ἀδύνατον. Ὁ Ῥίσλερ πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀνακοινώσῃ αὐτῷ ὅτι τὴν ἐπαύριον ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ὅπως διέλθῃ ἕνα μῆνα εἰς Σαβινύ.

— Ἕνα μῆνα εἰς Σαβινύ! εἶπεν ὁ κ. Σέβης ἀπηλπισμένος διότι ὁ γαμβρός του τοῦ διέφευγεν. Καὶ ἡ ὑπόθεσις;..

— Ὤ. θὰ ἔρχωμαι εἰς Παρισίους καθ' ἡμέραν... Ὁ κ. Γαρδινοὰ θέλει νὰ ἴδῃ τὴν μικρὰν του Σιδωνίαν...

Ὁ κ. Σέβης ἔσεισε τὴν κεφαλήν· εὕρισκε τὸ τοιοῦτο λίαν ἄτοπον. Ἡ ἐργασία πρέπει νὰ προτιμᾶται ὅλων τῶν ἄλλων. Πρέπει νὰ εὑρίσκεται κανεὶς ἐκεῖ, παρὼν πάντοτε, ἄγρυπνος. Ποιὸς ἠξεύρει; ἔξαφνα τὴν νύκτα ἠμπορεῖ νὰ ἐκραγῇ πυρκαϊά. Καὶ ἐπανελάμβανε μὲ ὕφος ἀποφθεγματικόν: «Τὸ 'μάτι τοῦ ἰδιοκτήτου!.. 'ξεύρεις τί εἶνε, φίλε μου, τὸ 'μάτι τοῦ ἰδιοκτήτου;» ἐνῷ πλησίον αὐτοῦ ὁ ἠθοποιὸς ὂν ἐπίσης τὸ τα-

Digitized by Google

ξείδιον ἐκεῖνο οὐδαμῶς εὐηρέστει, ἐστρογγύλευε τὰ χονδρά του ὄμματα ἀποδίδων εἰς αὐτὰ ἔκφρασιν ὀξεῖαν καὶ δεσποτικήν, ἀληθῆ ἔκφρασιν ὄμματος δεσπότου.

Τέλος περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ τελευταῖον λεωφορεῖον τοῦ Μοντρούζ ἀπεμάκρυνε τὸν τυραννικὸν πενθερὸν καὶ ὁ Δελομπὲλ ἠδυνήθη νὰ λαλήσῃ.

— Ἐν πρώτοις τὸ πρόγραμμα, εἶπε, μὴ θέλων νὰ ἐπιληφθῇ ἀμέσως τῶν ἀριθμῶν καὶ μὲ τὸν μονύελον εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ἐμφαντικός, ὡς νὰ εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἤρξατο ἀναγινώσκων:

« Ὁσάκις τις θεωρεῖ ψυχρῶς τὸν βαθμὸν τῆς παραλυσίας εἰς ὃν ἐξέπεσεν ἡ δραματικὴ τέχνη ἐν Γαλλίᾳ, ὁσάκις ἀναμετρᾷ τις τὴν ἀπόστασιν ἥτις χωρίζει τὸ θέατρον τοῦ Μολιέρου . . . »

Καὶ οὕτω καθεξῆς· ἦσαν πολλαὶ σελίδες τοιαῦται. Ὁ Ρίσλερ ἠκροᾶτο, ἐκμυζῶν τὴν καπνοσύριγγά του, μὴ τολμῶν νὰ κινηθῇ διότι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ ἀναγινώσκων τὸν παρετήρει ἄνωθεν τοῦ μονυέλου του διὰ νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν φράσεών του. Δυστυχῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ προγράμματος τὸ ζυθοπωλεῖον ἔκλεισεν. Τὰ φῶτά του ἤδη ἐσβέννυντο καὶ ὤφειλον ν' ἀπέλθωσι . . . . Καὶ ὁ προϋπολογισμός; . . Συνεφώνησαν νὰ τὸν ἀναγνώσωσι καθ' ὁδόν. Ἐσταμάτων ὑπὸ πάντα φανὸν ἢ λαμπτῆρα φωταερίου. Ὁ ἠθοποιὸς ἐξέθετε τοὺς ἀριθμούς του. Τόσον διὰ τὴν αἴθουσαν, τόσον διὰ τὸν φωτισμόν, τόσον διὰ τοὺς ἠθοποιούς. Ἐπὶ τοῦ θέματος δὲ τούτου τῶν ἠθοποιῶν ἐπέμενεν.

— Τὸ καλὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησιν εἶνε, ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη πληρωμῆς μισθοῦ διὰ πρωταγωνιστήν· ὁ πρωταγωνιστής μας θὰ εἶνε ὁ Μπιμπῆς! . . (Ὁσάκις ὁ Δελομπὲλ ἐλάλει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀπεκάλει προθύμως ἑαυτὸν Μπιμπῆν . . .). Ὁ πρωταγωνιστὴς λαμβάνει μισθὸν εἴκοσι χιλιάδων φράγκων . . . Καὶ ἀφοῦ δὲν θὰ πληρώσετε τίποτε εἶνε ὡς νὰ βάλλετε εἴκοσι χιλιάδας εἰς τὴν τσέπην σας. Δὲν εἶνε ἀλήθεια;

Ὁ Ρίσλερ δὲν ἀπήντα. Εἶχε τὸ περίφροντι ἦθος καὶ τὸ ἐκστατικὸν βλέμμα ἀνθρώπου οὗ ὁ νοῦς πλανᾶται εἰς ἄλλας σκέψεις. Εἶχεν ἤδη ἀναγνωσθῇ καὶ ὁ προϋπολογισμός, ὁ Δελομπὲλ ὅστις ἔβλεπε μετὰ τρόμου πλησιάζουσαν τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ τῶν Καλογραιῶν, ἔθηκε τέλος εὐκρινῶς τὸ ζήτημα: ἤθελεν ἢ δὲν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιχείρησιν;

— Λοιπόν . . . ὄχι! εἶπεν ὁ Ρίσλερ ἐμψυχούμενος ὑπὸ ἡρωϊκοῦ θάρρους, ὅπερ ἠρύετο πρὸ πάντων ἐκ τῆς γειτνιάσεως τοῦ ἐργοστασίου του καὶ ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ εὐημερία τοῦ οἴκου του διεχυδεύετο. Ὁ Δελομπὲλ ἐξεπλάγη. Ἐθεώρει τὴν ὑπόθεσιν ὁριστικῶς τελειωμένην καὶ προσέβλεψε τὸν μεθ' οὗ συνωμίλει μὲ ὀφθαλμοὺς διεσταλμένους ἐκ τῆς ἐκπλήξεως.

— Ὄχι, ἐπανέλαβεν ὁ Ρίσλερ . . . Δὲν δύναμαι νὰ πράξω ὅ, τι μοῦ ζητεῖτε . . . ἰδοὺ διατί

Βραδέως δὲ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ νωθρότητος ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὡμολόγησεν ὅτι δὲν ἦτο πλούσιος. Καίπερ συνέταιρος σημαντικοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου δὲν εἶχεν ἐν τούτοις χρήματα διαθέσιμα. Ὁ Γεώργιος καὶ αὐτὸς ἐλάμβανον κατὰ μῆνα ποσόν τι ἐκ τοῦ ταμείου. Ἔπειτα μετὰ τὸν ἰσολογισμὸν κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους διενέμοντο τὰ κέρδη. Ἡ ἐγκατάστασίς του τοῦ ἐστοίχισεν ἀκριβά· εἶχεν ἐξαντλήσῃ εἰς αὐτὴν πάσας τὰς οἰκονομίας του, ὑπολείποντο δὲ τέσσαρες μῆνες μέχρι τοῦ ἰσολογισμοῦ. Πόθεν θὰ ἐλάμβανε λοιπὸν τὰς 30,000 φράγκα, αἵτινες ἀπῃτοῦντο ἀμέσως διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ θεάτρου; Ἄλλως τε ἡ ἐπιχείρησις ἐνδεχόμενον ἦτο καὶ νὰ μὴ εὐδοκιμήσῃ.

— Ἀδύνατον! . . ὅταν εἶνε εἰς τὸ μέσον ὁ Μπιμπῆς!

Καὶ λέγων ταῦτα ὁ ταλαίπωρος Μπιμπῆς ἐπεδείκνυε τὸ παράστημά του· ἀλλ' ὁ Ρίσλερ ἦτο ἀμετάπειστος καὶ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Μπιμπῆ συνετρίβοντο κατὰ τῶν αὐτῶν ἀρνήσεων: « Ἀργότερα, μετὰ δύο, μετὰ τρία ἔτη. δὲν σου λέγω . . »

Ὁ ἠθοποιὸς ἐπάλαισεν ἐπὶ πολὺ ὑπερασπίζων πεισματωδῶς τὸ ἔδαφος.

Προέτεινε νὰ καταρτίσῃ ἐξ ἀρχῆς νέον προϋπολογισμόν . . . Ἐνδεχόμενον ἦτο ν' ἀποκτήσωσι τὰ πράγματα εὐθηνότερα: «Θὰ εἶνε πάντοτε πολὺ ἀκριβὰ δι' ἐμέ, εἶπε διακόπτων ὁ Ρίσλερ. Τὸ ὄνομά μου δὲν μοῦ ἀνήκει· ἀνήκει εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἐπωνυμίαν Δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ τὸ ἀναμίξω· φαντασθῆτε νὰ χρεωκοπήσω!» Καὶ ἡ φωνή του ἔτρεμε προφέρουσα τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν.

— Ἀλλ' ἀφοῦ θὰ εἶνε τὰ πάντα εἰς τὸ ὄνομά μου, ἔλεγεν ὁ Δελομπέλ, ὅστις δὲν εἶχε τοιούτους δισταγμούς Καὶ ἐδοκίμασε τὰ πάντα ὅπως τὸν πείσῃ, ἐπεκαλέσθη τὰ ἱερὰ συμφέροντα τῆς τέχνης, προέβη μέχρι τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ περὶ τῶν νεανίδων ἠθοποιῶν, ὧν τὰ προκλητικὰ βλέμματα . . . .

Ὁ Ρίσλερ ἀνεκάγχασεν:

— Ἔλα δά! . . τί κάθησαι καὶ λέγεις, καϋμένε καὶ σύ! . . Λησμονεῖς ὅτι εἴμεθα ἀμφότεροι ἔγγαμοι καὶ ὅτι μάλιστα εἶνε πολὺ ἀργὰ καὶ αἱ σύζυγοί μας μᾶς περιμένουν; . . Δὲν πιστεύω νὰ δυσηρεστήθης, αἴ; Ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἦτο ἄρνησις ἐκ μέρους μου . . . Νὰ σοῦ εἰπῶ! ἔλα νὰ μὲ ἰδῇς μετὰ τὸν ἰσολογισμόν . . . Θὰ τὰ 'ξαναειποῦμεν. Ἆ! νὰ καὶ ὁ μπάρμπα Ἀχιλλεὺς ὁποῦ σβύνει τὰ φῶτα . . . Λοιπὸν ἀποσύρομαι . . Καλὴ νύκτα!

Digitized by Google

Εἶχε παρέλθη ἤδη ἡ πρώτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὅτε ὁ ἠθοποιὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν του.

Αἱ δύο γυναῖκες τὸν ἀνέμενον ἐργαζόμεναι ὡς πάντοτε, ἀλλὰ μετά τινος πυρετώδους ζωηρότητος ἀσυνήθους εἰς αὐτάς. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἡ μεγάλη ψαλὶς δι' ἧς ἡ κυρία Δελομπὲλ ἔκοπτε τὰ ἐκ κασσιτέρου σύρματα κατελαμβάνετο ὑπὸ παραδόξου φρικιάσεως, οἱ δὲ μικροὶ δάκτυλοι τῆς Ποθητῆς καταγινόμενοι εἰς τὴν προσαρμογὴν καὶ διευθέτησιν κοσμήματός τινος ἐκινοῦντο μὲ τόσην ταχύτητα, ὥστε προὐκάλουν τὸν ἴλιγγον. Τὰ ἐνώπιόν της ἐπὶ τῆς τραπέζης τεθειμένα μακρὰ πτερὰ τῶν παραδεισείων ἐφαίνοντο καὶ αὐτὰ ἐπίσης ἔχοντα στίλβην καὶ καὶ χρῶμα λαμπρότερον ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας. Διότι κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἶχε κατασκηνώσῃ αὐτόθι ἡ ὡραία ἐπισκέπτρια, ἡ καλουμένη Ἐλπίς. Εἶχε λάβῃ τὸν μέγαν κόπον ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῆς πέμπτης ὀροφῆς διὰ τῆς ζοφερᾶς κλίμακος, νὰ διανοίξῃ τὴν θύραν τῆς μικρᾶς κατοικίας διὰ νὰ ῥίψῃ ἐντὸς αὐτῆς φωτεινὸν βλέμμα. Ὅσας ἀπογοητεύσεις καὶ ἂν ὑπέστη τις εἰς τὸν βίον του, πάντοτε ἀποθαμβοῦται ἐκ τῶν μαγικῶν ἐκείνων ἀστραπῶν.

— Ἆ! ἂν ἐπετύγχανεν ὁ μπαμπᾶς σου!.. ἔλεγεν ἑκάστοτε ἡ κυρία Δελομπέλ, συνοψίζουσα οἱονεὶ πλῆθος εὐδαιμόνων λογισμῶν, εἰς οὓς ἀφίετο ἡ ῥέμβη της

— Θὰ ἐπιτύχῃ, μαμμά, μὴ ἀμφιβάλλῃς. Ὁ κ. Ῥίσλερ εἶνε τόσον καλός!.. ἐγὼ σοῦ ἐγγυῶμαι δι' αὐτόν. Καὶ ἡ Σιδωνία ἐπίσης μᾶς ἀγαπᾷ, μολονότι μετὰ τὸν γάμον της φαίνεται ἀμελὴς πρὸς τοὺς φίλους της... Ἀλλὰ πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς περιστάσεις... Ἔπειτα, ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τί ἔπραξεν αὐτὴ χάριν ἐμοῦ.

Καὶ ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ἐκείνου ὅπερ ἡ Σιδωνία εἶχε πράξῃ χάριν αὐτῆς, διεξῆγεν ἔτι μᾶλλον πυρετωδῶς τὸ ἔργον της. Οἱ δάκτυλοί της ἠλεκτριζόμενοι ἐκινοῦντο μετὰ διπλασίας ταχύτητος. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἔτρεχον ὄπισθεν πράγματός τινος φευγαλέου, ἀνεφίκτου, οἷον ἡ εὐδαιμονία ἢ ὁ ἔρως τινὸς μὴ ἀνταγαπῶντος.

«Καὶ τί ἔπραξε χάριν σου;» ὤφειλε νὰ τὴν ἐρωτήσῃ ἡ μήτηρ της· ἀλλ' ὅ,τι ἔλεγε ἡ θυγάτηρ της δὲν τὴν ἐνδιέφερε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, διότι ἐσυλλογίζετο τὸν μέγαν αὐτῆς σύζυγον.

(*Ἕπεται συνέχεια*)

Αἱ παρατηρήσεις, αἱ σκέψεις, τὰ γνωμικά, δὲν διδάσκουσιν—ἐξηγοῦσι μόνον καὶ παραμυθοῦσι.

*

Μὴ ζήτει παρὰ τῶν κακῶν τὸν λόγον δι' ὃν πράττουν τι· δὲν ἔχουν λόγους, ἔχουν μόνον προφάσεις.

Ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ἀρχόμεθα δημοσιεύοντες λίαν ἐνδιαφερούσας ἱστορικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν παλαιοτάτων ἐκκλησιῶν τῶν Ἀθηνῶν, ληφθείσας ἐξ ἀνεκδότου ἔτι ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς μελέτης φερούσης τὸν τίτλον *Χριστιανικαὶ Ἀθῆναι* καὶ εὐμενῶς παραχωρηθείσας ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως πρὸς ὃν ὁμολογοῦμεν ἐπὶ τούτῳ πλείστας χάριτας. Σ. τ. Δ.

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀρείου Πάγου ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω τῆς πόλεως ἀγούσης ὁδοῦ, ὑπῆρχεν ὀκτάπτερος ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τιμωμένη ἐκκλησία, ὅπου τὸ πάλαι ἵδρυτο τῶν δώδεκα θεῶν ὁ βωμός. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ κτίσμα ἀνηγέρθη κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν ὀκταγώνῳ σχήματι κτισθείσης ἐκκλησίας (315-317), τῆς διὰ τὴν περισσὴν αὐτῆς περιχρύσωσιν κληθείσης «χρυσοῦν Κυριακόν» (Dominicum aureum).

Τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων αἱ βάσεις σώζονται μέχρι τοῦ νῦν, ἂν καὶ ἡ μεταγενεστέρα οἰκοδομὴ παρεμόρφωσε τὴν ἀρχικὴν διαγραφήν· ὅμοια κτίσματα ἦσαν ὁ παλαιὸς ὀκτάγωνος ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐγερθεὶς ὑπὸ τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (337-355), καὶ ἀνακαινισθεὶς παρὰ τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ἡσυχαζούσης αὐγούστας Ἀθηναΐδος Εὐδοκίας· ἡ ἐν Ναζιανζῷ τῆς Καππαδοκίας ὀκτάγωνος ἐκκλησία, ἡ κτισθεῖσα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Γρηγορίου (370), πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ· καὶ ἡ σύγχρονος σχεδὸν ἐκκλησία τοῦ ἐν Μεδιολάνοις ἁγίου Λαυρεντίου (380). Ὅμοια ἦσαν καὶ τὸ ἐν Ῥαβέννῃ ὀκτάγωνον βαπτιστήριον τῶν Ὀρθοδόξων οὕτω καλούμενον (425), τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κολυμβήθρας· καθὼς καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἱδρυθὲν μαρτύριον τοῦ ἁγίου Βιταλίου (547).

Τοῦ εὐκτηρίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸ ὀκτάγωνον σχῆμα δὲν σημαίνει ὅτι ἐκτίσθη ἐν προτέρᾳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἐποχῇ, ὅτε ἐπεκράτει ὁ ἰδιάζων αὐτὸς ῥυθμός Πρῶται χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐν Ἀθήναις ἦσαν αἱ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐξ ἐθνικῶν ναῶν μεταποιηθεῖσαι, νέαι δὲ ἐκτίσθησαν ἐπὶ αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας λήγοντος Η' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἄλλοτε ἄλλως, δρομικαί, ὀκτάγωνοι ἢ τρουλλωταί.

ΑΓΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ἐν τέλει τῆς ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πρὸς τὰ κάτω τῆς πόλεως ὁδοῦ, τῆς νῦν καλουμένης ὁδοῦ Στοῶν, ἐπὶ τῇ ἀναστομώσει

Digitized by Google

αὐτῆς μετὰ τῆς ἀπ' ἀνατολῶν κατερχομένης ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑπῆρχε παλαιά τις ὀψωνίων ἀγορὰ καὶ παρ' αὐτὴν τὰ χαλκοπρατεῖα, ἵδρυτο ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἐκκλησία δρομικὴ καὶ ξυλόστεγος τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου, ἧς τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων. Ταύτην νοεῖ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς περιηγήσεως Ἀθηνῶν μεσοῦντος ΙΕ' αἰῶνος λέγων· «κατὰ ἄρκτον δὲ ἡ πρώτη »ἀγορὰ τῆς πόλεως εἰς ἣν ὁ ἀπόστολος τὸν »γραμματέα ἐβύθισεν», ὑπαινιττόμενος ὅσα λέγουσιν αἱ ἀπόκρυφοι «Πράξεις τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα», ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἀπόστολος ἐλθὼν καὶ διατρίψας δύο ἔτη ἐν Ἀθήναις εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐποίησε θαύματα πολλὰ καὶ ἐβύθισε ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ ἀρχιερέως Ἱεροσολύμων παρακολουθήσαντα καὶ ἀντιλέγοντα», καὶ ὅτι «ἀφ' οὗ κατεσκεύασεν ἐκεῖ »ἐκκλησίαν κατέστησεν ἐπ' αὐτῆς ἐπίσκοπον »καὶ πρεσβύτερον καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν εἰς τὴν »Παρθίαν».

Τὸ σχῆμα τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἁπλότης τῆς διαγραφῆς καὶ ἡ διῤῥυτοσκεπὴς ξύλινος στέγη παρέπεισάν τινας ὅπως νομίσωσιν αὐτὴν ἀνήκουσαν τῇ προηγηθείσῃ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐποχῇ, ὅτε αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐκτίζοντο κατὰ τὸν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ ἐθιζόμενον ῥυθμὸν τῶν λεγομένων βασιλικῶν· οὕτω ὁ γάλλος A. Couchaud ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν κτίσμα τοῦ Ε' ἢ Ϛ' αἰῶνος. Ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀθήναις καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ ἐγκαινισθέντα βυζαντιακὸν ῥυθμὸν τῶν κυλινδροειδῶν θόλων καὶ τρουλλωτῶν ἐκκλησιῶν, μέχρι λήγοντος Θ' αἰῶνος ἐξηκολούθει ἡ οἰκοδομὴ τῶν βασιλικῶν, ἤτοι δρομικῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ καθ' ὅλα ὅμοιος τῇ τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἐκκλησίᾳ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὁ λεγόμενος τοῦ Μαγγούτη, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ μνημόσυνον ἐπιγραφὴν εἶχε κτισθῇ ἐν ἔτει 871, ὁ δὲ ἐν ἔτει 1049 κατὰ βυζαντιακὸν ῥυθμὸν ἐκ βάθρων ἀνακαινισθεὶς ναὸς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἦν παλαιόθεν μικρὰ καὶ ξυλόστεγος βασιλική.

Τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἡ ἐκκλησία παρὰ τὴν μεσαίαν ἔξωθεν τρίπλευρον, ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιον κόγχην, παρουσίαζε δύο ἄλλας ὁμοίας ἀλλὰ μικροτέρας ἑκατέρωθεν τοῦ ἁγίου βήματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου τὰ λεγόμενα μυάκια· ἤτοι τὸ τῆς προθέσεως τῶν τιμίων δώρων πρὸς βοῤῥᾶν καὶ τὸ τοῦ διακονικοῦ πρὸς νότον. Ἄνωθεν τοῦ ὑπερθύρου τῆς πύλης τοῦ ναοῦ πρὸς τὰ ἔξω ὑπῆρχε προμετωπίδιος ψαλιδωτὴ κόγχη ἐφ' ἧς ἱστόρητο εἰκόνισμα, στηθάριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου.

Ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας, ἄνωθεν τῆς πύλης, ὑψοῦτο χαλκιδικὸν πρόπυλον ξυλουργὲς πρὸς προφύλαξιν τῶν παραμενόντων κατηχουμένων ἀπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῆς βροχῆς.

Πρὸ τῆς ἐκ βάθρων ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ἐν ἔτει 1866, ὅτε ἄλλο τι δὲν ἐσώζετο εἰμὴ ἡ πρὸς ἀνατολὰς τὴν θέασιν ἔχουσα ἀψίς, καὶ ὁ τοῖχος τῆς δυσμικῆς καὶ κυρίας προσόψεως ἔβλεπέ τις ἄνωθεν τῆς προμετωπιδίου κόγχης ἐξέχοντας λιθίνους ἀγκῶνας, καὶ τρυπήματα μεταξὺ τῆς λιθοδομίας πρὸς ἐπίθεσιν ἢ ἔμπηξιν τῶν δοκῶν τῆς στέγης τοῦ χαλκιδικοῦ προστόου, ἤτοι ἐμβόλου τῆς ἐκκλησίας.

ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ

Ὁμοίου ῥυθμοῦ καὶ διαγραφῆς τοῦ σχεδίου ἦτο καὶ ἡ βορείως τῆς ἀκροπόλεως, παρὰ τὰ πρὸς ἄρκτον πρόθυρα τοῦ μεταγενεστέρου μετοχίου τοῦ παναγίου Τάφου τῆς Ἱερουσαλήμ, κειμένη ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἡ κοινῶς καλουμένη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου τοῦ Μαγγούτη. Καὶ αὕτη παρουσίαζεν ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τοῦ νάρθηκος, ἐντὸς προμετωπιδίου ψαλιδωτῆς κόγχης, κάλλιστον πρότυπον βυζαντιακῆς ἁγιογραφίας τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπωνύμου ἁγίου, ἤτοι Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον ἐν σχήματι ἀγγέλου πτερυγωτοῦ κρατοῦντα ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ εἰλητάριον ἀνεπτυγμένον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ πινάκιον καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ἀποτμηθεῖσαν αὐτοῦ κεφαλήν. Ἄνωθεν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀετώματος ὑπῆρχεν ἡ φωτίζουσα τὸν νάρθηκα δίζυγος ἀναφωτὶς περιστοιχιζομένη ἐξ ὀρθομαρμαρώσεως σταυροειδῶν βυζαντιακῶν κοσμημάτων καὶ ἀνθυλλίων.

Ὁ ναός, οὗ τὰ τοιχία ἵσταντο ὄρθια μέχρι τοῦ ἔτους 1841, ὅτε ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ A. Couchaud, ἔφερεν ἐπὶ τῆς δυσμικῆς προσόψεως ἄνωθεν τῆς μεγάλης πύλης καὶ τῆς προμετωπιδίου κόγχης λείψανα λίθων ἀγκώνων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο πάλαι αἱ δοκοὶ χαλκιδικοῦ προστόου. Ἐκεῖ που εὑρεθεῖσα, καὶ παρ' Ἰωάννου Σακκελίωνος δημοσιευθεῖσα ἀφιερωματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκκλησίας ἀναφέρει ὅτι τὸν πάνσεπτον αὐτὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔκτισαν ἔτους, ϛτοθ' (6379) ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι ἐν ἔτει 871 καθ' ἡμᾶς, Κωνσταντῖνος καὶ Ἀναστασώ, καὶ τὸ τέκνον αὐτῶν Ἰωάννης, δρουγγάριος ἐν τῷ βασιλικῷ στρατῷ, ὁρίσαντες καὶ προστάξαντες πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, τά τε ἑνόντα καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς μνημόσυνον καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν.

Τασσος Δ. Νερουτσος

Digitized by Google

Η ΧΗΡΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Τοῦ ναύτ' ἡ χήρα κάθεται ἀπάνω 'ς τ' ἀκρογιάλι·
σὰν μαῦρο φαίνεται πουλὶ μέσ' 'ς τὴ ἀνεμοζάλη.
Τὴ θάλασσα τὴ σκοτεινὴ μὲ δάκρυα κυτάζει,
καὶ τὸν πικρό της στεναγμὸ ὁ ἄνεμος ἁρπάζει.
Πέρα 'ς τὰ βάθη δυὸ νησιά, 'ς τὴν πάχνη τυλιγμένα,
τὸ ἕνα 'ς τ' ἄλλο ἀντικρὺ κοιμοῦνται ξαπλωμένα,
σὰν δυὸ θεριὰ τῆς θάλασσας. Τὸ κῦμ' ἀνάμεσά των,
μὲ βογκητὸ αἰώνιο κτυπάει τὰ πλευρά των,
κ' οἱ ἄνεμοι ἀπ' τὰ βουνά, ποῦ χόρτα δὲν φυτρόνουν,
ὁρμοῦν μέσ' 'ς τ' ἄγρια στενὰ καὶ κλαῖνε καὶ μαλλόνουν.
Ἐκεῖ 'ς τ' ἀνεμοστρήφουλα, 'ς τὰ σιδερένια βράχη,
εὑρήκανε τὸ θάνατο πολλοὶ θαλασσομάχοι...
Ἀνάμεσα 'ς τὰ δυὸ νησιὰ στηλόνει τὴ ματιά της,
καὶ μὲ τὸ κλάμμα τοῦ βοριᾶ σμίγει τὰ κλάμματά της.
«Σ' ἀγαπημένη ἀγκαλιὰ δὲν ἔχεις ξεψυχήσῃ,
τὸ χέρι μου τὰ μάτια σου, ἀχ δὲν σοῦ ἔχει κλείσῃ!
Δάκρυ ζεστὸ δὲν σ' ἔρρανε! Τὸ ὠργισμένο κῦμα,
ἀχ ἄψαλτο καὶ ἄκλαυτο σ' ἐτύλιξε 'ς τὸ μνῆμα!
Μέσα 'ς τὴν κρύα ἀμμουδιὰ
ἡ καταχνιὰ σὰν σάβανο αἰώνιο σὲ σκεπάζει,
κ' ἔχεις γιὰ μόνη ψαλμουδιὰ
τὸ ὄρνηο ποῦ βραχνόφωνο 'ς τῆς τρικυμίαις κράζει!»

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΙ

Ἐκ τοῦ στατιστικοῦ πίνακος τῶν Ἑλληνικῶν Τηλεγράφων τοῦ 1880 ἔτους ἐξάγομεν τὰς ἑξῆς ἐνδιαφερούσας πληροφορίας:

Τὸ μῆκος τῶν ἐναερίων γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς χιλιόμετρα 5,542,

Τὸ δὲ τῶν ὑποβρυχίων γραμμῶν εἰς χιλιόμετρα 1,436.

Λειτουργοῦσι τηλεγραφεῖα καθ' ὅλον τὸ κράτος:

Διαρκοῦς μὲν ὑπηρεσίας (ἡμέρας καὶ νυκτὸς) 12.

Διαρκοῦς ἡμερησίας ὑπηρεσιας παρατεινομένης καὶ μέχρι μεσονυκτίου 43.

Περιωρισμένης ἡμερησίας ὑπηρεσίας 114.

Καὶ ὑπηρεσίας μόνον θερινῆς ἕνεκα τῆς διαμονῆς τῆς αὐλῆς, καὶ τῶν λουτρῶν 7.

Διὰ τὰ γραφεῖα ταῦτα γίνεται χρῆσις συσκευῶν συστήματος Μὸρς 252.

Καὶ ἑτέρων διπλῆς συγχρόνου ἀνταποκρίσεως 8.

Τὸ προσωπικὸν ἀποτελοῦσιν ἐν μὲν τῇ γενικῇ διευθύνσει ὑπάλληλοι 23.

Παρὰ τοῖς τηλεγραφείοις 363.

Τὸ δὲ κατώτερον προσωπικὸν ἀνέρχεται εἰς ἄτομα 375.

350 ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΚΟΜΑΙ

Ἐν Τόκιο τῆς Ἰαπωνίας ἐνεκαινίσθη ἐσχάτως νέος ναός. Κατὰ ἱερὸν ἔθιμον, ὅπως ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν αἱ δοκοὶ τῆς στέγης καὶ τὰ ἄλλα ἐπὶ ὑψηλῶν θέσεων βαρέα τεμάχια ξύλων τὰ ἀποτελοῦντα μέρος τῆς οἰκοδομῆς, ἥτις εἶνε ὅλη ξυλίνη, δὲν ἐγένετο χρῆσις σχοινίου ἐκ καννάβεως, ἀλλὰ κατεσκευάσθη τοιοῦτον ἐπὶ τούτῳ ἐκ τριχῶν ἀνθρωπίνων, ἃς προσήνεγκον οἱ πιστοὶ οἰκειοθελῶς κείραντες τὰς πλουσίας κόμας. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἰαπωνικῆς τινος ἐφημερίδος ἐχρειάσθη πρὸς τοῦτο τριχόπλεκτον σχοινίον μήκους 4528 ποδῶν, πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὁποίου προσήνεγκον τὰς κόμας των ὄχι ὀλιγώτεροι τῶν 350,000 ἀνθρώπων!

ΙΤΑΛΙΚΗ ΔΙΩΡΥΞ

Ἐν Ἰταλίᾳ μελετᾶται σοβαρῶς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Βίκτωρος Βόκκα προταθὲν σχέδιον περὶ κατασκευῆς μεγάλης διώρυγος ἑνούσης τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος. Ἡ διῶρυξ αὕτη θὰ ἔχῃ μῆκος 200 περίπου χιλιομέτρων, πλάτος 80 μέτρων καὶ βάθος 12 μέτρων. Τὴν διώρυγα ταύτην θὰ δύνανται νὰ πλέωσι καὶ αὐτὰ τὰ μέγιστα πολεμικὰ σκάφη. Πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἀνάγκη νὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ ἓξ ἔτη 200 χιλιάδες ἐργατῶν. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται εἰς 600 ἑκατομμύρια φράγκων, ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς διώρυγος προσγινομένη εἰς τὸ ἰταλικὸν ἐμπόριον ὠφέλεια εἶνε ἀνταξία τοιαύτης δαπάνης.

Ο ΑΛΕΞΙΚΕΡΑΥΝΟΣ ΣΥΡΜΟΣ

Πῶς ὁ συρμὸς εἶνε δυνατὸν νὰ σώσῃ ἀπὸ κεραυνόν; εἶνε αἴνιγμα, τὸ ὁποῖον λύεται ἁπλούστατα ἀπὸ τὴν ἐν ἀμερικανικῇ ἐφημερίδι δημοσιευθεῖσαν εἴδησιν, καθ' ἣν ὡραία νεᾶνις ἐν κομψοτάτῃ περιβολῇ πληγεῖσα ὑπὸ κεραυνοῦ οὐδὲν ἔπαθε διότι: «ὁ κεραυνὸς ἐκτύπησε πρῶτον τὸν πῖλόν της· ἐκεῖθεν ὠλίσθησε διὰ μακρᾶς πλεξίδος ἀφελῶς κρεμαμένης πρὸς τὸν ὦμον (ἡ πλεξὶς ἦτο πρόσθετος) διὰ τοῦ στήθους (τὸ στῆθος ἦτο παραγεμισμένον μὲ βάμβακα) πρὸς τὰ ὀπίσω (εὑρέθη ἡ τουρνοῦρα ἐκεῖ) καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς κνήμης (καὶ αὐτῆς παραγεμισμένης) κατῆλθε πρὸς τὸ ὑπόδημα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ξυλίνου τακουνίου εἰς τὴν γῆν.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ γερμανὸς ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς Δρ Φρίκε μετὰ δεκατετραετῆ περιήγησιν ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν. Ὁ Φρίκε μετέσχε καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Γόρδωνος.

— Ὁ μέλλων λόρδος δήμαρχος Λονδίνου Σὶρ Ἐρρῖκος Ἰσαὰκ εἶνε ὁ τρίτος δήμαρχος ὁ ἔχων ἰσραηλιτικὴν καταγωγήν.

— Γυνὴ ἀνήκουσα εἰς τὴν γαλλικὴν ἀριστοκρατίαν ἡ κυρία Le Ray, μήτηρ τοῦ δουκὸς Ἀβραντὲς ἀπῆλθεν εἰς Περσίαν χάριν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.

— Ἐν ἐφημερίδι τῆς Δαρμστάδης ἐδημοσιεύθη ἡ ἑξῆς εἴδησις: «Ἡ Αὐτοῦ Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ μέγας δοὺξ ἀπένειμεν εἰς τὸν κ. Ἰάκωβον Βέκερ τὸν τίτλον λαχανοκόπτου τῆς Αὐλῆς.

— Ἐν Πετρουπόλει ἱδρύεται προσεχῶς κινεζικὸν ἑστιατόριον. Τὸ ἑστιατόριον τοῦτο θὰ παρέχῃ εἰς τοὺς γαστριμάργους τῆς ῥωσσικῆς πρωτευούσης τὰ ἀριστουργήματα τῆς κινεζικῆς μαγειρικῆς, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἔχει μορφωθῆ εἰς ἀληθῆ τέχνην, περιλαμβάνουσα ἐν τῇ τάξει τῶν ἐδεσμάτων πολὺ πλείονα, ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ἰδίως, ἢ ἡ μαγειρικὴ τῶν εὐρωπαίων.

Digitized by Google

— Τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Στοκχόλμῃ συνεδρίου τῶν ἀσιανολόγων ἐκήρυξεν αὐτοπροσώπως ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὀσκάρ. Ὁ ποιητικώτατος ἄναξ προσεφώνησε διὰ γλαφυρωτάτου λογιδρίου τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου ἐπειπών: «Τείνατε τὸ οὖς εἰς τοὺς μυστικοὺς ψιθύρους τῶν ἡμετέρων ἀπεράντων δασῶν, εἰς τὴν γλυκεῖαν ἁρμονίαν τῶν κυμάτων, ἅτινα θωπεύουσι τὰς ἡμετέρας ἀκτάς, ἀποβλέψατε εἰς τὴν παρθενικὴν καλλονὴν τῶν ἡμετέρων κοιλάδων καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἡμετέρων Ἄλπεων, ἐγκαταλείποντες δὲ ἡμᾶς θὰ συναποφέρετε ἐλπίζω μεθ' ὑμῶν πνοὴν ποιήσεως καὶ εὐφροσύνης. Σήμερον προσαγορεύω ὑμᾶς διὰ τοῦ «ὡς εὖ παρέστητε» καὶ εὐχόμενος ἵνα στεφθῶσι δι' ἐπιτυχίας τὰ ὑμέτερα ἔργα, κηρύσσω τὴν ἔναρξιν τοῦ ὀγδόου διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Ἀσιανολόγων». Εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως Ὀσκὰρ ὁ πρόεδρος τοῦ συνεδρίου κ. Ἐρενάιμ ἀπήντησε διὰ μακρῶν ἐξ ὀνόματος τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο, ὁ ἐν αὐτῷ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος κ. Καρολίδης ὡμίλησε περὶ τῆς «ἀρχικῆς σημασίας τῶν ὀνομασιῶν Χαλδαῖος καὶ Σύρος» καὶ «Περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀρίων γλωσσῶν τῆς Μικρασίας».

— Ἡ ἐπὶ γλαφυρότητι ὕφους ἰδίᾳ ἐξέχουσα βιενναία ἐφημερὶς Νέος Ἐλεύθερος Τύπος ἑώρτασε πρό τινος τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της. Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ἡ διεύθυνσις αὐτῆς ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυσιν ταμείου πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀποχωρούντων μετὰ παρέλευσιν ὡρισμένων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς συντακτῶν, ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν.

— Κατὰ μίμησιν τοῦ παρισινοῦ Ἐλευθέρου Θεάτρου συνέστη καὶ ἐν Βερολίνῳ σύλλογος ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐλευθέρα Σκηνή. Τῇ φροντίδι αὐτοῦ θ' ἀναβιβασθῶσι προσεχῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ θεάτρου Λέσσιγγ ἐξέχοντα ἔργα ξένων φιλολογιῶν. Ὡς πρῶτον ἐκ τούτων θὰ παρασταθῇ τὸ περιλάλητον δρᾶμα τοῦ νορβηγοῦ ποιητοῦ Ἴψεν Οἱ Βρυκόλακες.

— Ἐπὶ τῇ τετρακοσιετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις προεκήρυξεν ἀγῶνα πρὸς συγγραφὴν ἔργου φιλολογικοῦ πραγματευομένου τὰ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν. Ἔταξε δὲ εἰς ἀμοιβὴν τοῦ ἀρίστου 30 χιλ. φράγκων καὶ τοῦ δευτερεύοντος 15 χιλ. φράγκων.

— Ἡ ὑγεία τῆς διασήμου σκανδιναυῆς ἀοιδοῦ Χριστίνης Νίλσον διατελεῖ εἰς τὴν αὐτὴν δυσάρεστον κατάστασιν. Ἡ ταλαίπωρος καλλιτέχνις συνεπείᾳ ρευματισμῶν καὶ ἄλλων νευρικῶν προσβολῶν ἐκωφάθη ἐντελῶς.

— Ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει τοῦ Μονάχου ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀντικείμενα ἀξίας 250 χιλ. μαρκῶν.

— Τὸ ρωσσικὸν πυροβολικὸν πανηγυρίζει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν πεντακοσιετηρίδα τῆς συστάσεώς του. Τὸ πρῶτον πυρόβολον εἰσήχθη εἰς Ρωσσίαν ἐκ Γερμανίας τῷ 1389.

— Μέγα σχέδιον ἔχουσι πρὸς ἐφαρμογὴν διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1892 οἱ πάντοτε μεγαλεπήβολοι ἀμερικανοί. Παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην ὑπάρχει μέγιστος κῆπος ὁ Ἱερομεπάρκ. Τοῦτον σκοποῦσι νὰ στεγάσωσιν ὁλόκληρον διὰ κρυστάλλου καὶ νὰ φωτίζωσι δι' ἀπλέτου ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἵνα γίνωνται ἐν αὐτῷ νυκτεριναὶ ἱπποδρομίαι.

—Αἱ ἡμέτεραι ἀναγνώστριαι βεβαίως ἐνδιαφέρονται νὰ μάθωσι τίνες μεταξὺ τῶν παρισινῶν κυριῶν ἔχουσι τὰ πλουσιώτατα κοσμήματα. Τοὺς πολυτιμοτέρους μαργαρίτας ἔχει ἡ δεσποινὶς Dosne ἡ γυναικαδέλφη τοῦ Θιέρς. Ἡ δούκισσα d' Uzès ἔχει περιδέραιον ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων τῶν καλουμένων παλαιῶν βραζιλιανῶν ἀξίας ἑνὸς ἑκατομμυρίου. Λαμπροὺς ἀδάμαντας ἔχει ἡ δούκισσα Δρουδωβίλλ, ἡ δὲ κόμησσα Πουρταλὲς ἔχει ἓν τῶν λαμπροτέρων τοῦ κόσμου περιδεραίων ἐκ μαργαριτῶν. Τὸ ἐκ λευκῶν καὶ μαύρων μαργαριτῶν περιδέραιον τῆς κυρίας Ἑρρίκου Say ἀξίζει 300 χιλιάδας φράγκων. Οἱ πλουσιώτατοι δὲ σμάραγδοι εἶνε οἱ τῆς δουκίσσης de Mouchy.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἡ κυρία Παραξενοπούλου

— Καὶ πῶς ἐγυρίσατε τόσον γρήγορα ἀπὸ τὸ Παρίσι Κυρία μου;

— Οὔφ! τί νὰ κάμω ἐκεῖ περισσότερον· ἀηδίασα. Τόσοι ρωμηοὶ εἶχαν ἔλθῃ ποῦ ἐπροστύχηνε φέτος τὸ Παρίσι.

Ἀνεπαρκὲς

Ἐν ὑπαιθρίῳ καφενείῳ:

Πελάτης: Παιδί, νά σου 'πῶ' τί ἀφίνετε αὐτὸν μὲ τὴν φυσαρμόνικα καὶ μᾶς ζαλίζει;

Ὁ ὑπηρέτης: Εἶνε στραβός...

Πελάτης: Μὰ ἐμεῖς δὲν εἴμεθα κωφοί!

Αἰτία λύπης

— Κάτι λυπημένος εἶσαι σήμερα;

— Σήμερα ἐσαράντισε ἡ συχωρεμένη ἡ γυναῖκά μου.

— Καὶ γι' αὐτὸ εἶσ' ἔτσι;

— Ὄχι, γι' αὐτό, ἀδελφὲ μά... ἀπόψε ξαναπαντρεύομαι.

Ἔμπορος καὶ προμηθευτὴς

— Καὶ ἔχεις δείγματα ἀπὸ ταὶς ρέγκαις καὶ ταὶς σαρδέλαις ποῦ λές;

— Δείγματα δὲν ἔχω, — ἔχω φωτογραφίαις!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Χρησιμοποίησις τοῦ φλοιοῦ τῶν πορτοκαλλίων. Διὰ τοῦ φλοιοῦ τῶν πορτοκαλλίων δυνάμεθα νὰ ἐξολοθρεύσωμεν τοὺς γυμνοσαλιάγκους τῶν κήπων, οἱ ὁποῖοι εἶνε τόσον καταστρεπτικοὶ εἰς τὰ φυτά. Ὁ τρόπος εἶνε ἁπλούστατος: Κόπτομεν εἰς δύο μέρη τὸν φλοιὸν ἑκάστου πορτοκαλλίου καὶ τοποθετοῦμεν τὰ τεμάχια ἀνεστραμμένα εἰς τὰ μέρη τοῦ κήπου ὅπου ὑπάρχουσι τὰ φυτὰ ἅτινα θέλομεν νὰ προφυλάξωμεν. Τὴν ἐπομένην θὰ εὕρωμεν τοὺς φλοιοὺς πλήρεις γυμνοσαλιάγκων, οἵτινες συνηθροίσθησαν ἐκεῖ εὑρόντες προσφιλῆ τροφήν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1838.

Digitized by Google

Ἀριθ. 716 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. - Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 17 Σεπτεμβρ. 1889.

Ο ΕΡΥΘΡΟΣ ΟΙΚΟΣ

Κατήρχετο μὲ βῆμα μᾶλλον ἐσπευσμένον τὴν Ἑρμαϊκὴν ὁδὸν πολυάνθρωπον κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν καὶ θορυβώδη περὶ τὸ τέρμα της, ὁτὲ μὲν ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ στενωτάτου πεζοδρομίου, ὁτὲ δὲ καταβαίνων πάλιν εἰς τὸ μέσον, διαγκωνιζόμενος μὲ τοὺς πεζοὺς διαβάτας, ἀποφεύγων δι' αὐτοματικῶν κινήσεων τὴν ἀδιακοπον σχεδὸν γραμμὴν τῶν ὀχημάτων, τῶν λεωφορείων, τῶν ἐπιμήκων φορτηγῶν ἁμαξίων, ἅτινα κατάφορτα ἐξ ἐμπορευμάτων ἔβαινον βαρέως μετὰ γοεροῦ τριγμοῦ πρὸς τὴν πόλιν. Αἱ ἀτάκτως πνέουσαι ῥιπαὶ τοῦ δυτικοῦ ἀνέμου, αἱ ἐξεγείρουσαι στροβίλους κονιορτοῦ ἔσειον βιαίως τὰ κράσπεδα τῆς ἀνοικτῆς μελαίνης ῥεδιγκότας του καὶ κατέστιζον διὰ λευκοῦ χώματος τὰ ἱμάτιά του, τὸν ὑψηλὸν πῖλόν του καὶ τὸ κομψὸν βραχὺ καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον μαῦρον γένειον, τὸ προσθέτον ἀρρενωπὴν χάριν εἰς τὴν νοήμονα καὶ ἑλκυστικὴν φυσιογνωμίαν του.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ μικρὰν πλατεῖαν, ὁ ἡνίοχος μιᾶς τῶν σταθμευουσῶν αὐτόθι ἁμαξῶν ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν μετά τινος χαιρεκάκου προθυμίας, κροταλίζων ἅμα τὴν μάστιγά του:

—Ἀφεντικό!.. ἔφυγεν ὁ σιδηρόδρομος... πάει!..

Καὶ ἠκούετο τῷ ὄντι ἐκεῖ πέραν τῆς γεφύρας ὁ ὀξὺς συριγμὸς καὶ τὸ ἠχηρὸν ἆσθμα τῆς ἁμαξοστοιχίας, ἥτις ἔβαινεν ὁλοταχῶς πρὸς τὸν Πειραιᾶ ἐρευγομένη πυκνὰς ἕλικας μαύρου καπνοῦ.

— Ὁρίστε, ἀφεντικό, ἐπανέλαβεν ὁ ἁμαξηλάτης, κόπιασε ἐδῶ νὰ πᾶμε... σὲ τρία τέταρτα εἴμαστ' ἐκεῖ. . πέντε φράγκα μοναχὰ νὰ δώσῃς...

Πλὴν αὐτὸς χωρὶς νὰ προσέξῃ διέσχισε τὴν πλατεῖαν καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν πειραϊκὴν ὁδόν, λευκάζουσαν ἐκ τοῦ κονιορτοῦ, ἐρήμην, μελαγχολικήν. Ἐβάδιζε σύννους, μετριάσας ἤδη τὴν σπουδὴν ὡς διαφυγὼν τὴν τύρβην τῆς πόλεως καὶ εὐχαριστούμενος νὰ μένῃ μόνος, βεβυθισμένος εἰς τοὺς διαλογισμούς του.

Ὁ καιρὸς ἀληθῶς δὲν ἦτο πρόσφορος διὰ περίπατον ἐξοχικόν. Ὁ Φεβρουάριος εὑρίσκετο περὶ τὰ μέσα καὶ ἤρχιζον μὲν νὰ χλοάζωσιν οἱ ἀγροί, καὶ ἡ ἀμυγδαλῆ ἐπεδείκνυεν ἤδη ὄπισθεν τῶν τοίχων τῶν κήπων τὴν πρώϊμον ἀνθοστεφῆ στολὴν τῶν κλώνων της· ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἦτο σκυθρωπός, ἡ ἀτμόσφαιρα θολή, ὁ ἐλαιὼν πέραν ἐφαίνετο πολὺ φαιός, σχεδὸν ζοφερὸς καὶ κάτω ἐκεῖ, πρὸς τὸν Αἰγάλεων παρήρχοντο ἀεροποροῦντα βιαίως νέφη θολὰ ἐγκυμονοῦντα τὸν ὄμβρον. Τὸ πένθος τοῦ χειμῶνος ἐπλανᾶτο ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ συγκεκερασμένον φῶς τῆς ἡμέρας περιέβαλλε διὰ μείζονος ἔτι μελαγχολικῆς πενιχρότητος τοὺς ἀπομεμονωμένους ἀγροτικοὺς οἰκίσκους, κεκλεισμένους καὶ ἐρήμους, οἱ δὲ συνεστραμμένοι κλῶνες τῶν κλημάτων τῶν ἀμπελώνων ὡμοίαζον πρὸς ἀνθρώπινα μέλη συσπώμενα ὑπὸ τῆς ἀγωνίας. Τὴν σιγὴν ἐτάραττεν ὁ θροῦς τῶν συνταρασσομένων φυλλωμάτων· σπανίως ἀντήχει φευγαλέον βραχὺ κελάδημα σεισοπυγίδος χαμαιπετοῦς.

Ἀλλ' ὁ νέος ἀνὴρ δὲν προσεῖχεν εἰς τὸν καιρόν· δὲν τὸν εἶχε κἂν λάβῃ διόλου ὑπ' ὄψιν του ὅτε ἐξῆλθε, διότι ἄλλως ἀντὶ τοῦ λεπτοῦ κομψοῦ ῥαβδίου ὅπερ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του καὶ ἔσειεν ἐνίοτε μὲ νευρικὸν κίνημα, θὰ ἐλάμβανε τὸ ἀλεξιβρόχιόν του, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας του. Πλὴν ὅτε τὸ ἔλαβεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ πίλου του ἐκ τοῦ παρὰ τὴν εἴσοδον κρεμαστῆρος διενοεῖτο μόνον πῶς νὰ εὑρεθῇ τὸ ταχύτερον ἔξω, πῶς ν' ἀπομακρυνθῇ καὶ κατῆλθεν ὁρμητικῶς τὰς βαθμίδας, ἐνῷ ὁ μικρὸς υἱός του ὁ πενταέτης Ἀλέκος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος τὸν ἔβλεπεν ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ ἐφώναζεν ὡς κατήρχετο.

— Ποῦ πᾷς, μπαμπᾶ;.. ποῦ πᾷς;..

Ποῦ ἐπήγαινεν; οὐδ' αὐτὸς τὸ εἴξευρεν. Ἐξῆλθεν ἀσκόπως, διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος σφοδρᾶς νευρικῆς ἐξάψεως, ὅτε δὲ εὑρέθη εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ καὶ προὐχώρησε κατερχόμενος αὐτὴν ἐσυλλογίσθη αἴφνης νὰ μεταβῇ εἰς Πειραιᾶ· εἰς μίαν στιγμὴν μάλιστα παροξυσμοῦ ἐσκέφθη νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς κανὲν ἀτμόπλοιον ἐκ τῶν ἀποπλεόντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς Σῦρον, εἰς Βῶλον, εἰς Ναύπλιον, ἀδιάφορον ποῦ, ἀλλὰ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ὁπωσδήποτε νὰ διατρίψῃ δέκα ἡμέρας, εἴκοσι ἡμέρας. Καὶ νὰ μὴ γράψῃ οὔτε κἂν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὄχι νὰ

Digitized by Google

μὴ γράψῃ! Εἶχε μερικὰ χρήματα ἐπάνω του, ἀλλὰ θὰ παρελάμβανε καὶ ἐκ Πειραιῶς ὅπου εὑρίσκοντο πολλοὶ φίλοι καὶ πελάται του. Καὶ ἔπειτα θὰ ἔβλεπε τί θὰ ἔκαμνε· θὰ ἔβλεπεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω ἢ ἐπιστρέφων εἰς ποῖα διαβήματα νὰ προβῇ.

Ἔπειτα ὅτε ἤκουσεν ἐκ τοῦ ἁμαξηλάτου ὅτι ἡ ἁμαξοστοιχία εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσῃ, ἠδιαφόρησεν. Τί τὸν ἔμελλεν ἐπὶ τέλους ἂν ἔφθανε καὶ μετὰ μίαν ὥραν εἰς Πειραιᾶ; τόσον τὸ καλλίτερον μάλιστα, διότι θὰ περιεπάτει, θὰ ἦτο μόνος, θ' ἀφίνετο ἐλεύθερος εἰς τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ βαδίζῃ σκεπτικός, καθόσον δὲ προὐχώρει καὶ παρετήρει τὰς ἐξελισσομένας ἔμπροσθέν του ἀγροτικὰς σκηνογραφίας, αἵτινες ἔφερον πᾶσαι τὴν μελαγχολικὴν σφραγῖδα τῆς χειμερίου νάρκης, ἐξίστατο διότι εὑρίσκετο αὐτὸς ἐκεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἀντὶ νὰ εὑρίσκηται εἰς τὸ γραφεῖόν του φορῶν ἀνέτως τὸν κοιτωνίτην του, καθήμενος ἀναπαυτικῶς παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ ἀναγινώσκων τὴν πρωινὴν ἐφημερίδα, πρὶν ἢ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν τῆς μελέτης τῶν δικογραφιῶν του. Ἠπόρει διότι δὲν εἶχεν ἴδῃ προσερχομένην πρὸς αὐτὸν τὴν Λιλήν, τὴν πρωτότοκον θυγατέρα του, θελκτικώτατον κοράσιον ἑπτὰ μόλις ἐτῶν κομψὸν καὶ φιλάρεσκον ἤδη, τελείαν μικρὰν δεσποινίδα, ἥτις τακτικῶς κατὰ πᾶσαν πρωίαν προσήρχετο πρὶν μεταβῇ εἰς τὸ σχολεῖον συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου, νὰ τὸν ἀσπασθῇ καί... νὰ τὸν φορολογήσῃ, τρυφερῶς ἐκβιάζουσα αὐτὸν εἰς τὴν χορηγίαν τῶν ὀλίγων κερματίων τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν καθ' ὁδὸν ἀγορὰν τῶν ἀπαραιτήτων λιχνευμάτων. Ἐξεπλήττετο διότι δὲν ἤκουε τὰς συνήθεις θορυβώδεις ἀνδραγαθίας τοῦ μικροῦ Ἀλέκου, χαριεστάτου ἀλλὰ καὶ ζωηροτάτου μικροῦ κατεργάρη, φοβήτρου τοῦ γραφείου του, μεταβαλόντος πολλάκις τὰ χαρτόσημα εἰς χαρτίνους περικεφαλαίας, ἐμβαλλοντος εἰς ἀναστάτωσιν ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὅτε ἐξηγείρετο μέχρι τῆς ἑσπέρας ὅτε ἀπεκοιμᾶτο κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ μπαμπᾶ του. Αἱ ἀναμνήσεις αὗται τοῦ καθημερινοῦ ἠρέμου οἰκογενειακοῦ του βίου, ἀφ' οὗ βιαίως ἀπεσπᾶτο τὴν πρωίαν ἐκείνην, ἐπήρχοντο ραγδαῖαι, ἀκατάσχετοι εἰς τὸ πνεῦμά του καὶ ἐξήγειρον εἰς τὴν ψυχήν του συναισθήματα λυπηρά, ἐπώδυνα.

Ὄχι, δὲν ἦτο εὐτυχὴς ὁ Ἀνδρέας Μάνθος· δὲν ἦτο, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἶνε. Διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀριστεύσας μάλιστα κατὰ τὰς ἐξετάσεις, τελειοποιηθεὶς βραδύτερον ἐν Γερμανίᾳ, νοήμων φιλεργός, εὐγενὴς τοὺς τρόπους ηὐδοκίμει ἐν τῷ δικηγορικῷ σταδίῳ. Εἶχε δημιουργήσῃ ἀρίστην κοινωνικὴν θέσιν, ἡ δὲ ἐπιστημονική του φήμη οὐριοδρόμει αἰσίως. Τῇ ἀπαιτήσει τῶν συγγενῶν του συνῆψεν ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ σταδίου του, πρὸ ἐννέα ἐτῶν συνοικέσιον ζηλευτὸν ἐξασφαλίσαν αὐτῷ δαψιλῆ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν· ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ γάμος του ἀπέβη αὐτῷ πηγὴ ἀστείρευτος θλίψεως καὶ δυστυχίας. Ἡ σύζυγός του ἦτο χαρακτῆρος δεσποτικοῦ, ὑπερόπτου, εὐερεθίστου, τὸ ἀσυμβίβαστον δὲ τῶν ἰδιωμάτων τοῦ νεαροῦ ζεύγους δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ νὰ δημιουργήσῃ οἰκογενειακὸν καθεστὸς δυσάρεστον. Ὁ αἰσθηματίας καὶ ὀνειροπόλος Ἀνδρέας—μὴ λησμονῶμεν δὰ ὅτι εἶχεν ὑποβάλῃ ἄλλοτε εἰς τὸν Βουτσιναῖον ποιητικὸν διαγωνισμὸν μίαν λυρικὴν συλλογήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἑλλανοδίκαι ἀνεῦρον «χροιὰν λαμαρτίνειον» —εὑρίσκων ἀντὶ τοῦ πράου καὶ ἡμέρου θάλπους τῆς στοργῆς, ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν ἠναγκάσθη ἐνωρὶς νὰ παραιτηθῇ τῶν ἱλαρῶν σχεδίων περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τῶν ἀθώων αὐτοῦ καὶ εἰρηνικῶν τέρψεων, ὅσα ἡ ποιητικὴ ψυχή του εἶχε πρότερον ἀναπλάσῃ. Κατ' ἀρχὰς ἐγόγγυσεν, ἠδημόνησεν, ἐξανέστη, ἠθέλησεν εὐθὺς νὰ διαρρήξῃ πᾶσαν σχέσιν, ν' ἀπαλλαγῇ ἐγκαίρως τοῦ βαρέος ἐκείνου ζυγοῦ. Πλὴν ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ προσδοκία ἐνδεχομένης βελτιώσεως τῆς καταστάσεως συνεκράτησαν αὐτόν· εἶτα ἐπῆλθεν ἡ ἐξοικείωσις, ἥτις τὸν κατέστησεν ὑπομονητικώτερον καὶ εὐπειθέστερον· τέλος δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ γέννησις τῶν δύο τέκνων του τὸν ἐδέσμευσεν ὁλοσχερῶς, τὸν προσήλωσε δι' ἀρρήκτων δεσμῶν πατρικῆς στοργῆς εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ἄλλως τε ὅτι αὐτὸς χαρακτῆρος ὢν ἠπιωτέρου, καθίστατο ὁσημέραι ἐνδοτικώτερος πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκανδάλου, οὕτω δὲ ἡ κατάστασις μὴ παύουσα πάντοτε ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε λυπηρά, εἶχεν ὅμως καὶ τὰς περιόδους τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς εἰρήνης. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ὅτε ἡ διχόνοια δὲν ἐπεσκίαζε μὲ τὰς μαύρας της πτέρυγας τὴν οἰκογενειακήν του στέγην, κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἃς ἀνέμενε καὶ ἐπόθει ὡς ὁ κάτοικος τῶν κατεψυγμένων χωρῶν προσδοκᾷ τὴν ἐαρινὴν εὐδίαν, ἃς προητοίμαζε καὶ ἐπέσπευδεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τεχνηέντως διὰ παντοίων ὑποχωρήσεων, θυσιῶν, σκοπίμων ὑπεισηγήσεων, ὁ ταλαίπωρος Ἀνδρέας ἀνεγεννᾶτο. Τὸ εὐειδὲς ἀνδρικὸν πρόσωπόν του ἠκτινοβόλει, ἀπερρόφα μετ' εὐφροσύνης τὴν ἀόριστον ἐκείνην ὀκνηρὰν ἡδονὴν τὴν πηγάζουσαν ἐκ τῶν παντοίων καὶ αὐτῶν τῶν μᾶλλον ἀπαρατηρήτων λεπτομερειῶν τοῦ κατ' οἶκον ζῆν, τοῦ home, ἐλησμόνει τὸ παρελθὸν καὶ ἄφινε νὰ βαυκαλίζῃ τὸ πνεῦμά του ἡ πλάνη τοῦ μέλλοντος. Μετ' ὀλίγον ὅμως καὶ πάλιν ὁ ὁρίζων ἐζοφοῦτο, αἱ χρυσαῖ ἡμέραι ἐφυγαδεύοντο καὶ ἡ θεὰ Ἔρις ἔσειε χαιρεκάκως ἐντὸς τοῦ οἴκου τὴν φοινικίδα τοῦ πολέμου. Ὅπως δὲ

ἐμεσολάβουν καὶ περίοδοι γαλήνης οὕτω τἀνάπαλιν ἐπήρχοντο καὶ κρίσεις σφοδραὶ καὶ ὀξύταται, καθ' ἃς ἔβρεμεν ἀπειλητικὴ ἡ θύελλα τῆς ὀργῆς. Κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας ὁ Ἀνδρέας συνησθάνετο ὅλον τὸ βάρος τῶν ἀλύσεών του, ὠρθοῦτο ἀποφασιστικός, προκαλῶν ἀντὶ νὰ ὑποχωρῇ, ἕτοιμος νὰ προβῇ εἰς τὰ ἔσχατα, νὰ συντρίψῃ διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν τὰ πάντα, λησμονῶν καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς τὰ τέκνα του ἀγάπην, ἀποφασίζων ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ αὐτὰ ἀκόμη νὰ θυσιάσῃ, ὅπως σωθῇ, ὅπως ἀπομακρυνθῇ.

Τὰς σκηνὰς δὲ ταύτας προεκάλουν ἀφορμαὶ ἐλάχισται, μία μηδαμινὴ παρατήρησις, μία παρεξήγησις, ἥτις ἀντὶ εὐχερῶς διαλευκαινομένη ν' ἀπολήξῃ εἰς τρυφερὸν συμβιβασμὸν δι' ἑνὸς ἀσπασμοῦ, ἀπέληγεν εἰς πικρόχολον λογομαχίαν. Ἤρκει ἡ ἀγορὰ ἑνὸς ἀντικειμένου, ἡ ἀταξία ἑνὸς τῶν παιδίων, ἤ, ὅπως κατ' ἐκείνην τὴν πρωίαν, ἡ χορηγία ἀδείας ὀλίγων ὡρῶν πρὸς τὴν ὑπηρέτριαν χωρὶς πρότερον νὰ ζητηθῇ ἡ συγκατάθεσις τῆς κυρίας. Ἡ φιλονεικία ὑπῆρξε σφοδρὰ καὶ ἀφοῦ πλέον ἡ ὑπομονὴ τοῦ συζύγου ἐξηντλήθη, ὠχριῶν οὗτος, τρέμων ἐκ τῆς ὀργῆς, κατεχόμενος ὑπὸ σφοδρᾶς νευρικῆς ταραχῆς, θέλων ν' ἀποφύγῃ σκηνὰς σοβαρωτέρας ἀνοικείους πρὸς τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὴν κοινωνικήν του θέσιν, ἐνεδύθη ἐν τάχει καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἀκούων κἂν τοὺς λόγους οὓς ἀπέτεινεν αὐτῷ ὁ μικρὸς υἱός του. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ὥραν βαδίζων ἀσκόπως εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, ἐξεγείρων ἀνὰ πᾶν βῆμα τὸν παχὺν κονιορτὸν τοῦ ἐδάφους της, πλανώμενος ἀνὰ μέσον τῶν μελαγχολικῶν ἐκείνων τοποθεσιῶν ὑπὸ τὸν φαιὸν οὐρανὸν τοῦ χειμῶνος, εὑρισκόμενος τόσον μακρὰν τοῦ οἴκου του ἐν στιγμῇ τόσον ἀσυνήθει, ἐσυλλογίζετο τὰ διατρέξαντα ἓν πρὸς ἕν, ἤκουεν ἀκόμη τὴν ὀξεῖαν λαλιὰν τῆς συζύγου του καὶ τοὺς πικρούς της λόγους, ἔβλεπεν ἐν τῇ παραισθήσει του ἐνώπιόν του τὴν στάσιν της. Ἐνεθυμεῖτο ἄλλας ἐκδρομάς, ἃς εἶχεν ἐπιχειρήσῃ ἄλλοτε ἐν τοιαύτῃ πρωινῇ ὥρᾳ, ἀλλὰ φαιδρός, ζωηρὸς ὑπὸ περιστάσεις λίαν εὐχαρίστους. Καὶ ἀνεπόλει κατόπιν τοὺς ζηλευτοὺς χρόνους τῆς νεότητός του, ὅτε ἦτο ἀκόμη ἐλεύθερος, ὅτε αἱ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις δὲν ἦσαν δι' αὐτὸν ἐφιάλτης, ἀλλ' ἀφορμαὶ τέρψεως, ὅτε τὸν περιέβαλλεν ἐντὸς τοῦ πατρικοῦ του οἴκου ἀτάραχος ἀτμόσφαιρα εἰρήνης καὶ ἀγάπης. Καὶ ἵπτατο τὸ πνεῦμά του ἀκατασχετον πρὸς συνάντησιν παλαιῶν ἰδανικῶν ἐγκαταλειφθέντων ἀλλὰ μὴ λησμονηθέντων, ἅτινα ἐν ἡμέραις τοιαύταις δοκιμασίας, μετὰ σφοδρὸν ψυχικὸν κλύδωνα ἀνέκυπτον ἐκ τοῦ θολοῦ βάθους τοῦ παρελθόντος, φέροντα ὅλην τὴν δρόσον, ὅλην τὴν χάριν, ὅλον τὸ γόητρον τῆς νεότητες καὶ τὴν ἐπιπρόσθετον φαντασιώδη αἴγλην, δι' ἧς τὰ περιβάλλει ἡ μεταμέλεια. Διήρχοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὀπτασίαι νεανίδων ἐλαφρῶς περιδινουμένων ἐντὸς μυροβόλου αἰθούσης ὑπὸ τοὺς ὁτὲ μὲν χαύνους, ὁτὲ δὲ γοργοὺς ἤχους τῆς ὀρχήστρας· ἀνεσκίρτα αἴφνης ὑπὸ τὸ βλέμμα ὅπερ ἐξηκόντιζον ἐπ' αὐτοῦ ἀγενείου ἔτι νεανίου δύο φλογεροὶ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τοῦ βάθους θεωρείου ἐν τῷ θεάτρῳ· ἡ χείρ του ἐνόμιζεν ὅτι ἔψαυεν ἀκόμη τὸν χνοώδη κόσσυμβον, ὃν εἶχεν ἀποσπάσῃ ἄλλοτε ἀπὸ μιᾶς γυναικείας ἐσθῆτος καὶ ὃν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετήρησεν εὐλαβῶς ἐντὸς τῆς κρύπτης τοῦ γραφείου, ἕως ὅτου ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου του παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ μὲ στωϊκὴν χεῖρα ὅλα ἐκεῖνα τὰ ποικίλα ἐνθύμια τῶν ἐρώτων του. Καὶ ἡ μία ἀνάμνησις ἔφερε τὴν ἄλλην καὶ ὁ εἱρμὸς τῶν ἰδεῶν του περιεπλέκετο ἐπ' ἄπειρον διαρκῶς ἐκτρεπόμενος ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὁσάκις ἑκάστοτε ἀνένηφεν ἐκ τῆς ῥέμβης, ἠπόρει διὰ τὴν ἰδέαν, ἥτις κατεῖχε τὸ πνεῦμά του ἐκείνην τὴν στιγμήν, μόλις δὲ καὶ μετὰ κόπου παλινδρομῶν νοερῶς ἀνεύρισκε τὴν ἀφετηρίαν.

Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων κατεχόμενος ἐξηκολούθει νὰ βαδίζῃ ἀνωμάλως, σπεύδων τὸ βῆμα ὁσάκις σκέψις τις ἢ ἀνάμνησις δυσάρεστος ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν του ὡσανεὶ ἤθελε ν' ἀντιπαρέλθῃ πρὸ αὐτῆς ταχέως, μετριάζων δὲ αὐτὸ ὁσάκις κατεῖχε τὸ πνεῦμά του εὐχάριστος ἢ παρήγορος λογισμός, τύπτων ἐνίοτε διὰ τοῦ λεπτοῦ ῥαβδίου του τὰ σκέλη τῆς ἀναξυρίδος του ὅπως ἀποτινάξῃ τὸν κονιορτόν. Εἶχε φθάσῃ ἤδη εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ὅπου κεῖνται αἱ Παράγκαι. Ἐστάθμευον πρὸ αὐτῶν ὑπὸ τὰ ξύλινα προστεγάσματα των μερικοὶ ὁδοιπόροι καὶ μία ἅμαξα προερχομένη ἐκ Πειραιῶς. Ὑπηρέτης τις περιέφερεν ἐπὶ δίσκου λουκούμια ἀπεξηραμένα ὡς νὰ ἦσαν τεμάχια τιτάνου ἐπιπεπασμένα δι' ἀλεύρου καὶ μικροσκοπικὰ ποτήρια ῥακῆς ἢ ῥωμίου. Ἕτερος δὲ ὑπηρέτης ἐκράτει κάδον πλήρη ὕδατος ὑπὸ τὸ στόμα τῶν ἵππων, οἵτινες συχνάκις διέκοπτον τὴν πόσιν ὅπως ἐκφέρωσιν ἐκ τῶν ἀποσταζόντων ὕδωρ μυκτήρων των θορυβώδη χρεμετισμόν· σμῆνος νησσῶν καὶ χηνῶν συνετάρασσε μετὰ κλαγγῆς τὸ παρὰ τὸ στρογγύλον φρέαρ λιμνάζον ἀκάθαρτον ὕδωρ. Ὁ ἄνεμος ἐξηγριοῦτο ὁλονέν· κάτω ἐκεῖ εἰς τὸ Φάληρον ἐφαίνετο τρικυμιωδῶς συντεταραγμένον τὸ πέλαγος καὶ ὁ ἀφρὸς τῶν κυμάτων συγχεόμενος μὲ τὴν ἐπιπλανωμένην ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὁμίχλην. Ἔμπροσθέν του, ἐγγύτερον, αἱ ὑψηλαὶ καπνοδόχαι τῶν ἐργοστασίων τοῦ Πειραιῶς ἐκάπνιζον ὡς πρόσφατως σβεσθεῖσαι νεκρώσιμοι δᾳδες καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου παρέφερε τὸν πυκνὸν κατ' ἀρχὰς καὶ βαθμηδὸν ἀραιούμενον καπνόν των. Οἱ μεγάλοι, τερατωδῶς διεσταλμένοι καὶ ἀγρίως λευκάζοντες ὀφθαλμοὶ τῶν διὰ

Digitized by Google

βαναύσου χρωστῆρος ἐπὶ τοῦ τοίχου τῶν Παραγκῶν ἐζωγραφημένων μορφῶν, στρατιωτῶν ἀγγλων ἀπιθάνων, ὁπλιτῶν ἀρχαίων φασματωδῶν σειόντων τὸ δόρυ μὲ χεῖρα ἐξηρθρωμένην, ἐφαίνοντο ἀτενίζοντες τὸν σκυθρωπὸν καὶ σύννουν διαβάτην μετ' εὐήθους ἀπλανείας.

Ὁ Ἀνδρέας ἐπόθει τὴν μόνωσιν. Εἶδε μίαν ὁδὸν πλαγίαν διανοιγομένην ἐκεῖ που δεξιόθεν καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἀδιστάκτως. Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἥτις ἦτο μᾶλλον ἀτραπός, ἔβαινε διὰ μέσου ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων πρὸς τὸν ἐλαιῶνα. Ὁ Ἀνδρέας τὴν ἐξέλεξε τυχαίως· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ παρέκκλισίς του ἦτο καὶ ὀλίγον τι σκόπιμος. Ἀπό τινων ἤδη στιγμῶν, λεληθότως, ἐνῷ τὸ πνεῦμά του ἐπλανᾶτο εἰς τοὺς λαβυρίνθους τῶν ἀναμνήσεων, εἶχε ἤδη προσελκύση τὴν προσοχήν του ἐρυθρά τις οἰκία ἐξοχικὴ κειμένη εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος, εἰς ἀπόστασιν τριακοσίων περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς κυρίας λεωφόρου, ἡ δὲ πλαγία ὁδὸς εἰς ἣν εἰσῆλθε διήρχετο ἀκριβῶς πρὸ τῆς οἰκίας ταύτης Ἦτο κομψὴ ἔπαυλις, ἀπερίττου ἀλλὰ χαρίεντος ῥυθμοῦ, μὲ τοὺς τοίχους κεχρωματισμένους ἐρυθρούς, μὲ τὰ περιζώματα λευκά, μὲ τὰ κιγκλιδωτὰ παράθυρα πράσινα. Ἡ λιθίνη κλίμαξ ἥτις ἐκ τῆς αὐλῆς ἦγε πρὸς τὸν ἀνώτερον ὄροφον ἐκοσμεῖτο ὑπὸ μεγάλων ἀνθοδοχείων, ἐν οἷς ἐφύοντο κάκτοι καὶ θάμνοι ἀειθαλλεῖς. Κλῆμα ἀμπέλου ἀναρριχώμενον ἐσχημάτιζε πυκνόφυλλον καὶ σκιερὰν κατὰ τὸ θέρος ἀναδενδράδα ἐντὸς τῆς αὐλῆς ὑποβασταζομένην ὑπὸ σιδηρῶν ῥάβδων. Παρὰ τὸ ἀέτωμα ἔκειτο ἄνδηρον περιζωννύμενον ὑπὸ δρυφάκτου λιθίνου. Ὄπισθεν ἐξετείνετο κῆπος εὐρύχωρος πλήρης δένδρων ὀπωροφόρων, καθὰ ἐμαρτύρει ὁ μακρόθεν ἐπιδεικνυόμενος λευκὸς κόσμος τῆς ἀμυγδαλῆς. Μία αἲξ ἔβοσκε παρὰ τὴν εἴσοδον, ἐνῷ ἀρκεταὶ περιστεραὶ περιίπταντο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἔνθα πιθανὸν ὑπῆρχε καὶ ἡ ἀφανὴς ἐκ τῆς ὁδοῦ κατοικία των.

Ὁ Ἀνδρέας ἔβλεπε τὸν ἐρυθρὸν αὐτὸν οἶκον, τὸν παρετήρει ἀτενῶς, προσηλῶν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν προσοχήν του ἐπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ πνεῦμά του διατελοῦν πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τῶν θλιβερῶν ἐντυπώσεων τῆς καταταραξάσης αὐτὸν σκηνῆς, συνεδύαζεν ἀκουσίως τὰς ἰδικάς του περιστάσεις μὲ τὴν εὐφρόσυνον θέαν τῆς ἐπαύλεως. Ἐφαίνετο τῷ ὄντι ἐνδιαίτημα τερπνόν, ἀποπνέον τὴν ἄνεσιν, τὴν εὐπορίαν, τὴν εὐμάρειαν, κατοικητήριον εὐδαιμονίας, φωλεὰ ἐρημικὴ μακρὰν τῆς τύρβης, περικυκλουμένη ὑφ' ὅλων τῶν θελγήτρων τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ἐν ᾗ ἠδύναντο νὰ ἐκκολαφθῶσι πάντα τὰ χαρμόσυνα αἰσθήματα τοῦ βίου. Ἡ οἰκία ἦτο κατῳκημένη, ὡς ἐμαρτύρουν πολλὰ σημεῖα, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἀπὸ τῆς καπνοδόχης ἀναθρώσκων καπνὸς τῆς ἑστίας. Τίνες εὐτυχεῖς ἆρά γε κατῴκουν ἐκεῖ; Ἴσως γεωκτήμων τις εὔπορος ἀψηφῶν τὰς πολυταράχους διασκεδάσεις τῆς πόλεως καὶ κατοικῶν ἐκεῖ πανοικεὶ ὅπως ἐπιτηρῇ διηνεκῶς ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Ἴσως ἐραστής τις τῆς ἐξοχῆς, ἀπηλλαγμένος τῶν πεζῶν βιωτικῶν φροντίδων, ὅστις μετέβαινεν ἵνα κατοικήσῃ ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ θεάματος τῆς ἀναγεννωμένης φύσεως ἀπὸ τῆς πρώτης χαραυγῆς τοῦ ἔαρος. Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐφαντάζετο τὸν εὐτυχῆ ἄγνωστον οἰκοδεσπότην τοῦ ἐπιφθόνου ἐκείνου κτήματος καθήμενον παρὰ τὸ θάλπος τῆς ἑστίας του καὶ ἀναγινώσκοντα, ἐφαντάζετο τὴν σύζυγόν του ῥάπτουσαν, τὰ τέκνα του σκιρτῶντα, ἐνῷ ἡ χύτρα κοχλάζει ὑποκώφως εἰς τὸ μαγειρεῖον εὐώδη διαχέουσα κνίσσαν ὁσάκις ἡ θεράπαινα ὑπανεγείρει τὸ σκέπασμά της, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ εὐλογητὴ ὥρα νὰ συναχθῇ περὶ τὴν τράπεζαν πᾶσα ἡ οἰκογένεια. Ἐφαντάζετο πάλιν τὰς οἰκογενειακὰς ὁμηγύρεις τῆς ἑσπέρας περὶ τὸ φῶς τῆς λυχνίας, ὅτε ὁ ὕπνος κατέρχεται ἀβιάστως, μαλακῶς καὶ ἡδυπαθῶς πιέζων τὰ βλέφαρα. Ἐφαντάζετο τὸν οἶκον αὐτὸν περιβαλλόμενον ἀπὸ αἴγλην φαιδρότητος κατὰ τὰς εὐηλίους ἡμέρας. Καὶ ἐσκέπτετο . . .

Διατί τάχα νὰ μὴ ἔχῃ καὶ αὐτὸς μίαν ἀγροτικὴν ἔπαυλιν, ἓν καταφύγιον τερπνὸν καὶ ὑγιεινόν; Χάριτι θείᾳ δὲν τοῦ ἔλειπον τὰ μέσα· ἠδύνατο νὰ κτίσῃ, ν' ἀγοράσῃ, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ ἐνοικιάσῃ μίαν τοιαύτην. Ἂν εἶχε τὸ πνεῦμα ἐλεύθερον, ἂν δὲν ἦτο ἡ κατάστασίς του διαρκῶς μετέωρος καὶ διαρκῶς ἀκροσφαλὴς ἡ ἡσυχία του, θὰ τὸ εἶχεν ἤδη σκεφθῇ καὶ θὰ τὸ εἶχεν ἐκτελέσῃ, διότι αὐτὸς φύσει ἠρέσκετο εἰς τὸν ἀπομεμονωμένον γαλήνιον βίον. Ὢ! ἂν ἦτο κατορθωτόν! ἂν τοῦ τὸ ἐπέτρεπον αἱ ἠθικαὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου του περιστάσεις, ἂν ἔλειπον οἱ φρικώδεις ἐκεῖνοι σπαραγμοί! . . Θὰ διέμενεν εἰς τὴν ἔπαυλίν του ὅλον τὸ θέρος καὶ μέρος τοῦ ἔαρος καὶ μέρος τοῦ φθινοπώρου, θὰ ἤρχετο εἰς αὐτὴν καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα πρὸσέτι παροδικῶς, ὁσάκις ὁ καιρὸς τὸ ἐπέτρεπεν. Μὲ ἕνα δίφρον μικρόν, συρόμενον παρ' ἑνὸς ἵππου καὶ διοικούμενον παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου θὰ μετέβαινεν εἰς τὴν πόλιν τὰς ἡμέρας τῶν συνεδριάσεων καὶ θὰ ἐπέστρεφε πρὸ τῆς ἐντάσεως τοῦ καύσωνος εἰς τὸ σκιερόν του καταφύγιον. Ἐνόμιζεν ἤδη ὅτι ἔβλεπε τὴν σύζυγόν του ἤρεμον, γαλήνιον, εὐπροσήγορον — τί ὄνειρον! — καταγινομένην περὶ τὰ οἰκιακά, τὴν Λιλὴν ἀσχολουμένην σοβαρῶς περὶ τὸ πρῶτόν της κέντημα, τὸν Ἀλέκον σκιρτῶντα θορυβωδῶς ὡς νεαρὸν πῶλον ἐντὸς τοῦ κήπου ἢ εἰς τὰ πέριξ. Τὸ πρωὶ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐξέρχηται πρὸς κυνηγεσίαν ἐντὸς τῶν παρακειμένων κτημάτων. Τὴν ἑσπέ-

Digitized by Google

ραν θὰ μετέβαινον πανοικεὶ εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Φαλήρου. Κατὰ δὲ τὰς σεληνοφεγγεῖς νύκτας θὰ ἐδείπνει ὅλη ἡ οἰκογένεια ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ἄνδηρον, ἀναπνέουσα τὴν ζωογόνον αὔραν, βλέπουσα τὸ μαγικὸν πανόραμα τῆς μαρμαιρούσης φαληρικῆς θαλάσσης καὶ ἀκούουσα τὸ εὔθυμον ᾆσμα τοῦ γρύλλου καὶ τὸν ἐναρμόνιον θροῦν τῶν φυλλωμάτων . . .

Τόσον ἦτο βεβυθισμένος εἰς τὰς εἰδυλλιακὰς ταύτας σκηνὰς ἃς ἀνέπλαττεν ἡ φαντασία του, ὥστε δὲν ἤκουσε ποσῶς τὸν κρότον ἁμάξης, ἥτις ἐρχομένη ἐξ Ἀθηνῶν, εἰσῆλθε καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἰς τὴν πλαγίαν ὁδὸν καὶ εὑρίσκετο ἤδη ὄπισθέν του. Ὁ ἁμαξηλάτης ἐδέησε νὰ ἐπαναλαβῃ δὶς τὴν φράσιν: «Ἐμπρός!.. κύριος!..» καὶ ὁ Ἀνδρέας μόλις ἐπρόφθασε νὰ παραμερίσῃ εἰς τὴν στενὴν ὁδόν.

Ἀπεῖχεν ἤδη εἴκοσι περίπου βήματα ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἥτις ἐγέννα εἰς τὸν νοῦν του τόσας καὶ τόσας σκέψεις, ὅτε αἴφνης εἶδε τὴν ἅμαξαν σταθεῖσαν ἐκεῖ, πρὸ τῆς εἰσόδου. Ἡ κεκλεισμένη θυρὶς ἠνοίχθη καὶ κατῆλθεν ἀνήρ τις, ὁ ἁμαξηλάτης ἐπίσης κατῆλθεν ἀπὸ τῆς ἕδρας του καὶ ἐβοήθησε τὸν ἐπιβάτην νὰ ἐξαγάγῃ ἀντικείμενόν τι ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἁμάξης. Ὁ Ἀνδρέας ὅστις εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ πλησιάσῃ ὠχρίασεν ἰδὼν τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο καὶ ἐσταμάτησεν· ἐλαφρὸν ῥῖγος διέτρεξε τὸ σῶμά του. Τὸ ἐξαχθὲν ἐκ τῆς ἁμάξης ἀντικείμενον ἦτο ἓν φέρετρον.

Ναί· ἓν φέρετρον μικρόν, διὰ τὸ σῶμα παιδίου, λευκόν, μὲ παρυφὰς καὶ κοσμήματα ἐπάργυρα, μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ σκεπάσματος, μὲ θυσάνους πρασίνους καὶ λευκοὺς ἐκ γάζης, κομψὸν ἐν τῇ ἀπαισιότητί του

— Ποῖος ἀπέθανεν; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας, θέλων κάτι νὰ ἐρωτήσῃ, συναισθανόμενος τὴν μωρίαν τῆς ἐρωτήσεώς του, ἀλλὰ μὴ εὑρίσκων ἄλλην.

— Ἕνα παιδάκι.

— Μεγάλο;

— Πέντε ἐτῶν.

Πέντε ἐτῶν!... ἦτο λοιπὸν συνομήλικον μὲ τὸν Ἀλέκον του.

— Καὶ ἦτο ἀγόρι; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Ἀνδρέας.

— Ἀγόρι.

— Ἀπὸ τί ἀπέθανεν;

— Ἀπὸ διφθερίτιδα. ἀπήντησεν ὁ ἀνήρ, ὅστις ἤρχιζε νὰ εὑρίσκῃ ὁπωσοῦν ὑπὲρ τὸ δέον παρατεινομένας τὰς ἐρωτήσεις ἐκ μέρους ἑνὸς ἀγνώστου διαβάτου.

Διὰ μιᾶς ὁ Ἀνδρέας ἐφαντάσθη τὸ τέκνον του, τὸν Ἀλέκον νεκρὸν ὡς τὸ παιδίον ἐκεῖνο τῆς ἐπαύλεως, φονευθέντα ὑπὸ τῆς ἀνηλεοῦς νόσου, κατακείμενον ἐντὸς παρομοίου φερέτρου ἀνθοσκεποῦς. Ἐφαντάσθη τοὺς ἱερεῖς φέροντας τὰ λευκὰ ἄμφια, τὴν ἔρρινον ψαλμῳδίαν τῶν ψαλτῶν, τοὺς νεκροφόρους ῥυπαρούς, ἐκτετραχηλισμένους, μὲ τὸν ἀκάθαρτον ἐκεῖνον ποδήρη χιτῶνά των φέροντας ἀδιαφόρως τὸ ἐλαφρὸν φορτίον, τὴν ταλάντευσιν τοῦ μικροῦ φερέτρου ἐντὸς τῆς χρυσοποικίλτου νεκροφόρου ἁμάξης, τὸν ἐνταφιασμόν, τὸν κρότον τοῦ χώματος, τοὺς σπαρακτικοὺς λυγμούς, τὴν παγερὰν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν πένθιμον οἶκον. Ἐφαντάσθη πάντα ταῦτα ἀστραπηδὸν καὶ ἀπὸ ὠχρὸς ἐγένετο πελιδνὸς καὶ τὰ γόνατά του ἐκάμφθησαν. Ἐστράφη καὶ μὲ βῆμα ταχὺ ἤρχισε νὰ βαίνῃ πρὸς τὰς Παράγκας, ἐνῷ ὁ κομίσας τὸ φέρετρον ἀνὴρ ἀνεβίβαζεν αὐτὸ διὰ τῆς λιθίνης κλίμακος εἰς τὴν ἐρυθρὰν οἰκίαν, ἡ δὲ ἅμαξα ἀπέμεινε σταθμεύουσα πρὸ τῆς εἰσόδου.

Αἱ πρῶται ῥανίδες τῆς βροχῆς ἔστιζον ἤδη τὸ λευκὸν ἔδαφος τῆς ὁδοῦ τοῦ Πειραιῶς. Ἡ ἅμαξα ἥτις κατὰ τὸ ἀπαράβατον σύστημα εἶχε σταθμεύσῃ ἐπ' ὀλίγον εἰς τὰ παραπήγματα, εἶχεν ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀθήνας. Ἂν εὑρίσκετο ἀκόμη ἐκεῖ, ὁ Ἀνδρέας ἤθελε παρακαλέσῃ τοὺς ἀγνώστους ἐπιβάτας της νὰ τὸν παραλάβωσιν, ἤθελε πληρώσῃ ἁδρῶς τὸν ἡνίοχον ὅπως ἐν ἀνάγκῃ τὸν προσλάβῃ εἰς τὴν παρὰ τὴν ἕδραν του θέσιν. Δὲν ἐφοβεῖτο τὴν βροχήν, ὄχι· ἄλλως θὰ εἰσήρχετο εἰς μίαν τῶν *Παραγκῶν* καὶ θὰ εὕρισκεν ἐκεῖ πρόσκαιρον καταφύγιον ἕως ὅτου ἤθελε διέλθῃ ἑτέρα τις ἅμαξα. Ἐπείγετο νὰ φθάσῃ εἰς Ἀθήνας καὶ διὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὴν πορείαν του μὲ βῆμα σπεῦδον, τρέχων σχεδόν, ἐνῷ ἡ βροχὴ ἤδη δαψιλῶς τὸν ἔλουεν. Τὸν εἶχε καταλάβῃ φόβος. Ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον του, νὰ τὸ ἴδῃ ζῶν, ὑγιαῖνον. Δὲν εἶχον παρέλθῃ ἀκόμη δύο ὧραι ἀφότου τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος τῆς κατοικίας του. Ἀλλ' ἀδιάφορον εἶνε τόσον ὕπουλοι, τόσον κεραυνοβόλοι αὐταὶ αἱ νόσοι τῶν παιδίων, ὥστε τὸ προσβαλλόμενον ταλαίπωρον μικρὸν ὅπερ πρὸ ὀλίγων ἔτι ὡρῶν ἔπαιζεν ἀμέριμνον ἐκπνέει πρὶν ἢ σβεσθῇ τὸ μειδίαμα ἀπὸ τὰ χείλη του. Ἡ διφθερίτις!... ὢ τὴν ἀποτρόπαιον Ἐριννύν!

Διὰ μιᾶς ἠκούσθη ὀξὺς συριγμός. Ἡ ἁμαξοστοιχία προερχομένη ἐκ Πειραιῶς διέγραφεν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἀπόστασιν εὐρεῖαν καμπύλην καὶ ἡ ἀτμομηχανή της ἐξέπεμπεν ἔρρυθμον ἀσθματώδη βρόμον. Ὢ! αν ἦτο δυνατὸν νὰ σταματήσῃ, νὰ τὸν παραλάβῃ διὰ νὰ φθάσῃ ταχύτερον!.. Μηχανικῶς ὕψωσε τὴν ῥάβδον του ὡσεὶ καλῶν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ. Οἱ ἐκ τῶν θυρίδων τῶν βαγονίων προβάλλοντες τὰς κεφαλὰς ἐπιβάται θὰ τὸν ἐξέλαβον βεβαίως ὡς παράφρονα Μετά τινα δευτερόλεπτα ἡ ἁμαξοστοιχία ἠφανίσθη ἐκπέμψασα ὕστατον διάτορον συριγμόν.

Ὅτε ἔφθασε πρὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρό-

Digitized by Google

μου ὁ Ἀνδρέας ἦτο κάθιδρος, ἐνῷ τὰ ἐνδύματά του ἀπέσταζον ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς. Προσκαλέσας τὴν πρώτην ἅμαξαν, ἣν συνήντησε καὶ ἀνελθὼν ἐν τάχει εἶπεν ἀσθμαίνων πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην:

— Ὁδὸς Νίκης, ἀριθμὸς τάδε . . .

Ἀπὸ τῆς θυρίδος ἔβλεπεν ὡς φάσμα, πελιδνός, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς τὴν βροχὴν καταπίπτουσαν ῥαγδαίως, τοὺς διαβάτας συνωθουμένους ὑπὸ τοὺς ἐξώστας ἢ εἰς τὰς θύρας τῶν ἐργαστηρίων. Ἐκ διαλειμμάτων κύπτων πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐφώνει σπασμωδικῶς πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην.

— Γρήγορα!... κάμε γρήγορα!...

Καὶ ὑπελόγιζε κατὰ βήματα τὴν ἀπόστασιν, ἥτις τὸν ἀπεχώριζεν ἀπὸ τοῦ οἴκου του. Ἰδοὺ τὸ Μοναστηράκι. . . νὰ ἡ Καπνικαρέα . . . νὰ ἡ οἰκία Κορομηλᾶ . . . ἐφθάσαμεν!

Ὅτε ἡ ἅμαξα ἐσταμάτησε πρὸ τῆς οἰκίας του, κατῆλθε δι' ἑνὸς ἅλματος, ἔδωκεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην ἓν δίδραχμον καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ νὰ λάβῃ τὸ ὑπόλοιπον ἔκρουσε σφοδρῶς τὴν θύραν, ἥτις ἐν τῷ ἅμα ἠνεῴχθη.

Ὁ πρῶτος ὃν εἶδεν ἦτο ὁ υἱός του, ὁ Ἀλέκος ὅστις πρῶτος εἶχε δράμῃ ἀκούσας κρουομένην τὴν θύραν καὶ ὅστις ἰδὼν τὸν πατέρα του ἐκραύγαζε περιχαρής:

— Ὁ μπαμπᾶς! . . ὁ μπαμπᾶς, μαμμά!

Ἡ μορφὴ τοῦ πατρὸς ἠθρίασεν· ἓν δάκρυ ἐφάνη τρέμον εἰς τὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ του καὶ ὥρμησεν ἀνερχόμενος τὴν κλίμακα πολὺ ταχύτερον ἀφ' ὅ,τι εἶχε κατέλθῃ αὐτὴν τὴν πρωΐαν. Ἐνῷ δὲ ἡ σύζυγός του ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου της φέρουσα πρωινὴν οἰκιακὴν ἐσθῆτα καὶ μὴ ὑποπτεύουσα οἷος κλύδων φοβερὸς ἄλγους εἶχε συνταράξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου νέου ἀνδρὸς ἔβλεπεν ἀποροῦσα τὴν σκηνήν, ἔσφιγγεν οὗτος ἔκφρων ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ τέκνον του καὶ κατασπαζόμενος αὐτὸ ἐφώνει μετὰ λυγμῶν:

— Παιδί μου! . . . παιδί μου, παιδί μου!

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΔΙΣΤΙΧΑ

1

Μιὰ τέχνη ξέρω: ν' ἀγαπῶ — κι' ἂν θέλῃς τὸ καλό σου,
Σύ, ποῦ δὲν ξέρεις ν' ἀγαπᾷς, πάρε με δάσκαλό σου.

2

Σ τὸ χῶμα κάτω τί ζητοῦν τὰ μάτια σου σκυμμένα;
Ἂν ἡ καρδιά σου χάθηκε, ζήτα την ἀπὸ μένα.

3

Τὸν ἥλιο καὶ τὰ μάτια σου σὰν τύχῃ ν' ἀντικρύζω,
Ἀπὸ τὸ φῶς τους τὸ πολὺ θαμπώνομαι, δακρύζω.

4

Ἀχ σιγαλοπερπάτητη καὶ χαμηλοβλεποῦσα,
Ἂν εἶχες λίγα πείσματα, διπλᾶ θὰ σ' ἀγαποῦσα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Α'

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Δ'.

Οὕτω λοιπὸν ἄγγλοι ὑπουργοί, ῥῶσσοι καὶ πρῶσσοι διπλωμάται, γάλλοι δημοσιολόγοι, οἱ πάντες συμφωνοῦσιν ἐν τῇ κατακρίσει τοῦ Λεοπόλδου· οἱ πάντες παραδέχονται ὅτι αἰτία τῆς παραιτήσεώς του ἦτο ὁ θρόνος τῆς Ἀγγλίας (1) ἀλλ' ἐὰν ψυχρότερον ἐσκέπτοντο περὶ τῶν πραγμάτων οἱ δριμεῖς ἐκεῖνοι ἐπικριταὶ τοῦ ταλαιπώρου πρίγκηπος, δὲν θὰ ἠδίκουν οὕτως αὐτόν. Ἀπέβλεπεν, ἔλεγον, εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἀντιβασιλεία; Γεώργιος ὁ Δ'. ἤγετο πρὸς τὸν τάφον· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπῆρξε διάδοχός του ἕτερος υἱὸς τοῦ Γεωργίου Γ'. ὁ δοὺξ τῆς Κλαρεντίας, ὅστις καὶ ἐβασίλευσεν ὡς Γουλιέλμος Δ'. Τούτου διάδοχος ἦτο ἡ πριγκήπισσα Βικτωρία, ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τοῦ Κέντ καὶ ἀνεψιὰ τοῦ Λεοπόλδου. Καὶ ἦτο μὲν γέρων ὁ ἐπίδοξος ἐκεῖνος διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας καὶ δὲν ἐφαίνετο μακρόβιος, ἀλλὰ καθόσον αὐτὸς θὰ ἐγήρασκε, θὰ ηὔξανεν ἡ κόρη, ἡ προωρισμένη διὰ τὸν θρόνον. Ἦτον αὕτη ἤδη ἑνδεκαέτις, ὥστε ἤρκουν πέντε ἢ ἓξ ἔτη, ὅπως καταστῇ κανονικὴ διάδοχος τοῦ θρόνου, οὕτως μικρὰν πιθανότητα εἶχεν ἡ βραχυτάτη θὰ ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας ἀντιβασιλεία τοῦ Λεοπόλδου· ἀλλ' ὅταν ἀπροσδόκητον γεγονὸς ἐπέλθῃ, ταράττον τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐμβάλλον αὐτοὺς εἰς ἀμηχανίαν, δύσκολος εἶναι ἡ ψυχρὰ σκέψις καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τῶν φαινομένων. Συμβαίνει δὲ πολλάκις, ὅταν οἱ ἐπικριταὶ εἶνε ἀνίκανοι νὰ ὑψωθῶσι μέχρι τοῦ φρονήματος καὶ τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τοῦ ἐπικρινομένου, νὰ σφάλλωνται καὶ νὰ ἀδικῶσιν αὐτόν. Οἱ λίαν πρακτικοὶ ἐκεῖνοι πολιτικοὶ καὶ διπλωμάται, οἵτινες ὡς ἀφετηρίαν τῶν σκέψεών των εἶχον μόνον τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἀρχήν, δὲν ἠδύναντο νὰ σκεφθῶσιν ὅτι ἠδύνατο ἀνήρ τις νὰ ἔχῃ ὡς γνώμονα τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας τὸ γενναῖον αἴσθημά του καὶ τὴν συνετὴν μέριμναν περὶ τοῦ λαοῦ ὃν ἐκέκλητο νὰ κυβερνήσῃ, ἐνόμιζον δὲ ὅτι τὰ πάντα ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι διὰ τῆς ταπεινῆς φιλοδοξίας τοῦ ἀντιβασιλεῦσαι ἐν Ἀγγλίᾳ!

(1) Καὶ ὁ ἱστορικὸς Γερβῖνος, πλανώμενος ἐκ τῆς περὶ τούτου κοινῆς ὡς εἰπεῖν γνώμης τῶν συγχρόνων, σφάλλεται ἀποδίδων τὴν παραίτησιν ἐκείνην τοῦ Λεοπόλδου εἰς τὴν περὶ ἀντιβασιλείας ἐν Ἀγγλίᾳ φιλοδοξίαν αὐτοῦ.

Digitized by Google

Ἡ ἀγγελία τῆς ἀρνήσεως τοῦ Λεοπόλδου εἰς μεγάλην θλίψιν ἐβύθισε σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Τὸ δυστυχὲς ἔθνος, ἐπὶ τριετίαν ἤδη ὑφιστάμενον τὰ δεινὰ τῆς ἐλλείψεως κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς, ἐμφυλίων διχονοιῶν καὶ ἐρεθισμοῦ πνευμάτων, καὶ εὐλόγως φοβούμενον ἐκ τούτων ἐπικειμένην τὴν ἀναρχίαν, ἤλπιζε τέρμα τῶν δεινῶν αὐτοῦ καὶ τῶν φόβων ἐν τῇ βασιλείᾳ. Καὶ ἐπίκραινε μὲν τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου τοὺς ἕλληνας ὡς προσκροῦον εἰς τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν, ὡς σκληρῶς καὶ ἀδίκως ἀποχωρίζον ἀλλήλων ἀδελφοὺς συναγωνισθέντας καὶ συμπαθόντας, ὧν τοὺς μὲν ἠλευθέρου, τοὺς δὲ ὑπέβαλλε πάλιν ὑπὸ ἄτιμον καὶ ἀπεχθῆ ζυγόν· ἀλλ' ὅσον δήποτε μεγάλη καὶ αν ἦτο ἡ ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου λύπη, μείζων ταύτης ἦν βεβαίως ἡ ἀθυμία ἡ ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ πρίγκηπος καταλαβοῦσα τὰς ψυχὰς ἁπάντων. Τὰ σφάλματα τοῦ Καποδιστρίου, τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἡ κακὴ πολιτεία, ἡ προτίμησις ἐν ταῖς διαφόροις τοῦ Κράτους λειτουργίαις προσώπων θεωρουμένων ξένων ἀντὶ τῶν ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἀγωνισαμένων φοβερὸν ἀγῶνα καὶ διαπρεψάντων πολιτῶν, ἑτέρωθεν δὲ ὁ ἐμφανὴς καὶ κρύφιος κατὰ τοῦ Καποδιστρίου πόλεμος τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς παρορμωμένη ἐμμανὴς καὶ ἐν πολλοῖς ἀσυνείδητος ἐν τῷ τόπῳ ἀντιπολίτευσις εἰς τοσαύτην εἶχον περιαγάγῃ τὸν τόπον ἠθικὴν ἀναρχίαν καὶ ἀνησυχίαν, ὥστε καταπονηθεὶς οὗτος ἐζήτει βασιλέα ὅπως ἀπολαύσῃ εὐνομίας τινὸς καὶ ἡσυχίας, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἀναπαυθῇ ἀπὸ τῆς δεκαετοῦς ἐναγωνίου πάλης καὶ τῶν παθημάτων, καὶ ἐπουλώσῃ τὰς πληγάς του. Τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ πρίγκηπος, αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ αὐτοῦ ἀρεταί, οἱ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀγῶνες αὐτοῦ, ἡ στενὴ συγγένεια αὐτοῦ καὶ σχέσις μετὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη δι' ἧς θὰ περιέβαλλον αὐτὸν ἀμφότεραι αἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀντίθετοι αὗται Δυνάμεις, πάντα ταῦτα παρέχοντα γόητρον εἰς τὸν Λεοπόλδον, καθίστων δημοτικώτατον τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ θλιβερὰν τοῖς ἕλλησι τὴν εἴδησιν ὅτι ἐστεροῦντο τοιούτου ἡγεμόνος.

Ἐὰν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ διπλωματίᾳ καὶ τῇ δημοσιολογίᾳ πικραὶ ἐξηνέχθησαν ἐπιτιμήσεις κατὰ τοῦ Λεοπόλδου ἀποδίδουσαι τὴν ἄρνησιν αὐτοῦ ἐκείνην εἰς τὰς φιλοδόξους αὐτοῦ ἐλπίδας περὶ ἀντιβασιλείας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπολίτευσις τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας ἐκείνης ἐπέρριπτε πᾶσαν ἐπὶ τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν κατηγοροῦσα αὐτοῦ ὅτι διὰ τῶν διαμαρτυρήσεων τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς καὶ τῶν κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου ἀναφορῶν, ἃς ἐκεῖνος εἶχε δημιουργήσῃ ἀπεθάρρυνε τὸν πρίγκηπα γενόμενος οὕτω τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης ἀτυχίας αἴτιος· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἱστορικῶν, οἷος ὁ Μένδελσων Βαρθόλδυ, κατηγορήθη ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὡς ὁ μόνος αἴτιος τῆς ἀρνήσεως τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου, ὡς παραστήσας εἰς αὐτὸν τὰς δυσχερείας τῆς νέας αὐτοῦ θέσεως μείζονας ἢ ὅτι πράγματι ἦσαν καὶ θεὶς ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ προσκόμματα μὴ ὑπάρχοντα πραγματικῶς, ὡς π. χ. τὸν περὶ ἀλλαγῆς τοῦ θρησκεύματος ὅρον καὶ τὰς περὶ πολιτεύματος ἀποφάσεις τῆς ἐν Ἄργει Συνελεύσεως.

Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ψέξῃ τὸν Καποδίστριαν ὅτι διὰ τῶν πρὸς τὸν πρίγκηπα ἐπιστολῶν του, διὰ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς καὶ διὰ τῶν διαφόρων ἄλλων αὐτοῦ ἐνεργειῶν ἐπολέμησε τὸ ἄδικον καὶ ἀνθελληνικὸν ἔργον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Λεοπόλδου, οὐδὲ διότι ἀπεκάλυπτεν αὐτῷ τὴν ὅλην κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Καθῆκον πατριωτικὸν ἐμφανὲς ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν νὰ πολεμήσῃ τὸ πρωτόκολλον ἐκεῖνο ὡς προσβάλλον τὰ συμφέροντα καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν κατὰ τόπους ἑλλήνων καὶ καταδικαζόμενον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ παντὸς εὐσυνειδήτου πολίτου, προκρινομένου τὸ ἐθνικὸν συμφέρον τοῦ κομματικοῦ πάθους καὶ συμφέροντος· ὁ δὲ νέος τῆς Ἑλλάδος ἡγεμὼν ἔπρεπε βεβαίως νὰ εἶνε ἀκριβῶς πεπληροφορημένος περί τε τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ περὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, διότι ἠδύνατο ἄμεινον παντὸς ἄλλου νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα πρὸς θεραπείαν αὐτῶν. Ὡς πρὸς ταῦτα ἄρα ὁ Κυβερνήτης πρέπει νὰ θεωρηθῇ πολιτευθεὶς ὡς ἀληθὴς ἕλλην.

Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὸν ὅρον τῆς ἀλλαγῆς τοῦ θρησκεύματος. Ὁ τοιοῦτος ὅρος περιεχόμενος καὶ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς Γερουσίας, τῷ κατ' εἰσήγησιν τοῦ Καποδιστρίου γραφέντι, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν πρίγκηπα ἐπιστολῇ τοῦ Καποδιστρίου εἵπετο ὅτι ἤθελεν ἠχήσῃ δυσαρέστως εἰς τὰ ὦτα τοῦ ὑποψηφίου ἡγεμόνος, οὐδαμῶς δὲ ἦτο ἀναγκαῖος. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος καίτοι ἐπιθυμοῦν βεβαίως νὰ πρεσβεύῃ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ τὴν αὐτὴν θρησκείαν οὔτε ἤθελεν οὔτε ἐνόει βεβαίως νὰ ὑποβάλῃ τοῦτο ὡς ὅρον εἰς τὸν Λεοπόλδον, ὡς κατόπιν δὲν ἐπέβαλεν αὐτὴν οὔτε εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα οὔτε εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον. Ἠδύνατο ἴσως ὁ Κυβερνήτης νὰ προβάλῃ ὅτι ὡρμήθη εἰς τοῦτο ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ὁ Λεοπόλδος, ὅστις καθολικὸς ὢν ἐγένετο διαμαρτυρόμενος ὅτε ἐνυμφεύθη τὴν πριγκήπισσαν Καρλότταν, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ γείνῃ ἀπὸ διαμαρτυρομένου ὀρθό-

Digitized by Google

δοξος άνατολικός. Ἴσως ὁ Λεοπόλδος δὲν εἶχεν ὡς καθολικὸς ἀκραδάντους πεποιθήσεις, διότι ὁ ἔχων τοιαύτας πεποιθήσεις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀλλάσσει τὸ ἑαυτοῦ θρήσκευμα ἔστω καὶ ὅταν ἀπὸ μιᾶς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς θρησκείας πρόκειται νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην· ἀλλ' ὁ Λεοπόλδος δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν τὸ θέαμα ἀνθρώπου δὶς ἀλλάζοντος θρησκείαν χάριν ἐγκοσμίων ὠφελειῶν· διὸ καὶ γενόμενος κατόπιν βασιλεὺς τῶν καθολικῶν Βέλγων καὶ νυμφευθεὶς γυναῖκα καθολικὴν ἔμεινε διαμαρτυρόμενος μέχρι τέλους ζωῆς.

Οὐ μόνον δὲ ἡ περὶ θρησκεύματος εὐχή, οὕτω ζωηρῶς ἐκδηλωθεῖσα, ἐμπνέει εἰς ἡμᾶς εὐλόγους ὑπονοίας περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κυβερνήτου, ὑποδεικνύουσα ὅτι ἐζήτει νὰ δυσχεράνῃ τὴν περὶ παραδοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος ἀπόφασιν τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ μετὰ τοῦ Στόκμαρ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ πρίγκηπος συνεντεύξει τοῦ Καποδιστρίου ὑπ' αὐτοῦ τούτου λεχθέντα. Ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ἐδήλωσεν ἐν αὐτῇ ὁ Κυβερνήτης ὅτι ἠρνήθη νὰ δώσῃ ἔγγραφον τὴν περὶ ὑποψηφιότητος τοῦ Λεοπόλδου πρότασιν αὐτοῦ, ἠρνήθη νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Στόκμαρ γενομένην αἴτησιν τοῦ Λεοπόλδου περὶ ἐκδηλώσεως τῆς θελήσεως τῶν ἑλλήνων, ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τοῦτο ἀπαγορεύει ῥητῶς τὸ πρωτόκολλον τῆς 24 Μαρτίου, ἐνῷ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων μηνῶν παρεκάλεσε τὴν ἐν Ἄργει Συνέλευσιν νὰ ἐκφράσῃ εὐχὴν περὶ βελτιώσεως τῶν συνόρων, καίτοι τοιαύτη εὐχὴ ῥητῶς ὡσαύτως ἀπηγορεύετο ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου ἐκείνου. Παρίστα δὲ εἰς τὸν πρίγκηπα τὴν ἀνάγκην ἐλευθέρων θεσμῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, ἐνῷ γνωστὸν εἶνε ὅτι αἱ πολιτικαὶ αὐτοῦ ἀρχαὶ καὶ πεποιθήσεις πολλάκις καὶ διαρρήδην ἐκδηλωθεῖσαι, ἀπέκρουον τὴν ἐν Ἑλλάδι παραδοχὴν θεσμῶν τοιούτων, διότι ἐθεώρει τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος «ὡς νήπιον ἀνίκανον νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ξυράφιον τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν καὶ δυνάμενον ἀντὶ νὰ ξυρισθῇ, ὡς πράττει ὁ ὥριμος ἄνθρωπος, νὰ κοπῇ δι' αὐτῶν». Καὶ ἐκάλει μὲν τὸν πρίγκηπα νὰ ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα ὅ,τι τάχιον, ἀλλ' ἐκάλει αὐτὸν ἵνα παραστῇ εἰς τὸν τοσοῦτον ἐθνομισῆ κανονισμὸν τῶν ὁρίων κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ πρωτοκόλλου, κανονισμὸν ὅστις ἔμελλε βεβαίως νὰ παραγάγῃ δεινὰς συγκρούσεις, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ἤθελε νὰ *καύσῃ τοὺς δακτύλους του*, ὡς ἐξωμολογεῖτο πρὸς τοὺς πανταχοῦ φίλους. Εἶχε δηλώσῃ πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Λεοπόλδου Στόκμαρ ὅτι ἐὰν μὴ ἑνωθῶσιν ἡ Κρήτη καὶ ἡ Σάμος μετὰ τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς ἤθελε παραιτηθῇ τὴν προεδρείαν αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν δήλωσίν του ταύτην μετὰ τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου τὸ ἀποκλεῖσαν τὰς δύο ἐκείνας νήσους. Αἱ δὲ ἐκθέσεις τῶν διαφόρων ἀρχῶν τῆς χώρας, αἱ ἀποφάσεις δημοσίων συναθροίσεων, αἱ ἀναφοραί, αἱ ἐφημερίδες αἱ σταλεῖσαι ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον, ἐν αἷς δι' ὑπερβολικῶν χρωμάτων ἐζωγραφεῖτο ἡ δυστυχία καὶ ὁ ἀπελπισμὸς τῆς χώρας, ἠδύναντο νὰ ἀποθαρρύνωσι τὸν πρίγκηπα σκεπτόμενον περὶ παραδοχῆς ἢ μὴ τοῦ στέμματος τῆς Ἑλλάδος.

Πᾶσα ἡ πρὸς τὸν ὑποψήφιον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνα τοιαύτη πολιτεία τοῦ Καποδιστρίου ὑποδηλοῖ τὴν ἔφεσιν αὐτοῦ ὅπως ἀποτύχῃ ἡ ἐκλογὴ ἐκείνου καὶ παρατείνῃ ἐπ' ἀόριστον καὶ ἴσως ἰσόβιον καταστήσῃ τὴν ἑαυτοῦ προεδρείαν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τῶν τοιούτων δὲ προθέσεων ἐξηγοῦνται αἱ ἀντιφατικαὶ αὐτοῦ δηλώσεις περὶ τοῦ προσήκοντος τῇ Ἑλλάδι πολιτεύματος. Ὅπως μὴ προσκρούσῃ εἰς τὴν κρατοῦσαν παρὰ τοῖς ἀνακτοβουλίοις ὑπὲρ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐγκαθιδρύσεως μοναρχικοῦ πολιτεύματος γνώμην ἀπεφαίνετο ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος τούτου, ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἦτο βεβιασμένη, μεθ' ὅλην δὲ τὴν περὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἐπιφύλαξιν καὶ τὴν τέχνην περὶ τὸ καλύπτειν τὰς ἰδίας προθέσεις διὰ λόγων ἐθνικῆς ὠφελείας καὶ ἐθνικῆς θελήσεως, διαφαίνονται αἱ προθέσεις αὐτοῦ ὅπως ἐπ' ἀόριστον διαμείνῃ ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς Ἑλλάδος.

Οὕτως πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὴν προεδρείαν τῆς Ἑλλάδος εἶχε δηλώσῃ πρὸς τὰς τρεῖς συμμάχους Δυνάμεις (1) ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ δοθῇ ἡγεμὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἂν ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τοῦτο, ἐπανέλαβε δὲ πρὸς τοὺς ἐν Πόρῳ εἰς συνδιάσκεψιν συνελθόντας πρέσβεις τῶν μεγάλων Δυνάμεων τὴν δήλωσιν ἐκείνην, ἀναγνωρίσας τὸ δικαίωμα αὐτῶν νὰ ἱδρύσωσι, πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θυσιῶν των μοναρχικὴν κυβέρνησιν ἐν Ἑλλάδι, ἐξασφαλίζουσαν καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων τὰ συμφέροντα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἔγραφε πρὸς τὸν Βίλμοτ Χόρτον(2) ὅτι ἡ συνέλευσις τῶν βουλευτῶν τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν ἦτο ἀναμφιλέκτως ἡ μόνη καὶ ἀληθὴς νομοθετικὴ δύναμις τοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι τὰ πρόσωπα εἰς ἃ παρέδωκεν ἡ συνέλευσις ἐκείνη τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, (δηλ. αὐτὸς οὗτος ὁ Κυβερνήτης) ἦτο τὰ μόνα νομίμως περιβεβλημένα τὸ δικαίωμα τοῦ κυβερνᾶν· ὅτι δὲ *ἐφήμερος*

---

(1) Correspondance du Comte Capodistria, President de la Grèce T. IV, p. 316.

(2) Ib. T I. p. 265. Ἴδε καὶ Histoire de l'insurrection et de la regeneration de la Grèce par Gervinus. T. II, p. 618.

Digitized by Google

ἦτο ἡ ἰδέα νὰ ἀνεγερθῇ ἐν Ἑλλάδι θρόνος καὶ νὰ προσενεχθῇ εἰς πρίγκηπα ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυναστειῶν. Κατὰ τὸ πρῶτον δὲ ἤδη ἔτος τῆς κυβερνήσεώς του ὑπεγράφετο ἐν Αἰγίνῃ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βιάρου καὶ πιθανώτατα τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ τοῦ Καποδιστρίου ἀναφορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δι' ἧς ἐζητεῖτο νὰ παραδοθῇ ὁριστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Καποδιστρίου ἡ κυβέρνησις τοῦ κράτους· καὶ ὑπεγράφετο ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐν Πόρῳ Συνδιάσκεψις τῶν πρέσβεων, συνεζήτει σπουδαίως τὸ ζήτημα τοῦ εἴδους τῆς μελλούλης κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνῷ δὲ αἱ Δυνάμεις εἰργάζοντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1829 περὶ τὸν κανονισμὸν τῶν ὁρίων καὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Καποδίστριας διέταξεν ἐκλογὰς πρὸς συγκρότησιν ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἣν ὑπὸ πᾶσαν πρόφασιν εἶχεν ἀποφύγῃ νὰ συγκαλέσῃ· καὶ διὰ περιοδείας αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Αὐγουστίνου τοσαύτη ἐξησκήθη ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ἐκλογέων, ὥστε ἐν πολλαῖς ἐπαρχίαις ἐξελέχθη βουλευτὴς αὐτὸς οὗτος ὁ κυβερνήτης· αἱ ἐκλογαὶ ἐκεῖναι ἐθεωρήθησαν σκοποῦσαι διαμαρτυρίαν γενικὴν τοῦ ἔθνους κατὰ τῆς ἐκλογῆς ἡγεμόνος.

Τῇ γνώμῃ δὲ ταύτῃ συντάσσεται καὶ ὁ ἱστορικὸς Πρόκες-Ὄστεν, (1) συνηγορῶν μάλιστα ὑπὲρ τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀνομολογῶν αὐτὸν ὡς τὸν κράτιστον ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος. «Ἐπειδὴ κατώρθωσε, λέγει, νὰ διευθύνῃ τὰς ἐκλογὰς τῶν πληρεξουσίων οὕτως, ὥστε ἡ γνώμη τῆς Συνελεύσεως ἦτο ἀπήχησις τῆς ἰδικῆς του, ἐπειδὴ αὐτὸς κυρίως συνέταττε τὰ ψηφίσματα, πρόδηλος ἦτο ὁ σκοπός του νὰ γείνῃ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς Ἀγγλίας ἡγεμὼν τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ νὰ καταστήσῃ τοῦτο ἀνεξάρτητον ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας· ἡ φιλοδοξία του αὕτη ἦτο μὲν λίαν ἐχθρική, ἀλλὰ καὶ ἀξία αὐτοῦ· καὶ τὴν ἐπροπηλάκισαν μὲν οἱ φθονεροὶ καὶ δουλόφρονες, ἀλλὰ πᾶς δίκαιος ἀνὴρ ἔπρεπε νὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς φυσικήν, νὰ τὴν συγχωρήσῃ καὶ μάλιστα νὰ τὴν ἐπαινέσῃ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἱδρύσεως κράτους τινὸς τὸ στέμμα πρέπει τῳόντι νὰ δίδεται εἰς ἐκεῖνον μόνον ὅστις ἠξεύρει νὰ κυβερνᾷ».

Ὅτε δὲ μετά τινα χρόνον ἡ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψις, ἠσχολεῖτο σπουδαίως περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος, διαφαίνεται ἡ δυσθυμία τοῦ Κυβερνήτου ἐν ταῖς πρὸς τοὺς στενοὺς φίλους του, τὸν Ἐϋνάρ, τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Ῥάϊκον ἐπιστολαῖς του: «ἐὰν αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, ἔγραφε πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην τῇ 27 Ἰανουαρίου (1) κρίνουσιν ὅτι ἡ παλινόρθωσις καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσι μόνον διὰ τῆς ἐκλογῆς πρίγκηπος ξένου, ὅστις θὰ κληθῇ νὰ κυβερνήσῃ αὐτὴν δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων του πρῶτος ἐγὼ θὰ ἀναγνωρίσω τὸν πρίγκηπα τοῦτον *ἐντὸς τῶν νομίμων τύπων*, ἀφοῦ συλλέξω *τὰς ψήφους καὶ τὴν γνώμην τῆς χώρας*».

«Ὅσον ἀγρία καὶ ἂν εἶνε ἡ χώρα αὕτη, ἔγραφε πρὸς τὸν Ἐϋνάρ, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὴ τὴν γνώμην της, γνώμην ἥτις δὲν φαίνεται εὐμενὴς πρὸς τὴν ἵδρυσιν βασιλείας καὶ πολλῷ ὀλιγώτερον βασιλείας πρίγκηπος ξένου, ὅστις μέλλει νὰ ἀναγορευθῇ βασιλεὺς *χωρὶς νὰ δώσῃ ἐγγυήσεις*». Καὶ ὅμως ἐνώπιον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 δὲν ἐσυλλογίσθη τοὺς *νομίμους τύπους*, τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν δὲν συνεκάλεσε. Μόνον διὰ τῆς Γερουσίας διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου, καὶ ἐπολέμησεν αὐτὸ γενναίως, ἀλλ' αὐτὸς προσωπικῶς παρεδέχθη αὐτὸ ὑποκύψας καὶ μὴ παραιτηθεὶς τὴν ἀρχήν. Δικαίως λοιπὸν ἐλέχθη ὅτι ἐνῷ γενικὸν ἦτο τὸ πένθος ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Λεοπόλδου, μόνος ὁ Καποδίστριας δὲν ἐπένθησεν ἐπὶ ταύτῃ. Τὴν δὲ γνώμην ταύτην ἐπιρρωννύει ὅτι μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πρίγκηπος ἐκείνου καίτοι παροτρυνόμενος ὑπὸ τοῦ ἀντιπρέσβεως τῆς Ἀγγλίας Δώκινς καὶ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ φίλου Ἐϋνὰρ νὰ προτείνῃ ἄλλον ὑποψήφιον ἡγεμόνα, ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι ἀπέσχε τούτου. (2)

Τεκμήρια τοιαῦτα ἐπιτρέπουσιν εἰς ἡμᾶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι δυσάρεστος ἦτο τῷ Κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐκλογὴ βασιλέως, καὶ ὅτι ἐπεθύμει ἐφ' ὅσον οἷόν τε πλείονα χρόνον νὰ διατηρήσῃ ἑαυτῷ τὴν ὑπερτάτην ἐν Ἑλλάδι ἀρχήν.

Πρὸς τὴν πληροφορίαν δὲ ταύτην συνδυαζομένη ἡ πρὸς τὸν Λεοπόλδον πολιτεία τοῦ Κυβερνήτου δεικνύεται μὴ φέρουσα ἐν πᾶσι τὸν τύπον τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἀκολουθίας πρὸς ἑαυτόν, καθιστᾷ δὲ πιθανώτατον ὅτι προσεπάθησε νὰ ἀποθαρρύνῃ τὸν πρίγκηπα ὅπως ματαιώσῃ τὴν περὶ παραδοχῆς τοῦ θρόνου ἀρχικὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν.

Ἀλλὰ καὶ παραδεχόμενοι ὅτι καταπολεμῶν τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου, ὁ Καποδίστριας ὡρμᾶτο εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ προσωπικοῦ συμφέροντος, ὀφείλομεν πάλιν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ πολιτεία αὐτοῦ ἦτον ἐθνική, ὑπαγορευομένη ὑπὸ τῶν ὑψίστων συμφερόντων τοῦ ἔθνους καὶ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς μεγάλης πλειονό-

(1) Ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἑλλήνων Τ. 2. σελ. 402.

(1) Corresp Τ. 3. σελ. 456.
(2) Gewinus Coc. cit. f Τ. Π. p. 637.

Digitized by Google

τητος αὐτοῦ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τότε πολιτείαν τῆς κατὰ τοῦ Καποδιστρίου ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις εἰς τοσοῦτον εἶχε προβῇ ἐμπαθοῦς καὶ τυφλοῦ φατριασμοῦ, ὥστε νὰ ὑποκινήσῃ καὶ ἀναφοράς, ἃς ξένος ἱστορικὸς ἀποκαλεῖ προδοτικὰς (1), δι' ὧν ἐζητεῖτο ἡ παραδοχὴ τοῦ πρωτοκόλλου ἐκείνου τῆς 3 Φεβρουαρίου, τοῦ ἐξεγείραντος τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν ἐν Ἑλλάδι. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ἡ καταπολέμησις ἐκείνη τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεταρρύθμισιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁρίων δικαιοτέρων καὶ μᾶλλον ἀνεκτῶν, τῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας μέχρι τοῦ 1881.

Ἀλλ' ἐὰν ὑπῆρξε παρὰ τῷ Καποδιστρίᾳ πρόθεσις νὰ ἀποθαρρύνῃ τὸν πρίγκηπα Λεοπόλδον, ἵνα παρατείνῃ ἐπ' ἀόριστον τὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπερτάτην αὐτοῦ ἐξουσίαν, δὲν εἶχον ὅμως κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην αἱ τοῦ Καποδιστρίου ἐνέργειαι καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποθάρρυνσιν αὐτοῦ. Ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς πρόσθεν, πρὶν ἢ ἀνακοινωθῶσιν εἰς τὸν Λεοπόλδον ἡ διαμαρτυρία καὶ τὸ ὑπόμνημα τῆς Γερουσίας δι' ὧν ἐξεδηλοῦτο ἡ κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου ἐπίσημος γνώμη τοῦ ἔθνους, ὁ πρίγκηψ εἶχε προβάλῃ ἐνστάσεις κατ' αὐτοῦ. Συνετὸς δὲ πολιτικὸς καὶ ἱπποτικὸς τὸν χαρακτῆρα ἀνὴρ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιμείνῃ μέχρι παραιτήσεως τοῦ στέμματος ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων, θεωρῶν ὅτι ἀντέκειτο ἄντικρυς καὶ πρὸς τὸ καθῆκον καὶ πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ πᾶσα περὶ τοῦ ὅρου ἐκείνου ὑποχώρησις αὐτοῦ, ὑποχώρησις, δι' ἧς ἐπεκυροῦτο ἡ ἀπαισία ὑποδούλωσις δύο ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, συνδεομένη ἐπὶ γενεὰς ἀνθρώπων μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐστερεῖτο δὲ οὕτω τοῦ ἀναγκαίου γοήτρου ὅπως ἱδρύσῃ βασιλείαν δημοφιλῆ καὶ ἔνδοξον ἐν Ἑλλάδι, βασιλείαν ἣν αὐτὸς μόνος ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ νοήσῃ.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Χαριλαος Μελετοπουλος

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ.

Ἡ διάθεσις πρὸς προσευχὴν εἶνε ἤδη προσευχὴ διὰ τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἁμαρτίαν εἶνε ἤδη ἁμαρτία.

*

Ὅταν εὑρίσκεταί τις εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μόνου βήματος ἀπὸ τοῦ σκοποῦ ἢ ὅταν δὲν ἐξεκίνησεν ἀκόμη εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό.

*

Ἓν λεπτὸν ἐπὶ τοῦ ὡρολογίου λαμβάνει ἐνίοτε τὴν διάρκειαν ἐτῶν ἐντὸς ἡμῶν.

(1) Πρόκες-Ὄστεν. Ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους. Τ. 2. σελ. 453.

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΗΣ ΓΟΡΓΟΕΠΗΚΟΟΥ

[Ἅγιος Ἐλευθέριος]

Τὸ πρωτεῖον κατά τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν καλλονὴν μεταξὺ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἱδρυθέντων εὐκτηρίων ῥυθμοῦ βυζαντιακοῦ, ἀνήκει ἀναντιῤῥήτως τῷ καλλιτεχνικῷ ἐκκλησιδίῳ, τῷ κτισθέντι περὶ τὰ τέλη τοῦ Η' αἰῶνος, καὶ σωζομένῳ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν παρὰ τὴν νέαν μεγάλην καὶ μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Τὸ κτίσμα τοῦτο, τιμώμενον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Θεοτόκου *τῆς Γοργοεπηκόου*, ἂν οὐχὶ ἐκ ῥητῶν μαρτυριῶν, ὅμως ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν καὶ ἱστορικῶν λόγων πειθόμενος, ἀνάγω εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων ἐποχὴν (787) ἐπὶ αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, κτισθὲν ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκούντων, καὶ εἰς πατρικίους καὶ πρωτοσπαθαρίους τιμηθέντων παρ' αὐτῆς συγγενῶν. Οὗτοι, Σαραντάπηχοι καλούμενοι, κατεῖχον τὰ μεγαλήτερα ἐν τῇ πόλει ἀξιώματα καὶ ἐνήργουν τὴν διοίκησιν ἐπ' ὀνόματι τῆς συγγενοῦς αὐτοῖς βασιλίδος.

Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω τῆς πόλεως φερούσης ὁδοῦ πρὸς βοῤῥᾶν, ἤτοι μετὰ τὸ Διογένειον γυμνάσιον, ἵδρυτο ἱερὸν τοῦ Σεράπιδος, ὃν Ἀθηναῖοι παρὰ Πτολεμαίου [Φιλαδέλφου] θεὸν εἰσηγάγοντο.

Τοῦ ἀρχαίου Διογενείου τὰ ἐρείπια εὑρέθησαν ὅπου ἄλλοτε τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Κατηφόρη· τὰ δὲ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐκκλησιδίων τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, εὑρέθησαν, ἐν ἔτει 1881, ἐπὶ τῆς ἀναστομώσεως τῶν ὁδῶν Ἀπόλλωνος καὶ Φιλοθέης, μετὰ τῆς λεγομένης ὁδοῦ Πανδρόσου, παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Μητροπόλεως.

Ὅπου ἄλλοτε τὸ εὐκτήριον τοῦ Σωτῆρος, ὤφθησαν εἰς μέτριον βάθος μαρμάριναι πλάκες μεγάλαι καὶ παχεῖαι, σπόνδυλοι ὀγκώδεις κιόνων δωρίου ῥυθμοῦ, καὶ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ στήλης εὐμεγέθους ἐκ λίθου ὑμηττίου μνημονεύουσα τῶν πρυτάνεων τῆς Αἰγηίδος φυλῆς, ἐπὶ ἄρχοντος Νικομάχου (341 π. Χ.)· ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους τῆς ἐκ παραδόσεως νομιζομένης ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὤφθησαν κίονες ῥυθμοῦ κορινθιακοῦ ἐκ μαρμάρου πεντελησίου, ζῴδια ἀνάγλυφα, ἀνθοπλέγματα

Digitized by Google

καὶ ἀμπελοκλάδια, καὶ ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ χριστιανικαί. Πέριξ καὶ παρὰ τὰ θεμέλια τῆς κατεστραμμένης ἐκκλησίας εὑρέθησαν σπόνδυλοι παλαιοτέρων κιόνων δωρικοῦ ῥυθμοῦ, γυναικεῖα ἀγάλματα ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, κείμενα πρηνῆ καὶ ἀκρωτηριασμένα, πρὸς δὲ τούτοις ἄγαλμα ἀκέφαλον Ἴσιδος θηλαζούσης Ὧρον τὸ παιδίον· περαιτέρω ἔκειντο θραύσματα στήλης ἀναθηματικῆς καὶ ἐπιγραφὴ ΙΣΙΔΟΣ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1843, ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ παρακειμένου παλαιοῦ μητροπολιτικοῦ οἴκου καὶ τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, εἶχεν εὑρεθῇ ἐπιγραφὴ ἀναφέρουσα παρθένον «κανηφορήσασαν Σεράπιδος καὶ Ἴσιδος, ἐπὶ Παμφίλου ἱερατεύοντος».

Κατὰ τὸν αὐτὸν Παυσανίαν «τοῦ ἱεροῦ τοῦ Σεράπιδος οὐ πόρρω» ἦν χωρίον ἔνθα ἐλέγετο ὅτι Πειρίθους καὶ Θησεὺς συνθέμενοι ἐστάλησαν εἰς Λακεδαίμονα καὶ ὕστερον εἰς Θεσπρωτούς· «πλησίον δὲ ᾠκοδόμητο ναὸς *Εἰλειθυίας*», περὶ ἧς ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐκ τῶν Ὑπερβορείων ἐλθοῦσα εἰς Δῆλον παρέστη βοηθὸς ταῖς Λητοῦς ὠδῖσι. Διὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον λόγον ἡ Εἰλείθυια ἐκαλεῖτο καὶ *Ἐλευθὼ* ἤτοι *Ἐλευθεροῦσα* καὶ *Λυτηρία*, προσεφωνεῖτο δὲ *σώτειρα* καὶ *ἐπήκοος*. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ παρακειμένῳ Σεραπείῳ Ἶσις ἐκαλεῖτο *Ἶσις λοχιὰς* καὶ *σώτειρα*, *Ἶσις* χρηστὴ *ἐπήκοος*, ὅπως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1).

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας, πλησίον τοῦ κατεστραμμένου ἱεροῦ τοῦ Σεράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος, *Μητρὸς θεῶν*, *ἐπηκόου*, *σωτείρας*, ἱδρύθη ὁ εὐαγὴς οἶκος *τῆς Θεομήτορος Γοργο-επηκόου* ἢ προσεφωνεῖτο ἐπ' ἴσης *Ἐλευθεροῦσα* καὶ *Σώτειρα* ὅπως πρὸ αὐτῆς ἡ Ἶσις καὶ ἡ Εἰλείθυια.

Ἡ νέα ἡμῶν γενεὰ ἐλησμόνησεν, ὡς μὴ ὤφειλε, τὸ ὄνομα καὶ τὰ προσόντα τῆς πολιούχου καὶ προστάτιδος τῶν χριστιανικῶν Ἀθηνῶν *Θεομήτορος Γοργοεπηκόου*, ἀλλ' αἱ εἰκόνες αὐτῆς ἀπὸ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος ἀναστηλούμεναι καὶ θαυματουργοῦσαι ἁπανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἐξαρτημάτων, ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω καὶ ἐν Βυζαντίῳ, ἐν Βαβυλῶνι τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας, ἐν Σωτηριουπόλει τῆς Λαζικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου ὄρους Μελᾶ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα, διασώζουσι τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἀκμαίας.

Ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθω μονῇ τοῦ Δοχειαρίου, κτισθείσῃ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου (1078 - 1081), εὑρίσκεται δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν τράπεζαν, ἤτοι τὸ ἑστιατόριον τῶν κοινοβιατῶν, παλαιὰ καὶ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς *Θεομήτορος Γοργοεπηκόου*· Ἐν ἔτει 1646, λέγουσι τὰ χρονικὰ τῆς μονῆς, ἠκούσθη ἐν καιρῷ νυκτὸς παρά τινος περὶ τὴν τράπεζαν διακονοῦντος μοναχοῦ φωνὴ ἐκ τῆς εἰκόνος λέγουσα· «Ἐγώ εἰμι τῆς μονῆς ἡ δέσποινα *Θεοτόκος ἡ Γοργοεπήκοος, καὶ γοργῶς ἐπακούω* τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά μου». Τὰ χρονικὰ βρίθουσι περιγραφῶν θαυμάτων τελεσθέντων παρὰ τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου Γοργοεπηκόου, εἰς ἣν ἀποδίδοται παρὰ τῶν εὐσεβῶν, ὅτι τὰς ἀτέκνους *εὐτέκνους ποιεῖ*, καὶ τὰς στείρας γυναῖκας πολυγόνους ἀποδεικνύει· ὅτι τὰς ἐν *τοκετῷ ὠδινούσας ἐλευθεροῖ*, καὶ τοὺς ἐπὶ θαλάσσῃ διακινδυνεύοντας *σώζει*.

Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ῥυθμὸς τῆς ἐκκλησίας εἶνε ὁ βυζαντιακὸς τῆς μετὰ Ἰουστινιανὸν ἐποχῆς, τοῦ οἴκου ἔχοντος τετράγωνον διαγραφὴν καὶ τροῦλλον στηριζόμενον ἐπὶ τυμπάνου κομψοῦ καὶ μᾶλλον ὑψηλοῦ. Μόνη τροποποίησις παρατηρεῖται τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τηρηθέντα ἀετώματα, ἀναμιμνήσκοντα τὴν ἀρχαίαν νεωδομίαν τῶν ἐθνικῶν καὶ τὰς παλαιὰς ξυλοστέγους βασιλικάς.

Ἐν Βυζαντίῳ οἱ ἔσωθεν τῶν εὐαγῶν οἴκων θόλοι παρουσίαζον καὶ ἐπὶ τῶν στεγασμάτων τὴν αὐτὴν καμαρωτὴν κατασκευήν, ἣ ἐκρύπτοντο ὑπὸ τέγη ἐπίπεδα, μετὰ κεραμοκονίας ἐπίκροτα καὶ σεσαγμένα, τὰ λεγόμενα ἡλιακά, ὧν ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις ἐδηλοῦτο διὰ γείσου ἐν σχήματι ὁριζοντίου κορωνίδος. Οὐχ οὕτως ἐν Ἑλλάδι· ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις οἱ ἔσωθεν κυλινδροειδεῖς θόλοι ἐπεκαλύπτοντο ἔξωθεν διὰ διῤῥυτοσκεποῦς ἐγγορήγου ὀροφῆς παρουσιαζούσης δύο κλιτύας πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν μακρὰς πλευράς, καὶ ἐστεγασμένης διὰ κεράμων, κατὰ πρόσωπον δὲ ἐκφραζομένης δι' ἀετωμάτων, μικρόν τι ὀξύτερον ἀπολήγοντων παρ' ἐκεῖνα τῶν ἐθνικῶν ναῶν. Ὁ νέος αὐτὸς τύπος δύναται νὰ κληθῇ ἑλληνοβυζαντιακὸς ῥυθμός, πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀμιγοῦς βυζαντιακοῦ, καθ' ὃν μία καὶ μόνη ἐκτίσθη ἐν Ἀθήναις ἐκκλησία, ὁ τῆς μονῆς τοῦ Λυκοδήμου ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τιμηθεὶς ναός.

Τοῦ πολυτελοῦς βασιλικοῦ εὐκτηρίου τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου οἱ ἐπενδύοντες τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν μεγάλοι περιχειλωτοὶ ἄβακες ἐκ μαρμάρου λευκοῦ παρουσιάζουσιν ἀνάγλυφα βυζαντιακὰ κοσμήματα, ὅμοια ἐκείνων ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν κεφαλίσι χειρογράφων κωδίκων φθίνοντος Η' μέχρι ΙΒ' αἰῶνος, ἤτοι τεχνήεντα συμπλέγματα ταινιῶν καὶ μαιάνδρων ἰδιοῤῥύθμων, σχηματιζόντων περιφέρεια τετράπλευρα ἢ ῥομβοειδῆ καὶ ἐν αὐτοῖς σταυροὺς ἐπιμήκεις ἢ σταυρίδια, ἀνθύλλια, ζώδια παντοειδῆ, γρυφολέοντας, χιμαίρας καὶ ἀνθρωπίνους μορφάς.

(1) Ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Μενούθει, τῇ νῦν καλουμένῃ Abou-kyr φέρει «Ἴσιδι τῇ ἐν Μενούθει— **Μητρὶ θεῶν**, *σωτείρᾳ*, *ἐπηκόῳ*, Πολυκράτης καὶ «Ἑρμιόνη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων εὐχήν».

Digitized by Google

Παρὰ ταῦτα ὑπάρχουσιν ἔγκτιστα ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς λείψανα ἐκ τοῦ ἐκεῖ ἱσταμένου ἄλλοτε ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας, ἅτινα εἰ καὶ παριστῶντα ἀντικείμενα λατρείας τῶν ἐθνικῶν θεῶν, ἐνομίζοντο ἔχοντα ἔννοιαν χριστιανικῶν ἰδεῶν. Μεταξὺ τοιούτων λειψάνων τὴν πρωτίστην θέσιν κατέχει τὸ συμβολικὸν ἑορτολόγιον τῶν ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι τελουμένων καθ' ὅλον τὸν κύκλον τοῦ περιτελλομένου ἐνιαυτοῦ, τὸ ἐπικτισθὲν ὡς διάζωμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκκλησιδίου. Ἡ ἐκ πεντελησίου μαρμάρου ζωοφόρος τοῦ ἱεροῦ τῆς Εἰλειθυίας, ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς γείσου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, μετεσχηματίσθη εἰς χριστιανικὸν κόσμημα διὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς προστεθέντων τριῶν ἀναγλύφων βυζαντιακῶν σταυρῶν ἐντὸς δίσκων, ἀλλὰ διὰ πρίονος τμηθεῖσα καθέτως καὶ διαιρεθεῖσα εἰς δύο, προσηρμόσθη εἰς τρόπον ὥστε τὸ δεύτερον αὐτῆς μέρος νὰ τεθῇ πρῶτον, τῷ θεωμένῳ ἐπὶ τὰ ἀριστερά, τὸ δὲ ἀρχικῶς πρῶτον μέρος νὰ τεθῇ ὡς συνέχεια, τῷ θεωμένῳ ἐπὶ τὰ δεξιά.

Ἡ μεταλλαγὴ αὐτὴ τῆς θέσεως τῶν συμβολικῶν παραστάσεων τοῦ ἐθνικοῦ ἑορτολογίου δὲν ἦτο τυχαία, ἀλλ' εἶχε λόγους σπουδαίους καὶ θρησκευτικούς. Κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Ἀδριανοῦ εἰσαχθὲν Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, τὸ νέον ἔτος τῶν ἐθνικῶν ἤρχιζε μετὰ τὴν *φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν*· κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ζωοφόρος παρίστανε τὰς ἑορτὰς ἀρχομένου τοῦ Πυανεψιῶνος μηνός, ἤτοι μετὰ τὴν δευτέραν δεκάδα τοῦ σεπτεμβρίου κατὰ Ῥωμαίους, ὅτε κατ' ἀρχαῖον ἔθος, παῖδες περιέφερον τὴν Εἰρεσιώνην ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην οἰκίαν, ᾄδοντες ᾄσματα εἰς ἐξύμνησιν τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Αἱ εἰκονικαὶ παραστάσεις τῶν ἑορτῶν ἔληγον μὲ τὴν τελετὴν τῶν Ἡρακλείων ἐπὶ τὸ Κυνόσαργες, φθίνοντος Βοηδρομιῶνος μηνός· τὸ δὲ ὅλον ἐπεσφράγιζε τὸ τελικὸν σύμβολον τοῦ περιτελλομένου ἐνιαυτοῦ, ἤτοι στεφάνη ἀποτελουμένη ἐκ δύο ὄφεων, ἐν κύκλου σχήματι συμπλεκομένων ἑαυτοῖς.

Ἀλλ' ἀπὸ Ϛ' μέχρι ΙΑ' αἰῶνος τὸ *θρησκευτικὸν νέον ἔτος* τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀθήναις ἤρχιζε κατὰ τὴν *ἐαρινὴν ἰσημερίαν*, μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἡλίου εἰς τὸ σημεῖον τοῦ κριοῦ, μῆνα Ἐλαφηβολιῶνα κατὰ τοὺς ἐθνικούς, ἤ τοι τὴν κε' μαρτίου κατὰ Ῥωμαίους, ὅτε ἐν Ῥώμῃ ἑωρτάζοντο τὰ *Ἱλάρια τῆς μητρὸς τῶν θεῶν*, καὶ ἐν Ἀθήναις τὰ μεγάλα Διονύσια παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, παρὰ δὲ τοῖς χριστιανοῖς ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς *Θεομήτορος* καὶ τὸ Κύριον Πάσχα, ὃ ἑορτάζειν παρείληφεν ἡ Ἐκκλησία τῇ κε' τοῦ μαρτίου μηνός.

Διὰ ταῦτα, κατὰ τὴν νέαν τοῦ χριστιανοῦ ἀρχιτέκτονος διάταξιν, ἡ ζωοφόρος ἄρχεται ἀπὸ τῆς παραστάσεως τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός, φθίνοντος μαρτίου κατὰ Ῥωμαίους· αἱ ἑορταὶ αὗται αἱ παριστανόμεναι ἐπὶ τῆς ζωοφόρου εἶνε τὰ μεγάλα Διονύσια, πολλὴν ἔχοντα τὴν ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα μὲ τὰ Πάθη καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἀκολούθως τὰ Ἐλαφηβόλια, εἰς τιμὴν τῆς παρθένου Ἀρτέμιδος, Κόρης ἐπηκόου, τῆς συμβολιζούσης, οὕτως εἰπεῖν, τὴν *Παρθένον Θεομήτορα Γοργοεπήκοον*.

(*Ἕπεται τὸ τέλος*)· ΤΑΣΣΟΣ Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

— Αἴ, τί λέγεις, κόρη μου; . . Ἂν ὁ πατέρας σου ἀποκτήσῃ ἕνα θέατρον ἰδικόν του καὶ ἀρχίσῃ νὰ παίζῃ ὅπως ἄλλοτε!.. Δὲν ἐνθυμεῖσαι σὺ διότι ἦσο πολὺ μικρὰ τότε. Τί ἐπιτυχία μοναδική, τί προσκλήσεις εἰς τὸ προσκήνιον! Μίαν ἑσπέραν εἰς Ἀλανσὼν οἱ συνδρομηταὶ τοῦ θεάτρου τοῦ ἐχάρισαν ἕνα στέμμα χρυσοῦν. . . Ἀ! ἦτο λαμπρὸς ἠθοποιὸς ἐκείνην τὴν ἐποχήν, τόσον φαιδρός, τόσον χαρούμενος. Ὅσοι τὸν βλέπουν τώρα δὲν τὸν ἀναγνωρίζουν· τόσον ἤλλαξεν ὁ καϋμένος ἀπὸ τὴν δυστυχίαν. Καὶ ὅμως τί νὰ σοῦ εἰπῶ;.. εἶμαι βεβαία ὅτι ὀλίγη ἐπιτυχία χρειάζεται διὰ νὰ γείνῃ πάλιν νέος καὶ εὐχαριστημένος. Ἔπειτα, νὰ ἤξευρες τί χρήματα κερδίζουν οἱ διευθυνταί! εἰς Νάντην ὁ διευθυντὴς εἶχεν ἅμαξαν. Φαντάσου νὰ ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς ἅμαξαν! τὸ φαντάζεσαι, αἴ; Θὰ ἠμπορῇς τότε νὰ ἐξέρχεσαι, νὰ μὴ μένῃς μέρα νύκτα εἰς τὸ κάθισμα. Ὁ πατέρας θὰ σὲ πηγαίνῃ εἰς τὴν ἐξοχήν. Θὰ ἴδῃς τὸν ποταμόν, τὰ δένδρα ὅπου τόσον σοῦ ἀρέσουν. . . .

— Ὤ, τὰ δένδρα!.. ἐψιθύριζε φρικιῶσα ἡ ὠχρὰ νεαρὰ δεσμῶτις.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ πυλὼν κάτω τῆς οἰκίας ἐκλείσθη βιαίως καὶ τὸ ἔρρυθμον βῆμα τοῦ κ. Δελομπὲλ ἠκούσθη εἰς τὴν εἴσοδον. Ἐπεκράτησε στιγμὴ ἀγωνίας, καθ' ἣν οὐδὲ λέξις ἐξηνέχθη, οὐδὲ ἀναπνοή. Αἱ δύο γυναῖκες δὲν ἐτόλμησαν κἂν νὰ προσίδωσιν ἀλλήλας, καὶ ἡ μεγάλη ψαλὶς τῆς μητρὸς ἔτρεμε τόσον σφοδρῶς, ὥστε ἔκοπτε τὸ σύρμα πλαγίως.

Βεβαίως ὁ ἀτυχὴς εἶχεν ὑποστῇ τραῦμα ὀδυνηρόν. Ἡ πλάνη του καὶ τὰ σχέδιά του, ἡ ἐκ τῆς ἀρνήσεως ταπείνωσις, αἱ ἀστειότητες τῶν συναδέλφων του, ὁ λογαριασμὸς τοῦ καφενείου, ἔνθα προεγεύετο ἐπὶ πιστώσει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διευθύνσεώς του, ὃν ἐπρόκειτο νῦν νὰ ἐξοφλήσῃ, ταῦτα πάντα ἐνεφανίζοντο ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῷ ζόφῳ τῶν πέντε πατωμάτων, δι' ὧν ἔμελλε ν' ἀνέλθῃ. Ἡ ψυχή του ἦτο περίλυ-

Digitized by Google

πος... καὶ μόλα ταῦτα τόσον ἔμφυτος ἦτο εἰς αὐτὸν ὁ χαρακτὴρ τοῦ κωμῳδοῦ, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν εἰλικρινῆ λύπην ἐθεώρησε πρέπον νὰ καλύψῃ διὰ τοῦ τραγικοῦ καὶ κατὰ συνθήκην προσωπείου.

Ἅμα ὡς εἰσῆλθεν, ἔστη, περιέφερε βλέμμα ἀπαίσιον ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου, ἐπὶ τῆς τραπέζης καταφόρτου ἐξ ἐργασίας, ἐπὶ τοῦ λιτοῦ δείπνου, ὅπερ ἕτοιμον ἀνέμενεν αὐτὸν εἰς μίαν γωνίαν ἐπὶ τῶν δύο προσφιλῶν γυναικείων μορφῶν, αἵτινες ἐναγωνίως προσήλουν ἐπ' αὐτοῦ τοὺς λάμποντας ὀφθαλμούς των. Ὁ ἠθοποιὸς ἔμεινεν ἐπὶ ἓν λεπτὸν ἄφωνος, γνωστὸν δὲ πόσον μακρὰ εἶνε ἐν τῷ θεάτρῳ ἡ σιγὴ ἑνὸς λεπτοῦ. Κατόπιν προέβη τρία βήματα, κατέπεσεν ἐπί τινος ἕδρας χαμηλῆς παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ εἶπε μετὰ φωνῆς συριστικῆς:

— Ἀ! εἶμαι κατηραμένος!

Καὶ ταὐτοχρόνως κατήνεγκεν ἐπὶ τῆς τραπέζης γρόνθον τόσον ἰσχυρόν, ὥστε τὰ ἐπ' αὐτῆς πτηνὰ καὶ ἔντομα ἀνετινάχθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ἔντρομος ἡ σύζυγός του ἠγέρθη καὶ ἐπλησίασε πρὸς αὐτόν, ἐνῷ ἡ Ποθητὴ ὑπανηγείρετο ἐπὶ τῆς ἕδρας της μετ' ἐκφράσεως νευρικῆς στενοχωρίας, συσπώσης πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της.

Ἐξηπλωμένος ἀτόνως ἐπὶ τῆς ἕδρας, μὲ τοὺς βραχίονας καταπίπτοντας ἀδρανεῖς, καταβεβλημένος, μὲ τὴν κεφαλὴν κύπτουσαν ἐπὶ τοῦ στήθους ὁ ἠθοποιὸς ἐμονολόγει· ἦτο δὲ ὁ μονόλογός του ἀσυνάρτητος, διακοπτόμενος ὑπὸ στεναγμῶν καὶ λυγμῶν δραματικῶν, πλήρης ἀρῶν κατὰ τῶν ἀγρίων καὶ ἐγωϊστῶν ἀστῶν, τῶν τεράτων αὐτῶν πρὸς ἃ ὁ καλλιτέχνης παρέχει τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμά του εἰς βοράν.

Κατόπιν ἀνεκεφαλαίωσε ὁλόκληρον τὸν θεατρικόν του βίον, τοὺς θριάμβους αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ σταδίου του, τὸν χρυσοῦν στέφανον τῶν συνδρομητῶν τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀλανσών, τὸν γάμον του «μετὰ τῆς ἁγίας αὐτῆς γυναικὸς» — καὶ ἐδείκνυε τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα, ἥτις ἵστατο ὀρθία πλησίον του, ἔνδακρυς, μὲ τὰ χείλη τρέμοντα, κινοῦσα μόνον ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν εἰς ἕκαστον λόγον τοῦ συζύγου της.

Βεβαίως οἱοσδήποτε μὴ γινώσκων τὸν ἔνδοξον Δελομπὲλ ἠδύνατο μετὰ τὸν μακρὸν αὐτὸν μονόλογον νὰ διηγηθῇ ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸν βίον ἐν λεπτομερείᾳ. Ἀνεπόλει τὴν εἰς Παρισίους ἄφιξίν του, τὰς ἀνηδίας, τὰς στερήσεις του... Φεῦ! δὲν ἦτο ὅμως πράγματι αὐτὸς ὁ στερηθείς. Ὅπως βεβαιωθῇ τις ἤρκει νὰ ἴδῃ τὴν ὡραίαν καὶ ηὐχαριστημένην ὄψιν του καὶ νὰ τὴν παραβάλῃ μὲ τὰ ὠχρὰ καὶ κατεσκληκότα πρόσωπα τῶν δύο γυναικῶν. Πλὴν ὁ ἠθοποιὸς δὲν προσεῖχεν εἰς ταῦτα καὶ ἐξηκολούθει νὰ μεθύσκηται δι' ἐμφαντικῶν φράσεων;

— Ὦ! ἔλεγε, ν' ἀγωνισθῶ τόσον πολύ! Δέκα ἔτη, δεκαπέντε ἔτη ἀγωνίζομαι τώρα ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῶν πλασμάτων, τρεφόμενος παρ' αὐτῶν,

— Μπαμπά, μπαμπά, σιώπα!.. ἔλεγεν ἱκετευτικῶς ἡ Ποθητὴ μὲ τὰς χεῖρας συνηνωμένας.

— Ναί, ναί! τρεφόμενος παρ' αὐτῶν... καὶ δὲν ἐρυθριῶ... ὄχι, διότι ἀπεδέχθην ὅλην αὐτὴν τὴν ἀφοσίωσιν χάριν τῆς τέχνης. Ἀλλὰ τώρα ἐπαράγεινεν. Πολλὰ μοῦ ἔκαμαν. Τὴν ἀπαρνοῦμαι πλέον.

— Ὦ φίλε μου, τί λέγεις; ἀνέκραξεν ἡ κυρία Δελομπὲλ ὁρμῶσα πρὸς αὐτόν.

— Ὄχι, ὄχι, ἄφησέ με... ἐξηντλήθησαν αἱ δυνάμεις μου. Ἐφόνευσαν πλέον τὸν καλλιτέχνην. Ἐτελείωσε.. Ἀπαρνοῦμαι τὸ θέατρον.

Ἐὰν ἠθέλετε ἴδῃ τότε τὰς δύο γυναῖκας ἐναγκαλιζομένας αὐτόν, παρακαλούσας νὰ ἐπιμείνῃ ἀκόμη ἀγωνιζόμενος, προσπαθούσας ν' ἀποδείξωσιν αὐτῷ ὅτι δὲν εἶχε δικαίωμα ν' ἀπαρνηθῇ τὸ θέατρον, δὲν θὰ ἠδύνασθε νὰ συγκρατήσητε τὰ δάκρυά σας. Καὶ ὅμως ὁ Δελομπὲλ ἀνθίστατο.

Ἐπὶ τέλους ἐκάμφθη· ὑπεσχέθη νὰ ἐμμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἀφοῦ αὐταὶ τὸ ἤθελον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο συγκατένευσε μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ θωπείας.

Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ὁ μέγας ἀνὴρ ἐλαφρωθεὶς ἐκ τοῦ μονολόγου του, ἀνακουφισθεὶς ἐκ τῆς διεξόδου ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν ἀπελπισίαν του, ἐκάθητο εἰς μίαν γωνίαν τῆς τραπέζης καὶ ἐδείπνει μὲ καλὴν ὄρεξιν, μὴ διασώζων ἐξ ὅλης τῆς σκηνῆς εἰμὴ μικράν τινα κόπωσιν, ὡς ἠθοποιὸς ὑποκριθεὶς τὴν ἑσπέραν μακρὸν καὶ δραματικώτατον μέρος

Ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν, ὁ ἠθοποιὸς ὁ συγκινήσας ὁλόκληρον τὸ ἀκροατήριον, ὁ θρηνήσας ἐπὶ σκηνῆς μετ' ἀληθῶν δακρύων, λησμονεῖ τὰ πάντα ἅμα ὡς κατέλθῃ τῆς σκηνῆς. Ἀφίνει τὴν συγκίνησίν του εἰς τὸ δωμάτιόν του ὁμοῦ μὲ τὰ θεατρικά του ἱμάτια καὶ μὲ τὰς φενάκας, ἐνῷ οἱ θεαταὶ ἁπλοϊκώτεροι, ζωηρὰν διατηροῦντες τὴν συγκίνησιν, ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν κατοικίαν των μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρύων, μὲ τὴν καρδίαν βαρυαλγῆ, μὲ ἔξαψιν σφοδρὰν τῶν νεύρων, ἥτις τοὺς κρατεῖ ἀγρύπνους ἐπὶ πολλὴν ἀκόμη ὥραν.

Ἡ νεαρὰ Ποθητὴ καὶ ἡ κυρία Δελομπὲλ δὲν ἐκοιμήθησαν πολὺ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην.

Δ'

Ἐν Σαβινύ.

Ἡ ἐπὶ ἕνα μῆνα συμβίωσις ἐν Σαβινὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν ὑπῆρξε συμφορά.

Μετὰ δύο ἔτη ὁ Γεώργιος καὶ ἡ Σιδωνία συνηντῶντο πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν ἔπαυλιν, ἥτις ὡς πολὺ παλαιὰ ἔμενεν ἀμετάβλητος, ἐν ᾗ τὸ

Digitized by Google

χαλικῶδες ἔδαφος, τὰ τέλματα, τὰ δένδρα πάντα ἀκίνητα ἐφαίνοντο οἱονεὶ περίγελως πρὸς πᾶν ὅ,τι μεταβάλλεται καὶ παρέρχεται. Ὅλως ἀλλοῖαι ἔπρεπε νὰ εἶνε αἱ δύο ψυχαὶ καὶ περισσότερον ἔντιμοι διὰ νὰ μὴ ἀποβῇ εἰς αὐτὰς ἀπαίσιος.

Ἡ Κλαίρη ἀφ' ἑτέρου, οὐδέποτε ἦτο τόσον εὐδαίμων, οὐδέποτε τὸ Σαβινὺ εἶχε φανῇ εἰς αὐτὴν ὡραιότερον. Τί χαρὰ δι' αὐτὴν νὰ περιπατῇ τὸ τέκνον της εἰς τὰς πρασιὰς ὅπου ὅτε ἦτο μικρὰ καὶ αὐτὴ ἐβάδιζε, νὰ κάθηται αὐτὴ νεαρὰ μήτηρ εἰς τὰ σκιαζόμενα ἑδώλια ὅπου καθημένη ἡ μήτηρ της ἐπετήρει αὐτὴν ἄλλοτε παίζουσαν, νὰ μεταβαίνῃ ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Γεωργίου πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ τῶν ἐλαχίστων μερῶν καὶ τοποθεσιῶν ἔνθα εἶχον παίξῃ ὁμοῦ! Ἠσθάνετο γαλήνιον εὐχαρίστησιν· τὴν πλήρη ἐκείνην εὐδαιμονίαν τῆς ἠρέμου ὑπάρξεως εἰς ἣν ἐντρυφᾷ τις ἐν σιγῇ. Καθ' ἑκάστην ἡ μακρὰ οἰκιακὴ ἐσθής της ἐσύρετο εἰς τὰς δενδροστοιχίας καὶ ἐβράδυνεν αὐτὴ ἑκάστοτε τὸ βῆμά της ἕνεκα τῶν μικρῶν βημάτων τοῦ παιδίου, τῶν κραυγῶν του, τῶν ἀπαντήσεών του.

Ἡ Σιδωνία ὀλίγον μετεῖχε τῶν μητρικῶν αὐτῶν περιπάτων. Ἔλεγεν ὅτι ὁ θόρυβος τῶν παιδίων τὴν ἠνώχλει καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἦτο σύμφωνος μετὰ τοῦ γηραιοῦ Γαρδινοά. ὅστις πᾶσαν ἀφορμὴν ἐχρησιμοποίει ὅπως ἀντιτείνῃ εἰς τὴν ἐγγονήν του. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι κατώρθου τὸ τοιοῦτο μεριμνῶν ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς Σιδωνίας καὶ περιποιούμενος αὐτὴν περισσότερον ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν διαμονήν της. Αἱ ἅμαξαι αἵτινες πρὸ διετίας εἶχον συρθῇ εἰς τὸν σταῦλον καὶ τὰς ὁποίας ἐκαθάριζον ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα, διότι αἱ ἀράχναι ἔπλεκον τὸν ἱστόν των ἐπὶ τῶν μεταξίνων προσκεφαλαίων των, ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν της. Τὸ πᾶν ἐν τῇ οἰκίᾳ παρηκολούθησε τὴν τοιαύτην φιλότυρβον ὤθησιν. Ὁ κηπουρὸς ἐπεμελεῖτο κάλλιον τῶν ἀνθέων, διότι ἡ κυρία Ῥίσλερ ἐξέλεγε τὰ ὡραιότερα ἵνα κοσμήσῃ τὴν κόμην της κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος· ἄλλως τε ἤρχοντο καὶ ἐπισκέψεις. Διωργανοῦντο συμπόσια κατὰ τὸ δειλινόν, διασκεδάσεις ὧν προΐστατο ἡ κυρία Φρομών, ἀλλ' εἰς ἃς διέπρεπεν ἀπαραμίλλως ἡ Σιδωνία χάρις εἰς τὸ ζωηρόν της ἦθος. Ἄλλως τε ἡ Κλαίρη κατέλειπεν αὐτῇ συχνάκις ἐλεύθερον τὸ στάδιον. Τὸ τέκνον της εἶχε τὰς ὥρας τοῦ περιπάτου καὶ τοῦ ὕπνου του, ἃς οὐδεμία διασκέδασις ἴσχυε νὰ διαταράξῃ. Ἡ μήτηρ ἀπεμακρύνετο κατ' ἀνάγκην καὶ τὴν ἑσπέραν μάλιστα πολλάκις δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβαίνῃ μετὰ τῆς Σιδωνίας πρὸς ὑπάντησιν τῶν ἐκ Παρισίων ἐρχομένων δύο συνεταίρων.

— Δικαιολόγησέ με, ἔλεγε πρὸς αὐτὴν ἀποσυρομένη εἰς τὸν θάλαμόν της.

Ἡ κυρία Ῥίσλερ ἐθριάμβευεν. Κομψή, νωθρά, ἐφέρετο διὰ τοῦ καλπασμοῦ τῶν ἵππων, μὴ ἔχουσα συνείδησιν τῆς ταχείας αὐτῶν φορᾶς, μὴ σκεπτομένη.

Μόνον ὁ ὑπὸ τὸν πέπλον της πνέων δροσερὸς ἀὴρ τὴν ἀνεκάλει εἰς τὴν ζωήν. Καπηλεῖόν τι διαφαινόμενον ἀορίστως διὰ μέσου τῶν ἡμικλείστων βλεφάρων της εἴς τινα καμπὴν τῆς ὁδοῦ, ἢ παιδία ῥακένδυτα βαδίζοντα ἐπὶ τῆς χλόης ἀνενεθύμιζον εἰς αὐτὴν τοὺς ἄλλοτε κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν περιπάτους της μετὰ τοῦ Ῥίσλερ καὶ τῶν γονέων της καὶ τὸ ῥῖγος ὅπερ τὴν κατελάμβανεν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ταύτῃ τὴν ἔκαμνε νὰ κάθηται κάλλιον, ἐπιδεικτικωτέρα ἐν τῇ δροσερᾷ καὶ ἀνέτῳ περιβολῇ της, λειωνιζομένη εὐχαρίστως ἐκ τῆς ταλαντεύσεως τῆς ἁμάξης, ἐν ᾧ ὁ λογισμός της ἀπεκοιμᾶτο μετ' ὀλίγον ἐκ νέου εὐδαίμων καὶ ἀσφαλής.

Καὶ ἕτεραι ἅμαξαι ἀνέμενον εἰς τὸν σταθμόν. Οἱ παρεστῶτες πολὺ τὴν παρετήρουν. Δὶς ἢ τρὶς ἤκουσε νὰ ψιθυρίζουσιν ὄπισθέν της . . . . «Εἶνε ἡ κυρία Φρομών! . .» τὸ ἀληθὲς δὲ εἶνε ὅτι ἠδύνατό τις ν' ἀπατηθῇ βλέπων τοὺς τρεῖς ἐπανερχομένους τιουτοτρόπως ἐκ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου, τὴν Σιδωνίαν εἰς τὸ βάθος πλησίον τοῦ Γεωργίου, γελῶσαν καὶ συνομιλοῦσαν μετ' αὐτοῦ, τὸν δὲ Ῥίσλερ ἀντικρύ των μειδιῶντα εἰρηνικῶς, ἐντρεπόμενον ὁπωσοῦν διὰ τὴν ὡραίαν ἐκείνην ἅμαξαν μὲ τὰς εὐρείας παλάμας του ἀποτεθειμένας ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἡ ἰδέα αὕτη ὅτι τὴν ἐξελάμβανον διὰ τὴν κυρίαν Φρομὼν τὴν καθίστα λίαν ὑπερήφανον καὶ ὁσημέραι συνείθιζεν εἰς αὐτὴν ἔτι μᾶλλον. Ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς τὴν ἔπαυλιν τὰ δύο ζεύγη ἐχωρίζοντο μέχρι τῆς ὥρας τοῦ δείπνου, ἀλλὰ πλησίον τῆς συζύγου του τῆς γαληνιαίως ἐφορώσης τὸ κοιμώμενον τέκνον της εὑρισκόμενος ὁ Γεώργιος Φρομών, νέος ὢν εἰσέτι ὥστε νὰ προτιμᾷ τὴν ἤρεμον οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν, ἀνελογίζετο πάντοτε τὴν περικαλλῆ Σιδωνίαν, τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ ἠκούετο ἀντηχοῦσα μὲ τόνους θριαμβευτικοὺς εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου.

Ἐνῷ ὁλόκληρος ἡ ἔπαυλις μετεβάλλετο οὕτω χάρις εἰς τὰς ἰδιοτροπίας μιᾶς γυναικός, ὁ γέρων Γαρδινοὰ ἐξηκολούθει διάγων τὸν ἀβέλτερον βίον πλουσίου ἀνιῶντος, ὀκνηροῦ καὶ ἀνικάνου. Ἡ καλλιτέρα του ψυχαγωγία τώρα ἦτο ἡ κατασκοπεία. Αἱ τῇδε κἀκεῖσε μεταβάσεις τῶν ὑπηρετῶν, τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα εἰς τὸ μαγειρεῖον, τὸ κομιζόμενον ἐκ τοῦ κήπου καθ' ἑκάστην πρωΐαν πλῆρες ὀσπρίων καὶ καρπῶν κάνιστρον ἦσαν ἀντικείμενα διαρκῶν ἀνακρίσεων. Μεγαλητέρα χαρὰ δι' αὐτὸν δὲν ἦτο παρὰ νὰ συλλάβῃ κάποιον ἐπ' αὐτοφώρῳ. Τὸ τοιοῦτο τὸν ἀπησχόλει, τοῦ ἀπέδιδε σημασίαν, ἐπὶ πολλὴν δὲ ὥραν εἰς τὴν τράπεζαν, τῶν συνδαιτυμο-

Digitized by Google

νων ἀκροωμένων ἐν σιγῇ, διηγεῖτο τὸ ἔγκλημα, τοὺς δόλους εἰς οὓς κατέφυγεν ὅπως τὸ ἀνακαλύψῃ, τὴν ὄψιν τοῦ ἐνόχου, τὸν τρόμον του, τὰς ἱκεσίας του.

Διὰ τὴν διηνεκῆ ταύτην ἐπιτήρησιν τῶν οἰκετῶν του ὁ γέρων εἶχεν ἐκλέξῃ λίθινον ἑδώλιον κείμενον ὄπισθεν ὑπερμεγέθους θάμνου παυλονίας. Μὴ ἀναγινώσκων οὐδὲ σκεπτόμενος ἔμενεν αὐτόθι ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους κατασκοπεύων τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους. Διὰ τὴν νύκτα δὲ ἐμηχανήθη ἄλλο τι. Εἰς τὸν εὐρύχωρον πρόδρομον, εἰς ὃν ἦγον ἑκατέρωθεν αἱ κατάφορτοι ἐξ ἀνθέων κλίμακες εἶχον ἀνοίςῃ ὀπὴν συγκοινωνοῦσαν μὲ τὸν θάλαμόν του κείμενον εἰς τὸν ἄνω ὄροφον. Ἀκουστικὸς σωλὴν τελειοποιημένος μετεβίβαζεν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ ἐπάνω πάντα θόρυβον ἐκ τοῦ ἰσογείου, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν συνδιαλέξεων τῶν θεραπόντων, οἵτινες ἐκάθηντο χάριν τῆς δρόσου τὴν ἑσπέραν ἐπὶ τοῦ μεσαναβάθρου

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΤΡΕΛΛΗ

Μέσ' 'ς τὸ σκοτάδι μιᾶς σπηλιᾶς,
'Στὸ βράχο τῆς ἀκρογιαλιᾶς,
Στενάζει κόρη μοναχὴ
Καὶ δέρνεται ἡ φτωχή.
'Μέρας νὰ 'δῇ δὲν θέλει φῶς,
Καὶ μένει ὁ πόνος της κρυφὸς
Τὴν γῆ τὸ κῦμα 'σὰν φιλᾷ,
Κι' ὁ οὐρανὸς γελᾷ.
Μὰ κάθε φοβερὴ νυχτιὰ
Ὁποῦ σηκόνεται ἡ Νοτιά,
Ἐμπρὸς 'ς τὸ κῦμα σιωπηλὴ
Τὴν βλέπεις τὴν τρελλή.
Ἔχει νεράϊδας ὠμορφιά,
Μὰ ἡ ὄψι της μιὰ συννεφιά,
Ποῦ ἀστροπελέκι καὶ βροντὴ
Λὲς μέσα της κρατεῖ.
Βλέπει τὸ κῦμα τὸ πικρό,
Βλέπει τὸν κάτασπρον ἀφρό,
Κι' ἀκόμα ἕνα νεκρὸ τηρᾷ
'Σ τ' ἀκοίμητα νερά.
Εἶνε δυὸ χρόνια ποῦ ἡ Νοτιὰ
'Σὰν τὴ ξερριζωμέν' ἰτιὰ
Τὸν εἶχε ρίξῃ ἐκεῖ νεκρὸ
Τῆς ξενιτειᾶς γαμβρό!
Κ' ἐπήγανε 'ς τὴν ἐκκλησιά,
Μὰ ὄχι γιὰ στεφανωσιά·
Πῆγαν γιὰ μαῦρο χωρισμό,
Γι' ἀγιάτρευτο καϋμό.
Ὁ νοῦς της 'πέθανε μαζὺ
Μὲ τὸν καλό της, καὶ δὲν ζῇ
Παρὰ ἡ τρομάρα μιᾶς βραδυᾶς,
Κ' ἡ πίκρα τῆς καρδιᾶς.
Φεύγει ἀπ' τὸ κῦμα, κι' ἀρχινᾷ
Τὸ μοιρολόγι 'ς τὰ βουνὰ
Ποῦ ἀντιλαλοῦν ὡς τὴν αὐγὴ
Τῆς δόλιας τὴν πληγή.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΑ ΔΕΙΠΝΑ

Γνωστὸς Οὔγγρος λογογράφος, ὁ Λουδοβῖκος Ἕβεσι, ἐδημοσίευσεν ἐν ἐπιφυλλίδι τοῦ Πεσταίου Λόϋδ τὰς ἑπομένας εὐτραπέλους ἀλλ' ἀκριβεστάτας παρατηρήσεις περὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ κρατούντων συμποτικῶν κανόνων καὶ ἐθίμων.

Οἱ Ἄγγλοι, λέγει, ἔχουσιν εἶδός τι ὅλως ἰδιαίτερον περιφρονητικοῦ βλέμματος, τὸ ὁποῖον ἐπιφυλάττουσι πάντοτε δι' ἡμᾶς τοὺς κατοίκους τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Εἶναι δὲ τοῦτο δριμύτερον κἄπως τοῦ βλέμματος, ὅπερ θὰ ἔρριπτον αἴφνης εἰς ἀραπίναν, κοσμήσασαν τὸ πρόσωπόν της μὲ ποῦδραν. Ποσάκις δὲν ἔκοψε τὰ ἥπατά μου τοιοῦτο βλέμα, ἀπηνές, ἐκφράζον ἅμα ἀπορίαν μεγίστην καὶ ἀγανάκτησιν καὶ οἶκτον! Μίαν φορὰν παρετήρησα ὅτι οἱ ὁμοτράπεζοί μου ἀπέθεσαν περόνια καὶ μαχαίρια καὶ μὲ ἐκύτταζαν ἀσκαρδαμυκτεί. Τί ἔγκλημα ἀρά γε νὰ διέπραξα; Μήπως ἔβαλα τὴν τροφὴν μὲ τὸ μαχαίριον εἰς τὸ στόμα, ὅπερ ἐν Ἀγγλίᾳ θεωρεῖται ἔγκλημα παντὸς ἄλλου ἀνοσιώτερον, πλὴν τῆς πατροκτονίας; Ὄχι· εἰς τόσην ἠθικὴν κατάπτωσιν δὲν εἶχα φθάσῃ· ἀλλ' ἔβαλα εἰς τὸ πρόβειον ψητὸν μουστάρδαν, ἡ ὁποία εἶναι ἄρτυμα ἀποκλειστικὸν τοῦ βωδινοῦ κρέατος καὶ τοῦ χοιρομηρίου. Τί νὰ κάμω τότε; προσεποιήθην ὅτι ἄνοιξεν ἡ μύτη μου καὶ ἐξῆλθον. Μία εὐσπλαγχνικὴ γείτων μου μοὶ ἔκαμε τὴν ἑξῆς παρατήρησιν. «Βλέπετε; νὰ μὴ τὸ ξανακάμετε, ἀπ' αὐτὸ σᾶς ἄνοιξεν ἡ μύτη σας· ἠμποροῦσε ὃ μὴ γένοιτο νὰ σᾶς φέρῃ καὶ ἀποπληξίαν!»

Ἄλλην πάλιν φορὰν ἠθέλησα νὰ ἀρτύσω ψυχρὰ ὀρνίθεια κρέατα μὲ καρύκευμα τοῦ Οὐαρτσέστερσαῖρ, διότι πρῶτον μὲν ἠδυνάμην νὰ προφέρω ὀρθῶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ καρυκεύματος, ἐν ᾧ τῶν ἄλλων ἐδυσκολευόμην, καὶ δεύτερον διότι κατὰ τύχην ἦτο πλησίον μου τὸ καρύκευμα ἐκεῖνο. Εὐτυχῶς ἡ θεράπαινα, ἥτις φαίνεται μὲ ἐλυπήθη, ἐκράτησεν ἐγκαίρως τὴν χεῖρά μου καὶ μὲ ἔσωσεν ἀπὸ ἀνυπολογίστων περιπετειῶν. Τί θὰ ἐγίνετο ἂν τις ἤθελε κόψῃ τὸν ξηρὸν ἄρτον του μὲ τὸ μαχαίριον καὶ οὐχὶ μὲ τὴν χεῖρα, ἢ ἂν ἤθελε κόψῃ τὸν ἀλειμμένον μὲ βούτυρον ἄρτον μὲ τὴν χεῖρα καὶ οὐχὶ μὲ τοὺς ὀδόντας, εἶναι ἄδηλον, διότι τοιαῦτα ἀτοπήματα δὲν συνέβησαν εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ἂν εἰς προγενεστέρους χρόνους ὑπέπεσέ τις εἰς παραπλήσια ἐγκλήματα, οὗτος θὰ ἦτο προφανῶς κακοῦργος φύσει καὶ ἄξιος τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν.

Τὸ καλλίτερον ὅπερ ἔχει νὰ κάμῃ ὁ ξένος εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ὁμολογήσῃ εἰλικρινῶς ὅτι εἶναι ἀμαθὴς καὶ ἀγροῖκος ἠπειρώτης, καὶ νὰ ἐπικληθῇ τὴν εὐμενῆ ἐπιείκειαν τῶν ὁμοτραπέζων. Ἐν οἰκογενειακοῖς δείπνοις ἔσπευδον μετὰ πολλῆς καλοκαγαθίας νὰ μὲ διδάξωσιν, ὁσάκις ἠρώτων μὲ ποῖον περόνιον τρώγεται τὸ παρατεθὲν φαγητόν. Καὶ ἐφείλκυσά ποτε ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὴν συμπάθειαν μεγίστης μερίδος τοῦ σκωτικοῦ ἔθνους, εἰπὼν ὅτι πολὺ μοῦ ἀρέσει τὸ ὅτς πότς, τὸ ἐθνικὸν τῶν Σκώτων ἔδεσμα. Εὐθὺς

Digitized by Google

ὡς ἐξέφρασα τὴν γνώμην ταύτην πάντες οἱ συνδαιτυμόνες μετ' ἀξιαγάστου προθυμίας ἐφιλοτιμήθησαν νὰ μοὶ παράσχωσι λεπτομερεστάτας καὶ τὰ μέγιστα ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τοῦ ἐδέσματος ἐκείνου. Τὸ μὲν κρέας ἐν αὐτῷ εἶναι πρόβειον, προςθέτουσι δὲ καὶ γεώμηλα, καὶ ἓν εἶδος λαχάνου, ὅπερ λέγεται κράμβη, καὶ ὀλίγα δαυκία καὶ ἓν ἄλλο εἶδος χορταρικοῦ, τὸ ὁποῖον οἱ Σκῶτοι ὀνομάζουσι πετροσέλινον (ὑποτιθεται πάντοτε ὅτι κράμβαι καὶ πετροσέλινα καὶ τὰ παρόμοια συστατικὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἐδέσματος εἶναι πράγματα παντελῶς ἄγνωστα καθ' ἅπασαν τὴν ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην).

Ὅτε δὲ ἐζήτησα καὶ δευτέραν μερίδα τοῦ νοστίμου ἐκείνου κυκεῶνος, οἱ ὁμοτράπεζοί μου βαθύτατα συγκινηθέντες, συνέστησαν φιλοφρονέστατα ἀλλήλους πρός με καὶ μοὶ ἐνεχείρισαν τὰ ἐπισκεπτήριά των. Ὅτε δὲ τελευταῖον ἐμνημόνευσα καὶ τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Φλαμανδῶν ἐδέσματος Ὁ τσ π ο τ, ὅπερ τὰ μάλιστα ὁμοιάζει μὲ τὸ ἰδικόν των καὶ εἶπον ὅτι ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἐν παλαιοῖς χρόνοις εἶχον ὑποτάξῃ οἱ Σκῶτοι τὴν Φλαμανδίαν. τοσοῦτον ἤγειρα ἐνθουσιασμόν, ὥστε ἐφοβήθην (ἀδίκως ὅμως) μὴ ὁ ξενοδόχος ἀρνηθῇ νὰ δεχθῇ πληρωμὴν παρ' ἐμοῦ. Πολὺ προσέτι μὲ ὠφέλησεν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἔδειξα ὅτι δύναμαι νὰ τρώγω σαλάτας κρομμύων καὶ ῥιζῶν σελίνων καὶ ἀντιδίων μὲ ἅλας μόνον, ἄνευ ὀξειδίου καὶ ἐλαίου, καθὼς καὶ ὠμὰς ντομάτας μὲ ἅλας, ὀξείδιον καὶ πέπερι. Πολλοὶ ἰσχυρίζοντο μάλιστα ὅτι διὰ τοιούτων μέσων καὶ ἡ προφορά μου ἐβελτιοῦτο καταφανῶς.

Τοὐναντίον δυστυχῶς δὲν ἐτελεσφόρησαν αἱ προσπάθειαι τὰς ὁποίας κατέβαλλα διὰ νὰ φάγω μὲ ὄρεξιν τὰς μὲ ἐλελίφασκον παραγεμισμένας νήσσας. Ἔχουσαι ὀσμὴν καὶ γεῦσιν καμφορᾶς, ἀπέμειναν δι' ἐμὲ καρπὸς ἀπηγορευμένος, διότι μεγάλως μὲν τιμῶ καὶ ὑπολήπτομαι τὴν καμφορὰν ὡς φάρμακον, ἀλλ' ὡς ἄρτυμα φαγητῶν δὲν τὴν ἠνέχθη ποτὲ ὁ στόμαχός μου, μὴ ἐξαγγλισθεὶς ἐπαρκῶς.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τὸ προσεχὲς ἔτος γενήσεται ἐν Δουνεδίνῃ τῇ πρωτευούσῃ τῆς Νέας Ζηλανδίας διεθνὴς ἔκθεσις.

— Ὁ κόμης Βερτιέ, ἔγγονος τοῦ διασήμου στρατάρχου, ἀπώλεσεν ἐκ τοῦ ἐξοχικοῦ μεγάρου του 500,000 φράγκων. Ἐπὶ τούτῳ προεκηρύχθη διὰ τῶν ἐφημερίδων εἰς τὸν δυνάμενον νὰ παραδώσῃ τὸν δράστην ἀμοιβὴ 25 χιλ. φράγκων ἐφ' ἅπαξ ἢ σύνταξις ἰσόβιος 5 φρ. καθ' ἡμέραν.

— Ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων ἀπενεμήθησαν ἐν ὅλῳ τα ἑξῆς βραβεῖα: 890 μεγάλα βραβεῖα, 5,599 χρυσᾶ μετάλλια, 11,104 ἀργυρᾶ, 10,985 χαλκᾶ, 9,027 ἔπαινοι.

— Ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Βοστώνης ἀγγέλλεται ἡ ἀνακάλυψις νέου μικροῦ πλανήτου.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν ἡλικίᾳ 66 ἐτῶν ὁ Μαυρίκιος Δυδεβάν, γνωστότερος ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαυρίκιος Σάνδ, υἱὸς τῆς διασήμου συγγραφέως Γεωργίας Σάνδ. Ὁ ἀποθανὼν συνέγραψε πολλὰ φιλολογικὰ ἔργα μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς μητρός του.

— «Πῶς ἔφαγα 250,000 λίρας εἰς δύο ἔτη». Τοιοῦτος εἶνε ὁ τίτλος νέου ἀγγλικοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ κατὰ μυριάδας ἀντιτύπων, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὅλον τὸ ἀγγλικὸν δημόσιον. Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου δὲν εἶνέ τις ἐκ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος λογίων, ἀλλὰ νεαρός τις ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καλούμενος Ἐρνέστος Βενσόν, ὁ ὁποῖος μετὰ βρεττανικοῦ φλέγματος διηγεῖται τὰς ἰδίας αὐτοῦ περιπετείας, πῶς δηλαδὴ κατέφαγε τὴν περιουσίαν του ἀσωτεύων. Ἀλλ' ἡ ὑποδοχὴ τοῦ βιβλίου εἶνε τοιαύτη, ὥστε δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ δημιουργήσῃ νέαν περιουσίαν ἐκ τῶν κερδῶν ὁ ἄσωτος συγγραφεύς, ἵνα δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀφορμὴ πάλιν πρὸς συγγραφὴν δευτέρου ἔργου.

— Ἐν τῷ ἀμερικανικῷ τμήματι τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως λειτουργεῖ μηχανὴ κατασκευάζουσα χαρτίνους σάκκους σχήματος παραλληλεπιπέδου. Ἡ μηχανὴ αὕτη παρεμφερὴς πρὸς ἐκείνας δι' ὧν κατασκευάζονται οἱ φάκελλοι, παραλαμβάνει φύλλα χάρτου καὶ παραδίδει 9000 σάκκους ἑτοίμους, στερεοὺς καὶ κομψοὺς καθ' ὥραν. Εἷς μόνος παῖς ἀρκεῖ ὅπως ἐπιστατῇ εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς καὶ συλλέγει τοὺς ἑτοίμους σάκκους.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τροφοδότησις ἠθοποιοῦ

Ἠθοποιὸς προσέρχεται εἰς διευθυντὴν θιάσου καὶ ζητεῖ νὰ προσληφθῇ. Ὁ διευθυντὴς τὸν βλέπει καλὰ καὶ ἐνθυμεῖται ὅτι κάπου τὸν εἶδεν εἰς ἄλλον θίασον παριστάνοντα:

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, δὲν ἦσουν μὲ τὸν θίασον ποῦ ἔπαιζε πέρυσι 'ς τὰς Πάτρας.

— Μάλιστα.

— Εἶχες χάλι τότε! Ἕνα βράδυ ἦλθα 'ς τὸ θέατρον καὶ εἶδα τὸ κοινὸν νὰ σοῦ ῥίχνῃ ντομάταις.

— Μὰ ξέρετε τί τρέχει; Δὲν εἶμαι καὶ τόσο κακός... τὸ ἔκανα τότε ἐπίτηδες.

— Τί θὰ εἰπῇ ἐπίτηδες; ἐπίτηδες γιὰ νὰ σοῦ πετοῦν ντομάταις.

— Βέβαια· ὁ διευθυντὴς μας δὲν μας ἐπλήρωνε, δὲν εἶχα λεπτὸ οὔτε γιὰ νὰ φάγω. Ἂν ἔπαιζα καλά, θὰ μ' ἐχειροκροτοῦσαν καὶ τὰ χειροκροτήματα δὲν χορταίνουν. Ἔπαιζα ἐλεεινά, μοῦ ἔρριχναν ντομάταις—καὶ ἔτσι τοὐλάχιστον ἐξασφάλιζα τὸ φαγί μου.

Ἐκ κληρονομίας.

— Κύτταξε τί ὡραῖα μαλλιὰ ἔχει αὐτὴ ἡ κόρη.

— Τὸ ξέρω· τὰ ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα της.

— Κ' ἐκεῖνος εἶχεν ἔτσι ὡραῖα μαλλιά....

— Ὄχι, ἀδελφέ—ἦτο μ π α ρ μ π έ ρ η ς!

Καταφύγιον.

Ἐπανελθών τις ἐκ περιηγήσεως εἰς Ἀφρικὴν ὁμιλεῖ εἰς φίλον πλὴν ἄλλων περὶ τῆς θερμότητος τοῦ κλίματος:

— Φαντάσου ποῦ μίαν ἡμέραν τὸ θερμόμετρον ἔδειχνε σαρανταπέντε βαθμοὺς εἰς τὴν σκιάν.

— Καὶ οἱ ἄνθρωποι τί ἔκαναν τότε;

— Ἀναγκάσθηκαν νὰ στέκουν 'ς τὸν ἥλιο.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1851.

Digitized by Google

Ἀριθ. 717 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 24 Σεπτεμβρ. 1889.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ
ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Α'

Συνέχεια καὶ τέλος. ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ε'.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος προσηνέχθη εἰς τὸν Λεοπόλδον ὁ θρόνος τοῦ Βελγίου. Ἦτο φαίνεται προωρισμένος νὰ βασιλεύσῃ. Καὶ κατὰ τὴν ἀποδοχὴν δὲ τοῦ Βελγικοῦ στέμματος ἐπολιτεύθη μετὰ συνέσεως· ἔχων τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτὴν μόνην, ἀλλ' ἐπεζήτησε καὶ τὴν τῆς Γαλλίας. Δύο δὲ πράγματα ἐθεώρει ἀπαραίτητα εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου καὶ συντελεστικώτατα· τὴν ἐκδίωξιν τῶν Ὀλλανδῶν ἀπὸ τῆς Ἀμβέρσης καὶ ἄλλων τινῶν ὀχυρῶν μερῶν, ὧν ἐκράτουν, καὶ τὴν μετὰ τῆς γαλλικῆς αὐλῆς ἐπιγαμίαν· ἐπέτυχεν ἀμφοτέρων. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος Φίλιππος ἀπέστειλεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ κατὰ τῶν Ὀλλανδῶν τὸν στρατηγὸν Ζεράρ μετὰ στρατοῦ ἐκ πεντηκονταχισχιλίων ἀνδρῶν, ἔδωκε δὲ εἰς αὐτὸν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Λουΐζαν. Συνδιάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ὥρισε διὰ συνθήκης ἐπικληθείσης Συνθήκης τῶν 24 ἄρθρων τὰ ὅρια τῆς Βελγικῆς καὶ τὰ τῆς ἀποζημιώσεως τῆς Ὀλλανδίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ οἱ Ὀλλανδοὶ ἐπέμενον κατέχοντες τὸ Βέλγιον, κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐπολιόρκησε τὴν Ἀμβέρσαν, (23 Δεκεμβρίου 1882), ἥτις παρεδόθη, τερματισθέντος οὕτω τοῦ μεταξὺ Βελγῶν καὶ Ὀλλανδῶν πολέμου, ἐπαγιώθη δὲ οὕτως ὁ θρόνος τοῦ Λεοπόλδου.

«Ὁ πρίγκηψ Λεοπόλδος, ὅστις ἐκαλεῖτο εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Βελγίου, λέγει διάσημος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1) ἦτο θαυμασίως κατάλληλος διὰ τὴν δυσχερῆ θέσιν, ἣν ἐδέχθη. Συγκατατιθέμενος μᾶλλον ἢ σπεύδων νὰ γείνῃ βασιλεύς, καὶ ἐν τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ ἔχων εἶδός τι ἀδιαφορίας, παρατηρητὴς ἐμβριθὴς τῶν αἰσθημάτων τῶν λαῶν καὶ γινώσκων καλῶς τὴν Εὐρώπην, τοὺς ἡγεμόνας αὐτῆς, τοὺς συμβούλους των, τοὺς χαρακτῆρας τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς σχέσεις τῶν Κρατῶν, ἐξεῖχεν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ συμβιβάζειν τὰ διάφορα ἢ ἀντίθετα συμφέροντα, καὶ ἤξευρε καὶ νὰ περιμένῃ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπιτυχίας καὶ νὰ δράττεται αὐτῆς. Μόλις γενόμενος βασιλεύς, καὶ ἐνῷ συνεζητοῦντο ἔτι τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου του, ἐστερέωσε παρευθὺς τὰ θεμέλια αὐτοῦ. Τὴν καταγωγὴν Γερμανὸς καὶ θετὸς πολίτης ἄγγλος, ἐγένετο ἐξ ἐπιγαμίας Γάλλος νυμφευθεὶς τὴν πριγκήπισσαν Λουΐζαν, πρωτότοκον θυγατέρα τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἐτύγχανεν οὕτως, ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ βημάτων ἔχων καλὰς κατὰ φύσιν σχέσεις μεθ' ὅλων τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων του, καὶ παρεσκευασμένος διὰ λόγων σπουδαίων ἢ εὐλογοφανῶν, ὁτὲ μὲν ν' ἀρνηθῇ ὁτὲ δὲ νὰ παραδεχθῇ ὅ,τι ἕκαστος ἐν τῷ ἑαυτοῦ συμφέροντι ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ.»

Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν αὐτοῦ βασιλείαν τὸ Βέλγιον ἀπήλαυσεν ἐντελοῦς καὶ σπανίας εὐημερίας. Ἡ ἀνάπτυξις ἡ ὑλικὴ συνεβάδισεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ Λεοπόλδου μετὰ τῆς διανοητικῆς καὶ ὑλικῆς, οὕτως ὥστε ἡ χώρα αὕτη κατέστη τὸ πρότυπον συνταγματικῆς καὶ εὐνόμου ἐπικρατείας. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνεφύησαν συνωμοσίαι ὑπὲρ τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς διὰ τῆς συνέσεως καὶ δεξιότητος αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ ματαιώσῃ αὐτάς, μηδαμῶς προσδραμὼν εἰς βίαια μέτρα. Γνωστὸν εἶνε ὅτι δύο ὑπάρχουσιν ἐν Βελγίῳ μεγάλα κόμματα, τὸ τῶν κληρικῶν καὶ τὸ τῶν φιλελευθέρων. Τὰ κόμματα ταῦτα, μεθ' ὅλην τὴν φυσικὴν ψυχρότητα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Βελγικοῦ λαοῦ, ἐξαπτόμενα ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα πάλῃ, εἰς δεινὸν περιῆγον σάλον τὴν χώραν, καὶ ὁσάκις δὲν ἠδύναντο διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας ἐζήτουν ἕκαστον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ὁ βασιλεύς, κρατῶν τὴν στάθμην ἴσην μεταξὺ αὐτῶν, πιστὸς εἰς τὰ ὅρκια καὶ φρονῶν ὅτι ὡς ἡγεμὼν διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ὤφειλεν αὐτὸς πρῶτος νὰ δι-

(1) Guizot. Mémoires pour servir à l' histoire de mon temps. T. II. p. 265.

Digitized by Google

δάσκῃ τοὺς ἄλλους αὐτήν, ἀπεῖχε μὲν πάσης αὐθαιρέτου ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς πολιτείας, εἰς μηδεμίαν τῶν πολιτικῶν μερίδων παρέχων τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ, ἀλλ' οὕτω πως ἐρρύθμιζε τὰ τῆς συνταγματικῆς μηχανῆς, τοιαύτην ἐποιεῖτο χρῆσιν τῶν προνομίων αὐτοῦ δικαίαν καὶ πεφωτισμένην, ὥστε οὐδέποτε κατεκρίθη ἐπὶ σφετερισμῷ ἐξουσίας. Πάντοτε ἡ ἐπὶ τῶν κοινῶν ἐπίδρασις αὐτοῦ ἀγαθῶν ἀπέβη πρόξενος. Διότι παρὰ τὸ περίφημον δόγμα «ὁ βασιλεὺς βασιλεύει καὶ δὲν κυβερνᾷ» ὀφείλει καὶ δύναται ὁ συνταγματικὸς βασιλεὺς νὰ κυβερνᾷ, ἀλλ' οὐχὶ φατριάζων οὐδ' ἀποβλέπων εἰς ἴδια ὀφέλη· ὀφείλει νὰ πράττῃ τοῦτο ἀφ' ὑψηλοῦ ἐπισκοπῶν τὰ πράγματα, ὡς διαιτητὴς μεταξὺ τῶν κομμάτων καὶ ὑπέρτατος τιμητὴς παρεμβαίνων, ἐπανάγει τὴν ἀποτραπεῖσαν τῆς συνταγματικῆς τροχιᾶς μηχανὴν τῆς πολιτείας, κολάζων τὰ ἐκ τῆς ἐμπαθείας τῶν κομμάτων ἢ τῆς ἀπληστίας αὐτῶν δεινὰ καὶ τὴν βλάβην τῶν πολιτῶν ἢ τῆς πολιτείας, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν σπατάλην, αὐτὸς πρῶτος διὰ τῆς περιφρονήσεως τῶν ὑλικῶν συμφερόντων διδάσκων τοὺς κυβερνήτας καὶ τοὺς πολίτας τὴν σωφροσύνην, τὴν φειδώ, τὴν λιτότητα τὴν αὐταπαρνησίαν, τὴν περὶ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ μέριμναν, ἐργαζόμενος καὶ μελετῶν περὶ τῶν διαφόρων τῆς χώρας ἀναγκῶν περὶ τῆς προόδου τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ του, περὶ τὰ ὕψιστα συνήθως διατρίβων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐνίοτε ἐξετάζων, αν τοιαύτη ἐφίσταται ἀνάγκη. Βασιλεὺς τοιοῦτος συνταγματικός, μὴ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' εἰς τὴν δι' αὐτῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, εἶνε ὁμολογουμένως πατὴρ τοῦ ἔθνους, τῶν ἀδικουμένων καὶ τῆς παραγνωριζομένης ἱκανότητος ὁ προστάτης καὶ ἡ ἐλπίς, τῶν δικαίων καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους ἡ ἄγκυρα, καὶ οὐδεὶς οὐδ' ὁ θερμότερος τῶν κοινοβουλευτικῶν τύπων φίλος καὶ θιασώτης θ' ἀποκρούσῃ ποτὲ τὴν εὐεργετικὴν καὶ σώτειραν πολλάκις ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς χώρας ἐπίδρασιν αὐτοῦ.

Ὅτε κατὰ τὸ 1848 ἐκραγεῖσα ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις ἠπείλει νὰ καταστρέψῃ οὐ μόνον τοὺς θρόνους ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ὀξυδερκὴς πολιτικὸς καὶ φιλελεύθερος βασιλεὺς ὁ Λεοπόλδος, μὴ ἐννοῶν νὰ βασιλεύῃ πολιτῶν βαρέως φερόντων τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ ἀποσοβήσῃ ἀπὸ τοῦ Βελγίου τὴν θύελλαν ἐκείνην. Ἐπειδή, ὡς εἴπετο, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν Γαλλίᾳ, ἤρξαντο καὶ τὰ πνεύματα τῶν Βέλγων συνταρασσόμενα, καὶ ἐκδηλώσεις δὲ ἐγένοντο ὑπὲρ ἐγκαθιδρύσεως ὁμοίου πολιτεύματος καὶ ἐν Βελγίῳ, ὁ Λεοπόλδος, δραξάμενος εὐκαιρίας τινὸς νὰ ὁμιλήσῃ δημοσίᾳ, εἶπε τοὺς ἑξῆς ἀξιομνημονεύτους λόγους: «Ἱδρύσατε, ἐὰν σᾶς ἀρέσκῃ, δημοκρατίαν, ἀλλὰ μὴ κάμετε βιαίαν » ἐπανάστασιν, ἐγὼ δὲν ἐπεζήτησα τὸ στέμμα » Μοὶ τὸ ἐδώκατε ἑκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως » εἶμαι ἕτοιμος νὰ παραιτηθῶ ἐὰν τὸ ἐπιθυμῆτε » ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπητε — παραιτήθητι — καὶ » ἀπέρχομαι πάρκυτα, (Je ferai mon paquet). » Θ' ἀναχωρήσω χωρὶς νὰ σᾶς ἐμβάλω εἰς τὸν » κόπον νὰ κατασκευάσετε ὁδοφράγματα ».

Ἡ ἁπλῆ ἀλλὰ μεγαλόφρων αὕτη γλῶσσα ἤρκεσεν ὅπως κατασιγάσῃ τοὺς στασιαστὰς καὶ συνετίσῃ τοὺς Βέλγους. Κατενόησαν ὁπόσον θὰ ἦσαν ἄβουλοι ἐὰν ἀπέβαλλον δι' ἐπαναστάσεως βασιλέα, ὅστις ἐκυβέρνησεν αὐτοὺς ἠπίως καὶ πατρικῶς, καὶ ὅστις ἦτο ἕτοιμος ἐὰν τὸ ἤθελον, νὰ παραιτήσῃ τὸ στέμμα. Πάντες τότε ὁμοθυμαδὸν διεβεβαίωσαν αὐτὸν περὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως αὐτῶν καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἐξακολουθήσῃ κυβερνῶν αὐτούς. Οὕτως ἐνῷ ἅπαντες σχεδὸν οἱ θρόνοι τῆς Εὐρώπης ἐκλονοῦντο ἐκ βάθρων, ὁ τοῦ Λεοπόλδου μόνος ἦν ἀσφαλέστατος παρὰ τὴν ἑστίαν αὐτῆς τῆς πυρκαϊᾶς.

Ἀλλ' ὀξυδερκὴς ὢν πολιτικός, ὁ Λεοπόλδος κατεῖδεν οὐχ ἧττον ὅτι ἐὰν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἠδύνατο νὰ εἶνε ἀσφαλής, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ἐν περιπτώσει γενικῆς διαταράξεως τῆς Εὐρώπης τὴν αὐτὴν ἀσφάλειαν καὶ ὡς πρὸς ἐξωτερικήν τινα ἐπίθεσιν. Μετὰ τὸ 1848 εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Ἀγγλία ἦν ἡ μόνη τῆς Εὐρώπης χώρα ἐν ᾗ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας ἐσάλευεν ἐπὶ ἀσφαλοῦς ἀγκύρας. Τούτου ἕνεκα ἐπέμεινε πολὺ εἰς συμπλήρωσιν τῆς ὀχυρώσεως τῆς Ἀμβέρσης. «Δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ τῶν γειτόνων μου, ἔλεγεν ἐνίοτε Ἡ φιλοδοξία τῆς Πρωσσίας (1) δύναται αἴφνης νὰ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον τὸ Βέλγιον· πρέπει νὰ ἔχω ἄσυλόν τι εἰς ὃ ἀποσυρόμενος μετὰ τοῦ στρατοῦ μου νὰ δυνηθῶ ν' ἀντιστῶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τρεῖς μῆνες θ' ἀρκέσωσιν ὅπως ἡ Ἀγγλία δράμῃ πρὸς βοήθειάν μου καὶ ἡ Εὐρώπη λάβῃ πρόνοιαν· ἀλλ' ἔχω ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν τριῶν τούτων μηνῶν». Ἐφρόνει ὅτι ἡ Εὐρώπη περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου.

Ἕνεκα τῆς ἀνεγνωρισμένης αὐτοῦ περινοίας καὶ τῆς εὐθυδικίας ἀπεκαλεῖτο «Νέστωρ τῆς Εὐρώπης» πολλάκις δὲ ἡ μεσολάβησις αὐτοῦ ἐπεζητεῖτο παρὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων περὶ σπουδαίων ζητημάτων. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ὑπῆρξε

(1) Ἴσως ἐφοβεῖτο καὶ τὴν φιλοδοξίαν ἑτέρου ἰσχυροῦ γείτονος, ὃν ἀπέφευγε νὰ ὀνομάσῃ.

Digitized by Google

μεσάζων μεταξὺ τῆς Γαλλίας, περιστάσης εἰς ἀπομόνωσιν τῷ 1840 ἀπέναντι τῆς τετραπλῆς συμμαχίας, καὶ τῶν τεσσάρων ἄλλων Δυνάμεων, ὡσαύτως δὲ ἐν πλείσταις διενέξεσι μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.

Πεποιθὼς εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του, ἀνεχώρει συχνάκις εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἀλλ' ἀπεδήμει οὐχὶ φυγοπονίας ἕνεκεν ἢ χάριν τέρψεως καὶ ἀπολαύσεως, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅπως συνηθίσῃ τὸ ἔθνος καὶ τοὺς πολιτευτὰς αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοκυβέρνησιν, τὸ δὲ ὅπως σπουδάσῃ ἀσφαλῶς καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς διὰ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ συνεντεύξεων μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ κυβερνητῶν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε μάλιστα ὅτι ἐπελθούσης ποτὲ ὑπουργικῆς κρίσεως, ἥτις διήρκεσε πολλοὺς μῆνας, διότι οὐδετέρα τῶν δύο τῆς Βουλῆς μερίδων ᾐσθάνετο ἑαυτὴν ἱκανῶς ἰσχυρὰν ὅπως ἀναλάβῃ μετ' ἀξιοπρεπείας τὴν ἐξουσίαν, ἰδὼν δυσκατόρθωτον τὴν συνδιαλλαγήν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν ἔνθα διέτριψεν ὁλόκληρον μῆνα, ἀφεὶς τὴν εὐθύνην εἰς τὰς Βουλάς, ἅμα δὲ καὶ τὴν φροντίδα περὶ ἀνευρέσεως διεξόδου διὰ τῆς λύσεως τῶν δυσχερειῶν, ἃς αὐταὶ εἶχον δημιουργήσῃ. Καὶ τῷόντι ἐλύθησαν, οὐδεμιᾶς ἀναφυείσης ταραχῆς οὔτε ἐκ τῆς μακρᾶς κρίσεως οὔτε ἐκ τῆς ἀποδημίας

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ κατηργήθη ὁ ἐπὶ τῶν ἐφημερίδων φόρος, ἠλαττώθη δὲ τὸ ἐκλογικὸν τίμημα.

Περίνους ὢν ἡγεμὼν ἐγίνωσκεν ὅτι πολλάκις ὑπὸ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς τύπους δὲν ὑπάρχει ἡ οὐσία ἐλευθέρου πολιτεύματος, ὅτι πολλάκις διὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐκλογέων καὶ βουλευτῶν διὰ τῆς καταχρήσεως τῆς ἐξουσίας δημιουργοῦνται πλειοψηφίαι βουλευτικαὶ μὴ ἀντιπροσωπεύουσαι τὴν ἀληθῆ γνώμην τῆς χώρας καὶ ὑπὸ νόμιμον τύπον ὑφίσταται οὕτω δεσποτεία ἀληθής, καπηλευομένη τὴν θέλησιν τοῦ τόπου, κεκαλυμμένη ἀλλὰ πολλῷ χείρων τῆς φανερᾶς καὶ ἀπροκαλύπτου. Διό, ὅτε τῷ 1856 ἡ κοινὴ γνώμη ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ κυβερνῶντος τότε κληρικοῦ ὑπουργείου, ζητοῦσα τὴν πτῶσίν του διὰ διαδηλώσεων, ὁ βασιλεὺς διέλυσε τὴν Βουλὴν καὶ παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς τὸ φιλελεύθερον ὑπουργεῖον τοῦ Φρὲρ-Ὀρβὰν καὶ Ῥοζιέ.

Χαρακτηριστικὸν δὲ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀνέτρεφε τὰ ἑαυτοῦ τέκνα καὶ μάλιστα τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου εἶναι τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον. Ἔφηβος ὢν ἔτι ὁ διάδοχος ᾐτιάθη πρὸς τὸν βασιλέα πατέρα του φρουρόν τινα στρατιωτικὸν ὅτι δὲν εἶχε προσφέρῃ εἰς αὐτὸν τὴν νενομισμένην στρατιωτικὴν τιμήν.

Ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἅμα διέταξε ὁ μὲν φρουρὸς νὰ τιμωρηθῇ κατὰ τὰ νόμιμα, ἀλλ' ἐπὶ ἕνα μῆνα μηδεὶς τῶν στρατιωτικῶν φρουρῶν νὰ προσφέρῃ τὴν συνήθη τιμὴν εἰς τὸν διάδοχον! Οὕτω πως ἀνατρέφουσι τοὺς κληρονόμους τοῦ θρόνου οἱ φιλόσοφοι βασιλεῖς, οἱ ἀληθεῖς βασιλεῖς, ἀλλὰ πόσοι δυστυχῶς εἶναι τοιοῦτοι;

Δὲν ἔπαυσε δὲ καὶ περὶ Ἑλλάδος πάντοτε μεριμνῶν· οὕτως, ὅτε μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος ἡ Ἀγγλία προέτεινε τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον τὸν πατέρα τοῦ νῦν τῆς Πορτογαλλίας βασιλεύοντος (1) ὁ δὲ Φερδινάνδος ἠρνήθη, ὁ Λεοπόλδος προέτρεψεν αὐτὸν ἐπιμόνως νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον στέμμα, πέμψας ἐπὶ τούτῳ καὶ ἕνα τῶν ἑαυτοῦ γραμματέων. Ἐπίσης προέτρεψε, λέγουσι, κατόπιν καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ συγγενῆ τὸν δοῦκα Ἐρνέστον, εἰς ὃν ἐπίσης εἶχε προσενεχθῇ τὸ στέμμα.

Ὀλίγα ἐδαπάνα δι' ἑαυτόν. Ὡς ἀστὸς ἔζη ἐν τῷ ἐξοχικῷ αὐτοῦ μεγάρῳ· τὸ δὲ ταπεινὸν τῆς φιλοχρηματίας πάθος, τὸ ἥκιστα ἁρμόζον εἰς βασιλέα μάλιστα, οὐδέποτε ἐγνώρισεν ἡ ψυχή του· ὡς τέρψιν ὅμως εἶχε τὸ βοηθεῖν τοὺς δυστυχεῖς, ἁδρῶς δαπανῶν πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς ἐπιχορηγήσεώς του, ἔλεγε δέ, ὡς ὁ λόρδος Πάλμερστων ὅτι ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην τεσσάρων ὡρῶν ἀναψυχῆς καθ' ἑκάστην. Ἠσχολεῖτο δὲ καὶ περὶ τὴν βοτανικὴν καὶ τὴν ἀστρονομίαν.

Ὁ βασιλεὺς Λεοπόλδος ἀπέθανε τῇ 28 νοεμβρίου (10 δεκεμβρίου) 1865 ἐν τῷ ἐξοχικῷ αὐτοῦ ἀνακτόρῳ μετὰ μακρὰν καὶ πολυώδυνον νόσον, ἣν ὑπέμεινε μετὰ καρτερίας ὄντως χριστιανικῆς. Κατέλιπε δὲ τρία τέκνα, τὸν νῦν βασιλέα τοῦ Βελγίου Λεοπόλδον τὸν Β', τὸν κόμητα τῆς Φλανδρίας καὶ τὴν ἀτυχῆ Καρλότταν σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανοῦ. Ἡ δευτέρα αὐτοῦ σύζυγος εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Οἱ Ἕλληνες, τιμῶντες τὸν μεγαλόφρονα τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα εὐγνωμονοῦντες δὲ αὐτῷ διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας του ἐκδηλωθείσας διὰ τῶν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιμόνων αὐτοῦ ἐνεργειῶν, ἀποτυχουσῶν δυστυχῶς ἕνεκα τοῦ μισελληνισμοῦ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, καὶ διὰ τῶν κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου γενναίων αὐτοῦ διαμαρτυριῶν, ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ μεταρρύθμισις τοῦ πρωτοκόλλου καὶ ἡ ἐπὶ τὸ δικαιότερον καὶ λογικώτερον διαρρύθμισις τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, συνεθρήνησαν εἰλικρινῶς μετὰ τῶν Βέλγων τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ ἐπισήμως τὰ τοιαῦτα αὐτῶν αἰσθήματα ἐξεδήλωσαν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Γεώργιος ἐξέφρασε τὴν θλίψιν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ἑλ-

(1) Ὁ Φερδινάνδος οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Λεοπόλδου Φερδινάνδου-Γεωργίου-Αὐγούστου.

Digitized by Google

ληνικοῦ ἔθνους διὰ τὸν ἔξοχον ἐκεῖνον ἡγεμόνα ἐν ταῖς πρὸς τὸν νῦν βασιλέα τοῦ Βελγίου καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἔκτακτον τούτου ἀπεσταλμένον ἐπιστολῇ αὐτοῦ· ἡ δὲ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἔπραξε τὸ αὐτὸ διὰ πράξεως διαβιβασθείσης πρὸς τὴν βελγικὴν κυβέρνησιν.

Ποσάκις κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἑξηκονταετίας, βλέποντες τὴν εὐημερίαν ἧς ἀπήλαυε τὸ Βέλγιον ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Λεοπόλδου, οἱ Ἕλληνες μετὰ λύπης ἀνελογίσθημεν, μάλιστα ἐν ταῖς πολιτικαῖς δυσπραγίαις, ὁπόσον μέγα ἦτο τὸ ἀτύχημα τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ καὶ κατηράσθημεν τοὺς αἰτίους! «Ὅτε βραδύτερον, —λέγει ὁ ἱστορικὸς Γερβῖνος—ὁ πρίγκηψ οὗτος ἀπέδειξεν ἐπὶ θρόνου ἄλλου, ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, πόσον σπάνια ἦσαν τὰ προσόντα, ἅτινα διέκρινον αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, ᾐτιάθησαν τὴν τύχην ὅτι ἐστέρησε τοιούτου σώφρονος κυβερνήτου τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν κατὰ τρικυμίας. Ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς αὐτοῦ σχέσεσιν ὁ Λεόπολδος θὰ παρεῖχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀξιοπρεπεστέραν θέσιν· ἀλλὰ δύναταί τις δικαίως ν' ἀμφιβάλλῃ ἂν ὁ πρίγκηψ οὗτος εἶχε τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ δῶρα δι' ὧν ἔπρεπε νὰ εἶνε πεπροικισμένος ἵνα ἀναπτύξῃ τὴν νοερὰν καὶ ψυχικὴν ζωὴν τῶν τέκνων ἐκείνων τῆς φύσεως· — ἀνάγκην εἶχεν ἡ Ἑλλὰς ἡγεμόνος μὲ ὑγείαν τοσοῦτον ἰσχυρὰν καὶ τοσοῦτον πρὸς πάσας τὰς ἀνάγκας εὐάρμοστον, μὲ σωματικὰς δυνάμεις τοσοῦτον δυσκαταγωνίστους ὥστε νὰ δύναται νὰ ἁμιλλᾶται πρὸς τὸν λαὸν ἐκεῖνον, τὸν περιπεσόντα εἰς φοβερὰν δυστυχίαν, παλαίων κατὰ τοῦ βάρους τῶν ὑλικῶν στερήσεων καὶ τῶν δεινῶν ἅτινα τὸν κατέθλιβον. ἀναγκην εἶχεν ἀνδρὸς νεωτάτου, δυναμένου ν' ἀφομοιωθῇ ἐντελῶς πρὸ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ζωῆς τῶν ἡμιαγρίων ἐκείνων ἀνδρῶν, νὰ μετάσχῃ τῆς ἐνεργείας των, νὰ ἀσπασθῇ τὴν θρησκείαν των καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὰς ἰδέας αὐτῶν, ἀνάγκην εἶχεν ἀνδρὸς μεγάλης αὐταπαρνησίας, ὅστις παραιτούμενος πᾶσαν τὴν ματαίαν πομπὴν τοῦ θρόνου καὶ βασιλείας μὲ αὐλὰς καὶ αἰθούσας, ἠδύνατο προθύμως νὰ δώσῃ, διάγων βίον ἀπέριττον εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτὸν λαὸν τὸ παράδειγμα τῆς ἐγκαρτερήσεως, τῆς φιλεργίας καὶ τοῦ ἁπλοῦ βίου. Εἶχεν ἀνάγκην ἡ Ἑλλὰς βασιλέως μὲ μεγαλεῖον ψυχῆς σπάνιον, ὅστις προπαρεσκευασμένος εἰς πᾶσαν ἀποτυχίαν, εἰς πᾶσαν συκοφαντίαν, εἰς πᾶσαν ἀγνωμοσύνην, ἠδύνατο τὰ πάντα νὰ καταφρονήσῃ, νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῇ ὑπ' οὐδενὸς πράγματος καὶ νὰ ἀποκρίνηται πάντοτε διὰ νέας θυσίας εἰς πᾶσαν πικρὰν πεῖραν καὶ εἰς πᾶσαν σκληρὰν διάψευσιν. Καίτοι ἀποδίδοντες πᾶσαν τιμὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου δὲν φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἦτο ἄνθρωπος οὕτω πεφυκὼς· ἐὰν ἦτο, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κλονήσῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀπόφασιν, αἱ δὲ δυσχέρειαι αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο ἔργον, τὸ νὰ γείνῃ δηλ. ὁ θεμελιωτὴς νέου κράτους, ὁ νομοθέτης τοῦ νέου ἐκείνου λαοῦ θὰ ἐκέντριζεν αὐτὸν μᾶλλον εἰς τὸ ἔργον ἀντὶ νὰ τὸν τρομάξῃ.....»

Ὀρθὰ δοξάζει ὁ συγγραφεύς. Τοιοῦτος ὄντως ἔπρεπε τῇ Ἑλλάδι βασιλεύς, βασιλεὺς ζῶν τὴν ζωὴν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἄνευ ἐθιμοτυπίας εὐρωπαϊκῆς, εἰσάγων εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ πατρίδα τὰ καλὰ μόνον τοῦ φραγκικοῦ πολιτισμοῦ, ἀφομοιούμενος πρὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, γινώσκων τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, καὶ τὰς ἐθνικὰς ἰδέας καὶ ἐννοῶν τὰς πρὸς τὸ ἔθνος ὑποχρεώσεις αὐτοῦ καὶ τὸν προορισμὸν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ὁμοφρονοῦμεν ὅμως τῷ συγγραφεῖ λέγοντι ὅτι ὁ Λεοπόλδος ἐστερεῖτο τῶν ἀπαραιτήτων εἰς τοιοῦτον ἡγεμόνα προσόντων· ἀνὴρ γενναῖος καὶ μεγαλόφρων τὸν χαρακτῆρα, εὐγενὴς τὴν φιλοδοξίαν, ῥομαντικὸς τὰς ἰδέας καὶ τὴν φαντασίαν καὶ αἰσθανόμενος θέλγητρον εἰς πᾶν τὸ ἀσύνηθες καὶ ἔκτακτον, ἦτο βεβαίως μᾶλλον παντὸς ἄλλου προωρισμένος διὰ τὸ *ἀκάνθινον* στέμμα ὡς ὀνομάζει τὸ ἑλληνικὸν στέμμα ὁ γερμανὸς ἱστορικός· ἀλλὰ μεθ' ὅλον τὸν γενναῖον αὐτοῦ χαρακτῆρα δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τὴν εὐθύνην μεγάλης πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδικίας, ἥτις ἔμελλε πάντοτε νὰ ἐπιρρίπτηται αὐτῷ, τὴν εὐθύνην τῆς διχοτομήσεως δούλων καὶ συναγωνιστῶν λαῶν καὶ αὐθαιρέτου ὑποδουλώσεως ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν.

Εὐτυχεῖς οἱ λαοί, ὧν οἱ ἡγεμόνες συναισθάνονται τὸ βάρος τῆς εὐθύνης οὐ μόνον ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἀπέναντι καὶ τῆς ἱστορίας.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΣΤΙΧΑ

5

Τὰ μάτια σου εἶνε θάλασσαις κι' ἀγέρας δὲν ταις πιάνει·
Χαρὰ 'ς τὸν ναύτη ποῦ θαὐρῇ 'ς τὰ μάτια σου λιμάνι!

6

Ὅσοι σὲ ἰδοῦν κι' ὅσοι μὲ ἰδοῦν ὅλοι μὲ μιᾶς θὰ 'ποῦνε:
— Νὰ ἕνας νιὸς ὁπ' ἀγαπᾷ καὶ δὲν τον ἀγαποῦνε.

7

Κι' ἂν ἦσαι μικροκάμωτη τί σοὔφταιξεν ἡ τύχη;
Μόνον τὸ πρόστυχο πανὶ μετριέται μὲ τὴν πῆχυ.

8

Σφαλίσανε τὰ μάτια σου κ' ἐμένα δὲν θυμοῦνται.
Ὅλα τ' ἀστέρια ξαγρυπνοῦν καὶ μόν' αὐτὰ κοιμοῦνται.

9

Ροδοντυμένη ἀγάπη μου, τ' ἀηδόνια ἅμα σὲ ἰδοῦνε
Θαρροῦν πῶς ἦρθ' ἡ ἄνοιξι καὶ γλυκοκελαδοῦνε.

10

Βλέπεις ἐκεῖ τὸν πλάτανο τὸν ἀστραποκαμμένο;
Ἔτσ' εἶμ' ἐγὼ ποῦ σ' ἀγαπῶ κι' ἀγάπη δὲν προσμένω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Άννίνου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Δυστυχῶς ἐπειδὴ τὸ ὄργανον ἦτο πολὺ τέλειον, ὅλοι οἱ ἦχοι ἐμεγεθύνοντο, συνεχέοντο, παρετείνοντο, ὁ δὲ κ. Γαρδινοὰ ὁσάκις προσήρμοζεν εἰς τὸ οὖς τὸν σωλῆνα ἤκουε μόνον τὸν συνεχῆ καὶ ἔρρυθμον κρότον ἑνὸς μεγάλου ὡρολογίου, τὰς κραυγὰς ψιττακοῦ προσδεδεμένου κάτω εἰς τὸ πέταυρόν του ἢ τὸν κακαβισμὸν ὄρνιθος ἀναζητούσης παραπεσόντα κόκκον. Αἱ φωναὶ ἔφθανον μέχρι τῆς οἰκίας του ὡς συγκεχυμένος βόμβος, ὡς ψίθυρος πλήθους, ἐξ οὗ ἀδύνατον εἶνε νὰ διακρίνῃ τις λέξιν. Εἶχον δαπανηθῆ ἐπὶ ματαίῳ τὰ ἔξοδα τῆς τοποθετήσεώς του. ἔκτοτε δὲ ἀπέκρυπτε τὸ θαυμάσιον ἀκουστικὸν ὄργανον εἰς μίαν πτυχὴν τοῦ παραπετάσματος τῆς κλίνης του.

Νύκτα τινὰ ὁ γέρων ὅστις μόλις εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ἀφυπνίσθη αἴφνης ὑπὸ τοῦ τριγμοῦ θύρας. Τὸ τοιοῦτον ἦτο ἔκτακτον κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, διότι ὅλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκοιμῶντο. Δὲν ἠκούετο ἄλλο τι εἰμὴ ὁ κρότος τῶν βημάτων τῶν φυλάκων κυνῶν περιφερομένων ἐπὶ τοῦ κήπου ἢ σταματώντων ὑπὸ δένδρον τι ἔνθα ἐφώλευε γλαύξ. Ἡ εὐκαιρία ἦτο ἐξαίρετος ὅπως χρησιμοποιήσῃ τὸν ἀκουστικόν του σωλῆνα. Προσεγγίσας αὐτὸν εἰς τὸ οὖς ὁ κ. Γαρδινοὰ ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ. Ὁ θόρυβος ἐξηκολούθει· ἠνεῴχθη μία θύρα, ἔπειτα ἄλλη μία. Ὁ μοχλὸς τῆς πρὸς τὴν κλίμακα πύλης ἐσύρθη. Ἀλλ' οὔτε ὁ Πύραμος, οὔτε ἡ Θέσβη, οὐδ' αὐτὸς ὁ Κίς, ὁ φοβερὸς τῆς Νέας Γῆς κύων ἐσάλευσαν. Ἠγέρθη ἠρέμα διὰ νὰ ἴδῃ τίνες ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἀλλόκοτοι κλέπται, οἵτινες ἐξήρχοντο ἀντὶ νὰ εἰσέρχωνται, διὰ μέσου δὲ τῶν κιγκλιδωτῶν θυρίδων τοῦ δωματίου του εἶδε τὰ ἑξῆς:

Εἶδεν ἕνα ἄνδρα λεπτοφυᾶ, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ὁμοιάζοντα μὲ τὸν Γεώργιον, ἐπὶ τοῦ βραχίονος δὲ αὐτοῦ ἐρειδομένην γυναῖκα περικεκαλυμμένην διὰ πέπλου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. Ἐστάθησαν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου τοῦ κειμένου ὄπισθεν τοῦ θάμνου τῆς παυλονίας, ἧς οἱ κλῶνες ἦσαν ἀνθοσκεπεῖς.

Ἡ νὺξ ἦτο ἐξαίσιος, χιονώδης. Ἡ σελήνη ἔψαυε μὲ τὴν λάμψιν της τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων. Αἱ ἀτραποὶ τοῦ κήπου, λευκαὶ ἐκ τῶν ἀκτίνων τῆς σελήνης, ὅπου περιεφέροντο οἱ οὐλότριχες μολοσσοὶ ἐλλοχῶντες τὰς περιϊπταμένας νυκτερίδας, τὰ βαθέα καὶ ἀκίνητα ὕδατα, πάντα ἀπήστραπτον λάμψιν γαληναίαν, ὡσεὶ ἀντανακλωμένην εἰς ἀργυροῦν κάτοπτρον. Τῇδε κἀκεῖσε παρὰ τὰς πρασιὰς ἐσπινθηροβόλουν πυγολαμπίδες.

Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς παυλονίας, ἀφανεῖς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ζόφου, ὃν καταλείπει εἰς τὰ πέριξ ἡ λίαν φωτεινὴ λάμψις τῆς σελήνης, οἱ δύο περιπατηταὶ ἔμειναν πρὸς στιγμὴν καθήμενοι σιωπηλοί. Αἴφνης ἐφάνησαν ἐν πλήρει φωτὶ καὶ τὸ ζεῦγος συνεσφιγμένον, μετ' ἐρωτικῆς χαυνότητος, βραδέως, διῆλθε διὰ τοῦ μεσαναβάθρου καὶ ἐγένετο ἄφαντον ἐντὸς τοῦ κήπου.

— Ἤμουν βέβαιος! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ γηραιὸς Γαρδινοά, ὅστις τοὺς ἀνεγνώρισεν. Ἄλλως τε τίνα ἀνάγκην εἶχε νὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃ; Ἡ ἀταραξία τῶν κυνῶν, ἡ θέα τῆς εἰς ὕπνον βεβυθισμένης οἰκίας, δὲν ἀπεκάλυπτον αὐτῷ σαφέστατα οἷον ἔγκλημα αὔθαδες, ἀτιμώρητον, ἄγνωστον, ἐτελεῖτο εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου του κατὰ πᾶσαν νύκτα; Ἐν τούτοις ὁ γέρων χωρικὸς σφόδρα ἐχάρη διὰ τὴν ἀνακάλυψίν του. Ἐπανῆλθεν ἄνευ φωτὸς εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ κατεκλίθη γελῶν κατὰ μόνας. εἰς τὸ μικρὸν δὲ δωμάτιον τὸ πλῆρες κυνηγετικῶν ὅπλων, ὁπόθεν παρεμόνευσεν αὐτοὺς νομίζων κατ' ἀρχὰς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κλεπτῶν, αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης ἐφώτιζον μετ' οὐ πολὺ μόνον τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν σειρᾷ κρεμάμενα τουφέκια καὶ τὰ πάσης διαμέτρου φυσίγγια.

Εἶχον ἀνεύρῃ τὸν ἔρωτά των οἱ δύο ἐρασταὶ εἰς τὴν ἄκραν τῆς αὐτῆς ἀτραποῦ. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὅπερ εἶχε διέλθῃ πλῆρες δισταγμῶν, ἀορίστων ἀγώνων, ἀντιστάσεων, ἐφαίνετο ὅτι ὑπῆρξε τρόπον τινὰ προπαρασκευὴ τῆς συναντήσεώς των. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εὐθὺς ἀφοῦ ὑπέπεσον εἰς τὸ σφάλμα ἐθαύμαζον καὶ ἠπόρουν διατὶ εἶχον βραδύνῃ ἐπὶ τοσοῦτον..... Ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἰδίως κατείχετο ὑπὸ πάθους ἐξάλλου. Ἠπάτα τὴν σύζυγόν του, τὴν καλλιτέραν του φίλην· ἠπάτα τὸν Ρίσλερ, τὸν συνέταιρόν του, τὸν καθημερινὸν αὐτοῦ πιστὸν σύντροφον.

Ἦτο δαψίλεια, διηνεκὴς ἀνανέωσις ἐλέγχων, ὁ ἔρως του ἐζωογονεῖτο ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ σφάλματος. Ἡ Σιδωνία κατέστη ὁ διαρκὴς λογισμός του, ἐνόησε δὲ ὅτι ἕως τότε δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ τὴν ζωήν. Αὐτῆς ἀφ' ἑτέρου ὁ ἔρως ἦτο πλήρης ματαιοδοξίας καὶ ὀργῆς. Ὅ,τι ἰδίως τὴν ἔτερπεν ἦτο ἡ κατ' αὐτὴν ταπείνωσις τῆς Κλαίρης. Ἆ! ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ τῆς ἔλεγεν: «Ὁ σύζυγός σου μὲ ἀγαπᾷ!.. σὲ προδίδει ἀγαπῶν ἐμέ!..» πόσον μεγαλειτέρα θὰ ἦτο ἡ ἡδονή της! Ὁ Ρίσλερ, κατ' αὐτήν, ἤξιζε νὰ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθεν. Κατὰ τὴν χυδαίαν φρασεολογίαν τῶν ἐργαστηρίων, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσκέπτετο ἀκόμη ἂν δὲν τὴν ἐλάλει πλέον, ὁ ταλαίπωρος σύζυγός της ἦτο ἕνας «γέρος» τὸν

Digitized by Google

ὁποῖον ἐπῆρε διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν εὐημερίαν. Καὶ ὁ «γέρος» εἶνε προωρισμένος ν' ἀπατᾶται!

Τὴν ἡμέραν τὸ Σαβινὺ ἀνῆκεν εἰς τὴν Κλαίρην, εἰς τὸ παιδίον, ὅπερ ηὔξανεν ἤδη, ἔτρεχεν ἐγέλα βλέπων τὰ πτηνὰ καὶ τὰ νέφη. Ἡ μήτηρ καὶ τὸ παιδίον εἶχον ὑπὲρ αὐτῶν τὸ φῶς, τὰς ἡλιοφωτίστους δενδροστοιχίας. Ἀλλ' αἱ κυαναῖ νύκτες ἀνῆκον εἰς τὴν μοιχείαν, εἰς τὸ ἔγκλημα τὸ ἐλευθέρως ἐγκατεστημένον, τὸ λαλοῦν ταπεινοφώνως, τὸ βαδίζον ἀθορύβως ὑπὸ τὰ κλειστὰ παράθυρα, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ἡ ὑπνώττουσα οἰκία καθίστατο βωβή, τυφλή, ἀνεύρισκε τὴν λιθίνην αὐτῆς ἀπάθειαν, ὡς νὰ ἠσχύνετο νὰ βλέπῃ καὶ ν' ἀκούῃ.

Ε'.

Ὁ Σιγισμόνδος Πλανὴς τρέμει διὰ τὸ ταμεῖον.

— Ἅμαξαν, φίλτατε Γεώργιε;... Ἅμαξαν δι' ἐμέ;.. καὶ τί νὰ τὴν κάμω;

— Σὲ διαβεβαιῶ, φίλτατέ μου Ρίσλερ, ὅτι σοῦ εἶνε ἀπαραίτητος. Καθ' ἑκάστην αἱ σχέσεις μας, αἱ ὑποθέσεις μας ἐπεκτείνονται· τὸ ὄχημα δὲν μᾶς ἀρκεῖ. Ἄλλως τε δὲν εἶνε πρέπον νὰ φαίνεται ὁ εἷς ἐκ τῶν συνεταίρων πάντοτε ἐφ' ἁμάξης καὶ ὁ ἄλλος πεζός. Πίστευσέ με, εἶνε δαπάνη ἀναγκαία, ἥτις θὰ καταλογισθῇ, ἐννοεῖται, εἰς τὰ γενικὰ ἔξοδα τοῦ καταστήματος. Ἔλα, μὴ ἀντιτείνῃς πλέον!

Ἐδέησε νὰ καθυποταχθῇ

Ἐφαίνετο εἰς τὸν Ρίσλερ ὅτι διέπραττε κλοπὴν ἀποδεχόμενος τὴν δι' αὐτὸν ἀνήκουστον πολυτέλειαν τῆς ἁμάξης· ἐν τούτοις ἀπέναντι τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Γεωργίου ἐνέδωκεν ἐπὶ τέλους, λέγων κατ' ἰδίαν:

— Θὰ χαρῇ πολὺ ἡ Σιδωνία!

Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ οὐδόλως ὑπώπτευεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδία εἶχεν ἐκλέξῃ εἰς τὸ ἁμαξοπηγεῖον Βίνδερ τὸ ὄχημα, ὅπερ ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἤθελε νὰ τοῦ προσφέρῃ καὶ τὸ ὁποῖον κατελόγιζε δῆθεν εἰς τὰ γενικὰ ἔξοδα τοῦ καταστήματος ὅπως μὴ πτοηθῇ ὁ σύζυγος.

Ὁ καλοκάγαθος Ρίσλερ ἦτο προωρισμένος ν' ἀπατᾶται δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Εἰς τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ ἐντιμότητα, εἰς τὴν πεποίθησίν του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸς τὰ πράγματα, τουθ' ὅπερ ἀπετέλει τὴν βάσιν τοῦ εἰλικρινοῦς χαρακτῆρός του, προσετίθεντο ἀπό τινος ἤδη χρόνου καὶ αἱ ἀνησυχίαι ἃς παρεῖχον αὐτῷ ἡ ἀσχολία περὶ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ἐκτυπωτικῆς ἐκείνης «μηχανῆς Ρίσλερ» ἥτις ἔμελλε νὰ ἐπενέγκῃ ἀναστάτωσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ χρωματιστοῦ χάρτου, ἀντιπροσωπεύουσα κατ' αὐτὸν τὰ κεφάλαια, ἅτινα ὤφειλε καὶ αὐτὸς νὰ καταβάλῃ εἰς τὸν συνεταιρισμόν. Ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ μικροῦ ἐργαστηρίου του καὶ καταλείπων τὰς ἰχνογραφίας του εἶχε τὸ περίφροντι ἦθος τῶν πολυασχόλων ἀνδρῶν. Διὸ μετ' ἄκρας εὐχαριστήσεως ἀνεύρισκεν εἰσερχόμενος γαλήνιον τὸν οἶκόν του καὶ τὴν σύζυγόν του εὐδιάθετον, πάντοτε κεκαλλωπισμένην καὶ φιλομειδῆ. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταλλαγήν, παρετήρει ἐν τούτοις ὅτι ἀπό τινος χρόνου ἡ «μικρούλα» του ἐφέρετο διαφορετικὰ πρὸς αὐτόν. Ἤδη ἐπέτρεπεν αὐτῷ ν' ἀναλάβῃ τινὰς τῶν παλαιῶν του ἕξεων, τὴν καπνοσύριγγα μετὰ τὸ πρόγευμα, ὀλίγον ὕπνον μετὰ τὸ γεῦμα, τὰς συνεντεύξεις του εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον μετὰ τοῦ κ. Σέβη καὶ τοῦ Δελομπέλ. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας εἶχε μεταρρυθμισθῇ καὶ ἐξωραϊσθῇ. Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ πολυτέλεια ἀντικαθίστα τὴν πρώην ἄνετον μετριότητα. Ἀπὸ τῶν εὐκόλων αὐτῆς ἐφευρέσεων τῶν ἀνθοφόρων κανίστρων ἐντὸς τῆς πορφυροβαφοῦς αἰθούσης της ἡ Σιδωνία βαθμηδὸν ἔφθασεν εἰς τὰς ἄκρας ἀπαιτήσεις τοῦ συρμοῦ, εἰς τὴν μανίαν τῶν ἀρχαίων ἐπίπλων καὶ τῶν σπανίων φαβεντιανῶν σκευῶν. Ὁ θάλαμός της ἦτο ἐπεστρωμένος διὰ μεταξίνου ὑφάσματος ἀνοικτοῦ κυανοῦ χρώματος καὶ γναφαλωτὸς ὡς θήκη τιμαλφῶν κοσμημάτων. Κλειδοκύμβαλον μὲ οὐρὰν ἔκειτο νῦν εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρώτου ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἔργον περιωνύμου κατασκευαστοῦ, οὐχὶ δὲ δὶς τῆς ἑβδομάδος ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἐνεφανίζετο ἡ διδάσκαλος τῆς φωνητικῆς μουσικῆς κυρία Δόβσων κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα κύλινδρον μουσικῆς.

Ἦτο περίεργος τύπος ἡ νέα αὐτὴ γυνή, ἀμερικανὴ τὴν καταγωγήν, ἧς ἡ κόμη ἔχουσα τὸ ὀξινὸν χρῶμα τοῦ λεμονίου διεχωρίζετο ἐπὶ τοῦ προεξέχοντος μετώπου της, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἤστραπτον ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ἐκ μετάλλου κυανισθέντος. Ἐπειδὴ ὁ σύζυγός της τὴν ἠμπόδιζε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ θεατρικὸν στάδιον, παρέδιδε μαθήματα καὶ ἔψαλλεν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς μεσαίας τάξεως. Ζῶσα διηνεκῶς εἰς τὸν ἐπίπλαστον ἐκεῖνον κόσμον τῶν μελῳδιῶν δι' ᾆσμα καὶ κλειδοκύμβαλον εἶχεν ἀποκτήσῃ ἕνεκα τούτου εἶδός τι παραφόρου αἰσθηματικότητος. Ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ αἰσθηματικοῦ ᾄσματος. Εἰς τὸ στόμα της αἱ λέξεις «ἔρως, πάθος» ἐφαίνοντο ἔχουσαι ὀγδοήκοντα συλλαβάς, μὲ τοιαύτην ἔκφρασιν τὰς ἔλεγεν. Ὢ, ἡ ἔκφρασις! Αὐτὸ ἡ μίστρες Δόβσων ἐτίθει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, εἰς μάτην δὲ προσεπάθει νὰ τὸ μεταδώσῃ εἰς τὴν μαθήτριάν της.

Μοὔπανε πῶς 'πανδρεύεσαι
Καὶ στέκω νὰ πεθάνω....

— Πεθάνω ω ω ω!! ἔλεγε διακόπτουσα ἡ ἐκφραστικὴ κυρία Δόβσων λιποψυχοῦσα ἐπὶ τοῦ

Digitized by Google

ἐβενίνου κλειδοκυμβάλου, καὶ ἔθνησκε σχεδὸν τῷ ὄντι ὑψοῦσα πρὸς τὴν ὀροφὴν τὰ γαλανὰ ὄμματά της καὶ ἀνατρέπουσα παραφόρως τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ Σιδωνία δὲν κατώρθωνε νὰ τὴν ἀπομιμηθῇ. Οἱ πονηροὶ ὀφθαλμοί της, τὸ ἐξογκούμενον ἐκ τοῦ σφρίγους χεῖλός της δὲν ἦσαν κατάλληλα διὰ τὰς τοιαύτας αἰσθηματικότητας αἰολικῆς κιθάρας. Οἱ ἐπῳδοὶ τοῦ Ὄφφεμπαχ ἢ τοῦ Ἑρβέ, πλήρεις τόνων ἀπροόπτων, ἐν οἷς τὴν φωνὴν ὑποβοηθεῖ μία κίνησις τῆς κεφαλῆς ἢ μία κίνησις τῆς ὀσφύος θὰ ἥρμοζεν εἰς αὐτὴν κάλλιον. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ τὸ ὁμολογήσῃ εἰς τὴν περιπαθῆ διδάσκαλόν της. Ἡ φωνή της δέ, μολονότι πολλὴν εἶχε κάμῃ κατάχρησιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς δεσποινίδος Λὲ Μίρ, ἦτο ἀκόμη νεαρὰ καὶ ἀρκετὰ εὐχάριστος.

Στερουμένη πολλῶν σχέσεων ἀπέκτησε βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον φίλην τὴν διδάσκαλόν της εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικήν. Τὴν ἐκράτει εἰς τὸ πρόγευμα, τὴν παρελάμβανε μαζί της εἰς τὰς ἐκδρομάς της διὰ του νέου ὀχήματος, τὴν ἠνάγκαζε νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς ἀγοράς της, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰδῶν τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τῶν κοσμημάτων. Τὸ αἰσθηματικὸν καὶ συμπαθὲς ἦθος τῆς κυρίας Δόβσων προὐκάλει τὰς ἐκμυστηρεύσεις. Τ' ἀδιάκοπα αὐτῆς παράπονα ἐφαίνοντο οἱονεὶ θέλοντα νὰ προσελκύσωσιν ἕτερα. Ἡ Σιδωνία ὡμίλησε πρὸς αὐτὴν περὶ τοῦ Γεωργίου, περὶ τοῦ ἔρωτός των, ἐλαφρύνουσα τὸ παράπτωμά της διὰ τῆς δῆθεν σκληρότητος τῶν γονέων της, οἵτινες τὴν ὑπάνδρευσαν διὰ τῆς βίας μὲ ἄνδρα πλούσιον, ἀλλὰ πολὺ πρεσβύτερον αὐτῆς. Ἡ κυρία Δόβσων ἐφάνη ἐν τῷ ἅμα εὐδιάθετος νὰ τοὺς συνδράμῃ, ὄχι διότι ἦτο φιλοχρήματος ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνή, ἀλλὰ διότι κατείχετο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς περιπαθείας, ὑπὸ τῆς ὀρέξεως τῶν ῥομαντικῶν περιπετειῶν. Δυστυχὴς ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ, σύζυγον ἔχουσα ἕνα ὀδοντοϊατρὸν ὅστις τὴν ἔδερε, ἐθεώρει πάντας τοὺς συζύγους ὡς τέρατα, καὶ ὁ ταλαίπωρος Ῥίσλερ ἰδίως ἐνεποίει αὐτῇ τὴν ἐντύπωσιν φοβεροῦ τυράννου, ὃν ἡ σύζυγός του εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μισῇ καὶ ν' ἀπατᾷ.

Ἡ γυνὴ αὕτη ὑπῆρξε σύντροφος δραστηρία καὶ εἰς ἄκρον χρήσιμος. Δὶς ἢ τρὶς καθ' ἑβδομάδα ἔφερε τὸ εἰσιτήριον θεωρείου εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μελοδράματος, ἢ εἰς τὸ τῶν Ἰταλῶν, εἴτε εἴς τι τῶν μικρῶν ἐκείνων ἀλλ' ἐπιτυχῶς λειτουργούντων θεάτρων, εἰς ἃ καὶ ἐπὶ μίαν περίοδον συρρέουσιν ὅλοι οἱ Παρίσιοι. Κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Ῥίσλερ τὰ εἰσιτήρια ταῦτα προήρχοντο ἐκ τῆς κυρίας Δόβσων, ἥτις εἶχεν ὅσα ἤθελεν εἰς τὰ ᾠδικὰ θέατρα. Ὁ ἀτυχὴς οὐδαμῶς ὑπώπτευεν ὅτι τὸ ἐλάχιστον θεωρεῖον κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν ἔργου τινὸς τοῦ συρμοῦ εἶχε στοιχίσῃ ἀπὸ δέκα μέχρι δεκαπέντε λουδοβικείων εἰς τὸν συνέταιρόν του. Ἦτο τῇ ἀληθείᾳ πρᾶγμα εὐκολώτατον τὸ ἐξαπατᾶν σύζυγον οἷος αὐτός. Ἡ ἀνεξάντλητος εὐπιστία του παρεδέχετο ἡσύχως ὅλα τὰ ψεύδη· ἄλλως τε ἦτο ὅλως διόλου ἄπειρος τοῦ ἐπιπλάστου κόσμου εἰς ὃν ἡ σύζυγός του ἤρχιζεν ἤδη νὰ γίνηται γνωστή. Οὐδέποτε τὴν συνώδευεν

Κατὰ τὰς ὀλίγας φοράς, καθ' ἃς μικρὸν μετὰ τὸν γάμον του συνώδευσεν αὐτὴν εἰς τὸ θέατρον, εἶχεν ἀποκοιμηθῇ ἐπαισχύντως, ἀρκετὰ ἀπλοϊκὸς ὢν ὥστε νὰ ἀδιαφορῇ περὶ τοῦ κοινοῦ, ἀρκετὰ δὲ βραδύνους ἀφ' ἑτέρου ὥστε νὰ μὴ ἐνδιαφέρηται περὶ τοῦ θεάματος. Διὰ τοῦτο λίαν ηὐγνωμόνει πρὸς τὴν κυρίαν Δόβσων, ἥτις ἀνεπλήρου αὐτὸν παρὰ τῇ Σιδωνίᾳ. Ἔπραττε τοῦτο τόσον καλοκαγάθως!

Τὴν ἑσπέραν ὅτε ἡ σύζυγός του ἀπήρχετο πάντοτε πολυτελῶς ἐνδεδυμένη, τὴν παρετήρει μετὰ θαυμασμοῦ χωρὶς νὰ ὑποπτεύῃ καν πόσον ἐστοίχιζον αἱ ἐνδυμασίαι ἐκεῖναι καὶ πρὸ πάντων τίς τὰς ἐπλήρωνεν, ἀπηλλαγμένος δὲ πάσης ὑπονοίας τὴν ἀνέμενε καθήμενος παρὰ τὴν ἑστίαν ἰχνογραφῶν καὶ λέγων μετ' εὐχαριστήσεως: «Πόσον θὰ διασκεδάζῃ!»

Εἰς τὸ ἀνώτερον πατωμα, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Φρομὼν ἡ αὐτὴ διεξήγετο κωμῳδία ἀλλὰ μὲ τοὺς ὅρους ἀνεστραμμένους. Ἐνταῦθα ἡ παραμένουσα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἦτο ἡ σύζυγος. Κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν, ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Σιδωνίας, ὁ πυλὼν ἠνοίγετο πάλιν ὅπως διέλθῃ τὸ ὄχημα τῶν Φρομών, μεταφέρον τὸν κύριον εἰς τὴν λέσχην. Τί τὰ θέλετε! αὗται εἶνε αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ ἐμπορίου. Εἰς τὴν λέσχην, πέριξ τῆς τραπέζης τοῦ παιγνιδίου συνομολογοῦνται καὶ διεξάγονται αἱ σπουδαιόταται τῶν ὑποθέσεων, πρέπει δέ τις νὰ μεταβαίνῃ ἐκεῖ ἐκ φόβου μήπως ζημιώσῃ τὸν ἐμπορικόν του οἶκον.

Ἡ Κλαίρη ἐπίστευεν ἀφελῶς πάντα ταῦτα. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ συζύγου της κατελαμβάνετο πρὸς στιγμὴν ὑπὸ μελαγχολίας Ἐπεθύμει κάλλιον νὰ ἔμενε πλησίον της, ἢ νὰ ἐξήρχετο καὶ αὐτὴ ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονά του, ὅπως διασκεδάσωσιν ὁμοῦ. Ἀλλ' ἡ θέα τοῦ παιδίου μινυρομένου πρὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἑστίας καὶ σείοντος τοὺς μικροὺς ῥοδίνους ποδίσκους του ὅτε τὸ ἐξέδυον, ταχέως κατεπράϋνε τὴν μητέρα. Ἄλλως τε ἡ βαρυσήμαντος ἐκείνη λέξις «αἱ ὑποθέσεις» αἵτινες εἶνε ὁ οἱονεὶ ἀπόκρυφος πολιτικὸς λόγος τῶν ἐμπόρων, συνέτεινεν ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ τὴν καθησυχάζῃ.

(Ἕπεται συνέχεια).

Digitized by Google

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐκ τῆς νέας διαθέσεως τῆς ζωφόρου ἀποδείκνυται καὶ ἡ ἐποχὴ περίπου τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐκκλησιδίου· ὅτι δῆλα δή, ἐκτίσθη μετὰ τὸν Ϛ' αἰῶνα, ὅτε τὸ νέον ἔτος ἑωρτάζετο τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, καὶ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὅτε εἰσήχθη ἐκ Ῥώμης ἡ συνήθεια νὰ ἑορτάζηται μετὰ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, πρώτην ἡμέραν τοῦ μηνὸς ἰανουαρίου. Ἀκρίτως ἄρα ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι τὸ κτίσμα εἶνε μεταγενέστερον, καὶ ὅτι ἀνηγέρθη δῆθεν ἐπὶ φραγκοκρατίας.

Ἡ ἀψὶς τοῦ ἐκκλησιδίου πρὸς ἀνατολάς, ἔξωθεν τρίπλευρος ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιος. περικοσμεῖται μετὰ ἐξαιρέτου φιλοκαλίας καὶ χάριτος, καὶ δέχεται τὸ φῶς παρὰ μιᾶς καὶ μόνης θυρίδος, ἣν διχοτομεῖ κατὰ μῆκος κομψός, λεπτοκάλαμος κιονίσκος. Αἱ παραπλεύρως τοῦ ἁγίου βήματος ἐντὸς τοῦ παχέος τοίχου ἐναρμοσθεῖσαι κόγχαι τῶν παστοφορείων, ἤτοι ἡ πρόθεσις καὶ τὸ διακονικόν, δέχονται τὸ φῶς διὰ στενῶν καὶ ἐπιμήκων ἀναφωτίδων· πᾶσαι δὲ αἱ μεγάλαι θυρίδες τῶν τεσσάρων τοῦ ναϊδίου πλευρῶν, καθὼς καὶ αἱ ἄνωθεν, ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος τὸν τροῦλλον τυμπάνου, κλείονται διὰ λεπτοτάτων πλακῶν μαρμάρου φαεινοῦ, φερουσῶν ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω σειρὰν κυκλοτερῶν ὀπῶν ὅθεν διαγελᾷ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς δι' αὐτῶν.

Ὁ τροῦλλος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ὀκταγώνου τυμπάνου καὶ τὸ τετρακαμαρον ἐστηρίζοντο ἄλλοτε ἐπὶ τεσσάρων μεγαλοπρεπῶν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὀρθοστατῶν βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ. Οὗτοι ἀντικατεστάθησαν ἐν ἔτει 1833 διὰ λιθοδμήτων τετραδησίων πινσῶν, ἴσως διὰ παρατηρηθεῖσαν βλάβην καὶ περισσοτέραν τοῦ τρούλλου ἀσφάλειαν.

Ὁ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τοίχων τοῦ ναϊδίου καὶ τοῦ νάρθηκος ἦτο κατηγλαϊσμένη δι' ἁγιογραφιῶν παριστανουσῶν ἱερὰ πρόσωπα καὶ ἱστορήματα τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης. Τὴν ἐπισημοτέραν θέσιν κατεῖχεν ἡ ἐντὸς τοῦ κοίλου τῆς κόγχης μεγαλοπρεπῶς ὑψουμένη Θεομήτωρ ἡ Γοργοεπήκοος, ἔχουσα ἀνατεταμένας τὰς χεῖρας καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου τὸ παιδίον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐλογοῦντα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔνδοθεν τοιχογραφιῶν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἦτο πολλοῦ λόγου ἀξία διὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἀγνότητα τῆς διαγραφῆς καὶ τὸ ὕψος τῆς ἐπινοήσεως. Ἡ γραφὴ ἐσῴζετο ἔτι μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1863 ἀνακαινίσεως τοῦ εὐκτηρίου, ἀλλ' ἀτυχῶς φθαρεῖσα ἐν καιρῷ τῶν ἐπισκευῶν, ἐπὶ τέλους ἐπεκαλύφθη δι' ἀσβεστοκονίας.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς οἰκοδομῆς πλευρῶν ὁ ἀρχιτεκτονήσας χριστιανὸς καλλιτέχνης διέθεσεν ἐπιτηδείως εἰς τὰ κάτω μέρη, ὑπὸ τὰς ἀναγλύφους παραστάσεις, πλατεῖαν ζώνην παρασκευασθεῖσαν διὰ κονιάματος πρὸς τοιχογραφίαν. Ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾶς ἐσῴζοντο μέχρι τοῦ ἔτους 1852, λείψανα τοιαύτης γραφῆς παριστάνοντα, μεταξὺ ἄλλων προσώπων, τὸν ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον, κτείνοντα δράκοντα.

Μεσοῦντος ΙΖ' αἰῶνος, τὸ ἐκκλησίδιον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ἤ τις καὶ Γοργοεπακούουσα ἐκλεῖτο τότε, περιεκλείετο ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ παρακειμένου μετοχίου τῆς ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν μονῆς τῆς Καισαριανῆς, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ὑψοῦται νῦν ἡ μεγάλη μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Οἱ τότε μητροπολῖται Ἀθηνῶν, κεκτημένοι παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐπίδομα, τήν τε ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ μονὴν τὴν Καισαριανὴν καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ἐξαρτήματα αὐτῆς, εἶχον καὶ πρὶν ἐνίοτε τὰς διατριβὰς ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀλλ' ὁριστικῶς εἰσῳκίσθησαν ἐκεῖ ἀρχομένου ΙΗ' αἰῶνος· τότε οἰκειοποιηθέντες τὸ ναΐδιον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ὡς ἰδίου αὐτῶν εὐκτηρίου, ἀνήγειραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ μετοχίου τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν αὐτῶν οἴκημα ἤτοι τὴν λεγομένην παλαιὰν μητρόπολιν, καὶ διητῶντο ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἀρχιερατεύοντος Ἀθηνῶν Διονυσίου Β' (1820-1823), τελευταίου οἰκήτορος τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως (1). Ἔκτοτε καὶ τὸ μετόχιον τῆς μονῆς Καισαριανῆς, ὁ ἅγιος Νικόλαος ἠρημώθη καὶ ἠφανίσθη, καὶ ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος κατέπεσε· μόνον τὸ εὐκτήριον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ἐσώθη, ἵνα μετασχηματισθῇ, ἐν ἔτει 1841, εἰς ἀποθήκην βιβλίων, προοιμιάζουσαν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν βιβλιοθήκην. Ἐν ἔτει 1863, τὸ ἐκκλησίδιον ἀνακαινισθὲν μετά τινος φιλοκαλίας ἐτιμήθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ μετά τινα χρόνον μετωνομάσθη τοῦ ἁγίου *Ἐλευθερίου*, εἰς ἀνάμνησιν ἴσως τοῦ προϋπάρξαντος ἐκεῖ ναοῦ τῆς *Εἰλειθυίας*, ἥτις καλουμένη καὶ *Ἐλευθὼ* καὶ *Ἐλευθεροῦσα*, προΐστατο τῶν τοκετῶν ὅπως παρ' ἡμῖν ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος.

---

(1) Μητρόπολις καλεῖται ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος καὶ τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον (Maison de l' archevêque, Archevêche) οὐχὶ δὲ ὁ μητροπολιτικὸς ναός, ὁ λεγόμενος καθεδρικὸς καὶ Καθολικὸν (eglise Cathedrale). Οἱ μὴ εἰδότες συγχέουσι τὰ πράγματα, καὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν φράσιν «παλαιὰ μητρόπολις», ὡς ἐὰν ἦτο ἡ παλαιὰ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία ἤτοι τὸ Καθολικόν, ἀποροῦσι δὲ πῶς τὸ μικρὸν ἐκκλησίδιον ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς καθεδρικὸς ναὸς Ἀθηνῶν — Οἱ ἀγροικότεροι καὶ χυδαῖοι καὶ αὐτὴν τὴν ἐπίκλησιν Γοργοεπηκόου νομίζουσιν ὅτι σημαίνει κτίσμα Γεωργίου Πίκου, οἱ δὲ ἐκδόται τοῦ Corpus Inscriptionum Graecarum γενναίως μεταφράζουσιν· ecclesia Divi Georgii Pici, ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πίκου! N.

Digitized by Google

ΧΡΥΣΟΡΡΟΪΔΑΙΝΑΣ

Ἐκεῖθεν τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Διογενείου, ὑπῆρχεν ἄλλη μικρὰ ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τῆς *Χρυσορροϊδαίνας*, κοινῶς καλουμένη Παναγία Ῥοϊδίτισσα.

Παλαιὰ παράδοσις ὑπῆρχεν, ὅτι ἡ κλῆσις αὕτη ἐδίδετο τῇ ἐκεῖ λατρευομένῃ Θεομήτορι, καθ' ὅτι παριστάνετο φέρουσα τὸ παιδίον ἐπὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρί, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κρατοῦσα καρπὸν *ῥοιᾶς* ἤτοι *ῥοΐδιον* χρυσοῦν· τινὲς μάλιστα ἔλεγον ὅτι αὐτὸ τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκράτει διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χρυσοῦν καρπόν. Ἐπὶ παλαιῶν εἰκόνων ἀθηναϊκῶν τῆς Θεομήτορος βρεφοκρατούσης, ὡς τῶν ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας περισωθεισῶν ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου στεφάνη ὁρᾶται πεποικιλμένη δι' ἀνθέων ῥοιᾶς τῶν λεγομένων κυτίνων· ἐπὶ δὲ τῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ ἐφ' ἑξῆς ἡ παναγία Παρθένος φέρει ἐπὶ τοῦ ἐν σχήματι καλύπτρας πέπλου, τοῦ κοινῶς λεγομένου ὠμοφόρου κόσμημα παριστανον ῥοιᾶς γεννήματα ἤτοι κόκκωνας σταυροειδῶς διατεθειμένους, τὸν λεγόμενον τετραπέρατον σταυρόν, τὸν συμβολιζόμενον τὸ ἐπὶ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς οἰκουμένης πλήρωμα τῆς πίστεως καὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατόρων τὴν τετραύγουστον βασιλείαν.

Παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς τῆς ῥοιᾶς καὶ τοῦ ῥοϊδίου ὁ λόγος ἦτο μυστικός· ἀπεδίδετο δὲ τὸ σύμβολον αὐτὸ ταῖς γυναικείαις θεότησιν Ἀθηνᾷ, Περσεφόνῃ καὶ Ἀφροδίτῃ, ἔτι δὲ καὶ τῷ ἐν Ἀπόλλωνος μορφῇ νεανικῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι. Ἐν τῷ παρὰ τὰ Προπύλαια ἱσταμένῳ ἰωνικῷ ναϊδίῳ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ἤτοι τῷ ἀναβαίνοντι τὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ τὰ δεξιά, ὑπῆρχε κατὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς παριστάνον τὴν θεὰν Νίκην, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ, κρατοῦσαν δὲ τὸ κράνος ἐπὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρί, καὶ ἐν τῇ προβαλλομένῃ δεξιᾷ φέρουσαν ῥοιᾶς καρπὸν ἤτοι *ῥοΐδιον*. Ἐν τῷ Ὁμηρικῷ ὕμνῳ εἰς Δήμητραν ἀναφέρεται ὅτι ἡ Κόρη Περσεφόνη κρατοῦσα καρπὸν ῥοιᾶς, ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀποχωρισθῆναι ἀπὸ τοῦ Ἀϊδωνέως πρὸς ἐπάνελευσιν ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ τῇ μητρί. Ὁ ἔπειτα γενόμενος χριστιανὸς ἐπίσκοπος, πρὶν δὲ ἐθνικός, Ἀχιλλεὺς Τάτιος, ὁ γράψας τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, ἀναφέρει ὅτι ἐν Πηλουσίῳ τῆς Αἰγύπτου ὑπῆρχε «Διὸς ἱερὸν » ἄγαλμα, νεανίσκος Ἀπόλλωνι μᾶλλον ἐοικώς, » οὔπω γὰρ ἡλικίας εἶχε· προβέβληται δὲ τὴν χεῖρα καὶ ἔχει *ῥοιὰν* ἐν αὐτῇ ».

ΚΑΜΟΥΧΑΡΕΑΣ

[Καπνικαρέας]

Μετὰ τὸν ἱερὸν οἶκον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου καὶ τὸν ἄλλον τῆς Παναγίας τῆς Χρυσορροϊδαίνας, ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς *Καμουχαρέας* εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀναφαινομένου ἑλληνοβυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ. Ἡ καθ' ἕκαστα ἀρχιτεκτονικὴ διάταξις, αἱ παρεμβληθεῖσαι ὀπταὶ πλίνθοι ἐν τῇ ἐκ συννόμων λίθων τοιχοδομίᾳ, αἱ ὀδοντωταὶ κεραμουργεῖς ταινίαι τῶν κορωνίδων καὶ ἀετωμάτων. πρὸ πάντων δὲ τὰ σχήματα τῶν ἐπικράνων καὶ τῶν βάσεων τῶν κιόνων, ὑποδεικνύουσιν οἰκοδομὴν τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἐπὶ τούτοις ἡ παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀθηναίων διδομένη τῇ ἐκκλησίᾳ προσηγορία « *τῆς βασιλοπούλας καὶ τοῦ πρέντσα* » δίδει ἀφορμὴν ὅπως εἰκάσω, ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι κτίσμα τῆς Ἀθηναίας βασιλίδος Θεοφανοῦς καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς βασιλόπαιδος Σταυρακίου, τοῦ συμβασιλεύσαντος τῷ πατρὶ Νικηφόρῳ τῷ ἀπὸ Γενικῶν καὶ ἐπιζήσαντος αὐτῷ ὀλίγους μῆνας (811).

Ἡ ἐκκλησία τῆς Καμουχαρέας εἶνε διπλῆ καὶ δίκογχος, ἔχουσα παραπλεύρως πρὸς βορρᾶν εὐκτήριον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Βαρβάρας· τούτου ἕνεκα φέρει δύο τρούλλους, τὸν ἕνα μεγαλείτερον, ἐπὶ τῆς κυρίας οἰκοδομῆς, καὶ τὸν ἕτερον, μικρότερον ἐπὶ τοῦ παρεκκλησίου.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τοῦ ναοῦ εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὰ πολλὰ ἀετώματα, τὰ ἐπὶ τῆς κατὰ μέτωπον προσόψεως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας πλευρῶν, παντοῦ ὅπου ἀπολήγουσιν οἱ πολλαπλοῖ κυλινδροειδεῖς θόλοι καὶ τὰ σταυροθόλια· ἔτι δὲ διὰ τὸ πρὸ τῆς εἰς τὸν νάρθηκα πλαγίας μεσημβρινῆς εἰσόδου δίστυλον καὶ τρικάμαρον χαλκιδικὸν πρόπυλον.

Ἡ μεταποίησις τῆς προσηγορίας τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς *Καμουχαρέας* εἰς *Καπνικαρέαν*, καὶ τὰ μυθευόμενα περὶ *καπνισθείσης* δῆθεν εἰκόνος τῆς Παναγίας κατὰ τὴν ὑποτιθεμένην πυρπόλησιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1689, εἶνε ἐπινόημα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ ἀβέλτερος ἀναχρονισμός. Ἕνδεκα ὅλα ἔτη πρὸ τῆς νομιζομένης δῃώσεως, ὁ Spon καὶ ὁ Wheler, ἐν ἔτει 1678, καὶ παρ' αὐτοὺς ἄλλοι ὑστερώτερα τὰς Ἀθήνας περιηγούμενοι, ξένοι, οἷοι Furmont καὶ Pococke, ποιοῦνται μνείαν τῆς ἐκκλησίας *Camucharéa* ὅπως ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀθηναίων μέχρις ἐσχάτων ἡμερῶν (1).

(1) Οἱ χυδαιότεροι τῶν Ἀθηναίων προφέρουσι τὴν λέξιν ἐφθαρμένως Καμουχαρέα, Καμχαρέα καὶ Καμουχαριώτισσα. — Ἡ ἑλληνιστικὴ προσηγορία *Καπνικαρέα*, καὶ τὰ περὶ καπνισθείσης χάρας μυθεύματα εἶνε ἀποκλειστικὸν ἐφεύρημα Διονυσίου Σουρμελῆ καὶ Κυριακοῦ Πιττάκη.

Digitized by Google

Ἔκ τινος διατάξεως Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου (1077) γνωρίζομεν ὅτι αἱ ἐπὶ σανίδων εἰκόνες ἔφερον περιφέρεια ἀργυρᾶ διάχρυσα καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἄνω περιφερείου ἀπῃώρητο ἔπιπλον λινοῦν ἀραχνοειδές, στενοεπιμήκες, μετὰ ἐνυφασμένων ἀμπελοκλαδίων, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς εἰκόνος, πρὸς ἐπίσχεσιν τοῦ κονιορτοῦ καὶ πρὸς καλλωπισμόν, ὅτι ἀπὸ τοῦ κάτωθεν περιφερείου ἐξήρτητο ἕτερον ἔπιπλον καταπῖπτον ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος ἐν τάξει *ποδώσεως*, ἐν ταῖς ἑορταῖς· καὶ ὅτι ἡ πόδωσις αὕτη ἦτο ἐξ *ὑφάσματος σηρικοῦ χρυσοϋφάντου*, συνήθως βλαττίου σκαρκαμαγγίου, κραμβίζοντος ἢ κιτρίνου, ἐξεμπλωτοῦ, ἤτοι διηνθισμένου διὰ φυλλωμάτων καὶ ἀνθυλλίων. Ἐπὶ τῆς ποδώσεως αὐτῆς ἀνηρτῶντο καὶ τὰ διάφορα τιμαλφῆ καὶ λιθοκόλλητα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν, τὰ λεγόμενα ταξίματα.

Τοιοῦτο πλούσιον ὕφασμα χρησιμεῦον εἰς *πόδωσιν* τῶν εἰκόνων ἦτο ὁ *Καμουχᾶς*, ἐξ οὗ ἐποιοῦντο τὰ ἀρχιερατικὰ ἄμφια, τῆς ἁγίας τραπέζης αἱ ἐνδυταί, καὶ αἱ στολαὶ τῶν βασιλέων ἐν Βυζαντίῳ. Τὸ ὕφασμα τοῦτο, ὁλοσηρικόν, χρυσοπάρυφον καὶ διηνθισμένον, προερχόμενον κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς Σινικῆς, κατεσκευάζετο ἔπειτα ἐν Βαγδάτῃ καὶ ἐν Ταυρίδι, ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἐπὶ τέλους ὑφαίνετο καὶ ὑφ' Ἑλλήνων ὑφαντῶν ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν Θήβαις. Τὸ πολύτιμον τοῦτο ὕφασμα, τοῦ ὁποίου μέγα ἐμπόριον ἐγίνετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ Κωνσταντινουπόλει, ἦτο πολυζήτητον ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τοῦ Βυζαντίου αὐλῇ, ἔτι δὲ παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις καὶ παρ' αὐτῶν τῶν παπῶν ἐν Ῥώμῃ

Ἡ ἐξ ὑφάσματος *Καμουχᾶ* πόδωσις τῆς ἀρχαίας καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Θεομήτορος ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς προσωνυμίας τῆς ἀποδιδομένης τῇ τε εἰκόνι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ ἐλατρεύετο, *Καμουχαρέα* καὶ *Χρυσοκαμουχαριώτισσα*.

ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΡΑΓΚΑΒΑ

Παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τῇ παλαιᾷ ὁδῷ τῶν Τριπόδων, ἵστατο ναὸς περικαλλὴς ἐπικαλούμενος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, μετὰ παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν (802—811) γαμβρὸς τοῦ βασιλέως καὶ κουροπαλάτης Μιχαὴλ Ῥαγκαβέ, αὐτὸς οὗτος ὁ κελεύσει βασιλικῇ χειροκοπήσας τὸ ἐν τῇ ἀνατολικῇ στοᾷ τοῦ Κωνσταντινείου Φόρου ἱστάμενον ἄγαλμα τῆς Τύχης τῆς Πόλεως, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ βασιλέως Σταυρακίου, τοῦ ἔχοντος εἰς σύζυγον τὴν βασιλίδα Θεοφανὼ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν, στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων (811), ἅμα τῇ ἀναβάσει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπεχείρησε νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ διὰ βασιλικῶν δωρεῶν πρὸς ὄφελος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων εὐσεβῶν καὶ φιλοπτώχων ἱδρυμάτων. Τότε εἰκάζω ὅτι ἐκτίσθη καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις τοῦ Ῥαγκαβέ, κοινῶς Ῥαγκαβᾶ ἐπικαλούμενος ναός, ὃν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ Α' Ῥαγκαβὲ μετὰ τῆς συζύγου του Προκοπίας ἀνήγειραν ἴσως, ὅπως προσοικειωθῶσι τοὺς ἐν Ἀθήναις μέγα δυναμένους συγγενεῖς τῆς χήρας βασιλίδος Θεοφανοῦς. Ὅμως ἡ τοιαύτη πολιτικὴ τοῦ βασιλέως ἀγωγὴ εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν μετὰ βραχυτέραν παρὰ διετῆ βασιλείαν (811—813), ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἀπεσύρθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βαρδανίου ἐπὶ τῆς νήσου Πρώτης, ὅπου ἐγκατεβίωσεν ἥσυχος μέχρι θανάτου (824) καὶ ἐτάφη ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας.

ΤΑΣΣΟΣ Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ

ΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εἶχον παρέλθει εἰκοσιπέντε ἔτη ὅτε τὸ πρῶτον ἐπανεῖδον τὸν παλαιόν μου συμμαθητὴν Βιτὰλ Ἐρβελὸ ἔν τινι συμποσίῳ τῶν ἀρχαίων μαθητῶν ἑνὸς λυκείου ἐπαρχιακοῦ, ὅπου εἴχομεν κοπιάσει διὰ νὰ λάβωμεν τὸ *χαρτί* μας· αἱ τοιαῦται συναθροίσεις ὁμοιάζουσι πᾶσαι πρὸς ἀλλήλας· σφίγξεις χειρῶν, ἀναγνωρίσεις θορυβώδεις, οἰκειότης προσαγορεύσεων τὴν ὁποίαν ἐκπλήττεταί τις ὅτι λαμβάνει μετὰ πάροδον τετάρτου αἰῶνος· μελαγχολικαὶ βεβαιώσεις τῶν μεταβολῶν αἵτινες ἐπῆλθον ἐκ τῆς ἡλικίας εἰς τὰς φυσιογνωμίας καὶ τὰς τύχας ἑκάστου· ἔπειτα ὁ ἐπίσημος λόγος τοῦ προέδρου, αἱ προπόσεις, αἱ ἀναμνήσεις τοῦ λυκείου, τῶν ὁποίων τὰς πικρίας ἐξήτμισεν ὁ χρόνος, ἀφήσας ὑφισταμένην μόνην τὴν γλυκεῖαν ἀνάμνησιν τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἕκαστος ἡμῶν ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του τῆς Πανδώρας τὴν πλήρη χρυσῶν ἐλπίδων θήκην . . .

Οὐκ ὀλίγον ἐξεπλάγην ἐπαναβλέπων τὸν Βιτὰλ Ἐρβελὸ ὅλως διάφορον ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐνθυμούμην. Τὸν εἶχον γνωρίσει λεπτὸν καὶ δειλόν, μετ' ἐπιτηδεύσεως ἐνδεδυμένον, ἐπιμεμελημένον καὶ εὐλαβῆ, ἑνοῦντα ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἀξιολόγους ἰδιότητας ὑπαλλήλου ὑπεραρίθμου, ὅστις θέλει νὰ κάμῃ τὸ στάδιόν του εἰς τὴν διοίκησιν ὅπου ἡ οἰκογένειά του τὸν ἐτοποθέτησε. Τὸν ἐπανέβλεπον ζωηρὸν καὶ εὔρωστον νέον, ἔχοντα ἡλιοκαῆ τὸν λαιμὸν καὶ τὴν ὄψιν,

Digitized by Google

τὸν λόγον ἔντονον καθαρὸν καὶ λαμπρὸν ὡς ἀνθρώπου ὅστις δὲν συνειθίζει νὰ ζυγίζῃ τοὺς λόγους του. Μὲ τὴν βραχεῖαν καὶ ὀρθοτενῆ κόμην του, τὸν ἀγγλικὸν ἱματισμόν του, μὲ τὸν ἐν εἴδει ῥιπιδίου μιξοπόλιον πώγωνά του, ἐξέφραζεν ἐν ὅλῳ τῷ προσώπῳ του κάτι τι ἄνετον, ἀποφασιστικὸν καὶ ἐλεύθερον, τὸ ὁποῖον δὲν προσιδίαζε ποσῶς εἰς ὑπάλληλον.

— Καὶ λοιπόν, τὸν ἠρώτησα, τί ἔγεινες, δὲν εἶσαι πλέον ὑπάλληλος;

— Ὄχι, φίλε μου, ἀπεκρίθη, δὲν εἶμαι παρὰ γεωργός· ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν ἀπ' ἐδῶ καλλιεργῶ ἓν κτῆμα ἀρκετὰ καλόν, ὅπου σπείρω σῖτον, καὶ ἔχω καλὸν οἶνον μαῦρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ σοῦ προσφέρω ὅταν ἔλθῃς νὰ μᾶς εὕρῃς.

— Τωόντι! ἀνέκραξα, σύ, υἱὸς καὶ ἔγγονος γραφειοκράτου, σὺ τὸν ὁποῖον ἀνέφερον ὡς τὸ πρότυπον τῶν ὑπαλλήλων καὶ εἰς τὸν ὁποῖον προέλεγον λαμπρὸν μέλλον, παρῄτησες τὴν ὑπαλληλίαν;

— Ναί, φίλε μου.

— Καὶ πῶς ἔγεινε τοῦτο;

— Φίλτατε, ἀπεκρίθη γελῶν, τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἔχουν πολλάκις τὰς πλέον μηδαμινὰς αἰτίας. . . ἔδωκα τὴν παραίτησίν μου ἐξ αἰτίας δύο ῥοδακίνων.

— Δύο ῥοδακίνων;

— Οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον, καὶ ἀφοῦ πάρωμεν τὸν καφέν, ἐὰν θέλῃς νὰ μὲ συνοδεύσῃς ἕως Σαντωρέν, θὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ.

Μετὰ τὸν καφέν, ἀφήκαμεν τὴν αἴθουσαν τοῦ συμποσίου, καὶ ἐνῷ καπνίζοντες παρεπορευόμεθα παρὰ τὴν διώρυγα, μετὰ μεσημβρίαν χλιαρᾶς τινος ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου, ὁ φίλος μου Βιτὰλ ἤρχισε τὴν διήγησίν του

— Ἠξεύρεις, μοὶ λέγει, ὅτι ἤμην ἀνατεθραμμένος ἐν τῷ ἐπαγγέλματι τοῦ πατρός μου καὶ ὅτι ὁ πατήρ μου, παλαιὸς ὑπάλληλος, τίποτε δὲν ἐνόμιζε τόσον λαμπρὸν ὅσον τὸ στάδιον τῶν γραφείων. Λοιπόν, ἀφοῦ ἔλαβον τὸ ἀπολυτήριον μου, ἀμέσως μὲ ἐτοποθέτησαν ὡς ὑπεράριθμον εἰς τὸ τμῆμα τοῦ πατρός μου Δὲν ᾐσθανόμην ἰδίαν κλίσιν πρὸς ὡρισμένον στάδιον, καὶ εἰσῆλθον εὐπειθῶς εἰς τὴν κοινὴν ἐκείνην μεγάλην ὁδὸν τῆς γραφειοκρατίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ μου καὶ ὁ πάππος μου εἶχον βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς βαδίσει. Ἤμην νέος φιλόπονος, πειθαρχικός, ἀπὸ κοιτίδος ἀνατεθραμμένος ἐν τῷ σεβασμῷ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ τῇ εὐλαβείᾳ τῇ ὀφειλομένῃ πρὸς τὰς ἀρχάς· εὐνοήθην λοιπὸν ὑπὸ τῶν προϊσταμένων μου καὶ ταχέως ἀνῆλθον εἰς τοὺς πρώτους διοικητικοὺς βαθμούς. Ἤμην εἴκοσι πέντε ἐτῶν, ὅτε ὁ διευθυντής μου, ὅστις μὲ ἠγάπα, μὲ προσεκόλλησεν εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ οἱ συνάδελφοί μου ἐζήλευσαν τὴν τύχην μου Ὡμίλουν ἤδη περὶ ἐμοῦ ὡς περὶ μέλλοντος ἀνωτέρου ὑπαλλήλου καὶ μοὶ προέλεγον τὸ ὡραιότερον μέλλον.

Τότε ἐνυμφεύθην· ἔλαβον σύζυγον κόρην πολὺ ὡραίαν καὶ τὸ σπουδαιότερον, πολὺ καλὴν καὶ πολὺ ἀφωσιωμένην, ἀλλὰ μὴ ἔχουσαν προῖκα· αὐτὸ ἦτο σφάλμα σπουδαῖον κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὑπαλλήλων μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔζων· αὐτοὶ εἶναι πολὺ θετικοί· τὸν γάμον θεωροῦν ὡς καλὴν ἐπιχείρησιν, καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ λαμβάνουν ὡς κανόνα ὅτι «ἐὰν ὁ σύζυγος φέρει τὸ πρόγευμα ἡ σύζυγος πρέπει νὰ φέρῃ τὸ γεῦμα»· ἀλλὰ ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ μόλις εἴχομεν οἱ δύο πῶς νὰ δειπνήσωμεν λιτότατα. Ἐφώναξαν ὅτι εἶχον κάμει ἀνοησίαν· πολλοὶ καλοὶ φίλοι μου μοὶ εἶπον καθαρὰ ὅτι ἤμην τρελλὸς καὶ ὅτι κατέστρεφον δωρεὰν ἓν ὡραῖον μέλλον, οὐχ' ἧττον ἐπειδὴ ἡ σύζυγός μου ἦτο πολὺ εὐάρεστος καὶ πολὺ ἀγαθή, ἐπειδὴ ἐζῶμεν οἰκονομικῶς, καὶ διὰ τῆς πολλῆς οἰκονομίας εἴχομεν κατορθώσει νὰ ἑνώσωμεν τὰ δύο ἄκρα, ἀφοῦ κατέκριναν τὴν «ἀπρονοησίαν μου» ἡ κοινωνία τοῦ τόπου ἠξίωσε νὰ ἔχῃ μεθ' ἡμῶν σχέσεις.

Ὁ προϊστάμενός μου ἦτο πλούσιος, ἠγάπα τὴν ἐπίσημον παράστασιν καὶ ἐφιλοτιμεῖτο νὰ διαπρέπῃ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐδέχετο συχνάκις, ἔδιδε μεγαλοπρεπῆ γεύματα, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προσεκάλει εἰς χοροὺς τὰς οἰκογενείας τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν προυχόντων τοῦ τόπου. Μετὰ ἓν ἔτος, ἐπειδὴ ἡ σύζυγός μου ἦτον ἔγκυος, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν κόσμον, ἂν καὶ ἐπροτίμων νὰ τὴν συντροφεύω, ἠναγκάσθην νὰ πηγαίνω μόνος εἰς τὰς συναναστροφὰς τοῦ προϊσταμένου μου, διότι οὗτος δὲν παρεδέχετο νὰ ἀποφεύγῃ τις τὰς προσκλήσεις του, καὶ οἱ ὑπάλληλοί του ἔπρεπε νὰ διασκεδάζωσι κατὰ διαταγήν.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκριβῶς ἡ σύζυγός μου ἔμελλε νὰ μὲ καταστήσῃ πατέρα, ἐδόθη μέγας χορὸς εἰς τὸ Νομαρχεῖον, καὶ ἐδέησεν ἑπομένως, θέλων μὴ θέλων, νὰ βάλω τὴν βελάδαν μου.

Τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, ἐνῷ ἠσχολεῖτο εἰς τὸν κόμβον τῆς λευκῆς μου κραβάτας, ἡ σύζυγός μου μοὶ λέγει.

— Θὰ εἶνε πολὺ ὡραῖα... Μὴ λησμονήσῃς νὰ τὰ παρατηρήσῃς ὅλα διὰ νὰ μοῦ τὰ διηγηθῇς λεπτομερῶς· τὰ ὀνόματα τῶν κυριῶν, τὰς ἐνδυμασίας των καὶ τὸν κατάλογον τοῦ δείπνου... Διότι θὰ ὑπάρξῃ δεῖπνον... Φαίνεται ὅτι ἔφερον ἀπὸ τοῦ Σαβὲ πολλὰ ὡραῖα πράγματα, τὰ πρωϊμώτερα, θὰ ἦναι, λέγουν μερικὰ ῥοδάκινα τὰ ὁποῖα κοστίζουν 3 φράγκα τὸ ἕν... Ὢ! τί ῥοδάκινα ' ἂν ἦσουν περιποιητικός, θὰ μοῦ ἔφερες ἕν...

Ματαίως ἐξανέστην, ματαίως τῇ παρετήρησα ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι κατορθωτόν, καὶ πόσον ἦτο δύσκολον εἰς ἕνα κύριον μὲ βελάδαν νὰ εἰσ

Digitized by Google

αγάγη εἰς τὸ θυλάκιόν του ἓν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ῥοδάκινα χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ νὰ τὸν ἴδουν καὶ νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν... Ὅσον περισσοτέρας παρατηρήσεις ἔκαμνα, τόσον μᾶλλον αὐτὴ ἐπέμενεν εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν της. .

— Τίποτε εὐκολώτερον, τοὐναντίον! . . Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κινήσεως τῶν ἀνθρώπων κανεὶς δὲν θὰ τὸ παρατηρήσῃ... Θὰ πάρῃς ἓν ῥοδάκινον ὡς διὰ τὸν ἑαυτόν σου καὶ θὰ τὸ κρύψῃς ἐπιτηδείως. Μὴ σηκώνῃς τοὺς ὤμους.. ἔστω, εἶνε ἰδιοτροπία παιδαριώδης, ἀλλὰ τὰ ἐπιθυμῶ· ἀφότου ἤκουσα νὰ ὁμιλοῦν δι' αὐτὰ τὰ ῥοδάκινα, ἔχω ἐπιθυμίαν φοβερὰν νὰ τὰ γευθῶ. . ὑποσχέσου νὰ μοῦ φέρῃς τοὐλάχιστον ἓν . . . Κάμε ὅρκον...

Δύναταί τις νὰ ἀντιτάξῃ ῥητὴν ἄρνησιν εἰς γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ ;... Ἐψιθύρισα ἐπὶ τέλους μίαν ἀόριστον ὑπόσχεσιν καὶ ἔσπευσα νὰ φύγω... ἀλλὰ ὅτε ἔστρεφον τὸν στρόφιγγα τῆς θύρας, μὲ ἔκραξε πάλιν· εἶδα τοὺς μεγάλους κυανοῦς ὀφθαλμούς της νὰ στρέφωνται πρὸς ἐμέ, λάμποντες ἀπὸ ἐπιθυμίαν, καὶ μοῦ ἐφώναξε πάλιν.

— Μοὶ τὸ ὑπόσχεσαι ;

Λαμπρὸς χορός· παντοῦ ἄνθη, νέαι ἐνδυμασίαι, ἀξιόλογος ὀρχήστρα. Ὁ νομάρχης, ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου, οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς, ὅλοι οἱ ἐν τέλει ἦσαν ἐκεῖ. Ὁ προϊστάμενός μου δὲν εἶχε τίποτε παραλείψει διὰ νὰ καταστήσῃ λαμπρὸν τὸν χορὸν αὐτὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἡ σύζυγός του καὶ ἡ θυγάτηρ του μετὰ χάριτος ἐδέχοντο τοὺς ξένους. Τὰ μεσάνυκτα προσέφερον τὸ δεῖπνον, καὶ κατὰ ζεύγη οἱ χορευταὶ μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ κυλικείου. Εἰσέδυσα καὶ ἐγὼ ἐκεῖ μὲ παλμοὺς καρδίας, καὶ μόλις εἰσῆλθον, παρετήρησα, εἰς καλὴν θέσιν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραπέζης, τὰ περίφημα ῥοδάκινα τοῦ Σαβέ.

Ἦσαν τῳόντι περίφημα τὰ ῥοδάκινα ἐκεῖνα ! Διατεθειμένα πυραμιδοειδῶς ἐντὸς κανίστρου ἐκ φαϊεντίας τῆς Λουλεβίλλης, κατ' ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων καὶ περιβαλλόμενα ὑπὸ φύλλων ἀμπέλου, ἐπεδείκνυον ὑπερηφάνως τὸ ὀρεκτικὸν χρῶμά των, ὅπου βαθεῖαι ἐρυθρότητες ἐποίκιλλον τὴν πρασινωπὴν λευκότητα τοῦ χνοώδους φλοιοῦ των. Μακρόθεν, τὰ ἐθώπευον διὰ τοῦ βλέμματος, καὶ ἐσυλλογιζόμην τὰς φαιδρὰς ἀναφωνήσεις μὲ τὰς ὁποίας ἡ σύζυγός μου θὰ μὲ ἐδέχετο ἐπιστρέφοντα, ἐὰν κατώρθουν νὰ φέρω εἰς τὸν οἶκον ἕνα τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων καρπῶν. Ἐκίνουν τὸν γενικὸν θαυμασμόν· Ὅσον περισσότερον τὰ παρετήρουν, τόσον περισσότερον ἡ ἐπιθυμία μου ἐλάμβανε τὴν μορφὴν μονομανίας, καὶ περισσότερον ἐστερεοῦτο ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μου ἡ ἀπόφασις νὰ κλέψω ἓν ἢ δύο.. ἀλλὰ πῶς ; οἱ ὑπηρέται ἐφύλαττον καλὰ πέριξ τῶν σπανίων καὶ ἀκριβῶν αὐτῶν καρπῶν.. Ὁ προϊστάμενός μου εἶχεν ἐπιφυλάξει εἰς ἑαυτὸν μόνον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ προσφέρῃ αὐτὸς οὗτος τινὰ τῶν ῥοδακίνων εἴς τινας προνομιούχους· ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, πρὸς νεῦμα αὐτοῦ εἷς ἐκ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ δείπνου ἐλάμβανε μετὰ λεπτότητος ἓν ῥοδάκινον, τὸ ἔκοπτε διὰ μαχαιρίου ἀργυροῦ τὴν λεπίδα καὶ ἐπαρουσίαζε τὰ δύο ἡμίση αὐτοῦ ἐπὶ πινακίου τῆς Σέβρε εἰς τὸ ὑποδεικνυόμενον πρόσωπον· ἠκολούθουν τὸ γινόμενον μετ' ἀπληστίας καὶ ἔβλεπον τρέμων καταρρέουσαν τὴν πυραμίδα· οὐχ ἧττον δὲν ἐξηντλήθη· τὸ περιεχόμενον τοῦ κανίστρου. Εἴτε διότι ἡ ἐπιτήρησις εἶχε γείνει δεξιῶς, εἴτε διότι οἱ προσκεκλημένοι ἦσαν διακριτικοί, ὅταν οἱ δειπνοῦντες, ἀνακληθέντες ὑπὸ προανακρούσματος τῆς ὀρχήστρας, εἰσέδραμον εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔμενον ἀκόμη ἡμίσεια δωδεκὰς ῥοδακίνων ἐπὶ τοῦ κανίστρου.

Ἠκολούθησα τὸ πλῆθος, ἀλλὰ δὲν ἦτον ἡ ἀληθὴς ἔξοδος τῆς οἰκίας, εἶχον ἀφήσει τὸν πῖλον μου ἔν τινι γωνίᾳ — ἕνα ὑψηλὸν πῖλον, ὅστις μὲ εἶχε πολὺ ἐνοχλήσει καθ' ὅλην τὴν ἑσπερίδα. Ἐπανῆλθον λοιπὸν ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ τὸν λάβω, καὶ ἐπειδὴ ἤμην ὀλίγον οἰκεῖος, οἱ ὑπηρέται δὲν ἔλαβον ὑποψίαν· ἄλλως τε ἠσχολοῦντο νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸ ἑστιατόριον τὰ σκεύη καὶ τὰ ποτήρια τοῦ δείπνου, καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν εὑρέθην μόνος πλησίον τοῦ κυλικείου. — Οὔτε λεπτὸν ἔπρεπε νὰ χάσω. Μετὰ κρυφὸν βλέμμα δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ἐπλησίασα πρὸς τὸ κάνιστρον, ἔρριψα ταχέως δύο ῥοδάκινα εἰς τὸν πῖλον μου, καὶ ἐπέρριψα ἐπάνω τὸ ῥινόμακτρόν μου, ἔπειτα, πολὺ ἥσυχος κατὰ τὸ φαινόμενον, πολὺ ἀξιοπρεπής, αν καὶ εἶχα φοβεροὺς παλμοὺς καρδίας, ἀφῆκα τὸ ἑστιατόριον ἐφαρμόζων ἐπιμελῶς τὴν ὀπὴν τοῦ πίλου μου ἐπὶ τοῦ στήθους μου καὶ ὑποστηρίζων αὐτὸν διὰ τῆς δεξιᾶς μου χειρός, ὅπερ μοὶ ἔδιδε παράστασιν μεγαλοπρεπῆ καὶ σχεδὸν ναπολεόντειον.

Τὸ σχέδιόν μου ἦτο νὰ διέλθω ἡσύχως τὴν αἴθουσαν νὰ ὑπεκφύγω κατὰ τὸν ἀγγλικὸν τρόπον, καὶ ἀφοῦ πλέον ἐξέλθω νὰ φέρω ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν οἶκον τὰ δύο ῥοδάκινα.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἦτο τόσον εὔκολον ὅσον ἐνόμισα κατ' ἀρχάς. Εἶχεν ἀρχίσει τὸ κοτιλλιόν. Πέριξ τῆς μεγάλης αἰθούσης ὑπῆρχε διπλῆ σειρὰ κυρίων καὶ κυριῶν μέσης ἡλικίας, περιστοιχίζουσα δεύτερον κύκλον ἐσχηματισμένον ἀπὸ τὰς ἕδρας τῶν χορευτριῶν· εἰς δὲ τὸ μέσον ἓν εὐρὺ διάστημα κενὸν ὅπου ἐχόρευον τὰ ζεύγη. Ἔπρεπε νὰ διέλθω αὐτὸ τὸ διάστημα διὰ νὰ φθάσω εἰς τὴν θύραν τοῦ προθαλάμου.

Εἰσῆλθον μετὰ δειλίας εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὁμίλων διωλίσθησα ὡς ἔγχελυς μεταξὺ τῶν ἑδρῶν... ἔτρεμον εἰς πᾶσαν στιγμὴν μὴ ἀπότομος

Digitized by Google

διαγκωνισμὸς ταράξῃ τὴν θέσιν τοῦ πίλου μου καὶ μοῦ ρίψῃ τὰ ῥοδάκινα. Τὰ ᾐσθανόμην ἀνακινούμενα ἐντός, καὶ ἔκαιον τὰ ὦτα καὶ ἡ κεφαλή μου. Τέλος πάντων, μετὰ πολλοὺς κόπους καὶ τρόμους ἐξῆλθον εἰς τὸν κύκλον καθ' ἣν στιγμὴν παρεσκεύαζον νέον σχῆμα χοροῦ· ἡ χορεύτρια εἶνε εἰς τὸ μέσον τῶν χορευτῶν, οἱ ὁποῖοι κάμνουν πέριξ αὐτῆς κύκλον στρέφοντες πρὸς αὐτὴν τὴν ῥάχιν. Πρέπει νὰ κρατῇ ἕνα ἀνδρικὸν πῖλον καὶ κατὰ τὴν διάβασιν νὰ καλύψῃ ἕνα τῶν κυρίων μὲ τὸν ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ χορεύσῃ. Μόλις εἶχον κάμει δύο βήματα, καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ προϊσταμένου μου, ἥτις διεύθυνε τὸ κοτιλλιὸν μὲ ἕνα νέον νομαρχιακὸν σύμβουλον ἀνέκραξε:

— Ἕνα πῖλον μας λείπει εἰς πῖλος!

Συγχρόνως, μὲ παρετήρησε μὲ τὸν κύλινδρόν μου προσκεκολλημένον ἐπὶ τοῦ στήθους μου· ἀπήντησα τὸ βλέμμα της καὶ ὅλον τὸ αἷμά μου ἐπάγωσε.

— Ἆ! μοὶ εἶπε, ἔρχεσθε εἰς τὴν ὥραν, Κύριε Ἑρβελό, γρήγορα τὸν πῖλον σας!...

Πρὶν ἢ ψελλίσω μίαν λέξιν, ἔλαβεν αὐτὴ τὸν πῖλον μου... τόσον ἀποτόμως, ὥστε τὰ ῥοδάκινα ἐκυλίσθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, παρασύροντα τὸ μανδύλιόν μου καὶ δύο ἢ τρία φύλλα ἀμπέλου...

Φαντάζεσαι τὸ θέαμα! Αἱ χορεύτριαι ἐγέλων κρυφά, βλέπουσαι τὸ ἀτόπημά μου καὶ τὴν ἠλλοιωμένην ὄψιν μου, ὁ προϊστάμενός μου συνέσπα τὰς ὀφρῦς, οἱ σοβαροὶ κύριοι ἐψιθύριζον δεικνύοντές με διὰ τοῦ δακτύλου, καὶ ᾐσθανόμην τὰ γόνατά μου καμπτόμενα, ἐπεθύμουν νὰ βυθισθῶ ἐντὸς τοῦ σανιδώματος καὶ νὰ γείνω ἄφαντος.

Ἡ νεᾶνις συνέσπασε τὰ χείλη διὰ νὰ καταστείλῃ ἔκρηξιν γέλωτος, ἔπειτα ἀποδίδουσά μοι τὸν πῖλον μου.

— Κύριε Ἑρβελό, μοὶ εἶπεν εἰρωνικῶς, μαζεύσατε λοιπὸν τὰ ῥοδάκινά σας!...

Γέλωτες τότε ἠκούσθησαν ἁπανταχόθεν τῆς αἰθούσης· καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπηρέται ἐκράτουν τὰ πλευρά των· ἐγὼ δὲ ὠχρός, βλοσυρός, κλονούμενος, ἔφυγον κατατεθορυβημένος, καὶ ἤμην εἰς τοιαύτην ἔκστασιν φρενῶν, ὥστε δὲν εὕρισκον πλέον τὴν θύραν, καὶ ἀπῆλθον, περίλυπος μέχρι θανάτου νὰ διηγηθῶ τὴν συμφοράν μου εἰς τὴν γυναῖκά μου.

Τὴν ἐπαύριον ἡ ἱστορία αὐτὴ διέτρεχε τὴν πόλιν. Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖον μου, οἱ συνάδελφοί μου μὲ ὑπεδέχθησαν μὲ ἓν «Ἑρβελό, μάζευσε τὰ ῥοδάκινά σου» τὸ ὁποῖον μοὶ ἔφερε τὸ αἷμα εἰς τὴν κεφαλήν. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τολμήσω ἓν βῆμα εἰς τὴν ὁδόν, χωρὶς νὰ ἀκούω ὄπισθέν μου χλευαστικὴν φωνὴν ψιθυρίζουσαν «εἶναι ὁ κύριος μὲ τὰ ῥοδάκινα». Δὲν ἠδυνάμην νὰ μείνω εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἔδωκα τὴν παραίτησίν μου.

Εἷς θεῖος τῆς συζύγου μου ἐκαλλιέργει γαίας εἰς τὰ πέριξ τῆς γενεθλίου μου πόλεως. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ λάβῃ βοηθόν. Τὸ παρεδέχθη καὶ ἐνεκατέστημεν εἰς Σαντεραίν... Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; ἔλαβον ἀπόφασιν νὰ ἐργασθῶ, ἐγειρόμενος λίαν πρωὶ καὶ μὴ παραπονούμενος διὰ τὸν κόπον. Φαίνεται ὅτι ἤμην φύσεως προωρισμένης μᾶλλον διὰ τὴν καλλιέργειαν παρὰ διὰ τὴν χαρτογραφίαν, διότι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατέστην σπουδαῖος γεωπόνος. Τὸ κτῆμα προώδευσε τόσον καλά, ὥστε κατὰ τὸν θάνατόν του ὁ θεῖός μας μας τὸ ἐκληροδότησεν. Ἔκτοτε τὸ ἐπεξέτεινα καὶ τὸ ἔφερα εἰς τὴν εὐχάριστον κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ τὸ ἴδῃς.

Ἐφθάσαμεν εἰς Σαντεραίν. Εἰσήλθομεν διὰ δενδρῶνος πλήρους καρπῶν. Οἱ κλάδοι ἔκυπτον μέχρι τῆς γῆς ὑπὸ τὸ βάρος τῶν μήλων καὶ τῶν ἀπιδίων. Εἰς τὸ ἄκρον τὸ περιβόλου λειμὼν κατωφερὴς ἔφερε πρὸς τὸν κυανίζοντα ποταμόν, πέραν τοῦ ὁποίου ἀνήρχετο γήλοφος ἀμπέλων, ὅπου αἱ σταφυλαὶ ἤρχιζον μεγεθυνόμεναι, ἔψαλλον δὲ αἱ κίχλαι. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὄπισθεν τῶν δένδρων κρότος μηχανῆς ἐδείκνυε τὸν τόπον τῶν σιτοδεματίων, καὶ ἀφοῦ διήλθομεν τὸν λαχανόκηπον, εἴδομεν τὴν λευκὴν πρόσοψιν τῆς οἰκίας ὅπου ἀνερριχῶντο κατὰ στίχους ῥοδακινέαι βρίθουσαι ὡραίων ὡρίμων ῥοδακίνων.

— Βλέπεις, μοὶ εἶπεν ὁ Βιτὰλ Ἑρβελό, λατρεύω τὰ ῥοδάκινα. Τοῖς ὀφείλω τὴν εὐτυχίαν μου· ἄνευ αὐτῶν, θὰ ἔμενον ὑπαλληλίσκος, τρέμων εἰς τὸν ἐλάχιστον σκυθρωπασμὸν ἑνὸς νομάρχου, αὐξάνων τὸ σκυλολόγιον τὸ ἤδη παραπολὺ πολυάριθμον τῶν ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι δυσκόλως ἑνώνουν τὰς δύο ἄκρας καὶ ἀπέχων καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς γλυκύτητας τῆς πατρότητος ἐκ φόβου μὴ δὲν δυνηθῶ νὰ θρέψω ἢ νὰ προικίσω τὰ τέκνα μου· ἐνῷ τώρα εἶμαι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου, καλλιεργῶ τοὺς ἀγρούς μου καὶ ἔχω σωρὸν παιδιά....

Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἤκουσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας φαιδροὺς γέλωτας παιδίων καὶ κορασίων· καὶ εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἰσογαίου, περιβαλλομένη ἀπὸ τὰς ῥοδακινέας, ἐφάνη ἡ κυρία Ἑρβελό, εὔρωστος καὶ ὡραία ἀκόμη καὶ περ σχεδὸν τεσσαρακοντοῦτις—ῥοδάκινον ὥριμον καὶ χρυσιζόμενον ὑπὸ τοῦ φωτὸς μεγαλοπρεπῶς δύοντος ἡλίου.

(André Theuriet) Μετάφρασις Ψ.

Ὁ ἀνὴρ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκα τὴν ὁποίαν θέλει ν' ἀγαπήσῃ — ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀρέσκεται ν' ἀγαπηθῇ.

*

Εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ζωῆς μας ἐπιθυμοῦμεν τὸ δεύτερον· εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ ποθοῦμεν τὸ πρῶτον.

Digitized by Google

Ο ΒΡΥΚΟΛΑΚΑΣ

Παράδοσις

'Στὴν ἔρμη τὴ θύρα της
Ἡ μαύρη Μαρία
Γυρμένο τὸ μέτωπο
Θωρεῖ τὴν ἐρμία.
Τὸ μάτι ὅπου στρέφει
Σκοτάδι καὶ νέφη
Καὶ μαῦρα φαντάσματα
Ποῦ ἡ κόλασι τρέφει.

—

«Ἡ μάνα, ὁ πατέρας μου
Κοιμοῦνται 'ς τὸ χῶμα,
Κι' ὁ νιὸς ὅπου ἀγάπησα
Δὲν ἔλυωσε ἀκόμα
Τὴ νύχτα, τὸ βράδυ
Σὰ μαῦρο σκοτάδι
'Σ τὸ ἔρμο κλινάρι μου
Προβαίνει ἀφ' τὸν ᾅδη.

—

«Τὰ μάτια μου ἡ δύστυχη
Φοβᾶμαι νὰ κλείσω,
Χιλιάδες φαντάσματα
Μὲ μιᾶς θ' ἀντικρύσω.
Τὸ μάτι ἂν ἀνοίξω
Τὸ νιὸ θὰ ξανοίξω
Ποῦ θέλει τὸ στόμα του
'Σ τὸ στόμα νὰ σμίξω.

—

«Ζητεῖ τὴν ἀγάπη μου
Μὲ θέλει 'δική του,
Μὲ τ' ἄσαρκα χέρια του
Ξεσκλᾷ τὸ κορμί του,
Στιγμὴ δὲ μ' ἀφίνει,
Τὸ αἷμα μοῦ πίνει
Καὶ χίλια φιλήματα
'Στὸ στόμα μοῦ δίνει.

—

«Ὢ! φύγε ἀφ' τὴ δύστυχη,
Τοῦ κάκου φωνάζω,
Κι' ἂν στρέψω τὸ βλέμμα μου
Παγόνω, τρομάζω·
Ἄχ! φύγε ἀπ' ἐμπρός μου
Δὲν εἶσαι 'δικός μου,
'Στὸν τάφο σου ἐσβύστηκε
Ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου.

—

«Σκεπάζω τὰ μάτια μου,
Μὲ δάκρυα τὰ βρέχω,
Σηκόνουμαι ὁλότρεμη,
Φωνάζω καὶ τρέχω.
Κανεὶς δὲ λυπᾶται,
Τὴ νιὰ ποῦ πλανᾶται,
Τὴν ὥρα τὴ δύστυχη
Ποῦ ὁ κόσμος κοιμᾶται.

—

«Σηκόνω τὰ χέρια μου,
Χριστέ μου, φωνάζω,
'Στὴν πλάτη τὸ χνῶτο του
Γροικῶ καὶ τρομάζω.
Τὰ δάκτυλα ἁπλόνει
Ψυχρὰ σὰν τὸ χιόνι,
Μὲ σφίγγει κι' ἀναίσθητη
'Στὴ γῆ μὲ ξαπλόνει!»

—

Ἡ κόρη ἡ πανέρημη
Αὐτὰ πάντα λέει,
'Στὴ θύρα της κάθεται,
Φωνάζει καὶ κλαίει.—
Γερόντισσα ξένη
Ἐμπρός της προβαίνει
Τῆς πιάνει τὸν ὦμό της
Καὶ λέει 'στὴ θλιμμένη:

—

«Ἂν θέλῃς τὸ φάντασμα
Νὰ φύγῃ ἀπ' ἐμπρός σου,
Θερμὰ παρακάλεσε
Κ' ἐσὺ τὸ Θεό σου
Καὶ πάρε 'ς τὸ χέρι
Τὸ μαῦρο μαχαῖρι
Καὶ τρέξε 'στὸ μνῆμά του
Πρὶν ἔβγῃ τ' ἀστέρι,

—

«Καὶ σκάψε τὸν τάφο του
Καὶ σκάψε τὸ χῶμα,
Τὴν κάσα ξεκάρφωσε
Γιὰ ναῦρῃς τὸ σῶμα
Κι' ἀφοῦ τὸ πληγώσῃς
Κ' εὐθὺς τὸ καρφώσῃς,
Σὺ τότε ἀφ' τὸ φάντασμα
Μπορεῖς νὰ γλυτώσῃς.»

—

Ἡ κόρη ἡ πανέρημη
Μὲ τρόμο ἀγροικάει
Καὶ μόνη κι' ὁλότρεμη
'Στὸ μνῆμα κινάει
Κρατεῖ μέσ' 'ς τὸ χέρι
Τὸ μαῦρο μαχαῖρι,
Ἡ νύχτα εἶναι ὁλότυφλη,
Δὲ φέγγει ἓν ἀστέρι.

—

Τὸ φάντασμα ὀπίσω της
Κ' ἐκεῖνο ἀκλουθάει,
Ἀφ' τ' ἄσπρα τὰ ροῦχά της
Μ' ὁρμὴ τὴν τραβάει.
Τὸ μάτι του ἀστράφτει
Καὶ μέσα του ἀνάφτει
Φωτιὰ ποῦ δὲ σβένεται
Κ' ἡ ἀξίνα δὲ θάφτει

—

«Ποῦ τρέχεις, Μαρία μου,
— Ὁ νιὸς τῆς φωνάζει —
Τὰ μέλη μου δέρνουνε,
Τὸ στῆθος σπαράζει,
Σταμάτησε λίγο,
Ζητῶ νὰ ξεφύγω,
Τὸ μαῦρο τὸ μνῆμά μου
Ὁ δόλιος ξανοίγω.

—

«Θυμᾶσαι σ' ἀγάπησα,
Σ' ἐφίλια 'στὸ στόμα.
Καὶ τώρα ἀφ' τὸν τάφο μου
Γιὰ σὲ βγαίνω ἀκόμα,
Κ' ἐσὺ μέσ' 'στὸ χέρι
Κρατεῖς τὸ μαχαῖρι
Ν' ἀνοίξῃς τὸ στῆθός μου
Ποῦ τόσο ὑποφέρει.

—

«Τοῦ τάφου ἐβαρέθηκα
Τὸ μαῦρο σκοτάδι,
Ἡ φλόγα ποῦ μ' ἄναψες
Δὲ σβύεται 'στὸν ᾅδη,

Digitized by Google

Μιὰ σπίθα θ' ἀνάψῃ
Τὸ χέρι νὰ κάψῃ
Ποῦ τὸ ἔρμο κουφάρι μου
Θάλθῃ νὰ ξεθάψῃ.»

—

«Ὦ! ἄσε με, φάντασμα!»
Τοῦ λέει καὶ παγόνει·
Κινιέται, ἀντρειεύεται,
Στὸ μνῆμα σιμόνει,
Τὸ χῶμα σκαλίζει,
Τὰ χέρια της σχίζει,
Βροντοῦνε τὰ κόκκαλα
Κ' ἡ κάσα του τρίζει...

—

Ἡ αὐγὴ μυριοστόλιστη
Ἀγάλι προβαίνει
Καὶ ἡ κόρη ἡ πανέρημη
Στοὺς κάμπους δὲ βγαίνει.
Μονάχα τὸ βράδυ
Στὸ μαῦρο σκοτάδι
Μὲ τ' ἄσπρο της σάβανο
Πετιέται ἀπ' τὸν ᾄδη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΡΟΤΣΙΛΔ ΩΣ ΕΠΑΙΤΗΣ

Διάσημος γάλλος ζωγράφος εἴρωγεν ἡμέραν τινὰ παρὰ τῷ βαρώνῳ Ῥότσιλδ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος παρετήρει αὐτὸν μὲ τόσην προσοχὴν καὶ ἐπιμονήν, ὥστε οὗτος ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ποῖον το αἴτιον τῆς τόσης περιεργείας του. Ὁ ζωγράφος ἀπήντησεν ὅτι ἀπὸ μηνῶν ἐζήτει νὰ εὕρῃ ἐν Παρισίοις πρότυπον κατάλληλον διὰ μορφὴν ἐπαίτου, τὴν ὁποίαν ἤθελε ν' ἀποτυπώσῃ ἐν τῇ νεωτάτῃ του εἰκόνι καὶ ὅτι τώρα ἀνεκάλυψεν ὅτι παραδόξως πως αὐτὸς ὁ Κροῖσος ἀκριβῶς ἔχει ἀληθινὴν ἐπαίτου κεφαλήν, ὅπως ὁ ζωγράφος τὴν ἐφαντάζετο.

— Τί κρῖμα προσέθηκεν ὁ καλλιτέχνης, ὁ κύριος βαρῶνος νὰ μὴ εἶνε, ἂν ὄχι ἐπαίτης, τοὐλάχιστον ὑπόδειγμα τοιούτου!

Ὁ Ῥότσιλδ ἀπήντησεν ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα. Τοῦτο καὶ ἐγένετο, ἠδύνατο δέ τις νὰ ἴδῃ τότε τὸν «Ῥότσιλδ ὡς ἐπαίτην». Ὁ ζωγράφος ἐνέδυσεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του τὸν κατάλληλον μανδύαν, τῷ ἔδωκεν εἰς τὴν χεῖρα μακρὰν βακτηρίαν καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ φαίνεται ἀναπαυόμενος ἐκ μακρᾶς πορείας ἐπὶ τῶν βαθμίδων ἀρχαίου ῥωμαϊκοῦ ναοῦ.

Μόνος εἷς νεαρὸς καλλιτέχνης, φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ διασήμου ζωγράφου, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὅτε δὲ εἰσῆλθε κατὰ πρώτην φοράν, οὐδὲν ὑποπτεύσας, συνεχάρη τὸν ζωγράφον, ὅτι ἐπὶ τέλους κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἀπὸ πολλοῦ ζητούμενον πρότυπον. Νομίζων δὲ ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του ἀληθῆ πλανόδιον ἐπαίτην, τὸν ἐπλησίασε καὶ τῷ ἔδωκε κρυφίως ἓν νόμισμα. Ὁ Ῥότσιλδ τὸν εὐχαρίστησε διὰ νεύματος καὶ ἐκράτησε τὸ ἀργύριον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ φιλανθρώπου καλλιτέχνου ἐζήτησε πληροφορίας περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῦ διδασκάλου. Ὁ νέος ἦτο ἄπορος, ἔζη διὰ παραδόσεων καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν, καίτοι ἡ πενία τὸν ἠμπόδιζε νὰ ἐκλέξῃ τοιοῦτο ἐπιτήδευμα. Ὁ Ῥότσιλδ ἐσημείωσε τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσίν του καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ νεαρὸς ζωγράφος ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἐλέγετο, ὅτι ἡ εὐποιία πάντοτε ἀποφέρει τόκους καὶ ὅτι οἱ τόκοι τῆς φιλανθρώπου καὶ ἐλεήμονος πράξεώς του κατὰ τύχην συνήχθησαν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ῥότσιλδ, ὁπόθεν ἠδύνατο νὰ τοὺς ζητήσῃ, διότι ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν δέκα χιλιάδων φράγκων.

Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΤΟΥ ΜΕΡΣΙΕ

Ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ἐφημερίδι ὑπὸ τὸν τίτλον «Μακρὰν τῆς πατρίδος» καὶ πραγματευομένου περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἐν τῇ ξένῃ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἀποσπῶμεν τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον:

Δὲν εἰξεύρω ἂν ἐνθυμοῦνταί τινες κάποιον Σάββαν ὀνόματι, ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν αὐτόματον κίνησιν ἢ τοιοῦτό τι ἄλλο χιμαιρικὸν τῆς μηχανικῆς ὄνειρον. Εἶχεν ὑποβάλῃ καὶ εἰς τὴν Βουλὴν ἐπανειλημμένας ἀναφοράς, μὴ εἰσακουόμενος δ' ἐν τῇ πατρίδι του ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταφέρῃ τὸ προφητικὸν κήρυγμά του ἀλλαχοῦ, εἰς κύκλον εὐρύτερον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους.

Ἐκεῖ ζῇ ἐξ ἐλέων τῶν Ἑλλήνων, συχνάζει δὲ καὶ εἰς καλλιτεχνικά τινα ἐργαστήρια, ὅπου πολὺ ἐκτιμᾶται ἡ ἐκφραστικὴ καὶ γενειῶσα μορφή του.

Ἀντὶ πεντήκοντα λεπτῶν πρὸ μηνῶν ὁ Σῶχος, ὁ νεαρὸς Ἕλλην γλύπτης, τοῦ ὁποίου ἐβραβεύθη ὁ ἀνδριὰς τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τὸ πρόπλασμα τοῦ Βύρωνος, εἶχε πλάσῃ ἐκ πηλοῦ τὴν μορφὴν τοῦ Σάββα, εἶχε δ' ἀποθέσῃ αὐτὴν ἐπὶ μακροῦ στυλοβάτου ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ἀναμένων εὐκαιρίαν κατάλληλον διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ.

Ὁ Μερσιέ, ὁ διάσημος Γάλλος γλύπτης, παρὰ τῷ ὁποίῳ μαθητεύει ὁ Σῶχος, ἠσχολεῖτο τότε εἰς τὴν γλυφὴν τῶν ἀναγλύφων τῆς Σορβόννης, θέλων δὲ νὰ παραστήσῃ τὸν Ἀρχιμήδην κατὰ τὴν περίφημον σκηνὴν τῶν κύκλων ἠδυνάτει νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία του ἔπλαττε.

Ἕτερος Γάλλος γλύπτης εἶχε σμιλεύσῃ τὸν Ἀρχιμήδην ἐξυρισμένον, δίκην γαρσονίου ξενοδοχείου, ἔσκωπτε δὲ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὁ Μερσιέ.

Αἴφνης μίαν ἡμέραν ὁ διάσημος Γάλλος γλύπτης ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σώχου.

Τὸ ἀνέκδοτον δὲν ἀναφέρει ἂν ἅμα ἰδὼν τὴν προτομὴν τοῦ Σάββα ἐξῆλθεν εἰς τὰς ὁδούς, φωνάζων καὶ οὗτος τὸ ἀρχιμήδειον: Εὕρηκα! εὕρηκα! Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι μόλις ἠτένισε τὴν μορφὴν τοῦ Ἕλληνος ἐφευρέτου, ἡ ἐνδιάθετος τοῦ Ἀρχιμήδους παράστασις, τὴν ὁποίαν μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἠδυνάτει νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ τῆς πλασίμου ὕλης, εὗρε τὴν πραγματικήν, τὴν ζῶσαν ἔκφρασίν της.

— Νὰ ὁ Ἀρχιμήδης μου! ἀνέκραξε περιχαρὴς ὁ Μερσιὲ καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τῆς Σορβόννης ἐγκαθιδρύετο ἀνάγλυφος ὁ Σάββας ὡ. Ἀρχιμήδης.

Ἰδοὺ πῶς εἷς Ἕλλην ἐφευρετὴς ἐφάνη ἐπὶ τέλους χρήσιμος καὶ ἀπηθανατίσθη.

Digitized by Google

ΖΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Περὶ τοῦ Μονάχου, ὡς μητροπόλεως τοῦ ζύθου, ἀναγινώσκομεν ἐν γερμανικῇ ἐφημερίδι τὰς ἑπομένας στατιστικὰς πληροφορίας: «Θαυμάζει τις τὴν παραγωγὴν τοῦ ζύθου ἐν Μονάχῳ, ἐὰν ὑπολογίσῃ τὴν ἔκτασιν τῶν γαιῶν, ἡ ὁποία εἶνε ἀναγκαία πρὸς καλλιέργειαν τῆς κριθῆς. Ἐπειδὴ πρὸς παρασκευὴν τοσούτου ζύθου ἀπαιτοῦνται 1,184,100 ἑκατόλιτρα κριθῆς καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ 100 τετραγωνικῶν μέτρων παράγονται κατὰ μέσον ὅρον 25 ἑκατόλιτρα κριθῆς, ἀνάγκη ἡ ἔκτασις τῆς γῆς νὰ εἶνε 47,394 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, διὰ νὰ ἐξαρκέσῃ εἰς παραγωγὴν τῆς κριθῆς, ὅση εἶνε ἀναγκαία εἰς τὴν ἐτησίαν παραγωγὴν τοῦ ζύθου, μόνον ἐν Μονάχῳ. Ἐν Μονάχῳ καταναλίσκονται κατ' ἔτος καὶ κατὰ κεφαλὴν 492 λίτραι ζύθου, ἐν Βιέννῃ 296 λίτραι, ἐν Βερολίνῳ 240, ἐν Λονδίνῳ 254 καὶ ἐν Παρισίοις μόνον 20. Ἐν ἔτει 1886 ἐξήγαγε τὸ Μόναχον 721,981 ἑκατόλιτρα ζύθου, ἀξίας 20 καὶ πλέον ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐὰν ἡ μεταφορὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐγίνετο διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἁμαξοστοιχίας, ἀπῃτεῖτο ἡ ἁμαξοστοιχία αὕτη ν' ἀποτελῆται ἐκ 12,033 βαγονίων καὶ 400 ἁτμαμαξῶν, θὰ εἶχε δὲ μῆκος 700 χιλιομέτρων.»

ΟΙ ΓΕΩΦΑΓΟΙ

Ὑπάρχει ἐν Ἀμερικῇ φυλὴ αὐτόχθων ἡ τῶν Ὀττομάχων, ἥτις εἶνε φύσει γεωφάγος. Ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν μετὰ πολλῆς ὀρέξεως τρώγουσιν οἱ ἄγριοι οὗτοι, εἶνε λιπώδης, κιτρινωπή, ὡς ἡ ἀργιλλώδης ἐκείνη ἐξ ἧς κατασκευάζονται τὰ ἀγγεῖα. Δὲν τρώγουσι δὲ τὴν γῆν ὅπως εἶνε ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῆς δίπυρα τὰ ὁποῖα ψήνουσιν εἰς τὸν φοῦρνον καὶ τρώγουσι κατόπιν βεβρεγμένα δι' ὕδατος, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ ἐκ σίτου δίπυρα.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Κατὰ νεωτάτας μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις τὸ ψυχρότερον μέρος τῆς γῆς εἶνε τὸ ἐν Σιβηρίᾳ παρὰ τὸ Ἰρκούτσκ χωρίον Βελχογιάνσκ. Ἐν αὐτῷ ἡ μεγίστη θερμοκρασία εἶνε 50 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδέν, ἡ δὲ ἐλαχίστη ἐν ἔτει 1885 κατῆλθε μέχρι τοῦ 67,1. Εἶνε ἀπορίας ἄξιον πῶς εὑρέθησαν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐξέλεξαν πρὸς διαμονὴν τὸν διαρκῶς παγωμένον αὐτὸν τόπον, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶνε ὄχι πλείονες τῶν ἑκατόν.

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀργεντινὴν Δημοκρατίαν μεταναστευσάντων κατὰ τὰ ἔτη 1857—1870 ἀνῆλθεν εἰς 500 χιλιάδας, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1871—1888 εἰς 1,170,043. Ἡ ἀναλογία τῶν εἰς τὰ ἴδια ἐπανελθόντων ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶνε 29 τοῖς ἑκατόν.

— Ἐσχάτως πάλιν εἰς τὴν κεφαλὴν πλουσίου Ἀμερικανοῦ ἦλθεν ἰδέα πρωτοτυποτάτη: νὰ κατασκευάσῃ ὅλα τὰ ἔπιπλά του ἄνευ ἐξαιρέσεως ἐκ κρυστάλλου. Ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας ἦτο πολυδάπανος, ἀλλὰ τὰ μέσα τοῦ συλλαβόντος αὐτὴν ἐπέτρεπον τὴν ἐκπλήρωσιν οἱασδήποτε ἰδιοτροπίας. Παρηγγέλθησαν λοιπὸν καὶ ἐφιλοτεχνήθησαν ἐν ὀνομαστῷ ὑελουργείῳ καὶ τὰ ἀνάκλιντρα καὶ αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ἑδώλια, καὶ τὰ ἑρμάρια καὶ αὐταὶ αἱ κλῖναι ἐκ διαφανεστάτου κρυστάλλου. Τὰ ἔπιπλα ταῦτα θὰ εἶνε βεβαίως ἀσφαλέστατα ἐν ὥρᾳ σεισμοῦ!

— Ἰταλὸς ἀναρχικὸς βαπτίσας πρό τινος τὸ θυγάτριόν του ἔδωκεν εἰς αὐτὸ τὰ τρία κινδυνωδέστατα ὀνόματα: Δυναμίτις, Μελινίτις, Παγκλαστίτις.

— Χρῆσις τῶν ταχυδρομικῶν περιστερῶν ἤρχισε νὰ γίνεται ἐν τῇ βορείῳ θαλάσσῃ ὑπὸ τῶν θαλασσοπόρων. Διὰ περιστερῶν οἱ ναῦται ἀποστέλλουσιν ἐκ μέσης θαλάσσης εἰδήσεις εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν, στερούμενοι παντὸς ἄλλου μέσου ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας.

— Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὀργανίζεται ἐκδρομὴ εἰς τὸν Νότιον Πόλον τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ φυσιοδίφου Ἑρρίκου Βιλλάρ, ὅστις θ' ἀναλάβῃ καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἀποστολῆς.

— Ἡ πόλις Λουκὸφ ἐν Κίνᾳ κατεστράφη ἐσχάτως ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Ὀγδοήκοντα ἑπτὰ χιλιάδες οἰκιῶν ἀπετεφρώθησαν! Χίλιοι διακόσιοι ἄνθρωποι ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τετρακόσιοι ἐκάησαν ζῶντες! Ἑκατὸν ἑξήκοντα χιλιάδες κάτοικοι ἀπέμειναν ἄστεγοι. Καὶ ἐκ τῆς ἐν ὑπαίθρῳ διαμονῆς ἐγεννήθη θανατηφόρος ἐπιδημία ἐξ ἧς ἀποθνήσκουσι κατὰ ἑκατοντάδας οἱ ἀτυχεῖς.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀληθινὴ ἡλικία.

Κυρία ἡ ὁποία θέλει νὰ φαίνεται πολὺ νεωτέρα ἀφ' ὅσον εἶνε ἀκκιζομένη ἐν συναναστροφῇ ἐρωτᾷ ἕνα κύριον:

— Καὶ πόσον ἐτῶν μὲ νομίζετε;

— Ὄχι περισσότερον ἀπὸ τριάντα.

Ἡ κυρία μειδιᾷ φιλαρέσκως καὶ ἀποτεινομένη πρὸς ἕτερον:

— Καὶ σεῖς;

— Τὸ πολὺ εἰκοσιπέντε.

Ἡ κυρία παρατηρεῖ ὅτι τρίτος κύριος ἐμειδία εἰρωνικῶς ἀκούων ταῦτα καὶ μετά τινος ὀργῆς:

— Δὲν μοῦ λέγετε καὶ σεῖς τὴν γνώμην σας;

— Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἔχουν δίκαιον καὶ οἱ δύο κύριοι . . μαζί.

Ἡ ἡσυχία τοῦ συζύγου.

— Λοιπόν, γιατρέ, πῶς τὸν ηὕρατε τὸν καϋμένον τὸν ἄνδρα μου ἀπόψε;

— Δὲν ἔχει τίποτε, μόνον ἀνάγκη νὰ ἡσυχάσῃ ἀπόψε. Γι' αὐτὸ ἔγραψα ὀλίγον ὄπιον.

— Καὶ πότε νά το πάρῃ;

— Δὲν θά το πάρῃ ἐκεῖνος, ἐσεῖς θὰ τὸ πάρετε.

Μουσικὴ τοῦ μαγειρείου.

Ἡ κυρία. Καλὲ Σοφία, δὲν 'ντρέπεσαι νὰ πλένῃς τὰ πιάτα καὶ νὰ τραγουδῇς, καὶ μάλιστα τέτοια πρόστυχα τραγούδια τοῦ δρόμου;

Ἡ ὑπηρέτρια. Κυρία, κατὰ τὴ δουλειὰ ποῦ κάνω εἶνε καὶ τὸ τραγοῦδι μὲ τὸ πλύσιμο τῶν πιάτων δὲν πάει καὶ καλλίτερο. Ὅταν πλένω τ' ἀσημικὰ θ' ἀρχίσω τὴν Τραβιάτα.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1890.

Digitized by Google

'Αριθ. 718 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 1 Ὀκτωβρίου 1889.

ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Μπρὲ τὸ διάτανο τ' ἔπιασε κ' ἔκαμε!...

Οὔτε ἡ σύλληψις τοῦ Καγκάλου τὸν ὁποῖον ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα χωροφυλάκων ἔφερε σιδηροδέσμιον, οὔτε ἡ πανήγυρις τὴν ὁποίαν ἦγον σήμερον, Δευτέραν τῆς Λαμπρῆς, συνεκίνει τοὺς κατοίκους τῆς Βουνιχώρας ἤδη. Τὰ ἀπὸ πενταετίας κατορθώματα τοῦ διασήμου λῃστοῦ τῆς Δωρίδος, τὸ ἄγριον καὶ ἐπιβάλλον ἦθος του, ἄντικρυς ἀντίθετον πρὸς τὸ ναννῶδες ἀνάστημά του, ἡ παρὰ τὴν Γερομαστὴν πρό τινος καιροῦ εὐτυχὴς ἀντίστασίς του, μόνου ἐναντίον λόχου ὅλου στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, δὲν ἐγαλβάνιζον ὅπως ἄλλοτε τοὺς πολεμοχαρεῖς χωρικούς. Ὁλόκληρος τῆς φαντασίας των ἡ ὁρμὴ ἀνεκόπτετο ἤδη πρὸ τοῦ ἐνωμοτάρχου τοῦ ὁδηγοῦντος τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα καὶ πρὸ τοῦ ὅπλου, μὲ τὸ ὁποῖον ἦσαν ἐφωδιασμένοι οἱ ἄνδρες του καὶ αὐτός. Καὶ ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἀλωνίου τοῦ Κοκκινοχώματος οἱ Ἀραχωβῖται γύφτοι προσεπάθουν μὲ τοὺς βαρεῖς ἤχους τοῦ τυμπάνου καὶ τὰς γαργαλιστικὰς φωνὰς ζεύγους αὐλῶν νὰ διεγείρωσι τὰς ψυχὰς καὶ αἱ λυγεραὶ χειροκρατούμεναι ἐκάλουν μ' ἑλκυστικὸν χαμόγελο τοὺς νέους ν' ἀνοίξωσι τὸν χορόν, οὗτοι ὀλίγον παρεκεῖ, συνωθούμενοι πέριξ τοῦ ἐνωμοτάρχου προσέβλεπον περίεργοι τὸ ὅπλον, τὸ ὁποῖον οὗτος ἐκολακεύετο νὰ ἐπιδεικνύῃ εἰς αὐτούς, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπιφώνημα ἐξέφευγε τῶν χειλέων των:

— Μπρὲ τὸ διάτανο τ' ἔπιασε κ' ἔκαμε!..

Ἀπὸ ἑνὸς καὶ πλέον ἔτους ἀόριστοι φῆμαι ἐφέροντο καὶ ἐν Βουνιχώρᾳ περὶ τοῦ νέου ὅπλου. Τινὲς καταβάντες δι' ὑποθέσεις των μέχρι Γαλαξειδίου εἴτε μέχρι Σαλώνων, μετέδωκαν εἰς τοὺς συμπατριώτας τὸ σχῆμα, τὰς κινήσεις καὶ τὰς ἐνεργείας του, ὅπως τὰ ἤκουον ἐξωγκωμένα πάντοτε, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου ἐφευρέτου. Ἔμαθον ὅτι ὁ στρατὸς ὅλος, παραιτήσας πλέον τὰς βαρείας καραμπίνας τοῦ Μινιέ, ἐφωδιάσθη δι' αὐτοῦ, κατασταθεὶς μᾶλλον ἀξιομάχητος. Ἀπὸ τοὺς ἰδίους λῃστὰς ὁσάκις ἐξένιζον αὐτοὺς εἰς τὸ χωρίον των ἢ εἰς τὸ ποιμνιοστάσιόν των, ἤκουον οἱ χωρικοὶ τὴν θραῦσιν τὴν ὁποίαν ἐπέφερε τοῦτο εἰς τὰς τάξεις των· πῶς ἐκαλύπτοντο αἴφνης ἀπὸ χάλαζαν σφαιρῶν πρὶν ἀκόμη οὗτοι προφθάσουν νὰ γεμίσωσι τὰ ἰδικά των· ἔβλεπον τὰς χαινούσας πληγὰς τὰς ὁποίας τοὺς ἐπροξένουν τὰ βλήματά του καὶ κατενόουν τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ ὅπλου ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς ὕβρεις, ὅσας ἐξετόξευον κατὰ τοῦ πτωχοῦ ἐφευρέτου. Καὶ πολλάκις ἐν τῇ ἐξάψει τῆς λατρείας των πρὸς τὴν λεβεντιὰν αὐτῶν, ἔψαλλον μετὰ μεγίστου πόνου τὸ τραγοῦδι τοῦ Κουρκούμπα, τὸ ὁποῖον φέρει αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφόν του εἰς τὸ λημέρι, κατὰ τὸ βράδυ βράδυ, ὄχι πλέον σκεπτομένους ἀγῶνας καὶ θριάμβους ἀλλὰ κλαίοντας τὰ ντέρτια τους καὶ τὰ παράπονά τους:

τεῖν' τὸ κακὸ ποῦ 'πάθανε τόρα 'ς τὰ ἑβδομῆντα
ποῦ βγῆκαν τὰ βελωνωτά, τοῦ Σασεπῶ τὰ ὅπλα ...

Ὅμως τὸ ὡμολόγουν ἤδη οἱ χωρικοί, τὸ ἐξέφραζον διὰ τῶν ἐκπλήκτων βλεμμάτων των, ὅτι οὐδέποτε ἤλπιζον αὐτὸ τόσον τέλειον ὅπως τὸ ἔβλεπον, ὅπως ἤκουον παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐνωμοτάρχου:

— Νά, ἔβαλες τὸ φυσίγγιο κ' ἐτέλειωσε τὸ παστόψαρο ... ἕνας χρόνος εἰς δύο κινήσεις ... ἕνα πατατρὰκ κ' ἐχάθηκε τὸ λεφοῦσι!

Ὁ ἐνωμοτάρχης Παπαθεοδωρακόπουλος, ὑψηλὸς καὶ εὐλύγιστος λεβέντης, τὸν ὁποῖον ἡ ἔξοχος ἀνδρεία, ἡ ἀκούραστος ἐνεργητικότης καὶ αἱ διαβολικαὶ ἐπίνοιαι, ὅσας ἀνέπτυσσε πρὸς καταδίωξιν τῶν λῃστῶν, διέδοσαν εἰς ὅλην τὴν Ῥούμελην καὶ περιέβαλλον μὲ ποιητικήν τινα αἴγλην τὸ πεζότατον ὄνομά του, ἐπεδείκνυε τὸν χειρισμὸν τοῦ ὅπλου, ἐδίδε τὰς ἐπιστημονικὰς των ὀνομασίας εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν καταρτισμάτων, ὡμίλει περὶ κοχλίου καὶ ὑποφυλακτῆρος, περὶ στοχάστρου καὶ σκοπευτικῆς γραμμῆς, περὶ τροχιῶν καὶ βλημάτων. Οἱ χωρικοὶ ὀλίγοι τὸ κατ' ἀρχάς, ἀκούοντες τὰς στομφώδεις φωνάς του, ἤρχοντο ἤδη πυκνότεροι ἀπὸ τοῦ χοροστασίου. Οἱ γέροντες οἱ ὁποῖοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ἡπλωμένοι, ἐκλελυμένον καὶ ἄτονον ἔχοντες τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ θάλποντος ἡλιακοῦ φωτός, παρηκολούθουν μὲ βλέμμα ῥεμβῶδες τὴν πρὸ αὐτῶν ἀναβράζουσαν καὶ λαλοῦσαν νεότητα·

Digitized by Google

οἱ μεσόκοποι, ὅσοι σταυροπόδι καθήμενοι κύκλῳ, ἀντήλλασσον διαδοχικῶς κρίσεις περὶ τοῦ χοροῦ καὶ ἐλπίδας περὶ τῶν ἰσχνῶν γεννημάτων των· τὰ παλληκάρια τὰ ὁποῖα ὄρθια πέριξ, ἔβλεπον ἐν ἡδονικῇ μέθῃ τὴν πολύχρωμον ἐκείνην ἄλυσιν τῶν χορευουσῶν μὲ τὰς ἀπλοϊκὰς ἐσθῆτας, τὴν ἀφελῆ κόμμωσιν, τὰ ἀνδρώδη ἀναστήματα καὶ τὰς ζωηρὰς μελαχρινὰς μορφάς, ὅλοι ἔσπευδον καὶ περιεκύκλουν αὐτὸν ἐν σιγῇ. Καὶ ὁ ἐνωμοτάρχης μέσῳ αὐτῶν, σπασμωδικῶς κινῶν τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὅπλου, ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ κοντακίου εἰς τὴν ἄκραν τῆς κάννης, ἀπὸ τοῦ κινητοῦ οὐραίου εἰς τὸν ξυστόν, εἰς τὸ κλισιοσκόπιον, εἰς τὰ ψέλλια, ἐξερεύγων ἐλευθεροστόμως καὶ ἀκρατήτως τὰς φράσεις του μὲ μίαν παρρησίαν κάπως χαιρέκακον, μὲ ἔκφρασιν θριάμβου ἐπὶ τῆς ἡλιοκαοῦς μορφῆς του, μὲ τὸν νευρικὸν τρόμον ἐφ' ὅλου τοῦ σώματός του, ὡμοίαζε πρὸς κήρυκα ἀγωνιζόμενον νὰ καθιδρύσῃ νέους θεοὺς εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀξέστων ἀκροατῶν του. Καὶ οὗτοι σιγὰ σιγά, βεβαρυμένην ἔχοντες τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τὰς νέας λέξεις τὰς ὁποίας ἤκουον, τὰς νέας ὀνομασίας τὰς ὁποίας πρώτην φορὰν ἐμάνθανον, ᾐσθάνοντο μίαν κούρασιν ἐν τῇ συνειδήσει διὰ τὰ διδάγματα, κενότητά τινα καταπιεστικὴν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τὰς παλαιὰς ἰδέας καὶ πεποιθήσεις ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτόμως ἀπεσπῶντο τόρα, ὥστε παρηκολούθουν τοὺς λόγους καὶ τὰς κινήσεις του σχεδὸν ἀσυνειδήτως, μὲ ἡμιχάσκον στόμα δίκην κωφαλάλων. Οἱ νεώτεροι διηγκωνίζοντο διαμφισβητοῦντες τὴν θέσιν πλησίον τοῦ ἐνωμοτάρχου, μ' ἐκείνην τὴν ῥοπὴν τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ἐκ φύσεως ἡ νεότης πρὸς πᾶν τὸ νεοφανές. Ἔκλινον τὴν κεφαλὴν ἄλλος ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, ἄλλος ἔκυπτε κάτω, ἄλλος ὑψοῦτο ἐπὶ τῶν ὀνύχων τῶν ποδῶν ἵνα τὸ ἴδωσιν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τὸ ὅπλον καὶ ἀπετόλμων κάποτε νὰ τείνωσι τὴν χεῖρα ἵνα τὸ ψαύσωσιν, ἀπαλὰ ἀπαλὰ μόλις, μετὰ δειλῆς προφυλάξεως, ὡς νὰ ἦτο ἀφρὸς κ' ἐφοβοῦντο μὴ διαλυθῇ ἅμα τῇ ἐπαφῇ. Ἂν δ' ἡ ἀναπνοή των ἄφινε νέφος τι ἀχνοῦ ἐπὶ τῆς κάννης, ἢ ὁ ἄνεμος ἔφερε κάρφος τι ἐπ' αὐτοῦ, ὅλοι ἔσπευδον ἄλλος διὰ τῆς ἄκρας τῆς φουστανέλλας καὶ ἄλλος διὰ τῆς χειρίδος τοῦ ὑποκαμίσου νὰ τὸ ἀπαλείψωσι κολακευόμενοι. Καὶ ἠτένιζον τὸν ἐνωμοτάρχην μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου ἐναλλάσσουσαν πάντοτε, εἰς ἑκάστην νέαν ἐξήγησίν του, καὶ ἠκολούθουν τὰς κινήσεις τῆς χειρός του τεθαμβωμένοι, ὡς νὰ ἐδιδάσκοντο τὰ μυστήρια τῆς Σολομωνικῆς. Καὶ ὁπόταν οὗτος ἔστρεφε πρὸς αὐτούς, θέλων νὰ κάμῃ εὐληπτοτέρας τὰς λέξεις του, τὸν περιέβαλλον μὲ βλέμμα πλῆρες θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ, ὡς νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ἐφευρέτης κ' ἐθαύμαζον τὴν γονιμότητα τοῦ πνεύματός του, μετά τινος ζηλοτύπου μερίμνης διότι ἦτο κύριος τοιούτου πράγματος.... Καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ φυσιογνωμίαι τῶν χωρικῶν ὅλων ἐχωρίσθησαν εἰς τόσους καθρέπτας· τῶν ψυχικῶν ἐντυπώσεων ἑκάστου. Αἱ παρειαὶ τῶν γερόντων ἐκρέμαντο πλαδαραὶ καὶ ἄχρωμοι ὡς ἐν τελείᾳ ἀποθαρρύνσει· οἱ μεσόκοποι μὲ τὴν κεφαλὴν ἡμικύπτουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτόνως εἰς ἓν σημεῖον προσηλωμένους, ἐφαίνοντο ἐγκαρτεροῦντες εἰς τὸ παρόν, καὶ οἱ νέοι μὲ τὰς γραμμὰς ἐκείνας, τὰς καθέτους ἐπὶ τοῦ στόματος καὶ τὸ βλέμμα ἐν κλαυθμῷ, ὡσεὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θ' ἀπέκτων ποτὲ καὶ αὐτοὶ τοιοῦτον ὅπλον, αν καὶ ὁ νοῦς των εἰργάζετο ἀποφασιστικῶς πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μέσων . . . Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐνωμοτάρχης βλέπων τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἔκαμνεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ἐπεσώρευε μετὰ μεγαλειτέρας ἐμφάσεως ἐξευτελιστικὰς ὕβρεις κατὰ τῶν λῃστῶν καὶ ἄπειρα πλεονεκτήματα εἰς τὸ ὅπλον του:

— Παλληκάρια λέει; ἀπὸ 'δῶ κ' ἐδῶ θὰ ἰδοῦν τὴ μοῖρά τους!.. Μωρὲ μὲ τέτοιο ὅπλο δὲν φοβοῦμαι οὔτε τὸ Θεό!..

— Ποῦθεν εἶσαι, καλόπαιδο, δὲ μοῦ λές; Διέκοψεν αἴφνης φωνὴ ὑποτρέμουσα τὸν ἐνωμοτάρχην.

Συγχρόνως οἱ χωρικοὶ ἤνοιξαν δίοδον καὶ προσῆλθεν ὑψηλόσωμος γέρων, ὑπερεκατοντούτης, μ' ἐξημμένην κάπως τὴν ἀρρενωπὴν μορφήν, ἀναμετρῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν αὐτόν. Ὁ Παπαθεοδωρακόπουλος ἐζαλίσθη διὰ τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τοῦ γέροντος, εἰς τὸ ἀπότομον καὶ τὸν τόνον τῆς ὁποίας εὕρισκε κάποιον δισταγμὸν διὰ τὴν καταγωγήν του, διὰ τοὺς λόγους του, διὰ τὴν πατρίδα του, δι' ὅλα...

— Ἀπ' τὸν κάμπο τῆς Γαστούνης ἤρθρωσε τέλος.

— Ντόπιος ἢ ἐρχάμενος;

— Ντόπιος....

— Μπρέ!..

Καὶ ὁ γέρων ἐξέφραζε διὰ τοῦ ἐπιφωνήματός του τούτου ὅλας τὰς ἀπορίας ὅσαι ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ψυχήν του ἀφ' ἧς ὥρας ἤκουσε τὸν ἐνωμοτάρχην ὁμιλοῦντα.

*

Ὁ γέρων Χειμάρρας ἦτο ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι διῆλθον τὰ ἔτη τῆς νεότητός των εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ πραγματικότης ἔφθανε μέχρι τοῦ ἀνεφίκτου ἰδανικοῦ, καθ' ἣν ἔζη τις δι' ἕνα ἔπαινον καὶ ἀπέθνησκε δι' ἕνα τραγοῦδι.. Ἦτο δεκαέξ μόλις ἐτῶν ὅτε ἠκολούθησεν ὡς ψυχογυιὸς τὸν Ἀλέξη Καλόγηρον, τὸν ἀρματωλὸν τοῦ Χρισσοῦ. Μετὰ τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ, τοῦ Ἠλία Βιδαβιώτη καὶ τοῦ Βαρελῆ Θανάση ἐν τῷ σεραγίῳ των Σαλώνων ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ ἀγᾶ, ὁ Χειμάρρας κατετάχθη εἰς τὸν

Digitized by Google

ταΐφαν τοῦ ἐντοπίου ἀρματωλοῦ Πανουργιᾶ ὅπου ἠσκήθη εἰς τὰ ὅπλα μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Κατ' αὐτὴν δὲ διέπρεψεν εἰς πολλὰς μάχας, εἰς τὴν Ῥούμελην καὶ τὸν Μωριάν, εἴτε ὡς ἀκόλουθος εἴτε ὡς μισθοφόρος.

Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πολέμου ὁ Χειμάρρας ἀπεσύρθη εἰς τὸ ὀρεινὸν χωρίον του, τὴν κοιτίδα αὐτὴν τοῦ ἀρματωλισμοῦ, ὅπου ὁ Βρυκόλακκας, Ἔξαρχος Παρνασσίδος, συνεκρότει τὰς συνόδους του καὶ ὁ Ἀνδρίτσος διεχείμαζεν ἀμέριμνος μετὰ τοῦ Βλαχοθανάση. Ἐκεῖ ἀποκεκλεισμένος, μετὰ ὁμηλίκων ἐπουλούντων ἀκόμη τὰς πληγὰς τοῦ Ἀγῶνος καὶ προθύμων νὰ ἀρχίσωσι νέους, μετὰ νεαρῶν παλληκαρίων, ἀνατραφέντων μέσῳ τοῦ κρότου τῶν μαχῶν καὶ ψαλλόντων τοὺς ἡρωικοὺς ἄθλους των, διῆγε τὰς ἡμέρας του μὲ τὸ παρελθὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του πάντοτε.

Αἱ ἰδέαι τῆς νεωτέρας ζωῆς, τὰ χλιαρὰ αἰσθήματα, οἱ νανώδεις πόθοι, οἱ χαλουχοῦντες καὶ διέποντες ἤδη τὰς νεωτέρας κοινωνίας, δὲν ἔφθανον μέχρι τοῦ ὀρεινοῦ χωρίου, ὅπου αἱ ἀρματωλικαὶ παραδόσεις καὶ αἱ πολεμικαὶ ὄψεις τῶν γερόντων ἦσαν καταλληλότατα ἀλεξητήρια. Διὸ ὁ γέρων Χειμάρρας ὡς ἀκράτητος θαυμαστὴς τῆς ἀνδρείας, ἐζήλευε τὸν ἐνωμοτάρχην, τὸν ὁποῖον ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ζωηρὰ φαντασία τῶν χωρικῶν παρίστα ὡς μυθικὸν ἥρωα. Μόλις λοιπὸν ἔμαθεν ὅτι οὗτος, ἄγων εἰς Σάλωνα τὸν Κάγκαλον, κατέλυσε δι' ὀλίγας ὥρας εἰς Βουνιχώραν, ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ αὐτόν. Ἀλλ' εὐθὺς ἅμα ἐπλησίασεν ὅλος ἐκεῖνος ὁ θαυμασμός του κατέπεσεν. Ἄ! οἱ ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του ποτὲ δὲν κατεφρόνουν τοὺς ἐχθροὺς των· οἱ πολεμικοὶ ἄνδρες ποτὲ δὲν κατακρίνουν τοὺς ἀντιπάλους των, ἀλλ' ἀπεναντίας ὑψώνουν αὐτοὺς διὰ νὰ ὑψωθῶσιν οὗτοι ἀκόμη περισσότερον ἐὰν νικήσωσι. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ γέρων ὅτι ἔκαμεν ἄλλοτε ὁ Κατσαντώνης περὶ τοῦ Βελῆ Γκέκα καὶ τόσοι ἄλλοι. Ἐνῷ αὐτὸς ὁ ὑψηλὸς παλληκαρᾶς, ἀπὸ μιᾶς ἤδη ὥρας δὲν ἔκαμνε ἄλλο παρὰ νὰ κατακρίνῃ, νὰ χλευάζῃ μᾶλλον τοὺς λῃστάς, τοὺς ὁποίους ὁ γέρων Χειμάρρας ἐγνώριζε πολὺ καλὰ καὶ εὕρισκε κατὰ πολλὰ ἀξίους διαδόχους τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κλεφτῶν, τοὺς ὁποίους ὑμνεῖ ἀκόμη ὁ λαὸς καὶ ἀπαθανατίζει ἡ παράδοσις. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἦσάν τινες μεταξὺ αὐτῶν κακοί, σκληρόψυχοι ὅπως ἔλεγεν ὁ ἐνωμοτάρχης, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἦσαν παλληκάρια καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀκράτητον πρὸς τὸν παλληκαρισμὸν τάσιν ἔγειναν τοιοῦτοι.. Ἂς κατεδίωκεν, ἂς ἐφόνευεν, ἂς ἐξώντωνεν αὐτοὺς ὁ ἐνωμοτάρχης ὄχι ὅμως καὶ νὰ τοὺς ὑβρίζῃ!...

Ἔπειτα αὐτὴ ἡ ἔπαρσις μὲ τὴν ὁποίαν ὡμίλει περὶ τοῦ ὅπλου του ἔκαμνε τὸν γέροντα νὰ χάνῃ πᾶσαν ἰδέαν περὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ Παπαθεοδωρακοπούλου. Βέβαια διὰ νὰ ἔχῃ τόσον ἐγωϊσμὸν διὰ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ὅπλου θὰ εἰπῇ ὅτι εἰς αὐτὸ εἶχεν ὅλας τὰς ἐλπίδας του, εἰς αὐτὸ ἐστήριζεν ὅλην τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν φήμην του... Καὶ ἐνῷ τὸν ἤκουεν οὕτω ὁμιλοῦντα ὁ γέρων ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται ἀηδίαν καὶ νὰ τὸν παρομοιάζῃ πρὸς κανένα τενεκὲν τῆς νεωτέρας κοινωνίας — πάντοτε τῆς νεωτέρας, διότι εἰς τὴν ἰδικήν του δὲν ὑπῆρχον τενεκέδες—ὁ ὁποῖος λαμβάνει γυναῖκα μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν περιουσίαν τῆς ὁποίας νὰ παρουσιάζεται αὐτὸς εἰς τὸν κόσμον!... Καὶ ἔλεγεν ὁ ἐνωμοτάρχης ὅτι μὲ τοιοῦτον ὅπλον δὲν ἐφοβεῖτο οὔτε τὸν Θεόν. Βέβαια πάντοτε μὲ τὸ ὅπλον!..

Καὶ ἐν τῇ ἀκρατήτῳ ὁρμῇ τοῦ θυμοῦ του ὁ γέρων Χειμάρρας ἀπέτεινε τὴν ἀπότομον ἐκείνην ἐρώτησιν περὶ τῆς πατρίδος του εἰς τὸν ἐνωμοτάρχην... Ἀλλὰ τώρα δὲν ἀντέλεγε· κάμνει καὶ ἡ κουρούνα θαύματα — γίνονται καὶ οἱ καμπίσοι παλληκάρια!... Καὶ ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ὁ γέρων πρὸ τοῦ νεοφανοῦς καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις. Ποτὲ εἰς τὴν ζωήν του δὲν ἀπήντησε καμπίσον καὶ τοιοῦτον λεβέντην· ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως οὐδεὶς ἀπ' ἐκεῖνα τὰ μέρη διέπρεψεν εἰς ἀνδρείαν καὶ πολεμικὴν ὁρμήν..Ἂν εἶνε διὰ κουτοπονηρίας καὶ ἀλληλομαχίας ἦσαν πρῶτοι ἀπὸ τοῦ ἄρχοντός των μέχρι τοῦ τελευταίου χωρικοῦ... Ἕνα μόνον ἐγνώρισεν εἰς τὸ Μεσολόγγι, τὸν Βέρρον, ῥιψοκίνδυνον ἄνδρα, πλήρη πατριωτικῆς φλογός, παράτολμον μέχρι τρέλλας, σκληροκρέατον ὥστε διαρκούσης τῆς μάχης νὰ φράσσῃ τὰς ὀπὰς τῶν σφαιρῶν ὅσας ἐλάμβανε ἐπὶ τοῦ σώματός του διὰ χονδρῶν κλάδων σχοίνου, καὶ τὸν ὁποῖον ἤκουσεν ὅτι ἐφονεύθη ἐπὶ Ἰμπραὶμ ἔξω τοῦ χωρίου του, μέσῳ σωρείας ἐχθρικῶν πτωμάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἦτο ταπεινός, ἥσυχος ἀνθρωπάκος, δίχως λεβεντιὰν εἰς τὰς κινήσεις του, δίχως ἀέρα... Κανένα ὅμως ἄλλον... Καὶ ἀνεκύκλου ὁ γέρων κατὰ φαντασίαν τὸ ῥητὸν τὸ ὁποῖον λέγει «οἱ κάμποι βγάζουν ἄλογα καὶ τὰ βουνὰ λεβένταις. Τὸ δὲ ὄνομά του τόσον πεζὸν ὥστε δὲν ἠπόρει καὶ πολὺ διότι ἦτο τοσοῦτον αὐθάδης ὁ ἐνωμοτάρχης. Ἤρχιζε νὰ παραδέχεται παράκρουσιν πλέον τῆς φύσεως... Ἦτο ἄδικον ὅμως νὰ φυτρώσῃ ἐκεῖ μέσα αὐτὸς ὁ λεβέντης· κρῖμα εἰς τὸ κορμί!...

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ γέρων ἐπλανᾶτο εἰς τὰς σκέψεις του ὁ ἐνωμοτάρχης συνελθὼν ἤρχισε πάλιν τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ὅπλου του. Τώρα διηγεῖτο παρελθοῦσαν αὐτοῦ συμπλοκὴν μετὰ τῆς συμμορίας τοῦ Χειμῶνα εἰς τὸ δάσος τῆς Λεπενοῦς, κατὰ τὴν ὁποίαν συνέλαβε τρεῖς καὶ ἐφόνευσε τὸν ἀρχηγόν:

— Σάν τον εἶδα χάμου πῆγα κοντὰ καὶ τὸν

Digitized by Google

'πάτησα 'ςτὸ σβέρκο· ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω πῶς τοῦ φαίνονταν τώρα ἡ παληοκλειδωνιαίς.

Καὶ ἔβαλε διάτορον γέλωτα, ἐκδικούμενος δῆθεν τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶχον δώσῃ εἰρωνικῶς οἱ λησταὶ εἰς τὰ ὅπλα τοῦ Σασεπῶ, διὰ τὸν τραχὺν καὶ διακεκομμένον αὐτῶν κρότον.

— Ρὲ τί τὰ θέλω 'γὼ ὑτοῦνα ; εἶπεν ὁ Χειμάρρας ἀποτόμως, συνελθὼν ἐκ τοῦ γέλωτος τοῦ ἐνωμοτάρχου μπορεῖ νὰ τὸ φέρνῃ ἔτσι γιὰ τὸ βόλι ἀπάνου σου ;

— Ὄχι πλαϊνὰ κᾶνε, σὰν τὰ καρυοφύλλια τὰ 'δικά σας· ἀπήντησεν οὗτος μιμούμενος τὴν Ῥουμελιωτικὴν προφοράν, ἵνα δῆθεν ἐπιτείνῃ, τὴν εἰρωνίαν τῶν λόγων του.

— Μπρέ, τὰ 'δικά μας μπρέ, ἐδίωξαν τοὺς τούρκους ! ἐφώναξεν ἐν ἀγανακτήσει ὁ γέρων.

— Τί νά σου κάμω !.. ἤθελα πενῆντα τοῦρκοι νὰ εἶχον ἀπὸ τοῦτα 'δῶ καὶ νά 'βλεπες τὴν παληοκαπότα !..

Καὶ ἐπαλάμισε τὸν ὑποκόπανον τοῦ ὅπλου μετά τινος πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε βεβαίως οὔτε ὁ Καραϊσκάκης, ὅτε ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς φρεγάτας ἀπέρριπτε τὰς προτάσεις τοῦ Κιουταχῆ, φωνῶν τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο : «πασᾶς ἡ πάλλα μου !» Ὁ γέρων Χειμάρρας ἤδη ἔγεινεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ· ὁ νεόπλουτος κατέστη ἀνυπόφορος. Δὲν ἐχλεύαζε πλέον τοὺς σημερινοὺς ληστὰς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος· ἔπειτα ἀπὸ τὸ λεφοῦσι ἤρχετο ἡ παληοκαπότα !... Καὶ ἔλεγε παληοκαπόταν ὁ ἐνωμοτάρχης τὴν χρυσοφορεμένην καὶ ἁρματοστόλιστον ἐκείνην γενεὰν ἡ ὁποία ἐξέπληξεν ὅλον τὸν κόσμον, τὴν ὁποίαν ἐζήλευσαν τόσοι βασιλεῖς !.. Διὰ μίαν στιγμὴν ὁ νοῦς τοῦ γέροντος ἐζαλίσθη καὶ δὲν ἤξευρε καλὰ καλὰ ποῦ εὑρίσκετο. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ ἡ νεολαία τοῦ χωρίου του, παρὰ τὸν ἄμετρον σεβασμὸν τὸν ὁποῖον ἔτρεφε πρὸς αὐτόν, πολλάκις τῷ ἔλεγέ τι τοιοῦτο διὰ νὰ τὸν πειράζῃ. Τὰ συνειθίζουν αὐτὰ οἱ νέοι· νὰ φαίνωνται ὅτι καταφρονοῦν τὴν ἐποχὴν τῶν γερόντων καὶ ὅτι οὗτοι ζῶσιν εἰς καλλιτέραν δῆθεν. Ἀλλὰ τοιαύτην ὕβριν ἀπὸ κανένα στόμα δὲν τὴν ἤκουσε... Πεντήκοντα τοῦρκοι θὰ κατέστρεφον λοιπὸν ὅλους αὐτούς, ἂν εἶχον τὰ ὅπλα τοῦ Σασεπῶ ! ὥστε μόνον τὸ ὅπλον εἶνε τὸ πᾶν· ἡ ἀνδρεία δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ! ἡ ἔφεσις πρὸς τὴν δόξαν, πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τίποτε !..

— Μπρέ !..

Καὶ ἐπανέλεγεν ὁ γέρων τὸ σύνηθες ἐπιφώνημά του ξηροβήχων, πνιγόμενος ἐκ τῆς συγκινήσεως.

Ἀλλ' αἴφνης ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς, ἄνευ εἱρμοῦ τινος, χωρὶς καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ ἐννοήσῃ διατί, μὲ ἐκεῖνον τὸ ἀκούσιον κραύγασμα, τὸ ὁποῖον ἀναδίδει μόνη της ἡ καρδία πονέσασα αἴφνης, ὁ γέρων ἐφώνησε μετὰ παιδικῆς αὐταρεσκείας:

— Μπρὲ τὸ θαρρεῖς καλλίτερο αὐτοῦνο ἀπ' τὸν Ἅϊ Γιώργη μου ;

— Ποιὸν Ἅϊ Γιώργη ;

— Τὸ καρυοφύλλι του· ἀπήντησαν πολλοὶ τῶν χωρικῶν.

Ὁ ἐνωμοταρχης ἐγέλασε θορυβωδῶς διὰ τὸ νέον ἄκουσμα καὶ οἱ χωρικοὶ τὸν ἐμιμήθησαν ἀσυνειδήτως.

Οἱ χωρικοὶ παρηκολούθουν ἀπ' ἀρχῆς τὴν φιλονεικίαν αὐτὴν τοῦ γέροντος καὶ τοῦ ἐνωμοτάρχου. Ὅσον καὶ ἂν ἦσαν προκατειλημμένοι ἐκ τῆς φήμης τοῦ Παπαθεοδωρακοπούλου, ὅσον καὶ ἂν ἐπέρριπτεν ἐπ' αὐτῶν θάμβος τὸ ὅπλον, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἤρχισαν νὰ ἐννοῶσι καὶ αὐτοὶ τὴν μηδαμινότητά του. Εἶδον αὐτὸν νὰ φέρεται τόσον τραχέως πρὸς τὸν γέροντα, πρὸς τὸ γῆρας αὐτό, τὸ ὁποῖον οὗτοι ἐν τῇ ὀρεινῇ πατρίδι των σέβονται ὡς θεότητα σχεδὸν καὶ τὸ ὁποῖον πρωτοστατεῖ καὶ προέχει ἐν τῇ μικρᾷ κοινωνίᾳ των· τὸν ἤκουσαν νὰ ὑβρίζῃ τοὺς ληστάς, τὸ σῶμα ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἔτρεφον ὅλως ὑψηλὰς ἰδέας, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐλάμβανον μέρος, κρυφίως ἐνισχύοντες αὐτὸ κατὰ τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, ὥστε ἐσκανδαλίζοντο. Ἡ περὶ τὰ πάτρια ζηλότυπος ἀφοσίωσίς των, ἡ φυσικὴ ῥοπὴ ὅπως τηρήσωσιν αὐτὰ ἀλώβητα τοὺς ἔκαμνεν ἤδη νὰ ἐκλαμβάνωσι τὸν ἐνωμοτάρχην ὡς πνεῦμα κακοποιόν, ἐλθὸν ἐκεῖ νὰ τοῖς ἀφαιρέσῃ τὰ ἅγια συναισθήματα καὶ τοῖς ἀφήσῃ τὴν χολήν του. Διὸ ἤρχισαν νὰ βλέπωσιν αὐτὸν κάπως δυσπίστως καὶ νὰ κινοῦνται εἰς διαμαρτύρησιν.

Ἀλλ' ὁ νεωτερισμὸς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα εἶνε φῶς θαμβοῦν καὶ ἑλκύον, εἶνε ὁ λύχνος ὁ σύρων ὄπισθέν του ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ φωτεινὸν ἄστρον τὸ παρασῦραν τοὺς μάγους μέχρι τῆς φάτνης τοῦ Σωτῆρος. Καὶ οἱ Βουνιχωρῖται χωρικοί, ἀφελεῖς καὶ ἀθῶοι ἄνθρωποι, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν ἤδη εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ ἐγέλασαν πρὸ τῆς συγκρίσεως τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ κάμῃ ὁ γέρων. Οὗτος ὅμως παρωξύνθη ἀκόμη περισσότερον ἐκ τούτου. Ἤθελε τώρα ν' ἀποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἐξιππασμένον καὶ εἰς τοὺς ἀνισχύρους χωρικοὺς τῶν ὁποίων εὐθὺς ἐκλονίσθη ἡ πίστις, ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἦτο δίκαιος ὁ ἰσχυρισμός του.

— Μπρὲ τὰ παραρρίχνουμε ; ἐφώναξε μετὰ μίσους.

— Ἅϊ κοιμήσου, γέρω μου, νὰ ζήσῃς· ἀπήντησε μετὰ τόνου οἰκτίρμονος ὁ ἐνωμοτάρχης, σὰν νὰ θὲς νὰ βάλῃς νὰ τρέξῃ τὸ ξιφτέρι μὲ τὸν μπούφο—ὁλοῦρμε ;

— Στάσου καὶ νὰ ἰδῇς !

Καὶ χωρὶς ν' ἀκούσῃ ἄλλον λόγον ὁ γέρων, μετὰ ὁρμῆς ἐμπαθοῦς, ἡ ὁποία ἐφανερώνετο ἀπὸ

Digitized by Google

ὅλας τὰς σπασμωδικὰς κινήσεις του, ἀνῆλθε τὴν μικρὰν ἀνωφέρειαν καὶ ἐχάθη ὄπισθεν μιᾶς φράκτης τοῦ χωρίου.

*

Ὁ γέρων Χειμάρρας ἔσπευδε μετὰ τάχους εἰς τὸν οἰκίσκον του. Ἡ ψυχή του διηγέρθη ὅλη ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ ἐνωμοτάρχου καὶ δὲν θὰ ἡσύχαζεν ἂν μὴ διέψευδεν αὐτόν, ἂν δὲν τῷ ἀπεδείκνυε τίνα ἦσαν τὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐνέπαιζεν εναγῶς, καὶ ἤθελε νὰ φέρῃ ὡς καλλίτερον ἓν ὅλως ἄδοξον, τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν ἐκαπνίσθη μὲ τῆς μάχης τὸν καπνόν, δὲν ἐβάφη εἰς αἷμα ἐχθρικόν, δὲν ἐξήμεσε βόλι ἐναντίον τοῦ ἅρπαγος τῆς Πατρίδος. Διότι αὐτὰ καὶ μόνα ἐθεώρει ἄξια συστατικὰ ἑνὸς ὅπλου ὁ γέρων.

Ὅπως ἔτρεφε μεγάλας ἰδέας περὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του τὰς αὐτὰς ἔτρεφε καὶ περὶ παντὸς ὅ,τι ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν ἀγῶνα τὸν πολύμοχθον ὁ γέρων Χειμάρρας. Ἡ φαντασία του, ἡ παρθένος καὶ ἄδολος, περιέβαλλεν αὐτὸν μὲ μίαν ἰδανικὴν αἴγλην, μ' ἕνα ὑπερήφανον ἀφελείας χρωματισμόν, ὅπως οἱ ἄγνωστοι ἐκεῖνοι ποιηταὶ τῆς ἐποχῆς του τ' ἀπεκρυστάλλωσαν εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Καὶ διὰ τοῦτο ἂν ἤκουε ποτὲ καμμίαν τῶν ὅπλων ἐκείνων τελειοποίησιν, διευκολύνουσαν τὴν δρᾶσιν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν, ἐνέπαιζεν αὐτὴν καὶ τὴν ἀπέρριπτε μετὰ πείσματος. Αἱ πλατεῖαι καὶ κυρταὶ πάλλαι, τὰ μακρὰ γιαταγάνια, τὰ σουβλερὰ χαρμπία, τὰ ὁποῖα ἐφόνευσαν τὸν ἐχθρόν, αὐτὰ ἦσαν τ' ἄξια ὅπλα, τ' ἀσφαλῆ τῆς νίκης ἐχέγγυα. Τὸ αἷμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐβάφησαν, ὁ καπνὸς μὲ τὸν ὁποῖον περιεβλήθησαν κατὰ τὰς μάχας καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαμπον αἴφνης ὡς ἀστραπαὶ ἀπειλητικαὶ μέσῳ καταμαύρου νέφους, ὁ ἀλαλαγμὸς ἐκεῖνος καὶ θόρυβος, οἱ κλαυθμοί, οἱ γόοι, αἱ ἀπειλητικαὶ φωναὶ καὶ αἱ ἐξηγριωμέναι ὕβρεις, μέσῳ τῶν ὁποίων ἔδρων ἐπίστευεν ὁ Χειμάρρας ὅτι προσῆψαν εἰς αὐτὰ κάποιαν ἄλλην δύναμιν, θαυματουργὸν καὶ ἱεράν, ὅπως εἰς τὰ εἰκονίσματα ἡ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διαμονὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ θυμιάματα καὶ οἱ ψαλμοὶ τῆς λειτουργίας καθιστῶσιν αὐτὰ ἀληθεῖς τοῦ οἴκου προστάτας. Ἐνῷ τὰ νέα ὅπλα, τὰ μουσκέτα, τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ Βαυαροὶ καὶ αἱ μετέπειτα καραμπῖναι τοῦ Μινιέ, τόσον πενιχρὰ καὶ βαρέα καὶ ἄκομψα, δὲν ἦσαν παρὰ ξύλον μόνον καὶ σίδηρος καὶ δὲν προὐξένουν καμμίαν εἰς τὴν ψυχήν του συγκίνησιν· αἱ λόγχαι αὐτῶν καὶ τὰ πλατύτατα ἐκεῖνα ξίφη δὲν ἐχρησίμευον παρὰ δι' ἀρνόσουβλαις μόνον εἰς κανὲν πανηγύρι!.... Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἐξέφρασεν ὁ γέρων καὶ περὶ τοῦ ὅπλου τοῦ Σασεπῶ, ὅτε τὸ πρῶτον ἤκουσε περὶ αὐτοῦ. Καὶ τώρα, ὅτε τὸ ἔβλεπεν ἐμπρός του, ὅτε ἀντελαμβάνετο τῆς ταχυεργοῦ δυνάμεώς του, δὲν ἠρνεῖτο μὲν αὐτήν, ἀλλ' εἶχε πεποίθησιν ὅτι ὁ Ἅϊ Γιώργης του ἦτο ἀνώτερος καὶ αὐτοῦ. Ὅπως εἶχε πεποίθησιν ὁ γέρων ὅτι καὶ τώρα ἀκόμη ἦτο ὑπέρτερος τῶν παλληκαρίων τοῦ χωρίου του κατὰ τὴν ὠκυποδίαν καὶ τὸ πήδημα καὶ τὸ λιθάρι. Εἶνε ὁ Χειμάρρας αὐτὸς καὶ εἶνε ἰδικόν του τὸ ὅπλον!... Ὁ γέρων ἐπήδησεν ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον του καὶ ἥρπασε τὸ καρυοφύλλι ἀπὸ τὸν τοῖχον μετὰ βίας, ὡσεὶ ἐπρόκειτο νὰ ὑπερασπισθῇ κατά τινος ἐχθροῦ. Ἀνεμέτρησεν αὐτὸ ἀπὸ κάτω ἕως ἐπάνω καὶ μὲ τρεμούσας χεῖρας ἀνέσυρε τὴν ῥάβδον καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐντὸς τῆς κάννης μετὰ πάθους. Καὶ εἰς τὸν δοῦπον τὸν ὁποῖον ἔκαμεν αὕτη βεβαιωθεὶς ὅτι ἦτο γεμάτη καὶ εἰς τὸν λεπτὸν μεταλλικὸν ἦχον τῆς κάννης, ἐνωτισθεὶς γνωστὴν φωνήν, ἀπήχησιν τσαπραζίων καὶ ἀναβρασμὸν μάχης, ὁ γέρων ἀνέδωκε ῥόχθον βροντώδη, ὡσεὶ πολεμικοῦ ἵππου χρεμετισμόν.

— Τσογλάνι!... ἠρθρωσε μετὰ θυμοῦ· τσογλάνι! . . .

Καὶ ῥίψας τὴν ῥάβδον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἥρπασε τὸ ὅπλον καὶ κατήρχετο τὸ μονοπάτι πρὸς τοὺς χωρικούς.

Ὁ γέρων Χειμάρρας ἐφαίνετο ἤδη ἀναβιώσας ὅλως. Δὲν ἐλύγιζε πλέον τὴν ῥάχιν οὐδ' ἔκυπτε πλέον τὴν κεφαλὴν ὅπως πρὶν ἐν γεροντικῇ καρώσει, ἀλλ' ἀνωρθοῦτο ὑπερήφανος καὶ εὐθυτενής, μ' ἓν μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλον βάδισμα, μὲ μίαν ἔπαρσιν θριάμβου ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του, τῆς συνωφρυωμένης, ὡς λέων ἐρχόμενος ὀργίλως νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς σφαγέντας συντρόφους. Εἶχε τὴν ἰδέαν ὁ γέρων ὅτι εὐθὺς μόλις ἐμφανιζόμενον τὸ ὅπλον του θὰ ἐπέβαλλεν ἐφ' ὅλων τῶν χωρικῶν καὶ χωροφυλάκων τὴν ἀδρανῆ ἐκείνην σιγήν, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλουσι πάντοτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἔκτακτα ἀντικείμενα, καὶ θ' ἀπέσπα τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐνωμοτάρχου. Εἶχε τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἀμέσως οὗτος θ' ἀπεκάλυπτε τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου μάρτυρος ἀνεσπέρου δόξης, πρὸ τοῦ ἁγίου ἐκείνου λειψάνου τόσων θριάμβων.

— Ἐδῶ σᾶς θέλω! ἔκραξε προσατενίζων αὐτοὺς μὲ ὀφθαλμοὺς λάμποντας ὑπὸ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανίας.

(*Ἕπεται τὸ τέλος*). ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Οὔτε αἱ τίγρεις, οὔτε αἱ ἔχιδναι, οὔτε οἱ διπλωμάται, οὔτε οἱ δικασταί, οὔτε οἱ δήμιοι, οὔτε οἱ τύραννοι, εἰς τὰς μεγίστας αὐτῶν ἀγριότητας, δύνανται νὰ προσεγγίσωσι τὰς γλυκείας σκληρότητας, τὰς φαρμακερὰς θωπείας, τὰς ἀγρίας περιφρονήσεις τὰς ἀνταλλασσομένας μεταξὺ δεσποινίδων, ὅταν αἱ μὲν νομίζουσιν ἑαυτὰς ὑπερτέρας τῶν δὲ κατὰ τὸ γένος, κατὰ τὴν περιουσίαν, κατὰ τὴν χάριν, καὶ πρόκειται περὶ γάμου, περὶ πρωτοκαθεδρίας, καὶ μυρίων ἄλλων γυναικείων ἀντιζηλιῶν.

ΒΑΛΖΑΚ.

Digitized by Google

ΙΑΚΩΒΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶνέ τι ἀσύνηθες ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἐμφάνισις Ἑλλήνων τυχοδιωκτῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, οἵτινες παρίστων ἑαυτοὺς ὡς καταγομένους ἐξ ἡγεμονικῶν οἴκων τοῦ Βυζαντίου ἢ ἐξ ἄλλων ἐπιφανῶν οἴκων τούτου, μετεχειρίζοντο δὲ τὰς ποικίλας γνώσεις αὐτῶν περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν θεολογίαν καὶ τὰ στρατιωτικὰ πρὸς ἰδίους αὐτῶν σκοπούς, τινὲς δὲ καὶ πρὸς ἐθνικούς. Οἱ τακτικοὶ ἀναγνῶσται τῆς *Ἑστίας* θὰ ἐνθυμῶνται τὸν βίον τοιούτου Ἕλληνος, τοῦ Ἰακώβου Ὀλυμπιοδαρίου Παλαιολόγου, τὸν δημοσιευθέντα ἐν μεταφράσει ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 293 καὶ 294 τῆς *Ἑστίας* τοῦ ἔτους 1881. Ἤδη δὲ ὁ κ. Αἰμίλιος Λεγράνδ, ὁ δι' ἐνδελεχοῦς ἀξιεπαίνου ἐργασίας καὶ πλείστης ἐπιμελείας διαφωτίζων τὰς σκοτεινὰς σελίδας τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, δημοσιεύει δύο βιογραφίας λατινιστὶ γεγραμμένας καὶ σπανίας καταστάσας ἑτέρου Ἕλληνος τυχοδιώκτου, Ἰακώβου καὶ τούτου καλουμένου, φέροντος τὸν τίτλον «Ἡρακλείδης Ἰάκωβος Βασιλικός, δεσπότης Σάμου, ἄρχος καὶ μαρκίτιος Πάρου, κόμης Παλατῖνος καὶ πρίγκηψ Μολδαβίας.» Τὸ περὶ τούτου ἔργον τοῦ κ. Λεγρὰνδ φέρει τὴν ἐπιγραφήν: Deux vies de Jacques Basilicos seigneur de Samos, marquis de Paros, comte palatin, et prince de Moldavie. L'une par Jean Sommer, l'autre par A. M. Graziani, suivies de pièces rares et inédites, publiées par Émile Legrand professeur à l'école nationale des langues orientales. Paris 1889. Σελίδ XLI—292.

Ὁ κ. Λεγράνδ, πλὴν τῶν δύο βιογραφιῶν, περιλαμβάνει ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ καὶ πᾶν ὅ,τι περιῆλθεν εἰς γνῶσιν αὐτοῦ, ἀναδιφῶντος τὰς βιβλιοθήκας, ἀφορῶν τὸν βίον τοῦ Βασιλικοῦ, οἷον ἐπιγράμματα καὶ ἐλεγεῖα εἰς τιμήν του ποιηθέντα, ἐπιστολὰς τοῦ Φιλίππου Μελάγχθωνος περὶ τούτου, καὶ ἐπιστολὰς αὐτοῦ τούτου τοῦ Βασιλικοῦ, καθὼς καὶ βιογραφίαν τοῦ Ἰακώβου Διασσωρίνου ἀνεψιοῦ του γραφεῖσαν ὑπὸ Graziani.

Ὁ πλήρης περιπετειῶν βίος τοῦ Βασιλικοῦ, ἱππάρχου ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καρόλου Ε', κατόπιν δὲ δεσπότου Μολδαβίας, (1561) δὲν εἶνε εἰσέτι γνωστός· αἱ τέως γνωσταὶ πηγαί, ἀλλὰ καὶ δυσεύρετοι ἐν ταὐτῷ, παριστῶσιν αὐτὸν ὡς ἄνδρα πολυμαθῆ, γνώστην τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῆς λατινικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἱσπανικῆς, ἔμπειρον περὶ τὴν θεολογίαν καὶ λοιπὰς ἐπιστήμας, στρατιώτην δεξιώτατον, ἀνδραγαθήσαντα ἐν μάχαις, ἀλλ' ἀπατεῶνα καὶ τυχοδιώκτην, ἐξαπατήσαντα διὰ παραστάσεως ψευδῶν τίτλων, καὶ γενεαλογικῶν δένδρων τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ δὴ τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Ε', ὅτι εἷλκε τὸ γένος ἐξ ἡγεμονικῶν οἴκων, καὶ τυχόντα τούτου ἕνεκα πολλῶν τιμῶν, καὶ νέων τίτλων καὶ προνομίων

Ἐν Εὐρώπῃ διατρίβων συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ διασήμου Μελάγχθωνος, τυχὼν καὶ ἐπιστολῶν τούτου συστατικῶν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. Ἐπὶ τέλους δὲ ἱστορεῖται ὅτι διὰ δόλου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σπάθης ἐπὶ κεφαλῆς μισθοφόρων εἰσήλασεν εἰς Μολδαβίαν, ἐξεδίωξε τοῦ θρόνου τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ἀλέξανδρον Δ' Λεπουσνιάνον καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν, ἡγεμονεύσας ἔτη δύο. Οἱ βιογράφοι του γράφουσιν ὅτι ὑπῆρξε τυραννικὸς καὶ καταθλιπτικώτατος κατὰ τὴν ἡγεμονίαν του, ἀλλ' ὅτι ἐν ταὐτῷ ἦτο φίλος τῶν γραμμάτων, ὅτι ἐσύστησε βιβλιοθήκας καὶ ὅτι προσεκάλεσε σοφοὺς ἐξ Εὐρώπης καθηγητάς, κτλ. Ἐκ τῆς ἀρχῆς δ' ἐξεβλήθη συνωμοσάντων κατ' αὐτοῦ τῶν ἀρχόντων τῆς Μολδαβίας, οἵτινες ἀναθέσαντες τὴν ἀρχηγίαν εἰς Στέφανον Τόμσαν περιέκλεισαν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Σουτζέβας καὶ ἐφόνευσαν τῷ 1563.

Τὰ περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ἀνδρὸς τούτου διαμφισβητοῦνται· διότι ἄλλοι μὲν τῶν βιογράφων του λέγουσιν ὅτι ἦτο Κρής, ἄλλοι δὲ ὅτι ἦτο Σάμιος· ὁ κ. Σάθας θεωρεῖ καταγόμενον ἐκ Δωρίδος· ὁ δὲ συγγράψας τὴν ἱστορίαν τῆς Δακίας Φωτεινὸς γράφει ὅτι κατήγετο ἐκ Νύσσης τῆς πρωτευούσης τῆς παλαιᾶς Σερβίας, ὅπερ ὅμως δὲν εἶνε ἀληθές, διότι τὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς τοὐλάχιστον παρ' οὐδενὸς διαμφισβητοῦνται.

Ὁ κ. Λεγρὰνδ διαμφισβητεῖ ἔτι τὰ ὑπὸ τῶν βιογράφων ἱστορούμενα ὅτι ὁ Βασιλικὸς ἐσφετερίσθη τοὺς τίτλους καὶ τὰ ἔγγραφα Ἡρακλείδου τινὸς εἰς ὃν εἶχε παραδοθῆ ἐκ παίδων ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ πατρός του, καὶ θεωρεῖ ὅτι οἱ τίτλοι, οὓς ἐπεδείκνυε καὶ τὰ γενεαλογικὰ δένδρα ἦσαν τυχοδιωκτικὸν ἐπινόημα αὐτοῦ τούτου.

Τό γε νῦν ἔχον, ὁ καθόλου βίος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τοῦ δράσαντος ἐν χώραις ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἀνελίχθη ἐντελῶς. Παρ' ἡμῖν εἶνε γνωσταὶ τρεῖς βιογραφίαι τοῦ ἀνδρός· ἡ πρώτη εὑρίσκεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Δακίας τοῦ Φωτεινοῦ (τόμ. 3, σελ. 78), ἡ ἑτέρα ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ τοῦ Κωνστ. Σάθα (σελ. 179) καὶ ἡ τρίτη ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας τῷ ἐκδιδομένῳ ὑπὸ Σ. Ι. Βουτυρᾶ, Βρετοῦ καὶ Βαφειάδου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869, σελ. 982. Πλὴν τούτων δὲ ὁ Μ. Παρανίκας ἀνεδημοσίευσε τὴν ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ (σελ. 556) ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν τοῦ

Digitized by Google

Βασιλικοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθωνα ἐν τῷ ΙΑ' τόμῳ, σελ. 66 τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ δὲ Κ. Σάθας ἔτι ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ μακρᾷ πραγματείᾳ «Ἕλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς,» τῇ δημοσιευθείσῃ τῷ 1885 ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* καὶ ἐκδοθείσῃ καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ γράφει περὶ Βασιλικοῦ τὰ ἑξῆς ἐν τέλει: «Περὶ τὰ μέσα τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος οἱ Δωριεῖς Ἰάκωβος Βασιλικὸς καὶ Ἰάκωβος Διασσωρῖνος, ἴλαρχοι ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', συνέλαβον τὸ ἀληθῶς γιγάντειον τόλμημα ν' ἀναστατώσωσιν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους, καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας καὶ καταβάλῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἐξημερώσεως τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῦ περὶ τὸν Ἴστρον ἔκτοτε ἀναπτυχθέντος Ἑλληνισμοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται ἐξέπνευσαν εἰς τὰ βασανιστήρια τῆς Ἑνετίας. Τὰ ἔγγραφα διέσωσαν πάσας τὰς περιπετείας τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξιστορήσωμεν ἄλλοτε ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ». Μέχρι σήμερον ὁ Κ. Σάθας, ἕνεκα ἄλλων ἔργων αὐτοῦ προηγηθέντων δὲν ἐδημοσίευσε τὰ περὶ τοῦ Βασιλικοῦ. Ἐλπίζομεν ὅτι μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν βιογραφιῶν ὑπὸ τοῦ Αἰμ. Λεγρανδ, θέλει ἐκδόσει τὰ εἰς χεῖράς του ἀνέκδοτα περὶ Βασιλικοῦ ἔγγραφα· τοιαύτην δὲ ἐπιθυμίαν ἐκφράζει καὶ ὁ κύριος Λεγρὰνδ ἐν τοῖς προηγουμένοις του περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κωνστ. Σάθα.

Τοῦ Βασιλικοῦ τούτου μνείαν ποιεῖται ἁπλῶς ὡς δεσπότου τῆς Μπογδανίας καὶ ὁ Μουστοξύδης ἐν Ἑλληνομνήμονι σελ. 599, παραλαμβάνων ἐκ τῆς Τουρκογραικίας, ἐν ἑρμηνείᾳ δημοσιευομένων ἐπιστολῶν τοῦ Ἑρμοδώρου Ληστάρχου, παρ' ᾧ ἐμαθήτευσε νέος ὁ Βασιλικὸς καὶ ἔνθα μνημονεύεται καί τις Δημήτριος Νοτάριος τοῦ Δεσπότου ἢ ῥηγὸς τῆς Μπογδανίας. Τοῦ Δημητρίου δὲ τούτου γίνεται μνεία καὶ ὑπὸ τοῦ βιογράφου Sommer, ὁ ὁποῖος καὶ ἐλεγεῖον ἔγραψεν εἰς τιμὴν αὐτοῦ, ὅπερ ὁ κύριος Λεγρὰνδ δημοσιεύει.

Πλὴν τούτων δὲ εὕρηται χειρόγραφος ἱστορία τοῦ Βασιλικοῦ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κυρίου Σπυρίδ. Π. Λάμπρου, ἀντίγραφον νεώτερον παλαιοτέρου ἐγγράφου, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: «*Περὶ τοῦ Δεσπότου τί λογῆς ἔγινεν αὐθέντης τῆς Μολδοβίας*.» Ἐν τούτῳ ἐξιστορεῖται ἰδίως ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς ἐν Μολδαβίᾳ. Συνετάχθη δὲ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο εἰς γλῶσσαν ἑλληνικὴν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ Ἕλληνος, διότι ὁ γράψας σφοδροῦ ἐμφορεῖται μισελληνισμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δημοσιεύσεων περὶ τοῦ Βασιλικοῦ.

Ὁ κ. Λεγρὰνδ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκδόσει τῶν βιογραφιῶν ἐν προλεγομένοις ἐκ 40 σελίδων ἐρευνᾷ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀφηγήσεων τῶν βιογράφων τοῦ François Forgach Οὔγγρου καγκελαρίου τοῦ Φερδινάνδου Α' καὶ ἐπισκόπου τοῦ Grosswardein καὶ τοῦ Graziani ἰταλοῦ, γραμματέως τοῦ καρδιναλίου Commendoni, λεγάτου τοῦ Πάπα ἐν Πολωνίᾳ, συγχρόνων ἀμφοτέρων τοῦ Βασιλικοῦ. Ἐξετάζει ἐπίσης κατ' ἀντιπαράθεσιν καὶ τὴν ἀφήγησιν περὶ Βασιλικοῦ τοῦ Φιλίππου Μελάχθωνος καθὼς καὶ τὰ περὶ τοῦ τίτλου τοῦ Παλατίνου δι' οὗ ἐκοσμεῖτο ὁ Βασιλικός. Καταλήγει δὲ διαμφισβητῶν δι' εὐφυοῦς κριτικῆς τὰς περὶ Βασιλικοῦ ὡς ἀπαταιῶνος καὶ ἀγύρτου ἀφηγήσεις τῶν βιογράφων, φέρων ὡς μαρτύρια τοὺς λόγους τοῦ Μελάγχθωνος, Sommer καὶ ἄλλων, οἵτινες ἐξῆραν τοῦ Βασιλικοῦ τὴν ἀγχίνοιαν, τὸ κάλλος τοῦ σώματος, τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν, τὴν παιδείαν καὶ λοιπὰς ἀρετάς.

Ἐν λεπτομερείᾳ δὲ ἀναγράφει τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν λοιπῶν ἐν τῷ βιβλίῳ περὶ Βασιλικοῦ δημοσιεύσεων, ἐν αἷς καὶ τὰ περὶ τῆς εἰκόνος τοῦ μεταλλίου τοῦ Βασιλικοῦ, ἣν παρέλαβεν ἐκ συγγράμματος τοῦ Δημητρίου Στοῦρδζα «περὶ νομισμάτων καὶ μεταλλίων τῆς ἡγεμονίας τῆς Ῥουμανίας», ἐκδοθέντος ἐν Βιέννῃ τῷ 1874.

Ἐν εἴδει ἀγγελίας δὲ ἀγγέλλει ἐν τέλει τῶν προλεγομένων ὅτι συναθροίσας ἄπειρα μνημεῖα ἀφορῶντα τὸν Ἰάκωβον Ὀλυμπιδάριον Παλαιολόγον, ὃν προεμνημονεύσαμεν, δι' ὧν διαλευκαίνονται σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ τυχοδιωκτικοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς τούτου, εἰς ὃν ὁ Sommer ἀφιέρωσε τὸν βίον τοῦ Ἰακώβου Βασιλικοῦ, θέλει δημοσιεύσει προσεχῶς.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν τὸ δημοσίευμα τοῦτο τοῦ κ. Λεγρὰνδ εἶνε πολύτιμον, καὶ διότι ὑπεκίνησε τὴν μελέτην περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου προσώπου, καὶ διότι προσήνεγκεν εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι διετέλει τέως δυσεύρετον εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μελετήσωσι περὶ τούτου, τὰ μέγιστα διευκολύνας διὰ τῶν σημειώσεων καὶ προλεγομένων περαιτέρω ἐρεύνας.

Α. Μηλιαρακης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἔχουν μεγάλην ὁμοιότητα τὰ ἀνόητα καὶ καλοδεμένα βιβλία μὲ τοὺς μωροὺς καὶ καλοενδεδυμένους ἀνθρώπους.

*

Εἶν' ἄδικος ὁ θάνατος π' ἀγάπην θανατόνει.

*

Ὅστις ἕνεκα περιστάσεών τινων δὲν χάνει τὸν νοῦν του—αὐτὸς δὲν ἔχει νοῦν διὰ νὰ χάσῃ.

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Άννίνου.

(συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ὁ Γεώργιος καὶ ἡ Σιδωνία συνηντῶντο ἐν τῷ θεάτρῳ. Κατ' ἀρχὰς εὑρισκόμενοι ὁμοῦ ᾐσθάνοντο ἱκανοποιουμένην τὴν ματαιοδοξίαν των. Τοὺς παρετήρουν πολύ. Ἡ Σιδωνία εἶχε γείνει ἀληθῶς εὐειδὴς καὶ ἡ φυσιογνωμία της ἥτις εἶχεν ἀνάγκην ὅλων τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ συρμοῦ ὅπως παραγάγῃ τὸ πραγματικόν της ἀποτέλεσμα, ἰδιοποιεῖτο αὐτὰς τόσον καλῶς καὶ τόσον εὐαρμόστως, ὥστε ἐφαίνοντο ἐφευρεθεῖσαι ἐπίτηδες δι' αὐτήν. Μετά τινας στιγμὰς ἐξήρχετο καὶ ἡ κυρία Δόβσων ἔμενε μόνη εἰς τὸ θεωρεῖον. Εἶχεν ἐνοικιάσει μακρὰν κατοικίαν εἰς τὴν λεωφόρον Γαβριὴλ παρὰ τὴν κυκλοτερῆ πλατεῖαν τῶν Ἠλυσίων — τὸ ὄνειρον τῶν ἐργατίδων τοῦ καταστήματος τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ — δύο δωμάτια πολυτελῆ καὶ ἤρεμα, ἔνθα ἡ σιγὴ τῶν πλουσίων συνοικιῶν, ἡ διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τῶν διερχομένων ἐκεῖθεν ἁμαξῶν περιέβαλλον εὐφροσύνως τὸν ἔρωτά της. Βαθμηδὸν ἀφοῦ συνείθισεν εἰς τὸ σφάλμα, ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν της ὀρέξεις καὶ φαντασίαι τολμηραί. Ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τοῦ ἐργατικοῦ της βίου εἶχε διαφυλάξει εἰς τὴν μνήμην της ὀνόματα χορῶν δημοσίων, ἑστιατορίων περιωνύμων, εἰς τὰ ὁποῖα ᾐσθάνετο νῦν περιέργειαν νὰ μεταβῇ ὅπως ἐντρυφᾷ κάμνουσα ν' ἀνοίγωνται ἐνώπιόν της ὀρθάνοικται αἱ θύραι τῶν καταστημάτων τῶν διασήμων ῥαπτριῶν, ἐξ ὧν δι' ὅλης αὐτῆς τῆς ζωῆς ἄλλο τι δὲν ἐγίνωσκεν εἰμὴ τὴν ἐπιγραφήν. Διότι τοῦτο πρὸ πάντων ἐπεζήτει ἐν τῷ ἔρωτι ἐκείνῳ, ἱκανοποίησιν ἀποζημίωσιν διὰ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ταπεινώσεις τῆς νεότητός της. Οὐδὲν ἐπὶ παραδείγματι ηὐχαρίστει αὐτὴν τόσον ὅτε ἐπανήρχοντο ἐκ τοῦ θεάτρου ὅσον νυκτερινὸς περίπατος εἰς τὸ Δάσος ἢ δεῖπνον εἰς τὸ Ἀγγλικὸν καφενεῖον, μὲ τὸν θόρυβον τῆς πολυτελοῦς διαφθορᾶς βομβοῦντα πέριξ αὐτῆς. Ἐκ τῶν διαρκῶν αὐτῶν ἐκδρομῶν ἀπεκόμιζε τρόπους τινὰς τοῦ λέγειν καὶ τοῦ συμπεριφέρεσθαι, ᾄσματά τινα παρακεκινδυνευμένα, κινήσεις τινὰς τῶν φορεμάτων, ἅτινα πάντα ἐπέρριπτον εἰς τὴν ἤρεμον καὶ ἔντιμον ἀτμόσφαιραν τῆς παλαιᾶς ἐμπορικῆς οἰκίας τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀλλόκοτον σκιὰν τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν παρισινῆς ἑταίρας.

Εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἤρχισαν ἤδη κάτι νὰ ὑποπτεύωσιν . . . Αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ πτωχόταται, δὲν βραδύνουν νὰ ἐξονυχίσουν εἰς τὴν στιγμὴν τὴν διαγωγὴν μιᾶς καλοενδεδυμένης!.. Ὅτε ἡ κυρία Ρίσλερ ἐξήρχετο περὶ τὴν τρίτην ὥραν, πεντήκοντα ζεύγη ὀφθαλμῶν φθονερῶν καὶ ὀξυδερκῶν κρυφίως ὄπισθεν τῶν παραθύρων τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐργαστηρίου τὴν παρετήρουν διερχομένην, βλέποντες μέχρι τοῦ βάθους τῆς ἐνόχου αὐτῆς συνειδήσεως διὰ μέσου τοῦ ἐκ μέλανος ὁλοσηρικοῦ ἱματίου της καὶ τοῦ ἐκ σπινθηροβολούντων γαγατῶν θώρακός της.

Χωρὶς αὐτὴ νὰ προσέχῃ, πάντα τὰ μυστικὰ τῆς μικρᾶς τρελλῆς κεφαλῆς της περιΐπταντο περὶ αὐτὴν ὡς ταινίαι κυματίζουσαι ἐπὶ τοῦ ἀσκεποῦς αὐχένος της· καὶ οἱ πόδες της αὐτοὶ οἱ κομψῶς ὑποδεδημένοι διηγοῦντο ἐνῷ ἐβάδιζον τὰς παντοειδεῖς λαθραίας ἐκδρομάς της, ἀναφέροντες καὶ τὰς διὰ τάπητος ἐπεστρωμένας κλίμακας, ἃς ἀνήρχετο τὴν νύκτα μεταβαίνουσα ὅπως δειπνήσῃ καὶ τὰ θερμὰ σκεπάσματα δι' ὧν περιετυλίσσοντο ὅτε τὸ ὄχημα ἐξετέλει τὸν γῦρον τῆς λίμνης ἐν τῇ διαστιζομένῃ ὑπὸ τῶν φανῶν σκοτίᾳ.

Αἱ ἐργάτιδες ἐγέλων χλευαστικῶς, ἐψιθύριζον ἀναμεσόν των: «Κυττάξατε δὰ αὐτὴν τὴν κυρά! . . . κυττάξατε πῶς ἐνδύνεται διὰ νὰ ἔβγῃ ἔξω! . . . Βέβαια δὲν ἐστολίσθη ἔτσι διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησιά! . . . Καὶ νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ἐδῶ καὶ τρία ἔτη ἐπήγαινε κάθε πρωῒ εἰς τὸ ἐργαστήρι μὲ τὸ ἐπανωφόρι της τὸ ἀδιάβροχον καὶ μὲ δέκα λεπτῶν κάστανα ζεστὰ εἰς τὴν τσέπη διὰ νὰ μὴ κρυώνουν τὰ χέρια της! . . Τώρα μᾶς ἔχει ἁμάξι!» Καὶ ἐντὸς τῆς κόνεως τοῦ γύψου, ὑπὸ τὸν ῥόγχον τῶν διαρκῶς κατὰ τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα ἀνημμένων θερμαστρῶν πολλαὶ ἐνδεεῖς νεάνιδες ἀνελογίζοντο τὰς τοιαύτας ἰδιοτροπίας τῆς τύχης τῆς μεταβαλλούσης αἰφνιδίως τὸν βίον μιᾶς γυναικὸς καὶ ἀφίεντο εἰς τὴν ἀόριστον ὀνειροπόλησιν μέλλοντος λαμπροῦ, ὅπερ ἀνέμενεν ἴσως καὶ αὐτὰς ἐν ἀγνοίᾳ των.

Ὅλοι ἐφρόνουν ὅτι ὁ Ῥίσλερ ἦτο σύζυγος ἀπατώμενος. Εἰς τὸ ἐκτυπωτικὸν τμῆμα τοῦ ἐργοστασίου δύο πιεσταί, πιστοὶ θαμισταὶ τοῦ θεάτρου τῶν Δραματικῶν Παιγνίων διεβεβαίουν ὅτι πολλάκις εἶδον τὴν κυρίαν Ῥίσλερ ἐρχομένην εἰς τὸ ῥηθὲν θέατρον καὶ συνοδευομένην ὑπό τινος ἀγνώστου, ὅστις ἐκρύπτετο πάντοτε εἰς τὸ βάθος τοῦ θεωρείου. Καὶ αὐτὸς ὁ μπάρμπα—Ἀχιλλεὺς διηγεῖτο καταπληκτικὰ περιστατικά... Ὅτι ἡ Σιδωνία εἶχεν ἐραστήν, ὅτι εἶχε μάλιστα πολλοὺς ἐραστὰς οὐδεὶς ἀμφέβαλλεν. Ἀλλ' οὐδεὶς εἶχεν ἀναλογισθῆ τὸν Φρομών.

Αὐτὴ ἐν τούτοις οὐδόλως ἐδείκνυε φρόνησιν εἰς τὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις της. Ἀπεναντίας ἐφαίνετο καταβάλλουσα ποιάν τινα ἐπίδειξιν καὶ ἐκ τούτου ἴσως ἀκριβῶς ἐσώζετο. Ποσάκις τὸν ἐπλησίασεν ἀναισχύντως εἰς τὴν κλίμακα ὅπως ὁρίσῃ μετ' αὐτοῦ τὴν ὥραν τῆς συνεντεύ-

Digitized by Google

ξεως! Ποσάκις ἠρέσκετο νὰ τὸν κάμνῃ ν' ἀνασκιρτᾷ βλέπουσα αὐτὸν ἀτενῶς ἐνώπιον ὅλων! Παρερχομένου τοῦ πρώτου θάμβους, ὁ Γεώργιος ἔχαιρε διὰ τὰ τολμήματα ταῦτα, ἅτινα ἀπέδιδεν εἰς τὴν παραφορὰν τοῦ πάθους της. Ἀλλ' ἠπατᾶτο.

Ὅ,τι κυρίως ἐπόθει αὐτή, χωρὶς νὰ τὸ ὁμολογῇ, ἦτο νὰ τοὺς ἴδῃ ἡ Κλαίρη νὰ διανοίξῃ αἴφνης τὰ παραπετάσματα τοῦ παραθύρου της. νὰ ὑποπτεύσῃ τί ἐκ τῶν διατρεχόντων Αὐτὸ τῆς ἔλειπε μόνον διὰ νὰ εἶνε, εντελῶς εὐτυχής, ἡ ἀνησυχία τῆς ἀντιζήλου του. Πλὴν εἰς μάτην ἐκοπίαζεν· ἡ Κλαίρη Φρομὼν οὐδὲν ἔβλεπε καὶ ἔζη ὡς ὁ Ρίσλερ ἐν τῇ μᾶλλον ἀδιαταράχῳ γαλήνῃ.

Ὁ μόνος πράγματι ἀνησυχῶν ἦτο ὁ γηραιὸς ταμίας Σιγισμόνδος. Καὶ πάλιν αὐτὸς δὲν ἐσυλλογίζετο τὴν Σιδωνίαν ὅτε μὲ τὴν γραφίδα ἐπὶ τοῦ ὠτὸς ἐσταμάτα αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν λογαριασμῶν καὶ ἔβλεπε ῥεμβῶς διὰ μέσου τῶν κιγκλίδων τοῦ γραφείου του τὸ ὑγρὸν ἔδαφος τοῦ μικροῦ κήπου. Ἐσυλλογίζετο τὸν προϊστάμενόν του Γεώργιον, ὅστις νῦν ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ ταμείου πολλὰ χρήματα διὰ τὰ καθημερινά του ἔξοδα, ἀναστατῶν διὰ τούτου τὰ βιβλία του. Ἑκάστοτε προσήρχετο μὲ νέαν πρόφασιν. Παρουσιάζετο πρὸ τῆς θυρίδος τοῦ ταμείου μὲ προσπεποιημένην ἀφέλειαν καὶ ἔλεγεν:

— Ἔχεις ὀλίγα χρήματα, φίλτατε Πλανῆ; Ἐχθὲς πάλιν μὲ ἀφάνισαν εἰς τὸ παιγνίδι καὶ δὲν ἤθελα νὰ στείλω εἰς τὴν Τράπεζαν διὰ τόσον μικρὸν ποσόν....

Ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς ἤνοιγε τὸ χρηματοκιβώτιον μετά τινος λύπης διὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ζητούμενον ποσόν, ἀνεμιμνήσκετο δὲ μετὰ τρόμου τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Γεώργιος, ὅστις τότε ἀκόμη δὲν ἦτο εἰκοσαέτης, προσελθὼν ὡμολόγησεν εἰς τὸν θεῖόν του ὅτι ὤφειλε χιλιάδας τινὰς φράγκων ἐκ τοῦ χαρτοπαιγνίου. Ὁ ἀγαθὸς ταμίας ἔκτοτε ἔτρεφεν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν Λέσχην καὶ τὰ μέλη αὐτῆς. Ὅτε δὲ ἡμέραν τινὰ πλούσιός τις ἔμπορος συχνάζων εἰς τὴν λέσχην ἦλθε κατὰ τύχην εἰς τὸ ἐργοστάσιον, εἶπεν αὐτῷ μετὰ σκαιᾶς ἀφελείας:

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος τὴν λέσχην σας τοῦ Σατωδῶ!.. Ἐντὸς δύο μηνῶν ὁ κύριος Γεώργιος ἔχασε περισσότερον ἀπὸ τριάντα χιλιάδας φράγκα!

Ὁ ἔμπορος ἤρχισε νὰ γελᾷ.

— Ἀπατᾶσαι, μπάρμπα Πλανῆ, ἀπήντησεν. εἶνε τώρα τρεῖς μῆνες τοὐλάχιστον ὁποῦ δὲν εἴδαμεν εἰς τὴν λέσχην τὸν προϊστάμενόν σου.

Ὁ ταμίας δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ φοβερὰ ἰδέα ἔκτοτε ἐγεννήθη εἰς τὸ πνεῦμά του, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας συνταράξασα αὐτόν.

Ἀφοῦ ὁ Γεώργιος Φρομὼν δὲν μετέβαινεν εἰς τὴν Λέσχην ποῦ διήρχετο λοιπὸν τὰς ἑσπέρας του; ποῦ ἐδαπάνα τόσα χρήματα;

Προφανῶς κάποια ἱστορία γυναικὸς ἦτο εἰς τὸ μέσον.

Ἀφότου ἡ ἰδέα αὕτη ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του, ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς ἤρχισε νὰ τρέμῃ σοβαρῶς διὰ τὸ ταμεῖόν του. Ὁ ἀγριάνθρωπος αὐτός, ὁ ὅμοιος μὲ τὴν ἄρκτον ἥτις ἀποτελεῖ τὸ σῆμα τῆς πόλεως Βέρνης, ἀπομείνας ἄγαμος καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον, ᾐσθάνετο τρόμον δεινὸν πρὸς τὰς γυναῖκας ἐν γένει καὶ πρὸς τὰς Παρισινὰς ἰδιαιτέρως. Πρὸ πάντων, ὅπως ἐπαναπαύσῃ τὴν συνείδησίν του ἐθεώρησεν ἐπάναγκες νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Ρίσλερ, ἔπραξε δὲ τοῦτο λίαν ἀορίστως.

— Ὁ κ. Γεώργιος ἐξοδεύει πολλά, εἶπεν αὐτῷ ἡμέραν τινά.

Ὁ Ρίσλερ δὲν ἐταράχθη ποσῶς.

— Τί θέλεις νὰ κάμω, ἀγαπητέ μου Σιγισμόνδε, ἀπήντησεν· εἶνε δικαίωμά του.

Καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐφρόνει ἐν εἰλικρινείᾳ ὅ,τι ἔλεγεν. Δι' αὐτόν, ὁ Φρομὼν ἦτο ἀπόλυτος κύριος τοῦ οἴκου. Νόστιμον θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ νὰ τολμήσῃ νὰ κάμῃ αὐτὸς παρατηρήσεις, αὐτός, ὁ Ρίσλερ, ὁ πρώην ἰχνογράφος. Ὁ ταμίας δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ ὁμιλήσῃ μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν παρουσιάσθη πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους μεγάλου ἐμπορικοῦ καταστήματος λογαριασμὸς ἐξ ἑξακισχιλίων φράγκων δι' ἓν ἐπώμιον ἐκ κασμιρίου.

Ὁ Σιγισμόνδος ἐπορεύθη πρὸς τὸν Γεώργιον, εἰς τὸ γραφεῖόν του.

— Πρέπει νὰ πληρώσωμεν, κύριε; ἠρώτησεν.

Ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἐταράχθη ὁπωσοῦν. Ἡ Σιδωνία εἶχε λησμονήσει νὰ τὸν προειδοποιήσῃ περὶ τῆς νέας ταύτης ἀγορᾶς· οὐδένα πλέον ἐνδοιασμὸν εἶχεν ἀπέναντί του καὶ ἐνήργει αὐτοβούλως.

— Πλήρωσε, πλήρωσε, μπάρμπα Πλανῆ, εἶπε μετά τινος ἀνησυχίας καὶ προσέθηκε: Περάσατέ τα αὐτὰ εἰς τὸν ἰδιαίτερόν μου λογαριασμόν. Εἶνε μία παραγγελία μὲ τὴν ὁποίαν μ' ἐπεφόρτισαν...»

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ ταμίας Σιγισμόνδος ἐνῷ ἄνηπτε τὴν μικρὰν λυχνίαν του εἶδε τὸν Ρίσλερ διερχόμενον διὰ τοῦ κήπου καὶ ἔκρουσε τὰς ὑέλους τοῦ παραθύρου διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ.

— Γυναῖκα εἶνε εἰς τὸ μέσον, εἶπεν αὐτῷ ταπεινῇ τῇ φωνῇ... Τώρα εἶμαι βέβαιος περὶ τούτου.

Καὶ ἐνῷ ἐπρόφερε τὴν φοβερὰν λέξιν «γυναῖκα» ἡ φωνή του ἔτρεμεν ἐκ φόβου ἀπολλυμένη ἐντὸς τοῦ μεγάλου θορύβου τοῦ ἐργοστασίου. Ὁ κρότος ὁ παραγόμενος ἐκ τῆς πέριξ ἐργασίας ἐφαίνετο ἀπαίσιος κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸν

Digitized by Google

ἀτυχῆ ταμίαν. Ἐνόμιζεν ὅτι ὅλαι ἐκεῖναι αἱ κινούμεναι μηχαναί, ἡ ὑπερμεγέθης καπνοδόχη ἡ ἐξακοντίζουσα νέφη καπνοῦ, ἡ τύρβη τῶν ἐργατῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰ διάφορα τῆς ἐργασίας εἴδη, πάντα ταῦτα ἐθορύβουν, ἐταράσσοντο, ἐκοπίαζον χάριν μυστηριώδους τινος μικροῦ ὄντος, φέροντος ἐνδυμασίαν ἐξ ὁλοσηρικοῦ καὶ κεκοσμημένου διὰ πολυτελῶν κοσμημάτων.

Ὁ Ῥίσλερ τὸν περιέπαιξε καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν πιστεύσῃ. Ἐγίνωσκε πρὸ πολλοῦ χρόνου τὴν μονομανίαν τοῦ συμπατριώτου του τοῦ διαβλέπειν πανταχοῦ τὴν ἐπικίνδυνον ἐπίδρασιν γυναικός. Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Πλανῆ ἐπήρχοντο ἐνίοτε εἰς τὸ πνεῦμά του, τὴν ἑσπέραν ἰδίως, κατὰ τὴν ὥραν τῆς μονώσεώς του, ὅτε ἡ Σιδωνία μέλλουσα νὰ πορευθῇ εἰς τὸ θέατρον μετὰ τῆς κυρίας Δόβσων, ἐξήρχετο ἐν πολυτελεῖ καλλωπισμῷ, καταλείπουσα ἐντελῶς ἔρημον τὴν κατοικίαν ἀφοῦ καὶ ἡ ἄκρα τῆς μακρᾶς ἐσθῆτός της ἤθελε διέλθει τὸν οὐδὸν τῆς θύρας. Κηρία ἐκαίοντο ἔμπροσθεν τῶν κατόπτρων, παντοῖα μικρὰ ἀντικείμενα καλλωπισμοῦ διεσπαρμένα, ἐγκαταλελειμμένα ἐμαρτύρουν περὶ τῶν ἀλλοκότων ἰδιοτροπιῶν της καὶ τῶν ὑπερβολικῶν δαπανῶν της. Ὁ Ῥίσλερ οὐδὲν ἔβλεπεν εἰς πάντα ταῦτα· μόνον ὅτε ἤκουε τὴν ἅμαξαν τοῦ Γεωργίου κροτοῦσαν κάτω εἰς τὴν αὐλὴν ᾐσθάνετο ἐντύπωσίν τινα ἀδιαθεσίας καὶ δυσαρεσκείας ἀναλογιζόμενος ὅτι εἰς τὸ κατώτερον πάτωμα ἡ κυρία Φρομὼν διήρχετο τὰς ὥρας της ἐντελῶς μόνη. Ταλαίπωρος γυνή! Καὶ ἂν ἦτο ἀληθὲς ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Πλανῆς!... Ἂν ὁ Γεώργιος συνετήρει ἔξω ἄλλην γυναῖκα!... Ὢ, θὰ ἦτο φρικτόν!

Τότε ἀντὶ νὰ καθήσῃ νὰ ἐργασθῇ κατήρχετο ἠρέμα καὶ ἠρώτα ἂν ἡ κυρία ἐδέχετο καὶ ἐθεώρει καθῆκόν του νὰ μείνῃ μετ' αὐτῆς πρὸς συντροφίαν.

Τὸ κοράσιον εἶχεν ἤδη κατακλιθῆ· ἀλλ' ὁ μικρὸς σκοῦφός του, τὰ κυανᾶ του ὑποδημάτια, ὁμοῦ μέ τινα ἀθύρματα ἦσαν ἀκόμη διεσκορπισμένα πρὸ τῆς ἑστίας. Ἡ Κλαίρη ἀνεγίνωσκεν ἢ εἰργάζετο, ἔχουσα παρ' ἑαυτὴν τὴν μητέρα της σιωπηλήν, πάντοτε ἀσχολουμένην περὶ τὸν καθαρισμόν, περὶ τὴν πυρετώδη ἀπόσμηξιν, φυσῶσαν μέχρις ἐξαντλήσεως ἐπὶ τοῦ σκεπάσματος τοῦ ὡρολογίου της, δεκάκις δὲ κατὰ συνέχειαν μὲ τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἀρχομένης μονομανίας ἀποθέτουσαν τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν διὰ βραχέος νευρικοῦ κινήματος. Καὶ ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ ὡσαύτως δὲν ἦτο σύντροφος εὐάρεστος· οὐχ ἧττον ὅμως ἡ νεαρὰ γυνὴ τὸν ὑπεδέχετο προσηνῶς. Ἐγίνωσκε πάντα τὰ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ λεγόμενα περὶ τῆς Σιδωνίας, καίτοι δὲ δὲν ἐπίστευεν οὐδὲ τὰ ἡμίση, ἐν τούτοις ἡ θέα τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου ἀνδρὸς ὃν ἡ σύζυγος ἐγκατελίμπανε τόσον συχνὰ κατέθλιβεν αὐτήν. Οἶκτος ἀμοιβαῖος ἀπετέλει τὴν βάσιν τῶν μεταξὺ αὐτῶν γαληνιαίων σχέσεων, συγκινητικωτάτη δὲ ὄντως ἦτο ἡ θέα τῶν δύο αὐτῶν ἐγκαταλελειμμένων, τῶν οἰκτειρόντων ἀλλήλους καὶ προσπαθούντων νὰ διασκεδάσωσι τὴν λύπην των.

Καθήμενος παρὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης κειμένην καὶ καλῶς φωτιζομένην τράπεζαν ὁ Ῥίσλερ ᾐσθάνετο βαθμηδὸν εἰσδύουσαν εἰς τὴν ψυχήν του ὁμοῦ μὲ τὴν θερμότητα τῆς ἑστίας τὴν ἁρμονίαν τῶν πέριξ αὐτοῦ ἀντικειμένων. Ἀνεύρισκεν ἐκεῖ τὰ ἔπιπλα, ἅτινα ἐγνώριζε πρὸ δεκαοκταετίας, τὴν εἰκόνα τοῦ πρώην προϊσταμένου του καὶ ἡ φιλτάτη του κυρία Γεωργίου κύπτουσα πλησίον του καὶ ἀσχολουμένη εἰς ἀσήμαντον ῥαπτικὴν ἐργασίαν ἐφαίνετο αὐτῷ νεωτέρα καὶ μᾶλλον ἀξιαγάπητος ἐν τῷ μέσῳ ὅλων ἐκείνων τῶν παλαιῶν ἀναμνήσεων. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠγείρετο καὶ μετέβαινε νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της κοιμώμενον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐλαφρὰ ἀναπνοὴ ἠκούετο κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς σιγῆς. Χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὴν αἰτίαν ὁ Ῥίσλερ εὑρίσκετο ἐκεῖ κάλλιον, θερμότερον ἢ εἰς τὸν οἶκόν του· διότι ὑπῆρχον ἡμέραι τινὲς καθ' ἃς ἡ κομψὴ κατοικία του, ἧς αἱ θύραι ἠνοίγοντο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἕνεκα τῶν αἰφνιδίων εἰσόδων ἢ ἐξόδων ἐνεποίει αὐτῷ τὴν ἐντύπωσιν ἀγορᾶς ἐστεγασμένης ἄνευ θυρῶν ἢ παραθύρων, ἀναπεπταμένης παντὶ ἀνέμῳ. Εἰς τὴν κατοικίαν του κατεσκήνουν· ἐκεῖ ἀπεναντίας κατῴκουν. Χεὶρ ἐπιμελὴς διηυθέτει τὰ πάντα ἐν τάξει καὶ φιλοκαλίᾳ. Αἱ κύκλῳ ἕδραι ἐφαίνοντο συνομιλοῦσαι πρὸς ἀλλήλας ταπεινῇ τῇ φωνῇ, τὸ πῦρ εἰς τὴν ἑστίαν ἔκαιε μετά τινος θελκτικοῦ κρότου καὶ ὁ μικρὸς σκοῦφος τῆς μικρᾶς Φρομὼν διέσωζεν οἱονεὶ εἰς ὅλους τοὺς κόμβους τῶν κυανῶν ταινιῶν του μειδιάματα γλυκύτατα καὶ βλέμματα παιδικά.

Τότε δέ, ἐνῷ ἡ Κλαίρη ἐσυλλογίζετο ὅτι ὁ ἐξαίρετος ἐκεῖνος ἀνὴρ ἦτο ἄξιος κρείττονος συντρόφου ἐν τῷ βίῳ, ὁ Ῥίσλερ βλέπων τὸ εὐειδὲς καὶ γαληνιον πρόσωπόν της ἐστραμμένον πρὸς αὐτόν, τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ νοήμονας ὀφθαλμούς της, ἐσκέπτετο χάριν τίνος ἀχρείας ἆρά γε ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἐγκατελίμπανε σύζυγον τόσον ἀξιέραστον.

ϛʹ.

Ὁ Ἰσολογισμός

Ἡ οἰκία ἐν ᾗ ὁ γηραιὸς Πλανῆς κατῴκει ἐν Μοντρούζ ἔκειτο παραπλεύρως ἐκείνης ἐν ᾗ τὸ ζεῦγος τῶν Σέβη εἶχον κατοικήσει ἐπί τινα χρόνον. Ἦτο δὲ παρομοία, ἔχουσα ἐπίσης ἓν μόνον πάτωμα ὑπερκείμενον τοῦ ἰσογείου περιλαμβάνοντος τρία παράθυρα, τὸ αὐτὸ κηπάριον

Digitized by Google

μὲ τὴν ἀναδενδράδα του, μὲ τὴν πέριξ αὐτοῦ συστάδα ἐκ χλωρῶν θάμνων πύξου. Αὐτόθι κατῴκει ὁ γηραιὸς ταμίας μετὰ τῆς ἀδελφῆς του. Ἀνήρχετο εἰς τὸ πρῶτον ἐκκινοῦν ἐκ τοῦ σταθμοῦ πρωϊνὸν λεωφορεῖον, ἐπανήρχετο κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν Κυριακὴν ἔμενεν οἴκοι ἐπιμελούμενος τῶν ἀνθέων αὐτοῦ καὶ τῶν ὀρνίθων. Ἡ γεροντοκόρη ἠσχολεῖτο εἰς τὰ τῆς οἰκίας, εἰς τὰ τοῦ μαγειρίου, εἰς τὴν ἀπαιτουμένην οἰκιακὴν ῥαπτικήν. Οὐδέποτε ὑπῆρξε ζεῦγος εὐδαιμονέστερον.

Ἀμφότεροι ἦσαν ἄγαμοι καὶ συνεδέοντο διὰ κοινοῦ κατὰ τοῦ γάμου μίσους. Ἡ ἀδελφὴ ἀπεστρέφετο πάντας τοὺς ἄνδρας, ὁ ἀδελφὸς δὲ ἐδυσπίστει πρὸς πάσας τὰς γυναῖκας, καὶ ὅμως ἐλάτρευον ἀλλήλους, διότι ἕκαστος ἐθεώρει τὸν ἄλλον ὡς ἐξαίρεσιν ἐκ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς τοῦ φύλλου του.

Λαλοῦσα περὶ τοῦ ἀδελφοῦ της ἔλεγε πάντοτε: «ὁ κύριος Πλανῆς ὁ ἀδελφός μου», ὁ δὲ ἀδελφὸς πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοστόργου ἐπισημότητος ἀνεμίγνυε τὸ «ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἡ ἀδελφή μου» εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς φράσεις. Διὰ τὰ δύο ἐκεῖνα δειλὰ καὶ ἁπλοϊκὰ ὄντα, οἱ Παρίσιοι, οὓς ἠγνόουν μολονότι καθεκάστην διήρχοντο δι' αὐτῶν, ἦτο τὸ καταφύγιον τεράτων ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀσχολουμένων διαρκῶς περὶ τὸ βλάπτειν, ὁσάκις δὲ δρᾶμά τι συζυγικόν, διὰ τῆς συνήθους καταλαλιᾶς τῶν γειτόνων ἔφθανε μέχρι τῆς ἀκοῆς των, ἑκάτερος αὐτῶν ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς σταθερᾶς ἰδέας του ὑπεδείκνυε διαφόρως τὸν ἔνοχον.

— Ὁ σύζυγος πταίει, ἔλεγεν ἡ «δεσποινὶς Πλανῆ, ἡ ἀδελφή μου·»

— Πταίει ἡ σύζυγος, ἀπήντα ὁ «κύριος Πλανῆς ὁ ἀδελφός μου».

— Ὤ, αὐτοὶ οἱ ἄνδρες!..

— Ὤ, αὐταὶ αἱ γυναῖκες!

Καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ αἰώνιον θέμα τῆς συζητήσεώς των κατὰ τὰς σπανίας ὥρας τῆς ἀργίας ἃς ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος διέθετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἥτις ἦτο δι' αὐτὸν φιλοπόνως καὶ εὐμεθόδως κεκανονισμένη ὡς τὰ βιβλία τοῦ ταμείου του. Ἀπό τινος καιροῦ πρὸ πάντων ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ κατέβαλλον περὶ τὰς συζητήσεις των ἔκτακτον ζωηρότητα. Τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἀπησχόλουν αὐτοὺς λίαν. Ἡ ἀδελφὴ ᾤκτειρε τὴν κυρίαν Φρομὼν καὶ ἐθεώρει τὴν διαγωγὴν τοῦ συζύγου της ἐπονείδιστον. Ὁ Σιγιμόνδος ἀφ' ἑτέρου δὲν εὕρισκε λέξεις ἀρκετὰ πικρὰς κατὰ τῆς ἀγνώστου αἰσχρᾶς γυναικὸς ἥτις ἔστελλεν εἰς τὸ ταμεῖον πρὸς ἐξόφλησιν λογαριασμοὺς διὰ κασμίρια ἑξακισχιλίων φράγκων. Ἐθεώρει διακυβευομένην τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ παλαιοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου, ἔνθα ἐκ νεότητός του ὑπηρέτει.

— Τί θὰ γείνωμεν! . ἔλεγε διαρκῶς... Ὤ, αἱ γυναῖκες!

Ἡμέραν τινὰ ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἔπλεκε παρὰ τὸ πῦρ τῆς ἑστίας ἀναμένουσα τὸν ἀδελφόν της.

Ἡ τράπεζα ἦτο πρὸ ἡμισείας ἤδη ὥρας ἐστρωμένη καὶ ἡ γεροντοκόρη ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνησυχῇ διὰ τὴν τοιαύτην ἀσυνήθη καθυστέρησιν, ὅτε ὁ Σιγισμόνδος εἰσῆλθε μὲ τὴν μορφὴν ἠλλοιωμένην, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, πρᾶγμα ἀντικείμενον εἰς τὰς ἕξεις του.

Ἀνέμεινε νὰ κλεισθῇ καλῶς ἡ θύρα, εἶτα ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἀδελφήν του, ἥτις τὸν παρετήρει ἀποροῦσα καὶ τεταραγμένη:

— Ἔχω νέα νὰ σοῦ εἴπω, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἔμαθα ποία εἶνε ἡ γυνὴ ἥτις ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς καταστρέψῃ..

Καὶ μὲ φωνὴν ταπεινοτέραν ἔτι, ἀφοῦ περιέφερε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀφώνων ἐπίπλων τοῦ μικροῦ του ἑστιατορίου, ἐπρόφερεν ἓν ὄνομα παράδοξον καὶ τόσον ἀπροσδόκητον, ὥστε ἡ δεσποινὶς Πλανῆ τὸν ἠνάγκασε νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ.

— Εἶνε δυνατὸν!..

—Αὐτὸ ὅπου σοῦ λέγω!..

Καὶ μὲ ὅλην του τὴν θλίψιν ἐφαίνετο ἔχων ἦθος σχεδὸν θριάμβου.

Ἡ γεροντοκόρη ἠδυνάτει νὰ τὸ πιστεύσῃ... Μία γυνὴ τόσον καλὰ ἀνατεθραμμένη, τόσον ἀβρόφρων, ἥτις τὴν εἶχεν ὑποδεχθῆ τόσον ἐγκαρδίως,.. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ τὸ τοιοῦτο;

Ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς ἀπήντησεν:

— Ἔχω τὰς ἀποδείξεις ..

Καὶ διηγήθη τότε ὅτι ὁ μπάρμπα Ἀχιλλεὺς νύκτα τινὰ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν συνήντησε τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Σιδωνίαν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν εἰσήρχοντο εἰς ξενοδοχεῖόν τι ἐν τῇ συνοικίᾳ Μονμάρτρης. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐψεύδετο, διότι ἀπὸ καιροῦ ἦτο γνωστὴ ἡ φιλαλήθειά του. Ἄλλως τε καὶ ἄλλοι τοὺς εἶχον συναντήσει. Εἰς τὸ ἐργοστάσιον περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐγίνετο λόγος εἰμὴ περὶ αὐτοῦ. Μόνος ὁ Ῥίσλερ οὐδὲν ὑπώπτευεν.

— Ἀλλ' εἶνε καθῆκόν σου νὰ τὸν εἰδοποιήσῃς, εἶπεν ἡ δεσποινὶς Πλανῆ,

Ὁ ταμίας κατέστη σοβαρός.

— Εἶνε πολὺ λεπτὸν τὸ πρᾶγμα, ἀπήντησεν. Ποῖος εἰξεύρει ἐν πρώτοις ἐὰν θὰ μὲ πιστεύσῃ;.. Ὑπάρχουν τόσοι τυφλοὶ καὶ τί τυφλοί!... Ἄλλως τε παρεμβαίνων μεταξὺ τῶν δύο συνεταίρων κινδυνεύω νὰ χάσω τὴν θέσιν μου. Ὤ, αἱ γυναῖκες, αἱ γυναῖκες!.. Καὶ νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ὁ Ῥίσλερ ἠδύνατο νὰ εἶνε τόσον εὐτυχής!.. Ὅτε τὸν προσεκάλεσα ἀπὸ τὴν πατρίδα μὲ τὸν ἀδελφόν του δὲν εἶχε πεντάρα καὶ τώρα διευθύνει ἕνα ἐκ τῶν πρώτων ἐμπορικῶν οἴκων τῶν Παρισίων... Ἀλλὰ μὲ αὐτὸ δὲν ἐκά-

Digitized by Google

θησε φρόνιμα, ὄχι!.. Μοῦ ἠθέλησεν ὁ κύριος νὰ νυμφευθῇ... ὡσὰν νὰ ἦτο ἀνάγκη βλέπετε, νὰ νυμφεύεται κανείς. Καὶ πρὸς ἐπίμετρον νυμφεύεται μίαν Παρισινήν. ἐνῷ εἶχε πρόχειρον ἂν ἤθελε μίαν ἀγαθὴν κόρην, τῆς ἡλικίας του περίπου, συμπατριώτισσάν του καὶ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ καλὰ φτιασμένην!...

Ἡ δεσποινὶς Πλανῆ, περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς ὁποίας ἐγίνετο ὑπαινιγμὸς εἶχεν ἐξαίρετον εὐκαιρίαν ἂν ἤθελε ν' ἀνακραξῃ: «Ὦ, οἱ ἄνδρες, οἱ ἄνδρες!» ἀλλ' ἐτήρησε σιγήν. Τὸ ζήτημα ἦτο πολὺ λεπτὸν καὶ ἴσως πράγματι ἂν ἄλλοτε ὁ Ρίσλερ ἤθελε δείξει διάθεσιν, θὰ ἦτο ὁ μόνος....

Ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος ἐξηκολούθησε:

— Καὶ ἰδοὺ ποῦ ἐκαταντήσαμεν!.. Πρὸ τριῶν μηνῶν τὸ πρῶτον ἐργοστάσιον χρωματιστῶν χαρτίων τῶν Παρισίων ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴν τὴν τιποτένιαν! Ἔπρεπε νὰ ἰδῇς πῶς ἐξοδεύεται τὸ χρῆμα. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἄλλο δὲν κάμνω παρὰ νὰ ἀνοίγω τὴν θυρίδα μου διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κυρίου Γεωργίου. Ἀποτείνεται πάντοτε πρὸς ἐμέ, διότι ἂν ἀπετείνετο πρὸς τὸν τραπεζίτην του θὰ παρετηρεῖτο τὸ πρᾶγμα, ἐνῷ εἰς τὸ ταμεῖον τὰ χρήματα πηγαίνουν, ἔρχονται, ἐμβάζονται, ἐξέρχονται... Ἀλλοίμονον ὅμως ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τοῦ ἰσολογισμοῦ... Ὡραίους λογαριασμοὺς θὰ ἰδοῦν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους!.. Καὶ τὸ χειρότερον εἶνε ὅτι ὁ Ρίσλερ δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τίποτε. Τὸν εἰδοποίησα πολλάκις. «Πρόσεξε, τοῦ εἶπα, ὁ κ. Γεώργιος κάμνει τρέλλαις δι' αὐτὴν τὴν γυναῖκα...» Αὐτὸς ἢ ἀπομακρύνεται ὑψώνων τοὺς ὤμους ἢ μοῦ ἀπαντᾷ ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν τὸν ἐνδιαφέρει καὶ ὅτι ὁ Φρομὼν εἶνε κύριος νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλει..» Μὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἔρχεται κανενὸς νὰ πιστεύσῃ!...

Ὁ ταμίας δὲν ἀπετελείωσε τὴν φράσιν του ἀλλ' ἡ σιγή του ἐφαίνετο ἔμπλεως ἀποκρυπτομένων διαλογισμῶν.

Ἡ γεροντοκόρη σφόδρα ἐθλίβετο· ἀλλ' ὅπως αἱ πλεῖσται τῶν γυναικῶν ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν, ἀντὶ νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ, ἀφίετο εἰς πέλαγος θλιβερῶν ἀναμνήσεων, εἰκασιῶν, παρακαίρων παραπόνων . . . Τί δυστυχία νὰ μὴ τὸ γνωρίζουν αὐτοὶ πρότερον ὅτε ἀκόμη οἱ Σέβη ἦσαν γείτονές των! . . . Ἡ κυρία Σέβη ἦτο γυνὴ ἀξιότιμος. Ἠδύνατο νὰ συνεννοηθοῦν μετ' αὐτῆς ὅπως ἐπιτηρῇ τὴν Σιδωνίαν, ὅπως ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτὴν αὐστηρῶς.

— Πράγματι! αὐτὴ εἶνε καλὴ ἰδέα, εἶπε διακόπτων ὁ Σιγισμόνδος. Πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὁδὸν Μαΐλ νὰ εἰδοποιήσῃς τοὺς γονεῖς της. Ἐσκέφθην κατ' ἀρχὰς νὰ γράψω εἰς τὸν Φράντζ . . . Αὐτὸς εἶχε πάντοτε ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ εἶνε ὁ μόνος ἄνθρωπος ὅστις ἠδύνατο νὰ τοῦ εἰπῃ μερικὰ πράγματα... Ἀλλ' ὁ Φράντζ εἶνε τόσον μακράν! Ἄλλως τε θὰ ἦτο φοβερὸν νὰ καταφύγωμεν εἰς αὐτὸ τὸ μέσον. Ὁ καϋμένος ὁ Ρίσλερ! μοὶ προξενεῖ οἶκτον. Τὸ καλλίτερον ὅλων εἶνε νὰ εἰδοποιήσωμεν τὴν κυρίαν Σέβη. Τὸ ἀναδέχεσαι αὐτὸ ἀδελφή μου:

Ἡ τοιαύτη ἀποστολὴ ἦτο ἐπικίνδυνος. Ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἀντέταξέ τινας δυσκολίας, πλὴν οὐδέποτε εἶχεν ἀντιστῆ εἰς τὰς θελήσεις τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ ἡ ἐπιθυμία ὅπως φανῇ ὠφέλιμος εἰς τὸν παλαιὸν φίλον των Ρίσλερ ἐπὶ τέλους τὴν ἔπεισεν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΥΚΟΔΗΜΟΥ

[Ῥωσσικὴ ἐκκλησία]

Μετὰ τὰς ῥηθείσας ἐκκλησίας ἀπὸ Η' καὶ Θ' αἰῶνος ἀρχαιοτέρα πασῶν τῶν ἄλλων εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παρθένου Μαρίας τῆς Σωτείρας τιμηθεῖσα καὶ ἐπικληθεῖσα τοῦ *Λυκοδήμου*. Παναγία Σώτειρα ἐπεκαλεῖτο ἡ Θεοτόκος τὸ πάλαι πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ αὐτὸς ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος ἐν μιᾷ τῶν ὁμιλιῶν, τοιαύτην προσαγορεύει τὴν ἐν τῷ Παρθενῶνι Θεομήτορα τὴν Ἀθηναίαν, «Δέσποινα Παρθένε καὶ Μῆτερ Θεοῦ, « πολιοῦχε καὶ *Σώτειρα* Ἀθηνῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις πρὸς Θεὸν « ἱλαστήριον ». Ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σώζεται τὸ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου ἁγίασμα τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας.

Ὁ Spon, ἐν ἔτει 1675 ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας, ἤκουε τὴν ἐκκλησίαν λεγομένην *Sotira Lhcodémou*, καὶ οὕτως ἐχάραξε τὸ ὄνομα ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ διαγραφέντος σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Καὶ ὁ ἐν ἔτει 1682 δημοσιεύσας τὴν ἐν Ἑλλάδι κοινῇ μετὰ τοῦ Spon γενομένην περιήγησιν Wheler, ἀναφέρει τὸ ὄνομα *Hagia Maria Lycodemou*, καὶ οὕτως ἀναγράφει αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἰδίᾳ παρ' αὐτοῦ διαγραφέντων δύο σχεδίων. Πρὸς τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ βενετὸς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ Verneda, ὁ διευθύνας τὰ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Morosini κατὰ τῆς ἀκροπόλεως διαταχθέντα πολιορκητικὰ ἔργα, ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἰχνογραφηθείσῃ ἀπόψει τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ἐν ἔτει 1687, σημειοῖ τὴν ἐκκλησίαν *Liceo di Aristotile*, ἐκλαμβάνων τὸ ἀκουόμενον *Λυκοδήμου* ἀντὶ Λυκείου.

Ὁ Fanelli (Atene Attica p. 313) ἐν σχε-

Digitized by Google

δίῳ ἀνωνύμου τινὸς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1704, σημειοῖ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *S. Salvatore*, ἀγνοῶν ὅτι *Σώτειρα* ἦτο ἐπίθετον ἀποδιδόμενον τῇ Παναγίᾳ Θεοτόκῳ ὅπως καὶ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ.

Ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις χρονικοῖς τοῖς γραφεῖσι δῆθεν ὑπ' Ἀνθίμου τινὸς μοναχοῦ, καὶ ἐκδοθεῖσιν ὑπὸ Κυριακοῦ Πιττάκη ἀπαντᾷ ἡ περικοπή· «Τῷ ἔτει τούτῳ (1651) μέγας σει-«σμὸς ἐγένετο—πολλοί τε οἶκοι τῆς τοῦ Σω-«τῆρος Νικοδήμου μονῆς κατεκρημνίσθησαν». —Ἡ γραφὴ *Σωτῆρος Νικοδήμου* εἶνε προφανῶς τοῦ ἑλληνίζοντος ἐκδότου τῶν χρονικῶν Κυριακοῦ Πιττάκη αὐτοσχέδιος διόρθωσις, ὡς διώρθωσε καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐπὶ παραδείγματι τὴν Καμουχαρέαν, ἣν μετεποίησεν εἰς *Καπνικαρέαν*. Ἀνέκαθεν οἱ ἐγχώριοι Ἀθηναῖοι—καὶ τοιοῦτος παρεισάγεται ὁ μοναχὸς Ἄνθιμος—μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων «τῆς *Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου*» ὠνόμαζον τὸν περισωζόμενον ἔτι ἀκέραιον καὶ ἀλώβητον ναόν· οὕτω δὲ ἐκάλει αὐτὸν καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως γάλλος πρόξενος Fauvel (1821-1826).

Παρὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ ὁ Κυριακὸς Πιττάκης εὗρεν, ὡς ἔλεγεν, ἐν ἔτει 1833, ἐπὶ βάθρου ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου ἀφιερωματικὴν ἐπιγραφὴν ΛΥΚΙΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ, καὶ ἐξεφράζετο γνώμην ὅτι ἐκεῖ δῆθεν ὑπῆρχε τὸ πάλαι Ἀπόλλωνος Λυκείου ἱερόν, τοῦτο δὲ ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ἕως τότε καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὁμολογουμένην προσηγορίαν τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου. Ἡ διόρθωσις τοῦ Λυκοδήμου εἰς Νικόδημον ἐγένετο ἓν ἔτος ὑστερώτερα (1834) ὅτε ἐπρόκειτο ὅπως μετακοινωθῇ ἀναθεωρηθὲν καὶ βελτιωθὲν ἀντίγραφον τῶν Ἀναργυρείων χρονικῶν τοῦ μοναχοῦ Ἀνθίμου τῷ περιβοήτῳ *Φαλμεράϋερ* καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, καὶ τοιαύτη ἔμεινεν ἡ διόρθωσις μέχρι τῆς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι δημοσιεύσεως ἐν ἔτει 1852. Ἔκτοτε διὰ γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν τοῖς ὑπογείοις θολώμασι τῆς ἐκκλησίας εὑρέθησαν ὑδάτων ἐκροαὶ καὶ ὑπόκαυστα δημοσίου λουτροῦ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς· ἡ δὲ ἀφιέρωσις *Λυκείῳ* Ἀπόλλωνι εἰς ἐπιμαρτυρίαν τῆς προσηγορίας *Λυκοδήμου* μὴ χρησιμεύουσα πλέον ἐλησμονήθη. Μόνος ὁ ἀρχιμανδρίτης τοῦ εἰς ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν ἀνακαινισθέντος ναοῦ εἶχε τὸ θάῤῥος ὅπως ἀναγράψῃ ἐπὶ μικρᾶς πινακίδος ὡς ὄνομα παραπλεύρου παρόδου καὶ εἰς μνήμην τοῦ πραγματικοῦ κτήτορος τῆς μονῆς «ΟΔΟΣ ΛΥΚΟΔΗΜΟΥ».

Πότε ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἡ ἐκκλησία εἶνε ἄδηλον, πιθανῶς ἱδρύθη λήγοντος Θ' καὶ ἀρχομένου Ι' αἰῶνος. —Ἐπιγραφαὶ μνημόσυνοι καὶ χαράγματα ἀναγινωσκόμενα ἄλλοτε ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ ἔφερον χρονολογίας ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ι' μέχρι ὑπερμεσοῦντος ΙΑ' αἰῶνος (912 - 1070).

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπιγραφῶν ἀξία σημειώσεως ἦτο ἡ λέγουσα· «ἐνταῦθα κεῖται Στέφανος ὁ πρωτοκτήτωρ», φέρουσα χρονολογίαν ,ςφνγ' (6553) ἀπὸ κοσμογονίας, ἤτοι καθ' ἡμᾶς 1045 καὶ μνημονεύουσα ἑνὸς τῶν πρωτευόντων κτητόρων, οὐχὶ τοῦ πρώτου κτίσαντος τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἐνομίσθη παρά τινων ἐσφαλμένως. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τοῖς εὐχολογίοις αὐτοῖς ἀπαντᾷ ἐνίοτε ἡ πλημμελὴς γραφὴ *κτιτόρων* ἀντὶ *κτητόρων* καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεξήγησιν καὶ αὐτῆς τῆς δεήσεως, ἐν τῇ ἐκτενεῖ ἱκεσίᾳ τῇ λεγομένῃ παρὰ τοῦ διακόνου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν «ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων «καὶ ἀειμνήστων *κτητόρων* τῆς ἁγίας μονῆς «ταύτης».

Κτήτορες ἱερῶν οἴκων, ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν ἐκαλοῦντο αὐτοδικαίως οἱ ἱδρυταί, καὶ παρὰ τούτους οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν καὶ κληρονόμοι, ἐν ὅσῳ τὸ εὐκτήριον, ἡ ἐκκλησία ἢ τὸ μοναστήριον ἔμενε τῇ οἰκογενείᾳ ἴδιον κτῆμα καὶ ἀναφαίρετον, ἑπομένως οἱ κτήτορες ἦσαν πολλοί, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρεται ἡ λέξις πληθυντικῶς. Ἐπὶ μοναστηρίων, παρὰ τοὺς πρώτους ἱδρυτὰς καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ὡρίζοντο ἔπειτα διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος κοσμικοὶ ἄρχοντες ἢ κληρικοὶ ἔχοντες *κτητορικὸν* δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν. Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Φιλοθέου, ἀπὸ ἔτους 1365, ἀνατίθησι τῷ μοναχῷ Λουκᾷ «τὴν κτητορικὴν δικαίωσιν καὶ ἐφορείαν καὶ οἰκονομίαν» τριῶν πατριαρχικῶν μονυδρίων ἐν Πτελεῷ τῆς Φθιώτιδος. Ὁ τὸ κτητορικὸν τοῦτο δικαίωμα λαχὼν «ὤφειλε ἐπι-«λαβέσθαι τῶν μονυδρίων, νουθετεῖν καὶ εἰση-«γεῖσθαι αὐτοῖς τὰ κρείττονα καὶ σωτηρίας ἐχό-«μενα, εἶτα συνιστᾶν καὶ βελτιοῦν πάντα τὰ «αὐτοῖς προςόντα κτήματά τε καὶ πράγματα, καὶ «ὃν ἂν ἀποκαταστήσῃ [ὁ κτήτωρ] ἡγούμενον «ἔχειν αὐτὸν τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές».

Ἐν διαθήκῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1232 Ἀλεξίου ἱερέως τοῦ Τεσαΐτου κτήτορος μετοχίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος τῆς ἐνορίας Μανταίας, τῆς μητροπόλεως Σμύρνης, ἀφιερῶν ὁ ἱερεὺς Ἀλέξιος τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μετόχιον τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου τῶν Λέμβων, ἀναφέρει ἐν προοιμίῳ· «καὶ «γὰρ τὸ παρὰ τοῦ πατρός μου ἐκείνου τοῦ μα-«καρίτου κυροῦ Λουκᾶ κατεχόμενον εὐκτήριον, «τὸ καὶ ἐπονομαζόμενον ὁ ἅγιος Παντελεήμων «— ὃ καὶ ἀνήγειρε καὶ εἰκονογράφησε, καὶ «κελλία ἐν αὐτῷ καὶ μοναχοὺς προσέφερεν, ἐλ-«θόντος αὐτοῦ ἵνα χρήσηται τῷ τέλει τοῦ βίου, «διετάξατο καὶ ἐπαφῆκεν ἐμοὶ ὡς γνησίῳ αὐτοῦ «παιδί, ἀποκαθιστᾶν με *κληρονόμον καὶ κτή-«τορα* ἐν τῇ τοιαύτῃ μονῇ».

Ἄλλως τε ἡ λέξις κτίτωρ οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ

Digitized by Google

εἰ μὴ *κτίστης*, προκειμένου περὶ προσώπου ἀνεγείραντος ἰδίοις ἀναλώμασιν οἰκοδομήν τινα, ἢ ἱδρύσαντος ναὸν ἢ κτίσαντος πόλιν.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου σχεδιασθεῖσα καὶ κτισθεῖσα ἐν ἁγνῷ καὶ ἀμιγεῖ βυζαντιακῷ ῥυθμῷ κατὰ τὰ δύο πρότυπα ἱδρύματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἤτοι τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, καὶ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσωμοίαζε τῇ ἐπὶ Λέοντος Ϛ' τοῦ Σοφοῦ (866-911) ἱδρυθείσῃ, ἑπομένως συγχρόνῳ, μονῇ τοῦ Λιβός. διεκρίνετο δὲ τῶν ἄλλων ἐν Ἀθήναις ἐκκλησιῶν, οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδιάζουσαν καλλιτεχνικὴν τοιχοδομίαν.

Ἐν Βυζαντίῳ, ἐξαιρέσει τῆς ἁγίας Σοφίας ἥτις ἐκτίσθη ἀπολύτως διὰ πλίνθων ὀπτῶν, ἐν ταῖς τοιχοδομίαις τῶν παλατίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐγίνετο χρῆσις τοιούτων πλίνθων παρεμβαλλομένων τοῖς διὰ συννόμων λίθων ἢ καὶ διὰ λατύπης καὶ λιθίων ἐγχορήγοις δόμοις, καὶ σχηματιζουσῶν ταινίας κεραμουργεῖς διηκούσας ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς οἰκοδομῆς. Ἐνίοτε μάλιστα αἱ κατὰ σειρὰν ἐγκτιζόμεναι ὀπταὶ πλίνθοι παρουσίαζον μίαν τῶν γωνιῶν προβάλλουσαν εἰς τὰ ἔξω, καὶ ἐσχημάτιζον οὕτω ταινίας ὀδοντωτάς, ὅπως εἰς τὰ διαζώματα, εἰς τὰ γεῖσα καὶ τὰς κορωνίδας.

Ἡ βυζαντιακὴ αὕτη κεραμοδομία ἀνεπτύχθη ἔτι μᾶλλον ἐν Ἀθήναις περὶ τὸν Ι' αἰῶνα, τελειοποιηθεῖσα ἐπὶ τὸ καλλιτεχνικώτερον, καὶ τοιαύτη ἐνηρμόσθη ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς. Ἐνταῦθα ἐν τῇ διὰ λεπτῶν λίθων ἐγχορήγῳ τοιχοδομίᾳ τοῦ μέσου διαζώματος τῆς ἐμπροσθίας προσόψεως καὶ τῶν δύο πλευρῶν, ἐνεκτίσθησαν κεραμουργῆ κοσμήματα ἐν εἴδει μαιάνδρων ἰδιοῤῥύθμων μετὰ σταυριδίων, ἀστέρων, γαμματοειδῶν χαρακτήρων καὶ συμπλεγμάτων ἀραβοειδῶν.

Τὰ ἀροβοειδῆ ταῦτα κοσμήματα ἐν τῇ τοιχοδομίᾳ χριστιανικοῦ ναοῦ τοῦ Ι' αἰῶνος δὲν εἶνε ἔκτακτόν τι καὶ παράδοξον σύμπτωμα· κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ μέχρι λήγοντος ΙΑ' αἰῶνος Πέρσαι καὶ Ἄραβες τεχνῖται συνειργάζοντο τοῖς ἰθαγενέσιν ὡς ἀρχιτέκτονες καὶ κοσμηματογράφοι ἐν Βυζαντίῳ, Ἑλλάδι, Σικελίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἀραβοειδῆ συμπλέγματα ὡς ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου ἀπαντῶσιν ἐπὶ χειρογράφου κώδικος λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου γραφέντος ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σευήρου ἐν Γασκωνίᾳ ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ ἀββᾶ Γρηγορίου τοῦ Μοντανὲρ ἀρχομένου ΙΑ' αἰῶνος. Ἐπ' ἴσης αἱ θύραι τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Πουῆ (Notre-Dame de Puy) ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ ἄνω Λείγηρος, κτισθέντος περὶ τὰ 1050, φέρουσιν ἀνάγλυφα ἀραβοειδῆ συμπλέγματα, ἃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κτίσαντος τὴν μονὴν ἐπισκόπου Πέτρου εἶνε ἔκφρασις τῆς ἄλλως τε εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου, ἀλλ' οὐχ ἧττον μωαμεθανικῆς ὁμολογίας πίστεως· «Οὐκ ἔστι Θεὸς εἰ μὴ ὁ Θεός». Ἐπὶ τούτοις τὸ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Πονόρμου βασιλικὸν παρεκκλήσιον, τὸ ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ ἁγίου Πέτρου, οὗ τὴν οἰκοδομὴν ἤρξατο Ῥογῆρος Β' (1112-1154) καὶ ἀπετελείωσαν οἱ διάδοχοι αὐτοῦ φέρει γύρωθεν τῶν θόλων τῆς ὀροφῆς ὁλοκλήρους ἀραβικὰς ἐπιγραφὰς ἐν εἴδει δαιδαλοειδῶν ταινιῶν, ἀποτελουσῶν διαφόρους τοῦ Κορανίου περικοπάς.

Ὁ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας ἐπικαλύπτων μέγας κεντρικὸς τροῦλλος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τυμπάνου συναποτελεῖ ἔσωθεν τέλειον ἡμισφαίριον κοῖλον, ἔχει δὲ ἔκφρασιν ἔξωθεν ὁμοίαν τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τοῦ Λιβός

Τῆς ἐκκλησίας ἡ πρὸς ἀνατολὰς τὴν θέασιν ἔχουσα πλευρὰ παρουσιάζει τρεῖς ἀψῖδας, ἔξωθεν μὲν τριπλεύρους ἔσωθεν δὲ ἡμικυκλίους, ὧν ἡ μέση, ἡ περιλαμβάνουσα τὸ ἅγιον βῆμα, ὑψηλοτέρα τῶν δύο ἄλλων καὶ εὐρυτέρα, φέρει κόγχην μεγαλοπρεπῆ, ἐν ᾧ αἱ ἑκατέρωθεν ταπεινότεραι, αἱ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ, ἔχουσι τὰ μυάκια μετριώτερα. Ἅπασαι αἱ τρεῖς ἀψῖδες φωτίζονται διὰ θυρίδων ἐνηρμοσμένων ἐπαλλήλως ἐν δυσὶν ὀρόφοις, ὧν μεγαλειτέρα καὶ γλαφυρωτέρα εἶνε ἡ διὰ λεπτοκαλάμων κιονίσκων κατὰ μῆκος τεμνομένη τρίζυγος μεσαία θυρὶς ἡ φωτίζουσα τὰ ἅγια τοῦ ἱεροῦ.

Ὁ ὕπερθεν τοῦ νάρθηκος καὶ ἄνωθεν τοῦ βορείου καὶ νοτίου κλίτους ὁλόγυρα τῆς ἐκκλησίας ἐκτεινόμενος περίστοος γυναικίτης, τὰ καλούμενα τὸ πάλαι *γυναικεῖα* καὶ *περιοχή*, ὅπου ἵσταντο αἱ προσευχόμεναι γυναῖκες ἐν καιρῷ λειτουργίας χωριστὰ τῶν ἀνδρῶν, διαθέει ἑκατέρωθεν ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ. Ὅμως τὸ θαυμασιώτερον ἄλλοτε ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ ἀρχαϊκὸν λίθινον διάφραγμα, τὸ χωρίζον τὴν σολέαν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀψῖδος τοῦ ἁγίου βήματος, ὃ μεθ' ὅλας τὰς ἐξ ἐπιδρομῶν, δηώσεων, σεισμῶν καὶ ἄλλων συμφορῶν ἐπηρείας, ἐσώζετο ἀλώβητον μέχρις ἐσχάτων ἡμερῶν (1847) εἰς μαρτυρίαν τῆς ἐσωτερικῆς διασκευῆς τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν, ὅτε τὰ ἱερὰ δρύφακτα ἔμενον τοιαῦτα ὡς εἴθιστο τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, οὐδὲ μετεποιοῦντο εἰς ξύλινον κεχρυσωμένον τέμπλον ἀμφιβόλου καλλιτεχνίας.

Ἡ σεμνὴ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς τοῦ ἱεροῦ περιφραγὴ ἀπετελεῖτο ἐκ δύω διαμέσων κιόνων ἐκ μαρμάρου καρυστίου πρασινοφλεβώδους, μετὰ

Digitized by Google

κιονοκράνων καὶ ἐπιστυλίου κορωνίδος ἐκ μαρμάρου λευκοῦ πεντελησίου, ἀναγλύφως πεποικιλμένων διὰ φυλλωμάτων ἀκάνθου, καὶ δι' ἀνθυλλίων καὶ σταυριδίων ῥυθμοῦ βυζαντιακοῦ. Ἡ μεσοστύλιος εἴσοδος ἐκλείετο διὰ ταπεινῶν καγκελοθυρίδων τῶν λεγομένων βημοθύρων, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιστυλίου κορωνίδος ἀπῃωρεῖτο ἐν παλαιοῖς εὐδαίμοσι χρόνοις καταπέτασμα περικαλύπτον τὰς ἁγίας θύρας καὶ τοὺς ὀρθοστάτας αὐτῶν. Τὰ τοιαῦτα καταπετάσματα ἄνωθεν τῶν βημοθύρων, ἐξ ὑφάσματος ὁλοσηρικοῦ, χρώματος πορφυρίνου ἢ κραμβίζοντος, ἐνίοτε δὲ κιτρίνου, ὅπως γνωρίζομεν ἐκ τῆς διατάξεως Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου, ἐκαλοῦντο βλαττία σκαραμάγγινα ἢ κραμβίζοντα ἐκ τοῦ χρώματος. Ταῦτα ἦσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλεξανδρινῆς κατασκευῆς, δι' ὃ τοιοῦτο καταπέτασμα ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις *βῆλον ἀλεξανδρινὸν* (velum alexandrinum).

Ἡ ἔνδυσις τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀγκωδῶν πινσῶν τῶν στηριζόντων τὸ τετρακάμαρον καὶ τὸν μεγάλον τροῦλλον, συνίσταται εἰς ἀρχαϊκὰς ἁγιογραφίας ἔτι δὲ κοσμηματογραφίας ἀραβοειδεῖς ἐντέχνου ἐπινοίας ἐπὶ τῶν γυψοπλάστων διαζωμάτων τοῦ ἐπιλώρου καὶ τῶν κορωνίδων.

Ὁ εἰδήμων γάλλος A. Couchaud ἐδικαιοῦτο λέγων, ὅτι ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λυκοδήμου ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον περικαλλές, ἐκφραζόμενον ἐν συνόψει πᾶν ὅ,τι τέλειον καὶ ἀγνῆς καὶ ἀμιγοῦς βυζαντιακῆς τέχνης ἐν τῇ ἀνθηροτέρᾳ αὐτῆς ἀκμῇ ὅπως ἐνοεῖτο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα.

Τασσος Δ. Νερουτσος

ΗΘΕΛΑ ΝΑΜΑΙ

Ἤθελα νᾆμαι στὸ γιαλό, τὸ κῦμα νὰ ρωτήσω
Σὰν ἀγριεύῃ τί ζητᾷ, καὶ σὰν βογκᾷ, τί λέγει.
Πῶς ἀφρισμένο δέρνεται στὸν βράχο, νὰ γνωρίσω,
Γιὰ ποιὰ μεγάλη συμφορὰ ξεβούρκωσε καὶ κλαίγει.

Ἤθελα νᾆμαι στὸ βουνό, τὴν πεύκη νὰ 'ρωτήσω,
Σὰν τὰ λυγίζῃ ὁ βοριᾶς τὰ σκοτεινὰ κλωνιά της,
Γιὰ ποιὸ πουλὶ ποῦ 'πέταξε καὶ δὲν γυρίζει 'πίσω,
Βαρυστενάζει ποῦ θαρρεῖς λαβώθηκ' ἡ καρδιά της.

Καὶ μέσ' τὰ φύλλα τῆς ἰτηᾶς ἤθελα νᾆμ' ἀκόμα,
Νὰ 'δῶ, ποιὸς χύνει ἕνα πικρὸ καὶ μυστικὸ φαρμάκι
Μέσ' τοῦ καϋμένου τ' ἀηδονιοῦ τὸ βλογημένο στόμα,
Ποῦ λὲς καὶ εἶνε ἄνθρωπος, κι' ὄχι μικρὸ πουλάκι.

Παράξενο νὰ 'μοιάζουνε τὰ κύματα κ' οἱ πόθοι,
Τ' ἀγέρι καὶ ὁ στεναγμός, τὸ κλάμμα καὶ τ' ἀηδόνι,
Κι' ὁ κόσμος ποῦνε μέσα μας καλλίτερα νὰ νοιώθῃ
Τὸν ἔξω κόσμο, σὰν θαρρῇ κι' αὐτὸν πῶς δέρνουν πόνοι !

Αργυρης Εφταλιωτης

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΙ ΑΜΑΖΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΙΑΜ

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Σιὰμ εἶχε μέχρις ἐσχάτων τιμητικὴν φρουρὰν ἥτις ἀπετελεῖτο ἐκ 400 νεανίδων, τῶν εὐρωστοτέρων καὶ περικαλλεστέρων τοῦ κράτους του. Ἐστρατολογοῦντο αὗται κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας μετὰ δωδεκαετῆ θητείαν μετέβαινον εἰς τὴν ἐφεδρείαν, ὅτε ἐφρούρουν τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ βασιλικὰ κτήματα, ἀλλὰ δὲν συνώδευον πλέον τὸν βασιλέα. Αἱ ἀμαζόνες αὗται ὑποχρεοῦντο νὰ μένωσιν ἄγαμοι, πλὴν ἐκείνων ἃς ἐξέλεγεν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ὡς ἰδίας νομίμους συζύγους. Αἱ βασιλικαὶ φρουροὶ ἔφερον λαμπρὰς στολάς. Λευκὸν μάλλινον καὶ χρυσοκέντητον ὑποκάμισον ἐκάλυπτε τὸ εὔτονον σῶμα μέχρι γονάτων· ἐπίχρυσος δὲ θώραξ περιέβαλλε τὰ προέχοντα στέρνα καταλείπων γυμνοὺς τοὺς βραχίονας· τὴν κεφαλὴν ἔσκεπε ἀπαστράπτουσα περικεφαλαία. Κατὰ τὰς ἐπισήμους παρατάξεις ἦσαν ὡπλισμέναι μόνον διὰ λόγχης, τὴν ὁποίαν ἐχειρίζοντο μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος· ἀλλ' ἐν τῇ συνήθει ὑπηρεσίᾳ ἔφερον τουφέκια λογχοφόρα. Ἡ ὅλη φάλαγξ ἦτο διῃρημένη εἰς τέσσαρας λόχους ἐξ 100 φρουρῶν διοικουμένους ὑπὸ θηλέων λοχαγῶν. Οὐδέποτε ἐξήρχετο τῶν ἀνακτόρων ὁ βασιλεὺς τοῦ Σιὰμ ἄνευ τῆς συνοδίας ὁλοκλήρου τῆς γυναικείας φρουρᾶς. Ἑκάστη φρουρὸς εἶχεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς ὑπηρεσίαν πέντε μαύρας θεραπαινίδας. Ὀλίγον ἔξω τῆς πρωτευούσης ὑπῆρχεν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένη πλατεῖα ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγυμνάζοντο αἱ Σιαμαῖαι ἀμαζόνες εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς λόγχης, τοῦ τουφεκίου καὶ τοῦ πιστολίου. Συχνόταται δ' ἦσαν αἱ μεταξὺ αὐτῶν μονομαχίαι καὶ μάλιστα θανατηφόροι. Ἡ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς τιμῆς πίπτουσα ἐθεωρεῖτο ἡρωῒς καὶ ἐκηδεύετο ἐν πάσῃ πομπῇ, ἐνῷ ἡ ἐπιζῶσα ἀντίπαλος ὤφειλε ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ διμηνίαν ὅπως ἐξιλεώσῃ διὰ προσευχῶν καὶ νηστειῶν τὸν τελεσθέντα φόνον, ἐπανήρχετο δὲ εἶτα μετὰ χαρᾶς γινομένη δεκτὴ ὑπὸ τῶν συντρόφων της.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ μικρὰ γερμανικὴ πόλις Κλίγγεμβεργ εἶνε μία ἐκ τῶν εὐπορωτάτων τοῦ κόσμου. Τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς εἶνε τόσα, ὥστε ὄχι μόνον καλύπτουσι τὰ ἔξοδα, ἀλλ' ἀφίνουσι καὶ περίσσευμα τὸ ὁποῖον διανέμεται εἰς τοὺς πολίτας. Οὕτω φέτος κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς πτώσεως τοῦ Σεδάν, ἥτις πανηγυρίζεται ἀνὰ τὴν Γερμανίαν πᾶσαν, οἱ δημόται τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἔλαβον παρὰ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου εἰς μετρητὰ μάρκας δύο ἕκαστος, ἤτοι δραχμὰς δύο καὶ ἡμίσειαν.

— Συνέστη πρό τινος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἠλεκτρικὴ ταχυδρομικὴ ἑταιρία σκοπὸν ἔχουσα τὴν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ταχεῖαν ἀποστολὴν γραμμάτων καὶ ἄλλων ἐκπεμπομένων ἀντικειμένων. Πρώτη ταχυδρομικὴ γραμμὴ τῆς ἑταιρίας ταύτης ἐγκατεστάθη μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Βοστώνης. Ἡ γραμμὴ εἶνε σιδηροδρομική, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μόνης τροχιᾶς, οὐχὶ ἐκ δύο ὅπως τῶν κοινῶν σιδηροδρόμων. Ἐπὶ τῆς

Digitized by Google

τροχιᾶς δὲ ταύτης κυκλοφορεῖ μικρὰ ἅμαξα ἐκ μαγνητικοῦ χάλυβος διατρέχουσα τὸ ἐκ 370 χιλιομέτρων διάστημα εἰς μίαν μόνην ὥραν!

— Συνδέεται προσεχῶς διὰ τηλεφώνου ἡ Πετρούπολις μετὰ τῆς Μόσχας.

— Ἐν τῷ «Ἡμερησίῳ Τηλεγράφῳ» τοῦ Λονδίνου ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἡ ἑξῆς ἀγγελία: «Πρὸς τοὺς γονεῖς! Ἔμπειρος παιδαγωγὸς ἀναλαμβάνει τὴν ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ τιμωρίαν ἀτακτούντων παίδων καὶ κορασίων πάσης ἡλικίας διὰ σωματικῶν ποινῶν, εἰς ἃς ἔχει εἰδικότητα. Πᾶσαν κακὴν ἕξιν τῶν παιδίων δύναται νὰ ἐξαλείψῃ διὰ μιᾶς ἢ δύο ἐπισκέψεων. Τιμὴ δύο ἐπισκέψεων 5 σελλίνια».

— Ὁ πρίγκηψ Ἐρρῖκος, ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, εἶνε ὡς γνωστὸν ἀνὴρ φιλομουσότατος καὶ γράφει ὁ ἴδιος ἀξιολόγους μουσικὰς συνθέσεις. Ἐσχάτως ἔγραψε πάλιν νέον ὕμνον, τὸν ὁποῖον ἐξέμαθεν ἡ μουσικὴ τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ στόλου, διότι ὁ πρίγκηψ εἶνε καὶ ναύαρχος τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον Τὸ Ἐγχειρίδιον ἤρξατο ἀπὸ 1 σεπτεμβρίου ἐν Λονδίνῳ ἡ ἔκδοσις νέου ἀναρχικοῦ φύλλου. Ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀριθμῷ τὸ κοινωφελὲς τοῦτο ὄργανον ἀγγέλλει ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ 50 οἰκονομικωτάτας συνταγὰς πρὸς κατασκευὴν ἐμπρηστικῶν καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ χρῆσιν αὐτῶν σύμφωνον πρὸς τὸ πρόγραμμα τῶν ὀπαδῶν τῆς παγκοσμίου ἰσότητος.

— Ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Ἀμερικῆς δίδει παραστάσεις δραμάτων τοῦ Σαιξπήρου θίασος... μαύρων. Παρεστάθησαν ἤδη μετ' ἀρκετῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ τῶν μελανῶν τούτων καλλιτεχνῶν ὁ Ὀθέλλος καὶ ὁ Ἔμπορος τῆς Βενετίας, μελετᾶται δὲ νῦν ὁ Ἄμλετ καὶ βραδύτερον ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλιέττα!

— Ναυτικός τις ἐκ Βοστώνης Ῥόγερ ὀνομαζόμενος ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ τὴν παρισινὴν ἔκθεσιν καὶ ἐν τῇ ἀμερικανικῇ του ἰδιοτροπίᾳ δὲν ἠκολούθησε πρὸς τοῦτο τὴν κοινὴν ὁδὸν ἐπιβαίνων ἀτμοπλοίου, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ἐντὸς μικρᾶς λέμβου τὴν 30 μαΐου μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ διαπλεύσῃ τὸν Ἀτλαντικόν. Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ καιρὸς ἦτο εὐνοϊκώτατος, ἀλλ' αἴφνης φοβερὰ θύελλα ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὰς Νήσους Γεωργίου. Ἐκεῖθεν ἀπέπλευσε πάλιν καὶ ἐπὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἡμέρας ἐταξείδευσεν ἄνευ τινὸς ἀπευκταίου. Ἀλλ' ἡ διαρκὴς αἰθρία καὶ ἡ ἐκ ταύτης ὑπερβολικὴ ἀνταύγεια τοῦ ἡλίου σχεδὸν ἐτύφλωσεν αὐτόν. Οὕτω δὲ ἀδυνατῶν νὰ κυβερνήσῃ πλέον τὸ μικρὸν σκάφος, ἀφῆκεν αὐτὸ εἰς τὴν τύχην καὶ ἐξαπλωθεὶς μετ' ἀμερικανικοῦ φλέγματος ἀνέμενε σωτηρίαν ἢ θάνατον. Εὐτυχῶς γερμανικὸν ἀτμόπλοιον τὸν συνήντησε καὶ τὸν παρέλαβεν ἡμιθανῆ πλέον κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 10 αὐγούστου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΙ ΚΑΚΟΓΛΩΣΣΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Ἐν Νέᾳ Ἰερσέῃ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν ἰσχύϊ νόμος περιπεσὼν εἰς ἀχρηστίαν σήμερον ἥκιστα δὲ φιλόφρων πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον· ὁ νόμος οὗτος ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν τοῦ βουτήματος εἰς πᾶσαν γυναῖκα ἔχουσαν... κακὴν γλῶσσαν. Ἐν τούτοις πρό τινος κατηγγέλθη, σύμφωνα πρὸς τὸν μὴ καταργηθέντα νόμον, εἰς τὸ δικαστήριον ἡ κυρία Μαίρη Βράδυ, γυνὴ τεσσαρακοντοῦτις καὶ εὐμορφοτάτη, ὡς ἀναστατώνουσα τὴν γειτονίαν ὅλην διὰ τῆς γλώσσης της. Ἐπειδὴ δὲ μάρτυρες τῆς κατηγορίας ἦσαν πλεῖστοι, ἰδίως ἐκ τοῦ φύλου τῆς δικαζομένης καὶ ἐφάμιλλοι ταύτης ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὸ δικαστήριον ἐκήρυξεν ἔνοχον τὴν ῥηθεῖσαν κυρίαν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ δικαστὴς ἀνέφερε τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐξετελεῖτο ἄλλοτε ἡ ποινὴ τοῦ βουτήματος: Ἡ καταδικαζομένη γυνὴ ἐφέρετο εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖ δὲ ἐδένετο εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον μακρᾶς σανίδος, ἥτις ἐταλαντεύετο ὑπὲρ τὸ ὕδωρ στηριζομένη εἰς τὸ μέσον ἐπὶ ὑποβάθρου ὅπως εἰς τὸ γνωστὸν παιγνίδιον. Ἡ καταδίκη ὥριζε πόσας φορὰς ὤφειλε νὰ βαπτισθῇ εἰς τὸ ὕδωρ ἡ κατάδικος διὰ τῶν ταλαντεύσεων τῆς σανίδος. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὰ τοιαύτη ποινὴ ἦτο ἀνάρμοστος τὴν σήμερον τὸ δικαστήριον ἀντικατέστησεν αὐτὴν διὰ τῆς ἐπιβολῆς προστίμου καὶ φυλακίσεως. Τὸ παραδοξότατον ἐκ τῆς δίκης ταύτης εἶνε ὅτι ὁ μόνος μάρτυς ὑπερασπίσεως ἦτο... ὁ σύζυγος τῆς κυρίας.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Διὰ τοὺς δανειστάς.

— Δὲν μοῦ λὲς τί τοῦ ἦλθε τοῦ φίλου σου τοῦ Ἀριστείδη νὰ κάμῃ τέτοιο μεγάλο σπίτι καὶ τέτοια λαμπρὰ σαλόνια ἐνῷ οἱ δανεισταί του πᾶνε κ' ἔρχονται;

— Ἴσα ἴσα γι' αὐτὸ τοῦ ἐχρειάζοντο μεγάλα σαλόνια.

— Γιατί;...

— Γιὰ νὰ χωροῦν οἱ δανεισταί του, χριστιανέ!

Τυφλὸς ἡγεμών.

Ὁ πρό τινος ἀποθανὼν ἡγεμὼν τοῦ Μονακοῦ ἦτο ἀπὸ ἐτῶν τυφλός, ἀστειευόμενος δὲ διὰ τὸ ἴδιον πάθημα συνείθιζε νὰ λέγῃ:

— Πῶς ὁμοιάζω μὲ τὸν Κάρολον πέμπτον τῆς Γερμανίας! Ὅπως ἐκεῖνος κ' ἐγὼ δὲν βλέπω τὸν ἥλιον δύοντα εἰς τὰ κράτη μου.

Προστασία τῶν ζῴων.

Εἰς ὅλα τὰ δωμάτια ἀμερικανικοῦ ξενοδοχείου ὑπάρχει ἀναγεγραμμένον ἐπὶ πινακίδος τὸ ἑξῆς:

«Οἱ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ διανυκτερεύοντες παρακαλοῦνται νὰ μὴ φονεύωσι τοὺς κορέους, διότι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ξενοδοχείου εἶνε μέλος τῆς προστατευτικῆς τῶν ζῴων ἑταιρίας».

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Πῶς γνωρίζονται οἱ ψευδεῖς λίθοι.

Πολλάκις ἐπιθυμῶν τις ν' ἀποκτήσῃ πολύτιμον λίθον, ἢ κόσμημα φέρον τοιούτους κατέχεται ὑπὸ τῆς ὑπονοίας μήπως οἱ λίθοι εἶνε ψευδεῖς. Ἁπλούστατος καὶ ἀσφαλέστατος τρόπος διαγνώσεως ὑπάρχει ὁ ἑξῆς: Νὰ ἐγγίσῃ τις τὸν λίθον διὰ τῆς ἄκρας τῆς γλώσσης καὶ ἂν ὁ λίθος εἶνε ἀληθὴς ἀδάμας ἢ σάπφειρος ἢ σμάραγδος ἢ ῥουβίνιον, τότε θὰ αἰσθανθῇ ψῦχος ἐκ τῆς ἐπαφῆς. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται παράδοξον καὶ ὅμως εἶνε ἀκριβές—δοκιμάσατε!

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1869—1870.

Digitized by Google

Ἀριθ. 719 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 8 Ὀκτωβρίου 1889.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ Β'

Digitized by Google

ΑΙΜΥΛΙΑ ΓΑΛΟΤΤΗ

Κατ' αὐτὰς ἐκδίδεται ἐνταῦθα μετ' ἐκτάκτου φιλοκαλίας ἐκτυπωθὲν ἐν τοῖς Καταστήμασιν Ἀνέστη Κωνσταντινίδου νέον ἑλληνικὸν ἔργον τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκηπος διαδόχου τῆς Σαξονίας Μάϊνιγγεν. Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου ὅπερ εἶνε μετάφρασις τῆς Αἰμυλίας Γαλόττη, τοῦ ἐξόχου δράματος τοῦ Λέσσιγγ, κατ' εὐμενῆ παραχώρησιν τοῦ ὑψηλοῦ μεταφραστοῦ δημοσιεύομεν τὴν προτελευταίαν δραματικωτάτην σκηνὴν τῆς Ε' πράξεως.

Σ. τ. Δ.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Πῶς; — Σὺ ἐδῶ, πάτερ; — Καὶ μόνος; — Καὶ ἡ μήτηρ μου; δὲν εἶνε ἐδῶ; — Καὶ εἶσαι τόσον ἀνήσυχος, πάτερ μου;

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Καὶ σὺ τόσον ἥσυχος, κόρη μου;

ΑΙΜΥΛΙΑ. Διατί ὄχι, πάτερ μου; Ἢ δὲν ἐχάθη τίποτε, ἢ τὸ πᾶν ἐχάθη. Τὸ νὰ δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἥσυχοι καὶ τὸ νὰ ὀφείλωμεν νὰ εἴμεθα ἥσυχοι, δὲν εἶνε τοῦτο ἓν καὶ τὸ αὐτό;

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ἀλλὰ περὶ ποίας, νομίζεις, περιπτώσεως πρόκειται ἐδῶ;

ΑΙΜΥΛΙΑ. Ὅτι τὸ πᾶν ἐχάθη· — καὶ ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα ἥσυχοι πάτερ.

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Καὶ εἶσαι λοιπὸν ἥσυχος, διότι πρέπει νὰ εἶσαι οὕτω; — Τίς εἶσαι; Μία νεᾶνις; καὶ ἡ κόρη μου; — Τότε ὁ ἀνήρ, ὁ πατὴρ θὰ ὤφειλε νὰ ἐντρέπηται ἐνώπιόν σου; — Ἀλλ' ἂς ἀκούσωμεν, τί ἐννοεῖς μὲ τὴν λέξιν: τὸ πᾶν ἐχάθη; — Ὅτι ὁ κόμης ἀπέθανε;

ΑΙΜΥΛΙΑ. Καὶ διατί ἀπέθανε! Διατί! — Ἆ! εἶνε ἀληθὲς λοιπόν, πάτερ; Εἶνε ἀληθὲς λοιπὸν τὸ φρικτὸν συμβάν, τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα ἐντὸς τῶν ὑγρῶν καὶ ἀγρίων ὀφθαλμῶν τῆς μητρός μου; — Ποῦ εἶνε ἡ μήτηρ μου; Ποῦ ἐπῆγε, πάτερ;

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Προηγήθη· — ἐὰν τὴν ἀκολουθήσωμεν.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Ὅσῳ ταχύτερον, τόσῳ καλλίτερον. Διότι, ἐὰν ὁ κόμης ἀπέθανε, ἐὰν ἕνεκα τούτου ἀπέθανε — ἕνεκα τούτου! Διατί διαμένομεν ἀκόμη ἐδῶ; Ἂς φύγωμεν, πάτερ!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Νὰ φύγωμεν; Τί θὰ μᾶς ὠφέλει; — Εἶσαι, μένεις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ λῃστοῦ σου.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Μένω εἰς τὰς χεῖράς του;

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Καὶ μόνη· ἄνευ τῆς μητρός σου, ἄνευ ἐμοῦ.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Ἐγὼ μόνη εἰς τὰς χεῖράς του; — Ποτέ, πάτερ μου! — Ἢ δὲν εἶσαι ὁ πατήρ μου. — Ἐγὼ μόνη εἰς τὰς χεῖράς του; — Καλά! ἄφησέ με μόνην ἄφησέ με. Θέλω τώροντι νὰ ἰδῶ, τίς θὰ μὲ κρατήσῃ — τίς θὰ μὲ βιάσῃ, — τίς εἶνε ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δύναται νὰ βιάσῃ ἕνα ἄνθρωπον!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ἐνόμισα, εἶσαι ἥσυχος, κόρη μου.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Εἶμαι τωόντι. Ἀλλὰ τί ὀνομάζεις ἡσυχίαν; Να σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας; Ν' ἀνεχθῶμεν, ὅ,τι δὲν ἔπρεπε; νὰ ὑποφέρωμεν, ὅ,τι δὲν ἐπιτρέπεται;

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ἆ! ἂν σκέπτεσαι τοιουτοτρόπως! — τότε ἔλθε εἰς τὰς ἀγκάλας μου τέκνον μου! — Τὸ ἔλεγον πάντοτε. Διὰ τῆς γυναικὸς ἤθελεν ἡ φύσις νὰ πλάσῃ τὸ ἀριστούργημά της. Ἀλλ' ἠπατήθη καὶ ἔλαβε πολὺ λεπτὸν πηλόν. Ἄλλως πάντα εἶνε καλλίτερα εἰς σᾶς, ἢ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας. — Ἆ! ἐὰν τοῦτο εἶνε ἡ ἡσυχία σου, τότε ἐπανεῦρον καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου ἐν αὐτῇ. Ἔλθε εἰς τὰς ἀγκάλας μου, κόρη..... Τόσον ἔγεινα μανιώδης, ὥστε ἔδραξα αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιον, (σύρων αὐτό), ἵνα διαπεράσω δι' αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἑνὸς ἐκ τῶν δύο... τὴν καρδίαν τῶν δύο!

ΑΙΜΥΛΙΑ. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὄχι, πάτερ! — Αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶνε πᾶν, ὅ,τι ἔχουσιν οἱ κακοήθεις ἐκεῖνοι. — Εἰς ἐμέ, πάτερ, εἰς ἐμὲ δὸς αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιον!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Τέκνον, . . . δὲν εἶνε καρφίτσα.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Τότε ἡ καρφίτσα ἂς γείνῃ ἐγχειρίδιον! — Ἀδιάφορον!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Τί; Εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐφθάσαμεν; Ὄχι δά· ὄχι δά! Συλλογίσου! — Καὶ σὺ ἀκόμη ἔχεις μίαν ζωὴν μόνον νὰ χάσῃς.

ΑΙΜΥΛΙΑ. Καὶ μίαν μόνον ἀθωότητα!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ἡ ὁποία ἵσταται ὑπεράνω πάσης βίας.

ΑΙΜΥΛΙΑ Ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὑπεράνω παντὸς δελεασμοῦ. — Βία! Βία! — τίς δὲν δύναται ν' ἀντιστῇ κατὰ τῆς βίας; Ὅ,τι λέγεται βία, αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε· ὁ δελεασμὸς εἶνε ἡ ἀληθὴς βία! — Ἔχω αἷμα, πάτερ· τόσον νεαρόν, τόσον θερμὸν αἷμα, ὅπως πᾶσα ἄλλη. Καὶ αἱ αἰσθήσεις μου εἶνε ἐπίσης αἰσθήσεις. Δὲν ἐγγυῶμαι διὰ τίποτε. Δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ τίποτε.... — Δός μοι, πάτερ μου, δός μοι αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιον!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Καὶ ἂν τὸ ἐγνώριζες, αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιον!

ΑΙΜΥΛΙΑ. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸ γνωρίζω! — Ὁ ἄγνωστος φίλος εἶνε ἐπίσης φίλος. — Δός μοι τὸ ἐγχειρίδιον, πάτερ μου· δός μοί το!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Καὶ ἂν τὸ ἔδιδον τώρα εἰς σέ . . . ἰδού! (τῇ δίδει τὸ ἐγχειρίδιον).

ΑΙΜΥΛΙΑ. Καὶ ἰδού! (**ἐνῷ ἔμελλε νὰ ἐμπήξῃ τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὸ στῆθός της, ὁ πατὴρ τὸ ἀποσπᾷ ἐκ τῶν χειρῶν της**).

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ἰδέ, πόσον ταχεῖα! — Ὄχι, αὐτὸ δὲν εἶνε πρᾶγμα διὰ τὴν χεῖρά σου.

ΑΙΜΥΛΙΑ Τωόντι, ὤφειλον μὲ μίαν καρφίτσαν.... (**βάλλει τὴν χεῖρα εἰς τὴν κόμην της ἵνα ζητήσῃ μίαν καρφίτσαν καὶ δράττει τὸ ῥόδον**). Σὺ ἀκόμη ἐδῶ; — Κάτω! Κάτω! — Ἡ θέσις σου δὲν εἶνε εἰς τὴν κόμην μιᾶς . . . ὅπως ὁ πατήρ μου θέλει νὰ γείνω!

ΟΔΟΑΡΔΟΣ. Ὦ κόρη μου!

ΑΙΜΥΛΙΑ. Ὦ πάτερ μου! Ἐὰν ἐμάντευον τὰς σκέψεις σου! — Ἀλλ' ὄχι· καὶ τοῦτο ἀκόμη δὲν τὸ θέλεις. Διότι διατί διστάζεις ἀκόμη; (**μετὰ πικροῦ τόνου ἐνῷ ἐκφυλλίζει τὸ ῥόδον**). Εἰς ἄλλους καιροὺς ὑπῆρξε πατήρ, ὅστις, ἵνα σώσῃ τὴν θυγατέρα του ἀπὸ τοῦ αἴσχους, ἐβύθισεν εἰς τὴν καρδίαν της τὴν πρώτην τυχοῦσαν μάχαιραν — καὶ τῇ ἔδωκε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωήν. Ἀλλὰ τοιαῦται πράξεις εἰς ἄλλους καιροὺς ἐγίνοντο. Τοιοῦτοι πατέρες δὲν ὑπάρχουσι σήμερον πλέον.

ΟΔΟΑΡΔΟΣ Καὶ ὅμως, κόρη μου, ὑπάρχουσι! ὑπάρχουσι! (**διατρυπᾷ τὸ στῆθός της**) Θεέ μου! Τί ἔπραξα! (**Ἡ Αἰμυλία θέλει νὰ πέσῃ. ὁ δὲ Ὀδοάρδος τὴν λαμβάνει εἰς τὰς ἀγκάλας του**)

ΑΙΜΥΛΙΑ Ἔθραυσας ῥόδον, πρὶν ἢ ὁ ἄνεμος ῥίψῃ τὰ φύλλα. Ἂς φιλήσω τὴν πατρικὴν ταύτην χεῖρα!

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ

Πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σαξωνίας-Μάϊνιγγεν

Digitized by Google

ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(*Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον*).

Καὶ ἤθελε νὰ τοῖς εἴπῃ νὰ κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς μήπως τυφλωθῶσιν ἐκ τῆς αἴγλης τῆς δόξης του, νὰ κλίνωσι γόνυ ἵνα μὴ ἁμαρτήσωσιν. Ἀλλὰ ματαίως ἀνέμενε φωνὴν ἐκπλήξεως. Ὁ ἐνωματάρχης παρετήρει αὐτὸν ἀτάραχος καὶ ἀπαθής, μ' ἓν ἐλαφρὸν χαμόγελο εἰς τὰ χείλη, ὡς νὰ συνεκράτει τὸν γέλωτα, χαριζόμενος εἰς τὴν γεροντικήν του ἀδυναμίαν, οἰκτείρων τὴν παιδαριώδη του πεποίθησιν. Οἱ χωροφύλακες ἐκάγχαζον βλακωδῶς· πέντε ἓξ ἐκ τῶν χωρικῶν οἱ γεροντότεροι ἠτένιζον τὸ καρυοφύλλι μὲ λυπημένον βλέμμα, ἔσχατοι μαχηταὶ ζῶντες ἔτι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀτενίζοντες τὴν σημαίαν των ἡ ὁποία γνωρίζουν ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν των θὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ· ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἐντελῶς ἀπηρνοῦντο πλέον αὐτό, τὸ μελαψὸν καὶ ἐξηρθρωμένον καὶ γεγηρακός, οὐδὲ ἤθελον κἂν νὰ τὸ ἀτενίσωσιν... Ὁ γέρων ἐστάθη διὰ μίαν στιγμὴν πρὸ τῆς τοιαύτης ψυχρότητος ἄλαλος. Συγκεχυμέναι ἰδέαι συνέρρευσαν εἰς τὸ πνεῦμά του, βαρὺς νυγμὸς διεπέρασε τὴν καρδίαν του καὶ ᾐσθάνθη αἴφνης ἑαυτὸν παρασυρόμενον εἰς τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τῆς θελήσεως τῶν πολλῶν.

— Μπρέ!... ἐφώνησεν.

Ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις αὕτη ἦτο στιγμιαία.

Ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐκείνης τῆς θερμαινομένης ὑπὸ μεγάλων παραδόσεων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαθιδρυθῇ διὰ πολὺν καιρὸν ἡ ἀποθάρρυνσις, ὅπως ἐπὶ πεπυρακτωμένου σιδήρου σταγὼν ὕδατος. Εὐθὺς ἀμέσως ὁ γέρων ἀνέλαβεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐνεργητικότητα, ὅλην τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν περὶ τοῦ Ἅϊ Γιώργη του, ὅσην ἔτρεφε καὶ περὶ τοῦ ὁμωνύμου Στρατηλάτου. Ἐβιάζετο, ἔσπευδε νὰ προβῶσιν εἰς τὴν δοκιμήν, νὰ διαλαληθῇ παντοῦ ὁ θρίαμβος τοῦ ὅπλου του, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο καὶ θρίαμβος τῆς γενεᾶς του αὐτῆς.

— Ἔλα, μπρέ· ἔκραξε πρὸς τὸν ἐνωματάρχην ἀνυπομόνως· σκόπευψε καὶ ῥίξε!..

— Μά, παππού, μὴ χαλᾷς ἄδικα τὴ ῥιξιά σου· συνεβούλευσεν οὗτος.

Ὁ γέρων ἔγεινεν ὅλος φωτιά· οἱ μυκτῆρες τῆς χονδρῆς ῥινός του σφοδρῶς ἀνεκινήθησαν, αἱ δασεῖαι ὀφρῦς του συνεσφίχθησαν παρὰ τὸ μεσόφρυον, καὶ αἱ ἄγριαι τρίχες τῆς λευκῆς κόμης του ἀνωρθώθησαν ἀπειλητικαί. Ἡ ἐξεγερθεῖσα ὑποψία του δὲν εὕρισκεν ἄλλο παρὰ ἐμπαιγμὸν καὶ χλεύην εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ ἐνωματάρχου· ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ δὲν ἀνεγίνωσκεν εἰμὴ οἶκτον ἄμετρον δι' αὐτόν. Αὐτὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἐδέχετο κανεὶς νὰ οἰκτείρῃ, κανεὶς νὰ λυπηθῇ!.. Καὶ εὐθὺς ὅλαι αἱ βίαιαι ἕξεις καὶ ὁρμαὶ τῶν καπεταναίων τῆς ἐποχῆς του, τὰς ὁποίας ἐκ τῆς πολυχρονίου μετ' αὐτῶν διατριβῆς προσέλαβεν, ὅλον ἐκεῖνο τὸ αἷμα τὸ κοχλάσαν εἰς τόσας μάχας, τὸ θερμανθὲν εἰς τόσους θυμούς, ἀνέβρασεν ἀκράτητον εἰς τὰς φλέβας του. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἠνέχετο τὸν ἐνωματάρχην ἀπὸ ἀρκετῆς ἤδη ὥρας νὰ καταρρίπτῃ τὰ εἴδωλα τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐδοξολόγει, νὰ ποδοπατῇ πᾶν ὅ,τι αὐτὸς ἐθεοποίει. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ ὑβρίσῃ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο ἄξιος νὰ φέρῃ κἂν εἰς τὸ στόμα του. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον ν' ἀφαιρέσῃ τὰς ἱερὰς πεποιθήσεις ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χαζοὺς συμπατριώτας του καὶ νὰ ἐνσπείρῃ ζιζάνια εἰς τὴν ἀθῴαν καὶ ἄπλαστον ψυχήν των, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐμπαίξῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον!... Ἀλλ' ὁ γέρων δὲν ἐπέτρεψε τοῦτο εἰς ἄλλους ἄνδρας — καὶ τί ἄνδρας! — καὶ θὰ ἐπιτρέψῃ τώρα εἰς ἕνα παίγνιο!...

— Μπρὲ θὰ ῥίξῃς ἢ νὰ σ' τὴν ἀνάψω! ἔκραξε παράφορος.

Καὶ συγχρόνως ἔστρεψε τὸ ὅπλον ἐναντίον τοῦ στήθους τοῦ ἐνωματάρχου. Ὁ Παπαθεοδωρακόπουλος ἀπέμεινεν ἔκπληκτος. Μόλις τώρα ἐνόει ὁποῖον κλονισμὸν ἐπέφεραν οἱ λόγοι του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ γέροντος καὶ ποῦ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ αὐτή του ἡ παραφορά. Ἐγνώρισε μόνος του ὅτι δὲν ἐπεδέχετο πλέον ἀστεϊσμοὺς ἢ συζήτησις καὶ ἐσκέφθη διὰ μαλακοῦ τρόπου ν' ἀποφύγῃ τὴν σύγκρουσιν.

— Μά, γέρω μου.... ἠθέλησε νὰ εἴπῃ.

— Τί γέρω μου, μπρέ!... θὰ ῥίξῃς σοῦ λέω!...

Ὁ γέρων Χειμάρρας ἐνόει νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν ἡ κολοβωθεῖσα ὑπόληψις τοῦ ὅπλου του· ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ σύγκρισις, νὰ μάθῃ ὁ λοχίας νὰ μὴ καταφρονῇ τὰ ὅπλα μὲ τὰ ὁποῖα ἠλευθερώθη ἡ πατρίς του. Ἦ— ἂν ἦτο γραμμένον καὶ τοῦτο—νὰ διαψευσθῶσι πλέον τοῦ γέροντος αἱ ἐλπίδες!... Καὶ ὁ ἐνωματάρχης ἑκὼν ἄκων ὑπέκυψεν. Ἔθεσε τὸ φυσίγγιον εἰς τὸ ὅπλον του καὶ εἶπεν εἰς τὸν γέροντα ὅτι ἦτο ἕτοιμος διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ἄφινεν αὐτὸν νὰ ῥίψῃ πρῶτος.

— Ὄχι, ἐσὺ θὰ ῥίξῃς ἐπέταξεν ὁ γέρων.

— Καλά· σὲ πόσα μέτρα;

— Ὅσα θές... 'Στὸν καιρὸ τοῦ Παπᾶ-Κώστα, ἀπὸ 'δῶ ὡς τὴν Τούρλα ἔκοψα τάγη!... τὸ κούτσουπο τῆς λάγιας τοῦ Μπαζούλα.

Καὶ μετὰ παιδικῆς μεγαλαυχίας ὁ γέρων Χειμάρρας ἔδειξε πρὸ αὐτοῦ ὑψηλὸν κωνοειδῆ λόφον πετρώδη καὶ φαιόν, φέροντα δύο τρεῖς ἐλάτους εἰς τὴν κορυφὴν καὶ ἀνεμνήσθη τῆς κατὰ τὸ 1847 ἐπαναστάσεως τοῦ Παπᾶ Κώστα Τζαμάλα, τοῦ ὁρμητικοῦ ἐκείνου ἁρματωλοῦ ἱερέως τοῦ ἀγῶνος. Μετέσχε καὶ ὁ γέρων Χει-

Digitized by Google

μάρρας τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνης ὄχι διότι εἶχε καμμίαν δυσαρέσκειαν κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, οὔτε χάριν συμφερόντων ἀλλ' ἁπλῶς ὑπὸ φιλοπολέμου ὁρμῆς παρασυρθείς, ἀποστέργων τὸν ἀπράγμονα βίον τοῦ χωρίου, ἔπειτ' ἀπὸ τὰς περιπετείας καὶ τὰς συγκινήσεις τοῦ πολέμου. Ἐνῷ τὸ κύριον σῶμα ὑπὸ τὸν Βελέντζαν διευθύνετο πρὸς τὴν Λαμίαν, οὗτοι περὶ τοὺς διακοσίους ἐκκινήσαντες ἐκ Σαλώνων ἐβάδιζον κατὰ τοῦ Γαλαξειδίου, ὅτε ἐστάθμευσαν ἐπ' ὀλίγον κάτω τῆς Βουνιχώρας καὶ διέπραξεν ὁ Χειμάρρας διὰ τοῦ καρυοφυλλίου του τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην πρᾶξιν ἡ ὁποία ἐξέπληξε τότε τοὺς ἐπαναστάτας ὅλους καὶ αὐτὸν τὸν Παπᾶ-Κώστα. Ἀλλ' ἡ Τούρλα δὲν ἀπεῖχεν ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἵσταντο παρὰ πεντακόσια τὸ πολὺ μέτρα καὶ οὐδεμίαν εἶχε σημασίαν διὰ τὸν ἐνωματάρχην, τοῦ ὁποίου τὸ ὅπλον ἐνήργει ἀποτελεσματικῶς μέχρι τῶν χιλίων διακοσίων.

— Τόσο κοντά! ἐπεφώνησεν οὗτος γελάσας.

Κατέλαβεν ἤδη καὶ αὐτὸν τάσις τις πρὸς ἅμιλλαν· ἀνέβρασαν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τὰ λωφάζοντα εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς ὁπλοφοροῦντος ἀνδρὸς ἔνστικτα ἐκεῖνα τῆς ὑπεροχῆς εἰς ὅλα καὶ τῆς παραβόλου φιλοτιμίας. Ὅσον καὶ ἂν ἤθελε νὰ μὴν ἀπελπίσῃ τὸν γέροντα δὲν ἠδύνατο πλέον· πᾶσα παραχώρησις ἦτο ἄκαιρος. Ἀφοῦ ὑπεχρεώθη νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα ἔπρεπε καὶ νὰ νικήσῃ. Δὲν ἦτο καθόλου ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτὸν ν' ἀφήσῃ ἓν παλαιὸν καρυοφύλλι γέροντος πολίτου νὰ φανῇ ὑπέροχον τοῦ ἰδικοῦ του. Κατέπιπτεν εὐθὺς τότε τὸ γόητρον τοῦ ὅπλου τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ γόητρον ὅλου τοῦ στρατοῦ. Οἱ χωρικοὶ θὰ κατεγέλων αὐτὸν διὰ τὰς πρὶν ἐπαγγελίας του καὶ εὐχαρίστως θ' ἀνήγειρον τὴν κεφαλὴν τὴν ὁποίαν τοῖς εἶχε καταβάλῃ ἤδη ἡ γοητεία τοῦ νεοφανοῦς.

— Νά, εἶπεν· ἐγὼ ἐκεῖ θὰ ρίξω, 'ς τὸν κάτω ἔλατο!...

Καὶ ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς ἀπώτατα μικρὰν ἔλατον, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἑτέρου τῆς Βουνιχώρας βουνοῦ, τοῦ Παπαδάκου. Οἱ χωρικοὶ ὅλοι τὸν προσέβλεψαν ἔκπληκτοι μὲ κάποιαν δυσπιστίαν διὰ τὸ ἀπώτατον τοῦ σκοποῦ, εὐλογοῦντες ἐνδομύχως τὸν γέροντα Χειμάρραν, διότι χάρις εἰς αὐτὸν θὰ ἔβλεπον ἐμπράκτως τοῦ νέου ὅπλου τὴν ἐνέργειαν. Ἐνῷ ὁ γέρων μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη δύσπιστον καὶ ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους ἔβλεπε τὸν ἐνωματάρχην ὡς διδάσκαλος, σιωπηλῶς παρακολουθῶν τὰ δύσκολα ψελλίσματα τοῦ μαθητοῦ του. Ὁ ἐνωματάρχης ὅμως ἐχειρίζετο μετὰ μεγάλης εὐκολίας τὸ ὅπλον δεικνύων πόσον ἦτο γνώριμος μ' αὐτό. Διὰ μίαν στιγμὴν ἐγονάτισε καθ' ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τακτικῆς ὕψωσε καταλλήλως τὸ κλισιοσκόπιον, ἐστήριξε τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ ὀμοταγοῦς γόνατος καὶ σκοπεύσας ἐπυροβόλησεν ἄνευ χρονοτριβῆς.

— Ἄ! ἠκούσθη ἐκ τοῦ στόματος ὅλων τῶν χωρικῶν. Ἓν ἄ! βραγχνόν, βαρὺ καὶ ὑπόκωφον, ἐκφράζον ἀπαλλαγὴν ἀπὸ βάρους πιέζοντος τὴν καρδίαν καὶ ἐνταυτῷ θαυμασμὸν καὶ ἔκπληξιν καὶ ἀποθάρρυνσιν καὶ χαρὰν ὡς δυσέφικτος προσδοκία πραγματοποιουμένη. Δὲν ἐφλυάρει μόνον ὁ ἐνωματάρχης, ἀλλὰ καὶ ἀπεδείκνυε· δὲν εἶχε μόνον καλὸν ὅπλον, ἀλλὰ καὶ χεῖρα ἄτρομον καὶ ἀλάνθαστον ὀφθαλμόν. Καὶ ἐνῷ ἤδη οἱ χωρικοὶ περιεκύκλουν αὐτὸν διαφοροτρόπως ἐκφράζοντες τὸν θαυμασμόν των, χαίροντες ὡς νὰ μετεῖχον καὶ ἐκεῖνοι τῆς νίκης του, ἀσπαζόμενοι ὁλοψύχως τοὺς νεωτερισμούς του, οἱ πέντε ἓξ γέροντες, οἱ πιστοὶ τοῦ παρελθόντος ὀπαδοί, ἔστρεφον ἐναγώνιον βλέμμα πρὸς τὸν γέροντα Χειμάρραν, ὡς νὰ τῷ ἔλεγον ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα ἦτο ματαία πλέον, ὅτι ἔπρεπε νὰ προσπαθήσῃ εὐσχήμως ὑποχωρῶν νὰ σώσῃ τοὐλάχιστον τοῦ καρυοφυλλίου τὸ παλαιὸν γόητρον.

— Ἡ ἀράδα μου τόρα...

Ὁ γέρων δὲν εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ὑποχωρήσῃ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐθαύμασε καὶ τὴν εὐθυβολίαν τοῦ ὅπλου καὶ τοῦ ἐνωματάρχου τὴν ὀξυδέρκειαν· εἶνε ἀληθὲς ὅτι αὐτὸς δὲν ἐδοκίμασέ ποτε ἀπὸ τοιαύτης ἀποστάσεως τὸ καρυοφύλλι του· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο ἰδικόν του ὅπλον, ὅπλον τῆς ἐποχῆς του, ἐδέσποζε τοῦ πνεύματός του ἀπαρασαλεύτως. Οὕτω ὁ γέρων κατέλαβε τὸν τόπον τὸν ὁποῖον εἶχε πρὶν ὁ ἐνωματάρχης ἠνώρθωσε τοὺς ψαροὺς μύστακάς του ὑπερηφάνως, ὅπως ὅταν ἤθελε νὰ διηγηθῇ καμμίαν ἔνδοξον σελίδα τῆς ἱστορίας του, ἔφερε πρὸς τὸν ὦμον τὰς πλατείας χειρίδας τοῦ ὑποκαμίσου του, ἔκαμε τὸν σταυρόν του ὅπως ἐσυνείθιζον οἱ περισσότεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του πρὸ μεγάλου τινος γεγονότος, ἀναθέτοντες εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ τὴν ἔκβασίν του. Ἤδη ἐγονυπέτησεν ὁ γέρων ἄνευ διατυπώσεων καὶ σκοπεύσας ἐπυροβόλησεν.

Πλὴν ὅσοι τῶν χωρικῶν ἤκουσαν ἄλλοτε τὸ καρυοφύλλι τοῦ Χειμάρρα καὶ αὐτὸς ὁ γέρων ἀπὸ τὴν ἐκπυρσοκρότησιν ἐκείνην εὐθὺς ἠννόησαν ὅτι τὸ ὅπλον δὲν ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπόν του. Ὁ ἦχός του δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖνος ὁ βαρύβρομος καὶ ἠχήεις, τὸν ὁποῖον διέκρινον οἱ Τουρκαλβανοὶ μέσῳ τῶν ἄλλων ἐπυρσοκροτήσεων, φρικιῶντες δι' αὐτὸν καὶ μόνον, ὡς νὰ ἤκουον λέοντος βρυχηθμὸν μέσῳ τῆς ἀκινδύνου ὠρυγῆς τσακαλίων. Οὔτε ἐκεῖνος διὰ τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ ἐν Βουνιχώρᾳ νυμφευόμενοι ἀνήγγελλον εἰς τοὺς συμπεθέρους τὴν ὥραν τῆς συναθροίσεως. Ἦτο κλαυθμηρός, σεσυρμένος καὶ ἄτονος, ὡς νὰ ἐξέπεμπε τῆς κάννης του οὐχὶ βολὴν ἀλλὰ ἔκφρασιν δισταγμοῦ διὰ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἐκαλεῖτο, ἀνεπαρκεῖς αἰσθανόμενον τὰς δυνάμεις του πλέον.

Digitized by Google

Καὶ τῷ ὄντι οἱ δραμόντες νὰ παρατηρήσωσι χωρικοὶ ἔλεγον ὅτι οὔτε ἡ ἔλατος ἐγγίχθη που οὔτε κανὲν πλησίον ἄλλο μέρος. Μειδίαμα ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται εἰς τὰ χείλη τῶν παρισταμένων ὅλων, λόγοι ἐρεθιστικοὶ νὰ ἐκφράζωνται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐντονώτεροι γινόμενοι καὶ τὰ βλέμματα ὅλα, μὲ τὴν διαβολικὴν ἔκφρασιν ἐκείνην τῆς χαιρεκακίας προσηλώθησαν πονηρῶς ἐπὶ τοῦ πτωχοῦ γέροντος. Τοῦ γέροντος ὁ ὁποῖος ἔμενεν ἐκεῖ ἀκόμη γονυπετής, μὲ τὸ καρυοφύλλι εἰς χεῖρας, τὴν κεφαλὴν κάτω νεύουσαν, τεταπεινωμένος, συντετριμμένος καὶ ἄλαλος.

— Νά, ἐδῶ ἐνε! ἐφώναξέ τις αἴφνης, σπεύδων εἰς λόχμην καπνιζούσης χαμορίγανης.

Καὶ τῷ ὄντι ἦτο ἐκεῖ ἡ σφαῖρα τοῦ καρυοφυλλίου θερμὴ ἀκόμη, πεπλατυμένη καὶ παρέκει τὸ χάρτινον πώμασμα ἀνέπεμπεν ὀλίγον κυανόφαιον καπνόν. Μόλις εἰς τὸ μέσον τῆς τροχιᾶς ἔφθασεν ἡ σφαίρα καὶ ἔπεσε· δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήση τὴν πορείαν της!...

— Βλέπεις τα, παπποῦ· εἶπεν ἐμπαικτικῶς ὁ ἐνωματαρχης.

Καὶ χωρὶς νὰ στρέψη πρὸς τὸν γέροντα, μεθυσθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας καὶ θέλων νὰ καταπλήξη τοὺς χωρικοὺς διὰ τῆς εὐστοχίας του, ἤρχισε νὰ πυροβολῇ κατὰ τῶν πέριξ ἐλάτων. Καὶ ἐνῷ αἱ σφαῖραι συρίζουσαι ἐπέτων πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ οἱ κλῶνοι θορυβοῦντες κατήρχοντο ἀναπαλλόμενοι τοῦ βουνοῦ, ἀτυχῆ θύματα τοῦ θριάμβου τοῦ ἐνωματάρχου οὗτος ἐκάγχαζε κ' ἐβόα ἐν κομπορρήμονι ἀδιαφορίᾳ:

— Μέτρα, παπποῦ... μέτρα!...

*

Ἀλλ' ὁ γέρων Χειμάρρας δὲν ἤκουεν οὐδ' ἔβλεπε πλέον. Ἡ ἀπροσεξία τῶν χωρικῶν οἱ ὁποῖοι ἐπροθυμοῦντο θορυβοῦντες νὰ κολακεύσωσι τὴν ματαιοδοξίαν τοῦ ἐνωματάρχου ἔδωκεν εἰς τὸν γέροντα καιρὸν νὰ φύγῃ ἀπαρατήρητος εἰς τὸν οἰκίσκον του. Μόλις δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ἔρριψεν ἀμελῶς εἰς μίαν γωνίαν τὸ ὅπλον του καὶ ἀφέθη στυγνὸς κ' ἐξηντλημένος ἐπὶ μιᾶς παρατυχούσης καλάθου.

Ὅλα τὰ ἔχασε διὰ μιᾶς ὁ γέρων· τὴν ἔπαρσιν τῆς φυσιογνωμίας, τὴν ἐπιβλητικότητα τοῦ παραστήματος, τὴν λάμψιν τοῦ βλέμματος, τὴν λεβεντιὰν τοῦ σώματος καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ψυχῆς— ὅλα τὰ ἔχασε. Δὲν ἦτο ἤδη παρὰ ἓν ταπεινὸν καὶ ἀποκαμωμένον γερόντιον, κύπτον ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν, μία μᾶζα κρέατος καὶ κοκκάλων, παράλυτος ἐκ τῆς δυστυχίας τῆς ζωῆς. Ὁ ἀγὼν αὐτὸς τῶν ὅπλων ἦτο διὰ τὸν Χειμάρραν ἀγὼν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τῆς παρελθούσης γενεᾶς, τῆς μεγάλης καὶ ἀμειώτου καὶ τῆς νέας γενεᾶς, τῆς ὅλως ἀσήμου καὶ ταπεινῆς καὶ παιδαριώδους, ἡ ὁποία μόνον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς παλαιᾶς ἠδύνατο ν' ἀνδρωθῇ καὶ νὰ προκόψῃ. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἐνίκησεν ἐκείνην. Τὸ εὐτελὲς ὅπλον ἑνὸς ἀσήμου ἐνωματάρχου ἐνίκησε τὸ ἐξακουστὸν ὅπλον τοῦ γέροντος Χειμάρρα, ὅπως εἰς τὸ παραμύθι ὁ λεπρὸς βουκόλος νικᾷ τὸν ἀνδρειωμένον τῆς Κιόνας.

— Ἀϊ-χούχα!...

Δὲν ἐπεφώνει πλέον τὸ *μπρέ*! ὁ γέρων, τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο καὶ μεστὸν ψυχικοῦ σθένους, τὸ ὁποῖον συχνὰ ἐκφωνούμενον ἀπὸ τοῦ στόματός του ἐπέβαλλε σιγὴν ἐφ' ὅλων τῶν Βουνιχωριτῶν καὶ παρέλυε τῶν νέων τὰς ἀκατασχέτους ὁρμάς· ἀλλὰ τὸ *ἀϊ-χούχα*, τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον, διὰ τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐκφράζουν τὴν ἀπελπισίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὴν κάρωσιν.

— Ἀϊ-χούχα!... ἐξέφερε συχνὰ τοῦ στήθους.

Καὶ ἔρριπτε βλέμμα ἐσχάτης ἀπογοητεύσεως εἰς τὸ καρυοφύλλι του. Τὸ καρυοφύλλι του εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε πίστιν πλέον, δὲν εἶχε πεποίθησιν, ὅπως ἡ χήρα ἐκείνη τοῦ ἀνεκδότου, ἡ ὁποία ἐνῷ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν κάτοχον Τιμίου ξύλου, βεβαιοῦται αἴφνης παρὰ τοῦ ἰδίου πλοιάρχου ὅτι τοῦτο ἦτο τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου του. Ποῦ πλέον ἐκεῖνο τὸ περίβλεπτον καρυοφύλλι, τὸ ὁποῖον ἐχθροὶ καὶ φίλοι ἐζήλευον, τὸ ὁποῖον ὁμόθρησκοι καὶ ἀλλόθρησκοι ἐθαύμαζον κ' ἐπῄνουν ὅπως ἐπῄνουν καὶ αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν. Τὸ καρυοφύλλι διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Γιαννάκης Νοταρᾶς, τὸ χρυσὸ ἀρχοντόπουλο, προσέφερεν εἰς αὐτὸν χιλιάδες ντούπιαις κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἔτρεφε λατρείαν ὁ γέρων εἰς αὐτό, ἦτο ἡ ψυχή του, τὸ καμάρι ὅλης του τῆς ζωῆς. Μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη ἐπεριποιεῖτο αὐτὸ μετὰ λεπτῆς ἁβρότητος, μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη, ὅλας τοῦ ἔτους τὰς γλίσχρας οἰκονομίας του, εἰς αὐτὸ τὰς ἐξώδευε· ταμβάκον δὲν ἠγόραζε πολλάκις, τὸ ἀνακουφιστικὸν τῶν γερόντων ῥόφημα, δι' αὐτό. Καὶ ἐκάλει τοὺς καλλιτέρους ἀσημουργοὺς κ' ἐποίκιλλον τὴν μακρὰν κάννην του μὲ διαφόρους παραστάσεις μαχῶν, μὲ εἰκόνας θαλασσίων τεράτων, μὲ συμπλέγματα νεραΐδων καὶ βουκόλων, μὲ φαντασιώδη ζῷα καὶ φυτά, μὲ μονογράμματα ἐξορκισμῶν καὶ ἀγέρωχα δίστιχα. Ἐμαλαμοκάπνιζε τὰ παφήλια καὶ τὰ καρυόφυλλά του, ἐπηργύρου τὴν σφύραν καὶ τὴν ῥάβδον, προσήρμοζεν ἐπὶ τοῦ κοντακίου δακτυλιολίθους τοὺς ὁποίους εὕρισκε κάποτε εἰς τὰ βουνά, καὶ πρὸ δύο ἀκόμη ἐτῶν ἀνέλυσε τοὺς τελευταίους τοκάδες του διὰ νὰ προσκολλήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἕνα δικέφαλον ἀετόν, φέροντα στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ κεραυνοὺς εἰς τοὺς ὄνυχας. Ὅλα τὰ ἔδιδεν· ὡς καὶ τὰ στολίδιά του ἐθυσίαζε διὰ νὰ στολίσῃ αὐτό. Οὕτω ὁ Χειμάρρας ὑπέθετεν ὅτι ἤμειβε κατά τι τὴν

Digitized by Google

ἀξίαν του Κατά τι μόνον, διότι ἡ ἀξία τοῦ ἰδικοῦ του καρυοφυλλίου ἦτο πολὺ μεγάλη!...

Τόρα ὅμως ἔβλεπεν ὅτι ἠπατᾶτο. Δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα σκουροντούφεκο καὶ αὐτό, ὅπως τόσα ἄλλα· ἓν ἀφιλότιμον ὅπλον τὸ ὁποῖον ἀφοῦ δὲν ἐνικήθη ἀπὸ τὰ Γκέκικα καρυοφύλλια ἄφησε νὰ νικηθῇ τόρα ἀπὸ ἓν πεζότατον ὅπλον ἑνὸς σταυρωτῆ!.. Καὶ αἴφνης ἡ φαντασία τοῦ γέροντος ὑπερθερμανθεῖσα ἤρχισε νὰ ἐκλαμβάνῃ αὐτὸ ὡσεὶ ἔμψυχον, νὰ εὑρίσκῃ ἐπ' αὐτοῦ μοχθηρὰν ὑπουλότητα, ἐπίπλαστον ἁγιωσύνην, διὰ τῆς ὁποίας τὸν ἠπάτα ἐπὶ τόσα ἔτη, ἀνάνδρως! Ὡμίλησεν εἰς αὐτὸ ἀποτόμως, τὸ ὕβρισε τραχέως καὶ αἴφνης ὁρμήσας ἥρπασεν ἀπὸ τῆς τραπέζης σκωριασμένην προβατοψαλίδα καὶ τῷ ἐπετέθη. Ναί, ἤθελε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ καρυοφυλλίου τὰ κοσμήματα, διότι δὲν τοῦ ἔπρεπον πλέον. Ν' ἀποσπάσῃ ἐκεῖνο τὸ διαφανὲς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων δίκτυον μὲ τὸ ὁποῖον τὸ περιέβαλλεν, ὡς θρησκομανὴς θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ νὰ τ' ἀφίσῃ γυμνόν, κατησχυμένον, μὲ τὸ εὐτελὲς ξύλον καὶ τὸν σίδηρον μόνον ὅπως οἱ καπεταναῖοι τῆς ἐποχῆς του ἐγύμνουν τῶν ὅπλων τοὺς δειλοὺς στρατιώτας. Ἔρριψεν αὐτὸ κατὰ γῆς ὁ γέρων Χειμάρρας ἐγονυπέτησεν ἐπάνωθέν του καὶ μὲ χείλη ἀναπαλλόμενα, ὄψιν ἀγρίαν, χεῖρας τρεμούσας ἔκοπτεν ἓν ἓν τὰ κοσμήματα μετὰ μίσους, ὡς νὰ εἶχεν ἄσπονδον ἐχθρὸν ὑπὸ τοὺς πόδας του καὶ τὸν ἐμακελόκοπτε!

— Νά!. νά!.. νά!,.. ἤθρωνε παράφορος.

Ἀλλ' αἴφνης ἐστάθη· ὁ θρηνώδης ἐκεῖνος ἦχος, τὸν ὁποῖον ἀνέδιδε κοπτόμενον διὰ τῆς ψαλίδος τὸ μέταλλον τὸν ἔφερεν εἰς ἑαυτόν· ἔρριψε μακρὰν τὴν ψαλίδα καὶ ἐγερθεὶς ἐκάθησε παρὰ τὴν τράπεζαν, κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν του. Κ' ἐνῷ ἔβλεπε τὸ ὅπλον, τὸ ὁποῖον τόσον ἠγάπησε κατακείμενον ἤδη χαμαί, μὲ τὰ παφήλια μακρὰν χάσκοντα, τὰ κοσμήματα ἐσκορπισμένα πέριξ, τὸ καρυόφυλλον πεπιεσμένον ἀσπλάγχνως, τὸν δικέφαλον ἀετὸν εἰς μίαν γωνίαν ἀδρανῆ ὡσεὶ κεραυνόπληκτον, δάκρυα ἀνέβλυσαν τῶν ὀφθαλμῶν του κ' ἐκυλίσθησαν καυστικὰ ἐπὶ τῶν ψυχρῶν παρειῶν του. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ συντρίμματα παρίσταντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ὡσεὶ παραπονούμενα, τὸ ὅπλον ἐν κλαυθμηρᾷ θέσει τὸν ἥρωτα τί ἐζήτει ἀπ' αὐτοῦ πλέον; Μήπως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του δὲν τὸν ὑπήκουσε πάντοτε, δὲν τὸν ὑπηρέτησε πιστῶς; Τόσας φορὰς εἰς τὴν Ἀραχωβαν, εἰς τὸ Μεσολόγγι, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς ὅλας τὰς φοβερωτάτας μάχας, μήπως δὲν ὑπερασπίσθη αὐτὸν ζηλοτύπως, μ' ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν μητρός, προφυλασσούσης τὸ ἴδιον τέκνον;

Τῷ ὄντι, ἦτο πολὺ ἀχάριστος ὁ Χειμάρρας! Ἐπὶ τόσα ἔτη τὸ καρυοφύλλι καὶ αὐτὸς πάντοτε μαζὶ εἰς τὸν Μωρηᾶ καὶ τὴν Ῥούμελην, ἡμέραν καὶ νύκτα, μὲ τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος καὶ τοὺς καύσωνας τοῦ καλοκαιρίου, πλευρὸν μὲ πλευρὸν ἀδελφώθησαν καὶ ὁ γέρων εὕρισκεν εἰς αὐτὸ τὸ ἄψυχον χρόνους ὅλους τῆς παρελθούσης ζωῆς του, κινδύνους καὶ ἀγῶνας τοὺς ὁποίους ἐμερίσθησαν, φίλον πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔκαμνε τὸν μεγαλήτερόν του ὅρκον. Τὴν ἀνδρείαν του ἐξυπηρέτησεν αὐτὸ τόσον ἀκαταπονήτως, μὲ αὐτοθυσίαν, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ, πολλάκις φλογίζον, κατακοκκινίζον τὰ στέρνα του μέχρι διαρρήξεως· διὰ τῆς πυρίτιδος διεσάλπισε τὴν δόξαν του ἰσχυρότερον μυρίων ὁμοῦ σαλπισμάτων, ἐπικυροῦν αὐτὴν διὰ θανατηφόρου μολύβδου· διὰ τῆς ἀξίας του περιέβαλλε μὲ αἴγλην ποιητικωτέραν τὸ ὄνομά του. Τί ἄλλο ἤθελεν ἀκόμη; τόρα ἡ ἐποχή του παρῆλθεν· ἦτο ἄχρηστον πλέον!...

— Μπρέ, πῶς ἄλλαξ' ἡ πλᾶσι! ἐψιθύρισεν ὁ γέρων.

Τὸ βλαχόπουλο τοῦ μύθου τὸ ὁποῖον ἀπεκοιμήθη εἰς ἔρημον τόπον καὶ ὅτε μετὰ διακόσια ἔτη ἐξύπνησεν εἶδε μεγαλοπρεπῆ καὶ πολυάνθρωπον πόλιν πρὸ αὐτοῦ δὲν ἐξεπλάγη τόσον ὅσον ὁ γέρων Χειμάρρας ἤδη πρὸ τῆς λογικῆς τῶν σκέψεών του. Ἡ φαντασία του ἔφερεν αὐτὸν μακράν, εἰς παρελθόντας καιρούς, εἰς ὅπλα ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶχε καὶ μίαν ἱστορίαν, τὰ ὁποῖα ὑμνεῖ ἡ παράδοσις καὶ τὰ ὁποῖα ἀφῆκαν φρικαλέαν ἀνάμνησιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Καὶ αὐτὰ λοιπὸν ἐγέρασαν, παρῆλθεν ἡ ἐποχή των! ἦσαν ἄχρηστα πλέον!.. Ναί, τὸ νταλιάνι τοῦ Μπουκουβάλα, τὸ ὁποῖον ἐλύσσα ὡς ἔμψυχον εἰς τὸ Κεράσοβον, τὸ ἁρμοῦτι τοῦ Βρυκόλακα, ἡ λαζαρίνα τοῦ Δίπλα, ἡ Καπότα τοῦ Ἀσφακιανοῦ Κουτρούκη, ἡ Κατερίνα τοῦ Κουδούνα, ὁ Λεβέντης τοῦ Μητρομάρα, τὸ Μάντσαρι τοῦ Ἀντρίτσου, ὁ Σισανὲς τοῦ Μελαχρογιάννη, ὁ Ἅϊ-Λιᾶς τοῦ Βλαχαρμάτα, τὸ βαρὺ καὶ δυσχείριστον ἀπελατίκι τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τόσα ἄλλα ἀνθρωποφάγα ὅπλα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἀνδρειωμένοι ἐκεῖνοι ἁρματωλοὶ μετέδωκαν τῆς ψυχῆς των τὸ γένος καὶ τὰ ἐθεοποίησαν, ἔπρεπεν ὅλα ὅλα ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντροπαλά, ἀνίκανα νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸ νέον ὅπλον τοῦ Παπαθεοδωρακοπούλου!... Οὕτω ἔλεγεν ὁ ἐνωματάρχης! Τὸ ἔλεγε καὶ τὸ ἀπεδείκνυεν ἀτυχῶς!..

Καὶ μία λύπη κατέλαβεν ἤδη τὸν γέροντα, λύπη ἀπ' ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἀφαιροῦν τοῦ ἀνθρώπου τὰ συναισθήματα ἕως νὰ λησμονῇ καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του. Τὰ δάκρυά του ἔπαυσαν αἴφνης. Ἠγέρθη, ἔλαβε τὸ καρυοφύλλι καὶ τὸ ἐκρέμασεν οὕτως ἐξηρθρωμένον ἀπὸ τοῦ τοίχου· συνέλεξε τὰ διεσκορπισμένα κοσμήματα μετ' ἀκριβολογίας ἀπομωραμένου, ἔθεσεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν

Digitized by Google

του. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἔβλεπε καὶ ἐπανέβλεπε τὸ ὅπλον, πλανώμενος εἰς μυρίους συλλογισμούς. Μόλις τόρα εἰς τοῦ καρυοφυλλίου ἐκείνου τὴν παρακμὴν ἐσυλλογίζετο διὰ πρώτην φορὰν ὁ Χειμάρρας τὰ ἰδικά του γηρατεῖα. Εἰς τὴν σφαῖραν ἐκείνην τοῦ ὅπλου τὴν μόλις συρθεῖσαν εἰς ὀλίγα μέτρα καὶ κυλισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ χώματος ἀδρανῆ, ὡς ἄψυχον κουφάρι, ἔβλεπε θλιβερῶς τὴν ἰδικήν του ἐξασθένησιν, πιστὴν εἰκόνα τῶν σωματικῶν του δυνάμεων. Ἡ ψυχή του ναί, ἦτο βράχος ἀκλόνητος ἀκόμη. Ἠσθάνετο ἀκόμη τὴν δύναμιν καὶ τὸν πόθον νὰ τρέξῃ πάλιν εἰς τὸν βρασμὸν τῆς μάχης, ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν θύελλαν αὐτῆς, νὰ χορτάσῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπὸ ἐχθρικὸν φόνον, νὰ βραχῇ τὸ σῶμα μὲ αἵματα καὶ μὲ δάκρυα!.. Ἀλλὰ τὸ σῶμα ἦτο βαρὺ ὡς τὸ χῶμα καὶ δὲν ὑπήκουε πλέον. Ἐπέταξαν τὰ ἔτη ὅτε ἠσθάνετο πτερὰ εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸν παρέβαλλον μὲ τὸν ἀετὸν οἱ σύντροφοί του. Τόρα:

Ἡ βρύσες ἐκινήσανε,
οἱ μύλοι ἐσταματήσανε,
καὶ τὰ βουνὰ χιονίσανε,
τὰ δυὸ γενῆκαν τρία

καθὼς λέγει ὁ μῦθος!.. Καὶ ἠσθάνετο περισσότερον ἤδη ἐπὶ τοῦ σώματος τὴν ἀποκαρωτικὴν ἐκείνην τοῦ γήρατος πίεσιν κ' ἐσκέπτετο ὅτι δὲν εἶχε καθόλου ἄδικον τὸ καρυοφύλλι του. Παρῆλθεν ἡ ἐποχή των· καλὸν ἦτο νὰ παρέλθωσι καὶ αὐτοί...

— Παπποῦ, ἐ παπποῦ· ἠκούσθη αἴφνης φωνὴ παιδίου, εἰσορμήσαντος ἐν θορύβῳ εἰς τὸν οἰκίσκον καὶ ῥιφθέντος ἐπὶ τῶν γονάτων του· δὲν τὸ θέλω πιὰ τὸ καρυοφύλλι σου· νὰ μοῦ πάρῃς ἕνα σὰν τοῦ στρατιώτη...

Ὁ γέρων Χειμάρρας ἔστρεψε καὶ ἠτένισεν αὐτὸ καταπνίγων τοὺς λυγμούς του. Ὄχι μόνον οἱ συμπατριῶται του ἀπηρνοῦντο τὰς παλαιὰς δοξασίας, ἀφίνοντο ἀπόλεμοι νὰ παρασυρθῶσιν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μικρὸς ἔγγονός του, τὸ ἔργον αὐτὸ τῶν ἰδίων του χειρῶν. Ἀπὸ μικρόν, μικρότατον ὁ γέρων ἐσυνείθισεν αὐτὸ εἰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πατριωτικὰς διηγήσεις. Τῷ ἔλεγε τὰς περιπετείας καὶ τὰ μεγαλουργήματα τοῦ Γένους, τῷ ὡμίλει μετὰ προφητικῆς πεποιθήσεως περὶ τοῦ τελευταίου βασιλέως, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται εἰς τὸ σπήλαιόν του μὲ τὸ σπαθὶ ἀκόμη εἰς τὸ χέρι καὶ θὰ ἐξυπνήσῃ μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου νὰ καθήσῃ πάλιν ἐπὶ τοῦ μυριοδοξασμένου θρόνου του· ἠρίθμει εἰς αὐτὸ τὰς καταστροφὰς τῶν Τούρκων, περιέγραφε τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατέληγεν ὑπεραίρων τὴν ἀξίαν τοῦ καρυοφυλλίου του. Καὶ ὅταν ἔβλεπε τὸν μικρὸν νὰ ζωηρεύεται καὶ νὰ φλυαρῇ ἐν πολεμοχαρεῖ παραφορᾷ, ὁ γέρων κολακευόμενος εἰς τὴν πραγματοποίησιν γλυκέος ὀνείρου, ὑπέσχετο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ καρυοφύλλι του, ὅταν τὸ ἔθνος σύσσωμον ἐξεγερθῇ διὰ νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν Πόλιν καὶ μ' αὐτὸ νὰ πολεμήσῃ διὰ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα!... Τόρα ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ μικρὸς δὲν το ἤθελεν. Ἄχ! τί τοῦ ἔκαμεν ὁ ἀναθεματισμένος σταυρωτής!...

— Ἔ, θὰ μοῦ πάρῃς, παπποῦ; ἐξηκολούθει ὁ μικρός.

— Ὄχι! ἐβόησεν αἴφνης ὀρθωθεὶς ἐν ἀπειλητικῇ στάσει ὁ Χειμάρρας ὡσεὶ τῷ ἔλεγον ν' ἀπαρνηθῇ τὴν θρησκείαν του.

Ἀλλ' εὐθὺς μετενόησε καὶ κατέπεσεν ἄθυμος εἰς τὴν θέσιν του. Οἱ κλαυθμηρισμοὶ τοὺς ὁποίους ἔβαλε τὸ παιδίον διὰ τὴν ἄρνησίν του ἐκείνην ἐφάνησαν εἰς τὸν γέροντα κλαυθμηρισμοὶ ὁλοκλήρου γενεᾶς, τῆς ὁποίας ἀπηρνοῦντο τὴν πρόοδον, τοὺς ἀγνώστους κόσμους εἰς τοὺς ὁποίους μοιραίως βαδίζει, θέλοντες νὰ στρέψωσιν αὐτὴν ὀπίσω, εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ κατενόει ὅτι ἦτο ἄδικον τοῦτο, ἐντελῶς ἄδικον καὶ μάταιον! Μόνος αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, εἰς τὴν ἐποχήν του ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεμακρύνθη ἀδίκως. Τί εἶχε νὰ κάμῃ εἰς τὸν νέον αὐτὸν κόσμον, τὸν ξένον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς αἰσθήσεις του ὅλας; Πῶς νὰ ζήσῃ μὲ τὸν Παπαθεοδωρακόπουλον ἀφοῦ ἔζησε πρὶν μὲ τὸν Δράκον;...

— Ἔ, θὰ μοῦ πάρῃς παπποῦ; ἐπέμενεν ἐν παρακλητικῷ καὶ θρηνώδει τόνῳ, τὸ παιδίον.

— Ναί.. θὰ σοῦ πάρω!... ἐψιθύρισεν ἀφηρημένος.

Κ' ἐνῷ ἔσφιγγε τὸν μικρὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐμακάριζε τοὺς ἀποθανόντας συντρόφους καὶ ηὔχετο νὰ τοὺς ἐπανεύρῃ ταχέως. Τὸ ἔβλεπε τεθλιμμένος ὁ Χειμάρρας ὅτι δὲν ἦτο θεὸς δι' αὐτὸν πλέον. Νέα ἐποχὴ ἤρχισε, νέα ὀνόματα, νέα ὅπλα... Νέοι θεοὶ κατέβησαν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος!..

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἴδιον τῆς σεμνοτυφίας εἶνε νὰ θέτῃ τόσῳ περισσοτέρους φύλακας ὅσῳ ὀλιγώτερον ἀπειλεῖται τὸ φρούριον.

*

Ἡ φιλοπατρία εἶνε πλέον ἢ πάθος πλέον ἢ ἀρετή— εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ.

*

Δὲν ἀρκεῖ ὅτι οἱ ἡγεμόνες κατὰ δυστυχίαν εἶνε ἄνθρωποι, ἀλλ' ἔχουσιν ἐνίοτε καὶ δαίμονας συμβούλους.

*

Τὸ κοινόν, ὅπως ὅλοι οἱ ἡγεμόνες, ὅπως οἱ βασιλεῖς, οἱ λαοὶ καὶ αἱ γυναῖκες, δὲν ἀρέσκεται ν' ἀκούῃ τὴν ἀλήθειαν.

Digitized by Google

ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΝΕΑΡΑΙ ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ

Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ κῶδιξ χάρτινος περιέχων συλλογὴν τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐξόχου παρ' ἡμῖν παλαιογράφου καὶ σεβαστοῦ μοι φίλου κ. Σακελλίωνος ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 13 πιθανῶς δὲ καὶ εἰς τὰ τέλη τοῦ 12 αἰῶνος. Ὁ κ. Σακελλίων, ὅστις διεξῆλθεν αὐτόν, ἐσημειώσατο πολλὰς αὐτοκρατορικὰς καὶ ἄλλας διατάξεις ἀξίας σπουδῆς. Οἱ γινώσκοντες τὴν ἱστορίαν τῶν συλλογῶν καὶ νομοκανόνων τοῦ 12 καὶ 13 αἰῶνος, ἐν οἷς ἀποσπάσματα καὶ σχόλια ἐκ τῶν βασιλικῶν καὶ κείμενα αὐτοκρατορικῶν νόμων πλήρη ἐνίοτε περιελαμβάνοντο, εἰσὶν εἰς θέσιν ἀναμφιβόλως νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀξίαν, ἣν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κῶδιξ· ἀναφέρω π. χ. τὴν σελ. 197 α'. ἔνθα ὑπὸ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, εἰλημμένας ἐκ τῶν Βασιλικῶν (βιβλ. 28, τίτλ. Ζ' κεφ. ια'), εὑρίσκεται σχόλιον, ὅπερ, ἂν δὲν ἠπατήθην, εἶνε ἀνέκδοτον. Ἂν τὸ Πανεπιστήμιον ἀνελάμβανε τὴν φροντίδα περὶ τῆς μελέτης τοῦ κώδικος τούτου, καὶ ἐν ἀνάγκῃ παρεῖχε καὶ τὰ μέσα τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, ἴσως θὲν θ' ἀπέβαινεν ἄσκοπος καὶ ματαία ἡ συνδρομή του διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀστικοῦ ἡμῶν δικαίου.

Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου δημοσιεύω δύο τεμάχια, ἀφορῶντα εἰς τοὺς τύπους τῆς μνηστείας, ἐκ νεαρῶν διατάξεων Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, (περὶ ὧν ἴδε καὶ Zachariae coll. IV Nov. XXIV XXXI καὶ ἐν Νομοκάνονος τοῦ λεγομένου τοῦ Φωτίου ΙΓ β').

Ἀντώνιος Μομφερράτος

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΑΡΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΟΥ ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

[Φύλ. 156. α.] Τοῦ μὲν πρεσβυτέρου νόμου γάμον καὶ μνηστείαν ἀπ' ἀλλήλων καιρῷ διαστήσαντος, τοῦ δ' ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου γεγονότος σημειώματος, ὃ καὶ διὰ χρυσοβούλλου γραφῆς τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου κεκύρωται, συνάγοντος καὶ εἰς ἓν ἄμφω συνάψαντος, φροντίδος ἡμῖν ἄξιον ἐνομίσθη ὑπεξελεῖν τὴν δοκοῦσαν ὑπεῖναι ἐναντιότητα, καὶ καταλλάξαι τὰ διαμάχεσθαι νομιζόμενα· ἐπεὶ τοίνυν εὕρομεν ὡς ὁ μὲν παλαιὸς νόμος ἐν μόνῃ τῇ τῶν συναλλαττόντων βουλήσει τὴν μνηστείαν ὁρίζει καὶ πλέον οὐδὲν συναινέσεως, καὶ τῶν ἑπομένων συμβολαίων καὶ μνήστωρ περιεργάζεται, ἡμῖν δὲ τοῦ Θεοῦ χάριτι, πρὸς κοσμιωτέραν πολλῷ καὶ ἱερωτέραν ἐπιδεδώκασι διαγωγήν, οὐχ ὁ γάμος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ μνηστεία φέρει ἱερὰν ἐπιλεγομένην εὐχήν· καὶ χρόνος γὰρ τῇ τοιαύτῃ μνηστείᾳ παρὰ τοῦ φιλοσόφου βασιλέως κυροῦ Λέοντος ὥρισται ὁ τῶν γάμων δηλαδὴ ὥστε τὸν μὲν ἄρρενα, τὸν ιε' κατέχειν ἐνιαυτόν, τὴν θήλειαν δέ, τὸν ιγ', δέον ᾠήθημεν ἀσφαλῶς ἀποφήνασθαι, ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας καὶ γάμῳ κατὰ συνοδικὴν ἰσοδυναμούσας διάσκεψιν, ὅσαι τόν τε χρόνον ἀκέραιον ἔσχον, ὃν ὁ προρρηθεὶς βασιλεὺς διωρίσατο, καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἑπομένην ἐγνώρισε, καὶ κατ' ἐκείνων, τὴν συνοδικὴν ὀφείλειν κρατεῖν ἐπιτήρησιν· τούτῳ γὰρ τῷ σκοπῷ καὶ ὁ προμνημονευθεὶς βασιλεὺς ἀκολουθήσας τὸν κανόνα τῆς καθολικῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου, ἥτις τὴν μνηστευσαμένην ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν ἑτέραν συνέρχεσθαι ἐκώλυσε, μοιχείαν τὸ πρᾶγμα διορισαμένη σαφῶς πρὸς τὴν ἐμφαινομένην τοῦ παλαιογενοῦς ἐναντίωσιν νόμου καλῶς συνεβίβασεν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν εὐλογίαν τῶν μνηστήρων διάστασιν, ἀληθοῦς λύσις μνηστείας ἐστι, τὰς δέ γε κατὰ τὴν πολλῶν συνήθειαν γενομένας καὶ μήτε τὸν τακτὸν ἐσχηκυίας καιρόν, μήτε τὰς συνήθεις εὐχάς, ταύτας κυρίως μὲν μνηστείας, μήτ' εἶναι μήτ' ὀνομάζεσθαι, μήτε τῷ συνοδικῷ περιλαμβάνεσθαι σημειώματι, ὡς ἁπλῶς δὲ ἀρεσκείας ἀνθρώπων ἐπερωτήσεσι κατησφαλισμένας κρατεῖν καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν· καὶ ἄλλο δέ τι προτιθέμεν· ἐπεὶ γὰρ οἱ μέν, κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν τὰς μνηστείας τιθέμενοι, ἄνετον παρεῖχον τοῖς μνηστευομένοις θέαν ἀλλήλων καὶ ὁμιλίαν, τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμαίνον προσανακαίοντες, οἱ δὲ τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως κατακολουθοῦντες διαταγῇ ἐν ἑνὶ καιρῷ τήν τε μνηστείαν καὶ τὸν γάμον ἐτέλουν, βραχυτάτου τινὸς διαστήματος μεταξὺ παρεμπίπτοντος, διορθούμενοι καὶ ταύτην θεσπίζομεν, τὰ μὲν κατὰ τὸν ἑπταετῆ χρόνον καὶ ἄχρι τοῦ ιδ', ἢ τοῦ ιβ'. τῆς ἡλικίας τῶν συμβαλλόντων ἐνιαυτοῦ γινόμενα ἐν τύπῳ μνηστείας συμβόλαια, μὴ τάξιν ἔχειν ἀσφαλοῦς μνηστείας, ἀλλ' ὡς ἀρεσκείας ἐπερωτήσεσιν ἠσφαλισμένας κρίνεσθαί τε καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ τὸν παλαιὸν νόμον, τὸ ἐνεργόν, εἰς τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα ἀποφέρεσθαι· εἰ γὰρ καὶ μνηστεία κυρίως ὥρισται τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι μνηστείας ἔχει σκοπὸν καὶ θεμέλιον ἐστὶν γάμου, εὔλογον ἂν εἴη τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα καὶ αὖθις κωλύεσθαι· ἀφικνουμένου δὲ τοῦ χρόνου ὃν μνηστείαις τε καὶ γάμοις ἁρμόζειν διείληπται, ἤγουν ἀνδρὸς μέν, τὸν ιε', θηλείας δέ, τὸν ιγ', τηνικαῦτα τὴν μνηστείαν μετ' εὐχῶν ἱερῶν ἐκφωνήσεως γίνεσθαι, καὶ τῶν συνήθων ἐπακολουθημάτων, τοῦ τε ἀρραβῶνος καὶ τοῦ φιλήματος, καὶ καιροῦ τινὸς διαλείποντος ἀπαρατηρήτως ἢ βραχέος ἢ πλείονος, εἰ συνδόξειε καὶ τὸν ἔννομον γάμον προβαίνειν, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν ἄμφω ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἢ καὶ ὥρᾳ πολλάκις γίνεσθαι· τοιουτοτρόπως οὖν τῶν τε μνηστειῶν καὶ τῶν γάμων γινομένων, καὶ ὁ περὶ τῶν κεκωλυμένων προσώ-

Digitized by Google

πων νόμος ἕξει τὸ ἐνεργόν, καὶ τὰ συναπτόμενα πρόσωπα καθαρὰν ἀπρεπῶν ὁμιλιῶν ἕξουσι τὴν συναρμογήν· καὶ εἴ τις παρὰ ταῦτα διαπράξεται ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ζ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ςφ̄ϙ̄α' ἔτους, ὁ μὲν ταβουλάριος τῆς νομῆς ἐκπεσεῖται, οἱ δὲ τὴν μνηστείαν πρόωρον ἐργαζόμενοι παρὰ τῷ σεκρέτῳ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν τὸ ἐπηρωτημένον πρόστιμον εἰσπραχθήσεται.

ΕΤΕΡΑ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

[Φύλ. 156. б]. Ἴσμεν κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος 'ςφϙα' ἔτους νομοθετήσαντες περὶ γάμου καὶ μνηστείας ὅσα τῇ τε τοιαύτῃ νομοθεσίᾳ καὶ τῇ σῇ ἀναφορᾷ περιείληπται, καὶ τούτων οὐδὲν παρακινηθῆναι ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ μένειν ἀπαρεγχείρητα βουλόμεθα καὶ ἀναλλοίωτα μέχρι παντός, καὶ τήν τε σύστασιν τῆς μνηστείας καὶ τοῦ γάμου, ὥσπερ εἴρηται, γίνεσθαι, τόν τε χρόνον τηρεῖσθαι ἀκαινοτόμητον καὶ τῶν συναρμοζομένων, τὸν μέν, τῶν ιδ' ἐτῶν εἶναι μείζονα, τὴν δὲ τῶν ιᾳ', ἐπεὶ δὲ οὐδὲν τόδε διατετύπωται, εἴτε λυόμεναι προστίμων ἔσονται καταβολαῖς αἱ τοιουτοτρόπως συνιστάμεναι μνηστεῖαι εἴτε καὶ ἀδιάλυτοι μενοῦσι τὸ παράπαν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ἐρωτήσας καὶ περὶ τούτου, θεσπίζομεν τὰς τοιαύτας μνηστείας, αἳ καὶ κυρίως μνηστεῖαι τυγχάνουσιν, ἀμετακινήτους μένειν καὶ ἀμεταπτώτους, καὶ τὸ ὅλον ἀλύτους ἅτε Θεοῦ μέσον τῶν συναπτομένων εἰσαγομένου· καὶ τὴν τοιαύτην συναρμογὴν διὰ τῆς τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας κρατύνοντος, καὶ μηδέποτε ταύτας προστίμων ἀναλύεσθαι δόσεσιν, ἅτε οὐδὲ τοῖς συμβολαίοις λοιπὸν ἐγγραφήσονται· ὅτι μηδὲ παρ' αὐτῶν αἱ μνηστεῖαι κρατύνονται ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικλήσεως, αἵπερ καὶ ἄλυτοι τὸ παράπαν μενοῦσι, μόναις λυόμεναι ταῖς αἰτίαις, αἷς καὶ οἱ γάμοι, οἷς ἰσοδυνάμους εἶναι νενομοθέτηται· καὶ τὰ κωλυόμενα δὲ συγγενικὰ πρόσωπα πρὸς γάμον ἢ μνηστείαν, κατὰ τὸ δόξαν ἕξει τὴν κώλυσιν· καὶ παρὰ τὰ διηγορευμένα τῇδε τῇ διατάξει ὑπ' οὐδενὸς τι διαπραχθήσεται, εἰ μή που βασιλεὺς οἰκονομικῷ τινι λόγῳ τήν τε μνηστείαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συναρμογὴν ἐντὸς τῶν ὁρισθέντων ἐτῶν ἐπιτρέψοιεν, βασιλεῦσι γὰρ ἔξεστιν ὑπερτέρως ἢ κατὰ νόμους οἰκονομεῖν· ὥσπερ ὁ σοφός τε εἴρηκε βασιλεὺς καὶ τῶν νομοθεσιῶν αἱ πρεσβύτεραι· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον συντέμνοντες, οὐχὶ καὶ τὴν φυσικὴν ἐφήσουσι σύνοδον ἕως τῶν ἁρμοζομένων, ὁ μέν, τὸν ιδ' ἐνιαυτόν, ἡ δὲ τὸν ιᾳ' ὑπερβῇ, τῶν γονέων ἐπιμελῆ τίθεσθαι φυλακὴν ὀφειλόντων, τοῦ μή τι πρὸ τοῦ ῥηθέντος πραχθῆναι χρόνου, ὥστε τοῦτο διαπραξαμένου τὴν ἄωρον μίξιν καὶ τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, τοῖς κατὰ τῶν φθορέων νόμοις ὑποκεισομένων· καὶ ὅτε δὲ βασιλεὺς μνηστείας ἢ γάμου καινοτομήσει καιρόν, εἰ θανάτῳ διασταῖεν ὡς ἁρμοζόμενοι πρὸ τοῦ ὁρισθέντος τῷ πράγματι χρόνου, ἕξει καὶ οὕτω τὴν κώλυσιν τὰ κωλυόμενα πρόσωπα, καὶ οὐκ ἔξεστι τούτοις εὐάφορμον, πρὸς τὸ τολμᾶν τὰ ἀτόλμητα, τῷ πρὸ τοῦ δοκοῦντος ταῖς ἡμετέραις διατάξεσι χρόνου τὴν μνηστείαν ἢ τὸν γάμον τὴν λύσιν θανάτῳ δέξασθαι· τὸ γὰρ ἐλλεῖπον τοῦ τελείου τῆς μνηστείας ἢ τοῦ γάμου ἡ τοῦ βασιλέως ἀναπληροῦσα οἰκονομία ἀπαράβατον τηρήσει τοῖς κεκωλυμένοις τὴν κώλυσιν· καὶ οὐδαμῶς θήσουσι συνάλλαγμα κωλυόμενον· ἀλλ' ὅσα ἐξ ἀκριβοῦς μνηστείας, ἢ τελείου γάμου κωλύονται συναλλάγματα, ταῦτα...

Μηνὶ μαρτίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ,ςχ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Χάρις εἰς τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ γαμβροῦ του ὁ κ. Σέβης εἶχε κατορθώσει νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν νέαν του ἰδιοτροπίαν. Ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν κατῴκει εἰς τὸ περίφημον μαγαζεῖον τῆς ὁδοῦ Μαΐλ, παρῆγε δὲ ἀληθῆ ἔκπληξιν εἰς ὅλην τὴν συνοικίαν τὸ κατάστημα ἐκεῖνο τὸ ἄνευ ἐμπορευμάτων, οὗτινος τὰ παράθυρα ἠνοίγοντο τὴν πρωΐαν καὶ ἐκλείοντο τὴν ἑσπέραν ὅπως τὰ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν καταστημάτων. Εἶχον τοποθετηθῆ σκελετοὶ καὶ αἱ θῆκαι ὁλόγυρα, μία καινουργὴς τράπεζα τοῦ συναλλακτηρίου, ἓν χρηματοκιβώτιον ἀνοιγόμενον διὰ μυστικῆς μεθόδου, μεγάλαι πλάστιγγες. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ κ. Σέβης ἦτο κάτοχος τῶν στοιχείων ἐμπορίου τινός, οἱουδήποτε, χωρὶς ἀκριβῶς νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη ποῖον εἶδος ἔμελλε νὰ ἐκλέξῃ.

Ἐσκέπτετο περὶ τούτου ἡμέραν τε καὶ νύκτα περιφερόμενος ἐντὸς τοῦ μαγαζείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν καὶ ἐπισεσωρευμένα πλεῖστα ὅσα ὀγκώδη ἔπιπλα τοῦ κοιτῶνος, ἅτινα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὸ ὀπίσθιον τοῦ μαγαζείου μέρος. Ἐσκέπτετο ἐπίσης καὶ ὅτε ὄρθιος εἰς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας του ὁ ἀνθρωπίσκος, μὲ μίαν γραφίδα παρὰ τὸ οὖς ἐνετρύφα θεώμενος τὴν τύρβην τοῦ παρισινοῦ ἐμπορίου. Τοὺς διερχομένους ὑπαλλήλους μὲ τὰ δειγματολόγια ὑπὸ μάλης, τὰς χειραμαξας, τὰ λεωφορεῖα, τοὺς ἀχθοφόρους, τὰ μονότροχα ἁμάξια, τὸ γοργὸν ἄνοιγμα τῶν δεμάτων πρὸ τῶν θυρῶν τῶν πλησιοχώρων ἐμπορικῶν καταστημάτων, τὰ δέματα ἐκεῖνα τῶν ὑφασμάτων ἢ τῶν σειρητίων ἅτινα ἔψαυον σχεδὸν τὸν βόρβορον τοῦ ῥυακίου τῆς ὁδοῦ πρὶν εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ ὑπόγεια, εἰς

Digitized by Google

τὰς ζοφερὰς ἐκείνας ὀπὰς τὰς πλήρεις πλούτου, ἔνθα φύεται καὶ βλαστάνει ἡ περιουσία τῶν ἐμπορικῶν οἴκων, ταῦτα πάντα βλέπων ἠγαλλία ὁ κ. Σέβης.

Ἐτέρπετο μαντεύων τὸ περιεχόμενον τῶν δεμάτων, παρευρίσκετο πρῶτος εἰς τὰς θορυβώδεις συναθροίσεις ὁσάκις βάρος τι κατέπιπτε τυχαίως ἐπὶ τῶν ποδῶν διαβάτου, ἢ ὁσάκις οἱ ἀνυπόμονοι καὶ ἀτίθασσοι ἵπποι φορτηγοῦ ἁμαξίου ἐκ τῶν ἐπιμήκων ἐστρέφοντο πλαγίως ὥστε νὰ φράττωσι μὲ τὴν ἅμαξαν τὴν ὁδὸν καὶ νὰ ἐμποδίζωσι τὴν κυκλοφορίαν. Εἶχε πρὸς τούτοις καὶ τὰς παντοίας ἄλλας εὐχαρίστους ἀσχολίας τοῦ ἄνευ πελατῶν μικρεμπόρου, δηλαδὴ τὸ θέαμα τῆς ῥαγδαίως καταπιπτούσης βροχῆς, τὰ τυχαῖα συμβάντα, τὰς κλοπάς, τὰς ἔριδας . . .

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ὁ κ. Σέβης ζαλισμένος, ἐμβρόντητος, κατάκοπος ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, ἐξηπλοῦτο ἐπὶ τῆς ἕδρας του καὶ ἔλεγε πρὸς τὴν σύζυγόν του ἀπομάσσων τὸν ἱδρῶτα του:

—Νά!.. αὐτὸς ὁ βίος μοῦ χρειάζεται!.. ὁ ἐνεργητικὸς βίος!

Ἡ κυρία Σέβη ἐμειδία γαληνίως οὐδὲν ἀπαντῶσα. Συνειθισμένη εἰς πάσας τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ συζύγου της ἐγκατέστη ὅπως ἠδυνήθη κάλλιον ἐντὸς τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ μαγαζείου, βλέποντος πρὸς αὐλήν τινα σκοτεινήν, ἐπαρηγορεῖτο ἀναλογιζομένη τὴν παλαιὰν εὐημερίαν τῶν γονέων της, τὴν καλὴν τύχην τῆς θυγατρός της, ἀείποτε δὲ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένη εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὸ σέβας τῶν γειτόνων καὶ τῶν πέριξ πωλητῶν.

Τοῦτο μόνον καὶ οὐδὲν πλέον ἐπόθει, νὰ διακρίνηται ἐκ τῶν συζύγων τῶν ἐργατῶν πολλάκις πλουσιωτέρων αὐτῆς, νὰ διατηρῇ ποιάν τινα περιωπήν. Αὐτὴ ἦτο ἡ διαρκὴς μέριμνά της· διὸ καὶ τὸ ὀπίσθιον δωμάτιον ἔνθα διέμενε καὶ ὅπου ἡ νὺξ ἐπήρχετο ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας ἤστραπτεν ἐκ τῆς καθαριότητος καὶ τῆς εὐταξίας. Κατὰ τὴν ἡμέραν μία κλίνη ἐχρησίμευε καὶ ὡς ἀνάκλιντρον, ἓν ἐπώμιον ἐξετέλει χρέη τάπητος τραπεζίου, ἡ ἑστία ἐχρησίμευεν ὡς μαγειρεῖον προφυλαττομένη ὑπὸ διαχωρίσματος κινητοῦ καὶ ἐπὶ πυραύνου ἐμαγειρεύοντο τὰ φαγητά. Ἡ γαλήνη ἦτο ὁ μόνος πόθος τῆς ἀγαθῆς ἀτυχοῦς γυναικός, τῆς ταρασσομένης ἐξ ὅλων τῶν ταλαντεύσεων τοῦ ὀχληροῦ συμβίου της.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ κ. Σέβης ἀνέγραψε διὰ μεγάλων κεφαλαίων γραμμάτων ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ καταστήματός του:

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΙ — ΕΞΑΓΩΓΗ

ἀλλ' ἄνευ ἰδιαιτέρας περὶ τοῦ ἐμπορεύματος μνείας. Οἱ γείτονές του ἐπώλουν τοῦλια, ἐριοῦχα, πανία· αὐτὸς ἦτο διατεθειμένος νὰ πωλήσῃ τὰ πάντα, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τέλους νὰ ἐκλέξῃ ἓν εἶδος. Πόσας δικαιολογίας ἤκουε περὶ τούτου ἡ κυρία Σέβη καθ' ἑκάστην ἑσπέραν πρὸ τοῦ ὕπνου!

— Ἀπὸ πανικὰ δὲν εἰξεύρω καλά, ἀλλὰ ὅσον διὰ τσόχαις, ἔννοιά σου! Ἂν ὅμως κάμω ἐμπόριον εἰς τὰς τσόχας, μοῦ χρειάζεται καὶ ἕνας ὑπάλληλος διὰ νὰ ταξειδεύῃ, ἐπειδὴ τὰ καλλίτερα εἴδη ἔρχονται ἀπὸ τὸ Σεδὰν καὶ ἀπὸ τὸ Ἐλμπέφ. Δὲν σοῦ λέγω διὰ τὰ χρωματιστὰ πανία· πρέπει νὰ εἶνε καλοκαῖρι. Διὰ τὸ τοῦλι εἶνε ἀδύνατον, ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ εἶνε πολὺ προχωρημένη τώρα.

Συνηθέστατα δὲ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν ἀμφιβολίαν του λέγων!

— Ἡ νύκτα δίδει συμβουλάς . . . ἂς κοιμηθῶμεν!

Καὶ κατεκλίνετο πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῆς συζύγου του.

Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας τοιούτου βίου ὁ κ. Σέβης ἤρχισε νὰ στενοχωρῆται. Βαθμηδὸν ἐπανῆλθον εἰς αὐτὸν αἱ ἡμικρανίαι καὶ ἡ ζάλη. Ἡ συνοικία ἦτο πολὺ θορυβώδης, νοσηρά. Ἄλλως τε αἱ ἐργασίαι δὲν ηὐδοκίμουν.. Τίποτε δὲν ἐπήγαινε ἐμπρὸς οὐδὲ αἱ τσόχαι, οὐδὲ τὰ ὑφάσματα, τίποτε!

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς νέας κρίσεως ἡ δεσποινὶς Πλανῆ, ἡ «ἀδελφή μου» ἐπεχείρησε τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν Σιδωνίαν ἐπίσκεψιν.

Ἡ γεροντοκόρη καθ' ὁδὸν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ φανῇ ἐπιφυλακτική. Ἀλλ' ὅπως συμβαίνει εἰς πάντας τοὺς δειλούς, εὐθὺς ὡς εἰσῆλθε καὶ ἀμέσως μετὰ τὰς πρώτας λέξεις ἀπηλλάγη τοῦ βάρους τῆς ἀποστολῆς της.

Ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε δραματική. Ἀκούουσα κατηγορουμένην τὴν θυγατέρα της ἡ κυρία Σέβη ἠγέρθη κατηγανακτημένη. Οὐδέποτε θὰ ἐπείθετο νὰ πιστεύσῃ τοιαῦτα πράγματα. Ἡ καϋμένη ἡ Σιδωνία ἦτο θῦμα αἰσχρᾶς συκοφαντίας.

Ὁ κ. Σέβης ἀφ' ἑτέρου ἀπέδωκε τραγικὴν χροιὰν εἰς τὸ πρᾶγμα, μεταχειριζόμενος φρασεολογίαν πομπώδη, δεικνύων στάσιν ὑπερήφανον. ἀνάγων τὰ πάντα εἰς τὸν ἑαυτόν του κατὰ τὴν συνήθειάν του. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσουν ὅτι τὸ ἰδικόν του τέκνον, μία δεσποινὶς Σέβη, θυγάτηρ ἀξιοτίμου ἐμπόρου, γνωστοῦ πρὸ τριακονταετίας εἰς τὴν ἀγορὰν ἦτο ἱκανὴ νὰ .... Τί κάθησθε καὶ λέγετε;

Ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἐπέμεινεν. Ἐλυπεῖτο πολὺ διότι ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀρεσκομένη εἰς τὴν καταλαλιὰν καὶ τὴν διάδοσιν κακῶν εἰδήσεων· ἀλλ' ὑπῆρχον δυστυχῶς ἀποδείξεις ἀναμφισβήτητοι. Εἰς ὅλους πλέον ἦτο γνωστὸν τὸ πρᾶγμα.

— Ἔστω καὶ ὅτι ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα!..

Digitized by Google

ἀνέκραξεν ὁ κ. Σέβης ὀργισθεὶς ἐκ τῆς ἐπιμονῆς της. Ἡμεῖς τάχα πρέπει νὰ φροντίσωμεν;.. Ἡ θυγάτηρ μας εἶνε ὑπανδρευμένη. Ζῆ μακρὰν τῶν γονέων της. Εἰς τὸν σύζυγόν της στέκει, ὁ ὁποῖος εἶνε πολὺ μεγαλείτερος ἀπ' αὐτήν, νὰ τὴν συμβουλεύσῃ, νὰ τὴν καθοδηγήσῃ... Αὐτὸς οὔτε κἂν τὸ ἐσυλλογίσθη!

Καὶ ὁ ἀνθρωπίσκος τότε ἤρχισε νὰ ἐκστομίζῃ παντοῖα ὅσα κατὰ τοῦ γαμβροῦ του, κατὰ τοῦ κοιμισμένου ἐκείνου Ἑλβετοῦ, ὅστις κατεγίνετο εἰς τὸ γραφεῖόν του νὰ ἐφευρίσκῃ μηχανάς, ἠρνεῖτο νὰ συνοδεύῃ τὴν σύζυγόν του εἰς τὰς συναναστροφὰς τοῦ ἐκλεκτοῦ κόσμου καὶ προὐτίμα ὑπεράνω παντὸς ἄλλου τὰς ἕξεις τὰς ὁποίας εἶχεν ὡς γεροντοπαλλήκαρον, τὴν καπνοσύριγγα καὶ τὸ ζυθοπωλεῖον.

Ἔπρεπε νὰ ἐβλέπετε μὲ ποίαν ἀριστοκρατικὴν περιφρόνησιν ἐπρόφερεν ὁ κ. Σέβης τὴν λέξιν «ζυθοπωλεῖον!....» Καὶ ἐντούτοις καθ' ἑκάστην ἑσπέραν μετέβαινεν εἰς αὐτὸ πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Ῥίσλερ καὶ τὸν ἐπέπληττε σφοδρῶς ἂν τυχὸν ἤθελε λείψει ἀπὸ τὴν συνέντευξιν.

Εἰς τὸ βάθος ὅλης αὐτῆς τῆς φλυαρίας ὁ ἔμπορος τῆς ὁδοῦ Μαῒλ — *παραγγελίαι ἐξαγωγή*—ἔκρυπτεν ἰδέαν λίαν σαφῆ. Ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὸ μαγαζεῖον, ν' ἀποσυρθῇ ἐκ τῆς ἐργασίας, ἀπό τινος δὲ χρόνου διελογίζετο νὰ μεταβῇ πρὸς τὴν Σιδωνίαν καὶ νὰ τὴν πείσῃ ὅπως λάβῃ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν νέων σχεδίων του. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἡ στιγμὴ κατάλληλος διὰ σκηνὰς δυσαρέστους, διὰ λόγους περὶ πατρικῆς ἐξουσίας καὶ συζυγικῆς τιμῆς. Ἡ δὲ κυρία Σέβη ὁπωσοῦν ἧττον νῦν ἢ πρὸ ὀλίγου πεπεισμένη περὶ τῆς ἀθωότητος τῆς θυγατρός της ἐτήρει βαθυτάτην σιγήν. Ἡ ταλαίπωρος γυνὴ ἐπεθύμει νὰ ἦτο κωφή, ἄλαλος, νὰ μὴ εἶχε γνωρίσει ποτὲ τὴν δεσποινίδα Πλανῆ.

Ὅπως πάντες ὅσοι ὑπῆρξαν δυστυχέστατοι ἀπεναρκοῦτο εὐχαρίστως ἐν τῇ προσπεποιημένῃ γαλήνῃ καὶ ἐθεώρει τὴν ἄγνοιαν προτιμητέαν παντὸς ἄλλου. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀρκετὰ θλιβερὸς ὁ βίος, μέγιστε Θεέ! Ἔπειτα ἡ Σιδωνία ὑπῆρξε πάντοτε καλὴ θυγάτηρ· διατὶ νὰ μὴ εἶνε καὶ ἐξαίρετος σύζυγος;

Ἡ ἡμέρα ἦτο περὶ τὴν δύσιν.

Σοβαρῶς ὁ κ. Σέβης ἠγέρθη ὅπως κλείσῃ τὰ παράθυρα τοῦ ἐργαστηρίου του καὶ ἀνάψῃ μίαν φωτοβολίδα τοῦ φωταερίου, φωτίσασαν τὴν γυμνότητα τῶν τοίχων, τὰς στιλπνὰς σκευοθήκας, ὅλον τέλος τὸ παράδοξον ἐκεῖνο ἐσωτερικὸν τὸ πολὺ ὁμοιάζον μὲ τὴν ἐπαύριον χρεοκοπίας. Σιγηλός, μὲ τὰ χείλη συνεσφιγμένα περιφρονητικῶς δι' ἀποφάσεως ἀπολύτου ἀφωνίας, ἐφαίνετο λέγων πρὸς τὴν γεροντοκόρην: «Ἡ ἡμέρα ἐτελείωσε.... πρέπει καθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κατοικίαν του...» Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἠκούετο εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ μαγαζείου ἡ κυρία Σέβη ἥτις ἐθρήνει περιερχομένη πέριξ τοῦ ἑτοιμαζομένου δείπνου.

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς δεσποινίδος Πλανῆ ὑπῆρξεν ἄγονος.

— Λοιπόν; ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος ὅστις τὴν ἀνέμενε μετ' ἀνυπομονησίας.

— Δὲν ἠθέλησαν νὰ μὲ πιστεύσουν καὶ εὐγενῶς μὲ ἀπέμπεψαν.

Καὶ ἦτο ἔνδακρυς ἀκόμη ἐκ τῆς ταπεινώσεως ἣν ὑπέστη.

Ὁ γέρων ἐγένετο καταπόρφυρος, λαμβάνων δὲ τὴν χεῖρα της μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ:

— Δεσποινὶς Πλανῆ, ἀδελφή μου, εἶπε, σοῦ ζητῶ συγγνώμην διότι σὲ ἠνάγκασα νὰ προβῇς εἰς τοιοῦτο διάβημα, ἀλλ' ἐπρόκειτο περὶ τῆς τιμῆς τοῦ οἴκου Φρομών.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Σιγισμόνδος ἐγένετο μελαγχολικώτερος Τὸ ταμεῖόν του δὲν ἐφαίνετο αὐτῷ πλέον ἀσφαλὲς οὐδὲ στερεόν. Καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ Φρομὼν δὲν ἐζήτει παρ' αὐτοῦ χρήματα, ἐφοβεῖτο, συνώψιζε δὲ τοὺς φόβους του εἰς τρεῖς λέξεις διαρκῶς ἐπανερχομένας εἰς τὰ χείλη του ὁσάκις συνωμίλει μετὰ τῆς ἀδελφῆς του:

— Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην!

Περίφροντις ἀείποτε διὰ τὸ ταμεῖόν του, τὴν νύκτα ὠνειρεύετο ὅτι πανταχόθεν τοῦτο διερρωγὸς ἔμενεν ἀνοικτὸν μεθ' ὅλας τὰς στροφὰς τῆς κλειδός, ἢ ὅτι σφοδρὸν πνεῦμα ἀνέμου διεσκόρπιζε τὰ ἔγγραφα, τὰ τραπεζογραμμάτια, τὰς ἐπιταγάς, τὰ χρεώγραφα καὶ ὅτι αὐτὸς ἔτρεχεν ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου κοπιάζων ὅπως τὰ συνάξῃ.

Τὴν ἡμέραν ὅτε εὑρίσκετο ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ του, ἐνόμιζεν ὅτι μικρός τις λευκὸς μῦς εἶχεν εἰσέλθει ἐντὸς τοῦ χρηματοκιβωτίου, ἀσχολούμενος τὰ πάντα νὰ δάκνῃ καὶ τὰ πάντα νὰ καταστρέφῃ καὶ καθιστάμενος εὐτραφέστερος καὶ εὐειδέστερος καθόσον ἡ καταστροφὴ ηὔξανεν.

Διὸ ὅτε μετὰ μεσημβρίαν ἡ Σιδωνία ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ μεσαναβάθρου μὲ τὴν κομψὴν ἀλλ' ἄσεμνον περιβολήν της, ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος ἔφριττε ἐξ ὀργῆς. Ἐνόμιζεν ὅτι διήρχετο ἡ καταστροφὴ τῆς οἰκίας, ἡ καταστροφὴ ἐν πολυτελεῖ ἐνδυμασίᾳ, μὲ τὸ μικρὸν ὄχημά της αναμένον αὐτὴν εἰς τὴν θύραν, μὲ τὴν ἀναπαυτικὴν στάσιν της εὐτυχοῦς ἑταίρας.

Ἡ κυρία Ῥίσλερ οὐδαμῶς ὑπώπτευεν ὅτι ἐκεῖ ὄπισθεν τῶν παραθύρων ἐκείνου τοῦ ἰσογείου εὑρίσκετο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἷς ἐχθρός της, κατασκοπεύων καὶ τὰς ἐλαχίστας τῶν πράξεών της, πᾶσαν λεπτομέρειαν τοῦ βίου της, τὰς ἀφίξεις καὶ ἀναχωρήσεις τῆς διδασκαλίσσης τοῦ κλειδοκυμβάλου, τὴν κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἐρχομένην ῥάπτριαν, τοὺς ὑπαλλήλους

Digitized by Google

τῶν καταστημάτων τοῦ Λούβρου μὲ τὰ πηλίκιά των φέροντα χρυσᾶ σειρήτια, ὧν ἡ βαρεῖα ἅμαξα ἐσταμάτα πρὸ τῆς πύλης μὲ κρότον κωδωνίσκων ὡς λεωφορεῖον συρόμενον ὑπὸ ῥωμαλέων ἵππων, παραφερόντων τὴν οἰκίαν Φρομὼν εἰς τὴν χρεωκοπίαν ἐν ἄκρᾳ ταχύτητι.

Ὁ Σιγισμόνδος ἠρίθμει τὰ δέματα, ὑπελόγιζε τὸ βάρος των κατὰ τὴν διάβασίν των καὶ διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων εἰσεχώρει περίεργος εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς οἰκίας τοῦ Ῥίσλερ. Τὰ πάντα ἔβλεπε, τοὺς μετὰ πατάγου τινασσομένους τάπητας, τὰ τοποθετούμενα εἰς τὸν ἥλιον ἀνθοφόρα σκεύη, πλήρη καχεκτικῶν καὶ παρακαίρως φυέντων ἀλλὰ σπανίων καὶ πολυτίμων ἀνθέων, τὰς ἀπαστραπτούσας τοιχοστρωσίας.

Ἔβλεπεν ἀμέσως τ' ἀγοραζόμενα παρὰ τῆς οἰκογενείας νέα ἀντικείμενα ὡς σχετιζόμενα μὲ τὴν αἴτησιν σημαντικοῦ τινος ποσοῦ χρημάτων.

Κατὰ τὴν ἰδέαν του ἡ γυνὴ ἐκείνη μετέβαλλεν ἤδη τὸν φίλον του, τὸν ἄριστον καὶ τὸν ἐντιμότατον τῶν ἀνδρῶν εἰς ἀχρεῖον καὶ ἀναίσχυντον. Περὶ τούτου δὲν εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν. Ὁ Ῥίσλερ ἐγίνωσκε τὴν ἀτιμίαν του καὶ τὴν ἀπεδέχετο. Τὸν ἐπλήρωνον διὰ νὰ σιωπᾷ.

Βεβαίως ἦτο τερατώδης ἡ τοιαύτη εἰκασία. Ἀλλ' εἶνε ἴδιον τῶν ἀγνῶν χαρακτήρων οἵτινες λαμβάνουσι γνῶσιν τοῦ κακοῦ χωρὶς αὐτοί ποτε νὰ τὸ ἐξασκήσωσι, νὰ φθάνωσιν ἀμέσως εἰς τὰ ἔσχατα. Μόλις ἐπείσθη περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Σιδωνίας ὑπαρχουσῶν ἐνόχων σχέσεων, ἡ ἀτιμία τοῦ Ῥίσλερ ἐφάνη εἰς τὸν ταμίαν ἧττον ἀπαράδεκτος. Εἰδεμὴ πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν δαπανῶν τοῦ συνεταίρου του;

Ὁ ἀγαθὸς Σιγισμόνδος μὲ τὴν μικρόνουν καὶ συστηματικὴν αὐτοῦ ἐντιμότητα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἁβρότητα τῶν αἰσθημάτων τοῦ Ῥίσλερ. Ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ μὲ τὰς μεθοδικὰς του ἕξεις περὶ τὴν τήρησιν τῶν βιβλίων καὶ τὴν ἐμπορικήν του ὀξυδέρκειαν ἀπεῖχε πολὺ τοῦ ἀφηρημένου, τοῦ ἀμηχάνου χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, καλλιτέχνου ἅμα καὶ ἐφευρέτου. Ἔκρινε πάντα τὰ συμβαίνοντα ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποθέσῃ ὁποῖός τις εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἐφευρέσεως καὶ ὁ ἐμμένων διαρκῶς εἰς σταθεράν τινα ἰδέαν. Οἱ τοιοῦτοι εἶνε ὑπνοβάται καὶ κυττάζουν χωρὶς νὰ βλέπωσιν.

Ὁ Σιγισμόνδος ὅμως ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Ῥίσλερ ἔβλεπεν.

Ὁ λογισμὸς οὗτος σφόδρα ἔθλιβε τὸν γηραιὸν ταμίαν. Κατ' ἀρχὰς προσήλου ἀτενῶς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ φίλου του ὁσάκις οὗτος εἰσήρχετο εἰς τὸ ταμεῖον· εἶτα ἀποθαρρυνόμενος ἐκ τῆς ἀπαθείας καὶ ἀναλγησίας του, ἣν ἐθεώρει προμεμελετημένην καὶ ἐθελουσίαν, ἐπιπροσθέτως ὡς προσωπεῖον τεθειμένην ἐπὶ τῆς μορφῆς του, ἀπέστρεφε τὸ ὄμμα ἐξερευνῶν τὰ ἔγγραφά του ὅπως ἀποφύγῃ τ' ἀπατηλά του βλέμματα καὶ ὡμίλει πρὸς τὸν Ῥίσλερ βλέπων πρὸς τὸν κῆπον ἢ πρὸς τὸ δικτυωτὸν ἕρκος τοῦ γραφείου του. Καὶ οἱ λόγοι του ὡσαύτως ἦσαν συγκεχυμένοι, παραβλῶπες ὅπως τὰ βλέμματά του. Ἀκριβῶς δὲν ἐφαίνετο πρὸς ποῖον ἀπηυθύνοντο.

Δὲν ἀπηύθυνε πλέον αὐτῷ φιλικὰ μειδιάματα οὔτε ἀνεζήτει ἀναμνήσεις ἀναδιφῶν τὸ βιβλίον τοῦ ταμείου τοῦ καταστήματος καὶ λέγων:

—Ἰδοὺ τὸ ἔτος ὁπού εἰσῆλθες.. ἰδοὺ ἡ πρώτη αὔξησις τοῦ μισθοῦ σου!... Ἐνθυμεῖσαι;... Ἐφάγαμεν μαζὶ εἰς τοῦ Δουὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν.... Καὶ τὸ βράδυ ἐπήγαμεν εἰς τὸ καφενεῖον τῶν Τυφλῶν... αἴ; Τί ζεῦκι!

Ἐπὶ τέλους ὁ Ῥίσλερ παρετήρησε τὴν παράδοξον ψυχρότητα τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σιγισμόνδου, ὡμίλησε δὲ περὶ αὐτῆς πρὸς τὴν σύζυγόν του.

Ἀπό τινος χρόνου καὶ αὐτὴ ᾐσθάνετο τὴν ἀντιπάθειαν ἐκείνην ἥτις περιεπόλει περὶ αὐτήν. Ἐνίοτε ὅτε διήρχετο διὰ τῆς αὐλῆς ἐστενοχωρεῖτο ἐκ τῶν κακεντρεχῶν βλεμμάτων, ἅτινα τὴν ὑπεχρέωνον νὰ στρέφῃ νευρικῶς τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν τρώγλην τοῦ γηραιοῦ ταμίου. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο φίλων ψυχρότης τὴν κατεπτόησεν, τάχιστα δ' ἐφρόντισε νὰ προειδοποιήσῃ τὸν σύζυγόν της ὡς πρὸς τὴν ἐνδεχομένην καταλλαλιὰν τοῦ Πλανῆ.

— Δὲν βλέπεις λοιπὸν ὅτι σὲ ζηλεύει διὰ τὴν θέσιν σου; εἶπεν αὐτῷ. Εἰς πρώην ἴσος του νὰ γείνῃ ἀνώτερός του, αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ὑποφέρῃ... Δὲν πρέπει ὅμως κανεὶς νὰ φροντίζῃ δι' ὅλας αὐτὰς τὰς ἐχθροπαθείας... Ἐγὼ ἐδῶ μέσα εἶμαι περικυκλωμένη ἀπὸ αὐτάς.

Ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ ἤνοιγεν ὑπερμέτρως τοὺς στρογγύλους ὀφθαλμούς του λέγων.

— Σύ!..

— Ναί· καὶ εἶνε φυσικόν, ὅλοι αὐτοὶ μὲ μισοῦν... Ἐχθρεύονται τὴν μικρὰν Σέβη διότι ἔγεινε κυρία Ῥίσλερ... Κύριος οἶδε πόσας αἰσχρότητας διαδίδουν ἐναντίον μου.. Καὶ ὁ ταμίας σας δὲν κρατεῖ καὶ αὐτὸς τὴν γλωσσάν του. ἔννοιά σου!.. Τί κακὸς ἄνθρωπος!

Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις παρήγαγον τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ Ῥίσλερ ἀγανακτήσας, μὴ καταδεχόμενος νὰ παραπονηθῇ, ἀνταπέδωκε ψυχρότητα ἀντὶ ψυχρότητος. Οἱ δύο ἐκεῖνοι ἔντιμοι ἄνδρες πλήρεις δυσπιστίας κατ' ἀλλήλων δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ συναντηθῶσιν ἄνευ δυσαρεσκείας, οὕτως ὥστε μετά τινα χρόνον ὁ Ῥίσλερ ἔπαυσεν ὁλοτελῶς νὰ εἰσέρχηται εἰς τὸ ταμεῖον. Ἄλλως τε ἦτο εὔκολον αὐτῷ τὸ τοιοῦτο, διότι περὶ πασῶν τῶν χρηματικῶν ὑπο-

Digitized by Google

θέσεων έμερίμνα ὁ Φρομών. Κατὰ τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς ἔφερον αὐτῷ τὸν μισθόν του κατ' οἶκον. Τούτου ἕνεκα ἐπῆλθε εὐκολία μείζων εἰς τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Σιδωνίαν περὶ τὴν διάπραξιν παντοίων αἰσχροτήτων.

Ἠσχολεῖτο τότε ἡ Σιδωνία εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ προγράμματος τοῦ πολυτελοῦς βίου της. Τῆς ἔλειπε μία ἔπαυλις. Κατὰ βάθος αὐτὴ ἀπεστρέφετο τὰ δένδρα καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κονιορτοσκεπεῖς ὁδούς: «χειρότερον πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὸ εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει!» ἔλεγεν. Ἀλλ' ἡ Κλαίρη Φρομὼν διήρχετο τὸ θέρος ἐν Σαβινύ. Ὅτε ἐπήρχοντο αἱ πρῶται ὡραῖαι θεριναὶ ἡμέραι εἰς τὸ κατώτερον πάτωμα ἡτοίμαζον τὰς ἐπισκευάς, κατεβίβαζον τὰ παραπετάσματα ἐκ τῶν παραθύρων, μία δὲ μεγάλη ἅμαξα σκευαγωγός, ἐφ' ἧς ἐταλαντεύετο σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ κυανοβαφὲς λίκνον τῆς μικρᾶς, μετέβαινεν εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ πάππου. Εἶτα πρωΐαν τινὰ ἡ μήτηρ, ἡ μάμμη, τὸ παιδίον καὶ ἡ τροφός του, φυρμὸς ἐκ λευκῶν ἱματίων καὶ ἐλαφρῶν πέπλων, ἀπήρχετο ἐντὸς ὀχήματος συρομένου ὑπὸ δύο καλπαζόντων ἵππων πρὸς τὰς χλοερὰς ἐκτάσεις τὰς φωτιζομένας ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τὰς δενδροστοιχίας μὲ τὴν συγκεκερασμένην σκιάν των.

Ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἀπέμενε τότε ἄσχημος, ἔρημος· καίτοι δὲ ἡ Σιδωνία τὴν ἠγάπα καὶ κατ' αὐτὴν προσέτι τὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους, ὅτε φλέγεται ὡς κάμινος, μετὰ λύπης οὐχ ἧττον ἀνελογίζετο ὅτι πᾶσαι αἱ κομψαὶ καὶ πλούσιαι παρισιναὶ περιεπάτουν παρὰ τὰς διαφόρους παραλίας σκεπόμεναι ὑπὸ τῶν ἀνοικτοῦ χρώματος ἀλεξηλίων των καὶ μεταχειριζόμεναι τὸ ταξείδιον ὡς πρόφασιν μυρίων νέων ἐφευρέσεων, παντοίων λίαν ἰδιοτρόπων καὶ παρατόλμων μεταβολῶν τοῦ συρμοῦ, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται αὐταῖς νὰ δεικνύωσι τὴν τορευτὴν των κνήμην καὶ τὰς γνησίας καστανὰς πλεξίδας τῆς μακρᾶς κόμης των.

Ἀλλὰ περὶ θαλασσίων λουτρῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ λόγος, καθότι ὁ Ῥίσλερ δὲν ἠδύνατο ν' ἀπουσιάσῃ.

Ν' ἀγοράσῃ ἔπαυλιν ἀφ' ἑτέρου; δὲν εἶχεν ἀκόμη τὰ μέσα.

Ναὶ μὲν ὁ ἐραστὴς ἦτο πάντοτε πρόθυμος ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὸν νέον τοῦτον πόθον, ἀλλ' ἡ ἔπαυλις δὲν ἀποκρύπτεται ὅπως ἓν ψέλλιον ἢ ἓν πολύτιμον ὕφασμα. Ἔπρεπε καὶ ὁ σύζυγος νὰ τὴν παραδεχθῇ. Δὲν ἦτο εὔκολον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὅμως μὲ τὸν Ῥίσλερ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποπειραθῇ.

Ὅπως προετοιμάσῃ τὴν ὁδὸν ἐλάλει αὐτῷ ἀκαταπαύστως περὶ μικρᾶς τινος ἐξοχικῆς οἰκίας, κειμένης εἰς τὰ πέριξ τῶν Παρισίων καὶ μὴ τιμωμένης πολὺ ἀκριβά. Ὁ Ῥίσλερ ἠκροᾶτο μειδιῶν· ἀνελογίζετο καὶ αὐτὸς εὐχαρίστως τὸν ὑψηλὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ καὶ τὸν κῆπον πλήρη ὀπωροφόρων δένδρων, καταλαμβανόμενος ἤδη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς μανίας τῆς ἰδιοκτησίας, ἥτις ἐπέρχεται ὁμοῦ μὲ τὸν πλοῦτον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἔμφρων, ἔλεγε:

— Θὰ ἴδωμεν... θὰ ἴδωμεν... Ἂς ἀναμείνωμεν τὸ τέλος τοῦ ἔτους.

Τὸ τέλος τοῦ ἔτους, δηλαδὴ τὸν ἰσολογισμόν.

Τὸν ἰσολογισμόν!

Εἶνε ἡ μαγικὴ λέξις. Δι' ὅλου τοῦ ἔτους προχωρεῖ τις ἀδιαλείπτως παραφερόμενος ὑπὸ τοῦ στροβίλου τῶν ὑποθέσεων. Τὸ χρῆμα εἰσέρχεται, ἐξέρχεται, κυκλοφορεῖ, ἐπισύρει καὶ ἄλλο, ἐξοδεύεται· καὶ ἡ περιουσία τῆς οἰκίας ὡς ὄφις στίλβων, ἀσύλληπτος, ἀδιακόπως κινούμενος μηκύνεται, βραχύνεται, ἐλαττοῦται ἢ αὐξάνει, χωρὶς νὰ δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀληθῆ της κατάστασιν πρὶν ἢ ἐπέλθῃ στιγμή τις ἀναπαύσεως. Μόνον κατὰ τὸν ἰσολογισμὸν θὰ γνωσθῇ ὅ,τι πραγματικῶς εἶνε, καὶ ἂν τὸ ἔτος, τὸ ὁποῖον φαίνεται καλὸν εἶνε πραγματικῶς τοιοῦτο.

Συνήθως ὁ ἰσολογισμὸς γίνεται περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου, ὀλίγον τι πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων ἢ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ ἐπὶ πλέον ἐργασίαν ὁ καταρτισμός του, ἐργάζονται καὶ τὴν νύκτα μέχρις ὥρας λίαν προκεχωρηκυίας. Ὅλον τὸ κατάστημα διατελεῖ εἰς κίνησιν. Αἱ λυχνίαι αἵτινες μένουσιν ἀνημμέναι εἰς τὰ γραφεῖα πολὺ ἀφοῦ ταῦτα κλεισθῶσι φαίνονται οἱονεὶ συμμετέχουσαι τῆς ἑορτῆς τῆς τελευταίας αὐτῆς ἑβδομάδος τοῦ ἔτους, καθ' ἣν τόσα παράθυρα φωτίζονται χάρις εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ἑσπερίδας. Πάντες μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὑπαλλήλου τοῦ καταστήματος ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἰσολογισμοῦ. Αἱ αὐξήσεις τοῦ μισθοῦ, τὰ δῶρα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ εὐτυχοῦς ἐκείνου ἀριθμοῦ. Διὸ ἐνῷ ἐξελέγχονται τὰ σημαντικὰ συμφέροντα πλουσίου ἐργοστασίου, εἰς τὰ πενιχρὰ πέμπτα πατώματα, εἰς μικροὺς οἰκίσκους κειμένους εἰς τὰ περίχωρα, αἱ σύζυγοι τῶν ὑπαλλήλων, τὰ τέκνα, οἱ γηραιοὶ γονεῖς ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ, οὗ τὸ ἀποτέλεσμα ἔσται αἰσθητὸν καὶ εἰς αὐτοὺς εἴτε διὰ τοῦ διπλασιασμοῦ τῆς μισθοδοσίας εἴτε δι' ἀγορᾶς πρὸ πολλοῦ ἀναβαλομένης, ἣν ἡ δωρεὰ θὰ καταστήσῃ τέλος πάντων ἐφικτήν.

Εἰς τὸν οἶκον Φρομὼν καὶ Ῥίσλερ, ὁ Σιγισμόνδος Πλανὴς εἶνε ὁ ἐφέστιος θεὸς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, τὸ δὲ δικτυωτόν του γραφεῖον ἁγιαστήριον ἔνθα ἀγρυπνοῦσι πάντες οἱ ὑπάλληλοι. Ἐν τῇ σιγῇ τοῦ βεβυθισμένου εἰς ὕπνον ἐργοστασίου αἱ βαρεῖαι σελίδες τῶν ὀγκωδῶν βιβλίων παταγοῦσι στρεφόμεναι· ὀνόματα ἀπαγγελλόμενα μεγαλοφώνως προκαλοῦσιν ἐρεύνας εἰς

ἄλλα κατάστιχα. Τρίζουσιν αἱ γραφίδες. Ὁ γηραιὸς ταμίας περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν ὑπαρχηγῶν ἔχει τὸ ἦθος περίφροντι καὶ φοβερόν. Ἐκ διαλειμμάτων ὁ Φρομὼν πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἅμαξαν προσέρχεται μὲ τὸ σίγαρον εἰς τὸ στόμα, μὲ τὰ χειρόκτια εἰς τὰς χεῖρας, κομψός. Βαδίζει βραδέως, ἀκροποδητεῖ, κύπτει ἀπὸ τῆς θυρίδος καὶ ἐρωτᾷ:

— Λοιπόν; . προχωρεῖ ἡ ἐργασία;

Ὁ Σιγισμόνδος ἐκφέρει γρυλλισμὸν καὶ ὁ νεαρὸς καταστηματάρχης ἀπέρχεται μὴ τολμῶν νὰ ἐρωτήσῃ τι πλέον. Μαντεύει ἐκ τοῦ ἤθους τοῦ ταμίου ὅτι αἱ εἰδήσεις εἶνε κακαί.

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπαναστάσεων, ὅτε ἐμάχοντο ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ἐργοστασίου, οὐδέποτε ἐλεεινότερος ἰσολογισμὸς ἐγένετο εἰς τὸν οἶκον Φρομών. Τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα ἦσαν ἴσα περίπου. Τὰ γενικὰ ἔξοδα εἶχον ἀπορροφήσει τὰ πάντα, ἐπὶ πλέον δὲ ὁ Φρομὼν εὑρίσκετο χρεώστης σημαντικοῦ ποσοῦ ἀπέναντι τοῦ ταμείου. Ἀξιοθρήνητος ἦτο ἡ ὄψις τοῦ γηραιοῦ Πλανῆ ὅτε τὴν 31 Δεκεμβρίου ἀνῆλθεν ὅπως ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Γεώργιον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας του.

Ὁ Γεώργιος ἀπεδέχθη τὴν ἀγγελίαν μετὰ φαιδρότητος, μᾶλλον. Ἤλπιζεν ὅτι τὸ ἐπιὸν ἔτος αἱ ὑποθέσεις θὰ ἔβαινον καλλίτερα. Ὅπως ἀποδώσῃ δὲ εἰς τὸν ταμίαν τὴν καλὴν διάθεσιν ἐχορήγησεν αὐτῷ δωρεὰν ἔκτακτον ἐκ χιλίων φράγκων, ἀντὶ τῶν πεντακοσίων, ἅτινα ἔδιδεν ἄλλοτε πρὸς αὐτὸν ὁ θεῖός του. Ἡ αὐτὴ γενναιόδωρος διάθεσις ἐξεδηλώθη πρὸς πάντας, ἐν τῇ γενικῇ δὲ εὐαρεσκείᾳ ἐλησμονήθη ταχέως τὸ θλιβερὸν ἀποτέλεσμα τῶν λογαριασμῶν τοῦ λήξαντος ἔτους. Ὡς πρὸς τὸν Ῥίσλερ δέ, ὁ Γεώργιος ἀνεδέχθη να καταστήσῃ αὐτὸν ἐνήμερον εἰς τὰ τῆς καταστάσεως.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ μικρὸν γραφεῖον τοῦ συνεταίρου του, ἔνθα τὸ φῶς ὡς εἰς ἐργαστήριον καλλιτέχνου, κατέπιπτεν ἄνωθεν ἐπὶ τοῦ ῥεμβάζοντος ἐφευρέτου, ὁ Φρομὼν ἐδίστασε πρὸς στιγμήν, αἰσχυνόμενος καὶ αἰσθανόμενος τύψιν συνειδότος δι' ὅ,τι ἤρχετο νὰ πράξῃ.

Ὁ Ῥίσλερ ἀκούσας τὸν κρότον τῆς θύρας ἐστράφη περιχαρής.

— Γεώργιε, Γεώργιε, φίλε μου!.. Τὴν εὗρηκα τέλος πάντων τὴν ἐκτυπωτικὴν μηχανήν!... ἀνέκραξεν. Ὑπάρχουν ἀκόμη μερικαὶ ἀτέλειαι, ἀλλ' ἀδιάφορον!.. Τώρα εἶμαι βέβαιος περὶ τοῦ ἔργου μου... Θὰ ἴδῃς, θὰ ἴδῃς!. Ἄ, οἱ Προσσασὼν δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ παλαίσουν!.. Μὲ τὴν ἐκτυπωτικὴν μηχανὴν Ῥίσλερ καταβάλλομεν πάντα συναγωνισμόν!

(Ἕπεται συνέχεια).

ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Αἱ κάτωθι σελίδες ἀπεσπάσθησαν ἐκ τοῦ πρώτου τόμου τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑστίας τοῦ περιλαμβάνοντος τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Ἐν αὐταῖς ὁ στρατάρχης τῆς Πελοποννήσου μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν στωμυλίας ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν καταδίωξιν τῆς οἰκογενείας του ὑπὸ τῶν Τούρκων. ἐν ἔτει 1808.

Η ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

...Ἐμάθαμε ὅτι ἦλθε τὸ συνοδικὸ καὶ τὸ φερμάνι· ἐμάζωξα ὅλους ἕως 150 καὶ τοὺς εἶπα νὰ ἀναχωρήσωμε νὰ πᾶμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον· αὐτοὶ ἀφοῦ ἤκουσαν ὅτι οἱ Ῥοῦσσοι εἶχαν πάρει ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἐπῆγαν εἰς τὴν Νεάπολι, μὲ ἀπεκρίθηκαν ὅλοι μὲ ἕνα στόμα: ὅτι «ἡμεῖς δὲν πηγαίνομεν εἰς τὴν Φραγκιὰ καὶ θέλομε ν' ἀποθάνωμεν ἐπάνω εἰς τὴν πατρίδα μας». Ὁ ἀδελφός μου ὁ Γιάννης μὲ εἶπε ὅτι «θέλω νὰ μὲ φάγουν τὰ ὄρνεα τοῦ τόπου μας». Τοὺς ἔδωκα ἄλλη μία γνώμη, νὰ χωρισθοῦμε εἰς μπουλούκια ἀπὸ πέντε ἀπὸ ἕξ, νὰ κρυφθοῦμεν καὶ ἔτσι ν' ἀπεράσῃ ὁ Γεννάρης, ὁ Φλεβάρης καὶ ὁ Μάρτης, ὅσον νὰ λυώσουν τὰ χιόνια, καὶ τότε συναζόμεθα καὶ περπατοῦμε καθὼς καὶ προτήτερα· καὶ αὐτὸ τὸ πρόβαλα, διότι εἰς τρεῖς μῆνες ἤθελον σκορπισθοῦν τὰ ὀρδιὰ καὶ ἐγλυτώναμεν ἀπ' ἐκεῖνον τὸν κίνδυνον· αὐτοὶ μ' ἀπεκρίθησαν ὅτι: «δὲν πᾶμε νὰ ἐξοδεύσωμε τὰ λίγα γρόσια ὁποῦ ἔχομε, διατὶ οἱ καπεταναῖοι ἐσεῖς πέρνετε ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας»· καὶ ἐγὼ τοὺς εἶπα ὅτι: «κάμετε τοῦτο καὶ ὅταν τὸν Μάρτη σμίξωμεν τοὺς ἀποζημιώνω εἰς ὅσα ἐξόδευσαν». Αὐτοὶ δὲν ἄκουσαν καὶ ἔτσι ἐκηρυχθήκαμεν μὲ τὴν σημαίαν ἀνοικτὴν εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ Μωρέως.—Ἡ σημαία εἶχεν ἕνα Χ, εἶχε καὶ ἄστρα καὶ φεγγάρι.—Τοὺς Κοντσαμπασίδες τοῦ Μωρέως τοὺς εἶχαν ἐνέχυρον εἰς τὴν Τριπολιτσᾶ τοὺς φίλους μας ὁποῦ εἴχαμεν εἰς τὴν Μάνη, καθὼς Κουμουντουράκιδες, Μούρτζινους καὶ λοιπούς, τοὺς εἶχεν ὁ Ἀντωνόμπεης ἐξορίσῃ εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ δὲν εἴχαμε πλέον καταφύγιον εἰς τὴν Μάνη. Καὶ τὰ βουνὰ ἦταν γεμάτα χιόνια καὶ δὲν εἰμπορούσαμε νὰ πᾶμε, ἀμὴ 30 ἐχωρίσθηκαν κατὰ τὰ Πηγάδια καὶ οἱ ἄλλοι ἀνοίξαμεν μπαϊράκι καὶ ἐτραβήξαμεν κατὰ τὸν Ἅγιον Πέτρο. Ἐστείλαμεν εἰς τὰ Βέρβενα νὰ μᾶς στείλῃ ψωμὶ καὶ ζωοτροφίας, καὶ αὐτοὶ μᾶς ἀποκρίθησαν: «Ἔχομε βόλια καὶ μπαροῦτι», καὶ ἐπήγαμε καὶ τοὺς χαλάσαμε. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀπεράσαμεν πίσω εἰς τὰ Σαμπάζικα· τότε ἐπρόσταξε ὁ Πασσᾶς ὅλαις ταῖς ἐπαρχίαις διὰ νὰ ἔβγουν Τοῦρκοι καὶ Ῥωμαῖοι νὰ μᾶς βαρέσουν.

Ἀπὸ Σαμπάζικα ἐκατεβήκαμεν εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Βελανιδιᾶς, καὶ ἐστείλαμεν εἰς τὴν Καλαμάτα νὰ μᾶς στείλῃ ψωμὶ καὶ φουσέκια, καὶ οἱ Καλαματιανοὶ ἐφοβοῦντο νὰ μᾶς στείλουν· ἡμεῖς ἐκινήσαμεν τότε νὰ πάγωμεν μέσα εἰς τὴν Καλαμάτα διὰ νὰ κτυπήσωμεν τοὺς Τούρκους· τότε οἱ προεστοὶ μᾶς ἔφερον οἱ ἴδιοι ζαερὲ καὶ μπαρουτόβολο καὶ στουρνάρια εἰς τὸν Ἅγιον Ἠλία πλησίον τῆς Βελανιδιᾶς· ἀπὸ ἐκεῖ ἐτραβήξαμε τὴν ἡμέραν καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὸ Πήδημα,

Digitized by Google

σύνορο Καλαμάτας, καὶ τὸ βράδυ ἐπήγαμεν εἰς τὸ Τζεφερεμίνι. Μία ὥρα μακρυὰ ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ εἴμαστε ἡμεῖς, εἰς τὴν Σκάλα ἦλθε ὁ Κεχαγιάμπεης μὲ 2000 Τούρκους, μὲ τὰ παλουκια. Τὸ βράδυ ἐπήγαμεν εἰς τὸ 'Αλιτοῦρι, καὶ ἐκεῖ μᾶς ἐπλάκωσαν 'Ανδρουσανοί, Λεονταρίταις καὶ λοιποὶ ἕως 700· ἦλθαν τὴν αὐγήν, ἀρχίσαμε τὸν πόλεμο, ἡμεῖς ἐβγήκαμε ἀπὸ τὸ χωριό, τοὺς πήραμε κυνηγῶντας ἕως μίαν ὥραν μακρυά, τοὺς ἐπήραμε τέσσαρα ἄτια, πολλοὶ ἐπνίγηκαν εἰς τὸ ποτάμι καὶ ἄλλους ἐσκοτώσαμε, καὶ ἐπήραμεν πολλὰς ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια.

Ἤκουσαν τὸν πόλεμον τὰ στρατεύματα ὁποῦ ἦταν εἰς τὴν Σκάλα καὶ ἦλθαν εἰς βοήθειαν τῶν ἐδικῶν των. Ἡμεῖς ὀπισωγυρίσαμεν καὶ ἐκλεισθήκαμεν εἰς τὸ χωριὸ 'Αλιτοῦρι, καὶ ἐπολεμήσαμεν ὅλην την ἡμέραν, καὶ τὸ βράδυ ἐτραβήξαμε τὰ σπαθιὰ καὶ ἐπήγαμε κατὰ τῆς 'Αρκαδιᾶς τὰ χωρια· ἐπήγαμεν εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ χωριά, καὶ εὑρήκαμε 300 Τούρκους μέσα καὶ δὲν εἰμπορέσαμε νὰ πάρωμε ψωμί. Οἱ Τοῦρκοι ἀφοῦ ἐπῆγαν εἰς τὸ 'Αλιτοῦρι βλέποντες τὸν τορόν μας ἐγύρισαν καὶ ἦλθαν ἀπὸ κοντὰ γυρεύοντάς μας. Ὁ Κεχαγιᾶς ἄρχισε νὰ παλουκώνῃ τοὺς Χριστιανοὺς (γιατάκηδες), διὰ νὰ δώσῃ φόβον εἰς τὸν κόσμον. Ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι ἐπάνω μας, ἡμεῖς ἐφκειάσαμε ταμπούρια γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσωμε. Οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἐντόπιοι καὶ μᾶς ἔστειλαν νὰ φύγωμεν, διότι μᾶς ἐφοβοῦντο ἀκόμη. Ἐφύγαμεν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὰ Κοντοβούνια διὰ ψωμὶ καὶ ἔπειτα ἐπήγαμεν εἰς ἕνα βουνὸ νὰ λημεριάσωμεν· ἐστείλαμεν εἰς τοὺς φίλους μας διὰ νὰ εὕρουν καΐκια νὰ ἔμβουμε νὰ φύγωμε, καὶ μᾶς ἀπεκρίθηκαν ὅτι τὰ καΐκια ἀπὸ τὸν Πύργον ἕως τὸ Νεόκαστρον τὰ ἔχουν ἐμποδισμένα ὅλα, διὰ νὰ μὴν περάσωμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐγυρίσαμε τότε εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Πελοποννήσου· μᾶς ἐπῆραν ἀπὸ κοντὰ οἱ Τοῦρκοι, ἐπέρναμε ψωμὶ ἁρπακτά. Εἰς τοῦ Ψάρι μᾶς ἔφθασαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἐπολεμήσαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν Οἱ συντρόφοι μου ἄρχισαν νὰ φεύγουν· ἀποσταῖνε, ἐπειδὴ καὶ ὅλαις ταῖς ἡμέραις ἐπολεμούσανε καὶ τὴν νύκτα ἐπεριπατούσανε· καὶ μᾶς ἔφυγαν ἕως 40 καὶ ἀπὸ 100 ἐμείναμε 60. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπήγαμεν εἰς τὸ Λεοντάρι ἀποπάνου, καὶ μᾶς εὑρηκαν πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐφύγαμεν διὰ τὰ Σαμπάζικα, εὑρήκαμεν ἐκεῖ μία τετρακοσαριὰ Τούρκους ἐνῷ ἐνομίζαμε ὅτι δὲν θὰ εὕρωμε.

Ἐπολεμήσαμε καὶ ἐκεῖ μὲ τοὺς Τούρκους. Ἐσώσαμε τὰ φουσέκια, τὸ ψωμὶ ὀλίγο. Τὸ βράδυ τοὺς εἶπα ὅτι δὲν ἠμπορούσαμε νὰ ζοῦμε ὅλοι μαζί, ἀλλὰ νὰ διαμοιρασθοῦμε· καὶ ἔτσι ἐχωρισθήκαμε λέγοντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον: «Καλὴ ἀντάμωσι εἰς τὸν κόσμον τὸν ἄλλον». Ἐκράτησα μόνον 19 συγγενεῖς μου καὶ ἕνα καπετὰν Γιώργο ὁποῦ δὲν εἶχε ποῦ νὰ ὑπάγῃ. Εἰς δεκαπέντε ἡμέραις δὲν ἔμεινε κανένας ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἐχώρισαν ἀπὸ ἐμένα· ἀπὸ τοὺς 19 δυὸ μου πρῶτα ἐξαδέλφια μὴν ἠμπορῶντας πλέον νὰ βαστάξουν τὴν πεῖναν καὶ τοὺς κόπους (ἀποστασίλα) ἐκρύφθησαν, καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας τοὺς εὑρήκανε καὶ τοὺς ἐσκότωσαν καὶ ἐμείναμε 17. Μὴν ἠξεύροντας, ἐπήγαμεν κ' ἐλημεριάσαμεν ἀνάμεσα εἰς τρεῖς παγανιαῖς. Ἡ τύχη μᾶς ἔκαμε καὶ δὲν μᾶς εἶδαν παρὰ τὸ βράδυ καὶ ἐξανασάναμεν ὀλίγο. Μᾶς εὑρῆκαν, ἐσταθήκαμεν ὑποχρεωμένοι νὰ περάσωμε ἀναμεσόν των πολεμῶντας καὶ νὰ γλυτώσωμεν κι' ἀπ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον. Τὴν νύκτα ἐτραβήξαμε κατὰ τὸν κάμπον τοῦ Λεονταριοῦ, ἀκούσαμε πολλαῖς μπαταριαῖς καὶ ἔπεφταν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ δὲν ἠξεύραμε τί ἦτον. Ἡ μπαταριὰ ἦτο σημεῖον ὅτι ἐδῶθεν ὑπάγουν οἱ κλέφται. Τὴν νύκτα ἐπήγαμεν εἰς τὸ 'Ανεμοδοῦρι διὰ ψωμί, εὑρήκαμε μόνον ταῖς γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες ἦταν εἰς τὰ Διάσιλα, καὶ ἐφύλαγαν μὲ τοὺς Τούρκους. Τὰ σκυλιὰ ὁποῦ ἀλίκταχν ἔδωσαν ὑποψίαν, ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι καὶ μᾶς πολιόρκησαν. Ὅταν ἐζύγωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἄρχισαν τὰ σκυλιὰ νὰ γαυγίζουν, ἐκατάλαβα καὶ ἐγὼ ὅτι ἦλθαν Τοῦρκοι· τότε ἐπῆρα ταῖς φαμίλιαις μαζὶ ἕως ὅτου ὁποῦ ηὗρα ἀνοικτὸν τὸν δρόμον, ταῖς ἀφήκαμε καὶ ἐπήραμε τὴν δημοσιὰ τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἐπήγαμε εἰς τὸ Βαλτέτσι ἀποπάνω νὰ λημεριάσωμε. Οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ μᾶς ἐγνώρισαν καὶ εὐθὺς ἔδωκαν παντοῦ τὴν εἴδησιν ὅτι: «ἐδῶθε πάγει ὁ Κολοκοτρώνης», καὶ μᾶς ἐπῆραν κυνηγῶντας. Τὸ δειλινὸ ἐφύγαμε καὶ ἔστρεψα κατὰ τὴν Καρύταινα, καὶ διὰ νὰ μὴν γνωρίσουν τὸν τορό, ἀπὸ πέτρα εἰς πέτρα ἐπήγαμεν εἰς μίαν στάνη, καὶ μᾶς εἶπαν πῶς ἦτον γεμάτη Τοῦρκοι. Τότε ἀπεφάσισα νὰ γείνωμε εἰς τέσσερα μπουλούκια καὶ νὰ ὑπάγωμεν εἰς φίλους νὰ κρυφθοῦμε. Ὁ 'Αντώνιος ὁ Κολοκωτρώνης μὲ ἄλλον ἕνα ἐκρύφθηκε εἰς τοὺς συγγενεῖς μας, τὸν Δημητράκη Κολοκοτρώνη μὲ ἄλλους τρεῖς νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν εἰς τὴν Βυτίνα, ὅπου εἴχαμε συγγενεῖς, καὶ τὸν ἀδελφόν μου Γιάννη μὲ ἄλλους τέσσερους νὰ ὑπάγῃ ἀποκάτω εἰς τὴν Δημητσάνα, ὁποῦ εἶν' ἕνα χωριό, διὰ νὰ τοὺς κρύψῃ ἕνας πιστὸς φίλος ὁποῦ εἴχαμε. Ὁ 'Αντώνης ἐγλύτωσε καὶ σώζεται ἕως τὴν σήμερον. Ὁ Δημητράκης ἐκάθησε δύο ἡμέρας εἰς τὴν Βυτίνα, ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ. Τοῦ Δημητράκη τοῦ ἔκοψαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ χέρι, τὸ παρρησίασαν ὡς δικό μου, ἐπειδὴ εἶχε γραμματα. Ὁ Γιάννης δὲν εὗρε τὸν φίλον του, ἐπῆγε εἰς τοὺς Αἱμυαλούς, μοναστήρι, τοῦ ἔδωκε ἕνας καλόγερος φαγὶ καὶ ἔπειτα ἐπῆγε, ἔδωσε εἴδησιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἐπῆγαν, τὸν πολιόρκησαν εἰς τὸν ληνὸν καὶ τὸν σκότωσαν.

Ἐγὼ ἔμεινα μὲ ἄλλους τέσσερους, ἐπῆγα εἰς ἑνὸς φίλου μου προεστοῦ εἰς τὸ Πυργάκι, ὀνομαζόμενον κὺρ Παρασκευᾶ, εὕρηκα τὸ παιδί του, ἐπειδὴ αὐτὸν τὸν εἶχαν εἰς τὴν Καρύταιναν, διὰ νὰ κρυφθῶ. «Ἐγὼ σᾶς ἐφύλαγα τόσον καιρό, τώρα πρέπει νὰ μὲ φυλάξετε καὶ σεῖς». Μὲ ἐπῆγε εἰς μία τρύπα καὶ τὸν ἔστειλα ἕως τὴν Βυτίνα διὰ νὰ μάθῃ τί γίνεται. Ὁ μῆνας ἦτο Γεννάρης. Εἴκοσι ἡμέραις ἐμείναμε ζωντανοὶ ἀφότου μᾶς κατέτρεξαν. Αὐτὸ τὸ παιδὶ ἔδωσε εἴδησι τοῦ πατρός του. Καὶ αὐτὸς ἐπῆγε εἰς τὴν Βυτίνα καὶ ἐπῆρε τοὺς Τούρκους δια να τοὺς φέρῃ εἰς τὴν τρύπα νὰ μᾶς πιάσουν, ἀλλὰ ἦλθε ἐμπροστὰ διὰ νὰ ἰδῇ ἂν εἴμεθα ἐκεῖ ἀκόμη· ἦτον ἁρματωμένος, τὸν ἠρώτησα: «Κάτι ἁρματωμένος, Ζαχαριά;» τοῦ εἶπα καὶ ἔβαλα εὐθὺς ὑποψία· τοῦ εἶπα: «Βρὲ νὰ μὴ μᾶς ἐπρόδωσες;» αὐτὸς μοῦ ἀπεκρίθη: «Δὲν γίνεται αὐτό». Ἐν ᾧ ἐπήγαινε αὐτὸς νὰ τοὺς μιλήσῃ, ἐγὼ μὲ τοὺς ἄλλους τέσσερους ἐπῆρα τὸ βουνό, καὶ ἠμπορούσαμε νὰ περπατοῦμε· μᾶς ἐκυνηγοῦσαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἕως τὸ Ζυγοβίστι.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐσκότωσαν τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἔκαμαν χαραῖς οἱ Τοῦρκοι. Εὐθὺς ἐκατάλαβα, ὅτι

Digitized by Google

τοὺς ἐσκότωσαν, ἀφοῦ ἤκουσα ταῖς μπαταριαῖς, τὸ σημεῖον τῆς χαρᾶς των. Ἐτράβηξα λοιπὸν διὰ τὴν Λιοδώρα εἰς τὸν γέρο Κόλια καὶ Δημήτρην γαμβρόν μου· τοὺς εἶχαν ἐνέχυρον εἰς τὴν Καρύταινα καὶ δὲν εὔρηκα παρὰ μόνον τὸν ἀδελφόν του τὸν Γεωργάκη εἰς τὴν στάνη· ὡμίλησα τοῦ Γεωργάκη, μᾶς ἔφερε ψωμί, καὶ τὸν εἶπα νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς τὴν Ζάτουνα. Ἔμαθε ὅτι ἐσκότωσαν ὅλους τοὺς ἰδικούς μας.

Θ. Κολοκοτρωνης

ΚΑΙ ΤΟΤΕ....

Ἐκεῖ π' ἀγριεμμένος βράχος
Γέρνει 'ς τὴν ἄκρη τῆς θαλάσσης
Ἦρθα κ' ἐστάθηκα μονάχος
Γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ ποῦ θὰ περάσῃς.
Κι' ἀπὸ τὰ μάτια μου ἕνα δάκρυ
Κύλησε μόνο, σιγαλό,
Ὅταν προσπέρασες 'ς τὴν ἄκρη
Κ' ἐχάθηκες μέσ' 'ς τὸ γιαλό.

Ἐκεῖ 'ς τὸ ἴδιο τἀκρογιάλι
Κάποιον καιρὸν εὐτυχισμένο
Μονάχος θὲ νάρθῶ καὶ πάλι
Καὶ θὰ σταθῶ νὰ σὲ προσμένω.
Κι' ἅμα σὲ ἰδῶ καὶ σ' ἀντικρύσω,
Καθὼς ἐκείνη τὴ φορά,
Καὶ τότε πάλι θὰ δακρύσω...
Μὰ θὰ δακρύσω ἀπὸ χαρά.

(1887) Γεωργιος Δρουινης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Τὴν 13)25 ἑωρτάσθη ἐν Αὐστρίᾳ ἡ εἰκοσαετηρὶς τῶν ταχυδρομικῶν δελταρίων.

— Εἴς τινα μέρη τῆς Γερμανίας ἐνέσκηψε φέτος ὁ χειμὼν πρόωρος καὶ δριμύτατος. Εἰς τὰ Γιγάντια Ὄρη ἡ χιὼν ἐστρώθη παχεῖα καὶ ἐτέθησαν ἤδη εἰς ἐνέργειαν τὰ παγοδρομικὰ ἕλκυθρα κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον αὐτοὶ οἱ πρεσβύτατοι κάτοικοι δὲν ἐνθυμοῦνται νὰ συνέβη ἄλλοτε.

— Φαίνεται ὅτι τὸ ἐμπόριον τῶν ἀνθέων εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπικερδῶν ἐπαγγελμάτων ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν Νεαπόλει ὑπάρχει πωλήτρια ἀνθέων γνωστοτάτη ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὡ ρ α ί α Ἀ δ ε λ ί ν α, ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἐκλάπησαν ἐσχάτως εἰς χρήματα καὶ κοσμήματα 40 χιλιάδες ἰταλικαὶ λίραι.

— Ἐπερατώθη ἡ ἐξωτερικὴ ἐπισκευὴ τοῦ ἐν Βενετίᾳ δουκικοῦ παλατίου ἥτις διήρκεσεν ἐπὶ 20 ὅλα ἔτη.

— Ἀφοῦ ἐφωτίσθησαν ἀνάκτορα καὶ θέατρα καὶ ὁδοὶ καὶ ἐργοστάσια δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός, φωτίζεται νῦν καί... μοναστήριον, τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τοῦ Ἐσκουριὰλ ἐν Ἱσπανίᾳ.

— Σπάνιον παράδειγμα ἀφοσιώσεως: Πρό τινος διετάχθη ἡ μετασταθμευσις τοῦ ἐν Πίλσεν ἐδρεύοντος αὐστριακοῦ συντάγματος εἰς Πράγαν. Συνεπείᾳ δὲ τούτου 150 ὑπηρέτριαι κατέλιπον τὰς ἐν Πίλσεν οἰκίας ἐν αἷς ὑπηρέτουν καὶ μετέβησαν εἰς Πράγαν ὅπως εὕρωσι θέσιν ἐκεῖ, πλησίον τῶν προσφιλῶν ἐ ξ α δ έ λ φ ω ν των.

— Εἰς τὸν μηχανικὸν Ἄϊφφελ, τὸν ἱδρυτὴν τοῦ ὁμωνύμου πύργου, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀπένειμε τὸ παράσημον τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Σωτῆρος.

— Τὸ βαθύτατον μέρος θαλάσσης κεῖται εἰς τὸν νότιον Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν μεταξὺ τῆς νήσου Τριστὰν δ' Ἀκούνα καὶ τοῦ Ρίο δὲ λὰ Πλάτα. Τὸ βάθος τοῦ ὕδατος ἐκεῖ φθάνει εἰς 40,236 πόδας ἤτοι 8 3)4 ἀγγλικὰ μίλλια. Τὸ βάθος τοῦτο ὑπερέχει κατὰ 17,000 πόδας τοῦ ὕψους τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς γῆς.

— Ὁ διάσημος γερμανὸς συγγραφεὺς Γουσταῦος Φράϋταγ ἐκδίδει κατὰ τὰς ἀρχὰς ὀκτωβρίου σελίδας ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον: **Der Kronprinz und die deutsche Kaiserkrone.** Αἱ σελίδες αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸν ποτε διάδοχον καὶ βραδύτερον αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκον Γ', μεθ' οὗ διὰ στενῆς φιλίας συνεδέετο ὁ Φράϋταγ.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ γνωστότατος συγγραφεὺς τῆς Λ ε υ κ ο φ ό ρ ο υ καὶ πλείστων ἄλλων μυθιστορημάτων Οὐΐλκι Κόλλινς ἐκ θυγατρὸς γαμβρὸς τοῦ Δίκενς.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἐνοικιαστής.

— Πολὺ καλὸ τὸ σπίτι σας, κυρία μου, ἀλλὰ διστάζω νὰ τὸ πιάσω γιατὶ μοῦ φαίνεται πῶς δὲν εἶνε πολὺ ὑγιεινόν.

— Καλὲ τί λέτε;

— Τί; θαρρεῖτε πῶς δὲν τὸ ξέρω; ὁ παλαιός σας νοικάρης ἔβγαλε τὸ ποδάρι του καὶ ἔμεινε τρεῖς μῆνες 'ς τὸ κρεβάτι.

Ἐν ἑστιατορίῳ.

— Παιδί, μισὸ πουλὶ τὸ λογαριάζεις μιάμιση δραχμή;

— Μὰ βλέπετε, τὸ ἄλλο μισὸ ποῦ μένει δύσκολα θὰ παρθῇ;

Γείτων ἀκούσας τὸν διάλογον:

— Παιδί . . . δός μου ἐμένα αὐτὸ τὸ μισὸ πουλὶ ποῦ ἔμεινε.

Μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὁ λογαριασμός: «Μισὸ πουλὶ δρ. 2».

— Πῶς; δύο δραχμὰς τὸ πουλὶ ποῦ ἔμεινε;

— Μὰ βλέπετε, ἦτον τὸ τελευταῖο μας πουλαρικὸ κι' ὅλοι τὸ ζητοῦσαν!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Οἱ μύρμηκες καὶ ἡ κιμωλία

Ἂν θέλετε νὰ προφυλάξετε δένδρον τι ἀπὸ ἐπιδρομῆς τῶν μυρμήκων διαγράψετε περὶ τὸν κορμὸν αὐτοῦ κύκλον διὰ κιμωλίας. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου αἱ οἰκοδέσποιναι δύνανται νὰ προφυλάττωσι τὰ τρόφιμα, ἂν ἐπὶ τῆς σανίδος τοῦ ἑρμαρίου διαγράφωσι τοιούτους κύκλους περὶ τὰς βάσεις τῶν δοχείων ἢ τῶν πινακίων. Εἶνε παράδοξος ὁ φόβος ὃν ἐμπνέει εἰς τὰ μικρὰ ταῦτα ἔντομα ἡ λευκὴ γραμμὴ τῆς κιμωλίας. Μύρμηξ τιθέμενος ἐντὸς τοιούτου κύκλου μένει αἰχμάλωτος μὴ τολμῶν νὰ τὸν διέλθῃ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1877.

Digitized by Google

Ἀριθ. 720 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ΄. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 15 Ὀκτωβρίου 1889.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Digitized by Google

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΕΣ ΒΑΓΟΝΙΟΝ

Θέμα πρὸς σύνθεσιν μουσικῆς συμφωνίας.

Ὡραῖον βαγόνιον, κατακαίνουργον καὶ ἀποστίλβον. Ἐζευγμένον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ τραίνου, τὸ ἀποχαιρετίζει ὁ ἥλιος, ἕτοιμος νὰ ἐξαφανισθῇ ὄπισθεν τῶν βουνῶν, τῶν ὁποίων ἡ κατατομὴ ἐσκιαγραφεῖτο ἐντὸς τῶν ὑέλων του. Ἀπὸ ὅλας τὰς γύρω συστάδας τὰ στρουθία τοῦ ηὔχοντο κατευόδιον καὶ διὰ μιᾶς τῶν ἀνοικτῶν θυρίδων εἰσήρχετο τὸ ἄρωμα τῶν ῥόδων, ὀξυνόμενον ὑπὸ τῆς ἑσπερινῆς δρόσου

Ἐπιβάτης κατάκοπος καὶ βαρυμέριμνος, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία δὲν συνέπαλλε πρὸς τὴν ἐαρινὴν ταύτην φαιδρότητα, εἶχεν ἤδη λάβει θέσιν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ καθίσματός του.

Ὁ κώδων σημαίνει· εἰς τὸν συριγμὸν τοῦ σταθμάρχου ἀπαντᾷ ὁ συριγμὸς τῆς μηχανῆς· τὸ τραῖνον κλονίζεται καὶ ἀναχωρεῖ.

Κοιμοῦ ἥσυχος, ταξειδιῶτα, καὶ τὸ κυλίνδημα τοῦ βαγονίου ἂς βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου!

***

Ἐνῷ οἱ ἀστέρες στίζουσι τὸ στερέωμα καὶ φεύγουσι τὰ πολυψίθυρα δένδρα, οἱ πολύηχοι βράχοι καὶ οἱ ἄηχοι λειμῶνες, τὸ καινουργὲς βαγόνιον ἤρχισε νὰ στενάζῃ καὶ νὰ γεμίζῃ ἀπὸ φωνὰς συγκιρνωμένας εἰς μεγάλον καὶ ὑπόκωφον ἦχον.

Ὁ ἐπιβάτης εἶνε μόνος, εἰς μάτην ἐπιζητῶν ἀνάπαυσιν μικρὸν κατὰ μικρόν, ἀπαλλαγεὶς ἀπὸ τὰς πικρὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι ὕγραινον τοὺς ὀφθαλμούς του, ἔτεινε τὸ οὖς καὶ διέκρινεν ὡρισμένας μελῳδίας εἰς τὴν συναυλίαν, τὴν ἀποτελουμένην ὑπὸ τοῦ βαγονίου. Ὡς παιδίον ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς τροφοῦ ἀφέθη ἠρέμως εἰς τὴν ἁρμονίαν ταύτην, ἡ ὁποία ἐσυντρόφευε τὴν μοναξίαν του, ἐνεψύχωνε τὰ ὄνειρά του καὶ ἐγλύκαινε τὴν ὀδύνην του. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, τὸ τραῖνον ἐστάθμευεν καὶ ἡ μουσικὴ κατέπαυεν· ἀλλ' ἅμα τὸ καινουργὲς βαγόνιον ἐξώρμα πάλιν ἐπὶ τῶν τροχιῶν ἀνελάμβανε τὸ διακοπὲν ᾆσμά του καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς ἕως τὸ πρωί.

Κοιμοῦ ἥσυχος, ταξειδιῶτα, καὶ τὸ ᾆσμα τοῦ καινουργοῦς βαγονίου ἂς βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου

***

Κατ' ἀρχὰς ὁ ταξειδιώτης διέκρινε βαθεῖαν καὶ βραγχνώδη φωνὴν βαθυφώνου Διέφευγε μυκωμένη ἐκ τῶν τροχῶν καὶ τῶν ἐμβόλων καὶ ἐρρυθμίζετο ἁρμονικῶς πότε πρὸς κριγμὸν κυμβάλων, πότε πρὸς κρότους ὁμοίους μὲ ἐκρήξεις.

«Εἶμαι ὁ σίδηρος, εἶμαι ὁ χάλυψ, ἔλεγεν ἡ φωνή. Ἡπλωμένος ἐπὶ ἀξέστου κλίνης, ζυμωμένος μὲ ἰλύν, μὲ βόρβορον, κατεκείμην ἀδρανὴς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ σκότους, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς. Ποῖος μὲ ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸ ἔρεβος, ποῖος μὲ ἐξήγνισεν εἰς τὸ πῦρ, μὲ ἔχυσεν ἐντὸς τῆς μήτρας, μὲ ἐσφυρηλάτησε, μὲ ἐστόμωσε, μοῦ ἔδειξε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας; Ἐνεσωματώθην, ἐνεσχηματίσθην τέλος πάντων. Ἂν βαρὺ εἶνε τὸ ἔργον μου, ἂν φθείρωμαι ὑπὸ τῆς ἐργασίας. ἂν κάποτε αἰσθάνομαι τὰς ἶνας μου ἑτοίμους νὰ διαρραγῶσιν ἐκ τῆς προσπαθείας, ὑπηρετῶ τοὐλάχιστον νοήμονα κύριον, ὅστις μὲ προσηταιρίσθη χάριν μεγαλεπηβόλου ἔργου. Προτιμοτέρα εἶνε ἡ ζωή, ἔστω καὶ ἐν τῇ ὀδύνῃ διερχομένη πικρὰ ἡ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀναισθησία.

«Ὅστις δήποτε καὶ ἂν εἶσαι, ταξειδιῶτα, ἡ δύναμίς μου εἶνε εἰς τὴν διάθεσίν σου· δὲν βαρύνεις διόλου ἐπ' ἐμοῦ. Εἶμαι εὐτυχὴς φέρων σε ἐπὶ τῆς ῥωμαλέας ῥαχεώς μου, ὁδηγῶν σε ὅπου θέλεις νὰ μεταβῇς.

«Κοιμοῦ ἥσυχος καὶ ὁ θριαμβευτικὸς μυκηθμός μου ἂς βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου.»

***

Εἰς τὴν τραχεῖαν ταύτην μελῳδίαν ἀνταπήντων παρατεταμένοι ψίθυροι πλαγιαύλων καὶ βαρυαύλων, τοὺς ὁποίους ἐνίοτε ἐνόμιζες ὅτι συνώδευε τὸ πλατάγημα τῶν κροτάλων καὶ ἡ ὀξεῖα φωνὴ τῆς σύριγγος, ἢ διέκοπτε τυμπανοκρουσία.

«Εἴμεθα ἡ δρῦς, ἡ πτελέα καὶ ἡ πεύκη, ἔλεγον διάφοροι φωναί: Οἱ ποιηταὶ ψάλλουν τὰ θέλγητρα τῆς σκιᾶς μας, τὸ ἀνοικτόχρωμον ἢ καταπράσινον τοῦ φυλλώματός μας, τὴν μελαγχολικὴν χάριν ἢ τὴν ἀγρίαν καλλονὴν τῶν τοπίων, τὰ ὁποῖα κοσμοῦμεν. Μᾶς θρηνοῦν ὅταν μᾶς κατακόπτουν. Λησμονοῦν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ σηπώμεθα ἐπὶ τόπου, ἀρρήκτως συνδεδεμέναι πρὸς τὴν γῆν, καταδεδικασμέναι νὰ βλέπωμεν τὰ πάντα κινούμενα πέριξ ἡμῶν, ἐλάφους καὶ λύκους εἰς τὸ δάσος, ἀετοὺς καὶ χελιδόνας εἰς τὸν ἐλεύθερον οὐρανόν, χωρὶς νὰ δυνάμεθα ν' ἀποσπάσωμεν τὰς ῥίζας μας ἐκ τῆς φυλακῆς των. Ἔστω εὐλογημένος ὁ πέλεκυς ὅστις ἔθραυσε τὰ δεσμὰ ταῦτα, ὁ χείμαρρος, ὅστις κατεκύλισεν ἡμᾶς μέχρι τῆς κοιλάδος, ὁ πρίων ὅστις μᾶς διῄρεσεν εἰς εὐφορήτους σανίδας, ὁ δεξιὸς τεχνίτης, ὅστις μᾶς ἔδωκεν ὡρισμένην μορφήν, μᾶς ἐλείανε καὶ μᾶς συνέδεσεν. Ἡ ὕπαρξίς μας μετεσχηματίσθη· καθ' ἑκάστην ἀπροσδόκητα θεάματα ἐκτυλίσσονται ἐνώπιόν μας· μετεβλήθημεν εἰς κινουμένην οἰκίαν, ἡ ταχύτης μας ἐξισοῦται πρὸς τὴν ταχύτητα τῶν πτηνῶν καὶ ὑπερβαίνει τὴν ταχύτητα τῶν ὠκυτέρων ἵππων. Ἔστω καὶ ἂν πρόκειται σκληρῶς νὰ πληρώσῃ τις τὴν ἀπόλαυσιν, προτιμοτέρα εἶνε ἡ κίνησις ἀπὸ τὴν αἰωνίαν ἀδράνειαν.

« Ἠμπορεῖς, ταξειδειῶτα, νὰ ἐμπιστευθῇς σεαυτὸν εἰς τὴν φρούρησίν μας. Σὲ προφυλάττο-

Digitized by Google

μεν ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἀπὸ τὴν ὑγρὰν δρόσον τῆς νυκτός· αὔριον θὰ σὲ προστατεύσωμεν κατὰ τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας.

«Κοιμοῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁ φαιδρὸς ἡμῶν ψιθυρισμὸς ἂς βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου!»

*
* *

Ἐπί τινα χρόνον ὁ ταξειδιώτης δὲν ἤκουσεν ἄλλας φωνάς· ἀλλ' ἐνῷ ἐστρέφετο ἐπὶ τῆς κλίνης ἀκουμβῶν ἐπ' αὐτῆς πλαγίως, διέκρινε καὶ ἄλλους ἐλαφροὺς ἤχους, συγκεχυμένως ἀπηχοῦντας.

«Ἤμην μαλλίον καὶ μαλλίον εἶμαι. Ἀλλ' ὁποία εὐτυχὴς μεταμόρφωσις! Ἄξεστον κάλυμμα προβάτου, τὸ ὁποῖον ἡ βροχὴ καὶ ὁ βόρβορος κατερρύπαιναν, καὶ τὸ ὁποῖον οἱ θάμνοι ἀπέσπων, σκληρῶς ὑπέφερα τὴν ἀγροικίαν μου. Δὲν θλίβομαι σήμερον οὔτε διὰ τὸ δῆγμα τῆς ψαλίδος, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεκόπην, οὔτε διὰ τὴν δριμύτατα τῶν ὀξέων μὲ τὰ ὁποῖα ἐκαθαρίσθην οὔτε διὰ τὴν ἄκαμπτον τραχύτητα τῶν μηχανημάτων, διὰ τῶν ὁποίων μὲ ἐλανάρισαν, μὲ ἔξαναν, μὲ ἔνεσαν, μὲ ὕφαναν, οὔτε τὴν σκληροτέραν ἀκόμη δοκιμασίαν τῆς βαφῆς. Ἰδοὺ ὅτι κατέστην ὕφασμα λαμπρόν, λεῖον καὶ χνοῶδες. Προτιμοτέρα εἶνε ἐφήμερος καλλονή, ἐξαγορασθεῖσα ἔστω καὶ δι' ὀδυνηρῶν βασάνων, παρὰ ἡ ἀφανὴς καὶ ἀνωφελὴς δυσμορφία.

«Στηρίξου ἐπ' ἐμοῦ, ἀγαπητὲ ταξειδιῶτα, ἐξάπλωσε ἐπάνω μου τὰ κουρασμένα μέλη σου. Εἶσαι ξένος καὶ κύριός μου, καὶ σὲ ὑπηρετῶ εὐχαρίστως· εἴθε νὰ ἀξιωθῶ τῆς εὐγνωμοσύνης σου.

«Κοιμοῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ τὸ ταπεινὸν τῆς φωνῆς μου ὑποψιθύρισμα ας βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου.»

*
* *

Καὶ ὁ χορὸς ἐτραγούδει, ἐτραγούδει ἐναρμονίως, καὶ αἱ φωναὶ ἐσυγχέοντο, ἐσυγχέοντο ἀμυδραὶ ἢ ἠχηραί, ὀξεῖαι ἢ βαρεῖαι καὶ ἡ ὀρχήστρα ἔβρεμεν, ἔβρεμεν. Ἀλλὰ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ᾀσμάτων ὅλων ἐδέσποζε διηνεκὴς ὕμνος· εἰσέδυε δι' ὅλων τῶν ῥωγμῶν τοῦ καινουργοῦς βαγονίου καὶ συνεκίνει μέχρι τῶν μυχιαιτάτων χορδῶν τὴν ψυχὴν τοῦ ταξειδιώτου. Ἦτο ὁ ἦχος τῆς αὔρας, ὃν διέσχιζε τὸ ὁλοταχῶς βαῖνον τραῖνον.

«Εἴμεθα ἡ πτερωτὴ λεγεὼν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μορίων, ἔλεγεν ἀόρατος χορός. Διετρέξαμεν ἀναριθμήτους φορὰς ὅλον τὸν πλανήτην καὶ ἡ πορεία μας, εἴτε βραδεῖα, εἴτε ταχεῖα, οὐδέποτε ἀναστέλλεται. Θυγατέρες τῆς γῆς καὶ τοῦ ὠκεανοῦ, ἀφοῦ ἐπαίξαμεν μὲ τὸν ἀφρὸν τῶν κυμάτων καὶ δι' ἰσχυρᾶς πνοῆς ἠυλακώσαμεν τὸν θαλάσσιον σάλον, ὑψώθημεν ὡς καπνὸς μέχρι τοῦ αἰθέρος, κατόπιν δὲ κατήλθομεν ἐκ νέου πρὸς τὴν γῆν· προσεψαύσαμεν τὰς πεδιάδας, ἐξηγείραμεν τὴν ἄμμον τῶν ἐρήμων ἢ ἐλυγίσαμεν τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, διήλθομεν διὰ τῶν κοιλάδων, ἀνερριχήθημεν τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν, ὑπερεπηδήσαμεν τὰς χιόνας καὶ τοὺς πάγους, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐκ νέου εἰς τοὺς πολυανθρώπους ἀγροὺς ἢ τὴν ἄπειρον τῆς θαλάσσης ἐρημίαν. Εἴμεθα ἡ λαῖλαψ καὶ ὁ ζέφυρος καὶ ἔχομεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν· ἠμποροῦμεν διαδοχικῶς νὰ θραύσωμεν τὴν δρῦν καὶ νὰ διασχίσωμεν τὴν κέδρον ἢ ἁβρῶς νὰ θωπεύσωμεν τὰς πτέρυγας τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀρεσκόμεθα νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὰ ἀνθρώπινα στήθη καὶ νὰ εἰσπνεώμεθα ὑπ' αὐτῶν. Γνωρίζομεν ἐκ τῶν προτέρων τί μᾶς περιμένει καὶ πῶς ἕκαστον ἐκ τῶν λεπτοτάτων ἀτόμων μας θὰ διαλυθῇ. Ἀλλ' ἀδιάφορον! Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἀναγεννηθῶμεν κατόπιν, θὰ ἐπανίδωμεν τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, θὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν διὰ τοῦ κενοῦ πτῆσίν μας. Ἡ χαρά μας, ἡ ὑπερηφάνειά μας εἶνε ν' ἀναμιγνυώμεθα εἰς τὸ αἷμά σας, ὦ βασιλεῖς τῆς γῆς, ν' ἀναζωογονοῦμεν τὰς δυνάμεις σας καὶ διὰ τοῦ προσωρινοῦ ἡμῶν θανάτου νὰ τρέφωμεν τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς σας.

«Ἄφησέ μας, ὦ ταξειδιῶτα, νὰ φθάσωμεν μέχρι τῶν πνευμόνων σου, οἱ ὁποῖοι μᾶς καλοῦν καὶ νὰ συνενωθῶμεν μὲ τοὺς στεναγμούς σου. Σοῦ φέρομεν τὴν βαλσαμώδη πνοὴν τῶν βουνῶν καὶ τῶν δασῶν, τὴν ἁπαλὴν εὐωδίαν τῶν λειμώνων. Κοιμοῦ ἐν εἰρήνῃ. Ἡ διαυγὴς μελῳδία ἂς καταπραΰνῃ τὴν καρδίαν σου καὶ ἂς βαυκαλίζῃ τὸν ὕπνον σου.»

*
* *

Καὶ ἐνῷ ὁ ταξειδιώτης κατάκοπος ἀπεκοιμᾶτο, πρὸς τὰ ἐξημερώματα, δύο δραπέται ἐρασταὶ ἐμβῆκαν ἥσυχα εἰς τὸ καινουργὲς βαγόνιον. Ἐστρυμώχθησαν εἰς μίαν σκοτεινὴν γωνίαν ἀκίνητοι, ἐνηγκαλισμένοι καὶ ὡμίλουν σιγά, σιγά, παρατηροῦντες τὰ ἄστρα ἀπὸ τὰς ὑέλους, τὰς ὁποίας τὸ ψῦχος τῆς αὐγῆς ἤρχισε ν' ἀμαυρώνῃ. Εἶχε στηρίξει τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ φίλου της καὶ αὐτὸς περιβάλλων τὸ σῶμά της διὰ τοῦ βραχίονός του, τὴν ἔθλιβεν ἐπὶ τοῦ στήθους του, ἐνῷ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα ἐλείαινε τὴν κόμην της ἢ διευθέτει τὸ ταξειδιωτικὸν σκέπασμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἦσαν σκεπασμένοι καὶ οἱ δύο. Ὡμίλουν σιγὰ σιγά· ἀλλ' ὁ ταξειδιώτης τοὺς ἤκουεν ἐν μέσῳ τοῦ ὕπνου του ἀκουσίως καὶ ὁ διακεκομμένος διάλογός των ἔφθανε μέχρις αὐτοῦ ὡς μουσικὴ ὀνείρου. Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπρόφερε τοὺς λόγους τοῦ νέου καὶ ὅτι οἱ ἐξ τῆς φίλης του ἀπετείνοντο εἰς αὐτόν. Δὲν ἦτο πλέον οὔτε μελαγχολικός, οὔτε κουρασμένος· τὸ βαρὺ ἄχθος τῶν ἐτῶν, τὸ ὁποῖον ἐπίεζε τὴν καρδίαν του, εἶχεν ἀποπτῇ.

Digitized by Google

«Μὲ ἀγαπᾷς; ἔλεγεν. — Ἂν σὲ ἀγαπῶ! ἐπανελάμβανεν ἐκείνη. Δὲν εἶσαι ὁ μνηστήρ μου, ὁ σύζυγός μου, ὁ κύριός μου; Δὲν ἀφῆκα τοὺς πάντας χάριν σοῦ; Ἠξεύρεις καλὰ ὅτι ἠμπορῶ νὰ σὲ ἀκολουθήσω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου. Ὁ ἔρως σου εἶνε ὁ ἥλιος τῆς ψυχῆς μου. Σὺ μόνος εἶσαι ἡ εὐτυχία μου καὶ ἡ ζωή μου. — Καὶ ἐγὼ θὰ σὲ ἀγαπῶ πάντοτε, τὸ ἀκούεις, ἀγάπη μου; Αἱ μικρότεραι ἐπιθυμίαι σου θὰ εἶνε καὶ ἰδικαί μου· μόνη μέριμνά μου νὰ σὲ εὐχαριστῶ. Σὲ ἐξέλεξα μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν ἢ μᾶλλον σὲ ἀνεγνώρισα, διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ἐξ ὅλων τῶν γυναικῶν μία ἦτο προωρισμένη δι' ἐμὲ καὶ αὐτή, ἀγαπημένη μου, ἦσο σύ. Σύ, εἰς τὴν ὁποίαν θέλω ν' ἀφοσιωθῶ μέχρι τελευταίας μου πνοῆς. Σύ, δύναμίς μου καὶ ὑπερτάτη μου ἐλπίς. Σὺ διὰ τῆς ὁποίας ἀναπνέω καὶ ζῶ. — Τί εὔμορφα λόγια μοῦ λέγεις, φίλε μου! πόσον ὑπερηφανεύομαι διὰ τὸν ἔρωτά σου. Ὄχι τίποτε πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χωρίσῃ. Καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὰ σώματα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ διαιρέσῃ τὰς ψυχάς. Σὲ ἀγαπῶ . . . »

Ὁ ψιθυρισμὸς τῶν φωνῶν των ἐξέπνεεν, ἔπαυσεν. Ἡ νεαρὰ κόρη ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ μνηστῆρός της, οὗτος δὲ ἐξέσφιγξε τὸν βραχίονά του· εἰς κάθε τίναγμα τοῦ βαγονίου, οἱ θελκτικοὶ δεσμοὶ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ των ἐλύοντο. Τὸ σκέπασμα κατέπιπτεν ἐκ τῶν γονάτων των. Πρὸς ἀνατολὰς ὑπέφωσκεν ἡ αὐγή. Σιγὴ καὶ ἠρεμία ἐβασίλευεν.

Ἀλλ' ἡ μυστηριώδης ὀρχήστρα τοῦ καινουργοῦς βαγονίου ἐξηκολούθει, μὲ περισσοτέραν δύναμιν, τὸ πολλαπλοῦν τραγούδιόν της: «Κοιμηθῆτε, ἀγαπητοὶ ταξειδιῶται, κοιμηθῆτε εὐτυχεῖς καὶ ἥσυχοι. Εἴμεθα τὰ πνεύματα τῆς γῆς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας τὸ ἐναρμόνιον πλῆθος τῶν στοιχείων. Ἐνῷ ἡμεῖς χαιρετίζομεν τὴν ἀνατέλλουσαν αὐγήν, ἀναπαυθῆτε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡ μελῳδία τῆς αἰωνίας μουσικῆς, τὴν ὁποίαν ἀναδίδει ἡ φύσις, ἂς βαυκαλίσῃ τὸν ὕπνον σας!»

* * *

Αἴφνης πάταγος φοβερὸς ἠκούσθη. Τὸ καινουργὲς βαγόνιον, καταλειφθὲν ἀπὸ ζάλην,, φρικιᾷ, μυκᾶται, ἐκστροφοῦται, ὀρθώνεται, ἐξορμᾷ διὰ φοβεροῦ ἅλματος καὶ πίπτει συντετριμμένον μετὰ φοβεροῦ γογγυσμοῦ.

* * *

Ὅτε ὁ ἥλιος ἀνέτειλε χαρωπὸς ἐφώτισε σκηνὴν ἀποτρόπαιον· ἐπὶ πρηνοῦς κλιτύος κεῖται ἀνάσκελα ἡ ἀτμομηχανὴ καὶ ἀπὸ τὸν συντετριμμένον λέβητά της δίκην ῥόγχου ἐξέρχεται ὁ τελευταῖος ἀτμός· ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὰ βαγόνια θριμματισμένα, συσωρευμένα τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου εἰς ἄμορφον σωρόν· πανταχοῦ ἐπὶ τῶν τροχιῶν, εἰς τὰς τάφρους, εἰς τὴν ἄκραν τῶν χλοαζόντων ἀγρῶν, ἐπὶ τῶν δροσοσταγῶν χόρτων καὶ ἀνθέων, ἀνθρώπινα σώματα παραμεμορφωμένα ἢ ἠκρωτηριασμένα, μέλη διεσπαρμένα· ὑπὸ τοὺς φρικαλέους σωροὺς τῶν σιδήρων καὶ τῶν ξύλων ὀδυρμὸς γυναικοπαίδων, φωναί, ὠρυγμοὶ ἀπελπισίας· οἱ διασωθέντες ἐκ τῆς καταστροφῆς, παραζαλισμένοι ἐκ τοῦ φόβου, τρέχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς τρελοί.

Ἐπὶ τέλους φθάνουν βοήθειαι ἐκ τοῦ γειτονικοῦ χωρίου. Δύο τρεῖς ἀποφασιστικοὶ ἄνδρες παρασύρουν καὶ τοὺς ἄλλους. Κατασκευάζουν πρόχειρα φορεῖα ἀνεγείρουν τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς νεκρούς· μετὰ μεγάλων προφυλάξεων ἀρχίζει ἡ ἀνακάθαρσις τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ σωτηρία τῶν παθόντων.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ καινουργὲς βαγόνιον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο συμπεπιεσμένον ἐπὶ βουνοῦ ἐρειπίων, εὗρον δύο πτώματα τόσον σφιγκτὰ ἐνηγκαλισμένα, ὥστε δὲν ἠμπόρεσαν ν' ἀποχωρίσωσι τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο· αἱ κεφαλαὶ τῶν δύο νέων ἐκτύπησαν συγχρόνως κατὰ τοῦ ἀντικρυνοῦ φράγματος καὶ ἐθραύσθησαν· ἀπέθανον ὁμοῦ, ἀστραπιαίως, ὡς κεραυνόβλητοι.

Ὁ ταξειδιώτης ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου δὲν παρεῖχε σημεῖα ζωῆς.

Μετέφεραν καὶ τοὺς τρεῖς κάτωθεν φηγοῦ τινος, ὀλίγον μακρύτερα ἀπὸ τὴν ὁδὸν καὶ τοὺς ἐξήπλωσαν ἐπὶ τῆς πτέριδος. Αἱ φροντίδες τῶν ὁποίων εἶχον ἀνάγκην οἱ ζῶντες, δὲν ἐπέτρεπε νὰ δοθῇ μεγαλειτέρα προσοχὴ εἰς τοὺς νεκρούς. Ἔμειναν ἐκεῖ ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ πρασίνου φυλλώματος, ἠδελφωμένοι. Ὁ ἥλιος ἀνυψοῦτο. Αἱ μέλισσαι ἐβόμβουν πέριξ τῶν ἀφώνων χειλέων τῶν νέων, ἄνωθεν δ' οἱ σπῖνοι καὶ οἱ μέροπες ἐκυνηγοῦντο μεταξὺ τῶν κλάδων.

* * *

Ἀλλ' ὁ ταξειδιώτης εἶχε μόνον λειποθυμήσῃ. Τὸ σῶμά του, αν καὶ εἶχε μωλωπισθῇ, δὲν εἶχε λάβει ὅμως καμμίαν πληγὴν θανάσιμον. Ἐν μέσῳ τοῦ ληθάργου του, ἐξηκολούθει τὰ ὄνειρά του, διατηρῶν ἀκόμη τὴν αἴσθησιν τῆς πραγματικότητος. Ἤκουε πέριξ αὐτοῦ ἀτελευτήτους κραυγάς.

Ὡμοίαζε πρὸς πένθιμον ἐμβατήριον, μὲ κρότους ἄκμονος κτυπωμένου ὑπὸ βαρυτάτης σφύρας· γογγυσμοὶ καὶ βλασφημίαι, συνοδευόμεναι ὑπὸ βροχῆς δακρύων, ὑπὸ ὀδυρμῶν καὶ κλαυθμῶν συμπνιγομένων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταστροφῆς, ἡ ὁποία κατεκάλυψε τὸ ἔδαφος διὰ συντριμμάτων, τὰ πάντα εἶχον ἰδίαν φωνήν. Οἱ καταθραυσθέντες τροχοὶ καὶ μοχλοί, αἱ θρυμματισθεῖσαι δοκοὶ καὶ σανίδες, τὰ σχισθέντα καὶ αἱματόφυρτα ὑφάσματα ἀνέμελπον ἄγρια ἐλεγεῖα. Ἀλλ' ὑπεράνω τῆς θυέλλης αὐτῆς τῶν κραυγῶν καὶ τῶν θρήνων ἠγέρθη ἐντὸς ὀλίγου

Digitized by Google

καὶ διεχύθη ἀνὰ τὸν αἰθέρα ἡ παρήγορος ᾠδὴ τῶν ἐναερίων χορῶν.

«Διατί θρηνεῖτε; Διατί ὀδύρεσθε καὶ βλασφημεῖτε; Ἐν τῇ φύσει τίποτε δὲν χάνεται, τίποτε δὲν δημιουργεῖται. Τὰ πάντα μετασχηματίζονται, τὰ πάντα ἀποθνήσκουσι διὰ ν' ἀναγεννηθῶσιν. Εἴτε ὀλίγον ἀργότερα, εἴτε ὀλίγον ἐνωρίτερα, τί σημαίνει; Τί εἶνε ἐν τῷ ἀπείρῳ ἡ σύγκρουσις τινῶν ἀτόμων; Τί εἶνε μία ὥρα θλίψεως ἐν τῇ αἰωνιότητι; Ὁ ἀνυπολόγιστος τιφὼν τῶν ὄντων ἀνελίσσεται εἰς χιλιάδας χιλιάδων πτυχῶν, οὐδέποτε δὲ σταματᾷ. Ὁ κόσμος εἶνε ἀναβλύζουσα πηγή, τῆς ὁποίας τὰ ἀνεξάντλητα ὕδατα διαχέονται, ἀναμιγνύονται, μερίζονται διὰ νὰ ἑνωθῶσιν ἐκ νέου, ἐξατμίζονται διὰ νὰ πυκνωθῶσιν ἀμέσως μετ' ὀλίγον καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀφετηρίαν. Εἰς τὸν ἀέναον τοῦτον πηγαινοερχομὸν ἕκαστον μόριον τῆς ζωῆς εἶνε ἄτομον, ἔχον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αὐτοσυνείδητον, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ ζήσῃ. Μόνον οἱ ποικίλοι συνδυασμοὶ τῶν μορίων τούτων εἶνε ἐφήμεροι. Σεῖς, ὦ ἀδελφαί μας, ψυχαὶ ἢ δυνάμεις ἀόρατοι, αἱ ὁποῖαι πληθύνετε τὸν αἰθέρα καὶ σχηματίζετε τοὺς κόσμους, σεῖς εἶσθε ἀθάνατοι, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκλείψετε.

«Καὶ σύ, ἄμοιρε ταξειδιῶτα, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθημεν ταξείδιον ἥσυχον, συγχώρησον τὴν πλάνην μας. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους καταγίνωσκε τὸ ἀτύχημα, τὸ ὁποῖον πλήττει ἀνθρώπους. Τύχη δὲν ὑπάρχει αἱ φοβερώτεραι καταστροφαί, ὅπως τὰ παραμικρότερα ἀτυχήματα, ἔχουν τὴν αἰτίαν των. Εἴθε ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη νὰ προβλέπῃ αὐτὰ καλλίτερον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Μὴ ἀγανακτῇς, μὴ ἀπελπίζεσαι. Βάδιζε διαρκῶς πρὸς τὸ καλλίτερον, παραμένων πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν σου.»

*
* *

Εἰς τὴν σοβαρὰν ταύτην μελῳδίαν ἀνταπεκρίθη οὐράνιον ᾆσμα, γλυκὺ ὡς ἡ ἅρπα, τρυφερὸν ὡς τὸ βιολίον, ἐπιβλητικὸν ὡς ὄργανον ναοῦ· ἔφερεν ἀνατριχιάσεις, τόσον ἡδὺ καὶ παθητικὸν ἦτο. Ἦτο ἡ διῳδία δύο ἀνθρωπίνων ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον λυθῆ τῶν ὑλικῶν δεσμῶν των.

«Ἐξεπληρώσαμεν τὸν γήϊνον ἡμῶν προορισμόν. Εὐλογητὸς ἔστω ὁ θάνατος, ὅστις μᾶς ἐλύτρωσεν ὁμοῦ καὶ τοὺς δύο. Ἐδεσμευόμεθα ἀπὸ βαρὺν μηχανισμὸν ὀργάνων, τῶν ὁποίων εἴμεθα μᾶλλον δοῦλοι ἢ κύριοι· ἂς ἀνακτήσωσι τὴν αὐτονομίαν των, ἂς ἀποσυντεθῶσι καὶ αὐτὰ καὶ ἂς ἀναλάβωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των! Θὰ εἰσρεύσωσιν εἰς τὸν χείμαρον τῶν πραγμάτων καὶ θὰ σχηματίσωσι νέους συνδυασμοὺς κατὰ βούλησιν. Εἴμεθα ἐλεύθεροι. Ἠμποροῦμεν ν' ἀνυψωθῶμεν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν ὄντων. Ἠγαπώμεθα, θὰ ἀγαπηθῶμεν περισσότερον, θ' ἀγαπώμεθα πάντοτε. Ἀδιασπάστως ἡνωμένοι, θὰ βαίνωμεν πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός, πάντοτε ὑψηλότερα, πρὸς τὸ τέλειον καὶ ἰδεῶδες, πρὸς τὸ αἰθέριον φῶς, πρὸς τὸ καλόν, πρὸς τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, πρὸς τὸν Θεόν. Διαβλέπομεν ἤδη τὴν ἁρμονίαν τῶν αἰωνίων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται ἐν τῷ ἀπείρῳ. Χαῖρε, γῆ, χαῖρε. Ἀναπετῶμεν τὰς πτέρυγας πρὸς νέαν πατρίδα.

«Καὶ σύ, ἀγαπητὲ ταξειδιῶτα, ὅστις ἐπὶ τινας στιγμὰς συνεταξείδευσες μαζί μας, ἂν μᾶς ἀκούσῃς εἰς τὸν ὕπνον σου, ὅταν θὰ ἐγερθῇς ἐνθυμοῦ τοὺς λόγους μας. Εἴθε τὸ τελευταῖον ᾆσμά μας νὰ βαυκαλίσῃ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς σου· διὰ τὰς ἀνθρωπίνους θλίψεις ἓν μόνον ὑπάρχει φάρμακον, ἡ ἐλπίς».

*
* *

Τὴν ἑσπέραν, ὅτε συνῆλθεν ὁ ταξειδιώτης, ἀπεθαύμασεν, ὅπως καὶ τὴν προτεραίαν, τὸν ἥλιον δύοντα ὄπισθεν τῶν λόφων, τὰ πτηνὰ τὰ ὁποῖα ἔψαλλον, ἐπανερχόμενα εἰς τὸ ἄσυλον αὐτῶν μεταξὺ τῶν δένδρων.

Αἴφνης παρετήρησε πλησίον του τὰ πτώματα τῶν δύο ἐραστῶν ἐπὶ φορείου. Τὰ μετέφερον· μετ' ὀλίγον θὰ μετέφερον καὶ αὐτόν. Εἰς τὸ κίνημά του ὅλοι οἱ παρεστῶτες ὠπισθοδρόμησαν ἐξ ἐκπλήξεως καὶ φρίκης.

Ἀλλὰ γηραιὰ χωρική, ἥτις εἶχε θάψει πολλὰ ἐκ τῶν τέκνων της καὶ τῶν ἐγγονίων της, τὸν ἐπλησίασεν, ἔχυσεν εἰς τὸ στόμα του τονωτικὸν ποτόν, τὸν ἐβοήθησε ν' ἀνεγερθῇ καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ χωρίον. Μετά τινας δ' ἡμέρας ἡσυχίας καὶ περιποιήσεων ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξείδιόν του.

Σήμερον δημοσιεύει τὴν ἀφήγησιν ταύτην διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς κἄποιον τὴν ἰδέαν νὰ μελοποιήσῃ αὐτήν. Ὅ,τι δὲν τολμῶμεν νὰ πιστεύσωμεν ἢ νὰ εἴπωμεν, δὲν τὸ ἐκφράζομεν διὰ τῆς μουσικῆς;

(Κατὰ τὸ γαλλικόν). Δ. Κ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουσι περιστάσεις καθ' ἃς ἢ πρέπει νὰ εἶνέ τις ἐντελῶς σύμφωνος ἢ νὰ σιωπᾷ. Ἡ στενὴ φιλία ἀπαιτεῖ ἢ πλήρη ἁρμονίαν ἢ σιωπήν.

*

Εἶνε ἐλάττωμα τῶν λεπτῶν ἀνθρώπων νὰ ζητοῦν καὶ παρ' ἄλλων τὴν λεπτότητα τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἔχουν.

*

Ἡ δύναμις εἶνε κώδων ὅστις ἐμποδίζει τὸν κρούοντα ν' ἀκούσῃ ἄλλον τινὰ ἦχον.

*

Ὁ μεγαλείτερος ψεύστης εἶνε ὁ λέγων ἀληθείας τὰς ὁποίας δὲν πιστεύει.

*

Ἡ δυσκολωτέρα πρᾶξις τῆς ἀριθμητικῆς εἶνε ἡ ἀρίθμησις τῶν ἰδίων μας σφαλμάτων.

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

—Εὖγε, σύντροφέ μου! ἀπήντησεν ὁ Φρομών. Αὐτὸ εἶνε διὰ τὸ μέλλον· τὸ παρὸν ὅμως δὲν τὸ συλλογίζεσαι;.. τὸν ἰσολογισμόν;

— Ναί! καλὰ λέγεις!., Δὲν τὸ ἐσυλλογιζόμην!.. Δὲν εἶνε λαμπρὰ τὰ ἀποτελέσματα αἵ;

Καὶ ἔλεγε ταῦτα βλέπων κατὰ πρόσωπον τὸν Γεώργιον, ὅστις ἦτο ὁπωσοῦν συγκεκινημένος καὶ τεταραγμένος.

Ὁ Φρομὼν ὑπέλαβεν:

— Ἀπεναντίας εἶνε ἐξαίρετα. Πρέπει νὰ εἴμεθα ηὐχαριστημένοι, ἀφοῦ εἴμεθα μάλιστα εἰς τὸ πρῶτον ἔτος. Ἔχομεν ἕκαστος κέρδος ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων· ἐπειδὴ δὲ ἐσκέφθην ὅτι εἶχες ἀνάγκην χρημάτων διὰ νὰ προσφέρῃς κανὲν δῶρον τῆς πρωτοχρονιᾶς εἰς τὴν σύζυγόν σου...

Καὶ μὴ τολμῶν νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν ἔντιμον ἐκεῖνον ἄνδρα, ὁ Φρομὼν ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δέσμην ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων.

Ὁ Ῥίσλερ κατελήφθη ἐπὶ στιγμὴν ὑπὸ σφοδρᾶς συγκινήσεως. Τόσα χρήματα δι' αὐτόν, δι' αὐτὸν μόνον! Ἀνελογίσθη ἀμέσως τὴν γενναιοδωρίαν τῶν Φρομών, οἵτινες κατέστησαν αὐτὸν ὅ,τι ἦτο, κατόπιν τὴν Σιδωνίαν του καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἣν τοσάκις εἶχεν ἐκφέρει καὶ ἣν ἠδύνατο νῦν νὰ πραγματοποιήσῃ.

Ἔνδακρυς, μὲ μειδίαμα ἀγαθὸν ἐπὶ τὰ χείλη ἔτεινεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν συνέταιρόν του, λέγων:

— Εἶμαι εὐχαριστημένος!.. εἶμαι εὐχαριστημένος!

Ἦτο ἡ φράσις ἣν ἐπανελάμβανε κατὰ τὰς κρισίμους περιστάσεις. Εἶτα δεικνύων τὴν πρὸ αὐτοῦ δέσμην τῶν χαρτονομισμάτων.

— Ξεύρεις τί εἶν' αὐτά; εἶπε πρὸς τὸν Γεώργιον θριαμβευτικῶς... Εἶνε ἡ ἔπαυλις τῆς Σιδωνίας.

Ἀκοῦς ἐκεῖ!

Ζ'.

Μία Ἐπιστολὴ

Πρὸς τὸν κύριον Φράντζ Ῥίσλερ, μηχανικὸν τῆς Γαλλικῆς Ἑταιρίας. Εἰς Ἰσμαηλίαν (Αἴγυπτον).

Φράντζ, παιδί μου, σοῦ γράφω ἐγώ, ὁ γέρω Σιγισμόνδος. Ἂν εἴξευρα νὰ ἐκθέσω καλλίτερα τὰς ἰδέας μου, θὰ εἶχα πολλὰ νὰ σοῦ διηγηθῶ. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ διαβολευμένη γαλλικὴ γλῶσσα εἶνε πολὺ δύσκολος καὶ ὅταν τὸν ἐκβάλῃς ἀπὸ τοὺς ἀριθμούς, ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς δὲν ἀξίζει τίποτε. Διὰ τοῦτο θὰ σοῦ εἴπω γρήγορα περὶ τίνος πρόκειται.

Συμβαίνουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ σου πράγματα ἄσχημα. Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἔχει σχέσεις ἀθεμίτους μὲ τὸν συνέταιρόν του. Κατέστησε τὸν σύζυγόν της γελοῖον καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα ἐξακολουθήσῃ, θὰ κάμῃ νὰ τὸν ἐκλαμβάνωσιν ὡς ἀχρεῖον. Ἄκουσέ με, φίλτατέ μου Φράντζ, πρέπει νὰ ἔλθῃς ἀμέσως. Σὺ μόνος δύνασαι νὰ ὁμιλήσῃς πρὸς τὸν Ῥίσλερ καὶ νὰ τοῦ ἀνοίξῃς τὰ μάτια ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν Σιδωνίαν. Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους δὲν θὰ μᾶς πιστεύσῃ. Ζήτησε ἄδειαν γρήγορα καὶ ἔλα.

Γνωρίζω ὅτι πρέπει καὶ σὺ νὰ κερδήσῃς τὸ ψωμί σου αὐτοῦ πέραν καὶ νὰ φροντίσῃς διὰ τὸ μέλλον σου· ἀλλ' ὁ τίμιος ἄνθρωπος πρέπει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο νὰ μεριμνᾷ περὶ τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον τοῦ ἄφησαν οἱ γονεῖς του. Σοῦ λέγω λοιπὸν ὅτι ἐὰν δὲν ἔλθῃς ἀμέσως, θὰ ἐπέλθῃ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὄνομα Ῥίσλερ θὰ σκεπάζεται ἀπὸ τόσην αἰσχύνην, ὥστε δὲν θὰ τολμήσῃς πλέον νὰ τὸ φέρῃς.

Σιγισμονδος Πλανης

Ταμίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Α'.

Ὁ Τιμωρὸς

Οἱ ζῶντες διηνεκῶς ἔγκλειστοι ἐντὸς τῆς οἰκίας των, οἱ ἠναγκασμένοι νὰ μένωσι διαρκῶς πλησίον τοῦ παραθύρου ἐκ τῆς ἐργασίας ἢ ἐκ νόσου, ὅπως ἔχουσιν ὁρίζοντα ἴδιον ἐκ τοίχων, ἐκ στεγῶν, ἐκ πλησιοχώρων παραθύρων, ἐνδιαφέρονται ἐπίσης καὶ περὶ τῶν διερχομένων διαβατῶν.

Ἀκίνητοι αὐτοὶ συμμετέχουσιν ἐνδομύχως τῆς ἐν τῇ ὁδῷ ζωῆς, πάντες δὲ οἱ πολυάσχολοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐμφανίζονται ἐνίοτε κατὰ πᾶσαν ἡμέραν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, οὐδόλως ὑποθέτουν ὅτι χρησιμεύουσιν ὡς γνώμονες ἄλλων ὑπάρξεων, ὅτι φίλοι ὀφθαλμοὶ τοὺς παρακολουθοῦσι καὶ ὅτι συναισθάνονται τὴν ἀπουσίαν των ἐὰν κατὰ τύχην διέλθωσι δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ Δελομπὲλ κεκλεισμέναι ὅλην τὴν ἡμέραν κατεγίνοντο περὶ τὰς τοιαύτας ἀφώνους παρατηρήσεις. Ἐπειδὴ τὸ παράθυρον ἦτο στενόν, ἡ μήτηρ ἧς ἡ ὅρασις ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἐξασθενῇ ἕνεκα τῆς ἐργασίας ἐκάθητο πλησιέστερον τοῦ φωτὸς ἀνεγείρουσα τὸ ἐκ μουσελίνης παραπέτασμα, ἔχουσα παρ' αὐτήν, ἀλλ' ὀλίγον τι ἀπωτέρω τὴν μεγάλην ἕδραν τῆς θυγατρός της. Ἀνήγγελλεν αὐτῇ πάντας τοὺς ἐντὸς τῆς ἡμέρας διερχομένους. Ἦτο καὶ τοῦτο διασκέδασις, θέμα πρὸς συνομιλίαν· καὶ αἱ μακραὶ τῆς ἐργασίας ὧραι ἐφαίνοντο βραχύτεραι.

Digitized by Google

καταμεριζόμεναι ὑπὸ τῶν τακτικῶν ἐμφανίσεων τῶν πολυασχόλων εἰς αὐτὰς διαβατῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν δύο μικραὶ ἀδελφαί, εἷς κύριος φέρων φαιὸν ἐπανωφόριον, ἓν παιδίον ὅπερ ὡδήγουν εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον καὶ ὅπερ ἐπανέφερον πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἷς γηραιὸς ὑπάλληλος ἔχων ξυλίνην τὴν μίαν κνήμην, οὗ τὸ βῆμα ἀντήχει ἀπαισίως ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου.

Ὁ τελευταῖος οὗτος μόλις ἦτο ὁρατός, διότι διήρχετο σχεδὸν ἐν ὥρᾳ νυκτός, ἠκούετο ὅμως διερχόμενος, ὁ κρότος δὲ τοῦ βήματός του ἔφθανε μέχρι τῆς μικρᾶς χωλῆς ὡς ἠχὼ σφοδρὰ τῶν θλιβερωτάτων αὐτῆς λογισμῶν. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ φίλοι τῆς ὁδοῦ ἐνδιέφερον χωρὶς νὰ τὸ γινώσκωσι τὰς δύο γυναῖκας. Ἂν τυχὸν ἔβρεχεν, ἔλεγον:

« — Θὰ βραχοῦν!... Τὸ παιδὶ θὰ ἐπιστρέψῃ τάχα προτοῦ νὰ πιάσῃ τὸ νερό; »

Κατὰ τὰς μεταβολὰς δὲ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ὅτε ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου φωτίζει τὰ διάβροχα πεζοδρόμια, ἢ ὅτε ἡ χιὼν τοῦ Δεκεμβρίου καλύπτει αὐτὰ διὰ τῶν λευκῶν γναφάλων της, ἡ ἐμφάνισις νέου ἐνδύματος φερομένου ὑπό τινος τῶν φίλων των ἐκείνων, ἐνέπνεεν εἰς τὰς δύο δεσμώτιδας τὴν σκέψιν: « Τώρα εἶνε θέρος· » ἤ: « Ἦλθεν ὁ χειμών! »

Ἦτο τότε ἡ δείλη ἡμέρας τινὸς τοῦ Μαΐου, μία τῶν φωτεινῶν ἐκείνων καὶ χλιαρῶν ἑσπερῶν καθ' ἃς ἡ ἐν τῷ οἴκῳ ζωὴ φαίνεται ἐκχυνομένη ἔξω διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων. Ἡ Ποθητὴ καὶ ἡ μήτηρ της εἰργάζοντο δραστηρίως κινοῦσαι τὰς βελόνας καὶ τὰ δάκτυλα, ἐξαντλοῦσαι τὴν δύουσαν ἡμέραν μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀκτῖνος πρὶν ἀνάψωσι τὴν λυχνίαν. Ἠκούοντο κραυγαὶ παιδίων παιζόντων εἰς τὰς αὐλάς, οἱ ἦχοι κλειδοκυμβάλων παραχόρδων καὶ ἡ φωνὴ πλάνητός τινος μικρεμπόρου σύροντος ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου κατὰ τὸ ἥμισυ κενὸν τὸ ἁμαξίον του. Τὸ ἔαρ ἐπεπλανᾶτο εἰς τὸν αἰθέρα, διαχέον ἀορίστους εὐωδίας ὑακίνθου καὶ λειρίου.

Ἡ κυρία Δελομπὲλ εἶχεν ἀποθέσει ἤδη τὸ ἔργον της καὶ πρὶν ἢ κλείσῃ τὸ παράθυρον, ἐρείδουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τοῦ θωρακίου ἠκροᾶτο πάντας αὐτοὺς τοὺς κρότους τῆς μεγάλης ἐργατικῆς πόλεως, ἧς ὁ πληθυσμὸς μετὰ χαρᾶς ἐκυκλοφόρει εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας. Ἐκ διαλειμμάτων χωρὶς νὰ στραφῇ ὡμίλει πρὸς τὴν θυγατέρα της:

— Νά! ἰδοὺ ὁ κ. Σιγισμόνδος, ἔλεγεν. Πῶς ἐξέρχεται τόσον ἐνωρὶς ἀπόψε ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον!.. Ἴσως μοῦ φαίνεται διότι τώρα ἡ ἡμέρα εἶνε μακροτέρα.. ἀλλὰ δὲν εἶνε, νομίζω, ἀκόμη ἑπτὰ ὧραι..... Μὲ ποῖον νὰ εἶνε τάχα ὁ γέρω ταμίας;.... Περίεργον!.... νομίζει κανεὶς πῶς εἶνε ὁ.... ναί, ναί!.. πῶς εἶνε ὁ Φράντζ!.. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε δυνατόν!.. Ὁ Φράντζ εἶνε πολὺ μακρὰν ἀπ' ἐδῶ αὐτὴν τὴν στιγμήν... Ἔπειτα αὐτὸς δὲν εἶχε γένεια... Ἀδιάφορον ὅμως!.. Τοῦ 'μοιάζει πάρα πολύ!.. κύτταξε καὶ σύ, κόρη μου.

Ἀλλ' ἡ κόρη της δὲν ἀφίνει τὴν ἕδραν της· οὐδὲ κἂν κινεῖται. Ἐνῷ ἵστατο μὲ τὰ ὄμματα ἀπλανῆ, μὲ τὴν βελόνην μετέωρον, ἐν τῇ ὡραίᾳ ἐκείνῃ στάσει τῆς φιλεργίας της, ἡ ψυχή της ἐπεχείρει ταξείδιον μακρυνὸν εἰς τὰς αἰθερίους χώρας, εἰς τὰς θαυμαστὰς χώρας, ἔνθα δύναται νὰ μεταβῇ πᾶς χωρὶς νὰ κωλυθῇ ὑφ' οἵας δήποτε σωματικῆς ἀτελείας. Τὸ ὄνομα ἐκεῖνο Φράντζ προφερόμενον μηχανικῶς ὑπὸ τῆς μητρός της ἕνεκα τυχαίας ὁμοιότητος ἦτο δι' αὐτὴν ὁλόκληρον παρελθὸν ἀπατηλῶν ὀνείρων, ἐνθέρμων ἐλπίδων, παροδικῶν ὡς τὸ ἐρύθημα τὸ ἀνερχόμενον εἰς τὰς παρειάς της, ὅτε τὴν ἑσπέραν ἐπιστρέφων ἐκεῖνος εἰς τὴν κατοικίαν του εἰσήρχετο πρὸς στιγμὴν καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῆς. Πάντα ταῦτα εἶχον ἤδη πρὸ πολλοῦ παρέλθει! Καὶ νὰ συλλογίζεται ἐν τούτοις ὅτι κατῴκει εἰς τὸν παρακείμενον μικρὸν θάλαμον, ὅτι ἤκουε τὸ βῆμά του εἰς τὴν κλίμακα, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν σύροντα τὸ τραπέζιόν του πλησίον τοῦ παραθύρου διὰ νὰ ἐργασθῇ ἐπ' αὐτοῦ!.. Μεθ' ὁποίας λύπης καὶ ἐντρυφήσεως ἅμα τὸν ἠκροᾶτο λαλοῦντα περὶ τῆς Σιδωνίας, καθήμενον παρὰ τοὺς πόδας της ἐπὶ χαμηλοῦ δίφρου, ἐνῷ αὐτὴ προσήρμοζε τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἔντομα!

Καὶ ἐνῷ εἰργάζετο τὸν ἐνεθάρρυνε, τὸν παρηγόρει, διότι ἡ Σιδωνία πολλὰς εἶχε προξενήσει θλίψεις εἰς τὸν ταλαίπωρον Φράντζ πρὶν ἢ προξενήσῃ αὐτῷ τὴν μεγαλειτέραν πασῶν. Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του ὅτε ὡμίλει περὶ ἐκείνης, ἡ λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν του ὅτε τὴν ἐσυλλογίζετο τὴν κατέθελγον ἀκαταμαχήτως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπήρχετο ἄπελπις κατελίμπανεν ὄπισθέν του ἔρωτα πολὺ σφοδρότερον ἐκείνου ὃν ἀπεκόμιζεν, ἔρωτα ὅστις ἐν τῷ πάντοτε ἀμεταβλήτῳ θαλάμῳ ἐκείνῳ, ἐν τῷ ἀπομεμονωμένῳ καὶ ἀκινήτῳ βίῳ διετηρεῖτο ἀνέπαφος, διασώζων ὅλον τὸ πικρόν του ἄρωμα, ἐνῷ ὁ ἰδικός του εἰς τὸ ὕπαιθρον τῶν ὁδῶν, διεσκορπίζετο, ἐξητμίζετο βαθμηδόν.

Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ὁλοτελῶς ἐξέλιπεν. Ἄκρα μελαγχολία καταλαμβάνει τὴν ταλαίπωρον νεάνιδα ἅμα τῇ ἐπελεύσει τῆς γαληνίου ἐκείνης ἑσπέρας. Ἡ εὐχάριστος λάμψις ἐλαττοῦται δι' αὐτὴν ὅπως τὸ τελευταῖον ἴχνος τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας εἰς τὸ στενὸν κοίλωμα τοῦ παραθύρου, ἔνθα ἡ μήτηρ μένει ἀκόμη ἐρειδομένη.

Αἴφνης ἡ θύρα ἀνοίγεται. Κάποιος εἰσέρχεται, τὸν ὁποῖον δὲν διακρίνουσι καλῶς... Ποῖος νὰ εἶνε ἄρα γε; Αἱ κυρίαι Δελομπὲλ οὐδέποτε

Digitized by Google

δέχονται έπισκέψεις. Ἡ μήτηρ, ἥτις ἐστράφη, ἐνόμισεν ὅτι ἤρχοντο ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος ὅπως παραλάβωσι τὴν ἐργασίαν τῆς ἑβδομάδος.

— Ὁ σύζυγός μου πρὸ ὀλίγου μετέβη εἰς τὸ κατάστημά σας, κύριε, λέγει. Ἐδῶ δὲν ἔχομεν πλέον τίποτε... Ὁ κ. Δελομπὲλ τὰ παρέλαβεν ὅλα.

Ὁ εἰσελθὼν προχωρεῖ χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ, καθόσον δὲ πλησιάζει εἰς τὸ παράθυρον διαγράφεται εὐκρινέστερον τὸ ἀνάστημά του. Εἶνε ὑψηλὸς εὔσωμος νέος, ἡλιοκαής, μὲ πυκνὴν ξανθὴν γενειάδα, μὲ ἰσχυρὰν τὴν φωνὴν καὶ τραχεῖαν ὁπωσοῦν τὴν προφοράν.

— Αἴ, λοιπόν, κυρία Δελομπέλ, ἐρωτᾷ, δὲν μὲ ἀνεγνωρίσατε ἀκόμη;

— Ὤ, ἐγὼ σᾶς ἀνεγνώρισα ἀμέσως, κύριε Φράντζ, λέγει ἡ Ποθητὴ ἡσυχώτατα μὲ ἦθος ψυχρὸν καὶ ἐπηρμένον.

— Παναγία μου! εἶνε ὁ κ. Φράντζ!

Καὶ μετὰ σπουδῆς ἡ κυρία Δελομπὲλ τρέχει εἰς τὴν λυχνίαν, τὴν ἀνάπτει, καὶ κλείει τὸ παράθυρον.

— Πῶς!... σεῖς εἶσθε, κύριε Φράντζ!... Πόσον ἥσυχα τὸ λέγει αὐτὸ ἡ κόρη μου!... καλὰ σᾶς ἀνεγνώρισα ἐγώ... Ὤ, τὴν παγωμένην!... Πάντοτε ἡ ἰδία θὰ εἶνε.

Ἡ ποθητὴ ἦτο τῷ ὄντι παγερά, ὠχροτάτη καὶ ἐντὸς τῶν χειρῶν τοῦ Φράντζ ἡ χεὶρ της ἀπέμενε κατάλευκος καὶ κατάψυχρος.

Ὁ Φράντζ τὴν εὑρίσκει εὐειδεστέραν, ἔτι μᾶλλον ἐκλεπτυνθεῖσαν. Αὐτὴ δὲ τὸν εὑρίσκει ὡραῖον ὡς πάντοτε, μὲ ποιάν τινα ἔκφρασιν κοπώσεως καὶ λύπης εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἥτις τὸν καθιστᾷ ἀνδρικώτερον ἀφ' ὅ,τι ἦτο πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Ἡ κόπωσις προέρχεται ἐκ τοῦ κατεσπευσμένου ταξειδίου, ὅπερ ἐπεχείρησεν ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς φοβερᾶς ἐπιστολῆς τοῦ Σιγισμόνδου. Κεντριζόμενος ἐκ τῆς λέξεως «ἀτίμωσις» ἀνεχώρησεν ἀμέσως χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἄδειάν του, ῥιψοκινδυνεύων τὴν θέσιν του καὶ τὴν τύχην του, εἰσερχόμενος δὲ ἐξ ἀτμοπλοίου εἰς σιδηρόδρομον δὲν ἐσταμάτησεν εἰμὴ μόνον εἰς Παρισίους. Ταξείδιον τοιοῦτο προξενεῖ κόπωσιν, ὅταν μάλιστα ἐπείγεταί τις νὰ φθάσῃ καὶ ὁ λογισμὸς ἀνήσυχος συνταράσσεται καθ' ὅλον τὸ διάστημα, διανύων δεκάκις τὴν ἀπόστασιν μετ' ἀμφιβολιῶν, μετὰ τρόμου, μετὰ διαρκοῦς ἀμηχανίας.

Ἡ θλῖψις του δὲ εἶνε ἔτι παλαιοτέρα. Χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐκείνη ἣν ἠγάπα ἠρνήθη νὰ τὸν νυμφευθῇ, ὅπως καταστῇ μετὰ ἓξ μῆνας σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἦσαν ἀμφότερα ταῦτα τραύματα ἀλλεπάλληλα φοβερά, τὸ δεύτερον δὲ ἔτι ὀδυνηρότερον τοῦ πρώτου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πρὶν συναψῃ τὸ συνοικέσιον ἐκεῖνο ὁ πρεσβύτερος Ῥίσλερ εἶχε γράψει πρὸς αὐτὸν ζητῶν τὴν ἄδειαν ἵνα γείνῃ εὐτυχὴς διὰ φράσεων τοσοῦτον συγκινητικῶν καὶ φιλοστόργων, ὥστε ἡ ἐκ τοῦ τραύματος ὀδύνη εἶχεν ὁπωσοῦν κατευνασθῇ. Εἶτα ἐπὶ τέλους, ἡ ἀλλαγὴ τῆς χώρας, ἡ ἐργασία, αἱ μακραὶ ὁδοιπορίαι κατενίκησαν τὴν λύπην του. Ἄλλο δὲν ἀπέμενεν εἰς τὴν ψυχήν του εἰμὴ μελαγχολία τις, ἐκτὸς ἐὰν τὸ μῖσος καὶ ἡ ὀργὴ ἣν αἰσθάνεται νῦν κατὰ τῆς γυναικὸς τῆς ἀτιμαζούσης τὸν ἀδελφόν του δὲν εἶνε καὶ αὐτὰ λείψανα τοῦ πρώην ἔρωτός του.

Ἀλλ' ὄχι! Ὁ Φράντζ Ῥίσλερ σκέπτεται μόνον πῶς νὰ ἐκδικήσῃ τὴν τιμὴν τοῦ Ῥίσλερ. Δὲν ἔρχεται ὡς ἐραστὴς ἀλλ' ὡς τιμωρὸς καὶ ἡ Σιδωνία πρέπει νὰ φοβῆται.

Εὐθύς, ἅμα ὡς κατῆλθεν ἐκ τοῦ βαγονίου ὁ τιμωρὸς ἐπορεύθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἐλπίζων εἰς τὸ αἰφνίδιον, προσδοκῶν ἵνα ἐκ τοῦ ἀπροόπτου τῆς ἀφίξεώς του ἀποκαλυφθῶσιν αὐτῷ τὰ συμβαίνοντα διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος.

Δυστυχῶς οὐδένα εὗρεν αὐτόθι.

Τὰ παράθυρα τῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου οἰκίας ἦσαν κεκλεισμένα πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν.

Ὁ μπάρμπα Ἀχιλλεὺς ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ὅτι αἱ κυρίαι κατῴκουν ἑκάστη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν της ἐξοχικὴν ἔπαυλιν, ὅπου οἱ δύο συνέταιροι μετέβαινον πρὸς συνάντησίν των καθ' ἑσπέραν.

Ὁ Φρομὼν εἶχεν ἐξέλθει ἐνωρίτατα ἐκ τοῦ ἐργοστασίου, ὁ δὲ Ῥίσλερ μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀπέλθει.

Ὁ Φράντζ ἀπεφάσισε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν γηραιὸν Σιγισμόνδον. Ἀλλ' ἦτο Σάββατον καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς πληρωμῆς, ἐδέησε δὲ ν' ἀναμείνῃ ἕως ὅτου ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν ἐργατῶν, ἥτις ἀρχίζουσα ἐκ τοῦ φυλακείου τοῦ Ἀχιλλέως ἔφθανε μέχρι τῆς θυρίδος τοῦ ταμείου, ἤθελε βαθμηδὸν ἐξαντληθῇ.

Καίπερ ἀνυπομονῶν καὶ μελαγχολικὸς ἐν τούτοις ὁ ἀγαθὸς νέος, ὅστις ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἶχεν ἀνατραφῇ μὲ τὸν βίον τῶν ἐν Παρισίοις ἐργατῶν, ᾐσθάνετο εὐχαρίστησιν διότι εὑρίσκετο πάλιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύρβης ἐκείνης καὶ τῶν ἠθῶν τῶν τόσον ἐξαιρετικῶν. Ἐφ' ὅλων τῶν μορφῶν, χρηστῶν ἢ φαύλων ἀπετυποῦτο ἡ εὐαρέσκεια ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἑβδομάδος. Προδήλως ἡ Κυριακὴ δι' αὐτοὺς ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ὥρας τῆς ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου, ἔμπροσθεν τῆς μικρᾶς λυχνίας τοῦ ταμίου.

Πρέπει νὰ ζήσῃ τις μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸ θέλγητρον τῆς ἡμερησίου ἐκείνης ἀναπαύσεως καὶ ὅλην της τὴν ἐπισημότητα. Πολλοὶ τῶν ἀτυχῶν, δεσμίων οἱονεὶ εἰς νοσηρὰν κοπιώδη ἐργασίαν, ἀναμένουσι τὴν εὐλογητὴν Κυριακὴν ὡς πνοὴν ἀέρος καθαροῦ, ἀναγκαίου διὰ τὴν ὑγείαν αὐ-

Digitized by Google

των καὶ τὴν ζωήν. Διὰ τοῦτο ἐπικρατεῖ παρ' αὐτοῖς ἀγαλλίασις, ἀνάγκη θορυβώδους εὐθυμίας. Ἡ ἐκ τῆς ἑβδομαδιαίας ἐργασίας κατάθλιψις νομίζει τις ὅτι διαλύεται ταὐτοχρόνως μετὰ τοῦ ἀτμοῦ τῶν μηχανῶν, ὅστις ἐκφεύγει συρίζων καὶ καπνίζων.

Πάντες οἱ ἐργάται ἀπεμακρύνοντο ἐκ τοῦ δικτυωτοῦ γραφείου, ἀριθμοῦντες τὰ στιλπνὰ νομίσματα ἐπὶ τῶν μελανῶν χειρῶν των. Ἠκούοντο λόγοι ἀπογοητεύσεως, ψίθυροι, ἀπαιτήσεις, λογαριασμοὶ διὰ καθυστέρησιν ὡρῶν, ἐκπτώσεις προκαταβολῶν, ἐνῷ δὲ ἀντήχει τὸ κροτάλισμα τῶν μετρουμένων χαλκίνων νομισμάτων ἠκούετο ἐν ταὐτῷ ἡ φωνὴ τοῦ Σιγισμόνδου γαληνίου καὶ ἀνηλεοῦς ὑπερασπίζοντος μέχρι θηριωδίας τὰ συμφέροντα τῶν προϊσταμένων του.

Ὁ Φράντζ ἐγίνωσκεν ὅλα τὰ δράματα τῆς πληρωμῆς τοῦ μισθοῦ, τοὺς προσπεποιημένους λόγους καὶ τοὺς ἀληθεῖς. Ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ μὲν ἐζήτουν χρήματα χάριν τῆς οἰκογενείας των, ὅπως πληρώσωσι τὸν ἀρτοποιόν, τὸν φαρμακοποιόν, τὰ δίδακτρα, οἱ δὲ ἐζήτουν διὰ τὸ καπηλεῖον καὶ διὰ χείρονα ἔτι ἐλαττώματα. Ἐγίνωσκε τί ἀνέμενον αἱ θλιβεραὶ καὶ κεκυρτωμέναι σκιαὶ αἱ περιπολοῦσαι πρὸ τοῦ πυλῶνος τοῦ ἐργοστασίου καὶ ῥίπτουσαι μακρὰ βλέμματα μέχρι τοῦ βάθους τῆς αὐλῆς, ἐγίνωσκεν ὅτι ἔμενον αὐτόθι ἐλλοχῶσαι πατέρα τινὰ ἢ σύζυγον ὅπως ὁδηγήσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ ἅμα εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ λόγων ἐπιπληκτικῶν καὶ παραπειστικῶν.

Καὶ τὰ ταλαίπωρα γυμνόποδα παιδία, τὰ νήπια τὰ περικεκαλυμμένα διὰ παλαιῶν περιωμίων, τὰς ῥυπαρὰς γυναῖκας, ὧν ἡ δακρυόεσσα μορφὴ εἶνε πελιδνὴ ὡς τὸ πανίον τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν κεκρυφάλου..... Καὶ τὸ ἐλάττωμα τὸ ἐνεδρεῦον καὶ περιπλανώμενον περὶ τὴν μισθοδοσίαν, τὰς τρώγλας τὰς φωτιζομένας εἰς τὸ βάθος ζοφερῶν δρομίσκων, τὰς θολὰς ὑάλους τῶν παραθύρων τῶν καπηλείων, ἔνθα τὰ δηλητήρια τοῦ οἰνοπνεύματος ἐπιδεικνύουσι τ' ἀπατηλά των χρώματα.... Ὁ Φράντζ ἐγίνωσκε πάσας τὰς ἀθλιότητας ταύτας, ἀλλ' οὐδέποτε ἐφάνησαν αὐτῷ τόσον πένθιμοι, τόσον ἀλγειναί, ὅσον κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς πληρωμῆς ὁ Σιγισμόνδος ἐξῆλθε τοῦ γραφείου του.

Οἱ δύο φίλοι ἀνεγνωρίσθησαν καὶ περιεπτύχθησαν ἀλλήλους. Ἐν τῇ σιγῇ δὲ τοῦ ἐργοστασίου ἀργοῦντος ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας καὶ ἀφώνου, καθότι πάντα τὰ κτίρια αὐτοῦ ἦσαν κενά, ὁ ταμίας ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Φράντζ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Διηγήθη αὐτῷ τὴν διαγωγὴν τῆς Σιδωνίας, τὰς παραλόγους δαπάνας, τὴν διὰ παντὸς καταστραφεῖσαν οἰκογενειακὴν τιμήν. Ἡ οἰκογένεια Ῥίσλερ εἶχεν ἀγοράσει μίαν ἐξοχικὴν ἔπαυλιν εἰς Ἀνιέρην, ἀνήκουσαν ἄλλοτε εἴς τινα ἠθοποιόν, ἐγκατεστάθησαν δ' ἐκεῖ πολυτελῶς. Εἶχον ἵππους, ἁμάξας, πολυτέλειαν εἰς ὅλα, διῆγον ἐν γένει βίον δαπανηρότατον. Ἐνέπνεεν ἰδίως ἀνησυχίαν εἰς τὸν Σιγισμόνδον ἡ συστολὴ τοῦ Φρομών, ὅστις ἀπό τινος δὲν ἐλάμβανε ποσῶς χρήματα ἐκ τοῦ ταμείου, ἐνῷ ἐν τοσούτῳ ἡ Σιδωνία ἐδαπάνα πλέον ἢ ποτέ.

— Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην!.. ἔλεγε μὲ τὴν βαρεῖαν προφοράν του ὁ ἀτυχὴς ταμίας σείων τὴν κεφαλήν, δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην.

Ταπεινῶν δ' ἔτι μᾶλλον τὴν φωνὴν προσέθετεν:

— Ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός σου, ἀγαπητέ μου Φράντζ, ὁ ἀδελφός σου!...

Ποῖος θὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὴν διαγωγήν του; Περιπατεῖ μὲ ὅλα αὐτὰ μὲ τὰ 'μάτια ὑψηλά, μὲ τὰ χέρια εἰς ταὶς τσέπαις, καὶ μὲ τὸν νοῦν προσηλωμένον εἰς τὴν περίφημον ἰδέαν τῆς ἐφευρέσεώς του, ἡ ὁποία δυστυχῶς δὲν πραγματοποιεῖται γρήγορα... Θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν γνώμην μου; Ἢ εἶνε ἀχρεῖος ἢ εἶνε βλάξ!

Καὶ ἐνῷ συνωμίλουν περιεπάτουν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐντὸς τοῦ κηπαρίου, σταματῶντες ἐνίοτε, ἔπειτα δὲ ἐπαναλαμβάνοντες τὸ βάδισμά των. Ὁ Φράντζ ἐνόμιζεν ὅτι διετέλει ὑπὸ τὸ κράτος δυσαρέστου ὀνείρου.

Ἡ ταχύτης τοῦ ταξειδίου, ἡ ἀπότομος μεταβολὴ τοῦ τόπου καὶ τοῦ κλίματος, ἡ περίσσεια τῶν λόγων τοῦ Σιγισμόνδου, ὅστις ἐλάλει ἀδιακόπως, ἡ νέα ἰδέα ἣν ὤφειλε νὰ σχηματίσῃ περὶ τοῦ Ῥίσλερ καὶ τῆς Σιδωνίας ἐκείνης ἣν τόσον πολὺ εἶχεν ἀγαπήσει, πάντα ταῦτα τὸν ἐζάλιζον, τὸν καθίστων σχεδὸν παράφρονα.

Ἦτο ἀργὰ ἤδη· ἡ νὺξ ἐπήρχετο. Ὁ Σιγισμόνδος προέτεινεν αὐτῷ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς Μοντρούζ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεποιήθη προφασιζόμενος τὴν κόπωσιν, ἀπομείνας δὲ μόνος ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἕλους κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν ἀμφίβολον καὶ μελαγχολικὴν τῆς θνησκούσης ἡμέρας, ὁπότε ἀκόμη δὲν ἔχει ἀναφθῇ τὸ φωταέριον, ἐπορεύθη μηχανικῶς πρὸς τὴν παλαιάν του κατοικίαν τῆς ὁδοῦ Μπράκ.

Παρὰ τὴν εἴσοδον ἐκρέματο ἐπιγραφὴ λέγουσα: *Ἐνοικιάζεται ἓν δωμάτιον δι' ἄγαμον*.

Ἦτο ἀκριβῶς ὁ θάλαμος ἔνθα ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἔζησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀνεγνώρισε τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τὸν προσηλωμένον εἰς τὸν τοῖχον διὰ τεσσάρων καρφίδων, τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου καὶ τὴν μικρὰν πλάκα τῶν κυριῶν Δελομπὲλ μὲ τὴν ἐπιγραφήν: *Πτηνὰ καὶ ἔντομα διὰ στολισμὸν τοῦ συρμοῦ*.

Ἡ θύρα των ἦτο ἡμίκλειστος· ἤρκεσε λοιπὸν νὰ τὴν ὠθήσῃ ὅπως εἰσέλθῃ.

(Ἕπεται συνέχεια).

Digitized by Google

ΤΟ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ
ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Περὶ τὸ ἓν τέταρτον ὥρας ἀπὸ τῆς νέας γεφύρας τοῦ λιμένος, ἥτις συνδέει τὸ Πέραν πρὸς τὴν Σταμποὺλ, ἐντὸς δὲ τῆς περιχώρου τοῦ Σεραγίου ἵδρυται τὸ σύμπλεγμα τῶν οἰκοδομῶν ἃς ἡ Α. Μ. ὁ σουλτάνος εὐηρεστήθη ν' ἀφιερώσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τὴν διαφύλαξιν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων ἅτινα ἔχουσιν εὑρεθῆ ἐν ὅλαις ταῖς χώραις τῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ συλλογαὶ αὗται ἀπεκτήθησαν μὲν σχετικῶς ἐν νεωτάτοις χρόνοις, ἀλλ' οὐχ' ἧττον ὅμως ἔχουσιν ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν σημασίαν μεγίστην. Τὸ κατ' ἀρχὰς αἱ ἀρχαιότητες ἦσαν κατατεθειμέναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἥτις ᾠκοδομήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ἀλλὰ περὶ τὸ 1877 μετεκομίσθησαν εἰς τὸ σημερινὸν αὐτῶν κατάλυμα ἐν τῷ Τσινιλῆ-κιοσκίῳ. Προέστησαν δὲ αὐτῶν διάφοροι διευθυνταί, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων, καίπερ κεκτημένοι ἐπιφανῆ δεξιότητα, οὐδὲν ἐνήργησαν πρὸς ἐπιστημονικὴν ταξινόμησιν καὶ διευθέτησιν τῶν ἀντικειμένων. Πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ σημερινοῦ διευθυντοῦ Χαμδῆ βέη οἱ γνωστότατοι τῶν ἐφόρων τούτων εἶνε ὁ Οὔγγρος Dethier καὶ ὁ Ἰρλανδὸς Gould. Τὰ δὲ κτίρια εἶνε τρία τὸν ἀριθμόν, ἤτοι ἡ σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν, τὸ κύριον οἰκοδόμημα τοῦ μουσείου καὶ ἡ νέα στοὰ ἥτις ᾠκοδομήθη πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν μεγαλοπρεπῶν σαρκοφάγων τῶν ὑπὸ τοῦ Χαμδῆ βέη ἀνακαλυφθέντων ἐν Σιδῶνι. Ἡ δὲ σχολὴ ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Χαμδῆ τῷ 1883, καὶ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς ἀνηγέρθη ἴδιον κτίριον πλησίον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου. Ἡ σχολὴ αὕτη διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα, τὸ τῆς γραφικῆς, τὸ τῆς γλυπτικῆς, τὸ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὸ τῆς χαρακτικῆς. Τὸ δὲ παρελθὸν ἔτος ἐνέργειαι ἐγένοντο ὅπως μετακληθῇ ἐκ Παρισίων χαράκτης μέλλων νἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς χαρακτικῆς. Ἡ γενικὴ διεύθυνσις τῶν μαθημάτων εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς τὸν Ὀσγὰν ἐφέντην ὅστις εἶνε ὁ ἴδιος διακεκριμένος γλύπτης καὶ διδάσκει τὴν γλυπτικὴν ἐν τῇ σχολῇ. Καθηγητὴς δὲ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶνε ὁ κ. Vallauri, ἀνήκων πρώην εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ δὲ γραφικὴ καὶ ἰχνογραφία διδάσκονται ὑπὸ τῶν κ. κ. Vrania καὶ Valery, ὧν ἐκεῖνος μὲν ἐσπούδασεν ἐν Μονάχῳ, οὗτος δ' ἐν Ῥώμῃ. Ἐπιστημονικὴ ἀνατομία διδάσκεται ὑπὸ τοῦ Ῥαρνῆ ἐφέντη, ὁ δὲ Τεφὶκ ἐφέντης καὶ ὁ Μαργκοσσιὰν ἐφέντης διδάσκουσι μαθηματικὴν σχεδιογραφίαν. Πᾶς δὲ μαθητὴς τῆς σχολῆς ὑποχρεοῦται ν' ἀκροᾶται τῶν μαθημάτων ἱστορίας καὶ αἰσθητικῆς τῶν διδασκομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοκλέους ἐφέντη. Βιβλιοθηκάριος δὲ τῆς σχολῆς εἶνε ὁ Ἡρακλῆς ἐφέντης, εἰς οὗ τὴν φροντίδα εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φύλαξις τῶν ἐκμαγείων, προτύπων, διαγραμμάτων κτλ. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶνε πενταετὴς δι' ἕκαστον τμῆμα. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἔτους τὰ ἔργα ἑκάστου μαθητοῦ ἐκτίθενται ἐν ταῖς στοαῖς, εἰς ἃς εἶνε προσιτὴ δωρεὰν ἡ εἴσοδος εἰς τὸ κοινόν. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ πέμπτου ἔτους διαγωνίζονται πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ὑποτροφίᾳ πρὸς ἀποστολὴν εἰς Παρισίους, ἥτις εἶνε διετὴς καὶ ἧς τὴν δαπάνην ἀναλαμβάνει ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις. Κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος, τὸ πέμπτον ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς σχολῆς, μόνον δύο μαθηταὶ τῆς ζωγραφικῆς θὰ μεταβῶσιν εἰς Παρισίους πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν των, μὴ ὑπαρχόντων πεμπτοετῶν μαθητῶν ἐκ τῶν ἄλλων τμημάτων. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν νῦν ἐγγεγραμμένων μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς πλείονας τῶν ἑκατὸν τριάκοντα, αἱ δ' αἰτήσεις πρὸς ἐγγραφὴν εἶνε οὕτω πολλαί, ὥστε εἶνε ἤδη ὑποβεβλημένον εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον διάγραμμα πρὸς εὔρυνσιν τῆς σχολῆς.

Τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ἐγένετο ἡ πρώτη δημοσία ἔκθεσις τῶν ἔργων τῶν πεμπτοετῶν μαθητῶν. οἱ δ' ἐπισκέπται πασῶν τῶν ἐθνοτήτων ὑπῆρξαν πάμπολλοι. Ἄγγλοι καὶ ἄλλοι ἐμπειροτέχναι ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης ἀπεφάνθησαν περὶ τῆς ἀγαθῆς ποιότητος τῶν ἔργων, καὶ ἐξέφρασαν ἀπροκαλύπτους ἐπαίνους περὶ τῆς διδακτικῆς ἱκανότητος ἣν ἐπέδειξαν καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι. Δύο ζωγραφίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τζαμίου τῆς Βαλιδὲ σουλτάνας ἦσαν ἐξαιρέτως καλαὶ καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῶν θαυμασίων πλινθοκτίστων αὐτοῦ τοίχων ἔδειξεν ὅτι ὁ Χαμδῆ βέης κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ μέρος τῆς ἰδίας αὐτοῦ δεξιότητος εἰς τοὺς νεωτέρους αὐτοῦ ἐν τῇ γραφικῇ συναδέλφους. Τὰ δ' ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια ἐκρίθησαν δεικνύοντα ἱκανότητα ἀξίαν λόγου, ἦσαν δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ἄξια παρατηρήσεως καθ' ὅσον ἦσαν ἔργα μαθητῶν δευτεροετῶν καὶ τριτοετῶν. Εἶνε δὲ γεγονὸς ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Σταμποὺλ οἱ ἐπιτηδειότατοι πρὸς σπουδὴν τῶν καλῶν τεχνῶν μαθηταὶ εἶνε Τοῦρκοι καὶ Ἀρμένιοι.

Ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς σχολῆς κεῖται τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Ἐν τῇ εὐρείᾳ στοᾷ τῇ διανοιγομένῃ κατὰ τὴν πρόσοψιν εὑρίσκομεν μικτὴν συλλογὴν ἀρχαιοτήτων καὶ πολλὰ κιβώτια στηλῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων οὔπω ἀνεφγμένα. Προτομαὶ ἐκ Παλμύρας, αἱ πλεῖσται ἀνεπίγραφοι, ἑλληνικαὶ στῆλαι, τεμάχια γλυπτικῶν ἔργων καὶ κολοσσαῖον λίθινον ἄγαλμα

τοῦ θεοῦ Βὲς εὕρηνται ἐναποτεθειμένα πλησίον ἀλλήλων. Ἐν δὲ τῷ κυρίῳ κτιρίῳ αὐτὸς ὁ Χαμδῆ βέης ἐξακολουθεῖ νὰ ταξινομῇ καὶ διευθετῇ τ' ἀντικείμενα ἅτινα εἶνε περισυνειλεγμένα ἀπὸ ἐτῶν, καὶ ἀγωνίζεται νῦν νὰ τοποθετῇ ἕκαστον νέον πρόσκτημα εἰς τὸ προσῆκον τμῆμα ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶνε εὐχερές, καθότι ὁ μὲν χῶρος εἶνε περιωρισμένος, δὲν ὑπάρχουσι δὲ πάντοτε ἕτοιμοι πόροι πρὸς ἀπότισιν τῶν δαπανῶν ἃς ἐπιφέρει ἡ μετακίνησις καὶ τοποθέτησις βαρέων λιθίνων ἀντικειμένων. Αἱ ἀσσυριακαί, αἰγυπτιακαὶ καὶ αἱ τοῦ Σλίεμαν συλλογαὶ κατέχουσι τὰς ἐξ ἀριστερῶν αἰθούσας, αἱ δὲ κυπριακαί, ἑλληνικαὶ καὶ ῥωμαϊκαὶ ἀρχαιότητες εἶνε καλῶς ταξινομημέναι ἐκ δεξιῶν. Ὅλον δὲ τὸ μέσον τοῦ οἰκοδομήματος κατέχεται ὑπὸ τῶν ὡραιοτάτων ἀντικειμένων τῶν συλλογῶν, οἷον ἑλληνικῶν σαρκοφάγων, καταγράφων λαρνάκων ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἀγαλμάτων κτλ. Ἐν δὲ τοῖς παμμεγίστοις θολωτοῖς ὑπογείοις κατάκεινται πολλαὶ νεωστὶ εὑρημέναι ἑλληνικαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες προωρισμέναι εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀναβίβασιν εἰς τοὺς ἄνω χώρους. Καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἰσόγαιον πέριξ τοῦ μουσείου εἶνε κατεσπαρμένα τῇδε κἀκεῖσε μέρη ἀγαλμάτων, ἑλληνικοὶ καὶ ῥωμαϊκοὶ βωμοί, ἑλληνικαὶ στῆλαι καὶ κιβώτια ἀρχαιοτήτων νεωστὶ ἀφιχθεισῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ τῶν νήσων. Εἶνε δὲ ἀνοικτὸν τὸ μουσεῖον καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Παρασκευῆς· τὸ δὲ τίμημα τῆς εἰσόδου διὰ τοὺς ξένους ἀνέρχεται εἰς πέντε γρόσια, καὶ εὑρίσκονται πάντοτε ὑπάλληλοι τοῦ μουσείου πρόθυμοι νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην πᾶσαν δυνατὴν πληροφορίαν.

Ἀκριβῶς δὲ ἀπέναντι τοῦ μουσείου ἵδρυται ἡ στοὰ ἡ οἰκοδομηθεῖσα εἰδικῶς πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἑβδομήκοντα μεγαλοπρεπῶν σαρκοφάγων, οὓς ἐξέσκαψεν ὁ Χαμδῆ βέης ἐν Σιδῶνι, ὅπόθεν μετεκόμισεν αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἰσόγειος αὐλὴ εἶνε ἱκανῶς μεγάλη, ὥστε νὰ χωρῇ πάντα ταῦτα, ὅταν δὲ τοποθετηθῶσιν εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, θὰ ὑπάρχῃ εὐρὺς χῶρος, ὅπως οἱ ἐπισκεπτόμενοι χάριν μελέτης τὴν στοὰν δύνανται νὰ ἐξετάζωσι πάσας τὰς προσόψεις ἑκάστου σαρκοφάγου. Τὸ δὲ ἄνω πάτωμα τοῦ οἰκοδομήματος θὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐνοίκησιν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ μουσείου. Ἡ στοὰ αὕτη ἵδρυται ἐπὶ μετρίου ὑψώματος, καὶ θὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν κλίμαξ μαρμαρίνη· ἔχει δὲ πλάτος ἑξήκοντα πέντε περίπου μέτρων, καὶ ὑπελογίσθη ὅτι ἡ δαπάνη πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς θέλει ἀνέλθει περίπου εἰς 200,000 φράγκων. Οἱ σιδώνιοι σαρκοφάγοι ἔχουσιν ἤδη εἰσαχθῇ εἰς τὸ οἰκοδόμημα, καὶ ἠλπίζετο, ὅτι ἡ λιθοδομικὴ ἐργασία ἔμελλε νὰ εἶνε ἀποπερατωμένη πρό τινων ἤδη μηνῶν, ἀλλὰ βροχαὶ καὶ χιόνες ἀνέστειλαν τὰ ἔργα οὕτως, ὥστε ἦτο ἀμφίβολον ἂν τὸ σπουδαῖον τοῦτο τμῆμα τοῦ μουσείου ἠδύνατο ν' ἀνοιχθῇ πρὸ τοῦ θέρους. Ἡ ὅλη ἐργασία τῆς οἰκοδομῆς ἐπεβλέπετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χαμδῆ βέη, πάντα δὲ τὰ καθ' ἕκαστα ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξειργάσθησαν. Ἡ δὲ μεταφορὰ τῶν σαρκοφάγων συνετελέσθη μόλις ἐπ' ἐσχάτων, ὑπαρξάσα δυσχερεστάτη, τῶν ἐργατῶν μὴ ποιουμένων χρῆσιν ὑδραυλικῶν μηχανημάτων, ἀλλὰ τὰ πάντα ποιούντων διὰ μόνης τῆς ἰδίας δυνάμεως. Ἡ δ' εὐθύνη τῶν πάντων βαρύνει δύο ὤμους, τοὺς τοῦ Χαμδῆ βέη, ἀπὸ τῆς ἐπιχώσεως ἀμμώδους τρίβου πρὸς ἐκκύλισιν τῶν σαρκοφάγων ἐπ' αὐτῆς μέχρι τῆς ἑρμηνείας ἑλληνικῆς τινος ἐπιγραφῆς.

Ἐξ ὅσων εἴδομεν ἐκ τούτων τῶν σαρκοφάγων καὶ τῶν φωτογραφιῶν αὐτῶν φαίνεται, ὅτι ἡ περὶ τῶν ἐπιφανῶν τούτων τεχνουργημάτων παρασκευαζομένη συγγραφὴ τοῦ Χαμδῆ βέη θέλει ὑπάρξει ἀξιομνημόνευτος ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐρεύνῃ. Ὁ κ. Ῥενὰν ἐδίδαξεν ἤδη τὸν κόσμον τῶν λογίων διὰ δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιθεωρήσει τῶν Παρισίων περὶ τῆς μεγάλης σημασίας ἣν ἔχει ἡ ἀνακάλυψις τοῦ σαρκοφάγου τοῦ Ταβνίθ, τοῦ πατρὸς Ἐσμουναζὰρ τοῦ βασιλέως τῆς Σιδῶνος. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι ὁ λεγόμενος σαρκοφάγος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου θὰ θεωρηθῇ ἔχων ἴσην, εἰ μὴ καὶ μείζονα σπουδαιότητα. Ὁ Χαμδῆ βέης παρεσκεύασε φωτογραφίας τῶν σαρκοφάγων, καὶ οἱ ἔντυποι πίνακες ἑτοιμάζονται μεθ' ὅλης τῆς σπουδῆς ἣν ἐπιτρέπει τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου. Τὰ διαγράμματα τὰ παριστάνοντα τὰς θέσεις ἐν αἷς οἱ σαρκοφάγοι εὑρέθησαν ἐν Σιδῶνι ἐξετελέσθησαν μετὰ ἐπιμελείας, ἱκανὰ δὲ κεφάλαια τῆς ἱστορίας τῆς εὑρέσεως εἶνε ἤδη γεγραμμένα. Πανομοιότυπα τῶν καταγράφων λαρνάκων θὰ παρατεθῶσιν ἔγχρωμα, οὐδὲ ἀποφεύγεται κόπος τις πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς μεγάλης ἱστορίας μεγάλης ἀνακαλύψεως. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου θὰ δημοσιευθῇ ταχέως. Ἀλλ' ὡς εἰκὸς εἶνε ἀναπόφευκτοι ἀναβολαὶ ἀπρόοπτοι ἐν τῇ ἐκδόσει τοιούτου βιβλίου. Πλὴν τοῦ χρόνου, ὃν ὁ Χαμδῆ βέης ἀναγκάζεται ν' ἀφιερόνῃ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς καλλιτεχνικῆς του σχολῆς, εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τῆς οἰκοδομήσεως τῆς νέας του στοᾶς καὶ εἰς παροχὴν πληροφοριῶν πρὸς ἐπισκέπτας εἰς αὐτὸν προσερχομένους, εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ θυσιάζῃ ἱκανὰς ὥρας καθ' ἑβδομάδα εἰς τὴν τέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημοσίου χρέους. Τὰς δὲ ὀλίγας ὥρας σχολῆς, αἵτινες περισσεύουσιν εἰς αὐτόν, διαθέτει ζωγραφίζων καὶ διατρίβων περὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ἀρχαιολογίας, ὧν εἰδικωτέραν γνῶσιν ἀπαιτεῖ ἡ διοίκησις τοῦ μουσείου του. Τὰς δὲ ζωγραφίας αὐτοῦ γνωρί-

Digitized by Google

ζουσι καλῶς καλλιτέχναι ἐπισκεφθέντες τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενικῆς δ' ἐκτιμήσεως τυγχάνει ἡ δεξιότης καὶ ἀκρίβεια αὐτοῦ περὶ τὴν παράστασιν ἀντικειμένων μωαμεθανικῶν. Ἔζησε δὲ σπουδάζων ἐπὶ ἑνδεκαετίαν ὅλην ἐν Παρισίοις, ὅπου ἔκαμε τὴν γνωριμίαν τῶν μάλιστα διακεκριμένων συγχρόνων λογίων. Ἡ δὲ γενικὴ γνῶσις τῆς τέχνης καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἣν ἀπέκτησεν ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξεν ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς ἐπιφανοῦς αὐτοῦ ἐπιτυχίας ἐν τῇ δημιουργίᾳ σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ταῦτα ἐν ἀγῶνι πρὸς ἀντιπολίτευσιν πικροτάτην. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἐντὸς ἑνδεκαετίας κατώρθωσε κατὰ μέγα μέρος νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς ἐπικρατούσας προλήψεις κατὰ τῆς προσωπογραφίας καὶ γλυπτικῆς ἀναπαραστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς καὶ ὅτι διὰ μέσων λίαν περιωρισμένων καὶ ἀπὸ μικροτάτων παρ' οἱουδήποτε ἐλπίδων ἐπέτυχε κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη νὰ ἱδρύσῃ μὲν καλλιτεχνικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἐργάζονται πλείονες τῶν ἑκατὸν τριάκοντα σπουδαστῶν, ν' ἀποκτήσῃ δὲ τοὺς σπουδαιοτάτους σαρκοφάγους τῆς Σιδῶνος, νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἱδρύσῃ πρὸς ἐναπόθεσιν αὐτῶν ἰδίαν στοάν, πάντα ταῦτα φαίνονται ἀπίστευτα, καὶ ὅμως εἶνε ἀληθῆ. Ὁ Χαμδῆ βέης ἀπέκτησε τὸ πρῶτον φήμην ὡς καλλιτέχνης. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐδὲμ πασᾶς, πρώην μέγας βεζύρης καὶ πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Βιέννῃ, ἔστειλεν αὐτὸν πρὸς σπουδὴν τῆς νομικῆς εἰς Παρισίους, ὅπου ὑπέστη μετ' ἐπιτυχίας τὰς οἰκείας ἐξετάσεις, ἀλλ' ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς ζωγράφου ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ ὅπως γείνῃ γνωστὸς εἰς τὸν σουλτάνον καὶ ἥτις προεκάλεσε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ὡς διευθυντοῦ τοῦ μουσείου τῷ 1877. Ὅτι δὲ ἡ ἐκλογὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἀρίστη μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ ἐργασία τοῦ Χαμδῆ βέη, εἶνε δὲ βεβαιότατον, ὅτι οἱ σαρκοφάγοι τῆς Σιδῶνος, ὧν πολλοὶ ἐσώθησαν ἀπὸ καταστροφῆς διὰ τῆς δραστηρίας αὐτοῦ καὶ νοήμονος ἐνεργείας, θὰ καταστήσωσι τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσεῖον ἓν τῶν σημαντικωτάτων τῆς Εὐρώπης καὶ κέντρον ἐφέλκον ἐπὶ γενεὰς ὅλας τὰς εἰς αὐτὸ ἐπισκέψεις τῶν πεπαιδευμένων. Ἐκφράζομεν δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ προσπορίσῃ αὐτῷ μέσα καθιστῶντα δυνατὴν τὴν ἐπαύξησιν τῶν στοῶν τοῦ μουσείου τοῦ εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἀνατεθειμένου καὶ τὴν σύστασιν βιβλιοθήκης ἀνταποκρινομένης εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν φιλομαθῶν καὶ πεπαιδευμένων περιηγητῶν. Τοῦ Χαμδῆ βέη ἡ ἀφιλοκερδὴς ἐργασία εἶνε ἀνταξία τῆς θερμοτάτης ὑποστηρίξεως τῆς κυβερνήσεώς του καὶ τῶν λογίων πάσης χώρας. (*Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ Ἀθηναίου*).

E. A. WALLIS BUDGE

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Ἡ μονὴ γυναικεία οὖσα κατ' ἀρχάς, κατεῖχεν ὡς μετόχιον καὶ ἕτερον σεμνεῖον γυναικεῖον, τὸ παρὰ τὸ Δίπυλον ἐπὶ τῷ Κεραμεικῷ, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἐπιγραφὴ ὑρωμένη μέχρι τοῦ ἔτους 1846 ἐφ' ἑνὸς τῶν τειχίων τῆς μονῆς, ἐποιεῖτο μνείαν Μαρίνης ἡγουμένης τοῦ παρὰ τὸ Δίπυλον μετοχίου, θανούσης ἐν ἔτει 1064. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ μονὴ γενομένη ἀνδρῴα εἶχε περὶ αὐτὴν ἐκτεταμένον περίβολον καὶ ἐγκλείστραν μετὰ οἴκων ἤτοι κελλίων τῶν μοναχῶν. Ἐν ἔτει 1651, τὰ κελλία κατέπεσαν ὑπὸ σεισμοῦ, καὶ ἐπανακτισθέντα, κατεσκάφησαν καὶ πάλιν μετὰ τοῦ περιβόλου, ἐν ἔτει 1780, παρὰ τοῦ τότε ὀθωμανοῦ τοπάρχου Ἀλῆ Χασεκῆ· ἡ δὲ ἐκκλησία ἀπολέσασα τὴν πρώτην αὐτῆς ἀξίαν ἐπεδόθη μετόχιον τῇ ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ Καισαριανῇ μονῇ.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, σφαῖραι ἐκρηκτικαὶ τιναχθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, ἐν ἔτει 1827, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνέβαλον πῦρ· ἀλλ' ἡ βλάβη ἐγένετο μικρά. Ἔκτοτε ἐγκαταλειφθεῖσα ἡ ἐκκλησία ἔμενεν ἔρημος, μέχρι τῆς τελικῆς ἀπαλλοτριώσεως αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ῥωσικοῦ ἔθνους, τῇ 25 Ἀπριλίου 1847.

ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς σύγχρονον κτίσμα ἦτο ὁ ναὸς *τοῦ ἁγίου Θεοδώρου* ἐν τῇ πρὸς βοῤῥᾶν τῆς πόλεως συνοικίᾳ. Ἐκ τῆς ἐπὶ μαρμάρου μελανοφαίου ὑμηττίου ἀρχαίας ἀφιερωματικῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπερκειμένης τῆς δυσμικῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, μανθάνομεν ὅτι τὸ πρώην μικρὸν καὶ ἔμπηλον κτίσμα, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου τιμώμενον, ἀνῳκοδόμησε πάλιν ἐκ βάθρων καὶ μετέπλασεν εἰς ναὸν περικαλλῆ, Νικόλαος Καλόμαλος, σπαθαροκανδιδᾶτος, ἐν ἔτει ,ςφνη' (6558), ἤτοι καθ' ἡμᾶς 1049.

Ἀξία λόγου εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἣν παραθέτω ἐνταῦθα, ὡς ἀνεγνώσθη παρ' Ἰωάννου Σακκελίωνος, διά τε τὸ ὕφος, καὶ διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναθέσαντος αὐτήν, καὶ διὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἐγράφη.

« Τὸν πρὶν παλαιὸν ὄντα σου ναόν, μάρτυς,
« καὶ μικρὸν καὶ πήλινον καὶ σαθρὸν λίαν,
« ἀνήγειρε Νικόλαος ὁ σὸς οἰκέτης,
« ὁ Καλόμαλος, σπαθαροκανδιδᾶτος,
« ὃς εὗρέν σε προστάτην παιδόθεν μέγαν,

Digitized by Google

« βοηθὸν καὶ πρόμαχον πολλῶν κινδύνων·
« ὃν καὶ πρέσβευε τοῦ ἄνω τυχεῖν κλήρου,
« λαβόντα τὴν ἄφεσιν τῶν ἐσφαλμένων.
† μηνὶ σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος γ', ἔτους ‚ςφνη'. †

Τὸ στρατιωτικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπανακτίσαντος τὸν ναόν, φέροντος βαθμὸν σπαθαροκανδιδάτου, ὑποσημαίνει ὅτι ὁ ναὸς ἀφιέρωτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος *Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου*, καὶ οὐχὶ Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος τοῦ ἐπιλεγομένου « τῶν κολλύβων ».

Πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα Θεόδωρον τὸν στρατηλάτην εἶχον ἰδιάζουσαν εὐλάβειαν οἱ ἐν στρατιωτικοῖς ἀξιώμασιν, ὡς προστάτην καὶ πρόμαχον αὐτῶν ἐν κινδύνοις καὶ ἐν πολέμῳ. Οὕτως ὁ στρατηγικώτατος καὶ πολεμικὸς βασιλεὺς Ἰωάννης Α' Τσιμισκῆς (969 - 976), *Θεοδωρούπολιν* ἐκάλεσε τὸ Δορύστολον ἤ τοι Δρύστραν, τὴν νῦν Σιλίστριαν, ὅτε ἐκεῖ, ἐν ἔτει 971, κατετρόπωσε τοὺς ὑπὸ τὸν Σβαιτοσλαῦον ἀπὸ βοῤῥᾶ τὸν Δούναβιν περαιωθέντας καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμόντας Ῥώσους βαρβάρους, τῷ ὑπερμάχῳ στρατηλάτῃ μάρτυρι Θεοδώρῳ ἀποδίδων τὰ νικητήρια, οὗ τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν ἐπεκαλέσατο πρὶν ἐπιπέσῃ ραγδαῖος κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς ἐπονείδιστον συνθήκην καὶ ὀπισθοχώρησιν.

Δύο αἰῶνας ὑστερώτερα πάλιν, ὁ ἄρχων Ναυπλίας καὶ δυνάστης Ἄργους καὶ Κορίνθου, σεβαστοϋπέρτατος Λέων Σγουρός, ἐπὶ τῶν μολυβδοβούλλων αὐτοῦ ἔφερε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου, ὡς προστάτου κατὰ τῶν πολεμίων.

Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἡ τρίκογχος καὶ μονότρουλλος ἐκκλησία, εἰ καὶ σύγχρονος τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς, καὶ ἐπ' ἴσης καλλιτεχνικῶς ἐκτισμένη διὰ παρεμβαλλομένων ὀπτῶν πλίνθων ἐν τῇ διὰ συννόμων πωρικῶν λίθων τοιχοδομίᾳ, μετὰ διαζωμάτων καὶ κορωνίδων κεραμουργῶν καὶ ὀδοντωτῶν, εἶνε ὅμως πολὺ μικροτέρα, καὶ ἔχει ἔσωθεν ἁπλουστέραν τὴν διαγραφὴν καὶ οἰκονομίαν, ἔξωθεν δὲ φέρει διῤῥυτοσκεπεῖς στέγας καὶ ἀετώματα κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα ἐν Ἀθήναις ἑλληνοβυζαντιακὸν ῥυθμόν.

Ὁ τροῦλλος, ἐκ τῶν κομψοτέρων ὅσοι ἀπαντῶσιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Βυζαντίῳ, στηρίζεται ἐπὶ τυμπάνου ὀκταγώνου ἔχοντος τὰς θυρίδας διζύγους, ἤ τοι διατεμνομένας κατὰ μῆκος διὰ λεπτῶν κιονίσκων. Αἱ ἔξωθεν τρίπλευροι, ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιοι καὶ εἰς κόγχην ἀπολήγουσαι ἀψῖδες φωτίζονται, ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ μεγάλη, ἡ ἐπισκέπουσα τὸ ἅγιον βῆμα διὰ τριῶν θυρίδων, μιᾶς ἐπὶ ἑκάστῃ πλευρᾷ, αἱ δὲ μικρότεραι τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ, διὰ μόνης μιᾶς ἐπὶ τῇ μέσῃ πλευρᾷ. Πᾶσαι αἱ θυρίδες εἶνε δίζυγοι, ὡς ἐκεῖναι τοῦ στηρίζοντος τὸν τροῦλλον τυμπάνου.

Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἡ ἐκκλησία, οὖσα ἐνοριακή, οὐδέποτε προσελήφθη ἐντὸς οἵας δή ποτε μονῆς ἢ ἐγκλείστρας, ὅπως ἐσφαλμένως ἐνομίσθη παρὰ τῶν εἰκαζόντων, ὅτι δῆθεν ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποτιθεμένης μονῆς ὠνομάσθη ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ὑπέρτιμος Νικόλαος Α' ὁ Ἁγιοθεοδωρίτης (1161 - 1168). Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεράρχης πρὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας εἰς Ἀρχιεπίσκοπον, ἦτο μοναχὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος, τῆς ἐν τοῖς Σφωρακίου, ἤ τοι ἐν τῇ συνοικίᾳ ἐν ᾗ κατῴκει καὶ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἀδελφὸς τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ Ἀθηνῶν, τοῦ Ἀκομινάτου.

Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καταπεσοῦσαι βολίδες ἐσάλευσαν τὸν ναὸν χωρὶς νὰ ἐπιφέρωσιν αὐτῷ μεγάλην ζημίαν. Ἡ ἀνακαίνισις αὐτοῦ ἐγένετο ἐν ἔτει 1840.

Τασσος Δ. Νερουτσος

ΕΝ' ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ἂν ἔχετε ὄρεξι καὶ γιὰ κανένα ἀληθινὸ παραμύθι, πάρετε τὰ κάστανά σας, καὶ μαζευθῆτε κοντὰ στὴ φωτιά. Μὴν περιμένετε ὅμως στοιχειὰ καὶ βουρκολάκους. Τὸ παραμύθι μου εἶνε ἁπλό, καὶ χωρὶς ἀνατριχίλες. Ἴσως λυπηθῆτε κομμάτι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σᾶς ὑπόσχομαι ὅμως πῶς θὰ κοιμηθῆτε καλὰ κατόπι.

Ἔτυχε νὰ ταξειδεύω τὲς προάλλες ἀπὸ τὴ Σάμο στὴν Πόλι. Σὰν εὑρίσκομαι σὲ ταξεῖδι ἔχω τὴν ἀδυναμία νὰ θέλω νὰ μαθω μὲ ποιούς ἄλλους ταξειδεύω. Ἑ αὐτὸ τὸ βαπόρι πολλοὺς ἐπιβάτες δὲν εἶχε, στὴν Τένεδο ὅμως ἀνέβηκε ἕνας Κύριος, ποῦ μοῦ φάνηκε κομμάτι παράξενος. Περπατοῦσε σὰν Ἐγγλέζος, μὰ σὰν γυρεύανε νὰ τὸν κλέψουνε οἱ βαρκάριδες,—'μιλοῦσε στὴ γλῶσσά τους! Σὰν κίνησε τὸ βαπόρι, τὸν σιμόνω, τὸν χαιρετῶ, καὶ τοῦ ἀρχινῶ τὲς ὁμιλίες. Τὸν εὕρηκα Ῥωμηὸ ὡς τὸ κόκκαλο.

— Καὶ ποῦθε ἔρχεσθε :

— Ἀπ' τὴν πατρίδα μου τή....

— Κι' ἂν θέλ' ὁ Θεός ;

— Γιὰ τὴν Εὐρώπη. Ἐπέρασα ἐκεῖ ὅλη τὴ νειότη μου. Ἦλθα νὰ 'δῶ τοὺς δικούς μου, καὶ γυρίζω τώρα γιὰ 5-6 χρόνια ἀκόμα.

Ὡσοῦ νὰ φθάσουμε στὰ Δαρδανέλλια, γενήκαμε φίλοι. Καθήσαμε μονάχοι τὸ βράδυ στὸ κατάστρωμα, καὶ βλέποντας τὴν ἥσυχη θάλασσα ἐμπρός, καὶ τὰ βουνὰ στὸ πλάγι, ἐλέγαμε ἐγὼ τὰ 'δικά μου κι' αὐτὸς τὰ 'δικά του. Καὶ τόσο πολὺ μὲ συγκίνησε ἕνα μέρος τῆς ἱστορίας του, ποῦ τοῦ ἐζήτησα τὴν ἄδεια νὰ σᾶς τὴν διηγηθῶ, καὶ μοῦ τὴν ἔδωσε, μὲ τὴ συμφωνία νὰ μὴ σᾶς 'πῶ τ' ὄνομά του.

Digitized by Google

Ὁρίστε λοιπὸν τὸ μέρος τοῦτο:

Ἔφυγα ἀπ' τ' ὥμορφο νησί μου δεκαφτὰ χρονῶ. Καὶ ἴσια στὸ *ἐμπόριο* αν ἀγαπατε. Ἄχ, πόσες φορὲς τὸ ἔλεγα *ἐμπόδιο* μέσ' 'ς τὸ νοῦ μου! Μὰ ἔλα δὰ πάλι ποῦ ὁ γέρος μου μοῦ εἶχε ἀφήσει μιὰ διαθήκη, — ὄχι ἀπὸ παρᾶδες! Ὁ καϋμένος δὲν εἶχε φόβο νὰ κολασθῇ ἀπὸ τέτοια ἁμαρτία! Ἡ διαθήκη του ἦτανε 2-3 λόγια σὰν ἐψυχομαχοῦσε, ποῦ ὅσο τὰ θυμούμουνα ἔλεγα, ἐμπρὸς ζήτω ἡ ξενιτειά, ἐκεῖ θὰ βροῦμε τὸ βιὸς μὲ τὲς φοῦχτες, θὰ μαζέψουμε, θὰ φέρουμε πίσω, καὶ ὕστερα θὰ κάνουμε ὅ,τι θέλουμε!

Ἐσὺ 'σαι ποῦ τὸ λές; ὁρίστε λοιπὸν 20 χρόνων ξενιτειὰ μὲ ὅλα της τὰ καλοπάθια! Τουρτούριζε χειμῶνα καλοκαῖρι μέσ' 'ς τὴν αἰώνια συννεφιά, δούλευε μέρα καὶ νύχτα, βάζε σήμερα στὴν μπάντα γιὰ τὴν καλὴ ἀντάμωσι, καὶ ξόδευέ τα αὔριο γιὰ τὲς συφορὲς καὶ ἀρρώστιες ποῦ δὲν ἐλογάριαζες!

Περνοῦν 5, 10, 15 χρόνια! ποῦ νὰ γυρίσῃς πιὰ τώρα! Καὶ μὲ τί πρόσωπο νὰ 'δῇς τὰ φρόνιμα ἐκεῖνα παιδιὰ ποῦ κάνανε τοὺς παρᾶδες τους ἥσυχα ἥσυχα στὴν πατρίδα τους! τὴ μάνα ποῦ σὲ θαρρεῖ μιλλιουνίτη, τ' ἀδέρφια ποῦ περιμένουν βοήθεια! Ἂς ξεροκαταπίνουμε λοιπὸν αὐτὴ τὴν τρομερὴ πίκρα ἀκόμα καμπόσα χρόνια, ἴσως ἡ τύχη μας τὰ φέρῃ δεξιὰ στὸ τέλος.

Ἡ ἀναθεματισμένη ἐχαμογέλασε στὰ εἴκοσι χρόνια! Κ' ἕνα πρωῒ μοῦ λέει, — Σήκω, γύρνα τώρα 'ς τὸν τόπο σου! — Σπολλάτη σου, Κυρὰ τύχη! τώρα ποῦ ξεράθηκα κ' ἐξάρωσα σὰν τὰ αὐγοτάραχα ἐκεῖνα τῆς πατρίδας μου, μὲ τί χάλια θὰ 'πάγω 'νὰ 'δῶ τοὺς 'δικούς μου; — Ξεχνοῦσα πῶς δὲν ἤμουν ἐγὼ μονάχος ποῦ 'γέρασα!

Παίρνω τὸ βαπόρι, καὶ ἴσια κάτου, πρὸς τὰ βλογημένα νησιά μας. Ὅλα στὸν τόπο τους! Ὅλα γελοῦσαν ἀκόμα ἀντικρύ μου σὰν ποῦ γελοῦσαν τότες ποῦ μὲ κατευοδόνανε! Κι' ὁ ἥλιος, σὰν νἄξερε κι' αὐτὸς τὸ τί ὑπόφερε ἡ ῥάχι μου ἐκεῖ ἀπάνω, δός του καὶ μοῦ τὴν ἔψηνε, ὡς ποῦ ἐμούδιαζα ἀπ' τὸ ῥαχάτι!

Ὁ καϋμένος ὁ γερο-πλοίαρχος τοῦ μικροῦ βαποριοῦ ποῦ μ' ἔφερνε στὸ χωριό μου, (ἀκοῦς ἐκεῖ βαπόρι, λέγει, ὕστερα ἀπὸ τὲς ψαρόβαρκες!) — σὰν ἔμαθε ποιὸς ἤμουν, μόνο πῶς δὲν ἔκλαψε! Ἤτανε βράδυ, κι' ὡσοῦ νὰ ἀράξῃ τὸ βαπόρι μεσ' 'ς τὸν ὥμορφο ἐκεῖνο κόρφο, ἐσκοτείνιασε. Καὶ ἀνάβγανε τὰ φῶτα ἕνα ἕνα 'πάνω σ' ἐκεῖνο τὸν βράχο ποὔνε κατασκέπαστος ἀπὸ σπίτια.

— Βάλε τώρα φωτιά, καπετάνιο!

Ὁ γέρος πηγαίνει στὸ κανόνι, μὰ τἀναθεματισμένο δὲν πιάνει! τρέχει λοιπὸν στὴ σφυρίχτρα, κ' ἐκεῖ ἀρχινᾷ ἕνα βοητὸ ποῦ θαρροῦσες κι' ἐβγῆκε κανένας τιτάνας ἀπ' τὰ βουνὰ μέσα, κ' ἐσφύριζε μισὴν ὥρα, χωρὶς να πάρῃ μιὰ φορὰ τὴν ἀνασαμιά του!

— Αἴ, φθάνει, καπετάνιο, τὸ καταλάβανε, νὰ ἡ βάρκα ποῦ ἔρχεται.

Ἡ βάρκα ἦρτε μὲ δυό-τρία παλληκάρια μέσα χαρούμενα, μ' ἕνα 'ντροπαλὸ χαμογέλιο, κ' ἕνα πλειὸ ντροπαλὸ «καλῶς ὡρίσατε»! — Γιὰ δὲς ἐκεῖ, ποῦ ἀντὶς νὰ μὲ πάρουν στὰ λεμόνια ὕστερα ἀπὸ τόση ἀπονιά, τὰ καϋμένα τὰ παιδιὰ νὰ μ' ἐντρέπουνται λέει, καὶ νὰ χύνουν καὶ δάκρυα κιόλας!

— Καὶ ποιοὶ εἶστε σεῖς;

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀδεξιμιός σου...

— Ἐγὼ εἶμαι τοῦ ἀξαδέλφου σου...

— Ἐγὼ ὁ ἀνεψιός σου ὁ...

Καϋμένε κόσμε, εἶσαι πικρὸς κι' ἀνάποδος, μὰ ἔχεις καὶ τὲς παράξενες γλύκες σου!

Ἡ βάρκα ἔσχιζε τὰ κύματα μιὰ 'μορφιὰ κ' ἐπήγαινε πρὸς τὴ στεριά.

Ἀκόμα δὲν ἔδεσε τὸ παλαμάρι ὁ μπάρμπα Σταμάτης καὶ δρόμο, νὰ προφθάσῃ πρῶτος τὰ συχαρίκια!

— Ἄ, ἐδῶ δὲν μὲ γελᾶτε, ἐφώναξα, σὰν ἐπάτησα στὴ σκάλα. Ἐσᾶς σᾶς ξέρω. Νὰ ὁ θειός μου! ἄσπρισε ὅμως! Νὰ ὁ 'ξάδελφος..! Κι' αὐτὸς ἐξάρωσε! Νὰ ὁ χουβαρτᾶς ὁ Ζήσης μὲ τὸ πονηρό του χαμόγελο!

Δὲν 'μπόρεσα νὰ προχωρήσω. Ἐστάθηκα 'λιγάκι, τοὺς 'πῆρα τριγύρω μου, ἐγύρεψα νὰ τοὺς 'μιλήσω, ἤθελα νὰ τοὺς 'πῶ πῶς τἄχατες δὲν ἀλλάξανε, καὶ πῶς μοῦ φαίνουνταν σὰν νὰ μὴν ἔφυγα ποτὲς ἀπὸ κοντά τους. Δὲν 'μπόρεσα ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου. Ἀκούμπησα ἀπάνω στὸ γέρο θεῖο γιὰ μιὰ στιγμή, 'σφογγίσαμε τὰ μάτια μας, καὶ πήγαμε 'μπρός, μὲ τὸ φανάρι.

Πηγαίνοντας, ἐστέκουμουν καμμιὰ φορὰ νὰ κυττάξω ἐδῶ ἕνα καινούργιο σπίτι, ἐκεῖ ἕνα καινούργιο δρόμο, περιβόλια ἐκεῖ ποῦ ἄφηκα χαλάσματα, ἐργαστήρια ἐκεῖ ποῦ ἤξερα βράχους. Καὶ θαρροῦσα πῶς ἤμουν καὶ δυὸ φορὲς πλειὸ ἀψηλὸς ἐκεῖ μέσα, — μικρὰ μικρὰ καθὼς 'φαινούντανε ὅλα! Τοὺς τὦλεγα, καὶ γελούσανε.

Ἀπὸ μέσα ὅμως μ' ἔτρωγε ἕνα κρυφὸ σκουλίκι. Συλλογιούμουν πῶς ν' ἀνταμώνῃ κανεὶς μάνα ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια δὲν εἶνε παῖξε γέλασε, καὶ πῶς χρειάζεται ἐδῶ θάρρος καὶ ψυχρὸ αἷμα, νὰ μὴν πάθῃ τίποτε ἡ γρηὰ ἀπὸ τὴ συγκίνησι. Ἐπῆρα λοιπὸν τὸν ἀέρα ἐκεῖνο ποῦ παίρνουν οἱ μεθυσμένοι σὰν θέλουν νὰ δείξουν πῶς δὲν ἐμεθύσανε! Ἐπερπατοῦσα γερά, κ' ἐκτυποῦσα τὸ ῥαβδί μου κάτω μὲ ἀπόφασι. Ἡ καϋμένη ἡ γρηά μου ἔλεγε ὕστερα πῶς κ' ἐκείνη τὴν ἴδια ἀπόφασι εἶχε κάμει. Κ' ἔτσι βρεθήκαμε ἄξαφνα ὁ ἕνας μπροστὰ στὸν ἄλλον! Σὲ μιὰ στιγμὴ ἀκουμπήσανε τὰ δυὸ πρόσωπα τὸ ἕνα στοῦ ἀλλονοῦ τὸν ὦμο. Δὲν ἄκουες λέξι

Ἐπαραστέκουνταν 40—50 δικοί μας καὶ φίλοι μὲ μιὰ εὐλάβεια καὶ συγκίνησι σὰν νὰ βλέπανε ἱερὸ μυστήριο. Καὶ ἦτανε τὸ ἱερώτερο μυστήριο τῆς ζωῆς μου, γιατὶ ἕνα φιλὶ μοῦ ἐσφόγγιζε μιας ζωῆς ἁμαρτίες!

Ἀνασηκώνω τὰ μάτια μου νὰ 'δῶ τριγύρω μου, καὶ μὲ παίρνει μιὰ κοπέλλα στὴν ἀγκάλη της κλαίγοντας. Μοὖπαν πῶς ἦταν — ἡ ἀδελφή μου!

— Τί ὤμορφη ποὖσαι, τῆς εἶπα γυρεύοντας νὰ χωρατέψω, καὶ πνιγήκανε τὰ λόγια μου στὰ δάκρυα. Ἦτανε ὀλίγων μηνῶν νύφη, μὲ τὸν γαμβρὸ στὸ πλάγι της, ποῦ περίμενε κι' αὐτὸς νὰ μ' ἀγκαλιάσῃ. Τρέχω κοντά του καὶ τοῦ λέω,—«Ἐσὺ μοῦ τὴν ἔκαμες ἔτσι γλυκειὰ καὶ ὤμορφη, γιατὶ ἦτανε ἀγριοκάτσικο σὰν τὴν ἔπαιρνα στὰ γόνατά μου, τεσσάρων χρονῶν μικροῦλα». Γυρίζω καὶ ξαναβλέπω τὰ μάτια της.—«Σὲ γνωρίζω τώρα» τῆς εἶπα, «ἐμεγάλωσες, μὰ δὲν ἄλλαξες».

Κ' ἔτσι παίζοντας καὶ κλαίγοντας ἐπέρασα τὴν τρομερὴ αὐτὴ εὐτυχία, ποῦ δὲν ἔχει ταῖρι στὸν κόσμο.

Σὰν ἐμπῆκα στὸ σπίτι μας, μ' ἐπήρανε στὸ σαλόνι. Τὸ σπίτι ἦταν ἀπάνω κάτω τὸ ἴδιο, μὰ τὰ ἔπιπλα ἦταν φράγκικα τώρα!

— Ἄχ, ὡς κι' ἐδῶ ἦλθαν τὰ σημάδια σας διαβολόφραγκοι, εἶπα στὸ νοῦ μου. — Μὰ δὲν πρόφθασα νὰ ξεστομίσω τίποτε, γιατὶ σὲ 'λιγάκι γέμισε τὸ σπίτι τρεῖς γενεές, τὲς δυὸ ποὔξερα (ἐκτὸς ἐκείνους ποὖχανε μισέψει σὲ πλειὸ μαῦρο καὶ σκοτεινὸ ταξεῖδι ἀπ' τὸ δικό μου!) κι' ἀπὸ τὴν καινούργια ποῦ ξεφύτρωσε κατόπι.

Τί χάζι, σὰν τἄπαιρνα ἕνα ἕνα τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν ποῦ γνώριζα, καὶ τοὺς ἔλεγα ἀμέσως τίνος ἦταν. —Ἐσὺ εἶσαι τοῦ δεῖνα, ἐσὺ τῆς τάδε! Καὶ κανένα λάθος δὲν ἔκανα! Καὶ δός του γέλια, γιὰ νὰ ξεχασθοῦν ἡ παληὲς πίκρες.

Νὰ παρασταίνω τὴν ἀντάμωσι καθενὸς παληοῦ φίλου, κάθε ἀξαδέλφης καὶ θειας, χρειάζεται περισσότερη ὥρα. Σᾶς λέγω μονάχα πῶς κάθε καινούργιο πρόσωπο ἦταν κ' ἕνα καινούργιο 'νοιώσμα, καὶ κάθε φορὰ τὤβρισκα! Τόσο καλὰ θυμούμουνα τὰ παληὰ χρόνια!

Αἴ, παληὰ χρόνια! Βρίσκω πάλι τὴ χάρι σας καὶ τὴ γλύκα σας! Τὸν «ἀποκρέββατο» μὲ τὰ ξερὰ σῦκα, τὸ ἁρμάρι μὲ τοὺς χαλβάδες καὶ τὸ κλειδὶ κρυμμένο μέσ' 'ς ἕνα συρτάρι, τὲς τηγανίτες τὸ πρωῒ πρὶν νὰ φέξῃ, κάθε τι ποῦ σοφίζουνται ἡ μανάδες γιὰ να μας ξανακάμουν παιδιά, κι' ἂς ἀσπρίσανε τὰ μαλλιά μας! Σᾶς βρίσκω στὲς παληὲς καρδιές, στὰ παληὰ τραγούδια καὶ παιγνίδια, καὶ στὰ παληὰ ἐκεῖνα σουσούμια! Σὰν πηγαίνω ὅμως σὲ καινούργια σπιτικὰ καὶ βλέπω καινούργια πρόσωπα, κι' ἀκούω καινούργια πράμματα, σκεπάζεται ἡ ψυχή μου, καὶ θαρρῶ πῶς ἐξενιτεύθηκα πάλι! Γιατὶ τὰ φέρανε κ' ἐδῶ τὰ κουρέλια τοῦ «Πολιτισμοῦ» ἀπὸ τὴ Σύρα κι' ἀπὸ τὴν Πόλι, ἀνθρώπεψε τάχα κ' ἐδῶ ἡ ρωμηοσύνη, σὰν τὲς μαϊμοῦδες ἐκεῖνες ποῦ βάζουν παρδαλὰ ροῦχα καὶ βγαίνουν στὸ δρόμο νὰ χορέψουνε! χαθήκανε τὰ γερδάνια καὶ τὰ σαλβάρια, καὶ μαζὺ μ' αὐτὰ χαθήκανε τὰ παληὰ ξεφαντώματα. ἡ κούνιες κάτω ἀπ' τοὺς πλατάνους, καὶ τὰ τραγούδια! Ἄχ, τραγούδια τῆς πατρίδας μου, ἐγὼ ὁ ξενιτεμμένος σᾶς τραγουδοῦσα, καὶ δὲν σας ξέρανε ἡ καϋμένες ἐκεῖνες κοπέλλες ποῦ δὲν ξενιτευθήκανε ποτές τους, μόνο ξέρανε κάτι ἄλλα, σὲ *διωρθωμένη* γλῶσσα, καὶ μὲ *διωρθωμένη* μουσική, ποῦ δὲν ἦτανε μήτε φράγκικα, μήτε ρωμέϊκα, σὰν τόσα καὶ τόσα ἄλλα ποῦ παρατήρησα παρδαλά, ἄνοστα καὶ χωρὶς χαρακτῆρα!

— Πᾶμε ς' τὴν ἐξοχή μας, λέγω μιὰ 'μέρα, κι' ἂς εἶνε καὶ φθινόπωρο. Ἐκεῖ δὲν θ' ἄλλαξε τίποτε.

Καὶ εἶχα δίκηο. Ὁ πύργος, ἡ λεῦκες κοντά του, ἡ βρύσι στὸ πλάγι, οἱ πλατάνοι παραπάνω, τὰ κοπάδια στὰ βουνὰ τριγύρω μὲ τὰ κουδούνια τους, ποῦ ἔλεγες κι' ἐκρατοῦσαν τὸν ἴσιο τῆς φλογέρας, ἡ θάλασσα παρακάτω, ὅλα, ὅλα τὰ ἴδια. Οὔτε γεράσανε, οὔτε θὰ γεράσουνε ποτές τους. Ἕτοιμα νὰ σὲ χαιρετίσουν καὶ νὰ σ' ἀναστήσουν, ὅσο γέρος καὶ θλιμμένος κι' αν ἦσουν!

Παίρνω τὴ γρηά μου στὸ ἐξωκκλῆσι στὴν ἀκρογιαλιά, ἀνάφτουμε ἀπὸ ἕνα κερί, καὶ τάζουμε νὰ περάσουμε μαζὺ τὰ στερνὰ στερνὰ χρόνιά μας ἐκεῖ πέρα.

— Μόνο νὰ ξαναπάγω ἄλλη μιά, μανοῦλά μου, καὶ σοῦ τὸ κάνω ὅρκο πῶς δὲν θ' ἀργήσω τώρα, τῆς λέγω μ' ἕνα πικρὸ χαμόγελο.

Εἶδε τὴν ἐπιθυμία μου καὶ δὲν εἶπε ὄχι, ἡ καϋμένη. Μόνο ἐγύρισε πρὸς τὴ θάλασσα, ἀναστέναξε, κ' ἐτραγούδησε ἕνα παληὸ τραγοῦδι τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου της:

Ἡ θάλασσα ξηβούρκουση στὰ ράχτα πᾶ τσὴ δέρνει,
Τσὴ πάλι ξαναβούρκουση πόλι στὰ ράχτα δέρνει!

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ὁ στενοκέφαλος περιφρονεῖ ὅ,τι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ — ὁ ἔξυπνος μανθάνει εἰς τὴν στιγμὴν ὅ,τι οἱ ἄλλοι μὲ τὸν καιρὸν ἔμαθαν — ὁ μεγαλοφυὴς ἀνακαλύπτει ὅ,τι κανεὶς δὲν ἠξεύρει.

*

Κοινὸν δυστύχημα τῶν ἰσχυρῶν βασιλέων καὶ τῶν ὡραίων γυναικῶν εἶνε ὅτι περιστοιχίζονται ὄχι ἀπὸ φίλους ἀλλ' ἀπὸ κόλακας. Κοινὸν ὅμως εὐτύχημα ἀμφοτέρων εἶνε ὅτι ἡ ματαιότης δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ τὸ ἐννοήσωσι.

*

Ἡ συκοφαντία ὅπως ἡ φλὸξ μαυρίζει ὅ,τι δὲν ἠμπορεῖ νὰ καύσῃ.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ ἐν Ἀμβούργῳ γενομένη κατὰ τὸ θέρος Βιομηχανικὴ ἔκθεσις κατέλιπε περίσσευμα 600 χιλ. μαρκῶν.

— Ὁ γνωστὸς ἐξερευνητὴς τῆς Γροιλανδίας Νάνσεν ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίβων νῦν, ἑτοιμάζει νέαν ἐκδρομὴν εἰς τὸν Β. Πόλον. Οἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συλλεγέντες ἔρανοι ἀνέρχονται μέχρι τοῦδε εἰς 20 χιλ. λίρας στερλίνας.

— Κατὰ τὸν μῆνα Αὔγουστον ἐξήχθησαν ἐν Κίμβερλεϋ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς ἀδάμαντες βάρους 200 638 ¹/₄ καρατίων, ἀξίας δὲ 387,886 ἀγγλικῶν λιρῶν.

— Διὰ παραδόξου τρόπου ἐξεδήλωσεν ἐσχάτως τὴν πρὸς τὸν διάσημον τῆς Βιέννης χειρουργὸν Μπίλλροτ εὐγνωμοσύνην της γυνή τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθεῖσα: Ἡ γυνὴ αὕτη προμηθευθεῖσα εἰκόνα τοῦ ἐξόχου ἐπιστήμονος ἀνήρτησεν αὐτὴν ἐν ἐκκλησιδίῳ πλησίον ἄλλων παντοειδῶν ἀναθημάτων.

— Τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον γενήσεται ἐν Μαδρίτῃ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις εἰς ἣν καλοῦνται νὰ λάβωσι μέρος πάντες οἱ ἱσπανοὶ καὶ ἀλλοδαποὶ ζωγράφοι ἐν πλήρει ἰσότητι δικαιωμάτων.

— Ἀπέθανεν ὁ διάσημος γάλλος ζωγράφος Ἰούλιος Δυπρέ.

— Ἐν Βερολίνῳ ἱδρύεται «Μουσεῖον Βίσμαρκ» τῇ πρωτοβουλίᾳ φίλων καὶ θαυμαστῶν τοῦ γερμανοῦ ἀρχικαγγελαρίου, οἵτινες καλοῦσιν εἰς ἔρανον καὶ σύμπαντα τὸν γερμανικὸν λαόν. Τὸ μουσεῖον θὰ περιλαμβάνῃ οἱαδήποτε ἀντικείμενα σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΠΝΙΖΟΥΣΑΙ

Δύνανται νὰ καπνίζωσιν αἱ γυναῖκες;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπασχολεῖ ἀπό τινος τὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν. Αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ εἶνε πλήρη σχετικῶν ἄρθρων. Ἄλλοι κηρύσσονται ὑπὲρ καὶ ἄλλοι κατά.

Δὲν εἶνε ἀνάρμοστον νὰ μολύνωσι τὰ ῥοδαλὰ χείλη των διὰ τοῦ σιγαροχάρτου καὶ τῶν τριμμάτων τοῦ καπνοῦ; Δὲν εἶνε ἀπρεπὲς διὰ μέσου τῶν μαργαριτωδῶν ὀδόντων των νὰ ἐκβάλλωσι νέφη σκιάζοντα τὴν λευκότητά των;

Ναὶ λέγουσιν οἱ μέν· ὄχι λέγουσιν οἱ ἄλλοι. Προβάλλουσι δὲ ἀμφότεροι ἐπιχειρήματα ἐξ ἴσου ἰσχυρά. Κατὰ τοὺς ἄγγλους κοινωνιολόγους καὶ φυσιολόγους αἱ γυναῖκες καπνίζουσιν ἰδίως εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἐπικρατεῖ πλειοτέρα βαρβαρότης. Ἀλλὰ μήπως εἶνε ἡ μόνη περίπτωσις αὕτη καθ' ἣν ὁ ὕψιστος πολιτισμὸς συναντᾶται μετὰ τῆς ἐσχάτης βαρβαρότητος; Διότι ἀκριβῶς αἱ ἐν Εὐρώπῃ καπνίζουσαι γυναῖκες ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ δὲ ἐκ τῶν ταπεινῶν τάξεων πράττουσαι τοῦτο τὸ πράττουσι συνήθως διὰ νὰ φαίνωνται μεγάλαι κυρίαι καὶ αὐταί.

Ἐκ τίνος δὲ ὁρμῶνται αἱ ἐπιδιδόμεναι εἰς τὸ κάπνισμα γυναῖκες δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀναζητήσῃ τις Ἐκ τῆς μιμητικῆς των μανίας καὶ ἐκ τῆς ἰδέας ὅτ φαίνονται ἀρρενωπότεραι καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητοι πράττουσαι ὅπως καὶ οἱ ἄνδρες.

Ἀλλὰ τὰ πειστικώτερα ἐπιχειρήματα προβάλλουσι κατὰ τῆς τοιαύτης χρήσεως τοῦ καπνοῦ οἱ ἰατροί. Δὲν πρόκειται ν' ἀποδειχθῇ πλέον ἂν εἶνε εὐπρεπὲς ἢ ὄχι, ἂν εἶνε δεῖγμα βαρβαρότητος ἢ προόδου. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι ἀφοῦ ὁ καπνὸς φθείρει τὸν ἀνδρικὸν ὀργανισμόν, πολὺ περισσότερον εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν γυναικεῖον τὸν φύσει ἁβρότερον καὶ ἀσθενέστερον. Γυναῖκες δὲ μὴ ἔχουσαι ἰσχυρὸν καὶ ὑγιᾶ ὀργανισμὸν θὰ καταστῶσι μητέρες νευροπαθῶν καὶ καχεκτικῶν τέκνων. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τοῦ μητρικοῦ φίλτρου κηρύττονται οἱ κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ ἀφορισμοὶ οἵτινες βεβαίως θὰ εὕρωσιν ἠχὼ εἰς τὰ γυναικεῖα ὦτα.

ΟΙΚΙΑ ΕΚ ΖΑΧΑΡΕΩΣ

Ἡ εἴδησις αὕτη ἔρχεται πάλιν ἀπὸ τὴν χώραν τῶν θαυμάτων, ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν. Φαίνεται ὅμως τόσον ἀπίστευτος, ὥστε μὲ ὅλην τὴν γλυκύτητά της — δὲν τρώγεται. Εἷς ἀμερικανός, λέγει, κτίζει οἰκίαν... ἐκ ζαχάρεως. Ἀλλὰ διατί τάχα ἐκ ζαχάρεως; Ἀρκεῖ τοῦτο διὰ νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ ζήσῃ γλυκεῖαν ζωὴν ἐν αὐτῇ; Ὡς πρὸς τὴν στερεότητα δὲ τῆς οἰκοδομῆς δὲν φοβεῖται μήπως αὐτὴ καταφαγωθῇ ἀπὸ τοὺς διαβάτας, καὶ μεταβληθῇ εἰς σορμπέτι εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην βροχήν;

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τὰ δύο μαντίλια.

Ἐν δικαστηρίῳ, ὁ πρόεδρος:

— Λοιπὸν λέγεις ὅτι ὁ ἐναγόμενος σοῦ ἔκλεψε ἕνα μαντίλι;

— Μάλιστα, κύριε πρόεδρε, καὶ ἡ ἀπόδειξις εἶνε ὅτι ἔχω καὶ ἄλλο ὅμοιον εἰς τὴν τσέπη μου.

— Αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ κάνῃ· κ' ἐγὼ ἔχω ὅμοιον εἰς τὴν τσέπη μου.

— Μπορεῖ, κύριε πρόεδρε, γιατὶ μοῦ λείπουν δύο.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ψυλλοπαγίς.

Ὅπως ὑπάρχει τρόπος πρὸς σύλληψιν τῶν ποντικῶν ὑπάρχει καὶ τρόπος πρὸς σύλληψιν τῶν ψύλλων. Ἡ ψυλλοπαγὶς εἶνε ὄργανον ἁπλούστατον καὶ δύναται ἕκαστος νὰ κατασκευάσῃ τοιαύτην: Λαμβάνει μικρὸν σωλῆνα ὑάλινον τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν ἀλείφει διὰ κολλώδους τινὸς καὶ ζαχαρώδους ὑγροῦ ἔχοντος ἰσχυρὸν ἄρωμα, ὥστε νὰ προκαλῇ τὴν λαιμαργίαν τοῦ ψύλλου. Τὰ δύο ἄκρα τοῦ σωλῆνος φράττει διὰ φελλῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἀνοίγει πολλὰς μικρὰς τρύπας, τόσον μικράς, ὥστε νὰ χωρῇ καὶ ὁ εὐρωστότερος ψύλλος. Τὴν παγίδα θέτει ὁ θέλων ν' ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν ὀχληρῶν ζωϋφίων ὑπὸ τὴν κλίνην ἢ ἐπ' αὐτῆς ἢ εἰς οἱονδήποτε μέρος κατοικοικούμενον ὑπὸ ψύλλων. Μετά τινας ὥρας θὰ εὕρῃ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ ὁποῖοι εἰς μάτην προσπαθοῦσι νὰ ἐξέλθωσιν. Ὁ ἁπλούστερος δὲ τρόπος ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς ἀγωνίας εἶνε νὰ βυθίσῃ τὸν σωλῆνα ἐντὸς βραστοῦ ὕδατος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1878.

Digitized by Google

Ἀριθ. 721 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 22 Ὀκτωβρίου 1889

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ Θ'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

Digitized by Google

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

Ἡ ὁδὸς Φωσκόλου — ὡς ἐπωνομάσθη ἀρτίως μία τῶν κεντρικῶν τῆς πόλεως ὁδῶν, — δύναται νὰ ἐπιδείξῃ πολλὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὑψορόφους οἰκοδομάς· ἀλλ' ἐκείνη, ἥτις μόνη ἐξ ὅλων τὴν περιβάλλει δι' ἀπαραμίλλου αἴγλης, εἶνε ἡ μικρὰ οἰκία, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ μέγας ποιητής. Χαμηλή, μονόροφος, μὲ δύο μόνον παράθυρα, σμικρυνομένη περισσότερον μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς γειτόνων, κρύπτει ὑπὸ χονδροειδῆ ἐπιχρίσματα τὴν ἄκομψον καὶ πεπαλαιωμένην αὐτῆς ὄψιν. Εἶνε ὁ κλῆρος τῆς μεγαλοφυΐας· ταπεινὴ ἡ κοιτὶς ἀλλὰ περίλαμπρος ὁ τάφος. Ἡ χλιδὴ τῶν μεγάρων ἀναπτύσσει ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐντὸς ἐκνενευρισμένων σωμάτων ψυχὰς ἀκηδεῖς· ἐν ᾧ τοὐναντίον τῶν καλυβῶν ἡ σκληραγωγία ἀποκρυσταλλοῖ εἰς ἀδάμαντας τοὺς χαρακτῆρας, καὶ μετὰ τῶν σωμάτων ἰσχυροποιεῖ τὰς διανοίας. Καὶ εἶνε σχεδὸν καλύβη ὁ οἰκίσκος ἐν ᾧ ἐγεννήθη καὶ διῆλθε τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ὁ Οὖγος Φώσκολος· ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ γεγονότος ἀπέκτησεν ἀθάνατον δόξαν, ἐγένετο δ' εἷς τῶν τιμαλφεστάτων κόσμων τῆς Ζακύνθου καὶ ἓν τῶν σεμνοτέρων μνημείων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ἐν ᾧ ἐβάδιζον πρὸς τὸν οἰκίσκον, σπεύδων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. Δε-Βιάζη δοθεῖσάν μοι συνέντευξιν, ἐνεθυμούμην τὴν περίεργον καὶ παραδειγματικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν. Εἶχε καταντήσει ἐλεεινὸς καὶ ἑτοιμόρροπος, ὥστε ἀπὸ ἐτῶν δὲν κατῳκεῖτο πλέον. Τὸ ὑπόγειον ἦτο οἰνοπωλεῖον· ἀπὸ τῆς μικρᾶς αὐλῆς, ἥτις εἶδε τὰ παιδικὰ σκιρτήματα τοῦ ποιητοῦ, ἀντήχουν μεθύσων ρινοφωνίαι. Ὁ ἰδιοκτήτης ἐν τῇ ἐμπορικῇ αὐτοῦ ψυχρότητι, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ τὸν κατεδαφίσῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων νἀνεγείρῃ οἰκίαν ὑψηλὴν καὶ στερεάν. Ἡ εἴδησις ἠκούσθη κατ' ἀρχὰς μετ' ἀπαθείας· μόνον οἱ *φιλόμουσοι* περιωρίσθησαν νἀντιγράψωσι διὰ μολυβδίδος εἰς τὰ σημειωματαριά των τὴν διερρωγυῖαν πρόσοψιν τοῦ οἰκίσκου, ὅπως κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, προσπαθεῖ τις νὰ ὑποκλέψῃ διὰ μέσου τοῦ ἀμαυροῦ πέπλου τοῦ θανάτου τὰ χαρακτηριστικὰ προσφιλοῦς μορφῆς, ἣν μέλλει νὰ περικαλύψῃ διὰ παντὸς ὁ τάφος. Ἀλλὰ μὲ τὸν ἦχον τοῦ πρώτου σφυροκοπήματος, ἐξέσπασαν πανταχόθεν παράπονα, πεζαὶ καὶ ἔμμετροι διαμαρτυρίαι· τόση δὲ ἦτο τῆς θυέλλης ταύτης ἡ ὁρμή, ὥστε ἴσχυσε νὰ κάμψῃ εἰς αἴσθημα τὸ πεζότερον δημοτικὸν συμβούλιον τῆς ὑφηλίου καὶ νἀγορασθῇ ἐπὶ τέλους ὁ οἰκίσκος ἀντὶ ἑπτὰ χιλιάδων δραχμῶν. Ἑπτὰ χιλιάδες! πόσῳ θὰ ἐχαροποίει καὶ θἀνεζωογόνει τὸ μικρὸν τοῦτο ποσὸν τὸν ἀτυχῆ Φώσκολον, τὸν ὁποῖον, νέον ἀκόμη, ὡδήγησεν εἰς τὸν τάφον ἡ ἐν Λονδίνῳ πτωχεία καὶ ἡ ἐγκατάλειψις!.. Οὕτω διετηρήθη εἰς εὐσεβὲς προσκύνημα ἐπισκευασθεῖσα καὶ ἐνδυναμωθεῖσα ἡ *μητρικὴ στέγη*, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει μετ' εὐλαβοῦς ἀγάπης εἰς τοὺς *Τάφους* ὁ μέγας Ζακύνθιος. Ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ μόνη οἰκία ἥτις ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ δημοσίου χάριν σκοποῦ ὑψηλοτέρου τοῦ συνήθους, ρυμοτομίας δηλαδὴ ἢ σιδηροδρόμου, — ας εὐχηθῶμεν δέ, ἡ μοναδικότης τοσούτῳ ἀγαθῶν πράξεων καὶ τιμητικῶν μνημείων νὰ μὴ διατηρηθῇ ἐπὶ μακρόν.

Ἐν Ἑλλάδι...ἄ, πόσα παράπονα εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχῃ χωρὶς κίνδυνον νὰ λογισθῇ μεμψίμοιρος! Ὁ ἰταλὸς μαρκήσιος Colucci εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τὸν δῆμον Ζακυνθίων νὰ δωρήσῃ κατατομὴν μαρμαρίνην τοῦ Φωσκόλου (medaglione) ἵν' ἀναρτηθῇ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν δύο παραθύρων τῆς οἰκίας διάστημα. Τὸ ἀνάγλυφον ἐφιλοτεχνήθη ἐν Φλωρεντίᾳ, προπέρυσι δ' ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐπισήμως ἡ μεταφορὰ καὶ τἀποκαλυπτήρια, ὅτε μεγάλη προοιωνίζετο ἡ συρροὴ ἰταλῶν καὶ ἑλλήνων λογίων. Καὶ ὅμως ὀλίγας, πολὺ ὀλίγας χιλιάδας δραχμῶν ἠρνήθη ἡ Κυβέρνησις, καὶ ἀνεβλήθη ἐπ' ἀορίστῳ καὶ ἐπὶ προφάσει μία τῶν σεμνοτέρων πνευματικῶν πανηγύρεων, ἥτις ὡς φίλημα ἀγάπης θὰ συνήνου μίαν ἡμέραν δύο ἔθνη ἀδελφά.

*

Διὰ στενῆς κλίμακος, τῆς ὁποίας ἔχουσιν ἀντικατασταθῆ τὰ σεσαθρωμένα μέρη τῶν βαθμίδων, εἰσέρχεταί τις εἰς μίαν αἴθουσαν, κατέχουσαν τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ὅλου ἐμβαδοῦ. Διὰ τῶν δύο εὐρέων αὐτῆς παραθύρων εἰσερχόμενον τὸ φῶς, ἀναδεικνύει τὴν παντελῆ γυμνότητα, τὴν ὁποίαν μόλις διακόπτει μία τράπεζα, δύο-τρεῖς ἕδραι καὶ αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐλαιογραφικαὶ εἰκόνες. Μία τούτων, ἡ ὁποία τίς οἶδε πῶς ἤθελε κνίσει τὴν ξενότροπον φαντασίαν τοῦ Edgar Poë, εἶνε πολὺ παλαιά, μαυρισμένη, ἄνευ κορωνίδος, καὶ πρέπει να την παρατηρήσῃ κανεὶς ἐπὶ πολύ, διὰ νὰ ἴδῃ ἀπὸ τοῦ σκότους της προκύπτοντα μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ χαρακτηριστικὰ ἀγαθοῦ τινος εὐπατρίδου Ζακυνθίου, ἐπὶ ἑνετοκρατίας, τοῦ Ἀγγέλου Κονόμου, ἑνὸς τῶν τριῶν ἀναδόχων τοῦ Φωσκόλου. Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εἶνε ἀνηρτημένη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀντωνίου Μαρτελάου, τοῦ διαπρέψαντος ἐν Ζακύνθῳ ἐπὶ πολυμαθείᾳ καὶ ρητορείᾳ, μούσῃ, φιλοπατρίᾳ καὶ τόλμῃ. Κατὰ τὰ τελευταῖα προσόντα ἀναδεικνύεται ἀδελφὸς τοῦ Φωσκόλου, οὗτινος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων διδασκάλων καὶ τῶν ἐνθερμοτέρων φίλων καὶ θαυμαστῶν. Εἶνε αὐτός, ὁ ὁποῖος ὅταν

Digitized by Google

ὁ ποιητὴς τῷ ἔπεμψεν ἐξ Ἰταλίας ἀντίτυπον τῶν *Τάφων* του, ἐνθουσιασθεὶς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀρχαϊκοῦ καλλιτεχνήματος, ἀπήντησε διὰ τοῦ διστίχου, τὸ ὁποῖον, παρὰ τὴν εἰρωνείαν μεθ' ἧς τὸ ἀναφέρει ἰταλὸς φωσκολιστής, ἐγκλείει βαθυτάτην ἀλήθειαν :

Τοῦ κάκου Φράγκο θέλουν νά σε κάμουνε·
Ποῦ εἶσ' Ἕλληνας τὰ **Μνήματα** *φωνάζουνε !*

Ἀπέναντι, καινουργὴς εἰκὼν ἐντὸς ἐπιχρύσου πλαισίου,—ἡ μόνη πολυτέλεια ἥτις ἀπαντᾷ καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν,—παριστᾷ τὸν Φώσκολον κατὰ τὴν δεκαεξαετῆ αὐτοῦ ἡλικίαν. Ἡ ἐμβρίθεια καὶ ἡ μελαγχολία, ἥτις διαχεῖται ἐπὶ τῆς προώρως αὐστηρᾶς ἐκείνης μορφῆς, δεικνύουσιν αὐτὸν εἰκοσαετῆ. Ἡ οὔλη πυρρὰ κόμη ἡ πάντοτε ἀτημέλητος, κατέρχεται ἐπὶ τῶν ὤτων, συγχεομένη πρὸς τοὺς πρώτους ἰούλους τῶν παρειῶν. Ἡ ῥίς, ἀνεπτυγμένη ἀλλὰ κανονική, προσδίδει εἰς τὴν ὡραίαν κατατομὴν τὸν χαρακτῆρα τῆς σταθερότητος, τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐπιμονῆς. Τὸ χεῖλος, παχὺ ἐρυθρὸν χεῖλος, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίχαριν αὐτοῦ πλαστικότητα, φαίνεται ἀγνοοῦν τὸ μειδίαμα καὶ τὸ φίλημα. Οἱ βαθεῖς κυανοῖ ὀφθαλμοί. θολοὶ ὡς δεδακρυσμένοι, ἀλλὰ κάτοπτρα μεγαλοφυΐας, ἀνοίγονται στυγνοί, ὡς ἰδόντες δυστυχίας πολλὰς ἐνωρίς. . . Δέκα καὶ ἑξαετής. Οἱ συνομήλικές του, ἀμέριμνοι καὶ εὐτυχεῖς, ἔπαιζον ἀκόμη παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐν ᾧ αὐτός. . . ἔγραφε στίχους, εἶχε χάσει τὸν πατέρα του, ἐπάλαιε κατὰ τῆς πρώτης πτωχείας, ἐζήτει μέλλον καὶ ἡτοιμάζετο νἀπέλθῃ ἐκ Ζακύνθου διὰ παντός. . . Ἐν τούτοις μετὰ τρία μόλις ἔτη τὸ δρᾶμά του ὁ *Θυέστης,* παρὰ τὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας εὗρε κατόπιν ἡ κριτική, παριστάνετο ἐν Βενετίᾳ πανηγυρικῶς καὶ ἀνεκαλεῖτο ἐπὶ σκηνῆς ὁ ποιητὴς μὲ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας : Viva il giovane Greco !

Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Φωσκόλου δὲν μοὶ ἦτο ἄγνωστος. Ὅτε ἤμην ἀκόμη μαθητής, ἔβλεπον ἐν τῷ Γυμνασιαρχείῳ ἐντὸς τοῦ ὑπερμεγέθους αὐτῆς πλαισίου, τὴν πυρρότριχα καὶ ἐκφραστικὴν μορφὴν ἀνδρὸς ἀκμαίου, παρατηροῦντός με πάντοτε διὰ τῶν κυανῶν του ὀφθαλμῶν. Μίαν ἡμέραν ἔσχον τὴν περιεργίαν νὰ ἐρωτήσω ἕνα τῶν καθηγητῶν ποῖος ἦτο ὁ εἰκονιζόμενος ἀνήρ. «Ὁ Οὖγος Φώσκολος» μοὶ ἀπήντησε ξηρῶς — καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης νομίζω ὅτι ἐξισώθησαν αἱ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώσεις μας : καὶ ἐγὼ καὶ ὁ καθηγητής μου δὲν ἠξεύραμεν τίποτε περισσότερον τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιητοῦ. . . Ἡ εἰκὼν ἐκείνη παρίστανε τῷ ὄντι τὸν Φώσκολον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του. Ἐν τούτοις τἀνδρικὰ χαρακτηριστικά, ἐκτὸς ποιᾶς τινος ἐκτραχύνσεως, δὲν παρήλλασσον τῶν παιδικῶν. Ἡ ἐν τῇ φαντασίᾳ μου ὄψις καὶ ἡ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, τὸ παιδίον καὶ ὁ ἀνήρ, δὲν διέφερον οὐσιωδῶς. Ἡ αὐτὴ μελαγχολικὴ βαθύτης τοῦ βλέμματος· ἡ αὐτὴ ψυχρὰ πλαστικότης τοῦ χείλους· ἡ αὐτὴ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν ἰδιορρυθμία· αἱ αὐταὶ περὶ τὰς παρειὰς ἄτακτοι τρίχες· ἡ αὐτὴ πλουσία ἀλλ' ἀνυπότακτος κόμη, ἡ ἀγνοοῦσα τὸ κτένιον, τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς ἀπέσπα κατὰ δράγματα ἐν ταῖς στιγμαῖς τῆς παραφόρου αὐτοῦ ὀργῆς ἢ ἀπελπισμοῦ...

Ἀλλ' οὔτε ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος παρήλλαξεν ἕως τέλους. Τὸ ἀπὸ τῆς 26 Ἰανουαρίου 1778, μέχρι τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1827 διάστημα — τὰ τεσσαράκοντα ἐννέα ἔτη τῆς ζωῆς του, διῆλθον ὡς μία μόνη ἡμέρα σταθερά, ἄνευ ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Ἡ ἀδάμαστος καὶ ἀνυπόκριτος φιλοπατρία, ἡ ἀκαμψία καὶ τὸ ἱπποτικὸν τοῦ χαρακτῆρος, ἡ τρυφερότης καὶ ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων, αἱ ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς ποιήσεως ἀρχαί, αἱ πολιτικαὶ πεποιθήσεις,—ὅλα ἔμειναν παρ' αὐτῷ ἀκλόνητα, ἀμετάβλητα. Τὰ ἔργα του ὅλα, οἱ λόγοι του, αἱ πράξεις τῆς ζωῆς του, συνδέονται ἀναποσπάστως, ὡς κρῖκοι τῆς αὐτῆς ἁλύσεως. Ὅταν ἀπηύθυνε τὰς γλυκυτέρας πρὸς τὴν Ζάκυνθον ἐκφράσεις, καὶ ὅταν προσεφέρετο νἀγωνισθῇ μετὰ τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος— ὅταν ἐκ τῆς ξένης ἐζήτει τῆς μητρός του τὴν εὐχήν, καὶ ὅταν εἰργάζετο ἀσθενὴς καὶ φθίνων χάριν τοῦ ἠγαπημένου του θυγατρίου—ὅταν ἔγραφε τὰ πρῶτά του σονέττα καὶ ὅταν συνηρμολόγει τὰς *Χάριτας,*—ὅταν ἐξεφώνει τὸν ἐναρκτήριόν του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταυΐου μὲ τοὺς ὑπαινιγμοὺς κατὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος, καὶ ὅταν συνηγόρει ἔνθερμος ὑπὲρ τῆς πωλουμένης Πάργας,— ὅταν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν φίλον του Πινδεμόντην τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ἀθανασίαν τῶν Τάφων, καὶ ὅταν ἀντεπεξήρχετο δριμὺς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του Μόντη—παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ αὐτὴ σταθερότης, ἡ αὐτὴ εἰλικρίνεια, τὸ αὐτὸ ἀδιάπτωτον θάρρος, τὸ αὐτὸ ἀμετάβλητον φρόνημα. Ἐνώπιον τῶν γιγάντων τούτων τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς θελήσεως ἡ λέξις *σιδηροῦς* θὰ ἦτο ἀνεπαρκής· ἐνώπιον τῶν φαινομένων τούτων τῆς ἀρετῆς ἡ λέξις *ἀδαμάντινος* θὰ ἦτο ἄστοχος· ἐνώπιον τῶν τεράτων τούτων τῆς διανοίας θἀντετίθετο χωρὶς νὰ ὠχριάσῃ μόνη ἡ λέξις *μεγαλοφυής.*

*

Πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Φωσκόλου ἐνεθυμήθην τὴν *εἰκόνα* του, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου γραφεῖσαν. Εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρον σονέττον, τοῦ ὁποίου ἀντὶ ἄλλης περιγραφῆς παραθέτω πιστὴν μετάφρασιν, φιλοτεχνηθεῖσαν χάριν τοῦ ἄρθρου τούτου ὑπὸ τοῦ φίλου μου Στεφάνου Μαρτζώκη :

Αὐλακωμένο μέτωπο, μάτι βαθουλωμένο,
Ξανθός, λιγνὸς στὰ μάγουλα, καὶ βλέμμα τολμηρό.
Λευκὰ τὰ δόντια, κόκκινο τὸ ἀχεῖλι φουσκωμένο,
Ὡραῖο λαιμό, στῆθος πλατὺ καὶ πρόσωπο γυρτό.

Σωστὸς 'ς τὸ σῶμα, φορεσιὰ ἁπλῆ καὶ ζηλευτή,
Γοργὸ τὸ βῆμα, οἱ στοχασμοί, ἡ πράξες ἡ λαλιά·
Φρόνιμος, ἄσωτος, γλυκός, ὅλος καρδιά, τιμή,
Ἐχθρὸς στὸν κόσμο κ' ἐχθρικὰ 'ς ἐμένα τὰ στοιχειά.

Παλληκαρίσιο φέρσιμο 'ς τὸ χέρι καὶ 'ς τὸ στόμα,
Μονάχος πάντα, σκεφτικός, χλωμὸς καὶ λυπημένος,
Γεμάτος πεῖσμα, ἀνήσυχος, γοργός, πάντα ὠργισμένος.

Ἀπὸ ἐλαττώματα τρανὸς καὶ ἀπὸ ἀρεταῖς ἀκόμα.
Τὸ δίκηο θέλω, ἀλλ' ἀγαπῶ ὅ τι ποθεῖ ἡ καρδιά.
Σὺ θὰ μου δώσῃς, θάνατε, καὶ φήμη καὶ ἡσυχιά·

*

Πρὶν ἢ μεταβῶ εἰς τὸν δεύτερον θάλαμον,— ἐν ᾧ τώρα περιεργάζομαι μικρὸν σκοτεινὸν δωμάτιον, ἕν εἶδος διαδρόμου, χρησιμεύοντος ὡς μαγειρείου, ὅπου φυλάσσεται ἀκόμη ἡ μικρὰ οἰκογενειακὴ ἑστία, ἐκ τῶν παλαιῶν ἐκείνων, ἀνακαινισθεῖσα εὐλαβῶς,—εὑρίσκω καιρὸν νὰ ἐπισκοπήσω σημεῖά τινα ἐκ τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Νικόλαος-Οὔγος-Φώσκολος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ. Εἰς τὴν μικρὰν ἑλληνικὴν νῆσον, «τὴν ὡραίαν καὶ ὑλήεσσαν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἰδίου ποιητοῦ, τὴν ἀντηχοῦσαν εἰσέτι ἐκ τῶν στίχων δι' ὧν τὴν ἔψαλλεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Θεόκριτος» ἐπεφυλάσσετο ἡ ὑψίστη τιμὴ νὰ συσφίγξῃ τοὺς δεσμοὺς δύο ἐθνῶν, παράγουσα τὸν κράτιστον ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν κράτιστον ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Φώσκολος δὲν κατάγεται ἐκ τῆς εὐπατρίδου ἐνετικῆς οἰκογενείας τῶν Foscoli· τοὐναντίον προῆλθεν, ὡς συνήθως πᾶν εὐγενὲς καὶ μέγα, ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ λαοῦ. Ὁ πατήρ του Ἀνδρέας Φώσκολος, ἰατρός, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου οἱ πρόγονοί του ἦσαν ἐγκατεστημένοι πρὸ πολλοῦ φυγόντες ἐκ Κρήτης· ἀλλ' ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον, ἐνυμφεύθη τὴν ζακυνθίαν Ἀδαμαντίνην Ναρκίσσου-Σπαθῆ, ἐξ ἧς ἐγέννησε τέσσαρα τέκνα. Μόλις δεκαετὴς ἦτο ὁ πρωτότοκος Οὔγός του, ὅταν ἀπέθανεν ἐν Σπαλάθροις, ἰατρὸς τοῦ ἐκεῖ Νοσοκομείου. Ἡ χήρα μετὰ τῶν τέκνων της ἔζησεν ἐν Ζακύνθῳ μέχρι τοῦ 1794. Ἐνταῦθα διέρρευσεν ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Φωσκόλου, ἐνταῦθα ἠκολούθησε τὰς πρώτας σπουδὰς μετ' ἐπιδόσεως ἐκτάκτου, ἐνταῦθα ἔγραψε τοὺς πρώτους του στίχους. Ἦτο δεκαεξαετής, ὅτε ἠναγκασμένη ἐκ περιστάσεων ἡ οἰκογένειά του μετηνάστευσεν εἰς Βενετίαν, ὅπου εἶχε συγγενεῖς. Ἐν τῇ σοφῇ μητροπόλει, παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις καὶ ἰδίᾳ τῷ Οὐμβάλδῳ Βρεγολίνῳ, ὡς καὶ παρὰ τῇ πλουσίᾳ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ ηὐρύνοντο αἱ γνώσεις τοῦ νεανίου καὶ ἀφυπνίζετο ὁλοὲν ζωηρότερον τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ ὁρμέμφυτον. Μετέβη κατόπιν εἰς Παταΰϊον καὶ διέμεινε μαθητεύων παρὰ τῷ ἑλληνιστῇ Καισαρότῃ, τῷ μεταφραστῇ τῆς Ἰλιάδος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνέθεσε τὸ περίφημον ἐκεῖνο πρὸς τὴν Ζάκυνθον σονέττον,

Nè più mai toccherò le sachre sponde κτλ.

τὸ ὁποῖον διαπνέει φιλοπατρία ἁγνὴ καὶ γλυκύ τι νοσταγλίας αἴσθημα.

Ὁ Φώσκολος διεκρίθη ὡς στρατιώτης ἀνδρεῖος καὶ φιλελεύθερος. Ἐκ τῆς βιογραφικῆς μελέτης τοῦ ἱστοριογράφου Π. Χιώτου ἐνθυμοῦμαι ὅτι, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας καὶ τὴν παράδοσιν αὐτῆς εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, δυνάμει τῆς ἐν Καμποφορμίῳ συνθήκης (1797), ὁ Φώσκολος ἐγκατέλειψε παραυτα τὸ ἔδαφος τῆς Βενετίας, μὴ θέλων νὰ ὑπηρετῇ εἰς στρατὸν βασιλικόν, ὑπείκοντα εἰς τὸν τύραννον καὶ ἠκολούθησεν ὡς ἀξιωματικὸς τὸν στρατὸν τῆς Κισαλπινῆς δημοκρατίας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ναπολέοντος. Ἔκτοτε ἠγωνίσθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Γενεύης καὶ μετέσχε τῶν σκηνῶν τοῦ περιφήμου στρατοπέδου τῆς Βουλώνης, ὅτε ὁ Ναπολέων ἐπεχείρει ἀπόβασιν ἐν Ἀγγλίᾳ· ἀλλ' ἅμα ἐγκατελείφθη ἡ ἰδέα τῆς ἀποβάσεως ἐπέστρεψεν εἰς Μιλάνον. Ἐκ τῶν πολεμικῶν τούτων ἐκδρομῶν ὁ Φώσκολος ἀπεκόμισε θησαυρὸν ἀπὸ σκέψεις καὶ θεωρίας, μεγάλως ἐκτιμηθείσας ὅταν ἐξέδωκεν αὐτὰς μετὰ τῶν στρατιωτικῶν συγγραμμάτων τοῦ Μοντεκούκουλη.

Φιλολογικῶς ὁ Φώσκολος εἰργάσθη ἀνενδότως, εὐσυνειδήτως καὶ πρὸ πάντων ἀποτελεσματικῶς. Ἄνευ τούτου δὲν θὰ ἤρκει ἡ μεγαλοφυΐα του διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν λατρευτὴν ὑστεροφημίαν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Τοῦτο δ' ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσωσι καλῶς καὶ νὰ συναισθανθῶσιν ὅσοι διὰ τῆς νωθρότητος καὶ τῆς ἀμεριμνησίας ἐξασθενοῦσι, μαραίνουσι τὸ τάλαντον, δι' οὗ εἶνε πεπροικισμένοι, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἀνεδείκνυον καὶ θὰ ἀνέπτυσσον περισσότερον διὰ τῆς φιλοπονίας — ἀρετῆς, ἡ ὁποία καὶ τοὺς μὴ ἔχοντάς τι ἐκ φύσεως ἀναδεικνύει. Ὁ Φώσκολος ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ ἐν Παταυΐῳ Πανεπιστημίου ῥητορικὴν καὶ φιλολογίαν, ἐξέδωκε δράματα, ποιήματα, μελέτας, πολιτικὰς σατύρας, μεταφράσεις, σχόλια. Τὴν δὲ πολύτιμον ταύτην καὶ χρυσῆν ἀληθῶς ἐργασίαν στίζουσιν ὡς ἀδάμαντες λαμπροί, ἀποθαμβοῦντες ἐκ τῆς τέχνης καὶ τοῦ αἰσθήματος, οἱ *Τάφοι*, αἱ *Χάριτες*, καὶ αἱ *Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις*...

Πλὴν ἐπεσκίασε τὴν δόξαν του καὶ κατεπίκρανε τοὺς θριάμβους του τῶν ἐχθρῶν του ἡ καταδρομή. Καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ τὴν δυσμένειαν καὶ τὰς δυσαρεσκείας τῶν ταπεινῶν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, ὡς ἔγραφε περὶ ἑαυ-

Digitized by Google

του, έγεννήθη μέν καί ηύξησε μέσω άθλίων παθών, διεφύλαξεν όμως τόν κάλαμόν του πάσης ψευδολογίας άμόλυντον; Οί αύλοκόλακες οί δοκησίσοφοι, οί ποταποί κατεδίωκον άμειλίκτως τόν φιλελεύθερον καί μεγαλοφυά ποιητήν. Αύτός ό Μόντης, ό έξοχος ποιητής καί φιλόλογος, φύσις μέν ταπεινή περισαίνουσα τούς ίσχυρούς τής ήμέρας, πλήρης δέ μίσους έναντίον τού Φωσκόλου, ώς μεταφράσαντος έκ τού έλληνικού πρωτοτύπου τήν Ίλιάδα έπιτυχέστερον αύτού, κατηριθμήθη έν τή σπείρα τών έχθρών του, βάλλων κατ' αύτού βέλη, διασύρων καί συκοφαντών, καί έκ παντός ζητών άφορμήν νά έξαίρη τήν άπέχθειαν τού ζακυνθίου ποιητού κατά τού αύστριακού τυράννου, τόν όποίον έκείνος αίσχρώς έκολάκευεν. Ό Φώσκολος ήγωνίσθη, άπήντησεν, έδικαιολογήθη· άλλά παρά κυβερνήσει διεφθαρμένη καί άπολυτόφρονι οί έχθροί του ύπερίσχυσαν, καί ό Φώσκολος ήναγκάσθη νά φύγη τής θετής άλλ' ήγαπημένης του πατρίδος έξόριστος, άφιλος, δυστυχής . . .

Σκληρότερον τών έχθρών του τόν κατεδίωξεν ή πτωχεία. Όσα έκέρδιζε διά τής γραφίδος του μόλις έξήρκουν είς διατροφήν πολυμελούς καί άπροστατεύτου οίκογενείας. Πρό πάντων κατά τά τελευταία έτη τής έν Λονδίνω διαμονής του, τόση ήτο ή ένδεια καί ή άθλιότης είς τήν όποίαν περιήλθεν, ώστε ήναγκάσθη νά κατοικήση μετά τού θυγατρίου του είς συνοικίαν άπόκεντρον, έλεεινήν, νοσώδη, κρατών οίκίσκον άπομεμονωμένον μέ τρία μικρά δωμάτια, άνευ ύπηρετρίας, άνευ οίκοδεσποίνης ή άλλων έγκατοίκων. Μή ύπάρχοντος ύδατος έν τή συνοικία. —έγραφε πρός τόν έπιστήθιόν του φίλον Hudson Gurney τή 12 Αύγούστου 1826 - ήναγκάζετο νά μεταβαίνη είς μίαν άντλίαν πολύ μακράν, έν Easton Square, καί ώς ό Φιλοποίμην νά πληροί μόνος τήν ύδρίαν του . . . Όταν έπί τέλους καταβληθείς άπέθανεν ήρέμα «ώς λύχνος σβεννύμενος δι' έλλειψιν έλαίου» ό φιλάνθρωπος Gurney παρεχώρησεν είς τόν ποιητήν τών *Τάφων* μίαν άπλήν έπιτύμβιον πλάκα . . .

Ήτο λοιπόν ό Φώσκολος έκ τών μεγάλων άλλά δυστυχών έκείνων άνδρών, ών δείκνυνται μέν ύπερηφάνως τά έργα έπί αίωνίων στυλοβατών, μνημεία άθάνατα τής άνθρωπίνης διανοίας - βαίνει δέ πλήρης άγώνων καί πικριών ή ζωή, ής οί θρίαμβοι όμοιάζουσι πρός ρόδα έσπαρμένα έπί άκανθών,—καί ό θάνατος έπέρχεται έν μέσω πτωχείας καί έγκαταλείψεως.

*

Άλλά . . . όλίγοι μετά θάνατον έδικαιώθησαν όσον ό Φώσκολος.

Ίδού, είσέρχομαι είς τόν έτερον θάλαμον, μέ τά δύο παράθυρα πρός τήν αύλήν. Ένταύθα είνε έγκαθιδρυμένη ή μικρά Φωσκολιανή Βιβλιοθήκη, έκ τόμων καί χειρογράφων ύπερχιλίων, ώςεπιτοπολύ έκ τών έκδόσεων τού Φωσκόλου καί τών περί αύτού μελετών άποτελουμένη. Πρό τού μικρού γραφείου τού έφόρου κάθηται, έπαξίως μά τήν άλήθειαν, ό κ. Δέ-Βιάζης, τού όποίου αί έπί τής ίστορίας τού ποιητού έπίπονοι καί άποτελεσματικαί έρευναι έξετιμήθησαν δεόντως ύπό τών έν Εύρώπη φωσκολιστών. Έπί τών τοίχων ένθεν καί ένθεν είνε άνηρτημέναι αί προσωπογραφίαι τού Άλεξάνδρου Μαντζώνη, τού άτλαντος τής νεωτέρας ίταλικής φιλολογίας, καί τού συμπαθούς έκείνου Ίουλίου Τυπάλδου τού γράψαντος τούς γλυκυτέρους έλληνικούς στίχους. Τούς είδον έκεί καί τούς δύο, ώς έάν έβλεπον δύο έθνικάς σημαίας, τήν ίταλικήν καί τήν έλληνικήν, ήδελφωμένας έν διεθνεί τινι πανηγύρει..

Έντός τού θαλάμου τούτου μετά μικράν έρευναν δύναταί τις νάντιληφθή πληρέστατα τής δόξης τού άνδρός, όστις έδώ—μέσα άνέδωκε τούς πρώτους βρεφικούς κλαυθμηρισμούς καί τούς πρώτους τής ποιήσεως φθόγγους· δύναται νά μάθη τί έπραξεν ή Ίταλία, τό εύγενές καί εύγνωμον Έθνος πρός τόν πρόδρομον τής πολιτικής του ένότητος καί άνεξαρτησίας· δύναται νά έννοήση πώς λατρεύει ό πεφωτισμένος κόσμος ήνωρθωμένην έπί βωμού τήν άδικηθείσαν μεγαλοφυίαν.

Άν έν Έλλάδι άγνοείται παρά τοίς πολλοίς, όχι ή ποιητική άξία άλλά καί αύτό τού Φωσκόλου τό όνομα, έν Ίταλία όμως ό εύτυχής Ζακύνθιος κοιμάται έν τώ Πανθέω, τό όποίον έξύμνει, μετακομισθείς έκ Chiswich ύπό ύπουργών καί ταφείς έν δόξη καί πομπή, μ' έπιταφίους ρήτορας οίοι ό de Sanctis καί ό de Amicis, τή 24 Ίουνίου 1871. Ή παρ' ήμίν Κυβέρνησις κατόπιν έορτής, ώς συνήθως, έφρόντισε νά ζητήση παρά τής Άγγλίας τά όστά τού τέκνου τής Έλλάδος, άλλ' ή βραδύτης αύτη δέν άπέβη είς κακόν. Θά ήτο βεβαίως τιμή καί δόξα νά δεικνύηται παρ' ήμίν ό τάφος τού Φωσκόλου άλλά καί ή έν Santa Croce τής Φλωρεντίας ταφή, παρά τά μαυσωλεία τού Δάντου, τού Γαλιλαίου, τού Μιχαήλ Άγγέλου, τού Μακιαβέλη, τού Άλφιέρη, παρά τά κλέη τής Ίταλίας καί τού κόσμου, δέν διαθρύπτει όλιγώτερον τήν έθνικήν μας φιλοτιμίαν. Άρκεί μόνον νά τον γνωρίζωμεν καί νά τον έκτιμώμεν ώς όμοεθνή μας, ώς τον άνεγνώρισαν πλέον καί οί ξένοι. Οί παρ' ήμίν λόγιοι, έκείνοι τούλάχιστον παρά τοίς όποίοις άκμάζει ή κρίσις, ή καλαισθησία, ή γλωσσομάθεια καί ό πατριωτισμός, πρέπει νά καταγίνωσιν όλίγον καί είς τήν μελέτην τού Φωσκόλου καί νά καταδείξωσι πόσον είνε άκραιφνώς έλληνική, έκ τής έν πρωτοτύπω μελέτης τών προγονικών ήμών καλλιτεχνημάτων διακανονισθείσα, ή έμπνευσις τών ίταλικών του στίχων.

Digitized by Google

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ ἐγένετο ἐν Ἰταλίᾳ δημοτικώτατον· οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν λογίων καὶ τῶν τεχνοκριτῶν, τὴν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων του μελέτην ἐθεώρησαν ἀποκλειστικὴν αὐτῶν ἐνασχόλησιν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πρὸ πάντων προήχθη ὁ φωσκολισμὸς καὶ ηὐξήθη ἡ φάλαγξ τῶν φωσκολιστῶν, ἀριθμοῦσα ὀνόματα καὶ ἐξ ἄλλων γνωστά, ὡς τὰ τῶν Camillo Antona-Traversi, Domenico Bianchini Antonio Martinetti, καὶ ἄλλων ἰταλῶν καὶ ξένων. Αἱ ἐκδόσεις, τὰ σχόλια, αἱ κριτικαὶ μελέται, αἱ ἱστορικαὶ ἔρευναι ἀποτελοῦσι μακρὰν καὶ πολύτευχον συλλογήν. Ἐκ τῆς φωσκολιανῆς ταύτης Βιβλιοθήκης σωρείαν τόμων ἔσπευσεν ὁ κ. Δε-Βιάζης νὰ παραθέσῃ ἐνώπιόν μου ἐπὶ τοῦ Γραφείου. Ἀπετέλεσαν μικρὰν ἀλλ' ἄφθιτον στήλην εἰς δόξαν τοῦ ἀνδρός, τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ὁποίου κατεκόσμει ἑκάστην τῶν ἀπειροπληθῶν ἐκείνων σελίδων. Καὶ παρήλαυνον ὁλοὲν ἐνώπιόν μου, διαρκούσης τῆς ἀτάκτου φυλλομετρήσεως, καὶ ἐνετρύφων ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἰς ἀποσπάσματα, καὶ ἐξέλεγον ταχέως τὰ ἐνδιαφέροντα ἐξ αὐτῶν, μὲ τὸ ἔνστικτον ἐκεῖνο τῶν ἐχόντων τὴν ἕξιν τῶν βιβλίων, καὶ ἐξειλίσσετο ἐκεῖ πρὸ ἐμοῦ, ἐντὸς τοῦ δωματίου ἐν ᾧ ἐγεννήθη, φωταυγὴς ὅλος ὁ ἰδιωτικὸς καὶ ὁ φιλολογικὸς βίος τοῦ ποιητοῦ. Οὕτως, εἰς παλαιάν τινα ἔκδοσιν, εὗρον τὸ μόνον εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν σωζόμενον γραπτὸν μνημεῖον τοῦ Φωσκόλου, μίαν ἐπιστολὴν τούτεστι χρονολογουμένην ἐκ Λονδίνου, τὴν 21 Ἀπριλίου 1824 τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς καὶ στρατιώτης ἔπεμπε πρὸς ἓν τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, αἰτούμενος προστασίαν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀποσπῶ μίαν περικοπὴν χαρακτηριστικήν, ἱκανὴν νὰ μαρτυρήσῃ πόσῳ καλὰ ἔγραφεν ὁ Φώσκολος τὴν γλῶσσαν, περιέχουσαν δὲ φράσιν ἐξόχου φιλοπατρίας, ἐφ' ᾗ ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἤμεθα εὐγνώμονες καὶ ὑπερήφανοι:

«... ἐπιμείνας μέχρι τοῦδε εὐσταθὴς εἰς τὰς πολιτικάς μου ἀρχὰς καὶ ἀμόλυντος εἰς τὴν ἀγωγήν μου, θαρρῶ ὅτι εἶμαι ἄξιος, καὶ συμπολεμῶν καὶ συγγράφων, νὰ ἐνεργήσω ὑπὲρ λαοῦ ἐλευθέρου, τοῦ ὁποίου καὶ δύναμαι προσέτι νὰ καυχηθῶ ὅτι εἶμαι συμπολίτης.»

Ἀλλὰ διατὶ δὲν εἰσηκούσθη ἡ αἴτησις τοῦ Φωσκόλου; Εἶνε ἡ μόνη περίπτωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν πταίει ἡ Κυβέρνησις τῆς πατρίδος του. Ἀτυχῶς αἱ ῥαδιουργίαι ξένης πολιτικῆς ἐματαίωσαν τὰ σχέδιά του, ὅπως τὸν ἀπέτρεψαν ἀκόμη καὶ ὅταν ἐζήτει νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ διδάξῃ εἰς τὴν ἀγγλοκρατουμένην Ἑπτάνησον.

Ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ ἐπιστολῶν συνήντησα τὴν ἑξῆς περικοπήν, τὴν ὁποίαν μεταφράζω. Ὁ Φώσκολος ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἀδελφήν του καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς μητρός του:

«Εὐχαρίστησον τὴν κυρίαν Ἀδαμαντίνην διὰ τὰς ἑλληνικάς της λέξεις. Τὰς φιλῶ καὶ τὰς θέτω ἐπὶ τῆς καρδίας μου· μοὶ φαίνεται ὅτι τότε εἰςέρχεται ἐν ἐμοὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν παρακαλῶ νά μου στέλλῃ πάντοτε τὴν ἰδικήν της»

Καὶ ἕπονται πανομοιοτύπως πολλαὶ τῶν ἑλληνικῶν τούτων λέξεων γεγραμμέναι ἐν ὑστερογράφοις ἰταλικῶν ἐπιστολῶν διὰ χειρὸς τῆς ἁπλοϊκῆς καὶ ἀγραμμάτου ζακυνθίας, ἥτις ἔπεμπε μακρόθεν πρὸς τὸν φιλόστοργον καὶ ἠγαπημένον υἱὸν τὴν μητρικὴν αὐτῆς εὐχήν. Τὰ θεοχάρακτα ταῦτα ὀρνιθοσκαλίσματα εὑρίσκονται ἤδη εὐλαβῶς κατατεθειμένα εἰς τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ Μουσεῖον· καὶ θά το ἠξίζον διὰ τὴν στοργὴν μόνον καὶ τὴν εὐσέβειαν, δυνάμενα παντὸς υἱοῦ νὰ κινήσωσι τὰ δάκρυα, ἔστω καὶ ἂν δέν τα ἔγραφεν ἡ μήτηρ τοῦ Φωσκόλου! Ἀντιγράφω ἐν κατὰ γράμμα:

Ἡ ευχὴ τοῦ θεοῦ καὶ ιδικί μου να ινε μεσέ.

Μεταξὺ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Φωσκόλου ὅσαι ἐπιδεικνύουσιν εἰς ὄγκον τὰς σοφὰς εἰσαγωγάς των καὶ τὰ κριτικώτατα αὐτῶν σχόλια, ἀναπαύει εὐαρέστως τὸ ὄμμα ἁπλῆ τις ἔκδοσις, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκδιδομένης Biblioteca Italiana τοῦ Sansoni Εἶνε τόσῳ καλλιτεχνικὸν τὸ τομίδιον μὲ τὸ ἐρυθρὸν αὐτοῦ χαρτόδεμα, μὲ τὰ ἐπίχρυσα κοσμήματα καὶ τὸν ἀργυροῦν ἀστέρα, μὲ τὸν λεῖον χάρτην καὶ τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα οἱονεὶ λιπόψυχα στοιχεῖα, τόσον ἁρμόζοντα εἰς γλυκεῖς καὶ τρυφεροὺς στίχους, ὥστε ὅλοι οἱ παρ' ἡμῖν καλλιτέχναι ποιηταί, οἱ ἁβροὶ κομψευόμενοι τοὺς στίχους καὶ τὰς ἐκδόσεις, θὰ ἐπεθύμουν βεβαίως μίαν ἔκδοσιν τῶν ἔργων των ὡς ταύτην τοῦ ἀτημελήτου ἐκείνου καὶ ἀγρίου ποιητοῦ, μὲ τὴν ἄτακτον κόμην καὶ τὴν κεραύνειον μοῦσαν...

Ἓν ἄλλο βιβλίον μαρτυρεῖ διὰ τῆς εὐγλωττίας τῶν ἀριθμῶν τὸν βαθμὸν τῆς δημοτικότητος, ἧς ἀπολαύει ὁ Φώσκολος. Εἶνε ἡ *Bibliografia Foscoliana*, ἁπλοῦς δηλαδὴ κατάλογος τῶν διαφόρων ἐκδόσεων τοῦ Φωσκόλου καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ μελετῶν· πλὴν ἀποτελεῖ ὀγκῶδες τεῦχος ἐν ᾧ δύναταί τις νὰ μετρήσῃ καθ' ἑκατοστύας τὰς ἐξηντλημένας ἐκδόσεις τῶν *Τάφων* καὶ τῶν *Χαρίτων*, καθ' ἑκατοστύας τὰς μεταφράσεις αὐτῶν εἰς πᾶσαν εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν, καθ' ἑκατοστύας τὰ πονήματα τῶν ἐξόχων κριτικῶν καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας περὶ τοῦ βίου του, ἀπὸ τοῦ μᾶλλον διαφέροντος δημοσίου, μέχρι τοῦ μᾶλλον ἀδιαφόρου.

Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀναδιφῶν τὰ βιβλία ἐν' οἷς ἐξετάζεται ὅλως ἰδιωτικῶς ὁ Φώ-

Digitized by Google

σκολος, ἐν στενῷ οὕτως εἰπεῖν οἰκογενειακῷ κύκλῳ, καὶ βλέπων μετὰ τόσης μικρολογίας τὰ κατ' αὐτόν, τὰς εἰκόνας του, τὰς εἰκόνας τῶν ἐρωμένων του, τῶν οἰκιῶν ἐν αἷς κατῴκησε, τὰς ἐπιστολάς του, ταὐτόγραφά του, τἀνέκδοτά του, ἔγγραφα περὶ τῆς οἰκογενείας του, πληροφορίας περὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων του, καὶ ὅσα ἄλλα ἀπεθησαύρισαν μετ' ἐπιμονῆς λεπτολόγοι ἐρευνηταί,—ἠρώτησα ἐμαυτὸν μετὰ λύπης ἂν ὅλα ταῦτα δὲν εἶνε ἀνωφελὴς ματαιότης, ἀναξία τῆς μνήμης τῶν μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν. Πλὴν ἡ ἀπάντησις ἐπῆλθεν ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν μου ἱκανοποιοῦσα. Πᾶν ὅ,τι συνδέεται ἔστω καὶ πόρρωθεν μὲ τὴν ζωὴν τῶν λατρευτῶν ἐνδιαφέρει ἐξόχως τοὺς λατρεύοντας. Ἀπόδειξις ὅτι καταναλίσκονται καὶ ἀναγινώσκονται μετὰ περιεργίας, ὑπ' ἐμοῦ πρώτου, βιβλία τοιαύτης λεπτομεροῦς ὕλης πεπληρωμένα. Ἐκτὸς τούτου, ἡ σκέψις μου θὰ ἦτο ἴσως ἀνεξέλεγκτος καὶ δικαιολογημένη ἄλλοτε, ὅτε ἐπιστεύετο ὅτι ἡ ψυχὴ ἐμφυσᾶται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ, μεγάλη καὶ ποιητική, εἰς τῶν θνητῶν τὰ σώματα. Ἀλλὰ σήμερον ὅτε ὁ ποιητὴς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένα, ὅτε ἡ ποιότης τῆς ψυχῆς δὲν εἶνε ἢ ἡ ποιότης τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ περὶ τοῦ ἰδιαιτάτου βίου λεπτεπίλεπτος ἀσχολία δὲν ἀποβαίνει διόλου ἄσκοπος. Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἀνθρώπου προκύπτει εὐκρινῶς ἡ εἰκὼν τοῦ ποιητοῦ· καὶ πολλάκις ὀλίγαι λέξεις γεγραμμέναι ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου βιβλίου, τὸ ὁποῖον πέμπει πρὸς φίλον του, δύνανται νὰ ἐπιρρίψωσι φῶς ἀνέλπιστον ἐφ' ἑνὸς τῶν ποιημάτων του.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ διαζύγιον ἐγεννήθη συγχρόνως μὲ τὸν γάμον· πιστεύω ὅτι ὁ γάμος εἶνε κατά τινας ἑβδομάδας παλαιότερος.

*

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γνωρίζει τις περισσότερον τὸν ἁμαξηλάτην εἰς τὸν ὁποῖον ἐμπιστεύεται τοὺς ἵππους του ἢ τὸν γαμβρὸν εἰς τὸν ὁποῖον παραδίδει τὴν κόρην του.

*

Τὰ ταξείδια ἀποδεικνύουν μᾶλλον ὅτι ἐβαρύνθη τις τὰ γνωστὰ πράγματα, παρὰ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ νέα.

*

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ κάμουν καλὸν εἰς τὸν πλησίον ἐξώδευον τὸ τέταρτον ἀφ' ὅσα ἐξοδεύουν διὰ νὰ κάμουν κακὸν εἰς ἑαυτούς, δὲν θὰ ὑπῆρχον πένητες εἰς τὸν κόσμον.

*

Αἱ γνῶμαι τῶν ἐπιμόνων ἀνθρώπων ὁμοιάζουν μὲ καρφιὰ — ὅσον τὰς κτυπᾷς, τόσον βαθύτερα χώνονται.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Βεβαίως δὲν ὑπῆρχεν εἰς ὅλους τοὺς Παρισίους καταφύγιον ἀσφαλέστερον δι' αὐτόν, μέρος καταλληλότερον ὅπως τὸν δεχθῶσι καὶ πραΰνωσι τὴν τεταραγμένην ψυχήν του, ἀπὸ τὸ φιλόπονον καὶ ἀμετάβλητον ἐκεῖνο οἴκημα. Ἐν τῇ παρούσῃ ταραχῇ τοῦ ἀποπλανηθέντος βίου του, ὡμοίαζε τὸ ἐνδιαίτημα ἐκεῖνο πρὸς λιμένα μὲ ὕδατα βαθέα καὶ γαλήνια, μὲ τὴν παραλίαν ἡλιοφώτιστον καὶ εἰρηνικήν, ἔνθα γυναῖκες ἐργάζονται ἀναμένουσαι τοὺς συζύγους ἢ τοὺς πατέρας των, ἐνῷ ἔξω ὁ ἄνεμος μυκᾶται καὶ ἡ θάλασσα κλυδωνίζεται. Ἐκεῖ ἰδίως ᾐσθάνετο ὅτι τὸν περιέβαλλε στοργὴ ἀσφαλὴς καὶ τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο θαῦμα τῆς ἀγάπης δι' οὗ καθίσταται ἡμῖν προσφιλής, καὶ ὁσάκις ἡμεῖς δὲν ἀνταγαπῶμεν, ὁ ἔρως ὃν αἰσθάνεταί ἕτερός τις πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ «παγωμένη» ἐκείνη Ποθητὴ τὸν ἠγάπα πολύ. Οἱ ὀφθαλμοί της ἔλαμπον ὁσάκις ὡμίλει πρὸς αὐτὸν ἔστω καὶ περὶ πραγμάτων ἀδιαφόρων. Ὅπως τὰ ἐν τῷ φωσφόρῳ ἐμβαπτόμενα ἀντικείμενα ἀπαστράπτουσιν ὅλα ἐξίσου, οὕτω καὶ αἱ ἐλάχισται λέξεις ἃς ἔλεγε κατηύγαζον τὴν ἀγαλλιῶσαν μορφήν της. Ἦτο ἀρίστη ἡ τοιαύτη ἀνάπαυσις μετὰ τὰς ἀποτόμους ἐκμυστηρεύσεις τοῦ Σιγισμόνδου.

Συνωμίλουν ἀναμεταξύ των οἱ δύο ζωηρῶς, ἐνῷ ἡ κυρία Δελομπὲλ παρεσκεύαζε τὴν τράπεζαν.

— Θὰ δειπνήσετε μαζύ μας, αἴ, κύριε Φράντζ;.. Ὁ σύζυγός μου ἐπῆγε εἰς τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ θὰ ἐπιστρέψῃ χωρὶς ἄλλο διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἔλεγεν ἡ κυρία Δελομπέλ.

Θὰ ἐπιστρέψῃ χωρὶς ἄλλο διὰ νὰ δειπνήσῃ!

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἔλεγε ταῦτα μετά τινος ἐπάρσεως.

Τῷ ὄντι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς διευθύνσεώς του ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ δὲν ἐδείπνει πλέον ἔξω, οὐδὲ κατὰ τὰς ἑσπέρας καθ' ἃς ἐλάμβανε τὴν πληρωμὴν τῆς ἐργασίας. Ὁ ἀτυχὴς διευθυντὴς τόσα εἶχε φάγει ἐπὶ πιστώσει γεύματα εἰς τὸ ἑστιατόριον ὅπου ἐσύχναζεν, ὥστε δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτό. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν Σαββάτου ἀνελλιπῶς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δύο ἢ τρεῖς συνδαιτυμόνας πειναλέους καὶ ἀπροσδοκήτους «παλαιοὺς συντρόφους, κακοτύχους». Οὕτω καὶ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐπέστρεψε φέρων ἕνα ἠθοποιὸν τοῦ θεάτρου τοῦ Μὲτζ καὶ ἕνα κωμικὸν τοῦ θεάτρου τῆς Ἀγγέρης ἀμφοτέρους ἀέργους.

Digitized by Google

Ὁ κωμικὸς ἐξυρισμένος, ἐρρυτιδωμένος μαρανθεὶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐφαίνετο ὡς γηράσαν χαμίνιον· ὁ δ' ἕτερος ἠθοποιὸς ἔφερεν ὑποδήματα ἐκ πανίου κοντά, χωρὶς νὰ διαφαίνηται τὸ ἐλάχιστον ἴχνος περιποδίων. Ὁ Δελομπὲλ ἀνήγγειλεν αὐτοὺς πομπωδῶς ἀπὸ τῆς θύρας, ἀλλ' ἡ θέα τοῦ Ῥίσλερ ἠμπόδισε τὴν παρουσίασιν.

— Φράντζ!.. Φράντζ μου!.. ἀνέκραξεν ὁ γηραιὸς ἠθοποιὸς μὲ φωνὴν μελοδραματικὴν ἀνυψῶν σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας. Εἶτα μετὰ μακρὸν καὶ ἐμφαντικὸν ἐναγκαλισμὸν παρουσίασε τοὺς συνδαιτυμόνας πρὸς ἀλλήλους:

— Ὁ κύριος Ῥοβρικάρ, ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ Μέτζ.

— Ὁ κύριος Σανδεζών, ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς Ἀγγέρης.

— Ὁ κ. Φράντζ Ῥίσλερ, μηχανικός.

Καὶ ὅπως τὴν ἐπρόφερεν ὁ κ. Δελομπέλ, ἡ λέξις μηχανικὸς ἀπέκτα εἰς τὸ στόμα του σοβαρὰς διαστάσεις.

Ἡ Ποθητὴ ἐμόρφασεν ἰδοῦσα τοὺς φίλους τοῦ πατρός της. Θὰ ἦτο τόσον εὔμορφα ἂν ἔμενε μόνη ἡ οἰκογένεια ἐν παρομοίᾳ ἡμέρᾳ! Ἀλλ' ὁ μέγας ἀνὴρ περιεφρόνει τὰ τοιαῦτα. Μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ ἐλαφρώσῃ τὰ πλήρη θυλάκιά του. Ἐξήγαγε κατ' ἀρχὰς ἕνα ἐξαίρετον πλακούντιον «διὰ τὰς κυρίας», λησμονῶν ὅτι αὐτὸς πρὸ πάντων τὸ ὑπερηγάπα· ἔπειτα ἐνεφανίσθη εἷς ἀστακός, κατόπιν δὲ εἰς ἄλλας τῆς Ἄρλης, κάστανα σακχαρόπηκτα, καὶ πρωτόλεια κερασίων!

Ἐνῷ ὁ ἠθοποιὸς τοῦ θεάτρου τῆς Ἀγγέρης ἐνθουσιῶν ἀνύψου τὸ περιλαίμιον ἀοράτου ὑποκαμίσου, ὁ δὲ κωμικὸς ἔλεγεν ἀστεϊσμόν τινα μετὰ χειρονομίας λησμονηθείσης ἤδη ἀπὸ δεκαετίας ὑπὸ τῶν Παρισινῶν, ἡ Ποθητὴ ἀνελογίζετο μετὰ τρόμου τὸ δεινὸν ἔλλειμα ὅπερ τὸ αὐτοσχέδιον ἐκεῖνο συμπόσιον ἔμελλε νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὰς πενιχρὰς προσόδους τῆς ἑβδομάδος, ἡ δὲ κυρία Δελομπὲλ πολυμέριμνος ἀνεστάτου τὸ ὀψοφυλάκιον ὅπως ἀνεύρῃ τὸν ἐπαρκῆ ἀριθμὸν τῶν ἐπιτραπεζίων σκευῶν.

Τὸ δεῖπνον ὑπῆρξεν εὐθυμότατον. Οἱ δύο ἠθοποιοὶ κατεβρόχθιζον τὰ φαγητὰ πρὸς ἄκραν εὐχαρίστησιν τοῦ Δελομπέλ, ὅστις ὁμοῦ μετ' αὐτῶν ἀνεπόλει τὰς παλαιὰς ἀναμνήσεις τοῦ θεατρικοῦ των σταδίου. Οὐδὲν μᾶλλον πένθιμον αὐτῶν! Ὡμοίαζον πρὸς σύνολον ἀποτελούμενον ἐκ συντριμμάτων ἰκρίων, ἐξ ἐσβεσμένων φανῶν, ἐκ σωροῦ σκευῶν καὶ ἐργαλείων θεατρικῶν σητοβρώτων καὶ τεθρυμματισμένων.

Λαλοῦντες ἰδιαιτέραν τινὰ γλῶσσαν οἰκείαν αὐτοῖς, χυδαίαν, ἀποτεινόμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰς δεύτερον ἑνικὸν πρόσωπον, ἀνεμιμνήσκοντο τῶν ἀναριθμήτων αὐτῶν ἐπιτυχιῶν· διότι καὶ οἱ τρεῖς κατὰ τὸ λέγειν των εἶχον ἐπευφημηθῆ, εἶχον λάβει πολυπληθεῖς στεφάνους, εἶχον περιαχθῆ θριαμβευτικῶς ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων πόλεων.

Καὶ ἐνῷ συνωμίλουν, ἔτρωγον ἐνταυτῷ ὅπως τρώγουσιν οἱ ἠθοποιοὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἐστραμμένον ἔχοντες, ἐνῷ κάθηνται, τὸ σῶμα κατὰ τὰ τρία τέταρτα, τὸ δὲ πρόσωπον ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τὸ κοινόν, μὲ τὴν ἐπίπλαστον σπουδὴν τῶν συνδαιτυμόνων τοῦ θεάτρου ἔμπροσθεν δείπνου ἐκ ναστοχάρτου, μὲ τὴν ἐπιτήδευσιν ἐκείνην τοῦ τρώγειν καὶ λαλεῖν ἐναλλάξ, τοῦ ἐμποιεῖν ἐντύπωσιν διὰ τῆς ἐξεζητημένης τοποθετήσεως τοῦ ποτηρίου ἢ τῆς προσεγγίσεως τῆς ἕδρας των, τοῦ ἐκφράζειν τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν ἔκπληξιν, τὴν χαράν, τὸν τρόμον, τὸ θάμβος διὰ τοῦ δεξιοῦ χειρισμοῦ μαχαιρίου ἢ περονίου. Ἡ κυρία Δελομπὲλ τοὺς ἤκουε μειδιῶσα. Σύζυγος ἠθοποιοῦ ἀπὸ τριακονταετίας εἶχεν ἀποκτήσει κατ' ἀνάγκην συνήθειαν εἰς τοὺς παραδόξους ἐκείνους τῆς συμπεριφορᾶς τρόπους.

Μία ὅμως ἄκρα τῆς τραπέζης εὑρίσκετο ἀποκεχωρισμένη τοῦ λοιποῦ τῶν συνδαιτυμόνων ὡσεὶ διὰ νεφέλης ἐμποδιζούσης νὰ φθάνωσιν ἕως ἐκεῖ αἱ ἀστειότητες, οἱ ἠχηροὶ γέλωτες, αἱ καυχησιολογίαι. Ὁ Φράντζ καὶ ἡ Ποθητὴ συνωμίλουν ταπεινῇ τῇ φωνῇ οὐδὲν ἀκούοντες ἐκ τῶν περὶ αὐτοὺς λεγομένων. Γεγονότα τῆς παιδικῆς των ἡλικίας, ἀνέκδοτα τῆς συνοικίας, ὁλόκληρον παρελθὸν ἀόριστον, ἔχον ἀξίαν μόνον ἕνεκα τῆς ταυτότητος τῶν ἐξεγειρομένων ἀναμνήσεων, ἐκ τοῦ λάμποντος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των ὁμοίου σπινθῆρος, ἀπετέλουν τὸ θέμα τῆς τρυφερᾶς των συνδιαλέξεως.

Αἴφνης ἡ νεφέλη διεσχίσθη καὶ ἡ φοβερὰ φωνὴ τοῦ Δελομπὲλ διέκοψε τὴν συνδιάλεξίν των.

— Δὲν εἶδες τὸν ἀδελφόν σου; ἠρώτησε τὸν Φράντζ, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι δὲν προσεῖχε καὶ εἰς αὐτόν... οὔτε τὴν σύζυγόν του δὲν εἶδες;... Ἄ! θὰ τὴν εὕρῃς μία κυρά!.. Θὰ ἰδῇς, φίλε μου, πολυτέλειαν καὶ *σὶκ!* αὐτὸ μόνον σοῦ λέγω. Ἔχουν μίαν ὡραίαν ἔπαυλιν εἰς τὴν Ἀνιέρην.. Ἐκεῖ πέραν εἶνε καὶ ἡ οἰκογένεια Σέβη... Ὅλα αὐτά, φίλε μου, μᾶς ἀπεμάκρυναν. Ὅταν κανεὶς γείνῃ πλούσιος περιφρονεῖ τοὺς συντρόφους... Οὔτε λόγον πλέον δὲν μᾶς λέγουν, οὔτε μᾶς ἐπισκέπτονται. Ἐγώ, ἐννοεῖς, ὅτι δι' αὐτὰ ἀδιαφορῶ, ἀλλ' εἶνε τῇ ἀληθείᾳ προσβλητικὸν δι' αὐτὰς τὰς κυρίας...

— Ὤ, πατέρα, εἶπε μετὰ σπουδῆς ἡ Ποθητή, γνωρίζεις πολὺ καλὰ ὅτι ἡμεῖς ἀγαπῶμεν πολὺ τὴν Σιδωνίαν καὶ δὲν μνησικακοῦμεν.

Ὁ ἠθοποιὸς κατήνεγκεν ὀργίλως σφοδρὰν πυγμὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Αἴ! καὶ δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἔχετε ἄδικον... Πρέπει τις νὰ μνησικακῇ κατ' ἐκείνων οἵτινες

Digitized by Google

προσπαθοῦν νὰ τὸν προσβάλουν, νὰ τὸν ταπεινώσουν...

Ἐδυσφόρει ἀκόμη διὰ τὴν ἄρνησιν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὰ θεατρικά του σχέδια κεφαλαίων καὶ δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἐχθροπάθειάν του.

— Ἂν εἴξευρες, ἔλεγε πρὸς τὸν Φράντζ, αν εἴξευρες τί σπατάλη γίνεται ἐκεῖ μέσα!.. Σοῦ προξενεῖ οἶκτον.... Καὶ τίποτε δὲν γίνεται σωστὸν καὶ μὲ σκοπόν. Ἐγὼ ὁποῦ σοῦ ὁμιλῶ ἐζήτησα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου ἓν μικρὸν ποσὸν διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὸ μέλλον μου καὶ διὰ ν' αποκτήσῃ καὶ αὐτὸς σημαντικὰς ὠφελείας... Καὶ αὐτὸς μοῦ ἠρνήθη καθαρὰ καὶ ξάστερα!.. Αἴ βέβαια.... ἡ κυρία, βλέπεις, εἶνε πολὺ ἀπαιτητική. Πηγαίνει μὲ τὸ ἄλογον, πηγαίνει εἰς τὰς ἱπποδρομίας μὲ τὴν ἅμαξαν καὶ ὁδηγεῖ τὸν σύζυγόν της ὅπως καὶ τὸ ἁμαξάκι της εἰς τὴν λεωφόρον τῆς Ἀνιέρης... Μεταξύ μας σοῦ λέγω ὅτι δὲν πιστεύω νὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὁ καϋμένος ὁ Ῥίσλερ.... Ἡ γυναῖκα αὐτὴ τοῦ κάμνει χίλιαις ἱστορίαις!..

Ὁ πρώην ἠθοποιὸς ἐπεράτωσε τὸν λόγον του καμμύων ἐκφραστικῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς δύο συναδέλφους του, ἐπὶ στιγμὴν δὲ ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν ἀνταλλαγὴ χειρονομιῶν, μορφασμῶν, ἐπιφωνημάτων καὶ πάσης τῆς μιμικῆς τῶν ὑπαινιγμῶν.

Ὁ Φράντζ κατεπτοήθη. Ἀκουσίως αὐτοῦ ἡ φοβερὰ βεβαιότης ἐπήρχετο πανταχόθεν. Ὁ Σιγισμόνδος ἐλάλησεν αὐτῷ μὲ τὸν τρόπον τοῦ χαρακτῆρός του. Ὁ Δελομπὲλ μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον. Τὸ δὲ ἐξαγόμενον ἦτο ἓν καὶ τὸ αὐτό.

Εὐτυχῶς τὸ δεῖπνον ἔληγεν. Οἱ τρεῖς ἠθοποιοὶ ἠγέρθησαν ἐκ τῆς τραπέζης καὶ μετέβησαν εἰς τὸ ζυποπωλεῖον τῆς ὁδοῦ Βλονδέλ. Ὁ Φράντζ ἔμεινε μετὰ τῶν δύο γυναικῶν.

Βλέπουσα αὐτὸν πλησίον της προσηνῆ καὶ φιλόστοργον ἡ Ποθητὴ ᾐσθάνθη αἴφνης μεγάλην ὁρμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Σιδωνίαν. Ἐσυλλογίσθη ὅτι ὁπωσδήποτε εἰς τὴν μεγαθυμίαν ἐκείνης ὤφειλε τὴν εἰκονικὴν τοὐλάχιστον ἐκείνην εὐδαιμονίαν καὶ ὁ λογισμὸς οὗτος τὴν ἐνεθάρρυνεν ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν πρώην της φίλην.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ, κύριε Φράντζ, δὲν πρέπει νὰ πιστεύσετε ὅ,τι σᾶς εἶπεν ὁ πατήρ μου περὶ τῆς νύμφης σας.... Πάντοτε ὁ πατήρ μοῦ ὁ καϋμένος εἶνε κομμάτι ὑπερβολικός... Ἐγὼ γνωρίζω πολὺ καλὰ ὅτι ἡ Σιδωνία εἶνε ἀνίκανος νὰ πράξῃ τὰ κακὰ διὰ τὰ ὁποῖα τὴν κατηγοροῦν. Εἶμαι βεβαία ὅτι ἡ καρδία της δὲν ἤλλαξε καὶ ὅτι ἀγαπᾷ πάντοτε τοὺς φίλους της, ἂν καὶ κάπως τοὺς παραμελεῖ. Αὐτὰ ἔχει ὁ βίος! Ἀποχωρίζεται κανεὶς χωρὶς νὰ θέλῃ... Δὲν εἶνε ἀλήθεια, κύριε Φράντζ;

Πόσον εὔμορφον τὴν εὕρισκεν ἐνῷ ἐλάλει τοιουτοτρόπως! Οὐδέποτε εἶχε παρατηρήσει τόσον τὰ λεπτὰ χαρακτηριστικά, τὴν ἀριστοκρατικὴν χροιὰν τοῦ προσώπου της· ὅτε δὲ ἀπῆλθε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην συγκινηθεὶς ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος μεθ' οὗ ἡ νεᾶνις ὑπερήσπισε τὴν Σιδωνίαν, ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν θελκτικῶν γυναικείων λόγων δι' ὧν ἐδικαιολόγει τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς φίλης της, ὁ Φράντζ Ῥίσλερ ἀνελογίζετο μετά τινος αἰσθήματος ἐγωϊστικῆς καὶ ἁπλοϊκῆς εὐαρεσκείας ὅτι ἡ νεᾶνις ἐκείνη τὸν ἠγάπησεν, ὅτι τὸν ἠγάπα ἴσως ἀκόμη καὶ τοῦ ἐφύλαττεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας της θερμὴν καὶ προφυλαγμένην τὴν θέσιν, εἰς ἣν προθύμως τις ἐπιστρέφει ὡς εἰς καταφύγιον μετὰ τὰς ὀδύνας τοῦ βίου.

Ὅλην τὴν νύκτα ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ δωματίου του, διατελῶν εἰσέτι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐκ τοῦ ταξειδίου ζάλης καὶ λικνιζόμενος ἐκ τῆς ταλαντεύσεως, ἐκ τοῦ κρότου τῶν κυμάτων καὶ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου τοῦ παραμένοντος καὶ μετὰ τὸ πέρας μακρυνῶν διάπλων, ὠνειρεύθη τοὺς χρόνους τῆς νεανικῆς του ἡλικίας, τὴν μικρὰν Σέβη, τὴν Ποθητὴν Δελομπέλ, τὰ παιγνίδιά των, τὰς ἐργασίας των, τὴν Κεντρικὴν Σχολήν, ἧστινος ἡ ὀγκώδης οἰκοδομὴ ἔκειτο σιωπηλὴ καὶ σκυθρωπὴ ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὰς ζοφερὰς ὁδοὺς τοῦ Ἕλους.

Εἶτα τὴν πρωΐαν, ὅτε τὸ φῶς καταπῖπτον ἐκ τῶν ἄνευ παραπετασμάτων παραθύρων ἠνώχλει τοὺς ὀφθαλμούς του ἐξεγεῖρον ἐν αὐτῷ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ τῶν φροντίδων τῆς ἡμέρας, ὠνειρεύθη πάλιν ὅτι ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ὅτι ὁ ἀδελφός του πρὶν πορευθῇ εἰς τὸ ἐργοστάσιον διήνοιγε τὴν θύραν τοῦ δωματίου καὶ ἐφώναζε πρὸς αὐτόν:

— Ἔλα, ἔλα! σήκω, ὀκνηρέ!

Ἡ φιλόστοργος αὐτὴ φωνὴ πολὺ ζωηρὰ καὶ πολὺ πραγματικὴ οὖσα τὸν ἔκαμε ν' ἀνοίξῃ διὰ μιᾶς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ Ῥίσλερ ἦτο ὄρθιος πλησίον τῆς κλίνης του ἀναμένων τὴν ἔγερσίν του μετ' ἀξιεράστου μειδιάματος καὶ μετά τινος συγκινήσεως. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι ἦτο πράγματι ὁ Ῥίσλερ ἦτο ὅτι ἐν τῇ ὑπερβολικῇ αὐτοῦ χαρᾷ ὅτι ἐπανέβλεπε τὸν ἀδελφόν του Φράντζ δὲν εὕρισκεν ἄλλο νὰ εἴπῃ εἰμὴ τὴν συνήθη φράσιν του:

— Εἶμαι εὐχαριστημένος!.. εἶμαι εὐχαριστημένος!

Καίτοι ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο Κυριακή, ὁ Ῥίσλερ οὐχ ἧττον κατὰ τὴν συνήθειάν του μετέβη εἰς τὸ ἐργοστάσιον ὅπως ἐπωφελούμενος τῆς ἐπικρατούσης αὐτόθι σιγῆς καὶ ἡσυχίας ἐργασθῇ ἐπὶ τῆς μηχανῆς του. Ἅμα ὡς ἔφθασεν ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅτι ὁ ἀδελφός του ἀφικόμενος κατέλυσεν εἰς τὴν ὁδὸν Μπρὰκ καὶ προσ-

έδραμεν έκεῖ φαιδρός, έκπληττόμενος καὶ δυσανασχετῶν ὁπωσοῦν διότι δὲν είδοποιήθη έγκαιρότερον καὶ πρὸ πάντων διότι ὁ Φράντζ τὸν ἐστέρησε τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ τὸν ὑποδεχθῇ κατὰ τὴν πρώτην τῆς ἐπανόδου ἐσπέραν. Ἡ δυσαρέσκεια αὕτη ἐξεδηλοῦτο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὴν ἀσυνάρτητον ὁμιλίαν του, ἐν ᾗ πάντα ὅσα ἤθελε νὰ εἴπῃ ἀπέμενον ἀτελῆ, διακοπτόμενα παρὰ παντοίων ἐρωτήσεων, καὶ παραφόρων ἐπιφωνημάτων χαρᾶς καὶ στοργῆς. Ὁ Φράντζ ἐδικαιολογήθη προβαλὼν τὴν κόπωσίν του καὶ τὴν εὐχαρίστησιν ἣν ᾐσθάνθη ἐπανευρὼν τὸ πρῶτον του δωμάτιον.

— Καλά, καλά, ἔλεγεν ὁ Ῥίσλερ, ἀλλὰ τώρα δὲν σὲ ἀφίνω πλέον . . . θὰ ἔλθῃς εἰς Ἀνιέρην ἀμέσως... Σήμερα παίρνω καὶ ἐγὼ ἄδειαν... Ἐννοεῖς ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἐργασθῶ ἀφοῦ ἦλθες ἐσύ . . . Πόσον θὰ ἐκπλαγῇ ἡ γυναῖκά μου... καὶ πόσον θὰ εὐχαριστηθῇ! Τόσον συχνὰ ὁμιλοῦμεν περὶ σοῦ... Τί εὐτυχία! τί εὐτυχία!..

Καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἠγαλλία, ἐγίνετο φλύαρος αὐτὸς ὁ τόσον σιωπηλός, ἐθαύμαζε τὸν Φράντζ, τὸν εὕρισκε μεγάλον. Ἐν τούτοις ὁ μαθητὴς τῆς Κεντρικῆς Σχολῆς ἦτο ἤδη ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ὅτε εἶχεν ἀναχωρήσει· μόνον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του ἀπέκτησαν ζωηροτέραν ἔκφρασιν καὶ οἱ ὦμοί του ηὐρύνθησαν. ὑπῆρχε δὲ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ του ὑψηλοῦ νεανίου τὴν ὄψιν ἔχοντος ἱεροσπουδαστοῦ ὅστις εἶχεν ἀπέλθει πρὸ δύο ἐτῶν εἰς Ἰσμαηλίαν καὶ τοῦ ὡραίου ἐκείνου ἡλιοκαοῦς ταξειδιώτου, τοῦ σοβαροῦ ἅμα καὶ ἠπίου.

Ἐνῷ ὁ Ῥίσλερ τὸν παρετήρει ὁ Φράντζ ἀφ' ἑτέρου παρετήρει μετ' ἄκρας προσοχῆς τὸν ἀδελφόν του καὶ εὑρίσκων αὐτὸν ἀπαράλλακτον, ἁπλοϊκὸν ὡς πάντοτε, φιλόστοργον, ἀφῃρημένον ἐνίοτε, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν :

—Ὄχι δὲν εἶνε δυνατόν! . . δὲν ἔπαυσε νὰ εἶνε τίμιος ἄνθρωπος!

Ἀναλογιζόμενος δὲ τότε ὅσα ἐτόλμησαν νὰ ὑποθέσωσιν, ἐξωργίζετο ἔτι μᾶλλον κατὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνης τῆς διεφθαρμένης καὶ δολίας, ἥτις ἠπάτα τὸν σύζυγόν της τόσον ἀναισχύντως καὶ ἀτιμωρητεὶ ὥστε νὰ κάμνῃ τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύωσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο συνένοχός της. Ὢ! οἵαν φοβερὰν ἐξήγησιν ἔμελλε νὰ λάβῃ μετ' αὐτῆς! πόσον τραχέως ἔμελλε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ καὶ νὰ τῆς εἴπῃ : «Κυρία! σᾶς ἀπαγορεύω, μὲ ἐννοεῖτε καλῶς; σᾶς ἀπαγορεύω νὰ ἀτιμάζητε τὸν ἀδελφόν μου! »

Ταῦτα ἐσυλλογίζετο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ, ἐνῷ ἔβλεπε παρερχόμενα τὰ ἰσχνὰ ἀκόμη δένδρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. Ὁ Ῥίσλερ ἀντικρὺ αὐτοῦ ἤρχισε νὰ φλυαρῇ ἀδιακόπως. Ἐλάλει περὶ τοῦ ἐργοστασίου, περὶ τῶν ὑποθέσεών του. Τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχε κερδίσει ἕκαστος τῶν συνεταίρων ἀνὰ τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων· ἀλλὰ τὸ κέρδος θὰ ἦτο πολὺ μεγαλείτερον ἅμα ὡς ἤθελε τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἡ ἐκτυπωτικὴ μηχανή. «Μία μηχανὴ ἀγαπητέ μου Φράντζ, περίστροφος καὶ δωδεκάγωνος, δυναμένη νὰ ἐνεργῇ διὰ μιᾶς μόνης στροφῆς τοῦ τροχοῦ τὴν ἐκτύπωσιν σχεδίου ἀπὸ δώδεκα μέχρι δεκαπέντε χρωμάτων, ἐρυθροῦ ἐπὶ ῥοδίνου, πρασίνου βαθέος ἐπὶ πρασίνου ἀνοικτοῦ, χωρὶς σύγχυσιν, χωρὶς ἀπορρόφησιν, χωρὶς τὸ ἓν σημεῖον νὰ βλάψῃ τὸ ἄλλο ἢ τὸ ἓν χρῶμα νὰ ἐξουδετερώσῃ ἢ ν' ἀπορροφήσῃ τὸ ἄλλο . . . Καταλαμβάνεις, ἀδελφούλη μου; . . . Μία μηχανὴ ἡ ὁποία θὰ εἶνε καλλιτέχνις, ὡς νὰ ἦτο ἄνθρωπος . . Θὰ εἶνε ἀληθὴς ἐπανάστασις εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ χρωματιστοῦ χάρτου »

— Ἀλλά, ἠρώτα ὁ Φράντζ, μετά τινος ἀνησυχίας, τὴν εὗρες αὐτὴν τὴν ἐκτυπωτικὴν μηχανήν, ἢ καταγίνεσαι ἀκόμη εἰς τὴν ἐφεύρεσίν της;

— Τὴν εὗρον καὶ τὴν παραεῦρον! . . Αὔριον θὰ σοῦ δείξω ὅλα μου τὰ σχέδια. Ἐφεῦρον μάλιστα ταὐτοχρόνως καὶ ἕνα αὐτοματικὸν κρεμαστῆρα διὰ νὰ χρωματίζεται τὸ χαρτὶ εἰς τὰς ῥάβδους τοῦ ξηραντηρίου. Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα θὰ καθήσω εἰς τὸ σπῆτι μας, ὑψηλὰ εἰς τὸ ὑπερῷον μόνος καὶ θὰ κατασκευάσω μυστηριωδῶς τὴν πρώτην μηχανήν μου ἰδιοχείρως. Πρέπει ἐντὸς τριῶν μηνῶν νὰ λάβωμεν καὶ τὰ διπλώματα τοῦ προνομίου καὶ νὰ ἐργάζεται ἡ μηχανή. . . Θὰ ἰδῇς, ἀγαπητέ μου Φράντζ, θὰ κάμωμεν μὲ αὐτὴν τὴν τύχην μας ὅλοι! . . . Φαντάσου πόσην εὐχαρίστησιν θὰ αἰσθανθῶ ἂν δυνηθῶ ν' ἀνταποδώσω εἰς τοὺς Φρομὼν μέρος τοῦ καλοῦ τὸ ὁποῖον μοῦ ἔκαμαν . . . Ἀ! τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ὁ Θεὸς μὲ ἠξίωσε νὰ γείνω εὐτυχής! . . .

Καὶ ἤρχισεν ἀπαριθμῶν τὰς εὐτυχίας του. Ἡ Σιδωνία ἦτο πλάσμα ἀγαθώτατον, γυνὴ ἀξιέραστος, ἥτις περιεποίει τιμὴν εἰς αὐτόν. Εἶχον κατοικίαν λαμπράν. Εἶχον σχέσιν μὲ τὸν ἐκλεκτὸν κόσμον. Ἡ σύζυγός του ἔψαλλεν ὡσὰν ἀηδόνι χάρις εἰς τὴν τόσον ἐκφραστικὴν μέθοδον τῆς κυρίας Δόβσων . . . Λαμπρὰ γυνὴ καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Δόβσων! . . . Ἓν μόνον ἐλύπει τὸν ἀγαθὸν Ῥίσλερ, ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σιγισμόνδου ἀνεξήγητος ψυχρότης. Ὁ Φράντζ βεβαίως θὰ τὸν ἐβοήθει ὅπως διαφωτίσῃ αὐτὸ τὸ μυστήριον.

— Ὢ, ναί, θὰ σὲ βοηθήσω, ἀδελφέ μου. ἀπήντα ὁ Φράντζ μὲ τοὺς ὀδόντας συνεσφιγμένους καὶ τὸ ἐρύθημα τῆς ὀργῆς ἀνήρχετο εἰς τὸ μέτωπόν του ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι εἶχε καταστῇ πρὸς καιρὸν ὕποπτος ἡ εἰλικρίνεια ἐκείνη καὶ ἡ ἐντιμότης τοῦ χαρακτῆρος ἥτις εὑρίσκετο ἐμ-

Digitized by Google

προσθέν του λαλοῦσα τὴν ἀπροκάλυπτον καὶ ἀφελῆ της γλῶσσαν. Εὐτυχῶς εἶχεν ἤδη φθάσει αὐτός, ὁ τιμωρός, ὅστις ἔμελλε νὰ θέσῃ ὅλα τὰ πράγματα ἐν τάξει.

Ἐν τοσούτῳ ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἐν Ἀνιέρῃ ἔπαυλιν, ἣν ὁ Φράντζ μακρόθεν ἐγνώρισεν χάρις εἰς τὴν ἰδιόρρυθμον κλίμακά της ἐν εἴδει πυργίσκου στίλβοντος ἐκ τῶν καινουργῶν καὶ κυανιζόντων σχιστολίθων. Ἐφάνη αὐτῷ ἐπίτηδες κτισθεῖσα διὰ τὴν Σιδωνίαν, ὡς κλωβὸς κατάλληλος διὰ τὸ πτηνὸν ἐκεῖνο τὸ ἔχον τόσον ἰδιότροπον καὶ ἐπιδεικτικὸν πτέρωμα.

Ἡ ἔπαυλις ἦτο διώροφος, ἐφαίνοντο δὲ μακρόθεν ἐκ τοῦ σιδηροδρόμου τὰ παράθυρά της μὲ τὰ παραπετάσματά των τὰ ὑπερραμμένα διὰ ῥοδοχρόου ὑφάσματος ἀστράπτοντα ἐν τῷ μέσῳ χλοεροῦ κήπου, ἔνθα διεκρίνετο στίλβουσα ὑπερμεγέθης σφαῖρα ἐξ ἀγγλικοῦ μετάλλου.

Ὁ ποταμὸς ἔρρεε πλησίον, παρισινὴν ἔχων ἀκόμη τὴν ὄψιν, πεπληρωμένος ἐξ ἁλύσεων ἐκ παραπηγμάτων λουτρῶν, ἐξ ὀγκωδῶν σκαφῶν, σείων κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ ἐλαφρὰν κυμάτωσιν πληθὺν ἐλαφροτάτων μικρῶν λέμβων, προσδεμένον παρὰ τὸν λιμενίσκον, ὧν τὰ νεωστὶ ἀναγεγραμμένα ἐπιδεικτικὰ ὀνόματα κατεκάλυπτε κόνις ἀνθράκων. Ἀπὸ τῶν παραθύρων της ἡ Σιδωνία ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὰ παρὰ τὰς ὄχθας ἑστιατόρια, σιωπηλὰ καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα, πλήρη κατὰ τὴν Κυριακὴν ποικίλου καὶ θορυβώδους πλήθους οὗ ὁ εὔθυμος θόρυβος ἀνεμίγνυτο μὲ τὸν βαρὺν κρότον τῶν κωπῶν καὶ ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας ἀνερχόμενος συνηνοῦτο ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ μὲ τὸ ῥεῦμα ἐκεῖνο τῶν κρότων, τῶν κραυγῶν, τῶν προσκλήσεων, τῶν γελώτων, τῶν ᾀσμάτων, ὅπερ κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται ἀδιάκοπον ἐπὶ ἐκτάσεως μήκους δέκα λευγῶν παρὰ τὸν Σηκουάναν.

Τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἐφαίνοντο περιπλανώμενοι ἄνδρες τετραχηλισμένοι, ὀκνηροί, ἄεργοι, ἢ ἐργάται φέροντες εὐρεῖς πίλους ἐκ χονδροῦ ἀχύρου, ὀξεῖς τὴν κορυφὴν καὶ μάλλινα ὑποκάμισα, γυναῖκες καθήμεναι ἐπὶ τῆς τετριμμένης χλόης, ἀδρανεῖς, μὲ τὸ ῥεμβὸν βλέμμα τῶν βοσκουσῶν ἀγελάδων. Πάντες οἱ πλανόδιοι ἔμποροι, οἱ ὀργανοπαῖκται, οἱ ἀρπισταί, οἱ πλάνητες σχοινοβάται, ἐσταμάτων ἐκεῖ ὡς εἰς περίχωρον. Ἡ παραποτάμιος ὁδὸς ἦτο πάντοτε πλήρης ἐξ αὐτῶν, οἱ δὲ παρ' αὐτὴν οἰκίσκοι ἠνοίγοντο ἅμα τῇ προσεγγίσει των καὶ ἐφαίνοντο εἰς τὰ παράθυρα λευκοὶ γυναικεῖοι χιτῶνες κακῶς ἡρμοσμένοι καὶ κόμαι ἐν ἀταξίᾳ καὶ ὀκνηρά τις καπνοσύριγξ οἱονεὶ ἐπισκοποῦσα ὡς ἐπιθυμητὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐγγὺς κειμένων Παρισίων τὰς πλανήτιδας αὐτὰς χυδαίας διασκεδάσεις.

Τὸ ἐν γένει θέαμα ἦτο θλιβερὸν καὶ ἀηδές. Ἡ μόλις φυομένη χλόη ἐκιτρίνιζεν ὑπὸ τὰ βήματα. Ὁ κονιορτὸς ἦτο μέλας· καὶ ἐν τούτοις κατὰ πᾶσαν Πέμπτην αἱ ἑταῖραι τῆς ἀνωτέρας περιωπῆς διήρχοντο ἐκεῖθεν διευθυνόμεναι εἰς τὴν Λέσχην μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἐντὸς τῶν εὐθραύστων ἁμαξίων των τῶν ὁδηγουμένων ὑπὸ δανεικῶν ἡνιόχων. Ταῦτα πάντα ἤρεσκον εἰς τὴν ἐμμανῆ ἐκείνην Παρισινήν, τὴν Σιδωνίαν· ἄλλως τε κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῆς ἡλικίαν ἡ μικρὰ Σέβη εἶχεν ἀκούσει πολὺς νὰ γίνεται λόγος περὶ τῆς Ἀνιέρης παρὰ τοῦ ἐνδόξου Δελομπὲλ, ὅστις ἐπόθει νὰ ἔχῃ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπως τόσοι ἄλλοι ἠθοποιοί, ἕνα οἰκίσκον, μίαν γωνίαν ἐξοχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐπιστρέφῃ διὰ τῶν ἁμαξοστοιχιῶν τῆς ἡμισείας μετὰ τὸ μεσονύκτιον μετὰ τὴν λῆξιν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὀλίγον ἐνδιαφέρονται διὰ τὰς θεωρίας, κρίνουσι δὲ ἐν γένει περὶ τῆς σπουδαιότητος ἐπιστήμης τινὸς ἐκ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων, εἰς ἃ κατέληξεν αὕτη καὶ τῆς ἀμέσου ὠφελείας τὴν ὁποίαν ἐξ αὐτῆς δύνανται νὰ συναγάγωσιν. Ἕνεκα τούτου εἰσὶ προδιατεθειμένοι νὰ ὑποδεχθῶσι καλῶς τοὺς ἐπαγγελλομένους τὸν γνώστην τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ καιροῦ διὰ χρονικὰς περιόδους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακράς. Συγχέοντες ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως τὴν μετεωρολογίαν μετὰ τῆς ἀστρονομίας, καὶ γνωρίζοντες ἐκ πείρας ὅτι τὰ ἡμερολόγια ὁρίζουσιν ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν, καθ' ἣν τελεσθήσονται τὰ διάφορα οὐράνια φαινόμενα, ἄγονται εἰς προλήψεις καθ' ἃς συγχέουσι τὰ οὐράνια φαινόμενα πρὸς τὰ τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ ζητοῦσι παρὰ τῆς ἀστρονομίας νὰ προείπῃ τὸν μέλλοντα νὰ ἐπικρατήσῃ καιρόν. Αἱ ἐπανειλημμέναι διαψεύσεις τὰς ὁποίας ὑφίστανται παραβάλλοντες τὴν πραγματικότητα πρὸς τὰς προφητείας τῶν ἡμερολογίων, δὲν ταράσσουσιν αὐτοὺς ποσῶς, καὶ διατηροῦσι μετ' ἐπιμελείας τὴν πίστιν αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῆς σελήνης ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ εἰς τὰς προρρήσεις τῶν Καζαμιῶν.

Δι' ὀλίγους, δι' ἐκείνους μόνον ἴσως, οἵτινες ἐμελέτησαν τὰ εὐμεταβλητότατα φαινόμενα, ὧν θέατρον εἶνε ἡ κινητὴ ἀτμοσφαῖρα, εἶνε ὀρθὸν νὰ ὑπολογισθῶσιν αἱ δυσκολίαι τοῦ περιπλόκου προβλήματος τῆς προγνώσεως τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ καιροῦ. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε πρό-

Digitized by Google

βλημα ἀπολύτως ἀνεπίδεκτον λύσεως, καὶ οἱ ἐνήμεροι τῶν προόδων τῆς πρακτικῆς μετεωρολογίας γνωρίζουσιν ὅτι κατωρθώθη ἤδη, ἴσως ἐν ἀσθενεῖ μέτρῳ, νὰ συναχθῶσι συμπεράσματα ἐνδιαφέροντα. Θὰ προσπαθήσω νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα κεφαλαιωδῶς τὰ συμπεράσματα ταῦτα. Ἀλλά, πρὸ τούτου, ἂς τεθῇ τὸ πρὸς λύσιν πρόβλημα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ μορφήν.

*

Οἱ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς προγνώσεως τοῦ καιροῦ, ζητοῦσι νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς ἐνδείξεις προλέγουσαι τὸν καιρὸν διὰ χρονικὰς περιόδους μακρὰς καὶ μάλιστα νὰ ὁρισθῇ ἡ μέλλουσα κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ τοιαύτας περιόδους. Δὲν ἀρκεῖ δηλαδὴ ἂν προγνωσθῇ ποῖος καιρὸς θὰ ἐπικρατήσῃ σήμερον ἢ αὔριον, ἂν ὁ καλὸς ἢ κακὸς καιρὸς ὅστις ὑφίσταται νῦν θὰ διατηρηθῇ ἢ θὰ παύσῃ προσεχῶς· ἀλλὰ ζητοῦσι νὰ γνωσθῇ ἔτι ὁποῖον χαρακτῆρα θὰ ἔχῃ ὁλόκληρος ἡ τρέχουσα ἐποχὴ τοῦ ἔτους, ἢ ποῖον θὰ ἔχωσιν αἱ ἄλλαι ἐποχαί. Τὸ θέρος δηλαδὴ θὰ εἶνε θερμόν, θὰ εἶνε βροχερὸν ἢ ξηρόν; Ὁ χειμὼν θὰ εἶνε γλυκὺς ἢ ὄχι; Εἰς τοιαύτας ἀπαιτήσεις βεβαίως δὲν δύναται ἡ ἐπιστήμη νὰ ἐπαρκέσῃ. Ἄλλως καὶ ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ δοθῇ κατάλληλος ἀπόκρισις εἴς τινα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐρωτήσεων, θὰ ἔμενεν ἔτι νὰ ὁρισθῇ διὰ ποίαν ἔκτασιν τῆς χώρας λέγεται ἡ πρόγνωσις αὕτη. Πρόκειται περὶ προρρήσεως ἀφορώσης χῶρον περιωρισμένον, ὁλόκληρον ἤπειρον, ἢ μέρος αὐτῆς; Ἐννοοῦμεν δὲ καλῶς ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἀληθὲς διὰ μίαν χώραν, δὲν εἶνε ἀναγκαῖον διὰ τὴν πλησιόχωρον· ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ προλέγεται διὰ τὴν Πελοπόννησον, δὲν εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι πρέπει ἔτι νὰ χωρίζωμεν τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν τῆς Ἀνατολικῆς. Ἂς ἐξετάσωμεν νῦν διαδοχικῶς πάσας ταύτας τὰς περιστάσεις, καὶ ἂς ἴδωμεν τί ἡ ἐπιστήμη ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ συμπεράνωμεν περὶ ἑκάστης αὐτῶν.

*

Δὲν εἶνε ἀνάγκη μακρῶν σκέψεων διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς προγνώσεως τοῦ καιροῦ διὰ δεδομένην ἡμέραν καὶ δι' ὡρισμένον τόπον δὲν θὰ λυθῇ ποτέ. Τοιαύτη ἀξίωσις θὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὴν ἀξίωσιν τῆς προγνώσεως τοῦ μεγέθους τῶν κυμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν μελλούσῃ τρικυμίᾳ καὶ ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ. Ἄλλως ὅμως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ἠρκούμεθα νὰ ζητήσωμεν ὁποία θὰ ἦτο ἡ πιθανὴ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας διά τινα ἡμέραν ἢ διὰ τὴν ἐπομένην, στηριζόμενοι ἐπὶ συγχρόνων ἐνδείξεων, συμπεραίνοντες δηλαδὴ ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θέας τῶν νεφῶν. Οἱ διερχόμενοι τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς των ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι, οἱ ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, διδαχθέντες ἐκ πολυχρονίων παρατηρήσεων, δύνανται, ἄνευ τῆς βοηθείας ἐπιστημονικοῦ τινος ὀργάνου, νὰ συναγάγωσιν ἐνδείξεις ἐξαιρέτους. Ἰδοὺ προγνωστικά τινα τοῦ καιροῦ τοιούτῳ τρόπῳ συναχθέντα.

Ἡ ὄψις τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου, παρέχει πολλάκις χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ προσεχοῦς καιροῦ. Ἐὰν ὁ οὐρανὸς εἶνε καθαρὸς καὶ ὁ ἥλιος λαμπρός, ἢ ἐὰν τὰ νέφη τὰ ὁποῖα καλύπτουσιν αὐτὸν διαλύονται ἅμα τῇ ἀνατολῇ αὐτοῦ ὑπάρχει πιθανότης καλῆς ἡμέρας. Ἀπ' ἐναντίας, προλέγεται βροχή, ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶνε ἐρυθρὸς κατὰ τὴν ἀνατολήν, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ ἐρυθρότης αὕτη ἐξαφανίζεται κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἀστέρος τούτου. Ἐὰν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας φαίνονται ὑπεράνω ζώνης νεφῶν, προαγγέλλεται ἄνεμος· καλὸς δὲ καιρὸς ἐὰν αἱ ἀκτῖνες φαίνωνται εἰς τὸν ὁρίζοντα. Ὁ καλὸς καιρὸς τῆς ἐπαύριον προγνωρίζεται, ἐὰν ὁ ἥλιος δύῃ ἐν τῷ μέσῳ οὐρανοῦ διαυγοῦς, χρώματος ῥόδου ἢ πορτοκαλίου. Ἐὰν τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸν ὁρίζοντα εἶνε πολὺ ἐρυθρόν, ἢ κίτρινον λαμπρόν, προαγγέλλεται ἄνεμος· βροχὴ δέ, ἐὰν εἶνε κίτρινον ἀνοικτόν, ἢ ὁ ἥλιος δύει ὄπισθεν παραπετάσματος ἐκ νεφῶν πυκνῶν, ἐνῷ ὁ ὁρίζων κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔχει χρῶμα πορφυροῦν ἢ χαλκοῦν.

Ἡ ἔκτακτος διαφάνεια τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις ἐπιτρέπει νὰ βλέπωμεν μετὰ μεγάλης εὐκρινείας τὰ ἀπομεμακρυσμένα ἡμῶν ἀντικείμενα, εἶνε ἔνδειξις προλέγουσα τὴν βροχήν, ἐὰν αὕτη συμπίπτῃ μετὰ θερμοκρασίας ὑψηλῆς. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε πολὺ ὑγρά, ὑπερπλήρης ἀτμῶν ἐν διαλύσει τελείᾳ, τοὺς ὁποίους νυκτερινὴ ψύξις ἢ πνοὴ ἀνέμου ψυχροῦ δύναται νὰ κατακρημνίσῃ. Συνήθως ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῆς βροχῆς προηγεῖται πυκνὴ ὁμίχλη καὶ σκοτεινότης διαδέχεται ἀποτόμως τὴν μεγάλην διαύγειαν τῆς ἀτμοσφαίρας.

Μετὰ καλὸν καιρὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαρκῆ, τὰ πρῶτα συμπτώματα τὰ προαγγέλλοντα τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ, εἶνε ἡ ἐμφάνισις μικρῶν λευκῶν νεφῶν τὰ ὁποῖα διακρίνονται ἐν τῇ μετεωρολογίᾳ διὰ τοῦ ὀνόματος cirrhus, φαίνονται δὲ συνιστάμενα ἐκ νημάτων διασταυρουμένων. Τὰ νέφη ταῦτα, σχηματιζόμενα ἐκ κρυστάλλων πάγου, ἵστανται εἰς μεγάλα ὕψη ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ὅσον δὲ μᾶλλον φαίνονται ἀνυψούμενα καὶ ἀπομακρυνόμενα, τόσον ἡ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ ἣν προλέγουσι θὰ ἐπέλθῃ βραδεῖα μέν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος. Τὴν νύκτα, τὰ νέφη ταῦτα διακρίνονται μετὰ δυσκολίας καὶ δὲν ἀποκρύπτουσιν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τοὺς μικροτάτους ἀστέρας. Πρὸς τούτοις

Digitized by Google

εἶνε ταῦτα πρόδρομοι τῶν τρικυμιῶν. Ὅταν ὁ κακὸς καιρὸς προσεγγίζῃ εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, τὰ νέφη ταῦτα τελευταῖα ἐξαφανίζονται, ἡ ἐξαφάνισις δὲ αὐτῶν εἶνε ἀσφαλὴς πρόῤῥησις τοῦ καλοῦ καιροῦ.

*

Συμπληροῦμεν τὰς εἰδήσεις ταύτας τὰς ὁποίας πολυχρόνιοι παρατηρήσεις τῶν ναυτικῶν ἐσυστηματοποίησαν, δι' ἐκείνων τὰς ὁποίας ὁ Fitz Roy ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον Le livre du Temps συγγράμματι αὐτοῦ δίδει.

Τὰ ἐλαφρὰ νέφη, λέγει, ὧν ἡ περιφέρεια δὲν διακρίνεται καλῶς προαγγέλλουσι τὸν καλὸν καιρὸν ἢ τὰς μετρίας ἐντάσεως αὔρας· νέφη παχέα ὧν ἡ περιφέρεια ἀκριβῶς διακρίνεται, προαγγέλλουσιν ἄνεμον· οὐρανὸς βαθέος κυανοῦ χρώματος καὶ σκοτεινοῦ προαγγέλλει ἄνεμον· οὐρανὸς διαυγὴς καὶ λαμπρὸς δεικνύει τὸν καλὸν καιρόν. Ὅσον τὰ νέφη φαίνονται μᾶλλον ἐλαφρὰ καὶ εὐκίνητα, τόσον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄνεμον· ὅσον εἰσὶ παχέα, κυλινδρικοῦ σχήματος, ἢ κατακερματισμένα καὶ πρὸς κύματα θαλάσσης ὁμοιάζοντα, τόσον ὁ ἄνεμος θὰ εἶνε ἰσχυρότερος. Μικρὰ νέφη μελανὰ προλέγουσι βροχήν. Νέφη ἐλαφρὰ κινούμενα ταχέως κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον τῶν πυκνῶν ἀθροισμάτων προαγγέλλουσι τὸν ἄνεμον καὶ τὴν βροχήν.

Χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ γλυκύ, ἐλαφρόν, λεπτόν, μετὰ νεφῶν σχήματος εὐκρινοῦς, δεικνύουσιν ἢ συνοδεύουσι τὸν καλὸν καιρόν. Τὰ ἀσυνήθη χρώματα τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ νεφῶν πυκνῶν, περιφερείας ἀποτόμου, δεικνύουσι βροχὴν καὶ πιθαρώτατα ἄνεμον.

Ἐξετάσατε τὰ νέφη τὰ ὁποῖα σχηματίζονται εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ· ἐὰν διατηροῦνται ἐκεῖ, αὐξάνοντα ἢ καταπίπτοντα, προαγγέλλουσι βροχήν· ἐὰν ἀνερχόμενα διασκορπίζονται, καλὸν καιρόν. Ἡ ἔκτακτος λάμψις τῶν ἀστέρων, ἡ μικρὰ ἔντασις ἢ ἡ φαινομένη αὔξησις τῶν περάτων μηνοειδοῦς σελήνης, οἱ κύκλοι οἱ περὶ αὐτὴν σχηματιζόμενοι τὰ τμήματα τῶν οὐρανίων τόξων τὰ σχηματιζόμενα ἐπὶ τῶν κεχωρισμένων νεφῶν, δεικνύουσιν ὅτι ὁ ἄνεμος ὁ πνέων θὰ αὐξήσῃ κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ ὅτι θὰ ἔχωμεν βροχήν.

*

Εἰς τὰ σημεῖα τὰ προλέγοντα τὸν καιρὸν τὰ συναγόμενα ἐξ ἐνδείξεων τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἐκ τῶν ἀστέρων, δυνάμεθα νὰ συνδυάσωμεν τὰς προγνώσεις τὰς ὁποίας μᾶς παρέχουσι τὰ φυτὰ καὶ ἐνίοτε τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων ἡ συμπεριφορὰ μεταβάλλεται εἰς τὰς μεγάλας μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἀλλὰ ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ καλῶς τὴν σημασίαν τῶν τοιούτου εἴδους ἐνδείξεων. Εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν συναγόμενα συμπεράσματα δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν μεγάλην σημασίαν καὶ γενικότητα, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως δὲν ἔχουσιν. Ἐὰν δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἐνίοτε, χρησιμεύουσι δι' ἐκείνους οἵτινες μανθάνουσι τὴν σημασίαν αὐτῶν. Ἔχουσι δηλαδὴ ἀξίαν τινὰ αἱ ἐνδείξεις αὗται διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τῶν ὁποίων τὴν ὀξυδέρκειαν ἀνέπτυξαν μακραὶ καὶ πολυχρόνιαι παρατηρήσεις.

Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.
Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν

ΤΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εἶμαι, μοὶ εἶπεν ὁ ταγματάρχης Σαὶν-Ζενί, τῆς αὐτῆς γνώμης μὲ τὴν ὡραίαν ἐκείνην κυρίαν, ἥτις τρώγουσα καλὸν καρπόν, ἀνέκραξε: Κρῖμα νὰ μὴν εἶναι καὶ αὐτὸ ἁμαρτία! Ὑπάρχουσι τωόντι αἰσθήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ὅλην των τὴν γλυκύτητα, εἰμὴ μόνον ὅταν αναμιγνύεται μὲ αὐτὰ γεῦσις τρόπον τινὰ ἀπηγορευμένου καρποῦ· αἱ ἀπολαύσεις τότε διατηροῦσι δὲν ἠξεύρω ποίαν γλυκεῖαν ἅμα καὶ πικρὰν ἀνάμνησιν, ἥτις διπλασιάζει τὸ θέλγητρόν των . .

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1871 εἰς μίαν τῶν τελευταίων μαχῶν αἵτινες συνέβησαν πέριξ τοῦ Μάνς, ἐπληγώθην βαρέως εἰς τὸν ὦμον. Μὲ ἔφεραν εἰς Τοὺρ καὶ μὲ διεύθυναν πρὸς φορητὸν νοσοκομεῖον ἐγκαθιδρυμένον ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Ἀδελφῶν τῆς Ἐλπίδος. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γραφικῆς ἐκείνης καὶ ἡσύχου συνοικίας ἥτις ἐκτείνεται ὄπισθεν τῶν μοναστηρίων τοῦ μητροπολητικοῦ ναοῦ εἶναι κατοικία σοβαρὰ καὶ οἱονεὶ ὑπνώδης, κειμένη μεταξὺ αὐλῆς καὶ κήπου καὶ χωριζομένη τῆς ὁδοῦ δι' ὑψηλοῦ τοίχου ὅπου φύονται ἐλξόται ἐντὸς τῶν ἀμαυρωμένων τοίχων. Ἡ μητρόπολις τοῦ ἁγίου Γατιανοῦ ἡ κειμένη πλησίον, ἐπεκτείνει τὴν μεγάλην της σκιὰν ἐπὶ τῆς μονῆς ταύτης, ὅπου διαρκῶς ἀκούονται κωδωνοκρουσίαι μιγνυόμεναι μὲ τὰς τραχείας κραυγὰς τῶν κορωνῶν τῶν φωλευουσῶν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν πύργων.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, ζαλισμένος ἀπὸ ἰσχυρὸν πυρετόν, δὲν εἶχον καθαρὰν τὴν συνείδησιν τῶν περὶ ἐμὲ συμβαινόντων. Εἰς τοὺς ἐφιάλτας μου ἔβλεπον ἀορίστους μορφὰς μαύρας συγχεομένας ἐνώπιον τῶν θολῶν ὀφθαλμῶν μου, ἠσθανόμην χεῖρας πολὺ μαλακὰς στηριζούσας τὴν κεφαλήν μου ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου καὶ ψίθυρον ὑφασμάτων ἐλαφρὸν ὡς βόμβον πτερύγων. Ἀφοῦ ὅμως ὁ πυρετὸς ἠλαττώθη καὶ τὸ πνεῦμα μου ἀνέλαβε τὴν διαύγειάν του, τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον διέκρινα μίαν πρωίαν ἐξυπνήσας ἦτο θελκτικὴ μορφὴ νέας καλογραίας φερούσης κάλυμμα λευκὸν καὶ κλινούσης ἐπ' ἐμοῦ μετὰ φιλοστόργου μερίμνης.

Digitized by Google

Ἦτο αὐτὴ ἡ μοναχὴ ἡ ὁρισθεῖσα διὰ τὴν φύλαξίν μου· ὠνομάζετο ἀδελφὴ Ἀλεξία, θὰ ἦτο εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν καὶ ἐξαιρέτως ὡραία. Λευκὸν πρόσωπον ᾠοειδὲς καὶ λεπτοφυές, ὀφθαλμοὶ μεγάλοι μὲ τὸ χρῶμα τῆς κλιμα-ίδος, ῥὶς λεπτὴ μὲ τὰ πτερύγια εὐκίνητα, στόμα ἐκφράζον εὐφυΐαν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀνώτερον χεῖλος ἔφερε μικρὸν χνοῦν. Ὑπὸ τὰς πλατείας μαύρας χειρίδας αἱ λεπταὶ καὶ μαλακαὶ χεῖρές της διηυθέτουν τὰ σκεπάσματα μὲ ὑπερακριβεῖς προφυλάξεις, καὶ οἱ λόγοι της ἦσαν μαλακώτεροι ἀκόμη τῶν χειρῶν της. Μοὶ ἀπηύθυνεν ἐρωτήσεις μὲ μητρικὴν οἰκειότητα, εἰς τὰς ὁποίας ἀπήντων μὲ δειλὴν ἀμηχανίαν ἣν συνήθως δὲν ἔχω. Εινε πάντοτε κἄτι τι ἐνοχλητικώτατον δι' ἕνα ἄνθρωπον τοῦ κόσμου νέον καὶ ὀλίγον μάταιον νὰ νοσηλεύεται ἀπὸ νεαρὰν γυναῖκα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἠναγκασμένος νὰ δειχθῇ μὲ τὴν θλιβερὰν καὶ ἀηδῆ παράστασιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀσθενειῶν. Ἀλλ' ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία ἐξετέλει τὸ ἔργον της μὲ τόσην εὐφυΐαν καὶ εὐδιαθεσίαν, ὥστε ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσε τῆς ψευδοῦς μου αἰδοῦς, καὶ δὲν εἶχον πλέον καμμίαν ὡς πρὸς τοῦτο στενοχωρίαν.

Ἅμα ἤρχισα νὰ τρώγω, αὐτὴ μόνη ἐπεμελεῖτο τὰ τῆς τροφῆς μου. Μοὶ ἔφερε μικρὰς μερίδας ὀρεκτικάς, παρεσκευασμένας μὲ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην μαγειρικὴν δεξιότητα τῆς ὁποίας αἱ καλογραῖαι κατέχουσι τὸ μυστήριον. Διὰ νὰ νικήσῃ τὴν ἀταραξίαν μου ἐπενόει τόσον λεπτόγευστα ἐδέσματα, ὥστε αὐτὸν τὸν περίφημον γαστρονόμον Βριλλιὰ-Σαβαρὲν ἤθελον καθηδύνει, ἐνθυμοῦμαι ἰδίως κύπελλον μὲ θερμὸν γάλα ἐν ᾧ εἶχε γείνει ἔγχυμα νωπῶν ἴων, τῶν ὁποίων ἡ γεῦσις ἦτο νοστιμωτάτη, ἀπέπνεεν ἄρωμα ἀνοίξεως γλυκύτατον καί, γευόμενος τὸ ἀρωματῶδες ἐκεῖνο γάλα, ἐνόμιζον ὅτι ἀνέπνεον τὴν πνοὴν αὐτὴν τῆς νεότητος τῆς ἀδελφῆς Ἀλεξίας.

Τῆς τὸ εἶπον μίαν τῶν ἡμερῶν γελῶν, καὶ οἱ λόγοι μου ἔφερον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ προσώπου της ἓν ῥόδινον χρῶμα ὅμοιον πρὸς τὸ χρῶμα τῶν ἀνθῶν τῆς ἀμυγδαλῆς. Καθόσον ἀνελάμβανον δυνάμεις, ὡμιλοῦμεν περισσότερον ἐν τῷ στενῷ θαλάμῳ, τὸν ὁποῖον κατεῖχον τώρα μόνος. Πῦρ ἤπιον ὑπεθάλπετο ἐν τῇ ἑστίᾳ, ἑκάστοτε δὲ ἀκτὶς ἡλίου διήρχετο τὸ παράθυρον καὶ ἔθιγε τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης μου, καὶ μακρὰν ἠκούομεν τὸν ἦχον κώδωνος ἐκκλησίας. Ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία μὲ ἠρώτα περὶ τοῦ γενεθλίου τόπου μου, περὶ τοῦ πολέμου, περὶ τῶν μαχῶν εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθην· ἐγὼ τὴν ἠρώτων περὶ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας, περὶ τῶν λόγων οἱ ὁποῖοι τὴν ἔφερον νὰ κλεισθῇ εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν εἰς τὰ τείχη τοῦ μοναστηρίου. Ἦτο ἀπὸ τὸ Τοὺρ καὶ εἶχεν ἀνατραφῇ ἐν τῇ μονῇ τῶν Λευκῶν Δεσποινῶν· ἡ μήτηρ της εἶχεν ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ, ὁ πατήρ της εἶχε ξαναϋπανδρευθῆ, ἡ δὲ μητρυιά της εἶχε καταστήσει ἀφόρητον τὴν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ διαμονήν. Τότε ἐν μέρει ἐκ πείσματος, ἐν μέρει ἐκ κλίσεως, εἰσῆλθεν ὡς δόκιμος εἰς τὰς Ἀδελφὰς τῆς Ἐλπίδος.

Διὰ μέσου ὅμως τῶν ἐμπιστευτικῶν αὐτῶν ἐκμυστηρεύσεων καὶ τῶν εὐλαβῶν διαχύσεών της μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διέκρινα ἀόριστόν τινα πόθον τῆς κοσμικῆς ἐκείνης ζωῆς τὴν ὁποίαν μόλις εἶχε ἴδιδει. Ἐνίοτε ἐσιώπα, καὶ ὑπὸ τὰς πλατείας πτυχὰς τοῦ μαύρου ἐπιστηθίου της ἐνόμιζον ὅτι ἀνεκάλυπτον κίνησιν τοῦ παρθενικοῦ στήθους της ἐξ ἀναστεναγμοῦ καταστελλομένου. — Ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη τῶν ἐντυπώσεων, ἡ ἀμοιβαία αὕτη ἐμπιστοσύνη ἥτις μᾶς ἔφερεν ἀμφοτέρους νὰ διηγούμεθα ἀμοιβαίως τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου μας, ἀπονάθιστων μεταξὺ ἡμῶν βαθμηδὸν οἰκειότητα εὐχάριστον. Δὲν εἰξεύρω ἀκριβῶς τί συνέβαινεν ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐγὼ ᾐσθανόμην ἐμαυτὸν λίαν συγκινούμενον, λίαν ταραττόμενον ὅταν μὲ ἐπλησίαζε. Δὶς ἢ τρὶς τὰ βλέμματά μας συνηντήθησαν καὶ συνενούμενα πρὸς ἄλληλα, παρήγαγον ἐν ἐμοὶ ταραχήν, ἥτις δὲν ἔμεινε βεβαίως ἀπαρατήρητος. Μίαν ἑσπέραν μάλιστα, μετὰ ὁμιλίαν μᾶλλον οἰκείαν, ἐνῷ μία τῶν χειρῶν τῆς μοναχῆς ἐξήταζε τὰς πτυχὰς τοῦ ἐφαπλώματός μου, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀντιστῶ εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ λάβω τὴν λευκὴν καὶ ἁπαλὴν ἐκείνην χεῖρα, καὶ ἐνόμισα ὅτι ᾐσθάνθην ἐλαφρὰν θλίψιν ἀποκρινομένην εἰς τὴν ἰδικήν μου.

Τοῦτο διήρκεσε μόλις δευτερόλεπτον. Ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία ἀπεμακρύνθη βραδέως καὶ εἰς τὸ σκιερὸν φῶς τοῦ λυκαυγοῦς, ἐνόμισα ὅτι διέκρινα ἀορίστως τὴν μελανὴν σκιάν της γονυπετῆ ἐνώπιον ἀγάλματος τῆς Παρθένου. Ἐδέετο χαμηλοφώνως, καὶ ἤκουον τὸν γλυκὺν ψιθυρισμὸν τῶν λατινικῶν λέξεων τῶν λιτανειῶν: Maris stella, foederis Arca, Turis eburnea.. Αὐτὸ μὲ ἐνανούριζε καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεκοιμήθην. Ἔβλεπον κατ' ὄναρ τὴν ἀδελφὴν Ἀλεξίαν καί, δὲν ἠξεύρω ἂν ἦτο ὄνειρον ἢ πραγματικότης, ἐπὶ στιγμήν τινα ἐνόμισα ὅτι ᾐσθάνθην ἐπὶ τοῦ μετώπου μου, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕπνου, μυστηριώδη θωπείαν, κἄτι τι ὅμοιον πρὸς τὴν ὑφυγρον καὶ δειλὴν ἐντύπωσιν δύο χειλέων μαλακῶν...

Τῇ ἐπαύριον ὅτε ἐξύπνησα εὐτυχὴς ὅτι θὰ ἐπανίδω τὴν ἀδελφὴν Ἀλεξίαν, εἶδον εἰς τὸ προσκέφαλόν μου, ἀδελφὴν τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώριζον καὶ ἡ ὁποία κατ' οὐδὲν ὡμοίαζε πρὸς τὴν θελκτικὴν νοσοκόμον μου. Τὴν ἠρώτησα ἂν αὐτὴ δὲν θὰ ἤρχετο ἐντὸς τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ μόνην ἀπάντησιν ἔλαβον μίαν κίνησιν τῆς κεφαλῆς μὲ ὀφθαλμοὺς ὑψωμένους πρὸς τὸν οὐρανόν,

Digitized by Google

ὡς ἐὰν μοὶ ἔλεγε: Δὲν ἠξεύρω τίποτε. Ἀπὸ τὴν νέαν ταύτην νοσοκόμον δὲν ἠδυνήθην ἄλλο τι νὰ λαβω ἢ ἀπαντήσεις ἄνευ σημασίας, καὶ οὐδέποτε καθ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ἀναρρώσεώς μου ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία ἀνεφάνη ἐν τῷ θαλάμῳ μου. Ἀντ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχον καθ' ἑσπέραν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς ἡγουμένης, ἀξιολόγου ἑκατοντούτιδος γυναικὸς πολὺ νοήμονος ἥτις εἶχε ζήσει εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ ὁποία ταχέως μὲ συνεπαθησε...

Συνωμίλουν μετ' αὐτῆς μετ' εὐλαβοῦς ἐλευθερίας, καί ποτε, ὠφελούμενος ἀπὸ στιγμήν τινα διαχύσεως, τὴν ἠρώτησα αν ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ διατί τόσον ἀποτόμως ἐστερήθην τὴν νοσηλείαν της.

— Κύριε, μοὶ ἀπεκρίθη, αἱ ἀδελφαὶ μας μὲ θεωροῦν ὡς τὴν πνευματικήν των μητέρα καὶ ὀλίγον ἀκόμη ὡς τὴν διευθύντριαν τῶν ψυχῶν των. Ἡ ἀδελφὴ Ἀλεξία μοῦ ἤνοιξε τὴν καρδίαν της, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν της ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν ἀπομακρύνω... Ἔφυγε ἀπὸ τὸ Τοὺρ... Καλὴν νύκτα, κύριε! καλὸν ὕπνον...

Καὶ διὰ νὰ μὴ τὴν ἐρωτήσω περισσότερον μὲ ἀφῆκε. Μετά τινας ἡμέρας, ἀφοῦ ἀνέρρωσα ἐντελῶς, ἀπεφάσισα νὰ μεταβῶ εἰς τὸ σύνταγμά μου. Ἐπῆγα πρῶτον ν' ἀποχαιρετίσω τὴν ἡγουμένην καὶ νὰ τὴν εὐχαριστήσω· ἐνῷ δὲ προσέκλινα ἐξερχόμενος, ἔλαβεν ἐκείνη ἀπὸ τοῦ εὐκτηρίου της λεπτὸν ἀργυροῦν μετάλλιον καὶ τείνουσά μοι αὐτό:

— Ἰδού, κύριε, μοὶ εἶπε, τὸ μετάλλιον αὐτὸ εὐλογήθη ὑποσχεθῆτέ μου ὅτι πάντοτε θὰ τὸ φέρετε ἐπάνω σας...

Ὑπεσχέθην, εὐχαρίστησα πάλιν καὶ ἀνεχώρησα. Ἀφοῦ ἐξῆλθον ἐξήτασα τὸ μετάλλιον· ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ὄψεων ἐνόμισα ὅτι διέκρινα χαρακτῆρας τοὺς ὁποίους γλυφὶς ἀδεξία εἶχε χαράξει ἐπὶ τοῦ μετάλλου, καὶ μεταχειρισθεὶς φακόν, ἀνέγνων τωόντι τὰς δύο αὐτὰς λέξεις «Ἀδελφὴ Ἀλεξία».

Δὲν ἐπανεῖδον πλέον τὴν θελκτικὴν ἐκείνην ἀδελφήν, ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἦμαι ἄπιστος, φέρω πάντοτε πιστῶς τὸ μετάλλιόν της.

André Theuriet [Μετάφρασις ⁎]

Ὁ γάμος ὁμοιάζει μὲ τὰ παράσημα: Ἐφ' ὅσον εἶνέ τις ἀπαρασημοφόρητος φωνάζει κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὰ φοροῦν· ἅμα λάβῃ καὶ αὐτός, κρεμνᾷ τὸ παράσημόν του καὶ χαμαρώνει.

*

Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν γυναῖκα — ἡμεῖς ἐπλάσαμεν τὴν *Κυρίαν*. Ἡ Εὔα θὰ μᾶς ἐφαίνετο σήμερον πρόστυχος, χονδροειδής, ἠλιθία. Οὔτε ὁ μικρότερος ὄφις θὰ κατεδέχετο νὰ τὴν ἀπατήσῃ· οὔτε θὰ ἐλάμβανε κανεὶς τὸν κόπον νὰ τῆς προσφέρῃ μῆλα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ Θ'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

Μεταξὺ τῶν παραστάντων εἰς τοὺς γάμους τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου ὑψηλῶν ξένων ἀριθμεῖται καὶ ὁ ἐκ πατρὸς πάππος αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Δανιας. Ὁ χριστιανὸς Θ' ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τὴν 3/15 Νοεμβρίου 1863 διαδεχθεὶς τὸν ἄτεκνον ἀδελφόν του Φρειδερῖκον Ζ'. Ἄγει νῦν τὸ ἑβδομηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, εἶνε δ' ἔτι ζωηρὸς καὶ ἀκμαῖος. Ἐνυμφεύθη τὴν γερμανίδα πριγκήπισσαν Λουίζαν ἐξ Ἔσσης Κασσέλης, κατὰ ἓν ἔτος πρεσβυτέραν αὐτοῦ, τῷ 1842. Ἀπέκτησε δὲ πολλὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐξαιρετικῶς ηὐνόησεν ἡ τύχη. Ὁ δευτερότοκος υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος ἐκλήθη νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, δύο δ' ἐκ τῶν θυγατέρων του ἐγένοντο σύζυγοι διαδόχων μεγάλων θρόνων, ἡ μὲν τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἡ δὲ τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας.

Ἀλλ' ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς δὲν ὑπῆρξε τόσον εὐτυχὴς ὅσον ἐν τῷ ἰδιωτικῷ. Ἅμα ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ εἰς ἄνισον ἀγῶνα πρὸς τὰ γερμανικὰ κράτη ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ βασιλείου του. Ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ἐξῆλθεν ἐντίμως ἡττημένος, ἀπολέσας τὰ δουκᾶτα τοῦ Σλέσβιγ καὶ Ὁλστάϊν, ἅτινα προσηρτήθησαν εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν.

Μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς ἔστρεψεν ὅλην του τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διαρρύθμισιν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Δανίας. Ἐξεπόνησε νέον σύνταγμα καὶ ἀναδιωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικόν, ἐπώλησε δὲ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν μεμακρυσμένας δανικὰς κτήσεις ὧν ἡ διοίκησις ἦτο ἀσύμφορος. Εἰργάσθη δὲ πάσῃ δυνάμει ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς προόδου τοῦ κράτους του, ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας.

Διὰ τῶν ἀκαμάτων αὐτοῦ ἐνεργειῶν ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν σημερινὴν εὐημερίαν καὶ ἀκμὴν τοῦ Δανικοῦ ἔθνους.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ διάδοχος τοῦ σουηδικοῦ θρόνου κυνηγῶν ἐσχάτως μικροῦ δεῖν ἐγένετο θῦμα τῆς ἀδεξιότητος ἄλλου κυνηγοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὅπλον ἐκπυρσοκροτῆσαν ἔπληξε κατάστηθα τὸν διάδοχον. Εὐτυχῶς ἐσώθη οὗτος χάρις εἰς τὸν χονδρότατον κυνηγετικὸν ἐπενδύτην, ὃν ἐφόρει.

— Τόσῳ μεγάλη εἶνε ἀπό τινος ἡ ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγωγὴ μομιῶν, ὥστε δὲν ὑπάρχει πλέον ζήτησις. Πάντα τὰ μουσεῖα καὶ τὰ πενιχρότερα ἐπρομηθεύθησαν τοιαύτας, ἐξέπεσε δὲ ἡ τιμή των σήμερον εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον· διὰ 425 φράγκων δύναταί τις ν' ἀγοράσῃ μομίαν κάλλιστα διατηρουμένην καὶ ἡλικίας ὄχι νεωτέρας τῶν 5000 ἐτῶν.

Digitized by Google

—Ἐν Γενούῃ ἱερεύς τις ἐκάλεσεν ἕτερον συνάδελφόν του εἰς μονομαχίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος ἐσυκοφάντει αὐτὸν διαδίδων ὅτι πρὸ τῆς ἱεροτελεστίας πίνει συκολάταν καὶ διαπράττει ἄλλας παρατυπίας. Ὁ προσβληθεὶς ἔστειλεν ὡς μάρτυράς του δύο ἄλλους ἱερεῖς. Ἄγνωστον ἂν ἐγένετο ἡ μονομαχία καὶ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν.

—Ἐπωλήθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ 1500 φράγκων δέσμη παιγνιοχάρτων μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος της. Τὰ παιγνιόχαρτα ταῦτα ἐφιλοτεχνήθησαν τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ περιέχουσι σχεδιάσματα καὶ εἰκόνας ἀναφερομένας εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Ἄννης. Ἡ δάμα κούπα εἶνε αὐτὴ ἡ Ἄννα, ὁ δὲ ῥήγας κοῦπα εἶνε ὁ πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Δανίας· ἡ δάμα καρρὼ εἶνε ἡ βασίλισσα τῆς Δανίας· ἡ δάμα σπαθὶ εἶνε ἡ πριγκήπισσα τῆς Πρωσσίας, καὶ ἡ δάμα μπαστοῦνι ἡ πριγκήπισσα Ἄννα τῆς Ῥωσσίας.

— Ὑποδηματοποιός τις ἐν Γοτίγγῃ εὗρε παράδοξον ἐνθύμημα τοῦ ποιητοῦ Χάϊνε ἐν τῷ οἴκῳ του· τὸ ἐνθύμημα τοῦτο εἶνε αὐτόγραφος ὑπογραφὴ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κεχαραγμένη... ἐπὶ μιᾶς ὑέλου παλαιοῦ παραθύρου ἐν ἔτει 1820. Ὁ φιλόμουσος ὑποδηματοποιὸς ἀπέσπασε τὸ εὔθραυστον αὐτόγραφον καὶ ἐδώρησε τοῦτο εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως.

— Εἰς τὸν ὅμιλον τῶν ἐστεμμένων συγγραφέων προστίθενται δύο ἔτι: Ὁ Σάχης τῆς Περσίας δημοσιεύων τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ εἰς Εὐρώπην ταξειδίου, καὶ ὁ πρώην βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μιλάνος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Κόμης τοῦ Τακόβα» ἐκδίδων εἰς τρεῖς τόμους γαλλιστὶ τὰς ἰδικάς του ἐντυπώσεις ἐκ τῆς διὰ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκδρομῆς του.

— Κατὰ δημοσιευθεῖσαν σημείωσιν τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ γερμανικοῦ μελοδράματος κατὰ τὴν θεατρικὴν περίοδον 1888—89 αἱ μᾶλλον προσοδοφόροι παραστάσεις ὑπῆρξαν αἱ τῶν βαγνερείων ἔργων, ὑπὲρ πάσας δὲ αἱ τοῦ «Χρυσοῦ τοῦ Ῥήνου» ἐννέα θεατρικαὶ ἑσπερίδες, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν 31 χιλ. δολλάρια.

—Ἱδρύθη ἐν Λονδίνῳ μετοχικὴ Ἑταιρία σκοπὸν ἔχουσα ν' ἀποκτήσῃ τὸ μονοπώλιον τοῦ ἄρτου. Πρὸς τοῦτο δὲ διαπραγματεύεται τὴν ἀγορὰν 277 ἀρτοποιείων. Ἀλλὰ τὰ κεφάλαιά της εἶνε τόσον μεγάλα, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ἀρτοποιείων τούτων διαθέτει τόσα ὅσα ἀρκοῦσι πρὸς λειτουργίαν αὐτῶν.

— Ἡ Ἐφημερὶς τοῦ Πεκίνου ἐγκαυχωμένη ἐπὶ τῇ χιλιετεῖ ἡλικίᾳ της, ἣν συνεπλήρωσεν ἐσχάτως, ἀναγράφει πρὸς ἰδίαν της τιμὴν ὅτι ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς συντακτῶν της 1900 ἔχουσιν ἀποκεφαλισθῇ.

— Εἰς ξυλόστρωτον ὁδὸν τῶν Παρισίων συνέβη ἐσχάτως τὸ ἑξῆς παράδοξον φαινόμενον· μόλις ἔφθανον αἱ ἅμαξαι εἴς τι σημεῖον οἱ ἵπποι ἀνετινάσσοντο, ἀφηνίαζον. Μικροῦ δεῖν συνέβησαν καὶ δυστυχήματα καὶ ἡ ἀστυνομία διέκοψε τὴν κυκλοφορίαν. Γενομένης δ' ἐπιτοπίου ἐρεύνης εὑρέθη ὅτι οἱ ἵπποι ἠλεκτρίζοντο πατοῦντες ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ξύλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκκενωθῇ ῥεῦμα ἠλεκτρικὸν ἐξ ἀποκοπέντος σύρματος ἠλεκτρικοῦ φανοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΔΩΔΕΚΑ ΕΤΩΝ ΥΠΝΟΣ

Ἐν κωμοπόλει τινὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας ἀγρονόμος ὀνόματι Ἕρμανν Ἅρμς κοιμᾶται μέχρι σήμερον σχεδὸν ἀδιακόπως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1877. Ἄλλοτε ἔπαθεν ἐκ πυρετῶν, μόλις δ' ἀναρρώσας ὑπέκυψεν εἰς ὕπνον τριῶν ἐτῶν. Ἐξύπνησε μίαν πρωΐαν πολὺ καλὰ καὶ μετέβη εἰς τὸν θερισμόν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνύσταξε πάλιν καὶ ἐκοιμήθη ἄλλα τρία ἔτη. Ἐξυπνᾷ ἐκ νέου ἐπί τινας ἡμέρας, εἶτα δὲ πίπτει πάλιν εἰς τὸν βαθὺν καὶ ἀτελεύτητον αὐτὸν ὕπνον, ὅστις διακόπτεται μόνον ἐπί τινας στιγμὰς καθ' ἑκάστην. Οἱ ἰατροὶ ἐδοκίμασαν πᾶν εἶδος φαρμάκου, κινίνην, στρυχνίνην — ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ κοιμωμένου βλέποντες παρατεινομένην ἐπὶ ἔτη τὴν θλιβερὰν αὐτὴν κατάστασιν τοῦ πατρὸς ἀπηγχονίσθησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον. Ἀλλ' αἱ σωματικαὶ καὶ πνευματικαὶ δυνάμεις τοῦ πάσχοντος ἔχουσιν ἐξασθενήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐδὲ ἠννόησε τῶν δύο υἱῶν του τὴν ἐξαφάνισιν. Κεῖται ὡς πτῶμα ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ παρ' αὐτῷ ἀγρυπνεῖ ἡ ταλαίπωρος σύζυγος μὴ καταλείπουσα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ προσκεφάλαιόν του.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ὑπηρετικὴ δικαιολογία.

Ἡ κυρία: Εὐλογημένη Κατερίνα, δὲν σου φθάνει ἕνα χερὶ γιὰ νὰ πλέκῃς τὴν κάλτσα σου παρὰ καῖς δύο;....

Ἡ ὑπηρέτρια: Δὲν καίω δύο, κυρία· ἕνα ἦτον καὶ τὤκοψα 'ς τὴ μέση.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ χώνευσις παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ.

Πόσον ἐσφαλμέναι γνῶμαι ἐπικρατοῦσι παρὰ τοῖς πολλοῖς περὶ τῶν διαφόρων τροφίμων καὶ τῆς εὐκόλου ἢ δυσκόλου χωνεύσεως αὐτῶν ἀποδεικνύει ἡ ἑξῆς σημείωσις γενομένη ὑπὸ διακεκριμένου γάλλου ἐπιστήμονος ἐπὶ τῇ βάσει μακρῶν καὶ ἀσφαλῶν παρατηρήσεων καὶ ὁρίζουσα πόσον χρόνον μένει ἑκάστη τῶν πρὸς τροφὴν χρησίμων ὑλῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ στομάχῳ:

Ἡ ὄρυζα 1 ὥραν, οἱ πλεῖστοι τῶν ἰχθύων 1 1/2 ὥραν, τὸ βρασμένον γάλα καὶ τὰ ὠμὰ αὐγὰ 2 ὥρας, τὰ τηγανητὰ αὐγὰ καὶ τὸ ἄβραστον γάλα 2 ὥρας καὶ 45', τὰ βραστὰ αὐγὰ 3 ὥρας, ὁ ἄρτος, τὸ βόειον κρέας ψητόν, ὁ τυρὸς 3 1/2 ὥρας, πουλαρικὰ βραστὰ 3 1/2 ὥρας καὶ ψητὰ 4 ὥρας, τὸ βόειον πάχος 5 ὥρας καὶ 40'. Ὅλων δὲ τούτων ταχύτερον χωνεύουσι τὰ διάφορα ὄσπρια. Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ δὲν εἶνε οἱ αὐτοὶ διὰ πάντα ἄνθρωπον· ὁρίζουσι μόνον τὸν μέσον ὅρον, ποικίλλουσι δὲ ὀλίγον κατὰ κράσεις, ὥρας τοῦ ἔτους καὶ ἄλλας περιστάσεις ἐσωτερικὰς ἢ ἐξωτερικάς. Ἀλλ' ἡ ἀναλογία μένει πάντοτε ἡ αὐτή.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1885

Digitized by Google

Ἀριθ. 722 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ΄. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 29 Ὀκτωβρίου 1889.

Ο ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Digitized by Google

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Παρῆλθεν ὥρα πολλὴ καὶ ἤρξαντο συγχεόμενα περὶ ἡμᾶς τἀντικείμενα, εἰς τὰς πρώτας σκιὰς τοῦ ἑσπερινοῦ λυκόφωτος. Ἡτοιμάσθημεν νἀπέλθωμεν. Ἀλλ' ἅμα ἐκλείσθησαν τὰ παράθυρα, ἅμα διεχύθη πέριξ ἡμῶν τὸ σκότος, ἐγώ, πεποτισμένος ἐκ τῆς μακρᾶς μετὰ τοῦ ποιητοῦ συνδιατριβῆς, ἥτις ἐγαλβάνισεν ἐν ἐμοὶ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀναγνώσεώς του, ἔμπλεως τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν εἶδον ἁπτὴν ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ οἰκίᾳ, ἐνόμισα ὅτι ἐπεφαίνετο ἐνώπιόν μου μία μορφὴ λάμπουσα ἐν τῷ ζόφῳ, μορφὴ τεραστία, ἐπιβάλλουσα, οἱονεὶ ἐνσωματωμένη ἡ μεγάλη ποιητικὴ φυσιογνωμία τοῦ Φωσκόλου...

Ὑπὸ δύο κυρίως ἰδιότητας θαυμάζεται καὶ λατρεύεται ὁ Οὖγος Φώσκολος — ὡς μέγας ποιητὴς καὶ ὡς μέγας πολίτης. Ἀλλ' αἱ δύο αὗται ἰδιότητες εἶνε παρ' αὐτῷ τοσοῦτον ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι, ὥστε ἡ ποίησίς του φαίνεται μᾶλλον ὡς θεράπαινα. ὡς ὅπλον τῆς φιλοπατρίας του, παρὰ ὡς ἀνεξάρτητός τις θεότης. Τόσον ἀκραιφνὴς ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως ἀναλάμπει εἰς ἕκαστον αὐτοῦ στίχον· τόσῳ δηλητηριῶδες ἐκχειλίζει τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν της μῖσος· τόσον ἐπίμονος καὶ ἀκατάβλητος εἶνε ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰταλίας, ἥτις ὡς μαγνητικὴ βελόνη ῥυθμίζει τὰ αἰθέρια ταξείδια τῆς μούσης του καὶ ὁδηγεῖ τὸν χαλύβδινον αὐτοῦ κάλαμον! Αὐτοκτονία ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν πατρίδα, ὡς ἡ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις, ἀποτελεῖ γεγονὸς μεμονωμένον, καθόσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γνωρίζω, ἐν τῇ παγκοσμίῳ φιλολογίᾳ.

Ὁ Φώσκολος ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς νέας σχολῆς ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ νομιζομένῃ γῇ τῶν νεκρῶν καὶ ἀρκουμένῃ τέως εἰς τὰ ἄσκοπα καὶ μιμητικὰ ψελλίσματα τῶν ποιητῶν τῆς *Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκάδων Ποιμένων*. Ἡ Σχολὴ αὕτη δὲν ὡμοίαζεν. οὔτε κατὰ τὴν ἀρχὴν οὔτε κατὰ τὸν σκοπόν, μὲ τὰς λυμαινομένας τὴν σύγχρονον δημιουργικὴν φιλολογίαν· δὲν παρέτασσε κενὰς μόνον θεωρίας καὶ ἀξιώματα περὶ τέχνης, οὐδ' ἐσκιαμάχει πρὸς φανταστικοὺς ἀντιπάλους περὶ ἀσημάντων λεπτομερειῶν. Ἀνεκαίνιζε τοὐναντίον καὶ ἀνέπλασσεν. Ἐθεώρει τὴν ποίησιν δύναμιν ἐξόχως τελεσιουργόν, ἔχουσαν ἀποστολὴν ἐν μέσῳ δεδουλωμένης καὶ ληθαργούσης κοινωνίας, καὶ μετέβαλλε, κατὰ τὴν προσφυᾶ ἔκφρασιν λογίου μου φίλου, τὴν χορδὴν τῆς λύρας εἰς νευρὰν τόξου, δι' ἧς ἠκόντιζε βέλη κατὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν ἐχθρῶν. Εἷς στίχος ἁπάντων ἐν ταῖς *Χάρισιν*, ἀρκεῖ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν Φώσκολον:

Idegno il verso che suona e che non crea.

Ἐμίσει τῷ ὄντι τὸν στίχον, ὅστις ἠχεῖ μόνον, χωρὶς νὰ δημιουργῇ. Εἰς πᾶν ἔργον ἐζήτει ἰδέαν πολὺ μᾶλλον ἢ τέχνην. Τὸ σημερινὸν l' art pour l' art θὰ ἐδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν σπάνιον γέλωτά του. Τὸ εἶπεν ἀλλαχοῦ καὶ ἄλλως: Οὐδέποτε ἔβαψα τὸν κάλαμόν μου, ἄνευ σκοποῦ καὶ ἀποτελέσματος. Καὶ εἴδομεν προηγουμένως πόσον ἦτο γενναῖος καὶ συνεπής. Μεθ' ὅσης ἰταμότητος ὡς στρατιώτης ἔβαλλε τὰς σφαίρας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐξεσφενδόνιζε τοὺς στίχους, οἵτινες ἐξῆπτον τὴν ὀργὴν τῶν τυράννων ἀλλὰ καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς καρδίας τῶν δούλων· καὶ μεθ' ὅσης εὐτόλμου παρρησίας διεσταύρου τὸ ξίφος πρὸς τοὺς ἀτομικοὺς αὐτοῦ προσβολεῖς, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐχειρίζετο καὶ τὸν κάλαμον κατὰ τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων — τῶν δουλοφρόνων καὶ ταπεινῶν.

Οἱ *Τάφοι* (*Dei Sepolcri*, 1807) τὸ ἀριστούργημα τοῦ Φωσκόλου, θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν μεγίστων ποιητικῶν καλλιτεχνημάτων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν εἶχε τότε διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἥτις δὲν δύναται νὰ λάβῃ σήμερον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν συγκίνησιν ἀναγνώστου, καὶ μάλιστα ξένου, ἡ κυρία τοῦ ποιήματος ἰδέα δέν μοι φαίνεται μεγάλη. Δὲν γράφω εἰδικὴν μελέτην καὶ δὲν θέλω νὰ ἴδω τί φρονεῖ περὶ τούτου ὁ de Sanctis ἢ ὁ de Gubernatis· ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ νὰ συνηγορῇ τις, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἀδόξου ταφῆς τοῦ Παρίνη, ὑπὲρ τῶν τάφων τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας ἀνδρῶν, θεωρῶν ὡς παραδείγματα ἀρετῆς διὰ τοὺς νεωτέρους, καὶ νὰ ζητῇ ἐκεῖθεν νἀντληθῇ τὸ θάρρος καὶ ἡ παρόρμησις πρὸς τοὺς μέλλοντας τοῦ ἔθνους ἀγῶνας — δὲν εἶνε οὔτε τόσον ὑψηλὴ οὔτε πρωτότυπος ἔμπνευσις. Κατὰ τοῦτο ἄλλα ποιήματα τοῦ Φωσκόλου ὑπερέχουσιν. Ἀλλ' ὅ,τι καθιστᾷ ἐξόχους τοὺς *Τάφους* εἶνε ἡ ἐκτέλεσις γενικῶς. Ὁποία αὐστηρὰ ἀναλογία τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον! πόσῳ νευρώδης καὶ ἁρμονικὸς ὁ στίχος. πόσον ἀκριβὴς καὶ μεμετρημένη ἡ ἔκφρασις! ὁπόσον ταχεῖα ἡ διαδοχὴ εἰκόνων μεγαλοπρεπῶν καὶ ὑψηλῶν νοημάτων. ὁποῖος πλοῦτος καλαισθησίας, αἰσθήματος, φιλοσοφικῶν βλέψεων, ἐκπληκτικῶν ἐπιχειρημάτων, κλασσικῶν ἀναμνήσεων! Ἐν τούτοις ὅ,τι λέγει ὁ Waury περὶ τοῦ Τηλεμάχου, δύναται. τὸ κατ' ἐμὲ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν Τάφων. Νομίζει τις ὅτι ὁ Φώσκολος συνέλαβε καὶ ἔγραψε καὶ τοὺς διακοσίους ἐνενήκοντα πέντε ἑνδεκασυλλάβους ἀνομοιοκαταλήκτους στίχους τοῦ ποιήματός του μιᾷ ἐπιβολῇ, ἄνευ διακοπῆς·

Digitized by Google

οὐδ' ὁ μᾶλλον πεπειραμένος ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ γράφειν δύναται νὰ διακρίνῃ τὰς στιγμάς, καθ' ἃς ὁ ποιητὴς ἀφῆκε καὶ ἐπανέλαβε τὸν κάλαμον. Τόση εἶνε ἡ ἐν τῷ ὅλῳ ἐπικρατοῦσα ἁρμονία, ἡ ἑνότης καὶ ἡ συνοχή· τόσῳ ταχεῖα ἀλλὰ φυσικὴ ἡ ἀπὸ ἐννοίας εἰς ἔννοιαν μετάβασις· τόσῳ συνεσφιγμένος ὁ σύνδεσμος τῶν ἰδεῶν. Οὐδείς ποτε ἐπραγματεύθη μετὰ μείζονος τέχνης τὸ θέμα του, οὐδ' ἐμέτρησε τόσῳ τὰς λέξεις πρὸς τὴν ἄμετρον αὐτοῦ φαντασίαν.

«Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων καὶ ἐντὸς τῶν δακρυβρέκτων νεκροθηκῶν, εἶνε τάχα ὀλιγώτερον πικρὸς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου;» Ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τὴν ὁποίαν θέτει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ποιητής, φαίνεται ἀπορρέον ὡς μία ἀπάντησις τὸ ποίημα ὁλόκληρον. Μετὰ τὴν γλυκεῖαν φιλοσοφίαν τῆς ἐκ τῶν τάφων παρηγορίας, ἐγκατεσπαρμένην μὲ τόσα ὡραῖα γνωμικά, φθάνει μέχρι τοῦ Ἰωσὴφ Παρίνη, τοῦ μεγάλου σατυρικοῦ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον ἀγνώμων πατρὶς ἀφῆκε χωρὶς τάφον. Μεθ' ὁποίου πάθους καὶ δυνάμεως πατάσσει τὴν ἀχαριστίαν καὶ πόσῳ ζωηρῶς περιγράφει τὴν ἐγκατάλειψιν! «Δι' αὐτὸν οὔτε κυπάρισσον ἔστησεν ἐντὸς τῶν τειχῶν της ἡ πόλις, ἡ γαλουχοῦσα καὶ γεραίρουσα εὐνούχους ἀοιδούς, οὔτε λίθον ἐπέθηκεν οὔτε ἐπιγραφὴν . . . Μάτην, ὦ Θεά, παρακαλεῖς τὴν ὠχρὰν νύκτα νὰ σκορπίσῃ δρόσον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ποιητοῦ σου. Οἴμοι! ἐπὶ τῶν τάφων δὲν βλαστάνει ἄνθος, εἰμὴ ὅταν τρέφηται ἐκ τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν δακρύων τῶν φιλτάτων». Καὶ τοιούτους λατρευτοὺς τάφους θέλει νὰ βλέπῃ πρὸ πάντων τῶν ἐνδόξων τοὺς τάφους «οἵτινες εἰς ἐξόχους πράξεις τὰς μεγάλας ψυχὰς παρορμῶσιν, ὡραίαν δὲ καὶ ἁγίαν καθιστῶσι τὴν γῆν ἔνθ' ἀνεγείρονται». Οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὸ ἰταλικὸν Πάνθεον μὲ τὴν ἀπαράμιλλον τῆς Φλωρεντίας περιγραφήν, εὐτυχοῦς διότι διαφυλάσσει ἐν ἑνὶ Ναῷ τὴν ἰταλικὴν δόξαν «τὴν μόνην ἴσως ἀφ' ὅτου αἱ εὐπόρθητοι Ἄλπεις καὶ τῆς ἀνθρωπίνης Τύχης ἡ ἄστατος παντοδυναμία τῇ ἀφήρεσαν καὶ στρατὸν καὶ πλοῦτον καὶ ναοὺς καὶ πατρίδα καί, πλὴν τῆς μνήμης τοῦ παρελθόντος, τὰ πάντα! Ἀλλ' ἐὰν ἐλπὶς μελλούσης δόξης ἀναφλέξῃ τὰς μεγαθύμους ψυχὰς καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ Πανθέου θ' ἀρυώμεθα τὰς μαντείας». Καὶ ἕπονται οἱ ὡραιότεροι τοῦ ποιήματος στίχοι, ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ποιητικῶν τεμαχίων, τοὺς ὁποίους δὲν ἀνθίσταμαι εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ παραθέσω. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινήσωσι τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην:

«Εἰς τοὺς τάφους τούτους πολλάκις ὁ Ἀλφιέρης ἤρχετο ὅπως ἐμπνευσθῇ. Ἐξωργισμένος διὰ τὴν δυσμενῆ τῆς πατρίδος μοῖραν, ἄφωνος ἐπλανᾶτο κατὰ τὰς μᾶλλον ἐρήμους τοῦ Ἄρνου ἀκτάς, μετὰ συμπαθείας ἀτενίζων πρὸς τὰς πέριξ πεδιάδας καὶ πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἀφ' οὗ οὐδεμία ζῶσα ὄψις τὴν ἀγωνίαν αὐτοῦ κατεπράϋνεν, ἐνταῦθα ἐφησύχαζεν ὁ αὐστηρὸς ἀνήρ, φέρων ἐπὶ τοῦ προσώπου ὠχρότητα θανάτου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἐλπίδα. Καὶ τώρα μετὰ τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν αἰωνίως συνοικεῖ, φρίσσουσι δὲ τὰ ὀστᾶ του ἐκ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος. Ἆ, ναί! Ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐκείνης γαλήνης μία θεότης ὁμιλοῦσα παρορμᾷ εἰς μίμησιν, ὅπως καὶ ὁ Μαραθὼν—ἔνθα οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν τύμβους ἱεροὺς πρὸς τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν προμάχους,—ἐνέπνεε τὴν ἑλληνικὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὁ διαπλέων τὸ ὑπὸ τὴν Εὔβοιαν πέλαγος (1) ἐθεώρει ἐν τῇ ἀχανεῖ σκοτίᾳ ἀναθρώσκοντας σπινθῆρας δοράτων καὶ κράνεων θραυομένων, πυρὰς ἀναπεμπούσας φλογεροὺς καπνούς, φαντάσματα ἀστραπηβόλα, ὁρμῶντα πρὸς τὴν μάχην μεθ' ὅπλων σιδηρῶν· καὶ ὑπὸ τὴν φρίκην τῆς νυκτερινῆς σιγῆς, διεχύνετο ἀνὰ τὰς πεδιάδας ὀρυμαγδὸς συσπειρωμένων φαλάγγων καὶ ἦχος σαλπίγγων καὶ ἵππων ποδοβολητός, οἵτινες ἔτρεχον δρομαῖοι ἐπὶ τῶν κατὰ γῆς κρανέων τῶν ψυχορραγούντων, καὶ θρῆνοι καὶ παιᾶνες καὶ παρὰ τῆς Μοίρας ᾄσματα χρησμῶν.

«Εὐτυχής συ, ὦ Ἱππόλυτε, (2) ὅστις τὸ εὐρὺ τῶν θαλασσῶν βασίλειον κατὰ τοὺς νεαρούς σου χρόνους διῆλθες! Καὶ ἂν ὁ πρωρεὺς διηύθυνε τὸ ἱστίον πέραν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, θὰ ἤκουσας βεβαίως ἀντηχούσας τὰς τοῦ Ἑλλησπόντου ὄχθας ἐκ τῶν ἀρχαίων γεγονότων, καὶ παφλάζον τὸ κῦμα θὰ εἶδες φέρον τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Ρητίου, ὅπως ἐναποθέσῃ ταῦτα εἰς τὸν τάφον τοῦ Αἴαντος. Δικαίως ὁ θάνατος διανέμει τὴν δόξαν εἰς τοὺς γενναίους. Καὶ οὔτε ἡ πανουργία, οὔτε ἡ τῶν βασιλέων εὔνοια διεφύλαξεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰθακησίου ἄνακτος τὰ πυριφλεγῆ λάφυρα, διότι ἀπὸ τῆς ναυαγησάσης αὐτοῦ νηὸς ἀφεῖλε ταῦτα τὸ κῦμα, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν χθονίων θεῶν.

«Ἐμὲ δέ, ὃν οἱ δυσμενεῖς χρόνοι καὶ ἡ φιλοδοξία φυγάδα φέρουσι πρὸς διάφορα ἔθνη, ἐμὲ εἴθε νὰ προσκαλέσωσι πρὸς ἐξύμνησιν τῶν ἡρώων αἱ Μοῦσαι, αἱ τῶν θνητῶν τὴν διάνοιαν ἐμπνέουσαι. Αὗται ἐπικάθηνται φύλακες τῶν ἐνδόξων τάφων, καὶ ὅταν ὁ χρόνος διὰ τῶν κρυερῶν πτερύγων καὶ τούτους σαρώσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῶν ἐρειπίου, αἱ Πιμπλαῖαι φαιδρύνουσι τὰς ἐρήμους διὰ τοῦ ᾄσματος αὐτῶν, καὶ διὰ τῆς παρὰ τούτων χυνομένης ἁρμονίας

1) Τὸ Μυρτῷον. Ἡ ἑπομένη ὀπτασία τῆς μάχης ἐλήφθη ἐκ τοῦ Παυσανίου.

2) Οἱ *Τάφοι* εἶνε ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἱππόλυτον Πινδεμόντην.

Digitized by Google

διαρρηγνύεται ἡ σιγὴ τῶν ἀπείρων αἰώνων.» (3)

Τούτου τελευταῖον παράδειγμα φέρει τὸν Ὅμηρον καὶ τὴν Τροίαν. «Σκηνὴ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα. Ἡ φοιβόληπτος Κασσάνδρα, ἡ τοῦ Πριάμου θυγάτηρ, παραλαμβάνει μίαν ἡμέραν τοὺς μικροὺς αὐτῆς ἀνεψιοὺς καὶ ἔρχεται παρὰ τοὺς τάφους τῶν προγόνων — τοῦ Δαρδάνου, τοῦ Ἐριχθονίου, τοῦ Ἴλου,—προφητεύουσα τὴν καταστροφὴν τῆς ἐνδόξου Τροίας. Ἀλλὰ μὲ τὴν τρυφερὰν καὶ συγκινητικὴν εὐγλωττίαν της παρακαλεῖ τοὺς ἐπιγόνους νὰ διατηρήσωσι τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους τάφους, παρὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν νὰ ἐμπνευσθῇ ὁ Ὅμηρος καὶ διὰ τῶν ᾀσμάτων του νὰ διαιωνίσῃ τὴν δόξαν τῆς πόλεως, εἰς ὅσας χώρας ἐγκλείει ὁ πατὴρ Ὠκεανός, καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὰς τεθλιμμένας ἐκείνας ψυχάς. «Καὶ σύ, ἀτυχῆ μου Ἕκτορ — ἐπιλέγει ἡ προφῆτις — θ᾽ ἀπολαμβάνῃς τιμὰς δακρύων παρ᾽ ὅλων ὅσοι θεωροῦσιν ἱερὸν καὶ πολυδάκρυτον τὸ ὑπὲρ τῆς πατρίδος χυνόμενον αἷμα, καὶ ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἥλιος θὰ λάμπῃ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχιῶν.»

Μετὰ τοιούτους λόγους δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γραφῇ κάτωθεν, πρὸς εἴδησιν τοῦ ἀναγνώστου, ἡ λέξις *τέλος*.

Τοιοῦτο ἐν βραχείᾳ περιλήψει τὸ ποίημα, τὸ ὁποῖον μὲ συγκινεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο βαθέως, μεγαλοπρεπὲς συγχρόνως καὶ τρυφερόν, αὐστηρὸν καὶ ἔνθουν, ἐμπνευσμένον καὶ ἔντεχνον. Ὁσάκις τὸ ἀναγινώσκω, ὁσάκις τὸ ἀναπολῶ, δικαιώνω τὸν Βύρωνα, ὅστις ἐξ αὐτοῦ ἔχυσε πύρινα δάκρυα, καὶ ἐννοῶ διατὶ ὁ Πέλικος καὶ ὁ ἡμέτερος Ζαμπέλιος, μόνον μετὰ τὴν ἀνάγνωσίν του ᾐσθάνθησαν ἐξανάπτουσαν τὴν ἐν αὐτοῖς ποιητικὴν φλόγα.

*

«Sur des pensers nouveax faisons des vers antiques»

Ὁ στίχος τοῦ Chenier δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ πληρέστατα εἰς τὰς *Χάριτας*. (Le Grazie). Τὸ *ὡραῖον* ἡμερεύει τὰς ἀγρίας κοινωνίας· ἡ δὲ ἡμέρωσις αὕτη, ἡ βελτίωσις τῶν ἠθῶν προάγει τὰς ἀρετάς, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Αὕτη εἶνε ἡ ἠθικὴ ἀποστολὴ τῶν Χαρίτων, τὰς ὁποίας ἀποτελοῦσι τρεῖς ὕμνοι, πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, τὴν Ἑστίαν καὶ τὴν Παλλάδα, πλήρεις κοινωνικῶν διδαγμάτων. Ὁ Φώσκολος ἐκαλλιέργησε τὴν διδακτικὴν ποίησιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑψηλοτέρας πάντοτε ἐμπνεύσεως.

Δὲν ἔσχον μέχρι τοῦδε τὴν εὐκαιρίαν νἀναγνώσω τὰς Χάριτας, ἐκτὸς τινων ἀποσπασμάτων. Πτωχὸς ἐγὼ καλλιτέχνης ἀγαπῶν, ὡς ὁ Μυσσέ, τὸ μικρὸν ἀλλ᾽ ἰδικόν μου ποτήριον, βασιζόμενος πάντοτε εἰς ὅ,τι αἰσθάνομαι καὶ ἐννοῶ ἀναγινώσκων, ποτὲ δὲ εἰς τὰς κρίσεις τῶν ἄλλων, πρὸ πάντων ὅταν ἀγνοῶ ἂν αἱ ἀρχαί των συμφωνῶσι μὲ τὰς ἰδικάς μου, — θ᾽ ἀπεῖχον νὰ προστρέξω εἰς κριτικοὺς καὶ νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ξένας κρίσεις. Ἀλλ᾽ εὐτυχῶς ἔχω ἕνα φίλον, μετὰ τοῦ ὁποίου συμφωνῶ πάντοτε εἰς πᾶσαν περὶ τέχνης συζήτησιν, διότι ἔχομεν τὰς αὐτὰς φαίνεται ὀρέξεις καὶ τὴν αὐτὴν καλαισθησίαν. Αἱ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Χαρίτων ἐντυπώσεις του, τὰς ὁποίας μοὶ ἀνεκοίνωσεν, εἶμαι βέβαιος ἐκ πείρας ὅτι θὰ ἦνε αἱ αὐταὶ μὲ τὰ ἰδικάς μου.

Αἱ *Χάριτες* εἶνε τῷ ὄντι ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἔργον εἰς στίχους ἰταλικούς. Ἐνεπνεύσθησαν ἐξ ἀναγλύφου τοῦ Κανόβα, παριστάνοντος τὰς τρεῖς Χάριτας, καὶ πρὸς τὸν ἔξοχον τοῦτον γλύπτην ἀφιεροῦνται· διὰ τοῦτο, φαίνεται, ὁ Φώσκολος μετεχειρίσθη τὴν φορὰν ταύτην σμίλην ἀντὶ γραφίδος. Ἂν οἱ Τάφοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς χυτοὶ εἰς ἐκμαγεῖον μοναδικόν, αἱ Χάριτες τοὐναντίον εἶνε λελαξευμέναι ἐπὶ μαρμάρου, κατὰ τἀρχαῖα πρότυπα. Ὡς ποίημα, ὡς ἰδέα ὑπερτερεῖ πάντα τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Φωσκόλου· ἀλλ᾽ ἀτυχῶς ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ ἀφῆκεν αὐτὸ ἡμιτελές, σωρείαν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα μετὰ δυσκολίας καὶ ἀσυμφωνιῶν συνηρμολόγησαν οἱ κριτικοί. Φαίνεται ἴσως πλῆρες· ἀλλ᾽ ὁ ἠσκημένος ὀφθαλμὸς διακρίνει ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ ὅτι λείπει ἡ τελευταία ἐπεξεργασία — la seconda mano, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Φώσκολος.

Ἐκ τῶν ἄλλων του ἔργων *Αἱ τελευταῖαι Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτις* (Ultime lettere di Iacobo Ortis 1802) ὑπάρχουσι γνωστόταται παρ᾽ ἡμῖν ἐκ δύο μεταφράσεων. (1) Ἡ μυθιστορία εἶνε μίμησις τῶν *Παθημάτων τοῦ νεαροῦ Βερθέρου* τοῦ Γκαῖτε, μίμησις κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὴν πλοκήν, τὴν ἐκτέλεσιν, τὴν οἰκονομίαν, ἐπέκτασις δ᾽ ὡς πρὸς τὸν διπλοῦν ἔρωτα τοῦ Ὄρτις, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν Θηρεσίαν. Τόσον ἐκχειλίζει τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα ἐν αὐτῷ καὶ τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος τοῦ ἐξορίστου ποιητοῦ, ὥστε μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ ἔρως πρὸς τὴν Θηρεσίαν παρέλκει

3) Κατὰ μετάφρασιν Π. Κοκκόλη. Τὰ μεγάλα ποιήματα δὲν χάνουσι πολὺ εἰς πεζὰς ἀλλὰ τόσῳ καλὰς μεταφράσεις. Τὴν ἔμμετρον τῶν *Τάφων* μετάφρασιν ἐπεχείρησαν ἐκ τῶν ποιητῶν μας, ἐφ᾽ ὅσον γνωρίζω, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος καὶ ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας· ἀλλὰ μόνον τοῦ τελευταίου ἐδημοσιεύθη ἀνεπιτυχές τι ἀπόσπασμα. Ὁλόκληρον τὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ στρυφνὴν καὶ ἄτεχνον, ἐδημοσίευσεν ὁ σύγχρονος καὶ συμπολίτης τοῦ Φωσκόλου Ἀντώνιος Μάτεσις, τελευταίως δ᾽ ὡχροτάτην ὁ Κ. Ναθαναὴλ Δομενεγίνης. Ηὐτύχησα νὰ ἴδω ἀνέκδοτον ἀκόμη τὴν ἀγγελθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κ. Φρειδερίκου Καρρέρ. Εἶνε ἡ μόνη, ἥτις καὶ ἂν εὑρεθῇ ἔχουσα ἐλλείψεις, ἀντανακλᾷ ὅμως ἐν τοῖς πλείστοις τὸ πρωτότυπον κάλλος καὶ ἐμπνέει τὴν ἡδεῖαν του μελαγχολίαν.

(1) Ἡ πρώτη ἐν Ἀθήναις τῷ 1838 ὑπὸ Ἠλ. Καλαμογδάρτη καὶ Χ. Χριστοπούλου· ἡ δευτέρα ἐν Ζακύνθῳ (Ποιητικὸς Ἀνθών, 1886) ὑπὸ Γ. Κ. Σφήκα.

Digitized by Google

μόνον καὶ μόνον ὅπως ἀναδείξῃ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ κατόπιν τὴν αὐτοκτονίαν, ἥτις ἄλλως ἐδύνατο νὰ φανῇ τερατώδης. Ὅτε Ὅρτις καθὼς καὶ ὁ Βέρθερος προὐξένησαν πολλὴν ἐντύπωσιν καὶ ἐπέδρασαν ἰσχυρῶς, ἑκάτερος εἰς τὰς σκέψεις τῶν συμπολιτῶν του. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ πατριωτισμοῦ, ὑπὸ καθαρῶς καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, προτιμῶ τὰ *Παθήματα τῶν Τελευταίων Ἐπιστολῶν*. Ὁ ῥεμβώδης καὶ γλαυκόφθαλμος ἐραστὴς τοῦ Γκαῖτε « der arme Werther » δὲν εἰξεύρω διατὶ μοὶ φαίνεται πολὺ συμπαθέστερος ἀπὸ τὸν φλογερὸν πατριώτην τοῦ Φωσκόλου. Λείπει κάτι τι εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον, ἡ δὲ κριτικὴ δὲν μοι ἀποκρίνεται τίποτε.

Ποίησιν οὕτως ὑψηλὴν καὶ οὕτω φιλοπάτριδα θαυμάζει σήμερον ὁ αἰσθανόμενος κόσμος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Οὔγου Φωσκόλου. Ἡ Ἰταλία πρὸ πάντων λατρεύει κατὰ γράμμα τὸν ποιητήν της. Ἰταλοὶ προσέρχονται ἀσκεπεῖς καὶ ἀσπάζονται μετὰ δακρύων τὸν ἔνδοξον τάφον του, ἐν ᾧ ἀνεγείρεται ἤδη καλλιμάρμαρον μαυσωλεῖον, καὶ τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα... Εἰξεύρουσιν ὅτι εἰς τὴν μοῦσαν τοῦ ποιητοῦ τῶν Τάφων ὀφείλουσι μέρος τοῦ σημερινοῦ αὐτῶν μεγαλείου, μοῦσαν τὴν ὁποίαν διέπνεεν ἁγνὸν αἴσθημα καὶ χαρακτῆρος εὐστάθεια. Καὶ ἐν ᾧ τὸν ἐχθρόν του τὸν ἔξοχον Μόντην κατέρριψεν ἡ κριτικὴ εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν διὰ τὸν ἀλλοπρόσαλλον καὶ δουλικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, τοῦ Φωσκόλου τοὐναντίον προσάγει οὐ μόνον τὰ ἔργα, ἀθάνατον *κληρονομίαν ᾄσματος φιλελευθέρου*, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἀκηλίδωτον βίον, παράδειγμα φιλοπατρίας καὶ ἀρετῆς. Τοιοῦτον βεβαίως ποιητὴν ὠνειρεύετο καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Σολωμός, — χρυσοῦν ὄνειρον! ὅταν ἀνέκραζεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Φωσκόλου :

Ὢ! γιὰ τὴ δόξα σου αὐτὴ τὴ ξένη, γιὰ τὴ φήμη
ὁποῦ ἐσκόρπισε παντοῦ ὁ νοῦς κ' ἡ ἀρετή σου,
γιὰ τῶν μεγάλων ἔργων σου τὴν αἰώνια μνήμη,
ἂν θέλῃς ἡ πατρίδα σου νὰ μὴ βαρυστενάζῃ,
καὶ νὰ μὴν κλαίῃ, ποῦ γι' ἄλλη γῆ ἀντήχησε ἡ φωνή [σου, —]
χάμε νὰ γεννηθῇ γι' αὐτὴν ἕνας ποῦ νὰ σοῦ 'μοιάζῃ!(2)

Κατήλθομεν εἰς τὸ εὐρὺ ἰσόγειον. Ἐν αὐτῷ τρεῖς στῆλαι νέαι ὑποβαστάζουσι τὴν παλαιὰν ἑτοιμόρροπον ὀροφήν. Παρὰ τὴν κλίμακα τῆς ὁποίας φαίνεται τὸ ἀνάστροφον μέρος, ὑπάρχει ἐν φρέαρ, τὸ αὐτὸ ἐκεῖ ἐξ οὗ τοσάκις θὰ ὑδρεύθη καὶ ὁ Φώσκολος. Διὰ τοῦ ἰσογείου ἐξήλθομεν εἰς τὴν αὐλήν, - στενὴν πλακόστρωτον αὐλήν, - πέριξ τῆς ὁποίας θάλλουσιν ἐξ εὐλαβοῦς φροντίδος μικρά τινα φυτά.

Ἔκοψα ἓν ἀνθύλλιον, τὸ ὁποῖον διετήρησα ἐν τῇ κομβιοδόχῃ μου δι' ὅλης τῆς ἑσπέρας ἐκείνης. Ἦτο ἑσπέρα σεληνοφεγγής, πλήρης ἀρώματος καὶ ἁρμονίας. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ περιεπλανᾶτο ἀνὰ τὸν γαλανὸν αἰθέρα, ψιθυρίζουσα διὰ τῆς αὔρας τὰς τρυφερὰς καὶ γλυκείας λέξεις πρὸς τὴν ὡραίαν του πατρίδα: « Salve Zacinto! bella Zacinto. » Καὶ ὁσάκις ἔβλεπον τὸ μικρὸν ἀνθύλλιον ἐκ τοῦ κήπου του, τὴν ὠχρὰν ἰώδη βανίλλην, ἐνόμιζα ὅτι ὁ ἴδιος ἦλθε καὶ μοί το προσέφερε, συμπαθῶν πρὸς τὰς μυστικάς μου σκέψεις. Ὁμολογῶ μετὰ συντριβῆς ὅτι καὶ τώρα δὲν θεωρῶ ἐμαυτὸν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης. Τὸν ἀγαπῶ καί τον αἰσθάνομαι τόσῳ πολύ!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

(2) Ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Σολωμοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πάντα τὰ ὄνειρα τῆς μικρᾶς Σέβης ἡ Σιδωνία Ρίσλερ ἐπραγματοποίει.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν θύραν κειμένην ἐπὶ τῆς παραποταμίου ὁδοῦ, ἐν ᾗ συνήθως εὑρίσκετο ἡ κλείς. Εἰσῆλθον διερχόμενοι διὰ τῶν νεαρῶν εἰσέτι θαμνοφυτειῶν τοῦ κήπου. Τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένα ἐντὸς αὐτοῦ μία αἴθουσα σφαιριστηρίου, ἡ κατοικία τοῦ κηπουροῦ καὶ ἓν μικρὸν ὑαλόφρακτον ἀνθοκομεῖον ὡμοίαζον μὲ τὰ διάφορα κεχωρισμένα μέρη τῶν ἐκ ξύλου μικροσκοπικῶν ἑλβετικῶν ἐπαύλεων, ἃς δωροῦσιν ὡς ἀθύρματα εἰς τοὺς παῖδας· ὁλόκληρος δὲ ἡ οἰκοδομὴ ἐφαίνετο ἐλαφροτάτη, μόλις στερεωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δυναμένη ν' ἀναρπαγῇ ὑπὸ τῆς πρώτης πνοῆς τοῦ ἀνέμου τῆς χρεωκοπίας καὶ τῆς παλιμβουλίας· ἦτο ἔπαυλις ἑταίρας ἢ χρηματιστοῦ.

Ὁ Φραντζ ἔβλεπε περὶ αὐτὸν ὁπωσοῦν ἔκθαμβος. Εἰς τὸ βάθος, παρὰ τὸ πρόστοον τὸ κεκοσμημένον δι' ἀνθοφόρων ἀγγείων, ἔκειτο ἡ αἴθουσα μὲ τὰ μεγάλα παράθυρά της ἀνοικτά. Παρὰ τὴν θύραν εὑρίσκετο ἓν ἀνάκλιντρον, διάφοροι δίφροι ὀκλαδίαι καὶ μικρὸν τραπέζιον, ἐφ' οὗ ἔκειντο ἀκόμη τὰ σκεύη τοῦ καφέ. Ἔσω ἠκούοντο ἦχοι κλειδοκυμβάλου καὶ ψίθυροι φωνῶν ὑποκώφων.

— Πῶς θὰ ἐκπλαγῇ ἡ Σιδωνία!.. ἔλεγεν ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ βαδίζων ἐπὶ τοῦ ἀμμοστρώτου ἐδάφους... δὲν μὲ περιμένει πρὸ τῆς ἑσπέρας... Αὐτὴν τὴν στιγμὴν καταγίνεται εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς μαζὶ μὲ τὴν κυρίαν Δόβσων.

Καὶ ὠθῶν βιαίως τὴν θύραν πρὶν εἰσέλθῃ ἔκραξε μὲ τὴν χονδρὰν ἀπλοϊκὴν φωνήν του :

Digitized by Google

— Μάντευσε ποῖον σοῦ φέρω!

Ἡ κυρία Δόβσων ἥτις ἐκάθητο μόνη πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἀνεσκίρτησεν ἐπὶ τοῦ καθίσματός της, εἰς τὸ ἄκρον δὲ τῆς εὐρυχώρου αἰθούσης, ὄπισθεν τῶν ἐξωτικῶν φυτῶν τῶν ὑψουμένων ἄνωθεν τραπέζης τινὸς ὡς συνέχεια οἱονεὶ τοῦ κομψοῦ καὶ εὐλυγίστου ρυθμοῦ της ὁ Γεώργιος Φρομὼν καὶ ἡ Σιδωνία ἠγέρθησαν ἐν τάχει.

— Ἅ! . μ' ἐτρόμαξες!.. εἶπεν ἡ Σιδωνία προϋπαντῶσα μετὰ σπουδῆς τὸν Ρίσλερ.

Ἡ λευκὴ πρωϊνὴ ἐσθής της ἣν ἐκόσμουν κυαναῖ ταινίαι ὡς τμήματα οὐρανοῦ ἀναμεμιγμένα μετὰ λευκῶν συννέφων, περιεδινήθη ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἤδη δὲ ἡ Σιδωνία συνελθοῦσα ἐκ τῆς ταραχῆς της, ἀπαθὴς καὶ ὑψαύχην, μὲ τὸ ἦθος ἀξιέραστον καὶ μὲ τὸ αἰώνιον ἐλαφρὸν μειδίαμά της ἐπὶ τὰ χείλη προέβη καὶ περιεπτύχθη τὸν σύζυγόν της, ἔτεινε δὲ τὸ μέτωπον πρὸς τὸν Φράντζ, λέγουσα αὐτῷ:

— Καλημέρα, ἀδελφέ!

Ὁ Ρίσλερ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀντιμετώπους καὶ πλησιάσας πρὸς τὸν Φρομών, οὗ ἡ αὐτόθι παρουσία τὸν ἐξέπληττε:

— Πῶς, Γεώργιε!.. ἐδῶ εἶσαι!,. εἶπεν αὐτῷ. Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς Σαβινύ.

— Ναί, ναί... πρέπει νὰ φαντασθῇς... Ἦλθα ἐδῶ... ἐνόμιζα ὅτι τὴν Κυριακὴν μένεις εἰς Ἀνιέρην... Ἤθελα νὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ μίαν ὑπόθεσιν...

Καὶ μετὰ σπουδῆς, περιπλεκόμενος εἰς τὰς φράσεις του ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ αὐτῷ περί τινος σπουδαίας παραγγελίας γενομένης εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Μετά τινας ἀσημάντους λόγους ἀνταλλαχθέντας μετὰ τοῦ Φράντζ ἀπαθῶς ἡ Σιδωνία ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ κυρία Δόβσων ἐξηκολούθει τοὺς ὑποτρόμους καὶ ὑποκώφους ἤχους ἐν τῷ κλειδοκυμβάλῳ, οἵτινες ἐν τῷ θεάτρῳ συνοδεύουσι τὰς κρισίμους περιστάσεις.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ περίστασις ἐκείνη ἦτο λίαν ἀκροσφαλὴς καὶ μόνη ἡ καλὴ διάθεσις τοῦ Ρίσλερ ἀπεδίωκε πᾶσαν συστολήν. Ἐδικαιολογεῖτο πρὸς τὸν συνάδελφόν του διατὶ δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ ἀπὸ πρωΐας, ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν οἰκίαν εἰς τὸν ἀδελφόν του. Μετέβησαν ἀπὸ τῆς αἰθούσης εἰς τὸν σταῦλον καὶ ἀπὸ τοῦ σταύλου εἰς τὰ μαγειρεῖα, εἰς τὸ ἁμαξοστάσιον, εἰς τὸ θερμοκήπιον. Τὰ πάντα ἦσαν νεουργῆ, στίλβοντα, ἀλλὰ πολὺ μικρὰ καὶ στενόχωρα.

— Καὶ στοιχίζουν πολλὰ χρήματα, ἔλεγε μετά τινος ἀγερωχίας ὁ Ρίσλερ.

Ἤθελε νὰ θαυμάσωσι τὸ παρὰ τῆς Σιδωνίας ἀγορασθὲν κτῆμα ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ ἐδείκνυε τὸ φωταέριον, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἀνήρχετο εἰς ὅλα τὰ πατώματα, καὶ τοὺς τελειοποιημένους κωδωνίσκους καὶ τὰ ἔπιπλα τοῦ κήπου καὶ τὸ ἀγγλικὸν σφαιριστήριον καὶ τὴν ὑδροθεραπεῖαν, πάντα ταῦτα δὲ μετ' ἐκφράσεων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Φρομών, ὅστις προσλαβὼν αὐτὸν ὡς συνέταιρον εἰς τὸν ἐμπορικόν του οἶκον τὸν κατέστησεν ἱκανὸν ν' ἀποκτήσῃ περιουσίαν.

Εἰς πᾶσαν νέαν διάχυσιν τοῦ Ρίσλερ ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἀπεκρύπτετο αἰσχυνόμενος καὶ ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὸ παράδοξον βλέμμα τοῦ Φράντζ.

Ψυχρότης ἐπεκράτησε κατὰ τὸ πρόγευμα.

Ἡ κυρία Δόβσων ἐλάλει μόνη σχεδὸν χαίρουσα διότι εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ πληρεστάτης ρομαντικῆς περιπετείας. Γινώσκουσα ἢ μᾶλλον νομίζουσα ὅτι γινώσκει κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν τῆς φίλης της ἠννόει τὴν ὑπόκωφον ὀργὴν τοῦ Φράντζ, ἠρεθισμένου διότι ἔβλεπεν ὅτι ἄλλος τὸν ἀντικατέστησεν, τὴν ἀνησυχίαν τοῦ Γεωργίου ταρασσομένου ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ἀντεραστοῦ, καὶ ἐνεθάρρυνε τὸν ἕνα δι' ἑνὸς βλέμματος, ἐπαρηγόρει τὸν ἄλλον δι' ἑνὸς μειδιάματος. ἐθαύμαζε τὴν ἀταραξίαν τῆς Σιδωνίας καὶ ἐπεφύλασσεν ὅλην αὐτῆς τὴν περιφρόνησιν διὰ τὸν ἀποτρόπαιον ἐκεῖνον Ρίσλερ, τὸν βάναυσον καὶ ἄγριον τύραννον. Αἱ προσπάθειαι κυρίως ἔτεινον εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ ἡ φοβερὰ ἐκείνη σιγή, ἣν ὁ κρότος τῶν συγκρουομένων περονῶν διακόπτει τόσον κωμικῶς καὶ τόσον ὀχληρῶς.

Εὐθὺς μετὰ τὸ πρόγευμα ὁ Φρομὼν ἐδήλωσεν ὅτι ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σαβινύ. Ὁ Ρίσλερ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀναλογιζόμενος ὅτι ἡ προσφιλής του κυρία Γεωργίου θὰ διήρχετο μόνη τὴν Κυριακήν της. Χωρὶς δὲ νὰ δυνηθῇ νὰ εἴπῃ λέξιν πρὸς τὴν παλλακὴν του ὁ ἐραστὴς ἀπῆλθεν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὅπως ἐπιβῇ μιᾶς τῶν μετὰ μεσημβρίαν ἁμαξοστοιχιῶν, φρουρούμενος πάντοτε ὑπὸ τοῦ συζύγου, ὅστις ἐπέμεινε νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ σταθμοῦ.

Ἡ κυρία Δόβσων ἐκάθησε πρὸς στιγμὴν μετὰ τοῦ Φράντζ καὶ τῆς Σιδωνίας ὑπὸ μικρὰν σκιάδα, ἣν κλῆμα ἀμπέλου ἀναρριχώμενον ἐσκίαζε μὲ τοὺς ὑπερύθρους βλαστούς του· εἶτα ἐννοήσασα ὅτι ἡ παρουσία της ἦτο ὀχληρά, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ὡς πρὸ ὀλίγου, ἐνόσῳ ἀκόμη ἦτο ἐκεῖ ὁ Γεώργιος, ἤρχισε νὰ κρούῃ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ν' ᾄδῃ ἠρέμα καὶ ἐκφραστικῶς. Εἰς τὸν σιωπηλὸν κῆπον ἡ ὑπόκωφος ἐκείνη μουσικὴ ἀκουομένη διὰ μέσου τῶν κλάδων ὡμοίαζε πρὸς φωνὴν λαρυγγώδη πτηνοῦ πρὸ τῆς θυέλλης.

Τέλος πάντων ἦσαν μόνοι.

Ὑπὸ τὸ ἀραιὸν ἀκόμη φύλλωμα τῆς σκιάδος ὁ ἥλιος τοῦ Μαΐου εἰσέδυε πολὺ καυστικός. Ἡ Σιδωνία προεφύλαττε τὸ πρόσωπον διὰ τῆς χειρὸς καὶ παρετήρει τοὺς διερχομένους ἐκ τῆς ὁδοῦ

Digitized by Google

διαβάτας, Ὁ Φράντζ ἔβλεπε καὶ αὐτὸς ἔξω ἀλλὰ πρὸς ἄλλο μέρος, ἀμφότεροι δὲ προσποιούμενοι ὅτι ἦσαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων ἐστράφησαν κατὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐκ συμπτώσεως μὲ τὸ αὐτὸ κίνημα καὶ μὲ τὸν αὐτὸν λογισμόν.

— Θέλω νὰ σοῦ ὁμιλήσω, εἶπεν αὐτῇ ἀκριβῶς ἐνῷ ἐκείνη ἤνοιγε τὸ στόμα.

— Καὶ ἐγὼ ἐπίσης, ἀπήντησεν ἡ Σιδωνία σοβαρῶς· ἔλα ὅμως ἀπ' ἐδῶ... θὰ εἴμεθα καλλίτερα.

Καὶ εἰσῆλθον ὁμοῦ εἰς τὸ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ κήπου ἀνεγειρόμενον μικρὸν περίπτερον.

Β'.

Ἐξήγησις.

Τῇ ἀληθείᾳ ὁ τιμωρὸς ἀφικνεῖτο ἐγκαίρως. Ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνὴ περιεδινεῖτο ἀφρόνως ἐντὸς τῆς καταβόθρας τοῦ παρισινοῦ βίου. Ἐπέπλεεν ἀκόμη ὡς ἐκ τῆς ἐλαφρότητός της, ἀλλ' αἱ ὑπερβολικαὶ δαπάναι της, ἡ πολυτέλεια ἣν ἐπεδείκνυεν, ἡ περιφρόνησις ἣν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ᾐσθάνετο πρὸς τοὺς στοιχειώδεις κανόνας τῆς κοσμιότητος, τὰ πάντα προανήγγελλον ὅτι ἔμελλε νὰ βυθισθῇ μετ' ὀλίγον συμπαραφέρουσα τὴν τιμὴν τοῦ συζύγου της, ἴσως δὲ καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ὄνομα σημαντικοῦ οἴκου καταστραφέντος διὰ τῆς ἀφροσύνης της.

Τὸ μέρος ἔνθα ἔζη νῦν ἐπέσπευδεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀπώλειάν της. Ἐντὸς τῶν Παρισίων, εἰς τὰς συνοικίας τῶν μικρεμπόρων, ὧν ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀπαράλλακτος μὲ τὸν τῶν ἐπαρχιῶν ὡς πρὸς τὴν κακεντρέχειαν καὶ τὴν φλυαρίαν, ἦτο ἠναγκασμένη νὰ προφυλάττηται περισσότερον. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐν Ἀνιέρῃ κατοικίᾳ της, τῇ περιστοιχιζομένῃ ὑπὸ ἐπαύλεων ἐκπεπτωκότων ἀοιδῶν ἢ ἠθοποιῶν, ὑπὸ οἰκογενειῶν ἀμφιβόλων ἠθῶν, ὑπὸ ἐμποροϋπαλλήλων ἀέργων, δὲν προσεῖχε πολύ. Ὑπῆρχε περὶ αὐτὴν ἀτμόσφαιρα διαφθορᾶς ἥτις τὴν εὐηρέστει καὶ ἣν ἀνέπνεεν ἄνευ ἀηδίας. Ἡ μουσικὴ τῶν χορῶν ἔτερπεν αὐτὴν τὴν ἑσπέραν ἐντὸς τοῦ κήπου της.

Βολὴ πιστολίου ριφθεῖσα εἰς παρακειμένην οἰκίαν νύκτα τινά, ἧς ἕνεκα ὅλοι οἱ περίοικοι ἠσχολήθησαν περὶ τῶν προκαλεσάντων αὐτὴν χυδαίων καὶ ἀνοήτων ἐρωτικῶν σχέσεων, ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὀνειροπολῇ καὶ αὐτὴ παρομοίας περιπετείας. Ἤθελε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ τὰς «ἱστορίας της.» Οὐδὲν μέτρον τηροῦσα πλέον περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν συμπεριφοράν, τὰς ἡμέρας καθ' ἃς δὲν περιεπάτει ἐπὶ τῆς παραποταμίου ὁδοῦ τῆς Ἀνιέρης μὲ βραχεῖαν ἐσθῆτα καὶ μὲ τὸν κάλαμον τῆς ἁλιείας ἀνὰ χεῖρας ὡς αἱ κομψευόμεναι τῶν λουτρῶν τῆς Τρουβίλλης ἢ τοῦ Οὐλγκάτ, ἔμενεν οἴκοι φέρουσα τὴν οἰκιακὴν της ἐσθῆτα, παρομοία μὲ τὰς γειτονίσσας της, ἐντελῶς ἀργή, ἐλάχιστα μεριμνῶσα περὶ τοῦ οἴκου της, ὅπου τὴν ἔκλεπτον ὡς ἑταίραν, χωρὶς αὐτὴ νὰ τὸ εἰξεύρῃ. Ἡ ἰδία ἐκείνη γυνὴ ἥτις ἐφαίνετο διερχομένη ἔφιππος τὴν ὁδὸν κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἔμενεν ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους συνομιλοῦσα μετὰ τῆς θεραπαινίδος της περὶ τῶν πέριξ κατοικουσῶν ἀλλοκότων ζευγῶν.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀρχαίαν της περιωπὴν καὶ κατωτέρω ἔτι. Ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν πλουσίων ἀστῶν μέχρι τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνυψωθῇ διὰ τοῦ γάμου της ἐξωλίσθαινε μέχρι τῆς τάξεως τῶν συντηρουμένων γυναίων. Συχνάκις ταξειδεύουσα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετὰ ἑταιρῶν παραδόξως ἐνδεδυμένων, ὧν ἡ κόμη ἀφίετο ἐν μέρει πρὸς τὰ ἐμπρὸς σκεπάζουσα τὸ μέτωπον, ἢ ἐρρίπτετο κυματίζουσα πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς τῆς Γενοβέφας, ἀπέκτησεν ὁμοιότητα μετ' αὐτῶν. Ἐγένετο ξανθὴ ἐπὶ δύο μῆνας πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν τοῦ Ρίσλερ, ἐκθάμβου διότι μετεβλήθη οὕτω ἡ μικρά του σύζυγος. Πλὴν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἰδιοτροπίαι κατέθελγον τὸν Γεώργιον, ὅστις ἀνεύρισκεν ἐν αὐτῇ δέκα γυναῖκας. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀληθὴς σύζυγος, ὁ οἰκοδεσπότης.

Πρὸς διασκέδασιν τῆς Σιδωνίας εἶχε καταρτίσει εἶδός τι συντροφίας χάριν δῆθεν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἀποτελουμένων ἔκ τινων φίλων του ἀγάμων, καὶ ἔκ τινων ἐμπόρων ἀγαπώντων τὴν εὐζωΐαν, ἀλλ' ἐξ οὐδεμιᾶς οὐδέποτε γυναικός, διότι αἱ γυναῖκες εἶνε πολὺ ὀξυδερκεῖς. Ἡ κυρία Δόβσων ἦτο ἡ μόνη φίλη.

Διωργάνουν γεύματα, ἐκδρομὰς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, πυροτεχνήματα. Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ θέσις τοῦ ἀτυχοῦς Ρίσλερ καθίστατο ἔτι μᾶλλον γελοία καὶ ἐξευτελιστική. Ὅτε ἐπέστρεφε τὴν ἑσπέραν κατάκοπος, ἀτημέλητος, ἦτο ἠναγκασμένος ν' ἀνέρχηται εἰς τὸν θάλαμόν του διὰ νὰ καλλωπισθῇ ὁπωσοῦν.

— Ἔχομεν προσκεκλημένους εἰς τὸ τραπέζι μας, ἔλεγεν αὐτῷ ἡ σύζυγός του, κάμε γρήγορα.

Καὶ ἐκάθητο παρὰ τὴν τράπεζαν τελευταῖος ἀφοῦ ἤθελε σφίγξει κύκλῳ τὴν χεῖρα τῶν συνδαιτυμόνων, φίλων τοῦ Φρομὼν, ὧν μόλις ἐγίνωσκε τὸ ὄνομα. Παραδόξως δὲ αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἐργοστασίου διεξήγοντο εἰς τὴν τράπεζαν ἐκείνην, ὅπου ὁ Γεώργιος ἔφερε τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ ἐκ τῆς λέσχης μὲ τὴν ἀτάραχον βεβαιότητα τοῦ πληρόνοντος τὴν δαπάνην.

Ἦσαν γεύματα καὶ δεῖπνα «χάριν τῶν ὑποθέσεων»· ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος ἐξήγει τὰ πάντα εἰς τὸν Ρίσλερ καὶ τὴν διηνεκῆ παρουσίαν τοῦ συνεταίρου του καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν συνδαιτυμόνων καὶ τὸν ἐξαίσιον καλλωπισμὸν τῆς Σιδωνίας, ἥτις ἐξωραΐζετο καὶ ἐδείκνυτο φιλάρεσκος πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐμπορικοῦ των οἴκου. Ἀλλ' ἡ φιλαρέσκεια αὐτὴ τῆς ἐρωμέ-

Digitized by Google

νης του ἀπήλπιζε τὸν Φρομών. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας μετέβαινεν ἐκεῖ ὅπως τὴν καταλάβῃ ἐξαίφνης, ἀνήσυχος, δυσπιστῶν, φοβούμενος ν' ἀφήσῃ ἐπὶ πολὺν καιρὸν μόνην καὶ αὐτεξούσιον τὴν ὕπουλον ἐκείνην καὶ διεφθαρμένην φύσιν.

— Καὶ τί γίνεται λοιπὸν ὁ σύζυγός σου; ἠρώτα ὁ γέρων Γαρδινοὰ ἐμπαικτικῶς τὴν ἐγγονήν του. Διατί δὲν ἔρχεται συχνότερα;

Ἡ Κλαίρη ἐδικαιολόγει τὸν Γεώργιον, ἀλλ' ἡ διαρκὴς ἐκείνη ἐγκατάλειψις ἤρχισε νὰ τὴν ἀνησυχῇ. Ἔκλαιε νῦν ὅτε ἐλάμβανε τὰ βραχέα ἐκεῖνα γραμμάτια, τὰ ἀγγέλματα ἅτινα ἔφθανον τακτικῶς καθ' ἑκάστην κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος: «Μὴ μὲ περιμένῃς τὴν ἑσπέραν, ἀγαπητή μου φίλη. Δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἔλθω εἰς Σαβινὺ εἰμὴ αὔριον, ἢ μεθαύριον διὰ τῆς νυκτερινῆς ἁμαξοστοιχίας.»

Ἐγευμάτιζε μελαγχολικὴ ἀντικρὺ τοῦ κενοῦ πιναχίου· μολονότι δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι ἠπατᾶτο, ᾐσθάνετο ὅτι ὁ σύζυγός της ἀπεσυνείθιζεν αὐτήν. Τὰς ἡμέρας καθ' ἃς οἰκογενειακή τις ἑορτὴ ἢ ἄλλη περίστασις τὸν ἠνάγκαζε νὰ μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἦτο πολὺ ἀφῃρημένος καὶ οὐδὲν ἔλεγε περὶ τῆς ἀπασχολούσης αὐτὸν σκέψεως. Ἡ Κλαίρη μὴ ἔχουσα πλέον μετὰ τῆς Σιδωνίας εἰμὴ λίαν ἀπομεμακρυσμένας σχέσεις οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς Ἀνιέρην. ἀλλ' ὅτε ὁ Γεώργιος ἀπήρχετο πάλιν ἐπειγόμενος καὶ μειδιῶν, ἐβασάνιζε τὸ πνεῦμά της ἐν τῇ μονώσει της δι' ἀνομολογήτων ὑπονοιῶν, καί, ὅπως οἱ ἀναμένοντες σφοδράν τινα θλῖψιν, ᾐσθάνετο αἴφνης ἐν τῇ καρδίᾳ της μέγα κενόν, θέσιν ἑτοίμην διὰ τὴν συμφοράν.

Ὁ σύζυγός της δὲν ἦτο ἀφ' ἑτέρου εὐδαιμονέστερος αὐτῆς. Ἡ σκληρὰ ἐκείνη Σιδωνία ἐφαίνετο εὐχαριστουμένη νὰ τὸν βασανίζῃ. Ἐπέτρεπε νὰ τὴν περιποιῶνται ἐρωτικῶς ὅλοι. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας Καζαβών τις, λεγόμενος καὶ Καζαβόνης, ἰταλὸς ὀξύφωνος τοῦ θεάτρου τῆς Τουλούζης, παρουσιασθεὶς πρὸς αὐτὴν παρὰ τῆς κυρίας Δόβσων ἤρχετο καθ' ἑκάστην καὶ ἔψαλλε διωδίας λίαν ἐπικινδύνους.. Ὁ Γεώργιος λίαν ζηλότυπος ἔτρεχεν εἰς Ἀνιέρην καθ' ἑκάστην μετὰ μεσημβρίαν ἀμελῶν τὰ πάντα, ἤδη δ' ἤρχισε νὰ θεωρῇ ὅτι ὁ Ρίσλερ δὲν ἐπετήρει ὅσον ἔπρεπε τὴν σύζυγόν του. Τὸν ἤθελε τυφλὸν μόνον ὡς πρὸς αὐτόν.

Ἆ! ἂν ἦτο αὐτὸς ὁ σύζυγος πῶς θὰ τὴν διηύθυνεν. Ἀλλὰ δὲν εἶχε δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς καὶ δὲν θὰ ἐδίσταζον οἱ ἄλλοι νὰ τοῦ τὸ παρατηρήσωσιν. Ἐνίοτε μὲ τὴν ἀκατανίκητον ἐκείνην λογικὴν ἥτις καὶ εἰς τῶν μωρῶν τὸ πνεῦμα προκύπτει, ἐσυλλογίζετο ὅτι ἀπατῶν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο ἄξιος ν' ἀπατᾶται. Ἦτο ἐν τέλει θλιβερὸς ὁ βίος του. Διήρχετο τὸν καιρόν του περιτρέχων ἀπὸ τοὺς ἀδαμαντοπώλας εἰς τοὺς ὑφασματοπώλας, ἐφευρίσκων δῶρα δι' αὐτήν, ἐκπλήσσων αὐτὴν ἑκάστοτε δι' ἀπροσδοκήτων δωρεῶν διότι τὴν ἐγίνωσκε κατὰ βάθος καὶ ἤξευρεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὴν διασκεδάζῃ διὰ τῶν δώρων, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὴν συγκρατῇ, καὶ ὅτι τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν ἐκείνη ἤθελε βαρυνθῇ . . . .

Ἀλλ' ἡ Σιδωνία δὲν ἐβαρύνετο ἀκόμη. Διῆγε τὸν βίον ὅστις ἥρμοζεν αὐτῇ. Ἀπήλαυε πάσης ἐφικτῆς εἰς αὐτὴν εὐδαιμονίας. Ὁ πρὸς τὸν Γεώργιον ἔρως της οὔτε φλογερὸς ἦτο οὔτε ρομαντικός. Δι' αὐτὴν ὁ Γεώργιος ἦτο δεύτερος σύζυγος, νεώτερος, πρὸ πάντων δὲ πλουσιώτερος τοῦ ἄλλου. Ὅπως καταστήσῃ οἰκειοτέραν οὕτως εἰπεῖν τὴν μοιχείαν των προσείλκυσεν εἰς Ἀνιέρην τοὺς γονεῖς της, τοὺς ἐγκατέστησεν εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου, διὰ τοῦ πατρὸς δ' ἐκείνου τοῦ ματαιοδόξου καὶ ἐθελοτυφλοῦντος καὶ διὰ τῆς μητρὸς τῆς φιλοστόργου καὶ πάντοτε τεθαμβωμένης ἐδημιούργει κύκλον τιμιότητος περὶ αὐτήν, ἧς ᾐσθάνετο τοσούτῳ μᾶλλον τὴν ἀνάγκην, ὅσον περισσότερον ἀπεξενοῦτο αὐτῆς.

Τὰ πάντα ἦσαν διηυθετημένα καλῶς καὶ μεμετρημένα ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ φαύλῃ κεφαλῇ, ἣν διηύθυνε τόσον ἀπαθῶς ἡ διαφθορά· ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ βίος της ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ οὕτω γαλήνιος, ὅτε αἴφνης ἀφίκετο ὁ Φράντζ Ρίσλερ.

Εὐθὺς ὡς τὸν εἶδεν ἠννόησεν ἀμέσως ὅτι ἡ ἡσυχία της ἐπηπειλεῖτο, ὅτι σοβαρὰ σκηνὴ ἔμελλε νὰ ἐπακολουθήσῃ μεταξύ των.

Τὸ σχέδιόν της κατηρτίσθη ἐν τῷ ἅμα. Ἐπρόκειτο νῦν νὰ τὸ ἐκτελέσῃ.

Τὸ περίπτερον εἰς ὃ εἰσῆλθον ἦτο εὐρεῖα κυκλοτερὴς αἴθουσα, ἧς τὰ παράθυρα ἀπέβλεπον εἰς διαφορετικὴν ἕκαστον τοποθεσίαν, ἦτο δὲ διεσκευασμένον ἐπίτηδες διὰ τὴν μεταμεσημβρινὴν ἀνάπαυσιν, διὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ὁπότε ζητεῖ τις καταφύγιον ἀποφεύγων τὸν ἥλιον καὶ τὸν θροῦν τοῦ κήπου. Κλιντὴρ λίαν χαμηλὸς ἔκειτο ὁλόγυρα περὶ τὸν τοῖχον, εἰς τὸ μέσον δὲ λίαν χαμηλὴ ἐπίσης τράπεζα ἐκ λάκκας κατάφορτος ἐκ διαφόρων κοινωνικῶν ἐφημερίδων.

Αἱ τοιχοστρωσίαι ἦσαν δροσεραί, τὰ ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος δὲ αὐτῶν σχέδια, παριστῶντα πτηνὰ ἱπτάμενα μεταξὺ ὑποκυάνων καλάμων ἀπετέλουν οἱονεὶ τὴν αἴσθησιν θερινοῦ ὀνείρου, εἰκόνος ἐλαφρᾶς κυμαινομένης πρὸ τῶν κλειομένων ὀφθαλμῶν. Τὰ καταβιβασθέντα παραπετάσματα, ἡ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἡπλωμένη ψιάθη, ὁ ἐπὶ τῆς σκιάδος ἔξωθεν περιπλεκόμενος θάμνος τοῦ ἰασμου διετήρουν ἀρκετὴν δροσερότητα, ἐπαυξανομένην ἐκ τῆς γειτνιάσεως τοῦ ποταμοῦ ἀδια-

Digitized by Google

κόπως ἀναταρασσομένου καὶ τοῦ ῥανίσματος τῆς ὄχθης ὑπὸ τῶν μικρῶν αὐτοῦ κυμάτων.

Εὐθὺς ὡς εἰσῆλθεν ἡ Σιδωνία ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος ἀπωθοῦσα πρὸς τὰ κάτω τὴν ἐσθῆτά της, ἥτις κατέπεσεν ὡς ὄγκος χιόνος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ φωτεινούς, μὲ τὸ στόμα μειδιῶν, κλίνουσα ὁπωσοῦν τὴν μικρὰν κεφαλήν της, ἧς ὁ πλαγίως ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους αὐτῆς προσηρμοσμένος κόσυμβος ἐπηύξανε τὴν χαρίεσσαν καὶ προπετῆ ἰδιορρυθμίαν, ἔστη ἀναμένουσα.

Ὁ Φρὰντζ ὠχρότατος ἵστατο ὄρθιος βλέπων πέριξ αὐτοῦ. Εἶτα μετ' ὀλίγας στιγμάς :

— Σᾶς συγχαίρω, κυρία, εἶπε· βλέπω ὅτι ἐννοεῖτε καλῶς τὴν εὐζωΐαν.

Ἀμέσως δέ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μήπως ἡ συνδιάλεξις οὕτω πόρρωθεν ἀρξαμένη δὲν φθάσῃ ταχέως ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς ἐπεθύμει, ἐπανέλαβεν ἀποτόμως :

— Εἰς ποῖον χρεωστεῖς αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν ; . . Εἰς τὸν σύζυγόν σου ἢ εἰς τὸν ἐραστήν σου ;

Χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τοῦ κλιντῆρος, χωρὶς κἂν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτοῦ, ἡ Σιδωνία ἀπήντησεν :

— Εἰς ἀμφοτέρους.

Ὁ Φρὰντζ ἐταράχθη κάπως ἐκ τοῦ τοιούτου θράσους.

— Ὁμολογεῖς λοιπὸν ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἶνε ἐραστής σου ; ἐπανέλαβεν.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ ! . . βέβαια !

Ὁ Φρὰντζ τὴν προσέβλεψε πρὸς στιγμὴν χωρὶς νὰ λαλήσῃ. Εἶχεν ὠχριάσει καὶ αὐτὴ ἐπίσης μὲ ὅλην της τὴν ἀταραξίαν καὶ τὸ αἰώνιόν της μειδίαμα δὲν διεγράφετο πλέον ἐπὶ τῶν χειλέων της.

— Ἄκουσέ με, Σιδωνία, εἶπε τότε ὁ Φρὰντζ· τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ μου, τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔδωκε πρὸς τὴν σύζυγόν του εἶνε καὶ ἰδικόν μου ὄνομα. Ἀφοῦ ὁ Ρίσλερ εἶνε ἀρκετὰ τρελλός, ἀρκετὰ τυφλὸς ὥστε νὰ τὸ ἀφίνῃ νὰ ἀτιμάζηται παρὰ σοῦ, ἐγὼ ἔχω καθῆκον νὰ τὸ προστατεύσω ἀπὸ τῶν προσβολῶν σου . . . Λοιπὸν σὲ προσκαλῶ νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν κύριον Φρομὼν ὅτι ὀφείλει ν' ἀλλάξῃ ἐρωμένην τὸ ταχύτερον, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ καταστραφῇ ἀλλοῦ... Εἰδεμή...

— Εἰδεμή ; ἠρώτησεν ἡ Σιδωνία ἥτις ἐνόσῳ αὐτὸς ἐλάλει δὲν εἶχε παύσει παίζουσα μὲ τὰ δακτυλίδιά της.

— Εἰδεμὴ θὰ εἰδοποιήσω τὸν ἀδελφόν μου περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὴν οἰκίαν του, θὰ ἐκπλαγῇς δὲ τότε ὅταν θὰ ἴδῃς τὸν Ρίσλερ βίαιον καὶ φοβερὸν ὅσον ἀβλαβὴς εἶνε συνήθως. Ἡ εἴδησις αὐτὴ θὰ τὸν θανατώσῃ ἴσως, ἔσο βέβαιος ὅμως ὅτι πρότερον θὰ φονεύσῃ σέ.

Ἡ Σιδωνία ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— Αἴ! ἂς μὲ φονεύσῃ, εἶπε· τί μὲ μέλει ;

Εἶπε δὲ ταῦτα μὲ ἦθος τόσον περίλυπον, ὥστε ὁ Φρὰντζ ἀκουσίως, ᾐσθάνθη οἶκτον ὑπὲρ τοῦ πλάσματος ἐκείνου τοῦ νεαροῦ, τοῦ ὡραίου, τοῦ εὐδαίμονος, ὅπερ ὡμίλει περὶ τοῦ θανάτου του μετὰ τοιαύτης ἐγκαρτερήσεως.

— Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν πολύ ;.. εἶπεν αὐτῇ διὰ φωνῆς, ἥτις εἶχεν ἤδη καταστῇ ἀορίστως ἠπιωτέρα. Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν πολὺ αὐτὸν τὸν Φρομών, ἀφοῦ προτιμᾷς ν' ἀποθάνῃς παρὰ νὰ τὸν στερηθῇς ;

Ἐκείνη ἠνωρθώθη διὰ μιᾶς·

— Ἐγώ ! ἀπήντησεν· ἐγὼ ἀγαπῶ αὐτὸν τὸν κομψευόμενον, αὐτὸν τὸν τιποτένιον, αὐτὸ τὸ κουτὸ κορίτσι μὲ ροῦχα ἀνδρίκια ;.. Τί λέγεις ; Ἐξέλεξα αὐτὸν ὅπως θὰ ἐξέλεγα οἱονδήποτε ἄλλον . . .

— Διατί ;

— Διότι ἦτο ἀνάγκη, διότι ἤμην τρελλή, διότι ἔτρεφα εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ τρέφω ἀκόμη ἔρωτα ἀθέμιτον, τὸν ὁποῖον θέλω ν' ἀποσπάσω ἀντὶ πάσης θυσίας.

Εἶχεν ἐγερθῆ καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὸν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν του, μὲ τὸ στόμα ἐγγύτατα τοῦ στόματός του, φρικιῶσα σύσσωμος.

Ἔτρεφεν ἔρωτα ἀθέμιτον !.. ποῖον λοιπὸν ἠγάπα ;

Ὁ Φρὰντζ ἐφοβεῖτο νὰ τὴν ἐρωτήσῃ.

Χωρὶς ἀκόμη νὰ ὑποπτεύῃ τι, ἠννόει ὅτι τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἡ πνοή της ὅτε ἔκυπτε πρὸς αὐτόν, ἔμελλον νὰ τῷ ἀποκαλύψωσι φοβερόν τι.

Ἀλλὰ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ὡς τιμωροῦ τὸν ὑπεχρέου τὰ πάντα νὰ μάθῃ.

— Ποῖος εἶνε αὐτός ;... ἠρώτησεν.

Ἡ Σιδωνία ἀπήντησε μετὰ φωνῆς ὑποκώφου :

— Εἰξεύρεις καλῶς ὅτι εἶσαι σύ !

Ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἀπὸ δύο ἐτῶν ἤδη τὴν ἐσυλλογίζετο ὡς ἀδελφήν. Δι' αὐτὸν ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν ὡμοίαζε ποσῶς μὲ τὴν πρώτην μνηστήν του καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ διέπραττεν ἔγκλημα ἀναγνωρίζων ἐξ ἑνὸς μόνου χαρακτηριστικοῦ τῆς μορφῆς της τὴν γυναῖκα πρὸς ἣν τοσάκις εἶχεν εἰπεῖ ἄλλοτε : «Σὲ ἀγαπῶ !»

Καὶ τώρα τοῦ τὸ ἔλεγεν ἐκείνη !

Ὁ ταλαίπωρος τιμωρὸς ἔμεινεν ἐμβρόντητος, ἐνεός, μὴ γινώσκων τί ν' ἀπαντήσῃ.

Αὐτὴ δὲ ἀπέναντί του ἵστατο ἀναμένουσα...

Ἦτο ἡμέρα ἐαρινή, ἔμπλεως ἡλίου καὶ πυρετοῦ, ἐξ ἐκείνων καθ' ἃς ἡ ἐκ τῶν παρελθουσῶν βροχῶν παραγομένη ὁμίχλη ἐπιχέει χαυνότητά τινα καὶ μελαγχολίαν παράδοξον. Ὁ ἀὴρ ἦτο χλιαρός, μυροβόλος ἐκ τῶν νεωστὶ φυέντων ἀνθέων, ἅτινα κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ καύσωνος ἀπέπνεον βαρεῖαν εὐωδίαν, ὡς

Digitized by Google

ΐα κεκρυμμένα ἐντὸς περιχειρίδος. Ὅλαι αὗται αἱ μεθυστικαὶ εὐωδίαι εἰσέδυον εἰς τὸ περίπτερον διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων. Ἠκούοντο ἔξω τὰ κατὰ Κυριακὴν ὑπὸ τῶν πλανοδίων μουσικῶν κρουόμενα ὄργανα, φωναὶ μακρυναὶ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἐγγύτερον δέ, εἰς τὸν κῆπον ἡ φίλερως καὶ λιπόθυμος φωνὴ τῆς κυρίας Δόβσων, ἥτις ἔλεγε στένουσα :

Μοῦπανε πῶς παντρεύεσαι
Καὶ στέκω νὰ πεθάνωωωω !...

— Ναί, Φράντζ, πάντοτε σὲ ἠγάπησα· ἔλεγεν ἡ Σιδωνία. Τὸν ἔρωτα αὐτὸν τὸν ὁποῖον ἀπηρνήθην ἄλλοτε, διότι ἤμην πολὺ νέα καὶ αἱ νέαι δὲν ἠξεύρουν τί κάμνουν, τὸν ἔρωτα αὐτὸν οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ. Ὅτε ἔμαθον ὅτι καὶ ἡ Ποθητὴ σὲ ἠγάπα ἡ τόσον ἀτυχής, ἡ τόσον ἀπόκληρος, παρακινουμένη ἀπὸ γενναιοφροσύνην ἠθέλησα νὰ καταστήσω εὐτυχῆ τὴν ζωήν της θυσιάζουσα τὴν ἰδικήν μου εὐτυχίαν καὶ ἀμέσως σὲ ἀπέκρουσα διὰ νὰ προτιμήσῃς ἐκείνην. Ἄ!.. πλὴν μόλις ἀπεμακρύνθης καὶ εὐθὺς ἠννόησα ὅτι ἡ θυσία ἦτο ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών μου. Τὴν καϋμένην τὴν Ποθητήν! Ποσάκις τὴν κατηράσθην ἐνδομύχως! Τὸ πιστεύεις; ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπέφυγα νὰ τὴν ἰδῶ, νὰ τὴν συναντήσω. Ἡ θέα της μὲ ἐλύπει ὑπερβολικά.

— Ἀλλ' ἀφοῦ μὲ ἠγάπας, ἠρώτησεν ὁ Φράντζ λίαν σιγά, ἀφοῦ μὲ ἠγάπας, διατὶ ἐνυμφεύθης τὸν ἀδελφόν μου;

Ἡ Σιδωνία ποσῶς δὲν ἐταράχθη.

— Νυμφευομένη τὸν Ρίσλερ, εἶπε, προσηγγίζα ἔτι μᾶλλον εἰς σέ. Ἔλεγον κατ' ἐμαυτήν: Δὲν ἠδυνήθην νὰ γείνω σύζυγός του· ἔστω λοιπόν, θὰ γείνω ἀδελφή του. Τοὐλάχιστον τοιουτοτρόπως θὰ μοὶ εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ τὸν ἀγαπῶ ἀκόμη καὶ δὲν θὰ διέλθωμεν δι' ὅλης μας τῆς ζωῆς ξένοι πρὸς ἀλλήλους. Φεῦ! εἶνε καὶ αὐτὰ ἐκ τῶν ἀπλοϊκῶν ἐκείνων ὀνείρων ἅτινα πλάττει καθεὶς ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι ἐτῶν καὶ ὧν ἡ πεῖρα καταδεικνύει τάχιστα τὴν ματαιότητα... Δὲν ἠδυνήθην νὰ σὲ ἀγαπήσω ὡς ἀδελφόν, Φράντζ· δὲν ἠδυνήθην οὔτε κἂν νὰ σὲ λησμονήσω, διότι ὁ γάμος μου μὲ ἠμπόδιζεν. Ἂν εἶχα ἄλλον σύζυγον, ἴσως θὰ τὸ κατώρθωνα, ἀλλὰ μὲ τὸν Ρίσλερ ἦτο φοβερόν. Μοὶ ὡμίλει ἀκαταπαύστως περὶ σοῦ, περὶ τῆς ἐπιτυχίας σου, περὶ τοῦ μέλλοντός σου. Σὲ ἀγαπᾷ τόσον πολὺ ὁ καϋμένος!... Παρεκτὸς τούτου, καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ σκληρότερον δι' ἐμέ, ὁ ἀδελφός σου σοῦ ὁμοιάζει. Εἰς τὸ βάδισμά σας, εἰς τὰ χαρακτηριστικά σας ἐν γένει ἔχετε καὶ οἱ δύο τὸν αὐτὸν οἰκογενειακὸν τύπον, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν φωνήν, διότι συχνάκις ἔκλεια τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅτε μ' ἐθώπευε λέγουσα κατ' ἐμαυτήν: « Εἶνε ἐκεῖνος!.. εἶνε ὁ Φράντζ! » Ὅτε εἶδον ὅτι ὁ ἔνοχος αὐτὸς λογισμὸς καθίστατο βάσανος, προσεπάθησα νὰ ριφθῶ εἰς τὴν ζάλην διὰ νὰ τὸν ἀποφύγω. Συνήνεσα νὰ ἀκούσω τὸν Γεώργιον, ὅστις μὲ κατεδίωκε πρὸ πολλοῦ, νὰ μεταβάλω τὸν βίον μου, νὰ καταστήσω αὐτὸν θορυβώδη καὶ πολυτάραχον. Ἀλλὰ σοὶ ὁρκίζομαι, Φράντζ, ὅτι εἰς τὴν δίνην ἐκείνην τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν ὁποίαν παρεφερόμην οὐδέποτε ἔπαυσα νὰ σὲ συλλογίζωμαι, ἂν εἶχε δέ τις τὸ δικαίωμα νὰ ἔλθῃ ἐδῶ νὰ μοῦ ζητήσῃ λόγον περὶ τῆς διαγωγῆς μου, βεβαίως ὁ τοιοῦτος δὲν θὰ ἦσο σύ, ὅστις χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς μὲ ἔκαμες ὅ,τι εἶμαι....

Καὶ ἐσίγησεν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ

Ἐκ πάντων τῶν ὀργάνων τὰ ὁποῖα μεταχειριζόμεθα πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ καταμέτρησιν τῶν διαφόρων στοιχείων τοῦ κλίματος χώρας τινὸς δηλαδὴ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, τῆς θερμοκρασίας, τῆς ὑγρομετρικῆς καταστάσεως, τῆς ἐντάσεως καὶ διευθύνσεως τῶν ἀνέμων κτλ. τὸ βαρόμετρον εἶνε τὸ μᾶλλον χρήσιμον ὅπως συμβουλευώμεθα αὐτὸ εἰς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ. Πάντα τὰ ἄλλα δεικνύουσι τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ τὴν χρονικὴν στιγμήν, καθ' καθ' ἣν γίνεται ἡ παρατήρησις, ἐνῷ τῆς βαρομετρικῆς στήλης αἱ ταλαντώσεις προέρχονται ἐκ μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας χρονικῶς μεμακρυσμένων ἡμῶν.

Ἐνδιαφέρει ἄρα ἡμᾶς ἡ καλὴ ἑρμηνεία τῶν ἐνδείξεων τοῦ βαρομέτρου. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι δὲν ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν αἱ ἐπὶ τῶν βαρομέτριων σεσημειωμέναι λέξεις, εἴτε ταῦτα δι' ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις εἰσὶ προωρισμένα εἴτε διὰ νὰ στολίζωσι τὰ γραφεῖα ἡμῶν. Αἱ λέξεις περὶ τῶν ὁποίων ἐνταῦθα γίνεται λόγος, εἰσὶν αἱ ἑξῆς:

Très sec,	78,5	Variable	76,0	Tempête 73.0.
Beau Fix	77,6	Pluie ou vent	74,9	
Beau Temps	76,7	Grande Pluie	74,0	

Γενικῶς ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος αἱ ἐνδείξεις αὗται δὲν εἶνε πάντοτε ἀνακριβεῖς· παρεδέχθησαν ταύτας ἀρχαῖοι παρατηρηταί, διότι ἐβεβαιώθησαν διὰ πολλῶν παρατηρήσεων, ὅτι ὁ καλὸς καιρὸς ἀντιστοιχεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς στάσιν τῆς βαρομετρικῆς στήλης ὑψηλήν, ἐνῷ ὁ κακὸς εἰς στάσιν ταπεινήν, καὶ ὅτι ὅσον ταπεινοτέρα ἦτο αὕτη τόσον ὁ καιρὸς ἦτο χειρότερος. Ἔτι δέ, ὅτι τὴν ἐλαχίστην στάσιν κατεῖχεν αὕτη κατὰ τὴν διάβασιν τῶν θυελλῶν

Digitized by Google

ἐκ τῆς χώρας, ἔνθα τὸ βαρόμετρον ἵστατο. Ἀλλ' ἐὰν παραδεχθῶμεν τὰς ἐνδείξεις ταύτας, ἀνάγκη νὰ τροποποιῶμεν αὐτὰς ὅταν τὸ βαρόμετρον μεταφέρηται ἀπὸ τόπου ἐν ᾧ τὸ μέσον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε 760 χιλιοστὰ (ὡς ὑποθέτει ἡ ἀνωτέρω βαθμολογία), εἰς ἄλλον ὑψηλότερον τοῦ πρώτου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εὑρισκόμενον, εἰς ὃν ἑπομένως τὸ ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε μικρότερον. Ἐν χώρᾳ π. χ. ἐν ᾗ τὸ μέσον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης εἶνε 727 ἢ 728 χιλιοστὰ πρέπει πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου νὰ σημειωθῇ ἡ λέξις Variable, ἄλλως τὸ βαρόμετρον θὰ προλέγῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Grande pluie ἢ Tempête Καὶ πάλιν ἐὰν διὰ νὰ ἄρωμεν τὴν ἀνακρίβειαν ταύτην γράψωμεν τὰς ἐνδείξεις ἐκείνας πρὸ βαρομετρικῆς κλίμακος προηγουμένως ἀναχθείσης εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, θὰ περιπέσωμεν εἰς ἑτέραν ἀνακρίβειαν περὶ τῆς ὁποίας γάλλος ἐπιστήμων λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι διὰ τὸ Κλερμὸν π. χ. ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις ἀναγομένη εἰς ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μεταβάλλεται μεταξὺ τῶν ὁρίων 735 — 780 χιλιοστῶν, καὶ συνεπῶς ἡ βαρομετρικὴ στήλη τοῦ ὑδραργυρικοῦ βαρομέτρου ἢ ἡ βελόνη τοῦ μεταλλικοῦ οὐδέποτε θὰ δείξῃ Tempête ἢ Très sec, διότι αἱ λέξεις αὗται πρέπει νὰ σημειωθῶσι πέραν τῶν ἀνωτέρω ὁρίων, ἤτοι πρὸ τῶν 725 χιλιοστῶν διὰ τὴν πρώτην καὶ μετὰ τὰ 785 ἢ 795 χιλιοστὰ διὰ τὴν δευτέραν. Ἐὰν λοιπὸν αἱ προγνώσεις αἱ σημειωμέναι ἐπὶ τῶν βαρομέτρων εἰσὶν ἀληθεῖς διά τινα χώραν, παύουσι νὰ εἶνε ἀληθεῖς δι' ἑτέραν. Ἐπίσης πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἀπόστασις τῆς χώρας, διότι, ὡς ἐβεβαιώθη, ταραχαὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἴσης ἐντάσεως ταπεινοῦσι τὴν βαρομετρικὴν στήλην ὀλιγώτερον ἐν Ἀθήναις π. χ. ἢ ἐν Λαρίσῃ.

Τέλος πλεῖσται παρατηρήσεις ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀσφαλῆ πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ· διότι παρετηρήθη ὅτι ἡ βαρομετρικὴ στήλη διατηρεῖ σταθερὸν ὕψος ἐνίοτε ἐνῷ ἡ τρικυμία μαίνεται ἢ βρέχει ῥαγδαίως· ἀπ' ἐναντίας δὲ ἀνυψοῦται ἢ ταπεινοῦται ἐνῷ ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἥσυχος.

Οὐδεμίαν λοιπὸν σημασίαν πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὸ ἀπόλυτον ὕψος τῆς βαρομετρικῆς στήλης· μόνον τὰς μεταβολὰς εἰς ἃς αὕτη ὑπόκειται ὀφείλομεν μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας νὰ ἐξετάζωμεν, διότι ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προεικάσωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ μέλλοντος καιροῦ. Ἐὰν μάλιστα σημειωθῶσι τὰ ὕψη τῆς βαρομετρικῆς στήλης βαρομέτρων τοποθετημένων εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας χώρας τινός, καὶ ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου αὐτῆς ἀχθῶσι γραμμαὶ συνδετικαὶ τῶν σημείων τῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν βαρομετρικὴν θλῖψιν, θὰ κατασκευασθῇ χάρτης μετεωρολογικός, ἡ μελέτη τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιτρέπῃ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ καιροῦ καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ πνεύσοντος ἀνέμου.

Ἀλλὰ τοιαύτη ἐργασία δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ μόνον παρὰ τοῦ διευθύνοντος κεντρικὸν μετεωρολογικὸν σταθμὸν εἰς ὃν μεταβιβάζονται καθ' ὡρισμένας ὥρας τῆς ἡμέρας ταὐτοχρόνως τελούμεναι παρατηρήσεις. Περὶ τούτου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ λόγος ἐνταῦθα.

Πρόκειται μόνον νὰ γνωσθῇ τί δύναται μεμονωμένος παρατηρητὴς ἐφωδιασμένος διὰ καλοῦ τινος βαρομέτρου ὑδραργυρικοῦ ἢ μεταλλικοῦ νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ πῶς θὰ προγνωρίσῃ τὸν μέλλοντα νὰ ἐπικρατήσῃ καιρὸν ὁδηγούμενος ὑπ' αὐτοῦ. Περὶ τούτου ἰδοὺ τί αἱ παρατηρήσεις διεβεβαίωσαν.

Ὅταν ὁ καλὸς καιρὸς διατηρῆται ἐπί τινα ἀριθμὸν ἡμερῶν καὶ ὑπόσχεται νὰ διατηρηθῇ ἔτι, αἱ κινήσεις τῆς βελόνης τοῦ μεταλλικοῦ βαρομέτρου εἶνε σχεδὸν ἀνεπαίσθητοι. Ἐὰν δὲ τότε ἡ βελόνη ἀρχίσῃ νὰ στρέφηται πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ παρατηρητοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κίνησιν τῶν δεικτῶν ὡρολογίου ἐν τῇ αὐτῇ θέσει τοποθετημένου, νὰ δεικνύῃ δηλαδὴ ἐλάττωσιν τῆς πιέσεως, καὶ μάλιστα ἐὰν στρέφηται κανονικῶς, ἡ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ εἶνε πιθανή. Ταραχὴν τῆς ἀτμοσφαίρας μεγάλην πλησίον ἡμῶν ὑφισταμένην, καταιγίδα, ῥαγδαίαν βροχὴν ἢ τρικυμίαν προλέγει τὸ βαρόμετρον, ὅταν ὁ δείκτης αὐτοῦ βραδέως καὶ συνεχῶς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ παρατηρητοῦ κινούμενος διαγράφῃ τόξον κύκλου πολλῶν ἑκατοστῶν μήκους· ταραχὴν δὲ μικράν, καθόσον διαγράφει τόξον κύκλου μέχρι δέκα χιλιοστῶν. Ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις συνήθως παύει καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ταραχὴ τῆς ἀτμοσφαίρας εὑρίσκεται εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἔντασιν· ἐν ᾗ δ' ἐποχῇ ἰσχυρὰ καταιγὶς ὑφίσταται, ἡ ἀντίθετος πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις φανερώνει νέαν ἔκρηξιν αὐτῆς. Τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς καταιγίδος παρατηρεῖται ἀσθενὴς πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις ἀπὸ ὀκτὼ δεκάτων τοῦ χιλιοστοῦ μέχρις ἑνὸς χιλιοστοῦ, παρετηρήθη δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη κίνησις ἄρχεται ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ δείκτης τοῦ βαρομέτρου κατέχει θέσιν ἀνωτέραν τῆς μέσης· μετὰ ταύτην ἐπακολουθεῖ βραδεῖα μὲν καὶ κανονικὴ ἀλλ' ἀξιοπαρατήρητος πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις προλέγουσα ὅ,τι προηγουμένως ἐσημειώθη.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τοιαῦτα προσημαίνει, ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ ἀντιστρόφως προλέγει τὴν ἐπάνοδον τοῦ καλοῦ καιροῦ, ὅστις θὰ διαρκέσῃ πολὺ ἢ ὀλίγον καθόσον ἡ κίνησις αὕτη

Digitized by Google

εἶνε ἀπότομος ἢ βραδεῖα. Ἡ ἀπότομος δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις τελουμένη ἐνῷ ἡ βελόνη κατέχει τὴν μέσην θέσιν, προαγγέλλει προσεχῆ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησιν· ἐὰν δὲ αὕτη τελῆται ἐνῷ ἡ βελόνη κατέχει θέσιν πολὺ ταπεινοτέραν τῆς μέσης ἡ ἐπάνοδος τοῦ καλοῦ καιροῦ δὲν θὰ βραδύνῃ.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω καὶ μετὰ μεγαλητέρας τόλμης συμπεραίνοντες ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ βαρομέτρου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κλίματι ἡ βελόνη σπανίως ἵσταται κατωτέρω τῶν 750 χιλιοστῶν ἢ ὑπεράνω τῶν 770 ἢ καὶ 780. Καὶ ὅταν μὲν αὕτη ὑπερβαίνῃ τὰ 765 δυνάμεθα νὰ προείπωμεν, ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ ἥσυχος καιρὸς καὶ ξηρός, πολὺ θερμός, ἐὰν κατὰ τὸ θέρος γίνεται ἡ παρατήρησις αὕτη, πολὺ δὲ ψυχρός, ἐὰν κατὰ τὸν χειμῶνα· πρὸς τούτοις ὁ οὐρανὸς θὰ εἶνε καθαρὸς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὅταν δὲ φθάσῃ κάτω τῶν 760 ἢ 755 χιλιοστῶν, ἐνῷ πνέει Νότιος ἢ Νοτιοδυτικὸς θερμός, προαγγέλλεται βροχὴ καὶ μετὰ πιθανότητος τοσοῦτον μεγαλητέρας, ὅσον ὁ πνέων ἄνεμος εἶνε ἰσχυρότερος. Μετὰ ταῦτα ἡ βελόνη θὰ στραφῇ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐνῷ ὁ ἄνεμος θὰ τραπῇ εἰς Δυτικὸν ἢ Βορειοδυτικὸν καὶ ἡ βροχὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ πίπτουσα ῥαγδαία μετὰ χαλάζης ἢ ἄνευ αὐτῆς ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Ἐὰν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἀρχίσῃ στρεφομένη πρὸς τὰ δεξιὰ ἀποτόμως καὶ ταχέως χωρὶς νὰ φθάσῃ τὰ 765 ἢ 770 χιλιοστά, εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ στραφῇ ἐκ νέου πρὸς τὰ ἀριστερά, τοῦ ἀνέμου τρεπομένου εἰς Νοτιοδυτικόν, καὶ ὅτι θὰ ἐπακολουθήσωσι τὰ αὐτὰ φαινόμενα. Ἐν γένει ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου αὐξάνει ἐφ' ὅσον ἡ βελόνη τοῦ βαρομέτρου κινεῖται πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐλαττοῦται δὲ κανονικῶς καθ' ὅσον αὕτη κινεῖται πρὸς τὰ δεξιά.

Οἱ κανόνες οὗτοι ὑπόκεινται εἰς ἐξαιρέσεις, ὡς πάντες οἱ κανόνες· ἰσχύουσιν ὅμως διὰ τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ἐλαχίστη ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις εὑρίσκεται πρὸς βορρᾶν τοῦ παρατηρητοῦ, διευθύνεται δὲ πρὸς τὸ Βορειοανατολικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος. Ἐὰν δὲ αὕτη εὑρίσκεται πρὸς Νότον αὐτοῦ, ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τῆς βελόνης τοῦ βαρομέτρου θὰ ἀρχίσῃ συγχρόνως μετ' Ἀνατολικοῦ ἀνέμου· καὶ πρέπει τότε νὰ περιμένωμεν ῥαγδαίαν βροχὴν καὶ χάλαζαν ἐνίοτε μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου καὶ ψυχροῦ Μετὰ τοῦτο καθόσον ἡ βελόνη θὰ κινῆται πρὸς τὰ δεξιά, ὁ ἄνεμος θὰ τρέπηται εἰς Βορειοανατολικὸν ἢ Βόρειον μετὰ συνεχοῦς μὲν βροχῆς πλὴν οὐχὶ ῥαγδαίας.

Πρὸς τὰ συμπεράσματα ταῦτα, εἰς ἃ κατέληξαν σοφοὶ ἐπιστήμονες μετὰ πολυχρονίους παρατηρήσεις, εὗρον συμφωνούσας ἰδικάς μου παρατηρήσεις ἐπὶ διετίαν μὲν ἐν Λαρίσῃ καὶ τριετίαν ἐν Βόλῳ διὰ μεταλλικοῦ βαρομέτρου aneroïde τελεσθείσας, τὸ ὁποῖον ὁ φιλολογικὸς σύλλογος Παρνασσὸς εἶχε θέσει εἰς τὴν διάθεσίν μου. Ἄλλαι παρατηρήσεις ἐπὶ πέντε μὲν συνεχῆ ἔτη κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, κατὰ τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἔτος ἐπὶ ἐννέα συνεχεῖς μῆνας τελεσθεῖσαι ἄλλοτε μὲν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου ἄλλοτε δὲ ὑφ' ἑτέρου κατὰ τὰς ὁδηγίας μου ἐργασθέντος ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ μου πατρίδι Σκιάθῳ, μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ συναγάγω τὰ ἑξῆς συμπεράσματα, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησις τῆς βελόνης προλέγει ἄνεμον Ἀνατολικὸν ἢ Νοτιανατολικὸν ἢ Νότιον, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ Δυτικόν, Βορειοδυτικὸν ἢ Βόρειον. Βραδεῖα καὶ μικρὰ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις προλέγει καλὸν καιρόν, ταχεῖα δὲ καὶ ἀπότομος πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἢ δεξιὰ κίνησις προλέγει μεταβολὴν σπουδαίαν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησις παύει συνήθως πνέοντος Βορειοδυτικοῦ ἀνέμου, ἡ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ πνέοντος Νοτιοδυτικοῦ.

Τοιαῦτα μὲν λοιπὸν δύναται νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὸ βαρόμετρον ὅταν καλῶς ἑρμηνεύωνται αἱ κινήσεις τῆς βελόνης αὐτοῦ. Ἐκ τούτων δὲ καλῶς κατανοεῖται ἡ σημασία τῆς διδασκαλίας τῆς Μετεωρολογίας, τῆς ἐπιστήμης ἧς ἔργον εἶνε ἡ τοιαύτη μάθησις, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς σχολείοις ἰδίᾳ δὲ ἐν ταῖς γεωργικαῖς καὶ ναυτικαῖς σχολαῖς· διότι αἱ δι' αὐτῆς μεταδιδόμεναι γνώσεις, διὰ τοὺς ἀποφοίτους μὲν τῶν γυμνασίων θὰ εἶνε συμπλήρωμα τῆς παιδεύσεως ἧς ἔτυχον ἐκεῖ, διὰ δὲ τοὺς ἀποφοίτους τῶν γεωργικῶν καὶ ναυτικῶν σχολῶν αἱ γνώσεις αὗται ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ θὰ κατασταθῶσι δυνάμεις δι' ὧν οἱ μὲν πρῶτοι θὰ κανονίζωσι τὰς ἐργασίας των, οἱ δὲ δεύτεροι θὰ σώζωσι καὶ τὴν ἑαυτῶν ζωήν.

Δ. Δημητριαδης.
Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν

ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΧΛΟΗ—ΓΡΑΣΙΔΙ.

Λέει ὁ μέγας Γκαῖτε 'ς ἕνα μέρος
Πῶς τόσος γιὰ τὴ χλόη τοὔλθεν ἔρως
Ποὔθελε 'ς τὴ δροσιά της νὰ κυλιέται,
Νὰ τὴν δαγκάνῃ, νὰ ξεχνᾷ πῶς εἶνε Γκαῖτε,
Νὰ τὴ φιλῇ 'σὰν ὤμορφη γυναῖκα...

Μπορεῖ νὰ 'πῆς τὸ ἴδιο, ναί, μὰ στέκα,
Εἶνε μικρὴ διαφορὰ 'ς τοὺς δυό σας:
Ἐκεῖνος — μὴ πρὸς κακοφανισμό σας —
Κι' ἀπὸ χορτάρι ἔκανε στολίδι
Καὶ σύ;.... Σὺ ἀφανίζεις τὸ γρασίδι.

Κλεανθης Τριανταφυλλος

Digitized by Google

Ἐκ τῶν ἄρτι ἐκδοθέντων Ἠπειρωτικῶν Μελετημάτων τοῦ κ. Π. Γ. Ζερλέντη ἀποσπῶμεν τὰς περὶ τῆς ἐν Ζαλόγγῳ καταστροφῆς σελίδας, ἐν αἷς ἐξιστορεῖται ἓν τῶν δραματικωτέρων συμβάντων τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας.

Σ.τ.Δ.

Η ΕΝ ΖΑΛΟΓΓΩι ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Κατὰ τὴν 29 Ἀπριλίου τοῦ 1888 ἐπεσκέφθην τὴν Πρέβεζαν ὅπως ἐξετάσω τὰ κατὰ τὸν μητροπολίτην Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου Ἰγνάτιον καὶ ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὰ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασα τὴν 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1798. Ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔμαθον ὅτι εἰς τὸ χωρίον Καμαρίναν ἔζη εἰσέτι ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη Ἀγγελικὴ Κώτση Γεωργίτζα Σαφάκα, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καπετάνισσα*, ἀπὸ τοῦ 1828 κατοικοῦσα ἐν αὐτῷ, καὶ προσέτι ὅτι πλησίον τοῦ χωρίου αὐτοῦ κεῖται τὸ περίδοξον Ζάλογγον. Μετὰ τὰς ἐν Πρεβέζῃ ἐρεύνας μου ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ χωρίον Καμαρίναν. Ὅθεν λαβὼν συνοδοιπόρους ἔφιππόν τινα χωροφύλακα, ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως δοθέντα μοι κατὰ σύστασιν τοῦ ἡμετέρου προξένου, καὶ Νάκον τινὰ Σουλιώτην ὡς ὁδηγόν, τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ περὶ τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν, ἔχων καὶ τὸν ἐμὸν φίλον Δημήτριον Γηκόντου, ἐτράπην τὴν πρὸς τὴν Καμαρίναν ἄγουσαν. Διελθόντες δὲ πάντες ὁμοῦ τὸν λαμπρὸν ἐλαιῶνα τῆς Πρεβέζης καὶ τὰς ἀπεράντους πεδιάδας καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως, ἔνθα σήμερον μόνον ποίμνια βόσκουσι, μετὰ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς Καμαρίναν, καὶ φιλοφρόνως δεξιωθέντες ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἀνεπαύθημεν ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ πλάτανον ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ χωρίου κειμένην, παρ' ᾗ ῥέει ἄφθονον καὶ κάλλιστον ὕδωρ. Περὶ τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐπεσκέφθην τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μάρκου, ἄριστα δεξιωθεὶς ὑπὸ τῆς σεβασμίας γραίας. Οὐχὶ ὀλίγον δὲ συνετρίβη ἡ καρδία μου ὅτε εἰσελθὼν εἰς εὐτελέστατον καὶ πενιχρῶς διεσκευασμένον οἴκημα, καὶ ἰδίοις ὄμμασιν ἰδὼν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μάρκου, ἐδάκρυσα διὰ τὸ τῆς τύχης ἄστατον καὶ εὐμετάβολον, ἀναμνησθεὶς τὴν προτέραν δόξαν τοῦ οἴκου αὐτῆς. Σκληρὸν δ' ὅτι οὐδεμία φροντὶς ἐλήφθη ποτὲ περὶ αὐτῆς ὑφ' ὧν ἀνῆκεν· ἀπέζη δὲ μόλις ἡ ἀναξιοπαθοῦσα γραῖα ἐξ εὐτελοῦς τινος συντάξεως χορηγουμένης αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ κράτους, ἀφ' οὗ αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις τοῦ ἔθνους ἐλησμόνησαν αὐτήν. Μίαν ὥραν περίπου ἔμεινα παρὰ τῇ σεβασμίᾳ γραίᾳ, πολλὰ ἀνερευνῶν αὐτὴν καὶ πολλὰ διηγουμένην μοι περὶ τοῦ πολυταράχου αὐτῆς βίου.

Ἡ Καμαρίνα κεῖται ἐν τῷ τμήματι τῆς Λάμαρης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ βουνοῦ τοῦ ὀνομαζομένου Κιτέτι, καὶ ἔχει ἄποψιν τῶν πέριξ λαμπράν. Σύγκειται δὲ ἐξ ἑκατὸν περίπου οἰκιῶν, οἰκουμένων ὑπὸ ψυχῶν πεντακοσίων καὶ ἐπέκεινα. Τὸ χωρίον καὶ αἱ γαῖαι αὐτοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, κειμένην ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν αὐτοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ Ζαλόγγου. Ἔχει δὲ σχολὴν συντηρουμένην κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν προσόδων τῆς μονῆς. Οἱ κάτοικοι δὲ τοῦ χωρίου πληρώνουσιν ἐκτὸς τῆς δεκάτης τῆς κυβερνήσεως καὶ δεκάτην εἰς τὴν μονὴν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν αὐτῆς. Εἰς τὴν μονὴν ἀνήκει καὶ ἕτερον παρακείμενον χωρίον, τὸ Σέσοβον, μικρότερον τῆς Καμαρίνας. Ἡ μονὴ αὕτη ὑπῆρχεν ἄλλοτε πλουσία, ἀλλ' ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἀφαιρέσας τὰ πλεῖστα τῶν κτημάτων αὐτῆς ἀφιέρωσεν αὐτὰ εἰς τουρκικὰ ἱδρύματα καὶ τεμένη.

Περὶ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ἐκινήσαμεν διευθυνόμενοι εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου φθάσαντες ἐτύχομεν ἀρίστης ὑποδοχῆς παρὰ τῆς προϊσταμένης τῆς μονῆς μοναχῆς. Συνίσταται σήμερον ἡ μονὴ ὑπὸ εὐτελῶν τινων κελλίων καὶ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν· ἀλλ' ἡ ἐκκλησία αὐτῆς κεῖται ἀπωτέρω τῆς μονῆς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. Κεῖται δὲ ἡ μονὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ζαλόγγου, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς φάραγγος τῆς σχηματιζομένης ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ παρακειμένου Κιτέτι. Ἐντὸς τῆς μονῆς ὑπάρχει ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἧς τὸ ἐσωτερικὸν ἅπαν ἐτοιχογραφήθη κατὰ τὸ 1817 ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Πορφυρίου, ὡς δηλοῖ ἡ ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τῆς δευτέρας θύρας τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ κονιάματος τεθειμένη ἐπιγραφή. Πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς πρώτης θύρας ἐπὶ πλακὸς πυρίτου λίθου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένης φέρεται ἡ ἑξῆς ἀρχαία ἐπιγραφή:

ΑΝΙΚΑΤΟΣ ΚΕΦΑΛΟΥ

Ἐν τῇ μονῇ καὶ ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῆς οὐδὲν μνημεῖον τέχνης ἢ ἔγγραφον εὗρον· διότι τὸ μὲν ὁ χρόνος, τὸ δὲ αἱ δῃώσεις καὶ λεηλασίαι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατέστρεψαν τὰ πάντα. Ἐν ἑνὶ δὲ καὶ μόνῳ τῶν βιβλίων τῆς μονῆς ὑπάρχουσι σημειωμένα ὀνόματά τινα ἡγουμένων καὶ ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας παρῳχημένων χρόνων. Μία δὲ καὶ μόνη ἀτραπός, καὶ αὕτη ἀνάντης καὶ δύσβατος ἄγει ἐκ τῆς μονῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν. Ἡ μονὴ ἂν καὶ γυναικεία διοικεῖται ὅμως ὑπὸ ἡγουμένου, ἧς ὁ τελευταῖος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1886, Ἀγαθάγγελος καλούμενος. Τοῦτον διεδέχθη Κεφαλλήν τις, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐνεκαρτέρησε. Τὰ

Digitized by Google

δὲ κατ' αὐτὴν διοικοῦνται ὑπὸ ἐπιτρόπων ἐκλεγομένων παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Καμαρίνας καὶ τοῦ Σεσόβου. Ἀγνοῶ ἐὰν ἀλλαχοῦ περιεσώθη σιγίλλιόν τι πατριαρχικὸν περὶ αὐτῆς ἢ ἐδημοσιεύθη που. Οἱ κάτοικοι τῆς Καμαρίνας ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως ὅτι ἡ μονὴ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκτίσθη πρὸ ὀκτακοσίων περίπου ἐτῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Ζαλόγγου εὑρέθη ἡ εἰκὼν τῶν Ταξιαρχῶν ὑπό τινος ποιμένος Σάββα καλουμένου, ὅστις διερευνῶν τὰ περὶ αὐτῆς ἔμαθεν ὅτι ἀνῆκεν αὕτη εἴς τινα ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν κειμένην νοτιανατολικῶς μεταξὺ Λούρου καὶ Παλαιορροφόρου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακράν. Ἀποκομίσαντος δ' αὐτοῦ τὴν εἰκόνα εἰς ὃν ἀνῆκε ναόν, αὕτη πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῇ μέρος, τουτέστι τὸν βουνὸν τοῦ Ζαλόγγου. Τότε δὲ ὁ ποιμὴν ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα τὴν μονήν, γενόμενος μοναχός· ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ βουνὸς τοῦ Ζαλόγγου *Παπασάββας* καλεῖται, καὶ ἡ τοποθεσία ἐπονομάζεται *Εἰκόνα*, ὡς ἐκ τῆς αὐτόθι εὑρέσεως τῆς εἰκόνος.

Ἀναπαυθέντες καὶ ἀριστήσαντες ἐν τῇ μονῇ ἐπορεύθημεν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ κατέπεσον οἱ Σουλιῶται ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ διωκόμενοι. Εἶναι δὲ οὗτος κρημνὸς πλήρης ἀπορρώγων πετρῶν, καθέτως καὶ ἀποτόμως εἰς ὕψος μέγιστον αἰρόμενος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταπεσόντες οἱ ὑπὸ τοῦ παρασπονδήσαντος Ἀλῆ Πασᾶ καταδιωκόμενοι μεγάθυμοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, προὐτίμησαν μᾶλλον τὸν ἔντιμον θάνατον ἢ νὰ παραδώσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἀνθρωπόμορφον ἐκεῖνο θηρίον. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος κρημνός, καθ' ἃ βεβαιοῦσιν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, ὑπέστη ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀλλοιώσεις τινάς, πολλῶν ἀπορρώγων πετρῶν ἀποσπασθεισῶν ἀπ' αὐτοῦ καὶ θάμνων ἐκριζωθέντων. Παραλαβὼν ἐγὼ τὸν ὁδηγόν μου Νάκον ἐτράπην τὴν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἄγουσαν, καὶ πολλάκις ἰλιγγίασα ἀφορῶν πρὸς τὸ ἀπόκρημνον καὶ δύσβατον καὶ ὀλισθηρὸν τῆς ἀνόδου, καθ' ὅσον μάλιστα ἀπέφραττον αὐτὴν πρίνοι, ἀσπάλαθοι καὶ ἄλλα ἀκανθώδη φυτά. Τέλος δὲ μετὰ μιᾶς ὥρας περίπου ταλαιπωρίαν ἀνήλθομεν εἰς τὴν κορυφὴν ἀναρριχώμενοι μᾶλλον ἢ βαδίζοντες. Περιγραφὴν τοῦ ἐνδόξου τούτου βουνοῦ παρατίθημι ἐνταῦθα πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν. Περὶ τὴν ἑβδόμην ἑσπερινὴν ὥραν διελθόντες διὰ τῶν ἐρειπίων παρακειμένης ἀρχαίας πόλεως, ἣν οἱ κάτοικοι ὀνομάζουσι Κασσιόπην, ἐπεστρέψαμεν ἐν πυκνοτάτῃ ὁμίχλῃ εἰς Καμαρίναν, παραιτήσαντες τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῇ μονῇ διανυκτερεύσεως.

Ὁ βουνὸς τοῦ Ζαλόγγου, ὁ τοσοῦτον περίδοξος καταστὰς ἕνεκα τοῦ τῶν Σουλιωτῶν ἡρωϊκοῦ θανάτου, ἀποτελεῖ βράχον πανταχόθεν απόκρημνον, μίαν δὲ καὶ μόνην ἄνοδον ἔχοντα ἀπὸ τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν πρὸς τὸν ὁμώνυμον ναόν, ἐξ ἧς δύναταί τις, μὲ πολλὴν ὅμως δυσκολίαν, ν' ἀνέλθῃ καὶ ἔφιππος. Παρὰ τὴν κορυφὴν τοῦ πρὸς τὴν μονὴν ἀφορῶντος μέρους μεσημβρινῶς ὑπάρχει ὁ ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν μικρὸς καὶ καθ' ἑκάστην ἐρειπούμενος, ἐξ οὗ καὶ ἡ μονὴ ἐπονομάζεται. Τὸ δὲ πρὸς τὴν Καμαρίναν ἀποβλέπον μέρος τοῦ βουνοῦ δυτικῶς σχηματίζεται εἰς κατωφερὲς ἀπότομον ὀροπέδιον οὕτως εἰπεῖν, ἐκ βράχων καὶ πετρῶν ὀξυτόμων καὶ ἐκ πρίνων καὶ ἑτέρων ἀκανθωδῶν θάμνων καλυπτόμενον, ἀποτόμως δὲ ἀπολῆγον εἰς φοβερὸν βάραθρον, εἰς ὃ κατέπεσον οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι Σουλιῶται. Μόνον δὲ τὸ πρὸς ἄρκτον μέρος τοῦ βουνοῦ, πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον, δύναται νὰ καταληφθῇ ὁ βουνὸς οὗτος, δυσχερῶς ὅμως. Ἀρκτικῶς δὲ τοῦ προειρημένου ὀροπεδίου σχηματίζονται δύο μικραὶ χαράδραι κατάφυτοι ἐκ δενδροειδῶν πρίνων παραλλήλως διηκόντων ἕως τοῦ ἀποκρήμνου μέρους ἀνατολικῶς ὅπου κατέπεσεν ὁμάς τις τῶν Σουλιωτῶν. Ἡ τοποθεσία αὕτη ὀνομάζεται *Εἰκόνα*, ὡς ἐκ τῆς ἐκεῖ εὑρεθείσης εἰκόνος, καθὰ προείρηται. Ἀριστερόθεν δὲ τοῦ εἰρημένου βαράθρου ὑπάρχει ἑτέρα ἄνοδος δυσεπίβατος, συνεχομένη μετὰ τῆς πρὸς ἄρκτον τοῦ Παλαιορροφόρου, ἐξ ἧς ἀνήλθομεν ἐγώ τε καὶ ὁ ὁδηγός μου Νάκος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ἀναρριχώμενοι μᾶλλον ἢ βαδίζοντες, ἕνεκα τῶν ἀπορρώγων καὶ ὀξυτόμων πετρῶν καὶ τοῦ δρυμώδους, ὡς προεῖπα, τοῦ τόπου. Τὸ ὀροπέδιον εἶναι ἄναντες καὶ πολὺ δύσβατον, ἀπολῆγον εἰς βράχους μεγίστους πρὸς ἀνατολάς. Μόνον δὲ ἐντὸς τῶν δύο χαραδρῶν ὑπάρχει ὀλίγη γῆ, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀνώμαλος καὶ δυσπόρευτος, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ἐδάφους συνίσταται ἐκ βράχων ἐχόντων ὀξείας κορυφὰς καὶ σχεδὸν καταφύτων ἐκ τῶν ἰδίων θάμνων. Ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ ἔδαφος ὅλου τοῦ βουνοῦ καταντᾷ δύσβατον καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν. Καὶ τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ περιγραφὴ τοῦ ἐνδόξου βουνοῦ, ὅπου τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ 1803 ἔτους διεδραματίσθη ἓν τῶν τραγικωτέρων ἔργων τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας.

Τὰ περὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ἐνδόξου τούτου γεγονότος ἀνέγραψαν ἐκ μὲν τῶν ἡμετέρων ὁ Χριστόφορος Περραιβός, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Π. Α. Σ., ὁ Κουτσονίκας, ὁ Ι. Γούσης καὶ ἄλλοι· ἐκ δὲ τῶν ξένων πολλοί. Ἐνταῦθα δὲ μόνον τῶν ἡμετέρων ἐπανορθῶ ἀσυμφωνίας τινὰς καὶ ἁμαρτήματα· διότι ἐξ αὐτῶν πλανηθέντες καὶ οἱ ξένοι παριστόρησαν τὸ πρᾶγμα. Προβαίνω λοιπὸν εἰς τὴν διήγησιν τοῦ γεγονότος ὅπως ἐξιστόρησεν αὐτὸ πρὸς τοὺς Καμαριναίους ὁ κατὰ τὸ 1886 τελευτήσας ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν Ἀγαθάγγελος, ὅστις ἤκουσεν ὅλην τὴν τρα-

Digitized by Google

γικωτάτην αὐτὴν ἱστορίαν ἀπὸ στόματος τῆς ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης διασωθείσης Λάμπρως, ἥτις διήνυσε τὸν βίον αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ.

Τὴν παντελῆ τῶν Σουλιωτῶν ἐξολόθρευσιν μηχανώμενος ὁ θηριώδης Ἀλῆς κατώρθωσε διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βελῆ Πασᾶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἕνεκα τῶν μεταξὺ αὐτῶν διαιρέσεων καὶ διχοστασιῶν, νὰ διασπάσῃ αὐτούς, μετὰ τὴν ἔντιμον ἐκείνην συνθήκην τῆς παραδόσεως τοῦ ἐνδόξου Σουλίου, καὶ τῆς ἐνόπλου ἀναχωρήσεως αὐτῶν μετὰ τῶν κινητῶν αὐτῶν πραγμάτων. Οὕτως οἱ ἔνδοξοι αὐτοὶ μαχηταὶ ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα αὐτῶν κατὰ τὴν 16 Δεκεμβρίου τοῦ 1803 διηρέθησαν εἰς τρεῖς μοίρας, ἐξ ὧν ἡ μεγαλητέρα περὶ τοὺς δισχιλίους ὑπὸ τὸν Τζαβέλαν, Δράκον, Δαγκλῆν, Ζέρβαν καὶ ἄλλους ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὴν Πάργαν ἄγουσαν, ἔνθα καὶ διεσώθησαν διαφυγόντες τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ παρασπονδήσαντος τυράννου· ἐννεακόσιοι δὲ περίπου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κίτσου Μπότσαρη, Ν. Κουτσουνίκα, Φωτομάρα, καὶ ἕτεροι πάλιν περὶ τοὺς ἑξακοσίους ὑπὸ τὸν Μπότσαρην ἐτράπησαν τὴν εἰς Βουργαρέλιον τῶν Τσουμέρκων (Κιμερίων), ἔνθα πρὸ ἐτῶν εἶχεν ἀποκατασταθῇ ὁ Γεώργιος Μπότσαρης· οἱ δὲ λοιποὶ τριακόσιοι περίπου, παρεπείσθησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ τυράννου ὑποσχεθέντος αὐτοῖς ὅτι θὰ τοῖς δώσῃ οἷον θελήσωσι τόπον πρὸς κατοίκησιν, καὶ πρὸς *καπεταράτα*. Ἐπίστευσαν λοιπόν, λέγει ὁ Ἀραβαντινός, βασισθέντες εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἐξέλεξαν πρὸς κατοικίαν τὴν περιοχὴν Λάμαρης. Ἐξέλεξαν λοιπὸν ὡς πρόσκαιρον κατοίκησιν τὴν μονὴν τοῦ Ζαλόγγου, ἐν ᾗ ἔφθασαν τὴν 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1803· αἱ δὲ πατριαὶ αἱ αὐτόσε μετοικήσασαι ἦσαν αἱ τοῦ Κουτσονίκα, Γούση, Μπούσμπου, Μαλαμάτων, Καραμπινάτων, Φωτομάρα, Τζωρτζάτων καὶ Μποτζιάτων.

Οὗτοι λοιπὸν περὶ τοὺς τριακοσίους συμποσούμενοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔφθασαν τὴν 18 Δεκεμβρίου εἰς τὴν ἐν Ζαλόγγῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ἀνατολικῶς τοῦ Σουλίου κειμένην, δεκάωρον δὲ ἀπέχουσαν αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῇ παρέμειναν περὶ τὰς δύω ἡμέρας, ὁπότε τὴν 20 Δεκεμβρίου ἐπεφάνη στρατιὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὃν διεβουκόλει ἡ ἰδέα ὅτι ἔμελλεν οὕτω νὰ ζωγρήσῃ τοὺς πάντας ἀποκλείων αὐτοὺς ἐντὸς τῆς μονῆς, ἢ καὶ ἀναγκάζων ν' ἀνέλθωσιν εἰς τὸν βουνὸν τοῦ Ζαλόγγου, ὅπου προλαβὼν ἔστειλε στρατὸν καὶ κατέλαβεν ἐν τῷ κρημνώδει αὐτῷ τόπῳ πάντα τὰ πρὸς διάδρασιν τοῦ καταδιωκομένου θηράματος αὐτοῦ ἐπιτήδεια μέρη. Συνέκειτο δὲ ὁ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον σταλεὶς στρατός, ὅστις ἐξεκίνησεν ἀπὸ τοῦ Παλαιορροφόρου, ἐκ χιλίων Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μπεκὶρ Τζογαδοῦρον· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ σατράπου Βελῆς μεθ' ἑτέρων χιλίων περίπου ἐπορεύθη εἰς Καμαρίναν καὶ κατέλυσε παρὰ τῷ Γεωργίτσᾳ, ὃν καὶ ἀπέστειλε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γεωργίτσα Πάνου κατὰ τῶν ἐν τῇ μονῇ ἀμερίμνως διατριβόντων, ἵνα συλλάβωσιν ἅπαντας καὶ ἀπάξωσι πρὸς αὐτόν.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ Σουλιῶται διῆγον ἥσυχοι ἐν τῇ μονῇ μηδὲν ὑποπτεύοντες, τὴν 23 Δεκεμβρίου ἐκίνησαν ἐκ Καμαρίνας οἱ στρατοὶ τοῦ Ἀλῆ ὁδεύοντες κατὰ τῆς μονῆς· καὶ περὶ τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν παιδία τινὰ τῶν Σουλιωτῶν παίζοντα ἔξωθεν τῆς μονῆς, ἰδόντα αὐτοὺς ἐπερχομένους ἔτρεξαν ἐντὸς φωνάζοντα «*Τοῦρκοι, Τοῦρκοι*.» Παρευθὺς δὲ οἱ Σουλιῶται συνασπισθέντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, καὶ αὐτοψεὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς ἐπελεύσεως αὐτῶν, ἐτράπησαν τὴν πρὸς τὸν βουνὸν ἄγουσαν, οὐδεμιᾶς ἄλλης διεξόδου ὑπαρχούσης πρὸς ὑποχώρησιν, σκοποῦντες δὲ οὕτω νὰ κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον καὶ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' ὅταν ἀνελθόντες εἰς τὸν βουνὸν καὶ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁδεύοντες εἶδον τοὺς περὶ τὸν Μπεκὶρ Τζογαδοῦρον κατέχοντας αὐτό, τότε δὴ τότε κατανοήσαντες τὸν μέγιστον κίνδυνον ὃν ἐκινδύνευον τεθειμένοι ὄντες μεταξὺ δύω ἐχθρικῶν πυρῶν ἔκ τε τῶν ἔμπροσθεν καὶ τῶν ὄπισθεν, ἀπεφάσισαν, ἵνα ἀποφύγωσι τὰ δεινὰ τοῦ ἀργαλέου ἐξανδραποδισμοῦ, νὰ δώσωσι τέλος τῆς ζωῆς των διὰ πράξεως τόσον σπαραξικαρδίου ὅσον καὶ ἡρωϊκῆς· διότι φέροντες ἔρριψαν πρῶτον τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ τοῦ φρικώδους βαράθρου, εἶτα δὲ διὰ τῆς σπάθης μαχόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἔρριψαν ἑαυτοὺς καὶ οὗτοι ἐπὶ τῶν ἀσπαιρόντων πτωμάτων τῶν φιλτάτων αὐτῶν. Ἐκ τούτων δὲ ὅσοι μὲν κατέπεσον ἐκ τῆς τοποθεσίας *Εἰκόνος* εἰς τὸ βάραθρον ἐτελεύτησαν συντριβέντες· πολλοὶ δὲ ἐξ ὅσων ἐρρίφθησαν ἐκ τῶν παραπλεύρων ἀποκρήμνων αὐτῆς βράχων, ἐμπλακέντες μεταξὺ τῶν συμφύτων δενδρυφίων καὶ ἄλλων ἀκανθωδῶν θάμνων διεσώθησαν ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι. ἀναξίως ἑαυτῶν φιλοψυχήσαντες καὶ τοῦ ἐνδόξου θανάτου προτιμοτέραν θεωρήσαντες τὴν αἰσχρὰν αἰχμαλωσίαν παρ' ἀπίστῳ καὶ ἀπηνεστάτῳ τυράννῳ. Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν Φωτομάρας *βλάμης* ὢν τοῦ Μπεκὶρ Τζογαδούρου καὶ ὑπ' αὐτοῦ βοηθηθεὶς διέφυγε πρὸς τὸ Παλαιορρόφορον καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πάργαν. Ὁ δὲ Ν. Κουτσονίκας τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα ἐζωγρήθη μετ' ἄλλων δέκα περίπου. Κατὰ τὴν κατάπτωσιν δὲ ἀπέθανον περὶ τοὺς τριάκοντα, ἐτραυματίσθησαν περὶ τοὺς δέκα, καὶ ἐκ τῶν φευγόντων καὶ καταδιωκομένων ἐπὶ τῶν δυσβάτων ἐκείνων μερῶν ἐζωγρήθησαν ὀλίγοι τινές· ἄλλοι δὲ ἐκρύβησαν, ὅσον ἠδυνήθησαν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πάλιν τινὲς

Digitized by Google

μὲν ἐζωγρήθησαν, ἐκ τῶν κλαυθμυρισμῶν προδοθέντες τῶν ἐπιζησάντων παιδίων, ἅτινα ἠναγκάζοντο τούτου ἕνεκα ν' ἀποπνίγωσι· πολλοὶ δὲ διέμειναν κεκρυμμένοι, ὀλίγιστοι δὲ διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς Πάργαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Φωτομάρας, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον. Πάντα δὲ ταῦτα συνέβησαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Τὰ δὲ λεγόμενα περὶ ὀχυρώσεως αὐτῶν καὶ διανυκτερεύσεως ἐπὶ τοῦ βουνοῦ δὲν ἔχονται ἀληθείας, Ἐκ δὲ τῶν καταρριφθέντων παιδίων πέντε διεσώθησαν μετενεχθέντα εἰς Καμαρίναν, ἐξ ὧν ἓν ἄρρεν καὶ ἓν θῆλυ κατέμειναν αὐτόθι. Ἓν δ' ἕτερον κοράσιον ἑπταετὲς Λάμπρω καλούμενον, αὐξηθὲν τῇ ἡλικίᾳ ἐγένετο μοναχὴ καὶ διήνυσε τὸν βίον αὐτῆς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ζαλόγγου. Ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς γυναικὸς διεσώθη ἐν Καμαρίνᾳ ἡ παράδοσις τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Περικλης Γ. Ζερλεντης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΝΕΩΤΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

Ὁ Νεώτατος Δημοσιογράφος ὁ ἔχων ἡλικίαν μόλις δεκατριῶν ἐτῶν καὶ συντάσσων ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἐφημερίδα φέρουσαν τοιοῦτον τίτλον, διακρινομένην δὲ διὰ τὴν ἐνεργητικότητά της, ἀπεφάσισε πρό τινος νὰ συνάψῃ σχέσεις καὶ μετὰ τῶν ἐστεμμένων ἡγεμόνων τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἤρχισεν ἀπὸ τὸν μικρότερον, τὸν τοῦ Μαυροβουνίου. Ἔστειλε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν μετὰ τῆς φωτογραφίας του ζητῶν εἰς ἀπόδοσιν τὴν φωτογραφίαν τοῦ ἀνδρείου ἡγεμόνος ἵνα δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἐν τῇ ἐφημερίδι του. Ὁ ἡγεμὼν Νικόλαος ἀποδεχθεὶς εὐμενῶς τὴν παιδικὴν παράκλησιν ἀπήντησεν ἐν γλώσσῃ μαυροβουνιωτικῇ καὶ ἀγγλικῇ τὰ ἑξῆς: «Διατὶ ζητεῖς, παιδί μου, εἰκόνα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μαύρων Βουνῶν, σὺ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἀμερικῆς; Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν θέλεις, λάβε την, ἀγαπητὸν παιδί! Εἰς τὴν ἐφημερίδα σουγράψε καὶ κάμε γνωστὸν εἰς τοὺς ἐλευθέρους ἀμερικανοὺς πολίτας, ὅτι ἡ σοφία των καὶ τὸ μεγαλεῖόν των εἶνε γνωστότατα παρ' ἡμῖν, καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας συναντώμεθα μετ' αὐτῶν».

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Προτιμῶ νὰ τὰ ἔχω μὲ ἕνα λέοντα παρὰ μὲ χιλίους ποντικούς.

*

Δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς λόγια, τὰ ὁποῖα εἶνε μεγαλήτερα ἀπὸ τὰ πράγματα.

*

Ὁ πρεσβύτης εἶνε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐτελείωσε τὸ γεῦμά του καὶ βλέπει τοὺς ἄλλους τρώγοντας ἀκόμη.

*

Ἄνθρωπος νυμφευμένος ὁμοιάζει μὲ τὸ ἥμισυ τῆς ψαλίδος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε χωρὶς τὸ ἄλλο ἥμισυ.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὑπὸ τῆς βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας ἄρχονται ἐκδιδόμενα μετὰ μουσικῆς κατὰ φυλλάδια «Ἄσματα τῶν ἐπαγγελμάτων διὰ τὸν γερμανικὸν λαὸν» ἀπαρτίζοντα συλλογὴν ἐξ 150 τοιούτων, καταλλήλων ὅπως ψάλλωνται ὑπὸ τῶν εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα ἀσχολουμένων ἐργατῶν πρὸς τέρψιν ἐν ὥραις ἐργασίας ἢ ἀναπαύσεως.

— Εἰς τὸν μηχανικὸν Βιέϊλ τὸν ἐφευρέτην τῆς ἄνευ καπνοῦ πυρίτιδος ἀπένειμεν ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τὸ βραβεῖον Λεκόμτ.

— Μελετᾶται σπουδαίως ὑπὸ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου τῆς Ἑλβετίας τὸ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Κέχλιν περὶ κατασκευῆς ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου ἀνερχομένου μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Γιουγκφράου ἤτοι εἰς ὕψος 4167 μέτρων. Ἡ δαπάνη τοῦ κολοσσαίου τούτου ἔργου ὑπολογίζεται εἰς 10 ἑκατομμύρια φράγκων. Ὁ Κέχλιν, ὅστις εἶνε εἷς τῶν συνεργασθέντων μετὰ τοῦ Αἴφφελ εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ ὁμωνύμου πύργου, ἀναδέχεται τὴν ἐντὸς 7 ἐτῶν ἀποπεράτωσιν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου.

— Κατὰ τὴν ἐν Σβερίνῳ διατριβὴν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου μικροῦ δεῖν συνέβη δυστύχημα, διότι εἷς ἐκ τῶν ἵππων τῆς ἁμάξης αὐτοῦ ἀφηνιάσας παρέσυρε τὸν ἡνίοχον. Εὐτυχῶς εἷς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λαοῦ μυλωθρὸς τὸ ἐπάγγελμα κατώρθωσε ν' ἁρπάσῃ τοὺς χαλινοὺς καὶ νὰ καταπραΰνῃ τὸ ζῶον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ μυλωθρὸς ἐπαρασημοφορήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

— Οἱ ἁλιεῖς τῶν ὀστρειδίων ἐν τῇ νήσῳ Κεϋλάνῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ηὐνοήθησαν μεγάλως ὑπὸ τῆς τύχης. Εἰς διάστημα 22 ἡμερῶν καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ ἁλιεία ἠγρεύθησαν 12 ἑκατομμύρια ὀστρειδίων ὑπὸ πεντηκοντάδος ἁλιέων. Τὰ ὀστρείδια πωλοῦνται πρὸς 30 φράγκα ἡ χιλιάς, ὧν τὸ τέταρτον λαμβάνουσιν οἱ ἁλιεῖς καὶ τὰ τρία τέταρτα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις.

— Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ διάσημος δραματικὸς ποιητὴς Αἰμύλιος Ὠζιὲ ἐν ἡλικίᾳ 69 ἐτῶν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἄκρον ἄωτον φυσικότητος.

Πρῶτος ζωγράφος: Ἐχρωμάτισα προχθὲς ἕνα κομμάτι ξύλο μὲ χρώματα μαρμάρου τόσον φυσικά, ὥστε ἅμα τὸ ἔρριψα εἰς τὸ νερὸ ἐπῆγεν εὐθὺς εἰς τὸν πάτο, σὰν ἀληθινὸ μάρμαρο.

Δεύτερος ζωγράφος: Αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε. Ἐγὼ ἔβαλα τὸ θερμόμετρον κοντὰ εἰς τὴν εἰκόνα μου ἐκείνην ποῦ ἔχω μὲ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους καὶ ἀμέσως ἐκατέβηκε 10 βαθμοὺς κάτω ἀπὸ τὸ μηδενικόν.

Τρίτος ζωγράφος. Καὶ χαμαρώνετε γιὰ τέτοια πράγματα! Ποῦ νὰ ἰδῆτε τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου Κοκοράκη ποῦ ἐτελείωσα πρὸ ἑνὸς μηνός!... Τὸ πρόσωπον εἶνε τόσον ζωντανόν, ποῦ δυὸ φοραὶς τὴν ἑβδομάδα ἀναγκάζομαι νὰ τοῦ ξουρίζω τὰ γένεια.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1890

Digitized by Google

Ἀριθ. 723 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 5 Νοεμβρίου 1889.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ[1]

Ἡ γελοιογραφία εἶνε ἄνθος τῶν καλλιτεχνικῶς προηγμένων κοινωνιῶν. Ἀποτελεῖ μίαν τῶν λεπτοτέρων καὶ ἁβροτέρων τῆς τέχνης ἐκδηλώσεων—ὅταν δὲν εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τούτου, χονδροειδὴς καὶ ἀπεχθὴς παραμόρφωσις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο εὐχαρίστως θὰ ὠνόμαζα αὐτὴν «τὸ μειδίαμα τῆς τέχνης». Ἠμπορεῖ νὰ κινῇ τὴν ἀποστροφὴν ὡς ὁ μορφασμὸς δυσειδοῦς προσώπου ἢ νὰ μαγεύῃ καὶ νὰ τέρπῃ ὡς τὸ γλυκὺ χαμογέλοιον, τὸ ἀποκαλύπτον μεταξὺ δύο ἐρυθρῶν χειλέων σειρὰν μαργαριτωδῶν ὀδόντων.

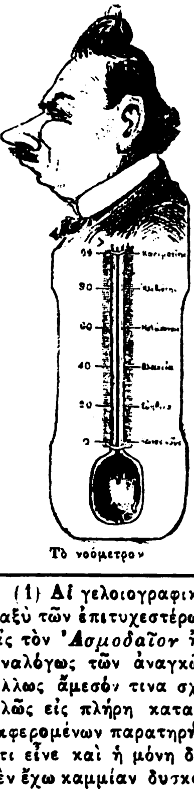

Τὸ νοόμετρον

Τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς γελοιογραφίας ἐν Ἑλλάδι, καθόσον τοὐλάχιστον γνωρίζω, ἀνευρίσκει τις εἰς ἀξέστους καὶ ἀνοήτους τινας λιθογραφίας τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, τὰς ὁποίας δύναται ὁ περίεργος νὰ ἴδῃ ἐκτεθειμένας εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτῶν σατυρίζονται γεγονότα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ μετὰ τόσον μυστηριώδους ἀσαφείας, ὥστε ἀπαιτοῦνται ἑρμηνεῖαι μακραὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις αὐτάς, πολλαὶ δὲ μένουσιν ἐκεῖ ἐντελῶς ἀνεξήγητοι, ἀληθῆ ἔμβρυα τῆς τέχνης χωρὶς μορφὴν καὶ χαρακτῆρα ὡρισμένον. Ἐκ τῶν ἀτυχῶν τούτων ἀποπειρῶν ἀποθαρρυνθεῖσα ἡ φαιδρὰ Μοῦσα τῆς γελοιογραφίας ἔπαυσε νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὴν εὔνοιάν της ἐν Ἑλλάδι, ἐπὶ πολὺ δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σατύρας ἔμενεν ἄγνωστον παρ' ἡμῖν ἢ τοὐλάχιστον δὲν εἶχε συστηματοποιηθῆ, ὥστε ν' ἀφήσῃ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του. Ἐννοεῖται ὅτι ὁμιλοῦντες ἐνταῦθα περὶ γελοιογραφίας ἐννοοῦμεν μόνον τὰ ἰθαγενῆ προϊόντα αὐτῆς, ὄχι δὲ τὰς βαναύσους χρωματογραφίας τὰς ἐκτελουμένας ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ χυδαίων καλλιτεχνῶν καὶ κυκλοφορούσας μεταξὺ τοῦ λαοῦ.

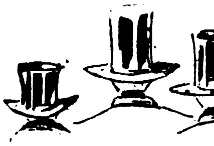

Οἱ Ἰακωβᾶτοι

Αὐτοσύλληψις

Εἰς τὸν καθαυτὸ δημοσιογραφικὸν βίον εἰσήχθη ἡ γελοιογραφία ἢ μᾶλλον ἡ ἰδέα τῆς γελοιογραφίας — ἐν σπέρματι πάντοτε — διὰ τῆς ἑβδομαδιαίας σατυρικῆς ἐφημερίδος *Τρακατρούκας*, ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα αὕτη ἀπόπειρα μνείας εἶνε ἀξία μόνον χάριν τῆς χρονογραφικῆς ἀκριβείας. Ἡ γελοιογραφικὴ εἰκών, ἡ ὁποία ἐκόσμει — ἂν ἡ λέξις ἔχει τὴν θέσιν της ἐδῶ — ἕκαστον ἀριθμὸν τῆς ἐφημερίδος ταύτης εἶνε ἄξεστος συνδυασμὸς στοιχειωδῶν γραμμῶν, ἀποτελεῖ δὲ παιδαριῶδες γύμνασμα, μὴ προμηνῦον κἂν τὴν μέλλουσαν ἐξέλιξιν.

(1) Αἱ γελοιογραφικαὶ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι ἐξελέχθησαν μεταξὺ τῶν ἐπιτυχεστέρων ὅσαι ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὸν *Ἀσμοδαῖον* ἢ τὸ *Ἄστυ*, διετέθησαν ἐν τῷ κειμένῳ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς σελιδοποιήσεως. Δὲν ἔχουσιν ἄλλως ἄμεσόν τινα σχέσιν πρὸς αὐτό, χρησιμεύουσι δ' ἁπλῶς εἰς πλήρη κατανόησιν τῶν διὰ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐκφερομένων παρατηρήσεων. Ἂν τις εἰλικρινῶς παρατηρήσῃ ὅτι εἶνε καὶ ἡ μόνη δικαιολόγησις τῶν κατωτέρω γραμμῶν, δὲν ἔχω καμμίαν δυσκολίαν νὰ τὸ παραδεχθῶ.—Κ.

Digitized by Google

Οὕτως ἡ γελοιογραφία, ἡ θάλλουσα καὶ εὐδοκιμοῦσα ἐν μέσῳ τελείας κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, τρεφομένη ἐκ πολυποικίλου καὶ ζωηρᾶς δράσεως, ἀπαιτοῦσα, διὰ νὰ τηρήσῃ τὴν λεπτότητά της καὶ μὴ μεταβληθῇ εἰς ὄργανον χυδαιότητος καὶ ἀκοσμίας, ἀτμοσφαῖραν ἠθῶν ἐξηυγενισμένην καὶ γοργὴν καλλιτεχνικὴν κίνησιν, ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου οὐδεὶς τῶν ὅρων τούτων ὑπῆρχεν.

Μονοχονδυλιά

Ἀλλ' ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνικὴ ἰδιοφυΐα κατενίκησε τὰ πολλαπλᾶ ταῦτα ἐμπόδια καὶ ἐπολιτογράφησε τὴν γελοιογραφίαν μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὰς ἀρετὰς τῆς ἰθαγενοῦς

Μονοκονδυλιά

ἀναπτύξεως. Καὶ αὐτοῦ τοῦ πρώτου φύλλου τοῦ *Ἀσμοδαίου*, τὸν ὁποῖον ὁ κ. Θέμος Ἄννινος ἵδρυσε κατὰ τὸ 1875 μετὰ τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου, τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου καὶ ἄλλων νεωτέρων λογογράφων, αἱ γελοιογραφίαι, μεθ' ὅλας

Σοτιλ.— [illegible]

τὰς ἀτελείας τῆς ἐκτελέσεως, παρέχουσι καταφανῆ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς μολυβδίδος τοῦ ἀπαραμίλλου γελοιογράφου τοῦ *Ἄστεως*.

Ὀξύτης σατυρικοῦ αἰσθήματος, εὔστοχος ἀντίληψις τοῦ κωμικοῦ, λεπτότης καὶ δύναμις ἐν τῇ ἀποτυπώσει αὐτοῦ, καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία παρατηρουμένη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ προχειρότερα παίγνια, ὅλα ταῦτα καταφαίνονται ἐκ τῶν πρώτων ἐκείνων σχεδιασμάτων. Οὐχὶ ὀλιγώτερον κατάδηλος αὐτῶν εἶνε καὶ ἡ ἀμιγὴς πρωτοτυπία τῶν

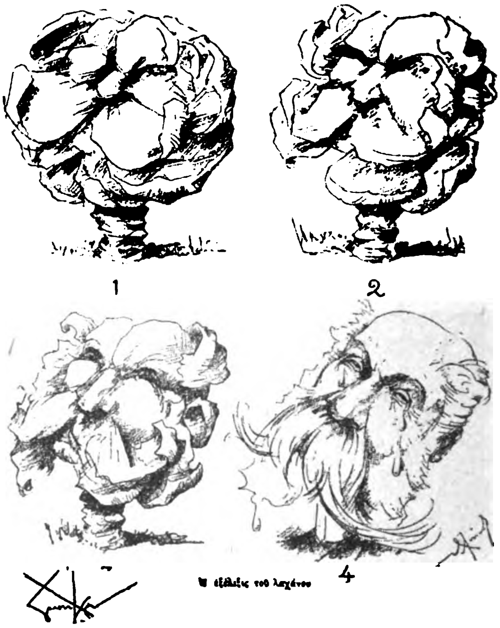

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ λαχάνου

γελοιογραφιῶν τοῦ σχεδιαστοῦ τοῦ *Ἀσμοδαίου* καὶ τοῦ *Ἄστεως*. Παρὰ τὴν φυσικὴν καὶ εὔλογον ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ γαλλικὴ τέχνη, ἀναπτυχθεῖσα ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ εἰς ἀνέφικτον βαθμὸν τελειότητος καὶ ἀριθμοῦσα ἐν αὐτῷ ἀριστοτέχνας τασσομένους ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ μετὰ καλλιτεχνῶν, κλεϊσθέν-

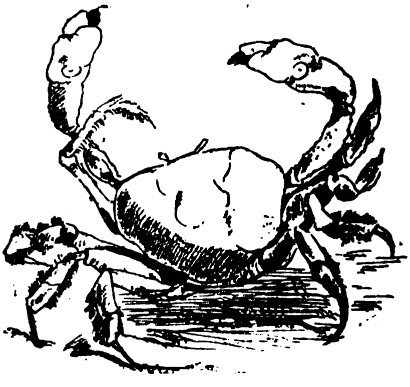
Ὁ Καβοὺρ τῆς Ἑλλάδος

των δι' ἔργων μεγάλης ἐπιβολῆς, ἡ μολυβδὶς αὐτοῦ διετήρησεν ὅλον τὸν ἰδιοφυᾶ χαρακτῆρά της. Μεταξὺ τῶν πολυσελίδων τόμων, τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀποτελέσωσι τὰ σχεδιάσματα τοῦ κ. Ἀννίνου, κανὲν ἀπολύτως οὔτε ὡς ἰδέα, οὔτε ὡς ἐκτέλεσις ἔχει τι τὸ ξενικὸν ἢ προσπίπτει ξενοτρόπως εἰς τὸ βλέμμα. Ὡς εἶπον ἀνωτέρω,

Digitized by Google

ὁ κ. Ἄννινος ἐπολιτογράφησε τὴν γελοιογραφίαν μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς ἰθαγενείας, φυλλομετρῶν δέ τις τὰς σελίδας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπὶ τόσα ἔτη κατέσπειρεν ἀφθόνως θησαυροὺς εὐφυΐας καὶ μέθυος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἐργασία εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων ἐν τῇ τέχνῃ προσπαθειῶν. Εἰς τὸν μὴ ἔχοντα ἄλλας ἀποδείξεις ἐνώπιόν του, ἡ ὥριμος τελειότης αὐτῆς τὴν παριστᾷ μᾶλλον ὡς τὸ κορύφωμα βαθμιαίας καὶ ἐπιπόνου ἐπιλογῆς.

Ὁ πλάτανος τῆς Κηφισιᾶς

Ὁ *Ἀσμοδαῖος*, ὅστις καὶ ὑπὸ λογογραφικὴν ἔποψιν ἐνεκαίνισε νέαν ἐποχὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν, διήνυσε δύο περιόδους, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ὑπερέχει πολὺ τῆς πρώτης κατὰ τὸ γελοιογραφικὸν μέρος. Ὁ χρόνος ὤξυνε τὴν μολυβδίδα τοῦ εὐφυοῦς αὐτοῦ σχεδιαστοῦ καὶ κατέστησεν αὐτὴν ζωηροτέραν καὶ δηκτικωτέραν. Ἡ σατυρικὴ ἐφημερὶς κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδόν της διεξήγαγε κατὰ τοῦ ὑπουργείου Τρικούπη διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῶν εἰκόνων, πολεμικήν, παρομοίαν τῆς ὁποίας κατὰ τὸ καυστικὸν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς σατύρας ἀνευρίσκει τις μόνον εἰς ὀνομαστὰς ἐποχὰς τῆς γαλλικῆς γελοιογραφίας.

Ἡ εἴσοδος τῆς Μασσάουας

Τὴν ὀξεῖαν καὶ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν πολιτικὴν σάτυραν τοῦ *Ἀσμοδαίου* διεδέχθη ἡ ἠπιωτέρα καὶ κοινωνικωτέρα εὐτραπελία τοῦ *Ἄστεως*. Τὰ πολιτικὰ ἤθη ἤρχισαν νὰ ἐξημερώνωνται κάπως — ἢ διὰ νὰ εἶμαι ἀκριβέστερος ἔγεινε καταφανὴς ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξημερώσεως αὐτῶν — ὁ κοινωνικὸς καὶ φιλολογικὸς βίος ἤρχισαν νʼ ἀναπτύσσωνται, εἰς τὴν τάσιν δὲ ταύτην καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἀνταποκρινομένη ἡ παλαιὰ σύνταξις τοῦ *Ἀσμοδαίου* ἵδρυσε τὸ *Ἄστυ*, ἐφημερίδα συνδυάζουσαν τὸ εἰκονογραφικὸν μέρος μετὰ τοῦ γελοιογραφικοῦ, μετέχουσαν δὲ ἐν μέτρῳ καὶ φιλολογικῆς χροιᾶς.

Ἀρχαϊκὴ παράστασις νεωτέρας νίκης

Ἐπέχουσα συγχρόνως τύπον Illustration καὶ *Σαριβαρῆ* ἡ εὐτράπελος ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς διανύει ἤδη τὸ πέμπτον ἔτος, ἐξεπλήρωσε δὲ τὸν προορισμόν της μετὰ σπανίας διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτυχίας. Τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας—θλιβερὰ ἢ φαιδρὰ—ἰδίως τὰ φαιδρά, ἔχουσι πάντα ἐν αὐτῇ τὴν θέσιν των, μικρὰν ἢ μεγάλην. Κυρίως οἱ ἀναγνῶσται, τοὺς ὁποίους ἐστρατολόγησε μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων τάξεων, ἀναζητοῦσι κατὰ Κυριακὴν εἰς τὸ *Ἄστυ* τὰς λεπτὰς καὶ πάντοτε εὐτυχεῖς γελοιογραφίας, διʼ ὧν ἀπομνημονεύεται καὶ σχολιάζεται ἐν αὐτῷ ὅ,τι

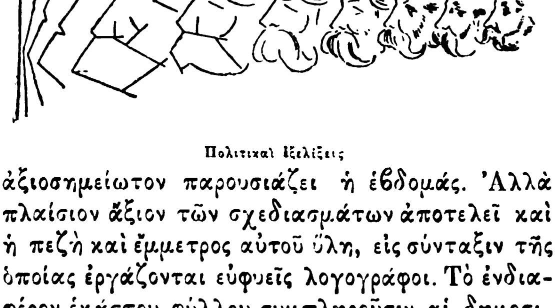

Πολιτικαὶ ἐξελίξεις

ἀξιοσημείωτον παρουσιάζει ἡ ἑβδομάς. Ἀλλὰ πλαίσιον ἄξιον τῶν σχεδιασμάτων ἀποτελεῖ καὶ ἡ πεζὴ καὶ ἔμμετρος αὐτοῦ ὕλη, εἰς σύνταξιν τῆς ὁποίας ἐργάζονται εὐφυεῖς λογογράφοι. Τὸ ἐνδιαφέρον ἑκάστου φύλλου συμπληροῦσιν αἱ δημοσιευόμεναι εἰκόνες, προσωπογραφίαι κυρίως ἀναφερόμεναι εἰς ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ γεγονότα, ἱκανοποιοῦσαι δὲ τὰς ἀνάγκας του κοινοῦ μέχρι τῆς ἐκδόσεως πληρεστέρας τινος εἰκονογραφικῆς ἐφημερίδος.

Τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Ἄστεως*—τῆς ὁποίας πρόχειρον καὶ στοιχειώδη ἰδέαν σκοποῦσι νὰ δώσωσιν εἰς τὸν ανα-

Digitized by Google

γνώστην τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ διεσπαρμένα μικρὰ ἀντίγραφα σχεδιασμάτων αὐτοῦ—ἐξαίρει ἔτι μᾶλλον ἡ ἀξιοθαύμαστος αὐτοῦ γονιμότης. Φύλλον, τὸ ὁποῖον ἀλλοῦ θὰ ἐσχεδιάζετο ὑπὸ δεκάδος καλλιτεχνῶν, ἐδῶ σχεδιάζεται ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, χωρὶς ἐκ τῆς ἀδιακόπου ταύτης παραγωγῆς νὰ ἐξαντλῆται ἢ νὰ καταπονῆται ἡ εὐφυΐα αὐτοῦ.

Ἐργάτιδες πληθυσμοῦ

Ἡ γελοιογραφία δὲν εἶνε ἐπιπολαία καὶ ματαία παιδιά, προωρισμένη νὰ παρέχῃ ἁπλῶς βραχεῖαν καὶ παροδικὴν τέρψιν, ὡς νομίζουσιν ἴσως τινες. Ἡ μολυβδίς, διευθυνομένη ἀπὸ χειρὸς δεξιᾶς, εἶνε ὅπλον ἐπικίνδυνον. Πολλάκις πληγώνει ἀνιάτως· — μάρτυρες οἱ πολιτικοὶ ἢ κοινωνικοὶ τύποι, τοὺς ὁποίους ἀπηθανάτισαν ὁ *Ἀσμοδαῖος* καὶ τὸ *Ἄστυ*. Συνήθως νύσσει κατάσαρκα. Ἀποτυπώνει τὸ κωμικὸν τὸ ὁποῖον

ἄλλως θὰ παρήρχετο καὶ παρουσιάζει αὐτὸ εἰς τὸ κοινὸν αἰσθητὸν καὶ ζωντανόν, ὅσον οὐδὲν ἄλλο εἶδος σατύρας.

Ὑπὸ τὸ εὐτράπελον πρόσχημά της καυτηριάζει μετὰ δυνάμεως τὰς παρεκτροπάς, τὰς ἀδικίας, τὰς μωροδοξίας, αἱ ὁποῖαι πληροῦσι τὸν καθημερινὸν βίον. Τίποτε δὲν τὴν διαφεύγει, ἐκτελεῖ δ' ἔργον δικαστοῦ ἀμειλίκτου καὶ παρέχει ἀληθῆ ἐκδούλευσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅταν μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀληθοῦς καλλιτεχνικῆς ἀξίας συνδυάζῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀμεροληψίαν. Ἐξ ἄλλου ὡς ὄργανον παρατηρήσεως καὶ μελέτης διασώζει τοὺς παρερχομένους τύπους καὶ χαρακτῆρας καὶ εἶνε ἡ σύγχρονος πρὸς τὰ γεγονότα εἰκονογράφησις αὐτῶν.

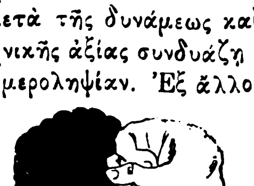

Σκιὰ γρόνθου

Ὅταν μετὰ ἔτη πολλὰ θὰ γράφεται ἡ ἱστορία τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, ὁ ἱστορικὸς θὰ συμβουλεύεται τὰς γελοιογραφίας τοῦ κ. Ἀννίνου ὡς περίεργα καὶ ἐνδιαφέροντα documents, τὰ ὁποῖα πλέον ἢ ἅπαξ θὰ παρέχωσιν εἰς αὐτὸν ἐξηγήσεις ἢ νύξεις χρησίμους. Ὀλίγαι ἁδραὶ αὐτοῦ γραμμαὶ συνοψίζουσι συμβάν τι ζωηρότερον ἀπὸ στήλας ὅλας φλυάρου χρονογραφίας. Λάβετε παραδείγματος χάριν ἐκ τοῦ προτελευταίου φύλλου τοῦ *Ἄστεως* τοὺς ἀπαραμίλλους δημαρχικοὺς τύπους τοῦ μεγάλου χοροῦ τῶν Ἀνακτόρων, εἰς τὸν ὁποῖον παρέστησαν ἐν δημοκρατικῇ ἰσότητι αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς μετὰ ἀμαξηλατῶν καὶ κουρέων, καὶ εἴπετε ἂν μία ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν περιγραφῶν τῶν ἐφημερίδων ἐξήγειρεν εἰς ὑμᾶς τόσον εὐκρινῆ καὶ ἀκριβῆ τὴν ἰδέαν τῆς κατηγορίας ταύτης τῶν κεκλημένων, ὅσον αἱ ὀλίγαι καλλιτεχνικαὶ γραμμαί, δι' ὧν ἀποτυποῦνται ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰ ἀλησμόνητα αὐτῶν χαρακτηριστικά.

Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ *Ἄστεως* καὶ τὴν φαιδρὰν μολυβδίδα, ἡ ὁποία κοσμεῖ τὰς σελίδας αὐτοῦ καθ' ἑβδομάδα, ἀνήκει ἡ τιμή, ὅτι ἔδωκαν εἰς τὴν γελοιογραφίαν θέσιν ἐπιφανῆ ἐν τῇ δημοσιογραφικῇ κινήσει τῆς Ἑλλάδος, ὅ,τι μεθ' ὅλα τὰ ὑλικὰ ἐμπόδια κατὰ τῶν ὁποίων προσέκρουσαν, παρὰ τὴν ἔλλειψιν ὑποστηρίξεως οἱασδήποτε καὶ μὲ μόνην τὴν συνδρομὴν τοῦ ἀνεπτυγμένου καὶ φιλοκάλου κοινοῦ – ὅλοι δὲ γνωρίζομεν ἀπὸ πόσους σύγκειται τὸ κοινὸν τοῦτο – κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσωσιν ἐν Ἑλλάδι εὐτράπελον φύλλον, τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει συγχρόνως τὸ παρισινὸν *Σαριβαρῆ*, τὸ ἀγγλικὸν *Πῶντς* καὶ τὰ *Πτερ'εντα Φύλλα* τοῦ Μονάχου, ἐξυπηρετεῖ ἐπωφελῶς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀντιπροσωπεύει τὸ ἀττικὸν πνεῦμα ἐπαξίως τῆς ἀρχαίας του φήμης.

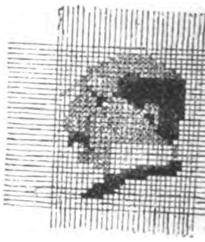

Σχέδιον κτήματος

Διὰ τόπον, ὅστις δὲν προήχθη ἀκόμη ἐπαρκῶς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἡ Ἑλλάς, τὸ *Ἄστυ* ἀποτελεῖ βῆμα προόδου οὐχὶ κοινῆς, ἡ *Ἑστία* δ' ἐν πλήρει πεποιθήσει καὶ ἐξ εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως ἀφιέρωσεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις.

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ.

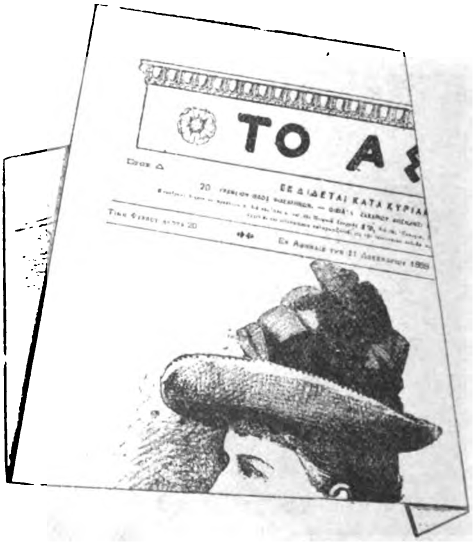

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ὁ Φράντζ δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐγείρῃ τὸ βλέμμα πρὸς αὐτήν. Ἀπό τινων στιγμῶν εὕρισκεν αὐτὴν λίαν ὡραίαν, λίαν ἐπιθυμητήν. Καὶ ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του!

Δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ ἀτυχὴς συνησθάνετο ὅτι τὸ παλαιόν του πάθος ἐγκαθιδρύετο καὶ αὖθις δεσποτικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ βλέμμα, ὁ λόγος, πᾶν ὅ,τι ἤθελεν ἀπορρεύσει ἐξ αὐτοῦ θὰ ἐξέφραζεν ἔρωτα.

Καὶ ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του!

— Ὤ, δυστυχεῖς, δυστυχεῖς ὁποῦ εἴμεθα! εἶπεν ὁ ταλαίπωρος τιμωρὸς καταπίπτων πλησίον της ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος.

Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις ἦσαν ἤδη ἔνδειξις ἀνανδρίας, ἀρχὴ ἐγκαταλείψεως, ὡσεὶ τὸ πεπρωμένον δεικνύμενον πρὸς αὐτὸν τόσον ἀνηλεὲς εἶχεν ἀφαιρέσει παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀμύνης. Ἡ Σιδωνία εἶχεν ἐπιθέσει τὴν χεῖρά της ἐπὶ τῆς ἰδικῆς του, λέγουσα: «Φράντζ!.. Φράντζ!..» καὶ ἔμενον ἐκεῖ, ἐγγὺς ἀλλήλων, σιωπηλοί, φλεγόμενοι, λικνιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ᾄσματος τῆς κυρίας Δόβσων, ὅπερ ἐκ διαλειμμάτων ἔφθανε μέχρις αὐτῶν διὰ μέσου τῶν θάμνων:

> Μ' ἐτρέλαν' ἡ ἀγάπη σου
> Καὶ δὲν μπορῶ νὰ γιάνωωωωω!...

Αἴφνης τὸ ὑψηλὸν σῶμα τοῦ Ῥίσλερ ὠρθώθη πρὸ τῆς θύρας.

— Ἐδῶ, Σέβη, ἐδῶ!.. ἐφώνει· εἶνε εἰς τὸ περίπτερον.

Καὶ ταὐτοχρόνως εἰσῆλθε συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς πενθερᾶς του, οὓς μεταβὰς εἶχε προσκαλέσει ἐπίτηδες.

Ἐπεκράτησε στιγμὴ διαχύσεως καὶ ἀναριθμήτων περιπτύξεων. Ἔπρεπε νὰ ἴδῃ τις μὲ ποῖον προστατευτικὸν ἦθος ὁ κ. Σέβης παρετήρει τὸν εὔσωμον νέον, ὅστις ἦτο καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων ὑψηλότερος αὐτοῦ.

— Λοιπόν, παιδί μου, τὸν ἠρώτα, πῶς τὰ πηγαίνεις ἐκεῖ πέραν εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ;

Ἡ κυρία Σέβη διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Φράντζ εἶχε πάντοτε ἀπομείνει ἐν μέρει ὁ μέλλων γαμβρός της τὸν ἐνηγκαλίζετο, ἐνῷ ὁ Ῥίσλερ ἀδέξιος ὡς συνήθως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν παραφοράν του, ἐχειρονόμει φορτικῶς ἐπὶ τοῦ προστόου λέγων ὅτι ἤθελε νὰ σφάξῃ πολλοὺς μόσχους σιτευτοὺς χάριν τοῦ ἐπανακάμψαντος ἀσώτου υἱοῦ καὶ μετὰ φωνῆς θορυβώδους, ἥτις βεβαίως ἀντήχει εἰς πάντας τοὺς πλησιοχώρους κήπους, ἔκραζε πρὸς τὴν διδασκάλισσαν τῆς μουσικῆς:

— Κυρία Δόβσων, κυρία Δόβσων... τί νὰ σᾶς εἰπῶ!.. εἶνε πολὺ μελαγχολικὸν αὐτὸ τὸ κομμάτι ὁποῦ παίζετε... Ἄς πάγῃ κατὰ διαβόλου ἡ ἔκφρασις διὰ σήμερα!.. Παῖξέ μας κάτι τι φαιδρότερον, πηδητόν, διὰ νὰ χορεύσω ἕνα γῦρον βάλς μαζὶ μὲ τὴν κυρίαν Σέβη!....

— Ῥίσλερ, Ῥίσλερ!.. ἐτρελλάθης γαμβρέ μου;

— Ἔλα, ἔλα, μητέρα! ἐμπρός! χόπ!..

Καὶ βαρέως παρέσυρεν ἐντὸς τοῦ κήπου χορεύων στρόβιλον μὲ ἓξ κινήσεις, τὴν ἀσθμαίνουσαν πενθεράν του, ἥτις ἐσταμάτα ἀνὰ πᾶν βῆμα ὅπως ἐπαναφέρῃ εἰς τάξιν τοὺς λυομένους ἱμάντας τοῦ πίλου της καὶ τὰ τρίχαπτα τοῦ ἐπωμίου της, τοῦ ὡραίου ἐπωμίου τοῦ διαπρέψαντος κατὰ τοὺς γάμους τῆς Σιδωνίας.

Ἦτο μεθυσμένος ἐκ τῆς χαρᾶς ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ.

Διὰ τὸν Φράντζ ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ἀλησμόνητος ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡ πλήρης ἀγωνίας. Οὐδεμιᾶς τῶν τέρψεων τῆς Ἀνιέρης ἐφείσθησαν, οὐδὲ τοῦ περιπάτου ἐφ' ἁμάξης, οὐδὲ τῆς ἐκδρομῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲ τοῦ γεύματος χαμαὶ ἐπὶ τῆς χλόης ἐν τῷ νησιδίῳ τῶν Λειμώνων· καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον ἐν τῇ ὁδῷ, ἐν τῇ ἀνταναχλάσει τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ὤφειλε νὰ γελᾷ, νὰ φλυαρῇ νὰ διηγῆται τὰ τοῦ ταξειδίου του, νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, περὶ τῶν ἐκτελουμένων ἔργων, ν' ἀκούῃ τὰ κρύφια παράπονα τοῦ κ. Σέβη, πάντοτε ἐξωργισμένου ἐναντίον τῶν τέκνων του, τὰς λεπτομερείας τοῦ ἀδελφοῦ του περὶ τῆς ἐκτυπωτικῆς μηχανῆς. «Κυκλοτερής, ἀγαπητέ μου Φράντζ, κυκλοτερὴς καὶ δωδεκάγωνος.» Ἡ Σιδωνία ἄφινεν αὐτοὺς νὰ λαλῶσι καὶ ἐφαίνετο βεβυθισμένη εἰς βαθεῖς διαλογισμούς. Ἐκ διαλειμμάτων ἐπρόφερε μίαν λέξιν ἢ ἐμειδία μελαγχολικῶς πρὸς τὴν κυρίαν Δόβσων, ὁ δὲ Φράντζ, μὴ τολμῶν νὰ ἴδῃ αὐτὴν κατὰ πρόσωπον παρηκολούθει τὰς κινήσεις τοῦ διὰ κυανοῦ ὑφάσματος ὑπερραμμένου ἀλεξηλίου της, τὸν κυματισμὸν τῆς ἐσθῆτός της....

Πῶς εἶχε μεταβληθῇ ἐντὸς δύο ἐτῶν! πόσον εἶχε γείνει ὡραία!

Εἶτα ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν του φοβεραὶ σκέψεις. Ἐτελοῦντο ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἱπποδρομίαι εἰς Λονσάν. Ἅμαξαι διήρχοντο πλησίον τῆς ἰδικῆς των ψαύουσαι σχεδὸν αὐτήν, ὁδηγούμεναι ὑπὸ γυναικῶν ἐψιμμυθιωμένων περιτετυλιγμένων στενῶς ὑπὸ πέπλων. Ἀκίνητοι ἐπὶ τῆς ἕδρας των ἐκράτουν εὐθεῖαν τὴν μακρὰν

Digitized by Google

μάστιγα μὲ κινήσεις πλαγγόνος, οὐδὲν δ' ἐφαίνετο ζῶν ἐν αὐταῖς εἰμὴ οἱ φλογεροὶ ὀφθαλμοί των, οἱ προσηλωμένοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἵππων. Οἱ διαβάται ἐστρέφοντο κατὰ τὴν διάβασίν των καὶ πάντα τὰ βλέμματα τὰς παρηκολούθουν ὡσεὶ παραφερόμενα καὶ αὐτὰ ἐκ τῆς φορᾶς των.

Ἡ Σιδωνία ὡμοίαζε μὲ αὐτὰ τὰ πλάσματα. Ἦτο ἱκανὴ νὰ διευθύνῃ καὶ αὐτὴ τοιουτοτρόπως τὴν ἄμαξαν τοῦ Γεωργίου· διότι ὁ Φράντζ εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς ἁμάξης τοῦ Γεωργίου, εἶχε πίει τὸν οἶνον τοῦ Γεωργίου. Ὅλη ἐκείνη ἡ χλιδὴ ἐν ᾗ ἐνετρύφα ἡ οἰκογένεια προήρχετο ἐκ τοῦ Γεωργίου.

Ἦτο ἐπαίσχυντον, ἐξευτελιστικόν. Ἐπεθύμει νὰ τὸ φωνάξῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν του. Ὤφειλε μάλιστα νὰ τὸ πράξῃ, ἀφοῦ ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο ἦλθεν. Ἀλλὰ δὲν ᾐσθάνετο πλέον τὸ θάρρος...

Ὤ, τὸν ταλαίπωρον τιμωρόν!...

Τὴν ἑσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς τὴν ἀνοικτὴν αἴθουσαν εἰς ἣν ἀνήρχετο ὁ δροσερὸς ἀὴρ τοῦ ποταμοῦ, ὁ Ρίσλερ παρεκάλεσε τὴν σύζυγόν του νὰ ψάλῃ. Ἤθελε νὰ δείξῃ εἰς τὸν Φράντζ ὅλα τὰ νέα της πλεονεκτήματα.

Ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἡ Σιδωνία ἀπεποιεῖτο μελαγχολικῶς, ἐνῷ ἡ κυρία Δόβσων ἐξετέλει τὸ προανάκρουσμα κινοῦσα τοὺς μακροὺς δακτύλους της.

—Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω τίποτε ... τί θέλετε νὰ σᾶς τραγῳδήσω.

Ἐν τέλει ὅμως ὑπέκυψεν. Ὠχρά, ἀπογοητευμένη, ἀφῃρημένη, ὑπὸ τὴν τρέμουσαν λάμψιν τῶν κηρίων, ἅτινα ἐφαίνοντο καίοντα ἀρώματα, τόσον εὐωδίαζεν ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκ τῶν λειρίων καὶ τῶν ἰάσμων τοῦ κήπου, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ ᾀσμάτιόν τι δημοτικώτατον ἐν Λουϊζιάνῃ, ὅπερ αὐτὴ ἡ κυρία Δόβσων εἶχεν ἀντιγράψει δι' ᾆσμα καὶ κλειδοκύμβαλον:

Ἡ δύστυχ' ἡ Ζιζῆ!...
Ὁ ἔρωτας τῆς 'πῆρε
Καρδιὰ καὶ νοῦ μαζί!

Ψάλλουσα δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς δυστυχοῦς αὐτῆς Ζιζῆς, ἥτις εἶχε παραφρονήσει ἐξ ἔρωτος ἡ Σιδωνία ἐφαίνετο πράγματι πάσχουσα ἐξ ἔρωτος. Μὲ ποίαν ἔκφρασιν σπαρακτικήν, μὲ ποίαν κραυγὴν περιστερᾶς τρωθείσης ἐπανελάμβανε τὸν τόσον τρυφερὸν καὶ μελαγχολικὸν ἐκεῖνον ἐπῳδόν:

Ὁ ἔρωτας τῆς 'πῆρε
Καρδιὰ καὶ νοῦ μαζί!

Καὶ αὐτὸς ὁ ἀτυχὴς τιμωρὸς ἠδύνατο εὐλόγως νὰ παραφρονήσῃ.

Ἀλλ' ὄχι. Ἡ σειρὴν κακῶς ἐξέλεξε τὸ ᾆσμά της. Ἅμα ὡς ἠκούσθη μόνον τὸ ὄνομα τῆς Ζιζῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ Φράντζ μετεφέρθη διὰ μιᾶς εἰς θλιβερόν τι δωμάτιον τῆς συνοικίας τοῦ Ἕλους, πολὺ μακρὰν τῆς αἰθούσης τῆς Σιδωνίας καὶ ἡ οἰκτίρμων καρδία του ἀνεπόλησε τὴν εἰκόνα τῆς νεαρᾶς Ποθητῆς Δελομπέλ, ἥτις τὸν ἠγάπα πρὸ τοσούτου χρόνου.

Μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν δὲν ἀπεκάλουν αὐτὴν ἄλλως εἰμὴ μὲ τὸ θωπευτικὸν ὄνομα Ζιζή, αὐτὴ δὲ πράγματι ἦτο «ἡ δύστυχ' ἡ Ζιζῆ» τοῦ ᾄσματος, ἡ ἀείποτε ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἀείποτε πιστὴ ἐρωμένη. Εἰς μάτην ἔψαλλεν ἡ ἄλλη. Ὁ Φράντζ δὲν τὴν ἤκουε πλέον, οὐδὲ τὴν ἔβλεπεν. Εὑρίσκετο ἐκεῖ πέραν, παρὰ τὴν ἕδραν, καθήμενος ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ θρανίου, ἔνθα τοσάκις εἶχεν ἀγρυπνήσει ἀναμένων τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρός της. Ναί, ἐκεῖ ἐνέκειτο δι' αὐτὸν ἡ σωτηρία, οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἢ ἐκεῖ. Ὤφειλε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἔρωτα τῆς νεαρᾶς ἐκείνης κόρης, νὰ ριφθῇ ὁλοψύχως εἰς αὐτόν, νὰ τῆς εἴπῃ: «Παράλαβέ με!... σῶσέ με!» Καὶ τίς οἶδεν! Τὸν ἠγάπα τόσον πολὺ ἐκείνη! Ἴσως θὰ τὸν ἔσωζεν, θὰ τὸν ἰάτρευεν ἐκ τοῦ ἐγκληματικοῦ του πάθους.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἠρώτησεν ὁ Ρίσλερ βλέπων τὸν ἀδελφόν του ἐγειρόμενον κατεσπευσμένως εὐθὺς ἀφοῦ ἔπαυσεν ὁ τελευταῖος ἐπῳδός.

— Φεύγω ... εἶνε ἀργά.

— Πῶς! δὲν θὰ κοιμηθῇς ἐδῶ; ἀλλὰ τὸ δωμάτιόν σου εἶνε ἕτοιμον.

— Ἕτοιμον κατὰ πάντα, προσέθηκεν ἡ Σιδωνία μετὰ παραδόξου βλέμματος.

Πλὴν αὐτὸς ἀντέστη ζωηρῶς. Ἡ εἰς Παρισίους μετάβασίς του ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα παραγγελιῶν τινων σπουδαιοτάτων, δι' ὧν τὸν εἶχεν ἐπιφορτίσει ἡ ἑταιρία τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἀπεπειράθησαν πάλιν νὰ τὸν κρατήσωσιν, ἀλλ' αὐτὸς εὑρέθη εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, διῆλθε διὰ τοῦ φωτιζομένου ὑπὸ τῆς σελήνης κήπου καὶ ἐνῷ ἀντήχουν ὅλοι οἱ ποικίλοι κρότοι τῆς Ἀνιέρης ἔδραμε πρὸς τὸν σταθμὸν τρέχων.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν, ὁ Ρίσλερ ἀνῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του. Ἡ Σιδωνία καὶ ἡ κυρία Δόβσων ἔμειναν παρὰ τὰ παράθυρα τῆς αἰθούσης. Ἡ μουσικὴ τῆς πλησιοχώρου Λέσχης ἔφθανε μέχρι τῆς ἀκοῆς των ὁμοῦ μὲ τὰ «Ὤ! αἴ!» τῶν ἐρετῶν καὶ τὸν θόρυβον τῶν ὀρχήσεων ὅμοιον μὲ τὸν ὑπόκωφον καὶ ἔρρυθμον κρότον τυμπάνου.

— Νὰ ἕνας ὁποῦ ἦλθε νὰ μᾶς τὰ χαλάσῃ!.. ἔλεγεν ἡ κυρία Δόβσων.

— Ὤ! τὸν ἐτιθάσσευσα, ἀπήντησεν ἡ Σιδωνία· πρέπει ὅμως νὰ προφυλαχθῶ· θὰ μὲ ἐπιτηρῇ ἀγρύπνως τώρα ... Εἶνε τόσον ζηλότυπος! Θὰ γράψω εἰς τὸν Καζαβόνην νὰ μὴ ἐπανέλθῃ διά τινα καιρόν, σὺ δὲ αὔριον πρωῒ νὰ εἴπῃς εἰς τὸν Γεώργιον νὰ ὑπάγῃ νὰ μείνῃ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας εἰς Σαβινύ.

Γ'.

Ἡ δύστυχ' ἡ Ζιζή.

Ὢ πόσον ἦτο εὐδαίμων ἡ Ποθητή!

Ὁ Φράντζ ἤρχετο καθ' ἑκάστην καὶ ἐκάθητο

παρὰ τοὺς πόδας της, ὅπως εἰς τοὺς παλαιοὺς εὐτυχεῖς χρόνους, ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ θρανίου, ἀλλὰ δὲν ἐλάλει αὐτῇ πλέον περὶ τῆς Σιδωνίας.

Τὸ πρωΐ μόλις ἡ νεᾶνις ἐπελαμβάνετο τῆς ἐργασίας της ἔβλεπε τὴν θύραν διανοιγομένην ἠρέμα. «Καλημέρα, δεσποινὶς Ζιζή!» Ἐκάλει αὐτὴν τώρα μὲ τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον εἶχεν ὅτε ἦτο μικρὰ κόρη. Δὲν εἰξεύρετε δὲ μὲ πόσην χάριν ἔλεγεν αὐτὸ τό: καλημέρα, δεσποινὶς Ζιζή!»

Τὴν ἑσπέραν ἀνέμενον ὁμοῦ τὸν «πατέρα», ἐνῷ δὲ αὐτὴ εἰργάζετο ὁ νέος τὴν ἔκαμνε νὰ φρικιᾷ μὲ τὰς διηγήσεις τοῦ ταξειδίου του.

— Τί ἔχεις λοιπόν; Δὲν εἶσαι πλέον ἡ ἰδία! ἔλεγεν αὐτῇ ἡ κυρία Δελομπέλ, ἔκπληκτος διότι ἔβλεπεν αὐτὴν φαιδρὰν τοσοῦτον καὶ ἀεικίνητον. Πράγματι δὲ ἀντὶ νὰ μένῃ ὡς ἄλλοτε ἀδιακόπως βεβυθισμένη εἰς τὴν καθέδραν της μὲ τὴν ἐγκαρτέρησιν νέας μάμμης, ἡ νεαρὰ χωλὴ ἠγείρετο κατὰ πᾶσαν στιγμήν, μετέβαινεν ὁρμητικῶς εἰς τὸ παράθυρον ὡς νὰ ἀπέκτα ἐξαίφνης πτερά, ἐγυμνάζετο εἰς τὸ νὰ στέκῃ ὀρθία, εὐθυτενὴς καὶ ἠρώτα σιγὰ τὴν μητέρα της:

— Φαίνεται *ἐκεῖνο* — ὅταν δὲν περιπατῶ;

Ἀπὸ τῆς εὐειδοῦς μικρᾶς κεφαλῆς της, ἔνθα συνεκεντροῦτο ἕως τότε ἐν τῇ κομμώσει, ἡ φιλαρέσκειά της διεχύνετο ἐφ' ὅλου αὐτῆς τοῦ σώματος, ὅπως ἡ μακρά, λεπτὴ καὶ οὔλη κόμη ὁσάκις τὴν ἔλυεν. Τώρα ἦτο πολύ, πολὺ φιλάρεσκος· πάντες δὲ τὸ παρετήρουν. Καὶ αὐτὰ ἐπίσης τὰ πτηνὰ καὶ ἔντομα ἅτινα κατειργάζετο ἐφαίνοντο ἔχοντα ὅλως ἰδιαίτερον ἦθος.

Ναί, ναί! ἡ Ποθητὴ Δελομπὲλ ἦτο εὐδαίμων. Ἀπὸ τινων ἡμερῶν ὁ Φράντζ ἔλεγεν ὅτι ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν ἐξοχήν, ἐπειδὴ δὲ ὁ πατήρ, ὁ πάντοτε τόσον ἀγαθὸς καὶ μακρόθυμος ηὐδόκησε νὰ συγκατατεθῇ ὅπως ἀπολαύσωσιν αἱ γυναῖκες μιᾶς ἡμέρας ἀπουσίαν ἀπὸ τῆς ἐργασίας, ἀπῆλθον καὶ οἱ τέσσαρες τὴν πρωΐαν μιᾶς Κυριακῆς.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις πόσον ὡραῖος ἦτο ὁ καιρὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὅτε ἡ Ποθητὴ ἤνοιξε τὸ παράθυρον ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας καὶ διὰ μέσου τῆς πρωϊνῆς ὁμίχλης εἶδε τὸν ἥλιον ἤδη θερμὸν καὶ φωτεινὸν καὶ ἀνελογίσθη τὰ δένδρα, τοὺς ἀγρούς, τὰς ὁδούς, τὴν θαυμασίαν ἐκείνην φύσιν, ἣν δὲν εἶχεν ἴδει πρὸ πολλοῦ καὶ ἣν ἔμελλε νὰ ἴδῃ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Φράντζ, τὰ δάκρυα ἀνῆλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της. Τοὺς κρουομένους κώδωνας τῶν ναῶν, τοὺς διαφόρους κρότους τῶν Παρισίων ἀνερχομένους ἤδη ἀπὸ τοῦ λιθοστρώτου, τὴν φαιδρότητα τῆς Κυριακῆς, τῆς ἑορτῆς ταύτης τῶν πτωχῶν, ἥτις ἀγλαΐζει ὡς καὶ αὐτὰς τὰς παρειὰς τῶν ἀνθρακέων, ὅλην τὴν ἠῶ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐκείνης πρωΐας ἀπεγεύθη ἡ νεᾶνις ἐπὶ μακρόν, μετὰ τρυφῆς.

Τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας ὁ Φράντζ εἶχε κομίσει πρὸς αὐτὴν ἐν ἀλεξήλιον, κομψόν, μὲ λαβὴν ἐξ ἐλεφαντόδοντος. Ἐνεδύθη καὶ ἐκαλλωπίσθη λίαν ἐπιμελῶς ἀλλ' ἁπλούστατα, ὡς ἐμπρέπει εἰς νεάνιδα πτωχὴν ἥτις ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἐπιδειχθῇ. Ἐν τούτοις ἡ πάσχουσα νεᾶνις ἦτο ἀξιέραστος.

Τὴν ἐνάτην ἀκριβῶς ὁ Φράντζ ἀφίκετο ἐπ' ὀχήματος ὅπερ εἶχε μισθώσει δι' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἀνῆλθε διὰ νὰ παραλάβῃ τοὺς προσκεκλημένους του. Ἡ δεσποινὶς Ζιζὴ κατῆλθε φιλαρέσκως μόνη, ἐρειδομένη ἀφόβως ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου. Ἡ κυρία Δελομπὲλ ἤρχετο ὄπισθέν της ἐπιτηροῦσα αὐτήν. Ὁ δὲ ἔνδοξος ἠθοποιὸς μὲ τὸ ἐπανωφόριον ἐπὶ τοῦ βραχίονος ὥρμησε πρὸς τὰ ἐμπρὸς μετὰ τοῦ νέου Ρίσλερ ὅπως ἀνοίξῃ τὴν θυρίδα τῆς ἁμάξης.

Τί ὡραῖος ἦτο ὁ ἐφ' ἁμάξης δρόμος, τί ὡραία ἡ ἐξοχή, τί ὡραῖος ὁ ποταμός, τί ὡραῖα τὰ δένδρα!...

Εἰς μάτην ἠθέλετε ἐρωτήσει αὐτὴν ποῦ ἦτο· ἡ Ποθητὴ οὐδέποτε τὸ ἔμαθεν. Θὰ σᾶς ἀπήντα μόνον ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο λαμπρότερος εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἢ ὁπουδήποτε ἀλλοῦ, τὰ πτηνὰ φαιδρότερα, τὰ δάση σκιερώτερα· καὶ δὲν ἐψεύδετο.

Κατὰ τὴν παιδικήν της ἡλικίαν εἶχεν ἀπολαύσει τινῶν τοιούτων εὐφροσύνων ἡμερῶν καὶ μακρῶν ἐξοχικῶν περιπάτων. Βραδύτερον ὅμως ἡ διηνεκὴς ἐργασία, ἡ πενία, ἡ καθιστικὴ ζωὴ ἡ τόσον ἀγαπητὴ εἰς τοὺς πάσχοντας τὴν ἐκράτουν ἀκίνητον εἰς τὴν γηραιὰν συνοικίαν τῶν Παρισίων ἔνθα κατῴκει καὶ ἧς αἱ ὑψηλαὶ στέγαι, τὰ παράθυρα μὲ τοὺς σιδηροὺς ἐξώστας των, αἱ καπνοδόχαι τῶν ἐργοστασίων μὲ τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα τῶν καινουργῶν πλίνθων των, ὅπερ ἐφαίνετο ζωηρότερον ὡς ἐκ τῆς γειτνιάσεως τῶν μελανῶν τοίχων τῶν ἐγγὺς ἱστορικῶν μεγάρων, ταῦτα πάντα ἀπετέλουν δι' αὐτὴν ὁρίζοντα πάντοτε ὅμοιον καὶ ἐπαρκῆ. Ἀπὸ καιροῦ ἄλλα δὲν ἐγίνωσκεν ἄνθη ἢ τὰ φυόμενα ἐντὸς τῶν παρὰ τὰ παράθυρά της ἀνθοδοχείων καὶ ἄλλα δένδρα ἐκτὸς τῶν ἀκακιῶν τοῦ ἐργοστασίου Φρομὼν διαφαινομένων μακρόθεν ἐντὸς τοῦ καπνοῦ.

Πόσον λοιπὸν ἡ καρδία της ηὐφράνθη ὅτε εὑρέθη ἐν πλήρει ἐξοχῇ! Ἐλαφρὰ χάρις εἰς τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἐμψυχωθεῖσαν νεότητά της μετέπιπτεν ἀπὸ θάμβους εἰς θάμβος, κροτοῦσα τὰς παλάμας, ἐκφέρουσα μικρὰς κραυγὰς ὡς πτηνόν· καὶ αἱ ὁρμαὶ τῆς ἀφελοῦς περιεργείας της ἀπέκρυπτον τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ βαδίσματός της. Ἀναντιρρήτως πλέον *ἐκεῖνο* δὲν ἐφαίνετο πολύ. Ἄλλως τε ὁ Φράντζ ἦτο ἀείποτε παρών, ἕτοιμος νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ, νὰ τῆς δίδῃ τὴν χεῖρα ὅπως ὑπερβῇ χανδάκιόν τι, μὲ τόσην προθυμίαν, μὲ βλέμμα τόσον τρυφερόν! Ἡ ἐξαίσιος ἐκείνη ἡμέρα παρῆλθεν ὡς ὀπτασία. Τὸ εὐρὺ

Digitized by Google

κυανοῦν στερέωμα ἀτμωδῶς κυμαινόμενον διὰ μέσου τῶν κλάδων, ἡ παρὰ τὰ δένδρα ἐκτεινομένη χλοερὰ ἐπιφάνεια, ἡ σκεπομένη καὶ μυστηριώδης, ἔνθα τ' ἄνθη φύονται εὐθύτερα καὶ ὑψηλότερα, τὸ δὲ χρυσίζον βρύον ὁμοιάζει μὲ ἀκτῖνας ἡλίου ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῶν δρυῶν, ἡ φωτεινὴ ἔκπληξις τῶν ἐξαιθρῶν, τὰ πάντα, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς κοπώσεως ἣν παράγει ὁλοκλήρου ἡμέρας περιπλάνησις εἰς τὸ ὕπαιθρον τὴν ἔθελξαν καὶ τὴν κατεγοήτευσαν.

Περὶ τὴν ἑσπέραν ὅτε ἐκ τῆς ἐσχατιᾶς τοῦ δάσους εἶδεν ὑπὸ τὸ φθίνον φῶς τῆς ἡμέρας τὰς λευκὰς ὁδοὺς διεσπαρμένας εἰς τὴν πεδιάδα, τὸν ποταμὸν ὡς ταινίαν ἀργυρᾶν καὶ ἐκεῖ πέραν, ἀναμέσον δύο λόφων ὁμιχλώδη μᾶζαν ἀποτελουμένην ἐκ φαιῶν στεγῶν καὶ ὀξειῶν κορυφῶν καὶ θόλων, ἥτις, ὡς εἶπον αὐτῇ, ἦσαν οἱ Παρίσιοι, ἀπεκόμισε δι' ἑνὸς βλέμματος εἰς μίαν γωνίαν τῆς μνήμης της ὅλην ἐκείνην τὴν ἠνθισμένην, τὴν μεμυρωμένην ἐκ τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν λευκακανθῶν τοῦ Ἰουνίου τοπογραφίαν, ὡς νὰ μὴ ἔμελλε οὐδέποτε πλέον, οὐδέποτε νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Ἡ ἀνθοδέσμη ἣν ἐκόμισεν ἐκ τῆς ὡραίας ταύτης ἐκδρομῆς της ἐπλήρου εὐωδίας τὸ δωμάτιόν της ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας. Ἀνεμιγνύετο ἐν αὐτῇ μεταξὺ τῶν ὑακίνθων καὶ τῶν ἴων πλῆθος ἀνθέων ἀκατονομάστων, ἐκ τῶν ἀνθέων ἐκείνων τῶν ταπεινῶν, ἅτινα ἐκ πλανήτων σπόρων φυόμενα βλαστάνουσι τῇδε κἀκεῖσε παρὰ τὴν ὁδόν.

Βλέπουσα τοὺς λεπτοφυεῖς αὐτῶν κάλυκας ὠχροκυάνους, ἐρυθρούς, ἔχοντας πάντας τὰς λεπτὰς ἀποχρώσεις ἃς τὰ ἄνθη ἐφεῦρον πρὸ τῶν ζωγράφων, πολλάκις κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν ἡ Ποθητὴ ἐξετέλεσεν ἐκ νέου νοερῶς τὴν ἐκδρομήν της. Τὰ ἴα ὑπενεθύμιζον αὐτῇ τὸ μικρὸν βρυοσκεπὲς ὕψωμα, ὅπου τὰ ἔδρεψεν ἐνῷ τὰ δάκτυλά της ἀνεμίγνυντο μετὰ τῶν τοῦ Φράντζ ὅτε τ' ἀνεζήτουν ὑπὸ τὰ φύλλα. Τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ὑδροχαρῆ ἄνθη ἐκόπησαν παρὰ τὸ χεῖλος τάφρου, ὑγρᾶς ἀκόμη ἐκ τῶν χειμερινῶν βροχῶν, διὰ νὰ φθάσῃ δὲ μέχρις αὐτῶν ἐδέησε νὰ στηριχθῇ ἰσχυρότερον ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Φράντζ. Πᾶσαι αὗται αἱ ἀναμνήσεις ἐπανήρχοντο εἰς τὴν μνήμην της ἐνῷ εἰργάζετο. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ἐσπινθηροβόλει τὸ πτέρωμα τῶν κολιβρίων ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ εἰσερχομένου διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου ἡλίου. Τὸ ἔαρ, ἡ νεότης, τὰ ᾄσματα, τὰ ἀρώματα μετεμόρφουν τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο ἐργαστήριον τοῦ πέμπτου πατώματος καὶ ἡ Ποθητὴ ἔλεγε σοβαρῶς πρὸς τὴν κυρίαν Δελομπὲλ ὀσφραινομένη τὴν ἀνθοδέσμην τοῦ φίλου της.

— Παρετήρησες, μαμά, πόσον πολὺ εὐωδιάζουν ἐφέτος τὰ ἄνθη ;

Καὶ ὁ Φράντζ ἐπίσης ἤρχιζε νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν γοητείαν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ δεσποινὶς Ζιζὴ κατελάμβανε τὴν καρδίαν του ἀποδιώκουσα καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάμνησιν τῆς Σιδωνίας. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ὁ ταλαίπωρος τιμωρὸς ἔπραττε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο πρὸς τοῦτο. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας εὑρίσκετο πλησίον τῆς Ποθητῆς προσκολλώμενος εἰς αὐτὴν ὡς παιδίον. Οὐδ' ἐφ' ἅπαξ ἐτόλμησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀνιέρην. Ἡ ἄλλη προὐξένει εἰς αὐτὸν ἀκόμη πολὺν φόβον.

— Δὲν θὰ ἔλθῃς λοιπὸν ἐκεῖ πέραν ; . . . ἡ Σιδωνία σὲ θέλει, ἔλεγεν αὐτῷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ, ὅτε εἰσήρχετο εἰς τὸ ἐργοστάσιον ὅπως τὸν ἴδῃ. Ἀλλ' ὁ Φράντζ δὲν ἐνέδιδε προφασιζόμενος διαφόρους ὑποθέσεις ὅπως ἀναβάλλῃ πάντοτε τὴν ἐπίσκεψιν διὰ τὴν ἐπαύριον. Ἐξηπάτα οὕτω εὐκόλως τὸν Ῥίσλερ πλέον ἢ ποτὲ ἀπησχολημένον εἰς τὴν ἐκτυπωτικὴν μηχανήν του, ἧς εἶχεν ἀρχίσει τὴν κατασκευήν.

Ὁσάκις ὁ Φράντζ μετέβαινε πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος τὸν παρεμόνευε κατὰ τὴν διάβασίν του, περιεπάτει μετ' αὐτοῦ ἐπ' ὀλίγον ἔξω ἄνευ ἐπενδύτου, μὲ τὴν γραφίδα καὶ τὸ κονδυλομάχαιρον εἰς τὴν χεῖρα. Ἐτήρει τὸν νέον ἐνήμερον ὡς πρὸς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἐργοστασίου. Ἀπό τινος καιροῦ τὰ πράγματα ἔβαινον καλλίτερον, ὡς ἐφαίνετο. Ὁ κύριος Γεώργιος ἤρχετο τακτικῶς εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ μετέβαινεν ὅπως κατακλιθῇ κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν εἰς Σαβινύ. Δὲν παρουσιάζοντο πλέον εἰς τὸ ταμεῖον λογαριασμοὶ πρὸς ἐξόφλησιν. Ἐφαίνετο μάλιστα ὅτι καὶ ἡ κυρία ἐκεῖ πέραν διῆγε σωφρονέστερον.

Ὁ ταμίας ἐθριάμβευεν.

— Βλέπεις, παιδί μου, ἔλεγεν, ὁπoῦ ἔκαμα καλὰ νὰ σὲ εἰδοποιήσω ; Ἤρκεσε μόνη ἡ ἄφιξίς σου ὅπως ἐπαναφέρῃ τὰ πάντα εἰς τάξιν. Ἀδιάφορον ὅμως ! προσέθηκεν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ παραφερόμενος ἐκ τῆς συνηθείας του . . . δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην.

— Μὴ φοβῆσαι, κύριε Σιγισμόνδε, εἶμ' ἐγὼ ἐδῶ ! ἔλεγεν ὁ τιμωρός.

— Δὲν θ' ἀναχωρήσῃς ἀκόμη, αἴ, φίλτατέ μου Φράντζ ;

— Ὄχι, ὄχι ἀκόμη ! . . Ἔχω μίαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν νὰ τελειώσω πρότερον.

— Ἆ ! τόσον τὸ καλλίτερον.

Ἡ σπουδαία ὑπόθεσις τοῦ Φράντζ ἦτο τὸ συνοικέσιόν του μὲ τὴν Ποθητὴν Δελομπέλ. Δὲν εἶχεν ὁμιλήσει ἀκόμη περὶ τούτου εἰς κανένα, οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν· ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Ζιζὴ κάτι θὰ εἶχε μαντεύσει διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐγίνετο φαιδροτέρα, εὐειδεστέρα, ἕως νὰ προέβλεπεν ὅτι ταχέως ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ καθ' ἣν θὰ εἶχεν ἀνάγκην ὅλης αὐτῆς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς καλλονῆς.

Ἦσαν μόνοι εἰς τὸ ἐργαστήριον ἓν ἀπόγευμα

Digitized by Google

Κυριακῆς. Ἡ κυρία Δελομπὲλ εἶχεν ἐξέλθει ὑπερήφανος διότι ἔμελλε μίαν ἡμέραν νὰ φανῇ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ μεγάλου αὐτῆς συζύγου καὶ ἀφήσασα τὸν φίλον Φράντζ πλησίον τῆς θυγατρός της διὰ συντροφίαν. Ἐπιμελῶς ἐνδεδυμένος, μὲ ἦθος ἑορτάσιμον διακεχυμένον ἐφ' ὅλου αὐτοῦ τοῦ σώματος ὁ Φράντζ εἶχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυσιογνωμίαν παράδοξον, δειλὴν ἐνταυτῷ καὶ ἀποφασιστικήν, συγκεκινημένην καὶ ἀξιοπρεπῆ, ἐκ μόνου δὲ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ τὸ μικρὸν χαμηλὸν θρανίον ἐτοποθετήθη ἐγγὺς τῆς καθέδρας, ἡ τελευταία αὕτη ἠννόησεν ὅτι ἔμελλε νὰ κάμῃ σοβαρὰν ἐκμυστήρευσιν, ἐν μέρει δὲ ἐμάντευσε καὶ περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ἡ συνδιάλεξις ἤρχισε κατ' ἀρχὰς διὰ διαφόρων λόγων διακοπτομένων κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ μακρῶν διαλειμμάτων σιγῆς, ὅπως καθ' ὁδὸν σταματᾷ τις εἰς ἕκαστον σταθμὸν ὅπως ἀναπαυθῇ ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας.

— Ὡραῖος καιρὸς σήμερον.

— Ὢ ναί, πολὺ ὡραῖος.

— Ἡ ἀνθοδέσμη ἐξακολουθεῖ νὰ εὐωδιάζῃ πολύ.

— Ὤ, πάρα πολύ!..

Ἐνῷ δὲ ἀπήγγελλον τὰς ἁπλᾶς ταύτας λέξεις, αἱ φωναί των ἦσαν συγκεκινημέναι ἐξ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ εἴπωσι πρὸς ἀλλήλους μετ' ὀλίγον.

Τέλος τὸ μικρὸν χαμηλὸν θρανίον ἐπλησίασεν ὀλίγον τι ἐγγύτερον πρὸς τὴν καθέδραν· διασταυροῦντες δὲ τὰ βλέμματα καὶ συνενοῦντες τὰς χεῖρας οἱ δύο νέοι ἀπεκάλεσαν βραδέως, λίαν ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἀλλήλους διὰ τοῦ ὀνόματός των:

— Ποθητή!

— Φράντζ!

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ θύρα ἐκρούσθη. Ἦτο κτύπημα ἐλαφρὸν χειρὸς φερούσης κομψὰ χειρόκτια, ἥτις φοβεῖται μὴ ρυπωθῇ ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἐπαφῆς.

— Ἐμπρός!.. εἶπεν ἡ Ποθητὴ μετ' ἐλαφροῦ κινήματος δυσαρεσκείας. Καὶ ἐνεφανίσθη ἡ Σιδωνία ὡραία, φιλάρεσκος, προσηνής. Ἤρχετο νὰ ἴδῃ τὴν ἀγαπητήν της Ζιζήν, νὰ τὴν φιλήσῃ διαβατικά. Πρὸ καιροῦ εἶχεν αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν.

Ἡ παρουσία τοῦ Φράντζ ἐφάνη ἐκπλήξασα αὐτὴν ἀρκετά, ὅλη δὲ κατεχομένη ὑπὸ τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ συνομιλῇ μετὰ τῆς παλαιᾶς της φίλης, μόλις σχεδὸν ἐπρόσεξεν εἰς αὐτόν. Μετὰ τὰς διαχύσεις, τὰς θωπείας, τὰς εὐχαρίστους συνομιλίας περὶ τοῦ παρελθόντος, ἠθέλησε νὰ ἐπανίδῃ τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου, τὴν κατοικίαν τῶν Ῥίσλερ. Ἐτέρπετο ἐπανευρίσκουσα ἐκεῖ τὴν ζωὴν τῆς νεότητός της.

— Ἐνθυμεῖσαι, Φράντζ, ὅταν ἐγώ, ὡσὰν μικρὰ πριγκίπισσα Κολιβρίου εἰσηρχόμην εἰς τὸ δωμάτιόν σου μὲ τὸ κεφαλάκι στολισμένον ὑπερηφάνως διὰ διαδήματος ἐκ πτερῶν πτηνῶν;

Ὁ Φράντζ δὲν ἀπήντα. Ἦτο πολὺ συγκεκινημένος καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Προῃσθάνετο ὅτι χάριν αὐτοῦ, χάριν αὐτοῦ καὶ μόνον ἤρχετο ἡ γυνὴ ἐκείνη, ὅτι ἤθελε νὰ τὸν κατακτήσῃ ἐκ νέου, νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ ν' ἀνήκῃ εἰς ἄλλην, καὶ ὁ ἀτυχὴς ἔβλεπε μετὰ τρόμου ὅτι δὲν ἀπῃτεῖτο νὰ καταβάλῃ μεγάλας προσπαθείας. Εὐθὺς ὡς τὴν εἶδεν εἰσερχομένην ἡ καρδιά του ἠχμαλωτίσθη πάλιν.

Ἡ Ποθητὴ οὐδὲν ὑπώπτευεν. Ἡ Σιδωνία εἶχε τὸ ἦθος τόσον εἰλικρινὲς τόσον φιλικόν! Ἄλλως τε αὐτοὶ ἦσαν πλέον ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἔρως ἀνάμεσόν των.

Ἐν τούτοις ἡ νεκρὰ χωλὴ ἔσχεν ἀόριστόν τι προαίσθημα περὶ τῆς συμφορᾶς της ὅτε ἡ Σιδωνία ἤδη παρὰ τὴν θύραν εὑρισκομένη καὶ ἑτοίμη νὰ ἐξέλθῃ ἐστράφη ἀμελῶς καὶ εἶπε πρὸς τὸν γυναικάδελφόν της:

— Ἀλήθεια, Φράντζ, μ' ἐπεφόρτισεν ὁ Ῥίσλερ νὰ σὲ πάρω νὰ δειπνήσωμεν· θὰ ὑπάγωμεν νὰ παραλάβωμεν καὶ αὐτὸν διερχόμενοι ἐκ τοῦ ἐργοστασίου.

Εἶτα μετὰ χαριεστάτου μειδιάματος προσέθηκε:

— Θὰ μᾶς τὸν ἀφήσῃς, αἴ, Ποθητή;.. Μεῖνε ἥσυχος, θὰ σοῦ τὸν ἀποδώσωμεν!

Καὶ αὐτὸς ὁ ἀχάριστος ἔσχε τὸ θάρρος ν' ἀπέλθῃ!

Ἀπῆλθε χωρὶς νὰ διστάσῃ, χωρὶς νὰ στραφῇ ἅπαξ, παραφερόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους του ὡς ὑπὸ μανιώδους θαλάσσης. Καὶ οὐδὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὐδὲ τὰς ἐπακολούθους, οὐδὲ ποτὲ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ καθέδρα τῆς δεσποινίδος Ζιζῆς ἠδυνήθη νὰ μάθῃ τί σπουδαῖον εἶχε νὰ ἐκμυστηρευθῇ πρὸς αὐτὴν τὸ χαμηλὸν θρανίον.

Δ'.

Ἡ αἴθουσα τῶν ἐπιβατῶν.

«Ἔστω! ναί, σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ, πλέον ἢ ποτὲ καὶ διὰ παντός!..

Πρὸς τί ν' ἀγωνιζώμεθα καὶ νὰ ἀνθιστάμεθα; Τὸ ἔγκλημά μας εἶνε ἰσχυρότερον ἡμῶν; Καὶ ἔπειτα, εἶνε ἆρά γε πράγματι ἔγκλημα ν' ἀγαπώμεθα; Ἤμεθα προωρισμένοι ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον· δὲν ἔχομεν τάχα τὸ δικαίωμα νὰ συνενωθῶμεν καίτοι ὁ βίος μᾶς ἀπεχώρισεν; Ἐμπρός, ἔλα! Τετέλεσται, θ' ἀναχωρήσωμεν αὔριον τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Λυῶν, τὴν δεκάτην ὥραν... Θὰ ἀγοράσω τὰ εἰσιτήρια καὶ θὰ σὲ περιμένω....

Φραντζ

(Ἕπεται συνέχεια).

Digitized by Google

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΑΛΑΒΡΥΤΙΝΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Ἐν τῶν ἀξιολόγων μνημείων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου εἶνε καὶ τὸ φραγκικὸν φρούριον, ὅπερ ὑψοῦται ΒΑ. τῆς νῦν πολίχνης καὶ πεδιάδος τῶν Καλαβρύτων ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου, κωνοειδῶς ἀπὸ τῆς πεδιάδος εἰς ὕψος 400 περίπου μέτρων ὑψουμένου, ἀποσχιζομένου δὲ διά τινος διαμέσου χαμηλώματος (διασέλου) ἀπὸ ὑψηλοτέρου ἐλατηδριθοῦς βουνοῦ, ὅστις, Πριόνι ἐκ τοῦ σχήματος καλούμενος, διὰ τῶν πρὸς Α. καὶ Ν. διακλαδώσεων αὐτοῦ σχηματίζει τὰ ὑψίπεδα τοῦ Ξηροκάμπου καὶ τῶν Σουδενῶν καὶ ἄλλας ἀγόνους κοιλάδας ἀποτελούσας τὰς ὑπωρείας τῶν Ἀροανίων (Χελμοῦ), ἐν ᾧ πρὸς τὰ ΝΔ. ἄλλος βουνὸς καὶ τοῦ Πριονίου ὑψηλότερος, ὡσαύτως δὲ πλήρης ἐλατῶν, ἡ νῦν Βελιά, τὸ ΒΔ. οἱονεὶ προπύργιον τῶν Ἀροανίων, διαχωρίζει τὴν ὑψηλὴν καὶ εὔφορον πεδιάδα τῶν Σουδενῶν ἀπὸ τῆς πολὺ χαμηλοτέρας τῶν Καλαβρύτων.

Ἄποπτον δ' ἐκ τῶν πέριξ τὸ φρούριον τοῦτο καὶ ὅλως ψιλὸν δένδρων φαίνεται μακρόθεν ὡς ἐν τῇ τοῦ λόφου κορυφῇ στεφάνην ποτηρίων ἀποτελοῦν. Οὕτω δ' ἔχει οἱονεὶ ἐπικολληθῇ ἄνω βράχου ἀπροσίτου καὶ δὲν παρέχει εἰς αὐτὸ εἴσοδον εἰ μὴ μόνον ἡ ΒΑ. αὐτοῦ πλευρά, καὶ αὕτη δυσχερεστάτη μέν, ἀλλὰ μόλις λεανθεῖσα δι' ἀτραποῦ μέχρι τῆς πρὸς Β. κειμένης πύλης· οὐδὲ δύναταί τις ἄλλοθεν ν' ἀναβῇ εἰμὴ δι' ἐκείνης, καίτοι εἰσὶ τανῦν καὶ σημεῖα ἐν τῷ πέριξ τείχει, δι' ὧν, ῥωγμῶν ἐπ' αὐτοῦ γενομένων, δύναταί τις ν' ἀναρριχηθῇ, ἀλλὰ λίαν ἐπικινδύνως. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς καὶ ἐντὸς αὐτοῦ σχηματίζεται ἐν ἠρέμα ἐπικλινὲς οροπέδιον, ἐμβαδοῦ 25 περίπου στρεμμάτων, ὅση περίπου καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἀκρόπολις, κατειλημμένον ὑπ' ἐρειπίων οἰκιῶν, ὁποίας ὑπὲρ τὰς 50 δύναταί τις ν' ἀναμετρήσῃ ἐν τοῖς θεμελίοις ἔτι σωζομένας, καὶ εἶνε πιθανώτατον ὅτι πάντες οἱ Φράγκοι εἶχον τὰς κατοικίας αὐτῶν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τῶν ὑπηκόων μόνον οἰκούντων ἐν τοῖς πέριξ.

Τὸ δ' ἐξωτερικὸν αὐτοῦ τεῖχος, παχὺ εἰς μέτρον περίπου, εἶνε ἀσβεστόκτιστον καὶ λίαν στερεόν, ἐν πλείστοις μάλιστα σημείοις καὶ εἰς μέτρων τινῶν ὕψος διατηρεῖται· ἡ δ' ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ἐπιφάνεια, καθ' ὅσον ἀνυψοῦται, περιέργως κλίνει πρὸς τὰ ἔνδον, ὑπόκυρτος οὕτω χάριν ἀσφαλείας καθισταμένη, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπάλξεων ἴχνη φαίνονται. Διακρίνονται δ' ἔτι καὶ δεξαμεναὶ περὶ τὰς τέσσαρας ἡμίπτωτοι καὶ δύο ἀξιόλογοι πύργοι ἐν μέρει, ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐν τῇ Α. ἐσχατιᾷ, ὧν ὁ μὲν ἕτερος ἐπ' αὐτῶν τῶν τοῦ τείχους ἐπάλξεων πρὸς τὸ Πριόνι, ὁ δ' ὀλίγον ἐνδοτέρω αὐτοῦ διὰ τεχνητοῦ ὄγκου χώματος καὶ λίθων κωνοειδῶς ὑψούμενος. Ἐπίσης δὲ διακρίνεται ἤδη ἡ Α. πλευρὰ τῆς κυρίας πύλης, ἔνδοθεν τῆς ὁποίας καὶ πέτρα ἐσκαλισμένη καὶ κοιλανθεῖσα δίκην φρέατος εἰς βάθος ἡμίσεος μέτρου.

Καὶ ἄλλα δ' ἄξια λόγου παρέχει ἡ ἄκρα αὕτη, καὶ μάλιστα μαγευτικὴν κάτοψιν· διότι καθορῶνται ἀπὸ τῆς κορυφῆς εὐκρινέστατα τὸ Μέγα Σπήλαιον, ἡ Κερπινή, τὸ Βραχνίον ἡ Ἁγ. Λαύρα, ἡ Βυσωκᾶ, τὰ Καλάβρυτα καὶ ἄλλα τινὰ χωρία, ἔτι δ' ἡ Βελιὰ καὶ ὁ Χελμὸς μεγαλοπρεπῶς ὑπερυψούμενος καὶ μακρόθεν ὁ Ἐρύμανθος πρὸς Δ. καὶ ἡ Κερύνεια πρὸς τὰ ΒΔ.

Τοῦ δὲ Πριονίου τὸ πρὸς τὸ φρούριον πέρας, Τρεμουλᾶς ἤδη καλούμενον ἀπὸ τῶν Φράγκων χωροδεσποτῶν de la Tremouille, φέρει ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐλατῶν καὶ μικρὰ λείψανα ἄλλου φρουρίου μικροτέρου, δηλ. τοῦ φρουρίου Τρεμουλᾶ, ἐξ οὗ καὶ ὁ βουνός.

Τὸ εἰρημένον λοιπὸν φρούριον τῶν Καλαβρύτων, τὸ Κάστρο, ὡς νῦν λέγεται, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φράγκων κατακτητῶν τοῦ Μωρέως μετὰ τὸ 1208 μ. Χ. Διότι τότε, ὡς τὸ χρονικὸν τῶν ἐν Μωρέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων διηγεῖται, ἐκ τῶν πολλῶν βαρωνιῶν, εἰς ἃς διηρέθη τὸ πριγκηπάτον τῆς Ἀχαΐας ἢ Πελοποννήσου, μία ἦτο καὶ ἡ τῶν Καλαβρύτων, ἥτις ἐδόθη εἰς τὸν βαρῶνον Raoul de Tournay, διοικοῦντα τὴν χώραν μετὰ 12 ἱπποτικῶν φεούδων, δηλ. μικροτέρων περιφερειῶν, ὑφ' ἱπποτῶν διοικουμένων καὶ ὑπὸ τὸν βαρῶνον ὑπαγομένων.

> Τὸν μισερὸν Ῥοῦ ντὲ Ντουρνᾶ ἐπρόνοιασεν ὡσαύτως
> Νὰ ἔχῃ τὰ Καλάβρυτα, καὶ φίε δεκαδύο
> (στίχ. 48).

Ὁ βαρῶνος λοιπὸν de Tournay μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Φράγκων ἔκτισαν τὸ φρούριον τῶν Καλαβρύτων, ἵνα χρησιμεύῃ ὡς ἕδρα αὐτῶν καὶ ἀκρόπολις, ἀφ' ἧς διώκουν τὴν ὅλην βαρωνίαν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ φεουδάρχαι ἱππόται ὅμοια, ἀλλὰ μικρότερα φρούρια ἐν τοῖς ἑαυτῶν διαμερίσμασι κατεσκεύαζον, καὶ τοιαῦτα πολλά εἰσιν ἐν τῇ τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχίᾳ, οἷον ἐν Τριποτάμοις, ἐν Μαζεΐκοις, ἐν Καστελλίῳ, ἐν Σκουπίῳ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς καὶ μικροὺς πυργίσκους ἐπὶ κορυφῶν βουνῶν, ἐφ' ὧν φύλακας τοποθετοῦντες ἠδύναντο νὰ συνεννοῶνται μετὰ τοῦ κέντρου τῆς βαρωνίας ἢ διὰ φωνῆς ἢ διὰ φρυκτωριῶν περὶ παντὸς ἐνδεχομένου κινδύνου.

Τὸ αὐτὸ δὲ χρονικὸν καὶ ἄλλων δύο de Tournay δεσποτῶν τῶν Καλαβρύτων μνημονεύει, ὧν ὁ μὲν (στ. 160) Ἰωάννης de Tournay (Τζὰν τοῦ Τουρνᾶ,) τῷ 1268 μετέβη μετὰ τοῦ

Digitized by Google

πρίγκηπος τοῦ Μωρέως Γουλιέλμου, τοῦ δεσπότου τῆς Ἄκοβας καὶ πολλῶν ἄλλων δεσποτῶν γάλλων τοῦ Μωρέως εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ Καρόλου κατὰ τοῦ Κορραδίνου, αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ δὲ Γοδοφρέδος de Tournay,

Ὁ μισὲρ Τζεφρὲς τὸ ἐπίκλην ντὲ Τουρνάε
(στ. 190)

μετέβη εἰς Ναύπλιον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ γάμου τῆς Ἰσαβέλλης τοῦ Βιλλεαρδουίνου μετὰ τοῦ Florent de Haïnaut, ὡδήγησε ταύτην τὴν πριγκήπισσαν εἰς Μωρέαν καὶ ὑπῆρξεν ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἐδέχθησαν τὸν ὅρκον τοῦ Florent de Haïnaut, ὡς πρίγκηπος τοῦ Μωρέως, καὶ ὑπεστήριξαν αὐτὸν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ πριγκηπάτου (στ. 193).

Ἰδοὺ λοιπὸν τρεῖς τοὐλάχιστον γενεαὶ de Tournay, Ραοὺλ, Ἰωάννου καὶ Γοδοφρέδου, ὡς δεσποτῶν Καλαβρύτων. Κατόπιν ὅμως φαίνεται ὅτι ἀπεσβέσθη δι' ἔλλειψιν ἀρρένων κληρονόμων ἡ οἰκογένεια αὕτη, καὶ ὅτι ἡ βαρωνία τῶν Καλαβρύτων περιῆλθεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν de la Tremouille, ἥτις πρότερον ἦρχεν ἐν Χαλανδρίτσῃ.

Μισὲρ Ρουμπέρτον δὲ Τρέμουλα τέσσαρα φέη ἐδῶκαν·
Τὴν Χαλαντρίτσαν ἔκτισε καὶ ἀφέντην τὸν ἐλέγαν
(στ. 46)

ὕτω δὲ καὶ αὕτη ἀφῆκεν ἐνταῦθα ἴχνη ἑαυτῆς· διότι τὸ ἐν Τρεμουλᾷ μικρὸν φρούριον ὑπ' ἐκείνων κτισθὲν ἄνω καὶ ἀπέναντι τοῦ μεγάλου καὶ πρὸς ἀσφαλεστέραν αὐτοῦ ἄμυναν, φέρει τὸ ὄνομα αὐτῆς.

Ἔμειναν δ' ὑπὸ τοὺς Φράγκους τὰ Καλάβρυτα περὶ τὰ 120 ἔτη ἀνακτηθέντα κατόπιν ὑπὸ τῶν βυζαντίων στρατηγῶν τοῦ Μισθρᾶ.

Ἐκ δὲ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως τῆς συμβάσης τῷ 1460, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος ἄρχων τῶν Καλαβρύτων Δόξας ἐνδόξως ἀμυνόμενος συνελήφθη ζῶν καὶ ἐλεπίσθη οἰκτρῶς, ἀναφέρεται ἡ ἑξῆς λαϊκὴ παράδοσις· ὅτι δηλ. μία βασιλοπούλα, ἴσως κόρη τοῦ Δόξα, εἶχε πέση ἐκ τοῦ φρουρίου πολιορκουμένου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅτι εἶχε σφαγῇ ὑπ' αὐτῶν καὶ ὅτι μία μεγάλη πλὰξ λιθίνη κεῖται εἰς τὴν βάσιν τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ εἶνε ἐκτισμένον τὸ φρούριον τῶν Καλαβρύτων, κεχωσμένη, ἥτις ἐδείκνυε τὸν τόπον τῆς πτώσεως καὶ τοῦ φόνου.

Ἀπὸ δὲ τῶν δυτικῶν ὑπωρειῶν τοῦ φρουρίου μέχρι τοῦ νῦν πολιχνίου τῶν Καλαβρύτων ἐπὶ τῆς κατωφερείας, εἰς διάστημα εἴκοσι περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς σῖτον συνήθως σπειρομένων ἀγρῶν φαίνονται ἴχνη οἰκοδομιῶν καὶ λίθοι κατὰ χώραν οἰκοδομικοὶ ἀρχαϊκῶς λελαξευμένοι. Τὸ δὲ νῦν Παλαιοπήγαδον, πηγὴ καθαροῦ καὶ καλοῦ ὕδατος κατωτέρω τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ φρουρίου εἰς τὰ Καλάβρυτα κειμένη, καθὼς καὶ αἱ τῆς ἄνω συνοικίας τῆς νῦν πολίχνης ἀναβλύζουσαι, κατάγουσι τὰ ἑαυτῶν ὕδατα δι' ὀχετῶν τεχνητῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸ φρούριον καὶ πρὸς Δ. αὐτοῦ περιοχῆς, ἀφ' ἧς φαίνεται ὅτι ὑδρεύοντο καὶ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Φράγκοι ἐν ξηρασίᾳ τῶν ἐν αὐτῷ δεξαμενῶν.

Ἐκ τοῦ ὑγιεινοῦ δὲ τοῦ κλίματος ἐπί τε τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πρὸς Δ. αὐτοῦ κατωφερείας, ἐν ἀντιθέσει μάλιστα πρὸς τὸ νοσηρὸν καὶ ἑλῶδες τῆς νῦν κάτω πολίχνης καὶ τῆς παραποταμίου πεδιάδος, μάλιστα δ' ἐκ τῶν ἐξιχνιασθέντων σημείων ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς, ὡς εἴρηται, ἐκφράζω μετὰ πιθανότητος τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἀρχαία τῶν Ἀρκάδων Κύναιθα ἔκειτο ἐπὶ τῶν νῦν πρὸς Δ. τοῦ φρουρίου κατωφερειῶν καὶ λοφίσκων, ἡ δ' ἀκρόπολις αὐτῆς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ φραγκικοῦ φρουρίου, οὐδεὶς δ' ἄλλος χῶρος ἐπὶ τῆς κοιλάδος τῶν Καλαβρύτων φαίνεται κατάλληλος πρὸς τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἐπιρρωννύει καὶ τὸ ὅτι οὐδαμοῦ τῆς τοῦ Ἐρασίνου (τοῦ τῶν Καλαβρύτων ποταμοῦ, τοῦ κάτωθεν τῆς μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου καὶ Βουραϊκοῦ καλουμένου) κοιλάδος παρὰ τὰ Καλάβρυτα ἀνευρέθησαν ἴχνη πόλεως, ἐν ᾧ, ἂν ἡ Κύναιθα, πόλις ὀνομαστὴ μετὰ ναῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων πολλῶν, ἔκειτο ἀλλαχοῦ που, θὰ εὑρίσκοντο ἤδη ἔστω καὶ ἐλάχιστα αὐτῆς ἴχνη. Ἐὰν δ' ὅμως καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ὑπ' ἐμοῦ τίθεται, δὲν εὑρέθησαν καταφανῆ ἴχνη πόλεως, οἷα ἡ Κύναιθα, τοῦτο εὐκόλως ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἐπὶ φραγκοκρατίας ἦτο κατῳκημένος ὁ χῶρος καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὁ ἄνω τῆς νῦν πόλεως πρὸς τὸ φρούριον, ὥστε τὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας πόλεως ἠφανίσθησαν ἐκ τῶν πολλῶν νέων οἰκοδομιῶν ἢ καὶ μετεβλήθησαν εἰς οἰκοδομήματα τοῦ συγχρόνου συνοικισμοῦ.

Ἡ δὲ πηγὴ τῆς Ἀλύσσου ἥτις ἐθεράπευε τὴν λύσσαν κατὰ Παυσανίαν καὶ ἀπεῖχε δύο σταδίους (6 λεπτὰ τῆς ὥρας) τῆς Κυναίθης, νομίζω ὅτι ἦν ἡ νῦν Καλαβρυτινή, εἰς τὸ ΝΔ. ἄκρον τῆς νῦν πολίχνης, ἢ ἄλλη τις ἐγγύς, ὡς ἡ τοῦ Κλοκίτου. Ὅλως δ' ἐσφαλμένην νομίζω τὴν ὑπό τινων παρὰ τὴν ἁγ. Λαύραν τοποθέτησιν τῆς Κυναίθης ἄνευ ἰχνῶν καὶ ἐνδείξεων, καὶ τότε ἢ ἐσφαλμένη εἶνε ἡ παράδοσις τῆς νῦν ὑπὸ τὴν μονὴν πηγῆς Λυσσόνερο, ὡς τῆς Ἀλύσσου τῶν παλαιῶν, ἢ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐφθαρμένον τὸ τοῦ Παυσανίου χωρίον δύο σταδίων ἀντὶ ἴσως 22, ὅσους περίπου ἀπέχει τανῦν ἡ ἁγ. Λαύρα ἀπὸ τῆς κατ' ἐμὲ θέσεως τῆς Κυναίθης.

Πέριξ δὲ τῶν Καλαβρύτων καὶ ἄντρον νίτρου ἐξεμεταλλεύοντο οἱ Ἐνετοί, ἀγνοούμενον ὅμως νῦν, ὡς διέσωσαν γάλλοι γεωλόγοι (Virlef κλ.).

Ὡσαύτως δ' οὐκ ὀλίγα ἴχνη τὰ Καλάβρυτα

Digitized by Google

διασώζουσι καὶ τῆς τουρκικῆς τυραννίας· διότι καὶ ἴχνη καλὰ τουρκικοῦ τζαμίου, οὗ οἱ τοῖχοι καὶ ἡ τοῦ μιναρὲ βάσις μετὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἔσω αὐτοῦ κλίμακος διατηροῦνται, ἐπὶ τῆς ἄνω συνοικίας παρὰ τὴν φερώνυμον πηγὴν (τζαμὶ) σώζονται, καὶ παρ' αὐτὸ οἵ τε θόλοι καὶ τὰ ἔνδον χαμαμίου (βαλανείου) καὶ πέριξ πληθὺς ἐρειπίων οἰκημάτων τουρκικῶν καὶ ὁδοὶ λιθόστρωτοι (καλδιρίμ), καὶ πολλοὶ πύργοι κατηρειπωμένοι· ἄλλο δὲ τζαμίον ἔκειτο, ἔνθα νῦν τὸ κομψὸν δημοτικὸν σχολεῖον, καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ σεράγιον, ἀπέναντι δὲ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ διασχίζοντος τὴν πολίχνην χειμάρρου τὸ διοικητήριον.

Πλείονα περὶ τῆς ἱστορίας τῶν τόπων τούτων διαλαμβάνονται ἐν τῇ πρό τινος χρόνου ἐκδοθείσῃ ὑπ' ἐμοῦ μονογραφίᾳ «Ἀζανιάδι» (σελ. 67—70, 82—88, 96—106, κλπ).

Γ. Παπανδρεου.

ΑΝΘΗ ΚΥΚΛΑΜΙΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Γνωρίζετε τὸ Ταλλουάρ; Ἐὰν ὁ καλός σας δαίμων σᾶς ἔφερεν εἰς Ἀννεσύ, καὶ ἐὰν ἐκάματε τὸν γῦρον τῆς λίμνης, θὰ παρετηρήσατε βεβαίως τὴν εὐδαίμονα γωνίαν, τὴν χλοερὰν καὶ σιγηλὴν ὅπου τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται ὡς ὑπνῶττον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων. Ὁ βράχος τοῦ Σὲρ, ὅστις ἀνορθοῖ μέχρι τοῦ μέσου τῆς λίμνης τὸ ἀκρωτήριόν του τὸ δασῶδες καὶ διερρωγός, περικλείει ἔν τινι ἀγκῶνι καὶ προστατεύει ἀπὸ τοῦ βορρᾶ τὰς πέντε ἢ ἓξ ἐπαύλεις, τὰς τριάκοντα οἰκίας καὶ τὴν ἀρχαίαν μονήν, τὴν μεταβληθεῖσαν εἰς ξενοδοχεῖον, ἐξ ὧν συνίσταται τὸ Ταλλουάρ. Τὸ χωρίον διασπείρεται μεταξὺ τῶν κατωφερῶν ἀμπέλων καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν καρυῶν. Ὄπισθεν, ὑψοῦται μία πρώτη ράχις ὄρους καλυπτομένη ὑπὸ φηγῶν καὶ δρυῶν· ἔπειτα ὑπεράνω μεγάλου ὀροπεδίου, ὅπου κυματίζουσιν ἀγροὶ βρίζης καὶ βρώμης, βοσκαὶ καὶ ἐλατῶν δάση καλύπτουσι διὰ τῆς ἀμαυρᾶς ἢ λαμπρᾶς χλόης των τὰς ἀποτόμους ἐξοχάς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων ὁ Λανφὸν καὶ ἡ Τουρνὲτ διαγράφουσιν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰς ὑπὸ τοῦ ἡλίου χρυσιζομένας ὀδοντωτὰς ἐξοχάς των.

Κάτω, ἡ λίμνη ἐκτείνει τὰ κυανᾶ καὶ λεῖα ὕδατά της, ἐφ' ὧν ὀλισθαίνουσιν ἀκάτια μὲ τρίγωνα ἱστία. Ἐν τῷ κυανῷ τούτῳ κατόπτρῳ αἱ λεῦκαι τῶν ὄχθων, αἱ τραχεῖαι κατωφέρειαι καὶ αἱ ἐπαλξοειδεῖς κορυφαὶ τῆς ἀντιθέτου ὄχθης ἡδέως ἀντανακλῶνται. Τὸ φῶς, διηθούμενον οὕτως εἰπεῖν δι' ὡραίων νεφῶν, χρωματίζει μεγαλοπρεπῶς τὸν κύκλον τῶν ὀρέων τὸν περιβάλλοντα τὴν *Ἄκραν τῆς Λίμνης*. Τὸ βαθὺ πράσινον χρῶμα, τὸ ἀμαυρὸν κυανοῦν, τὸ ζωηρὸν ἰῶδες, τὸ ἀργυρόχρουν φαιὸν συγχέονται διὰ βαθμιαίων χρωματισμῶν μὲ τὸ κυανοῦν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ φωσφορῶδες πράσινον τῶν ἀμπέλων. Ἐπὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς τῆς μεγαλοπρεποῦς ἅμα καὶ γλυκείας ὑπάρχει εἰρήνη βαθεῖα, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τῆς κωδωνοκρουσίας τῶν χωρικῶν κωδώνων, τῶν κελαδημάτων τῶν πτηνῶν καὶ τῆς διαβάσεως ἁμαξίου βραδέως συρομένου ὑπὸ βοῶν. — Ἐκεῖ πρέπει νὰ ὑπάγῃ τις διὰ ν' ἀπολαύσῃ τὴν χαρὰν εὐτυχῶν ἐρώτων, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη πρέπει νὰ καταφύγῃ, ἂν θέλῃ νὰ καταπραΰνῃ μεγάλην θλῖψιν. Τὰ ἀρώματα τοῦ ἡδυόσμου καὶ τοῦ κοπέντος χόρτου, τὰ ὁποῖα φέρει ὁ ἀὴρ τοῦ βουνοῦ, σᾶς περιβάλλουσι διὰ γλυκείας θωπείας ἐνῷ συγχρόνως καταπραΰνουσι τὰς πικρὰς ἀναμνήσεις καὶ ἐπουλοῦσιν ὡς βάλσαμον τὰς ἠθικὰς πληγάς.

Προχθὲς συνήντησα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Τουρνὲτ τρεῖς περιηγητὰς οἵτινες κατέβαινον μὲ τὴν ὀρεινὴν βακτηρίαν εἰς τὴν χεῖρα, μὲ τὸν σάκκον εἰς τὴν ράχιν καὶ τὸν πῖλον στολισμένον δι' ἀνθοδέσμης κυκλαμιᾶς. Ἦσαν εὐκίνητοι, ζωηροὶ καὶ νέοι· ὁ πρεσβύτερος ἦτο μόλις εἰκοσιπενταέτης. Τοὺς παρατήρησα μὲ συγκίνησιν διαβαίνοντας, καὶ εἰς τὸ θέαμα τῆς εὐθύμου νεότητός των ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις τοῦ εἰκοστοῦ μου ἔτους ἀνέβησαν εἰς τὴν κεφαλήν μου. Ἐνθυμήθην ὅτι κατέβαινον εὐθύμως τὴν αὐτὴν ὁδόν, μὲ ἄνθη ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ δύο ζωηροὺς φίλους· καί, καθὼς αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἀντανακλῶνται ἐπὶ τῆς λίμνης, ἡ ἀνάμνησις τῶν παλαιῶν χρόνων παρέστη ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου ὡς ἀντικατοπτρισμὸς μὲ τὰς ἀκριβεῖς της μορφάς, τὰ χρώματά της, τὰ ἀρώματα καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς τοὺς ἄλλοτε.

Ἦτον ἑσπέρα πρὸ εἰκοσιπέντε χρόνων εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ χωρίον ὅπου ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν τὴν νύκτα μετὰ ἐκδρομὴν εἰς τὰς ἀκρωρείας. Μόλις εἴχομεν εἰσέλθει εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ λεωφόρον τῶν καστανεῶν, ἥτις προηγεῖται τῆς Μονῆς, καὶ εἴδομεν ἐγερθεῖσαν ἔκ τινος θρανίου καὶ βαδίζουσαν βραδέως πρὸ ἡμῶν ὑπὸ τὰ δένδρα νέαν καὶ ὡραίαν κόρην ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι καὶ τῇ δόξῃ τῶν δεκαοκτὼ ἐτῶν της· ἦτο λευκή, θαυμασία τὴν διάπλασιν. Εἶχε πυκνὴν καὶ ξανθὴν κόμην πίπτουσαν ἐλευθέρως κατὰ βοστρύχους ἐπὶ τῶν θείων ὤμων της· ἡ μακρόπτυχος ἐσθής της, σαρώνουσα τὴν χλόην μὲ τὴν οὐράν της διέγραφε κάλλιστα τὴν εὐκαμψίαν τοῦ ἀναστήματος καὶ τὸ σφαιρικὸν τῶν ἰσχίων. Τὸ βάδισμά της ἦτο μεγαλοπρεπές, καὶ ὅτε, πρὸς τὸν ψίθυρον τῶν θαυμαστικῶν ἀναφωνήσεών μας ἐστράφη, εἴδομεν λεπτὴν κατατομὴν πατρικίας μὲ χείλη ἐρυθρὰ καὶ ὑπεροπτικά, μὲ ρῖνα μικρὰν ἀνιοῦσαν· μὲ ὀφθαλμοὺς διαυγεῖς καὶ ὑπερηφάνους.

Digitized by Google

Καὶ οἱ τρεῖς συγχρόνως παρεσύρθημεν, καὶ λησμονοῦντες τὸν κάματον τῆς ἡμέρας, τὴν ἠκολουθοῦμεν ἐξ ἀποστάσεως ἐπὶ ἀτραποῦ διερχομένης διὰ τῶν ἀμπέλων. Φθάσα εἴς τινα τρίοδον, ὤθησε θύραν κεκαλυμένην δι' αἰγοκλήματος καὶ ἐγένετο ἄφαντος... Ἐπανελθόντες εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἔχοντες τὴν κεφαλὴν πλήρη ἐκ τῆς θαυμασίας ἡμῶν συναντήσεως, ἠρωτήσαμεν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ξενοδοχείου. — Ἡ νεάνις ὠνομάζετο πριγκήπισσα Β. ἦτο Ῥωσσὶς καὶ κατῴκει μετὰ τῆς οἰκογενείας της μίαν τῶν παρὰ τὴν λίμνην ἐπαύλεων.—Ῥωσσίς, πριγκήπισσα καὶ ὡραία, ἦτο ὅ,τι ἤρκει διὰ νὰ ἐξαφθῇ ἡ φαντασία μας, καὶ καθ' ὅλον τὸ γεῦμα δὲν ὡμιλήσαμεν ἢ περὶ τῆς καλλονῆς της· ἐν τούτοις, κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, ἕνεκα τοῦ κόπου καὶ τοῦ οἴνου τοῦ Ταλλουὰρ οἱ δύο σύντροφοί μου ἤρχισαν νὰ βαρύνωνται, ὁ οἶστρος των ἐξηντλήθη καὶ ἀνέβησαν νὰ κατακλιθῶσιν. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον καμμίαν διάθεσιν νὰ κοιμηθῶ καὶ ἐξῆλθον ἐν τῇ ἐλπίδι νὰ ἐπανίδω ἀκόμη τὴν ἀριστοκρατικὴν καὶ λευκὴν ἐκείνην ὀπτασίαν.

Ἡ ἑσπέρα ἦτο ἐξαίρετος. Πρὸς τὸ Ἀννεσὺ ὁ ἥλιος εἶχε δύσει ἐντὸς σωρείας ὑπερύθρων νεφῶν. Ὄπισθεν τῶν βράχων τῆς Τουρνὲτ ἡ πανσέληνος ἀνέτελλε καὶ ἔθιγε τὰς χνοώδεις καὶ ἀμαυρὰς κατωφερείας τοῦ ὄρους διὰ τῶν πρώτων ἀκτίνων της, αἵτινες διεπέρων ὡς βέλη τὴν ὁμίχλην τῶν χαραδρῶν· πανταχόθεν δ' ἐν τῇ κοιμωμένῃ πεδιάδι ἠκούοντο φωναὶ γρύλλου, μιγνυόμενοι μὲ τὰς κραυγὰς τῶν βατράχων. Εἰς τοὺς πόδας μου τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ἀκόμη μόλις ἐσάλευε φλοισβίζον ἐλαφρῶς. Ἠκολούθουν τὰ ἄκρα μικροῦ λειμῶνος, καὶ ἐνῷ ἐβάδιζον μὲ τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ὕψη ἐφανταζόμην νέαν συνάντησιν μὲ τὴν νέαν Ῥωσσίδα· ἐφανταζόμην ῥομαντικὰ ἐπεισόδια τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ μᾶς σχετίσουν· ἤρχιζα φανταστικὴν συνομιλίαν καὶ ἔλεγον πράγματα πολὺ πνευματώδη καὶ πολὺ εὔγλωττα. Αἴφνης ἤκουσα ὑπὸ τοὺς κλάδους ἰτέας τὸν μεταλλικὸν ἦχον ἀλύσεως ἀκατίου κινουμένης καὶ εἰς ἀπόστασιν πέντε βημάτων εἶδον κινουμένην λευκὴν μορφήν... Ἦτο ἡ πριγκήπισσα.

Προσεπάθει νὰ λύσῃ τὴν ἄλυσιν ἥτις συνέδεε τὸ ἀκάτιον μὲ πάσσαλον στερεῶς ἐμπεπηγμένον εἰς τὴν ὄχθην· ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνε. Τὰ μικρὰ δάκτυλά της ματαίως ἐπληγώνοντο ἀπὸ τοὺς ἐσκωριασμένους κρίκους τοῦ κόμβου. Ἐκτύπα μὲ τὸν πόδα τὴν γῆν μετ' ἀνυπομονησίας, ὁ ἐρεθισμὸς ἐξῆπτε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν της, καὶ τὰ παιδικά της χείλη, τὰ συνεπτυγμένα καὶ σκυθρωπά, ἀνεφώνουν μετὰ πείσματος:

— Εἶνε νὰ σκάσῃ κανείς!...

— Ἐπιτρέψατε! εἶπον προχωρῶν ἀποτόμως. Καὶ γονατίσας ἔλυσα τὴν ἄλυσιν, ὄχι χωρὶς νὰ βλάψω ἀρκετὰ τοὺς ὄνυχάς μου.

Εἶχεν ἤδη πηδήσει εἰς τὸ ἀκάτιον καὶ μὲ ἐξήταζεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Εἶχον διέλθει ὀκτὼ ἡμέρας εἰς τὸ ὄρος, βαδίζων μὲ οἷον δήποτε καιρόν, κοιμώμενος ἐπὶ τοῦ χόρτου, καὶ ἡ ἐνδυμασία μου ἦτο πολὺ ἀτημέλητος· γενειὰς μακρὰ καὶ κακῶς ἐκτενισμένη, πῖλος ἐρρυτιδωμένος, ἐνδύματα τριμμένα, περικνημίδες χωματισμέναι. Προφανῶς μὲ ἐξέλαβεν ὡς λεμβοῦχον.

— Εὐχαριστῶ, ἐψιθύρισε, τώρα φέρετέ με μέχρι τοῦ Δουΐντ, ἂν θέλετε.

— Μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν, ἀπεκρίθην, ἔξαλλος ἐκ τῆς χαρᾶς.

Εἰσεπήδησα καὶ ἐγώ, καὶ διὰ τῆς κώπης ἀπωθήσας τὸ ἀκάτιον, ἤρχισα νὰ κωπηλατῶ, ἐνῷ ἐκείνη ἀντικρύ μου ἐκυβέρνα τὸ πηδάλιον. Ἡ σελήνη ἀνατέλλουσα ἐδείκνυεν ἤδη καθαρώτερον τὴν ὡραίαν της μορφήν, τὴν πονηρὰν ἅμα καὶ ὑπερήφανον, τὴν ὁποίαν περιέβαλλεν ἡ βοστρυχωτὴ ξανθή της κόμη καὶ ὅπου ἔλαμπον δύο μαῦροι ὀφθαλμοί, ἔτι μᾶλλον ἀμαυρούμενοι ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῶν μακρῶν βλεφαρίδων της. Ἐκ τοῦ περιστηθίου της τοῦ μεταξίνου μεγάλη ἀνθοδέσμη κυκλαμιας ἀπέστελλε μέχρις ἐμοῦ τὸ ὀξὺ ἄρωμά της.

— Ἤθελον νὰ κάμω τὸν περίπατον αὐτὸν πρὸ πολλοῦ—ἔκρινε καλὸν νὰ μοὶ εἴπῃ ἐν εἴδει ἐξηγήσεως—ἀλλ' ἡ Θεία μου φοβεῖται τὸ νερὸν καὶ ἡ Μὶς Γρέϋ εἶνε πολὺ δειλή· ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ ἐξέλθω μόνη, καὶ ἂν δὲν ἦτον αὐτὴ ἡ παληοαλυσίδα θὰ ἤμην ἤδη μακράν.

Ὡμίλει τὴν γαλλικὴν πολὺ καθαρὰ μὲ ἐλαφρὸν ξενικὸν τόνον, ὅστις ἔδιδεν εἰς τοὺς λόγους της γλυκύτητα μᾶλλον ἐπαγωγόν. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ θαυμαστοῦ δὲν ἐσκεπτόμην νὰ τῆς ἀπαντήσω καὶ ἠρκούμην κωπηλατῶν γενναίως, ὥστε ἐφθάσαμεν πολὺ ταχέως εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης.

— Ἐπὶ τέλους ἤλθετε εἰς τὴν ὥραν, ἐξηκολούθησε, δὲν ἐχάσατε τὸν καιρόν σας, καὶ θὰ σᾶς πληρώσω διὰ τὸν κόπον σας.

Ἐνῷ ὡμίλει ἐξήγαγε ἐκ τοῦ θυλακίου της μικρὸν χρηματοφυλάκιον, καὶ ἔμελλε νὰ λάβῃ νόμισμα, ἀλλὰ τὴν ἐσταμάτησα διὰ χειρονομίας.

— Εὐχαριστῶ, δεσποινίς, δὲν εἶμαι λεμβοῦχος, καὶ ἀρκετὴ πληρωμὴ ἦτο δι' ἐμὲ ἡ εὐχαρίστησις νὰ σᾶς συνοδεύσω εἰς τὸν νυκτερινὸν αὐτὸν περίπατον.

Ἤγειρε ζωηρῶς τὴν κεφαλήν, τὸ ὡραῖον μέτωπόν της συνεσπάσθη καὶ μὲ προσέβλεψε μὲ ἦθος ἀνήσυχον καὶ ὀργίλον.

— Καὶ ποῖος εἶσθε λοιπόν; ἠρώτησεν ἀγερώχως.

Digitized by Google

— Εἶμαι ἁπλοῦς περιηγητής, πολὺ εὐτυχὴς ὅτι εὑρέθην ἐκεῖ κατὰ τύχην διὰ νὰ σᾶς παράσχω ὑπηρεσίαν.

Ἐπραΰνθη ὀλίγον καὶ ἀπεφάσισε νὰ μειδιάσῃ.

—Ἆ! ὑπέλαβε, τότε ὀφείλω νὰ σᾶς ζητήσω συγγνώμην διὰ τὴν ἀδιακρισίαν μου. Ἔκαμα ἀνοησίαν τὴν ὁποίαν ἡ διδασκάλισσά μου, ἡ Μὶς Γρέϋ θὰ ὠνόμαζε βεβαίως improper... Ἐὰν θέλετε, ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς Ταλλουάρ.

Ἔδωκεν εἰς τὸ πηδάλιον κίνησιν, δι' ἧς μετεστράφη τὸ ἀκάτιον, καὶ ἤρχισα πάλιν κωπηλατῶν, ἀλλὰ τώρα μετὰ πλείονος βραδύτητος. Ἡ σελήνη, ἥτις ἀνέβαινε ὁλονὲν ἔρριπτε τὰς ἀκτῖνας της ἐπὶ ὅλου τοῦ πλάτους τῆς λίμνης· τὰ ὄρη κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀτμῶν εἶχον μαγικὴν ὄψιν, καὶ μακράν, πρὸς τὸ Δουσσὰρ πυρὰ βοσκοῦ ἀνημμένη ἐπί τινος κορυφῆς μᾶς ἀπέστελλε τὸ ἐρυθρὸν φῶς της.

—Ἀνέβητε εἰς τὸ Λευκὸν Ὄρος; μὲ ἠρώτησεν ἡ νέα πριγκήπισσα, ἥτις, ἐξασφαλισθεῖσα ὡς πρὸς τὴν ἰδιότητά μου, ἔκρινε καλὸν νὰ φανῇ φιλόφρων καὶ νὰ λύσῃ τὴν σιωπήν.

— Ἀπ' ἐκεῖ ἔρχομαι . . ἐπανῆλθον εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἀνεσσὺ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἀραβί, τοῦ Τὸν καὶ τῆς Τουρνέτ.

— Γνωρίζετε λοιπὸν τὴν λίμνην μας; Δὲν εἶνε τωόντι λαμπρά;

—Ναί, πρὸ πάντων κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν.

—Εἶναι ὡραία πάντοτε! ἀπήντησε βιαίως εἶναι τόσον διαυγὴς καὶ διαφανὴς ὥστε αἰσθάνεται κανεὶς τὴν ὄρεξιν νὰ πέσῃ μέσα. . . Ὢ τὸ νερόν! ἀγαπῶ τὸ νερόν! ἀνέκραξε βυθίζουσα μὲ ἡδονὴν τὸν ἕνα τῶν βραχιόνων της εἰς τὴν ἀργυρόχρουν αὔλακα τοῦ ἀκατίου.

— Μήπως εἶσθε Νεράϊδα; εἶπα παρατηρῶν αὐτὴν μετὰ θαυμασμοῦ.

—Ἤθελα νὰ ἦμαι . . Λέγουν ὅτι ὑπάρχουν ἐδῶ, διότι ἠξεύρετε αὐτὴ ἡ λίμνη ἔχει παραδόσεις ...

— Ἀλήθεια;

— Οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου πιστεύουν ὅτι ἐδῶ ὅπου εἴμεθα, χωρίον ὁλόκληρον κατεβυθίσθη ὑπὸ τὸ ὕδωρ, διότι οἱ κάτοικοι εἶχον ἀρνηθῆ νὰ φιλοξενήσουν γραῖαν ἐπαίτιδα, ἡ ὁποία ἦτο Νεράϊδα. Τὰς νύκτας μὲ τὴν πανσέληνον, οἱ ἀλέκτορες τοῦ χωρίου τοῦ βυθισθέντος λαλοῦν εἰς τὸ βάθος τῆς λίμνης, καὶ οἱ κώδωνες ἠχοῦν ὡς δι' ἀκολουθίαν . . . Νὰ ἀκούσατε! . .

Εἶχε κλίνει ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ἀκατίου καὶ ἠκροᾶτο γελῶσα καὶ διαβρέχουσα τοὺς δακτύλους της εἰς τὸ ὕδωρ.

—Ἀκούετε; ἐπανέλαβε.

Εἶχον πλησιάσει, αἱ δύο κεφαλαὶ ἡμῶν ἤγγιζον σχεδὸν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἠκροώμην εὐπειθῶς. Ἄλλως δὲ διὰ νὰ μείνω εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν θὰ ἐπίστευον καὶ θὰ ἐβεβαίουν ὅ,τι αὐτὴ ἤθελε. Καὶ τωόντι μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἤκουον ἀόριστον καὶ θελκτικὴν μουσικήν. Ἴσως ἦσαν μόνοι οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας μου, διότι ἤμην ἰσχυρῶς συγκεκινημένος πλησίον τῆς περικαλλοῦς αὐτῆς πριγκηπίσσης μὲ τὸ εὔκαμπτον σῶμα τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τοὺς μαγικοὺς ὀφθαλμούς. Πρὸς τούτοις τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τῆς κυκλαμιᾶς ἀνέβαινεν εἰς τὴν κεφαλήν μου.

— Σσοὺτ! ἐξηκολούθησε μὲ ὕφος μυστηριῶδες, θέτουσα τὸν ἐβρεγμένον δάκτυλόν της ἐπὶ τῶν χειλέων της, νὰ ἡ Νεράϊδα τῆς λίμνης, ἡ ὁποία μᾶς καλεῖ....

Ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς ἠκούοντο μακρὰν οἱ ἦχοι κέρατος, καὶ κατὰ παράδοξον ἀκουστικὸν φαινόμενον τὸ σάλπισμα αὐτὸ ἐφαίνετο ἀναβαῖνον ἐκ τῆς λίμνης.

— Ἔ! λοιπόν! ἐπανέλαβεν ἐκρηγνυομένη εἰς γέλωτα ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ἐκπεπληγμένης μορφῆς μου νομίζω ὅτι δὲν εἶνε παρὰ ἁπλοῦν κυνηγετικὸν κέρας!

— Σεῖς, ἀνεφώνησα μετ' ἐρωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, σεῖς εἶσθε ἡ Νεράϊδα, σεῖς δίδετε εἰς τὴν λίμνην ὅλας τὰς μαγείας σας!

Πάλιν ἐξερράγη εἰς γέλωτας, καὶ ἐπειδὴ εἶχον ἀρχίσει νὰ κωπηλατῶ, ἐπλησιάσαμεν μετ' ὀλίγον πλησίον μιᾶς ἀμπέλου· ἐκεῖθεν τῶν κλημάτων κομψὴ ἔπαυλις διέγραφε εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἐπὶ τῆς χλόης, τὰς κεραμείους στέγας μὲ δύο περίπτερα ἡνωμένα κατὰ τὸν Ἰταλικὸν τρόπον ὅπου ἀνερριχῶντο τὰ αἰγοκλήματα.

Αἴφνης μορφή τις μαύρη ἐκ τῆς σκιᾶς κλίνουσα ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου ἔκραξε τὴν νεάνιδα:

— Νάδια! . . Νάδια! . . δὲν θὰ γυρίσῃς; Θὰ κρυώσῃς.

— Εἶνε ἡ θεία μου, ἐψιθύρισεν ἡ Νάδια δὲν ἠξεύρω ἂν θ' ἀρπάξω κανένα συνάχι, ἀλλὰ βέβαια θ' ἀρπάξω ἕνα καλὸ μάλλωμα. . . . Εὐχαριστῶ, κύριε, καὶ καληνύκτα . . . Λάβετε τὸν κόπον νὰ δέσετε τὸ ἀκάτιον . . . Ἐπειδὴ δὲν εἶσθε ὁ λεμβοῦχος, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς πληρώσω τὸν κόπον σας, καὶ ὅμως ἤθελα νὰ ἐξοφλήσω τὸ χρέος μου.

Ἐφάνη σκεπτομένη πρὸς στιγμήν, ἔπειτα ἀποτόμως ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ ἐπιστηθίου της τὴν ἀνθοδέσμην τῆς κυκλαμιᾶς καὶ ῥίπτουσα αὐτὴν πρὸς ἐμέ:

— Χαίρετε! μοὶ εἶπε· φυλάξατε αὐτὰ τὰ ἄνθη εἰς ἀνάμνησιν τῆς Νεράϊδας τῆς λίμνης!...

Ἀνέβη τὴν ὄχθην καὶ ἐγένετο ἄφαντος ὑπὸ τοὺς πλατάνους τῆς ἐπαύλεως.

Τῇ ἐπαύριον οἱ σύντροφοί μου καὶ ἐγὼ ἀνεχωροῦμεν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ Ἀννεσύ, καὶ δὲν ἐπανεῖδον πλέον τὴν ὡραίαν πριγκήπισσαν...

Καὶ ἰδού με μετὰ εἰκοσιπέντε ἔτη εἰς τὰς ὄχθας τῆς μαγικῆς αὐτῆς λίμνης. Ἡ ἔπαυλις ὑψοῖ πάντοτε ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων τὰ περί-

Digitized by Google

πτερά της μὲ τὰς κεραμείους στέγας. Αἱ κυκλάμιαι ἀνοίγουσι πάντοτε ἀνὰ τὰ δάση τῶν ἐλάτων τὰ εὐώδη ροδόχροα ἄνθη των. Περιηγηταὶ νέοι, ἀκμαῖοι καὶ εὔθυμοι, καταβαίνουσιν ἀκόμη τραγῳδοῦντες τῆς Τουρνὲτ τὰς χαράδρας.... Ἐπανῆλθον μὲ τὸ ἀκάτιον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐβυθίσθη τὸ μυθικὸν χωρίον, ἀλλὰ μάτην ἠκροάσθην.... Δὲν ἤκουσα πλέον οὔτε τοὺς κώδωνας ἠχοῦντας, οὔτε τὴν φωνὴν τῆς Νεράϊδας. Δὲν ἤκουσα ἠχοῦντα ἢ τὰ πεντήκοντά μου ἔτη, ἐνῷ αἱ μελαγχολικαὶ φωναὶ τῶν βατράχων ἐφαίνοντο θρηνοῦσαι τὴν ἀποπτᾶσαν νεότητά μου καὶ τοὺς ἐκλιπόντας συντρόφους μου.

André Theuriet [Μετάφρασις Ψ·]

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἐν Σουηδίᾳ ἀπέθανε πρό τινος ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς Γουλιέλμος Σεδέλιος. Μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐν τοῖς ὁποίοις ἀναφέρεται καὶ τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν Ἑλλάδα: Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1821 εἶνε γνωστὸν ὅτι συνεκίνησε πάντας τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ σουηδικοῦ. Ἐν Στοκχόλμῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Σουηδίας ἐγένοντο τότε ἔρανοι χρηματικοὶ ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων. Ὁ Σεδέλιος δεκαετὴς μόλις τὴν ἡλικίαν ἀπέστειλεν ὅλα τὰ ἐκ πατρικῶν φιλοδωριῶν κεφάλαιά του, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς 2 ½ ἑλληνικὰς δραχμάς, πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἐράνων ἐπιτροπὴν μὲ τὴν ἑξῆς σημείωσιν: Ἐκ μέρους δεκαετοῦς παιδίου ἀγαπῶντος τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν.

— Ἀπὸ τῆς 6 μαΐου μέχρι τῆς 15 ὀκτωβρίου οἱ ἐπισκέπται τῆς Παρισινῆς Ἐκθέσεως ἀνῆλθον ἐν ὅλῳ εἰς 51 504 224.

— Εἰς τὸν πρὸς κατάργησιν τῆς δουλείας διεθνῆ σύνδεσμον θὰ προσέλθῃ καὶ ἡ Περσία.

— Ἀπέθανεν εἷς τῶν τεσσάρων τελευταίων Ἄγγλων ἀπομάχων τοῦ Βατερλῶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης Βασίλειος Ζάκσον.

— Διὰ τὴν ἀνίδρυσιν πύργου ἐν Λονδίνῳ, παρεμφεροῦς πρὸς τὸν τοῦ Ἄϊφφελ, ἀλλ' ὑψηλοτέρου ἐκείνου προεκηρύχθη ἀγὼν ἀρχιτεκτονικὸς εἰς ὃν ἐκλήθησαν οἱ ἀρχιτέκτονες νὰ ὑποβάλωσι σχέδια συνδυάζοντα τὴν στερεότητα πρὸς τὴν κομψότητα. Ἐτάχθησαν δύο ἆθλα: διὰ τὸ ἄριστον σχέδιον 500 γυινέαι καὶ διὰ τὸ δευτερεῦον 250.

— Αἱ πλεῖσται τῶν μεγάλων πόλεων ἔχουσι καὶ μεγάλα χρέη, ὄχι ὅμως ἀνάλογα πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν. Οὕτω κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν ἐν Παρισίοις ἀναλογοῦσι 790 φράγκα εἰς ἕκαστον κάτοικον, ἐν Μιλάνῳ 218, ἐν Βιέννῃ 193, ἐν Βερολίνῳ 154, ἐν Βρυξέλλαις 1605. Ἐν Ἀθήναις δέ;

— Ἐν Μαγεντίᾳ συνέβη τὸ ἑξῆς σπανιώτατον εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ θεάτρου: μεγάλη μερὶς τοῦ κοινοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπλεόναζον αἱ γυναῖκες, ἀπῄτησε παρὰ τῆς δημαρχίας νὰ ἀπαγορευθῶσιν ἐν τῷ θεάτρῳ αἱ παραστάσεις τῆς Δίκης Κλεμανσώ, τοῦ γνωστοῦ δράματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ, καὶ ἡ ἀπαίτησις αὕτη εἰσηκούσθη.

— Ὁ Κοκλέν, ὁ διάσημος γάλλος ἠθοποιός, συμβληθεὶς μετὰ ρώσσου ἐργολάβου μεταβαίνει εἰς Ρωσσίαν ἵνα δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἀπὸ τοῦ νοεμβρίου μέχρι τοῦ μαρτίου, ἐν Πετρουπόλει, Μόσχᾳ, Κρακοβίᾳ, Κιέβῳ καὶ Ὀδησσῷ.

— Ἡ κυρία Βιαρδῶ ἐδώρησεν εἰς τὸ παρισινὸν Ὠδεῖον τὸ εἰς χεῖρας αὐτῆς εὑρισκόμενον μουσικὸν χειρόγραφον τοῦ Δὸν Ζουὰν τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Μόζαρτ.

— Ὡς ὑποψήφιοι ἀκαδημαϊκοὶ διὰ τὴν ἕδραν τοῦ Ὠζιὲ ἀναφέρονται ὁ Ζολᾶ, ὁ Τεριέ, ὁ Σαρσὲ καὶ ὁ Βουρζέ.

— Εἰς τὸν ἔξοχον γάλλον ζωγράφον Μεσσονιὲ ἀπενεμήθη ὁ μεγαλόσταυρος τῆς λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

— Ἅμα τοῦ ζητήσῃς ἐκ μέρους μου τὴν χάριν αὐτὴν δὲν θὰ σοῦ τὴν ἀρνηθῇ.

— Μὰ τί λόγον ὑποχρεώσεως ἔχει ἀπέναντί σου;

— Σπουδαιότατον: ἂν δὲν ἔπαιρνα ἐγὼ τὴν γυναῖκα ποῦ 'πῆρα... θὰ τὴν εἶχε πάρῃ αὐτός.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ υἱὸς ἀνθρώπου πλουτίσαντος δι' ἀτιμίας ἠμπορεῖ νὰ εἶνε τίμιος ἄνθρωπος — ὁ γαμβρός του ποτέ!

*

Ἡ καρδία τῆς γυναικὸς ὁμοιάζει μὲ τὴν χιόνα· ἅμα ὀλίγον ρυπανθῇ μεταβάλλεται εἰς βόρβαρον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Συγκόλλησις ἀγγείων ἐκ πορσελάνης.

Ὁσηνδήποτε προσοχὴν καὶ ἂν καταβάλλωσιν αἱ οἰκοδέσποιναι, συμβαίνουσι ζημίαι καὶ θραύονται ἐνίοτε τὰ ἐκ πορσελάνης ἢ φαγεντίας ἀγγεῖα, διὸ χρήσιμος εἶναι ἡ γνῶσις τῆς διορθώσεως τοῦ κακοῦ ἐφ' ὅσον εἶναι ἐφικτόν. Πρὸς συγκόλλησιν λοιπὸν τῶν θραυσθέντων πιναχίων ἢ ἄλλων ἀγγείων γίνεται χρῆσις κόλλας κατασκευαζομένης κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Λαμβάνομεν 125 γραμμάρια λευκοῦ τυροῦ χλωροῦ, τὸν ὁποῖον πλύνομεν θλίβοντες διὰ τῆς χειρὸς μέχρις ὅτου τὸ ὕδωρ τῆς πλύσεως πέσῃ καθαρόν· τότε δὲ θέτομεν τὸν τυρὸν εἰς μαρμάρινον ἰγδίον εἰς τὸ ὁποῖον ρίπτομεν καὶ τὰ λευκώματα τριῶν ᾠῶν καὶ τὸν χυμὸν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ σκελίδων σκορόδου καὶ τρίβομεν ἐπιπάσσοντες κόνιν ἀσβέστου ἕως οὗ ἡ κόλλα καταστῇ ξηρά. Θέτομεν δ' αὐτὴν εἰς φιαλίδιον πλατύστομον, τὸ ὁποῖον κλείομεν διὰ πώματος στεγανῶς. Ὅταν θέλωμεν νὰ συγκολλήσωμέν τι ἐξάγομεν ἐκ τοῦ φιαλιδίου ὀλίγην ἐκ τῆς κόλλας ταύτης, τὴν ἀναλύομεν εἰς ὀλίγον ὕδωρ καὶ ἀλείφομεν τὰ τεθραυσμένα μέρη, σφίγγομεν δὲ δι' ἰσχυρᾶς κλωστῆς τὰ τεμάχια πρὸς ἄλληλα καὶ τὰ ἀφίνομεν νὰ ξηρανθῶσιν εἰς τὴν σκιάν. Τὰ οὕτω συγκολληθέντα τεμάχια, ἂν ἡ ἀποξήρανσις εἶναι τελεία, δὲν ἔχουσι κανένα φόβον οὔτε ἐκ τοῦ πυρός, οὔτε ἐκ τοῦ θερμοῦ ὕδατος.

Digitized by Google

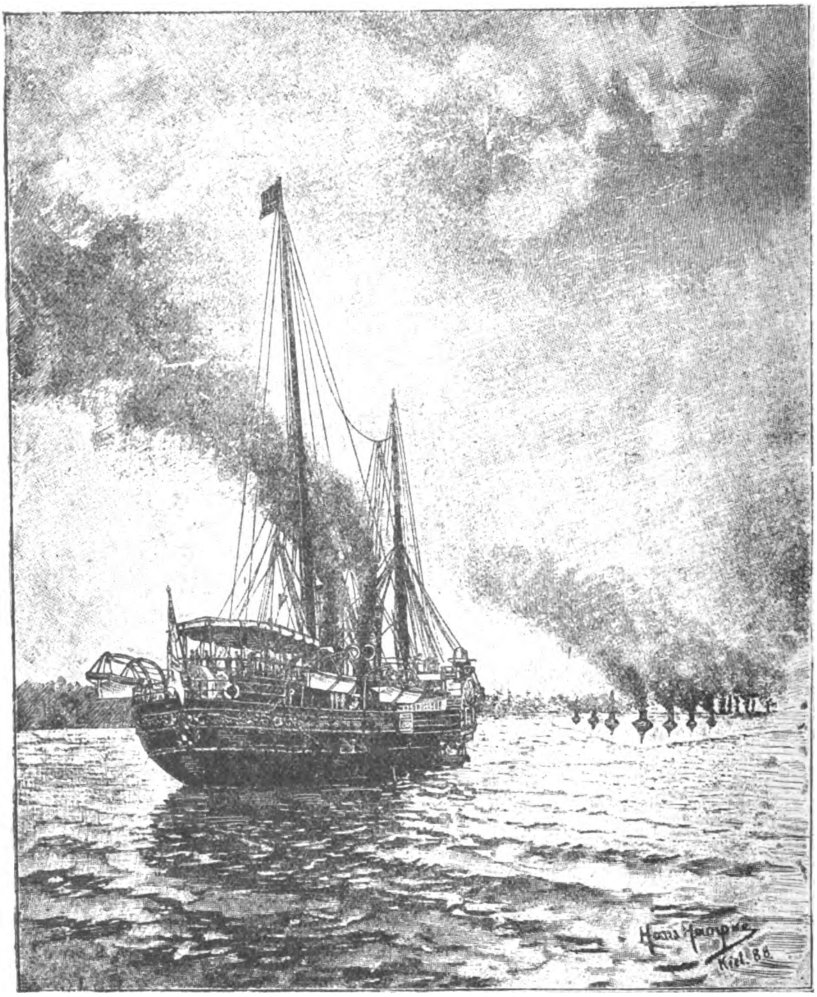

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΘΑΛΑΜΗΓΟΣ «ΧΟΕΝΤΖΟΛΛΕΡΝ»

Ἡ θαλαμηγὸς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας *Χοεντζόλλερν*, τῆς ὁποίας ἐπέβαινεν ἡ Αὐτοκράτειρα κατὰ τὸ τελευταῖον εἰς Ἑλλάδα ταξείδιον, εἶνε τροχοφόρον ἀτμόπλοιον μετὰ δύο ἱστῶν, ἔχον μῆκος 91 μέτρων καὶ πλάτος 11, σιδηροῦν τὸ σκάφος, ἐκτοπισμὸν ὕδατος 1709 τόννων καὶ μηχανὴν δυνάμεως 3,000 ἵππων.

Ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου ὑπάρχουσι δύο μικρὰ τηλεβόλα ἐκ χάλυβος, ἐστημένα ἐπὶ ὀρειχαλκίνων κιλλιβάντων, φέροντα δὲ διάφορα κοσμήματα ἔκτυπα. Εἶνε ταῦτα δῶρον τοῦ Κροὺπ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον τὸν Α'.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων τηλεβόλων, τὸ *Χοεντζόλλερν*, εἶνε ἐξωπλισμένον διὰ πέντε πολυβόλων, τοποθετημένων κατὰ μῆκος τοῦ σκάφους.

Τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου ἀποτελεῖται ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνδρῶν.

Ἄνωθεν τῶν τροχῶν εὑρίσκονται δύο μεγάλοι ἠλεκτρικοὶ λαμπτῆρες, δυνάμεως τεσσαράκοντα χιλιάδων κηρίων ἕκαστος.

Μεταξὺ τῶν δύο καπνοδόχων ὑψοῦται ἡ γέφυρα τοῦ κυβερνήτου, ἥτις εἶνε προωρισμένη διὰ τὸν Αὐτοκράτορα.

Τὰ δωμάτια τοῦ Αὐτοκράτορος χωρίζει ἀπὸ τῶν τῆς Αὐτοκρατείρας μεγάλη αἴθουσα. Ὁ κοιτὼν τοῦ Αὐτοκράτορος εἶνε μικρὸς καὶ ἀπερίττως διεσκευασμένος δι' ἁπλῆς στρατιωτικῆς κλίνης, μικρᾶς τραπέζης καλλωπισμοῦ, ἑνὸς κλιντῆρος καί τινων ἑδρῶν. Πάντα τὰ ἔπιπλα εἶνε ἐστρωμένα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, ἀνοικτόχρου καὶ διηνθισμένου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος εἶνε κατεσκευασμένα καὶ τὰ παραπετάσματα. Τοῦ κοιτῶνος προηγεῖται τὸ σπουδαστήριον, διεσκευασμένον μετὰ μεγαλειτέρας πολυτελείας. Ἐν αὐτῷ διακρίνονται δύο τράπεζαι καὶ μία ὑελόφρακτος σκευοθήκη περιλαμβάνουσα βιβλία τινά, πλουσίως δεδεμένα, ἀποτελοῦντα δὲ τὴν ταξειδιωτικὴν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου βιβλιοθήκην.

Τὸ δωμάτιον τοῦτο συνέχεται μετὰ μεγάλου λουτῆρος ἐκ ξύλου καὶ μαρμάρου.

Ὁ κοιτὼν τῆς Αὐτοκρατείρας εἶνε πλουσιώτερόν πως ηὐτρεπισμένος.

Ἐν συνόλῳ ὅμως τὴν διασκευὴν τοῦ πλοίου διακρίνει μεγάλη λιτότης, μὴ στερουμένη ὅμως καλαισθησίας.

Τὸ ἑστιατόριον, ἐν τῷ αὐτῷ αὐστηρῷ ῥυθμῷ διακεκοσμημένον, εἶνε λαμπρόν. Δύο μεγάλαι ἐλαιογραφικαὶ εἰκόνες τοῦ Βίσμαρκ καὶ τοῦ Μόλτκε, ἀμφοτέρων ἐν στολῇ κοσμοῦσιν αὐτό.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1906.

Digitized by Google

Ἀριθ. 724 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 12 Νοεμβρίου 1889.

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς

ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

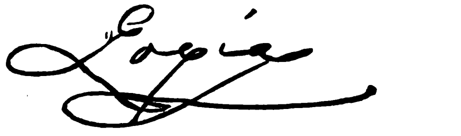

[Ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐπισήμου ληξιαρχικῆς πράξεως τῶν γάμων Αὐτῆς.]

ΠΕΡΙ ΣΚΩΤΙΑΣ(¹)

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ἐπεσκέφθην τὴν Σκωτίαν. Παρεκτὸς τῶν παλαιῶν ἐκεῖ γνωριμιῶν, δὲν μοῦ ἔλειψαν καὶ νέαι. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἡ συνομιλία ὑποτρέφεται ἐκ τῆς ἀμοιβαίας περιεργείας. Ὁ ξένος θέλει νὰ μάθῃ τὰ τῆς χώρας τὴν ὁποίαν ἐπισκέπτεται, οἱ δὲ ἐγχώριοι ζητοῦν πληροφορίας περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ξένου. Μὲ ἄλλους λόγους, εἶχα μὲν νὰ ἐρωτῶ, ἀλλ' εἶχα καὶ νὰ ἀποκρίνωμαι. Αἱ ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεκρινόμην, ἐμαρτύρουν συχνάκις πόσον ἄγνωστα εἶναι τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Εἷς τῶν περιέργων μὲ ἠρώτησε, μεταξὺ ἄλλων, ἐὰν εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἑλλήνων οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἀγορεύουν εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν! Ὁμολογῶ ὅτι τὸ ἐρώτημα μοῦ ἐπροξένησεν ἀγανάκτησιν τινά. Ἀλλὰ τὴν ἀγανάκτησιν κατηύνασεν ἀμέσως ἡ σκέψις, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες ἠδύναντο ἴσως νὰ φωραθῶσιν ἀγνοοῦντες εἰς βαθμὸν περίπου ἴσον τὰ κατὰ τὴν Σκωτίαν.

Δὲν γνωρίζω πῶς καὶ διατί, ὅτε ἐτιμήθην διὰ τῆς προσκλήσεως τῆς ἐφορείας τοῦ Παρνασσοῦ, μοῦ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν ἡ ἐρώτησις καὶ ἡ σκέψις μου ἐκεῖναι. Δὲν ἤξευρα περὶ τίνος νὰ ὁμιλήσω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἤθελα νὰ στερηθῶ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ συνδιαλεχθῶ μεθ' ὑμῶν. Διατί νὰ μὴ χρησιμοποιήσω τὰς σημειώσεις μου, λαμβάνων τὴν Σκωτίαν ὡς θέμα τῆς διαλέξεώς μου; Ὄχι βεβαίως ὅτι ὑπάρχει φόβος μὴ μοῦ ὑποβληθῶσιν ἐκ τοιούτου ἀκροατηρίου ἐρωτήσεις, ὁποία ἡ τοῦ φίλου ἐκείνου, ἀλλ' ὁπωσδήποτε, ἴσως δυνηθῶ νὰ ἑλκύσω κάπως τὴν περιέργειάν σας ὁμιλῶν περὶ τῆς ὡραίας ἐκείνης ἀπομεμακρυσμένης χώρας.

Τὴν Σκωτίαν ἐπεσκέφθην δὶς ἄλλοτε, ἀλλὰ πρὸ ἐτῶν πολλῶν. Αἱ ἀναμνήσεις τῶν πρώτων μου ἐκείνων περιηγήσεων ἐχρησίμευσαν ὡς σημεῖον συγκρίσεως μεταξὺ τῆς πρὸ εἰκοσιπέντε περίπου ἐτῶν καὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς χώρας. Ἔκτοτε ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ γραμμαὶ τῶν σιδηροδρόμων, καθὼς καὶ τὰ ἀτμόπλοια εἰς τοὺς ποταμούς, ἐπὶ τῶν λιμνῶν καὶ μεταξὺ τῶν παραλίων, ἐπολλαπλασιάσθη δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν χώραν, χάριν περιηγήσεως, — ὁ πλοῦτος, ὁ πληθυσμὸς καὶ ὁ καθωραϊσμὸς τῶν μεγαλοπόλεών της ηὔξησαν ἀναλόγως· ἐν συνόλῳ, ἡ πρόοδος μεγάλη καὶ γενική, ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς προξενουμένη ἐντύπωσις μετριάζει πως, ἐκεῖ καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, τὴν δικαίαν ἄλλως ὑπερηφάνειάν μας δι' ὅσας προόδους δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπιδείξωμεν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν μου ταύτην ἐπίσκεψιν δὲν ἠκολούθησα τὴν συνήθη τῶν ξένων περιηγητῶν τροχιάν. Ἐξενιζόμην ὑπὸ εὐγενοῦς φίλου, ὑπὸ τὰς φιλοξένους τοῦ ὁποίου στέγας μοῦ ἐδόθησαν ἀφορμαὶ νὰ ἴδω καὶ ν' ἀκούσω περὶ τῆς πατρίδος του πολλά, τὰ ὁποῖα δὲν δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀκούσῃ εἰς τὰ ξενοδοχεῖα. Εἶπα «φιλοξένους στέγας» εἰς τὸν πληθυντικόν, διότι ὁ ξενίζων με εὐπατρίδης, ἐξασκῶν μετ' ἀπείρου εὐγενείας τὴν παροιμιώδη Σκωτικὴν φιλοξενίαν, δὲν ἠρκέσθη νὰ μὲ ὑποδεχθῇ εἰς τὴν ἔπαυλιν ὅπου τότε κατῴκει, ἀλλὰ καὶ μὲ συνώδευσεν εἰς διαφόρους τῶν ἐν Σκωτίᾳ ἰδιοκτησιῶν του, κειμένων εἰς ἀντίθετα τῆς χώρας ἄκρα. Τὸ ὄνομα τοῦ εὐγενοῦς τούτου Σκώτου δὲν εἶνε ἄγνωστον ἐνταῦθα. Πρό τινων ἐτῶν διῆλθεν εἰς Ἀθήνας ὁλόκληρον χειμῶνα, ἔδειξε δὲ πολλαχῶς τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐνδιαφέρον του. Ἀναχωρήσας, ἐδώρησεν ὡς ἐνθύμημα τὰ χάλκινα ἀγάλ-

(¹) Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ *Παρνασσῷ*.

Digitized by Google

ματα τὰ κοσμοῦντα ἤδη τὴν ὡραιοτέραν τῶν πλατειῶν μας. Ἀλλὰ καὶ μακρόθεν δὲν λησμονεῖ τὴν Ἑλλάδα. Γνωρίζει τὴν γλῶσσαν, τὴν ἱστορίαν της, ἐνδιαφέρεται ἰδίως εἰς τὰς ποικίλας φάσεις τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς παθητικήν, οὕτως εἰπεῖν, συμπάθειαν, συντελεῖ διὰ τοῦ καλάμου του πρὸς διάδοσιν μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν του εἰδήσεων περὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας. Ἀφοῦ δὲ εἶναι τόσον ἐντριβὴς περὶ τὰ καθ' ἡμᾶς, συμπεραίνετε πόσον γνωρίζει τὰ τῆς πατρίδος του καὶ πόσας εὐκαιρίας εἶχα νὰ ὠφεληθῶ ἐκ τῶν γνώσεων τοιούτου ὁδηγοῦ.

Ἡ ἔπαυλις ὅπου διέτριβε ὅτε κατὰ πρῶτον τὸν ἐπεσκέφθην, φέρει τὸ ὄνομα Dumfries house, καίτοι ἀρκούντως ἀπέχουσα τῆς ὁμωνύμου πόλεως· τοῦτο δὲ διότι ὁ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα οἰκοδομήσας τὴν ἔπαυλιν, ἐκ μητρὸς θεῖος τοῦ πατρός του, ἔφερε τὸν τίτλον κόμητος τοῦ Dumfries· τὸν τίτλον τοῦτον φέρει τὴν σήμερον ὁ ἑπταετὴς πρωτότοκος υἱὸς τοῦ νῦν ἰδιοκτήτου. Ὡς γνωστόν, οἱ ἐπίδοξοι διάδοχοι τῶν εὐγενῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας φέρουν ἕνα τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν τίτλων, τοὺς ὁποίους θὰ κληρονομήσωσιν (¹). Οἱ δευτερότοκοι στεροῦνται παντὸς δικαιώματος καὶ ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν τίτλων καὶ ἐπὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας. Ὁ πρωτότοκος μόνος ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν παριστᾷ τὴν οἰκογένειαν. Αὐτὸς μόνος εἶναι ὁ κύριος καὶ τῶν τίτλων εὐγενείας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Διὰ τῆς τοιαύτης συγκεντρώσεως τῆς ἐπὶ γενεᾶς ἐπισωρευθείσης περιουσίας ἐσχηματίσθησαν οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ τῆς χώρας ἐκείνης οἶκοι. Τὰ ἀπέραντα κτήματα, τὰ μεγάλα εἰσοδήματα, τὰ φεουδαλικὰ προνόμια, αἱ ἱστορικαὶ παραδόσεις καὶ ἡ προγονικὴ εὔκλεια τῶν τοιούτων ἀρχόντων τοὺς ἀποκαθιστοῦν ἴσους ἡγεμόνων, εὐτυχεστέρους δὲ αὐτῶν καθόσον τὰ μεγαλεῖά των εἶνε ἀπηλλαγμένα τῆς εὐθύνης τοῦ κυβερνᾶν καὶ τοῦ ἐνδεχομένου κινδύνου ἐκθρονίσεως, τοῦτο τοὐλάχιστον ἐνόσῳ διέπουν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν οἱ θεσμοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλει τὴν παροῦσαν εὐημερίαν της.

Ἡ ἰδιοκτησία ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν τίτλον τῶν κομήτων τοῦ Dumfries, μὲ τὸ ἀρχοντικὸν μέγαρον ἐν τῷ μέσῳ ἀνθώνων περιβαλλομένων ὑπὸ δασῶν πυκνῶν, μὲ τὸν ποταμὸν τὸν διαβρέχοντα τοὺς πέραν τοῦ δάσους λειμῶνας, μὲ τὰ προσοδοφόρα της ἀγροκήπια καὶ τὰ οὐχ ἧττον προσοδοφόρα μεταλλεῖα, ἤρκει αὐτὴ καὶ μόνη ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐπορίαν παντὸς πανταχοῦ εὐγενοῦς οἴκου. Τὴν ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ γενεᾶς ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν της μαρτυροῦν καὶ τὸ ὕψος τῶν ἀρχαίων δένδρων περὶ τὴν οἰκίαν, καὶ ἐντὸς αὐτῆς τὰ πολύτιμα προγονικὰ κειμήλια. Πόσοι κατὰ διαδοχὴν ἐκεῖ ἐφύτευσαν δένδρα ἢ ἐστόλισαν τὴν οἰκίαν, συναισθανόμενοι ὅτι πᾶσα προσθήκη θὰ μεταβιβασθῇ ἀνέπαφος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεαν. Ὁ φέρων τὸν τίτλον ἀποθνήσκει, ἀλλὰ ζῇ ὁ τίτλος, ὁ δὲ οἶκος συνεχίζεται ἄνευ διακοπῆς. Ἐὰν ἡ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴ ἐκλείψῃ, τὸ ἀξίωμα, τὸ ὄνομα, αἱ παραδόσεις καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ οἴκου μεταβιβάζονται εἰς συγγενεῖς ἐκ πλαγίου, διαιωνίζοντας τὴν ὕπαρξίν του καὶ τηροῦντας τὴν μνημην του. Ὁ τελευταῖος κόμης τοῦ Dumfries ἀπέθανεν ἄκληρος, ἀλλ' ὁ τίτλος του διατηρεῖται καὶ ἡ οἰκία του φέρει τὸ ὄνομά του. Τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης της κοσμοῦν εἰσέτι οἱ βαρύτιμοι κεντητοὶ τάπητες τοὺς ὁποίους ἐδώρησεν εἰς ἕνα τῶν συγγενῶν του ὁ ΙΔος Λοδοβῖκος τῆς Γαλλίας. Ἦτο πρεσβευτὴς οὗτος τῆς Ἀγγλίας εἰς Παρισίους, εἰς αὐτὸν δὲ ἀνάγεται τὸ ἀνέκδοτον τὸ ὁποῖον ἐνθυμεῖσθε ἴσως. Ὁ ἐπὶ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ εὐγενείᾳ διαπρέπων Λοδοβῖκος, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ εἰς περίπατον, στραφεὶς πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν λόρδον τὸν προσεκάλεσε διὰ νεύματος ν' ἀναβῇ πρῶτος εἰς τὴν ἅμαξαν. Ὁ λόρδος, μετὰ τὴν προσήκουσαν ὑπόκλισιν, ἀνέβη πρῶτος εἰς τὴν βασιλικὴν ἅμαξαν, πρὸς ἔκπληξιν ἄκραν καὶ ταραχὴν τῶν αὐλικῶν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τοὺς καθησύχασε καὶ τοὺς ἔδωκεν ἓν μάθημα, παρατηρήσας ὅτι ἡ ἀληθὴς πρὸς ἀνωτέρους εὐγένεια εἶναι ἡ ὑπακοή.

(¹) Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ φεουδαλικὴν ἐθυμοτυπίαν, οἱ πρωτότοκοι υἱοὶ τῶν εὐγενῶν ὁμοτίμων ἔχουν κοινωνικῶς βαθμολογίαν κατὰ ἕνα βαθμὸν κατωτέρω τοῦ πατρός των. Οὕτω ὁ πρωτότοκος υἱὸς δουκὸς ἔχει βαθμὸν μαρκησίου· προηγοῦνται αὐτοῦ οἱ καθ' ἑαυτὸ μαρκήσιοι, ἀλλ' αὐτὸς προηγεῖται τῶν κομήτων. Αἱ θυγατέρες πᾶσαι ἔχουν τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τὴν κοινωνικὴν βαθμολογίαν. Οἱ νεώτεροι υἱοὶ τῶν δουκῶν ἔρχονται μετὰ τοὺς κόμητας καὶ τοὺς πρωτοτόκους υἱοὺς τῶν μαρκησίων, προηγοῦνται δὲ τῶν ὑποκομήτων. Οἱ δοῦκες, οἱ μαρκήσιοι καὶ οἱ κόμητες ἀπονέμουν, κατὰ συνήθειαν ἀπαράβατον, εἰς τοὺς πρωτοτόκους υἱούς των τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ φέρωσιν ἕνα τῶν οἰκογενειακῶν τίτλων εὐγενείας, κατ' ἐκλογὴν τοῦ πατρός. Ὁ τῖτλος οὗτος μὴ ἀνήκων δικαιωματικῶς εἰς τοὺς υἱούς, ἐπικαλεῖται τῖτλος *by courtesy*. ἀναγνωρίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς δημόσια ἔγγραφα διὰ τῆς ἑξῆς περιφράσεως: ὁ δεῖνα (τὸ ὄνομα καὶ τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον) κοινῶς ἐπικαλούμενος μαρκήσιος ἢ κόμης κλπ δεῖνα. Συνήθως ὁ τοιοῦτος τῖτλος εἶναι κατὰ ἕνα βαθμὸν κατώτερος τοῦ πατρικοῦ τίτλου, ἀλλὰ δὲν ἐπιδρᾷ ὁ τῖτλος ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς βαθμολογίας. Οὕτω λ. χ ὁ δοὺξ Northumberland μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων τίτλων του δὲν ἔχει τὸν τοῦ μαρκησίου, ὥστε ὁ πρωτότοκος υἱός του τιτλοφορεῖται κόμης Percy, βαθμολογεῖται ὅμως μεταξὺ τῶν μαρκησίων, καθὸ υἱὸς δουκός. Αἱ θυγατέρες δουκῶν, μαρκησίων καὶ κομήτων ἔχουν πᾶσαι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προτάττωσι τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἐπωνύμου των τὸν τῖτλον *Lady*, οἱ δὲ νεώτεροι υἱοὶ τῶν δουκῶν καὶ τῶν μαρκησίων φέρουν τὸν τῖτλον Lord πρὸ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνύμου των ἄνευ ἄλλου τίτλου εὐγενείας. Αἱ θυγατέρες καὶ οἱ νεώτεροι υἱοὶ τῶν εὐγενῶν τῶν ἐχόντων τῖτλον κατώτερον τοῦ κόμητος, προτάσσουν ἁπλῶς τὸ ἐπίθετον ἔντιμος, ***honouralle*** πρὸ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνύμου των. Ἐξαιρετικῶς οἱ πρωτότοκοι υἱοὶ τῶν Σκώτων ὑποκομήτων καὶ βαρόνων (ὅσων ὁ τῖτλος ἀνέρχεται πρὸ τῆς Ἑνώσεως Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τὸ 1707), ὀνομάζονται ***the Master of***. . . μετὰ τοῦ τίτλου τοῦ πατρός των.

Digitized by Google

Ἡ σκιὰ τῶν μεγάλων δένδρων, οἱ τερπνοὶ περίπατοι ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας τοῦ δάσους ἢ εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἐξοχικῆς ἡσυχίας μακρὰν τῆς βοῆς τῶν πόλεων, αἱ εὐχάριστοι συνομιλίαι τὸ ἑσπέρας περὶ τὴν ἑστίαν, τῆς ὁποίας ἡ πυρὰ δὲν ἦτο διόλου δυσάρεστος εἰς τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου, τὰ πάντα συνετέλουν εἰς τὸ ν' ἀποκαθιστῶσιν εὐάρεστον τὴν διαμονήν μου εἰς τὴν ἔπαυλιν ἐκείνην. Ἀλλ' ὁ ξενίζων με ἤθελε νὰ μοῦ δείξῃ πῶς ἔζων οἱ ἄρχοντες τῆς πατρίδος του τὸν παλαιὸν καιρόν, ἀφοῦ εἶδα τὰς ἀνέσεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ σημερινοῦ των βίου. Εὐγνωμόνως ἀπεδέχθην τὴν πρότασίν του καὶ μετέβημεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς ἄλλην ἰδιοκτησίαν του κειμένην εἰς τὴν δυτικομεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Σκωτίας. Ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μεγάλη καὶ θὰ τὴν διετρέχομεν ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ὡρῶν ἀντὶ ἕξ, ἐὰν ἡ σιδηροδρομικὴ ταχύτης ἦτο ὅση ἡ μεταξὺ Γλασκώβης καὶ Λονδίνου. Ἀλλ' εἰς τὴν Σκωτίαν, καθὼς εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀκρίβεια περιορίζονται εἰς μόνην τὴν μεταξὺ τῶν μεγάλων κέντρων συγκοινωνίαν. Πολλάκις περιμένων εἰς τοὺς σταθμοὺς τὴν ἁμαξοστοιχίαν, ἡ ὁποία δὲν ἤρχετο, ἐθαύμασα τὴν ὑπομονὴν τῶν Σκώτων. Ἀνελογιζόμην μὲ πόσην ζωηρότητα ἡμεῖς, οἱ ἀπαιτητικώτεροι τῶν ἀνθρώπων, διαμαρτυρόμεθα κατὰ τῆς ἐλαχίστης ἀταξίας τῶν μικρῶν σιδηροδρόμων, τοὺς ὁποίους μόλις ἀπεκτήσαμεν. Καὶ ὁ Σκῶτος, ὑποθέτω, ἀνυπομονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀποδεικνύει. Δὲν ἀρέσκεται καθὼς ἡμεῖς εἰς περιττὰς ἐκδηλώσεις. Ἐν γένει σιωπηλός, ἀποφεύγει τὸν θόρυβον. Καὶ τὰ παιδία ἐκεῖ παίζουν ἄνευ βοῆς. Ἐνθυμοῦμαι, εἰς ἕνα τῶν σταθμῶν ὅπου εἶχα νὰ περιμένω, διεσκέδαζα παρατηρῶν ἐπὶ ὥραν πολλὴν νεανίσκον παίζοντα μὲ τὸν σκύλον του. Ὁ σκύλος ἐπήδα, ἔφευγε, ἤρχετο, ἐγαύγιζε. Ὁ νέος ἔτρεχε κατόπιν του, τὸν ἐπείραζε, ἐμειδία, ἀλλὰ δὲν ἤκουσα τὴν φωνήν του. Ἐφανταζόμην τοὺς γέλωτας, τὰς κραυγὰς καὶ τὰ ἐπιφωνήματά του ἐὰν ἦτο συμπατριώτης μου.

—

Ἡ ἰδιοκτησία εἰς τὴν ὁποίαν μετέβημεν περιῆλθε καὶ αὕτη εἰς τὸν νῦν κάτοχόν της ἐκ κληρονομίας. Κεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Galloway, ἢ Γαλβιδίας κατὰ τὴν ἐκλατινισθεῖσαν ὀνομασίαν της. Κόλπος εὐρὺς τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν ἄντικρυ παραλίαν τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ δὲ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου σειρὰ λόφων, τῶν Cheviots, διευθυνομένη βορειανατολικῶς συναποτελεῖ τὸ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν σύνορον. Ἡ Γαλβιδία αὕτη ἐφημίζετο ἄλλοτε διὰ τοὺς μικροὺς ἵππους της. Σήμερον τρέφει μαύρους βόας καὶ πρόβατα, δηλαδὴ οἱ κάτοικοί της καταγίνονται εἰς κτηνοτροφίαν, διότι ἡ γῆ, πτωχὴ ἐν γένει, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἰδίως ἐκεῖ ὅπου κεῖται ἡ ἔπαυλις τοῦ Mochrum, ἡ χέρσος γῆ φαίνεται ἀνεπίδεκτος καλλιεργείας. Ἄλλοτε δάση ἐκάλυπτον τὴν ἔκτασιν ἐκείνην· ἤδη τὰ δάση ἐξηφανίσθησαν, ἀλλ' ἀφῆκαν εἰς τὸ ἔδαφος θησαυρὸν κεκρυμμένον, τὴν ἰλὺν (tourbe) ἥτις ξηραινομένη χρησιμοποιεῖται ὡς καύσιμος ὕλη.

Ἡ γυμνὴ πεδιὰς περικυκλοῦται ἀπὸ βουνὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀπόστασις φαίνεται μεγαλειτέρα διὰ μέσου τῆς ἐπικρατούσης συνήθως ὁμίχλης. Ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἡσυχία τῆς χέρσου καὶ ἀκατοικήτου πεδιάδος τὴν ὁποίαν διήλθομεν ἀπὸ τὸν σταθμὸν ἕως εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐνταῦθα φύσεως καὶ τῆς ἡμέρου, εὐφόρου καὶ πλουσίας γῆς ὁπόθεν ἠρχόμεθα, τὰ πάντα ἐπροξένουν βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Τὸν χειμῶνα, ὅτε ὁ παγετώδης ἄνεμος συρίζει ἀνεμπόδιστος ἐπὶ τῶν θάμνων, ὁπότε τὰ νέφη μαυρίζουν τὸν ὁρίζοντα, ἡ δὲ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν ἐπιτείνουν τὴν συνήθη ὁμίχλην, ἡ ἔρημος ἐκείνη θὰ εἶναι ἀληθῶς ἀγρία. Ἀλλὰ τὴν θερινὴν ἑσπέραν ὅτε τὴν διηρχόμην, ὁ δύων ἥλιος ἐφώτιζε τοὺς πρασίνους θάμνους, ὑπὸ δὲ τὴν πνοὴν ἐλαφροῦ ἀνέμου ἐκυμαίνετο ὡς ἀφρὸς ὁ βάμβαξ ἀπείρων ἀγρίων ἀνθῶν, (βάμβαξ ὅμως τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη δὲν κατώρθωσεν εἰσέτι νὰ ὑποβάλῃ εἰς κλώσιμον), καὶ αἱ μικραὶ λίμναι, αἱ ποικίλλουσαι τὴν ἄποψιν τῆς πεδιάδος, ἐπεδείκνυον ἐπὶ τῶν γαλανῶν νερῶν των τοὺς μεγάλους λευκοὺς δίσκους τῶν ἀνθῶν των.

Ἡ οἰκία ὅπου περὶ τὴν δείλην ἐφθάσαμεν συναρμόζεται πρὸς τὴν γενικὴν τῆς χώρας ἄποψιν. Οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ μεγάρου ὁπόθεν τὸ πρωῒ ἀνεχωρήσαμεν. Εἶναι οἰκοδόμημα ἄλλης ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς ὁπότε αἱ κατοικίαι ἦσαν ἀληθῆ φρούρια, ἡ δὲ ζωὴ δὲν ἦτο ἀπόλαυσις ἀλλὰ διαρκὴς πάλη.

Μέχρι τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἕως εἰς τὰ τέλη αὐτοῦ, ἦτο προβληματικὴ εἰς Σκωτίαν ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Χάριν ἀμοιβαίας ὑπερασπίσεως, οἱ εὐγενεῖς συνεμάχουν ἀναμεταξύ των κατὰ οἰκογενείας ἢ περιφερείας. Οἱ ἰσχυρότεροι ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑπερασπίζωνται τοὺς ἀσθενεστέρους, οὗτοι δὲ συσπειρούμενοι ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν ἀπετέλουν τὴν δύναμίν του. Ἡ χώρα ὅλη διενέμετο εἰς τοιαύτας σπείρας, εὑρισκομένας εἰς διηνεκῆ ἀλληλομαχίαν. Ἐν ἐλλείψει ἰσχυρᾶς κεντρικῆς ἀρχῆς, οὐδεμία ἐγγύησις ὑπῆρχε περὶ ἀμερολήπτου ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ τὸ 1593 ὁ τότε ἄρχων τοῦ Mochrum, προσκληθεὶς ὅπως δώσῃ λόγον διὰ φόνον διαπραχθέντα ὑπὸ ἐξαδέλφου του, μεταβαίνει εἰς Ἐδιμβοῦργον συνοδευόμενος ὑπὸ δυ-

Digitized by Google

νάμεως ἰσχυρᾶς ἐκ συγγενῶν καὶ γειτόνων του, δυνάμεως ἱκανῆς ὅπως κλίνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ πλάστιγξ τῆς δικαιοσύνης. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ φόνου εὐγενοῦς. Ἀπέναντι τῶν μὴ εὐγενῶν, τὴν δικαιοσύνην ἐξήσκουν οἱ ἄρχοντες αὐτοί. Ἕκαστος βαρῶνος εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καταδικάσῃ μέχρι καὶ τῆς ποινῆς θανάτου τοὺς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ἐγκληματίας. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐγκλημάτων σπουδαίαν κατεῖχε θέσιν καὶ ἡ μαγεία. Τοὺς μάγους καὶ γόητας κατεδίωκον ἀπηνῶς καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἐκκλησία. Τὰς περὶ τούτου παραδόσεις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας παρέλαβον οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Μία τῶν πρώτων γνωστῶν πράξεων τῆς ἀναμορφωθείσης Σκωτικῆς Ἐκκλησίας ἦτο κατὰ τὸ 1563 ὁ διωγμὸς τεσσάρων γυναικῶν κατηγορουμένων ἐπὶ μαγείᾳ. Ἡ πίστις εἰς τὴν δύναμιν τῆς μαγείας δὲν ἐξέλιπεν εἰσέτι ὁλοσχερῶς εἰς τὴν Σκωτίαν. Δὲν καταδιώκονται πλέον οἱ μάγοι οὔτε καίονται, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ λαοῦ διασώζεται εἰσέτι ὁ φόβος των καὶ πιστεύεται ἡ ὕπαρξίς των.

Τὸ ὄνομα τῆς οἰκίας ἐκείνης μαρτυρεῖ αὐτὸ καὶ μόνον τὴν ἀρχαιότητά της· ὀνομάζεται «ἡ παλαιὰ κατοικία τοῦ Μόχρωμ» (The old place of Mochrum). Συνίσταται ἐκ δύο χωριστῶν οἰκοδομῶν συνενουμένων διὰ στενῆς θολωτῆς στοᾶς. Ἡ μικροτέρα καὶ ἀρχαιοτέρα τῶν δύο ἐκτίσθη κατὰ τὸν 13ον ἢ τὸν 14ον αἰῶνα. Εἶνε ἀληθὲς φρούριον, ὀχυρόν, τετράγωνον καὶ μικρόν, ὁποῖαι ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αἱ κατοικίαι τῶν Σκώτων ἀρχόντων. Εἰς ἕκαστον πάτωμα ἀνὰ ἓν δωμάτιον, χωριζόμενον εἰς δύο διαμερίσματα. Διὰ τῶν στενῶν θυρῶν κύπτων μόνον δύναταί τις νὰ διέλθῃ. Ἡ ἑλικοειδὴς κλίμαξ εἶναι ὡς κλίμαξ κωδωνοστασίου. Τὰ παράθυρα εἶναι μικραὶ ὀπαὶ ἐντὸς τοῦ παχυτάτου τοίχου. Εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα ἔπαλξις ἀπολήγουσα ἑκατέρωθεν εἰς κυκλοτερεῖς ἐξώστας περιζώνει τὸν πύργον. Ὁ βίος ἐντὸς αὐτοῦ δὲν θὰ ἦτο βεβαίως ἄνετος. Ὑπὸ τὴν σκιάν του ὑπῆρχον ἴσως ταπεινότεραι καλύβαι, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι κατέφευγον ἐντὸς τοῦ πύργου εἰς ὥραν κινδύνου. Βραδύτερον, κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ἀνηγέρθη ἡ δευτέρα εὐρυχωροτέρα οἰκία. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διαστάσεων αὐτῆς φαίνεται ὅτι οἱ εὐγενεῖς Σκῶτοι ἐξηκολούθουν καὶ τότε διαπρέποντες ἐπὶ ἀνδρείᾳ μᾶλλον ἢ ἐπὶ πλούτῳ. Ἀμφότεραι αἱ οἰκοδομαὶ ἦσαν ἠρειπωμέναι ὅτε περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ νῦν ἰδιοκτήτου. Ἐπὶ δύο σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἔμειναν ἀκατοίκητοι. Λέγεται ὅτι ὁ τελευταῖος κάτοικός των, ἀποθανὼν τὸ 1716, ἦτο τόσον μεγαλόσωμος, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ τὸ φέρετρόν του ἐκ τῶν στενῶν θυρῶν, οὔτε ἐκ τῶν στενωτέρων παραθύρων τῆς διπλῆς οἰκίας του, ὥστε ἐδέησε νὰ κρημνισθῇ ὁ τοῖχος ὅπως γείνῃ ἡ ἐκφορά. Ὁ παρὼν ἰδιοκτήτης ἀνεκαίνισε καὶ τὰς δύο οἰκοδομάς. Δὲν μετεβλήθη οὔτε ἡ ἐξωτερικὴ ἄποψις οὔτε ἡ ἐσωτερικὴ διαίρεσίς των, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου πύργου τοῦ 13ου αἰῶνος, τοῦ ὁποίου μόνου συνεπληρώθη ἤδη ἡ ἀνακαίνισις, εἰσήχθησαν αἱ ἀνέσεις πᾶσαι τοῦ 19ου αἰῶνος. Καὶ ὅμως τὴν νύκτα, ὅτε ἐξηπλώθην ἐπὶ τῆς μαλακῆς κλίνης ἐντὸς τοῦ θολωτοῦ δωματίου, ἐκυριεύθην ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος. Ἀνελογιζόμην ὅτι εἰς τὸ δωμάτιόν μου ἐκοιμῶντο οἱ σύγχρονοι τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων. Διὰ τῆς φαντασίας μετεφερόμην ὀπίσω εἰς τὸν μεσαιῶνα, καὶ ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς καιούσης ἀρχαίας ἑστίας, τὰ φορέματα τὰ ὁποῖα ἐξεδύθην διὰ νὰ κοιμηθῶ μετεβάλλοντο εἰς σιδηρᾶν πανοπλίαν. Τὸ πρωΐ, ὅτε διὰ τοῦ στενοῦ παραθύρου, τόσον στενοῦ, ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν ὁ μεγαλόσωμος ἄρχων τοῦ 1716 ἠδύνατο καὶ ζωντανὸς νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, ὅτε διὰ τοῦ στενοῦ παραθύρου ἐξῆλθα εἰς τὴν στενὴν ἔπαλξιν, ἡ θέα ἐκεῖθεν δὲν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ μὲ μεταφέρῃ ἀμέσως ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν ὀνείρων εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχήν. Οὔτε καλλιεργημένοι ἀγροί, οὔτε στοῖβαι ξηροῦ χόρτου, οὔτε ἐπαύλεις ἀγροτικαί, ἢ καπνοδόχοι ἐργοστασίων, ἢ στόμια μεταλλείων. Μόνον ὁ περὶ τὴν οἰκίαν κῆπος καὶ αἱ νέαι φυτεῖαι ἐμαρτύρουν τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν ἐπίδρασιν. Πέραν αὐτῶν ἡ ἑλώδης ἔρημος πεδιὰς καὶ οἱ ἀκαλλιέργητοι λόφοι. Ἐνώπιόν μου ἡπλοῦτο γαληνιαία ἡ ὡραία λίμνη τοῦ Μόχρωμ. Μικρὰ δενδρόφυτα νησίδια ποικίλλουν μὲ τὸ βαθὺ πράσινον χρῶμά των τὰ γαλανὰ νερά, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατοπτρίζονται. Τὰ μικρότερα τῶν νησιδίων ἰδιοποιήθησαν ἀποικίαι θαλασσίων πτηνῶν. Ἡ θάλασσα δὲν ἀπέχει πολύ, ἀλλὰ κρύπτουν τὴν θέαν της οἱ μεσολαβοῦντες λόφοι. Ἐπὶ τῆς λίμνης εὑρίσκουν ἄσυλον τὰ θαλάσσια πτηνά, καὶ φέρουν τὴν χάριν τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκεῖ ἐρημίαν. Ἕκαστον γένος πτηνῶν ἔχει τὸ νησίδιόν του· ἐδῶ γλάροι, παρέκει χελιδόνες θαλάσσιαι. Ἅμα ἡ παρουσία ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀκτὴν διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν των, πτοοῦνται αἱ χελιδόνες καὶ πετοῦν περὶ τὰς φωλεάς των· οἱ δὲ γλάροι, σχίζοντες κυκλοτερῶς τὸν ἀέρα ὑπεράνω τοῦ ἐχθροῦ, μεταδίδουν διὰ τῶν κρωγμῶν των τὰς δεούσας πληροφορίας εἰς τὴν νῆσόν των, μέχρις οὗ πεισθέντες ὅτι δὲν ἐπίκειται κίνδυνος ἐπιστρέψωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν φωλεάν. Ἄλλα δὲ πτηνὰ μεγαλείτερα, κατοικοῦντα εἰς παρακειμένην λίμνην, διατρέχουν μὲ τὰς βαρείας των πτέρυγας τὸ μεταξὺ τῶν λιμνῶν καὶ τῆς θαλάσσης διάστημα.

Χάρις εἰς τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους διετηρήθησαν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς πέριξ λόφους ἴχνη τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας κατοίκων. Τὸ ἀ-

Digitized by Google

ροτρον δὲν ἰσοπέδωσε τοὺς τάφους, οὔτε νέαι οἰκοδομαὶ ἐξηφάνισαν τὰ προϊστορικὰ ὀχυρώματα. Πολλαχοῦ σωροὶ λίθων ὀγκωδῶν μένουν εἰσέτι, ὡς μνημόσυνα ἡρώων ἀνωνύμων ὑπ' αὐτοὺς τοὺς σωροὺς ταφέντων. Ὅτι δὲν ἐστήθησαν τυχαίως καὶ ἄνευ σκοποῦ ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῆς τῆς τοποθεσίας των. Εἶδα τοιοῦτον τάφον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ ἀποτομωτέρου ἐκεῖ λόφου, ὅπου οἱ λίθοι μετὰ κόπου ἐκεῖθεν μετεφέρθησαν. Ἐκ τῆς κορυφῆς ἐκείνης φαίνονται τῆς ἀπέναντι Ἀγγλίας τὰ ὄρη, καὶ τὰ ἀπέχοντα βουνὰ τῆς Ἰρλανδίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ πελάγους, εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἐκ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, ἡ περίεργος νῆσος τοῦ Man, ἡ ὁποία διατηρεῖ τὴν Κελτικήν της γλῶσσαν καὶ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησίν της ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἄλλου λόφου σώζονται τὰ ἴχνη κυκλοτεροῦς ὀχυρώματος. Ἐκεῖθεν οἱ ἰθαγενεῖς κατώπτευον τὴν πέριξ χώραν καὶ τὴν θάλασσαν πρὸς πρόληψιν αἰφνιδίων ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων, καὶ κατέφευγον ἐκεῖ εἰς ὥραν κινδύνου ἐκ τῶν ὑπὸ τὰ δάση ἢ ἐπὶ τῶν λιμνῶν συνοικισμῶν των. Ὑπάρχουσι τεκμήρια μαρτυροῦντα ὅτι αἱ μικραὶ νῆσοι τῆς λίμνης τοῦ Μόχρωμ κατοικοῦντο ὑπὸ τῶν προϊστορικῶν κατοίκων τῆς Γαλβιδίας. Μία τῶν νήσων συνείχετο μὲ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης διὰ πόρου καλυπτομένου ἀπὸ τὰ νερά, σωζομένου δὲ εἰσέτι. Ἡ ὑποβρύχιος αὐτὴ ὁδὸς δὲν συνδέει δι' εὐθείας γραμμῆς τὴν ὄχθην καὶ τὴν νῆσον. Εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς λίμνης στρέφεται διὰ μιᾶς πρὸς τὰ δεξιά, μετά τινα δὲ βήματα ἐπαναλαμβάνει τὴν πρὸς τὴν λίμνην διεύθυνσιν. Ὥστε ὁ μὴ γνωρίζων τὸ μυστικόν, προχωρῶν ἐβυθίζετο ἐντὸς τῆς λίμνης. Ἡ προφύλαξις ὅμως δὲν ἦτο ὡς φαίνεται ἐπαρκής, ὅθεν τὰ ἐπὶ τῶν λόφων ὀχυρώματα (1) Ὅτι δὲ ἦσαν τὰ τοιαῦτα ὀχυρώματα κατασκευάσματα τῶν ἰθαγενῶν, φαίνεται ἐκ τοῦ κυκλοτεροῦς σχήματός των. Τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατόπεδα ἦσαν τετράγωνα, ἔκειντο δὲ συνήθως εἰς πεδινὰ μέρη, ὄχι ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων. Εἰς οὐδεμίαν δὲ χώραν σώζονται τόσα σχετικῶς ἴχνη Ῥωμαϊκῶν ὀχυρωμάτων, ὅσα ἐν Σκωτίᾳ.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφοῦ κατέκτησαν τὸ μεσημβρινὸν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, εἰσέβαλον εἰς τὸ βόρειον αὐτῆς, τὴν Καληδονίαν, κατὰ τὸ ἔτος 80 μ. Χ. Τὰ πολλὰ στρατόπεδά των καὶ τὸ τεῖχος τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἤγειρεν ὁ Ἀδριανός, εἰς τὰ σημερινὰ περίπου σύνορα Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας, μαρτυροῦν τὴν μακρὰν καὶ πεισματώδη τῶν ἰθαγενῶν ἀντίστασιν. Παρεκτὸς τῆς ἀντιστάσεως τῶν κατοίκων, ἀπησχόλησαν ἐνίοτε τὴν Ῥώμην ἐκεῖ ἀνταρσίαι στρατιωτικαί. Μία ἐξ αὐτῶν προεκάλεσε τὴν εἰς Σκωτίαν ἀποστολὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀνεσκεύασε τὴν ἱστορικὴν δοξασίαν καθ' ἣν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγεννήθη εἰς Ἐβόρακον, ὄχι μακρὰν τῶν Σκωτικῶν συνόρων. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε, αἱ λεγεῶνες τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὑπεστήριξαν αὐτὸν πρῶται, ὅτε ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, τὸ δὲ ὄνομά του ἔμεινε πάντοτε προσφιλὲς εἰς Σκωτίαν. Περὶ τὸ 407 μ. Χ. εἷς στρατηγὸς Ῥωμαῖος, φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀνεκηρύχθη ἐκεῖ Καῖσαρ, ἡ δὲ ἐπιτυχία του ἀπεδίδετο εἰς τὸ ὅτι ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος Ἀλλὰ θελήσας νὰ καθυποτάξῃ ὁλόκληρον τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ἐνικήθη καὶ κατεστράφη Ἔκτοτε δέ, ἐπὶ Ὀνωρίου, διακόπτεται ἡ σχέσις μεταξὺ Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ῥώμης.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς Μ. Βρεττανίας περὶ τὸ 407 μ. Χ. ἐπέρχεται σκότος βαθύ. Ἡ ἱστορία σιωπᾷ, ἡ ποίησις δὲ μόνη τολμᾷ νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ, χωρὶς ὅμως νὰ βασίζεται ἐπὶ σπουδαίων ὑποστάσεων. Ὑπάρχουν δύο πηγαὶ τοιούτων ποιητικῶν παραδόσεων. Ἐν πρώτοις, ὁ κύκλος τῶν λεγομένων Ἀρθουρικῶν ποιημάτων Καὶ ἂν ὅμως παραδεχθῶμεν ὡς γεγονὸς ἱστορικὸν τὴν ὕπαρξιν τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, τὰ μεσαιωνικὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἥρωας, παριστοῦν ἐποχὴν ἱπποτισμοῦ φεουδαλικοῦ, ὁποῖος δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι ὁπότε ὑποτίθεται ὅτι ἔζη ὁ Ἀρθοῦρος. Ὥστε, ἀνεξαρτήτως τοῦ μυθικοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων καὶ τῶν συμβάντων, τὰ παριστανόμενα εἰς τὰ ποιήματα ἐκεῖνα ἤθη καὶ ἔθιμα εἶναι προφανὴς ἀναχρονισμός. Ἄλλως δέ, ἕκαστον τῶν Κελτικῶν φύλων ἰδιοποιεῖται τὰς Ἀρθουρικὰς παραδόσεις. Δύσκολον νὰ περιορισθῇ εἰς Σκωτίαν ἡ σκηνή των.

Ἄλλη πηγή, ἀποκλειστικῶς αὐτὴ Σκωτική ἀλλὰ κύρους ὄχι ἀσφαλεστέρου, εἶναι τὰ Ὀσσιανικὰ ποιήματα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔγειναν γνωστὰ ἐνταῦθα δι' ἐπιτυχῶν ἐμμέτρων μεταφράσεων. Ἡ ἱστορία τῶν ποιημάτων τούτων εἶναι ὁπωσοῦν περίεργος. Περὶ τὸ 1770 ὁ Σκῶτος Macpherson ἐδημοσίευσεν «ἀποσπάσματά τινα ἀρχαίας ποιήσεως συλλεγέντα εἰς τὴν Βόρειον Σκωτίαν.» Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν εἰς Σκωτίαν, καὶ οἱ θαυμασταί των παρεκίνησαν τὸν μεταφραστὴν νὰ συλλέξῃ

(1) Τοῦ ὀχυρώματος τούτου οἱ λίθοι συνέχονται οὐχὶ δι' ἀσβέστου ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρός. Οἱ χωρικοὶ ὀνομάζουν τὰ σωζόμενα ἴχνη τοιούτων ὀχυρωμάτων «καμμένας πέτρας», burnt stones· λέγονται δὲ καὶ ὑαλωμένα φρούρια. virified forts, ὡς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν λίθων εἰς ὑαλώδη σχεδὸν ὕλην. Ὅτι δὲ ἡ τοιαύτη διὰ τοῦ πυρὸς συγκόλλησις δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τυχαίας πυρκαϊᾶς, μαρτυρεῖται, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου σχετικῶς ἀριθμοῦ τῶν τοιούτων λειψάνων τοῦ παρελθόντος.

Digitized by Google

καὶ ἄλλα. Τότε ἐπηκολούθησεν ἡ δημοσίευσις τῆς εἰς τὸ πεζὸν Ἀγγλικῆς μεταφράσεως ὁλοκλήρου τοῦ κύκλου τῶν Ὀσσιανικῶν ποιημάτων. Τὸ πρωτότυπον ὅμως οὐδεὶς ποτε εἶδε, καὶ τοῦτο ἐνίσχυσε τὴν κατακραυγὴν τῶν θεωρούντων τὰ ἀρχαῖα δῆθεν ἐκεῖνα Σκωτικὰ ποιήματα ὡς πλαστά. Ἀληθῶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Macpherson εὑρέθη μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του κείμενόν τι εἰς τὴν Κελτικήν, εἰς Κελτικὴν ὅμως σύγχρονον, ὄχι τὴν ἀρχαίαν Γαελικήν. Τὴν σήμερον ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη εἶναι ὅτι τὰ λεγόμενα Ὀσσιανικὰ ποιήματα βασίζονται ἐν μέρει ἐπὶ ἀρχαίων τυπικῶν παραδόσεων, ἀλλ' εἶναι πράγματι προϊὸν τῆς φαντασίας τοῦ Macpherson. Ὁ γενόμενος ὅμως περὶ αὐτὰ κρότος ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου εἰς τὴν ἄγνωστον ἔτι ἐποχὴν ἐκείνην τῆς Σκωτικῆς ἱστορίας. Ὁπωσδήποτε, τὰ ποιήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τοὺς μυθικοὺς ἐκείνους βασιλεῖς, τὸν Ὀσσιανικὸν Φίγγαλ ἐξ ἑνὸς καὶ τὸν Ἀρθοῦρον ἐξ ἄλλου, ἐπιρρίπτουν ἀμυδρόν τι φῶς εἰς τὸ χάος τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησε τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν καὶ εἰς τὴν ζύμωσιν τῶν διαφόρων στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπῆλθε βαθμηδὸν ὁ σχηματισμὸς τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἀγγλίας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων.

—

Καθὼς γνωρίζετε, τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἤπειρον κατέκλυσαν διαδοχικῶς διάφορα φῦλα τῆς μεγάλης Ἀσιατικῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθη χάριν εὐκολίας ἡ συνοπτικὴ ἐπωνυμία τῶν Ἀρίων. Ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης οἱ πρῶτοι εἰσβαλόντες μέχρι τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης ἦσαν οἱ Κελτοί. Δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν τίνες ἦσαν οἱ ὑπὸ τῶν Κελτῶν διωχθέντες ἢ ἀπορροφηθέντες κάτοικοι· ἀλλ' ὡς ἔσχατον λείψανόν των δύνανται μετ' ἀσφαλείας νὰ θεωρηθῶσιν ἐξ ἑνὸς μὲν οἱ περισωθέντες εἰς τὰ ἄκρα τῆς Βαλτικῆς Φῖνοι, καὶ ἐξ ἄλλου οἱ Βάσκαι τῶν Πυρηναίων. Ἐπὶ Ῥωμαίων, τὸ πλεῖστον τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης κατεῖχον οἱ Κελτοί. Ἡ Γαλλία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ Ἰρλανδία ἦσαν κατ' ἐξοχὴν χῶραι Κελτικαί. Ἀλλά, μετὰ τὴν ἐξασθένισιν τῆς Ῥωμαϊκῆς παντοκρατορίας, οἱ Κελτοὶ ἔπαθον ὅ,τι καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων. Αἱ Τευτονικαὶ εἰσβολαὶ τοὺς περιώρισαν εἰς τὰ δυτικώτερα ἄκρα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἡ ὑποχώρησις τῶν Κελτῶν ἔγεινε βαθμιαία. Ἐπὶ Θεοδωρίχου, περὶ τὰ 500 μ. Χ., μόνη ἡ ἀνατολικομεσημβρινὴ ἄκρα της κατείχετο ὑπὸ Σαξώνων. Μετὰ δύο αἰῶνας, μόνη ἡ πρὸς δυσμὰς Ἀγγλία, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς βορειοδυτικῆς Σκωτίας κατείχοντο ὑπὸ Κελτῶν. Τὸ ἐπίλοιπον τῆς χώρας κατεκτήθη ὑπὸ Σαξώνων πρὸς νότον, καὶ ὑπὸ Σκανδιναυῶν πρὸς βορρᾶν. Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν τὸ Κελτικὸν στοιχεῖον ἐπεκράτησεν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι Σκῶτοι τότε ἐλέγοντο οἱ Ἰρλανδοί. Ἀποικία αὐτῶν μεταναστεύσασα ἐξ Ἰρλανδίας εἰς τὴν ἄντικρυ παραλίαν ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς ὁλόκληρον τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τὸ ὄνομα τῶν Σκώτων διῃωνίσθη εἰς τὴν νέαν πατρίδα των ἐνῷ ἐλησμονήθη εἰς τὴν γῆν ὁπόθεν ἦλθον.

Ἐκ τοῦ κυκεῶνος ἐκείνου Τευτονικῶν καὶ Κελτικῶν στοιχείων συνεκροτήθη βαθμηδὸν κράτος Σκωτικόν, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν βασίλειον, καθόσον οἱ χρονογράφοι μνημονεύουν σειρὰς καὶ ὀνόματα βασιλέων. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταριθμοῦνται ὁ Δώγκαν, ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Μάκβεθ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Δώγκαν Μάλκολμ, ὁ ἐκθρονίσας τὸν Μάκβεθ. Ἡ φαντασία τοῦ Σαικσπείρου ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀθανασίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ὠνειρεύοντο οἱ χρονογράφοι τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος. Περὶ τῆς τότε κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς Σκωτίας δὲν μᾶς διδάσκουν πολλὰ οἱ χρονογράφοι. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἡ κυριαρχία τῶν βασιλέων ἠμφισβητεῖτο ὑπὸ τῶν ἡγεμονίσκων τῆς χώρας καὶ τῶν ἀλλοφύλων κατοίκων. Τὴν δὲ ἀγριότητα τῆς ἐποχῆς ἐπέτεινον αἱ φυλετικαὶ διαιρέσεις.

Κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα νέα τῶν πραγμάτων μεταβολή. Οἱ Νορμανδοὶ κατακτοῦν τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Νορμανδοὶ ἦσαν Σκανδιναυοὶ καὶ οὗτοι ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πρὸ τινων αἰώνων εἶχον διασπείρει τὸν τρόμον εἰς τὰ παράλια τῆς ἀρκτῴας Εὐρώπης καὶ κατακτήσει τὰ βόρεια τῆς Σκωτίας καὶ τὰς περὶ τὴν Σκωτίαν νήσους. Ἀλλ' ἐγκαταστάντες εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν ἔμαθον τὴν γλῶσσαν καὶ προσέλαβον τὰ ἤθη καὶ τοὺς φεουδαλικοὺς θεσμούς της, ὥστε ὡς Γάλλους τοὺς ἐθεώρουν οἱ Σάξωνες τῆς Ἀγγλίας, ὡς Γάλλους δὲ τοὺς ἐγνωρίσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Ἰταλοὶ ὅτε, κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἐπίσης ἑκατονταετηρίδα ἐξέτεινον μέχρι τῆς Μεσογείου τὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰς κατακτήσεις των. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ κατάκτησίς των ὑπῆρξε μόνιμος καὶ στερεά. Ἐκεῖ, συγχωνευθέντες μετὰ τῶν κατακτηθέντων, ἐλησμόνησαν βαθμηδὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Γαλλίας Γενόμενοι Ἄγγλοι ἵδρυσαν κράτος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐφαντάζοντο τὴν μέλλουσαν δόξαν.

Ἀλλὰ οἱ Νορμανδοὶ κατακτήσαντες τὴν Ἀγγλίαν δὲν καθυπέταξαν καὶ τὴν Σκωτίαν. Περιέκοψαν μόνον τὰ σύνορά της, ἰδιοποιηθέντες χώρας αἱ ὁποῖαι ἕως τότε διημφισβητοῦντο μεταξὺ τῶν δύο ὁμόρων κρατῶν. Ἡ ἀντίστασις τῶν Σκώτων εἰς τὸ Ἀγγλονορμανδικὸν κράτος συνετέλεσεν εἰς τὸ ν' αὐξήσῃ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν διάκρισιν. Ναὶ μέν, ἡ Νορμανδικὴ κα-

Digitized by Google

τάκτησις της Ἀγγλίας ἐπέφερεν εἰς τοὺς θεσμούς, εἰς τὰ ἤθη καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σκωτίας ἀποτελέσματα πολὺ σημαντικώτερα ἢ πᾶσαι αἱ προγενέστεραι εἰσβολαὶ καὶ κατακτήσεις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἀλλ' ἡ Σκωτία μὴ καθυποβληθεῖσα εἰς τοὺς Νορμανδοὺς διετήρησε ἀμιγέστερον τὸν Σαξωνικὸν χαρακτῆρά της. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ἡ κατάκτησις αὐτὴ τῆς Ἀγγλίας, καθόσον οἱ Σάξωνες, οἱ μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἐπικράτησιν τῶν Νορμανδῶν, μετηνάστευον ἐξ Ἀγγλίας εἰς τὴν μεσημβρινὴν Σκωτίαν. Καὶ σήμερον ἔτι, μετὰ δύο αἰώνων πολιτικὴν ἕνωσιν, οἱ δύο λαοὶ δὲν συνεταυτίσθησαν· ἡ Σκωτία μένει Σαξωνικωτέρα τῆς Ἀγγλίας. Τοῦτο δὲ πρὸ πάντων φαίνεται ἐκ τῆς λαλουμένης εἰς τὰς δύο χώρας γλώσσης· ἡ γλῶσσα κατ' οὐσίαν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, ἀλλ' αἱ δύο διάλεκτοι διαφέρουν οὐσιωδῶς καὶ κατὰ τὸ λεκτικὸν καὶ κατὰ τὴν προφοράν. Οἱ Νορμανδοί, μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ τὸν ὁποῖον προσέλαβον εἰς τὴν λατινικὴν Γαλλίαν, μετέφερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς λατινικὰς παραδόσεις. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλονται αἱ πολλαὶ λατινικαὶ λέξεις αἱ εἰσαχθεῖσαι εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Εἰς αὐτοὺς ἐπίσης ὀφείλεται καὶ ἡ βαθμιαία τῆς προφορᾶς μαλάκυνσις κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἐπῆλθεν ἡ μεταξὺ τῆς προφορᾶς καὶ τῆς γραφῆς διαφορά, ἡ παρέχουσα τοσαύτας δυσκολίας εἰς τοὺς ξένους τοὺς ἐκμανθάνοντας τὴν Ἀγγλικήν. Ἡ λογία καὶ ἐπίσημος τῆς Σκωτίας γλῶσσα εἶναι ἡ Ἀγγλική. Ἀλλ' ἡ κοινῶς λαλουμένη, ἡ δημώδης Σκωτικὴ διάλεκτος δὲν ἔχει τὰς λατινικὰς τῆς Ἀγγλικῆς λέξεις, διεφύλαξε δὲ τοὺς Σαξωνικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ τὴν Σαξωνικὴν προφοράν της· τὰ ἀριθμητικὰ sax, sayven, aucht, καὶ ἐν γένει αἱ λέξεις ὅπου ἐπικρατοῦν τὰ λαρυγγοπρόφερτα, προφέρονται ὡς γράφονται. Ὁ Γερμανός, ὁ Σκανδιναυός, ἢ ὁ Ὀλλανδὸς μάλιστα τῆς Φριζίας, ἀναγνωρίζουν τὴν κοινὴν προγονικήν, τὴν Τευτονικὴν γλῶσσαν, εἰς Σκωτίαν πολὺ περισσότερον ἢ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ταῦτα περὶ τῶν Σαξώνων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ μέγιστον τῆς Σκωτίας· οἱ Κελτοὶ περιωρίσθησαν πολὺ πλέον ἢ ὅσον εἶχον ἤδη περιωρισθῆ κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα.(1) Κατοικοῦντες τὰ βορειοδυτικώτερα τῆς χώρας, λαλοῦν τὴν καλουμένην Γαελικήν, ἡ ὁποία διαφέρει τῶν ἄλλων Κελτικῶν διαλέκτων τῆς Ἰρλανδίας, τῆς Οὐαλίας καὶ τῆς Γαλλικῆς Βρεττανίας. Οἱ Κελτοὶ ἀποτελοῦν σήμερον τὸ δέκατον ἕκτον μόλις τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Σκωτίας. Ἐπὶ 3,735,000 κατοίκων μόνον 231,600 λαλοῦν τὴν Κελτικήν(1). Διὰ ν' ἀκούσῃ τις τὴν γλῶσσάν των ἀνάγκη ν' ἀναβῇ εἰς τὰ ὀρεινὰ τῆς χώρας. Ἐρχόμενος ἐξ Ἀγγλίας θ' ἀκούσῃ μόνην τὴν ἐπικρατοῦσαν Σαξωνικὴν διάλεκτον. Ἐκ τῆς προφορᾶς δὲ καὶ μόνης ἐννοεῖ ὁ περιηγητὴς πότε μετέβη ἐκ τῶν συνόρων τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Σκωτίαν.

Παρεκτὸς ὅμως τῆς γλώσσης ὁ περιηγητὴς παρατηρεῖ καὶ ἄλλο τι διακριτικὸν τῆς Σκωτίας. Ἅμα εἰς σταθμὸν σιδηροδρόμου, ἐπὶ τοίχου προσιτοῦ, ἴδητε παῖδας καθημένους καὶ ἐπιδεικνύοντας μακρὰν σειρὰν γυμνῶν ποδῶν, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι εὑρίσκεσθε ἐντὸς τῆς Σκωτίας. Λέγεται καὶ τὸ πιστεύω, ὅτι τὸ ἔθιμον συντελεῖ εἰς τὴν εὐκρασίαν καὶ τὴν εὐκινησίαν. Ἄλλως δὲ οἱ ὀρεινοὶ τῆς Κελτικῆς Σκωτίας δὲν ἔχουν μόνους τοὺς πόδας γυμνοὺς ὑπὸ τὴν ποικιλόχρουν φουστανέλαν των. Τὸ πρᾶγμα προκαλεῖ ἁπλῶς τὴν προσοχὴν τοῦ ξένου ἕνεκα τοῦ ψυχροῦ κλίματος, καὶ διότι δὲν συνειθίζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Δὲν περιορίζεται δὲ εἰς μόνους τοὺς παῖδας. Εἰς ἕνα τῶν περιπάτων μου συνήντησα γυναῖκα μεσόκοπον, ὄχι ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων, καθόσον ἠδυνάμην νὰ κρίνω ἐκ τῆς εὐπρεποῦς ἐνδυμασίας της. Εἰς τὴν μίαν χεῖρα ἐκράτει τὸ ἀλεξιβρόχιον, εἰς τὴν ἄλλην τὰ ὑποδήματά της, καὶ ἐβάδιζε ῥωμαλέως μὲ τοὺς γυμνοὺς πόδας της.

—

Ἡ παρέκβασις αὐτὴ μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸ Μόχρωμ καὶ ἀπὸ τὴν περιοδείαν μου. Δὲν σᾶς βαρύνω περιγράφων τὴν χώραν μέχρι τῆς οἰκίας Dumfries ὅπου ἐπανήλθομεν, ἀλλ' ὄχι διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ. Ὁ σιδηρόδρομος, διατρέχων ὅλην τὴν παραλίαν τῆς δυτικομεσημβρινῆς ἐκείνης ἄκρας τῆς Σκωτίας, ἐπέτρεπε νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πρώτην μας ἀφετηρίαν στρεφόμενοι, οὕτως εἰπεῖν, κυκλοειδῶς. Διέρχεται δὲ ὁ σιδηρόδρομος χώρας πολὺ διαφόρους ἢ τὴν περὶ τὸ Μόχρωμ ἔρημον. Πανταχοῦ ἀγροὶ καλλιεργημένοι, καὶ σημεῖα εὐημερίας, καὶ σταθμοὶ συνεχεῖς εἰς χωρία καὶ κωμοπόλεις καὶ εἰς πόλεις ἀκμαζούσας, ὁποῖαι ἡ μεσόγειος Dumfries καὶ ἡ παράλιος Ayr.

(1) Ἐκτὸς τῆς Ἰρλανδίας, ὅπου τὸ Κελτικὸν στοιχεῖον ἀνέδειξε μεγαλειτέραν ζωτικότητα, εἰς μὲν τὴν Ἀγγλίαν μένει ἔτι Κελτικὴ ἡ πρὸς δυσμὰς ὀρεινὴ χώρα, ἡ λεγομένη Οὐαλία, Wales, pays de Galles, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν ἡ Βρεττανία, ἐν μέρει. Ἡ ἄντικρυ τῆς Γαλλικῆς Βρεττανίας Ἀγγλικὴ ἐπαρχία τῆς Κορνουάλης ἐξηγγλίσθη ὁλοσχερῶς. Ἡ τελευταία ἐκεῖ γραία ἡ λαλοῦσα τὴν Κελτικὴν διάλεκτον ὡς μητρικήν της γλῶσσαν, ἀπεβίωσε πρὸ αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα.

(1) Ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, συμποσουμένου κατὰ τὸ 1881, εἰς 35,241,482 ψυχάς, οἱ λαλοῦντες τὴν Κελτικὴν ὑπολογίζονται εἰς 2,067,359, ἤτοι εἰς ὀλιγώτερον τῶν ἓξ τοῖς ἑκατόν. Ἐξ αὐτῶν 885,765 ἤτοι 18,$^2/_{10}$ τοῖς % τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Ἰρλανδίας λαλοῦν τὴν Γαελικὴν διάλεκτον τῆς Ἰρλανδίας. 950,000 ἢ 70 τοῖς % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Οὐαλίας λαλοῦν τὴν λεγομένην Κυμβρικὴν διάλεκτον, καὶ οἱ ὡς ἄνω 231,594 κάτοικοι τῆς Σκωτίας, ἢ 6.$^{20}/_{00}$ τοῖς % τοῦ ὅλου ἐκεῖ πληθυσμοῦ οἱ λαλοῦντες τὴν Σκωτικὴν Γαελικήν.

Digitized by Google

Καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν ἐκείνην διατηρεῖται μετὰ στοργῆς ἡ μνήμη καὶ ἡ φήμη τοῦ ποιητοῦ Burns. Γεννηθεὶς πλησίον τοῦ Ayr ἀπέθανεν εἰς τὴν πόλιν Dumfries, παρεκτὸς δὲ τοῦ ὀλίγου χρόνου τὸν ὁποῖον διῆλθεν εἰς Ἐδιμβοῦργον, διεβίωσεν εἰς τὰς δύο ἐκείνας πόλεις ἢ εἰς τὰ ἀγροκήπια ὅπου μετῆλθε τὸ γεωργικόν του στάδιον. Εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τὰ συνεχόμενα μὲ τὴν σύντομον ὕπαρξίν του, οἱ συμπατριῶται του σεμνύνονται διὰ τὸ ὄνομά του, οἱ δὲ ξένοι ἔρχονται πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν μερῶν τὰ ὁποῖα ἐδόξασεν ἡ διάβασίς του, ἢ τῶν μνημείων ὅσα εἰς τιμήν του ἐστήθησαν.

Ὁ Burns εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Σκωτίας. Υἱὸς πτωχῶν ἐναρέτων γονέων, ἀνηκόντων εἰς τὴν γεωργικὴν τάξιν, ἐγεννήθη τὸ 1759 καὶ ἀπέθανε, νέος ἔτι τὸ 1796. Ἔζησε βίον ἄτακτον καὶ τρικυμιώδη. Δοῦλος τῶν παθῶν του, δὲν ἠδυνήθη πάντοτε νὰ τὰ καθυποτάξῃ εἰς τὸν χαλινὸν τῆς φρονήσεως. Ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ ἐνυπῆρχον δύο ἄνθρωποι. Ὁ εὐτελέστερος παρῆλθε καὶ θὰ λησμονηθῇ, διεσώθη δὲ ὁ ἐμπνευσμένος ποιητής, ὁ ἐμφορούμενος γενναίων αἰσθημάτων, ὁ δοξάσας τὴν πατρίδα διὰ τῶν ἔργων του. Ἀτυχῶς, οἱ ζηλοῦντες τὴν δόξαν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, νομίζουν ἐνίοτε ὅτι τὸ ἀχαλίνωτον τῆς ζωῆς ἦτο συμπλήρωμα ἀναπόφευκτον τῆς μεγαλοφυΐας των, καὶ θέλοντες νὰ γίνωσιν ἐφάμιλλοι ἐκείνων, μιμοῦνται τὸ εὐκολώτερον καὶ χειρότερον, καὶ μόνον εἰς ἐκεῖνο ἐπιτυγχάνουν. Διὰ τοῦτο, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν μνήμην αὐτὴν τοῦ Burns, θὰ ἦτο καλλίτερον ἂν ἔμενον ἄγνωστοι αἱ λεπτομέρειαι πᾶσαι τοῦ βίου του.

Ὁ Burns ἦτο ἔξοχος λυρικὸς ποιητής. Δὲν ἐνεωτέρισε. Παρεδέχθη τὸ μέτρον, τὸ σχῆμα, τὸ ὕφος καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν πρὸ αὐτοῦ λυρικῶν ποιητῶν τῆς Σκωτίας, ἀλλὰ τοὺς ὑπερηκόντισε πάντας. Ἠσθάνθη βαθέως καὶ περιέγραψε πιστῶς τὰ αἰσθήματα, τὸν βίον, τὴν γῆν τῶν συμπατριωτῶν του. Τὰ πάντα γνήσια καὶ ἀληθῆ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐμπνεύσεώς του. Οὐδεμία ἐπιτήδευσις, οὐδεμία προσπάθεια ὅπως συναρπάσῃ διὰ τεχνασμάτων τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τῆς ταπεινῆς περιωπῆς του ἔβλεπε τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον, ἔβλεπε τὴν φύσιν μὲ βλέμμα διαπεραστικόν, μὲ διάνοιαν διαυγῆ. μὲ καρδίαν πλήρη θέρμης. Ὅ,τι δὲ ἔβλεπε τὸ ἐξέφραζεν, ὄχι διὰ ψυχρῶν τοπικων ἐκφράσεων, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν του γλῶσσαν, τὴν ζῶσαν τῆς πατρίδος του διάλεκτον. Τὸ ἐξέφραζε δὲ μὲ δύναμιν, μὲ ζωηρότητα καὶ μὲ εὐστοχίαν τόσην, ὥστε ἀνύψωσε διὰ μιᾶς εἰς φιλολογικὴν τὴν χωρικήν του διάλεκτον καὶ τὴν ἀποκατέστησε κλασικήν.

Οἱ Σκῶτοι δὲν θεωροῦν τὸν Burns ὡς ἐθνικὸν ποιητὴν μόνον διότι ἔψαλε τὸν βίον των· ὀφείλουν εἰς αὐτὸν μεγαλειτέραν εὐγνωμοσύνην. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἀνεφάνη εἰς περίοδον ἐθνικῆς καταπτώσεως Μετὰ ἑκατονταετῆ θρησκευτικὴν πάλην, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν μακρῶν ἀγώνων ὑπὲρ τῆς παλινορθώσεως τῶν Στουάρδων, ἡ ἐξηντλημένη Σκωτία ὑπεβλήθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἕνωσίν της μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Σκωτία ἔμεινεν ἄνευ βασιλείας χωριστῆς, ἄνευ συνελεύσεως ἰδίας τῶν ἀντιπροσώπων της, ἐκινδύνευε δὲ ν' απορροφηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀρχαία ὑπερηφάνεια τῶν Σκώτων διὰ τὸν ἐθνισμόν των ἐφαίνετο κλονιζομένη. Οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ ποιηταί της γράφοντες Ἀγγλιστί, ἐφοβοῦντο πρὸ παντὸς ἄλλου μὴ φωραθῶσιν ἀσχημίζοντες τὸ ὕφος των διὰ Σκωτικῶν ἰδιωτισμῶν. Αἴφνης, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀχρόου ἐκείνης φιλολογίας, ἀνεφάνη ὁ Burns ἐκλέγων ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐμπνεύσεώς του τὸν βίον τῆς πατρίδος του, βίον ἄγνωστον εἰς τοὺς ξενίζοντας λογίους, ὡς ὄργανον δὲ τὴν περιφρονουμένην κοινὴν καὶ ζῶσαν γλῶσσαν τῶν ὁμογενῶν του. Οὕτω, συγκινῶν τοὺς συγχρόνους του διὰ συγκινήσεων τὰς ὁποίας εἶχον ἀπομάθει, ἀφύπνισεν εἰς τὰς καρδίας των τὸ κινδυνεῦον ν' ἀποκοιμηθῇ ἐθνικὸν φρόνημα(1). Μὴ νομίσητε ὅτι ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως, ἐκ πλαγίου, πλέξω στεφάνους διὰ τοὺς ὑπερμάχους τῆς καθομιλουμένης μας γλώσσης. Ὅσα εἶπα τὰ ἐσταχυολόγησα ἐκ προσφάτου βιογραφίας τοῦ Burns. «Ἐάν, ἐπιλέγει ὁ Σκῶτος βιογράφος, ἐὰν τὴν σήμερον οἱ Σκῶτοι τρέφουν πρὸς τὴν πατρίδα των αἴσθημα ἀγάπης ἰσχυρότερον ἢ οἱ πατέρες των τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐὰν ὑπερηφανεύωνται δι' αὐτήν, ἐὰν οἱ ξένοι θεωροῦν τὴν Σκωτίαν ὡς χώραν ποιητικήν, τοῦτο ὀφείλεται κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Burns καὶ κατὰ δεύτερον εἰς τὸν Walter Scott». Κατὰ δεύτερον, χρονολογικῶς· διότι ὁ Scott ἦτο εἰκοσιπενταετὴς ὅτε ἀπέθανεν ὁ Burns, μόνον δὲ κατὰ τὸ 1814 ἤρχισε δημοσιεύων τὴν σειρὰν τῶν ὡραίων Σκωτικῶν μυθιστοριῶν του. Αἱ μυθιστορίαι ἐκεῖναι τὸν ἐδόξασαν ἀσυγκρίτως περισσότερον ἢ τὰ ποιήματα διὰ τῶν ὁποίων. παραιτήσας τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἤρχισε τὸ φιλολογικόν του στάδιον. Τὰ διηγήματά του, βασιζόμενα πάντοτε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, ἀνεγνώσθησαν πανταχοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου καὶ ἐξήγειραν τὸ ὑπὲρ τῆς Σκωτίας ἐνδιαφέρον πανταχοῦ ὅπου δύναται νὰ φθάσῃ τῶν καλῶν βιβλίων ἡ ἐπίδρασις.

---

(1) Ὁ Burns γράφων εἰς τὸ πεζὸν μετεχειρίζετο τὴν Ἀγγλικήν, ὄχι δὲ τὴν Σκωτικὴν διάλεκτον τῶν ποιημάτων του, ἀπαράλλακτα καθὼς ὁ Βαλαωρίτης, φέρ' εἰπεῖν, ἔγραφε τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοὺς προλόγους του εἰς τὴν λεγομένην λογίαν γλῶσσαν. Ἔγραψε καὶ στίχους εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ἀλλὰ τὰ οὕτω γραφέντα ποιήματά του δὲν συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν καλλιτέρων του.

Digitized by Google

Ἄνευ τοῦ Burns καὶ τοῦ Scott, τὰ παρελθόντα κατορθώματα καὶ δεινοπαθήματα τῶν Σκώτων, αἱ περιπέτειαι τῆς δραματικῆς ἱστορίας των, ἡ ὡραιότης τοῦ τόπου των, τὰ πάντα ἤθελον καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τῆς σχολαστικότητος καὶ ὑπὸ τῆς πλημμύρας τῆς κοινοτοπίας.

—

Ἀπὸ τὸν Burns καὶ τὸν Scott τὸ πήδημα εἶναι μέγα μέχρι τοῦ Boswell. Ὁ Boswell ἦτο θαυμαστὴς καὶ λάτρης τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως Johnston, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Προσκολληθεὶς εἰς αὐτὸν ὡς σκιά του, ἐσημείωνε τὰς λέξεις, τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις τοῦ πολυμαθοῦς ἀλλὰ καὶ χονδροειδοῦς φίλου του. Ἡ βιογραφία τοῦ Johnston ἀπετέλεσε τὴν φιλολογικὴν δόξαν τοῦ Boswell. Τὸν ἀναφέρω διότι ἡ ἰδιοκτησία του ἀνήκουσα εἰσέτι εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ἦτο τὸ τέρμα ἑνὸς τῶν γοητευτικωτέρων περιπάτων μου, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν οἰκίαν Dumfries.

Ὁ ποταμός, ὁ διαβρέχων τοὺς λειμῶνας τοῦ κτήματος τούτου, ἐξακολουθεῖ πρὸς δυσμὰς τὸν δρόμον του πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ποταμὸς καταβαίνει, τὸ ἔδαφος ἀνυψοῦται, ὥστε ἀνοίγων τὴν δίοδόν του τρέχει ἐντὸς φάραγγος στενῆς καὶ ἀποτόμου. Ἡ φάραγξ γίνεται βαθυτέρα καὶ εὐρυτέρα συγχρόνως-ἐκεῖ ὅπου κεῖται, ἐν τῷ μέσῳ κήπων ὡραίων, ἡ οἰκία τοῦ Boswell. Τὸ μέρος ὀνομάζεται Auchenlleck, ὅ ἐστι «πεδίον λίθου·» ἡ λέξις εἶναι Κελτική, σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι καθ' ὅλην τὴν Σκωτίαν διατηροῦνται αἱ Κελτικαὶ ὀνομασίαι τῶν τόπων καὶ ὅπου ἐξέλιπεν ἐντελῶς ὁ Κελτικὸς πληθυσμός. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς φάραγγος, ὁ ποταμὸς διχαζόμενος περιβάλλει βράχον ὑπερμεγέθη. Ἐπὶ τοῦ βράχου εἶχε κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀνεγερθῇ πύργος ὀχυρὸς καὶ ἀπρόσιτος, ἡ κατοικία τοῦ τότε δεσπόζοντος τὰ μέρη ἐκεῖνα ἄρχοντος. Τὰ ἐρείπιά του, φαινόμενα ἀναμέσον τῶν πυκνῶν ἐκεῖ δένδρων, ἀποκαθιστοῦν γραφικωτέραν ἔτι τὴν ἄποψιν τοῦ κολοσσιαίου βράχου. Ἀντικρὺ του ἀπολήγει εἰς κρημνὸν κάθετον ὁ κῆπος τοῦ Boswell. Εἰς τὸ βάθος τοῦ χάσματος τρέχει ὁ εἷς τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ ὁ ἄλλος βραχίων χωρίζει τὸν βράχον ἀπὸ τοὺς ἀπέναντι κρημνοὺς τῆς φάραγγος. Οἱ δύο βραχίονες ἑνούμενοι κυλίουν μὲ πάταγον τὰ ἀφρίζοντα νερά των, καὶ διὰ τῆς στενουμένης φάραγγος ἐξακολουθεῖ ὁ ποταμὸς τὸν δρόμον του. Τὸ μέρος εἶναι ἀληθῶς ρωμαντικόν· ὁ ρόχθος τοῦ ποταμοῦ κάτω εἰς τὸ βάθος τοῦ χάσματος, τὰ πυκνὰ δένδρα ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων πλευρῶν τῆς φάραγγος, τὸ κόκκινον χρῶμα τῶν βράχων—, ὅπου προβάλλουν ἀναμέσον τῶν πρασίνων δένδρων—, ὁ ὠχρὸς ἥλιος ὁ φωτίζων δένδρα, βράχους καὶ νερά, τὰ πάντα ἐκεῖ ἐνθυμίζουν τὸν Burns μᾶλλον γράφοντα στίχους, ἢ σκηνήν τινα ἐκ μυθιστορίας τοῦ Walter Scott, παρὰ τὸν Boswell καὶ τὸν Johnston. Ἀηδόνες μόνον λείπουν ἐκεῖ. Ἀλλ' εἰς τὴν Σκωτίαν ἡ ἀηδὼν δὲν ἔρχεται. Λέγεται ὅτι σύνορόν της εἶναι ὁ ποταμὸς Trent εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀγγλίας. Πέραν αὐτοῦ δὲν κτίζει τὴν φωλεάν της. Οἱ Σκῶτοι ἀπεπειράθησαν νὰ τὴν ἐγκληματίσουν εἰς τὴν ἀρκτώαν πατρίδα των. Ἔφερον αὐγὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν ἀηδόνες καὶ ἔψαλλον μίαν ἄνοιξιν. Ἀλλ' ἀνεχώρησαν καὶ δὲν ἐπανῆλθον. Τὸ σύντομον θέρος εἶναι τερπνὸν ἐκεῖ, ἀλλ' ὁ χειμὼν βαρὺς καὶ μακρός. Ἡ ἀηδὼν προτιμᾷ τὰ κλίματά μας.

—

Ἀλλ' οἱ περίπατοι ἐκεῖ, καίτοι εἰς ἄκρον τερπνοὶ καὶ ποικίλοι, δὲν συνεπλήρουν ὅμως τὸ πρόγραμμά μας. Ὁ εὐγενὴς Σκῶτος ἤθελε μετὰ τὸ μεσαιωνικὸν Μόχρωμ, νὰ δείξῃ εἰς τὸν ξένον του ἄλλην ἰδιοκτησίαν του κειμένην πρὸς βορρᾶν τοῦ κόλπου τοῦ Ἐδιμβούργου. Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν καὶ πάλιν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, διευθυνόμενοι πρὸς ἄρκτον. Πρῶτος σταθμός μας ἦτο ἡ Γλασκώβη. Ἡ μεγαλόπολις αὕτη εἶναι, μετὰ τὸ Λονδῖνον, ἡ πολυπληθεστέρα τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου. Περιέχει ὑπὲρ τὰς 674,000 ψυχάς (¹) Ὁ πληθυσμός της ἐδιπλασιάσθη ἐντὸς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, πρὸ διακοσίων δὲ ἐτῶν μόλις εἶχε 13,000 κατοίκους. Παρεκτὸς τῆς γενικῆς προόδου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, πολλὰ καὶ διάφορα τοπικὰ αἴτια συνετέλεσαν εἰς τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξίν της. Ὁ ποταμὸς Clyde, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποίου κεῖται, χρησιμεύει ὡς λιμὴν ἀσφαλὴς καὶ ἀπέραντος, διευκολύνει δὲ τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν μὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ κατ' ἐξοχὴν μὲ τὴν Ἀμερικήν. Τὸ ἀνεξάντλητον στρῶμα γαιανθράκων καὶ σιδηρούχων μεταλλείων, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ἡ πόλις ἐκτίσθη, παρέχει ἄφθονον καὶ τὴν καύσιμον καὶ τὴν πρώτην ὕλην εἰς τὰ μεγάλα σιδηρουργεῖα καὶ τὰ ἄλλα της ἐργοστάσια. Χάρις δὲ εἰς τὰς ἐφευρέσεις τῶν διασήμων μηχανικῶν τοὺς ὁποίους ἐγέννησεν, ἡ βιομηχανία της ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς ὤθησιν καὶ διαστάσεις τοιαύτας, ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν ὑπερβάλωσι τὰ ἄλλα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Εἰς Γλασκώβην, κατὰ τὸ 1763, ὁ Watt ἐφεῦρε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀτμοῦ, διὰ τῆς

(¹) Τοῦ Λονδίνου ὁ πληθυσμὸς ὑπελογίζετο κατὰ τὸ 1881 εἰς 4,282,921 κατοίκους. Ἡ Λιβερπούλη, ἡ μεγαλειτέρα ἐν Ἀγγλίᾳ μετὰ τὸ Λονδῖνον πόλις, εἶχε πληθυσμόν, κατὰ τὸ 1888, ἐκ 595,728 ψυχῶν. Τὸ Ἐδιμβοῦργον, ἡ πρωτεύουσα τῆς Σκωτίας, ἔχει 236,000 κατοίκους, τὸ δὲ Δουβλῖνον, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰρλανδίας, 249. 602.

Digitized by Google

ὁποίας ἐπέπρωτο ν' ἀλλάξῃ τοῦ κόσμου ἡ φάσις. Ἐκεῖ, κατὰ τὸ 1812, ὁ Bell κατεσκεύασε τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ ἀτμόπλοιον. Αἱ δὲ ἐφευρέσεις καὶ αἱ τελειοποιήσεις τῶν μηχανῶν δὲν ἔπαυσαν ἔκτοτε. Ἡ Γλασκώβη εἶναι φωλεὰ ἀτελεύτητος ἐργασίας καὶ πηγὴ ἀνεξάντλητος πλούτου, ἡ δὲ πρόοδός της εἶναι ἀκατάπαυστος. Μετὰ εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἀπουσίαν δὲν τὴν ἀνεγνώρισα. Ἡ προέκτασις καὶ ἀνακαίνισις τῶν ὁδῶν της, αἱ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαί, δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαί, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἀνηγέρθησαν, οἱ διάφοροι σταθμοὶ σιδηροδρόμων καὶ τὰ μέγιστα ξενοδοχεῖα της, μετέβαλον τὴν ὄψιν τῆς πόλεως. Ἀλλ' οὔτε ὁ αὐξήσας πληθυσμός, οὔτε ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν οἰκοδομῶν, οὔτε ἡ ἐπίδοσις τῶν κατοίκων εἰς τὸ πλουτίζειν δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὸ κλῖμά της. Ἡ Γλασκώβη εἶναι ὀνομαστὴ ὡς ἡ βροχερωτέρα πόλις τῆς βροχερᾶς Σκωτίας. Καὶ ὅταν δὲν βρέχει, τὴν περιβάλλουν μὲ ἀτμοσφαῖραν ζοφώδη αἱ μυρίαι καπνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων της. Τὰ περίχωρά της εἶναι ἀξιοθέατα καθὼς καὶ ἡ μητρόπολίς της, μία τῶν λαμπροτέρων ἐκκλησιῶν τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς τῆς Σκωτίας, θαυμαστὴ ἰδίως διὰ τὸν κρύπτην της· ἀλλ' ὅπως δήποτε, ὁμολογῶ ὅτι ᾐσθάνθην τὸ στῆθος ἐλαφρότερον ὅτε ὁ σιδηρόδρομος μὲ ἔφερε μακρὰν αὐτῆς, μεταξὺ λόφων ἐκ νέου καὶ ἀγρῶν χλοερῶν.

Ἡ διεύθυνσίς μας ἤδη εἶναι πρὸς ἀνατολάς. Αἱ ἀποστάσεις κατὰ πλάτος δὲν εἶναι μεγάλαι εἰς Σκωτίαν, ἀλλὰ τὸ στενότερον μέρος της ἀπὸ θάλασσαν εἰς θάλασσαν, καὶ τὸ πεδινώτερον συγχρόνως, εἶναι τὸ μεταξὺ Γλασκώβης εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Clyde, καὶ τοῦ Stirlug, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Forth, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Ἐδιμβούργου. Ὁ κόλπος οὗτος, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ στενοὶ κόλποι τῆς Σκωτίας ὀνομάζονται Firth. Ἡ λέξις εἶναι Σκανδιναυϊκή, ἴχνος τῶν Σκανδιναυϊκῶν ἐκεῖ κατακτήσεων. Τῆς Νορβηγίας οἱ κόλποι ὀνομάζονται, ὡς γνωρίζετε, Fiord, καὶ τοῦ ποταμοῦ δὲ Forth τὸ ὄνομα εἶναι παραλλαγὴ τῆς αὐτῆς λέξεως.

Χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς τοιούτους στενοὺς κόλπους, τοὺς εἰσδύοντας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, οὐδὲν τῆς Σκωτίας σημεῖον ἀπέχει πολὺ τῆς θαλάσσης. Ἕνεκα δὲ τοῦ ὀρεινοῦ τῆς χώρας, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὰ βουνά. Ὅθεν, λέγεται ὅτι ὅπου τῆς Σκωτίας εὑρεθῇ τις, δὲν εἶναι εἰς ἀπόστασιν μεγαλειτέραν τῶν πεντήκοντα μιλίων ἀπὸ θάλασσαν ἢ βουνόν. Τὰ βουνά της μὲ τὰς φάραγγας καὶ τὰς κοιλάδας των, μὲ τὰς μικρὰς καὶ μεγάλας λίμνας ὅπου συνέρχονται τὰ δροσερὰ ῥυάκια τὰ καταβαίνοντα ἐκ τῶν βουνῶν ἀναμέσον πυκνῶν δασῶν, οἱ ποταμοὶ οἱ φέροντες ἐντὸς τῶν γραφικῶν ὄχθων των τὰ περισσεύματα τῶν λιμνῶν εἰς τὰς δύο ἑκατέρωθεν θαλάσσας, ἡ μεγάλη σχετικῶς ἔκτασις τῶν παραλίων, ποτὲ μὲν ἀποκρήμνων ἢ γυμνῶν, ἄλλοτε ἀμμωδῶν ἢ συδένδρων, ταῦτα πάντα ὁμοῦ συναποτελοῦν τὴν ποικίλην ὡραιότητα τῆς χώρας. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὸν πλοῦτον της, τὰ κτήνη εἰς τὰς νομάς, τοὺς καλλιεργημένους ἀγρούς, τὰς ἀνέτους ἐπαύλεις, τὰς χαριέσσας κωμοπόλεις· προσθέσατε καὶ τὰ εἰς ἑκάστην γωνίαν της σωζόμενα ἱστορικὰ μνημεῖα, εἴτε ἀκέραια εἴτε ἠρειπωμένα, καὶ θὰ ἐννοήσετε εὐκόλως διατί, ἀφότου διηυκολύνθη ἡ συγκοινωνία, ἡ Σκωτία ἑλκύει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ ῥεῦμα τῶν περιηγητῶν. Τὸ ῥεῦμα τοῦτο θὰ τὸ ἑλκύσῃ πολὺ πορισσότερον ἡ Ἑλλάς, ὅταν τελειωθῇ τὸ σύμπλεγμα τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀποκτήσωμεν πανταχοῦ ξενοδοχεῖα παρέχοντα εἰς τοὺς ξένους τὰς ἀναγκαίας ἀνέσεις, διότι ἔχομεν ὅσας φυσικὰς καλλονὰς δύναται ἡ Σκωτία νὰ ἐπιδείξῃ, ἔχομεν δὲ προσέτι τὸν ἥλιον καὶ τὸν οὐρανόν μας, καὶ διότι, πρὸ πάντων, μᾶς μένουν αἱ ἱεραὶ ἀναμνήσεις καὶ τὰ σεβαστὰ ἐρείπια, πρὸς τὰ ὁποῖα οὐδὲν μνημεῖον καὶ οὐδεμία ἱστορικὴ ἀνάμνησις δύναται νὰ παραβληθῇ.

Ἐρχόμενός τις ἀπὸ τὴν Γλασκώβην εἰς Stirling, μεταβαίνει ἀπὸ μίαν ἐποχὴν εἰς ἄλλην. Ἡ πρώτη εἰκονίζει κατ' ἐξοχὴν τὸν δέκατον ἔννατον αἰῶνα, μὲ τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν καπνόν του καὶ μὲ τὸν πυρετώδη ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως καὶ πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου. Τὸ Stirling ἐνθυμίζει τὸ παρελθόν. Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ὅπου ἁπλοῦται ἡ ἥσυχος πόλις, ἑκατέρωθεν τῆς μεγάλης ὁδοῦ της, αἱ ἀρχαῖαι οἰκίαι διατηροῦν τὰς προεχούσας στέγας, τοὺς μεσαιωνικοὺς πυργίσκους, τὰ στενὰ παράθυρα, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ παλαιοῦ καιροῦ. Ὑπεράνω τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κορυφῆς τοῦ ὑψηλοῦ λόφου, κεῖται τὸ ἱστορικὸν φρούριον, διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ὁποίου ποταμοὶ αἱμάτων ἐχύθησαν εἰς τοὺς μακροὺς καὶ ἀπαύστους μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Σκώτων πολέμους. Ἐπὶ Στουάρδων τὸ φρούριον μετεβλήθη ἐν μέρει εἰς βασιλικὸν ἀνάκτορον.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἐγεννήθησαν ἢ ἀπέθανον διάφοροι τῆς Σκωτίας βασιλεῖς. Ἐκεῖ καὶ βασιλεῖς καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα ἐφυλακίσθησαν, ἐβασανίσθησαν ἢ καὶ ἐδολοφονήθησαν. Ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου φαίνονται αἱ σκηναὶ ὅπου διεδραματίσθησαν τὰ ἐνδοξότερα συμβάντα τῆς Σκωτικῆς ἱστορίας. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Stirling καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι λόφου ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς Σκωτικῆς ἀνεξαρτησίας οἱ δύο ἥρωες, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα προφέρουν πάντοτε οἱ Σκῶτοι μετὰ σεβασμοῦ καὶ μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, ὁ Wallace καὶ ὁ Bruce

Digitized by Google

Ὁ Wallace υἱὸς ἀσήμου ἱππότου, ἀναφαίνεται κατὰ τὸ 1296, ὡς σωτὴρ τῆς πατρίδος. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ ὑποδούλωσις τῆς Σκωτίας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐφαίνετο ἐπικειμένη. Ἀνέκαθεν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας ἐθεώρουν τὸ βασίλειον τῆς Σκωτίας ὡς ὑποτελὲς εἰς τὸ στέμμα των, οὔτε παρεδέχοντο δὲ ὡς βασιλεῖς τοὺς ἡγεμόνας της, ἀλλὰ τοὺς ἀπεκάλουν κυβερνήτας ἢ ἄρχοντας, ἀπαράλλακτα καθὼς οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὠνόμαζον τὸ πολὺ *ῥῆγας* τοὺς ἡγεμόνας τῶν κρατῶν, ὅσα ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν τεμαχίων τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τὰ δικαιώματα τῆς τοιαύτης ἐπικυριαρχίας ἐστηρίζοντο ἐπὶ βάσεων μυθικῶν. Κατὰ τὸν μεταιῶνα τὰ νεώτερα τῶν ἐθνῶν ἐπεζήτουν καὶ ἔπλαττον εὔκλειαν προγονικήν, καθὼς οἱ νεόπλουτοι θέλουν περγαμηνὰς εὐγενείας, οἱ δὲ χρονογράφοι ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν ἐθνικὴν ματαιότητα διὰ γενεαλογιῶν φαντασιωδῶν. Ἀλλὰ μὴ καὶ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα δὲν εἴδομεν ἔθνη νέα ἰδιοποιούμενα πρὸς παρόμοια τέλη τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Ὀρφέα; Οὕτω καὶ οἱ Σκῶτοι χρονογράφοι μᾶς λέγουν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωϋσέως, ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Νικόλαος εἶχε υἱὸν ὀνόματι Γαθέλον, τὸν ὁποῖον ὀργισθεὶς ἀπεδίωξεν. Ὁ Γαθέλος μετέβη εἰς Αἴγυπτον ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Σκώταν, θυγατέρα τοῦ Φαραώ, τοῦ καταποντισθέντος εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ὁ Γαθέλος καὶ ἡ Σκώτα φυγόντες ἐξ Αἰγύπτου περιεπλανήθησαν ἐπὶ πολύ, μέχρις οὗ διεσώθησαν εἰς τὴν Σκωτίαν, ἐπονομασθεῖσαν οὕτω εἰς τιμὴν τῆς Σκώτας, πρώτης βασιλίσσης ἐκεῖ. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως χρονογράφοι ἔχουν ἄλλου εἴδους πληροφορίας, ἐκ πηγῶν ἐπίσης ἀσφαλῶν. Κατ' αὐτοὺς ὁ Βροῦτος, ἔγγονος τοῦ Αἰνείου περιπλανώμενος μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἰλίου, ἦλθε μετὰ τῶν τεσσάρων υἱῶν του εἰς τὴν ἀρκτώαν νῆσον, τὴν ὁποίαν κυριεύσας ἐπωνόμασεν ἐκ τοῦ ὀνόματός του Μεγάλην Βρεττανίαν. Εἰς ἕνα δὲ τῶν υἱῶν του, τὸν Ἀλβανὸν ἀπένειμε τὸ βόρειον τῆς νήσου μέρος, τὴν Ἀλβανίαν, ὡς ὠνομάζετο τότε ἡ Σκωτία.

Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῶν μύθων τούτων ἐξηγεῖται ἡ μακρὰ πάλη μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Σκώτων. Ἡ ὕπαρξις δύο κρατῶν χωριστῶν καὶ ἀνεξαρτήτων δὲν ἦτο δυνατὴ ἐπὶ τῆς αὐτῆς νήσου. Τὸ εὐρύτερον, τὸ πολυπληθέστερον, τὸ εὐπορώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐπέπρωτο ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ ἄλλο. Ἀλλ' οἱ Σκῶτοι δὲν ἦσαν ἐκ τῶν λαῶν οἵτινες καθυποτάσσονται εὐκόλως. Πολλάκις ἡττηθέντες ἐξανέστησαν καὶ πάλιν. Καὶ ὅτε, κατόπιν ἐπιμιξίας τῶν δύο δυναστειῶν, τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας Στουάρδης, τὰ δύο ἔθνη δὲν συναπετέλεσαν ἓν κράτος. Ἡ πολιτικὴ των ἕνωσις ἐπῆλθεν ἐπὶ τέλους ἐξ ἀμοιβαίας συναινέσεως, τὸ 1707. Ἔκτοτε ἡ Σκωτία ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, χωρὶς ὅμως νὰ καθυποταχθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Διακοπείσης τῆς ἀμέσου διαδοχῆς τοῦ στέμματος, οἱ μνηστῆρες τοῦ Σκωτικοῦ θρόνου ὑπέβαλον τὰς ἀπαιτήσεις των εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τοῦτο ἦτο ἀναγνώρισις τῆς Ἀγγλικῆς ἐπικυριαρχίας. Ὁ δυνάμει τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας ἀναγορευθεὶς βασιλεύς, Ἰωάννης ὁ Baliol, λησμονῶν μετ' οὐ πολὺ τοὺς ὅρκους ὑποτελείας, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἐνικήθη καὶ ᾐχμαλωτίσθη, ἡ δὲ Σκωτία ἔμεινεν ἕρμαιον τῶν νικητῶν. Τότε ὁ Wallace, μετά τινων γενναίων ὀπαδῶν, ἤρχισε δι' αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν καὶ ἐφόδων, ἐνσπείρων τὸ θάρρος εἰς τοὺς συμπατριώτας του καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς διεσπαρμένους ἐντὸς τῆς Σκωτίας ἐχθρούς. Οἱ Σκῶτοι συνέρρευσαν ὑπὸ τὴν σημαίαν του καὶ ἐντὸς ὀλίγου στρατὸς ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν ἀντεπαρατάσσετο κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ὁ Wallace εἶχεν ὀχυρωθῇ ἀπέναντι τοῦ Stirling ἐπὶ τοῦ ἀποτόμου λόφου, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν στεφανοῖ στήλη ὑψηλή, πρό τινων ἐτῶν ἀνεγερθεῖσα εἰς μνήμην του. Οἱ Ἄγγλοι διέβαινον τὸν ποταμὸν Forth διὰ νὰ τὸν προσβάλωσιν, ἀλλ' ὁ Wallace ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατετρόπωσεν. Ἡ νίκη του ὅμως δὲν ἐπέφερε τὴν ὁριστικὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πατρίδος. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὁ στρατός του διεσκορπίσθη, ἡ Σκωτία ἐκυριεύθη, ὁ δὲ Wallace πλανώμενος ἐπί τινα ἔτη καὶ κρυπτόμενος, συνελήφθη ἐπὶ τέλους καὶ παρεδόθη εἰς τοὺς Ἄγγλους (1305 μ.Χ.). Οἱ Ἄγγλοι τὸν μετέφερον εἰς Λονδῖνον, ὅπου δικασθεὶς ἐπὶ ἀνταρσίᾳ καὶ προδοσίᾳ κατεδικάσθη εἰς θάνατον φρικώδη. Ἡ κεφαλή του ἐξετέθη εἰς Λονδῖνον, τὰ δὲ μέλη του διαιρεθέντα ἐστάλησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Σκωτίας πρὸς ἐκφοβισμὸν καὶ παραδειγματισμόν. Ἀλλὰ διὰ τοιούτων μέσων δὲν καταβάλλονται λαοὶ ἀνδρεῖοι. Ἀπ' ἐναντίας. Οἱ Σκῶτοι, βλέποντες τὰ μέλη τοῦ ἥρωός των, ἀνελογίζοντο μόνον ὅτι εἶχεν οὗτος δείξει πῶς δύναται ὁ ἐχθρὸς νὰ νικηθῇ. Ὁ Wallace εἶχεν ἀνυψώσει διὰ παντὸς τὸ φρόνημά των. Οἱ ἅπαξ ἡττηθέντες Ἄγγλοι ἠδύναντο καὶ πάλιν νὰ ἡττηθῶσιν!

Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Ῥοβέρτος Bruce ἐδραπέτευσεν αἴφνης ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἱστορία τοῦ Bruce ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Σκεντέρμπεη. Καθὼς τὸν Σκεντέρμπεη ὁ Σουλτάνος, οὕτω καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς

Digitized by Google

'Αγγλίας ἐκράτει πλησίον του τὸν Bruce, ὡς φίλον μᾶλλον καὶ εὐνοούμενον ἢ ὡς αἰχμάλωτον καὶ ὅμηρον. Ὁ πρόπαππος τοῦ Bruce, νεώτερος υἱὸς Νορμανδικοῦ οἴκου ἐκ τῶν ἰσχυόντων εἰς τὰ βόρεια τῆς 'Αγγλίας, εἶχε μεταβῆ εἰς Σκωτίαν πρὸς εὕρεσιν τύχης. Ἐκεῖ ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιὰν τοῦ τότε βασιλέως 'Αλεξάνδρου. Οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος, ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνεψιᾶς του ἦτο εἷς ἐκ τῶν διεκδικούντων τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου. 'Αλλ' ἀνηγορεύθη τότε ὡς εἴδομεν ὁ Baliol. Ἡ οἰκογένεια ὅμως τοῦ Bruce δὲν ἐθεώρησεν ὡς παραγραφέντα τὰ δικαιώματά της.

Ἅμα διεσπάρη ἡ εἴδησις ὅτι ὁ Ῥοβέρτος Bruce εὑρίσκετο εἰς τὴν Σκωτίαν ὡς ἀντίπαλος τῶν Ἄγγλων, ἡ χώρα ὅλη ἔγεινεν ἀνάστατος. Οἱ κατέχοντες τὰ φρούρια Ἄγγλοι, μὴ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς ἐνώπιον τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Σκώτων, τὰ παρῄτησαν καὶ διέβησαν τὰ σύνορα. Ἡ Σκωτία ἠλευθερώθη ἐκ νέου, ὁ δὲ Bruce ἐστέφθη βασιλεύς. Νέα κατὰ συνέπειαν πάλη μεταξὺ 'Αγγλίας καὶ Σκωτίας. Ὁ πόλεμος διεξήγετο ἐπὶ ἔτη ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος, μέχρις οὗ κατὰ τὸ 1314 ὁ βασιλεὺς τῆς 'Αγγλίας, ἐπὶ κεφαλῆς ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Σκωτίας. Ὁ Bruce μὲ τριάκοντα χιλιάδας τὸν ἐπερίμενε ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Stirling. Ἐκεῖ, πλησίον τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Bannock-burn, ἐδόθη ἡ μάχη. Πρὸ τῆς συμπλοκῆς ὁ Bruce, φέρων πρὸς διάκρισιν κύκλον χρυσοῦν περὶ τὴν περικεφαλαίαν του, παρήλαυνεν ἔφιππος ἐνώπιον τῶν στρατοῦ του, ὅτε Ἄγγλος ἱππότης ἐξελθὼν μόνος τῶν ἐχθρικῶν τάξεων προσεκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν Σκῶτον βασιλέα. Οὗτος, λησμονῶν καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τὰς εὐθύνας του, ὥρμησε κατὰ τοῦ τολμηροῦ Ἄγγλου. Διαφυγὼν τὴν πρώτην ἔφοδον τοῦ ἀντιπάλου του, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ μὲ τὸν πέλεκυν διέσχισε τὴν κεφαλήν του. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μονομαχίας ἐνέπλησε θάρρους τοὺς Σκώτους καὶ ἐπτόησε τοὺς Ἄγγλους. Ἦτο κακὸς δι' αὐτοὺς οἰωνός, διότι νικηθέντες εἰς τὴν μάχην ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Διὰ τῆς νίκης ἐκείνης ὁ Bruce ἀνεδείχθη ὁ θεμελιωτὴς τῆς Σκωτικῆς ἀνεξαρτησίας. Τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ὄνομα τοῦ wallace μένουν διὰ τοῦτο ἀθάνατα εἰς τὴν Σκωτικὴν ἱστορίαν.

—

Ὁ βαθὺς κόλπος τοῦ Forth χωρίζει πρὸς ἀνατολάς, ἐπὶ ἱκανὴν ἔκτασιν τὴν μεσημβρινὴν ἀπὸ τὴν βόρειον Σκωτίαν. Δεξιόθεν, πρὸς μεσημβρίαν κεῖται τὸ Ἐδιμβοῦργον, αἱ Ἀθῆναι τοῦ Βορρᾶ, καθὼς ἀρέσκονται νὰ ὀνομάζωσιν οἱ Σκῶτοι τὴν πρωτεύουσάν των, ἀνευρίσκοντες ὁμοιότητά τινα μεταξὺ τῶν περὶ αὐτὴν ὑψωμάτων καὶ τῶν λόφων οἱ ὁποῖοι περιστέφουν τὰς Ἀθήνας. Ἀριστερόθεν κεῖται ἡ ἐπαρχία τοῦ Fife, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὁ πρὸς ὃν ὅρος μας. Μεταξὺ τοῦ Leith, ἐπινείου τοῦ Ἐδιμβούργου, καὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας κτίζεται ἤδη γέφυρα σιδηρᾶ μεγίστη, ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς μηχανικῆς. Δύο πύργοι Eifel, κείμενοι ὁριζοντίως καὶ συνδεόμενοι εἰς τὰ ἄκρα των, ἤθελον μόλις ἀποτελέσει ἓν τῶν τόξων τῆς γεφύρας ταύτης. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιστάσεως εἶναι πολὺ δυσκολώτερον προκειμένου περὶ γεφύρας, ἢ περὶ πύργου καθέτου βαστάζοντος τὸ βάρος του. Ἀλλ' ἡ γέφυρα δὲν ἐκτίσθη εἰσέτι, ὥστε διελθόντες τὸν ποταμὸν πλησίον τοῦ Stirling ἐξηκολουθήσαμεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τὴν βορειανατολικὴν διεύθυνσίν μας. Ἡ χώρα εἶναι εὔφορος καὶ πυκνῶς κατοικημένη. Χωρία καὶ πόλεις, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα διεγείρουν συχνάκις ἱστορικὰς ἀναμνήσεις, διαδέχονται ἀλλήλας. Λόφοι χαρίεντες περιβάλλουν τὰς πεδιάδας. Καθόσον πλησιάζομεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου, δύο προπάντων λόφοι ὑψηλοὶ ἑλκύουν τὴν προσοχήν. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των ἐδόθη προσφυῶς εἰς τὸ ζεῦγος τῶν κορυφῶν των ἡ ὀνομασία «Μαστοὶ τοῦ Falkland.» Ὄπισθεν αὐτῶν κρύπτεται ἡ λίμνη Lochleven καὶ τὸ ἐπὶ τῆς λίμνης νησίδιον ὅπου ἐπὶ ἔτος περίπου ἐκρατήθη φυλακισμένη ἡ Μαρία Στουάρδη, καὶ ὁπόθεν ἐδραπέτευσε διὰ νὰ περιπέσῃ, κακῇ της μοίρᾳ, εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐξαδέλφης της Ἐλισάβετ, τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ μεσημβρινωτέρου τῶν δύο λόφων κεῖται ἡ ἔπαυλις εἰς τὴν ὁποίαν διηυθυνόμεθα. ἡ οἰκία τοῦ Falkland, ὡς ὀνομάζεται ἐκ τῆς παρακειμένης κωμοπόλεως.

Τὴν ὡραίαν καὶ πλουσίαν ταύτην ἰδιοκτησίαν ὁ παρὼν κάτοχος δὲν ἐκληρονόμησεν ἐκ προγόνων του ἀπ' εὐθείας, οὔτε ἐκ πλαγίου. Τὴν ἠγόρασε πρὸ τινων ἐτῶν. Ἀνῆκεν εἰς Σκῶτον πλουτίσαντα εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅτε τοῦτο ἦτο εὐκολώτερον ἢ τὴν σήμερον. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε μόνον πλοῦτη καὶ νοῦν πρακτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ. Ἐξέλεξε τοποθεσίαν γοητευτικήν, ἔκτισε δὲ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς μέγαρον ἐπιβλητικὸν καὶ ὡραῖον, κατὰ τὸν χαρίεντα Ἀγγλικὸν ῥυθμὸν τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἡ οἰκία αὕτη, ἀνεγερθεῖσα πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, δὲν ἀνακαλεῖ τὸ παρελθόν, δὲν περικλείει μνημόσυνα παρελθουσῶν γενεῶν, ἀλλ' ἐντὸς τῶν εὐρέων καὶ φωτερῶν αἰθουσῶν καὶ δωματίων της περιέχει ὅλας τὰς τελειοποιήσεις καὶ ὅλας τὰς ἀνέσεις τοῦ 19ου αἰῶνος. Περιβάλλεται ὑπὸ κήπων, τῶν ὁποίων φημίζεται ἡ καλλονὴ καὶ ἡ ποικιλία. Τὴν τοιαύτην φήμην δικαιοῦν πληρέστατα οἱ λαμπροὶ ἀνθῶνες, αἱ σκιεραὶ δενδροστοιχίαι, τὰ ἐκ δένδρων ἐκλεκτῶν καὶ σπανίων ἄλση, τὰ διαβρέχοντα τοὺς πρασίνους λειμῶνας δροσερὰ ῥυάκια. Ἐκ τῆς οἰκίας καὶ ἐκ

Digitized by Google

τοῦ πρὸ αὐτῆς ἀνθῶνος φαίνεται ἡ καλλιεργημένη πεδιάς, καὶ ἀναμέσον τῶν δένδρων τὰ κωδωνοστάσια ἀπεχόντων χωρίων καὶ ἡ κυκλοτερὴς σειρὰ τῶν λόφων, οἱ ὁποῖοι περικλείουν τὸν φαιδρὸν ὁρίζοντα. Ἀλλὰ τὸ ὡραιότερον ἐκεῖ καὶ τὸ χαρακτηριστικώτερον συνάμα, τὸ ἐνθυμίζον ὅτι εὑρίσκεταί τις εἰς τὴν Σκωτίαν, εἶναι τὸ συνεχόμενον μὲ τοὺς κήπους δάσος. Εἴπομεν ὅτι ἡ ἰδιοκτησία κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς τῶν μαστῶν τοῦ Falkland. Ἡ στρογγύλη κορυφὴ τοῦ ὑψηλοῦ λόφου εἶναι γυμνή, ἀλλὰ τὴν κλιτύν του ὁλόκληρον καλύπτουν δάση πυκνά, καταβαίνοντα μέχρι τῶν κήπων. Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἐκεῖ, διασχίζουν τὴν ὑψηλὴν πτέριν ῥύακες κυλίοντες ἐπὶ βραχώδους κοίτης τὰ διαυγῆ νερά των. Ἀτραποὶ ἐντέχνως διασταυρούμεναι παρακολουθοῦν τὸ ῥεῦμα ἢ εἰσδύουν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ δάσους, ὅπου βράχοι ὑπερκείμενοι φαίνονται ἐνίοτε ὡς ἐρείπια φρουρίων μεσαιωνικῶν, ἢ ἄλλοτε παρουσιάζουν εἰς τὸ σκιόφως σχήματα φαντασιώδη, ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθείας τοῦ δάσους σιγῆς. Καὶ μετ' ὀλίγον διακόπτει πάλιν τὴν σιωπὴν ὁ ῥόχθος ἄλλου ρυακίου, καταβαίνοντος διὰ καταρρακτῶν ἀδιακόπων ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ λόφου. Καὶ πέραν τοῦ δάσους, εἰς τὴν πεδιάδα, βόσκουν ἀγελάδες παχεῖαι εἰς λειμῶνας δροσερούς, ἢ κυματίζουν εἰς τοὺς ἀγρούς, ὡς ἀπέραντα πελάγη, οἱ πράσινοι ἔτι στάχεις.

Ἀγροὶ καὶ λειμῶνες καὶ ἀγροκήπια εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὰ προσοδοφόρα τῆς ἰδιοκτησίας παραρτήματα, καθὼς ἐπίσης καὶ μέγα μέρος τῆς παρακειμένης κωμοπόλεως Falkland. Εἰς τὸν κάτοχόν της ἀνήκει προσέτι τὸ προνόμιον τῆς φυλάξεως καὶ τὸ βάρος τῆς συντηρήσεως τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς κωμοπόλεως ἡμιερειπωμένου ἱστορικοῦ παλατίου τῶν Στουάρδων.

Τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο ἀνάκτορον κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος. Σώζεται ἀνακαινισθεῖσα ἡ ἐμπροσθία πτέρυξ του, μένει δὲ εἰσέτι ὄρθιος ὁ ἐσωτερικὸς τοῖχος τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος. Ἔχει τι τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἡ πρόσοψις, μὲ τοὺς δύο ὑψηλοὺς πύργους ἑκατέρωθεν, καὶ τὴν συνενοῦσαν τοὺς πύργους ἔπαλξιν. Εἰς τοὺς τοίχους ἔδωκεν ὁ χρόνος τὸ σεβάσμιον χρῶμά του, ὅπου δὲν τοὺς σκεπάζει ὁ κισσός. Τῆς πρὸς τὸν κῆπον πλευρᾶς ἡ διακόσμησις μαρτυρεῖ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τότε Γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὰ μεταξὺ τῶν παραθύρων διαστήματα στολίζουν εἰσέτι προτομαὶ ἀνάγλυφοι. Κάτωθι αὐτῶν ὑπῆρχον ἀγάλματα τῶν ὁποίων ἴχνη ὀλίγιστα σώζονται. Ἐν συνόλῳ ἐκ τῶν μενόντων ἐρειπίων, φαίνεται εἰσέτι ἡ παρελθοῦσα μεγαλοπρέπεια τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἀνακτόρου. Ἐντὸς τῶν τοίχων του διεδραματίσθησαν πολλὰ ἐπεισόδια τῆς ἱστορίας τῶν Στουάρδων. Ἐκεῖ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ θείου του (1402 μ. χ.) ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς δυναστείας Ροβέρτου. Ἐκεῖ ἐκρατεῖτο (1528) αἰχμάλωτος ὁ δεκαεξαετὴς Ἰάκωβος Ε', μέχρις οὗ δραπετεύσας μίαν νύκτα ἐσώθη ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν κηδεμόνων του, ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανεν ἀπηλπισμένος, ἀφοῦ ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἐνῷ ἐγεννᾶτο ἡ θυγάτηρ του, ἡ περιβόητος Μαρία. Ἡ ὡραιότης, αἱ ἐρωτικαὶ περιπέτειαι, ὁ πολυκύμαντος βίος τῆς Μαρίας Στουάρδης ἔδωκαν καὶ δίδουν εἰσέτι ὕλην ἄφθονον εἰς ἱστοριογράφους, εἰς ποιητὰς καὶ εἰς καλλιτέχνας. Βασίλισσα τῆς Σκωτίας ἐξ αὐτῆς τῆς γενετῆς της, βασίλισσα τῆς Γαλλίας ἐκ τοῦ πρώτου γάμου της μὲ τὸν βασιλέα Φραγκῖσκον τὸν Β' τοῦ ὁποίου ἔμεινε χήρα εἰς ἡλικίαν δέκα ἑπτὰ ἐτῶν, παρ' ὀλίγον βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, καθὸ νόμιμος ἀνεψιὰ τοῦ Ἑρρίκου Η', διῆλθε τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ βίου της αἰχμάλωτος τῆς ἐξαδέλφης της Ἐλισάβετ, τῆς θυγατρὸς Ἄννης τῆς Βολένης, καὶ ἔφερεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν λαιμητόμον τὴν μὲ τριπλοῦν διάδημα ἐστεμμένην ὡραίαν κεφαλήν της. Αἱ συμφοραὶ τῆς Μαρίας ἔρχονται προπάντων εἰς τὸν νοῦν ὅτε προφέρεται τὸ ὄνομα τῶν Στουάρδων, ἀλλὰ ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου γένους εἶναι, ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας, σειρὰ δυστυχιῶν καὶ δραματικῶν σκηνῶν καὶ τραγικῶν θανάτων. Ἐκ τῶν προκατόχων της οὐδεὶς σχεδὸν ἐπλήρωσε φυσικῶς τὸν φόρον τοῦ θανάτου. Οἱ μὲν ἔπεσαν μαχόμενοι καὶ ἡττώμενοι, οἱ δὲ ἐδολοφονήθησαν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων των ἢ ἀπέθανον προώρως ἐκ τῆς κακοδαιμονίας καὶ τῆς λύπης. Ἐκ τῶν ἀπογόνων της ὁ μὲν υἱός της Ἰάκωβος, διαδεχθεὶς τὴν Ἐλισάβετ, ἀπέθανε βασιλεὺς καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας, ἀλλ' ὁ ἐγγονός της Κάρολος ἀπεκεφαλίσθη, ὁ τρισέγγονός της Ἰάκωβος Β' ἐκθρονισθεὶς ἀπέθανεν ἐξόριστος ἐπὶ γῆς ξένης. Ἐπὶ ξένης γῆς ἀπέθανον καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄμεσοι ἀπόγονοι, ἀφοῦ εἰς μάτην διεξεδίκησαν ἐνόπλως τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματά των. Εὐτυχέστερος πάντων, ὁ τελευταῖος τῶν Στουάρδων ἀπέθανε Καρδινάλιος εἰς Ρώμην κατὰ τὸ 1807.

—

Ὄχι μακρὰν τῆς κωμοπόλεως Falkland, εἰς μιᾶς περίπου ὥρας ἀπόστασιν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, κεῖται ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἡ ἀρχαία πόλις τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Τὴν σήμερον ἡ πόλις αὕτη φημίζεται διὰ τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν πεδία ὅπου παίζεται διὰ σφαιρῶν τὸ κατ' ἐξοχὴν Σκωτικὸν παίγνιον τοῦ Golf. Αἱ κακαὶ γλῶσσαι λέγουν ὅτι οἱ εἰρηνικοὶ οὗτοι ἀγῶνες ἀποτελοῦν τὸ ἀποκλειστικόν, ἢ τοὐλάχιστον τὸ κυριώτερον θέμα ὁμιλίας τῶν ἡσύχων κατοίκων της. Ἄλλοτε ὅμως, κατὰ τὸν

Digitized by Google

μεσαιώνα κραυγαὶ πολέμου ἀντήχησαν πολλάκις περὶ τὰ τείχη της καὶ τὸ αἷμα ἐχύθη εἰς τὰς ὁδούς της. Οἱ ἀρχιεπίσκοποί της ἦσαν ἡγεμόνες ἀληθεῖς. Τὰ ἐρείπια τοῦ ὀχυροῦ των φρουρίου, ἐπὶ βράχου δεσπόζοντος τῆς θαλάσσης, μαρτυροῦν εἰσέτι μετὰ πόσης ἐπιτυχίας συνεδύαζον τὴν φεουδαλικὴν ἐξουσίαν μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα. Χάρις εἰς αὐτούς, καὶ χάρις ἰδίως εἰς τὴν τοποθεσίαν της, ἡ πόλις τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἦτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Σκωτίας. Τὸ πανεπιστήμιόν της ἱδρυθὲν κατὰ τὸ 1411 μ. Χ. εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῆς χώρας. Ἡ μητρόπολίς της, ἡ ὁποῖα ᾠκοδομεῖτο ἐπὶ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἔτη (1159—1318) ἦτο ἡ ὡραιοτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Σκωτίας. Ἀτυχῶς μόνα τὰ ἐρείπιά της σῴζονται σήμερον. Ἐκ τούτων φαίνονται αἱ μεγάλαι διαστάσεις, τὸ ὕψος καὶ ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς τοῦ ὡραίου τούτου ναοῦ.

Εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως τὸν ἀνέτρεψαν ἐκ βάθρων οἱ διαμαρτυρόμενοι. Κατέστρεφον τότε τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας διὰ νὰ ἐξαλείψωσι τὰ ἴχνη τῆς εἰδωλολατρείας, ὡς ἀπεκάλουν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των. Ἄλλως δὲ τὸ Σκωτικὸν ἱερατεῖον δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένον τῆς διαφθορᾶς ἡ ὁποία καὶ ἀλλαχοῦ προεκάλεσε καὶ ἐδικαίωνε τὴν καταφορὰν τῶν ἀναμορφωτῶν. Τὰ πλοῦτη του δημευθέντα διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας καὶ τῆς νέας ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ ὑπεβοήθησε καὶ ἐν Σκωτίᾳ τὸν θρίαμβον τῆς ἀναμορφώσεως. Δὲν ἐσύμφερε εἰς τοὺς νέους ἰδιοκτήτας ἡ ἀναστήλωσις τοῦ καθολικισμοῦ καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν δημευθέντων κτημάτων εἰς τὸν κλῆρον καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ ἀναμόρφωσις ἐπέφερε μεταβολὴν ριζικὴν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Σκωτίας Διέσπασε τὴν ἀρχαίαν μετὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν της Ὁ προαιώνιος ἐχθρὸς τῶν Σκώτων ἦτο ὁ Ἄγγλος. Ὁ Ἄγγλος ἦτο καὶ τῆς Γαλλίας ὁ ἀντίπαλος. Ἡ κοινὴ ἔχθρα συνήνωσε τὰ δύο κράτη, καὶ καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα ἡ Σκωτία ἦτο καὶ ἐθεωρεῖτο ἀναπόσπαστος σύμμαχος τῆς Γαλλίας. Ἡ θρησκευτικὴ διαίρεσις, συντελεσθεῖσα ἐπὶ Μαρίας Στουάρδης, συνεπέφερε καὶ τὸ πολιτικὸν διαζύγιον. Ἀλλὰ τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τὴν διάστασιν πρὸς τὴν Γαλλίαν δὲν παρηκολούθησεν ἡ συνδιαλλαγὴ μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ θρησκευτικὴ ἀναμόρφωσις ἔγεινεν εἰς τὰς δύο συνορευούσας χώρας ὑπὸ ὅρους ὅλως διαφόρους. Εἰς τὴν μὲν ἐπῆλθεν ἄνωθεν, εἰς τὴν δὲ κάτωθεν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος, χάριν τῶν συνοικεσίων του ἀπεσπάσθη τοῦ πάπα καὶ ἵδρυσε τὴν διαμαρτυρομένην Ἀγγλικανὴν ἐκκλησίαν, διατηρήσασαν περισσότερον παντὸς ἄλλου διαμαρτυρομένου θρησκεύματος τὸν ἀρχαῖον ὀργανισμὸν καὶ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις. Εἰς τὴν Σκωτίαν ἡ ἀναμόρφωσις ἤρχισεν ἐπὶ τῆς καθολικῆς βασιλίσσης Μαρίας Στουάρδης, ἦτο δὲ ἔργον τοῦ λαοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ ἀφόβου, φλογεροῦ, ἐναρέτου καὶ φανατικοῦ Ἰωάννου Knox. Ὁ φίλος οὗτος καὶ ὀπαδὸς τοῦ Καλβίνου ἔδωκε ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Σκωτικὴν ἀναμόρφωσιν τὸν δημοκρατικὸν χαρακτῆρα, ἀναλόγως τοῦ ὁποίου ἐμορφώθη βαθμηδὸν ἡ πρεσβυτεριανὴ ἐκκλησία, ἄνευ ἐπισκόπων, ἄνευ κεντρικῆς ἀρχῆς, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προσεγγίσεως εἰς τὰ δόγματα καὶ τὴν πομπὴν καὶ τὴν λατρείαν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου θρησκεύματος. Ὥστε, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν σύμπνοιαν ἡ κοινὴ πάλη κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ, ἀπ' ἐναντίας ἐπηύξησε τὴν μεταξὺ Σκώτων καὶ Ἄγγλων διάστασιν ἡ διάφορος διεύθυνσις τοῦ θρησκευτικοῦ κινήματος. Ἐπέτεινε δὲ τὴν διάστασιν ἡ προσπάθεια τῶν Ἄγγλων τοῦ νὰ ἐπιβάλωσι διὰ τῆς βίας εἰς τοὺς Σκώτους τὴν ἰδικήν των ἐκκλησίαν. Οἱ Σκῶτοι ἀντέστησαν διὰ καρτερικῆς ἐπιμονῆς εἰς τὴν πίεσιν, τὴν καταδρομὴν καὶ τοὺς διωγμούς. Μάρτυρες καὶ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεώς των ἐδιώχθησαν, ἐβασανίσθησαν καὶ ἐθανατώθησαν. Εἰς τὰ πέριξ τῆς οἰκίας Dumfries διατηροῦνται μετὰ σεβασμοῦ, ἐπὶ τῶν λόφων, μνημεῖα τῶν μαρτυρησάντων πρεσβυτεριανῶν. Εἰς Μόχρωμ, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου τῶν ἐκεῖ λόφων, ὁ ὁδηγός μας, ἁπλοῦς χωρικός, μοῦ ἔδειξε τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὴν ἀπέχουσαν παραλίαν, τὸ μέρος ὅπου δύο γυναῖκες ἐμαρτύρησαν φρικωδῶς δεθεῖσαι εἰς τὴν ἀκτήν, μέχρις οὗ τὰς ἐκάλυψεν ἡ ἀναβαίνουσα πλημμύρα. Οἱ Σκῶτοι ἐπὶ τέλους ἐνίκησαν Ἡ ἀνεγνωρισμένη ἤδη ἐθνικὴ ἐκκλησία των εἶναι ἡ πρεσβυτεριανή Ἐνίκησαν, ἀλλὰ ὁ λαὸς διατηρεῖ τὴν μνήμην τοῦ παρελθόντος Δὲν λησμονεῖ οὔτε τοὺς θρησκευτικοὺς διωγμοὺς οὔτε ἐν γένει τὴν προγενεστέραν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του. Πρὸ δύο σχεδὸν αἰώνων ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Σκωτία ἀποτελοῦν ἓν κράτος. Ἔκτοτε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀμοιβαίας εἰρήνης, ἐπῆλθεν ἡ τεραστία πρόοδος τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου. Ἡ πολιτικὴ συζυγία ἐπέτυχεν· ἡ ἑνωθεῖσα Μεγάλη Βρεττανία ἀνῆλθεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης. Καὶ ὅμως ἡ ἕνωσις ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν Σκώτων ὡς ἐθνικὴ κατάπτωσις. Τὴν κοινὴν δόξαν ἐκπροσωπεῖ ἡ Ἀγγλία καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ὄνομα. Τὸ ὑπερήφανον τῶν Σκώτων ἔθνος φέρει βαρέως τὴν δευτερεύουσαν θέσιν του (1) Βλέπει καὶ ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῆς ἑνώσεως,

(1) Εἰς ἔνδειξιν τῆς ἐπικρατούσης εἰσέτι ἀντιπαθείας κατὰ τῆς Ἑνώσεως, καὶ τοῦτο ὄχι μεταξὺ ἀμαθῶν Σκώτων, ἀρκοῦμαι ἀναφέρων τὸν συγγραφέα βιβλίου ἱστορικοῦ

Digitized by Google

ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐμμένει σταθερὸν εἰς τὴν ἀτομικότητά του. Ὁ Σκῶτος εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του δὲν πολυαγαπᾷ τὸν Ἄγγλον· δὲν τὸν θεωρεῖ πλέον ὡς ἐχθρόν, ἀλλὰ τὸν θεωρεῖ πάντοτε ὡς ξένον. Ἐνθυμεῖται ὅτι ὅσας δάφνας ἔδρεψεν ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς του τὰς ἔδρεψε μαχομένη κατὰ τῶν Ἄγγλων. Τὸ ἐνθυμεῖται καὶ σεμνύνεται διὰ τοῦτο καὶ ἀνεγείρει μνημεῖα καὶ ἀνδριάντας εἰς μνήμην τοῦ Wallace καὶ τοῦ Bruce. Κατὰ τὴν τελευταίαν μου ἐκεῖ περιοδείαν, εἰς ὅλους τοὺς σταθμοὺς ἔβλεπα ἀγγελλόμενον τὸ εἰς Γλασκώβην στηθὲν πανόραμα τῆς μάχης τοῦ Bannockburn, ὅπου πρὸ τεσσάρων αἰώνων κατετροπώθησαν οἱ Ἄγγλοι. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τὴν ἧτταν ἐκείνην τὴν ἐλησμόνησαν, τιμοῦν δὲ καὶ οὗτοι τὴν μνήμην τοῦ Wallace καὶ τοῦ Bruce. Ἐνίκησαν τοσάκις εἰς τόσους ἄλλους πολέμους, καὶ ἐνίκησαν συμπολεμοῦντες μετὰ τῶν Σκώτων. Καὶ οἱ Σκῶτοι συναισθάνονται ὅτι ἱκανὸν μέρος τῆς κοινῆς δόξης ἀνήκει εἰς αὐτούς. Ἀλλ' οὐδεμιᾶς τῶν κοινῶν νικῶν ἐκείνων ἡ ἀνάμνησις συγκινεῖ τὰς καρδίας των τόσον, ὅσον ἡ ἀνάμνησις τῆς μάχης τοῦ Bannockburn.

—

Φοβοῦμαι, Κυρίαι καὶ Κύριοι, ὅτι σᾶς μεταφέρω τόσον βιαίως ἀπὸ μίαν ἄκραν τῆς Σκωτίας εἰς ἄλλην, καὶ ἀπὸ ἐποχὴν εἰς ἐποχήν, ὥστε θὰ εἶνε δύσκολον νὰ μὲ παρακολουθῆτε ἄνευ ζάλης. Καὶ ὅμως θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ συνοδεύσητε εἰς νέον καὶ τελευταῖον σταθμόν, ἐπανερχόμενοι πρὸς δυσμάς. Μέχρι τοῦδε ἐβλέπομεν ἰδιοκτησίας περιελθούσας εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ξενίζοντός με εὐπατρίδου εἴτε ἐκ κληρονομίας εἴτε ἐξ ἀγορᾶς. Ἔμενε νὰ ἴδω τὴν καθ' ἑαυτὸ κατοικίαν του, τὴν φέρουσαν τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμόν του, καὶ τὴν νῆσον τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ τὸν κύριον τίτλον του. Τὸ ὄνομα τῆς νήσου δυσκόλως ἐξελληνίζεται. Οἱ γεωγράφοι τοῦ Μεσαιῶνος τὸ ἐξελατίνισαν διαφοροτρόπως, ἐκ δὲ τῶν διαφόρων τούτων λατινικῶν ὀνομασιῶν ὁ μᾶλλον ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα ἔπλασε τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν *Βώθα*. Ἂς ἀποκαλέσωμεν καὶ ἡμεῖς Βώθαν τὴν νῆσόν του.

Καθὼς ἐνθυμεῖσθε, ὁ ποταμὸς Clyde χύνεται εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Ὁ στενὸς καὶ μακρὸς κόλπος, εἶδος Βοσπόρου, σχηματίζεται ὑπὸ σειρᾶς ἑκατέρωθεν πρασίνων λόφων, τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων στολίζουν εἰς πυκνὰ διαστήματα ἐπαύλεις ἀγροτικαὶ καὶ κωμοπόλεις χαρίεσσαι.

Ἡ νῆσος Βώθα, χωριζομένη πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τὴν Σκωτίαν διὰ πορθμοῦ στενοτάτου, συνεχίζει τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ κόλπου. Πέραν αὐτῆς, ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, ὑψοῦνται τὰ ἀπόκρημνα ὄρη τῆς μεγαλειτέρας νήσου Arran· ἡ Βώθα ἔχει ἠπιωτέραν τὴν ἄποψιν. Οἱ κατάφυτοι λόφοι της εἶναι ταπεινότεροι, τὰ παραλιά της ἡμερώτερα. Ἡ ἀκμάζουσα μικρὰ πόλις Rothesay πρὸς βορρᾶν, καὶ ἄλλοι μικρότεροι συνοικισμοὶ πρὸς μεσημβρίαν, ποικίλλουν διὰ τῶν οἰκοδομῶν των τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης θέαν τῆς χλοερᾶς νήσου. Αἱ ὁμαλαὶ κλιτύες της, ὅπου δὲν καλύπτονται ἀπὸ δάση, εἶναι καλλιεργημέναι. Δύο λίμναι ὡραῖαι κρύπτονται εἰς τὰς κοιλάδας της. Ἐν συνόλῳ νομίζει τις ὅτι ἡ νῆσος ἀπεσπάσθη ἐκ μεσημβρινωτέρας θαλάσσης καὶ πλεύσασα ἐκολλήθη κατὰ λάθος εἰς τὰ βόρεια ἐκεῖνα πελάγη. Τὸ δὲ κλῖμα της ἐπιτείνει τὴν ἀπάτην. Χάρις εἰς τὰ βουνὰ τῆς Σκωτίας, τὰ ὁποῖα τὴν προφυλάττουν ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν ψυχροὺς ἀνέμους, καὶ χάρις εἰς τὸ θερμὸν ρεῦμα τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὸ περιλοῦον τὰς ἀκτάς της, ἡ νῆσος ἐπέχει τόπον μεσημβρινοῦ ἐνδιαιτήματος διὰ τοὺς Σκώτους. Οἱ μόνιμοι κάτοικοί της ὑπερβαίνουν τὰς δέκα χιλιάδας. Τὸ μεγαλείτερον τῆς νήσου μῆκος εἶναι 15 περίπου Ἀγγλικῶν μιλίων, τὸ δὲ μεγαλείτερον πλάτος της πέντε μιλίων. Τὰ ἓξ ἕβδομα περίπου τῆς Βώθας, μετὰ δύο ἄλλων παρακειμένων μικροτέρων νήσων, εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ φέροντος τὸ ὄνομά της λόρδου. Ἡ δὲ ἀπόκτησις δὲν εἶναι πρόσφατος. Πρὸ πέντε αἰώνων ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας Ροβέρτος, ὁ πρῶτος τῶν Στουάρδων, ἐπροίκισε δι' αὐτῆς τὸν μὴ νόμιμον υἱόν του. Ἐξ ἐκείνου κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν κατάγεται ὁ νῦν Λόρδος, ἡ δὲ οἰκογένεια φέρει εἰσέτι τὸ ἐπώνυμον τῆς ἐκλιπούσης βασιλικῆς δυναστείας[1]. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας καὶ ἐπέκεινα ἥσυχος, ἢ τοὐλάχιστον ἄσημος εἰς τὴν νῆσόν της. Κατὰ τὸ 1627 ὁ βασιλεὺς Κάρολος ὁ Α' ἔδωκεν εἰς τὸν τότε ἀρχηγόν της τὸν τίτλον βαρονέτου. Πιστὸς εἰς τὸν βασιλέα, οὗτος ὑπέστη μυρίους διωγμούς, διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Καρόλου. Ἡ κάθοδος τῶν Στουάρδων ἠνώρθωσε καὶ πάλιν τὸν οἶκον. Κατὰ τὸ 1703 ἡ βασίλισσα

« History of the lands and theirowners in Gallorvay», δημοσιευθέντος κατὰ τὸ 1870. Ὁ Σκῶτος ἱστορικὸς οὗτος ἀναφέρων εἰς τὰ προλεγόμενά του τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἕνωσιν λέγει ὅτι « οὐδεὶς ἀμερόληπτος παρατηρητὴς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ Σκωτία ἔκτοτε προώδευσε καὶ ἐπλουτίσθη, ὄχι κατὰ συνέπειαν τῆς Ἑνώσεως, ἀλλ' εἰς τὸ πεῖσμα αὐτῆς, — in defiance of the union.

[1] Οἱ Στουάρδοι, ἢ ἀκριβέστερον Στουάρτοι, ἦσαν ἀρχαῖα Σκωτικὴ οἰκογένεια, λαβοῦσα τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ἐκ τοῦ φεουδαλικοῦ ἀξιώματος τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχηγοί της κατὰ διαδοχὴν ἐξήσκουν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Σκωτίας. Steroart εἶναι ταὐτόσημον τοῦ ἰδικοῦ μας Οἰκονόμος. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο διατηρεῖται εἰσέτι καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς στέψεις βασιλέων ἢ εἰς δίκας εὐγενῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως τῶν ὁμοτίμων. Ὁ Bruce ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Σκωτίας, ἔδωκε τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον εἰς τὸν τότε ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας τῶν Στουάρδων καὶ οὕτω περιῆλθε τὸ στέμμα εἰς τὸν ἔγγονόν του Ροβέρτον, τὸν πρῶτον Στουάρδον βασιλέα τῆς Σκωτίας. Καὶ ἄλλαι Σκωτικαὶ οἰκογένειαι φέρουσιν ἔτι τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ἐκ πλαγίας συγγενείας μετὰ τοῦ ἐκλιπόντος βασιλικοῦ οἴκου.

Digitized by Google

Ἄννα ἔδωκεν εἰς τὸν τότε ἀντιπρόσωπόν του τὸν τίτλον Κόμητος Σκώτου. Ὁ τρίτος κόμης ἀνεδείχθη ἔξοχος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του, ἐχρημάτισε δὲ καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, κατὰ τὸ 1762, ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Γ'. Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος ἐκείνου, γενόμενος κατὰ πρῶτον κόμης τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἀνυψώθη κατόπιν 1796 εἰς μαρκήσιον, — μαρκήσιον παρεκτὸς τῶν ἄλλων τίτλων του, τῶν ὁποίων ἡ καταγραφὴ ἤθελε πληρώσει σελίδα ὁλόκληρον.

Αἱ διάφοραι κατοικίαι, τὰς ὁποίας ἀλληλοδιαδόχως μετήλλαξεν ἡ οἰκογένεια κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦτο, εἶναι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἐνδείξεις τῶν μεταβολῶν ὅσαι βαθμηδὸν ἐπῆλθον καὶ εἰς τῆς Σκωτίας ἐν γένει τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ εἰς τοῦ οἴκου τούτου τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν. Οἱ πρῶτοι πρόγονοι τοῦ νῦν μαρκησίου κατῴκουν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σώζονται εἰσέτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως Rothesay. Τὸ φρούριον τοῦτο κατῴκησαν συχνάκις, χάριν ἀναψυχῆς, βασιλεῖς τῆς Σκωτίας, εἶναι δὲ εἰσέτι τὰ ἐρείπιά του ἰδιοκτησία τοῦ στέμματος. Τὴν φύλαξίν του ἀνέθεσεν ὁ βασιλεὺς Ῥοβέρτος εἰς τὸν υἱόν του καὶ τοὺς διαδόχους του, ὥστε δικαιώματι κληρονομικῷ ὁ παρὼν ἀντιπρόσωπος τῆς οἰκογενείας φροντίζει περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ὀρθίων ἔτι τειχῶν καὶ περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν ὀχθῶν τῆς τάφρου, διὰ τῆς ὁποίας περιβάλλεται τὸ φρούριον. Αἱ ὄχθαι αὐται μετεβλήθησαν εἰς κῆπον, ἡ τάφρος εἶναι πλήρης ὕδατος, νῆσσαι δὲ καὶ κύκνοι τὴν διασχίζουν ἡσύχως, καὶ τὸ ἀρχαῖον φρούριον τὸ ὁποῖον ἦτο ἄλλοτε ὁ πυργήν, ἴσως δὲ καὶ τὸ φόβητρον τῆς κωμοπόλεως, χρησιμεύει σήμερον ὡς περίπατος καὶ στολισμός της. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, διαρκούντων τῶν μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ Καρόλου ἐμφυλίων πολέμων, ἐπυρπολήθη παν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καῇ ἐντὸς τοῦ φρουρίου.

Ἔκτοτε οἱ ἄρχοντες τῆς Βώθας κατῴκησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀπέναντι τῶν τειχῶν τοῦ πυρποληθέντος φρουρίου, οἰκίαν σωζομένην εἰσέτι. Ἡ οἰκοδομὴ οὐδὲν ἔχει ἔξωθεν τὸ ἐπιβλητικὸν ἢ ἀρχοντικόν. Ἡ πόλις Rothesay περιέχει σήμερον πολλὰς οἰκίας ἰδιωτικὰς ἀσυγκρίτως μεγαλοπρεπεστέρας. Καθ' ἣν ὅμως ἐποχὴν ἐκτίσθη, θὰ ἦτο βεβαίως ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἐγχωρίων νησιωτῶν. Ὅτε αἱ περιστάσεις ἐβελτιώθησαν, ἡ δὲ δημοσία ἀσφάλεια ἐπέτρεπε τὴν διαβίωσιν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἀνηγέρθη ἐν τῷ μέσῳ δάσους ὡραίου, ἐπὶ λόφου ὁπόθεν φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ τὰ βουνὰ τῆς Σκωτίας, ἔπαυλις εὐρεία καὶ ἀναπαυτική, ὅπου διεβίωσαν οἱ ἄμεσοι πρόγονοι τοῦ νῦν λόρδου. Ἀλλὰ πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν, πυρκαϊὰ ἐκ τύχης, ὄχι ἐξ ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως ὡς ἄλλοτε, ἀπετέφρωσε τὴν ἔπαυλιν. Εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν ἀνηγέρθη ἓν τῶν ὡραιοτέρων καὶ μεγαλοπρεπεστέρων ἀρχοντικῶν μεγάρων τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου. Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν γοτθικὴ πρόσοψίς του συνίσταται ἐκ κεντρικοῦ οἰκοδομήματος συνεχομένου ἑκατέρωθεν μὲ δύο ἀνίσους πτέρυγας. Ἐκ τοῦ κέντρου ὑψοῦται μέγας πύργος τετράγωνος. Αἱ θολωταὶ ὀπαὶ καὶ τὰ προέχοντα μεγάλα παράθυρα τῶν πτερύγων ποικίλλουν τὴν ἄποψιν. Ἡ ἐκ πέτρας κοκκινωπῆς μακρὰ οἰκοδομή, ἐντὸς τῶν δασῶν τὰ ὁποῖα τὴν περιζώνουν ὡς διὰ πρασίνου πλαισίου, φαίνεται μακρόθεν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τῶν ἄντικρυ βουνῶν ὡς στολισμὸς τῆς νήσου. Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μεγάρου εἶναι πρὸ πάντων ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπές. Ὅσοι ἐπεσκέφθητε τὴν Βενετίαν ἢ τὴν Γένοβαν, φαντασθῆτε ἓν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἐκεῖ παλατίων, τῶν ἀνεγερθέντων ὅτε ἤκμαζον αἱ πόλεις ἐκεῖναι, κατὰ τὸν λεγόμενον γοτθικὸν ῥυθμὸν τῆς Ἰταλίας. Ἡ μόνη διαφορὰ ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ αὐλὴ εἶναι ὕπαιθρος εἰς Ἰταλίαν, ἐνῷ ἐδῶ ἐσκεπάσθη ὑπὸ ξυλίνης στέγης ἐλαφρᾶς καὶ ὑψηλῆς. Ἀλλὰ φαντασθῆτε τὸ παλάτιον ἐκεῖνο μόλις ἐξελθὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν κτιστῶν, μὲ τὰ πολύχροά του μάρμαρα στιλπνὰ καὶ ἀνέπαφα, μὲ νωποὺς τοὺς χρωματισμοὺς τῶν κοσμημάτων του, μὲ νέαν ὅλως τὴν πλουσίαν του διακόσμησιν. Ἰδοὺ τὸ μέγαρον τοῦ ἄρχοντος τῆς Βώθας. Εἰσερχόμενός τις εὑρίσκεται ἐντὸς εὐρυτάτης τετραγώνου αὐλῆς. Κίονες ἐκ πολυτίμων μαρμάρων βαστάζουν διπλῆν σειρὰν ἀψίδων, τριῶν ἀνὰ ἑκάστην τῶν τεσσάρων πλευρῶν. Τὴν στοὰν τοῦ δευτέρου πατώματος περιβάλλει, ἄνωθι τῶν ἀψίδων, σειρὰ κιόνων μικροτέρων καὶ ἐλαφροτέρων. Τὰ δωμάτια τὰ περιστοιχίζοντα τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω στοὰν εἶναι ἀνάλογα τῆς κεντρικῆς αὐλῆς. Μάρμαρα πολύχροα πανταχοῦ, καὶ στέγαι ἐντέχνως ἐζωγραφισμέναι, καὶ διακόσμησις συνενοῦσα τὴν πολυτέλειαν μετὰ τῆς καλαισθησίας. Πέριξ δὲ τῆς οἰκίας κῆποι ὡραῖοι καὶ δάσος ἀπέραντον ἐκ δένδρων πρὸ αἰώνων φυτευθέντων. Τὸ δάσος καταβαίνει μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν τελευταίων δένδρων ἀτραπὸς ὁμαλὴ παρακολουθεῖ τὴν ἀκτήν.

Ἐκεῖ ἐνίοτε καθήμενος, εἰς τὴν ἀκτήν, μετεφερόμην νοερῶς εἰς ἄλλα παράλια, εἰς θάλασσαν ἄλλην. Ἐφανταζόμην ὁποία θὰ ἦτο ἡ Ἑλλάς, ἐὰν δὲν ἐπήρχοντο αἱ καταστρεπτικαὶ συμφοραὶ τοσούτων αἰώνων, καὶ ὁποία θὰ γείνῃ ἀφοῦ παρέλθωσι γενεαί τινες ἔτι, τανταλιζόμεναι καθὼς ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεάματος τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐκ τῆς ἀγωνίας ὅπως ἐξισωθῶμεν πρὸς αὐτά. Δὲν ἐφανταζόμην βεβαίως ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἑλλάδος τὴν συγκέν-

Digitized by Google

τρωσιν τῆς ἰδιοκτησίας εἰς τοὺς πρωτοτόκους καὶ μέγαρα προγονικὰ ἢ λόρδους Ἕλληνας. Ὄχι. Δυνάμεθα ἴσως νὰ ζηλεύσωμεν τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Σκωτίαν διὰ τὴν ἀριστοκρατίαν των, ὅταν μάλιστα ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ ἀνδρῶν ὁποῖος ὁ ξενίσας με Σκῶτος, χρηστῶν, ἐντίμων, εὐπαιδεύτων, ἀφωσιωμένων εἰς τὴν πατρίδα των, διδόντων τὸ παράδειγμα βίου οἰκογενειακοῦ σώφρονος καὶ ἐναρέτου, φερόντων τὸ μεγαλεῖόν των μετὰ μετριοφροσύνης τὴν ὁποίαν μόνον ἡ μακρὰ ἕξις καὶ ἡ ἐπιμελημένη ἀνατροφὴ γενεῶν ἀλληλοδιαδόχων δύνανται νὰ γεννήσωσι, τέλος δὲ συναισθανομένων ὅτι ὁ πλοῦτος εἶνε δύναμις ὅτε μόνον γνωρίζει τις πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῇ. Ἀλλὰ παραλείποντες πᾶν ὅ,τι λέγεται ἢ ἐλέχθη ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ φεουδαλικοῦ θεσμοῦ τῆς ἀριστοκρατίας, ἡμεῖς οὔτε ἠδυνάμεθα νὰ τὸν ἔχωμεν, οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν ἀποκτήσωμεν. Ὁ φεουδαλισμὸς ἐπεφάνη διαβατικὸς εἰς τὴν γῆν μας ἀλλὰ δὲν ἐρριζοβόλησεν. Ἡ κοινωνική μας διάπλασις ἔγεινε καὶ γίνεται ὑπὸ ἀλλοίους ἱστορικοὺς ὅρους ἢ εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Εὐρώπην. Ὄχι. Δὲν ἐφανταζόμην τοιοῦτό τι, ἀλλ' ἐφανταζόμην τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τοῦ μέλλοντος ὁποίαν τὴν ὀνειρευόμεθα, εὐποροῦσαν, καθὼς ἡ τὴν σήμερον Σκωτία διὰ τῆς ἀόκνου καὶ πεφωτισμένης ἐργασίας τῶν κατοίκων της, εὐνομουμένην ὄχι χάρις εἰς κώδικας καὶ συντάγματα, ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν πολιτῶν της, χάρις εἰς τὸ σέβας τοῦ νόμου καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὸν σέβας, ἀπολαμβάνουσαν ἐν εἰρήνῃ τὰ ἀγαθὰ πολιτισμοῦ ἐντελεστέρου ἔτι τοῦ σημερινοῦ, καὶ ἐνθυμουμένην μετά τινος εὐγνωμοσύνης καὶ ὀλίγου οἴκτου τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐλπίδας.»

Δ. Βικελας.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Πέρνα, σαΐτα μου γοργή, μὲ τὸ ψιλὸ μετάξι,
Νάρθῃ ὁ καλός μου τὴ λαμπρή, νὰ βρῇ χρυσᾶ ν' ἀλλάξῃ.
Τάχου, τάχου ὁ ἀργαλειός μου,
Τάχου κ' ἔρχετ' ὁ καλός μου.

Μαντίλι ἀπὸ τὰ δάκρυα δὲν τοὔμεινε στὰ ξένα.
Ἀρχοντοποῦλες τὸν ζητοῦν, κι' αὐτὸς πονεῖ γιὰ μένα.
Τάχου, τάχου στὴν αὐλή μου,
ὡς ποῦ νάρθῃ τὸ πουλί μου.

Ἐγὼ τὸ φάδι θὰ γενῶ, κ' ἐκεῖνος τὸ στημόνι,
Ποῦ νὰ πλεχτῇ μεσ' 'ς τὸ πανί, καὶ πειὸ νὰ μὴ γλυτόνῃ.
Τάχου, καὶ σὲ λίγο φθάνει
Γιὰ φιλὶ καὶ γιὰ στεφάνι.

Πέτα, σαΐτα μου γοργή, χτύπα, χρυσό μου χτένι,
Ἡ ἀτέλειωτη Σαρακοστὴ μερόνυχτο νὰ γένῃ.
Τάχου, τάχου ὁ ἀργαλειός μου,
Τάχου, κι' ἔρχεται ὁ καλός μου.

Αργυρης Εφταλιωτης

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς ἤδη ἡ Σιδωνία ἀνέμενε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, καθ' ἅπαν δὲ αὐτὸ τὸ διάστημα εἶχε θέσει εἰς ἐνέργειαν ὅλας αὐτῆς τὰς θωπείας καὶ τοὺς δόλους ὅπως ἐξωθήσῃ τὸν ἀνδράδελφόν της εἰς τὴν τοιαύτην ἔγγραφον ἔκρηξιν τοῦ πάθους του. Ἐκοπίασεν ἕως ὅτου τὸ κατορθώσῃ. Δὲν ἦτο εὔκολον νὰ διαφθείρῃ μέχρις ἐγκλήματος ἔντιμον καὶ νεαρὰν καρδίαν οἵα ἡ τοῦ Φράντζ, κατὰ τὸν παράδοξον δ' ἐκεῖνον ἀγῶνα καθ' ὃν ὁ ἀληθῶς ἀγαπῶν ἐμάχετο ἐναντίον τοῦ συμφέροντός του, ᾐσθάνθη πολλάκις ἑαυτὴν κεκμηκυῖαν καὶ ἀπεθαρρύνθη. Ἐνῷ τὸν ἐνόμιζεν ἐντελῶς τιθασσευθέντα, αἴφνης ἡ εὐθύτης του ἐξανίστατο διὰ μιᾶς καὶ ἦτο ἕτοιμος ν' ἀποσυρθῇ, νὰ τὴν διαφύγῃ πάλιν.

Διὰ τοῦτο ὁ θρίαμβος ὑπῆρξε μέγας δι' αὐτὴν ὅτε ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ ἐπεδόθη αὐτῇ μίαν πρωΐαν. Κατὰ σύμπτωσιν ἦτο παροῦσα ἐκεῖ καὶ ἡ κυρία Δόβσων. Εἶχε φθάσει διαβιβάζουσα πολλὰ παράπονα ἐκ μέρους τοῦ Γεωργίου, ὅστις ἔπληττε διατελῶν μακρὰν τῆς ἐρωμένης του καὶ ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ διὰ τὸν ἀνδράδελφον ἐκεῖνον τὸν διαρκῶς μένοντα πλησίον της, μᾶλλον ζηλότυπον καὶ ἀπαιτητικὸν ἢ ὁ σύζυγος.

— Ἄ, τὸν καϋμένον, τὸν καϋμένον! ἔλεγεν ἡ εὐαίσθητος Ἀμερικανίς, ἂν ἔβλεπες πόσον λυπεῖται!

Καὶ σείουσα τοὺς οὔλους βοστρύχους της ἔλυε τὸν κύλινδρον τῶν μουσικῶν συνθέσεων ἐξάγουσα τὰς ἐπιστολὰς τοῦ «καϋμένου», ἃς ἔκρυπτεν ἐπιμελῶς μεταξὺ τῶν φύλλων τῶν μονῳδιῶν, χαίρουσα διότι εὑρίσκετο ἀναμεμιγμένη εἰς τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην ἱστορίαν, διότι ἐξήπτετο σφοδρῶς ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκείνῃ τῶν μυστηριωδῶν ἐρωτικῶν σχέσεων ἥτις καθίστα μᾶλλον εὐαισθήτους τοὺς παγεροὺς ὀφθαλμούς της καὶ τὴν ξανθὴν χροιάν της.

Τὸ παραδοξότερον εἶνε ὅτι ἐνῷ λίαν προθύμως προσεφέρετο διὰ τὴν ἐρωτικὴν ἀνταπόκρισιν ἡ νέα καὶ εὐειδὴς Δόβσων οὐδέποτε εἶχε γράψει ἢ λάβει μίαν καὶ μόνην ἐρωτικὴν ἐπιστολὴν διὰ λογαριασμόν της.

Διαρκῶς διανύουσα τὴν μεταξὺ Ἀνιέρης καὶ Παρισίων ὁδόν, φέρουσα ἓν ἐρωτικὸν ἄγγελμα ὑπὸ τὴν πτέρυγά της ἡ παράδοξος αὕτη ταχυδρόμος περιστερὰ ἔμενε πιστὴ πρὸς τὸν περιστερεῶνά της καὶ οὐδὲν εἶχον τὸ ἐπιλήψιμον οἱ ἐρωτικοὶ τρυγμοί της.

Digitized by Google

Ότε ἡ Σιδωνία τῇ ἔδειξε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φραντζ, ἡ κυρία Δόβσων τὴν ἠρώτησε:

— Τί θ' ἀπαντήσῃς;

— Ἀπήντησα ἤδη ναί.

— Πῶς! θὰ φύγῃς μ' ἐκεῖνον τὸν τρελλόν;

Ἡ Σιδωνία ἐγέλασεν.

— Τί λέγεις!.. Εἶπα ναὶ διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ μὲ περιμένῃ εἰς τὸν σταθμόν, δι' αὐτὸ μόνον. Τὸ ὀλιγώτερον τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ πράξω εἶνε νὰ τὸν κάμω νὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Ἀρκετὰ μὲ κατέστησε δυστυχῆ τώρα ἐπὶ ἕνα μῆνα. Συλλογίσου ὅτι ἠναγκάσθην νὰ μεταβάλω τὸν βίον μου χάριν αὐτοῦ τοῦ κυρίου. Ἠναγκάσθην νὰ μὴ δέχωμαι πλέον ἐπισκέψεις, νὰ κλείσω τὴν θύραν, εἰς πάντας τοὺς νέους καὶ ἀξιεράστους φίλους ὅσους ἐγνώριζα, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὸν Γεώργιον καὶ τελειώνουσα εἰς σέ. Διότι πρέπει νὰ εἰξεύρῃς, φιλτάτη μου, ὅτι καὶ σὺ ἐπίσης τοῦ ἀπήρεσκες καὶ ἤθελε νὰ σὲ ἀποπέμψῃ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ἡ Σιδωνία ὅμως δὲν ὡμολόγει ὅτι ὁ κυριώτερος λόγος τῆς μνησικακίας της κατὰ τοῦ Φράντζ ἦτο διότι τὴν ἐφόβισεν ὑπερβολικῶς ἀπειλῶν αὐτὴν διὰ τοῦ συζύγου της. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ᾐσθάνθη στενοχωρίαν καὶ ὁ τόσον θέλγων αὐτὴν τρόπος τοῦ ζῆν ἐφάνη αὐτῇ σοβαρῶς ἐκτεθειμένος. Οἱ ἄνδρες οἱ λίαν ξανθοὶ καὶ ψυχροὶ τὸ ἦθος ὡς ὁ Ρίσλερ ἔχουσι φοβερὰν τὴν ὀργήν, ὀργὴν ἀπαθῆ οὕτως εἰπεῖν, ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὰς συνεπείας, ὡς αἱ ἐκρηκτικαὶ ἐκεῖναι κόνεις αἱ ἄνευ χρώματος καὶ γεύσεως, ἃς φοβοῦνται νὰ μεταχειρισθῶσι διότι ἀγνοοῦσι τὸ μέτρον τῆς ἰσχύος των.

Ἐκ τοῦ ἄλλοτε βίου της, τοῦ πενιχροῦ βίου της ἐντὸς συνοικίας πολυανθρώπου ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν της ἀναμνήσεις οἰκογενειῶν καταστραφεισῶν, συζύγων ἐκδικηθέντων, αἵματος ἀναπηδήσαντος ἐκ τῆς αἰσχύνης τῆς μοιχείας. Ὀπτασίαι θανάτου κατεδίωκον αὐτήν. Ὁ θάνατος, ἡ αἰώνιος ἀνάπαυσις, ἡ ἄκρα σιγὴ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπτόει τὴν μικρὰν ἐκείνην ψυχὴν τὴν διψῶσαν τὴν ἡδονήν, τὴν ἀπλήστως ποθοῦσαν τὸν θόρυβον καὶ τὴν κίνησιν μέχρι παραφροσύνης.

Ἡ εὐλογητὴ αὐτὴ ἐπιστολὴ ἀπεδίωκε πάντας τοὺς φόβους της. Ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸ ἑξῆς ὁ Φράντζ νὰ τὴν καταγγείλῃ καὶ ἐν αὐτῇ προσέτι τῇ μανίᾳ τῆς ἀποτυχίας του, ἀφοῦ ἐγίνωσκεν ὅτι εἶχεν εἰς χεῖράς της παρόμοιον ὅπλον. Ἄλλως ἂν ὡμίλει, θὰ ἐδείκνυεν ἐκείνην τὴν ἐπιστολήν, πᾶσαι δὲ αἱ κατηγορίαι του θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸν Ρίσλερ ἁπλαῖ συκοφαντίαι. Ἆ, κύριε τιμωρέ! σᾶς κρατοῦμεν τώρα εἰς τὸ χέρι!

Αἴφνης κατελήφθη ὑπὸ παραφόρου χαρᾶς.

— Ἀναγεννῶμαι!... ἀναγεννῶμαι!.... ἔλεγε πρὸς τὴν κυρίαν Δόβσων. Περιέτρεχεν εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου, συνέλεξεν ἄνθη καὶ κατήρτισεν ὀγκώδεις ἀνθοδέσμας διὰ τὴν αἴθουσάν της, ἤνοιξε τὰ παράθυρα ὀρθάνοικτα διὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἥλιος, ἔδωσε διαταγὰς εἰς τὴν μάγειρον, εἰς τὸν ἡνίοχον, εἰς τὸν κηπουρόν. Ἔπρεπε νὰ ἐξωραϊσθῇ ἡ οἰκία, ὁ Γεώργιος ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὅπως ἀρχίσῃ, διωργάνωσε μέγα γεῦμα διὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος ἐκείνης. Τῷ ὄντι ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦτο ἀποῦσα ἐπὶ ἕνα μῆνα καὶ ὅτι ἐπανήρχετο ἐκ ταξειδίου ὀχληροῦ καὶ κοπιώδους, μετὰ τόσης σπουδῆς κατεγίνετο ν' ἀναζωπυρήσῃ περὶ αὐτὴν τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωήν.

Τὴν ἐπαύριον κατὰ τὴν ἑσπέραν ἡ Σιδωνία, ὁ Ρίσλερ καὶ ἡ κυρία Δόβσων εὑρίσκοντο καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἐνῷ ὁ ἀγαθὸς Ρίσλερ ἀνεδίφει παλαιὸν βιβλίον μηχανικῆς, ἡ κυρία Δόβσων ἔκρουε τὸ κλειδοκύμβαλον συνοδεύουσα διὰ τοῦ ἤχου τὸ ᾆσμα τῆς Σιδωνίας. Αἴφνης αὐτὴ διέκοψε τὸ ᾆσμά της εἰς τὸ μέσον καὶ ἐξέφερεν ἠχηρὸν γέλωτα. Ἐσήμαινεν ἡ δεκάτη ὥρα.

Ὁ Ρίσλερ ἀνύψωσεν ἐν τάχει τὴν κεφαλήν.

— Τί ἔχεις καὶ γελᾷς; ἠρώτησεν.

— Τίποτε.... μία ἰδέα μοῦ ἦλθεν, ἀπήντησεν ἡ Σιδωνία δεικνύουσα τὸ ἐκκρεμὲς πρὸς τὴν κυρίαν Δόβσων δι' ἐλαφροῦ νεύματος καὶ καμμύουσα τὸν ἕνα ὀφθαλμόν.

Ἦτο ἡ προσδιωρισμένη διὰ τὴν συνέντευξιν ὥρα, ἀνελογίζετο δὲ τὰς βασάνους τοῦ ἀναμένοντος αὐτὴν ἐραστοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀγγελιαφόρου τοῦ κομίσαντος εἰς τὸν Φράντζ τὸ τόσον πυρετωδῶς ἀναμενόμενον «ναὶ» τῆς Σιδωνίας, μεγάλη ἐπῆλθε γαλήνη εἰς τὸ τεταραγμένον πνεῦμά του. αἰφνιδία τις χαλάρωσις. Οὐδεὶς πλέον τὸν ἠνώχλει ἐνδοιασμός, οὐδεμία ταλάντευσις μεταξὺ τοῦ πάθους καὶ τοῦ ἔρωτος. Διὰ μιᾶς ᾐσθάνθη ἑαυτὸν ἐλαφρυνόμενον, ὡς νὰ μὴ εἶχε πλέον συνείδησιν. Μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀταραξίας ἐνήργησε τὰς προετοιμασίας τῆς ἀναχωρήσεως, ἔσυρε χαμαὶ τὰς ἀποσκευάς του, ἐξεκένωσε τὴν ἱματιοθήκην, καὶ τὰ ἑρμάρια, πολὺ δὲ πρὸ τῆς ὥρας ἣν εἶχε προσδιορίσει ὅπως ἔλθωσι καὶ παραλάβωσι τὰ πράγματά του ἐκάθητο ἐπὶ ἕδρας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, βλέπων τὸν ἔμπροσθέν του καρφωμένον εἰς τὸν τοῖχον γεωγραφικὸν χάρτην, ὡς ἔμβλημα τῆς νομάδος αὐτοῦ ζωῆς, ἀκολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματος τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν τῶν ὁδῶν καὶ τὴν κυματόεσσαν σειρὰν τὴν παριστῶσαν τοὺς ὠκεανούς.

Οὐδ' ἐφ' ἅπαξ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του ἡ ἰδέα ὅτι εἰς τὸ ἐκεῖθεν μέρος τοῦ μεσαναβάθρου εὑρίσκετό τις θρηνῶν καὶ στένων ἐξ αἰτίας του. Οὐδ' ἐφάπαξ ἐσκέφθη τὴν ἀπελπισίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸ φοβερὸν δρᾶμα ὅπερ ἔμελλον νὰ

Digitized by Google

καταλίπωσιν ὄπισθέν των. Διετέλει ἤδη μακρὰν ὅλων αὐτῶν. Εἶχεν ἀναχωρήσει νοερῶς ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἤδη εὑρίσκετο παρὰ τὴν ἀποβάθραν τοῦ σταθμοῦ μετὰ τῆς Σιδωνίας φερούσης ἐνδυμασίαν ἀμαυροῦ χρώματος, ἐνδυμασίαν ταξειδίου καὶ φυγῆς. Ἔτι ἀπωτέρω εὑρίσκετο παρὰ τὴν ὄχθην τῆς γλαυκῆς θαλάσσης, ὅπου θὰ παρέμενον ἐπί τινα χρόνον ὅπως ἀποπλανήσωσι τὰς περὶ ἀνευρέσεώς των ἐρεύνας καὶ πάντοτε ἀπωτέρω ἐνόμιζεν ὅτι ἔφθανεν εἰς ἄγνωστον χώραν ἔνθα οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὴν ζητήσῃ καὶ νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ. Ἄλλοτε ἐσυλλογίζετο τὸ διὰ νυκτὸς ταξείδιον ἐντὸς τοῦ βαγονίου διὰ τῶν ἐρήμων πεδιάδων. Ἔβλεπε κεφαλὴν μικροσκοπικὴν καὶ ὠχρὰν στηριζομένην ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων παρὰ τὴν ἰδικήν του, ζεῦγος χειλέων ἀνθηρῶν παρὰ τὰ ἰδικά του χείλη καὶ δύο ὀφθαλμοὺς μὲ βαθὺ βλέμμα θεωροῦντας αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἤρεμον φῶς τῆς λυχνίας ἐν τῇ ταλαντεύσει τῶν τροχῶν καὶ τοῦ ἀτμοῦ.

Καὶ τώρα φύσα καὶ ὠρύου, ὦ μηχανή! Σεῖε τὴν γῆν, ἐρύθραινε τὸν οὐρανόν, πτύε καπνὸν καὶ φλόγα! Βυθίζου εἰς τὰς σήραγγας, ὑπέρβαινε τὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμούς, πήδα, λάμπε, ἄστραπτε ἀλλὰ παράφερέ μας, παράφερέ μας μακρὰν τοῦ κατῳκημένου κόσμου, μακρὰν τῶν νόμων του, μακρὰν τῶν παθῶν του, ἐκτὸς τοῦ βίου, ἐκτὸς ἡμῶν αὐτῶν!

Δύο ὥρας προτοῦ ν' ἀνοίξῃ ἡ θυρὶς τῶν εἰσιτηρίων διὰ τὴν ἁμαξοστοιχίαν ἐφ' ἧς ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ ὁ Φράντζ εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Λυῶνος, τὸν μελαγχολικὸν σταθμὸν ὅστις κείμενος εἰς τὸ ἀπόκεντρον ἐκεῖνο τῶν Παρισίων μέρος ἀποτελεῖ οἱονεὶ τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς ἐπαρχίας. Ἐκάθησεν εἰς τὴν ζοφερωτέραν γωνίαν καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀκίνητος ὡς ζαλισμένος. Τὸ πνεῦμά του κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο ἐπίσης τεταραγμένον καὶ θορυβῶδες ὡς ὁ σταθμός. Ἐπλημμύρει αὐτὸ πληθὺς σκέψεων ἀσυναρτήτων, ἀναμνήσεων ἀορίστων, παραβολῶν ἀλλοκότων. Τοιαύτας ἐπεχείρει περιπλανήσεις ὁ λογισμός του, ὥστε πρὸς στιγμὴν δὶς ἢ τρὶς ἐσυλλογίσθη ἀπορῶν διατὶ εὑρίσκετο ἐκεῖ καὶ τί ἀνέμενεν. Ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς Σιδωνίας ἀνεπήδα αἴφνης ἐκ τῶν ἀσυναρτήτων ἐκείνων σκέψεών του καὶ τὰς ἐφώτιζε διὰ λάμψεως δαψιλοῦς.

Ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐκείνη.

Μηχανικῶς δέ, καίτοι ἡ ὥρα τῆς συνεντεύξεως ἀπεῖχε πολὺ ἀκόμη, παρετήρει μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν οἵτινες συνωθοῦντο κράζοντες ἀλλήλους, μήπως ἴδῃ αὐτὴν μὲ τὸ χάριεν ἀνάστημά της ἐξερχομένην αἴφνης ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πλήθους, παραμερίζουσαν αὐτὸ ἀνὰ πᾶν βῆμα διὰ τῆς ἀκτινοβόλου καλλονῆς της.

Μετὰ πολλὰς ἀναχωρήσεις καὶ ἀφίξεις καὶ συριγμοὺς ὧν ἡ δεσμία ὑπὸ τοὺς θόλους κραυγὴ παρωμοίαζε μὲ σπαραγμόν, μέγα κενὸν ἐγένετο εἰς τὸν σταθμὸν αἰφνιδίως ἐρημωθέντα, ὡς ναὸς κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας. Προσήγγιζεν ἤδη ἡ ἁμαξοστοιχία τῆς δεκάτης. Ἄλλη πρὸ αὐτῆς δὲν ὑπῆρχεν. Ὁ Φράντζ ἠγέρθη.

Δὲν ἦτο πλέον ὄνειρον, δὲν ἦτο χίμαιρα ἐξαφανιζομένη ἐντὸς τῶν εὐρέων καὶ ἀβεβαίων ὁρίων τοῦ χρόνου.

Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, μετὰ ἡμίσειαν ὥραν τὸ πολύ, θὰ ἦτο καὶ αὐτὴ ἐκεῖ.

Τότε ἤρχισε δι' αὐτὸν τὸ φοβερὸν μαρτύριον τῆς προσδοκίας, ὁ μετεωρισμὸς ἐκεῖνος τοῦ ὄντος ὁλοκλήρου, κατάστασις παράδοξος τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος καθ' ἣν ἡ καρδία δὲν πάλλει πλέον καθ' ἣν ἡ ἀναπνοὴ ἀσθμαίνει ὡς ὁ λογισμός, καθ' ἣν τὰ νεύματα καὶ αἱ φράσεις μένουσιν ἡμιτελῆ, καθ' ἣν τὰ πάντα προσδοκῶσιν. Μυριάκις οἱ ποιηταὶ περιέγραψαν τὴν ὀδυνηρὰν ἀγωνίαν τοῦ ἐραστοῦ ἀκροωμένου τὸν κρότον ἁμάξης ἐπὶ τῆς ἐρήμης ὁδοῦ ἢ βῆμα λαθραῖον ἀνερχόμενον τὴν κλίμακα.

Ἀλλ' εἶνε πολὺ πλέον πένθιμον τὸ ἀναμένειν τινὰ τὴν ἐρωμένην του ἐν τῷ σταθμῷ, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἐπιβατῶν. Αἱ λυχνίαι ἐκεῖναι αἱ ἀλαμπεῖς αἱ ἀμυδρῶς φωτίζουσαι τὸ κονιορτῶδες δάπεδον, τὰ εὐρύχωρα ὑαλόφρακτα κοιλώματα τῶν παραθύρων, ὁ ἀντηχῶν εἰς τὸ ἀνήσυχον οὖς ἀκατάπαυστος θόρυβος τῶν βημάτων καὶ τῶν θυρῶν, τὸ κενὸν ὕψος τῶν τοίχων, αἱ ἐπιδεικτικαὶ ἐκεῖναι ἀγγελίαι αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀνηρτημέναι, ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκείνη τοῦ ταξειδίου, τῆς μεταβολῆς, τῆς ἀδιαφορίας, τῆς ἀσταθείας, πάντα ταῦτα εἶνε ἱκανώτατα νὰ καταθλίβωσι τὴν καρδίαν καὶ νὰ ἐπαυξάνωσι τὴν ἀγωνίαν.

Ὁ Φράντζ ἐπήγαινεν, ἤρχετο ἐνεδρεύων τὰς καταφθανούσας ἁμάξας. Ἐσταμάτων αὗται παρὰ τὰς μακρὰς λιθίνας βαθμίδας· αἱ θυρίδες των ἠνοίγοντο καὶ ἐκλείοντο μετὰ κρότου, ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν δὲ σκότους διεκρίνοντο αἱ μορφαὶ ἐμφανιζόμεναι εἰς τὸ φῶς παρὰ τὴν εἴσοδον, μορφαὶ ἤρεμοι ἢ τεταραγμέναι, ἀγαλλιῶσαι ἢ τεθλιμμέναι, πτεροστόλιστοι πῖλοι σκεπόμενοι διὰ πέπλων ζωηροῦ χρώματος, κεκρύφαλοι χωρικῶν, παιδία νυσταλέα συρόμενα ἐκ τῆς χειρός. Εἰς πᾶσαν νέαν ἐμφάνισιν ἀνεσκίρτα. Ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἔβλεπε διστάζουσαν, μὲ τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ πέπλου, ὁπωσοῦν ἀμηχανοῦσαν. Πῶς θὰ ἔτρεχεν ἀμέσως πλησίον της διὰ νὰ τὴν καθησυχάσῃ, διὰ νὰ τὴν προστατεύσῃ!

(Ἕπεται συνέχεια)

Digitized by Google

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΚΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑΤΕΜΝΟΜΕΝΟΙ

Τὴν 6 τοῦ παρελθόντος ἰουλίου ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Brooks νέος κομήτης, τὸν δὲ αὔγουστον ἀντὶ ἑνὸς παρετηρήθησαν τρεῖς κομῆται· ὁ πρῶτος εἶχε διαιρεθῆ εἰς τρία τεμάχια. Νῦν δὲ οἱ ἀστρονόμοι ἀκολουθοῦσι μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν τριάδα ταύτην τῶν τεμαχίων, ἅτινα συμβαδίζουσιν ἐν τῷ ἀπείρῳ, κάποτε δὲ φαίνονται καὶ συναντώμενα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε μὲν παράδοξον, ἀλλ' ὄχι καὶ πρωτοφανές. Αὐτὸς ὁ Σενέκας ἀναφέρει τὴν διχοτόμησιν κομήτου ἐν ἔτει 371 π. Χ., τῷ δὲ 1618 ὁ ἀστρονόμος Κέπλερος παρετήρησεν ἕτερον κομήτην κατατμηθέντα εἰς πολλὰ τεμάχια. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον φαινόμενον εἶνε τὸ τοῦ κομήτου Βιέλα διχοτομηθέντος ἐν ἔτει 1845 καὶ 1846. Τὴν πορείαν αὐτοῦ εἶχον παρακολουθήσῃ οἱ ἀστρονόμοι ἀπὸ τοῦ 1772, ὅτε ἦτο ἀκέραιος. Τῷ 1845 ἐνεφανίσθη ἔχων μορφὴν κυκλοτεροῦς νεφελώματος, τὴν δὲ 17)29 ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐμηκύνθη βαθμηδὸν λεπτυνόμενος ἐν εἴδει ταινίας, μέχρις οὗ διερράγη εἰς δύο. Τὰ δύο τεμάχια συμβαδίζοντα τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἦσαν ὁρατὰ ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἐν ἔτει 1852 ἐπανευρέθη τὸ κύριον σῶμα εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς. Ἐνῷ κατὰ τὸ 1845 δὲν ἀπεῖχον πλέον τῶν 200,000 χιλιομέτρων, τὸ χωρίζον τὰ δύο τεμάχια διάστημα κατὰ τὸ 1852 ἦτο 2 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων. Ἔκτοτε ὁ κομήτης ἐκεῖνος ἐχάθη. Τί ἀπέγεινε; Διελύθη εἰς μικρότερα τεμάχια, εἰς ἀστέρας διάττοντας καὶ ἐσκορπίσθη εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τοῦ ἀπείρου; Οὐδεὶς γνωρίζει.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ πρὸς νότον τῆς Αὐστραλίας νῆσος Τασμανία, ἔχει ἓν ἐκ τῶν ὑγιεινοτέρων κλιμάτων τῆς ὑφηλίου. Ἡ ἐν αὐτῇ ἐγκατεστημένη ἀγγλικὴ ἀποικία ἀριθμεῖ 100 χιλ. κατοίκων. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχουσιν ἑξακόσιοι ὀγδοηκοντοῦται καὶ ἓξ — ἑπτὰ ὑπερεκατοντοῦται.

— Νέον ἔργον τοῦ διασήμου γερμανοῦ συγγραφέως Γεωργίου Ἔβερς ἐκδίδεται προσεχῶς. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε διήγημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔξοδον τῶν Ἑβραίων καὶ φέρει τὸν τίτλον *Ἰησοῦς*.

— Ἐν Βιρμιγχάμῃ τῆς ἀμερικανικῆς πολιτείας Ἀλαβάμας, γέρων μαῦρος ἐφαντάσθη ὅτι εἶνε ὁ προφήτης Δανιὴλ καὶ ἔπεισε πολλοὺς τῶν φίλων του περὶ τούτου. Ἀλλ' ἡ πεποίθησις τριῶν ἐκ τῶν φίλων του ἔφθασεν εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε ἐτόλμησαν νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν παίδων τῆς Βίβλου. Κατὰ διαταγὴν τοῦ νέου τούτου Δανιὴλ εἰσῆλθον εἰς διάπυρον κάμινον οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ πιστοὶ καὶ.... ἐψήθησαν.

— Κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἡ ἐν Καμπανίᾳ παραγωγὴ ἀφρώδους οἴνου ἀνῆλθεν εἰς 374,538 ἑκατόλιτρα. Διὰ νὰ περιληφθῇ ὅλη αὐτὴ ἡ ποσότης τοῦ οἴνου ἐντὸς μιᾶς μόνης φιάλης, ἔπρεπεν αὐτὴ νὰ ἔχῃ ὕψος 147,60 μέτρων καὶ διάμετρον 41,32 μέτρων κατὰ τὴν βάσιν, θὰ ἦτο δηλαδὴ εἶδος μικροῦ πύργου Ἄϊφελ.

— Νέον παιγνίδιον τὸ ὁποῖον ἔγεινε τοῦ συρμοῦ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς παίζουσιν αἱ ἐφημερίδες. Πρὸς πᾶσαν γυναῖκα κατέχουσαν διακεκριμένην κοινωνικὴν θέσιν ἀποστέλλουσιν ἐν εἴδει ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τὸ ἑξῆς ἐρώτημα: «Ἐὰν ἦσθε ἀνὴρ τί θὰ ἠθέλατε νὰ κάμνετε καὶ τί θ' ἀπεφεύγετε;» Αἱ πλεῖσται τῶν ἐρωτωμένων γυναικῶν ἀποκρίνονται ὅτι θὰ ἦσαν ἄνδρες ἥμεροι τὸν χαρακτῆρα, γενναῖοι, πλήρεις σεβασμοῦ πρὸς πάσας τὰς γυναῖκας, πλήρεις δὲ ἀγάπης πρὸς τὰς συζύγους των. Μόνον μία, ἡ κυρία Σπόφφορδ ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς πρωτότυπον ἀπάντησιν: «Ἐπειδὴ ἤμην καὶ εἶμαι πάντοτε πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν τύχην μου, καὶ ἐπειδὴ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε προτιμοτέρα τῆς τοῦ ἀνδρός, ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθην τί θὰ ἔκαμνα ἂν ἤμην ἀνήρ. Ἄλλως πιστεύω ὅτι μερικαὶ ἐξ ἡμῶν ἂν ἦσαν ἄνδρες, θὰ ἐσκέπτοντο καὶ θὰ ἐνήργουν ἀπαράλλακτα ὡς οἱ ἄνδρες. Φρονῶ δ' ἔτι ὅτι εἶνε ἀδύνατον εἰς μίαν γυναῖκα καὶ εἰς ἕνα ἄνδρα νὰ εἴπουν τί θὰ ἔκαμναν ἂν ἦσαν διάφοροι παρ' ὅ,τι εἶνε.

— Ὁ γνωστὸς γάλλος ἠθοποιὸς Κοκλὲν πρὸ καιροῦ ἀποχωρήσας τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ἐπανέρχεται πάλιν καὶ θὰ ἐμφανισθῇ τὸ πρῶτον ἐπὶ σκηνῆς εἰς νέον ἔργον τοῦ Σαρδοῦ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Διὰ νὰ βαδίζῃ τις ἡσύχως εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ὀξεῖαν τὴν ὅρασιν.

*

Ἡ Ζηλοτυπία εἶνε τέχνη διὰ τῆς ὁποίας κάμνει τις περισσότερον κακὸν εἰς τὸν ἑαυτόν του παρὰ εἰς τοὺς ἄλλους.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἀποτυχοῦσα ἐγχείρησις.

Ὀφθαλμιατρὸς τόσον ἔξοχος ὅσον καὶ δυσειδὴς ἀπέδωκε τὴν ὅρασιν διὰ δεξιωτάτης ἐγχειρίσεως εἰς ἡλικιωμένην γυναῖκα ἀπὸ χρόνων τυφλωθεῖσαν. Ὅταν ἡμέρας πολλὰς μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἀφήρεσε τὸν ἐπίδεσμον, πρῶτος λόγος αὐτῆς ἦτο.

—Ὢ! βλέπω λαμπρά. Τί ὡραῖος ἄνδρας ποῦ εἶσθε γιατρέ μου!

Καὶ ἡ κόρη της ἰδιαιτέρως πρὸς παρισταμένην φίλην:

—Θρρῶ πῶς δὲν ἐπέτυχε καθόλου ἡ ἐγχείρησις τῆς μητέρας μου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Διὰ νὰ μὴν καπνίζῃ ἡ λάμπα

ἀρκεῖ νὰ βρέξετε τὸ φυτίλι μὲ δυνατὸν ξύδι πρὶν τὸ μεταχειρισθῆτε καὶ νὰ τὸ ἀφήσετε νὰ στεγνώσῃ καλὰ πρὶν τὸ βαπτίσετε εἰς τὸ πετρέλαιον.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1915.

Digitized by Google

'Αριθ. 725 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. - Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 19 Νοεμβρίου 1889.

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΩΡΓΗΣ

Κάθε χωριό, βουνό, δάσος, λαγκάδι, ρημοκλήσι ἢ πύργος ἔχει καὶ τὸ φάντασμά του ἢ τὸ στοιχειό του, κι' ἂν καλοεξετάσουμε τὸ πρᾶμμα θαῦρουμε ἀπὸ ἕνα στοιχειὸ καὶ σὲ κάθε σπίτι! ἀλλοῦ εἶνε ἀρρώστια, ἀλλοῦ θάνατος, ἀλλοῦ μεθύσι, καὶ ἀλλοῦ κάποιος ἄλλος δαίμονας ποῦ σοῦ φαρμακόνει τὸν ἀέρα, ἐκεῖ ποῦ θαρρεῖς πῶς βασιλεύει ἡ καλοπέρασι καὶ ἡ καλοτυχία.

Στὸ χωριὸ ποῦ θὰ σᾶς πάρω, — 'ς ἕνα ἀπ' τὰ ὡμορφότερα νησιά μας, — τὸ στοιχειὸ τοῦ τοπου ἤτανε γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ Καπετὰν Γιώργης. Τώρα ὁ καϊμένος ἀπέθανε, κι' ἀφῆκε 'ς τὸν τόπο του ἕνα ἄλλο στοιχειὸ ποῦ ζῆ ἀκόμα, καὶ ὅσο ζῆ, ποιὸς τολμᾶ νὰ πάρῃ θάρρος μαζί μου!

Λοιπὸν ἂς γυρίσουμε πίσω καμμιὰ 'κοσαριὰ χρόνια, κι' ἂς πᾶμε 'ς τὰ βλογημένα κεῖνα χώματα. Ἂς σταθοῦμε 'ς τὸ βορεινὸ ἀκρωτῆρι ποῦ ἦτανε μιὰ φορὰ μεγαλόπολι, μὲ τὲς ἀρμάδες της, μὲ τοὺς ποιητάδες της, καὶ μὲ τὲς μαρμαρένιες κολόνες της. Ἀχ, τί θρούβαλα γενήκανε ὅλα! Ἡ ἀκρόπολι γένηκε τάπια μ' ἕνα καλύβι ἀπάνω, ἕνα μέρος τῆς πολιτείας κοιμητήριο, καὶ τὸ ἄλλο χωράφια μοιρασμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ θεώρατους βώλους ἀπὸ ἀσβεστόπετρα. Πόσες φορὲς ἐπήγαινα τἀποβρόχια ἐκεῖ ἀπάνω γιὰ νὰ μαζέψω σαλιάγκους ἢ καυκαλήθρες, κ' ἐγύριζα μὲ μιὰ φοῦχτα σκωριασμένες ἀντίκες καὶ σπασμένα λυχνάρια!

Τὸ καθαυτὸ χωριὸ θὰ τὸ βροῦμε νὰ χαμογελᾷ ἀπ' τὸ πλάγι, πάνω 'ς τὸ βουναράκι. Ὅποιο παραθύρι κι' ἂν ἀνοίξῃς ἐκεῖ ἀπάνω, ἀνοίγει καὶ ἡ καρδιά σου, γιατὶ ἀπ' τὰ δεξιὰ ἔχεις θάλασσα ὅσο φτάνει τὸ μάτι, ἐμπροστὰ ἕνα κόρφο ἀπέραντο, πέρα μιὰ σειρὰ βουνὰ στολισμένα δῶ κ' ἐκεῖ μὲ χωριά, 'ς τ' ἀριστερὰ ἕνα κάμπο ἐληὲς γεμάτο, κι' ἕνα ποτάμι 'ς τὴ μέση: ἴσα ἴσα τὸν κάμπο ποῦ ἔπεσε ὄξω μιὰ φορὰ ὁ Ὀρφέας, καὶ κρέμασε τὴ λύρα του σὲ μίαν ἰτηά, καὶ ἀπὸ τότες ἐκελαϊδοῦσαν ἐκεῖ τἀηδόνια μὲ μιὰ γλύκα ποῦ δὲν εἶχε ταῖρι, ὡς πρὸ πέντ' ἔξη χρόνια' ποῦ κόψανε τὲς ἰτηὲς οἱ Τοῦρκοι, κ' ἐγυμνώθηκε τὸ ποτάμι, καὶ φύγανε τὰ καϊμένα τ' ἀηδόνια, ὕστερα ἀπὸ 30 αἰώνων ξεφάντωμα!

Ἂς ἔρτουμε 'ς τὸν Καπετὰν Γιώργη. Φανταστῆτε ἕνα μισοκυρίτη ἄθρωπο, μὲ μέτριο ἀνάστημα, κανονικὸ πρόσωπο, τόσο λιοκαμμένο ποῦ θὰ τὸν ἐπέρνετε γιὰ ἀράπη! Καὶ τί λέγω πρόσωπο! Ὅλο του τὸ κορμὶ ἤτανε τέτοιο, γιατὶ ἄλλα, ἐκτὸς κουρελιασμένα ροῦχα, δὲν ἔβαζε. Τοῦ δίνανε ροῦχα κι' αὐτὸς ἐκάθιζε κάτω ἀπ' ἕνα βράχο, τὰ ἔκοβγε κομμάτια κομμάτια, τὰ ἔδενε πάλι μὲ σπάγους, καὶ τἄβαζε! Ποτὲς δὲν εἶπε γιατὶ τὸ ἔκανε τοῦτο. Ὅλοι τὤξεραν ὅμως, καὶ νὰ σᾶς τὸ πῶ καὶ σᾶς τώρα: Ἤτανε τρελλός!

Ὁ Καπετὰν Γιώργης μιλοῦσε μιὰ γλῶσσα ὅλως διόλου δική του· ποῦ καὶ ποῦ καταλάβαινες λέξι, ἡ ἄλλες κατρακυλοῦσαν ἀπ' τὰ χείλη του σὰν πετραδάκια καὶ πέφτανε κάτου. Φαινούτανε πάντοτε σοβαρὸς καὶ βυθισμένος σὲ συλλογές· ὡς καὶ τὸ γέλοιο του (καὶ γελοῦσε πολὺ σπάνια), εἶχε μιὰ παράξενη σοβαρότητα, σὰν νἄλεγε: « Ἔννοια σου, κυρὰ Χαρά, τὸ ξέρω πῶς εἶσαι ψεύτρα, καὶ δὲν μὲ γελᾶς. »

Δὲν ἠρχούτανε 'ς τὸ χωριὸ παρὰ σὰν πεινοῦσε. Καὶ φυσικὰ ὅλος ὁ κόσμος τοῦ ἔδινε. Ἡ καθαυτὸ φωλιά του ἤταν ὄξω, 'ς τοὺς τέσσερες ἀνέμους, κατὰ τὴν παληὰ πολιτεία. Ἐκεῖ ἀγαποῦσε νὰ τριγυρίζῃ, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, σὰν τὸν ἔβλεπα καμμιὰ φορὰ μεσ' 'ςτὰ χαλάσματα, θαρροῦσα πῶς ἤτανε φάντασμα κανενὸς προγόνου ποῦ σηκώθηκε νὰ κλάψῃ τὰ σημερινὰ χάλια τῆς πατρίδος του.

Καὶ ποιὸς ἦταν ὁ Καπετὰν Γιώργης; ποτὲς δὲν μπόρεσα νὰ μάθω ἀπ' τοὺς κατοίκους, καὶ σὰν ρωτοῦσα τὸν ἴδιο, ἐγύριζε τὸ πρόσωπό του πρὸς τὴ θάλασσα καὶ μουρμούριζε μὲ μιὰ φιάκα σὰν νὰ παράσταινε 'ς τὸ θέατρο! Ὁ Καπετὰν Γιώργης θὰ ἔμενε σὲ ὅλους μας παντοτεινὸ μυστήριο, ἂν δὲν ἠρχούτανε μιὰ μέρα ἕνας γρῖπος νὰ τραβήξῃ 'ς τὸν κόρφο μέσα, κι' ἂν δὲν κατέβαινα κ' ἐγὼ 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ ν' ἀγοράσω ψάρια.

Digitized by Google

Γρῖπος! Μεγάλη ὑπόθεσι! Σὰν νὰ λέμε, ἔφθασε τὸ Αὐστριακό! Καὶ ὄχι γιὰ τίποτες ἄλλο, παρὰ γιὰ τὰ σπαρταριττὰ μπαρμπούνια ποῦ ἀνεβάζανε ὕστερα ἀπὸ κανὰ — δυὸ ὧρες οἱ ψαροπουλητάδες, καὶ σὰν τὰ φώναζε ὁ γέρο Μπάντας (ἄλλο στοιχειό!) μέσα 'ς τοὺς δρόμους, ἐτραντάζανε τὰ παραθύρια ἀπ' τὸ βοητό.

'Εγώ, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἁμαρτία μου, ἀγαποῦσα τὰ ψάρια, μὰ πλειότερο ἀγαποῦσα νὰ βλέπω τὸ γρῖπο! Κάτι τις μὲ τραβοῦσε πάντοτε πρὸς τὸ γρῖπο. 'Εστέκουμουν ὅλη τὴν ὥρα καὶ κοίταζα τὰ εἰκοσιτέσσαρα κουπιά του νὰ χτυποῦν τὰ κύματα ὅλα μονομιᾶς, ν' ἀνεβαίνουν, νὰ μένουν ἴσια καὶ ἀκίνητα 'ς τὸν ἀέρα γιὰ μιὰ στιγμή, καὶ νὰ βουτοῦν· πάλι, σὰν νὰ τοὺς εἶχες κουρτισμένους τοὺς δώδεκα ἐκείνους παλληκαράδες ποῦ τὰ τραβούσανε. Ἔπειτα κύτταζα τὸ γῦρο ποῦ σχεδιάζανε πά' 'ς τὰ ἥσυχα νερὰ καθὼς ῥήχτανε τὸ δίχτυ, καὶ συλλογιούμουν τί κακὸ θὰ γινούτανε κάτω 'ς τὸ βάθος! Τί ὄνειρα νᾶδανε ψὲς τὰ κακόμοιρα τὰ ψάρια! Θαρροῦσα πῶς τἄβλεπα νὰ χύνουνται ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ σὰν τρελλά, καὶ νὰ πιάνουνται! Καὶ σὰν ἀνιστοροῦσα πῶς καὶ νὰ ξέρανε τί θὰ πῆ δίχτυ, καὶ νὰ μὴ σαλεύανε ἀπ' τὸν τόπο τους, πάλι θὰ τἄπερνε τὸ δίχτυ 'ς τὴν ἀγκαλιά του, μοῦ ἠρχούτανε νὰ φωνάξω νὰ σταματήσῃ ὁ γρῖπος, γιὰ νὰ προφτάσουν νὰ γλυτώσουν τὰ ψάρια!

Σὲ μισὴν ὥρα μέσα ἡ βάρκα ἦταν ἀρχαγμένη, καὶ τὰ δώδεκα ἐκεῖνα θαλασσοπούλια, χωρισμένα σὲ δυὸ γραμμὲς ἀπάνω 'ς τὸν ἄμμο, σέρνανε τὰ δυὸ παλαμάρια τοῦ γρίπου σιγὰ σιγὰ ἀπ' τὴ μέση τους, καὶ γύριζε πίσω πηδηχτὰ ἕνας ἕνας τους νὰ στρεφογυρίσῃ πάλι τὸ σκοινάκι του μὲ τὸν κόμπο 'ς τὴν ἄκρη, καὶ νὰ πιαστῇ 'ς τὸ παλαμάρι γιὰ νὰ ξανασύρῃ. Ἦτανε μιὰ χαρὰ νὰ τοὺς βλέπῃς. Δὲν πρόκοψα ἀκόμα νὰ δῶ καμμιὰ ζωγραφιά τους. Γιατὶ δὲν ἱστοροῦν οἱ ζωγράφοι μας ἕνα ῥωμαίϊκο γρῖπο; Ζωντανὸ καὶ χαριτωμένο «σύμπλεγμα», χίλιες φορὲς πιὸ χαριτωμένο ἀπὸ πολλὰ ἄψυχα κουρουφέξαλα ποῦ βλέπουμε 'ς τὰ μουσεῖα. Νὰ δῇς ἀντίκρυα μορφιά, δύναμι καὶ χάρι· νὰ δῇς παγίδια ποῦ νὰ τὰ λιμπίζεσαι, στήθια μπρούτζινα, λαιμοὺς καὶ κεφάλια σὰν τοῦ 'Απόλλωνα, γυρισμένα καθὼς τὰ εἶχαν πρὸς τὸ πέλαγο, μὲ τὰ χέρια τους ἀκουμπισμένα 'ς τὸ παλαμάρι.

Ἄλλη μισὴν ὥρα, κι' ὁ γρῖπος ἔβγαινε. Ἔβλεπες τὰ ψάρια ἀπὸ μακριὰ κι' ἀστράφτανε τρεμουλιαστὰ πάνω 'ς τὸ δίχτυ, σὰν τἀστέρια 'στὸν οὐρανό. Σὲ μιὰ στιγμὴ τὰ παλληκάρια μαζευτήκανε τριγύρω, καὶ τινάζανε τὰ δίχτυα μέσ' 'ς τὰ κοφίνια. Μπαρμπούνια, σαρδέλες, γοῦπες, σμαρίδες, καλαμαράκια, — καὶ τί λογῆς μεζέδες δὲν εἶχε! Κάτω — κάτω 'ς τὸ βάθος τοῦ διχτυοῦ, νά σου καὶ μιὰν ὀκαδιάρικη συναγρίδα! 'Ο Καπετὰν Γιάννης, ποῦ μὲ ἤξερε φαίνεται, τὴν παίρνει, περνᾷ ἕνα κομμάτι βροῦλο ἀπ' τὰ σβάραχνά της, τὸ δένει, καὶ μοῦ τὴν προσφέρνει χαμογελῶντας. Δὲν ἠθέλησε νὰ πάρῃ χρήματα. Τὸν ἐπροσκάλεσα λοιπὸν 'ς τὸ δεῖπνο, γιὰ νὰ τὸν πληρώσω σὲ κρασί, καὶ δέχτηκε.

—

Τὸ βράδυ βράδυ ὁ Καπετὰν Γιάννης ἦτανε σπίτι μας, μὲ τὸ χρυσὸ σκολαρίκι 'ς τ' αὐτί του, μὲ τὸ μακρὺ φέσι, καὶ μὲ τὸ κόκκινο μαντήλι κάτω 'πὸ τὸ γελέκι του. Βγάζει τὰ παπούτζια του μπρὸς 'ς τὸ κατώφλιο, καὶ μπαίνει μέσα. 'Ο καπετάνιός μας ἤτανε ἀπάνω κάτω πενηντάρης, μὰ βαστιούνταν ἀκόμα, κι' ἂν ἤθελε νὰ βάψῃ τὸ ψαρό του μουστάκι, θὰ γελοῦσε τὸν κόσμο καμμιὰ δεκαριὰ χρόνια. Ἦτανε καὶ ντροπαλὸς σὰν κορίτσι. Ὕστερ' ἀπὸ τὰ συνειθισμένα «ἀναρωτήματα», καθὼς τὰ λέν' ἐκεῖ, ἔρχεται καὶ ὁ δίσκος — «Γειά σας, καλῶς σᾶς εὑρήκαμε» — κάτω ἡ μαστίχα! Ἔπειτα παίρνει πέντ' ἔξη ἀμύγδαλα, καὶ σπάνοντάς τα μὲ τὰ δόντια του, καὶ παστρεύοντάς τα μὲ τὰ ῥοζομένα δάκτυλά του, μᾶς ἐγλέντιζε μὲ τὰ λόγια του, γιατὶ μιλοῦσε καὶ λιγάκι παράξενα, σὰν ξένος ὁποῦ ἦτανε.

'Ακόμα δυὸ τρεῖς μαστίχες καὶ καθήσαμε 'ς τὸ φαγεῖ. Ἡ συναγρίδα ἔγεινε πλακί, καὶ περιττὸ νὰ τὴν ἐπαινέσουμε 'δῶ πέρα. Ἔπειτα εἴχαμε καὶ κάτι ἄλλα καλοφάγια καμωμένα ἀπὸ μιὰ τεχνήτρα ποῦ μποροῦσε νὰ κάνῃ τὴν τύχη μὲ τὴ μαγειρικὴ ἂν ἔζουσε 'ς τὴν Εὐρώπη! ὅλα αὐτὰ τἄχετε καὶ σεῖς 'ς τὴν 'Αθήνα. Ἂς μὴ σας κακοφανῇ ὅμως νὰ σᾶς πῶ πῶς ἐκτὸς ἀπὸ κάτι γλυκύσματά σας, ἂν θέτε καθαυτὸ κεφτέδες, μπουρέκια, μπακλαβάδες καὶ ἄλλα τέτοια, νὰ κοπιάσετε 'ς τὰ νησιά μας.

'Ο καπετὰν Γιάννης, μὲ τὴ μιὰν ἄκραν τῆς πετσέτας χωμένη 'ς τὸ γιακά του, τὰ ἐτιμοῦσεν ὅλα μὲ τὴν ὄρεξίν του. Σὰν καλὸς θαλασσινὸς ὁποῦ ἦταν ὅμως, πλειότερα ἀπ' ὅλα ἐτιμοῦσε τὸ κρασί. Σὰν ἐσηκωθήκαμε ἀπ' τὸ τραπέζι, τὰ μάτια τοῦ καπετάνιου τινάζανε σπίθες, καὶ τὰ μάγουλά του ἦσαν κόκκινα σὰν τὸν ἀστακό. 'Επέρασε καὶ ἡ πρώτη ἐκείνη ντροπή, καὶ μᾶς διεσκέδαζε τώρα μὲ πολλὲς ἱστορίες καὶ νοστιμάδες.

'Απὸ ὁμιλία σὲ ὁμιλία, εἴπαμε καὶ γιὰ τὸν Καπετὰν Γιώργη. 'Ο μουσαφίρης μας ἀμέσως φάνηκε σὰν στεναχωρημένος. 'Εγὼ βλέποντας πῶς κάτι πρέπει νὰ ξεύρει γιὰ τὸ στοιχειό μας, ἄρχισα νὰ τοῦ βάζω φυτίλια. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Ὕστερα ὅμως ἀπὸ πολλὰ παρακάλια καὶ ὑπόσχεσες νὰ μὴν τὸ ξαναπῶ κανενός, καὶ σὰν ἐφύγανε κ' ἡ γυναῖκες ποῦ δὲν τὲς ἐμπιστευότανε φαίνεται, αν καὶ τὲς

Digitized by Google

ἐφερνότανε μὲ μεγάλο σέβας, ἄρχισε τὴ διήγησι ποῦ θὰ σᾶς κάμω τώρα μὲ πιὸ λίγα λόγια.

«Ἤτανε συμπατριώτης μου, εἶπεν ὁ Καπετὰν Γιάννης, σὰν ἔβγαλε πρῶτα τὸ κόκκινο μαντήλι του κ' ἐσκούπισε μὲ κάποια στενοχώρία τὸ πρόσωπό του,—Ἤτανε συμπατριώτης μου, καὶ εἶμαι γαμπρός του! Ἤτανε γιὸς ἑνὸς ψαρᾶ, μὰ τὸ εἶχε μέσα του, καὶ ἤθελε νὰ γείνῃ μεγάλος ἄνθρωπος.Εἶχε 'στὸ μάτι καὶ μιὰ ἀρχοντοποῦλα, ποῦ τὸν ἀγαποῦσε κι' αὐτή, γιατί ἤτανε καὶ μορφονιός. Μὰ πριχοῦ γυρεύσῃ τὴν κοπέλλα ἔπρεπε νὰ προικίσῃ καὶ νὰ παντρέψῃ τρεῖς ἀδελφάδες, καὶ ἔπειτα νὰ γείνῃ κι' αὐτὸς πλούσιος. Ἐσυμφωνήσανε τὸ λοιπὸν νὰ περιμένουνε μερικὰ χρόνια, γιὰ νὰ κάμῃ σερμαγιά, κ' ἔπειτα νὰ στείλῃ τοὺς προξενητάδες.

Κ' ἔτσι βγαίνει ὁ Γιώργης 'ς τὸν κόσμο, καὶ δουλεύοντας μὲ τὴν καρδιά του, 'ς ἕνα χρόνο μέσα τὸ κατάφερε νάχῃ δική του βάρκα. 'Σ ἄλλον ἕνα χρόνο ἡ βάρκα γένηκε τρεχαντῆρι. Κάθε δώδεκα μῆνες γύριζε ὁ Καπετὰν Γιώργης χαρούμενος ἀπὸ τὰ ταξείδια του, καὶ σοῦ πάντρευε καὶ μιὰν ἀδελφή. Τί κακὸ γινούτανε 'ς τοὺς γάμους ἐκείνους! Ποῦ ἂν ἡ χαρὰ ἤτανε μιὰ γιὰ τὸ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη, ἤτανε δυὸ χαρὲς γιὰ κείνονε, γιατί κάθε γάμος τὸν ἔφερνε πειὸ κοντὰ 'στὴν ἀρχοντοποῦλά του. Στὸν τρίτο γάμο ἤμουν ἐγὼ ὁ γαμπρός, καὶ φτάνει νὰ σᾶς πῶ πῶς τὰ σκυλιὰ μὲ κρατήσανε ἕνα ἡμερόνυχτο μακρυὰ ἀπ' τὴ νύφη μὲ τὰ ξεφαντώματά τους.

Ἐγύρεψε ὁ κακομοίρης νὰ κάμῃ τὲς προξενιὲς τότες, καὶ μακάρι νὰ τὲς ἔκανε, γιατί ἂν καὶ ἡ σερμαγιά του ὅλη 'πῆγε 'ς τὲς προῖκες, τὸν ἤξευρε τώρα ὅλος ὁ κόσμος πῶς ἦταν ἄξιος, καὶ αὐτὴ ἤτανε μεγάλη σερμαγιὰ γιὰ τὸν Γιώργη. Μὰ ἔλα δὰ ποῦ ἤτανε καὶ τὸ καΐκι χρεωμένο, χτίσε χτίσε σπίτια γιὰ τὲς ἀδελφάδες! Τοῦ εἴταμε λοιπόν, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατέρας τῆς κοπέλλας εἶνε περήφανος ἄνθρωπος, ἂς πάγῃ ἕνα καλὸ ταξεῖδι ἀκόμα, κ' ὕστερα ἀπ' ἕνα χρόνο ἔρχεται καὶ ζητᾷ τὴν καλή του.

Θυμοῦμαι ἀκόμα τὴ βραδυὰ ποῦ πέρασε μὲ τὰ παιγνίδια ἀπ' τὰ σπίτια της, καὶ τῆς τραγουδοῦσε διαβαίνοντας καὶ χωρὶς νὰ σταθῇ, γιὰ νὰ μὴ μυρισθοῦνε τίποτε οἱ δικοί της, ποῦ δὲν τὸ ξέρανε:

> **Μισεύω καὶ σ' ἀφίνω γειά, γλυκειά μου περιστέρα.**
> **Στὸ παραθύρι πρόβαλε νὰ πάρῃ ὁ νοῦς μου ἀγέρα.**

κι' ἀπὸ τὸ ἀπάνω ἀπάνω πάτωμα μισοανοίγει ἕνα παραθύρι.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ τρεχαντῆρι σηκώθηκε, καὶ μὲ μιὰ καραμπίνα ἀποχαιρετοῦσε ὁ Καπετὰν Γιώργης τὴ λυγερή του.

Πέρασαν ἕντεκα μῆνες, καὶ δὲν ἀκούσαμε τίποτες. Στὸ δωδέκατο μῆνα βοῦζει 'ς τὴ γειτονιὰ μιὰ φοβερὴ εἴδησι. Ἡ ἀρχοντοποῦλά μας ἀρραβωνιάστηκε μ' ἕνα πλούσιο ξένο, ποῦ ἤτανε νὰ τὴν παντρευτῇ καὶ γλήγορα γλήγορα, καὶ νὰ τὴν πάρῃ 'ς τὸν τόπον του! Καὶ δὲν ἤτανε καὶ ψέμματα. Ἡ δουλειὰ γένηκε ἄψε σβύσε. Ἡ κοπέλλα φώναξε, ἔκλαψε, παρεκάλεσε, φοβέριξε. Ὅλα τοῦ κάκου! ἀπ' ταὐτὶ καὶ 'ς τὸν παπᾶ! Καὶ σὲ μιὰ 'βδομάδα μέσα ὁ ξένος τὴν ἔπαιρνε 'ς τὸ χωριό του, μαζὶ μὲ τὰ προικιά της, κ' ἐφαρμάκωνε τὸ σπιτικό μας χωρὶς νὰ γλυκάνῃ καὶ τὸ δικό του, γιατί τὸ καϋμένο τὸ κορίτσι χτίκιασε κι' ἀπέθανε σὲ μερικοὺς μῆνες.

Τὸ καραβάνι ἐκεῖνο ξεκινοῦσε ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ τὸ πρωΐ, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη ἔμπαινε τὸ βράδυ βράδυ τὸ τρεχαντῆρι τοῦ Γιώργη 'ς τὸν κόρφο μας μέσα. Ἤτανε ἥσυχη βραδυὰ καὶ ἡ καραμπίνα του διαλαλοῦσε πάλι 'ς τὰ βουνὰ τριγύρω. Δὲν κατέβηκε κανένας ἄλλος 'ς τὴ σκάλα ἐκτὸς ἐμένα, γιατί ἐγὼ ἤξευρα καλλίτερα τὴ βίδα του, κ' ἐφοβήθηκα μὴν τύχῃ καὶ τὸν παραλωλάνουν οἱ ἄλλοι. Καὶ ποῦ νάξευρα!».

Βγάζει πάλι τὸ κόκκινο μαντήλι ὁ Καπετὰν Γιάννης καὶ σκουπίζει τὸ πρόσωπό του.

«Φοβερὰ βραδυὰ ἐκείνη, ἀφεντικό! Οἱ ναῦτες ἀρχίζανε νὰ μαζεύουν τὰ πανιά, ὁ Γιώργης δός του τουφεκὲς καὶ τραγοῦδι, κ' ἐγὼ νὰ στέκουμε μονάχος 'στὴ σκάλα καὶ νὰ γίνεται ἡ καρδιά μου κομμάτια! Τὸ καΐκι προσμένει ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ λιμάνι γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος ἀπὸ κάτι ψαρόβαρκες ποῦ φεύγανε, ὁ Γιώργης βγαίνει μὲ τὴ βάρκα καὶ σὲ λίγες στιγμὲς τὸν εἶχα μπροστά μου. Σὰν μὲ εἶδε νὰ στέκουμε ἔτσι μουδιασμένος καὶ συλλογισμένος,

—Βρὲ Γιάννη, μοῦ λέει, τί ἔχεις; ἀπέθανε κανένας; πές μου το νὰ γλυτώνουμε.

Σὰν τοῦ εἶπα μὲ μασημένα λόγια πῶς δὲν ἤτανε θάνατος, αὐτὸς ἀμέσως μοῦ κάνει.

—Καὶ τί εἶνε; παντρεύτηκε;

Ἐμένα τότες μὲ πῆραν τὰ δάκρυα. Μὲ βλέπει μέσ' 'ς τὰ μάτια κίτρινος σὰν τὸ θειάφι, καὶ δὲν λέγει λέξι· μόνο δαγκάνει μὲ μιὰ λύσσα τὸ μουστάκι του, πηδᾷ 'ς τὴ βάρκα, καὶ πίσω!

Τάχασα καὶ δὲν πρόφτασα νὰ μπῶ μαζί του· τὸν φώναξα, τὸν παρεκάλεσα 'στὴ ψυχὴ τῶν γονειῶ του, ποιὸς ν' ἀκούσῃ! Ὥσοῦ νάὕρω ἄλλη βάρκα νὰ πάγω κατόπι του αὐτὸς κυβερνοῦσε τὸ τρεχαντῆρι ποῦ γύριζε πίσω. Σὲ μισὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἕνα μικρὸ φῶς 'ς τὸ πέλαγο ποῦ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ λιγόστευε.

Ὡς ἐδῶ τὰ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Τὰ ἄλλα θὰ σᾶς τὰ πῶ σὲ λίγα λόγια, γιατί πέρασε κ' ἡ ὥρα, καὶ τὰ παιδιὰ θὰ τὸ παραξηλώσουνε κάτω 'ς τὴν ταβέρνα. Θὰ σᾶς τὰ πῶ σὰν ποῦ τ' ἀκούσαμε ἀπὸ τοὺς ναῦτες ὕστερα ἀπὸ καμμιὰ 'βδομαδα.

Ὁ Καπετὰν Γιώργης ἀφῆκε τὸ καΐκι νὰ πάῃ κατὰ τὸν ἄνεμο. Κι' ὁ βοριᾶς τῶφερε ἴσα

Digitized by Google

ἴσα ἐδῶ 'ς τὸν πλατὺ Γιαλὸ ποῦ λέτε. Ἦτανε νύχτα, κι' ἀπάνω κάτω δυὸ μίλια μακρυὰ ἀπ' τὴ στερηά, ὁ καπετάνιος φωνάζει τοὺς ναῦτες, τοὺς πλερώνει, καὶ τοὺς προστάζει νὰ πάρουν τὴ βάρκα καὶ νὰ πᾶν ὅπου θένε! Οἱ ναῦτες βλέπουν ἕνας τὸν ἄλλον σαστισμένοι, κάνουν ν' ἀντισταθοῦν, τοῦ λένε πῶς θὰ τοὺς πάρῃ ὁ κόσμος γιὰ κλέφτες, μ' αὐτὸς ἁρπᾷ τὴν καραμπίνα του καὶ τοὺς δίνει νὰ καταλάβουν πῶς δὲν χωρατεύει. Παίρνουν τὸ λοιπὸν τὴ βάρκα καὶ πρυμνίζουνε κατὰ τὴν ἀκρογιαλιά. Μὰ εἴχανε καὶ τὸ μάτι τους πίσω, γιατὶ ξέρανε πῶς κᾶτι τρέχει μὲ τὸν καπετάνιο. Σὲ λιγάκι βλέπουν τὸ τρεχαντῆρι νἄρχεται μ' ἀνοιχτὰ καὶ φουσκωμένα πανιὰ καταπάνω 'ς ἕνα βράχο, ἐκεῖ μισὸ μίλι ὄξω π' τὸν κάβο. Γυρνοῦνε τὴ βάρκα καὶ τραβοῦν ἴσια πρὸς τὸ βράχο. Ὡσοῦ νὰ πᾶνε, τὸ τρεχαντῆρι ἦταν ἀφόντο, κι' ὁ καπετάνιος μαζί του! Τὴν πρώτη φορὰ ποῦ ἀνέβηκε μισοζώντανος, τὸν ἅρπαξε ἕνας τους, τὸν πῆραν 'ς τὴ βάρκα, καὶ τὸν βγάλανε 'ς τὴν ἀκροθαλασσιά! Ἡ ἀναπνοή του ξαναῆρτε, μὰ μήτε ἡ γνῶσι του, μήτε ἡ γλῶσσα του ξαναφάνηκε πιά.

Ἀφεντικό, τὰ ξέρεις ὅλα τώρα ἐπρόσθεσε ὁ Καπετὰν Γιάννης μὲ βρεγμένα μάτια.

— Ἐκτὸς ἕνα πράμμα, τοῦ λέγω· πῶς δὲν τὸν ἐπήρατε πίσω;

— Ἐστάθηκε ἀδύνατο. Αὐτὸς πρέπει νὰ τἄχε χαμένα πριχοῦ νὰ βουλιάξῃ τὸ καΐκι του. Σὰν τὸν γλυτώσανε καὶ τὸν φέραν ὄξω, τἄχασε ὅλως διόλου. Γυρέψανε νὰ τὸν βάλουν 'ς ἕνα σπίτι ὡσοῦ νἄρτῃ κανένας μας, μ' αὐτὸς δὲν τὸ κουνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ κάτω. Σὰν ἦρτα καὶ τὸν ηὗρα στρωμένο 'ς τὰ χαλίκια τοῦ γιαλοῦ καὶ τοὔλεγα νὰ πᾶμε πίσω, ἦταν τὸ ἴδιο σὰν νὰ μιλοῦσα σὲ πέτρα. Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ μουρμουρίζῃ καθὼς ποῦ κάνει τώρα, κι' ἀπ' τὰ μισὰ λόγια του κατάλαβα πῶς τὸ κακὸ δὲν εἶχε γιατρειά. Μιὰ μέρα τὸν ἔβγαλα μὲ τὸ ζόρι 'ς ἕνα καΐκι, κ' ἐπήδηξε 'ς τὸ γιαλὸ σὰν τὴν γάτα καὶ κολύμπησε ὄξω.

Ἔρχουμαι τώρα δυὸ φορὲς τὸ χρόνο καὶ τὸν βλέπω. Τὸν βρίσκω κεῖ κάτω πρὸς τὸ κοιμητήριο τὴ νύχτα, γιατὶ ἂν καὶ τρελλός, δὲν θέλει νὰ ξέρῃ κανένας τί του εἶμαι. Θέλει νὰ μένῃ ὀλότελα ἀγνώριστος ἐδῶ πέρα. Τοῦ φέρνω ροῦχα κάθε φορὰ ποὔρχομαι, κι' αὐτὸς τὰ κουρελλιάζει πρῶτα κ' ὕστερα τὰ φορεῖ. Εἶνε ὁ καϊμένος κι' αὐτὸς βουλιασμένο καράβι, ὁ νοῦς του ἐσταμάτησε σὰν τὸ τρεχαντῆρί του στὸν πάτο μὲ ὅλες τὲς σερμαγιές του.»

Τώρα τὰ χείλη τοῦ Καπετὰν Γιάννη τρέμαν' ἀπ' τὴ συγκίνησι.

— Ἕνα κρασί, καπετάνιο, νὰ πᾶν ἡ πίκρες κάτω! Παληόκοσμος!

— Γειά σας, ἀφεντικό, καλὴ ἀντάμωσι»!

Καὶ ἤπιε τὸ «ποδχράτο» μ' ἕνα πεῖσμα σὰν νὰ γύρευε νὰ πνίξῃ τὸν πόνο ποῦ τὸν βασάνιζε.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ γρῖπος ἔφευγε, καὶ εἶδα τὸν καπετὰν Γιώργη νὰ κοματιάζῃ ἕνα καπότο, καὶ νὰ μουρμουρίζῃ ἀκατανόητες λέξεις κυττάζοντας πρὸς τὴ θάλασσα.

Αργυρης Εφταλιωτης.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Καθόσον ὁ σταθμὸς ἐπληροῦτο ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ δίοδος καθίστατο δυσχερεστέρα. Αἱ ἅμαξαι διεδέχοντο ἀλλήλας ἀδιακόπως· ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ τρέχῃ ἀπὸ τῆς μιᾶς θύρας εἰς τὴν ἄλλην. Τότε ἐξῆλθε σκεπτόμενος ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ μένῃ ἔξω διὰ νὰ ἴδῃ κάλλιον, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ πλέον ἐντὸς τῆς χυδαίας τὴν ὄψιν καὶ πνιγηρὰν ἐχούσης ἀτμοσφαῖραν αἰθούσης ἐκείνης, τὴν ἀγωνίαν ἥτις ἤρχισε νὰ τὸν βασανίζῃ.

Ὁ Σεπτέμβριος ἦτο περὶ τὰ τέλη του, ἐπεκράτει δὲ καιρὸς θερμὸς καὶ ὑγρός. Ἐπεπλανᾶτο εἰς τὸν ἀέρα ἐλαφρὰ ὁμίχλη, ἀναμέσον τῆς ὁποίας οἱ φανοὶ τῶν ἁμαξῶν ἐφαίνοντο θολοὶ κάτω εἰς τὴν μεγάλην κατωφερῆ λεωφόρον. Καθεὶς φθάνων ἐφαίνετο λέγων: «Ἐγὼ εἶμαι... ἰδού με!» Ἡ Σιδωνία ὅμως δὲν ἐφαίνετο ποτὲ κατερχομένη, τὴν δὲ ἅμαξαν ἣν παρετήρει μακρόθεν ἐρχομένην μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν ἐξ ἐλπίδος, τὴν ἔβλεπεν ἐπιστρέφουσαν εἰς Παρισίους χυδαίως ἐλαφρὰν καὶ κενήν.

Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως προσήγγιζεν. Παρετήρησεν εἰς τὸ ὡρολόγιον καὶ εἶδεν ὅτι ὑπελείπετο μόνον ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Τὸ τοιοῦτο τὸν κατεπτόησεν, ἀλλ' ἤδη ὁ κώδων τῆς ἀνοιχθείσης θυρίδος τῶν εἰσιτηρίων τὸν ἐκάλει. Ἔδραμε καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν του ἐν τῇ μακρᾷ σειρᾷ.

— Δύο εἰσιτήρια πρώτης θέσεως διὰ Μασσαλίαν! εἶπεν.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο καὶ τοῦτο ἔναρξις κατοχῆς.

Μεταξὺ τῶν καταφόρτων ἐκ δεμάτων ἁμαξίων καὶ τῶν συνωθουμένων καθυστερούντων ἐπιβατῶν βαδίζων ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐπισκοπήσεώς του θέσιν. Οἱ ἡνίοχοι ἐκραύγαζον αὐτῷ: «ἔμπρός!..» Ἵστατο ἐγγὺς τῶν τροχῶν καὶ τῶν ἵππων, μὲ τὴν ἀκοὴν ἐκκωφανθεῖσαν ἐκ τοῦ θορύβου, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπερμέτρως διεσταλμένους. Δὲν ἀπέμενον εἰμὴ πέντε λεπτά. Ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως

Digitized by Google

Οἱ ἐπιβάται εἰσώρμων μετὰ σπουδῆς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς αἰθούσας Οἱ σάκκοι ἐκυλίοντο ἐπὶ τῶν ἀποσκευῶν. Χονδρὰ δέματα περιβαλλόμενα δι' ὀθόνης, ὁδοιπορικοὶ σάκκοι δερμάτινοι μὲ ὀρειχαλκίνους ἥλους, μικροὶ μάρσιπποι τῶν ταξειδευόντων ἐμποροϋπαλλήλων, κάνιστρα παντοίων σχημάτων καὶ παντὸς μεγέθους εἰσήγοντο ἐξαφανιζόμενα διὰ τῆς αὐτῆς θύρας, σειόμενα, ταλαντευόμενα μετὰ τῆς αὐτῆς σπουδῆς.

Τέλος ἐκείνη ἐπεφάνη....

Ναί, ἰδοὺ αὐτή! Αὐτὴ εἶνε βεβαίως, μία γυνὴ μελανείμων λεπτοφυής, ὑψηλή, συνοδευομένη ὑπὸ ἑτέρας γυναικὸς μικροτέρας τὸ ἀνάστημα, ἥτις ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἡ κυρία Δόβσων. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ δεύτερον βλέμμα ἡ πλάνη διεσκεδάσθη. Ἦτο νεαρὰ γυνὴ ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν Σιδωνίαν, κομψή, ὡς αὐτή, Παρισινή, μὲ φυσιογνωμίαν φαιδράν. Ἀνήρ τις νέος ἐπίσης σπεύσας ἡνώθη μετ' αὐτῆς. Ἦσαν πιθανώτατα νεόνυμφοι ταξειδεύοντες· ἡ μήτηρ τοὺς συνώδευσε καὶ μέχρι τοῦ βαγονίου ἔνθα ἐτοποθετήθησαν. Διῆλθον πρὸ τοῦ Φράντζ ἀποπνέοντες τὴν εὐδαιμονίαν ὑφ' ἧς παρεφέροντο. Μετ' αἰσθήματος ὀργῆς καὶ φθόνου τοὺς εἶδεν ὑπερβάντας τὴν θύραν τοῦ βαγονίου, στηριζομένους ἐπ' ἀλλήλων, συνηνωμένους στενῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων.

Ἐφαίνετο αὐτῷ ὅτι τὸν ἔκλεπτεν, ὅτι τὸ ζεῦγος ἐκεῖνο κατελάμβανεν ἐν τῇ ἁμαξοστοιχίᾳ τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τῆς Σιδωνίας....

Ἰδοὺ ἐπέστη νῦν ἡ ὑστάτη ταραχώδης στιγμὴ τῆς ἀναχωρήσεως· ἠχεῖ ὁ τελευταῖος κτύπος τοῦ κώδωνος, ὁ ἀτμὸς βράζει μεθ' ὑποκώφου κρότου, μετ' αὐτοῦ δὲ συνενοῦται ὁ κρότος τῶν κατεσπευσμένων βημάτων τῶν βραδυνόντων, καὶ ὁ πάταγος τῶν θυρῶν καὶ τῶν ἀπερχομένων βαρέων λεωφορείων. Καὶ ἡ Σιδωνία ἐν τούτοις δὲν ἔρχεται! Ὁ Φράντζ ἐξακολουθεῖ ν' ἀναμένῃ. Καὶ ἐκείνην τὴν στιγμὴν μία χεὶρ ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

Θεέ!

Στρέφεται καὶ βλέπει τὴν χονδρὰν κεφαλὴν τοῦ κ. Γαρδινοὰ περιβαλλομένην ὑπὸ ὁδοιπορικοῦ πίλου μὲ παρωτίδας.

— Δὲν ἀπατῶμαι, εἶνε ὁ κ. Ρίσλερ! λέγει. Ἀναχωρεῖτε λοιπὸν μὲ τὸ κατευθεῖαν τῆς Μασσαλίας, καὶ ἐγὼ ἐπίσης, ἀλλὰ δὲν πηγαίνω μακράν.

Καὶ ἐξηγεῖ εἰς τὸν Φράντζ ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐπρόφθασε τὴν ἁμαξοστοιχίαν τῆς Ὀρλεάνης προσπαθεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σαβινὺ διὰ τῆς γραμμῆς τῆς Λυῶνος. Εἶτα λαλεῖ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ρίσλερ καὶ περὶ τοῦ ἐργοστασίου.

— Φαίνεται ὅτι δὲν πηγαίνουν καλὰ αἱ δουλειαί του ἐδῶ καὶ ὀλίγον καιρόν, λέγει... Ἐζημιώθησαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν χρεωκοπίαν τοῦ Βοναρδέλ... Ἄ! οἱ νέοι μας πρέπει νὰ προσέχουν!... Ὅπως πηγαίνουν καὶ αὐτοὶ ἠμπορεῖ νὰ πάθουν ὅ,τι ἔπαθε καὶ ὁ Βοναρδέλ... Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖς... μοῦ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ κλείσῃ τὸ παράθυρον τῶν εἰσιτηρίων. Καλὴν ἐντάμωσιν!

Ὁ Φράντζ μόλις ἀντελήφθη τῶν λόγων του. Ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ κατάρρευσις σύμπαντος τοῦ κόσμου οὐδεμίαν εἶχε δι' αὐτὸν σημασίαν. Περιμένει... περιμένει!...

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ θυρὶς τῶν εἰσιτηρίων αἴφνης κλείεται ὡς τελευταῖος φραγμὸς κατὰ τῆς ἰσχυρογνώμονος ἐλπίδος του Ὁ σταθμὸς ἐκενώθη ἐκ νέου. Ὁ θόρυβος μετετοπίσθη, μετηνέχθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ· αἴφνης ἰσχυρὸς συριγμὸς ἀντηχῶν φθάνει μέχρι τῆς ἀκοῆς τοῦ ἐραστοῦ ὡς εἰρωνικὸς ἀποχαιρετισμός.

Ἡ ἁμαξοστοιχία τῆς δεκάτης ἀνεχώρησεν.

Προσπαθεῖ νὰ μείνῃ ἀτάραχος καὶ να σκεφθῇ λογικῶς. Προδήλως δὲν θὰ ἐπρόφθασε τὴν ἁμαξοστοιχίαν τῆς Ἀνιέρης· γινώσκουσα ὅτι τὴν ἀναμένει θὰ ἔλθῃ, ἀδιάφορον κατὰ ποίαν ὥραν τῆς νυκτός. Ἄς ἀναμείνωμεν ἀκόμη! ἡ αἴθουσα εἰς τοῦτο εἶνε προωρισμένη.

Κάθηται ὁ δυστυχὴς ἐπί τινος θρανίου. Ἔκλεισαν ἤδη τὰς εὐρείας ὑαλοφράκτους θύρας ἐφ' ὧν ἡ σκοτία ἐπικολλᾶται μὲ στιλπνότητα βερνικωμένου χαρτίου. Ἡ βιβλιοπῶλις τοῦ σταθμοῦ σχεδὸν ἀποκοιμημένη καταγίνεται εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ ἐμπορεύματός της. Ὁ νέος βλέπει μηχανικῶς τὰς σειρὰς τῶν ποικιλοχρόων τόμων, πᾶσαν τὴν βιβλιοθήκην τῶν σιδηροδρόμων, ἧς τοὺς τίτλους ἀπεστήθισεν ἤδη πρὸ τεσσάρων ὡρῶν ἀφ' ὅτου εὑρίσκετο ἐκεῖ.

Βιβλία τινὰ ἐξ αὐτῶν τ' ἀναγνωρίζει διότι τ' ἀνέγνωσεν ἐν Ἰσμαηλίᾳ ὑπὸ τὴν σκηνήν του ἢ ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ ἐπαναγαγόντος αὐτὸν ἐκ Σουέζ, τὰ κοινὰ δ' ἐκεῖνα καὶ ἀσήμαντα μυθιστορήματα διασώζουσιν ἔκτοτε δι' αὐτὸν ἄρωμά τι θαλάσσιον ἢ ἐξωτικόν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ βιβλιοπῶλις κλείει τὸ μικρόν της ἐμπορικόν· ἐκλείπει πλέον καὶ αὐτὸς ὁ πόρος ὅπως ἐξαπατᾷ τὴν κόπωσιν καὶ τὸν πυρετόν του. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀθυρματοπωλεῖον ἀποσύρει τὸν ἐκτεθειμένον θυσαυρόν του ἐντὸς τοῦ ἕρκους τῶν σανίδων· αἱ συρίκτραι, τὰ μικρὰ ἁμάξια, τ' ἀγγεῖα τοῦ ποτίσματος, τὰ πτύα, τὰ δίκρανα, πάντα τὰ μικροσκοπικὰ ἐργαλεῖα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου τῶν μικρῶν Παρισινῶν ἐξηφανίσθησαν ἐν μιᾷ στιγμῇ. Ἡ ἔμπορος, γυνὴ ἀσθενική, μελαγχολικὴ τὸ ἦθος, περιτυλίσσεται παλαιὸν μανδύαν καὶ ἀπέρχεται κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα τὴν μικράν της φορητὴν θερμάστραν.

Πάντες αὐτοὶ ἐπεράτωσαν τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας, ὅπερ παρέτειναν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς μὲ τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς

Digitized by Google

πόλεως τῶν Παρισίων, ἥτις σβύνει τοὺς φανούς της μόνον ἅμα ὡς φανῇ ἡ ἡμέρα.

Ἡ ἰδέα αὕτη τῆς παρατεταμένης ἀγρυπνίας τὸν κάμνει νὰ ἐνθυμηθῇ δωμάτιόν τι ἀρκετὰ γνωστὸν εἰς αὐτόν, ἔνθα ἡ λυχνία φωτίζει κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὴν τράπεζαν κατάφορτον ἐκ κολιβρίων καὶ ἐντόμων στιλπνῶν· πλὴν ἡ ὀπτασία αὕτη παρέρχεται ταχέως διὰ τοῦ πνεύματός του καὶ ἀπόλλυται ἐντὸς τοῦ χάους τῶν ἀσυναρτήτων λογισμῶν, οὓς γεννᾷ ἐν αὐτῷ ἡ ἐκ τῆς προσδοκίας παραφροσύνη.

Αἴφνης συναισθάνεται ὅτι θνήσκει τῆς δίψης. Τὸ καφενεῖον τοῦ σταθμοῦ εἶνε ἀκόμη ἀνοικτόν· εἰσέρχεται εἰς αὐτό. Οἱ ὑπηρέται τῆς νυκτερινῆς ὑπηρεσίας κοιμῶνται ἐπὶ τῶν θρανίων. Τὸ πάτωμα εἶνε ὑγρὸν ἐκ τῶν ἀποπλυμάτων τῶν ποτηρίων. Βραδύνουσι πολὺ ἕως νὰ τοῦ φέρωσι τὸ ζητηθέν· εἶτα καθ' ἣν στιγμὴν πίνει, ἡ ἰδέα ὅτι ἡ Σιδωνία ἴσως ἦλθε κατὰ τὴν ἀπουσίαν καὶ τὸν ἀναζητεῖ εἰς τὴν αἴθουσαν τὸν κάμνει νὰ ἐγερθῇ διὰ μιᾶς καὶ ν' ἀπέλθῃ ὡς παράφρων ἀφίνων τὸ ποτήριόν του πλῆρες καὶ τὸ νόμισμα ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἀλλ' ἐκείνη δὲν θὰ ἔλθῃ.

Τὸ συναισθάνεται.

Τὸ βῆμά του ὅπερ ἀντηχεῖ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς πρὸ τοῦ σταθμοῦ ἀναβάθρας τὸν ἐνοχλεῖ ὡς νὰ ὑπενεθύμιζεν αὐτῷ πεισμόνως τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἀποτυχίαν του.

Τί λοιπὸν συνέβη; Τίς ἆρά γε τὴν ἀνεχαίτισεν; Ἠσθένησεν ἢ μὴ ᾐσθάνθη ἐκ τῶν προτέρων τύψιν συνειδότος διὰ τὸ παράπτωμά της; Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ τὸν προειδοποίει, θὰ ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν τὴν κυρίαν Δόβσων. Μήπως ὁ Ρίσλερ εὗρε τὴν ἐπιστολήν του; Ἦτο τόσον τρελλή· τόσον ἀπερίσκεπτος!..

Ἐνῷ δὲ ἠσχολεῖτο περὶ τὰς τοιαύτας εἰκασίας, ἡ ὥρα προὐχώρει. Ἤδη αἱ κορυφαὶ τῶν κτιρίων τοῦ Μαζᾶ βεβυθισμέναι τέως ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐλευκαίνοντο καὶ καθίσταντο εὐκρινεῖς. Τί νὰ πράξῃ; Ὤφειλε νὰ μεταβῇ εἰς Ἀνιέρην ἀμέσως, νὰ προσπαθήσῃ νὰ μάθῃ, νὰ πληροφορηθῇ. Ἐπεθύμει νὰ εὑρίσκετο εἰ δυνατὸν ἐκεῖ ἀμέσως.

Εὐθὺς ὡς τὸ ἀπεφάσισε κατῆλθε τὴν κατωφέρειαν τοῦ σταθμοῦ διὰ βήματος ταχέος, συναντῶν καθ' ὁδὸν στρατιώτας φορτωμένους τὸν σάκκον των, πτωχοὺς ἀνθρώπους ἐρχομένους χάριν τῆς πρωϊνῆς ἁμαξοστοιχίας, ἥτις εἶνε ἡ ἁμαξοστοιχία τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀτυχῶν, τῶν ἐγειρομένων λίαν πρωΐ.

Διῆλθε διὰ τῶν Παρισίων κατὰ τὸ λυκαυγές· ἡ πόλις εἶχεν ὄψιν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μελαγχολικὴν καὶ ριγηλήν. Ὁ φανὸς τῶν ἀστυνομικῶν σταθμῶν ἔρριπτε κατ' ἀποστάσεις τὴν ἐρυθρὰν του λάμψιν οἱ δὲ κλητῆρες ἐβηματίζον ἀνὰ δύο, σταματῶντες εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν καὶ ἐξερευνῶντες τὴν σκοτίαν δι' ἑνὸς βλέμματος.

Ἔμπροσθεν ἑνὸς τῶν σταθμῶν αὐτῶν εἶδε πλῆθος συνηγμένον, συγκείμενον ἐκ ρακοσυλλεκτῶν καὶ γυναικῶν ἐκ τῶν περιχώρων. Ἀναμφιβόλως διεξήγετο ἡ λύσις νυκτερινοῦ τινος δράματος ἐντὸς τοῦ γραφείου τοῦ ἀστυνόμου. Ἄ!.. ἂν ὁ Φράντζ ἐγίνωσκεν ὁποῖον ἦτο τὸ δρᾶμα αὐτό!.. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τι καὶ παρετήρησε μακρόθεν τὴν συνάθροισιν μετ' ἀδιαφορίας.

Πλὴν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀσχημίαι, ἡ ἠὼς ἡ ἐγειρομένη ἐπὶ τῶν Παρισίων μετὰ κεκμηκυιῶν ὠχρῶν λάμψεων, οἱ φανοὶ οἱ πνευστιῶντες παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα ὡς δᾷδες κατὰ τὴν νύκτα τῆς πρὸ τοῦ νεκροῦ ἀγρυπνίας, ἡ κόπωσις ἡ προερχομένη ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀγρυπνίας τὸν περιέβαλλον διὰ βαθείας μελαγχολίας.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς Ἀνιέρην μετὰ δύο ἢ τριῶν ὡρῶν πορείαν ἐνόμισε σχεδὸν ὅτι ἀνένηψεν ἐξ ὀνείρου.

Ὁ ἀνατέλλων ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δόξῃ ἥλιος κατηγλάϊζε τὴν πεδιάδα καὶ τὸν ποταμόν. Ἡ γέφυρα, αἱ οἰκίαι, ἡ παρόχθιος ὁδός, τὰ πάντα ἐκέκτηντο τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην καθαριότητα ἥτις ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν ἡμέρας ὅλως νέας, καινουργοῦς οὕτως εἰπεῖν, ἐξερχομένης στιλπνῆς καὶ μειδιώσης ἐκ τοῦ πυκνοῦ ζόφου τῆς νυκτός. Μακρόθεν διέκρινε τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐν ᾗ οἱ κατοικοῦντες εἶχον ἤδη ἐξυπνήσει, μὲ τὰ ἀνθοδοχεῖα παρὰ τὰ ἀνοικτὰ παράθυρα. Περιεπλανήθη ἐπί τινα ὥραν μὴ τολμῶν νὰ εἰσέλθῃ.

Αἴφνης κάποιος τὸν ἐφώναξεν ἀπὸ τῆς ὄχθης.

— Μπᾶ!.. ὁ κύριος Φράντζ!... Πολὺ ἐνωρὶς ἤλθετε σήμερον.

Ἦτο ὁ ἡνίοχος τῆς Σιδωνίας ὅστις ὡδήγει τοὺς ἵππους ὅπως τοὺς λούσῃ εἰς τὸν ποταμόν.

— Εἶνε τίποτε νέον εἰς τὸ σπίτι;.. ἠρώτησεν αὐτὸν τρέμων ὁ Φράντζ.

— Τίποτε, κύριε Φράντζ.

— Μέσα εἶνε ὁ ἀδελφός μου;

— Ὄχι, ὁ κύριος ἐκοιμήθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον.

— Μήπως εἶνε ἀσθενὴς κανείς;

— Ὄχι, κύριε Φράντζ, δὲν γνωρίζω νὰ εἶνε κανεὶς ἀσθενής.

Καὶ οἱ ἵπποι εἰσῆλθον μέχρι τοῦ στήθους εἰς τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐπάφλασεν ἀφροσκεπές.

Τότε ὁ Φράντζ ἀπεφάσισε νὰ κρούσῃ τὴν μικρὰν θύραν.

Ἐκαθάριζον τὰς ἀτραποὺς τοῦ κήπου. Τύρβη τις ἐπεκράτει εἰς τὴν οἰκίαν, μολονότι δὲ ἦτο λίαν πρωϊνὴ ἡ ὥρα ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Σιδωνίας διαυγῆ καὶ ἠχηράν, ὡς ᾆσμα πτηνοῦ ἐντὸς τῶν ἀντικρινῶν ροδώνων.

Ἡ Σιδωνία ὡμίλει μετὰ ζωηρότητος.

Digitized by Google

Ὁ Φράντζ λίαν συγκεκινημένος ἐπλησίασεν ὅπως ἀκροασθῇ.

— Ὄχι, δὲν χρειάζεται κρέμα, ἔλεγεν... Φθάνει νὰ εἶνε πρὸ πάντων καλὰ κρυσταλλωμένον καὶ ἕτοιμον εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας... Ἀ!... καὶ διὰ ἐντράδα τώρα τί θὰ ἔχωμεν;.. ἄς ἴδωμεν...

Συνδιεσκέπτετο σοβαρῶς μετὰ τῆς ὑπηρετρίας της διὰ τὸ περιβόητον γεῦμα τῆς ἐπαύριον. Ἡ αἰφνίδιος ἐμφάνισις τοῦ ἀνδραδέλφου της οὐδαμῶς τὴν ἠνώχλησεν.

— Ἀ! καλημέρα Φράντζ, εἶπεν αὐτῷ ἡσύχως. Τώρα ἀμέσως ἔρχομαι. Ἔχομεν αὔριον προσκεκλημένους, μερικοὺς πελάτας τοῦ καταστήματος. Εἶνε γεῦμα δι' ἐμπορικοὺς σκοπούς... Μοῦ ἐπιτρέπεις μίαν στιγμήν, αἴ;

Θαλερά, μειδιῶσα, περιβεβλημένη τὴν μακρὰν λευκὴν οἰκιακὴν ἐσθῆτά της καὶ φοροῦσα εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν μικρὸν ἐκ τριχάπτων κεκρύφαλον ἐξηκολούθησε νὰ καταρτίζῃ τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν, ἀναπνέουσα τὸν ἀνερχόμενον ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ τοῦ ποταμοῦ δροσερὸν ἀέρα. Ἐπὶ τῆς ἀναπεπαυμένης μορφῆς της οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἐφαίνετο ἴχνος θλίψεως ἢ ἀνησυχίας. Τὸ λεῖον μέτωπόν της, ἡ θελκτικὴ ἔκπληξις τοῦ βλέμματός της ἡ τόσον συντελοῦσα εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἑαυτῆς νεότητος, τὰ ἡμίκλειστα ῥόδινα χείλη της ἀπετέλουν παράδοξον ἀντίθεσιν μὲ τὴν μορφὴν τοῦ ἐραστοῦ, ἠλλοιωμένην ἐξ ὁλοκλήρου νυκτὸς ἀγωνίας καὶ κόπου.

Ἐπὶ ἓν μακρὸν τέταρτον τῆς ὥρας ὁ Φράντζ καθήμενος εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης ἤκουσε παρερχόμενα κατὰ τὴν συνήθη αὐτῶν τάξιν ὅλα τὰ ἐδέσματα, ἐξ ὧν κατὰ κανόνα ἀποτελεῖται γεῦμα παρατιθέμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐπόρων ἀστῶν, ἀπὸ τὰ μικρὰ θερμὰ πλακούντια μέχρι τῶν ῥοδακίνων τοῦ Μοντρεῖλ. Οὐδ' ἐπιδορπίου τινὸς ἐφείσθη ἡ οἰκοδέσποινα.

Τέλος, ὅτε ἔμειναν μόνοι καὶ ἠδυνήθη νὰ λαλήσῃ:

— Δὲν ἔλαβες λοιπὸν τὴν ἐπιστολήν μου; τὴν ἠρώτησε μετὰ φωνῆς ὑποκώφου,

— Βέβαια τὴν ἔλαβα.

Καὶ ἠγέρθη ὅπως διευθετήσῃ πρὸ τοῦ κατόπτρου βοστρύχους τινὰς τῆς κόμης της ἀναμιχθέντας μετὰ τῶν παρὰ τὴν κεφαλήν της κυμαινομένων ταινιῶν, ἐξηκολούθησε δὲ ἐν ᾧ κατωπτρίζετο:

— Βεβαίως τὴν ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου... Ἐχάρην μάλιστα εἰς ἄκρον διότι τὴν ἔλαβα... Καὶ τώρα ἂν σοῦ ἔλθῃ ὄρεξις νὰ κάμῃς πρὸς τὸν ἀδελφόν σου τὰς γελοίας καταγγελίας διὰ τῶν ὁποίων μὲ ἠπείλεις, θὰ τοῦ ἀποδείξω εὐκόλως ὅτι τὸ πεῖσμα ἀθεμίτου ἔρωτος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀπέκρουσα ὡς ἔπρεπεν, εἶνε ἡ μόνη ἀφορμὴ τῶν ψευδῶν αὐτῶν καταγγελιῶν. Ἔχε το ὑπ' ὄψιν σου, φίλτατέ μου καὶ... καλὴν ἐντάμωσιν.

Ἀγαλλιῶσα ὡς ἠθοποιὸς ἥτις ἀπήγγειλε μακράν τινα καὶ προξενοῦσαν αἴσθησιν εἰς τὸ ἀκροατήριον περικοπήν, διῆλθε πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς αἰθούσης, μειδιῶσα, μὲ τὸ χεῖλος ἀνασεσυρμένον, θριαμβεύουσα, οὐδόλως ὠργισμένη.

Καὶ ἐκεῖνος δὲν τὴν ἐφόνευσεν!

Ε'.

Ἐν «διάφορον».

Τὴν προτεραίαν τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας, ὀλίγας στιγμὰς ὕστερον ἀφοῦ ὁ Φράντζ κατέλιπε λαθραίως τὸ ἐν τῇ ὁδῷ Μπρὰκ δωμάτιόν του, ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κατοικίαν του σφόδρα τεταραγμένος μὲ τὴν στάσιν ἐκείνην τὴν κεκμηκυῖαν καὶ ἀπογοητευμένην ἣν ἀντέτασσε πάντοτε εἰς ὅλα τὰ δυσάρεστα δι' αὐτὸν γεγονότα.

— Ὦ Θεέ μου!... Τί ἔχεις, ἄνδρα μου; ἠρώτησεν ἀμέσως ἡ κυρία Δελομπέλ, ἥτις ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀηδιάσει ἐκ τῆς ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἤδη διαρκούσης ὑπερβολικῆς καὶ δραματικῆς ἐκείνης ὑποκρίσεως τοῦ συζύγου της.

Πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ ὁ πρώην ἠθοποιός, ὅστις πάντοτε ἐφρόντιζεν ὅπως προηγῆται καὶ τῶν ἐλαχίστων τῶν λόγων του ἔκφρασίς τις τῆς φυσιογνωμίας ἣν ἔμαθεν ἄλλοτε διὰ τὴν σκηνήν, κατεβίβασε τὰ χείλη εἰς σημεῖον ἀηδίας καὶ δυσαρεσκείας ὡς νὰ εἶχε μόλις καταπίῃ ἀντικείμενόν τι πικρότατον.

— Τί ἔχω; εἶπεν· αὐτοὶ οἱ Ῥίσλερ εἶνε ἀναμφιβόλως ἀχάριστοι ἢ ἐγωϊσταί, βεβαιότατα δὲ ἄνθρωποι πολὺ κακὰ ἀνατεθραμμένοι. Εἰξεύρετε τί ἔμαθα κάτω ἀπὸ τὸν θυρωρόν, ὅστις μ' ἐκύτταζε μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ματιοῦ του καὶ μ' ἐπερίπαιζεν; Ὅτι ὁ Φράντζ Ῥίσλερ ἀνεχώρησεν. Ἔφυγεν ἀπὸ τὸ σπίτι πρὸ ὀλίγου καὶ ἀπὸ τοὺς Παρισίους ἴσως κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν χωρὶς κἂν νὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ σφίγξῃ τὸ χέρι καὶ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ διὰ τὴν ὑποδοχὴν ὅπου τοῦ ἔκαμα ἐδῶ.. Πῶς τὸ εὑρίσκετε αὐτό; Διότι οὔτε σᾶς, πιστεύω ὅτι ἀπεχαιρέτισεν, αἴ; Καὶ ἐν τοσούτῳ τώρα ἕνα μῆνα ἐδῶ μέσα εὑρίσκεται ἀκατάπαυστα.

Ἡ κυρία Δελομπὲλ ἀφῆκε κραυγὴν ἐκπλήξεως καὶ ἀληθοῦς λύπης. Ἡ Ποθητὴ ἀπεναντίας οὐδὲ λέξιν εἶπεν, οὐδὲ κίνημά τι ἔκαμεν. Ἔμεινεν ὡς πάντοτε παγερά. Τὸ ὀρειχάλκινον σύρμα ὅπερ περιέστρεφεν οὐδ' ἐσταμάτησε κἂν μεταξὺ τῶν εὐκινήτων δακτύλων της.

— Ἔχε φίλους λοιπόν! ἐξηκολούθει ὁ ἔνδοξος Δελομπέλ. Ὁρίστε! τί τοῦ ἔκαμα τώρα αὐτουνοῦ;

Μία τῶν ἀξιώσεών του ἦτο ὅτι κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ μίσους ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἀπετέλει καὶ τοῦτο μέρος τῆς ἐν τῷ βίῳ ἐπιτετηδευμένης στάσεως τοῦ Ἐσταυρωμένου ἐκείνου τῆς τέχνης.

Digitized by Google

Ἠρέμα, διὰ λόγων φιλοστόργων, σχεδὸν μητρικῶν—διότι ὑπάρχει πάντοτε αἴσθημά τι μητρότητος ἐν τῇ ἐπιεικεῖ καὶ μακροθύμῳ στοργῇ, ἣν ἐμπνέουσιν αὐτὰ τὰ μεγάλα παιδιὰ—ἡ κυρία Δελομπὲλ ἐπαρηγόρησε τὸν σύζυγόν της, τὸν ἐθώπευσε, προσέθηκε λίχνευμά τι εἰς τὸ γεῦμα. Ἐνδομύχως ὁ ταλαίπωρος Δελομπὲλ ἐλυπεῖτο πραγματικῶς, καθότι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φράντζ ἡ θέσις τοῦ αἰωνίου ἀμφιτρύωνος, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἄλλοτε ὁ πρεσβύτερος Ρίσλερ ἀπέμενεν ἐκ νέου κενή, καὶ ὁ ἠθοποιὸς ἀνελογίζετο τὴν μέλλουσαν στέρησιν τόσων ἡδονῶν του.

Καὶ ἐν τούτοις παρὰ τὴν ἐγωιστικὴν αὐτὴν καὶ κατ' ἐπιφάνειαν θλίψιν ὑπῆρχεν ἑτέρα θλίψις ἀληθής, ἄπειρος, ἡ θλίψις ἡ φονική, ἣν ἡ τυφλώττουσα ἐκείνη μήτηρ δὲν ἔβλεπεν... Δὲν βλέπεις λοιπὸν τὴν θυγατέρα σου, ἀθλία γυνή; Παρατήρησε τὴν διαφανῆ ὠχρότητα, τοὺς ἄνευ δακρύων ὀφθαλμοὺς τοὺς λάμποντας ἀπλανῶς ὡς νὰ συνεκέντρουν τὸν λογισμὸν καὶ τὸ βλέμμα των ἐπὶ ἀντικειμένου ὁρατοῦ εἰς αὐτοὺς μόνον. Ἐπιχείρησε ν' ἀνοιχθῇ ἡ πάσχουσα ἐκείνη κεκλεισμένη καρδία! Ἐρώτησε τὸ τέκνον σου. Κάμε την νὰ ὁμιλήσῃ, κάμε την νὰ κλαύσῃ πρὸ πάντων ὅπως τὴν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τοῦ καταπιέζοντος αὐτὴν βάρους, ὅπως οἱ θολωθέντες ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμοί της μὴ βλέπωσι πλέον ἀπλανῶς εἰς τὸ κενὸν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ἄγνωστον ἀντικείμενον εἰς ὃ προσηλοῦνται μετ' ἀπελπισίας.

Φεῦ!....

Ὑπάρχουσι γυναῖκες ἐν αἷς ἡ σύζυγος ἐκμηδενίζεται ἀπέναντι τῆς μητρός. Ἐν αὐτῇ ὅμως ἀπεναντίας ἡ μήτηρ ἐξεμηδενίζετο ἀπέναντι τῆς συζύγου. Ἱέρεια τοῦ θεοῦ Δελομπέλ, ἀπησχολημένη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν λατρείαν τοῦ εἰδώλου της, ἐφαντάζετο ὅτι καὶ ἡ θυγάτηρ της ἐγεννήθη ὅπως ἀφιερωθῇ εἰς τὴν αὐτὴν λατρείαν, ὅπως γονυπετῇ πρὸ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ. Ἀμφότεραι ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ, νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ μεγάλου ἀνδρός, νὰ παρηγορῶσι τὴν παραγνωριζομένην μεγαλοφυΐαν του. Πάντα τὰ λοιπὰ δὲν ὑπῆρχον δι' αὐτήν. Οὐδέποτε ἡ κυρία Δελομπὲλ εἶχε παρατηρήσει τὸ αἰφνίδιον ἐρύθημα τῆς Ποθητῆς ἅμα ὡς ὁ Φράντζ εἰσήρχετο εἰς τὸ ἐργαστήριόν των, πάντας ἐκείνους τοὺς ἑλιγμοὺς ἐν τῇ ὁμιλίᾳ δι' ὧν ἡ ἐρῶσα νεάνις προσεπάθει νὰ γίνηται λόγος περὶ αὐτοῦ ὁπωσδήποτε, ν' ἀναφέρηται τὸ ὄνομά του εἰς πᾶν θέμα τῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐργασίας συνδιαλέξεών των, τοῦτο δὲ πρὸ ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ ἀπομεμακρυσμένου καιροῦ ὅτε ὁ Φράντζ ἐπορεύετο καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Κεντρικὴν Σχολὴν τὴν ὥραν καθ' ἣν αἱ δύο γυναῖκες ἀνῆπτον τὴν λυχνίαν των λίαν πρωῒ ὅπως ἀρχίσωσι τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν των. Οὐδέποτε εἶχεν ἐξετάσῃ τὰς μακρὰς ἐκείνας περιόδους τῆς σιγῆς ἐντὸς τῶν ὁποίων ἑκουσίως βυθίζεται ἡ εὔελπις καὶ εὐδαίμων νεότης ὁμοῦ μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος, ἂν ποτε δὲ ἐνοχλουμένη ἐκ τῆς ἀφωνίας τῆς Ποθητῆς ἠρώτα αὐτήν; «Τί ἔχεις;» ἤρκει ν' ἀπαντήσῃ ἡ νεάνις: «Δὲν ἔχω τίποτε» ὅπως ὁ πρὸς στιγμὴν παρεκκλίνας λογισμὸς τῆς μητρὸς ἐπανέλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν εὐνοουμένην αὐτοῦ ἀσχολίαν.

Τοιουτοτρόπως ἡ γυνὴ αὐτὴ ἡ γινώσκουσα κατὰ βάθος τὴν καρδίαν τοῦ συζύγου της, ἡ μαντεύουσα τί ἐνεκρύπτετο εἰς ἑκάστην ῥυτίδα τοῦ ὀλυμπίου καὶ ἠλιθίου μετώπου του οὐδέποτε ᾐσθάνθη διὰ τὴν ταλαίπωρον Ζιζὴν τὴν μαντείαν ἐκείνην τῆς φιλοστοργίας δι' ἧς αἱ μητέρες καὶ αὐταὶ αἱ μᾶλλον ἡλικιωμέναι καὶ πολυπαθεῖς νεάζουσιν αἴφνης μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ δεικνύωσι παιδικὴν φιλίαν ὅπως καταστῶσιν αἱ ἔμπιστοι καὶ αἱ σύμβουλοι τῶν τέκνων των.

Τοῦτο εἶνε τὸ ἀγριώτατον ἀποτέλεσμα τοῦ ἀσυνειδήτου ἐγωισμοῦ τῶν ἀνδρῶν οἷος ὁ Δελομπέλ.

Γεννᾷ περὶ αὐτὸν ἐγωισμοὺς ἄλλους.

Ἡ παρά τισιν οἰκογενείαις ἕξις ν' ἀνάγωσι τὰ πάντα εἰς ἓν μόνον ἄτομον καθιστᾷ κατ' ἀνάγκην ἀφανῆ πᾶσαν χαρὰν καὶ λύπην ἥτις εἰς ἐκεῖνο εἶνε ἀδιάφορος ἢ ἀνωφελής.

Καὶ σᾶς ἐρωτῶ κατὰ τί τὸ νεανικὸν αὐτὸ καὶ λυπηρὸν δρᾶμα ὅπερ ἔθλιβε μέχρι δακρύων τὴν καρδίαν τῆς ἀτυχοῦς ἐρώσης νεάνιδος ἠδύνατο νὰ ἐνδιαφέρῃ τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου ἠθοποιοῦ;

Ἐν τούτοις ἐκείνη ἔπασχε πολύ.

Πρὸ ἑνὸς ἤδη μηνός, ἀφότου ἡ Σιδωνία ἦλθεν ἐπὶ τοῦ ὀχήματός της πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Φράντζ ἡ Ποθητὴ διέγνωσεν ὅτι δὲν ἠγαπᾶτο πλέον καὶ ἐγίνωσκε τὸ ὄνομα τῆς ἀντιζήλου της. Δὲν ἐμνησικάκει κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ᾤκτειρεν. Διατί ὅμως ἐκεῖνος νὰ ἐπανέλθῃ; Διατί νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτῇ μὲ τόσην ἐλαφρότητα ἀπατηλὴν ἐλπίδα; Ὅπως οἱ δυστυχεῖς καταδεδικασμένοι νὰ διάγωσιν ἐν τῇ σκοτίᾳ τῆς εἱρκτῆς συνειθίζουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν εἰς τὰς ἀποχρώσεις τοῦ σκότους καὶ τὰ μέλη των εἰς τὸν στενὸν χῶρον, εἶτα δὲ ἄν τις τοὺς ἐπαναγάγῃ πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ φῶς, εὑρίσκουσι κατὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν εἱρκτὴν θλιβερωτέραν καὶ τὸν ζόφον πυκνότερον, οὕτω καὶ αὐτὴν τὴν ἀτυχῆ κόρην τὸ ἀστράψαν αἴφνης ἐν τῷ βίῳ της δαψιλὲς φῶς κατελίμπανεν ἀποσυρόμενον πολὺ περισσότερον τεθλιμμένην, διότι ἐπανέπιπτεν εἰς τὴν καθειρξίν της. Πόσα δάκρυα κατέπνιξεν ἐν σιγῇ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης!.. Πόσας θλίψεις διηγήθη πρὸς τὰ μικρὰ πτηνά της! Διότι καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἡ ἐργασία τὴν παρηγόρει

Digitized by Google

καὶ τὴν ἐνίσχυεν, ἡ πυρετώδης καὶ ἄνευ διακοπῆς ἐργασία ἥτις διὰ τῆς κανονικότητος αὐτῆς, τῆς μονοτονίας της, τῆς διαρκοῦς ἐπανόδου εἰς τὰς αὐτὰς μερίμνας εἰς τὰ αὐτὰ κινήματα ἐχρησίμευεν ὅπως μετριάζῃ τὰς σκέψεις της.

Ὅπως δὲ ὑπὸ τοὺς δακτύλους της τὰ μικρὰ νεκρὰ πτηνὰ ἐπανεύρισκον ἴχνος τι καὶ ὁμοίωσιν ζωῆς, οὕτω καὶ αἱ πλάναι αὐτῆς καὶ αἱ ἐλπίδες νεκραὶ ἐπίσης καὶ πλήρεις δηλητηρίου λεπτοτέρου καὶ μᾶλλον διαπεραστικοῦ ἐκείνου ὅπερ περιίπτατο ὡς κόνις πέριξ τῆς τραπέζης τῆς ἐργασίας της, ἔσειον ἀκόμη ἐκ διαλειμμάτων τὰς πτέρυγας μετ' ἐναγωνίου προσπαθείας, μὲ τὴν ζέσιν νεκραναστάσεως. Ὁ Φράντζ δι' αὐτὴν δὲν εἶχεν ἀπολεσθῆ ἐξ ὁλοκλήρου. Καίτοι δὲν ἤρχετο πλέον ὅπως τὴν βλέπῃ εἰμὴ σπανίως, ἐν τούτοις ἐγίνωσκεν αὐτὴ ὅτι εὑρίσκετο ἐκεῖ πλησίον, τὸν ἤκουεν εἰσερχόμενον, ἐξερχόμενον, βαδίζοντα ἐπὶ τοῦ πατώματος μὲ βῆμα ἀνήσυχον, ἐνίοτε δὲ διὰ τῆς ἡμικλείστου θύρας ἔβλεπε τὴν προσφιλῆ σκιαγραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἀναστήματός του διερχομένην ἐν τάχει διὰ τοῦ μεσαναβάθρου. Δὲν εἶχε πλέον τὸ ἦθος εὔχαρι. Ἄλλως τε πῶς ἠδύνατο νὰ εὐτυχῇ ἀφοῦ ἠγάπα τὴν σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ του; Καὶ ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ὁ Φράντζ δὲν ἦτο εὐτυχὴς τὸ ἀγαθὸν πλάσμα ἐλησμόνει σχεδὸν τὴν ἰδικήν της λύπην διὰ νὰ συλλογισθῇ τὴν λύπην τοῦ φίλου της.

Ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν ν' ἀποφασίσῃ ἐκεῖνος ὅπως ἐκ νέου τὴν ἀγαπήσῃ. Ἐσυλλογίζετο ὅμως ὅτι ἴσως ἡμέραν τινὰ θὰ τὸν ἔβλεπε νὰ εἰσέλθῃ καιρίως τετρωμένον, ἐπιθάνατον, νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὴν ταπεινοῦ δίφρου, ν' ἀποθέσῃ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της μετὰ σφοδροῦ λυγμοῦ, νὰ διηγηθῇ πρὸς αὐτὴν τὴν ὀδύνην του καὶ νὰ τῇ εἴπῃ: «Παρηγόρησέ με!..»

Μὲ τὴν ἀσθενῆ ταύτην ἐλπίδα ἔζησεν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἦτο τόσον ὀλιγαρκής!

Πλὴν φεῦ!.. Καὶ αὐτὴ προσέτι ἐξέλιπεν! Ὁ Φράντζ εἶχεν ἀπέλθει, εἶχεν ἀναχωρήσει χωρὶς νὰ τῆς ἀποτείνῃ ἓν βλέμμα, ἕνα ἀποχαιρετισμόν. Μετὰ τὴν προδοσίαν τοῦ ἐραστοῦ ἤρχετο ἡ προδοσία τοῦ φίλου. Ἦτο φρικτόν.....

Εὐθὺς ὡς ἤκουσε τὰς πρώτας λέξεις τοῦ πατρός της ᾐσθάνθη ὅτι ἐκρημνίσθη εἰς βάραθρον βαθύ, παγερόν, πλῆρες σκότους, εἰς ὃ κατεφέρετο ταχέως, ἀσυνειδήτως, καλῶς γινώσκουσα ὅτι δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἐπανίδῃ τὸ φῶς. Ἐπνίγετο ἐκ τῆς στενοχωρίας. Ἤθελε ν' ἀντισταθῇ, ν' ἀμυνθῇ, νὰ ἐπικαλεσθῇ βοήθειαν.

Πλὴν τίνος;

Ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἡ μήτηρ της δὲν τὴν ἐνόει..

Ἡ δὲ Σιδωνία;.. Ὤ, αὐτὴν πλέον τὴν ἐγνώριζε κατὰ βάθος! Προτιμότερον θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἂν ἀπηυθύνετο πρὸς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα πτηνὰ μὲ τὸ σπιλπνὸν πτέρωμα ὧν οἱ μικροὶ ὀφθαλμοὶ τὴν παρετήρουν μὲ τόσην ἀδιάφορον φαιδρότητα.

Τὸ φοβερὸν δὲ ἦτο ὅτι ἀμέσως τὴν φορὰν ταύτην ἐνόησεν ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ ἐργασία πλέον ἔμελλε νὰ τὴν σώσῃ, ὡς ἀπολέσασα τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἰδιότητα. Οἱ βραχίονές της ἀδρανεῖς δὲν εἶχον πλέον δύναμιν. Αἱ χεῖρές της κεκοπιακυῖαι ἀσύνδετοι ἔμενον ἀποκεχωρισμέναι ὀκνηραὶ ἕνεκα τῆς ἄκρας ἀποθαρρύνσεως.

Τίς ἔμελλε νὰ τὴν βοηθήσῃ κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην συμφοράν;

Ὁ Θεός; Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεται Οὐρανός;

Οὔτε καν τὸ ἐσκέφθη. Ἐν Παρισίοις, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐργατικὰς συνοικίας αἱ οἰκίαι εἶνε πολὺ ὑψηλαὶ καὶ αἱ ὁδοὶ πολὺ στεναὶ καὶ ὁ αἰθὴρ πολὺ θολός, ὥστε δυσκόλως διακρίνεται ὁ οὐρανός. Τὸν καλύπτει ὁ καπνὸς τῶν ἐργοστασίων καὶ ἡ ἀνερχομένη ἐκ τῶν ὑγρῶν στεγῶν ὁμίχλη· ἀφ' ἑτέρου ὁ βίος εἶνε τόσον σκληρὸς διὰ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ὥστε ἂν εἰς τὴν ἐλεεινότητά των ἀνεμίγνυτο ἡ ἰδέα περὶ Προνοίας τινὸς ὑπαρχούσης, θὰ ἐδείκνυον πρὸς αὐτὴν ἀπειλητικῶς τὴν πυγμὴν καὶ θὰ τὴν κατηρῶντο. Διὰ τοῦτο συμβαίνουσιν ἐν Παρισίοις τόσαι πολλαὶ αὐτοκτονίαι. Ὁ λαὸς αὐτὸς ὅστις ἀγνοεῖ νὰ προσεύχηται, εἶνε ἕτοιμος ν' ἀποθάνῃ κατὰ πᾶσαν ὥραν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν παντοειδῶν βασάνων ὁ θάνατος ἐμφανίζεται πρὸς αὐτὸν ὡς τέρμα, ὡς παρηγορία καὶ ἀπαλλαγή.

Αὐτὸν παρετήρει μὲ τόσον ἀπλανὲς βλέμμα ἡ νεαρὰ χωλή.

Ἀμέσως τὸ ἀπεφάσισεν· ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ!

Πλὴν τίνι τρόπῳ;

Ἀκίνητος ἐπὶ τῆς καθέδρας της, ἐνῷ ὁ μωρὸς βίος ἐξηκολούθει περὶ αὐτήν, ἐνῷ ἡ μήτηρ της παρεσκεύαζε τὸ δεῖπνον καὶ ὁ μέγας ἀνὴρ ἀπήγγελλε μακρὸν μονόλογον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀχαριστίας, ἀνελογίζετο ὁποῖον εἶδος θανάτου ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ. Οὐδέποτε σχεδὸν απομένουσα μόνη, δὲν ἠδύνατο νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ πύραυνον, ὅπερ ἀνάπτουσιν οἱ αὐτοκτονοῦντες ἀφοῦ ἐπιμελῶς φράξωσι θύρας καὶ παράθυρα· οὐδέποτε δὲ ἐξερχομένη, δὲν ἠδύνατο ἐπίσης νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ δηλητήριον, τὸ ὁποῖον ἀγοράζεται ἀπὸ τὸν βοτανοπώλην, ὀλίγην λευκὴν κόνιν περιτυλιγμένην εἰς χαρτίον, τὸ ὁποῖον χώνεται εἰς τὸ θυλάκιον ὁμοῦ μὲ τὴν βελονοθήκην καὶ τὴν δακτυλήθραν. Παρεκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μέσα αὐτοκτονίας, τὸ θεῖον τῶν πυρείων, ὁ ἰὸς τῶν παλαιῶν χαλκίνων νομισμάτων, ἡ ἀπὸ τοῦ παραθύρου πτῶσις εἰς τὴν ὁδόν· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι θὰ παρεῖχεν εἰς τοὺς γονεῖς της τὸ φρικτὸν θέαμα ἑκουσίου ἀγωνίας, ὅτι τὸ συντετριμμένον σῶμά της, ὅπερ ἔμελλον

Digitized by Google

ν' ἀνεγείρωσιν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συναθροισθέντος πλήθους, θὰ ἦτο ἀποτρόπαιον τὴν θέαν, τὴν ἔκαμε ν' ἀποκρούσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μέσον.

Ἔμενεν ἀκόμη ὁ ποταμός.

Τοὐλάχιστον ὁ ῥοῦς αὐτοῦ παραφέρει ἐνίοτε τόσον μακρὰν τὸν αὐτοκτόνον ὥστε οὐδεὶς τὸν ἀνευρίσκει, ὁ δὲ θάνατος περιβάλλεται ὑπὸ μυστηρίου.

Ὁ ποταμός!

Ἐρρίγει ἀναλογιζομένη αὐτόν. Δὲν τὴν ἐπτόει δὲ ἡ ὀπτασία τοῦ μέλανος καὶ βαθέος ὕδατος. Αἱ κόραι τῶν Παρισίων τὸ ἀψηφοῦν αὐτό! σκεπάζουν μὲ τὴν ποδιάν των τὸ πρόσωπον διὰ νὰ μὴ βλέπωσι καὶ ῥίπτονται. Ἀλλ' ἔπρεπε πρὸς τοῦτο νὰ κατέλθῃ, νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ὁδοῦ μόνη καὶ ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῆς ὁδοῦ ἐδειλία.

Ἐνῷ δὲ ἡ νεᾶνις ἐκ τῶν προτέρων ὥρμα ῥιπτομένη πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν λήθην, ἐνῷ παρετήρει μακρόθεν τὴν ἄβυσσον μὲ τοὺς βλοσυροὺς ὀφθαλμούς της, ἐν οἷς ἤστραπτεν ἤδη ἡ παραφροσύνη τῆς αὐτοχειρίας, ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ ἀναζωογονούμενος βαθμηδὸν ἐλάλει ἧττον δραματικῶς· ἐπειδὴ δὲ τὸ φαγητὸν συνίστατο ἐκ κράμβης, ἣν ἠγάπα καθ' ὑπερβολήν, συνεκινεῖτο ἐνῷ ἔτρωγεν ἐνθυμούμενος τοὺς παλαιούς του θριάμβους, τὸν χρυσοῦν στέφανον, τοὺς συνδρομητὰς τοῦ θεάτρου τῆς Ἀλανσῶνος, εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου, ἐπορεύθη εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ὠδείου διὰ νὰ ἴδῃ τὴν παράστασιν τοῦ *Μισανθρώπου* κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ διὰ πρώτην φορὰν ὁ Ῥομπρικάρ, εὐπρεπής, κεκαλλωπισμένος, μὲ κατάλευκα περιχειρίδια καὶ μὲ ἓν νόμισμα τῶν πέντε φράγκων καινουργὲς καὶ στιλπνὸν εἰς τὸ θυλάκιόν του, ὅπερ τοῦ ἔδωσεν ἡ σύζυγός του διὰ νὰ τὸ δαπανήσῃ διασκεδάζων.

— Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη, ἔλεγεν ἡ κυρία Δελομπέλ, ἀποσύρουσα τὰ σκεύη ἀπὸ τῆς τραπέζης, ὁ πατέρας ἐδειπνησε καλὰ ἀπόψε... Ὁ καϋμένος ἀνεκουφίσθη λιγάκι!... Μὲ τὸ θέατρόν του θὰ διασκεδάσῃ. Ἔχει τόσην ἀνάγκην!...

Ναί! αὐτὸ ἦτο τὸ φοβερόν, νὰ περιπατῇ κατάμονος εἰς τὰς ὁδούς. Ἔπρεπε νὰ περιμείνῃ νὰ σβεσθῇ τὸ φωταέριον, νὰ κατέλθῃ τὴν κλίμακα ἀψοφητεὶ ἀφοῦ ἡ μήτηρ της ἤθελε κατακλιθῇ, νὰ ζητήσῃ νὰ τῆς ἀνοίξωσι τὴν θύραν καὶ νὰ πορευθῇ διὰ μέσου τῶν Παρισίων, ὅπου θὰ συνήντα ἄνδρας βλέποντας ἀναισχύντως τὰς διαβαινούσας γυναῖκας κατὰ πρόσωπον καὶ καφενεῖα κατάφωτα. Παιδιόθεν ἡ Ποθητὴ ᾐσθάνετο τὴν τοιαύτην πρὸς τὴν ὁδὸν φρίκην. Ὅτε ἐνόσῳ ἦτο μικρὰ ἀκόμη κατήρχετο πρὸς ἐκτέλεσιν παραγγελίας τινός. οἱ ἀγυιόπαιδες τὴν παρηκολούθουν γελῶντες, εὕρισκε δ' ἐξίσου σκληρὰν καὶ τὴν παρῳδίαν τοῦ ἀνωμάλου βηματισμοῦ της ὡς προσεποιοῦντο αὐτὴν τ' αὐθάδη παιδάρια καὶ τὸν οἶκτον τῶν παριόντων, οἵτινες ἀπέστρεφον εὐσπλάγχνως τὸ βλέμμα. Πρὸς τούτοις ἐφοβεῖτο τὰς ἁμάξας καὶ τὰ λεωφορεῖα. Ὁ ποταμὸς ἔκειτο μακράν. Θ' ἀπέκαμνεν ἕως νὰ μεταβῇ ἐκεῖ. Ἐν τούτοις ἄλλο μέσον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν....

— Πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ, κόρη μου· σὺ θέλεις νὰ μείνῃς ἀκόμη;

Τὸ βλέμμα ἔχουσα προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ἔργου της ἡ νεᾶνις ἀπήντησεν ὅτι ἔμελλεν ἀκόμη ν' ἀγρυπνήσῃ ἐπ' ὀλίγον, διότι ἤθελε νὰ τελειώσῃ μίαν δωδεκάδα.

— Καληνύκτα λοιπόν, εἶπεν ἡ κυρία Δελομπέλ, ἧς ἡ ἐξησθενημένη ὅρασις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομένῃ ἐπὶ πολὺ τὸ φῶς. Ἔβαλα τὸ φαγητὸν τοῦ πατέρα πλησίον εἰς τὴν φωτιά. Κύτταξέ το πρὶν κοιμηθῇς.

Ἡ Ποθητὴ δὲν ἐψεύσθη. Θέλει νὰ τελειώσῃ τὴν δωδεκάδα διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ πατήρ της νὰ τὴν παραδώσῃ τὴν ἐπαύριον· ἀληθῶς ὅστις δὲ ἤθελεν ἴδει τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην κεφαλὴν γαληνίως κύπτουσαν ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς τῆς λυχνίας οὐδαμῶς θὰ ἐφαντάζετο τοὺς ἀπαισίους λογισμοὺς ὑφ' ὧν περιεσπᾶτο.

Τέλος ἰδοὺ ἐπερατώθη καὶ τὸ τελευταῖον τῆς δωδεκάδος πτηνόν, ἐξαίσιον μικρὸν πτηνόν, οὗ αἱ πτέρυγες φαίνονται οἱονεὶ διάβροχοι ὑπὸ θαλασσίου ὕδατος, καταπράσιναι, μὲ ἀντανάκλασιν σαπφείρου.

Ἐπιμελῶς, φιλαρέσκως ἡ Ποθητὴ προσήρμοσεν αὐτὸ διὰ μεταλλίνου σύρματος εἰς στάσιν χαρίεσσαν πτηνοῦ πτοηθέντος καὶ ἱπταμένου ἤδη.

Πόσον εὔμορφα ἵπταται τὸ μικρὸν κυανοῦν πτηνόν! Μὲ πόσον τάχος διασχίζει τὸ ἄπειρον διάστημα! Ὁ βλέπων ἐννοεῖ ὅτι τὴν φορὰν ταύτην πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ μέγα ταξείδιον, τὸ αἰώνιον, τὸ ἄνευ ἐπανόδου....

Ἤδη ἡ ἐργασία ἔληξεν· ἡ τράπεζα ἐτακτοποιήθη, τὰ τελευταῖα ἰσομήκη τῆς κλωστῆς τεμάχια ἐπιμελῶς συνήχθησαν, αἱ καρφίδες ἀπετέθησαν ἐπὶ τοῦ ἐπίτηδες μικροῦ προσκεφαλαίου.

Ὁ πατὴρ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του θὰ εὕρῃ ὑπὸ τὸ ἠλαττωμένον φῶς τῆς λυχνίας τὸ νυκτερινὸν μετάδειπνον παρὰ τὴν θερμὴν τέφραν τῆς ἑστίας· ἡ ἑσπέρα αὐτὴ ἡ φοβερὰ καὶ ἀπαίσιος θὰ τοῦ φανῇ ἥσυχος ὡς ὅλαι, ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ οἰκίᾳ τάξεως καὶ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν συνήθων αὐτοῦ ἰδιοτρόπων ὀρέξεων. Ἠρέμα ἡ Ποθητὴ ἀνοίγει ἓν ἑρμάριον καὶ ἐξάγει σάλιον δι' οὗ περιτυλίσσεται, εἶτα δὲ ἐξέρχεται.

Πῶς! Οὐδ' ἓν βλέμμα ἀποτείνει πρὸς τὴν μητέρα της, οὐδ' ἕνα ἄφωνον ἀποχαιρετισμόν, οὐδεμίαν αἰσθάνεται συγκίνησιν;... Ὄχι τί-

Digitized by Google

ποτε! Μὲ τὴν φοβερὰν ὀξυδέρκειαν τῶν ἑτοιμοθανάτων ἐνόησεν αἴφνης χάριν τίνος ἀγάπης ἐγωιστικῆς ἐθυσιάσθη ἡ παιδική της ἡλικία καὶ ἡ νεότης της. Γινώσκει καλῶς ὅτι μία λέξις τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἀνδρὸς θὰ παρηγορήσῃ τὴν κοιμωμένην ἐκείνην γυναῖκα, καθ' ἧς μνησικακεῖ σχεδὸν διότι δὲν ἐξεγείρεται, διότι τὴν ἀφίνει τοιουτοτρόπως ν' ἀναχωρήσῃ χωρὶς ἡ ἐλαχίστη φρικίασις νὰ ταράξῃ τὰ κεκλεισμένα βλέφαρά της.

Ὁ θνήσκων νέος, ἔστω καὶ ἑκουσίως, θνήσκει κατεξανιστάμενος, ἡ δὲ ταλαίπωρος Ποθητὴ ἐγκαταλείπει τὴν ζωὴν ἠγανακτημένη κατὰ τοῦ πεπρωμένου της.

Ἰδοὺ αὐτὴ εἰς τὸν δρόμον! Ποῦ πηγαίνει; Τὰ πάντα εἶνε ἔρημα. Αἱ τόσον θορυβώδεις κατὰ τὴν ἡμέραν συνοικίαι ἐκεῖναι, ἡσυχάζουσιν ἐνωρὶς τὴν ἑσπέραν. Ἐργάζονται ὑπερβολικὰ καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην κατακλίνονται ταχέως. Ἐνῷ οἱ Παρίσιοι τῶν βουλεβάρτων, πλήρεις ἀκόμη ζωῆς ἐπιρρίπτουσιν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς πόλεως τὴν ἐρυθρωπὴν ἀντανάκλασιν μακρυνῆς πυρκαϊᾶς, εἰς τὰς συνοικίας ἐκείνας φαίνονται κεκλεισμένοι πάντες οἱ πυλῶνες, πᾶσαι αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα τῶν ἐργαστηρίων. Ἐκ διαλειμμάτων ὁ κρότος τοῦ ῥόπτρου κρουομένου ὑπὸ βραδύναντός τινος ἐκ τῶν ἐνοικούντων, τὸ ἀκουόμενον βῆμα ἀστυνομικοῦ κλητῆρος ἀφανοῦς, ὁ μονόλογος μεθύσου τινὸς διακοπτόμενος ὑπὸ τῆς παραπαιούσης πορείας του, ταράττουσι τὴν σιγήν, ἢ ῥιπὴ ἀνέμου αἰφνιδία, προερχομένη ἐκ τῶν πλησιοχώρων παραποταμίων ὁδῶν σείει μετὰ πλαταγισμοῦ τὰς ὑέλους ἀντανακλαστικοῦ τινος φανοῦ, ἢ τὸ παλαιὸν σχοινίον τροχαλίας καταφέρεται κατὰ καμπῆς ὁδοῦ τινος, καὶ ἐκπνέει μετὰ συριγμοῦ ἐντός τινος κακῶς ἡρμοσμένης θύρας.

Ἡ Ποθητὴ βαδίζει ταχέως, στενῶς περισφίγγουσα τὸ βραχὺ περιώμιον, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπηρμένην, μὲ τὸ ὄμμα ξηρόν. Χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν δρόμον, βαίνει κατευθεῖαν, ἴσα ἔμπροσθέν της.

Αἱ ὁδοὶ τοῦ Ἕλους, στεναί, ζοφεραί, ἔνθα μόλις πνευστιᾷ φανός τις ἀεριόφωτος κατὰ μακρυνὰ διαλείμματα, διασταυροῦνται, συστρέφονται· κατὰ πᾶσαν στιγμὴν δέ, ἐν τῇ πυρετώδει της ἀναζητήσει, ἐπανέρχεται ἀκουσίως εἰς τὰ ὀπίσω. Κάτι παρεντίθεται πάντοτε μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἐν τούτοις ὁ πνέων ἄνεμος φέρει μέχρι τοῦ προσώπου της τὴν ὑγρὰν αὐτοῦ δρόσον. Ἀληθῶς θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι τὸ ὕδωρ ἀποσύρεται, ὅτι περιβάλλεται ὑπὸ φραγμῶν, ὅτι ὀγκώδεις τοῖχοι ὑψιρόφων οἰκιῶν παρεμβάλλονται ἐπίτηδες πρὸ τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ἡ νεαρὰ χωλὴ εἶνε θαρραλέα καὶ βαδίζει, βαδίζει, βαδίζει ἐπὶ τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῶν παλαιῶν ὁδῶν.

Εἴδετέ ποτε περὶ τὴν ἑσπέραν ἡμέρας κυνηγετικῆς πέρδικα μικρὰν τετραυματισμένην καταφεύγουσαν εἰς τὸ κοίλωμα αὔλακος; κλονίζεται, ψαύει σχεδὸν τὸ ἔδαφος, σύρουσα τὴν αἱματόφυρτόν της πτέρυγα εἰς καταφύγιόν τι ἔνθα θὰ δυνηθῇ ν' ἀποθάνῃ ἐν ἡσυχίᾳ. Τὴν αὐτὴν κατὰ πάντα ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν τὸ δειλὸν βάδισμα τῆς μικρᾶς ἐκείνης ἀγνώστου, ἥτις βαίνει παρὰ τὰ πεζοδρόμια, ψαύει σχεδὸν τοὺς τοίχους. Καὶ νὰ συλλογίζηταί τις ὅτι κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ὥραν, εἰς τὴν αὐτὴν περίπου συνοικίαν, ἄλλος τις πλανᾶται ἐπίσης εἰς τὰς ὁδούς, προσδοκῶν, ἐλλοχῶν, ἀπηλπισμένος. Ὢ, αν ἦτο δυνατὸν νὰ συναντηθῶσιν! Ἂν ἐπλησίαζεν αὐτὴ τὸν πυρέσσοντα διαβάτην καὶ τὸν ἠρώτα περὶ τοῦ δρόμου της:

— Παρακαλῶ, κύριε... πόθεν πηγαίνουν εἰς τὸν Σηκουάναν;.

Ἐκεῖνος ἤθελε τὴν ἀναγνωρίσει ἀμέσως.

— Πῶς!.. σεῖς εἶσθε, δεσποινὶς Ζιζή; Καὶ τί κάμνετε ἔξω τέτοιαν ὥραν;

— Πηγαίνω ν' ἀποθάνω, Φράντζ. Μ' ἔκαμες σὺ νὰ μὴ ἔχω πλέον ὄρεξιν καμμίαν νὰ ζήσω.

Τότε αὐτός, ὅλως συγκεκινημένος θὰ τὴν ἥρπαζε, θὰ τὴν ἔσφιγγε, θὰ τὴν ἀπῆγεν εἰς τὰς ἀγκάλας του λέγων:

— Ὄχι, μὴ ἀποθάνῃς!.. Σ' ἔχω ἀνάγκην διὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃς, διὰ νὰ μὲ θεραπεύσῃς ἀπὸ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἡ ἄλλη μοῦ ἔκαμεν.

Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο εἶνε ὄνειρον ποιητοῦ, συνάντησις ἐξ ἐκείνων ἃς ὁ βίος δὲν συνειθίζει νὰ ἐφευρίσκῃ. Εἶνε πολὺ σκληρὸς αὐτὸς ὁ ἀπηνὴς βίος! Ὁσάκις δὲ πρὸς διάσωσιν μιᾶς ὑπάρξεως ἀπαιτεῖται ἐνίοτε κάτι τι ἐλάχιστον, ἀποστέργει νὰ παράσχῃ ὁ βίος καὶ αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον. Διὰ τοῦτο τὰ ἀληθῆ μυθιστορήματα εἶνε πάντοτε τόσον θλιβερά.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΣΕ ΔΥΟ ΞΕΡΑ ΓΑΡΥΦΑΛΑ

Εἶναι χρόνια περασμένα,
Ποῦ τ' ἀχνὰ γαρύφαλά σου,
Ἐκοιμῶντανε κρυμμένα
Σὲ μιὰν ἄκρη μυστικά,
Ἐκοιμῶντανε τὸν ὕπνο
Ποῦ κοιμήθηκε ἡ καρδιά σου,
Τόσα χρόνια χωρισμένη
Ἀπὸ 'μένανε μακρυά.

—

Προχθὲς πάλι σὰν τὰ εἶδα
Ξάφνου ἐμπρὸς ς' τὰ βλέμματά μου,
Μοῦ ἐνθυμήσαν τὴν ἐλπίδα
Καὶ τὸν ἔρωτα μαζί:
Σὰν τὸν ἔρωτά σου ἐχύσαν
Τῇ γλυκειά τους εὐωδία,
Καὶ σὰν τὴν ἐλπίδα ἐσβύσαν
Ποῦ μ' ἀφαίρεσες ἐσύ.

Δ. Ι. Μαργαρης

Digitized by Google

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ δικαίου ὑπάρχει, καθ' ἣν ἄγνοια νόμου δὲν ἐπιτρέπεται· ἤτοι οὐδεὶς δικαιολογεῖται ἐνώπιον δικαστηρίου προβάλλων τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἠγνόει, ἂν ὑπῆρχε νόμος ἀπαγορεύων αὐτῷ νὰ πράξῃ τι. Πᾶς τις ἄρα ἐνδιαφέρεται νὰ μάθῃ πόσοι εἶνε οἱ νόμοι αὐτοί, οὓς ὑποχρεοῦται νὰ γνωρίζῃ καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς λεπτομερείας, κινδυνεύων νὰ τιμωρηθῇ ἂν ἐξ ἀγνοίας παραβῇ ποτε διάταξίν τινα αὐτῶν.

Ἂν ἀληθεύῃ ἡ ῥῆσις τοῦ Πλάτωνος ὅτι «κακίστη πόλις ἡ πλείστους ἔχουσα νόμους», ἣν παραφράσας ὁ Τάκιτος εἶπε «Corruptissima Respublica ubi plurimae leges», δὲν γνωρίζω τῇ ἀληθείᾳ τί πρέπει νὰ πράξωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ἔχοντες σχετικῶς τοὺς πλειοτέρους νόμους πάντων τῶν ἐθνῶν. Κατὰ τὰ πεντήκοντα καὶ πέντε ἔτη ἅτινα ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος διέρρευσαν, ἐψηφίσθησαν, ἐνεκρίθησαν, ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους νόμους· ἀριθμὸς ὅστις θέλει καταπλήξῃ καὶ τὸν μάλιστα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν πολιτικὴν εἰθισμένον ἀναγνώστην. Τρεῖς χιλιάδες νόμοι δὲν εἶνε, νομίζω, μικρὸν πρᾶγμα· καὶ ἂν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι ὀφείλει πᾶς πολίτης νὰ τοὺς γνωρίζῃ πάντας λεπτομερῶς, κινδυνεύων ἄλλως νὰ εὑρεθῇ περιπεπλεγμένος μὲ τὰ δικαστήρια, συνδυάσῃ δὲ τοῦτο πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν ἀστικοῦ κώδικος, ἐξ οὗ κατ' ἀνάγκην ἰσχύει ἡ δαιδαλώδης καὶ δυσκολωτάτη Ῥωμαϊκὴ νομοθεσία, ἀμέσως κατανοεῖ διατὶ ἐνταῦθα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κράτος ἐπληθύνθησαν οἱ δικηγόροι ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τῶν φοιτητῶν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου νὰ σπουδάζωσι τὴν νομικήν. Φαντασθῆτε πλέον πόσαι ἀντιφατικαὶ διατάξεις, πόσοι ἐξ αὐτῶν κατηργημένοι ὑπὸ νεωτέρων, χωρὶς ῥητῶς νὰ δηλῶται τοῦτο ἐν αὐτοῖς, πόση δυσκολία περὶ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἑκάστοτε ἐφαρμοστέου, καὶ θέλετε ἐννοήσῃ ὁπόσαι ζημίαι ἐκ τούτων ἐπέρχονται εἰς τοὺς πολίτας. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι πρὸς βαθμιαίαν ἄρσιν πασῶν τῶν δυσκολιῶν τούτων ὡρίσθη τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, ὁ Ἄρειος Πάγος, οὗ ἡ νομολογία σκοπὸν ἔχει νὰ ἐπιφέρῃ τὴν τάξιν καὶ ἑνότητα εἰς τὴν νομοθεσίαν· ἀλλὰ καὶ οὗτος παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ καταπληκτικοῦ χειμάρρου τῶν τρισχιλίων νόμων, καὶ πολλάκις τὸ αὐτὸ ζήτημα ἔχει λύσῃ διαφοροτρόπως. Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀτόπων τούτων εἰς τὰ νεώτερα κράτη ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχὴ τῆς κωδικοποιήσεως, ἤτοι τῆς εἰς ἓν καὶ μόνον συγχωνεύσεως πάντων τῶν εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἀφορώντων νόμων, ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν ἤρχισεν ἐφαρμοζόμενον, ψηφισθέντος κατὰ τὴν προτελευταίαν τῆς βουλῆς σύνοδον τοῦ ἐξ 67 ἄρθρων συγκειμένου περὶ χαρτοσήμου νόμου, ὅστις ἀντικατέστησε πάντας τοὺς περὶ χαρτοσήμου ἀρχαιοτέρους νόμους, περὶ τοὺς 25· καὶ τοῦ περὶ στρατολογίας, συγκειμένου ἐξ 186 ἄρθρων καὶ ἀντικαταστήσαντος 15 παλαιοτέρους νόμους. Ἂν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐξακολουθήσῃ ἡ κωδικοποίησις τῶν σχετικῶν νόμων, ψηφισθῇ δὲ καὶ ὁ ἀπὸ ἐτῶν ἤδη παρασκευασθεὶς ἀστικὸς κῶδιξ, μεγάλη ἀνακούφισις καὶ εὐκολία θέλει παρασχεθῇ εἰς τοὺς περὶ τοὺς νόμους ἀσχολουμένους καὶ ἐν γένει εἰς πάντας τοὺς πολίτας.

Ἐπὶ Ὄθωνος ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ 1862 ἐψηφίσθησαν 756 νόμοι, φέροντες ἕκαστος διακριτικὸν αὔξοντα ἀριθμόν, δηλούμενον διὰ τῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· ὅθεν ὁ μὲν πρῶτος φέρει τὸ στοιχεῖον Α' (=1) ὁ δὲ τελευταῖος ΨΝϚ'. (=756). Πρὸ τοῦ 1845 μὴ ὑπαρχούσης βουλῆς, οἱ νόμοι ἐξεδίδοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως οὐ μόνον ὡς τοιοῦτοι ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον Βασιλικῶν διαταγμάτων, ἐχόντων ὅμως περιεχόμενον καὶ ἰσχὺν νόμου· ἄγνωστος ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν τοιούτων νόμων, δυσχερὴς δὲ καὶ ἡ εὕρεσις αὐτοῦ· ὁ κ. Γ. Ἀγγελόπουλος, καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς 400· ὥστε καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος ἐξεδόθησαν 1561 περίπου νόμοι.

Ἐπὶ τῆς μεσοβασιλείας τοῦ 1862 ἐξεδόθησαν 78 ψηφίσματα, ὡς ὠνομάζοντο τότε οἱ νόμοι, Α—ΟΗ', ὧν τὸ μὲν πρῶτον πραγματεύεται περὶ καταρτίσεως τῆς ἐθνοφυλακῆς τῶν δήμων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, τὸ δὲ τελευταῖον περὶ χορηγίας ἐκτάκτου πιστώσεως 40,000 δραχμῶν.

Ἐπὶ Γεωργίου τέλος μέχρι τῆς σήμερον ἐδημοσιεύθησαν 1775 νόμοι, ὧν ὁ πρῶτος ὁρίζει τὰ τῆς ὁρκωμοσίας τοῦ στρατοῦ, τῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ τῶν ὑπαλλήλων, φέροντες τὰ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα Α'—ΑΨΟΕ'.

Ὥστε ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος μέχρι τῆς σήμερον ἐξεδόθησαν 3009 νόμοι, ὧν ἄδηλον πόσοι εὑρίσκονται ἤδη ἐν πλήρει ἰσχύϊ.

Ἐκ τῶν νόμων τούτων οἱ μὲν περισσότεροι ἀνήκουσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν, εἰς οὓς περιλαμβάνονται καὶ οἱ περὶ ἐγκρίσεως προϋπολογισμῶν, πιστώσεων καὶ τῶν τοιούτων, οἵτινες κυρίως δὲν εἶνε νόμοι. Οἱ ὀλιγώτεροι δὲ εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Κατ' ἔτος δέ, οἱ πλεῖστοι μὲν ἐψηφίσθησαν κατὰ τὸ 1886, 262 ἐν ὅλῳ, οἱ εὐαριθμότατοι δὲ τῷ 1879, ὀκτὼ μόνον· κατὰ δὲ τὸ 1870 οὐδεὶς. Κατὰ μέσον δὲ ὅρον 58 κατ' ἔτος.

Πάντες οἱ νόμοι, ἀφ' οὗ ψηφισθῶσιν εἰς τρεῖς ἀναγνώσεις ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἐγκριθῶσιν ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ βασιλέως, θέτοντος κάτωθεν αὐτῶν τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ, προσυπογραφῶσι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ, σφραγίζονται διὰ τῆς μεγάλης τοῦ κράτους σφραγῖδος καὶ θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ὑπογραφομένου κάτωθεν αὐτῶν, τηροῦνται δὲ ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης. Δημοσιεύονται εἶτα διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄρχονται ἰσχύοντες δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν, ἐκτὸς αν ἄλλως ἐν αὐτοῖς ὥρισται. Καταργοῦνται δὲ ἢ ῥητῶς διὰ νεωτέρου νόμου, ἢ σιωπηρῶς, ἐὰν ψηφισθῇ ἄλλος νόμος, οὗ αἱ διατάξεις νὰ ὦσιν ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἐν αὐτοῖς περιεχομένας, ὅτε κάτωθεν τοῦ νέου νόμου τίθεται ἡ τυπικὴ φράσις «πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὸν παρόντα νόμον καταργεῖται»· οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ καταργηθῇ νόμος τις δι' ἀχρηστίας. ΣΤ.

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἀρχαιοτέρων καὶ ἐπισημοτέρων ἐκκλησιῶν τὴν σειρὰν κλείει ἡ τοῦ ἁγίου *Γεωργίου τοῦ Καρύκη*, ἐπ' ἴσης ἐν τῇ βορείᾳ συνοικίᾳ, κτισθεῖσα ὑπερμεσοῦντος ΙΑ' αἰῶνος, παρὰ τοῦ χρηματίσαντος ἔπειτα στρατηγοῦ τῆς ἐπαρχίας Κρήτης περιβοήτου Καρύκη, ἐν ἔτει 1092 ἀποστατήσαντος ἀπὸ τῆς ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας.

Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ βασιλέως πατρὸς Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ. «Καὶ μεμαθηκὼς ὁ αὐ«τοκράτωρ τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν, καὶ «ὅτι τὴν Κρήτην κατέσχε - - - μετὰ στόλου με«γάλου κατ' αὐτοῦ τὸν [καίσαρα καὶ μέγαν «δοῦκα τοῦ στόλου] Δοῦκαν Ἰωάννην ἐξέπεμ«ψε. Καταλαβόντα δὲ τὸν Δοῦκαν τὴν Κάρ«παθον, οἱ Κρῆτες μεμαθηκότες - - - ἐπιθέμενοι «τῷ Καρύκῃ, δεινὸν τὸν φόνον ἐπ' αὐτοῦ ἀπειρ«γάσαντο, καὶ οὕτω τὴν Κρήτην τῷ μεγάλῳ «δουκὶ παραδεδώκασι».

Ἐκ τοῦ οἴκου Καρύκη ἐσώζοντο ἀκόμη ἀπόγονοι ἐπίσημοι ἀρχομένου ΙΓ' αἰῶνος. Δημήτριος ὁ Καρύκης, ὕπατος τῶν φιλοσόφων, ἠκολούθησε τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐν Νικαίᾳ ἐγκατασταθέντας αὐτοκράτορας, χαιρόμενος ἰδίᾳ τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222-1255) καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Β', τοῦ ἐξ Ἀνάπλου τῆς Προποντίδος (1221-1239).

Ἐν Νυμφαίῳ τῆς Ἰωνίας, ὅπου ἐποιεῖτο τὰς θερινὰς αὐτοῦ διατριβὰς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, Δημήτριος ὁ Καρύκης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν προοιμίῳ διάλεξιν μετὰ τῶν τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ' ἀποκρισαρίων, ὅτε συνεκροτήθη, ἐν ἔτει 1233 ὑπὸ Γερμανοῦ Β' καὶ ἄλλων πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς μεγάλη τοπικὴ σύνοδος, πρὸς συζήτησιν τοῦ παρὰ τοῦ πάπα προταθέντος ὅρου περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Περὶ ἄλλου ἐν Ἀθήναις βιοῦντος ἀπογόνου τοῦ οἴκου Καρύκη, ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μανθάνομεν ἐκ γραπτοῦ ἀφορισμοῦ καὶ ἀναθέματος, ὃν ἐξέδωκεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Τιμόθεος Α' μηνὶ μαΐῳ, ἔτους 1616, κατὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μιχαὴλ Καρύκη, φωραθέντος ἐπὶ πλαστογραφίᾳ ἐγγράφων ἐκκλησιαστικῶν.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καρύκη, καταστραφεῖσα ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἀνεσκευάσθη ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ τῆς πρώτης βασιλείας, λίαν πενιχρῶς· ἀνοικοδομηθεῖσα ἔπειτα ἐκ βάθρων καὶ ἐν μεγαλειτέραις διαστάσεσι τὰς τελευταίας αὐτὰς δεκαετηρίδας, οὐδὲν ἐτήρησεν ἴχνος τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἐκτίσθη κατὰ τὸν νεώτατον ἑλληνοβυζαντιακὸν ῥυθμόν, τὸν εἰσαχθέντα παρ' ἡμῖν διὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν Ἀθήναις μεγάλης μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Τασσος Νερουτσος.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΑΝΘΟΔΕΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Ἡ κυρία Λακοέν, ἐν *Δοκιμίῳ περὶ συνθέσεως ἀνθοδεσμῶν* δεικνύει ἡμῖν ἐπαναληπτικῶς πόσον, προκειμένου περὶ ἀνθέων, αἱ γυναῖκες ὑπερέχουσιν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ γράφειν καὶ λέγειν τερπνότατα πράγματα. Ταύτην τὴν μικρὰν πραγματείαν, *ποιητικὴν τέχνην* ἐν τῷ εἴδει αὐτῆς, θέλομεν συνοψίσει ἐνταῦθα ἵνα θέσωμεν τὰ διδάγματα αὐτῆς ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν. Δὲν ἔχει τις πάντοτε ἀνθοκόμον πρόχειρον, καὶ πολλοὶ ἔσονται εὐτυχεῖς ἐὰν ἔχωσιν ὁδηγίας περὶ ὕλης, ἥτις ἔχει τὴν ὠφελιμότητα αὐτῆς καὶ ἥτις ὁπωσδήποτε ἀποτελεῖ μίαν τῶν μᾶλλον εὐχαρίστων ἡμῶν διασκεδάσεων.

Ἡ τέχνη τῆς ἁρμονικῆς συνθέσεως τῶν ἀνθέων ἐν ἀνθοδέσμῃ διέπεται ὑπό τινων νόμων βασιζομένων ἐπὶ τῶν ἀντιθέσεων τοῦ σχήματος καὶ τῶν χρωμάτων. Πανταχοῦ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντιθέσεις, καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν ταῖς τέχναις, οὐδέποτε δὲ ἀναδείκνυται κάλλιον ἀντικείμενόν τι, εἰμὴ ὅταν ἀντιτίθεται πρὸς ἕτερον ὅλως διάφορον. Συνθέτοντες ἀνθοδέσμην πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψει τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα

Digitized by Google

δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τοῦ νόμου τῶν ἀντιθέσεων. Θέλομεν ἐπιτύχει καλὰ ἀποτελέσματα ἑνοῦντες ἄνθη ἐντελῶς διαφόρων σχημάτων· π. χ. τὰ σταχυοειδῆ ἄνθη, ὡς οἱ γλαδίολοι (Gladiolus — τὰ ξίφια τοῦ Διοσκορίδου) καὶ τὰ δελφίνια (Delphinium — κοινῶς καπουτσῖνοι), μετὰ τῶν σφαιροειδῶν, ὡς αἱ παιονίαι καὶ τὰ ῥόδα· σχήματα ἐλαφρὰ μετὰ σχημάτων πολυπλόκων, π. χ. τὴν τολύπην (Tulipa) μετὰ βότρυος σύριγγος (Syinga — κοινῶς πασχαλιὰ ἢ λιλά).

Εἰς τὰς τῶν σχημάτων ἀντιθέσεις προσθέτομεν τὴν ἀντίθεσιν τῶν χρωμάτων. Φροντίζομεν ὅμως, διὰ τὴν εὐχαρίστησιν τῶν ὀφθαλμῶν, νὰ θέτωμεν ὅσῳ τὸ δυνατὸν παραλλήλως τὰ συμπληρωτικὰ χρώματα.

Τὸ σχῆμα τῆς ἀνθοδέσμης δὲν πρέπει νὰ ἦνε ἐντελῶς κανονικόν, ἀλλὰ πρέπει ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη νὰ ἔχωσι καλὰς ἀναλογίας. Τὰ ἄνθη δὲν πρέπει νὰ ἦνε συνεσφιγμένα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καλύπτωσιν ἐντελῶς τὰ στελέχη καὶ τὰ φύλλα. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν, ἣν ἕκαστον ἄνθος ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ἀνθοδέσμῃ ἡ συγγραφεὺς λέγει ὅτι τὸ σχῆμα αὐτοῦ δεικνύει ταύτην. Ἡ ἀνθοδέσμη πρέπει νὰ κατασκευάζηται ὡς οἰκοδόμημα, ὡς μέγαρον γοτθικόν. Κάτω καὶ εἰς τὸ κέντρον τίθενται τὰ βαρύτερα ἄνθη· χρησιμεύουσι δὲ ὡς στερεὰ θεμέλια ἐπὶ τῶν ὁποίων τίθενται τὰ ἐλαφρότερα μέρη τοῦ οἰκοδομήματος. Τὰ σταχυοειδῆ ἄνθη καὶ τὰ ἐλαφρὰ ἀνθύλλια, ἅτινα τίθενται ὑπεράνω παριστῶσι τοὺς πυργίσκους καὶ τὰ κωδωνοστάσια. Ἐπιτυγχάνομεν τοιουτοτρόπως ἐντύπωσιν στερεότητος, ἥτις εὐχαριστεῖ τὴν θέαν. Ἐὰν θέλωμεν, δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἐλαφρά τινα ἄνθη κάτω μεταξὺ τῶν χονδρῶν ἀνθέων ὡς κόσμημα.

Ἀναλόγως τοῦ κομψοῦ ἢ βαρέος σχήματος τοῦ ἱδοχείου, δι' ὃ εἶνε προωρισμένα τὰ ἄνθη, κατασκευάζομεν τὴν ἀνθοδέσμην ἐξ ἀνθέων ἐλαφρῶν ἢ μή.

Ὁ τελειότατος συνδυασμὸς τῶν χρωμάτων εἶνε, ὡς εἴπομεν, ὁ τῶν συμπληρωτικῶν χρωμάτων. «Ἐν τούτοις, λέγει ἡ κυρία Λακοέν, ἐνίοτε, συμπληρωτικά τινα χρώματα σχηματίζουσι λίαν ἀπότομον ἀντίθεσιν· πρὸς περιορισμὸν αὐτῆς, καλὸν εἶνε νὰ μὴ μεταχειριζώμεθα δύο χρωματισμοὺς τῆς αὐτῆς ἐντάσεως. Ἐὰν ἀντιτάξωμεν τὸ πορτοκαλὶ εἰς τὸ κυανοῦν, εἶνε προτιμότερον νὰ θέσωμεν τὸ κυανοῦν ἀνοικτὸν πλησίον τοῦ ὑπομέλανος καὶ τὸ τεϊόχρουν πλησίον τοῦ βαθυκυάνου. Τὸ δυνατὸν προκαλὶ εἶνε χρῶμα δυσμεταχείριστον, ὡς τὸ ζωηρὸν ἐρυθρόν. Εἰς εὐμεγέθη κάπως ἀνθοδέσμην πρέπει νὰ θέτωμεν πολλὰς παραλλαγὰς ἑκάστου χρώματος. Ἡ ζωηροτάτη ἀντίθεσις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ κέντρον καὶ νὰ συνοδεύηται ὑπὸ βαθμιαίων χρωματισμῶν μετριαζόντων τὴν ἀποτομότητα αὐτῶν. Δὲν πρέπει νὰ θέτωμεν ἴσην ποσότητα ἐκ τῶν δύο ἀντιτιθεμένων χρωμάτων· τὸ ζωηρότερον χρῶμα πρέπει νὰ εὑρίσκηται ἐν μικροτέρᾳ ποσότητι.»

Δυνάμεθα νὰ κατασκευάσωμεν ἀνθοδέσμην ἐξ ἑνὸς μόνου χρώματος· τότε αἱ ἀντιθέσεις γίνονται ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς ἐντάσεως τῶν παραλλαγῶν. Ἡ κυρία ἀντίθεσις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀνθοδέσμης. Οἱ ἀνοικτοὶ χρωματισμοὶ συνοδεύονται ὑπὸ χρωματισμῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαθέων, καθ' ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν χεῖλος τῆς ἀνθοδέσμης, αἱ δὲ βαθύχροοι παραλλαγαὶ περικυκλοῦνται ὑπὸ χρωματισμῶν ἀνοικτοτέρων. Ἡ μονοτονία τῆς ἐξ ἑνὸς μόνου χρώματος καταρτιζομένης ἀνθοδέσμης ποικίλλεται ἐὰν εἰς τὴν κυρίαν ἀντίθεσιν τὴν κατέχουσαν τὸ κέντρον προστεθῶσι διάφοροι ἄλλαι ἀντιθέσεις ὀλιγώτερον ζωηραί, διεσπαρμέναι εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀνθοδέσμης.

Πλησίον τῆς ἐξ ἑνὸς χρώματος ἀνθοδέσμης τίθεται ἡ ἀνθοδέσμη ἡ συγκειμένη ἐκ διαφόρων χρωμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅμως ἡ μετάβασις νὰ μὴ ἦνε ἀπότομος. Τοιαῦτα εἶνε τὰ χρώματα τὰ μεταβαίνοντα ἐκ τοῦ κιτρίνου εἰς τὸ ἐρυθρόν. Διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν χρωμάτων τούτων δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν λαμπρότατα ἀποτελέσματα.

Αἱ ἐξ ὅλων τῶν χρωμάτων συγκείμεναι ἀνθοδέσμαι δύνανται μὲν νὰ εἶνε ὡραιόταται, ἀλλ' ἡ κατασκευὴ αὐτῶν εἶνε δύσκολος. Χρώματά τινα δὲν δύνανται νὰ συνενωθῶσιν ἄνευ ἀποτομότητος καὶ χρειάζονται μεταξὺ αὐτῶν μεταβάσεις ἀπαιτούσας χῶρόν τινα καὶ ἀναγκαζούσας τὰς τοιαύτας ἀνθοδέσμας νὰ λαμβάνωσι μεγίστας διαστάσεις. Διὰ νὰ μὴ δυσαρεστῶσι τὴν θέαν τὰ χρώματα ταῦτα, δέον νὰ τίθενται μεταξὺ αὐτῶν ὅλαι αἱ πρὸς μετάβασιν ἀπαιτούμεναι παραλλαγαί, ἢ εἷς μόνον χρωματισμὸς χρησιμεύων ὡς συμπληρωτικὸς τοῦ ὅλου τῶν δύο τούτων χρωμάτων. Παραδείγματος χάριν, διὰ νὰ συναρμόσωμεν ὁμοῦ τὸ ὑποκύανον ἰόχρουν μετὰ τοῦ ἰοχρόου ἐρυθροῦ, ἅτινα ἑνούμενα θὰ ἐσχημάτιζον ἀνοικτὸν ἰόχρουν, ἀνάγκη νὰ τὰ χωρίσωμεν διὰ κιτρίνης παραλλαγῆς, ἥτις εἶνε τὸ συμπληρωτικὸν χρῶμα τοῦ ἰόχρου.

Ἐν ἀνθοδέσμῃ ἐκ πάντων τῶν χρωμάτων αἱ ἀνοικτότεραι παραλλαγαὶ πρέπει νὰ κατέχωσι τὸ κέντρον· κάτωθεν, οἱ βαθεῖς χρωματισμοὶ πρέπει νὰ σχηματίζωσιν ἰσχυροτάτην ἀντίθεσιν, ἐνῷ ἄνωθεν ἁπλοῦνται αἱ μεσαῖαι παραλλαγαί.

Ἐν τῷ κέντρῳ θέτομεν τὰς ποώδεις παιονίας, ὧν τὸ χρῶμα εἶνε ὠχρὸν τριανταφυλλί, καὶ ἄλλας, ὧν τὸ χρῶμα εἶνε τριανταφυλλὶ μὲ κέντρον θειόχρουν, ἔπειτα ῥόδα τεϊόχροα διαφόρων παραλλαγῶν. Πρὸς ἀντίθεσιν τῶν ἀνοικτῶν τούτων

Digitized by Google

χρωματισμῶν θέτομεν κάτωθεν, ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιά, παιονίας ἐρυθράς, ἔπειτα ῥόδα πυρόχροα (grenat) ἢ γαρύφαλλα τοῦ αὐτοῦ χρώματος, τοῦ ἐρυθροῦ εὑρισκομένου κάτωθεν τοῦ ῥοδίνου καὶ τοῦ πυροχρόου ἀνταποκρινομένου εἰς τοὺς χρωματισμοὺς τοῦ τείου καὶ τοῦ θείου. Ὑπεράνω τῶν τειοχρόων ῥόδων, θέτομεν ἀκουϊλεγίας (Aguilegia) καὶ δακτυλίτιδας (Digitalis), αἵτινες θὰ διακρίνωνται ἀπὸ τῶν δελφινίων διαφόρων βαθμῶν κυανοῦ καὶ ἰοχρόου, τῶν σχηματιζόντων τὴν κορυφὴν τῆς ἀνθοδέσμης. Αἱ ἀνοικτότεραι παραλλαγαὶ τούτων εὑρίσκονται ἐμπρός, ὄπισθεν δὲ τῶν βαθειῶν κυανῶν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἄνθη τινὰ βαθέως ἐρυθρά. Κατόπιν τῶν δελφινίων θέτομεν ἄλλα ἄνθη χρώματος ῥοδινοτέρου λιλᾶ, οἷον κωδώνια (Campanula), πενταστήμονας (Pentstemon), δακτυλίτιδας ἢ ἄλλα, πλησιάζοντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ ῥόδινον κατὰ τὴν χροιάν, ἅτινα θὰ συμπληρῶσι τὸ μεταξὺ τοῦ ὕψους τῆς ἀνθοδέσμης πρὸς τὰ ἀριστερά. Τοιουτοτρόπως θὰ ἔχωμεν εἰς μὲν τὸ κέντρον λίαν καταφανῆ ἀντίθεσιν ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς ἐντάσεως τῶν χρωματισμῶν, εἰς δὲ τὰ δεξιὰ ἀντίθεσιν συμπληρωτικῶν χρωμάτων μεταξὺ τῶν παραλλαγῶν τοῦ τειοχρόου κιτρίνου καὶ τῶν κυανῶν καὶ ἰοχρόου, εἰς δὲ τὰ ἀριστερὰ βαθμιαίαν κλίμακα χρωματισμῶν συνδεόντων τὸ ῥόδινον μετὰ τοῦ κυανοῦ διὰ τῆς παρενθέσεως τοῦ ἰοχρόου.

Τὸ χρῶμα καὶ σχῆμα τοῦ δοχείου δὲν εἶνε ἀδιάφορα. Κατὰ προτίμησιν πρέπει νὰ ἐκλέγωνται δοχεῖα ἠδέος χρώματος, ὀλίγον ἐσβεσμένου.

Διεξήλθομεν τὸ σύνολον τῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν κατὰ τὴν σύνθεσιν τῆς ἀνθοδέσμης. Ἀλλ' ἆρά γε διὰ τῶν κανόνων τούτων δύνανται πάντες νὰ κατασκευάζωσιν ἀνεπίληπτον ἀνθοδέσμην; Ἀμφιβάλλομεν. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς *Ποιητικῆς Τέχνης* τοῦ Βοαλῶ ἠδυνήθη μὲν νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ λάθη συνθέσεως, ἀλλ' οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ διαμορφώσῃ ποιητάς. Οὕτω καὶ ἐν τῇ δυσχερεῖ τέχνῃ τῆς τακτοποιήσεως τῶν ἀνθέων ἡ μικρὰ ὀλιγοσέλιδος πραγματεία τῆς κυρίας Λακοὲν ἔσται ὁδηγὸς τῶν μὴ πεπειραμένων καὶ θὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐπινοῶσι συνδυασμοὺς ἂν ὄχι σοφούς, τοὐλάχιστον ὅμως πάντοτε ἁρμονικούς. *(Ἑλληνικὴ Γεωργία).*

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουσι μισητὰ προτερήματα καὶ ἀρεστὰ ἐλαττώματα.

*

Ἡ κολακεία εἶνε κίβδηλον νόμισμα τοῦ ὁποίου τὴν κυκλοφορίαν ἐπιτρέπει ἡ ματαιότης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΖΟΛΑ

Ἤρξατο δημοσιευόμενον ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Vie Populaire* νέον ἔργον τοῦ Ζολᾶ, συνέχεια τῆς σειρᾶς τῶν Ρουγκὸν-Μακάρ. Τὸ νέον τοῦτο ἔργον φέρει τίτλον: *Τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος*. Ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀγρία καὶ αἱματηρά, ἐκτυλίσσεται ἐν σιδηροδρόμῳ, διότι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ μυθιστορήματος εἶνε μηχανικὸς σιδηροδρόμου. Ἐκ τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ συγγραφεὺς περιγράφει μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δυνάμεως πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν σιδηροδρόμων καὶ εἰς τὸν βίον τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων. Ἀλλ' ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἡ περιγραφὴ αὕτη, ἡ περιγραφὴ εἶνε μόνον τὸ περικαλλὲς πλαίσιον στυγνῆς εἰκόνος, τῆς μορφῆς τοῦ Ἰακώβου Λαντιὲρ τοῦ μηχανικοῦ. Ὁ Ζολᾶ διαμορφῶν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ διὰ τῆς πράξεως ὅτι ἄλλοι φυσιολόγοι διὰ τῆς θεωρίας ὑπεστήριξαν, ὅτι εἰς τὸ βάθος παντὸς ἀνθρώπου ὑπάρχει κεκρυμμένον ἕτερον ὄν, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς πολιτισμὸς δύναται νὰ ἐξαφανίσῃ. Τὸ ὂν αὐτὸ εἶνε *τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος*, εἶνε ὁ ἄνθρωπος τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ὁ ἄνθρωπος ὁ φωλεύων εἰς σπήλαια καὶ εἰς κορμοὺς δένδρων, ὁ βάρβαρος, ὁ θηριώδης ἄνθρωπος. Τὸ ὂν αὐτὸ περισταλέν, σμικρυνθὲν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν αἰώνων, δὲν ἐξέλιπε· μένει συνεσπειρωμένον ἐν τῷ βάθει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἕτοιμον ν' ἀναπηδήσῃ εἰς πρώτην ἀφορμήν.

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Κατὰ τὰς σημειώσεις τῆς παρισινῆς ἀστυνομίας, προσῆλθον ἐκ τῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν 5,000,000 πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἐκθέσεως. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος ὑπολείπεται κατά τι τοῦ ἀληθοῦς, διότι εἰς τὰς σημειώσεις τῆς ἀστυνομίας περιλαμβάνονται μόνον ὅσοι κατέλυσαν εἰς ξενοδοχεῖα καὶ οἰκοτροφεῖα, οὐχὶ δὲ οἱ ὑπὸ φιλικῶν οἰκογενειῶν ξενισθέντες. Ἐν τούτοις, λαμβανομένου τοῦ στρογγύλου τούτου ἀριθμοῦ ὑπ' ὄψει, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἕκαστος ἐπαρχιώτης ἐδαπάνησεν 100 φράγκα κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διατριβήν του προκύπτει ὅτι 500 ἑκατομμύρια φράγκων ἀφῆκαν οἱ ἐπαρχιῶται γάλλοι εἰς τοὺς παρισινούς.

Οἱ ξένοι ἐπισκέπται ἀνῆλθον εἰς 1,500,000. Ἂν ὑπολογισθῇ κατὰ μέσον ὅρον εἰς 500 φράγκα ἡ κατ' ἄτομον δαπάνη τῆς ἐν Παρισίοις διατριβῆς, ἐξάγεται ὅτι 750 ἑκατομμύρια φράγκων κατ' ἐλάχιστον ἀφῆκαν οἱ ξένοι εἰς τοὺς παρισινούς.

Οἱ ἐπισκέπται οὗτοι διαιροῦνται κατ' ἐθνικότητας ὡς ἑξῆς:

Βέλγοι	225,400
Ἄγγλοι	380,000
Γερμανοὶ	160,000

Digitized by Google

Ἑλβετοὶ	52,000
Ἱσπανοὶ	56,000
Ἰταλοὶ	38,000
Ῥῶσσοι	7,000
Σουηδοὶ καὶ Νορβηγοὶ	2,500
Ἕλληνες, Ῥωμοῦνοι, Τοῦρκοι	5,000
Αὐστριακοὶ	32,000
Πορτογάλλοι	3,500
Ἀφρικανοὶ (ὧν οἱ πλεῖστοι ἐξ Ἀλγερίας)	12,000
Βορειαμερικανοὶ	90,000
Νοτιαμερικανοὶ	25,000
Αὐστραλιανοὶ	3,000

Τὰ δύο μεγάλα ξενοδοχεῖα, τὸ Ἠπειρωτικὸν καὶ τὸ Μέγα, ἐδέχθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκθέσεως ἀνὰ 70—80 χιλιάδας ξένων.

Τὴν ἔκθεσιν ἐπεσκέφθησαν ἐπὶ πληρωμῇ ἀπὸ τῆς 6 μαΐου μέχρι τῆς 5 νοεμβρίου 25,028,254 ἐπισκέπται. Ὑπολογίζονται ὅμως εἰς 4 ἑκατομμύρια οἱ δωρεὰν ἐπισκεφθέντες αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν ἑξάμηνον διάρκειαν.

Μολονότι ὁ πύργος Ἄϊφφελ δὲν εἶχε περατωθῇ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκθέσεως, αἱ εἰσπράξεις αὐτοῦ ἐκ τιμήματος ἀνόδου ἀνῆλθον εἰς 6,500,000 φράγκων.

Ὁ σιδηρόδρομος τῆς ἐκθέσεως μετέφερε κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἓξ μηνῶν 6,062,476 ἐπιβάτας. Τὰ μεταφορικὰ ἀτμόπλοια τοῦ Λούβρου 1,320,000 ἐπιβάτας. Εἰργάζοντο δὲ πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐπισκεπτῶν ἕτερα 106 ἀτμόπλοια. Ἡ ἑταιρία τῶν λεωφορείων εἰσέπραξε κατὰ τοὺς ἓξ αὐτοὺς μῆνας 54,000,000 φράγκων, ἄδηλον δὲ τί εἰσέπραξαν οἱ ἁμαξηλάται οἵτινες εἶχον ὑψώση καὶ τὰ ἀγώγια κατὰ βούλησιν.

Ἡ κατανάλωσις τροφῶν ἀνῆλθεν εἰς ποσὰ καταπληκτικά. Καὶ πρῶτον κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκθέσεως κατηναλώθησαν: 180,555,000 χιλιόγραμμα ἄρτου. Ἡ δὲ καθ' ἡμέραν κατανάλωσις κρεάτων ἦτο τοιαύτη:

Βόειον	102,760	χιλιόγρ.
Μόσχειον	121,532	»
Πρόβειον	97,629	»
Χοιρινὸν	69,087	»
Ἵππου καὶ ὄνου	12,252	»

Κατηναλίσκοντο πρὸς τούτοις: 209,263 χιλιόγραμμα πτηνῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων· 625,272 ῳά· 92,573 χιλιόγρ. καρπῶν καὶ 1,200,632 χιλιόγραμμα ὀσπρίων παντὸς εἴδους· 42,272 χιλιόγρ. τυροῦ καὶ 79,180 βουτύρου· ἔτι δὲ 230,522 λίπους.

Ἡ καθημερινὴ κατανάλωσις θαλασσινῶν ἦτο ἡ ἑξῆς: 18,249 χιλιόγρ. ἰχθύων τοῦ ποταμοῦ, 156,712 χιλιόγρ. ἰχθύων τῆς θαλάσσης· 412,532 δωδεκάδες ὀστρειδίων.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου τεχνίτου τῆς Δαμασκοῦ Ἀμποῦ Χαλὶμ θαυμάσιος κώδων δαμασκηνός. Ἐπὶ τοῦ μετάλλου εἶνε ἀναγεγραμμένα ἀραβικὰ ῥητὰ καὶ ἀνάγλυπτον τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα τῆς Γερμανίας. Ὁ Ἀμποῦ Χαλὶμ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνεχείρισε τὸ καλλιτέχνημά του εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἐδέχθη αὐτὸ μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως.

— Ὁ κερδήσας τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τοῦ λαχείου τῆς Παρισινῆς ἐκθέσεως, Φρανσὰν τὸ ὄνομα, εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν παῖδα, παρ' οὗ εἶχεν ἀγοράση τὸν λαχνὸν 10000 φράγκων ἐὰν ἐκέρδιζε. Πρὸ μικροῦ ὁ παῖς οὗτος ἐργαζόμενος ἐν τυπογραφείῳ καὶ παρασυρθεὶς ὑπὸ τροχοῦ ἀτμομηχανῆς ἀπώλεσε τὸν βραχίονά του. Ἀλλ' ὁ κερδήσας τὸν πρῶτον ἀριθμὸν δὲν ἐλησμόνησε τὴν ὑπόσχεσίν του· ἐζήτησε τὸν παῖδα καὶ ἔδωκε τὴν ἀμοιβήν, ἥτις εἶνε πολυτιμοτέρα εἰς αὐτὸν μετὰ τὸ συμβὰν ἀτύχημα.

— Ἄλλη πάλιν κινεζικὴ πόλις ἡ Τσὶγγ—Τσοῦ κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς πρό τινων ἑβδομάδων. 12 χιλιάδες οἰκιῶν ἀπετεφρώθησαν καὶ 180 κάτοικοι ἀπώλεσαν τὴν ζωήν.

— Ὁ Ἑ σ π ε ρ ι ν ό ς, ἡ περίφημος εἰκὼν τοῦ γάλλου ζωγράφου Μιλὲ ἥτις ἠγοράσθη ἐξ Ἀμερικῆς, ἀπεστάλη ἤδη εἰς Νέαν Ὑόρκην καὶ ἐκεῖθεν θὰ περιάγεται εἰς διαφόρους ἀμερικανικὰς πόλεις ἐκτιθεμένη εἰς κοινὴν θέσιν ἐπὶ ἓξ μῆνας. Ἡ πολύτιμος εἰκὼν ἀσφαλισθεῖσα κατὰ τὴν εἰς Ἀμερικὴν ἀποστολὴν ἀντὶ 40 χιλ. λιρῶν στερλινῶν, ἐπλήρωσε τέλος εἰσαγωγῆς 7 χιλ. λιρῶν στερλινῶν.

— Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἠγόρασε διὰ τηλεγραφικῆς ἐντολῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαβιβασθείσης εἰς Βερολῖνον, τὸ σχέδιον τῆς μεγάλης εἰκόνος Κάουλμπαχ παριστώσης τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Ἐκ τοῦ σχεδίου τούτου ἐζωγραφήθη ὑπ' ἄλλου τεχνίτου ἡ ἐν τῷ Μαξιμιλιανείῳ μεγάλη τοιχογραφία, ἧς ὅμως ὑπέρτερον τὴν τέχνην θεωρεῖται τὸ ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρὸς τοῦ Κάουλμπαχ γραφὲν σχέδιον, ὅπερ ἐπωλήθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὑπὸ τῆς χήρας τοῦ διασήμου ζωγράφου.

— Τὴν 3 δεκεμβρίου θὰ πωληθῶσιν ἐν Βερολίνῳ δημοσίᾳ ὑπὸ γνωστοῦ παλαιοπωλικοῦ καταστήματος διάφορα ἀντίγραφα, ἐν οἷς ἐπιστολαὶ τοῦ Γκαῖτε καὶ τῆς μητρός του, τοῦ Σίλλερ, τοῦ Βολταίρου, τοῦ πατρὸς Κέρνερ πρὸς τὸν υἱόν του καὶ μουσικαὶ συνθέσεις τοῦ Βεετόβεν, τοῦ Σοῦβερτ, τοῦ Βάγνερ, τοῦ Σοῦμανν κλπ.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Γλωσσικὸν ζήτημα.

— Καὶ εἶνε πολυμαθὴς ἡ μνηστή σου;

— Ξεύρει πέντε γλώσσαις.

— Δυστυχία σου!

— Γιατί;

— Ἡ δική μου ξεύρει μόνον μιὰ γλῶσσα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σωπάσῃ.

Ἀποδοχὴ προσκλήσεως.

Φιλάργυρος προσκαλεῖ φίλον εἰς δεῖπνον. Τὸ δεῖπνον εἶνε τόσον ἀνεπαρκές, ὥστε μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ ὁ φιλοξενηθεὶς αἰσθάνεται κενὸν τὸν στόμαχον. Ἐν τούτοις ὁ ἀμφιτρύων λέγει φιλοφρονέστατα:

— Καὶ πότε θέλεις νὰ ξαναφᾶμε μαζί;

— Τώρα ἀμέσως!

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1916.

Ἀριθ. 726 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔʹ.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗʹ. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 26 Νοεμβρίου 1889.

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΒΟΣ Ο ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ [1]

Παρῆλθον ἔτη ἔκτοτε.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἠγόρασά ποτε ἔκ τινος παρὰ τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην παλαιοπώλου δύο τομίδια ἑλληνικῶν ποιημάτων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠγάπων ἀσυνειδήτως τοὺς στίχους, καὶ δύο ὁμοιοκαταληξίαι, ὁποιαιδήποτε, μὲ συνεκίνουν βαθέως. Τὸ ἓν ἐκ τῶν τομιδίων ἦτον ὁ «Ὁδοιπόρος» τοῦ Παναγιώτου Σούτσου. Πρὸ πολλοῦ ἀνεζήτουν τὸ σπάνιον βιβλίον. Τὴν εὕρεσίν του ἀπεδέχθην ὡς δῶρον τῆς θείας Προνοίας καὶ κατέβαλα προθύμως τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ ἄνευ τινὸς δυστροπίας. Τοὐναντίον τὸ ἕτερον τομίδιον συγκατετέθην μόνον τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει τοῦ παλαιοπώλου νὰ φορτωθῶ ἀντὶ καταβολῆς εὐτελεστάτου τιμήματος. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ μαθητικόν δωμάτιόν μου, διῆλθον ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ἐκστάσει πρὸ τῶν πατριωτικῶν μονολόγων καὶ τῶν ἐρωτικῶν διφδιῶν τοῦ Ὁδοιπόρου καὶ τῆς Ῥαλλοῦς. Καὶ ἀφοῦ ἐκορέσθην ἐξ αὐτῶν, ἔτεινα τὴν χεῖρα πρὸς τὸ δεύτερον βιβλίον, ἄγνωστον ἀγνώστου εἰς ἐμὲ ποιητοῦ· τὸ ἤνοιξα μηχανικῶς, καὶ εἰς τὴν σελίδα ἐφ' ἧς τυχαίως προσηλώθησαν τὰ ὄμματά μου ἀνέγνων, ἄλλοτε μὲν ἑλκυόμενος, ἄλλοτε δ' ἐκπληττόμενος τοὺς ἑξῆς παραδόξως συντεταγμένους στίχους, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ὠκεανός»:

Γῆ, τῶν θεῶν φροντίδα,
Ἑλλὰς ἡρώων μητέρα,
Φίλη, γλυκεῖα πατρίδα μου,
Νύχτα δουλείας σ' ἐσκέπασε,
Νύχτα αἰώνων.

Οὕτω εἰς τὸ χάος ἀμέτρητον
Τῶν οὐρανίων ἐρήμων,
Νυκτερινὸς ἐξάπλωσεν
Ἔρεβος τὰ πλατέα
Πένθιμα ἐμβόλια.

Καὶ εἰς τὴν σκοτίαν βαθεῖαν,
Εἰς τὸ ἀπέραντον διάστημα
Τὰ φῶτα τῶν ἀστέρων
Κινοῦνται σιγαλὰ
Καὶ λυπημένα.

Ἐχάθηκαν ἡ πόλεις,
Ἐχάθηκαν τὰ δάση,
Κ' ἡ θάλασσα κοιμᾶται
Καὶ τὰ βουνὰ καὶ ὁ θόρυβος
Παύει τῶν ζώντων.

Εἰς τὰ φρικτὰ βασίλεια
Ὁμοιάζει τοῦ θανάτου
Ἡ φύσις ὅλη· ἐκεῖθεν
Ἦχος ποτὲ δὲν ἔρχεται
Ὕμνων ἢ θρήνων.

Ἀλλὰ τῶν μακαρίων
Σταύλων ἰδοὺ τὰ ἧῷα
Κάγκελλα ἡ ὧραι ἀνοίγουσιν,
Ἰδοὺ τὰ ἀκάμαντα ἄλογα
Τοῦ ἡλίου ἐκβαίνουν.

Χρυσᾶ, φλογώδη, καίουσι
Τοὺς δρόμους τοῦ ἀέρος
Τὰ ἁμιλλητήρια πέταλα,
Τοὺς οὐρανοὺς φωτίζουσι
Λάμπουσαι ἡ χαῖται,

Τώρα 'ξανοίγει τ' ἄνθη
Εἰς τὸν δροσώδη κόλπον
Τῆς γῆς ἡ αὐγή· καὶ φαίνονται
Τώρα τῶν φιλοπόνων
Ἀνδρῶν τὰ ἔργα.

Τὰ μυρισμένα χείλη
Τῆς ἡμέρας φιλοῦσι
Τὸ ἀναπαυμένον μέτωπον
Τῆς οἰκουμένης· φεύγουσιν
Ὄνειρα, σκότος,

Ὕπνος, σιγή· καὶ πάλιν
Τὰ χωράφια τὴν θάλασσαν,
Τὸν ἀέρα γεμίζουσι
Καὶ τὰς πόλεις μὲ κρότον
Ποίμνια καὶ λύραι.

Εἰς τοῦ σπηλαίου τὸ στόμα
Ἰδοὺ προβαίνει ὁ μέγας
Λέων, τὸν φοβερὸν
Λαιμὸν τετριχωμένον
Βρέμων τινάζει.

Ὁ ἀετὸς ἀφίνει
Τοὺς κρημνοὺς ὑψηλούς·
Κτυπάουσιν ἡ πτέρυγες
Τὰ νέφη, καὶ τὸν Ὄλυμπον
Ἡ κλαγγὴ σχίζει.

[1] Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.

Digitized by Google

Ἔθλιψε τὴν Ἑλλάδα
Νύκτα πολλῶν αἰώνων,
Νύκτα μακρᾶς δουλείας,
Αἰσχύνη ἀνδρῶν, ἡ θέλημα
Τῶν ἀθανάτων.

Ἡ χώρα τότε ἐφαίνετο
Ναὸς ἠρειπωμένος,
Ὅπου οἱ ψαλμοὶ ἐσίγησαν
Καὶ τοῦ κισσοῦ τὰ ἀτρέμητα
Φύλλα κοιμῶνται.

Ὡσὰν ἐπὶ τὴν ἄπειρον
Θάλασσαν τῶν ὀνείρων
Ὀλίγαι ἀπηλπισμέναι
Ψυχαὶ νεκρῶν διαβαίνουσι
Μὲ δίχως βίαν,

Οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἄθωνος
Τὰ δένδρα, ἕως τοὺς βράχους
Τῶν Κυθήρων, κυλίουσα
Τὴν ἅμαξαν βραδεῖαν
Οὐρανοδρόμον,

Ἡ τρίμορφος Ἑκάτη
Ἐθεώρει τὰ πλοῖα
Εἰς τοῦ Αἰγαίου τοὺς κόλπους
Λάμνοντα ἀδόξως, φεύγοντα,
Διεσκορπισμένα...

Σὺ τότε, ὦ λαμπροτάτη
Κόρη Διός, τοῦ κόσμου
Μόνη παρηγορία,
Τὴν γῆν μου σὺ ἐνθυμήθηκες,
Ὦ Ἐλευθερία!

Ἦλθ' ἡ θεά· κατέβη
Εἰς τὰ παραθαλάσσια
Κλειστὰ τῆς Χίου, τὰς χεῖρας
Ἅπλωσ' ὀρθή, καὶ κλαίουσα
Λέγει τοιαῦτα.

—Ὠκεανέ, πατέρα
Τῶν χορῶν ἀθανάτων,
Ἄκουσον τὴν φωνήν μου
Καὶ τῆς ψυχῆς μου τέλεσον
Τὸν μέγαν πόθον.

Ἔνδοξον θρόνον εἶχον
Εἰς τὴν Ἑλλάδα· τύραννοι
Πρὸ πολλοῦ τὸν κρατοῦσι·
Σήμερον σὺ βοήθησον,
Δός μου τὸν θρόνον.

Ὅταν τοὺς ἀνοήτους
Φεύγω θνητούς, μὲ δέχονται
Ἡ πατρικαί σου ἀγκάλαι·
Ἡ ἐλπίς μου εἰς τὴν ἀγάπην σου
Στηρίζεται ὅλη.—

Εἶπε· καὶ εὐθὺς ἐπάνω
Εἰς τὰς ῥοὰς ἐχύθη
Τοῦ ὠκεανοῦ, φωτίζουσα
Τὰ νῶτα ὑγρὰ καὶ θεῖα,
Πρόφαντος λάμψις.

Ἀστράπτουσι τὰ κύματα
Ὡς οἱ οὐρανοί, καὶ ἀνέφελος
Ξάστερος φέγγει ὁ ἥλιος
Καὶ τὰ πολλὰ νησία
Δείχνει τοῦ Αἰγαίου.

Πρόσεχε τώρα· ὡς ἄνεμος
Σφοδρὸς μέσα εἰς τὰ δάση,
Ὁ ἀλαλαγμὸς σηκώνεται·
Ἄκουε τῶν πλεόντων
Τὰ *εἶα μάλα*.

Σχισμένη ὑπὸ μυρίας
Πρώρας ἀφρίζει ἡ θάλασσα,
Τὰ πτερωμένα ἀδράχτια
Ἐλεύθερα 'ξαπλώνονται
Εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐπὶ τὴν λίμνην οὕτως
Αὐγερινὰ πετοῦν
Τῶν μελισσῶν τὰ πλήθη
Ὅταν γλυκὺ τοῦ ἔαρος
Φυσάῃ τὸ πνεῦμα.

Ἐπὶ τὴν ἄμμον οὕτω
Περιπατοῦν οἱ λέοντες
Ζητοῦντες τὰ κοπάδια,
Τὴν θέρμην τῶν ὀνύχων
Ἐὰν αἰσθανθῶσιν.

Οὕτως ἐὰν τὴν δύναμιν
Ἀκούσουν τῶν πτερύγων
Οἱ ἀετοί, τὸ κτύπημα
Τῶν βροντῶν ὑπερήφανοι
Καταφρονοῦσιν.

Πεφιλημένα θρέμματα
Ὠκεανοῦ, γενναῖα
Καὶ τῆς Ἑλλάδος γνήσια
Τέκνα καὶ πρωτοστᾶται
Ἐλευθερίας.

Χαίρετε σεῖς, καυχήματα
Τῶν θαυμασίων Σπετσῶν,
Ὕδρας, Ψαρρῶν, σκοπέλων,
Ὅπου ποτὲ δὲν ἄραξε
Φόβος κινδύνου.

Τὰ δειλὰ τῶν ἐχθρῶν σας
Πλήθη καταφρονήσατε·
Τὴν κόμην πάντα ὁ θρίαμβος
Στέφει τῶν ὑπὲρ πάτρης
Κινδυνευόντων.

Ὦ ἐπουράνιος χεῖρα!
Σὲ βλέπω κυβερνῶσαν
Τὰ τρομερὰ πηδάλια,
Καὶ τῶν ἡρώων ἡ πρῶραι
Ἰδοὺ πετάουν.

Ἰδοὺ κροτοῦν, συντρίβουσι
Τοὺς πύργους θαλασσίους
Ἐχθρῶν ἀπείρων· σκάφη,
Ναύτας, ἱστία, κατάρτια
Ἡ φλόγα τρώγει,

Καὶ καταπίνει ἡ θάλασσα
Τὰ λείψανα· τὴν νίκην
Ὕψωσε ὦ λύρα· ἂν ἥρωες
Δοξάζωνται, τὸ θεῖον
Φιλεῖ τοὺς ὕμνους.

Τοὺς στίχους τούτους, ἐν οἷς ἡ ἀρχαιοπρέπεια τῶν εἰκόνων ἁμιλλᾶται πρὸς τὸ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κυμάτων ἀναδυομένη Διογενὴς ἐλευθερία παρίσταται ὡς ἡ ὑψίστη

Digitized by Google

προσωποποίησις τῶν θαλασσίων θριάμβων τοῦ Ἀγῶνος, μετὰ τὴν «ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένην» Ἐλευθερίαν τοῦ Σολωμοῦ, τοὺς στίχους τούτους, πρωτοτύπως ὡραίους, ἔγραψεν ὁ Ἀνδρέας Κάλβος, Κάλβος ὁ Ζακύνθιος. Σήμερον διαφόρως ἀντιλαμβανόμεθα τοῦ ἐν τῇ ποιήσει καλοῦ. Ὁ «Ὁδοιπόρος» τοῦ Σούτσου, παρὰ τὸν σεβασμὸν δν τρέφω πρὸς τὸν ποιητήν, μὲ κινεῖ σχεδὸν εἰς μειδίαμα. Ἀλλὰ θαυμάζω τὰς ᾠδὰς τοῦ Κάλβου, καὶ τὸν λόγον τοῦ φαινομένου ἐπιχειρῶ νὰ ἐξηγήσω σήμερον πρὸς ὑμᾶς ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ.

Α'.

Γερμανὸς λόγιος, δημοσιεύσας πρό τινος χρόνου περιγραφὴν τῆς Ἰθάκης, ἐξῆρε διὰ θερμῶν ἐκφράσεων τὰ θέλγητρα, ἅτινα διακρίνουσιν ἑκάστην τῶν Ἰονίων Νήσων· τὰς γραφικὰς τοποθεσίας τῆς Κερκύρας, τὴν ἰδιοφυᾶ σύστασιν τῆς Λευκάδος, τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀγροκήπια τῆς Ζακύνθου, τὰ ἑλώδη ὄρη τῆς Κεφαλληνίας, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς μικρᾶς Ἰθάκης, τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου. Οὐδεὶς ὁ τυφλώττων πρὸς τὰ ἰδιάζοντα κάλλη τῆς ἑπτανησιακῆς φύσεως, πολλῷ μᾶλλον οἱ ξένοι, οἵτινες κατερχόμενοι ἐκ τῶν ὁμιχλωδῶν αὐτῶν πατρίδων ἐντρυφῶσι δι' ὀφθαλμῶν ἀπλήστων εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν αἰθρίαν τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ. Ὅμως καὶ ἄλλαι χῶραι τῆς ἡμετέρας πατρίδος ἐπροικίσθησαν διὰ θελγήτρων ἀξίων νὰ προκαλέσωσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ξένων· αἱ Χάριτες δαψιλεύουσι τὰ δῶρά των εἰς τὸ Αἰγαῖον ὡς οἱ ἔρωτες τὰ μειδιάματά των εἰς τὸ Ἰόνιον. Ἀλλὰ τὸ χάρισμα ὅπερ ἔλαχεν ὡς ἐξαιρετικὸς κλῆρος εἰς τὴν Ἑπτάνησον, τὸ θέλγητρον, οὗ τινος τὸ μυστήριον μόνη αὐτὴ κατέχει, εἶνε ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις. Οἱ ποιηταὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δὲν φθάνουσι τὸ γιγάντιον ἀνάστημα τῶν ἀοιδῶν τῆς ἀρχαιότητος, οὐδὲ μετέχει τὸ ᾆσμά των τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀνεπιτηδεύτου μεγαλείου τῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας ἀνωνύμων ἀδελφῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐβαπτίσθησαν ἐντὸς τῶν ῥείθρων τοῦ Περμησσοῦ καὶ οὐχὶ σπανίως ἐβάδισαν τὴν ὁδὸν ἥτις τείνει πρὸς τὰ ὑψηλά.

Πάντων τούτων, ἀναμφισβητήτῳ δικαιώματι, ὑπερέχουσιν οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑπτανήσου, κληρονόμοι τῆς φόρμιγγος τοῦ Δημοδόκου, ἥτις ἐφαίδρυνε τὰς καρδίας τῶν Φαιάκων καὶ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ὀδυσσέως. Μόλις ὁ Ἄρης ἤνθησεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἡ ἡδύπνους Μοῦσα συνήνθησε μετ' αὐτοῦ, μεγαλυνθεῖσα, ἔξω τῶν στενῶν ὁρίων, ἐν οἷς περιέκλειον αὐτὴν οἱ ποιηταὶ τῶν ἡγεμονικῶν αὐλῶν καὶ τῶν σατραπικῶν δωμάτων. Ὁ ὕμνος τοῦ Σολωμοῦ ἐδημοσιεύετο τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἀγωνιζομένῳ Μεσολογγίῳ, καὶ ὁ Κάλβος ἐλάμβανε τὸ πῦρ τῆς ἐμπνεύσεως ἐκ τοῦ πυρσοῦ τοῦ Κανάρη. Οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑπτανήσου, καθ' ἃ ἐκφράζεται σοφὸς ἀνὴρ ὁ Βραΐλας περὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ γλυκυτάτου Ἰουλίου Τυπάλδου, διηρμήνευσαν διὰ τῶν στίχων των «τὴν ἀλήθειαν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἀτομικῶν γεγονότων, ὅσα χορηγοῦντα τὴν ὕλην εἰς τὴν ποίησιν, ἀποτελοῦσι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ὑπόστασιν· οἱ στίχοι των αὐθορμήτως ἐξέρχονται ἐκ τῆς ἀεννάου καὶ καθαρωτάτης πηγῆς τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, καὶ ἠδυνήθησαν νὰ κατασταθῶσιν εὐχερὲς καὶ ἐναρμόνιον ὄργανον τῆς μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡσημέραι ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς ποιήσεως.» Τολμῶ νὰ προσθέσω ὅτι οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑπτανήσου ὑπέδειξαν πάσας τὰς τρίβους ἃς ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις, παρέσχον νέαν ζωὴν εἰς αὐτήν, καὶ ἀπῆλθον ἢ ἐσίγησαν παρασκευάσαντες τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς ποιητὰς τοῦ μέλλοντος, οἵτινες θὰ ἐκτελέσωσιν ὡραιότερα θέματα δι' ὡραιοτέρων στίχων. Ὁ Σολωμὸς ψάλλει τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν δι' ὑψηλῶν φθόγγων καὶ παρέχει εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἁπλότητα καὶ βάθος, ἄγνωστα τέως εἰς αὐτήν. Ὁ Βαλαωρίτης εἰς τοὺς στίχους του κατοπτρίζει ὅλην τὴν ἁρματωλικὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης ἐν τῇ φύσει, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐν τῇ γλώσσῃ. Ὁ Τερτσέτης εἰς τὸν ἀρχαῖον μῦθον παρέχει ἀκοπώτατα τὴν χροιὰν τοῦ δημώδους ᾄσματος. Ὁ Μαρκορᾶς, ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ παρόντος θρηνεῖ καὶ ἐξιδανικεύει δι' εὐγενῶν νοημάτων καὶ ἀλησμονήτων εἰκόνων ἐν σοφῶς ἐρρυθμισμένῳ στίχῳ τὰς συμφορὰς τῆς Κρήτης. Ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος ψάλλει μελῳδικώτατα τὸν ἔρωτα, ἡ δὲ βάρβιτος αὐτοῦ ἐκβάλλει τόνους οἱονεὶ δακρυσταγεῖς ὡς τὸ παράπονον ἀνθρώπου, καὶ ὑποτρέμοντας ὡς ἡ πρωινὴ δρόσος ἐπὶ τῶν φύλλων. Καὶ ὁ Λασκαράτος διὰ στροφῶν, ἐν αἷς τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ μορφὴ συνδέονται ἀναποσπάστως, γεννᾷ τὸν μέγαν γέλωτα. Πάντες οὗτοι, καὶ ὅταν δὲν ἐμπνέωνται ἁγνῶς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ πάντοτε ἐξεφράσθησαν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, εὐγενεστάτῃ, ὡς πᾶσα γλῶσσα δι' ἧς ἐλάλησεν ἡ ποίησις, καὶ κατὰ τὸν ποιητήν, «ἔδωσαν νέα φορεσιὰ 'ς τὸν κλέφτικο τὸν στίχο.» Καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ ὕφασμα τοῦ ἐνδύματός των παραλαμβάνουσιν ἄλλοθεν, κατασκευάζουσιν αὐτὸ κατὰ τὸν πατροπαράδοτον τρόπον καὶ διαθέτουσι τὰς πτυχάς του ἑλληνοπρεπῶς. Ἡ ποίησις ἐκείνων ζῇ, καὶ σύγκειται ἐκ σαρκὸς καὶ πνεύματος.

Δὲν γνωρίζω διατί, ἐγὼ τοὐλάχιστον, ἀδυνατῶ νὰ διακρίνω τὴν ζωὴν ταύτην καὶ τὴν ἀρτιότητα καὶ εἰς τὰ ποιητικὰ προϊόντα τῆς καθαρευούσης. Νομίζω ὅτι τὸ κυριώτερον κατόρθωμα τῆς γλώσσης τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν

Digitized by Google

κοινοβουλευτικῶν ἀγορεύσεων εἶνε νὰ σύρῃ τὴν ποίησιν ἐγγύτερον τοῦ βαράθρου τῆς πεζότητος. Καὶ ὅταν ἔτι ἡ καθαρεύουσα αὕτη διαμορφοῦται κατ' ἀρχαϊκὸν ζῆλον, καλλιτεχνικώτερον, καὶ τότε τὰ δημιουργήματα αὐτῆς φέρουσιν εἰς τὴν μνήμην μου μίαν ἀπὸ τὰς ὑπερφυεῖς ἡρωΐδας ἑνὸς μεγάλου ἄγγλου ποιητοῦ· πλάσμα περικαλλὲς καὶ γοητεῦον, ἀλλὰ πλασμένον φεῦ! ἐκ χιόνος.

Ἀλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ ὁποίου τὸ ἐγκώμιον θέλω ἤδη νὰ πλέξω ἐνώπιον ὑμῶν, δικαίως δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν ἔγραψεν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν διὰ τόσῳ ζωηρῶν χρωμάτων ἐξαίρω. Ναί· εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Κάλβος πρὸς τοὺς ποιητὰς τῆς Ἰονίου σχολῆς συνδέεται μᾶλλον διὰ τῆς γεννήσεως ἢ διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς τῶν *Ὠδῶν*, κατέχων ἐξαιρετικὴν ὅλως θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἐξαιρετικῶς πρέπει νὰ κριθῇ. Οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑπτανήσου πηγάζουσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκ τοῦ Σολωμοῦ· ὁ Κάλβος ἐξ οὐδενὸς τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἐδέχθη μαθήματα, καὶ οὐδένα εὗρε μιμητήν. Δὲν ὡμίλησε τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' οὔτε τὴν σήμερον ἐν χρήσει καθαρεύουσαν. Μεταχειρίζεται γλῶσσαν ἀχαλίνωτον καὶ ἀκανόνιστον, ἐν ᾗ τὸ στιλπνὸν μάρμαρον τῆς ἀρχαίας χρωματίζεται συνήθως ὡς ἔμψυχον ἐκ τῆς καθομιλουμένης. Ἀλλ' ἂν τοιαύτη γλῶσσα καθιστᾷ ἐν πολλοῖς δυσπρόσιτον τὴν ποίησίν του, ἡ ἀρχαία Μοῦσα παρέχει σχεδὸν εἰς πάντα στίχον αὐτοῦ ἀσυνήθη χαρακτῆρα, μακρὰν παντὸς κινδύνου κοινοτοπίας καὶ πεζολογίας. Σύγχρονος τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Βότσαρη, ψάλλει τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ὡς μικρός τις Πίνδαρος, ἠπιώτερος καὶ μετριώτερος, «ἐν Λυδίοις αὐλοῖς ἀπύων,» κατὰ τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ τοῦ ψάλτου τῶν Ὀλυμπιονικῶν. Ἐφαρμόζων τὸ περιλάλητον παράγγελμα τοῦ Ἀνδρέου Σχενιέ, ἐπὶ νεωτέρων νοημάτων τεχνουργεῖ ἀρχαϊκοὺς στίχους.

(Ἕπεται συνέχεια) ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ἐπαινοῦμεν τοὺς ἄλλους συνήθως διὰ νὰ ἐπαινεθῶμεν ἡμεῖς, διότι ἐπαινοῦμεν διὰ προτερήματα τὰ ὁποῖα φανταζόμεθα ὅτι ἔχομεν ἡμεῖς εἰς ἀνώτερον βαθμόν.

*

Ὅταν ἡ ζηλοτυπία δὲν κολακεύῃ τὴν γυναῖκα, τὴν προσβάλλει.

*

Οἱ ὅρκοι δανείζονται καὶ δὲν χαρίζονται, δι' αὐτὸ δίδονται μὲ τόσην εὐκολίαν.

*

Πρέπει πάντοτε νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅ,τι λέγει, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ λέγῃ ὅ,τι συλλογίζεται.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ κατωτέρω διηγήματος ζῇ ἐν Γράτς τῆς Αὐστρίας. Κατ' ἀρχὰς ἦτο πλανόδιος ῥάπτης μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαοκτὼ ἐτῶν, καὶ συνέλεγε τῇδε κἀκεῖσε ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς οἰκήσεσιν ὅπου εἰργάζετο τὴν ἑσπέραν τὰς διηγήσεις καὶ παραδόσεις τῆς Στειρίας. Ἡμέραν τινὰ ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς γενεθλίου πόλεως διήγημα πλῆρες μὲν ὀρθογραφικῶν πταισμάτων, ἀλλὰ θαυμασίως γεγραμμένον. Τοῦ διηγήματος ἀναγνωσθέντος, ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ παρεκλήθη νὰ μεταβῇ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐφημερίδος. Μεγάλως δ' ἐξεπλάγησαν ἰδόντες μικρὸν χωρικὸν ὠχρὸν καὶ ἡλιοκαῆ. Τότε ἡ σύνταξις τῆς ἐφημερίδος, καταληφθεῖσα ὑπὸ συμπαθείας πρὸς τὸν ἔκτακτον τοῦτον συγγραφέα, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅθεν ἐξῆλθε μετὰ δύο ἔτη. Ἔκτοτε δὲ παρῆλθον εἴκοσιν ἔτη καὶ πλέον καὶ ὁ Ῥοζέγκερ εἶνε εἷς τῶν ἀξιολογωτέρων συγγραφέων καὶ τῶν δημοτικωτέρων λογογράφων τῆς Αὐστρίας.

Σ. τ. Δ.

ΟΙ ΙΣΧΥΡΟΓΝΩΜΟΝΕΣ

Διήγημα ὑπὸ Π. Κ. Ῥοζέγκερ.

— Ναί, εἶπεν ὁ Φλώρης.

— Ὄχι, εἶπεν ἡ Βρόνα.

— Καὶ ἀκόμη μίαν φορὰν ναί, εἶπεν ὁ νεανίας, συνοφρυούμενος.

— Καὶ ἀκόμη μίαν φορὰν ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ νεᾶνις, καταβιβάζουσα τοὺς ὀφθαλμούς.

— Τότε λοιπὸν εἶσαι μία ἀπὸ ἐκείνας ὅπου λέγουσι πάντοτε ὄχι, ὅταν ὁ ἀνὴρ λέγει ναί. Καὶ ἔπειτα λέγεις, ὅτι μὲ ἀγαπᾷς. Καὶ θέλεις νὰ γείνῃς σύντροφός μου εἰς τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας, ὅπως λεγει ὁ παπᾶς.

— Δὲν τὸ εἶπεν ὅμως ἀκόμη.

— Ὡραῖα! λαμπρὸν ζευγάρι θὰ κάμῃς! Δὲν μὲ ἀγαπᾷς! χαῖρε, χαῖρε! διὰ παντός.

Ἡ νέα ἐκρεμάσθη ἀπὸ τοῦ τραχήλου του.

Ἐκεῖνος τὴν ἀπώθησεν· ἀλλ' ἐκείνη δὲν τὸν ἀφῆκε, καὶ ἐκραύγασεν.

— Ἄνοιξέ μου τὸ στῆθος καὶ ἰδὲ τὴν καρδίαν μου! Μόνον τὴν εἰκόνα σου θὰ εὕρῃς! Δὲν λέγω τίποτε περισσότερον.

— Δὲν θέλω ν' ἀκούσω τίποτε, θέλω νὰ ἴδω. Ἀπόδειξέ μου μίαν φοράν, μίαν μόνην φορὰν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοῦ εἶπες περισσότερον ἀπὸ χιλίας φοράς.

— Ἂν ἠμποροῦσες νὰ ἐννοήσῃς, Φλώρη μου, εἶπεν ἐκείνη, ἐν ᾧ αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν της ἐμεγεθύνοντο, θὰ σοῦ ἔλεγον τὸ ναὶ ἀπὸ καρδίας. Τί θὰ ἐπείραζε; Μὲ ἀγαπᾷς· τί μὲ μέλει δι' ὅλα τὰ ἄλλα; χωρὶς σὲ δὲν εἶμαι τίποτε. Ἀλλ' ἂν συνδεθῇς σήμερον μαζί μου μὲ ἅλυσιν σιδηρᾶν, αὔριον ἡ ζωή σου καὶ ἡ εὐτυχία σου δὲν θὰ σοῦ ἀνήκουν πλέον.

— Θὰ ἀνήκουν εἰς σέ, καὶ θὰ σὲ νυμφευθῶ.

— Θὰ μὲ νυμφευθῇς! τὸ πιστεύω, ἀλλὰ θὰ τὸ κάμῃς ἀπὸ ἀγάπην ἢ ἀπὸ ἀνάγκην; θέλει

Digitized by Google

νὰ εἶσαι ἐλεύθερος ὅταν θὰ μου δώσῃς τὴν χεῖρα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Αὐτὸ δὲν γίνεται, Βρόνα! Δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου δίδεται ὁ λόγος καὶ αὐτός, ὅταν ὑπάρχῃ τιμιότης, συνδέει ὅσον καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ παπᾶ. Αἴ λοιπόν, Βρόνα, σήμερον σοῦ δίδω τὸν λόγον μου, ὅτι θὰ σὲ πάρω.

— Καὶ πιστεύεις ὅτι δύνασαι νὰ ὑπανδρευθῇς μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας;

— Ἐπεθύμουν νὰ εἰξεύρω καὶ ποῖος θὰ εἰμποροῦσε νά μ' ἐμποδίσῃ.

— Ποῖος εἰμποροῦσε νά σ' ἐμποδίσῃ; ὁ αὐτοκράτωρ.

— Ὁ αὐτοκράτωρ;

— Εἶσαι εἴκοσι ἑνὸς ἔτου; καὶ ὕστερον ἀπὸ τρεῖς ἑβδομάδας θὰ τραβήξῃς κλῆρον.

— Καλὲ τί μοῦ λέγεις; Εἰξεύρεις ὅτι εἶμαι μονογενής· οἱ γονεῖς μου εἶνε γέροντες καὶ ἀδύνατον μέρος, τὸ ὑποστατικὸν εἶνε μεγάλον. Δὲν θὰ ὑπηρετήσω.

— Δὲν θὰ γείνῃς στρατιώτης; εἶπεν ἡ κόρη ἐκβάλλουσα κραυγὴν χαρᾶς.

— Ὄχι! ὄχι! καὶ σὲ ἐρωτῶ ἀκόμη μίαν φοράν· πότε θὰ γείνῃ ὁ γάμος;

Δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ὅτε ἐξῆλθε τοῦ δάσους, κατατεθαμβωμένος ὑπὸ τοῦ ἀπαστράπτοντος ἡλίου τοῦ ἀπογεύματος ἐκείνου τοῦ Ἰουνίου, εἶχεν εἰπεῖ τὸ ναί.

*

Ὁ γέρων Σβανδχόφερ ἦτο εἷς τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων τῆς χώρας. Ἄλλοτε ἦτο ῥωμαλέος καὶ εὐθὺς ὡς ὁ πύργος τοῦ ὑποστατικοῦ του. Οὐδὲν ἄλλο εἶχε κυρτώσει αὐτὸν εἰμὴ τὰ ἑβδομήκοντά του ἔτη. Ἀλλ' αὐτὰ πλέον τὸν εἶχον καταβάλει. Δὲν ἐβάδιζεν ἄνευ ῥάβδου, καὶ ἡ χείρ του ἔτρεμε· μόνη ἡ θέλησίς του ἔμενεν ἀκόμη σταθερὰ καὶ δι' αὐτῆς ἔβαινον τὰ πάντα ἐν τῷ οἴκῳ. Ἡ σύζυγός του ἦτο ἡ ἀξία αὐτοῦ σύντροφος. Ἐκείνη ἦτο εἰκοσαέτις, ἐκεῖνος δὲ τεσσαρακοντούτης ὅτε ἐνυμφεύθησαν. Τὴν εἶχε βαστάσει, ἀναθρέψει, ἀγαπήσει.

Τώρα ἐκείνη ἦτο ὁ ἀνὴρ καὶ ἐκεῖνος τὸ παιδίον· ἐχρειάσθη καιρὸς διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ θέλησις τῆς γυναικός του εἶχε γείνει ἰσχυρὰ πλησίον τῆς ἰδικῆς του, ὅτι ἐκείνη ἐνήργει καὶ ἐσκέπτετο ὡς αὐτός. Ὁ κόσμος διετείνετο ὅτι κατεῖχον χρήματα, ἀλλ' ὑπῆρχον οἱ λέγοντες ὅτι τὰ χρήματα κατεῖχον αὐτούς. Φθονεροί, ὁποῖοι ὑπάρχουσιν ἁπανταχοῦ, αἴ!

Εἰς οὐδένα ἐπροξένουν κακόν, ἀλλὰ δὲν εἶχον καρδίαν, τὴν καρδίαν ἐκείνην ἥτις προξενεῖ τόσα καλά, ἀλλὰ καὶ τόσα κακά. Ἡ γέννησις τοῦ υἱοῦ των θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς μεταβάλῃ, ἀλλ' ἦτο πολὺ ἀργά, ἦσαν ἤδη ἀπεξηραμένοι. Ἠσθάνθησαν μόνον χαρὰν ἰδιοτελῆ· δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸν ἀγαπήσωσιν, οὐδὲ κατώρθωσαν ν' ἀγαπηθῶσιν. Ὁ νεανίας ἦτο ἔντιμος ὡς οἱ γονεῖς του, ἀλλ' ἰσχυρογνώμων καὶ ξηρὸς ὡς αὐτοί.

Ὁ γέρων Σβανδχόφερ δὲν θὰ ἐσκέπτετο ἀκόμη νὰ παραχωρήσῃ τὸ ὑποστατικὸν εἰς τὸν υἱόν του. Ὅταν ὁ χωρικὸς παραχωρῇ τὸ κτῆμά του, παραχωρεῖ πολλάκις τὴν ἐλευθερίαν του, γίνεται ὑπηρέτης, ὑπηρέτης τοῦ τέκνου, ἐνίοτε μάλιστα ἐπαίτης, ὑποχρεούμενος νὰ ζητήσῃ τεμάχιον ἄρτου ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ οἴκῳ ὃν ἔκτισεν. «Ὁ Φλώρης εἶνε παρὰ πολὺ νέος, ἀλλ' ὅταν τὰ παιδία γείνουν αὐθένται ζοῦν καλλίτερα ἀφ' ὅ,τι τοὺς πρέπει, καὶ δὲν σκέπτονται τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ φαίνωνται ὡσὰν αὐθένται καὶ τρώγουν ὅλα ὅσα κερδίζουν καὶ περιπλέον ἀκόμη..

Ἰδοὺ τί ἔλεγεν ὁ γέρων Σβανδχόφερ!

Ἀλλ' ὁ εἰρηνοδίκης τῷ εἶπεν ἄλλα, ἐκεῖνος! «Ὁ Φλώρης εἶνε εἰκοσιενὸς ἔτους· μὲ τὸ σῶμα ὅπου ἔχει θὰ τὸν κάμουν θωρακοφόρον!» Ἂν ὁ γέρων θέλει νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ, πρέπει νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὸ ὑποστατικὸν καὶ τὴν περιουσίαν του. Ἡ σύζυγος τὸ ᾐσθάνθη πολύ! Δὲν ἤθελε νὰ χάσῃ τὸ κτῆμα, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ χάσῃ καὶ τὸν υἱόν της. Ἀλλ' ὁ σύζυγος εἶπε· «πρέπει ν' ἀποφασίσωμεν· θὰ παραχωρήσω τὸ κτῆμα εἰς τὸ παιδί, ἀλλὰ θὰ τὸν κάμω νὰ καταλάβῃ ὅτι παραχώρησις περιουσίας δὲν θὰ εἰπῇ παραχώρησις θελήσεως!»

Ἰδοὺ ποῦ εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε ὁ Φλώρης ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ δάσους. Ἤνοιξε τὴν θύραν, εἰσῆλθεν ἀγέρωχος, αἰσθανόμενος ὅτι εἶχε γείνει ἀνήρ. Ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ πάραυτα εἰς τὸν γέροντα καὶ ὅμως δὲν ᾐσθάνετο φόβον.

*

Εὑρίσκοντο ἐν τῷ ὡραίῳ των δωματίῳ, τῷ δωματίῳ τοῦ συμβουλίου, τῷ δωματίῳ, ἐξ οὗ ἐξέρχονται πᾶσαι αἱ διαταγαί. Ἐκεῖνος κάθηται ἐπὶ καθέδρας, ἔχων προσκεφάλαιον ὑπὸ τὴν κεφαλὴν· ἐκείνη κάθηται ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς θερμάστρας. Εἶνε παράδοξος γυνή· ὅταν ὁμιλῇ ὁ σύζυγος, σιωπᾷ καὶ περιμένει νὰ τελειώσῃ ἐκεῖνος πρὶν ἢ εἴπῃ τὴν γνώμην της. Πολλάκις συμβαίνει αἱ γνῶμαι ν' ἀπέχωσιν ἀλλήλων ὅσον τὸ ναὶ ἀφίσταται τοῦ ὄχι.

Ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἐκείνη κάμνει τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ὑποχώρησιν. Δὲν εἶνε ἀκόμη σύμφωνοι. Γυρίζουσι, ξαναγυρίζουσιν, ἕκαστος ἐν τῇ θέσει του, καὶ τέλος φθάνουσιν ἀμφότεροι ἐκεῖ ὅπου οἱ καλοὶ σύζυγοι πρέπει πάντοτε νὰ εἶνε. Ἂν ἡ συμφωνία δὲν ἐπέλθῃ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, μεταβαίνουσι πρὸς ὕπνον, καὶ τὴν ὑστεραίαν τὰ πάντα εἶνε ἐν τάξει. Καὶ τριάκοντα ἤδη ὅλα ἔτη ζῶσι τοιοῦτον βίον!

Ὁ Φλώρης εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον.

Μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας εἶχε καὶ ἐκεῖνος θέσιν ἐν τῷ συμβουλίῳ, ὁ μικρὸς ἐξόριστος, πλη-

Digitized by Google

σίον τοῦ ὡρολογίου· ἀλλὰ δὲν εἶχε ψῆφον ἀποφασιστικήν. Σήμερον δὲν κάθηται, ἀλλὰ στηρίζεται εἰς τὴν τράπεζαν, ἔχων τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους.

Ὁ γέρων τὸν θεωρεῖ, ὑψόνει τὴν κεφαλὴν ἀγέρωχον, καὶ ἀπευθύνει εἰς αὐτὸν ἀδιαφόρους τινὰς ἐρωτήσεις.

Ὁ Φλώρης λέγει· «πρέπει νὰ γείνῃ».

Ὁ γέρων στρέφει τὴν κεφαλήν, κλείει τὰ βλέφαρα ὡςεὶ ἐνύσταζε καὶ ἀποκρίνεται.

— Τί λέγεις, Φλώρη;

— Λέγω, ὅτι ἂν τὸ ὑποστατικὸν εἶνε εἰς τὸ ὄνομά μου δὲν δύναμαι νὰ μείνω μόνος.

— Λοιπόν;

— Θέλω νὰ νυμφευθῶ.

— Ἀλήθεια! Εἶπεν ἡ μήτηρ, μὲ φωνὴν παγόνουσαν.

— Γνωρίζω μίαν! Ἐξηκολούθησεν ὁ νεανίας, δὲν θέλω νὰ χάνω καιρόν· εἰς δέκα πέντε ἡμέρας θὰ εἶμαι ὑπανδρευμένος.

Ὁ γέρων κυμβαλίζει ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ τῶν ἀπεξηραμένων αὐτοῦ δακτύλων. Τέλος λέγει:

— Καὶ ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν μὲ ποίαν;

— Μὲ τὴν Βρόναν, τὴν Βρόναν τοῦ Στέγβρουν.

— Ἀλήθεια! εἶπεν ὁ γέρων. Καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν πλέον προσθέτει, ὁ υἱὸς ἄρχεται ἐκθέτων τοὺς λόγους τοὺς ἀναγκάζοντας αὐτὸν πρὸς γάμον, εὑρίσκει δὲ τόσους, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ εἴπῃ τὸν μόνον, τὸν ἀληθῆ.

Ἡ μήτηρ κινεῖ τὴν κεφαλὴν ὡς διὰ νὰ ἐκδιώξῃ μυῖαν, ὁ πατὴρ εἶνε ἐμβρόντητος, ἀνοίγει δὲ τὸ στόμα μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἑτοιμάζεται ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν:

— Μεῖνε ἀκόμη ὀλίγον· δὲν εἴμεθα σύμφωνοι.... Ἔπειτα ἐγείρεται, στηρίζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ προσθέτει:

— Ἀγαπητέ μου Φλώρη, τώρα δὰ εἶπες λόγια εἰς τὸν ἀέρα· κύτταξε νὰ τὰ πάρῃς 'πίσω· ἐγὼ δὲν ἄκουσα τίποτε, λέγω πῶς δὲν ἄκουσα τίποτε. Ἂν θέλῃς νὰ ὑπανδρευθῇς, εἰξεύρεις ποῖον πρέπει πρῶτα νὰ ἐρωτήσῃς. Εἰξεύρεις ὅτι οἱ γονεῖς σου δὲν ἠμποροῦν νὰ θέλουν παρὰ τὸ καλόν σου. Δὲν θὰ σοῦ δώσουν λοιπὸν γυναῖκα ὅπου δὲν σοῦ 'ταιριάζει. Ἄφησέ τους νὰ κάμουν αὐτοὶ ὅ,τι πρέπει. Τώρα ἠμπορεῖς νὰ φύγῃς.

Ἀλλ' ὁ Φλώρης δὲν ἔφυγεν.

— Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπάντησίς σου, πατέρα;

— Δὲν εἶνε ζήτημα· καὶ βέβαια!

Καὶ ἡ μήτηρ ἀναμιγνυομένη λέγει:

— Ἐτρελάθης, Φλώρη; Δὲν ἠμποροῦσες νὰ διαλέξῃς ἄλλη χειρότερη. Αὐτὴ δὰ ἔχει ἴσα ἴσα ὅλα ἐκεῖνα ποῦ δὲν σοῦ χρειάζονται. Σιώπα καὶ μὴν ὁμιλῇς πλέον, ἀνόητε. Εἶνε ἀπαράλλακτη 'σὰν τοὺς γονεῖς της. Ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔβλεπες αὐτοὺς ὅταν ἦσαν ἀκόμη πλούσιοι. Δὲν κατεδέχοντο οὔτε νὰ μᾶς κυττάξουν. Ἐφοροῦσαν ὅλο μετάξι καὶ βελοῦδο. Τώρα ποῦ τὰ κατεξώδευσαν ὅλα, ὅπου ἔγειναν ζητιάνοι, τώρα βέβαια μοῦ θέλουν νὰ 'πάρουν τὸν υἱόν μας. Τὴν εὑρίσκεις εὔμορφην; Μὰ τὴν ἀλήθεια πολὺ ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθω ποῦ τὴν κρύβει τὴν εὐμορφιά της. Ἐγὼ δὲν τὴν εἶδα ἀκόμη. Ἂ ναὶ θὰ γείνῃ μία λαμπρὰ νοικοκυρά, χωρὶς ἄλλο. Παναγιά μου! Θὰ εἶχε καλὰ νὰ ἐξοδεύσῃ, καὶ θὰ ἠμποροῦσε ὡραῖα νὰ κάμῃ τὴν κυρίαν. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν 'ς τὰ νύχια νὰ τὴν πάρῃς ξέρει νοικοκυριὸ λιγώτερο παρὰ ὅ,τι ξέρει 'ς τὸ μικρό της δάκτυλο ἡ δούλα ὁποῦ μᾶς φυλάει ταῖς ἀγελάδες. Πάρε μίαν δούλα, ἂν θέλῃς, φθάνει νὰ ξέρῃ νὰ δουλεύῃ, ἀλλὰ ὄχι μία κόρη ὅπου ἦταν μία φορὰ πλούσια καὶ τώρα δὲν εἶνε. Ὅσο εἴμεθα ἡμεῖς ἐδῶ, ἐκείνη δὲν θὰ ἔμβῃ ἐδῶ μέσα.

Ὁ γέρων ὑψόνει τὴν κεφαλήν. Ὁ νεανίας ἀποκρίνεται· ἡ μήτηρ ἀρχίζει πάλιν, ἐρεθίζεται, τερατεύεται, κραυγάζει ἕως οὗ ὁ πατὴρ λέγει:

— Φθάνει πλέον, Ἄννα, αὐτὰ εἶνε παιδιαροκαμώματα.

— Διάβολε, κραυγάζει ὁ Φλώρης κτυπῶν τὸν πόδα· δὲν θ' ἀφήσω νὰ προσβάλλουν τὴν Βρόναν· θὰ τὴν πάρω.

— Ἀνόητε, εἶπεν ὁ γέρων· ἂν θέλῃς νὰ φωνάζῃς καὶ νὰ βλασφημῇς, πήγαινε εἰς τὴν αὐλήν. Θὰ ἔκαμνες πολὺ καλλίτερα νὰ κουβαλήσῃς τὴν κοπριὰν εἰς τὸ χωράφι· ἐμένα μοῦ πονεῖ τὸ χέρι, καὶ θὰ ἔχωμεν βροχήν.

— Πατέρα, ἀποκρίνεται ὁ νέος, προσπαθῶν νὰ κρατηθῇ· ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου κουνῶ τὰ χέρια μου καὶ τὰ πόδια, ἐργάζομαι διὰ σᾶς. Μοῦ εἴπαν πολλαῖς φοραῖς ὅτι ἤμην κουτὸς νὰ δουλεύω ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδυ, χειμῶνα καλοκαῖρι, ἐγὼ ὁ μοναχογυιός. Δὲν σᾶς εἶπα ποτὲ τίποτε· ἐξακολούθησα, ἐπειδὴ τὸ ἠθέλετε σεῖς. Ἀλλὰ τώρα εἶνε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ ἀφοῦ θέλετε νὰ μὲ ἐμποδίσητε νὰ ὑπανδρευθῶ θὰ κάμω ὅ,τι πρέπει.

— Θὰ κάμῃς καλά!

— Οὔτε ὁ θεὸς οὔτε ὁ διάβολος θὰ μὲ ἐμποδίσῃ νὰ ὑπανδρευθῶ.

— Ἐμπρός! Εἶπε μορμυρίζων ὁ γέρων. Εἶχεν ἀκουσθῆ κτύπος εἰς τὴν θύραν.

Εἰσῆλθεν ὁ ἀγροφύλαξ, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας ἔγγραφόν τι.

— Τί θέλεις, πάλιν;

— Τίποτε δυσάρεστον. Ἀκούσατε νὰ σᾶς διαβάσω.

— «Κατὰ τὸν νόμον τοῦ *** ἡ αἴτησις τοῦ Λαυρεντίου Πούργερ τοῦ ἐπιλεγομένου Σβανδχόφερ καὶ τῆς συζύγου του Ἄννης Πούργερ, ἐκ τοῦ ὑποστατικοῦ τοῦ Σβανδχόφ, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ υἱοῦ των, ὃν χρειάζον-

Digitized by Google

ται ὡς ὑποστήριγμα τοῦ οἴκου των, δύναται νὰ γείνῃ δεκτή, ἂν τὸ κοινοτικὸν συμβούλιον ἐπικυρώσῃ τὴν ὑπογραφὴν ἣν θὰ θέσωμεν οἱ ἀναφερόμενοι κάτωθι τοῦ παρόντος.»

Ὁ αὐτοκρατορικὸς καὶ βασιλικὸς ἐπίτροπος
Κ.

— Τί λέγεις; ἐρωτᾷ ὁ Σβανδχόφερ. Δὲν εἶνε ἀλήθεια. Δὲν ὑπογράφω τίποτε. Εἶμαι πολὺ καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν μου, καὶ ἔχω ἀρκετὰς δυνάμεις διὰ νὰ διευθύνω τὸ σπίτι μου. Δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ κανένα. Δόσε μου νὰ τὸ γράψω.

— Τὸ γράφω ἐγώ, ἂν θέλῃς εἶπεν ὁ Φλώρης.

— Καλά. Γράψε λοιπόν· «Ἀποσύρω τὴν αἴτησίν μου· θέλω νὰ μείνω κύριος εἰς τὰ σπίτι μου. Ἂς πάρουν στρατιώτην τὸν υἱόν μου.» Γράψε, γράψε λοιπόν.

— Εἶνε περιττόν, εἶπεν ὁ ἀγροφύλαξ· χωρὶς τὴν ὑπογραφήν σας τὸ συμβούλιον δὲν εἰμπορεῖ τίποτε νὰ κάμῃ.

— Καλὰ λοιπόν, τότε πήγαινε.

— Μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν μαθαίνω ποῦ ἐγείνατε καλά,ἀφέντη, εἶπεν ὁ ἀγροφύλαξ,κλείων τὴν θύραν.

Ὁ Φλώρης εἶχε τὴν ὠχρότητα νεκροῦ. Οἱ κρόταφοι αὐτοῦ ἔσφυζον. Αἱ πυγμαὶ αὐτοῦ ἀνυψώθησαν. Ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὰς νὰ καταπέσωσι, καὶ εἶπε·

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ σᾶς. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴ λάβητε καὶ σεῖς τὴν ἀνάγκην μου!

— Καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν ἐν τῷ βίῳ του διέβη τὴν φλοιὰν τῆς πατρικῆς οἰκίας.

Μετὰ τέσσαρας ἑβδομάδας ἦτο στρατιώτης. Μετὰ ἓξ μῆνας ἐφρούρει ἐν στενῇ τινι ἀτραπῷ τῆς Ἐρζεγοβίνης...

Οἱ γέροντες τοῦ Σβανδχὸφ ἦσαν ἀσθενεῖς. Ἡμέραν τινὰ ἔλαβον δύο πράγματα, μίαν ἐπιστολὴν φέρουσαν μέλαιναν σφραγῖδα καὶ ἓν βρέφος. Τὸ βρέφος ἐστέλλετο ἐκ τῆς κλίνης ἐφ' ἧς ἀπέθνησκεν ἡ Βρόνα, ἡ δ' ἐπιστολὴ παρὰ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς τοῦ Μοστάρ. Ἔκλαυσαν ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἐμειδίασαν πρὸς τὸ παιδίον.

(*Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ*).

ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΤΙΧΑ
[Κυθήρων]

Τὸ ἄχ τὸ λένε μιὰ φορὰ κ' ἐγὼ τὸ δευτερόνω,
Πόνο ἔχω μέσα 'ς τὴν καρδιὰ μὰ δὲν τον φανερόνω.

*

Τὰ μάτια μου ὅταν σ' εἴδανε, ταὐτιά μου ὅταν σ' ἀκοῦσαν
Κρυφὴ χαρὰ τὸ λάβανε, μὰ δὲν τὸ μαρτυροῦσαν.

*

Ἀνοίξαν τὰ ουράνια καὶ βγῆκε νέα πλάσι
Βγῆκε καὶ μιὰ μελαχρινὴ τὸν κόσμο νὰ χαλάσῃ.

*

Ἐσὺ ἀπ' αὐτοῦ μαραίνεσαι κ' ἐγὼ ἀπὸ 'δῶ λυποῦμαι.
Πότε θὰ σμίξουμε τὰ δυὸ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε.

(*Ἐκ τῆς συλλογῆς Ν. Δελακοβία.*)

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ
Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Διέρχεται ὁδοὺς καὶ πάλιν ὁδούς, εἶτα μίαν πλατεῖαν καὶ μίαν γέφυραν ἧς οἱ φανοὶ χαράττουσιν ἐπὶ τοῦ μελανοῦ ὕδατος ἑτέραν γέφυραν φωτεινήν. Τέλος πάντων ἰδοὺ ὁ ποταμός. Ἕνεκα τῆς ὁμίχλης τῆς ὑγρᾶς ἐκείνης καὶ ἠπίου φθινοπωρινῆς νυκτὸς βλέπει τοὺς ἀγνώστους εἰς αὐτὴν Παρισίους ἐντὸς ἀορίστου τινὸς μεγαλείου ὅπερ ἐπαυξάνει ἡ ἄγνοια τῶν τόπων. Ἐδῶ εἶνε ἡ κατάλληλος θέσις ὅπως ἀποθάνῃ.

Αἰσθάνεται ἑαυτὴν πολὺ μικράν, μεμονωμένην, ἀπολωλυῖαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπειρομεγέθους, καταφώτου καὶ ἐρήμου πόλεως. Νομίζει ὅτι εἶνε νεκρὰ ἤδη. Πλησιάζει εἰς τὴν παρόχθιον ὁδόν, αἴφνης δὲ ἄρωμα ἀνθέων καὶ ἐσκαμμένης γῆς τὴν σταματᾷ κατὰ τὴν διάβασίν της. Παρὰ τοὺς πόδας της ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου σωροὶ θάμνων περιβαλλομένων ὑπὸ ἀχύρου, ἀνθοδοχεῖα μὲ τὰ ἐκ λευκοῦ χάρτου σκεπάσματά των εἶσιν ἤδη τοποθετημένα διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς ἐπαύριον. Περιβεβλημέναι τὰ περιώμιά των, μὲ τοὺς πόδας ἀποτεθειμένους ἐπὶ τῶν μικρῶν θερμαστρῶν των αἱ ἀνθοπώλιδες ἐρείδονται ἐπὶ τῶν ἑδρῶν των, ναρκωμέναι ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς νυκτερινῆς δρόσου. Μαργαρῖται παντὸς χρώματος, οἰνάνθαι, ῥοδαὶ ἀνθοφοροῦσαι παρακαίρως ἠρωμάτιζον τὸν ἀέρα τεταγμέναι ἐν σειρᾷ εἰς μέρος φωτιζόμενον ὑπὸ τῆς σελήνης, ἐπιρρίπτουσαι κύκλῳ τὴν ἐλαφρὰν σκιάν των, ἐκτετοπισμέναι, εἰς μέρος ἀηθὲς δι' αὐτὰς εὑρισκόμεναι, ὅπου ἀναμένουσι τὴν ἰδιότροπον ὄρεξιν τῶν κοιμωμένων Παρισίων.

Ταλαίπωρος Ποθητή! Ἦτο ὡς ν' ἀνήρχοντο εἰς τὸν νοῦν της ὁμοῦ μὲ εὐωδίαν τοῦ φορητοῦ ἐκείνου κήπου αἱ ἀναμνήσεις πᾶσαι τῆς νεότητός της, τῶν σπανίων ἡμερῶν τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἀπατηθέντος ἔρωτός της. Βαδίζει ἠρέμα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνθέων. Ἐνίοτε πνοὴ ἀνέμου προξενεῖ θροῦν τῶν θάμνων ἐπιψαυόντων ἀλλήλους ὡς κλάδοι δενδροσειρᾶς. Παρὰ τὸ χεῖλος δὲ τοῦ πεζοδρομίου κάνιστρα πλήρη φυτῶν ἐξερριζωμένων ἀνεκδίδουσιν ὀσμὴν ὑγρᾶς γῆς.

Ἐνθυμεῖται τὴν ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν ἣν ὁ Φράντζ διωργάνωσεν. Τὸν ἀέρα τῆς παρθένου φύσεως ὃν ἀνέπνευσε διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπανευρίσκει καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ θανάτου της: «—Ἐνθυμοῦ! φαίνεται λέγουσα αὐτῇ, αὐτὴ δὲ ἀπαντᾷ ἐνδομύχως: «—Ὤ, ναί, ἐνθυμοῦμαι!»

Τὸ ἐνθυμεῖται μάλιστα πάρα πολύ. Φθάσα-

σα εἰς τὴν ἄκραν τῆς παραποταμίου ὁδοῦ τῆς ἐστολισμένης οἱονεὶ ἑορτασίμως δι' ἀνθέων, ἡ μικρὰ λαθραίως προχωροῦσα σκιὰ σταματᾷ εἰς τὴν κλίμακα, δι' ἧς κατέρχονται εἰς τὴν ὄχθην.

Παραυτὰ σχεδὸν ἀντηχοῦσι κραυγαὶ καὶ θόρυβος καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παραποταμίου ὁδοῦ. «Γρήγορα μίαν λέμβον!. ἁρπάγας!» Ναῦται, κλητῆρες, προστρέχουσι πανταχόθεν. Λέμβος ἀποσπᾶται ἐκ τῆς ὄχθης φέρουσα εἰς τὰ ἔμπροσθεν φανόν.

Αἱ ἀνθοπώλιδες ἀφυπνίζονται· μία ἐξ αὐτῶν ἐρωτᾷ χασμωμένη τί συμβαίνει, ἡ δὲ συνεσπειρωμένη παρὰ τὴν γωνίαν τῆς γεφύρας καφεπῶλις ἀπαντᾷ ἀταράχως:

— Μιὰ γυναῖκα ἔπεσε εἰς τὸ ποτάμι.

Ἀλλ' ὄχι· ὁ ποταμὸς δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὴν νεάνιδα. Ηὐσπλαγχνίσθη τόσην ἀγαθότητα καὶ χάριν. Ἰδού, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν εἰς τὴν ὄχθην κάτω κινουμένων φανῶν μέλας τις ὅμιλος σχηματίζεται καὶ ἐκκινεῖ. Ἐσώθη!.. Εἷς ἐργάτης, ἐκ τῶν ἐξαγόντων ἄμμον, τὴν ἀνείλκυσεν. Κλητῆρες κομίζουσιν αὐτὴν περιστοιχιζόμενοι ὑπὸ ναυτῶν, ὑπὸ ἐκφορτωτῶν, ἐν τῇ νυκτὶ δὲ ἀκούεται φωνὴ βαρεῖα, βραχνὴ ἥτις λέγει σαρδωνικῶς: «Αὐτὴ ἡ πάππια μ' ἔκαμε πολὺ νὰ κοπιάσω. Ἔπρεπε νὰ ἰδῆτε πῶς γλιστροῦσε μέσα ἀπὸ τὰ δάκτυλά μου!.. Ἤθελε νὰ μὲ κάμῃ νὰ χάσω τὴν ἀμοιβήν μου!..» Βαθμηδὸν ὁ θόρυβος κοπάζει, οἱ περίεργοι διασκορπίζονται, ἐνῷ δὲ ὁ ἀμαυρὸς ὅμιλος ἀπομακρύνεται διευθυνόμενος πρός τινα ἀστυνομικὸν σταθμόν, αἱ ἀνθοπώλιδες ἐπαναλαμβάνουσι τὸν ὕπνον των καὶ ἐπὶ τῆς ἐρήμου παραποταμίου ὁδοῦ οἱ μαργαρῖται φρίσσουσιν ὑπὸ τὴν πρωινὴν αὔραν.

Ἆ, δυστυχὴς νεᾶνις, ἐπίστευες ὅτι ἦτο εὔκολον ν' ἀπέλθῃς ἐκ τῆς ζωῆς, νὰ ἐξαφανισθῇς διὰ μιᾶς!.. Ἠγνόεις ὅτι ἀντὶ νὰ σὲ παρασύρῃ ταχέως εἰς τὸ μηδὲν ὅπερ ἐπεζήτεις ὁ ποταμὸς θὰ σὲ ἀπώθει πρὸς πᾶσαν τὴν αἰσχύνην καὶ τὰ στίγματα τῶν ἀποτυγχανουσῶν αὐτοκτονιῶν. Ἐν πρώτοις ἰδοὺ ὁ ἀστυνομικὸς σταθμός, ὁ εἰδεχθὴς σταθμὸς μὲ τὰ ῥυπαρὰ θρανία του, μὲ τὸ δάπεδον οὗ ὁ ὑγρὸς κονιορτὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν βόρβορον τῶν ὁδῶν. Ἐκεῖ ἐδέησε νὰ διέλθῃ ἡ Ποθητὴ τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτός. Τὴν ἀπέθεσαν ἐπὶ κλίνης στρατιωτικῆς ἔμπροσθεν τῆς εὐσπλάχνως δι' αὐτὴν ἀνημμένης θερμάστρας, ἧς ἡ νοσηρὰ θερμότης ἔκαμνε νὰ καπνίζωσι τὰ βαρέα καὶ ἀποστάζοντα ἐξ ὕδατος ἐνδύματά της. Ποῦ εὑρίσκετο; Δὲν ἐνόει ἀκριβῶς. Τοὺς ἄνδρας τοὺς κατακεκλιμένους πέριξ αὐτῆς ἐπὶ κλινῶν παρομοίων μὲ τὴν ἰδικήν της, τὴν μελαγχολικὴν κοινότητα τοῦ θαλάμου, τὰς ὠρυγὰς δύο μεθύσων κρατουμένων ἐκεῖ, οἵτινες ἔκρουον σφοδρῶς τὴν εἰς τὸ βάθος θύραν μετὰ φρικωδῶν βλασφημιῶν, ταῦτα πάντα ἔβλεπε καὶ ἤκουεν ἡ νεαρὰ χωλὴ συγκεχυμένως, χωρὶς ἀἐννοῇ.

Πλησίον της γυνὴ ῥακένδυτος, μὲ τὴν κόμην λελυμένην ἐπὶ τῶν ὤμων ἔκειτο συνεσπειρωμένη πρὸ τοῦ στομίου τῆς θερμάστρας, ἧς ἡ ἐρυθρὰ ἀναλαμπὴ δὲν ἴσχυε νὰ χρωματίσῃ τὸ πελιδνὸν καὶ βλοσυρὸν πρόσωπόν της. Ἦτο παράφρων συλληφθεῖσα κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, πλάσμα ἀτυχές, ἥτις ἔσειε μηχανικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπανελάμβανεν ἀδιακόπως μετὰ φωνῆς ἀσυνειδήτου, ἀνεξαρτήτου σχεδὸν τῆς κινήσεως τῶν χειλέων της: «Ὢ ναί! φτώχεια 'μπορεῖ κανεὶς νὰ 'πῇ... Ὢ ναί! φτώχεια, 'μπορεῖ κανεὶς νὰ 'πῇ...» Τὸ ἀπαίσιον δὲ αὐτὸ παράπονον ἀντηχοῦν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ῥογχασμοῦ τῶν κοιμωμένων ἠνώχλει φρικτὰ τὴν Ποθητήν. Ἐκ διαλειμμάτων ἡ πρὸς τὴν ὁδὸν θύρα ἠνοίγετο, ἠκούετο ἡ φωνὴ προϊσταμένου τινὸς προσκαλοῦντος ὀνομαστὶ τοὺς κλητῆρας, δύο ἐξ αὐτῶν ἐξήρχοντο, ἐνῷ ἕτεροι δύο εἰσερχόμενοι ἔπιπτον ἐπὶ τῶν κλινῶν ἐξαπλούμενοι κατάκοποι ὡς ναῦται διανυκτερεύσαντες ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Τέλος ἐπεφάνη ἡ ἡμέρα μὲ τὴν μεγάλην ἐκείνην λευκήν της φρικίασιν, τὴν τόσον σκληρὰν διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀνανήψασα αἰφνιδίως ἐκ τοῦ ληθάργου της ἡ Ποθητὴ ἠγέρθη ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀπέρριψε τὸν χονδρὸν μανδύαν δι' οὗ τὴν εἶχον σκεπάσει καὶ παρὰ τὴν κόπωσιν καὶ τὸν πυρετόν της προσεπάθησε νὰ ὀρθωθῇ, ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν κατοχὴν ἑαυτῆς καὶ τῆς θελήσεώς της. Ὑπὸ μιᾶς μόνον κατείχετο νῦν ἰδέας, νὰ διαφύγῃ ὅλους ἐκείνους τοὺς πέριξ αὐτῆς ὀφθαλμούς, νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ φρικώδους αὐτοῦ τόπου ἔνθα ὁ ὕπνος εἶχε τόσον βαρεῖαν τὴν πνοὴν καὶ τόσον τεταραγμένην στάσιν.

— Κύριοι, σᾶς παρακαλῶ, εἶπε τρέμουσα, ἀφήσατέ με νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν μητέρα μου.

Ὅσον συνειθισμένοι καὶ ἂν ἦσαν εἰς τὰ παρισινὰ δράματα οἱ ἀγαθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι συνησθάνοντο ὅτι εὑρίσκοντο πρὸ εὐγενεστέρας τινὸς καὶ ὑπὲρ τὰς συνήθεις συγκινητικῆς περιστάσεως. Πλὴν δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν ὁδηγήσωσι πρὸς τὴν μητέρα της. Ἔπρεπε πρῶτον νὰ μεταβῶσι πρὸς τὸν ἀστυνόμον· τὸ τοιοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον. Ἐξ οἴκτου πρὸς αὐτὴν προσεκάλεσαν μίαν ἅμαξαν· ἀλλ' ὅπως δήποτε ὤφειλε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σταθμοῦ, ὑπῆρχον δὲ πολλοὶ ἀναμένοντες παρὰ τὴν θύραν ὅπως ἴδωσι διερχομένην τὴν νεαρὰν χωλήν, μὲ τὴν βεβρεγμένην καὶ προσκεκολλημένην παρὰ τοὺς κροτάφους κόμην καὶ μὲ τὸν χονδρὸν μανδύαν ὑπὸ τὸν ὁποῖον οὐχ ἧττον ἔτρεμεν ἐκ τοῦ ψύχους. Εἰς τὴν ἀστυνομίαν τὴν προσεκάλεσαν ν' ἀνέλθῃ σκοτεινὴν καὶ ὑγρὰν κλίμακα δι' ἧς ἀνήρχοντο ἄνδρες μὲ μορφὴν ἀποτρόπαιον. Μία θύρα

Digitized by Google

αὐτομάτως κλειομένη ἠνοίγετο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑπὸ τῆς βαναυσότητος τῆς ὑπηρεσίας. Τὰ δωμάτια ἦσαν ψυχρὰ καὶ κακῶς φωτιζόμενα, ἐπὶ τῶν ἑδωλίων δὲ ἐκάθηντο σιωπηλοί, ἀποκεχαυνωμένοι, νυσταλέοι, ἀλῆται, κλέπται, γύναια φαῦλα· ἐπὶ τραπέζης καλυπτομένης ὑπὸ παλαιοῦ πρασίνου σκεπάσματος ἔγραφεν ὁ γραφεὺς τοῦ ἀστυνόμου, ὑψηλόσωμός τις μὲ κεφαλὴν ἄμορφον, καὶ φέρων ἱμάτιον ἐφθαρμένον.

Ὅτε ἡ Ποθητὴ εἰσῆλθεν, ἀνήρ τις ἐγερθεὶς ἐκ τῆς σκιᾶς προσῆλθε καὶ ἔτεινεν αὐτῇ τὴν χεῖρα. Ἦτο ὁ κερδήσας τὴν ἀμοιβήν, ὁ ἀπεχθὴς σωτήρ της χάριν τῶν εἰκοσιπέντε φράγκων.

— Αἲ μικροῦλα μου, εἶπεν αὐτῇ μὲ τὸν κυνικόν του γέλωτα καὶ μὲ τὴν φωνήν του ἐκείνην τὴν βραχνήν, ἥτις ὑπενεθύμιζε τὰς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ὁμιχλώδεις νύκτας, πῶς πηγαίνομεν ἔπειτα ἀπὸ τὴ βουτηξιά ;

Καὶ διηγεῖτο εἰς τοὺς παρεστῶτας τίνι τρόπῳ τὴν ἔσωσε, πῶς τὴν ἥρπασε κατ' ἀρχὰς τοιουτοτρόπως, κατόπιν οὕτω καὶ πῶς ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἐταξείδευεν αὐτὴν τὴν ὥραν εἰς τὴν Ρουέννην μέσα εἰς τὸ νερό.

Ἡ ἀτυχὴς νεᾶνις ἦτο ἐρυθρὰ ἐκ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς αἰσχύνης· τοσοῦτον δὲ τεταραγμένη ὥστε τῇ ἐφαίνετο ὅτι τὸ ὕδωρ εἶχε καταλίπει πέπλον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν της καὶ βόμβον παρὰ τὰ ὦτά της. Τέλος εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς δωμάτιον μικρότερον, ἐνώπιον ὑποκειμένου τινὸς ἀξιοπρεποῦς, παρασημοφοροῦντος, τοῦ κυρίου ἀστυνόμου, ὅστις ἔπινε τὸν καφὲν μὲ τὸ γάλα ἀναγινώσκων ἐνταυτῷ τὴν *Ἐφημερίδα τῶν Δικαστηρίων*.

Ἐνῷ ἔβρεχε τὸ δίπυρόν του εἰς τὸν καφὲν χωρὶς νὰ ἐγείρῃ τὰ ὄμματα ἀπὸ τῆς ἐφημερίδος εἶπεν αἴφνης μετὰ δυστροπίας

— Ἃ ! σεῖς εἶσθε ; . . .

Καὶ πάραυτα ὁ συνοδεύσας τὴν Ποθητὴν ἐνωματάρχης ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἔκθεσίν του:

« Τὴν δωδεκάτην τοῦ μεσονυκτίου παρὰ τέταρτον εἰς τὴν παραποτάμιον ὁδὸν τῶν Βυρσοδεψείων, ἔμπροσθεν τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 οἰκίας ἡ λεγομένη Δελομπέλ, ἐτῶν εἰκοσιτεσσάρων, κατασκευάστρια τεχνητῶν ἀνθέων, κατοικοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν Μπρὰκ μετὰ τῶν γονέων αὐτῆς, ἀπεπειράθη ν' αὐτοκτονήσῃ ῥιπτομένη εἰς τὸν Σηκουάναν, ὁπόθεν ἐξήχθη σῶα καὶ ἀβλαβὴς παρὰ τοῦ κυρίου Παρσεμινὲ ἐργάτου, κατοικοῦντος εἰς τὴν ὁδὸν Βὺτ—Σωμόν.»

Ὁ κ. ἀστυνόμος ἠκροᾶτο τρώγων μὲ τὸ ἀτάραχον καὶ βαρυμένον ἦθος ἀνθρώπου ὃν οὐδὲν ἐκπλήττει. Τέλος ἤγειρε πρὸς τὴν λεγομένην Δελομπὲλ βλέμμα ἐπιτετηδευμένης σοβαρότητος καὶ αὐστηρόν, ἐπέπληξε δὲ αὐτὴν ὅπως τῆς ἐχρειάζετο. Ἦτο κάκιστον, ἦτο ἄνανδρον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔπραξεν. Ποία ἄραγε αἰτία τὴν ἐξώθησεν εἰς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν ; Διατί ἤθελε νὰ καταστραφῇ ; Ἔλα λοιπόν, ἀπάντησε, λεγομένη Δελομπέλ, διατί ;

Ἀλλ' ἡ λεγομένη Δελομπὲλ ἐπέμενε νὰ μὴ ἀπαντᾷ. Ἐφαίνετο αὐτῇ ὅτι θὰ ἐμίαινε τὸν ἔρωτά της ἐξομολογουμένη αὐτὸν εἰς παρόμοιον μέρος.» Δὲν εἰξεύρω . . . δὲν εἰξεύρω . . .» ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ φρικιῶσα.

Δυσανασχετῶν, ἀγανακτῶν ὁ κ. ἀστυνόμος εἶπεν ὅτι ἔμελλε νὰ διατάξῃ ὅπως τὴν ἐπαναγάγωσιν εἰς τὴ. κατοικίαν τῶν γονέων της, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὅρον, νὰ ὑποσχεθῇ δηλαδὴ αὐτὴ ὅτι δὲν θὰ τὸ 'ξανακάμῃ πλέον.

— Ὤ, ναί, κύριε ! . . .

— Δὲν θὰ τὸ 'ξανακάμῃς πλέον;

— Ὄχι, ὄχι, ποτέ . . . ποτέ . . .

Μὲ ὅλας ὅμως τὰς διαμαρτυρίας της ὁ ἀστυνόμος ἔσειε τὴν κεφαλήν, ὡς νὰ μὴ ἐπίστευεν εἰς τὸν ὅρκον αὐτόν.

Ἐξῆλθον ἤδη καὶ διευθύνοντο πρὸς τὴν οἰκίαν της· ἀλλὰ τὸ μαρτύριόν της ἀκόμη δὲν ἔληξεν.

Ἐντὸς τῆς ἁμάξης ὁ συνοδεύων αὐτὴν ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἐδείκνυτο καθ' ὑπερβολὴν φιλόφρων καὶ περιποιητικός Αὐτὴ ἐφαίνετο ὡσεὶ μὴ ἐννοοῦσα, ἀπεμακρύνετο, ἀπέσυρε τὴν χεῖρά της . . . Οἵα βάσανος ! . . . Τὸ φοβερώτερον δὲ ἦτο ἡ ἄφιξίς της εἰς τὴν ὁδὸν Μπράκ, ὅπου ἡ οἰκία ἦτο ἀνάστατος καὶ ὤφειλε νὰ ὑποστῇ τὴν περιέργειαν τῶν γειτόνων. Ἤδη ἀπὸ πρωΐας πᾶσα ἡ συνοικία ἐγίνωσκε τὴν ἐξαφάνισίν της, διεδίδετο δὲ ὅτι εἶχεν ἀναχωρήσῃ μετὰ τοῦ Φράντζ Ρίσλερ. Λίαν ἐνωρὶς εἶδον ἐξερχόμενον τὸν ἔνδοξον Δελομπέλ, σφόδρα ἀνήσυχον, μὲ τὸν πῖλον πλαγίως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ περιχειρίδια συντεθλασμένα, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἔνδειξις ἐκτάκτου ταραχῆς· ἡ θυρωρὸς ἀναβιβάσασα τὰς προμηθείας τῆς ἡμέρας εὗρε τὴν ἀτυχῆ μητέρα σχεδὸν παράφρονα, διατρέχουσαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς δωματίου εἰς τὸ ἕτερον, ἀναζητοῦσαν μίαν λέξιν τοῦ τέκνου της, ἓν ἴχνος ὁσονδήποτε μικρόν, δυνάμενον ὅμως νὰ τὴν ὁδηγήσῃ ὅπως σχηματίσῃ τοὐλάχιστον εἰκασίαν τινά.

Εἰς τὸν νοῦν τῆς ταλαιπώρου γυναικὸς βραδεῖα ἐπῆλθε διαφώτισις διὰ μιᾶς ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῆς θυγατρός της κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, καὶ τὴν σιγὴν αὐτῆς διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φράντζ. « Μὴ κλαίῃς, γυναῖκά μου.. θὰ σοῦ τὴν φέρω ὀπίσω . . . » εἶπεν ὁ πατὴρ ἐξερχόμενος, ἀφότου δὲ ἐξῆλθε διὰ νὰ πληροφορηθῇ μὲν ἀλλὰ καὶ διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ θέαμα ἐκεῖνο τῆς σφοδρᾶς θλίψεως, ἡ σύζυγός του ἄλλο τι δὲν ἔπραττεν εἰμὴ νὰ περιφέρηται ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν κλίμακα καὶ ἀπὸ τῆς κλίμακος εἰς τὸ παράθυρον. Ἅμα ὡς ἤκουε τὸ ἐλάχιστον βῆμα εἰς τὴν κλίμακα, ἤνοιγε τὴν θύραν μετὰ βιαίων παλμῶν καρδίας καὶ ὥρμα ἔξω· εἶτα δὲ ὅταν

Digitized by Google

ἐπέστρεφεν, ἡ ἐρημία τοῦ μικροῦ ἐκείνου οἰκήματος ἐπαυξανομένη ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς κενῆς καθέδρας τῆς Ποθητῆς, ἐστραμμένης ἐξ ἡμισείας πρὸς τὴν τράπεζαν τῆς ἐργασίας τὴν ἔκαμνε νὰ χύνῃ δάκρυα.

Αἴφνης ὄχημα ἐσταμάτησε κάτω πρὸ τῆς εἰσόδου, φωναὶ δὲ ἀντήχησαν εἰς τὴν οἰκίαν:

— Κυρὰ Δελομπέλ, νά την! Ἡ κόρη σου εὑρέθη!

Ἦτο πράγματι ἡ Ποθητὴ ἥτις ἀνήρχετο ὠχρά, κλονιζομένη, ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα ἑνὸς ἀγνώστου, ἄνευ ἐπωμίου καὶ πίλου, περιβεβλημένη εὐρύχωρον μανδύαν ἀμαυροῦ χρώματος. Ἰδοῦσα τὴν μητέρα της ἐμειδίασε πρὸς αὐτὴν σχεδὸν ἠλιθίως

— Μὴ τρομάξῃς, δὲν εἶναι τίποτε . . . προσεπάθησε νὰ εἴπῃ· ἀλλ' ἐκάμφθη ἐπὶ τῆς κλίμακος. Οὐδέποτε ἡ κυρία Δελομπὲλ ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι ἦτο τόσον ῥωμαλέα. Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἥρπασε τὴν θυγατέρα της, τὴν ἀπεκόμισε, τὴν ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ὡμίλει πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἠσπάζετο.

— Ἐγύρισες τέλος πάντων; . . . Πόθεν ἔρχεσαι, καϋμένο παιδί; Εἶνε ἀληθές, εἰπέ μου, ὅτι ἤθελες νὰ φονευθῇς; . . Λοιπὸν ἠσθάνεσο τόσην μεγάλην θλῖψιν; . . διατί μου τὴν ἀπέκρυπτες;

Ἰδοῦσα τὴν μητέρα της εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καταβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν δακρύων, γηράσασαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἡ Ποθητὴ κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς τύψεως συνειδότος. Ἀνελογίζετο ὅτι εἶχεν ἀπέλθει χωρὶς ν' ἀποτείνῃ αὐτῇ οὐδ' ἕνα χαιρετισμὸν καὶ ὅτι ἐνδομύχως τὴν κατηγόρει ὅτι δὲν τὴν ἠγάπα.

Δὲν τὴν ἠγάπα!

— Θ' ἀπέθνησκα ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου σου!.. ἔλεγεν ἡ ἀτυχὴς γυνή . . Ὤ! ὅτε τὸ πρωῒ ἐσηκώθην καὶ εἶδα ὅτι τὸ κρεββάτι σου ἦτο ἄγγικτον καὶ δὲν σ' εὕρηκα οὔτε εἰς τὸ ἐργαστήριον... Ἐστριφογύρισα καὶ ἔπεσα κάτω ξερή... Ἐξεστάθης τώρα; . . . Εἶσαι καλά; . . Δὲν θὰ ξανακάμῃς αὐτὸ πλέον, ἀλήθεια, δὲν θὰ προσπαθήσῃς νὰ φονευθῇς; . . .

Καὶ συνέπτυσσε τὰς ἄκρας τῶν σκεπασμάτων, ἐθέρμανε τοὺς πόδας της, τὴν ἔσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους της ὅπως τὴν λικνίσῃ.

Ἀπὸ τῆς κλίνης της ἡ Ποθητή, μὲ τὰ ὄμματα κεκλεισμένα ἐπανέβλεπε πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς αὐτοχειρίας της, πάντα τὰ εἰδεχθῆ περιστατικὰ δι' ὧν διῆλθε διαφυγοῦσα τὸν θάνατον. Ἐν τῷ πυρετῷ της, ὅστις νῦν ἐσφοδρύνετο ἐν τῷ καταλαμβάνοντι αὐτὴν βαρεῖ ληθάργῳ τὴν ἐτάρασσε, τὴν ἐβασάνιζεν ἀκόμη ἡ ἔκφρων αὐτῆς ἀναμέσον τῶν Παρισίων πορεία. Χιλιάδες ζοφερῶν ὁδῶν ἠνοίγοντο ἐνώπιόν της ἔχουσαι τὸν Σηκουάναν εἰς τὴν ἐσχατιὰν αὐτῶν.

Ὁ φοβερὸς ποταμός, ὃν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεύρῃ τὴν νύκτα, τὴν κατεδίωκε νῦν.

Ἠσθάνετο ἑαυτὴν περιρραινομένην ὑπὸ τῆς ἰλύος του, ὑπὸ τοῦ βορβόρου· ἐν τῷ καταπιέζοντι δὲ αὐτὴν ἐφιάλτῃ ἡ ταλαίπωρος κόρη μὴ γινώσκουσα πῶς ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐνόχλησιν τῆς ἀναμνήσεώς της ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὴν μητέρα της: «Κρύψε με. . . , κρύψε με . . . ἐντρέπομαι! . . .»

Ϛʹ.

Ὑπεσχέθη νὰ μὴ τὸ ξανακάμῃ πλέον.

Ὤ, ὄχι, δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃ πλέον. Ὁ κύριος ἀστυνόμος δύναται νὰ μένῃ ἥσυχος. Δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ. Καὶ ἐν πρώτοις πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῇ μέχρι τοῦ ποταμοῦ τώρα ἀφοῦ δὲν δύναται νὰ κινηθῇ ἀπὸ τῆς κλίνης της; Ἂν ὁ κ. ἀστυνόμος τὴν ἔβλεπε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, οὐδόλως θ' ἀμφέβαλλε περὶ τῆς ὑποσχέσεώς της Βεβαίως ἡ θέλησις, ἡ ἐπιθυμία τοῦ θανάτου ἡ τόσον μοιραίως ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ προσώπου της τὴν προτεραίαν εἶνε ἀκόμη καταφανὴς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι· ἐγένετο μόνον ἠπιωτέρα, μᾶλλον ἐγκαρτεροῦσα. Ἡ λεγομένη Δελομπὲλ γινώσκει ὅτι ἂν ἀναμείνῃ ὀλίγον καιρόν, ἐλάχιστον, ὁ πόθος της θὰ ἐκπληρωθῇ.

Οἱ ἰατροὶ ἀξιοῦσιν ὅτι θνήσκει ἐκ περιπνευμονίας, ἐξ ἧς προσεβλήθη ἕνεκα τῶν ὑγρῶν ἐνδυμάτων της. Ἀλλ' οἱ ἰατροὶ ἀπατῶνται· δὲν εἶνε περιπνευμονία. Τότε λοιπὸν τὴν θανατώνει ὁ ἔρως της; . . Ὄχι Ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης νυκτὸς δὲν θεωρεῖ πλέον ἑαυτὴν ἀξίαν ν' ἀγαπᾷ, οὐδὲ ν' ἀγαπᾶται. Τοῦ λοιποῦ θὰ ὑπάρχῃ μία κηλὶς εἰς τὸν τόσον ἁγνὸν βίον της καὶ ἐκ τούτου ἀκριβῶς θνήσκει.

Ἑκάστην λεπτομέρειαν τοῦ φρικτοῦ δράματος ὁ λογισμός της θεωρεῖ ὡς ῥύπον, καὶ τὴν ἐξαγωγὴν της ἐκ τοῦ ὕδατος ἐνώπιον τόσων ἀνθρώπων καὶ τὸν κεκμηκότα ὕπνον της εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμόν, καὶ τὰ ἄσεμνα ᾄσματα ἅτινα αὐτόθι ἤκουσε, καὶ τὴν παράφρονα ἥτις ἐθερμαίνετο πρὸ τῆς θερμάστρας, πᾶν ὅ,τι φαῦλον, νοσηρόν, ἀναιδὲς πρὸς ὃ συνεχρωτίσθη ἀνερχομένη τὴν κλίμακα τῆς ἀστυνομίας, τὴν περιφρόνησιν μερικῶν βλεμμάτων, τὴν ἀναισχυντίαν μερικῶν ἄλλων, τοὺς ἀστεϊσμοὺς τοῦ σωτῆρός της, τὰς περιποιήσεις τοῦ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος, τὴν διὰ παντὸς καταστραφεῖσαν γυναικείαν της συστολήν, τὸ ὄνομά της ὅπερ ἐδέησε νὰ ὁμολογήσῃ, ὡς καὶ αὐτὴν προσέτι τὴν ἐκ τῆς σωματικῆς της ἐλλείψεως ἐνόχλησιν, ἥτις τὴν κατεδίωξε καθ' ὅλας τὰς φάσεις τοῦ μακροῦ μαρτυρίου της ὡς εἰρωνία ἐπιπρόσθετος, γελοιοποίησις τῆς ἐξ ἔρωτος αὐτοκτονίας της . . . .

Ἀποθνήσκει ἐκ τῆς αἰσχύνης, σᾶς λέγω. Ὁ-

Digitized by Google

σάκις παραληρεῖ τὴν νύκτα αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει ἀδιακόπως: «Ἐντρέπομαι!.. ἐντρέπομαι!..» κατὰ τὰς στιγμὰς δὲ τῆς ἀταραξίας χώνεται εἰς τὰ σκεπάσματα, τὰ σύρει ἐπὶ τοῦ προσώπου της ὡς διὰ νὰ κρυβῇ ἢ διὰ νὰ ταφῇ.

Πλησίον τῆς κλίνης τῆς Ποθητῆς, παρὰ τὸ φῶς τοῦ παραθύρου ἡ κυρία Δελομπὲλ ἐργάζεται ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ τῆς θυγατρός της. Ἐκ διαλειμμάτων ἐγείρει τὰ ὄμματα καὶ κατασκοπεύει τὴν ἄφωνον ἐκείνην ἀπελπισίαν, τὴν ἀνεξήγητον νόσον, εἶτα δ' ἐπαναλαμβάνει τὸ ἔργον της τάχιστα. Διότι μία τῶν μεγίστων θλίψεων τοῦ ἐνδεοῦς εἶνε καὶ τοῦτο ὅτι οὐδὲ νὰ πάσχῃ δύναται ὅσον θέλει. Πρέπει νὰ ἐργάζηται ἀδιακόπως καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ θάνατος περιπλανᾶται πέριξ νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἐπειγουσῶν ἀπαιτήσεων καὶ τῶν δυσχερειῶν τοῦ βίου.

Ὁ πλούσιος δύναται νὰ ἐπιδοθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν θλῖψιν του, νὰ προσκολληθῇ εἰς αὐτήν, νὰ ζήσῃ μετ' αὐτῆς, μὴ πράττων ἄλλο τι εἰμὴ θλιβόμενος κλαίων.

Ὁ πτωχὸς δὲν ἔχει οὔτε τὰ μέσα, οὔτε τὸ δικαίωμα. Ἐγνώρισα εἰς τὴν πατρίδα μου, εἰς τὴν ἐξοχὴν γραίαν ἥτις εἶχεν ἀπολέσει ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν θυγατέρα της καὶ τὸν σύζυγόν της, τὰς φοβερὰς δὲ δοκιμασίας ταύτας ὑπέστη ἀλλεπαλλήλως· εἶχεν ὅμως τέκνα ἄρρενα ν' ἀναθρέψῃ καὶ ἓν κτῆμα ἐνῳκιασμένον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὤφειλε νὰ ἐπιστατῇ. Ἀπὸ τοῦ ὄρθρου ὤφειλε νὰ ἐπασχολῆται, νὰ ἐπαρκῇ εἰς πάντα, νὰ ἐκτελῇ διαφόρους ἐργασίας εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς μέρη διεστῶτα, ἀπέχοντα λεύγας ἀπ' ἀλλήλων ἐνίοτε. Ἡ ἀτυχὴς χήρα μοὶ ἔλεγεν: «Οὐδὲ μίαν στιγμὴν τὴν ἑβδομάδα δὲν ἔχω καιρὸν νὰ κλαύσω· ἀλλὰ τὴν Κυριακὴν... ὤ, τὴν Κυριακὴν ἀποζημιώνομαι!..» Τῷ ὄντι δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐνῷ τὰ παιδία ἔπαιζον ἔξω ἢ περιεπάτουν, αὐτὴ ἐκλείετο ἐντὸς τοῦ ἐρήμου οἴκου της καὶ διήρχετο ὅλον τὸ ἀπόγευμα κραυγάζουσα, ἐπικαλουμένη τὸν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα της.

Ἡ κυρία Δελομπὲλ δὲν εἶχεν οὔτε κἂν τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν διάθεσίν της. Ἀναλογίσθητε ὅτι τώρα εἰργάζετο μόνη, οἱ δὲ δάκτυλοί της δὲν εἶχον τὴν θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα τῶν λεπτοφυῶν χειρῶν τῆς Ποθητῆς, ὅτι τὰ φάρμακα ἦσαν ἀκριβά, καὶ ὅτι διὰ κανένα λόγον δὲν θ' ἀπεφάσιζε νὰ στερήσῃ τὸν «πατέρα» τινὸς τῶν προσφιλῶν του ἕξεων. Διὰ τοῦτο καθ' οἵαν δήποτε ὥραν καὶ ἂν ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς της ἡ ἀσθενής, ἔβλεπε τὴν μητέρα της ὑπὸ τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς πρωίας ἢ ὑπὸ τὸ τῆς ἀγρυπνούσης λυχνίας ἐργαζομένην πάντοτε, ἐργαζομένην ἀδιακόπως.

Ὁσάκις τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης της ἦσαν καταβιβασμένα, ἤκουε τὸν ξηρὸν καὶ μεταλλικὸν κρότον τῆς ψαλίδος ἀποτιθεμένης ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ὁ κάματος αὐτὸς τῆς μητρός, ἡ ἀγρυπνία αὐτὴ ἥτις διαρκῶς συνώδευεν ὡς σύντροφος τὸν ἰδικόν της πυρετὸν ἦτο ἐπίσης μία ἀφορμὴ ὀδύνης δι' αὐτήν. Ἐνίοτε μάλιστα ἡ τοιαύτη ὀδύνη ἐπεσκίαζε πάσας τὰς λοιπάς.

— Ἔλα, δόσε μου κ' ἐμὲ τὴν ἐργασίαν μου. ἔλεγε προσπαθοῦσα νὰ καθήσῃ ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἦτο τοῦτο μικρὰ αἰθρία ἐν τῷ ζόφῳ ὅστις καθίστατο ὁσημέραι πυκνότερος. Ἡ κυρία Δελομπέλ, ἥτις διέβλεπεν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ταύτῃ τῆς θυγατρός της θέλησιν ὅπως προσκολληθῇ ἐκ νέου εἰς τὴν ζωήν, τὴν ἐτοποθέτει ὅπως ἠδύνατο κάλλιον καὶ μετέφερεν ἐγγύτερον τὴν τράπεζαν. Ἀλλ' ἡ βελόνη νῦν ἦτο πολὺ βαρεῖα, οἱ ὀφθαλμοί της πολὺ ἀσθενεῖς, ὁ ἐλάχιστος δὲ κρότος ἁμάξης κυλιομένης ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, αἱ κραυγαὶ αἱ ἀνερχόμεναι μέχρι τῶν παραθύρων ὑπεμίμνησκον εἰς τὴν Ποθητὴν ὅτι ἡ ὁδός, ἡ ἀχρεία ὁδός, ἔκειτο ἐκεῖ πλησίον. Ὄχι, ἀναμφιβόλως δὲν εἶχε πλέον τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ. Ὦ, ἂν ἠδύνατο ν' ἀποθάνῃ πρῶτον καὶ ἔπειτα ν' ἀναγεννηθῇ! Ἐν τοσούτῳ ἔθνησκεν, ἀποκτῶσα βαθμηδὸν ὑψίστην αὐταπάρνησιν. Ἡ μήτηρ ἐνῷ ἔρραπτε παρετήρει τὴν κόρην της ὁσημέραι ὠχροτέραν καὶ τὴν ἠρώτα:

— Εἶσαι καλλίτερα;

— Πολὺ καλλίτερα... ἀπήντα ἡ ἀσθενὴς μετ' ἐλαφροῦ μειδιάματος μελαγχολικοῦ ὅπερ ἐφώτιζε πρὸς στιγμὴν τὸ τεθλιμμένον της πρόσωπον, δεικνῦον πᾶσαν τὴν ἐπ' αὐτοῦ γενομένην καταστροφήν, ὅπως ἀκτὶς ἡλίου εἰσδύουσα εἰς τὸ οἴκημα πένητος ἀντὶ νὰ τὸ φαιδρύνῃ, ἐξαίρει ἔτι μᾶλλον τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ καὶ τὸ πένθος. Ἐπήρχοντο κατόπιν μακραὶ περίοδοι σιγῆς, καθ' ἃς ἡ μήτηρ δὲν ὡμίλει ἐκ φόβου μήπως κλαύσῃ ἀκουσίως, ἡ δὲ θυγάτηρ ἔμενε νεναρκωμένη ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, περιτετυλιγμένη ἤδη ἐντὸς τῶν ἀοράτων πέπλων, δι' ὧν ὁ θάνατος περιβάλλει οἱονεὶ ἐξ οἴκτου τοὺς ψυχορραγοῦντας ὅπως κατανικήσῃ τὰς ἀπομενούσας εἰς αὐτοὺς δυνάμεις καὶ τοὺς παραλάβῃ ἡσυχότερον, ἄνευ ἀντιστάσεως.

Ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ οὐδέποτε παρευρίσκετο. Ὁ βίος αὐτοῦ ὡς ἠθοποιοῦ ἀέργου κατ' οὐδὲν εἶχε μεταβληθῇ. Ἐγίνωσκεν ἐν τούτοις ὅτι ἡ θυγάτηρ του ἦτο ἐπιθάνατος, ὁ ἰατρὸς τὸν εἶχε προειδοποιήσει περὶ τούτου. Μάλιστα εἶχε προξενήσει τὸ τοιοῦτο εἰς αὐτὸν σφοδρὰν συγκίνησιν διότι κατὰ βάθος ἠγάπα πολὺ τὴν θυγατέρα του· ἀλλ' εἰς τὸν παράδοξον ἐκεῖνον χαρακτῆρα τ' ἀληθέστατα καὶ εἰλικρινέστατα τῶν αἰσθημάτων ἐλάμβανον τροπὴν ἐπίπλαστον, ἥκιστα φυσικήν, ὅπως τὰ ἐπὶ τραπέζης ἐπικλινοῦς ἀποτιθέμενα ἀντικείμενα δὲν φαίνονται εὐθέα.

Digitized by Google

Ὁ Δελομπὲλ πρὸ πάντων ἤθελε νὰ περιπατῇ, νὰ περιφέρῃ καὶ νὰ σκορπίζῃ τὴν λύπην του. Ὑπεκρίνετο τὸν ἀτυχῆ πατέρα ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας τοῦ βουλεβάρτου μέχρι τῆς ἑτέρας. Τὸν συνήντων εἰς τὰ πέριξ τῶν θεάτρων, εἰς τὰ καφενεῖα τὰ συχναζόμενα παρὰ τῶν ἠθοποιῶν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς καὶ τὸ πρόσωπον ὠχρόν. Ἠγάπα νὰ τὸν ἐρωτῶσιν: « Αἴ λοιπόν, καϋμένε, πῶς πηγαίνει ἡ ἀσθενής σου; » Τότε δὲ αὐτὸς ἔσειε τὴν κεφαλὴν διὰ κινήματος νευρικοῦ· συνεῖχε τὰ δάκρυα δι' ἑνὸς μορφασμοῦ, ἐκράτει μὲ τὸ στόμα τὰς ἀρὰς καὶ τὰ παράπονα καὶ ἐξετόξευε κατὰ τοῦ οὐρανοῦ ἄφωνον καὶ πλῆρες ὀργῆς βλέμμα, ὡς ὅτε ὑπεκρίνετο τὸν *Ἰατρὸν τῶν Παίδων*. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τοῦ νὰ δεικνύῃ πᾶσαν ἁβρὰν καὶ φιλόστοργον πρὸς τὴν κόρην του ἐπιμέλειαν.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἕξιν, ἀφότου ἡ Ποθητὴ ἠσθένει, νὰ κομίζῃ αὐτῇ ἄνθη ἐκ τῶν ἀνὰ τοὺς Παρισίους ἐκδρομῶν του. Δὲν ἠρκεῖτο δὲ εἰς τὰ συνήθη ἄνθη, εἰς τὰ ταπεινὰ ἴα, τὰ θάλλοντα εἰς πᾶσαν γωνίαν ὁδοῦ καὶ προσιτὰ εἰς πᾶν βαλάντιον Ἤθελε ν' ἀγοράζῃ κατὰ τὰς θλιβερὰς ἐκείνας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου ῥόδα καὶ καρυόφυλλα, πρὸ πάντων δὲ λευκὰ λείρια, λείρια βλαστήσαντα ἐν τεχνητῷ ἀνθοκομείῳ, ὧν τὰ ἄνθη, τὸ στέλεχος καὶ τὰ φύλλα ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὑποπράσινον χρῶμα ὡσανεὶ ἡ φύσις ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῆς νὰ ἐνέμεινεν εἰς τὸ αὐτὸ ὁμοιόμορφον χρῶμα.

— Ὤ, εἶνε πολύ... πάρα πολύ... θὰ μὲ δυσαρεστήσῃς, ἔλεγεν ἑκάστοτε ἡ ἀσθενὴς ὁσάκις τὸν ἔβλεπεν εἰσερχόμενον θριαμβευτικῶς μὲ τὴν ἀνθοδέσμην ἀνὰ χεῖρας. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπήντα μὲ τόσον ἐλευθέριον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος: «Ἄφησε δά... ἄφησε δά...», ὥστε ἡ νεᾶνις δὲν ἐτόλμα ἐπὶ πλέον νὰ ἐπιμείνῃ.

Ἐν τοσούτῳ ἡ δαπάνη ἦτο μεγάλη καὶ ἡ μήτηρ μετὰ κόπου κατώρθου νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ τῶν τριῶν.

Πλὴν ἀντὶ νὰ παραπονηθῇ ἡ κυρία Δελομπὲλ ἀπεναντίας εὕρισκε λαμπρὰν τὴν πρᾶξιν τοῦ μεγάλου αὐτῆς συζύγου.

Ἡ τοιαύτη πρὸς τὰ χρήματα περιφρόνησις, ἡ ὑπερήφανος ἀμεριμνησία ἐνέπνεον αὐτῇ ἀπεριόριστον θαυμασμόν, περισσότερον δὲ παρὰ ποτε ἐπίστευεν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὸ θεατρικὸν μέλλον τοῦ συζύγου της.

Καὶ αὐτὸς ἐπίσης διέσωζεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμβάντων πεποίθησιν ἀκλόνητον. Ἐν τούτοις ὅμως ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοί του πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ὀλίγον ἔλειψε μικρὰ χεὶρ φλέγουσα ἀποτεθεῖσα ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀείποτε πεπλανημένου κρανίου του νὰ ἐκδιώξῃ τὴν αὐτόθι πρὸ τόσου καιροῦ βομβοῦσαν μηλολόνθην. Ἰδοὺ πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα:

Νύκτα τινὰ ἡ Ποθητὴ ἀφυπνίσθη αἴφνης εἰς παράδοξον κατάστασιν. Σημειωτέον ὅτι τὴν προτεραίαν ὁ ἰατρὸς ἐλθὼν πρὸς ἐπίσκεψίν της λίαν ἐξεπλάγη εὑρὼν αὐτὴν ζωογονηθεῖσαν, μᾶλλον ἤρεμον, τὸν δὲ πυρετόν της καταπεσόντα. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἀπροσδοκήτου ἀναστάσεως ἀπῆλθε λέγων: « ἂς περιμένωμεν! » βασιζόμενος εἰς τὰ αἰφνίδια σκιρτήματα τῆς νεότητος, εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ χυμοῦ τοῦ ἐγκεντρίζοντος ζωὴν νέαν ἐν ᾗ ἐκδηλοῦνται τὰ συμπτώματα τοῦ θανάτου. Ἂν ἤθελε παρατηρήσει ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τῆς Ποθητῆς θὰ εὕρισκε μίαν ἐπιστολὴν φέρουσαν τὴν ταχυδρομικὴν σφραγῖδα τοῦ Καΐρου ἥτις ἦτο ἡ ἀπόκρυφος αἰτία τῆς εὐτυχοῦς ταύτης μεταβολῆς. Ἦσαν τέσσαρες σελίδες ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ τοῦ Φράντζ, ἐν αἷς ἐξήγει πρὸς τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ Ζιζὴν καὶ ὡμολόγει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διαγωγήν.

Αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν ὠνειροπόλει ἡ ἀσθενής. Καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ἰδία ἤθελε τὴν ὑπαγορεύσει, δὲν θὰ ἦσαν μὲ τόσην ἐντέλειαν ἐκπεφρασμέναι ὅλαι ἐκεῖναι αἱ θίγουσαι ἀπ' εὐθείας τὴν καρδίαν της λέξεις, ὅλαι ἐκεῖναι αἱ λεπταὶ δικαιολογίαι αἵτινες ἐπέχεον βάλσαμον εἰς τὴν πληγήν της. Ὁ Φράντζ μετενόει, ἐζήτει συγγνώμην, χωρὶς δὲ οὐδὲν νὰ ὑποσχεθῇ, χωρὶς οὐδὲν πρὸ πάντων νὰ ζητήσῃ διηγεῖτο πρὸς τὴν πιστήν του φίλην τοὺς ἀγῶνάς του, τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος, τὰς ὀδύνας του. Ἠγανάκτει κατὰ τῆς Σιδωνίας, ἱκέτευε τὴν Ποθητὴν νὰ δυσπιστῇ πρὸς αὐτὴν καὶ μετὰ μνησικακίας ἣν τὸ πρότερον πάθος του καθίστα ὀξυδερκῆ καὶ φοβερὰν ὡμίλει αὐτῇ περὶ τοῦ χαρακτῆρός της, τοῦ φαύλου ἅμα καὶ ἐπιπολαίου, περὶ τῆς ἀχρόου φωνῆς της, ἥτις ἦτο καταλληλοτάτη εἰς τὸ ψεύδεσθαι καὶ ἥτις οὐδέποτε ἐξέφραζε τόνον προερχόμενον ἐκ τῆς καρδίας, διότι καὶ ἡ φωνὴ αὐτὴ προήρχετο ἐκ τῆς κεφαλῆς της ὅπως ὅλαι αἱ ἐμπαθεῖς ὁρμαὶ τῆς παρισινῆς ἐκείνης πλαγγόνος.

Τί δυστυχία νὰ μὴ φθάσῃ ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον! Ὅλοι αὐτοὶ οἱ καλοὶ λόγοι ἦσαν τώρα διὰ τὴν Ποθητὴν ὅ,τι εἶνε ἐκλεκτὰ ἐδέσματα κομιζόμενα λίαν βραδέως πρὸς ἄνθρωπον θνήσκοντα ἐκ τῆς πείνης. Τὰ ὀσφραίνεται, τὰ ὀρέγεται, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὰ γευθῇ. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἡ ἀσθενὴς ἀνεγίνωσκε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Τὴν ἐξῆγεν ἐκ τοῦ φακέλλου, ἀκολούθως δὲ τὴν συνέπτυσσε πάλιν φιλοστόργως καὶ ἐξηκολούθει νὰ τὴν βλέπῃ καὶ ἀφοῦ ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ὁλόκληρον ὡς εἶχε, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ χρώματος τοῦ γραμματοσήμου. Ὁ Φράντζ τὴν εἶχεν ἐνθυμηθῆ! Τοῦτο καὶ μόνον ἐνέπνεεν αὐτῇ γλυκεῖαν γαλήνην, ἐν ᾗ τέλος ἀπεκοιμήθη ὡσεὶ ᾐσθάνετο

Digitized by Google

ὅτι χεὶρ φιλικὴ ὑπεβάσταζε τὴν ἀδύνατον κεφαλήν της.

Διὰ μιᾶς ἀφυπνίσθη καί, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἰς κατάστασιν περίεργον. Ἠσθάνετο ἀδυναμίαν, στενοχωρίαν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ σῶμα, κἄτι τι ἀνέκφραστον. Ἐνόμιζεν ὅτι δὲν συνείχετο πλέον μετὰ τῆς ζωῆς εἰμὴ διὰ λεπτοῦ νήματος, λίαν τεταμένου καὶ ἑτοίμου νὰ συντριβῇ, οὗ ὁ νευρικὸς κραδασμὸς ἀπέδιδεν εἰς πάσας αὐτῆς τὰς αἰσθήσεις λεπτότητα καὶ ὀξύτητα ὑπεράνθρωπον. Ἦτο νύξ. Ὁ θάλαμος ἔνθα κατέκειτο κλινήρης καὶ ὅστις ἦτο ὁ τῶν γονέων της παραχωρηθεὶς αὐτῇ ὡς μᾶλλον εὐάερος καὶ μᾶλλον εὐρύχωρος ἢ τὸ στενόν της κλινοστάσιον, ἦτο σχεδὸν σκοτεινός. Εἰς τὴν ὀροφὴν περιεστρέφετο κυκλοτερῶς ἡ αντανάκλασις τῆς κανδύλης, ἡ μελαγχολικὴ αὐτὴ Μεγάλη Ἄρκτος, ἥτις ἀπασχολεῖ τοὺς ἀγρυπνοῦντας ἀσθενεῖς· ἐπὶ τῆς τραπέζης δὲ ἡ λυχνία μὲ τὸ φῶς ἠλαττωμένον, περιοριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀλεξιφώτου ἐφώτιζε τὴν διεσπαρμένην ἐργασίαν καὶ τὸ ἀμαυρὸν σχῆμα τῆς ἀποκοιμηθείσης ἐπὶ τῆς ἕδρας της κυρίας Δελομπέλ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΜΙΑ

Μέσα 'ς τὸν κόσμο χωριστή, μέσα σὲ τόσαις μία!
Περνᾷς, καὶ μέσα 'ς ταῖς καρδιαῖς γεννᾷς τὴν τρικυμία,
Καὶ 'ς τὴν ψυχήν μου, θάλασσα βαθειὰ γαληνεμμένη,
Τὸ πέρασμά σου τὰ ὄνειρα 'σὰν αὖρα τ' ανασταίνει.

'Στὸν κόσμον ἡ ἄλλαις ἐμμορφιαῖς, ὅλαις 'μπροστὰ 'σέσένα,
Ἄνθη τῆς γῆς μοσχοβολοῦν 'ς τὸ χῶμα ῥιζωμένα,
Καὶ δένονται καὶ σέρνονται καθὼς φανοῦν σιμά σου.
Κ' ἐσένα εἶνε λευκόφτερο τὸ κάθε κίνημά σου.

Κάθεσαι, στέκεις, δείχνεσαι πιὸ φτερωμένη πάλι·
Γέρν' ἡ λαμπάδα· ἡ φλόγα της ξανάφτει πιὸ μεγάλη.
Φεύγεις καὶ πᾷς ἀέρινο στοιχειὸ μὲ τὰ στοιχεῖα,
'Σὰν ἀστραπή, 'σὰν ἄνεμος καὶ 'σὰν τὴν εὐτυχία.

Μὴν εἶσαι μιὰ καλόγνωμη θεὰ ποῦ πλούσια δῶρα
Σκορπᾷς τὰ ὀλόγλυκα ὄνειρα 'ς τῆς χαραυγῆς τὴν ὥρα,
Ὅταν ὁ ὕπνος μᾶς κρατῇ 'ς τοῦ κρεβατιοῦ τὸ στρῶμα
Κι' ἀπ' τὰ χλωρὰ ῥοδόφυλλα πιὸ μαλακὸς ἀκόμα;

Μὴν εἶσαι διαβατάρικη νεράιδα ἀπὸ 'δῶ πέρα
Σὲ πιὸ λαμπρὸ πηγαίνοντας πλανήτη, 'ς ἄλλη σφαῖρα;
Ἡ φαντασία μὴ σ' ἔπλασε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ μόνη
'Απ' τὸν ἀχνὸ ποῦ χάνεται κι' ἀπ' τὸν ἀφρὸ ποῦ λυώνει;

Μὴν εἶσαι ἀρχαῖον ἄγαλμα κ' ἕνας θεὸς βουλήθη
Νὰ σοῦ ταράξῃ μὲ ζωὴν ἀνθρωπινὴ τὰ στήθη;
Μὴν εἶσ' ἐκείνη πὤφυγεν, ἐκείνη ἡ Καρυάτις,
Κ' ἡ ταξειδεύτρα γύρισεν ἀπὸ τὴν ξενητειά της;

Νοιώθω ἕναν πόθον ἄσβυστο νὰ σὲ δοξολογήσω,
Καὶ νὰ σκορπῶ 'ς τὸ δρόμο σου γύρω κ' ἐμπρὸς καὶ 'πίσω,
Γονατιστὸς κι' ἀθώρητος, μὲ τὰ 'δικά μου χέρια
Λιβάνι, ἀλόη, μυρωδικά, στεφάνια, περιστέρια!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΔΕΞΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΕΖΩΤΗ

Ἱστορικὸν ἐπεισόδιον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν—τῷ 1847—ὁ Κριεζώτης εἶχεν ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ Ὄθωνος.

Δυσηρεστημένος ἐκ διαφόρων ἀφορμῶν ἐναντίον τῆς κρατούσης ἀρχῆς εἶχε προστεθῆ ἀπὸ καιροῦ εἰς τὸ περὶ τὸν Μαυροκορδάτον ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς τὴν τότε κυβέρνησιν καὶ δεινῶς διαφερόμενον πρὸς τὸν ἐν εὐνοίᾳ Κωλέττην περὶ τῆς ἐξουσίας κόμμα, κηρυχθεὶς ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος. Πρὸς ἐκδήλωσιν ὅμως τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ τούτων δὲν εἶχεν ἐπιχειρήσῃ βίαιόν τι κίνημα οὔτε ἐσκόπει ἴσως νὰ προβῇ, ὅτε ἡ κυβέρνησις, ἀνοήτως φερομένη κ' ἐπιχέουσα ἔλαιον εἰς τὴν πυράν, μαθοῦσα τὴν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Μαυροκορδάτου προσέλευσιν αὐτοῦ, νομίζουσα δ' ὅτι διὰ τοῦ ἐκφοβισμοῦ τῶν ἐναντίων θὰ κατώρθου νὰ γίνῃ σεβαστή, ἐπωφελουμένη ἀσημάντου τινὸς αἰτίας, διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας καὶ τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Χαλκίδος κάθειρξίν του.

Τοῦτο ἐξηγρίωσεν εἰς μέγαν βαθμὸν τὸν καὶ ἄλλως εὐερέθιστον Κριεζώτην, ἀπεφάσισε δὲ νὰ ῥίψῃ τὸν κύβον, ἐγείρων στάσιν κατὰ τῆς βασιλείας, κατὰ τὰ εἰθισμένα τότε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις παρὰ τοῖς δυσυποτάκτοις ὁπλαρχηγοῖς τοῦ ἀγῶνος, οἵτινες μόλις ἐξελθόντες πλήρεις δόξης καὶ ἀγερωχίας ἀπὸ τοῦ ἑπταετοῦς φρικτοῦ πολέμου πρὸς δημιουργίαν τοῦ ἀρτισυστάτου ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔβλεπαν ἑαυτοὺς κινδυνεύοντας νὰ περιπέσωσιν αἴφνης ὑπὸ τὸν νεότευκτον ζυγὸν τῆς Βαυαροκρατίας ἢ μειούμενα τὰ προνόμια, ἅτινα δικαίως ἠξίουν, ὑπὸ τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας ἐν τῇ κανονικῇ διοικήσει τοῦ κράτους πολιτικῶν μερίδων, ἀναλόγως τῆς δεξιότητος ἑκάστης. Διό, μετ' ὀλίγον, μεθύσας ἐπιτηδείως τὸν φυλάσσοντα αὐτὸν λάκωνα ἀξιωματικὸν Καβάκον, μεθ' οὗ συνέτρωγε, καὶ ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς, ἐδραπέτευεν ἀπὸ τοῦ φρουρίου διὰ διδούσης πρὸς τὴν θάλασσαν πορτοπούλας, ἔξωθεν τῆς ὁποίας, κατὰ τὸ μέρος τῶν ἀμπελίων, ἐντὸς τοῦ ὕδατος, διότι ῥηχὰ ἐκεῖ τὰ νερά, ἀνέμενεν ἐκ προηγηθείσης συνεννοήσεως πρὸς τοὺς ἐν Χαλκίδι φίλους ἐπισεσαγμένος κ' ἕτοιμος ὁ ἵππος του, ἀπήρχετο δὲ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, ἀφίνων τὸν μὲν Καβάκον νὰ χωνεύσῃ ὡς ἠδύνατο τὸν ποθέντα οἶνον, τὴν δὲ κυβέρνησιν νὰ τρίβῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὸ συμβάν.

Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἀπελευθερωθέντος ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι κατέστη τὸ σύνθημα γενικῆς ἐξεγέρσεως, μετὰ παρέλευσιν δὲ

Digitized by Google

μόλις ἡμερῶν τινων ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐτάσσοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν του, οὓς ἄγων ἐνεφανίζετο ἔξωθεν τῆς Χαλκίδος.

Ἐκεῖ, τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἔστησεν εἰς τὰ περιβόλια, κατεσκεύασε δὲ τὰ δέοντα ὀχυρώματα καὶ παρέταξε τὸν στρατόν του, ἤρξατο δὲ πολιορκῶν τὴν πόλιν, ὑπὲρ ἧς ἠμύνετο ἔσωθεν, κεκλεισμένος ἐντὸς αὐτῆς, ὁ κυβερνητικὸς Γαρδικιώτης, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ἠγκυροβολημένον ἐν αὐτῷ, εἰς θέσιν Ἀφράτι, βαπόρι πολεμικὸν ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλὲν ἐκ Πειραιῶς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἐκανονοβόλει τὴν ἀνταρτικὴν ὀρδήν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἥ τε προσβολὴ καὶ ἡ ἄμυνα ἑκατέρωθεν μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν ἦσαν ὑπέρποτε σφοδραί. Οἱ στρατιῶται τοῦ ἐπαναστάτου, κεκλιμένοι ὀπίσω τῶν προχείρων ὀχυρωμάτων των, διηύθυνον ἀδιάκοπον τὸ πῦρ αὐτῶν κατὰ τῆς πόλεως, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων αὐτῆς ὁρμητικῶς ἀνταπεκρίνοντο οἱ κεκλεισμένοι, ἀπὸ τὸ Ἀφράτι δὲ τὸ πολεμικὸν λυσσῶδεις ἔβαλλε τῶν κανονίων του τὰς ἀπαύστους καὶ βαρυήχους βολάς. Ὁ Κριεζώτης ἐπεθεώρει τὰ ὀχυρώματα τοῦ στρατοπέδου του, μόνος ὄρθιος ὑπὲρ αὐτὰ μεταξὺ τῶν κεκλιμένων στρατιωτῶν του, ἀδιαφορῶν πρὸς τὰς γύρω συριζούσας σφαίρας, κ'ἐκθέτων πανταχόθεν ὁρατὸν τὸ ὑπερύψηλον αὐτοῦ ἀνάστημα καὶ τὸν γιγαντώδη κορμὸν εἰς τὰ ἐχθρικὰ βλήματα. Ὁ ἀγὼν διεξήγετο ἀγρίως, ἐμαίνετο ἐν βρυγμῷ ἀμφίρροπος, τὸ πεῖσμα τῶν ἐμφυλίων συγκρούσεων ἐξέκαιεν αὐτόν, ἀποφασιστικὸν δὲ προεμηνύετο τὸ ἀποτέλεσμα. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πάλης, διήρχετο οὕτω διὰ τῶν στοίχων τῶν μαχομένων, ἀπαθῶς, ὑπὲρ τὴν ὥραν ἤδη, ἱστάμενος κατὰ διαλείμματα, παροτρύνων αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην, κανονίζων τὰ κατ' αὐτήν, ἢ ἁπλῶς παρατηρῶν τὰ γινόμενα.

Ἐκ τῆς πόλεως πρέπει νὰ τὸν ἔβλεπαν, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου, διότι ὅπου ἐτύχαινε νὰ σταθῇ, εὐθὺς πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὡς ἐκ μυστικῆς συνεννοήσεως, κατεπέμποντο πυκνότεραι καὶ αἱ ἀπ' ἐκείνης σφαῖραι καὶ οἱ ὅλμοι οἱ ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμπόδιζε τὸν περίπατόν του, ἐλάχιστα ἐφαίνετο ὡς νὰ τὸν ἠνώχλει, ἐνόμιζες ὅτι δὲν ἔκρινεν ἄξιον τοῦ κόπου νὰ προφυλαχθῇ ἔστω καὶ μικρόν, συχνὰ δὲ ἤγειρε τὴν χεῖρα δίδων διαταγὰς ἢ δεικνύων ἀπέναντι σημεῖα πρὸς ἐπίθεσιν.

Αἴφνης, τὴν φορὰν αὐτήν, ὡς ἔτεινε τὸν βραχίονα ἵνα δείξῃ πάλιν τι ἀντίκρυ, βολὴ κανονίου ριφθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου πλήττει αὐτὸν ἀκριβῶς ἀνὰ μέσον τὸν καρπὸν τῆς δεξιᾶς.

Ὁ πληγωθεὶς εἶδε τὸ τραῦμα παρευθύς, κ' ἐγείρων ταυτοχρόνως σχεδὸν τὴν φουστανέλλαν του ἔκρυψε μεταξὺ τῶν πτυχῶν αὐτῆς τὸ παθὸν μέλος ἐν σπουδῇ, χωρὶς οὔτε σταγὼν αἵματος νὰ σώσῃ καὶ πέσῃ εἰς τὸ χῶμα, διὰ νὰ μὴ προφθάσῃ ἄλλος καὶ ἀντιληφθῇ τυχὸν τί ἔγινεν. Οἱ ἐγγὺς ὅμως εὑρισκόμενοι εἶχον ἤδη παρατηρήσῃ τὸ γεγονός, καὶ συνεταράσσοντο ἐπιστρεφόμενοι, καὶ διέκοπτον τὸ πῦρ. Ἀλλ' ἐκεῖνος, βλοσυρῶς ἀποβλέπων πρὸς αὐτούς, ὀργίλος διότι ἐφωράθη·

— Τί κυττάτε μωρέ;..., λέγει τραχέως. Τὴ δουλειά σας, τὴ δουλειά σας σεῖς!

Καὶ κατερχόμενος τοῦ ὀχυρώματος, βραδέως βαίνων,διευθύνεται ἡσύχως πρὸς τὴν σκηνήν του.

Ἐκεῖ, ἐσήκωσε τὸν πληγέντα βραχίονα καὶ ἐκύτταξεν αὐτόν, εἶδε δὲ ὅτι ἡ χείρ, ἀποκεκομμένη σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ καρποῦ ὑπὸ τοῦ βλήματος, μόλις ἐκρέματο ἀπ' αὐτοῦ διὰ λεπτοῦ νεύρου. Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς παριστάμενον ὁπλίτην:

—Βρέ, λέγει αὐτῷ, βγάλ' τὸ μαχαῖρι σου καὶ κόφτο!...

—Ἀ καπετάνιε!..., ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος, ἀποσυρόμενος, ἔμφοβος καὶ συγκεχυμένος.

— Οὔ νὰ χαθῇς!...

Καὶ ἁπλώσας, ἀνασπᾷ ὁ ἴδιος τὸ μαχαῖρι ἀπὸ τοῦ σελαχίου τοῦ ὁπλίτου, καὶ κόπτει διαμιᾶς αὐτὸς τὸ νεῦρον. Ἡ χείρ, ἀποσπασθεῖσα ὁλοκλήρως, ἐδούπησε καταπεσοῦσα βαρεῖα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, λίμνη δὲ αἵματος ἐσχηματίσθη κύκλῳ της ἀμέσως.

— Βράστε τώρα ἕνα τσουκάλι κατράμι!, ἐπέταξε βιαίως.

Δύο-τρεῖς ἐχύθησαν εὐθὺς ἔξω τῆς σκηνῆς, μετὰ μικρὸν δὲ χύτρα πλήρης πίσσης ἐκομίζετο κ' ἐναπετίθετο ἐπὶ αὐτοστιγμεὶ ἑτοιμασθείσης μεγάλης πυρᾶς, ἧς αἱ φλόγες περιετύλιξαν αὐτὴν πανταχόθεν ἐν ὁρμῇ.

Ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς τὸ κατράμι ἤρξατο ἀναλυόμενον καὶ σίζον, ἐντὸς ὀλίγου δὲ ἤχνισε κ' ἐκόχλασεν, ἐνῷ ἡ δριμεῖα ὀσμή του βράζοντος ἐπλήρου τὴν σκηνήν.

Ὁ ἀρχηγὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν χύτραν, ἐκύτταξεν ἐντός, καὶ ἰδὼν τὴν ἄσφαλτον ἀναλυθεῖσαν καὶ καπνίζουσαν, ἐβύθισεν ἀστραπιαίως τὴν αἱμάσσουσαν χεῖρα ἐν αὐτῇ.

Πρὸς τὴν ἐπαφὴν τῆς ζεούσης πίσσης ἡ πληγωμένη σὰρξ ἔκριξεν, ἔτριξε, συνεστάλη, διεστάλη, ἀνεπάλθη, ἔφριξε, μετὰ λεπτά τινα δὲ πρὸς τὴν ὀσμὴν τῆς πίσσης συνανεμίγνυτο καὶ ὡς ὀξεῖα ἀπόπνοια ψηνομένου κρέατος, ἀλλ'οὔτε μῦς τοῦ ἄλλου σώματος τοῦ ἀνδρὸς ἐρρίγησεν.

Ἀφῆκεν αὐτὴν οὕτως ἐπὶ ἓν τέταρτον περίπου, ἀλλοῦ βλέπων καὶ συνομιλῶν πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀνακινῶν δ' αὐτὴν ἐνίοτε ἐντὸς τῆς χύτρας καὶ ἀναμοχλεύων τὸ κατράμι δι' αὐτῆς, μεθ' ὃ τὴν ἐξήγαγεν ἠρέμα. Ἡ αἱμορραγία εἶχε

Digitized by Google

σταματήσῃ ἐντελῶς, τὸ τραῦμα εἶχε καυτηριασθῇ βαθύτατα, ἀποπετρωμένος δὲ καὶ μαῦρος παρίστατο ὁ βραχίων, ὡς καεὶς κλάδος ρωμαλέου δένδρου. Τοιοῦτον, ἐτύλιξεν αὐτὸν δὶς ἢ τρὶς ἐντὸς εὐρέος μανδηλίου ὅπερ ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς ζώνης του, ἔδεσε τὰς δύο ἄκρας τούτου ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, καὶ ἀνήρτησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους.

Τότε, κύπτων πρὸς τὴν γῆν, λαμβάνει ἀπὸ τοῦ δαπέδου διὰ τῆς ὑγιοῦς χειρὸς τὴν ἄλλην, τὸ ἀποκεκομμένον τμῆμα τῆς σαρκὸς ὅπερ ἔκειτο χαμαί, πλέον ἐν τῷ λύθρῳ, — πλατεῖαν χεῖρα κολοσσοῦ ἧς αἱ ἀρτηρίαι ἐξέχεον ἀκόμη αἵματος κρουνούς, — τὴν ὑψόνει αἱμόφυρτον καὶ παλλομένην, τὴν παρατηρεῖ ἐπὶ μικρόν, καὶ ζυγίζων αὐτὴν ἐν τῇ παλάμῃ.

— Βρὲ τοῦ κερατᾶ τὸ χέρι βάρος ποῦ τὧχει!..., ἐπιλέγει.

Μιχαηλ Μητσακης

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΟΡΕΣΤΕΙΑ ΕΝ ΔΑΡΜΣΤΑΤΗ.

Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἡ φιλόκαλος διεύθυνσις τοῦ ἐν Δαρμστάτῃ Μεγάλου δουκικοῦ θεάτρου παρέθηκε σπανίαν πνευματικὴν πανδαισίαν εἰς τοὺς λάτρεις τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ καθόλου πνεύματος, διὰ τῆς ἐν τρισὶν ἑσπέραις διδασκαλίας τεσσάρων ἀρχαίων ἢ ἀρχαίας ὑποθέσεως δραμάτων, ὧν τὰ τρία δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτελοῦντα τριλογίαν, τὴν Ὀρέστειαν. Ἡ διδασκαλία τούτων γενομένη καθ' ὃν περίπου χρόνον ἐπανηγυρίζοντο ἐν Ἀθήναις οἱ γάμοι τοῦ διαδόχου καὶ τὰ βλέμματα πάντων ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἦτο ἐπίκαιρος ἐκδήλωσις τῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα εὐσεβείας καὶ οἱονεί τις χαιρετισμός, ὃν ἐκ Δαρμστάτης ἔπεμπεν εἰς Ἀθήνας ἡ γερμανικὴ τέχνη.

Ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου ἐπέτυχε πληρέστατα τοῦ σκοποῦ· πάντες οἱ μετασχόντες τῆς διδασκαλίας τεχνῖται, ἄνευ ἐξαιρέσεως, ἐξετέλεσαν θαυμασίως τὸ δυσχερὲς ἔργον των, οἱ δὲ θεαταὶ μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως καὶ ἐν ἀδιαπτώτῳ προσοχῇ ἔβλεπον ἐκτυλισσόμενα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰ ἀπαράμιλλα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος πλάσματα, τὰ δεινὰ πάθη καὶ τὰς τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον κινούσας πράξεις τῶν τραγικῶν ἡρώων: ἀπὸ τῆς θυσίας τῆς ἀβρᾶς ἀλλ' ἀτυχοῦς Ἰφιγενείας (ἐν Αὐλίδι), καὶ τῆς φρικτῆς μητροκτονίας ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ, μέχρι τῆς λύσεως τῶν κακῶν ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταυρίδι τοῦ Γκαῖτε [1]· ἐφαίδρυνον δ' αὐτοὺς τελευταῖον αἱ ἱλαραὶ σκηναὶ τοῦ σατυρικοῦ δράματος Κύκλωπος.

Τὰ διδαχθέντα τέσσαρα δράματα ἦσαν:

1) Ἡ Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι τοῦ Εὐριπίδου κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἐξόχου ποιητοῦ Σχίλλερ.

2) Ἡ Ἠλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους, διεσκευασμένη διὰ τὰ γερμανικὰ θέατρα ὑπὸ Α. Βίλδραντ.

3) Ἡ Ἰφιγένεια ἐν Ταυρίδι, ἡ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου Γκαῖτε κατὰ τὸν τύπον τῶν Ἑλληνικῶν δραμάτων πεποιημένη καὶ

4) Ὁ Κύκλωψ τοῦ Εὐριπίδου κατὰ τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ Α. Βίλδραντ.

Πρὸς λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν καθ' ἕκαστα τῆς τελειοτάτης ταύτης διδασκαλίας ἀρχαίων δραμάτων δὲν θὰ ἐπήρκει βεβαίως ὁ χῶρος, ὃν δύναται νὰ διαθέσῃ πρὸς τοῦτο ἡ Ἑστία. Τοῦτο δὲ μόνον εἰρήσθω, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ κατώρθωσαν τὸ μέγα ἀληθῶς κατόρθωμα τοῦ νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν συρρεύσαντας θεατὰς τοιαῦτα ἰσχυρὰ συναισθήματα, οἷα κατεῖχον ἴσως τὰς ψυχὰς τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους Ἀθηναίων, ὅσοι παρίσταντο εἰς τὴν πρώτην τῶν δραματικῶν ἐκείνων καλλιτεχνημάτων διδασκαλίαν.

Ἀληθῶς ὁπόσον ἁβρὰ καὶ συμπαθὴς παρέστη ἡμῖν ἡ Ἰφιγένεια (ἐν Αὐλίδι), ἣν ὑπεδύετο ἡ ἐπέραστος δεσποινὶς φὸν Φέλδεν! Ὅτε δ' ἐπορεύετο τὴν εἰς τὸν θάνατον ἄγουσαν, τὸν θάνατον ὃν ἔμελλε νὰ ὑποστῇ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πατρίδος, ἐν θρήνοις καὶ ὀλολυγμοῖς ἠτένιζε πρὸς αὐτὴν τὸ θέατρον. Ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα ἐκείνη, ἣν ἡ δεσποινὶς Βὲρλ ὑπεκρίνετο, ἔχουσα καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ παράστημα βασιλίσσης, μεθ' ὁπόσης τέχνης ὑπεδείκνυεν ὅτι αὐτὸς ὁ μέγας Ἀγαμέμνων θὰ πέσῃ ἐξιλαστήριον θῦμα τοῦ ἄγους τῆς ἀνθρωποθυσίας, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ κωλύσῃ ὑπείκων ἀνάνδρως εἰς τὰς παρακελεύσεις φανατικοῦ ἱερατείου, ἀποτολμῶντος νὰ ὑψώσῃ βάσκανα ὄμματα μέχρις αὐτοῦ τοῦ κραταιοῦ τῶν Ἀτρειδῶν οἴκου. Τοῦ δ' Ἀγαμέμνονος τὸν εὐμετάβολον χαρακτῆρα μετὰ θαυμαστῆς ἐντελείας διετύπωσεν ὁ κ. Δαλμόνικος, μοναδικὸς ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ὑποκρίνεσθαι βασιλικὰ πρόσωπα.

Ἐν δὲ τῇ Ἠλέκτρᾳ ἡ μεγάλη ἡμῶν τραγῳδός, ἡ δεσποινὶς Κράμερ, ἀνέπτυξε πᾶσαν τὴν ἄρρητον αὐτῆς δύναμιν μετὰ τελειότητος σχεδὸν ἀνεφίκτου, ὡς Ἰφιγένεια δ' ἡ αὐτὴ τραγῳδὸς παρέστη ἐνώπιον ἡμῶν μετὰ τοσούτου ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου καὶ τοσαύτης ἱερατικῆς σεμνότητος, ὥστε μόνον οὐχὶ ἐλησμονήσαμεν πάντες οἱ θεώμενοι ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν θεάτρῳ, ὑπολαμβάνοντες ἀληθῆ καὶ πραγματικὰ τὰ δρώμενα. Τὸ δυσχερὲς τοῦ Ὀρέστου πρόσωπον ὑπεδύθη ἐξόχως ὁ κ. Ἔδβαρδ, βοηθούμενος εἰς τοῦτο τὰ μέγιστα ὑπὸ τῆς ἐπιτηδειοτάτης φύσεως αὐτοῦ. Ὁμοίως μετὰ πολλοῦ πλαστικοῦ κάλλους καὶ λεπτότητος παρέστησεν εὐγενέστατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν Θόαντα ὁ κ. Δαλμόνικος, φυσικώτατα δ' ἐπίσης καὶ τεχνικώτατα ὑπεκρίθη ὁ κ. Μίχλερ τὸν Σκύθην στρατηγὸν Ἀρκάδα.

Ὁ ὑποδυθεὶς τὸν Κύκλωπα κ. Ἄϊλερς ἦν ἀπαράμιλλος, ὁμοίως καὶ ὁ κ. Βέρνερ ἐν τῷ Σειληνῷ, ὁ δὲ φαιδρὸς τῶν Σατύρων χορός, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν θελκτικωτάτων ἐκ τῶν ὀρχηστρίδων τοῦ ἡμετέρου θεάτρου, μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ χάριτος ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του.

Προστεθείσθω δ' εἰς ταῦτα ὅτι τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν συνετέλεσε καὶ ἡ εὐαρμοστία πρὸς τὰ πα-

[1]) Δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἐνταῦθα ἀμνημόνευτον ὅτι τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ποιητοῦ ἀρίστην ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐφιλοπόνησεν ὁ κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς, δημοσιευθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν τῷ *Ἑσπέρῳ* εἶτα δ' ἔν τινι τῶν τελευταίων τόμων «Ἁπάντων τῶν Φιλολογικῶν» αὐτοῦ.

Digitized by Google

ριστανόμενα δράματα τῶν προοιμιακῶν μελῶν· (τὸ σεμνὸν καὶ παθητικὸν τοῦ Γλὺκ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Αὐλίδι· τὸ ταραχῶδες καὶ σφοδρὸν τοῦ Bargiel ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ, τὸ τοῦ Ἰδομενέως τοῦ Μόζαρτ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταυρίδι· καὶ ἡ ὑπὸ Σοῦλτσερ μελοποιία τοῦ Κύκλωπος ἐν τῷ Κύκλωπι). Ἂν δὲ ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια ἣν κατέβαλον πρὸς εὐδόκιμον διδασκαλίαν τῶν ἀριστοτεχνημάτων τούτων ὅ τε διευθυντὴς τοῦ θεάτρου κ. Βύρτσερ καὶ ὁ ἔφορος τῆς σκηνῆς κ. Δαλμόνικος, προμηθευθέντες καταλλήλους σκηνογραφίας, ἐνδυμασίας, ὅπλα καὶ τα τοιαῦτα, εὐνόητοι εἶναι αἱ ἐντυπώσεις, ἃς ἀπεκόμισαν οἴκαδε οἱ θεαταὶ (ἐν οἷς συγκατελέγοντο καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ Μεγάλου Δουκός)· εὐλόγως δὲ καὶ δικαίως τούτων ἕνεκα τὸ ἡμέτερον θέατρον δύναται νὰ καλῆται « Ἱερὸν τῆς τέχνης ».

Ἐν Δαρμστάτῃ. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΒΟΛΤΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ πυγμαχία ἀπηγορεύθη ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' οἱ θιασῶται αὐτῆς εὗρον ἕνα τρόπον πρὸς παράβασιν τοῦ νόμου: νὰ φέρωσι χειρίδας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παχείας ὅπως ἐλαφρύνωνται τὰ κτυπήματα. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλον τὸ ἁπαλὸν τοῦτο περίβλημα τῆς πυγμῆς, πολλάκις καταφέρονται διὰ ταύτης κτυπήματα δυνάμενα νὰ φονεύσωσι βοῦν. Τοιαύτη τις πυγμαχία ἐγένετο ἐσχάτως ἐν γυμναστικῇ λέσχῃ τοῦ Λονδίνου ἐπὶ παρουσίᾳ, πλείστων ἐγκρίτων μελῶν τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας. Ἐκ τῶν πυγμάχων ὁ μὲν ἦτο ἄγγλος ὁ δὲ αὐστραλός. Ὡς ἀμοιβὴ ἐτάχθησαν χίλιαι λίραι: 800 διὰ τὸν νικητὴν καὶ 200 διὰ τὸν ἡττημένον. Ὁ ἀγὼν ἐπανελήφθη δὶς καὶ διήρκεσεν ἀνὰ τρία λεπτά. Ἐκ τῆς λυσσώδους πάλης κατέπεσεν ἄψυχος σχεδὸν ὁ ἄγγλος, ὅστις, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διότι ἀκόμη ἀπεπειράθη νὰ καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλον διὰ δόλου, ἐκηρύχθη ἡττημένος ὑπὸ τῶν κριτῶν.

— Τὸ νεώτατον παιγνίδιον τοῦ συρμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ εἶνε τ ῶ ν ἑ π τ ὰ σ φ α ι ρ ι δ ί ω ν. Ἐντὸς μικρᾶς πυξίδος ὑελοσκεποῦς περιέχονται ἑπτὰ σφαιρίδια διαφόρου χρώματος ἕκαστον, τὸ δ' ἐμβαδὸν τῆς πυξίδος εἶνε τμηματικῶς χρωματισμένον δι' ὁμοίων χρωμάτων. Ἀνακινῶν τις καὶ περιστρέφων δεξιῶς τὴν πυξίδα πρέπει νὰ κατορθώσῃ ὥστε ἕκαστον σφαιρίδιον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πυξίδος τὸ ὁποῖον φέρει ὅμοιον χρῶμα. Τὸ ἁπλούστατον τοῦτο παιγνίδιον φαίνεται ὅτι πολλὴν παρέχει τέρψιν εἰς τοὺς Ἄγγλους ὅλων τῶν τάξεων καὶ ὅλων τῶν ἡλικιῶν. Ὁ ἐφευρέτης ἐπλούτισεν ἐξ αὐτοῦ καὶ οἰκοδομεῖ ἔπαυλιν ἐκ τῶν κερδῶν του, ἅτινα ἀνέρχονται εἰς δύο σχεδὸν ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Παραδοξότατος γάμος ἐτελέσθη πρό τινος ἐν Βροὺξ τῆς Βοημίας. Ὁ ἀρχιληστὴς Γαετάνος Κράϊσσλ, καταδικασθεὶς εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, ἐνυμφεύθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς τὴν Ἄνναν Ἕκλ ἐρωμένην καὶ συνεργὸν τῶν ἐγκλημάτων του. Ὁ γαμβρὸς ἦτο ἀλυσόδετος καὶ ἔφερε τὸν χιτῶνα τοῦ καταδίκου, ἡ δὲ νύμφη μελανειμονοῦσα ἐθρήνει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς.

— Τὸ Βερολῖνον ἐξ ὅλων τῶν μεγαλοπόλεων ἔχει τὸν περισσότερον ἐργατικὸν πληθυσμόν. Κατὰ νεωτάτην ἀπογραφὴν ἀριθμεῖ 400000 μισθωτοὺς ἐργάτας ὧν αἱ 60000 εἶνε γυναῖκες.

— Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κυρίας Χάρισσον ἐκόσμει τὴν τράπεζαν παμμεγέθης ἀνθοδέσμη ἔχουσα σχῆμα ἡμισφαιρίου καὶ εἰκονίζουσα δι' ἀνθῶν καὶ φύλλων αὐτὸ τὸ ἡμισφαίριον τοῦ νέου κόσμου. Ἡ θάλασσα ἀπετελεῖτο ἐκ φύλλων δάφνης· ἑκάστη δὲ τῶν ἀμερικανικῶν ἐπικρατειῶν διεγράφετο δι' ἀνθῶν διαφόρου χρώματος. Ἡ ἀνθοδέσμη, ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα ἀνθοδετικῆς, κατεσκευάσθη ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτῆς τῆς οἰκοδεσποίνης.

— Πρὸς τὸν Βέρδην ἑορτάζοντα τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ μουσικοῦ του σταδίου ὁ Κρίσπης ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα.

Ἰωσὴφ Βέρδην, *Βουσσέτον.*

Πρὸς σὲ ὅστις μετῆλθες τὴν ἀρίστην πολιτικὴν— τὴν πολιτικὴν τῆς τέχνης— ἀποστέλλω τὸν εἰλικρινῆ χαιρετισμὸν ἀνδρός, ὃν ἡ μεγαλοφυΐα σου καθίστα ὑπερήφανον διότι ἐγεννήθη Ἰταλός.

Φ. Κρίσπης

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἡ γνώμη τοῦ Ἀγαθοπούλου

Φίλος ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Ἀγαθόπουλον περὶ τῆς ὁμοιότητος δύο ἀδελφῶν:

— Πῶς 'μοιάζουν, ὁ Γιάννης καὶ ὁ Νῖκος! δὲν 'ξαναεῖδα τόσην ὁμοιότητα.

— Πρὸ πάντων ὁ Γιάννης! ἀνακράζει ὁ Ἀγαθόπουλος.

Δυσεύρετον

Ἐν συναναστροφῇ παίζουσι τὸ παιγνίδιον ἐκεῖνο τῶν μικρῶν χαρτίων μὲ ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις.

Ἓν ἀπὸ τὰ χαρτία εὑρέθη φέρον τὴν ἐρώτησιν:

— « Ποῦ ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ κεφαλὴ γυναικὸς κρατοῦσα ξένα μυστικά; »

Καὶ τὴν ἀπάντησιν:

« Μόνον ἐπὶ γραμματοσήμου. »

Ἡ μύτη καὶ τὸ στόμα

Ἐν σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ:

Ἐπιβάτης πίνει ἥμισυ ποτήριον οἴνου καὶ προσφέρει τὸ ὑπόλοιπον εἰς γείτονά του Ἄγγλον ἀφοῦ ἐσφόγγισε διὰ τοῦ μαντιλίου τὰ χείλη τοῦ ποτηρίου.

— Ὄχι, ἀπαντᾷ ὁ Ἄγγλος· καλλίτερα πίνει ἀπὸ τὸ στόμα σου παρὰ ἀπὸ τὴ μύτη σου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Πῶς καθαρίζονται τὰ γύψινα ἀγάλματα.

Λαμβάνετε πολὺ πυκνὴν διάλυσιν κόλλας τῶν ὑποκαμίσων καὶ ἐν' ᾧ εἶνε ἀκόμη ζεστὴ ἀλείφετε διὰ μικροῦ *μιστρίου* ἢ καὶ διὰ ψήκτρας τὸ ἀγαλμάτιον μέχρις οὗ τὸ στρῶμα καταστῇ ἀρκετὰ παχύ. Ἔπειτα δὲ τὸ ἀφίνετε νὰ ξηρανθῇ. Ἡ κόλλα ἐκλεπιζομένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον συναποφέρει καὶ τὰς κηλίδας τοῦ γύψου. Ἐν ἀποτυχίᾳ πρέπει νὰ ἐπαναλάβετε τὸ πλύσιμον.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1894.

Digitized by Google

Ἀριθ. 727 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ΄. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 3 Δεκεμβρίου 1889.

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΒΟΣ Ο ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ

Β΄.

Σοφὸς διδάσκαλος, ποιητὴς ὑπερήφανος. Εἰς τὰς λέξεις ταύτας συγκεντροῦται ὁ βίος τοῦ Ἀνδρέου Κάλβου. Ἐγεννήθη τῷ 1792. Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν γραμμάτων ἔλαβεν ἐν Ζακύνθῳ. Νεώτατος μετέβη εἰς Ἰταλίαν ὅπου κατέφευγον πάντες οἱ διψῶντες διακεκριμένης παιδεύσεως. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Φωσκόλου. Ὁ περιφανὴς Ἰταλοέλλην ποιητής, διαγνοὺς τὸ ὑπέροχον τοῦ Κάλβου, συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ φιλίας. Εἶπέ που ὁμιλῶν περὶ αὐτοῦ: «Ὁ Κάλβος συνέγραψεν ἐν τῷ οἴκῳ μου δύο τραγῳδίας. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι αὗται δὲν δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ποιητῶν· οὐχ ἧττον προδίδουσι τὴν ἔξοχον τοῦ ἀνδρὸς διάνοιαν. Ἀκόμη δὲν συνεπλήρωσε τὰ εἰκοσιτέσσαρα ἔτη. Εἶνε ἐγκρατὴς καὶ μετριόφρων, φιλόσοφος δ' ἐκ φύσεως καὶ οὐχὶ πρὸς ματαίαν ἐπίδειξιν σοφίας δανεισμένης ἐκ τῶν βιβλίων.» Ἀλλ' εὐγενέστερον ἔτι ὁ Φώσκολος ἔγραφεν εἰς Ζάκυνθον ὅπως πείσῃ τὸν δῆμον νὰ χορηγήσῃ μηνιαῖον ἐπίδομα εἰς τὸν νεαρὸν Κάλβον ἐξ εἴκοσι ταλλήρων πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Ἀλλ' εἰς μάτην ἐμεσίτευεν ὑπὲρ αὐτοῦ· ὁ δῆμος ἐκώφευεν, ὁ Κάλβος ἐπένετο, καὶ πολλάκις εὑρίσκετο ἄνευ χρημάτων. Ὁ Φώσκολος προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ὅτε βραδύτερον ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἰταλικὴν γῆν, ὁ Κάλβος τὸν συνώδευσεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἀλλὰ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ ὁ σύνδεσμος τῶν δύο ποιητῶν, διακοπεὶς ἐκ τοῦ ἰδιοτρόπου καὶ εὐερεθίστου τοῦ χαρακτῆρος ἀμφοτέρων. Ἐν Λονδίνῳ ὁ Κάλβος παρέδιδε μαθήματα ἱστορίας, πολλοὺς προσελκύων μαθητὰς διὰ τῆς εὐφραδείας του.

Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ζητῶν εὐκαιρίαν νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Ἀλλ' ἀπελπισθεὶς ἕνεκα τῶν διχονοιῶν αἵτινες ἐσπάρασσον τότε τὸν ἀγῶνα, ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους. Ὡς ὁ Σολωμὸς ἐν τῷ Ὕμνῳ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν, οὕτω καὶ ὁ Κάλβος βαθέως ἀπετύπωσεν ἐντὸς τῶν στίχων του τὴν θλῖψιν ἣν τῷ ἐνεποίησεν ἡ θέα τῶν ἐμφυλίων ῥήξεων. Τὸ «Φάσμα», μία ἐκ τῶν ᾠδῶν αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τούτου ἐμπνέεται. Ποιητίσκος τις, στερούμενος τῆς δυνάμεως τοῦ Κάλβου, θὰ συνέθετεν ἴσως ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ψυχρόν τι σύμφυρμα ἐκ ῥητορικῶν παραινέσεων καὶ πατριωτικῶν θρηνῳδιῶν, περίπου κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Κοκκινάκη καὶ τοῦ Κανέλλου. Ἀλλ' ὁ Κάλβος διεμόρφωσε τὸ θέμα του εἰς εἰκονικὴν καὶ ἔμψυχον ὀπτασίαν, ὡς δεξιὸς τεχνίτης. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἐπαναστάσεως εἶνε διὰ τὸν Κάλβον ὅ,τι ὁ Ἱέρων διὰ τὸν μέγαν λυρικὸν τῶν Θηβῶν· τοὺς ἐξυμνεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς νουθετεῖ.

Ἐν Λονδίνῳ εὑρισκόμενος ὁ Κάλβος ἐνυμφεύθη Ἀγγλίδα, ἀποθανοῦσαν πρὸ τῆς καθόδου του εἰς Ἑλλάδα. Ἀπὸ τῶν Παρισίων μετέβη εἰς Κέρκυραν τῷ 1826, ἔνθα προσελήφθη τὸ πρῶτον ὡς οἰκοδιδάσκαλος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Εὐτυχίου Ζαμπελίου. Ἐπεδίωκε νὰ διορισθῇ ὑπὸ τοῦ Γυΐλφορδ καθηγητὴς ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐσύστησεν ἴδιον σχολεῖον πρὸς τὸ ἔτος 1835 — 1836, εἰς ὃ ἐφοίτων πολλοί. Ἀπελάμβανεν ἐκ τῶν μαθητῶν του περὶ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι δίστηλα καὶ πλέον κατὰ μῆνα. Τὸ σχολεῖον διήρκεσε μέχρις οὗ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἰονίῳ Πανεπιστημίῳ[1]). Ἀποφεύγων τὴν τύρβην, τὰς ὥρας του διήνυεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ του συγγράφων καὶ μελετῶν. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα, μελαγχροινός, μὲ μαύρους ὀφθαλμοὺς καὶ μεγάλην ῥῖνα. Ἔτρεφεν ἰδιάζουσαν προτίμησιν πρὸς τὸ μέλαν χρῶμα, ὡς ἁρμοζόμενον ἴσως πρὸς τὸ μελαγχολικὸν τοῦ χαρα-

(1) Πολυτίμους τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἤθους καὶ τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ ὀφείλω εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ ἀξιοτίμου ἐκ Λευκάδος βουλευτοῦ κ. Τσαρλαμπᾶ, ὅστις ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Κάλβου. Πλὴν τούτων ἐχρησίμευσεν εἰς ἐμὲ καὶ ἡ προταχθεῖσα βιογραφία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ φιλερεύνου λογίου κ. Σ. Δὲ Βιάζη ἐν τῇ πρὸ ὀκταετίας ἐκδόσει τῶν Ὠδῶν ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ Σεργίου Ραφτάνη.

Digitized by Google

κτῆρός του, καὶ εἶχε τὴν μανίαν δι' αὐτοῦ νὰ ἐπιχρίῃ τὰ ἔπιπλά του. Ἔζη μετὰ πολλῆς λιτότητος, ἀλλὰ καὶ περισσῆς ἀξιοπρεπείας. Τὸ εὐερέθιστον αὐτοῦ ὑπερέβαινε πᾶν ὅριον. Ὁ ἱστοριογράφος τῆς Ἑπτανήσου Χιώτης ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: «Διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἰονίῳ Πανεπιστημίῳ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ εὐφημίας ὑπὲρ ἄλλων καθηγητῶν· δι' ὃ ἀγανακτήσας εἰς χειροκροτήσεις τῶν μαθητῶν ὑπὲρ τοῦ καθηγητοῦ Ὀρεόλου, παρῃτήθη τῆς θέσεως αὐτοῦ μεθ' ὅλας τὰς παρακλήσεις Κυβερνήσεως καὶ φίλων.» Καὶ ἓν ἄλλο παράδειγμα: Συνδέσας ἐν Κερκύρᾳ σχέσεις μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἁρμοστοῦ, μετέβαινε συχνὰ πρὸς ἐπίσκεψίν του. Ἀλλ' ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον δυσαρεστηθεὶς ἐναντίον τοῦ ἁρμοστοῦ, ἔπαυσε φοιτῶν εἰς τὸ παλάτιόν του, καί, τὸ περιεργότερον, ἀπεδίωξε τὸν υἱὸν τοῦ ἁρμοστοῦ, μεταβάντα μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν οἰκίαν του, διατάξας τὸν ὑπηρέτην του μεγαλοφώνως, ὥστε νὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπισκέπτου, νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι «δὲν εἶνε 'ς τὸ σπίτι!» Τὸ ἀκρόχολον αὐτοῦ καθίσταται, νομίζω, κατάδηλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ποιήσεώς του. Καὶ μὴ δὲν εἶνε αὕτη ἔμμεσος διαμαρτύρησις κατὰ τῆς γλώσσης, τῶν μέτρων, τῆς φράσεως, τῶν ἐν χρήσει τότε παρὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ ;

Τὸ ὑπερήφανον τοῦ χαρακτῆρος συνεφεῖλκε τὸ ἀφιλοχρήματον αὐτοῦ. Ἅμα λαβὼν θέσιν, ἔπαυσε νὰ δέχεται δίδακτρα παρὰ τῶν μαθητῶν του. Οὐδὲ ἠνάγκαζεν αὐτὸν τὸ δέλεαρ τῆς ἀμοιβῆς νὰ ὑποφέρῃ τὰ ἐλαττώματά των. Μόλις ἐπείθετο περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς εὐδοκιμήσεως τοῦ μαθητοῦ, ἔγραφε πρὸς τοὺς γονεῖς, συμβουλεύων νὰ ἀποσύρωσι τοῦ σχολείου τὸ τέκνον. Παρέδιδεν ἰταλιστί. Μεγάλη ἦτο ἡ εὐφράδεια αὐτοῦ καὶ ὅλος πρωτότυπος ἡ διδασκαλία του. Καὶ τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦ Κάλβου ἀπὸ τῆς ποιητικῆς ἐξετείνετο μέχρι τῆς γραμματικῆς, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν. Ἦτο πολύγλωσσος καὶ πολυμαθής. Ἐδίδασκεν Ἑλληνικά, Λατινικά, Ἰταλικά, Γαλλικά, Ἀγγλικά, Φιλοσοφικά, Γεωγραφίαν, Ἀστρονομίαν. Μὲ διαβεβαιοῦσι πρὸς τούτοις ὅτι ἦτο κάτοχος καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς. Εὐτυχής τις θνητός, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία ἀτυχῶς δὲν διεφύλαξε τὸ ὄνομα, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Θεολογίας, ὑποθέτομεν, ἐν τῷ Ἰονίῳ Πανεπιστημίῳ· τὰ μαθήματα ἅτινα ὁ κύριος οὗτος παρέδιδε, παρεσκεύαζεν ἀφ' ἑσπέρας ὁ Κάλβος ἀφιλοκερδῶς καί, τὸ σπουδαιότερον, ἐν πάσῃ ἐχεμυθείᾳ.

Εἴπομεν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα κατῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης συζύγου του, τῷ 1821. Ἐκ ταύτης ἀπέκτησε θυγάτριον, ἀποθανὸν καὶ τοῦτο ἀώρως. Βαθεῖαν στοργὴν ἔτρεφεν ὁ Κάλβος πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐν ὅσῳ αὕτη ἔζη, εἶπε ποτὲ πρὸς φίλον του, τὴν ἔβλεπε συχνὰ εἰς τὸ ὄνειρόν του· μετὰ τὸν θάνατόν της ἔπαυσε νὰ τὴν βλέπῃ. Τὸ βάθος τῆς υἱϊκῆς στοργῆς του ἀπετύπωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν «Θάνατον» ᾠδῇ, ὡς δεικνύει ἡ περιπαθὴς αὕτη ἀναφώνησις:

Ὦ φωνή, ὦ μητέρα,
Ὦ τῶν πρώτων μου χρόνων
Σταθερὰ παρηγόρησις,
Ὄμματ' ὁποῦ μὲ βρέχετε
Μὲ γλυκὰ δάκρυα!

Καὶ σὺ στόμα ὁποῦ ἐφίλησα
Τόσαις φοραίς, μὲ τόσην
Θερμοτάτην ἀγάπην,
Πόση ἄπειρος ἄβυσσος
Μᾶς ξεχωρίζει!

Ὑπάρχει ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ποιητοῦ ρομαντικὸν ἐπεισόδιον ἄξιον τῶν σελίδων τοῦ Βερτέρου. Περιελθὼν εἰς ἀπόγνωσιν ἕνεκα τοῦ θανάτου πεφιλημένης ὑπάρξεως ἀπεπειράθη νὰ αὐτοκτονήσῃ δι' ἰσχυρᾶς δόσεως ὀπίου· ἀλλ' ἐσώθη τῇ ἐγκαίρῳ συνδρομῇ τῶν φίλων. Τίς οἶδεν ἂν ἐγεννᾶτο χρόνους τινὰς βραδύτερον ἢ ἄλλως πως ἐφρόνει περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ποιήσεως,τίς οἶδεν ἂν δὲν ἀπέρρεον τῆς λύρας του στόνοι βαρύθυμοι καὶ ἀπαισιόδοξοι ἐλεγεῖαι, καὶ δὲν ἐχαιρέτιζε τὸν εὐεργετικὸν θάνατον ὡς ὁ Λεοπάρδης ἢ ὁ Λεκὸντ Δελὶλλ. Ἀλλ' ὁ Κάλβος, ἐν αἷς ἡμέραις ἔζη, δὲν ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ τὴν ἀποστολήν του· καὶ ἀφιέρωσε πάσας τὰς χορδὰς τῆς λύρας του εἰς τὴν πατρίδα, ἐπικαλούμενος τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ψάλλων τοὺς νέους ἥρωας αὐτῆς. Ἐχθρὸς τοῦ ἐπικουρισμοῦ, ἅπαξ μόνον ἐμφανίζει ἐν τῇ ᾠδῇ «Εἰς τὰ Ψαρρὰ» τὴν ἡδυπαθῆ μορφὴν τοῦ φιλοπαίγμονος υἱοῦ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοῦτο οἱονεὶ ἐν σχήματι ἐπιδιορθώσεως, ὅπως ἀποκηρύξῃ πανηγυρικότερον αὐτόν, καὶ ἐξάρῃ τὸ καθῆκον, στωϊκῶς ἀντιτάσσων κατὰ τῆς κυριαρχίας τῶν αἰσθήσεων τὴν δεσποτείαν τοῦ λόγου καὶ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἡδονῆς. Εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ψάλτης τῆς Ἀρετῆς, κατανοῶν ταύτην οὐχὶ ὑπὸ τὴν χριστιανικωτέραν ἐκδοχὴν τοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ τῆς ταπεινότητος, ἀλλ' ὑπὸ τὰς δύο καλλίστας αὐτῆς μορφάς, τὴν Ἀνδρίαν καὶ τὴν Δικαιοσύνην. Ἰδοὺ ὁποίας ἁρμονικὰς στροφὰς ἀπευθύνει πρὸς τὴν Ἀρετήν, καὶ ὁποῖα φωταυγῆ Ἠλύσια δημιουργεῖ διὰ τοὺς ἐναρέτους:

Δυστυχισμένα πλάσματα
Τῆς πλέον δυστυχισμένης
Φύσεως τελειόνομεν
Ἕνα θρῆνον καὶ εἰς ἄλλον
Πέφτομεν πάλιν.

Ἡμεῖς κατεδικάσθημεν
Ἄθλιοι, κοπιασμένοι,
Πάντα νὰ κατατρέχομεν,
Ἀλλὰ ποτὲ δὲν φθάνομεν
Τὴν εὐτυχίαν.

Digitized by Google

Ἴσως (ἐὰν δὲν μὲ τρέφῃ
Ματαία ἐλπὶς) εὑρίσκεται
Μετὰ τὸν θάνατόν μου
Γλυκυτέρα ζωὴ
Καὶ μὲ προσμένει.

Ὅμως διατὶ ἐὰν ἔσπειρε
Παντοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην
Τὴν χαρὰν μὲ τὴν θλῖψιν
Τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς
Τὸ δίκαιον χέρι,

Διατὶ κ' ἐδῶ ὅπου μ' ἔρριψεν,
Εἰς τὴν ἀέριον σφαῖραν,
Μίαν νὰ μὴν εὕρω τρέχουσαν
Διὰ μέ, μόνην μίαν βρύσιν
Παρηγορίας :

Βρύσιν ! — Καὶ τὰ θαυμάσια
Τῆς Ἀρετῆς ἀένναα
Νερὰ δὲν βλέπω ; χύνονται
Ποταμηδὸν τριγύρω μου,
Τὴν γῆν σκεπάζουν.

Ὦ θνητοί, ποτισθῆτε·
Ἐὰν τὸ θεῖον πίετε
Ῥεῦμα, ὁ πόνος μὲ δάκρυα
Τὴν τράπεζαν, τὸ στρῶμά σας
Ἂς βρέξῃ τότε.

Ἂς ἔλθῃ τότε, ἂς ἔλθῃ
Νὰ σᾶς περικυκλώσῃ
Μὲ σκοτεινά, βρονταῖα
Πεπυκνωμένα σύννεφα
Ἡ δυστυχία.

Μία δύναμις οὐράνιος
Εἰς τὴν ψυχήν σας δίδει
Πτερὰ ἐλαφρά, καὶ ὑψόνεται
Λαμπρὸν τὸ μέτωπόν σας
Ὑπὲρ τὴν νύκτα.

Ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια δώματα
Δροσερὸν καταβαίνει
Χαρᾶς, ἐλέου φύσημα
Καὶ στεγνόνει τὰ δάκρυα,
Τὸν ἵδρωτά σας.

Ἐκεῖ ὅπου ἐπατήσατε
Ἰδοὺ οἱ καρποὶ φυτρόνουν,
Καὶ τ' ἄνθη ἰδοὺ σκορπίζουσι
Τὰ κύματα εὐτυχῆ
Τῆς μυρωδίας.

Τῆς φιλίας αἱ χάριτες
Καὶ τοῦ Ὑμεναίου συμπλέκουσι
Χορῶν πλουσίους στεφάνους,
Βωμὸν ἔχουν τὸν θρόνον σας
Καὶ τὸν δοξάζουν.

Ἂν εἰς δικαίους ἔλθετε
Πολέμους, ἢ ἕνα μνῆμα,
Μνῆμα τίμιον εὑρίσκετε,
Ἢ τῶν θριάμβων τ' ᾄσματα,
Καὶ τὰ κλωνάρια.

Τὰ πολύχρυσα πέπλα
Καὶ τ' ἀρώματα ὁ Πλοῦτος,
Γλυκὺ ἡ Σοφία τὸ φίλημα
Σᾶς χαρίζει, ἐὰν ἦνε
Μὲ σᾶς ἡ εἰρήνη.

Ὦ Ἀρετή ! πολύτιμος
Θεά, σὺ ἠγάπας πάλαι
Τὸν Κιθαιρῶνα, σήμερον
Τὴν γῆν μὴ παραιτήσῃς
Τὴν πατρικήν μου.

Ὡς τὸ μόνον πειστήριον τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας τοῦ Κάλβου παρέμειναν εἰς ἡμᾶς αἱ «Ὠδαὶ» του, εἴκοσι τὸν ἀριθμόν. «Δόσις ὀλίγη τε φίλη τε» κατὰ τὸν ποιητήν. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κάλβος συνέγραψε φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράμματα, μετέφρασε θεολογικὰς πραγματείας, συνέγραψε καὶ τραγῳδίας ἰταλιστί· τὰ πλεῖστα τούτων δὲν εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἐχρημάτισε πρὸς τούτοις καὶ συντάκτης Κερκυραϊκῶν ἐφημερίδων. «Εἰς τὸ ἐρχόμενον ἔτος, ἐὰν μοῦ φθάσῃ ἡ ζωή, σημειοῖ ὁ Κάλβος ἐν τέλει τῆς συλλογῆς τῶν Ὠδῶν του, καὶ ἡ τύχη μοῦ δώσῃ ἀρκετὴν ἡσυχίαν, θέλω ὡς παράδειγμα προβάλει στίχους ἡρωϊκούς—οὕτως ἀπεκάλει τὸν δεκαπεντασύλλαβον στίχον διερρυθμισμένον κατὰ τὰς μετρικὰς ἀρχάς του—ὑμνοῦντας τοὺς κατὰ τῶν ἀνηλεῶν τυράννων τῆς πατρίδος θριάμβους τοῦ Σταυροῦ. Κατὰ δὲ τὸ παρὸν ἄλλους παρὰ τοὺς ἄνωθεν δὲν δύναμαι νὰ προσφέρω.» Ἡ ζωὴ θὰ ἔφθανεν εἰς τὸν Κάλβον, ἂν ἡ τύχη τῷ παρεῖχε τὴν «ἡσυχίαν», τὴν ὁποίαν ηὔχετο ὁ ποιητής, τὴν γαλήνην, ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ποιητικῆς δημιουργίας. Ἀλλ' αἱ ἀπηχήσεις τῆς ἑπταχόρδου λύρας δὲν εἵμαρτο νὰ παραταθῶσιν ἐπὶ πολύ. Μετὰ πολλῶν ἐτῶν διαμονὴν ἐν Κερκύρᾳ, ἀπολέσας τὴν θέσιν του, μόλις προσεπορίζετο τὸ ζῆν ἐξ ἰδιαιτέρων παραδόσεων. Ἔπαυσε νὰ γράφῃ στίχους. Κατὰ τὸ 1859 ἀπῆλθε τῆς νήσου, πτωχός, πάσχων τοὺς ὀφθαλμούς, κατατρυχόμενος ἐκ τῶν θλίψεων. Καταπονηθεὶς ἐκ τῆς δυστυχίας, ἐπανέκαμψεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του συνῆψε καὶ δεύτερον γάμον. Ἀπεβίωσεν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1869. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐπένθησε τὸν θάνατόν του. Αὐτὴ ἡ ποίησις, ἥτις ἄλλοτε διὰ τῆς σθεναρᾶς φωνῆς τοῦ Βαλαωρίτου ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ Σολωμοῦ, ἐτήρησε σιγὴν διὰ τὸ ἀγνότερον τῶν τέκνων της. Παράδοξος τύχη ποιητοῦ, ἀφιερώσαντος πάσας τὰς χορδὰς τῆς λύρας του εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ὑπὲρ πάντας λησμονηθέντος ὑπὸ τῆς πατρίδος.

Αἱ πρῶται δέκα Ὠδαὶ τοῦ Κάλβου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ λύρα» ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ἐν Γενεύῃ τῷ 1824, αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα ἐν Παρισίοις τῷ 1826. Ἀμφότεραι ἔτυχον γαλλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ δύο ἐκ τῶν ἀρίστων Σινολόγων τῆς ἐποχῆς. Τοιαύτη ἐκτίμησις πρὸς Ἕλληνα ποιητὴν δὲν ἦτο ἀπροσδόκητος ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ φιλελληνισμὸς ἤκμαζεν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ὡς θέμα τοῦ ἐτησίου ποιητικοῦ διαγωνίσματος αὐτῆς ὥριζε τὴν «Ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων.» Τὰ ποιήματα τοῦ Κάλβου ἐκέρδιζαν, ὑποθέτω, ἐν μεταφράσει εἰς γλῶσσαν ἔθνους, οὗτινος οἱ πολῖται ἦσαν ὡριμώτεροι τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κάλβου πρὸς κατανόησιν αὐτῶν. Ὅτε πρὸ ἑπταετίας ἡ κυρία

Digitized by Google

'Αδὰμ ἐδημοσίευσε τῇ συνεργασίᾳ τοῦ κ. Δ. Βικέλα τὸ «Περὶ συγχρόνων ἑλλήνων ποιητῶν» βιβλίον της ἀπὸ τοῦ Ῥήγα μέχρι τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου, παρέθηκεν ἐν αὐτῷ διάφορα ἀποσπάσματα νεοελληνικῶν στίχων ἐν γαλλικῇ μεταφράσει εἰς τὸ πεζόν. Καθ' ἃ ἤκουσα διαβεβαιούμενον ἐκ πηγῆς ἀξιοπίστου, τὴν βαθυτέραν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν παρὰ τοῖς γάλλοις ἀναγνώσταις τοῦ βιβλίου τὰ ἐκ τῶν 'Ωδῶν τοῦ Κάλβου παρατεθέντα ἀποσπάσματα. Ἡ «Ζάκυνθος» καὶ ὁ «'Ωκεανός», ἀπηλλαγμένα τοῦ ἀσυνήθους γλωσσικοῦ καὶ μετρικοῦ ἐνδύματος, ἅτινα τὰ καθιστᾷ παρ' ἡμῖν δυσεξιχνίαστα καὶ ἀμφισβητήσιμα, ἐπέλαμψαν ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλούτῳ τῆς ἐμπνεύσεως αὐτῶν. Ἀμφότεραι αἱ περὶ ὧν λόγος ᾠδαὶ παρέχουσιν ἐπαρκῆ ἰδέαν τῆς ποιήσεως τοῦ Κάλβου καὶ ὑπὸ τὴν ἐντονωτέραν καὶ ὑπὸ τὴν τρυφερωτέραν αὐτῆς ὄψιν. Ἀλλὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀποκαλύπτεται εἰς μόνον τὸν διεξερχόμενον ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν εἴκοσιν 'Ωδῶν, καθὼς τὰς ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ἐν τῇ πενιχρᾷ ἐκδόσει τῆς Ζακύνθου. Αἱ 'Ωδαὶ ἀποτελοῦσι λυρικὸν οἷον μεθ' ἑνότητος σύνθεμα, περιέχον ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ ἀνακυκλούμενον περὶ τὴν αὐτὴν κεντρικὴν ἰδέαν. Ἐν αὐτῷ αἱ εἰκόνες τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, οἱ θρίαμβοι τῶν πολέμων, μεγάλαι ἀναμνήσεις καὶ μεγάλαι σκηναὶ συμπλέκονται ἐν ἀλληλουχίᾳ διὰ καινοφανοῦς λαμπρότητος ἐν τῷ χρωματισμῷ, ἀποτελοῦσαι πίνακας περιβαλλομένους ὑπὸ χρυσῶν πλαισίων. Καὶ πάντοτε ἐν τῷ ἄκρῳ ἑκάστου πίνακος, ὡς ποτε ὁ Φειδίας ἔγραψεν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηνᾶς τὴν εἰκόνα του, ἀναφαίνεται ἡ μορφὴ τοῦ ποιητοῦ ἔνθους ἐκ παντὸς γενναίου καὶ μεγάλου. Λέγεται ὅτι ὁ κιθαρῳδὸς Τιμόθεος διὰ τῆς χρήσεως ἀντιρρόπων μελῶν, ἄλλοτε μὲν διήγειρεν ἐν τῷ μεγάλῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν πόθον τῶν συμποσίων, ἄλλοτε δὲ τὸν πόθον τῶν ὅπλων συμφώνως πρὸς τὸ ἑκάστοτε τονιζόμενον μέλος· ἀλλ' ὁ Κάλβος οὐδέποτε μεταβάλλει τὸν τόνον τοῦ ᾄσματός του· ἓν αἴσθημα διερμηνεύει, ἓν αἴσθημα ἐμπνέει· τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμόν. Εἰς τοῦ ἱεροῦ λόχου τὴν θυσίαν ἐν Δραγατσανίῳ, εἰς τὰς σφαγὰς τῆς Χίου, εἰς τὴν ὁλοκαύτωσιν τῶν Ψαρρῶν, εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Κανάρη, τὰ τρόπαια τῶν ναυτικῶν νήσων, τὸν θάνατον τοῦ Βύρωνος, εἰς ἕκαστον θρίαμβον καὶ εἰς ἕκαστον ὄλεθρον ἀφιεροῖ καὶ ἴδιον ᾆσμα. «Ὁ βωμὸς τῆς πατρίδος», ἡ εἰκοστὴ καὶ τελευταία ᾠδή, εἶνε ποίημα ἄξιον τοῦ Καλλίνου, τοῦ ποιητοῦ τῶν ἀρχαίων Ἰώνων. Ἐν αὐτῷ ὁ Κάλβος παροτρύνει τοὺς Ἕλληνας νὰ θυσιάσωσι τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος· τὸ ποίημα διακρίνει λιτότης ἐκφράσεως ἀσυνήθους εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ «'Ωκεανοῦ.» Νομίζεις ὅτι πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς κινδυνευούσης πατρίδος πρῶτος ὁ Κάλβος ἐγκαταλείπει, ὡς περιττὰ τὰ πλούσια κοσμήματα τῆς Μούσης του, καὶ ἀποθέτων τὴν λύραν του, ἀναλαμβάνει τὴν σάλπιγγα τοῦ Φεραίου.

Ἀλλὰ τὸ στοιχεῖον τοῦ Κάλβου εἶνε ἡ θάλασσα. Ἐπὶ τῶν γλαυκῶν κυμάτων τῆς Μεσογείου νήχεται ἡ ᾠδή του, ὡς ἀτίθασσος Γαλάτεια. Εἰς τὰ «χλωρά, μοσχοβολοῦντα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, εὐτυχισμένα χώματα, ὅπου ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη πάντα ἐκατοίκουν», ἐπιφυλάσσει τὰς ὡραιοτέρας στροφάς του, καὶ εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ὑμνογράφος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὡς παρ' ἡμῖν τοῖς νεωτέροις ὁ μόνος ἀφιερῶν ὑπὲρ αὐτῶν ἀξίους στίχους, καθ' ὅλως διάφορον τρόπον, εἶνε ὁ κ. Ἀριστομένης Προβελέγιος.

Γ'.

Ὁ Κάλβος περιέβαλε τὴν ποίησιν αὐτοῦ ἰδιόρρυθμον, σχεδὸν αὐθαίρετον ἔνδυμα. Οὐδεὶς ἐξύμνησεν ὀρθοδοξότερον αὐτοῦ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ὅμως οἱ στίχοι του κρίνονται ὡς στίχοι σχισματικοῦ καὶ αἱρεσιάρχου. Ἀφ' ὅτου ὁ Ἕλλην ἀπώλεσε τὸ αἴσθημα τῆς ἀρχαίας προσῳδίας καὶ τὸν χρόνον διεδέχθη ἐν τῇ στιχουργίᾳ ὁ τόνος, ὁ τετράμετρος ἰαμβικός, ὁ κοινῶς καλούμενος δεκαπεντασύλλαβος, κατέστη βαθμηδὸν ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος ὑφ' ὃν ἡ ἑλληνικὴ φαντασία διεμόρφου τὰ πλάσματά της, ἡ κυψέλη ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐθνικὴ ποίησις ἑκάστοτε ἀπέθηκε τὸ μέλι της. Ὁ στίχος τὸν ὁποῖον ἐν ἀρχῇ κατεφρόνουν οἱ Βυζαντινοὶ λογιώτατοι καὶ ὁ Τζέτζης μεταχειριζόμενος ἐστιγμάτιζεν ὡς ἀγοραῖον καὶ ἀγυρτικόν, ἐπεβάλλετο λεληθότως ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, ὑπερβάλλων εἰς κάλλος καὶ εἰς εὐγένειαν τὰ παραμένοντα μάταια λείψανα τῆς ἀρχαίας μετρικῆς. Ἔντονος καὶ ἁπαλός, χαρίεις καὶ θλιβερός, εὐάρμοστος εἰς πᾶν εἶδος ποιήσεως, εἶνε τὸ ῥυθμικώτατον καὶ ἐκφρασοικώτατον τῶν μέτρων ἐκ τῶν θελγόντων τὰ ὦτα καὶ συγκινούντων τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ποικίλα μέτρα, εἰς ἃ πλουτεῖ ἡ νεωτέρα στιχουργία, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ καταγωγή των, εἴτε ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν ἀρχαίων εἰδῶν καὶ συστημάτων, εἴτε ἄλλως πως παρεισήχθησαν, ἐπολιτογραφήθησαν εἰς τὴν χώραν μας, θωπευτικά, εὐάρεστα, γνώριμα εἰς τὰ ὦτα. Καὶ ἡ πολυθέλγητρος *Ρίμα*, ἡ ἡμετέρα ὁμοιοκαταληξία, κατὰ τοὺς μὲν παιδαριῶδες ἢ βαρβαρικὸν παίγνιον, ἀνάξιον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς εὐγενείας τῆς τέχνης, κατὰ τοὺς δὲ ἀπορρέουσα ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος τῆς νεωτέρας Μούσης, σύμβολον τοῦ ἐνδομύχου καὶ ὀνειροπόλου αὐτῆς, «διὰ τῆς ἐπανελεύσεως τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἐπανάγουσα ἑκάστοτε τὴν ψυχὴν εἰς ἑαυτήν», ἡ Ρίμα ἐχρησιμοποιήθη ἐν πολλοῖς καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν. Ἀλλ' ἡ Μοῦσα τοῦ Κάλβου

Digitized by Google

ἀνεφάνη ὡς ζῶσα διαμαρτύρησις ἐναντίον τῶν δημωδῶν ῥυθμῶν, τῶν γνωρίμων μέτρων καὶ τῆς διασκεδαστικῆς ὁμοιοκαταληξίας. Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἰταλικῆς ποιήσεως ἀρκούντως ὑπεβοήθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ στιχουργικοῦ καθεστῶτος. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἐδημιούργησε τὴν μετρικήν του, καὶ ἄλλοθεν ἂν παρέλαβε τὰς βάσεις της, τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι πρῶτος καὶ μόνος ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ποιήσει.

(Ἕπεται συνέχεια) Κωστης Παλαμας.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς Ποθητῆς ἥτις τῇ ἐφαίνετο ἐλαφροτέρα τοῦ συνήθους ἐγένετο αἴφνης μεγάλη κίνησις λογισμῶν καὶ ἀναμνήσεων. Πᾶσα ἡ ἀπομεμακρυσμένη ζωή της ἐφάνη πλησιάσασα. Καὶ τὰ ἐλάχιστα περιστατικὰ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας, σκηναί τινες ἃς δὲν εἶχεν ἐννοήσει, λόγοι οὓς εἶχεν ἀκούσει ὡς ἐν ὀνείρῳ, ἀνεπαρίσταντο εἰς τὸν νοῦν της.

Ἡ νεᾶνις ἐξεπλήττετο, ἀλλὰ δὲν ἐπτοεῖτο. Ἠγνόει ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου ἐκμηδενισμοῦ τοῦ θανάτου ἐπέρχεται συχνάκις στιγμὴ τοιαύτη παραδόξου ὑπερβολικῆς διεγέρσεως, ὡσανεὶ τὸ ὂν ὁλόκληρον ἐνέτεινε πάσας αὐτοῦ τὰς ἰδιότητας καὶ τὰς δυνάμεις κατὰ τὸν τελευταῖον λεληθότα ἀγῶνα.

Ἀπὸ τῆς κλίνης ἔβλεπε τὸν πατέρα της καὶ τὴν μητέρα της, τὴν μὲν πλησίον της, τὸν δὲ ἐντὸς τοῦ δωματίου τῆς ἐργασίας, οὕτινος εἶχεν ἀφεθῇ ἡ θύρα ἀνοικτή. Ἡ κυρία Δελομπὲλ ἔκειτο ἐπὶ τῆς καθέδρας ἐν τῇ χαύνῃ στάσει τῆς μακρᾶς κοπώσεως, εἰς ἣν ἐπὶ τέλους ὑποκύπτει τις, πᾶσαι δὲ αἱ πληγαί, τὰ μεγάλα τραύματα τῆς σπάθης, δι' ὧν ἡ ἡλικία καὶ αἱ ὀδύναι σημειοῦσι τὰ γηράσαντα πρόσωπα ἐφαίνοντο θλιβερὰ καὶ ἀνεξάλειπτα ἐν τῇ χαλαρώσει τοῦ ὕπνου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἡ θέλησις, αἱ διάφοροι ἀσχολίαι ἐπιθέτουσιν οἱονεὶ προσωπεῖον ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἐκφράσεως τῆς μορφῆς· ἀλλὰ τὴν νύκτα αὕτη ἐπανέρχεται εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν αἱ βαθεῖαι ῥυτίδες τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀξίας γυναικός, τὰ ἐρυθρὰ της βλέφαρα, ἡ ἀραιὰ καὶ λευκανθεῖσα παρὰ τοὺς κροτάφους κόμη, ἡ σύσπασις τῶν ἐκ τῆς ἐργασίας βασανισθεισῶν ταλαιπώρων χειρῶν της, τὰ πάντα ἐφαίνοντο καὶ ἡ Ποθητὴ εἶδε τὰ πάντα. Ἐπόθει νὰ ἔχῃ περισσοτέραν δύναμιν ὅπως ἐγερθῇ καὶ ἀσπασθῇ τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο καὶ γαλήνιον μέτωπον, ὅπερ αἱ ῥυτίδες ηὐλάκωνον ἀλλὰ δὲν ἠμαύρουν.

Ὡς ἀντίθεσις, διὰ τῆς ἡμικλείστου θύρας ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ ἐνεφανίζετο πρὸς τὴν θυγατέρα του ἐν μιᾷ τῶν ἀγαπητῶν του στάσεων. Καθήμενος καὶ ἐστραμμένον ἔχων τὸ σῶμα κατὰ τὰ τρία τέταρτα πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἐπεστρωμένης διὰ μακρᾶς ὀθόνης ἔνθα παρετίθετο τὸ δεῖπνόν του, ἔτρωγεν ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἀνεγίνωσκε φυλλάδιον στηριζόμενον ἀντικρὺ του ἐπὶ τῆς φιάλης τοῦ ὕδατος. Ὁ μέγας ἀνὴρ εἶχε μόλις ἐπιστρέψει—ὁ κρότος μάλιστα τῶν βημάτων του πιθανῶς εἶχεν ἀφυπνίσῃ τὴν ἀσθενῆ—καὶ διεγηγερμένος εἰσέτι ἐκ τῆς κινήσεως καὶ ἐκ τῆς διεξαγωγῆς λαμπρᾶς θεατρικῆς παραστάσεως ἐδείπνει μόνος σοβαρῶς, μεγαλοπρεπῶς, φέρων τὴν καλῶς προσαρμοζομένην εἰς τὸ σῶμά του καινουργῆ ῥεδιγκόταν, μὲ τὸ μάκτρον δεδεμένον ὑπὸ τὸν πώγωνα, μὲ τὴν κόμην τεχνηέντως ἠνωρθωμένην διὰ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου.

Διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς της ἡ Ποθητὴ παρετήρησε τὴν φανερὰν δυσαναλογίαν ἥτις ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ἐξηντλημένης, πενιχροτάτην ἐνδεδυμένης περιβολὴν ἥτις τὴν ἔκαμνε νὰ φαίνεται ἰσχνοτέρα καὶ ὠχροτέρα, καὶ τοῦ πατρός της εὐδαίμονος, καλῶς τρεφομένου, ἀργοῦ, γαληνίου, μὴ ἔχοντος συνείδησιν. Δι' ἑνὸς βλέμματος ἐννόησε τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ὄντων διαφοράν. Ὁ κύκλος τῆς συνηθείας ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ τέκνα καταντῶσι νὰ μὴ βλέπωσι πλέον πολὺ καθαρά, διότι οἱ ὀφθαλμοί των ἐξοικειοῦνται εἰς τὸ ἰδιαίτερόν του φῶς, ἐξηφανίσθη αἴφνης δι' αὐτήν. Ἔκρινε νῦν τοὺς γονεῖς της ἐξ ἀποστάσεως, ὡς νὰ ἀπεμακρύνετο ἀνεπαισθήτως ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἦτο βάσανος ἐπιπρόσθετος ἡ ὀξυδέρκεια αὕτη τῶν τελευταίων της στιγμῶν. Τί ἔμελλον νὰ γείνωσιν ἀφοῦ αὐτὴ ἤθελεν ἀποθάνει; Ἢ ἡ μήτηρ της θὰ εἰργάζετο πολὺ καὶ θ' ἀπέθνησκεν ἐκ τοῦ κόπου, ἢ ἡ ἀτυχὴς γυνὴ θὰ ἠναγκάζετο νὰ διακόψῃ πᾶσαν ἐργασίαν, ὁ δὲ ἐγωϊστὴς σύντροφός της, πάντοτε κατειλημμένος ἐκ τῆς θεατρικῆς φιλοδοξίας του θ' ἄφινεν ὥστε νὰ ἐξολισθήσωσιν ἀμφότεροι εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν, τὸ ζοφερὸν βάραθρον, ὅπερ εὐρύνεται καὶ βαθύνεται ἔτι μᾶλλον ὅσῳ τις κατέρχεται.

Δὲν ἦτο ἐν τούτοις κακός, ὡς εἶχεν ἀποδείξει πολλάκις. Κατείχετο μόνον ὑπὸ τυφλώσεως μεγάλης, ἣν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ... Ἐσυλλογίσθη ν' ἀποπειραθῇ αὐτή, ἐσυλλογίσθη πρὶν ἀπέλθῃ, — καὶ κάτι τῆς ἔλεγεν ἐνδομύχως ὅτι ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ μετ' ὀλίγον — ν' ἀποσπάσῃ τὸν πυκνὸν πέπλον, ὃν ὁ ταλαίπωρος πατὴρ της ἐκράτει ἑκουσίως καὶ διὰ τῆς βίας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Χεὶρ ἐλαφρά, φιλόστοργος ὡς ἡ ἰδική της ἡ-

Digitized by Google

δύνατο μόνη ν' αναλάβη την τοιαύτην εγχείρησιν.

Μόνη αυτή εδικαιούτο να είπη προς τον πατέρα της:

— Κέρδιζε το ψωμί σου!.. παραίτησε το θέατρον!

Επειδή δε ο καιρός επείγεν, η Ποθητή Δελομπέλ ωπλίσθη με όλον αυτής το θάρρος και τον προσεκάλεσε σιγά:

— Μπαμπα... μπαμπά!..

Αμέσως άμα ήκουσε την πρόσκλησιν της θυγατρός του ο μέγας ανήρ προσέδραμε μετά σπουδής. Είχε παρασταθή την εσπέραν εκείνην διά πρώτην φοράν εις δραματικόν τι έργον εν τω θεάτρω Αμπιγκύ, επανήλθε δ' εκ της παραστάσεως εξημμένος, ηλεκτρισμένος. Τα πολύφωτα, οι χειροκροτούντες εγκάθετοι, αι εις τους διαδρόμους συνδιαλέξεις, πάσαι αι εξάπτουσαι την μανίαν του ερεθιστικαί λεπτομέρειαι είχον συντελέσει ζωηρώς εις την αύξησιν της πλάνης του.

Εισήλθεν εις τον θάλαμον της Ποθητής ακτινοβολών, εξαίσιος, κρατών την λυχνίαν διά της χειρός, ευθυτενέστατος, με μίαν καμέλιαν εις την κομβιοδόχην.

— Καλησπέρα, Ζιζή, είπεν. Έξυπνη είσαι;..

Και οι λόγοι του είχον τόνον τινά φαιδρόν, όστις αντήχει παραδόξως εν τω μέσω της πέριξ μελαγχολίας.

Διά της χειρός η Ποθητή ένευσεν αυτώ να σιωπήση, δεικνύουσα την κοιμωμένην κυρίαν Δελομπέλ.

— Απόθεσε την λυχνίαν εκεί επάνω... Θέλω να σου ομιλήσω.

Η διακεκομμένη εκ της συγκινήσεως φωνή της τον εξέπληξε, καθώς επίσης και οι οφθαλμοί της, διεσταλμένοι πλέον του συνήθους, φωτιζόμενοι υπό βλέμματος διαπεραστικού, όπερ ουδέποτε άλλοτε είχε παρατηρήσει εις αυτούς.

Δειλιών οπωσούν επλησίασε προς αυτήν, με την καμέλιαν εις την χείρα διά να της την προσφέρη, με το στόμα προσπεποιημένον, τριζόντων των καινουργών αυτού υποδημάτων, τουθ' όπερ αυτός εθεώρει αριστοκρατικώτατον. Προφανώς η στάσις του εδήλου στενοχωρίαν, ήτις αναμφιβόλως προήρχετο εκ της μεγάλης αντιθέσεως της επικρατούσης μεταξύ της καταφώτου και θορυβώδους πλατείας του θεάτρου εξ ης προ ολίγου είχεν απέλθει και του μικρού εκείνου της ασθενούς κοιτώνος, ένθα ο κρότος και το φως μετριαζόμενα έθνησκον εντός πυρετώδους ατμοσφαίρας.

— Τί έχεις κόρη μου; ηρώτησεν. Μήπως πάσχης περισσότερον;

Διά κινήσεως της μικράς ωχράς κεφαλής της η Ποθητή απήντησεν ότι τω όντι ησθάνετο εαυτήν πολύ πάσχουσαν και ότι ηθέλησε να του ομιλήση εκ του πλησίον, πολύ πλησίον. Αφού δε ο μέγας ανήρ προσήγγισεν εις το προσκεφάλαιόν της, απέθηκε την καίουσαν χείρα της επί του βραχίονός του και εψιθύρισεν εις το ους του μερικάς λέξεις.... Ήτο πολύ κακά, πάρα πολύ. Συνησθάνετο ότι ολίγον έμελλεν ακόμη να ζήση.

— Λοιπόν, πατέρα, θα ευρεθής μόνος με την μαμμά... Μη τρέμης έτσι!... Το εγνώριζες ότι αυτό το πράγμα έμελλε να επέλθη και μάλιστα πολύ γρήγορα ... Ήθελα μόνον να σου είπω ότι αφού 'πάγω εγώ, η μαμμά δεν θα είνε ικανή να κερδίζη ό,τι χρειάζεται διά το σπίτι... Κύτταξε πόσον είνε ωχρά και καταβεβλημένη.

Ο ηθοποιός παρετήρησε την «αγίαν γυναίκά του» και εφάνη λίαν έκπληκτος διότι τω όντι είχε τοιαύτην όψιν. Αλλ' επαρηγορήθη διά μιάς σκέψεως εγωϊστικής.

— Ποτέ δεν ήτο πολύ γερή!

Η παρατήρησις αύτη και ο τόνος δι' ου ελέχθη εξηρέθισαν την Ποθητήν και εκράτυναν έτι μάλλον την απόφασίν της. Εξηκολούθησε λοιπόν ανηλεής φαινομένη προς τα ονειροπολήματα του ηθοποιού:

— Τί θα γίνετε και οι δυό σας αφού εγώ δεν θα υπάρχω πλέον;... Ναί, το εξεύρω ότι έχεις πολύ μεγάλας ελπίδας, αλλ' απέχουν πολύ από του να πραγματοποιηθούν. Τα αποτελέσματα τα οποία αναμένεις προ τόσου καιρού ενδέχεται ακόμη να βραδύνουν· και εις το εξής πώς θα κάμετε; Άκουσε, καλέ μου πατέρα, δεν θέλω να σε λυπήσω... Αλλά μου φαίνεται ότι κατά την ηλικίαν οπού έχεις και όπως είσαι νοήμων θα ήτο εύκολον..... Ο κ. Ρίσλερ δεν θα ήθελε και καλλίτερον, είμαι βεβαία!....

Ελάλει βραδέως, μετά κόπου, εκζητούσα τας λέξεις, παρεμβάλλουσα μεταξύ εκάστης φράσεως μακρά διαλείμματα σιγής, άτινα ήλπιζε πάντοτε να ίδη πληρούμενα υπό νεύματός τινος ή αναφωνήσεως του πατρός της. Αλλ' ο ηθοποιός δεν ηννόει. Ηκροάτο, την έβλεπε με τους χονδρούς στογγύλους οφθαλμούς του συναισθανόμενος αορίστως ότι εκ της παιδικής εκείνης αθώας και αμειλίκτου συνειδήσεως, κατηγορία τις εγείρεται κατ' αυτού. Αλλά ηγνόει ακόμη οποία ήτο.

— Πιστεύω ότι καλά θα έκαμνες, επανέλαβεν η Ποθητή δειλώς, πιστεύω ότι θα έκαμνες καλά να παραιτηθής...

— Αι;... πώς;... τί;...

Η νεάνις εσιώπησεν ιδούσα το αποτέλεσμα των λόγων της. Η τόσον ευμετάβολος μορφή του γηραιού ηθοποιού ηλλοιώθη συσπασθείσα υπό σφοδράς απελπισίας, δάκρυα δε, αληθή δάκρυα άτινα ουδ' εσκέφθη καν ν' αποκρύψη διά του αναστρόφου της χειρός όπως πράττουσιν επί

Digitized by Google

τῆς σκηνῆς, ἐξώγκωσαν τὰ βλέφαρά του χωρὶς νὰ ἐκρεύσωσι, διότι ἡ λύπη περιέσφιγγε τὸν λάρυγγά του. Ὁ ἀτυχὴς ἤρχισε ἤδη νὰ ἐννοῇ. Ἐκ τῶν δύο ὄντων, τῶν ὁποίων ὁ πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸς ἔμενεν εἰσέτι πιστός, τὸ ἓν ἀπηρνεῖτο τὴν δόξαν του! Ἡ θυγάτηρ του δὲν εἶχε πλέον πίστιν εἰς αὐτόν. Δὲν ἦτο δυνατὸν τὸ τοιοῦτο! Θὰ ἠννόησε κακῶς, θὰ ἤκουσε κακῶς... Ἐκ τίνος θὰ ἔκαμνε καλὰ νὰ παραιτηθῇ; . . ἔλα, ἂς ἀκούσωμεν! Ἀλλ' ἀπέναντι τῆς ἀφώνου ἱκεσίας τοῦ βλέμματός του τὸ ὁποῖον ἐζήτει χάριν, ἡ Ποθητὴ δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ τελειώσῃ. Ἄλλως τε εἶχεν ἐκλίπει ἤδη ἡ δύναμις καὶ ἡ ζωὴ ὁμοῦ τῆς ταλαιπώρου νεάνιδος.

Ἐψιθύρισε δὶς ἢ τρίς:

— Νὰ παραιτηθῇς, νὰ παραιτηθῇς . . . .

Εἶτα ἡ μικρὰ κεφαλή της ἐπανέπεσεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου καὶ ἐξέπνευσε χωρὶς νὰ εἴπῃ ἐκ τίνος θὰ ἔκαμνε καλὰ νὰ παραιτηθῇ . . . .

Ἡ λεγομένη Δελομπὲλ ἀπέθανε, κύριε ἀστυνόμε. Καλὰ σᾶς ἔλεγα ἐγὼ ὅτι δὲν θὰ τὸ ξανακάμῃ πλέον! Ὁ θάνατος τὴν φορὰν ταύτην τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τῆς πενίας καὶ τοῦ κόπου· ἦλθε καὶ τὴν παρέλαβε μόνος του. Καὶ τώρα, ὦ δύσπιστε, τέσσαρες σανίδες στερεῶς καρφωμέναι σοῦ ἐγγυῶνται περὶ τῆς παιδικῆς αὐτῆς ὑποσχέσεως. Ὑπεσχέθη νὰ μὴ τὸ ξανακάμῃ πλέον!

Ἡ νεαρὰ χωλὴ ἀπέθανεν, Ἡ εἴδησις αὐτὴ κυκλοφορεῖ εἰς τὴν συνοικίαν, ἣν τὸ θλιβερὸν γεγονὸς ἀνεστάτωσεν, ὄχι διότι ἡ Ποθητὴ ἦτο αὐτόθι πολὺ δημοτική, ἀφοῦ οὐδέποτε ἐξήρχετο καὶ μόνον ἐκ διαλειμμάτων ἐδείκνυε διὰ τῶν ὑέλων τῶν παραθύρων της τὴν ὠχρότητα δεσμώτιδος καὶ τοὺς περιβεβλημένους ὑπὸ στεφάνης ὀφθαλμοὺς ἀκαταπονήτου ἐργάτιδος· ἀλλὰ διότι κατὰ τὴν κηδείαν τῆς θυγατρός του ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ θὰ προσεκάλει ἀφεύκτως πολλοὺς ἠθοποιούς, οἱ δὲ Παρισινοὶ λατρεύουν τοὺς ἠθοποιούς. Ἀρέσκονται νὰ βλέπωσι διερχόμενα τὰς ὁδοὺς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ τὰ εἴδωλα αὐτὰ τῆς νυκτός, νὰ παρατηρῶσι τὴν φυσιογνωμίαν των ἀπηλλαγμένην ἐκ τοῦ ὑπερφυσικοῦ ὅπερ ἐπιχέουσιν ἐπ' αὐτῆς τὰ φῶτα τοῦ παρασκηνίου. Διὰ τοῦτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνῷ προσηρμόζοντο δι' ἠχηρῶν κτύπων σφύρας τὰ πένθιμα λευκὰ παραπετάσματα εἰς τὴν στενὴν θύραν τῆς ἐν τῇ ὁδῷ Μπρὰκ οἰκίας, οἱ περίεργοι ἐπλήρουν ἤδη τὰ πεζοδρόμια καὶ τὸ δάπεδον τῆς ὁδοῦ.

Εἶνε δίκαιον ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι οἱ ἠθοποιοὶ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ἢ τοὐλάχιστον ὅτι συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ἀλληλεγγύης, διὰ τοῦ δεσμοῦ τοῦ κοινοῦ ἐπαγγέλματος οὗ ἕνεκα συνέρχονται ἐπὶ τῷ αὐτῷ εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐξωτερικῆς ἐπιδείξεως, εἰς τοὺς χορούς, εἰς τὰς συναυλίας, εἰς τὰ γεύματα τοῦ σωματείου, εἰς τὰς κηδείας.

Μολονότι ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ δὲν ἀνῆκε πλέον εἰς τὸ ἐνεργὸν θεατρικὸν στάδιον καὶ τὸ ὄνομά του εἶχεν ἐντελῶς ἐξαφανισθῇ ἐντελῶς ἀπὸ δεκαπενταετίας ἐκ τῶν θεατρικῶν δελτίων τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν προγραμμάτων, ἤρκεσεν ἐν τούτοις ὅπως τοὺς συγκαλέσῃ μικρὰ δίστιχος σημείωσις δημοσιευθεῖσα εἰς ἄσημόν τινα θεατρικὴν ἐφημερίδα ἀναγγέλλουσα ὅτι: «*ὁ κ. Δελομπέλ, πρώην πρωταγωνιστὴς ἐν τοῖς θεάτροις τοῦ* Μὲτζ *καὶ τοῦ Ἀλανσὼν ἔσχε τὸ ἀτύχημα κτλ . . . Ἡ ἐκφορὰ γενήσεται κτλ.* Πάραυτα ἐκ πάσης γωνίας τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιχώρων οἱ ἠθοποιοὶ συνέρρευσαν ἀθρόοι.

Ἐπίσημοι ἢ ἄσημοι, περιφανεῖς ἢ ἄγνωστοι συνῆλθον πάντες, ὅσοι εἶχον συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Δελομπὲλ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅσοι εἶχον συναντήσῃ αὐτὸν εἰς τὰ καφενεῖα τῶν θεάτρων, ὅπου ἦτο πρόσωπον φαινόμενον διαρκῶς, ἐξ ἐκείνων ὧν δυσκόλως ἀναμιμνήσκεται τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὧν ἐνθυμεῖται πάντοτε τὴν μορφὴν ἕνεκα τῆς ἀδιαλείπτου αὐτοῦ διαμονῆς εἰς ὡρισμένον τινὰ τόπον, τοῦ ὁποίου οἱονεὶ φαίνονται ἀποτελοῦντες μέρος. Τέλος προσῆλθον καὶ ἠθοποιοὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν παρεπιδημοῦντες ἐν Παρισίοις πρὸς «ἐκπόρθησιν» διευθυντοῦ τινος καὶ ἀνεύρεσιν ἐπωφελοῦς μισθώσεως.

Πάντες δέ, ἀφανεῖς καὶ ἔνδοξοι, Παρισινοὶ καὶ ἐπαρχιῶται, ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης κατείχοντο μερίμνης, νὰ ἴδωσι τὸ ὄνομά των ἀναγραφόμενον εἴς τινα ἐφημερίδα ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς κηδείας. Διότι εἰς αὐτοὺς τοὺς ματαιοδόξους ἀνθρώπους οἱονδήποτε εἶδος δημοσιότητος εἶνε ἐπίζηλον. Ἐπὶ τοσοῦτον φοβοῦνται μὴ τὸ κοινὸν τοὺς λησμονήσῃ, ὥστε ὁσάκις δὲν ἐμφανίζονται πρὸ αὐτοῦ, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ γίνηται λόγος περὶ αὐτῶν, νὰ ὑπενθυμίζωσιν ἑαυτοὺς παντοιοτρόπως εἰς τὴν τόσον ἄστατον καὶ τόσον ταχέως παρερχομένην παρισινὴν φήμην.

Ἀπὸ τῆς ἐνάτης ὥρας ἤδη ἅπας ὁ χύδην λαὸς τῆς συνοικίας τοῦ Ἕλους, ὁ ἀποτελῶν κουφολόγον ἐπαρχιώτην πληθυσμόν, ἀνέμενεν εἰς τὰ παράθυρα, εἰς τὰς θύρας, εἰς τὴν ὁδὸν τὴν διάβασιν τῶν ἠθοποιῶν. Ἀνέμενον αὐτοὺς οἱ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις βλέποντες διὰ μέσου τῶν κονισαλέων ὑέλων, οἱ ἀστοὶ διανοίγοντες τὰ διεσταυρωμένα παραπετάσματα τῶν οἰκιῶν των, αἱ οἰκοκυραὶ φέρουσαι κάνιστρον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ βραχίονος, οἱ μαθητευόμενοι φέροντες δέμα τι ἐπὶ κεφαλῆς.

Τέλος ἤρχισαν νὰ προσέρχωνται οἱ ἠθοποιοὶ πεζοὶ ἢ ἐποχούμενοι, κατὰ μόνας ἢ καθ' ὁμίλους. Ἀνεγνωρίζοντο ἐκ τῶν ἐξυρισμένων προσώπων των, ὑποκυάνων περὶ τὸν πώγωνα καὶ τὰς παρειάς, ἐκ τῆς ἥκιστα φυσικῆς συμπεριφορᾶς των, πολὺ ἐμφαντικῆς ἢ πολὺ ἁπλῆς, ἐκ τῶν κατὰ συνθήκην προσπεποιημένων κινήσεων

Digitized by Google

των, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τῆς ὑπερεκχειλιζούσης αἰσθηματικότητος, ἣν παρέχει αὐτοῖς ἡ ἀναγκαία διὰ τὴν ὀπτικὴν τῆς σκηνῆς ὑπερβολή. Ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ ἀξιοπαρατήρητοι οἱ διάφοροι τρόποι δι' ὧν ἐξεδήλουν τὴν ἑαυτῶν συγκίνησιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κατὰ τὴν λυπηρὰν αὐτὴν περίστασιν. Ἡ εἴσοδος ἑκάστου εἰς τὴν μικρὰν λιθόστρωτον καὶ ζοφερὰν αὐλὴν τῆς οἰκίας ὡμοίαζε πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν σκηνήν, διέφερε δὲ ἀναλόγως τῆς ἰδιότητος τοῦ ἠθοποιοῦ. Οἱ μεγάλοι, οἱ πρωταγωνισταί, τεθλιμμένοι τὸ ἦθος,συνωφρυωμένοι εἰσερχόμενοι ἀπέμασσον κατὰ πρῶτον ἀναλλοιώτως διὰ τῆς ἄκρας τῆς χειρίδός των ἀπὸ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ δάκρυ, ὅπερ ἠδυνάτουν νὰ συγκρατήσωσιν· ἔπειτα ἀνεστέναζον, ἔβλεπον τὸν οὐρανὸν καὶ ἔμενον ὄρθιοι εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου, δηλαδὴ τῆς αὐλῆς, μὲ τὸν πῖλον ἐπακουμβῶντα ἐπὶ τοῦ μηροῦ, σείοντες ἐλαφρῶς τὸν ἀριστερὸν πόδα ὅπως κατευνάσωσι τὴν θλίψιν των: Σιώπα, καρδιά μου, σιώπα! Οἱ κωμικοὶ ἀπεναντίας ἐπετηδεύοντο ἀφέλειαν. Ἐπλησίαζον πρὸς ἀλλήλους μὲ ἦθος θρηνῶδες καὶ καλοκάγαθον ἀπεκάλουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον «καϋμένε μου» σφίγγοντες ἰσχυρῶς τὰς χεῖρας ἀλλήλων, μὲ τὰς χαλαρὰς παρειὰς σειομένας ὑπὸ προσποιητοῦ τρόμου, μὲ τὰς γωνίας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰς γωνίας τῶν χειλέων καταβιβασμένας, τοῦθ' ὅπερ ὑπεβίβαζε τὴν συγκίνησίν των εἰς τὴν χυδαίαν ἔκφρασιν τοῦ μίμου.

Ὅλοι ἦσαν προσπεποιημένοι καὶ εἰλικρινεῖς....

Ἅμα ὡς εἰσήρχοντο οἱ κύριοι αὐτοὶ ἐχωρίζοντο εἰς δύο στρατόπεδα. Οἱ ἐρχόμενοι ἐπίσημοι ἠθοποιοὶ παρετήρουν μετὰ περιφρονήσεως τοὺς ἀγνώστους καὶ ῥυπαροὺς Ῥοβρικάρ, ὧν ὁ φθόνος ἀπήντα εἰς τὴν περιφρόνησιν διὰ μυρίων κακεντρεχῶν παρατηρήσεων: «Εἶδες ὁ τάδε πῶς ἐγήρασεν, εἶδες τί χάλι ἔχει; .. Δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ πολὺ ἀκόμη.»

Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ὁμάδων ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ μελανείμων, φέρων ἐπιμελῶς μελανὰ χειρόκτια, περιήρχετο μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθρούς, μὲ τοὺς ὀδόντας συνεσφιγμένους διαμείβων σιωπηλὰς χειραψίας. Ἦτο ὁ δυστυχὴς σφόδρα τεθλιμμένος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ ἑνουλίσῃ τὴν κόμην καὶ νὰ κτενίσῃ αὐτὴν κατὰ τρόπον ἁρμόζοντα μὲ τὴν περίστασιν. Παράδοξος χαρακτήρ! Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ διαγιγνώσκων τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του ποῦ ἡ ἀληθὴς λύπη διεχωρίζετο ἀπὸ τῆς ἐπιπλάστου, τόσον ἀμφότεραι ἦσαν ἀναμεμιγμέναι.... Μεταξὺ τῶν ἠθοποιῶν ἦσαν καί τινα ἄτομα γνωστὰ ἡμῖν, οἷον ὁ κ. Σέβης, ὑπέρ ποτε ἀξιοπρεπής, περιφερόμενος μετὰ προθυμίας πέριξ τῶν ἐπισήμων ἠθοποιῶν, ἐνῷ ἡ κυρία Σέβη ἔμενεν ἐπάνω μετὰ τῆς ταλαιπώρου μητρός. Ἡ Σιδωνία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ· ἀλλ' ὁ Ῥίσλερ ἦτο παρὼν συγκεκινημένος σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ πατήρ, ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ ὁ πάντοτε εἰλικρινὴς καὶ πρόθυμος φίλος, ὅστις εἶχε πληρώσει πάντα τὰ ἔξοδα τῆς θλιβερᾶς τελετῆς. Διὰ τοῦτο αἱ παρακολουθοῦσαι τὴν κηδείαν ἅμαξαι ἦσαν λαμπραί, οἱ κροσσοὶ τῶν παραπετασμάτων ἀργυροῖ καὶ τὸ φέρετρον ἦτο κατεσπαρμένον ὑπὸ ῥόδων καὶ λευκῶν ἴων. Ἐν τῇ πενιχρᾷ καὶ ζοφερᾷ αὐλῇ τῆς ὁδοῦ Μπρὰκ ἡ εὐπρεπὴς ἐκείνη λευκότης ὑπὸ τὰς νεκρωσίμους δᾷδας, τὰ ἄνθη ἐκεῖνα τὰ τρέμοντα καὶ κάθυγρα ἐκ τοῦ ἐπιρριπτομένου ἡγιασμένου ὕδατος ὡμοίαζον μὲ τὴν τύχην τῆς ταλαιπώρου νεάνιδος, ἧς καὶ τὸ ἐλάχιστον μειδίαμα πάντοτε εἶχε βραχῇ ὑπὸ τῶν δακρύων.

Ἡ πομπὴ ἐξεκίνησε βραδέως βαίνουσα διὰ τῶν σκολιῶν ὁδῶν.

Ἐπὶ κεφαλῆς ἐβάδιζεν ὁ Δελομπὲλ κλονούμενος ὑπὸ τῶν λυγμῶν, οἰκτείρων ἑαυτόν, ἀτυχῆ πατέρα ἐνταφιάζοντα τὸ ἴδιον τέκνον, ὅσον καὶ τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα του, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς εἰλικρινοῦς του λύπης διασώζων τὴν κενόδοξον ἀτομικότητά του, ἀπομείνασαν ἐκεῖ ὡς λίθος εἰς τὴν κοίτην ῥύακος, ἀκίνητος ὑπὸ τὰ μεταβλητὰ ῥεύματα.

Ἡ πομπὴ τῆς τελετῆς, ἡ μακρὰ μελανὴ γραμμὴ ἥτις ἀνέκοπτε τὴν κυκλοφορίαν τῶν ὁδῶν κατὰ τὴν διάβασίν της, αἱ πενθίμως κεκαλυμμέναι ἅμαξαι, τὸ μικρὸν ὄχημα τῶν Ῥίσλερ, ὅπερ ἡ Σιδωνία ἔπεμψε πρὸς ἐπίδειξιν ἵνα παρακολουθήσῃ τὴν κηδείαν, ταῦτα πάντα τὸν ἐκολάκευον, τὸν ἐξῆπτον ὁπωσδήποτε. Μίαν στιγμήν, μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ, ἐστράφη πρὸς τὸν βαδίζοντα παραπλεύρως αὐτοῦ Ῥοβρικὰρ καὶ εἶπεν αὐτῷ:

— Εἶδες;

— Τί;

Καὶ ὁ ἀτυχὴς πατὴρ ἀπομάσσων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐψιθύρισεν οὐχὶ ἄνευ τινὸς ὑπερηφανείας:

— Εἶνε καὶ δύο ἀρχοντικὰ ἀμάξια!...

Ταλαίπωρε Ζιζή, τόσον ἁπλῆ! Δὲν ἥρμοζεν εἰς σὲ ὅλη αὐτὴ ἡ ἐπιδεικτικὴ λύπη, ὅλη αὐτὴ ἡ πομπὴ τῶν ἐπισήμων θρηνωδῶν.

Εὐτυχῶς ἐκεῖ ἐπάνω ὑψηλὰ εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἐργαστηρίου, ἵστατο ὀρθία ἡ κυρία Δελομπέλ, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ ἐκφερομένην τὴν θυγατέρα της.

— Χαῖρε... χαῖρε!... ἔλεγεν ἡ μήτηρ σιγά, σχεδὸν καθ' ἑαυτὴν σείουσα τὴν χεῖρα μετὰ κινήματος ἀσυνειδήτου παλίμπαιδος ἢ παράφρονος. Ὅσον σιγὰ καὶ ἂν ἐλέχθη ὁ ἀποχαιρετισμὸς οὗτος, ἡ Ποθητὴ Δελομπὲλ βεβαίως τὸν ἤκουσεν.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Α'.

Τὸ παραμύθι τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου.

Εἴσθε ἐλεύθεροι νὰ μὴ πιστεύητε, ἀλλ' ἐγὼ πιστεύω ἀκραδάντως εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου. Ἐγὼ δὲν τὸν εἶδά ποτε· ἀλλ' εἷς φίλος μου ποιητής, πρὸς ὃν ἔχω πᾶσαν ἐμπιστοσύνην μοὶ διηγήθη πολλάκις ὅτι συνηντήθη τὴν νύκτα μὲ τὸν παράδοξον αὐτὸν νάνον, ὑπὸ τὰς ἑξῆς περιστάσεις.

Ὁ φίλος μου ἔσχε τὴν ἀδυναμίαν νὰ ὑπογράψῃ μίαν συναλλαγματικὴν πρὸς τὸν ῥάπτην του, ὅπως δὲ ὅλοι οἱ εὐφάνταστοι ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει εὐθὺς ὡς ἔθηκε τὴν ὑπογραφήν του ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἀπηλλαγμένον ἐκ τοῦ χρέους του, καὶ ἡ ἰδέα τοῦ γραμματίου ὁλοτελῶς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν νοῦν του. Ἀλλὰ νύκτα τινὰ ὁ ποιητὴς ἀφυπνίσθη αἰφνιδίως ὑπὸ παραδόξου κρότου προερχομένου ἐκ τῆς ἑστίας του. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ῥιγηλός τις πυργίτης ἐρχόμενος πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ θερμοῦ ἀτμοῦ τῆς σβεσθείσης πυρᾶς, ἢ ἀνεμοδείκτης σειόμενος ὑπὸ τοῦ μεταβαλλομένου ἀνέμου. Ἀλλὰ μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ κρότος ἐπετάθη, διέκρινε δὲ καλῶς τὸν κωδωνισμὸν σάκκου ταλλήρων ἀναμεμιγμένον μέ τινα κρότον ἁλύσεων λεπτῶν. Ταυτοχρόνως ἤκουσε φωνὴν ὀξεῖαν ὡς τὸν συριγμὸν ἁμαξοστοιχίας μακρὰν εὑρισκομένης, διάτορον ὡς τὴν φωνὴν ἀλέκτορος, κράζουσαν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς στέγης: «Ἡ λῆξις!.. ἡ λῆξις!.»

— Ἆ, Θεέ μου!.. τὸ γραμμάτιόν μου!.. εἶπεν ὁ ἀτυχὴς νέος ἐνθυμούμενος αἴφνης ὅτι τὸ γραμμάτιόν του ἔληγε μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας· μέχρι δὲ τῆς πρωΐας ἐκινεῖτο ἀδιακόπως ἀναζητῶν ματαίως τὸν ὕπνον εἰς πάσας τὰς γωνίας τῆς κλίνης του καὶ μὴ εὑρίσκων εἰμὴ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ κατηραμένου συναλλάγματος. Τὴν ἐπαύριον, τὴν μεθεπομένην, πάσας τὰς ἐπακολούθους νύκτας ἀφυπνίσθη κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀντήχει πάντοτε ὁ κωδωνισμὸς τῶν ταλλήρων, ὁ κρότος τῶν ἁλύσεων καὶ ἡ ὀξεῖα φωνὴ ἥτις ἔκραζε σαρδωνικῶς: «Ἡ λῆξις! ἡ λῆξις!» Τὸ φοβερὸν δὲ εἶνε ὅτι ὅσῳ μᾶλλον ἡ ἡμέρα τῆς λήξεως ἐπλησίαζε τόσον ἡ κραυγὴ ἐγίνετο ἀγρία καὶ θηριώδης, πλήρης ἀπειλῆς περὶ ἀγωγῶν καὶ κατασχέσεων.

Ὁ καϋμένος ὁ ποιητής! δὲν ἤρκει ὅτι ἐκοπίαζεν ὅλην τὴν ἡμέραν διατρέχων ὅλην τὴν πόλιν ὅπως εὕρῃ χρήματα, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ ἡ σκληρὰ ἐκείνη μικρὰ φωνὴ νὰ τοῦ ἀφαιρῇ τὸν ὕπνον καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Εἰς τίνα τάχα ἀνῆκεν αὐτὴ ἡ φανταστικὴ φωνή; Ποῖον πονηρὸν πνεῦμα ἠρέσκετο νὰ τὸν βασανίζῃ τοιουτοτρόπως; Ἠθέλησε νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου. Μίαν νύκτα λοιπὸν ἀντὶ νὰ κατακλιθῇ, ἔσβεσε τὸ φῶς τοῦ κοιτῶνός του, ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἀνέμεινεν.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδιότητός του ὡς λυρικοῦ ποιητοῦ ὁ φίλος μου κατῴκει πολὺ ὑψηλά, εἰς τὸ ὑπόστεγον. Ἐπὶ ἀρκετὰς ὥρας ἄλλο τι δὲν εἶδεν εἰμὴ τὴν γραφικὴν ἔκτασιν στεγῶν συνεσφιγμένων, ἐπικλινῶν τῶν μὲν πρὸς τὰς δέ, ἣν αἱ ὁδοὶ διέσχιζον κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν ὡς βαθύτατα βάραθρα καὶ εἰς ἣν αἱ καπνοδόχαι καὶ τὰ διακοπτόμενα ἀετώματα φωτιζόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς σελήνης ἀπέδιδον ἰδιότροπον ἀνωμαλίαν. Ἄνωθεν τῶν ζοφερῶν καὶ κοιμωμένων Παρισίων ἡ ἔκτασις αὐτὴ τῶν στεγῶν ἀπετέλει ὡσεὶ δευτέραν πόλιν, ἐναέριον, μετέωρον καὶ κυμαινομένην μεταξὺ τοῦ κενοῦ τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ ἀπαστράπτοντος σεληνιακοῦ φωτός.

Ὁ φίλος μου ἀνέμεινεν, ἀνέμεινεν ἐπὶ μακρόν. Τέλος περὶ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ὥραν τῆς πρωΐας ἐνῷ τὰ ὄρθια ἐν τῇ νυκτὶ κωδωνοστάσια μετεβίβαζον ἀπὸ τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο τὴν ὥραν, ἐλαφρὸν βῆμα ἠκούσθη πλησίον του ἐπὶ τῶν κεράμων καὶ τῶν σχιστολίθων καὶ φωνὴ ἀσθενικὴ ἐψιθύρισεν εἰς τὸν σωλῆνα τῆς καπνοδόχης: «Ἡ λῆξις! ἡ λῆξις!..» Τότε κύπτων ὁπωσοῦν ὁ ποιητὴς διέκρινε τὸν ἀχρεῖον μικρὸν κατεργάρην, τὸν βασανιστὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅστις τὸν ἐμπόδιζε νὰ κοιμηθῇ ἀπὸ ὀκτὼ ἡμερῶν. Δὲν ἠδύνατο νὰ μοῦ εἴπῃ ἀκριβῶς ποῖον ἦτο τὸ ἀνάστημά του, ἐπειδὴ ἡ σελήνη πολλάκις ἐξαπατᾷ, ἕνεκα τῶν φαντασιωδῶν διαστάσεων ἃς παρέχει εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰς σκιάς των. Παρετήρησε μόνον ὅτι ὁ παράδοξος αὐτὸς διαβολάκος ἦτο ἐνδεδυμένος ὅπως οἱ ὑπηρέται τῆς Γαλλικῆς Τραπέζης, δηλαδὴ ἔφερεν ἱμάτιον κυανοῦν μὲ ἀργυρᾶ κομβία, πῖλον *κλάκ*, γαλόνια λοχίου ἐπὶ τῆς περιχειρίδος· ἐκράτει ὑπὸ μάλης δερμάτινον χαρτοφυλάκιον, ὀγκῶδες ὅσον καὶ αὐτός, οὗ ἡ ἐξαρτωμένη ἐκ μακρᾶς ἁλύσιδος κλεὶς ἐκροτάλιζε φρενιτιωδῶς εἰς ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα, ὅπως καὶ ὁ σάκκος τῶν ταλλήρων, ὃν ἔσειε διὰ τῆς ἑτέρας χειρός. Τοιουτοτρόπως εἶδεν ὁ φίλος μου τὸν κυανοῦν ἀνθρωπίσκον, ἐνῷ διήρχετο ταχέως ἐκ τοῦ μέρους τοῦ φωτιζομένου ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς σελήνης· διότι ἐφαίνετο λίαν ἐπειγόμενος καὶ πολυάσχολος, διεσκέλιζε τὰς ὁδοὺς δι' ἑνὸς ἅλματος, ἔτρεχεν ἀπὸ τῆς μιᾶς καπνοδόχης εἰς τὴν ἄλλην, διολισθαίνων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς στέγης.

Ὁ κατηραμένος αὐτὸς ἀνθρωπίσκος ἔχει πολυαρίθμους πελάτας. Ὑπάρχουν τόσοι ἔμποροι εἰς Παρισίους, τόσοι ἀπειλούμενοι ὑπὸ τοῦ τέλους τοῦ μηνός, τόσοι δυστυχεῖς ὑπογράψαντες γραμμάτιον εἰς διαταγὴν ἢ θέσαντες τὴν ὑπογραφήν των ὑπὸ τὴν λέξιν «Δέχομαι» ἔν τινι συναλλαγματικῇ! Πρὸς πάντας αὐτοὺς ὁ κυα-

νοῦς ἀνθρωπίσκος διερχόμενος ἀποτείνει τὴν ἀπειλητικὴν κραυγήν του. Ἐξέφερεν αὐτὴν ἄνωθεν τῶν ἐργοστασίων, ἐσβεσμένων κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ἀφώνων, ἄνωθεν τῶν μεγάλων μεγάρων τῶν τραπεζιτῶν, βεβυθισμένων ἐν τῇ πολυτελεῖ σιγῇ τῶν ἑαυτῶν κήπων, ἄνωθεν τῶν μὲ πέντε ἢ ἓξ ὀρόφους οἰκιῶν ἐκείνων, τῶν ἀνίσων, ἀνομοίων στεγῶν, τῶν συσσωρευμένων εἰς τὰς πενιχρὰς συνοικίας. «Ἡ λῆξις! ἡ λῆξις!..»

Ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐσχατιᾶς τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἑτέρας, ἐν τῇ κρυσταλλίνῃ ἀτμοσφαίρᾳ ἣν σχηματίζουσιν ὑψηλὰ τὸ δριμὺ ψῦχος καὶ τὸ σεληνιακὸν φῶς ἡ μικρὰ στρηνὴς φωνὴ ἀντήχει ἀνηλεῶς. Πανταχοῦ δὲ ὁπόθεν διήρχετο ἐδίωκε τὸν ὕπνον, ἐξήγειρε τὴν ἀνησυχίαν, κατεπόνει τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔκαμνε νὰ διατρέχῃ ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω εἰς τὰς παρισινὰς οἰκίας ἀόριστός τις φρικίασις κακοδιαθεσίας καὶ ἀγρυπνίας.

Κρίνατε ὅπως θέλετε αὐτὸν τὸν μῦθον· ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἰδοὺ τί δύναμαι νὰ προσθέσω ἐγὼ πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς διηγήσεως τοῦ φίλου μου ποιητοῦ: νύκτα τινὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος ταμίας τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Φρομὼν καὶ Ῥίσλερ ἀφυπνίσθη αἰφνιδίως ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ εἰς Μοντρούζ κειμένῃ κατοικίᾳ ἐκ τῆς αὐτῆς σπαρακτικῆς φωνῆς, τοῦ αὐτοῦ κρότου τῆς ἀλυσίδος, καὶ τῆς κραυγῆς:

« Ἡ λῆξις! »

— Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθές! ἐσκέφθη ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὀρθούμενος ἐπὶ τῆς κλίνης του, μεθαύριον λήγει ὁ μήν... Καὶ ἐγὼ ἔχω τὸ θάρρος νὰ κοιμῶμαι!...

Ἐπρόκειτο τῷ ὄντι περὶ σημαντικοῦ ποσοῦ, περὶ πληρωμῆς ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων διὰ δύο συναλλάγματα εἰς στιγμὴν καθ' ἣν διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τριακονταετίας τὸ ταμεῖον τῆς οἰκίας Φρομὼν εὑρίσκετο ἐν παντελεῖ ἀπορίᾳ χρημάτων. Πῶς θὰ ἔκαμνον; Πολλάκις ὁ Σιγισμόνδος ἀπεπειράθη νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τούτου πρὸς τὸν Φρομών, πλὴν οὗτος ἐφαίνετο ἀποφεύγων τὴν βαρεῖαν εὐθύνην τῶν ὑποθέσεων, καὶ διήρχετο διὰ τῶν γραφείων πάντοτε βιαστικός, ἐξημμένος χωρὶς νὰ βλέπῃ ἢ ν' ἀκούῃ τι ἐκ τῶν πέριξ. Εἰς τὰς ἀνησύχους ἐρωτήσεις τοῦ ταμίου ἀπήντα δάκνων τὸν λεπτόν του μύστακα:

— Καλά, καλά, φίλτατέ μου Πλανῆ... Μὴ ἀνησυχῇς .. Θὰ φροντίσω!

Καὶ ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα ἐφαίνετο διαλογιζόμενος πᾶν ἄλλο πρᾶγμα, ἀπέχων μυριάδας λευγῶν ἀπὸ τῶν συμβαινόντων. Διεδίδετο εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ὅπου αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς κυρίας Ῥίσλερ ἦσαν πασίγνωστοι, ὅτι ἡ Σιδωνία τὸν ἠπάτα καὶ τὸν καθίστα δυστυχέστατον. Πράγματι δὲ αἱ τρέλλαι τῆς ἐρωμένης του τὸν ἀπησχόλουν πολὺ περισσότερον παρὰ αἱ ἀνησυχίαι τοῦ ταμίου του. Ὁ Ῥίσλερ δὲ οὐδέποτε ἐφαίνετο. Διήρχετο τὸν βίον ἔγκλειστος εἰς τὰ ὑπερῷα ἐπιτηρῶν τὴν μυστηριώδη καὶ ἀτελεύτητον κατασκευὴν τῶν μηχανῶν του.

Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία τῶν ἐργοστασιαρχῶν πρὸς τὰς ὑποθέσεις τοῦ καταστήματός των, ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἐπιτηρήσεως, ἐπήνεγκον βαθμηδὸν γενικὴν χαλάρωσιν καὶ ἀταξίαν. Οἱ ἐργάται καὶ οἱ ὑπάλληλοι ἔπραττον κατὰ βούλησιν, προσερχόμενοι ἀργὰ εἰς τὸ ἔργον των, ἀπερχόμενοι ἐνωρίς, ἀψηφοῦντες τὸν παλαιὸν κώδωνα, ὅστις ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὡδήγησε τὴν ἐργασίαν ἐφαίνετο νῦν σημαίνων τὸν κίνδυνον καὶ τὴν καταστροφήν. Εἰργάζετο ἀκόμη τὸ κατάστημα, διότι ἐμπορικὸς οἶκος προοδεύσας ἅπαξ, φέρεται μόνος ἐπὶ ἔτη ἐκ τῆς φορᾶς τῆς πρώτης ὠθήσεως· ἀλλ' οἵα σύγχυσις, οἵα ἀταξία ἐπεκράτει ὑπὸ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν εὐπορίαν ταύτην!

Ὁ Σιγισμόνδος τὸ ἐγίνωσκε κάλλιον παντὸς ἄλλου, καὶ διὰ τοῦτο ἡ κραυγὴ τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου βιαίως ἐξήγειρεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕπνου του· ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἴδῃ εὐκρινέστερον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πληθύος τῶν ἔμπροσθέν του συνωθουμένων, συνταρασσομένων, ἀνακυκωμένων θλιβερῶν ἰδεῶν ὁ ταμίας ἀνῆψε τὸ κηρίον του καὶ καθήμενος ἐπὶ τῆς κλίνης του ἐσκέπτετο.... Ποῦ νὰ εὕρῃ αὐτὰς τὰς ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων; Βεβαίως τὰ ὀφειλόμενα παρὰ διαφόρων εἰς τὸ κατάστημα ἀνήρχοντο εἰς ποσὸν μεγαλείτερον αὐτοῦ. Ὑπῆρχον παλαιοὶ λογαριασμοὶ πελατῶν μένοντες πρὸ καιροῦ ἀνεξόφλητοι, καθυστέρημά τι τῶν Προσασῶν καὶ ἄλλων· ἀλλ' οἵαν ταπείνωσιν θὰ ᾐσθάνετο ἐὰν ἠναγκάζετο νὰ ὑπάγῃ νὰ περισυνάξῃ τὰ παλαιὰ αὐτὰ χρέη! Τὰ τοιαῦτα δὲν γίνονται εἰς τοὺς μεγάλους ἐμπορικοὺς οἴκους, διότι ἄλλως θὰ ὡμοίαζον πρὸς εὐτελεῖς μικρεμπόρους. Καὶ ὅμως πάλιν τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο προτιμότερον τῆς διαμαρτυρήσεως... Ὤ, φοβερὰ ἦτο ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἤρχετο ὁ εἰσπράκτωρ τῆς τραπέζης πρὸ τοῦ δικτυωτοῦ του, μὲ τὸ ἦθος πλῆρες ἐμπιστοσύνης καὶ βεβαιότητος, θ' ἀπέθετεν ἡσύχως τὰ γραμμάτια ἐπὶ τῆς μικρᾶς σανίδος, αὐτὸς δέ, ὁ Πλανῆς, ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς θὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ:

— Πάρε ὀπίσω τὰ συναλλάγματά σου.. Δὲν ἔχω χρήματα νὰ σὲ πληρώσω!...

Ὄχι ὄχι· δὲν ἦτο δυνατόν! Πᾶσα ἄλλη ταπείνωσις ἦτο προτιμητέα αὐτῆς.

— Ἔστω!.. τὸ ἀπεφάσισα πλέον· αὔριον θὰ γυρίσω διὰ νὰ εὕρω χρήματα, ἔλεγε στενάζων ὁ ταλαίπωρος ταμίας.

Ἐνῷ δὲ ἀνησύχει τοιουτοτρόπως καὶ ἐβασανίζετο μὴ δυνάμενος νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα μέ-

Digitized by Google

χρι πρωΐας, ὁ κυανοῦς ἀνθρωπίσκος ἐξακολουθῶν τὴν περιπολίαν του μετέβαινε καὶ ἔσειε τὸν σάκκον τῶν ταλλήρων ἄνωθεν ὑποστέγου τινὸς κατοικίας ἐν τῇ λεωφόρῳ Βωμαρσαί, ἔνθα ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Ποθητῆς ὁ ἔνδοξος Δελομπὲλ μετοικήσας κατῴκει μετὰ τῆς συζύγου του.

«Ἡ λῆξις!.. ἡ λῆξις!.»

Φεῦ! ἡ καλὴ νεάνις δὲν εἶχεν ἀπατηθῇ εἰς τὰς προρρήσεις της. Μετὰ τὸν θάνατόν της, ἡ κυρία Δελομπὲλ δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ πολὺ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν ἐπὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἐντόμων. Οἱ ὀφθαλμοί της εἶχον ἐξασθενήσει ἐκ τῶν δακρύων· αἱ γηραιαί της χεῖρες ἔτρεμον πολὺ καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ προσαρμόζωσι καταλλήλως τὰ κολίβρια, ἅτινα παρὰ πάσας τὰς προσπαθείας της ἀπέκτων φυσιογνωμίαν τεθλιμμένην καὶ ἀλγεινήν. Ἐδέησε νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Τότε ἡ θαρραλέα γυνὴ ἤρχισε νὰ ἐργάζηται ὡς ῥάπτρια· ἐπιδιώρθωνε τρίχαπτα, κεντήματα, κατήρχετο βαθμηδὸν εἰς τὴν τάξιν ἁπλῆς ἐργάτιδος. Ἀλλὰ τὰ κέρδη της ὁσημέραι γλίσχρα γενόμενα ἐπήρκουν μόλις εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας τοῦ οἴκου, ὁ δὲ Δελομπὲλ ὃν τὸ φοβερὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα τοῦ ἀέργου ἠθοποιοῦ ὑπεχρέου εἰς διαρκεῖς δαπάνας, κατήντησε νὰ γείνῃ κατάχρεως. Ὤφειλεν εἰς τὸν ῥάπτην του, εἰς τὸν ὑποδηματοποιόν του, εἰς τὸν ἔμπορον τῶν ὑποκαμίσων. Ἰδίως τὸν ἀνησύχει τὸ χρέος του διὰ τὰ περίφημα γεύματά του εἰς τὸ βουλεβάρτον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διευθύνσεώς του.

Ὁ λογαριασμὸς ἀνήρχετο εἰς διακόσια πεντήκοντα φράγκα πληρωτέα εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἰανουαρίου, τὴν φορὰν δὲ ταύτην δὲν ὑπῆρχεν ἐλπὶς ἀνανεώσεως τοῦ συναλλάγματος. Διὰ τοῦτο ἡ κραυγὴ τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου προὐξένει εἰς αὐτὸν ῥῖγος τρόμου καθ' ἅπαντα τὰ μέλη.

Μία μόνη ἡμέρα ὑπελείπετο ἀπὸ τῆς λήξεως· μίαν μόνην ἡμέραν προθεσμίας εἶχεν ὅπως εὕρῃ τὰ διακόσια πεντήκοντα φράγκα. Ἐὰν δὲν ἤθελε τὰ εὕρῃ, πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ του ἀντικείμενα θὰ ἐπωλοῦντο ἐπὶ δημοπρασίας. Θὰ ἐπωλοῦντο τὰ ἀτυχῆ ἐκεῖνα ἔπιπλα, ἅτινα ἔμενον ἀναλλοίωτα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου του, ἀνεπαρκῆ, δύσχρηστα, ἀλλὰ προσφιλῆ ἐξ αἰτίας τῶν ἀναμνήσεων τῶν συνδεομένων μὲ τὰς σχισμάς των, μὲ τὰς ἐφθαρμένας αὐτῶν γωνίας. Θὰ ἐπωλεῖτο ἡ μακρὰ ἐκείνη τράπεζα τῆς κατεργασίας τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἐντόμων, ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς ὁποίας τακτικῶς ἤδη ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐδείπνει. Θὰ ἐπωλεῖτο ἡ μεγάλη καθέδρα τῆς Ζιζῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο οἱ γονεῖς ν' ἀτενίσωσιν ἄνευ δακρύων καὶ ἥτις ἐφαίνετο οἱονεὶ διασώζουσα κάτι τι ἐκ τῆς προσφιλοῦς των θυγατρός, κάτι τι ἐκ τῶν κινημάτων της, ἐκ τῆς στάσεώς της, τὸν τύπον τῆς ἐπ' αὐτῆς διαμονῆς τοῦ σώματός της κατὰ τὰς μακρὰς ἡμέρας τῆς ἐργασίας ἢ τῆς ῥέμβης. Ἡ κυρία Δελομπὲλ θὰ ἔθνησκε βεβαίως βλέπουσα ἐξαφανιζομένας πάσας τὰς προσφιλεῖς ταύτας ἀναμνήσεις.

Ταῦτα διαλογιζόμενος ὁ ταλαίπωρος ἠθοποιός, οὗ ὁ παχύδερμος ἐγωϊσμὸς δὲν ἴσχυε πάντοτε νὰ τὸν προφυλάττῃ ἀπὸ τοὺς νυγμοὺς τοῦ ἐλέγχου, ἐστρέφετο καὶ ἐπανεστρέφετο ἐπὶ τῆς κλίνης του ἐκφέρων ἠχηροὺς στεναγμούς· διαρκῶς ἔβλεπε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν μικρὰν ὠχρὰν μορφὴν τῆς Ποθητῆς μὲ τὸ ἱκετευτικὸν καὶ τρυφερὸν βλέμμα ὅπερ ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν ἐναγωνίως ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τοῦ θανάτου της, ὅτε τὸν παρεκάλει σιγὰ νὰ παραιτηθῇ... νὰ παραιτηθῇ... Ἐκ τίνος ἆρά γε ἤθελε νὰ παραιτηθῇ ὁ πατήρ της; Ἐξέπνευσε χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τοῦ τὸ εἴπῃ, ἀλλ' ὁ Δελομπὲλ μόλον τοῦτο εἶχεν ἐννοήσει καὶ εἰς τὴν ἀνοικτίρμονα ψυχήν του εἰσέδυσε ἔκτοτε ταραχή τις, δισταγμός, ὅστις ἀνεμίγνυτο σκληρῶς κατα τὴν νύκτα ἐκείνην μὲ τὰς περὶ τῶν χρημάτων ἀνησυχίας του....

«Ἡ λῆξις!.. ἡ λῆξις!..

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ κυανοῦς ἀνθρωπίσκος ἐξέφερε καθὼς διήρχετο τὴν ἀπαισίαν κραυγήν του εἰς τὴν καπνοδόχην τοῦ κ. Σέβη.

Πρέπει νὰ μάθητε ὅτι ὁ κύριος Σέβης ἀπό τινος καιροῦ εἶχεν ἀφεθῇ εἰς ἐπιχειρήσεις σημαντικάς, εἰς ἐμπόριον «τοῦ ποδιοῦ» λίαν ἀόριστον, καθ' ὑπερβολὴν ἀόριστον, ὅπερ ἀπερρόφα πολλὰ χρήματα. Πολλάκις ἤδη ὁ Ῥίσλερ καὶ ἡ Σιδωνία ἠναγκάσθησαν νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη τοῦ πατρός των, ἐπὶ τῷ ῥητῷ ὅρῳ ὅμως νὰ μένῃ ἥσυχος καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρῇ πλέον ἐργασίας. Ἀλλ' αἱ διαρκεῖς αὗται μεταπτώσεις ἦσαν ἀναγκαῖαι εἰς τὴν ὕπαρξίν του. Ἤντλει ἐξ αὐτῶν νέον θάρρος καὶ φλογερωτέραν δραστηριότητα. Ὁσάκις δὲν εἶχε χρήματα ὁ κ. Σέβης ἔδιδε τὴν ὑπογραφήν του. Ἐποίει μάλιστα κατάχρησιν ἀξιοθρήνητον τῆς ὑπογραφῆς του, ἐλπίζων πάντοτε ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του διὰ τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ κατὰ διαβολικὴν σύμπτωσιν, τὰ κέρδη ταῦτα δὲν ἐφαίνοντό ποτε, ἐνῷ τὰ ὑπογεγραμμένα γραμμάτια ἀφοῦ ἤθελον κυκλοφορήσει ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τῶν Παρισίων εἰς τὸ ἄλλο ἐπανήρχοντο εἰς τὴν κατοικίαν του μετ' ἀπελπιστικῆς ἀκριβείας, κατάμαυρα ἐκ τῶν συναχθεισῶν ἐπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν των ἱερογλυφικῶν.

Ἀκριβῶς τὸ λῆγον κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰανουαρίου χρέος ἦτο βαρύτατον καὶ ὅτε ἤκουσε διερχόμενον τὸν κυανοῦν ἀνθρωπίσκον ἐνεθυμήθη αἴφνης ὅτι δὲν εἶχεν ὀβολὸν ὅπως πληρώσῃ. Ὢ λύσσα! Ἔπρεπε πάλιν νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τοῦ Ῥίσλερ, νὰ τρέξῃ τὸν κίνδυνον νὰ τοῦ ἀπο-

Digitized by Google

ποιηθῶσι, νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι παρέβη τὴν ὑπόσχεσίν του! Ἡ ἀγωνία τοῦ ταλαιπώρου τοιαῦτα διαλογιζομένου ἐπηυξάνετο ἐκ τῆς σιγῆς τῆς νυκτός, ὅτε ὁ ὀφθαλμὸς μένει ἄνευ ἀσχολίας, τὸ δὲ πνεῦμα δὲν ἔχει τι πρὸς διασκέδασιν, καὶ ἐκ τῆς ὁριζοντίου θέσεως ἥτις παρέχουσα εἰς τὸ σῶμα ἐντελῆ ἀκινησίαν καταλείπει τὸν νοῦν ἀνυπεράσπιστον εἰς τοὺς φόβους καὶ εἰς τὰς φροντίδας. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ κ. Σέβης ἀνῆπτε τὴν λυχνίαν του, ἐλάμβανε τὴν ἐφημερίδα καὶ προσεπάθει εἰς μάτην ν' ἀναγνώσῃ, πρὸς ἄκραν δυσαρέσκειαν τῆς ἀγαθῆς κυρίας Σέβη, ἥτις παρεπονεῖτο σιγὰ καὶ ἐστρέφετο πρὸς τὸν τοῖχον διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ φῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καταχθόνιος ἀνθρωπίσκος ἀγαλλιῶν διὰ τὴν κακεντρέχειάν του ἀπήρχετο γελῶν σαρδωνικῶς ὅπως κωδωνίσῃ ὀλίγον τι ἀπωτέρω τὸν σάκκον καὶ τὴν ἁλυσίδα του. Ἰδοὺ αὐτὸς νῦν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Καλογραιῶν, ἄνωθεν τοῦ μεγάλου ἐργοστασίου, ὅπου ὅλα τὰ παράθυρα εἶνε σκοτεινά, πλὴν ἑνὸς μόνου εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου...

Καίτοι ἡ ὥρα εἶνε προκεχωρηκυῖα, ὁ Γεώργιος Φρομὼν ἀκόμη δὲν κατεκλίθη. Καθήμενος παρὰ τὴν ἑστίαν, μὲ τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν χειρῶν του, ἐν τῇ τυφλῇ καὶ ἀφώνῳ ῥέμβῃ τῶν προσβληθέντων ὑπὸ ἀνυπερθέτου συμφορᾶς, ἀνελογίζετο τὴν Σιδωνίαν, τὴν φοβερὰν Σιδωνίαν, ἥτις ἐκοιμᾶτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ ὑπεράνω πάτωμα. Τὸν εἶχε τρελλάνει ὁριστικῶς. Ἦτο βέβαιος ὅτι τὸν ἠπάτα, ἔχουσα σχέσεις μετά τινος ἐκ Τουλούσης ὀξυφώνου, τοῦ Καζαβῶν ἐκείνου, τοῦ λεγομένου καὶ Καζαβόνη, ὃν εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὴν οἰκίαν ἡ κυρία Δόβσων. Ἀπὸ πολλοῦ τὴν καθικέτευε νὰ μὴ συναναστρέφηται πλέον αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἡ Σιδωνία δὲν τὸν ἤκουε καὶ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, προκειμένου περὶ μεγάλου χοροῦ ὅστις ἔμελλε νὰ λάβῃ χώραν εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐδήλωσε ῥητῶς ὅτι εἶχεν ἀμετάπρεπτον ἀπόφασιν νὰ προσκαλέσῃ τὸν ὀξύφωνον.

— Εἶνε λοιπὸν ἐραστής σου! ἀνέκραξεν ὁ Γεώργιος μετὰ θυμοῦ, προσηλῶν τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῶν ἰδικῶν της.

Ἡ Σιδωνία δὲν ἠρνήθη· οὔτε κἂν ἀπέστρεψε τὸ βλέμμα. Ἁπλῶς μόνον ἀπαθέστατα, μὲ τὸ κακεντρεχὲς μειδίαμά της ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι δὲν ἀνεγνώριζεν εἰς κανένα τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κρίνῃ ἢ νὰ περιορίζῃ τὰς πράξεις της, ὅτι ἦτο ἐλευθέρα, ὅτι ἠννόει νὰ μένῃ ἐλευθέρα καὶ νὰ μὴ τυραννῆται οὔτε παρ' αὐτοῦ οὔτε παρὰ τοῦ Ῥίσλερ. Διῆλθον οὕτω μίαν ὥραν περίπου ἐντὸς τῆς ἁμάξης ἐχούσης καταβιβασμένα τὰ παραπετάσματα, φιλονεικοῦντες, ὑβρίζοντες ἀλλήλους, ἕτοιμοι σχεδὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας....

Καὶ νὰ συλλογίζηται ὅτι χάριν τῆς γυναικός αὐτῆς εἶχε τὰ πάντα θυσιάσει, τὴν περιουσίαν του, τὴν τιμήν του, καὶ αὐτὴν προσέτι τὴν ἀξιέραστον Κλαίρην, κοιμωμένην μετὰ τοῦ τέκνου του εἰς τὸν παρακείμενον θάλαμον, ὁλόκληρον εὐδαιμονίαν, ἥτις εὑρίσκετο ἐκεῖ, ὑπὸ τὰς χεῖράς του καὶ τὴν ὁποίαν περιεφρόνει χάριν ἐκείνης τῆς ἀθλίας!...

Καὶ τώρα τοῦ ὡμολόγει ὅτι δὲν τὸν ἠγάπα πλέον, ὅτι ἠγάπα ἄλλον. Αὐτὸς δὲ ὁ δειλὸς τὴν ἠγάπα ἀκόμη! Μὲ τί φίλτρον ἆρά γε τὸν εἶχε ποτίσει;

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΟΝ ΠΕΤΡΟΣ

ΕΝ ΤΗι ΑΛΛΟΔΑΠΗι ΚΑΙ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

Διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ ἡ λευκὴ γενειὰς τοῦ δὸν Πέτρου μοὶ ἐπεφάνησαν ἐν τοῖς διαδρόμοις τοῦ *Νέου Ξενοδοχείου* τοῦ Καΐρου. Περιεπάτει κατὰ μῆκος τοῦ διαδρόμου, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ τρίτου πατώματος. Ἐπροτίμησε τὸ τρίτον πάτωμα, ἕνεκα τῆς θαυμασίας θέας τῆς ἐκτεινομένης ἐξ αὐτοῦ πέραν τῶν ὑψηλῶν δένδρων τοῦ Ἐσβεκιὲ καὶ διότι κατοικῶν τις ἐκεῖ ἠδύνατο νὰ περιπατῇ εἰς τὸ ἡλιακόν, ὁπόθεν διακρίνονται αἱ Πυραμίδες, ὁ Νεῖλος καὶ τὸ φρούριον.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους προτιμήσαντες καὶ ἡμεῖς τὰ ὕψη ἐκεῖνα, ἐσυμπαθήσαμεν ἀμέσως πρὸς τὸν σεπτὸν ξένον, ὅστις περιφρονῶν τὴν ἐθιμοτυπίαν ἐταξείδευεν ὡς περιηγητὴς καὶ οὐχὶ ὡς ἡγεμών. Ἀλλ' ὁ Κεδίβης καὶ οἱ πασσάδες, πάντες ἄνδρες εὔσαρκοι, ἀνῆλθον ἀσθμαίνοντες μέχρι τοῦ τρίτου πατώματος, διὰ νὰ ὑποβάλωσι τὰ σεβάσματά των εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Βρασιλίας.

Τὴν ἑσπέραν, εἰς τὴν Ὄπεραν, κατὰ τὰ διαλείμματα ὁ δὸν Πέτρος, ἔχων τὴν κεφαλὴν ὀλίγον κεκλιμένην κατὰ τὴν συνήθειάν του, περιεπάτει ἐν τοῖς διαδρόμοις, μετὰ προσοχῆς παρατηρῶν τοὺς παρερχομένους. Ἡ αὐτοκράτειρα ἔμενεν ἐν τῷ θεωρείῳ της μετὰ μιᾶς κυρίας τῆς τιμῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐξηκολούθησε τὸ ταξείδιόν του, μεταβαίνων εἰς Παλαιστίνην καὶ εἰς Συρίαν. Ἐν Βυρηττῷ δυσηρέστησε τὸν διοικητὴν τοῦ Λιβάνου Ρουστὲμ-πασσᾶν, πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας ἐν Λονδίνῳ ἤδη. Ἰδοὺ διατί:

Ἐνῷ οἱ γενικοὶ πρόξενοι, ἐν μεγάλῃ στολῇ, ὁ γραμματεὺς τοῦ πασσᾶ καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Βυρηττοῦ ἀνήρχοντο διὰ τῆς μιᾶς κλίμακος τοῦ πλοίου, ὁ δὸν Πέτρος κατήρχετο διὰ τῆς ἄλλης, ἐπέβαινε μετὰ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ ναυάρχου Δελαμάρε κοινῆς λέμβου καὶ ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν ξηράν, ἐπιφορτίσας τὸν ὑπασπιστήν του νὰ

Digitized by Google

ἀναγγείλῃ εἰς τὰς καταπλεούσας ἀρχὰς ὅτι ἡ Α. Μ. ἐξῆλθεν.

— Εὐτυχῶς, ἔλεγε κατόπιν ὁ Ρουστὲμ-πασσᾶς, λίαν λεπτολόγος εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐθιμοτυπίας, εὐτυχῶς ὁπού ἤμην ἀσθενὴς καὶ ἔστειλα τὸν γραμματέα μου!

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀφῆκαν ἥσυχον τὸν δὸν Πέτρον. Ὁ ἁπλοῦς καὶ φιλελεύθερος αὐτοκράτωρ δὲν ἐζήτει τίποτε περισσότερον.

Ἐπανείδομεν τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκράτειραν ἐν Λισσαβῶνι ἐπὶ τοῦ *Ὀρενόκου* τῆς Ἑταιρίας τῶν Γαλλικῶν Διαπορθμεύσεων.

Ἐπεβιβάζοντο διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς Βρασιλίαν καὶ προέπεμπεν αὐτοὺς μέχρι τοῦ πλοίου ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Πορτογαλλίας. Μεγάλη λέμβος, ἔχουσα ἔνθεν μὲν ὑψωμένον σκῆπτρον, ἔνθεν δὲ στέμμα καὶ ὁδηγουμένη ὑπὸ κωπηλατῶν φερόντων ἐνδυμασίας τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἔφερε τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος.

Ὁ δὸν Πέτρος εἶχε τὸ ἦθος ἀνθρώπου, σπεύδοντος ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν μεγαλείων. Καταλιπὼν τὴν ἀκολουθίαν του, περιήρχετο κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τὴν γέφυραν, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἐπιστέγου, παρατηρῶν τοὺς ἐπιβάτας καὶ ἐπανῆλθε πρὸς τὴν βασίλισσαν Μαρίαν καὶ τὸν βασιλικὸν ὅμιλον μόλις κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ παρέμεινεν ἐπὶ τῆς γεφύρας κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Τάγου ἔξοδον, ἐνῷ τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐκανονοβόλουν πρὸς τιμήν του καὶ αἱ μουσικαὶ ἀνέκρουον τὸν βρασιλιανὸν ὕμνον.

Εἴχομεν προχωρήσει ἀρκετά, ὅτε τὸ τελευταῖον φρούριον ἔρριψε τὸν τελευταῖον κανονοβολισμὸν ἐν εἴδει ἀποχαιρετισμοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Αἱ ῥοδίζουσαι ἐκ τοῦ δύοντος ἡλίου ἀκταὶ ἐξηφανίσθησαν καὶ ὁ κώδων ἐσήμανε τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Κατὰ ῥητὴν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ πλοίαρχος ἐτήρει τὴν θέσιν του εἰς τὸ ἄκρον τῆς τραπέζης. Δεξιόθεν αὐτοῦ παρεκάθητο ἡ αὐτοκράτειρα, ἀριστερόθεν δ' ὁ αὐτοκράτωρ. Μεταβαίνουσαν καὶ ἐγειρομένην ἐκ τῆς τραπέζης τὴν αὐτοκράτειραν ὡδήγει ὁ πλοίαρχος.

Αἱ θαλαμηπόλοι καὶ ἡ κομμώτρια αὐτῆς ἐγευμάτιζον ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ, ἀλλ' εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ τροφοδότου. Ἡ ἀμφίεσις τῆς αὐτοκρατείρας ἦτο ἁπλουστάτη. Κανὲν κόσμημα, καμμία πολύτιμος δαντέλλα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Α. Μ. χωλαίνει ἐλαφρῶς, ἀλλ' ἡ χωλότης αὐτὴ δὲν εἶνε δυσάρεστος. Ἔχει ὡραίους ὀφθαλμούς, φιλοπράγμονας καὶ φαιδρούς, εἰλικρινὲς δὲ καὶ ἐράσμιον μειδίαμα.

Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἐπὶ τοῦ πλοίου γεῦμα ὁ αὐτοκράτωρ ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς γεφύρας, ὅπου κατ' αἴτησίν του ὁ ὑποκόμης Βουὸν-Ρετίρο παρουσίασεν εἰς αὐτόν τινας τῶν ἐπιβατῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνδιελέγετο μετὰ πάντων, ὁμιλῶν περὶ τῆς εὐτυχίας τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο μέλλων νὰ ἐπανίδῃ μετ' ὀλίγον τὴν Βρασιλίαν. Τὴν Εὐρώπην ἐθεώρει πολὺ πενιχρὰν (αὐτὴ εἶνε ἡ λέξις του) λόγῳ φύσεως, μονότονον καὶ καχεκτικὴν λόγῳ βλαστήσεως.

— Θὰ ἴδῆτε τὴν Βρασιλίαν ἔλεγεν. Θὰ τὴν ἴδῆτε καὶ θὰ ἐννοήσητε διατί οὔτε ἡ Αἴγυπτος, οὔτε ἡ Κωνσταντινούπολις μὲ ἐξέπληξαν ἢ μὲ ἐθάμβωσαν.

Τινὲς τῶν Βρασιλιανῶν ἔφερον κατὰ τύχην μεθ' ἑαυτῶν μαῦρα κουκκία τῶν τροπικῶν καὶ κόνιν μανιόκας, δι' ἧς ὁ ἀρχιμάγειρος, κατὰ τὰς ὁδηγίας των, κατεσκεύασε τὴν *φεδζουγιάδαν*, τὸ ἐθνικὸν ἔδεσμα τῶν Βρασιλιανῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐγεύθη ἐξ αὐτοῦ μετὰ τῆς εὐχαριστήσεως, μεθ' ἧς ἡμεῖς οἱ Ῥῶσσοι τρώγομεν τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν φαγητόν, τὸ *tchstchi*.

Εἰς τὸ Δακάρ, ἐν Σενεγάλῃ, ὁ αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ μαύρου βασιλέως Ἡ συνέντευξις ὑπῆρξε πρωτότυπος. Ὁ αὐτοκράτωρ ἵστατο ὄρθιος ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ αἰθίοπος βασιλίσκου, περιστοιχιζομένου ὑπὸ τῶν γυναικῶν του καὶ ἠρνεῖτο νὰ καθήσῃ ἐπὶ ὑποσάθρου τινος καθίσματος, τὸ ὁποῖον εὔσωμος Μαῦρος ἔτεινεν εἰς αὐτὸν ἐπιμόνως.

Ὁ δὸν Πέτρος ἔκαμε πολὺ μικρὰν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς.

— Αὐτὸ αὐτοκράτωρ! μᾶς ἔλεγον ἐν τῷ τηλεγραφικῷ αὐτῶν ἰδιώματι, αὐτὸ ἀδύνατον. Διατί δὲν ἔχει χρυσᾶ γαλόνια στολή του, καπέλο του;

Ἄλλως δὲν ἀγαπῶσι μόνον οἱ Μαῦροι τὰς πομπάς, τὸν χρυσὸν καὶ τὰς λοφιὰς καὶ δὲν εἶνε μόνον αὐτοὶ οἵτινες τὴν δύναμιν ἐκτιμῶσιν ἀναλόγως τῆς στιλβηδόνος τῶν στολῶν καὶ τῶν πτεροφόρων πίλων.

Ὁ δὸν Πέτρος δὲν ὑπέφερεν ἐκ τῆς τρικυμίας. Τὰς ἑσπέρας ἀνεζήτει διὰ μέσου τῆς ὁμίχλης τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Νοτίου Σταυροῦ καὶ τὸν πολικὸν ἀστέρα, κατερχόμενον πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ ἐξαφανιζόμενον.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς Βαχίαν. Παρέστημεν δὲ εἰς τὴν ἐν τῷ δημαρχείῳ γενομένην ὑποδοχήν. Ἡ αὐτοκράτειρα προΐστατο κύκλου κυριῶν, τῶν μὲν λευκῶν, τῶν δὲ μαύρων.

Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ εἰσῆλθεν, ἡ μουσικὴ ἐτόνισε θορυβώδη ὕμνον. Ἡ Α. Μ. μετὰ διαχύσεως ὅλως βρασιλιανῆς κατησπάσθη τινὰς τῶν ὑπηκόων του. Τὰ πυροτεχνήματα, ἀθέατα ὑπὸ τὸν μεσουρανοῦντα ἥλιον, ἀλλὰ διαρκῶς ἐκπυρσοκροτοῦντα ἐθριάμβευον. Δὲν ἤκουε τις ἢ ἀνευφημίας καὶ θόρυβον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ *Ὀρενόκης* μετεβλήθη εἰς κιβωτὸν τοῦ Νῶε. Τὸ πλοῖον ἐπληρώθη αἰφνιδίως ἐκ πτηνῶν τοῦ τροπικοῦ, διαφόρων εἰδῶν

Digitized by Google

ψιτακκῶν, πιθήκων, ὄφεων καὶ ἀρωματωδῶν καρπῶν. Ὁ δὸν Πέτρος καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἦσαν καταμαγευμένοι. Διεσκέδαζον ζωηρότατα.

Παραπλεύσαντες ἀκόμη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὴν ἀπέραντον βρασιλιανὴν παραλίαν, τόσον ἐπιτηδείαν εἰς τὸ λαθρεμπόριον, ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Ρίον - Ἰανέϊρον. Πολεμικὸν πλοῖον ἦλθε πρὸς προϋπάντησιν τοῦ *Ὀρενόκου*. Μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸν λιμένα θαλαμηγὸς ἐπλησίασε τὸ πλοῖον καὶ μεγαλόσωμος ξανθὴ κυρία, μὲ ψυχρὰν τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ, συνοδευομένη ὑπὸ πολυπληθοῦς ἀκολουθίας Ἦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ πριγκήπισσα Ἰσαβέλλα, ἀντιβασιλεύουσα κατὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ πατρός της.

Μετ' αὐτῆς ἦλθε καὶ ὁ σύζυγός της κόμης δ' Ἓ, ἀνὴρ εὐειδής, ἀλλ' ὀλίγον κωφός. Ἡ πριγκήπισσα Ἰσαβέλλα διῆλθε δύο ὥρας ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἀνεχώρησεν ἄνευ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἔμεινε ἐπὶ τοῦ πλοίου μέχρι τῆς δεκάτης τῆς ἐπιούσης. Ἐφαίνετο ὅτι μετὰ λύπης ἀπεχωρίζετο τῆς ζωῆς τοῦ περιηγητοῦ, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἡγεμονικά του καθήκοντα. Τὴν ἐπιοῦσαν ἀπεχαιρέτησε πάντας, συλλήβδην καὶ κατ' ἰδίαν, τὸν πλοίαρχον, τοὺς ναύτας, τοὺς ἐπιβάτας. Ἀνεχώρησεν ἄνευ σπουδῆς, παρατηρῶν ἡμᾶς ἀκόμη ἐκ τῆς πρύμνης τῆς ἀτμακακάτου ἧς ἐπέβη καὶ ἀντιχαιρετῶν τοὺς ἐπιβάτας, οἵτινες ἐχαιρέτων αὐτὸν μᾶλλον ὡς συνεπιβάτην ἢ ὡς αὐτοκράτορα.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ ταῦτα τὸν εἴδομεν εἰς τὴν ὁδὸν *Οὐϊδιδόρ*, τὸ μέγα βουλεβάρτον τοῦ Ρίου. Ὑφίστατο παράδοξον ὅλως διαδήλωσιν.

Ἐβάδιζε μόνος, φέρων μέλαιναν ρεδιγκόταν καὶ ὑψηλὸν πίλον, ἐν μέσῳ πλήθους ἀνθρώπων. Τῆς πομπῆς ἡγεῖτο καὶ εἵπετο πολυθόρυβος συνοδεία ὠρυομένων, φερόντων δᾷδας, τῶν ὁποίων αἱ ἀνταύγειαι ἐφώτιζον τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν του. Μαῦροι, ἐπικίνδυνοι αὐτοί, ἔτρεχον δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς πομπῆς [1]). Οἱ φιλήσυχοι ἀστοὶ κατέφευγον εἰς τὰ παρακείμενα καταστήματα. Μᾶς εἶπον ὅτι οἱ φοιτηταὶ περιεστοίχουν τὸν ἡγεμόνα καὶ ὅτι αὐτοὶ εἶχον ζητήσει τὸν περίπατον τοῦτον.

Δέκα πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἡγεμόνος, ἡ λέσχη τῆς πόλεως ἔδωκε χορὸν πρὸς τιμήν του. Ἡ αὐτοκράτειρα ἔφερεν ἐσθῆτα χρώματος ἀνοικτοῦ καλυπτομένην ὑπὸ τριχάπτων καὶ θαυμάσιον περιδέραιον ἐξ ἀδαμάντων. Ὁ συρμὸς ἐπέβαλε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰς ἐσθῆτας πολὺ συνεσφιγμένας. Τὰ φορέματα τῶν Βρασιλιανῶν δεσποινῶν ἦσαν τόσον στενά, ὥστε μόλις ἠδύναντο νὰ χορεύσωσιν. Εἰς τὸν χορὸν παρίσταντο κομψότατοι ἱερεῖς. Οἱ Βρασιλιανοὶ εἶνε εἰς ἄκρον φιλόθρησκοι. Ὁ Ναβὰβ τῆς Βρασιλίας βαρῶνος Φριβοὺργ παρευρίσκετο εἰς τὴν ἑορτήν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ ἄνδρες ἐν Βρασιλίᾳ φέρουσι πολλοὺς ἀδάμαντας. Ὁ βαρῶνος Φριβοὺργ ἔφερε τοὺς μεγαλειτέρους.

Καθ' ἑκάστην Τρίτην καὶ Σάββατον, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ἐδέχοντο ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Χριστοφόρου. Ὁ κόσμος τῆς ἀνωτέρας περιωπῆς εἰσήρχετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁ λαὸς δ' εἶχεν ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὸν κῆπον. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Χριστοφόρου εἶνε μεγάλη ἄρυθμος οἰκοδομή. Πολυτελὴς ἐπίπλωσις δὲν ἀπαιτεῖται ἐν Βρασιλίᾳ, ἕνεκα τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ κλίματος, ὅπερ φθείρει τὰ ὑφάσματα, μὴ ὑπολογιζομένων καὶ τῶν δηλητηριωδῶν ἐντόμων, τὰ ὁποῖα εἰσδύουσι μεταξὺ τοῦ μαλλίου καὶ τοῦ χόρτου.

Ὁ δὸν Πέτρος κοιμᾶται ὡς οἱ ὑπήκοοί του, ἐπὶ σκληρᾶς ξυλίνης κλίνης, καλυπτομένης διὰ ψάθης. Ἄλλοι προτιμῶσι τὰς αἰώρας. Τὸ παλάτιον εἶνε ἁπλούστατα διεσκευασμένον. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα περιήρχοντο τὰς αἰθούσας, λέγοντες ὀλίγας λέξεις πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν κεκλημένων, εἶτα δὲ κατήρχοντο εἰς τὸν κῆπον. Μὴ ὢν πλούσιος ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε πολυτελὴς κατὰ τὰς ἑορτάς του.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ πριγκήπισσα εἶνε γνωστὴ διὰ τὴν φιλαργυρίαν της, ἐλάττωμα κοινὸν εἰς τοὺς νεωτέρους ἡγεμόνας. Ἐλάττωμα εὐεξήγητον ἄλλως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῶν αἰφνιδίων ἐπαναστάσεων.

Τοὺς θερινοὺς μῆνας, ἡ αὐλὴ διέτριβεν ἐν Πετρουπόλει, ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ κόλπου. Ἡ Πετρούπολις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ Βάδεν, εἶνε δὲ ἄλλως γερμανικὴ ἀποικία. Περιβάλλεται ὑπὸ παμμεγίστων ὀρέων καὶ ἀδιεξόδων δασῶν, οἰκουμένων ὑπὸ πλήθους πιθήκων καὶ ψιττακῶν. Ἡ βλάστησις εἶνε ὑπερτέρα πάσης περιγραφῆς· ἀποτελεῖται ἀπὸ χειμάρρους ἀνθισμένων σχοίνων, θαμνωδῶν συστάδων καὶ φοινίκων ὑψουμένων δίκην στηλῶν πρὸς τὸν οὐρανόν. Τὰ ὄρη τῆς Πετρουπόλεως ἔχουν ὕψος 1200 ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ τὸ δροσερὸν αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκατάπαυστον βροχήν. Οἱ κάτοικοι μόλις ὀλίγας ὥρας αἰθρίας καθ' ἑκάστην ἀπολαμβάνουσιν. Θερμὸς κατακλυσμός, διαρκὴς καὶ ἀφόρητος ὑγρασία.

Τὸ παλάτιον τῆς Πετρουπόλεως εἶνε πολὺ λιτότερον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Χριστοφόρου Ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια δίδει ἐν αὐτῷ ἑσπε-

---

(1) Οἱ Μαῦροι οὗτοι εἶνε ἐγκληματίαι ἐπίφοβοι, καθειργμένοι ἐν ταῖς φυλακαῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ συντήρησίς των εἶνε πολυδάπανος, ἀφήνουσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους τότε δὲ μεταβάλλονται ἐκ νέου εἰς κλέπτας καὶ λῃστάς. Φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν εἶδος σιδηρῶν ὀνύχων, διὰ τῶν ὁποίων σχίζουσι τρέχοντες, τὰ μέλη τῶν διαβατῶν. Φαίνεται ὅτι τοὺς μεταχειρίζονται καὶ οἱ πολιτικοὶ κατὰ τὰς ἐκλογάς. (Σημ. Μ. Ὀλίγον ἀπίστευτα πράγματα!)

Digitized by Google

ρίδας τινάς, ὅλως ἀστικὰς διὰ τὴν μεγάλην ἁπλότητα. Μία τελευταία λεπτομέρεια. Ὑπὸ τὸν τροπικὸν ἡ ἐφίδρωσις εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν. Λογικὸν λοιπὸν εἶνε οἱ κάτοικοι νὰ φέρωσιν ἐνδύματα εὐρέα κατὰ τὸν ἀνατολικὸν τρόπον, ἀλλ' ὁ συρμὸς ἐπιβάλλει πανταχοῦ τὸν νόμον του. Τὰ ἐνδύματα ῥυπαίνονται ἐκ τοῦ ἱδρῶτος εἰς τοὺς ὤμους, τοὺς ἀγκῶνας, παντοῦ. Αἱ μεγαλείτεραι κυρίαι τὰ πλύνουν, τὰ *γυρίζουν*· ἡ οἰκονομία εἶνε οἰκονομία. Ἡ πολυτέλεια εἶνε οἱ ἀδάμαντες καὶ οἱ ἄλλοι πολύτιμοι λίθοι, οἵτινες δὲν ἀλλοιοῦνται.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια διάγει βίον σπαρτιατικόν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐμποιεῖ μᾶλλον τὴν ἐντύπωσιν προέδρου δημοκρατίας ἢ μονάρχου.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλάκις τοῦ ἔτους ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεβάλλετο εἰς τελετὰς παρῳχημένων χρόνων. Ὤφειλε νὰ φέρῃ ἐνδυμασίαν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐκ λευκοῦ λειοσηρικοῦ καὶ μακρόουρον μανδύαν ἐκ μουσσελίνης, ὃν συνέστρεφεν ἀνυπομόνως πέριξ τοῦ βραχίονος. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν Βουλῶν, οἱ Βρασιλιανοὶ ἐπέμενον νὰ βλέπωσι τὸν αὐτοκράτορα αὐτῶν ἐντὸς ὑελοφράκτου ἁμάξης, συρομένης ὑπὸ ὀκτὼ ἡμιόνων. Ὁ δὸν Πέτρος ἔφερε τότε ἐπὶ κεφαλῆς τὸ στέμμα καὶ μανδύαν μετ' ἐπινωτίου, ὑπόρραφον διὰ πτερῶν κιτρίνων πτηνῶν, λίαν σπανίων. Ἀμφίβολον ἂν οἱ Βρασιλιανοὶ θὰ εὕρωσι πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας τόσον ἀνεπίδεικτον. (1)

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν Βουλῶν, διαρκούσης τῆς τελετῆς περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω, πρεσβευταί τινες μετὰ μεγίστης δυσκολίας συνεκράτουν τὸν γέλωτα. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς τὴν σοβαρότητά του ἐτήρει δυνάμει τῆς ἕξεως.

Ἡ ἐπανάστασις τῆς Βρασιλίας ἐνθυμίζει ὅτι ὁ δὸν Πέτρος εἶνε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὁ δεύτερος αὐτοκράτωρ, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ στερηθῇ τοῦ στηρίγματος τῶν μεσαίων τάξεων ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων. Ὁ πρῶτος ἀπώλεσεν τὴν ζωήν, (2) ὁ δεύτερος τὸν θρόνον.

(Lydie Paschkoff) Δ. Κ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ εὐεργετηθεὶς λησμονεῖ τὴν εὐεργεσίαν ὅταν τὴν ἐνθυμῆται ὁ εὐεργετήσας.

*

Ἀληθινὰ εὐτυχὴς εἶνε ἐκεῖνος ποῦ νομίζει πῶς εἶνε.

*

Εὐκολώτερα μυρίζεται ὁ κατεργάρης τὸν τίμιον ἄνθρωπον παρὰ ὁ τίμιος ἄνθρωπος τὸν κατεργάρην.

(1) Ἀναφέρεται ὅτι πρόεδρος μιᾶς τῶν νοτιαμερικανικῶν δημοκρατιῶν εἶχε παραγγείλει καὶ ἔφερε ἀδαμαντοκόλλητον ἅλυσιν ὡρολογίου, ἀξίας πολλῶν ἑκατοστύων χιλιάδων φράγκων.

(2) Ὁ Ἀλέξανδρος Β' τῆς Ῥωσσίας. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ μηδενισταὶ ἐστρατολογήθησαν ἐν μέρει μεταξὺ τῆς μερίδος ἐκείνης τῆς ἀριστοκρατίας, ἡ ὁποία ἐζημιώθη ἐκ τῆς χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

«Ὅστις εὕρῃ τὸ παρὸν χαρτίον, ἂν εἶνε τίμιος νέος, παρακαλεῖται νὰ γράψῃ πρὸς τὴν μὶς Μαίρην Χ... εἰς Λέβιστον (Ἡνωμένας Πολιτείας).

Τοιοῦτον ἦτο τὸ περιεχόμενον ἀνοικτοῦ γράμματος τὸ ὁποῖον εὗρε πρό τινων μηνῶν ἐντὸς δέματος ξυλίνων ὀδοντογλυφίδων ὑπάλληλός τις ξενοδοχείου ἐν Κανσάς. Ὁ εὑρὼν αὐτὸ ἔτυχε νέος ἔχων τὸ προσὸν τὸ ὁποῖον ἐζήτει ἡ γράφουσα. Ἐν ἀρχῇ ἐμειδίασε καὶ ἔβαλε τὸ παράδοξον χαρτίον εἰς τὸ θυλάκιον. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ ἐνθυμήθη· τὸ ἀνέγνωσε πάλιν καὶ ἤρχισε νὰ σκανδαλίζεται ὑπὸ τῆς περιεργείας.

Ποία νὰ εἶνε αὐτὴ ἡ Μαίρη; Νὰ εἶνε εὔμορφος, ἐνάρετος, εὐφυής; Τὸ ἄγνωστον τὴν περιέβαλλε δι' ὅλων αὐτῶν τῶν προσόντων. Ἐπὶ τέλους μετὰ δισταγμὸν δύο τριῶν ἡμερῶν ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ χάριν ἀστειότητος τάχα. Ἐκ τούτου ἐγένετο ἀρχὴ θελκτικωτάτης ἀλληλογραφίας, ἀνταλλαγὴ φωτογραφιῶν, αἰσθηματολογίαι καὶ... γάμος.

ΦΡΙΚΩΔΗΣ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Ἐν Νέῳ Μεξικῷ ἐγένετο πρό τινος ἡ ἑξῆς μονομαχία μεταξὺ ἑνὸς Ἰνδοῦ καὶ ἑνὸς Μεξικανοῦ κτηνοτρόφου πρωτάκουστος διὰ τὴν βαρβαρότητά της. Κατὰ τοὺς τεθέντας ὑπὸ τῶν μαρτύρων ὅρους ἕκαστος τῶν ἀντιπάλων ὤφειλε νὰ προτείνῃ τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ν' ἀποκόπτῃ δὲ αὐτοὺς κατὰ σειρὰν ὁ ἕτερος διὰ μαχαίρας. Ὁ ὑφιστάμενος τὸν φρικώδη ἀκρωτηριασμὸν ὑπεχρεοῦτο νὰ τηρήσῃ ἀπάθειαν· ἂν ἐδειλία πρὸς στιγμὴν ὁ ἀντίπαλος εἶχε δικαίωμα νὰ βυθίσῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὰ στήθη του.

Ὁ κλῆρος ηὐνόησε τὸν Ἰνδόν, ὅστις ἀπέκοψε πρῶτος τὸν λιχανὸν τοῦ Μεξικανοῦ, χωρὶς αὐτὸς νὰ ταραχθῇ, ποσῶς. Δεύτερος ὁ Μεξικανὸς ἀπέκοψε τὸν ἀντίχειρα τοῦ Ἰνδοῦ. Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ ἀκρωτηριασμὸς μέχρι τοῦ τετάρτου δακτύλου μετ' ἴσης ἑκατέρωθεν ἀφοβίας. Ἦτο δὲ ἕτοιμος ὁ Ἰνδὸς ν' ἀφαιρέσῃ καὶ τὸν πέμπτον δάκτυλον τοῦ ἀντιπάλου, ὅτε ὁ μάρτυς τοῦ Μεξικανοῦ βλέπων τὸν φίλον αὐτοῦ λιποψυχοῦντα ἐκ τῆς αἱμορραγίας ἔσυρε πολύκροτον καὶ ἐπυροβόλησεν εἰς τὰ στήθη τὸν Ἰνδόν, ὅστις ἔπεσεν ἄπνους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μεξικανὸς δὲν θὰ ἐπιζήσῃ, ὡς φαίνεται, μετὰ τὸν φρικώδη ἀκρωτηριασμόν, ὃν ὑπέστη. Οἱ δὲ μάρτυρες θὰ δικασθῶσιν ὡς συνεργοὶ τῆς φρικώδους αὐτῆς πάλης.

ΤΙΜΗ ΕΝΟΣ ΦΙΛΗΜΑΤΟΣ

Ἐν Λονδίνῳ τυρέμπορός τις γοητευθεὶς ἐκ τοῦ κάλλους τῆς συζύγου ἑνὸς κουρέως τὴν ἐφίλησε διὰ τῆς βίας εἰς τὴν παρειάν. Ὁ ἐρωτόληπτος ἐγκληματίας ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ προσβληθέντος συζύγου εἰς τὸ δικαστήριον, ἡ δὲ κυρία ἐζήτει ἐκεῖ μεγαλοφώνως τὴν παραδειγματικὴν τιμωρίαν τοῦ αὐθάδους αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις τὸ δικαστήριον εὑρὸν ὡς ἐλαφρυντικὴν περίπτωσιν τὸ κάλλος τῆς φιληθείσης κατεδίκασεν ἐν ἀρχῇ τὸν τυρέμπορον εἰς τὴν πληρωμὴν ἡμισείας λίρας — ἀντίτιμον τοῦ φιλήματος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ

Digitized by Google

ἔνοχος ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ κουρέως. Ἡ ἀποζημίωσις κατεβιβάσθη εἰς 3 μόνον σελλίνια. Ὥστε κατὰ τὴν διατίμησιν ταύτην φίλημα ἀσυγχώρητον ἀξίζει τέσσαρας φορὰς περισσότερον παρὰ φίλημα συγχωρημένον.

ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Ὁ κύκνος φημίζεται ὡς τὸ μακροβιώτερον τῶν πτηνῶν· ζωολόγοι τινὲς βεβαιοῦσιν ὅτι δύναται νὰ ζήσῃ 300 ἔτη. Ὑπάρχουσι παραδείγματα ἀετῶν καὶ ἱεράκων οἵτινες ἔζησαν ὑπὲρ τὰ 150 ἔτη. Οἱ ψιττακοὶ καὶ οἱ κόρακες ζῶσι περισσότερον ἀπὸ 100 ἔτη. Τὰ ὑδρόβια πτηνὰ ἐν γένει εἶνε τὰ μακροβιώτερα Τῶν κατοικιδίων ἡ ζωὴ εἶνε βραχεῖα· ὁ ἀλέκτωρ δὲν ζῇ περισσότερον ἀπὸ 15—20 ἔτη, ἡ περιστερὰ μόλις 10, κόσσυφος ἐν κλωβῷ 15, ἀηδὼν 10. Τὰ τελευταῖα ταῦτα πτηνὰ ἐλεύθερα ζῶσι πολὺ περισσότερον.

ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΤΙΧΑ

(Κυθήρων)

Βάσανα, πίκραις καὶ καϋμοί, λαβωματιαὶς καὶ πόνοι,
Γενήκανε 'ς τὸ στῆθός μου παντοτεινοὶ γειτόνοι.

*

Τῆς ἄσπρης ἄσπρα πρέπουνε, τῆς ροδινῆς γαλάζια,
Καὶ τῆς μελαχρινῆς χρυσᾶ πῶχει πολλὰ τὰ νάζια.

*

Τρέχει νερὸ 'ς τὸν ποταμὸ, κ' ἔπεσα μέσ' 'ς τ' αὐλάκι·
Ἐγύρευα γλυκὸ νερὸ καὶ μοῦτυχε φαρμάκι.

('Εκ τῆς συλλογῆς Ν. Δελακοβία).

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ ἐπιφανὴς γερμανὸς ἱστορικὸς Ἐρνέστος Κούρτιος ἐξελέχθη μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Βορδῶ ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ ὁ Λόεγγριν τοῦ Βάγνερ, ἀλλ' ὁ διευθυντὴς παρῃτήθη τῆς ἰδέας ταύτης τὴν τελευταίαν ὥραν ἐκ φόβου μὴ συμβῶσι καὶ ἐκεῖ ταραχαὶ ὅμοιαι πρὸς τὰς ἐν Παρισίοις πρὸ διετίας.

— Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ὑπῆρχον καθ' ἅπασαν τὴν Β. Ἀμερικὴν 40 χιλιάδες καθολικῶν· σήμερον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὑπερβαίνει τὰ 9 ἑκατομμύρια.

— Ὁ περιλάλητος Βαρνοὺμ κατεσκεύασεν ἐν Λονδίνῳ πλησίον τοῦ θηριοτροφείου εἶδος ἱπποδρόμου δυναμένου νὰ παραλάβῃ 5 χιλιάδας θεατῶν, διῃρημένον δὲ εἰς τρόπον ὥστε δύνανται νὰ γίνωνται συγχρόνως πέντε παραστάσεις.

— Ὁ γνωστὸς γερμανὸς γλωσσολόγος καὶ ἑλληνιστὴς Δανιὴλ Σάνδερς, συγγράψας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ καὶ ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἑώρτασεν ἄρτι τὴν ἑβδομηκοστὴν ἀμφιετηρίδα του.

— Μηχανικόν τι ἐργοστάσιον τοῦ Μονάχου κατεσκεύασεν ἅμαξαν τρίτροχον κινουμένην δι' ἀερίου παραγομένου ἐκ βενζίνης ἢ ἄλλης ἀναλόγου ὕλης. Ἡ ἅμαξα αὕτη δύναται νὰ διατρέξῃ 10 χιλιόμετρα καθ' ὥραν, ἀλλ' εἶνε δύσχρηστος εἰς ὁδοὺς πόλεως.

— Τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ πανηγυρισθῇ ἐν Βιέννῃ διὰ διεθνοῦς ἐκθέσεως γραμματοσήμων ἡ πεντηκονταετηρὶς τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἰς Αὐστρίαν.

— Ἡ ἐτησία παραγωγὴ παντοειδῶν μετάλλων καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον, ἥτις ἦτο ἐν ἔτει 1842 μόνον 61 ἑκατομμύρια τόννων, ἐν ἔτει δὲ 1860 141 ἑκατομμύρια, ἀνῆλθε τῷ τῷ 1888 εἰς τετρακόσια ἑκατομμύρια τόννων. Ὑπολογιζομένης τῆς ἀξίας αὐτῶν εἰς 9 δραχμὰς κατὰ τόννον, ἐξάγεται ὅτι ἡ ὁλικὴ ἀξία αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 3 δισεκατομμύρια 600 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ὁ δὲ ὄγκος αὐτῶν, ἂν συνηνοῦντο εἰς ἕν, ἠδύνατο νὰ καλύψῃ ἔκτασιν τριπλασίαν ἐκείνης ἣν κατεῖχε ἡ παγκόσμιος ἔκθεσις τῶν Παρισίων καὶ θὰ ὑψοῦτο πεντάκις ὑψηλότερον τοῦ Πύργου Αἴφφελ.

— Αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καθίστανται εὐρύτεραι ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ. Ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἐκβάλλουσι τώρα καὶ ὀδόντας διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἐφευρέθη δηλαδὴ μηχάνημα ἠλεκτρικὸν διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ν' ἀποσπάσῃ ὁ ὀδοντοϊατρὸς τὸν πάσχοντα ὀδόντα χωρὶς πόνον καθιστῶν ἀναίσθητον τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ στόματος.

— Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα εἶνε ἐξαίρετος ἀοιδὸς καὶ κλειδοκυμβαλίστρια δεξιωτάτη, ἀγαπᾷ δὲ τὴν μουσικὴν ὡς ἁρμόζει εἰς βασίλισσαν τοῦ μουσικωτάτου ἔθνους τῆς ὑφηλίου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διατρίβουσα ἐν Βενετίᾳ ἐπισκέφθη τὴν βιβλιοθήκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ φυλάττονται πολλὰ μουσικὰ χειρόγραφα ἐπιφανῶν μουσικῶν τοῦ παρελθόντος. Ἡ φιλόμουσος βασίλισσα ἀφοῦ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐξήτασε ταῦτα, παρετήρησεν ὅτι δὲν ἦτο ὀρθὸν ἔργα τέχνης ἀνήκοντα εἰς ὅλον τὸν κόσμον νὰ μένωσι κεκλεισμένα εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους μιᾶς βιβλιοθήκης καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὰ κάλλιστα τούτων κατ' ἐκλογὴν ἐκδιδόμενα. Ἡ ἐπιθυμία τῆς βασιλίσσης ἐκτελεῖται νῦν· εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ῥώμης, ἥτις θὰ ἐπιστατήσῃ τὴν ἔκδοσιν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Τὰ γυναικεῖα δάκρυα.

Κυρία τοῦ μεγάλου κόσμου παρίσταται εἰς τὴν ταφὴν θείου πολυτρόπως εὐεργετήσαντος αὐτήν. Ἐνῷ πρὸ τῆς κηδείας ἔκλαιε τόσον, τώρα μένει ἀπαθής. Μία φίλη της τῆς λέγει κρυφά:

— Κλάψε 'λίγο ἀκόμα· αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶνε ἀπαραίτητα τὰ δάκρυα.

Καὶ ἐκείνη:

— Δὲν 'μπορῶ, καϋμένη, ἐξέχασα νὰ πάρω τὸ κεντημένο μαντίλι μου.

Ἀπάντησις Ἀλφόνσου Δωδέ.

Προκειμένου περὶ γυναικὸς τοῦ κόσμου ἔλεγε φίλος πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ *Φρομὼν καὶ Ρίσλερ*:

— Εἶνε γυναῖκα χαμένη!

— Τὴν λὲς χαμένη γιατὶ δὲν τὴν εὑρῆκες ἐσύ, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889—1945.

Digitized by Google

Ἀριθ. 728 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 10 Δεκεμβρίου 1889.

Ο ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ὁ κύριος λόγος τῆς πρὸς αὐτὸν ἀντιπαθείας μου ἦτο ὁ ἀπότομος τρόπος, δι' οὗ ἤνοιγε τὴν θύραν μας. Τὸ πλατὺ θυρόφυλλον ἐθλίβετο σπαρακτικῶς ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἐν ᾧ σειόμενος βιαίως ὁ κώδων ἀνέδιδεν ἤχους ὀξεῖς, ὀχληρούς, ἀνερχομένους νά με διακόψωσι μέχρι τοῦ σπουδαστηρίου μου. Ἔκυπτον τότε ἐγὼ ἀπὸ τοῦ παραθύρου πρὸς τὴν αὐλὴν καὶ τὸν ἔβλεπον κάτω μὲ ὄμμα στυγνόν. Ραιβοσκελής, κεκυρτωμένος ὁ γηραιὸς ὑδροφόρος ἔβαινε κοπιωδῶς, κρατῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου τὸ βαρέλιον διὰ τῆς ἐρυθρᾶς του βεβρεγμένης χειρός. Προὐχώρει μέχρι τοῦ μυχοῦ κατεβίβαζε τὸ βαρέλιον, ἐξεκένου ἐντὸς τοῦ πίθου τοῦ ὑπὸ τὴν ἀναδενδράδα τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἐποτίζαμεν τὸν κῆπον, ἔσυρε διὰ τῆς κιμωλίας του μίαν γραμμὴν ἀντὶ ἀριθμοῦ ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου τοῦ μαγειρείου, ἀνελάμβανε τὸ βαρέλιον του καὶ ἐξεκίνει. Τότε ἀνέκοπτε τὸ στραγγαλιῶδές του βῆμα ὁ χαιρετισμὸς τῆς γηραιᾶς ὑπηρετρίας:

«Καλὴ 'μέρα, κὺρ Πέτρο.»

Φλύαροι καὶ οἱ δύο ἐσταμάτων ἐπ' ὀλίγον συνομιλοῦντες, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐξηκολούθουν περιεργαζόμενος τὸν ὑδροφόρον μου. Πολλάκις ἔστηνε τὸ βαρέλιόν του ὄρθιον ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου τῆς αὐλῆς καὶ ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ νὰ φλυαρήσῃ ἀνετώτερον. Ἦσαν ἤδη λευκαὶ αἱ τρίχες τοῦ πώγωνός του καὶ ὅσας ἔβλεπον ὑπὸ τὸ μικρὸν αὐτοῦ πιλίδιον, ἐκ μελανοῦ κηρωτοῦ. Ἐφόρει ἐνδυμασίαν ἐκ κυανοῦ ἐντοπίου διμίτου, καὶ ἐπὶ τοῦ ὤμου ἓν εἶδος σάγματος δερματίνου, καθύγρου καὶ μελανοῦ ὡς τὰ ὑποδήματά του, ἐφ' οὗ ἐστήριζε τὸ βαρέλιον. Ἡ φωνή του ἀντήχει βαρεῖα καὶ διακεκομμένη, ὁμοία περίπου μὲ τὸν κρότον τοῦ ὕδατος, ἐκρέοντος ἀπὸ τοῦ βαρελίου ἐντὸς τοῦ πίθου. Ὅταν ἔφευγεν, ἡ ὑπηρέτρια τὸν ἠκολούθει καὶ ἔκλειεν ὄπισθέν του τὴν θύραν σιγά, σιγά.

Ἀπὸ ἐτῶν ἡ τακτικὴ αὕτη ἐπανελαμβάνετο καθ' ἑκάστην δὶς ἢ τρίς. Ἐν τούτοις ὅσον ἂν ἐξῳκειούμην πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τοὺς τρόπους τοῦ γέροντος ὑδροφόρου, ἦτο ἀδύνατον νἀποβάλω ἀόριστόν τινα ἀντιπάθειαν, ἐμφωλεύσασαν κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχήν μου. Καὶ ἐν τούτοις ἦτο εὐγενέστατος καὶ γλυκὺς ὁ πρὸς ἐμὲ χαιρετισμός του, ὁσάκις μὲ συνήντα καθ' ὁδόν, ἐδυνάμην δὲ νὰ δικαιολογήσω τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ἄνοιγμα τῆς θύρας, σκεπτόμενος ὅτι φορτωμένος ἄνθρωπος δὲν εἰμπορεῖ νὰ κρατηθῇ σταθερῶς, ὥστε νἀνοίξῃ σιγά, οὔτε νὰ εἰσέλθῃ ἐλευθέρως χωρὶς νὰ ὀρθανοίξῃ. Ἔπειτα δὲν εἶχα θελήσει ποτὲ νὰ ἐξετάσω τὰ κατ' αὐτόν. Ἤξευρα μόνον ὅτι ἦτο ὁ κὺρ Πέτρος, ὁ ἕτερος τῶν ὑδροφόρων τῆς γειτονιᾶς, ἀντικαταστήσας παρ' ἡμῖν τὸν κὺρ Νικόλαν, ἕνα συμπαθέστατον ἄνθρωπον, εὐμελῆ νέον, καθαρόν, ἔχοντα μάλιστα ὑπὸ τὰς διαταγάς του καὶ φορτηγὸν ὀνάριον, δι' οὗ μετέφερε δύο συγχρόνως βαρέλια. Τοῦτον ὅμως ὁ πατήρ μου δὲν ἐχώνευε, χωρὶς νὰ ἐννοῶ διατί, εἰς πρώτην δ' εὐκαιρίαν—ἦτο ποῦ μᾶς ἐλησμόνησε καὶ μᾶς ἄφησεν ἕνα πρωῒ χωρὶς νερὸ — ἐφρόντισε νά τον ἀντικαταστήσῃ.

«Δὲν μ'ἀρέσουν τὰ μοῦτρα τοῦ νέου βαρελᾶ» τῷ εἶπα τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν μᾶς ἦλθεν ὁ κὺρ Πέτρος.

«Καὶ μένα δὲν μου ἄρεσαν τὰ μοῦτρα τοῦ παληοῦ» ἀπήντησεν ὁ πατήρ μου.

* *

Μίαν ἡμέραν προβαίνων ὅλως ἀσκόπως καὶ τυχαίως εἰς τὸ πρὸς τὴν ὁδὸν παράθυρόν μου ἔμαθον δύο συγχρόνως εἰδήσεις, ἀδιαφόρους μὲν διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δυναμένας νὰ κινήσωσι τὴν προσοχήν μου σημαντικῶς. Ἡ μὲν γείτων μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ κὺρ Νικόλας—ὁ παλαιὸς ὑδροφόρος, πρὸς ὃν ἀντεπάθει ὁ πατήρ μου—ἀπήγαγε τὴν ὑπηρέτριαν μιᾶς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὕδωρ, κλέψασαν μάλιστα τῇ συστάσει του ὅλα τὰ τιμαλφῆ ἀντικείμενα τῆς κυρίας. Ὁ δὲ ἀδελφός μου, προβὰς πλησίον μου τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ νἀκούσῃ καλλίτερον τὰ σκανδαλώδη νέα, μοὶ ὑπέδειξε τὸν υἱὸν τοῦ ἰδικοῦ μας κὺρ Πέτρου, διερχόμενον κάτωθεν.

Μπᾶ! εἶχε καὶ υἱὸν ὁ γηραιὸς ὑδροφόρος! Ποτὲ δὲν το ἐσκέφθην, διότι περὶ ἀνθρώπου, τὸν

Digitized by Google

ὁποῖον κανεὶς ἀποστρέφεται, δὲν εἶν' εὔκολον νὰ σκεφθῇ ὅτι εἶνε πατήρ... Παρετήρησα τὸν νεανίαν. Θὰ ἦτο ἕως εἰκοσιτριῶν ἐτῶν, μετρίου ἀναστήματος, φέρων ἁπλῶς ἕνα χιτῶνα ἐκ ῥοδοχρόου πανίου καὶ μίαν περισκελίδα ἀναδεδεμένην διὰ πλατείας ἐρυθρᾶς ζώνης. Ἐβάδιζε μὲ βῆμα ταχύ, μὲ κεκυφυῖαν κεφαλήν, κλίνουσαν ἐναλλὰξ πρὸς τὸν ἕνα καὶ πρὸς τὸν ἄλλον ὦμον. Ὅταν ἔφθασεν ὑπὸ τὸ παράθυρόν μας ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καί μας ἠτένισεν. Ὁποῖον ἀπεχθὲς γαλανὸν βλέμμα! ὁποία ἀποτρόπαιος μορφή! υἱὸς ἀντάξιος τοῦ πατρός του! Καὶ πρὸς ἐπίμετρον νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τίνα;... πρὸς τὸν Βύρωνα! Μάλιστα, ἕνα Βύρωνα χυδαῖον, κοντόν, ἀηδῆ. Ὡς τις εἰρωνία ἢ κακεντρεχὴς γελοιογραφία ἡ ἄσχημος κεφαλή του ὑπενεθύμιζε πολὺ τὴν ἐξαισίαν τοῦ ποιητοῦ κεφαλήν. Παράδοξος αὐτὴ ἡ ἀσχημία τῶν ἀντιπαθῶν ἀνθρώπων, ἧς ἔχω ἀπαντήσει πολλοὺς τύπους· νὰ ὁμοιάζωσι πρὸς ὡραίους καὶ τόσον ἀγαπητούς!..

Ἔκτοτε ὁ γέρων ὑδροφόρος συνεμερίσθη μετὰ τοῦ υἱοῦ του τὴν ἀντιπάθειάν μου. Μεθ' ὅσης δυσαρεσκείας τὸν ἔβλεπα εἰς τὴν αὐλὴν ἐκκενοῦντα τὸ βαρέλιόν του καὶ συνομιλοῦντα μετὰ τῆς ὑπηρετρίας, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μεγαλητέρας συνήντων καθ' ὁδὸν τὸν υἱόν του, ἀντιπαρερχόμενον μὲ τὸ ταχύ του βῆμα, μὲ ἕνα συριγμὸν διαρκῆ καὶ μονότονον καὶ μίαν ἅλυσιν συγκρατοῦσαν δύο κλειδία, τὴν ὁποίαν περιέστρεφε ταχέως διὰ τῆς χειρός. Οἱ κρότοι οὗτοι ἀπετέλουν ἓν εἶδος βόμβου, ὡς ὁ τῶν *διπτέρων* ἐκείνων ἐντόμων, τὰ ὁποῖα σιχαίνομαι τόσον. Πολλάκις διήρχετο κρατῶν ἐπ' ὤμου, εἰς ἣν θέσιν ἀπέθετεν ὁ πατήρ του τὸ βαρέλιον, ἓν παιδίον — τὸν μικρόν του υἱόν, διότι καὶ ὁ Βαγγέλης ἦτο νυμφευμένος. Ἀλλ' ἡ οὐσιώδης διαφορὰ ἦτο ὅτι τὸ μὲν βαρέλιον τοῦ κὺρ Πέτρου ἐθορύβει μόνον ὅταν ἐξέχυνε τὸ ὕδωρ ἐντὸς τοῦ πίθου, ἐν ᾧ ὁ ἔγγονός του ἐκλαυθμήριζε διαρκῶς, βάλλων κατὰ διαλείμματα καὶ κραυγὰς γοεράς, ἀναστατούσας ὅλον τὸν δρόμον.

* * *

Ἀλλ' ἦλθεν ἡμέρα — μία Δευτέρα — καθ' ἣν ἠνοίχθη σιγά, σιγά, ὡσεὶ μετὰ διακρίσεως, ἡ θύρα τῆς οἰκίας μας· καὶ ἐν ᾧ πάντα ἄλλον ὑπώπτευσα εἰσερχόμενον ἐκτὸς τοῦ ὑδροφόρου, ἤκουσα ἐξαίφνης τὸν πίθον μας ἀντηχοῦντα... Τί συνέβη; Ἠσθάνθην πολλὴν ἔκπληξιν καὶ ἔκυψα πρὸς τὴν αὐλήν... Ὁ ὑδροφόρος ἦτο ἄλλος, εἷς νέος εὐκίνητος ἄνευ σάγματος ἐπὶ τοῦ ὤμου, διότι ἔξω τὸν περιέμενε τὸ φορτηγόν του ὀνάριον, καὶ ὁ ὁποῖος ἀπῆλθε, χωρὶς νὰ σταματήσῃ εἰς συνομιλίαν τὴν ὑπηρέτριαν. Τί ἔγεινεν ὁ κὺρ Πέτρος; Πόθεν αὐτὴ ἡ ἀντικατάστασις;

Ὅταν ἠρώτησα διὰ τοῦτο τὴν ὑπηρέτριαν, ἤκουσα πολὺ παράδοξα πράγματα. Αὐτὸς ὁ κὺρ Πέτρος μᾶς ἐσύστησε τὸν νέον ὑδροφόρον, διότι ἀπεσύρετο πλέον ὁριστικῶς ἀπὸ σήμερον τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας. Τοιαύτη ἦτο τέλος πάντων ἡ ἀπαίτησις τοῦ υἱοῦ του. Ἦτο γέρων ὁ πατήρ του καὶ εἶχε χρείαν ἀναπαύσεως. Αὐτὸς ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐργάζηται καὶ διὰ τοὺς δύο. Ἤρκει μόνον νὰ βλέπῃ τὸν πατέρα του ἥσυχον, περιποιούμενον μόνον τὸν ἔγγονόν του, χωρὶς νὰ ἦνε ἠναγκασμένος ἀνὰ παραδέρνῃ μὲ τὸ βαρέλι νύχτα 'μέρα.»

Ἡ ὑπηρέτρια μ' ἀφῆκεν ἄφωνον, κατάπληκτον.... Εἶχον πολὺ κακὴν ἰδέαν περὶ αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἀντεπάθουν πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ποτὲ δὲν ἀνελογίσθην τὸν οἰκογενειακόν των βίον, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἦνε οὕτως ἤρεμος καὶ ἁπλοῦς καὶ εὐλογημένος, καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀποτόμως μοὶ παρίστατο σήμερον ἡ μᾶλλον ὡραία καὶ ἐκθαμβοῦσα αὐτοῦ ὄψις. Βιβλίον, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἠξίωσα ἀναγνώσεως, μοὶ ἠνοίχθη αἴφνης εἰς τὴν λαμπροτέραν σελίδα. Ὁ γέρων ἀπελάμβανε σήμερον παρὰ τοῦ εὐγνώμονος υἱοῦ, ὅ,τι ἐπὶ τόσα ἔτη τῷ ἐπιδαψίλευσεν ἡ στοργή του. Ὢ, πόσῳ θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ οἱ δύο! πόσῳ θελκτικὴ ἡμέρα διὰ τὴν οἰκογένειαν ἡ Δευτέρα αὕτη, ἡ πρώτη καθ' ἣν ἀνεπαύετο ὁ κεκοπιακὼς γέρων καὶ ἀπεδίδετο φιλόστοργος καὶ ἀφωσιωμένος, ὡς τῷ ἀνῆκε, πρὸς τὸν μικρόν του ἔγγονον!

Καὶ ἦτο ὡραία ἡμέρα, νωχελὴς καὶ θερμὴ ἐν μέσῳ χειμῶνι. Ἐν τῇ μακαρίᾳ του ῥαστώνῃ, τῇ μετὰ τὸν ἀγῶνα, ὁ κὺρ Πέτρος θὰ ἐκάθητο ἔξω εἰς τὸν ἥλιον νὰ θερμάνῃ τὰ γεροντικά του μέλη, καὶ ἐν ᾧ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν θὰ παρηκολούθει τὸν παρὰ τοὺς πόδας του παίζοντα ἔγγονον, θ' ἀνέπλασσε τὸ μέλλον, τὸν βραχὺν ἀκόμη χρόνον τῆς ζωῆς του, ἥσυχον καὶ ἀμέριμνον, ἄνευ τῆς νοσηρᾶς ὑγρασίας, ἄνευ τοῦ ἀπεχθοῦς σάγματος, ἄνευ τοῦ καταθλιπτικοῦ βαρελίου, ἄνευ τοῦ κατηναγκασμένου στραγγαλιώδους βήματος.. Καὶ ὅλην αὐτὴν τὴν γλυκεῖαν εὐτυχίαν ἐδημιούργησεν ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἀσχήμου ἐκείνου Βύρωνος... Ἆ, πόσῳ κακὸν πρᾶγμα εἶνε ἡ προκατάληψις!

Αἱ σκέψεις αὗται μὲ κατεῖχον καὶ δὲν μὲ ἄφινον ἥσυχον. Ἠναγκάσθην νὰ ἐνδυθῶ καὶ νὰ ἐξέλθω, νὰ ἐρωτήσω, νὰ εἴπω, νὰ ἴδω, νὰ ἱκανοποιηθῶ.

Διηυθύνθην πρὸς τὸν γειτονικὸν οἰκίσκον τοῦ ὑδροφόρου. Μόλις ἔκαμψα τὴν ὁδὸν καὶ τὸν εἶδον, ὡς τὸν ἀνέπλασα, ἔξω τῆς θύρας του καθήμενον εἰς τὸν ἥλιον. Ἐπὶ τῶν γονάτων του ἀνεπαύετο ὁ μικρὸς μὲ μίαν λευκὴν ποδιάν, χωρὶς νὰ κλαίῃ. Ἡ ἐκ τοῦ ὕδατος ἐρυθρὰ χεὶρ τοῦ πάππου ἐφέρετο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς ξανθῆς

Digitized by Google

τοῦ παιδίου κόμης. Καὶ ἐμειδία.... Ἂν ἦτο κατηφὴς ὁ γέρων ἕως τώρα, ἐζήτει, φαίνεται, τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἀγάπης — διότι ἦτο ὁ κλῆρος τῆς ἡλικίας του· καὶ ἂν τὸ παιδίον ἐφώναζε καὶ ἔκλαιε πάντοτε, ἐζήτει τὸν πάππον — διότι ἐμάντευεν ὅτι εἰς αὐτὸ ἀνῆκον φυσικῶς αἱ τελευταῖαί του δυνάμεις....

Πρὶν ἢ πλησιάσω τὸν κὺρ Πέτρον, συνηντήθην μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἐξελθόντος τῆς οἰκίας τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἡ μορφή του δὲν μοὶ ἐφάνη ὅπως ἄλλοτε ἀπεχθὴς καὶ ἤμην διατεθειμένος νὰ τῷ συγχωρήσω τὴν πρὸς τὸν Βύρωνα ὁμοιότητα. Μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ γείτονος τὸν ἐσταμάτησα καὶ τῷ ἀπηύθυνα τὸν λόγον :

«Μπράβο! τὸν ἔβαλες βλέπω σὲ ἀνάπαψι τὸ γέρο.... καὶ νά σου 'πῶ ἔκανες πολὺ καλὰ καὶ ἅγια.»

Ἐχολακεύθη εἰς τοὺς λόγους τούτους καὶ ἠρυθρίασε μειδιῶν. Ἀλλὰ τί ἦτο ὁ ἰδικός μου ἔπαινος ἐνώπιον τῆς γαλήνης, τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο βέβαια εἰς τὰ στήθη του ὁ καλὸς υἱός;

«Αἴ, μὰ βέβαια» μοὶ ἀπήντησε στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸ θελκτικὸν σύμπλεγμα τοῦ πάππου καὶ τοῦ ἐγγόνου, χρυσοῦν ὑπὸ τὸν ἄφθονον ἥλιον. «Ἀπόμαχος τώρα πλέον ὁ καϋμένος.... Καὶ νὰ ἰδῆτε ποῦ εἶδα κ' ἔπαθα ὡς νά τον καταφέρω ν' ἀφήσῃ τὸ βαρέλι. Ἀλλὰ ἔτσι εἴμαστε 'ς τὸν κόσμο. Ἂν δέν το κάμω τώρα ἐγὼ ποῦ 'μπορῶ καὶ δουλεύω γιὰ ὅλους, πῶς ὕστερ' ἀπὸ χρόνια θὰ κάμῃ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ 'μένα ἐκεῖνος ὁ μικρός;»

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξ ὅλων μου τῶν γειτόνων ἀγαπῶ περισσότερον τὸν ἀπόμαχον ὑδροφόρον καὶ τὸν υἱόν του.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΩΣ

Ἐκεῖ 'ς τὰ βάθη τοὐρανοῦ φεγγοβολᾷ ἕν' ἀστέρι·
Μ' ἂν εἶνε ἀστέρι ἀληθινὰ κανένας δέν το 'ξέρει.
Τὸ φῶς του γιὰ νάρθῃ 'ς τὴ γῆ καιροὺς καὶ χρόνια τρέχει·
Τὸ φῶς ποῦ εἶχε βλέπομε κι' ὄχι τὸ φῶς ποῦ ἔχει.
Ἴσως τ' ἀστέρι ἐσβύσθηκεν, ἐσκόρπισεν, ἐχάθη,
Μὰ θὰ περάσουνε καιροὶ κ' ἡ γῆ δὲν θὰ τὸ μάθῃ.

*

Ἀστέρι τῆς ζωῆς μου ἐσύ, σὲ βλέπω, σὲ γνωρίζω,
Καὶ τῆς ἀγάπης σου τὸ φῶς 'ς τὴν ὄψι σου ἀντικρύζω.
Κι' ὅμως ποιὸς 'ξέρει ἂν μ' ἀγαπᾷς κι' αὐτὴ τὴν ἴδιαν ὥρα;
Ἴσως σὲ βλέπω ὅ,τι ἤσουν πρίν, δὲν βλέπω ὅ,τι εἶσαι τώρα·
Ἴσως ἡ πρώτη ἀγάπη σου γιὰ πάντα εἶνε σβυσμένη
Καὶ μόνον τὸ παληό της φῶς ἐμπρός μου ἀκόμα μένει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΒΟΣ Ο ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου τῶν Ὠδῶν του ὁ ποιητὴς ἔκρινε πρέπον νὰ προσαρτήσῃ σημειώσεις διὰ νὰ συμπεριλάβῃ ἐν αὐταῖς τὴν μετρικήν του. Ἐξ αὐτῶν μανθάνομεν ὅτι οἱ στίχοι τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν Ὠδῶν συνίστανται ἐκ συνιζήσεων καὶ τόνων, καὶ λέγονται ἑπτασύλλαβοι μὲ πρόσθεσιν στίχου πεντασυλλάβου· ὅτι ὁ ποιητὴς διαιρεῖ τοὺς τόνους εἰς τελικούς, πίπτοντας πάντοτε ἐπὶ τῆς ἕκτης συλλαβῆς τοῦ στίχου, εἰς ἀνεμφάτους, οἵτινες δὲν συντρέχουσιν εἰς μελοποιΐαν, καὶ εἰς κυρίους τόνους, οἵτινες κατεργάζονται τὸ μέλος καὶ τὸ μέτρον· ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἑπτασυλλάβους στίχους ἡ θέσις τῶν κυρίων τόνων ποικίλλεται κατ' ὀκτὼ τρόπους καὶ εἰς τοὺς ὀκτασυλλάβους ποικίλλεται κατὰ τρεῖς, καὶ ὅτι μόνον οἱ κύριοι μετὰ τῶν τελικῶν εἶνε οἱ ἀναγκαῖοι τόνοι τοῦ στίχου. Ὁ Κάλβος προτάσσει τῶν Ὠδῶν του ἔμμετρον πρόλογον, τοῦ ὁποίου ἰδοὺ οἱ πρῶτοι στίχοι :

Πολυτέχνου θεᾶς ὦ Μνημοσύνης
Θρέμματα πτερωτά, χαραὶ τοῦ ἀνθρώπου,
Καὶ τῶν μακάρων Ὀλυμπίων ἀείμνηστα
Κ' εὐτυχῆ δῶρα· ἐπὶ τὰ νῶτα ἀκάμαντα
Τῶν Ζεφύρων πετάξατε ταχέως.
Ἐσᾶς προσμένει ἡ γῆ μου· ἐκεῖ τὰ σφάγια,
Καὶ τ' ἄνθη ἐκεῖ πλουτίζουσι καὶ ἡ σμύρνα
Χιλίους ναούς· τοὺς ἔκτισαν ἀνίκητα
Τῆς ἱερᾶς Ἐλευθερίας τὰ χέρια.

Ὁ στίχος τοῦ προλόγου, ὡς βλέπετε, εἶνε ὁ γνωστὸς ἑνδεκασύλλαβος, ὡς μεταχειρίζεται τὸ μέτρον τοῦτο ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον καὶ ὁ Σολωμός, καὶ ὁ Δριμυτικὸς ἐν τῇ Βοσκοπούλᾳ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν μελῳδικώτερον καὶ ὁμαλώτερον αὐτοῦ. Ὁ Κάλβος εἰσάγει καὶ ἐν αὐτῷ τοὺς καινοὺς μέν, προφανῶς δὲ ἰταλίζοντας θεοὺς τῆς μετρικῆς του. Τὸν ἑνδεκασύλλαβον στίχον, συνιστάμενον καὶ τοῦτον ἐκ τόνων καὶ συνιζήσεων, διαιρεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ διαφόρου ἑκάστοτε ἐναλλαγῆς τῶν τόνων, εἰς εἰκοσιοκτὼ εἴδη, ποικίλλοντα κατὰ τὰς θέσεις τῆς τομῆς, τῆς ἀναπαύσεως τῆς περιόδου, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μετὰ τὸν τελικὸν τόνον συλλαβῶν, τὴν ποσότητα θέσει τῶν μακρῶν ἢ βραχέων, τὴν θέσιν, τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ποσότητα τῶν συνιζήσεων καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν λέξεων. Ἐκ τῶν ἐπισυνημμένων τούτων συνάγομεν ὅτι ἀντὶ τῆς σταθερᾶς καὶ μονοτρόπου ἁρμονίας τῆς ἐκ τῶν ὁμοειδῶν καὶ τῶν ὁμοιοκαταλήκτων στίχων τῶν ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν, ὁ Κάλβος καθιεροῖ τὴν ἐναλλάττουσαν καὶ πολύτροπον ἁρμονίαν τῶν περιόδων,

Digitized by Google

καυχώμενος ὅτι οὕτω προσεγγίζει τοὺς ἀρχαίους. Ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν αὐτόν: «Ἡ ἁρμονία τῆς περιόδου εἶνε ἀναγκαία ὄχι μόνον ὡς ἀποτελεσματικὸν μέρος τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἀκόμη ὡς μέσον τὸ ὁποῖον μᾶς ἐλευθεροῖ ὑπὸ τὴν βαρβαρότητα τῶν ὁμοιοκαταλήξεων, καὶ συνίσταται ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν στίχων, ἐκ τῆς αὐτῶν ποικιλίας καὶ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ μέτρου. Οἱ κανόνες αὐτῆς ὄντες πολλοὶ ἀπὸ πολλοὺς μ' ἀκρίβειαν καὶ ἐκτεταμένως ἐξηγημένοι, δὲν ἔχουσι χώραν εἰς τὴν σημείωσιν ταύτην. Τὰ ὅσα εἶπα εἶνε ἀρκετὰ πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας τὰς ᾠδάς μου. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ κρίνω περιττὰ διὰ τοὺς ἀληθεῖς ποιητὰς καὶ περιττότερα διὰ τοὺς ἀντιποιουμένους μὲν τῶν Μουσῶν τὴν εὐμένειαν, καταδικασμένους δὲ ἀπὸ τὴν φύσιν εἰς ἄλλην τινὰ ὑπουργίαν.»

Ἀλλὰ καὶ τὸν δεκαπεντασύλλαβον στίχον, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλει «ἡρωϊκόν», διέπλαττεν, ἐφαρμόζων καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἀρχάς του. «Ἀπὸ τὴν συναρμογὴν τῶν διαφόρων ἑπτασυλλάβων, ὀξυτόνων, παροξυτόνων ἢ προπαροξυτόνων, λέγει ἐν τέλει τῶν σημειώσεών του, γίνονται 676 εἴδη ἡρωϊκῶν στίχων, τὰ ὁποῖα μεταχειρισθέντα μὲ κρίσιν συμπλάττουσι τὴν γνωστὴν εἰς τοὺς παλαιοὺς μόνον πολύτροπον ἁρμονίαν. Ἀποφεύγοντες οὕτω τὸ μονότονον τῶν κρητικῶν ἐπῶν, μιμούμεθα τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς καὶ χαρακτηρίζομεν τὰ ὅσα ὁ νοῦς καὶ αἱ τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήσεις ἀπαντῶσιν εἰς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν φανταστὴν οἰκουμένην.»

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ποιητής. Ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ ἐν εἰλικρινείᾳ — ἂν καὶ ἐκφέρω τὴν ὁμολογίαν μου ὡς ἀπόρροιαν προσωπικῶν ὅλως διαθέσεων, ἄνευ ἀπολύτου πεποιθήσεως ὡς τὸ ἀλάθητον αὐτῶν — ὅτι οἱ ῥυθμοὶ τοῦ Κάλβου ἐξεγείρουσι βαθέως τὴν σκέψιν μου καὶ μοὶ παρέχουσιν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν ἐκ τῶν σπανιωτέρων. Καὶ τὸ ὁμολογῶ θαρρῶν τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν ἔπαυσα νὰ φρονῶ ὅτι τὸ ἰσχῦον παρ' ἡμῖν στιχουργικὸν σύστημα δύναται νἀνταποκριθῇ πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ καὶ δὲν δύναμαι νὰ κρύψω τὴν στενοχωρίαν μου ὁσάκις, τυγχάνοντος λόγου περὶ τοῦ Κάλβου, ἀκούω παρ' ἀνθρώπων, ἐχόντων ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, τοιαύτην περίπου ἀπόφανσιν: «Καλὸς εἶνε ὁ Κάλβος, ἀλλὰ δὲν μ' ἀρέσει τὸ μέτρον του.» Στενοχωροῦμαι, διότι οὐδὲν σχεδὸν εὑρίσκω νὰ ἀπαντήσω· ἡ γνώμη των εἶνε λίαν εὔλογος καὶ πιθανῶς ἁρμόζεται πρὸς τὴν γνώμην ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ὦτα, κατὰ τὸ φαινόμενον ἐλαχίστην ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν οἱ νόμοι τοῦ Κάλβου. Ἀλλὰ σκέπτομαι συγχρόνως ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει διὰ νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐμπιστευθῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ ὦτά μας, καὶ εἰς μόνον αὐτά, δὲν ἀρκεῖ ἀνὰ μὴ μᾶς ἀρέσῃ τὸ μέτρον του», καὶ δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ἀποφαινώμεθα περὶ ἑνὸς ποιητοῦ, ὡς ἀποφαινόμεθα περὶ τῆς τυχούσης παιδίσκης, ἥτις ἐν τῇ ὁδῷ διέρχεται ἐνώπιον ἡμῶν. Ὁ Πυθαγόρας, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ἀπεδοκίμαζε τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως κρίσιν τῆς μουσικῆς, ἰσχυριζόμενος ὅτι πρέπει νὰ ἀντιλαμβανώμεθα ταύτης διὰ τοῦ νοῦ, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἀκοῆς. «Νῷ γὰρ ληπτὴν τὴν ταύτης ἀρετὴν ἔφασκεν εἶνε.....» Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν ἀκριβέστερον τὸ ῥυθμικὸν κάλλος τῆς ποιήσεως τοῦ Κάλβου, διὰ νὰ καταστήσωμεν αὐτὸ προσιτὸν εἰς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ἀνάγκη νὰ λησμονήσωμεν πρὸς στιγμὴν τὴν συνήθειαν, καὶ νὰ θέσωμεν ὡς ἐνέργειαν ὀλίγον τι καὶ τὸν νοῦν. Πρέπει πρῶτον νὰ κρίνωμεν καὶ ἔπειτα νὰ ἀποφανθῶμεν, διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς διὰ τῆς κρίσεως διεμόρφωσεν οὕτω τὰ μέτρα του, μεταχειρισθεὶς αὐτὰ οὐχὶ μηχανικῶς, ἀλλ' ἐκ φιλοσοφικῆς, ὡς εἰπεῖν, ἀντιλήψεως, ὡς μᾶλλον ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὰ βίαια κινήματα τῆς ψυχῆς, πρὸς τῆς ᾠδῆς τὰς ἀτάκτους πτήσεις, πρὸς τὸ λυρικὸν ὕφος. Ἐν τῇ πρὸς τὰς Μούσας θαυμασίᾳ ᾠδῇ ὁ ποιητὴς παραβάλλει τὸ μέτρον πρὸς τὸν ὄρνιν τοῦ Διός:

Τὰς πτέρυγας ἁπλώνει
Ὡς τ' ὄρνεον τοῦ Διός
Καὶ ὑψώνεται τὸ μέτρον
Ἕως τὸν οὐράνιον κῆπον
Τῶν Πιερίδων.

Ἀλλ' οἱ ἀετοὶ δὲν ἀνίπτανται εἰς τὰ ὕψη ἀπομιμούμενοι τὴν κίνησιν τοῦ μορμυρίζοντος ῥυακίου, τὰ βήματα τῶν τετραχόρων, ἢ τοὺς κύκλους τῶν βαλλισμῶν, καθ' ὃν τρόπον περίπου κινοῦνται, βαίνουσι καὶ ἀνακυκλοῦνται καὶ τὰ ἐν χρήσει μέτρα. Ἴσως ἔχω ἄδικον· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀποσιωπήσω ὅτι αἱ ᾠδαὶ τοῦ Κάλβου ὄχι μόνον κόσμον ἀψόγου ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ νέον κόσμον ἁρμονίας διήνοιξαν ἐνώπιον ἐμοῦ. Ἀναγινώσκων δὲ πρό τινος ἐν τῷ περὶ *Ὕψους* τοῦ Λογγίνου τίνι τρόπῳ ἀποφαίνεται ὁ μέγας τεχνογράφος περὶ τῶν καλουμένων «ὁμοειδῶν ῥυθμῶν», κατενόησα ἀκοπώτερον διατί ὁ Ζαλακώστας κινούμενος ἐκ καλλιτεχνικοῦ ζήλου πρὸς μεταφύτευσιν νέων μέτρων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ποιήσει, ἂν καὶ ἄτολμος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἀποκαλεῖ τὸν ῥυθμὸν τοῦ δεκαπεντασυλλάβου «γραμπάλαν», καὶ ἀλλαχοῦ στιγματίζει ὡς ἀηδῆ τὸν δεκαεξασύλλαβον στίχον, τὸν τόσῳ προσφιλῆ εἰς τοὺς Σούτσους καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν. «Οὐδὲν συντεῖ ει τόσον εἰς τὸ νὰ μικροποιῇ τὸ ὕψος ὅσον οἱ ὁμοειδεῖς ῥυθμοί, συνεκπίπτοντες τέλειον εἰς τὸ ὀρχηστικόν, κομψοί, μικροχαρεῖς, ψυχροὶ καθιστάμενοι διὰ τῆς ὁμο-

Digitized by Google

ειδίας. Παρασύρουσι τοὺς ἀκροατὰς ἀπὸ τῶν πραγμάτων, βιάζουσιν ἐπ' αὐτοὺς τὴν προσοχὴν, δὲν ἐπιβάλλονται διὰ τοῦ πάθους τῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ῥυθμοῦ κινοῦσι τοὺς ἀκροατὰς νὰ προαποδίδωσι τὰς ὀφειλομένας καταλήξεις.»Νομίζει τις ὅτι ὁ Λογγῖνος ἔχει ὑπ' ὄψιν ῥυθμοὺς καὶ μέτρα τῆς καθ' ἡμᾶς ποιήσεως.—'Αλλὰ τοιαύτας ἐκβιάσεις, ὡς αἱ ἀνωτέρω καταδεικνυόμεναι, δὲν ὑφιστάμεθα ἐκ τῶν στίχων τοῦ Κάλβου, οἵτινες, ἂν δὲν ἀναπαύωσιν ἀκόπως τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ πλήττουσιν αὐτήν, εὐρεῖς καὶ ἄνετοι, ἀδέσμευτοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἐξόχως ἐκφραστικοὶ καὶ εὐαρμοστοῦντες πρὸς τὸ θέμα ὅπερ ἀναπτύσσουσιν.'Ενούμενοι ἐν τῷ μέτρῳ, ποικίλλουσιν ἐν τῷ ῥυθμῷ, φέρουσιν ἀμυδρῶς τὴν ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων μουσικῶν συνθέσεων, αἵτινες δὲν κανονίζονται πρὸς χοροὺς καὶ πρὸς ᾀσμάτια, καὶ ἐν τῇ φαινομενικῇ των ἀσυμμετρίᾳ εἶνε διεσκευασμένοι σοφῶς. 'Εκ τούτων οἱ μὲν χωροῦσιν ἠρέμα καὶ σεμνότερον, οἱ δὲ ἐκχύνονται βιαίως, ἀνάπαιστοι ὁρμητικοί, παθητικώτεροι, μέχρις οὗ ἐκπνέουσιν εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς στροφῆς πεντασύλλαβον, ὡς τὸ κῦμα ἐκπνέει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Αἱ συνιζήσεις ἁπαλύνουσαι καμπυλοῦσι τοὺς στίχους, προσδίδουσαι εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν βαθυκόλπων παρθένων, καὶ ἡ εὔηχος ἑκάστοτε ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων—παρὰ τὸ ἀσύνηθες πολλῶν λέξεων καὶ φράσεων — τοὺς ἀπαλάττει σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τῶν ἀφορήτων χασμωδιῶν. Καὶ ἐν τῷ διακυμαινομένῳ ῥυθμῷ τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας ᾠδῆς νομίζεις ὅτι ἀποτυποῦται αὐτὴ ἡ πατρὶς διακυμαινομένη μεταξὺ ἀγωνιῶν καὶ ἐλπίδων, θριάμβων καὶ ἀποθαρρύνσεων.

'Αλλ' ἀκούω τινὰ λέγοντα: Ἔστω· σοφώτατος εἶνε ὁ ῥυθμὸς τῶν 'Ωδῶν, ὁ Κάλβος εἶνε ὁ 'Αλλάχ, καὶ σὺ εἶσαι ὁ προφήτης αὐτοῦ. 'Αλλ' ἄνευ τῶν αὐστηρῶς ὁμοειδῶν ῥυθμῶν, ἄνευ τῆς κανονικῆς τομῆς, ἄνευ τῆς ὁμοιοκαταληξίας καὶ τῆς πεφωτισμένης χρήσεως αὐτῆς, τί μένει εἰς τὸν ποιητήν; Ἡ τέχνη κατὰ μέγα μέρος δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ ὑπερνίκησις δυσκολιῶν· καὶ ὁ ποιητὴς ὡς ὁ γλύπτης δέον νὰ ἐργάζηται ἐπὶ σκληροῦ μαρμάρου, οὐχὶ δ' ἐπὶ εὐπλάστου ἀργίλλου. Ἡ ἔνστασις με καταλαμβάνει ἀπροσδοκήτως, καὶ σπεύδω ν' ἀπαντήσω: Ἴσως δὲν ἔχετε ἄδικον, κύριε. Ναί· τὰ μέτρα τοῦ ποιητοῦ μου ἐλευθεριάζουσιν. 'Αλλὰ σημειώσατε καλῶς τοῦτο, Κύριε· τοιαῦτα μέτρα δὲν ἀνέχονται οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν μετριότητα, ἀποκαλύπτοντα αὐτὴν ἐν ὅλῃ της τῇ εἰδεχθείᾳ. Τετριμμένα νοήματα δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν ὑπὸ καινοφανῆ μορφὴν ἐν ῥυθμῷ βαίνοντι φιλοκάλως ἐπὶ τὸ χορευτικώτερον καὶ νὰ θέλξωσι περισπῶντα τὴν προσοχὴν διὰ τῆς εὐτυχίας τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν. 'Αλλ' ἐν τῷ ῥυθμῷ τοῦ Κάλβου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ νοήματα βαίνουσι κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ψυχήν, ἄνευ τινὸς περισπασμοῦ, εἰμὴ τοῦ ἐκ τῆς γλώσσης ἀλλοκότου—ὄχι πάντοτε—μέτρια καὶ κοινὰ ποιήματα καθίστανται ἀνυπόφορα, χειρότερα καὶ τοῦ χειροτέρου πεζοῦ λόγου. Θέλετε νὰ δανεισθῆτε τὰ μέτρα τοῦ Κάλβου; Δανεισθῆτε πρῶτον τὴν ἔμπνευσιν αὐτοῦ, ἂν δύνασθε.

Δ'.

'Αλλὰ δὲν εἶνε μόνον τὰ μέτρα, ἅτινα συνιστῶσι τὸν ποιητικὸν λόγον· εἶνε καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος, καὶ ἀνάγκη νὰ σταματήσωμεν συντόμως καὶ ἐπ' αὐτῶν. Δὲν προτίθεμαι νὰ πλέξω στεφάνους εἰς τὸν ποιητὴν διὰ τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη. «Φύσει πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ τοῦ χείρονος ἀεὶ μᾶλλον ἐπιγινώσκεται· καὶ τῶν μὲν ἁμαρτημάτων ἀνεξάλειπτος ἡ μνήμη παραμένει, τῶν καλῶν δὲ ταχέως ἀπορεῖ.» Τὸν νόμον ὑπέστη καὶ ὁ Κάλβος, σημειωθεὶς ἐν τῷ νεοελληνικῷ Παρνασσῷ μᾶλλον διὰ τὸ ἀπρόσιτον τῆς γλώσσης ἢ διὰ τὸ ὑπέροχον τῆς ποιήσεως. 'Αλλ' εἰς τίνα γλῶσσαν ἔγραψεν; εἰς τὴν καθαρεύουσαν; εἰς τὴν δημοτικήν; Δύσκολος ἡ ἀπάντησις, καὶ ὅπως ὑπάρχουσιν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ ποιηταὶ τοὺς ὁποίους ἀντιποιοῦνται ἀμφότεραι αἱ μεγάλαι φάλαγγες τῶν κλασικῶν καὶ τῶν ῥομαντικῶν—σημεῖον ὅτι εἰς οὐδετέραν ἀνήκουσιν—οὕτω δύνανται νὰ διεκδικήσωσι τὴν κυριότητα αὐτοῦ, ἂν μὴ μετ' ἴσης δυνάμεως ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ μετὰ λογικῆς βάσεως ἀμφότεραι, καὶ ἡ δημώδης καὶ ἡ καθαρεύουσα. 'Αλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἀμφότεραι, ὡς ὁ φιλόσοφος, στέφουσαι τὸν ποιητὴν διὰ ῥόδων, ἀποπέμπουσι τῆς πολιτείας των. 'Ακριβῶς εἰπεῖν ὁ Κάλβος δὲν εἶνε χυδαϊστής, οὔτε ὀπαδὸς τοῦ Δούκα, οὔτε ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν ἣν ἐχάραξεν ὁ Κοραῆς. Μᾶλλον δὲ τῶν ποικιλωνύμων σημαιοφόρων τῶν περὶ γλώσσης ἀρχῶν φαίνεται ἀκολουθῶν—χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ ἴσως—τὸν γάλλον Μερσιέ, συγγραφέα λεξικοῦ νεολογισμῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀρνούμενον πᾶσαν αὐθεντίαν προκειμένου περὶ γλώσσης καὶ σοβαρῶς ἀποφαινόμενον ὅτι « l' homme pensant ne connait d'autre autorité que son propre genie »

(Ἕπεται συνέχεια) ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Εἰς γυναικεῖον στόμα τὸ *Ὄχι* εἶνε πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ *Ναί*.

*

Ἔθνη χωρὶς παραδόσεις εἶνε δένδρα χωρὶς ῥίζας.

*

Ἡ ἀδικία εἶνε μήτηρ γόνιμος γεννῶσα τέκνα ἄξια αὐτῆς.

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ταρασσόμενος ὑπὸ τῆς κοχλαζούσης ἐν τῇ ψυχῇ του ἀγανακτήσεως, ὁ Γεώργιος ἀνηγέρθη βιαίως ἀπὸ τῆς ἕδρας καὶ ἐβάδιζε πυρετωδῶς ἐντὸς τοῦ θαλάμου, τὸ δὲ βῆμά του ἀντήχει ἐν τῇ σιγῇ τῆς ἠρέμου οἰκίας ὡς ζῶσα ἀγρυπνία... Ἐκείνη ἐκοιμᾶτο ἐκεῖ ἐπάνω· ἐκοιμᾶτο χάρις εἰς τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀσυνειδήτου καὶ μὴ ὑποκειμένου εἰς ἐλέγχους χαρακτῆρός της. Ἴσως μάλιστα ὠνειρεύετο τὸν Καζαβόνην της!

Ὁσάκις ἡ ἰδέα αὕτη ἐπήρχετο εἰς τὸ πνεῦμά του, ὁ Γεώργιος κατελαμβάνετο ὑπὸ ἐξάλλου ἐπιθυμίας ν' ἀνέλθῃ, ν' ἀφυπνίσῃ τὸν Ρίσλερ, νὰ τοῦ εἴπῃ τὰ πάντα, ν' ἀπολεσθῇ μετ' αὐτῆς. Ἦτο πολὺ ἠλίθιος ὁ ἀπατώμενος αὐτὸς σύζυγος! Πῶς δὲν τὴν ἐπετήρει περισσότερον; Ἦτο ἀρκετὰ εὐειδής, πρὸ πάντων δὲ ἀρκετὰ διεφθαρμένη, ὥστε ὤφειλε νὰ λαμβάνῃ προφυλάξεις,

Ἐνῷ δὲ ἐβασανίζετο ἕρμαιον τῶν σκληρῶν αὐτῶν καὶ ἀγόνων μεριμνῶν, ἡ ἀπειλητικὴ κραυγὴ τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου ἀντήχει αἰφνιδίως μὲ τὸν κρότον τοῦ ἀνέμου, λέγουσα:

«Ἡ λῆξις!.. ἡ λῆξις!..»

Ὁ ἀτυχής! Δὲν τὸ εἶχε σκεφθῆ ἐν τῇ ὀργῇ του. Καὶ ὅμως πρὸ πολλοῦ ἔβλεπεν ἐπερχόμενον τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ Ἰανουαρίου. Ποσάκις, κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ἐρωτικῶν του συνεντεύξεων, ὅτε ὁ λογισμός του ἐλεύθερος πρὸς στιγμὴν ἐκ τῆς Σιδωνίας ἐπανήρχετο εἰς τὰς ὑποθέσεις, εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ βίου, εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ εἶνε ὁ χαλασμός!» Ἀλλ' ὅπως πάντες οἱ ζῶντες τῇ παρακρούσει τῆς μέθης ἐφρόνει ἐξ ἀνανδρίας ὅτι ἦτο πολὺ ἀργὰ καὶ δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ ἐπανορθώσῃ. Καὶ ἐπέστρεφε ταχύτερος, ἀκμαιότερος εἰς τὸν πονηρὸν δρόμον, διὰ νὰ λησμονήσῃ, διὰ νὰ ζαλισθῇ.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχε πλέον μέσον κανὲν ὅπως ζαλισθῇ. Ἔβλεπε καθαρὰ τὴν καταστροφήν του καὶ ἡ ξηρὰ καὶ σοβαρὰ μορφὴ τοῦ Σιγισμόνδου Πλανῆ ὠρθοῦτο ἐνώπιόν του μὲ τὰ ἄξεστα χαρακτηριστικά της, ὧν οὐδεμία ἔκφρασις ἐμετρίαζε τὴν τραχύτητα, καὶ μὲ τοὺς φαεινοὺς γερμανοελβετικοὺς ὀφθαλμούς του, οἵτινες ἀπό τινος τὸν κατεδίωκον δι' ἀνηλεοῦς βλέμματος....

Αἴ λοιπόν, ὄχι! ὄχι, δὲν τὰς εἶχεν αὐτὰς τὰς ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων καὶ δὲν ἤξευρε πόθεν νὰ τὰς εὕρῃ. Πρὸ ἓξ μηνῶν, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς καταστρεπτικὰς ἰδιοτροπίας τῆς παλλακῆς του εἶχε παίξει ἀρκετά, εἶχε χάσει ποσὰ κολοσσαῖα. Εἰς ἐπίμετρον ἐπῆλθε καὶ ἡ χρεωκοπία ἑνὸς τραπεζίτου, ἐκ τῆς ὁποίας μόλις διέσωσε ποσὸν εὐτελέστατον. Τίποτε πλέον δὲν τοῦ ἀπέμενεν ἐκτὸς τοῦ ἐργοστασίου, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἦτο εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν

Ποῦ νὰ ὑπάγῃ τώρα; τί νὰ πράξῃ;

Ὅ,τι πρὸ ὀλίγων ὡρῶν ἐφαίνετο αὐτῷ χάος, ἀνεμοστρόβιλος ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἠδύνατο εὐκρινῶς νὰ ἴδῃ καὶ ἔπλαττεν ἐλπίδας ἐξ αὐτῆς τῆς ἀοριστίας του, ἐπεφαίνετο νῦν αὐτῷ μετὰ φοβερᾶς σαφηνίας. Ἔβλεπε χρηματοκιβώτια κενά, θύρας ἐσφραγισμένας, διαμαρτυρίας, καταστροφήν. Αὐτὰ ἔβλεπεν ὅπου δήποτε καὶ ἂν ἐστρέφετο. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὅλα ταῦτα προσετίθετο καὶ ἡ ἀπιστία τῆς Σιδωνίας, ὁ ἀτυχής, ἔκφρων, μὴ γινώσκων ποῦ νὰ καταφύγῃ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φοβεροῦ ναυαγίου, ἀφῆκεν αἴφνης κραυγὴν ἐναγώνιον, λυγμόν, ὡσεὶ ἐπίκλησιν πρὸς ἄγνωστόν τινα Πρόνοιαν.

— Γεώργιε, Γεώργιε! ἐγὼ εἶμαι, τί ἔχεις;

Ἡ σύζυγός του ἵστατο ἐνώπιόν του, ἡ σύζυγός του ἥτις νῦν τὸν ἀνέμενε κατὰ πᾶσαν νύκτα, καραδοκοῦσα μετ' ἀγωνίας τὴν ἐκ τῆς λέσχης ἐπιστροφήν του, διότι ἐξηκολούθει νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐκεῖ διήρχετο τὰς ἑσπέρας του. Βλέπουσα τὸν σύζυγόν της ἀλλοιούμενον, καθιστάμενον ὁσημέραι σκυθρωπότερον, ἡ Κλαίρη ἐφαντάζετο ὅτι τὸν ἐστενοχώρει ἡ ἔλλειψις σπουδαίου τινὸς χρηματικοῦ ποσοῦ, διότι θὰ εἶχε χάσει εἰς τὸ παιγνίδιον. Τὴν εἶχον εἰδοποιήσει ὅτι ἔπαιζε πολύ, μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἀδιαφορίαν, ἣν ὁ σύζυγός της ἐδείκνυε πρὸς αὐτήν, ἀνησύχει περὶ αὐτοῦ, ἐπεθύμει νὰ τῇ ἐμπιστευθῇ τὴν θέσιν του νὰ τῇ παράσχῃ τὴν εὐκαιρίαν ὅπως φανῇ γενναία καὶ φιλόστοργος. Τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ἤκουσε περιπατοῦντα λίαν ἀργὰ ἐντὸς τοῦ θαλάμου του. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θυγάτριόν της ἔβηχε πολύ, καὶ ἀπῃτεῖτο νὰ τὸ περιποιῆται κατὰ πᾶσαν στιγμήν, ἐμέριζε τὴν ἀσχολίαν της μεταξὺ τῆς ὀδύνης τοῦ τέκνου καὶ τῆς τοῦ πατρός. Διετέλει, τείνουσα τὸ οὖς καὶ ἀκροωμένη πάντα κρότον, ἐν ἀγρυπνίᾳ, ἐκ τῶν φιλοστόργων καὶ θλιβερῶν ἐκείνων ἀγρυπνιῶν, καθ' ἃς αἱ γυναῖκες ἀρύονται ἅπαν αὐτῶν τὸ θάρρος ὅπως ὑποφέρωσι τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ πολλαπλοῦ των καθήκοντος. Τέλος τὸ παιδίον ἀπεκοιμήθη, ἀκούσασα δὲ τὸν πατέρα θρηνοῦντα ἡ Κλαίρη προσέδραμεν.

Ὢ! ὅτε τὴν εἶδεν ἐνώπιόν του τόσον συμπαθῆ, τόσον συγκεκινημένην, τόσον ὡραίαν, ὁποία δριμεῖα, ἀλλὰ βραδεῖα τύψις συνειδότος τὸν ἐκυρίευσεν! Ναί, αὐτὴ ἦτο, ἡ ἀληθὴς σύντροφος, ἡ φίλη. Πῶς ἠδυνήθη νὰ τὴν ἐγκαταλίπῃ; Ἐπὶ πολὺ ἐθρήνησεν ἐπὶ τοῦ ὤμου της μὴ δυνάμενος νὰ λαλήσῃ. Καὶ ἦτο εὐτύχημα ὅτι δὲν ἐλάλει,

Digitized by Google

διότι θὰ ἔλεγε τὰ πάντα, τὰ πάντα θὰ ὡμολόγει. Ὁ ἀτυχὴς εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐλαφρωθῇ, ᾐσθάνετο πόθον ἀκατανίκητον νὰ κατηγορήσῃ ἑαυτόν, νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, νὰ ἐλαττώσῃ τὸ βάρος τοῦ ἐλέγχου ἐκείνου, ὅστις συνέτριβε τὴν καρδίαν του.

Ἡ σύζυγός του ἀπήλλαξεν αὐτὸν τοῦ κόπου τοῦ νὰ προφέρῃ λέξιν.

— Ἔπαιξες;.. τὸν ἠρώτησε, δὲν εἶνε ἀλήθεια;.. καὶ ἔχασες πολλά, αἴ;

Ὁ Γεώργιος ἔνευσε καταφατικῶς. Εἶτα, ὅτε ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ ὡμολόγησεν ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἑκατονταχισχιλίων φράγκων διὰ τὴν μεθεπομένην ἡμέραν καὶ ἠγνόει πόθεν νὰ τὰ προμηθευθῇ.

Δὲν ἀπέτεινεν αὐτῷ οὐδεμίαν ἐπίπληξιν. Ἦτο ἐκ τῶν γυναικῶν αἵτινες ἀπέναντι τῆς συμφορᾶς εὑρισκόμεναι σκέπτονται μόνον πῶς νὰ τὴν ἐπανορθώσωσι χωρὶς ποσῶς νὰ καταβοήσωσιν. Μάλιστα ἐνδομύχως ηὐλόγει αὐτὴν τὴν καταστροφὴν ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ συμφιλιώσεως καὶ συνήνου ὡς δεσμὸς τὰς κεχωρισμένας πρὸ τόσου καιροῦ ἀπ' ἀλλήλων δύο ὑπάρξεις. Ἐσκέφθη πρὸς στιγμήν, κατόπιν δὲ μετ' ἀποφάσεως, ἣν μετὰ πολλοῦ κόπου εἶχε φαίνεται λάβει:

— Δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα, εἶπεν. Θὰ ὑπάγω αὔριον εἰς Σαβινὺ διὰ νὰ ζητήσω αὐτὰ τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν πάππον.

Ὁ Γεώργιος οὐδέποτε ἤθελε τολμήσει νὰ τῆς ὁμιλήσῃ περὶ τούτου. Οὔτε κἂν τὸ ἐσκέφθη. Ἡ σύζυγός του ἦτο τόσον ὑπερήφανος καὶ ὁ γέρων Γαρδινοὰ τόσον ἀπηνής! Ἦτο μεγάλη ἡ θυσία εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλετο χάριν αὐτοῦ, ἦτο δεῖγμα περιφανὲς ἀγάπης. Αἰφνιδίως κατελήφθη ὑπὸ τῆς θέρμης τῆς καρδίας, ὑπὸ τῆς φαιδρότητος, ἥτις ἐπέρχεται μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ κινδύνου. Ἡ Κλαίρη ἐφαίνετο αὐτῷ ὡς ὂν ὑπερφυσικὸν ἔχον τὸ χάρισμα τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς εἰρηνεύσεως, ὅπως ἡ ἄλλη, ἥτις εὑρίσκετο ἐκεῖ ἐπάνω, εἶχε τὸ χάρισμα τῆς διαταράξεως τοῦ νοὸς καὶ τῆς καταστροφῆς. Εὐχαρίστως θὰ ἐγονυπέτει ἔμπροσθεν τῆς ὡραίας ἐκείνης μορφῆς, ἣν οἱ συνεστραμμένοι ὡς ἐκ τῆς νυκτὸς βόστρυχοι περιέβαλλον ὡσεὶ διὰ κυανίζοντος φωτεινοῦ κύκλου καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ αὐστηρότης τῶν χαρακτηριστικῶν συνεκεράννυτο ὑπὸ θαυμαστῆς ἐκφράσεως φιλοστοργίας.

— Κλαίρη, Κλαίρη... πόσον εἶσαι ἀγαθή!

Ἡ Κλαίρη χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ ὡδήγησεν αὐτὸν πρὸς τὸ λίκνον τοῦ τέκνου των.

— Φίλησέ το!.. εἶπεν αὐτῷ ἠρέμα.

Καθὼς δὲ ἦσαν ἐκεῖ ἀμφότεροι πλησίον ἀλλήλων, ἀφανεῖς σχεδὸν ἐντὸς τῶν πέπλων τῶν παραπετασμάτων, κύπτοντες ἄνωθεν τοῦ στόματος τοῦ παιδίου, οὗτινος ἡ ἀναπνοὴ εἶχε μὲν κατευνασθῇ ὁπωσοῦν, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη ἀσθμαίνουσα ἐξ αἰτίας τῶν τιναγμῶν τοῦ βηχός, ὁ Γεώργιος ἐφοβήθη μὴ ἐξυπνήσῃ τὸ θυγάτριόν του καὶ ἠσπάσθη περιπαθῶς τὴν μητέρα.

Ἦτο τοῦτο ἀναντιρρήτως τὸ πρῶτον τοιούτου εἴδους ἀποτέλεσμα ὅπερ παρήγαγέ ποτε ἡ ἐν οἰκίᾳ τινὶ ἐμφάνισις τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου. Συνήθως πανταχοῦ ὁπόθεν διαβαίνει ὁ ἀπαίσιος νάνος χωρίζει τὰς χεῖρας καὶ τὰς καρδίας, ἀποτρέπει τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῶν προσφιλεστάτων αὐτοῦ ἀσχολιῶν ταράσσων αὐτὸ διὰ μυρίων ἀνησυχιῶν αἵτινες ἀφυπνίζονται ἐκ τοῦ κρότου τῆς ἁλυσίδος του καὶ ἐκ τῆς ἀπαισίου ἄνωθεν τῆς στέγης κραυγῆς του:

«Ἡ λῆξις!.. ἡ λῆξις!..»

Β'.

Ἀποκαλύψεις.

«Μπᾶ!.. νὰ ὁ Σιγισμόνδος!.. Καλῶς τὸν μπάρμπα Σιγισμόνδον!.. πῶς ἔχεις;.. Καὶ αἱ ἐργασίαι; πῶς πηγαίνουν εἰς τὸ κατάστημά σας;

Ὁ γηραιὸς ταμίας ἐμειδία μὲ ἦθος καλοκάγαθον, διαμείβων χειραψίας μετὰ τοῦ προϊσταμένου, τῆς συζύγου του, τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ περιφέρων, ἐνῷ ὡμίλει, τὸ βλέμμα πέριξ αὐτοῦ. Εὑρίσκετο εἰς τὸ ἐργοστάσιον χρωματιστοῦ χάρτου ἐν τῷ προαστείῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τὸ ἀνῆκον εἰς τοὺς Προσασών, ὧν ὁ συναγωνισμὸς ἤρχισε νὰ γίνηται ἐπίφοβος. Οἱ πρώην αὐτοὶ ὑπάλληλοι τοῦ οἴκου Φρομὼν ἱδρύσαντες κατάστημα δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμόν, εἶχον ἀρχίσει ἐκ λίαν μικρῶν ἀπαρχῶν, ἀλλὰ βαθμηδὸν κατήντησαν ν' ἀποκτήσωσι καλὴν θέσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὁ θεῖος Φρομὼν τοὺς ὑπεστήριξεν ἐπὶ πολὺ διὰ τῆς πίστεώς του καὶ τῶν χρημάτων του· τούτου ἕνεκα αἱ μεταξὺ τῶν δύο οἴκων σχέσεις ἦσαν φιλικαί, ἀπέμενε δὲ μεταξύ των καὶ εἷς ἐκκρεμὴς λογαριασμὸς ἐκ δέκα ἢ δεκαπέντε χιλιάδων φράγκων, τὸν ὁποῖον παρημέλησαν νὰ κανονίσωσιν ὁριστικῶς, διότι ἐγίνωσκον ὅτι ὁσάκις εἶχον δοσοληψίας μὲ τοὺς Προσασών, τὰ χρήματα ἦσαν ἀσφαλῆ.

Ἡ ὄψις τοῦ ἐργοστασίου ἦτο πράγματι ἐνθαρρυντική. Αἱ καπνοδόχαι ἐξηρεύγοντο ἀγερώχως τὸν καπνόν των, αἱ δὲ αἴθουσαι τῆς ἐργασίας ἦσαν πλήρεις. Τὰ κτίρια ἦσαν καλῶς διεσκευασμένα, τὰ ὑαλώματα τῶν παραθύρων καθαρά. Τὰ πάντα ἐμαρτύρουν δρᾶσιν, εὐθυμίαν, πειθαρχίαν, ὄπισθεν δὲ τοῦ δικτυωτοῦ τοῦ ταμείου ἡ σύζυγος ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν, ἁπλούστατα ἐνδεδυμένη, μὲ τὴν κόμην λείαν, μὲ ἦθος ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ νεαροῦ προσώπου της, ἐκάθητο προσεκτικὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς μακρὰν σειρὰν ἀριθμῶν.

Ἐνδομύχως ὁ γηραιὸς Σιγισμόνδος ἀνελογίζετο πικρῶς τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ οἴκου Φρομών, τοῦ τόσον πλουσίου ἄλλοτε,

Digitized by Google

ἀποζῶντος δὲ νῦν ἐκ μόνης τῆς παλαιᾶς του φήμης καὶ τῆς προϊούσης δλονὲν εὐημερίας τῆς ὑπ' ὄψιν του ἐπιχειρήσεως. Τὸ ἐξερευνητικὸν βλέμμα του εἰσέδυε καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας γωνίας, ἀναζητοῦν τὴν ἔλλειψιν, σημεῖόν τι τρωτὸν ὅπως τὸ κατακρίνῃ, ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν εὕρισκεν, ἤσχαλλεν, ἐθλίβετο καὶ τὸ μειδίαμά του καθίστατο ἐπίπλαστον, τεταραγμένον.

Τὸν ἐτάρασσεν ἰδίως ὁ τρόπος ὃν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ὅπως ζητήσῃ τὰ χρήματα τῶν προϊσταμένων του, χωρὶς ν' ἀφήσῃ νὰ φανῇ ἡ στενοχωρία τοῦ ταμείου του. Ὁ δυστυχὴς προσεποιεῖτο ἦθος εὔχαρι, ἄφροντι, τὸ ὁποῖον πράγματι ἐνεποίει λύπην... Αἱ ὑποθέσεις ἐπήγαιναν καλά... πολὺ καλά... Διέβαινεν ἀπὸ τὴν συνοικίαν τυχαίως καὶ ἐσυλλογίσθη νὰ ἔμβῃ μέσα... Ἦτο φυσικόν, αἴ; Πάντοτε κανεὶς ἀγαπᾷ νὰ βλέπῃ τοὺς παλαιοὺς συντρόφους....

Πλὴν τὰ προοίμια ταῦτα, οἱ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένοι οὗτοι ἑλιγμοὶ δὲν τὸν ἦγον ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς ἐπόθει· ἀπεναντίας τὸν ἀπεμάκρυνον ἐκ τῆς ἰδέας του, ἐνόμιζε δὲ ὅτι ἔβλεπεν ἤδη ἔκπληξιν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀκροωμένων αὐτοῦ· διὸ ἀπεπλανήθη ἐντελῶς, ἐτραύλισεν, ἔχασε τὰ λόγιά του καὶ ὡς τελευταῖον καταφύγιον ἔλαβε τὸν πῖλόν του καὶ προσεποιήθη ὅτι ἐξέρχεται. Παρὰ τὴν θύραν δῆθεν αἴφνης ἐνεθυμήθη κάτι.

— Ἅ, ναί, ἀλήθεια!.. ἀφοῦ τόσον καὶ τόσον εἶμ' ἐδῶ!

Καὶ ἐκάμμυε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ μορφασμόν τινα τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐνόμιζε πονηρὸν καὶ ὅστις πράγματι ἦτο θλιβερός.

— Ἀφοῦ εἴμεθα ἐδῶ τώρα, ἂς ἐξοφλήσωμεν καὶ ἐκεῖνον τὸν παλαιόν μας λογαριασμόν.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ καὶ ἡ καθημένη παρὰ τὸ λογιστήριον γυνὴ προσέβλεψαν ἀλλήλους πρὸς στιγμὴν χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν.

— Λογαριασμόν;.. Τί λογαριασμόν;

Εἶτα καὶ οἱ τρεῖς ταὐτοχρόνως ἤρχισαν νὰ γελῶσιν ἐκ καρδίας ὡς νὰ εἶπεν ἀστειότητά τινα, ὁπωσοῦν βαρεῖαν, ὁ γηραιὸς ταμίας. Τὸν διάβολον τὸν μπάρμπα Πλανῆν! Διότι ἐγέλα καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐγέλα ὁ γέρων! Ἐγέλα χωρὶς νὰ ἔχῃ καθόλου ὄρεξιν, μιμούμενος τοὺς ἄλλους.

Τέλος ἐπῆλθεν ἡ ἐξήγησις. Ὁ Φρομὼν εἶχε μεταβῇ ὁ ἴδιος πρὸ ἓξ μηνῶν καὶ παρέλαβε τὰ εἰς χεῖράς των ὑπολειπόμενα χρήματα.

Ὁ Σιγισμόνδος ᾐσθάνθη ὅτι ἐκλονίζετο· ἔσχεν ἐν τούτοις τὸ θάρρος ν' ἀπαντήσῃ:

— Ἀλήθεια!.. καλὰ λέγετε! Τὰ ἐξέχασα. Ἆ! ὁ Σογισμόνδος Πλανῆς χωρὶς ἄλλο ἐγήρασε πολύ. Παρήκμασα, παιδιά μου, παρήκμασα!..

Καὶ ὁ ἀξιόλογος ἀνὴρ ἀπῆλθεν ἀπομάσσων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν οἷς ἔστιλβον ἀκόμη δάκρυα παχέα, λείψανα τῶν πρὸ μικροῦ φαιδρῶν γελώτων του. Ὄπισθέν του οἱ νέοι προσέβλεπον ἀλλήλους σείοντες τὰς κεφαλάς. Εἶχον ἐννοήσει.

Τόσον σφοδρὰ ἦτο ἡ ζάλη ἣν ἐκ τοῦ τραύματος ὑπέστη ὁ ταμίας, ὥστε ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἠναγκάσθη νὰ καθήσῃ ἐφ' ἑνὸς θρανίου. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ αἰτία δι' ἣν ὁ Γεώργιος δὲν ἐλάμβανε πλέον χρήματα ἐκ τοῦ ταμείου! Τὰ ἐσύναζε μόνος του. Ὅ,τι συνέβη μὲ τοὺς Προσασσῶν θὰ συνέβη καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη. Ὥστε ἦτο περιττὸν νὰ ἐκτεθῇ εἰς νέους ἐξευτελισμούς. Ναί! πλὴν ἡ λῆξις, ἡ λῆξις!.. Καὶ ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης ἀνέκτησε νέας δυνάμεις. Ἀπέμαξε τὸ πλῆρες ἱδρῶτος μέτωπόν του καὶ ἐπανέλαβε τὴν πορείαν του ὅπως ἀποπειραθῇ νέον διάβημα παρά τινι τῶν πελατῶν τοῦ καταστήματος διαμένοντι ἐν τῷ προαστείῳ. Τὴν φορὰν ταύτην ἔλαβε τὰς δεούσας προφυλάξεις καὶ χωρὶς κἂν νὰ εἰσέλθῃ, ἀπὸ τῆς θύρας ἔκραξε πρὸς τὸν ταμίαν:

—Καλημέρα, μπάρμπα τάδε!.. Μίαν πληροφορίαν δόσε μου, σὲ παρακαλῶ...

Καὶ ἐκράτει τὴν θύραν ἡμίκλειστον, μὲ τὴν χεῖρα σπασμωδικῶς ἀποτεθεῖσαν ἐπὶ τοῦ στροφέως.

— Ποίαν ἐποχὴν ἐξωφλήσαμεν τὸν τελευταιόν μας λογαριασμόν; ἐλησμόνησα νὰ τὸν ἐγγράψω.

Ὢ! εἶχεν ἐξοφληθῇ πρὸ πολλοῦ, πρὸ πολλοῦ ὁ λογαριασμός. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ Φρομὼν ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου. Εἶχον παρέλθει ἤδη πέντε μῆνες.

Ἡ θύρα ἐκλείσθη μετὰ σπουδῆς.

Εἶχεν ἤδη δύο δείγματα. Προφανῶς τὸ αὐτὸ θὰ συνέβαινε πανταχοῦ.

«Ἆ, κύριε Γεώργιε... κύριε Γεώργιε!...» ἐψιθύρισεν ὁ ταλαίπωρος Σιγισμόνδος, ἐνῷ δὲ ἐξηκολούθει τὴν περιοδείαν του κεκυφώς, μὲ τοὺς πόδας τρέμοντας, ἡ ἅμαξα τῆς κυρίας Φρομὼν διῆλθεν λίαν ἐγγύθεν αὐτοῦ διευθυνομένη πρὸς τὸν σταθμὸν τῆς Ὀρλεάνης· ἀλλ' ἡ Κλαίρη δὲν εἶδε τὸν γηραιὸν Πλανῆν, ὅπως πρὸ ὀλίγου ἐξερχομένη ἐκ τῆς κατοικίας της δὲν εἶδε τὴν ρεδιγκόταν τοῦ κυρίου Σέβη καὶ τὸν ὑψηλὸν πῖλον τοῦ ἐνδόξου Δελομπέλ, ἀμφοτέρων μαρτύρων ἐπίσης τῆς λήξεως, οἵτινες ἔκαμπτον ἐξ ἀντιθέτου διευθύνσεως τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῶν Καλογραιῶν ἀποβλέποντες ἀμφότεροι εἰς τὸ ἐργοστάσιον καὶ εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ Ῥίσλερ.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ λίαν ἀπησχολημένη ἐκ τοῦ διαβήματος ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐπιχειρήσῃ δὲν προσεῖχεν εἰς τὴν ὁδόν.

Συλλογίσθητε κομμάτι!.. Ἦτο φοβερόν. Νὰ ὑπάγῃ νὰ ζητήσῃ ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων ἀπὸ τὸν Γαρδινοά, ἀπὸ ἄνθρωπον ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι οὐδέποτε εἶχε δανεισθῇ ἢ δανείσει ἕνα ὀβολὸν καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, ὅστις διηγεῖτο συχνότατα ὅτι μίαν καὶ μόνην φορὰν ὑποχρεωθεὶς νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ πατρός του τεσσαράκ-

Digitized by Google

κοντα φράγκα ὅπως ἀγοράσῃ ἀναξυρίδας, ἀπέδωκε τὰ τεσσαράκοντα αὐτὰ φράγκα κατὰ μικρὰς δόσεις. Πρὸς πάντας, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ τέκνα του, ὁ γέρων Γαρδινοὰ ἠκολούθει τὰς παραδόσεις τῆς πλεονεξίας, ἃς ἡ γῆ, ἡ σκληρὰ καὶ πολλάκις ἀχάριστος πρὸς τοὺς καλλιεργοῦντας αὐτὴν γῆ φαίνεται ἐμπνέουσα πρὸς πάντας τοὺς χωρικούς. Ἐκ τῆς κολοσσαίας περιουσίας του ἐνόει νὰ μὴ περιέλθῃ τὸ παραμικρὸν εἰς τὴν γενεάν του ἐνόσῳ αὐτὸς ἔζη.

— Θὰ εὕρουν τ' ἀγαθά μου ἀφοῦ ἀποθάνω, ἔλεγε συχνάκις.

Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἀναχωρῶν ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα του, τὴν κυρίαν Φρομών, μητέρα τῆς Κλαίρης ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προικός, βραδύτερον δὲ οὐδέποτε ἐσυγχώρησε τὸν γαμβρόν του ὁ φθονερὸς διότι ἀπέκτησε περιουσίαν ἄνευ τινὸς συνδρομῆς ἐκ μέρους του. Διότι εἶχε καὶ τοῦτο ὁ ματαιόδοξος καὶ φιλοχρήματος χαρακτήρ του, νὰ ἐπιθυμῇ ὅπως καθεὶς ἔχῃ ἀνάγκην αὐτοῦ, ὅπως προσκυνῇ τὰ χρήματά του. Ὁσάκις οἱ Φρομὼν ἔχαιρον ἐνώπιόν του διὰ τὴν καλὴν τροπὴν ἣν ἤρχιζον νὰ λαμβάνωσιν αἱ ὑποθέσεις των, ὁ μικρὸς κυανοῦς καὶ πονηρὸς ὀφθαλμός του ἐμειδία εἰρωνικῶς ἔλεγε δὲ τὴν φράσιν: «θὰ ἰδοῦμεν εἰς τὸ τέλος!» μὲ τόνον ὅστις προὐξένει φρικίασιν. Ἐνίοτε περὶ τὴν δείλην ἐν Σαβινύ, ὅτε ὁ κῆπος, αἱ δενδροστοιχίαι, οἱ κυανίζοντες σχιστόλιθοι τῆς ἐπαύλεως, αἱ ῥόδινοι πλίνθοι τῶν σταύλων, τὰ ἕλη, αἱ δεξαμεναί. ἀπήστραπτον περιλουόμενα ὑπὸ τῆς χρυσῆς αἴγλης τοῦ δύοντος ἡλίου, ὁ ἀλλόκοτος αὐτὸς ὀψίπλουτος ἀφοῦ ἤθελε περιφέρει κύκλῳ τὸ βλέμμα, ἔλεγεν ἐνώπιον τῶν τέκνων του:

—Θ' ἀποθάνω εὐχαριστημένος μίαν ἡμέραν, πρὸ πάντων διότι κανεὶς ἐκ τῆς οἰκογενείας δὲν θὰ εἶνε ἀρκετὰ πλούσιος ὥστε νὰ διατηρήσῃ ἔπαυλιν τῆς ὁποίας ἡ συντήρησις ἀπαιτεῖ κατ' ἔτος πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων.

Οὐχ ἧττον χάρις εἰς τὴν ὀψιφανῆ φιλοστοργίαν ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ αὐστηρότατοι τῶν πάππων αἰσθάνονται εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας, ὁ γηραιὸς Γαρδινοὰ εὐχαρίστως θὰ περιεποιεῖτο τὴν ἐγγόνην του. Ἀλλ' ἡ Κλαίρη ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν σκληρότητα καὶ τὸν ἐπηρμένον ἐγωϊσμὸν τοῦ πρώην χωρικοῦ. Ἄλλως τε, ὅταν ἡ στοργὴ δὲν συνδέῃ ἐκείνους οὓς ἡ διαφορὰ τῆς ἀνατροφῆς διαχωρίζει, ἡ ἀντιπάθεια ἀναμεσόν των παντοειδῶς ἐπαυξάνει. Ὅτε ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ ὁ γάμος τῆς Κλαίρης μετὰ τοῦ Γεωργίου, ὁ γέρων εἶπε πρὸς τὴν κυρίαν Φρομών:

—Ἐὰν ἡ κόρη σου θέλῃ, θὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμὲ δῶρον ἡγεμονικόν· ἀλλὰ πρέπει νὰ μοῦ τὸ ζητήσῃ.

Καὶ ἡ Κλαίρη οὐδὲν ἔλαβε, διότι οὐδὲν ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ.

Οἷον μαρτύριον δι' αὐτὴν νὰ ἔλθῃ μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰς ἀναγκαιούσας ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων παρὰ τῆς περιφρονηθείσης ἤδη γενναιοδωρίας του, νὰ ταπεινωθῇ, νὰ ὑποστῇ τὰς ἀτελευτήτους νουθεσίας, τοὺς ἀνοήτους σαρκασμούς, ταῦτα πάντα δὲ ἀρτυόμενα διὰ χυδαίων ἀστειοτήτων, δι' εὐφυολογιῶν κοινῶν ἐκ τῶν παροιμιῶν τῶν ἐν γένει ὀρθῶν ἃς ἔπλασαν πνεύματα περιωρισμένα μέν, ἀλλὰ λογικά, καὶ αἵτινες προσβάλλουσι μὲ τὴν βάναυσον φρασεολογίαν των ὡς ὕβρις κατωτέρου πρὸς ἀνώτερον.

Δυστυχὴς Κλαίρη! Ὁ σύζυγός της καὶ ὁ πατήρ της ἐταπεινοῦντο ἐν ἑαυτῇ. Ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἑνὸς καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου ὃν ὁ ἄλλος εἶχεν ἱδρύσει καὶ διὰ τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἐνόσῳ ἔζη ὑπερηφανεύετο. Ἡ ἰδέα αὕτη ὅτι ἔμελλε νὰ προστατεύσῃ πᾶν ὅ,τι πλέον τῶν ἄλλων ἠγάπα ἐν τῷ κόσμῳ ἀπετέλει τὴν ἰσχύν της ἅμα καὶ τὴν ἀδυναμίαν της.....

Ἦτο ἡ ἐνδεκάτη ὥρα ὅτε ἔφθασεν εἰς Σαβινύ. Ἐπειδὴ δὲν εἶχε προαναγγείλει τὴν ἐπίσκεψίν της, ἡ ἅμαξα τῆς ἐπαύλεως δὲν εὑρίσκετο εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἐδέησε νὰ διανύσῃ τὸν δρόμον πεζῇ.

Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ, ἡ δὲ ὁδὸς σκληρὰ καὶ ξηρά Ὁ παγερὸς ἄνεμος ἔπνεεν ἐλευθέρως ἐπὶ τῶν αὐχμηρῶν πεδίων καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐπέπιπτεν ἀκωλύτως διὰ μέσου τῶν ἀφύλλων δένδρων καὶ τῶν γυμνῶν ὀχθῶν. Ὑπὸ τὸν συννεφώδη οὐρανὸν ἡ ἔπαυλις ἐφαίνετο ἐκτυλίσσουσα τὴν μακρὰν γραμμὴν τοῦ χθαμαλοῦ τείχους καὶ τῶν φραγμῶν δι' ὧν ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τῶν πέριξ ἀγρῶν. Οἱ σχιστόλιθοι τῆς στέγης ἦσαν ἀμαυροὶ ὡς ὁ οὐρανὸς ὃν κατώπτριζον· ἅπασα δὲ ἡ μεγαλοπρεπὴς αὐτὴ θερινὴ κατοικία μεταμορφωθεῖσα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, στυγνή, ἄφωνος, χωρὶς οὐδὲν φύλλον εἰς τὰ δένδρα, χωρὶς οὐδεμίαν περιστερὰν ἐπὶ τῆς στέγης, ἐφαίνετο μὴ διασώζουσα ἄλλο ἴχνος ζωῆς εἰμὴ τὴν ὑγρὰν φρικίασιν τῶν δεξαμενῶν της καὶ τὸν θρηνώδη ψίθυρον τῶν ὑψηλῶν αἰγείρων, αἵτινες προσέκλινον ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης σείουσαι τὰς φωλεὰς τῶν εἰς τὰς κορυφὰς αὐτῶν εἰσδυσασῶν κισσῶν.

Μακρόθεν ἡ Κλαίρη εὕρισκε τὸν οἶκον ἔνθα διῆλθε τὴν νεότητά της ἔχοντα τὸ ἦθος αὐστηρὸν καὶ μελαγχολικόν. Ἐφαίνετο αὐτῇ ὅτι τὸ Σαβινὺ τὴν ἔβλεπεν ἐρχομένην μὲ τὴν ψυχρὰν καὶ ἀριστοκρατικὴν μορφὴν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς διαβάτας τῆς κυρίας ὁδοῦ, τοὺς σταματῶντας παρὰ τὰ αἰχμηρὰ σίδηρα τῶν κιγκλίδων του.

Ὢ σκληρὰ μορφὴ τῶν ἀψύχων πραγμάτων!

Καὶ ὅμως ὄχι, δὲν ἦτο τόσον σκληρά, διότι μὲ τὴν κατάκλειστον αὐτοῦ ὄψιν τὸ Σαβινὺ ἐ-

Digitized by Google

φαίνετο λέγον αὐτῇ: «Πήγαινε!.. Μὴ εἰσέλθῃς!» Καὶ ἂν ἤθελεν ἀκούσει αὐτὸ ἡ Κλαίρη καὶ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ της τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν πάππον της, θὰ ἐπέστρεφεν ἐν τάχει εἰς Παρισίους καὶ θὰ διέσωζε τὴν ἡσυχίαν τοῦ βίου της. Ἀλλὰ δὲν ἐνόησεν ἡ ἀτυχὴς καὶ ἤδη ὁ μεγαλόσωμος κύων τῆς Νέας Γῆς, ὅστις τὴν εἶχεν ἀναγνωρίσει, προσῆλθε σκιρτῶν ἀνὰ μέσον τῶν ξηρῶν φύλλων καὶ ἐφύσα διὰ τῶν μυκτήρων του παρὰ τὴν πύλην.

— Καλημέρα, Φραγκίσκα;.. ποῦ εἶνε ὁ παππποῦς; ἠρώτησε τὴν κηπουρόν, ἥτις προσῆλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν, ταπεινή, ἄτολμος, τρέμουσα ὡς πάντες οἱ ἐν τῇ ἐπαύλει ὑπηρετοῦντες ὁσάκις εὑρίσκοντο ἐνώπιον τῶν κυρίων των.

Ὁ παπποῦς εὑρίσκετο εἰς τὸ γραφεῖόν του, μικρὸν περίπτερον ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς κυρίας οἰκοδομῆς, ὅπου διήρχετο τὰς ἡμέρας του φυλλομετρῶν φακέλλους, χαρτοθήκας, ὀγκώδη βιβλία μὲ πρασίνην ῥάχιν, μὲ τὴν μονομανίαν τῆς γραφειοκρατίας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς προτέρας ἀμαθείας του καὶ ἐκ τῆς φαντασιώδους ἐντυπώσεως, ἣν εἶχεν ἐμποιήσει εἰς αὐτὸν ἄλλοτε τὸ γραφεῖον τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ χωρίου του.

Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἦτο κλεισμένος εἰς τὸ γραφεῖόν του μαζὶ μὲ τὸν φύλακά του, εἶδός τι κατασκόπου ἐξοχικοῦ, ἔμμισθον καταδότην τηροῦντα αὐτὸν ἐνήμερον περὶ πάντων τῶν συμβαινόντων καὶ τῶν λεγομένων εἰς τὸν τόπον.

Ἦτο ὁ εὐνοούμενος τοῦ κυρίου. Ἐκαλεῖτο Κουνάδης καὶ εἶχε πράγματι τὴν πεπιεσμένην, πανοῦργον καὶ αἱμοδιψῆ κεφαλὴν τοῦ ζώου, οὗτινος ἔφερε τὸ ὄνομα.

Ἰδὼν εἰσελθοῦσαν τὴν ἐγγόνην του ὠχρὰν καὶ τρέμουσαν ὑπὸ τὰς σισύρας ὁ γέρων ἐνόησεν ὅτι συνέβαινε σοβαρόν τι καὶ ἀσύνηθες καὶ ἔνευσε πρὸς τὸν Κουνάδην, ὅστις ἐξηφανίσθη διολισθήσας διὰ τῆς ἡμικλείστου θύρας, ὡς νὰ εἰσῆλθεν εἰς τὸν τοῖχον,

— Τί ἔχεις, κορίτσι μου;... Πῶς εἶσαι ἔτσι ταραγμένη; τὴν ἠρώτησε καθήμενος ὄπισθεν τοῦ ὑπερμεγέθους γραφείου του.

Τῷ ὄντι τὸ ταχὺ βάδισμα ὑπὸ τὸν παγερὸν ἀέρα τῆς πεδιάδος, ὁ ἀγὼν ὃν ὑπέστη ἕως ὅτου ἀποφασίσῃ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ, ἀπέδιδον εἰς τὴν μορφήν της, ἧττον γαλήνιον τοῦ συνήθους, ἔκφρασιν ἀσυνήθη. Χωρὶς αὐτὸς καθόλου νὰ τὴν προσκαλέσῃ ἐπλησίασε, τὸν ἠσπάσθη καὶ ἐκάθησεν ἔμπροσθεν τῆς ἑστίας, ἔνθα δαυλοὶ περιβαλλόμενοι ἀπὸ ξηρὸν βρύον, ἢ κῶνοι πιτύων συναχθέντες εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου ἔκαιον σπινθηρίζοντες ζωηρῶς, ἐνῷ ἐσύριζεν ὁ ἐν αὐτοῖς χυμός. Δὲν ἀπέσεισε κἂν πρότερον τὴν στίζουσαν τὸν πέπλον της λεπτὴν χάλαζαν, ἀλλ' ἐλάλησεν ἀμέσως, πιστῶς ἐκτελοῦσα τὴν ἀπόφασίν της ὅπως εἴπῃ εὐθὺς ἅμα τῇ εἰσόδῳ της τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς της, πρὶν συσταλῇ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ φόβου καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τῆς περιβαλλούσης τὸν πάππον καὶ καθιστώσης αὐτὸν οἱονεὶ θεότητά τινα ἐπίφοβον.

Ἐδέησε πολλὴν νὰ καταβάλῃ γενναιότητα ὅπως μὴ ταραχθῇ, ὅπως μὴ διακοπῇ πρὸ τοῦ ὀξέος ἐκείνου βλέμματος τοῦ προσηλωμένου ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐμψυχωθέντος εὐθὺς μετὰ τὰς πρώτας λέξεις ὑπὸ κακεντρεχοῦς χαρᾶς, πρὸ τοῦ θηριώδους στόματος, οὗ αἱ γωνίαι ἐφαίνοντο ἐσφραγισμέναι ὑπὸ τῆς ἐπιβεβλημένης ἀφωνίας, τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης, τῆς ἀρνήσεως πάσης εὐαισθησίας. Ἐπεράτωσε τὴν ὁμιλίαν της χωρὶς νὰ διακοπῇ, εὐσεβάστως ἀλλ' ἄνευ ταπεινώσεως, κρύπτουσα τὴν συγκίνησίν της, ἐνισχύουσα τὴν φωνήν της διὰ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων της. Τῇ ἀληθείᾳ ὅστις τυχὸν ἤθελεν ἴδει αὐτοὺς ἀντικρὺ ἀλλήλων, τὸν μὲν ψυχρόν, ἥσυχον, ἀναπαυτικῶς καθήμενον ἐπὶ τῆς ἕδρας του μὲ τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια τοῦ φαιοῦ χνοώδους ὑπενδύτου του, τὴν δὲ προσεκτικὴν εἰς πᾶσαν λέξιν ἣν ἀπήγγελλεν, ὡς νὰ ἐξήρτητο ἐξ ἑκάστης αὐτῶν ἡ καταδίκη της ἢ ἡ ἀθώωσίς της, οὐδέποτε ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι ἦτο ἐγγόνη ἐνώπιον πάππου, ἀλλὰ κατηγορουμένη ἐνώπιον ἀνακριτοῦ.

Ὁ λογισμὸς τοῦ γέροντος κατείχετο ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐπάρσεως ἐπὶ τῷ θριάμβῳ του. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁποῦ κατενικήθησαν, αὐτοὶ οἱ ψωροϋπερήφανοι Φρομών! Ἰδοὺ ὁποῦ εἶχον τὴν ἀνάγκην τοῦ γέρω Γαρδινοά! Ἡ κενοδοξία, τὸ ὑπερνικῶν ἐκ αὐτῷ αἴσθημα, ὑπερεξεχείλιζεν ἀκουσίως ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ συμπεριφορᾷ. Ἀφοῦ ἡ Κλαίρη ἐτελείωσεν, ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸν λόγον καὶ ἤρχισε φυσικῶς διὰ τῶν φράσεων: «... ἤμην βέβαιος... τὸ προεῖπα... καλὰ τὸ ἔλεγα ὅτι εἰς τὸ τέλος θὰ ἴδουμεν!» ἐξηκολούθησε δὲ μὲ τὸν αὐτὸν χυδαῖον καὶ προσβλητικὸν τρόπον καὶ ἐτελείωσε δηλῶν ὅτι «ἕνεκα τῶν γνωστῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν ἀρχῶν του» δὲν ἐδάνειζεν οὔτε ὀβολόν.

Τότε ἡ Κλαίρη ἐλάλησε περὶ τοῦ τέκνου της, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ συζύγου της, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός της καὶ τὸ ὁποῖον ἔμελλε ν' ἀτιμασθῇ. Ὁ γέρων ἔμεινεν ἀπαθής, ἀμείλικτος, ἐπωφελήθη δὲ ἐκ τῆς ταπεινώσεώς της ὅπως τὴν ταπεινώσῃ ἔτι μᾶλλον διότι ἀνῆκε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν φυλὴν τῶν ἀγαθῶν ἀγροτῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀφοῦ ὁ ἐχθρός των πέσῃ χαμαί, οὐδέποτε τὸν ἀφίνουσι χωρὶς ν' ἀποτυπώσωσι τοὺς ἥλους τῶν ὑποδημάτων των ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

— Τοῦτο μόνον ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, κορίτσι μου, ὅτι τὸ Σαβινὺ εἶνε διὰ σᾶς πάντοτε ἀνοι-

Digitized by Google

κτόν... Ἂς ἔλθῃ καὶ ὁ σύζυγός σου ἐδῶ· ἔχω ἀκριβῶς ἀνάγκην ἑνὸς γραμματέως. Λοιπὸν ὁ Γεώργιος θὰ κρατῇ τὴν ἀλληλογραφίαν μου μὲ μισθὸν ἑκατὸν φράγκων τὸν μῆνα, καὶ μὲ τροφὴν δι' ὅλους σας... Πρότεινέ του αὐτὸ ἐκ μέρους μου καὶ ἔλατε...

Ἡ Κλαίρη ἠγέρθη ἀγανακτοῦσα. Εἶχε προσέλθει πρὸς αὐτὸν ὡς κόρη του καὶ τὴν ὑπεδέχετο ὡς ἐπαίτιδα. Χάριτι θείᾳ ὅμως δὲν εὑρίσκετο εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον!

— Νομίζεις; εἶπεν ὁ Γαρδινοὰ καμμύων θηριωδῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

Φρικιῶσα ἡ Κλαίρη ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ. Ἀλλ' ὁ γέρων τὴν ἀνεχαίτισε δι' ἑνὸς νεύματος.

— Πρόσεξε, εἶπε, δὲν ἠξεύρεις τί ἀρνεῖσαι... Πρὸς τὸ συμφέρον σου, ἐννοεῖς; σοῦ ἐπρότεινα νὰ φέρῃς ἐδῶ τὸν σύζυγόν σου... Δὲν ἠξεύρεις τί ζωὴν διάγει ἐκεῖ πέραν.. Δὲν τὸ εἰξεύρεις βέβαια, διότι ἀλλέως δὲν θὰ ἤρχεσο νὰ μοῦ ζητήσῃς τὰ χρήματά μου διὰ νὰ ὑπάγουν καὶ αὐτὰ ἐκεῖ ὅπου ὑπῆγαν τὰ ἰδικά σου... Αἴ, ἤμην ἐνήμερος ἐγὼ ὡς πρὸς τὴν διαγωγήν τοῦ συζύγου σου. Ἔχω τὴν ἀστυνομίαν μου εἰς Παρισίους καὶ εἰς τὴν Ἀνιέρην ἀκόμη, ὅπως τὴν ἔχω καὶ εἰς Σαβινύ. Ἠξεύρω ἐγὼ πῶς περνᾷ τὰς νύκτας του καὶ τὰς ἡμέρας του αὐτὸς ὁ παστρικὸς καὶ δὲν θέλω οἱ παράδες μου νὰ χαθοῦν ἐκεῖ ὅπου χάνεται καὶ αὐτός. Δὲν ἁρμόζει τὸ τοιοῦτο εἰς χρήματα τὰ ὁποῖα ἐκέρδησα ἐντίμως.

Ἡ Κλαίρη ἤκουε μὲ ὀφθαλμοὺς ἐκθάμβους, διεσταλμένους ἐκ τῆς ἀγωνίας, συναισθανομένη ὅτι δρᾶμά τι φοβερὸν εἰσέδυσεν εἰς τὸν βίον της διὰ τῆς στενῆς καὶ χθαμαλῆς πύλης τῶν καταγγελιῶν. Ὁ γέρων ἐξηκολούθησε γελῶν σαρδωνικῶς:

— Ἔχει φαίνεται γερὰ δοντάκια αὐτὴ ἡ κυρὰ Σιδωνία!

— Ἡ Σιδωνία!

— Ἂς εἶνε... τὸ εἶπα τώρα... Ἔπειτα θὰ τὸ ἐμάνθανες καὶ σὺ μίαν ἡμέραν... Εἶνε μάλιστα παράδοξον πῶς πρὸ τόσου καιροῦ... Ἀλλὰ σεῖς αἱ γυναῖκες εἶσθε ὅλαι ματαιόδοξοι.. Ποτὲ δὲν σᾶς ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ ἰδέα ὅτι ἠμποροῦν νὰ σᾶς ἀπατῶσιν... Καὶ ὅμως μάλιστα! Ἡ Σιδωνία ἔφαγε τὴν περιουσίαν σου, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ συζύγου της πάντοτε....

Ἀνηλεῶς δὲ διηγήθη πρὸς τὴν ἐγγόνην του πόθεν προήρχοντο τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἀνιέρῃ οἰκίας, οἱ ἵπποι, αἱ ἅμαξαι, πῶς ἦτο ηὐτρεπισμένη ἡ χαρίεσσα αὐτῶν φωλεὰ ἐν τῇ λεωφόρῳ Γαβριήλ. Ἐξήγει καὶ περιέγραφε τὰ πάντα ἐν λεπτομερείᾳ. Ἐφαίνετο ὅτι σχὼν νέαν ἀφορμὴν ὅπως ἐξασκήσῃ τὴν περὶ τὴν κατασκοπείαν μονομανίαν του, ἐπωφελήθη αὐτῆς δαψιλῶς· ἴσως ἐνυπῆρχεν ἀορίστως ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ καὶ αἴσθημά τι κρυφίας ὀργῆς κατὰ τῆς μικρᾶς Σέβη, τὸ πνεῦμα γεροντικοῦ ἔρωτος, ὅστις ἔμεινεν ἀνεκδήλωτος.

Ἡ Κλαίρη ἠκροᾶτο οὐδὲν λέγουσα, καὶ τὰ χείλη της ἐστολίζοντο ὑπὸ μειδιάματος ἀπιστίας. Τὸ μειδίαμα αὐτὸ ἐξῆπτεν ἔτι μᾶλλον τὸν γέροντα, παρώξυνε τὴν κακεντρέχειάν του... Ἆ! δὲν μὲ πιστεύεις;.. Θέλεις λοιπὸν ἀποδείξεις;... Καὶ τὰς ἔδιδε, τὰς συνεσώρευε, κατεβασάνιζε διὰ τραυμάτων μαχαίρας τὴν καρδίαν της. Δὲν εἶχε παρὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα τοῦ Δάρς, τοῦ ἐν τῇ ὁδῷ Εἰρήνης ἀδαμαντοπώλου. Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ὁ Γεώργιος εἶχεν ἀγοράσει ἀπὸ αὐτὸν ὁρμαθὸν ἀδαμάντων ἀξίας τριάκοντα χιλιάδων φράγκων. Αὐτὸ ἦτο τὸ πρωτοχρονιάτικον δῶρον τῆς Σιδωνίας. Νὰ ἐξοδεύῃ τριάκοντα χιλιάδας φράγκων δι' ἀδάμαντας τὴν παραμονὴν τῆς χρεωκοπίας του!

Ἠδύνατο νὰ λαλῇ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας χωρὶς ἡ Κλαίρη νὰ τὸν διακόψῃ. Συνῃσθάνετο αὕτη ὅτι ἡ ἐλαχίστη προσπάθεια θὰ ἔκαμνε νὰ διαρρεύσωσι τὰ δάκρυα ἐκ τῶν πεπληρωμένων ὀφθαλμῶν της, ἐνῷ αὐτὴ ἤθελεν ἀπεναντίας νὰ μειδιᾷ, νὰ μειδιᾷ ἕως τέλους ἡ ἀγαθὴ καὶ ἐνάρετος γυνή! Ἐκ διαλειμμάτων μόνον ἔβλεπε πρὸς τὴν ὁδόν. Ἐβιάζετο νὰ ἐξέλθῃ, ν' ἀποφύγῃ τὸν ἦχον τῆς κακοτρόπου ἐκείνης φωνῆς, ἥτις τὴν κατεδίωκεν ἀμειλίκτως.

Τέλος ὁ γέρων ἐσιώπησεν, διότι εἶπε πάντα ὅσα εἶχε νὰ εἴπῃ. Ἡ Κλαίρη προσέκλινε καὶ ὥδευσε πρὸς τὴν θύραν.

— Φεύγεις;.. Πῶς βιάζεσαι τόσον;.. εἶπεν ὁ γέρων παρακολουθῶν αὐτὴν ἔξω.

Ἐνδομύχως ᾐσχύνετο ὁπωσοῦν διὰ τὴν θηριωδίαν του.

— Δὲν θέλεις νὰ προγευματίσωμεν μαζί;

Ἡ Κλαίρη ἔνευσεν ἀρνητικῶς διὰ τῆς κεφαλῆς, μὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν νὰ προφέρῃ λέξιν.

— Περίμενε τοὐλάχιστον νὰ ζεύξουν τὴν ἅμαξαν... νὰ σὲ μεταφέρουν εἰς τὸν σταθμόν. Ἀλλ' αὐτὴ ἠρνήθη ἐκ νέου.

Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ βαδίζῃ παρακολουθουμένη ὑπὸ τοῦ γέροντος.

Εὐθυτενής, ἀγέρωχος, διῆλθε τὸν κῆπον πλήρης ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς παιδικῆς της ἡλικίας χωρὶς κἂν νὰ στραφῇ ἐφάπαξ. Καὶ ὅμως πόσαι ἠχοὶ τῶν φαιδρῶν γελώτων της, πόσαι ἀκτῖνες ἡλίου τῶν νεανικῶν της ἐτῶν εἶχον ἀπομείνει καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστου κόκκου τῆς ἄμμου τῆς αὐλῆς ἐκείνης!...

Τὸ προσφιλές της δένδρον, τὸ προσφιλές της ἑδώλιον εὑρίσκοντο πάντοτε ἐν τῇ αὐτῇ θέσει. Οὔτε ἓν βλέμμα ἔρριψε πρὸς αὐτά, οὔτε πρὸς τοὺς φασιανοὺς τοῦ μεγάλου κλωβοῦ, οὔτε πρὸς τὸν μεγαλόσωμον κύνα Κίς, ὅστις τὴν παρηκολούθει εὐπειθῶς, ἀναμένων εἰς μάτην θωπείαν, ἣν δὲν

Digitized by Google

ἀπέτεινεν αὐτῷ. Εἶχεν εἰσέλθει ὡς τέκνον τοῦ οἴκου ἐκείνου καὶ ἀπήρχετο ὡς ξένη, κατεχομένη ὑπὸ φρικτῶν σκέψεων, ἃς καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀνάμνησις τοῦ εὐδαίμονος καὶ γαληνίου παρελθόντος της ἤθελε καταστήσει ἔτι φρικτοτέρας.

— Ὑγίαινε, παπποῦ.

— Ὑγίαινε, λοιπόν.

Καὶ ἡ θύρα ἐκλείσθη ὄπισθέν της ἀποτόμως Ἀφοῦ εὑρέθη μόνη ἤρχισε νὰ βαδίζῃ ταχέως, λίαν ταχέως, σχεδὸν νὰ τρέχῃ Δὲν ἐβάδιζεν, ἔφευγεν. Αἴφνης φθάσασα εἰς τὴν ἄκραν τοῦ περιβόλου τοῦ κτήματος εὑρέθη πρὸ τῆς πρασίνης θύρας τῆς περιβαλλομένης ὑπὸ ἀναρριχωμένων φυτῶν, ἔνθα ἦτο τὸ ταχυδρομεῖον τῆς ἐπαύλεως. Ἀκουσίως ἐσταμάτησε καταληφθεῖσα ὑπὸ αἰφνιδίου ἐξεγέρσεως τῆς μνήμης, ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἐπέρχονται εἰς ὥρας κρισίμους καὶ ἀναπαριστῶσι πρὸ τῶν ὀμμάτων μας μετὰ μεγάλης εὐκρινείας καὶ τὰς ἐλαχίστας πράξεις τοῦ βίου μας, αἵτινες ἔχουσι σχέσιν μὲ τὰς παρούσας συμφορὰς ἢ χαράς. Προήρχετο ἄρά γε ἐκ τοῦ ἡλίου ὅστις πλαγίως φωτίζων καὶ ῥόδινος, ἐνεφανίζετο αἴφνης, διαχέων τὰς ἀκτῖνάς του ἐπὶ τῆς ἀπεράντου πεδιάδος κατὰ τὴν χειμερινὴν ἐκείνην δείλην ὅπως τὸν Αὔγουστον, κατὰ τὴν ὥραν τῆς δύσεως; Προήρχετο ἐκ τῆς περικυκλούσης αὐτὴν σιγῆς, τῆς διακοπτομένης μόνον ὑπὸ τῶν ἁρμονικῶν καὶ πάντοτε ὁμοίων κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ψιθύρων τῆς φύσεως;

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐπανεῖδεν ἑαυτὴν οἵαν ἀκριβῶς ἦτο πρὸ τριῶν ἐτῶν, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔρριψεν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς προσεκάλει τὴν Σιδωνίαν νὰ ἔλθῃ ὅπως διαμείνῃ μετ' αὐτῆς ἐπὶ ἕνα μῆνα εἰς τὴν ἐξοχήν. Κάτι τι ἔλεγεν αὐτῇ ἐνδομύχως ὅτι ἡ συμφορά της ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης «Ἄ! αν τὸ ἐγνώριζα . . . ἂν τὸ ἐγνώριζα!... » Καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ᾐσθάνετο εἰς τὴν ἄκραν τῶν δακτύλων της τὸν λεῖον φάκελλον ἕτοιμον νὰ πέσῃ ἐντὸς τοῦ γραμματοκιβωτίου.

Τότε δέ, ἀναλογιζομένη πόσον ἄπειρος, ἁπλοϊκή, εὔελπις, εὐδαίμων ἦτο τότε, κατελαμβάνετο αὐτὴ ἡ τόσον πραεῖα,ὑπὸ ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν ἀδικιῶν τοῦ βίου καὶ ἠρώτα: «Διατί; Τί ἔπραξα;»

Εἶτα αἴφνης ἔλεγεν: «Ὄχι! δὲν εἶνε ἀληθές. δὲν εἶνε δυνατόν!» Ψεύδονται!» Καὶ ἐνῷ ἐξηκολούθει τὸν δρόμον της ἡ ἀτυχής, προσεπάθει νὰ πεισθῇ, νὰ σχηματίσῃ πεποίθησιν. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνεν.

Ἡ ἀορίστως διαβλεπομένη ἀλήθεια ὁμοιάζει μὲ τὸν καλυπτόμενον ὑπὸ νεφῶν ἥλιον ὅστις κουράζει τοὺς ὀφθαλμοὺς περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς φλογερωτάτας τῶν ἀκτίνων. Ἐν τῷ σκιόφωτι τῷ περικαλύπτοντι τὴν συμφοράν της ἡ ἀτυχὴς γυνὴ ἔβλεπε καθαρώτερα ἀφ'ὅ,τι ἤθελεν. Ἐνόει ἤδη καὶ ἐξήγει τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου τοῦ συζύγου της, τὰς ἀπουσίας του, τὰς ἀνησυχίας του, τὸ τεταραγμένον ἦθός του εἰς μερικὰς ἡμέρας καὶ ἐνίοτε, ὅταν ἐπέστρεφε, τὴν δαψίλειαν τῶν λεπτομερειῶν ἃς παρεῖχεν αὐτῇ περὶ τῶν ἱπποδρομιῶν,ἀναφέρων ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὀνόματα, περὶ ὧν αὐτὴ δὲν τὸν ἠρώτα, πρὸς μείζονα πίστωσιν. Ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν εἰκασιῶν προέκυπτε φανερὰ ἡ περὶ τοῦ ἁμαρτήματος βεβαιότης. Ἐν τούτοις ἠρνεῖτο ἀκόμη νὰ πιστεύσῃ καὶ ἐπερίμενε νὰ εὑρεθῇ πρότερον εἰς Παρισίους διὰ νὰ πεισθῇ ὁλοσχερῶς.

Οὐδεὶς εὑρίσκετο εἰς τὸν σταθμόν, μικρόν, ἀπομεμονωμένον καὶ μελαγχολικόν, ἔνθα οὐδεὶς ἐπιβάτης ἐφαίνετο κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἐνῷ ἡ Κλαίρη ἐκάθητο ἐκεῖ ἀναμένουσα τὴν ἁμαξοστοιχίαν καὶ παρατηροῦσα τὸ πενιχρὸν κηπάριον τοῦ σταθμάρχου καὶ τὰ λείψανα τῶν ἀναρριχωμένων φυτῶν, ἅτινα διέτρεχον πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῶν παρὰ τὴν ὁδὸν φραγμῶν, ᾐσθάνθη ἐπὶ τῆς χειρῖδός της θερμὴν καὶ ὑγρὰν πνοήν. Ἦτο ὁ φίλος της ὁ Κίς, ὅστις τὴν εἶχε παρακολουθήσει καὶ ὅστις ὑπενεθύμιζεν αὐτῇ τὰς ἄλλοτε παιδιάς των διὰ σκιρτημάτων, διὰ πηδημάτων συνεχομένων, διὰ χαρᾶς πλήρους ταπεινώσεως, ἀποληξάσης εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ὡραίας λευκῆς δορᾶς του παρὰ τοὺς πόδας τῆς κυρίας του ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ δαπέδου τῆς αἰθούσης τῶν ἐπιβατῶν. Αἱ ταπειναὶ χυταὶ θωπεῖαι αἵτινες ἤρχοντο πρὸς ἀναζήτησίν της ὡς δειλὴ καὶ συνεσταλμένη συμπάθεια συνέτειναν ὅπως ἐκραγῶσιν οἱ λυγμοί, οὓς πρὸ τόσης ὥρας συνεκράτει. Ἀλλ' αἴφνης ᾐσχύνθη διὰ τὴν ἀδυναμίαν της. Ἠγέρθη, ἀπέμπεψε τὸν κύνα, τὸν ἀπέμπεψεν ἀνοικτιρμόνως διὰ τοῦ νεύματος διὰ τῆς φωνῆς, δεικνύουσα αὐτῷ μακρόθεν τὴν οἰκίαν μὲ πρόσωπον αὐστηρόν, οἷον ὁ ταλαίπωρος Κὶς οὐδέποτε εἶδεν ἐν αὐτῇ. Κατόπιν ἀπέμαξε τάχιστα τοὺς ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν χεῖρά της, ἐπειδὴ ἤρχετο ἡ εἰς Παρισίους διευθυνομένη ἁμαξοστοιχία, ἐγίνωσκε δὲ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὑπέρ ποτε εἶχεν ἀνάγκην πάσης τῆς γενναιότητός της.

Ἡ Κλαίρη ἅμα κατελθοῦσα ἐκ τοῦ βαγονίου ἐφρόντισε νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Εἰρήνης ἀδαμαντοπώλην, ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πάππου εἶχε πωλήσει πρὸς τὸν Γεώργιον τὸ ἀδαμάντινον κόσμημα. Ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθὲς καὶ τὰ ἄλλα ἐπίσης θὰ ἦσαν. Τόσον ἐφοβεῖτο νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, ὥστε ὅτε εὑρέθη ἀπέναντι τῆς πολυτελοῦς προσόψεως τοῦ καταστήματος ἐσταμάτησε, μὴ τολμῶσα νὰ εἰσέλθῃ. Ὅπως φανῇ ἀτάραχος ἔστη προσποιουμένη ὅτι παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὰ διεσπαρμένα ἐπὶ τοῦ ὁλοσηρικοῦ τῶν θηκῶν τιμαλφῆ ἀντικείμενα. Ὁ βλέπων δὲ αὐτὴν κομψὴν ἐν τῇ κο-

Digitized by Google

σμίᾳ περιβολῇ της κύπτουσαν πρὸς τὴν γοητευτικὴν σπινθηρίζουσαν λάμψιν τῶν ἀδαμάντων ἠδύνατο νὰ τὴν ἐκλάβῃ ὡς γυναῖκα εὐδαίμονα ἀσχολουμένην περὶ τὴν ἐκλογὴν στολισμοῦ τινος, οὐδέποτε δὲ ὡς γυναῖκα τεθλιμμένην καὶ τεταραγμένην ἥτις μετέβαινεν ἐκεῖ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀπορρήτου τοῦ βίου της.

Ἦτο ἡ τρίτη μετὰ μεσημβρίαν. Τὸν χειμῶνα κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἡ ὁδὸς τῆς Εἰρήνης ἔχει ἐκθαμβωτικὴν ἀληθῶς φυσιογνωμίαν. Μεταξὺ τῆς πρωΐας καὶ τῆς ταχέως ἐπερχομένης ἑσπέρας ἡ ζωὴ καταναλίσκεται εἰς αὐτὰς τὰς πολυτελεῖς συνοικίας. Ταχέως διέρχονται αἱ ἅμαξαι μετὰ κρότου ἀδιακόπου, ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων δὲ ἐπικρατεῖ φιλάρεσκος σπουδή, θροῦς μετάξης καὶ σισυρῶν. Ὁ χειμὼν εἶνε ἡ μόνη ζωηρὰ ἐποχὴ ἐν Παρισίοις. Ὅπως τοὺς ἴδῃ τις ὡραίους, εὐδαίμονας, πλουσίους τοὺς διαβολευμένους αὐτοὺς Παρισίους πρέπει νὰ τοὺς παρατηρήσῃ ὑπὸ οὐρανὸν συννεφώδη, κατάφορτον ἐκ χιόνος. Ἡ φύσις λείπει οὕτως εἰπεῖν ἐκ τοῦ πίνακος. Οὔτε ἄνεμος πνέει οὐδ' ἥλιος λάμπει. Ὑπάρχει τόσον ἀκριβῶς φῶς ὅσον ἀπαιτεῖται ὅπως τὰ πλέον ὠχρὰ χρώματα, αἱ ἐλάχισται ἀνταύγειαι ἀποκτήσωσιν ἐξαίσιον ἀξίαν, ἀπὸ τῆς ἐρυθροφαίου χροιᾶς τῶν μνημείων μέχρι τῶν κοσμούντων τὰς γυναικείας ἐνδυμασίας γαγατῶν. Τὰ προγράμματα τῶν θεάτρων καὶ τῶν συναυλιῶν ἀπαστράπτουσιν ὡσεὶ φωτιζόμενα ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ προσκηνίου. Τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα οὐδέποτε μένουσι κενά. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι φαίνονται περιφερόμενοι χάριν τῶν προετοιμασιῶν διηνεκῶν ἑορτῶν. Τότε δὲ ἂν θλῖψίς τις ἀναμιγνύεται εἰς ὅλον αὐτὸν τὸν θόρυβον καὶ τὴν κίνησιν φαίνεται πολὺ φρικωδεστέρα. Ἐπὶ πέντε λεπτὰ ἡ Κλαίρη ὑπέστη βάσανον χείρονα τοῦ θανάτου. Ἐκεῖ πέραν, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Σαβινύ, ἐν τῇ ἀπεράντῳ ἐκτάσει τῶν ἐρήμων πεδιάδων, ἡ ἀπελπισία της διεσκορπίζετο εἰς τὸν εὐρὺν ὁρίζοντα, καὶ ἐφαίνετο κατέχουσα ὀλιγώτερον ἐν τῇ ψυχῇ της χῶρον. Ἐδῶ τὴν ἀπέπνιγεν. Αἱ πλησίον αὐτῆς ἀντηχοῦσαι φωναί, τὰ βήματα, αἱ ἀκούσιοι ψαύσεις τῶν διαβατῶν, ταῦτα πάντα ἐπηύξανον τὸ μαρτύριόν της.

Τέλος εἰσῆλθεν....

— Ἅ, μάλιστα κυρία!... ἀκριβῶς, ὁ κύριος Φρομὼν... Ἓν περιδέραιον ἀδαμάντων... Δυνάμεθα νὰ σᾶς κατασκευάσωμεν ἓν παρόμοιον ἀντὶ εἰκοσιπέντε χιλιάδων φράγκων.

Ἡ τιμὴ ἦτο κατὰ πέντε χιλιάδας φράγκων μικροτέρα ἐκείνης ἣν ἐπλήρωσεν αὐτός.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, εἶπεν ἡ Κλαίρη;.. θὰ σκεφθῶ.

Ἰδοῦσα τὴν μορφήν της μὲ τὸν κυανοῦν περὶ τοὺς ὀφθαλμούς της κύκλον καὶ τὴν θανάσιμον ὠχρότητά της εἰς κάτοπτρον κείμενον ἀντικρύ, ἐφοβήθη. Ἐξῆλθε ταχέως, ὀρθουμένη καλῶς ὅπως μὴ πέσῃ.

Ὑπὸ μιᾶς μόνον κατείχετο ἰδέας, πῶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἐκ τοῦ θορύβου, πῶς νὰ εὑρεθῇ μόνη, ἐντελῶς μόνη, ὅπως βυθισθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ βάραθρον τῶν θλιβερῶν λογισμῶν της, τῶν μελανῶν ἰδεῶν αἵτινες περιεδινοῦντο ἐν τῇ ψυχῇ της. Ὢ τὸν ἄθλιον! τὸν ἄτιμον!.. Καὶ αὐτὴ νὰ τὸν παρηγορῇ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἀκόμη νύκτα, νὰ τὸν ἐναγκαλίζεται!...

Αἴφνης, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ πῶς, εὑρέθη ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ἐργοστασίου. Ποίαν ὁδὸν ἠκολούθησεν; Ἦλθεν ἐφ' ἁμάξης ἢ πεζῇ; δὲν ἐνθυμεῖτο. Ἐνήργει ἀσυνειδήτως ὡς ἐν ὀνείρῳ. Ἡ συναίσθησις τῆς πραγματικότητος ἀλγεινή, ἀγρία, ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν ἅμα ὡς εὑρέθη ἐπὶ τοῦ προστόου τῆς κατοικίας της. Ὁ Ῥίσλερ ἦτο ἐκεῖ ἐπιστατῶν εἰς τὴν ἀναβίβασιν δοχείων, φυτῶν καὶ ἀνθέων εἰς τὴν κατοικίαν του διὰ τὴν λαμπρὰν ἑορτήν, ἣν ἡ σύζυγός του προητοίμαζε κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἑσπέραν. Μὲ τὴν συνήθη του ἀταραξίαν ὡδήγει τοὺς ἐργάτας, ὑπεβάσταζε τοὺς μακροὺς κλῶνας διὰ νὰ μὴ συντριβῶσι καὶ ἐφώνει: «Ὄχι ἔτσι!... Πέρασε πλαγίως!.. Πρόσεχε τὸ χαλί!...»

Ἡ τόσον πρὸ μικροῦ καταθλίψασα αὐτὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς χαρᾶς τὴν καταδιώκει καὶ μέχρι τοῦ οἴκου της. Ὢ! ἐπὶ τέλους ἦτο πολὺ σκληρὰ ἡ εἰρωνεία! Κατεξανέστη· ἐνῷ δὲ ὁ Ῥίσλερ τὴν ἐχαιρέτιζε πλήρης σεβασμοῦ καὶ συμπαθείας ὡς πάντοτε, αὐτὴ ἔδειξε ζωηρὰν ἔκφρασιν ἀηδίας καὶ διῆλθεν εὐθυτενὴς χωρὶς νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὴν ἔκπληξιν δι' ἧς διεστέλλοντο κωμικῶς οἱ χονδροὶ ὀφθαλμοί του.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν της.

Τὴν ἐνέργειάν της διηύθυνεν ἡ ὀργή, ὀργὴ ἐντιμότητος καὶ δικαιοσύνης.

Μόλις ἀφοῦ εἰσῆλθεν, ἠσπάσθη τὰς ἀνθηρὰς παρειὰς τοῦ τέκνου της καὶ ἔδραμεν εἰς τὸν θάλαμον τῆς μητρός της.

— Γρήγορα, μαμμά, ἐνδύσου... Θ' ἀναχωρήσωμεν... θ' ἀναχωρήσωμεν!

Ἡ πρεσβῦτις ἠγέρθη βραδέως ἐκ τῆς ἕδρας ἔνθα ἐκάθητο, λίαν ἀπησχολημένη νὰ καθαρίσῃ τὴν ἄλυσιν τοῦ ὡρολογίου της, εἰσάγουσα καρφίδα εἰς ἕκαστον κρίκον μετ' ἀναριθμήτων προφυλάξεων. Ἡ Κλαίρη μόλις κατέστειλε κίνημα ἀνυπομονησίας.

— Ἐμπρός, ἐμπρός, γρήγορα!.. Ἑτοίμασε τὰ ῥοῦχά σου!...

Ἡ φωνή της ἔτρεμεν· ὁ δὲ θάλαμος τῆς ἀτυχοῦς μονομανοῦς ἐφαίνετο αὐτῇ ἀποτρόπαιος ἀπαστράπτων ὅλος ἐκ τῆς καθαριότητος, ἥτις βαθμηδὸν εἶχε καταντήσει μονομανία. Διότι

Digitized by Google

ευρίσκετο εις στιγμὴν ἀπαίσιον, ἐξ ἐκείνων καθ' ἃς ἡ ἐξάλειψις πλάνης τινὸς συνεπιφέρει τὴν ἐξαφάνισιν πασῶν τῶν ἄλλων, καὶ τότε βλέπει τις μέχρι τοῦ βάθους τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας. Εὑρισκομένη μεταξὺ τῆς μητρὸς σχεδὸν παράφρονος, τοῦ ἀπίστου συζύγου καὶ τοῦ λίαν ἀνηλίκου τέκνου της, διὰ πρώτην φορὰν ἔσχε συνείδησιν τῆς μονώσεώς της· ἀλλὰ τοῦτο ἐνίσχυεν ἔτι μᾶλλον τὰς ἀποφάσεις της.

Ἐν τῷ ἅμα πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠσχολήθησαν περὶ τὴν προετοιμασίαν τῆς τόσον ἐσπευμένης καὶ ἀπροόπτου ἀναχωρήσεως. Ἡ Κλαίρη ἐβίαζε τοὺς καταταραχθέντας ὑπηρέτας, ἐνέδυε τὴν μητέρα της καὶ τὸ κοράσιον, ὅπερ ἐφαιδρύνετο ἐξ ὅλης ἐκείνης τῆς ταραχῆς. Ἤθελε ν' ἀναχωρήσῃ πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Γεωργίου ὅπως αὐτὸς ἐλθὼν εὕρῃ τὸ λίκνον καὶ τὴν οἰκίαν κενήν.

Ποῦ ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ; Ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀποφασίσει. Ἴσως εἰς μίαν θείαν της ἐν Ὀρλεάνῃ, ἴσως ἐν Σαβινύ, ἀδιάφορον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων ὤφειλε νὰ πράξῃ ἦτο νὰ φύγῃ, ν' ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς προδοσίας καὶ τοῦ ψεύδους.

Εὑρίσκετο εἰς τὸν θάλαμόν της πληροῦσα τὸν ὁδοιπορικόν της σάκκον, στιβάζουσα τὰ ἐνδύματα. Θλιβερὰ ἐπασχόλησις! Πᾶν ἀντικείμενον ὅπερ μετεκίνει ἐξήγειρεν ἐν τῇ ψυχῇ της κόσμον ὁλόκληρον ἰδεῶν καὶ ἀναμνήσεων. Ἐνυπάρχει μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας εἰς πάντα ὧν ποιούμεθα χρῆσιν. Ἐνίοτε τὸ ἄρωμα σακκιδίου τινός, τὸ σχέδιον ἑνὸς τριχάπτου ἤρκει ὅπως προκαλέσωσι τὰ δάκρυά της. Αἴφνης βῆμα βαρὺ ἀντήχησεν εἰς τὴν αἴθουσαν οὗ ἡ θύρα ἦτο ἡμίκλειστος· ἔπειτα ἠκούσθη βὴξ ἐλαφρά, ὡς νὰ ἤθελεν ὁ εἰσελθὼν νὰ ἀναγγείλῃ ὅτι κάποιος εὑρίσκετο ἐκεῖ. Ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ὁ Ῥίσλερ, διότι αὐτὸς μόνος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν κατοικίαν της μετ' οἰκειότητος. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔμελλε ν' ἀντικρύσῃ πάλιν τὴν ὑποκριτικὴν ἐκείνην μορφὴν καὶ τὸ ἀπατηλόν της μειδίαμα τόσην ἐνέπνεεν εἰς αὐτὴν ἀηδίαν, ὥστε δραμοῦσα ἔκλεισε τὴν θύραν κράζουσα:

— Δὲν δέχομαι κανένα.

Ἀλλ' ἡ θύρα ἀντέστη, ἡ δὲ χονδρὰ κεφαλὴ τοῦ Σιγισμόνδου ἐφάνη μεταξὺ τοῦ διανοίγματος.

— Ἐγὼ εἶμαι, κυρία, εἶπε λίαν ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἔρχομαι διὰ νὰ μοῦ δώσετε τὰ χρήματα.

— Τὰ χρήματα; εἶπεν ἡ Κλαίρη, ἥτις δὲν ἐνεθυμεῖτο πλέον διατὶ εἶχε μεταβῆ εἰς Σαβινύ.

— Σούτ!.. Τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον μοῦ χρειάζεται διὰ τὰς συναλλαγματικὰς αἵτινες λήγουν αὔριον... Ὁ κ. Γεώργιος ἐξερχόμενος μοῦ εἶπεν ὅτι ἐπρόκειτο μετ' ὀλίγον νὰ μοῦ τὸ δώσετε.

— Ἆ, ναί!.. ἀλήθεια... Τὰς ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων!.. Δὲν τὰς ἔχω, κύριε Πλανῆ· δὲν ἔχω τίποτε.

— Τότε, εἶπεν ὁ ταμίας μὲ ἦχον φωνῆς παράδοξον, ὡς νὰ ἐλάλει καθ' ἑαυτόν, τότε εἶνε χρεωκοπία.

Καὶ ἐστράφη ἀπελθὼν βραδέως.

Ἡ χρεωκοπία!

Ἡ Κλαίρη ἐκάθησεν, ἔντρομος, ἐνεή.

Ἀπό τινων ὡρῶν ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῆς εὐδαιμονίας της εἶχε λησμονήσει τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου· ἀλλὰ τώρα τὴν ἐνεθυμεῖτο.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟ ΘΕΡΜΟΝ ΥΔΩΡ

Τί κάμνει αὐτὸς ὁ συρμός! Ἡ τελευταία αὐτοῦ καινότροπος ἀπόφασις εἶνε νὰ μεταβαίνῃ τις περὶ τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, τὴν ὥραν δηλαδὴ τοῦ τείου εἰς ζαχαροπλαστεῖον ἐκ τῶν πεφημισμένων καὶ νὰ ῥοφᾷ κατὰ μικρὰς δόσεις ποτήριον πλῆρες... θερμοῦ ὕδατος!

Τὸ θερμὸν ὕδωρ ἐξασφαλίζει ὡς φαίνεται, καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ὑγείαν. Ὁ συρμὸς τὴν φορὰν ταύτην προέρχεται ἐξ Ἀμερικῆς· ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἤδη πάντες ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ πίνουσι θερμὸν ὕδωρ. Τὰ καπηλεῖα εἶνε πλήρη φιλοποτῶν οἵτινες ἀρνοῦνται περιφρονητικῶς τὸ *βράνδυ* καὶ ζητοῦσι ὕδωρ ἔχον θερμότητα 39 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου. Εἶνε τοῦτο ἔντονος ἀντίδρασις κατὰ τῶν παγωμένων ποτῶν, ἅτινα τόσον πολὺ ἔβλαψαν τοὺς Ἀμερικανούς.

Ὁ ἐφευρέτης τοῦ θερμοῦ ὕδατος εἶνε ὁ δόκτωρ Σώλσβαρυ, λίαν γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ ἐκ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ ἑλώδους πυρετοῦ καὶ τῆς φθίσεως. Ὁ δόκτωρ Ἐφραὶμ Κῶττερ, ὁ ἱκανώτατος τῶν μικρογράφων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐγένετο ὁ μᾶλλον ἔνθερμος ἀπόστολος τῶν ἰδεῶν τοῦ συναδέλφου του καὶ ἐδημοσίευσεν ὑπόμνημα περὶ τῆς θεραπευτικῆς πόσεως τοῦ θερμοῦ ὕδατος, τῆς προελεύσεως καὶ χρήσεως αὐτῆς. Αἱ ἄρισται τῶν ἀγγλικῶν ἰατρικῶν ἐφημερίδων ὑπεστήριξαν τὴν γνώμην τοῦ δόκτωρος Σώλσβαρυ καὶ θεωροῦσιν ὡς πολὺ σοβαρὰν τὴν δίαιταν τοῦ θερμοῦ ὕδατος. Ἡ ἐφημερὶς Lancet τοῦ Λονδίνου ἀποκαλεῖ τὴν μέθοδον ταύτην σπουδαίαν πρόοδον ἐν τῇ ἰατρικῇ τέχνῃ. Ὦ, τί κάμνει αὐτὸς ὁ συρμός!

Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐνυπάρχει τι τὸ καλὸν ἐν τῷ συστήματι τοῦ Σώλσβαρυ· ἄλλως τε δὲ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὑπάρχει ἀξίωμα οὕτινος ἀδύνατον ν' ἀπομακρυνθῇ τις, τὸ ἑξῆς: «Συμφέρει πάντοτε τὸ πείραμα καὶ ἡ δοκιμή.» Παρέχομεν λοιπὸν διὰ βραχέων τὴν ἐξήγησιν τοῦ μέσου τοῦ πειράματος. Εἶνε τόσον εὔκολος ἡ πόσις ἑνὸς ποτηρίου ὕδατος θερμοῦ!

Digitized by Google

Ἡ μέθοδος εἶνε ἀρχαιοτάτη· ἀλλ' ἔλαβεν ὑπόστασιν ἀληθοῦς συστήματος κατὰ τὸ 1858 ὑπὸ τοῦ Σώλσβαρυ κατόπιν τῶν σπουδαίων αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς ζωϊκῆς τροφῆς καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς διὰ ταύτης θρέψεως καὶ τῶν νόσων. Ὁ Σώλσβαρυ ἐγνωμάτευσε πρὸ εἰκοσιπενταετίας ὅτι ἡ ζύμωσις τῆς τροφῆς ἐν πλείστοις τῶν ἡμετέρων ὀργάνων καὶ τὰ προϊόντα τῆς τοιαύτης ζυμώσεως ἀπετέλουν τοὺς κυριωτέρους παράγοντας τῶν νόσων. Ἡ ὑπόθεσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τολμηρά· σήμερον φαίνεται ἧττον ἀμφισβητήσιμος· ἡ ἀνακάλυψις τῶν πτωμαϊνῶν, τῶν διαφόρων ἀλκαλοειδῶν εἰς τὸν ὀργανισμόν, πρόσφατοι ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ζυμώσεως ἐν τῇ πέψει, ἀνάλογά τινα περισταλτικὰ γνωστὰ ἡμῖν ἀλλὰ μήπω δημοσιευθέντα τείνουσι πράγματι ν' ἀποδώσωσι μεγάλην ἐπενέργειαν εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ζυμώσεως καὶ τῆς μετουσιώσεως τῶν τροφῶν ἐν πλείσταις ὅσαις ἀσθενείαις. Ὁ κ. Σώλσβαρυ προησθάνθη τὴν ἀλήθειαν.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὀλεθρίου ἐπιδράσεως τῶν ζυμώσεων ὁ ἀμερικανὸς ἰατρὸς ἐπενόησε νὰ πλύνῃ τὸν στόμαχον, τὰ ἐντόσθια καὶ τοὺς ἀδένας δι' ἀρκετῆς ποσότητος ὕδατος καταπινομένου. Τὸ ψυχρὸν ὕδωρ δὲν ἀπέφερεν ἀποτελέσματα σαφῆ. Ἀντικατέστησεν αὐτὸ δι' ὕδατος ἔχοντος τὴν θερμοκρασίαν τοῦ αἵματος. Τὸ θερμὸν τοῦτο πόμα παρήγαγεν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ἕτερα πειραματιζόμενα ἄτομα αἴσθησίν τινα εὐάρεστον ἀνέσεως καὶ ῥαστώνης. Κατὰ τὸν Σώλσβαρυ, εἰς ὃν καταλείπομεν πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῆς θεωρίας του, τὸ θερμὸν ὕδωρ διεγείρει τὰ κανονικὰ περισταλτικὰ κινήματα τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, ἀποκαθαίρει τὰς γαστροεντερικὰς βλεννομεμβράνας ἀπὸ τῶν ἐπικαθημένων ἐπ' αὐτῶν ἀκαθαρσιῶν, διευκολύνει τὴν τακτικὴν ἔκκρισιν τῆς χολῆς καὶ προκαλεῖ τὴν ἀπόκρισιν αὐτῆς διὰ τῶν ἐντέρων, ἀποτρέπων τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὸ αἷμα καὶ τὴν ἐκροὴν αὐτῆς διὰ τῶν νεφρῶν.

Μετὰ τὰς θεωρίας ταύτας συνοψίζομεν ὧδε τὰ κυριώτατα παραγγέλματα τοῦ συστήματος τοῦ Σώλσβαρυ.

Τὸ ὕδωρ πρέπει νὰ εἶνε θερμὸν καὶ ὄχι χλιαρὸν ἢ ψυχρόν :

Τὸ ψυχρὸν ὕδωρ προξενεῖ κατάπτωσιν καὶ ἐλάττωσιν τῶν νευρικῶν δυνάμεων. Τὸ χλιαρὸν ὕδωρ προκαλεῖ, ὡς καθεὶς γινώσκει, ἐμετούς. Τὸ παγωμένον ὕδωρ ἀπολύτως ἀποκλείεται. Ἡ ἐν γένει παραδεκτὴ θερμοκρασία αὐτοῦ εἶνε ἡ τοῦ τείου ἢ τοῦ καφέ, ἤτοι τοὐλάχιστον 39 μέχρι 42 βαθμῶν ἑκατονταβάθμου.

Ὡς πρὸς τὴν ποσότητα :

Διαφέρει αὕτη ἀναλόγως τῶν ἀτόμων, τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους κτλ. Δύναται ν' ἀνέλθῃ ἀπὸ ἑνὸς τετάρτου μέχρι τριῶν τετάρτων τοῦ γαλλικοῦ λίτρου.

Πότε πρέπει τις νὰ πίνῃ τὸ θερμὸν ὕδωρ :

Ἐν γένει λαμβάνεται μίαν ἢ δύο ὥρας πρὸ τοῦ γεύματος καὶ τοῦ δείπνου καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τοῦ ὕπνου. Ὁ δόκτωρ Σώλσβαρυ δὲν συνιστᾷ τὴν πόσιν τοῦ θερμοῦ ὕδατος ἀμέσως πρὸ τοῦ γεύματος, διότι προκαλεῖ ἐνοχλήσεις. Τέσσαρες δόσεις καθ' ἑκάστην ἀρκοῦσιν ὅπως μεταβάλωσι ῥιζηδὸν τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας.

Πῶς πρέπει νὰ πίνηται τὸ θερμὸν ὕδωρ :

Πρέπει νὰ μὴ τὸ πίνῃ τις διὰ μιᾶς διὰ νὰ μὴ κουράσῃ τὸν στόμαχον. Ἑκάστη δόσις θὰ πίνηται διὰ μικρῶν ῥοφήσεων ἐν διαστήματι δέκα πέντε ἕως εἴκοσι λεπτῶν.

Ἐπὶ πόσον καιρὸν δέον νὰ διαρκέσῃ ἡ χρῆσις τοῦ θερμοῦ ὕδατος :

Εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ἑξάμηνον διάστημα ἀρκεῖ ὅπως καθαρισθῶσιν ἐντελῶς τὸ ἧπαρ καὶ ὁ ἐντερικὸς σωλήν.

Τί δύναται νὰ προστεθῇ εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ:

Ὅπως καταστήσωμεν αὐτὸ ἧττον ἄνοστον καὶ μᾶλλον εὐάρεστον εἰς τὴν γεῦσιν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν σταγόνας τινὰς ἀρώματος. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν μεταχειρίζονται ἐκχύλισμα γιγγιβέρεως, ὀπὸν λεμονίου κτλ. Ὁσάκις διψῶμεν σφοδρῶς, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν δραγμίδα θειϊκῆς μαγνησίας, ἢ χλωριούχου ἀσβέστου ἢ νιτρικοῦ καλίου. Ἐν περιπτώσει κακοπεψίας, προστίθεμεν εἰς τὸ ὕδωρ ἐλαφρὸν ἀφέψημα κιναμώμου, γιγγιβέρεως καὶ πιπέρεως· ἐν περιπτώσει δυσκοιλιότητος, ἓν κοχλιάριον τοῦ καφὲ θειϊκῆς μαγνησίας ἢ ἥμισυ κοχλιάριον τοῦ καφὲ taranacum.

Δόσις τοῦ ποτοῦ ληπτέα εἰς ἕκαστον γεῦμα:

Οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶνε μείζων τῶν 300 γραμμαρίων, ἓν τρίτον τοῦ λίτρου περίπου, καθότι ἄλλως ἀναλύεται πολὺ ὁ γαστρικὸς χυμὸς καὶ ταράσσεται ἡ πέψις.

Τοιαύτη εἶνε ἡ δίαιτα, τὰ δὲ ἀποτελέσματα λέγονται ἀξιοσημείωτα. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δέρματος οὐδεμίαν παρουσιάζει πλέον ξηρότητα, ἡ χροιὰ καθαρίζεται, ἡ πέψις ἐνεργεῖται μετὰ θαυμαστῆς εὐκολίας, αἰσθάνεταί τις ἑαυτὸν φαιδρότερον καὶ ζωηρότερον.

Ἰδοὺ αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ὑπομνήματος τοῦ δόκτωρος Κῶττερ :

«Ἡ ἀτομικὴ πεῖρα τοῦ δόκτωρος Σώλσβαρυ, ὅστις πρὸ εἰκοσιπενταετίας πίνει θερμὸν ὕδωρ ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς πείρας τοῦ ὑποφαινομένου, βεβαιωθέντος περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς ἀνυσιμότητος τῆς νέας θεραπευτικῆς μεθόδου.» Δόκτωρ Ἐφραΐμ Κῶττερ (ἐκ Νέας Ὑόρκης).»

Ἀπόκειται νῦν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς νὰ εἴπωσι τὸν τελευταῖον λόγον περὶ τῆς διὰ θερμοῦ ὕδατος διαίτης.

(Henri de Parville)

Digitized by Google

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΚΩΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΟΣ ∴

Ποθεῖς τὰς εὐχάς μου τῷ ὄντι;
Σοῦ εὔχομαι, νέα φιλτάτη,
Νὰ μὴ σοῦ δακρύσῃ τὸ 'μάτι
Νὰ μὴ σοῦ πονέσῃ τὸ 'δόντι.

Α. Αναγνωστακης.

'Αλλ' ἂν δὲν συμβοῦν καὶ τὰ δύο, φιλτάτη,
— Καὶ εἶνε ἀδύνατον τοῦτο τῷ ὄντι —
Σοῦ εὔχομαι, ἂν σοῦ πονέσῃ τὸ 'δόντι,
Νὰ μὴ σοῦ δακρύσῃ καθόλου τὸ 'μάτι.

Δ. Βερναρδακης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΣ

Μεταξὺ τῶν φιλομούσων 'Αμερικανίδων ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ νέος μουσικὸς συρμός. 'Επειδὴ τὸ κλειδοκύμβαλον μόνον εἶνε κάπως ἄψυχον καὶ μονότονον, δὲν ἔχουν δὲ ὅλαι φωνὴν καλὴν ὥστε νὰ ᾄδωσι συγχρόνως, ἐφεῦρον κάτι τὸ ὁποῖον δι' ἀσκήσεως ὅλα τὰ στόματα ἠμποροῦν νὰ κάμουν: μίμησιν τοῦ ἤχου τῆς σάλπιγγος. 'Η δυσκολία εἶνε πῶς νὰ σαλπίζουν ἐλαφρῶς τὰ χείλη χωρὶς νὰ ἀσχημίζεται ἡ μορφὴ ὑπὸ μορφασμοῦ. "Οταν καὶ τοῦτο κατορθωθῇ ἡ τέχνη εἶνε ἐντελὴς πλέον. Βεβαιοῦσι δὲ οἱ ἀκούσαντες ὅτι εἶνε πολὺ εὐχάριστος ἡ ἀκρόασις μικρῶν συναυλιῶν ἀποτελουμένων ἐκ κλειδοκυμβάλου καὶ σαλπίσματος ὡραίου στόματος.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ

Φυσιολόγος τις ὑπελόγισεν ὅτι ἄνθρωπος φθάσας τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος ἔχει φάγῃ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του τόσας τροφάς, ὅσαι θὰ ἤρκουν ἵνα πληρώσουν πλέον τῶν εἴκοσι φορτηγῶν ἁμαξῶν σιδηροδρόμου, ἤτοι ὁλόκληρον συρμόν. 'Υπολογιζομένου δὲ τοῦ βάρους εἰς 4 τόννους κατὰ ἅμαξαν, ἔχομεν ὁλικὸν βάρος τῶν τροφῶν 80 τόννους ἤτοι 60 χιλιάδας ὀκάδας περίπου. 'Ως μέτρον τῆς στατιστικῆς ταύτης ἐλήφθησαν οἱ μετρίας ὀρέξεως ἄνθρωποι.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

"Εν ἐκ τῶν περικαλλεστέρων οἰκοδομημάτων τοῦ Πεκίνου ὁ ναὸς τοῦ Οὐρανοῦ ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Τὸ πῦρ ἀνεφλέγη ἐκ κεραυνοῦ πεσόντος ἐπὶ τραπέζης ξυλίνης, πᾶσα δὲ προσπάθεια πρὸς περιστολὴν αὐτοῦ ἀπέβη ματαία καὶ ὁ ἱερὸς οἶκος τῶν Κινέζων ἀπετεφρώθη ὁλοσχερῶς πλὴν τινων κινητῶν ἀντικειμένων μόλις περισωθέντων.

— Νέα πάλιν ἐφεύρεσις μηχανικὴ ἀγγέλλεται ἐξ 'Αμερικῆς: ἐφευρέθη μηχανὴ φυτευτική. Διὰ ταύτης συρομένης ὑπὸ δύο ἵππων δύνανται νὰ φυτευθῶσι 15,000 φυτὰ εἰς μίαν ἡμέραν. 'Η φυτευτικὴ μηχανὴ χρησιμοποιεῖται ἰδίως πρὸς δάσωσιν.

— Μελετᾶται ἐν Βερολίνῳ ἡ διὰ μετοχικῶν κεφαλαίων ἵδρυσις μεγάλου καταστήματος νεωτερισμῶν κατὰ μίμησιν τοῦ **Louvre** καὶ τοῦ **Bon Marché** τῶν Παρισίων, ὅπως ἐπέλθῃ ἀντίδρασίς τις εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ κλάδου τούτου τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου.

— Πρό τινος ἡ ἐνταῦθα ἐκδιδομένη συνάδελφος 'Ε β δ ο μ ὰ ς εἶχε προκηρύξῃ ἀγῶνα μεταξὺ τῶν ἐχόντων πλείονα ἄρρενα τέκνα ἑλλήνων· γενικώτερον ἀγῶνα προεκήρυξε καὶ ἀμερικανικὴ τις ἐφημερὶς μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων οἰκογενειῶν, ἐπρώτευσε δὲ σιδηρουργός τις ἐξ 'Αρκανσᾶς πατὴρ 23 τέκνων, ὧν τὰ 18 ζῶσιν ἔτι.

— Κατὰ τὰ ἐπίσημα ἀποτελέσματα ἅτινα θὰ ὑποβληθῶσι καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν ἡ Παγκόσμιος ἔκθεσις τῶν Παρισίων κατέλιπε περίσσευμα ἐξ 8 ἑκατομμυρίων φράγκων περίπου, διότι τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς 49,500,000, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 41,500,000 φράγκων.

— Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐξήχθη ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς χρυσὸς ἀξίας 500 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν. 'Η μεγαλητέρα ποσότης ἐξήχθη ἐκ τῶν χρυσωρυχείων τῆς Καλλιφορνίας, τῆς Κολομβίας, τῆς Βρασιλίας, τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Βενεζουέλας καὶ τῆς 'Αργεντινῆς δημοκρατίας. Κατόπιν ἔρχονται τὰ μεταλλεῖα τοῦ Καναδᾶ, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν 'Ινδιῶν παραγαγόντα χρυσὸν ἀξίας 3—3½ ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Μεταξὺ φίλων.

— Δός μου καϋμένε, πέντε φράγκα.
— Τί τὰ θέλεις;
— Τὰ θέλω γιὰ νὰ βάλω ἐνέχυρον τὸ 'ρολόγι μου.
— Καὶ τί σοῦ χρειάζονται τότε τὰ χρήματα;
— Γιὰ νὰ πάρω τὸ 'ρολόγι ἀπὸ τὸν 'ρολογᾶ.

'Αριθμητικὴ τῶν παιδίων.

'Ο πατὴρ πρὸς τὸν ἑξαετῆ υἱόν:
— Τί μάθημα εἴχατε 'ς τὸ σχολεῖον τώρα;
— 'Αριθμητική.
— Καὶ ποῦ εἶσθε;
— 'Σ τὴν πρόσθεσιν.
— Γιὰ νὰ ἰδοῦμε λοιπὸν ξεύρεις πρόσθεσιν: "Αν σοῦ δίνω μία δεκάρα καθε 'μέρα ἀπὸ σήμερα ὡς τὸ σάββατον, πόσαις δεκάραις θὰ ἔχῃς τὴν κυριακήν;
— Καμμία.
— Γιατί καμμία;
— Γιατί κάθε 'μέρα θὰ παίρνω μὲ τὴ δεκάρα καραμέλαις.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τὸ κριθαράκι.

Τὸ μικρὸν εἰς τὰ βλέφαρα ἀπόστημα, τὸ κοινῶς καλούμενον *κριθαράκι*, οὐδέποτε βεβαίως εἶναι ἐπικίνδυνον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἶναι πάντοτε ἐνοχλητικόν. Εὐτυχῶς ἡ θεραπεία του εἶναι εὐκολωτάτη, ἂν ἔχετε πρόχειρον ἄδολον γλυκερίνην, διότι δι' ὀλίγων ἀποπλύσεων δι' αὐτῆς τὸ κριθαράκι ἐξαλείφεται. "Αλλως πολεμεῖται διὰ μαλακτικῶν καὶ ἰδίως δι' ἐπιθέσεως ζεστοῦ καταπλάσματος κόνεως ὀρύζης ἐν λεπτοτάτῳ καὶ ἀγανῷ ὑφάσματι.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1857.

Digitized by Google

Ἀριθ. 729 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 17 Δεκεμβρίου 1889

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΝΟΧΗ [1]

Τί εἶναι θρησκευτικὴ ἀνοχή; Εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τῶν ἄλλων νὰ πιστεύωσι περὶ Θεοῦ καὶ λατρεύωσιν αὐτὸν καθ' ὃν τρόπον νομίζουσιν ὀρθότερον Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίσῃ τῷ ἄλλῳ τὸ δικαίωμα τοῦτο· ἡ πολιτεία πρέπει νὰ ἀνέχηται διὰ τοῦτο τὰ διάφορα θρησκεύματα καὶ δὲν πρέπει ἐν ὀνόματι ἑνὸς νὰ καταδιώκῃ τὰ ἄλλα καὶ ἐν γένει νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατὰ τῶν ἰδεῶν οἱουδήποτε· ἡ δὲ ἐκκλησία δύναται μὲν καὶ ὀφείλει νὰ κηρύττῃ τὰς δοξασίας της καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἑλκύσῃ τοὺς ἄλλους ὑπὲρ αὐτῶν διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ λόγου, ἀποδοκιμάζουσα τὰς ἐναντίας ἰδέας, οὐδόλως ὅμως πρέπει νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διὰ τῆς βίας καταδίωξιν τῶν ἀντιφρονούντων. Τοῦτο εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἀνοχή, τοῦτο εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως.

Ἡ θρησκευτικὴ ἀνοχή, τὸ νὰ ἀνέχηταί τις τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τῶν ἄλλων καὶ νὰ μὴ μισῇ αὐτοὺς διὰ τοῦτο καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ ἔχωσι καὶ ἐκδηλῶσι τὰς ἰδέας των ταύτας εἶναι καθῆκον *παντὸς ἀνθρώπου* πρὸς τοὺς ἄλλους, πηγάζον ἐκ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων. Ἡ θρησκεία εἶναι ἔργον συνειδήσεως, εἶναι ἐσωτάτη πεποίθησις περὶ τῆς τελευταίας αἰτίας τῶν ὄντων καὶ περὶ τοῦ αἰωνίου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἄλλου οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ ἐπεμβῇ. Ὁ βιάζων τινὰ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς ἰδέας του εἰσέρχεται αὐθαιρέτως καὶ βεβήλως εἰς τὸ ἄδυτον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἐξασκεῖ βίαν καὶ συντρίβει ἐν τῷ βάθει αὐτῆς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν. Ὁ ὑβρίζων καὶ βιάζων τὴν συνείδησιν τοῦ ἄλλου ὑβρίζει καὶ προσβάλλει τὸ πολυτιμότερον αὐτοῦ κτῆμα. Δὲν δικαιοῦται δέ τις νὰ βιάσῃ τὸν ἄλλον νὰ δεχθῇ τὰς ἰδίας ἰδέας, διότι δῆθεν εἶναι ὀρθότεραι τῶν αὐτοῦ, διότι ἕκαστος θεωρεῖ τὰς ἰδέας του ὀρθοτέρας. Ἐὰν λοιπὸν ἡ συναίσθησις τοῦ ὅτι κατέχομεν τὴν ἀλήθειαν ἔδιδεν εἰς ἡμᾶς δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωμεν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἕκαστος θὰ ἐπεκαλεῖτο ὑπὲρ ἑαυτοῦ, θὰ εἴχομεν τότε κεκηρυγμένον τὸν πόλεμον πάντων πρὸς πάντας, (bellum omnium contra omnes) ὅπερ συνέβαινε πράγματι καθ' οὓς χρόνους, λησμονηθείσης τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις δὲν ἠνείχοντο ἀλλήλας, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω. Δύναμαι νὰ μὴ συμφωνῶ πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας τοῦ ἄλλου καὶ νὰ θεωρῶ αὐτὰς πεπλανημένας, καὶ ὅμως νὰ μὴ μισῶ αὐτόν, νὰ διάκειμαι μάλιστα πρὸς αὐτόν, ἐὰν ἄλλαι περιστάσεις ἐπιφέρωσι τοῦτο, καὶ φιλικῶς· διότι ἡ πλάνη μὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἔγκλημα. Τὰς ἰδέας του σχηματίζει ἕκαστος ἀναλόγως τῆς ἀνατροφῆς του, τοῦ κύκλου ἐν ᾧ ζῇ, τῶν σπουδῶν του, τῆς πνευματικῆς ἰδιοφυΐας του, τῆς τάσεως τοῦ πνεύματός του. Πῶς θὰ θεωρήσω ἔγκλημα τὸ ὅτι οἱ ἄλλοι ἔχουσιν ἄλλας ἢ ἐγὼ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις; Μόνον ἐγὼ ἔχω τὸ προνόμιον τοῦτο; Ἀλλ' ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ· λοιπὸν πρέπει νὰ εἴμεθα ἀδιάφοροι πρὸς τὰς πλάνας τῶν ἄλλων, πρέπει νὰ ἀνεχώμεθα τὸ ψεῦδος; Ἄπαγε! Δὲν ἐννοοῦμεν τοῦτο, ὑποστηρίζοντες τὴν θρησκευτικὴν ἀνοχήν. Τὴν πλάνην καὶ τὸ ψεῦδος δὲν πρέπει νὰ ἀνέχηταί τις· ἀλλὰ δύναμαι νὰ ἀποκρούω τὴν πλάνην χωρὶς νὰ μισῶ καὶ διώκω τὸν πλανώμενον. Ἡ πλάνη καταπολεμεῖται οὐχὶ διὰ τῆς βίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς, διὰ τοῦ λόγου, διὰ τῆς συζητήσεως. Ἕκαστος δικαιοῦται καὶ ὀφείλει νὰ ὑπερασπίζῃ τὰς πεποιθήσεις του καὶ νὰ καταπολεμῇ τὰς ἀντιθέτους ἰδέας, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἔχωσι καὶ ὑπερασπίζωσι τὰς δοξασίας των καὶ ὅτι μόνον ὅπλον ἐπιτετραμμένον κατὰ τῶν ἀντιθέτων ἰδεῶν εἶναι ὁ λόγος. Εἶναι ὡραῖος ὁ διὰ τοιούτων πνευματικῶν ὅπλων διεξαγόμενος ἀγών· εἶναι ἐπαίσχυντος τοὐναντίον ὁ ἀγὼν τῶν ὕβρεων καὶ τῆς βίας.

Καθὼς δὲ ἕκαστον ἄτομον, οὕτω καὶ τὸ *κρά-*

(1) Ἀπόσπασμα ἐκ μελέτης ἀναγνωσθείσης ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ.

Digitized by Google

τος ὀφείλει νὰ ἦναι ἀνεξίθρησκον. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ κράτους εἰς τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις ἐπήνεγκε πάντοτε, ὡς εἴδομεν, μεγάλα κακά. Πρὸς τὴν ἀνάμιξιν ταύτην εἶναι ἀναρμόδιον τὸ κράτος. Τὸ κράτος σκοπὸν ἔχον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἢ τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν καὶ νὰ προαγάγῃ ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς τὸν λαόν, δικαιοῦται μόνον νὰ ἐμποδίσῃ ἀναρχικὰς καὶ ἀνηθίκους ἰδέας ὡς ἀντικειμένας εἰς τὴν τάξιν καὶ τὰ δημόσια ἤθη· ἀλλὰ τίνι δικαιώματι θὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰς θρησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἰδέας τῶν πολιτῶν; Ὅπως ἕκαστον ἄτομον πρέπει νὰ σέβηται τὸ ἄδυτον τῆς συνειδήσεως τοῦ ἄλλου, οὕτω καὶ τὸ κράτος· καθὼς τὸ ἄτομον ἐγκληματεῖ βιάζον τὴν συνείδησιν τοῦ ἄλλου, οὕτω καὶ τὸ κράτος διαπράττει τὸ αὐτὸ ἔγκλημα διῶκον οἱονδήποτε διὰ τὰς θρησκευτικάς του ἰδέας. Εἶναι γελοῖον νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τὸ κράτος δὲν πρέπει νὰ ἀφίνῃ νὰ ταράσσωνται αἱ συνειδήσεις τῶν πολλῶν διὰ νέων ἰδεῶν. Δύναται νὰ κάμῃ τὸ κράτος διάκρισιν μεταξὺ τῶν συνειδήσεων τῶν πολλῶν καὶ τῶν συνειδήσεων τῶν ὀλίγων; Ὅπως εὐλαβεῖται τὴν συνείδησιν τῶν μέν, ὀφείλει νὰ εὐλαβῆται καὶ τὴν συνείδησιν τῶν δέ. Καταδιῶκον χάριν δῆθεν τῆς συνειδήσεως τῶν πολλῶν τὰ φρονήματα οἱουδήποτε, καταπνίγει ἔπειτα τὸ κράτος τὴν ἐλευθέραν σκέψιν, καθιστᾷ ἀδύνατον πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἥτις μόνον ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ συνειδήσεως εἶναι δυνατὴ καὶ καταδικάζει τὸν τόπον εἰς πνευματικὴν ἀκινησίαν, εἰς νέκρωσιν, εἰς πνευματικὸν θάνατον. Παρατηρήσατε τίνα κράτη προοδεύουσι· τὰ ἀπόλυτα ἆρά γε καὶ δεσποτικά, ὅπου κωλύεται ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ λόγου, ἢ ἐκεῖνα, ὅπου κρατεῖ πλήρης ἡ ἐπιστημονικὴ ἐλευθερία; Βεβαίως ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, ὡς πᾶσα ἐλευθερία, ἔχει καὶ τοὺς κινδύνους της· δύναται νὰ γίνῃ αὐτῆς καὶ κατάχρησις. Ἀλλὰ τὰ ἐκ τῶν καταχρήσεων τούτων κακὰ εἶναι μηδαμινὰ ἀπέναντι τῶν μεγάλων ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καλῶν, ἀπέναντι τῆς γιγαντιαίας προόδου τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς μεγάλης τῶν λαῶν ἀναπτύξεως τῆς ἐντεῦθεν προερχομένης. Τὰ ἀπόλυτα καὶ δεσποτικὰ κράτη στεροῦνται τῶν μεγάλων τούτων καὶ ἀναριθμήτων ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας ἐκ φόβου τῶν ἀσημάντων καταχρήσεων αὐτῆς. Αἱ παρεκτροπαὶ τῆς ἐλευθέρας ἐπιστήμης περιορίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστήμης· αὐτὴ ἡ ἐλευθέρα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εὑρίσκουσα ἐπὶ τέλους τὸ ἀληθές, καταπολεμεῖ τὴν πλάνην, καὶ οὕτως ἡ ἐπιστημονικὴ ἰσορροπία ἐπέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς. Ἔπειτα οἱ διδόντες εἰς τὸ κράτος τοιοῦτο δικαίωμα δὲν ἀναλογίζονται, ὅτι τὸ κράτος, οὔτε ἀλάνθαστον εἶναι οὔτε ὑπάρχει ἐγγύησις ὅτι δὲν θὰ κάμῃ κατάχρησιν τῆς δυνάμεως ταύτης; Τὸ κράτος δύναται νὰ καταδιώξῃ εὐκόλως ἕνα Σωκράτη, ἕνα Γαλιλαῖον, ἕνα Κέπλερον, ἕνα Φίχτε. Δὲν εἶναι ἡ παρεμπόδισις τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐπιστήμης τὸ κατάλληλον μέσον ἵνα μὴ ταράσσωνται αἱ συνειδήσεις τῶν πολλῶν. Ἵνα στηρίξητε τὰς συνειδήσεις τῶν πολλῶν, ἔχετε ἄλλα προσφορώτερα μέσα. Διδάξατε τὸν λαόν· μορφώσατε τοὺς ἱερεῖς του. Ἔτι γελοιωδέστερον εἶνε νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τὸ κράτος πρέπει νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς ἰδέας τῶν πλειοτέρων. Ἡ ἀλήθεια δὲν κρίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν· εἰς δυνατὸν νὰ ἔχῃ δίκαιον καθ' ὁλοκλήρου λαοῦ. Οὐδὲ ἐν ὀνόματι τοῦ γενικοῦ συμφέροντος δικαιοῦται ἡ πολιτεία νὰ ἐμποδίζῃ τὰς ἰδέας οὐδενός, διότι τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς πολιτείας ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐρεύνῃ τῶν πραγμάτων, ἥτις εἶναι ἀδύνατος ἄνευ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἢ πλήρους θρησκευτικῆς ἀνοχῆς. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν λόγων τῶν πραγμάτων, ἡ βαθυτέρα ἀντίληψις αὐτῶν, ἡ ἀνωτέρα συνείδησις ἢ ὁ νοῦς τῶν λαῶν. Ὅπου ἡ ἐπιστήμη εἶναι νεκρά, ὁ λαὸς οὗτος κινεῖται καὶ ζῇ κατὰ τυφλὰς προλήψεις. Ἡ ἐπιστημονικὴ ζωὴ δίδει τὴν εἰς τὰ πρόσω ὤθησιν τοῖς λαοῖς καὶ ἀνυψοῖ αὐτούς. Ἄνευ αὐτῆς οὐδεμία πρόοδος δυνατή. Ἀλλ' ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τοιουτοτρόπως ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ ἀφίνῃ νὰ διαδίδωνται ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἀναρχικαὶ καὶ ἀνήθικοι ἰδέαι. Ἀπαντῶμεν· πᾶν ὅ,τι ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἤθη ἢ ἀπειλεῖ τὴν δημοσίαν τάξιν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῶν νόμων, καὶ αὐτῶν τῶν φιλελευθερωτάτων ἐθνῶν· διότι αἱ τοιαῦται ἀναρχικαὶ καὶ ἀνήθικοι ἰδέαι προσκρούουσιν ἀμέσως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τοῦ κράτους καὶ ἀπειλοῦσι τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἐνῷ τοιοῦτον ἐπικίνδυνον διὰ τὸ κράτος χαρακτῆρα δὲν ἔχουσιν οἱαιδήποτε φιλοσοφικαὶ ἢ θρησκευτικαὶ ἰδέαι. Ἐν τῷ κράτει δύνανται νὰ συνυπάρχωσι πολλὰ θρησκεύματα καὶ νὰ διδάσκωνται τὰ διαφορώτατα πρὸς ἄλληλα φιλοσοφήματα, χωρὶς τοῦτο νὰ διατρέχῃ μηδὲ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον. Μόνον αἱ ἀναρχικαὶ καὶ ἀνήθικοι διδασκαλίαι ἀποτελοῦσιν ἔγκλημα διασείουσαι αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς κοινωνίας. Κατὰ τῶν κινδύνων τούτων εἶνε ὠχυρωμέναι αἱ κοινωνίαι διὰ τῆς ποινικῆς νομοθεσίας. Οὐδεὶς κίνδυνος λοιπὸν ἀπειλεῖ ἐντεῦθεν. Εἶτα παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν πολιτείαν ἀνήκουσι πολῖται διαφόρων θρησκευμάτων. Πρὸς τοὺς πολίτας τούτους ἔχει ἡ πολιτεία ἴσα καθήκοντα· πάντες οὗτοι οἱ πολῖται ἔχουσιν ἴσα δικαιώματα ἐπὶ τῆς παρὰ τοῦ κράτους προστασίας τῆς ἀσκήσεως τῆς θρησκείας των. Τὸ κράτος ὀφείλει πάντα ταῦτα τὰ θρησκεύματα νὰ ὑπερασπίζῃ, ἀπαγορεῦον τὴν διατάραξιν τῆς λατρείας των

Digitized by Google

καὶ πᾶσαν χλεύην καὶ ὕβριν κατ' αὐτῆς, τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῶν καὶ πάντα αἰσχρὸν προσηλυτισμὸν διὰ χρημάτων π. χ. τῆς μιᾶς κατὰ τῆς ἄλλης θρησκείας. Πῶς δύναται τὸ κράτος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα ταῦτα ἐὰν μὴ ἐμπνέηται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς; Ἐὰν δέ τις τέλος εἴπῃ, ὅτι τὸ κράτος ἀναγνωρίζον κατὰ καθῆκον πᾶσαν θρησκευτικὴν ἰδέαν καὶ πᾶν νέον θρήσκευμα ἀκόμη, ἀνοίγει τὴν θύραν εἰς νέους θρησκευτικοὺς θορύβους καὶ συζητήσεις, ἐξ ὧν ὁ κόσμος ἄλλοτε ἔπαθε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κακά, ἀπαντῶμεν αὐτῷ, ὅτι τὸ κράτος παρεμποδίζον τὴν ἐκδήλωσιν τῶν φρονημάτων των τοῖς ὀπαδοῖς οἱουδήποτε παλαιοῦ ἢ νέου θρησκεύματος καθιστᾷ αὐτοὺς τότε μάλιστα φανατικωτέρους καὶ ἐκτραχύνει μᾶλλον τὰ πράγματα, ἐμπίπτον ταχύτερον καὶ ἀναποφεύκτως εἰς ὅ,τι θέλει νὰ ἀποφύγῃ. Ἀφήσατε νὰ ἔλθωσιν εἰς φῶς αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις καὶ τότε ἀφαιρεῖτε ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα. Ὁ χρόνος ἐξασθενεῖ τὸν φανατισμόν. Ἡ πλάνη αὐξάνει κρυπτομένη ἐν τῷ σκότει, τοὐναντίον δὲ διαλύεται ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, ὅπως εἰς τὰς πρώτας αὐγὰς τῆς ἠοῦς ἐξαφανίζονται τὰ φάσματα τῆς νυκτός.

Ἀλλὰ οὐ μόνον τὸ ἄτομον καὶ τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ ἡ *ἐκκλησία* πρέπει νὰ εἶνε ἀνεξίθρησκος ἀποφεύγουσα τοὺς διωγμοὺς καὶ τὴν χρῆσιν τῆς βίας κατὰ τῶν ἀντιδοξούντων. Τοῦτο ἐπιβάλλεται αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνεξιθρήσκου πνεύματος τοῦ εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἔδωκε τὴν ἐντολὴν τοῖς ἀποστόλοις καὶ διαδόχοις αὐτῶν ἐπισκόποις καὶ τῷ κλήρῳ καθόλου νὰ ἐπιβάλωσι διὰ τῶν διωγμῶν καὶ τῆς βίας τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ νὰ κηρύξωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ λόγου καὶ πείσωσιν τὸν κόσμον περὶ τῆς ἀληθείας της. Τοῦτο ἐπιβάλλεται αὐτῇ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἠθικῆς, ἧς εἶνε διδάσκαλος, καὶ ἥτις ἀπαιτεῖ καὶ παρ' αὐτῆς, ὅπως καὶ παρὰ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ κράτους, τὸν σεβασμὸν τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων. Βιάζουσα τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἐκκλησία ἐγκληματεῖ. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία πρέπει νὰ ἀδιαφορῇ περὶ τῆς πλάνης. Ἡ ἐκκλησία ἔχει καθῆκον νὰ καταπολεμῇ τὴν πλάνην καὶ νὰ διαδίδῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ οὐχὶ διὰ τῆς βίας, οὐχὶ ἐξάπτουσα τὰ μίση τοῦ ὄχλου, οὐχὶ ἐπικαλουμένη τὸν βραχίονα τῆς πολιτείας κατὰ τῶν ἀντιπάλων της, ἀλλὰ διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τῆς πειθοῦς, διὰ τῆς θεολογικῆς σοφίας της. Δὲν θέλω τοὺς κληρικοὺς ἀδιαφόρους, ψυχρούς· ἀποστρέφομαι τὸν ἄνευ πεποιθήσεων καὶ ἐνθουσιασμοῦ θεολόγον· τιμῶ τὸν ἔχοντα ζῆλον ὑπὲρ τῆς πίστεώς του λειτουργὸν τῆς ἐκκλησίας· θέλω ὅμως τὸν ζῆλόν του πεφωτισμένον, θέλω αὐτὸν ἐμπεφορημένον ὑπὸ τοῦ φιλανθρώπου ζήλου τοῦ εὐαγγελίου, οὐχὶ ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ καὶ ἀπανθρώπου ζήλου τοῦ Κορανίου. Τὸ ὅπλον τοῦ κληρικοῦ εἶναι ὁ λόγος, ἡ πειθώ· αἱ ἐπάλξεις, ἀφ' ὧν πρέπει νὰ παλαίῃ κατὰ τῆς πλάνης, εἶναι ἡ ἕδρα καὶ ὁ ἄμβων. Λαλῶν καὶ γράφων εἶναι ἰσχυρός, διότι εἶναι σεβαστός· καταφεύγων εἰς τὴν βίαν, εἶναι ἀσθενής, διότι εἶναι μισητός. Ἡ διδασκαλία τοῦ εὐαγγελίου εἶναι τόσον ὑψηλή, εἶναι τόσον ἁγία, τόσον θεία, ὥστε περικλείουσα ἐν ἑαυτῇ ἀκατάβλητον σθένος δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τῆς βίας. Ἡ ἐκκλησία ἐθαυμάσθη καὶ ἐνίκησε τὸν ἐθνικὸν κόσμον διωκομένη ἐπέσυρε δὲ τὰς μομφὰς πολλῶν καὶ ὑβρίσθη καὶ ἐξησθένησε διώκουσα.

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΒΟΣ Ο ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ὁ Κάλβος, ὡς ἀληθὴς ποιητής, δίδει πολλὴν σημασίαν εἰς τὸ ἐπίθετον, τὸ χρωματίζον τὸν λόγον καὶ ἐμψυχοῦν τὰ πράγματα· οὐδὲν σχεδὸν ἐπίθετον ἀπαντᾶται ἐν αὐτῷ χυδαῖον, τουτέστιν ἄχρουν καὶ τετριμμένον· ὁ ἀρχαϊσμὸς τοῦ Κάλβου ἐκδηλοῦται πρὸ παντὸς ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἐπιθέτου, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δανείζεται ἐκ τῆς ἀρχαίας. (Ἀκάμαντα, ἀμβροσίοδμα, λύσιον, πρόνοος, ὑψηλοκάρηνος, κτλ.) Ἀγνοεῖ ἢ καταφρονεῖ τὸ ἀκένωτον θησαυροφυλάκιον τῶν ἐπιθέτων τῆς δημώδους. Καὶ παρ' αὐτὰ μεταχειρίζεται ὀνόματα οὐσιαστικὰ καὶ ρήματα καὶ μόρια ἐκ τοῦ λεξικοῦ τοῦ λαοῦ. (Ποτάμι, λαγκάδι, ἀέρας, γελάει, κουφοβροντάει, ἅρματα, ἀμμῆ, ἄμμετε, ἄμποτε.) Τὴν πληθυντικὴν τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου *αἱ* σχηματίζει σταθερῶς κατὰ τὴν δημώδη *ἡ*. Ὡσεὶ διὰ τῆς βίας ἐπεβάλλετο, προτάσσει ἑκάστοτε τοῦ ἐπιθέτου τὸ οὐσιαστικόν, ὄχι καθὼς συνειθίζομεν κοινῶς παραθέτοντες μεταξὺ ἀμφοτέρων τὸ ἄρθρον· οὐδέποτε π. χ. λέγει «τοὺς νυμφικοὺς θαλάμους», ἀλλ' οὔτε καὶ «τοὺς θαλάμους τοὺς νυμφικούς»· ἡ φράσις σχηματίζεται ἀνεξαιρέτως «τοὺς θαλάμους νυμφικούς», «τὸ κῦμα Ἰόνιον» καὶ καθεξῆς. Θέλων πιθανώτατα νὰ ἀναστήσῃ εἰς τοὺς στίχους του τὴν χάριν τῆς ἰονικῆς διαλέκτου—«Ἰόνιον λύραν» ἀποκαλεῖ τὴν λύραν του—τρέφει ἰδιάζουσαν ἀδυναμίαν πρὸς τὰ ἀσυναίρετα, ὀνόματα καὶ ρήματα, καὶ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ πολὺ διάφορον τρόπον τοῦ ἐν χρήσει παρὰ τῷ σημερινῷ λαῷ· (λητογενέως, ἀντὶ λητογενοῦς, ἀγενέων, ἀντὶ ἀγενῶν, θεοειδέων, βροντάουσι, περ-

Digitized by Google

νάουν·) λέξεών τινων ἀφ' ἑνὸς βιάζει τὴν εὔχρηστον σημασίαν, ἐγκαθιστῶν τὴν ἀπωτέραν, καὶ λέξεών τινων ἀφ' ἑτέρου ἐπιδιώκει τὸν σχηματισμὸν ὅλως ἰδιοτρόπως: (μειδίασμα, σεβάζονται, παραπονοῦντα κτλ.) Σπανιώτερον διαπράττει καὶ βαρύτερα ἔτι· διπλασιάζει τοὺς μετοχικοὺς παρακειμένους, παρενθέτει λέξεις ἐκπληττούσας, ὑπερπηδᾷ τὴν γραμματικὴν καὶ λησμονεῖ τὸ συντακτικόν. Ἀλλὰ δέον νὰ παρατηρήσω ὅτι κατὰ τῶν σκοπέλων τούτων δὲν προσκρούει ὁ ἀναγνώστης οὐδ' ἐν πάσῃ στροφῇ, οὐδ' ἐν πάσαις ταῖς ᾠδαῖς. Ὑπάρχουσι στίχοι ἐν ἀμέμπτῳ γλώσσῃ χωροῦντες καὶ πολλὰ τῶν ὡραίων ἀρχαϊκῶν ἐπιθέτων του εἶνε παρ' ἡμῖν εὔχρηστα. Ἐνθυμούμενος ὅτι καὶ ξένων ἐθνῶν μεγάλοι ποιηταί, ὡς ὁ Σέλλεϋ, ὡς ὁ Λαμαρτίνος, ὡς ὁ Ἀνδρέας Σενιέ, κατεκρίθησαν ὡς ἔνοχοι σολοικισμῶν, νεολογισμῶν, καὶ γλωσσικῶν αὐθαιρεσιῶν, ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὴν γλωσσικὴν ἀναρχίαν ἥτις ἀπ' αἰώνων κρατεῖ παρ' ἡμῖν, δὲν κρίνω ἄξιον θανάτου τὸν ποιητὴν διὰ τὴν γλῶσσάν του, ἥτις ὅσον ἂν ἐκτρέπεται εἰς ὑπερβασίας, οὐδέποτε καταπίπτει εἰς χυδαιότητα καὶ εἶνε ὡς κόσμος τις πλαττόμενος καὶ ἡμιχαώδης. Σημειῶ δέ, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων, ὅτι τὴν γλῶσσαν δὲν ἀποκαλῶ χυδαίαν κατὰ λόγον τοῦ δημώδους ἢ τοῦ καθαρεύοντος αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ λόγον τοῦ ποιητικοῦ ἢ ἀντιποιητικοῦ αὐτῆς· διάκρισις οὐσιωδῶς διαφέρουσα τῆς ἐν χρήσει.

Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τὰ μέτρα τολμήματα καὶ τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν ὀλισθήματα ἐξαγνίζει τὸ ὕφος· ὕφος ἁγνοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ, στερρῶς συγκρατουμένου ἐκ τῶν ὑγιῶν παραδόσεων. Ἐν τοῖς στίχοις τοῦ Κάλβου διαλάμπει, ὡς ἄπεφθος χρυσός, ὁ Λυρισμός, περιβεβλημένος ἐν τῇ συνθέσει καθαρώτατον τὸ ἀρχέτυπον ἔνδυμα. Ὑπὸ φαντασίας ὑψηλῆς ἐπροικίσθη· μετάρσιος ψαύει τὰ ἄστρα, ἀλλὰ δὲν χάνεται εἰς τὰ νέφη, καὶ ποτὲ δὲν χάνει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν γῆν. Ἂν ἡ γλῶσσά του εἶνε ἀκανόνιστος, ἀλλ' οὐδέποτε ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς ἐμπνεύσεως καταλείπει ἀκανόνιστον τὴν φαντασίαν του. Δὲν λησμονεῖ τὸν μῦθον ὃν ἀναφέρει ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγας διδάσκαλος αὐτοῦ. Πτερωτὸς εἶνε ὁ Πήγασος, ἀλλὰ κοσμεῖται συγχρόνως καὶ ὑπὸ χρυσοῦ χαλινοῦ, δώρου τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν ἥρωα, ὅστις ἔμελλε νὰ ἱππεύσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο αἱ ᾠδαὶ τοῦ Κάλβου δὲν ἔχουσιν οὐδὲν τὸ τερατῶδες καὶ συμφυρματικόν. Ὁ ποιητὴς ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωήν, καὶ ὡς ὁ Ὁμηρικὸς Αἴας ἐζήτει φῶς διὰ νὰ πολεμήσῃ, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ψάλλει ἐν πλήρει φωτί. Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου παραλαμβάνει εὐκρινῆ σχήματα, ὡς αἱ γραμμαὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων, λαμπρὰ χρώματα, ὡς ὁ χρυσὸς καὶ ἡ πορφύρα νεφελώδους δύσεως. Ἐκ τῶν τύπων τῆς μυθολογίας, ἐκ τῶν ἑλληνικῶν θεῶν, αἰωνίων συμβόλων τοῦ ὡραίου, ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἱστορίας καὶ τῶν θελγήτρων τῆς φύσεως κατασκευάζει κοσμήματα δι' ὧν σεμνῶς περιβάλλει τὴν Μοῦσάν του. Καὶ τολμῶν ἰσχυρίζομαι ὅτι τὴν ἑλληνοπρέπειαν τῆς ποιήσεώς του συνιστᾷ μᾶλλον ἡ μέθοδος δι' ἧς ἐκτυλίσσει τὸ θέμα ἢ αὐτὸ τὸ θέμα. Εἰκόνας, ὦ ποιητά, μεταχειρίζου, εἰκόνας, ὄχι κενὰς φράσεις, συμβουλεύει ὁ Γκαῖτε. Ὁ ποιητὴς συμπυκνοῖ καὶ τὰς ῥευστοτέρας ἐννοίας. Ἀντλεῖ ἐπὶ τῆς παλάμης του ὕδωρ, καὶ τὸ ὕδωρ μεταμορφοῦται εἰς κρυσταλλίνην σφαῖραν. Τῆς ἐργασίας ταύτης οὐδέποτε ἠμέλησεν ὁ Κάλβος. Τὰ νοήματα αὐτοῦ ἐκφράζει εἰκονικῶς καὶ συγκεκριμένως, καὶ αὐτοὺς τοὺς κοινοὺς τόπους ἀνακαινίζει διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ εὐρύθμου τῆς ἐκφράσεως. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς στιχουργημένα πατριωτικὰ ἄρθρα καὶ ἐμμέτρους προκηρύξεις ὁπλαρχηγῶν. Καὶ λύοντες τοὺς ἄλλως ἀνέτους ῥυθμούς των, πάλιν ἔχετε πρὸ ὑμῶν λογογραφήματα οὐσιωδῶς διαφέροντα τοῦ πεζοῦ λόγου.

Ἂς μὴ βρέξῃ ποτὲ
Τὸ σύννεφον καὶ ὁ ἄνεμος
Σκληρὸς ἂς μὴ σκορπίσῃ
Τὸ χῶμα τὸ μακάριον
Ποῦ σᾶς σκεπάζει.

Ἂς τὸ ποτίζῃ πάντοτε
Μὲ τ' ἀργυρᾶ της δάκρυα
Ἡ ῥοδόπεπλος κόρη
Καὶ αὐτοῦ ἂς ξεφυτρώνουν
Αἰώνια τ' ἄνθη.

Σᾶς ἅρπαξεν ἡ τύχη
Τὴν νικητήριον δάφνην
Κι' ἀπὸ μυρτιὰν σᾶς ἔπλεξε
Καὶ πένθιμον κυπάρισσον
Στέφανον ἄλλον.

Ἀλλ' ἄν τις ἀποθάνῃ
Διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
Εἶνε φύλλον ἀτίμητον
Καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ
Τῆς κυπαρίσσου.

Τῶν στίχων τούτων, τοὺς ὁποίους τυχαίως ἀποσπῶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἱερολοχίτας τοῦ Δραγατσανίου ᾠδῆς, δύνασθε νὰ μεταθέσετε κατ' ἀρέσκειαν τὰς φράσεις. Ἴσως θὰ συγχύσετε τὴν εὐρυθμίαν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ποίησιν αὐτῶν· τὸ ἄνθος φυλλορροεῖ, ἀλλὰ τὰ πέταλα διατηροῦσι τὴν εὐωδίαν των.

Μία ἐκ τῶν λαμπρότερον συντεθειμένων εἶνε ἡ ᾠδὴ εἰς τὸ Σοῦλι, ἐν ᾗ ὁ ποιητὴς ἐξυμνεῖ τὴν παρὰ τὸ Καρπενῆσι μάχην καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Ἀναφέρω ἐξ αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν νύκτα ἐπίκλησιν, τὴν ὁποίαν φαίνεται ὡς νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ Ζαλοκώστας εἰς τὸν «Βότσαρήν» του.

Digitized by Google

Ὠστόσον τῆς ἡμέρας
Τὸ φῶς ἐγίνηκε ἄφαντον.
Τὸν οὐρανὸν σκεπάζει
Τὸ φοβερόν σου κάλυμμα,
Ἱερὰ νύκτα.

Μητέρα φρονημάτων
Τολμηρῶν, συνεργὲ
Ψυχῶν τολμηροτάτων,
Νύκτα οὐρανία καὶ σύγχρονε
Δικαιοσύνης!

Συχνὰ ἀπὸ σὲ παιδεύονται
Λαοὶ ἄφρονες, ἄσωτοι·
Συχνὰ καὶ τῶν τυράννων
Ἀλλάζεις τὴν χρυσῆν
Ζώνην εἰς στάκτην.

Τώρα ἐδῶ τὸ πυκνότερον
Σκότος σου χύσε. Ἄνθρωπος
Ἄνθρωπον ἂς μὴ βλέπῃ,
Ἂς μὴ ξανοίγῃ μάτι
Χεῖρα ὁπλισμένην.

Τὸ πνεῦμα ταραγμένον
Τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μου
Ἂς πλάσῃ φοβεροὺς
Γίγαντας καὶ ἂς φαντάζεται
Παντοῦ μαχαίρας.

Ἡ ᾠδὴ αὕτη μοσχοβολεῖ χριστιανικὸν λίβανον, ὡς δεικνύουσιν οἱ σταυροφόροι καὶ ῥομφαιοφόροι ἄγγελοι καὶ αἱ ὑπερνέφελοι ψυχαὶ τῶν δικαίων αἵτινες ἐπιφαίνονται ἐν αὐτῇ. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ θεοῦ τῶν χριστιανῶν ὁ Κάλβος δὲν κατανύσσεται τόσον ὅσον πρὸ τῶν μακάρων τῆς ἑλληνικῆς πολυθεΐας· τὰ κάλλη τοῦ παραδείσου δὲν θαμβοῦσιν αὐτὸν ὅσον τὰ ὕψη τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ ποίησις τοῦ Κάλβου ἐξυμνεῖ τὴν ἐπανάστασιν, ἐκπροσωποῦσα τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν. Ἰδεώδες αὐτῆς εἶνε αἱ Ἀθῆναι, ὄχι τὸ Βυζάντιον. Τοὐναντίον ἐν τῷ Σολωμῷ ἐκφαίνεται ζωηροτέρα ἡ ἐπίδρασις τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως. Ὁ ποιητὴς τοῦ «Ὕμνου πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν» στρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Βόσπορον

Ἐκεῖ ποὖν' ἡ ἁγία Σοφία
Μὲ τοὺς λόφους τοὺς ἑπτά.

Ἐνῷ ὁ Κάλβος ἔνθους ἀνακράζει·

Ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν
Ἐβλάστησεν ἡ δάφνη,
Φύλλον ἱερὸν στολίζει
Τὰ ἠρειπωμένα λείψανα
Τοῦ Παρθενῶνος.

Ὁ ἐθνισμὸς τοῦ Κάλβου οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἐκδηλοῦται ἁρμονικώτερον ἢ ἐν τῇ πρὸς τὰς Μούσας ᾠδῇ. Λυποῦμαι διότι δὲν μοὶ ἐπιτρέπει ὁ χρόνος νὰ ἀποσπάσω ἐξ αὐτῆς ἢ ὀλίγας μόνον στροφάς.

Χαίρετε, ὦ κόραι, χαίρετε
Φωναὶ ὅπου τὰ δεῖπνα
Τῶν Ὀλυμπίων πλουτίζετε
Μὲ χορῶν εὐφροσύνας
Κ' εὔρυθμον μέλος.

Σεῖς τὰ αἰθέρια νεῦρα
Τῆς φόρμιγγος κροτεῖτε,
Καὶ τὰ θηρία καὶ τ' ἄλση
Χάνονται ἀπὸ τὸ πρόσωπον
Τῆς γῆς πλατείας.

Ὅπου τρέμουσιν ἄπειρα
Τὰ φῶτα τῆς νυκτός,
Ἐκεῖ ὑψηλὰ πλατύνεται
Ὁ Γαλαξίας καὶ χύνει
Δρόσου σταγόνας.

Τὸ ποτὸν καθαρὸν
Θεραπεύει τὰ φύλλα,
Κι' ὅπου ἄφησε τὸ χόρτον
Εὑρίσκει ῥόδα ὁ ἥλιος
Καὶ μυρωδίαν.

Οὕτω ὑπὸ τοὺς δακτύλους σας
Ἡ ἑλικώνειος λύρα
Τρέμει, καὶ τἄνθη ἀμάραντα
Τῆς ἀρετῆς γεμίζουσι
Πᾶσαν καρδίαν.

Διὰ παντὸς μοιράσατε,
Θεῖαι παρθένοι, τὴν δίκην·
Διὰ παντὸς χαρίσατε
Τῶν ἀνθρώπων αἰσθήσεις
Ὑψηλονόους.

Ἀφρίζουν τὰ ποτήρια
Τῆς ἀδικίας, δυνάσται
Πολλοὶ καὶ διψασμένοι
Ἰδοὺ τ' ἀδράχνουν, γέμουσι
Μέθης καὶ φόνου.

Τώρα ναί, τώρα ἀστράψατε
Ὦ Μοῦσαι, τώρα ἁρπάξατε
Τὴν πτερωτὴν βροντήν,
Κατὰ σκοπὸν βαρέσατε
Μ' εὔστοχον χεῖρα.

Φυλάξατε τοὺς ὕμνους
Διὰ τοὺς δικαίους· μόνον
Εἰς αὐτοὺς τὴν εἰρήνην
Καὶ τοὺς χρυσοὺς στεφάνους,
Εἰς αὐτοὺς δότε.

Ε'.

Ἡ ποίησις τῆς νέας Ἑλλάδος δὲν ἐγεννήθη, ὄχι, «εἰς τὸν Βόσπορον, εἰς τῆς τρυφῆς τὰ στήθη» ὡς ἐδογμάτισεν εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ποιητῶν ἡμῶν. Ἂν τὴν γέννησιν τοῦ θείου ἀοιδοῦ διεξεδίκουν ἑπτὰ πόλεις ἐν τῇ ἀρχαιότητι, οὐδεμία πόλις, ἔστω καὶ ἡ μαγικὴ Ἑπτάλοφος, δύναται νὰ προτάξῃ ἑαυτὴν ὡς πατρίδα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως. Πολὺ πρὶν ἀντηχήσωσιν ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς Κωσταντινουπόλεως οἱ στίχοι τοῦ Χριστοπούλου, ἡ ἐθνικὴ ποίησις, ἐλάνθανε δρέπουσα εἰς τὰς ἀρκαδικὰς κοιλάδας τὰ εὐοσμότερα τῶν ἀνθέων, ῥυθμίζουσα ἐπὶ τῶν βουνῶν τῆς Ἠπείρου τὰ βήματα τοῦ κλέφτου, καὶ ὡς θεῖον πνεῦμα ἐφέρετο ἄνωθεν τῆς ἀβύσσου τῆς δουλείας. Ἀλλ' εἰς τὸν ἐρωτῶντα ποῦ ἐγεννήθη, ὄχι ἡ ποίησις, ἀλλὰ ποῦ ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον οἱ ποιηταί, οἵτινες περιέβαλον αὐτὴν νέον πολύπτυχον καὶ βαρύτιμον ἔνδυμα, ἄξιον τῆς βασιλίσσης, οἱ ὁδηγοὶ πρὸς οὓς ὀφείλουσιν

Digitized by Google

ἀπαύστως νὰ στρέφωνται ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Μουσῶν οἱ ζητοῦντες νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῶν πτώσεων καὶ τῶν παραπλανήσεων, ἀδιστάκτως θὰ ὠνόμαζον τὴν πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Κάλβου, «τὸ ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς» ἐκ τῶν καλύκων τοῦ ὁποίου ἐξεχύθη τὸ ἄρωμα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Εἶνε ἡ Ζάκυνθος, πρὸς τὴν ὁποίαν τοιούτους χαιρετισμοὺς ἀπευθύνει ὁ Κάλβος:

Ὦ φιλτάτη πατρίς,
Ὦ θαυμασία νῆσος,
Ζάκυνθος· σὺ μοῦ ἔδωκας
Τὴν πνοὴν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
Τὰ χρυσᾶ δῶρα.

Ποτὲ δὲν σ' ἐλησμόνησα,
Ποτέ· καὶ ἡ τύχη μ' ἔρριψε
Μακρὰ ἀπὸ σέ· μὲ εἶδε
Τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος
Εἰς ξένα ἔθνη.

Ἀλλὰ εὐτυχὴς ἡ δύστηνος,
Ὅταν τὸ φῶς ἐπλούτει
Τὰ βουνὰ καὶ τὰ κύματα,
Σὲ ἐμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου
Πάντοτες εἶχον.

Σὺ ὅταν τὰ οὐράνια
Ρόδα μὲ τὸ ἀμαυρότατον
Πέπλον σκεπάζῃ ἡ νύχτα,
Σὺ εἶσαι τῶν ὀνείρων μου
Ἡ χαρὰ μόνη.

Τὸ κῦμα Ἰόνιον πρῶτα
Ἐφίλησε τὸ σῶμα,
Πρῶτα οἱ Ἰόνιοι Ζέφυροι
Ἐχάϊδευσαν τὸ στῆθος
Τῆς Κυθερείας.

Καὶ ὅταν τὸ ἑσπέριον ἄστρον
Ὁ οὐρανὸς ἀνάπτῃ
Καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος
Καὶ φωνῶν μουσικῶν
Θαλάσσια ξύλα,

Φιλεῖ τὸ ἴδιον κῦμα,
Οἱ αὐτοὶ χαϊδεύουν Ζέφυροι
Τὸ σῶμα καὶ τὸ στῆθος
Τῶν λαμπρῶν Ζακυνθίων,
Ἄνθος παρθένων.

Μοσχοβολάει τὸ κλίμα σου,
Ὦ φιλτάτη πατρίς μου,
Καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγος
Ἀπὸ τὴν μυρωδίαν
Τῶν χρυσῶν κίτρων.

Σταφυλοφόρους ῥίζας,
Ἐλαφρά, καθαρά,
Διαφανῆ τὰ σύννεφα
Ὁ βασιλεὺς σοῦ ἐχάρισε
Τῶν Ἀθανάτων.

Ἡ λαμπὰς ἡ αἰώνιος
Σοῦ βρέχει τὴν ἡμέραν
Τοὺς καρπούς, καὶ τὰ δάκρυα
Γίνονται τῆς νυκτὸς
Εἰς ἐσὲ κρίνα.

Δὲν ἔμεινεν ἐὰν ἔπεσε
Ποτὲ εἰς τὸ πρόσωπόν σου
Ἡ χιών· δὲν ἐμάρανε
Ποτὲ ὁ θερμὸς Κύων
Τὰ σμάραγδά σου.

Εἶσ' εὐτυχὴς καὶ πλέον
Σὲ λέγω εὐτυχεστέραν,
Ὅτι σὺ δὲν ἐγνώριζες
Ποτὲ τὴν σκληρὰν μάστιγα
Ἐχθρῶν, τυράννων.

Ἂς μή μου δώσ' ἡ μοῖρά μου
Εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον·
Εἶνε γλυκὺς ὁ θάνατος
Μόνον ὅταν κοιμώμεθα
Εἰς τὴν πατρίδα.

Ἡ εὐχὴ τοῦ ποιητοῦ δὲν ἐξεπληρώθη· ὁ Κάλβος ὑπέστη πικρὸν τὸν θάνατον ἐν τῇ ξένῃ. Καὶ ἂν παρετείνετο ἡ ζωὴ ὑπὸ τὸ μνῆμα, ὁ ψάλτης τοῦ «Ὠκεανοῦ» θὰ συνῃσθάνετο μυριοπλάσιον τὴν πικρίαν, βλέπων τὸ ὄνομά του καταπινόμενον ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς λήθης. Ἀλλὰ μὴ προδικάζωμεν.

Ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς ηὐτύχησεν εἰς ποιητὰς ἀξίους τοῦ ὀνόματος· ἀλλὰ διὰ λόγους οὓς δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ ἀναπτύξωμεν, δὲν ἔλαβεν ἀκόμη καιρὸν νὰ διακρίνῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀναξίων, οἵτινες πολλάκις δρέπουσι τοὺς δι' ἄλλους προωρισμένους καρπούς· καὶ ἄν που προσηλοῦται εἰς ὀνόματα, ἅτινα δικαίως ἐπιπλέουσι τῆς γενικῆς ἀδιαφορίας, καὶ τότε, ἐν τῇ ἐκτιμήσει καὶ αὐτῶν ἐνεργεῖ ἡ πρόληψις μᾶλλον τῆς σκέψεως καὶ ἡ ἐν τῷ ἔργῳ των χρυσόκονις δὲν διαχωρίζεται τῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ εὐτελῶν μεταλλευμάτων. Ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ Σολωμὸς δὲν κατέσχε τὴν προσήκουσαν θέσιν, παράδοξον θὰ ἦτον ἂν ὁ Κάλβος ἐξετιμᾶτο καὶ ἐφημίζετο παρ' ἡμῖν. Ὅ,τι συνέβη ἦτο ἀναπόδραστον. Ἡ ποίησις τοῦ Κάλβου δημοτικωτάτη καθ' ὕλην, ἐγένετο κατ' ἐξοχὴν ἀριστοκρατικὴ διὰ τῆς ἀρχαιοπρεπείας τοῦ εἴδους αὐτῆς. Τὸ καινοφανὲς τοῦ ῥυθμοῦ ἐπέτεινε τὴν ἀντιδημοτικότητα αὐτῆς καὶ τὸ ἀλλοπρόσαλλον τῆς γλώσσης συνετέλεσεν εἰς τὴν προγραφήν της. Διηγοῦνται ὅτι καθ' ὃν καιρὸν τὸ πρῶτον παρεστάθη ἐν Γαλλίᾳ ὁ « Δὸν Ζουάν », τὸ κωμικὸν ἀριστούργημα τοῦ Μολιέρου, ἀπέτυχεν οἰκτρῶς· καὶ ποῖον ἦτο, νομίζετε, τὸ αἴτιον τῆς ἀποτυχίας; Μέχρι τοῦδε πᾶσαι αἱ κωμῳδίαι ἐγράφοντο ἐμμέτρως· πρῶτος δ' ὁ Μολιέρος ἐτόλμησε νὰ παρουσιάσῃ τὸν «Δὸν Ζουάν» του γεγραμμένον εἰς πεζὸν λόγον· ἀλλ' ἀκριβὰ ἐπλήρωσε τὴν τόλμην του, ἀντιστρατευθεὶς κατὰ τῆς καθιερωμένης συνηθείας. Καὶ πῶς νὰ μὴ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὴν τόλμην του ὁ Κάλβος, θρασύς, καινοτόμος, ἀπαρνητὴς τῶν πατρῴων θεῶν καὶ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων; Καὶ πῶς νὰ μὴ λησμονηθῇ ὁ πτωχός, ἀλλ' ὑπερήφανος ποιητής, ὁ ζήσας, σιγήσας προώρως καὶ ἀποθανὼν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, ἀπρόσιτος καὶ ἐν τῇ ξενητείᾳ, ὡς ἐν τοῖς στίχοις αὐτοῦ; Ἀλλ' ἂς ἐλπίσωμεν, ὡς ἤλπιζε καὶ οὗτος, ὅτι «μετὰ θάνατον εὑρίσκεται γλυκυτέρα ζωὴ καὶ τὸν προσμένει.» Ἡ θρησκεία τοῦ ἀγνώστου θεοῦ

Digitized by Google

θὰ διαφωτίσῃ μίαν ἡμέραν καὶ τὴν φιλολογικὴν συνείδησιν τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὡς ἔψαλεν ὁ Καρασούτσας:

Ἡ φυλὴ δὲν εἶνε μία τῶν πτηνῶν τῶν ἡδυφώνων
Οὐδὲ ποιητῶν ὑπάρχει εἰς τὴν γῆν ἓν γένος μόνον.

Ὁ Κάλβος ἀνήκει εἰς τὸ γένος ἐκείνων οἵτινες ἔρχονται καὶ παρέρχονται ἵνα δικαιωθῶσι μετὰ θάνατον. Ἄλλων ἡ δόξα ἐκρήγνυται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς πυροτέχνημα, καὶ ἄλλων ἡ δόξα ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ταξιδεύοντας ἀστέρας, τῶν ὁποίων τὸ φῶς δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῆς Δύσεως δὲν εἶνε ὀλίγα τὰ παραδείγματα τῆς ὀψιγόνου δόξης, ὡς λ.χ. ἐκείνης ἧς ἀπήλαυσαν ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ἀνδρέας Σενιέ, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Κόλλινς.

Ἐνθυμοῦμαι τοὺς ὡραίους στίχους τοῦ Θεοφίλου Γωτιέ: «Ἡ εὔρωστος τέχνη μόνη κατακτᾷ τὴν αἰωνιότητα. Καὶ οἱ θεοὶ ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ' οἱ στίχοι διαμένουσι κυρίαρχοι καὶ δυνατώτεροι τοῦ χάλυβος.» Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν ποτε νὰ τεθῇ ἔξω τοῦ νόμου ὁ στιβαρὸς καλλιτέχνης, ὁ ὑπέροχος ποιητὴς τῶν Ὠδῶν; Διότι ἐξ ἀναποδράστων λόγων παρεγνωρίσθη ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι εἶνε ἀνάξιος τῆς ἀθανασίας.

Κωστης Παλαμας

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Λοιπὸν ὁ σύζυγός της ἦτο κατεστραμμένος!

Μετ' ὀλίγον, εὐθὺς ὡς θὰ ἐπέστρεφε, θὰ ἐμάνθανε τὴν καταστροφὴν καὶ θὰ ἐμάνθανε ταὐτοχρόνως ὅτι ἡ σύζυγός του καὶ τὸ τέκνον του εἶχον ἀπέλθει καὶ θὰ ἔμενε μόνος ἐν τῷ μέσῳ τῆς συμφορᾶς.

Νὰ μείνῃ παντελῶς μόνος ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ὁ τόσον ἀδρανής, ὁ τόσον ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα, ὅστις ἄλλο τι δὲν εἴξευρεν εἰμὴ νὰ θρηνῇ, νὰ δεικνύῃ ἀπειλητικῶς τὴν πυγμὴν πρὸς τὴν ζωὴν ὡς παιδίον! Τί θὰ ἐγίνετο ὁ δυστυχής;

Τὸν ᾤκτειρε μεθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ ἔγκλημα.

Ἔπειτα ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἐφαίνετο ἴσως ὅτι ἔφευγε πρὸ τῆς χρεωκοπίας, πρὸ τῆς ἐνδείας.

Ὁ Γεώργιος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ:

— Ἂν ἤμην πλούσιος θὰ μ' ἐσυγχώρει!

Ὤφειλεν ἆρά γε νὰ καταλίπῃ ὄπισθέν της αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν;

Εἰς ψυχὴν γενναίαν καὶ ὑπερήφανον οἵα ἡ τῆς Κλαίρης δὲν ἀπῃτεῖτο ἀφορμὴ μεγαλειτέρα ὅπως μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασίν της.

Ἐν τῷ ἅμα κατηυνάσθη ἐν τῇ ψυχῇ της πᾶσα ἡ ἀηδία, πᾶσα ἡ ἀγανάκτησις ὡς νὰ ἐφώτισε λάμψις αἰφνίδιος τὸ καθῆκόν της. Ὅτε ἦλθον νὰ τῆς ἀναγγείλωσιν ὅτι τὸ παιδίον ἦτο ἐνδεδυμένον καὶ αἱ ἀποσκευαὶ ἕτοιμαι, ἡ νέα της ἀπόφασις εἶχεν ἤδη ληφθῇ.

— Εἶνε περιττόν!.. εἶπεν ἠρέμα... δὲν θ' ἀναχωρήσωμεν.

Γ'.

Ἡ λῆξις.

Μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμαινε τὸ μέγα ὡρολόγιον τοῦ Ἁγίου Γερβασίου. Τοιοῦτο ἦτο τὸ ψῦχος, ὥστε ἡ κατερχομένη λεπτὴ χιὼν ἐπήγνυτο καταπίπτουσα καὶ συνεσωρεύετο εἰς τὸ ἔδαφος κατάλευκος καὶ τρίζουσα ὑπὸ τοὺς πόδας.

Ὁ Ῥίσλερ περιτετυλιγμένος τὸν μανδύαν του ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ ζυθοπωλείου μετὰ σπουδῆς διὰ τῆς ἐρήμης κατοικίας τοῦ Ἕλους. Ἦτο ηὐχαριστημένος ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ Εἶχε πανηγυρίσει πρὸ ὀλίγου μετὰ τῶν δύο πιστῶν ὀφειλετῶν του Σέβη καὶ τοῦ Δελομπέλ, τὴν πρώτην του ἔξοδον, τὸ πέρας τῆς ἀτελευτήτου καθείρξεώς του, καθ' ἣν εἶχεν ἐπιτηρήσει τὴν κατασκευὴν τῆς ἐκτυπωτικῆς μηχανῆς του μεθ' ὅλων τῶν ψηλαφήσεων, μεθ' ὅλων τῶν εὐχαριστήσεων καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων τοῦ ἐφευρέτου. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν παρετηρήθη ἔλλειψίς τις· ὁ κρεμαστὴρ δὲν ἐλειτούργει καλῶς καὶ ἐδέησε νὰ γείνωσιν ἐξ ἀρχῆς σχέδια καὶ προϋπολογισμοί. Τέλος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγένετο ἡ δοκιμὴ τῆς νέας μηχανῆς, τὰ πάντα δὲ ἐπέτυχον κατ' εὐχήν. Ὁ ἀξιόλογος ἀνὴρ ἐθριάμβευεν. Ἐνόμιζεν ὅτι ἀπηλλάσσετο ὀφειλῆς παρέχων εἰς τὸν οἶκον Φρομὼν τὸ εὐεργέτημα νέας ἐφευρέσεως, ἐξ ἧς θὰ ἠλαττοῦτο ἡ ἐργασία, τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν, καὶ θὰ ἐδιπλασιάζοντο τὰ κέρδη καὶ ἡ φήμη τοῦ ἐργοστασίου. Διὸ βαδίζων ἔπλαττεν ὡραῖα ὄνειρα, σᾶς βεβαιῶ! Τὸ βῆμά του ἀντήχει ἀγερώχως, τονούμενον ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς εὐδαίμονος καὶ εὐσταθοῦς πορείας τοῦ λογισμοῦ του.

Πόσα σχέδια ἔπλαττεν· πόσας ἐλπίδας!

Ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐν Ἀνιέρῃ ἔπαυλιν, ἣν ἡ Σιδωνία ἤρχισε ἤδη νὰ ἀποκαλῇ εὐτελῆ καλύβην, δι' ὡραίας ἐξοχικῆς οἰκίας κειμένης εἰς ἀπόστασιν δέκα ἢ δεκαπέντε λευγῶν ἐκ Παρισίων, νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν κ. Σέβην σύνταξιν γενναιοτέραν ὁπωσοῦν, νὰ βοηθῇ συχνότερον τὸν Δελομπέλ, οὗ ἡ ταλαίπωρος σύζυγος ἔθνησκεν ἐκ τῆς πολλῆς ἐργασίας. Τέλος ἠδύνατο ν' ἀνακαλέσῃ τὸν Φράντζ. Αὐτὸς ἦτο ὁ προσφιλέστατος τῶν πόθων του. Ἀδιακόπως ἐσυλλογίζετο τὸν ἀτυχῆ νέον ἐξόριστον εἰς χώραν νοσώδη, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τυραννικῆς διευθύνσεως, ἥτις ἐχορήγει ἄδειαν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους της καὶ τοὺς ἀνεκάλει σχεδὸν ἀμέσως ἄνευ τινὸς ἐξηγήσεως. Διότι ὁ Ῥίσλερ ἐ-

Digitized by Google

θλίβετο ἀκόμη διὰ τὴν τόσον ἐσπευσμένην καὶ τόσον ἀνεξήγητον ἀναχώρησιν τοῦ Φράντζ κατὰ τὸ τελευταῖόν του ταξείδιον, καὶ διὰ τὴν βραχεῖαν ἐμφάνισιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις χωρὶς νὰ τοῦ ἀφήσῃ καιρὸν νὰ τὸν χαρῇ, ἀνεζωπύρησε πάσας τὰς ἀναμνήσεις τῆς στοργῆς καὶ τοῦ κοινοῦ βίου. Διὸ προυτίθετο, μετὰ τὴν εὐδοκίμησιν τῆς μηχανῆς του, νὰ εὕρῃ εἰς τὸ ἐργοστάσιον μικράν τινα θέσιν, ἔνθα ὁ Φράντζ ἠδύνατο νὰ εὐημερήσῃ παρασκευάζων ἑαυτῷ ἀληθὲς μέλλον. Ὡς πάντοτε ὁ Ῥίσλερ ἐσκέπτετο μόνον περὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἄλλων. Ἡ μόνη του ἐγωϊστικὴ εὐχαρίστησις ἦτο νὰ βλέπῃ μειδιῶντας πάντας τοὺς περὶ αὐτόν.

Σπεύδων οὕτως ἔφθασεν εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Καλογραιῶν. Μακρὰ σειρὰ ἁμαξῶν ἐστάθμευε πρὸ τῆς οἰκίας καὶ ἡ λάμψις τῶν φανῶν των εἰς τὴν ὁδόν, αἱ σκιαὶ τῶν ἡνιόχων προφυλαττομένων ἀπὸ τῆς χιόνος εἰς τοὺς μυχοὺς καὶ τὰς γωνίας, ἃς αἱ γηραιαὶ τῆς ὁδοῦ οἰκίαι διετήρουν καὶ μετὰ τὴν χάραξιν τοῦ πεζοδρομίου, ἐνεψύχουν τὴν ἔρημον καὶ σιωπηλὴν συνοικίαν.

— Μπά! ἀλήθεια! ἐσυλλογίσθη ὁ καλὸς Ῥίσλερ· ἔχομεν χορὸν εἰς τὸ σπίτι μας.

Ἐνεθυμήθη ὅτι ἡ Σιδωνία εἶχε διοργανώσει ἑσπερίδα μουσικῆς καὶ χοροῦ, ἀπαλλάξασα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ παρευρεθῇ «διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο πολὺ ἀπησχολημένος» Ἐν τῷ μέσῳ τῶν σχεδίων καὶ τῶν ὀπτασιῶν τοῦ γενναιοδώρου πλούτου του ἡ ἑορτὴ ἐκείνη, ἧς ἡ ἠχὼ ἔφθανε μέχρις αὐτοῦ, ἐπέτεινε τὴν ἀγαλλίασίν του καὶ τὸν κατέστησεν ὑπερήφανον. Μετά τινος μεγαλοπρεπείας ὤθησε τὴν βαρεῖαν θύραν, ἡμίκλειστον ὅπως πηγαινοέρχωνται οἱ προσκεκλημένοι, καὶ πέραν εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου διέκρινεν ὁλόκληρον τὸ δεύτερον πάτωμα πεφωταγωγημένον.

Σκιαὶ διήρχοντο ἀδιακόπως ὄπισθεν τοῦ κυμαινομένου πέπλου τῶν παραπετασμάτων. Ἡ ὀρχήστρα, ἧς ἡ παρουσία ἐμαντεύετο ἐκ τῆς πλημμυρίας τῶν ἀναδιδομένων ὑποκώφως ἤχων ἐφαίνετο παρακολουθοῦσα τὴν κίνησιν τῶν λαθραίων αὐτῶν ἐμφανίσεων. Ἐχόρευον. Πρὸς στιγμὴν ὁ Ῥίσλερ ἐπέστησε τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς φαντασμαγορίας ταύτης τοῦ χοροῦ καὶ ἐντὸς μικροῦ δωματίου παρακειμένου εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀνεγνώρισε τὴν σκιὰν τῆς Σιδωνίας. Ἦτο ὀρθία ἐν τῇ περιεσταλμένῃ ἐνδυμασίᾳ της, ἐν τῇ στάσει γυναικὸς κατοπτριζομένης. Ὄπισθεν αὐτῆς σκιά τις μικροτέρα, ἀναμφιβόλως ἡ κυρία Δόβσων ἐπιδιώρθου ἀταξίαν τινὰ εἰς τὸ φόρεμά της τὸν κόμβον ταινίας προσηρμοσμένης εἰς τὸν λαιμόν, ἧς αἱ μακραὶ καὶ κυματίζουσαι ἄκραι εἶχον χαμηλώσει καταβιβασθεῖσαι. Ἡ εἰκὼν ἦτο λίαν ἀόριστος, ἀλλ' ἡ χάρις τῆς γυναικὸς ἀνεγνωρίζετο ἐν πάσαις ταῖς ἀμυδρῶς διαγραφομέναις γραμμαῖς, ὁ δὲ Ῥίσλερ ἔστη ἐπὶ πολὺ θαυμάζων αὐτήν.

Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα ἡ ἀντίθεσις ἦτο καταφανής. Οὐδὲν ἐφαίνετο φῶς εἰμὴ ἡ λάμψις μικρᾶς λυχνίας ὄπισθεν τῶν ἰσχρόων παραπετασμάτων τοῦ κοιτῶνος. Ὁ Ῥίσλερ παρετήρησε τὴν λεπτομέρειαν ταύτην, ἐπειδὴ δὲ ἡ μικρὰ κόρη τῶν Φρομὼν εἶχεν ἀσθενήσει πρό τινων ἡμερῶν, ἀνησύχησεν, ἐνεθυμήθη τὴν παράδοξον ταραχὴν τῆς κυρίας Γεωργίου ὅτε διῆλθεν ἐγγύθεν αὐτοῦ τὸ ἀπόγευμα καὶ ἐπέστρεψε μέχρι τοῦ φυλακείου τοῦ θυρωροῦ Ἀχιλλέως ὅπως πληροφορηθῇ.

Τὸ φυλακεῖον ἦτο πλῆρες. Οἱ ἁμαξηλάται ἐθερμαίνοντο παρὰ τὴν θερμάστραν, ἐφλυάρουν καὶ ἐγέλων καπνίζοντες. Ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ Ῥίσλερ ἐπεκράτησε σιγή, σιγὴ περίεργος, χλευαστική, ἐξεταστική. Περὶ αὐτοῦ βεβαίως θὰ ἐλάλουν.

— Μήπως εἶνε ἄρρωστον τὸ παιδὶ τῶν Φρομών; ἠρώτησεν·

— Ὄχι, δὲν εἶνε ἄρρωστον τὸ παιδί, ἀλλὰ ὁ κύριος.

— Ὁ κ. Γεώργιος εἶνε ἄρρωστος;

— Μάλιστα, ἠσθένησε τώρα τὸ βράδυ ἀφοῦ ἐγύρισε εἰς τὸ σπίτι. Ἔτρεξα ἀμέσως καὶ ἔκραξα τὸν ἰατρόν... Εἶπεν ὅτι δὲν εἶνε τίποτε καὶ ὅτι ὁ κύριος ἔχει μόνον ἀνάγκην ἀναπαύσεως.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ῥίσλερ ἔκλειε πάλιν τὴν θύραν, ὁ γέρων Ἀχιλλεὺς προσέθετε ταπεινοφώνως, μὲ τὴν αὐθάδειαν τοῦ κατωτέρου, ἐξ ἡμισείας πεφοβισμένην καὶ ἐξ ἡμισείας αὐθάδη, ἥτις θέλει ταυτοχρόνως ν' ἀκουσθῇ καὶ νὰ μὴ ἀκουσθῇ σχεδόν:

— Ἄ, μάλιστα! δὲν γλεντοῦν αὐτοὶ εἰς τὸ κάτω καθὼς εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα!

Ἰδοὺ τί συνέβη:

Ὁ Φρομὼν ἐπιστρέψας τὴν ἑσπέραν εὗρε τὴν σύζυγόν του μὲ φυσιογνωμίαν τόσον τεθλιμμένην, ὥστε εὐθὺς ἐμάντευσεν ὅτι συμφορά τις ἐνέσκηψεν. Ἀλλ' εἶχε τόσον συνειθίσει ἀπὸ δύο ἐτῶν εἰς τὴν ἀτιμωρησίαν τῆς ἀπιστίας του, ὥστε δὲν ἐπῆλθε ποσῶς εἰς τὸν νοῦν του ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον ἡ σύζυγός του νὰ ἔμαθε τὴν διαγωγήν του. Ἡ Κλαίρη ἀφ' ἑτέρου ὅπως μὴ τὸν καταβάλῃ ἀμέσως ἔσχε τὴν γενναιότητα νὰ μὴ ὁμιλήσῃ αὐτῷ εἰμὴ περὶ τῆς εἰς Σαβινὺ ἐπισκέψεώς της.

— Ὁ παπποῦς δὲν ἠθέλησεν, εἶπεν αὐτῷ.

Ὁ ἀτυχὴς ὠχρίασε φρικωδῶς.

— Ἐχάθην!.. ἐχάθην! ἐπανέλαβεν δὶς ἢ τρὶς μὲ παράνοιαν πυρέσσοντος· καὶ αἱ νύκτες τῆς ἀγρυπνίας ἃς διῆλθε, μία τελευταία φοβερὰ σκηνή, ἣν εἶχεν ὑποστῇ μετὰ τῆς Σιδωνίας προσφάτως καθότι ἤθελε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τελέσῃ τὴν ἑορτὴν ἐκείνην τὴν παραμονὴν τῆς καταστροφῆς, ἡ ἄρνησις τοῦ κ. Γαρδι-

Digitized by Google

νοά, πάντα τὰ παθήματα ταῦτα, ἅτινα συνείχοντο πρὸς ἄλληλα καὶ τὸν εἶχον συνταράξει ἐκ περιτροπῆς συνωψίσθησαν εἰς σφοδρὰν νευρικὴν κρίσιν. Ἡ Κλαίρη τὸν ηὐσπλαγχνίσθη, τὸν ὑπεχρέωσε νὰ κατακλιθῇ καὶ ἐκάθησε παρὰ τὴν κλίνην του. Προσεπάθησε νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ, νὰ τὸν καταπραΰνῃ· ἀλλ' ἡ φωνή της δὲν εἶχε πλέον τὸν φιλόστοργον ἐκεῖνον τόνον, ὅστις κατευνάζει καὶ πείθει. Εἰς τὰ κινήματά της, εἰς τὸν τρόπον μεθ' οὗ ὑπανήγειρε τὸ προσκεφάλαιον τοῦ ἀσθενοῦς, εἰς τὸν τρόπον μεθ' οὗ παρεσκεύαζε δι' αὐτὸν καταπραϋντικόν τι ποτὸν ἐνυπῆρχεν ἀδιαφορία, ἀναλγησία τις περίεργος.

— Ἀλλὰ σὲ κατέστρεψα! ἔλεγεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Γεώργιος ὡς νὰ ἤθελε ν' ἀποσείσῃ τὴν θλίβουσαν αὐτὸν ψυχρότητα ἐκείνην. Αὐτὴ ὅμως ἀπήντα δι' ἐξαισίου περιφρονητικοῦ κινήματος... Ὢ! ἂν ἤθελε τῆς κάμει μόνον αὐτό!...

Ἐν τούτοις ἡ νευρική του ἔξαψις ἐπραΰνθη ἐπὶ τέλους, ὁ πυρετὸς κατέπεσε καὶ ἀπεκοιμήθη.

Ἡ Κλαίρη ἔμεινε πλησίον του ἀγρυπνοῦσα. «Εἶνε τὸ καθῆκόν μου» ἔλεγε καθ' ἑαυτήν. Τὸ καθῆκόν της!

Εὑρίσκετο ἐκεῖ νῦν, ἀντικρὺ τοῦ ἀνδρὸς ὃν τόσον τυφλῶς ἐλάτρευσεν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μακροῦ καὶ εὐδαίμονος κοινοῦ βίου.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ χορὸς ἤρχιζε νὰ γίνεται ζωηρὸς εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Σιδωνίας. Ἡ ὀροφὴ ἔτρεμεν ἐρρύθμως διότι ὅπως διευκολύνῃ τὴν ὄρχησιν ἡ κυρία Ῥίσλερ εἶχε διατάξῃ ν' ἀφαιρεθῶσιν ὅλοι οἱ τάπητες ἐκ τῶν αἰθουσῶν. Ἐνίοτε ἐπίσης ἔφθανε μέχρι τῆς ἀκοῆς των ὁ θόρυβος φωνῶν κατ' αἰφνιδίους φοράς, εἶτα χειροκροτήματα πολυάριθμα, πολλαπλασιαζόμενα, ἐξ ὧν ἐδηλοῦτο τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν, ἡ πλήρης αἴθουσα.

Ἡ Κλαίρη ἐσκέπτετο. Δὲν κατετρίβετο εἰς λυπηρὰς σκέψεις, εἰς ἄγονα παράπονα. Ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ βίος εἶνε ἀδυσώπητος καὶ ὅτι ὅλαι αἱ δικαιολογίαι δὲν ἀναχαιτίζουσι τὴν θλιβερὰν λογικὴν τῆς ἀναποφεύκτου πορείας του. Δὲν ἐσυλλογίζετο πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν ἠπάτα, πῶς ἠδυνήθη διὰ μίαν ἰδιοτροπίαν νὰ χάσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν χαρὰν τοῦ οἴκου του. Αὐτὸ ἦτο τὸ γεγονός, πᾶσαι δὲ αἱ σκέψεις δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ ἐξαλείψωσι, νὰ ἐπανορθώσωσι τὸ ἀνεπανόρθωτον. Τὴν ἀπησχόλει πρὸ πάντων τὸ μέλλον. Νέα ὕπαρξις ἀνειλίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της ζοφερά, αὐστηρά, πλήρης στερήσεων καὶ μόχθων· κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν ἡ καταστροφὴ ἀντὶ νὰ πτοήσῃ, ἐνέπνεεν αὐτῇ θάρρος. Ἡ ἰδέα τῆς ἐκπτώσεως ἐν τῇ κοινωνικῇ αὐτῆς περιωπῇ, ἐκπτώσεως ἀναγκαίας ὡς ἐκ τῶν οἰκονομιῶν εἰς ἃς ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ προβῶσιν, ἡ ἰδέα τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας εἰς ἣν θὰ ὑπέβαλλετο ὁ Γεώργιος ἴσως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, μετέδιδε ποιάν τινα δραστηριότητα εἰς τὴν χαύνην γαλήνην τῆς ἀπελπισίας της. Βαρὺ ἠθικὸν φορτίον ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ μὲ τὰ τρία παιδιά της τὴν μητέρα της δηλαδή, τὸ κοράσιόν της καὶ τὸν σύζυγόν της. Ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης της, νὰ κατανυχθῇ περισσότερον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ της, τὴν ἐμπόδιζε ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ ἔρωτός της. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐλησμόνει ἑαυτὴν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῶν ἀσθενῶν ὄντων ἅτινα ὤφειλε νὰ προστατεύσῃ, τοσοῦτον κάλλιον ἠννόει τὴν ἀξίαν τῆς λέξεως «θυσία» τῆς τόσον ἀορίστου εἰς τ' ἀδιάφορα στόματα καὶ τόσον σοβαρᾶς ὁσάκις καθίσταται μέθοδος βίου.

Ταῦτα ἐσκέπτετο ἡ ἀτυχὴς γυνὴ κατὰ τὴν θλιβερὰν ἐκείνην ἀγρυπνίαν, ἀγρυπνίαν μάχης καὶ δακρύων, καθ' ἣν παρεσκευάζετο διὰ τὸν δεινὸν ἀγῶνα. Τὴν σκηνὴν ταύτην ἐφώτιζεν ἡ ἀμυδρὰ λυχνία, ἣν ὁ Ῥίσλερ ἔβλεπε κάτωθεν ὡς ἀστέρα πεσόντα ἐκ τῶν ἐκλάμπρων πολυφώτων τοῦ χοροῦ.

Ἡσυχάσας ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ γέρω Ἀχιλλέως ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐσκέφθη ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἰδιαίτερόν του θάλαμον ἀποφεύγων τὴν ἑορτὴν καὶ τοὺς προσκεκλημένους, περὶ ὧν ἥκιστα ἐμερίμνα.

Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι συνείθιζε ν' ἀνέρχηται διὰ μικρᾶς κλίμακος τῆς ὑπηρεσίας συγκοινωνούσης μὲ τὰ γραφεῖα τοῦ ταμείου. Ὅθεν εἰσῆλθεν εἰς τὰ ὑαλόφρακτα ἐργαστήρια, ἅτινα ἡ ἀντανάκλασις τῆς σελήνης ἐπὶ τῆς χιόνος ἐφώτιζεν ὡς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ. Ἀνέπνεέ τις ἐκεῖ ἀκόμη τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἡμερησίου ἐργασίας, θερμότητά τινα βαρεῖαν, ἔμπλεων ὀσμῆς γύψου καὶ βερενικίου. Ὁ ἐπὶ τῶν ξηραντηρίων ἐκτεθειμένος χάρτης ἐσχημάτιζε μακροὺς θροοῦντας στοίχους. Πανταχοῦ ἐφαίνοντο ἐρριμμένα ἐργαλεῖα καὶ χιτῶνες ἐργατικοὶ ἀνηρτημένοι τῇδε κἀκεῖσε, ἕτοιμοι διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἐπαύριον. Οὐδέποτε ὁ Ῥίσλερ διήρχετο ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ εὐχαρίστησιν.

Αἴφνης εἰς τὸ πέρας τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν ἐρήμων δωματίων εἶδε φῶς εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πλανῆ. Ὁ γηραιὸς ταμίας εἰργάζετο ἀκόμη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἡ πρώτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀληθῶς παράδοξον.

Τὸ πρῶτον κίνημα τοῦ Ῥίσλερ ἦτο νὰ στραφῇ ὀπίσω, καθότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκατανοήτου αὐτοῦ ῥήξεως μετὰ τοῦ Σιγισμόνδου, καὶ ἀφότου ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχε λάβει ἀπέναντί του στάσιν σιωπηρᾶς ψυχρότητος, ἀπέφευγε νὰ τὸν συναντᾷ. Ἡ προσβληθεῖσα φιλία του ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐξηγήσεως· ἐθεώρει ὡς ὑπερηφάνειαν τρόπον τινὰ τὸ νὰ μὴ ἐρωτήσῃ τὸν Πλανῆν διατί τὸν ἠχθρεύετο. Ἐν τούτοις τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Ῥίσλερ ᾐσθάνετο τοιαύ-

Digitized by Google

την ἀνάγκην διαχύσεως, εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ ἡ εὐκαιρία ἀφ' ἑτέρου ἦτο τόσον καλὴ πρὸς συνέντευξιν κατὰ μόνας μετὰ τοῦ ἀρχαίου φίλου του, ὥστε δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἀποφύγῃ καὶ εἰσῆλθε γενναίως εἰς τὸ γραφεῖον.

Ὁ ταμίας ἐκάθητο ἀκίνητος μεταξὺ σωρείας φακέλλων καὶ ὀγκωδῶν βιβλίων ἀναδιφουμένων, ὧν τινα εἶχον πέσει χαμαί. Οὐδὲ κἂν ἤγειρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκούσας τὸν κρότον τοῦ εἰσελθόντος προϊσταμένου του. Εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ βῆμα τοῦ Ῥίσλερ. Δειλιάσας οὗτος ὁπωσοῦν ἐδίστασεν ἐπὶ στιγμήν. Εἶτα ὠθούμενος ὑπό τινος τῶν κρυφίων ἐλατηρίων ἅτινα ἐν ἡμῖν φέρομεν καὶ ἅτινα μᾶς ἐξωθοῦσι παρὰ πᾶν ἄλλο ἐμπόδιον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἡμετέρου πεπρωμένου ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ δικτυωτὸν τοῦ ταμείου.

— Σιγισμόνδε... εἶπε μετὰ φωνῆς σοβαρᾶς.

Ὁ πρεσβύτης ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔδειξε πρόσωπον συνεσπασμένον, ἐφ' οὗ ἔρρεον δύο δάκρυα, τὰ πρῶτα ἴσως ἅτινα ὁ ἀριθμο-ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχυνεν ἐπὶ ζωῆς του.

— Κλαίεις, φίλε μου;.. Τί ἔχεις;

Καὶ ὁ ἀγαθὸς Ῥίσλερ ὅλως συγκεκινημένος ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν φίλον του, ὅστις ἀπέσυρε τὴν ἰδικήν του ἀποτόμως. Τόσον δὲ τὸ κίνημα τοῦτο ἦτο ὁρμέμφυτον καὶ τόσον βίαιον, ὥστε πᾶσα ἡ συγκίνησις τοῦ Ῥίσλερ μετεβλήθη εἰς ἀγανάκτησιν.

Ὠρθώθη αὐστηρῶς.

— Σοῦ τείνω τὴν χεῖρά μου, Σιγισμόνδε Πλανῆ! εἶπεν.

— Καὶ ἐγὼ δὲν σοῦ δίδω τὴν ἰδικήν μου.. εἶπεν ὁ Πλανῆς ἐγειρόμενος.

Ἐπεκράτησε σιγὴ φοβερά, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἠκούετο ἐπάνω ὁ ὑπόκωφος ἦχος τῆς ὀρχήστρας καὶ ὁ κρότος τοῦ χοροῦ, ὁ κρότος ἐκεῖνος ὁ βαρὺς καὶ ὀχληρὸς τοῦ δαπέδου σειομένου ὑπὸ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς ὀρχήσεως.

— Διατί ἀρνεῖσαι, νὰ μοῦ δώσῃς τὴν χεῖρά σου; ἠρώτησεν ἁπλῶς ὁ Ῥίσλερ ἐνῷ τὸ δικτυωτὸν ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο ἔτρεμεν ἐκ μεταλλικῆς φρικιάσεως.

Ὁ Σιγισμόνδος ἵστατο ἀπέναντί του στηρίζων τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τοῦ γραφείου του ὡς νὰ ἤθελε νὰ τονίσῃ κάλλιον τὴν ἀπάντησίν του.

— Διατί;... Διότι κατέστρεψες τὸ κατάστημα, διότι εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν τώρα εὑρίσκεσαι θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον ὁ ὑπάλληλος τῆς Τραπέζης νὰ ζητήσῃ ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων, ἐγὼ δέ, χάρις εἰς σέ, δὲν ἔχω οὔτε ὀβολὸν εἰς τὸ ταμεῖον . . . νὰ διατί!

Ὁ Ῥίσλερ ἦτο κατάπληκτος.

— Ἐγὼ κατέστρεψα τὸ κατάστημα;.. ἐγώ;

— Ἀκόμη χειρότερα, κύριε. Τὸ κατέστρεψες διὰ τῆς συζύγου σου καὶ ἐσυμφωνήσατε νὰ ἐπωφεληθῆτε σεῖς ἀπὸ τὴν καταστροφήν μας καὶ ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν σας. Ὤ! ἠννόησα καλὰ τὸ παιγνίδι σας, ἔννοιά σας. Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἡ σύζυγός σου ἐσούφρωσεν ἀπὸ τὸν δυστυχισμένον τὸν Φρομών, ἡ ἔπαυλις τῆς Ἀνιέρης, τὰ διαμαντικὰ καὶ τὰ λοιπὰ θὰ τὰ ἔχῃ γράψει εἰς τὸ ὄνομά της διὰ νὰ εἶνε ἐξησφαλισμένα ἀπὸ πᾶσαν καταστροφήν. Καὶ τώρα βέβαια ἠμπορεῖς ν' ἀποσυρθῇς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν!...

Ὤ!.. εἶπεν ὁ Ῥίσλερ διὰ φωνῆς ἐσβεσμένης, κατασιγασθείσης ἀμέσως, ἀνεπαρκοῦς εἰς τὸ πλῆθος τῶν λογισμῶν, οὓς ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ. Ψελλίζων ἔσυρε τὸ δικτυωτὸν πρὸς ἑαυτὸν μὲ τόσην ὁρμήν, ὥστε ἀπέσπασεν ὁλόκληρον τεμάχιον. Τέλος ἐκλονίσθη, κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος, μὴ προφέρων λέξιν, διατηρῶν μόνον ἐν τῇ ἐναπομενούσῃ ἐντὸς αὐτοῦ ζωῇ τὴν σταθερὰν θέλησιν νὰ μὴ ἀποθάνῃ πρὶν δικαιολογηθῇ. Καὶ πρέπει νὰ ἦτο πολὺ ἰσχυρὰ ἡ θέλησις αὐτή, καθόσον ἐνῷ οἱ μήνιγγές του ἔπαλλον, σφυροκοπούμενοι ὑπὸ τοῦ κοχλάζοντος τὸ πρόσωπόν του αἵματος, ἐνῷ τὰ ὦτά του ἐβόμβουν καὶ οἱ θολοὶ ὀφθαλμοί του ἐφαίνοντο ἤδη ἐστραμμένοι πρὸς τὸ τρομερὸν ἄγνωστον, ὁ ἀτυχὴς ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτὸν διὰ φωνῆς μὴ ἀκουομένης, μὲ τὴν φωνὴν τῶν ναυαγῶν, οἵτινες λαλοῦσι μὲ τὸ στόμα πλῆρες ὕδατος ἐντὸς τοῦ πατάγου τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου τῆς τρικυμίας: «πρέπει νὰ ζήσω . . . πρέπει νὰ ζήσω!»

Ὅτε ἀνέκτησε τὰς αἰσθήσεις του εὑρέθη καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, εἰς τὸ μέρος ὅπου οἱ ἐργάται συνωθοῦντο κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς πληρωμῆς, μὲ τὸν μανδύαν του ἐρριμμένον κατὰ γῆς, μὲ τὸν λαιμοδέτην του λελυμένον, μὲ τὸ ὑποκάμισόν του ἀνοικτόν, διεσχισμένον ὑπὸ τοῦ κονδυλομαχαίρου τοῦ Σιγισμόνδου. Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν αἱ χεῖρές του εἶχον κοπῆ ὅτε ἀπέσπασε τὸ δικτυωτόν, τὸ αἷμα ἔρρευσεν ἀφθόνως καὶ τὸ μικρὸν αὐτὸ περιστατικὸν ἤρκεσε νὰ τὸν σώσῃ ἐκ προσβολῆς ἀποπληξίας. Ἀνοίξας ἐκ νέου τὰ ὄμματα εἶδε πλησίον του τὸν γηραιὸν Σιγισμόνδον καὶ τὴν κυρίαν Γεωργίου, ἣν ὁ ταμίας ἐπορεύθη καὶ προσεκάλεσεν ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του. Εὐθὺς ὡς ὁ Ῥίσλερ ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ, πρὸς ταύτην ἀπετάθη πνευστιῶν.

— Εἶνε ἀληθές, κυρία Γεωργίου, εἶνε ἀληθὲς αὐτὸ ὅπου μοῦ εἶπαν;

Ἡ Κλαίρη δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ καὶ ἀπέστρεψε τὸ βλέμμα.

— Λοιπὸν ἐξηκολούθησεν ὁ ἀτυχής, ὁ οἶκός μας κατεστράφη καὶ ἐγὼ εἶμαι ἡ αἰτία...

— Ὄχι, Ῥίσλερ, ὄχι, φίλε μου . . . δὲν εἶσαι σύ.

— Ἡ σύζυγός μου, αἴ; Ὤ, εἶνε φρικτόν! Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς σᾶς ἐπλήρωσα τὸ χρέος τῆς εὐ-

Digitized by Google

γνωμοσύνης!.. Ἀλλὰ σεῖς, κυρία Γεωργίου, σεῖς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μ' ἐθεωρήσατε συνένοχον τοιαύτης ἀτιμίας!

— Ὄχι, ὄχι, φίλε μου... ἡσύχασε!.. Τὸ εἰξεύρω ὅτι εἶσαι ὁ ἐντιμότερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.

Τὴν προσέβλεψε πρὸς στιγμὴν μὲ τὰ χείλη τρέμοντα, μὲ τὰς χεῖρας συνηνωμένας, διότι πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἀφελοῦς αὐτοῦ χαρακτῆρος εἶχον κάτι τι τὸ παιδικόν.

— Ὦ κυρία Γεωργίου... κυρία Γεωργίου.. ἐψιθύρισεν. Ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἐγὼ σᾶς κατέστρεψα!...

Ἐν τῇ μεγάλῃ συμφορᾷ ἥτις τὸν ἔπληττε καὶ ἥτις πρὸ πάντων ἔπληττε τὴν πλήρη ἔρωτος πρὸς τὴν Σιδωνίαν καρδίαν του, ἄλλο τι δὲν ἔβλεπεν αὐτὸς εἰμὴ τὴν οἰκονομικὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου Φρομὼν τὴν προελθοῦσαν ἐκ τῆς τυφλώσεως αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς συζύγου του.

Αἴφνης ἠγέρθη ἀποτόμως.

— Ἐμπρὸς εἶπεν· ἂς μὴ συγκινώμεθα.. Πρόκειται νὰ κανονίσωμεν τοὺς λογαριασμούς μας.

Ἡ κυρία Φρομὼν ἐφοβήθη.

— Ρίσλερ.... Ρίσλερ... ποῦ πηγαίνεις;

Ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Γεωργίου.

Ὁ Ρίσλερ τὸ ἠννόησε καὶ ἐμειδίασε περιφρονητικῶς.

— Ἡσυχάσατε, κυρία... Ὁ κ. Γεώργιος δύναται νὰ κοιμᾶται ἥσυχος. Ἔχω νὰ πράξω ἄλλο τι μᾶλλον κατεπεῖγον ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν τῆς συζυγικῆς μου τιμῆς. Περιμένετέ με ἐδῶ... θὰ ἐπιστρέψω.

Καὶ ὥρμησε μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν μικρὰν κλίμακα· ἡ Κλαίρη πεποιθυῖα εἰς τοὺς λόγους του, ἔμεινεν ἀντικρὺ τοῦ Πλανῆ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐκ τῶν ὑψίστων ἐκείνων καὶ ἀμφιβόλων στιγμῶν, αἵτινες φαίνονται μακραὶ ὡς ἐκ τῶν παντοίων εἰκασιῶν τῶν γεννωμένων κατὰ τὴν διάρκειάν της.

Μετ' ὀλίγον κρότος βημάτων κατεσπευσμένων καὶ θροῦς ἐσθῆτος ἠκούσθη εἰς τὴν στενὴν καὶ ζοφερὰν κλίμακα.

Ἡ Σιδωνία ἐνεφανίσθη πρώτη φέρουσα ἐνδυμασίαν χοροῦ, ἐξαίσιον, καὶ τόσον ὠχρά, ὥστε τὰ πανταχοῦ ἐπὶ τοῦ ἀλαμποῦς δέρματός της διακεχυμένα τιμαλφῆ κοσμήματα ἐφαίνοντο περισσότερον αὐτῆς ζωντανά, ὡσεὶ διεσπαρμένα ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ μαρμάρου ἀγάλματος. Ἐκλονίζετο ἀκόμη σύσσωμος ἐκ τοῦ ἄσθματος τῆς ὀρχήσεως, ἐκ τοῦ τρόμου τῆς συγκινήσεως καὶ ἐκ τῆς ταχείας πορείας, αἱ δ' ἐλαφραὶ ταινίαι της, οἱ ἐπιπρόσθετοι τῆς ἐσθῆτός της γῦροι, τὰ ἄνθη της, ὁ πλούσιος αὐτῆς ἑορτάσιμος κόσμος, κατέπιπτον περὶ αὐτὴν τραγικῶς. Ὁ Ρίσλερ τὴν παρηκολούθει κατάφορτος ἐκ θηκῶν, ἐκ κιβωτιδίων καὶ χαρτίων. Ἅμα ὡς ἔφθασε ἐκεῖ ἐπάνω, ὥρμησεν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς συζύγου του καὶ ἔλαβε πᾶν ὅ,τι πολύτιμον περιεῖχε, τιμαλφῆ κοσμήματα, χρεώγραφα, τὸ πωλητήριον τῆς ἐν Ἀνιέρῃ ἐπαύλεως· εἶτα ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου τὴν προσεκάλεσεν ἀπὸ τοῦ χοροῦ μεγαλοφώνως:

— Κυρία Ρίσλερ!...

Αὐτὴ προσέδραμεν ἐν τάχει, χωρὶς οἱ προσκεκλημένοι νὰ λάβωσι ποσῶς γνῶσιν τῆς ταχείας ταύτης σκηνῆς καὶ χωρὶς νὰ διαταραχθῇ ἐξ αὐτῆς ἡ εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ζωηρότητος διατελοῦσα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἑσπερίς. Ἰδοῦσα τὸν σύζυγόν της ὄρθιον πρὸ τοῦ γραφείου της, τὰ συρτάρια ἀνοικτά, διερραγότα, ἀνεστραμμένα ἐπὶ τοῦ τάπητος μετὰ τῶν μυρίων ἀσημάντων ἀντικειμένων ἅτινα περιεῖχον, ἠννόησεν ὅτι φοβερόν τι συνέβαινεν.

— Ἔλα γρήγορα, εἶπεν ὁ Ρίσλερ γνωρίζω τὰ πάντα.

Ἠθέλησε τότε αὐτὴ νὰ προσποιηθῇ ἦθος ἀθῶον καὶ ἀλαζόν· ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ἥρπασεν ἐκ τοῦ βραχίονος μετὰ τοιαύτης σφοδρότητος, ὥστε ἀμέσως ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν της ἡ ἀνάμνησις τῶν λόγων τοῦ Φράντζ: «Θ' ἀποθάνῃ ἴσως, ἀλλὰ πρότερον θὰ σὲ φονεύσῃ...» Καὶ ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον, τὸν ἀφῆκε νὰ τὴν παρασύρῃ ἄνευ ἀντιστάσεως, μὴ σχοῦσα οὔτε κἂν τὴν δύναμιν νὰ ψευσθῇ.

— Ποῦ θὰ ὑπάγωμεν; ἠρώτησε ταπεινοφώνως.

Ὁ Ρίσλερ δὲν ἀπήντησεν. Ἡ Σιδωνία μόλις ἐπρόφθασε νὰ ῥίψῃ ἐπὶ τῶν γυμνῶν της ὤμων, μὲ τὴν φίλαυτον μέριμναν ἥτις οὐδέποτε τὴν ἐγκατελίμπανε, πέπλον ἐξ ἐλαφροῦ τουλίου καὶ τὴν παρέσυρε, τὴν ὤθησε μᾶλλον εἰς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ ταμεῖον κλίμακα, ἣν κατῆλθε ταὐτοχρόνως μετ' αὐτῆς, παρακολουθῶν ἐγγύθεν τὰ βήματά της ἐκ φόβου μήπως ἡ λεία του διαφύγῃ.

— Ἰδού, εἶπεν εἰσερχόμενος... Ἐκλέψαμεν καὶ ἀποδίδομεν τὰ κλοπιμαῖα... Κύτταξε, Πλανῆ, μὲ ὅλ' αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ πιάσῃ κανεὶς χρήματα....» Καὶ ἀπέθηκεν ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ ταμίου πάντα τὰ κομψὰ λάφυρα, δι' ὧν ἦτο φορτωμένη ἡ ἀγκάλη του, ἐξεζητημένους γυναικείους κόσμους, μικρὰ ἀντικείμενα φιλαρεσκείας, ἔγγραφα ἐπὶ χαρτοσήμου.

Ἀκολούθως στρεφόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Τώρα τὰ στολίδια σου!..... εἶπεν. Ἔλα γρήγορα....

Αὐτὴ ἐξετέλει τὸ πρόσταγμα βραδέως. Ἤνοιγε μετὰ θλίψεως τὰ ἐλατήρια τῶν ψελίων καὶ τῶν ἐνωτίων, ἰδίως δὲ τὴν λαμπρὰν ἀδαμαντίνην πόρπην, ἐν ᾗ τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τοῦ ὀνόματός της, ἐν ᾗ ἓν S ἀστραπηβόλον ἐφαίνετο ὡς

Digitized by Google

ὄφις κοιμώμενος, αἰχμάλωτος ἐντὸς χρυσοῦ κύκλου. Ὁ Ῥίσλερ ἀνυπομονῶν ἔθραυε σκαιῶς τὰ εὔθραυστα αὐτῶν προσαρμόσματα. Ἡ πολυτέλεια ἔτριζε ζωηρῶς ὑπὸ τὰ δάκτυλά του ὡσεὶ τιμωρουμένη.

— Τώρα εἶνε ἡ σειρά μου, εἶπε κατόπιν... πρέπει νὰ δώσω καὶ ἐγὼ ὅλα ὅσα ἔχω... Ἰδοὺ τὸ χαρτοφυλάκιόν μου... Τί ἄλλο ἔχω;.. τί ἄλλο ἔχω;

Καὶ ἀνεζήτει ἐρευνῶν πυρετωδῶς τὰ θυλάκιά του.

— Ἆ! τὸ ὡρολόγιόν μου μαζὶ μὲ τὴν ἅλυσιν στοιχίζει χίλια φράγκα... τὰ δακτυλίδιά μου, τὸν ἀρραβῶνά μου... Ὅλα εἰς τὸ ταμεῖον, ὅλα! Πρέπει νὰ πληρώσωμεν σήμερον τὸ πρωῒ ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων... Μόλις ἐξημερώσῃ πρέπει νὰ ἀρχίσω ἀμέσως τὰς ἐνεργείας διὰ νὰ πωλήσω, νὰ ἐκποιήσω... Εἰξεύρω ἕνα ὅστις ἐπιθυμεῖ ν' ἀγοράσῃ τὴν ἔπαυλιν τῆς Ἀνιέρης. Θὰ τοῦ τὴν παραχωρήσω ἀμέσως.

Ἐλάλει καὶ ἐνήργει μόνος. Ὁ Σιγισμόνδος καὶ ἡ κυρία Γεωργίου τὸν ἔβλεπον ἄφωνοι. Ἡ Σιδωνία ἐφαίνετο ἀναίσθητος, χωρὶς συνείδησιν.

Ὁ ψυχρὸς ἀὴρ ὁ προσερχόμενος ἐκ τῆς μικρᾶς τοῦ κήπου θύρας, διανοιχθείσης ὅτε ὁ Ῥίσλερ ἐλιποθύμησε, τὴν ἔκαμνε νὰ ῥιγοῖ καὶ μηχανικῶς περιέσφιγγε περὶ τοὺς ὤμους της τὰς πτυχὰς τοῦ σκεπάσματός της μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς, μὲ τὸν νοῦν ἔκφρονα. Ἤκουε τοὐλάχιστον τὰ βιολία τοῦ χοροῦ της, ὧν ὁ ἦχος ἔφθανε μέχρις αὐτῆς κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς σιωπῆς ὡς ἀγρία εἰρωνεία, ὁμοῦ μὲ τὸν βαρὺν κρότον τῶν σειομένων σανίδων τοῦ πατώματος ὑπὸ τῶν χορευτῶν;.. Χεὶρ σιδηρᾶ καταπεσοῦσα ἐπ' αὐτῆς τὴν ἐξήγαγε διὰ μιᾶς ἀπὸ τοῦ ληθάργου της. Ὁ Ῥίσλερ τὴν ἥρπασεν ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ σύρων αὐτὴν πρὸ τῆς συζύγου τοῦ συνεταίρου του:

— Γονάτισε! εἶπεν αὐτῇ.

Ἡ κυρία Φρομὼν ἀπεμακρύνετο ἀντιτείνουσα

— Ὄχι, ὄχι, Ῥίσλερ, ὄχι, αὐτό!...

— Πρέπει! εἶπεν ὁ Ῥίσλερ ἀδυσώπητος... Εἶνε ἀνταπόδοσις, ἐπανόρθωσις... Γονάτισε λοιπόν, ἀθλία!

Καὶ διὰ κινήματος ἀκατασχέτου ἔρριψε τὴν Σιδωνίαν παρὰ τοὺς πόδας τῆς Κλαίρης, εἶτα δέ, ἐξακολουθῶν νὰ κρατῇ αὐτὴν ἐκ τοῦ βραχίονος:

— Θὰ ἐπαναλάβῃς μαζί μου, εἶπε, λέξιν πρὸς λέξιν ὅ,τι θὰ εἴπω· « Κυρία... »

Ἡ Σιδωνία νεκρὰ σχεδὸν ἐκ τοῦ φόβου ἐπανέλαβεν ἠρέμα « Κυρία... »

— Ὁλόκληρος βίος ταπεινώσεως καὶ ὑποταγῆς....

— Ὁλόκληρος βίος ταπει.... Ὤ, ὄχι! δὲν δύναμαι... εἶπεν ἐγειρομένη διὰ μιᾶς μετὰ σκιρτήματος ἀγρίου ζώου καὶ ἀπαλλασσομένη ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ῥίσλερ, διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας, ἧς ἡ θέα τὴν ἐπείραζεν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς φρικώδους σκηνῆς, προσελκύουσα αὐτὴν εἰς τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς φυγῆς, ἀπῆλθε φεύγουσα ὑπὸ τὴν καταπίπτουσαν χιόνα καὶ τὸν μαστίζοντα τοὺς γυμνούς της ὤμους ἄνεμον.

— Σταματήσατέ την, σταματήσατέ την!.. Ῥίσλερ, Πλανῆ, σᾶς παρακαλῶ!... Δι' εὐσπλαγχνίαν, μὴ τὴν ἀφήσετε νὰ φύγῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον!

Ὁ Πλανῆς ἐκινήθη διευθυνόμενος πρὸς τὴν θύραν.

Ὁ Ῥίσλερ τὸν ἀνεχαίτισεν.

— Σοῦ ἀπαγορεύω νὰ κινηθῇς ἀπ' ἐδῶ!.. Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, κυρία, ἀλλὰ ἔχομεν νὰ διεκπεραιώσωμεν ὑποθέσεις πολὺ σπουδαιοτέρας ἀπὸ αὐτήν. Δὲν πρόκειται πλέον ἐδῶ περὶ τῆς κυρίας Ῥίσλερ... Πρέπει νὰ σώσωμεν τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου Φρομών, τὴν μόνην ἥτις κινδυνεύει, καὶ ἥτις μ' ἐνδιαφέρει κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Ἐμπρός, Πλανῆ, εἰς τὸ ταμεῖον! καὶ ἂς κάμωμεν τοὺς λογαριασμούς μας.

Ὁ Σιγισμόνδος ἔτεινεν αὐτῷ τὴν χεῖρα.

— Εἶσαι τίμιος ἄνθρωπος, Ῥίσλερ, συγχώρησέ με ἂν ἀμφέβαλλα.

Ὁ Ῥίσλερ προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤκουσεν.

— Λοιπὸν ἐλέγομεν ὅτι ἔχομεν νὰ πληρώσωμεν ἑκατὸν χιλιάδας φράγκα;.. Πόσα ὑπάρχουν εἰς τὸ ταμεῖον;

Σοβαρῶς ἐκαθέσθη ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ, ἀναδιφῶν τὰ λογιστικὰ βιβλία, τὰ χρεώγραφα, ἀνοίγων τὰς θήκας, ὑπολογίζων μετὰ τοῦ Πλανῆ, οὗτινος ὁ πατὴρ ὑπῆρξεν ἀδαμαντοπώλης, πάντα τὰ κοσμήματα ἅτινα ἐθαύμαζεν ἄλλοτε φερόμενα ὑπὸ τῆς συζύγου του χωρὶς νὰ ὑποπτεύῃ τὴν ἀξίαν των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Κλαίρη τρέμουσα ὅλη παρετήρει διὰ μέσου τῶν ὑέλων τὸ κηπάριον κατάλευκον ἐκ τῆς χιόνος, ἐφ' ἧς τὰ ἴχνη τῶν βημάτων τῆς Σιδωνίας ἐξηλείφοντο ἤδη ὑπὸ τῶν καταπιπτουσῶν νιφάδων, ὡς νὰ ἦτο τοῦτο ἔνδειξις ὅτι ἐν τῇ λαθραίᾳ ἐκείνῃ φυγῇ δὲν ὑπῆρχεν ἐλπὶς ἐπανόδου.

Καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἐχόρευον ἀκόμη. Ἐνόμιζον ὅτι ἡ οἰκοδέσποινα ἠσχολεῖτο εἰς τὰς ἑτοιμασίας τοῦ δείπνου, ἐνῷ αὐτὴ ἀπεδίδρασκε μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ, καταπνίγουσα τὰς κραυγὰς τῆς λύσσης καὶ τοὺς λυγμούς της.

Ποῦ μετέβαινεν;

Ἀπῆλθεν ὡς παράφρων διασχίζουσα τὸν κῆπον, τὰς αὐλὰς τοῦ ἐργοστασίου, τοὺς σκοτεινοὺς θόλους, ἔνθα εἰσώρμα ὁ ἄνεμος ἀπαισίως, συρίζων καὶ παγερός. Ὁ γέρων Ἀχιλλεὺς δὲν τὴν ἀνεγνώρισεν· εἶδε τόσας ἀνθρωπίνους σκιὰς

Digitized by Google

τὴν νύκτα ἐκείνην νὰ διέλθωσι περιβεβλημέναι λευκὰ σκεπάσματα!

Ἡ πρώτη ἐπελθοῦσα σκέψις εἰς τὴν νεαρὰν γυναῖκα ἦτο νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ ὀξυφώνου Καζαβόνη, ὃν ἐπὶ τέλους δὲν εἶχε τολμήσει νὰ προσκαλέσῃ εἰς τὸν χορόν· ἀλλ' αὐτὸς κατῴκει ἐν Μονμάρτρῃ καὶ ὁ δρόμος ἦτο μακρὸς ἰδίως διὰ τὴν περιβολὴν τὴν ὁποίαν ἔφερεν. Ἄλλως τε μήπως ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν κατοικίαν του; Οἱ γονεῖς της θὰ τὴν ἐδέχοντο βεβαίως· ἀλλ' ἤδη ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε τὰ παράπονα τῆς κυρίας Σέβη καὶ τὰς ἐμφαντικὰς παραινέσεις τοῦ μικροσώμου πατρός της. Τότε ἀνελογίσθη τὸν Δελομπέλ, τὸν γηραιόν της φίλον Δελομπέλ. Ἐν τῇ πτώσει παντὸς αὐτῆς τοῦ μεγαλείου ἐνεθυμήθη ἐκεῖνον ὅστις πρῶτος ἐμύησεν αὐτὴν τὸν βίον τῶν κοινωνικῶν τέρψεων, ὅστις παρέδωκεν αὐτῇ μαθήματα τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ καλῶς συμπεριφέρεσθαι ὅτε ἦτο ἀκόμη μικρά, ὅστις ἐγέλα διὰ τὴν χαρίεσσαν αὐτῆς συμπεριφορὰν καὶ τὴν ἐδίδαξε νὰ θεωρῇ ἑαυτὴν ὡραίαν πρὶν ἢ κανεὶς ἄλλος τῆς τὸ εἴπῃ. Κάτι τι τὴν προειδοποίει ὅτι ὁ ἔκπτωτος ἐκεῖνος θὰ τὴν ἐδικαίωνε παρὰ τὴν γνώμην ὅλων τῶν ἄλλων. Ἀνῆλθεν εἰς μίαν τῶν παρὰ τὸν πυλῶνα σταθμευουσῶν ἁμαξῶν καὶ διέταξε νὰ τὴν μεταφέρωσιν εἰς τὴν λεωφόρον Βωμαρσαί, ἔνθα κατῴκει ὁ ἠθοποιός.

Ἀπό τινος καιροῦ ἡ κυρία Δελομπὲλ εἰργάζετο περὶ τὴν κατασκευὴν ἀχυρίνων πίλων πρὸς ἐξαγωγήν. Ἡ ἐργασία ἦτο πενιχρὰ καὶ μόλις ἀπέφερεν αὐτῇ κέρδος δύο καὶ ἡμίσεος φράγκων μετὰ δώδεκα ὡρῶν κόπους.

Ὁ Δελομπὲλ ἐξηκολούθει νὰ παχύνηται ἐνῷ ἡ «ἁγιά του σύζυγος» καθίστατο ὁσημέραι ἰσχνοτέρα. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀπεκάλυπτε λοπάδα πλήρη εὐώδους ῥοφήματος μετὰ τυροῦ, ὅπερ διετηρεῖτο θερμὸν παρὰ τὴν τέφραν τῆς ἑστίας, ὅτε ἐκρούσθη σφοδρῶς ἡ θύρα. Ὁ ἠθοποιός, ὅστις εἶχε παρευρεθῇ εἰς τὴν παράστασιν ἐν τῷ θεάτρῳ Βωμαρσαὶ δράματός τινος πενθίμου, αἱματορρύτου μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ εἰκονογραφημένου ἐπιδεικτικοῦ προγράμματός του, ἀνεσκίρτησεν ἀκούσας τὰ ἐπανειλημμένα κτυπήματα εἰς παρομοίαν ἀσυνήθη ὥραν.

— Ποῖος εἶνε; ἠρώτησεν ὁπωσοῦν συγκεκινημένος.

— Ἐγὼ εἶμαι.... ἡ Σιδωνία ... ἀνοίξατε γρήγορα.

Εἰσῆλθε ῥιγοῦσα καὶ ἀποβαλοῦσα τὸ κάλυμμα τῆς χορευτικῆς της ἐνδυμασίας ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἑστίαν ἔνθα τὸ πῦρ ἦτο ἤδη ἑτοιμόσβεστον. Ὡμίλησεν ἀμέσως, ἐξέχυσε τὴν ὀργὴν ἥτις πρὸ μιᾶς ὥρας τὴν κατέπνιγεν, ἐνῷ δὲ διηγεῖτο τὴν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ σκηνήν, καταστέλλουσα τὰς ἐκρήξεις τῆς φωνῆς της ὅπως μὴ ἀφυπνίσῃ τὴν κοιμωμένην εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον κυρίαν Δελομπέλ, ἡ πολυτέλεια τοῦ καλλωπισμοῦ της ἐντὸς τοῦ οἰκήματος ἐκείνου πέμπτου πατώματος, τοῦ τόσον γυμνοῦ καὶ πενιχροῦ, ἡ λευκὴ λάμψις τῆς περιβολῆς της ἐν τῷ μέσῳ τῶν στηλῶν τῶν χονδροειδῶν πίλων, τὰ διεσκορπισμένα ἐντὸς τοῦ δωματίου ῥινίσματα τοῦ ἀχύρου, πάντα ταῦτα παρεῖχον τὴν ἐντύπωσιν δράματος, ἐκ τῶν φοβερῶν ἐκείνων συγκλονισμῶν τοῦ βίου, καθ' οὓς καὶ αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ καταστάσεις εὑρίσκονται διὰ μιᾶς συγκεχυμένα.

— Ὦ, δὲν θὰ ἐπιστρέψω πλέον εἰς τὴν κατοικίαν μου!.. Εἶμαι ἐλευθέρα, ἰδού, εἶμαι ἐλευθέρα τώρα!

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, ἠρώτησεν ὁ ἠθοποιός, ποῖος τάχα σὲ κατήγγειλεν εἰς τὸν σύζυγόν σου;

— Ὁ Φράντζ. Εἶμαι βεβαία ὅτι εἶνε ὁ Φράντζ.. Ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλον ἤθελε τὸ ἀκούσει, δὲν θὰ τὸ ἐπίστευεν... Χθὲς τὸ βράδυ ἀκριβῶς ἔφθασε μία ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον... Ὦ, πῶς μὲ μετεχειρίσθη ἔμπροσθεν τῆς γυναικὸς ἐκείνης!.. Νὰ μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ γονυπετήσω!.. Ἀλλὰ θὰ ἐκδικηθῶ. Ἔλαβα ἀκριβῶς ὅ,τι χρειάζεται διὰ νὰ ἐκδικηθῶ πρὶν ἀναχωρήσω.

Καὶ τὸ μειδίαμα τῶν παλαιῶν ἡμερῶν της ἀνεφάνη εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὠχρῶν χειλέων της.

Ὁ γηραιὸς ἠθοποιὸς ἠκροᾶτο· πάντα ταῦτα μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος. Μὲ ὅλον τὸν οἶκτον ὃν ᾐσθάνετο διὰ τὸν ταλαίπωρον Ῥίσλερ, δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Σιδωνίαν, ἥτις τοῦ ἐφαίνετο κατὰ τὴν θεατρικὴν φρασεολογίαν «ὡραία ἔνοχος» ἀκουσίως ἐξήταζε τὸ πρᾶγμα ὑπὸ ἔποψιν καθαρῶς σκηνικὴν καὶ ἐπὶ τέλους ἀνέκραξε παραφερόμενος ὑπὸ τῆς μονομανίας του:

— Τί κατάλληλος περίστασις διὰ μίαν πέμπτην πρᾶξιν!

Αὐτὴ δὲν τὸν ἤκουσεν. Ἀπησχολημένη ὑπὸ λογισμοῦ τινος κακεντρεχοῦς, ὅστις ἐκ τῶν προτέρων τὴν ηὔφραινεν, ἐπλησίασεν εἰς τὸ πῦρ τῆς ἑστίας τὰς περικνημῖδας της καὶ τὰ διάβροχα ἐκ τῆς χιόνος ὑποδήματά της.

— Αἴ, καὶ τώρα τί θὰ κάμῃς; ἠρώτησεν ὁ Δελομπὲλ μετὰ μίαν στιγμήν.

— Θὰ μείνω ἐδῶ ἕως νὰ ἐξημερώσῃ... θ' ἀναπαυθῶ ὀλίγον... Καὶ ὕστερα θὰ ἰδῶ.

— Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχω νὰ σοῦ προσφέρω κανένα κρεββάτι, καϋμένη. Ἡ κυρία Δελομπὲλ εἶνε πλαγιασμένη.

— Μὴ ἀνησυχῇς δι' ἐμέ, φίλτατέ μου Δελομπέλ... θὰ κοιμηθῶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν καθέδραν. Δὲν σᾶς στενοχωρῶ, ἔννοιά σας!..

Ὁ ἠθοποιὸς ἐστέναξεν.

— Ἆ, ναί!.. εἰς αὐτὴν τὴν καθέδραν. Ἦτο τῆς καϋμένης τῆς Ζιζῆς μου!.. Πόσας νύκτας ἔμεινεν ἄγρυπνος εἰς αὐτήν, ὅτε ἡ ἐργασία ἦτο

Digitized by Google

κατεπείγουσα!.. Τί τὰ θέλεις! Ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀποθνήσκουν εἶνε οἱ εὐτυχέστεροι!

Εἶχε πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν του κανὲν ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγωϊστικῶν καὶ παρηγορητικῶν ἀποφθεγμάτων. Εὐθὺς ὡς τὸ διετύπωσε καὶ ἀνελογίσθη μετὰ τρόμου ὅτι ὁ ζωμός του εἶχεν ἤδη παντελῶς ψυχρανθῆ. Ἡ Σιδωνία εἶδε τὸ κίνημά του.

—Ἀλλὰ ἦσουν ἕτοιμος νὰ δειπνήσῃς, εἶπε, μὴ ἐνοχληθῇς ἐξ αἰτίας μου.

—Ἄ, ναί, ἀλήθεια· τί τὰ θέλεις!.. ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ μέρος τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς σκληρᾶς ζωῆς, τὴν ὁποίαν διάγομεν ἡμεῖς οἱ ἠθοποιοί. Διότι ὡς βλέπεις, κόρη μου, ἀντέχω. Δὲν ἀπηρνήθην, καὶ δὲν θ' ἀπαρνηθῶ ποτέ!...

Ὅ,τι ἀπέμενεν ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς Ποθητῆς ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ αὐτοῦ οἰκήματος ἔνθα ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη εἶχε βιώσει, θὰ ἐφρικίασε βεβαίως ἀκοῦσαν τὴν φοβερὰν δήλωσιν. Δὲν θ' ἀπηρνεῖτο ποτέ!.. Ὁ Δελομπὲλ ἐξηκολούθησεν

—Ἂς μοῦ λέγουν ὅσα θέλουν· εἶνε τὸ ὡραιότερον ἐπάγγελμα τοῦ κόσμου. Εἶνέ τις ἐλεύθερος, δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανένα... Ἀνήκει ὁλόκληρος εἰς τὴν δόξαν καὶ εἰς τὸ δημόσιον!.. Ἄχ! ἐγὼ εἴξευρα τί θὰ ἔκαμνα ἂν ἤμουν εἰς τὴν θέσιν σου. Δὲν ἦσουν γεννημένη νὰ ζήσῃς μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς οἰκοκυραίους, τί διάβολον! Σοῦ ἐπήγαινε καλλίτερα ὁ καλλιτεχνικὸς βίος, ὁ πυρετὸς τῆς ἐπιτυχίας, τὸ ἀπρόοπτον, αἱ συγκινήσεις.

Καὶ λέγων ταῦτα ἐκάθησεν, ἔδεσε τὸ μάκτρον του ὑπὸ τὸν πώγωνα καὶ ἐπλήρου ροφήματος, εὐρύχωρον βαθὺ πινάκιον

—... Χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία σου ὡς γυναικὸς ὡραίας δὲν θὰ ἔβλαπτε καθόλου τὴν ἐπιτυχίαν σου ὡς ἠθοποιοῦ... Ἠξεύρεις τί;.. Πρέπει νὰ λάβῃς μερικὰ μαθήματα ἀπαγγελίας. Μὲ τὴν φωνὴν ὁποῦ ἔχεις, μὲ τὴν ἐξυπνάδα σου, μὲ τὰ προτερήματά σου θὰ ἔχῃς λαμπρὸν μέλλον.

Διὰ μιᾶς δὲ ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὴν μυήσῃ τὰς ἡδονὰς τοῦ δραματικοῦ βίου:

—Ἀλλὰ τώρα συλλογίζομαι, εἶπεν, ὅτι ἀκόμη δὲν ἐδείπνησες.. Καὶ αἱ συγκινήσεις προκαλοῦν ὄρεξιν. Κάθησε ἐκεῖ, πάρε αὐτὸ τὸ πινάκιον. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔχεις πολὺν καιρὸν νὰ φάγῃς σοῦπαν μὲ τυρί!

Ἀνεστάτωσε τὴν σκευοθήκην διὰ νὰ εὕρῃ ζεῦγος περονίου καὶ μαχαιρίου καὶ μάκτρον δι' αὐτήν. Ἡ Σιδωνία ἐκάθησεν ἀπέναντί του βοηθοῦσα αὐτόν, γελῶσα ὁπωσοῦν διὰ τὰς δυσχερείας τῆς προετοιμασίας. Ἦτο νῦν ὀλιγώτερον ὠχρά. Μάλιστα οἱ ὀφθαλμοί της ἤστραπτον ἐξ ὡραίας λάμψεως ἐκ τῶν πρὸ ὀλίγου δακρύων καὶ ἐκ τῆς τωρινῆς φαιδρότητός της.

Ἡ ὑποκρίτρια!

Ἅπασα ἡ εὐδαιμονία τοῦ βίου της εἶχε διὰ παντὸς ἐξαφανισθῆ, ἡ τιμή, ἡ οἰκογένεια, ἡ περιουσία. Εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἐκ τῆς οἰκίας της γυμνωθῆ, ἀτιμασθῆ. Εἶχεν ὑποστῆ πᾶσαν ταπείνωσιν, πᾶσαν συμφοράν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὴν ἠμπόδιζε νὰ δειπνήσῃ μετὰ θαυμασίας ὀρέξεως καὶ ν' ἀπαντᾷ φαιδρῶς εἰς τὰς ἀστειότητας τοῦ Δελομπὲλ περὶ τῆς κλίσεως αὐτῆς καὶ τῶν μελλόντων θριάμβων της. Ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἐλαφράν, εὐδαίμονα, ἀπερχομένην πρὸς τὸν ἀλήτην βίον, τὴν ἀληθινὴν πατρίδα της. Τί ἔμελλεν ἀκόμη νὰ τῆς συμβῇ; Ἐκ πόσων ἀνυψώσεων καὶ καταπτώσεων θὰ συνέκειτο ἡ μέλλουσα αὐτῆς ἀπρόοπτος καὶ ἰδιότροπος ὕπαρξις; Ἀνελογίζετο ταῦτα ἀποκοιμωμένη ἐπὶ τῆς καθέδρας τῆς Ποθητῆς· πλὴν ταὐτοχρόνως ἐσκέπτετο καὶ τὴν ἐκδίκησίν της, τὴν προσφιλῆ της ἐκδίκησιν, ἣν ἐκράτει εἰς χεῖρας της ἑτοίμην, τόσον ἀσφαλῆ καὶ τόσον ἀγρίαν!

Δ'.

Ὁ νέος ὑπάλληλος τοῦ οἴκου Φρομών.

Ἦτο ἤδη ἡ ἡμέρα προκεχωρηκυῖα ὅτε ὁ Φρομὼν ἀφυπνίσθη. Πᾶσαν τὴν νύκτα μεταξὺ τοῦ δράματος τοῦ διεξαγομένου κάτωθεν αὐτοῦ καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς θορυβούσης ἄνωθεν, ἐκοιμήθη βαθέως τὸν ὕπνον τοῦ ληθάργου, ὃν κοιμῶνται οἱ κατάδικοι τὴν προτεραίαν τῆς καρατομήσεώς των καὶ οἱ ἡττηθέντες στρατηγοὶ τὴν μετὰ τὴν ἧτταν αὐτῶν νύκτα, τὸν ὕπνον ἐξ οὗ θὰ ηὔχετό της οὐδέποτε νὰ ἐγερθῇ, καὶ καθ' ὃν ὁ θάνατος λαμβάνει προκαταβολικῶς κατοχὴν διὰ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν αἰσθήσεων.

Τὸ δαψιλὲς φῶς τὸ εἰσδῦον διὰ μέσου τῶν παραπετασμάτων ἐπιτεινόμενον ἐκ τῆς ἀνταυγείας τῆς πυκνῆς χιόνος, ἐξ ἧς ὁ κῆπος καὶ αἱ πέριξ στέγαι εἰσὶ κεκαλυμμέναι, τὸν μετήγαγεν εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς πραγματικότητος. Ἠσθάνθη τιναγμὸν εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ πρὶν ἢ καλῶς σκεφθῇ μάλιστα, τὴν ἀόριστον ἐκείνην ἐντύπωσιν τῆς θλίψεως, ἣν αἱ λησμονηθεῖσαι συμφοραὶ ἀφίνουσιν εἰς τὴν θέσιν των. Πάντες οἱ γνωστοὶ κρότοι τοῦ ἐργοστασίου, ἡ ἀσθμαίνουσα καὶ ὑπόκωφος πνοὴ τῶν μηχανῶν διετέλει ἐν πλήρει δράσει. Λοιπὸν ὁ κόσμος ὑπῆρχεν ἀκόμη! καὶ ἡ ἰδέα τῆς εὐθύνης βαθμηδὸν ἐξηγέρθη ἐν αὐτῷ.

— Σήμερον εἶνε!.. εἶπε καθ' ἑαυτὸν κινούμενος ἀκουσίως πρὸς τὸ σκιερὸν μέρος τῆς κλίνης ὡς νὰ ᾐσθάνετο ὄρεξιν νὰ βυθισθῇ ἐκ νέου εἰς τὸν βαθὺν ὕπνον του.

Ὁ κώδων τοῦ ἐργοστασίου ἤχησεν, ἔπειτα ἄλλοι κώδωνες εἰς τὰ πέριξ καὶ ἀκολούθως οἱ κώδωνες τῶν ναῶν.

— Εἶνε ἤδη μεσημβρία!.. εἶπεν. Πόσον ἐκοιμήθην!

Digitized by Google

Ἠσθάνθη ὀλίγην τύψιν συνειδότος ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀνακούφισιν διότι τὸ δρᾶμα τῆς λήξεως παρῆλθεν, αὐτοῦ ἀπόντος. Πῶς ἔκαμαν κάτω εἰς τὰ γραφεῖα; Διατὶ δὲν τὸν εἰδοποίησαν; Ἠγέρθη, διήνοιξε τὰ παραπετάσματα καὶ εἶδε τὸν Ῥίσλερ καὶ τὸν Σιγισμόνδον συνομιλοῦντας ὁμοῦ εἰς τὸν κῆπον. Νὰ συνομιλοῦν αὐτοί, οἵτινες πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους!.. Τί ἀρά γε εἶχε συμβῆ; Ὅτε ἡτοιμάσθη νὰ κατέλθῃ, εὗρε τὴν Κλαίρην παρὰ τὴν θύραν τοῦ θαλάμου του.

— Δὲν πρέπει νὰ ἐξέλθῃς, εἶπεν αὐτῷ.

— Διατί;

— Μεῖν' ἐδῶ. Θὰ σοῦ ἐξηγήσω.

— Ἀλλὰ τί τρέχει λοιπόν;.. Ἦλθον ἀπὸ τὴν Τράπεζαν;

— Ναί, ἦλθον... αἱ συναλλαγματικαὶ ἐπληρώθησαν.

— Ἐπληρώθησαν;

— Ὁ Ῥίσλερ εὗρε χρήματα..... Ἀπὸ τὸ πρωὶ ἔτρεξε μὲ τὸν Πλανῆν. Φαίνεται ὅτι ἡ σύζυγός του εἶχε πολύτιμα κοσμήματα... Μόνον τὸ μεγάλον ἐξ ἀδαμάντων κόσμημά της ἐπωλήθη ἀντὶ εἴκοσι χιλιάδων φράγκων. Ἐπώλησεν ἐπίσης καὶ τὴν ἔπαυλίν του εἰς τὴν Ἀνιέρην μὲ ὅλα ὅσα περιεῖχεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπῃτεῖτο καιρὸς διὰ νὰ ἐγγραφῇ ἡ πρᾶξις τῆς πωλήσεως, ὁ Πλανῆς καὶ ἡ ἀδελφή του προκατέβαλον τὸ ποσόν.

Λαλοῦσα ἀπέστρεφεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπόν της. Αὐτὸς ἀφ' ἑτέρου ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν ὅπως ἀποφύγῃ τὸ βλέμμα της.

— Ὁ Ῥίσλερ εἶνε ἔντιμος ἄνθρωπος, ἐξηκολούθησεν ἡ Κλαίρη, καὶ ἀφοῦ ἔμαθεν ἀπὸ ποῖον εἶχεν ἡ σύζυγός του ὅλην αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν....

—Πῶς! εἶπεν ὁ Γεώργιος ἔντρομος. Ἔμαθεν;...

— Τὰ πάντα... ἀπήντησεν ἡ Κλαίρη ταπεινοῦσα τὴν φωνήν.

Ὁ ἀτυχὴς ὠχρίασε καὶ ἐψέλλισε λέξεις τινάς.

— Ἀλλὰ τότε... σύ;..

— Ὤ, ἐγὼ εἴξευρα τὰ πάντα πρὸ τοῦ Ῥίσλερ. Χθὲς ἀφοῦ ἐπέστρεψα, ἐνθυμεῖσαι σοῦ εἶπα ὅτι ἐκεῖ πέραν εἰς Σαβινὺ ἤκουσα μερικὰ πράγματα πολὺ σκληρὰ καὶ ὅτι θὰ ἔδιδα δέκα ἔτη ἐκ τῆς ζωῆς μου διὰ νὰ μὴ κάμω αὐτὸ τὸ ταξεῖδι.

— Κλαίρη!

Ὁρμὴ ζωηρὰ φιλοστοργίας τὸν ἐκυρίευσεν· προέβη ἓν βῆμα ὅπως πλησιάσῃ πρὸς τὴν σύζυγόν του· ἀλλ' αὐτὴ εἶχε τὸ πρόσωπον τόσον ψυχρόν, τόσον θλιβερῶς ἀποφασιστικόν, ἡ ἄκρα της θλῖψις τόσον εὐκρινῶς ἐξεδηλοῦτο δι' αὐστηρᾶς ἀδιαφορίας ἐφ' ὅλου αὐτῆς τοῦ σώματος, ὥστε δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν σφίγξῃ ἐπὶ τοῦ στήθους του ὡς ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐψιθύρισε μόνον ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

— Συγγνώμην! συγγνώμην!..

— Πρέπει νὰ μὲ εὑρίσκῃς πολὺ ἥσυχον, εἶπεν ἡ θαρραλέα γυνή· τοῦτο προέρχεται διότι ἔχυσα χθὲς ὅλα τὰ δάκρυά μου. Φαντάζεσαι ἴσως ὅτι ἐθρήνουν διὰ τὴν καταστροφὴν μας· ἀπατᾶσαι. Ἐνόσῳ τις εἶνε νέος ἀκόμη καὶ ῥωμαλέος ὡς ἡμεῖς, τοιαύτη ἀποθάρρυνσις δὲν εἶνε συγγνωστή. Εἴμεθα ἐξωπλισμένοι κατὰ τῆς πενίας καὶ δυνάμεθα ν' ἀγωνισθῶμεν κατ' αὐτῆς ἀντιμέτωποι... Ὄχι! Ἐθρήνουν τὴν καταστραφεῖσαν εὐτυχίαν μας, ἐθρήνουν σέ, τὴν τρέλλαν τὴν ὁποίαν ἔκαμες νὰ χάσῃς τὴν μόνην, τὴν ἀληθινὴν σου φίλην.

Ἦτο ὡραία ἐνῷ ἐλάλει οὕτως, ὡραιοτέρα ἀφ' ὅσον ποτὲ ὑπῆρξεν ἡ Σιδωνία, περιβαλλομένη ὑπὸ φωτὸς ἁγνοῦ ὅπερ ἐφαίνετο καταπίπτον ἄνωθεν ὡς ἀνταύγεια οὐρανοῦ αἰθρίου, ἀνεφέλου, ἐνῷ τὰ συντεθλασμένα χαρακτηριστικὰ τῆς ἄλλης ἐφαίνοντο πάντοτε ἀρυόμενα τὴν λαμπρότητά των, τὸ κατεργάρικον καὶ αὔθαδες θέλγητρόν των οἱονεὶ ἐκ τῆς ἐπιπλάστου λάμψεως τοῦ προσκηνίου θεάτρου τινός. Τὴν ἄλλοτε ἐλαφρὰν ψυχρότητα καὶ ἀκινησίαν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ τῆς Κλαίρης ἐνεψύχου νῦν ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀμφιβολία, ὅλαι αἱ βάσανοι τοῦ πάθους καὶ ὅπως αἱ ἐξ ἀτήκτου χρυσοῦ πλίνθοι δὲν ἔχουν ἀξίαν εἰμὴ ἀφοῦ τὸ Νομισματοκοπεῖον ἀποτυπώσῃ πρότερον ἐπ' αὐτῶν τὸ σῆμά του, οὕτω καὶ ἡ ὡραία αὐτῆς γυναικεία μορφὴ σημειωθεῖσα ὑπὸ τῆς σφραγῖδος τῆς λύπης διετήρει ἀπὸ τῆς προτεραίας ἔκφρασίν τινα ἀνεξάλειπτον συμπληροῦσαν τὴν καλλονήν της.

Ὁ Γεώργιος τὴν ἔβλεπε μετὰ θαυμασμοῦ. Τοῦ ἐφαίνετο περισσότερον ζωντανή, περισσότερον γυνὴ καὶ ἀξιολάτρευτος ἕνεκα τοῦ λόγου τῶν χωρισμῶν καὶ τῶν ἐμποδίων, ἅτινα αὐτὸς συνησθάνετο ἤδη. Ἡ τύψις τοῦ συνειδότος, ἡ ἀπελπισία, ἡ αἰσχύνη εἰσέδυσαν εἰς τὴν καρδίαν του ὁμοῦ μετὰ τοῦ νέου ἔρωτός του καὶ ἠθέλησε νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιόν της.

— Ὄχι, ὄχι, σήκω! εἶπεν αὐτῷ ἡ Κλαίρη· ἐὰν ἤξευρες τί μοῦ ὑπενθυμίζεις, ἐὰν ἤξευρες ποῖον πρόσωπον ψευδὲς καὶ πλῆρες μίσους εἶδα παρὰ τοὺς πόδας μου τὴν παρελθοῦσαν νύκτα!..

— Ὤ! ἐγὼ δὲν ψεύδομαι... ἀπήντησεν ὁ Γεώργιος φρικιῶν... Κλαίρη, σὲ ἱκετεύω ἐν ὀνόματι τοῦ τέκνου μας!...

(Ἕπεται συνέχεια)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Δὲν εἶνε πάντοτε φρόνιμον νὰ ἐμποδίζῃ τις κατόπιν ὅ,τι ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς ν' ἀπαγορεύσῃ.

*

Ὅταν ἐνδιαφέρεται κανεὶς δι' ὅλα καταντᾷ νὰ μὴν ἐνδιαφέρεται ἐπὶ τέλους διὰ τίποτε.

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ πλουσιωτέρα χήρα τοῦ κόσμου κατοικεῖ ἐν Βαλπαραΐζῳ τῆς Χιλῆς καὶ ἔχει περιουσίαν ὄχι ὀλιγωτέραν τοῦ ἑνὸς δισεκατομμυρίου καὶ τριακοσίων ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

— Ὁ Φραγκῖσκος Κοππὲ ἐπεράτωσε νέον δραματικὸν ἔργον ἔχον ὑπόθεσιν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις ἀρχὴν τῶν Κοινωνιστῶν κατὰ τὸ ἔτος 1871, ἀλλ' ἡ παράστασις αὐτοῦ ἀπηγορεύθη.

— Ὁ διάσημος γάλλος ζωγράφος Μεσσονιὲ ἔλαβε παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως τὴν ἐντολὴν νὰ φιλοτεχνήσῃ μίαν ἐκ τῶν μεγάλων τοιχογραφιῶν τοῦ Πανθέου, εἰκονίζουσαν τὴν ἀποθέωσιν τῆς Γαλλίας.

— Ὁ Γλάδστων εἶνε ἐκ τῶν συγχρόνων συγγραφέων ὁ ἀκριβώτερον πληρωνόμενος. Τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Nineteenth Century, ἐν τῷ ὁποίῳ συχνάκις δημοσιεύει ἄρθρα, πληρώνει δι' ἕκαστον τούτων ὄχι μακρότερον τῶν 1500 λέξεων 2500 δραχμῶν ἤτοι περίπου 1 δραχμὴν καὶ 75 λεπτὰ τὴν λέξιν.

— Ἡ μακροτέρα τηλεφωνικὴ γραμμὴ τῆς Εὐρώπης, ἡ μεταξὺ Βουδαπέστης καὶ Πράγας ἔχουσα μῆκος 600 χιλιομέτρων, ἐνεκαινίσθη ἐσχάτως, λειτουργεῖ δὲ ἄριστα.

— Ὁ διάσημος ἀοιδὸς τοῦ Μονάχου Φὸγλ ἀπέρχεται εἰς Ἀμερικὴν ἵνα δώσῃ σειρὰν 70 μουσικῶν ἑσπερίδων ἐπὶ ἀμοιβῇ 800 χιλιάδων δραχμῶν.

— Αἱ ἐσχάτως συμβᾶσαι ἐν Ἰαπωνίᾳ πλημμύραι ἐπήνεγκον ἀνυπολογίστους ζημίας: 12 ἐπαρχίαι κατεκλύσθησαν, 2500 ἄνθρωποι ἐπνίγησαν, 50000 οἰκίαι ἐκρημνίσθησαν ἢ ἐπληρώθησαν ὕδατος, 6000 γέφυραι παρεσύρθησαν. Ἀπὸ τριακονταετίας τοιαύτη καταστροφὴ δὲν εἶχε συμβῇ ἐν Ἰαπωνίᾳ.

— Ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπάρχουσι 29220 καλογήρων καὶ 25000 καλογραιῶν, ἀνήκοντες εἰς 179 διαφόρους τάξεις καὶ κατοικοῦντες εἰς 1330 μοναστήρια. Παρατηρεῖται δὲ ὁλονὲν αὔξουσα τάσις πρὸς τὸν μοναστικὸν βίον. Ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν καλογραιῶν ἐδιπλασιάσθη, ἐξαπλασιάσθη δὲ ὁ τῶν καλογήρων.

— Ἰδιαιτέρα σιδηροδρομικὴ ἅμαξα πρὸς χρῆσιν τοῦ ἡγεμόνος Φερδινάνδου τῆς Βουλγαρίας κατεσκευάσθη ἐν Βιέννῃ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ· εἶνε δὲ πολυτελεστάτη καὶ ἐστοίχισεν 63 χιλιάδας δραχμῶν περίπου.

— Ἐν Γερμανίᾳ ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσιν ἁμάξας χειμερινάς, δυναμένας νὰ θερμανθῶσι διὰ μικρᾶς θερμάστρας.

— Ἐν Νεαπόλει θὰ παρασταθῇ προσεχῶς δρᾶμα γραφὲν ὑπὸ ἰταλοῦ ἔχον ὡς κύριον πρόσωπον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκον Γ'.

— Ὁ Π ρ ο φ ή τ η ς τὸ γνωστὸν μελόδραμα τοῦ Μαγερβὲρ παρεστάθη ἐσχάτως ἐν Βρισβένῃ τῇ πρωτευούσῃ τῆς Κενσλανδίας εἰς γλῶσσαν Βολαπύκ.

— Τὰ γερμανικὰ ταχυδρομεῖα κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφικὴν σημείωσιν ἐγένετο ἡ ἑξῆς κίνησις κατὰ τὸ 1888: γράμματα 2,123,457,345, ἐφημερίδες 568,957,960 καὶ παραρτήματα αὐτῶν 34,989,426, δέματα καὶ ἐπιταγαὶ 103,350,605. Ἡ ἐν συνόλῳ κίνησις παρουσιάζει πλεόνασμα τῆς γενομένης κατὰ τὸ 1887, ἐξ 148 ἑκατομμυρίων τεμαχίων.

ΣΑΠΦΙΚΑ

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΜΟΙ ΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλος θεὸς μοῦ φαίνεται ἐκεῖνος ποῦ ἀντικρύ σου
Θωρεῖ τὸ χαμογέλιο σου, κι' ἀκούγει τὴ φωνή σου.
Κ' ἐμένα μέσ' 'ς τὰ στήθια μου ἐπήδηξ' ἡ καρδιά μου,
Καθὼς σ' ἐπρωτοκύτταξα, καὶ πιάσθηκ' ἡ λαλιά μου.
Γλῶσσα δὲν εἶχα γιὰ 'μιλιά, στὸ αἷμά μου μιὰ λαῦρα
Λεπτὴ ἐκρυφοχύθηκε, τὰ ἔβλεπα ὅλα μαῦρα.
Δὲν ἄκουγα παρὰ βοητό, πετοῦσα σὰν τὸ ψάρι,
Ὁ ἵδρος μ' ἐπερέχυνε, καὶ σὰν ξηρὸ χορτάρι
Χλωμὴ σὰν σ' ἐθωροῦσα,
Δὲν ἤξερ' ἂν ἀπέθανα, ἢ ἂν ἀκόμα ζοῦσα.

ΔΕΔΥΚΕ ΜΕΝ Α ΣΕΛΑΝΑ.

Τὸ φεγγαράκι ἐμίσεψε, μεσάνυχτα σιμόνει,
Ἡ ὥραις φεύγουν καὶ περνοῦν, κ' ἐγὼ κοιμοῦμαι μόνη.

Αργυρης Εφταλιωτης.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Διπλῆ ἀξία ἐμπορεύματος.

Πλανόδιος καπνοπώλης συνιστᾷ ἐπιμόνως εἰς διαβάτην τὸ ἐμπόρευμά του:

— Πάρετε ἀπ' αὐτὸν τὸν ὡραῖον καπνὸν τοῦ Ἀγρινίου.

Ὁ διαβάτης ὀργίλως:

— Ὤχ, ἀδερφέ, δὲν καπνίζω.

— Τότε πάρετε ἀπὸ τὸν ἄλλον καπνὸν ποῦ δὲν καπνίζεται.

Ἐν Ἑστιατορίῳ.

— Παιδί, τί μπριζόλα εἶν' αὐτὴ ποῦ μοῦφερες; Αὐτὸ δὲν εἶνε κρέας, εἶνε τελατίνι.

Καὶ ὁ ὑπηρέτης ἀπαθῶς:

— Ἂν ἦτον τελατίνι δὲν θὰ εἶχε ἑβδομήντα λεπτὰ μόνον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Παρασκευὴ ἑνὸς μόνου κυπέλλου τείου.

Τὰς κυρίας αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ὡρισμένην ἡμέραν ὑποδοχῆς ἐνδιαφέρει βεβαίως ὁ νέος τρόπος εὐκόλου παρασκευῆς ἑνὸς μόνου κυπέλλου τείου. Τὸν τρόπον αὐτὸν μεταχειρίζονται αἱ Κινέζαι δέσποιναι καὶ αἱ Ἀμερικανίδες, εἰσήχθη δὲ ἀπό τινος καὶ εἰς Παρισίους. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπάρχουσιν ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης βραστὸν νερὸν καὶ τὰ ἀπαραίτητα πρὸς παρασκευὴν τείου, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ σφαῖρα χρυσῆ μεγάλη ὡς καρύδιον, ἡ ὁποία εἶνε κενή, κατατρυπημένη καὶ ἀνοιγοκλείεται δι' ἐλατηρίου ὡς τὰ ὡρολόγια τῆς τσέπης. Ἡ σφαῖρα αὐτὴ εἶνε δεμένη μὲ μικρὰν ἅλυσιν καὶ ἡ ἅλυσις ἔχει ἀγκίστριον εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν. Ὅταν ἡ κυρία θέλει νὰ προσφέρῃ κύπελλον τείου εἰς ἕνα μόνον ἐπισκέπτην, ἀνοίγει τὴν σφαῖραν, θέτει ἐντὸς φύλλα τείου, τὴν κλείει, διὰ τοῦ μικροῦ ἀγκιστρίου τὴν κρεμᾷ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ δακτυλίδιά της καὶ τὴν ἀφίνει νὰ πέσῃ ἐντὸς κυπέλλου εἰς τὸ ὁποῖον χύνει καὶ βραστὸν νερόν· τὴν ἀφίνει δὲ ἐντὸς αὐτοῦ ἕως οὗ τὸ τεῖον γείνῃ τόσον βαρὺ ὅσον ἐπιθυμεῖ ὁ ἐπισκέπτης. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς παρασκευῆς εἶνε χαριέστατος, λέγουν, ὅταν ἡ κυρία ἔχει ἐπιτηδειότητα καὶ — πρὸ πάντων — εὔμορφον χέρι.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889-1975

Digitized by Google

Ἀριθ. 730 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ΄

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ΄. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. | 24 Δεκεμβρίου 1889.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΑΡΣΑΙ

[Σπάνιον παράδειγμα φιλολογικῆς μετριοφροσύνης ἔδωκεν ἐσχάτως ὁ διάσημος δραματικὸς κριτικὸς Φραγκῖσκος Σαρσαί, παραιτηθεὶς τῆς ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ὑποψηφιότητος αὐτοῦ, καίτοι ἡ ἐκλογή του ἦτο ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένη. Τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεως ταύτης ὁ ἐπιφανὴς συγγραφεὺς ἐξήγησε δι' εὐφυοῦς καὶ φιλοσοφικωτάτου ἄρθρου, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*.]

Ἡ ἕδρα τοῦ Ὠζιὲ ἐκενώθη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ. Τινὲς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐνδόξου τούτου σωματείου ἔσχον τὴν τιμητικὴν ἰδέαν ν' ἀποβλέψωσι πρὸς ἐμὲ καὶ μ' ἐκάλεσαν νὰ κατέλθω εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐκλογῆς. Ἐννοεῖτε ὅτι αἱ προτάσεις αὗται μὲ συνεκίνησαν καὶ μὲ ἐτάραξαν βαθέως. Ἐπὶ πολὺ ἐδίστασα τί ἔπρεπε νὰ πράξω· ἀλλὰ σήμερον ἔλαβα τὴν ἀπόφασίν μου καὶ ἐὰν ἐκμυστηρεύωμαι τὰς ἀνησυχίας μου εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν *Χρονικῶν*(1) πράττω τοῦτο διότι ἐξ ὅλων τῶν ἐφημερίδων εἰς τὰς ὁποίας γράφω εἶνε ἐκείνη μετὰ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ὁποίας αἰσθάνομαι ὅτι διατελῶ εἰς μεγαλειτέραν οἰκειότητα ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Τοὺς θεωρῶ ὡς φίλους καὶ εὐχαριστοῦμαι νὰ συνομιλῶ μετ' αὐτῶν ἐλευθέρως.

Δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες συνειθίζουσι νὰ ἐκτοξεύωσιν εὔκολα ἐπιγράμματα κατὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας· πάντοτε ὡμίλησα περὶ αὐτῆς μετ' εὐλαβείας καὶ μετ' ἐκτιμήσεως. Πολλάκις εἰς τὸν βίον μου μοῦ συνέβη νὰ γράψω κατ' ἀκαδημαϊκῶν· ἀλλὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνέκαθεν ἔτρεφα βαθὺν σεβασμόν. Εἶνε μετὰ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ἐν τοῖς γράμμασι τὸ μόνον ἵδρυμα, τὸ ὁποῖον συνδέει τὴν Γαλλίαν πρὸς τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα καὶ διὰ μέσου τῆς Ἐπαναστάσεως συνεχίζει τὴν ἄλυσσιν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Ἀπολαύει ἐξαιρετικοῦ γοήτρου μεταξὺ τῶν πλείστων λογίων καὶ πάντων τῶν φιλογραμμάτων.

Καὶ οἱ ἐπιμονώτεροι σαρκασταὶ ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἂν περιλαμβάνῃ μικρὸν ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἀναξίων λόγου, ἀριθμεῖ ὅμως ἐν τοῖς κόλποις της τὰς ἐπιφανεστέρας προσωπικότητας τῆς πατρίδος μας. Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς υἱός, ὅστις ἀφοῦ κατειρωνεύθη τὴν Ἀκαδημίαν, κατέληξεν εἰς τὸ νὰ θέσῃ τὴν ὑποψηφιότητά του, ἔλεγεν εἰς ἀπάντησιν τῶν μεμφομένων αὐτὸν διὰ τὴν παλινῳδίαν ταύτην:

— Τί τὰ θέλετε; Εἶνε πάντοτε εὐχάριστον ν' ἀποτελῇ τις μέλος σωματείου, τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ 40 μόνον μέλη.

Ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ ὅτι ἐκ τῶν τεσσαράκοντα αὐτῶν μελῶν, τριάκοντα ἢ καὶ τριάκοντα πέντε εἶνε περιώνυμοι, διακρίνονται ἐν τοῖς γράμμασιν, ἐν ταῖς τέχναις, ὡς ῥήτορες, ἐν τῇ πολιτικῇ, εἰς τὰς αἰθούσας, πάντες δέ, ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ὅλως ἄγνωστοι, εἶνε ἄνθρωποι καλοανατεθραμμένοι, μετὰ τῶν ὁποίων εὐχαρίστως συναντᾶταί τις τὰς ἡμέρας τῶν συνεδριάσεων καὶ ὁμιλεῖ ἐν ἐλευθερίᾳ.

Τὴν ἰδέαν ταύτην οὐδέποτε ἔπαυσα νὰ ὑποστηρίζω ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μεταβαίνω τακτικώτατα εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ἐπισήμων δεξιώσεων διὰ ν' ἀκούσω εἰς μίαν γωνίαν, ἡ ὁποία ἐκ παραδόσεως κατέστη ἰδική μου καὶ τὴν ὁποίαν μοῦ φυλάττουν οἱ συνήθεις ἀκροαταί, τοὺς λόγους τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ καὶ τοῦ δεξιουμένου αὐτὸν ἀντιπροσώπου τῆς Ἀκαδημίας· τὴν ἑσπέραν ὡμίλουν περὶ αὐτῶν ἐν τῷ τύπῳ καὶ τοὺς ἀνεγίνωσκα, προσπαθῶν νὰ ἐξάρω ὅ,τι μᾶλλον ἐτίμα τὸ εὐγενὲς σωματεῖον.

Δὲν ἐκωλυόμην λοιπὸν οὔτε ἐστενοχωρούμην ἀπὸ δηλώσεις, ὁποῖαι αἱ διαφυγοῦσαι ἄλλοτε τὸν Ζολᾶ καὶ διὰ τὰς ὁποίας μεταμελεῖται τώρα (1) ἢ ὁμοίων πρὸς ὅσας ἐπανειλημμένως διετύπωσεν ὁ Δωδέ. Δὲν ἤμην ὑποχρεωμένος ὡς οἱ ἄλλοι νὰ λατρεύσω ὅ,τι τὴν προτεραίαν ἔκαυσα, διότι δὲν ἔκαυσα τίποτε. Πάντοτε ἐφρόνουν ὅτι ὁ τίτλος τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ εἶνε ἡ ὡραιοτέρα

(1) Τοῦ περιοδικοῦ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδημοσιεύθη τὸ ἄρθρον.

(1) Ὡς γνωστὸν ὁ Ζολᾶ προβάλλει νῦν τὴν ὑποψηφιότητά του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Digitized by Google

καὶ ἐπιφθονωτέρα ἀμοιβή, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ λόγιος.

Τὰ μάλα λοιπὸν μὲ ἐκολάκευσαν αἱ ἀγαθαὶ διαθέσεις ἀκαδημαϊκῶν τινων, οἵτινες μοὶ ὑπεδείκνυον ὅτι ἴσως μεταξὺ τῶν πιθανολογουμένων ὑποψηφίων ἤμην εἷς ἐκ τῶν καταλληλοτέρων διὰ νὰ ὁμιλήσω ἁρμοδίως περὶ τοῦ Αἰμιλίου Ὠζιὲ καὶ ἀπαγγείλω τὸν ἐπιτάφιόν του.

Εἰλικρινῶς — δὲν θὰ προσποιηθῶ τὸν μετριόφρονα — δὲν ἐθεώρουν τὸν ἑαυτόν μου ἀνάξιον τῆς τοιαύτης τιμῆς. Ἀποβλέπων πρὸς τὴν διανυθεῖσαν περίοδον τῆς ζωῆς μου, ἐνόμιζα ὅτι τριακονταετὴς δημοσιογραφικὸς βίος, καθ' ὃν ἔσπειρα τόσας ὀρθὰς ἰδέας διὰ πολυαρίθμων ἐφημερίδων, ἠδύναντο νὰ συνηγορήσωσιν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ νὰ δικαιώσωσι τὸν ἀγῶνά μου ἐνώπιον δικαστῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀνταμείψωσιν ἂν ὄχι τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν λαμπρότητα, τοὐλάχιστον τὴν ἀπρόσβλητον χρηστότητα τῆς ἐργασίας καὶ φιλολογικὸν ἔρωτα πάντοτε ἀκμάζοντα.

Ὑπῆρχον λοιπὸν πολλοὶ λόγοι διὰ νὰ ἐπωφεληθῶ τῶν συμπαθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀθορύβως μοὶ προσεφέροντο καὶ νὰ ὑποβληθῶ εἰς τὴν ψῆφον τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν κάμνω τὸν ὑπερήφανον. Ἐπί τινας ἡμέρας ἤμην εἰς ἄκρον τεταραγμένος. Δὲν ἐκοιμήθην τὸν συνήθη ἥρεμον ὕπνον μου. Ἡ ἀβεβαιότης μὲ ἐκράτει ἄγρυπνον, μὲ ἀνησύχει. Εἶνε σκληρὰ βάσανος νὰ μὴν ἠξεύρῃ κανεὶς τί πρέπει νὰ κάμῃ.

Εἷς μόνον τρόπος ὑπῆρχε διὰ ν' ἀνακτήσω τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἡσυχίαν μου. Νὰ λάβω οριστικήν τινα ἀπόφασιν.

Τὴν ἔλαβα. Δὲν θὰ παρουσιασθῶ ὡς ὑποψήφιος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Μὴ νομίσετε ὅτι πράττω τοῦτο ἐκ φόβου τοῦ ἀγῶνος. Ἐγεννήθην συζητητής, καὶ ἔχω τὸ πολεμικὸν μένος ἔμφυτον. Ἡ προσδοκία τῆς πάλης θὰ μὲ ἐκέντα τοὐναντίον ἀντὶ νὰ μὲ ἀποθαρρύνῃ. Εἰς τὸν κόσμον μόνον τὸ ἀγωνίζεσθαι εἶνε εὐχάριστον. Καὶ ἡ ὑποψηφιότης τῆς Ἀκαδημίας εἶνε καὶ αὐτὸ ἀγών, ὡς αἱ ἱπποδρομίαι. Ἐγεννήθην δὲ φύσει παίκτης.

Ἔχω ἄλλους λόγους.

Ἀνήκω εἰς τὴν ἐνεργὸν δημοσιογραφίαν. Ἡ τύχη, ὠθοῦσά με πρὸς τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκ κλίσεως ἔρρεπον, μὲ ἔρριψεν εἰς τὴν κριτικήν, ὅπου βραδέως ἀπέκτησα κάποιαν φήμην. Ἐτράπην εἰς διάφορα εἴδη λόγου· ἀλλὰ προφανῶς τὴν καλλιτέραν μου φήμην ἀπέκτησα ὡς δραματικὸς κριτικὸς καὶ ἂν ἡ Ἀκαδημία μὲ ἐξέλεγε, βεβαίως θὰ ἐσκόπει νὰ τιμήσῃ ἐν ἐμοὶ τὸν ἐπιφυλλιδογράφον τῆς Δευτέρας, ἕνα τῶν διαδόχων τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν προκατόχου, τοῦ Ἰουλίου Ζανέν.

Ἔστω! δὲν πλανῶμαι. Ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι δὲν θεωρῶ τὸν ἑαυτόν μου οὔτε ὡς ἀνόητον, οὔτε ὡς ἠλίθιον, ὅπως προσποιοῦνται ὅτι πιστεύουσιν οἱ νέοι, οἱ ὁμιλοῦντες περὶ ἐμοῦ. Γνωρίζω ὅμως καλῶς ὅτι ἡ ἀρετή, τὴν ὁποίαν κυρίως ἐκτιμᾷ ἐν ἐμοὶ τὸ κοινόν, εἶνε ἡ εἰλικρίνεια.

Καθ' ἣν ἡμέραν ἔλαβα τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας, ὡρκίσθην ὅτι θὰ λέγω πάντοτε περὶ παντὸς ἔργου, τὸ ὁποῖον παρέρχεται ἐνώπιόν μου, τὴν γνώμην μου, καλὴν ἢ κακὴν ἀδιάφορον, ἀλλ' ἡ ὁποία θὰ εἶνε πάντοτε ἰδική μου· καὶ ὅτι θὰ τὴν λέγω πάντοτε εἰλικρινῆ, σαφῆ, ἀδιαφορῶν περὶ τῶν συνεπειῶν. Ἐτήρησα πιστῶς τὸν ὅρκον μου· ἐπὶ τέλους ἀπέκτησα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ. Ἠγόρασεν ὅ,τι ἐπώλουν. Ἐπίστευσεν.

Τὸ εἶπα πολλάκις, ἐν τῇ κριτικῇ τὸ κῦρος ἀποτελεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν ἄλλων. Τὴν ἐμπιστοσύνην ταύτην τὴν κατέκτησα βαθμηδόν, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ὄχι διὰ τῆς ἀξίας μου, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς χρηστότητός μου. Σήμερον δρέπω τοὺς καρποὺς μακρᾶς ἐπιμονῆς. Λέγουσι περὶ ἐμοῦ συνήθως: «Εἶνε ἠλίθιος, μωρός, κτῆνος, γεροξεκουτιασμένος»· ἀλλὰ προσθέτουν: «Λέγει ὅ,τι φρονεῖ».

Δὲν ἀπαιτῶ πλειότερον. Ἐπὶ τῆς ἰδέας αὐτῆς τῆς ἀπολύτου καλῆς μου πίστεως ἐστηρίχθη ἡ φήμη μου καὶ ἑδραιοῦται τὸ κῦρός μου.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν (ἤμην ἤδη ἀρκετὰ γνωστὸς ἐν Παρισίοις) φίλοι μού τινες μοῦ εἶπον ὅτι ὁ μακρὸς πώγων μου καθίστα σκαιὰν τὴν μορφήν μου καὶ μὲ συνεβούλευσαν νὰ ξυρισθῶ. Μετέβην εἰς ἕνα κουρέα καὶ τὸν ἔκοψα. Τὴν ἐπομένην συνήντησα τὸν δημοσιογράφον Γάστωνα δὲ Σαὶν Βαλρῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ζῇ σήμερον, εἶχε δὲ πνεῦμα φιλόσοφον:

—Δὲν ἔκαμες καλά, μοῦ εἶπεν, οἱ Παρισινοὶ σὲ ἐγνώριζαν μὲ γένεια. Δὲν πρέπει ποτὲ διάσημος ἀνὴρ νὰ τοὺς χαλνᾷ τὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν περὶ αὐτοῦ.

Ἡ ἰδέα μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν. Ἐτήρησα δὲ αὐτὴν ὡς ἀρχὴν τοῦ βίου μου. Ἐὰν ἐπρότεινα τὴν ὑποψηφιότητά μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀναμφιβόλως, ὅσοι ἔχουν εἰς τὴν εἰλικρίνειάν μου ἀπόλυτον πεποίθησιν, θὰ ἐπίστευον ὅτι ὑποτάσσω τὴν κριτικήν μου εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκλογῆς.

Ἰδοὺ ἓν παράδειγμα, λόγου χάριν. Παριστάνεται μία κωμῳδία τοῦ κ. Καμίλλου Δουσέ. Ἐγὼ προσωπικῶς ἀγαπῶ πολὺ τὸ εἶδος αὐτό, πεπαλαιωμένον πλέον σήμερον, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐνθυμίζει τὸν Κολὲν δ' Ἀρλεβίλλ, ἕνα ἀπὸ τοὺς νεανικούς μου θαυμασμούς. Ἐπανειλημμένως καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ εἶπα ὅ,τι καλὸν ἐφρόνουν· πιθανὸν νὰ εἰπέ τις: «Τί παράξενα γοῦστα ὁποῦ ἔχει αὐτὸς ὁ Σαρσαί!» Τώρα θὰ εἴπουν: «Νά! τὸ κάμνει διὰ τὴν ψῆφόν του Δουσέ». Καὶ θὰ

Digitized by Google

ἔχανα ὅλον μου τὸ κῦρος, πρᾶγμα ἀφόρητον δι' ἐμέ.

Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὑπάρχουν πολλοὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς. Γνωρίζω ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἄνευ δυσαρεσκείας θὰ ἐψήφιζαν ὑπὲρ ἐμοῦ. Ἀλλ' ἐγὼ θὰ ἠδυνάμην πλέον νὰ κρίνω ἐλευθέρως τὰ ἔργα των;

Βεβαίως θὰ ἐτήρουν τὴν ἐλευθερίαν μου καὶ κανεὶς δὲν θὰ δυσηρεστεῖτο, διότι εἶνε ἄνδρες ὑπερόχου πνεύματος καὶ ἀπηλλαγμένοι μικρολογιῶν.

Τὸ κοινὸν φαντάζεται ὅτι χρειάζεται μεγάλη τόλμη διὰ νὰ εἰπῇ εἷς κριτικὸς ὅτι ἓν δρᾶμα τοῦ Δουμᾶ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκει κακόν, εἶνε κακόν. Ὄχι, τίποτε εὐκολώτερον τούτου Εἰξεύρω ὅτι ἂν ὁ Δουμᾶς εὑρεθῇ εἰς τὴν κακήν του, ἠμπορεῖ νὰ δυσαρεστηθῇ, ἀλλὰ θὰ μεταμεληθῇ ἀμέσως. Εἶνε ἀνώτερος μικροπρεπειῶν. Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον δυσηρέστησα περισσότερον τοῦ Σαρδοῦ. Ἀλλὰ ὑπολήπτομαι αὐτὸν ἀρκούντως, ὥστε νὰ πιστεύω ὅτι, καίτοι θεωρῶν με ὡς ἄνθρωπον μὴ δυνάμενον νὰ ἐννοήσῃ τὰ ὡραῖα ἔργα, θὰ ἐψήφιζεν ὑπὲρ ἐμοῦ, ἂν δὲν εἶχε προγενεστέρας ὑποχρεώσεις.

Τὸ ἀληθὲς θάρρος συνίσταται εἰς τὸ νὰ λέγῃ τις περὶ τοῦ ἀσημάντου ἔργου δημοσιογραφίσκου τινὸς ὅ,τι ἀληθῶς φρονεῖ. Τὸ μῖσός του εἶνε ἀδυσώπητον. Σᾶς ὁμολογῶ ὅτι ἐγώ, ὅστις τὴν εἰλικρίνειαν ἔθηκα ὡς νόμον, ἐδίσταζα ἐνίοτε νὰ κάμω λόγον περὶ βωδεβιλλείου, τὸ ὁποῖον ἠδυνάμην νὰ παρέλθω ἐν σιγῇ, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ τὸ πρᾶγμα. Πρὸς τί ἔλεγον καθ' ἑαυτόν; Κανεὶς δὲν θὰ προσέξῃ τὴν παράλειψιν. Καὶ γνωρίζω τὸν συγγραφέα· ἂν ῥίψω κάτω τὸ ἀριστούργημά του, ἐπὶ ἓξ μῆνας θὰ μὲ καταδιώκῃ μὲ τοὺς ὑβριστικοὺς ὑπαινιγμούς του! Ἀλλ' οὐδέποτε ὑπεχώρησα εἰς τὰς δειλὰς ταύτας ὑπαγορεύσεις καὶ αἰσθάνομαι διὰ τοῦτο κάποιαν ὑπερηφάνειαν.

Δὲν ἔχει οὕτως προκειμένου νὰ κρίνῃ τις τὸν Δουμᾶν, τὸν Φεγιέ, τὸν Παλλιερώαν, τὸν Σαρδοῦ, τὸν Ἀλεβῦ, τὸν Μεγιὰκ καὶ ἄλλους συγγραφεῖς τοιαύτης ἀξίας. Δυσαρεστοῦνται τὴν μίαν ἡμέραν, τὴν ἄλλην σοῦ δίδουν τὸ χέρι.

Δὲν ἀποσύρομαι λοιπὸν τοῦ ἀγῶνος ἐκ φόβου μὴ δυσαρεστήσω αὐτούς. Ὄχι, ἀποσύρομαι αὐτοῦ, διότι εἶμαι δοῦλος τῆς κοινῆς γνώμης. Τὸ κοινὸν θὰ ὑποθέτῃ ὅτι ὑποψήφιος καὶ βραδύτερον ἀκαδημαϊκός, ἂν ἔμελλον νὰ ἐκλεχθῶ, δὲν δύναμαι πλέον νὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δὲν λέγω πλέον αὐτήν. Θὰ ἔχανα τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεώς μου.

Ἐθυσίασα ἤδη πολλὰ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην. Διὰ νὰ κατακτήσω αὐτήν, ἀπέκρουσα πάσας τὰς τιμάς, αἱ ὁποῖαι εἶνε τὰ τυχηρὰ τοῦ ἐπαγγέλματός μου! προεδρείας, παράσημα καὶ τὰ λοιπὰ ἀπεμακρύνθην αὐστηρῶς τῆς κοινωνίας, μὴ δεχόμενος ποτὲ πρόσκλησιν, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ μὲ ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποδώσω χάριν ἀντὶ χάριτος· ἔζησα δίκην ἀγριμίου· προτιμότερον νὰ παραμείνω ἀγρίμιον.

Ἐὰν ἡ δημοσιογραφία τὴν ὁποίαν ἠγάπησα σχεδὸν ὅσον καὶ τὸ Διδασκαλεῖον (Ecole-normale) εἶχεν ἀνάγκην ἐμοῦ διὰ νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἴσως ἡ ἰδέα αὕτη μὲ μετέπειθεν. Ἀλλ' ἐκπροσωπεῖται ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου πρυτάνεως ἡμῶν Τζὼν Λεμοέν, βλέπω δ' ὄπισθεν αὐτοῦ δύο ἄλλους, ἴσως τρεῖς, οἵτινες βαίνουσιν ἠρέμα πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ θὰ καταλάβωσι λαμπρῶς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἀφίνω εἰς αὐτούς. Ἐγὼ μίαν μόνην φιλοδοξίαν ἔχω· ἐπὶ τοῦ τάφου μου νὰ τεθῇ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή, ἡ συνοψίζουσα τὸν βίον μου:

ΣΑΡΣΑΙ

Καθηγητὴς καὶ δημοσιογράφος.

Ἐτελείωσα τὸ ἄρθρον μου Χιλιάδας ἐπὶ χιλιάδων δίεσπειρα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἔγραψα μετὰ μεγαλειτέρας συγκινήσεως καὶ στενοχωρίας. Διότι αἱ συζητήσεις αὐταὶ εἶνε ἐξ ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐπανέρχεταί τις. Ἀποτελοῦσιν ἰσοβίους ὑποχρεώσεις.

Ἀλλ' ἡ θυσία ἐγένετο, ἡ γέφυρα ἐκόπη ὄπισθέν μου· καὶ τώρα ἐμπρός!

(K.). *Francisque Sarcey.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΩΣ ΑΔΥΝΑΤΙΣΕΝ Ο ΖΟΛΑ

Ἐπεσκέφθη πρό τινος τὸν Ζολᾶ ἰταλός τις δημοσιογράφος ἵνα ἐρωτήσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ νέου ἔργου του, τοῦ Ἀνθρωπίνου κτήνους. Καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα εἶπεν:

—Αὐτὴν τὴν φορὰν σᾶς εὑρίσκω ὡσὰν νεώτερον καὶ ἀκμαιότερον παρ' ἄλλοτε. Ὅταν σᾶς εἶχα ξαναϊδῇ τὴν τελευταίαν φορὰν μοῦ ἐφάνητε χονδρός, βαρύς· τώρα ὅλα αὐτὰ ἔλειψαν.

—Καὶ αὐτὸ τὸ ὀφείλω εἰς μίαν καλὴν σύμπτωσιν. Ἔτυχεν ἓν βράδυ εἰς τὸ θέατρον ἐνῷ ἐπερνοῦσα μέσα ἀπὸ τὰ καθίσματα διὰ νὰ φθάσω εἰς τὴν θέσιν μου, νὰ εἶνε ἐκεῖ ἐμπρὸς καὶ ὁ ζωγράφος Ῥαφαέλης. Γυρίζω καὶ τοῦ λέγω: «Τί βάσανο νὰ εἶνε κανεὶς παχύς». Μοῦ ἀποκρίνεται: «Ἅμα θέλεις ἠμπορεῖς ν' ἀδυνατίσῃς». Εἰς τὸ πρῶτον διάλειμμα τὸν εὑρίσκω καὶ τὸν ἐρωτῶ πῶς ἠμπορῶ ν' ἀδυνατίσω. Μοῦ λέγει λοιπὸν ὅτι ὁ μόνος καὶ ἁπλούστατος τρόπος διὰ νὰ τὸ κατορθώσω εἶνε νὰ μὴν πίνω οὔτε νερόν, οὔτε τίποτε.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς τὸ πρόγευμα ἠθέλησα νὰ δοκιμάσω. Ἡ γυναῖκά μου ἐθύμωσε, μοῦ εἶπε πῶς θὰ καταστρέψω τὴν ὑγείαν μου μὲ αὐταῖς ταῖς τρέλλαις. Ἐν τούτοις ἐγὼ ἀναποδογύρισα τὸ ποτήρι μου καὶ δὲν ἔπια τίποτε· ἐξηκολούθησα δὲ τὴν ξηρασίαν αὐτὴν ἐπὶ ἡμέρας. Αἴ λοιπόν· μετὰ μίαν ἑβδομάδα εἶχα ἐλαφρώσῃ κατὰ δέκα λίτρας καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐξεφορτώθηκα ἀπ' ἐπάνω μου σαράντα λίτρας πάχος. Καὶ ἡ ὑγεία μου εἶνε λαμπρὰ καὶ εἶμαι κατευχαριστημένος.

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Αννίνου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκρούσθη ἡ θύρα.

— Σήκω λοιπόν! . . βλέπεις ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὸν νέον μας βίον, εἶπεν αὐτῷ ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ μετὰ πικροῦ μειδιάματος.

Εἶτα ἐπορεύθη νὰ ἴδῃ τίς ἦτο ὁ κρούων.

Ὁ κ. Ρίσλερ παρήγγελλεν εἰς τὸν κύριον νὰ καταβῇ κάτω εἰς τὸ γραφεῖον.

— Πολὺ καλά, ἀπήντησεν αὐτή· εἰπέτε ὅτι θὰ καταβῶμεν μετ' ὀλίγον.

Ὁ Γεώργιος προὐχώρησεν ὅπως ἐξέλθῃ, ἀλλ' αὐτὴ τὸν ἠμπόδισεν.

— Ὄχι, εἶπεν· ἄφησε νὰ ὑπάγω ἐγώ. Δὲν πρέπει νὰ σὲ ἴδῃ ἀκόμη.

— Ὅμως...

— Ὄχι, σοῦ λέγω τὸ ἀπαιτῶ! Δὲν εἰξεύρεις εἰς ποίαν κατάστασιν ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς εὑρίσκεται ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἠπατήσατε. Νὰ τὸν ἔβλεπες τὴν νύκτα πῶς συνέτριβε σχεδὸν ἀπὸ τὸ σφίξιμον τοὺς βραχίονας τῆς συζύγου του!...

Ἔλεγε ταῦτα ἀτενίζουσα αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ περιεργείας σκληρᾶς δι' αὐτὴν τὴν ἰδίαν. Ἀλλ' ὁ Γεώργιος δὲν συνεκινήθη· ἠρκέσθη μόνον ν' ἀπαντήσῃ:

— Ἡ ζωή μου ἀνήκει εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

— Ἀνήκει καὶ εἰς ἐμὲ ἐπίσης καὶ δὲν θέλω νὰ καταβῇς. Ἀρκετὸν σκάνδαλον ἔγεινεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. Συλλογίσου ὅτι ὅλον τὸ ἐργοστάσιον γινώσκει τὰ διατρέχοντα. Μᾶς παραμονεύουν, μᾶς κατασκοπεύουν. Ἐχρειάσθη νὰ μεταχειρισθοῦν ὅλην τὴν ἐξουσίαν των οἱ ἀρχιεργάται διὰ νὰ ἀρχίσῃ σήμερον ἡ ἐργασία, διὰ νὰ προσηλωθοῦν εἰς τὸ ἔργον των ὅλα τὰ περίεργα βλέμματα.

— Ἀλλὰ θὰ ἐφαίνετο ὅτι κρύπτομαι!

— Ἔστω. Καὶ τί μὲ τοῦτο; Ἰδού, αὐτοὶ εἶνε οἱ ἄνδρες! Δὲν ὀπισθοχωροῦν ἀπέναντι τῶν μεγάλων ἐγκλημάτων, ν' ἀπατήσωσι τὴν σύζυγον, ν' ἀπατήσωσι τὸν φίλον· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἐνδέχεται νὰ κατηγορηθῶσιν ὡς φοβηθέντες τοὺς προξενεῖ περισσοτέραν ἀπὸ πᾶν ἄλλο αἴσθησιν. Ἄλλως τε ἄκουσε· ἡ Σιδωνία ἀνεχώρησε, ἀνεχώρησε διὰ παντός· ἐὰν ἐξέλθῃς ἀπ' ἐδῶ, θὰ ὑποθέσω ὅτι πηγαίνεις νὰ τὴν συναντήσῃς.

— Πολὺ καλά, μένω, εἶπεν ὁ Γεώργιος· θὰ κάμω ὅ,τι θέλεις.

Ἡ Κλαίρη κατῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πλανῆ.

Ὅστις ἤθελεν ἰδεῖ τὸν Ρίσλερ περιπατοῦντα ἐντὸς τοῦ γραφείου μὲ τὰς χεῖρας ὄπισθεν, ἀτάραχον ὡς συνήθως οὐδέποτε ἤθελεν ὑποθέσει ὅσα συνέβησαν αὐτῷ ἀπὸ τῆς προτεραίας. Τοῦ Σιγισμόνδου ἡ μορφὴ ἠκτινοβόλει, διότι εἰς ὅλα ταῦτα αὐτὸς ἄλλο τι δὲν ἔβλεπεν εἰμὴ τὰς συναλλαγματικὰς ἐξοφληθείσας κατὰ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ καταστήματος διασωθεῖσαν.

Ὅτε ἐνεφανίσθη ἡ κυρία Φρομών, ὁ Ρίσλερ ἐμειδίασε θλιβερῶς καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Τὸ ἐπερίμενα ὅτι θὰ καταβῆτε ὑμεῖς ἀντὶ ἐκείνου, εἶπεν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ συνεννοηθῶ μεθ' ὑμῶν. Εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ τὸν ἴδω, νὰ τοῦ ὁμιλήσω. Ἐπληρώσαμεν σήμερον τὰ λήξαντα συναλλάγματα· τὸ σπουδαιότερον ἔγεινεν· ἀλλὰ πρέπει νὰ συνεννοηθῶμεν περὶ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων.

— Ρίσλερ, φίλε μου, σᾶς παρακαλῶ, περιμείνατε ἀκόμη ὀλίγον.

— Διατί κυρία; δὲν πρέπει νὰ χάσωμεν οὔτε στιγμήν... Ὢ, δὲν ἀμφιβάλλω, φοβεῖσθε μήπως δὲν δυνηθῶ νὰ συγκρατήσω κανὲν κίνημα ὀργῆς ... ἡσυχάσατε... καθησυχάσατε καὶ αὐτόν..... Ἐνθυμεῖσθε τί σᾶς εἶπα, περὶ μιᾶς μόνης τιμῆς ἐνδιαφέρομαι καὶ μεριμνῶ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου, περὶ τῆς τιμῆς τοῦ οἴκου Φρομών. Τὸν ἐξέθεσα διὰ τοῦ σφάλματός μου. Ὀφείλω λοιπὸν πρὸ πάντων νὰ ἐπανορθώσω τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἔπραξα, ἢ τὸ ὁποῖον ἄφησα νὰ γείνῃ.

— Ἡ πρὸς ἡμᾶς διαγωγή σας εἶνε ἀξιοθαύμαστος, φίλτατε Ρίσλερ, τὸ γνωρίζω.

— Ὢ, κυρία!.. ἂν τὸν ἐβλέπετε!.. εἶνε ἅγιος, εἶπεν ὁ ταλαίπωρος Σιγισμόνδος, ὅστις μὴ τολμῶν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν φίλον του, ἤθελε τοὐλάχιστον νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν μεταμέλειάν του.

Ἡ Κλαίρη ἐξηκολούθησεν.

— Ἀλλὰ δὲν φοβεῖσθε;.. Αἱ ἀνθρώπιναι δυνάμεις ἔχουν ὅρια . . . Ἴσως ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου ὅστις τόσον πολὺ σᾶς ἔβλαψεν . . . .

Ὁ Ρίσλερ ἔλαβεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖράς της καὶ τὴν προσέβλεψεν εἰς τὸ βάθος τῶν ὀφθαλμῶν μετ' ἀνεπιτηδεύτου θαυμασμοῦ.

— Εἶσθε ἀγαθώτατον πλάσμα, εἶπεν ἀφοῦ μοῦ ὁμιλεῖτε μόνον περὶ τῆς βλάβης τῆς ἰδικῆς μου . . . Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρετε λοιπὸν ὅτι τὸν μισῶ ἐπίσης καὶ διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς προδοσίαν του; Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὅμως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν συλλογίζομαι. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἶμαι ἔμπορος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ συνεταίρου του διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἐμπορικοῦ των οἴκου. Ἂς καταβῇ λοιπὸν ἀφόβως καὶ ἂν φοβεῖσθε μήπως παραφερθῶ, μείνατε καὶ σεῖς ἐδῶ. Ἡ θέα μόνη τῆς θυγατρὸς τοῦ πα-

Digitized by Google

λαιοῦ μου προϊσταμένου ἀρκεῖ νὰ μοῦ ὑπενθυμίσῃ τὸν λόγον μου καὶ τὸ καθῆκόν μου.

— Σᾶς πιστεύω, φίλε μου, εἶπεν ἡ Κλαίρη καὶ ἀνῆλθεν ὅπως προσκαλέσῃ τὸν σύζυγόν της.

Ἡ πρώτη στιγμὴ τῆς συνεντεύξεως ὑπῆρξε φοβερά. Ὁ Γεώργιος ἦτο πελιδνός, συγκεκινημένος, τεταπεινωμένος. Προὐτίμα χιλιάκις νὰ εὑρεθῇ ἀπέναντι τοῦ πιστολίου τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν, ἀναμένων νὰ πυροβολήσῃ, παρὰ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του ὡς ἔνοχος ἀτιμώρητος, καὶ νὰ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ συγκρατῇ τὰ αἰσθήματά του ὅπως μὴ ἐκτραπῶσιν ἐκ τῆς ἀπερίττου γαλήνης συνδιαλέξεως περὶ συμφερόντων καὶ ὑποθέσεων.

Ὁ Ῥίσλερ προσεποιεῖτο ὅτι δὲν τὸν ἔβλεπε καὶ ἐξηκολούθει νὰ περιπατῇ μεγάλοις βήμασιν ἐνῷ ἐλάλει:

— . . . Τὸ κατάστημά μας διέρχεται φοβερὰν κρίσιν . . . Ἀπεφύγομεν τὴν καταστροφὴν σήμερον, ἀλλὰ δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ τελευταία λῆξις... Ἡ κατηραμένη ἐκείνη ἐφεύρεσις μ' ἔκαμε ν' ἀπομακρυνθῶ πρὸ πολλοῦ ἐκ τῶν ὑποθέσεων. Εὐτυχῶς τώρα ἠλευθερώθην καὶ δύναμαι ν' ἀσχοληθῶ εἰς αὐτάς. Πρέπει ὅμως ν' ἀσχοληθῆτε καὶ σεῖς ἐπίσης. Οἱ ἐργάται, οἱ ὑπάλληλοι ἠκολούθησαν καὶ αὐτοὶ ἐν μέρει τὸ παράδειγμα τῶν προϊσταμένων. Ὑπάρχει ὑπερβολικὴ ἀμέλεια καὶ ἐλευθερία. Σήμερον μόλις ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους ἤρχισαν τὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν. Ἐλπίζω ὅτι θὰ τὰ διορθώσητε ὅλα αὐτά. Ἐγὼ πρέπει νὰ καταγείνω εἰς τὰ σχέδιά μου, διότι τὰ ὑποδείγματα ἐπαλαίωσαν πολύ· χρειάζονται νέα διὰ τὰς νέας μηχανάς. Ἔχω μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὰς Ἐκτυπωτικὰς μηχανάς μας. Τὰ πειράματα ἐπέτυχον ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν. Δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου βεβαίως θ' ἀνυψώσωμεν τὸ ἐμπόριόν μας. Δὲν σᾶς τὸ εἶπα πρότερον, διότι ἤθελα νὰ σᾶς κάμω ἔκπληξιν· ἀλλὰ τώρα δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ὑπάρξῃ ἔκπληξις ἀναμεταξὺ μας. Δὲν εἶνε ἀληθές, Γεώργιε;

Ἡ φωνή του εἶχεν ἔκφρασιν εἰρωνείας τόσον ἀλγεινήν, ὥστε ἡ Κλαίρη ἐρρίγησε φοβηθεῖσα ἐπικειμένην ἔκρηξιν. Πλὴν αὐτὸς ἐπανέλαβεν ἀπαθέστατα:

— Ναί, πιστεύω ὅτι δύναμαι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι μετὰ ἓξ μῆνας ἡ Ἐκτυπωτικὴ μηχανὴ Ῥίσλερ θ' ἀρχίσῃ νὰ δίδῃ λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν ἓξ μηνῶν θὰ εἶνε πολὺ χαλεπόν. Πρέπει νὰ περιορισθῶμεν, νὰ ἐλαττώσωμεν τὰ ἔξοδά μας, νὰ κάμωμεν ὅσας οἰκονομίας δυνηθῶμεν. Ἔχομεν πέντε σχεδιαστάς· δὲν θὰ ἔχωμεν εἰς τὸ ἑξῆς εἰμὴ δύο. Ἀναδέχομαι ἐγὼ ἐργαζόμενος τὴν νύκτα ν' ἀναπληρώσω τὴν ἐργασίαν τῶν λοιπῶν. Πρὸς τούτοις ἀπὸ τοῦ μηνὸς τούτου παραιτοῦμαι τῆς ἰδιότητος τοῦ συνεταίρου. Θὰ λαμβάνω τὸν μισθὸν τοῦ ἐργοστασιάρχου ὡς πρότερον καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ Φρομὼν ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ἓν νεῦμα τῆς συζύγου του τὸν ἀνεχαίτισεν· ὁ Ῥίσλερ ἐξηκολούθησεν:

— Δὲν εἶμαι πλέον συνέταιρός σας, Γεώργιε. Γίνομαι πάλιν ὑπάλληλος, οἷος ἔπρεπε πάντοτε νὰ μείνω . . Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ συμβόλαιον τοῦ συνεταιρισμοῦ μας εἶνε ἄκυρον. Τὸ θέλω, μ' ἐννοεῖτε; τὸ θέλω. Θὰ μείνωμεν ἐν τοιαύτῃ σχέσει πρὸς ἀλλήλους μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ οἶκος θὰ ἐξέλθῃ τῆς δυσχερείας καὶ ἐγὼ θὰ δυνηθῶ νά . . . . Ἀλλὰ τί θὰ κάμω τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦτο ἀφορᾷ μόνον ἐμέ. Αὐτὰ ἤθελα νὰ σᾶς εἰπῶ, Γεώργιε. Πρέπει νὰ ἀσχοληθῆτε περὶ τοῦ ἐργοστασίου δραστηρίως, νὰ σᾶς βλέπουν, νὰ συναισθάνωνται τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, πιστεύω δὲ ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν συμφορῶν μας ὑπάρχουν καὶ μερικαὶ ἐπιδεχόμεναι διόρθωσιν.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν σιγὴν ἠκούσθη κρότος τροχῶν ἐντὸς τοῦ κήπου, δύο δὲ μεγάλα φορτηγὰ ἁμάξια ἐσταμάτησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς οἰκίας.

— Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, εἶπεν ὁ Ῥίσλερ, πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω μίαν στιγμήν. Ἦλθον αἱ ἅμαξαι τοῦ Δημοπρατηρίου νὰ παραλάβουν τὰ πράγματά μου.

— Πῶς! πωλεῖτε καὶ τὰ ἔπιπλά σας; ἠρώτησεν ἡ κυρία Φρομών.

— Βεβαίως . . . μέχρι τοῦ τελευταίου . . . Τ' ἀποδίδω εἰς τὸ κατάστημά μας· ἀνήκουν εἰς αὐτό.

— Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον, εἶπεν ὁ Γεώργιος . . Δὲν δύναμαι νὰ τὸ ὑποφέρω αὐτό.

Ὁ Ῥίσλερ ἐστράφη μετὰ κινήματος ἀγανακτήσεως.

— Ὁρίστε; εἶπε· τί δὲν δύνασθε νὰ ὑποφέρετε;

Ἡ Κλαίρη τὸν ἀνεχαίτισε διὰ νεύματος ἱκετευτικοῦ.

— Ἀλήθεια . . . ἀλήθεια . . . ἐψιθύρισε καὶ ἐξῆλθε τάχιστα ὅπως ἀποφύγῃ τὸν πειρασμὸν ὑφ' οὗ κατελαμβάνετο, ν' ἀφήσῃ δηλαδὴ ἐπὶ τέλους τὴν καρδίαν του νὰ ἐκχυθῇ.

Τὸ δεύτερον πάτωμα ἦτο ἔρημον. Οἱ θεράποντες πληρωθέντες καὶ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ πρωίας εἶχον ἐγκαταλείψει τὴν οἰκίαν ἐν τῇ ἀταξίᾳ ἣν παρουσιάζει ἡ ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς· ἐκέκτητο δὲ τὸ οἴκημα τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην ὄψιν τοῦ μέρους ἔνθα συνέβη δρᾶμά τι, καὶ τὸ ὁποῖον μένει τρόπον τινὰ μετέωρον μεταξὺ τῶν τελεσθέντων ἤδη γεγονότων καὶ τῶν μελλόντων νὰ τελεσθῶσιν. Αἱ ἀνοικταὶ θύραι, οἱ ἀποτεθειμένοι παρὰ τὰς γωνίας τάπητες, οἱ πλήρεις ποτηρίων δίσκοι, αἱ προετοιμασίαι τοῦ δείπνου, ἡ ἐστρωμένη ἀκόμη καὶ ἄθικτος τράπεζα, ὁ ἐκ

Digitized by Google

τοῦ χοροῦ κονιορτὸς ἐπὶ τῶν ἐπίπλων, ἡ ἐπικρατοῦσα ἀνάμικτος ὀσμὴ ἐκ πουντσίου, ἀνθέων μεμαραμένων καὶ κόνεως ἐξ ὀρύζης, πᾶσαι αὗται αἱ λεπτομέρειαι παρουσιάσθησαν πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ Ῥίσλερ ἅμα ὡς εἰσῆλθεν.

Εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα ἐπεκράτει πλήρης ἀταξία, ἡ ὀργιαστικὴ μουσικὴ τοῦ *Ὀρφέως ἐν Ἅδου* ἀνοικτὴ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου καὶ αἱ στιλπνοβαφεῖς τοιχοστρωσίαι αἱ ἐπιδεικνυόμεναι ἄνωθεν τῆς ἀκαταστασίας ἐκείνης, αἱ ἀνατετραμμέναι ὡσεὶ ἐπτοημέναι οὕτως εἰπεῖν ἕδραι, παρεῖχον τὴν εἰκόνα αἰθούσης ἀτμοπλοίου ναυαγήσαντος, σκηνῆς συμβάσης κατὰ τὴν φρικώδη νύκτα αἰφνιδίου δυστυχήματος, καθ' ἣν μανθάνουσιν ἀπροσδοκήτως οἱ ἐν τῷ πλοίῳ διασκεδάζοντες ὅτι ἕνεκα συρράξεως διερράγησαν αἱ πλευραὶ τοῦ σκάφους καὶ τὸ ὕδωρ εἰσρέει πανταχόθεν.

Ἤρχισαν νὰ καταβιβάζωσι τὰ ἔπιπλα.

Ὁ Ῥίσλερ παρετήρει τοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὴν μετακόμισιν ἐργάτας μὲ ὄμμα ἀδιάφορον ὡς νὰ εὑρίσκετο ἐν ξένῃ οἰκίᾳ. Ἡ πολυτέλεια ἐφ' ἧ ἐνηβρύνετο ἄλλοτε ἐνέπνεεν αὐτῷ νῦν ἀκατονόμαστον ἀηδίαν. Ἐν τούτοις ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς συζύγου του ᾐσθάνθη ἀόριστόν τινα συγκίνησιν.

Ἦτο εὐρύχωρος θάλαμος, οὗ οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐπεστρωμένοι διὰ κυανοῦ λειοσηρικοῦ, ἐπικεκαλυμμένου ὑπὸ τριχάπτων λευκῶν. Ἦτο ἀληθὴς φωλεὰ ἑταίρας. Ἦσαν ἐκεῖ διεσκορπισμένοι πρόσθετοι ποδόγυροι ἐκ τουλίου, διεσχισμένοι καὶ συντεθλασμένοι, κόμβοι ταινιῶν, ἄνθη τεχνητά. Ἐπειδὴ τὰ κηρία τοῦ κατόπτρου εἶχον καταναλωθῆ ἕως τέλους εἶχον διαρραγῆ τὰ ὑάλινα κηροπήγια, ἡ δὲ κλίνη καλυπτομένη ὑπὸ τῶν κεντητῶν αὐτῆς ὑφασμάτων μὲ τὴν κυανῆν αὐλαίαν της καὶ τὰ μεγάλα παραπετάσματα ἀνεσυρμένα, ἄθικτα ἐν τῷ μέσῳ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναστατώσεως, ἐφαίνετο κλίνη νεκρᾶς, στρωμνὴ νεκρικοῦ θαλάμου, ἐφ' ἧς οὐδεὶς ἔμελλε πλέον νὰ κοιμηθῇ.

Τὸ πρῶτον κίνημα τοῦ Ῥίσλερ εἰσελθόντος ἐκεῖ ἦτο κίνημα ὀργῆς, ἐπιθυμία νὰ ὁρμήσῃ ἐφ' ὅλων ἐκείνων τῶν ἀντικειμένων, νὰ διασχίσῃ τὰ πάντα, νὰ τὰ θραύσῃ, νὰ τὰ καταστρέψῃ. Διότι οὐδὲν ὁμοιάζει περισσότερον πρὸς τὴν γυναῖκα ἀφ' ὅσον ὁ θάλαμός της. Καὶ ὅταν ἀκόμη αὐτὴ ἀπουσιάζῃ, ἡ εἰκὼν της μειδιῶ εἰσέτι εἰς τὰ κάτοπτρα ἐφ' ὧν ἀπεικονίσθη. Μέρος τι ἐξ αὐτῆς, ἐκ τοῦ ἀγαπητοῦ της ἀρώματος παραμένει εἰς ὅσα ἀντικείμενα ἤγγισεν. Αἱ στάσεις τοῦ σώματός της ἀνευρίσκονται ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων τῶν ἀνακλίντρων, δύναταί τις δὲ νὰ παρακολουθήσῃ τὰς μεταβάσεις της ἀπὸ τοῦ κατόπτρου εἰς τὸ καλλυντήριον ἀναμέσον τῶν σχεδίων τοῦ τάπητος. Τὸ πρὸ πάντων ὑπενθυμίζον ἐνταῦθα τὴν Σιδωνίαν ἦτο μία σκευοθήκη καταφορτος ἐκ παιδικῶν μικροτεχνημάτων, λεπτῶν καὶ ἀσχημάντων σινικῶν ἀθυρμάτων, ῥιπιδίων μικροσκοπικῶν, σκευῶν διὰ πλαγγόνας, πεδίλων ἐπιχρύσων, μικρῶν βοσκῶν καὶ ποιμενίδων κατάντικρυ ἀλλήλων, ἀνταλλασσόντων βλέμματα ἐξ ὀμμάτων πορσελλάνης στιλπνῶν καὶ ψυχρῶν. Ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς Σιδωνίας αὐτὴ ἡ σκευοθήκη καὶ οἱ λογισμοί της πάντοτε χυδαῖοι, μικροί, ματαιόδοξοι καὶ κενοὶ ὡμοίαζον πρὸς αὐτὰς τὰς μηδαμινότητας. Ναί, τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐνῷ τὴν ἐκράτει, ὁ Ῥίσλερ ἐν τῇ μανίᾳ του συνέτριβε τὴν μικρὰν καὶ εὔθραυστον κεφαλήν της θὰ ἐφαίνοντο ἐκχεόμενα ἐξ αὐτῆς ἀντὶ ἐγκεφάλου παμπληθῆ μικροτεχνήματα σκευοθήκης.

Ὁ ἀτυχὴς ἀνελογίζετο θλιβερῶς ταῦτα ἐνῷ ἐκρότουν αἱ σφῦραι καὶ περιήρχοντο τῇδε κακεῖσε οἱ ἐργάται τῆς μετακομίσεως, ὁπότε βῆμα ἐλαφρόν, μικροπολυπράγμον καὶ ἀξιωματικὸν ἠκούσθη ὄπισθέν του· καὶ ἐνεφανίσθη ὁ κ. Σέβης, ὁ τοσούτσικος κ. Σέβης, ἐρυθρός, φυσῶν, ἀστραπηβόλος. Ἤρχισεν, ὡς πάντοτε, νὰ λαλῇ ὑψηλοφώνως πρὸς τὸν γαμβρόν του.

— Τί εἶν' αὐτά ; .. τί ἔμαθα ; Αἴ, θὰ μετοικήσῃς λοιπόν ;

— Δὲν θὰ μετοικήσω, κύριε Σέβη, θὰ πωλήσω.

Ὁ ἀνθρωπίσκος ἀνεπήδησεν ὡς κυπρῖνος ζεματισμένος.

— Θὰ πωλήσῃς ; . . Καὶ τί τάχα ;

— Τὰ πωλῶ ὅλα, εἶπεν ὁ Ῥίσλερ μετὰ φωνῆς ὑποκώφου, χωρὶς κἂν νὰ τὸν κυττάξῃ.

— Ἔλα δά γαμβρέ μου ! . . νὰ εἶσαι καὶ κομμάτι φρόνιμος. Θεέ μου ' . . . δὲν λέγω ὅτι ἡ διαγωγὴ τῆς Σιδωνίας . . . Ἄλλως τε ἐγὼ δὲν εἰξεύρω τίποτε . . . Δὲν ἠθέλησα ποτὲ νὰ μάθω... Σοῦ ὑπενθυμίζω ὅμως ὅτι πρέπει νὰ δείξῃς ἀξιοπρέπειαν. Τὰ ἀκάθαρτα ῥοῦχα πρέπει νὰ πλύνωνται μέσα εἰς τὸ σπίτι, τί διάβολο! Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ θεατρίζεται, ὅπως κάμνεις σὺ ἀπὸ τὸ πρωΐ. Κύτταξε τὸν κόσμον εἰς τὰ παράθυρα τοῦ ἐργοστασίου . . . κύτταξε καὶ εἰς τὴν εἴσοδον!... Ἔγεινες ὁ περίγελως τῆς συνοικίας, φίλτατέ μου !

— Τόσον τὸ καλλίτερον. Ἡ ἀτιμία ἦτο δημοσία, δημοσία πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἡ ἐπανόρθωσις

Ἡ φαινομενικὴ αὐτὴ ἀταραξία, ἡ ἀδιαφορία πρὸς πάσας τὰς παρατηρήσεις του παρώργισαν τὸν κ. Σέβην. Ἤλλαξεν ἀμέσως συμπεριφορὰν καὶ ἤρχισε νὰ λαλῇ πρὸς τὸν γαμβρόν του μὲ τὸν σοβαρὸν καὶ προστακτικὸν τόνον μεθ' οὗ ἀποτείνονται συνήθως πρὸς τὰ παιδία ἢ πρὸς τοὺς παράφρονας.

— Λοιπόν, ὄχι, δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ σηκώσῃς τίποτε ἀπ' ἐδῶ. Ἐναντιοῦμαι ῥητῶς μὲ ὅλην μου τὴν δύναμιν καὶ μὲ ὅλην μου τὴν ἐξουσίαν ὡς πατήρ. Νομίζεις τάχα ὅτι θὰ σὲ

Digitized by Google

ἀφήσω νὰ πετάξῃς τὸ παιδί μου εἰς τὴν ψάθαν; Αἴ ὄχι!.. ὄχι, σοῦ λέγω. Ἄς παύσουν πλέον αἱ τρέλλαι... Τίποτε δὲν θὰ ἔβγῃ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι.

Καὶ ὁ κ. Σέβης κλείσας τὴν θύραν ἐτοποθετήθη ἔμπροσθεν αὐτῆς μετὰ κινήματος ἡρωϊκοῦ. Διαβολε! ἀφοῦ ἐπρόκειτο καὶ περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ συμφέροντος. Διότι ἀφοῦ ἤθελεν εὑρεθῇ τὸ παιδί του εἰς τὴν ψάθαν, ὡς ἔλεγεν, ἔτρεχε καὶ αὐτὸς μέγαν κίνδυνον νὰ μὴ κοιμᾶται εἰς τὰ πούπουλα. Ἦτο ἐξαίσιος ἐν τῇ στάσει ἐκείνῃ τοῦ ὠργισμένου πατρός· ἀλλὰ δὲν τὴν ἐτήρησεν ἐπὶ πολύ. Δύο χεῖρες, δύο σιδηραῖ λαβίδες τὸν ἥρπασαν ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς καὶ εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, ἀφήσας ἐλευθέραν τὴν θύραν εἰς τοὺς ἐργάτας.

— Σέβη, φίλε μου ἄκουσέ με καλά, ἔλεγεν ὁ Ῥίσλερ κύπτων πρὸς αὐτόν. Ἔφθασα εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ὑπομονῆς.... Ἀπὸ τὸ πρωὶ καταβάλλω ἀνηκούστους προσπαθείας διὰ νὰ βασταχθῶ· ἀλλὰ δὲν χρειάζεται πολὺ διὰ νὰ ἐκραγῇ ἡ ὀργή μου καὶ τότε ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ εὕρω ἐμπρός μου. Εἶμαι ἱκανὸς νὰ φονεύσω ἄνθρωπον... Ἄκουσέ το!.. καὶ πήγαινε γρήγορα!

Ὑπῆρχε τοιοῦτος τόνος εἰς τοὺς λόγους του, καὶ ὁ τρόπος μεθ' οὗ τὸν ἔσειεν ὁ γαμβρός του ἐνῷ συγχρόνως τοῦ ὡμίλει ἦτο τόσον εὔγλωττος, ὥστε ὁ κ. Σέβης ἐπείσθη πάραυτα. Ἐψέλλισε μάλιστα καὶ μερικοὺς λόγους ζητῶν συγγνώμην. Βέβαια ὁ Ῥίσλερ εἶχε δίκαιον νὰ φέρηται τοιουτοτρόπως... Ὅλοι οἱ ἔντιμοι ἄνθρωποι θὰ ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ... Καὶ ὠπισθοδρόμει βαθμηδὸν πρὸς τὴν θύραν. Φθάσας ἐκεῖ, ἠρώτησε δειλῶς ἂν ἡ σύνταξις τῆς κυρίας Σέβη ἔμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Ναί, εἶπεν ὁ Ῥίσλερ, ἀλλὰ μὴ δαπανᾶτε περισσότερον ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτῆς, διότι τώρα ἡ θέσις μου ἐδῶ δὲν εἶνε πλέον ἡ αὐτή. Δὲν εἶμαι πλέον συνέταιρος εἰς τὸ κατάστημα.

Ὁ κ. Σέβης ἤνοιξε τοὺς ἐκθάμβους ὀφθαλμούς του, καὶ ἔλαβε τὴν φυσιογνωμίαν ἐκείνην τὴν εὐήθη, ἥτις ἔκαμνε πολλοὺς νὰ πιστεύωσιν ὅτι τὸ συμβὰν εἰς αὐτὸν ἄλλοτε δυστύχημα — ἐνθυμεῖσθε, καλέ, παρόμοιον μὲ ἐκεῖνο ὁποῦ συνέβη εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Ὀρλεὰν — δὲν ἦτο μῦθος ἐφευρεθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· δὲν ἐτόλμησεν ὅμως νὰ κάμῃ τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν. Χωρὶς ἄλλο θὰ τοῦ τὸν ἤλλαξαν τὸν γαμβρόν του. Αὐτὸς ἦτο ὁ Ῥίσλερ, αὐτὸς ὁ ἀγριόγατος ὅστις ἀγρίευεν εἰς τὸν ἐλάχιστον λόγον καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε ὀλιγώτερον παρὰ ὅτι θὰ φονεύσῃ ἀνθρώπους;

Ἔφυγεν, ἀνέκτησε τὸ θάρσος του μόνον ἀφοῦ κατέβη τὴν κλίμακα καὶ διῆλθε διὰ τῆς αὐλῆς βαδίζων μὲ ἦθος νικηφόρον.

Ἀφοῦ πάντα τὰ δωμάτια ἐκενώθησαν, ὁ Ῥίσλερ τὰ διέτρεξε διὰ τελευταίαν φοράν, ἔπειτα ἔλαβε τὴν κλεῖδα καὶ κατῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πλανῆ, ὅπως τὴν παραδώσῃ πρὸς τὴν κυρίαν Γεωργίου.

— Δύνασθε νὰ ἐνοικιάσητε τὸ οἴκημα, εἶπεν αὐτῇ. Θὰ εἶνε καὶ αὐτὸ ἓν εἰσόδημα διὰ τὸ ἐργοστάσιον.

— Ἀλλὰ σεῖς, φίλε μου;...

— Ὤ, ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλα πράγματα. Ἕνα κρεββάτι ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ὑπόστεγον.... Εἶνε ἀρκετὸν δι' ἕνα ὑπάλληλον. Διότι σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄλλο τι πλέον εἰμὴ ὑπάλληλος.... Ὑπάλληλος καλός, ἀσφαλὴς καὶ τίμιος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἔχετε νὰ παραπονεθῆτε, σᾶς τὸ ὑπόσχομαι.

Ὁ Γεώργιος ὅστις ἐξήλεγχε τοὺς λογαριασμοὺς μετὰ τοῦ Πλανῆ, τόσον συνεκινήθη ἀκούων τὸν ἀτυχῆ αὐτὸν λαλοῦντα τοιουτοτρόπως, ὥστε ἐξῆλθε κατεσπευσμένως. Οἱ λυγμοὶ τὸν ἔπνιγον. Ἡ Κλαίρη ἐπίσης ἦτο λίαν συγκεκινημένη καὶ πλησιάσασα τὸν νέον ὑπάλληλον τοῦ οἴκου Φρομών:

— Ῥίσλερ, εἶπεν αὐτῷ, σᾶς εὐχαριστῶ ἐν ὀνόματι τοῦ πατρός μου.

— Αὐτὸν συλλογίζομαι πάντοτε, κυρία, ἀπήντησεν ἐκεῖνος ἁπλούστατα.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ γέρων Ἀχιλλεὺς εἰσῆλθε κομίζων τὰς ἐκ τοῦ ταχυδρομείου ἐπιστολάς.

Ὁ Ῥίσλερ ἔλαβε τὸν σωρὸν αὐτῶν, τὰς ἤνοιξε μίαν πρὸς μίαν ἡσύχως παραδίδων κατόπιν ἑκάστην πρὸς τὸν Σιγισμόνδον.

— Ἰδοὺ μία παραγγελία διὰ τὴν Λυῶνα.... Διατί δὲν ἀπηντήσαμεν εἰς Ἅγιον Στέφανον;

Καὶ ἐβυθίσθη πάσῃ δυνάμει εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ὑποθέσεων τοῦ καταστήματος, δεικνύων ἔκτακτον διαύγειαν πνεύματος, προερχομένην ἀκριβῶς ἐκ τῆς διηνεκοῦς τάσεως τοῦ πνεύματός του πρὸς τὴν γαλήνην καὶ τὴν λήθην.

Αἴφνης μεταξὺ τῶν εὐρέων φακέλλων σεσημασμένων δι' ἐμπορικῶν ὀνομάτων, ὧν ὁ χάρτης, ἡ πτυχή, ἐμαρτύρουν τὴν ἐξ ἐμπορικοῦ γραφείου προέλευσίν των καὶ τὴν ἐσπευσμένην αὐτῶν διεκπεραίωσιν, ἀνεκάλυψεν ἕνα μικρότερον, ἐσφραγισμένον ἐπιμελῶς καὶ ὑποκρυπτόμενον τόσον ἐπιβούλως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων, ὥστε κατ' ἀρχὰς δὲν τὸν διέκρινεν. Ἀνεγνώρισε τάχιστα τὸν ἐπ' αὐτοῦ λεπτόν, ἐπιμήκη καὶ εὐσταθῆ γραφικὸν χαρακτῆρα: « *Πρὸς τὸν κύριον Ῥίσλερ· ἰδιαιτέρον* ». Ἦτο ὁ χαρακτὴρ τῆς Σιδωνίας. Ἰδὼν αὐτὸν ἐδοκίμασε τὴν αὐτὴν αἴσθησιν οἵαν καὶ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν κοιτῶνα.

Ὅλη ἡ ἀγάπη του ὅλη ἡ ὀργὴ τοῦ ἀπατηθέντος συζύγου ἐπανήρχοντο εἰς τὴν καρδίαν του μὲ τὴν ὁρμὴν ἐκείνην τῆς ἀγανακτήσεως τὴν

Digitized by Google

ἐξωθοῦσαν τοὺς φονεῖς. Τί του ἔγραφεν ἆρά γε; ποῖον νέον ψεῦδος εἶχεν ἐφεύρει; Ἡτοιμάζετο ν' ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν, ὅτε ἐσταμάτησεν. Ἠννόησεν ὅτι ἂν ἤθελε τὴν ἀναγνώσῃ, τὸ θάρρος του ἀπώλετο. Κύπτων δὲ πρὸς τὸν ταμίαν:

— Σιγισμόνδε, φίλε μου, εἶπεν αὐτῷ κρυφίως, θά μου κάμῃς μίαν χάριν;

— Ἀκούς ἐκεῖ!.. εἶπεν ὁ ἀγαθὸς πρεσβύτης μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Ἦτο τόσον εὐτυχὴς ἀκούων τὸν φίλον του νά του ὁμιλῇ μὲ τὴν ἀγαθὴν φωνήν του τῶν παλαιῶν ἡμερῶν!

— Ἰδού, νὰ μία ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν μοῦ ἔγραψαν καὶ τὴν ὁποίαν δὲν θέλω ν' ἀναγνώσω τώρα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ μὲ ἐμπόδιζε νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ ζήσω. Φύλαξέ μού την καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν τοῦτο....

Ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του μικρὸν δέμα ἐπιμελῶς δεδεμένον, ὅπερ ἔτεινεν αὐτῷ διὰ μέσου τοῦ δικτυωτοῦ.

— Αὐτὸ εἶνε ὅ,τι μοῦ ἀπομένει ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὅ,τι μοῦ ἀπομένει ἐκ τῆς γυναικὸς ἐκείνης. Ἀπεφάσισα νὰ μὴ τὴν ἴδω πλέον, οὔτε νὰ ἴδω πρᾶγμά τι τὸ ὁποῖον νὰ μοῦ τὴν ὑπενθυμίζῃ, πρὶν τὸ ἔργον μου ἐδῶ τελειώσῃ καὶ τελειώσῃ καλῶς... Ἔχω ἀνάγκην νὰ διατηρῶ τὸ κεφάλι μου ἥσυχον, ἐννοεῖς... Σὺ θὰ πληρώνῃς τὴν σύνταξιν τῶν Σέβη. Καὶ αὐτὴ ἂν ζητήσῃ τίποτε, κάμε ὅ,τι χρειάζεται.... Ἀλλὰ μὴ μοῦ ὁμιλήσῃς ποτὲ περὶ αὐτῆς... Καὶ φύλαξε αὐτὴν τὴν παρακαταθήκην ἐπιμελῶς μέχρις ὅτου σοὶ τὴν ζητήσω πάλιν.

Ὁ Σιγισμόνδος ἔκλεισε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὸ μικρὸν δέμα ἐντὸς μικροῦ ἀποκρύφου συρταρίου τοῦ γραφείου μετ' ἄλλων ἐγγράφων πολυτίμων. Ἀμέσως ὁ Ῥίσλερ ἠσχολήθη ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἀλληλογραφίαν του· ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα ὁ Ῥίσλερ ἔβλεπε μηκυνομένους πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τοὺς λεπτοὺς ἀγγλικοὺς χαρακτῆρας γραφέντας ὑπὸ τῆς μικρᾶς χειρός, ἣν τοσάκις εἶχε περιπαθῶς θλίψει ἐπὶ τῆς καρδίας του.

Ε'.

Τὸ Ὠδικὸν καφενεῖον.

Τί ὑπάλληλος σπάνιος καὶ εὐσυνείδητος ἦτο ὁ νέος ὑπάλληλος τοῦ οἴκου Φρομών!

Καθ' ἑκάστην ἡ λυχνία του ἀνήπτετο πρώτη καὶ ἐσβύνετο τελευταία εἰς τὰ παράθυρα τοῦ ἐργοστασίου. Εἶχον ἑτοιμάσει δι' αὐτὸν ὑψηλὰ ὑπὸ τὴν στέγην ἓν δωμάτιον ἀκριβῶς παρόμοιον μὲ ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον κατῴκει ἄλλοτε μετὰ τοῦ Φράντζ, ἀληθὲς κελλίον μοναστοῦ, ἔχον ὡς μόνα ἔπιπλα μίαν μικρὰν κλίνην σιδηρᾶν καὶ ἓν ξύλινον τραπέζιον κείμενον ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἦτο ὁ αὐτὸς ἐργατικός, κανονικὸς καὶ ἥσυχος βίος, ὃν διῆγε καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Εἰργάζετο διαρκῶς καὶ παρήγγελλε νὰ τοῦ φέρωσι τὸ φαγητόν του ἀπὸ τὸ ἐγγὺς κείμενον γαλακτοπωλεῖον. Ἀλλὰ φεῦ! ἡ νεότης, ἡ ἐλπὶς διὰ παντὸς ἀποπτᾶσαι ἀπεστέρουν παντὸς θελγήτρου ὅλας αὐτὰς τὰς παλαιάς του ἀναμνήσεις. Εὐτυχῶς ἀπέμενον αὐτῷ ἀκόμη ὁ Φράντζ καὶ ἡ κυρία Γεωργίου, τὰ δύο μόνα ὄντα, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ συλλογισθῇ ἄνευ λύπης. Ἡ κυρία Γεωργίου ἦτο πάντοτε παροῦσα, πάντοτε προσεκτικὴ ὅπως τὸν περιποιῆται καὶ τὸν παρηγορῇ, ὁ δὲ Φράντζ τοῦ ἔγραφε συχνάκις, ἀλλὰ περιέργως, χωρίς ποτε νά του ἀναφέρῃ τὴν Σιδωνίαν. Ὁ Ῥίσλερ ἐνόμιζεν ὅτι κάποιος τὸν εἰδοποίησε περὶ τῶν ἐπελθουσῶν συμφορῶν, ἀπέφευγε δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς ἐπιστολάς του πάντα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπαινιγμόν. «Ὦ, πότε θὰ ἠμπορέσω νὰ τὸν προσκαλέσω νὰ ἐπιστρέψῃ!» Αὐτὸ εἶνε τὸ ὄνειρόν του καὶ ἡ μόνη φιλοδοξία του· ν' ἀνυψώσῃ τὸ κατάστημα καὶ ν' ἀνακαλέσῃ τὸν ἀδελφόν του.

Ἐν τοσούτῳ αἱ ἡμέραι παρήρχοντο δι' αὐτὸν ὁμοιόμορφοι πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ζωηροῦ θορύβου τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς θλιβερᾶς μονώσεως τῆς λύπης του. Καθ' ἑκάστην πρωΐαν κατήρχετο, διέτρεχε τὰ ἐργαστήρια, ἔνθα τὸ βαθὺ σέβας ὅπερ ἐνέπνεεν ἡ αὐστηρὰ καὶ σιωπηλὴ μορφή του εἶχον ἀποκαταστήσει τὴν πρὸς στιγμὴν διαταραχθεῖσαν τάξιν. Κατ' ἀρχὰς πολλὰ ἐφλυάρησαν καὶ πολυτρόπως ἐσχολιάσθη ἡ ἀναχώρησις τῆς Σιδωνίας. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶχε δραπετεύσει μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της, οἱ δὲ ὅτι τὴν ἐδίωξεν ὁ Ῥίσλερ. Ὅ,τι ἀπεπλάνα πᾶσαν εἰκασίαν ἦτο ἡ πρὸς ἀλλήλους συμπεριφορὰ τῶν δύο συνεταίρων, ἥτις ἦτο φυσικὴ ὡς καὶ πρότερον. Ἐνίοτε ὅμως, ὅτε συνωμίλουν κατὰ μόνας ἐντὸς τοῦ γραφείου, ὁ Ῥίσλερ αἴφνης ἀνεσκίρτα ὡς νὰ διήρχετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἡ ὀπτασία τῆς μοιχείας. Ἐσκέπτετο ὅτι τὰ ἐνώπιόν του ὄμματα ἐκεῖνα, τὸ στόμα, ἡ μορφή, εἶχον ψευσθῆ πρὸς αὐτὸν ἐν ταῖς μυρίαις αὐτῶν ἐκφράσεσιν.

Τότε τὸν κατελάμβανεν ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, νὰ τὸν πνίξῃ ἀνηλεῶς· ἀλλ' ἡ πάντοτε παροῦσα εἰς τὸν νοῦν του ἐνθύμησις τῆς κυρίας Γεωργίου τὸν ἀνεχαίτιζεν. Ἦτο πρέπον νὰ φανῇ ἧττον γενναῖος, ἧττον κύριος ἑαυτοῦ ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐκείνην; Οὐδ' ἡ Κλαίρη, οὐδ' ὁ Φρομών, οὐδ' ἄλλος τις ἐγίνωσκε τί συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ του. Μόλις ἐν τῇ συμφορᾷ του ἐδηλοῦτο αὐστηρότης καὶ ἀκαμψία τέως ἀσυνήθης εἰς αὐτόν. Νῦν ὁ Ῥίσλερ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς ἐργάτας· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν δὲν ᾐσθάνοντο σεβασμὸν πρὸς τὴν λευκανθεῖσαν ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς κόμην του, πρὸς τὰ συνεσπασμένα καὶ γεγηρακότα χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς του, ἔτρεμον πρὸ τοῦ παραδόξου βλέμματός του, ἐξακοντιζομένου ἐξ ὀφθαλμοῦ μέ-

Digitized by Google

λανος καὶ κυανίζοντος ὡς ὁ χάλυψ ὅπλου. Ἀείποτε καλοκάγαθος καὶ ἤπιος πρὸς τοὺς ἐργάτας, εἶχε καταστῆ φοβερὸς διὰ πᾶσαν τοῦ κανονισμοῦ παράβασιν. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐξεδικεῖτο δι' ἄγνωστόν τινα παρελθοῦσαν ἐπιείκειαν, τυφλὴν καὶ ἐγκληματικήν, ἧς συνησθάνετο τὸ βάρος.

Ἦτο βεβαίως θαυμαστὸς ὑπάλληλος ὁ νέος αὐτὸς ὑπάλληλος τοῦ οἴκου Φρομών.

Χάρις εἰς αὐτὸν ὁ κώδων τοῦ ἐργοστασίου μὲ ὅλον τὸ τρομῶδες τῆς γηραιᾶς καὶ διερραγυίας φωνῆς του εἶχεν ἀνακτήσει γρήγορα τὸ κῦρός του· αὐτὸς δὲ ὁ τὰ πάντα διευθύνων ἀπηρνεῖτο πᾶσαν δι' ἑαυτὸν ἀνακούφισιν. Λιτὸς ὡς μαθητευόμενος, ἄφινε τὰ τρία τέταρτα τοῦ μισθοῦ του εἰς τὸν Πλανὴν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Σέβη, ἀλλ' οὐδέποτε ἠρώτα περὶ αὐτῶν. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἑκάστου μηνὸς ὁ ἀνθρωπίσκος ἤρχετο τακτικῶς καὶ ἐζήτει τὸ μικρόν του εἰσόδημα, φερόμενος ἀξιοπρεπῶς καὶ σοβαρῶς πρὸς τὸν Σιγισμόνδον, ὡς ἁρμόζει εἰς εἰσοδηματίαν. Ἡ κυρία Σέβη ἀπεπειράθη νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ γαμβροῦ της, ὃν συνεπόνει καὶ ἠγάπα· ἀλλὰ μόνη ἡ ἐμφάνισις τοῦ περιωμίου της ὑπὸ τὴν εἴσοδον ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὸν σύζυγον τῆς Σιδωνίας.

Διότι τὸ θάρρος δι' οὗ ὡπλίσθη ἦτο φαινομενικὸν μᾶλλον ἢ πραγματικόν. Ἡ ἀνάμνησις τῆς συζύγου του ἦτο ἀείποτε παροῦσα εἰς τὸ πνεῦμά του. Τί εἶχε γείνει ἆρά γε; τί ἔκαμνε; σχεδὸν δυσηρεστεῖτο κατὰ τοῦ Πλανῆ διότι δὲν τοῦ ἔλεγε τίποτε. Ἡ ἐπιστολὴ πρὸ πάντων, ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἣν δὲν ἐτόλμησε ν' ἀποσφραγίσῃ, τὸν ἐτάραττε πολύ. Διαρκῶς ἐσκέπτετο περὶ αὐτῆς. Ἂν εἶχε τὸ θάρρος, θὰ τὴν ἐζήτει παρὰ τοῦ Σιγισμόνδου.

Ἡμέραν τινὰ ὁ πειρασμὸς ὑπῆρξε σφοδρός. Εὑρίσκετο μόνος κάτω εἰς τὸ γραφεῖον. Ὁ γηραιὸς ταμίας εἶχεν ἀπέλθει ὅπως προγευματίσῃ, ἀφήσας κατ' ἀσυνήθη σύμπτωσιν τὸ κλειδίον εἰς τὸ συρτάριον τοῦ γραφείου του. Ὁ Ῥίσλερ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ. Ἤνοιξε τὸ συρτάριον, ἠρεύνησεν, ἀνεσήκωσε τὰ ἔγγραφα· ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ. Ὁ Σιγισμόνδος θὰ τὴν εἶχε κρύψει ἐπιμελέστερον, προβλέπων ἴσως ὡς ἐνδεχόμενον αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβαινε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἐνδομύχως ὁ Ῥίσλερ δὲν δυσηρεστήθη διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ἐπειδὴ συνησθάνετο ὅτι ἂν ἤθελεν εὕρει τὴν ἐπιστολήν, θὰ ἔληγεν ἡ φιλόπονος ἐγκαρτέρησις, ἣν μετὰ τόσου κόπου εἶχεν ἐπιβάλει εἰς ἑαυτόν.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἑβδομάδος τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς. Ὁ βίος ἦτο ὑποφερτὸς κατατριβόμενος περὶ τὰς παντοειδεῖς φροντίδας τοῦ καταστήματος καὶ τόσον ἐπίπονος, ὥστε ὁ Ῥίσλερ, ἅμα τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἔπιπτεν εἰς τὴν κλίνην του ὡς ἀναίσθητος μᾶζα. Ἀλλ' ἡ Κυριακὴ ἦτο μακρὰ καὶ ὀδυνηρὰ δι' αὐτόν. Ἡ ἐν τῇ αὐλῇ σιγή, ἡ ἐρημία τῶν ἐργαστηρίων ἄφινον εἰς τὸν νοῦν του στάδιον εὐρύτερον σκέψεως. Ἀπεπειρᾶτο νὰ ἐργασθῇ, ἀλλ' ἔλειπεν ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων προερχομένη ἐνθάρρυνσις. Αὐτὸς μόνος ἠσχολεῖτο ἐντὸς τοῦ εὐρυχώρου ἀναπαυομένου ἐργοστασίου, οὗτινος καὶ αὐτὴ ἡ πνοὴ εἶχε σταματήσει. Οἱ μοχλοὶ τῶν θυρῶν, τὰ κεκλεισμένα παράθυρα, ἡ ἠχηρὰ φωνὴ τοῦ γέρω Ἀχιλλέως παίζοντος μετὰ τοῦ κυνός του εἰς τὰς ἐρήμους αὐλάς, τὰ πάντα ὑπενεθύμιζον αὐτῷ τὴν μόνωσιν. Τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἐνεποίει αὐτῷ καὶ ἡ συνοικία. Εἰς τὰς εὐρυχώρους ὁδούς, ἔνθα οἱ διαβάται ἦσαν ἥσυχοι καὶ σπάνιοι, ἀντήχει μελαγχολικῶς ὁ ἦχος τῶν κωδώνων τοῦ ἑσπερινοῦ· ἐνίοτε ἡ ἀπήχησις τοῦ παρισινοῦ θορύβου, ὁ κρότος τῶν τροχῶν διερχομένης ἁμάξης, οἱ ἦχοι φορητοῦ τινος ὀργάνου βραδύναντος, ἢ τὸ κρέμβαλον ἀθυρματοπώλιδος, διετάρασσον στιγμιαίως τὴν σιγὴν οἱονεὶ ὅπως ἐπαυξήσωσιν αὐτὴν ἔτι μᾶλλον.

Ὁ Ῥίσλερ ἐπεζήτει συνδυασμοὺς ἀνθέων καὶ φυλλωμάτων, ἐνῷ δὲ ἐκίνει τὴν μολυβδίδα του, ὁ λογισμός του ὅστις δὲν εὕρισκεν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἀσχολίαν ἐπαρκῆ διέφευγεν, ἀνέτρεχεν εἰς τὴν παρελθοῦσαν εὐδαιμονίαν, εἰς τὰς ἀλησμονήτους συμφοράς, ὑφίστατο βασάνους καὶ κατόπιν ἐπανερχόμενος ἠρώτα τὸν ταλαίπωρον ὑπνοβάτην ὅστις ἐξηκολούθει νὰ κάθηται πρὸ τῆς τραπέζης του· «Τί ἔπραξες κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου;» Φεῦ! οὐδὲν εἶχε πράξει.

Ὢ! πόσον μακραί, πόσον μελαγχολικαί, πόσον σκληραὶ ἦσαν αἱ Κυριακαί! Συλλογίσθητε ὅτι ἀνεμιγνύετο εἰς πάντα ταῦτα τὰ συναισθήματα τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ πρόληψις ἐκείνη τοῦ λαοῦ περὶ τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν, περὶ τῆς ἀγαπητῆς εἰκοσιτετραώρου ἀναπαύσεως, καθ' ἣν ἀνευρίσκει τις τὸ θάρρος καὶ τὰς δυνάμεις του. Ἐὰν ἤθελεν ἐξέλθει, ἡ θέα ἐργάτου τινὸς συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ τέκνου του καὶ τῆς συζύγου του θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ κλαύσῃ· ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ μοναστική του κάθειρξις ἐπεφύλαττεν αὐτῷ ἄλλας ὀδύνας, τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἐρημιτῶν, τὴν φοβερὰν αὐτῶν ἀνταρσίαν ὅτε ὁ θεὸς πρὸς ὃν ἀφιερώθησαν δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς θυσίας των. Ὁ θεὸς τοῦ Ῥίσλερ ἦτο ἡ ἐργασία, ἐπειδὴ δὲ δὲν εὕρισκε πλέον ἐν αὐτῇ τὸν κατευνασμὸν καὶ τὴν γαλήνην, δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς αὐτὴν καὶ τὴν κατηρᾶτο.

Συχνάκις κατὰ τὰς ὥρας ταύτας τῆς πάλης ἡ θύρα τῆς αἰθούσης τοῦ σχεδιάσματος ἠνοίγετο ἠρέμα καὶ ἐνεφανίζετο ἡ Κλαίρη Φρομών. Ἡ μόνωσις τοῦ ταλαιπώρου ἀνδρὸς κατὰ τὰς μακρὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς Κυριακῆς ἐνέπνεεν αὐτῇ οἶκτον, καὶ ἤρχετο νὰ τοῦ κάμῃ συντροφίαν ὁμοῦ μὲ τὸ κοράσιόν της, γινώσκουσα ἐκ πείρας πόσον ἡ πρᾳότης τῶν παιδίων ἦτο

Digitized by Google

μεταδοτική. Ἡ μικρά, ἥτις νῦν ἐβάδιζε μόνη κατήρχετο ἐκ τῆς ἀγκάλης τῆς μητρὸς ὅπως δράμη πρὸς τὸν φίλον της. Ὁ Ῥίσλερ ἤκουε τὰ μικρὰ κατεσπευσμένα βήματά της· ἤκουε τὴν ἐλαφρὰν της πνοὴν ὄπισθέν του καὶ πάραυτα συνησθάνετο τὴν ἀναζωογονητικὴν καὶ καταπραΰντικὴν ἐπίδρασίν της. Μὲ πόσην πολλὴν προθυμίαν ἡ μικρὰ περιέβαλλε τὸν τράχηλόν του διὰ τῶν μικρῶν εὐτραφῶν βραχιόνων της, γελῶσα τὸν ἀφελῆ καὶ ἀναίτιον γέλωτά της καὶ ἀσπαζομένη αὐτὸν μὲ τὸ ῥαδινὸν στόμα της τὸ μηδέποτε ψευσθέν! Ἡ Κλαίρη Φρομὼν ὀρθία παρὰ τὴν θύραν τοὺς ἔβλεπε μειδιῶσα.

— Ῥίσλερ, φίλε μου, ἔλεγεν αὐτῷ, πρέπει νὰ καταβῆτε ὀλίγον καὶ εἰς τὸν κῆπον. Ἐργάζεσθε πολύ.. Θ' ἀρρωστήσετε.

— Ὄχι, ὄχι, κυρία· ἀπεναντίας ἡ ἐργασία μὲ διατηρεῖ... Μὲ ἐμποδίζει νὰ σκέπτωμαι . . .

Εἶτα μετὰ μακρὰν σιγὴν ἡ κυρία Φρομὼν ἐπανελάμβανεν :

— Ἔλα δά, φίλτατε Ῥίσλερ· πρέπει νὰ προσπαθήσετε νὰ λησμονήσετε.

— Νὰ λησμονήσω!.. Μήπως εἶνε δυνατόν; Εἶνε μερικὰ πράγματα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών μας. Συγχωρεῖ τις, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ.

Πάντοτε σχεδὸν τὸ παιδίον κατώρθου νὰ σύρῃ αὐτὸν εἰς τὸν κῆπον. Ἔπρεπεν ἑκὼν ἄκων νὰ παίξῃ μετ' αὐτῆς τὸ τόπι· ἀλλ' ἡ ἀδεξιότης, ἡ ὀλίγη προθυμία τοῦ συμπαίκτου της ταχέως ἐνεποίουν ἐντύπωσιν εἰς τὴν κορασίδα. Τότε ἔστεκεν ἥσυχος, ἀρκουμένη νὰ περιπατῇ σοβαρῶς μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν θάμνων, τὴν χεῖρα ἔχουσα ἐντὸς τῆς χειρὸς τοῦ φίλου της. Μετά τινας στιγμὰς ὁ Ῥίσλερ δὲν ἐνεθυμεῖτο πλέον τὴν παρουσίαν της, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ συναισθάνηται, ἡ θερμότης τῆς ἐντὸς τῆς ἰδικῆς του μικρᾶς χειρὸς παρῆγε μαγνητικὸν ἀποτέλεσμα καταπραΰνσεως ἐπὶ τῆς τετραυματισμένης ψυχῆς του.

Συγχωρεῖ τις, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ!..

Καὶ ἡ ἀτυχὴς Κλαίρη ἐπίσης τὸ ἐγίνωσκεν αὐτό, διότι οὐδὲν εἶχε λησμονήσει μὲ ὅλην της τὴν ἄκραν γενναιότητα καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔπραττε τὸ καθῆκόν της. Δι' αὐτὴν ὡς καὶ διὰ τὸν Ῥίσλερ ὁ τόπος ἔνθα ἔζη ἦτο διαρκὴς ἀφορμὴ ὑπενθυμίσεως τῶν θλίψεών της. Ἀνηλεῆ τὰ περιστοιχοῦντα αὐτὴν ἀντικείμενα ἤνοιγον πάλιν τὰς ἑτοίμους νὰ ἐπουλωθῶσι πληγάς. Ἡ κλίμαξ, ὁ κῆπος, ἡ αὐλή, πάντες οἱ μάρτυρες αὐτοί, οἱ ἄφωνοι συνένοχοι τῆς μοιχείας εἶχον μερικὰς ἡμέρας φυσιογνωμίαν ἀμείλικτον. Αὗται αἱ φροντίδες, αἱ προφυλάξεις ἃς ἐλάμβανεν ὁ σύζυγός της ὅπως τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν ὀδυνηρῶν ἀναμνήσεων, ἡ ἐπιδεικτικὴ πρόθεσις μεθ' ἧς δὲν ἐξήρχετο τὴν ἑσπέραν ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ μεθ' ἧς διηγεῖτο τὰς κατὰ τὴν ἡμέραν περιοδείας του, συνέτεινον ἔτι μᾶλλον νὰ ὑπομιμνήσκωσιν αὐτῇ τὰ παραπτώματά του. Ἠσθάνετο ἐνίοτε τὴν ὄρεξιν νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ παύσῃ, νὰ τοῦ εἴπῃ: «Μὴ κάμνῃς πάρα πολλά!..» Ἡ πίστις εἶχε συντριβῆ ἐν ἑαυτῇ καὶ ἡ φρικτὴ βάσανος τοῦ ἱερέως ὅστις ἀμφιβάλλει καὶ ὅστις θέλει ἐν τούτοις νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὸν ὅρκον του ἐξεδηλοῦτο εἰς τὸ πικρόν της μειδίαμα, εἰς τὴν παγερὰν καὶ ἄνευ παραπόνου ἠπιότητά της.

Ὁ Γεώργιος ἦτο δυστυχέστατος. Ἠγάπα νῦν τὴν σύζυγόν του. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ χαρακτῆρός της τὸν ἐνίκησεν. Ἐνυπῆρχε θαυμασμὸς εἰς τὸν ἔρωτα αὐτόν, πρὸς τούτοις δὲ ἡ θλίψις τῆς Κλαίρης ἐπεῖχε τόπον ἐν αὐτῇ φιλαρεσκείας, ἥτις δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὸν χαρακτῆρά της καὶ ἧς τὴν ἔλλειψιν πάντοτε συνῃσθάνθη ὁ σύζυγός της. Ἦτο καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ παραδόξου τύπου τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπιθυμούντων τὰς κατακτήσεις. Ἡ Σιδωνία ἰδιότροπος καὶ ψυχρὰ ἀνταπεκρίνετο κάλλιον εἰς τὴν τοιαύτην ἰδιοτροπίαν τῆς καρδίας. Ἀφ' οὗ ἤθελε τὴν ἀφήσει μετὰ τρυφερώτατον ἀποχαιρετισμόν, τὴν ἀνεύρισκε τὴν ἐπομένην ἀδιάφορον, ἐπιλήσμονα καὶ ἡ διαρκὴς αὐτὴ ἀνάγκη ὅπως τὴν ἐπαναφέρῃ πρὸς ἑαυτὸν ἀντικαθίστα τὸ ἀληθὲς πάθος. Ἡ γαλήνη ἐν τῷ ἔρωτι τὸν ἐκούραζεν, ὡς κουράζει τοὺς ναύτας ἀκύμαντος πλοῦς. Τὴν φορὰν ταύτην ἀπέναντι τῆς συζύγου του ὀλίγον ἔλειψε νὰ ναυαγήσῃ, κατὰ τὴν ὥραν δ' ἐκείνην ὁ κίνδυνος ἀκόμη δὲν εἶχε παρέλθει ὁριστικῶς. Ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ Κλαίρη εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀπ' αὐτοῦ, ἀφοσιωθεῖσα ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ παιδίον, τὸν μόνον πλέον ὑπάρχοντα μεταξὺ αὐτῶν δεσμόν. Ἡ τοιαύτη ἀπομάκρυνσις τὴν ἔκαμνε νὰ τοῦ φαίνεται ὡραιοτέρα, μᾶλλον ἐπιθυμητή· κατέβαλλε δὲ ὅπως τὴν ἀνακτήσῃ πᾶσαν τὴν περὶ τὸ σαγηνεύειν τέχνην του. Ἐγίνωσκε πόσον τοῦτο ἦτο δύσκολον, διότι δὲν εἶχε νὰ κάμῃ μὲ χαρακτῆρά τινα χυδαῖον. Οὐχ ἧττον δὲν ἀπηλπίζετο. Ἐνίοτε εἰς τὸ βάθος τοῦ τόσον ἠδέος κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλλὰ τόσον ἀπαθοῦς βλέμματος τοῦ θεωμένου τὰς προσπαθείας του λάμψις τις ἀόριστος ἔλεγεν αὐτῷ νὰ ἐλπίζῃ.

Τὴν δὲ Σιδωνίαν δὲν ἀνελογίζετο πλέον. Ἂς μὴ ἐκπλαγῇ δέ τις διὰ τὴν τοιαύτην ταχεῖαν ἠθικὴν ῥῆξιν. Τὰ δύο ἐκεῖνα ἐπιπόλαια ὄντα οὐδὲν ἐκέκτηντο τὸ δυνάμενον νὰ συνδέσῃ αὐτὰ ἰσχυρῶς πρὸς ἄλληλα. Ὁ Γεώργιος ἦτο ἀνίκανος νὰ αἰσθάνηται διαρκῶς ἐντυπώσεις, ἐκτὸς ἐὰν αὗται ἀκαταπαύστως ἀνενεοῦντο. Ἡ Σιδωνία ἀφ' ἑτέρου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ πάθος ἐπίμονον ἢ μέγα. Ἦτο ἔρως ἑταίρας πρὸς φιλόκομψον καλλωπιστήν, συνιστάμενος ἐκ ματαιοδοξίας, ἐκ πείσματος φιλαυτίας, μὴ ἐμπνέων ἀφοσίωσιν ἢ σταθερότητα, ἀλλὰ μόνον περιπετείας τραγικάς, μονομαχίας ἢ αὐτοχειρίας, ἐξ οὗ πάντοτε

Digitized by Google

τις σχεδὸν ἀπομακρύνεται καὶ ἀπομακρύνεται τεθεραπευμένος. Ἴσως ἂν ἤθελε τὴν ἐπανίδῃ, θὰ ἐπανέπιπτε πάλιν εἰς τὴν νόσον του· ἀλλ' ἡ θυελλώδης φυγὴ τῆς Σιδωνίας εἶχε παραφέρει αὐτὴν πολὺ ταχέως καὶ πολὺ μακράν, ὥστε ἡ ἐπάνοδος δὲν ἦτο πλέον δυνατή. Ὁπωςδήποτε ἦτο ἀνακούφισις δι' αὐτὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ ζήσῃ χωρὶς νὰ ψευσθῇ, ὁ δὲ νέος βίος ὃν διῆγε, συνιστάμενος ὅλος ἐξ ἐργασίας καὶ στερήσεων, τείνων δὲ πρὸς ἀπομεμακρυσμένον σκοπὸν ἐπιτυχίας δὲν ἀπήρεσκεν αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ἦτο εὐτύχημα· καθότι δὲν ἀπῃτεῖτο μικρὸν θάρρος καὶ θέλησις ἐκ μέρους τῶν δύο συνεταίρων ὅπως ἀνυψωθῇ ὁ ἐμπορικός των οἶκος.

Ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς οἶκος Φρομὼν διέρρεε πανταχόθεν. Διὸ ὁ γέρων Πλανὴς διῆλθε πολλὰς ἀκόμη κακὰς νύκτας βασανιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἐφιάλτου τῆς λήξεως καὶ τῆς ἀπαισίας ὀπτασίας τοῦ κυανοῦ ἀνθρωπίσκου. Χάρις ὅμως εἰς τὴν οἰκονομίαν ἐγένετο δυνατὸν νὰ πληρωθῶσιν ὅλα τὰ χρέη.

Μετ' ὀλίγον τέσσαρες ἐκτυπωτικαὶ μηχαναὶ Ῥίσλερ ὁριστικῶς ἐγκαθιδρυθεῖσαι ἐλειτούργουν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ. Εἰς τὸν κύκλον τοῦ ἐμπορίου τοῦ χρωματιστοῦ χάρτου ἤρχισε νὰ γεννᾶται συγκίνησις. Ἡ Λυών, ἡ Κάν, ἡ Ῥιξάϊμ, τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα ἀνησύχουν πολὺ ἐξ αἰτίας τῆς « περιστροφικῆς καὶ δωδεκαγώνου » μηχανῆς. Εἶτα ἡμέραν τινὰ οἱ Προσασῶν παρουσιάσθησαν προσφέροντες τριακοσίας χιλιάδας φράγκων, ὅπως μετάσχωσι μόνον καὶ αὐτοὶ τοῦ προνομίου.

— Τί νὰ κάμωμεν ;.. ἠρώτησεν ὁ Φρομὼν τὸν Ῥίσλερ.

Οὗτος ὕψωσε τοὺς ὤμους μετ' ἤθους ἀδιαφόρου.

— Σκεφθῆτε σεῖς καὶ ἀποφασίσετε . . . Δὲν ἀφορᾷ ἐμέ . . . Ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ὑπάλληλος.

Ἡ λέξις αὐτὴ ῥηθεῖσα ψυχρῶς, ἄνευ ὀργῆς, ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐκθάμβου προσώπου τοῦ Φρομὼν καὶ τὸν ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως ἣν αὐτὸς πάντοτε ἦτο ἕτοιμος νὰ λησμονήσῃ.

Ὅτε ὅμως εὑρέθη μόνος μετὰ τῆς προσφιλοῦς του κυρίας Γεωργίου, ὁ Ῥίσλερ τὴν συνεβούλευσε νὰ μὴ δεχθῶσι τὴν προσφορὰν τῶν Προσασῶν.

— Περιμείνατε καὶ μὴ βιασθῆτε, εἶπεν . . . Ἀργότερα θὰ πωλήσετε ἀκριβώτερα.

Ὡμίλει μόνον περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ ὑποθέσεως, ἥτις τόσον ἐνδόξως τὸν ἐνδιέφερεν. Πρόδηλον ἦτο ὅτι ἐκ τῶν προτέρων ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τοῦ μέλλοντός των.

Ἐν τούτοις αἱ παραγγελίαι ἔφθανον σωρηδόν. Ἡ ποιότης τοῦ χάρτου καὶ ἡ ὑποβίβασις τῶν τιμῶν ἕνεκα τῆς περὶ τὴν κατασκευὴν εὐκολίας, καθίστων ἀδύνατον πάντα συναγωνισμόν. Ἀναντιρρήτως κολοσσαία περιουσία προητοιμάζετο διὰ τοὺς Φρομών. Τὸ ἐργοστάσιον εἶχεν ἀνακτήσει τὴν ἄλλοτε ἀνθηράν του ὄψιν καὶ τὸν μέγαν αὐτοῦ ὡσεὶ κυψέλης βόμβον. Ζωηρότης φιλόπονος ἐπεκράτει εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἐργαστήρια ἀναμέσον τῶν πληρουσῶν αὐτὰ ἑκατοστύων ἐργατῶν. Ὁ γέρων Πλανὴς ἔμενε νῦν διαρκῶς εἰς τὸ γραφεῖόν του· ἐφαίνετο ἀπὸ τοῦ κηπαρίου κύπτων ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν βιβλίων τῶν ἐσόδων, καταστρώνων δι' ἐξαιρέτων ἀριθμῶν τὰ ἐκ τῆς Ἐκτυπωτικῆς μηχανῆς κέρδη.

Ὁ Ῥίσλερ εἰργάζετο ἐπίσης διαρκῶς ἄνευ διασκεδάσεώς τινος ἢ ἀναπαύσεως. Ἡ ἐπελθοῦσα εὐημερία κατ' οὐδὲν μετέβαλλε τὰς αὐστηρὰς του ἕξεις καὶ ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου του τοῦ κειμένου εἰς τὸν ἀνώτατον ὄροφον τοῦ κτιρίου ἤκουε φθάνοντα μέχρις αὐτοῦ τὸν δραστήριον κρότον τῶν μηχανῶν του. Δὲν ἐγένετο ὀλιγώτερον κατηφὴς ἢ ὀλιγώτερον σιγηλός. Μίαν ἡμέραν ἐν τούτοις ἐγνώσθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ὅτι ἡ Ἐκτυπωτικὴ μηχανή, ἧς ὑπόδειγμα εἶχε πεμφθῆ εἰς τὴν μεγάλην ἔκθεσιν τῆς Μαγκεστρίας, ἔλαχε τοῦ χρυσοῦ βραβείου, ἐπικυροῦντος ὁριστικῶς τὴν ἐπιτυχίαν της. Ἡ κυρία Γεωργίου προσεκάλεσε τὸν Ῥίσλερ εἰς τὸν κῆπον καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος καὶ ἠθέλησε ν' ἀναγγείλῃ αὐτῷ ἡ ἰδία τὴν καλὴν εἴδησιν.

Διὰ μιᾶς μειδίαμα ὑπερηφανείας διέστειλε τὸ γηράσαν καὶ κατηφὲς πρόσωπόν του. Ἡ κενοδοξία του ὡς ἐφευρέτου, ἡ ἔπαρσις τῆς δόξης, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἰδέα ὅτι ἐπηνώρθου τόσον λαμπρῶς τὴν γενομένην παρὰ τῆς συζύγου του βλάβην εἰς τὸν οἶκον πρὸς στιγμὴν τὸν ἔκαμαν νὰ αἰσθανθῇ ἀληθῆ ἀγαλλίασιν. Ἔθλιψε τὰς χεῖρας τῆς Κλαίρης καὶ ἐψιθύρισεν ὅπως κατὰ τὰς παρελθούσας εὐδαίμονας ἡμέρας :

— Εἶμαι εὐχαριστημένος.. εἶμαι εὐχαριστημένος !...

Ἀλλ' ὁποία διαφορὰ τόνου! ἡ φράσις ἐλέχθη χαλαρῶς, ἄνευ ἐλπίδος μὲ τὴν ἱκανοποίησιν ἁπλῶς ἐκπληρουμένης ὑποχρεώσεως καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ κώδων ἐσήμανε τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐργατῶν καὶ ὁ Ῥίσλερ ἐπανελθὼν ἡσύχως ἀνέλαβε τὴν ἐργασίαν του ὅπως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς κατῆλθε πάλιν. Ἀκουσίως ἡ εἴδησις αὕτη τὸν συνεκίνει περισσότερον ἀφ' ὅσον ἤθελε νὰ δείξῃ. Περιεφέρετο ἐντὸς τοῦ κήπου, περιεπόλει πέριξ τοῦ ταμείου, μειδιῶν θλιβερῶς πρὸς τὸν γέρω Πλανῆ διὰ μέσου τῶν ὑέλων.

— Τί νὰ τρέχῃ;... ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ γηραιὸς ταμίας. Τί νὰ μὲ θέλῃ ;

Τέλος, τῆς ἑσπέρας ἐπελθούσης, καθ' ἣν ὥραν ἐκλείετο τὸ γραφεῖον, ὁ Ῥίσλερ ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ.

Digitized by Google

— «Πλανῆ, φίλε μου, ἤθελα.. »
Καὶ ἐδίστασεν ἐπὶ μικρόν.

— Ἤθελα νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἐπιστολήν.... εἰξεύρεις, ἐκείνην τὴν μικρὰν ἐπιστολὴν μαζὶ μὲ τὸ δέμα.

Ὁ Σιγισμόνδος τὸν προσέβλεψεν ἔκθαμβος. Ἐν τῇ ἁπλοϊκότητί του ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Ῥίσλερ δὲν ἐσυλλογίζετο πλέον τὴν Σιδωνίαν, ὅτι τὴν εἶχε παντελῶς λησμονήσῃ.

— Πῶς !.... θέλεις ;...

— Ἄ ! ἄκουσέ με, τὸ ἐκέρδησα καὶ αὐτὸ μὲ τὸν κόπον μου. Θέλω νὰ φροντίσω τώρα καὶ δι' ἐμέ· ἀρκετὰ ἐφρόντισα διὰ τοὺς ἄλλους.

— Ἔχεις δίκαιον εἶπεν ὁ Πλανῆς. Λοιπὸν ἰδοὺ τί θὰ κάμωμεν. Ἡ ἐπιστολὴ καὶ τὸ δέμα εὑρίσκονται εἰς τὴν κατοικίαν μου, εἰς Μοντρούζ. Ἂν θέλῃς, θὰ ὑπάγωμεν νὰ γευματίσωμεν μαζὶ εἰς τὸ Παλαὶ - Ροαγιάλ, ὅπως εἰς τὸν παλαιόν μας καλὸν καιρόν, ἐνθυμεῖσαι ;... Ἐγὼ θὰ σοῦ κάμω τὸ τραπέζι. Θὰ τὸ βρέξωμεν τὸ βραβεῖόν σου μὲ ὀλίγον κρασὶ παλαιόν . . . ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ περίφημον! Ἔπειτα θὰ ὑπάγωμεν μαζὶ εἰς τὸ σπίτι. Θὰ πάρῃς τὰ πράγματά σου καὶ ἂν εἶνε πολὺ ἀργὰ καὶ δὲν θὰ ἠμπορῇς νὰ ἐπιστρέψῃς, ἡ δεσποινὶς Πλανῆ, ἡ ἀδελφή σου, θὰ σοῦ ἑτοιμάσῃ ἕνα κρεββάτι καὶ θὰ κοιμηθῇς εἰς τὴν κατοικίαν μας... Εἶνε καλὰ ἐκεῖ κάτω... εἶνε ἐξοχή... Αὔριον τὸ πρωῒ εἰς τὰς ἑπτὰ θὰ ἐπιστρέψωμεν μαζὶ εἰς τὸ ἐργοστάσιον, μὲ τὸ πρῶτον λεωφορεῖον... Ἔλα φίλε μου, κάμε μου αὐτὴν τὴν χάριν! εἰδεμὴ θὰ μοῦ φανῇ ὅτι ἐξακολουθεῖς νὰ μνησικακῇς κατὰ τοῦ παλαιοῦ σου φίλου, τοῦ Σιγισμόνδου.

Ὁ Ῥίσλερ ἐδέχθη. Δὲν ἐσκέπτετο αὐτὸς νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἀπονομὴν τοῦ βραβείου, ἀλλὰ ν' ἀποσφραγίσῃ ὥρας τινὰς ἐνωρίτερον τὴν μικρὰν ἐπιστολήν, ἣν εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει τὸ δικαίωμα ν' ἀναγνώσῃ.

Ἐδέησε νὰ ἐνδυθῇ. Τὸ πρᾶγμα ἀπῄτει κάπως καιρόν, καθότι ἐπὶ ἓξ διαρκεῖς μῆνας ἔφερε πάντοτε τὴν ἐργατικήν του ἐνδυμασίαν, ἐθεωρήθη δὲ ὡς ἔκτακτον συμβὰν εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Ἀμέσως εἰδοποίησαν τὴν κυρίαν Φρομών...

— Κυρία, κυρία !... ὁ κ. Ῥίσλερ ἐξέρχεται!...

Ἡ Κλαίρη τὸν παρετήρησεν ἐκ τοῦ παραθύρου, τὸ ὑψηλὸν δ' ἐκεῖνο σῶμα, τὸ κεκυφὸς ἐκ τῆς θλίψεως καὶ ἐρειδόμενον ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Σιγισμόνδου ἐνεποίησεν αὐτῇ βαθεῖαν ἐντύπωσιν, παράδοξον, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐνεθυμεῖτο κατόπιν.

Εἰς τὴν ὁδὸν οἱ ἄνθρωποι ἐχαιρέτιζον τὸν Ῥίσλερ μετὰ προθυμίας, αὐτὸς δὲ ὁ ἁπλοῦς χαιρετισμὸς τὸν ἐνεκαρδίωνεν. Εἶχε τόσην ἀνάγκην εὐμενείας ! Ἀλλ' ὁ κρότος τῶν ἁμαξῶν τὸν ἐζάλιζεν ὁπωσοῦν.

— Αἰσθάνομαι ζάλην.... ἔλεγε πρὸς τὸν Πλανῆν.

— Στηρίξου καλὰ ἐπάνω μου, φίλε μου... μὴ φοβῆσαι !

Καὶ ὁ ἀγαθὸς Πλανῆς ὠρθοῦτο περιφέρων τὸν φίλον του μετὰ τῆς ἀφελοῦς καὶ φανατικῆς ἐπάρσεως χωρικοῦ ἐκ Μεσημβρίας φέροντος τὸν ἅγιον τοῦ χωρίου του.

Ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ Παλαὶ - Ροαγιάλ.

Ὁ κῆπος ἔβριθε πλήθους. Πολλοὶ ἤρχοντο ὅπως ἀκροασθῶσι τὴν μουσικήν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τοῦ κρότου τῶν ἀνακινουμένων ἑδρῶν, καθεὶς ἀνεζήτει θέσιν ὅπως τοποθετηθῇ. Οἱ δύο φίλοι εἰσῆλθον μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ ἑστιατόριον, ὅπως ἀποφύγωσιν ὅλον ἐκεῖνον τὸν θόρυβον. Ἐκάθησαν ἐντὸς μιᾶς τῶν μεγάλων αἰθουσῶν εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ὁπόθεν φαίνεται τὸ πράσινον χρῶμα τῶν δένδρων, οἱ περιπατοῦντες καὶ ὁ πίδαξ τοῦ ὕδατος μεταξὺ τῶν δύο μελαγχολικῶν τετραγώνων τῆς πλατείας. Διὰ τὸν Σιγισμόνδον ἦτο τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πολυτελείας ἡ αἴθουσα ἐκείνη τοῦ ἑστιατορίου, ἡ πανταχοῦ ἐπίχρυσος, μὲ τὰ κεχρυσωμένα κάτοπτρα, τὰ πολύφωτα καὶ τὰς ἐκ χάρτου χρωματιστοῦ τοιχοστρωσίας. Τὸ λευκὸν μάκτρον, ὁ μικρὸς ἄρτος, ὁ κατάλογος τῶν φαγητῶν τοῦ ἐπὶ τιμαῖς ὡρισμέναις γεύματος ἐπλήρουν αὐτὸν ἀγαλλιάσεως.

— Καλὰ εἴμεθα ἐδῶ, αἴ; ἔλεγε πρὸς τὸν Ῥίσλερ.

Εἶτα μετὰ πᾶν νέον φαγητὸν τῆς ἐπὶ δαπάνῃ δύο φράγκων καὶ πεντήκοντα ἑκατοστῶν εὐωχίας ἐκείνης, ἐξέφερεν ἐπιφωνήματα, ἐπλήρου διὰ τῆς βίας τὸ πινάκιον τοῦ φίλου του:

— Φάγε ἀπ' αὐτό!.. εἶνε ὡραῖον.

Ὁ Ῥίσλερ μὲ ὅλην αὐτοῦ τὴν προθυμίαν ὅπως φανῇ εὔχαρις, ἐφαίνετο περίφροντις καὶ ἔβλεπε διαρκῶς ἀπὸ τοῦ παραθύρου.

— Ἐνθυμεῖσαι, Σιγισμόνδε ;.. εἶπε μετά τινας στιγμάς.

Ὁ γηραιὸς ταμίας ὅστις ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὰς παλαιὰς ἀναμνήσεις, τῆς ἐποχῆς ὅτε εἰσήχθη ὁ Ῥίσλερ εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἀπήντησεν :

— Ἀκοῦς ἐκεῖ ἂν ἐνθυμοῦμαι ! . . ἰδού. Ἡ πρώτη φορὰ ὁποῦ ἐγευματίσαμεν μαζὶ εἰς τὸ Παλαὶ Ῥοαγιὰλ ἦτο τὸν Φεβρουάριον τοῦ 46, τὸ ἔτος ὁποῦ ἔγεινεν ἡ μεταρρύθμισις εἰς τὰς πλάκας εἰς τὸ κατάστημα . . .

Ὁ Ῥίσλερ ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Ὤ, ὄχι !.. ἐγὼ λέγω ἐδῶ καὶ τρία ἔτη... Ἐκεῖ ἀντικρὺ ἐδειπνήσαμεν ἐκείνην τὴν περίφημη βραδυά . . .

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Digitized by Google

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΥΛΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Α'.

Ἡ πρώτη Κυβέρνησις, ἥτις εὐθύς, ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ Ὄθωνος ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῆς ἀντιβασιλείας συνέκειτο ἐκ τῶν ἀειμνήστων Σ. Τρικούπη, τοῦ κλεινοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ἱστορικοῦ, ὡς προέδρου καὶ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, Χ. Κλονάρη, τοῦ μετέπειτα προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὡς ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, Δ. Χρηστίδου τῶν ἐσωτερικῶν, Ι. Ῥίζου τοῦ Νερουλοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, Ἀλ. Μαυροκορδάτου τῶν οἰκονομικῶν, Κ. Ζωγράφου τῶν στρατιωτικῶν καὶ Δ. Βούλγαρη τῶν ναυτικῶν. Ἀπὸ τῆς 25 Ἰανουαρίου 1833, ὅτε ἐσχηματίσθη τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο, μέχρι τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1843, ὅτε ἐδόθη τὸ πρῶτον σύνταγμα, οἱ ὑπουργοὶ διωρίζοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ βασιλέως λαμβανόμενοι ἢ ἐκ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, ὡς οἱ Σ. Τρικούπης, Ἀλ Μαυροκορδάτος, Ι. Κωλέττης, Ἀντ. Κριεζῆς, Ἀνδρ. Μεταξᾶς, ἢ ἐκ τῶν ἐξ Εὐρώπης, ἔνθα ἐσπούδαζον, ἐπιστρεψάντων πολιτευτῶν ὡς οἱ Ν. Θεοχάρης, Κ. Σχινᾶς, Γ. Ῥάλλης, Λ. Μελᾶς ἢ τέλος ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Ὄθωνος κατελθόντων ἐπισήμων Βαυαρῶν ὡς οἱ Χ. Σμάλτς, Γ. Λεζουΐρος, Δ. Ῥουδάρτ. Πρωθυπουργοὶ κατὰ τὸ ἐννεαετὲς τοῦτο διάστημα διωρίσθησαν ἕξ, οἱ Σ. Τρικούπης, Ἀλ. Μαυροκορδάτος δίς, Ι. Κωλέττης, Δ. Ῥουδάρτ καὶ Ἀντ. Κριεζῆς, ὅστις κυρίως δὲν ἦτο πρωθυπουργός, ἀλλὰ προήδρευε τοῦ ὑπουργ. συμβουλίου ὡς πρεσβύτερος· πλὴν τούτων δέ, ἀπὸ μὲν τῆς 20 Μαΐου 1835 μέχρι τῆς 2 Φεβρουαρίου 1837 προήδρευε τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁ Ἄρμουνσπεργ, ἀπὸ δὲ τῆς 8 Δεκεμβρίου 1837 μέχρι τῆς 10 Φεβρουαρίου 1841 αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ὄθων κατὰ τὸ συγκεντρωτικώτατον σύστημα, οὗτινος ἦτο ἄκρος θιασώτης, καθ' ὃ οἱ ὑπουργοὶ μετεβάλλοντο εἰς ἁπλοῦς γραμματεῖς τοῦ βασιλέως, μὴ ἀπαξιοῦντος νὰ κατέρχηται μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τῆς διοικήσεως. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διορισθέντων ὑπουργῶν ἐπὶ πλείονα μὲν χρόνον ἐτήρησαν τὸ χαρτοφυλάκιον οἱ Ἀντ. Κριεζῆς τῶν ναυτικῶν (31 Δεκεμβρίου 1836—3 Φεβρουαρίου 1843) καὶ Χ. Σμάλτς τῶν στρατιωτικῶν (10 Ἰουνίου 1835—2 Ἰουλίου 1841), ἐπὶ ἐλάχιστον δὲ ὁ Ν. Σιλήβεργος τῶν οἰκονομικῶν (6 Νοεμβρίου 1842—Δεκέμβριον 1842). Τέλος δὲ 30 ἐν ὅλῳ πρόσωπα κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διωρίσθησαν ὑπουργοὶ ἢ γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας, ὡς ὠνομάζοντο τότε.

Β'.

Δευτέρα περίοδος τοῦ δημοσίου τῆς Ἑλλάδος βίου εἶνε ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1843, ὅτε ὁ λαὸς ἠνάγκασε τὸν βασιλέα νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του, ὅπως κυβερνᾶται συνταγματικῶς καὶ λήγουσα τὴν 11 Δεκεμβρίου 1862, ὅτε ὁ λαὸς πάλιν νομίζων ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐδολιεύετο τὸ σύνταγμα τὸν ἠνάγκασε νὰ καταλίπῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ στέμμα καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ πλήρης πικρίας καὶ ἀπογοητευμένος, διότι αἱ καλαὶ αὐτοῦ διαθέσεις καὶ προσπάθειαι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ὁλόκληρον τριακονταετίαν, παρεξηγήθησαν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἕνεκα τῆς φανερᾶς ἐπεμβάσεως τῶν κυβερνήσεων κατὰ τὰς ἐκλογὰς βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας πρόξενον κατέστη. Κατ' αὐτὴν ἑπτάκις ἐνηργήθησαν ἐκλογαί, ἤτοι ἑπτὰ βουλευτικαὶ περίοδοι συνεκλήθησαν, ὧν αἱ δύο διελύθησαν, ἡ τρίτη καὶ ἡ ἕκτη· ἐκείνη μὲν ὑπὸ τοῦ Κωλέττου ἀπολέσαντος τὴν πλειονοψηφίαν, αὕτη δὲ εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκλογῇ ὡς προέδρου τῆς δευτέρας αὐτῆς συνόδου τοῦ Θρ. Ζαΐμη, λυσσωδῶς πολεμουμένου ὑπὸ τῆς βασιλείας. Εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης βουλευτικῆς περιόδου ἤρχισαν αἱ ἐπεμβάσεις κατὰ τὰς ἐκλογάς, αἵτινες κατήντησαν ἀληθῶς εἰκονικαί· καὶ ἂν δέ τις τῶν ἀντιθέτων ἐπετύγχανε κατ' αὐτάς, ἡ ἐκλογή του ἠκυροῦτο κατὰ τὰς ἐξελέγξεις. Ἕνδεκα δ' ἐν ὅλῳ κυβερνήσεις διεδέχθησαν ἀλλήλας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὥστε κατὰ μέσον ὅρον ἡ διάρκεια ἑκάστης ἦτο εἴκοσι σχεδὸν μηνῶν. Οὐχ ἧττον ὑπῆρξαν καὶ ὑπουργεῖα διαρκέσαντα πολὺ περισσότερον, ὡς τὸ τὴν 6 Αὐγούστου 1844 ὑπὸ τὸν Κωλέττην σχηματισθέν, ὅπερ διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντος τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1847, τὸ ὑπὸ τὸν Ἀντ. Κριεζῆν (12 Δεκεμβρίου 1849—15 Μαΐου 1854) καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἀθ. Μιαούλην (13 Νοεμβρίου 1857—26 Μαΐου 1862)· καὶ ἕτερα διαρκέσαντα πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ μέσου ὅρου, ὡς τὸ ὑπὸ τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτον σχηματισθὲν τὴν 30 Μαρτίου 1844 διαρκέσαν μέχρι τῆς 6 Αὐγούστου 1844. Ἡ σειρὰ τῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πρωθυπουργῶν εἶνε ἡ ἑξῆς: Ἀνδρ. Μεταξᾶς, ἐφ' οὗ ἐψηφίσθη τὸ σύνταγμα, Ἀλ. Μαυροκορδάτος, ὅστις ἐκλήθη ἵνα ἐφαρμόσῃ αὐτὸ κατὰ πρῶτον. Ι. Κωλέττης, Κ. Τζαβέλλας, διαδεχθεὶς προσωρινῶς τὸν Κωλέττην θανόντα εἰς τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, Γ. Κουντουριώτης, Κ. Κανάρης, Α. Κριεζῆς, Ἀλ. Μαυροκορδάτος, Δ. Βούλγαρης, Ἀθ. Μιαούλης καὶ Ι. Κολοκοτρώνης, ὅστις μετὰ τῶν Ν. Δραγούμη, Ε. Ἡλιοπούλου, Δ. Χατζίσκου, Π. Βάρβογλη, Σ. Μήλιου καὶ Ν. Μέξη ἐσχημάτισε τὸ τελευταῖον τοῦ Ὄθωνος ὑπουργεῖον, *ὑπουργεῖον τοῦ αἵμα-*

Digitized by Google

τος ἐπικληθέν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπουργῶν πλεονάζουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος (Κ. Κανάρης, Ἀνδρ. Λόντος, Ἀναστ. Μαυρομιχάλης, Τ. Μαγγίνας, Κ. Τζαβέλλας, Γ. Κουντουριώτης, Ι. Σταΐκος κτλ) καὶ τὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ σπουδασάντων καὶ θεωρουμένων ὡς ἀνωτέρας παιδείας τυχόντων (Μιχ. Σχινάς, Μιχ. Σκαλιστήρης, Κ. Προβελέγγιος, Σπ. Πήλλικας, Π. Καλλιγάς, Μιχ. Ποτλῆς, Π. Ἀργυρόπουλος, Ν. Δραγούμης, Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς κτλ)· οὐχ ἧττον ὅμως προσετέθησαν καὶ ἄλλα, ἀνδρῶν ἐκ τοῦ κοινοβουλίου ἀναδειχθέντων, οἵτινες νέον αἷμα μετήγγισαν εἰς τὰ μέλη τῶν διευθυνόντων τὴν κυβερνητικὴν μηχανήν, καὶ οἵτινες ἔμελλον μετὰ ταῦτα νὰ διαχειρισθῶσιν αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς τὴν κυβέρνησιν (Ἀλ. Κουμουνδοῦρος, Θρ. Ζαΐμης, Χ. Χριστόπουλος, Δ. Καλλιφρονᾶς, Λ. Σμολένσκης, Λ. Κρεστενίτης κλπ). Τέλος ἐν ὅλῳ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς ὑπουργικῆς ἕδρας 72 πρόσωπα.

Γ'.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος συνέστη τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1862 τριμελὴς ἀντιβασιλεία συγκειμένη ὑπὸ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς μεταπολιτεύσεως Δ. Βούλγαρη ὡς προέδρου, Κ. Κανάρη καὶ Μ. Ῥούφου, ἥτις διώρισε τὸ πρῶτον ὑπουργεῖον συγκείμενον ἐκ τῶν Ἀδ. Διαμαντοπούλου, Α. Κουμουνδούρου, Θρ. Ζαΐμη, Τ. Μαγγίνα, Δ. Μαυρομιχάλη, Δ. Καλλιφρονᾶ, Σ. Δεληγιώργη καὶ Β. Νικολοπούλου. Συνελθούσης δὲ τῆς ἀμέσως συγκληθείσης ἐθνοσυνελεύσεως ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις κατέθηκε τὴν ἐξουσίαν δοῦσα λόγον τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἀπὸ δὲ τῆς 12 Φεβρουαρίου 1863 ἀνέλαβεν αὐτὴ ἡ συνέλευσις τὴν ἐκλογὴν τῶν βουλευτῶν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ οὕτω τρεῖς κυβερνήσεις ἐξελέγησαν μία ὑπὸ τὸν Δ. Κυριακὸν καὶ δύο ὑπὸ τὸν Μ. Ῥοῦφον, ἐκτὸς τῆς κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως σχηματισθείσης ἥτις 4 μόλις ἡμέρας διήρκεσεν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὑπουργοὶ ἐξελέγοντο, ὡς εἰκός, οἱ ἄκρως ἀντιβασιλικοί, οἱ τὰ μάλιστα συντελέσαντες εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Ὄθωνος. Κατὰ τὴν μεσοβασιλείαν ἀνῆλθον τὸ πρῶτον εἰς τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα οἱ μετέπειτα μεγάλως διαπρέψαντες Ἐπ. Δεληγιώργης, Α. Αὐγερινός, Ἀθ. Πετιμεζᾶς, Θ. Π. Δηληγιαννης, Β. Νικολόπουλος, Ι. Παπαζαφειρόπουλος, Γ. Μπούμπουλης κτλ. Ἐν ὅλῳ κατὰ τὸ μόλις ἐνιαύσιον τοῦτο διάστημα ἐξελέχθησαν ὑπουργοὶ 35 πολιτευταί.

Δ'.

Τελευταία περίοδος εἶνε ἡ ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Γεωργίου Α'. μέχρι σήμερον. Κατ' αὐτὴν καίτοι ἡ κοινοβουλευτικὴ μηχανὴ λειτουργεῖ ἀκριβῶς, μόλις ἐπ' ἐσχάτων κατωρθώθη νὰ ἔχωμεν μονίμους κυβερνήσεις. Μοναδικὸν εἶνε τὸ συμβὰν κατὰ τὸ 1865, ὅτε ἐξ ὑπουργεῖα διεδέχθησαν ἀλληλοδιαδόχως ἄλληλα· τὸ ὑπὸ τὸν Ἀλ. Κουμουνδοῦρον (2 Μαρτ.—20 Ὀκτωβρ.), τὸ ὑπὸ τὸν Ἐπ. Δεληγιώργην τὸ πρῶτον χριομένους πρωθυπουργούς, διαρκέσαν 14 ἡμέρας, τὸ ὑπὸ τὸν Δ. Βούλγαρην τριήμερον, τὸ ὑπὸ τὸν Ἀλ. Κουμουνδοῦρον ἐφθήμερον, τὸ ὑπὸ τὸν Ἐπ. Δεληγιώργην διαρκέσαν 16 ἡμέρας καὶ τέλος τὸ ὑπὸ τὸν Μ. Ῥοῦφον ἄχρουν. Πλὴν τούτων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔχομεν καὶ ἕτερα ὑπουργεῖα βραχὺ διαρκέσαντα· τὸ ὑπὸ τὸν Ἀρ. Μωραϊτίνην ἔλασσον τοῦ μηνός, τὸ ὑπὸ τὸν Ἐπ. Δεληγιώργην (26 Νοεμβρίου 1876—1 Δεκεμβρ. 1876) ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, τὸ ὑπὸ τὸν Χ. Τρικούπην ἐπὶ 5 ἡμέρας (21-26 Ὀκτωβρ. 1878, τὸ ὑπὸ τὸν Δ. Βάλβην ἐπὶ 12 ἡμέρας (27 Ἀπριλίου—9 Μαΐου 1886 καὶ ἄλλα. Μακρόβια δὲ ὑπουργεῖα ἐπὶ Γεωργίου εἰσὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἐπ. Δεληγιώργην τῇ 8 Ἰουλίου 1872 ὁρκισθὲν καὶ διαρκέσαν μέχρι τῆς 9 Φεβρουαρίου 1874 καὶ τὰ δύο τελευταῖα ὑπὸ τὸν Χ. Τρικούπην, ὧν τὸ μὲν πρῶτον διήρκεσεν ἔτη τρία καὶ ἕνα μῆνα (3 Μαρτίου 1882—19 Ἀπριλίου 1885), τὸ δέ, ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα ἔσται τὸ μακροβιώτερον πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι σχηματισθέντων ὑπουργείων ἀναλαβὸν τὴν ἐξουσίαν τὴν 9 Μαΐου 1886 ἐξακολουθεῖ ἔτι διαχειριζόμενον αὐτήν. Ἀξιοσημείωτον εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Κ. Κανάρην, τὴν 26 Μαΐου 1877 σχηματισθὲν καὶ διαρκέσαν μέχρι τῆς 11 Ἰανουαρίου 1878, ἤτοι καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κανάρη, συμβάντα τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1877 οὗτινος μέλη ἀπετέλουν οἱ Ἐπ. Δεληγιώργης, Ἀλ. Κουμουνδοῦρος, Θρ. Ζαΐμης, Χ. Τρικούπης, Θ. Δηλιγιάννης καὶ Χ. Ζιμβρακάκης καὶ ὅπερ *οἰκουμενικὸν* ἐπεκλήθη. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσχηματίσθησαν 38 ὑπουργεῖα καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸ ὕπατον τῆς πολιτείας ἀξίωμα οἱ ἑξῆς, ὧν τινες πλέον ἢ ἅπαξ, ὁ δὲ Κουμουνδοῦρος δεκάκις: Δ. Βούλγαρης, Κ. Κανάρης, Ζ. Βάλβης, Ἀλ. Κουμουνδοῦρος, Ἐπ. Δεληγιώργης, Μ. Ῥοῦφος, Χρ. Μωραϊτίνης, Θ. Ζαΐμης, Χ. Τρικούπης, Θ. Δηλιγιάννης καὶ Δ. Βάλβης. Οἱ δὲ ἀνελθόντες εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ ὑπερβαίνουσι τοὺς 80, ὧν ἐλάχιστοι οἱ ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν, ἡ πλειονότης δὲ ἐκ νέων πολιτευτῶν, σχηματισάντων τὸ στάδιον αὐτῶν διὰ τῆς προσωπικῆς εὐφυΐας καὶ ἱκανότητος αὐτῶν ἢ υἱῶν τῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπὶ τοῦ Ὄθωνος διαπρεψάντων, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ στερούμενοι ἐντελῶς πάσης προσωπικῆς ἀξίας, διελθόντες δὲ ὡς ἀστραπὴ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντος, καὶ οὐδὲν καταλιπόντες ἴχνος τῆς διαβάσεως αὐτῶν, ὥστε ἐξίσταται ὁ ἀναγινώσκων τὸν κατάλογον αὐτῶν πῶς κατώρθωσαν νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τοιοῦτον ἀξίωμα.

Digitized by Google

Ἐν συνόλῳ ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς βασιλείας 61 πρωθυπουργοὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους· ἐκ δὲ τῶν ὑπουργείων τοὺς μὲν πλείστους προϊσταμένους ἔσχε τὸ τῆς δικαιοσύνης 93, τοὺς δ' ἐλαχίστους τὸ τῶν ναυτικῶν 75, ἐξ ὧν ἐλάσσονες τοῦ ἡμίσεως οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ναυτικοὶ καὶ ἐκ τούτων οἱ πλεῖστοι ἐπὶ Ὄθωνος, ὅτε ἔζων οἱ δαφνοστεφεῖς ἥρωες τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρρῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν 79 ὑπουργῶν, εἷς ἦτο ἀντιστράτηγος ὁ Β. Πετιμεζᾶς (30 Ἀπριλίου 1879), εἴκοσι ὑποστράτηγοι, εἷς λοχαγός, ὁ Δ. Γρίβας, ὀκτὼ πολιτικοί, εἷς ναυτικός, ὁ Δ. Μπούμπουλης (26 Ὀκτωβρίου 1848 — 18 Δεκεμβρίου 1878) καὶ οἱ λοιποὶ στρατιωτικοὶ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου μέχρι τοῦ τοῦ ταγματάρχου.

Ε'.

Ἀπὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ πρώτου συντάγματος μέχρι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὄθωνος συνεκλήθησαν 7 βουλευτικαὶ περίοδοι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὧν αἱ σύνοδοι ἀνέρχονται εἰς 20, ἐξ ὧν μία μόνον ἔκτακτος, ἡ τελευταία. Ἐκ τῶν περιόδων τούτων αἱ πέντε πρῶται συνέκειντο ἐκ 3 συνόδων ἑκάστη, ἡ ἕκτη ἐκ δύο καὶ ἡ ἑβδόμη ἐκ δύο τακτικῶν καὶ τῆς ἐκτάκτου. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου συνῆλθον ΙΑ' περίοδοι, ὧν αἱ σύνοδοι ἀνέρχονται εἰς 33, ἐξ ὧν ἑπτὰ ἔκτακτοι. Τὰς πλείστας συνόδους ἔσχεν ἡ ἑβδόμη, τέσσαρας τακτικὰς καὶ δύο ἐκτάκτους καὶ τὰς ἐλαχίστας ἡ τετάρτη, μίαν καὶ μόνην. Εἰς τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς ἀνῆλθον 34 βουλευταί, ὧν τινες δίς, τὸ ὅλον 53 εἰς δηλ. πλέον τῶν συνόδων διότι κατὰ τὴν γ'. σύνοδον τῆς Ε' ἐπὶ Ὄθωνος περιόδου ὁ τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1855 ἐκλεχθεὶς πρόεδρος Ἀλ. Κουμουνδοῦρος παρητήθη τὴν 28 Ἰουνίου 1856 ὡς διορισθεὶς ὑπουργὸς καὶ ἐξελέγη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Ι. Ζάρκος. Ἐκ τούτων ὁ μὲν κ. Ἀνδρ. Αὐγερινὸς ἐξελέχθη δεκάκις, ὁ δὲ κ. Θρ. Ζαΐμης πεντάκις, οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαξ ἢ δίς. Τῆς συνελεύσεως τῆς 3 Σεπτεμβρίου πρόεδρος μὲν ἐξελέγη ὁ Π. Νοταρᾶς, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ Ανδρ. Μαυροκορδάτος, ὅστις καὶ διηύθυνε τὰς συνεδριάσεις ἕνεκα τοῦ ἐσχάτου γήρατος τοῦ Π. Νοταρᾶ, Α. Μεταξᾶς, Ι. Κωλέτης καὶ Ἀνδρ. Λόντος. Τῆς δὲ Β'. ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1862 πρόεδροι ἐξελέγησαν ἀλληλοδιαδόχως οἱ Ζ. Βάλβης, Ἀρ. Μωραϊτίνης, Δ. Κυριακός, Ἐπ. Δεληγιώργης καὶ Ι. Λ. Μεσσηνέζης. Στ.

Τὸ παρελθόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἴσως θλιβερώτατον ὅταν ἦτο παρόν, φαίνεται παράδεισος εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν πλέον μέλλον.

Ἐκ τοῦ ἐμμέτρου ἡμερολογίου τοῦ *Ρωμηοῦ* ἐκδιδομένου κατ' αὐτὰς δημοσιεύομεν κατ' εὐμενῆ παραχώρησιν τὸν ἐπίλογον ἐν ᾧ ὁ Φασουλῆς καὶ ὁ Περικλῆς συνδιαλέγονται περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου μετὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως πολὺ διαφόρου τῆς συνήθους αὐτῶν εὐτραπέλου στιχομυθίας.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Φ.—Σὰν τί φρονεῖς, βρὲ Περικλῆ, ὁ κόσμος πῶς θὰ γίνῃ;
Π.—Λίγο μὲ μέλει, Φασουλῆ, ρουθοῦνι ἂν δὲν μείνῃ.
Φ—Ἐγὼ τὰς δέλτους τὰς σοφὰς τῶν μάντεων ἀνοίγων
πιστεύω πῶς ὁ ἥλιος ὀλίγον κατ' ὀλίγον
θὰ χάσῃ τὴν θερμότητα ποῦ ἔχει πρὸ αἰώνων
καὶ δὲν θὰ στέλλῃ πλέον φῶς 'στὴν σφαῖραν τῶν κλαυθμώνων.
Τότε δὴ τότε κοπετὸς κι' ὀλολυγμὸς πολύς,
θὰ ρίψουν τὰς πορφύρας των χαμαὶ οἱ βασιλεῖς,
εἰς τοὺς σκηπτούχους Καίσαρας οἱ δοῦλοι δὲν θὰ κύπτουν,
ὑπὸ τὴν γῆν οἱ ἄνθρωποι τὸν πλοῦτον δὲν θὰ κρύπτουν,
θὰ λείψουν πόλεμοι δεινοί, στρατεύματα καὶ στόλοι,
οἱ δὲ φιλόσοφοι τῆς γῆς κι' οἱ νομοθέται ὅλοι
θὰ παύσουν νόμους γράφοντες καὶ εἰς τοὺς δύο Πόλους
διὰ νὰ δρέπωμεν ἡμεῖς ἀκάνθας καὶ τριβόλους.
Θὰ λείψουν τὰ προνόμια καθ' ἅπασαν τὴν κτίσιν
καὶ θὰ ταχθῶμεν ἅπαντες εἰς μίαν μοίραν ἴσην
καὶ κόσμους θὰ ζητήσωμεν καὶ χώρας θερμοτέρας
καὶ θὰ μεταναστεύσωμεν 'ς τῶν Τροπικῶν τὰς σφαίρας,
ποῦ ἄπειρα μικρόβια ὡς ἄμμος τῆς θαλάσσης,
μὲ τὰ ὁποῖα τρέφεται μυστηριώδης πλάσις,
ἀόρατα καὶ ἄγνωστα πρὸ χιλιάδων χρόνων
διὰ προνοίας θαυμαστῆς καὶ συνεχῶν ἀγώνων
ἐδημιούργησαν ξηρὰς ἠπείρων ἀπεράντων
πρὸς τελευταῖον ἄσυλον τῶν δυστυχῶν ἁπάντων.
Ἀλλὰ κι' ἐκεῖ ὁ ἥλιος τὴν γῆν δὲν θὰ θερμαίνῃ
κι' ἐκεῖ τὸ πᾶν κατάξηρον καὶ φύσις παγωμένη,
κι' οὐδὲ πυραὶ καὶ κλίβανοι καὶ πάντα τὰ ὀπτά,
οὐδ' ἡ μεγάλη κάμινος τῶν παίδων τῶν ἑπτά,
οὐδ' ἄνθρακες παντοδαποί, οὐδὲ ὀπαὶ κρατήρων,
οὐδὲ Πυριφλεγέθοντες μετάλλων διαπύρων,
θὰ δυνηθοῦν θερμότητα νὰ δώσουν ἐπαρκῆ,
εἰς μάτην δὲ θὰ τρέχωμεν πρὸς θέρμανσιν ἐκεῖ.
Θὰ γίνῃ μαύρη ἔρημος αὐτὸς ὁ κόσμος πλέον,
δὲν θὰ βρυχᾶται ἄγριος ὁ βαθυχαίτης λέων,
ὁ μύρμηξ πολυμέριμνος τροφὴν δὲν θὰ συνάζῃ,
θὰ κρυσταλλώσουν τὰ ρευστὰ καὶ τάχα νῆ πελάγη,
παντοῦ θὰ φέρῃ θάνατον τὸ πνεῦμα τοῦ Βορρᾶ,
δὲν θὰ κυλοῦν οἱ χείμαρροι ἀφρίζοντα νερά,
οὐδὲ θὰ βλέπῃς τοὺς ἀμνοὺς σκιρτῶντας ἐπὶ λόφων,
οὐδὲ θ' ἀκούῃς μουσικὴν ρυάκων πολυστρόφων,
οὐδ' ᾆσμα ἢ πτερύγισμα πτηνῶν καλλικελάδων,
οὐδ' ἕνα χᾶν δὲν θ' ἀπαντᾷς ἐπὶ τῶν δένδρων κλάδον,
οὐδὲ ἀγρὸς πολύκαρπος, οὐδὲ ἀνθοῦσα ράχις,
οὐδὲ θὰ παίζ' ἡ Δήμητρα μὲ τοὺς χρυσοῦς της στάχυς,
οὐδ' ἄροτρον καὶ βούκεντρον, οὐδὲ Πανὸς αὐλός,
οὐδὲ ἀνθέων κάλυκες καὶ σφρῖγος καὶ χαυλός,
οὐδ' ἄμπελος καλλίβλαστος κι' ἐργατικὴ κυψέλη,
οὐδὲ γλυκεῖα σταφυλή, οὐδ' οἶνος, οὐδὲ μέλι,
οὐδ' ἔρως ἀκτινοβολῶν μὲ τόξα καὶ φαρέτραν,
πλουσίαν φέρων βλάστησιν κι' εἰς τὴν ἀργοῦσαν πέτραν,
ἐξωραΐζων τοῦ παντὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ σχῆμα,
ζωογονῶν τὴν ἄρουραν μὲ τὸ γοργόν του βῆμα,
πολύμορφος, πολύχρωμος, μεθῶν, κομπάζων, τέρπων,
καὶ ὑπὸ θάμνους ἀφανὴς κι' ὑπὸ βοτάνας ἕρπων,
τὸν σπόρον του τὸν γόνιμον εἰς γῆν καὶ πόντον σπείρων,
θεὸς θανάτου καὶ ζωῆς δημιουργῶν καὶ φθείρων.

Digitized by Google

Ἐγὼ δὲ τότε θὰ εἰπῶ: «Ἂς κλίνωμεν τὸ γόνυ...
ὁ ἥλιος ποῦ εἶδε τὸ σφρῖγος καὶ τὸ φῶς
αὐτὸς ἐκεῖνος σήμερον τὰς σάρκας μας παγόνει
καὶ σύμπας καταστρέφεται ὁ κόσμος ὁ σοφός.
Ὦ κόσμε, εἰς τοῦ Χάρωνος τὸ ἔλεος ἀφήσου....
ἡ μόνη σωτηρία σου ἐν τῇ καταστροφῇ σου.
Κι' ἂν νέον θάλπος καὶ ζωὴν ὁ ἥλιος σοῦ δώσῃ
ἀπὸ τὴν μαύρην μοῖράν σου τίς πλέον θὰ σὲ σώσῃ;
Εἰς τὰς ἡμέρας ἄλλοτε αἰώνων ἀειμνήστων,
ὁπόταν ἐπροσμένετο δευτέρα παρουσία,
προφῆται ὑψονόμενοι ἐπὶ τῆς μηλωτῆς των
παντοῦ εὐηγγελίζοντο τὴν ἔλευσιν Μεσσία.
Κι' ἐφάνη φῶς ἀνέσπερον εἰς τὴν Ἀνατολὴν
κι' ἐβλάστησεν ἰκμὰς ζωῆς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ μνῆμα,
κι' ἀπὸ τὰ χείλη, ποῦ πικρὰν ἐρρόφησαν χολήν,
ἐξῆλθε τὸ γλυκύτερον διὰ τὸν κόσμον ῥῆμα.
Ἀλλὰ κατέρριψαν πολλοὶ μὲ τοῦ σοφοῦ τὴν πεῖραν
τὸν στέφανον τῶν ἀκανθῶν ἐκ τῆς χρυσῆς του κόμης,
καὶ εἰς τοῦ πρώτου μάρτυρος τὴν ἄσπιλον πορφύραν
ὠργίασαν οἱ Καίσαρες ἑκάστης νέας Ῥώμης.
Ὦ Κόσμε, τρέμων κύτταξε τῶν οὐρανῶν τὸν θόλον;
παρῆλθον οἱ τρισόλβιοι τῆς σωτηρίας χρόνοι,
κι' ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου ἡ χειροτέρα ὅλων,
ὑπῆρξε μία πάντοτε... ἡ ἀρετή σου μόνη.
Τὸ ἅγιόν της εἴδωλον ἀείποτε κρατῶν,
κατεκλίσθης ὡς τυφλὸς εἰς βόρβορον παχύν,
ὁ δὲ ἀραχνοΰφαντος τῆς ἀρετῆς χιτών,
βορβόρου φέρει στίγματα εἰς πᾶσάν του πτυχήν.
Ὦ ἄνθρωποι, ὁ ἥλιος τὸ φῶς του δὲν σᾶς στέλλει,
καὶ πᾶς προφήτης ἔπαυσε Μεσσίας ν' ἀναγγέλλῃ.
Ἀπόδοτε τοῦ πνεύματος τὴν τόσην εὐστροφίαν
πᾶσαν ἰδέαν ἀγαθοῦ, ὡραίου, ἀληθέος,
ἀπόδοτε 'ς τὸν οὐρανὸν τὴν ζείδωρον σοφίαν,
ὁπόσην τοῦ ἐκλέψατε διὰ τοῦ Προμηθέως!»
Αὐτὰ θὰ λέγω 'ς τῶν θνητῶν τὴν τόσην συμφοράν,
θὰ βλέπω δὲ τριγύρω μου τὴν πλάσιν νεκρουμένην,
καὶ τόσην θὰ αἰσθάνωμαι ἀνέκφραστον χαράν,
ὅσην ὁ Νέρων θεωρῶν τὴν Ῥώμην καιομένην.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Αἱ ἑλβετικαὶ ἑταιρίαι τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς εἶχον πρὸ καιροῦ ἀποφασίσει νὰ ἐγείρωσι δι' ἐθνικοῦ ἐράνου ἀνδριάντα εἰς τὸν πρωτουργὸν τῆς ἑλβετικῆς ἐλευθερίας Γουλιέλμον Τέλλον. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐνεργείας αὐτῶν αἱ ὅλαι εἰσφοραὶ μέχρι τοῦδε δὲν ὑπερέβησαν τὰ 1206 φράγκα καὶ 50 ἑκατοστά. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς ὁλονὲν ῥιζουμένης ἰδέας ὅτι ὁ Τέλλος εἶνε πρόσωπον πλασθὲν ὑπὸ τῆς παραδόσεως.

— Πώλησις αὐτογράφων ἀξίων λόγου ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ. Μεταξὺ ἄλλων ἐπωλήθησαν: ἀντὶ 155 δραχμῶν ἓν γράμμα τοῦ Φραγκλίνου πρὸς ἀνεψιάν του, ἀντὶ 435 δραχμῶν ἕτερον γράμμα τοῦ λόρδου Νέλσωνος πρὸς τὸν Βάλτερ Σκὸτ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 μαΐου 1803 γραφὲν ἐπὶ τοῦ πλοίου Βικτωρία, ἀντὶ 430 δραχμῶν ἓν αὐτόγραφον τοῦ Βάλτερ Σκότ, ἀντὶ 535 δραχμῶν ἓν αὐτόγραφον τοῦ ποιητοῦ Σέλλεϋ, καὶ εἰς ποικίλας τιμὰς ἄλλα αὐτόγραφα τοῦ Βολταίρου, τοῦ Δίκενς, τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, τοῦ Δισραέλη· ἀκριβώτερον δὲ πάντων ἓν γράμμα τοῦ Βύρωνος ἀντὶ 950 δραχμῶν.

— Προκειμένου νὰ γείνῃ μέγας χορὸς δημόσιος ἐν Κιγκιννάτῃ τῆς Ἀμερικῆς καὶ μὴ ὑπάρχοντος καταλλήλου πρὸς τοῦτο οἰκοδομήματος, ἀπεφασίσθη νὰ γείνῃ ὁ χορὸς ἐντὸς ναοῦ τὸν ὁποῖον ἐνοικίασαν πρὸς τοῦτο. Καὶ καμμία ἀντίρρησις δὲν προεβλήθη ἀπὸ τοὺς εὐλαβεῖς καὶ ὁ χορὸς ἔγεινε καὶ ἐπέτυχε πολύ.

— Ἐν γένει μὲν ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην οἱ ταχύτεροι σιδηροδρομικοὶ συρμοὶ εἶνε οἱ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ὑπάρχει μία γαλλικὴ γραμμὴ ἡ μεταξὺ Ὀρλεὰνς καὶ Παρισίων ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ ταχὺς συρμὸς τοῦ Βορδὼ διατρέχει 1540 μέτρα κατὰ λεπτὸν ἤτοι ὅσα ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης γραμμῆς.

— Ἄγγλος ἐπιστήμων ὁ κ. Θωμᾶς Τσέλδ ἐπανελθὼν ἐκ ταξειδίου εἰς Κίναν ἐκόμισε φωτογραφίας τῶν ἀρχαιοτάτων ἀστρονομικῶν ὀργάνων ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Πεκίνου. Τὰ ὄργανα ταῦτα εἶνε τοῦ ἔτους 1279 μετ' ἐξαιρέτου τέχνης κατεσκευασμένα ἐξ ὀρειχάλκου, διατηροῦνται δ' ἐν ἀρίστῃ καταστάσει μέχρι τῆς σήμερον.

— Καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἤρξατο λειτουργοῦν τὸ τηλέφωνον· δημοσία τηλεφωνικὴ γραμμὴ συνέδεσε δύο πόλεις ἀπεχούσας 160 χιλιόμετρα τὴν Ὑοκοάμαν καὶ τὴν Σιζουόκαν.

— Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Ῥώμῃ ἐστήθη γιγάντειον ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον. Πρὸς ἐγκαίνισιν δ' αὐτοῦ παρεκλήθη ὁ Γκουνὼ νὰ συνθέσῃ πανηγυρικόν τι μέλος, τὸ ὁποῖον θὰ ψαλῇ ὑπὸ 4000 φωνῶν.

— Ἐκλείσθη τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀδησσοῦ ἕνεκα ταραχῶν τῶν φοιτητῶν.

— Κατά τινα ἀγγλικὴν στατιστικὴν ἡ ἀναλογία τῶν γάμων ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1888 ὑπῆρξεν ἀκριβῶς ὁποία καὶ κατὰ τὸ 1887 ἤτοι 14,2 ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Πρὸ τοῦ 1866 ἡ ἀναλογία ἦτο 17,5, ἀλλ' ἔκτοτε ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὅταν μίαν γυναῖκα δὲν τὴν ἐννοοῦν θὰ εἰπῇ ὅτι αὐτὴ δὲν ἐννοεῖ τοὺς ἄλλους.

*

Ὅταν γείνῃ ζηλότυπος ὁ ἔρως ἀποκτᾷ ἑκατὸν ὀφθαλμοὺς ὡς ἄλλος Ἄργος Ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν αὐτοὺς οὔτε οἱ δύο δὲν βλέπουν καλά.

*

Ἂν δὲν εἶχεν ἐλαττώματα ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔβλεπε μὲ τόσην χαρὰν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

Θεῖος: Ποῦ εἶσθε τώρα εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν;
Ἀνεψιός: Ἀρχίσαμε τὰ πουλιά.
Θεῖος: Καὶ ποιὸ πουλὶ προτιμᾶς ἀπ' ὅλα
Ἀνεψιός: Χῆνα ψητὴ μὲ πατάτες.

Μήτηρ καὶ κόρη.

— Νὰ σοῦ 'πῶ, κόρη μου, αὐτὸς ὁ νέος ποῦ 'μιλοῦσε τόσην ὥραν μαζί σου δὲν σου εἶπε κανένα γλυκὸν λόγον, τίποτε ποῦ νὰ δείχνῃ πῶς θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ σὲ πάρῃ;

— Ὄχι, μητέρα, μόνον μ' ἐρώτησεν ἂν ἔχῃς σκοπὸν νὰ συγκατοικήσῃς μαζί μου ὅταν 'πανδρευθῶ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889-1982

Digitized by Google

Ἀριθ. 731 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 12. 31 Δεκεμβρίου 1889.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΚΗΝΗ

[Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου ὑπαλλήλου]

Τί ἀτυχία! Δὲν μᾶς ἔδωκαν δῶρα εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους! Καὶ ὅμως τὰ ἐλογάριαζα, καὶ πρὶν τὰ λάβω προσδιώριζα τὴν χρῆσιν τῶν 400 φράγκων, τὰ ὁποῖα συνήθως μᾶς χορηγοῦν: ἐν πρώτοις 150 φράγκα ἀπέναντι τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ ῥάπτου ὅστις μὲ ἔχει εἰς τὰ στενά, ἔπειτα 200 φράγκα εἰς τὴν γυναῖκά μου διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἓν κόσμημα τῆς ἐπιθυμίας της· τέλος 50 φράγκα εἰς τὴν παραμάναν, διὰ νὰ αὐξήσω τὸν ζῆλον τῆς ἀπλήστου αὐτῆς χωρικῆς. Ἐνόμιζα ὅτι τὰ εἶχα βέβαια, καὶ ἔκαμα τὴν ἀνοησίαν νὰ ἀναγγείλω προώρως τὴν καλὴν εἴδησιν εἰς τὸ σπίτι. Ἡ 31 Δεκεμβρίου ἔρχεται, καὶ δῶρα τίποτε! Καὶ ὅμως ὑπῆρχον χρήματα, ἡ πίστωσις δὲν ἐξηντλήθη, τὸ ἠξεύρω πολὺ καλά· ἀλλ' ὁ γενικός μας γραμματεύς, ἄνθρωπος ἐγωιστὴς καὶ φιλόδοξος, ἐπροτίμησε νὰ ἀφήσῃ ἄθικτα τὰ χρήματα, διὰ νὰ ἀρέσῃ τάχα εἰς τὸν ὑπουργὸν ὁ ὁποῖος θέλει καὶ καλὰ νὰ κάμῃ οἰκονομίας. Ἐὰν αἱ κλασικαὶ ἀναμνήσεις δὲν μὲ ἀπατοῦν, ὑπάρχει λατινικὸς στίχος ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι «οἱ ὑπήκοοι πάσχουν ἀπὸ τὰς ἀνοησίας τῶν βασιλέων των». Καὶ ἐγὼ ἀποκτῶ τώρα τὴν θλιβερὰν πεῖραν τοῦ στίχου· ὁ προϋπολογισμός μου πάσχει ἀπὸ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἐφευρίσκουν διὰ νὰ φέρουν τὸ ἰσοζύγιον εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους. Τὰ εἰσοδήματά μου ἐλαττοῦνται, τὰ ἔξοδά μου αὐξάνουν καὶ παίρνω κατήφορον... παίρνω κατήφορον... Ἐὰν εἶχα τοὐλάχιστον τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ σπίτι μου... Ἀλλὰ ὄχι· αἱ τρικυμίαι ἔγειναν ἐκεῖ διαρκεῖς, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν οὔτε-μία ἡμέρα γαλήνης.

Ὅταν ἠναγκάσθην νὰ εἴπω εἰς τὴν γυναῖκά μου ὅτι ἡ ὑπουργικὴ γλισχρότης μὲ ἔκαμε νὰ ἀναβάλω τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὑποσχέσεών μου, αὐτὴ ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τρόπον εἰρωνικόν. Αὐτὸ τὸ περιφρονητικὸν βλέμμα συνωδευμένον ἀπὸ μειδίαμα ἀκόμη περιφρονητικώτερον ἐφαίνετο πῶς ἔλεγε: «Τὸ ἐπεριμενα· ὅλα πρέπει νὰ τὰ περιμένω πλέον ἀπὸ ἄνδρα καθὼς ἐσένα!» Ὡς πρὸς τὴν παραμάναν, αὐτὴ ἀντὶ νὰ μιμηθῇ τὴν σιωπὴν τῆς κυρίας της ἐξερράγη εἰς ὑποκριτικοὺς θρήνους. Εἶπεν ὅτι λυπεῖται καὶ διὰ τὴν κυρίαν, καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν της, καὶ ἐπειδὴ τῆς ἀπηύθυνα παρατηρήσεις τινάς, ἔγεινεν ἀπότομος, εἰς τρόπον ὥστε ἐνόμισα ἴδιον τῆς ἀξιοπρεπείας μου νὰ λάβω τὴν θέσιν μου. Τῆς ἔκαμα τὸν λογαριασμὸν τῶν μισθῶν της καὶ ἀμέσως τὴν ἀπέπεμψα.

Ἡ σύζυγός μου ἐσιώπα πάντοτε.... Ἐξηκολούθει νὰ ὑψώνῃ τοὺς ὤμους, καὶ ἐφαίνετο ὅτι εὐχαριστεῖτο διὰ τὰς αὐθάδεις ἐκφράσεις, μὲ τὰς ὁποίας μὲ ἐφιλοδώρει ἡ χωρικὴ ἐκείνη. Ἐπὶ τέλους τῆς ἐψιθύρισε λέξεις τινάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας μοῦ ἐφάνη ὅτι τῆς παρήγγελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς τῆς πενθερᾶς μου μὲ τὸ μικρόν. Τῳόντι, ἀφοῦ μοῦ ἔρριψε μίαν τελευταίαν προσβολήν, ἡ παραμάνα ἀνεχώρησε μὲ τὸ παιδί. Ἡ γυναῖκά μου καὶ ἐγὼ ἐμείναμεν μόνοι, καὶ ἐπροσπάθησα νὰ τῆς ὁμιλήσω λογικά. Τότε ἐξερράγη ἡ θύελλα. Μὲ ἀπεκάλεσεν ἄνθρωπον ἀνάξιον ἐμπιστοσύνης, ἀνίκανον καὶ ἄσπλαγχνον· μὲ κατηγόρησεν ὅτι τὴν στερῶ τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων... Τῶν ἀναγαίων! δηλαδὴ τοῦ κοσμήματος.

Μοῦ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴ ἀφίνω τὸ παιδί της νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ πεῖναν, θὰ ὑπάγῃ εἰς τῆς μητέρας της....

Καὶ ἔπειτα, χωρὶς νὰ ἀκούσῃ τὰς παρατηρήσεις μου τὰς ὀρθὰς καὶ μεμετρημένας, ἔβαλε τὸ ἐπανωφόρι της, ἔδεσε μὲ ἐξαψιν τὸ καπέλλο της καὶ ἀνεχώρησεν ἀνοιγοκλείουσα μὲ θυμὸν τὰς θύρας.

Αὐτὰ συνέβαιναν εἰς τὰς δέκα τὸ βράδυ. Ἂν καὶ ᾐσθανόμην ὅτι εἶχα δίκαιον, ἀνησύχησα κάπως, κατέβηκα ἐπῆρα ἅμαξαν καὶ τὴν ἠκολούθησα εἰς τῆς πενθερᾶς μου. Καθ' ὁδόν, ἀνεθεμάτιζα τὴν ὥραν ὅπου μοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ ὑπανδρευθῶ. Καθ' ὅσον ἀνέτρεχον εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου, οἱ χρόνοι τῆς ἀγαμίας μοῦ ἐφαίνοντο ὡς χρυσοῦς αἰών. Ἐσηκονόμην τότε εἰς τὰς ἐννέα, ἐπρογευμάτιζα καὶ ἔπειτα ἐπήγαινα εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ὅπου μεθοδικῶς ἐξετέλουν μονότονον ἀλλ' εὐάρεστον ἐργασίαν. Ἡ χρῆσις τῶν

Digitized by Google

ὡρῶν μου ἦτο κανονισμένη. Εἰς τὰς τέσσαρας καὶ μισὴ ἐπήγαινα νὰ περιπατήσω εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Κεραμεικοῦ κατὰ τὸ θέρος, τὸν δὲ χειμῶνα κάτω ἀπὸ τὰς στοὰς τῶν ἀνακτόρων.

Ἐγευμάτιζα μετὰ φίλων εἰς ἓν μικρὸν ξενοδοχεῖον τῆς ὁδοῦ Ἰακώβου· ἐπερνούσαμεν τὴν βραδυά μας παίζοντες δόμινον καὶ ἔπειτα εἰς τὰς ἕνδεκα, ἀπεκοιμώμην ἐν ψυχικῇ εἰρήνῃ διὰ νὰ ἀρχίσω πάλιν αὔριον τὰ ἴδια.

Μίαν ἡμέραν μὲ ἔσπρωξαν εἰς τὸν γάμον, καὶ ὄχι τόσον ἀπὸ ἔρωτα ὅσον ἀπὸ φιλοδοξίαν· ἐπῆρα τὴν κόρην ἑνὸς ἀρχαίου τμηματάρχου τοῦ ὑπουργείου. Καὶ τὴν ἔπαθα· ἀντὶ τῆς πρώτης μου ἡσύχου ζωῆς, περνῶ ζωὴν τώρα τρικυμιώδη καὶ ἄτακτον, εἶμαι ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα πλοίου διαρκῶς σαλευομένου ἀπὸ τὰ κύματα. Ἔχω γυναῖκα θυμώδη, ἡ ὁποία μὲ ἐξυπνᾷ τὴν νύκτα διὰ νὰ μὲ ψάλῃ, ἔχω ἕνα παιδὶ κλαψάρικο, παραμάναν, δανειστάς. . . καὶ τὴν πενθεράν μου ! ὢ ! τὴν πενθεράν μου — εἶναι ἡ γυναῖκά μου, γεροντοτέρα μὲ τὰ ἴδια μάτια, στακτερὰ καὶ ἄγρια, μὲ τὴν ἰδίαν ὀξεῖαν φωνήν, μὲ τὴν ἰδίαν θυμώδη κρᾶσιν· ὅ,τι εἶναι μόνον χνοῦδι ἐπάνω εἰς τὰ χείλη τῆς γυναίκας μου, ἔγεινε μουστάκι εἰς τὴν μητέρα της. Ἡ μητέρα ἔχει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα μὲ τὴν κόρην, ἀλλὰ μὲ ἐξοχὰς πλέον ὀξείας καὶ πλέον κοπτεράς· ὡραῖον μέλλον μὲ περιμένει !. .

Ἐνῷ ἐσκεπτόμην ὅλα αὐτά, ἡ ἅμαξα ἐπροχώρει. Τέλος ἐσταμάτησε καὶ κατέβην. Δύο ἅμαξαι ἐστέκοντο ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ πενθεροῦ μου, ἀνέβην, πολὺ ἀξιοπρεπὴς καὶ πολὺ ἥσυχος κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἔπαλλε καὶ ἐκτύπων οἱ κρόταφοί μου ὅταν ἐπίεσα τὸν κωδωνίσκον τῆς θύρας.

Ἡ ὑπηρέτρια ἦλθε καὶ μοῦ ἤνοιξε μουρμουρίζουσα, παραζαλισμένη βέβαια ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀλληλοδιαδόχους τρεῖς ἐπισκέψεις, καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι τὰ πεθερικά μου ἦσαν εἰς τὸ θέατρον.

— Ἀλλά, ἐπρόσθεσε, ἠμπορεῖτε ν' ἀναβῆτε· ἡ κυρία καὶ ἡ παραμάνα περιμένουν εἰς τὴν σάλαν.

Μὲ ὡδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἐγενόμην δεκτὸς διὰ σιωπῆς πολὺ ψυχροτέρας ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς βορεινῆς ἐκείνης αἰθούσης· τὸ μικρὸν μόνον ἐκακάβιζεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς παραμάνας. Ἡ γυναῖκά μου καθισμένη εἰς μίαν πολυθρόναν μὲ σφραγισμένα τὰ χείλη δὲν κατεδέχθη οὔτε νὰ μὲ κυττάξῃ. Ἤρχισα νὰ πηγαινοέρχωμαι κατὰ μῆκος, ἔπειτα κατὰ πλάτος, ἔχων τὴν χεῖρα ἐντὸς τοῦ κομβωμένου ἐπανωφορίου μου. Τέλος δὲν ἠμπόρεσα νὰ κρατηθῶ καὶ ὡμίλησα πρῶτος :

— Ἦλθα, εἶπα πρὸς τὴν γυναῖκά μου, διὰ νὰ ἰδῶ ἕως ποῦ θὰ φθάσουν αὐτὰ τὰ ἄνοστά ἀστεῖα !

Καμμία ἀπάντησις. Μόνον τὸ μικρὸν ἐφώναζε πάντοτε, καὶ ἡ παραμάνα δὲν ἐφρόντιζε νὰ τὸ βυζάξῃ. Ἐπανέλαβα πάλιν τὸν περίπατόν μου μετρῶν τὰ τὶκ - τὰκ τοῦ κρεμαστοῦ ὡρολογίου· αὐτὸ διήρκεσε μίαν θανάσιμον ὥραν. Τέλος εἰς τὰς ἕνδεκα καὶ μισὴν ἦλθαν τὰ πεθερικά μου. Τοὺς ἐπερίμενα εἰς τὸν προθάλαμον· ὁ πενθερός μου ἐνῷ ἀνέβαινε ἐχασμᾶτο, ἐνῷ ἡ πενθερά μου ἀπήντα εἰς τὰς πληροφορίας τῆς ὑπηρετρίας μὲ ὀξείας ἀναφωνήσεις.

Ἡ θύρα ἤνοιξεν ἀποτόμως:

—Κύριε, τί εἶνε αὐτὰ πάλιν ;

— Ἐρωτήσατε τὴν κόρην σας, κυρία, τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἐννοῶ τίποτε.

— Ὁ Κύριος μὲ ἔδιωξε ! ἀνέκραξε τραγικῶς ἡ γυναῖκά μου.

— Ἐγώ! ἄ ! μὰ αὐτὸ εἶναι παραπολύ. Ἀλλ' ἡ πενθερά μου δὲν μὲ ἄφησε νὰ τελειώσω καὶ μὲ τὴν ὀξεῖαν φωνήν της :

— Σεῖς ἐτολμήσατε νὰ διώξετε τὴν κόρην μου, σεῖς ! . . σεῖς ! . .

— Ἐγὼ ! ! . καθόλου !

— Ἐρωτήσατε τὴν παραμάναν, ἀνταπήντησεν ἡ γυναῖκά μου.

Φυσικὰ ἡ παραμάνα τότε ἤρχισε νὰ μοῦ ψάλλῃ τὸν ἀναβαλλόμενον· ἡ γυναῖκά μου ἀπήγγελλε κατηγορίαν· ἡ πενθερά μου ἐκεραυνοβόλει· ὁ πενθερός μου, ἐκεῖνος ἀπέφευγε νὰ λάβῃ μέρος· ἐκούρδιζε τὸ ὡρολόγι του χασμώμενος μέχρις ἐξαρθρώσεως τῶν σιαγόνων. Ἡ σκηνὴ ἐτελείωσε μὲ δάκρυα, καὶ ὅπως πάντοτε, ὑπετάχθην ἐπὶ τέλους. Τί ἠμποροῦσα νὰ κάμω μὲ αὐτὰς τὰς τρεῖς λυσσασμένας; ὑπεσχέθην ὅ,τι ἤθελαν, διὰ νὰ ἡσυχάσω. Τότε, μετὰ ἐπίπληξιν τῆς πενθερᾶς μου καὶ συμπαθητικὸν σφίξιμον τῆς χειρὸς τοῦ πενθεροῦ, κατέβημεν οἰκογενειακῶς τὴν κλίμακα καὶ ἀνεχωρήσαμεν ὡς ἐν τελετῇ μὲ τρεῖς ἁμάξας.

Ἐπλήρωσα τοὺς ἁμαξηλάτας. Θὰ κρατήσω τὴν παραμάναν· καὶ θὰ ἀγοράσω τὸ κόσμημα· καὶ ὁ μισθὸς τοῦ μηνὸς θὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτά. Καὶ ἰδοὺ ὁ προϋπολογισμός μου μὲ ἔλλειμμα μεγαλείτερον ἀπὸ πρίν. Καὶ ὁ ῥάπτης μου θὰ ἔλθῃ πάλιν αὔριον μὲ τὸν λογαριασμόν του... Ἐννοῶ ὅτι παίρνω τὸν κατήφορον. . . παίρνω τὸν κατήφορον ! . . . Καὶ ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον θεωροῦμαι ὅτι ἔκαμα καλὸν γάμον ! . .

Ω· *(Κατὰ τὸ γαλλικὸν τοῦ Τεριέ)*

Οἱ ποιηταὶ θέτουσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα εἰς τὸ παρελθὸν ὡς αἰώνιον πόθον· ἡμεῖς τὸν θέτομεν εἰς τὸ μέλλον ὡς ἀκατάβλητον ἐλπίδα.

*

Πρέπει νὰ εἶχέ τις ποτε ὁ ἴδιος ἀνάγκην ἐπιεικείας, διὰ νὰ εἶνε εἰλικρινῶς ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅπως πρέπει νὰ ἔχῃ πεινάσῃ διὰ νὰ συμπονῇ τοὺς πεινῶντας

Digitized by Google

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Καὶ ἐδείκνυε τὰ μεγάλα παράθυρα τῆς αἰθούσης τοῦ ἑστιατορίου Βεφούρ, ἅπερ ὁ δύων ἥλιος ἐφώτιζεν ὡς πολύφωτα γαμηλίου δείπνου.

— Ναί, ἀλήθεια! ἐψιθύρισεν ὁ Σιγισμόνδος ὁπωσοῦν τεταραγμένος... Τίς ἀτυχὴς ἰδέα τοῦ ἦλθε νὰ φέρῃ τὸν φίλον του εἰς μέρος ὑπενθυμίζον αὐτῷ πράγματα τόσον θλιβερά!

Ὁ Ῥίσλερ μὴ θέλων ἐπὶ πλέον νὰ καταστήσῃ μελαγχολικώτερον τὸ γεῦμα, ὕψωσε διὰ μιᾶς τὸ ποτήριόν του.

— Ἔλα, εἰς τὴν ὑγείαν σου παλαιέ μου σύντροφε.

Καὶ προσεπάθει νὰ μεταβάλῃ τὸν ῥοῦν τῆς συνδιαλέξεως· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὁ ἴδιος τὴν ἐπανέφερεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ταπεινῇ δὲ τῇ φωνῇ, ὡς νὰ ᾐσχύνετο, ἠρώτησε τὸν Σιγισμόνδον:

— Τὴν εἶδες διόλου;

— Τὴν σύζυγόν σου;.. Ὄχι, διόλου.

— Δὲν σοῦ ἔγραψεν;

— Ὄχι, ὅλως διόλου.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων κἄτι θὰ ἔμαθες περὶ αὐτῆς... Τί ἔγεινεν αὐτοὺς τοὺς ἕξ μῆνας; Ζῇ μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς της;

— Ὄχι.

Ὁ Ῥίσλερ ὠχρίασεν

Ἤλπιζεν ὅτι ἡ Σιδωνία εἶχεν ἐπιστρέψει πλησίον τῆς μητρός της, ὅτι εἰργάζετο ὡς αὐτὸς διὰ νὰ λησμονήσῃ καὶ νὰ ἐξαγνισθῇ. Ἐσκέπτετο πάντοτε ὅτι συμφώνως πρὸς ὅσα ἤθελε μάθει περὶ αὐτῆς, ὅταν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ, θὰ ἐκανόνιζε τὸν μέλλοντα βίον του καὶ εἰς μέλλον ἀπομεμακρυσμένον, ἐξ ἐκείνων ἅτινα ἔχουσι τὴν ἀμφίβολον ὑπόστασιν τοῦ ὀνείρου, ἔβλεπεν ἐνίοτε ἑαυτὸν ἀπερχόμενον ἑκουσίως μετὰ τῶν Σέβη εἰς χώραν τινὰ ἀπομεμακρυσμένην ἀπόκεντρον, ἔνθα οὐδὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ τὴν παρελθοῦσαν αἰσχύνην. Δὲν ἦτο σχέδιον ὡρισμένον βεβαίως· ἔζη ὅμως εἰς τὸ βάθος τοῦ πνεύματός του ὡς ἐλπίς, ὡς ἀνάγκη ἣν συναισθάνονται πάντες ὅπως ἀνακτήσωσι τὴν ἀπολεσθεῖσαν εὐτυχίαν.

— Εὑρίσκεται εἰς Παρισίους;.. ἠρώτησε μετά τινας στιγμὰς σκέψεως.

— Ὄχι· ἀνεχώρησε πρὸ τριῶν μηνῶν. Κανεὶς δὲν εἰξεύρει ποῦ ὑπῆγεν.

Ὁ Σιγισμόνδος δὲν προσέθηκεν ὅτι ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Καζαβόνη, οὗτινος ἔφερε νῦν τὸ ὄνομα, ὅτι περιήρχοντο ὁμοῦ τὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ἡ μήτηρ της ἦτο λίαν τεθλιμμένη καὶ δὲν τὴν εἶχεν ἴδει καθόλου, οὐδ' ἐμάνθανέ τι περὶ αὐτῆς εἰμὴ ἐκ τοῦ Δελομπέλ. Ὁ Σιγισμόνδος δὲν ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀναφέρῃ τι ἐξ ὅλων τούτων καὶ μετὰ τὴν λέξιν: «ἀνεχώρησεν» ἐσίγησεν.

Ὁ Ῥίσλερ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐτόλμα νὰ ἐρωτήσῃ ἄλλο τι.

Ἐνῷ εὑρίσκοντο ἐκεῖ ἀντικρὺ ἀλλήλων ἀρκούντως στενοχωρούμενοι ἐκ τῆς μακρᾶς σιωπῆς των, ἀντήχησεν ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ κήπου. Ἐξετέλει τὴν εἰσαγωγὴν ἰταλικοῦ τινος μελοδράματος, ἐξ ἐκείνων ἅτινα φαίνονται καταλληλότατα διὰ τὸ ὕπαιθρον τῶν δημοσίων περιπάτων, καὶ ὧν οἱ πολυάριθμοι φθόγγοι ἀναμίγνυνται ἀνερχόμενοι εἰς τὸν ἀέρα μὲ τὰ «*ψὶτ... ψίτ!*» τῶν χελιδόνων καὶ τὴν μαργαριτώδη φορὰν τοῦ πίδακος. Τὰ ἠχηρὰ χάλκινα ὄργανα συντείνουσιν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς χλιαρᾶς γλυκύτητος τῆς δείλης τῶν θερινῶν ἡμερῶν, τόσον κουραστικῶν, τόσον μακρῶν ἐν Παρισίοις· νομίζει τις ὅτι δὲν ἀκούει ἄλλο τι εἰμὴ τὸν κρότον αὐτῶν. Ὁ μακρυνὸς κρότος τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν, αἱ κραυγαὶ τῶν παιζόντων παιδίων, τὰ βήματα τῶν περιπατητῶν παραφέρονται ὑπὸ τῶν εὐήχων ἐκείνων κυμάτων τῆς μουσικῆς, τῶν ἀναβρυόντων καὶ δροσερῶν, ὠφελίμων τόσον εἰς τοὺς Παρισινοὺς ὅσον καὶ τὸ καθημερινὸν κατάβρεγμα τῶν περιπάτων των. Ὁλόγυρα τὰ κεκμηκότα ἄνθη τὰ λευκὰ ἐκ τοῦ κονιορτοῦ δένδρα, τὰ πρόσωπα ἅτινα ὁ καύσων καθιστᾷ ὠχρὰ καὶ κατηφῆ, ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν θλίψεων καὶ τῆς πενίας τῆς μεγαλοπόλεως, οἱ καθήμενοι κεκυφότες καὶ σκεπτικοὶ ἐπὶ τῶν θρανίων τοῦ κήπου αἰσθάνονται ποιάν τινα ἐντύπωσιν ἀνακουφίσεως καὶ ἐπιρρώσεως. Ὁ ἀὴρ ἀνακινεῖται, ἀνανεοῦται ὑπὸ τῶν ἤχων οἵτινες διασχίζουσι καὶ πληροῦσιν αὐτὸν ἁρμονίας.

Ὁ ἀτυχὴς Ῥίσλερ ᾐσθάνθη ἄνεσίν τινα τῶν νεύρων του.

— Κάμνει καλὸν ὀλίγη μουσική... ἔλεγε μὲ ὀφθαλμοὺς λάμποντας. Καὶ προσέθηκε ταπεινῶν τὴν φωνήν:

— Εἶμαι πολὺ στενοχωρημένος, φίλτατε. Ἂν εἰξεύρες...

Ἔμειναν ἐπ' ὀλίγον χωρὶς ν' ἀνταλλάξωσι λέξιν ἐρειδόμενοι ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἐνῷ παρετίθετο αὐτοῖς ὁ καφές.

Εἶτα ἡ μουσικὴ ἔπαυσεν· ὁ κῆπος ἠρημώθη. Τὸ μηκέτι ἐξαλειφθὲν ἐκ τῶν γωνιῶν τῶν τοίχων φῶς τῆς ἡμέρας ἀνῆλθεν εἰς τὰς στέγας, ἔρριψε τὰς τελευταίας ἀκτῖνάς του ἐπὶ τῶν ὑέλων τῶν ὑψηλοτέρων παραθύρων, παρακολουθούμενον ὑπὸ τῶν πτηνῶν, τῶν χελιδόνων, αἵτινες ἀπὸ τῆς ὑδρορρόης ὅπου ἐκάθηντο ἐν σειρᾷ

Digitized by Google

ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐχαιρέτισαν διὰ τελευταίου τερετίσματος τὴν λήγουσαν ἡμέραν.

— Δὲν μοῦ λέγεις; . . . Ποῦ θὰ ὑπάγωμεν τώρα; εἶπεν ὁ Πλανῆς ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ ἑστιατορίου.

— Ὅπου θέλεις...

Εὑρίσκετο ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα οἰκίας τινὸς ἐν τῇ ὁδῷ Μομπασιὲ ᾠδικὸν καφενεῖον, εἰς ὃ πολλοὶ ἐφαίνοντο εἰσερχόμενοι

— Δὲν ἀναβαίνομεν; εἶπεν ὁ Πλανῆς, ὅστις ἤθελε ν' ἀποδιώξῃ ὅλως διόλου τὴν κατήφειαν τοῦ φίλου του· ὁ ζῦθός του εἶνε ἐξαίρετος.

Ὁ Ῥίσλερ ἀφέθη νὰ τὸν ὁδηγήσῃ ὁ φίλος του· ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἤδη δὲν εἶχε πίει ζῦθον.

Ἦτο παλαιὸν ἑστιατόριον μεταβληθὲν εἰς ᾠδικὸν καφενεῖον. Τρεῖς εὐρύχωροι αἴθουσαι, ὧν εἶχον καταρριφθῆ τὰ διαχωρίσματα, ἔκειντο κατὰ σειράν, χωριζόμεναι ὑπὸ τῶν ὑποβασταζόντων τὴν ὀροφὴν ἐπιχρύσων κιόνων· ἡ διακόσμησις ἦτο ῥυθμοῦ μαυριτανικοῦ ἐκ χρώματος ζωηροῦ ἐρυθροῦ καὶ κυανοῦ ἀνοικτοῦ μὲ μικρὰς ἡμισελήνους καὶ κιδάρεις περιτετυλιγμένας ὡς κοσμήματα.

Καίτοι ἦτο ἀκόμη ἐνωρίς, ὅλος ὁ χῶρος ἦτο πλήρης· ἐστενοχωρεῖτό τις πρὶν ἢ εἰσέλθῃ ἀκόμη ἐκ τῆς θέας μόνης τόσων ἀνθρώπων καθημένων πέριξ τῶν τραπεζίων καὶ εἰς τὸ βάθος τῶν ἀποκρυπτομένων σχεδὸν ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν κιόνων γυναικῶν τῶν συνωθουμένων ἐπὶ ἐξέδρας, μὲ λευκὴν περιβολήν, ὑπὸ τὴν θερμὴν καὶ ζωηρὰν λάμψιν τοῦ φωταερίου.

Οἱ δύο φίλοι μετ' ἄκρας δυσκολίας εὗρον θέσιν τινὰ ὄπισθεν ἑνὸς κίονος, ὁπόθεν δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπωσιν εἰμὴ τὸ ἥμισυ τῆς ἐξέδρας κατεχομένης κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπὸ ἐξαισίου τινὸς κυρίου, φέροντος μέλαν ἱμάτιον καὶ κίτρινα χειρόκτια, μὲ κόμην ἐπιμελῶς ἐνουλισμένην, ἐστιλβωμένην, μεμυρωμένην, ψάλλοντος διὰ φωνῆς ἠχηρᾶς:

> Ὦ ξανθοχαῖται λέοντες, ζητεῖτε
> Τὸ αἷμα τῶν ποιμνίων μου; Σταθῆτε!
> Σταθῆτε κ' εἶμ' ἐγὼ φρουροσός!

Τὸ κοινόν, ἀποτελούμενον ἐκ μικρεμπόρων τῆς συνοικίας μετὰ τῶν ἑαυτῶν συζύγων καὶ θυγατέρων ἐφαίνετο ἐνθουσιασμένον, πρὸ πάντων δὲ αἱ γυναῖκες Ἦτο τόσον σύμφωνος πρὸς τὸ χυδαῖον αὐτῶν ἰδανικὸν ὁ λαμπρὸς αὐτὸς βοσκὸς τῆς ἐρήμου, ὁ λαλῶν τόσον κυριαρχικῶς πρὸς τοὺς λέοντας καὶ φυλάττων τὸ ποίμνιόν του μὲ ἐνδυμασίαν ἑσπερίδος! Διὰ τοῦτο μὲ ὅλον τὸ οἰκοκυριστικὸν ἦθος καὶ τὴν σεμνότητα τοῦ καλλωπισμοῦ των καὶ τὴν χυδαιότητα τοῦ ἐμπορικοῦ των μειδιάματος ὅλαι αὗται αἱ κυρίαι ἔτεινον τὰ μικρά των στόματα πρὸς τὸ δέλεαρ τοῦ αἰσθήματος καὶ ἔρριπτον περιπαθῆ βλέμματα πρὸς τὸν ἀοιδόν. Τὸ δὲ κωμικὸν ἦτο νὰ βλέπῃ τις τὰ βλέμματα αὐτὰ τὰ πρὸς τὴν ἐξέδρα μεταβαλλόμενα αἴφνης καὶ καθιστάμενα π[illegible]ι φροντικὰ καὶ θηριώδη ὁσάκις ἔπιπτον ἐπὶ τοῦ συζύγου, τοῦ ταλαιπώρου συζύγου ὅστις ἐρρόφα ἡσύχως ποτήριον ζύθου καθήμενος ἀντικρὺ τῆς συζύγου του, ὡς νὰ ἔλεγον: «Δὲν εἶσαι σὺ ἱκανὸς νὰ γείνῃς *φρουροσός* κατὰ τῶν λεόντων, καὶ νὰ φορῇς μάλιστα μέλαν ἱμάτιον καὶ κίτρινα χειρόκτια!..»

Καὶ τὸ ὄμμα τοῦ συζύγου ἐφαίνετο ἀπαντῶν:

— Ἄ, πράγματι, αὐτὸς εἶνε παλληκαρᾶς!

Λίαν ἀδιαφοροῦντες πρὸς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὸν ἡρωϊσμὸν ὁ Ῥίσλερ καὶ ὁ Σιγισμόνδος ἐρρόφων μετ' ἀπολαύσεως τὸν ζῦθόν των χωρὶς νὰ προσέχωσι πολὺ εἰς τὴν μουσικήν, ὅτε μετὰ τὸ πέρας τοῦ ᾄσματος ἐνῷ ἐπηκολούθει ὀρυμαγδὸς ἐπευφημιῶν καὶ κραυγῶν, ὁ γέρων Πλανῆς ἀνεκραύγασεν:

— Μπᾶ!.. περίεργον... νομίζει κανεὶς πῶς εἶνε... ἀλλὰ δὲν ἀπατῶμαι· αὐτὸς εἶνε, ὁ Δελομπέλ!..

Ἦτο τῷ ὄντι ὁ ἔνδοξος ἠθοποιός, ὃν διέκρινε κάτω εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν θεατῶν παρὰ τὴν ἐξέδραν. Ἡ ὑπόφαιος κεφαλὴ τοῦ Δελομπὲλ ἐφαίνετο κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἐστηρίζετο ἀτημελήτως ἐπὶ μιᾶς ἕδρας, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸν πῖλον, φέρων τὴν ἐπίσημον περιβολὴν τῶν πρώτων θεατρικῶν παραστάσεων, ἤτοι ὑποκάμισον ἀπαστράπτον, τὴν κόμην ἐλαφρῶς ἐνουλισμένην. ἱμάτιον μέλαν μετὰ ἄνθους καμελίας εἰς τὴν κομβιοδόχην ἐν εἴδει παρασήμου. Παρετήρει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ πλῆθος μὲ ἦθος ὅλως ὑπέροχον· ἀλλ' ἰδίως ἐστρέφετο συχνάκις πρὸς τὴν ἐξέδραν μὲ ἔκφρασιν προσηνῆ, μὲ μειδιάματα ἐνθαρρυντικά, μὲ χειροκροτήματα προσπεποιημένα, ἀπευθυνόμενα πρός τινα, ὃν ἐκ τῆς θέσ[εώς] του ὁ γέρων Πλανῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ.

Ἡ παρουσία τοῦ ἐνδόξου Δελομπὲλ εἰς ᾠδ[ι]κὸν καφενεῖον οὐδὲν εἶχε τὸ παράδοξον, ἀφοῦ κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν διήρχετο τὸν καιρόν του ἐκτὸς τῆς οἰκίας του. Ἐν τούτοις ὁ γηραιὸς ταμίας ᾐσθάνθη ποιάν τινα ταραχὴν ὅτε μάλιστα διέκρινεν εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν θεατῶν ἕνα κυανοῦν γυναικεῖον πῖλον καὶ δύο ὀφθαλμοὺς ἐκ χάλυβος. Ἦτο ἡ κυρία Δόβσων, ἡ αἰσθηματικὴ διδάσκαλος τῆς φωνητικῆς μουσικῆς. Ἐντὸς τοῦ ἐκ τῶν καπνοσυρίγγων ἀναδιδομένου καπνοῦ καὶ τῆς συγχύσεως τοῦ πλήθους αἱ ἐγγὺς ἀλλήλων εὑρισκόμεναι δύο αὗται φυσιογνωμίαι ἐνεποίουν εἰς τὸν Σιγισμόνδον τὴν ἐντύπωσιν δύο ὀπτασιῶν, ἐξ ἐκείνων ἃς ἐνίοτε παρουσιάζουσιν αἱ συμπτώσεις κακοῦ ἐνυπνίου. Ἐφοβήθη διὰ τὸν φίλον του χωρὶς ἀκριβῶς νὰ γινώσκῃ διατί, ἀμέσως δ' ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ ἰδέα νὰ τὸν ἀπαγάγῃ ἐκεῖθεν

Digitized by Google

— Πηγαίνομεν, Ῥίσλερ!.. Ἐδῶ θὰ σκάσωμεν ἀπὸ τὴν ζέστη!

Καθ' ἣν στιγμὴν ἠγείροντο—διότι καὶ ὁ Ῥίσλερ δὲν εἶχε κανένα λόγον ὅπως προτιμᾷ νὰ μένῃ ἐκεῖ — ἡ ὀρχήστρα, συγκροτουμένη ἐξ ἑνὸς κλειδοκυμβάλου καί τινων βιολίων, ἤρχισε νὰ ἐκτελῇ παράδοξον ἐπῳδόν. Κίνησις περιεργείας ἐγένετο ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ἐκραύγαζον· « Σσύτ!.. Σσύτ!.. καθήσατε! »

Ἠναγκάσθησαν νὰ καθήσωσι πάλιν εἰς τὴν θέσιν των. Ἄλλως τε ὁ Ῥίσλερ ἤρχιζεν ἤδη νὰ ταράσσηται.

— Γνωρίζω αὐτὸν τὸν ἦχον!.. ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Ποῦ τὸν ἤκουσα;

Βροντὴ χειροκροτήσεων καὶ μία ἀναφώνησις τοῦ Πλανῆ τὸν ἔκαμαν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἔλα, ἔλα... ἂς ἐξέλθωμεν!.. ἔλεγεν ὁ ταμίας προσπαθῶν νὰ τὸν παρασύρῃ ἔξω.

Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά.

Ὁ Ῥίσλερ εἶχεν ἴδει τὴν σύζυγόν του προχωροῦσαν μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ἐξέδρας καὶ προσκλίνουσαν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ μὲ μειδίαμα χορευτρίας.

Ἔφερε λευκὴν ἐσθῆτα ὅπως κατὰ τὴν νύκτα τοῦ χοροῦ· ἀλλ' ἐν τῷ καλλωπισμῷ της ἐνυπῆρχεν ὀλιγώτερος πλοῦτος καὶ ἀμέλειά τις ἐμποιοῦσα δυσάρεστον ἐντύπωσιν.

Ἡ ἐσθὴς μόλις συνείχετο ἐκ τῶν ὤμων, ἡ κόμη περιέπιπτε ὡς ξανθὴ ὀμίχλη ἄνωθεν τῶν ὀφθαλμῶν της, πέριξ δὲ τοῦ τραχήλου της περιδέραιον ἐκ μαργαριτῶν, οἵτινες ὡς λίαν χονδροὶ δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε γνήσιοι, ἐπεδεικνύετο μετὰ ζωηροῦ θρόου μεταλλίνων φύλλων. Ὁ Δελομπὲλ εἶχε δίκαιον· ὁ ἀλήτης βίος ἥρμοζεν αὐτῇ. Ἡ καλλονή της εἶχεν ἀποκτήσει ποιάν τινα ἔκφρασιν ἀφροντισίας λίαν χαρακτηριστικήν, διότι τὴν καθίστα τύπον γυναικὸς δραπετευσάσης, ἀφεθείσης εἰς πᾶσαν περιπέτειαν καὶ κατερχομένης ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν μέχρι τοῦ βάθους τοῦ παρισινοῦ Ἅδου, χωρὶς νὰ ἰσχύῃ κανὲν ἐν τῷ κόσμῳ μέσον ὅπως τὴν ἐπαναγάγῃ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ εἰς τὸ φῶς.

Καὶ πόσον ἐφαίνετο ἀρεσκομένη εἰς τὸ ἐπάγγελμά της! Μὲ τί θράσος προύχώρει ἐπὶ τῆς ἐξέδρας! Ὦ! ἂν ἤθελεν ἴδει τὸ ἄπελπι καὶ φοβερὸν βλέμμα ὅπερ προσηλοῦτο ἐπ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰθούσης, κεκρυμμένον ὄπισθεν ἑνὸς κίονος, τὸ μειδίαμά της δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀναιδῆ ἐκείνην ἀταραξίαν, ἡ φωνή της δὲν θ' ἀνεύρισκε τὴν αἱμύλην καὶ περιπαθῆ εὐτραφίαν δι' ἧς ἔμελπε τὸ μόνον ᾆσμα ὅπερ ἡ κυρία Δόβσων εἶχε δυνηθῆ νὰ διδάξῃ αὐτήν:

Ἡ δύστυχ' ἡ Ζιζή!
Ὁ ἔρωτας τῆς 'πῆρε
Καρδιὰ καὶ νοῦ μαζί.

Ὁ Ῥίσλερ ἠγέρθη παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ Πλανῆ.

— Κάτω!.. κάτω!.. ἐκραύγαζον αὐτῷ.

Πλὴν ὁ ἀτυχὴς δὲν ἤκουε τίποτε.

Παρετήρει τὴν σύζυγόν του.

Ὁ ἔρωτας τῆς 'πῆρε
Καρδιὰ καὶ νοῦ μαζί.

Ἐπανελάμβανεν ἡ Σιδωνία βρενθυομένη.

Πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη νὰ ἐφορμήσῃ ἐπὶ τῆς ἐξέδρας καὶ νὰ φονεύσῃ ὅλους. Ἀστραπαὶ ἐρυθραὶ διήρχοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ὡς τύφλωσις μανίας

Εἶτα διὰ μιᾶς κατελήφθη ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀηδίας καὶ ὥρμησεν ἔξω ἀνατρέπων τὰς ἕδρας καὶ τὰ τραπέζια, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τῶν ἀρῶν πάντων τῶν σκανδαλισθέντων ἀστῶν.

ς'.

Ἡ ἐκδίκησις τῆς Σιδωνίας.

Οὐδέποτε πρὸ εἰκοσαετίας ἤδη ἀφότου κατῴκει ἐν Μοντρούζ ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς εἶχεν ἐπιστρέψει τόσον ἀργὰ εἰς τὴν κατοικίαν του χωρὶς νὰ προειδοποιήσῃ τὴν ἀδελφήν του. Διὰ τοῦτο ἡ δεσποινὶς Πλανῆ διετέλει εἰς σφοδρὰν ἀνησυχίαν. Ζῶσα ἐν ταὐτότητι ἰδεῶν καὶ κατὰ πάντα σύμφωνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, ἔχουσα μίαν μόνην ψυχὴν δι' ἑαυτὴν καὶ δι' αὐτὸν ἡ γεροντοκόρη ἐδοκίμασεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τὸν ἀντίκτυπον πασῶν τῶν ἀνησυχιῶν καὶ τῶν ἀγανακτήσεων τοῦ ταμίου· εἶχε δὲ ἀπομείνει αὐτῇ ἔκτοτε μεγάλη εὐκολία περὶ τὸ τρέμειν καὶ τὸ συγκινεῖσθαι. Εἰς τὴν ἐλαχίστην βραδύτητα τοῦ Σιγισμόνδου ἐσυλλογίζετο:

— Ἄ, Θεέ μου!.. Φθάνει νὰ μὴ συνέβη καμμία ἱστορία εἰς τὸ ἐργοστάσιον!..

Διὰ τοῦτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τοῦ ὀρνιθῶνος ἐκούρνιασαν καὶ ἐκοιμήθησαν καὶ ἀπεκομίσθη ἐκ τῆς τραπέζης τὸ φαγητὸν τοῦ δείπνου χωρὶς νὰ τὸ ἐγγίσῃ κἂν ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἐκάθητο εἰς τὴν μικρὰν ἰσόγειον αἴθουσαν καὶ ἀνέμενε πλήρης ταραχῆς.

Τέλος περὶ τὴν ἑνδεκάτην ἐκρούσθη ἡ θύρα. Τὸ κτύπημα τοῦ κωδωνίσκου ἦτο ἄτολμον καὶ μελαγχολικόν, μὴ ὁμοιάζον ποσῶς πρὸς τὸ στιβαρὸν κτύπημα τῆς χειρὸς τοῦ Σιγισμόνδου.

— Σὺ εἶσαι, κύριε Πλανῆ; ἠρώτησεν ἡ γεροντοκόρη ἀπὸ τοῦ προστόου. Ἦτο αὐτός· ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεφε μόνος. Ὑψηλόσωμός τις γέρων κεκυφὼς τὸν ἠκολούθει, ὅστις ἅμα εἰσελθὼν ἐχαιρέτισε μὲ φωνὴν βραδεῖαν Τότε μόνον ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἀνεγνώρισε τὸν Ῥίσλερ, ὃν δὲν εἶχεν ἴδει ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεώς της κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους. τουτέστι ὀλίγον πρὸ τῶν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ διαδραματισθέντων. Μόλις ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ ἐπιφώνημα οἴκτου· ἀλλὰ ἐκ τῆς σο-

Digitized by Google

βαρᾶς ἀφασίας τῶν δύο ἀνδρῶν ἠννόησεν ὅτι ὤφειλε νὰ σιωπήσῃ.

— Δεσποινὶς Πλανῆ, ἀδελφή μου, νὰ βάλῃς σινδόνια καθαρὰ εἰς τὸ κρεββάτι μου. Ὁ φίλος μας Ῥίσλερ μᾶς κάμνει τὴν τιμὴν νὰ κοιμηθῇ ἀπόψε μαζί μας.

Ἡ γεροντοκόρη ἐπορεύθη ταχέως νὰ προετοιμάσῃ τὸν κοιτῶνα μετὰ ἐπιμελείας σχεδὸν φιλοστόργου. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι παρεκτὸς τοῦ κ. Πλανῆ «ἀδελφοῦ μου» ὁ Ῥίσλερ ἦτο ὁ μόνος ἀνὴρ ὅστις ἐξῃρεῖτο ἐκ τῆς γενικῆς ἀποδοκιμασίας, ἣν καθ' ὅλων ἐπέρριπτεν.

Ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ᾠδικοῦ καφενείου ὁ σύζυγος τῆς Σιδωνίας κατελήφθη κατ' ἀρχὰς καὶ ἐπὶ στιγμὴν ὑπὸ φρικώδους παραφορᾶς. Ἐβάδιζεν ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Σιγισμόνδου, μὲ τὸ σῶμα κλονιζόμενον. Οὔτε λόγος ἐγίνετο πλέον κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν περὶ μεταβάσεως αὐτῶν εἰς Μοντρούζ χάριν τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ δέματος.

— Ἄφησέ με... πήγαινε... ἔλεγε πρὸς τὸν Σιγισμόνδον, ἔχω ἀνάγκην νὰ μένω μόνος...

Ἀλλ' ὁ Σιγισμόνδος κατ' οὐδένα λόγον θ' ἄφινε τὸν φίλον του ἐγκαταλελειμμένον οὕτω πως εἰς τὴν ἀπελπισίαν του. Χωρὶς ὁ Ῥίσλερ νὰ τὸ ἐννοήσῃ τὸν παρέσυρε μακρὰν τοῦ ἐργοστασίου καὶ ἐπειδὴ ἡ καρδία ὀρθῶς ὑπηγόρευεν εἰς τὸν γηραιὸν ταμίαν τίνας λόγους ὤφειλε ν' ἀποτείνῃ πρὸς τὸν φίλον του, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ δρόμου ἐλάλει αὐτῷ ἀποκλειστικῶς περὶ τοῦ Φράντζ, τοῦ μικροῦ Φράντζ, ὃν ἠγάπα τόσον πολύ.

« Αὐτὴ μάλιστα ἦτο στοργὴ εἰλικρινὴς καὶ ἀσφαλής... Δὲν ἦτο φόβος προδοσίας ἀπὸ καρδίας ὡς αὐτήν!... »

Καὶ ἐνῷ συνωμίλουν εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ ἐκ τοῦ θορυβώδους κέντρου τῶν Παρισίων. Ἐβάδιζον νῦν παρὰ τὰς παραποταμίους ὁδούς, διήρχοντο ἐγγύθεν τοῦ Ζωολογικοῦ κήπου καὶ εἰσέδυον εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Μαρκέλλου. Ὁ Ῥίσλερ ἄφινε νὰ τὸν ὁδηγῇ ὁ φίλος του· οἱ λόγοι του προὐξένουν αὐτῷ ἄκραν εὐχαρίστησιν.

Εἶχον φθάσει τοιουτοτρόπως παρὰ τὸν Βιέβρην περιστοιχιζόμενον κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπὸ βυρσοδεψείων μὲ τὰ δικτυωτά των ἀποξηραντήρια, εἶτα ἐξετείνοντο τὰ πεδία τοῦ Μονσουρί, εὐρύχωροι ἐκτάσεις διακεκαυμέναι καὶ ἀπεψιλωμέναι ἐκ τῆς φλογερᾶς πνοῆς ἣν οἱ Παρίσιοι διαχέουσι πέριξ τῆς καθημερινῆς αὐτῶν ἐργασίας ὡς δράκων γιγάντειος οὗ ἡ πυρίπνους πνοὴ ἀποξηραίνει πᾶσαν βλάστησιν ἐφ' ὅσον διάστημα ἐξικνεῖται.

Ἀπὸ τοῦ Μονσουρὶ μέχρι τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Μοντρούζ ἡ ἀπόστασις εἶνε ἐλαχίστη. Ὅτε ἔφθασαν ἐκεῖ ὁ Πλανῆς δὲν ἐκοπίασε πολὺ νὰ παρασύρῃ τὸν φίλον του μέχρι τῆς κατοικίας του. Ἐσκέπτετο εὐλόγως ὅτι ἡ εἰρηνικὴ κατοικία του, τὸ θέαμα φιλίας ἀδελφικῆς γηλινίου καὶ πλήρους ἀφοσιώσεως θὰ ἦτο διὰ τὴν καρδίαν τοῦ ἀτυχοῦς ὁ πρόδρομος οἱονεὶ τῆς ἀπολαύσεως, ἥτις τὸν ἀνέμενεν ὅταν θὰ ἔζη ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φράντζ. Καὶ τῷ ὄντι εὐθὺς ἀφοῦ εἰσῆλθε τὸ γόητρον τῆς μικρᾶς οἰκίας ἐπενήργει ἐπ' αὐτοῦ.

— Ναί, ναί, ἔχεις δίκαιον, φίλε μου, ἔλεγεν ὁ Ῥίσλερ βαδίζων μεγάλοις βήμασιν ἐντὸς τῆς ἰσογείου αἰθούσης, δὲν πρέπει νὰ συλλογίζωμαι πλέον τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Αὐτὴ εἶνε δι' ἐμὲ τώρα ὡς νὰ ἦτο νεκρά. Ἄλλον δὲν ἔχω εἰς τὸν κόσμον παρὰ τὸν μικρόν μου Φράντζ... Δὲν εἰξεύρω ἀκόμη ἂν θὰ τοῦ μηνύσω νὰ ἐπιστρέψῃ ἢ ἂν θα ὑπάγω ἐγὼ πρὸς συνάντησίν του· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι θὰ ζήσωμεν μαζί... Ἐγὼ ὁποῦ ἐπεθύμουν τόσον πολὺ ν' ἀποκτήσω υἱόν!.. Ἰδοὺ ὁποῦ τὸν εὑρίσκω τὸν υἱόν. Δὲν θέλω ἄλλον. Καὶ ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι διὰ μίαν στιγμὴν μοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν ἡ ἰδέα ν' ἀποθάνω!.. Ἔλα δά!.. Πολὺ θὰ εὐχαριστεῖτο ἡ κυρία ἐκείνη διὰ τοῦτο... Θέλω νὰ ζήσω ἀπεναντίας, νὰ ζήσω διὰ τὸν Φράντζ μου, διὰ αὐτὸν καὶ διὰ κανένα ἄλλον.

— Εὖγε, εἶπεν ὁ Σιγισμόνδος· ἔτσι ἤθελα νὰ σὲ ἴδω.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ δεσποινὶς Πλανῆ προσελθοῦσα ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ θάλαμος ἦτο ἕτοιμος.

Ὁ Ῥίσλερ ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν ἐνόχλησιν ἣν παρεῖχεν.

— Εἴσθε τόσον καλά, τόσον εὐτυχισμένοι ἐδῶ!.. Εἶνε κρῖμα ἀληθῶς νὰ σᾶς φέρω ἐδῶ τὴν μελαγχολίαν μου.

— Αἴ, φίλε μου, καὶ σὺ ἠμπορεῖς νὰ γείνῃς εὐτυχὴς ὅπως ἡμεῖς, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς Σιγισμόνδος ἀκτινοβολῶν ἐκ τῆς χαρᾶς... Ἐγὼ ἔχω τὴν ἀδελφήν μου, σὺ ἔχεις τὸν ἀδελφόν σου. Τί μᾶς λείπει;

Ὁ Ῥίσλερ ἐμειδίασεν ἐλαφρῶς. Ἔβλεπεν ἤδη ἑαυτὸν κατοικοῦντα μετὰ τοῦ Φράντζ ἐντὸς οἰκίσκου μικροῦ καὶ αὐστηροῦ τὸν εὐτρεπισμὸν ὡς αὐτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο.

Ἀναμφιβόλως ὁ μπάρμπα Πλανῆς ἔσχε καλὴν ἰδέαν,

— Ἔλα νὰ πλαγιάσῃς, εἶπεν αὐτῷ μὲ ἦθος θριαμβευτικόν. Θὰ σοῦ δείξωμεν τὸν κοιτῶνά σου.

Ὁ κοιτὼν τοῦ Σιγισμόνδου Πλανῆ ἔκειτο εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἦτο εὐρύχωρος, ἁπλῶς ἀλλὰ μετὰ καθαριότητος ηὐτρεπισμένος μὲ βαμβακερὰ παραπετάσματα εἰς τὸ παράθυρον, μὲ θολίαν εἰς τὴν κλίνην, μὲ μικρὰ τετράγωνα τεμάχια τάπητος παρὰ τὰς ἕδρας ἐπὶ τοῦ στίλβοντος δαπέδου. Καὶ αὐτὴ ἡ γηραιὰ κυρία Φρομὼν οὐδεμίαν θὰ εὕρισκεν ἀντίρρησιν ὡς πρὸς τὴν εὐπρέπειαν καὶ

Digitized by Google

τάξιν τοῦ δωματίου. Ἐπὶ σανίδων ἀποτελουσῶν βιβλιοθήκην ἔκειντο τεταγμένα μερικὰ βιβλία, ἐν *Ἐγχειρίδιον τῆς δι' ἀγκίστρου ἁλιείας*, ἡ *Τελεία οἰκοκυρὰ ἐν τῇ ἐξοχῇ*, καί τινα ἄλλα. Αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον πνευματικὸν μέρος τοῦ δωματίου. Ὁ γέρων Πλανὴς περιέφερε κύκλῳ ὑπερηφάνως τὸ βλέμμα. Τὸ ποτήριον τοῦ ὕδατος εὑρίσκετο εἰς τὴν θέσιν του ἐπὶ τοῦ ἐκ ξύλου καρυᾶς τραπεζίου, καὶ ἡ θήκη μὲ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ ξύρισμα ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ καλλωπισμοῦ.

— Βλέπεις, Ῥίσλερ, εἶνε ὅ,τι χρειάζεται... Ἄλλως τε ἂν σοῦ λείψῃ τίποτε, τὰ κλειδιὰ εἶνε εἰς ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ δὲν ἔχεις παρὰ ν' ἀνοίξῃς... Παρατήρησε τί ὡραίαν θέαν ἔχει ἀπ' ἐδῶ!.. Εἶνε σκοτάδι αὐτὴν τὴν ὥραν ἀλλὰ αὔριον τὸ πρωὶ ὁποῦ θὰ ἐξυπνήσῃς θὰ ἰδῇς... Εἶνε λαμπρά!

Ἤνοιξε τὸ παράθυρον· χονδραὶ ῥανίδες βροχῆς ἤρχιζον νὰ πίπτωσιν, ἀστραπαὶ δὲ διασχίζουσαι τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ἐδείκνυον τὴν εἰς ἀπόστασιν ἐκτεινομένην μακρὰν γραμμὴν τῶν ὑψωμάτων μὲ τοὺς τηλεγραφικοὺς στύλους κατὰ διαστήματα ἢ τὴν ἀμαυρὰν θύραν θολωτῆς τινος κρύπτης. Κατὰ διαλείμματα τὸ βῆμα περιπόλου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ κλαγγὴ τουφεκίου ἢ ξίφους ἐδήλου ὅτι εὑρίσκοντο ἐντὸς στρατιωτικῆς ζώνης. Αὐτὸς ἦτο ὁ τόσον ἐξυμνούμενος ὑπὸ τοῦ Πλανῆ ὁρίζων, ὁρίζων ὑπὲρ πάντα ἄλλον μελαγχολικός.

— Καὶ τώρα καληνύκτα... κοιμήσου καλά!

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ γέρων ταμίας ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ, ὁ φίλος του τὸν ἀνεκάλεσεν.

— Σιγισμόνδε!

— Ἐδῶ εἶμαι... εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἀνέμενεν.

Ὁ Ῥίσλερ ἠρυθρίασεν ἐλαφρῶς· τὰ χείλη του ἐκινήθησαν ὡς νὰ ἤθελε νὰ λαλήσῃ· εἶτα ὅμως καταβάλλων ἰσχυρὰν προσπάθειαν ὅπως σιωπήσῃ:

— Ὄχι ὄχι... τίποτε, εἶπεν. Καληνύκτα, φίλε μου.

Εἰς τὸ ἑστιατόριον ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ συνωμίλησαν ἀκόμη ἐπὶ πολύ, ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ὁ Πλανὴς διηγεῖτο τὸ φοβερὸν συμβὰν τῆς ἑσπέρας, τὴν συνάντησιν μετὰ τῆς Σιδωνίας, φαντασθῆτε δὲ πόσα «ὤ, αἱ γυναῖκες!..» καὶ πόσα «ὢ οἱ ἄνδρες!..» ἐλέχθησαν. Τέλος, ἀφοῦ ἔκλεισαν διὰ τῆς κλειδὸς τὴν θύραν τοῦ μικροῦ κήπου, ἡ δεσποινὶς Πλανῆ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θάλαμόν της καὶ ὁ Σιγισμόνδος κατεκλίθη ὅπως ἠδύνατο καλλίτερον ἐντὸς παραπλεύρως κειμένου μικροῦ δωματίου.

Περὶ τὰ μέσα τῆς νυκτὸς ὁ ταμίας ἀφυπνίσθη αἴφνης ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του, ἥτις τὸν προσεκάλει μετὰ φωνῆς ταπεινῆς, λίαν ἔντρομος.

— Κύριε Πλανῆ, ἀδελφέ μου;..

— Αἴ;

— Ἤκουσες;

— Ὄχι, τί;

— Ὤ! ἦτο φοβερόν.. Κάτι τι ὡσὰν ἀναστεναγμόν, ἀλλὰ τόσον δυνατόν, τόσον θλιβερόν... Ἤρχετο ἀπὸ τὸν θάλαμον κάτω.

Ἠκροάσθησαν· ἡ βροχὴ ἔξω ἔπιπτε ῥαγδαίως μὲ τὸν ἰδιάζοντα ἐκεῖνον κρότον τῶν φυλλωμάτων τὸν ἐμποιοῦντα εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐντύπωσιν τόσον πλήρη τῆς μονώσεως καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως.

— Εἶνε ὁ ἄνεμος.... εἶπεν ὁ Πλανῆς.

— Ὄχι, εἶμαι βεβαία... Σούτ! ἄκουσε...

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῆς καταιγῖδος, θρῆνός τις ἠκούετο ἀνερχόμενος, ὡς λυγμὸς ἀποτελούμενος ἐξ ἑνὸς ὀνόματος μετὰ κόπου προφερομένου:

— Φράντζ... Φράντζ!

Ἦτο ἀπαίσιος καὶ θρηνώδης ἡ κραυγή.

Ὅτε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐξέφερε πρὸς τὸν κενὸν οὐρανὸν τὴν ἀπέλπιδα κραυγήν του: «Ἠλί, ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί!» ὅσοι τὸν ἤκουσαν θὰ ᾐσθάνθησαν βεβαίως τὸν δεισιδαίμονα τρόμον, ὅστις κατέλαβε τὴν δεσποινίδα Πλανῆ.

— Φοβοῦμαι, ἐψιθύρισεν.... δὲν ἐπήγαινες νὰ ἰδῇς;

— Ὄχι, ὄχι, ἂς τὸν ἀφήσωμεν. Συλλογίζεται τὸν ἀδελφόν του... Ὁ καϋμένος! εἶνε ἡ μόνη ἰδέα ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ τοῦ κάμῃ καλόν.

Καὶ ὁ γηραιὸς ταμίας ἀπεκοιμήθη ἐκ νέου.

Τὴν ἐπαύριον ἀφυπνίσθη ὡς πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἑωθινοῦ σημαινομένου ἐν τοῖς φρουρίοις, διότι ὁ περικυκλούμενος ὑπὸ στρατώνων οἰκίσκος ἐρρύθμιζε ὁλόκληρον τὸν ἐσωτερικόν του βίον συμφώνως πρὸς τὰ στρατιωτικὰ σαλπίσματα. Ἡ ἀδελφὴ εἶχεν ἤδη ἐγερθῆ καὶ ἔδιδε τροφὴν πρὸς τὰς ὄρνιθας. Ἰδοῦσα τὸν Σιγισμόνδον ἐγερθέντα ἐπίσης, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν ὁπωσοῦν συγκεκινημένη.

— Περίεργον, εἶπε, δὲν ἀκούω κανένα κρότον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ κ. Ῥίσλερ....

Καὶ ὅμως τὸ παράθυρον εἶνε ὀρθάνοικτον.

Ὁ Σιγισμόνδος λίαν ἐκπλαγεὶς ἐπορεύθη καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος τοῦ φίλου του.

— Ῥίσλερ, Ῥίσλερ!..

Ἔκραζεν αὐτὸν μετά τινος ἀνησυχίας.

— Ῥίσλερ!.. μέσα εἶσαι;.. μήπως κοιμᾶσαι ἀκόμη;

Οὐδεμία ἐδόθη ἀπάντησις. Ἤνοιξε τὴν θύραν.

Ὁ θάλαμος ἦτο παγερός· φανερὸν ἦτο ὅτι διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου εἶχεν εἰσχωρήσει ἐκεῖ μέσα ἡ ἐξωτερικὴ ὑγρασία δι' ὅλης τῆς νυκτός. Ἅμα τῷ πρώτῳ βλέμματι ὅπερ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κλίνης ὁ Πλανῆς ἐσκέφθη: «Δὲν κατεκλίθη!» Τῷ ὄντι τὰ σκεπάσματα ἦσαν ἄθικτα. ἐντὸς τοῦ θαλάμου δὲ ἐκ πασῶν τῶν λεπτομερειῶν ἐξεδηλοῦτο ἡ πλήρης ταραχῆς ἀγρυπνία,

Digitized by Google

ἐκ τῆς εἰσέτι καπνιζούσης λυχνίας ἣν εἶχον λησμονήσει νὰ σβέσωσιν, ἐκ τῆς ἐξ ὁλοκλήρου κενωθείσης φιάλης τοῦ ὕδατος κατὰ τὸν πυρετὸν τῆς ἀϋπνίας· ἀλλ' ἰδίως κατετρόμαξεν ὁ ταμίας εὑρὼν ἀνοικτὸν ὅλως διόλου τὸ συρτάριον τῆς ἱματιοθήκης, ἔνθα εἶχεν ἐπιμελῶς ἀποθέσει τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὸ δέμα ἅτινα ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ὁ φίλος του.

Ἡ ἐπιστολὴ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ. Ἐντὸς δὲ τοῦ δέματος ἐκτυλιχθέντος καὶ ἀφεθέντος ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐφαίνετο μία φωτογραφία ἡ εἰκὼν τῆς Σιδωνίας ὅτε ἦτο δεκαπενταέτις. Μὲ τὴν ἐσθῆτά της τὴν κεντητήν, μὲ τὴν χαρίεσσαν κόμην της διαχωριζομένην εἰς τὸ μέσον, μὲ τὴν ἀμήχανον ἐπιδεικτικὴν στάσιν κορασίου ἀδεξίου εἰσέτι ἡ μικρὰ Σέβη τῶν παρελθόντων χρόνων. ἡ μαθητευομένη τῆς δεσποινίδος Λε Μὶρ οὐδαμῶς ὡμοίαζε πρὸς τὴν νῦν Σιδωνίαν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ὁ Ῥίσλερ διετήρησε τὴν φωτογραφίαν ταύτην ὡς ἀνάμνησιν οὐχὶ τῆς συζύγου του, ἀλλὰ τῆς « μικρᾶς ».

Ὁ Σιγισμόνδος ἦτο λίαν τεθλιμμένος.

— Ἐγὼ πταίω, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν... Ἔπρεπε νὰ πάρω μαζί μου τὰ κλειδιά... Ἀλλὰ ποῖος ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι τὴν ἐσυλλογίζετο ἀκόμη;.. Μοῦ εἶχε τόσον πολὺ ὁρκισθῆ ὅτι ἡ γυνὴ αὐτὴ δὲν ὑφίστατο πλέον δι' αὐτόν!...

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν ἡ δεσποινὶς Πλανῆ μὲ τὸ πρόσωπον τεταραγμένον.

— Ὁ κ. Ῥίσλερ ἀνεχώρησεν.... εἶπεν.

— Ἀνεχώρησε;.. Καὶ δὲν ἦτο λοιπὸν κλεισμένη ἡ θύρα τοῦ κήπου;

— Ἐπήδησεν ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχον . . . φαίνονται τὰ σημεῖα.

Προσέβλεψαν ἀλλήλους ἔντρομοι.

Ὁ Πλανῆς ἐσκέπτετο: « Ἡ ἐπιστολὴ τὰ ἔκαμεν!..»

Προφανῶς ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη τῆς συζύγου του θὰ εἶχε φανῆ εἰς τὸν Ῥίσλερ ὥς τι λίαν ἔκτακτον καὶ ἀπροσδόκητον καὶ ὅπως μὴ ἀφυπνίσῃ τοὺς ξενίζοντας αὐτὸν ἔφυγεν ἄνευ θορύβου διὰ τοῦ παραθύρου ὡς κλέπτης. Διατί; πρὸς τίνα σκοπόν;

— Νὰ ἰδῇς, ἀδελφή μου, ἔλεγεν ὁ ταλαίπωρος Πλανῆς ἐνῷ ἐνεδύετο ταὐτοχρόνως μετὰ σπουδῆς, νὰ ἰδῇς ὅτι ἐκείνη ἡ ἀχρεία θὰ τοῦ ἔπαιξε κανένα νέον παιγνίδι.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ γεροντοκόρη προσεπάθει νὰ τὸν καθησυχάσῃ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐπανελάμβανε τὴν ἀγαπητήν του φράσιν:

— Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην!..

Εἶτα, ἀφοῦ ἐνεδύθη, ὥρμησεν ἔξω.

Ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἕνεκα τῆς νυκτερινῆς ῥαγδαίας βροχῆς ἐδάφους τὰ βήματα τοῦ Ῥίσλερ διεκρίνοντο μέχρι τῆς θύρας τοῦ μικροῦ κήπου. Πρέπει νὰ εἶχε φύγει πρὸ τῆς ἡμέρας, διότι τὰ τετράγωνα τῶν λαχανικῶν καὶ τὰ ἐξ ἀνθέων περιζώματα ἦσαν ἀνεσκαμμένα ὑπὸ κοίλων ἰχνῶν ποδῶν, διεστώτων ἕνεκα μεγάλων βημάτων· ὁ πρὸς τὸ βάθος τοῖχος τοῦ περιβόλου ἔφερε λευκάς τινας ἐκδορὰς καὶ ἡ κορυφή του ἦτο ἐλαφρῶς κρημνισμένη. Ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδόν, ἀλλ' ἐκεῖ ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ παρακολουθήσωσι τὰ ἴχνη. Ἐφαίνετο ἐν τούτοις ὅτι ὁ Ῥίσλερ εἶχε τραπῆ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ Ὀρλεάνης.

— Ἀλήθεια, ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ ἡ δεσποινὶς Πλανῆ, ἄσχημα κάμνομεν ν' ἀνησυχῶμεν τόσον, πιθανὸν να ἐπέστρεψε φυσικώτατα εἰς τὸ ἐργοστάσιον.

Ὁ Σιγισμόνδος ἔσειε τὴν κεφαλήν. Δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ αὐτὸς τί ἐφρόνει!

— Ἔλα, ἐπίστρεψε τώρα ἀδελφή μου . . . Θὰ ὑπάγω νὰ ἰδῶ.

Καὶ ὁ γέρων «Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην» ἀπῆλθεν ἐν τάχει μὲ τὴν λευκὴν κόμην ἠνωρθωμένην περισσότερον τοῦ συνήθους.

Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ παρὰ τὴν στρατιωτικὴν ζώνην ὁδὸς ἔβριθε στρατιωτῶν, κηπουρῶν, ἀποσπασμάτων μεταβαινόντων πρὸς ἀλλαγὴν τῆς φρουρᾶς, ἵππων τῶν ἀξιωματικῶν περιφερομένων ἐκ τοῦ χαλινοῦ ὑπὸ στρατιωτῶν, καπήλων μετὰ τῶν ἁμαξίων των, πάσης τέλος τῆς τύρβης καὶ τῆς κινήσεως τῆς παρατηρουμένης καθ' ἑκάστην πρωΐαν πέριξ τῶν φρουρίων. Ὁ Πλανῆς ἐβάδιζε μεγάλοις βήμασιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου, ὅτε αἴφνης ἐσταμάτησεν. Ἀριστερά, παρὰ πόδας τῶν ὑψωμάτων, ἔμπροσθεν μικροῦ τετραγώνου κτιρίου ἔνθα διὰ μελανῶν γραμμάτων ἐπὶ λευκοῦ γύψου ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιγραφή:

ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ

διέκρινε πλῆθος συνηθροισμένον, στολὰς στρατιωτῶν καὶ τελωνοφυλάκων φύρδην μετὰ χιτώνων χαλαρῶν καὶ κατερρυπωμένων ἀλητῶν τῶν περιχώρων. Ἀκουσίως ὁ πρεσβύτης ἐπλησίασεν. Κάτωθεν στρογγύλης θύρας ὀχυρώματος φρασσομένης ὑπὸ σιδηρῶν μοχλῶν τελωνοφύλαξ τις καθήμενος ἐπὶ τῆς λιθίνης βαθμίδος ὡμίλει μετὰ σφοδρῶν χειρονομιῶν, ὡς ν' ἀπεδείκνυε κἄτι τι.

— Ἐκάθητο ἐδῶ ὁποῦ εὑρίσκομαι ἐγώ, ἔλεγεν... Ἐκρεμάσθη καθήμενος καὶ ἔσυρε μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν τὸ σχοινί.... ἔτσι.... πάμ!.... Πρέπει δὲ νὰ εἶχε βέβαια σταθερὰν ἀπόφασιν ν' ἀποθάνῃ, διότι εὑρέθη εἰς τὴν τσέπη του καὶ ἕνα ξυράφι, ὁποῦ εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ μεταχειρισθῇ, φαίνεται, ἂν ἤθελε κοπῆ τὸ σχοινί.

Μία φωνὴ εἰς τὸ πλῆθος εἶπεν: «Ὁ κακόμοιρος!...» Εἶτα μία ἄλλη τρέμουσα, ἀσθενὴς ἐκ τῆς συγκινήσεως ἠρώτησε δειλῶς:

Digitized by Google

— Καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι ἀπέθανεν;

Ὅλοι ἤρχισαν νὰ γελῶσι παρατηροῦντες τὸν Πλανῆν.

— Γέρω ξεκουτιάρης θὰ εἶσαι!.... εἶπεν ὁ τελωνοφύλαξ. Ἀφοῦ σοῦ λέγω πῶς ἦτο κατάμαυρος τὸ πρωῒ ὁποῦ τὸν ἐξεκρεμάσαμεν καὶ τὸν ἐφέραμεν εἰς τὸν στρατῶνα τῶν ἀκροβολιστῶν.

Δὲν ἀπεῖχε πολὺ ὁ στρατὼν αὐτός· καὶ ἐν τούτοις ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ. Εἰς μάτην ἀνελογίζετο ὅτι αἱ αὐτοκτονίαι δὲν ἦσαν σπάνιαι ἐν Παρισίοις ἰδίως εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὅτι δὲν παρέρχεται ἡμέρα χωρὶς νὰ εὑρεθῇ ἓν πτῶμα ἐπὶ τῆς μακρᾶς ἐκείνης γραμμῆς τῶν ὀχυρωμάτων ὡς ἐπὶ τοῦ παραλίου κινδυνώδους θαλάσσης· οὐδὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀπασχολήσῃ ἀπὸ τοῦ φρικώδους προαισθήματος τοῦ ἀπὸ πρωΐας καταθλίβοντος τὴν καρδίαν του.

— Ἆ! ἔρχεσαι διὰ τὸν κρεμασμένον, εἶπεν ὁ διοικῶν τὴν παρὰ τὴν εἴσοδον φυλάσσουσαν φρουράν... Ἰδού, ἐκεῖ πέραν εἶνε.

— Εἶχον ἀποθέσῃ τὸ πτῶμα ἐπὶ τραπέζης στηριζομένης ἐπὶ ὀκριβάντων ἐντὸς εἴδους τινὸς σταύλου. Μανδύας τοῦ ἱππικοῦ ῥιφθεὶς ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ἐκάλυπτεν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ κατέπιπτε μὲ τὰς πτυχὰς ἐπιταφίου ὀθόνης, ἃς ἡ ἀκαμψία τοῦ θανάτου παράγει πανταχοῦ κύκλῳ αὐτῆς. Ὅμιλος ἀξιωματικῶν καὶ στρατιῶται τινες μὲ τὰ ἐσώβρακα παρετήρουν μακρόθεν, συνομιλοῦντες ἀναμεταξύ των ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὡς νὰ εὑρίσκοντο ἐντὸς ναοῦ. Παρὰ τὸ χεῖλος ὑψηλοῦ παραθύρου στρατιωτικός τις ἰατρὸς ἔγραφε τὴν πιστοποίησιν τοῦ θανάτου. Πρὸς αὐτὸν ἀπετάθη ὁ Σιγισμόνδος.

— Ἤθελα νὰ τὸν ἰδῶ, εἶπεν ἠρέμα.

Ἐπλησίασε πρὸς τὴν τράπεζαν, ἐδίστασε πρὸς στιγμήν, εἶτα ἐνθαρρυνόμενος ἀπεκάλυψε πρόσωπον ἐξωδηκός, ἓν μέγα σῶμα ἀκίνητον περιβεβλημένον ἐνδύματα διάβροχα....

— Ἐπὶ τέλους σ' ἐφόνευσε, παλαιέ μου σύντροφε!..... ἐψιθύρισεν ὁ Πλανῆς καὶ κατέπεσε γονυπετὴς ὀλολύζων.

Οἱ ἀξιωματικοὶ προέβησαν μετὰ περιεργείας ὅπως ἴδωσι τὸν ἀποκαλυφθέντα νεκρόν.

— Κύτταξε, ἰατρέ, εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν..... Ἔχει τὴν χεῖρα κλεισμένην ὡς νὰ ἔσφιγγε κάτι τι.

— Τῷ ὄντι, ἀπήντησεν ὁ ἀξιωματικὸς πλησιάζων... Αὐτὸ συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τοὺς τελευταίους σπασμούς. Ἐνθυμεῖσθε εἰς τὸ Σολφερῖνον;.. Ὁ ταγματάρχης Βορδὺ ἐκράτει ἀκόμη τοιουτοτρόπως εἰς τὴν χεῖρά του τὸ μετάλλιον τῆς μικρᾶς θυγατρός του. Ἐκοπιάσαμεν πολὺ ἕως νὰ τὸ ἀποσπάσωμεν ἀπὸ τὴν χεῖρά του.

Καὶ ἐνῷ ἐλάλει προσεπάθει ν' ἀνοίξῃ τὴν συνεσπασμένην ἐκείνην καὶ νεκρὰν χεῖρα.

— Μπᾶ!.. εἶνε μία ἐπιστολὴ αὐτὸ ὁποῦ ἔσφιγγε τόσον δυνατά.

Καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὴν ἀναγνώσῃ· ἀλλ' εἷς τῶν ἀξιωματικῶν τὴν ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρός του καὶ τὴν ἐνεχείρισε πρὸς τὸν Σιγισμόνδον, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ μένῃ γονυπετής.

—Κύτταξε, κύριε, εἶπεν. Εἶνε ἴσως τελευταία τις θέλησις τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκπληρώσητε

Ὁ Σιγισμόνδος Πλανῆς ἠγέρθη. Ἐπειδὴ τὸ μέρος ἦτο σκοτεινόν, ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον κλονούμενος καὶ ἀνέγνωσε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς θολοὺς ἐκ τῶν δακρύων:

« Ἔστω! ναί, σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ πλέον ἢ ποτὲ καὶ διὰ παντός!.. Πρὸς τί ν' ἀγωνιζώμεθα καὶ νὰ ἀνθιστάμεθα;.. Τὸ ἔγκλημα εἶνε ἰσχυρότερον ἡμῶν » ....

Ἦτο ἡ ἐπιστολὴ ἣν ὁ Φράντζ εἶχε γράψει πρὸς τὴν Σιδωνίαν πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ ἣν αὐτὴ ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν σύζυγόν της τὴν ἐπαύριον τῆς σκηνῆς, ὅπως ἐκδικηθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ συζύγου της ταυτοχρόνως.

Ὁ Ῥίσλερ ἠδύνατο νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὴν προδοσίαν τῆς συζύγου του, ἀλλ' ἡ προδοσία τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν ἐφόνευσεν ἐν τῷ ἅμα.

Ὅτε ὁ Σιγισμόνδος τὸ ἠννόησεν ἔμεινεν ἐμβρόντητος... Ἵστατο ἐκεῖ κρατῶν τὴν ἐπιστολὴν ἀνὰ χεῖρας, βλέπων μηχανικῶς ἔμπροσθέν του διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου.

Ἐσήμαινεν ἡ ἕκτη ὥρα.

Πέραν ἐκεῖ, ἄνωθεν τῶν Παρισίων, τοὺς ὁποίους ἤκουε βομβοῦντας χωρὶς νὰ βλέπῃ, ἀνυψοῦτο ὁμίχλη βαρεῖα, θερμή, βραδέως ἀνακινουμένη, μὲ κροσσοὺς ἐκ χρώματος πορφυροῦ καὶ μέλανος ὡς νεφέλη πυρίτιδος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης... Βαθμηδὸν τὰ κωδωνοστάσια, αἱ λευκαὶ προσόψεις, ὁ χρυσοῦς θόλος κτιρίου τινὸς ἀπήσπραπτον ἐν τῇ αἴγλῃ τῆς ἐξεγέρσεως. Εἶτα ἐκ τοῦ μέρους ὁπόθεν ἔπνεεν ὁ ἄνεμος αἱ μυρίαι καπνοδόχοι τῶν ἐργοστασίων ἐγειρόμεναι ἄνωθεν τοῦ πλήθους τῶν συνωστιζομένων στεγῶν ἤρχισαν νὰ ἐξερεύγωνται ταυτοχρόνως μετ' ἄσθματος τὸν καπνόν των μετὰ ζωηρότητος ἀτμοπλοίου ἀπαίροντος.... Ὁ βίος ἐπανήρχιζεν. Μηχανὴ ἐμπρός! Καὶ τόσον τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους οἵτινες ἀπομένουν καθ' ὁδόν!..

Τότε ὁ γηραιὸς Πλανῆς ἐποίησε κίνημα φοβερᾶς ἀγανακτήσεως.

— Ὤ, ἀχρεία! ἀχρεία!.. ἔκραξε σείων τὴν πυγμήν του. Καὶ δὲν εἶξευρε κανεὶς ἂν ἀπετείνετο πρὸς τὴν γυναῖκα ἢ πρὸς τὴν πόλιν.

ΤΕΛΟΣ

Ἡ ἐλπὶς εἶνε τὸ λυκαυγὲς τῆς εὐτυχίας καὶ ἡ ἀνάμνησις τὸ λυκόφως.

Digitized by Google

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΗΔΩΝ

(Μῦθος ἀνατολικός)

Ἐπί τινος ὁδοῦ Ἀηδὼν εὑροῦσα κόκκους σίτου ἔτρωγεν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, προσέχουσα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος μὴ βλαφθῇ ὑπὸ κακοποιοῦ τινος, ἐκεῖθεν διαβαίνοντος.

Μακρόθεν διέκρινεν ἐρχόμενον πρὸς τὸ μέρος αὐτῆς μεγαλόσχημον ἱερωμένον, βαδίζοντα ἡσύχως καὶ ἴσως ὑποψιθυρίζοντα καί τινα εὐχὴν τῷ Πλάστῃ. Τὸ σεμνὸν βάδισμα καὶ ἡ ὅλη ἐξωτερικὴ περιβολὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐνέφαινον ἀληθῆ λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ ἱερὸν καλυμμαύχιον καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τὸ μέλαν ῥάσον· ἐκράτει μεγάλην ἐβένινον ῥάβδον μετὰ χρυσοῦ μήλου ἐπὶ τῆς ἄκρας καὶ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ κατήρχετο εἰς τὸ στῆθος πολύτιμον ἐγκόλπιον. Εἶχεν ἐν πᾶσι σεμνόν τι καὶ ἐπιβλητικόν. Ἡ Ἀηδὼν κατ' ἀρχὰς ἡτοιμάσθη νὰ φύγῃ, ἀλλὰ σκέψις τις ἐκράτησεν αὐτὴν καὶ ἐξηκολούθησεν ἀμερίμνως ῥαμφίζουσα τοὺς ἐναπολειφθέντας κόκκους.

« Ὁ Πανάγαθος Θεός, διενοήθη, ἀπέστειλε δι' ἐμὲ τὴν τροφὴν ταύτην· διατί νὰ φύγω; τίς θὰ θελήσῃ νὰ μὲ βλάψῃ; Ὁ πρὸς τὸ μέρος μου ἐρχόμενος δὲν εἶναι τυχαῖός τις ἄνθρωπος, εἶναι ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἅγιος· αὐτὸς παρῃτήθη τῶν ἐγκοσμίων καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὸν Ὕψιστον, οὗ τὰ ἱερὰ βιβλία νυχθήμερον ἀναγινώσκει καὶ τὰς ἐντολὰς ἐκτελεῖ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ εἶδεν ἐν αὐτοῖς τὰ δι' ἡμᾶς γεγραμμένα ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ· « Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ . . οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά» (¹).

Καὶ ἔτρωγεν.

Ἐν τούτοις ὁ μεγαλόσχημος οὗτος λειτουργὸς ἐπλησίασε· χωρὶς δὲ νὰ φανῇ ὅτι ἐποφθαλμιᾷ τὸ πτηνόν, ῥίπτει κατὰ τῆς Ἀηδόνος τὴν ῥάβδον καὶ θραύει τῆς δυστυχοῦς τὸν πόδα. Ἡ Ἀηδών, ἀδιαφορήσασα διὰ τὰς ἀλγηδόνας τοῦ θραυσθέντος μέλους, ἀνέπτυξε τὰς πτέρυγας καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πλησίον πόλιν, παρουσιασθεῖσα δὲ πρὸ τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου, συνεδριάζοντος, κατήγγειλε τὸν ἱερέα, ἐξαιτησαμένη τὴν κατὰ νόμον τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου. Ὁ Πρόεδρος, καθ' ὃ εἶχε καθῆκον, ἀπέστειλε κλητῆρά τινα καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου ὁ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν πόλιν εἰσερχόμενος ῥασοφόρος. Γενομένης ἐξετάσεως ἐπιμελοῦς, ἀπεδείχθη ὅτι ἀληθῶς διεπράχθη τὸ καταγγελλόμενον ἔγκλημα. Τὸ Δικαστήριον ἀπεσύρθη εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον πρὸς διάσκεψιν. Μετ' ὀλίγον ἐκοινοποιήθη τῶν δικαστῶν ἡ ἀπόφασις, στηριζομένη ἐπὶ τῶν τεθεσπισμένων ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ἤτοι ἀπεφήναντο ὅτι, κατὰ τὸ «Ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος καὶ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ», κατεδικάζετο ὁ ἔνοχος ἱερωμένος νὰ θραυσθῇ καὶ αὐτοῦ ὁ πούς. Μόλις ἐξηγγέλθη ἡ ἀπόφασις αὕτη τῶν δικαστῶν, καὶ ἡ Ἀηδὼν ἀμέσως ἔκραξε :

— Μή, πρὸς Θεοῦ, ὦ δικασταί, μὴ ἐκτελέσητε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, διότι ἡ τοιαύτη τιμωρία θὰ ἦναι ἐπιβλαβὴς εἰς πάντα τὰ τῆς ὑφηλίου ἔμψυχα !

Οἱ δικασταί, ἔκπληκτοι, ἠρώτησαν :

— Διὰ τί ;

— Διότι, ἄνθρωποι, τετράποδα, πτηνὰ καὶ πᾶν ἄλλο ἔμψυχον ὄν, ὅταν θὰ βλέπωσι λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου πεπηρωμένον, θὰ συγκινῶνται καὶ θὰ λέγωσι· «Τίς δυστυχία ηὗρε τὸν ἀτυχῆ αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅστις παρῃτήσε πάντα τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ ;» Ἡ θλιβερὰ κατάστασις τοῦ κακούργου θὰ ἐφελκύσῃ τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ ἄλλων ὄντων, ἅτινα ἀνυπόπτως θὰ ἐμπίπτωσιν εἰς τὸ δίκτυον τῆς κακοποιΐας καὶ θὰ πάθωσι καὶ ἄλλοι ἀνιάτους συμφοράς. Ὥστε διὰ τῆς τιμωρίας ὑμῶν ταύτης ἀκουσίως θέλετε προξενήσει πολλὰ κακά. Ἂν θέλητε νὰ ἦσθε δικαιότεροι, τροποποιήσατε τὴν ἀπόφασιν ὑμῶν. Ἀπεκδύσατε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον τὸ ἱερὸν ἔνδυμα, ὅπερ φέρει, ἀφαιρέσατε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ἐπικαλύμμαυχον, ἀποσπάσατε ἀπὸ τοῦ στήθους τὸ ἅγιον ἐγκόλπιον, τὰ σήματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνεξικακίας, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν ἔνδυμα λῃστοῦ καὶ κακούργου,ὥστε τὰ λοιπὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, βλέποντα αὐτόν, νὰ φεύγωσι μακρὰν ὡς ὀλετῆρα καὶ κακοποιὸν καὶ σῴζωνται ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὰ κινδύνου.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀηδών, οἱ δὲ δικασταί, ὡριμώτερον σκεψάμενοι, ἐξετέλεσαν τὴν πρότασιν αὐτῆς καὶ ἀπέσπασαν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ λύκου τὴν δορὰν τοῦ ἀκάκου ἀμνοῦ.

Ιωακειμ Βαλαβανης

(¹) Ματθ. ς', 26.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὑπάρχουν εὐτυχίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχεῖς.

*

Οὐδὲν δειλότερον τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἀναδεικνύεται ἥρως.

*

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἀνώτεροι τῆς φήμης των καὶ ἔθνη ὑπέρτερα τῆς φιλολογίας καὶ τῆς πολιτικῆς των.

Digitized by Google

Ὁ νεαρὸς ἡμῶν συνεργάτης κ. Κ. Μάνος ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τοὺς πρώτους στίχους του ἐν κομψοτάτῳ τομιδίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Λόγια τῆς καρδιᾶς*. Ἐκ τούτων ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς δύο ποιήματα. Σ. τ. Δ.

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν αὐγοῦλα 'ξημερώνει,
Μ' ἀκόμα ἡ νύχτα χαμηλὰ τὸν ἴσκιό της ἁπλώνει.
Ἐκεῖ 'ψηλὰ 'ς τὴν κορυφή, ς' τὴν ἄκρη αὐτοῦ τοῦ δρόμου
Βλέπω κι' ἀσπρίζει χαρωπὸ τ' ἀγαπητὸ χωριό μου.
Ἐκεῖ 'ψηλὰ 'ς τὴν κορυφή, 'ς τὸν καθαρὸν ἀγέρα
Ἔχω ἀδελφὸ μονάκριβο καὶ μάνα καὶ πατέρα.
Ἐκεῖ 'ψηλὰ γεννήθηκα καὶ τὰ μικρά μου χρόνια
Τὰ πέρασα 'ς τὴν κορυφὴ ποῦ πάντοτε ἔχει χιόνια.

Θυμᾶμαι σὰν 'ξεκίνησα νὰ φύγω γιὰ τὰ ξένα
Κι' ἄφησα ἐκείνους π' ἀγαπῶ καὶ ποῦ πονοῦν γιὰ μένα,
Θυμᾶμαι βρόνταγε βαρυὰ καὶ φύσαγεν ἀγέρας
Θυμᾶμαι πῶς μ' ἀγκάλιασε σφιχτά, σφιχτὰ ὁ πατέρας:
« Μὲ τὴν εὐχή μου πήγαινε, μαζί της νὰ γυρίσῃς,
Τιμὴ χαρὰ τῆς μάνας σου κ' ἐμένα νὰ χαρίσῃς ».
Κ' ἡ μάνα μου μὲ κράταγεν ὥραν ἀγκαλιασμένο :
«Ἄχ ! πότε θὰ σὲ ξαναϊδῶ παιδί μου ἀγαπημένο !

Ἐκεῖ μακρυὰ 'ς τὴν ξενητειὰ καλὰ πάντοτε νᾶσαι,
Μαντάτα τῆς μανούλας σου νὰ στέλνῃς νὰ θυμᾶσαι,
Κι' ἂν μοῦ γυρίσῃς, ἄμποτε ! λεβέντης ζηλεμμένος
Κι' ἀπ' ὅλους ποῦ σὲ γνώρισαν παντοῦ καμαρωμένος,
'Σ τῆς Παναγιᾶς τὸ εἰκόνισμα λαμπάδα θὲ ν' ἀνάψω. »
Κ' ἔκλαιγε.— «Κλαῖς, μανοῦλα ; μὴν κλαῖς, γιατὶ θὰ [κλάψω !»
Κ' ἐσφόγγισε τὰ μάτιά της κ' ἔφυγα γιὰ τὰ ξένα,
Τὰ χαμηλά, τὰ σκοτεινά, τὰ βαρυοκαπνισμένα.

« Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ποῦ χτυπᾷ τόσο πρωὶ 'ς τὴ θύρα ;
— Ξενητεμμένος ἔρχομαι, βουνὰ καὶ κάμπους 'πῆρα
Κι' ἀπὸ τὸ γυιό σας ποὔχετε μακρυὰ 'ς τὰ ξένα πέρα,
Ἀπ' τὸν καλὸ τὸ Δῆμό σας σᾶς φέρνω καλημέρα.
— Ἄκουσες, ἄνδρα, ὁ Δῆμός μας μᾶς στέλνει καλημέρα.
Ἂς πάω νὰ ἰδῶ... ὁ Δῆμός μας ! — Ὁ Δῆμός σου, μητέρα.
— Τρέξε, ἄνδρα, τρέξε κ' ἔφθασεν ὁ γυιός μας ἀπ' τὰ ξένα
Καὶ νὰ πληρώσω πάω ἐγὼ τὸ τάμμα 'ς τὴν Παρθένα».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ἄχ ! ἡ ἀγάπη τῆς καρδιᾶς τοῦ χρόνου πόσο 'μοιάζει !

Μὲ τὴ γλυκειὰ τὴν ἄνοιξιν κ' ἐκείνη γλυκοσκάζει
Χιλιόχαρη κ' ὁλόδροση καὶ μοσχομυρισμένη,
Ἔχει κι' ἀγκάθια ποῦ καὶ ποῦ σὰ λεμονιὰ ἀνθισμένη.

Ἐπέρασεν ἡ ἄνοιξις. Τὸ καλοκαῖρι φθάνει,
Τῆς ἄνοιξης τὰ λούλουδα ὁ ἥλιος θὰ μαράνῃ.
Καὶ τῆς ἀγάπης ἡ χαραῖς, τὰ γέλοια τὰ τραγούδια,
Ἀπ' τὸν καϋμὸ θὰ μαραθοῦν σὰν ἄνοιξης λουλούδια.

Φθινόπωρο. Μαύρη νυχτιά ! Συννεφιασμένη 'μέρα.
Πέφτουν, σκορποῦν ὁλόχλωμα τὰ φύλλα 'ς τὸν ἀγέρα
Καὶ τῆς ἀγάπης πέφτουνε τὰ φύλλα μαραμένα,
Τόσαις ἐλπίδες ψεύτικες κι' ὄνειρατα χαμένα.

Νά ! κι' ὁ χειμῶνας. Ἀπαλὸ καὶ κάτασπρο, τὸ χιόνι
Σκεπάζει κάμπους καὶ βουνά, τὴ γῆ μας σαβανόνει.
Καὶ ἡ ἀγάπη τῆς καρδιᾶς, ἀγάπη 'πεθαμένη,
'Σ τὸ κρύο χιόνι βρίσκεται βαθυά, βαθυὰ θαμμένη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ.

ΤΑ ΠΡΟΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

(Ἐκ τοῦ σημειωματαρίου παρατηρητοῦ).

Βροχὴν πρέπει νὰ περιμένωμεν, ὅταν

Οἱ ἵπποι χρεμετίζωσιν.

Οἱ ὄνοι ἀνορθώνωσι τὰ ὦτα αὐτῶν.

Τὰ κερασφόρα ζῷα, οἷον αἶγες, κριοί, βόες στρέφουν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν πρὸς τὸν πνέοντα ἄνεμον καὶ οἱονεὶ ὀσφραίνωνται ἢ ἀναπνέωσιν ἐξ αὐτοῦ.

Αἱ γαλαῖ τρίβωσι τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ὦτα αὐτῶν διὰ τοῦ ποδός, νίπτωνται ὡς κοινῶς λέγωμεν.

Οἱ κόνικλοι καταφεύγωσιν εἰς σκεπασμένα μέρη.

Οἱ κύνες φαίνωνται νεναρκωμένοι.

Αἱ σαῦραι κρύπτωνται εἰς τὰς φωλεάς των.

Οἱ ποντικοὶ θορυβῶσιν.

Οἱ ἰχθῦς πηδῶσιν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Οἱ βάτραχοι διακόπτωσι τὴν μουσικὴν αὐτῶν συμφωνίαν.

Οἱ πετεινοὶ κτυπῶσι τὰς πτέρυγας αὐτῶν καὶ τονίζωσι τὸ ᾆσμά των εἰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἀσυνειθίστους ἢ τὸ ἑσπέρας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.

Αἱ νῆσσαι καταδυθίζωνται εἰς τὰ ὕδατα καὶ παίζουσαι καταδιώκωσιν ἀλλήλας.

Αἱ χῆνες κτυπῶσι τὰς πτέρυγας αὐτῶν.

Αἱ ὄρνιθες κυλίωνται εἰς τὴν κόνιν καὶ ἀνορθώνωσι κατόπιν τὰ πτερά των.

Αἱ περιστεραὶ ἀναπαύωνται ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν ἐστραμμέναι πρὸς ἀνατολάς.

Αἱ χελιδόνες πετῶσι πλησίον τοῦ ἐδάφους.

Οἱ κολοιοὶ (κ. κάργαι ἢ καλιακοῦδες) κρώζωσιν.

Αἱ ἀηδόνες ψάλλωσι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄνευ διακοπῆς.

Τὰ πτηνὰ ἐν γένει καθαρίζωσι καὶ λιαίνωσι τὰ πτερά των διὰ τοῦ ῥάμφους.

Αἱ μέλισσαι εἰσέρχωνται εἰς τὰς κυψέλας αὐτῶν πολὺ πρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσει εἰσκομίζουσαι πτωχὸν φορτίον.

Αἱ ἀράχναι κατέρχωνται πρὸς τὴν γῆν ἀπὸ τῆς δικτυωτῆς φωλεᾶς των.

Αἱ μυῖαι γίνωνται ἐνοχλητικαί.

Αἱ ἰχθυοτρόφοι λίμναι ἔχωσι τὰ ὕδατα αὐτῶν τεταραγμένα.

Τὸ ἅλας, οἱ λίθοι καὶ ὁ σίδηρος καλύπτωνται ὑπὸ στρώματος ὑδρατμῶν.

Καὶ τέλος τὸ χρυσάνθεμον (κ. νεκρολούλουδον) καὶ τὸ κισσάνθεμον (κ. περιπλοκάδα) κλείωσι τὰ ἄνθη αὐτῶν, τὰ πέταλα δηλαδὴ τῶν ἀνθέων αὐτῶν ἐνδιπλόνονται πρὸς τὰ ἔσω.

Χειμὼν δὲ δριμὺς μετὰ χιόνων (ἐὰν ἡ παρατήρησις γίνεται κατὰ τὸν χειμῶνα) ἢ *τρικυμία ἰσχυρὰ* θὰ ἐπακολουθήσῃ ὅταν :

Αἱ αἶγες τρίβωσι τὴν ῥάχιν ἐπὶ τῶν βράχων ἢ ἐπὶ τῆς ῥάβδου τοῦ αἰγοβοσκοῦ.

Αἱ κίχλαι ᾄδωσιν.

Τὰ πτηνὰ τὰ ὁποῖα συνήθως ζῶσι πολλὰ ὁμοῦ πετῶσι πλησίον τῶν οἰκιῶν.

Τὰ ζῷα καταφεύγωσιν εἰς κατῳκημένα μέρη.

Οἱ χοῖροι κυλίωνται ἐπὶ τῶν ἀχύρων.

Digitized by Google

Αἱ καπνοδόχοι τῶν οἰκιῶν δὲν ἐργάζωνται καλῶς, καπνίζωσιν ὡς κοινῶς λέγεται, ἢ ἐνῷ εἶνε νηνεμία ὁ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενος καπνὸς δὲν ἀναβαίνῃ καθέτως πρὸς τὰ ἄνω.

Τὰ πλησίον τῶν θαλασσῶν διαιτώμενα συνήθως πτηνὰ μένωσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἢ πετῶσιν ὑπεράνω αὐτῆς διευθυνόμενα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας.

Αἱ ἀλκύονες (κ. καλκατζοῦνες) πετῶσιν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μόλις ἐγγίζουσαι τὰς κορυφὰς τῶν κυμάτων διὰ τῶν ποδῶν αὐτῶν.

Οἱ λάροι πλησιάζωσι πρὸς τὰ ταξειδεύοντα πλοῖα καὶ ἀκολουθῶσιν αὐτὰ φωνάζοντες συνεχῶς.

Καλὸς δὲ καιρὸς ὅταν :

Αἱ χελιδόνες πετῶσιν ὑψηλά.

Αἱ περιστεραὶ ἀπομακρύνωνται πολὺ τῆς φωλεᾶς των πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς.

Οἱ βάτραχοι κωάζωσι συνεχῶς καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

Αἱ ἀράχναι πλέκωσι καὶ τανύωσι τὰ δίκτυα αὐτῶν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα ἢ μεταξὺ τῶν κλάδων τῶν δένδρων.

Οἱ κώνωπες ζητῶσι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ δωματίου ἐν ᾧ ἦσαν κεκλεισμένοι, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.

Καὶ τέλος, ὅταν αἱ γλαῦκες κρώζωσι ἀφ' ἑσπέρας.

Γ. Δημητριαδης

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ μικροτέρα μηχανὴ τοῦ κόσμου ἄρτι κατασκευασθεῖσα εὑρίσκεται ἐν τῇ πόλει Βαλτιμόρῃ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Δύναται νὰ καλυφθῇ ὑπὸ δακτυλήθρας, τρεῖς δὲ σταγόνες ὕδατος ἀρκοῦσι ὅπως πληρωθῇ ὁ λέβης.

— Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἑταιρία τῆς προστασίας τῶν παίδων ἔχει ἐτησίως πρόσοδον 1000 λιρῶν στερλινῶν ἐνῷ ἡ τῆς προστασίας τῶν ζώων 20,000 λιρῶν.

— Ὁ ἑκατομμυριοῦχος ἀμερικανὸς Βάνδερβιλτ ἐπλήρωσε 20 χιλ. λίρας στερλίνας εἰς τὸν λόρδον Δούρλεϋ διὰ τοῦ Τουρνὲρ τὴν πεφημισμένην εἰκόνα τῆς μεγάλης διώρυγος τῆς Βενετίας τὴν ὁποίαν ὁ Δούρλεϋ εἶχεν ἀγοράσῃ πρό τινος ἀντὶ 7,000 λιρῶν.

— Κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος συμπληροῦνται 75 ἔτη ἀφ' ὅτου ἐτυπώθη δι' ἀτμοῦ ἡ πρώτη ἐφημερὶς ἐν Λονδίνῳ.

— Ἐπωλήθησαν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ μία τράπεζα καὶ μία χαρτοθήκη ἐκ καρυᾶς, σκεύη ἀνήκοντα ἄλλοτε εἰς τὸν μέγαν Ναπολέοντα. Ταῦτα εἶχε παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Ἁγίαν Ἑλένην ὁ ἐξόριστος αὐτοκράτωρ, ἀλλ' αἱ ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ ἀπηγόρευσαν τὴν ἀποβίβασίν των. Μετεκομίσθησαν λοιπὸν ἔκτοτε εἰς Πλυμοὺθ ὅπου καὶ ἔμενον μέχρις ἐσχάτων ἐντὸς τοῦ ἐξοχικοῦ οἴκου ναυτικοῦ τινος.

— Οἱ κάτοικοι πρωσσικῆς τινος ἐπαρχίας παρὰ τὸν ποταμὸν Σπρέαν φυλάττουσι τὸ ἑξῆς ἔθιμον ἔχον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσελεύσεως: Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῶν Χριστουγέννων αἱ γυναῖκες πενθηφοροῦσαι μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ναόν, φέρουσι δὲ τὸ πένθος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, καὶ μόνον τὴν ἐπομένην ἐνδύονται ποικιλόχρωμα φορέματα. Τὸ πένθος αὐτὸ σημαίνει ὅτι αἱ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἡμέραι εἶνε ἡμέραι μετανοίας, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων πενθηφοροῦσιν ἐν τῷ ναῷ, διότι δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπισήμως ἐξαγγελθῇ ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ ἱερέως τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος.

— Ἐνῷ ἐν Εὐρώπῃ ὁ χειμὼν εἶνε δριμύτατος φέτος, καιρὸς ἠπιώτατος ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Οὔτε χιὼν οὔτε πάγος ἐκεῖ· αἱ λίμναι αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἐπάγωνον ἀπὸ τὸν νοέμβριον, εἶνε τώρα πλευσταί. Ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ τῆς Ἰόβας τὰ φυτὰ ἀνθοῦσι καὶ τὰ δένδρα σχάζουσι.

— Ἠγοράσθη ἐσχάτως ἀπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν θαυμαστῶν τοῦ Βεετόβεν τὸ τελευταῖον κλειδοκύμβαλον τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ μέγας μουσικὸς πρὶν ἀποθάνῃ. Τὸ ὄργανον εἶχε κατασκευασθῇ κατὰ παραγγελίαν ἠχηρότατον, καθ' ὅσον ὡς γνωστὸν ὁ Βεετόβεν εἶχε κωφαθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη.

— Μετ' ἐξόχου ἐπιτυχίας παρεστάθησαν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου οἱ Ῥαψῳδοὶ τῆς Νυρεμβέργης, ἓν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Βάγνερ.

— Ἐν Στρατφόρδῃ τῇ γενεθλίῳ πόλει τοῦ Σαικσπείρου εἶχεν ἱδρυθῇ νέον θέατρον δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 1000 θεατὰς καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἐγκαίνια ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῶσι τὴν δευτέραν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων. Ἀλλ' αἰφνιδία θύελλα ἐκρήμνισεν αὐτὸ ὀλίγας ἡμέρας πρότερον, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ πάθῃ κανεὶς ἄνθρωπος ἐκ τῆς καταστροφῆς.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Διαλεκτικὴ τῶν παιδίων.

Ἡ μικρὰ Λιλὴ διδάσκει τὸν ἐξάδελφόν της Μιμῖκον πῶς πρέπει νὰ φέρεται εἰς τὸν κόσμον:

— Ὅταν χωρὶς νὰ θέλῃς πειράξῃς κανένα πρέπει νά του λές: Μὲ συγχωρεῖτε.

— Καλά· μὰ ὅταν ἄλλος μὲ πειράζῃ τί πρέπει νὰ 'πῶ;

— Δὲν 'ξέρω . . .

— Ἐγὼ ὅμως 'ξέρω· τοῦ λέω: Μὴ μεσκοτίζῃς!

Ἐπαρκὴς ἐξασφάλισις.

Κυρία. Κάνεις πολὺ ἄσχημα, Κατερίνα, νὰ μπάζῃς μέσ' 'ς τὴν κουζίνα αὐτὸν τὸν σπαθάτον.

Ὑπηρέτρια. Μείνετε ἥσυχη, κυρία, ἅμα 'μπαίνει ξεζώνεται πάντα τὸ σπαθί του.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Εἰς τὸ ἐν τῷ παρελθόντι φύλλῳ δημοσιευθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὑπουργεῖα καὶ βουλαὶ τῆς Ἑλλάδος» ἄρθρον, ἐκ παραδρομῆς ἀναφέρεται ὅτι τὸ ὑπὸ τὸν Ι. Κολοκοτρώνην τελευταῖον τοῦ Ὄθωνος Ὑπουργεῖον ἐπεκλήθη «Ὑπουργεῖον τοῦ αἵματος», ἐν ᾧ οὕτως ὠνομάσθη τὸ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Ἀθ. Μιαούλην. Ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρον παρεισέφρησαν καὶ τὰ ἑξῆς παροράματα: Σελ. 418 στήλη α' στ. 36 ἀντὶ «βουλευτῶν» ἀνάγνωθι «Ὑπουργῶν». Σελ. 419 στήλη α' στ. 11 ἀντὶ 1879 ἀνάγνωθι 1886· στιχ. 14 ἀντὶ 1848 ἀνάγνωθι 1878· στιχ. 43 ἀντὶ «Ἀνδρ. Μαυροκορδάτος» ἀνάγνωθι «Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος». Στ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889-1983

Digitized by Google